Universidad de Deusto
Biblioteca

DECRETALES

D. Gregorii

PAPAE IX

Est. 7B
Plút. 3

Universidad de Deusto
Biblioteca

DECRETALES

D. GREGORII

PAPAE IX.

SVÆ INTEGRITATI

VNÀ CVM GLOSSIS

RESTITVTÆ.

Ad exemplar ROMANVM diligenter recognitæ.

LVGDVNI,

Apud Gulielmum Rouillium, sub scuto Veneto.

DE LICENTIA DOM. NOSTRI
GREGORII XIII. PONT. MAX.

M. D. LXXXIIII.

03314

EST. 44 PLUT. 5

Universidad de Deusto
Biblioteca

GREGORIVS Papa IX. natione Hernicus, patria Anagninus è familia Comitum, mortuo Romæ Honorio Papa III. Romanus Præsul anno M. C C. X X V I I. creatus est. Hic varias constitutiones & decretales epistolas prædecessorum suorum, quæ à plerisque maiori ex parte priuata auctoritate collectę fuerant, per F. Raymundum in vnum volumen redigendas curauit. Multas quoque constitutiones suas & decretales epistolas adiecit.

Is fuit F. R A Y M V N D V S de Peñaforti natione Cathalanus, patria Barcinonensis, eiusdem Papæ capellanus & pœnitentiarius, ex ordine Fratrum Prædicatorum, ac ipsius ordinis tertius Magister Generalis, religione & eruditione clarus. In hanc collectionem B E R N A R D V S de Botono Parmensis, & canonicus Bononiensis glossas eruditissimas edidit.

BIBLIOTECA DE DEUSTO
BILBAO

Universidad de Deusto
Biblioteca

VERSVS EXPOSITI CONTINENTES RVBRICAS IVRIS CANONICI.

Primi libri Decretalium Rubricæ.

a De summa trinit.& fide catho.hæc in 6.& clemen.De constitutio.hæc in 6. De rescriptis.hæc in 6.& clemen. De consuetudine.hæc in 6.

b De postula.præla.hæc in 6. De electione & electi potestate.hæc in 6.& clemen. De translat.episc.vel electi.De auctorita &vsu pallij.

c De renuntiatione.hęc in 6.& clement. De supplenda negligentia prælato. hæc in 6. & clement.De temporibus ordi.hæc in 6.De scrutinio.

d De ordinatis ab episcopo qui resignauit episcopatui.De ætate & qualitate & ordine præficiendorum.hęc in 6.& clemen. De sacra vnctione.De sacramentis non iterandis.

e De filiis presbyterorum ordinandis , vel non.hæc in 6.De seruis non ordinandis, & eorum manumissione.De obligatis ad ratiocinia ordinādis vel non.De corpore vitiatis ordin.vel non.

f De bigamis non ordinandis.hæc in 6. De clericis peregrinis. De officio archidiaconi.

g De officio archipresbyteri.De officio primicerij.De officio sacristæ. De officio custodis.De officio vicarij.hæc in 6.& clemen.

h De officio , & potestate iudicis delegati. hęc in 6.& cle.De officij legati.hæc in 6. De officio iudicis ordinarij.hæc in 6.& cle.

i De officio iudicis.De maiori, & obe. hæc in 6.De treug.& pace.De pactis.hæc in 6.

k De trānsactionibus.De postulādo.De procuratoribus.hæc in 6.& cle.De syndico.

l De iis quæ vi,metusve cau.fiūt.De in integrū resti.hæc in 6.& cle.De alien.iudicij mut. causa facta.De arbitris.hæc in 6.

Secundi libri Rubricæ.

m De iudiciis.hæc in 6.& cle. De foro competenti.hæc in 6.& cle. De libelli oblatione. De mutuis petitionibus.

n De litis contestatione.hæc in 6.Vt lite cō testata non proce.ad testi.recep.

o De iuramento calumniæ.hæc in 6.De dilationibus.De feriis. De ordine cognitionum.

p De plus petit.De causa posse. & proprie. hæc in cle. De resti.spolia.hæc in 6.

q De dolo & contumacia. hæc in vj. & cle. De eo qui mittitur in possessionem causa rei seruādæ.hęc in 6.Vt lite pendente nihil innouetur.hæc in 6,& clemen. De sequestratione possessionis & fructuum.hæc in cle.

r De cōfessis. hęc in 6. De probationibus hęc in cle.De testib.& attestationibus hęc in 6,& cle.De testibus.cogendis vel non.

s De fide instrumentorum.De præsumptionibus De iureiurando.hæc in 6.& cle. de exceptionibus.hæc in 6.& clemen.

t De præscript.De sentent.&re iudic,hęc in 6.& cle.de appellat.recusat.& rela.hæc in 6.& cle.De cler.peregr.

v De confirmatione vtili vel inutili.

Tertij libri Rubricæ.

x De vita & honestate clericorum.hæc in 6. & cle.De cohabitatione clericorū & mulierū. De clericis coniugatis.hæc in 6.

y De clericis non resid.in eccle.vel præben. hæc in 6.De præben.&dignita.hęc in 6.& cle. De clerico ęgrotante vel debilitato.

Carmina Rubricarum iuris Pontificij.

Tota siquidem congeries Decretalib. famulatur.
Et earum aliquæ nunc in Sexto, nunc in Clemen.
(vt in expositione patet)repetuntur.

Primi libri Rubricæ sunt in Decretalib. xliij. In Sexto xxij.In Clementinis xj.

a *PRimo summa fides statuit.rescripta.sueſcit.*
b *Postulat.electos,translatos.auctor & vsu.*
c *Inde renuntio.de supplenda.tempora,scrutor.*
d *Ordo resignantis.ætas,ac vngo. sacramen.*
e *Filius & seruus,obnoxius,& vitiatus.*
f *Hinc bigamus.clerus peregrinus.& archidiacon.*
g *Archipresb.primic.sacrist.custos.vice fungens.*
h *Delegat.legat.& dictus ab ordine iudex.*
i *Iudicis officium,maior pax,pacta sequuntur.*
k *Transigo.postulo.post procuro.syndicus exto.*
l *Vis,metus.integrat,ac alienat.& arbiter hinc est.*

Secundi libri Rubricę sunt in Decretalib.xxx. In Sexto xv.in Clementinis xij.

m *IVdicium,forus.atque libellus.mutua poscens*
n *Litem contestas sine quo non suscipe testes.*
o *Iurat.dilatis,& feriat,ordinem nosc it.*
p *Tlus peto.de causa.spoliatos restituendo.*
q *Est dolus.& missus,lis pendens.atque sequestrat.*
r *Confessis probo.sunt testes testes quoque cogo.*
s *Instruo.præsumo.iusiurans.excipiendo.*
t *Præscribit.sententiat.appellat.peregrinans.*
v *Vtilis omnibus,his est confirmatio iuncta.*

Tertij libri Rubricę sunt in Decretalib. 50. In Sexto xxiiij.In Clementinis xvij.

x *VIta decens,clerus habitās.clerusque iugatus.*
y *Non residēs,præbēs.æger vel debitatus.*
z *Instituo.concedendo,ne sede vacante,*
a *Et sine consensu.maior pars,non minuantur.*
b *Non alieno.trado precario.commodo.pono.*
c *Vendo loco,muto,de feudis,pignoribusque.*
d *Atque fideiussor.& soluit.dona,peculi.*
e *De testamentis,etiam succedo sepultus.*
f *Parochiis.decimis.hinc regula religionis.*
g *Conuersus coniunx.infidus,vota redempta.*
h *Deque statu monachi.domibus,subiunge capellas.*
i *Iure patronatus,de censibus.ara sacrata.*
k *Missæ.baptismus.quo non est presbyter vsus.*
l *Eucharistia.reliquiæ.ieiunia seruo.*
m *Purificans.ac ædificans.immunis adhærent.*
n *Clerica vel monachæ,dimitte negotia seclī.*

Quartilibri Rubricæ sunt in Decretalib.xxj.In Sexto iij.In Clementinis i.

o *SPonsus & impubes.& clandestina.duorum.*
p *Conditione,vouēs.quā polluit.atque leprosus.*
q *Seruus,de natis,sequitur cognatio duplex.*
r *Post consanguineam,consanguinitas,gelidique.*
s *Ac interdictum.qui nati legitimi sunt.*
t *Accusare queunt.diuortia,dote,secundis.*
z De institutionibus hæc in 6. De concessne præbendæ,hæc in 6.& cle.Ne sede vacante aliquid innouetur.hæc in 6.

a De iis quæ fiunt à prelatis sine consensu capituli.De iis quæ fiunt à maiori parte capituli.Vt ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur.

b De rebus ecclesiæ alienandis vel non:hęc in 6.& cle.De precariis.De commodato. De deposito.

c De emptione & venditione. De locato & conducto.De rerum permutatione.hæc in 6. & in clemen.De feudis. De pignoribus & aliis cautionibus.

d De fideiussoribus,de solutionibus.De donationibus.De peculio clericorum.

e De testamentis & vltimis voluntatibus. hæc in 6.& cle. De succes.ab inte. De sepul. hæc in 6.& cle.

f De parochiis, & alienis parochianis. De decimis primitiis,& oblationib. hæc in 6. & cle.De regularibus & transeuntibus ad religionem.hæc in 6.& clemen.

g De conuersione coniugatorum. De conuersione infidelium.De voto & voti redemptione.hæc in 6.

h De statu monachorum & canonicorum regularium,hæc in 6.& cle. De religiosis domib.vt epō sint subiectæ.hęc in 6.& cle. De capellis monachorum,& aliorum religiosorum.hęc in 6.

i De iure patronatus.hęc 6. & clemen. De censibus exactionibus,& procurationib. hęc in 6.& clemen.De consecratione ecclesiæ vel altaris.hęc in 6.

k De celebratione missarum,& sacramento Eucharistię, & diuinis officiis.hæc in cle. De baptismo &eius effectu,hæc in clemen. De presbytero non baptizato.

l De custodia Eucharistiæ chrismatis,& aliorum sacramentorum.De reliquiis & veneratione sanctorum,hęc in 6.& cle. De obseruatione ieiuniorum.

m De purificatione post partum.De ecclesiis ędificandis vel reparandis.De immunitate eccleſiarum,cœmeteriorum , & rerum ad eas pertinentium,hęc in 6.& cle.

n Ne clerici vel monachi sęcularibus negotiis se immisceant.hæc in 6.

Quarti libri rubricæ.

o De sponsalibus & matrimoniis.hęc in vj. De desponsatione impuberum,hæc in vj. De clandestina desponsatione.De sponsa duorum.

p De conditionibus appositis in desponsatione vel aliis contractibus. Qui clerici vel vouēntes matrimonium contrahere possunt.De eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium.De coniugio leprosorum.

q De coniugio seruorum.De natis ex libero ventre.De cognatione spirituali, hęc in vj. De cognatione legali.

r De eo qui cognouit consanguineamvxoris suæ vel sponsę.De consanguinitate & affinitate.hęc in cle.De frigidis & maleficiatis, & impotentia coeundi.

s De matrimonio contracto cōtra interdictum ecclesiæ.Qui filij sint legitimi.

t Qui matrimonium accusare possunt, vel contra illud testificari. De diuortiis. De donationibus inter virum & vxorem,& de dote post diuortium restituenda. De secundis nuptiis.

Universidad de Deusto

Rubricę Decretalium.

Quinti libri Rubricæ.

a De accusationibus inquisitionibus, & denuntiationibus. hæc in 6. de calũniatoribus. De simonia, & ne aliquid pro spiritualibus exigatur vel promittatur.
b Ne prælati vices suas vel ecclesias sub annuo censu concedant. De magistris, & ne aliquid exigatur pro licentia docẽdi. hæc in cle. De Iudęis, Sarrac. & eorum seruis. hęc in cle. De hæreticis. hæc in 6. & cle.
c De schismaticis & ordinatis ab eis. hæc in 6. De apostatis & reiterantibus baptisma. De iis qui filios occiderunt.
d De infantib. & languid. exposit. De homicidio. hęc in 6. & cle. De torneamentis.
e De clericis pugnantibus in duello. De sagittariis. De adulteriis. De raptoribus, incendiariis, & violatoribus ecclesiarum.

Quinti libri Rubricę sunt in Decretalib. xlj. In Sexto xiij. In Clementinis xj.

a Accusatio, siue calumnia, sit tibi Simon.
b Prælati. Rabbi. Iudæis. hæreticos. dant.
c Schismaticis, vel apostaticis. natos perimentes.
d Infans expositus. homicidia. luditur. hastis.
e Cleri pugna. sagittat. adulter. postea raptor.
f Furtis. vsuris. de falsi crimine. sortes.
g Colludo. pecco. venor. ferio. maledico.
h Posti interdictum celebrans. ac ordinis expers.
i Saltus. furtiuus. excessus. opusque nouellum.
K Lex priuata subit. purgat cum canone. vulgus.
l Damnum, cum pœnis. post pœnitet. est anathema.
m Verborum sensus. sequitur quoque regula iuris.

f De furtis. De vsuris. hęc in 6. & cle. de crimine falsi. De sortilegiis.
g De collusione detegenda. De delictis puerorum. De clerico venatore. De clerico percussore. De maledicis.
h De clerico excomm. deposit. vel interdi. minist. De cleric. non ordinato ministrante.
i De clerico per saltũ promoto. De eo qui ordin. furt. suscepit. De excess. prælat. & subdit. hæc in 6. & cle. De noui operis nuntiatio.
k De priuileg. & excess. priuil. hęc in 6. & cle. De purgatione cano. De purgatio. vulga.
l De iniuriis & damno dato. hæc in 6. De pœnis. hæc in 6. & clemẽ. De pœnitentiis & remissionibus. hęc in 6. & clemen. De sententia excommunicationis. hæc in 6. & clemen.
m De verborũ significatione hęc in 6. & cle. De regulis iuris. hęc in Sexto reperitur.

Titulorum iuris Pontificij numerum, qui sunt in Decretalibus clxxxv. In Sexto lxxvij. In Clement. lij. facili stylo indicant hæc quatuor carmina.

Centum Rubricas, octogintaque volumen.
Gregorij noni ponit, quinas superaddens.
Ac septuaginta septem numerat tibi Sextus.
Ex Clemente duas quinquagintaque notabis.

RVBRICAE DECRETALIVM.

Titulorum quinque librorum Decretalium secundum ordinem literarum Alphabeti à quibus inchoantur, collecta adnotatio.

A

Accusationib. inquisitionib. & denũtiationib. lib. 5. tit. 1. col. 1511.
Adulteriis & stupro lib. 5. tit. 16. 1649.
Aetate & qualitate, & ordine præficiendorum. lib. 1. tit. 14. 258.
Alienatione iudicij mutãdi causa facta. lib. 1. tit. 42. 491.
Appellationib. recusationibus, & relationibus. lib. 2. tit. 28. 877.
Apostatis & reiterantibus baptisma. lib. 5. tit. 9. 1620.
Arbitris. lib. 1. tit. 43. 493.
Auctoritate & vsu pallij. libro 1. titulo 8. 215.

B

Baptismo & eius effectu. lib. 3. tit. 42. 1130.
Bigamis nõ ordin. lib. 1. tit. 21. 296.

Calũniatorib. lib. 5. ti. 2. 1540.
Capellis monachorũ & aliorũ religiosorũ. lib. 3. ti. 37. 1263.
Causa possessionis & proprietatis lib. 2. ti. 12. 691.
Celebratione missarũ, & sacramẽto Eucharistiæ, & diuinis officiis. lib. 3. ti. 41. 1313.
Censib. exactionib. & procurationib. lib. 3. ti. 39. 1289.
Clandestina desponsatione. lib. 4. tit. 3. 1404.
Clericis peregrinis. lib. 1. tit. 22. 303.
Clericis peregrinantibus. libr. 2. tit. 29. 949.
Clericis coniugatis. lib. 3. ti. 3. 975.
Clericis non residentib. in ecclesia, vel præbenda. lib. 3. ti. 4. 981.
Clericis pugnantib. in duello. lib. 5. ti. 14. 1647.
Clerico ægrotante vel debilitato. libro 3. tit. 6. 1025.
Clerico venatore. lib. 5. ti. 24. 1688.
Clerico percussore. libro 5. ti. 25. 1689.
Clerico excommunicato, deposito, vel interdicto ministrante. li. 5. tit. 27. 1693.
Clerico non ordinato ministrãte. lib. 5. tit. 28. 1702.
Clerico per saltum promoto. lib. 5. tit. 29. 1703.
Cognatione spirituali. libro 4. ti. 11. 1435.
Cognatione legali. libro 4. tit. 12. 1441.
Cohabitatione clericorum & mulierum. lib. 3. tit. 2. 969.
Collusione detegenda. libro 5. ti. 22. 1683.
Commodato. lib. 3. ti. 15. 1080.
Cõcessione prębendæ & ecclesiæ nõ vacantis. lib. 3. ti. 8. 1033.
Conditionib. appositis in desponsatione, vel aliis contractibus. lib. 4. tit. 5. 1410.
Confessis. lib. 2. ti. 18. 659.
Cõfirmatione vtili vel inutili. lib. 2. ti. 30. 950.
Cõiugio leprosorũ. li. 4. ti. 8. 1429.
Cõiugio seruorũ. lib. 4. ti. 9. 1431.
Consanguinitate & affinit. lib. 4. ti. 14. 1449.
Consecratione eccle. vel altar. lib. 3. tit. 40. 1309.
Constitutionib. lib. 1. tit. 2. 14.
Consuetudine. lib. 1. tit. 4. 83.
Conuersione coniugatorum. lib. 3. tit. 32. 1212.
Cõuersione infidelium. lib. 3. ti. 33. 1229.
Corpore vitiatis ordinandis vel non. lib. 1. tit. 20. 293.
Crimine falsi. lib. 5. tit. 20. 1673.
Custodia Eucharistię, Chrismatis & aliorũ sacramentorum. lib. 3. tit. 44. 1342.

D

Decimis, primitiis, & oblationib. lib. 3. ti. 30. 1169.
Delictis puerorum. lib. 5. titu. 23. 1687.
Deposito. lib. 3. tit. 16. 1081.
De despõsatione impuber. lib. 4. tit. 2. 1391.
Dilationib. lib. 2. ti. 8. 574.
Diuortiis. lib. 4. tit. 19. 1490.
Dolo & contumacia. libro 2. titu. 14. 631.
Donationib. lib. 3. ti. 24. 1115.
Donationib. inter virum & vxorẽ. & de dote post diuortiũ restituenda. lib. 4. tit. 20. 1499.

E

Ecclesiis ædificãdis vel reparãdis. lib. 3. ti. 48. 1347.
Electione & electi potestate. lib. 1. ti. 6. 107.
Emptione & venditione. lib. 3. ti. 17. 1083.
Eo qui mittit in possessionẽ causa rei seruãdę. lib. 2. tit. 15. 648.
Eo qui duxit in matrimoniũ quã polluit per adulterium. libro 4. tit. 7. 1423.
Eo q cognouit cõsanguineã vxoris suę vel spõsę. lib. 4. ti. 13. 1441.
Eo qui furtiue ordinem suscepit. lib. 5. tit. 30. 1705.
Exceptionibus. lib. 2. ti. 25. 808.
Excessib. prælatorum & subditorum. lib. 5. tit. 31. 1707.

F

Feriis. lib. 2. tit. 9. 579.
Feudis. lib. 3. tit. 20. 1100.
Fide instrumentorum. libro 2. tit. 22. 744.
Fideiussoribus. lib. 3. ti. 22. 1108.
Filiis presbyterorũ ordinãdis vel non. lib. 1. tit. 17. 276.
Foro competenti. lib. 2. tit. 2. 527.
Frigidis & maleficiatis, & impotẽtia coeundi. lib. 4. tit. 15. 1457.
Furtis. lib. 5. tit. 18. 1659.

H

Haereticis. lib. 5. tit. 7. 1601.
Homicidio voluntario vel casuali. lib. 5. tit. 12. 1626.

I

Iis quæ vi metusve causa fiunt. li. 1. tit. 40. 465.
Iis quæ fiũt à prælatis sine cõsensu capituli. lib. 3. ti. 10. 1054.
Iis quæ fiũt à maiori parte cap. lib. 3. tit. 11. 1062.
Iis qui filios occiderunt. lib. 5. ti. 1623.
Immunitate ecclesiarum, cœmeterij, & rerum ad eas pertinentiũ. lib. 3. tit. 49. 1351.
Infantibus & lãguidis expositis. li. 5. ti. 11. 1625.
In integrum restitutione. lib. 1. tit. 41. 474.
Iniuriis & damno dato. lib. 5. titulo 36. 1774.
Institutionibus. lib. 3. tit. 7. 1028.
Iudæis, & Sarracenis, & eorum seruis. lib. 5. tit. 6. 1588.
Iudiciis. lib. 2. tit. 1. 507.
Iuramento calũniæ. lib. 2. tit. 7. 567.
Iureiurando. lib. 2. tit. 24. 772.
Iure patronatus. lib. 3. tit. 38. 1267.

L

Libelli oblatione. lib. 2. ti. 3. 545.
Litis contestatione. li. 2. ti. 5. 550.
Locato & cõducto. li. 3. ti. 18. 1089.

M

Magistris, & ne aliquid exigatur pro licentia docendi. lib. 5. tit. 5. 1583.
Maioritate & obedientia. lib. 1. tit. 33. 413.
Male dicis. lib. 5. ti. 26. 1691.
Matrimonio contracto contra interdictũ ecclesiæ. li. 4. tit. 16. 548.
Mutuis actionib. li. 2. tit. 4. 548.

N

Natis ex libero ventre. lib. 4. titu. 10. 1434.
Ne clerici vel monachi sæcularib. negotiis se immisceant. lib. 3. titu. 50. 1358.
Ne prælati vices suas, vel ecclesias sub annuo censu cõcedant. li. 5. tit. 4. 1581.
Ne sede vacãte aliquid innouetur. lib. 3. tit. 9. 1051.
Noui operis nuntiatione. lib. 5. titulo 32. 1723.

O

Obligatis ad ratiocinia ordinãdis vel non. lib. 1. tit. 19. 292.
Obseruatione ieiuniorum. lib. 3. titulo 46. 1344.
Officio archidiaconi. li. 1. ti. 23. 305.
Officio archipresbyteri. lib. 1. titulo 24. 312.
Officio primicerij. lib. 1. tit. 25. 314.
Officio sacristæ. lib. 1. ti. 26. 315.
Officio custodis. lib. 1. tit. 27. 315.
Officio vicarij. lib. 1. tit. 28. 317.
Officio & potestate iudicis delegati. libro 1. tit. 29. 319.
Officio legati. lib. 1. ti. 30. 379.
Officio iudicis ordi. lib. 1. tit. 31. 388.
Officio iudicis. lib. 1. tit. 32. 411.
Ordinatis ab episcopo qui renũtiauit episcopatui. lib. 1. tit. 13. 257.
Ordine cognitionũ. lib. 2. ti. 10. 583.

P

Pactis. lib. 1. tit. 35. 430.
Parochiis & alienis parochianis. lib. 3. tit. 29. 1167.
Peculio clericorũ. lib. 3. tit. 25. 1125.
Pœnis. lib. 5. tit. 37. 1777.
Pœnitentiis & remissionib. lib. 5. tit. 38. 1785.
Pignoribus & aliis cautionibus. libro 3. tit. 21. 1101.
Plus petitionibus. lib. 2. ti. 11. 690.
Postulando lib. 1. tit. 37. 443.
Postulatione platorũ. lib. 1. t. 5. 95.
Præbendis & dignitatib. lib. 3. ti. 5. 991.
Præcariis. lib. 3. ti. 14. 1078.
Presbytero non baptizato. lib. 3. titu. 43. 1340.
Præscriptionib. lib. 2. ti. 26. 827.
Præsumptionibus. lib. 2. tit. 23. 761.
Priuilegiis & excessib. priuilegiatorum. lib. 5. tit. 33. 1728.
Probationibus. lib. 2. tit. 19. 662.
Procuratoribus. lib. 1. tit. 38. 446.
Purgatiotione canonica. libr. 5. titulo 34. 1759.
Purgatione vulgari. li. 5. ti. 35. 1772.
Purificatione post partum. lib. 3. titulo 47. 1346.

Q

Qui clerici vel vouentes matrimonium cõtrahere possunt lib. 4. tit. 6. 1417.
Qui matrimoniũ accusare possunt vel contra illud testificari. lib. 4. titu. 18. 1485.
Qui fil. sint legit. lib. 4. ti. 17. 1469.

R

Raptorib. incendiariis, & violatoribus ecclesiarum. libro 5. titulo 27. 1654.
Rebus ecclesiæ alienandis vel non. lib. 3. tit. 13. 1071.
Regularibus & transeuntib. ad religionem. lib. 3. tit. 31. 1193.
Regulis iuris. lib. 5. ti. 41. 1879.
Religiosis domib. vt episcopis sint subiectæ. lib. 3. titu. 36. 1255.
Reliquiis & veneratione sanctorũ. lib. 3. tit. 45. 1343.
Renuntiatione. lib. 1. tit. 9. 219.
Rerum permutatione. lib. 3. titulo 19. 1093.
Rescriptis. lib. 1. tit. 3. 28.
Restitutione spoliatorum. lib. 2. titulo 13. 604.

S

Sacramentis nõ iterãdis. lib. 1. titulo 16. 274.
Sacra vnctione. lib. 1. tit. 15. 270.
Sagitariis. lib. 5. tit. 15. 1649.
Schismaticis & ordinatis ab eis. libro 5. tit. 8. 1618.
Scrutinio in ordine faciẽdo. lib. 1. titu. 12. 255.
Secundis nuptiis. li. 4. tit. 21. 1057.
Sententia & re iudic. li. 2. tit. 27. 848.
Sententia excõmunicationis. lib. 5. titu. 36. 1797.
Sepulturis. lib. 3. tit. 28. 1156.
Sequestratione possessionũ, & fructuum. lib. 2. tit. 17. 656.
Seruis nõ ordinãdis, & eorũ manumissione. lib. 1. tit. 18. 287.
Simonia, & ne aliquid pro spiritua lib. exigatur, vel promittatur. libro 5. tit. 3. 1542.
Solutionibus. lib. 3. tit. 23. 1112.
Sortilegiis. lib. 5. tit. 21. 1685.
Sponsalib. & matrimonio. lib. 4. titulo 1. 1367.
Sponsa duorum. lib. 4. tit. 4. 1407.
Statu monachorũ, & canonicorũ regularium. lib. 3. tit. 35. 1243.
Successionib. ab intestato. lib. 3. titulo 27. 1153.
Summa trinitate & fide catholica. libro 1. tit. 1. 4.
Supplenda negligentia prælatorũ. lib. 2. tit. 10. 241.
Syndico & actore. lib. 1. tit. 39. 464.

T

Temporib. ordinationũ, & qualitate ordinandorũ. lib. 1. titulo 11. 244.
Testamentis & vltimis voluntatib. lib. 3. tit. 26. 1127.
Testibus & attestationib. lib. 2. titulo 20. 682.
Testibus cogendis vel non. lib. 2. titulo 21. 736.
Torneamentis. lib. 5. tit. 13. 1646.
Transactionibus. lib. 1. titu. 36. 434.
Trãslatione episcopi. li. 1. ti. 7. 207.
Treuga & pace. lib. 1. tit. 34. 428.

V

Verborum significatione. lib. 5. tit. 40. 1851.
Vita & honestate clericorũ. lib. 3. tit. 1. 959.
Voto, & voti redemptione. libro 3. tit. 34. 1231.
Vsuris. lib. 5. tit. 19. 1661.
Vt ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur. lib. 3. titulo 12. 1066.
Vt lite non contestata nõ procedatur ad testium receptionem, vel ad sententiam diffinitiuã. lib. 2. tit. 6. 551.
Vt lite pendẽte nihil innouetur. libro 2. tit. 16. 652.

FINIS.

Bis centum titulos, sed quindenos remouebis.
Sunt Decretales ter mille, sed absque nouem bis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

TABVLA CAPITVLORVM
DECRETALIVM.

A

Abbas.de ijs quæ vi met. columna 468
Abbatē.de reſcri. 79
Abbate.de verb. ſignificatione. 1366
Aco.de ſequeſt.poſ. 659
excommunicato.de reſcri. 80
Abolendæ.de ſepul. 1165
bſolutos.de hęre. 1618
Accedens.de procu. 457
Accedens 1.vt lit.non conte. 554
Accedens 2.vt li.non conte. 557
Accedens.de pręben. 1010
Accedens.de conceſ.pręben. 1049
Accedens.de conuer.coniu. 1224
Accedens.de accu. 1531
Accedens.de rap. 1659
Accedens.de cri.fal. 1580
Accedens.de pur.can. 1768
Accedentes.de præſcr. 833
Accedentibus.de exceſ.præ. 1716
Accedentibus.de priuil. 1743
Accepiſti.de ſpon.duo. 1408
Accepiſti.de frigi. 1458
Accepimus.de æta.& quali. 267
Accepimus.de pac. 432
Accepimus.de fi.inſtru. 746
Accepimus.de pur.cano. 1771
Accepta.de reſtit.ſpo. 607
Accepta.de appel. 899
Acceſsit.de deſpon.impu. 1394
Accuſaſti.de accu. 1513
Accuſatum.de ſimo. 1543
Acrapula.de vi.& ho.cle. 966
Ad abolendam.de fil.presby. 285
Ad abolendam.de hære. 1605
Ad apoſtolicæ.de deci. 1179
Ad apoſtolicam.de regula. 1202
Ad apoſtolicam.de conuer. coning. 1220
Ad apoſtolicam.de ſimo. 1578
Ad audientiam.1.de reſcrip. 38
Ad audientiam.2.de reſcrip. 69
Ad audientiam.de offi.vica. 317
Ad audientiam.de ijs quæ vi. 470
Ad audientiam.de præſcrip. 835
Ad audientiam.de appel. 898
Ad audientiā.de cleri.non reſi.989
Ad audientiā.de re.eccl.alie. 1076
Ad audientiam.de deci. 1176
Ad audientiā.de capel.mona.1266
Ad audientiā.de eccle.ædifi.1348
Ad audientiam.2.eo.tit. 1350
Ad audientiam.de ſponſa. 1369
Ad audientiam.de ho.vo. 1635
Ad audientiam.de tornea. 1647
Ad audientiam.de cri.fal. 1674
Ad aures.de reſcrip. 36
Ad aures.de temp.ordi. 247
Ad aures.de æta.& quali. 262
Ad aures.de ijs quæ vi met. 469
Ad aures.de præſcrip. 830
Ad aures.de appel. 898
Ad aures.de reb.eccle.alienā. 1074
Ad aures.de ſimo. 1556
Ad aures.de exceſ.præla. 1708
Ad aures.de pœnis. 1722
Ad decorem.de inſti. 1030
Ad diſſoluēdū.de deſp.impu. 1402
Ad eminentiā.de ſentē.excō. 1810
Ad exurpandas.de fi.presby. 282
Ad falſariorum.de cri.falſi. 1679
Ad hæc.de reſcrip. 37
Ad hæc.de poſtu.præla. 96
Ad hæc.de fil.presby 293
Ad hæc.de offi. archi. 308
Ad hæc.de offi.vica. 318
Ad hæc.de do.& contu. 631
Ad hæc.1.de appel. 881
Ad hæc.2.de appel. 890
Ad hæc 3.de appel. 895
Ad hæc 4.de appel. 897
Ad hæc 5.de appel. 900
Ad hæc.de pręben. 998
Ad hæc.de teſta. 1131
Ad hæc.de deci. 1177
Ad hæc.de reli.do. 1257
Ad hæc.de conſe.eccle. 1309
Ad hæc.de Iude. 1592
Ad hæc.de exceſ.præla. 1708
Ad hæc.de priuile. 1731
Ad hæc.de ſent.excom. 1804
Ad hoc.de auēto.& vſu pal. 216
Ad hoc.vt lit.non conteſt. 552
Ad hoc.de ſequeſtra.poſ. 656
Ad hoc.de ſolu. 1112
Ad honorem.de auct.&vſu.pal.217
Ad id.de ſponſa. 1381
Ad liberandam.de Iudæ. 1600
Admonet.de renun. 222
Ad noſtram.de conſue. 85
Ad noſtram.de proba. 679
Ad noſtram 1.de iureiu. 775
Ad noſtram 2.de iureiuran. 787
Ad noſtram 3.eo.tit. 789
Ad noſtram.de appel. 878
Ad noſtram.de confir.vti. 955
Ad noſtram.de reb.eccle.alie. 1076
Ad noſtram.de emp.& ven. 1097
Ad noſtram.de regu. 1197
Ad noſtram.de coniu.ſer. 1433
Ad noſtram.de ſimo. 1555
Adoleſcens,de ſponſa. 1391
Ad petitionem.de accu. 1530
Ad probandū.de ſent.& re iu. 874
Ad præſentiam.de fil.presby. 277
Ad præſentiam.de appel. 887
Ad quæſtiones.de re.permu. 1096
Ad reprimendam,de offi.ordi. 395
Ad ſupplicationem.de renun. 227
Aduerſus.de immu.eccle. 1355
Aduerſario.de excep. 825
Ad vltimū.de cauſ.poſſe.& pp. 592
Afferte.de præſum. 762
Albericus.de teſti. 723
Alia quidem,de procu. 446
A memoria,vt lit.pen. 652
A multis,de æta.& quali. 264
A nobis,de ſac,non ite. 275
A nobis.de bigamis. 302
A nobis,de excep. 810
A nobis.de coha cler.& mulie. 974
A nobis.de deci. 1182
A nobis de deſpon.impube. 1397
A nobis.qui ma.accu.poſ. 1486
A nobis.de apoſta. 1622
A nobis.1.de ſen.excom. 1810
A nobis 2.eo.tit. 1815
An ſit deferendum.de appel. 904
Antigonus.de pac. 430
Antiqua.de priui. 1749
Apoſtolicæ.de excep. 820
Apoſtolicæ.de dona. 1123
Apoſtolicæ.de cle.excom. 1700
Apoſtolicā.de presb.nō bapt. 1340
Aqua.de conſe.eccle. 1312
Archidia conis.de offi.archid. 307
Artem illam.de ſagit. 1649
At ſi clerici.de iudi. 509
Atteſtationes.de deſpo.impu. 1398
Auaritiæ.de pręben. 996
Auctoritate.de inſti. 1029
Auctoritate.de cen. 1309
Audiuimus.de reliq. 1343
Audiuimus.de ſimo. 1577
Audiuimus.de collu.detegē. 1685
Audita.de reſti.ſpo. 607
Auditis.de elec. 153
Auditis.de procu. 455
Auditis.de in integ.reſti. 477
Auditis.de præſcri. 838

B

Beneficio.de in integ.reſtit. 490
Bona fides.de depoſito. 1082
Bonę memorię.1.de poſtu.præl. 100
Bonæ memoriæ.2.eo.tit. 102
Bonæ memoriæ 1.de elec. 138
Bonæ memoriæ 2.de cle. 168
Bonæ memoriæ.de appel. 916
Bonæ memoriæ.de confir.vti. 951
Breui ſuſcitatus.de iureiur. 784

C

CAlumniam.de pœn. 1779
Canonum.de conſtit. 14
Canonica.de ſen.excom. 1843
Capellanus.de ferijs. 581
Capellanum,de ſecun.nup. 1507
Capitulū ſanct. crucis,de reſcri. 67
Chariſsimum.de cōuer.cōiu. 1219
Cauſa.de in integ.reſti. 489
Cauſa,de verb,ſig. 1856
Cauſam matrimonij.de of.del. 332
Cauſam matrimonij.de prob. 680
Cauſam matrimonij.de te.co. 736
Cauſam quæ de reſcri. 49
Cauſam quæ,de cle. 116
Cauſam quæ.de offi.deleg. 333
Cauſam quæ 1.de iudi. 514
Cauſam quæ 2.eo.tit. 522
Cauſam quæ.de do.& contu. 633
Cauſam quę 1.de teſti.&atteſt. 690
Cauſam quę 2.de teſt.& atteſt. 695
Cauſam quæ.de præſcrip. 831
Cauſam quæ.de ſen.& re iu. 858
Cauſam quę. 1.qui fil.ſint.leg. 1472
Cauſam quæ 2.q fi.ſint leg. 1474
Certificari.de ſepul. 1162
Cæterum.de reſcri. 31
Cæterum.de iudi. 511
Cæterum,de iura.calum. 571
Cæterum,de teſt.cog. 739
Cæterum.de dona. 1117
Clericus.de iureiur. 806
Clericus 1.de vi.& ho.cle. 961
Clericus 2.eo.tit. ibidem
Clericus.de fideiuſ. 1108
Clerici.de poſtu. 444
Clerici.de iud. 513
Clerici 1.de vi.& ho.cle. 960
Clerici 2.de vita & hone.cle. 967
Clerici de cle.excom. 1694
Clerici de exceſ.præla. 1709
Clericis.de vi,& ho.cle. 961
Clericis.ne cleri.vel monachi. 1361
Clericos.de offi.vica. 318
Clericos.de coha.cler.& muli. 970
Clericos.de cle.non reſiden. 990
Cognoſcentes.de conſtitu. 14
Compromiſſum.de arbi. 506
Commiſſum.de deci. 1172
Commiſſum.de ſponſa. 1378
Congregato.de elec. 192
Coniugatus.de conuer.coniu. 1215
Conquerente,de fil. presby. 278
Conquerēte,de offi.iudi.ordi. 406
Conquerente,de reſti.ſpo. 610
Conquerente.de cle.peregri. 950
Conquerente.de cleri.nō reſi. 984
Conqueſtus.de fo.compe. 540
Conqueſtus.de fer. 582
Conqueſtus,qui fil.ſint legi. 1470
Conqueſtus.de vſur. 1663
Conqueſti.de ſen.excom. 1811
Cōſanguinei.de ſen.& re iud. 854
Conſenſus.de reb.eccle.alie. 1072
Conſilium.de plus peti. 590
Conſilium.de cele.miſſ. 1316
Conſilium.de obſer.ieiu. 1345
Conſiderauimus.de elec. 117
Conſtitutus,de reſcrip. 50
Conſtitutus.de fil.presby. 280
Conſtitutus,de tranſac. 437
Conſtitutus.de in integ reſti. 487
Cōſtitutus.de teſti.& atteſta. 704
Conſtitutus.de appel. 908
Cōſtitutus.de conceſ.prębē. 1046
Conſtitutus,de fideiuſſo. 1110
Conſtitutus.de cōuer.cōiuga. 1222
Conſtitutus.de reli.do. 1258
Conſtitutus.de purg.cano. 1763
Conſtitutus.de pœnis. 1780
Conſtitutis,de elec. 184
Conſtitutis.de procu. 459
Cōſtitut°.de eo q mit.in poſ. 648
Cōſtitutis.1.de teſti.& atteſta. 725
Conſtitutis 2.de teſti. 726
Conſtitutis.1.de appel. 891
Conſtitutis 2.de appel. 910
Conſtitutis.ne ſede vacan. 1054
Conſuetudines.de conſue. 84
Conſulere.de ſimo. 1575
Conſuluiſti, de conſe.eccle. 1311
Conſuluiſti,de celebra.miſſa. 1315
Conſuluit.de ſer. non ordi. 289
Conſuluit.de offic.deleg. 344
Conſuluit 1.de appel. 886
Conſuluit 2.de appel. 888
Conſuluit 3.de appel. 897
Conſuluit.de conuer.coning. 1219
Conſuluit,de iure pa. 1276
Conſuluit.qui cleri.vel vo. 1419
Conſuluit.de Iudæ. 1592
Conſuluit.de vſur. 1667
Conſulti,de procu. 463
Conſulti.de regu. 1208
Conſultationi,de temp.ord. 254
Conſultationi.de ſpon. 1388
Conſultationi,de frigi. 1460
Conſultationi.de apoſta. 1623
Conſultationi.de priuileg. 1758
Conſultationibus.de offi.dele. 326
Conſultationib.de cle.ægro. 1027
Conſultationibus.de dona. 1117
Conſultationib.de iurepatr. 1278
Cōtinentia,de cle.percuſ. 1690
Cōtinebatur.de ijs quæ fiūt. 1055
Cōtinebatur,de deſpo.imp. 1395

Contl

Capitula Decretalium.

Continebatur.de homi.volun. 1633
Contingit.de tranſac. 436
Contingit.de arbi. 499
Contingit.de do.& contu. 645
Contingit.de fi.inſtru. 747
Contingit.1.de ſent.excom. 1828
Contingit.2.de ſen.excom. 1917
Contracto.de cog.ſpi. 1438
Coram dilecto.de elec. 167
Coram dilecto.de offic.deleg. 364
Coram felicis.de ininteg.reſt. 486
Crimina.de collu. 1685
Cum ab omni.de vit.& ho.cle. 963
Cumana.de elec. 187
Cum ab eccleſiarum de offic.iud. or. 390
Cum acceſsiſſent.de conſtit. 19
Cum ad monaſteria,de ſtatu monachorum. 1248
Cum ad noſtram.de elec. 169
Cum ad noſtram,de inſti. 1032.
Cum ad hoc.de cle.reſi. 990
Cum ad ſedem.de reſti.ſpo. 624
Cum ad quorundam.de exceſ.prę. 1710
Cum adeo.de reſcrip. 48
Cum aliquib.de ſen.& re iu. 851
Cum à nobis.de arbi. 505
Cum à nobis.de teſti. 702
Cum apoſtolus.de cenſi. 1291
Cum apoſtolica.de his quę fi.à prę la. 1058
Cum apud.de ſpon. 1383
Cum autem.de iure pa. 1281
Cum Bertholdus. de ſen. & re iud. 864.
Cum bonæ,de ęta.& qua. 263
Cum bonæ.de proba. 681
Cum canonicis.de cenſi. 1308
Cum capella.de priui. 1744
Cum cauſa.de offi.& pot. iu. dele. 340
Cum cauſa.de teſti.& atteſta. 722
Cum cauſa.de ſen.& re iudi. 852
Cum cauſa,de emp.& ven. 1088
Cum cauſa,de rap. 1658
Cum cauſam.de elec. 148
Cum cauſam,de iura.calum. 572
Cum cauſam de proba. 679
Cum cauſam.de teſti.& atteſt. 614
Cum cauſam.de appel. 637
Cum cauſam.de pręben. 1022
Cum certum,de ma.& obe. 413
Cum ceſſante.de appel. 933
Cum Chriſtus,de hære. 1604
Cum clamor.de teſti. 732
Cum conſuetudinis.de conſue. 93
Cum clericis.de or.ab epi. 258
Cum clerici.de pac. 433
Cum clerici,de cenſi. 1295
Cum clerici.de verbo,ſigni. 1860
Cum contingat.de reſcrip. 58
Cum contingat.de æta.& qual. 266
Cum contingat.de offi.dele. 369.
Cum contingat.de fo.compe. 537
Cum contingat.de iureiur. 800
Cum contingat.de deci. 1187
Cum contra,de teſti.cog. 741
Cum contra.de pig. 1105
Cum conſtet,eo.tit. 1107
Cum creatura.de cele.miſ. 1328
Cum decorem.de fil.presby. 284
Cum decorem.de vi.& ho.cle. 965
Cum decorem,de cleri,coniu. 980
Cum deputati.de iudi. 521
Cum de tua,de cor.vitia. 293
Cū deſideres.de ſenten.excō. 1806
Cum dicat,de eccle,ædifi. 1348
Cum dilectus.de conſue. 90
Cum dilectus.de elec. 158
Cum dilectus,de is quæ vi. 472
Cum dilectus de arbi. 498
Cum dilectus,de or.cog. 585
Cum dilectus.de cau.poſ. 601
Cum dilectus.de fide inſtru. 754
Cū dilect°.de cler.nō reſiden. 988
Cū dilectus.de ſucceſ.ab inte. 1154
Cum dilectus.de relig.dom. 1261
Cū dilectus,de iure patrona. 1284
Cum dilectus.de accu. 1526
Cum dilectus,de calum. 1541
Cum dilectus.de purg.can. 1766
Cum dilecta.de reſcrip. 55
Cum dilecta.de confir.vti. 953
Cum dilecta.de conceſ.pręb. 1050
Cum dilecti.de emp.& ven. 1084
Cum dilecti.de do.& contu. 638
Cum dilecti.de dona. 1119
Cum dilecti de accuſa. 1523
Cum dilectis.de pur.can. 1768
Cum eccleſia vulterana.de ele. 157
Cum eccleſia ſutrina. de cauſa poſ ſeſ.& proprie. 593
Cū eccleſia Dei,de immu.eccl. 1353
Cum eccleſiaſticę.de excep. 810
Cum eſſes.de teſta. 1132
Cum eſſent.de ſimo. 1547
Cum & plantare.de pri. 1729
Cum ex eo.de reliq. 1344
Cum ex eo.de pę.& re. 1793
Cum ex illo.de transla.epi. 207
Cum ex officij.de præſcri. 840
Cum ex iniuncto,de hær. 1609
Cū ex iniuncto.de nouī operis nuntiatione 1725
Cum fortius.de calum. 1540
Cum gratia,de cōmo. 1080
Cum H.de eo.qui or.fur.ſuſ. 1706
Cum haberet.de eo qui dux in matri.quam pol.per adul. 1425
Cum homines.de deci. 1173
Cum I.& A.de ſen.& re iu. 871
Cum iam dudum,de præben. 1002
Cum Ioannes.de fi.inſtru. 755
Cum illorum.de ſent.excom. 1822
Cum in veteri.de elec. 190
Cum in tua,de teſti.& atteſta. 724
Cum in tua.de deci. 1188
Cum in tua.de ſpon. 1387
Cū in tua.qui mar.accuſ.poſ. 1488
Cum in cauſa.de iura.calum. 573
Cum in iuuentute,de præſum. 770
Cum in iuuentute.de purg.ca. 1766
Cum in magiſtrum.de elec. 186
Cum in officiis.de teſt. 1131
Cum in iure,de elec. 162
Cum in iure.de offic.delex. 301
Cum in eccleſiæ.de ſimo. 1545
Cum in eccleſia,de appel. 901
Cum in eccleſiis. de maio. & obe. 420.
Cum in cunctis.de elec. 113
Cum in cunctis.de iis quæ ſi.à maio.par.ca. 1063
Cum in apoſtolica.de ſponſa. 1379
Cum in partibus.de verb,ſig. 1859
Cum in diœceſi.de vſu. 1669
Cum in diſtribuendis.de tē.or. 251
Cum in contemplatione. 1881
Cum inferior.de ma.& obed. 425
Cum inſtantia.de cen. 1299.
Cum infirmitas,de pęni.& re. 1794
Cū inhibitio.de clād. deſpōſ. 1405
Cum inter.de conſue. 87
Cum inter, 1.de elec. 123
Cum inter.2.de elec. 126
Cum inter,3.de elec. 133
Cum inter P.de renun. 220
Cum inter.de excep. 813
Cum inter.de ſen.& re iudi. 856
Cum inter,qui filij ſint legi. 1470
Cum inter,de verb.ſig. 1873
Cum iuramento.de homici. 1628
Cum laici.de iure patro. 1274
Cum laicis.de reb.eccle.alie. 1077
Cum liberum,de ſepul. 1160.
Cum locum,de ſpon. 1376
Cum M.Ferrarien.de conſti. 21
Cum Marthæ,de cele,miſ. 1317
Cum monaſterium,de elec. 120
Cum monaſterium.de confeſ. 659
Cum non ab homine.de iudi. 514
Cum non ab homine,de ſentē.excommu. 1806
Cum non ſit.de deci. 1191
Cum non ignores.de præben. 998
Cum nō ignoretis.de offi.lega. 380
Cum non liceat.de præſcrip. 834
Cum nos.de iis quæ fi.à præla. 1055
Cum nobis.de elec. 127
Cum noſtris,de cōceſ.præbē. 1038
Cum nuntius.de teſt. 691
Cum nuper.de cen. 1308
Cum olim.de conſue. 88
Cum olim.1.de offi.dele. 361
Cum olim.2.eo.tit. 363
Cum olim de maio & obe. 424
Cum olim,de arbi. 498
Cum olim.de cau.poſ. 602
cum olim,de do.& contu. 641
Cum olim.de teſti.& atteſt. 710
cum olim de præſcrip. 843
cum olim.de ſen.& re iudic. 855
cum olim.de cleri.coniug. 978
cum olim.de præben. 1024
cum olim,de rerum permu. 1097
cum olim,de cen. 1302
cum olim.1.de priui. 1737
cum olim.2.eo.tit. 1740
cum olim.de verb.ſig. 1865
cum omnes.de conſtit. 17
cum oporteat,de accu. 1525
cum ordinem.de reſcri. 34
cum P.de fide inſtru. 760
cum P.de accu. 1514
cum P.de purg.can. 1762
cum parati.de appel. 889
cum percuſsio.de cle.ægro. 1025
cum poſt petitam.de elec. 183
cum pridem,de pactis. 431
cum pro cauſa,de procu. 454
cum pro cauſa,de ſen.excom. 1814
cum propter,de iurepa. 1284
cum quidam.de temp.or. 249
cum quidam.de iureiur. 780
cum R.de offi.deleg. 367
cum ſacerdotis.de poſtu. 445
cum ſatis.de offi.archi. 307
cum ſęculum,de iurepatro. 1275
cum ſecundum.de temp.ordi. 249
cum ſecundum.de pręben. 1000
cum ſecundum.de ſecun.nup. 1510
cū ſicut.de eo qui mit.in poſ. 649
cum ſicut.de conſecra.eccle, 1352
cum ſis.de auct.& vſu pal. 218
cum ſis.de conuer.coniug. 1214
cum ſis.de conſe.eccl. 1311
cum ſit ars attiū.de æta.& qual. 269
cum ſit generale.de foro cōp. 331
cum ſit Romana.de appe. 880
cum ſit Romana.de ſimonia. 1546
cum ſit nimis.de Iudæ. 1599
cū ſit propriū.de condi.appo. 1411
cum ſimus.de regu. 1201
cum ſint homines.de deci. 1178
cum ſpeciali,de appel. 934
cum ſuper de auct.& vſu pal. 25
cum ſuper.de offic.delega. 342
cum ſuper.de cauſa.poſ. 597
cum ſuper.de confeſ. 660
cum ſuper.de teſti.cogen. 717
cum ſuper.de ſen.& re iudi. 862
cum ſuper.de conceſ.præbē. 1043
cum ſuper.de ſepul. 1161
cum tanto.de conſue. 94
cum terra,de elec. 121
cum teneamur.de ap. 888
cum teneamur.de præben. 993
cum tē.de offic.deleg. 333
cum te.de ſen.& re iu. 873
cum tempore.de arbi. 496
cum tibi.de teſti. 1135
cum tibi.de verb.ſig. 1860
cum tu.de teſti. 692
cum tu.de vſuris 1663
cum venerabilis.de conſue. 89
cum venerabilis.de excep. 814
cum venerab.de relig.domi. 1260
cum venerabilis.de cenſi. 1304
cum veniſſet de ſacra.vnc. 270
cum veniſſet.de reſti.ſpo. 611
cum veniſſet.de teſti.& atteſt. 699
cum veniſſent.de in inte.reſti. 475
cum veniſſent.de iud. 516
cum veniſſent.de eo qui mi.in poſ. 650.
cum veniſſent.de inſtit. 1030
cum vigeſimū.de offic delega. 376
cum Vvitoniēſis.de elec. 145
cum virum.de regula. 1199
cū vniuerſorū.de re permu. 198
cum voluntate.de ſen.excom. 1846
cum vobis.de præſcr. 837
cum vos.de offi.iud.ord. 390
cura paſtorali,de iure patro. 1274
cura ſuſcepti.de pur.vulg. 1772
cuſtos eccleſiæ.de offi.cuſt. 315
cuſtos ſolicitus.eo.tit. 316

D

DAmnamus.de ſumma trin. 11
De appellationib.de app. 885
Debitum,de biga. 300
Debitum,de baptiſmo. 1337
Debitores.de iureiur. 775
De bigamis.de biga. 298
De cauſis.de offic.deleg. 322
Decernimus.de iudi. 508
De cætero,de tranſac. 437
De cætero de teſtib.& atteſta. 691
De cætero.de ſen. & re iud. 850
De cætero,de cleri.nō reſiden. 984
De cætero,de ho.volun. 1635
De cætero.de ſen.excom. 1804
Decimam partem.de deci. 1170
De cōfirmationib.de cōfir.vti. 951
De diacono, qui cleri.vel vo. 1417
De eo autem.de tem.or. 246
De famulis.de fer.non ordi. 288
Defleat peccator,de reg.iur. 1882
De francia,de ſpon. 1367
De his.de teſta. 1152
De his.de ſepul. 1159
De his.de eccle.ædifi. 1350
De his.de accu. 1513
De hoc.de ſimo. 1546
De homine,de cele,miſ. 1323
De illo, de eo qui cogno. conſang. vxoris ſuæ. 1443
De illa,de diuor. 1494
De illis.de ſpon. 1370
De illis, 1.de deſponſa.impu. 1396
De illis.2.de deſpon.impub. 1398
De illis,de condi.ap. 1412
De illis.de rap. 1654
De infidelib.de conſan.& affi. 1452
De infantibus,de iis qui fi.oc. 1624
De iure,de iurepa. 1277
De monachis.de præb. 997
De monialibus,de ſent.excō 1825
De multa.de præb. 1015

Universidad de Deusto

Capitula Decretalium.

De muliere.de spon. 1370
De muliere.de matri.cõtrac. 1469
Den que.de excep. 808
De peregrinationis.de vo. & vo.re demp. 1342
De presbytero.de cor.vitia. 293
De precariis.de preca. 1078
De priore.de appel. 897
De prudentia.de don. inter virum. 1500
De quarta.de præscrip. 829
De quibus.de bap. 1331
De Quod vult deo.de iudi. 507
De rectoribus.de cleri.ægro. 1026
De regularibus.de simo. 1557
De seruorum.de ser.non ordi. 287
De simoniace.de simo. 1555
De terris.de deci. 1177
De testibus.de testi. 703
De testibus.de purg.cano. 1768
De us qui.de vita & hone. cle. 964
Deus qui ecclesiam.de diuor. 1499
Deus qui eccle.de pœni.& re. 1789
De vxore.de sepul. 1161
De xenodochiis.de re.do. 1256
Dignum est.de coniug.ser. 1431
Dilectus filius.1.de rescript. 62
Dilectus filius.2.de rescrip. 66
Dilectus filius.de tempo.ordi. 253
Dilectus filius.de fil.presby. 285
Dilectus filius.de offi.leg. 284
Dilectus filius.G.de ser.nõ or. 291
Dilectus filius.de offi.iu.ordi. 408
Dilectus filius.de procur. 458
Dilectus filius.vt lit.pen. 655
Dilectus filius.de sequest.pos. 658
Dilectus filius.de spon. 1384
Dilectus filius.de homi.volun. 1636
Dilectus filius.de excess.præ. 1717
Dilectus filius.de pœnis. 1783
Dilecto filio.de testi.& attest. 719
Dilecto filio.de appel. 939
Dilecto filio.de præben. 1010
Dilecto filio.de verb.sig. 1872
Dilecti filij.de renun. 240
Dilecti filij.de maio.& obed. 423
Dilecti filij.de foro competen. 541
Dilecti filij.de excep. 819
Dilecti filij.de deci. 1173
Dilectis filiis.de appel. 923
Dilecta filia.de maio.& obed. 422
Dilectus.1.de præben. 1004
Dilectus.2.de præben. 1014
Dilectus 3.de præben. 1021
Dilectus.de concess.præb. 1047
Dilectus.de capel.mo. 1264
Dilectus.1.de simo. 1559
Dilectus.2.eo.tit. 1561
Dilecta.de excess.præla. 1718
Dilecto.de sup.neglig.præla. 244
Dilecto.de offic.archi. 310
Dilecti.de arbi. 495
Dilecti.de iudi. 512
Dilecti.de libel.obla. 547
Dilecti.de dila. 574
Dilecti.1.de appel. 877
Dilecti.2.de appel. 917
Dilecti.3.de appel. 942
Dilecti.de priuile. 1731
Dilecti.de pur.vulg. 1773
Dilecte in Christo.de except. 821
Dilectorum de testi.cog. 742
Directe.de appel. 901
Discretionem.de eo qui cog. cons. vxor. 1445
Diuersis fallaciis.de cle.cõiug. 977
Dolentes.de cele.mis. 1327
Dominus.de se.nup. 1508
Donatio.de dona. 1506
Dubius in fide.de hære. 1602

Dudum.1.de elec. 135
Dudum.2.de elec. 194
Dudum.de præsum. 772
Dudum.de deci. 1189
Dudum de conuer.coniug. 1226
Dudum.de priuil. 1757
Duo simul.de off.ord. 396
Duo pueri.de despon.impu. 1400
Duobus.de fen.& re iu. 876
Duobus.de spon.duo. 1407
Duobus.de senten.excom. 1848
Dura sæpe.de cri.fal. 1676

E

Eam te.de æta.& quali. 260
Eam te.de rescrip. 35
Eam te.de iurepa. 1280
Ea noscitur. de iis quæ fi. a præl. 1057.
Ea noscitur.de sen.excom. 1805
Ea quę.de offic.archi. 306
Ea quæ de sen.& re iud. 850
Ea quę.de sta.mo. 1253
Ea quæ.de censi. 1295
Ea quę de simo. 1550
Ea quæ.de pœnis. 1778
Ea te.de iureiur. 790
Ecclesia S.Mariæ.de const. 24
Ecclesia S.Marię.1.vt lit.pend. 654
Ecclesia S.Mariæ.2.eo.tit. 655
Ecclesia vestra.1.de elec. 185
Ecclesia vestra.2.de elec. 202
Ecclesia vestra.de sorti. 1682
Ecclesię.de immu.eccle. 1357
Ecclesiis.de cen. 1294
Edoceri.de rescri. 54
Ego N.de iureiu. 774
Eo libentius.de ser.non ordi. 290
Episcopus.de præben. 992
Episcopum.de cle.vena. 1688
Episcopi.de reb.eccle.alie. 1072
Episcopalia.de priuil. 1729
Estote.de reg.iur. 1879
Et si Christus.de iureiu. 796
Et si mẽbra.de iis. q̃ fi.à præl. 1062
Et si necesse.de dona. 1452
Et si vnanimiter.de postu.præl. 166
Et si Iudæos.de Iudæ. 1596
Et si quæstiones.de simo. 1552
Euidentia.de accu. 1514
Enm pro quo.de fideiusso. 1112
Ex administrationis.de iureiu. 772
Examinata.de iud. 520
Examinata.de confir.vti. 956
Exceptionem.de excep. 824
Excommunicamus.1.de hære 1612
Excommunicamus.2.de hære. 1617
Excommunicatis.de offic.leg. 386
Excommunicationi.de rap. 1656
Ex conscientia.de cri.fal. 1680
Ex conquestione.de rest.spol. 612
Ex diligenti.de simo. 1551
Ex epistolę.de proba. 662
Ex frequentibus.de instit. 1028
Ex gestis.de cle.non resi. 982
Exhibita.de iudi. 523
Exhibita.de re.permu. 1276
Exhibita.de homi.voluntario. 1644
Ex insinuatione.de rescrip. 77
Ex insinuatione.de procu. 449
Ex insinuatione.de ap. 914
Ex insinuatione.de iurepa. 1276
Ea insinuatione.de simo. 1557
Ex litterarum.qui cler.vel vo. 1418
Ex litterarũ.de eo qui duxit in ma. quam pol.per adul. 1425
Ex litterarum.de apostа. 1620
Ex litteris.de consti. 25
Ex litteris.de consue. 84
Ex litteris de of.& po.iud.dele. 359
Ex litteris.de offi.iud. 411

Ex litteris.de transac. 438
Ex litteris.de in integ.resti. 279
Ex litteris.de mu.pe. 558
Ex litteris.de do.& contu. 632
Ex litteris.de proba. 663
Ex litteris.de fi.instru. 745
Ex litteris.de iureiur. 803
Ex literis.de vi.& hone.cleri. 968
Ex litteris.de pigno. 1104
Ex litteris.de conuer.infide. 1230
Ex litteris.de iurepa. 1271
Ex literis.1.de sponsa. 1371
Ex litteris.2.de sponsa. 1373
Ex litteris.de despon.impube. 1399
Ex litteris.de cog.spi. 1440
Ex litteris. de eo qui cogno. consang.vxo.suæ. 1446
Ex litteris.de consan.& affi. 1449
Ex litteris.de frigi. 1459
Ex litteris.de ma.contrac. 1468
Ex litteris.de diuor. 1492
Ex litteris.1.de homi.volun. 1636
Ex litteris.2.eo.tit. 1637
Ex litteris.de fur. 1660
Ex litteris.de cler.non ordi. 1702
Ex litteris.de excess.præla. 1712
Ex multa.de vo. 1239
Ex multiplici.de deci. 1171
Ex ore.de his q̃ fi.à ma.par.ca. 2064
Ex ore.de priuil. 1745
Ex parte.de consti. 27
Ex parte.1.conuen.de rescrip. 30
Ex parte.2.de rescript. 39
Ex parte.3.de rescrip. 71
Ex parte.de consue. 93
Ex parte.de tempo.ordi. 250
Ex parte.de scruti.in ordi. 256
Ex parte.1.de cor.vitia. 294
Ex parte.2.de cor.vitia. 295
Ex parte.de offic.vica. 319
Ex parte.1.de of.& po.iud.dele. 328
Ex parte.2.eo.ti. 329
Ex parte.de offi.iud.ordi. 392
Ex parte de transac. 442
Ex parte.de postu. 444
Ex parte.de alie.iudi.mu. 493
Ex parte.de arbi. 502
Ex parte.de foro compe. 538
Ex parte.de resti.spo. 622
Ex parte.de confes. 661
Ex parte.de testi.& attesta. 686
Ex parte. de fide instru. 958
Ex parte.1.de appel. 911
Ex parte.2.de appel. 943
Ex parte.de cle.coniu. 980
Ex parte.de cle.non resi. 985
Ex parte.1.de cleri.non resi. 983
Ex parte.de cle.ægro. 1027
Ex parte.de concess.præben. 1045
Ex parte. de iis quæ fi. à maiori parte capituli. 1066
Ex parte.de feu. 1100
Ex parte.1.de sepul. 1160
Ex parte.2.de sepul. 1164
Ex parte.1.de deci. 1175. 2. 1180. & 3.1185
Ex parte.de regu. 1209
Ex parte.1.de conuer.coniu. 1218
Ex parte. 2. de conuer. coniug. 1221
Ex parte.de capel.mo. 1266
Ex parte.de censi. 1301
Ex parte.de cele.mis. 1316
Ex parte. de obser.ieiu. 1344
Ex parte.de spon. 1372
Ex parte.de accu. 1515
Ex parte.1.de priui. 1739
Ex parte.2.de priui. 1746
Ex parte 3.de priuil. 1755
Ex parte 1.de verb.sig. 1864

Ex parte 2.eo.ti. 1875
Ea parte 3.eo.ti. ibid.
Explicari. de obser.ieiu. 1346
Exposuisti.de corpo.viti. 295
Exposuisti.de præben.& di. 1020
Exposuit nobis.de dila. 577
Exposita.de arbi. 503
Expræsentium.de pigno. 1102
Ex publico.de conuer.coniu. 1216
Ex quorundam.de alie.iud.mu. 491
Ex ratione.de æta.& quali. 258
Ex ratione.de appell. 883
Ex rescripto.de iureiur. 778
Ex rescripto.de loca.& condu. 1089
Ex speciali.de Iudæ. 1600
Ex studiis.de præsump. 762
Ex tenore.de rescriptis. 46
Ex tenore tuarũ.de tẽpo ordi. 246
Ex tenore.de for.compe. 533
Ex tenore.de testi.& attesta. 711
Ex tenore.de concef.præben. 1048
Ex tenore.qui fil.sint legi. 1484
Ex tenore.de sen.excom. 1803
Extirpandæ.de præben. 1018
Ex transmissa.de renun. 221
Ex transmissa.de fi.presbytero. 280
Ex transmissa.de for.compet. 530
Ex transmissa.de restit.spol. 610
Ex transmissa.de præscrip. 833
Ex transmissa.de deci. 1181
Ex tua.de fi.presbyter. 281
Ex tuarum.de auct.& vsu.pal. 218
Ex tuarum.de sorti. 1682
Ex tuarum.de pur.can. 1762
Ex tuę.de cle.non resi. 986
Ex tuæ.de simo. 1554

F

Falcidicus.de cri.sul. 1673
Felicis memoriæ.de torne. 1646
Filius noster.de test. 1130
Finem litib.de dolo & contu. 636
Firmiter.de sum.tri.& fi.cat. 5
Firmissimè.de hære. 1602
Forus.de verb.sig. 1853
Fraternitatis.de testi. & attest. 693
Fraternitatis de fri. 1462
Fraternitatis.de hære. 1603
Fraternitati.de cleri.non.resi. 984
Fraternitati.de eo qui cog. cõsang. vxor.suæ. 1446
Fraternitati.de schisma. 1619
Fraternitati.de cle.excom. 1697
Fraternitatem.de dona. 1116
Fraternitatem.de sepul. 1158
Fures.de fur. 1659

G

Gaudemus.de cõuer.cõiu. 1226
Gaudemus.q̃ fil.sint legi. 1484
Gaudemus.de diuor. 1496
G.perpetuus.de fid.instru. 758
Gemma mulier.de sponsi. 1389
Gratum gerimus.de postu. pla. 99
Gratum.de off.& pot.iud.deleg. 334
Grauis.de resti.spo. 614
Grauis.de depositо. 1081
Grauis.de censi. 1297
Graue gerimus.de off.iud.ord. 410
Graue nimis.de præben. 1017
Grauem.de excess.prælato. 1719
Grauem de pœnis. 1784
Grauem.de senten.excom. 1845

H

Henricus.de cle.pug. 1648
His quę pro ecclesia.de maio.& obed. 421
His quib.de elec. 206
His quib.de off.iud.ordi. 411
Humilis.de maio.& ob. 427

Iacobu

Capitula Decretalium.

I

Iacobus.de simo. 1579
Ignarus episcopus. de libel. oblatio. 545
Illa quotidiana.de elect. 171
Illa deuotionis. ne sede vacante. 1053
Illa præpositorum. de accusation. 1512
Illud.de maio.& obed. 415
Illud.de præsump. 765
Illud.de præscrip. 831
Illud.de iure patr. 1272
Illud.de cle.excom. 1695
Illud.de excess.præla. 1710
Illo vos.de pigno. 1103
Immunitatem.de immu.eccl. 1357
Imperatorum.de iura.calum. 570
Imputari.de fid.instru. 759
In aliquibus.de decimis. 1191
In archiepiscopatu.de rap. 1656
In audientia.de sen.excom. 1813
In causa.de cau.poss.& propr. 604
In causis.de elect. 154
In causis.de testi.& attesta. 692
In causis.de sent.& re iudi. 866
In ciuitate.de vsu. 1664
Indecẽs esse.de natis ex lib.vẽ. 1434
Indecorum est.de æta.& qual. 259
Iudicante.de testa. 1130
Iudicatum.de immu.eccle. 1352
Indignum.de reg.iur. 1882
In ecclesia.de institu. 1028
In ecclesiis.de capel.mona. 1264
In eos.de hæret. 1603
In Genesi.de elect. 199
Inhærentes.de iura.calum. 567
Inhibendum est. de cohab. cle. & muli. 1790
In his.de priuileg. 1750
In ijs.de verb.sig. 1857
Iniustum.de rerum permut. 1095
In lateranensi.de præb.& dig. 1019
In literis.de offi.&pot.iu.dele. 325
In literis. de resti.spol. 609
In literis.de testi.& attest. 698
In literis.de rap. 1657
In nomine domini.de testi. 682
In nonnullis.de Iudæ. 1598
In nostra.de rescrip. 70
In nostra presentia.de procur. 451
In nostra.de testi.& attesta. 707
In nostra.de sepul. 1162
In nostra de iniur. 1776
Innotuit.de elect. 130
Innotuit.de arbi. 504
Innotuit.de maled. 1691
Innotuit.de eo.q̃ or.furt.fuf. 1706
Innouamus.de treug.& pa. 429
Innouamus.de censi. 1295
Innouate.de verb.sig. 1851
In omni negotio.de testi. 684
In ordinando.de simo. 1542
In pertractandis.de iura.cal. 570
In præsentia.de renun. 224
In præsentia.de proba. 668
In præsentia.de sponsa. 1380
In præsentia.de sen.excom. 1837
In quadam.de cel.mis. 1324
In quibusdam.de pœnis. 1773
Inquirendum.de pecu. 1126
Inquisitionis.de accu. 1527
Inquisioni.de appel. 948
Inquisitioni.de sen.excom. 1835
In singulis.de sta.mo. 1251
Insinuante.de offi.deleg. 345
Insinuante.qui cleri.vel voc. 1421
Insinuantione.de feu. 1100
Insinuatum.de simo. 1548
Instruendi.de ser.non ordi. 287

Insuper.de testi. 685
Insuper.qui ma.ac.pos. 1488
In tabulis.de fortile. 1681
In tantum.de simo. 1573
Intantum.de collu.detegen. 1686
Intelligentia.de verb.sig. 1852
Intellecto.de iureiu. 804
Intelleximus.de æta.& quali. 266
Intelleximus.de iudi. 513
Intelleximus.de or.cog. 584
Intelleximus.de iis qui fil.oc. 1624
Intelleximus.de adul. 1652
Intelleximus.de no.ope.nun. 1724
Inter alia.de immu.eccle. 1354
Inter alia.de sen.excom. 1821
Inter cætera.de offic.iudi.or. 405
Inter cætera.de appel. 878
Inter cætera.de præben. 1001
Inter cæteras.de rescri. 32
Inter cæteras.de sent.& re iud. 853
Inter corporalia.detrauslа. 209
Inter dilectos.de fide instru. 748
Inter dilectos.de dona. 1121
Inter dilectos.de excef.præl. 74
Interdicimus.de deci. 1193
Interfeciti.de homi. 1627
Inter monasterium.de re iud. 867
Inter opera.de spon. 1381
Interposita.de appel. 946
Inter quatuor.de cle.per. 303
Inter quatuor.de maio.& obe. 419
Inter quatuor.de cleri.nõ resi. 986
Inter quatuor.de reli.do. 1257
Inter solicitudines.de pur.ca. 1764
Intimasti.de appel. 944
Intimauit.de test.& attesta. 694
Inuestigandum.de pecu. 1125
Ioannes.de cleric.coniug. 979
Ioannes.de testa. 1152
Ioannes.de reg. 1195
Ioannes.de homi.volun. 1645
Iordane.de eo qui cog.cons. 1448
Ioseph.de verb.sig. 1852
Irrefragabili.de offi.or. 402
Irrita erit.de iis quæ fi.à præl. 1055
Is cui.de noui.ope.nun. 1728
Is qui.de solu. 1114
Is qui.de spon. 1389
Ita quorundam.de Iudæis. 1591
Item cum.de resti.spo. 609
Iudæi.de testi. 696
Iudæi 1.de Iudæ. 1599
Iudæi.eo.tit. ibid.
Iudicis officium.de offi.iu. 412
Iuramentum.de iureiu. 806
Iurauit.de proba. 666
Iurgantium.de sen.& re iu. 849
Ius dictum.de verb.sign. 1856
Iuuenis.de spon. 1368

L

Lator presentium.de pign. 1102
Lator.de re iudic. 851
Lator.qui filij sint legi. 1472
Lator præsentiũ.de ho.volun. 1634
Larores.de cleri.excom. 1694
Laudabilem.vt lit.pen. 653
Laudabilem.de conuer.infi. 1229
Laudabilem.de fri. 1460
Lectę coram nobis.de renun. 239
Legebatur.de ma.& obe. 414
Licet de vitanda.de elec. 112
Licet intantum.de trans. 214
Licet magist.de sup.negl.prel. 242
Licet.de offi.& pote.iudi.dele. 360
Licet.de offi.lega. 383
Licet in corrigẽdis.de offi.ord. 401
Licet.1.de fo.compe. 532
Licet.2.de fo.compe. 544
Licet.de feriis. 580
Licet.de resti.spo. 605

Licet causam.de proba. 670
Licet.1.de test.& attest. 697
Licet.2.de test & attest. 726
Licet 3.de test. 729
Licet vobis.de præben. 1020
Licet.de deci. 1175
Licet.de regu. 1204
Licet.de voto. 1234
Licet.de censi. 1290
Licet.de bap. 1339
Licet de spon.duorum. 1408
Licet.de coniug.seruorum. 1432
Licet.de accu. 1517
Licet Heli.de simo. 1562
Licet de cri.fal. 1676
Licet.de pœnis. 1779
Licet.de pœnitentiis. 1788
Ligneis.de conse.ec. 1311
Literæ tuæ.de dila. 576
Literæ.de frigi. 3465
Literæ.de ma.contra. 1467
Literas.de renun. 219
Litteras.de supplen.negli.prel. 243
Literas.de tempo.ordi. 251
Literas.de fil.presbyterorum. 284
Litteras.de iura.calum. 569
Litteras.de resti.spol. 617
Litteras.de præsump. 768
Litteras.de concef.præben. 1044
Litteras.de celebra.missa. 1329
Litteras.de despon.impub. 1393
Litteras.de coniug.lepro. 1430
Litteras de rescrip. 78
Litteris.de præsump. 767
Litteraturam.de voto. 1233

M

Magnus episcopus.de obli.ad rati. 292
Magnæ.de voto. 1236
Maiores.de bap. 1331
Maioribus.de præben. 994
Mancipia.de rer.permu. 1095
Mandatum apo.de rescrip. 78
Mandato.de procur. 460
Mandato.de simo. 1580
Mandata.de præsump. 764
Mandamus.de offi.archid. 308
Manifesta.de pœ.& remiss. 785
Maritis.de adul. 1651
Maritus.de cogna.spiritua. 1438
Massana.de elec. 201
Matthæus.de simo. 1555
Meminimus.de appel. 883
Meminimus.qui cle. 1418
Meminimus.de accusa. 1517
Michael.de fil.presby. 283
Michael.de vsur. 1671
Ministeriũ.de of.archipresby. 312
Ministerium.de fer.non ordi. 290
Monachi.de sta.mo. 1244
Monachi.de sen.excom. 1798
Monasteria.de vi.& hon.cle. 961
Moniales.de pur.can. 1760
Multa sunt.ne cle.vel mo. 1358
Multorum.de Iudæ. 1589
Mulier.de conuer.coniug. 1228
Mulieri.de iureiur. 805
Mulieres.de dona. 1499
Mulieres.de sen.excom. 1801

N

Nam concupiscentiam.de constitu. 16
Nam & rex.de verbo.signi. 1851
Nam & ego.de verb.sig. ibid.
Nauiganti de vsur. 1672
Nec episcopi.de temp.ordi. 249
Ne Dei.de simo. 1578
Ne innitaris.de consti. 16
Nemo presbyterorũ.de simo. 1549
Nemini dubium de offi.leg. 387

Ne nimia.de reli.do. 1263
Ne pro defectu.de elect. 174
Ne pro dilatione.de pœ.& re. 1797
Ne religiosi.de reg. 1211
Nicolao.de appel. 940
Nihil est.de elect. 180
Nihil prodest.de præscript. 828
Nihil obstat.de verb.sig. 1832
Nimis.de fi.presby. 286
Nimis.de iureiur. 802
Nimis iniqua.de excef.præla. 1719
Nimis praua.eod.tit. 1720
Nisi cum pridem.de renun. 228
Nisi essent.de præben. 1006
Nisi specialis.de auct.& vsu pal. 216
Nisi specialis.de offi.leg. 382
Nobis fuit.de iurepatro. 1282
Nobis fuit.de simo. 1558
Nobilis homo.de pur.can. 1759
Non amplius.de insti. 1028
Non debet.de test. 735
Non debet.de consan.& affi. 1455
Non dubium.de sen.excom. 1800
Non est.de deci. 1181
Non est vobis.de reg. 1195
Non est voti.de voto. 1234
Non est.de spon. 1374
Non iniuste.de procur. 462
Non liceat.de cler.non resi. 982
Non liceat.de præben. 991
Non licet.de reb.eccl.alienã. 1071
Non magno opere.ne cler. 1360
Non minus.de immu.eccle. 1352
Nonne bene.de præsump. 763
Nonnulli.de rescrip. 64
Non potest.de sent.& re iud. 849
Non satis.de simo. 1544
Non sine multa.de arbi. 493
Non vt apponeres.de bapti. 1338
Nos inter.de purga.can. 1761
Nos instituta.de sepul. 1156
Nos quidem.de testa. 1129
Nostro postulasti.de pę.& re. 1696
Nosti quomodo.de elect. 117
Noua.de pœn.& re. 1791
Nouum genus.de deci. 1170
Nouit ille.de offi.leg. 385
Nouit ille.de iudi. 517
Nouit.de appel. 905
Nouit ille.ne sede vac. 1051
Nouit.de iis quæ fiunt à præl. 1056
Nouerit.de sen.excom. 1842
Nouimus.de verb.sign. 1871
Nullus.de elect. 107
Nullus.de ser.non ord. 289
Nullus.de fo.compe. 527
Nullus.de præsump. 763
Nullus episcopus.de iureiurã. 774
Nullus presbyter.de pig. 1102
Nullus episcopus.de paro. 1168
Nullus.de reg. 1194
Nullus.de iurepat. 1277
Nullus liceat.de re.eccl.alien. 1072
Nulli episcoporum.de accu. 1512
Nulli Iudæo de lud. 1601
Nulli se.de sent.excom. 1802
Nulla eccl.de concess.præben. 1034
Nunc autem.de re.do. 1256
Nuncios.de deci. 1173
Nuper.de bigamis. 298
Nuper.de testi.& attesta. 731
Nuper.de deci. 1192
Nuper.de dona. 1503
Nuper.de sent.excom. 1818

O

Oblatæ.de appel. 926
Odoardus.de sol. 1114
Officium.de offi.arch. 306
Officium.de off.archip. 313
Officij.de elect. 170

Universidad de Deusto

Capitula Decretalium.

Officij.de pœn.& remiſ. 1790
Officij.de ſenten.excom. 1834
Olim.in ti.de reſcrip. 60
Olim.de lit.conteſta. 550
Olim.1.de reſt.ſpol. 615
Olim.2.de reſti.ſpol. 626
Olim.3.eo.tit. 627
Olim.de excep. 818
Olim.de cenſi. 1303
Olim.de accu. 1538
Olim.de iniur. 1775
Olim.de verb.ſigni. 1858
Omnis anima.de cenſi. 1290
Omnis res.de regu. 1876
Omnis vtriuſque.de pœ.& re. 1793
Oēs principes.de ma.& obe. 415
Omnes dies.de fer. 579
Omnibus.de cler.vena. 1688
Omnipotens.de accu. 1512
Oſius epiſcopus.de elect. 108

P

PActum.de verb.ſig. 1855
Pactiones.de pact. 434
Parochiano.de ſepul. 1166
Parochianos.de decimis. 1177
Parochianos.de ſen.excom. 1802
Paſtoralis.in tit.de reſcrip. 42
Paſtoralis.de ſacra.non iteran. 275
Paſtoralis.de offic.deleg. 355.
Paſtoralis.de offi.iud.ord. 398
Paſtoralis.de cauſ.poſſ. 598
Paſtoralis.de iudi. 520
Paſtoralis.de fide inſtru. 754
Paſtoralis de except. 811
Paſtoralis.de appel. 918
Paſtoralis.de his q̄ fiūt à præl. 1061
Paſtoralis.de dona. 1120
Paſtoralis.de deci. 1186
Paſtoralis.de iure patr. 1286
Paſtoralis.de priuile. 1747
Parentibus.de priuile. 1734
Per inquiſitionem.de elect. 147
Perlatū.de iis q̄ vi metus ve. 466
Perlatum.de iurepat. 1267
Perlatum.qui fil.ſint legi. 1475
Permittimus.de ſent.excom. 1848
Perniciosus.de celeb.miſſ. 1329
Perniciosam.de offi.iud.ordi. 388
Per noſtras.de iurepa. 1283
Perpendimus.de ſent.excom. 1811
Perſonas.de teſti. 696
Perſonas.de appel. 879
Per tuas.de maio.& obed. 418
Per tuas.de arbi. 500
Per tuas.de probat. 675
Per tuas.de teſti.& atteſt. 728
Per tuas.de appel. 928
Per tuas.de dona. 1118
Per tuas.de voto. 1242
Per tuas. de cond.appo. 1414
Per tuas.qui fil.ſint legi. 1477
Per tuas.1.de ſimo. 1566
Per tuas.2.de ſimo. 1572
Per tuas.3.eo.ti. 1574
Per tuas.de ſen.excom. 1830
Per venerabilē.qui fi.ſint leg. 1480
Per veſtras.de dona. 1505
Peruenit.de arbi. 494
Peruenit.1.de teſt.cog. 738
Peruenit.2.eod.tit. 739
Peruenit.1.de iureiur. 773
Peruenit 2.eo.tit. ibidem
Peruenit.1.de appel. 885
Peruenit.2.de appel. 899
Peruenit.de ex pt.& ven. 1086
Peruenit.de fideiuſſo. 1108
Peruenit.de deci. 1172
Peruenit.de cenſi. 1291
Peruenit.de immu.eccl. 1352
Peruenit.de coniu.lepro. 1429
Peruenit.qui fi.ſint leg. 1477
Peruenit.de adul. 1650
Peruenit.de exceſ.præla. 1707
Peruenit.de ſen.excom. 1808
P.& G.de offi.deleg. 375
Petrus diaconus.de ho. 1638
Petitio.de procu. 456
Petitio.de iureiur. 802
Petitio.de homic.vol. 1645
Petiſtis.de priui. 1747
Piſanis.de reſt.ſpo. 628
Placet.de conuer.coniug. 1219
Placuit.de teſt.& atteſt. 682
Placuit.de præſcri. 827
Placuit.de empt.&ven. 1083
Plerique.de pact. 433
Plerunque.de reſcri. 57
Plerunque.de dona. 1501
Plures.de vſur. 1661
Porro.de diuor. 1491
Porro.de cle.pug. 1648
Porro.de priuil. 1732
Porro.de ſen.excom. 1802
Porrecta.de confir.vti. 956
Porrectum.de reg. 1201
Poſſeſsiones.de reb.eccle.alie. 1076
Poſt ceſsionem.de proba. 667
Poſt tranſlationem.de renun. 234
Poſt electionem.de cōceſ.pbē. 1041
Poſt miſerabilem.de vſur. 1668
Poſtremo.de appel. 900
Poſtulaſti.in rit.de reſcri. 63
Poſtulaſti.de ſo.compe. 538
Poſtulaſti.de reg. 1209
Poſtulaſti.de iure patro. 1287
Poſtulaſti.de Iudę. 1597
Poſtulaſti.de homi.volunt. 1643
Poſtulaſtis.de conceſ.prēb. 1050
Poſtulaſtis.de voto. 142
Poſtulaſtis.de cler.excom. 1697
Poſtulationē.de poſtula.prēla. 106
Poſtquam.de elec. 108
Potuit emphyteuta.de loca. 1092
Precariæ.de preca. 1078
Precarium.de preca. 1079
Prēlatorum.de accu. 1540
Præſenti.de Iudę. 1588
Preſentium.de fi.presb. 277
Præſentium.de teſti. 706
Præſentiam.de cler.percu. 1690
Præſentata.de teſti. 739
Presbyter.de ſacra.non ite. 276
Presbyter.de pecu.cle. 1126
Presbyter.de cele.miſ. 1314
Presbyteri.de pœnis. 1778
Presbyterum.de cle.ægro. 1025
Presbyterum.de hom.volun. 1632
Præterea.de æta.& quali. 261
Præterea.de offic.deleg. 323
Præterea.1.de tranſac. 441
Præterea.2.eo.tit. 441
Præterea.de dila. 575
Præterea.de teſt.& atteſt. 701
Præterea.de teſt.cog. 740
Præterea.1.de appel. 891
Præterea.2.de appel. 902
Præterea.de præben. 998
Præterea.de conuer.coniu. 1212
Præterea.1.de iurepa. 1269
Præterea 2.de iur.pa. 1281
Præterea.de cenſi. 1294
Præterea.1.de ſpon.& ma. 1368
Præterea.2.de ſponſa. 1375
Præterea.ne prēla.vic.ſuas. 1581
Præterea.de apoſt. 1620
Præterea.de vſuris. 1665
Præterea.de cleri.percuſ. 1689
Procurationes.de cenſi. 1306
Prohibeas.de magi. 1584
Prohibemus.de deci. 1179
Prohibemus.de cenſi. 1293
Pro illorum.de prēb.& digni. 1007
Propter.de loca.& con. 1091
Propter.de dona. 1124
Propterea.de verb.ſig. 1853
Propoſitū.de eo qui dux.in matri. quam pol.per adul. 1423
Propoſuiſti.de foro competen. 543
Propoſuiſti.de proba. 664
Propoſuiſti.de conſecra.eccle. 1310
Propoſuiſti.de fil.presby. 279
Propoſuit.de appel. 892
Propoſuit.de conceſ.prēb. 1035
Propoſuit.de cōiug.ſeruorū. 1432
Propoſuit.de cleri.excom. 1698
Prouideas.de offi.vica. 317
Prout nobis.de do.& contu. 634
Prudentiam.de offi.dele. 335
Prudentiam.de mut.peti. 549
Prudentes de dona. 1115
Puberes.de deſponſa.impu. 1392
Publicato ſcrutinio.de elect. 204
Pueris.de delictis puerorum. 1687
Pueris.de ſen.excom. 1850

Q

QVa fronte.de app. 893
Qualiter.de pact. 430
Qualiter.de cle.non reſi. 985
Qualiter.1.de acc. 1532
Qualiter.2.de accu. 1522
Qualiter & quando.de iud. 522
Qualiter.de ele. 125
Quàm graui.de cri.fal. 1678
Quàm perniciosum.de vſur. 1668
Quàm ſit graue.de ex.præ. 1711
Quàm ſit laudabile.de Iudæ. 1594
Quamuis.de æta.& qual. 269
Quāuis.de offi.& po.iud.deleg. 324
Quamuis.de ſen.& re iu. 875
Quamuis.de deci. 1178
Quamuis.de ſen.exc. 1849
Quamuis.de verb.ſig. 1853
Quamuis.de reg.iur. 1882
Quanto.de conſue. 86
Quanto.de transla. 213
Quanto.de offi.iud.or. 394
Quanto.de iud. 508
Quanto.de præſum. 764
Quanto.de iureiur. 784
Quanto.de iijs quæ fi.à prēla. 1057
Quanto.de cenſi. 1298
Quanto te.de diuor. 1494
Quanto.de magi. 1585
Quanto.de vſur. 1671
Quanto.de priuile. 1753
Quantę.de ſen.excom. 1838
Quęcun.que.de iurepa. 1268
Quę in eccleſiarum.de conſt. 18
Quemadmodum.de iureiur. 792
Quę multoties.de reg.iur. 1881
Querelam.de elec. 142
Querelam.de procur. 448
Querelam.de iureiur. 779
Querelam.de ſimo. 1549
Quęrelam.ne præl.vic.ſuas. 1582
Quęrenti.de offi.delega. 346
Quęrenti.de verb.ſig. 1861
Quęris à nobis.de æta.& qual. 261
Querimoniam.de iu.pa. 1273
Quęſiuit.de ijs q̄ fi.ma.par.ca. 1064
Quęſiuit.de diuor. 1490
Quęſiuit.de verb.ſig. 1856
Quęſitum.de temp.or. 255
Quęſitū.de cohab.cler.& mul. 974
Quęſitum.de re.permu. 1096
Quęſtum.de pę.& re. 1788
Quæſtione.de appel. 890
Qui alium.de ſimo. 1542
Qui alios.de hære. 1602
Quia circa.de biga. 301
Quia circa.de conſan.& affi. 1453
Quia circa.de priui. 1748
Quia clerici.de iu.pa. 1270
Quia diligentia.de elect. 111
Quia diuerſitatē.de cōc.prēb. 1037
Quia fruſtra.de vſur. 1669
Quia in cauſis.de procur. 454
Quia indicante.de prēſcri. 832
Quia ingredientibus.de teſta. 1128
Quia in inſulis.de regula. 1196
Quia intentionis.de priuil. 1756
Quia intantum de prēb. 992
Quia in omnibus.de vſur. 1662
Quia monaſterium.de rel.do. 1256
Quia nonulli.de reſcrip. 82
Quia nonnulli.de cler.nō reſi. 982
Quia nōnullis.de magiſtris. 1586
Quia nos.de auct.&vſu. 219
Quia nos.de appel. 898
Quia nos.de teſta. 1132
Quia plerique.de immu.ec. 1356
Quia propter.de elec. 176
Quia quęſitum.de off.dele. 320
Quia ſuper his.de Iudę. 1590
Quia V.de iudi. 515
Quia veriſimile.de prēſum. 765
Quicunque.de eccl.ędifi. 1347
Quicunque.de con d.ap. 1410
Qui cum ſure.de fur. 1660
Quidam.de renun. 237
Quidam.de conuer.coniug. 1214
Quidam.de cele.miſ. 1315
Quidam.de apoſta. 1622
Quidam.de ho.volun. 1646
Quidam.de priui. 1758
Quid per nouale.de ver.ſig. 1861
Qui ex timore.de re.iu. 1881
Qui furatur.de fur. 1659
Qui in viuorum.de con.prēb. 1033
Quintauallis.de iureiur. 791
Qui presbyterum.de pœnit. 1785
Qui res.de reb.eccl.alie. 1071
Quiſquis.de elec. 179
Qui ſcādalizauerit.de reg.iur. 1880
Quod ad cōſultationem.de ſent.& re iudi. 860
Quod autem.de iurepa. 1270
Quod autem.de pœni. 1787
Quod à p̄deceſſore.de ſciſma. 1618
Quod à te.de cle.coniug. 976
Quod clericis. de fo.compe. 531
Quod de his.de ſen.excom. 1814
Quod dei timorē.de ſta.mo. 1247
Quod dilectio.de cōſan.& affi. 1451
Quod dicitur.de verb.ſig. 1852
Quod indubijs.de renun. 226
Quod in dubijs.de conſecra. 1310
Quod dubijs.de pœnis. 1780
Quod in dubiis.de ſent.excō. 1820
Quod in te.de pœni.&remiſ. 1791
Quod lateuter.de reg.iu. 1880
Quod nobis.de clāde.deſpon. 1405
Quod nobis.qui filij ſint leg. 1476
Quod nonnullis.de priuil. 1752
Quod nō eſt licitū.de re.iur. 1880
Quod olim.de Iude. 1596
Quod quidam.de pœni. 1787
Quod quibuſdam.de fideiuſ. 1111
Quod ſedem.de off.iud.or. 397
Quod ſedem.de frigi. 145
Quod ſicut.de elect. 149
Quod ſup his.de maio.&. obe. 419
Quod ſuper his de ſi.inſtru. 753
Quod ſuper his.de vo. 1238
Quod ſuper his.de cōſā.& affi. 1453
Quod tranſlationē.de tēp.ord. 250
Quod trāſlationem.de offi.leg. 382
Quoniam conſtitutio.de conſti. 27
Quoniam.de fil. presby. 282
Quoniam abbas.de off.deleg. 330

Quoniam

Capitula Decretalium.

Quoniā apoſtolica.de off.dele. 378
Quoniā in pleriſq;.de offi.ord. 404
Quoniā frequēter.vt li.nō cōte. 559
Quoniam in parte.de feriis. 579
Quoniam contra.de proba. 676
Quoniam aliqua.de teſti. 683
Quoniam omne.de præſcrip. 848
Quoniam.de vi.& ho.cle. 962
Quoniam à nobis.de deci. 1176
Quoniam.de iure patro. 1268
Quoniam.de ſimo. 1576
Quoniā...ne prælq.vices ſuas. 1581
Quoniam.2.eo.tit. 1582
Quoniam eccleſia.de mag. 1583
Quoniam.de vſur. 1662
Quoniam.de priuil. 1748
Quoniam.de coniug.lepro. 1430
Quorundam.de teſta. 1127
Quoſdam.de præſum. 764
Quoties.de pac. 430
Quoties.de teſti. 684
Quoties.de ſimo. 1540
Quoties.de purg.can. 1760

R

RAynutius.de teſta. 1140
Raynaldus.de teſt. 1146
Ratio nulla.de præben. 992
Recepimus.de priui. 1733
Recolentes.de ſta.mo. 1245
Referente.de præben. 993
Referente.qui fi.ſint legi. 1476
Referente.de deli.pue. 1687
Relatum eſt.de off.deleg. 334
Relatum.de cle.non reſi. 983
Relatum.de præben. 995
Relatum.de conceſ.præben. 1035
Relatum.1.de teſta. 1133
Relatum.2.eo.tit. 1234
Relatum.de ſepul. 1157
Relatum.de iure pa. 1279
Relatum.ne cle.vel mo. 1362
Relatum.qui matr.accuſa. 1485
Relatum.de ſen.excom. 1829
Relinqui.de cuſto.Eucha. 1343
Repellantur.de accu. 1513
Reprehenſibilis.de appel. 894
Requiſiſti.de teſta. 1136
Requiſiuit.de ordi.ab epiſcopo qui renun.epiſcop. 257
Requiſiuit.de in integ.reſti. 474
Requiſiuit.de ſpon. 1378
Reſponſo.de ſen.excom. 1835
Rex pacificus.in proœ. 2
Rodulphus de reſcrip. 75
Rurſus.qui cleri.vel vo. 1420

S

SAcerdotibus.ne cle.vel mo. 1359
Sacris.de his quæ vi met. 471
Sacris.de ſepult. 1165
Sacris.de ſent.excom. 1829
Sacro.de ſent.excom. 1839
Sacroſancta.de elect. 189
Salubriter.de vſur. 1670
Sancto concilio.de ſucce. ab inteſtato. 1153
Sanctorum.de præſcri. 829
Sancitum.de ſenſi. 1289
Sane dilectio.de renun. 225
Sane ſuper eo.de temp.ord. 245
Sane 1.de offi.deleg. 320
Sane 2.de offi.deleg. 327
Sane.de arbi. 493
Sane.de foro comp. 528
Sane 1.de cler.coniug. 976
Sane.2.de cler.coniug. 977
Sane.de reg. 1198
Sane.de conuer.coniug. 1215
Sane.de celeb.miſſ. 1327
Sane.de exceſ.præla. 1709
Sanè.de priuil. 1734
Scientes.de cenſi. 1290
Sciſcitatus.de reſcript. 41
Scribam.de præſump. 765
Scriptum.de elect. 172
Scripta.de fide inſtr. 745
Scripta.de colluſ.deteg. 1684
Scripturæ.de vot.& vot.red. 1234
Secundum.ne cle.vel mon. 1362
Secundo requiris.de appel. 903
Sedes Apoſtolica.de reſcript. 45
Sed hoc.de ſucceſ.ab inteſt. 1153
Sed nec.ne cler.vel mon. 1361
Sententia.de ſent.& re iud. 849
Sententiam.ne cler.vel mon. 1363
Sæpe contingit.de reſt.ſpol. 628
Sæpè contingit.de appel. 906
Series.de teſti. 700
Si alicuius.de elect. 205
Si aliquis.de hom.volun. 1628
Si aliquando.de ſent.exc. 1833
Si à patre.de infan & lā.expo. 1625
Si autem.de reſcrip. 37
Si autem.de coha.cle.& mul. 972
Si aduerſarius.de eo,qui mi.in poſſeſſionem. 652
Si aduerſus.de hæret. 1608
Si archiepiſcopus.de temp.or. 248
Si bos.de iniur. 1774
Sicut.de reſcript. 28
Sicut.de ſup.neg.præl. 241
Sicut.de tranſac. 434
Sicut.de ſyndi. 465
Sicut.de probat. 663
Sicut.de teſtib. 688
Sicut.de præſump. 761
Sicut.1.de iureiur. 781
Sicut.2.de iureiur. 799
Sicut.3.de iureiur. 801
Sicut.de ſent.& re iud. 861
Sicut.de cohab.cle.& mul. 971
Sicut.1.de regul. 1202
Sicut.2.de regul. 1204
Sicut.ne cler.vel mona. 1363
Sicut.de ſponſ. 1382
Sicut.de accuſ. 1536
Sicut 1.de ſimo. 1544
Sicut 2.de ſimo. 1560
Sicut 3.de ſimo. 1575
Sicut.de Iudæ. 1593
Sicut.1.de hæret. 1604
Sicut.3.de hæret. 1617
Sicut 1.de hom.volun. 1629
Sicut.2.de hom.volun. 1643
Sicut.de exceſ.præl. 1710
Sicut.de priuil. 1728
Sicut.de ſent.excom. 1830
Si cautio.de fide inſtr. 759
Si celebrat.de cler.excom. 1700
Si clericus.de foro comp. 529
Si concubinæ.de ſent.excom. 1847
Si conditiones.de cond.app. 1416
Si conſtiterit.de accuſ. 1516
Si culpa.de iniur. 1777
Si de terra.de priuil. 1732
Si diligenti.de foro comp. 534
Si diligenti.de præſcrip. 842
Si dominus.de ſimo. 1540
Si duobus.de appel. 882
Si eccleſia.de conſe.eccl. 1313
Si egreſſus.de iniur. 1775
Si epiſcopus.de paro. 1167
Significaſti.de elect. 109
Significaſti.de of.archid 310
Significaſti.de of.& pot.iud.del. 324
Significaſti.de foro comp. 542
Significaſti.de iurepat. 1277
Significaſti.de eo qui dux.in matr. quam pol.per adult. 1427
Significaſti.de diuor. 1492
Significaſti.1.de homic.vol. 1637
Significaſti.2.eo.tit. 1639
Significaſti.de adult. 1651
Significauit.de reſcrip. 76
Significauit.de corp.vitia. 294
Significauit.de of.iud.ord. 393
Significauit.de teſt.& atteſt. 720
Significauit.de appel. 913
Significauit.de paro. 1169
Significauit.de conuer.coniu. 1225
Significauit.de cenſi. 1296
Significauit.de eo qui dux. in mat. 1424
Significauit.de don.inter vir.& vx. 1500
ſignificauit.de Iudæis. 1595
ſignificauit.de pœnit. 1786
ſignificauit.de ſent exc. 1809
ſignificauerunt.de iud. 525
ſignificauerunt.de teſt.& atte. 713
ſignificauerunt.de excep. 823
ſignificatum.de præben. 996
ſignificatum.de regula. 1199
ſignificante.de reſcrip. 74
ſignificante.de appel. 944
ſignificante.de pig. 1106
ſignificante.qui mat.acc.poſ. 1488
ſignificantibus.de of.deleg. 372
ſignificantibus.de libe.obla. 546
ſignificantibus.de appel. 914
ſignificantib.de no.ope.nun. 1717
ſignificantibus.de purg.vulg. 1773
ſi hæredes.de teſta. 1130
ſi inſtrumenta.de fide inſtr. 761
ſi inter virum.de ſponſ. 1390
ſi iuſtus.de appel. 949
ſi legitimus.de accu. 1511
ſi læſerit.de iniur. 1774
ſi perfodiens.de homic. 1627
ſi princeps.de rer.perm. 1094
ſi pro debilitate.de of.deleg. 321
ſi proponente.de reſcrip. 81
ſi qua mulier.de diuor. 1490
ſi qua per adoptionem.de cognat. lega. 1441
ſi quando.de reſcrip. 33
ſi quando.de offi.deleg. 325
ſi quem.de ſent.excom. 1850
ſi qui clericorum.de cle.coniu. 975
Si qui teſtium.de teſt. 688
Si quis.de maior.& obed. 414
ſi quis 1.de foro comp. 527
Si quis 2.de foro comp. 528
Si quis.de confir.vti.vel inuti. 950
ſi quis.de vita & hon.cleri. 960
ſi quis.de reb.eccl.non alie. 1073
ſi quis.de pecu.cler. 1127
ſi quis.de regu. 1194
ſi quis.de bapt. 1330
ſi quis.de presby.non bap. 1340
ſi quis de cland.deſp. 1404
ſi quis.de eo qui dux.in mat.quam pol.per adult. 1428
ſi quis.de eo qui cog. conſang.vxo. ſuæ. 1412
ſi quis.de accuſ. 1511
ſi quis.de ſimo. 1580
ſi quis.de hære. 1603
ſi quis.de homicid.volunt. 1626
ſi quis.de furt. 1660
ſi quis.de cleric.percuſ. 1689
ſi quis. 1.de cleric.excom. 1693
ſi quis 2.de cler.exc. ibid.
ſi quis.de cler.non ord. 1702
ſi quis 1.de purg.cano. 1759
ſi quis 2.de purg.cano. 1760
ſi quis 1.de iniur.& dam.da. 1774
ſi quis 2.de iniur. 1775
ſi quiſquam. de cohab.clericor. & mulier. 970
Si quorundam.de ſolu. 1113.
Si rixati.de iniur. 1774
Si ſacerdos.de offi.ord. 389.
Si ſcripturam.de fide inſtru. 744.
Si ſeduxerit. de adul. 1649.
Si venditori.de emp.& vend. 1088.
Si vero.de iur. 777.
Si vero.de iure pat. 1275.
Si vero 1.de ſen.excom. 1798.
Si vero 2.eo.tit. 1800.
Si vere.de ſen.excom. 1825.
Si vir.de cog.ſpiri. 146.
Si vir.de adul. 1650.
Solite.de maio.& obed. 416.
Sollicite.de reſti ſpol. 606.
Sollicitudinem.de appel. 920.
Sopite.de cenſi. 1295.
Sponſam.de ſponſ. 1372.
Statuimus.de ſup.neg.præla. 241.
Statuimus.de maior.& obed. 425
Statuimus.de tranſac. 435.
Statuimus.de reg. 1210.
Statuimus.de cuſto.Eucha. 1342.
Statuimus.de maledi. 1692.
Studuiſti.de offi.leg. 381.
Sua nobis.de offi.vic. 218.
Sua nobis.de appel. 941.
Sua nobis.de confir.vti. 958.
Suam ad nos.de pœnis. 1781.
Suam nobis.de ſimo. 1560.
Subdiaconos.de temp.ord. 244.
Suborta.de ſen.& re iud. 869.
Suffraganeis.de elect. 119.
Suggeſtum.de appel. 887.
Suggeſtum.de deci. 1174.
Suggeſtum.de iure patr. 1278
Super incodinata.de præb. 1022.
Super illa.de ſecun.nup. 1509.
Super litteris.de reſcrip. 52.
Super quæſtionū.de of.deleg. 348.
Super quodam.de ſta.mo. 1246.
Super quibuſdam.de verb.ſig. 1870
Super ſpoliatione.de or.cog. 589.
Super ſpecula.ne cle.vel mo. 1364.
Super ſpecula.de magiſt. 1587.
Super ſpecula.de priui. 1755.
Super eo.de elect. 119.
ſuper eo.de bigamis. 297.
ſuper eo.de offi.deleg. 330.
ſuper eo.de tranſac. 439.
ſuper eo.de ijs quę vi met. 473.
ſuper eo.1.de teſti.& atteſt. 691.
ſuper eo.2.de teſt.& atteſta. 696.
ſuper eo.de teſti.cog. 737.
ſuper eo.1.de appe. 884.
ſuper eo.2.de appel. 885.
ſuper eo.de coha.cler.& mul. 971.
ſuper eo.de paro. 1168.
ſuper eo de regu. 1198.
ſuper eo.de cenſi. 2305.
ſuper eo.de condi.appo. 1413.
ſuper eo.de cog.ſpi. 1436.
ſuper eo.de eo qui cog.conſang.vxo.ſuæ. 1444.
ſuper eo.de conſan.& affi. 1450.
ſuper eo.de rap. 1655.
ſuper eo.de vſur. 1663.
ſuper eo.de crimi.fal. 1674.
ſuper eo.1.de ſen.excom. 1797.
ſuper eo.2.de ſen.excom. 1844.
ſuper his.de teſt.cog. 741.
ſuper his.de accu. 1520.
ſuper his.de pœnis. 1721.
ſuper hoc.de renun. 222.
ſuper hoc.de eo qui dux.in ma.quā pol.per adul. 1424.
ſuſcepimus.de ho.vo. 1634
Suſceptis.de cau.poſ. 592.
ſuſcitata.de reſtitu.in integr. 484.
ſuſpicionis.de offi.delega. 374

Tan-

Universidad de Deusto

Capitula Decretalium.

T

Tam literis.de testib. 708
Tanta est,qui fil.sint le. 1474
Tanta est.de simo. 1544
Tanta est.de excess præl. 1722
Te nobis.de cler.pereg. 304
Tenor.de sent.& re iud. 853
Te referente.de celeb.miss. 1328
Tertio loco.de prob. 665
Tertio loco.de præsumpt. 767
Testimonium.de testi. 734
Theodosius.de statu mona. 1243
Thomas.de corp.vitia. 296
Trãslato.de constit. 15
Transmissam.de elect. 122
Transmissæ.de iurepar. 1288
Transmissæ.de eo qui cog.consan. vxor.suæ. 1443
Transmissæ.qui fil.sint leg. 1471
Transmissæ.de verb.sign. 1878
Treugas.de treug.& pace. 428
Tua.& infrà,de deci. 1182
Tua fraternitas.de cõse.eccl. 1309
Tua fraternitas.de desp.imp. 1392
Tua fraternitas.de spons.duo. 1409
Tua fraternitas.de adul. 1653
Tua nos.de cler.pereg. 303
Tua nos.1.de iniur. 779
Tua nos.2.de iniur. 791
Tua nos.de cohab.cler.& mul. 973
Tua nos.de cler.ægro. 1026
Tua nos.de eccle.ædif. 1351
Tua nos.de spons. 1385
Tua nos.de cog.spi. 1440
Tua nos.de consan.& affin. 1454
Tua nos.de simo. 1571
Tua nos.de homi.volun. 1641
Tua nos de vsur. 1666
Tua nos.de sent.excom. 1809
Tua nobis.de testa. 1144
Tua nobis.de deci. 1183
Tua nobis.de verb.sig. 1877
Tua nuper. de nis quæ fi. à prælat. 1060
Tuam.de ætate. 265
Tuam.de ord.cog. 588
Tuarum.de priuile. 1734
Tuas dudum.de spons.duor. 1410
Tuas dudum.de vsur. 1668
Tuæ discretionis.de pœnis. 1780
Tuæ fraternitatis.de cle.pereg. 304
Tuæ fraternitatis.vt lit. non conte. 556
Tuæ fratern.de cler.non resid. 987
Tuæ fratern.de præb. 1005
Tuæ fraternitatis. de eo, qui cogn. consan.vxo.suæ. 1448
Tuæ fraternitatis.de spons. 1384
Tuæ fraternitati.de proc. 453
Tuæ fraternitati.de apostа. 1621
Tuæ literæ.de cler.per sal.pro. 1704
Tuæ nobis,de desp.impub. 1403
Tuis quæstionibus.de testi. 718
Tuis quæstionibus.de præb. 1009
Tum ex literis.de in integ.resti. 481

V

VAcante.de præb. 1012
Vbi nõ est.de desp.imp. 1392
Vel nõ est cõpos.de temp.ord. 253
Venerabilis.de iudi. 525
Venerabilis.de dolo & contu. 647
Venerabilis.de testib.cogen. 743
Venerabiles.de consir.vti. 957
Venerabilis.de præb. 1023
Venerabili.de of.deleg. 371
Venerabili.de testi.& attesta. 732
Venerabili.de censi. 1307
Venerabili.de sent.excom. 1844
Venerabili.de verb.sig. 1862
Venerabilem.de elect. 163
Venerabilem.de excep. 826
Veniens.de renunt. 237
Veniens.de fil.presby. 278
Veniens.de transact. 440
Veniens.de testi.& attesta. 689
Veniens 2.de test. 716
Veniens.de iureiur. 783
Veniens.de præscript. 845
Veniens.de reg. 1207
Veniens.de conuer.coniug. 1223
Veniens.de presby. nõ bapt. 1340
Veniens 1.de sponsa. 1375
Veniens 2.eod.tit. 1377
Veniens.qui cler.vel vo. 1420
Veniens.de eo qui dux.in mat.quã pol.per adul. 1427
Veniens.de cog.spi. 1439
Veniens 1.de eo qui cogno. cõsan. vxoris suæ. 1442
Veniens 2.eod.tit. 1447
Veniens.de accus. 1519
Veniens.de simo. 1554
Veniens.de iis qui fil. occi. 1623
Veniẽs.de eo qui or.fur.fusce. 1705
Veniens.de sen.excom. 1808
Venientis.de vo.& vo.redem. 1232
Venientes.de iureiur. 786
Vergentis.de hære. 1607
Veritatis.de dolo & contu. 622
Veritatis.de iureiur. 781
Verum.de foro comp. 530
Verum.de iureiur. 782
Verum.de conuers.coniug. 1213
Verum.de cond.appo. 1412
Vestra.de cohab.cler.& mul. 972
Vestra.de loc.& conduc. 1090
Videtur nobis.q mat.ac.pos. 1486
Vidua.de reg. 1195
Vigilanti.de præscrip. 830
Vir qui à stipite. de consanguin.& affin. 1457
Vir autem.de secun.nupt. 1508
Vltra tertiam.de testi. 735
Vna sententia.de appel. 948
Vniuersitatis.de sent.exc. 1812
Vno delegatorum.de of.dele. 377
Volens.de purit. post partũ. 347
Volentes.de offi.lega. 336
Vt abbates.de ætа.& qualit. 258
Vt archidiaconus.de offic. archid. 305
Vt archipresbyter.de officio archi presby. 312
Vt bigami.de biga. 297
Vt clerici.dẽ regul. 1194
Vt clericorum.de vita & honestat. cleric. 965
Vt commutationes,de rer. permutatio. 1095
Vt consultationi.de cler.coniuga. 981
Vt debitus.de appel. 929
Vt dominicis.de paro. 1168
Vt famæ.de sent.excom. 1826
Vt filij presby.de fil.presby. 277
Vt in domib.de immu.eccl. 1351
Vt iuxta.de offi.iud.ord. 408
Vt laici.de vita & hon.cler. 959
Vt mensuræ.de empt.& ven. 1084
Vt nostrum.de offarch. 310
Vt nostrum.de appel. 926
Vt nostrum.vt eccl.benef. 1067
Vt nullus.de præb.& dig. 991
Vt præteritæ.de elect. 183
Vt primicerius.de offic.primi. 314
Vt priuilegia.de priui. 1751
Vt quisque.de vi.& ho.cler. 960
Vtrum autem.de cog.spir. 1435
Vt sciat se.de offic.sacristæ. 315
Vt singulæ.de offi.archipresb. 314
Vt super aliqua.de re.eccl.ali. 1075
Vt vnusquisq;.de pecul.cler. 1126
Vxoratus.de conuer.coniug. 1217

FINIS.

MATERIAE

MATERIÆ SINGVLARES, QVAE IN VARIIS DECRETALIVM GLOSSIS ADNOTANTVR.

Primus numerus columnam,secundus numerus in medio paginæ positos denotant.Verum quando solus primus apparet,in principio ipsius columnæ require.

A

ABBAS,non conuentus conueniri debet.col. 55.60
Abbas ad Synodum venire tenetur. 409.80
Abbatis negligentia per episcopum suppletur. 410.50
Abbates habentes populum non exemptum tenẽt ad synodũ venire vel capellanũ,q̃ præest populo non exempto mittere. 420.10
Abbas põt esse laicus cã necessitatis. 150.30
Abbas simpliciter cõstitutus ad agẽdũ,q̃ sine capituli licẽtia trãsigere non possit. 220.50
Abbas excommunicatus actiones populares prosequi non potest. 324.60
Abbas quæ iura potest põt p̃scribere. 839.10
Abbas an possit donare. 1117.50
Abbatissa potest beneficia conferre. 422.60
Abbatissa an possit habere iurisdictionem. ib.
Abbatissa nequit absoluere. 1825.10
Absentia clericorum variatur varietate temporum. 561.70
Absentia impedit actus valitudinem. 683.60
Absentes an sint ad electiones vocãdi. 126.50
Absentes à quam remoto loco sunt vocandi ad electionem. 167.50
Absolutio excõmunicationis data omisso iuramento an teneat. 1807.40
Absolutio ad cautelam non fit,nisi hoc exprimatur, 69.10
Absolutio an possit fieri per capitulum sede vacante. 154.30
Absolutio criminis triplex. 1513,30
Absolutio non prodest quo ad Deum ei quivirum indiscretum quærit,vt per imperitiam illum absoluat. 1793.70
Absolutio per veritatis suppressionem nulla est. 392.20
Absolutus non est qui aliquid deveritate supprimit. 392.10
Absolut⁹ absolutiõis literas custodire debet. 1369.50
Absolutus absolut.literas obtineat. 1699.60
Accipere sẽper,& nihil dare turpe est. 1116. 40
Accipiat quandoque quis cuius auctor repellitur. 1489.80
Accusator quis dicatur.in tex. 1855.
Accusatur vnus à pluribus. 1684.30
Accusatio quib.p̃sonis est prohibita. 1511.30
Accusat.suppositi part⁹ nũq̃ claudit. 1790.70
Accusatio vel denũciatio q̃nq; permittitur illi,qui à iure excipiendi excluditur. 912.60
Accusatio,inquisitio,& denunciatio diuersos habent effectus. 1536.10
Accusatore absente non semper est accusatus p̃sens absoluendus. 1518.10
Accusatus de crimine,quòd testis esse non potest pendente accusatione. 735.70
Accusatus an possit iterum accusari. 1513.20
Acta originalia penes actorem causæ remanere debent. 681.60
Actione deficiẽte officiũ iud.implorat. 226.30
Actio est inanis,quæ excluditur inopia debitoris. 1114.40
Actio arbitraria propter locũ cui, & ad quid datur. 375.70
Actiões interrogatorię q̃n habẽt locũ. 661.60
Actionis diffinitio. 513.60
Action.plures an simul ꝓponi possint. 1264.80
Actionum cessiones an teneant. 492.60
Actiões bonę fid.& stricti iuris differũt. 815.80
Actore non probante,non semper reus est absoluendus. 1068.80
Actio inepta,an & q̃n à iudi.reiici pos. 520.80
Actio generalis qd cõtinere debet. 547.40
Actio ratiõe alienationis factæ cã mutandi iu dicij competit, si tria concurrant. 491.60
Actio confessoria cui datur. 521.10
Actio negatoria cui datur. ib.nu.30
Actio an sit secũdũ canones ꝓponẽda. 513.10
Actionis nomen in libello exprimere pars nõ cogitur. 512.70
Actionem ineptam proponenti silentium est imponendum. 185.20
Actionem realem proponens quid exprimere debet. 546.60
Actiones bonæfidei sunt xvij. 815.60
Actionum cumulus admittitur. 143.50
Administratio nulla ecclesiastica emi vel vendi potest. 1575.10
Admonitio vindictã p̃cedere debet. 962.50
Adulteriũ nõ cõmittitur ab ignorãte. 1423.50
Adulteriũ sine dolo non cõmittitur. 1464.40
Aduerbia &ñ noĩa remunerãt à Deo. 1684.40
Aduocatum sibi debẽt partes eligere. 411.80
Aduocati error quãdiu põt reuocari. 938.20
Aduocati p̃fessio an p̃iudicet cliẽtulo. 1304.10
Aduocatus de aduocatione tenetur decimas soluere. 1187.10
Aetatem maiorem vel minorẽ allegans,quod probare teneatur. 669.60
Aeterna promittuntur in lege noua. 15.60
Affectus nullus põt superare paternũ. 1471.80
Affinitas contrahitur etiam per coitum illicitũ,require in arbore affinitatis. 1889. in fin.
Affinitatis genera. 1455.60
Agens personaliter cãm exprimere dẽt. 547.
Albergaria quid. 1281.60
Alienator,qui in ecclesiæ p̃iudicium alienat, etiam si iurasset non reperire,quòd alienationem reuocare teneatur. 1073.70
Alienatio,quæ de iure non tenet,an ratihabitione confirmetur. 1056.10
Alienatio rei ecclesiasticæ non nisi capituli approbatione valet. 1055.
Alienatio large,& stricte accipitur. 1073.
Alienatio non est,si de fratre in sororẽ transfertur. 1079.70
Aliquid in gñe l3,q̃d in specie nõ licet. 389.50
Alius pro alio in causa communi post litẽ cõtestatã accipitur volens agere pro ipso p̃stita cautione de rato. 639.
Alius non semper facit positionem. 46.50
Allegãs fraudẽ,fraudẽ mõstrare tenet. 1715.70
Ambitio repellit à dignitate. 171.10
Angariæ quid. 1352.80
Animæ tria insunt. 7.60
Animæ defunct.quatuor mod.soluũt. 1328.70
Annus quot dies habet. 1857.50
Anniuersarium quid. 1328.60
Apharesis quid. 1855.
Apocrisarius quis dicitur. 109.60
Apostata dicitur tripliciter. 250.40
Apostatam illum dicit Inno.qui sine causa dimittit professionem quam dimittere nõ licet. ib.in marga.
Appellare ad Papam omissis medijs non semper licet. 930.60
Appellare vnicuique si grauetur, licere, iuris communis esse. 28.60
Appellare volens ad quem appellabit. 931.
Appellare timens an pro appellante habeatur. 949.50
Appellari an possit ab executore. 357.70
Appellans appellationi non deferendo,quod appellationi renunciare videtur. 940.70
Appellationem non prosequentis,qualis pœna. 40.30
Appellatio & supplicatio differunt. 480.60
Appellans à snia lata sup furto an infamis efficiat,si appellationẽ non prosequat. 907.80
Appellans an possit in causa appellationis aliam causam proponere, quam appellando non expressit, 940.60
Appellans qui succumbit, indistinctè expensas dabit. 638.
Appellans à certo iudice non tenetur coram illo litigare. 884.80
Appellans qualiter tenetur appellationẽ suã prosequi. 907.
Appellans iniuste,in expensis est condemnãdus. 714.
Appellãs an debeat causas exprimere. 949.80
Appellans appellationis suæ potest terminũ statuere. 940.70
Appellans in duobus instituitur. 947.
Appellans cum non debeat appellare sine probabili causa,quam causam dicemus probabilem. 932.70
Appellans multis ex causis põt impediri in ꝓsecutione appellationis. in tex. 880.20
Appellans quod non audiatur,vbi propter delictum ius appellare prohibeat, maxime in correctorijs. 28.50
Appellans re non integra,quòd appellationi non nisi refectis expẽsis,renuntiare potest. 40.70
Appellans fit cautus in duobus. 947.
Appellãs à grauamine an debeat ꝓbare causam appellationis esse veram. 860.60
Appellatus non debet præuenire diligentiã appellantis. 952.70
Appellatio ab articulo separato à principali, puta expensarũ contumaciæ,principale nõ impedit.in tex. 884.20
Appellatio interposita super sententia delegati per iudicem recusationis,ad quem deuoluatur. 528.80
Appellatio licet remota sit in literis:nihilominus omnes, quorũ interest appellare possunt. 331.70
Appellatio omnis in iure & expressa & approbata permissa est. 918.20
Appellatio impedire non põt ne id fiat, quod edicto perpetuo fieri iubetur. 1035.30
Appellatio & noui operis nuntiatio differũt. 128.50.
Appellatio in sententia excommunicationis non est necessaria. 1842.20
Appellatio an possit interponi in iudicis absentia. 887.40
Apppellatio & citatio peremptoria in aliquibus conueniunt. 907.60
Appellatio est oppressorum leuamen. 878.70
Appellatio quoties interponi potest. 942.10
Appellatio an impediatur per confessionem. 936.60
Appellatio multis in casibus indulgetur, etiam si in rescripto remouetur. 918.30
Appellatio non expressa causa an valeat. 555.70
Appellatio interposita omisso medio an valeat. 942.10

Appel-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Materię Glossarum

Appellationis terminus an possit per partes præueniri. 955.60
Appellationis prosequendæ tempus datur fauore appellantis. 41.50
Appellationis iudex an possit altera parte absente procedere.
Appellationi non renunciat, qui pro ea arbitros assumit. 239.20
Appellationis remotioqd hodie opere. 929.60
Appellationē remouet solus princeps. 349.30
Appellatione quæ reuocentur. 872.80
Appellatione interposita nihil innouandum. 925.40
teresse nequit laicꝰ pro re spirituali. 190.
iter incertus esse non debet. 2.
Litri seretia si sit iniqua, an illi stet. 783.60
Arbitri iuris ꝑ illud arbitriū suscipere. 373.60
Arbitri sententia non infamat. 498.60
Arbitris aliquæ causę sunt interdictæ. 404.60
Arbitri an & quando de in integr. restitutione cognoscere possint. 489.70
Arbitris si causa committatur, & ea sine quibus committuntur. 374.50
Arbitrium contra ius & formam cōpromissi non valet. 956.60
Arbitrio arbitratoris seu amicabilis compositoris stando, etiā iniquo, nisi euidens sit, & notoria iniquitas. 503.80
Arbitria in multis differunt à iudicijs. 498.40
Arbitro multa sunt interdicta. ib.
Arbitrio non seruato ad quid agitur. 502.70
Arbitrio iniquo standum non est. 504.
Archidiaconus an habeat curam animarum. 197 70. 307.4. & ib. 50
Archidiacono an liceat excōicare. 307.70
Archidiaconꝰ quā habeat iurisdictiōē. 308.80
Archidiaconi si sunt plures in aliqua ecclesia, & dirigatur rescriptum archidiacono illius de quo est intelligendum. 330.50
Archidiaconi iurisdictionē habent à canone. 390.50
Archidiacono mortuo, an possit futuro præiudicari. 1608.40
Archidiaconat⁹ dignitas est, ꝺ fori cōtentiosi vel pœnitētialis curā nō hēat. in tex. 197.20
Archiepisc. eligēdo an ꝛmare videat. 734.40
Archiepiscopꝰ, quòd ius pinguiꝰ habet quàm sui subditi habeant. 393.50
Archiepiscopus est iudex suorum suffraganeorū, ꝙ nō subditorū suffraganeis. 171.80
Archiepiscopus quandoq; subest epo. 405.30
Archiepiscopi & legati possunt in sua prouincia remissiones facere. 1796.40
Argumentum cōcessum intelligitur quod ex presse non prohibetur. 212.
Argumentum vnde dicatur. 1854.60
Argumēnū à ꝺrio sensu est fortissimū. 1060.10
Arma an possint portari per clericos. 960.
Arma clericorum sunt lachrymæ. 1241.50
Arrogatio, & adoptio differunt. 1441.70
Assisij qui dicantur. 124.50
Astarus quis dicatur. 93.70
Auditorium quid est. 643.50
Auferre & detinere iniustè eadem esse iura reputant. 629.70
Authentica scriptura quæ dicitur. 744.60
Auctoritas maioris in iuramento semper excepta intelligitur. 787.40

B

Baculi episcopalis significatio. 273.70
Baptismus à quocunque conferatur, ratū est & firmū, modo in ecclesię forma. 9.50
Baptismi tres sunt effectus. 1330.40.
Baptismus nō recipitur per amentes vel dormientes. 1333.70
Baptismus est triplex. 1340.20
Baptismus ab alijs sacramētis differt. 1702.60
Bñficij ꝯ modici, an sit mētio facienda. 81.50
Bñficij ꝓpetrator multa exprimere dēt. 82.40
Beneficio debet priuari, qui culpa sua non potest ordinari. 116.40
Beneficia plura qnq; licitè obtinētur. 198.30
Beneficium simplex an possint illegitimi obtinere ex episcopi dispensatione. 286.80
Beneficia ꝓpter officia cōstituta sunt. 319.70
Beneficia per episcopum & capitulum de iure sunt conferenda. 403.80
Beneficia conferri nequeunt per capitulum sede vacante. 422.
Beneficiū abiurās pōt illud repetere. 788.50
Beneficium coniugato conferri nequit. 976.
Beneficium conferens an exerceat liberalitatem, & faciat gratiam. 995.80
Beneficio euicto an teneatur episcopꝰ qui cōtulit. 1001.60
Beneficiorum incompatibilium dispensationem solus Papa concedere potest. 1016.17
Beneficium duplex curatū si de facto per aliquem possideat, an valeat primi impetratio hoc tacito. 1040.60
Bñficia vacare possūt ſpe sine morte. 1049.50
Bñficia spectantia ad collationē plati no possunt cōferri p cap. sede vac. in tex. 1053.20
Beneficium ex sola permutatione non potest quis consequi. 1097.50
Benefic. princ. ꝙ. n debēt esse iniqua. 1348.40
Beneficium principis, an sit semper latissimè interpretandum. 1452.
Beneficium ſperare propter seruitium an sit simoniacum. 1548.20
Bñficiatus sufficiens Bñficiari nō dēt. 431.30
Beneficiatus an possit seruire ecclesiæ pervicarium. 983.
Beneficiatus si religionem ingreditur, an eius beneficium conferri possit intra probationis annum. 1211.
Beneficiatus an possit aliquem ꝓsentare ad titulum sui beneficij. 1288.
Bigamus quinque modis quis dicitur. 297.50
Bigami an possint dispēsat. ꝓmoueri. 297.60
Bigami quando nō possunt ordinari. 301.30
Bigamus non est, qui à se corruptam duxit vxorem. 302.20
Bissextus vnde dicitur. 1857.50
Bona fides in no habente titulū non præsumitur. 843.60
Bona fides in quocunque contractu interuenire debet. 815.70
Bona Ecclesiæ pauperum sunt. 828.40
Bonum facere an quis cogendus sit. 961.60
Boni cū malis qnq, tēporaliē puniūt. 1064.70
Bonus quilibet præsumitur. 1287.50
Bonū nō esse faciendū mali prętextu. 1360.80
Bona aliena quibus sunt restituenda. 631.50
Bona in hac vita mortali facta valent ad multa 1738.50
Bullę apostolicę multipliciter falsant. 1677.70

C

CAlor incōsultꝰ calūniæ vitio caret. 1227.80
Calumnia qualiter punitur. 1686.60
Canon quid appelletur. 13.70
Canones sunt multiplices. ibid.
Canonia quid. 23.
Canonica portio. 1152.70.
Canonica non detrahitur de relictis pauperibus. 1200.40
Canonicatum habens diu præbenda carere non debet. 1044.
Canonici quod neq; augere, neq; diminuere canonicorum seu prębendarum numerum possunt. 26.60
Canonicorum seu præbendarum numerus certus piè loci magnitudine in ecclesijs episcopi iudicio ordinetur. 20.70
Canonicorum numerus potest minui diminutis fructibus. ibid.
Canonicus suspensus an eligere possit. 92.
Canonici vocantes non vocandos an possit illis non expectatis eligere. 127.20
Canonici sunt quasi hæredes quo ad ius eligendi. 502.60
Canonicus regularis archidiaconus fieri potest. 998.70
Canonicus regularis an possit præsici ecclesię sæculari. 1242.20
Capella inuito patrono non potest fieri collegiata. 1283.50
Capit. ꝑt ecclesiā supponere interdict. 403.70
Capitulum, quædā potest sede vacāte. 421.80
Capitulo cōtra prælatum agenti debet à iudice actor ad litem dari. 913.40
Capitulū pōt constitutionē facere. 1500.70
Cardina. possunt cōpelli ad Papā eligēdū. 113.
Cardinales vnde dicuntur. 312.80
Carena quid dicatur. 1408.70
Carnis copula ꝑsuptiōe violēta ꝓbat. 767.30
Castitas maior exigit in vxore, ꝙ in viro. 301.70
Casus fortuitus nō imputat sine culpa 262.80
Casꝰ nonu lli in qb. ꝑscripti o nō currit. 835.20
Cathedratici nomine duos solidos à qualibet suæ diœcesis ecclesia prætерquam à monasterijs episcopus petere potest. 407.60
Causarum merita præsens pars vtraque pandit. 59.60
Causa cessante, cessat effectus, dupliciter exponi potest. 235.
Causæ cedendi quot & quales. 1320.70
Causa criminalis non delegatur. 350.
Causę cōtinētia, an possit aliqn diuidi. 526.60
Causa si simpliciter committitur, quod tā causa possessionis quàm proprietatis commissa intelligitur. 658.
Causam quæ contingunt, & quibus possit melius instrui, inquirenda sunt. 680.50
Causæ sanguinis an possint delegari. 1363.80
Causa criminalis an possit delegari. 1657.
Causæ vbi communes sunt maiori & minori iudici, vt in episcopo, & archidiacono maior prætertur licitat. 1757.30
Causa vnde dicatur. 1945.30
Cauterium quid dicatur. 1301.60
Cautela ad cognoscendum rasuram. 1678.10
Cautio iuratoria quòd de nouo à ꝓnro & suspecto recipiatur. 421.20
Cautio iudicatum solui tria continet. 458.40
Cautio sufficiens quæ dicatur. 611.60
Cautio quid comprehendat. 776.60
Cautiōis nomine quid intelligitur. 1107.70
Cautio præstanda per vsumfructuarium quā doque remittitur. ib.
Celebratio an impediat ꝓp crimen. 1323.80
Census cuius rei signum est. 604.60
Census qualiter imponitur ecclesijs. 1293.30
Census an possit augeri. ib.nu.70
Census nouus quis dicitur. 1296.70
Certum quid dicitur. 74.70
Cessante causa, &c. qualiter intelligit. 798.60
Chartophilacium quid dicatur. 662.70
Chrisis quot modis in iure capitur. 109.60
Chrisma vnde dicitur, in tex. 273.70
Christus seipsum communicauit. 9.30
Christi deitas triplici testimonio comprobata est. 11.30
Christus vnde dicitur, in tex. 273.70
Christiani vnde dicuntur. ib.nu.80
Christianorum genera duo. 1800.70
Cibus modicus & temperatus carni & animę vtilis. 900.
Citatio ad hoc vt valeat, oportet ꝙ iudicis auctoritate, & ad partis instātiam fiat. 507.30
Citatio est principiū ordinis iudiciarij. 25.20
Citatio qualiter, & vbi debet fieri. 633.60
Citatio perpetuat iurisdictionem. 334.30
Citationes per quos fiant. 643.70
Citatio quare scribenda est, 676.80
Citationem fieri per nunciū. 643.70. 639.60
Citationes extra prouinciam faciendæ non sunt. 642.30
Citatus an possit mittere procuratorem. 428.30

Citatus

Materiæ glossarum.

Citatus potest per procuratorem comparere. 449.30.
Citatus an & quando procuratoꝛē mittere teneatur, licet iusto impedimēto sit detentus vt venire non possit. 689.30
Citandus est cōtumax, si inuenitur, vt iudicio sistat visurum testes produci iurare & recipi, & sententiam ferri. 633.80
Claues ecclesię contemnuntur, si indulgentiæ superfluæ conceduntur. in textu. 1796.40
Clausula appellatione remota, quid hodie operatur. 929.60
Clericus cōiugatus coronam portare debet. 961.50.
Clericus in patrimonialibus cēsetur vt laicus. 1285.60.
Clericus non tonsuratus an priuilegio clericali gaudeat. 980.10
Clericus non potest reconueniri corā iudice laico de crimine etiam ciuiliter. 509.60
Clericus pro enormi crimine incorrigibilita te non expectata potest degradari. 515.30
Clericus qui proximum suum occiderit p infidias iudici sęculari tradat, nec immunitate ecclesiæ nec priuilegio clericali gaudeat. 1626.80
Clericus siue sit absens de licentia episcopi, siue præter licentiam antequā testes contra ipsum lite non contestata recipiat, quòd monendus sit vt redeat. 562.
Clericus coniugatus an potiatur priuilegio clericali. 980.40
Clericus an possit de crimine agere. 543.
Clericus etiam depositus tenetur viuere clericaliter. 1606.
Clericus in tribus casibus statim post depositionem curiæ sęculari relinquitur. n.20. ibi.
Clericum percuti mandans, & ante percussionē pœnitens, an incidat in canonem. 801.70
Clericus an possit in iudicem laicum consentire, si suus vult episcopus. 543.50
Clerici an permittantur secum habere mulieres consanguineas. 969.70
Clerici beneficiati potius vsuarijs quàm vsufructuarijs sunt comparandi. 1727.40
Clericus sęcularis etiam peritus in regula monachali in abbatem nequit eligi. 170.70
Clericus operas suas an locare potest. 560.70
Clericus habens duo beneficia, an possit pro vno contra alterum postulare. 446.30
Clericus per iudicem sæcularem condemnatꝰ de crimine famoso, an sit infamis. 509.70
Clericus an possit coram iudice sęculari recōueniri. nu.60. ibid.
Clerici etiam adstricti ecclesijs sunt eligendi, & non postulandi. 107.30
Clerici absentes qualiē sunt reuocandi. 991.10
Clerici prędiorū possessores tributa soluunt. 1353.40.
Clerici neque tacite neque expresse possunt suo foro renunciare. 536.80
Clerici possunt compelli ad testificandum cōtra ecclesiam suam. 691.60
Clerici constituti in minoribus ordinib. in causis criminalibus vel vbi de sanguinis pœna agitur interesse non debent. 444.60
Clerici constituti in maioribus ordinib. corā sæculari iudice causas agere seu aduocare non debent. ibid.
Clerici qui aliquid contra episcopum moliuntur, & insidias parant deponendi sunt & curię sæculari tradendi. 744.
Clericorum bona an debeant esse immunia. 1353.
Clericorū appellatione, ꝙ cōtinētur. 1877.60
Clericis qui debent succedere. 1860.10.
Clericum ob transactionem super beneficio factam deponi non debere Panormi esse. quippe quę mera simonia non sit, sed simulatę species. 437.10
Coadiutor datur duplici de causa. 332.60.
Cœmeterium vnde dicitur. 1165.40.
Cognatio est duplex. 1441.70
Cohabitatio sufficiens est ad matrimoniū probandum. 766.80
Collatio beneficiorū ad quos spectat. 138.20
Collatio prębendę tenet quandoque contra mandatum Papæ. 1014.50
Collecta quid sit. 1295.70
Collegium sine consensu prælati procuratoꝛē constituere potest. 1758.40
Collusio quid est. 1295.50
Commendare quid est. 1516.50
Commissio si sit per falsi suggestionē, & iudex eam secutus sententiam tulit, quod sententia non teneat ipso iure. 1039.80
Committens furtum in ecclesia ab ecclesia defendi non debet. 1358.10
Commodatum & precarium differunt. 1080.70
Commodatum quid est, & vnde dicitur. 1080.60
Commodatum in quibus consistit. ibid.
Commodatarius de quot tenetur. ibidem
Commodum cum incommodo compensatur. 1619.50
Compaternitas acquiritur viro per vxorem, & è contra. 1438.20
Compaternitas an contrahatur per catechismum. 1439.10
Compensatio per iudicem non admissa, an postea possit opponi. 871
Compensatio in quibus fit. ibidem
Compensatio contra depositum non admitti tur. 1083.60
Compositio est multiplex. 7.60
Compositio in spiritualib. interuenire potest. 1172.
Compromissariorum potestas ad eligendum an possit reuocari. 156.30
Cōpromissarius potest eligere extra gremiū. 159.70
Cōpromissarij ad eligēdū simpliciter dati, nō possunt vnum de seipsis eligere. 1683.20
Compromissum finitur per mortem litigatoris alterutrius. 378.10
Cōpromissū in sup crimine fieri possit. 769.4
Compromitti in laicum de reb. spiritualibus etiam incidenter non potest. 499.80
Compromitti in clericum & laicum simul de reb. spūalibus cū superioris auctoritate posse. 501.60
Compromitti an possit de rebus super quib. sententia lata est, à qua neq; appellatū neq; reclamatum est. 503.60
Compromittentes, quod electū à cōpromissariis recipere teneantur, si dignus sit, & secūdū compromissi formam electus. 158.30
Conatus sine effectu non nocet. 1391.60.
Conceptus patre senatore & natus patre functo magistratu, senatoris sili' esse cēset. 1571.10
Concessum intelligitur, quod expresse nō prohibetur. 212
Cōcessum vni aliis denegari nō debet. 568.60
Concupiscentia producit omnia mala. 16.60
Cōcussionis crimen cōmittens potest in quadruplum puniri. 1357.20
Condemnatus est, qui iure condemnatus est. 1391.60.
Conditio, Si preces veritate nitantur, quę tacite rescripto inest, ꝙ omnes cēsuras in rescripto ipso cōtentas, quæ contra facientib. imponuntur, suspendat. 31.60
Conditiones multæ sunt in iuramentis subintellectæ. 993.40
Cōditiones in matrimoniis appositę sunt multiplices, & aliquando vitiantur. 1415.80
Confessio non nocet erranti. 197.70
Confessioni super crimine aliorum an & quādo credatur. 660.30.
Confessio vt alicui præiudicet, quæ requirantur. 661.60
Cōfessio ꝓcuratoris dño præiudicat. 870.40
Confessioni non semper standum. 1444.60
Confessioni coniugum an possit matrimonio præiudicare. 1658.70
Cōfessio extraiudicialis an præiudicet. 1712.30
Confessionem publicans qualiter puniri debet. 1717.60
Confessionem audire nō potest qui caret exe cutione. 1792.80
Confiteri an liceat priuilegiatis sine licentia proprij sacerdotis. 1793.50
Confitetur quis tripliciter. 763.40
Confirmationis appellatione, quòd solum cōfirmatio in forma communi facta veniat. 19.30
Confirmatio Papæ est duplex. 20.40
Confirmatio in forma communi, nihil nouidat. 950.80
Confirmatio Papæ an impediat ne iudices inferiores de re cōfirmata cognoscant. 951.30
Confirmatio comprehēdens tenorem instrumenti æquipollet originali. 957.70
Confirmatio Papæ ius alterius non tollit. 958.40
Confirmatio tria operatur. 1037.80
Congregatio quæ dicatur. 108
Coniugum alter quandoque etiam innitus cogitur continere. 563.60
Coniugum in colateralibus prohibetur in secundo gradu lineæ inæqualis de iure diuino excepto auunculo. 619.60
Coniuges an sint separandi lite pendente super matrimonio. 854.60
Coniuges possunt perpetuam promittere cōtinentiam. 1207.60
Cōiugalis prohibitio inter quas personas fuit in lege diuina. 619.50
Coniunctæ personę quę dicantur. 445.80
Connexitate causæ ratione sententia lata pro vno aliis præiudicat. 675.80
Consanguinitas præsumptiuè probata matrimonium dissoluit. ibid.
Consanguinitas probata potest etiam publicatis attestationibus improbari. 724.60
Consanguinitas qualiter probatur. 728.50
Consanguinitas. require in arbore affin. 1885
Consecrationes ecclesiarum quolibet die fieri possunt. 1310
Consentire an videatur qui se in facto alterius subscribit. 1073.50
Consensus est quadruplex. 320.60
Consilium neminem obligat. 174.70
Consilio reuerētiæ obedientia debetur. 263.40
Consilium non tenetur sequi qui illud tātum requirere debet. 499.10
Consilium vendi potest. 1586.70
Conspiratio est crimen grauissimum. 524.50
Constitutio quid est. 4
Constitutio ligat post duos menses à publicatione. 15
Consuetudo an & qñ respiciat futura. 25
Consuetudo dat iurisdictionem. 537.70
Consuetudo & præscriptio multipliciter differunt. 95.80
Consuetudo non præiudicat iuri cōmuni, nisi multa concurrant. 95.60
Consuetudo attenditur in sacramētis. 1329.40
Consuetudo mala non est seruanda. 852.80
Consuetudo bino actu inducitur. 167
Consuetudo irrationalis quæ. 95.30
Consuet. antiqua pro lege seruanda. 1487
Consuetudo obuians rationi non præiudicat iuri scripto. 663.40
Consuetudo an excuset à peccato. 246
Consuetudo per quam consanguinei retrahunt res extraneis alienatas. 484.50
Consuetudo vicinorum seruetur. 1301.60
Consuetudo dat iurisdictionem. 496

Consuet

Universidad de Deusto
Biblioteca

Materiæ Glossarum.

Consuetudo in decimis persoluendis attendi tur. 1179.20.
Consuetudo per quam interdicti sententia vio latur,non valet. 88.
Consuetudo quæ dicatur rationabilis. 955.30.
Consuetudo quod in omni foro valeat etiam conscientiæ. 1191.60
Consuetudinem violans, vt transgressor legis puniri debet. 85.20.
Consuetudine instrumẽtum authenticum fieri,quod alias non erat. 755.30.
Consuetudo quandoque habilitat ad contrahendum matrimonium. 1453.40.
Consuetudo an sit præferẽda decretali. 754.60.
Contrahentes secundo an sint benedicendi. 1507.70.
Contractus emphyteuticus inter locationem & venditionem medius est. 1092.70.
Contractus ex conuentione legem accipiunt. 1083.20.
Contractus stricti iuris quare sic denominentur. 815.80.
Contractus in spiritualibus per dolum non vitiatur. 1228.10.
Contractus quandoque claudicat. 1399.50.
Contractus an possit in alienum arbitriumcõferri. 1414.
Contraria allegans non auditur, 922.70.
Cõtumaci põt de gratia pena remitti. 99.40.
Cõtumax est q dũ parere dẽt nõ paret. 634.70
Cõtumax nõ punit,qñ iudex ipedit. 647.80.
Contumax non auditur appellans. 869.50.
Cõtumacia aduersus præsidem, vel ducem est capite punienda. 263.80.
Contumacia quot modis cõmittitur. 632.70.
Contumacia sola quem ab officio & beneficio suspendi posse. 643.60.
Conuentualis ecclesia quæ dicitur. 632.60.
Corpore vitiati sunt duplices. 296.60.
Corpus multis modis dicitur. 1718.50.
Corp° liberũ æstimationẽnõ recipit. 1774.40
Correctio multis est permissa,& etiam necessaria. 1847.50.
Corrigat seipsum alios correcturus. 1254.40.
Crapula,ebrietas,ebrius quid sit. 966.60.
Creata sunt omnia simul. 7.80.
Creditor pignus nullo tẽpore pscribit. 567.
Creditor si vtatur fructibus rei pignoratę oneratur quantitas debiti. 866.50.
Creditor an debitoris loco præsentare poterit. ibid.60.
Creditor secundus an rursus pignus obligare possit. 1106.10.
Creditor prim°,nõ põt secundo creditori pignus i pl° obligare,q̃ ei fuerat obligatũ. ib.
Criminis quantitas & alia tria sunt circa promotos considerandа. 247.10.
Crimina quædam sunt ecclesiastica. 531.60.
Crimina sunt punienda. 588.
Crimẽ siue irregularitas cũ in modũ exceptionis cõtra clericũ ciuiliter opponitur, laici, & fœminæ in testes recipiuntur. 709.70
Criminis emendatio qualiter probat. 734.30.
Crimen quod testi objcitur, si causa de qua agitur,contingat,non solum repellitur, sed punitur. 809.80.
Crimẽ duplex notorium & occultum 972.60
Crimina excepta tria sunt. 1514.60.
Crimen quatuor modis in iudicium deducitur. 1535.50.
Crimina impedientia matrimonium contrahendum. 1786.20.
Crimina degradatione data. 1881.
Criminalis causa non delegatur. 350.20.
Criminosus post quantacumque pœniten tiam potest accusari, & criminaliter puniri in foro contentioso. 1499.
Criminosus an sit ad iudicem delicti remittendus. 1561.30.
Culpæ maiori maior punitio debet. 1723.80.
Cupiditas oĩum malorũ radix. 2.20.& 16.60.

Cum pro causa D 4,39,27

DAmnum dedisse videtur,qui damni occasionem dedit. 699.50.
Damnum circa rem quod. 1776.60
Damnum extra rem quod. ibid.
Damnũ q dedit aut iniuriã irrogauit ad hoc vt teneat culpã iteruenire necesse est. 1777.40
Damnum per animalia datum qualiter restituitur. ibid.nu.80.
Dãni dãs cãm,dãnũ fecisse videtur. 1635.40.
Damnatus pro nulla vel modica iniuria infamis non efficitur. 873.70.
Damnatus de calumnia infamis est. 1779.80.
Dare quod nõ habet,an potest aliquis. 241.30.
Data literarum an sit spectanda. 36.10
Deceptus in quantitate rei quod supplementum cogere possit,etiam si deceptio fuerit vltra dimidiam iusti pretij rei. 1118.60.
Decipi vltra dimidiam iusti pretij, qualiter in telligatur. 1088.
Decimę ad quos ptinẽt de iure cõi. 1187. 80.
Decimæ an possint prescribi per religiosos populum non habentes. 1247.10.
Decima an dari possit de illicitè acquisitis. 1181.60.
Decimę an in feudum dari possunt. 1178.50.
Decimæ à laicis retineri non possunt sine peccato. ibi. nu. 60.
Decimę an possint per Papã remitti. 1182.60
Decimæ an olim & hodie sint per monachos soluendæ. 1175.50.
Decimæ an sint tam per colonum quàm per eius dominum soluendæ. 1184.80.
Decimæ cui ecclesiæ sunt dandæ. 1173.20.
Decimæ & tributa differunt. 1184.40.
Decimę an ex redditibus molendini ad ventũ de illicite acquisitis,& alijs quamplurimis debeantur. 1181.60
Decimę minutæ quæ sunt. 1188.80.
Decimæ quare olim fuerunt laicis in feudum concessæ, 1178.40.
Decimæ personales dandæ sunt vbi quis sacra menta percipit. 1180.30.
Decimas personales parœco simoniaco notorio parœciani soluere non tenent. 1185.40.
Decimæ prædiales & personales quibus eccle sijs soluendæ sunt. 1169.80
Decimæ præscriptio realis est. 1188.60.
Decimę qua actione peti possunt. 1184.60.
Decimæ an sint de hęreditate soluẽdę. 1128.70
Decimæ an res spirituales sint. 1178.40.
Decimæ sine peccato à laicis possideri nõ possunt. 1183.60.&ibi.60
Decimarum quarta pars, quod ab ecclesijs episcopo debeatur. 407.70.
Decimarum ius non cadit in laicum. 844. 30.
Decimas esse iuris diuini dicere falsum,est Iudaicum. 1177.20.
Decimas& nouales à laicis possideri non possunt. 1183.60.
Decimas habens an habeat noualia. 1188.50
Decimas possidens soluere tenetur. 1185.20.
Decimas præscribere,quod vna ecclesia in parœchia alterius possit. 830.80.
Decretũ electionis qd cõtineri debet. 130.80
Decretales Gregorij ab omnibus debent reci pi. col. 1.70
Decretalis epistola quid est. 4.10.
Dedicatum Deo an possit ad vsus humanos redire. 1257.40.
Defectus scientiæ promotum deijcit. 269.80.
Defensiones quæ dicantur nouæ. 490.60.
Defensiones nouæ quæ dicantur. ibid.
Defensionibus pluribus vti licet. 890.
Deformitas ordinandum impedit. 1537.60
Degradatus celebrans bene cõficit. 1693.60.
Delegata iurisdictio multipliciter expirat. 325.70
Delegatus arbiter esse potest retenta delegata iurisdictione. 759.20
Delegatus mortuo mandatore re integra nõ potest procedere etiam de partium consensu. 699.80
Delegatus ab ordinario an possit suam sententiam exequi. 529.30.
Delegato mortuo quando succedat ei alius. 330.30.
Delegatus quandoque causam committit appellatione remota. 358.70.
Delegatus qui non potest interesse an possit committere vices suas. 366.70.
Delegatus committens vices suas an possit iterum ad se reuocare. 372.59
Delegatus tertius à duobus conuocatus anve nire debeat. 336.60.
Delegatus potest subdelegare retenta sola executione sententiæ. 543.70.
Delegatus an possit post annum absoluere illum,quem pro contumacia ante litem cõtestatam excommunicauit. 348.10.
Delegatus qui interesse non potest, dare potest subdelegatum,quem collegę tenentur admittere, 178.20.
Delegatus qui interesse non potest,vices suas committere potest. 353.50.
Delegatus cognoscens rescriptũ non valere potest illum annullando actorem in expensis condemnare. 84.
Delegatus inferioris an possit alij vices suas committere. 865.50.
Delegati iurisdictio multipliciter expirat. 325.70.
Delegatus an possit cognoscere si post suam sententiam victus inquietat victorem. 347.70.
Delegatus est maior episcopo. 324.70.
Delegatus subdelegans quibus personis hoc committet. 333.30.
Delegatus ab ordinarijs qui administrationem non habent,sed solum iurisdicẽdi facultatẽ, an de restitutione cognoscere possint. 489.70.
Delegatorumvnus si partem iurisdictionis cõ socio committat, & ab eo appelletur, ad quem appellari debebit. 353.80.
Delegatis trib. datis cum illa clausula, quod si non omnes,si tertius non venit,nec se excusat,quid fiet. 341.80.
Delegatis duobus datis cum clausula, quòd si ambo,ille qui interesse non potest suas cõmittere vices potest. 353.50
Delictum superueniens an rei iudicatæ de iure, vel de facto afferat præiudicium. 1653.50.
Delictum prædecessoris an noceat successori. 1356.30.
Delicto datur iurisdictio. 538.30.
Delicti auctores qui fuerunt pro delicto vniuersitatis puniuntur. 1356.40.
Delicta puerorum an sint punienda. 1678.10
Delinquens an toties puniendus sit quoties deliquerit. 1778.60.
Denunciatio sola aliquem malæfidei possessorem constituit. 615.
Denunciatio matrimonij per quos potest fieri. 1420.80
Denunciatio per quos fieri potest. 1525.70.
De occultis quod neque inquiratur neque super illis iuretur. 1529.20.
Deportatus non parens capite punitur. 512.20.
Depositarius tenetur de dolo,si dolosè versatus est in deposito. 1082.70.

Depositum

Materiæ glossarum.

Depositum in quibus consistit. 1083.40.
Depositum & precarium quandoq; reuocantur. ibid.
Determinatio an præcedentia vel sequentia respiciat. 1119.50.
Deum tentare non licet. 1773.10.
Diabolus dicitur calumniator. 8
Diabolus dictus est homo. 112.70.
Diaconi officium est dicere Euangel. 960.60
Dicto primo alicuius semper standum est. 770.
Dies qualiter intelligatur. 312.80.
Dies quando incipit,& quando finitur. 580.
Dierum distinctio nulla habenda est in misericordiæ operib.exercendis. 583.30.
Dietæ sunt & singulares & legales. 63.3d
Differentiæ inter præscriptionem & consuetudinem multæ assignari possunt. 95.80.
Differentia inter leges & canones. 350.10.
Difficultas à periurio excusat. 784.20.
Dignitas non moritur. 76.70.
Dignitas noua an possit in ecclesia creari sine Papa. 88.70.
Dignitates an sint vilibus conferendæ. 182.
Dignitas labore quærenda est. 982.80
Dignitas qualiter accipitur. 982.70.
Dignitas personę peccatũ aggrauat. 1301.50.
Dignorum & maiorum appellatione qui veniant. 46
Dignus nemo potest esse in vno loco,& in alio indignus. 160.50.
Digniores sunt præferendi. 160.50.
Dignus habitus in vna dignitate, si alteri per electionem donetur, an dignus habendus sit. 268.10
Dignus attrahit minus dignum. 1310.30
Dilapidatio quandoque excusatur. 1524.50.
Diœcesanus requisitus si benedicere abbatem Cistercienſem nolit, quòd ipse monachos suos benedicere poterit. 241.
Diœcesium diuisio in libris antiquis probetur. 836.70.
Discordię materia est amputanda. 407.
Disp ẽsatio an sit in occultis necessaria. 255.60
Dispensatio illicitum reddit licitum. 199.20.
Dispensatio in quibus casibus est episcopis permissa. 511.
Dispensatio an possit fieri cum simoniaco in ordine. 1573.74.
Dispensatio fit propter militudinem. 245.
Dispensatio sine causa quo ad Deum non est tuta. 1234.70.
Dispensatio propter duo inducitur. 1021.
Dispensationem factam cum aliquo probatio nem non sufficere, quòd à tali ordinatus sit,qui eum indignum sciebat, & qui cum eo dispensare poterat. 1619.70.
Dispensare non potest super secundo consanguinitatis gradu. 620.10.
Distributiones,quòd pro qualitate personæ fieri debeant. 18.50.
Diuortium quando fit propter maleficium. 1566.
Docendi licentia idoneis non est deneganda. 1584.50.
Dolus an vitiet contractum. 1085.70.
Dolus in spiritualibus rescindit contractum. 1164.10.
Dolus est duplex. 1275.50.
Dolus non præsumitur circa literas,quæ de facili obtinentur. 1680.70.
Dolus neminem releuat. 1685o.
Domestici qui dicuntur. 698.70
Domicilium haberi in diuersis locis potest. 67.
Domicilium vbi dicitur haberi. ibi.nu.10.
Domicilium non facit sola habitatio. 1268.
Dominica dies quando incipit. 312.80.
Dominici quæstio an possit per possessorem referri. 152.40.
Domin° ancillæ si tãquã liberã eã in vxorẽ tradat alicui,qui liber sit,an eoipso ei libertatẽ dedisse intelligatur, & an matrimoniũ valeat. 1434.20
Dominus priuat vasallum quando felloniam de feudo facit. 1845.80
Domũ petẽs si succũbat, põt postea cęmenta & ligna petere, secus in grege. 718.70
Donatio morte naturali & non ciuili confirmatur. 361.40
Donatio facta aliter quàm quod ius dictet,nõ valet 858.10
Donatio facta non reuocatur. 1048.60
Donationem potest perficere,qui illam non potuit inchoare. 1118.70
Donatio quinquagesimæ aut cẽtesimę an possit ab episcopo fieri sine consensu capituli. 1123.70
Donatio qualiter & à quibus reuocatur. 1125
Donatio ob ingratitudinem reuocatur.ibid.
Donatio matris facta filio in tribus casibus tãtum reuocatur. 1125.40
Donatio in ægritudine facta mortis mẽtionẽ faciens, mortis causa facta videtur,secus si simpliciter donet. 1159.50
Donatio sub cõditione,& donatio sub modo differunt. 1412.60
Donatio coniugum an valeat quando matrimonium non tenet. 1506.30
Donatio inter parẽtes & liberos prohibetur. 1507
Donatio inẽ cõiuges quãdoq; valet. 1506.40
Donata ecclesiæ ab ingrediente,an ipso recedente sint restituenda. 977.30
Dos nõ nisi liberis personis constitui potest. 766
Dos ad vxorem & donatio propter nuptias ad maritum redit soluto matrimo. 1505
Dos est restituẽda si vir vergat ad inopiã. 1505
Dos potest repeti constante matrimonio. 1501. 40
Dotalis fundus an possit alienari. 94
Dubia quãdoque in deteriorem patrem interpretantur. 682
Dubium excusat à delicto. 1683.40
Duo vbi principaliter mandantur, alterũ sine altero adimplere non sufficit. 630
Duo necessaria ad matrimonium. 1386.80
Duplicitas Deo displicet. 1335

E

EBri° quis dicitur,& ebrietas quid. 966. 60
Ecclesia consecrata & non consecrata eodem priuilegio potiuntur. 1313.80
Ecclesia cuius res est alienata,quam actionem habebit. 1074.20
Ecclesia,fiscus & minor æquiparantur. 773.40
Ecclesia in casibus certis iudicat de Iudæis. 1690.80
Ecclesia interd.an liceat in illa celebra. 1752.20
Ecclesia nemini debet laqueum inijcere. 805.60
Ecclesia nondũ cõsecrata gaudet immunitate in textu. 1357.30
Ecclesia nulli claudit gremium. 1618
Ecclesia vna qualiter dicitur dependere ex altera. 260.80
Ecclesia si lędit ur in contractu,an teneat contractus. 177.10
Ecclesia tot habeat ministros, quot cõmode sustentari possunt. 23.50
Ecclesia contra Papæ sententiam restituitur. 481.70
Ecclesiã Græcorũ de iure Romanæ ecclesiæ subiecta est. 1339.10
Ecclesia sine episcopi auctoritate ædificari nõ debet. 1741.80
Ecclesiæ cathedrales tantum morte prælati viduatæ dicuntur. 122.20
Ecclesias plures nullus de iure tenebit. 198.60
Ecclesia de occultis non iudicat. 621.30
Ecclesia multa obseruat,quæ ab Apostolis nõ sunt tradita. 138.60
Ecclesia vacante,an clerici aliquid de rebus ecclesiæ disponere possint. 1052.70
Ecclesia vbicunque læditur in iis præscriptionibus quæ ad iudiciorum statum spectant, restituitur. 479.60
Ecclesia bona alienans auditur contra alienationem suam. 1074.50
Ecclesię deseruire per vicarium,an sit licitum. 317.70
Ecclesiæ relictum diuiditur cum episcopo,nõ autem episcopo relictum cum ecclesia. 1137.80
Ecclesiæ seruit,qui episcopo seruit. 988.80
Ecclesiæ vacantis non habentis defensorem iura alienari non possunt,licet ipsa ecclesia vniri vel donari possit. 91.40
Ecclesiasticæ censurę appellatione quid comprehenditur. 1861.60
Oeconomus ob quas cãs cõstituatur. 391.60
Edictũ de matrimonio est prohibitoriũ. 1441
Electio ad quos spectat de iure. 244
Electio per compromissum fieri nequit, nisi omnes consentiant. 177.60
Electio aliquib. cõtentis facta est nulla. 168.60
Electio irrita quandoque aliam impedit.ibid.
Electio quandoque dicitur fieri per abusum potestatis sæcularis. 178.70
Electio an possit per vnum fieri. 99.80
Electio qualiter dicitur fieri à maiori & saniori parte. 200.20
Electio an de doctiori fieri debeat. 911
Electio an sit facienda semp de meliori. 31.6.70
Electio inualida an possit per ratihabitionem confirmari. 150.70
Electio habet quædam substantialia,sine quibus non valet. 177.30
Electio pro postulatione quandoque accipitur. 155.70
Electio clandestina quæ dicitur. 178.60
Electio habet aliqua præcipua,& quę illa sunt. 186.40
Electio cõtra iustã appellationẽ facta, an recõualescat si appel. renuntietur. 153.60
Electio conditionalis non valet. 121.80
Electio vt confirmetur maiorem capituli partem debet electus habere. 186.20
Electio, vel præsentatio illius qui reperitur fuisse in possessione bona fide valet,& obtinet. 478
Electio si facienda occurrat,& maior pars electium absit,an minor pars maiori parte vocata & non veniente, ad maiorẽ partem ire,vel eligere illa relicta possit. 138.50
Electio facta à maiori parte, etiam extra gremium valet. 133.80
Electio iure ordinario competit. 156.80
Electio quæ sit contemptis iis qui debent interesse,an ipso iure irrita sit. 168.60
Electioni secundæ locum esse, vbi prior ipso iure nulla fuit. 153.30
Electioni vt interfit vocatus & nõ venit,quod vt adsit,si ecclesiæ interest, compelli possit. 176.50
Electioni nequiens interesse, an teneatur pro curatorem constituere. 138.70
Electionem impugnans an possit in causa appellationis prosequi causam aliam ab expressa. 911.70
Electiones duæ ad dignitatem eandem maximè in vna persona valere non possunt. 911.30
Electiones plures qñ cõcurrunt, quæ inconti nenti fiunt,q̃ neutra aliã impediat. 153.80
Electionibus plurib. concurrentibus, an vna impediat aliam. ibid.
Elect,an possint ab electo discedere. 999.60.
Electus ante confirmationẽ an beneficia conferre vel administrare possit. 1175o

Electus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Materiæ Glossarum.

Electus ante confirmationem, quandoque licitè administrat. 182.50.
Electi vox non auget numerum. 188.50.
Electus propter eligentes punitur. 205.80.
Electus in archiepiscopū & confirmatus quid exercere possit. 208.40.
Electa persona, quod inter eligentes connumeretur, & vocem habeat. 162.70.
Eligentes indignum non sunt quantum ad se priuati. 145.70.
Eligentes multa considerare oportet. 204.40.
Eligentes sæpe liri à schismaticis, quod ab humo extrahendi sunt. 275.70.
Eligendi potestas in vno solo remanere potest. 100.30.
Eligendi potestas aliquibus concessa, an reuocari possit. 156.30.
Eligendi ius, non cadit in laicum. 190.10.
Eligendi ius vbi communiter ad episcopum, & capitulū pertinet, huiusmodi eligēdi ius non de vno in alium deuoluitur. 1050.70.
Eligere possunt præsentes alijs nolentibus venire. 188.80.
Eligi in archiepiscopum non posse eum, qui plures dignitates vel beneficia curata habet sine dispensatione. 193.60.
Emens rē litigiosā, qua pœna puniat. 654.80.
Emptio facta causa pignoris, non quod scriptum est, sed quod suggestū attēdit. 1087.50.
Emptio nulla est sine pretio. 1097.60.
Emptionis contractus licet sit nullus, & ecclesia læsa vltra dimidiam adhuc reus lucratur fructus perceptos ante litem contestatam: nec compensantur cum sorte principali. 1077.10.
Emphasis est in verbo. 1852.50.
Emphyteusis, quòd neque locatio nequevenditio sit. 1092.70.
Emphyteuta non soluens canonē an propria auctoritate domini possit expelli. 1092.60.
Emphyteutæ qui non solvit, quantum tempo ris datur, vt moram purgare possit. ib.
Episcopus an iudicē ordinarium dare potest. 1582.20
Episcopus an & quando vni plura beneficia conferre possit. 1045.
Episcopus an tenetur de facto illius, qui examinat. 310.
Episcopo quot, & qualia requirat. 270.10.
Episcopi an valeāt dispensare cum illegitimis in simplici beneficio. 285.70.
Episcopus conferens alicui beneficium quod conferre non potest tenetur, ad aliud simile conferre ei cui alterū cōtulerat. 1001.60.
Episcopus criminosus ob contumaciam non, nisi crimen notorium sit, est episcopatu priuandus. 508.
Episcopus criminosus an episcopatui sine papæ licentia renunciare possit. 229.30.
Episcopus de quibus criminibus dispensare possit. 510.20.
Episcopus delegare potest in genere, & ex causa tam institutionem quàm rerum suarum administrationem. 1047.70.
Episcopus dispensat contra canones, qui irregularitatem inducunt. 511.60.
Episcopus ecclesiæ vacantis sibi subiectæ bona an alienare potest. 1052.70.
Episcopus licet cum suo capitulo possit facere statuta, quantū ad iura sua, & vbi per id alijs præiudicium non paratur per hæc iura super alijs non potest, nisi hi quorum interest cōsentiant, vel ad minus sunt præsentes. 1090.70.
Episcopus suspensus an excommunicare, præbendas dare, eligere, & huiusmodi similia facere possit. 91.80.
Episcopus in ætate non dispensat. 160.
Episcopi qua scientia instructi esse debent. 193.20.
Episcopus tenetur de facto examinatoris. 309.40.
Episcopus quantumcunque generaliter eximat ecclesiā, semper quatuor intelligitur retinuisse. 1120.70.
Episcopus quę & quib. potest mandare. 1313.
Episcopus cum fortilegis dispensare potest. 1682.60.
Episcopus beneficia propter consanguinitatem solam concedens simoniam cōmittit. 1070
Eps tria principaliter debet habere. 270.10.
Episcopus an possit dare quinquasimā sine cōsensu capituli. 1061.70.
Episcopus in simplici beneficio simoniacè adepto dispēsat, secus in prelatione. 206.40.
Episcop. de ouib. Deo reddet ratione. 232.60.
Episcopi quędam committere nō possunt personis gradus inferioris. 87.10.
Episcopi in pluribus simplicibus dispensare possunt dummodo non sint sub eodem tecto. 1045.
Episcopi bona ad quem deuoluuntur eo mortuo. 1134.70.
Episcopi non cognoscunt de causis subditorum archidiacono, & alijs. 398.40.
Episcopi possunt condere canones. 414.50.
Episcopi, & subditi sui causa corā arbitris est tractanda. 404.50.
Episcopatus est ordo 1761.40.
Esau primatus suos recuperare non potuit. 203.40.
Ethnica quid. 795.20.
Ethnos quid. ibid.
Examinatio nimia reprobatur. 1763.70.
Examinatus iterum examinatur. 267.80.
Examinatus rursus examinandus est, in his præcipuè in quibus animæ periculum vertitur. 309.50.
Exceptio danda est in scriptis, & in actis redigenda. 677.30.
Exceptio doli, vel alia, quæ apud bonos viros opinionem sugillet contra parentes, vel patronos non competit. 1765.50.
Exceptio rei iudicatæ contra rescriptum opponi potest. 62.70.
Exceptio peremptoria omissa ante sententiā, post sententiam opponi potest. 757.70.
Exceptio peremptoria publicatis attestationibus obijci potest. 636.80.
Exceptio procuratoria est triplex. 452.60.
Exceptio si obijciatur, an super illa sit pronūciandum. 584.
Exceptio peremptoria potest obijci & probari publicatis attestationibus. 704.
Exceptio facilius datur quàm actio. 793.70.
Exceptio de iudice suspecto debet apponi ante alias. 868.30.
Exceptio pluralitatis beneficiorū an possit in distinctè opponi per eos qui plura beneficia non habent. 811.40.
Exceptio in persona testium opposita quando debet probari. 808.70.
Exceptio est actionis exclusio. 197. 10.
Exceptio doli an elidatur per replicationem de dolo. 820.30.
Exceptio temporalis quæ dicatur. 37.50.
Exceptio rei iudicatæ non competit, nisi tria concurrant. 826.70.
Exceptio perpetua quæ dicatur. 37.60.
Exceptiones dilatorias plures habens, quòd illā de iudice suspecto primo opponere debeat. 867.80.
Exceptiones illæ propriæ dicūtur, quæ in aduersarium vel rescriptū obijciunt. 677.40.
Exceptiones sunt multiplices. 825.10.
Exceptionum transitus est permissus. 839.60.
Exceptionū cumulatio an sit pmissa. 1262.80.
Exceptionis definitio. 540.50.
Exceptionibus pluribus nullus vti prohibetur. 752.80
Excipi potest contra criminosum in vno officio toleratum etiam ab his qui eum tollerauerunt, si ad maius promoueatur. 268.20
Excludere simpliciter & excludere in perpetuum an differant. 26.20.
Excommunicatio verbum solum requirit. 258.40.
Excommunicatio generalis non nisi proferētis subditos ligat. 1810.60.
Excommunicatio maior quæ sit. 1849.80.
Excōicatio & interdictio cōparantur. 900.50
Excommunicatio in modum exceptionis probata an faciat excommunicatum deberi tari. 587 6
Excommunicatio an incurratur per eum, qui vi expellit clericum. 617.10.
Excommunicatio etiam iniusta tenet. 668.20
Excommunicatio an excusetur per impossibilitatem. 737.60.
Excommunicatio est immedicinalis, & tradit satanæ. 693.30.
Excōicatio minor vario modo infligit. 1850.
Excommunicatio non infertur, nisi pro peccato mortali. 1864.
Excommunicatio, vel statim ligat, vel statim nulla est. 1049.50.
Excommunicatio, & absolutio an extendātur ad alienum parochianum. 1819.10.
Excommunicatio, & noui operis nun. conueniunt. 1724.80.
Excōicatio an ferarur per hæc verba, Trecipio sub anathemate vt hoc facias. 1649.50.
Excommunicatio trahit secum executionem. 916.30.
Excommunicationis sententia tribus modis dicitur iniusta. 1839.80.
Excōicationem qs potius debet substinere, q̄ contra conscientiam venire. 1448.30.
Excommunicare valens ex mandato Papæ an possit absoluere. 426.
Excommunicatus an ante absolutionem sit audiendus. 1831.70.
Excommunicatus an possit absolui non præmissa satisfactione. 1864.40.
Excommunicatus qui hoc ignorat, an peccet celebrando. 1700.20.
Excommunicatus cōpensare nequit. 814.40.
Excōmunicatus est mēbrum diaboli. 625. 10.
Excommunicatus absolui petens an sententiam postea impugnare possit. 1841.70.
Excommunicatus non compellitur procuratorem constituere. 513.70.
Excommunicatus potest appellare, & literas impetrare. 395.80.
Excommunicatus non potest reconuenire. 513.80.
Excommunicatus iniustè non committit simoniam, si pro absolutione dat pecuniam. 1560.20.
Excommunicatus ex pluribus causis omnes in absolutione debet exprimere. 392. & 1815.40.
Excōicatus an possit de calūnia iurare. 813.70
Excommunicatus si literas impetret pro non excommunicatis an valeant. 463.70.
Excommunicatus an statim sit absoluendus. 507.80.
Excommunicatus minori potest eligere, sed non eligi. 171. 60.
Excommunicatus pro falsa causa habetur pro excommunicato, & tamen absolutus pro pro falsa causa non habetur pro absoluto. 392.60.
Excommunicatus celebrans per quem dispensari potest. 1694.
Excommunicatus an sit semper pro absolutione remittendus ad suum excommunicatorem. 80.50.
Excōicatus post appellationem probabilem an sit

Materię Glossarum.

an sit excommunicatus. 632. 80
Excommunicatus à Papa salutatus, an habeatur pro absoluto. 1833. 60
Excommunicatus in iudicio, nisi tāquam reus stare non potest. 513. 70
Excommunicatus pro crimine vel manifesta offensa, quod satisfaciat antequam absoluatur. 360
Excommunicato an sit de bonis ecclesiæ prouidendum. 1014. 70
Excommunicato participans incurrit minorem. 1754. 50
Excommunicato communicans an possit illi excommunicationem opponere. 810. 30
Excommunicatum depositum verberans an incidat in canonem. 1828.60
Excommunicati clerici an possunt à suis prælatis absolui. 962.80
Excommunicatis quandoque communicare permittitur. 1807. 60
Excommunicans iniustè multipliciter punitur. 1840. 40
Executor partes iudicis assumere non debet. 850. 80
Executor an possit recusari. 905. 80
Executor datus ad prouidendum quam potestatem habet. 1024. 70
Executor merus sententiæ contra quem de fraude excipitur, non cognoscit: sed remittit. 850. 60
Executor quis dicitur. 349. 50
Executor multipliciter potest modum excedere. 861. 10
Executor an debeat parere delegato, si ab aliquo leuis opinionis audiuit suam iurisdictionem esse reuocatam. 59
Executio mera & mista quæ dicitur. 357. 40
Executio sententiæ petitur vigore sententiæ confirmantis. 367. 70
Executio sententiæ facta appellatione pendente, qualiter est reuocanda. 787. 80
Exemplaria an & quando probent. 744. 70
Exempti an possint per ordinarios puniri. 1736
Existentia rei in multis casibus requiritur. 1412.60
Exordium litis tripliciter dicitur. 349. 70
Expensæ electionum à quibus possunt repeti. 1183.30
Expensæ necessariæ quæ dicuntur. ibidem num.40
Expensæ per quid probantur. 542. nume. 50
Expensæ an semper sint soluendæ per illum qui in probatione deficit. 637. numero 10
Expensarum petitio locum habet in causa criminali siue denuntiationis vel inquisitionis siue exceptionis. 640. 80
Expensæ an sint semper deducendæ. 776. 40
Expensarum ratio habenda est in facultatibus æstimandis. 962. 50
Expensæ an sint iudicibus præsentandæ. 963.70
Exprimens falsum vel tacens verum in impetratione rescripti, quòd præsumatur prima fronte hoc fecisse ex simplicitate, & non ex dolo, nisi scientia probetur. 53

F

FAbrica ecclesiæ cui incumbit. 1875. num. 10
Facta à maiori parte capituli an videantur facta à toto capitulo. 18
Factum non dicitur quod momentaneum est. 279
Factum illicitè reuocandum est. 693
Factum legitimè non est irritandum. 759. 60. & 1278.70
Facti causa potius consideranda, quàm factum ipsum. 798.40
Factum verbis potentius. 917.50
Factum proprium etiam iniustum obstat alicui. 1043.70
Falsarius qualiter est puniendus. 1077. num. 50
Falsitas quid est, ibidem num. 30
Falsitas ex qualitate chartæ deprehenditur. 750.70
Falsitas literarum multipliciter fit. 1677
Falsum aptè fabricatur in tenebris. 345. num. 20
Falsi pœnam incurrit qui sigilla aperit. 364. 30
Falsum committit qui literas quas portat aperit. 1057.50
Falsum sine dolo non committitur. 1678. 70
Falsificantes monetā qua pœna puniantur. 785.10
Fama accusatoris loco est, 388. num.30
Fama in testimonio probando plurimum operatur. 766.10
Fama, manifestum, & notorium, diuersa sunt. 972.80
Famam negligens crudelis est. 973. & 1760
Familiares & domestici qui dicantur. 698. 70
Feriis quibus renuntiari potest, & quibus non. 527
Feriis an possit renuntiari. 526. 80
Feriæ aliæ introductæ sunt in honorē Dei, aliæ ob principis reuerentiam: nonnullę verò vt homines supersedeant causis agendis, & istæ iustitiam appellantur. 582. num. 80
Feriatis diebus in honorem Dei operi seruili intendere permissum est ob alimentorum necessitatem, maxime circa rem tempore perituram. 581. numero 40
Feriatis diebus certę causę tractari possunt. 583.40
Feudatarius, vsuarius, emphyteota, an possint alienare. 18.80
Feudi quæstio per quos debet tractari. 512. num.60
Feudum potest præscribi respectu vtilis dominij. 837
Fideiussor an teneatur ad vsuras. 1110. num. 80
Fidei descriptio. 530
Fides se habet ad omnia tempora. ibid. num.40
Fides supplet vbi ratio deficit. 6. num. 80
Fidem non seruanti, an seruanda non sit. 801.50
Fides pactionis quæ. 1407. num. 70
Figurarum multiplices sunt species. 1855
Filius naturalis secundum leges quatuor modis legitimatur. 1478. num.60
Filius à patre potest exhæredari quatuordecim de causis. 791. num. 50
Filius non est in matris potestate. 1231. num. 10
Filius cuius conditionem sequitur. ibid. num. 40
Filius hæres institutus à patre non implens eius voluntatē, non ob id perdit legitimam. 1235.60
Filius (cuius pater se cum bonis suis & ipso filio impubere monasterio obtulerat) maior factus religionē exiuit, quòd quartam iure naturæ debitam statim cō sequi debeat naturali patris morte non expectata. 1202
Filius grauatus restituere duas quartas retinere potest, Falcidiam scilicet, & Trebellianicam. 1143
Filius rogatus restituere ius sepulchri hæreditarij habet, & operarum, quas debebant libertis testatori & descendentibus etiam post restitutionem. 1143. num. 80
Filij non debent parentes castigare. 1611. num. 40
Filij sunt multiplices. 1474. 50
Filij an possint litigare super hereditate parentum adhuc viuentium. 1471. num. 70
Filij duorum compatrum an possint matrimonio iungi. 1437.30
Filium sacerdotis non esse, qualiter potest se quis probare. 1768.40
Filium se esse qualiter quis probabit. 1471. 70
Filiatio qualiter probatur. 283 num. 70
Finis spectandus est. 136.60
Fines territorij licet aliquo casu præscribi non possint, respectu scilicet limitationis & nominis territorij: tamen ipsa proprietas & ius omne præscribi potest. 833
Fœminæ à ciuilibus officiis remotæ sunt. 495.80
Fœmina an potest esse procuratrix, arbiter, & iudex. 954.70
Fodrum quid. 1281.60
Foresta quid sit. 119.60
Forma iuramenti testium. 694.40
Fornicator & viuator suspensi sunt ipso iure. 971.40
Forum sortitur quis ratione rei de qua agitur vbi res sita est. 528. num.60
Frater pro fratre testificatur. 368 num. 30
Frater contra fratrem testificatur. 769. num. 50
Fratres vterini qui. 1851.70

Universidad de Deusto
Biblioteca

Fraus legi fit quatuor modis. 1754.70
Fructus dicuntur qui deductis expensis quæ fiunt graria quærendorum, colligendorum & coseruandorum fructuum. 614. 60
Fructus beneficij vacantis ad tempus per episcopum retineri possunt. 1070. num.70
Fructus computantur in pignore. 1104. num.30
Fructus percepti an & quando in quartam computentur. 1143.60
Funiculus excommunicationis triplex. 429.50
Furor superueniens non tollit dignitatem nec patriam potestatem. 1384.20
Furtum quid dicitur. 195.40
Furti commissio dicitur ibidem
Furtum non cadit in re incorporali, sed inuasio. ibid. 60
Furtum potest purgari re apud furem manente.
Furti condemnatus, est infamia notatus. 732.80
Furtiua promotio quæ. 1705.60
Fur emens rem furtiuã à domino & pro tradita habens, quod pro furtiua possidere desinat, & possidet pro suo. 236
Furem indicare an & quando quis teneatur, & quando non. 1660.40

G

Generale verbum an sit generaliter intelligendum. 1430.60
Generalitas nimia reprobatur. 38
Genus pœnæ per se non infamat, nisi sententia præcedat. 1781.60
Gradus quid in arbore affinitatis require. 1885.50
Gradus cosanguinitatis qualiter noscuntur. 1457.60
Guidagia quæ dicantur. 1870.80

H

Habitus an faciat monachum. 1201.40
Habitus probationis quis. 1210.40
Habitus professionis quis. numero 70. ibidem
Hæredes iuramentum defuncti seruare tenentur. 769.80
Hæres de quo intelligitur. 280.30
Hæres est iuris & rei. 113.60
Hæres non implens voluntatem defuncti an debeat successione priuari. 1130. num.80
Hæredes an ex defuncti maleficio cõuenian tur. 1168 6
Hæres an semper teneatur ex contractu defuncti. 1167.10
Hæredes quandoque pro delicto defuncti tenentur. 1657.80
Hæreditatis Raynutij diuisio. 1139.40
Hæreditatis Raynaldi diuisio. 1145.80
Hæreditatis iacentis bona occupans, non incurrit pœnam l. si quis in tantam. C. vnde vi. 1156.50
Hæresis purgatur per iuramentum. 1616. 70
Hæretici laici per ecclesiam condemnãtur: sed per iudicem sæcularem puniuntur. 1606.70
Hæreticus multis modis dicitur. 1602. num.70
Hæretici omnes sunt excommunicati. 1604 60
Hæreticus sponte redire volens, recipi debet errore abiurato. 1606.60
Hæreticorum filijs etiã catholicis nihil est relinquendum. 1608.50
Hæretici pœna 1617.80.
His possidet cuius nomine possidetur. 281. 40
Homagium quid sit. 1719.70
Homines proni sunt ad dissentiendum. 52. num.60
Homo liber obligari non potest. 504.10
Homo liber an possit esse obses & obligat'. 778.50
Homicidium variis modis cõmittitur. 1631. 70
Honores sperare possumus. 170. 30
Honores gradatim conferantur. 214. num.80
Horæ quare sunt institutæ septemnario numero. 1315
Hypotheca quid. 1073

I

Ignorantia an sit tolerabilis. 81
Ignorantia an præsumatur. 97.60
Ignorantia crassa an excusat. 132.
Ignorantia probabilis excusat. 1699.80
Ignorare quod publicè factum est nulli licere. 1489.50
Illicitum infringi potest sine superioris auctoritate. 166.70
Illicitum non venire sub generali pollicitatione seu promissione etiam iurata. 1628.50
Illegitimi an possint per legatũ dispensari. 236.20
Illiteratus potest esse iudex. 41.60
Immunitas quibus aufertur. 1226.80
Immunitatem violans an sit excommunicatus. 1895.40
Impensæ necessariæ quæ dicuntur. 1186.50
Imperatoris excellentia. 1478.50
Imperium non habet par in parem regulariter. 131.80
Imperium . . quos est translatum. 164.70
Imperium regium an & quando iustum metum inducat. 1422.70
Impossibile est quod contra bonos mores est. 1370
Impossibilium nulla est obligatio. 1300. num.70
Impostulabilis est qui interdictũ violat. 99
Impotentia iuris & facti. 367.50
Impuberibus dignitas dari non debet. 259. num.50
Imputandum non est ei, qui non fecit quod facere tenebantur si per eum no steterit, quominus faceret. 659.30
In causa criminali etiam ciuiliter mota, licet actor præsumptionem habeat pro se, non tamen defertur ei iuramentum, immo locum habet regula: Actore non probante, &c. 709.50
Incendiarij à quo possunt absolui. 1657.70
Incendiarij an sint omnes ipso iure excommunicati. 1807.70
Incidens quæstio ea est, quæ factum principale seu causę merita concernit, emergens verò ipsum processum. 584.40
Incorporalia an pollidentur, vel quasi possidentur. 541
Indebitum quibus modis dicatur. 1555 40
Indebitum est triplex, scilicet iure ciuili tantum, iure naturali tantum, & vtroque. ibidem. 70
Indefinita æquipollet vniuersali. 372.50
Indictio quid est. 750.20
Indictio in rescriptis & priuilegiis ponenda. 750
Indictio qualiter cognoscitur. ibidem. 30
Indigena quis dicitur. 93.70
Inducię quandoque sunt arctandæ. 222.40
Inducię dandæ ei qui aduocatum non habet, vt quęrat, si petat. 552.70
Inducię deliberatoriæ non sunt dandę pienè instructis. 575.60
Inducię datę à lege à iudice abbreuiari possunt. 880.10
Indulgentię à prelatis concessę vltra quam sit eis permissum, an valeant. 1795.30
Infamia quod præcedat inquisitionẽ. 743 10
Infamia an compellat aliquem ad purgationem. 1770.70
Infamia nõ tollitur per pœnitentiam. 772 60
Infamis an possit esse iudex. 41.70
Infamis curam monasterij gerere potest. 266.20
Infamis à denuntiatione repellitur. 741
Infirmis compatiendum est. 989. num.70
In fraudem facere videtur, qui facit quod facere non debet. 328.70
Ingenuus quis dicatur. 1759.70
Ingressus monasterium an fingatur nauere heredem, cum rogatus est restituere priuato, vel cum priuatus ei subtituitus est. 670.20
Iniurici à testimonio & multis aliis repelluntur. 1520.10
Initium spectandum est. 150. 0
Iniuriam ecclesiæ potest quilibet prosequi. 710.80
Iniuriarum actio infamat. 873.60
Iniuria fit re & verbis. 1777.50
Iniuria facta ecclesiæ an possit per episcopum solum remitti. 1828.20
Iniuriam nobis illatam an possumus remittere. 1828
In notoriis in ius vocandus aliquis no est. 881.70
Inquisitio fieri non debet, nisi fama præcedat. 388.30
Inquisitio propter infamiam à maleuolis orta an facienda sit. 771.00
Institutio plenius ius tribuit, quàm præsentatio. 384.20
Instituere quid. 1029.70
Instrumentum ex personæ qualitate probatur. 755.10
Instrumentum vitiatur propter rasuram. 1261.40
Instrumentum quantumcunque authenticum potest reprobari. 702.80
Instrumentum qui perdidit, quid probare teneatur. 1738.40
Instrumentum reprobatum dicitur eo ipso quod cum iudici offenditur contrarium iudicat. 870.80
Instrumenti appellatione veniunt testes, nõ tamen in termino dato ad productionẽ instrumenti non possunt testes produci. 738.60
Instrumenti perditio qualiter reprobatur. 1738.60
Instrumenta an vitientur propter rasuram. 1677.60
Instrumenta noua induci possunt in appellationis causa. 1742.30
Instrumenta sunt duplicia. 745.40
Instrumenta publica perpetua firmitate nituntur ad vtriusque partis damnum & commodum. ibidem
Instrumentorum editio, per quas actiones fieri petitur. 758.30
Intellectus c.cum in cunctis. & c. qui . . . per. supra cod. tit. 189.40
Intellectus c.cum in cunctis. de elect. . . .
Intellect' l. si q. is §. f. . . . ris ff. de reli. & sump. fun. 216. 70
Intellectus c. tuam. de æta. & qual. 296.40
Intentio constituentis est attendẽda in dubiis. 457. 20
Interdictũ violans nec eligi, nec postulari põt. 99
Interdictũ vnde vi, vel vti possidetis, nõ datur pro rebus incorporalibus, seruitutibus & iurisdictionibus, vt quæ non possideantur, sed quasi vti possidetis iterdictum. 540.80
Interdicta recuperandæ possessionis. 599.30
Interdictum vnde dicitur. ibid. 80
Interdictũ vnde vi, cõtra quẽ debet dari. 625. 50
Interdictum vnde vi, & actio quod metus causa differunt. 626
Interdicta ecclesia non potest ibi celebrari, etiam de licentia episcopi. 900. 60
Interdicti sententiã nõ seruans, tanquã suspensus beneficia & dignitates conferre nõ potest. 1723
Interesse in actionibus arbitrariis quod iudicis officio venit. 374.40
Interesse in bonæfidei actionibus iudicis officio venit, secundũ tamen actionis naturã. ibidem
Interesse qualiter probatur. 473.40
Interlocutoria sententia in rẽ iudicatã transit. 161.80
Interlocutoria an post decẽdiũ mutari possit. 933.60
Interpretatio est quadruplex. 98. 50
Interpretatio in meliorem partẽ facienda est. 1199.60
Interpretatio nõ adhibeatur vbi cõditor canonis non adhibuit. 1365.30
Interpretatio per quem fieri potest. 1877
Interpretari eius est, cui' est & cõdere. 27. 80
Intestatus quis dicatur. 1153
Intestatio cõstituẽtis est attẽdenda in dubijs. 455.10
Inuestitura sola possessionem nõ quęri. 85.40
Inuestire quid sit. 1029.80
Ipso facto multa fiunt. 343.50
Irregularitas prouenit dupliciter. 511.20
Irregularitas per quosdã canones inducitur. ibid.
Irregularitatem religionis ingresso non tolli. 1621.60
Irregularem hominẽ scandalo reddi. 1637.10
Iudæus contra Christianum ad testimonium non admittitur. 697.70
Iudæi potius sunt vitãdi quã pagani. 1594.70
Iudæi tenentur ad decimas. 1721.60
Iudex qualis esse debet. 41. 60
Iudex corrumpitur ex quatuor. 332.20
Iudex an debeat remoueri, si alteri' partis vult aduocatus fieri. 720. 50
Iudex an possit facere gratiã vni parti in alterius præiudicium. 344. 60
Iudex an debeat iudicare secũdũ allegata. 388. 50
Iudex an teneatur in sententia causam exprimere, quæ ipsum mouit. 862.30
Iudex appellationis an possit procedere altera parte absente. 25.30
Iudex cogit partes ad concordiam. 165.50
Iudex à quo, aliqua potest circa appellationẽ. 1468.70
Iudex cognoscẽs de principali, cognoscere debet de accessorio. 1501.20
Iudex ecclesiasticus inter laicos cognoscit in multis casibus. 532.60
Iudex & testis ,ppter familiaritatẽ repelluntur. 545.80
Iudex facilius repellitur, quàm testis. 368.40
Iudex in causa matrimoniali duo debet habere. 1450.70
Iudex nihil debet accipere. 1583.70
Iudex officio deposito, an conueniri possit. 1356
Iudex ordinarius potest recusari. 935.50
Iudex potest supplere de iure, sed nõ de facto. 101.30
Iudex quãdoque de causa cognoscere potest, non tamen sententiam ferre. 1254.80
Iudex recusatur ex similitudine causæ. 522.80
Iudex recusatus an alijs possit negotium committere. 935.50
Iudex recusatus negotium non committat, nisi vtraque pars consentiat. ibi. 60.
Iudex an stare debeat iuramento pstito super æstimatione damni ratione iniuriam passi. 1775.70
Iudex ad quem vsque gradum consanguinitatis recusari possit. 899.80
Iudex ea quæ aduocatus omisit supplere potest. 101.30
Iudex ecclesiasticas causas ciuiles & criminales, & etiã spirituales laico delegare potest. 508.50
Iudex ecclesiasticus, quod etiã contumaciæ causa beneficium ecclesiasticũ sequestrare possit. 61
Iudex formæ ordinem sequi debet. 859. 60.
Iudex grauamen tollere potest, vt appellatus ab appellatione recedere cogatur. 913. 20
Iudex potest quem citare per nuntium priuatum, sine literis dato sibi aliquo signo. 913. 70
Iudex in causa capitali non, nisi conuictum damnat. 974.60
Iudex inferior, etsi de priuilegio sedis apostolicæ iudicare non possit: tñ de eo iudicare potest. 159.80
Iudex mandati formam non obseruans, irritũ est ipso iure quod facit. 630.80
Iudex non secundum conscientiam, sed secundum allegata iudicare debet. 359. 50
Iudex ordinarius ,p assessore nihil capere potest: sed bene delegat' modo sine fraude capiat. 964.40
Iudex possessorij nouus, & petitorij iudex esse potest & debet. 526,50
Iudex vnde dicatur. in textu. 1854. 10
Iudex secundũ sensum suũ iudicare tenetur. 1865.80
Iudex si impeditur, quid iuris. 1238.70
Iudicis examen non potest declinari, neque per missionem nũtio ad superiorem, neque per literas nondum iudici præsentatas. 931 60
Iudici non semper est obediendum. 357.70
Iudicibus pluribus datis si vnus moritur, an alius vel alij procedere possint. 377.70
Iudex an ea quæ sunt iurisdictionis possit extra prouinciam excercere. 375.70.
Iudicis & accusatoris personam gerere vnum non posse 1563.70
Iudicis partes esse in quacunque litis parte voluerit partes interrogare. 757.40.
Iudicis partes esse partibus aduocatos ministrare, si habere non possint. 411.80
Iudicis mandatum non est contemnendum. 1467.80
Iudicem contemnens legem offendit. 1701.60
Iudicem aliquem esse multa impediunt. 377. 20.
Iudicibus pluribus datis, an vno absente, alij possint procedere. 335.70
Iudicibus pluribus datis cum clausula, quod si non oẽs, &c. si vnus impeditus fuerit, an possit subdelegare, & an collegę teneantur subdelegatum admittere. 366.60
Iudicium, quid sit. 1854.20
Iudicium restitutorium est secundum canones valde latum. 586,50
Iudicium est triplex. 1483.10
Iudicium per alium coguntur multi subire. in tex. 52.30 t
Iudicium extraordinarium quod est. 676.60
Iudicij instantia an pereat triennio. 525.50
Iudicia generalia quæ sunt, & quot in illis veniant. 621.50
Iudiciarius ordo in excommunicatione & suspensione seruandus est. 1707.70
Iuramentum voluntarium quid. 806.80
Iuramentum in certis casibus licitè præstatur. 110.60
Iuramentum quandoque est probatio legitima. 706.10
Iuramentum de calumnia an sit præstandum in criminali causa. 569.20
Iuramentum quod etiam sine interitu salutis æternæ seruari possit non semper est seruãdum. 808.70
Iuramentum quandoque actori, quandoque reo defertur. 807.70
Iuramentum an possit deferri actori. 709.50
Iuramentum à reo exigi potest, etiam actore nihil probante, quandovertitur in periculũ animæ. 1395.80
Iuramentum calumniæ præstatur in causis spiritualibus. 160.60
Iuramentum de calumnia an possit præstari in causis spiritualibus. 570.
Iuramentum calumniæ an possit in eadẽ causa reiterari. 634.80
Iuramentum de calumnia an possit delegari. 569.30
Iuramentum triplex. 806.80
Iuramentum de veritate, & de calumnia differunt. 803.70
Iuramentum de veritate, non debet prælatus præstare. 197.40
Iuramentũ nõ est vinculũ iniquitatis. 424
Iuramentum in actione famosa non refertur. 807.40
Iuramentum per testes est præstandum 684. 80
Iuramentum metu extorum an sit seruandum. 777.80
Iuramentum in causa matrimoniali remitti non potest. 719.20
Iuramentum de calumnia non excludit iuramentum de veritate 735.30
Iuramentum calumniæ ab expensarum condemnatione excusat. 1779.80
Iuramentum calumniæ de credulitate est. 572.80
Iuramentum calumniæ an & quando præstandum sit in causis criminalibus. 568.80
Iuramentũ actui super quo opponitur, nihil addit. 501.40
Iuramentum deferendum non est ei quem credimus incursurum periurium. 805.60
Iuramentum de veritate dicenda non de calumnia in spiritualibus præstatur. 197.30
Iuramentum extendendum non est. 806.40
Iuramentum etsi in causa famosa regulariter non refertur, tamen si accusator vel actor veritatem sciret. 807.50
Iuramentum intelligitur secundum materiã subiectam, & secundum omnes iuris modificationes. 988.70
Iuramentum metu extortum ipso iure non tenet. 773.60
Iuramentum non tenet, vbi actus super quo adpositum est, corruit. 536.80
Iuramentum testis remitti potest. 718.80
Iuramenti causa quis non excipere tenetur, qui tamen agere potest. 51.20
Iuramenti declaratio vel interpretatio cum de illo dubitatur, cuius sit. 802.80
Iuramenta & promissa non extenduntur, nisi ad ea de quibus cogitatum est. 789.70
Iuramenta secundum iurantis intentionem interpretanda sunt. 783.70
Iuramenta diuersa à diuersis præstãda. 775.70

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iura vigilantibus subueniunt. 94
à Iure communi vibi quid discrepat, si fieri potest, reducendum est ad ius commune. 92.70
Iura vbi sunt docenda. 987.80
Iurare per creaturas nō licere, sed per Deum. 796.80
Iurare nolens pro condemnato habendus est. ibi. 80
Iurans in posterum concubinam non cognoscere, si eam in vxorem ducat, an periurus efficitur. 875
Iurans accipere vnam de filiabus Titij, si postea vnam illarum cognoscat, cogendus est vt illam accipiat. 1372.70
Iurans seruare statuta edita, an teneatur ad edenda. 806.40
Iure disceptare quid est, in textu. 1854.40
Iurgium quid, num. 20, ibidem
Iuri alterius regulariter non derogatur. 1190. 80
Iuri suo an possit quis renuntiare. 535. 20
Iuris solemnitates an possint remitti per partes. 322.60
Iurisdictio & merum imperium an possint delegari. 397.70
Iurisdictio perpetuatur per citationem. 1876.30
Iurisdictio an citatione perpetuetur. 334.70
Iurisdictio extenditur quandoque ad eos, de quibus cogitatum non est. 331.80
Iurisdictio per cōpromissum nō expirat, licet primum compromissum per secundum expiret. 372.70
Iurisdictio quæ certo tempore clauditur ad tempus maius protendi potest. 322. 70
Iurisdictio, quę delegātis morte est integra, non expirare nec tēpore, quod delegata nō sit. 404.
Iurisdictionem non exercet minor præsente maiore. 1750.20
Iurisdictio vicarij Papæ ad quot milliaria exēt datur. 319.40
Iurisdictio amittitur multis modis. 37 3.30
Iurisdictio de persona ad personam prorogatur. 491.80
Ius reuocandi domum quibus personis conceditur. 545.20.578 60
Ius naturale in quibusdā tolli potest per Papam. 1182.60
Iuris ordo peruerteretur si reus sequeretur forum actoris 526.40
Ius vnde dicitur, 1856.
Ius patronatus cur censeatur spirituale. 508.70
Ius patronatus trāsfertur multipliciter. 1276. 10
Ius patronatus an acquiratur ex refectione ecclesiæ. 1268.70
Ius patronatns si sit in contentione, quid faciendum est. 1280.80
Ius idem ibi statuatur, vbi est eadem ratio. 1570
Ius perditur propter multa. 1750.60
Ius sine iurisperito constare nō potest. 1170. 60
Ius suum nemo perdit sine culpa. 1495.70
Ius canonicum an deroget ciuili circa testamentorum compositionem. 1133.40
Ius an quęratur alicui per solam nominationem. 1478.60
Ius patri ępotestatis episcopatu solo soluitur. 260
Ius tempore feriarum messis & vindemiarū de reb. quæ tempore vel morte perituræ sunt dici potest. 582.80
Iustitia quid. 1854.20
Iustè possidere quid sit, in textu. 1856.10
Iuuandus vtius non est vt alter lædatur. 36.70
Iuuenes qui dicantur. 1022.60

L

Laici de reb. ecclesię nihil posśūt disponere. 24.70
Laicꝰ in ecclesia collegiata eligere nō potest. 201.60
Laici spirituales sine periculo animæ non possunt possidere. 436
Laicus in spiritualibus arbiter esse nequit. 499.60
Laicus patronus præsentando indignum, & ius ligendi nō perdit, nisi in casibus in quibus eligens vel collator perderet. 1287.40
Laici an possint quandoque clericos capere. 1359.80
Laici quòd nullam de rebus ecclesiasticis administrationem habere debeant. 1362. 40
Laici an & quando clericos accusare & contra eos testimonium ferre possint. 1514.60
Largus quis dicatur.
Latinitas falsa vitiat rescriptum, sed nō testamentum. 38.80
Latrones publici possunt à quolibet impune occidi. 1354.80
Legatus an possit de causis exemptorum cognoscere. 382.30
Legatus potest facere reseruationes. 1286
Legatus potest facere constitutionem. 1877
Legatus an & quando ecclesiam absque præsentatione conferre possit. 385.70
Legatus de quibus cognoscere potest. 380.50
Legatus prouinciam egressus ad quam destinatus erat, an & quando excōmunicare, absoluere, & causas in illa prouincia delegare possit. 385.50
Legati statuta perpetuo durant. 387.60
Legati definitio. 1128.70
Legatum rei alienæ an valeat. 1130.70
Legatum si fiat administratori ecclesiæ etiam proprio nomine expressō, quòd canonicā episcopus consequeretur, quasi dicatur legatum ecclesiæ. 113.60
Legatorum de latere maior potestas quàm aliorum legatorum. 286.50
Legatus an possit cōfirmare sententiam delegati. 981.90
Legati sunt triplices. 386.90
Legatus an possit cōferre beneficium patronatus 384.80
Legatorum de latere potestas in absoluendo. 386.50
Legati de latere qui propriè dicuntur. 387.30
Legatum sub modo factum statim petitur cautione de modo adimplendo præstita: secus in eo, qui sub cōditione debetur. 1146.70
Legibus & non exemplis iudicandū est. 95.70
Lex iurisdictionis quid comprehendit. 409. 40
Lex diœcesana quid comprehendit. ibid. 50 40
Leges diœcesanæ quæ sint. ibid. 70
Lex abrogata an possit allegari. 518
L. properandum. 1. respon. §. vlt. & §. plerūque. C. de iudi. an correcta sit per ius canonicū. 525.50
Legis auxilium frustra inuocat, qui in illam peccat. 892.60
Legibus auxilium perperam inuocat quiin legem committit. 1043.70
Legibus iudicatur, canonibus deficientibus. 1724.60
Leges neminem cogunt bene facere. 1729.20
Legi fit fraus de cōtractu ad contractum dupliciter 1754.70
Legitimatus per principem in spiritualibus legitimatus non est. 1478.60
Libellus vniuersalis an possit admitti. 406.80
Libellus an sit de substātia iudiciarij ordinis. 545.70
Libelli definitio. ibid.
Libellus an possit mutari. 547.40
Libellus est duplex. 545.60
Libellus generalis quandoque admittitur. 624. 60
Libellus geeneralis an sit admittendus. ibid.
Libertatis causa sub quo iudice cognosci debeat. 288.20
Libertas res est spiritualis. 290.70
Libertas est multum fauorabilis. 1433.30
Licet quis non debeat admitti ad probandum illud quod probatum non releuat: tamen impertinentium iure saluo admittitur. 370. 20
Linea quid, require in arbore affinitatis. 1885 50
Lis quid. in textu. 1854.20
Litis contestatio an fiat per confessionem aduersarij. 196.60
Litis contestatio quid est. 551.10
Litis contestatio an debeat fieri super exceptione. 339.40
Litis contestatio est exordium iudicij. 1876
Litis contestatio qualiter fit. 196.80
Litis contestatio debet fieri super exceptione. 948
Litis contestatio an fiat per respōsionem conditionalem. 815.15
Litis contestatio super exceptione non requiritur, neq; libelli oblatio, neque calumniæ iuramen. 339.40
Lite contesta an possit de crimine procedi cōtra absentem. 643.80
Lite nō contestata testes recipiuntur nedum vbi agitur de prelati electione: sed de destitutione. ibid. 70
Lite non contestata, qđ ad testium receptionem procedēdum non sit. vide illius regulæ fallentias. 559.50
Lite non contesta fauore libertatis testes recipiuntur, & fertur sententia. 711.40
Literę ad beneficia sine mandato impetrari possunt. 66.30
Litteræ an possint impetrari à possidente. 44. 60
Literæ contra laicum à Papa impetratæ an valeant. 539.80
Litteræ commendatitiæ quæ dicuntur. 984.
Litteræ de simplici iustitia, quod falsæ nō præsumantur. 1680.60
Litteræ diuersæ sub eadem data & forma cum impetrātur, & à diuersis ad eosdem iudices præsentantur, vtrique supersedetur donec superior consulatur. 320
Literæ executoriæ in quibus impetrans falsò dixit monitorias fecisse, nō valeāt. 77. 60
Litteræ per excommunicatū impetratæ an valeant. 338.70
Literæ procuratoriæ, & literæ de rato an differant. 1262.40
Literæ primæ an euanescant, si in secundis litteris generalis mentio fiat. 633
Litteræ protectionis Papæ an eximant aliquē à iurisdictione sui iudicis. 899.30
Litteræ qualiter probantur de mandato domini impetratæ. 63.40
Litteræ signatæ non dicuntur vbi nomen deest. 750.70
Literæ quæ reuocatæ sint qualiter cognoscendæ. 42.70
Litteræ ad lites cum non valeant, sine mandato, quis hoc probabit. 65.60
Litteræ triplices ex ordine curiæ concedūtur. 77.70
Litteris episcopi an & quando credatur tanquam publico instrumento. 667.70
Litteris prælatorum an in præiudicium aliorum credatur. 421
Locus si est reo suspectus, vbi & à quo eligetur iudex. 368.60
Locus tutus est partibus assignandus. ibid. 80

Locorum

Locorum distātia prodest quo ad multa. 484. 20.
Ludo perditum an possit repeti. 967.60
Ludo & ludi inspectio prohibētur clericis. ibi.
Ludere pecuniam & sponsionem facere virtutis causa licere. 1647
Ludere licet, conuiuij causa. 1715.40
Luxuria quomodo plus habeat quàm castitas. 302.60
Luxuria omnes fere maculat. 1771.70

M

Magistri qualitates sunt multiplices. 427 40
Magister vnde dicitu . 1584.20
Magister an pro doctrina possit collectam petere. 1586.40
Maiori patri non semper statur. 44.1063.70
Maiori parti regulariter standum est. ibid.
Maiora cautius sunt agenda. 1466.80
Maleficiūm distingunt voluntas & propositū. 1636.60
Male meritus publica egestate laboret, vt exēplo sit aliis ad maleficia terrenda. 1660.60
Malitiis hominum non est indulgendū. 82.80
Malum faciens aliquando non punitur. 519
Mancipia nouitia quæ dicuntur. 1862.40
Mandatum tria debet continere. 447.50
Mandatū generale sufficit in iis quæ incidēter eueniuut, vt in restitutionibus. 486.80
Mandatū Papę à legato interpretari potest. 98.40
Mandatum re integra morte alterius tam mādatoris quàm madatarij regulariter soluitur. 390.80
Mandato speciali quandoque cōsuetudini derogatur. 310.20
Mandatū mortuo per litteras ab eodem impetratas antequam moreretur, quod procedi potest si citatio executa illius mortem præcesserit. 333.80
Mandatum speciale in multis casibus est necessarium. 486.80
Mansus quis sit. 1289.60
Mansus quid. ibid.
Manzer quis. 1484.20
Maria quę vouerat castitatem, an licitè potuit contrahere. 128.50
Maritus ex vxoris incontinētia dehonestatur. 284.60
Maritus accusat quandoque iure mariti. 1651 30
Maritus an lucretur fructus rei dotalis. 1670. 70
Maritus ingressus religionem de licentia vxoris continentiam nō promittentis, an possit reuocari. 1217.60
Maritus accusans vxorē an teneatur se inscribere. 453.70
Matrimonium quid sit. in textu. 214.50
Matrimonium an impediatur propter scandalum. 1435.70
Matrimonium an sit separandum propter maleficium. 1463
Matrimonium bona fide palam contractum præsumitur legitimum. 1477.70
Matrimonium clandestinum an possit accusari per eos qui presentes fuerunt, quando cōtrahebatur. 1406.20
Matrimonium an semper possit contrahi. 581. 80
Matrimonium contractum contra interdictū ecclesiæ an sit dirimendum. 1407.60.
Matrimonium contractum contra interdictū papæ etiam cum clausula decreti irritantis an teneat. 1403.40
Matrimonium contractum non consummatū an papa possit dissoluere. 1217.20
Matrimonij consummatio est duplex. 1217
Matrimonium dicitur clandestinum triplici-ter. 1506.20
Matrimonium est fortius vinculum quàm sit iuramentum. 1374.30
Matrimonium habet substantiam & formam. 1386.70
Matrimonium non impeditur per homicidiū. 1435.80.
Matrimonium per quæ verba fuit institutum. 1466.50.
Matrimonium propter scandalum impeditur. 1387.80
Matrimonium quandoque per verba de futuro contrahitur. 1382.80
Matrimonium secundo contractum lite super primo pendente an teneat. 1379.80
Matrimoniū solo consensu contrahitur. 1367 20
Matrimonij definitio. 1231.50
Matrimonij bona sunt tria. 2481.80
Matrimonij ius an soluatur per contumeliam creatoris. 1499.30
Matrimonio illicito separato an possint data repeti. 1503.20
Matrimonio carnali copula consummato si alter coniugum filium alterius de sacro fonte suscipit, quòd ambo cōiuges compatres infantis parentibus efficiantur. 1438.20
Matrimonium non prohiberi, qui vnà leuent eundem de sacro fonte. ibid 50
Matrimonio priuatus est, qui testiculis caret. 1459.60
Matrimonia priora quandoque restaurantur. 1458.80
Matrimonialis causa multa habet specialia. 553 40
Medium vbi spectandum est. 1290.70
Media via est eligenda. 316
Medicinæ sumptio celebrationē impedit. 1317. 40.
Mediocriter boni qui. 1323
Mediocriter mali qui. ibibem
Melchisedech præcesit legem. 15.50
Mens potius attendi debet, q̄ verba. 1753.80
Messiu & vindemiarum iustitij tēpore, quòd quis in iudicio vt cōpareat cōpelli nō possit. 526.80
Metus minor in fœmina attēdi debet. 1377.10
Metu factatenent nisi in sex casibus. 468.80
Metus in multis casib. excusat. ibid. & 472.40
Metus quid sit. 470.60
Minister ordinarius sacramenti confirmationis episcopus est. 86.80
Minor læsus circa matrimonia & beneficia an possit restitui. 622.70
Minor in certis casib. censetur maior. ibid. 60
Minor si se ab hæreditate abstinet, vocādi sunt creditores. 413.30
Minori qui beneficio renūciauit, & alteri collatum est, quandoque subuenitur. 622. 70
Minores suis prælatis obedientiā an & quādo obseruare debent. 247.80
Miracula per malos fieri possunt. 1344.20
Missa an possit per quemlibet peccatorem celebrari. 1540.60
Missa non est de substantia cōsecrationis, nec collationis ordinum. 151.60
Missa triplex natalis Domini quid repręsentat. 1315.70
Missio in possessionem an statim sit facienda propter contumaciā alterius partis. 565.70
Missus in possessionem causa custodiæ non facit fructus suos intra annum. 658.70
Mitius agendum cum religiosis. 631.80
Modicum siue augeat siue diminuat, ꝙ pro nō adiecto habeatur. 81.70
Monachatio quatuor rebus præiudicat. 1251
Monachus an propriū per papam habere possit. ibidem.
Monachꝰ vagus est ab abbate recolligendus. 1695.
Monachus factus episcopus à regula monachali penitus non absoluitur. 968
Monachi correctio ad quem spectat. 194.70
Monachi correctionis & emendationis locus primus abbati debetur. ibi.
Monacho causa potest delegari. 1741
Monachū quis se fingit ex duplici cā. 1194.80
Monachū se simulans, vt monialē corrumpat, an sit ad monachatum cōpellēdus. 1735.80
Monachi quo ad aliqua sunt melioris cōditionis, quàm clerici sæculares. 169.80
Monachi & canonici regulares inter se sunt differentes. 1247.80
Monachi semper debent flere. 1515.70
Monachi ecclesias diuersimodè possunt habere. 997.80
Monachi qui professi sunt paupertatē, obediētiam & castitatem, quod proprij nihil habere debent. 1250.40
Monachi singuli in parochialib. ecclesiis esse non debent. 1244.70
Monachis omnis beneficiorum pluralitas vetita est. 1348.80
Monasterium ingrediens an possit aliquid offerre. 1572.10
Monasterio relictū, si sint plura, cui debet. 1129
Monitio trina dicitur canonica. 895
Monomachia quid. 1364.20
Mora quandoque purgatur. 1093.40
Mora an possit purgari. 207
Mora nō purgat i stipulatiōe pēnali. 1782.60
Morbosus quis dicatur. 296
Mors rapit bonos & malos. 894.20
Mox quomodo capitur. 176.70
Mulier an iurisdictionē habere possit. 422.50
Mulier nubens intra annum lugubrem an infamiam incurrat. 1509.30
Mulier nubens intra annum luctus, an perdat donationem ante nuptias. ibid.
Mulier in dote repetenda quib. creditoribus præfertur. 1015.10
Mulier an admittatur in crimine. 709.70
Mulier fideiubens non semper iuuatur Velleiano. 778.70
Mulier vbi subit munera. 1180.80
Mulier quæ iurauit nō venire cōtra alienatiōē dotalis iuramentū seruare debet. in tex. 800.50
Mulier non est facta ad Dei imaginem. 422.70
Mulieris bona quīque sunt pro marito. 94.20
Mulieri credendū de copula, vbi ex cōfessione copulæ firmatur matrimonium. 1401.30
Mulieres neque docere neque prædicare debent. 1791.60
Mulieres quare non recipiunt ordines. 1128
Mulierib. multa sunt interdicta. ibid.
Multi de quot dicuntur. 1695
Multitudo an & qn̄ à delicto excuset. 1662.60
Multitudini peccanti an sit parcendū. ibidem.
Munimenta quæ dicuntur. 486.70

N

Naturalium appellatione qui veniunt. 232
Necessitas à periurio excusat. 779.50
Negatiua est triplex, 129.60.
Negatiua facti duplex. nu. 70. ibid
Negatiua iuris. 140
Negatiua qualitatis. ibid.
Negatiua an & quomodo probanda sit. ib. 50
Negatiua prægnans probari potest. 214
Negatiua quandoque probari potest. 467.30
Negotium quid signat. 1854.40
Negligentia eius, qui rescripto ad lites vti noluerit, à quo probanda sit. 35
Nigrum quīque est generalius rubro. 848.30
Nobiles & diuites. cæteris parib. aliis præferuntur. 911.40
Nobiles & literati sunt pinguioribus. beneficiis honorandi. 984.60

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nobilitas tollitur per monachatū. 1759.70
Nomen & cognomen in literis eſt exprimendum. 82.70
Nomina partitiua in Trinitate quandoq; denotant eſſentiam, quandoque non. 12.40
Nominis expreſsio nō facit ſemper reſcriptū perſonale. 554.70
Nominatio canonica quæ dicatur. 102.50
Nominatio in matrimonio præſumptionem inducit. 769.50
Nominatim interdictus quis dicitur. 1730.50
Non videtur quod plenè liqueat, niſi poſtquā renuntiatum fuerit, & concluſum. 714.30
Notorium an ſit ſecundum iuris ordinem decidendum. 1491.50
Notorium non requirit ordinē iudiciarium. 282.70
Notorium quid eſt. 213.10
Notorium tribus modis videtur crimen. 255. 50
Nouitates inducendæ non ſunt ſine cauſa. 93. 50
Noxia & noxa differunt. 1208.40
Nubere & non nubere vtrumque expedit. 137.60
Nullus duas eccleſias intitulatas habere poteſt. 198.40
Nuntio ſeu executori ſine literis an credatur. 336.50
Nuntio & actis iudicum ſtandum, niſi ex aduerſo validæ ꝓbationes offerantur. 150.60
Nutu aliqua fieri poſſunt. 1135.50

O

OBedientia an ſit ſemper prælatis ſeruanda. 247.80
Obedientia non eſt contemnenda. 986.50
Obedientiæ controuerſia ſi ſit, quis cōueniatur. 419.60
Oblatio quid in textu. 1856.20
Obligatio ciuilis quę. 1115.60
Obligatio naturalis quæ. ibid.
Obligatio poteſt fieri ſub pœna beneficij. 161. 50
Obligatus ratiocinijs onere depoſito, & ratione reddita, ordinari poteſt: prius veronon. 292.60.
Obligari quem ſui beneficij pœna. 376
Obſcuritas eſt fugienda. 7.10
Occultatio facit præſumi cōtra aliquos. 1069. 40
Odium vnius alteri nocere non debet. 452.40
Odium vnius non grauat alterum. 1485.80
Officium iudicis in bonæ fidei contractib. tantū valet, quantum ſtipulatio in ſtricti iuris contractibus. 412.50
Officium iudicis quando datur. ibid.60
Officium & priſtinum ſtatū accuſatione pendente in cuius nomen inter reos delatū eſt. 738.70
Officij ratione nonnulla licent, quæ aliàs non licerent. 1846.70
Onus ſentiat, qui ſentit lucrum. 1347.70
Opem & auxilium qui tulit ęquè punitur, atq; qui damnum dedit. 1777.50
Operis noui nuntiatio qualiter, & quibus fit. 1726
Opinio veritati præfertur. 299.50
Opponere ſe poſſunt omnes, quos negotium tangit, licet nulla de eis habeatur mētio. 331. 80
Oratio generalis an tantum valet, quantū ſpecialis. 1158.60
Ordinarius miniſter ſacramenti confirmationis eſt epiſcopus. 86 80
Ordinarius quòd arbiter eſſe poſsit iuris canonici eſſe, ſecus de iure ciuili. 497.20
Ordinarius recuſatus cauſam perſonæ neutri parti ſuſpectæ committere debet. 518.80
Ordinaria iuriſdictio qđ ſit generalis. 931.70
Ordinari quomodo quis intelligatur ad titulum ſui patrimonij. 992.50
Ordinator, quòd precibus carnalibus moueri non teneatur: ſed ordinandi prouidentiam & merita attendat, oportet. 265.70
Ordinatus à papa honoratur, & oneratur, 251. 10
Ordinandus an impedimentum ſuum prodere teneatur. 296.10
Ordinatio verbum & actum requirit. 258.30
Ordo reſcripti an debeat attendi. 56.50
Ordo ſeruādus priuſquam quis in poſſeſsione mittatur. 645.40
Ordo iuris in notoriis an ſine peccato ſeruari poſsit. 790
Ordo triplex eſt in eccleſia Dei. 9.60
Ordines quo die conferri debent. 252.20
Oſianna, quę vox ſit, & quid ſignificationis importet. 5.60
Otium eſt fugiendum. 130.30
Orthodoxa vnde dicatur. 12.17

P

PActio an poſsit interuenire in ſpiritualib. 996.80
pactum in beneficij renuntiatione ſine ſimonia fieri non poteſt. 69.40
pactum nudum an producat actionē. 430.40
pactum contra leges nihil valet. 434.60
pactum legis cōmiſſoriæ quomodo fiat. 1107
pactum turpe & rei turpis. 434.40
pactum turpe non obligat. 1579.70
pactum vnde dicatur. 1855.80
pacto priuatorum iuri publico non derogatur. 534.80
pacta legitima cuſtodienda ſunt. 430.10
pœnitentia an & per quē mutari poſsit. 1239.60
pœnitentię an ſit locus poſt factum. 1274.40
pœnitentia imponenda parentibus, qui filios occiderunt. 1625.10
pœnitentia ſeptennis debetur ꝓ peccato mortali. 1785.80
paganus cēſetur, qui Papę nō obedit. 1327.60
palliū ſub qua forma verborū tradit. 217.60
pallio vtendum eſt certis diebus tantū. ibid. 70
papa an poſsit legitimare in tpalib. 1480. 40
papa contra vetus teſtamentum quandoque diſpenſat. 1036.60
papa cum ſcribit de aliquo eligendo ſemper facienda interpretatio ſecundū illius eccleſiæ conſuetudinem. 1046.70
papa derogare poteſt conſtitutionibus prædeceſſorum ſuorum. 440
papa eſt maior Imperatore. 518.10
papa eſt ordinarius omnium. 544.80
papa excommunicato communicās, non curit in excommunicationem. 1802.60
papa an poteſt eſſe iudex in cauſa ſua. 517
papa iuris obſeruantiam velle tollere nō præſumitur. 56.70
papa nullius iuri intendit derogare. 331. 70
papa quare dicitur ſeruus. 1.50
papa quòd monachus proprium, & ſupervoto continentiæ an diſpenſare poſſit. 1250.40
papa ſi in ſua perſona vellet agere, coram quo agere deberet. 955
papæ auctoritas an intelligatur excepta in ꝓfeſſione. 964.70
papæ diſpenſatio in multis eſt neceſsaria. 155. 70.
papę multa ſunt reſeruata. 382.50
papæ ſola hęreſis opponi poteſt. 112.80
papæ voluntas etiā dura ſeruāda eſt. 1858. 70
papalis indulgētia nulli derogare dēt. 1873.60
partus ſecundum legē Lōbardam ſequitur deteriorem conditionem. 291.70
pater & filij poſsūt ſimul eſſe monachi. 285.40
pater & mater an poſsit teſtificari in cauſa filij. 697.10
patrem filium in legitima grauare non poſſe. 1144
patriarchę quatuor crucem ante ſe vbiq; ferre poſſunt. 653.40
Pattonus an poſsit intereſſe electioni in eccleſia collegiata. 1283.70
Patronus an poſsit præſentare, lite pēdente ſuper iure patronatus. 1272.20
Patronus laicus & patronus clericus differūt in multis. 391.10
Patronus ſi indignū præſentet, ꝙ præſentandi poteſtate priuatus non eſt. ibi. 20
Patronus præſentādo quib. verbis vti, & quib. non debet. 1289
Paupertas non excuſat à peccato. 1576.40
Paupertatis cauſa quis plures eccleſias habere poteſt. 261.30
Paucorum dicta non infamant. 1529.70
Peccata occulta cōmittentes quatenus ſint remouendi. 262.40
Peccatum dupliciter euitatur. 404.70
Peccatū an aggrauetur ex dignitate delinquētis. 780.80
Peccatum mortale committi vt ſcandalum euitetur an debeat. 1726.70
Peccata latētia an homines irregulares faciāt. 221.70
Peccata occulta an ſint publicis grauiora. 1323. 70
Peccata non ſunt celanda. 1549.50
Peccare non eſt aliquid poſſe. 7.50
peccans alterius conſilio non excuſatur. 8.50
Pecunia pro ingreſſu monaſterij accepta, cui eſt reſtituenda. 1547.40
Peculatus quid eſt. 1069
Pedagia à quib. conſtitui poſſunt. 1295
Pedagia quæ dicantur. 1870.80
Penſio an facultatib. auctis augeri debeat, & diminutis diminui. 433.30
Penſio an ſit diminuenda propter ſterilitatem rei emphyteuticariæ. 1094.30
penſio ſuper beneficio quod beneficium non dicatur. 69.20
pēſionis perceptio neque poſſeſſionē probat, neque dominium. 865.80
penſionis ſolutio omiſſa facit quem priuari re ſua. 576.60
pentatheuchus quis dicatur. 1170.70
perangariæ quid dicatur. 1353
Peregrini quamdiu in peregrinatione ſunt, legatorum priuilegio gaudent. 429.70
peremptorium propter locorum diſtantiā vt laborib. & expenſis pareatur prima vice poni poteſt. 484.10
periurus ad iuramentum nō admittit. 770.40
periurus in teſtem non recipitur. 687
periuri ſunt infames. 1110.40
periurium an literis probetur. 420.70
periculi cauſa aliqua ſunt facienda. 1797.20
perſona eſt prius querēda, quàm ratio. 139.70
perſona vna an duarum vicem ſuſtinere poſſit. 664
perſonarum ratio an ſit habenda in beneficiorum perceptione. 425.40
perſonę duæ propter hominū raritatem à cōiugio antiquitus prohibebantur. 619.50
perſonalis & realis cōceſſio qualiter diſcernitur. 1032.20
perſonaliter exequi debens an poſſit alij committere. 56.30.378.70
pertinere verbum quod latiſſimè pateat & extendatur. 749.70
peruerſio ordinis vnius cauſæ ad aliam proceſſum non vitiat, cum ordo ille ſubſtātificus non ſit. 56.80
petentiū importunitas obtinet nō concedenda. 33.70
petitio poteſt eſſe triplex. 435
petitorium & poſſeſſoriū ſimul intentari poſſunt. 597.70
petrus geminum fecit homicidium. 1773
pignus an ſemper poſſit per debitorē recuperari. 567.40
pignus

Pignus quid. 1073.
Plenitudo pontificalis officij in pallio confertur. 152.
Plus petens qualiter punitur. 591.
Plus petitur quatuor modis. 591.50
Plura narrās in ſuo libello, quorum vnum per ſe ſufficere, vnum probare ſufficit. 914.
Pluralis locutio quòd ſuas ſingularitates ſem per non inferat. 1752.70
Pluralitas collegium facit, cum ad hoc ſunt inſtituti, vt corpus faciant. 1282.70
Pluralitati neque maiori parti quandoq; non ſtatur. 1063.60
Pœna calumnioſe trahentium alios ad iudicium. 82.80
Pœnæ ſi ſint diuerſæ quæ debet imponi. 323.
Pœnæ iuris canonici ſunt multiplices. 395.50
Pœnæ varię canonum, quæ ſunt. ibid.
Pœnas inferre volens quatuor conſiderare debet. 443.80
Pena conuentionalis an poſſit peti à religioſis. 496.20
Pœna duplici puniri debent iudices remiſſi. 531.40
Pœna an in totum cōmittitur, ſi ſors ſoluatur pro parte. 1781.80
Pœna iure canonico non cōmittitur niſi pro rata. ibid.
Pœna clericorum recipientium eccleſias de manu laicorum. 1184.10
Populus ſequendus non eſt, ſed docendus. 108.70
Poſſeſſor an efficiatur, quis per inueſtituram factam cum anulo. 1065.70
Poſſeſſor beneficij tenetur quandoque ſuam canonicam inſtitutionem probare. 450.60
Poſſeſſorio, & petitorio ſimul agi pōt. 592. 80
Poſſeſſor in poſſeſſiōe defendi debet. 396.80
Poſſeſſor lite pendente remoueri non debet de poſſeſſione, neque ab ea ſequeſtrari. 659
Poſſeſſor qualiter intelligitur perdere poſſeſſionem. 616.60
Poſſeſſor ſuę poſſeſſionis titulum dicere tenetur propter præſumptionem contrariam. 185.
Poſſeſſor verus an efficiatur per lapſum anni miſſus in poſſeſſionem. 646.
Poſſeſſor verus an efficiatur, qui ex primo decreto in poſſeſſionem mittitur. 645.40
Poſſeſſori rei vendicatio non datur.
Poſſeſſorij iudicij quot ſunt genera. 599.10
Poſſeſſio ſępe transfertur ſine apprehenſione, 85.30
Poſſeſſio an tribuat per inueſtiturā. 1008.30
Poſſeſſio auferenda non eſt ſine cauſę cognitione. 419.60
Poſſeſſio ex plurib. cauſis haberi poteſt. 733.80
Poſſeſſio in ſolidum apud duos nequit eſſe. 676.
Poſſeſſio quæritur alicui quandocunque, qui habet plurimum iuris & minimum facti. 1040.30
Poſſeſſio ſola non ſufficit in beneficijs. 450.70
Poſſeſſionis, & proprietatis cauſa ſub vno & eodē iudice vtēilanda & termināda eſt. 592.
Poſſideri bona, in poſſeſſionem mitti, & reſtituere poſſeſſionem differunt. 36.50
Poſſe, & velle contraria ſunt. 343.60
Poſſumus, quod de iure poſſumus. 231.50
Poſtulatio quandoque prefertur electioni. 101.70
Poſtulatio, & non electio de certis perſonis eſt facienda. 107.
Poſtulandi officium eſt multis interdictum. 444.40
Poſtulare poſſunt, qui dati ſunt ad eligendum. 155.80
Poſtulare quid eſt. 446.
Potentia eſt multiplex. 41.30
Poteſtas eligendi cum facta eſt aliquibus vtens ligant de conſilio vel cū conſilio aliorū, quid facere debeant. 192
Poteſtas patria an tollatur per ſacrum ordinem. 260.
Præbēda ſententiam requirit. 1022.70
Præbendæ, & dignitates diuidi non debent. 994.80
Præbendę vacanti poteſt honeſtum opus imponi. 997.10
Prębēde p canonicos nō ſunt minuēdę. 19.80
Præbendas plures nō epiſcopi diſpenſatione poteſt quis habere. 198.50
Præbendraum diuiſio an poſſit fieri. 1005.60
Præbendatus in duabus eccleſijs pro vtriuſq; negotijs eſt vocandus. 992.70
Præceptum de rebus titulo pignoris obligatis, quod inſortem cōputandum ſit. 804 10
Prædium ruſticum & vrbanum. 25.
Prędicādi officium eſt priuilegiatum. 405.80. & 1258.60
Præfixio ſola termini an poſt ſentētiā cauſam ad curiam deferat. 238.70
Prælatus an debeat eligi vel poſtulari ad aliam prælaturam. 222.30
Prelatus eſt procurator, & nō dominus. 130.
Prælatus habens iuriſdictionem temporalem illam committere debet. 1361.80
Prælatus inſufficiens remouendus eſt. 240.60
Prelatus negligens repellitur. ibid.
Prælatus qualiter & quādo procedere debeat ad faciendam inquiſitionem. 1503.60
Prelati inferiores an poſſint excōicare. 390.30
Prælatus ſine conſenſu capituli aut ecōuerſo, nec conuenit, nec conuenitur. 447.60
Prelati bona ſunt eccleſię obligata, ſi male adminiſtrauerit. 1015.50
Prelati negligentia eſt periculoſa. 402.20
Prelato ifirmo an ſit dād' coadiutor. 1026. 70
Prælati eccleſiaſtici an poſſint teſtari. 1153. 70
Prælati pro criminoſis ſuſtinendis pecuniā exigere non debent, nec etiam correctionis cauſa ex cupiditate pœnam pecuniariā imponere. 1778.60
Præmium credentium quod eſt. 6.
Præoccupatio eſt color rhetoricus. 418.
Præpoſitus quis dicatur, in tex. 1853.20
Præpoſiti appellatione qui veniant. 258.70
Præſcriptio non habet locum quotieſcunque ſit aliquid contra eccleſiaſticam diſciplinā. 88.20
Præſcriptio an currat nequeūti agere. 840.40
Præſcriptio annalis interrumpitur per oblationem cautionis. 651.30
Præſcriptio cētenaria an ſit ꝓbabilis. 817.60
Præſcriptio non currit contra viſitationem, nec ipſius procurationem. 1367.20
Preſcriptio dormit contra eccleſiam ipſa vacante. 173.50
Præſcriptio interrumpitur naturaliter & ciuiliter. 832.30
Præſcriptio longi temporis vitioſo initio impeditur. 848.80
Præſcriptio non interrumpitur per exceptionem ſpoliationis. 586.80
Preſcriptio quod proteſtatione non interrumpatur. 1304.
Præſcriptionis interruptionem allegans, an confiteatur de præſcriptione. 816.70
Præſcriptioni laicorum cum mala fide an poſſit Papa preiudicare. 848.40
Præſcriptioni in cenſu locum non eſſe. 1296.70.
Præſcriptionem allegans an titulum probare teneatur. 1190.30
Preſcriptionem contra obedientiam non curere iuris eſt certiſſimi. 402.40
Præſcriptione completa ſi mala fides ſuperueniat, an res præſcripta reſtitui debeat. 830.50
Præſcribi limes non poteſt. 1168. 80
præſcribere non omnes poſſunt. 835 20
præſcribuntur quandoque fines diœceſis. 759. 0
præſcribēs an debeat habere iuſtum titulum. 843.70
præſcribens debet habere bonam fidem. 843
præſentato ius quæritur. 384.50
præſentatio per litteras fieri poteſt. 157.70
præſens non futurum tempus ſignari hac demonſtratione veſtem meam, ſeruos meos, 83.20
præſentia aliquorum ſi deſideratur, actū in eorum abſentia, an & quando valeat. 332.60
præſentatio non ſemper pertinet ad patronum. 1349.20
preſumptio an ſufficiat ad aliquem condemnandum de hereſi. 1614.10
preſumitur contra aliquem ex eo quod facere conſueuit. 1104.40
preſumptio eſt triplex. 765.30
preſumptio ex variis temporibus ſumitur. ibid. 0
preſumptio facti eſt duplex. ibidem. & 1390.10
preſumptio hominis quę. 13 0
preſumptio iuris tantum quę. 1389. 80
preſumptio iuris, & de iure quę. ibidem
preſumptio naturę quæ. 1390
preſumptio quandoque ſumitur ex tempore. 1690.10
preſumptio violenta probationem admittit in contrarium. 1342.40
preſumptio violenta probat. 770.30
preſumptiones c. tertio loco. extra ſinguię per ſe non ſufficiunt ad probandum, ſed iunctę ſimul ſic. 767.20
prętor ius dicit, etiam ſi iniqua decernat. 148. 90
precarium quid ſit. 1078.50
precarium à duobus poſſidetur. 1079.30
precarium & commodatum conueniunt, & differunt. num. 40. ibid.
precarium in quibus rebus conſiſtit. ibid. 50
precarium qualiter finitur, ibidem 70
precarię, precaria, & precariū differūt. 1080.20
pretium rei per quid probatur. 722.70
preces ſacras & myſteria clara & vernaculavoce epiſcopos, & presbyteros peragere Iuſtin. iuſſit. 250.
primitiæ tanquam debitæ exiguntur, ſicut & decimæ. 1170.70
primogenitum animalium an ſit pro primitiis dandum. ibid. 80
princeps propter inuerecundam petentium importunitatem, quandoque non concedenda concedit. 33.70
princeps ſolus cōtra ſententiam reſtituit. 120.
princeps vigilat, vt ſubditi quieſcant. 1. col. 1
principis confirmatio æquipollet ſententiæ. 1012
principis priuilegium latiſſimè interpretandum eſt. 1757
principali conceſſo an ſit acceſſorium concedendum. 323.70
prior tempore, iure potior habetur. 414.30
priuatur beneficio clericus nō reſidens, ſi monitus non redeat, nec iuſtam alleget excuſationem. 991.10
prioratus quare non confirmantur religioſis, 955.80
priuilegium an ceſſet cauſa ceſſante. 1237.80
priuilegiū an perdatur per præſcript. 1743.70
priuilegium an vnico actu perdatur. 20.60
priuilegiū clericale per quid perditur. 1755.60
priuilegium & præſcriptio contraria ſunt, ex quo ſimul haberi non poſſunt. 847.20
priuilegium intelligendum ſecundum concedentis intentionem. 1181.80
priuilegium multiplicitet perditur. 1174.60
priuilegium papæ non intelligitur alteri derogare. 1256.60

Universidad de Deusto
Biblioteca

Materiæ Glossarum.

Priuilegium quo miles testari potest, vt voluerit, bona non tutelæ filiorum respicit, vt quæ patriæ potestatis iure fiant non præmio militari. 1757.
Priuilegium collegio, quod nondum est, minime datur. 83.
Priuilegium quod vxor habet in dote habet tiam sponsa quæ dotē dedit, sed non nupsit. 1843.70
Priuilegium seu indulgentia lite pendente impetrata super re litigiosa in alterius partis præiudicium non valet. 695.70
Priuilegij interpretatio cōtra quē fieri debet. 749.70
Priuilegij mentionem faciens, an illud exhibere debeat. 1868.50
Priuilegio renūciat qui eo abutitur. 1246.30
Priuilegio, & iure communi an possit quisvti. 847.40
Priuilegia an indigeāt interpretatione. 89.50
Priuilegia sunt duplicia. 397.
Priuilegia sunt perpetua. 1758.80
Probatio minus sufficiens recipitur. 865.60
Processus in criminosos. 515.50
Processus an possit fieri in absentem. 856.60
Procedendi modus in criminibus. 515.50
Procuratio præscribi non potest. 860.50
Procurator crescat, si res crescant. 1 9.40
Procuratio est triplex. 1630 70
Procuratio licite recipitur ab episcopo visitāte. 1546.10
Procurator actoris an debeat latisdare. 447.
Procurator ab vniuersitate constitui potest. 572.60
Procurator à quo potest constitui. 455.10
Procurator an possit interuenire in causa status. 647.50
Procuratorē an possit ali⁹ substituere. 938.50
Procurator fines mādati excedens sciente domino, an & quando illi præiudicet. 363.30
Procurator habens mādatum generale, & speciale, & producit tantum speciale, quòd iudicium nullum sit. 73.50
Procurator in causa criminali an possit admitti in principio. 1519.60
Procurator iurat in animam domini si mandatum speciale ad hoc habeat. 586.60
Procurator in casibus certis mādatum debet habere speciale. 65.40
Procurator potest constitui ab vniuersitate. 570.70
Procurator propter suspicionem reuocatur. 72.70
Procurator quis dicitur. 292.20
Procuratoris descriptio. 1297.20
Procuratoris factum an dño noceat. 554.30
Procuratorem constituere neque captiuum, neque obsidem posse, sic sentias de testamēto. 457.70
Procuratorem generalem constituere tam ad negotia quam ad iudicia vnumquemque posse. 458.10
Procuratorem mittere an teneatur iuste impeditus. 637.70
Procuratores pluresimul dari possūt. 462.40
Procuratoribus pluribus cōstitutis an possit vnus sine altero agere. ibid.
Procurator mandatum excedens an præiudicet domino. 459.60
Procurator an possit mādatum prorogare. ib.
Procurator dicitur falsus dupliciter. 72.50
Procurator an possit dare procuratorē. 74.40
Procurator simpliciter constitutus potest opponere exceptiones domino competentes. 578.20
Procurator rei an præstet cautionem de rato. 460.60
Procurator potest dari ad lites præsentes & futuras in diē, & sub conditione, &c. 462.30
Prodigus quis dicatur. 93.40
Professio monastica qualiter fieri dēt. 186.70
Professio an censeatur facta ex perseuerantia annali. 1210.30
Professus dies quis. 1316.60
Prohæres quis dicitur. 1127.60
Prohibetur aliquid, non quod malum sit: sed quia inde potest malum sequi. 798.
Prohibitus vendere, donare, & permutare pro hibetur. 445.20
Promotus in mortali an debeat remoueri. 799.60
Promotus & promouendus an differant quo ad irregularitatem prouenientem ex actu. 1636.70
Pronunciandum super exceptione incidenti. 757.60
Proprietatem perdēs in iudicio, an possit per sententiam ad possessorium redire. 600.60
Proprietas & possessio nihil habent commune. 606.40
Proprium habere monachis est interdictum. 1244.80
Propter facti similitudinem aliquis annumeratur inter eos, de quorum numero non est. 299.70
Propter scandalum multa contra ius permittuntur. 1437.50
Prorogatio iurisdictiōis qñ fieri possit. 376.20
Protestatio an prosit. 22.60
Prouideas & prouideri facias differunt. 79.80
Prouisus ius in re habet; præsentatus verò ius ad rem & personalem actionem contra episcopum. 384.50
Publica vtilitas priuata debet pferri. 101.60
Publica honestas impedit, & dirimit. 1401.10
Publicatione testium facta in eadem instantia & iudicio super nouo articulo vel exceptione testes recipiuntur. 713.70
Publicatio attestationum de iustitia est, non de substantia. 872.30
Publicatio testamēti episcopi non esse. 1312
Puer quando dicitur. 1022.40
Pueri qui dicuntur. ibid 50
Purgatio quibus est indicenda. 392 80
Purgatio quando dicitur. 1057.
Purgatio p quot personas dēt pstari. 1548.70
Purgatio reprobata fidem non facit. 1763.30
Purgatio sub quo modo est indicēda. 1764.80
Purgatio cum quot manib. fieri debet. 1365.50
Purgatorum numerus est arbitrarius. 1515.10
Putridæ carnes ferro egēt. & cauterio. 1254.30

Q

Quarta quæ iure naturę debetur filijs, qui exhæredari non possunt, quæ & quanta sit. 1143.
Quarta quæ iure naturæ filijs debetur, quodse cundum filiorum numerum quandoq; maior quandoque minor esse debeat. n. 10. ib.
Quarta duplex an retineri possit per filium rogatum hæreditatem restituere. 1144.
Quædam ex generalitate transeunt, quæ specialiter transire non possunt. 1272.
Quæstio feudi per quem terminari debeat. 512.60
Quæstio præiudicialis vbi inciderit quod de ea primo cognoscendum sit, antequam de principali cognoscatur. 588.70
Quæstiones præiudiciales sunt in quadruplici differentia. ibid. 70
Quatuor præcipue in pœnis imponendis considerandæ sunt. 443.80
Qui soluendo non est, quod alio modo punitur regulare est. 638.30
Qui duas per verba de præsenti desponsat, & vltimo deponsatam carnaliter cognouit, quam harum habebit. in textu. 1409.60
Quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet. 248.60
Quod approbo non reprobo. 1066. 30. 1397. 40

R

Rachel quid significat. 1206.80
Radentes nummos qua pœna subiiciuntur. 785.10
Raptus in propria sponsa committitur. 1658. 60
Ratihabitio locum habet in electionibus. 153.50
Ratio an sit de omnibus reddenda. 33.80
Ratiocinia quæ sunt. 292.60
Ratiocinia an impediant aliquem promoueri. ibid.
Recedere à lite an liceat. 1684.50
Reconuentio cessat in multis. 497.80
Reconuentionis locum non esse coram arbitro. 526.50
Reconuentio non fit in criminali. 528.10
Reconuentio qualiter fieri debeat coram iudice laico. 548.60
Recusatio iudicis redigenda est in scriptis. 677.30
Recusationi locum non esse in notorijs, sicut nec appellationi. 893.40
Recusatio iudicis qualiter debet proponi, & probari. 904.
Redhibitorię præfixum tempus non currit emptori ignoranti latens fugitiui vitium. Secus si dissoluta esset emptoris ignorantia. 1789.60
Regium quid. 1281.60
Regulares facile remouentur ab administrationibus. 1539.30
Relatio causæ quādo fieri potest per iudicem. 944.40
Relegatus non parens deportatur. 512.20
Relictum sub modo statim peti potest. 1070.50.
Relicta ad pias causas executioni demandari per diœcesanum episcopum debent. 1145.20
Religionis probatio, in veste monachali debet fieri. 1198.
Religionem intrante marito an sufficiat mulierem iuuenem continentiam promittere. 1225.80
Religiosus spoliatus potest petere restitutionem in absentia superioris. 57.30
Religiosus transiens ad strictiorem regulam sine licentia reuocatur. 267.70. 1205.70
Religiosi an præscribere possunt ecclesias sibi à laicis concessas. 2275.
Religiosi, quod sibi acquirere non possunt. 1299.60
Remittere est dare. 1580.10
Remissiones ad quid valent. 1787.20
Renuntiatio debet esse pura. 124.50
Renunciatio beneficij facta per vim an teneat. 223.30
Renunciatio facta siue in fauorem siue causa permutationis, vbi pecunia interuenit operatur simplicem vacationem, & potest impetrari beneficium tanquam vacans per resignationem simoniacam. 223.70
Renunciare quandoque quis cogitur obtenta renunciandi licentia. 237.30
Renūciatione & cōclusione in causa facta nulla admittitur exceptio, vel allegatio instrumentorum. 678.20
Renunciatio beneficij an valeat sine superioris auctoritate. 1066.10
Renunciatio iuris nondum competentis an valeat. 1171.70
Renuntiatio beneficij facta in manibus laicī non tenet. 226.50
Replicationem de dolo non dari contra doli exceptionem, regulare. 820.30
Repugnantia allegantes audiendi non sunt. 1770.30
Rei vendicationem proponens an causam ex primere teneatur. 546.60
Res inter alios acta quandoque aliis præiudicat. 875.40
Rescriptū ad beneficia valet, licet patrimoniū taceatur. 63.50
Rescriptum ad hoc vt vitiosum non sit, nō solū ea quæ iuris sunt narranda sunt, sed etiā ea quæ sunt facti. 1040
Rescriptū ad lites qđ anno præscribat. 57. 70
Rescriptum ad lites impetratum ab excōmunicato, nisi reus sit, non valet. 32.60
Rescriptū an falsa latinitate vitietur. 38.80
Rescriptum apostolicum propter rasuram in loco non suspecto non censetur vitiosum.
Rescriptū causæ cognitionē prohibens, quod falsitatis suspicione non careat. 29.8
Rescriptum contra ius, an statim abiiciēdum sit. 754.50
Rescriptum dignitatis aut nominis suppressio ne vitiatur. 34.60
Rescriptum directum capitulo tanquam episcopi vices gerenti, de prouidendo alicui de prębenda, si capitulū nō prouideat, quis tenetur, capitulum an episcopus. 35.60
Rescriptum executorium impetratum super prębenda & canonicatu nulla facta mentione statuti vel certi canonicorū numeri iuramento firmati non valet. 50.10
Rescriptum impetratum cōtra homines diœcesis, quod contra homines ciuitatis nō extendatur. 22.60
Rescriptū impetratum contra religiosos nulla mētione de eorum ordine facta, quod valeat. 34.40
Rescriptū nō valet per quod incerti dātur iudices, vel futura committūtur negotia. 37.20
Rescriptum obtentum ad secundum beneficiū nulla facta mentione prioris tanquā minimi, an valeat. 82
Rescriptum perditur septem modis. 32.50
Rescriptum secundum priorismentionem nō faciens, an & quando valeat. 29.70
Rescriptum vitiatur multipliciter. 53.50
Rescripti forma an semper sit sequenda. 329.50
Rescripti interpretatio qualiter fieri dēt. 1859
Rescripti impetrator an teneatur probare omnia essevera propter clausulā, si ita est. 61.20
Rescripta ad futuras lites nō trahūtur. 82. 80
Rescripta an semper valeant. 29.40
Rescripti ordo an debeat attendi. 56.50
Rescriptum contra ius commune cōcedi non debet. 64.80
Rescripta non extenduntur ad successores eorum contra quos fuerunt impetrata. 76.50
Rescripta apostolica ad futuras lites extendātur. 83.70
Rescripta & priuilegia annos Domini diem & consulem continere debent. 750
Rescripta sunt strictè intelligenda. 55. 50
Rescriptorum reuocatio. 29.30
Responsum petitioni confirmandum. 751.80
Respōsio ad confutationem facit ius cōmune. 1181.80
Restituere in integrum quid sit. 474
Restituitur qui tempore spoliationis se possidere probatur. 625.10
Restitutus plenam habet restitutionem in pristinam causam. 632.80
Restitutio in integrum quo iure competat. 331.80
Restitutionem petēs duo probare debet. 327
Restitutio intra quadriennū peti debet, & an post. 437. & 482.60
Restitutio minorum & maiorum diuersa est. 477.50
Restitutio an possit peti per procuratorem. 485.60
Restitutio in integrū an possit examinari per delegatum. 489.40
Restitutionem coniugis petens duo probare debet. 611.50
Restitutio certis spoliatis denegatur. 623.50
Restitutio an possit fieri spoliato absente aduersario. 1873.20
Reus an possit iudicio pendente actorem ad alium iudicem trahere. 83.60
Reus ad citationem etiam primam nō veniēs est in expensis condemnandus. 448.60
Reus quandoque tenetur exhibere. 747.60
Reo onus probandi incumbit propter inficiationis delictum. 1115.80
Rex de iure subest imperio. 1482.40
Regis vxor etiam mortuo rege dicitur regina. 54.30
Regis mandatum an excuset citatum. 9.8
Rogatus restituere loco religioso vel ecclesiæ vel expendere in pias cās, an per ingressum monasterij substitutio euanescit. 670.30

S

Sacerdotes nomine intelligūtur inferiores. 970.30
Sacerdotes & clerici cp ab omni sęculari exactione immunes esse debent. 971.70
Sacerdos an sit censendus qui sine aliis ordinibus est in sacerdotem ordinatus. 1704.70
Sacramentum triplex in matrimonio carnali copula consummato designatur. 307 0
Sacramenta necessaria quæ sunt. 440.50
Sacramenta voluntaria quæ sunt. ib.
Sacramento fit iniuria per iterationē. 1621.20
Salinaria quæ dicantur. 1870.80
Salomō quatuor reputauit difficilia cognitu. 763.10.
Scandalum an sine peccato vitare possumus. 231
Schisma interpretatur. 111.60
Scholaris recedens potest in domo vel camera alium loco sui ponere & substituere. 743
Scholastica notitia multum valet. 131.80
Scientia multum inflat. 129.60
Scientię defectus reddit aliquem ineligibilē. 193
Scientia magna magnū tempus exigit. 483.20
Scientia conueniens tolleratur in prælato. 911
Scriniarius quis. 836.60
Scripturę tabellionis an sit semper credēdum. 676.70
Scriptura antiquorum librorum fidem facit. 679.60.
Scriptura iudicis testib. reprobari pōt. 702.80
Scriptura iudicis si publica est, æqualem vim habet cum testib. ibid.
Sede vacante ad capitulum prębendarum collatio deuoluatur. 1054.10
Sede vacāte præsentationes, quę ad epm pertinebant an ad capitulum deuoluantur. ib. 70
Sententia per literas subreptitias lata an valeat, & vtrum ex ipsis iurisdictio detur. 69.60
Sententia an sit in personā procuratoris concipienda. 144
Sententię ordinarij semper stant. 361.70
Sententia an possit ferri cum procuratore reuocato. 475.70
Sententia an possit pro parte tenere, & pro parte non. 1125
Sententia an possit contra absentem ferri. 635.60
Sententia certa an possit ferri in re dubia. 1369
Sententia continens manifestam iniquitatem nulla est. 853.20
Sententia contra ius canonis non valet, sed bene contra ius litigatoris. ib. 40
Sententia contra leges lata, ipso iure est nulla. 849.60
Sententia contra matrimonium non trāsit in rem iudicatam. 852.20
Sententia contra priuilegium Papæ nulla est. 1710.70
Sententia contra res prius iudicatas an valeat. 869
Sententia diffinitiua ex violenta præsumptione quandoque fertur. 762.60
Sententia est proferenda secundum finem ad quem quis agit. 1563.70
Sententia excommunicati nulla est, nec conualescere potest. 1355.80
Sententia excommunicationis est ipso iure nulla vbi certum vel notorium est de iniustitia vel iniquitate sententię excōmunicationis. 1832.40
Sententia executioni mandanda, nisi statim probetur exceptio. 718
Sententia certa rei iudicatæ auctoritatem nō continet. 989.80
Sententiæ iniustæ appellatione quòd nulla veniat. 469.70
Sententia interdicta an suspendi possit. 924. 70
Sententia interlocutoria scribenda est, non tamen dicitur, quòd in scriptis sit proferenda. 678
Sententia inter aliquos lata, aliis etiam partibus non præiudicat. 1012.70
Sententia intra quod tempus est executioni mandanda. 347.30
Sententia lata contra matrimonium nūquam in rem iudicatam tranſit: cum postmodum ecclesiam fuisse deceptam doceatur. 158 70
Sententia lata ex falsis instrumentis cōtra præsentem tenet mero iure: sed dātur restitutio. 817.40
Sē tētia lata in causa matrimoniali tenet, licet in scriptis lata non sit. 723.30
Sententia lata post reuocationem mādati, an & quo casu valeat, & quo non. 451.70
Sententię legati quæ vinculum perfectum inierunt perpetuo durant, secus si momentaneum. 387.50
Sententia nulla à principe ratificari potest. 591.10
Sententia nullo temporis tractu in rem iudicatam contra matrimonium trāsit. 481. 80
Sententia per literas subreptitias lata, an valeat: & vtrum ex ipsis iurisdictio tenetur. 70
Sententia plurium non semper tenet. 850.40
Sententia quæ notoriè nulla est executioni non demandetur, & si demandetur, exequēti impunè non paretur. 360.40
Sententia reuocatur, quę contra iustè impeditum fertur. 865.20
Sententia vel transactio Papa præsente quòd omni solennitate munita sit. 435.50
Sententia venalis nulla est. 1772.40
Sententia vt executioni mandetur non obstante aliquā exceptione regulare. 485. 70
Sententiæ arbitri nō nisi metu pœnę paretur. 1147. 307
Sententiam diffinitiuam in contumacem ferre an liceat. 592.50
Sepeliri in locis religiosis melius est, quàm alibi. 1158. 60
Sepulturam eligere qui vult relictā sua, quòd religiosiorem eligere teneatur. ibid. 70
Sepultura an possit vendi. 1165.80
Sepulturæ officium an vendi debeat, & an non nihil pro sepultura accipiendū sit. 1166.19
Sepultura denegatur tępore interdicti. 1751.80
Seruus non potest esse iudex. 41.50
Serui ordinari an sint dominis restituēdi. 288. 50
Seruus seruum à testimonio repellere potest. 734 70
Seruꝰ factꝰ sacerdos an remaneat liber. 1289.70
Seruitus rei quæ non est, constitui potest. 83
Seruitus an impediatur propter medium. 1345.10

Ser itus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Seruitus an acquiratur ex tempore. 1588. 60
Sicarij qui dicuntur. 1530.80
Sicut non semper est sicut simū, id est, non dicit omnimodam similitudinem. 27.20
Sigillis an sit standum. 753.80
Simonia an inducatur per preces. 265.70
Simonia an auctoritate Papę purgetur. 432
Simonia an excusetur propter Papæ auctoritatem ib. 20
Simoniā inducūt cōsuetudo & mod'. 1070.40
Simonia quandoq; excusatur. 1524. 80
Simonia in monachatu commissa, non vitiat monachatum. 1554.40
Simonia facit quem puniri sine culpa. 1558.10
Simoniæ crimine per modū inquisitionis cōuictus non deponitur, sed remouetur ab ad ministratione siue beneficio. 1561.80
Simonia an intentione inducatur 1573
Simonia quid est. 1580
Simonia & vsura an inducantur per solā voluntatem 1580.80
Simoniacus non habet titulum. 229.40
Simoniaci an possint dispensari. 235.70
Simoniacus in ordine non potest missam cantare. 1540.60
Simoniacum est pro chrismate pecuniam accipere. 1550.80
Simoniacus an possit per capitulum dispensari. 1558.30
Simoniaci regulares qualiter sunt puniendi. 1576.70
Simoniaci vnde dicuntur. ibi.
Simoniaci hæretici censentur, & eadem pœna puniendi. 1618.10
Simplicitati & imperitiæ qualiter parcatur. 52.70
Simpliciter positum est generaliter intelligendum. 323.60
Simulatio vtilis permittitur. 466.70
Symbolum est triplex. 5.80
Symbolum vnde dicitur. ibid.
Syndicus collegij siue vniuersitatis quòd in animam propriam iurat. 570.70
Socius dignitate, ætate & receptionis tempore socium præcedit. 136
Solennitates iuris, quòd partium consensu remitti possunt. 322.60
Soluere certo loco qui promisit, & non soluit, quòd ad interesse teneatur. 542
Solutio partium magna incommoda habet. 1015.10
Spiritualia sine temporalib. diu esse non possunt. 1587
Spoliatus intentās possessoriū & petitorium non est ante omnia restituendus. 281
Spoliatus an possit post annum petere restitutionem. 606.80
Spoliationis exceptio an obstet petenti depositum. 587.10
Spoliationis quæstio ciuili nō præiudicat, nisi in modū siue exceptionis, siue actionis proponatur. 588.70
Sponsam etiam per vim oppressam, non tenetur sponsus accipere. 794.20
Sponsalia quæ sunt. 218.80
Sponsalia de futuro per religionis ingressum. & per secunda sponsalia de præsenti soluuntur. 1370.70
Sponsalia de futuro an & quando per carnalē copulam subsecutam in matrimonium trāseant. 1389.60
Sponsalia dupliciter dissoluuntur. 1396.80
Sponsalia cōtrahentes an sint ad matrimoniū compellendi. 1397
Sponsalia rumpi propter compaternitatem superuenientē secundū Vinc. & Tan. 1439.80
Sponsalia an per fratrē cōtrahi possint. 1467.60
Statera iusta in iudiciis vtendum. 1084.50
Stipulatio generalis non valet. 952. 60
Subarrhatio per quid fit. 854
Subarrhātio fit multipliciter. 1403.70
Subditi an possint inuitis prælatis promoueri. 1554.80
Substitutionis vtilis declaratio. 669
Substitutio an euanescat per ingressum monasterij. 670.20
Substitutiones quot & quæ sint. 1140.50
Subtilitas iuris siue rigor secundum canones seruandus non est. 632
Successor singularis an per rescriptum impetratum contra antecessorem etiam re integra, conueniri possit. 516
Sumptus faciendi secūdum facultates. 408.20
Supplicatio si intra decē dies fiat, euitatur sententiæ executio data cautione, aliās secus. ib.
Suppressio dignitatis vel nominis vitiat rescriptum. 34.60
Suscitare quid sit. 1141.80
Suspectus de dilapidatione, an sit remouendus ab administratione. 371
Suspectus de dilapidatione à quib. est denuntiādus. 371.80
Suspecti sunt torquendi. 1082.40
Suspensio à beneficio quē effectū habet. 145.80
Suspensus episcopus an possit præbendas dare, excommunicare, &c. 91.80
Suspensus à canone an possit eligere. 69.50
Suspensus nec eligit, nec eligitur. 263.80
Suspensus ab officio & beneficio an possit agere. 821
Suspensus quis dicitur variis modis. 975
Suspicioūs causæ rationabiles nonullæ. 333.20
Suspicio triplex est. 1760.70
Suum iactare nemo præsumitur. 1115.70

T

Tabellio an æquiualeat duob 676.60
Tabellionatus officium an possit exerceri per clericos. 1363.80
Tacens consentire præsumitur. 763.70
Taciturnitas nonsemper æquiparatur cōsensui. ibid.
Taciturnitas non semper habetur pro consensu. 1288.40
Tanquam aliquando potius similitudinē quàm veritatem notat. 417. 30
Temerarij iuramenti pœna. 786
Tēporale an pro decimis dari possit. 1099. 70
Tempus quandoque inceptum, quandoque cōpletum requiritur. 14.60
Tēpus ad prouidendum ecclesiis est diuersum. 206.60
Tempus breue dicitur diuersimode. 261.60
Tempus breue dicitur diuersimode. 261
Tempus obligationem non inducit, sed ex tempore consuetudo & præscriptio, ex quib. ius quęritur, causantur. 396.70
Tempus contractus respiciendum. 72240.
Tempus præfigēdū accusare volenti vltra quod non auditur. 747
Tempus receptionis literarum attendendum non datæ. 1013.70
Tempus receptionis literarum quandoque cōsideratur, quandoque datę. ibid.
Tempus longum præsumptionem causat maximam. 1055.60
Tergiuersari quid est. 1686.50
Terminus ad appellandum qualiter taxandus. 26.10
Testamenti definitio. 1128.70
Testamentum an possit per clericos fieri. 1133
Testamenti factio, an possit cōmitti alterius arbitrio. in textu & in gl. 1135.20
Testatoris voluntas intra quod tempus executioni demandetur. 1129.50
Testificari an possit qui de crimine condemnatus appellauit. 736.30
Testis an debeat assignare causam sui testimonij. 861.80
Testis an teneatur prodere vitium suū. 715.50
Testis depositio ambigua contra quem est interpretanda. 669.70
Testis pluries contra aliq uē recipi pōt. 692.70
Testis prętextu criminis repulsus non est pretiendus. 148.20
Testis semel examinat', qui obscurè deposuit, iterum examinari potest. 733.70
Testis vnicus quandoque sufficit. 698.20
Testes admittuntur contra instrumentū quantuncunque authenticum. 757
Testes aduersarij reprobari possunt & tres reprobationes fieri. 762.70
Testes aliqui non sunt cogendi venire ad iudicem. in textu & in glo. 688.60
Testes an criminosi sint, quid respōdere teneatur. 809
Testes an possint compelliad testificandum. in textu. 741.30
Testes antiquiores sunt cæteris pferēdi. 311.70
Testes compelli an possint, vbi odiosa propōnitur exceptio. 709.80
Testi vno an sit credendum. 450.30
Testes discordes sunt ad concordiam reducendi. 633
Testes emendati, an possint in causa criminali admitti. 1568
Testes etiam publicatis attestationib. possunt induci, si varietur modus agendi. 724.50
Testes examinans multa inquirere debet. 716
Testes matrimonio separādo admittēdos esse pręcipuè, qui probatæ vitę & opinionis sint. 698.80
Testes in multis casib. recipi possunt lite non contestata. 559.40
Testes iurare debent remoto odio, amore, commodo & amicitia. 685
Testes lite non contestata in criminalib. quod non recipientur. 560.40
Testes minus idonei an sint in causa inquisitionis admittendi. 873.20
Testes minus idonei possūt in exceptis criminib. admitti. 736.20
Testes mortui an possint reprobari. 560.70
Testes plures ivna dilatione produci possunt. 692.40
Testes plures quā duo, in multis causis requiruntur. 698.10
Testes quos accusator de familia sua adduxit. non valent. ibi. 60
Testes quòd instrumento præferātur. 665. 80
Testes quòd lite non contestata contra cōmunem possunt recipi, cū de matrimonio carnali vel spirituali agitur. Item & sententia ferri. 559.60
Testes recepti coram arbitris an fidē faciāt coram arbitris. 731. 10
Testes recepti coram arbitro, quòd valeant in iudicio. ibid.
Testes secreto & in singuli examinandi sunt. 732.30
Testes recipi non nisi aduersario prętente, vel legitimè citato, debent. 683. 10
Testes secreto & seperatim sunt examinandi. 732.50
Testes singuli in ęci testamento se subscribere debent. 1742.50
Testes si contradicant, quid iuris. 707. 60
Testes tam clerici quàm laici in causa ciuili cōpellendi sunt, vbi aliter veritas haberi nō potest. 742.40
Testiū auctoritas an præferatur multitudini. 708.40
Testium contrarietas est concordanda, si possit. 802.50
Testium dignitas est consideranda.
Testium productioni terminum præfigere iudicem ex officio posse. 671.80
Testib. publicatis super eodē articulo nulli inducuntur. 666.70
Testium

Testium receptio nō valet, nisi aduersario denuntietur. 781.80
Testium probationes qualiter fieri debent. 729
Testimonium ferre, est dignitas. 734.10
Testimonium testium pretio corruptorum non valet. 682.40
Timor mortis an impediat monachari. 1264. 40
Tubare quis dicitur. 451.70
Titulus quinque modis dicitur. 198.40
Titulus quid sit. ibid.
Titulus varijs modis sumitur. 314.
Titulum sui beneficij ostendere aduersario, nemo cogitur. 450.80
Titulus sola possessione acquiritur. 1326.70
Transactio vel pactum ab initio inualidum robur & vigorem per Papæ confirmationem assumit. 1178.70
Transactio an in spiritualibus interuenire possit. 325.30. & 435.60
Transactio an possit fieri per prælatum sine speciali mandato. 436.50
Transactio ecclesię an possit rescindi. ibid. 70
Transactio an super re sacra fieri possit. 439.30
Transactio facta de rebus ecclesiæ per prælatum sine superioris consensu successorem non obligat. 439.70
Transactio personalis per Papæ confirmationem efficitur realis. 440.70
Transactio non fit super matrimonio. 443
Transactioni & compositioni, vt contra matrimonium aliquid statuatur locum non esse. ibid.
Tranlactio non potest fieri super certo. 503.60
Transactio potius pręsumitur personalis, quā realis. 1032.20
Transactio non vitiatur, etiam si quis vltra dimidiam iusti pretij decipiatur. 1088.50
Trāsfert nemo plus iuris quàm habeat. 1275. 50
Transgressor cōsuetudinis æquè punitur sicut trangressor legis. 1191.60
Trebellianica quando & quibus debeatur. 1143.30
Treugę definitio. 428.80
Trinitatis opera sunt inseparabilia. 8.70
Trinitatis nomina sunt triplicia. 11.80
Turpitudinem allegans an sit audiendus. 712. 60.
Turpitudinem quandoque licet allegare. 768
Turpitudinem allegans quandoque auditur. 1048.80
Turpitudinem suam allegans non est audiendus. 22
Turpes personæ si se opponant matrimonio, quod audiendę sint. 1387.90
Tutor incertus dari non debet. 38.50.
Tutor etsi inuentarij ante confectionem administrare non possit, tamen ea quæ modicam dilationem patiuntur gerit. 125.60
Tutor non datur sub conditione. 109.70
Tutor vnus si appellet & obtineat, an prosit aliis. 949.10
Tutor præest rebus & moribus. 1584.30

V

Valentinianus sine baptismo aquę saluatus est. 1340.40
Variatio laicis permittitur. 171.66
Varia in appellationem tempora statuuntur. 40.30
Vasallus partem feudi, qui vendidit, illa priuatur, non toto feudo. 1101
Vasallus si vendit feudum perdit illud. ibidem
Velleiano renuntiari potest, sed non Macedoniano 535.30
Velum in monialibus duplex conuersionis & consecrationis. 466.70
Velum est duplex. 1132.60
Vendicationem rei proponens an causam exprimere teneatur. 546.60
Venditor de euictione non tenetur, nisi lis mota per emptorem sibi denūtietur. 1089. 20
Venditor emptori non tenetur de euictione in tribus casibus, ibid. 50
Verba exęstium mysteriorum grammaticis regulis non subseruiunt. 39.40
Verba rescriptorum secundum ius commune intelligenda sunt. 49.80
Verbum idem proprie & improprie teneri potest. 68.80
Verbum malum reuocare sapientis est. 203.60
Verba hæc, Trout tibi videbitur iustum, quid significationis importent. 294
Verbum dubium in iudicio an contra reum interpretandum est. 669.70
Verba cum effectu sunt accipienda. 983.60
Verba si sint ambigua, quid iuris. 1371.80
Verbum generale an sit generaliter intelligendum. 1486
Verbum generale & indefinite prolatum in priuilegijs ad futurū extenditur. 1749. 60
Veritas opinioni præfertur, nisi in certis casibus. 199.60
Veritas an sit in matrimonio necessaria. 1433. 80
Veritatē celare, est peccatū mortale. 1539.50
Veritas bonæ vitę iustitię & disciplinę. 1880. 30
Vexationem redimere an liceat. 1560
Via vna si denegetur, alia nō concedatur. 454. 10
Via vna conceditur, quod alia denegatur. 487. 10
Vicaria perpetua est beneficium. 317.60
Vices suas qui simpliciter delegauit, quod iurisdictionis nihil penes eum remanserit. 354.50
Victor an hoc ipso quòd victus in expensis condemnatus non sit, appellare possit. 823. 70
Viduarum causę ad quos spectant. 373. & 533.50
Vigilantibus iura subueniunt. 94
Vilissimus habendus est qui dignitate excellit, si ignarus sit. 114.30
Vim vi repellere an licitum sit. 1640.80
Vini plusquam aquæ ponitur in calice. 1329.50
Violentia fit aut rebus aut personis. 1641.10
Vir an possit de licentia vxoris intrare monasterium. 1218.50
Vir ingressus monasterium à muliere fornicaria reuocari non potest, nec inde exire. 24. 10
Vir sine consensu vxoris an votum transmari num possit emittere. 1277.70
Virgines quando sunt velandæ. 245.20
Virginitas maximum habet priuilegium. 31. 10
Virginitatis priuilegium maximum est. ibidē
Virtutem nullus potest habere sine charitate, & qui vnā in actu habet, omnes habet, & qui caret vna, caret omnibus. 233
Visitatio quoties in anno facienda est. 605.80
Visitatores quid facere debeant, & à quo procurabuntur. 1537. 0
Vis quid & quotuplex, & quid metus. 470.50
Vis turbatiua de quibus dicitur. 673.70
Vita hominum est corrigenda. 1374.50
Vitium ligitij vnde dicitur. 655
Vnio ecclesiarum tribus modis fit. 1051.80
Vnus, dictio æquiuoca. 13
Vocatus in ius eat ad prætorem. 882.80
Voluntas coacta, est voluntas. 124.
Voluntas an reputetur pro facto, 649.
Voluntas sine affectu non nocet. 1291.60
Votum continentiæ an debeat de necessitate obseruari à clericis occidentalibus. 979.40
Votum solenne. 1420.80
Votum simplex. ibidem
Votum continentiæ omnia alia excellit. 1421. 50
Votum continentiæ sit proprie & improprie. ibid. 60
Vox duplex an possit alicui competere in electione. 855.70
Vsucapio pro dote quādo locū habet. 1142.30
Vsuræ solutæ an possint repeti. 775.20
Vsuræ per fideiussorem solutæ an possint repeti à reo. 1109.80
Vsuræ qualiter sunt absentib. restituendæ. 1664.10
Vsura non tollitur per periculi susceptionem. 1673.10
Vsura centesima quæ. 1715.20
Vsurarius an teneatur mittere vsuras suis sumptibus ad eum qui longe abest. 1664.10
Vsurarij si totas vsuras restituere non possint, vt qui soluendo nō sint, cui soluere teneantur. ibid. 40
Vsusfructus definitio. 1107.80
Vsus fructus an possit constitui in rebus, quæ consumuntur. 1108.50
Vti possidetis si fuerit intentatum, qualiter sententia erit proferenda. 674
Vxoré qui corrupit antequam eam duceret, quod promoueri non possit. 976.60
Vxoris licentia non sufficit ad hoc vt vir eius religionem intrare possit. 1218.60
Vxores peti possunt per interdictum de liberis exhibendis. 1374.80

Z

Zelotes quis. 231.30

FINIS

Universidad de Deusto
Biblioteca

DECRETALIVM
D. GREGORII PAPÆ NONI
COMPILATIO.

GREGORIVS Episcopus seruus [2] seruorum Dei, Dilectis filiis [b] Doctoribus& scholarib⁹ vniuersis Bononiæ [†] commorantibus [c] „ Salutem [d] & Apostolicam benedictionem.

REx [e] pacificus [f] pia miseratione disposuit [g] sibi subditos fore pudicos, [h] pacificos [i] &

a Titulus huius libri in mauuscriptis vetustissimis ita habet. Incipit cōpilatio de cretaliū Domini Gregorij Papæ noni.

b Quod alij dicunt causam finalē, & ponit hic gl. causam finalem proximam. Causa vero finalis remota est felicitas & beatitudo, q̄ sequitur ex causa proxima. vt in proœ. ff. §. di scipuli. 2. in fi. Ioan. And. in no.

Hi versus & sequētia vsque ad vers. seruus. non sunt Bernardi, sed aliorū additio.

† Lib. 6.

c Concor. tex. in l. generaliter. §. 1. C. de epi. & cler. not. Bar. in l. fi. ff. de colla. plenius in auth. habita. C. ne fil. pro pat.

In vno manuscripto Vaticanæ legitur, Parisius, in altero, Bononiæ & Parisius, sed vt plurimū omnes habent. Bononiæ.

† In vno manuscripto Vaticanæ legitur, Parisius, in altero, Bononiæ & Parisius, sed vt plurimū omnes habent. Bononiæ.

d B. Aug. lib. 4. cap. 3. contra Iulianum Pelagianū.

e Facit tex. in l. quoniā pterīæ. cum nota. C. de sec. nu. Bart. in l. mulier. §. quia proponebatur. ff. ad Turp.

CASVS.] Præmissa salutatione, sic pone casum in ista constitutione. Rex pacificus, id est, dominus noster Iesus Christus pia sua miseratione ab initio mūdi disposuit, seu prœuidit subditos suos fore pudicos, pacificos, & modestos. sed ex aduerso surrexit effrænata cupiditas sui prodiga, pacis æmula, mater litiū, magistra iurgiorū, quæ quotidie tot litigia generat, q̄ nisi iustitia reprimeret conatus ipsius sua virtute, & explicaret multiplices ꝯstiones, abusus litigatorū extingueret, fœdus humani generis & cōcordia exularet, dato sibi libello repudij, extra mūdi terminos. Et ideo cōtra istā cupiditatē lex ꝓdita est, vt noxius appetitus ipsius restringeretur sub regula iurīū, per quā humanum genus informatur vt honeste viuat, alterum non lædat, ius suum vnicuique tribuat. Secundo in versu illo, *Sane*. ponit Dominus Gregorius causam huius cōpilationis, dicens q̄ per magistrum Raymundū capellanum suum ad communem vtilitatem studentiū fecit redigi in vnū volumen diuersas constitutiones & decretales epistolas suorū prædecessorum, quæ dispersæ erant per plura volumina & diffusæ: quarū aliquę propter nimiā similitudinem, quædā propter contrarietatē, quædam propter sui prolixitatem, cō fusionē inducere videbantur. Quædam etiam vagabantur extra volumina supradicta: de quibus (tanquā de incertis) frequēter in iudiciis dubitabatur. Adij ciens insuper quasdā cōstitutiones & decretales epistolas suas, per quas quædā quæ in prioribus erant dubia, declarantur. In fine præcipit dominus Gregorius Papa, vt hac tm̄ cōpilatione vniuersi vtātur in iudiciis & in scholis, districte prohibēs, ne aliquis præsumat aliam facere compilationem sine licentia sedis Apostolicæ speciali. Nota formā salutationis hic, quam generaliter omnibus facit dominus Papa. Nota quòd subditi & ecclesiarum prælati pudice, honeste, sobrie, & modeste viuere debent. Not. quòd cupiditas est mater litium, & magistra iurgiorum. Not. quòd per iustitiam reprimitur conatus cupiditatis. Not. quòd per iustitiam quæstiones implicitæ terminantur. Not. quòd effectus iustitiæ est remouere lites, & sic per consequens tollit cupiditatem. Not. quòd tria sunt præcepta iustitiæ. Nota quòd tribus de causis iura corrigūtur, scilicet propter nimiam similitudinem, cōtrarietatem, & prolixitatem: & sic vnum ius corrigit aliud, & reddenda est ratio quare corrigitur. Not. q̄ princeps non tantum per se potest iura statuere, sed per alium. Not. quòd communis vtilitas attendi debet, tamen studentium diligentius attendenda. Not. quòd licet par in parem non habeat imperium: tamen succesor statutum antecessoris corrigere potest, & declarare: & sic nota quòd per posteriora priora declarantur. Not. quòd ista compilatio est canonica, & in isto proœmio approbata, & ideo in iudiciis fidem facit. Not. quòd nemo post istam compilationem decretalium aliam facere præsumat sine licentia sedis Apostolicæ speciali.

e ¶ *Rex.*] Alibi appellatur imperator 11. q. 3. Iulianus.

f ¶ *Pacificus.*] Qui vt pacem doceret, venit in mundum. 23. q. 1 nisi bella. regnum tamen eius non est de hoc mundo. ea. causa. q. 3. §. j. & in Euang. Ioan. c. 18. Tanc.

g ¶ *Dispositit.*] i. per prouidentiam & prædestinationem, nō necessitate. quia vasis iræ, & c. 23. q. 4. Nabuchodonosor. & c. vasis iræ. de pœn. distin. 4. c. in domo patris. §. sic itaque. & in præced. & seq. §§.

h ¶ *Pudicos.*] id est castos. sic & Imperator subditos suos castitatem [d] seruare hortatur. vnde dicitur; castitas sola est quæ cum fiducia potis est Deo animas præsentāre. [e] in authen. de seuenibus. §. sanc. coll. 3. quæ fuerit, imperari vero non potest. 32. quæst. 1. integritas. Vnde debemus esse pudici: quia impudicus oculus impudici cordis est nuncius. 32. quæst. 5. nec solo.

ADDITIO Et 23. dist. his igit. ibi, Nōvagi oculis. Hugo de Folieto: Pudicus oculus ianitor est cordis, & excludit q̄quid indecēs nouerit. Impudicus quærēs quod placet p oīa discurrit, volētes intrare patit, nolētes hortat. Inde oculi prima tela sūt adulterę. Io. An. in nou.

i ¶ *Pacificos.*] id est pacē custodiētes. vnde etiā dicitur: Beati pacifici, quoniā filij Dei vocabuntur. 23. q. 1. noli. & Matth. cap. 5. Tācred.

¶ *Salutem.*] Per talem salutationem non tollitur excommunicatio, si aliqui scholares, vel magistri essent excommunicati tempore publicationis. j. de sent. excom. si aliquando. vbi de hoc. Bernar.

REx pacificus.] Primo ponit exordium, in quo concludit finale intentum iuris generalis. Secundo narrationē, in qua ostēdit finale intentū huius compilationis, seu iuris particularis. ibi, *Sane*. Tertio ꝯclusionem. ibi, *Volentes*. Prima subdiuidit: quia primo ponit finem viatoris, i. hominis ad quē à Deo dispositus est. Secundo causam, de [†] iuuationis ab hoc fine. ibi, *Sed effrænata*. Tertio vt ad debitū finē viator deducatur, cōcludit legem necessariam, & ostendit tres virtutes ac proprietates legis. ibi, *Ideoque lex*.

CASVS.] Præmissa salutatione, sic pone casum in ista constitutione. Rex pacificus, id est, dominus noster Iesus Christus pia sua miseratione ab initio mūdi disposuit, seu prœuidit subditos suos fore pudicos, pacificos, & modestos. sed ex aduerso surrexit effrænata cupiditas sui prodiga, pacis æmula, mater litiū, magistra iurgiorū, quæ quotidie tot litigia generat, q̄ nisi iustitia reprimeret conatus ipsius sua virtute, & explicaret multiplices ꝯstiones, abusus litigatorū extingueret, fœdus humani generis & cōcordia exularet, dato sibi libello repudij, extra mūdi terminos. Et ideo cōtra istā cupiditatē lex ꝓdita est, vt noxius appetitus ipsius restringeretur sub regula iurīū, per quā humanum genus informatur vt honeste viuat, alterum non lædat, ius suum vnicuique tribuat. Secundo in versu illo, *Sane*. ponit Dominus Gregorius causam huius cōpilationis, dicens q̄ per magistrum Raymundū capellanum suum ad communem vtilitatem studentiū fecit redigi in vnū volumen diuersas constitutiones & decretales epistolas suorū prædecessorum, quæ dispersæ erant per plura volumina & diffusæ: quarū aliquę propter nimiā similitudinem, quædā propter contrarietatē, quædam propter sui prolixitatem, cō fusionē inducere videbantur. Quædam etiam vagabantur extra volumina supradicta: de quibus (tanquā de incertis) frequēter in iudiciis dubitabatur. Adii ciens insuper quasdā cōstitutiones & decretales epistolas suas, per quas quædā quæ in prioribus erant dubia, declarantur. In fine præcipit dominus Gregorius Papa, vt hac tm̄ cōpilatione vniuersi vtātur in iudiciis & in scholis, districte prohibēs, ne aliquis præsumat aliam facere compilationem sine licentia sedis Apostolicæ speciali. Nota formā salutationis hic, quam generaliter omnibus facit dominus Papa. Nota quòd subditi & ecclesiarum prælati pudice, honeste, sobrie, & modeste viuere debent. Not. quòd cupiditas est mater litium, & magistra iurgiorum. Not. quòd per iustitiam reprimitur conatus cupiditatis. Not. quòd per iustitiam quæstiones implicitæ terminantur. Not. quòd effectus iustitiæ est remouere lites, & sic per consequens tollit cupiditatem. Not. quòd tria sunt præcepta iustitiæ. Nota quòd tribus de causis iura corrigūtur, scilicet propter nimiam similitudinem, cōtrarietatem, & prolixitatem: & sic vnum ius corrigit aliud, & reddenda est ratio quare corrigitur. Not. q̄ princeps non tantum per se potest iura statuere, sed per alium. Not. quòd communis vtilitas attendi debet, tamen studentium diligentius attendenda. Not. quòd licet par in parem non habeat imperium: tamen succesor statutum antecessoris corrigere potest, & declarare: & sic nota quòd per posteriora priora declarantur. Not. quòd ista compilatio est canonica, & in isto proœmio approbata, & ideo in iudiciis fidem facit. Not. quòd nemo post istam compilationem decretalium aliam facere præsumat sine licentia sedis Apostolicæ speciali.

e ¶ *Rex.*] Alibi appellatur imperator 11. q. 3. Iulianus.

f ¶ *Pacificus.*] Qui vt pacem doceret, venit in mundum. 23. q. 1 nisi bella. regnum tamen eius non est de hoc mundo. ea. causa. q. 3. §. j. & in Euang. Ioan. c. 18. Tanc.

g ¶ *Dispositit.*] i. per prouidentiam & prædestinationem, nō necessitate. quia vasis iræ, & c. 23. q. 4. Nabuchodonosor. & c. vasis iræ. de pœn. distin. 4. c. in domo patris. §. sic itaque. & in præced. & seq. §§.

h ¶ *Pudicos.*] id est castos. sic & Imperator subditos suos castitatem [d] seruare hortatur. vnde dicitur; castitas sola est quæ cum fiducia potis est Deo animas præsentāre. [e] in authen. de seuenibus. §. sanc. coll. 3. quæ fuerit, imperari vero non potest. 32. quæst. 1. integritas. Vnde debemus esse pudici: quia impudicus oculus impudici cordis est nuncius. 32. quæst. 5. nec solo.

ADDITIO Et 23. dist. his igit. ibi, Nōvagi oculis. Hugo de Folieto: Pudicus oculus ianitor est cordis, & excludit q̄quid indecēs nouerit. Impudicus quærēs quod placet p oīa discurrit, volētes intrare patit, nolētes hortat. Inde oculi prima tela sūt adulterę. Io. An. in nou.

i ¶ *Pacificos.*] id est pacē custodiētes. vnde etiā dicitur: Beati pacifici, quoniā filij Dei vocabuntur. 23. q. 1. noli. & Matth. cap. 5. Tācred.

Universidad de Deusto
Biblioteca

modestos.[2] Sed effrænata cupiditas[b] sui prodiga[c], pacis æmula, mater litiũ, materia iurgiorũ, tot quotidie noua litigia[d] generat, vt nisi iustitia[e] conatus eius sua virtute reprimeret, & quæstiones ipsi[o] implicitas explicaret, ius humani fœderis litigatorũ abusus extingueret: & dato libello[f] repudij, concordia extra mũdi terminos exularet. ¶ Ideoque lex proditur[g], vt appetitus noxius sub iuris regula limite tur[h], per quã genus humanũ vt honeste[i] viuat, alterum[k] non lædat, ius suum[l] vnicuique tribuat, informatur. ¶ Same[m] diuersas constitutiones[n] & decretales epistolas prædecessorũ nostrorum, in diuersa dispersas† volumina, quarum aliquæ propter nimiã similitudinẽ[o], & quædã propter contrarietatem[p], nonnullæ etiã propter sui prolixitatem, confusionẽ inducere videbantur: aliquæ vero vagabantur[q] extra volumina supradicta,† quæ tanquã incertæ frequenter in iudiciis vacillabant. ¶ Ad cõmunem & maxime studentium vtilitatem, per dilectum[r] filium fratrem Raymundum capellanũ & pœnitentiarium nostrum, illas in vnũ volumen (resecatis[s] superfluis) prouidimus redigendas: adiicientes constitutiones nostras, & decretales epistolas, per quas nonnullæ† quę in prioribus erant dubia, declarantur[t]. ¶ Volentes igitur vt hac tantũ compilatione vniuersi vtantur in iudiciis[v] & in scholis, districtius prohibemus, ne quis præsumat aliam facere absque auctoritate sedis Apostolicæ speciali.

TITVLVS PRIMVS.

De summa trinitate & fide catholica.

¶ Innocentius tertius in concilio generali.†

¶ *Tractat de trinitate, & ipsius operibus: de fide, & articulis fidei.*

2 ¶ *Modestos.*] id est, temperatos, quia quilibet debet habere in se temperantiam, vt sciat seruare misericordiam & rigorem, vel simul vtrumque. 45. distin. disciplina. Ber.

b ¶ *Cupiditas.*] quæ est radix omnium malorum. 47. dist. bonorum. in auth. vt iud. sine quoquo suffr. §. cogitatio. colla. 2.[a] & hoc idem innuitur de pœni. dist. 2. §. qa radix omniũ. post illũ §. ex præmissis. Ber. *Glo. seq. in fin. opponit de cõtrarietate litterę.*

c ¶ *Sui prodiga.*] Quia non solũ rerum, sed etiã famæ quis prodigus est: vt habetur C. de iis qui poten. no. l. 1. in fin. & ff. de accu. c. prælatorum. aliàs, c. vlti. & talis crudelis est, qui famam suã negligit, 12. q. 1. nolo. Et verè, quia omnis ætas ab adolescentia prona est in malum 12. quæst. 1. omnis ætas. aliàs, capitulo 1. Et omnis creatura sub vitio est. de pœni. dist. 2. cap. principiũ. §. charitas. ver. sicut ergo. & humana natura quodãmodo labitur ad delicta. in auth. de monã. §. si quis igitur. colla. 1. & procliuus est hominũ cursus ad voluptatem, & natura est imitatrix vitiorũ. 20. q. 3. procliuus. vnde Claudianus: Procliuior vsus in peiora datur. Sed in eo quod dicit prodiga, videtur sibi contraria littera ista: quia primo dixit cupiditas, quia qui est cupidus, non est prodigus. Sic intellige, cupiditas refertur ad retentionem temporalium. prodigalitas ad euacuationem virtutum: quia vnum expellit aliud. 32. q. 1. cùm renunciatur. Ber.

d *Noua litigia.*] hoc ideo dicit: quia humana natura prona est ad dissentiendũ. j. de pœs. præb. quia diuersitatẽ. & ff. ad Treb. quia poterat. & de consc. distin. 4. sicut in sacramentis. §. itẽ si posset. & ff. de arbit. itẽ si vnus. §. vlt. & semper nouas deproperat edere formas. C. de veter. iur. enu. l. 2. §. fed quia diuinæ. & in prœmio sexti libri. Et natura introductũ est vt plura sint negotia q̃ vocabula. ff. de præscr. verb. natura. vnde dicit Imperator, q̃ natura nouitates quotidie nititur inuenire: vt in auth. qui. mo. na. effi. leg. §. si quis vero. colla. 6.[b] Et ideo nouis morbis noua conuenit antidota præparari. j. de iur. calũ. cæterũ. Et varia experimenta morborum, varia nos cogunt remedia inuenire. 50. distin. vt constitueretur. Et quod medicamenta morbis exhibent, hoc iura negotiis. in auth. hæc constitu, quæ innouat constitutionem. in prin. coll. 8. Et quæ de nouo emergunt, nouo auxilio indigent. ff. de interrog. act. de ætate. §. ex causa. & ff. vt in pos. leg. l. plane. & ff. de vent. in ipic. l. j. in prin. & j. de offi. deleg. in fine. & j. de excep. pastoralis. j. de testib. præsentium. & c. penul.

e ¶ *Iustitia.*] quæ ab aliis virtutibus augeri, & ad maius apparere desiderat. in authen. de referendariis. §. propterea. colla. 2.

f ¶ *Libello repudij.*] quem olim maritus dabat vxori. j. de diuor. gaudemus. in fi. & ff. de diuor. l. 2. §. in repudiis.

g ¶ *Lex proditur.*] Vt humana coerceatur audacia, & tuta sit inter improbos innocẽtia. 4. dist. factæ sunt aũt. nam per leges nemo bene facere cogitur, sed male agere prohibetur. 23. q. 5. ad fidẽ. Et exponẽ, proditur, id est, de nouo promulgatur: vel id est, aperitur, & manifesta tur. Et dicitur lex, quia ligat. vel legitime agit obseruatores remunerãdo, trãsgressores puniẽdo. 3. dist. omnis lex. ff. de iu. & iu. l. j. Io. An.

h ¶ *Limitetur.*] Limes est agrorum discretio. c Vnde versus:

Limes erat positus, litem vt discerneret agris. j. de verb. sig. forus.

i ¶ *Honeste viuat, &c.*] Hæc sunt tria præcepta legis, de quibus habes ff. de iust. & iu. l. iustitia. §. 1. & insti. eod. tit. §. iuris præcepta. & sic sunt intelligenda honeste viuere quantum ad se: in his, scilicet quæ nobiscum agimus: quæ honestas circa matrimonium consideratur. ff. de rit. nu. l. semper. 31. dist. Nicæna. & circa mores. ff. de tu. & cur. da. ab his. l. scire. §. pen. & §. vlt Ber.

k ¶ *Alterum non lædat.*] In his, s. quæ circa alios agimus. vnde illud Quod tibi non vis fieri, aliis non facias. in princ. decretorum, distin. 1. humanum genus. & j. de maioritate & obedientia. c. dilecti.

l ¶ *Ius suũ vnicuique tribuat.*] siue fit pœna afficiendus, siue præmio remunerãdus. dist. 3. c. fin. & j. tit. proxi. c. firmiter. §. 1. in fin. Et per hoc dicitur seruire Deo, sibi, & proximo. & summum bonum in vita est iustitiam colere, & ius suum vnicuique tribuere. 12. q. 2. cum deuotissimã. Et per hoc quod dicitur, vnicuique, datur intelligi qua liter debeat se habere erga superiorem, parem, & subditum.

m ¶ *Sane.*] Ista secunda pars in qua ponitur narratio, subdiuiditur: quia primo ponit euentũ circa cõstitutiones ecclesiasticas correctio ni submittẽdas: & ponit materiã & causam impulsiuã huius compilationis. Secũdo concludit causam finalẽ. ibi, *Ad cõmunem.* Tertio causam coadiuuatiuã. ibi, *per dilectũ.* Quarto formalẽ. ibi, *resecatis.* Et hęc diuisio sufficit p summario. Abb. Siculus.

n ¶ *Constitutiones.*] Cõstitutio est quam princeps facit, prio motu. Decretalis epistola est, si quis respondet ad consultationem. infra de sent. excom. c. si concubinæ.

o ¶ *Similitudinem.*] Idẽ dicit Imperator & eandem causam assumit. C. de nouo co. facié. §. quibus specialiter. & de emen. co. do. Iust. §. supradictis.

p ¶ *Contrarietatem.*] & ideo compilatio antiqua nõ fuit legitimè ordinata: quia nulla cõtrarietas debet esse in iure. C. de vete. iur. enucl. l. tanta. §. contrariũ. ideo in præsenti compilatione nullum debet contrarium reperiri.

q ¶ *Vagabantur.*] Quas videbitis per titulos collocatas. istæ non erant in antiqua compilatione, & sunt istæ. infra de feruis non ordi. miramur. infra de biga. à nobis. & ita de aliis.

r ¶ *Per dilectum.*] Et rectè & ordinate. debent enim taliter cõpilari decretales vt ordo tẽporum ipsarum ex illarum compositione & dispositione clarescat: primis in primo loco, posterioribus in secundo ponendis: vt C. de no. co. fa. in 1. consti. in §. quibus specialiter. quod quidẽ seruatur in præsenti cõpilatione: sed in antiqua nõ. Et qui eas componunt, non solum debent esse gloriosi doctrina legum, sed experientia rerum: vt C. eod. tit. consti. 2. quæ est de Iust. co. com. vnde per ordinationem istius compilationis illas scietis, quis illorũ, quorum tempore constitutiones, cõsilia, decretales, edita sunt, præcesserit.

s ¶ *Resecatis.*] Potest ergo dominus Papa derogare constitutionibꝰ prædecessorũ suorum, non obstante q̃ par in paré non habet imperium. ff. de arb. l. nam magistratus. & est ratio: quia eadẽ persona cẽsetur cũ eo cui succedit, & nemo potest sibi hanc legem imponere, ne liceat sibi à prima volũtate discedere. ff. de leg. 3. l. si quis. in prin.

t ¶ *Declarantur.*] j. de regular. statuimus. q̃ exponit illam, consulti.

¶ *Gloss. seq. obiicit, soluit, opponit, & oppositioni respondet: demum principali obiectioni dat secundam solutionem: vltimo format, & soluit duas quæstiones.*

v ¶ *In iudiciis.*] Sic ergo videtur q̃ omnibus decretalibus istis vti possumus in iudiciis: quia indefinita æquipollet vniuersali. c 19. dist. si Romanorum. & j. de priuileg. quia circa. & ff. de seruis. si cui. ff. de ser. vrb. prædi. l. si seruitus. & ita non est hic aliqua indulgẽtia siue dispensatio. quod falsum est, immo multæ sunt, f & indulgẽtia nõ debet trahi ad consequentiã. 7. q. 1. petisti. & Insti. de iure na. §. plane. Dicas quòd propter vnã decretalẽ, vel duas aut plures nec plus nec minus est. & est simile de cõse. dist. 2. reuera. in prin. vbi dicit quòd omnes illi qui mãducauerũt de mãna illo, quod pluit filiis Israel in deserto, mortui sunt, & tamẽ Caleph, & Iosue non fuerunt mortui in deserto, immo intrauerũt terrã promissionis. 76. dist. ieiuniũ. & ita modicum quid non nocet. nam modica res non inducit simoniã. infra de simo. & si quæstiones. Arg. contra: quia pro modica re datur actio furti. 14. q. vlt. & c. vlti. & pro sex solidis tantũ cõmittitur simonia. infra de simo. ex tuæ fraternitatis. & pro vna gallina cõmittitur furtũ. Insti. de rerũ diui. §. gallinarum. Solu. dic, in talibus affectus & intentio committentis cõsideratur. Vel dicas, quod dicit in scholis, refertur ad decretales illas quæ continent indulgẽtiam siue dispẽsationem: quia illæ debent legi in scholis, vt per doctrinã sciatur vbi & quando sit dispẽsandũ. Quæ vero ius commune continẽt, referũtur ad vtrũque: quia illis vtimur in iudiciis & in scholis. Si vero decretalis aliqua de cætero inueniatur extra compilationẽ istam, quid fiet? Tene quod dicitur infra de fid. instr. c. pastoralis. Hic præcipit Papa vt tantũ hac cõpilatione vniuersi vtantur. Quid erit si aliqui vel lẽt vti & legere prioré? Dico q̃ illi essent excõmunicãdi: quia faciũt cõtra mãdatũ principis. j. de maio. & obe. si quis. & 25. q. 1. generali.

¶ *Glo. seq. primo dicit quæ hæc rubrica fuerit præmissa. Secundo tractat de fide per modum summæ, quærens de quatuor, quæ ordinate prosequitur.*

DE SVMMA † TRINITATE, &c.

Quoniam

† Laterañ. cap. 1. & c. 1. eod. tit. in 4. comp.

† Facit text. in l. 1. C. de nou. Cod. comp. & l. 2. §. si quid autem in tãta. C. de vet. iur. enucl.

† multa.

† sparsas.

a De hoc dictione, fides vide melioré glo. de iure in c. monet. in ver. neque 22. q. 1. & per Leg. in rub. C. de fum. tri. & fi. catho.

b Et t. e. col. de cõse. & vter. fra. in princ. Sene. libr. 6. natu. quæst. quotidie ali quid subtili aliquid elegãtius excogitat luxuriæ furor vitiis cõtemnens. Io. An. in no.

c Concor. tex. in §. fed si ab. institu. quibus mo. ius pa. pot. sol. & C. si. reg. l. pen. & de eius signi ficato, vide p Bal. in l. 1. ff. de offi. præf. vr. & in l. 1. & l. empti. ff. de act. enipt.

d Cõcor. gl. cum tex. insti. de iust. & iu. §. iuris pręcepta. i. vers. alterum non lædere.

e De hoc vt notat. j. de electi. vt circa. lib. 6. Ioan. And. in nou.

f Infra de ele. quia dili gentia. &c. quod, sicut. in fin. & de con. præb. cõstitutus. Ioa. And. in nouel.

g Concor. tex. in l. si ab ducta. cũ gl. fin. & ibi Cy. & Per. d Bel. per. C. de furt. melius in l. sed nec. ff. de cond. fur.

† Quare dicatur sum-

ma, & quare Trinitas vide per Host. in sũ. huius tit. in prin.

† Hanc decretalem, & seq. eruditissime explicat B. Th. opusc. 23. & 24. to. 17.

CAPVT PRIMVM.

FIRMITER.[a †] QVoniã omne quod nõ est *ex fide*, peccatũ est. 28. q. 1. §. 1. ad Rom. 14. & j. de præscrip. quoniam omne. & ordo nostræ reparationis à fide sumpsit exordium: ideo de fide catholica primo est agendum. Et quia in fide primo instrui debemus, vt sic ad baptismum creduli veniamus. de consecra. distin. 4. ante baptismum. videndum est ergo quid sit fides, prout hic accipitur, & quot modis accipiatur fides, & quot sint species fidei, & quot articuli, quod præmium credentium, & quæ sit pœna non credentium. Fides enim multis modis dicitur. Dicitur fides quãdoque idem quod sacramentũ baptismi. 45. dist. de Iudæis. & j. de bapt. & eius effectu. debitum. Item dicitur fides castitas tori. 27. quæst. 2. coniuges. 28. quæst. 1. cap. & j. de iureiuran. quemadmodum. & est vnum de tribus bonis matrimonij. eadem causa, & quæst. 27. quæst. 2. omne itaque. j. de condi. appo. c. vlt. Item dicitur fides securitas, siue pactum, quæ etiam hosti seruanda est. 23. q. 2. noli. Item dicitur fides quandoque conscientia. j. de restitu. spoliatis litteras. §. nos autem. circa princ. & j. de præscr. quoniam omne quod non est ex fide. i. conscientia. de pœni. dist. 3. quæ rat. §. itẽ illud. Ambr. aliàs est ver. Item dicitur fides credulitas, secundum quam credimus id quod non videmus. Fides enim est de re non visa. de pœn. dist. 4. in domo. versi. & si abiero. vnde etiam dicitur: Fides non habet meritum cui humana ratio præbet experimẽtum. Item dicitur fides promissio. Inst. de rerum di. §. venditæ. & j. de spon. duo. c. 1. Item alio modo dicitur fides collectio articulorum: vt hic. & 24. q. 1. hæc est fides. præterea & in symbolo Athanasij dicitur: Hæc est fides catholica, quam nisi, &c. Itẽ dicitur fides æquitas in actionibus considerata. Instit. de act. §. actionum autem quædam sunt bonæ fidei, quædam stricti iuris.

Ad Hebr. ca. 11. Fides vero sic describitur ab Apostolo in epistola ad Hebræ. prout hic sumitur. Fides est substãtia rerum sperandarum, argumentum non apparentium. Et dicitur substantia præsentium rerum: quia sperare debemus quod dictum est à prophetis, esse futurum. Argumentũ non apparentium dicitur: quia per prophetias iam cõpletas debemus habere argumentum, id est, probationem non apparentem de futuris cõplendis, scilicet de die iudicij, & de fine mundi. Sed videtur q̃ definitio ista non sit bona: quia vera definitio conuertibilis debet esse cum suo definito, sed hæc non est conuertibilis: quia spes similiter est substantia sperandarum rerum. vnde videtur inferendum, q̃ fides est spes, quod est falsum. Item hæc definitio videtur loqui tantum de futuris, cùm fides sit tam de præsentibus quàm de præteritis & futuris, eo q̃ habet se ad omnia. ad præterita, quia credendum est Christum fuisse natum & passum. ad præsentia, quia credẽdum est quòd ipse sit qui in altari quotidie conficitur. ad futura, quia credere debemus ipsum vẽturum & iudicaturum viuos & mortuos, & ita videtur esse insufficiẽs ista definitio. & licet diuersa tempora comprehendat, vna tantum fides esse videtur. [a] Vnde satis potest dici, q̃ non est vera definitio, sed quædam notificatio fidei ab Apostolo dicta. Potest autem magistraliter definiri: Fides est voluntaria certitudo absentium infra scientiam, & supra opinionem constituta. Scientia enim habet cognitionem, fides vero non. Vnde dicit August. Fides est credere quod non vides. de pœn. distin. 4. in domo. Species autem fidei sunt duæ. Vna est formata, quam habent boni: & est alia informis, quam habent mali, & existentes in mortali peccato: & fides eorum caret forma. Prima est virtus à qua dicuntur fideles quicunque baptizantur. de consecr. distinct. 4. si qui apud. & talis fides dicitur informata charitate. Vnde sic potest definiri: Fides est qualitas, quæ quis credit quod diligit. charitas dignior est, penes quam consistit omne meritum, & est fons viuus, cui non communicat alienus scilicet à fide. infra de regu. licet. in fin. & de pœni. distin. 1. omnis qui non diligit. Vnde dicitur, fides nostra est virtus quam charitas comitatur. Vnde dicit August. Fides quæ per dilectionem operatur, est fundamentum omnium virtutum. 1. q. 1. cum Paulus. & aliàs ita definit. Hæc est fides quæ per dilectionem operatur. de pœni. distin. 2. charitas. §. item dominus. Amẽ. ver. hæc est fides. & non ea quæ dæmonum est, qua credunt, & contremiscunt. De fide informata charitate dicit Abacuch propheta: Iustus autem in sua fide viuit. Fides nostra est eadem in substantia cum fide antiquorum, vt dictum est: quod probat Euangelium. Turbæ autem quæ præcedebant, & quæ sequebantur, clamabant dicentes, Osanna [b] filio Dauid. Distant tamen in qualitate: quia quod ipsi credebant de futuris, nos credimus de præteritis, scilicet Christum natum & passum. [c] Principales autem articuli fidei nostræ sunt septem, secũdum quòd septem sunt dona Spiritus sancti: quos quilibet Christianus scire tenetur, clerici explicite, laici implicite, & credere sicut tenet Ecclesia, & sunt hi: Incarnatio siue natiuitas, baptismus, passio Christi, siue mors eius, descensus ad inferos, resurrectio, ascensus in cælum, aduentus eius in iudicium. De quibus habes in prima constitutione, firmiter. pro quibus Ioan. in Apoc. legitur fleuisse, vbi dicitur: Vidi librum signatum septem sigillis formam imprimentibus in cælo, & in terra, & apud inferos: & nemo fuit dignus aperire librum nisi Leo de tribu Iuda. Et isti septem articuli patent in his versibus.

Nascitur, abluitur, patitur, descendit ad ima:
Surrexit, scandit, veniet discernere cuncta.

Secundum quosdam theologos, sunt duodecim articuli fidei propter duodecim Apostolos, qui eadem hora instinctu Spiritus sancti symbolum composuerunt. Vnde dicitur symbolum à syn, quod est simul, & bolus, quod est morsellus: quia vnusquisque Apostolorũ suum morsellum, id est, partem suã apposuit. Et est aliud symbolum maius, quod cantatur in missa, in Nicæna synodo factũ propter Græcos, qui non credebant quòd Spiritus sanctus procederet ab vtroque. de consec. dist. 5. c. vlt. & pen. Est & tertium symbolum Athanasij: Quicunque vult. quod cantatur in prima. Istud potest appellari quartum symbolum: & ita sunt modo quatuor sicut quatuor Euangelistæ. Præmium vero credentium est vita æterna.

Pœna vero non credentium est gehenna perpetua, iuxta illud: Hæc est fides catholica, quam nisi quisque fideliter firmiterque crediderit, saluus esse non poterit: & qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. j. de bapt. & eius effectu. maiores. [d] Bern.

De hac materia habes de consc. dist. 3. & vlt. de consc. dist. 5. c. pen. & vlt. 22. dist. per totum. 23. dist. qui episcopus.

d Concor. tex. in l. interclaras. circa med. C. cod. tit.

FIRMITER.] Non solet summari, sed pro summario dist̃uitur in duas partes principales. Secundo ibi, *Vna vero.* Prima tractat de summa trinitate, & eius operib. de fide catholica, & articulis fidei. Secunda pars principalis tractat de sacramentis.

CASVS. Not. quòd post symbolum Apostolorum quod dicitur, Credo in Deum, quatuor concilia condita fuerunt à sanctis patribus de summa trinitate, & fide catholica contra quosdam hæreticos: de quibus quatuor conciliis legitur 15. dist. c. 1. in quibus condẽnati sunt quidam hæretici qui de fide catholica & summa trinitate perperam sentiebant. de hac itaque catholica legitur. 23. dist. cap. 2. circa princ. ibi, & *ante omnia.* Est & aliud symbolum maius quod cantatur in missa in Nicæna synodo factum propter Græcos, qui non credebant quòd spiritus sanctus procederet ab vtroque, postmodum aliud [e] symbolũ Athanasij secutum est, illud s. Quicunque vult. Istud autem conciliũ posset appellari quartum symbolum, in quo illud quod de fide catholica, & de summa trinitate in prædictis conciliis & symbolum continetur, confirmatur, & repetitur. Vt ergo melius intelligas casum, diuide cap. istud in quinque partes, secundum q̃ sunt signatæ. In prima parte dicitur, quòd firmiter credere debemus & simpliciter confiteri, quòd vnus solus verus est Deus æternus, & immẽsus, & incommutabilis, omnipotens, ineffabilis. s. Pater, & Filius, & Spiritus sanctus: tres personæ, sed vna essentia, simplex omnino: pater à nullo, filius à patre, Spiritus sanctus ab vtroque procedens, absque initio, semper, & sine fine: creator omnium visibilium, & inuisibilium, spiritualium & corporalium. qui ab initio temporis vtrãque de nihilo condidit creaturam, spiritualem & corporalem, angelicam & mundanam, & postmodum humanam quasi communem, ex corpore & spiritu constitutam. Diabolus autem & alij dæmones à Deo creati sunt boni, sed ipsi per se facti sunt mali: homo vero peccauit diaboli suggestione. In secũda parte scilicet hæc sancta trinitas, de qua præmissum est, iuxta ordinatissimam dispositionem temporum per Moysen & propheras, & alios famulos suos humano generi doctrinam tribuit salutarem. & tãdem vnigenitus filius Dei à tota trinitate communiter incarnatus ex Maria virgine, spiritus sancti cooperatione conceptus, verus homo factus, ex anima rationali & humana carne compositus, vna persona in duabus naturis, viam vitæ demonstrauit, secundum diuinitatem immortalis, secundum humanitatem passibilis & mortalis: subiiciendo sex articulos fidei in persona ipsius Domini: redditurus in fine seculi tam reprobis, quam electis secundum merita sua. In tertia parte dicitur, quòd est vna vniuersalis ecclesia, extra quam nullus omnino saluatur: in qua idem ipse qui sacerdos est sacrificium Iesus Christus, cuius corpus & sanguis in sacramento altaris veraciter continentur sub speciebus panis & vini, transmutatis pane in corpus, & vino in sanguinem potestate diuina: vt nos accipiamus de suo, quod accepit de nostro. & hoc sacramentum nemo potest conficere nisi qui sacerdos sit: qui secundum claues ecclesiæ rite fuerit ordinatus, quas Dominus concessit Apostolis & eorum successoribus. In parte quarta, videlicet, Sacramentum, &c. dicitur, quòd baptismus qui est secundus articulus fidei, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, consecratur in aqua: & si in forma concedatur ecclesiæ, à quocunque conferatur, tam paruulis, quàm adultis proficit ad salutem. & si post baptismum quis in peccatum prolapsus fuerit, per veram poterit pœnitentiam reparari. Vltimo dicit, quòd virgines continentes, & etiam coniugati per fidem rectam, & etiam per operationem bonam ad æternam beatitudinem merentur peruenire. Not. istam decretalem in examinatione hæretici. Item not. ex hac littera quòd sim pliciter homo debeat fidem confiteri. Item not. quòd Pater & Filius, & Spiritus sanctus idem sunt secundum subst̃antiam. Item not. quòd diaboli creati sunt boni, sed per liberum arbitrium facti sunt mali. Item not. quòd Christus descendit in anima, resurrexit in carne, ascẽdit in vtroque. Item not. quòd vna tantum ecclesia est, extra quam nullus potest saluari. Not. q̃ sacerdos rite ordinatus verum conficit corpus Christi. Not. q̃ sacramentum baptismi à quocunque collatum proficit ad salutem. Not. quòd si aliquis lapsus fuerit in peccatum, potest per veram pœnitentiam reparari. Item not. contra hæreticos, quòd coniugati possunt saluari.

e Hoc regula potius dicitur quam symbolum.

a ¶ *Firmiter.*] Hoc ideo dicit, quia ordo fidei nostræ probari non potest: & quia vbi ratio deficit, fides supplet. de consecr. di. 4. c. nihil est aliud. & dist. vlt. c. vlt. arg. vt quod sermo sonat, affectus sentiat, id est, fides. de conse. dist. 2. c. reuera. in fi. quia fides est de re non visa. de pœ. dist. 4. in domo. in fi.

Fides supplet, vbi ratio deficit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Credimus.*] Hoc ideo dicit: quia dubius in fide, infidelis est. ℣. de hær. c. 1. & arg. 22. q. 1. omne quod. in fi. Et est simile de acculato contra quem nihil est probatū, & sic remanet dubius quando se non purgat. Et quia fides est exordium nostræ reparationis: ideo prius de ea præmittit, quia prius homo debet instrui in fide. de conse. distin. 4. ante baptismum, & c. ante 20.

¶ Glo. seq. dat tria similia, & submittit genus.

Obscuritas est fugienda

b ¶ *Simpliciter.*] Fides enim simplicibus verbis est proponenda. 23. dist. q. episcopus. & 24. dist. quando. Sic & testimonium debet esse purum.

† Similis tex. est in effectu, in l. nullus hæreticus. C. eo. tit.

3. q. 9. pura. & simplex debet esse cōstitutio, si militer & lex. 4. dist. erit autem. Sic & quælibet scriptura si obscure loquatur, pro non scriptura habetur. ff. de iis quæ pro non scri. ha. l. 1. fi. & testimonium obscurum non valet. ℣. de prob. in præsentia. & ℣. de test. cum clamor. & ff. de inter. ac. de ætate. §. nihil interest. Et generaliter nunquam per extranea verba res est proponenda, sed per vsitata. arg. 37. dist. relatum. Io. And.

c ¶ *Vn°.*] hoc dictū fuit ad differētiam plurium planetarum, quos quidā colebāt tanquam Deos.

d ¶ *Verus.*] dictus est ad differentiam fictorum.

e ¶ *Aeternus.*] hoc ideo dicit, quia misericordiæ Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire. de pœ. dist. 1. multiplex. & 26. q. 6. is qui.

f ¶ *Immensus.*] id est, sine mensura: vnde dicitur: Intra omnia non inclusus, extra omnia non exclusus, supra omnia non elatus.

g ¶ *Incommutabilis.*] 22. q. 4. incōmutabilis. & tamen dat cuncta moueri. vnde Boeth. 3. de consola. Stabilisque manēs dat cuncta moueri, &c. fæpe tñ mutat sententiā suā, vt vbi dicitur, &c. vnusquisq; in fin.

Boethius.

h ¶ *Incomprehensibilis.*] vnde in veteri lege, dicitur. Bestia quæ mōtem tetigerit, lapidabitur. & illud: Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus ab eo. & illud: O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt opera eius, & inuestigabiles viæ eius.

† iudicia

i ¶ *Omnipotens.*] quia omnia potest quæ decent eius potentiam, & quæ posse est aliquid posse. vnde peccare non potest: quia peccare non est aliquid posse: vt ait Aug. immo est aliquid non posse. vt de pœ. dist. 2. c. vlti. §. charitas.

Peccare non est aliquid posse.

k ¶ *Ineffabilis.*] vnde illud: Sapientiam eius quis enarrabit? quasi dicat, nullus.

¶ Glo. seq. tractat de triplici compositione, & dat simile in anima.

l ¶ *Simplex omnino.*] nor. quòd multiplex est compositio. Est enim proprie compositio partis ad partes, vt in rebus corporalibus. Item est compositio proprietatis ad subiectum, vt rationabilitas in anima. Item formæ ad substantiam, & substantiæ ad formam, & nulla istarū compositionum cadit in Deum, & ideo dicitur simplex omnino, id est, in quolibet sensu compositionis. a Et pone quasi simile in anima, cuius substantia simplex est: & tamen tria reperiuntur in anima. Intellectus qui præconcipit, ratio quæ discernit, & memoria quæ conseruat. Intellectus præconcipiens, patri primo operanti comparatur. Ratio discernens comparatur filio, qui est sapientia patris, disponens omnia in cœlo & in terra. Memoria conseruans cōparatur spiritui sancto, b qui omnia bona corroborat & confirmat. Sicut ista tria idem sunt in quòd memoria patri, intelligētia filio, voluntas spiritui sancto. alij q; intellectus patri, voluntas filio, memoria spiritui sancto. & de hoc q Host. in sum. eod. tit. §. 1. Ioan. And.

a Nam si esset quid cōpositū: esset dare aliquid prius Deo, sparte eius, quod nō est intelligibile

b Alij dicūt

m ¶ *Coomnipotentes.*] vt in symbolo Athanasij, sed tamen non tres omnipotentes, sed vnus omnipotens.

¶ Glo. seq. signat contrarium, & soluit.

n ¶ *Coæterni.*] sed contra videtur in dicto symbolo, vbi dicit: & tamē nō tres æterni, sed vnus æternus. Sol. hic ponuntur adiectiue istæ dictiones, ibi autem substātiue. hæc est differētia, hic defignat personas, ibi essentiam, sed totæ tres personæ cæternæ sibi sunt & cœquales.

o ¶ *Simul.*] vnde Salomon: Qui manet in æternum, creauit omnia simul. vnde in Gen. In principio creauit Deus cœlum & terram, quod simul factum fuit, sed simul dici non potuit.

† viuit.

p ¶ *Humanam.*] Quia prima die angelos creauit, & sexta die creauit homines.

q ¶ *Quasi communem.*] id est, mediam inter angelicam & mundanam, vel communem, id est vtrique conformem: quia in pluribus conformat se cum angelis scilicet in ratione & discretione: & in multis cum inferioribus creaturis, quia sentimus cum illis, & in pluribus aliis.

r ¶ *Diabolus.*] Dicitur criminator, & est Græcum vocabulum: derivatur autem à dia, quod est duo, & bolus, quod est morsellus, quia duos bolos tantum de corpore & anima quærit facere.

Diabolus dicitur calumniator: nam *diaboli* calumniā significat.

s ¶ *Dæmones.*] Dæmon interpretatur sciens. Et est arg. ex hac littera, q; de bono procedat malū quod est falsum, vt hic exponitur: quia angelus nō habuit remedium sicut homo: quia homo peccauit per suggestionem, angelus per se sine alterius suggestione, vt dicit littera sequens.

¶ Glo. seq. quærit, arguit negatiue, soluit contrarium, & argumento respondet.

t ¶ *Creati sunt boni.*] Nū quid est idem de homine? Videtur quòd non. per hoc quod dicit Apostolus. Eramus enim natura filij iræ sicut & cæteri. a qua nullus libera tur nisi per fidē. de conse. dist. 4. c. 2. quod incipit, firmissime. Dicas q; homo ab initio bonus creatus fuit sicut & angeli, & in charitate: vt de pœ. dist. 2. c. tolle charitatem. ver. Adam vero. & c. seq. & c. principeps. videtur quòd homo creatus fuit immortalis. de conse. dist. 4. placuit igitur. versus fi. dist. Et auctoritas prædicta sic debet intelligi, Eramus enim natura filij iræ, id est, eramus digni pœna æterna, siue debitores iræ, id est, pœnæ æternæ. natura, id est, inseparabili vitio. s. originali peccato. Originale enim peccatum ita inhæret humano generi sicut si esset ei naturale: quia sicut natura nos non deserit dum sumus, ita nec originale peccatum: sed tamen post baptismum non nocet. de conse. dist. 4. c. 2.

† Similē & ferme in terminis habes C. eo. tit. in l. interclaras. §. omnes vero. versi. & quoniam vnigenitus filius, &c.

v ¶ *Per se.*] id est, ex proprio defectu.

x ¶ *Diaboli suggestione.*] & ideo magis puniendus est diabolus quàm ipse faciēs. 86. dist. tanta. cir. fi. ibi, *Eos vero.* Nec illud excusat diabolum, si homo illud aliàs facturus esset. ff. de ser. cor. l. 1. §. qui igif. licet videretur quòd pro sola tantū exhortatione non debeat teneri. non enim qui exhortatur, mandatoris opera fungitur. ff. de iis qui no. inf. l. ob hæc verba. in fi. Nec id excusat hominem, quòd cōsilio alterius fecit quia debuit & potuit explorare apud semetipsum an expediret ei tale consilium. ff. manda. l. 2. in fin. & si dubitabat, potuit consulere peritiores. Quare imputatur alicui. ff. de iur. & fac. igno. l. regula. §. sed iuris. & ff. de bono. pos. in bonorum. in fin. & 37. dist. §. vlt. Io.

¶ Glo. seq. declarat triplicem legem sub triplici tempore.

y ¶ *Ordinatissimam.*] Hæc fuit dispositio: quia tria fuerunt tempora: tempus ante legem, & tempus sub lege, & tempus gratiæ. In tempore ante legem habebant homines ius naturale, quo regebantur, quod consistebat in his duobus præceptis contentis his versibus:

Versus.

Quod tibi vis fieri, mihi fac: quod non tibi, noli:
Sic potes in terris viuere iure poli. dist. 1. in prin. In tempore sub lege regebantur decalogo Moysi dato à Deo: & tunc contingebant omnia in figura, quæ completa fuerunt tempore gratiæ, quando Dei filius nos docuit præcepta Euangelica, quibus hodie regimur: in quo scripturæ fuerunt completæ. & hic est ordo de quo hic dicit.

Trinitatis opera sunt inseparabilia.

z ¶ *A tota Trinitate.*] Hoc ideo dicit, quia inseparabilia sunt opera trinitatis. de conse. distin. 3. c. vlt. in fi. & 28. q. 1. fic enim neque. circa prin. Nec potest filius à se facere quicquam, nisi quod viderit patrem facientem. de conse. dist. 5. c. vlt. in fi.

a ¶ *Incarnatus.*] Hic explicatur primus articulus fidei.

b ¶ *Vna.*] Hoc fuit figuratum in arca Noe, Gen. 7. vbi fuit redemptio sanctorum per duas naturas, quo ad opinionem & veritatem.

c Melius dices, vnioné cum humanitate.

ADDITIO. Per duas naturas. s. ligni & aquæ. Habuit etiam inclusio in arca, per quam tunc fuit saluatum genus humanum, figurare c inclusionem diuinitatis in humanitate, per quam erat saluandum. Ioan. Andr.

c ¶ *Impassibilis.*] 22. q. 4. incommutabilis. & habetur figura his versibus.

Versus.

Nil Isaac patitur, aries fit victima Christo:
Nec deitas patitur, cum moriatur homo. 22. q. 2. c. si quælibet. §. Abraham. & c. seq.

a ¶ *Mor*

a ¶ *Mortuus.*] Hic explicatur tertius articulus fidei.

b ¶ *Descendit ad inferos.*] Quartus articulus.

c ¶ *Resurrexit à mortuis.*] Quintus articulus.

d ¶ *Ascendit in cælum.*] Hic est sextus articulus.

e ¶ *Venturus.*] Septimus articulus.

f ¶ *Gestant.*] vnde Apostolus: Hoc mortale induet immortalitatem.

g ¶ *Vna.*] Hæc est secūda pars principalis, in qua tractatur de sacramentis. Et primo de sacramētis eucharistię, interferens de sacramēto ordinis. Secundo de sacramento baptismi: ibi, *Sacramētum.* Tertio de sacramēto pœnitentiæ: ibi, *& si post.* Quarto de sacramēto coniugij: ibi, *non solum.* Abb. Siculus.

† extremum iudicium.

h ¶ *Extra quam.*] 24. q. 1. quoniam vetus.

i ¶ *Est sacrificium.*] de cōse. dist. 2. c. nec Moyses. vnde dicitur.

Versus. *Rex sedet in cœna turba cinctus duodena.*
Se tenet in manibus se cibat ipse cibus. Dicit Aug. De carne B. Mariæ carnē accepit, & eādem carnem ad manducandum dedit ad salutē. de conse. dist. 2. acceserunt Iudæi. & hoc fuit significatum in persona Dauid, de quo dicitur. Ferebatur Dauid manibus suis: vt ibi dicitur. Ber.

Christus seipsum cōmunicauit.

† Ecclesiæ vnitas.

† Eucharistia.

k ¶ *Panis & vini.*] Hoc ex causa statutū fuit, vt in alia forma sumeretur propter horrorem. vnde dicitur: Nisi quis manducauerit corp⁹ meū, & biberit sanguinem meū, &c. audito hoc verbo scandalizati sunt discipuli, & dixerunt: Durus est hic sermo. de consecra. distin. 2. prima. de hoc sacramento traditur. ℣. de celebra. miss. cum Marthæ.

l ¶ *Claues ecclesiæ.*] Nota hic, quòd non potest conficere corpus Christi nisi fuerit ordinatus in forma ecclesiæ.

m ¶ *Sacramentum vero baptismi.*] Hic est secundus articulus qui vltimo ponitur: & hic exprimitur forma baptismi, quam seruat ecclesia. de confecra. distin. 4. firmissimè. & infra de bap. & eius effectu. c. maiores.

n ¶ *A quocunque.*] A quocunque ergo baptismus conferatur in forma ecclesiæ, ratum est: vt 1. q. 1. quod quidam. & de conse. dist. 4. a quodam. & c. Romanus. 24. q. 1. c. subdiaconus. §. sed illud.

ADDITIO. Sed cum sufficiat contritio, nónne melius est abstinere quàm ab hæretico recipere? Sol. vt not. 32. distin. cap. præter hoc. in glo. pen. Ioan. And.

¶ Glo. sequens prosequitur triplicem hominum statum.

a Hoc in genere, nam in c. cletos. 21. dist. plures numerantur. adde Ioan. And. in præfat. lib. 6.

o ¶ *Coniugati.*] Not. quòd tres sunt ordines in ecclesia Dei a, scilicet virgines, continentes, & coniugati. Christus enim plus amat virgines quàm alios: quia sponte tribuunt quod sibi nō fuerat imperatum. continentes etiam plus Deo placent quàm coniugati: quia non expedit b homini ad regna cælestia tendenti, accipere vxorem: vt 33. quæst. 5. tunc saluabitur. & ea sunt in nostris officiis gratiosa, quæ cum liceret non impendere, tamen causa dilectionis impendimus. 28. quæst. 1. iam nunc.

b Propter onera matrimonij, expedit tamē ob fornicationē vitandā. vnde nō obstat 28. q. 1. sic enim. & 32. q. 5. si Paul°.

DAmnamus.] Hæc decretalis diuiditur in duas partes principales. In prima reprobat doctrinam Abbatis Ioachim. In secūda: ibi, *Reprobamus.* damnat illam Almarici. Prima pars facit quinque: quia primo reprobat doctrinam abbatis Ioachim contra Magistrum sententiarum, quam prosequitur exprimendo motiua & rationes ipsius. Secundo ibi, *Nos autem.* approbat sententiam Magistri, quam damnat Ioachim. Tertio ibi, *Cum ergo.* respondet auctoritati quæ principaliter mouebatur Ioachim. Quarto ibi, *si quis*, damnat tenentes opinionem Ioachim. Quinto: ibi, *In nullo.* protestatur pro monasterio, cui præfuit Ioachim.

CASVS. Magister Petrus Lombardus dixit in sententiis suis, quòd quædā summa res est Pater & Filius & Spiritus sanctus: & illa summa res nō est generās, nec genita, nec procedens, sed est pater qui generat, filius qui gignitur, Spiritus sanctus qui procedit ab vtroq;. ℣ istum magistrum Petrum Abbas Ioachim composuit quēdam libellum, in quo appellauit magistrum Petrum hæreticū, & insanum propter hāc suā sententiam, dicens q; magister Petrus non tam trinitatem quam paternitatem astruebat in Deo, videlicet istas tres personas, & illam cōmunem essentiam quasi quartam. asserens ille Ioachim, q; nulla res est quæ sit pater & filius & spiritus sanctus, nec essentia, nec substātia, nec natura. tamen dicebat q; pater & filius & spiritus sanctus sunt vna essentia, vna substantia, & vna natura: verumtamē istam vnitatem non veram & propriam esse dicebat, sed quasi collectiuam & similitudinariam, sicut multi homines sunt vnus populus, & multi fideles vna ecclesia: Ad hoc probandū inducebat plures auctoritates, Primo illam de actib. Apostolorū: Multitudinis autē credentium erat cor vnū, & anima vna. Secundo inducebat illā auctoritatē Apostoli: Et qui plātat, & qui rigat, vnū sunt: & omnes vnū corpus sumus in Christo. Tertio illam de libro Regū. Populus meus, & populus tuus vnum sunt. Vltimo inducebat auctoritatem euangelij Ioannis: Volo pater, vt sint vnū in nobis, sicut nos vnum sumus. Sententiam istius Ioachim damnat & reprobat concilium istud generale, & hoc vsque ad verbum, *Non enim, &* c. Hic incipit respondere auctoritatibus illius Abbatis quas inducebat pro sua sententia, dicens q; fideles Christi non sunt vnum, id est, quædam vna res communis omnibus, vt dicebat Ioachim, sed modo sunt vnum, id est, vna ecclesia propter vnitatem fidei catholicæ, & tādem vnum regnum propter vnionem indissolubilis charitatis. & ad hoc probandum inducit concilium auctoritatem Ioannis Apostoli in epistola sua: Tres sunt qui dant testimonium in cœlo, pater, verbum, & Spiritus sanctus. & hi tres vnum sunt. statim subiungens: tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis: & hi tres vnum sunt. Confitetur ergo concilium cum magistro Petro, quòd vna quēdā res est quę veraciter est Pater & Filius & Spiritus sanctus, & quælibet persona est illa res, & ideo trinitas tātum & non quaternitas est in Deo: quia quælibet trium personarum est vna res, scilicet substantia, essentia, seu natura diuina, & illa non est generans, nec genita, nec procedens: sed est pater qui generat, filius qui gignitur, spiritus sanctus qui procedit ab vtroq;. vt per hoc denotetur distinctio in personis. scilicet vnitas in natura. & licet hic dicatur, alius est pater, alius filius, alius Spiritus sanctus, non tamen aliud: sed id quod est pater est Filius & Spiritus sanctus, idem omnino: sicut ipsa littera probat ab illo loco, *Licet, &* c. vsque ad verbum illud, *Cum ergo, &* c. Et ibi respondet auctoritati. Volo pater vt sint vnum, & c. dicens quòd hoc nomen, vnum, aliter accipitur pro personis diuinis, & aliter pro fidelibus: secundum quòd hoc nomen diuerſimode accipit in auctoritate illa: Estote perfecti perfectione gratiæ, sicut pater vester perfectus est perfectione naturæ: dicens quòd si quis sententiam vel doctrinā prefati Ioachim seruare voluerit, vel defendere, tanquam hæreticus censeatur, & ab omnibus euitetur. per hoc tamen nullum præiudicium Florensi monasterio generetur, cuius ipse Ioachim extitit institutor: quia ibi & regularis est institutio & obseruantia salutaris: maxime cum idem Ioachim omnia scripta sua mandauit Apostolicæ sedi eius iudicio corrigenda, c. dans epistolam, in qua firmiter se illam fidem confitetur tenere, quam Romana ecclesia in fine reprobat sententiam & doctrinam peruersissimam cuiusdam impij hereticj nomine Almarici: cuius mentem pater mendacij, id est diabolus ita excæcauit, quòd eius doctrina non tam haretica quàm insana fit censenda: Nota quòd fine vlla diminutione filius nascendo substantiam patris assumpsit. Nota quòd vbi similitudo est, potest esse dissimilitudo. Nota vnum generale, quòd delictum personæ in damnum ecclesiæ non redundat. Nota quòd licet persona reprobetur, non tamen eius acta: & sic no-

† Baptismꝰ.

† Pœnitētia

† Cap 2.

Universidad de Deusto

ta quòd reprobato originali, non reprobatur quod sequitur ex eo. Nota quòd licet aliquis erret in fide, si tamen est paratus corrigi, non est censendus hæreticus.

a ¶ *Non est generans.*] Adiectiue tenetur, id est, non generat, licet sit persona generans.

b ¶ *Asserit.*] s. Ioachim.

c ¶ *Ille.*] scilicet Petr⁹.

† Cap. 2. eo. tit. in 4. compilat. d ¶ *Qui plantat.*] scilicet prædicando.

e ¶ *Et qui rigat.*] Baptizando in epistola ad Corinthios.

f ¶ *Vnum corpus, &c.*] Vnione charitatis & spiritus. de consecr. distin. 4. quæris à me.

† Lib. 1. sen. dist. 5. g ¶ *Vt sint vnum.*] id est eiusdem voluntatis.

h ¶ *Nos vnum.*] scilicet vnione naturæ.

i ¶ *Non enim.*] Hic respondet concilium auctoritatibus Ioachim.

ADDITIO. Non est verum. Vnde dixit Petr. & Abb. quòd respõdet: ibi, *Nos autem.* sed veritas est quòd respondet in verficulo, *Cum ergo.* & ista fuit noua a glossa, & forte fuit error scriptorum. Ioan. And.

a Ego in antiquis hanc etiam inueni.

k ¶ *Ait.*] s. Ioachim.

¶ *Glo. seq. ponit triplex testimonium personarũ trinitatis.*

l ¶ *Pater & Filius & Spiritus sanctus.*] Pater dedit testimonium deitatis quando dixit: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite. Filius dedit testimonium deitatis quando in monte transfiguratus potentiam deitatis, & speciẽ æternæ beatitudinis ostendit. Spiritus sanctus dedit testimoniũ quando super baptizatum in specie columbæ requieuit, vel quando ad inuocationem nominis Christi corda credẽtium implebat.

1. Ioan. 5.

Act. 4.
1. Cor. 3.
1. Cor. 6.
Christi deitas triplici testimonio comprobata.
3. Reg. 22.

m ¶ *Et hi tres vnum.*] id est, indifferentes quo ad dandam gratiã. Vel vnũ, id est, vnius substantiæ vel essentiæ.

Ioan. 17.

n ¶ *In terra.*] scilicet q̃ Christus fuit homo. ℣. de celeb. miss. in quadã.

o ¶ *Spiritus.*] id est, humana anima, quam emisit in passione.

p ¶ *Aqua & sanguis.*] quæ fluxerunt de latere Christi, vt in dec. prædi. in qua idem. & fuit vera aqua, & non aquaticus humor, vt quidam hæretici mentiuntur.

q ¶ *Et hi tres vnũ sunt.*] Non natura eiusdem substantiæ, sed cooperatione eiusdem mysterij: quia spiritus per adoptionem nos filios Dei fecit, aqua fecit nos filios Dei per ablutionem baptismi, sanguis per redemptionem gratiæ.

1. Ioan. 5.

b Ad intelligentiam huius glo vide Theologos li. 1. sen. dist. 34. & beatũ Thomam. 1. part. q. 13. ad

r ¶ *Non est generans.*] id est, non generat, sed est persona generans.

¶ *Glo. seq. distinguit triplicem speciem nominum in diuinis.*

s ¶ *Neque genita.*] not. b ad intelligentiam personarum in trinitate quòd nominum quædam sunt essentialia, quædam personalia, quædã notionalia. Essentialia sunt quæ in singulari numero dicuntur cõgrue de trib. personis figillatim, vt Deus bonus, Deus iustus, æternus, omnipotens, & similia. in plurali vero numero incongruè dicuntur: iuxta illud Athanasij, & non tres dij, sed vnus est Deus. Personalia sunt quæ supponunt personam, & in singulari numero tantũ, vt Pater & Filius & Spiritus sanctus. Notionalia c sunt quæ notãt distinctionẽ in personis: vt generãs, generata, & procedẽs. Ista notionalia cũ veniunt adiectiue, dicuntur unum de personis, & non de essentia. sed quãdo tenẽtur substantiue: tunc dicuntur tam de essentia quàm de personis. vnde hæc propositio simpliciter est vera, Pater est generans, siue hæc dictio, generans, teneatur adiectiue siue substantiue. Si autem dicatur, substantia diuina est generãs, si hæc dictio generans teneatur adiectiuè, falsa est: q̃a vellet notare distinctionẽ in diuina essẽtia. si teneatur substãtiue, vera est: quia tunc est sensus, substantia diuina est generãs, id est, persona quæ generat. Vñ ista nomina, generãs, genita, & pcedens, adiuncta nominibus personarum distinctionẽ notant personarum: iuncta vero cũ nominibus istis substantia, natura, seu essentia diuina tenentur substantiue. & notant essentiam tantum.

CAP. II.

DAmnamus † ergo & reprobamus libellum seu tractatum quem Abbas Ioachim edidit contra magistrum Petrum Lombardum de vnitate seu essentia trinitatis, appellans ipsum hæreticum & insanum, pro eo quòd in suis dixit sententiis †, quoniam quædam summa res est pater & filius & spiritus sanctus, & illa non est generans [a], neque genita, neque procedens: vnde asseriẽ [b] quòd ille [c] non tam trinitatem quàm quaternitatẽ astruebat in Deo, videlicet tres personas, & illam communem essentiam quasi quartam, manifeste protestans, quod nulla res est quæ sit pater & filius & spiritus sanctus, nec est essentia nec substantia, nec natura: quamuis concedat quòd pater & filius & spiritus sanctus sunt vna essentia, vna substantia, vnáque natura: verum vnitatem huiusmodi non veram & propriam, sed quasi collectiuã & similitudinariam esse fatetur. quemadmodum dicuntur multi homines vnus populus, & multi fideles vna ecclesia: iuxta illud: Multitudinis credentium erat cor vnũ, & anima vna. &, Qui adhæret Deo, vnus spiritus est cũ illo. Item, Qui plantat [d], & qui rigat [e], vnum sunt, & omnes vnum corpus [f] sumus in Christo. Rursus in libro Regum: Populus meus & populus tuus vnum sunt. Ad hanc autem suam sententiam astruendam illud potissimum verbum inducit, quod Christus de fidelibus inquit in Euãgelio: Volo pater vt sint vnum [g] in nobis, sicut & nos vnũ [h] sumus: vt sint consummati in vnũ. Non enim [i] (vt aiẽ [k]) fideles Christi sunt vnum, id est, quædam vna res, quæ communis sit omnibus: sed hoc modo sunt vnum, id est, vna ecclesia, propter catholicæ fidei vnitatem, & tandem vnum regnũ propter vnionem indissolubilis charitatis, quemadmodum in canonica Ioannis Apostoli epistola legitur: Quia tres sunt qui testimonium dant in cœlo: pater & filius & spiritus sanctus [l]: & hi tres vnum [m] sunt. Statimque subiungitur. Et tres sunt qui testimoniũ dãt in terra [n], spiritus [o], aqua, & sanguis [p]: & hi tres vnũ [q] sunt: sicut in quibusdam codicibus inuenitur. ¶ Nos † autem sacro approbante concilio credimus & confitemur cum Petro, q vna quædam summa res est, incomprehensibilis quidem & ineffabilis, quæ veraciter est pater, & filius & spiritus sanctus: tres simul personæ, ac sigillatim quælibet earundem. & † ideo in Deo solummodo trinitas est, non quaternitas: quia quælibet trium personarum est illa res, videlicet substantia, essentia, seu natura diuina quæ sola est vniuersorũ principium, præter quod aliud inueniri non potest: & illa res non est generans [r] neque genita [s], nec procedens: sed est pater qui generat: & filius qui gignitur: & spiritus sanctus qui procedit: vt distinctiones sint in personis; & vnitas in natura [t]. Licet igitur alius sit pater [v], alius filius, alius spiritus sanctus: non tamen aliud, sed id quod est pater, est filius & spiritus sanctus idem omnino: vt secundum orthodoxam [x] & catholicam fidem consubstantiales esse credantur. Pater enim ab æterno filium generãdo suam substantiam ei [y] dedit: iuxta quod ipse testatur: Pater quod dedit mihi, maius omnibus est. Ac dici non potest quòd partem substãtiæ suæ illi dederit, & partem ipse sibi retinuerit: cum substantia patris indiuisibilis sit, vt pote simplex [z] omnino. Sed nec dici potest quòd pater in filium transtulerit suam substantiam generando, quasi sic dederit eam filio quod non retinuerit ipsam sibi: alioquin desiisset esse substantia. Patet ergo quod sine vlla diminutione filius nascendo substantiam patris accepit: & ita pater & filius habent eandem substantiam: & sic eadem res est pater & filius, necnon & spiritus sanctus ab vtroque procedens [a].

¶ Cum ergo veritas [b] pro fidelitate gloss. & Bar. in l. fi vnus. §. vlt. ff. de pactis. vbi agant de nominibus, sed alio consilio.

c Quę sic appellantur, qa personas notificãt aliqñ distinctiõe: quia illas distinguũt: qñ quę relatiua, quia psonas adinuicẽ referunt. qñq; ꝓprietates, quia ꝓprie personis inſunt. Io. An.

† Vide Melchiorem Canum lib. 12. ca. 7. de locis Theolo. §. Secunda præceptio.

† In vno manuscriptorũ: & ideo in Deo solum modo trinitas, non quaternitas reperitur.

† Aliter vnũ sunt fideles Christi, aliter tres personę diuinę.

a de materia huius gl. Alfonsus Castrus lib. 1. de iusta hæret. punit. ca. 15. 16. & 17. Petrus Godoffredus in l. dãnato. C. de hæreti. & ibi ꝛ libro 2. comment. in Direct. inquisito. Schol. 1.

Matth. 5.

DE CONSTITVTIONIBVS.

¶ Hæc rubrica potest ad præcedentia & sequentia sic cõtinuari. Tractaturus auctor de iure, præmisit de summa trinitate, & fide catholica, pro sui operis fundamẽto: quia vbi fundamentum deficit, nihil superædificari põt. 1. q. 1. cum Paulus. Et quia omne ius constat ex scripto & non scripto. Institut. de iure na. gen. & ci. §. constat. & 1. distinct. c. consuetudo. §. cum itaque. ius autem scriptum est certius & nobilius: ideo auctor præmisit de iure scripto, scilicet de constitutionibus: & postea de iure non scripto, scilicet de consuetudine. Abb. Siculus.

† Refutetur

¶ De prima parte huius rub. tractatur in 1. distinct. vsque ad 7. inclusiue: & in 9. dist. vsque ad 10. inclusiue. & in 13. & 19. & 20. & 29. & 30. & 38. distin. per totum. & 1. q. 7. c. requiritis. §. nisi rigor. vsque ad c. & si illa. §. breuiter. & 76. dist. ieiunium. 2. in fi. de secunda parte, videlicet de conciliis tractatur 15. distin. vsque ad 19. dist. exclusiue. De vtraque parte habetur 16. dist.

Anonum statuta.] Constitutiones canonum ab omnibus sunt seruandæ. Io. And. Primo statuit. Secundo confirmando declarat ibi, *Et nemo.* Abb. Sicu.

CASVS. Præcipit concilium Meldẽn. quòd statuta canonum custodiantur: ab omnibus & in actionibus vel iudiciis ecclesiasticis nemo ducatur suo sensu, sed iudicet secundum canones & leges. Not. quòd canones ab omnibus debent obseruari. Not. quòd in iudiciis nemo suo sensu debeat duci.

g ¶ *Canonum.*] generalium scilicet, quia quidam canones sunt personales, quidam locales, 63. dist. cum longe. ℣. de electio. nihil. quidam causales, quidam temporales, vt 29. dist. sciendum.

h ¶ *Statuta.*] non abrogata vel per contrarium canonem, vel per consuetudinem, illa enim seruanda non sunt. vigesimasexta distinct. cap. primo, & trigesimasexta quæstio. secunda, capit. vltim. Et dic statuta continentia præcepta, vel prohibitiones. alias si de concilio loquerentur, non obligarent. decimaquarta quæstio. prima, capit. vltim. §. quod præcipitur, quarta distinctione, capitulo denique. §. hæc & si legibus.

i ¶ *Custodiantur.*] prima quæstione septima: si quis omne. decimanona distin. si Romanorum. & ℣. eod. cap. vlt.

k ¶ *Ab omnib⁹.*] Sic & leges ab omnibus sunt seruãdæ: vt C. de legi. & consti. l. leges. 1. & C. de iur. & fac. igno. ꝛstitutiones. Et dic ab omnibus, scilicet subditis. Nam Papa & Imperator legib. non b constrin-

b Quo ad vim coacti-

gunt. ff. de leg. princeps. & 9. q. 3. cuncta. tñ legibus se velle viuere profitentur. C. de leg. digna vox. & C. de testa. ex imperfecto. & ff. de leg. 3. ex imperfecto. & Insti. quib. mo. test. infir. §. vlt. & 2. q. 7. nos si incompetenter.

l ¶ *In actionibus.*] scilicet ciuilibus.

m ¶ *Vel iudiciis.*] s. criminalib⁹, qa iudiciũ aliud criminale, aliud ciuile. ℣. qui fi. sint legi. per venerabilẽ. circa fi. §. tria. li. nec est necesse proponere actionem. ℣. de iudic. dilecti. si tamẽ quis proponit ineptam, succumbit, sed aptam potest postea proponere: vt ℣. de iudic. c. examinata. vbi de hoc e n ¶ *Suo sensu.*] scilicet malo. & est simile. 3. q. 9. pura. & ℣. eo. nẽ innitaris. quandoque enim suo sensu vti debet iudex in iudicando proprie accepto vocabulo. ff. de arbi. qualem. & in authen. de iusiur. quod præs. ab iis qui administr. reci. circa prin. colla. 2. & in fra de renun. in præsentia. dum tamen secundum leges & iura pronunciet. in auth. de iudi. §. quia vero. ver. omnis iudex. aliàs est. §. collat. 6. & in authe. de defen. ciui. §. iusiurandũ. colla. 3. & 3. q. 7. iudicet. & 20. dist. de libellis. & 37. distin. relatum. & Institu. de offic. iud. in prin. & C. de sent. & interloc. om. iud. l. nemo.

Cognoscentes.] Diuiditur in tres partes. In prima ponitur regula ex qua sumitur ratio. In secunda statutũ: ibi, *Quoties.* In tertia declarando applicat ad facti rationem, quæ sumitur ex regula: ibi, *Ne detrimentum.* Abb. Siculus.

CASVS. Primo ponitur regula generalis, videlicet q̃ nullus puniri debet sine culpa. Secundo dicitur quòd si constitutio aliqua de nouo promulgatur, extenditur ad futura tãtum puniendã, quæ contra ipsam constitutionem committuntur, ita quòd præterita dispendiis non puniat, ne detrimentum ante prohibitionem sustineant ignorantes: quod eos (si postea deliquerint) dignum est sustinere. Not. regulam: Res quæ culpa caret, in damnum vocari non debet. Not. quòd leges dant formam futuris negotiis. Not. quòd decretum non ligat ignorantes.

¶ *Glo. seq. adiuuat textum, arguit, allegat duos canones, in contrarium alleg. 4. dupliciter soluit, & remittit.*

o ¶ *Culpa caret.*] quia quod legitime factum est, pœnam non meretur. d C. de adulte. Gracchus. & peccata suos debẽt tenere auctores. C. de pœ. l. sancimus. & ℣. de iis quæ fi. à maio. par. cap. quæsiuit. & ℣. de sent. excom. Romana. in fi. lib. 6. Et ita est hic arg. expressum, quòd nemo priuatur iure suo sine culpa. 56. dist. satis peruersum. 16. q. vlti. inuentum. de restit. spo. conquerente. arg. contra. 22. dist. renouantes. & 34. dist. si cuius vxorem. & c. seq. & 27. q. 2. multorum. ℣. de cler. cõiu. sane. Sol. prima rubrica regulariter vera est, cõtraria casualia sunt. Vel dicas quòd licet quãdoque quis priuetur iure suo sine culpa, non tamen fit illud sine causa. ℣. vt lit. non contest. quoniam frequenter. §. si vero. & causam facile est videre in contrariis signaris. In sex casibus priuatur aliquis iure suo sine culpa sua. Vnde versus.

Paupertas, odium, vitium, fauor, & scelus, ordo
Personas spoliant, & loca iure suo.

Ita notantur in d. c. renouantes. & ℣. de priuileg. antiqua. vbi de hoc.

p ¶ *Futuris.*] Sic ergo constitutio respicit tantum futura, & non præterita: vt ℣. eod. c. vlt. dicemus de hoc.

q ¶ *Dispendiis.*] id est, damnis, siue retractationibus: vel, id est, detrimentis vel grauamnib. ℣. de rescript. dispendiosa. lib. 6. Io. And.

r ¶ *Non commendet.*] id est, non puniat, vel, id est, subiiciat.

¶ *Glo. seq. arguit allegans duos canones, & vnum alleg. in contrarium, & soluit.*

† Almarici hæreses refert Directorium par. 2. q. 7.

c Concord. text. in l. fi ãre. §. 1. ff. de excep. rei iudic facit l. fi. non obstitit. ff. de re iudi.

† Cap. 11. Burchardus, lib. 1. ca. 61. Iuo. par. 5. c. 171. & cap. 1. eo. tit. in 1. compilat.

† Quid dicatur cùnõ notant Doctores in l. priui legia. C. de sacrosan. eccle. gl. cap. 1. dist. 3.

lib. 7. Epistola 15. ad Fortunatum episcopum Neapolitanum & ca. 2. eo. tit. in 1. compilat.

d Ponebat Host. versũ: Qui caruit culpa, careat me iudice pœna. Io. An.

2 ¶ *Orat.*] In euangelio Ioannis.

b ¶ *Vnum in nobis.*] id est vniti nobis vnione spiritus.

c ¶ *Vnum sumus.*] Hic in alia significatione accipitur hoc nomẽ vnũ, id est vnione substantiæ seu naturæ, vt infra sequitur.

d ¶ *In gratia.*] id est per gratiam.

e ¶ *Florẽsi monasterio.*] not. quòd si auctor a reprobatur, eius scripta sunt reprobanda. infra de hæretic. fraternitatis. immo & si bona essent, reprobarẽtur ratione auctoris: quia non licet ei hoc facere. 96. dist. bene quidem. hic vero licet auctor non reprobetur, quia confitetur se ferua re fidem catholicam: tamen scripta sua (quia malam habebant sentẽ ꝛiã) reprobantur.

f ¶ *Corrigenda.*] & ideo quia paratus fuit corrigi, & se correxit, vt sequitur, non debet dici hæreticus, licet quando que erraſſet in fide. 24. q. 1. hæc est fides. & q. 3. dixit Apostolus.

bus suis orat [a] ad patrem: Volo (inquiẽs) vt ipsi sint vnum [b] † in nobis, sicut & nos vnũ [c] sumus: hoc nomen vnum, pro fidelibus quidem accipitur, vt intelligatur vnio charitatis in gratia [d]: pro personis vero diuinis vt attendatur identitatis vnitas in natura, quemadmodum alibi veritas ait: Estote perfecti, sicut & pater vester cælestis perfectus est. ac si diceret manifestius: Estote perfecti perfectione gratiæ: sicut pater vester cælestis perfectus est perfectione naturæ: vtraque videlicet suo modo, quia inter creatorem & creaturam non potest tanta similitudo notari, quin inter eos maior sit dissimilitudo notanda. ¶ Si quis igitur sententiam vel doctrinam præfati Ioachim in hac parte defendere, vel approbare præsumpserit, tanquam hæreticus ab omnibus † euitetur. ¶ In nullo tamen propter hoc Florẽsi monasterio [e] (cuius ipse Ioachim extitit institutor) volumus derogari: quoniam ibi & regularis est institutio, & obseruantia salutaris: maximè cum ipse Ioachim omnia scripta sua nobis assignari mãdauerit Apostolicæ sedis iudicio approbanda, seu etiam corrigenda [f], dictans epistolam, quam propria manu subscripsit, in qua fiirmiter confitetur se illam fidem tenere quam Romana tenet ecclesia, quæ (disponente Domino) cunctorum fidelium mater est & magistra. ¶ Reprobamus etiam & condemnamus peruersissimum dogma impij † Almarici, cuius mentem sic pater mendacij excæcauit, vt eius doctrina non tam hæretica censenda sit, quàm insana.

TITVLVS II.

De constitutionibus.

¶ Ex concilio Meldensi. †

¶ Iuris canonici statuta omnes ligant: & eorum ritu tam in pronunciando quàm in decidendo iudicia sunt regulanda.

CAP. I.

CAnonum § † statuta [h] custodiantur [i] ab omnibus [k]. ¶ Et nemo in actionibus [l] vel iudiciis [m] ecclesiasticis suo sensu [n], sed eorum auctoritate ducatur.

¶ Gregorius in registro. †

¶ Constitutio respicit futura & non præterita.

CAP. II.

COgnoscentes: & infra. ¶ Rẽ quæ culpa caret, [o] in damnum vocari non conuenit.

¶ Quoties vero nouum quid statuitur, ita solet futuris [p] formam imponere, vt dispendiis [q] præterita non commendet [r]: Ne constitutio aliqua de nouo promulgatur, extenditur ad futura tãtum puniendã, quæ contra ipsam constitutionem committuntur, ita quòd præterita dispendiis non puniat, ne detrimentum ante prohibitionem sustineant ignorantes: quod eos (si postea deliquerint) dignum est sustinere. Not. regulam: Res quæ culpa caret, in damnum vocari non debet. Not. quòd leges dant formam futuris negotiis. Not. quòd decretum non ligat ignorantes.

¶ *Glo. seq. adiuuat textum, arguit, allegat duos canones, in contrarium alleg. 4. dupliciter soluit, & remittit.*

o ¶ *Culpa caret.*] quia quod legitime factum est, pœnam non meretur. d C. de adulte. Gracchus. & peccata suos debẽt tenere auctores. C. de pœ. l. sancimus. & ℣. de iis quæ fi. à maio. par. cap. quæsiuit. & ℣. de sent. excom. Romana. in fi. lib. 6. Et ita est hic arg. expressum, quòd nemo priuatur iure suo sine culpa. 56. dist. satis peruersum. 16. q. vlti. inuentum. de restit. spo. conquerente. arg. contra. 22. dist. renouantes. & 34. dist. si cuius vxorem. & c. seq. & 27. q. 2. multorum. ℣. de cler. cõiu. sane. Sol. prima rubrica regulariter vera est, cõtraria casualia sunt. Vel dicas quòd licet quãdoque quis priuetur iure suo sine culpa, non tamen fit illud sine causa. ℣. vt lit. non contest. quoniam frequenter. §. si vero. & causam facile est videre in contrariis signaris. In sex casibus priuatur aliquis iure suo sine culpa sua. Vnde versus.

Paupertas, odium, vitium, fauor, & scelus, ordo
Personas spoliant, & loca iure suo.

Ita notantur in d. c. renouantes. & ℣. de priuileg. antiqua. vbi de hoc.

p ¶ *Futuris.*] Sic ergo constitutio respicit tantum futura, & non præterita: vt ℣. eod. c. vlt. dicemus de hoc.

q ¶ *Dispendiis.*] id est, damnis, siue retractationibus: vel, id est, detrimentis vel grauamnib. ℣. de rescript. dispendiosa. lib. 6. Io. And.

r ¶ *Non commendet.*] id est, non puniat, vel, id est, subiiciat.

¶ *Glo. seq. arguit allegans duos canones, & vnum alleg. in contrarium, & soluit.*

† Almarici hæreses refert Directorium par. 2. q. 7.

c Concord. text. in l. fi ãre. §. 1. ff. de excep. rei iudic facit l. fi. non obstitit. ff. de re iudi.

† Cap. 11. Burchardus, lib. 1. ca. 61. Iuo. par. 5. c. 171. & cap. 1. eo. tit. in 1. compilat.

† Quid dicatur cùnõ notant Doctores in l. priui legia. C. de sacrosan. eccle. gl. cap. 1. dist. 3.

lib. 7. Epistola 15. ad Fortunatum episcopum Neapolitanum & ca. 2. eo. tit. in 1. compilat.

d Ponebat Host. versũ: Qui caruit culpa, careat me iudice pœna. Io. An.

Universidad de Deusto

detrimentum ante prohibitionem [a] possint ignorantes [†] incurrere : quod eos postmodum dignum est vetitos sustinere.

¶ Augustinus super illud epistolæ ad Hebræos. [†]

¶ Potestas legem condendi & mutandi est penes vicarium Christi. Et quod de vno connexorum statuitur, ad aliud connexum extenditur. Abbas Siculus.

CAP. III.

TRanslato sacerdotio [b] necesse est vt legis translatio fiat. ¶ Quia enim [c] simul [d] & ab eodem & sub eadem sponsione [e] vtraque data sunt : quod de vno [f] dicitur, necesse est vt de altero intelligatur.

¶Idem super epist. ad Romanos. [†]

¶ Omne prohibitum à lege, peccatum est, & omne illud quod sequitur ex eo. hoc dicit.

CAP. IIII.

NAm concupiscentiam [g] nesciebam „ [h] &c. ¶ Hoc enim [i] elegit Apostolus generale [k] vnde omnia mala [l] oriuntur [m]. bona est ergo lex , [n] quæ um hoc prohibet , omnia mala prohibet.

¶ Hieronymus in parabolis. [†]

¶ Constitutiones decretorum singulis ribus sunt opinionibus præferendæ.

CAP. V.

NE innitaris [o] prudẽtię tuę [p]. ¶ Prudentiæ suæ [q] innititur , qui ea quæ sibi agenda vel dicenda videntur , patrum decretis [r] præponit. [s]

¶Innocentius 3. Senoñ. archiepiscopo , & episcopo Treceñ.

¶ Non valet cõstitutio collegij in damnum aliquorum, & cõmodum aliorũ, cessante rationabili causa. Vel sic : Absque rationabili causa non potest maior

Casus sic ponitur. Legitur in epistola Pauli ad Rom. Peccatũ non cognoui nisi per legem. Nam concupiscentiam nesciebam nisi lex diceret , Non concupisces. Aug. exponit hæc verba Apostoli , scilicet, Nam concupiscentiam nesciebam, dicens. hoc enim elegit Apost. generalius, scilicet concupiscentiæ vitium, vnde omnia mala oriuntur: concludit Aug. ergo lex illa bona est, quæ dum hoc ,phibet, omnia mala prohibet. Not. quòd licet aliquid nõ noceat, si tamen nocere possit, prohiberi debet. Item not. oriuntur, id est, oriri possunt. sic potes dicere in dictis testium. Item not. quòd aliquo prohibito vel concesso, omnia concedi vel prohiberi debent quæ ex eo sequuntur. Ad Rom. 7.

¶ *Glos. seq. incboat casum.* †Ca. 3. eadẽ verba sunt in glossa ordinaria. & c. 6. co. titu. in 1. compilat.

g ¶ *Nam concupiscentiam.*] Legit in epistola Pauli ad Romanos: Peccatum non cognoui nisi per legem. Nam concupiscentiam nesciebam nisi lex diceret, nõ concupisces. Aug. exponit hic verba illa Apostoli [Nam concupiscentiam nesciebam] dicens, quia hoc elegit Apost.

h ¶ *Nesciebam.*] Esse peccatum concupiscere, vel tam graue, secundum aliam expositionẽ: Apostolus antequam vidisset legem, non credebat esse peccatum concupiscere rem alterius , sed postquam inuenit in lege, non concupisces, credidit esse peccatum.

i ¶ *Hoc enim.*] Verba sunt Aug. vsque in fin. Et dicit, hoc, scilicet nescire concupiscentiam tũ , vel remouendam à se : vel hoc, id est, peccatum. ita exponit Augustinus. Si intelligas de concupiscentia carnis tantum , falsum esset , cum Apostolus haberet concupiscentiam, & stimulum carnis. vnde dixit : Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ , captiuantem me in lege peccati. 32. q. 5. si Paulus. Ad Roma. 7.

k ¶ *Generale.*] Scilicet vitium concupiscentiæ , quod est generale ad omnia vitia.

¶ *Glo. seq. arg. alleg. quinque iura.*

l ¶ *Vnde omnia mala.*] Arg. quòd vno prohibito, omnia prohibentur quæ sequuntur ex illo. 13. q. 5. pœnale. & 4. distin. denique. & 3. de fid. inst. inter dilectos. ad fi. C. de rebus alienis non alien. l. vlt. & C. de legibus. non dubium.

¶ *Glo. seq. dupliciter exponit litteram.*

m ¶ *Oriuntur.*] Id est oriri possunt. & comprehendit genera singulorum, & non singula generum, id est, non est aliquod genus mali, quod quandoque non possit oriri ex concupiscentia. [a] Et sic intelligitur 47. dist. bonorum. vbi dicitur quòd cupiditas est radix omnium malorum, vbi similiter comprehendit genera singulorum: & non singula generum. & de pœn. dist. 2. quia radix. Et eodem modo intelligitur illud quod dicit Imperator , quòd auaritia est mater omnium malorum. Auth. vt iud. fine quoquo suffr. 5. cogitatio. ver. fin. colla. 2. Et ex hoc generali vitio concupiscentiæ omnia mala , id est , septem principalia vitia possunt oriri, scilicet Superbia, Ira, Inuidia, Accidia, Auaritia, Gula, Luxuria, & ideo dicit Aug. cum Apostolo , quòd bona sit lex, quæ dum hoc, &c. non tamen propter hoc singula vitia cuiuslibet generis, vt puta, interficere hominem, periurium , & similia oriuntur ex concupiscentia. vel expone quòd dicit, oriuntur, id est, orta sunt, præsens pro præterito. ita exponitur ff. de verb. sign. verbum erit. propter concupiscentiam enim primi parentis omnia mala orta sunt. si enim non concupiuisset, non peccauissemus. 5. distin. ad eius vero concubitum. in fi. Vn Gregor. Caro nos læta traxit ad culpam , afflicta reduxit ad veniam. & sic non esset necesse comprehendere genera singulorum, &c. a Hoc aliàs sbrierati tri buitur. 33. distinct. ante omnia. aliàs ignorantiæ. 38. dist. ignorantiæ. aliàs amori pecunię. 23. dist. his igit. sed nõ obstat, vt per Host. & Io. And. hic.

n ¶ *Lex.*] Id est, constitutio: vt in prin. decret. lex est constitutio. dist. 1. & dist. 2. c. 1. & sic facit ad titulum.

NE innitaris.] Diuiditur, quia primo ponuntur verba Salomonis, Secundo verba Hieronymi, & Augustini exponentium illa: ibi, *Prudentiæ*. Abb. Sicul. Casus sic ponitur. In parabolis Salomonis ponuntur ista verba : Fili mi habe fiduciam in domino ex toto corde tuo : & ne innitaris prudentiæ tuæ : & ne sis sapiens apud temetipsum. Hieronymus exponit verba ista, ne innitaris prudentiæ tuæ, dicẽs illum inniti prudentiæ suæ, qui ea quæ sibi videntur agenda vel dicẽda, præponi statutis sanctorum patrum, vel etiam legibus. Not. quòd proprium intellectum non debet aliquis præferre decretis sanctorum patrum. Prouerb. 3.

¶ *Glo. seq. incboat casum.*

o ¶ *Ne innitaris.*] In Parabolis Salomonis ponuntur verba ista : Fili mi, habe fiduciam in domino ex toto corde tuo, ne innitaris prudentiæ tuæ , ne sis sapiens apud temetipsum. Hieronymus exponit hic particulam illam, ne innitaris prudentiæ tuæ, &c.

†Cap. 1. c. ti. in 3. compil. † in multis antiq. ităad audientiam apostolatus nostri.

p ¶ *Prudentiæ tuæ.*] Verba sunt Hieronymi vsque in finem.

q ¶ *Prudentiæ suæ.*] In malo. & est simile 8. q. 1. sciendum. & 3. q. 9. pura. & supra eod. titu. canonum.

r ¶ *Decretis.*] Id est, constitutionibus, & ita pertinet ad titulum.

s ¶ *Præponit.*] Non ergo sunt postponenda decreta , quæ Hieronymita commendat: quod etiam fieri non debet. 37. dist. relatum.

†Hoc est secundum canonicorum statutum.

pars capituli tollere consuetudinem, vtilitatem priuatam nutriendo.

CAP. VI.

CVm† omnes: & infra. ¶ Ad audientiam nostram † peruenit , quòd Treceñ. canonici nouum fecerunt in Treceñ, ecclesia constitutum , [a] vt eis tam in præsentia quàm in absentia redditus suos ex integro percepturis , qui in eadem ecclesia post illam constitutionem fuerunt , vel de cætero fuerint instituti, redditus in absentia non percipiant , sed tunc solùm cum fuerint residentes : cum secundum Treceñ ecclesiæ consuetudinem omnes in hoc consueuerunt esse pares ¶ Statuerunt † etiam vt (cum singulis præbendis annexæ sint vineæ) ipsis suas dum vixerint possidentibus, vineæ decedentium ad successores non trãseant, sed prouentus earum inter singulos diuidãtur. ¶ Cum igitur quod quisque [b] iuris in alterum statuit , ipse debeat vti eo : & sapientis † dicat auctoritas , Patere legem [c] quam tuipse tuleris: mandamus quatenus antiquos canonicos iunioribus , & iuniores in perceptione fructuum tam præbendarum, quàm vinearum coæquetis [d] antiquis , secundum priorem consuetudinem [e] vsque ad tempus prædictæ constitutionis seruatam , vel secundum rationabilem institutionem in posterum obseruandam.

¶Idem Tridentino † episcopo.

¶ Constitutio laicorum, ecclesiam seu eius bona non adstringit.

CAP. VII.

QVæ† in ecclesiarum: & infra. ¶ Sanè peruenit ad audientiam nostram, quòd ciues Teruisini constituerunt , [f] vt si quis se ad inopiam [g] vergere probabiliter allegauerit, † alienandi feudum [h] I. vlt. vbi fit collatio bonorum natis, sed nõ illis q̃ sunt nascituri. Sed nunquid est verum generaliter, quod maior pars capituli facit, totum capitulum facere intelligitur? quod videtur infra de iis quæ fi. à mai. parte c. cum in cunctis. Dicas quòd si aliquid est commune pluribus non vt collegiatis, sed vt singulis : quod fit à maiori parte illorũ, nihil valet nisi omnes consentiant. ff. de ser. rusti. prę. l. per fundũ. nisi rem concedant in naturalem vsum, quod potest facere vnus etiã inuitis sociis, & contrà dicentibus. In fi. d re. di. 8. religiosum. vers. in commune vero sepulchrum. & nisi in casu infra de iure patro. c. postulasti. & cap. quoniam in quibusdã. Si vero sint plures , vt collegiũ, distingue , si aliqua facienda sunt ex necessitate, vt alienationes, electiões, & similia : sufficit q̃d maior pars facit. ẽ. de iis quæ fi. à maio. par. ca. cum in cunctis. dum tamen alij absentes vocentur. infra de elect. c. quòd sicut. & c. venerabilem. In aliis quæ ex necessitate non sunt , qualia erant ista quæ isti faciebant , nihil potest fieri nisi omnes consentiant, vt hic, & in prædicta l. per fundum. & debent consentire vt collegium, non tanquam singuli. arg. ẽ. eod. cap. cũ M. Ferrarien. & infra de elect. ca. in Genesi. †Caronis scilicet in distichis moralibus , vt hic notat Conti°. facit tex. in Rubr. & l. 1. ff quod quisque iuris, &c. † Trecen. † Cap. 2. eo. tit. in 3. compilatione. † Hoc est allegando pro bauerit, neque enim sufficit dicere , nisi probetur.

40 b ¶ *Quod quisque.*] ff. quod quisque iur. l. 1. & dist. 1. in princ. decretorum.

c ¶ *Patere legem.*] Dicit Aug. Talis sum in scriptis aliorum, quales volo esse intellectores meorum. 9. dist. neque quorumlibet. Nec debent aliis legem imponere, quam ipsi negligunt obseruare. infra de præb. ca. pro illorum.

¶ *Glo. seq. notat, & remittit.*

d ¶ *Coæquetis.*] Sic ergo omnes pares debent esse in beneficiis. ẽ. eod. c. cum M. de hac materia nota. infra de maio. & obe. c. statuimus.

¶ *Glo. seq. notat quòd ex consuetudine, &c.*

e ¶ *Consuetudinem.*] Not. hic arg. optimum , quòd in absentia potest quis percipere beneficium sine peccato, si consuetudo sit: secus est de iure communi : vt infra de cleri. non resident. c. quia nonnulli. & cap. relatum.

Quæ in ecclesiarum.] In prima parte ponitur constitutio. In secũda eius cassatio. secunda: ibi, *Volentes igitur*. Abb. Sicu.

CASVS. Ciues Teruisini constituerunt, quòd si aliquis ad inopiam vergere se probabiliter allegauerit liberam habeat facultatem alienã di feudum quod ab ecclesia tenet. Peruenit hoc ad notitiam domini Papæ. Papa scribit super hoc epo Tridentino, volensque ecclesiarum indemnitati prouidere, decreuit huiusmodi constitutionẽ, & venditiones feudorum ecclesiasticorum factas sine legitimo clericorum consensu , vires aliquas non habere. Not. quòd constitutio facta in rebus ecclesiæ per laicos, non valet. Not. quòd feudum non potest vendi sine voluntate domini à quo tenetur.

f ¶ *Constituerunt.*] Quod eis licuit tam iure fori, quàm iure poli. Et vocatur ius ciuile, q̃ quisque populus [a] sibi constituit. Inst. de iur. nat. ẽ. 1. & dist. 1. ius ciuile. Sed ex hoc statuto nullum præiudicium ecclesiæ generatur , vt hic, & 96. dist. bene quidem. etiam si in vtilitatem ecclesiæ redundaret: si auctoritas Papæ non interueniret: vt in cap. bene quidem. & infra eo. c. ecclesia S. Mariæ. & 10. dist. ca. 1. & infra de sen. & re iud. c. cum causa. a An populꝰ Romanꝰ possit hodie cõdere legẽno. Ioan. & Bar. Brix. 1 2. dist. ca. 1. & Azo. C. de leg. & constit. l. vlt. Io. And.

g ¶ *Ad inopiam.*] Si culpa sua eget, indignum est ei subueniri. [b] ff. de posi. l. bona fides. arg. op. ad hoc 86. dist. non satis. vel si suo vitio incidit in egestatem. & est simile infra de consue. c. ex parte. b Eleemosyna tamen ei dari debet. 42. dist. quiescamus.

¶ *Glo. seq. tractat de alienatione feudi infeudatione, & datione in dotem. dat simile de vsuario & emphyteuta. In fine recit. per quæstionem an vasallus inuito domino feudo renunciet. tenet quòd non, allegat vnam l. in contrarium.*

80 h ¶ *Alienandi feudum.*[Qui feudum alienat, cadit à iure feudi, & dominus illud alij concedere potest. ẽ. de feu. c. 2. & in lib. feu. in tit. de alie. feu. consti. si clientulus. sed alij in feudum dare potest: vt in d. con sti. si clientulus. & in consti. Lotharij imperialis. nec feudum dari potest in dotem. ẽ. de dona. inter vir. & vxor. c. nuper. Nec vsuarius potest vsum vendere irrequisito domino : vt instit. de vsu. & habi. in princ. Nec emphyteuta potest vendere meliorationes suas domino ir

Melchisedech præcesit legem.

Aeterna promittuntur in lege Euangelica.

† Addi põt c. 7. exrãt verba huius ca. ibi in glossa, quæ dicitur ordinaria. & c. 4. e. ti. in 1. compilat.

† Addi põt ca. 7. legẽtur hęc verba in ea q̃ dicitur glossa ordinaria. & c. 7. eo. titu. in 1. compilat.

† Facit l. cũ de indebito, vbi gl. ff. de probat. & in l. lege. §. cum quidam. vbi Bart. ff. ad l. Corn. de si car.

Universidad de Deusto
Biblioteca

requisito:quod si fecerit, dominus illud potest reuocare. C. de iure emphy. l. vlti. ĵ. de loca. cap. potuit. sed facta denunciatione domino, si dixerit se nolle emere, vel si à denunciatione duorum mensiũ spatium sit elapsum, potest vendere cui vult, dummodo non vendat personis prohibitis. ĵ. de loca. & condu. c. potuit. quæ decre. Greg. est, & in prædicta l. Renuncia re autem feudo vasallus non potest inuito domino: cum eius fauore introductum sit, vt vasallum habeat. ar. C. de act. & oblig. l. ficut in initio. Arg. contra. ff. de ope. libe. l. interdum.

ADDITIO. Dic qđ ista l. interdum. nó bene facit pro opi. glo. quia loquitur de operis promissis per liberum. facit melius in l. soluendo. ff. de nego. gest. & l. imperialé, de prohi. feu. alie. per Fri de. colla. 10. & ibi Bald.

¶ *Gl. sc. reci. per quæstionem an consensus sufficiat.*

a ¶ *Personarũ assensu.*] Nó tamé sufficeret omnium consensus in hoc casu: qa alienatio facta de consensu omnium citra formam debitã, nulla est. 12. q. 2. sine exceptione. & 10. q. 2. hoc ius porrectum. & C. de sacrosanct. eccle. auth. iubemus. in fi. & infra de re. eccle. nó alie. c. dudum. lib. 6. sed si cõmunis forma seruata esset, teneret venditio. ĵ. de iis quæ si. à præla. sine consensu c. cum nos. sed si læsa esset ecclesia, restituitur in integrum. infra de in integ. resti. c. requisiuit. & infra de emptio. & vendi. c. cum dilecti.

ADDITIO. Hæc gl. nó valet in feudo ecclesiastico quod de cõsensu eccle. à qua tenetur, vendi potest, nec alienatur, immo idem dominium remanet penes ecclesiam. infra de feu. c. 2. de dona. per tuas. dictum ergo Io. tunc procederet, quando ageretur de transferendo directo dominio in emptorem. Ioan. And.

C *Vm accessissent.*] Diuiditur in tres partes. In prima parte ponitur allegatio pro primicerio, in secũda pro capitulo: ibi, *Fuit*. In tertia definitiua commissio: ibi. *Quocirca*. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam canonici Tulleñ. olim significauerunt domino Papæ quòd primiceriatus Tulleñ. tanto tempore vacauerat quòd ipsius collatio ad dominum Papam fuerat deuoluta: vnde Papa mandauit quibusdam, vt super hoc inquirerent veritatem, & si vacauisset tanto tempore q̃ secundum Lateraneñ. concilium ad dominum Papã collatio fuisset deoluta, ipsi personam idoneam de personatu ipsius inuestirent. Cum autem super hoc executores procedere vellent, ex parte capituli fuit propositum coram ipsis, quòd rescriptum non valebat veritate tacita impetratum: quia de communi consensu canonicorum Tulleñ fuerat constitutum ne dignitas illa esset vltra vltra in Tulleñ ecclesia: & ipsa constitutio fuerat per sedem Apost. confirmata. propter quod euidenter patet quòd primiceriatus tanto tempore nó vacauit sicut fuit falsò domino Papæ suggestum: Propter qđ negotiũ delatum est ad dominum Papam: coram quo omnia ista fuerunt proposita. vnde mãdat Papa quibusdã, vt si constiterit canonicos Tulleñ. cõmuniter statuisse ne primiceriatus esset vltra vltra in ecclesia Tulleñ. & statutum ipsum auctoritate Apostolica confirmatũ fuisse, illud faciant in suo robore permanere, nisi postmodum dicti canonici cõtrauenerint aliquẽ in primicerium eligẽdo. Not. quòd primicerius dicitur habere officium. Not. quòd qui facit cõtra priuilegium, amittit vires priuilegij, & sic nota q̃ ius perditur per abusum. Not. q̃ facilius aliquid immutatũ reducitur ad pristinum statum, quàm q̃ immutetur.

b ¶ *Vacauisset.*[Nulla iusta causa impediẽte: alias non curreret tempus. ĵ. de concess. præb. & eccle. non va. quia diuersitatem. argum. ad hoc 28. dist. de Syracusanæ. & 2. q. 6. anteriorũ. §. ad hoc. Et si Papa interdicat aliquibus ne eligant sine suo mandato speciali, tẽpus scilicet trium mensium statutum à canone eis currit, nisi intra id, tempus postulauerint licentiam eligendi. infra de elect. c. vlt. Greg.

c ¶ *Constitutum.*] Ac ipsum statutum per sedem Apost. confirmatum fuerat.

An canonici possint p se minuere præbendas & dignitates in consulto Papa.

¶ *Glo. seq. quærit allegans negatiue, ponit opi. Ioan. & vacillando solũit, in fine glo. ponit triplicem effectum confirmationis ex certa scientia.*

d ¶ *Confirmatum.*] Sed nunquid canonici p se possunt minuere præbendas, vel dignitates tollere sine licẽtia domini Papæ: Videtur q̃ nõ: quia nec augere possunt. ĵ. de consue. c. cum olim. & de vi. & hon. cle. c. quoniam. vt ait. 22. dist. ca. 1. quia honor ecclesiæ potius debet augeri q̃ minui. infra eo. c. ex parte. vbi est expressum q̃ non. & de consue. dist. 1. vasa. ver. in hoc enim. & infra de ver. signi. c. vlt. & qa temporibꝰ nostris potius addi reuerentiam cupimus, quàm minui. 25. q. 1. quæ ad perpetuam. & q. 2. quæcũque. Vnde nec eps potest omittere quin statuat archipresbyterum: quasi solus ipse sufficiat. infra de offi. archipresb. c. vlt. & melius est qualemcũque eligere quàm ordinem plenum non esse. ff. de decurio. l. generaliter. §. pen. Ad hoc dixit Io. q̃ ex causa possunt minuere: vt infra de institit. c. 1. & c. auctoritate. & infra eo. c. proxi. & đ auctoritate episcopi. 21. dist. in nouotestamento. Et q̃ possunt vnã dignitatem tollere vel diminuere, vel mutare præbendas. probatur 16. q. 1. præcipimus. & infra de excess. præla. c. sicut venire. & ff. cõia prædl. l. si qs duas. §. 1. & ff. de neg. gest. l. cum alicui. infra de præben. c. vacante. & 63. dist. c. quia sancta. §. verum. & 67. dist quorũ vices. & c. corepiscopi. & in prædicta decretali Honorij. infra eod. c. exparte. vbidicit: licet non sint eius redditus diminuti. & ita videtur q̃ potuissent, si fuissent diminuti. Io. Sed verius credo, quòd nó possint sine auctoritate Papę, ne quandoque in fraudem hoc facerent, & causam subiicerent, cũ non esset. & hoc idem dicitur de cõsensu episcopi. arg. optimum infra de ver. signi. c. vlt. Quod ergo inutile fuit, hic cõfirmauit auctoritas dñi Papæ ex certa scientia. arg. 16. q. 1. c. vlt. sicut. & datur actio ex nudo pacto si iuuetur auctoritate legis vel principis. ff. de pactis. l. legitima. Vel tenẽ vt dixit Io. qđ possunt iusta ex causa, aliàs non. arg. infra. ca. proxi. ver. nisi in tantum. à contrario. Dignitatem tñ nó credo quòd possint creare vel supprimere sine auctoritate Papę vt hic dicit: nec diminuere: numerum iuramento firmatum, cui confirmatio sedis Apost. accesserit, huiusmodi clausula adiecta, scilicet quòd si secus fieret, nó valeret. ĵ. de præben. c. dilecto. à contrario. Nota quòd confirmatio siue constitutio dñi Papæ valet vt confirmet infirmũ 2. q. 1. in primis. & 3. q. 6. hoc quippe. Cõfirmat etiam & supplet defectum solẽnitatis omissæ. ĵ. de transac. 1. Itẽ valet vt đ beneficio illo, quod ex certa scientia confirmatur, postea directè an licitè sit acquisitum, an non, sine nouo mandato non cognoscatur. ĵ. de confir. vti, vel inuti. ca. 2. Si vero sub hac forma cõfirmamus sicut iuste possides: talis confirmatio modicum operatur, vel nihil. ĵ. de confir. vti. vel inuti. cap. 1. de qua confirmatione habes. infra de conces. ꝑben. & eccle. non va. c. quia diuersitatem.

¶ *Glo. seq. arguit pro vnico actu, & c. allegans sex iura, ad contrarium allegans quatuor: demum ponit quatuor opin. Vin. Io. Tancred. & aliorum, quarum quælibet distinguit.*

e ¶ *Contrauenerunt.*] Videtur quòd priuilegiũ vnico actu perdatur: vt hic. & infra c. proxi. & infra de præben. c. pro illorũ. & 11. q. 3. priuilegium. C. de iure dom. impe. l. 2. & C. de iis qui p me. iudi. non ap. l. is qui. & C. de pact. inter empt. & vend. l. commissoriæ. Argumentum contra, quia delictum personæ, & c. 16. q. 6. si episcopum. ĵ. de arbi. c. cum tempore. infra de priuil. c. accedentibus. & c. si de terra.

priuilegium á vnico actu perdatur.

Vincen. distinguit, aut datur priuilegium ad faciendum, aut ad non faciendum. Si datur ad faciẽdum, & is qui impetrauit, spatio decem annorum non vtitur eo, perdit illud. ff. de nundi. l. 1. Si vero datur ad non faciendum, si Papa reseruauit sibi aliquid iuris in eo, non potest tali priuilegio renunciari expresse. infra de arbitr. c. cum tẽpore. sed si nihil sibi reseruauit, puta quia dedit priuilegium de nó dãdis decimis: tũc nó perditur nisi legitimo tempore, silicet si quadraginta annorũ spatio fecerit contra priuilegiũ decimas soluẽdo. infra de priui. c. accedentibꝰ. & c. si de terra. & 7. q. 1. quàm periculosum. Sed ibi sufficit q̃ semel renunciet, scilicet circa beneficia. Si datur ad excipiẽdum, perpetuũ est: quia quæ temporalia sunt ad agẽdũ, perpetua sunt ad excipiendum. ff. de do. excep. l. pure. §. vlti. quod est verum si nemo agat. sed si agat, & non excipitur contra agentem, perditur priuilegium. ff. de procurat. l. Pomponius. §. ratihabitionis. & ff. de condi. inde. l. si is qui.[a]

a An & qñ priuilegium

Ioannes dixit q̃ si ille qui impetrauit priuilegium directe obuiauit priuilegio, perdit illud vnico actu tantũ: vt hic. & infra c. pxi. & ĵ. de præben. c. pro illorum, secus si non. seruat illud: vel si non tuetur se illo: tunc enim perdit legitimo tempore. ĵ. de priuile. c. accedentibus. & c. si de terra. Magis enim delinquit qui directe venit ɔ. priuilegium, quã ille qui nõ vtitur illo. arg. ad hoc 84. dist. qsquis. & de sent. excom. c. contingit. a.

Alij distinguunt, an priuilegium sit onerosum: & tunc vnico actu tolli tur. an sit fauorabile: & tunc non perditur vnico actu.

T. melius videtur dicere, si priuilegium datum est fauore personæ seu personarum, quale fuit hic, & in similibus concordantiis perditur vnico actu. Si datum est fauore ecclesiæ siue instituti religionis, vt sunt priuilegia de non soluẽdis decimis & similibus: nõ tollitur nisi legitimo tempore, vt dictum est. Et hęc opinio Tan. habetur his versibus.

Priuatam legem tollit contrarius actus.
Si personalis sit, si patet esse realis:
Tunc nõ perditur, nisi præscripsisse probetur.

Melius videtur dicẽdum quòd sicut sunt diuersa priuilegia in diuersis casibus concessa, quodlibet priuilegium locum habeat in suo casu: sicut vides in præscriptionibus, quæ diuersa tempora requirunt. Dic vt infra de deci. c. suggestum.

¶ *Glo. sequens obiicit, & soluit.*

a *Eligendo.*] Videtur quòd talis electio non deberet valere, quia nõ ĩa dignitas sine licentia Papæ cõstitui non potest. ĵ. de consue. c. cum olim. 22. dist. c. 1. Sed hæc electio videt de nouo esse creata, & sine licẽtia ᵇ Papæ non dicitur noua dignitas: sed ex consequentia antiquæ dignitatis possunt eã resumere. argum. ad hoc. ĵ. de feu. c. 2. & ĵ. de Iudæ. c. consuluit. & ff. de noui operis nunciatio. l. 1. §. si quis ædificium. Ber.

C *Vm M. Ferrariensis.*] Habet materiam prolixam & subtilem: & hoc dicit: Si capitulum contra suam constitutionem de certo canonicorum numero, aliquos recipit in canonicos, de superexcrescentibus fructibus eis prouidere tenetur. Ioan. An. Diuiditur in tres partes. In prima ponitur allegatio pro M. & sociis. In secunda pro capitulo: ibi, *Verum*. In tertia definitio: ibi, *Mandamus*. Abb. Siculus.

CASVS. Canonici Ferrarienses vt maioribus redditibus abundarent, statuerunt 14. præbendarum numerum in ecclesia Ferrarieñ. præter illud quod communi mensæ communiter deputarant, cõtra antiquam consuetudinem ecclesiæ. postmodum quadam præbenda vacante in ipsa ecclesia, canonici contra consuetudinem ipsam volũtarie venientes, M. & quatuor socios suos receperunt, nullis præbendis assignatis eisdem: & quamuis redditus illorum essent quamplurimum augmentati, noluerunt tamen eisdem de superexcrescentibus redditibus prouidere: & ideo inter dictos quinque & capitulum quæstio super hoc mota fuit coram Ferrarieñ. episcopo. tandem ad sedẽ Apost. quæstio est delata. coram domino Papa omnia ista fuerunt ex parte illorum quinque proposita. & ex aduerso ex parte capituli fuit propositum, quòd in Ferrarieñ. ecclesia 14. præbendarum numerus fuerat constitutus, & à sede Apostol. confirmatus: tandem cum vna præbenda in eadem ecclesia vacaret, ad instantiam quorundam receperunt duos in eandem præbendam, & postmodum ad preces episcopi dictum M. & quendam alium sine præiudicio cõstitutionis prædictæ in canonicos receperunt: ita tamen q̃ ipsi de canonicatu nil reciperent donec primi duo essent præbendas integre assecuti, & redditus qui per eorum industriam excreuerunt, deputauerunt communi mensæ, quæ minus sufficiens erat: quos quinque canonici sibi contra ꝓdictam constitutionem petebant in beneficium assignari. Istis & aliis allegatis mandat Papa iudici, vt cum in cõstitutione prædicta etiam confirmatione Apostolica, vel fuerit vel esse debuerit sicut consuevit expressum, nisi in tantum excreuerint Ecclesiæ facultates, quòd pluribus possint sufficere competenter: & ipsi canonici contra consuetudinem suam receperunt quatuor ad vacaturas præbendas vltra numerum constitutum: faciat superexcrescentes redditus prædictis quinque canonicis assignari: ita quòd si ex eis æquales cum aliis possint habere præbendam quod superfluum fuerit, in communes vsus conuertatur, antiquis canonicis præbendas suas percipientibus consuetas: reuocato in pristinum statum quicquid ab alterutra partium in præiudicium alterius post motam quæstionem coram episcopo Ferrarieñ. circa præbendas vel possessiones fuerit attentatum.

Nota quædam notabilia in hac decretali. Primo q̃ protestatio non prodest illi qui facit contra ipsam protestationẽ. Itẽ vbi certus canonicorum numerus constituitur vel confirmatur, conditio illa, nisi in tantum excrescerent, & c. subintelligitur, etiam si non apponatur. Itẽ lite mota nihil est ab alterutra partium innouandum in præiudicium alterius.

¶ *Glossa seq. recit. per q. an sine mandato iste M. & c.*

b ¶ *Sociis.*] Et licet M. haberet mandatum: tñ sine mandato pro sociis absentibꝰ agere posset, cũ essent consortes eiusdem litis: quia agebant vt eis fieret cõiectio de fructibus superexcrescentibus: tñ cauere debet de rato c. vt C. de consor. eius. lit. l. 2. & est speciale: alias non admittitur ad agendum sine mandato nisi esset coniuncta persona. ff. de procura. l. sed hæ personæ. in princ. & infra tit. proxi. cap. nonnulli. Et in alio est hic specia le: quia post litem cõtestatã datur cautio: quod est contra id quod legitur ff. de procur. l. Pomponiꝰ. §. ratihabitionis. Sed illa lex, Pomponius. loquitur quando per ꝓcuratorem lis est contesta. Vinceñ. Sed non credo q̃ ista sit talis causa: quia quilibet agere poterat pro se, & sine aliis. & iste M. habebat mandatum ab aliis. alias non fuisset admissus procurator. Ber.

c ¶ *Eo.*] id est, intantum.

d ¶ *Quo.*] id est, inquantum.

e ¶ *Consuetudinem.*] Hoc non multum noceret, dummodo ex causa hoc faceret: vt dictum est supra. c. proxi. arg. ff. de decr. ab or. fa quod semel. & in auth. vt decer. fit nu. cleri. coll. 1. ver. nõ enim, & c. & infra de insti. c. 1. & c. auctoritate.

f ¶ *Prouidere.*] Subaudi quòd ille M. cum sociis suis petebat ex illis fructibus superexcrescentibus sibi præbendas assignari.

¶ *Glo. seq. reci. per. c. bieff. quæ tripliciter soluitur.*

g *Ad eam.*] Si hoc esset verum, talis receptio non valebat. ĵ. de præben. maioribus. & c. tuę. Sed probata nõ fuit hæc forma: sed hoc obiicere non poterant: quia fatebantur se fecisse contra constitutionẽ Turo. concilij. infra de præben. c. maioribus. quare non essent audiendi. de conces. præb. & eccle. non va. cum sup quastione. & sic repelluntur suam turpitudinem allegantes. ĵ. de don. c. inter dilectos. đ Vel dic ad eam, id est, ea vacante elegerunt duos simpliciter in canonicos.

d Concor. l. transactione C. de transac. & l. mercatię. C. de condit. ob. tur. cau.

ADDITIO. Vel dic secundum Inno, quòd forte ambo diuidebant præbendam: sed simpliciter fuerunt electi in canonicos, & non ad ipsam diuidendam: sed postea inter sed ordinauerunt de præbenda diuidenda: quod fuit illicitum: sed quia isti actus fuerũt diuisi, ideo secundus non nocuit primo. ad hoc de rerũ permu. ad quæstiones. dixit tamen plus sibi placere quod not. de præben. c. dilectus. 2. & cap. tuæ. & illud quod ibi not. maxime in decre. dilectus. Ioan. And.

¶ *Glo. seq recitatur per quæstionem.*

h ¶ *Alium.*] De quinto non fit hic mentio: quia forte capitulum contrabatur illum elegisse.

¶ *Glo. seq. notat protestationem non prodesse. allegat tria iura. in contrarium allegat quinque, & dupliciter soluit.*

i ¶ *Sine præiudicio.*] Hic ergo non prodest protestatio: quod est verũ quando est contra substantiam facti, vel rei super qua fit: vt si protestatus fuisset cum reciperet aliquẽ in canonicũ, vt non haberet præbendam: quæ substantia est negotij: quia qui receptus est in canonicũ, non debet carere præbenda: vt ĵ. de præb. c. relatum. Si vero protestetur sic, q̃ ea quæ dicit, non dicit animo contestandi litem: talis bene valet. Ioan. ĵ. de app. c. solicitudinem. & ĵ. de censi. c. olim causam. & ff. de condi. indebi. quod quis sciens. Arg. contra infra quod met. causa, per latum. & 31. q. 2. Lotharius. ff. quib. mod. pigno. vel hyp. solu. l. si debitor. §. 1. & ĵ. de in integ. restit. c. cũ veniissent. & ĵ. de ele. c. Cumana. circa finem. Solu. ibi protestatio non valet vbi protestãs per contrarium factum e directe obuiat suæ protestationi, vt in dictis decret. ca. soliticitudinem. & c. olim causam: nisi hoc faceret iusta de causa: vt in d. c. perlatum. & quandoque protestatio plus prodest quàm appellatio. C. de fil. famil. l. 2. lib. 10. Ideo potest dici quòd protestatio profuit cũ ipsi præbẽdas consuetas integre percipiunt, erũ si isti quinque de redditibus excrescentibus non percipiunt tantum quantum antiqui: sed tamen præiudicium fit eis quantum ad communem mensam

e Quod est proprie tunc qñ protestatio & factum se simul non cõpatiuntur vbi ergo duo pliciter inter ligi potest ali quid sec. ad de Albertiñ tract. de agnos asser. 10. q. 12. qu. 9. & Gersonẽ tract. de protesta. con sideraz. 3.

¶ *Glo. seq. distinguit canoniam à præbenda.*

k ¶ *Receperunt.*] Vnde eis prouidere debebant. ĵ. de præben. c. relatũ. & c.

& c.dilectus.1.& j. de concess.prēben.c.cum super quæstione.Et not. quòd aliud est canonia,& aliud prębenda.Canonia est ius quod prouenit ex electione & receptione in fratrem, vt hic.Prębenda est quæ procedit ex institutione & officio : qa ex quo quis facit officiū, debet percipere beneficiū. Vnde & laicus,vt dicit Vincē.potest habere prębendam , & potest esse prębendarius, sed non possit esse canonicus. infra de institit.c.ecclesia. Nota quòd omnis canonicus debet habere prębendā,sed nō conuertis. sola enim perceptio salarij non facit decurionem.ff.de decur.l.sola salarij.nec quicunque habet canoniā , habet vocem in capitulo.vt puer. infra de æta.& quali.ca. ex ratione.ff.de decur. l. spurij.

¶ *Glo.seq.obiicit & soluit.*

a ¶ *Nihil perciperent .*] Videtur quòd hoc fuerit simoniacum. infra de prębен.c.dilectus filius. T.Dic qđ intellexissent, & actūessēt interpartes. Facit ad hoc l.quodsi noluit. §. qa assidua.ff. de ædil. edict. not. Bart. in l.nemo. ff. de re.du. Ecclesia tot habeat ministros quot cōmode possint sustentari. Cōcor.tex. in l.obserua re. §. antequam. ff. de offic. procon. & in l. item eorum. §. 1.ff. de aqua plu. arcen. Cum super quæstione. Et not. quòd aliud est canonia,& aliud prębenda. Canonia est ius quod prouenit ex electione & receptione in fratrem, vt hic. Prębenda est quæ procedit ex institutione & officio : qa ex quo quis facit officiū, debet percipere beneficiū. Vnde & laicus,vt dicit Vincē. potest habere prębendam , & potest esse prębendarius, sed non possit esse canonicus. infra de institit. c. ecclesia. Nota quòd omnis canonicus debet habere prębendā, sed nō conuertis. sola enim perceptio salarij non facit decurionem. ff. de decur. l. sola salarij. nec quicunque habet canoniā , habet vocem in capitulo. vt puer. infra de æta. & quali. ca. ex ratione. ff. de decur. l. spurij.

¶ *Glo.seq.obiicit & soluit.*

b ¶ *Industriam.*] Hæc videbatur bona allegatio : quia si per ipsorum industriā redditus sunt augmentati,non debent compelli illos communicare aliis. C. de alluui. l. 3. & j. de in integ. restitu. c. requisiuit. in fin. aliàs. c. 1. & ff. de rei ven. l. cæterū. & nemo cōpellit ad cōmunionem. ff. de condi. indeb. l. si non sortem. §. si centū. ff. pro socio. l. qui admittitur. Papa tamē non admisit illam allegationē: quia prædicauerūt sibi eos recipiendo. Et tot ponendi sunt in ecclesiis quot ex earum fructibus possunt cōmode sustentari: vt j. de institu. c. 1. quia bene poterāt eis prouidere de cōmunibus redditibus: nec distinguitur hic qualiter redditus augmententur : nec refert ex quo augmentati sunt: vndecunque processerint, vt infra de ver. signifi. c. fi.

ADDITIO. Quòd si per industriam canonici sua prębenda augmentētur, sibi cedit, nec diuidere compellitur: secus si communitatis prędia vnius solicitudine augmententur: vt hic, secundum Host. Ioan. And. in nouella.

c ¶ *Possent sufficere.*] Arg. conditionem subintelligendam. vt 22. q. 2. beatus. ff. qui satisda. cog. l. vlt. infra de iureiuran. ca. quemadmodum. vbi de hoc. & infra de rescrip. c. 2.

Glo.seq.ponit opinionem quam reprobat.

d ¶ *Ad vacaturas prębend as .*] Per hoc quod dicit ad vacaturas, dicunt quidam, vt Papa Inno. 4. quod hæc decre. continet dispēsationē, & non ius commune. Sed non est verum, immo continet ius commune: eum ex confessione vtriusque partis cōstet illos fuisse receptos in fratres, & ad ius canoniæ. Sed hoc non est contra ius , qđ aliquis recipiatur in canonicum, & expectet prębendam : sed nullum percipere beneficium, si percipi possit, est contra ius. infra de præben. c. dilectus. 1. & c. relatum. quia aliud est canonia, aliud prębenda: vt dictū est supra eod. c. & ideo Papa mandat eis dari superexcrescentes redditus.

Glossa sequens quærit, & soluit.

e ¶ *Vltra numerum.*] Hic potest quæri vtrum isti q quotidie recipiūtur vltra numerum, habeant vocē in electione eporum vel aliorū plorum? Dico standum esse consuetudini: a & si nulla sit consuetudo , adhuc non credo qđ debeant vocari ad huiusmodi tractatus vel electiones, cum nondum habeant plenum ius, nec etiam possessionem.

Glo.seq.quærit, & dupliciter soluit.

f ¶ *Cum integritate.*] Sed cum canonici isti voluntariè receperunt quatuor vltra numerum constitutum auctoritate propria contra suā cōstitutionē, quare nō cōpelluntur cōicare suos redditus illis, vt sint oēs æquales, cum renunciare videant suo priuilegio. c. proximo? pōt rideri qđ ipsi hoc nō petierūt: vt in littera patet. & cōdemnatio nō debet fieri nisi quatenus petitum est : vt infra de ord. cog. c. cum dilectus. Vel dicas quod si etiam petitum fuisset, non debebant cōdemnari: quia nō fuerunt recepti vltra numerum prębendarum, licet vltra canonicorum numerum: vt satis apparet in littera ipsa: vt dicitur supra eo. c. in notula, per hoc.

¶ Idem abbati & conuentui Sancti Syluestri.

¶ *Statutum generale laicorum ad ecclesias, vel ecclesiasticas personas, vel earum bona in earum præiudicium non extenditur : nec speciale etiam si earum commodum & fauorem concernat. hoc dicit, quo ad intellectum. Abb. Siculus.*

CAP. X.

Ecclesia †sanctæ Mariæ : & infra. ¶ Nos attendentes quòd laicis, (etiam religiosis i) super ecclesiis & personis ecclesiasticis k nulla sit attributa facultas : quos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi, à quibus si quid motu proprio statutum fuerit quod ecclesiarum etiam respiciat commodum & fauorem, nullius firmitatis existit † nisi ab ecclesia a fuerit approbatum. Vnde statutum b Basilij † de non alienandis prædiis rusticis, c vel vrbanis ministeriis d , & ornamentis e ecclesiarum; illa reprobatum fuit potissima ratione , quòd auctoritate nō fuit Romani Pontificis roboratum, ¶ Quod à senatore factum fuerat in præiudicium monasterij non conuenti f nec confessi g vel conuicti, in irritum reuocantes, easdem possessiones restituendas sibi sententialiter definimus.

¶ Idem vniuersis doctoribus Parisius commorantibus.

¶ *Pœna simpliciter apposita propter consumaciam, in dubio intelligitur temporalis, & non perpetua.*

CAP. XI.

EX litteris † vestræ deuotionis accepimus: & infra, ¶ Licet à vobis fide h prædicta fuerit constitutum, vt si quis magistrorū ordinationi vniuersitatis ipsorum duceret resistendum: & primo, secundo, tertiòve i commonitus infra triduum k vniuersitati parere contemneret magistrorum, extūc beneficio societatis eorum in magistralibus priuaretur : & ob hoc magister G. fuerit eorum communione priuatus . ¶ Quia tamen constitutum non fuit, vt in perpetuum l huiusmodi priuatio perduraret : cum tam iuris canonici m quā nostri moris existat, vt is qui propter contumaciam communione priuatur, cum satisfactionem congruam exhibuerit, restitutionem obtineat: Mandamus quatenus supradictum magistrum statutis vestris nunc humiliter parere curantem , ad communionis vestræ consortium in magistralibus admittatis n.

¶ Honorius tertius episc. & cantori Cabilon.

¶ *Non possunt canonici sine causa restringere numerum canonicorum seu prębendarum. Abb. Sicu.*

CAP. XII.

EX † parte episcopi Eduensis fuit propositum , quòd canonici Eduen , propriis commodis inhiantes o, prębendarum numerum ab antiquo in ecclesia Eduen. statutum (licet non sint eius diminuti p redditus) restringuntur vltra numerum constitutum auctoritate propria contra suā cōstitutionē, quare nō cōpelluntur cōicare suos redditus illis, vt sint oēs æquales, cum renunciare videant suo priuilegio. c. proximo? pōt rideri qđ ipsi hoc nō petierūt: vt in littera patet. & cōdemnatio nō debet fieri nisi quatenus petitum est : vt infra de ord. cog. c. cum dilectus. Vel dicas quod si etiam petitum fuisset, non debebant cōdemnari: quia nō fuerunt recepti vltra numerum prębendarum, licet vltra canonicorum numerum: vt satis apparet in littera ipsa: vt dicitur supra eo. c. in notula, per hoc.

¶ *Glossa sequens notat & signat contrarium.*

g ¶ *Post motam quæstionem.*] b Not. qđ quicquid in præiudicium alterius partis lite pendente fit, debet in irritum reuocari. j. vt lit. penden. ca. ecclesia sanctæ Mariæ. infra de despon. imp. ca. ad dissoluendum. in fine. & C. de rei. vend. l. si fundum. c & l. certum. 11. q. 1. quia res. Arg. contra infra de resti. in integ. c. cum venissent. in fine.

h ¶ *Circa prębendas.*] Vt si aliqua prębenda de antiquis vacauit lite pendente: & illa forte sit alij assignata : vel si aliquis possessiones illas quas petebant, sibi in beneficiis occupauit : totum debet in irritum reuocari.

Ecclesia sanctæ Mariæ.] Famosa est hæc decre. & cōmuniter sic sūmatur. Causæ ecclesia rum per constitutiones laicorum definiri non debent. Diuiditur principaliter in duas partes: in prima ponitur duplex definitionis motiuū . In secunda definitio : ibi, *Quod à senatore.* Abb. Siculus.

¶ Casus sic ponitur. Ecclesia sanctæ Mariæ in via lata mouit quæstionem contra Ioann. de Archeia super quibusdā possessionibus coram iudice delegato à Rom. senatore, litē pendente. Idem Ioan. possessiones illas transtulit in monasterium sancti Syluestri, tandem absolutus fuit idem Io. appellatum fuit ad senatorem, coram quo idem Io. dicebat se non esse conueniendum: quia non possidebat illas possessiones. Demum senator Romanus occasione cuiusdam statuti in quo continebatur, qđ si quis rem litigiosam lite pēdente trāsferret: in aliū, illa possessio deberet auferri possessori & petitori dari: spoliauit monasteriū possessionibus illis, & restituit illas ecclesię sanctæ Mariæ, monasterio non citato vel cōfesso vel conuicto. Vnde monasteriū conquestum fuit domino Papæ. Papa considerās quòd laicis quātumcunque religiosis super ecclesiis & personis ecclesiasticis nulla est attributa facultas: & si ab illis proprio motu quid statutū fuerit quod etiā ecclesiarum vtilitatem respiciat & fauorem, nullius debet esse momenti, nisi per Romanā ecclesiam fuerit approbatum : (vnde statutū Basilij de non alienandis prædiis rusticis vel vrbanis, ministeriis & ornamētis ecclesiarum, licet in se bonum fuerit, illa ratione reprobatum fuit, quia per sedem Apost. non fuit roboratum) ideo qđ à senatore fuerat factum in præiudicium monasterij non conuenti, nō confessi, non conuicti, dominus Papa in irritum reuocauit, & eadem possessiones restituit monasterio supradicto. Not. qđ laici de rebus ecclesiæ, vel pśonis ecclesiasticis nihil disponere possunt in præiudicium ecclesiæ. Item qđ sententia lata contra absentem non citatum, non cōfessum, non conuictum, nihil valet. Item nota, quòd iudex ecclesiasticus potest retractare sententiam iniquam iudicis secularis.

i ¶ *Etiam religiosis.*] Sic ergo laici de rebus ecclesiæ nihil disponere possunt, siue in temporalibus, siue in spiritualibus: vt hic, & 96. dist. bene quidem. vnde hæc decretalis sumpta fuit. & j. de reb. eccle. non alie. c. cum laicis. quia ius spirituale, puta ius eligēdi in ecclesia collegiata, etiam si sit patronus, non cadit in laicum. infra de electio. c. sacrosancta. & cap. Massana. non obstante aliqua consuetudine : vt ibi dicit Gregorius. d Nec de re spirituali compromitti potest in laicum. infra de arbi. contingit. nec iudicare de rebus ecclesiæ possunt. infra de iud. c. decernimus.

¶ *Glo.seq.arguit, & remittit.*

K ¶ *Personis ecclesiasticis.*] Arg. quòd eodem iure censeri debent bona clericorum & ecclesiarum: vt infra de vi. & honest. cleri. ca. vlt. vbi de hoc.

¶ *Glos. seq.notat, & remittit.*

Ecclesia tot habeat ministros quot cōmode possint sustentari.

ADDITIO. Quòd si per industriam canonici sua prębenda augmentētur, sibi cedit, nec diuidere compellitur: secus si communitatis prędia vnius solicitudine augmententur: vt hic, secundum Host. Ioan. And. in nouella.

c ¶ *Possent sufficere.*] Arg. conditionem subintelligendam. vt 22. q. 2. beatus. ff. qui satisda. cog. l. vlt. infra de iureiuran. ca. quemadmodum. vbi de hoc. & infra de rescrip. c. 2.

Glo.seq.ponit opinionem quam reprobat.

d ¶ *Ad vacaturas prębend as .*] Per hoc quod dicit ad vacaturas, dicunt quidam, vt Papa Inno. 4. quod hæc decre. continet dispēsationē, & non ius commune. Sed non est verum, immo continet ius commune: eum ex confessione vtriusque partis cōstet illos fuisse receptos in fratres, & ad ius canoniæ. Sed hoc non est contra ius , qđ aliquis recipiatur in canonicum, & expectet prębendam : sed nullum percipere beneficium, si percipi possit, est contra ius. infra de præben. c. dilectus. 1. & c. relatum. quia aliud est canonia, aliud prębenda: vt dictū est supra eod. c. & ideo Papa mandat eis dari superexcrescentes redditus.

Glossa sequens quærit, & soluit.

e ¶ *Vltra numerum.*] Hic potest quæri vtrum isti q quotidie recipiūtur vltra numerum, habeant vocē in electione eporum vel aliorū plorum? Dico standum esse consuetudini: a & si nulla sit consuetudo , adhuc non credo qđ debeant vocari ad huiusmodi tractatus vel electiones, cum nondum habeant plenum ius, nec etiam possessionem.

Glo.seq.quærit, & dupliciter soluit.

f ¶ *Cum integritate.*] Sed cum canonici isti voluntariè receperunt quatuor vltra numerum constitutum auctoritate propria contra suā cōstitutionē, quare nō cōpelluntur cōicare suos redditus illis, vt sint oēs æquales, cum renunciare videant suo priuilegio. c. proximo? pōt rideri qđ ipsi hoc nō petierūt: vt in littera patet. & cōdemnatio nō

Quod dicunt esse singulare hic Inno. & Pan. ad hoc scilicet quòd reuocantur attentata lite pendente quā attentans de perfidia notatur.

Vide de cler. excommuni. minist. illud. super glo. scilicet quia. Io. And. in no.

Ca. 5. in 3. compilatione, tit. de foro compe.

Quod dicunt. d iur. patr. nobis. Io. An. in no

a ¶ Ab

a ¶ *Ab ecclesia.*] Sic ergo quòd aliàs est infirmum, confirmatio Papę facit firmum. infra de transact. c. 1. De hoc dictum fuit supra eo. tit. c. cum accessissent.

b ¶ *Statutum.*] 96. dist. c. bene quidem.

c ¶ *Prædiis rusticis.*] Rusticum prædium appellatur, quod est sine aliquo ædificio. Vrbanum prædium vbi factum est ædificium, vt domus : vt ff. communia ; præ. vr. & ru. l. 1. & ff. de ser. rust. præ. l. 1. & per totū. & ff. de ser. vrba. præ. p totū.

d ¶ *Ministeriis.*] id est, vasis vel instrumentis.

e ¶ *Ornamentis.*] vt paliis & consimilibus, quibus ornatur ecclesia.

¶ *Glo. seq. exponit, obiicit, & soluit,*

f ¶ *Non conuenti.*] Bene dicit, non conuenti, quia conuentio siue citatio est principiū siue fundamentum ordinis iudiciarij a. Primo enim est quis citādus: vt infra de maio. & obe. c. inter quatuor. & j. de proba. cap. quoniam contra falsam. vbi cōsimilia per ordinē ponūtur, citationes & dilationes, & c. per conuētionem perpetuatur iurisdictio delegati. j. & ff. de fic. delega. c. gratum. Sed videtur quòd potuit procedere altera parte absēte, cū esset iudex appellationis. j. de app. ca. læpe. & c. interposita. & 2. q. 6. ei qui appellat. in prin. ibi appellatore cessante. & dicit lex, quòd quasi priuilegium est illius q cognoscit de appellatione, procedere altera parte absente. C. de temp. app. l. vlt. §. illud. Sed non est ita. semper enim quis debet citari, b quæcūque sit causa, etiam in causa appellationis. j. de appell. per tuas. immo non valet sententia vbi peremptorium edictum nō venit ad absentis notitiā, vel ad eius domicilium. ff. quæ sen. fine appel. l. 1. §. item cum ex edicto. Et. Ioa. de Archeia coram iudice appellationis erat, nec defendebat monasterium, quia dicebat quòd non possidebat.

ADDITIO. Vnde contraria locum habent quando est quæstio inter appellantem & appellatum, hic vero monasterium nec erat appellans nec appellatum, secundum Abb. Ioan. And.

g ¶ *Nec confessi.*] Et hoc verum est : quia nemo iudicandus est nisi conuictus vel sponte confessus, c quod si fiat, sententia nulla est. vt 2. q. 1. nos in quemquam. Per decre. quam habes j. vt lit. penden. c. ecclesia. intelligas finem istius capituli.

EX *litteris.*] Pœna priuationis à communione, quæ propter contumaciam ex constitutione infertur, temporalis est, & non perpetua. Ioan. And. Prima pars ponit statutum & factum ex quo surgit dubitatio. Secunda dubitationem soluit, duas rationes inducens. Secunda: ibi, *Quia tamen.* Abb. Sicu. Ista decre. erat in tit. de iureiur. in tertia compilatione.

CASVS. Magistri artium liberalium Parisius commorantes, à consuetudine antiqua in quibusdam articulis deuiauerāt. Vnde ipsi volētes consuetudinem pristinam reformare iuramēto interposito statuerunt, quòd si quis magistrorum ordinationi vniuersitatis ipsorum duceret resistendum, & tertio cōmonitus vniuersitati eorum parere cōtemneret, extunc consortio magistrorum priuaretur, propter qđ magister G. supradicta communione ipsorum fuit priuatus, tandem voluit obedire vniuersitati: sed vtrum debeat recipi dubitatur, quidam dicebant qđ sic debebat remanere priuatus. Alij dicebant quòd recipiendus erat ex quo volebat satisfacere. Alij dicebant qđ non posset recipi propter iuramentum absque licentia Papæ. Vnde Papa consultus respondet qđ constitutum non fuit, vt huiusmodi priuatio in perpetuum duraret, cum tam de iure communi, q̄ de consuetudine ecclesiæ extitit alias, & existat, vt qui propter contumaciam aliorum cōmunione priuatur, cū satisfacere voluerit, restitui debeat: Mandat dominus Papa, qđ dictum magistrum obedire volentem admittant in magistralibus ad consortium vniuersitatis. Not. qđ qui simpliciter à communione aliorum excluditur propter contumaciā, debet recipi cum satisfacere voluerit. Item nota qđ iuramentum est benigne interpretādum.

h ¶ *Fide.*] id est, iuramento.

i ¶ *Tertiove.*] Hæc est enim legitima & canonica citatio siue admonitio trina. 24. q. 3. de illicita. §. de conuentione. 16. q. 7. omnes decimæ. & 17. q. 4. de presbyterorum. quia vindictam semper debet præcedere monitio. 12. q. 2. indigne. in prin. infra de vi. & hon. cle. c. vlt. & infra de sen. excom. contingit. 2. & c. sacro.

k ¶ *Intra triduum.*] Nimis breuis fuit terminus, quia non poterat deliberare ad plenum, & ideo potuit in promptum incidisse periculum. simile 2. q. 6. anteriorum. primo respōso. vbi olim triduum dabatur ad appellandum , vnde dati fuerunt postea decem dies, vel saltem terminū decem dierum statuissent : quia illud tempus modicum appellatur. ff. de constitu. pecu. l. promissor. §. 1. & ꝑpter breuem terminum potest appellari. j. de dila. ca. 1.

¶ *Glos. seq. ponit opi. Inno. pro qua alle. 5. iura. Alle. in contrarium, & soluit.*

l ¶ *In perpetuum.*] Dicit hic Inno. tertius, qđ aliud est aliquem simpliciter excludere , & aliud in perpetuum excludere. simile 33. q. 4. nō oportet. 2. glo. in fin. & simile 1. q. 1. sunt nonnulli. ver. beatus. ibi, non dicit. & infra de dona. cap. pastoralis. sic ff pro so. l. coiri societatē. & 1. 3. §. 1. & in glo. Arg. contra. 50. dist. c. 1. in fi. ibi , non statuta , sed tēporaliter dilata credatur. & C. de pœ. l. seruus. in fin. ibi, eū qui aliquando. ex quo enim nō est tempus defi nitū, de quolibet tēpore intelligitur. 1. q. 1. eos. & ff. de euic. l. si rē. §. vlt. & infra de priuile. ca. quia circa. vbi verbū simpliciter positum ad futura tēpora trahitur, & generaliter intelligitur. Item inuenio quòd idem est perpetuo remouere quod simpliciter remouere: vt 1. q. 1. reperiuntur. in fin. & 79. dist. si quis ex episcopis. 10. q. 1. quia sacerdotes. 27. q. 1. de viduis. Ioan. & infra de coha. cleri. & muli. cap. clericus. Sed circa talia consideranda est natura siue causa cuiuscunque negotij. hic enim punitur pro contumacia, & non pro crimine: & contumacia sæpe purgatur , vt facile est videre in multis.

Terminus ad appellandum qualis taxandus.

Excludere simpliciter, & excludere in perpetuū an differant.

m ¶ *Iuris canonici.*] infra de sen. excō. c. per tuas. & j. de ver. signi. c. cum olim. & c. ex parte. ibi, est exemplum de contumacia & crimine.

¶ *Glo. seq. reci. per quæstionem.*

n ¶ *Admittatis.*] Non obstante illo mandato, si quid in medio tēpore deliquisset, posset repelli. infra de testi. cog. c. præterea. arg. ff. de tran sa. l. cum Aquiliana.

ADDITIO. Vide de iureiur. ca. veniens. super glo. 2. Ioan. And. in nouel.

EX *parte.*] Nō valet statutum per quod diuinus cultus sine causa diminuitur, etiam si super hoc interceſserit in forma cōmuni papæ confirmatio. Io. And. primo narrat factum corrigendum. In secunda corrigit. secunda: ibi, *Nolentes.* Ab. Sicu.

¶ Casus sic ponitur. Eduen. canonici, vt maioribus redditibus abundarent, numerum prębendarum in ecclesia Eduen. ab antiquo statutū restrinxerunt, licet redditus ipsorum nō fuerint diminuti: significauit hoc episcopus Eduen. domino Papæ. nolens igitur Papa cultum diuini numinis diminui, sed potius augmentari, mandat quibusdā vt antiquum numerum faciant in ecclesia Eduen. seruari: & si quas prębendas à tempore vltimi statuti vacasse inuenerint, personis idoneis illas conferant de consilio episcopi non obstante aliqua constitutione super hoc à canonicis ipsis facta, aut confirmatione à sede Apo. obtēta. Not. quòd numerus clericorum per solos canonicos non potest diminui: nec valet statutum super hoc factum, nisi Papa ex certa scientia illud confirmaret.

Ex hoc c. aperte colligitur nō valere statutū per qđ cultus diuinus fine causa diminuitur, etiamsi in forma cōmuni per Papam fuerit confirmatum.

o ¶ *Propriis commodis inhiantes.*] id est, cupiditati intendentes, vitium denotat. simile supra eo. c. cum omnes. & supra eo. c. cum M. Ferrariensis.

¶ *Glo. seq. infert à contrario, & remittit in fi. allega. c. contrarium.*

p ¶ *Diminuti.*] Secus si essent diminuti: quia tunc videtur qđ auctoritate epi possunt diminuere numerum. Arg. j. de vita & honest. cleri. c. quoniam vt ait. sicut augmētatis facultatibus plures possunt institui ēt vltra numerū statutum. 3. eo. c. cum M. arg. j. de cen. c. quāto. & 21. distin. in nouo. & C. de epis. & cle. c. in ecclesiis. de hoc dictum est supra eo. c. cū accessissent. dic vt ibi. Arg. contra. j. de ver. sig. c. vltimo.

¶ *Glo.*

Universidad de Deusto

¶ *Glo. fe q. reci. per quæstionem: de qua confirmatione loquitur littera.*

a Cócor tex. in l. & quia. cũ gl. in ver. nec ipsa lex. ff. de iur. om. iud.

Confirmatione.] sub forma communi impetrata: quia talis cõfirmatio nihil noui tribuit. ℣. de confir. vti. vel inuti. c. cum dilecta. §. nos igitur. vers. nolentes. & ℣. de cõcef. præb. c. ga diuersitaté. in fi. & ℣. de priuileg. c. ex parte. quia qui confirmat, nõ donat. ℣. de fid. instr. c. inter dilectos. §. cæterũ [a]. per tales cõfirmationes non intelligit Papa iuri alicuius derogare. infra de offi. ordi. ca. licet. §. 1. quia inde non debet nasci iniuria, vnde iura oriuntur. infra de accu. cap. qualiter & quando. 3. C. vnde vi. l. meminerint. Quando valet confirmatio Papæ, & quando nõ, dictum est supra eit. eo. cap. cum accessissent. & infra de confir. vti. vel inuti. cap. 1. & 2.

† Hunc tex. dixit Car. Floren. esse sin. ad hoc q̃ app. confirmationis intelligitur de confirmatione in forma communi.

b Et obtẽta fuit ista cõfirmatio tacita veritate de antiquo statuto': & quòd facultates ecclesiæ non essent diminutæ.

b ¶ *Personis idoneis.*] Hoc semper subintelligitur. infra de elect. cap. causam quæ. talib⁹ enim beneficia sunt conferenda: alias puniuntur dantes & recipientes. infra de elect. c. nihil est. & infra de præb. c. graue.

b Adde meliorem. gl. de iure in c. frater. in ver. auctoritate. 17. q. 2.

¶ *Cum consilio.*] De hoc traditur infra de elect. ca. ne pro defectu. & c. cum in veteri.

Quoniam constitutio.] Diuiditur: quia primo ponit causam constitutionis declarandæ. Secundo declarationem: ibi, *declaramus.* Tertio declarationis rationem: ibi, *Cum leges.* Abb. Sicu.

CASVS. Dñs Gregorius Papa fecerat quandam constitutionem in ecclesia sanctæ Mariæ maioris de vrbe, quæ constitutio est ℣. de maio. & obe. quæ incipit, statuimus. in qua dicitur q̃ presbyteri primũ locum obtinent: diaconi secundum: subdiaconi tertium: & sic de reliqs ordinatim, etiam si posterius admittantur: & qui maior est ordine, in portione percipienda sit potior, etiam si posterius sit receptus. Super ista constitutione dubitatur vtrum constitutio ista traheretur ad præterita, vel ad futura tantum. Dicit Papa, quòd constitutio ista sedis Apost. omnes adstringit, & nihil debet obscurum & ambiguum continere: & ideo declarat constitutionem prædictam, dicens quòd constitutio ista non ad præterita, sed ad futura tantum debet extendi: quia leges & constitutiones dant formam futuris negotiis, & non præteritis, nisi nominatim in eis dicatur, de præteritis negotiis. Not. quod constitutio Papę generalis est, & omnes ligat, cum sit iudex omnium. Item not. quòd qui ius constituit, debet ipsum declarare. Item constitutio debet esse aperta & clara. Item constitutio futura tantum respicit, nisi aliud caueatur ibidem.

d ¶ *Adstringit.*] Cùm sit iudex ordinarius omnium Christianorũ, & mater omniũ ecclesiarum: vt 9. q. 3. cuncta p̃ mũdũ. & si etiam aliquid graue præcipiat, faciendum est. 19. dist. in memoriam. & 100. di. ℣. morem. in prin. Et dic, omnes, scilicet de sua iurisdictione: q̃m potestates distinctæ sunt: 10. dist. quoniam. & ℣. de appel. c. si duobus. nisi forte ratione peccati. ℣. de iud. c. nouit. arg. & oẽs dignitates ordinis cuiuscũque ecclesia Roma. constituit. 22. distin. omnes. idẽ est in sententia Papæ: quia sicut ipse iudicat, alij iudicare debent. ℣. de re iud. c. in causis.

¶ *Glo. seq. recit. per q. qualis sit lex, vel contra.*

e ¶ *Ambiguũ.*] Lex enim siue cõstitutio debet esse honesta, & iusta, & nullam obscuritatem continere debet: & talis vt traditur 4. dist. erit autem. ne per obscuram constitutionẽ in laqueum incidamus. nemini enim debemus laqueũ iniicere. 27. q. 1. de viduis. 2. nec debet nos in ducere per legem obscuram vel dubiam ad id à quo nos cohibere debet. ar. infra de na. ex libe. ventre. c. vnico. & qui me defendere debet, non debet me impugnare. ff. si fer. ven. l. altius.

f ¶ *Declaramus.*] Bene dicit, declaramus: quia nullus alius posset eam declarare, siue interpretari: quia ad eum pertinet interpretatio, ad quẽ pertinet cõstituere. ℣. de sen. excom. c. inter alia. §. vt igitur. & 11. q. 1. c. clericũ. §. ex his omnibus. & C. de leg. l. 1. & vlti. & ff. de pto. stipu. l. in prætoriis. Et si super priuilegia. Apost. sedis quæstio oriatur, non vult Papa de ipsis per alios iudicari. infra de iud. c. cum venissent.

g ¶ *Constitutionem.*] quam habes infra de maio. & obe. c. statuimus.

¶ *Glo. seq. remittit cum seq. ad decre. c. statuimus.*

h ¶ *Præferendis.*] An plus debeant maiores minoribus percipere, dicemus super illa constitutione, statuimus.

i ¶ *Consuetis seruitiis.*] quid debeant minores maioribus: tractatur tã in textu quam in glo. 93. dist. c. à subdiacono. & de hoc etiam dicemus in illa constitutione, statuimus.

¶ *Glos. seq. notat, & duos casus excipit.*

k ¶ *Futura.*] not ergo constitutionem respice re futura tantum, & nõ præterita. sic supra eo. cap. cognoscentes. arg. 31. dist. ante triennium. aliàs, c. 1. & 82. distin. pro posuisti. nisi sit constitutio iuris naturalis, quæ etiam respicit præterita. infra de vsu. ca. cum tu. Vel nisi dicatur in ipsa constitutione quòd ad præterita trahatur. 10. q. 1. sic quidem. & infra de elect. ca. cum in cunctis. §. hæc sane. & C. de leg. l. leges. 2. & hic in fin. vbi dicitur, nisi de præteritis, & c. & infra de rescript. ca. ad audientiam.

DE RESCRIPTIS.

¶ *Viso de constitutionibus, quia parum est iura condere, nisi sint ministri qui ea exequantur: vt in ca. commissa. de elect. lib. 6. & in cap. vbi periculum. §. præterea. eod. titu. & lib. ideo post rubricam prædictã auctor intendit tractare de ministris iuris. Et quia vt plurimum dantur per rescripta, ideo præmittit hanc rubricam. Abb. Siculus.*

De hac materia tractatur 25. q. 1. & q. 2. per totum.

Sicut Romana.] Primo ponitur decisum exordium. Secundo consultatio: ibi, *Quæsitum.* Tertio responsio: ibi, *Inquisitioni.* Quarto responsionis ratio: ibi, *Quia.* Abb. Sicu.

¶ Casum sic pone, vt omnis tollatur dubitatio. Quidam propter suam culpam, quia sæpe deliquerat in appellando, priuatus fuit beneficio appellationis, vt puniretur in eo in quo peccauit, impetrauit indulgentiam vt sibi liceret appellare: & sic restitutus fuit iuri communi, vt posset appellare vt prius. Quidam alias impetrauit litteras contra istum: qui habebat indulgentiam super aliqua causa appellatione remota, vocatus fuit iste ad iudicium: confisus iste de indulgentia sua appellauit ad Papam. quæritur an tali appellationi sit deferendum? Respondet Papa, quòd tali appellationi non est deferendum, postquam appellatione remota causa iudici est commissa: quia speciale mandatum derogat generali. Not. quòd speciale mandatum derogat generali.

¶ *Glo. se. obiicit quòd indulgentia est superflua, ponit opinionem quam reprobat per finem c. & obiectioni dupliciter respondet.*

l ¶ *Vt libere.*] Ista indulgentia superflua videtur q̃ iure cõmuni libertas est appellare quãdocunque aliquis grauatur: aliàs non licet ante sententiã. ℣. de appella. c. vt debitus honor. olim indifferẽter & libere licebat appellare, nisi appellatio manifeste fuisset frustratoria. 2. q. 6. ad Romanã. & ℣. de appel. c. peruenit. sed q̃ de iure cõi competit, supfluũ est precibus impetrare. C. de thesau. l. 1. li. 10. & ff. ad munici. l. 1. §. celsus nõ ꝓbat. ergo fuit superflua. Quidã dicũt ad hoc vt indulgẽtia ista valeat, q̃ licitũ est huic appellare vbiq;, vbi ius inhibet appellare, puta ꝓp contumaciã, quia contumax non auditur appellãs. 24. q. 3. de illicita. [e] §. de cõuentione. ibi, quinimo. & aliquos tales casus inuenies 2. q. 6. c. ei qui appellat. §. sunt ẽt quorũ. Sed ista solutio stare non põt: qa dr̃ hic in fine, speciale derogat generali: qa ibi ista indulgẽtia cõcessa fuit ℣ ius cõmune: quia priuilegiũ dr̃ quasi lex priuata. 3. dist. priuilegia. sed priuilegiũ nõ tollitur p ius cõe, nisi de ipso priuilegio mẽtio fiat. arg. ℣. eo. tit. cum ordinẽ. & priuilegiũ non tollitur p aliud priuilegiũ, nisi fiat mẽtio in secundo de primo. ℣. de præscri. c. veniẽs. sed ille q̃ impetrauit causam cõmitti secundũ ius cõe, impetrauit appellatiõe remota: nec fecit mẽtionẽ de priuilegio pàrtis aduersæ: & tñ valẽt secũdæ litteræ: qa speciale derogat generali: & ita siue dicas q̃ litteræ secundæ fuissent priuilegiũ, siue rescriptũ secundũ ius cõe, non

† Adde gl. si. in clement. vt hi qui. in ver. in poste rum. de æta & quali.

† In quodã manuscri. vaticanę ita: de rescriptis, & eorum interpretationibus.

Constitutio an & quando respiciat futura.

†Post cõcil. Lateranen. sub Alexan. 3. par. 10. ca. 11. & c. 1. eo. ti. in 1. com pilatione.

c Faciet tex. in §. audient. in auth. de iud. coll. 6. & l. non solum. iuncta gl. in ver. restitue re. ff. de min. & l. intra mi noris, cũ gl. in ver. apparelare. eod. tit.

non potest stare hæc solutio. ergo necesse est dicere, quòd iste qui impetrauit vt generaliter posset appellare, impetrauit secundũ ius cõe: vt verum sit quòd speciale derogat generali. Potest ergo dici q̃ persona illa impetrans talis erat, quæ propter delictum & culpã suã non poterat appellare: quia fuerat ei interdictum appellare: vnde ius cõmune ex indulgẽtia redditur ei. & est simile. C. de inoffic. testam. l. si quando. & sic debet intelligi vt potius res valeat quam pereat: vt infra de priuil. c. in his. & infra de verb. sign. c. abbate. ff. de re dub. l. quoties. 2. Si ergo talis indulgentia emanauerit, vt liberè possit appellare: nihil aliud videtur principem concedere, nisi vt habeat consuetã & legitimam appellandi potestatem: vt dicit lex prædicta, si quando. & sic nullũ contrarium. Vel potest dici quòd solum ius cõmune indulgetur huic ad cautelam: quia solet plus timeri, & c. 23. distin. quanquam. & infra de iureiu. c. & si Christus. & ℣. de procu. quia in causis. & infra de hære. c. si aduersus. Et si hodie talis indulgentia concederetur, dicerem quòd liceret ei appellare, etiã si non grauaretur, nisi exprimeretur causa indulgentiæ ibi.

† Facit tex. in l. cum de lationis. §. cui fundum. & §. fe. ff. de fund. instr. & l. seruis vrba nis. §. si alij. ff. de leg. 3.

a ¶ *Quia speciale.*] infra de offic. lega. c. studuisti. & ℣. eo. pastoralis.

¶ *Glossa seq. circa reuocationem distinguit inter rescripta ad causas principales, ad causas appellationum, priuilegia, & litteras beneficiales in fin. soluit duo contraria de decre. ex tua. & decre. ex parte.*

b ¶ *Mandatum.*] circa reuocationẽ rescriptorũ siue litterarũ domini Papæ ita distingue. Et primo circa rescripta quæ impetrãtur de iure cõmuni ad lites cõtentiosas. Si primum rescriptum sit generale, & secundum speciale ab aduersario impetratum, secundũ valet, nõ primum: ita tamẽ quòd specificatio generalitatis nõdum sit facta vt hic, & infra eodem c. pastoralis. siue fiat mentio in secundo de primo, siue non: quia speciale mandatum, &c. Et si primum sit speciale, & secundum generale, idem iuris est, scilicet quòd speciale valet. infra eodẽ, c. abbatem. Si vero primum est speciale, & secũdum est speciale, si secundum expressam facit mentionem de primo, tunc valet secundum, & nõ primum. infra eod. c. cæterum. & infra de re iudica. c. inter monasterium. ℣. de offic. deleg. c. corã. & c. proxi. aliàs si non facit mẽtionem, valeret primũ, & nõ secũdum per iura proxime dicta. & hoc intellige in negotiis iam cœptis citatione iam facta. & de hoc nota. in fra de appellat. ca. vt debitus. in fin. illius not. & fi. & in illa not. sed nunquid. Si vero nec primum nec secundum est iudici præsentatum, & bene potuit præsentari: tunc valet illud quod primo iudici exhibitum est præsentatum secuta citatione, & ita alter potest præuenire primũ impetrantem, licet in secundo non fiat mentio de primo. infra de appellat. cap. vt debitus. hæc est opinio Papæ Innoc. tertij. Si vero primus impetrans non potuit suas litteras iudici præsentare, valebunt vsq; ad annum: & in hoc casu possumus adhuc seruare illa iura. infra eod. cap. fi autem. & cap. plerumque. dum tamen hoc fuerit publice protestatus, cum per eum nõ steterit quo minus suis litteris vteretur. infra de offic. or. pastoralis. in fin. & optime habes, quòd protestatio sit præmittenda necessario vbi currit tempus, nisi protestatio præcedat. infra de appella. cap. vltim. & infra de elect. cap. vlti. & 16. q. 3. c. placuit. §. hæc. de præscriptionibus. ver. is autẽ. aliàs si hoc nõ fuerit protestatus, valent secundæ, si iudici exhibeantur, & procedat sãltẽ ad citationẽ. sed si exhibuit primas iudici & citauit, nec potuit postea habere copiã iudicis intra annum: idem est dicendum q̃ expectari debet per annum, postea vero valent secundæ, nec amplius expectari debent iudices primi ne lites fiãt penitus immortales: & quia fit præiudicium ei qui nõ possidet in expectatione. Vel satis posset dici, quòd illa duo iura c. si autem. & c. plerumque. trahantur ad illam cõ stitutionem, vt debitus. hæc est sententia Papæ super decre. cęterũ. in fra eo. vt finis litibus citius imponatur. infra de dolo & contu. c. finẽ. & cap. venerabilis. & C. de iudi. l. ꝓperandum. in prin. [a] In litteris q̃ impetrantur ad appellationem, ſtandum est illis iuribus. infra de appel. cap. fæpe. & cap. oblatæ. & infra de confir. vti. vel inuti. c. bonæ. & in aliis constitutionibus promulgatis super appellationibus. Sup primo de primo, semper valet primum, & nõ secundum. [b] infra de præscri. c. veniens. hoc planum est. Si vero rescriptũ secũdum ius cõmune impetratur ℣ priuilegium, siue cõtra priuilegiatas personas, nõ valet rescriptum nisi faciat mentionem de priuilegio: quia tacita veritate obtentũ est: ita loquit ℣. eo. titu. c. cum ordinem. Si autẽ primũ rescriptũ sit impetratũ de cõmuni cõsensu partiũ: & altera pars aliis iudicib⁹ impetrauit causam cõmitti tacito de illo consensu, & in secũdis fiat mentio de primis, non valent secundæ, immo in expensis condemnari debet primo impetrãti. infra eo. tit. c. cæterum. infra de re iudicata. c. inter monasteriũ. & infra de offi. deleg. corã. In beneficiis impetrãdis si diuersæ litteræ à diuersis cõtra aliquam ecclesiam impetrãtur, nec in secundis fiat mẽtio de primis illæ solummodo valent, & ille illud beneficium obtinebit, qui primo litteras suas præsentauit. infra e. ti. c. capitulum sanctę crucis. & infra eod. c. abbatem. ad hoc facit infra de appel. c. vt debitus. Alij vero dicũt contrarium. Si vero in secundis fiat mẽtio de primis, seruabitur forma litterarum secundarum. arg. infra eod. ca. cum dilecta. Si vero aliquis litteras plures impetrat pro beneficiis pluribus obtinendis in pluribus ecclesiis: & in aliis non fit mentio de aliis: non valent secundæ, si iam receptus est per primas, nisi secundæ expressam faciant mentionem de sua receptione: vt infra ea. decre. Grego. cap. ci. in nostra. Item si impetrauerit primas, & ex eis obtinuit aliquas pensiones renũciando beneficio litterarũ, si alias post ea impetrauerit hoc tacito, nõ valent. infra eo. ad audientiam. 2. illa decre. infra de fil. presby. c. ex tua. non contradicit iis q̃ dicta sunt: quia ibi primæ litteræ continebant indulgentiã, vt ille posset dispẽsare cum filiis sacerdotum: secundæ continebant gratiam, sed de iure: & primæ erant generales, & quod per eas factum erat, nõ reuocatur per secundas: quia veritate tacita impetratæ fuerant: quia tacuit ille dispensationem factam cum illis filiis presbyterorum. si autem impetrasset contra alios cum quibus nondum fuerat dispensatum, bene valuissent litteræ illæ. Item illa infra de offic. deleg. ca. ex parte. nõ contradicit: quia & ibi vtrumque fuit speciale rescriptum, & quia primum prius fuit ibi præsentatum: & ideo non valuit secundum: quia non fecit mentionem de primo: vel quia de beneficiis loquitur, trahitur ad illam. infra eo. ti. c. capitulum sanctæ crucis. quia Papa non intendit aliquos grauare in receptione duorum: vt infra eo. ti. c. mandatum. & c. litteris. & c. abbatem. super hoc dic prout not. in c. illo. capitulum sanctæ crucis. Dicebat autem G. quod in litteris iustitiæ sola considerãtur repræsentatio: vt in c. vt debitus. de app. infra eo. capitulum sanctæ crucis. sed in litteris beneficiorum considerãda erat data. infra eo. e am te

De reuocatione rescriptorum accusata disputatio.

a Si vtrũque fit generale valet primo præsentatũ, & specificatũ citatione secuta, & ita possumus illi constitutioni, vt debitus. ℣. eod. c. pastoralis. in fine. Ioan. And.

b Nec est verũ quod dicebat melior. cum priuilegium fit. l. de primo in secundo non debere fieri mentionem: quia illud in legibus communibus fit in prima tis: vt etiam not. Lau. de off. deleg. ex parte. 1. Ioã. And. in no.

† Post concil. Laterañ. par. 7. c. 18. & c. 2. eod. tit. in 1. com pilat.

† Norbale.

† Vide notas huius lo ci.

EX † parte Conuentreñ. episcopi nostris est auribus intimatum, quòd cum de causa quæ inter G. & F. clericos vertitur super præbenda de Noualis, † cognoscens legitime eidem F. secundum tenorem litterarum nostrarum continentium quòd: si constaret ipsum F. de periurio esse conuictum, & perpetuo [c] illi renunciasse præbendæ, amoueretur ab ea, eo cognito & probato præbendam adiudicasset [+] eãdem: ipse in vocem appellationis prorupit: & ad te, quòd ei præbendam præcise & absque

CAP. II.

EX † parte Conuentreñ.] Diuiditur: quia in prima parte ponitur querela. In secunda prouisio. Secunda: ibi, *Verum.* Abb. Sicu.

CASVS. Est quidam clericus nomine G. qui impetrauit litteras ad episcopum Conuentreñ. contra quendam alium nomine F. super præben. de Noualis, sub hac forma. quòd si constaret ipsum F. de periurio esse conuictum, & perpetuo illi renunciasse præben. remoueretur ab ea. iudex in causa procedens: quia ei constitit de præmissis: ipsum F. eadem præben. priuauit: à qua sententia dictus F. appellauit: & ad archiepiscopum Cantuarieñ. litteras impetrauit sub hac forma, vt eidẽ præbẽdam & absque causæ cognitione præcise restitueret. episcopus Cõuentreñ. hoc intelligẽs significauit domino Papæ, qualiter in negotio ipso processerat. super hoc negotio rescribit Papa eidẽ archiepiscopo dicens, quòd nõ credit ita pcise scripsisse, & in huiusmodi litteris hæc conditio debet intelligi. Si preces veritate nitantur: etiã si nõ apponatur. Vnde mãdat Papa eidem archiepiscopo, vt inspiciat litteras Conuentreñ. episcopo directas, & si inuenerit quòd secũdum præ dictum modum eidem scripsisset: & in litteris ipsius F. nõ fuerit habita mentio priorum litterarum, sententiam episcopi Conuentreñ. debeat confirmare, & ipsum F. cum litteris quas impetrauit, ad sedem Apostolicam venire compellat. Bern.

Ex hac decretali nota quòd periurium repellit ab obtento beneficio. Item renunciatio priuat aliquem iure suo. Nota quòd Papa non scribit sine causæ cognitione, & si scribit, litteræ subreptitiæ sunt, & debent ad eum remitti. Nota quòd in litteris apostolicis intelligitur ista conditio. Si preces veritate nitantur: etiam si non apponatur. & sic nota quòd licet rescripta sint stricti iuris, quædam tamen in eis tacite intelliguntur. Not. quòd iurisdictio delegati prius considerãtur secundum precum veritatem, quam secundum formam scripturæ: & sic nota quòd rescriptum potius interpretandum est valere secundum rei veritatem, quàm secundum ordinem scripturæ. Not. q̃ iudex, qui vltimo datur, formam litterarum debet inspicere.

¶ *Glo. seq. quærit alle. pro & contra. ponit opinionem, & soluit distinguendo.*

c ¶ *Et perpetuo.*] Sed nunquid istorum altero probato potest episcopus ipsum remouere, cùm alterutrũ sufficiat ꝓ se. ℣. de iureiu. c. querela. infra de fideiuss. puenit. in fi. & 7. q. 1. quàm periculosum. & ℣. de restitu. ꝓpos. acceptã. Ita videtur per iura prædicta. & 48. dist. c. 1. sed ℣ videtur. Forma enim commissionis exacta diligentia debet obseruari. infra eo. cum dilecta. in fi. cũ episcopus nõ sua, sed delegãtis auctoritate

Universidad de Deusto

tate fungatur.ff.de officio eius cui man. est iu.l. & si pretor.& j. de offi. deleg.c.sane.Et dicũt quidam quod vtrumque probandũ est propter copulam [a] per leges illas.ff.de verb.ob.l.si qs ita.& Insti.de hære. inst. §. pe.Istud non credo,sed distinguo.Si coniunctim duo mãditur quorum neutrum per se sufficiat:sed si vtrumque probetur,sufficit ad remotionẽ: vtrũque probãdum est.arg.infra eo. c.olim.ita q incipias ibi a primo.l.a vitio falsitatis. arg. infra eo.e.inter cæteras. si talis sit filius sacerdotis, & in sacerdotio genitus: ista duo sufficiunt si probentur. supra de const.c.cum ac cessissent. §. quocirca. Sed si alterũ per se sufficit ad remotionem alicuius, sufficit si alterum probetur: licet copulatiue illa duo mandentur:vt hic, & consimilia.infra eod.inter cæteras.Si coniunctim mandentur : & coniunctiua ponitur pro disiunctiua: &,pro,vel.ff. de ver. sig. l. sæpe.& l. coniunctionem . & econuerso disiunctiua ponitur pro copulatiua. C. de verb. sign. l. cum quidam. & de cõse.dist.2. in calice. circa finem.& illa plura litas resoluenda est in singularitatem. infra de præben.ca. cum iamdudum. & infra de priuil. c.vt priuilegia. & infra de iudic.c.exhibita.& in fra de appel.c. significauit. vbi de hoc. & ff. de cõdi.& demon.l.falsa.in fi. & 1.dist.omnes leges. l.omnis lex.Præterea ea dem ratio quæ moueret delegantem, debet mouere delegatum.infra eod. cap. super litteris.in fine [b].mirabile esset si remaneret in ecclesia si probaretur periurus, licet non probaretur renunciatio vel econuersio:& certe nunquam fuit intẽtio domini Papę vt vtrumque necesse sit probare dum tamen alterum probetur:& ita certe sufficit alterũ probari,nisi Papa exprimeret hoc expresse. [c] Sed quod hic dicit,ita propositum fuit:& ita Papa factum solummodo respexit sicut fuit ei propositum:& hoc innuit illa littera ,eo cognito & probato:non dixit,his cognitis & probatis.

a Adde hoc vt delegat[a] possit cũ remouere , secus j. ordinario: qđ facis posset sustinere secũdũ vsum. cũ tamen placeret quod infra dicit glos.& idem Phi.Io.And. in no.

† Et iure ciuili nisi hæc clausula inseratur rescripto, nõ valet rescriptũ. l. vlt. C. de diuer.rescript.

† Post concil.Lateran. par.7. c. 9.& c.3.ct.in 1. compilat.

b Facit gl.cũ tex.in l. delegate. j. verb. cessatario & ibi Bar.ff. de noua.

c Forsan parte se ad hoc expresse adstringẽte cui mos gerendus est.infra de prob.c.licet. Io. And. in no.

causæ cognitione restituere [a] litteras [b] nostras reportauit: & infra. ¶ Verum quoniam non credimus ita præcise scripsisse , & in huiusmodi litteris intelligenda est hæc conditio [c] , etiam si non apponatur : si preces † veritate nitantur : Mandamus quatenus inspectis litteris quas episcopo prædicto direximus , si inueneris, quòd secundum prædictum modum ei scripserimus, & in litteris quas præfatus F. reportauit , non fuerit habita mentio priorum litterarum : sententiam præfati episcopi confirmes, & sæpedictum F. cum litteris nostris quas tibi detulit, ad præsentiã [d] nostram venire compellas.

¶ Idem Vvintonien.episcopo.

¶ Si in secundo rescripto per aduersarium impetrato , non fiat mentio de primo : valet primum , & non secundum : alias valet secundum. Et si primum fuit impetratum communi consensu partium , non valet secundum impetratum per alteram partem hoc tacito.

CAP. III.

CAeterum † [e] si aliquis super aliqua causa ab Apostolica sede impetrauerit [f] litteras , & aduersarius [g] eius eandem causam postmodum obtinuerit committi alius, de commissione priori non habita mentione:priores [h] iudices ad decisionem causæ possunt procedere , nec secundæ litteræ obtinent alicuius roboris firmitatem. ¶ Si vero in secundis litteris habeatur mentio de commissione priori , prædicta causa a priorum est exempta iudicio [i] : cùm eædem litteræ non sint veritate tacita impetratæ. † ¶ Verùm si de assensu partium causa committitur , & processu temporis , vel etiam continuo , alterutra pars, altera nesciente causam ipsam , tacito de commissione [k] priori, alij iudici obtinuerit delegari : non immerito is quitali dolo , vel fraude, aduersarium suum laborare [l] coegit, in expensis [m] condemnari debet eidem.

¶ Idem Eboracen.archiepiscopo.

¶ Si Papa mandat in rescripto de duobus inquiri alternatiue ad certum effectum consequendum : sufficit alterum probari.

CAP. IIII.

INter † cæteras consultationes tuas fuit propositum co-

† Post concil. Lateranen. par. 41. c.1.& c.4. e. tit.in 1. compilat.

lent. & is, qui tali dolo aduersarium suum laborare coegit,in expensis debet parti alteri condemnari.Not. pœnã illius,qui litteras falsas impetrauit,quòd caret commodo illarum litterarum. Not.q litteræ posteriores debent facere mentionem de prioribus, aliàs priores non reuocantur.Nota , quòd post litteras impetratas de consensu partiũ, aliæ litteræ non possint impetrari ,nisi de eis faciant mentionem. Not. quòd non refert vtrum fraus cõmittatur in principio vel processu temporis.Not.quòd ille qui per falsas litteras grauat aduersarium , est sibi in expensis cõdemnandus. e ¶ *Cæterum.*] Primam partem istius deere. in telligas secũdum illã j. de app.vt debitus. vt huiusmodi valeant litteræ, quæ primo iudicibus p̃sentantur.Vel dic in iudiciis iam cœptis locũ habere.& ita tenet quod dicit primo. Vel quando nõ potuit habere copiam iudicis cum prote statione.Et cœptum intelligo negotium per solam citationem , & non per solam præsentationem,vt not.in decre. vt debitus.in glo. fed nunquid.

† Facit tex. in l. 1. C. fi cõtra ius vel ri. publ.& ibi Bal.melius in l. 2. eo. tit.

f ¶ *Impetrauerit.*] Et ea rum auctoritate citatio facta fit.

g ¶ *Aduersarius.*]Secus est si ipse idem:quia si vsus fuerit vtrisque ,neutræ valebunt.infra eo.c. ex tenore.&arg.C.cõ fid. instru.l.diuersæ.& infra de fide instr.c. imputari.

† Post concil. Lateranen. par. 41. c.1.& c.4. e. tit.in 1. compilat.

¶ *Glossa seq. signat contrarium, & soluit,& remittit.*

h ¶ *Priores.*] Cõtra. j. de offi.deleg.cap. 2. Sol.hoc cùm ad alios iudices impetratur,illud cum ad eosdem.Et ibi de hoc dicetur.

¶ *Glo.seq.ponit septem casus quibus perditur rescriptum aliàs legitimum.*

i ¶ *Iudicio.*] Sic patet quòd rescriptum legitimum perditur per secũdum faciẽs mentionem de primo,vt hic.Et per negligẽtiam impetrãtis anno elapso.infra eo.tit.fi autem.& c.plerumque. Itẽ quandoque perditur per solicitudinem p̃uenientis.infra de app.c.vt debitus. j. de fo.comp.c.pen.Item per fraudem illius qui duo paria litterarũ obtinuit ad diuersos iudices,& vtitur vtrisque. infra eo.ex tenore.Item morte delegãtis re integra.infra de offi. deleg.c.gratum.& ca.relatũ. & c.licet.Item ex noua causa emergente.infra de offi.dele.c. insinuante.Item perditur ad tempus per excommunicationem. infra de offi. dele.c.prudentiam.§. fexta.& infra de excep.c.pia.[lib.6.]

Rescriptum perditur multipliciter.

ADDITIO. Rescriptum perditur etiam in perpetuum si excommunicatus erat impetrans tempore impetrationis.infra eo.c.1.li.6.& tũc est exemplum nullitatis.Item per relationem.infra de offi. deleg. c.licet.Item per recusationem:quod dic vt de offi.deleg.c.iudex.li. 6. Item morte impetrantis vel eius contra quem impetratum est rescriptum.infra eo c.significauit.quòd dic vt ibi.Ioan.And.

k ¶ *De commissione.*] Idem intelligo si de commissione fecerit mentionem , & tacuit quod de communi consensu fuerant impetratæ. j. de offi.delega.c.coram.& infra de re iudi.c.inter monasterium.

¶ *Glo.sequens quærit & soluit.*

l ¶ *Laborare.*] Sed in quo coegit eum laborare:cum per tales litteras conueniri non posset, vt dictũ est?Rñ.laborauit ad iudicem veniẽdo per secundas litteras vocatus vt suum priuilegium allegaret.ff.de iud.l.si quis ex aliena. [d] & ff.si quis in ius voc.non ierit.l.2.vel ex qua d cunque causa quod sine labore & expensis fieri non potuit. Bernar. [m] ¶ *In expensis.*] Et sic qui malitiose,vel fraudulenter litteras impetrat,puniri debet in expensis.sic infra eo.ti.c.vlt.quia nonnulli. in De cere.Gregor.& ibi dicemus de istis expensis & damnis.

Vide de ac cu. veniens. super pen.gl. Ioan.And.

INter cæteras.] Ex disiunctiue narratis in rescripto sufficit impetranti alterum probare.Primo ponitur cõsultatio.Secundo respon sio:ibi,*Huic ergo*.Ab.Sic.Pars huius decre.est j. & re iu.inter cæteras.

¶ Casus sic ponitur:Papa mandat aliqua sub disiunctione , quorum vnum est verum,alterũ vero falsum,hoc modo:si cõstiterit q talis sit filius sacerdotis , & in sacerdotio genitus,qui proximo in tali ecclesia ministrauit,vel q illicite occupauit eandem ecclesiam,qđ iustum fuerit,exequaris:Quæritur quid iudex facere debeat? Papa respõdet quòd

quo.dcuncue istorum iudici constiterit, eadem Ecclesia ipsum priuat, & idem in similibus est seruandum. Nota quòd si aliqua mandantur sub disiunctione , vnum sufficit adimpleri. Nota quòd in similibus simile est iudicium.

a ¶ *Sub disiunctione.*]Secus videtur si per copulatiuam.ff.eo.ex parte. ibi dictum est de hoc.

b ¶ *Occupauit.*] Fortè intrusit semetipsum per manum laicalem , scilicet potẽtiam secularem: j. de elect.ca.quisquis.& 16.q.7.per laicos.

¶ *Gl. seq.arguit quòd in alternatiuis , &c. allegat contrarium , & soluit.*

c ¶ *Istorum.*] Argumẽ. quòd si aliquis teneretur ad alterum duorum sub alternatione,vel sub disiunctione : quodcunque voluerit prestare,liberatur. Instit.de hære.instit. §.penult.& C.de cõdict. indeb.l.pen.& ff.de iure do. plerumque.6.penult. & ff.de legat.2.si ita.2.& infrà de præbend. referente. Arg.contra Instit. de leg. §. fi generaliter. Solu.prima rubrica vera est nisi eligens fuerit in mora.ff.de optione lega. l. mancipiorum. & ff.de legat.2.l. statuliberum.§. 1.& ff.de solu.l.stichum. 1. respon.ff.de petit. hæreditatis.item veniunt.§. idem rectè ait.

† In quibusdam manuscr.anuquissimis ita:cõstiterit esse verum.

† Cap.5.co. ti.in 1.compilat.

d ¶ *Illi.*]Scilicet clerico.

¶ *Glosseq.notat de similibus , &c. allegat quatuor concor.*

e ¶ *In similibus.*] Not.quòd de similibus simile debet esse iudicium. C.de legi.l.leges.1.&.ff.de legi.l.non possunt.& infrà de translat.capit. inter corporalia.§.sicut ergo episcoporum.& infrà de elect.dudum. secundum.

I quando.] Diuiditur:quia primo ponitur dictum.Secundo alternatiuè instruit:ibi, *Qualitatem.* Tertio alterius partis alternatiuæ ratio designatur:ibi , *Quia.* Abb.Sicu. Hostiens.dicit quòd littera præsens tria continet,videlicet litteram exasperantem , benignam respõsionem,& tolerantiam patientem.

CASVS. Ecce,aliquis habẽs plura beneficia impetrauit litteras contra Archiepiscopum Rauen.super obtinendo beneficio in ecclesia Rauen.tacito de beneficiis suis.archiepiscopus multum miratus fuit quòd Papa scribebat pro habenti sufficiens beneficium , & super hoc scripsit Papæ. Rescribit sibi Papa dicens; frater , si aliquando dirigimus tibi scripta nostra , quæ animum tuum exasperare videantur , turbari non debes nec moueri , sed debes considerare qualitatem negotij pro quo scribimus diligenter:& aut mandatum nostrum reuerenter adimpleas, aut per litteras tuas causam rationabilem ostendas , quare illud adimplere non posis : quia nos patienter sustinebimus si non feceris quod praua nobis fuerit insinuatione suggestum. Nota quòd propter verborum asperitatẽ superioris non debet inferior moueri.Nota quòd mandatum superioris debet adimpleri,vel est reddenda ratio quare nõ adimpletur.& sic nota quòd per litteras monitorias ius confertur.Nota q ea quæ per solicitudinem nimiam elicita sunt , non valent. Nota q de omnibus est reddenda ratio.

¶ *Si quando.*]Pone casum per illam.j.eod.cum adeo.& j.de præbend. cum teneamur.& infrà eod.ad aures.

f ¶ *Turbari.*] Quia pater filium quem diligit , corripit.23.q.5.non putes.& 5.q.5.non osculatur.& 100.dist.contra morem.

Petentium importunitas obtinet quandoque non concedenda.

g ¶ *Qualitatem negotii.*]Quandoque enim per nimiam importunitatem petentium princeps non concedenda concedit.C.de peti.bo.subla. l.1.lib.10.& 1.de pur.can.cum in iuuentute.§.cæterùm.& de sentent.excommunic.si aliquando.& j.eo.ca.vlti.in princ.lib.6.Et sic est arg.q ea quæ per solicitudinem nimiam elicita sunt,non valẽt.8.q.1.audacter.§. fecerunt.& 22.quæst.4.vnusquisque.in glos.faltantium.& ff.qui & à qui. ma.li.non.fi.si priuatus.

¶ *Gl.seq.arg.alleg.tria iura in contrarium,& soluit.*

h ¶ *Rationabilem.*] Hic est arg.bonũ de omnib.esse rationẽ reddẽdã. & valet ad testes examinandos,vt cãm sui dicti reddãt,aliàs valere nõ videtur testis dictum.2.q.1.in primis.§.vtrũ testimoniũ.& 4.q.3.ca.placuit.§.item in criminali.24.q.3.si habes.§.audistis fortàsis. 1 Et quod rõne caret,extirpare necesse est.68.dist.corepiscopi. Et prælatus paratus debet esse reddere rõnem omni poscenti.36.dist.ca.2.§.ecce.ad fin. & ff.de reli.& sum.fu.l.si quis.§.sed interdum.arg.contra 23.q.4. Nabuchodonosor.in prin.&c.vasis iræ.§.de tyriis.& ff.de legibus. l. non omnium.Sol verum est quòd de omnibus ratio reddi debet si potest , sed quandoque per impotentiam aliter contingit,vt in prædicta.l.non omnium.& c.Nabuchodonosor.Aut quia non interest nostra qualiscunque sit ratio illa,vt in prædicto c.Nabuchodonosor. & §.de tyriis.

¶ Qualitatem negotij [g] pro quo tibi scribitur,diligenter considerans , aut mandatum nostrum reuerenter adimpleas , aut per litteras tuas, quare adimplere non possis , rationabilem [h] causam prætendas: ¶ Quia patienter sustinebimus [i] si nõ feceris [k] quod praua nobis fuerit insinuatione suggestum.

¶Idem fratribus Cistercien.

¶ Cisterciẽses sunt priuilegiati quòd non possunt conueniri per rescriptum Papæ , nisi in eo fiat mentio de eorum ordine.

CAP. VI.

CVm † ordinem Cistercien. professi:& infra. ¶ Si cõtra vos super decimis [l] vel aliis)quę ordini vestro specialiter sedes Apostolica indulsit non facta mentione [m] Cistercien. ordinis, litteræ fuerint sede Apostoli-

CVm ordinem Cistercien.]Per rescriptum Papę in quo non fit mẽtio de ordine Cistercien. religiosi illius ordinis non renentur respondere.h.d.Et primo ponit decisum exordium. Secundo dictum,ibi, *Si contra.*Abb.Siculus.

CASVS. Cistercien. monachi, vel alij religiosi habẽt priuilegia super decimis,vel aliis rebus. Dicitur hic quòd si ali quis litteras impetrauit contra istos religiosos super his in quibus sunt priuilegiati, de ipsorum priuilegiis mentione non habita , per tales litteras non tenentur eis respondere.Nota quòd per rescriptum impetratum contra regulares super iis quæ sunt eis concessa per priuilegium,non valet,nisi in rescripto de priuilegio vel de ordine mentio habeatur.

Glo.seq.reci.per.q.quid sit super re non priuilegiata.

l ¶ *Superdecimis.*] Secus si conueniantur super aliqua re , in qua non sunt priuilegiati. Vnde si per tales litteras conuenirentur super decimis possessionem post generale concilium acquisitarum,bene valerent litteræ:quia in illis iure communi cum aliis cẽsentur. infra de deci.c. nuper.quia super rebus in quib. priuilegiati sunt , intelligitur quod hic dicitur,vt patet ex ipsa littera.Præter hoc habent adhuc aliud priuilegium, s.q per litteras Papæ ad iudicium trahi non possunt , nisi de ipsorum ordine fecerint mentionem. & alij quàm plures habent simile priuilegium non est tamen in isto corpore.

¶ *Glo. seq.dat simile, prorogat,obiicit,& soluit.*

m ¶ *Non facta mentione.*]Suppresio enim dignitatis vel nominis vitiat rescriptum. j.eod.ad aures.& j. eod.fedes. supra de cõstit.cum accessissent. 3 Et quod de istis hic dicitur , idem intelligo de omnibus religiosis,qui habent cõsimile priuilegium,vt templarij & hospitalarij, j.de deci.cap.ex parte. Sed nomine priuilegium istorum generale est ad omnes Cistercienses?ita quidem ergo per istas speciales litteras debet eis derogari : quia speciale,&c.supra eo.c.1.& infra eod.c. pastoralis.& infra de offi.legat.c.studuisti.& ff.de reg.iur.l. in totum.ex his videtur q speciales litteræ derogent priuilegiis generalibus. Sed non est verum : quia priuilegium est lex priuata , & contra ius cõmune. 3. dist. priuilegia.infra de verb.signi.abbate. 4 commissio ista de dandis decimis ius commune continet, & priuilegium nõ tollitur per ius cõmune, nisi fiat mentio de priuilegio in commissione.Et ideo non valent litteræ etiam speciales secundum ius commune obtentæ contra priuilegiũ:vt infra de re iud.inter monasterium.Et si sunt citati monachi,debent venire priuilegium suum allegaturi. 5 ff.de iudi. l. si quis ex aliena. aliàs teneret sententia contra eos lata.infra de appella.c. si duobus.

ADDITIO. Hoc verum secundum T. Idem videtur velle Inno. de hoc.3.q.2.si episcopus.& j.de accu.c.veniens.in vlt.gl.Ioann.And.

EAmte.] Si sede vacantur scribitur capitulo vt præbendam alicui offerat, episcop de nouo creatus illud adimplere tenetur.Io.And. Diuiditur in quinque partes. In prima ponit mandatum. In secunda

& gl.in vers stipuletur.in l. stipulatio ista . §. hoc quoq;. ff. de verb. obliga. melius in l. ij. ff. ad exhib.

† Cap.1.co. ti.in 2.compilat. Et vt vides esse pars cap.eam inf. de ætate , & quatuor. ord.

2 Hostiẽ.dicit , q l. ista intelligitur, cũ ipse imperator non rñdeat secundũ eius p̃ceres.Ioann. And.

3 Facit text. in l.1.ibi Cy. & Petr. de Bellapert.C. qũ Impe.inter vidu. & pu.

4 Facit text. in l.si qñ.C. de inoffic.testa.& in l.q mutuam. ff. manda.

5 Vide capi. vlt.de præb.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cunda excusationem capituli:ibi, *Ipsi vero.* Tertio excusationem episcopi,ibi, *Cum itaque.*In quarto illius excusationē reprobat:ibi , *Quod nullatenus.* In quinto antipophorizat:ibi,*Pro eo.*Abb.Siculus.

CASVS. Quidam Iudæus de nouo conuersus ad fidem eccles. Tornacen.vacante impetrauit litteras cōtra decanum & capitulum ecclesiæ Tornacens.vt ipsum reciperēt in canonicum & in fratrem, & præbēdam conferrent eidem: ipse vero litteras suas præsentauit decano & capitulo. ipsi responderunt quòd ad ipsos non pertinebat collatio præbēdarum, sed ad episcopum Tornacē.ipse præsentauit litteras postmodum episcopo,requirendo ipsum vt quod Papa mādauerat , adimpleret. episcopus respōdit quòd nullum super hoc à dño Papa receperat mandatum,& sic infecto negotio rediit ad Papā.modo rescribit Papa episcopo Tornacens.dicens quòd si datam litterarum diligentius attendisset, nullatenus repulisset eundē: quia tempore illo quo litteræ datæ fuerunt,ipse erat de capitulo tantùm, quia erat Archidiaconus ciusdē ecclesiæ, nec erat adhuc in episcopum cōsecratus.vnde non poterat allegare quod nō recepisset mādatum. In fine dicit quòd nō debuit dedignari ipsum recipere:quia Iudæus erat. No. ex hac decretali quòd data litterarū debet cōsiderari.Nota, quod mādatur capitulo,intelligitur mandari cuilibet de capitulo.

† Cap.3.eo.ti.in 2.compilatione. & videtur esse pars: ca.eam te. infrà de ætate & qualitate ordi.

† In vno manuscript. habetur: & in fratrem.

a ¶ *Ecclesiæ tibi commissæ.*] Scribebatur capitulo vacante ecclesia.

b ¶ *Fidem Christi susceperit.*]hic præsumit Papa ex subsequenti honesta conuersatione, vt patet in antiqua compilatione.ĵ.de præsump.c.ex studiis.sicut econuerso ex antecedenti præsumitur pro sequenti.ĵ.de præsump.c.mandata.& 2.q.1.in primis.§.si vero de crimine.versic.si vita eius vel opinio talis antea non extitit.in fi. 61.dist.miramur.in fin.versic.merito.ff.de suspect.tut.l.3.§.quæri potest. & C.de susce.& arca.l.si aliquid.lib.10.

c ¶ *Quia donatio.*] Bene allegabant, quia non habebant potestatem conferendi,sed episcopus.Si tamen Papa contulisset beneficiū alicui,& mandaret vt ipsum recipiant:tūc bene valent litteræ , & ipsum recipere debent.Et econuerso si collatio petinet ad capitulum, nō debet scribi episcopo.

¶ *Gl.seq.recitatur per q.an tenetur episcopus,&c.& dupliciter soluit.*

d ¶ *Infecto negotio.*] Per litteras directas capitulo nō tenebāt eps istū recipere de necessitate.de honestate tamē ipsum recipere debebat.Sed de hoc reprehenditur : quia dicebat q̄ non receperat inde mandatum, nec etiā per litteras istas plenè colligitur q̄ ei teneatur beneficiū conferre.Vel dic q̄ bene tenetur eū recipere,& conferre præbendā, vt apparet ex forma mandati,ĵ.vbi dicit,in canonicū reciperent, & præbendā conferrent.& per alia verba§.mandatum dedimus & præceptum, 14.q.1.c.fi.§.quod præcipitur.ĵ.de verb.significat.cap.in his.

¶ *Gl.seq.arg.cui dat simile , contra quod alleg.contrarium. Secundo arguit & determinat.Tertio arguit & allegat contrarium.*

e ¶ *Deberes.*] Arg.quod quis cum aliis facere debet,si facultas se obtulerit.ipse solus facere debet , sicut solus potest emendare quod cum aliis malefecit, ĵ.de iureiur.c.sicut nostris.vbi de hoc.& 35.q.quod quis commisit.Arg.contra.de cle.coniug.d iuersis fallaciis.ibi soluitur. Et est arg.q̄ causa alicui delegata ipsum sequitur , nec transit ad successores. Sed contrarium verum est.infrà de offic.deleg.capi.quoniam Abbas.& infrà de offic.ordin.capit.pastoralis.§.præterea.

1 Concord. te.cum gl.in Leius qui in prouincia.in

ca impetratæ:per eas minime te neamini respondere.

¶ Idem Tornacensi episcopo.

¶ *Si sede vacante scribitur capitulo, vt gerenti vices episcopi , vt præbendam alicui conferat : si creatur episcopus nondum executo mandato , & ad eum spectet collatio præbendarum : illud adimplere tenetur.h.d.secundum lectūram communiter approbatam. Abb. Siculus.*

CAP. VII.

EAm te †: & infrà. ¶Dudū siquidem ante tuā promotionem litteræ à nobis (si bene meminimus)emanarunt,quibus decano,& ecclesiæ a tibi cōmissæ (te adhuc in eodem capitulo existente) mandatum dedimus, & præceptum vt P. (qui de gente Iudæorum originem duxit, & diuina gratia fidem b Christi suscepit) in canonicum reciperēt, † & præbendam sibi conferre deberent : & infrà. ¶Ipsi vero (quia donatio c præbendarum ad te spectabat) præceptum nostrum executioni non potuerunt mandare. ¶Cum itaque præscriptus P. te super hoc ex parte nostra requireret, respondisti quòd nullū inde mādatum receperas, & sic eum à te infecto negotio d remisisti: ¶Quod nullatenus feciste deberes e si datā litterarū f diligentius attēdisses; cum tempore quo litteræ ipsæ datæ fuerunt , de capitulo ipso esses , sicut qui eras archidiaconus & canonic⁹ eiusdem ecclesiæ : nec esses adhuc in episcopū consecratus : & infra. ¶pro eo vero q̄ Iudæus g † extiterit , ipsum dedignari non debes.

¶Lucius tertius Linconeñ. episcopo.

¶ *Non valet rescriptum impetratum ad beneficia , si in eo tacetur dignitas impetrantis.*

CAP. VIII.

AD † aures nostras peruenit q̄ plerūque decani,archidiaconi, præcentores vel alij ecclesiasticis prædīti dignitatib⁹ super minoribus beneficiis litteras h impetrantes,nomē supprimunt dignitatis suę , & simplici nomine se appellant , tanquam non habeant aliquem personatū:& infra. ¶Consultationi tuæ taliter respondemus , q̄ cum nō sit intentionis i nostræ,vt personæ pluribus redditibus abundātes per litteras nostras pauperes clericos super minoribus beneficiis inquietent, litteras in quibus actor suæ nomen dignitatis supprimit, k vires l nolumus obtinere.

¶Idem Noruicen. episcopo.

¶ *Valet secundum rescriptum impetratum ab aduersario , licet non faciat mentionem de primo:si primus impetrans dolo, vel negligentia non fuit vsus illo.*

datæ fuerunt , de capitulo ipso esses , sicut qui eras archidiaconus & canonic⁹ eiusdem ecclesiæ : nec esses adhuc in episcopū consecratus : & infra. ¶pro eo vero q̄ Iudæus g † extiterit , ipsum dedignari non debes.

¶Lucius tertius Linconeñ. episcopo.

¶ *Non valet rescriptum impetratum ad beneficia , si in eo tacetur dignitas impetrantis.*

CAP. VIII.

AD † aures nostras peruenit q̄ plerūque decani,archidiaconi, præcentores vel alij ecclesiasticis prædīti dignitatib⁹ super minoribus beneficiis litteras h impetrantes,nomē supprimunt dignitatis suę , & simplici nomine se appellant , tanquam non habeant aliquem personatū:& infra. ¶Consultationi tuæ taliter respondemus , q̄ cum nō sit intentionis i nostræ,vt personæ pluribus redditibus abundātes per litteras nostras pauperes clericos super minoribus beneficiis inquietent, litteras in quibus actor suæ nomen dignitatis supprimit, k vires l nolumus obtinere.

¶Idem Noruicen. episcopo.

¶ *Valet secundum rescriptum impetratum ab aduersario , licet non faciat mentionem de primo:si primus impetrans dolo, vel negligentia non fuit vsus illo.*

verb. iguorassent.& ibi Bar.& doct. ff. de re.cre. & gl.in vers. præcipiētes. §. si vero in authē.vt nulli iudic.

† Vide in hunc locum Ioannē Rotā in singularibus fidei, sing.104.

† Post concil. Lateranē.sub Alex. 3.par.41.ca. 8.& c.6.eo. ti.in 1.compilat.

2 Ponenda etiam data authētica p iudices in citatiōe vt hic per Host.

f ¶ *Datum literarum.*] Ad hoc semper cōsueuit notari hæc decre. quòd data litterarum semper consideranda est : vt infra eod.c.constitutum. & infra de sent.excom.cap. si aliquando. Arg.contra quòd præsentatio litterarum & non data consideranda est.infra eo. c. capitulum sanctæ crucis. & infra. de cle. non resi. c.qualiter. & infra de pben. c. dilectus. .& ad idem infra de vsu.c.quia frustra.& infra de appel. c.vt debitus. Rationem istius contrarietatis dicemus super ills decre.c. dilectus. 2. Item est hic argu. quòd edendus sit dies : 2& consul aduersario.arg.infra eod.cap.si autem.&c.plerumque.& C.de cōtrah.& commit. stip.l. optimam.sed contra.ff.de eden. l.1. & 2.ff. quemad.testa. ape. l. 2.§. idem autem. Sol.in editione litterarum domini Papæ facienda aduersario omnia ponenda sunt: quoniam litterę sunt cōmunes.Arg.infra de dila. c.præterea.& ea quę cōmunia sunt , integraliter sunt edenda. infra de ꝓba. c. quoniam contra & litteræ tradendæ sunt ad videndum.infra de fi.instru. c. si scripturam authenticam.&c.G. perpetuus vicarius. decret. Greg. & ibi dicemus de editione instrumentorū.

Ad idem arg.infra de offi.deleg.c.cum in iure.

g ¶ *Iudæus.*] Quoniam de Iudæis conuersis Ecclesia summata fuit. 21. dist.in.nouo,& 32.q.4.recurrat.

ADDITIO. Et exiſtimandus erat iſte dignus fauore. 23. q. 7. quod autem,& c.quemadmodum,& q. 4. ipſa pietas. ſecundum Gof. & Hoſtien.Ioan.And.

AD *aures.*] Communis est diuisio,Secunda ibi, *Consultationi.*Abb Siculus.

CASVS. Quidam prælati tacito nomine suarum dignitatum litteras impetrauerunt super maioribus beneficiis , simplici nomine se appellātes. Quæritur , an tales litteræ valeant. Respondet Papa q̄ non est suæ intentionis,vt per tales litteras debeant inquietari tales pauperes clerici, in quibus actor nomen supprimit suæ dignitatis. Vnde tales litteræ non valent. & hac decretali nota quòd ad intentionem mandantis recurrendum est.Item nota quòd qui litteras super beneficio impetrat,si habeat,debet facere mentionem de eodem.

h ¶ *Litteras impetrantes.*] Quæ sine speciali mandato domini impetrantæ ad lites non valent.infra eod c.nonnulli.§.1.& infra eo.c.ex parte decani.secus in hoc casu.

i ¶ *Intentionis.*] Hic patet dominum Papam sic vni concedere beneficium quòd alium non lædat,vel grauet,saltem grauiter 3 seu enormiter.25.q.2.de ecclesiasticis,& 11.q.3.si quis non obediat. & 9. q. vlti. nunc vero.& ff.ne q.d in loco pub.l.2.§.merito.& §.si quis à principe. & infra de offi.ordi.c.licet.& infra de consue,c. cum olim.

k ¶ *Supprimit.*] Puniri debet qui supprimit quod tenetur reuelare. 50. dist.ex penitentibus.ff.de act.emp.& ven.l.1.§.1.

¶ *Glossa sequens quærit, & remittit.*

l ¶ *Vires nolumus obtinere.*]Et ita videtur quòd litterę istę non valeāt. Quid si obtineant per litteras tales? Dic super hoc prout not.infra.eod. ad audientiam.2.in glos.quæ incipit,sed quæritur.

3 Melius est enim neutrū mutare q̄ alterum lædere. 14.q.5. denique. 22. q.2.primum de donationibus apostolicæ. versus quia tamen secundū Hostiens. Ioan. Andr.in nouel.

Si autem.

Si autem.] Diuiditur,quia primo ponitur thema & quæstio.Secundo solutio:ibi,*Si eis.*& ibi distinguit. Secundum membrum:ibi, *Si autem.*Abb.Sicu. CASVS. Aliquis impetrauit litteras contra aduersarium suum super aliqua causa , postmodū aduersarius suus super eadem causa ad alios iudices litteras impetrauit , in quibus de prioribus mentio nō fiebat:& cœpit conuenire aduersariū suum qui priores litteras impetrauit : ille coram iudicibus excipit se litteras priores habere , de quibus in posterioribus mentio nō habetur.quæritur quid iuris sit? dicitur ,quòd si prior impetrans dolo vel negligentia litteris suis vsus non fuerit , per posteriores litteras poterit conueniri : si verò copia iudicis delegati habere nō potuit , per posteriores litteras non poterit conueniri. Not.quòd dolus,& negligentia imputantur. Item si per me non stat, quo minus faciam , sed per iudicem , mihi non imputatur.

† Cap.7.eo. ti.in 1.compilatione , & post concil. Lateran. sub Alex.3.part. 41.cap.9.

¶ *Gl.seq.signat contrarium,& soluit.*

† Cap.4.eo. ti.in 2.compilatione.

2 ¶ *Dolo.*] Dolus & negligentia præsumitur si steterit per annum quòd non vtitur litteris.ĵ.eod. cap.plerunque.& ĵ.eod. capit.ex parte.si copiam iudicis habere potuit. Sed contradicit lex. C. de diuer.rescript.l.falso. quæ dicit quòd rescripta perpetua sunt. Sed non est cōtra : quia hoc quod dicit lex , intelligitur si aliud rescriptum nō impetraretur contra primum,aliàs semper valent rescripta viuente mandatore , & eo mortuo, dummodo facta sit citatio.

Rescripta an semper valeant.

¶ *Gl.seq.signat contrarium,& soluit.*

b ¶ *Excusari.*] id est,non poterit excipere propter culpam suam, quo minus teneatur respondere per secundas litteras. Sed contra videtur: quia si secundæ litteræ non faciant mentionem de primis , valent primæ.ergo poterit excipere : vt 3.eod.cæterùm.præterea quæ annua sunt ad agendum , perpetua sunt ad excipiendum.ff.de doli excep.l.purè.§. vltim.ergo semper potuit iste excipere per primas, ex quo non faciunt mentionem secundæ de primis.Sol.Exceptionum quædam sunt perpetuæ, quædam temporales. 1 Perpetua dicitur illa quæ perpetuo competit quandocúque actor agit, vt exceptio doli:quia exceptio doli non competit nisi quis agat.ff.de excep.l.exceptio.in fin.& l.exceptiones.1. temporales sunt illæ quæ non semper competunt,& euitari possunt, vt in prædicta.l.exceptiones.§.temporales.& talis est hæc : quia expirauit anno elapso.ĵ.eo.cap.plerunque.& ĵ.de offic.ordi.cap.pastoralis.in fin. arg.Præterea ista modò non habent locum , sed qui primo suas litteras præsentat iudici,& procedit intra annum,ille obtinet.ĵ.de appel.vt debitus.De hoc notatum est 3.eo.c.1.in fi.& in c.cæterùm.qualiter hoc intelligendum sit.

1 Adde de materia exceptionū & quæ in illis considerentur text.in l. quoniā. Ale. l.quāuis indubitati. C. de adul & l. 2.§. Labeo. ff.de fium.

c ¶ *Si autem.*] Repete,eis vti postposuerit:quia delegati,&c.

d ¶ *Nequiuerit.*] Et ita est hic arg.quòd si per me non stat , mihi non est imputandum.2.quæst.6.anteriorum.§.ad hæc.in auth.vt sponsa.lar. §.hæc quoque.vnde sumptus fuit 5.hic.& ff.ex quibus caus.maio.l.sed & si.1.respon.Qualiter intelligatur hic ista impotentia,dicitur.suprà eo. capit.1.

Ad hæc.] Diuiditur:quia in prima parte ponitur excessus , in secunda prouisio:ibi, *Nos igitur.*Abb.Sicu.

CASVS. Quidam impetrabant litteras à sede Apostolica , per quas omnia negotia ipsorum committebantur arbitrio vnius iudicis , vel plurium quos sibi eligere volebant , vt si aliquos conuenire volebant traherent illos ad iudices sibi propitios , & parti aduersæ suspectos, non requirentes iudicium sui ordinarij. Papa volens huic morbo celeri obuiare remedio , mandat diœcesi.episcopo , vt si tales litteras inuenerit in prouincia sua , decernat illas vires aliquas non habere. Alij penunt casum & dicunt quòd iudices certi dati erant. & quia omnia negotia illa impetrantium committebantur per litteras illas, non valebant. Hic nota secundum primum casum quòd iudex certus debet esse , & quòd omnia negotia alicuius vni delegato committi non debent : quia per hoc tollitur iurisdictio ordinarij : quod esse non debet.

¶ *Glo.seq.no.generalitatem reprobari:alleg.3.iura,in contrarium alleg.duo,& soluit.*

c ¶ *Omnia negotia.*] nimia generalitas hic reprobatnr. infra de do. & contu.c.ex litteris.& infra de appel.c.2.& c. significantibus. & infra eo. c.sedes.& infra eod.tit.in decre.Inno.4.cap.cum in multis.lib. 6.& ff.de iur.fis. ita fidei.in fin.per gl. super verb. rerum. & ff.de eden.l.1.§.edere. & ff. de interrog. act. l. de ætate.§.nihil. Arg.contra ff.de rei vendi.l. quæ de tota.§.incerta.& ff.communi diui.l. & si nō omnes.§.fi incertum. Prima pars vera est.& vltima in specialibus casib. loquitur.

Generalitas nimia, reprobatur.

¶ *Glo. seq. ponit lectūrā Vin.& Tan. So. Lau. & Da.*

f ¶ *Elegerint.* Tam. & Vin. sic exponunt hoc verbum,elegerint,id est, elegerunt , in curia existentes , vt sit præteriti temporis cōiunctiui modi. Quidam tamen voluerunt dicere quòd litteræ istæ ad incertos iudices dirigebantur,quos impetrator duceret exprimendos, dicentes hic generalem commissionem causarum posse fieri,dūmodo iudices certi essent. infra eo. sedes. & c.pastoralis.sed quia erūt incerti hic litteræ non valebant , Sed dic quòd iudices electi erant certi,& commisio generalis erat omnium negotiorum, quod esse non debet:quia per eam absorberetur iurisdictio ordinarij , quod fieri non debet.arg.11.q.1.peruenit.& 9.q.3.nunc verò.C.de pre.impe.off.l. 2. & 3. infra de offi.leg.c.1.& infra de ma.& obe.c. per tuas. Sicut generalis appellatio non admittitur.infra de appel.c.2.sed super grauamine probabili,& expresso est appellandum.infra de app.c. vt debitus. & c. cum causam.quare litteræ tales non valebant.Lau.dicit , & melius , cui consentio , quòd hic iudices erant incerti , quos vellet eligere impetrator, quod esse non debet:sicut procurator incertus esse non debet.ff.de procu.l.2.Nec tutor incertus dari debet. ff. de testa. tut.l.tutor. incertus. & Insti.de leg.§.tutor.Et arbiter similiter incertus esse non debet.infra de arb.c.innotuit.Et commisio generalis fuit omnium negotiorum , quod est contra consuetudinem Romanæ curiæ (cuius stylus debet attendi. infra de cri.fal.quàm graui.)quòd omnes causæ vni committantur.nisi sub illa forma quæ traditur infra eo. c. pastoralis. & illa generalitas restringitur vt traditur infra eod.sedes.& in c.cum in multis quæ est decr.Inn.4.eo.tit. [lib.6.] tamen vniuersitas causarum bene committitur. ff.de iudi.l.cum prætor.& ff.quis & à quo appel.l.1.§.1.Et illa fuit potior causa quare litteræ non valebant:quia iudices erant incerti (quod littera videtur innuere quòd ille eligeret quos vellet) quàm quia cōmissio generalis erat omnium negotiorum. Et sic intellexit Lau. & Dama. sicut ex ipsa littera bene colligitur. B. Satis tamen credo quòd si Papa ex certa scientia tales litteras concederet,valerēt:cum habeat plenitudinem potestatis saluo iure recusationis.infra de offi.dele.c.suspicionis.

† Cap.5.eo. ti.in 2.compilatione.

† Quot & quibus modis rescripta vitiētur traduntur doctores in l.2.C. de diuer.rescript.

2 Præsentiū & futurorū, & propter hoc no valuit secū dū Hostī. infra cap.vlt. super omnibus enim p̄sentib⁹ impetrare hoc est cōmēdabile.infra ca. dispēdia. lib. 6.Io.And.

g ¶ *Suspectos.*] Vnde possunt recusari. De recusatione habes infra de appel.c.cum speciali.& infra de offi.deleg.c.suspicionis.

h ¶ *Celeri.*]8.dist.mala cōsuetudo.& resecandæ sunt putridę carnes.24. q.3.resecandæ.Vnde versus.

Principiis obsta,serò medicina paratur,
Cum mala per longas inualuere moras. Bernar.

Ad audientiam.] Diuiditur quia primo ponitur dubitatio:Secundo solutio:ibi, *Quibus.*Abb.siculus,

CASVS.Quidam erat excōmunicatus forte ab ordinario. Iste accessit ad curiā domini Papæ,& obtnuit litteras super sua absolutione ordinarius cui litteræ præsentatæ fuerunt,inuenit in eis peccatum in cōstructione.Dubitauit ordinarius vtrum fides istis litteris esset adhibenda:consuluit Papam super hoc , & Papa respondet quòd talibus litteris fidem adhibere non debet.Debemus hic vnum intelligere quòd in litteris dominī Papæ non debet esse vitium latinitatis.

¶ *Glo.seq.dat simile.signat contrarium,& dupliciter soluit,solutioni allegat contrarium.*

i ¶ *Manifestum.*] Sic patet quòd vitium latinitatis vitiat rescriptum. sic etiā si papa loquat vni in plurali, aut si patiarrchas vel episcopos fi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lios appellauerit,tales litteræ falsæ sunt.ĵ.de fal.cap.quàm graui. Argu. contrà quòd propter malam latinitatem non vitientur rescripta.ff.de statu homi.l.imperator Titus.ibi enim dicitur quòd propter malam latinitatem non vitiantur.& ff.de manu.testa.qui habebat.C.de legat.l.in legatis.& ĵ.de fi.instr.cap.ex parte. Solu.vitium scribentis in testamentis, & instrumentis non nocet:cum aliàs de veritate,seu voluntate testatoris constet.C.de testa. † Cap.8.eo. tit. in 2.cõpilatione. l.errore. & l.ambiguitates.& idem esset de voluntate Papæ dicendum si constaret de hoc. Sed verius videtur aliud esse in testamẽtis, & aliud in litteris Papæ. Testamentum enim committitur tabellionibus,cuius scripturam siue latinũ nullus corrigit, vnde falsa latinitas nõ vitiat testamẽtum,dummodo constet per ipsum de intentione testantis,vt dicunt prædictæ leges, & propter fauorem testamentorũ: quia nihil est quod magis debeatur hominibus, &c.C.de sacrosc.eccles.l.1. Rescriptum verò domini Papæ per multas manus transit, & magna maturitate decoquitur. 35.q.9.Apostolicæ.in gl.1. ĵ.eo.cum adeo.in princi. & in 1.glos.& ita nullum vitium continere debet. supra eod.capit.ad hæc.vnde contra illam præsumptionem non est admittenda probatio.argum.contra.ff.de offic.præsid.l.illicitas.§.veritas. Lau.notauit quòd instrumenta, vel priuilegia propter falsum latinum non vitiantur.de confecrat.distinct.quarta. capit. si non sanctificatur.

1 Sed ille text' de baptismo loqtur, & verba cælestiũ misteriorũ, vt ibidem notatur,nõ restringuntur sub regulis Donati cap. indignã. 38. dist.

1 & capit.retulerunt.& ff.de manu.testa.qui habebat. De instrumentis tabellionum satis crederem illud.de priuilegiis Romanæ curiæ non est verum.Bern.

CAP. XII.

EX† parte S. personæ ecclesiæ de Tarento nobis innotuit, quòd cum capella de Emptoñ. ad prædictã ecclesiam de iure pertineat, O. diaconus (qui iam dictam capellam detinet) capellanum ipsius ecclesiæ nomine ipsius S.in ea ministrantem post appellationem [a] à se [b] factam amouit. ¶ Quam cum esset S.prosecutus [c], & ad iudices litteras impetrasset, ipse O. appellationem suam prosequi non curauit.Cúmque auctoritate prædictorum iudicum in ius esset vocatus: dixit se litteras [d] priores habere, de quibus nulla mentio [e] in posterioribus habebatur:quas vsque ad tertiam citationem suppresit: cíque dolo, vel negligentia vti [f] postposuit, quod ex diuturnitate tẽporis videbatur, in quibus nulla mentio de appellatione ab ipso facta fiebat, cum biennium [g] à tempore appellationis iam fuisset elapsum. ¶ Ideoque mandamus quatenus si ita esse constiterit (reuocatis in statum pristinum omnibus quæ post appellationem ipsius. [h] O. inuenerit attentata) præscriptam capellam† matrici ecclesiæ restituere procuretis,prædictum O. (si eum appellationem suã non fuisse prosecutum constiterit) memorato S. in expensis [i] necessariis condemnantes.

† Ecclesiã.

¶ Cælestinus tertius.

¶ Rescriptum quo scribitur pluribus cum clausula: quòd si non omnes, & c.intelligitur tam de impotentia facti, quàm iuris.

c ¶ *Prosecutus.*] Litteras impetrando super restitutione ecclesiæ, qua fuerat spoliatus post appellationem à spoliatore factam,vt in causa pro cederetur non obstante appellatione frustratoria : quòd ex eo apparet quia dictus O.eam prosequi non curauit nomine Ecclesiæ de Tarento: quia erat matrix ecclesia.

d ¶ *Litteras.*] Forte significauit Papæ, quòd rector matricis ecclesiæ iniuriabatur ei super illa capella, & sic obtinuit litteras in forma communi,nulla mentione habita de appellatione, quæ etiam litteræ nõ impedirent restitutionẽ. infra de resti.spo.cap. ex conquestione. cum suis similibus.

e ¶ *Nulla mentio.*] Et ideo non valebant. infra de appel.cap.fæpe.in fin. argu. quòd qui appellat, debet facere mentionem de sua appellatione, & aduersarius eodem modo qui appellationẽ prosequitur, vt hic dicitur, & infra de confir. vtili vel inuti.cap.bonæ in gl. mentio.

f ¶ *Negligentia vti.*]Sic supra eod. c.si autem. & infra eod.c.plerumque.

¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit.*

g ¶ *Cum biennium.*]Qui enim nõ prosequitur appellationem intra annum,aut ex iusta causa intra biennium: [2] fingitur non appellasse:& rata manet sententia.infra de appel.c. cum sit Romana.& ideo iste O. audiri non debuit prætextu suæ appel. Sed videtur quòd rector iste ratione non consimili audiri non debuit ad prosecutionem appel.cum actor & reus circa appellationem eodem iure vtantur.infra de mutuis pe.c.vlti.& hic dicitur contrarium,scilicet quòd ille contra quem appellatum est,auditur post biennium, & non ille qui appellauit. Qualiter ergo hoc intelligitur ? Dicas quòd iste rector auditus fuit non ratione appellationis, sed potius ratione spoliationis super qualitates impetrauit, non obstante appellatione,vt not. supra in verb.prosecutus.interdicta enim perpetua sunt quantum ad rei persecutionem,non quantum ad pœnam.ff.de vi.& vi.arg.l.1. in prin.& si de appellatione nihil dixerit,nihilominus audietur petens restitutionem ecclesiæ.& multò fortius:quia post appellationem spoliauit aduersarium qui debuit deferre suæ appellationi. Præterea fauore appellantis datur annus aut biennium ad prosequẽdam appellationẽ, & non fauore appellati,vnde appellãs statim potest prosequi appellationem si terminus ei præfixus † est, sed appellatus non statim. infra de appel. cap. oblatæ.

2 Adde q̃ varia tẽpora in appellatiõe statuũtur de quib. in gl. in verbo tu ei.in c. personas. de appel.& in l. r.& ibi Bart. ff. de libell. dimis.& in l. fi.per Bal.C. de temp.appellat.

† In aliquot antiquis hic habebãtur dicta non, in aliis deest.

h ¶ *Post appellationem.*] Et ita quicquid post appellationem à se vel ab aduersario suo factum fuerit,debet irritari. infra de offi. deleg.c.fuper quæstionum.in fi.& infra de appel.bonæ.cum suis concor. & in hoc illa corrigit istam.

¶ *Glo.seq.abiicit & soluit.*

i ¶ *In expensis.*] Qui appellationem suam non prosequitur altero prosequente, condemnari debent in expensis,vt hic & infra de appel.c.Nicolao.& c.reprehensibilis.vel qui prosequitur ipsam ante tempus statutum.infra de appel.c.fæpe.Sed non videtur q̃ iste O.debuerit in expensis condemnari, cum appellatus appellationem non fuerit prosecutus intra biennium:cum hoc idem ius seruandum sit appellanti & appellato:vt dicitur in notula,qui enim. & non oportebat ipsum prosequi appellationem:quia ipso iure rata manet sententia lata contra ipsum O.si qua lata fuerit.Potest dici quòd ideo cõdemnatur:quia prætextu appellationis iudex non processit,& ille O. post appellationẽ expoliauit capellanum,& sic intererat rectoris vt O.condemnaretur sibi in expensis etiam post biennium,propter dolum & malitiam ipsius O.

Qualis pœna non prosequẽtis appellationem.

ADDITIO. Item non videtur quòd debuerit condemnari: quia licuit ei renunciare appellationi verbo & facto Dic quòd hoc fuit, quia appellans consenserat appellationi. vel dic quòd renunciare potuit in sui odium,non in sui fauorem. Nam & verbo renunciare non poterat, re non integra in præiudicium appellati.de hoc infra de appel. ca. cum cessante.secundum Inno.& compost.Ioan.And.

Sciscitatus.] Primo ponitur consultatio.secundo responsio:ibi, *Nos vero.* tertio quædam determinatio : ibi, *Dummodo.* quarto tacitæ quæstionis solutio : ibi, *Nec enim.*Abb.Siculus.

CASVS.Aliquando Papa committit causam duobus,vel tribus iudicibus , cum illa clausula, quòd si ambo vel tres in causa procedere non possunt,alter eorum in causa procedat : Si omnes interesse nequiuerint, duo eorum in causa procedant.Quærebatur de qua impotentia intelligebatur:de qua impotentia intelligitur tam de iure quam de facto. De iure

iure,si aliquis illorum sit seruus,vel infamis,vel alio consimili impedimento detentus,puta si esset excommunicatus, vel remotus,vel suspectus.De facto,vt si aliquis eorum mortuus fuerit, aut ineuitabili impedimento detentus:& tunc debet causam suis coniudicibus significare, vt in negotio sibi commisso procedãt. Sed si aliquis illorũ solummodo noluerit interesse, propter hoc non excusatur quo minus debeat cum aliis interesse:nisi rescripto diceretur : si omnes simul in causa procedere non poteritis, aut nolueritis interesse.Not.hic quòd seruus & infamis non possunt esse iudices: infamis tamen potest esse arbiter. Item no.quòd iudices non possunt procedere fine coniudice suo,si ille se non excusat. Item verbum, impossibilitatis , non continet verbum voluntatis.

† Cap.9.eo. ti in 2.compilat.

† Adde qd operetur illa clausula.q̃ si duo.p Doc. in ca. illa.de elec. Spec.in tit de leg.§. nunc ostendẽdũ,versi. 18.vbi dicit q̃ supplet iuris positiui defectum. Deest hæc glossula in multis antiquis.

a ¶ *Petitorio.*] id est, nuncio legitimè ordinato. vel dic petitorio, id est,procuratore.

¶ *Gl.sequ.ponit quinque species potentiæ, & de illis ponit versus.*

b ¶ *Impotentia.*] Aliquis dicitur aliquid posse quinque modis, [1] vnde versus:

1 Adde textum cũ gl.in l.nepos proculo. ff. de verb.sign.

Posse quidem rebus dãt ius,natura,potestas: Officium,meritum,sextum diuina voluntas.

De potentia iuris habes 22.q.2. faciat homo.27.q. 2.agathosa.in fin. De potentia naturę habetur ĵ.de despon.impub.c.puberes,&c.à nobis.De potestate officij habes ĵ.de consang.& affin.ca.1. in fi.& 21.dist.c.1.§.inter eos.versic. Petrum vero.vbi dicitur quòd Petrus præ omnibus claues regni cælorum accepit.& 21.dist.inferior.& ĵ. de ma.& obe.c.cum inferior.De potentia meriti legitur 3.q.7.c.1.§.tria. & c.2.in fi.ibi,cuius vita,&c.De potentia diuinæ voluntatis habetur de pœn.dist.2.ca.principium.§.charitas. Sed hæc potentia ad duo tantum extenditur,scilicet facti & iuris.

c ¶ *Interesse nequiuerint.*] Quod simul interesse debeant, habes ĵ.de offic.deleg.c.prudentiam.

d ¶ *Seruum.*] Quia talis iudex esse non potest,nisi communi opinione pro libero se gerat & habeatur , quo casu tenet eius sententia , etiam si post eam latam deregatur eum tempore sententiæ fuisse seruum.3.q.7. cap.1.§.veruntamen.& ff.de offic.præto.l.barbarius.& C.de testa.l.1.

e ¶ *Infamem.*] Si pendente iudicio efficiatur infamis vel suspectus, posset repelli.ĵ.de test.co.c.præterea.& ĵ.de offic.deleg.in finu.te.quia quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio.ff.de interro.act.l.de ætate.§.ex causa.Item si medio tempore excommunicetur , sed eo absoluto resumit iurisdictionem ĵ.de offic.deleg.ca.prudentiam.§.sexta. Idem credo si restituatur pristinæ famæ per principem : quia resumit iurisdictionem 2.q.3.c.si quem.§.notandum.in fi.& C.de cura.furt.l.pe. secus si lata sentẽtia detegatur iudicem fuisse infamem.3.q.7.c.1.§.tria. versic.veruntamen.& ff.de offic.præt.l.barbarius.& C.de testa.l.1.secus in excommunicatione:quia sententia publicè excommunicati nulla est. ĵ.de re iudic.c.ad probandum.& ĵ.de except.c.exceptionem.

2 Facit lex barbarius & ibi doc.ff.de of.prẽto.no. & de re iud. l.ad probandum.

f ¶ *Impedimento.*] Puta quia est excommunicatus [2] vel illiteratus, nec habet consuetudinem causarum:quia peritus debet esse iudex, nec debet quærere ab aliis quid eum loqui oporteat.in authent.de iudic.in princ.coll.6.& ĵ.de consang.& affin.c.ex litteris.in fin. Tamen si illiteratus sit & habeat consuetudinem causarum siue peritiam iudicandi, potest ei causa committi.C.de iudic.l.certi iuris.arg.C.de episc.& cler. l.parabolani.Et quædam impedimenta ponuntur 3.q.7.c.1.& 2. Item si impedimentum sit perpetuum,non potest cognoscere:quod potest esse multis modis, vt infirmitas,surditas,&c.

Qualis debeat esse iudex.

¶ *Glossa sequens quærit & remittit.*

g ¶ *Destinare.*] Per litteras,vel per certum nuncium litteratoriè destinatum.64.dist.ca.1.& 2.& pen.& ĵ.de offic.deleg.c.prudentiam.1.rñ. ff.de rebus eorum qui sub tute.vel cura.l.magis.§.illud etiam quæri potest. & hæc est canonica destinatio. Sed nunquid ille qui interesse non põt,valet aliis delegare vices suas? De hoc dicitur ĵ.de of.deleg.c.corã.

h ¶ *Ad consummationem.*] vt infrà eo.c.cum dilecta.

¶ *Glossa seq.reci.potest per quæstionem.*

i ¶ *Procedant.*] Quod quidẽ facere possunt , si in litteris cõmissionis sit clausula illa;q̃ si non oés:aliàs non possunt procedere.argu.ĵ.de offic.deleg.c.causam matrimonij.& est expressum.ĵ.de offic.deleg.c.vno delegatorũ.& eo.tit.c.prudentiã.& ff.de arbit.itẽ.si vnus.§.pe.& l.seq.

k ¶ *Excusari.*] Immò potius debet puniri.ĵ.de offic.deleg.ca.prudentia.§.adiicimus.& hoc casu alij possunt procedere, quamuis nõ videatur impleta conditio,quòd si non omnes, &c.vt in prædicto c. prudentiam.§.adiicimus.& hoc verum est postquam constiterit quòd non vult interesse,& in hoc illa corrigit istam.

l ¶ *Interesse.*] Hodie etiam si non addatur hoc , si tamen non vult,alij procedent : licet sit arguendus qui mandatum apostolicum exequi cõtemnit.

CAP. XIII.

SCiscitatus † es à nobis petitorio [a] destinato,de qua impotẽtia [b] illud intelligatur(quod in litteris nostris sæpe consueuit apponi)vt si duo vel tres,quibus litteræ diriguntur, ipsis exequendis simul interesse nequierint [c], † vnus aut plures,quibus scribitur, nihilominus exequantur. ¶ Nos vero ita sentimus, quòd tam de iure quàm de facto, illa impotentia censeatur. de iure, si aliquem illorum seruum [d] vel infamem [e], aut alio legitimo impedimento [f] detentum esse constiterit. de facto, si constiterit eum casu mortis occumbere,aut ineuitabilis necessitatis articulo impediri quo minus valeat interesse. ¶ Dummodo is qui pro necessitate præsens esse non potest , collegis suis canonicè excusationẽ suam curet (si poterit) destinare [g] : vt alij coniudices vel executores nihilominus ad consummationem [h] iniuncti mandati procedant. [i] ¶ Nec enim ille qui tantummodo non vult interesse, hac impossibilitatis interpretatione valet aliquatenus excusari : [k] † nisi forte sic in rescripto habeatur expressum:si non omnes interfuerint, vel simul nequiuerint aut noluerint interesse. [l]

† Vide text. in l.inde Neratius.§. fin. cum sua glo. ff.ad legem Aquill. & l. cõfessionib. iuncta gl. ff. de inter.act.

¶ Innocentius tertius Elieñ. episcop.

¶ In quæstione reuocationis rescriptorum recurrit ad arbitros, si iudices in cognitione sibi non deferant nec inuicem concordent. hoc dicit vsque ad §. quoniam.

CAP. XIIII.

PAstoralis † officij : & infra ¶ Præterea,quæsiuisti)quãdo de reuocatione litterarum ambigitur [m]) vtrũ iudices priotunc omnes simul cognoscant : & si forte omnes simul nequiuerint in vnam concordare sententiam,quamuis plures sint iudices in vna commissione quàm in alia:huiusmodi dubitatio per arbitros cõmuniter electos determinetur.Secundo formatur talis quæstio, Quandocunque impetrãtur litteræ sub hac forma : Conqueritur Titius de Petro,& quibusdam aliis super decimis & rebus aliis. quæritur vtrum iudex ex tali delegatione habeat iurisdictionem super personis, vel rebus non comprehensis per clausulam illam,quibusdam aliis,& rebus aliis,antequam personæ vel res in iudicio sint expressæ. Antequam soluat illã quæstionem, subiicit aliam quæ oritur ex secunda, quæ talis est:aliquis de personis illis, quæ poterant conueniri per clausulam illam , quibusdam aliis,& rebus aliis,expresso proprio nomine impetrauit litteras contra primum impetrantem litteras generales,designando aliquam rem certam,quæ includebatur per illam clausulam,& rebus & aliis,nullã mentionem de priori commissione faciens.quæritur vtrum secundæ litteræ valeant,cum de primis nullam fecerit mentionem, nec persona aut res fuerint adhuc in iudicio expressæ?Rñdet Papa ad ista duo:& primo ad secundum,dicens quòd cum speciale mandatum derogat generali , iurisdictio attributa per litteras generales,per speciales litteras quantum ad ea quæ in secundis litteris specialiter sunt expressa, penitus eneruatur,licet de prioribus non faciant mentionem. Vnde quantum ad hanc causam specialiter cõmissam, superflua requiritur prima quæstio : quia non habet potestatem. Postea rñdet primæ quæstioni , dicens q̃ iudex bene habet iurisdictionem super personis,vel rebus exprimẽdis,sed illã exercere non potest antequam personæ vel res fuerint expressæ.Not. q̃ qñ dubitatur de iurisdictione cuius sit,oés debẽt cognoscere an sua interfit.Itẽ vbi est par iurisdictio,maior numerus nõ præfertur.itẽ not.q̃ speciale mandatũ derogat generali.Not.q̃ iudex habet iurisdictionem, sed illam exercere non potest ante expressionẽ rerum vel personarum.

† Cap.3.eo. ti.in 3.compilatione.

¶ *Glo. seq.obiicit,& respon.iterum dupliciter obiicit.ponit tres solutiones,quas probat.demum sol.& solutioni opponit, vlti. dat finalem solu.Finis recitatur per quæstionem.*

m ¶ *Ambigitur.*] Sed quæro qualiter posit dubitari de reuocatiõe litterarum,aut secundæ faciunt mentionẽ de primis:& tunc valẽt secũdæ aut non faciunt:& tũc valent primæ.supra eo.c.cæterũ? Rñ.neutra pars disiunctè perpetua est. prima tollitur per decre.infra de sent.& re iudi. c.inter.& de do.& contu.c.ex litteris.& de confir. vti.c. bonæ.& de appel.c.fæpe.& c.oblatæ.secũda tollitur per decr.ĵ.eo.c.plerumque. In iudiciis nondum cœptis non habet locũ ista distinctio:illæ enim solæ valent quæ primo iudici præsentantur citatione facta per istas.infra de fo. compe.c.proposuisti.ĵ.de app.c.vt debitus.& ĵ.eod.c. capitulum sanctæ crucis.Itẽ qualiter primi iudices possunt deferre secundis , vel secundi primis cum vel primi trñ vel secundi tantũ sint iudices, & ita aut primi aut secũdi nullã habẽt iurisdictionẽ.supra de offi.deleg.c.ex litteris. in fi.& supra.eo.tit.c.cæterũ.Itẽ qualiter possunt primi vel secũdi citare partes,cũ vtrique dubitẽt & nesciant an sint iudices,immo rõne dubitationis neutri debẽt esse iudices sicut,quãdo dubitatur de tutela duo-

Cũ de reuocatione litterarum dubitatur,quæliter cognoscẽdum quæ sint reuocatæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum,neuter est tutor.ff.de testa.tut.l.duo sunt Titij. Propter hoc glossauerunt hic quidam quòd de facto potest dubitari, non de iure, vt si fortè secundæ litteræ non exhibeantur.ĵ.de offi.deleg.c.ex litteris.vel quia dubitatur an sit annus elapsus ab impetratione litterarū priorū. ĵ. eo.c.plerúmque.sed hæc solutio nó valet:quia ad quæstionem facti non

1 Hæc g'o. hoc vult dicere Papam super facto incerto,non posse certū dare respon sū.c.de mu liere.infra de sponsal.l. vt respōsum C. de trāsactio.
† Vide tex. in l. si quis ex aliena. ff. de ludi.

daret Papa respōsionem iuris, 1 ff.de statu homi. l.idem erit. Alij dicunt etiam, quòd potest esse dubitatio iuris, si data sit eadem in vtrisque litteris. Illa decret. vt debitus.hoc determinat:vt ĵ. de foro compet.c.pen.& vlt.& ĵ.eod.c.capitulum sanctæ crucis. Sed certè secundum dictum illorū neutrę reuocant alias, cum neutræ sint priores aliis; immo secundum hoc neutri cognoscunt de tota causa:nam ambæ litteræ dicuntur secundę vel primæ. ff. de bonor. poss.secundum tab.l.1.§. si quis in duob.Tertij dicunt quòd sic dubitari potest de reuocatione, vt si secundæ faciāt mētionem priorum, sed nō expressam.ĵ.de dolo & contum.ca. ex litteris.& hoc est verum vt patet ex illa decr.ex litteris.ĵ. de dolo & contum. Dici potest hanc fuisse rationem huius decretalis cū diuersæ sint litteræ impetratæ, iudices citant partes, & cum pars aduersa coram eis exhibet secundas litteras,ipsi volūt cognoscere de reuocatione litterarum:secūdum hoc quod contingit.ĵ.de re iudica.c.inter monasterium.in parte decisa ab integra. Item si secundi iudices citent partes, & cum exhibentur coram eis primæ litteræ, ipsi volunt cognoscere an primæ sint reuocatæ: sed quia pro eodem negotio partes non sunt trahendæ ad diuersos iudices.ĵ.eod.c. ex tenore.& ĵ.eod.c.vlti.statuitur hic vt iudices conueniant ad hoc faciendum, vel vna pars deferat alij: quia & primi de hoc cognoscere possunt, cum coram eis obijciatur talis exceptio,etiam & secundi. Et expone quando de reuocatione ambigitur id est, quando in dubium deducitur de reuocatione litterarum. Sed huic solutioni obstare videtur infrà eod.capit.cum contingat.ibi enim non conueniunt ad cognoscendum,sed executor videt vtrásque litteras. Vnde potes adhuc melius dicere, quòd bene potest iudex dubitare de reuocatione litterarum,licet secundæ expressam faciant mentioné priorum:scilicet quando objicitur secūdas litteras impetratas esse per falsi suggestionem,vel veri suppressionem: 2 vt suprà eod.capit.cæterùm.& melius infrà de offic.deleg.c.coram.& infrà de re iudic.capit.inter monasterium.in integra.& hoc idem dixit Io.ĵ.eo.super illa decre.cum contingat.& certe iste est verior intellectus. Sed hæc dubitatio de reuocatione litterarum non habet locum in litteris appellationis,& principalis causæ: quia iudices appellationis de hoc cognoscere debent.ĵ.eo.c.dilectus filius. Io. Sed hæc dubitatio locum hodie non habet re integra.ĵ.de appella. c. vt debitus.

Idem si cō ue tas, per id quod notatur infra eod.c. ex tenore. in fine primæ glos. Ioan. And.

ADDITIO. Dum glo. dicit, re integra, melius videretur dicere, re non integra: sed quicquid habeat glo.hoc intendit, quòd si apparet quis delegatus,& primo citauit: ille erit iudex siue sit primus, siue secundus.Io.And.

¶ *Gl.seq.recitetur per q.an in dilatione sit necessarius consensus partium.*

¶ 2 *Deferendum.*]De consensu partium infrà de offi.deleg. super quæstionum.§.intentionis,& §. nos autem cum coram vtrisque posset proponi exceptio, vt dictum est in prima notula, & etiam sine consensu partium possent si vellent, sed honestum est quòd de consensu partium fiat.

¶ *Glo. seq.ponit pro concor. octo casus quibus non statur maiori parti. alleg. contraria,& soluit.*

b ¶ *Plures.*] Hic non statur iudicio maioris partis. infrà de iure patron.c.quoniam simile est in causa episcopi.6.quæst.4.c. 1. ĵ. de re iudi. c.non potest. & in iudicibus delegatis à principe: vt videtur C. de appellat. in offerendis. ibi, ita tamen si dissentirent. & C. qui bon. ce. pos. l. vlti. & in re communi.ff.communi diui.l.fabinus. & infrà de reg. iur. c. in re communi. libr. sexto. & in liberali causa C. de communi ser. manu. l. 1. §. 1. & Instit. de re. diui. §. religiosorum. quia ibi fit quod religio vel natura rei requirit, & dum quis plus iuris habet in re: vt C.de dona.l.sancimus.§.ne autem.Sed contra 65. distin.c.1.2.& 3.vbi de hoc.ff.de re iudi.l.duo ex tribus. Sol. verum est generaliter quòd iudicio maioris partis standum est: sed quædam specialia hic signata sunt,vbi hæc regula non obtinet.Sed in casu isto non statur iudicio maioris partis: quia forte in primis litteris sunt duo iudices, in secundis tres vel plures.vnde cum illi tres æqualem habent iurisdictionem cum illis duobus, quia isti tres loco vnius sunt, & illi duo similiter loco vnius, scilicet domini Papæ, non prævalet sententia illorum trium:quia non cēsentur plures. Licet secus sit in creditoribus, quoniam si par debitum sit hinc inde, statur tamē maiori numero creditorum: vt C.qui bo.ce.pos. l.vltim. Item alia ratione: quia si isti tres iudices iudicarent pro se, suspecti 3 essent. quia viderētur ingerere operas suas.ff. de ꝓcu. quæ omnia.5.1.ſi autē iudicarent contra se, viderentur à se abdicare iurisdictionem, & velle à se removere, quod esse non debet infra.de offi. deleg.c. pastoralis. in prin. & ita debet iri ad arbitros. sed si in primis& secūdis essent æquales iudices numero, satis posset dici ꝙ stabitur iudicio maioris partis :quia maior videtur modo iurisdictio & potestas ab vna parte quam ab alia.

3 Tollitur suspectio:quæ hoc sit iuris auctoritate. 25. quæst. 5. si non licet, versic quasdam. secundū Hostien. Ioan. And.

† Pro hoc est text. in l. in toto.ff. de reg. iur. Bar. in l. Mæuius. ff. de leg. 2. idem in l. 1. in prin. ff. de oper. no. nūcia.

¶ *Glo. seq.quærit, & soluit.*

c ¶ *Sopiatur.*] Quid si arbitri adiudicent iurisdictionem eis qui non habentē nihilominus sententia illorum iudicum tenebit, quia cum arbitri sententiauerint contra ius scriptum, tenet eorum sententia,nisi fuerit appellatum: 4 vt 2.q.6.c.ei qui.§.definitiua.& hæc est ratio:quia per vtrasque litteras data fuit iurisdictio.

4 Concor. tex. cum gl. in authē. de cernimus.in versi. sacramenti.& ibi. Cyn. Pet. de bel. pert. & Bar. C. de ar bit.

¶ *Quoniam autem.*]In hoc §.1.ponitur consultatio:secundo responsio: ibi, *Nos igitur.*& ibi respondet primo secundæ quæstioni, ex cuius solutione infert ad decisionem primæ: quia si penitus eneruatur iurisdictio priorum: ergo habebant iurisdictionem.Abb.Siculus.

d ¶ *Personæ vel res.*] Qui rem petit,debet rem certam petere. De hac materia dicemus infra de libel.ob.c.pe.vbi competentius ponitur.

e ¶ *Speciales litteræ.*]Impetratæ ab aliquo illorum, qui per clausulam generalem poterant cōueniri contra primum impetrantem, super eadem causa. Sed qualiter potest ille qui possidet, contra impetrantem impetrare super eadem re,cum interdictum possessorium intentare nō possit, cum ipse possideat.infra de iud.c.examinata. præterea possidēti non datur rei vendicatio.Insti.de act.§.1.& C.de ali.iudi.mu. causa fa.l. vnica? Dic quòd primus impetrans impetrauit,vt ageret petitorio, secundus impetrauit ne inquietaretur super possessione illius rei quam possidet.nam & aliàs datur actio possidenti,ne inquietetur.ff.si ser.ven. l.si quis forte.§.1.& l.sicuti.§.sed si quæratur.De hoc no. infra de iudi.c. examinata.in gl.si ita.

f ¶ *Per speciale.*] Hic patet quòd si vnum rescriptum est generale,& secundum speciale: licet non fiat mentio generalis in speciali,præualet speciale:vt supra eod.cap.1.& infra de offi.leg.c. studuisti. & ff. de reg. iur.l.in toto.Contra supra eo.c.cum ordinem.vbi secundum speciale nō derogat generali: quia non facit mentionem illius. Ratio ibi redditur: quia primum est priuilegium, secundum rescriptum fuit ius commune, sed ius commune non tollit priuilegium, nisi mentionem faciat de illo priuilegio.

g ¶ *Eneruatur.*] Facta citatione per litteras speciales antequam per generales.

h ¶ *Superflua.*] Hoc casu cum generale mandatum reuocatum est quantum ad hanc causam specialiter commissam, aliàs bona quæstio est,& eam statim soluit ibi,donec iurisdictio,&c.

¶ *Glo.seq. reci.per q.an delegare & citare possit.Arg. quod non. & demum arg. in contrarium,& sol.demum obiicit quærendo.arguit & soluit.*

a ¶ *Iurisdictionem.*] Habet ergo iurisdictionem,licet non habeat exercitium. & ita videtur quòd non possit eam alij demandare. est enim absurdum alij demandare iurisdictionem antequàm eam ipse nanciscatur.ff.de offic.procon. l. obseruare. §. vlt. & sic videtur simile quòd non possit citare partes ante expressionem rerum.5.q.2.c.vlt.ideo enim citantur partes, & dantur induciæ,vt quis deliberet.3.quæst.3.offeratur. sed in hoc casu non potest deliberare.Arg.contrà.infrà.de appellatio.c. significantibus. & Instit. de ac. §. curare. & infrà de restitut.spō.c. cum ad sedem.vbi petitur hospitale cum omnibus pertinentiis suis:& potest cōmittere,licet non habeat exercitium : committet enim quod habet. 1 Sed qualiter priores iudices priuantur iurisdictione, cum Papa non intendat eos priuare ? Item nunquid eodem modo per mortem delegantis esset reuocata iurisdictio quā tū ad non expressas personas? arg. quòd non.C. de duo.re.l.vlti. Est tamē animaduertēdum an reuocetur per mortem, an viua voce. ff. de procu.l. si defunctus.& l.seq. Sed verum est quòd reuocatur per mortem quātum ad ea quæ expressa non sunt.infrà de offic.deleg. c.gratum. & c.licet. & ĵ. eod.c.significauit. 2 Bernard.

1 Idē Host. qui etiam dicit quòd facta expressione personarum & nō rerum citare pōt.sed citatus non cogetur respōdere propter rationē superius scriptā. Ioan.And.
† Cap.4. eod. tit.in 3. cōpilatione.

2 Concor. text.cum gl. in ver.ignorasset. & ibi Bar. & Doc. in l. eius qui in ꝓincia. ff.si cer.petat & in auth.vt nulli iudicū liceat.in §. si vero. cū sua glo.coll.9.

Sedes Apostolica.] Diuiditur. Nam primo ponit constitutionis causam. Secundo submittit constitutionem ibi, *Nos igitur.* In qua quatuor facit. Nam primo statuit circa personas. Secundo circa multitudinem. ibi, *Sed nec.* Tertio circa res: ibi, *Nec super.* Quarto circa fraudulentam expresionem: ibi, *Si quis vero.* Abb. Siculus.

CASVS. Causa commissa est sub hac forma: conqueritur Titius de Petro & quibusdam aliis super decimis & rebus aliis.taliter impetrantes desīgnabant & minora negotia, vt facilius litteras impetrarent, per clausulam generalem conueniebant digniores personas, & super maioribus negotiis. quærebatur vtrum possent. Papa volens malitiis hominum obuiare, statuit quòd si minores & viliores personæ in commissionibus solummodo exprimuntur, maiores & digniores sub clausula generali non intelligantur includi, & sic non possunt conueniri. sed nec per talem generalitatem multitudo effrænata poterit in iudicio conueniri.qui vero de minoribus & leuioribus negotiis tantum fecerunt mentionem, super maioribus & grauioribus nullatenus audiantur. postea dicit quòd si aliquis personas aliquas expresserit in commissione, non vt velit eas conuenire, sed vt ad pares transire valeat vel minores, quia fraus vel dolus ei patrocinari non debent, tanquam mendax precator careat penitus impetratis. Debemus notare quòd personæ expressæ in rescriptis digniores esse debent, vel saltem æquales, quàm sint personæ in clausula generali incluſæ. idem intelligitur de rebus specialiter expresis, & generaliter exprimendis. Item per rescriptum plures causæ vnius committuntur, sed non omnes. Item non debet aliquis exprimi principaliter, nisi debeat conueniri. Item litteræ per malitiam vel mendacium obtentæ non valent:

exprimantur personæ vel res,delegatus nequit iurisdictionem a huiusmodi exercere.

¶ Idem Senonensi archiepiscopo.

¶ *Per generalem clausulam: quidam alii, & res aliæ: multitudo effrenata non includitur: nec personæ nec res maiores expressis, sed pares, vel minores.*

CAP. XV.

SEdes † Apostolica consueuit exhibere se petentibus liberalem b, sed quidam eius gratia nequiter abuuntur : & infra.

¶ Nos igitur volentes eorū mali tiis obuiare, decernimus vt cum in cōmissionibus nostris minores & viliores c personæ solūmodo designantur,maiores d & digniores sub generali clausula nō intelligātur c includi. ¶ Sed nec liceat f occasione generalitatis huiusmodi multitudinem g effrenatam h in iudicium euocare.

b ¶ *Liberalem.*] Vt pote quæ non claudit gremium redeunti. C. de summa trinit. l. vlt. ad fin. & C. de episc. & cle. l. si quis in hoc. & 23. quæst. 4. duo ista. Sed in quo est liberalis, siue gratiam facit, quia ad hoc tenetur.infrà de fo.compe.c.licet. in parte decisa.immo quasi præceptum euangelij est : sed vbi necessitas, ibi nulla liberalitas. ff. de adimen.le. l. rem legatam. Totum dici potest gratia quicquid ipse facit : quia vniuersæ viæ domini misericordia & veritas : quia vbi iustitia seruatur, ibi misericordia adhibetur. 45. distinct. cap. disciplina.

c ¶ *Et viliores.*] Et non ineleganter. nam, *Ab Ioue principium musæ, Iouis omnia plena.* Virgil. in Buco.& ratio à capite edend. est. ff. de eden.l.argentarius. §. edi autem ratio, quoniam principium potissima pars est cuiuscunque rei.ff.de orig.iur.l.1. & is qui maioris dignitatis est,debet prœponi.16.dist.c.placuit.§.propter eorum.& in gl.ibidem. Et vbi legalis paternitas contrahitur, primo interrogatur pater quàm filius.ff.de adop.l.2.

¶ *Glo.seq.quærit circa duo, & secundum dubium aperit per quatuor exempla.primum per sex,demum soluit.*

d ¶ *Maiores & digniores.*]Sed quas personas dicemus maiores & digniores? 3 Nam intuenio quòd quilibet clericus dicitur habere dignitatem.4.dist.denique & 1.q.1.reperiuntur.in fin.quandoque enim mancipia dicuntur habere dignitatem. ff. de vsufr. sed & si quid. §. sufficienter. Quandoque potestates seculares dicuntur habere dignitatem. 23. q.5.administratores.Quādoque eīn decurionatus dicitur dignitas.ff. ad leg.Cor.de fica.l.pen. Ité nunquid illam maioritatem considerabimus, de qua dicitur 40.dist. multi.in fin. vel de qua dicitur 24.q.1. qui contra ecclesiæ.vel de qua dicitur dist.2.lex. est. vel de qua dicitur 2.q.7.quærēdum. & c.illam.criminationes. vel illam de qua dicitur. ff.de gradi. l. Iurisconsultus. §. parentes vel de qua dicitur ff. de pact. l. maiorem ? Respondeo, maiores & digniores vocat hic notabiles personas,quæ sub clausula generali comprehendi non possunt. ff. de iniur. Item apud labeonem. §. hoc edictum.& tales debent esse quæ citius mouerēt animum principis vel ad dandum, vel ad denegandum rescriptum. Ratione enim maioritatis præsumitur contra aliquem.30.q.2. Lotharius. ff.quod metus cau. non est verisimile. Item quia circa iudicia defertur dignitati, & personæ. ĵ. de offi.deleg. c. sanc. 2.& c. pastoralis.eod.tit. c.2.lib. 6.& 2.q.8.quisquis.& 24.q. 1.qui contra ecclesiæ pacem. & 45. dist.cum beatus videtur.ergo quòd per generalem clausulam non possit conueniri sacerdos vel cleric⁹,cum ipse sit maior quolibet laico.6.q.1.beatus. & 96.dist.duo sunt.& infrà de ma.& obe.solitæ.ver.fecit Deus,&c. dūmodo maior clericus speciali vocabulo non sit designatus vel nominatus.& hoc etiam intuebitur iudex,qui debeant dici maiores vel minores:& quæ negotia debeant dici maiora vel minora. non enim certa vel certior dari posset doctrina argu.23.q.4.duo ista. Aliàs enim hoc nomē, aliis, bene includeret maiores personas:nam nomine populi continentur etiam senatores.plebis autem appellatione fine patriciis & senatoribus,cæteri ciues significantur:vt Inst. de iur. nat. §. plebiscitum. nec semper hoc nomen,aliis,facit positionem.56.dist.Cenomanensem.argu. ff.de consti.pecu.l.1.§.debitum.& illud,suspensi sunt cum eo duo alij latrones nequam.Io.Et est ratio:quia aliter proceditur contra maiores,& aliter contra minores.45.dist.cum beatus.& 24. q. 1. qui contra ecclesiæ pacem.Similiter de hoc notatur infrà de iureiur.ca. cùm quidam.in glo. quæ incipit,sic patet.

3 De hoc & plurib⁹ quæstionibus cit ca materiam decretalis vi de in Specu. tit.de reseri. præsent.§.fi. adde glo. in procœmio In fti. §. cumq; verſ. illustrib⁹.

¶ Nec super maioribus & grauioribus negotiis audiantur,qui de minoribus & leuioribus tantum faciunt mentionem. ¶ Si quis vero aliquas personas expresserit,non vt velit cum eis in iudicio experiri:sed vt ad partes transire valeat, vel † minores (quia fraus & dolus i ei patrocinari non. debent) tanquam mēdax precator † careat penitus impetratis.

¶ Idem R.cantori & R.priori de Monte Leprosorum.

¶ *Qui contra vnum super eodem ad diuersos iudices diuersa rescripta impetrat, & eis vtitur: perdit commodum vtriusque.*

CAP. XVI.

EX † tenore litterarum,quas nobis destinastis, intelleximus R. sacerdotē de Collouilla † ad alios iudices super quæ-

† Vel descēdere ad minores. in vno manuscripto.
† In impressis peccator, legebatur, & male.Sed ex omnibus manuscriptis p̄ cator, reposuimus,facit infrà eo. tit. c.super litteris. & l. & ſi. C. ſi contra ius vel vtil. publ.

† Cap.5 eo. tit.in 3. cōpilatio.

† Corbeuilla.

Universidad de Buenos Aires
Biblioteca

tim vel quàm cito posit, conueniat personam expressam, vel nisi forsitan copiam illius habere non possit, & hoc debet primo protestari: aliter credo illum repellendum. Alij dicunt contrarium.

Ex tenore.] Communis diuisio. secunda ibi, *Nos igitur*. Ab. Siculus.

† causa CASVS. Quidam sacerdos de Collouilla impetrauit litteras ad quosdam iudices contra abbatem de Becco. Iudices illi citauerunt abbatem, corá quibus dictus presbyter noluit respondere. postmodum impetrauit alias litteras contra abbatem ad illos iudices, qui in superscriptione nominantur, de prioribus non habita mentione: qui cum citassent abbatem, abbas proposuit coram eis quòd per litteras illas non tenebatur respõdere dicto presbytero, quia per alias litteras ad iudicium fuerat euocatus, quæ per posteriores non fuerant reuocatæ: iudices quæsiuerunt à domino Papa quid iuris, ipse attendens q̃ fraus & dolus alicui patrocinari non debent, respondet quòd sacerdos carere debet commodo vtrarumque litterarum, quia fraudulenter super eodem negotio ad diuersos iudices impetrauit. Nota quòd per solam citationem perpetuatur rescriptum, & quòd eadem causa diuersis iudicibus committi non debet. Item in quo quis peccauerit, in eo punietur.

¶ *Glossa sequens in pluralitate rescriptorum distinguit duo membra: in quorum quolibet subdistinguit. allegat alia duo, quæ in illis iterum subdistinguendo prosequitur.*

1 De diuersis dic, vt infra eod. dispedia. lib. 6 Ioan. And. ‖

a ¶ *Negotio.*] Nota quòd cum plures litteræ impetrantur super eodem negotio. 1 aut impetrantur ab eodem, aut à diuersis. Si ab eodem, aut ad iudices eosdem, aut ad diuersos. Si verò aliquis impetrat duo paria litterarum super eodem negotio ad diuersos iudices in fraudem, causa fatigandi aduersarium suum, & non ad cautelam, neutræ valent, vt hic, & infrà eodem cap. quia nonnulli. sed si ad cautelam, puta quia timebat perdere vnum rescriptum, vel timebat aliquos mori, valent; sed postquam cœpit agere per alteras, reliquæ non valent; & si attentaret, perderet vtrasque, vt dictum est. Si vero ad eosdem iudices, & discordant in data: valent primæ, nisi in secundis fiat mentio de primis: quia nihil interest quæ valent. Si vero eadem est forma & data, & ad eosdem iudices, eædem sunt litteræ: quia non nocet habere plures litteras ad cautelam, sicut potest quis habere plura testamenta eiusdem tenoris. ff. de testament. l. vnum testamentum. & ff. de iis, quæ in test. delen. l. vlt. & ff. de bon. posses. secundum tab. l. 1. §. si quis in duobus. nec est inconueniens plures iudices habere super eodem negotio, quia illud habes infrà de offic. leg. cum non ignoretis. Si vero sunt diuersæ & aduersæ, neutræ valent. C. de fid. instru. l. scripturæ. & infrà de fide instrumen. cap. imputari. Si autem litteræ impetrantur à diuersis personis, scilicet ab actore & reo: aut ad eosdem, aut ad diuersos. Si ad eosdem, & concordant in data & forma; eædem sunt litteræ, vt dictum est. Si data est eadem, & forma contraria: supersedeatur vtrique donec consulatur superior. infrà de offic. deleg. cap. sane. & hoc si vtraque pars litteras suas ostendat. Si actor tacet per annum, valent litteræ rei. infrà eo. plerumque. Si vero impetrarentur ad diuersos, primæ valent, nisi in secundis fiat mentio de primis: vt suprà eo. cap. cæterum. Si vero non apparet quæ sint primæ vel secundæ, mutuo se impediunt. Sed istæ quando impetrantur ad diuersos, non procedunt hodie: quia illæ solæ valent, quæ primo iudicibus præsentantur. infrà de appellat. cap. vt debitus. & hoc locum habet in his per quas nondum est processum. in aliis autem per quas processum est, vel præsentatio facta est, semper valent primæ, nisi secundæ expressam fecerint mentionem de primis, de processu, & de lite conteste. infrà de re iudic. cap. inter monasterium. & infrà de offic. deleg. cap. coram. Quandoque tamen valent secundæ, & non primæ; & primæ sunt in pendenti quousque cassetur vel firmetur sententia, licet in secundis non fiat mentio de primis. infra de confirmat. vtil. vel inuti. cap. bonæ. Et generaliter (sicut credo) vbicunque possunt primæ elidi per exceptionem, valent secundæ, licet non faciant mentionem de primis, & non primæ: quia sunt veritate tacita impetratæ. suprà eod. c. ex parte.

¶ *Glos. seq. obiicit, & soluit.*

b ¶ *Careat.*] Immo videtur quòd etiam causam perdere debet, sicut qui petit seruum in vno iudicio, si petat eundem in alio, perdit causam. C. de asser. tol. l. 1. §. vlt. quia vbi iudicium cœpit, ibi debet accipere finem. ff. de iudi. l. vbi. & primis iudicibus fieret iniuria. ff. de arbi. l. litigatores. Tamen causam non perdit, 2 sed sufficit quòd perdat litteras, & in expensis condemnetur. infrà eo. tit. quia non nulli. Sed illud de seruo fauore libertatis dictum est. Ber.

2 Istam glo. dicit sing. Pan. hic ad hoc quòd faciens citari aliquem coram diuersis iudicib⁹ nõ perdit causam.

Vm adeo.] Cõmunis diuisio. Secunda ibi, *Cum enim*.

† Cap. 7. eo. tit. in 3. compilatione.

CASVS. Quidam clericus P. nomine impetrauit litteras à domino Papa, vt præpositus & clerici de Gronzola reciperent ipsum in canonicũ & in fratrem. præpositus litteras istas ostendit Mediolan. Archiepiscopo. Archi. multum miratus fuit, q̃ cùm ipse haberet sufficiens beneficium in ecclesia Modecen. mandauit dominus Papa q̃ reciperetur in prædicta ecclesia de Grõzola scribens super hoc domino Papæ. Scribit Papa archiepiscopo dicẽs quòd si litterarum seriem attendisset, iste archiep. nõ inuenisset in eis quod ipsius animum offendisset: cum in litteris illis de præbendis ipsius nulla mentio haberetur: nec dicebatur modecen. canonicus: nec etiam clericus nominabatur. & in litteris talis erat conditio: si dignus existeret ad ecclesiasticum beneficium obtinendum. Et ex his omnibus poterat archi. intelligere qualiter litteræ illæ fuerant impetratæ, scilicet veritate tacita: & sic non valebant. Nota hic quòd diligenter forma mandati est attendenda, & intelligenda ante contradictionem. Item in litteris pro beneficio obtinendo fieri debet semper mentio de beneficio alio, si quod habet ille qui impetrat, & si dignus est. & si hoc non dicatur, tamen debet subintelligi. Item qui non est clericus, non reputatur idoneus ad beneficium ecclesiasticum obtinendum. Item si est clericus, debet se clericum dicere: si non est clericus, non debet se clericum appellare, sed scholarem.

tis non faciens mentionem.

CAP. XVII.

CVm † adeo scripta sedis Apostolicæ moderemur: c & infra. Scripsisti nobis quòd cum P. clericus in ecclesia Modecensi sufficientẽ d sibi sit præbendã adeptus, mirabaris quòd pro receptione ipsius in ecclesia de Gronzola, Præposito & fratribus eiusdem ecclesiæ litteras miseramus: cùm si litterarũ nostrarum seriem attendisses, nihil inuenisses in eis quod debuisset tuum animum offendisse. ¶ Cum enim in litteris nec de prębenda e ipsius mentio haberetur, nec Modecensis canonicus, immo nec clericus f diceretur in eis: & in litteris ipsis. hæc esset adiecta conditio, si dignus existeret g ad ecclesiasticũ beneficium obtinendum, intelligere potuisses, qualiter litteræ ipse fuerant impetratæ.

c ¶ *moderemur.*] Et vere cum multa moderatione debent fieri, & cõcedi. 35. q. 9. apostolicæ. vt non possint reprehendi. quandoque tamen ipsum fallit obliuio. 23. dist. præterea. & 50. q. 4. quòd autem. vbi oblitus fuit Vrbanus cum omnium habere memoriam, & in nullo peccare potius est diuinitatis quàm humanitatis. C. de ve. iu. enu. l. 2. §. si quid autem. Et nihil est in humana conditione quod perpetuò stare possit. C. eod. tit. l. 2. §. sed quia diuinæ. Et testamentum in nulla parte sui similiter debet esse vitiosum. C. de edic. diui Hadr. tol. l. vlt. sic & priuilegium. infrà de fid. instr. c. inter dilectos. & infrà de priui. c. cum olim in fi.

¶ *Glo. seq. recit. per q. quæ dicatur sufficiens præbenda.*

d ¶ *Sufficientem.*] Debet enim talis esse quæ sufficiat sibi & suis. 50. dist. studeat in fin. & q̃ aduenientes possit recipere, & iura episcopalia persoluere. infrà de præben. c. de monachis. & infrà de sup. neg. præla. cap. sicut. in tali sufficientia debet haberi ratio nobilitatis. 41. dist. non cogantur. & scientiæ. infrà de præben. de multa. & dignitatis. ff. de var. & extraor. cog. l. 1. §. in honorariis. & ff. de vsuf. l. sed & si quid. §. 1.

¶ *Glo. seq. quærit, arguit negatiue, soluit contrarium.*

e ¶ *De præbenda.*] Sed quid si esset modica & insufficiens, tenetur ne de illa facere mentionem? Non videtur. arg. à cõtrario sensu. infrà de præben. cum teneamur. Expeditum est, quòd qualecunque sit beneficium, debet inde facere mentionem. Si enim dicat se nullum ecclesiasticum beneficium assecutum, & impetrat rescriptum, non valet. infrà eo. cap. si proponente. & ibi dicetur de hoc. Et qui habet plura beneficia, hanc exceptionem oponere non potest. infrà de excep. c. cum ecclesiasticæ. Et licet Papa præcise scribat, exceptiones: tamen & iustas excusationes patienter admittit. suprà eo. cap. si quando & infrà de off. deleg. c. ex parte tua. 2. & infrà de præben. c. cum teneamur. nam quandoque scribit rebus aliter se habentibus. arg. 2. q. 6. biduum. versus finem. versi rursus il ud.

3 Concor. text. ad hoc in l. vt gradatim. cum ibi no. ff. de mu. & ho.

f ¶ *Nec clericus.*] Si dicit se clericum cum nõ sit, non valent litteræ. infrà de transact. cap. ex litteris. & qui non est clericus, non reputatur idoneus, vt hic. nec potest in clericorum numero computari infrà de instit. cap. 2.

g ¶ *Si dignus existeret.*] Conditio ista sine omni expressione subintelligitur.

ligitur. infrà de elec. c. causam quæ. sicut illa, si preces veritate nitantur. supra eo. ex parte 1. Sic patet quòd qui habet sufficiens beneficium. ad aliud beneficium reputatur indignus. infrà de præben. cap. super. & infrà de cle. non resi. conquerente. cum ipse beneficio secundo seruire non possit, vt ibi.

Causam quæ.] Diuiditur, quia in prima parte ponitur partis cõquestio. In secunda responsio, & iudicis instructio: ibi, *Nos volentes*. Abb. Siculus.

CASVS. Inter ecclesiam Præmonstraten. ex vna parte, & ecclesiam Pramon. ex altera, vertebatur controuersia super quibusdã possessionibus. causa fuit quibusdam iudicibus commissa in hac forma, si alterutra partium citata non venerit, vel iudicio parere contempserit, recipiant partis præsentis probationes: & quantum de iure poterunt, in causæ cognitione ac decisione procedant. Orta fuit dubitatio super forma huius rescripti, ex eo quòd dicebatur, q̃ si aliqua pars citata fuerit, & cap. recipiatis probationes alterius partis, & causam terminetis. dicebatur quòd etiam lite nõ contestata poterãt recipi testes, & sentẽtia ferri propter contumaciam alteri⁹ partis. quæsiuerũt iudices à domino Papa quid iuris esset. Dicit quòd clausula illa, quantum de iure poteritis procedere, debet præcedere clausulam illã de probationũ receptione. & ante illam fuerat inserenda. Vnde mandat Papa vt illam clausulam intelligant ibidem, vbi ab initio debuerat poni. & in causa ista iuxta tenorem litterarum illarum procedant, ita tamen quòd si aliter auctoritate illarum litterarum legitime in illo negotio est processum, stabile perseueret. Si vero occasione illius clausulæ quod in præiudicium partis alterius est præsumptum, illud decernit Papa nõ valere. Not. quòd non semper est forma sequenda, sicut hic: & hoc intellige cum illa forma sit cõtra ius commune. vt hic. Item propter formam rescripti non est recedendum à iure communi, nisi constet Papam aliter voluisse. Item solum illud reuocatur, quòd est illegitime factum. Item sicut causa principalis potest committi, ita & incidens.

† Cap. 8. eo. tit. in 3. compilatione.
† Pramacen.

¶ Idem electo decano, & N. canonico Cameracensi.

¶ *Ordo rescripti interpretationem recipit à iure communi.*

CAP. XVIII.

CAusam † quæ inter præmonstrateñ. & Pramoñ. † ecclesias super possessionibus de Anapia vertitur: & infra.

¶ Quia in litteris animaduertimus fuisse incertum, quòd si alterutra partiũ citata legitime, a præsentiam vestram adire, vel iudicio vestro parere cõtemneret, vos præsentis partis probationes recipere, b & quantum c de iure poteritis, in causę cognitione ac decisione procedere minimè tardaretis. ¶ Nos volẽtes vt clausula illa: quantum de iure poteritis: quæ antequam de probationũ receptione mentio fieret, fuerat inserẽda: d clausulam illam de receptione probationum præcedat: e Mandamus quatenus ipsam intelligentes ibidem, in causa iuxta tenorem litterarum procedere non tardetis, prouisuri vt si litterarum auctoritate priorum, in eodem negotio legitime est processum firmum, & stabile perseueret: alioquin si occasiõe clausulæ memoratæ aliquid constiterit in alterius partis præiudicium attentatum, id viribus decernimus cariturum: mandantes vt in decisione ipsius negotij (sicut præmissum est) tam super principali, quàm super incidẽtibus f quæstionibus appellatione remota, canonice g procedatis.

¶ Idem archiepiscopo Senoñ.

¶ *Non valet impetratio in ecclesia numerata non facta de numero mentione, si per eam frangitur numerus canonicorum, licet non frangatur numerus præbendarum: & processus inde factus est nullus. h. d. quo ad intellectum. Panor.*

CAP. XIX.

COnstitutus † apud sedem Apostolicam P. clericus, proposuit quòd cũ C p. † n. decano, & capitulo bituricensi dederit in mandatis, vt ipsum recipereni h in canonicum & in fratrem: & præbendam ei conferrent, si qua tunc in eorum vacaret ecclesia vel proximo † vacaturam, i & ipsi cum † mãdamine intelligenda sunt. infrà de off. deleg. super quæstionum. §. si verò duo. & infrà eo. super litteris. & C. de inoff. test. l. si quando. Nec ordo scripturæ spectatur, sed potius id quod de iure sumitur. ff. de solu. l. nec ordo. secus in priuilegiis. infrà de deci. c. ad audientiam. in fi. & infrà de priuile. c. his.

a ¶ *Citata legitimè.*] id est, tertio infrà de cleric. non reci. c. ex tuæ.

b ¶ *Recipere.*] Per quod videbatur quòd possent recipere testes lite nõ contestata, quod esse non debet, vt infrà vt lit. non conte. c. quoniam. & per totum titulum: nisi in casibus contentis in c. quoniam frequenter. & in casu quem habes infrà de off. iudi. c. 2.

c ¶ *Et quantum.*] Hæc clausula semper debet poni in termino peremptorio, & post ipsum terminum peremptorium. infrà de in inte. rest. cap. cum ex litteris. & infrà de do. & contu. cap. cum dilecti. quia tunc post peremptorium edictum iudex comminari debet se processurum. ff. de iudi. l. in peremptorio.

d ¶ *Fuerat inserenda.*] Sed errore scribentis fuit postposita, sed error talis non nocet. C. de test. l. errore. & l. ambiguitates. vnde dic inserenda, id est, ac si inserta esset intelligenda. Videbatur enim quòd non respiceret præcedentia. infrà de appella. inquisitioni. sed non est verum: quia non est verisimile dominum Papam totam iuris obseruationẽ tot laboribus, ac multis vigiliis excogitatam vnico verbo tollere velle. C. de inoff. testa. l. si quãdo. & infrà de elect. c. ecclesia vestra. 2. & arg. infra de resti. spo. c. audita. & qui tutorem præcipit confirmari, secundum ius intelligitur præcipere. ff. de confir. tut. l. tutores.

e ¶ *Præcedat.*] Et ita quãdoque clausula sequens determinat præcedẽtia, & quandoque præcedens sequentia, prout iuris ordo requirit. 32. q. 7. Apostolus. & infrà de appel. c. secundo requiris. ff. de condi. & demon. l. auia. quandoque sequens clausula respicit terminum proximè positum. infrà de dona. c. cum dilecti. in fin. & optime facit ad hanc materiam. ff. de leg. 1. l. si seruus plurium. in fi. §. vlt. & vere præcedere debet: quia per totũ processum negotij de iure debet procedi. C. de appel. l. eos. §. 1. & præcedentia quandoque repetita intelliguntur. ff. de condi. & demon. l. auia. Item hic est arg. quod verba rescriptorum secundum ius com-

f ¶ *Incidẽtibus.*] Ipso iure tam in principalibus quàm in accessoriis vel incidentibus vel emergentibus remota est appellatio. infrà de appel. c. vt debitus.

Adde casum not. in l. quotiens. C. de iudic. fac. no. in l. & consequenter. C. de sen ten. & interlo. om. iu.

g ¶ *Canonice.*] id est, secundum iura canonica. de quib. suprà dictũ est, de const. c. 1.

Constitutus.] Non valet rescriptũ executorium impetratũ super præbenda & canonicatu, in quo nulla est facta mẽtio de statuto vel de certo canonicorum numero iuramento firmato. Io. And. Primo ponit impetrationẽ. Secundo exceptionem cõtra ipsum. Tertio distinctionis commissionem. Secũda ibi, *Verum*. Tertia ibi, *Discretioni*. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam clericus P. nomine obtinuit litteras à domino Papa ad decanum & capitulum Bituricen. vt ipsum reciperent in canonicum & in fratrem, & præbendam, si qua vacaret vel proximo vacaturam eidem conferrent: sibi super hoc executoribus deputatis. Sed tamẽ ex aduerso Bituricen. capitulo se opponente, negotium ad sedem Apost. est delatum. coram domino Papa dictus clericus allegauit prædicta. Capitulũ ecõtra respondit, q̃ cum in Bituricen. eccle. certus esset numerus canonicorum iuramento firmatus, & per sedem Apost. confirmatus, & de hoc dictus P. in suis litteris non fecisset mentionem, patet quòd veritate tacita fuerunt impetratæ. Auditis hinc & inde propositis, mandat Papa q̃ si legitime constiterit numerum canonicorum (qui nunc est in Bituricen ecclesia) per decanũ & capitulum iuramento firmatum antequã dictus per litteras executorias impetrasset, quicquid factũ est per litteras suas decernatur irritũ & inane: alioquin si qua prębenda vacat in ipsa ecclesia sublato appellationis obstaculo eidem assignetur. Nota quòd non valent litteræ impetratæ nisi fiat mentio de certo numero iuramento firmato, & confirmatione apostolica. Item considerandum est tempus datæ litterarum.

† Cap. 9. eo. tit. in 3. compilatione.

¶ *Glo. seq. quærit, arguit pro, & contrà. & soluit. in fine fortificat textum. cui dicto obiicit, & soluit.*

h ¶ *Reciperent.*] Hic duo mandãtur. Primum vt recipiant illum in canonicum. Secundum vt assignent ei præbendam si vacat, vel quàm citò vacauerit. Numquid ergo si non possunt assignare ei præbendam, tenẽtur eum recipere in canonicum saltem? Arg. q̃ sic infrà de præben. c. dilectus. 1. & 2. & infrà de dolo & contu. c. cum dilecti. Arg. cõtra infrà. de off. deleg. cap. cum super abbatia. ff. quod cum falsò tut. l. 1. §. 1. & l. 2. arg. quasi à contrario. 2. q. 6. c. ei qui. §. definitiua. versi. quandoque vnam. & ff. quemad. ser. amit. l. fi communem. & ff. de mino. l. etiam. §. 1. & l. tutor. §. 1. arg. pro & contrà inuenies. 9. dist. si ad scripturas. Finis autem decr. videtur dicere q̃ non: & secundum hoc est vnum mandatum, & non duo: & hoc ideo dicit, quia iuratum erat de certo numero canonicorũ, vnde ratione iuramenti non poterant augere numerum. Duo in veritate mandauit Papa, scilicet vt eum reciperent in canonicum & eo recepto prouideretur ei, & eum recipere erat contra numerum sacramento firmatum: quare litteræ non valebant. 2 Et certus numerus canonicorum debet statui in ecclesia secundum facultates ecclesiæ. in authen. vt determinatus sit numerus cleri. coll. 1. infrà de vita & hone. cleri. ca. quoniam vt ait. Et idem est si certus numerus statutus sit in ecclesia: licet non sit iuratus, aut per sedem Apostolicam confirmatus: quia non valent litteræ, nisi dicatur, non obstante certo numero canonicorum. Hic tamen videtur arg. contra in fin. vbi dicit, si constiterit numerum, &c. Sed potest dici quòd hic de numero est facta mentio, & non de iuramento, ne de confirmatione Papæ.

2 Hoc soluit cõtraria: quasi dicat si litteræ valuissent continẽtes diuersa mandata: tenerentur ad alterũ si vtri que pateri non poterat. Ioan. And.

i ¶ *Vacaturam.*] Quod solus Papa potest. vt infrà de præben. c. per totũ.

† proximã.

† Dictio, cũ, deest in manuscripte.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Admittere.*]id est,perficere.
b ¶ *Præcipiendo.*] per executorias.
c ¶ *Et cum de hoc.*] ſ.iuramento vel confirmatione:vt infra colligitur, vbi dicit numerum canonicorum,qui nunc est in eadem ecclesia,&c.vt notatur in fine illius notabilis,hic duo.
d ¶ *Mentionem.*] Hæc allegatio non valet si veniſſent contra numerum illum aliquando propria auctoritate.infra de præben.c. pro illorum. supra de conſtitu.c.cum acceſſiſſent.
†ackera
e ¶ *Et dictas litteras.*] ſcilicet executorias.
¶ *Glo.ſeq.obiicit: ponit opinio. Ioan. & ſoluit. ſecundo quærit & ſoluit.tertio arg. alleg. cõtrarium,& ſoluit, in fine dat vnum ſimile.*
f ¶ *Iuramento.*] Sed in omni tali iuramento ſemper intelligitur auctoritas maioris excepta : vt hic innuitur à
†In quibuſdam vulgatis, Domina tiõi legitur, & male ex manuſcriptis tamen cõſtat, Diſcretioni legendum.
contrario ſenſu.& ff. ad muni. l. imperatores. in prin.infra de iureiuran. venientes.§. quia vero.in fi. ergo non faceerent cõtra iuramentũ, ſi ad mãdatum domini Papæ illum reciperent. Item ſi talis conditio ineſt iuramento, nunquam eſt neceſſaria diſpẽſatio in tali iuramẽto : quia ſi diſplicet Papæ , non eſt ligatus tali iuramento. Ioan. dicebat hanc cõditionẽ in iuramẽto non eſſe,ſed ideo dicitur auctoritas ſuperioris excepta : quia nõ præiudicatur ei quin poſsit hoc facere. Verius videtur quòd conditio talis ſubintelligitur in huiuſmodi iuramẽtis:& hoc ideo , quia ſuper re alterius vel quaſi iuramentum tale præſtatur,& de re alterius præciſe iurari non poteſt ,immo eſſet aneeps periurium. ff. de in litem iuran. l. videamus. in prin. & ff.rerum amo. l. Marcellus. & ideo auctoritas domini Papæ in talibus intelligitur excepta.tacite,licet non excipiatur expreſſe. ſimile. 22. q. 2. beatus.& infra de iureiuran.c.quemadmodum.circa princi.quare ſi Papa mandat aliquem recipi in canonicum non obſtante tali iuramento, tunc licitè eum recipiunt, quia ſic apparet quòd Papa iuramentum factum quaſi de re ſua non vult ratum habere , cum adminiſtratio ſola cõmiſſa eſt capitulo,& non dominium collatum,& hoc iuramentum ſeruare tenentur canonici quantum in ſe eſt,niſi Papa contrarium mãdet: & ideo non valuerunt litteræ taliter impetratæ in quibus de iuramento mentio non fiebat.Sed quid ſi iuraſſent ante præſentationem,& poſt datam?Tunc non obſtaret iuramentum,quia data reſpicitur, vt dicitur hic,& ſupra eo.c.eam te.Præterea aliud videtur hic : quòd canonia ſola ſiue præbenda augeret numerum canonicorum:quia ſi non augeret numerum,iuramentum non obſtaret , quin poſſent ipſum recipere:& ſimile ſupra de conſti.c.cum M.Ferrarien. Item arg. quòd canonia poteſt eſſe ſine prouentibus.arg.infra de præben.c.relatum. Sed cõtra.1.q.3.ſi quis obiecerit.Sed ibi appellantur res corporales iura,ex quibus res ipſæ corporales percipiuntur.Et ſicut debet fieri mentio de iuramento,vt hic dicit , ſic etiam de pactis,ſi qua in aliquo contractu interueniant, dent fieri mentio , aliàs non valet priuilegium.infra.de deci.c.ex multiplici.
g ¶ *Glo.ſeq.arguit & remittit.*
g ¶ *Impetraſſet.*] Hic conſideratur tempus datæ,Item non dicit ante monitorias.Et ſic eſt arg.q̃ per monitorias ius non acquiritur.aliàs dixiſſet,ante monitorias,De hac materia ſatis habetur infra, de renuncia. cap.veniens.
h ¶ *Glo.ſeq.arguit & remittit.*
h ¶ *Irritum.*]Et ita ea quæ fiunt per litteras ſurreptitias, non valent,de hoc dicemus infra eod.c.ad audientiam.
i ¶ *Præbendam.*] Et in canonicum recipi,iſta ſunt connexa.1.q.3.ſi quis obiecerit.

Vper litteris.] Doloſa ſurreptio vitiat reſcriptum in totũ. Si autem proceſſerit ex ſimplicitate vel ignorantia , eatenus vitiat quatenus fuit cauſa conceſsionis. Diuiditur in tres partes. Nam primo recitat caſum ſuper quo antiquitus erat opinio. Secundo illos per diſtinctionem bimembrem ad concordiam reducit : ibi, *Nos igitur.* Tertio dat regularem doctrinam:ibi,*Vt ſic.*Abb.Siculus.

CASVS. Quidam impetrauit litteras à domino Papa per malitiam, alij per ſimplicitatem,ſiue ignorantiam,tacita veritate,vel ſuggeſta falſitate. quidam dicebant quòd tales litteræ non valent,cum mẽdax præcator carere debeat impetratis. Alij dicebant,q̃ & ſi forma litterarum carere debeat:nihilominus tamen iudex procedere debet ſecũdum ius commune.Dominus Papa diſtinguit inter illos qui per fraudem vel qui per malitiam,& illos qui per ſimplicitatẽ vel ignorantiam litteras impetrant tacita veritate , vel ſuggeſta falſitate.Illi qui per malitiã vel fraudem falſitatem exprimunt & ſupprimũt veritatẽ, nullũ cõmodum de huiuſmodi litteris conſequũtur:ita tamẽ quòd poſtquam delegata fides ſuper hoc facta fuerit , de cauſa vlterius non cognoſcat. Inter alios qui litteras impetrẽt expreſſa falſitate , diſtinguitur. nam ſi talis veritas ſit ſuppreſſa , vel falſitas ſuggeſta , (quæ ſi fuiſſet tacita ſcilicet falſitas, vel expreſſa ſcilicet veritas, Papa ſaltem in forma communi conceſsiſſet litteras) delegatus ſecundum ordinem iuris procedat, & non ſecundum formam litterarum. Si vero talis falſitas ſit expreſſa, vel veritas occultata (quæ ſi illa fuiſſet tacita vel expreſſa Papa nullas litteras conceſsiſſet) delegatus non procedat per illas litteras , niſi in hoc vt partes conuocet ad præſentiam ſuam,& de qualitate precum cognoſcat : vt ſic in vtroque caſu eadem ratio quæ denegantem moueret , moueat & delegatum : & vbi delegans ſuas litteras denegaret , delegatus ſuum officium nullatenus interponat.Not.quòd qui per malitiam & fraudem litteras impetrat tacita veritate,& ſuggeſta falſitate,litteræ indiſtinctè non valent propter fraudem : & ita dolus ſeu malitia facit quòd nulla diſtinctio hic eſt adhibenda.Item qui fraudem allegat,fraudem probare debet.Item qui ſimplicitatem feçerit,non imputatur.Item ſecundum quòd Papa in iudiciis facit,ita & inferiores iudices facere debent.

uis totius tituli. Et hoc dicit in ſumma.Exprimens falſum,vel tacens verum in reſcripto ,ſi malitioſe , caret prorſus impetratis.Sed ſi per ſimplicitatem vel ignorantiam, aut obtinuiſſet vero expreſſo,& ſuppreſſo falſo ſaltem litteras in forma communi , & delegatus procedit ſeruato iuris ordine, & non ſpeciali forma reſcripti : ſecus ſi nullo modo litteras habuiſſet.

CAP. XX.

SVper †litteris quæ ab aliquibus ex malitia,& à nonnullis ex ignorantia (tacita veritate, vel ſuggeſta falſitate) impetrantur à nobis:diuerſos k intellexi-mus diuerſa ſentire , aliis aſſerentibus eos debere prorſus carere omni commodo l litterarum , cum mendax præcator carere debeat penitus impetratis : aliis vero dicentibus , quòd & ſi forma carere debeant in litteris noſtris expreſſa , nihilominus iuxta rigorem m iuris ſit à delegato iudice in negotio procedendum. ¶Nos igitur inter eos qui per fraudem vel malitiam , & illos qui per ſimplicitatem n vel ignorantiam litteras à nobis impetrant, huiuſmodi credimus diſcretionem o † adhibendam , vt hi qui priori modo p falſitatem exprimunt,

† Cap. 10. eod.tit.in 3. compil.

†Diſtinctionem habendam.

k ¶ *Diuerſos.*]Nam quot ſunt capita, tot ſententiæ.de conſe.diſt.4.ſicut in ſacramentis. §. item ſi poſſet. variæ enim ſunt hominum voluntates. ff.ad Trebel.l.quia poterat. & homines faciles ſunt ad diſſentiendum. ff. de arbi. item ſi vnus. §. principaliter.& diuerſitatem corporum ſæpe diuerſitas ſequitur animorũ.ʒ.de conceſ.præben.c.quia diuerſitatem.
l ¶ *Carere omni commodo.*] litterarum.25.q.2.c.dicenti.§. & ſi legibus.
m ¶ *Iuxta rigorem.*] 25.q.1.c.dicenti.§. præſcriptione.
¶ *Glo.ſeq.pro ſimplicitate al.8.iura. & duo in contrarium & ſoluit.*
n ¶ *Simplicitatem.*] Simplicitati ſubuenitur,de conſe.diſt.2.c.3.& infra de re.permu.cum vniuerſorum.nec obeſt quod per ſimplicitatem omiſſum eſt:vt ff.de ven.inſpi.l.1.§.vlt.Ité imperitiæ parcitur. ff. de proba.cũ de indebito.§.ſi autem is.ff.de eden.l.1.§.vlt.ff.qui ſatisda.cog. de die.§. ſi ſeruus.ver.minori. C.qui admit.ad bo. poſ. quicumque. & ff,ſi quis in ius voc.non.ie.l.2.§.ſi quis in ius.arg, contra.C.de in ius voc.l, 2.c.de fal, mo.l.1.Dic vt in prima rubrica:quia ruſticitati parcendum eſt. Cõtraria caſualia ſunt.

Simplicitati & imperitię, quatenus patiatur.

ADDITIO. Scilicet in iure naturali , & in falſa moneta vt dicit Hoſtien.reprobatur etiam ſimplicitas in promouendo.19.diſt.Petrus. & in magiſtro. de traſ. inter corporalia, de feriis capellanus.Ioan.And. in nouella.
o ¶ *Diſcretionem.*] Per hanc decre.caſſatæ ſunt omnes ſolutiones quæ recitabantur 25.q.2.c.dicenti.§.præſcriptione.C.ſi contra ius vel vtilitatem publicam.l.reſcriptum.& l.& ſi legibus.
¶ *Glo.ſeq.recit.per quæſtionem.*
p ¶ *Priori modo.*]ſcilicet per fraudem vel malitiam, & qui hanc fraudem

† Hanc glo. dicunt eſſe ſing. Inn. & Abb. hic ad hoc q̃ expri mẽs falſum vel tacẽs verũ in impetratione reſcripti, præſumitur hoc prima fronte feciſſe ex ſimplicitate : & non ex dolo.
dem allegat,eam probare tenetur.ff.de pba.quoties. §. qui dolo. quia quilibet præſumitur bonus donec probetur malus.infra de ſcru.ca.vnic. & infra de præſumptio.dudum.
a ¶ *Facta fuerit fides.*] Simile 25. q. 2. c. dicenti.§.& ſi legibus.& §.ſi non cognitio.quia cum dubium ſit , poterit de hoc cognoſcere iudex quia ratione dubitationis ſit quod aliàs nõ fierit.ff. de lib. cau.ordinata.§.fin.& C.eod. tit. litè ordinata. & ita qui fraudem allegat,eam probare debet:vt dictum eſt.
b ¶ *Nullatenus.*]Oppoſita exceptione legitima, ſuſpẽſa eſt iuriſdictio iudicis circa principalem cauſam:& ſic dubia eſt, de hoc prius cognoſcit: poſtea cognoſcat iudex de fraude ſiue malitia de qua excipitur:nec diſtinguitur in hoc caſu quæ falſitas ſit expreſſa, vel veritas occultata,ſed ſufficit quòd per malitiã hoc fecerit.& ſic intelligitur lex iſta.25. q.2.c.dicenti.§.& ſi legibus. Sed qualiter probatur malitia ? Certe ex perſpicuis indiciis,puta ex qualitate perſonæ , & ex forma reſcripti.Bernar.
† Videl.1. & ibi Bal. C. ſi contra ius vel vtili. public.
† ſed
c ¶ *Poſteriori modo.*] ſcilicet per ſimplicitatẽ vel ignorantiam.
d ¶ *Expreſſa ſit falſitas.*]Puta ſi dixerit ſe de poſſeſsione vt eiectum, cum non eſſet:nihilominus darentur ei aliæ litterę ex quo petit cauſam committi , vel tacet ſe decannm : & impetrat litteras ſuper vſuris vel ſuper alia re propria.ſupra eod.ad aures.
† Vide l.mutus. cum gl. 2.ff. de procu. & ff. de petit.hære.l. ſi poſſeſſor. & l. ſi quid poſſeſſor.
e ¶ *Veritas occultata.*] puta ſi occultauit quòd ad arbitros itum erat,nec cauſa per eos potuit terminari.infra de teſti. præſentata.argu.C.ſi.contra ius vel vtil.l.1.
f ¶ *In forma communi.*] Secundum iſtum modum intelliguntur iura illa.25.q.2.c.dicenti.§.præſcriptione.& §.prædicto. & ſi legibus.
g ¶ *Procedat.*] Secus ſi per malitiam falſitatẽ expreſſerit, vel veritatẽ occultauerit, & ita aliquando receditur à forma in reſcripto data , & redditur ad ius commune:vt ſupra.eod.cauſam quæ.
¶ *Glo.ſeq.Ponit 20.caſus, quibus expreſsio falſi,Vel taciturnitas veritiat reſcriptum.*
Reſcriptum quot modis vitietur. accurata diſputatio.
h ¶ *Litteras deciſſemus.*] hoc quod patet quòd ſimpliciter vel ignorantia non prodeſt circa huiuſmodi litteras impetrandas, immo ad hoc vt reſcriptum teneat , nihil debet ſupprimi ex iis que mouere poſſunt animum principis ad dandum reſcriptum vel ad denegãdum. Et primo quidem ſeries facti eſt exprimẽda.infra de cohab.cle.& muli. ſuper eo. Itẽ proceſſus cauſa.infra de re iudi.inter monaſterium. Item non valẽt litteræ ſi quis tacet ſentẽtiam latam. arg. infra de ſi.inſtr.inter dilectos. C.ſen. reſcin. non poſ. l. vlt. Item ſi tacuit nomen dignitatis ſuæ. ſupra, eodem , ad aures. Item ſi tacuit aliud beneficium ſufficiens. ſupra eod. cum adeo. ſiue etiam minus ſufficiens. infra eod. ſi proponẽte. & infra de præben.cum teneamur. Item ſi tacuit vicariam perpetuam. ʒ. eo.poſtulaſti.Item ſi tacuit pactum præcedens ſiue compoſitionem. infra de deci.ex multiplici. Item ſi tacuit ſtatutum numerum canonicorum iuramẽto firmatum.ſupra eod.c.proxiẽ infra de præben. pro illorum. Item ſi tacuit ſtatutum q̃ dignitas non eſſet vlterius in eccleſia. ſupra de conſti.cum acceſsiſſent.Item ſi tacuit priuilegium. ſupra eod. cum ordinem.Item ſi tacuit diſpenſationem.infra de fil. pre.ex tua. Itẽ ſi tacuit ſe regulare petendo confirmationẽ.infra de confirma. vti. vel inuti.porrecta.in fin.ſi Item ſi dixit ſe clericum nó eſſe,cum eſſet. infra de tranſ.ex litteris.Item ſi tacuit quòd præbenda non vacaret de facto. ʒ.de conceſ.præben.cũ noſtris & c.litteras.Itẽ ſi tacuit exceptionẽ.infra de proc.in noſtra.Item ſi tacuit appellationem à ſe factã. ſupra eod. ex parte. vel factam ab aduerſario. infra de confir. vtil. vel inuti. bonæ. Item ſi tacuit quòd alius de mandato papæ fuerit receptus. infra eod. mandatum. & duobus cap. ſeq. Item ſi dixit ſe habuiſſe monitorias, quod fuit falſum , & executorias impetrauit , non valent. infra eod.ex inſinuatione.Et generaliter vbicunque talem veritatem tacuit , vel talem falſitatem expreſsit , qua tacita vel expreſſa Papa litteras non dediſſet,reſcriptum inutile fit.

vel ſupprimunt veritatem : in ſuæ peruerſitatis pœnam , nullum ex illis litteris commodum cõſequantur, ita videlicet quòd delegatus (poſtquam ſibi ſuper hoc facta fuerit fides a) nullatenus b de cauſa cognoſcat. Inter alios autẽ qui poſteriori modo c litteras impetrãt, duximus diſtinguendũ , quæ falſitas ſuggeſta fuerit , vel quæ veritas ſit ſuppreſſa. nam ſi talis expreſſa ſit falſitas , d vel veritas occulta, e quæ quamuis fuiſſet tacita vel expreſſa. nos nihilominus (ſaltem in forma communi f) litteras dediſſemus , † delegatus non ſequens formã in litteris ipſis appoſitã , † ſecundum ordinem iuris in cauſa procedant. g Si vero per huiuſmodi falſitatis expreſsionem , vel ſuppreſsionem etiam veritatis , litteræ fuerint impetratæ, quia tacita vel expreſſa nos nullas prorſus litteras dediſſem⁹, h à delegato non eſt aliquatenus. procedendum , † niſi forſitan i eatenus , vt partibus ad ſuam præſentiam conuocatis , de precum qualitate k cognoſcat , vt ſic in vtroque caſu , l eadem ratio quæ denegantem moueret, moueat etiam delegatum : & vbi delegans ſuas litteras denegaret , delegatus etiam ſuæ cognitionis officium nullatenus interponat.

¶ Idem abbati & conuentui Præmonſtra.

¶ In cauſa monaſterii conuenitur abbas per reſcriptum , in quo nulla fit mentio de conuentu , nec propter hoc appellari poteſt,niſi abbatis & conuentus bona eſſent diſtincta omnino.

CAP. XXI.

EDoceri † poſtulaſtis à nobis,vtrum per litteras auerſus abbates (nulla mentione habita de ſuis conuentibus) impetratas , teneantur abbates ipſi ſuper cauſis (quæ ad conuentus pertinent,& eoſdẽ,) de ipſis querelantibus reſpondere:ac licet inhibita ſit appellatio, per appellationis obiectum poſsint (ne reſpondeant) ſe tueri. ¶ Super quo duximus reſpondendũ , quòd (niſi alia cauſa rationabilis ſuffragetur) per appellationem ſe tueri non poſſunt quominus debeant m auctoritate ſunt eſſe diuerſa , vt aliqua pertineant ad menſam abbatis , aliqua ad menſam conuentus.Abb.Siculus.

† Cap. 11. eod.tit. in 3. cõpilatione.

CASVS. Aliquis impetrauit litteras Apoſtolicas appellatione remota contra abbatem quemdam, nulla facta mentione de ipſius conuentu: quærebatur vtrum abbas tenebatur reſpondere per litteras illas ſuper cauſa quæ communiter pertinet ad abbatem & monachos : & ſi abbas appellauerit ne compellatur reſpondere ſuper cauſa illa,vtrum valeat appellatio. Reſpondetur, q̃ per allegationem abbas ſe tueri non poteſt quo minus auctoritate huiuſmodi litterarum reſpondere teneatur,niſi alia cauſa rationabili iuuetur : quia abbas ex officio ſuo negotia ſui conuentus tenetur procurare , niſi forte abbatis & conuentus negotia eſſent omnino diſcreta.Not quòd prælatus officiũ ſuum adimplere tenetur,& non valet appellatio cõtra vtilitatem eccleſiæ interpoſita.Not. quòd per litteras contra abbatem tantum impetratas ſuper cauſa conuentus, poteſt abbas cõueniri.Item qui cauſam habet cum monaſterio, abbatem conueniat,& nõ monachos.Not quòd prælatus officium ſuum adimplere tenetur,& negotia ſuæ congregationis procurare.Not.quòd ſi res abbatis & conuentus ſint diuerſæ,non abbas , ſed conuentus poterit conueniri.

Abbas non cõuentus cõueniri debet & quare.

¶ *Glo.ſeq.facit quatuor.Primo conſulit prælatum conueniendum duplici de cauſa, & dat ſimile. Secundo dicit prælatum ſine capitulo vel econtra non agere vel defendere. diſtinguit triplicem ſpeciem cauſarũ,quædam ſpectant ad prælatum, quædam ad capitulum, quædam communiter ad vtrumque.Tertio recitetur per quæſtionem an ſubſequens conſenſus,&c. Quarto quærit,& ſoluit.*
m ¶ *Debeant.*] Diſcrete agit qui abbatem conueniri:nam ſi conuentus cõueniretur,ſtatim prælatum nominaret in iudicio, & ſic inducias obtineret.infra vt lit.non conte.qñ frequenter.§.q̃ ſi ſuper.& C.vbi in rẽ act.l.2.quia ſine licentia abbatis nec agere nec reſpondere poteſt conuentus , quin retractetur ſententia. infra de iud. cauſam. 16. q.1.monachi.& quæſt. 3.ſi ſacerdotes,ſicut nec filius quandiu eſt in poteſtate patris.C.de an.excep.l.1.in fin.16.quæſt.3. ſi ſacerdotes. & ideo abbas primo conueniendus eſt. Dico tamen quòd nullum collegium conuenit vel conuenitur ſine auctoritate prælari , & econuerſo prælatus ſine auctoritate capituli nec conuenit nec conuenitur , ſed per ſyndicum auctorem vel procuratorem ab ipſo prælato de conſenſu capituli conſtitutum , & hoc cum negotium principaliter tangit prælatum. infra de procu. cap. 1. & ſi negotium principaliter tangit capitulum,

Universidad de Deusto

ab ipso capitulo constituatur de auctoritate prælati. infra de iudi. causam quæ. C. de epi.& cle. omnes. §.hoc nihilominus.& hic, & 12. dist. non decet.in prin.Et hęc locum habent quando negotia capituli & prælati sunt discreta,vt dicit in fin.Si vero sunt communia,prælatus de cõsensu capituli constituit syndicum. Vnde vacante sede nihil est innouandum. infra ne se. va.c.1.& 2. & 3. nec tunc currit præscriptio contra ecclesiam.infra de præsc. cap.1.& cap.de quarta.Et si forte capitulum agit, non sufficit subsequens consensus prælati, sicut nec insufficit subsequens auctoritas tutoris. ff. de auct.tut.obligari.§.vlt.& isti.eod.tit.§. tutor. Sed hoc non credo. sufficit enim si postea accedat consensus prælati, vel econuerso. infra de dona.pastoralis.in fin.& infra de iis quæ fi. à præla. si.consen. c. cum nos. Et dicit lex quæ confirmat prædicta, quòd qui non potest alienare, non potest rem in iudicium deducere. ff. de iur. delibe.

† Capit.12. eo. tit. in 3. collectio. Heriasen.

ait prætor. Sed quid si lis oriatur inter collegium & prælatũ? Adeatur superior, & ille dabit collegio curatorem ad litem ipsam,cuius officium cessabit lite finita.Insti. de auct.tu. in fi. & ff.de tu.l.3. §. si pupillus.in fin.

ADDITIO. Licet non negetur hoc fieri posse,tamen sine tali curatore capitulum velut habens legitimam administrationem agere, defendere, & procuratorem constituere poterit : vt de cau. pos. cum ecclesia.& cap. cum olim. de instit. cum venissent. ibi, ad petitionem Eboracen. ecclesiæ, &c. Ioan.And.

† Id est, tacendo verũ, vel exprimẽdo falsum.

¶ *Glo.seq.recitetur per quæstionem.*

a ¶ *Teneantur.*] & quidem tenentur,licet non fiat mentio in rescripto. nomine enim prælati ecclesia intelligitur:& prælati monasterium.ff. de annu.leg.l.annua.§.1.& ff.de condi & demo.filiofamilias.& ecclesia est in episcopo, & econuerso.7.q. 1. scire debes. & ff. de reb. dub. ciuibus. non tamen nomine prælati semper intelligitur ecclesia. infra de testam. requisiti.& 12.q.2.illud & q.3.pontifices.

b ¶ *Omnino discreta.*] Bene dicit, discreta : quia si sunt discreta omnino,non tenetur respondere nisi de parte sua:quia rescripta non extẽduntur ad res,vel ad personas in eis non comprehensas : quoniã stricte intelligenda sunt.arg.supra eod.sedes. & infra de off. del. cum olim abbas.§.quia vero.& melius cap. P. & G. Et licet sint omnino discreta, tamen nec prelatus sine consensu capituli,nec capitulum sine consensu prælati hoc facere possunt,vt dictum est in prima notula.

a Adde text. in l.fi.& in l. præscriptione.C.si contra ius vel vtil.pub.

Cvm dilecta.] Diuiditur principaliter in quatuor partes. In prima successiue tangit quæstionem.In secunda irritat processum secundorum iudicum : ibi, *Deprehendimus.* In tertia irritum decernit processum primorum iudicum : ibi, *Dictum.* In quarta committit causam, & mandat restitui spoliatos : ibi, *Ideoque.* Abb. Sicu. De facto huius decre.loquitur infra de re iudi.ad probandum.

CASVS.Vacante monasterio Hesien. duæ electiones ibidem fuerũt celebratæ:vna de custode illius monasterij, & alia de G.moniali ipsius monasterij super istis electionibus, causa fuit cõmissa primo Hildesen. scholastico,& cõiudicibus suis sub hac forma,vt personaliter ad monasterium accedentes personæ idoneę committerent administrationem abbatiæ,cui fieret restitutio quorundam subtractorum ab vtraque parte.Iudices isti contra formam mandati processerunt.postmodum causa fuit cõmissa abbati Remechen.& cõiudicibus suis p surreptionẽ: q a in litteris præter cõscientiã domini Papę fuit articulus insertus de resignatione subtractorũ, qui in litteris prioribus cõtinebatur, & isti iudices cœperunt procedere in causa.tandem negotium ad sed.Apost.est delatum.Papa sciens de processibus iudicũ p dictorũ,inuenit litteras iudicũ secundorũ per surreptionẽ obtẽtas:quia articulus de resignatione subtractorũ pter cõscientiã domini Papæ insertus in secũdis litteris fuerat, qui in prioribus positus erat, de quibus in secundis litteris mentiõ non fiebat. & ideo Papa cassauit quicquid factum fuit occasione litterarum secundarum.præterea primi iudices processerunt contra formã mãdati, qui cũ deberent accedere ad locũ, & personæ idoneæ administrationẽ cõmittere abbatiæ,cui fieret resignatio subtractorũ hinc inde : ipsi hoc capitulo prætermisso, de aliis inordinate cognouerunt : propter quod dominus Papa processum eorum denunciauit irritum & inanem, quia contra formam mandati & iuris ordinem processerunt. Mandat ergo dominus Papa tertiis iudicibus,quòd primo isti iudices restituãt quasdam moniales quæ spoliatæ fuerunt, & postea mandati forma diligenter obseruata,in negotio ipso præuia ratione procedant.Nota quòd litteræ per surreptionem obtentæ non valent : & opposita exceptione cassatur quicquid fit per eas. Item secundę litteræ nõ valent nisi de primis fecerint mentionem. Item quę primo fieri mãdantur, primo expedienda sunt secundum formam mandati. Item forma mandati diligentissimè seruanda est. Item processus contra formam mandati friuolus est.

te litterarum huiusmodi legitime respondere : ¶ Cum ex officio suo teneantur [a] congregationum suarum negotia procurare : Nisi forte abbatis & conuentus negotia essent omnino discreta. [b]

¶ Item archiepiscopo & magistro. Vvcanonico Magdeburgen.

¶ Processus factus per litteras surreptitias irritatur, sed factus contra formam rescripti irritus nunciatur.

CAP. XXII.

CVm †dilecta in Christo filia R.custos Hesien. ecclesiæ, ac procurator C. monialis, super electionibus in eadem ecclesia celebratis, litigauerint aliquandiu coram nobis : & infra. ¶ Deprehendimus litteras ad abbatem de Remech. & suos coniudices impetratas, [c] fuisse per subreptionem †obtentas, cum in eis illius articuli, videlicet, de subtractorum resignatione, fuerit præter conscientiam nostram [d] cognitio demãdata, qui in prioribus litteris ad scholasticum Hildesen. & coniudices suos obtentis, insertus fuerat : de quibus in secundis litteris mentio non fiebat : [e] & ideo quòd ipsarum litterarum occasione dignoscitur attentatum, duximus irritandum.

¶ Dictum insuper scholasticum & coniudices suos inuenimus minus prouidè processisse. cum enim in litteris nostris eisdem principaliter mandaretur, vt ad prædictam ecclesiam personaliter [f] accedentes, personæ idoneæ administrationem committerent abbatiæ, cui ad opus eius fieret hinc inde resignatio subtractorum,ipsi formam mandati apostolici transponentes, [g] illo capitulo prætermisso : de aliis articulis [h] inordinate plurimum cognouerant:propter quod processum ipsorum contra nostri formam rescripti, ac iuris ordinem [i] attentatum, irritum [a] decernimus & inanem. Ideoque mandamus quatenus G. & quibusdam aliis fororibus ecclesiæ (sicut iustum fuerit) restitutis, [b] & forma mãdati nostri exacta diligentia obseruata, in negotio ipso ratione præuia procedatis.

¶ Idem.

¶ Valet secundum rescriptum, licet de primo non faciat mentionem, quo vti noluit impetrans intra annum.

CAP. XXIII.

PLerumque † contingit, q̃ aliqui(nostris litteris impetratis) illis vti multo tempore postponentes, tunc demum eas exhibent cum aliarum auctoritate, ab eis contra quos primitus litteras impetrarunt, cœperint conueniri, dicentes posteriores litteras non valere:vtpote non facientes de prioribus mentionem. ¶ Cum igitur non sit malitiis [c] hominum indulgendum : statuimus, vt si quis nostras litteras impetrans, infra annum [d] postquam copiam iudicum habuerit, ex malitia vel negligentia [e] postposuerit vti eis, auctoritate posteriorum litterarum valeat conueniri, licet in ipsis nulla de prioribus mentio habeatur.

¶ Idem Rotho. Archiepiscopo.

¶ Si à delegato aliquid mandatur ordinario, debet humiliter exequi. Sed si alius delegatus per alias litteras post executionem mandat contrarium, vel si ante executionem innotuerit ordinario, inter delegatum qui mandauit, & alium, contentionem esse de iurisdictione, faciat sibi vtrumq; litterarum copiam exhiberi : non vt iurisdictionaliter cognoscat, sed vt se informet an per secundas reuocẽtur primæ. & si primæ reuocentur, exequatur secundum mandatum. Si autem non reuocentur, vel de hoc dubitet, non exequatur secundum mandatum, donec contentio de iurisdictione terminetur. Abb. Siculus.

CAP. XXIII.

CVm † contingat : & infra. Præterea cum quidam super aliquo litigantes, ad diuersos iudices litteras impetrant, quorum quidam obtenti à parte altera tibi mandant, vt partẽ aduersam denuncies excommunicationis sententiæ subiacere,aliis iudicibus postmodum tibi iniungentibus, vt eandẽ denuncies absolutam : quæris an vtrisque, an neutris,vel alterutris saltẽ obedire debeas in hac parte. ¶ Super quo tuæ prudẽtiæ respondentes, credimus distinguendum, an cum primum mãdatum recepisse dignosceris, tibi forsan innotuerit inter illos & alios super iurisdictione discordiam suscitatam, an super

† Capit. 13. eod.tit.in 3. compilatione.

i Hanc glo. dicit esse singul. Abb.hic ad hoc q̃ religiosus spoliatus possit petere restitutionem in absentia sui superioris.

b ¶ *Restituatis.*]Sed quaeritur potest monacha petere restitutionẽ? Dico quia nõ habebant abbatissam, 1 & illæ spoliatæ erant arg. ff. de iudic. si longi°.§.si filiusfamilias. vel quia petit restitui nõ tanquam monacha, sed quasi de corpore: sicut si collegium non habeat vnde soluat creditori: singuli non quasi singuli, sed quasi de corpore:& petit monachus partem vbi res monasterij diuiditur.18.quæst. 2.in nullo. & etiam vbi recedit à collegio. 27. quæst.1. si quis rapuerit. & vbi monachus percutitur.infra de senten. excom. parochianos. Sed ibi non datur actio iniuriarum monacho : sed monasterio : & intentabit eam syndicus monasterij: sicut dominus agit pro iniuria serui.Insti.de iniur.§.fi seruus.

Personaliter exequi debẽs, an possit alij committere.

c ¶ *Mentio non fiebat.*] & ideo secundæ litteræ non valuerunt. supra eo. cæterum. nec quod per eas factum est : vt infra.

f ¶ *Personaliter.*]Not.casum nouum : cum mandatur alicui vt personaliter negotium exequatur, potest alij committere vices suas,si partes consentiant : nisi in duobus casibus. In causa inquisitionis. Item cum Papa prouideri mandat ecclesiæ alicui de prælatis, & aliis ministris. infra de off.deleg. quoniam Apostolica. §. is autem. Et est simile quod dicit lex, si promisisti mihi per te factum nauem vel aliquid consimile : per alium me non consentiente facere non potes propter industriã tuã quam elegi.ff.de sol.inter artifices.

¶ Glo.seq.notat ordinem scripturæ seruandum.alleg.sex iura, & tria in contrariũ, & soluit distinguendo. Demũ obiicit quærendo & soluit.

g ¶ *Transponentes.*] Not. in rescriptis ordinem scripturæ seruandum, vt hic, & 43.dist.sit rector in fin.& 3.q.6.in grauibus.& 2.q. 1. in primis. ff.de vsufru.quoties.Et ordo verborũ ostẽdit ordinẽ processũ. deconse. dist.2.in Christo pater.ver.vos autẽ.in gl.cur gradũ.& ff.ad trebel.hæredes.in fin.Arg.contra supra eod.causamq;,& arg. ff.eo.inter cæteras.arg. C.de app.l.1.Sol. vbi aliquid principaliter mãdatur:illud tanq̃ principale & primo tractandum est : cætera vero secundario tanquam accessoria subsequenter sunt expedienda:sicut hic.Vbi vero plura principaliter committuntur, non refert quod illorum primo tractetur, nisi forsan vnum de natura sui præcedat : vt in decr.supra eod.causam.& arg. infra de causa pos. & proprie. pastoralis. & C.de rei vendi. ordinarij. Et ideo cassatus,id est,cassus & irritus nunciatur hic processus iudicum, quia articulum principaliter commissum omiserunt,de aliis inordinate plurimũ cognoscendo: vt dicitur in littera.& idem penitus habes infra de off.deleg.venerabili. Sed quare non confirmauit quod legitime factum fuit.infra de præb.dilectus.1.in fin. & infra de arbi.cum tempore. & infra de priui.cum olim.2.§.fi.Resp.quia non seruauerunt formam sibi datam:& quia cum principale sit cassatum, accessoria etiam cassata intelliguntur.infra de fi.instru.inter dilectos.versus fin.& 2.q.6.post appellationem.§.si quis ex pluribus.Bernar.

h ¶ *De aliis articulis.*] scilicet,de electione,& pertinentiis suis.

i ¶ *Iuris ordinem.*] iuris ordo exigit vt primo de spoliatione cognoscatur quàm de proprietate vt 3.q.1.c.1.& 2.& quasi per totum. & 2.q.1.per totum.& C.de rei vend.ordinarij.& C.de interdic.incerti iuris non est. & ff.de iudi.fi de vi & possessione.& infra de resti.spolia.ex cõquestione. & q̃stio spoliationis priuilegiata est.infra de ordin.cogni.super spoliationem.Et quia isti iudices hunc ordinem non seruauerunt, Papa illorum processum irritauit, id est, irritum esse ostendit. infra vt lit. non conte.accedens. 1.& præcipue quia illa fuit forma mandati:& ita est de substantia 3 iuris ordinarij ordo iste : & sic in duobus peccauerunt, quia contra formam sibi datam, & contra ordinem iudiciarium, sic infra de confir.vti.vel inuti.examinata. Sed hic videtur loqui de alio ordine,quem non seruauerunt iudices in aliis articulis : vt ipsa littera dicit : & quia contra mandati formam fecerunt, & ordinem iuris in aliis articulis non seruauerunt, Papa processum illorum denunciauit irritum & inanem:& sic in duobus peccauerunt, non seruando formam rescripti nec etiam seruando ordinem iuris in aliis articulis, forte dimittendo contestationem litis : & sic duobus modis potest intelligi quod dicit,iuris ordinem.

3 Vide quod notatur 2.q. 1.in summa. & quod dicit infra de appel.ex ratione super 1.gl.de offic. dele. prudẽtiã. super fi. 2.gl.Io.And.

¶ *Glo. seq.recipere obiect.*

a ¶ *Irritum.*] & supra dixit, irritandum : quia ibi ipso iure non erat irritus processus, sed irritandus propter litteras surreptitias. supra eod. super litteris.hic ipso iure processus nullus : & ideo dicit, irritum duabus de causis:quia contra formam, & cõtra iuris ordinem : vt 2.q. 6. c. & qui appellat.§.diffinitiua. ver. item sententiæ circa solitum ordinem, &c.& infra de cõfir. vti. vel inuti.examinata.

¶ *Glo.seq.obiicit & dupliciter soluit.*

c ¶ *Impetratas.*] quæ falsæ erant : vt infra de excess.prælator. inter dilectos.§.præterea.

d ¶ *Nostram.*] & cancellarij, vel alterius qui debebat requiri. infra de cri.fal.licet.

e ¶ *Vel negligentia.*]Sed quis probabit hanc negligentiam ? Respon. transcursus anni probat hoc, 2 nec alia interpellatio est facienda. infra de lo.& cõdu.potuit.nisi ille vellet ostendere cõtrarium:sicut dicitur de anno appellationis.infra de appel. cum sit Romana.in prin. Tamen ista non operantur aliquid hodie : quia ille obtinet, qui primo litteras suas exhibet iudici:vt dictum est, nisi primus copiam iudicis habere non potuerit antequam secundas litteras suas præsentasset : quia tunc excusatur : & hoc verum est si hoc fuit publice protestatus, quia iudicis copiam habere non potuit : & ita præmissa ista protestatione secundus nõ poterit eum præuenire. infra de appel. si iustus metus.

2 Placet Cõpostellano quod sequitur in gl.

Cvm contingat.] Quotidie practicatur ista decretalis in executionibus gratiarum, cum executores diuersorum mandant contraria capitulo seu ordinario loci : raro autem practicatur in terminis propriis. scilicet in executionibus causarum & h. d. Instruitur ordinarius quid facere debeat cum à diuersis delegatis recipit mandata contraria. Primo ponitur quæstio. Secundo distinguens responsio : ibi, *Super quo.* Tertio duplex instructio : ibi, *Cæterum.* Abb.Siculus.Pars huius decre.est de æta.& quali.& de offi.delega.cum contingat.

† Cap.1.eo. ti.in 4.compilatione.

CASVS. Quidam impetrauit litteras ad iudices contra aduersarios suos.pars altera impetrat causam eandem aliis iudicibus committi.quidam obtenti à parte altera mandant alicui vt partem aduersam denuncient excõmunicatam.Alij iudices postmodum mandant eidem vt eandem denunciet absolutam. quæritur quid super hoc sit faciendum. Papa dicit hic esse distinguendum,cum primum recipit mãdatum, ille cui hoc mandatur,videat an sibi innotuerit inter illos qui primo mandant, & alios super iurisdictione discordiam suscitatã,an nihil omnino sciuit: & si nihil intellexit,cum primum mandatum recipit, illud exequatur, si postea ab aliis contrarium demandetur : tunc petere debet copiam vtriusque rescripti:& si euidenter appareat, ita q̃ non sit dubitandum aliquatenus q̃ litteræ illorum à quibus recepit secundum mandatũ reuocent primas : tunc mandatũ illud adimpleat quod secundo loco mãdatur.Si vero constet q̃ litteræ illorũ qui dederunt primum mãdatum, non reuocentur per litteras aliorum, illud nullatenus exequatur donec inter illos concertatio sopiatur,& illud idem facere debet si primo mãdato recepto, & nondum executioni mandato, ei innotuit quòd inter eos super iurisdictione huiusmodi concertatio esset oborta.in istis omnibus mandatis discretus debet esse qui ea recipit,ne dicat se dubitare vbi dubitandum non est.nec dicat se certum vbi certus non est. In fine dicit quòd licet certa in his datur doctrina qualiter in his procedendũ est,nulla tamẽ potestas datur huic executori vt inter delegatos an partes iudicare debeat de iurisdictione.Not.q̃ in hac decretali statuit:propter contraria mandata quæ frequenter occurrunt. Not.q̃ per contentionem iurisdictionis res fit dubia,vt executor hic non procedat.

¶ *Glo.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Glo.seq.quærit,arguit negatiue,& dupliciter soluit.*

[2] ¶ *Nihil omnino sciuisti.*] Nec per famã,vel alio modo.infra de sent. excom.cum desideres.§.secundæ quæstioni.hoc enim dicimur scire, quod ab aliis audiuimus.22.q.5.hoc videtur. Sed quid si audiuit ab aliquo leuis opinionis : numquid hoc sufficit vt non debeat parere mandato iudicis ? Videtur quòd non.infra.de spon. cum in tua. & 11. quæst. 3. in cunctis. & infra de testam.licet.sed videtur quòd sic : quia in dubiis potius obediendũ est:vt 23. q.1. quid culpatur.in fi.& infra de præscript.cũ ex officij. [1] Et illa est ratio quare executio sententiæ differri non debet : nisi incontinẽti probetur exceptio. infra de testi. veniens. 2. & infra de resti.spo. litteras.Dico quòd nõ sufficit:alioquin retardaret executionem sententiæ, q̃ diceret se habere priores litteras quæ reuocatę non essent,vel qui posteriores litteras diceret se habere quæ reuocarent primas. & sic sequeretur quòd nullus iudex posset excommunicare vel absoluere, vel ferre sentẽtiam, si diceret aliquis ante prælationẽ sententiæ causam illam aliis esse eommissam, & sic daretur occasio figmentis,quod esse non debet. 32.q.1.dixit dominus.Insti.vi bo. ra.§.sed nedum talia.& C.vnde vi.si quis in tantam. ff. ad car. l. 1. §.si quis non.ff.de liti.l.1. immo probabilem causam debet habere ille q̃ recipit mandatum de diuersitate litterarum, antequam credat. 23. q. 4. quàm magnum. & infra de cle. exc. mi. illud. ff. quod cum falso tuto. l. 2. in fi.Vel dic. quòd qualiscunque notificatio sufficit in secundo casu vt iudex non debeat dici dubius.1.q.4.c.turbatur.verfic.si quis vobis dixerit hoc idolis,&c.infra de spon.præterea. 2.ff.de peti.hær.item veniũt.§. à quo denunciatum.& ff.de admi.tut. quidam decedens. §. ex quo[2] & hoc videtur innuere littera ista, nihil omnino sciuisti.

[a] ¶ *Adde text. in l.quoties. ff. de rebus dub. & in l. eum de nouo.in glo.1. C.de legib.*

† Quod si non fecerit, poterit cõpelli ad exequẽdum. *infra de offic. deleg.pastoralis.*

† Cõtentio.

[b] ¶ *Executioni mandare.*] quod & fecit,scilicet quia denunciauit partem illam excommunicatam.

[c] ¶ *Glo.seq. obiicit,& soluit.*

¶ *Tunc litterarum.*] Sed qualiter potest illud perpendi ex sola inspectione litterarum ? Nam licet secundæ expressam faciant mentionem priorum iudicum,& rerum contentarum in prioribus litteris:per hoc non constat primas litteras esse reuocatas : cum possint esse impetratæ per falsi suggestionem:& ita non reuocant primas.infra de offi. deleg. coram.& infra eo.ex parte.circa prin.& infra de re iud.inter monasterium.& arg.supra eod.cæterum.infra de do.& contu.ex litteris.Ad hoc ergo vt executori nullatenus fit dubitandum, oportet vt discat per assertionem partium:quia causarum merita partium assertione pandũtur.C.si per vim,vel alio modo.l.vlti.infra de resti.in integrum, tum ex litteris.& sic videtur quòd aliquam possit exercere iurisdictionem inter partes:quod falsum est, vt dicit in fin. aliàs non poterit scire vtrum secundæ reuocent primas.Et hoc verum est,vt dicit Io. quòd nunquam ex sola inspectione poterit scire:nisi aliquid intelligatur de hoc ex partium assertione : sed per hoc nullam habet iurisdictiouem inter partes. Sed hoc verum est si ille qui habet priores litteras,aliquid non obiiciat contra secundas:aliàs iudex præsumeret primas esse reuocatas : ex quo in secundis fit mentio expressa de primis.supra eo.cæterum. Si autem aliquid obiicit,ſtatim executor debet superſederet[3] quia per negationem res fit dubia.C.qui.ad li.procla.non li.l.3. Et in hoc casu intelligitur quod legitur.supra eo.pastoralis.vt ibi dicitur,scilicet quòd tunc dubiũ est de reuocatione litterarum, quando fit mentio expressa & iudicum, & rerum : sed ab aduersario obiicitur litteras, impetratas esse per falsi suggestionẽ:per decr.prædictas.Item licet executor dubitet an debeat absoluere vel condemnare,tamen secundum regulam Arriani pronior erit ad absoluendum quàm ad condemnandum. Regulam illam habes ff.de act.& oblig.Arrianus.& infra. de proba. ex litteris. hoc ideo dicit, quia non constat an ille iudex habeat iurisdictionem:per hoc tamen nõ iudicat de iurisdictione quorum sit iurisdictio , sed tantùm dicit se debere exequi mandatum,vel non debere.infra eo.ex parte.

¶ *Glo. seq.quærit,& soluit.*

[d] ¶ *Præcipimus.*]Sed quid si non exhibentur secundæ ? Non exequetur secundum mandatum si ad terminum præfixum non exhibeatur : vt infra de exce. pastoralis. nam litterę q̃ non apparẽt,nõ sunt.ff.de contrahẽ.emp. in lege.& l. Rutilia Polla.de conse.di.1.solemnitates.in fi. non potest tamen cogere aduersariũ ad exhibendum:quia nõ habet iurisdictionem inter partes , vt dicitur in fi..Nec etiã tenetur obedire mãdato , nisi videat rescriptum. infra de offi. deleg.cum in iure.

ADDITIO. Dicit q̃ non debet iurisdictionẽ, sed terminus cum causæ cognitione datur. 3.q.3.c. inducię.§.spatium. Sed secundum Inno.illud locũ habet in termino qui datur pro testibus, & ad instructionem causę, secus in aliis. Ioan.And.

[e] ¶ *Hæsitandum.*] Videtur quòd executor non debeat petere copiã rescripti , nisi vbi recipit contraria mandata : sed non est verum:vt dictum est in proxima notula.

¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit.*

[f] ¶ *Secundo loco.*] Sed quare reuocatur quod legitime factum est per primas litteras:contra id quod legitur.infra de resti.spo.audita.supra eod. causam quæ.Sed per istũ executorem nihil reuocatur : sed denunciantur illi absoluti qui primo fuerant excommunicati.

[g] ¶ *Constitutionis.*] Supra eo.c.Pastoralis.

[h] ¶ *Et idipsum.*]Itavt non exequaris mandatum.& iste §. respicit proximum infra.

[i] ¶ *Iudicare.*]hic fallit illa regula.ff.de iudi. de qua re.

Olim ex litteris.]Diuiditur primo ponitur consultatio. Secundo responsio:ibi, *Nos igitur.*vel secundũ Host. diuiditur in tres partes.Nam primo ponit relationem priorum iudicum. Secundo ibi, *Nos igitur.*commissionem factam secundis iudicibus.Tertio ibi, *Verum.*dubitationem emergentem Abb.Siculus

CASVS. P.clericus sancti Remigij detinebat parochiã de Salice,quã R.de Cliuo dicebat se canonice adeptũ fuisse. vnde idem R.impetrauit causam super hoc cõmitti quibusdã abbatibus.ipsi abbates partes ad suã præsentiã primo,secundo,& tertio citauerũt.& quia dictus P.per se vel per aliũ corã eiscõparere noluit, excõmunicauerũt eundem faciẽtes fructus illius parrochię sequestrari postmodũ idẽ P.accedens ad eos p̃missit iuri parere,& sic fuit absolutus:& litteras absolutionis eidẽ concesserũt,alsignantes locũ & diẽ in quo faceret,quod promisit:ipse vero locũ & diem de litteris radens in loco rasurę scripsit q̃ sequestrati fructus.restituerentur eidẽ.& hoc idẽ P.cõfessus fuit corã duobus iudicibus,tertio se excusante.iudices ipsi hęc omnia significauerũt dño Papę: & ipse mãdauit iudicibus præsentibus,vt si esset ita,ipsi P.super ipsa parabola perpetuũ silentiũ imponerent, & præfatã parochiã restituerent cũ fructibus sequestratis.sed prædictus R. p̃bauit bene falsitatẽ prædictã.vnde petebat parochiã illã sibi assignari.Iudices illi dubitauerũt super clausula illa[si esset ita] vtrum ad omnia prædicta deberet referri, an tantũ ad vitiũ falsitatis.Cõsuluerunt dñm Papam,& ipse respõdet,q̃ clausula illa ad omnia debet ſuperiora referri , ad hoc vt ipsi Roberto ecclesia conferatur:quia licet propter illã falsitatem esse priuandus ecclesia supradicta præfatus P.qui falsitatem huiusmodi perpetrauit : tamen propter hoc non est illa ecclesia aduersario conferenda , nisi prius super aliis fuerit facta plena fides Not. propter contumaciã potest quis excommunicari.I.licet agatur actione reali,ordinarium tamen est iudicium in possessionem mitti.Item clausula[si est ita] omnia præcedentia respicit. Item qui falsat litteras iudicis , debet priuari eo super quo litigatur,propter hoc tamen non acquiritur ius alteri parti.

[a] ¶ *Per*

† Adde cõcord.in l.qui procuratorẽ. in gl.1.ff.de procur.& in l.à diuo pio. & ibi Bart. Docto.ff. de re iud.

† Cap. 2.eo. ti.in 4.compilatione.

† Sarginem.

[a] ¶ *Per interpositã personã.*Quod potest fieri.infra de præb. accedẽs.

¶ *Glo.seq.reci.per q. an poterit fieri sequestratio,&c.*

[b] ¶ *Sequestari.*] Quod de iure fieri non debuit:nisi causa subesset.infra de sequestra.ad hoc & duobus c.seq.vbi de hoc:in quibus duobus dicitur q̃ quando fructus dissipantur,debet fieri sequestratio. C. de prohibita sequestra.l.vnica.De hoc not.2.q.6. quoties. 2. Sed in casu isto scilicet propter contumaciam bene fit sequestratio , vt mitius agatur cum reo infra de do.& contu. ex litteris. 1 sed in casu isto non dicitur propriè sequestratio , prout traditur.infra de sequestra. p̃ totum. quia ibi non fit sequestratio propter cõtumaciam.

1 Concord. text.in l. Arrianus. ff. de act.& obl.& in l. fauorabiliores. ff. de reg.iur.

¶ *Glo.seq.signat contra rum , & remittit. item argu.alleg. duo iura. & quatuor alleg. in contrarium.*

[c] ¶ *Ad omnia.*] Videtur quòd per hanc clausulam,[si est ita.]vel per hanc , [si præmissa vera sunt.] teneatur impetrator probare omnia præmissa esse vera, licet aliquod ex præmissis sufficeret [2] ad propositum tum probandum. simile supra eo.ex parte Conuentrensis,ff.de excu.tuto.qui testamento.nã nisi quis plene probet suã intẽtionẽ, succumbit. C. de rei ven.l. vlt.fines eñ mandati diligenter sunt obseruandi. supra eo. cũ dilecta. & imputet sibi qui plura narrauit,quorũ vnum sufficeret per se Arg.contra quòd sufficit vnum probare.ff.de condi & demon. falsa.in fin. & ff. de condi.insti.l.2. §. vlti.ff.de manumiſ.testamen.l.si ita ſ. de præben. cum iam dudum. Dic vt dixi supra eod. ex parte. Item arg. est hic quòd sequens clausula respicit omnia præmissa.infra de ap.secundo requiris.& c. inquisitioni. & c.antepe. arg.cõtra infra de do. cũ dilecti. vbi non respicit omnia superiora clausula illa de foresta,sed tantum proximã donationem & inferiorem.3.q.5. constituimus.in fin. & in glo. quia infames. & de conse. dist.2. cum omne. in prin.& in gl.quod quam sit.Sed melius est quòd ad omnia referatur. & sic facit pro alia parte.ff.de in rem ver.si pro parte.§.penul.

2 Hoc verũ si astringit se ad vtrũque. *infra de p̃bat.licet. Io. And.*

† Adde q̃ si ista clausula desit in aliquo rescripto , illud p̃sumitur esse falsũ. Archi. & doct.in c. cordi.de appel.lib.6.

† Vos de clausula illa, & ita est.

Dilectus.]Diuiditur:quia in prima ponitur facti narratio.In secunda iudicum instructio:ibi, *Nos igitur.* Abb.Sic.

CASVS.Abbas S.Stephani Bonoñ. datus fuit visitator à sede Apost. in ciuitate ac diœcesi Boñ.Abbas iste,B.& A.p̃sbyteros p̃pter suos excessus manifestos remouit ab ecclesiis suis,& excõicauit : & iidẽ p̃sbyteri litteras impetrauerunt à sede Apost. in forma cõi super restitutione eorum,de causa remotionis suæ & excõicatione,qua tenebãtur astricti,nullam facientes mentionem. Opponebatur eis coram episcopo Imolen negotij executore,q̃ litteræ istæ non valent,eo q̃ nõ faciebant mentionem.de causa suarũ remotionũ,nec de excõicatione eorumdẽ. consultus Papa respondet dicens, q̃ si est ita,litteræ non valent tanquã per surreptionem obtentæ:& q̃ episcopus iste decernat eas viribus carere No.q̃ excõicatus non potest impetrare litteras ad agendum : quia isti præsbyteri simpliciter impetrauerunt, tanquam essent spoliati,ad petendam restitutionem,vnde dicitur in forma communi.

¶ *Glo.seq.not at causam exprimendam.*

[d] ¶ *Causa.*]Not. q̃ non sufficit narrare seriem facti in litteris Papæ nisi causa facti adiiciatur.arg.23.q.vlti.occidit.infra de testi.cum causam. & causa facti potius quærenda est quàm ipsum factum. 15. 1.c.1. in fi. & ff. de fur.verum.& infra de accu. cum dilectus. C. de adopt.l. 3. & etiam modus 3 facti.C.de transact.vt responsum.

¶ *Glo.seq. primo not at rescriptum impetratum ab excommunicato non valere:& reddit triplicem causam.Secundo signat contrariũ, & soluit.in fine remittit.*

[e] ¶ *Excõmunicationis.*] Hic habes q̃ si excommunicatus impetrat litteras vel rescriptũ tacẽs de sua excõicatione , q̃ nõ valent litteræ,tũ quia tacuiit processum iudicis.infra de re iud. inter. tum quia tacuit vitium suum , tum etiã quia ingessit se cõioni hominũ,propter quod punitus est.ĵ.de cle.ex.mi.illud.§. illud autem. & 11. q.3. placuit vnde inconueniens esset q̃ ex eodẽ facto cõsequeretur pœnã & commodum. ff. de neg.gest.l. siue in fi. & in glo.fi.16.q. 1. legi. in glo. deteriores Contra infra de exce. significauerunt. & c.venerabilem.vbi dicitur quòd excommunicati non repelluntur à prosecutiõe appellationis. sed isti præsbyteri erant rei : ergo non deberent repelli. De hoc dicemus infra de excep. venerabilem.& c.significauerunt. Sed pro nunc dic breuiter : quod isti non erãt rei, sed actores qui petierũt restitui, nec appellauerant:in quo casu loquuntur contraria. Et sic est arg. quòd quæstio spoliationis non sit priuilegiata.An autẽ litteræ ab excõicato impetratæ valeãt eo absoluto.

† Cap.4.eo. ti.in 4.compilatione.

[3] Hoc verũ secundũ Innoc.si modus cãm dãdi vel denegandi præberet,& si esset actum in modum inquisitionis: aliter si alio modo de actu cusat qualiter 2. de simo.licet. Io. And.

[4] dic sup hoc prout not. infra de excep.pia [lib. ,] in glos. quæ incipit, sed mirum.

¶ *Glo. seq.not. specialiter causam excommunicationis exprimendam. in fi. dicit hic non probari quòd non valeat rescriptum ab excõmunicato impetratũ.*

[f] ¶ *Viribus carere.*] Vt supra eo. cum dilecta.Et sic videtur q̃ si aliquid factum sit per litteras, surreptitias illud debeat reuocari. De hac materia plenius dicetur infra eod.c.ad audientiam.

[4] Casus est de hoc in terminis in c.1. de reſcri. lib. 6.

[5] Et sic etiã contra litteras opponi poterat exceptio rei iudicatæ.de lite contest.c. 1. libr.6.veniet etiã in modũ peremptoriæ,vt ibi.Io.And.

Postulasti.]

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAP. XXVII.

POstulasti † per sedem Apostolicam edoceri, vtrũ alicui ius ecclesiæ perpetuo vicario, de prouentib⁹ vicariæ, bonisque paternis habenti vnde valeat commode sustentari, tenearis per illam formam communem (cum secundum [a] apostolum) in ecclesiastico beneficio prouidere. ¶ Ad quod sic duximus respondendum, quòd cum per formam prædictam necessitatibus pauperum clericorum (qui nullum sunt ecclesiasticum beneficium [b] assecuti) sedes Apostolica duxerit succurrendum, perpetuus vicarius (nisi de vicaria fecerit mentionem) commodum reportare nõ debet de huiusmodi litteris, vt pote veritate tacita, impetratis.

¶ Nõ enim beneficio carere debet dici, cui competenter [c] de perpetuæ vicariæ prouentibus [d] est prouisum. Et pro habẽte beneficij sufficientis subsidium, ex certa scientia super obtinendo alio beneficio, de leui non scribimus, quin faciamus de primo in nostris litteris mentionẽ.

1 Nomine beneficij qd intelligatur.

aliud beneficium. [1] q. 3. ex multis. in princip. & infra de verbo. sign. tua nos.

a ¶ *Cum secundum apostolum.*] quam habes infra de præb. cum secundum.

b ¶ *Beneficium.*] nomine beneficij intelligitur vicaria siue præbenda, siue

c ¶ *Competenter.*] Istud competenter, intelligas secundum modum illius decre. de monachis. infra de præb. de hoc dictum fuit supra eod. cum adeo. dic vt ibi.

¶ *Glo. seq. arg. quod de patrimonio, & c. allegata. in contrarium: & primo argumento respondet. demum quærit, soluit & remittit.*

d ¶ *Prouentibus.*] De duobus quærebatur, scilicet de paterna hæreditate, & de beneficio vicariæ. sed de beneficio tantùm respondet: ergo licet non faciat mentionem de paterna hæreditate, tenent litteræ, quia vnum negando, alterum confitetur. infra de præsump. nonne. Sed videtur quòd talis indignè petit beneficium ecclesiasticum. 16. q. 1. quoniam quicquid. & 12. q. 1. illi autem. in glo. fi. & iudicium sibi manducat & bibit. 1. q. 2. clericos. & c. seq. Item quia ordinatus est ad certum titulum, qui ad titulum sui patrimonij est ordinatus. infra de præben. tuis. Sed non est verum quòd de hæreditate principaliter quæreretur, sed de vicaria, hoc addito quòd habeat bona paterna similiter. Sed quid si modicum habet beneficium: nunquid tenetur facere mentionem de illo? Tenetur quidem. infra eo. si proponente. vbi dicetur de hoc.

ADDITIO. Et est expressum infra de præben. si motu proprio. 2. respon. li. 6. Dixi etiam hic Inn. dato quòd impetrans, beneficio quod tacuit renunciare velit, non conualescent litteræ cum inspiciendum sit tempus datæ. supra eo. eam te. contrarium notasse videtur infra eo. in nostra. & ibi dicam. Io. And.

Omnulli.] Istud principium vsque ad §. *Sunt & alii.* diuiditur in tres partes. Nam primo ponit abusum impetrantium iudices remotos. Secundo prouidet: ibi, *Cum autem.* Tertio excipit: ibi, *Nisi.* Abb. Sicu.

CASVS. Quidam abutebantur gratia sedis Apo. litteras impetrantes ad iudices remotos. vt sic reus fatigatus laboribus & expensis, liti cederet, vel saltem vexationem suam redimeret: & quia per iudicium iniuria fieri non debet, statuit concilium generale, ne quis vltra duas dietas extra suam diœcesim per litteras apostolicas trahi possit, nisi de assensu partium fuerint impetratæ, vel nisi de hac cõstitutione fecerint mentionem. In secunda parte dicitur quòd alij erant qui nouum genus mercimonij circa litteras apostolicas exercebant, vt finitas lites suscitarent, vel nouas fingerent quæstiones. fingunt enim causas, & super illis impetrant litteras sine mandato dominorum, & illas exponunt venales: & quandoque reo, ne ab actore fatigetur: quandoque actori, vt indebite reum molestet. Sed quia lites potius sunt restringendæ quam ampliandæ? statuit concilium generale, vt si quis super aliqua quæstione de cætero litteras impetrauerit sine speciali mandato domini, litteræ ille non valeant, & ille de iure tanquam falsarius puniatur, nisi forte sit de illis personis à quibus non exigit impetrator mandatum. Not. quòd in iure nulli est facienda iniuria in suo iure. Item vltra duas dietas extra suam diœcesim per litteras Apostolicas nullus trahi potest. Item literæ sine mandato non valent impetratæ.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ Per litteras apostolicas de hac constitutione mentionem non facientes non potest quis trahi vltra duas dietas extra suũ diœcesim, nisi de consensu partium litteræ fuerint impetratæ. hoc dicit, vsque ad §. sunt & alii.

† Lateranẽs. c. 37. de litteris nõ impetrãdis, &c.

CAP. XXVIII.

NOnnulli † gratia sedis Apostolicæ abutentes, [e] litteras eius ad remotos [f] iudices impetrare nituntur, vt reus fatigatus laboribus & expẽsis, liti cedere, vel importunitatẽ actoris redimere compellatur. ¶ Cũ autem per iudicium iniurijs aditus patere non debeat (quas iuris [g] obseruantia interdicit) statuimus, ne quis vltra duas dietas [h] extra suam diœcesim per litteras Apostolicas ad iudicium trahi possit. [i] ¶ Nisi de assensu partium fuerint impetratæ, vel expressam de hac constitutione fecerint mentionem. [k]

¶ Non valent litteræ ad lites impetratæ sine speciali mandato domini, nisi impetrentur per coniunctam personam. hoc dicit.

¶ Sunt & alij qui se ad nouum genus mercimonij [a] conuertentes, vt sopitas possint suscitare [b] querelas, vel nouas immittere quæstiones, fingunt causas, super quibus à sede Apostolica litteras impetrant, absque dominorum mãdato: quas vel reo (ne propter eas laborum vel expensarum dispendio molestetur) aut actori (vt per ipsas aduersarium indebita molestatione fatiget) venales exponunt. ¶ Cùm autem lites restringendæ [c] sint potius quàm laxandæ: hac generali constitutione sancimus, vt si aliquis super aliqua quæstione de cætero sine speciali mandato [d] domini litteras Apostolicas impetrare præsumpserit, & litteræ illæ non valeãt, & ipse tanquam falsarius puniatur: ¶ Nisi forte de illis personis extiterit, à quibus non debet exigi [e] de iure mandatum.

Nominedietæ quid & qualis dieta intelligatur.

fra de spon. ex literis 1. non enim ex opinionibus singulorum, sed ex cõmuni vsu nomina exaudiri debent. ff. de supele. l. labeo. & cõsuetudo est optima legum interpres. infra de consuetu. cum dilectus. & ff. de leg. si de interpretatione. & plus statur vsui quàm significationi vocis. ff. de leg. 3. non aliter. immo vsui statur contra naturam vocis. ff. de leg. 3. vxori. in prin. De hac materia multa arguméta notantur 12. dist. illud. Et dicas q⁹ de vulgarib. dictis istud est intelligẽdum, quia lex debet cõuenire cõsuetudini regionis. 4. dist. erit autẽ lex. Sed pone quòd aliquis impetraret litteras vltra duas dietas, non facta constitutionis istius mẽtione, sed iudices citant ad locum vltra duas dietas non remotum à sua diœcesi ipsum reum nunquid ire tenetur? Credo quòd sic, per hoc quod dicit, vltra duas dietas non trahatur, & est expressum. infra de excep. olim. sed expensis actoris debent iudices ad locum ire: aliàs fieret fraus constitutioni huic. arg. ad hoc. ff. de eden. prætor ait. in fi. Sed videtur q⁹ non valent litteræ: quia sunt impetratæ tacita veritate tali, quàm si dixisset, litteras non habuisset. supra eo. super litteris. ergo non debent valere: quia eadem æquitas quæ mouet delegantem, mouere debet delegatum: vt dicit illa decr. super litteris. in fin. Sed eadem ratione videtur quòd valeant: quia si dixisset quòd non traheret ille aduersarium vltra duas dietas, litteras habuisset: ergo debent valere, & bene valent, vt dictum est: quia iste purgat vitium: & remouet exceptionem quæ posset opponi quare non valent: quia litteræ non sunt nullæ ipso iure, sed per exceptionem annullantur. arg. infra de vsuris. quia frustra.

1 Propter quarũ odiũ in hoc casu speciale est cõtra regulam, sicut & in aliis casibus qui not. de pac. c. 2. de reg. iur. ra tihabitionẽ. lib. 6. Io. An.

1 ¶ *Trahi possit.*] Non dicit buòd litteræ non valent, sed ne trahatur per eas vltra duas dietas.

¶ *Glo. seq. recitetur pro solutionem contrarii.*

k ¶ Fecerint mentionem.] Vt si ita dicatur, non obstante tali constitutione. & sic patet ex hoc loco, quòd rescriptum debet facere mentionẽ de constitutione 3 ad hoc vt ei præiudicent. arg. infra de æta. & qualita. eam te. sic debet etiam facere mentionem de priuilegio. supra eod. cum ordinem. Nec habet locum illa regula, speciale derogat generali, licet non faciat mentionem de illo. supra eod. c. 1. & ca. pastoralis. sed hic rescriptum speciale non derogat generali constitutioni, & illa est causa: quia constitutio illa continet ius commune, sed ius cõmune non tollitur per rescriptum, cum rescriptum concedi debeat secundum ius coumune, & non contra 25. q. 2. rescripta. & ideo necesse est vt semper rescriptum impetratum vltra duas dietas faciat mentionem de hac constitutione: quia Papa ignorat distantiam locorum.

3 Communiter nõ exprimitur no men constitutionis: sed dicitur, non obstante cõstitutiõe de duabus dietis edita in concilio generali. Ioan And.

¶ *Sunt & alii.*] Iste §. in tres partes diuiditur. In prima parte ponitur abusum impetrantium. In secunda prohibet: ibi, *Cum autem.* In tertia

† Cap. 5. eo. ti. in 4. compilatione.

2 Concord. tex in l. 1. C. de dilat. cum ibi not. & in l. 1. C. de præ. & in gloss in vers. quẽ locũ in c. nullus. de repet. ordi. lib. 6.

tia excipit: ibi, *Nisi.* Abb. Siculus.

a ¶ *Mercimonii.*] simile 3. eo. quia nonnulli. vbi aliqui ,tradunt litteras aliis eiusdem nominis.

b ¶ *Suscitare.*] Per rescriptum principis lites sopitæ suscitari non debent. C. de transact. l. causas vel lites immo tales à limine iudiciorum debent expelli, qui volunt lites sopitas suscitare. C., senten. rescin. non possl. vltima. & 3. eo. dilectus.

c ¶ *Lites restringendæ.*] sic de pæn. dist. 1. pœnæ. ff. de lib. & posthu. cùm quidam. ff. si cert. pet. qui dam. & sic videtur quòd in rescriptis verba potius sunt restringenda quàm amplianda. 3. de offi. deleg. cum olim abbas. in fi. & c. P. & G. nisi indulgeant beneficia. 3. de do. cum dilecti. in fi. & 3. de verb. sign. olim tibi.

¶ *Glo. seq. not. quòd generalis procurator non impetrat. inducit quinque similia. secundo obiicit ad hoc, & soluit. tertio quærit. argu. pro, & soluit. quarto quærit quis probet. argu. quòd impetrans ponit opi. Ioan. distinguentẽ in forma verborum qualitatem causæ. In fin. ponit quid de litteris gratiosis, & obseruantia curiæ.*

d ¶ *Sine speciali mandato.*] Sic ergo generalis procurator non sufficit ad impetrãdum litteras. quod est bene notabile.

¶ Honorius iij. Cantuariẽsi. archiepiscopo, & coniudicibus suis.

¶ *Si occasione duorum rescriptorum*

ficut requiritur specialis procurator in transactione. C. de transac. transactionis placitum. & 3. de arbi. per tuas. in prin. Et in integrum restitutione petenda. ff. de mi. illud. §. si talis. & restitu. in integ. coram. Et in delatione iuramenti: quia procurator non debet deferre iuramentum alteri parti. ff. de iureiu. iusiurandum. §. procurator. Sic per procuratorem generalem non potest fieri acceptilatio, nisi habeat speciale mandatum ff. de accep. l. 3. Sed nonne ratihabitio domini sufficit ad hoc vt litteræ valeant seu valere incipiant quæ prius non valebant? quod videtur. ff. de iudi. l. licet verum. & ratihabitio retrotrahitur. ff. de pig. si fundus. §. 1 & 3. de clan. de spon. quod nobis in gl. fi. & 3. de elec. q⁹ sicut. circa prin. ver. q⁹ si eos. in fi. Item litteræ quæ primò non valent, postea conualescunt. 3. de fo. comp. licet. in gl. iustitiæ complementum. & c. ex tenore. in fin. ibi, dummodo. Ad hoc respondeo quòd licet procuratio quæ nulla est, possit ratificari, non tamen valét litteræ iltæ aduersario contradicente.

1 Propter restringendæ sunt. & c. Sed nunquid litteræ istæ sunt nullæ ipso iure? Videtur quòd sic: quia tanquam falsarius punitur, & sic istæ litteræ sunt falsæ: sicut sententia venalis nulla est. 2. q. 6. c. ei qui. §. venales. & 3. de vi. & hon. cle. cum ab omni. in fi. Dico quòd per exceptionem sunt annullandæ. in vtroque casu istius capituli si reus nihil obiiceret, valerent. Sed quis debet probare quòd fine mandato sunt impetratæ: an ille qui excipit quòd non sunt impetratæ per procuratorem, an dominus qui vtitur illis? videtur quòd dominus, qui vtitur illis litteris, & exhibet eas, debeat probare mandatum: quia executor non tenetur obedire mandato iudicis, nisi primo probetur mandatum. 3. de offi. deleg. cum in iudicis. eod. cum contingat. qualiter enim possit reus probare quòd non esset impetratæ per procuratorem, cum sit pura negatiua, & negantis factum per rerum naturam nulla est probatio. 3. de elec. bonæ 1. §. porro. & 6. q. 5. c. accusator quod asseuerat. Præterea licet aliquis ostendat instrumenta ecclesiæ, non tamen ei creditur, nisi caueat de rato. 3. de offi. deleg. coram. in prin. Et generaliter traditur quòd quoties de mandato dubitatur, vel procurator debet probare mandatum, vel cauere de rato. C. de procu. l. 1. Præterea nonne iubetur cum authentico exhiberi libellus porrectus Papæ. 81. dist. Maximianus. in gl. prospecto. arg. 7. q. 1. præsentium. sed ad quid nisi ad hoc, scilicet per quem fuerit impetratum? nam forte per excommunicatum sunt impetratæ, quæ non valent. arg. 3. de proba. post cessionem. 3. eo. dilectus. de hoc dic vt in decr. pia. de excep. lib. 6. Nec obstat si dicat quòd instrumentum apparet non vitiatum, ergo standum est ei donec contrarium probetur. C. de edi. diui Hadr. tollen. l. vltima. circa prin. ibi, ex quacunque. hic enim non impugnatur scriptura quin vera sit bulla, & verus sit actor, sed tantùm de mandato impetrantis dubitatur. Ad hoc dicit Ioan. quòd si ita conteatur in rescripto, & conquestus est talis procurator de tali: tunc non est necesse probare mandatum: quia per litteras illas satis apparet de mandato, ex quo Papa appellat cum procuratorem: quia conitat quòd vidit mandatum. Sed si continetur in litteris, significauit nobis talis, vel conquestus est nobis, cum ille non fuerit in curia, sed alius qui dicit se fuisse procuratorem legitimè constitutum: tunc tenetur probare mandatum: quia plerique fingunt se esse alios, & sub nomine aliorũ litteras impetrant: & nisi doceat de mandato, non debet audiri, vt hic dicit. In causa appellationis dicebat ipse Ioannes, q⁹ non tenetur probare mandatum: quia nõ est credẽdum quòd aliquis negligat ius suum in prosequẽdo appellationem, qui aliàs diligens est. arg. C. qui & aduer. quos. Li. Si autẽ per simplicem querelam sint litteræ impetratæ, necesse est semper probare mãdatum. Constitutio ista non bene seruabatur, nec admittebant iudices talem exceptionẽ: sed certe bene debet admitti: quia non valent litteræ nisi sint impetratæ per procuratorem. & hoc ,batur in decr. Greg. infrà eo. tit. ex parte. vt ibi dicemus. Secus credo in litteris super beneficiis obtinendis: quia ibi non exigitur mãdatum, cum super nulla lite impetrentur, sed de gratia tãtum concedantur: sed rescripta ad lites iam ortas & non futuras impetrantur. infrà eod. tit. cap. vlt. Curia Romana non cõsueuit hanc exceptionem de mandato admittere, nec nos admittere debemus, & si propter hoc appellaretur, non darentur litteræ super tali appellatione. †

† Dunelien sis.

† Dunelien.

† ¶ Ita nullis manuscript. legitur: circabatis.

† alias, exceptione.

vnius scilicet in causa principali, alterius in causa appellationis contenditur: non iudex super principali, sed deputatus super appellatione, cognoscere debet de validitate appellationis.

CAP. XXIX.

IJ DIlectus filius I. Sarracenus clericus expositus coram nobis, q⁹ cum Iordanus clericus Dumelien. † ipsum super ecclesia sancti Nicolai Dumelien. † coram vobis auctoritate litterarum nostrarum traxisset in causam: ex parte ipsius I. fuit excipiendo propositum, quòd auctoritate ipsarum litterarum non poterat conueniri, eo quòd vltra duas dietas à diœcesi (vbi prædicta ecclesia erat) contra statuta concilij generalis [f] (de quo in eisdem litteris non fiebat mentio) distabatis. † Et quia huiusmodi exceptionẽ admittere denegantes, procedebatis in causa pro eo quòd idem I. in Ropheñ. & Elieñ. diœcesibus beneficia obtinet, quasi ex hoc

IJ ¶ *Dilectus filius.*] Cum agitur actione reali, computatio dietarum fit à fine diœ. loci vbi sita est res. Et de meritis appellationis non iudex causæ principalis, sed cui cõmissa est appellatio, cognoscere debet. ita cõmuniter summãt doct. Sed ,pfecto pars prima summarij nullo modo probatur in rex. nec puto eam veram in se. nam in tex. solum definitur quis cognoscere debeat de meritis appellationis. Et venit hoc ad limitandum c. pastoralis. supra eod. Diuiditur in duas partes. In prima ponitur querela appellantis. In secunda prouidetur ibi. *Quocirca.* Abb. Siculus.

CASVS. Iordanus clericus Dumelieñ. impetrauit litteras contra Io. Sarraceñ. super ecclesia S. Nicolai Dumelieñ. dictus Ioan. ad iudicium euocatus excipiendo proposuit, q⁹ auctoritate illarum litterarum non poterat conueniri, ex eo q⁹ vltra duas dietas à diœceſi vbi sita erat ecclesia prædicta, trahebatur contra concilium generale, de quo in litteris mentio non fiebat. ipsi iudices hanc exceptionem noluerunt admittere, pro eo q⁹ idem Io. in Ropheñ. & Elieñ. diœcesibus obtinet beneficia: quasi ex hoc domicilia haberet ibidem. quare dictus Ioã. sed Apost. appellauit. appellationis causa fuit commissa archiepiscopo Eboracen. & eius coniudicibus: sed primi iudices nihilominus in negotio procedentes, inhibebant iudicibus appellationis, ne in negotio sibi commisso procederent. Vnde mandat Papa primis iudicibus quòd si ita est, in ipso negotio non procedant: quia non ipsi, sed iudices appellationis cognoscere debent: ad quos iurisdictio debet pertinere. Not q⁹ inter iudices datos in principali causa, & iudices datos in causa appellationis non reuocatur in dubium quorum sit iurisdictio. Iudices enim appellationis cognoscere debent an sit legitimè appellatum: quia nemo cognoscere habet de appellatione ab eodem ad superiorem interposita, vt hic patet: sed superior ad quem appellatur.

f ¶ *Concilii generalis.*] Supra cap. proximo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶*Glo.seq.notat quod habere ecclesiam vel præbendam, &c. tractans vbi dicatur quis habere domicilium.*

a ¶ *Domicilium.*] Ex hoc videtur quòd licet aliquis habeat præbẽdam vel ecclesiam 1 alibi, q̃ propterea non habeat ibi domicilium. Nam sola possessio domus quæ in ciuitate alia comparatur, non facit domicilium. ff. ad muni. libertus. §. sola domus. veruntamẽ bene potest quis habere domicilium in pluribus locis: dummodo se in vtro que æqualiter collocasse videatur. ff. ad muni. l. assumptio. §. iuris prudẽtibus. & ℣. de fo. comp. ex parte B. aliàs dicitur ibi habere domicilium, vbi maiorem partem rerum suarum possidet, & assidue conuersatur: & ibi debet respondere. C. vbi se. vel cla. l. senatores. Vel etiam vbi vendit, emit, contrahit, & festos dies celebrat. ff. ad municip. eius. §. 1. ratione vero de qua agitur, potest conueniri. ℣. de fo. compe. sane. C. vbi in rem act. l. fin. & ex hoc forum sortitur. ℣. de fo. compe. c. vlt. vbi numerãtur plura ex quibus sortitur quis forum. Et sic patet q̃ dictæ istæ semper sunt cõputandæ respectu diœcesis, vbi est res de qua quis conuenitur. ℣. de fo. cõpe. ex parte B. licet intra illas habeat beneficium, vel quãdoque inueniatur, vt hic dicitur, Sed in personali actione secus: quia potest conueniri vbicũque habet domicilium.

b ¶ *Inhibetis.*] Et male: quia postquam causa appellationis est commissa ex certa scientia, iurisdictio priorum iudicum est suspensa. ℣. de offi. de leg. pastoralis. §. præterea. Sed iudex appellationis potest inhibere iudici à quo appellatum est, ne in eadem causa procedat: vt ℣. de offi. ordi. Romana. §. nec pro eo, ver, similiter. & §. à quibus. [lib. 6.] & infrà. de appella, Romana. §. si autem. [lib. 6.]

c ¶ *Sed dilecti iudices.*] Nam iudices appellationis debent cognoscere an sit legitime appellatũ: & si legitima est appellatio ipsi cognoscant, aliàs remittant partes ad priores iudices, in expensis condemnando appellantem. ℣. de app. vt debitus. & c. cum speciali. Et ita quando iudices ad appellationem dati sunt, semper debent cognoscere de huiusmodi iurisdictione: nec conuenire cum prioribus, sicut quandoque vidi fieri, Illud enim habet locum quando diuersi iudices contendunt se habere iurisdictionem principaliter, ℣. eod. pastoralis. Ber.

Capitulum. Diuiditur. Nam in prima ponitur facti narratio perplexitatem conquerentis continens. In secunda definitionis cõmissio illam tollens. Secunda: ibi, *Quocirca.* Ab. Sic.

CASVS. Callimachus clericus impetrauit litteras monitorias cõtra capitulum sanctæ crucis Cameracẽ. super obtinendo beneficio in eadem ecclesia: & deinde præceptorias obtinuit contra eosdẽ. B. clericus contra capitulum idem super consimili beneficio in eadem ecclesia sibi conferendo, ad archidiaconum Tornacẽ. & ad eius collegas litteras executorias impetrauit: qui monuerunt capitulum sanctæ crucis, vt dictum B. reciperent in canonicum & in fratrem. à quibus iudicibus capitulum appellauit: sed iudices non obstante appellatione tulerunt sẽtẽtiam suspensionis in eosdem: postmodum dictus Callimachus litteras executorias super executione mandati pro ipso facti ad alios iudices impetrauit: qui tulerunt sententias suspensionis & excommunicationis in eosdem. capitulum sanctæ crucis factum istud significauit domino Papæ. Papa mãdat episcopo & archi. Legionen. vt illum in canonicum recipiant, & beneficium assignent ei qui prius mandatum apostolicum prædicto capitulo reportauit, relaxantes sententias prædictas iuxta formam ecclesiæ, super præbendali beneficio alteri silentium imponendo. Not. qui primo mandatum Apostolicum repræsentat super beneficio, debet beneficium obtinere sicut seruatur in litteris super controuersiis impetratis.

¶ *Glo.seq.signat contraria, & soluit: & opi.ponit solutioni contrariã.*

d ¶ *Prius.*] Et ita qui præuenit 2 aliũ, ille obtinet. ℣. de appellatio. vt debitus. ibi prius quam in glo. & ℣. eod. abbatem. & est. simile ff. de procur. pluribus. & ℣. de procur. non iniustæ. vbi potior est conditio occupantis. & simile ff. de verb. obl. si Titius. Sed videtur quòd ille pro quo fuit prius lata sẽtẽtia deberet obtinere: non ille qui primo præsentauit rescriptum sicut si quis à pluribus cõueniatur ex noxa eiusdẽ serui non ei qui primo egit: sed ei qui ad sententiam prius peruenit, debet dari. ff. de noxa. si quis à multis. sic etiã in actione de pec. ff. de pec. si vero adhuc. Forte idem posset dici hic. ille enim obtinuisset qui prius receptus fuisset. arg. ℣. de præben. dilectus. 2. sed hic neuter ad sententiã venit. Hìc possunt assignari multa cõtraria. ℣. de offi. dele. ex parte 1. & ℣. eo. tit. cæterũ. & multa consimilia. Sed iura illa hodie correcta sunt per id quod habes ℣. de appel. vt debitus. & p id quod dicit hic. De hac materia dicas vt dixi ℣. eo. cap. 1. Sed illa decr. ex parte. ℣. de offi. dele. loquitur in alio casu, cum iam litteræ sunt primo præsentatæ ante præsentationem secundarum. & ita concordat cum ista. Alij dicunt, & forte bñ. q̃ primæ litteræ valẽt, & non secũdæ: quia de primis non faciunt mentionẽ, si primus impetrãsnõ fuit negligẽs in ꝓsequẽdo ius suum, & hoc cõstat, licet prius præsentẽtur secundæ: dũ tamẽ nõ recipiatur secundus ante præsentationem priorũ: & ita cessant contraria. sed si primus non ꝓsequatur ius suũ dolo vel negligẽtia cum prosequi possit, valebũt secundæ, licet de primis nõ faciãt mentionem. secus in rescriptis ad lites obtẽtis, vbi per solicitudinẽ præsentantis perditur primũ rescriptus, licet secũdum de primo non faciat mẽtionem. ℣. de app. vt debitus. ibi enim remanet ius saluũ vtriq; impetrãti.

¶ *Glo.seq.recitatur per obiectionem, & soluit.*

e ¶ *Consimili.*] Ergo non super eodem beneficio, sed diuersis: aliàs non diceret, consimili: quia si consimile, ergo aliud, & non idem, vterque istorum impetrauerat, vt ei prouideretur in beneficio prebendali: sed non super vno, sed ita simpliciter: quia nihil est idem, cui simile est, arg. ff. si mensor fal. mo. dixe. l. 1. §. hæc actio.

¶ *Glo.seq.obiicit & remittit.*

f ¶ *Non habita mentione.*] Per hoc videbatur q̃ litteræ non valebant, ℣. eod. cæterum. & ℣. de offi. deleg. ex parte 1. Sed primæ ibi iam fuerant præsentatæ ante præsentationem secundarum: & sic non contradicit: sed concordat huic no. Et etiam non obstat c. cæterum.

¶ *Glo.seq.arguit & remittit.*

g ¶ *Post appellationem.*] Vnde videtur q̃ sententia postea lata non tenuit. ℣. de senten. excom. per tuas. Sed contra dicitur infra vbi dicit, sententias præfatas relaxetis: sed ibi dicitur ratio quare tenuit sententia, Vel intellige quòd ex iuxta causa appellatum est: quia forte litteras alterius receperant, vel aliam iustam causam allegauerunt, & sic non tenuit sententia. Vel dicas vt in vltima notula.

¶ *Glo.seq.alleg.quinque concor. obiicit & soluit.*

h ¶ *Suspẽsionis.*] Arg. q̃ suspensus pọt amplius suspendi, sicut excõicatus potest excommunicari. 3. q. 4. Engeltrudã. & 11. q. 3. excellentissimus. 12. q. 2. de viro. & infra de Iudæ. & Sarra. ita quorundam. in fin. vbi de hoc.

i ¶ *Sententias.*] Scilicet excõmunicatiõis & suspẽsionis latas proximo. c.

¶ *Glo.seq.obiicit, & tripliciter soluit.*

k ¶ *Relaxetis.*] Ex hoc patet q̃ sentẽtia suspẽsionis post appellationem lata tenuerit. Sed videtur q̃ appellatio tenuit, ex eo q̃ ei tm̃ qui litteras primo præsentauit prouidere deberet, & non illi qui secundo præsentauit litteras suas, cõtra quẽ fuit appellatũ. Dicas q̃ ideo tenuit sẽnia non obstante appellatione, quia nondũ prouiderat alicui illorum, & in literis cõtinebatur, si aliũ ad mandatum nostrũ non recepistis. hæc enim clausula [nisi de mandato nostro eadem ecclesia in receptione alterius fuerit grauata] erat in vtrisque litteris inserta, vt patet in integra. sed ipsi non receperant adhuc, vnde non tenuit appellatio cum nondum cõpeteret eis exceptio. Vel dicas, si vis, prædictas sentencias relaxetis, ad cautelam quãtum ad illam sententiam, quæ lata fuit post appellationẽ, quæ legitima fuit quantũ ad aliã latam pro Callimacho, vbi appellatio non præcessit, tenetur proprie illud verbum, relaxetis. Et sic proprie & improprie simul illud tenetur. simile 28. dist. presbyterum. 63. dist. in synodo. Quid si præsentatione per aliquem illorum factã ipsi capitulo alij iudices

1 Vide Ioan. An. infra de priuil. c. ex ore. in gloss. super verbo: item ratione possessio nis.

2 Si intelligas in impetrando, planũ est; si in præsentãdo, falsum est: nisi qñ gratiæ sunt æquales. & ne scitur quis fit primus. infra cod. c. penult. lib. 6. Ioan. An.

† Dictio, capitulum, hic capitur pro collegio simile cap. ad hoc. ca. inter alia. & cap. quod in dubijs. de sententi. excom.

† In multis manuscript. itaq; eos successionis sententias protulerunt.

iudices post app. excõicauerunt? Videtur q̃ teneat appellatio, quia ex quo alius ꝓuenerat, ius habebat. Vnde si capitulum appellauit ℣ secundo præsentantẽ, bene videtur tenere appellatio: quia ei debent prouidere qui primo præsentauit: vt hic dicit, & ideo absolutio ad cautelã, fieri debet. Sed non credo: quia quoties aliqui absoluuntur ad cautelã, illud exprimitur. ℣. de appel. ad præsentiam. ℣. de testi. veniẽs in fi. vnde prima rõ verior videt. Vel intelligitur tm̃ de sentẽtiis illorũ à quibus non est appellatum, & ita planum est.

ij *Audientia.*] Diuiditur, quia in prima ponitur facti narratio. In secũda prouisio: ibi, *Fraternitati.* Abb.

CASVS. Quidã impetrauit litteras à se. Apo. vt ꝓuideatur ei in ecclesiis aliquius diœcesis subiectis. tandẽ recipit annuas pensiones, seu alia beneficia, & destitit ab earũ impetitione: & renunciauit beneficio litterarum. postea impetrauit alias litteras sup sua prouisione, nõ faciẽtes mẽtionẽ de aliis, vel de pẽsione vel renunciatione. significatũ fuit hoc domino Papæ. mãdat Papa archiepiscopo Bituricen. ℣ illos qui post tales litteras prius venditas, alias impetrant non facientes mentionem de aliis, ac etiam impetrabunt de cætero, quòd decernat eos carere omni cõmodo litterarum. nec permittat ecclesias per tales litteras vexari, reuocando in irritum quicquid illarum auctoritate inuenitur factum esse. Not. quòd tenetur facere quis mentionem de litteris quibus renunciauit: sed illud contingit, quia vendidit illas. & ita quasi beneficiati reputantur quantum ad impetrandum: quia gratiam sibi concessam vendere non debebant.

† Ergo pensio super beneficio, non videtur posse dici beneficium, cum sicut diuersa hic ponãtur. adde c. quãuis. de præben. lib. 6.

† Contius hic, vendicatas legendũ monuit, sed in omnibus manuscr. vẽditas inuenio, id est, tali pacto renunciatas.

a ¶ *Pensiones.*] Huiusmodi pensiones quæ in fraudem fiunt de prouentibus ecclesiarum, prohibitæ sunt in concilio generali. ℣. de præben. extirpandæ. in fi. & ℣. de collusione. audiuimus.

¶ *Glo.seq.quærit, argu. pro vacillando. soluit contrarium.*

b ¶ *Renunciantes.*] Sed nunquid continet simoniam huiusmodi renunciatio? Videtur quòd sic, cum ex litteris habet ius ad petendum beneficium spirituale: & in talibus omnis pactio & ꝺditio cessare debeat. ℣. de pact. c. vlt. & 1. q. 2. quam pio. Posset dici quòd non est simonia: quia ea quæ præcipiuntur à iure, licite deducuntur in pactũ etiam in spiritualibus. ℣. de electione. significasti. in prin. & in glo. 2. & 18. q. 2. Eleutherius. in prin. & in gl. 1. & istud est de iure quòd renunciet litteris si vult habere beneficium: sed si habet etiam beneficium, posset deduci in pactũ quòd ei renunciaret si vellet aliquod aliud beneficium obtinere: quia vtrumque habere simul non potest. ℣. de præb. cum non ignores. Et secundum hoc expone, venditas, id est cum tali pacto renunciatas. Vel potest dici quòd simonia fuit: quod hic non negatur. Vel dic quòd non fuit simonia propter hoc commissa, quod est æquius: cum nullum ius speciale habuerit per litteras illas. Ber.

c ¶ *Mentione non habita,*] Et ideo non valent. ℣. eo. c. proxi. & ℣. eod. tit. ad aures. & c. cum adeo.

¶ *Glo. seq. primo quærit de reuocatione processus facti per rescriptũ surreptitium. secundo alleg. pro, inducens tria ca. & rationem quam fortificat: soluit etiam obstaculum, & inducit tria similia: tertio alle. 4. in contrarium. quarto ponit opi. Ioan. quinto sol. dist. inter rescripta ad lites, & ad beneficia.*

d ¶ *In irritum.*] Sed quæritur an generaliter sit verum, quòd quicquid fit per litteras tales surreptitias, debeat reuocari? Hoc manifeste probatur in capitulo isto, & est simile ℣. eod. cum dilecta. & c. constitutus. & hoc ideo, quia per litteras tales iurisdictio non videtur dari. ℣. de offi. vica. sua nobis. & 35. q. 9. veniam. in prin. ibi, surreptum huic fedi. & c. fi. vica. sua nobis. & 35. q. 9. veniam. in prin. ibi, surreptum huic sedi. & c. sententiam. & reuocatur etiam quod fit altera parte absente: vt ℣. de re sententiam. & reuocatur etiam quod fit altera parte absente. vt ℣. de re iud. cum olim. §. post hæc. & ff. de iudi. l. si prætor. §. Marcellus. Nec obstat fi dicas quòd post sententiam non admittatur exceptio. 3. q. 6. c. 2. §. exceptio. & ℣. de re iudi. inter.

1 Vide text. cum gloss. in l. peremptorias C. sent. rescind. non pos. & in l. officium. ff. de rei vendi.

¶ *Si habens litteras Papæ ad beneficium, eis propter annuam pensionem renunciat, non valent litteræ beneficiales per eum hoc tacito impetratæ.*

CAP. XXXI.

AD audientiã nostram perueniens, quòd quidam clerici obtentis à sede Apostolica litteris super prouisione sua in aliquibus ecclesiis tibi subiectis, recipientes ab eis annuas pensiones 2, seu † alia beneficia ab eorum impetitione desistunt, renunciantes b beneficio litterarum: & infra. ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus eos qui post litteras taliter venditas †, alias (de illis mentione non habita c) impetrabunt de cætero, vel hactenus impetrarunt: carere decernas commodo earundem, & ecclesias non permittas earum occasione vexari: reuocando in irritum d si quid earum prætextu inueneris esse factum.

¶ Greg. ix. archiepiscopo Mediolan.

¶ *Receptus per litteras Apostolicas: licet præbendam expectet: per alias litteras hoc supprimentes, in alia ecclesia recipi non debet. hoc dicit, inhærendo verbis litteræ.*

CAP. XXXII.

IN nostra proposuisti præsentia, quòd nõnulli clerici à sede Apostolica plures litteras (nõ tamen alias de aliis mentionẽ e facientes) impetrant fraudulenter, vt in pluribus ecclesiis admittantur: sicque aliquando in aliis recepti, licet nõdum in eis

2 Id est, ex falso rumore confectũ.

3 Hanc glo. dicunt esse sing. Inno. in c. ad aures. supra cod. & Abbas hic.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mas valent secundæ, quia hæc fuit intentio, Papæ vt per litteras suas beneficium consequeretur: & hoc satis innuitur ex eo quòd dicit, eos facias esse contentos ecclesiis in quibus recepti sunt.

¶ *Glo. seq. obiicit & soluit.*

a ¶ *Beneficium sint assecuti.*] Si enim nondum sunt ecclesiasticum beneficium assecuti, quare non valent litteræ istæ secundæ, quia qui beneficiū ecclesiasticū non est consecutus, potest pro beneficio litteras impetrare. ff. eod. cum adeo. & j. si proponente? Respondeo, licet beneficiū nondum sit assecutus: tamen ius canoniæ per quod in breui beneficium est habiturus, ex domini Papæ mandato est consecutus: & pro beneficiato iā reputatur: vnde de hoc in suis litteris tenebatur facere mentionem, si iam erat receptus.

† Vide l. 1. §. sed & siquis. ff. de carb. ed. de li. cau. l. ordinata.

† In multis antiquis ita: & abbati Cōpendien.

iij EX parte decani.] Sic summatur secundum intellectum satis notabilem. Quicquid procurator reuocatus, & de hoc certificatus in iudicio facit in fauoré domini, non tenet, licet reuocatio ad notitiam iudicis vel aduersarij non peruenerit; secus si illud tendit ad commodū aduersarij. hoc dicit. In prima ponitur facti narratio. In secunda iudicum instructio: ibi, *Quia vero*. Abb. Siculus.

CASVS. Canonici Laudunen. habebant priuilegium à Romano Pontifice, vt possent excommunicare omnes sibi iniurias inferentes, vel sua bona detinentes: ratione cuius quidam. I. nobilis ab ipsis fuit excommunicatus: sed appellauit ad Papam. Procuratores vtriusque partis missi sunt ad Papā. Dum ibi essent, & examinaretur negotium: iste Io. habuit suum procuratorem suspectum, quia forte erat amicus canonicorum, vel canonici aliquid ei promiserant: vel habebat filium, cui canonici promiserant dare aliquam capellam, vel beneficium. reuocauit igitur suum procuratorem, & misit ad eum suas litteras reuocatorias, ille procurator suus celauit huiusmodi litteras, & non manifestauit neque iudici, scilicet. Papæ, nec parti aduersæ, scilicet procuratori istorum canonicorum. Ambo procuratores considerantes quòd negotium non posset commode discuti in curia Romana, quia difficile fuisset illuc conuocare testes, vel propter nimios calores in vrbe Romana existentes, voluerunt impetrare, & de facto impetrauerunt litteras ad vnum episcopum, & vnum abbatem in Picardia. Erat autem reuocatus (vt diximus) procurator istius Ioan. Præsentauit litteras iudicibus, quibus committebatur causa, iudices citauerunt partes, scilicet canonicos, & istum Ioan. Excepit Ioan. quòd virtute istarū litterarum non poterat conueniri, cum essent impetratæ a suo procuratore reuocato. Et dixit; Ego credo procuratori meo per suum iuramentum si fuerit reuocatus an non. Respondent ad hoc canonici, quòd illa reuocatio non peruenerat ad notitiam eorum, vel saltem eorum procuratoris, nec etiam ad notitiam iudicis, scilicet Papæ: ratione cuius non valebat. Iudices interlocuti sunt q̄ hoc non obstante procederent. ille Ioan. non appellauit à sententia: sed videns hoc, obstupuit, & dixit: Postquam reuocatio facta per me nō tenuit; ego prouidebo mihi. Ecce quid fecit: obtentis dilationibus ad faciendum negotiū suum, dixit suo procuratori, quem iam reuocauerat: oportet te ire Romam celeriter: & impetrabis mihi litteras alias directas ad istos iudices. Bene. dixit procurator, fiat, iuit, obtinuit, & rediit, & apportauit litteras facientes mentionem de primis per quas inter alia mandabatur, vt isti duo iudices episcopus & abbas examinarent processum vsque ad sententiam exclusiue. & pro sententia definitiua remitterent ad Rom. Pont. Fuerūt præsentatæ iudicibus istæ litteræ, vt procederent secundū eas, & non secundū priores. Pars canonicorū se opposuit ɔ huiusmodi litteras, & dicebat q̄ non valebant: quia erant impetratæ à procuratore reuocato, quod ipsemet Ioan. iam in iudicio confessus erat, & etiam extra iudicium erant impetratæ: quia iudicium (vt patet supra) erat in Picardia corani illis duobus, & fuerunt impetratæ in curia Rom. & sic extra

CAP. XXXIII.

iij EX parte decani & capituli Laudunēsis fuit propositum quòd cum ipsi auctoritate Apostolicæ indulgentiæ b in nobilem virum I. excommunicationis sententiam protulissent: procuratoribus partium propter hoc ad sedem Apostolicam accedētibus, & lite super diuersis articulis c contestata d, nos causam vobis commisimus terminandum: hoc adiecto, vt non obstarent litteræ præter assensum partium c impetratæ. Dictus autem nobilis citatus, proposuit, quod per illas litteras procedendum non erat: ex eo quòd V. qui easdem litteras impetrauerat, falsus extiterat procurator, f cum ipse ante impetrationem litterarum ipsarum, propter suspicionem g quam contra eundē conceperat, mandatum sibi traditum reuocasset. Eis igitur proponentibus ex aduerso, quod ad nos vel ad ipsos huiusmodi reuocatio nō peruenit, vos quòd deberetis per litteras ipsas procedere, per quandā interlocutoriam protulistis: & infra. Petente itaque procuratore ipsorū, vt inspiceretis prædictam indulgentiam, procurator ipsius nobilis ex aduerso respondit, quod non erat per iam dictas litteras procedendum, exhibens alias quasdam posterius impetratas, inter alia continentes, vt si de partium voluntate procederet, causam terminaretis eandem: alioquin ipsam sufficienter istructam remitteretis ad sedis Apostolicæ examen, cum indulgentia memorata. Quas litteras ipsi ex eo nō valere dicebant: a quia per eūdem V. & post reuocationem mandati fuerant impetratæ.

¶ Quia vero iuxta generalis statuta † concilij, Apostolicæ litteræ) quas sine speciali b mandato domini quis impetrat) valere non debent, nisi sit de illis personis † c à quibus nō est exigēdum de iure mandatum: mandamus quatenus si reuocatio d mandati ad procurarorē peruenit, (cum minus valere debeāt litteræ, quæ impetrantur ab illo, quo mandatum e dominus reuocauit) in negotio † iuxta priorum continentiam litterarum, non obstantibus posterioribus, procedatis.

† Concilij Lateranen. sub innocē tio iij. cap. 37.

† Vide l. solutum § fin. cum l. seq. ff. de pig. act. & in l. filiusfa, ff. de dona.

† in vno antiquo ita: in negotio isto.

¶ Idem decano, & magistro G. canonico Leodiensi.

¶ *Rescriptum impetratum contra hominem alicuius diœcesis, non extendit ad hominē eiusdem nominis, alterius diœcesis.*

CAP. XXXIIII.

SIgnificante V. nos noueritis accepisse, quòd cùm R. contra V. Remensis diœcesis super quibusdam pannis, & aliis † ad iudices litteras impetrasset, idē V. excipiendo proposuit, quòd cum idem non de Remensi f, sed de Leodien. diœcesi existeret; per huiusmodi litteras (cum de diœcesi Leodien. non facerent † aliquam mentionem) conueniri de iure non poterat, nec debebat. Et quia exceptionem huiusmodi admittere denegarunt nostram audientiam appellauit. † ¶ Ideoque mandamus quatenus si est ita, reuocato in irritum, & cetera.

¶ Idem Priori sancti Laudinensis, & succentori Rotomagen.

† hæc duo verba: & aliis: desunt in antiquis.

a Adde simile esse text. in l. 1. §. 1. ff. de exc. rei iud. & in l. generaliter. §. sub condi tione. ff. quis & à quo.

† faceret.

† Vide l. à procedente. & ibi Bart. C. de dila.

interlocutioni, ostendendo alias litteras impetratas per eundem procuratorem, quæ non valent si reuocatio ad ipsum procuratorem peruenit. Ad hoc enim vt reuocatio teneat, necesse est vt ad aduersarium vel ad iudicem perueniat. infra de procu. mandato. & ibi dicemus de hoc, & hoc in iudicio, secus extra iudicium: vbi sufficit quòd reuocatio perueniat ad procuratorem, & postea non valet quod facit in præiudiciū domini, sed bene valet qđ facit antequā reuocatio ad eum perueniat. vt infra colligitur versi. si reuocatio, &c. ff. mādati. si mandassem.

¶ *Glo. seq. alleg. p. concor. & duo contraria. Item obiicit, & soluit.*

a ¶ *Non valere dicebant.*] Et merito: quia ipse nobilis hanc allegationem contra aduersarios allegabat, ergo contra se illam recipere tenebatur. 19. dist. si Romanorum. §. 1. & in gl. suffragari. & 4. q. 3. c. fi. ad fi. si quis testibus. & 9. dist. neque quorumlibet. & 3. q. 8. c. 1. §. cuius in agendo. & infra de cēsib. cum olim. arg. contra 37. dist. si quid veri. & dist. 10. lege. Et ita ex propria confessione probat secundas litteras non valere, cui confessioni standum videtur: sed non est verum nisi reuocatio mandati ad procuratorem peruenerit: vt infra sequitur. & ff. man. si mandassem. arg. quòd non sufficit reuocare mandatum, nisi reuocatio perueniat ad procuratorem: vt patet hic, & in l. prædic. si mandassem. & ita potest habere ratas litteras antequam reuocatio perueniat ad procuratorem, licet confiteatur se reuocasse mandatum, non tamen confitetur reuocationem peruenisse ad procuratorem, vnde debet illud probare: vt infra dicit. Et ja patet quòd primæ etiam non debeant valere si probetur quòd reuocatio ad procuratorem peruenisset. & tamen dicitur infra quòd valebit. Sed hoc ideo est: quia reuocatio nō peruenit ad iudicem. vel ad aduersarium. infra de procu. mandato. & dicitur de hoc supra eo. in ista c. & aliud est in iudicio, & aliud extra, vt dictum est supra. eo. nonnulli. §. sunt & alij.

¶ *Glo. seq. notat, quærit & remittit, quæstionis dubium aperit, sol. ponit opinio. Io. item Vincen. & obseruantiam curiæ.*

b ¶ *Sine speciali.*] id est, expresso, secundum Vin. Et ita patet hic quòd non valent litteræ sine speciali mandato, licet constitutio illa. supra eo. nonnulli. male obseruetur, vt dictum fuit ibi: & ic confirmatur hic tenor illius constitutionis. Sed qualiter probabit quis litteras impetratas de mandato domini. De hoc dictum est in illa constitutione, nonnulli. Si quis constituat aliquem procuratorem suum ad impetrandum, sufficit ostendere quòd sibi dedit mandatum ad impetrandum. sed adhuc non videtur sufficere, quia per hoc non constat quòd ille impetrauerit. nam alius potuit eas impetrare, & sic non sufficit ostendere tale mandatum, quia illud non probat impetrationem, quia non probat hoc esse quod ab hoc contingit abesse. infra de transla. inter corporalia. & C. vnde cognati. l. non hoc. & sic videtur adhuc quòd necesse sit probare quod ille procurator tales litteras impetrauit, quod erit difficile probare: quid ergo erit. Dico quòd necesse est q̄ ostendat siue probet mādatum, & quòd probet se ab illo recepisse litteras cui mandauit, siue ab alio pro ipso, & consulo quòd tam de mandato quàm de receptione litterarum ab illo procuratore fiat publicum instrumentum ad faciendum fidem in iudicio si ei obiiciatur. hoc credo verum tam in causa appellationis quàm in litteris quæ impetrantur per simplicem querelā, licet Ioan. dixerit quòd non est ita in causa appellationis: quia ita bene possunt lites finitæ per sententiam suscitari per tales litteras impetratas sine mandato, vt per alias: acquiesceret enim forte sententiæ si litteras non haberet, & sic generaliter intelligo constitutionem. Hæc decre. & illa supra eo. nonnulli de iure sic intelliguntur: tamen satis credo sufficere iuramentum impetrantis cum vno teste ad faciēdum fidem super impetratione litterarum, ex quo constat de mandato. infra de procu. ex infinuatione. Vinc. dixit quòd generalis procurator sufficit ad hoc: quod est contra istam litteram & contra legem. ff. de offi. eius cui mand. est iur. l. 1. sed ipse exponit, speciali, id est, expresso: quod non videtur verum: quia in generali procuratione nihil de impetratione primitur, & hoc dicit per legem quæ potius contradicit. ff. de procura. procurator totorū. Sed si haberet generalem procurationem ad lites & liberam administrationem satis credo quod posit litteras impetrare, vt ff. de procu. procurator cui. infra de procura. petitio. sed si haberet mandatum generale ad negotia tantum, non credo quod posit literas impetrare ad lites, quia (vt hic dicitur) speciale mandatum exigitur in hoc casu. arg. l. prædictæ, procurator totorum. Curia tamen non seruat hoc quod hic & in concilio dicitur, nec daret litteras propter hoc appellanti.

c ¶ *Personis.*] puta liberi, parentes, fratres, affines, & liberti. ff. de procurato. sed & hæ personæ: quia & agere possunt pro talibus coniunctis personis, dum tamen cōtraria voluntas non appareat. ff. de procura. Pōponius. §. vltimo.

¶ *Glossa seq. quærit, solu. ponit opi. Innocen.*

d ¶ *Si reuocatio.*] Sed quis probabit reuocationem peruenisse ad procuratorem? In casu isto capitulum Laudun. debet probare hoc, alias regulare est q̄ actor semper debet probare mandatum, vt dixit ɔ. eod. c. nonnulli. Papa tamen cōtrarium dicit, quòd reus debet probare quòd non sint impetratæ per procuratorem, quia non est præsumendum quod suā pecuniam iactet, & ita propter præsumptionem transfertur probatio in reum.

¶ *Glossa seq. notat, quærit, arguit negatiue, soluit contrarium.*

e ¶ *Mandatum dominus reuocauit.*] Et ita idem est si mandatum fuerit reuocatum, ac si non habuisset mandatum, immo plus, quia ɔ voluntatem domini: quare litteræ non valent. Et ita patet hic ex littera sequenti, quod ratihabitio in tali casu locum non habet aduersario ɔdicente. Item si procurator mandauit hanc impetrationem alij, nunquid valebunt litteræ impetratæ per illum? Vt quod non, quia procurator ante lit. conteſt. alium procuratorem dare non potest. C. de procu. neque tutores, & l. nulla dubitatio. Tu dicas quod bene valent litteræ illæ impetratæ per illum, cui procurator mandauit. Et quod dicitur, procurator ante litem contestatam non potest alium procuratorem constituere, istud verum est ad agendum: sed ad negotia procurator datus alij demandare potest. ff. man. si procuratorem. §. 1. & ff. de neg. gest. si quis mandato. & talis procurator bene committitur in curia, & consueuit dici in procuratione, do tibi potestatem vt alium pos. (si necesse fuerit) constituere procuratorem.

ADDITIO. Et tunc substituens revocare non potest substitutum qui suscepit mandatum, nisi habeat reuocandi potestatem, de proc. is qui. lib. 6. Ioan. And.

Significante.] Diuiditur: quia primo ponitur appellan. narratio. Secundo appellationis commissio: ibi, *Ideoque*. Abb.

CASVS. Quidam nomine R. impetrauit litteras ɔ V. sub hac forma, Cōqueritur R. de V. Remen. diœce. super quibusdam pannis. V. citatus coram iudicibus excipiendo proposuit, quod cum nō esset Remen. diœce. sed Leodien. per huiusmodi litteras non poterat conueniri, cum de diœc. Leodien. nullam fecerint mentionem, & quia iudex hāc exceptionem admittere denegauit, V. ad sed. Apo. appellauit. Vnde Papa mandat quod si ita est, reuocetur in irritum quicquid fuit post appellationem attentatum. Nota quòd significatio vnius nominis non extenditur ad aliud. Item error nominis vitiat rescriptum, & idem in sequenti cap.

¶ *Glossa sequens obiicit per sex rationes, & soluit.*

f ¶ *Non de Remensi.*] Sed videtur quòd hoc sibi obesse non debuit: quia si hoc dixisset, nihilominus litteras habuisset. ɔ. eo. super litteris. quia ex quo de corpore constat, extrinseca non nocent: licet omnia non exprimantur. ɔ. de consan. & affi. tua nos. & ff. de rei vend. si in rem. in fi. Et certum dicitur siue proprio nomine, siue demonstratione quę vicem proprij nominis obtinet, designetur, aut etiam digito ostendatur. ff. si cer. pe. certum est. & ff. de rei vend. si in rem. in fi. Sed iste personaliter ostenditur, ergo videtur quòd sit per litteras tales audiendus. Præterea non debet ei talis error obesse, cum constet de errore. C. de iur. & fact. igno. error facti. Præterea falsa causa non perimit legatum, siue falsa demonstratio. & ɔ. de conuer. coniug. ex parte. z. nec mendacium obligantis impedit obligationem. ɔ. de conuer. coniug. veniens. Sed ista non prosunt: quia ratio illius decre. super litteris. non habet locum vbique: Nunquid si Titius appellet se Seium in litteris, valebunt litteræ? quia si hoc dixisset Papæ, nihilominus litteras habuisset, non prodest ei talis ignorantia siue error, immo nocet: quia litteræ non valebunt, vt hic dicit, & quia non cadit in iurisdictionem istius delegati: quia Papa non intendit dare iurisdictionem, nisi in hominem Remen. diœce. & præterea inconueniens

Et ibi plene tradit Ioannes An. quā do sit locus talis indulgē tiæ. vide ēt eundē Ioan. And. in c. ex parte. infra de priuil.

Procurator propter suspitionem re uocatur.

Concor. tex. in l. si. ff. curator. cui ibi not. ff. de procur. & l. sed & si mādassem. & l. his procedē te. ff. de in ius voc.

Adde contra opinio. Vincen. pro gl. q̄ si procurator habet generale & speciale mandatum, & producat

Et hoc ho die obseruat communis vsus.

Maxime, quia in principio causæ fauendū est actori. ff. de iudic. si quis intentione. Ioan. And.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ueniens videret si tales litteræ hic deberēt valere huic: quia sic viderentur incertæ, quia V. alius dioec. Remeñ. per illas litteras posset conueniri: & ita vna clausula quæ certa & determinata videretur, posset trahi ad plures personas: quod esse non debet, quia generalitas in huiusmodi litteris reprobatur. supra eo. ad hæc. & quia rescripta stricti iuris sunt. infra. de offi. dele. P. & G. & restringendæ sunt lites potius quàm laxandæ. supra eod. nonnulli. & ratio illius decreti. super litteris. tunc habet locum, quando ex quo dictum est vel tacitum, Papa citius mouetur ad dandum vel denegandum rescriptum. infra eo. ex insinuatione. & cap. si proponente. & supra eo. cum adeo. Sed hic non est ita.

ADDITIO. Vnde de cre. illa loquitur in exceptione qua opponitur nō valere rescriptum, hic autem non excipit quòd non valeat rescriptum, quod si faceret, succumberet, sed excipit se per illud rescriptum conueniri non posse: quia de eo non facit mentionem. Io. And.

Odulphus. Diuiditur vt prox. decre. Secunda: ibi, *Ideoque.* Abb. Siculus.

CASVS. Magister R. impetrauit litteras à sede Apost. in hac forma. Conqueritur R. quòd episcopus Sagien. & quidam alij Sagien. diœce. super redditibus, & rebus aliis iniuriantur eidem. Iudices per clausulam generalem, [& quidam alij,] Rodul. clericum rectorem ecclesiæ S. Christofori super ecclesia ipsa citauerunt. idem Rodul. excipiendo proposuit coram eis, quòd cum ipse Rodul. esset de ciuitate Sagien. & sub illa clausula [& quidam alij diœcesis Sagien.] nullus de ciuitate Sagien. intelligatur includi, per clausulam illam non poterat conueniri. Et quia iudices exceptionem huius admittere noluerunt, ad sedem Apost. appellauit. Papa mandat vt si ita est, in irritum reuocetur quicquid post appellationem inuenerint esse factum. Nota quòd ciuitatis appellatione diœcesis non continetur.

¶ *Per rescriptum impetratum contra homines diœcesis, non possunt conueniri homines ciuitatis.*

CAP. XXXV.

ROdulphus clericus rector ecclesiæ sancti Christofori de ciuitate Sagiensi, sua nobis insinuatione monstrauit, quòd cum magister R. eum per quasdam litteras contra episcopum Sagien. & quosdam alios Sagien. diœcesis, [a] super redditibus & rebus aliis impetratas à nobis, coram iudicibus super eadem ecclesia per generalem clausulam (quidam alij) conuenisset, idem rector proposuit excipiendo, quòd cum esset de ciuitate Sagiensi, & sub eadem clausula nullus de ciuitate ipsa intelligitur inclusus, conueniri non poterat per eandem. Et quia dicti iudices exceptionem huiusmodi recusarunt admittere, nostram audientiam appellauit. ¶ Ideoque mādamus, quatenus si est ita, reuocetis in irritum, & cetera.

¶ Idem abbati sancti Iacobi.

¶ *Si conueniendus per clausulam, moriatur re integra, successor conueniri non potest.*

CAP. XXXVI.

SIgnificauit nobis comitissa Namuteñ. quòd cum mortuo comite fratre suo, ipsa in eius successerit comitatu, G. & B. per quasdam litteras Apostolicas cōtra Tulleñ. episcopum, & quosdam alios clericos, & laicos impetratas, eā corā iudicibus (ad quos obtentæ fuerāt) super quadā sūma pecuniæ, quā eidē fratri suo se mutuasse dicebāt, per illā generalē clausulā (quidam alij) (qa in prædicto comitatu successerat) cōuenerūt: excipiēte itaq; procuratore suo, quòd cū adhuc frater eiusdē mulieris viueret [b], qñ eædem litteræ impetratæ fuerūt, nec per ipsas dū viueret [c] fuerit excipi coram ipsis iudicibus, quod cum adhuc frater ipsius mulieris viueret qñ eædē litteræ fuerunt impetratæ, nec per litteras frater eius fuit ad iudicium euocatus dum viueret, per litteras illas non potuit cō uenire, & quia iudices hanc exceptionem admittere noluerunt, ad sedē Apostō appellauit. Papa mandat quod si ita est, totum quod post appellationem factum est, in irritum reuocetur. Nota quod successores debitorum, quibus per clausulam generalem possunt conueniri, eis defunctis re integra conueniri non possunt, sed facta citatione hæredes illorum per tales litteras bene poterunt conueniri: & ita per citationem rescriptum extenditur ad hæredes, licet rescripta stricti iuris censeantur.

¶ *Glo. seq. notat, & instruit, medium recitetur per q. quid si dicatur episcopus Sagien. & quidam alii. arg. solos Ciuitatenses includi. soluit contrarium. & idem si diceretur, quidam alii subditi ipsius, &c.*

a ¶ *Sagiensi diœcesis.*] Per hoc patet expresse, quòd aliud est dicere, & aliud cōprehendit clericus diœcesanus, & alios clericus Ciuitatenses, ultra de verb. sign. cum clerici Placentini. & ita dicendo: quidā Bonon. diœcesis nullus ciuis poterit conueniri. & ideo in clausula illa, [& quidam alij] debet poni & dici sic, & quidam alij ciuitatis & diœcesis Bono. & sic tam de ciuitate quam de diœcesi per illam clausulam poterunt conueniri: quia ciuitas & diœcesis diuersa sunt, licet sub vna iurisdictione siue vno episcopo. infra de cen. venerabili. & est simile, quia licet episcopus sit in ecclesia, & ecclesia in episcopo, vt 7. quæst. 1. scire. tamen quandoque nomine episcopi non designatur ecclesia, licet ipse sit caput ecclesiæ. infra de testi. requisisti. Si dixisset Sagi. episcopus, & quidā alij: tūc per illā clausulā [quidā alij,] videtur quòd tantum illi de ciuitate cōueniri debeant: quia determinatio præcedēs, scilicet. Sagin. intelligitur repetita. & est sensus, quidam alij Sagien. vt 32. quæst. 7. Apostolus. & ff. de ver. oblig. Titia. §. 1. immo & diœce. possunt conueniri. infra. eo. significauit. quia clausula illa vaga est & generalis, sed non extra diœcesim: vt supra eo. pastoralis. §. 1. Si dicas, & quidam alij Sagien. diœc. modo clausula, [quidam alij,] restringitur per determinationem sequentem ad illos de diœcesi tantum, alioquin nō esset differentia inter ista nomina Bonon. & diœcesanus, sed constat quòd diuersa sunt, & diuersa significant, non enim sunt synonyma, vnde bona fuit appellatio rectoris qui erat de ciuitate. Si sic diceretur, episcopus Sagien. & quidam alij iurisdictionis ipsius, vel quidam alij subditi ipsius, tunc per clausulam illam [quidam alij,] possent conueniri tam de ciuitate quàm de diœcesi: quia talis clausula generalis ad omnes interius & exterius extenditur. Item ex alia causa non poterat conueniri per litteras illas: quia minora negotia ibi exprimebantur, vnde per generalem clausulam super maioribus non poterat conueniri. supra eo. sedes. hanc exceptionē nō opposuit B. Sed pone quòd non opposuisset illam exceptionem, nec illam de maiori negotio, & sic iudex processisset ad sententiam condemnationis, nunquid valuisset sententia?

Rescripta nō extendūtur ad successores eorū, contra quos fuerunt impetrata.

1. 53. dist. ego Ludouicus. & infra de sent. excom. si ciuitas. lib. 6. tñ qui est de diœcesi, de ciuitate intelligitur. l. qui ex vico ff. ad municipalē. l. formam. §. si vero. ff. de cens.

b ¶ *Viueret.*] Iste comes dum viuebat, poterat per litteras illas conueniri, sed eo mortuo successor eius non potest. Et sic patet expresse per decretalem istā quod rescripta saltem re integra nō extenduntur ad successores illorum cōta quos fuerant impetrata, vel qui per ea potuerant cōueniri. & ita more illius cōtra quem impetrātur. finitur manda tum, sicut & morte mandantis. ĵ. de offi. deleg. relatum. &c. gratum. & c. licet. & ĵ. de offi. dele. c. vlt. & sic eodem modo finitur morte impetrantis, ita quod non trasit ad successores, saltem re integra: & hoc ideo cōtingit, quia rescripta personalia sunt, nec ad personas vel ad res alias, quàm quæ continentur ibi, extenduntur. ĵ. de offic. deleg. cum olim. & c. P. & G. & hoc probatur hic manifeste. arg. contra. ĵ. de iudic. quia V. & ĵ. de alienat. iud. c. 1. & 2. & ĵ. de concess. præben. proposuit. Sed verum est quod re integra finiuntur huiusmodi rescripta: vt hic dr. Et est hic arg quod data litterarum est considerāda. ẽ. eo. eam te. & c. constitutus. contra. ĵ. de præben. dilectus 2. vbi de hoc. & in c. eam te. Item signatur cōtra ĵ. de fo. compe. dilecti filij. ibi, conuenitur successor per litteras impetratas ꝺ prædecessorem. Sed hic conueniebatur successor & antecessor per clausulam generalem, & ideo re integra finitur hic tale mandatum, sed ibi, scilicet in contrario litteræ impetratæ specialiter fuerunt contra prædecessorem, & finguntur vna persona antecessor & successor: quia contra dignitatem impetratæ intelliguntur, quæ non moritur. ĵ. de offi. deleg. quoniam abbas. Sed si dictum fuisset contra eum Tull. & comitem Namuteñ. tunc comitissa poterit conueniri: quia contra comitatum litteræ impetrantur. & sic poterat conueniri quicunque succederet in comitatu illo: sicut in c. dilecti. Vel dic quod in c. dilecti. prædecessor fuit citatus. & sic planū est, & nullum contrarium. sed non colligitur ex c. dilecti. quod antecessor fuerit citatus.

¶ *Glos. seq. arguit a contrario, & illud approbat.*

c ¶ *Dum viueret.*] Et sic vī quod si citatus fuisset frater illius comitissæ, perpetuatum fuisset rescriptum contra successores illius contra quem impetratur, & eadem rōne & impetrantis: sicut perpetuatur per citationem quantum ad mortem delegātis, vt post decessum valeat de legantis

legantis: vt in prædictis decre. de offi. dele. gratum. & licet arg. infra de appel. vt debitus. supra eod. cap. capitulum sanctæ crucis. nam video quòd alia quæ non transeunt ad successores, post conuentionem transeunt. arg. infra de dona. c. vlt. à contrario sensu. arg. C. de reuo. dona. l. 1. & vlti. in fin. & in querela inofficiosi testamenti. C. de inoffic. testa. si pater. & l. si quis filium. & melius. ff. de inoffic. testa. posthumus. §. vlti. & C. de noua. si delegatio. & iudicio cœpto negotium transit ad hæredes. C. de iureiur. Authen. principales. Satis credo quòd si ille fuisset ad iudicium euocatus, perpetuatæ essent litteræ, vt successores impetrantis possent agere postea per illas, & contra reum, & successores ipsius, vt hic innuit satis expresse cum dicit, nec per litteras ipsas fuit ad iudiciū euocatus: & postea dicit, si ita est, vnde illa clausula respicit omnia supradicta, scilicet quòd eo viuente fuerūt impetratæ, nec fuit ad iudiciū euocatus. & est simile supra eo. olim. vbi clausula ista [si ita est,] respicit omnia superiora.

† Loquitur abbati sancti Victoris, sub audi, & collegio, aliàs non subaudiretur in plurali. cap. quā grauī. infra de crimine falsi.

ADDITIO. Dixerūt hic Innoc. & compost. quòd per clausulam generalem poterit conueniri nomine ecclesiæ, is qui factus est prælatus post impetrationem: quia nō dicitur proprie conueniri persona prælati, sed ecclesia. Ioan. Andr. in nouel.

Ex insinuatione.] Diuiditur in duas partes. nam primo ponitur partis decisa querela. secundo prouisio: ibi, *Quo circa.* Abbas. Siculus.

CASVS. Quidam clericus nomine Ioan. impetrauit litteras præconias super prouisione ipsius ad episcopum Ambianen. & post modum ad iudices istos litteras executorias impetrauit contra episcopum supradictum, in quibus cum de monitoriis fiat mentio, episcopus proposuit coram iudicibus, quòd super hoc nullas monitorias receperat. & consuetudo est ecclesiæ vel curiæ Romanæ quòd præceptoriæ non dentur nisi monitoriæ præcesserint. Vnde per eas veritate tacita impetratas prouidere non tenebatur eidem. consultus Papa respondet, quòd si super hoc nullæ monitoriæ præcesserunt, supersedeant executoriis, dummodo executoriæ de monitoriis fecerint mentionem: alioquin procedant per executorias iuxta traditam sibi formam. Not. quòd si rescriptum faciat mentionem alterius rescripti, primum rescriptum exhibendum est. Item ex hac decretali colligitur consuetudo Romanæ eccle. in beneficiis conferendis, vt primo dentur monitoriæ, postmodum præceptoriæ, vltimo executoriæ: & tunc debet fieri mentio de monitoriis & præceptoriis. Aliquando tamen dat Papa monitorias litteras & executorias simul.

¶ *Glo. seq. reddit causam textus. ponit stylum curiæ, & arguit.*

a ¶ *De monitoriis.*] Sic patet quòd executoriæ non valent facientes mentionem de monitoriis, vbi monitoriæ non præcesserint: quia veritate tacita sunt obtentæ, & falsitate expressa, vt facilius litteras executorias obtineret, tanquam si tacuisset veritatem exprimendo, executorias non habuisset: vt supra eodem super litteris. Item si tacuisset alium de mandato Papæ fuisse receptum, non valuisset rescriptum. infra eodem, mandatum. & cap. abbatem. quæ enim sint exprimenda in beneficiis impetrandis, dicetur infra eodem cap. si proponente. Quandoque tamen executoriæ prima vice conceduntur. supra eod cap. capitulum sanctæ crucis. sed illud de speciali gratia. Sed ordo & consuetudo curiæ est, quod primo monitoriæ, secundo præceptoriæ, vltimo executoriæ conceduntur. supra eodem, constitutus. Et est hic argumentum, quòd si quis in aliquo instrumento faciat mentionem alterius instrumenti, non creditur ei nisi exhibeat primum. C. de eden. Authen. si quis. & infra de fide instrumen. cap. 1. & infra de offi. deleg. cum in iure.

Mandatum apostolicum.] Non intendit Papa eundem collatorem gratiare de duobus, vbi pro secundo scribit cum clausula, [si pro alio non est scriptum, qui huiusmodi gratiam prosequatur.] etiam primo tempore datę vel præsentationis secundi ea ratiam assecuto. in prima ponit dictum. In secunda eius rationem: ibi, *Cum super.* Abb. Siculus.

CASVS. Papa mandauit epō. Nouiensi vt magistrum Silue. faceret recipi in canonicū & in fratrem ecclesię suę, si pro alio ibidē non scripserit, qui huiusmodi gratiam cōsequatur: sed eps iam alium ad mandatum Papæ receperat qui beneficium in eadē ecclesia obtineret: dubitauit eps, vtrum teneretur prosequi mandatum Papæ ex eo quòd dicebatur in mandato, [si pro alio non scripserimus qui huiusmodi gratiam prosequatur,] cum nullus prosequeretur hāc gratiam sed iam esset prosecuta. Consultus, Papa dicit, quod ex quo alium iam recepit ad mandatum suum, mandatum illud prosequi non debet: quia non est intentio Papæ grauare ecclesias super receptione duorum. Nota quod Papa ꝑ suas litteras non intendit aliquos grauare super plurium receptione, nisi in litteris hoc dicatur.

¶ *Cessantibus clausulis in dubio Papa non intendit grauare eundem collatorem super prouisione duorum: ideo secundus impetrans repellitur, siue primus expectet, siue sit iam gratiam consecutus, hoc dicit, secundum intellectum glos.*

CAP. XXXVIII.

MAndatum [b] Apostolicū ad te directum, vt magistrum S. faceret in canonicum recipi & in fratrem Nouieñ. ecclesiæ, si pro alio ibidem non scripsimus, qui huiusmodi gratiam prosequatur, alio iam beneficium per nostras litteras obtinente, prosequi non teneris:

¶ Cum super receptione duorum [c], grauandi ecclesiam antedictam, non fuerit intentio [d] mādatoris.

¶ Idem.

[a] ¶ *Ecclesia in qua Papa primus dedit monitorias, & secundus executorias, per primum non per secundum, intelligitur grauata.*

CAP. XXXIX.

LItteris Apostolicis ad vos directis, vt G. clericum recipiatis in canonicum & in fratrem ecclesiæ vestræ, si pro alio ibidem non scripserit, qui huiusmodi gratiam prosequatur, quòd non competeret ei exceptio, cum iam esset receptus: multo fortius competebat (vt hic patet) & competit hæc exceptio recepto mandato si postea pro alio mandetur, licet primus adhuc non sit receptus ĵ. eod. abbatem. & ẽ. eod. capitulum sanctæ crucis. secus si esset repulsus.

¶ *Glo. seq. ponit duas opiniones, & primam approbat.*

c ¶ *Super receptione duorum.*] Et ita habes hic. & ĵ. c. proxi. & c. abbatē. quod Papa non intendit aliquos grauare super receptione duorum: quare si scribit pro aliquo recipiendo in aliqua ecclesia: licet clausula illa, si pro alio non scripsimus, non sit ibi, tamen subintelligitur sicut, illa, si pona idonea est. ĵ. de elect. causam quæ. & sicut illa, si preces veritate nitantur. ẽ. eod. c. 2. quia non est intentio Papæ grauare aliquos in receptione plurium: vt dicit hic. Alij dicunt in contrarium: quod in fauorem ecclesiæ ponitur illa clausula, si pro alio non scripsimus: quia si non opponatur: nihilominus tenentur eum recipere pro quo secundo mādatur. Sed ista littera (vt mihi videtur) contradicit, & Papa consueuit illam exceptionem remouere dicendo, non obstante si pro alio vel alijs scripsimus, sicut dicit, non obstante certo canonicorū numero iuramento firmato, vel quacūque alia firmitate vallato. & secundum illos frustra apponitur, non obstante si pro alio, &c.

¶ *Glo. seq. arguit.*

d ¶ *Non fuerit intentio.*] Arg. quod Papa per suas litteras nō vult alicui graue præiudicium inferre. sic. ĵ. de offi. deleg. super eo. & ĵ. de offi. or. licet. & ĵ. de auctor. & vsu pal. ex tuarum. & 9. q. 3. nunc vero. & ff. ne quid in loc. pu. l. 2. §. fi quis à principe. & §. merito. & ĵ. de consue. cum olim. in fi. Item intentio mandantis consideranda est. ĵ. de præben. cum causam. & c. vlt. & infra de procu. petit.

4 ¶ & eadem ratio quæ mouet delegantem, mouere debet delegatum. supra eodem. super litteris.

Litteris Apostolicis.] Diuiditur, quia primo ponitur mandatum quod exequi iubet. Secundo tollit exceptionem: ibi, *Non obstāte*. Tertio exprimit causam: ibi, *Cum factum.* Abb.

CASVS. Honorius tertius mandauit quibusdam canonicis per litteras monitorias, vt T. subdiaconum reciperent in canonicum & in fratrem. demū mortuus est dominus Honorius: præterea dñs Gregor. ix. successor Honorij, mandauit per litteras executorias eisdem canonicis, vt dictum subdiaconum reciperent in canonicum, & sic fuit receptus.

1 Et sic præsens trahitur ad præteritū ff. de ver. sig. verbum erit. Io. And.

4 Vide text. in l. talis scriptura ff. de legat. 1.

Olim fuit, sed hodie nō est nisi quādoque in litteris q̄ scribūtur super receptione monialium. Ioan. And.

ceptus,postea vero idem Gregor.mandauit eisdem vt G.clericum reciperent in canonicum,nisi pro aliquo per ipsum eorum ecclesia esset grauata. Dicebant canonici, quòd non tenebantur ipsum recipere, cum alium ad mandatum Gregor. eiusdem recepissent. Mandat Gregor.Papa vt illum G.clericum recipiant non obstãte quod T. subdiaconi per litteras executorias ipsius Grego. recepissent,cum factum Honorij totius quã fuit prosecut[a]. Nota quod successor factum sui antecessoris debet semper in effectum ducere saltẽ de honestate.

¶ *Glo.seq.arguit,& remittit.*

a ¶ *Monitorias.*] Arg quod p monitorias ius acquiritur:quod non est verũ : nec etiam per præceptorias vel etiam executorias:sed officium iudicis imploret vt recipiatur. de hoc not. j. de renun. cap. veniens. in not.quæ incipit,argu. quod per litteras.

¶ *Glossa.seq.primo arguit:secunda pars recitetur per quæstionem quid si ad mandatum legati, &c.*

b ¶ *Cum factum prædecessoris.*] Nota argu. q̃ successor tenetur adimplere factum prædecessoris sui. 12. q.5. quia Ioannes. & 16. q. 6. illud. Sic & mandatum seu præceptum factum prædecessoris,successor tenetur adimplere.18.quæst.2. dudum. Sic etiam patet ex hac decret.quod si aliquis sit receptus ad mandatum legati vel prędecessoris, per hoc non fit prędiudicium successori,nec intelligitur ecclesia grauata. in eo casu. & sicut clausula illa,si ad mandatum Papæ [1] alium non recepistis,habet tantum locum in eo qui mandat,nec habet exceptionem si ad mandatum prædecessoris vel legati alium recipit,sed etiam in legato ipsius mandantis videtur contrarium : quia auctoritate. Papæ qui delegauit factum est,& qui per alium facit,per seipsum facere videtur. ff. de admini.tut.ita tamen.§.gessisset,& infra de seten.excom.mulieres. Si hoc sit factum de speciali mandato,locum haberet exceptio,sed de generali non videtur.

†executi

†In antiqs ita:per litteras generales ad diœcesanum obtentas.& remouẽda plane videtur omnino dicto,&, vt series docet.

[1] Hoc non credo, puto enim aliud si dicat ad mãdatũ Papæ, quàm si dicat ad mandatũ nostrũ. ad hoc infra eo.si gratiosę. lib. 6. Io. And.

Abbatem.]Commode non potest ista decret.diuidi,cum vnico cõstructu contineatur.potest tamen quo ad intellectum. sic diuidi: quia primo ponit thema ex quo resultat citata quæstio:& ibi.*cogi*.ponitur eius solutio.Ben.Capra.

CASVS. Dominus Papa mandauit abbati sancti Proculi,vt S. clerico in aliqua ecclesia sui monasterij prouideret. Postea mandauit epõ Bononien̄.per litteras generales,vt cuidam alij clerico faceret prouideri in sua diœcesi,vbi pro alio scriptum non esset. epũs compellebat abbatem , vt illum clericum in aliqua ecclesia faceret recipi. Abbas dicebat quod iam receperat mandatum pro alio. Vnde epũs per litteras generales ipsum ad prouisionem illius non poterat compellere. Papa rndet quod abbas ad hoc cogi non debet , nec potest illum episcopus aggrauare super conferendis beneficiis vel ecclesiis , etiam si episcopus habeat facultatem clerico per easdem litteras prouidendi. Not, quòd qui primo præsentauit litteras suas,ei prouideri debet,nec potest compelli vt tali prouideat per alias litteras:vt patet hic.

Adde tex. & ibi Bart. in l.1.§.1. ff. de no. operis nun. & in l. 3.§.transfugas.& ibi Ange.ff. de fisca.

c ¶ *Iam recepit.*]Vide quod dicit,qui mandatum Apostolicum iã recepit , non dicit , qui iam prouiderit.& sic patet quod qui primo fuit mandatum repræsentat,ille debet beneficiũ obtinere:vt supra.eo.c.capitulum sanctæ crucis.& infra.de appellatio.vt debitus. & sic tenebatur abbas iste prouidere S.clerico,dum tamen alij de mandato eiusdem nõ prouiderit , nec episcopus per litteras illas generales potest cogere abbatem,vt dicit,super ecclesijs vel beneficiis conferendis.ista tria capitula superius proxima idem videntur dicere:tamen differunt.

d ¶ *Per litteras generales.*] Hic habes quod generale mandatum secundo impetratum , non derogat speciali primo impetrato. de hac materia dictum est supra.eod.c.1. [2]

¶ *Glossa sequens recitetur per quæstionẽ,an executor datus per formam istam facias prouideri.&c.*

e ¶ *Faceret prouideri.*] Per hanc formam non potest facere prouideri in aliqua prælatura. j. de præben. c. vlt. nisi hoc specialiter exprimatur in litteris : vt hic dicitur in fi. huius cap. Per istam formam

a ¶ *Exequantur.*] Isti non possunt absoluere illum nisi post terminum elapsum assignatum ipsi excõmunicatori,alias non teneret absolutio.sic infra de appel.vt debitus.

¶ *Glo.seq.distinguit inter ignorantiam facti proprii & alieni.& probabilem & non probabilem.remittit & arguit.*

b ¶ *De facto suo certus esse.*]Et sic videtur quòd non licet alicui factum propriũ ignorare. & hoc verum est nisi habuerit probabilem causam ignorantiæ. 34. quæst.2. in lectum.arg.1.quæst.1.si quis à simoniacis. aliàs ignorantia proprij facti non excusat:quia non est verisimile quòd quis ignoret vires patrimonij sui. C. de rescin. ven. quisquis.& hic. Sed in facto alieno tolerabilis est error vel ignorantia.ff.pro suo , l.vlti. & hoc verum est si probabilis est , sed crassa & supina ignorantia in facto alieno non excusat. 16. dist. quod dicitis. & 12.quæst. 2. qui & humanis. & infra de postu. præla. cap. 1. in talibus non requiritur quòd sit nimis diligens & curiosus, nec nimis negligens. ff. de iur. & fact. igno. nec supina. De hac materia no.1.q.4. c.turbatur.§.notandum. arg. est hic,quòd in notoriis nullæ sunt partes iudicis,nisi quantum ad sententiam.

ADDITIO. Præcedit tamen citatio vel requisitio:vt hic vides. Ioan And.

¶ *Glo.seq.reci.per q.sequod sit officium legatorum quib.scribitur.*

c ¶ *Cognitio.*] Tamen antequam cognoscant vtrum iuste vel iniuste sit excommunicatus,debet absolui si hoc petierit , [1] præstita cautione & iuramento quòd parebit mandatis ecclesiæ. infra de off. deleg. cum contingat.& postea isti delegati cognoscent vtrum fuit excommunicatus contra statuta concilij generalis : & si inuenerint quòd iuste fuerit excommunicatus,aut seruata fuerit forma concilij , remittent illum ad suum excommunicatorem,vt eius mandato pareat super causa pro qua fuerit excommunicatus.infra de off. deleg. prudentiam.ver.fin. Et hoc quod diximus debet ſtatim absolui antequam cognoscatur , verum est nisi aduersarius obiiciat quòd non debet ſtatim absolui, quia fuerit ex- [2] communicatus pro manifesta offensa, [2] vel quia non paret rei iudicatæ.ff.de rei ven.qui restituere.& infra de of.deleg.quærenti.quo probato non absoluetur nisi satisfaciat.infra de ver.sig.ex parte.& c.seq.& infra de sen.excom.solet in decre.noua. [lib.6.] Si vero inuenerint quòd iniuste fuerit excommunicatus:tunc delegati isti cognoscent de causa illa pro qua fuerit excommunicatus.

[1] Hoc intelige secundũ decr. p tuas. de sen. excõ. Ioan. And.

[2] Vel manifesta contumacia. infra de senten.ex com. venerabilibus.§.secus , libr. 6. Ioan. And.

Si proponẽte.] Hodie dicendum est vt clarius habetur in c. si motu. proprio. de præben.lib.6.vbi indistincte deciditur, quòd qualecunque beneficium habeat impetrans , nisi de illo faciat mentionem , non valet impetratio secundi. Et diuiditur ista decre. in duas partes. in prima ponitur quæstio:in secunda solutio:ibi,*Illud*.Abbas.

CASVS. Aliquis habebat modicum beneficium,de quo cõmode non poterat sustentari,& impetrauit litteras super beneficio obtinẽdo,proponens se nondum beneficium assecutum , nullam faciendo mentionem de beneficio,licet modico quod habebat. Papa consultus dicit q̃ litteræ illę non valẽt:quia fraudulenter sunt obtentæ.Not.quãtuncũque modicum sit beneficium , semper de ipso est mentio facienda , si aliud beneficium voluerit impetrare.

[3] Et infra de donat. Apostolicæ. de hoc supra in prœmio in vlt.gl.& multa alia exempla , quibus nõ curamus de modico, colligit Archi. de præbendis.c. nõ põt in prin. lib.6. adde l. in fine. ff. de vent. inspicien.& l.si quis conduxerit. & l.habitatores. ff. locati.

[3] Vide Bald. in l. si is qui. C. si pẽ. appel.mor. interver.sic. anathematis. & Spec. in tit.de sentẽt. prola. §. vt autem versi. illud autem scias.

Stolicum exequantur. [a] ¶ Non excommunicatori (qui de facto suo [b] certus esse debet , licet in hoc deferatur eidem) sed illis [10] cognitio [c] demandatur.

¶ Idem.

¶ *Si impetrans rescriptum ad beneficium,dixit se non beneficiatum : cum tamen haberet beneficium , licet exiguum,non valet rescriptum.*

CAP. XLII.

SI proponente aliquo nondum se beneficium ecclesiasticum assecutum , super prouisione ipsius licet minus competens [d] obtinentis,rescriptum Apostolicum de hoc mentionem [e] non faciens, impetretur: ¶ Illud veluti fraudulenter obtentum dicimus non valere.

[4] Quod potest, cum nõ remittat eũ ad iudicem à quo appellauit, vt eum iudicet , sed vt eum restituat: vt not. 2.q.1. nõ tũ. Ioan.And.

*fra de senten.excom.sacro.)scilicet nulla monitione præmissa.Iste conquestus fuit domino Papæ : vnde mandat illi excommunicatori,quòd si ita est,ipsum sine difficultate absoluat:alioquin mandat aliis vt ipsum absoluant,si excommunicator ipsum non duxerit absoluendum. Super verbis iltis,si est ita,orta est dubitatio,vtrũ cognitio ista pertineat excommunicatori,an aliis quibus hoc mandatur.dicitur hic quòd ista cognitio non demandatur excommunicatori,qui de facto suo certus esse debet,licet deferatur eidem,sed aliis mandatur.Nota qui contra concilium excommunicatur, sine difficultate debet absolui. Item nemo debet proprium factum ignorare.

g ¶ *Concilii generalis.*] infra de senten.excommu. sacro.

¶ *Glo.seq.obiicit & respondet. quærit & sol. arg.& remittit, & iudicem instruit.*

h ¶ *Ad excommunicatorem.*]Sed quare remittitur ad ipsum,cum iam inique processerit contra ipsum,& ideo suspectus est ei ? Ad hoc dicas q̃ hæc est forma & consuetudo ecclesiæ,q̃ si aliquis conqueritur se excommunicatum iniuste fuisse,siue contra debitã formam concilij generalis,si periculum non est in mora , remittitur absoluendus ad suum excommunicatorem,infra de sen.excom.sacro. [3] & in hoc defertur ipsi excõmunicatori,vt factum suum ipse corrigat : qui veritatem ignorare in proprio facto non debet:vt hic dicit,& infra de off.ordi.ad reprimẽdam. & forte ad verecundiam suam vt suum propriũ factum corrigat, & emẽdet,quòd quidem potest.infra de accusatio. qualiter & quando. & infra de ele.nosti.& 35. q.9.quod quis.Sed potius pareitur ei ex eo q̃ ipsemet absoluer. maius esset ei opprobrium si alius factum suum corrigeret:nec debet etiam expectare vt ab aliis corrigatur.in authen. de nupt.in fi.coll.4.& ideo dicit,licet in hoc deferatur eidem. Et quia per simplicem querimoniam retulit hoc ad superiorem : & non per appellationem:remittitur ad excommunicatorem.si enim appellasset,nõ remitteretur ad excommunicatorem. infra de sent. excomu. per tuas.nisi vellet superior ei facere gratiam : [4] vt in d.c.per tuas.& hoc in ordinario,secus in delegato quando ab ipso appellatur,tunc nõ remittitur ad legatum.Sed quid de causa principali:nunquid ipse idem potest cognoscere de hoc?Ita quidam ex quo non appellauit.debuit enim appellare, & sic esset exemptus in totum.arg.infra de appellat. ad hæc.& ca. proposuit.Et ita suspensus vel excommunicatus minori excommunicatione potest absoluere excõcatum.infra de sen.excom.sacro & suspensus suspensum.infra de sen.excom.duobus.vbi de hoc. si vero iudex iste certus est q̃ iuste processit. non absoluet illum:quia delegatus cum de hoc constiterit, remitteret illum ad suum excõcatorẽ,vt eius mandato pareat.Quid de principali quæstione?dic vt in vltima notula dicitur.

[3] Et ita vtraque formarum istarum exprimitur in c.isto , abbatem. & de hoc not.infra de concess. præben. cum nostris. & infra de præben.cap.vlt.

f ¶ *Prouidendi.*] Cum dicitur in litteris, auctoritate nostra prouideas in aliqua ecclesia tuæ diœcesis, etiam si curam habeat animarum. Bernard.

A B excommunicato.] Diuisio , quia primo ponitur factum: ex quo resultat quæstio, secundo ibi , *Non excommunicatori.* ponitur solutio. tertio in solutione inseritur ratio : ibi, *Qui de facto.* Abbas. Siculus.

† Lateranen. sub Innocen. iij. c. 47.

CASVS. Quidam prælatus excommunicauit quẽdam subditum suum contra formam concilij, generalis , (quod est in-

† & aliis sibi iudicibus deputatis.

CAP. XLI.

AB excommunicato,qui cõtra statuta †concilij [g] generalis asserit se ligatum,litteris ad excommunicatorem [h] obtentis,vt (si est ita)sine difficultate [i] absoluat eundem, & †aliis deputatis iudicibus , qui (eo non parente) mandatum apo-

diœcesanum episcopum obtentas, vt in diœcesi sua (vbi pro alio scriptum non esset) faceret prouideri, [e] cogi iuris ratio non permittit, nec super conferendis ecclesiis aut beneficiis aggrauari, etiam si facultatem habeat diœcesanus per easdem litteras prouidendi. [f]

¶ Idem.

¶ *Per rescriptum directum excommunicatori vt absoluat excõmunicatum, si contra concilium eum excommunicauit , datis executoribus , qui eo non parente exequantur , non excommunicatori,sed executoribus cognitio demandatur.*

CAP. XLI.

AB excommunicato,qui cõtra statuta †concilij [g] generalis asserit se ligatum,litteris ad excommunicatorem [h] obtentis,vt (si est ita)sine difficultate [i] absoluat eundem, & †aliis deputatis iudicibus , qui (eo non. parente) mandatum apo-

peretis in canonicum & in fratrem : nisi pro alio fuisset per nos ecclesia vestra grauata:mãdatum nostrum vos exequi volumus & mandamus. ¶ Non obstante quòd T.subdiaconum per nostras litteras executorias recepistis , qui à bonæ memoriæ H.prædecessore nostro,monitorias [a] impetrauit. ¶ Cum factũ prædecessoris [b] nostri potius quam nostrum fuerim[9] prosecuti. †

¶ Idem.

¶ *Diœcesanus cui scribitur,vt in diœcesi sua vbi pro alio scriptum non est, prouideat vel faciat prouideri,non potest id exequi circa beneficium spectãs ad collationem alterius iam pro alio grauati.*

CAP. XL.

ABbatem,qui mandatum Apostolicũ iam recepit, [c] vt S. clerico in aliqua ecclesiarum sui monasterij prouideret. †& per litteras generales [d] ad-

† Tex.est in l.1.C.si contra ius vel vtili. publi. & ibi Bal.idem in l.1. C. qũ li.prin. da. & in c. dispendia. eod. tit. lib.6.

Nomẽ & eo gnomen in litteris est ex primẽdum.

Pœna calumniose trahẽtiũ alios ad iudicium. Rescripta ad futurus lites nõ trahũtur.

† Ab hoc loco vsque in finem in antiquis exemplaribus ita habetur post v rbũ,beneficium : arg. cõtra supra eo. postulasti. & infra de præben. dilectus filius G.

Prima glossa ponit facti speciem.

Decretales. C 5 fit:

Universidad de Deusto
Biblioteca

fit: quia rei quæ nondũ est, potest constitui seruitus.ff.de ser.vr.præd.si seruitus.6.futuro ædificio.& ff.si ser.ven.l.vlt.ff.de ser.ru.præ. labeo.Sed contra, res quæ nondum est,accusari non potest. infra de desp.impube. ad dissoluendum.& id de quo agendum est,primo in rerum natura debet esse.ff.de in.codi.quidam referunt.§.1. & collegio quod nõdum est, non datur priuilegium.

infra de eccle. ædi. ad audientiam. 2. & prædio quod nondum est , & c. ff. communia præd.l. 1. nec potest dici verum quod nunquam fuit. de pæn.dist.2.in fin. præterea decretum ipso iure nullum est , quod est datum de ea re quæ adhuc in controuersia non est. ff.quòd cuiusque vniuer. no.Item eorum. 6. si decuriones. Ergo recte dicitur , quòd rescripta ad futura negotia non trahuntur. [1] quod verum est per iura prædicta in contrarium signata. & arg. bonum. ff. de au. & arg.leg.1.ſi ita.

ADDITIO. Hac demonstratione vestẽ meã, argentum meum, seruos meos, præsens non futurum tempus ostenditur. Ioan.And.

a ¶ *Super vno negotio.*] Hoc planum est: quia debet commodo carere vtriusque rescripti. supra eo.ex tenore. & in expẽsis puniri:vt hic in fin.dicit: immo videtur quòd debeat causam perdere sicut ille qui petit seruum in diuersis iudiciis, perdit causam.C.de asser.tol.l.1.§.vlt. quia vbi cœpit iudicium,ibi debet finiri. infra de fo. compe.c.proposuisti.& ff.de iud.l.vbi.

b ¶ *Personalibus actionibus.*] Et in hoc obuiandum est eorum malitiis : quia malitiis hominum non est indulgendum. supra eod. fedes. ff. de rei vend. in fundo. Et malitia satis apparet , si illum quem pro talibus actionibus commodius potest trahere coram vno: trahit illum ad diuersos iudices : quia quasi vnum negotium est , & perinde habetur ac si super eodem negotio traheret illum ad diuersos iudices : immo videtur quòd omnes illas personales actiones possit proponere in eodem libello.C.de anna. excep. l.vlti. sed etiam processus per tales litteras habitus non valet:vt in decre.Inno.4. ca. dispendia. eo.tit.[lib.6.]secus in realibus:vt not.in d. c.dispendia.

¶ *Glo. seq.arguit contrarium & soluit.*

c ¶ *Per varias litteras.*]Secus si coram ordinario:quia si pro vna personali actione conueniatur coram delegato , pro alia personali poterit conueniri coram ordinario:vt videtur. Alij contrarium dicunt. Sed si coram pluribus ordinariis quis trahatur,idem credo quod in delegatis. Et idem vr si corã delegato & ordinario trahatur : quia eadẽ causa vr.

¶ *Glosa seq.arguit,& soluit.*

d ¶ *Ad diuersa loca.*] Per hoc quod dicitur , ad diuersa loca, videtur quod possit reus trahere actorem ad vnum locũ cerũ & determinatũ, quod videtur hic innui,& quòd possit.habes supra eo. pastoralis. 2. respon.& infra de offi.deleg.prudentiam.§. vlt. Sed contra. C. de sen. & interlo. omn.iu.Auth.& consequenter. vbi dicitur quòd reus actorem ad iudicem alium trahere non debet , sed coram eodem : nisi tunc demum lite finita: Rñ. quòd reus bene potest trahere actorem ad iudicẽ alium pendente priori iudicio:vt dicunt iura prædicta:& hoc idem innuitur dum dicit,ad loca diuersa, [2] quasi ad vnum non prohiberetur, sed actor habet exceptionem, ne reconueniatur à reo coram alio iudice,nisi lite finita.& nisi admittatur talis exceptio, tenebit appellatio , si interponatur per Auth.prædictam. & ita per exceptionem suspẽduntur litteræ rei vsque ad litem finitam:& si non excipiatur,bene potest procedere contra illum actorem. Dic super hoc vt dicit illa decre. Inno. 4.infra eod.tit.dispendia. [lib.6.] & infra de mu.pe.c.2.

e ¶ *Vel indeterminate.*] Quod esse non debet : quia certus locus prouidendus est, aliàs intelligeretur de illo loco vbi iudicare consueuit.ff. de iudi.si locus.ff.de arbi.si cũm dies.§.si arbiter.arg.C. quo. & quando iud.sen.pro. de l.si vt proponis. generalitas enim parit obscuritatem. ff. de iur.fi.ita fidei.quia deliberare non potest.infra de appellat. significantibus.& nimia generalitas reprobatur.infra de do.& contu.ex litteris.& perinde est ac si nullũ locũ statuisset.arg.ff.de inte.actio.de ætate. §.nihil.& vagari nõ licet cum alterius damno.ff.de iniur.prætor edixit: & in tali causa teneret appellatio, sicut ibi,& infra de app. significantibus.& infra de li. ob.cap.vlt.& vbi in aliquo loco nominis eiusdem haberet habitationem,& non in aliis:tunc debet intelligi de illo loco,vbi quandoque habitat.

¶ *Glo.seq.alle.tres concor.quærit obiiciendo.ponit opi.soluit,solutioni opponit & respondet.*

quam super vno negotio, [a] vel etiam malitiose super pluribus personalibus actionibus, [b] quæ sub vno iudice posset tractari commodius , per varias litteras [c] coram diuersis iudicibus trahunt: vt laboribus fatigatus & sumptibus, vel compellatur componere , vel cedere iuri suo : aut reus actorem eodem tempore ad diuersa loca, [d] vel indeterminate [e] ad villam, quæ commune cum pluribus eiusdem prouinciæ villis habet vocabulum , citari procurat : vt dum non comparuerit, excommunicetur quasi contumax, & sic eum à sua intentione repellat:earundem litterarum commodo careant, † & aduersariis in moderatis expensis ac damnis [f] quę propter hoc eos pertulisse constiterit, condemnentur.

TITVLVS IIII.
De consuetudine.

f ¶ *expensis ac damnis.*] Et merito debet istorum malitia puniri in expensis & damnis alteri parti.supra eo. c. cæterũ.& infra de do.& cõtum.ex litteris.infra de appellatio.vt debitus. Sed quis puniet eos, cum isti non habeant iurisdictionẽ, & non possint illos punire? Ordinarius non potest illos punire:quia in,hoc nullam habet iurisdictionem. quidam dicunt quòd ordinarius illos punire debet. Mihi videtur quòd isti iidem iudices pœnam istam debent imponere super expensis & damnis in hoc saltem habent iurisdictionem, vt de precum veritate cognoscant & pœnam imponant:vt hic videtur quod eodem modo intelligitur. supra eo.cæterum.vbi est.arg.quòd secundi iudices debẽt hãc pœnã imponere. ad hoc est op.arg.ſ.eo. super litteris. in fin. & infra de appellat.vt debitus. [3] & si hoc non [†] fecerint iudices , dummodo petitũ fuerit ab eis, de sua substantia, illud detrimentũ restituere compelluntur. C. de iud. sancimus. & poterunt isti iudices cõueniri coram ordinario vel delegato conditione ex illa l.sancimus. Sed quòd isti iudices quibus huiusmodi litteræ diriguntur , non possint, videtur per decre. præ-

¶ Gregorius in registro. †

¶ *Cõsuetudo inferens grauamen ecclesiis,debet iudicis officio tolli.h.d.secũdum intellectum magis singularem.*

CAP. I.

COnsuetudines [g] quæ ecclesiis grauamẽ inducere dignoscũtur, nostra nos decet consideratione remittere.

¶ Inno † 3. archiepiscopo & cap. Lugdun.

¶ *Ex cõsuetudine pot introduci actus siue solẽitas per quã sine apprehẽsione reali trãsfertur possessio rei absentis.h.d. & est casus singularis scdm Ab. Sic.*

CAP. II.

EX † litteris:& infra. Si vero quis possessiones aliquas, clausstris vel aliis religiosis [h] locis in bona valetudine vel vltima voluntate,pro suorum vult † remedio peccatorum conferre, hanc conferendi formam esse proponitis, quod in huiusmodi

dictam,ex litteris.infra de do.& contu.vbi primi iudices condemnant, & non secundi.Sed illud ideo fuit , quia coram primis iudicibus obtiebatur de secũdis litteris ab altera parte impetratis , non facientibus expressam de prioribus mentionem. vnde primi iudices consuluerunt Papã,quid iuris esset, & respondet prout patet in littera , scilicet quòd ipsi primi iudices condemnent partem alteram in expensis propter dolum suum,aliàs secundi deberent imponere pœnam illam, si coram ipsis fuissẽt exceptum de primis,& remittere partes ad primos , vt sic illi iudices pœnam istam imponant coram quibus excipitur:vel quia in litteris secundis continetur quòd primi hoc faciant : aliàs secundi debent condemnare : quia si diceretur quòd isti iudices quibus litteræ huiusmodi diriguntur , hoc facere non possent , per hoc lites ex litibus orirentur:quia pro eiusdem expensis oporteret eos iterum litigare : vnde tutius est & melius quòd hoc faciant , vt per hoc malitiis istorum per pœnam huiusmodi obuietur.

† Lib.1. epistola 64. as Felicem episcopum Mediolanensem. & c.1.eo. tit. in 1. compilatione.

† Loquitur iij. archidiacono. & capitulo Laudunen.

† Et paret hoc in concilio Vienen. tit. abbates. & quod hic vocat dãna ibi vocat interesse.Ioan. And.

† Cp.1.eo. tit.in 3.compilatione.

† velit

† Hæc non est glossa Bernardi,nec habetur in vetustis codicibus.

† In quibusdam recẽtioribus ita.sed male iudicio meo:vel in extremitate pallij.manu prælati ecclesiæ.

† Parisien.

[1] Vide Ioannem. And.in c. transmissam. de electione.

† Cap.2.eo. tit.in 3.compilatione.

[2] Vide l. fi concubina. & ibidem glossam. ff. de concubi.

DE CONSVETVDINE.

¶ *Continuatur. Quia visum est supra de iure scripto,quod consistit in constitutionibus & in rescriptis:merito subiicitur de iure non scripto,quod consistit in consuetudinibus. Abbas Siculus.*

Cõtinuatio.

Onsuetudines.] Consuetudo inferens grauamen ecclesiis vel eis onerosa non tenet. h.d.secundum communem intellectum.Et non diuiditur.Abb.Siculus.

De qua consuetudine sit hoc caput ac cipiendum.

g ¶ *Consuetudines.*] Hoc capitulum intelligitur de onerosa consuetudine , & quæ multum lædit : & est radicitus extirpanda. 8. dist.mala.& 12.q. 2. bonæ rei. & 12. dist. omnia. nam consuetudo debet esse rationabilis,& non contra vtilitatem ecclesiæ. infra de iis quæ fin. à maio.par.c.cum in cunctis.& infra de re iudi.cum causa.& infra eod. ad audientiam. & infra eo.cum venerabilis.Quando autem consuetudo præualeat iuri,& quando non,dicetur infra eo.c.vtl.

EX litteris.] Valet consuetudo per quam ecclesia acquirit dominiũ & possessionem rei sine solennitate legali.Ioan. And. Diuiditur in duas partes.nam in prima ponitur consuetudo.In secunda.ibi , *Discretioni*,responsio,siue mandatum.

CASVS. Talis erat consuetudo in Dacia, quòd si aliquis in sanitate seu in vltima voluntate vellet pro remedio peccatorum suorum cõferre locis religiosis aliquas possessiones , accipiebat modicum terræ in extremitate pallij , quod pallium manu prælati sustinetur , & ponitur super altare sub testimonio videntium. huiusmodi donatio vulgariter dicitur,scotatio. Quidam malitiose nitebantur huiusmodi donationes infringere , pro eo q̃ solennitas testimoniorum in huiusmodi vltimis voluntatibus non seruabatur. Significatum fuit hoc domino Papæ : vnde mandat quòd huiusmodi donationes,quæ prætextu cõsuetudinis talis, conferuntur locis religiosis, vel etiam sunt collatæ , faciãt inuiolabiliter obseruari : quia huiusmodi signum , quod scotatio dicitur , non est solum argumentum donationis factæ,sed etiam traditę possessionis. Not.consuetudinem seruandam esse in donationibus in vltima voluntate factis locis religiosis.Item not. quòd possessio transfertur per alium actum,quam per traditionem ipsius rei translatæ.

h ¶ *Religiosis.*] In iis enim quæ religiosis locis relinquuntur , non requiritur

requiritur solennitas testamẽtorum.infra de testa.cum esses. & c. seq. secundum canonicam æquitatem,& fauorem religionis.

ADDITIO. Vnde etiam legatum factum ecclesiæ crescit per inficiationem.Insti.de pœna temere lit.circa princ.Io.And.

a ¶ *Et infra.*] Sub † isto,infra,continetur,quod quidam cauillosi dicebant quòd huiusmodi donatio non valebat : quia solemnitas testamẽti nõ obseruabatur , eo quòd secundum leges testamentum debet fieri septem aut quinque testibus adhibitis , aliàs non valet : vt infra de testa. cum esses. & c.relatum. super hoc Papa respondet, Discretioni vestræ. &c.

b ¶ *Consuetudinis.*] prædictæ , quæ laudabilis est , vnde est seruanda. infra de simo. ad apostolicam. ex quo æque puniri debet transgressor laudabilis consuetudinis,sicut transgressor legis. 11. dist. in his huiusmodi donatio valeret, etiam si cõsuetudo super hoc non esset.

¶ *Glo.seq.ponit quatuor similia.secundo ponit v. modos , quibus possessio rei sine ipsius apprehensione transfertur,& ponit de his versus.*

c ¶ *Signum.*] Sic anulus signum est inuestituræ. infra de iis quæ fin. à maiori.par. c.ex ore. Et inuestitura est signum traditę possessionis. [1] infra de don.per tuas.Item annullus est signum matrimonij. infra de præsumpt.illud.& 30.q.5.fœminæ. [2] Sic etiam restitutio instrumentorũ est signum renunciationis. infra de renun. sane.& infra de pact. cum pridem.& C.quæ res pign. oblig.poss. l. 2.& melius. ff.de pact. l. Labeo.secus est si restituat pignus.ff. eod.tit.l. postquam. Sic etiam res non apprehẽditur , & tamen possessio transfertur: vt per claues.ff.de contrahen.empt.clauibus.Itẽ per instrumentum fit donatio. C. de dona.l.1. Visu etiam transfertur possessio. ff. de acqui.pos.quod meo. §. si venditorem. Item si rem meam penes te depositam tibi vendidi.Insti.de re.di.§.interdum. Item cum quis etiam rem suam vult possidere nomine alterius.ff.de rei ven. quædam. Nec etiam semper in acquirenda possessione necessarius est actus corporalis:vnde sufficit affectus aliquo actu interueniente.ff.de acquir. pos. l. 1. §.antepe. & hic, licet lex dicat quòd possessio acquiritur corpore & animo,non altero tantum.C.eo.tit.licet.ita quòd rei apprehensio per se vel per alterum sit necessaria. ff. de acqui. pos.quemadmodum. & l.qui vniuersas.Hoc tamen scias quòd licet ecclesia non apprehendat possessionem rei sibi collatæ , dominium tamen nihilominus adipiscitur: quod non est in priuato.C.de rei ven.seruum.C.de sacrosan.eccle.vt inter diuinum.Vnde versus:

Visu siue rei mutuatæ venditione,
Claubus & chartis,mea si conduco scienter:
Quamuis non aliter detur possessio,transit.

[1] Vide Ioannem. And.in c. transmissam. de electione.

[2] Cap.2.eo. tit.in 3.compilatione.

[2] Vide l. fi concubina. & ibidem glossam. ff. de concubi.

donationibus modicum terræ consueuit in manu accipere, vel in extremitate pallij † quod manu plati ecclesiæ sustinetur: aut super altare ponendum sub testimonio videntium & audiẽtium sub dicta forma, quæ scotatio vulgariter appellatur : & infra. [a] ¶ Discretioni vestræ mãdamus , quatenus donationes eorum , quæ sub obtentu consuetudinis [b] claustris, ecclesiis, vel quibuslibet locis religiosis pie conferuntur, vel etiam sunt collata , faciatis irreuocabiliter obseruari : cum huiusmodi signum, [c] quod scotatio dicitur, nõ tam factæ donationis , quàm traditæ possessionis sit euidens argumentum.

¶ Idem episcopo Pictauiensi. †

¶ *Non valet consuetudo vt in causis ecclesiasticis dictum populi pro sententia teneatur.*

CAP. III.

AD † nostram audientiam noueris peruenisse, quòd in tua diœcesi etiam in causis ecclesiasticis consuetudo minus rationabilis habeatur , quòd cum aliqua causa tractatur ibidem , & allegationibus & querelis vtriusque partis auditis , à præsentibus litteratis , & illitteratis , sapientibus & insipientibus, [d] quid iuris sit quæritur: [e] & quod illi dictauerint vel aliquis eorum , præsentium consilio requisito,pro sentẽtia teneatur. ¶ Nos igitur attendentes quòd consuetudo , quæ canonicis [f] obuiat institutis , nullius debeat esse momenti , † cum sententia à non suo iudice [g] lata nullam obtineat firmitatem: vt in causis ecclesiasticis subiectorum tuorum, postquam tibi de meritis earum constiterit, sentẽtiam proferre valeas, sicut ordo postulat rationis , auctoritate tibi præsentium , (præmissa consuetudine non obstante) concedimus † facultatem.

¶ Idem L. vicario nostro apud Constantinopolim constituto.

¶ *Consuetudo non potest operari , vt clericus non episcopus possit exercere ea quæ sunt reseruata ordini episcopali. & est casus notabilis. Abbas Siculus.*

CAP. IIII.

QVanto † de benignitate: & infra. ¶ Peruenit ad audientiam nostram,quòd quidam simplices sacerdotes apud Constantinopolim ea sacramenta præsumunt fidelibus exhibere , quę ab Apostolorum tempore fuerunt solis pontificibus reseruata , hvt est sacra-

† Cap. 3 in 3. collectio. eod.tit.

† Tex.ẽ in l. 2.in glo. magna. & ibi Cyn.C. quæ sit lon, consue. & in l. nemo alieno.in gl. tẽporalis. ff.de reg.iur.

† Aliàs ita concedimus liberã facultatem.

Ordinarius minister sacramenti cõfirmationis eps est.con cil. Triden. sessio.7. de cõfirmatione.can.3.

† Text.est in l. 2. & ibi Bald. & in l. falso.in glos. 1. & ibi Cy. & Pet.C. de diuersis rescript. idẽ in l.1.C. quando.lib. prin. da.

† Adde generaliter de actibus qui infirmẽt rescriptũ. l. 1. & ibi Doctores.C. si contra ius vel vtil publi.

[1] Alios intellectus huius decretalis vide hic p Doctores.

¶ Idem L. vicario nostro apud Constantinopolim constituto.

Quanto.] Non valet consuetudo permittens presbyteris vt chrisment .Et sunt duæ partes.in Prima ponitur præsumptuosa consuetudo.In secunda ipsius reprobatio:ibi, *Discretioni*.Ab. Sic.

CASVS. Quidam sacerdotes apud Constantinopolim cõferebant sacramentũ confirmationis chrismando in fronte baptizatos:quod à tempore Apostolorum soli episcopi conferebant per manus impositionem, sed ipsi ad suam excusationẽ solam consuetudiné allegabant.Vnde mãdat Papa vicario suo apud Constantinopolim constituto , vt omnibus presbyteris suis districte prohibeat , ne de cætero talia sacramenta cõferre præsumant:quia licet non sint à fidelibus contemnenda:tamen tutius est ea dimittere sine periculo ex necessitate quæ legem non habet, quàm ea recipere ab iis qui conferre non possunt: quia vmbra quædam ostenditur in opere,veritas autem in effectu non subest. Not. quòd cõsuetudo nõ excusat aliquẽ in delictis. Item nihil confertur à sacerdotibus fi chrismant in fronte baptizatos. & ita pro non dato habetur quod datur ab illo qui dare non potest de iure. Bernar.

¶ *Glo.seq.alleg. tres concor. secundo signat successiue duo contraria, & soluit.tertio quærit,alle.ponit opi.& soluit.*

h ¶ *Reseruata.*] De consecr.dist.5. manus.& c.de his. 68. dist. quamuis corepi.arg.contra.45.dist.prouenit.vbi presbyteri chrismabat in fronte. sed illud ad tempus. Gre. cõcesit ,ppter scandalũ & speciali indulgẽtia, & isti sacerdotes nihil conferebant , vt dicit in fin. quia hoc ex delegatione

[a] Facit tex. in authent. cassa. & ibi Bal.C.de sacrosan ecc. & in Authe. statuim. C. de episc. & cle. & in §. clericus. de pa.tenẽ.colla. 9.

[b] Ordinarius minister sacramenti cõfirmationis eps est.con cil. Triden. sessio.7. de cõfirmatione.can.3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

legatione Papæ non faciebant,& ideo pro non dato habetur, quòd ab illo donatur qui de iure donare nō potest.infra de iure patronat°. quod autem cōsulis.in fin.& 1.q.7.Daibertum.& C.de leg. non dubium. arg. contra. infra de sac.non ite.pastoralis. Sed ibi collatum fuit sacramentū ab eo qui potuit,sed mādatur solummodo suppleri quod fuerat prætermissum. Sed nunquid

† Facit text. in l.vnica. ff. de cōstitue & in l. non solum. §. fi ff. de excus.tu-tō.

Papa posset hoc delegare sacerdotibus? Videtur quòd sic, per illud capitulum, peruenit. aliàs Greg.decepisset eos.Sed si Papa prohiberet sacerdotem chrismare, posit prohibitionem suam nihil conferret, si postea chrismaret. Episcopi vero,licet ipsi possint chrismare, non possunt aliis inferioribus demandare, qui hoc ex officio facere non possunt:sed alij episcopi vel archiepiscopi, possunt hoc facere in dioece. alterius episcopi de ipsius licētia.Episcopi enim ea quæ sunt iurisdictionis, vt puta iudicare,excōmunicare, & similia, cōmittere possunt aliis etiam non habentibus iurisdictionē. ea vero quæ sunt ordinis episcopalis & auctoritatis, non possunt demandare, aut etiam delegare aliis qui sunt inferioris gradus. infra de consecrat. eccle. vel alt. aqua. arg. huius decre. videtur q Papa non possit hoc delegare simplici sacerdoti:sed Papa non subiicitur legibus. ff. de legib. l. princeps. 9. q. 3. cuncta. vnde potest committere simplici sacerdoti, vt in dicto.c.peruenit.

† Cp. 4. co. tit.in 3.com pilatione.

a ¶ *Ad excusandas.*] 16. q.1.c.prædicator.

mentum confirmationis, quod chrismando renatos, soli debēt episcopi per manus impositionem conferre :ad excusandas [a] excusationes in peccatis, solam consuetudinem [b] prætendentes:& infra. ¶ Disc.tuæ mandamus,quatenus omnibus presbyteris districte prohibeas, nec talia de cætero sua temeritate præsumant, quæ licet non sint à fidelibus contemnenda: tutius tamen est ea sine periculo ex necessitate [c] (quæ legem non habet †) omittere, [d] quàm vt ab his, quibus ea conferre non licet, ex temeritate (quæ lege damnatur) non sine graui periculo inaniter conferantur: cum vmbra quædam ostendatur in opere: veritas autem non subeat in effectu.

¶ Idem decano & capitulo Cenomanensi.

¶ Non valet consuetudo per quam interdicti sententia violatur.

CAP. V.

CVm † inter vos ex vna parte,& canonicos sancti Petri de curia ex altera, super eo quòd dicti canonici generale interdictum, [c] ab episcopo vestro,vel à vobis in ciuitate Cenomañ.positum non seruabant, quæstio verteretur:† & infra ¶ Procurator vero ipsorum proposuit,quòd ipsa ecclesia sancti Petri à sui fundatione libera extitit & exempta:& de consuetudine, [f] in generali etiam interdicto licitum erat eis, pulsatis campanis, alta voce (interdictis & excommunicatis exclusis) diuina officia celebrare. ¶ Nos igitur cognito, quòd ex tali consuetudine, si qua foret, disrumperetur neruus ecclesiasticæ disciplinæ,ipsam de consensu fratrum nostrorum duximus irritandam.

¶ Idem episcopo Helien̄si.

¶ In attribuendis officiis nouæ dignitati, seruatur consuetudo vicinarum ciuitatum: quæ si diuersa fuerit, seruabitur magis rationabilis, & aliis non præiudicans.

CAP. VI.

CVm † olim Londonensis episcopus nostris auribus intimasset, quòd in sua ecclesia proposuerat statuere [g] præcentorem, nos eius precibus inclinati,ei licentiam cōcessimus, [h] præcentorem huiusmodi ordinandi: dummodo in conferendis sibi redditibus nulli inferre-

† Vertebatur.

nec valet transactio in hoc casu,& in huiusmodi spiritualibus infra de transact. cap. præterea. nec permutatio rei spiritualis potest fieri cum temporali. infra de re. permu.ca. exhibita. arg. contra.j.de priuil.c. cum olim.2. &j.de capel.mona.c.dilectus.& j.de cen. c.sopitæ& j.de præs.c.de quarta. & c. auditis. non sunt cōtrariæ:ibi nō præscribitur. ō. obedientiā, nisi tanto tempore fuissent sub dominio Papæ, vel alterius ecclesiæ : & tunc non dicuntur præscribere, sed potius præscribi : & præter ea illa, de quarta. & illa,auditis. nihil dicunt de obedientia, sed in aliis articulis & casibus loquuntur. Et sic patet quòd vbicumque fit aliquid cōtra ecclesiasticam disciplinam siue neruum ecclesiæ, nō habet locum præscriptio.

Præscriptio nō habet locum, quotiescūque fit aliquid contra ecclesiasticam disciplinam.

Vm olim.] Diuiditur in duas partes. In prima ponitur cōsultatio. In secunda : ibi, *Quocirca.*responsio.

† Cap.5.co. tit.in 3.com pilatione.

CASVS. Episcopus Londoñ. petiit à domino Papa licentiam vt posset in terra sua constituere præcentorem, Papa sibi petitam licentiam concessit, dummodo in conferendis sibi redditibus nulli faceret præiudicium, ita quòd præcentor ille in sessionibus,proceßionibus,& aliis, illam haberet dignitatem in illa ecclesia Londoñ. quam habent alij præcentores in aliis ecclesiis Anglicanis, & sic episcopus constituit præcentorem. præcentor ille taliter institutus occasione litterarum domini Papæ, quædam in præiudicium aliarum dignitatum nitebatur vsurpare,aliqui personatum habentes in ecclesia Londoñ.conquesti sunt domino Papæ : Papa mandat episcopo Helien̄. quatenus quia secundum diuersas consuetudines locorum præcentores alij diuersas habent dignitates in ecclesiis Anglicanis, faciat illum præcentorem contentum esse illa dignitate, quam potest habere sine præiudicio aliorum,salui rationabilibus & approbatis consuetudinibus ecclesiæ London. Not. quòd noua dignitas sine licentia domini Papæ constitui non debet. Item in dignitatibus diuersa potest esse consuetudo in eadem prouincia.Item in præiudicium aliarum dignitatum noua dignitas constitui non debet.Item consuetudines approbatæ ipsius ecclesiæ nihilominus remanent in sua firmitate.

[a] Innuit q aliud sit præscriptio, aliud sit consuetudo. de hoc infra, c. vlt.Io.And.

g ¶ *Statuere.*] Et sic onerosam dignitatem potest episcopus remouere de ecclesia sua cum suis canonicis,dum tamen confirmatio Papæ accedat.supra de consti.c.cum accessissent.

¶ Glo. seq. in prin. & in fi.tractat an noua dignitas creari possit sine Papæ licentia,&c.in medio signat contraria, & soluit.

h ¶ *Concessimus.*] Per hoc videtur quòd noua dignitas in ecclesia cōstitui non potest sine licentia Papæ.22.dist.ca.1.& C.de offi. Præto.Afri. l. quas gratias. §. optamus. ergo vt omnes iudices secundum voluntatem & timorem Dei, & nostram electionem & ordinationem, &c. & hoc ideo : quia si vna dignitas constituitur, oportet quòd alia minuatur.arg.99. dist. cap.nullus,& cap.2.Sed hoc non est verum.arg.infra de ecclē.ædi.cap. ad audientiam.2.& 12.quæst.2.bonæ rei.& ff. de ope. publi.l.opus. [3] Item datur priuilegium dignitati,sed non est contra illud. infra de eccle.ædi.c.ad audientiam.2.& supra de rescri.ca. vlt. sicut nec seruitus datur prædio quod nondum est.ff.communia prædi,l.1.arg. cōtra.ff.de ser.rusti.præ.l.labeo.& ff.de ser. vrb. præ. l. si seruitus.§.futuro. Sed non procedunt ista : quia non datur priuilegium dignitati quæ nondum est, sed dat Papa auctoritatem constituendi dignitatem ecclesiæ Landon. Inno. 4. dixit in apparatu suo quòd episcopus cum capitulo suo potest nouam dignitatem constituere, contrarium credo,

[3] Principatus est sine principis auctoritate facit nouū opus: nisi id fiat ad æmulationem alterius ciuitatis, vel seditiōis materiam præbeat, Io.An-

a ¶ *Præiu-*

2 ¶ *Præiudicium.*] Intelligas enorme:quia pro modico non dimitteret. arg.12.q.2.bonæ rei.& infra de dona.ca. apostolicæ. sed melius vt sonat littera:quia illæ concordantiæ intelliguntur de rebus episcopalibus, & hic ipse episcopus modicum damnum potest pati vt aliquid conferat dignitati.alij non compelluntur dare de suo,nisi iusta causa interueniret constituendi illam dignitatem.

b ¶ *In sessionibus.*] Hoc ideo dicit : quia secundum dignitatem suā honorandus est aliquis in sede. infra de ma.& obe. sta tuimus.17. dist.c.vlt.& in subscriptionibus. ff.de albo.scri. l.1. & vlti.vt in sententiis ferendis. ff.de decu. l. spurij. & in aliis suffragiis. arg. 25. distin. perlectis.

ADDITIO. Vbi cessantibus priuilegiis in sententiis ferēdis,potior est illius causa, qui eodē tempore pluribus suffragiis in decurionatu decoratur.Ioā.And.

c ¶ *In Anglicanis ecclesiis.*] Hoc est cum eadem consuetudo in aliis erat ecclesiis Anglicanis,illæ seruaretur.arg.j. de elect.ca.cum ecclesia. Si vero diuersæ essent consuetudines, consuetudo metropolitanæ ecclesiæ seruanda est. 12. dist.de his.Vel quod verius est, quod melius seruari posset sine præiudicio aliorum, vt dicit in fin. argu. 12. dist. nouit.

d ¶ *Illam.*] Sed videtur quòd minoré,ex quo ita indistincte dicit. arg. ff. de leg.3.l. nummis. infra de censi.ca.ex parte. immo videtur de mediocri.ff.de ædil.edict.l. sciēdum.§. illud. &l. præcedenti.in fin.

¶ Glo.seq.elicit tria argumenta.ad primum inducit tria iura. ad secūdum.v.ad tertium tria.

e ¶ *Sine præiudicio alieno.* Arg.quòd licet priuilegij verba generaliter loquantur, non tamen sunt interpretanda in præiudicium aliorum.infra de trāslatio.c.licet.in fin.& infra de off.ord.c.licet. & infra de auct. & vsu pal.c.ex tuarum.Item arg. quòd in dubio recurritur ad consuetudinem vicinarum ecclesiarum. infra de cog. spi. c.super eo.& infra de censi.c.super eo.vbi de hoc dicitur expresse ff.de fun.instru.l.cum de lanionis. §.asinam molendinariam.in fi.ff.de reg.iur. l. semper in stipulationibus.& 12.dist.nouit.Itē arg. quòd in obscuris semper interpretatio ita debet fieri vt nulli sit captiosa ff.de re.iur. l. quoties.& infra eo. c.cum dilectus.arg.4.dist.erit autem lex.

Vm venerabilis.] Non valet consuetudo per quam prælatus sine superioris licentia potest dimittere prælaturam etiam si vellet transire ad aliam dignitatem,h.d.Ioan. Andr. Diuiditur quia in prima ponitur temeraria translatio. In secunda translati excusatio:ibi : *Postmodum.*in tertia excusationis reprobatio,ibi: *Cum igitur.*

CASVS. Episcopus Hostien̄.& L. sanctæ crucis presbyter Cardinalis erant legati in Alemania. inuenerunt isti quòd quidam abbas monasterij , quod ad Rom.eccle.pertinet,nullo medio,transiuerat ad monasterium Corbien̄.quod est similiter sedi apostolicæ speciale, sine licentia Papæ vel eius legati , nec petita nec habita confirmatione. abbas in sui defensione allegabat generalem consuetudinem illius terræ. consultus Papa respondet , quòd talis consuetudo inimica canonibus, corruptela potius dici debet : & ideo Papa mandat eandem de cætero non seruari. Not. consuetudo contra canones obtenta non valet.Item nullus sine licentia sui prælati debet ecclesiam suam dimittere , vel aliam accipere.

¶ *Glo.seq.obiicit & soluit.*

f ¶ *Migrasse.*] Sicut abbas subiectus episcopo nō debet sine licētia epi

† Aliàs ita: Idem cōuentui, & Corbien̄si monasterio.

† Cap.6.co. tit.in 3.com Pilatione.

† Vide glo. in c.consuetudo dist.1.

de transla.c.quanto. vtrum toleratus fuerit vel repulsus ab vtraque, hic non dicit, [2] sed forte propter illam consuetudinem fuit toleratus.simile infra de elect.e. quod sicut.5.super. eod.

g ¶ *Consuetudinem.*] Quæ forte fuit,q̄ statim cum sint electi, sine aliqua confirmatione administrant,renunciant, & transeunt ad alias dignitates sine licētia Papę, quod esse non debet.infra de elect. qualiter. & infra de renun. ca. vlt.ex generali tamen dispensatiōe prælati, qui subsunt tantum domino Papæ nullo medio statim postquam sunt in concordia electi, administrant qui sunt valde remoti. infra de elect.c.nihil est. Ratio quare hoc fiat redditur , scilicet ne ecclesia interim patiatur tam in temporalibus quàm in spiritualibus læsionem.

h ¶ *Consuetudo.*] aliàs tamen consuetudo attenditur in electionibus. arg.12.dist. nos consuetudine. & infra de cle. coniuga. c. cum olim. & infra de cau.pos. & propriet.cum ecclesia.& 24. q.1.pudenda.& ff.de dec. l.non tantum.

[2] Et consuetudo quatenus excuset, tradit glossa in c. deniq; verſ. consuetudine. distin.4.

† Vide l. 1ē non nouam. iuncta glos. C.de iudi.q̄ ibi Pe.de bel Ja.Cy.Barto. & Bald.& in l. 2. C. quæ sit longa cōsuet.

Vm dilectus.] Diuiditur in duas partes principales. Prima narrat duplicem quæstionē electionis cū partiū allegationibus. Secunda ibi, *Quia nobis.* vnā definit, & alteram definiendam committit.Abb.Siculus.

† Cap.7.co. tit.in 3.com pilat.

CASVS. acante monasterio Andreñ.electus fuit quidam monachus eiusdē monasterij Guil. nomine in abbatem:monachi Korofen.monasterij huic electioni se opponentes , dicebant electionē abbatis Andreñ. cœnobij de suo monasterio faciēdam propter, quod quæstio tam super electiōe prædicta,quam

† Vide omnino notas huius capitis.

pertinere nullo mediante , ad monasterium Corbien̄. quod est etiam Romanæ ecclesiæ speciale propria temeritate migrasse, [f] licentia illud deserēdi, vel confirmatione à nobis, vel ab ipsis , qui vices nostras in illis partibus tunc gerebant, nec habita nec petita:& infra. ¶ Postmodum autem nuncij eius, ad defensionem ipsius, generalem illius terrę consuetudinem [g] allegarunt. Cum igitur hæc non tàm consuetudo, [h] quàm corruptela merito sit censenda, quæ profecto sacris est canonibus inimica , ipsam mandamus de cætero non seruari.†

¶ Idem decano Salesberien̄. A.archidiac. & magistro P.Penetel.canonico Parisien̄si.

¶ De consuetudine potest induci,quòd vna ecclesia de gremio alterius teneatur sibi prælatum eligere. Et consuetudo est optima legum interpres.

CAP. VIII.

CVm † dilectus filius Guil. Andreñ. ecclesiæ monachus , qui pro clerico eiusdem ecclesiæ se gerebat,& G. procurator monasterij Karofen̄. super iure eligēdi abbatem in Andren̄. monasterio , & eiusdem electione in † nostra præsentia inuicem litigarent , idem Gu. electionem suam à fratribus Andreñ. ecclesię concorditer cele-

super iure eligēdi abbatem delata est ad sed. Apost. in præsentia Papæ opponebat dictus dominus G. monachus , quòd tam de iure communi quàm de priuilegio speciali ad capitulū Andren. monasterij pertinebat electio.vnde petebat electionem de se factam confirmari.procurator monasterij Karofen̄. proposuit ex aduerso , quòd olim ad petitionem patronorū monasterij Andreñ.fuit à diœc.episcopo constitutum , vt si locus ipse in tantum crescret vt abbas constitueretur ibidem , electio ipsius abbatis penes fratres eiusdem loci , & capitulum Karofen̄. penderet : & obtentu huius statuti sic fuit longis temporibus obseruatum, ita quòd monasterio Andreñ. vacante, monachi eiusdem loci de gremio Karofen. monasterij sibi eligebant aliquem in abbatem. vnde cum electio ipsa fuerit contra prædictum statutum & consuetudinem (quæ est optima legum interpres) celebrata, merito cassari debebat , & mandari fratribus Andreñ. vt,de cætero sibi eligant abbatem de monasterio Karofen̄. Insuper allegauit , quòd electio ipsa facta erat de suspenso , & à suspensis : & ideo electio non tenebat : dominus Papa auditis hinc inde propositis. quia ei constitit quòd electio facta fuit de suspensis , eam cassauit iustitia exigente, id est , cassam & irritam nunciauit. veruntamen quia prædictum statutum ita posset intelligi , quòd per illud non derogetur iuri communi nec priuilegio , hoc modo vt electio pertineat ad capitulum Andreñ. & confirmatio ad capitulum Karofen̄. mandat Papa quibusdam , quòd si monachi Karofen̄. talem consuetudinem probauerint, per quam iuri communi præiudicetur : vt monachi Andreñ. elegerint sibi abbatem de monasterio Karofen̄. secundum illam consuetudinem debeant iudicare electionem monasterij Andreñ. de cætero faciendam : quòd si talem consuetudinem non probauerint , adiudicent monachis Andreñ. ius eligendi abbatem , vt liberam habeant potestatem vel de gremio sui monasterij , vel aliunde eligendi sibi abbatem , præstentando ipsum Karofen̄. capitulo , vt si fuerit canonica electio per capitulum Karofen̄. confirmetur. Not. quòd electio facta de suspenso non valet. Item consuetudo interpretatur legem

Universidad de Deusto
Biblioteca

legé siue statutũ episcopi, vt per ipsam consuetudinẽ declaretur statutũ, quod poterat dubium esse. Ité quandiu ius cõe seruari potest, nõ debet recedi ab ipso. Item consuetudo præscripta præiudicat iuri communi, vt de ecclesia aliena tantum eligant: quod est contra ius commune. Ité per statutũ prædictũ præiudicatur episcopo diœcesano, & non capitulo Andreñ. cessante consuetudine: quia episcopus de iure cõmuni ipsam electionem deberet confirmare.

¶ *Cum dilectus.*] Cum ageret Guil. iste super iure eligendi abbatem, habebat mãdatũ à capitulo & vacante ecclesia, sed quantũ ad petendam cõfirmationem electionis suæ, agebat ex persona sua iure suo sibi acquisito per electionem, sic. infra de in inte. rest. c.2. in not. & sic videtur vbi de hoc B.

† alias, à Morineñ.

a ¶ *De iure.*] 18. q.2. abbatem. & infra eod.c.abbatem. & c. quàm sit. & 16.q.vlt. infra de cau. pos. & propriet. cap. cum ecclesia.

b ¶ *Eligendi.*] Lex dicit q̃ monachi debent iurare eligere abbatem, quẽ sciant fide rectum, vita castũ, & qui monasterio valeat vtiliter prouidere. in authen. de san. episc. §. iubemus igitur abbatem. coll. 9. quod hodie non seruatur, sed secundum formam illius constitutionis. infra de elect.

quia propter. eligere debent, si secundum illam volunt eligere.

¶ *Glos. seq. quærendo tractat, an clericis inuitis possit episcopus statuere quod eligant aliunde. ponit solutionẽ. quam in fine determinat.*

c ¶ *Constitutum.*] Licet episcopus possit subiicere vnã ecclesiã alteri, vt infra de excess. prælat. c. ficut vnire. nõ tamẽ credo q̃ possit statuere q̃ vna ecclesia eligat de alia clericis inuitis: quia hoc esset cõtra ius cõe vt 17. q. vlt. c. vlt. & 18. q. 2. abbatẽ. & ĵ. de iure pat. c. nobis. quia pacto priuatorum ius publicum non tollitur. ĵ. de fo. comp. c. si diligenti. ĵ. de testamen. c. requisisti. Nec aliquis ius publicum remittere potest aliquibus cautionibus, nec mutare antiquitus formam cõstitutam. ff. de admi. tut. l. quidam decedens. & ideo Papa postea interpretatur statutũ. tamẽ ius istud præscribi potest, vt quis teneatur eligere de certo loco: vt hic patet, & ĵ. de verbo. sig. l. abbate. & sic patet q̃ minus iustus titulus dat causam præscribendi: vt ĵ. de emp. & ven. c. peruenit. ff. pro emp. l. quod vulgò. ff. pro leg. l. pro legato. & l. vlti. & vere videtur iniustus, quia episcopus non potest tollere ius vnius ecclesiæ, & dare alteri. ĵ. de re. eccle. non alie. c. 1. Sed ex talititulo potuit bona fide monasterium Karofeñ. præscribere, vt alij monachi eligerent de monasterio Karofeñ. & episcopus solummodo concesserit monasterio Karofeñ. quod suum erat. s. confirmationem electionis: & ita cessante præscriptione solam confirmationem habent, vt probatur per interpretationem Papæ, vt ĵ. patet. satis tamen credo q̃ in ipsa fundatione possit episcopus cum capitulo cõstituere de voluntate patroni, q̃ illa ecclesia esset alteri subiecta, & q̃ clerici instituendi semper eligerent sibi prælatum de maiori ecclesia. & quod dicit supra, q̃ episcopus non potest facere q̃ vna ecclesia eligat sibi prælatum de ecclesia alia, hoc intellige quando ecclesiæ sunt iam institutæ & dotatæ, & ab inuicem distinctæ & separatæ: quia illud esset contra ius commune. infra de excess. præla. c. ad hæc.

1 Et est simile quia iura ecclesiæ vacantis non habentis defensorem alienari non possunt, ipsa tamen ecclesia vniri vel donari põt. de ieb. eccl. non alie. dudum. libr. 6. clement. eo. rit. si. vna ecclesia. & facit quod dicitur infra de transla. c. super gl. pe. Io. And.

2 Concor. text. cum ibi no. in c. constitutus. de reli. domi.

d ¶ *Electio.*] Hic sumitur electio æquiuoce, pro confirmatione & pro electione: vt infra patet. & hoc verum est si consuetudo non probetur. sed si probetur, proprie tenetur.

3 Adde de æquiuocatione ista in l. 2 cum gl. ff. de op. leg. melior. de iure in c. cum illis. in ver. electio. de p̃be. lib. 6.

e ¶ *Interpres.*] ff. de leg. & const. prin. l. si de interpetratione. & infra de sepul. c. certificari. & tacito cõsensu per desuetudinem lex abbrogatur. ff. de leg. l. de quibus. in fin.

¶ *Glo. seq. primo ponit quatuor quæ non potest suspensus. secũdo quærit. ponit duas opiniones. quæstionẽ declarat, & secundã opi. approbat.*

f ¶ *A suspensis.*] Suspensus enim non potest eligere nec eligi. vt hic, & infra de elect. c. cum inter R. seniorem, & ĵ. de æta. & qua. c. cum bonæ. & infra de cle. excom. mi. c. postulasti. nec postulari potest qui non seruauit interdictum. ĵ. tit. proxi. c. 1. in fi. nec beneficia conferre, infra de concess. præben. c. quia diuersitatem. Sed nonne iudicare & præbendas dare est iurisdictionis? vtique. infra de elect. c. nosti. & c. excommunicare, infra de elect. c. transmissam. Nunquid suspensus potest huiusmodi iurisdictionem exercere? Dicunt quidam q̃ episcopus suspensus potest excommunicare, & præbendas dare: & respondent illi decre. quia diuersitatẽ. q̃ ille episcopus erat ab officio suspensus & iurisdictione. Sed

bratam, auctoritate Apostolica petiit confirmari, asserens tam de iure a cõmuni, quàm priuilegio speciali, eis ab Alexandro Papa concesso, & à nobis postmodum confirmato, liberam eligendi b auctoritatem, ad eosdem fratres tãtummodo pertinere: & infra. ¶ Dictus vero procurator proposuit ex aduerso, quòd cum olim ad petitionem patronorum ecclesiæ † à Moriñ. episcopo fuerit constitutum, c quòd si præfatus locus diuino munere adeo pullularet, vt Prior aut Abbas constitueretur ibidem electio d eius penes fratres eiusdem loci, & capitulum Karofeñ. penderet, & huiusmodi obtentu statuti sic fuerit longe retroactis temporibus obseruatum, vt monasterio Andreñ. vacante, Andreñ. fratres in Karofeñ. capitulo, aliquem de gremio monasterij Karofeñ. sibi eligerẽt in abbatem, electio prædicti G. tam cõtra statuti tenorem, quàm etiam contra cõsuetudinem approbatam (quæ optima est legum interpres) minus canonice attentata, merito cassari debebat: & infra.

¶ Quia nobis constitit electionem ipsam à suspensis, f & de suspenso etiam celebratam, eam iustitia cassauimus g exigente. Cæterum cum supradictum statutum ita sane posset intelligi, quod per illud nec iuri communi, h nec priuilegio derogetur, vt videlicet ad sæpe dictos fratres electio spectet abbatis, & ad Karofeñ. capitulum confirmatio: Mandamus quatenus si ex parte Karofeñ. cœnobij, talis fuerit consuetudo probata quæ iuri communi præiudicet, i in hac parte vos secundum illam decernatis electionem Andreñ. abbatis de cætero faciendam: alioquin Andreñ. monachis ius eligendi abbatem adiudicare curetis: vt sic de cætero liberam habeant facultatẽ, etiam habere posse, cõpetit ratione ordinis, & est eius accessorium. 1. q. 3. si quis obiecerit. & cui interdicitur vnum & reliquum. 81. dist. si quis sacerdotũ. & c. eos qui. Præterea de hac suspensione fuit obiectũ & p̃batũ ex eo quod dicit: quia nobis cõstitit, & c. & licet obiectũ à partibus non fuerit, iudex tamẽ qui debet electioné confirmare, ex officio suo debet inquirere de huiusmodi. ĵ. de elect. c. nihil est. Et hæc quæ dicuntur hic de his suspensis, intelliguntur de suspensis, ab homine & etiam à canone. Si vero aliquis esset suspensus à canone: puta participando cũ excõicatis, ille talis bene põt eligere, & alia facere quæ sunt iurisdictionis, sed eligi scienter non potest. hæc probantur ĵ. de cleri. excõi. ministrã. c. si celebrat. quia mitius agitur cũ lege quàm cũ ministro legis. ff. de arbi. l. Celsus. Satis põt dici q̃ suspensus possit excõicare: quia potest absoluere excõicatum. ĵ. de rescri. c. ab excõicato. ĵ. de sent. excõ. sacro. & c. duobus. & qui põt absoluere, põt ligare, & eõ: cũ non sit priuatus à cõione fideliũ, quare non posset priuare alium. & hoc dico de eo qui nõ est suspensus à iurisdictione, vt suspensus à canone sola participatione. Ioan. & Lau. hoc concedũt, q̃ suspensus ab officio tm̃, potest excõicare, & præbendas dare: & intelligunt illã decre. quia diuersitatẽ. cũ erat suspensus ab officio & iurisdictione. Ego aũt non credo q̃ suspẽsus ab homine possit dare prębendas: vt hic dicitur, licet Lau. & Ioan. cõcedãt q̃ possit excõicare, & præbendas dare. arg. ĵ. posset induci prædi. decre. si celebrat. quæ tamẽ intelligitur de excõicatione minori: melior enim est opinio secunda, quia sicut excommunicatus alium excommunicare non potest. 24. q. 1. audiuimus. ita eadem ratione nec suspensus ab homine alium potest suspendere. infra de excess. præl. c. vlt. Bern.

ADDITIO Et hoc propter misturam officij & iurisdictionis, id est, quam habet spiritualis iurisdictio ad officium, id est ordinem, & ipsius executionem. Ioan. And. in nouel.

4 Quasi velit indicare quod eligere competit ratione officij, non ratione beneficij.

g ¶ *Cassauimus.*] i. cassam nunciauimus. ĵ. vt lit. non cõte. c. accedens.

h ¶ *Iuri communi.*] Similem interpretationẽ habes ĵ. de fi. iustru. inter dilectos. ver. cæterum. vbi enim aliquid à iure cõmuni discrepare vr̃, reducendum est ad ius cõmune si potest fieri, ne pereat, quia promptum est leges legibus concordare. C. de inoffi. doti. l. vniea. & augustinus concordat euangelistas. de pœn. dist. 1. periculose & etiam testes debẽt ad concordiam reduci, ne de periurio notentur. infrà. de testi. c. cum tu. Sic enim faciẽda est interpretatio, vt nulli sit onerosa, & secundum ius. supra tit. proxi. c. causam quæ. & infra de priuile. c. ex ore. & supra eo. c. cum olim. Item secundũ quod minus est captiosa. ff. de regu. iur. l. quoties. in fin. tit. & hoc ita verum est, q̃ ad ius cõe reducatur, si verba illa patiuntur, vt hoc versu, electio eius penes fratres eiusdem loci & capitulum Karofeñ. &c. Nam à verbis priuilegij non est recedendum vbi certa sunt. infra de priuile. c. porro. & infra de decimis. c. ad audientiam. vbi enim verba non sunt ambigua non est locus interpretationi. ff. de leg. 3. ille aut ille. sed vbi sunt dubia, necessaria est impetratio.

Vbi quid à iure communi discrepat si fieri potest reducendum est ad ius cõmune.

5 Text. est in l. 2. C. de nox. act. & in l. omnes populi. & ibi Bart. ff. de iusti. & iur.

i ¶ *Præiudicet.*] Præscripta videlicet, quoniã alia non prodest. ĵ. de cau pos. c. cũ ecclesia. Quæ cõsuetudo iuri præiudicet, & q̃ nõ, dicet. ĵ. eo. c. vlt.

Cum-

CVm consuetudinis.] Tex. est notabilis & multùm allegabilis, in quo primo ponitur duplex ratio determinandi. Secundo ibi, *Auctoritate*. ponitur determinatio, quæ primo prouidet circa futura. Secundo ibi, *Si quas*. circa præterita.

CASVS. Canonici Parisiesi. irrequisito episcopo suo, & sine suo consensũ quasdam cõsuetudines ecclesiæ suæ immutauerunt, & quasdam fecerunt de nouo: propter quod dicit Papa q̃ auctoritas cõsuetudinis non est leuis, & nouitates quãdoque discordiã inducunt. Vnde præcipit quòd sine consensu episcopi canonici consuetudines non immutent ecclesiæ, nec nouas inducant, quod si fecerint, decernit illas irritas & inanes. Not. q̃ omnia facienda sunt in ecclesia de consensu episcopi & canonicorum: nisi consuetudo sit in contrariũ.

a ¶ *Cum consuetudinis.*] C. quæ sit longa consuetudo. l. 2. & infrà eod. ca. vlti. & ibi exponitur. & 11. dist. cousuetudinis.

¶ *Glo. seq. obiicit & soluit.*

b ¶ *Consensu.*] Bene dicit, consensu: quia sine ipsius consensu obtento hoc facere non possunt. Sed videtur quòd non teneantur habere cõsensum, dummodo consiliũ & tractatum cum eo habeant. arg. de arb. ca. cum olim. Sed hoc nõ est verum, quia illud obtinet ex forma arbitrij, immo episcopus & canonici vnum corpus & vnum collegium sunt, ita quòd ipse caput, & ipsi canonici membra. infrà de iis quæ fin. à præla. cap. nouit. & est expressum quòd si aliquibus mandetur. vt cum 1 consilio aliquorum aliquid faciant, eorum consilium expectare tenentur, nec sufficit quòd tantum requiratur. infrà de elect. c. eum in veteri lege.

1 De hac quæstione late Albertin. tract. de agnoscen. asser tio. q. 26.

c ¶ *Vel nouas.*] Nouitates enim sine causa inducendæ non sunt: quia lex dicit quòd in rebus nouis constituendis euidens debet esse vtilitas. ff. de legi. & constit. princip. l. in rebus. arg. suprà de constit. cap. cognoscentes. & reprehenduntur qui nouitates inducunt. 11. dist. quis nesciat.

EXparte.] Diuiditur in duas partes. Primo recitat duas consuetudines irrationabiles, quas secundo reprobat ibi, *Tenore*. Abb. Siculus.

CASVS. In quadam terra seruabantur duæ consuetudines. Prima erat, quòd si aliquis deueniret ad inopiam quocunque casu, siue aliquo modo amitteret bona sua, posset alienare bona vxoris suæ pro voluntate sua. Alia fuit, quòd si vxor alicuius fidem violaret coniugij, & ipse eam propter hoc dimitteret, accipiebat dimidiam partem bonorum viri sui, cum potius esset priuanda omnibus bonis mariti, ac etiam dotem suam perdere deberet. mandat Papa quòd de cætero tales consuetudines non seruentur. Not. quòd turpes consuetudines non debent obseruari.

d ¶ *Indigena.*] Id est inde genitus.

¶ *Glo. seq. instruit quis sit prodigus, & c. & ponit versus.*

e ¶ *Prodigalitatis vitio.*] Quod se esse virtutem sæpe mentiur. 41. dist. sæpe. Prodigus est qui dat danda & non danda. Auarus qui tenet tenẽda, & nõ tenẽda. Largus mediũ tenet inter vtrumque. Vnde versus.

Prodigus est animi vitio retinenda profundens.
Qui retinet cupide, & æs deposcit auarus.
Largus qui sumptum facit ex ratione libenter. 2

2 Hostiensis inter parcũ & largum ita distinguit: parce est cui plus placent retenta, largus vero cui plus placent data. vide Ceronem. li. 2. de off.

Sed non videtur quòd huic sit subueniendum: quia culpa sua & vitio incidit in egestatem. ff. quod met. cau. l. si mulier. 86. dist. non satis. Et dignum est vt male meriti egestate laborent. ff. depos. l. bona fides. taliter enim non fuerat subueniendum huic ratione præmissa, & cum alterius læsione, sed eleemosynam dare possumus, ne pereat. 86. distin. pasce fame morientem, &c.

f ¶ *Incuria.*] Id est, negligentia, & ideo ei non est subueniendum, quia vigilantibus & non negligentibus iura subueniunt. infra de rerum permuta. c. cum vniuersorum. & infra de donat. inter dilectos. ff. ad Velleia. l. 2. §. verba quia si tutis non consueuit subueniri, sed errantibus. ff. de iuris & facti ignorantia. l. pen. §. si quis ius. & C. si minor se maiorem dixerit. l. si is. & vtilius esurienti panis tollitur vel de gremio ecclesiæ suæ, vel etiam aliunde per electionẽ canonicam eligendi personã idoneam in abbatem præsentandam Karofeñ capitulo, vt ab eo (si fuerit canonica) cõfirmetur.

¶ Hono. 3. Parisiesi. capitulo.

¶ *Capitulum sine episcopo statuta seu consuetudines nouas facere, vel antiquas immutare non potest.*

CAP. IX.

CVm consuetudinis a vsúsque longæui non sit leuis auctoritas, & plerumque discordiam pariant nouitates: Auctoritate vobis præsentium inhibemus, ne absque episcopi vestri consensu b immutetis ecclesiæ vestræ constitutiones & consuetudines approbatas, vel nouas c etiam inducatis: Si quas forte feceritis, irritas decernentes.

¶ Idem maiori & Burgesi. de Rupella.

¶ *Non valet consuetudo per quam quis inducitur ad peccandum, vel bona propria dissipandum.*

CAP. X.

EX parte vestra fuit propositũ, quòd cum in patria vestra seruatæ sint hactenus duæ consuetudines abusiuæ, quòd si indigena d vel extraneus, prodigalitatis vitio, e vel incuria, f seu quocunque casu alio dissipauerit, vel amiserit bona sua, bona vxoris suæ tam mobilia quàm immobilia, pro suæ voluntatis libito † alienat: g & infra. ¶ Et quòd si vir ducat vxorem, quæ fide coniugij violata committat adulterium, nihilominus ipsa medietatem omniũ bonorum, quæ fuerit vir adeptus, impudenter exigit, & improbe apprehendit, quæ potius priuanda esset omnibus viri bonis: h & infra. ¶ Tenore præsentium declaramus vos non teneri ad huiusmodi consuetudines obseruandas. i

¶ Gregorius nonus.

¶ *Consuetudo non derogat iuri naturali seu diuino, cuius transgressio peccatum inducit: nec positiuo, nisi sit rationabilis & præscripta.*

CAP. XI.

CVm † tanto sint grauiora peccata, quanto diutius k infelicem animam detinent alligatam, nemo sanæ mentis intelligit naturali iuri l (cuius transgressio periculum salutis inducit) quacunque consuetudine (quæ dicenda est verius in hac parte corruptela) posse aliquatenus derogari. Licet etiam longæuæ consuetudinis non sit vilis m auctoritas: non tamen est vqueadeo valitura, vt vel iuri

Suspensus à canone an possit eligere.

† Adde pro interpretatione horũ verb. pro suę voluntatis libito, tex. cũ ibi not. in l. labeo ait. §. 1. ff. de act. & Bar. in extraua. ad reprimendum.

† Ad intelligentiam vide B. Thomam 1. 2. q. 97. art. 2. & Dominicũ Sotum li. 1. de iust. & iure. q. 7. art. 2.

3 Concor. tex. in l. si id quod. ff. de condic. inde.

iur. do. l. si dotem. & C. ad leg. Iul. de adult. l. libertatem. & infra de do. inter virum & vxorem. c. plerumque. vbi de hoc.

i ¶ *Obseruandas.*] Iuri contrarias, vt dictum est. Per primam consuetudinem inuitabantur viri ad dissipandum bona sua, per alteram mulieres proniores erant ad committendum adulterium arg. ff. de pact. dota. l. conuenire. talis compensatio non est admittenda.

Vm tanto.] Habet materiam amplam, & multum subtilem. Et habet duo dicta. secundum ibi, *Licet*. & quælibet pars potest subdiuidi. Abbas Siculus.

CASVS. In prima parte dicitur quòd quanto amplius quis in peccato perseuerat, tanto grauius peccat. Vnde contra ius naturale nulla cõsuetudo excusat: quia transgressio iuris naturalis inducit periculum salutis. Secundo dicitur q̃ consuetudo longæua nõ est vilis. tamẽ non valet vt præiudicet iuri cõmuni siue positiuo, nisi illa consuetudo sit rationabilis & præscripta: quia tunc præiudicat iuri cõi in loco vbi consuetudo seruatur. Not. contra ius naturale nulla consuetudo valet. Item contra ius positiuum prævalet consuetudo rationabilis & præscripta.

k ¶ *Diutius.*] infra de sim. c. cum in ecclesiæ. & infra de eo qui du. in matri. quam polluit. c. cum haberet.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem de quo iure naturali loquitur littera, & respondet quod de illo quod consistit in præceptis, &c.*

l ¶ *Naturali iuri.*] Quod immobile perseuerat. 5. dist. §. sed cum ius naturale. 25. q. 1. sunt quidam. 3 Et hoc verum est quantum ad præcepta vel prohibitiones quæ moralia sunt, & non mutantur: vt non occides, non furtum facies, honora patrem, &c. 6. distin. non est. §. his itaque. & naturalia quidem iura immutabilia sunt, ciuilia vero mutabilia. Institit. de iu. nat. §. sed naturalia. infra de cõsan. & affi. c. non debet. & ideo nulla consuetudo præualet cõtra ius naturale, etiã si qẽs homines de mũdo contra faceret. 32. q. 7. flagitia. cuius ignorantia neminẽ excusat. 1. q. 4. turbatur. §. notandum. & ibi nihil interest in vitio decipere vel decipi. 16. q. 1. si cupis. & de ignorãtia dicitur quòd qui ignorat, ignorabitur. 37. distin. ideo. §. vt itaque. De ignorantia iuris naturalis & ciuilis tractatur in summa. 1. q. 4. §. notandum. & ibi recurrendum est.

¶ *Glo. seq. quærit obiiciendo pro insolubili. ponit primo c. pi. quam reprobat. secundo secundam, quam etiam reprobat. tertio soluit.*

m ¶ *Vilis auctoritas.*] Sed quæritur de qua consuetudine hic intelle-

xit C. re

Universidad de Deusto
Biblioteca

xit Grego. Si dicis de bona consuetudine, illam nulla ratio siue ius vincit, immo æquiparatur ei 11. dist. in his. si de mala, de illa non potest dici quòd non sit vilis. super hoc dicunt quidam quòd principium istius §. debet intelligi de bona consuetudine, & finis de mala: & ita diuersimode intelliguntur: sed hæc non fuit intentio legis vnde §. iste sumitur. C. quæ sit long. consuet. l. 2.

& ideo ineptè dicit: Alij pro maiori parte exponunt litteram istam, non tamen est adeo valitura, vt iuri positiuo debeat præiudicium generale, supplent generaliter, nō præiudicat iuri, sed in eo loco præiudicat iuri vbi consuetudo seruatur. & iste intellectus planus & facilis est. sed de hoc nulla dubitatio est quòd consuetudo vnius loci iuri positiuo generaliter præiudicet omnibus locis. Et ideo sic debet intelligi lex illa quam habes 11. dist. consuetudinis. quamuis particularis consuetudo non est vilis, non tamen præiudicat iuri positiuo, nisi fuerit rationabilis, & legitime sit præscripta. & hæc expositio reprobat duas primas opiniones, quas facit hic Grego. in fin. & sic intellige 11. distin. consuetudinis.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit, & solutionis ponit quatuor exempla. finis recitetur per aliam q. quam soluit alleg. 9. iura.*

a ¶ *Rationabilis.*] & quam consuetudinem dices rationabilem? Illam dico rationabilem, quam non improbant iura. infrà de causa poss. cap. tum ecclesia. & supra eo. c. cum dilectus. & infrà. de ver. sign. ca. abbate. vt si quandoque admittantur aliqui ad electionem, ad quos nō pertinet de iure cōmuni, & de alio collegio, ista consuetudo non improbatur à iure, vt dicunt iura prædicta, & illa est rationabilis, q tantum capitulū eligat canonicos sibi, & alios inferiores prelatos irrequisito episcopo. ſ. de elect. c. cum ecclesia Vulterana. vel episcopus solus hoc faciat. infrà de iis quæ fi. à præla. sine consen. c. ea. nosc itur. licet de iure vnū corpus sint infra de iis quæ fi. à præl. sine consensu c. nouit. & iure cōmuni deberet fieri ab omnibus communiter ab episcopo & canonicis: vt quandoque fit. infrà de concess. præb. postulastis. Et illam dicerem rationabilem, quòd absentes non vocentur ad electionem. vt in multis locis contingit, vt in Tuscia, & in multis ecclesiis. & huiusmodi consuetudines legitime præscribuntur, vt patet per prædicta exempla. Illam dico generaliter rationabilem, quę non obuiat canonicis institutis. Irrationabilis est quæ improbatur à iure, qualis est illa infrà de insti. c. ex frequentibus. supra eod. c. cum venerabilis. & supra c. prox. & onerosa consuetudo, vt supra eod. c. 1. & supra eod. c. cum inter vos. & infrà de re iud. c. cum causa. & generaliter vbi aliquid fit contra neruum ecclesiasticæ disciplinæ siue libertatem. infrà de elect. ca. cum terra. & cap. sacrosan. 5 & c. massana 1

1 Adde textum in Authe. t. cassa. C. de sacro. sanct. eccl. & in l. de quibus. & ibi Bartol. ff. de leg.

¶ *Glo. seq. primo ponit 9. quæ requiruntur, vt consuetudo iuri præiudicet, & ab hoc recedere videtur in fin. gl. secundo quærit glo. quæ sit differentia, & c. & primo ponit. vnam differentiam contra quam alleg. & remittit. Secundo ponit aliam quam approbat. Tertio ponit duas alias.*

b ¶ *Legitime sit præscripta.*] spatio 40. annorum. infrà de causa poss. cum ecclesia. & infrà de præscri. c. auditis. de hoc potestis habere multa iura. ea enim solum locum habent in rebus ecclesiasticis. 16. quæst. 3. cap. placuit. §. quas actiones. Ad hoc ergo vt consuetudo iuri communi 6 præiudicet, requiritur primo quòd rationabilis sit, & quòd sit præscripta: vt hic, & c. cum ecclesia. Item quòd ex certa scientia, & non per errorem sit inducta ff. de leg. quod non ratione. & scientе illo qui potest ius condere. ff. de leg. l. de quibus. in fi. Et quòd sit tale ius quod possit præscribi. Nam quædam sunt quæ non possunt præscribi, saltem à laicis. infrà de præscrip. cap. causam quæ & cap. cum ex officij & c. cum non liceat. Et quòd non sit cōtra ius naturale. 32. quæst. 7. flagitia. vel saltem quòd sit obtenta in contradictorio iudicio. ff. de leg. l. cum de consuetudine. & infrà de ver. sign. c. abbate. Item requiritur quòd sis vsus illa consuetudine siue vicibus illis quibus vsus es eo animo vt intendas, 7 siue credas te ius habere, & vt in posterum id facias. ff. de itin. actúque pri. l. 1. §. Iulianus recte ait. & l. vlt. aliàs non prodest, vt ibi dicitur: & sic solæ vices non inducunt consuetudinem: quia non exemplis, sed legibus iudicandum est. C. de sen. & interlo: om. iud. l. nemo. sed secundum consuetudinem talem bene iudicaretur, vt dictum est. ff. de leg. l. nam imperator. Item requiritur quòd maior pars populi vsa sit ea consuetudine ad hoc vt secundum illam iudicetur: quia sicut minor pars populi non posset inducere legem: ita nec consuetudinem. Item & illa consuetudo præiudicat iuri, cuius non extat memoria hominum. 3. quæst. 6. hæc quippe. & infrà de verb. sign. cap. super quibusdam. §. 1. & ff. de aqua quoti. & æsti. l. hoc iure. §. ductus aquæ. & ff. de aqua plu. ar. in summa. §. idem labeo. & ff. de prob. l. si arbiter. & sic videtur quòd difficile sit probare consuetudinem & præscriptionem. Sed quam differentiam facis inter consuetudinem & præscriptionem? illa potest assignari (vt quidam dicunt) quòd vbi consuetudo prætenditur, admitti posset probatio in contrarium, vt probetur indebitum fuisse quod consueuit percipi. argu. à contrario. C. de agri. & censi. l. litibus. lib. 11. sed vbi præscriptio est, non admittitur probatio in cōtrarium ad probandum indebitum fuisse argu. à contrario. infrà de præscri. c. si diligenti. vbi dicitur q bona fides & iustus titulus requiruntur. & ibi dicitur quando exigitur titulus, & quando non. C. de pig. act. l. nec creditores. Item qui petit aliquid sibi deberi vel fieri ex consuetudine, debet allegare causam petendi: & tunc sufficit probare solum tempus, licet non probet causam: & tunc non admittitur probatio in contrarium, & secūdum hoc non videtur differētia inter cōsuetudinem & præscriptionē: quia in præscriptione quandoque probatur titulus. ita dicunt quidam quare solū tempus non est causa inducendæ obligationis sicut nec tollendæ. ff. de actio. & oblig. l. obligationum. §. placet. & hæc opinio magis placet. secundum Io. Alij dicunt quòd sola consuetudo sufficit etiam sine causa. argu. infrà de causa possess. cap. cum ecclesia. vbi de hoc. vbi vero aliquis est in possessione percipiendi aliquid, & ei quæstio mouetur: tuendus est in possessione quousque probetur contrarium, scilicet indebitum: quia possidet ratione consuetudinis. 16. q. 4. volumus. nisi vi, Precario, seu clam possideat, nunc qui dedit, sua auctoritate potest reuocare. vt 10. q. 3. quia cognouimus. infrà de insti. cum venissent. Item in alio potest esse differentia inter consuetudinem & præscriptionem: quia consuetudo quandoque debet 2 esse obtenta contradictorio iudicio populi, præscriptio vero non. Item quia in consuetudine requiritur quòd maior pars populi vtatur illa, vt dictum est, in præscriptionibus non requiritur. Sic ergo intellige quòd consuetudinis non est vilis auctoritas: tamen non vincit ius positiuum illa particularis consuetudo in eo loco vbi est cōsuetudo, nisi fuerit rationabilis, & legitime sit præscripta, tunc bene vincit ius, & ei præiudicat concurrentibus prædictis in ea præscriptione. sed secundum hanc decret. satis sufficere videtur si consuetudo solummodo sit rationabilis, & præscripta. Bern.

2 De qua cōsuetudine hoc sit accipiendū tradit Compostellanus supra c. 1. quē hic refert Ioan. And.

TITVLVS. V.

De postulatione prælatorum.

¶ Inno. 3. decano, & capitulo Senonensi.

CAPVT I.

AD† hæc in beato Petro: & infra. ¶ Cúmque de facili non possetis in vnum locum & propositum conuenire, sed ad nos fuisset ab aliquibus appellatum a, tandem conuenientes in vnum, Altissiodoren. episcopum in archiepiscopum postulastis.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. compilat.

¶ *Postulabilis est qui violat interdictum. h. d. quo ad tit. habet enim multa alia dicta quæ non faciunt ad tit.*

¶ Postulationem vestram per magistrum R. præcentorem vestrum, & per abbatem sancti Petri exponentes, & petentes, vt faciendæ translationi pium præberemus assensum. ¶ Verū quoniam antequam idem magister ad sedem Apostolicam accessisset, nobis quasi pro certo constabat, quod idem episcopus interdicti sententiam non seruasset, quod etiam idem magister non negabit b, in fratrum nostrorum presentia requisitus à nobis, in ipsius episcopi excusationem allegans c, quod sententiam latam seruare nullatenus tenebatur, quæ ad eius notitiam, nec per litteras nostras, nec per Cardinalem tunc Apostolicæ sedis legatum, qui eandem sententiam promulgarat, nec per deputati ad hoc executoris mandatum vel litteras peruenisset: & infra. Quod nec sufficit, immo nec profecit ad excusationem prædicti episcopi, cum Cardinalis idem sententiam interdicti præsentibus multis solemniter, ac publice promulgauerit d & eadem interdicti sententia in regno Francorum iam à multis publice cœperit obseruari, nec sit necessarium cum constitutio solemniter editur e, aut publice promulgatur, ipsius notitiam † singulorum auribus per speciale mandatum, vel litteras inculcare: sed id solum sufficit, vt ad eius obseruantiam teneatur, qui nouerit eam solemniter editam, aut publice promulgatam: cum & contra quosdam qui Sardicen. concilium non seruabant, tanquam illud non habuerint, aut perceperint, canonica f tradat auctoritas, quod eis non facile facultas credendi tribuitur: cum idem penes illos in suis regionibus actum fuerit & receptum. Nec valet quòd in Altisiodoren. diœcesi dictus rex terram propriam g dicitur non habere, cum nos terrā totam regis ipsius subiici mandauerimus interdicto, & Cardinalis nostrum interpretatus h mādatum, in terram illam sententiam promulgauerit, quæ regi tunc temporis adhærebat: & infra. ¶ Sed inde liquido constat fæpedictū episcopum sufficienter excusari non posse, quòd suam metropolitanam i ecclesiam generalis interdicti sententiam & recepisse nouerat, & seruare: & infra. ¶ Nos igitur qui secundum Apostolum prompti sumus inobedientiam k omnem vlcisci, l eiusdem episcopi Altisiodorensis inobedientiā attendentes, ne nil obedientiam prodesse videretur humilibus, si contemptus n contumacibus non obesset: cum iuxta canonicas o sãctiones quædam sint culpæ, in quibus culpa est relaxare vindictam, postulationem huiusmodi non propter postulantem ecclesiam, sed propter postulantium conuenientiam, si dubitaretur quia solummodo per famam intellexit: in tali dubio debuit potius seruare sententiam interdicti, quàm ecclesiastica sacramenta postea pertractare. infra. de cle. exc. mini. illud.

e ¶ *Solemniter editur.*] Vt expresse legitur in Auth. vt fac. no. consti. circa prin. col. 5. vbi dicitur q post duos menses nullus habet excusationem si vellet ignorantiam allegare, nisi vt dicitur in illa gl. hæc allegatio.

f ¶ *Canonica.*] 16. dist. quod dicitis.

g ¶ *Terram propriam.*] Bona fuit interpretratio Gardinalis: quia cum dicimus, seruum suum vel ipsius, domino dam^a actionem: & cum dicimus, in alterius locum. de domino intelligendum est, ff. de reli. & sum. fu. l. 2. §. in locum. hic tamen large fit interpretatio ad omnes terras quæ tunc regi adhærebant præstando auxilium. & est simile ff. de verb. sign. l. liberorum. sicut excōmunicatio extenditur ad illos qui præstant auxilium excōmunicato. infra de sen. excō. c. nuper. & c. si cōcubinæ. vel quia terra illa erat de iurisdictione ipsius, licet proprietas regis non esset, & ideo regnum totum propter contumaciā suā fuit suppositum interdicto. infra de offi. dele. c. sane. & infra de spon. ca. non est nobis. & infra de iudi. c. nouit.

¶ *Glossa seq. alleg. 3. iura in contrarium. solu. distinguendo quadruplicem interpretationē.*

h ¶ *Interpretatus.*] Not. quòd legatus interpretatur mandatū domini Papæ. Arg. contra. infra de sent. excō. c. inter alia. & 11. q. 1. cap. sicut. §. ex his omnibus. & C. de leg. l. vlti. & infra de iudi. cap. cum venissent. de hoc ibi fol. Vnde nota q quædā interpretatio est generalis & necessaria. & redigenda in scriptis, vt principis, vt dicunt iura hic signata in cōtrarium. Alia est generalis & necessaria, sed non est in scriptis redigenda, vt consuetudines. ff. de leg. l. si de interpretatione. supra tit. proxi. c. cum dilectus. & hic similiter. Alia non est generalis sed necessaria, & in scriptis redigenda: vt iudicis. ff. de leg. l. non possunt. arg. l. nam vt ait. Quod posit iudex interpretari sententiam suam, est arg. ff. de iudi. l. Paulus. vbi potest supplere quæ desunt sententiæ, sic & interpretari sicut prætor potest. ff. de præto. titp. l. in prætoriis. Et alia est quæ nec generalis, nec necessaria, nec redigenda in scriptis, vt magistrorum. C. de profes. vr. Constantino. l. vnica. lib. 12. Interpretatio principis ius facit quoad omnes. supra de consti. c. fin.

3 Similis glo. in §. ex his. 11. q. 1. & sec. in tit. de leg. §. super est, ver. delegatus. quoque & in §. nunc ostē dēdum. ver 37.

i ¶ *Metropolitanam.*] 12. dist. de his.

k ¶ *Inobedientiam.*] 23. q. 6. c. 1.

l ¶ *Vicisti.*] Immo potius deberet parcere cui sanctitas ignoscendi gloriam dereliquit. C. de epis. & cleri. l. si quis in hoc genus. vnde dictum fuit de Cæsare.

Qui vincis semper, vt victis parcere possis.
Parcere prostratis scit nobilis ira leonis.

4 Concorr. tex. in l. si cū dies §. si arbiter. ff. de arbit. & in l. 3. §. ibidem ff. ad. exhi.

ADDITIO. Ad hoc 45. dist. disciplina. & alibi. Parcere subiectis & debellare superbos: & alibi. Sicut bellanti & resistenti. & c. 23. q. 1. noli. in fine. Hostiens. Senecca lib. de virtutibus. Honestum & magnum vindictæ genus ignoscere. Ioan. And.

m ¶ *Obedientia.*] 2. q. 5. quanto.

n ¶ *Contemptus.*] Nam facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquendi. 23. q. 4. est iniusta. & infra de vi. & hone. cleri. c. vt clericorum.

o ¶ *Canonicas sanctiones.*] 28. dist. quia sunt culpæ. & quia maleficia impunita remanere non debent. infra de senten. excom. cap. vt famæ. & ff. ad legem. Aquil. l. ita vulneratus. & ff. de solu. l. Stichum. §. tametsi.

Adde textum in l. de quibus. & ibi Bartol. ff. de leg.

Quot requirātur ad hoc vt consuetudo iuri communi præiudicet.

Concorr. cùm gl. 1. in l. regula ff. de iu. & fact ign. & l. sed ad das. §. 1. cum gl. ff. loca.

Forte insurgens ex tacitumitate. quod videtur velle Inno. quòd expeditū est de consue. c. olim. & infra. de appella. lib. 6. Ioā. And.

Ad intelligentiam vi de B. Thomam. 1. 2. ¶ 90, art. 4. Sotum lib. 1. de iust. & iure. q. 1, art. 4. Alfonsum Castrum lib. 2. de potestate legis pœnalis. c. 1. & Fernādū Vasquiū lib 1. cōtrouersia illustr. c. 44.

Decretales. D a ¶ Pe

Universidad de Sevilla Biblioteca

Hoc non é glossa Bernardi, nec habetur in antiquis exẽplaribus.

a ¶ *Personam.*]Et hoc ideo:quia vitium fuit materiæ,& non artificis. ff.ad leg.Aquil.l.si seruus.§.si calicem.Et ita habes hic,quod qui nõ seruat interdictũ,ineligibilis est,nec põt postulari.Et posset dici quod est irregularis & suspensus,ideo nec eligere debet,nec excõicare,nec beneficium conferre põt: quia claues ecclesiæ contemnit.infra.de excess. præ. cap. vlt. vbi est hoc expressum.

b ¶ *Postulastis.*]Postulo te primo si consentire licebit.Consentire nego nisi te bene postulo primo. Forsitã indignus & turpi crimine læsus. Sic aliter possem primo post iure carere. Si minus est dignus: tunc me poscente tuetur.

c ¶ *Priuare.*] Ergo fuit constitutum in concil. Lateran. infra. de elect. c.cum in cunctis,vt qui scienter indignum elegerint,eligendi ea vice potestate nouerint se priuatos.& ad postulationem extenditur:vt hic, & infra.de elect.ca.bonæ memoriæ.in fin.& hoc ideo est: quia per postulationem peruenitur ad electionem.arg.supra.de cõsti. c. nam concupiscentiam.& ff.de spon.l. oratio.secus tamen est cum postulatur illegitimus vt dispensetur cum eo, vel legitimetur.56. dist. Ce nomanensem.& infra.de elect.c.innotuit.

†In aliquot manuscriptis itatẽ solita tamẽ benignitate sedis Apostolicæ concedimus, &c.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. compilat.

d ¶ *Possemus.*]id est priuati essetis.

Hæc non é glossa Bernardi, nec habetur in antiquis codicibus.

e ¶ *Concedimus.*]per officiũ iudicis & de gratia,non de rigore. contumaci enim & delinquenti potest iudex remittere pœnam de gratia: vt infra.de offi.deleg.c.consuluit. vbi dicit: nisi speciali dilectio.bene dicit, gratiam ei benignitas iudicantis subueniret.& infra de.offi.leg. c. nisi specialis dilectio.bene dicit, concedimus:quia quod non poterat de iure cõi,concedit eis per priuilegium,vt patet in capitulo sequenti,

ſtulatam personam [a] repulimus vt indignam. ¶ licet autem ex eo quod hominem, qui vestro non conueniebat proposito postulastis [b], cum vos interdicti sententiam seruaretis, & ipse eam cõtemneret obseruare:permissa vobis facile abusi fueritis potestate ac ideo vos ea non immerito priuare [c] possemus [d], de solita † tamen benignitate concedimus [e] .vt vobis per postulationẽ,seu electionẽ canonicã de persona cõgrua cõsulatis.

¶ Idem Hostiensi epis. Apost.sedis legato.

¶ *Qui postulationem cassatam vitio personæ innouat,est eligendi & postulandi potestate priuatus.*

CAP. II.

GRatum † gerimus:& infra. ¶ Accepimus ex litteris tuis, quod canonicis Senonen. quorum postulatio, nostra fuit auctoritate cassata [f], licet cassationis litteras suppressissent in fraudem vt,canonice ad electionem procederẽt, mandauisti: & infra. ¶ Cumque plures eorum postulationem cassatã [g] nobis innouare denuo niterentur [h] .quidam verò episcopum Cameracen. in archiepiscopum postularent, tu intelligens eos qui cessationem nostram quodammodo reuocare volebant, eligendi priuilegium amississe, quia concessa sibi ex Apostolicæ sedis benignitate abuterentur temere potestate, ac ideo ad alios licet pauciores [i] numero,quantum tamẽ ad hoc pertinet consilio saniores, eligendi vel postulandi deuolutam esse licentiam, prædictum Cameracen.ad eòrum instantiam in pastorem auctoritate fretus Apostolica prouidisti. [k] ¶ Nos igitur à solicitudine Cameracen. ecclesiæ ipsum reddidimus absolutum: quod à te de mandato nostro factum est, auctoritate Apostolica confirmantes.

¶ Idem † clericis Rauen. eccles.

¶ *Postulatio per quam priuata vel minor vtilitas communi vel maiori præfertur,vel quæ sit à minori quàm à tertia parte collegii, admitti nõ debet.*

CAP. III.

BOnæ † memoriæ Guil. archiepiscopo vestro viam vniuersæ carnis ingresso, quidã vestrũ sanctæ Praxedis presbyterum Cardinalem, quidã vero Imolen. episcopum postulauerunt:& infra. ¶ Nos igitur auditis quæ de facto, & de iure fuerant allegata, plenius etiã prout ralibet partium curauimus alvniuersitatis.ff.quod cuiusque vniuersi.sicut municipij.in fi.& 65.dist.si forte.Et dicit lex hominibus coactis, sic accipere debemus vt siue vnus solus vim fecerit,siue etiam hominibus coactis. quãtum enim ad verba non refert an solus vim faciat, an hominibus coadunatis : quia adhuc non deficiunt verba.ff. vi bono.rapt.l. ait prætor. 5. homines. sic siue vnus solus sit siue plures, ille potest eligere.Io. dicit [1] quòd vnus solus non potest eligere, & in eo solo non potest ius illud retineri. arg. inducit ad hoc infra de elect. c. 1.& 10. quæst. 3. vnio. & ff.de ver.sig. l. Neratius. quia cum duo siue tres faciant collegium, qui debent sibi eligere prælatũ,non potest hoc esse in vno,cum iam desinat esse collegium,sicut grex desinit esse si vnum tantum animal remansit de grege. ff. de leg. 1. l. si grege.& ad hoc inducit etiam.65. distin. si forte. quin si vnus solus episcopus remaneret in ꝓuincia, debet ipse alios conuocare ad consecrandum electum:vt infra de elect.c.bonæ 2. Tu dicas quòd vnus solus potest eligere, & ius eligendi remanet in vno solo per iura primo inducta. Et iura quæ inducit Io.non contradicunt. Primo illud c.si forte. non contradicit, quia ipse solus non potest aliquem consecrare, immo ad minus debent esse tres,& est de substãtia consecrationis, ita quòd alias non esset consecratus.66.dist. porro. vbi forma consecrationis traditur, sed ad illa sola,quæ solus facere potest, non vocabit alios. Et illa decre. bonæ. non contradicit, quia cum prima electio non esset nulla ipso iure,immo ille H.qui solus eligit, secundo eam poterat confirmare : vt infra de elect.cap.quod sicut non debuit procedere ad secundam nisi prima cassata : quod si fecisset, debebat postea solus eligere, vt videtur propter culpam illorum. Sed in casu illo dicit Ioan quòd non deuoluitur potestas eligendi ad contemptum:sed tunc quando eligunt indignum,satis potest dici,quòd propter talem cõtemptum non deuoluitur ius eligendi ad contemptum : quia non tantum peccant illi qui contemnunt quantum illi qui eligunt indignum : [4] & sufficit quòd cassetur electio : quia non est nulla, in quo casu tantum priuati sunt.infra titu.proxi.cap.cum in cunctis. Sed debent tunc priuari per sententiã sicut quãdo peccatur in forma.infra tit.proxi.cap.quia propter.& in c.bonæ.Alia iura quæ dicunt quòd desinit esse collegium, nõ contradicunt, quia licet collegium desinit esse collegiũ omnibus mortuis,præter vnum : nihilominus ius collegij siue vniuersitatis remanet in illo per legem:sicut municipij. 5.vlt.& hoc dicunt Laurentius, Vincentius, & Tancredus.

† Et Gof. hic qui recidit tres rationes quas colligas per sequẽtia. Puto tamen qđ iste vn' possit à superiore petere,vt ecclesiæ prouideat. Ioan. And.

† A'ias. ita: Idem clericis Rauen.

† Cap'; 3.co. tit in 3.compilatione.

4 Adde qđ eligens indignũ videtur scienter facere ff. de confir. tuto.si patronus:per Bar.

k ¶ *Prouidisti.*] De nostro speciali mandato, aliàs non posset illum transferre.infra de officio lega.c.nisi specialis.& c. quod translationem. & ideo bene dicit, prouidisti. non enim debuit dicere, confirmamus. quia nihil est quod confirmaret cum per postulationem nullum ius acquiritur.infra eod.c.penult. Sed debet dicere superior, postulationem admittimus,vel postulationem vestram non duximus admittendam.infra eod.c.proxi.& supra eod.c.proxim.

Onæ memoriæ.] Diuiditur in tres partes. In prima ponit duas discordes postulationes.In secunda : ibi, *Nos igitur.* vtranque repellit,causam exprimens. In tertia:ibi,*Mandantes.*monet nouam prouisionem fieri.Abb.Siculus.

Consuetudo est in ecclesia Rauennate, quòd mortuo archiepiscopo significant hoc Papæ,sed de ipsius mandato eligunt,aliter sine mandato eius eligere non est moris.

CASVS. Vacante ecclesia Raueñ.canonici illius ecclesiæ episcopum Imoleñ. Postularunt. quidam vero postulauerunt. S. Praxedis presbyterum Cardinalem. postulationes istæ delatæ sunt ad sedem Apost. Papa auditis allegationibus hinc inde tam de iure quàm de facto,etiam alleganit plenius pro vtraque parte, considerans quòd præsentia Cardinalis

dinalis esset vtilior non solum ecclesiæ Romanæ, verumetiam tam generali ecclesiæ quam Rauennatem ideo Papa volens præferre cõm vtilitatem priuatæ, & maiorem minori, postulationem Cardinalis non admisit:ex alia parte considerans quod episcopus Imolesi.à minori quàm à tertia parte fuit postulatus,& huiusmodi postulationes in discordia factas Romana Ecclesia admittere nõ consueuit : quia quando etiam in cõcordia fiunt, nõ tam ex iure quam ex gratia moueatur,postulationem Imolen. episcopi non admisit,mandans capitulo Reuennaten.vt in personam idoneã conuenire procurent. Nota quod iudex potest supplere de iure & de facto quod aduocati omittũt. Item communis vtilitas ꝓferri debet priuatæ. Itẽ postulatio & iuri & gratiæ inimitur.

* Aliàs.ita cõsiderantes igitur.

¶ *Glossa sequens recitatur per quæstionẽ.an iudex de facto supplere debeat, & ponit duas opiniones, & primam approbat respondens ad legem contrariam.*

a ¶ *Curauimus allega, re.*]Sic ergo patet quod iudex potest supplere q aduocatus omisit,sicut Papa hic supplet,& C.vt quæ desunt aduoca.iudex sup.l.vnica. & de iure debet supplere,& nõ de facto:nisi tale sit factũ qđ iã sit ei notũ vt iudici prout dicit dominus Azo. Alij etiam dicũt sicut Placen. quod etiam de facto,& inducunt ad hoc.ff.de pet.hære.l. vltima. sed primum verius est,quod de tali facto supplere tantum debet quod est ei notum tanquam iudici. arg. C. de appel. l. vlti. in fi.1.4 rñ. & est arg. Instit. de act.6.§. minus.ff.de ædil.edict.Ibouem.§. aliquando.Et debet supplere vt iudex sedendo & non stando,ne aduocati officium sumat. C. de postulan.l.quisquis,inducendo legem vel decretum,vel decretalem. Inuenio.quod quandoque iudex supplet alterã partẽ absente.C.de temp.appellatio.l.2.§.vltimo.& C.de appellat. l. vlti.in princ.Sed vtraque parte præsente supplere non debet : nisi in casu propter publicam vtilitatem repellẽdo militem a procuratione etiã tacente altera parte ff.de procuratori.l.filius familias.§.veterani. & C. de procurato.l.militem.Et lex quam inducit Placenti.ff.de petitione hęredita.l.vltima.non obstat:quia potius consulitur illi iudicis officio quã iure ordinario.Et est simile ei quod dixi de milite. Nam iudex ex officio suo si scit aliquem excommunicatum publice,ipsum debet repellere ab agendo,etiam si ab aduersario non excipiatur.infra.de exceptionibus.c.exceptionem.& sic officio iudicis consulitur aduersario:sicut in l.de petitione hæreditatis.l.vltima. & hic Papa supplet ex officio suo, & infra.de electio.c. cum nobis olim. vbi de hoc dicitur:quare in hoc casu officium iudicis locum habet.

¶ Vt quod scriptum est in attestationibus vel aliis actis secũdum Inn. supra eod. tit. c. 1. allegat de.cor. vitia. cap. 1. forte propter id & ibi dicam super verbo. Scãdalo non deeo. quod est ibi notũ vt Deo, vel vt homini. de offic. ordi. si sacerdos.Io.An.

b ¶ *Generali.*]Argu.quod Papa & Cardinales curam & solicitudinem gerant pro statu ecclesiæ generalis:& Imperator vt subiecti quiete viuãt noctes ducit insomnes.in Authent.vt iud.sine quoquo suffrag. in prin.coll.2.& idem dicit,Voluntarios labores appetimus vt quietã aliis præparemus.in Authen.vt diuinæ iussi.subscriptionem habeãt glo riosissimi quęstoris.in princ.coll.8.infra.de resti.spolia.c.frequens.& de except.c.vltimo.

¶ *Glos.seq.alleg.4.concor.& soluit quatuor iura contraria.*

Publica vtilitas priuatæ debet præferri.

c ¶ *Communem.*]Et ita publica vtilitas præfertur priuatæ. 7. q. 1. scias.&. ff. pro socio.l.actione.§.labeo.&. C. de cadu. tollen. l. vni ca.§.penulti.& in Authen. de resti. & ea quę parit. §. ea enim quæ cõiter.coll.4.& hoc verum est, cum in cõi vtilitate priuata includitur: sicut fit in prælatura:aliàs quilibet debet propriam vtilitatem præferre communi.arg.19.q.2.duæ sunt,inquit.& 33.q.5.si non licet.arg.C.de seruii.l.præses,& ff.de arbi.l.licet.autem.

¶ *Glo.seq.obiicit & soluit,*

d ¶ *In tanta diuisione.*] Ad hoc enim vt postulatio præiudicet electioni, requiritur vt numerus postulantium sit duplo maior numero eligentium. infra .de elect. c. scriptum est. de hoc tamen dicas secundum quod nota. infra. tit. prox. c. scriptum. in gl. quæ incipit, hic dicit Papa. Videtur tamen quod minima pars eligentium deberet præferri multis postulantibus : quia postulantes soli gratiæ inniturtur : vt hic. Sed eligentes iure communi iuuantur, similiter & electus. sed hoc non est verum. nam patronus laicus in præsentando soli gratiæ innittitur. 16.q. 2. si quis episcoporum. & tamen iniuria fit præsentato si non admittatur.17. q. 7. decernimus.& infra.de iure pat.c. pastoralis. gratia ergo fit postulato si admittat iniuria si repellatur.ff.de aqua quoti. & æsti. l. 1. §.pen.vnde non solum postulatio,sed postulantibus fit iniuria si postulatus est idoneus,& repellitur.ff.qui satisd.cog.l.si vero. in fi.

legare [2] : considerauimus † vero quòd eiusdem Cardinalis præsentia vtilior sit non solũ Romanæ,sed etiam ecclesiæ generali [b] tam apud Apostolicam sedem,quàm apud ecclesiam Rauennatem, vnde non immerito præferentes speciali vtilitati cõmunem [c], & minori maiorem, prędictum Cardinalem postulationi vestræ non duximus concedendum. ¶ Attendentes autem ex altera parte,quod prædictus episcopus à minori quàm tertia parte fuerit postulatus:&. quòd apostolica sedes postulationes huiusmodi non consueuerit in tanta diuisione [d] ac contradictione recipere:cum etiam quando aliquis ab aliis vnanimiter postulatur,ad admittendam

Alia ratio potest melior assignari,quàm huiusmodi videatur, licet eligentes nitantur iuri,& postulantes gratiam non debent preferre electores ex quo sunt minima pars capituli : quia nunquam tenet electio nisi fiat à maiori parte capituli. infra. de electi.cap.ecclesia vestra.& cap. Cumana. ita tamen quòd maior pars non peccet : vt ex hoc ipso iure priuetur : quia tunc valet electio minoris partis capituli.supra cap. proxi.

†Aliàs:moueamur.

Glo. seq. recitatur per quæstionem quo iure petatur postulationis admissio.

e *Gratia.*] Hoc ideo dixit: quia per huiusmodi postulationem siue gratiam ius non acquiritur postulato. infra eod. tit.c. penult.& ideo quia gratia est,non compellitur prælatus concedere postulatum.63. dist.litteras. In Authen. de sanct. epis.§. nullus. col.9.si tamen iusta causa exigit, debet compelli per superiorem , vt illum concedat.infra de iu.pa.cap. nullus. Item indirecte quodammodo compellitur illum concedere si est idoneus : quia tenetur ei prouidere in consimili beneficio.infra de iu.pa.ca.pastoralis.

†Alias cano nico

†Cap 4.co. tit.iu 3.com pilatione.

1 Item idem superior istũ potest concedere vel repellere : quia non tenetur ei facere gratiam:nisi velit:quia nemo inuitus de suo cogitur facere beneficium.10.q.æst.2. precariæ. 2 non igitur quicquid iudicis potestati permittitur, iuris necessitati subiicitur.ff.de iudi.l.non quicquid.arg.infra de offi.deleg.cap. consuluit.Sic ergo patet quòd in huiusmodi postulationibus implorandum est officium iudicis, & non iuris actione agendum est : vt supra eo.cap.ad hæc.vers.fin.& infra de in integ.restit.per totum. & Instit. de offi.iud.per totum.Iudicis enim officium proponitur pro actione, cum deficit actio. infra de offi. iudi. cap. iudicis officium. sed non proprie imploratur iudicis officium in casu isto,sed potius gratiam debent implorare à superiore.Ber.

1 In præsentato,non in postulato loquitur,& dicit vt ibi. &,vide quod dicitur. de re iud.cum Bertholdus. super 3.gl. Io. And.

f ¶ *Qui vocem.*] Hoc ideo dicit, quia forte erant aliqui eligendi potestate priuati infra de elect.c.cum Vintonien.vel quia omnes sunt vocandi qui ius habent eligendi.infra de elect.c.quod sicut.

ADDITIO. Vel propter suffraganeos ecclesiæ Rauennatis, qui debent de consuetudine interesse.Io.And.

g ¶ *Nominationem.*] Nominatio canonica potest dici quando omnes concordant in aliquo ineligibili assumendo, & vadunt ad eum à quo petendus est consensus, & requirunt eius consensum, vt cum ipso dispẽset.Et hæc potest dici nominatio canonica,quæ non potest dici postulatio proprie:quia postulatio solemniter debet fieri:quia talis nominatio satis similis est postulationi, immo quasi idem est,vnde dicit postulationem seu 4 nominationem.

4 Adde qđ ista glo. cõiter allegatur pro ista dictione ne, seu, quod non sit vera disiunctiua. vide de ea p Bar. in.l. 1. ff. de auro & arg. leg. & Cyn. post Pet. de Bel.perti. in l. cũ quidã. ff. de vberfign.

ADDITIO. Habes de hac nominatione 16.q.vlt.contra sanctorum. 2.q.6.c.ei qui.§.diffinitiua.versi.nomina.Ioan.And.

ij BOnæ memoriæ.] Diuiditur hæc decre.in sex partes. In prima ponitur postulationis admittendæ petitio , contra eam exceptio & replicatio.In secunda apostolica trimembris prouisio:ibi,*Nuncius.* vsque ad §.cæterum. In tertia temeraria & iniusta postulatio & eius repulsio,prouisionis faciendæ monitio , & eiusdem comminatoria retentio vsque ibi, *Verum.* In quarta suffraganeorum ad concordiam reuocatio , canonicorum dissensio,duplicis postulationis iniusta innouatio, vsque ibi, *Nec obstabat.*In quinta ponitur tacitæ obiectionis responsio vsque ibi, *Intelleximus.*In sexta ponitur diffinitiua prouisio,archiepiscopalis translatio,ac pallij vtendi prouisio.Abb.Siculus.

CASVS. Ecclesia Strigoñ. vacante, canonici Strigo. Postularunt archiepiscopum Colocen. quidam suffraganei Strigoñ. ecclesiæ. scilicet. Quinque eccle.episcopus,& quidam alij episcopi huic postulationi se opposuerunt, dicentes quòd eis contemptis & exclusis,qui ius in electione habebant huiusmodi postulatio fuit facta, propter quod nuncij vtriusque partis ad sed.Apost.accesserunt, sed nuncij capituli econtra responderunt, quòd suffraganei de gratia solummodo fuerant requisiti,sed ipsi suum consilium denegauerunt,& alia etiam nuncij proponebant contra ipsam postulationem:& quia de his non constitit domino Papæ,ita super hoc duxit respondendum , si suffraganei perstitere voluerint in contradictione sua,& canonici Strigoñ.voluerint instare postulationi suæ,vtraque pars procuratores idoneos ad sed.Apost. debeat destinare.Si vero suffraganei voluerint desistere à sua cõtradictione, & canonici volunt in suo proposito permanere,mittãt pśonas idoneas,quæ dominum Papam reddant certiorem super negotio postulationis.Si autem suffraganei in contradictione persistere voluerint,& canonici dis-

Universidad de Deusto
Biblioteca

fidant de iure suo : tunc aliam personam sibi prouideant in pastorem canonici. Istud fuit primum mandatum , sed antequam illud mandatum ad capitulum perueniret, quidam canonici temere recedentes à postulatione, quam dño Papæ præsentauerant, aliis persistētibus in sua postulatione , prædictum Quinqueeccle. episcopum postulauerunt, suam postulationem domino Papæ præsentātes, sed dominus Papa eam non admisit, cum facta fuisset in maiori contradictione quam prima, & contra formam prædicti mandati: mandant capitulo vt personam idoneā sibi prouideant in pastorem requisito assensu suffraganeorum , si de cōsuetudine antiqua esse requirendus: alioquin Papa prouideret ecclesiæ de pastore. Istud fuit secundum mandatum: quod cum ad capitulum peruenissetcanonici initentes mandato priori, suffraganeos ad concordiam reuocauerunt præter episcopum Quinque eccle. quo facto receperunt secundum mandatum , & illi qui Coloceñ. archiepiscopum postularunt. eandem postulationē innouarunt, reuersis ad eos quibusdam qui dictum epm postularunt: illi volentes procedere iuxta tenorē secundi mandati ad capitulum cæteros conuocauerunt , & illi noluerunt conuenire cum illis: illi credentes penes se remansisse potestatem eligendi , dictum episcopum postularunt, propter quod vtraque pars ad se. Apost. accessit. audiris allegationibus hinc inde scribit Papa super hoc capitulo Strigoñ. dicens quod non nocet discordia illorum ; qui prædictum episcopū postularunt, quia primo in postulatione Coloceñ. omnes consenserunt, & consensum suum propriis subscriptionibus roboratum ad sed. Apost. transmiserunt. Vnde non potuerunt postea suum consensum mutare. si enim postquam postulatio præsentatur domino Papæ, possent ab ea recedere, postulantes sibi frequenter illuderent , & ipsius iudiciū ab illorum arbitrio pendere videretur. & ideo licet Papa neutram postulationem admittere teneretur: tamen quia omnes licet diuersis temporibus cōuenerint in Coloceñ, postulationem ipsius admisit , absoluens ipsum à vinculo quo teneretur ecclesiæ Coloceñ. & dat ei licentiam trāseundi ad Strigoñ. ecclesiam, sibi postmodum pallium transmissurus. Nota postquam postulatio præsentata est superiori, non possunt ab ea recedere postulantes , nec mutare consensum , sicut nec post electionē. Item si contempti volunt postea consentire , bene valet postulatio siue electio, dummodo in forma vel in persona non sit vitium.

† Vox episcopus, deest in multis antiquis.

† Aliàs, pastore.

† Aliàs , & vos. &c.

† De insti. cum venisset, Ioan. And.

uersæ carnis ingresso , cum in Coloceñ. archiepiscopum postulandum à nobis contulissetis a vnanimiter vota vestra , suffraganei Strigoñ. ecclesiæ, Quinqueeccleſieñ. episcopus † videlicet & quidam alii , postulationi vestræ se opponere curauerunt, asserentes quod eis cō temptis b qui ius habebant eligendi vobiscum , postulatio eadem fuerat attentata : licet vestri nuncij proponerent ex aduerso , quòd super præficiendo vobis Pontifice , † de gratia c multotiens suffraganeorum fuerat requisitus assensus , sed ipsi vobis consilium denegauerunt. ¶ Nunciis igitur in nostra præsentia constitutis,& proponentibus aduersariis quædam alia contra postulationis vestræ processum , quia nobis de propositis non constabat , ita duximus prouidendum, vt si suffraganeis persistentibus in contradictione sua , vos †, postulationi vestræ velletis instare , per procuratores idoneos ad sedem Apostolicā veniretis. Si autē illi à contradictione sua cessarent,& vos instaretis proposito vestro, ad præsentiam nostram mitteretis personas idoneas, quę super his quę opportuna forent, nos redderēt certiores d, Quòd si contradicentibus episcopis memoratis, vos contingeret de iure vestro diffidere e , aliam personam idoneam prouideretis vobis canonice in pastorem.

¶ Cæterum quidam vestrum à postulatione vestra quam nobis præsentaueratis communiter,temere f recedentes, aliis persistentibus in eadem : prædictum Quinqueeccleſieñ. episcopum in archiepiscopum postulauerunt:& infra. Nos igitur postulationem ipsam quam inuenimus in multa discordia, non solum suffraganeorum,verumetiam canonicorum Strigoneñ. ecclesiæ , ac contra formam mandati g nostri temere celebratā, non duximus admittendam : sed vobis dedimus in mandatis , vt ad prouidendum vobis pastorem idoneum per electionem canonicam vel postulationem concordem(requisito suffraganeorum assensu:si esset de antiqua & approbata cōsuetudine h requirendus)procedere curaretis: alioquin i nos ipsi prouideremus ecclesiæ viduatæ. k ¶ Verum antequam l ad vos litterę † nostrę peruenissent, innittentes mandato priori , suffraganeos , præter Quinqueeccleſieñ. ad concordiam reuocastis:& infra. ¶ Post † hæc mandato nostro recepto , hi qui in Coloceñ. conuenerant, ab eius postulatione recedere noluerunt, sed innouauerunt eandem, reuersis ad eos quibusdam canonicorum , † qui in partem alteram declinarant: & infra. ¶ Cæteri vero qui Quinqueeccleſieñ. episcopum postularant, conuenientes in vnum, cæteros canonicos ad capitulum conuocarunt, ad postulationem cōcordem , vel electionem canonicam iuxta mandatum Apostolicum procedere cupientes: sed illis nolentibus conuenire, sicut ille qui sub conditione possidet. ȝ. de rest. spol. c. olim causam. Consulo tamen alicui facienti gratiam vt hoc protestetur , nec præsumat sibi ius creare in posterum : vt 7. q. 1. Pontifices. & infra de iure patrona. c. ex litteris. & c. consultationis. arg. infra. tit. proxi. c. Cumana. Præterea qui non est de collegio, & dicit se debere interesse electioni, debet exprimere quo iure debeat interesse. infra de elect. c. constitutis. Vnde isti. satis videbantur excludendi.

† Aliàs ita:lit teræ nostræ secundę peruenissēt.

† Aliàs ita: post hæc mā dato nostro secundo recepto,&c.

† Aliàs ita: quibusdā canonicorū ex his , qui,&c.

† Nocebat. in manuscrip.

† Dictio. tān. deest in antiquis.

† In quibusdam vulgatis hic inseritur dictio,nisi, quę nec in antiquis. nec in veteri compilatione habetur.sed vide to notas huius loci.

† vt.

† Aliàs ita:lit teræ nostræ secundę peruenissēt.

† Aliàs ita: post hæc mā dato nostro secundo recepto,&c.

† Aliàs ita: quibusdā canonicorū ex his , qui,&c.

dicium.ff. de reg. iur. l. nemo.

¶ *Glo. seq. soluit contrarium.*

a ¶ *Contulissetis.*]ipsum postulando.

b ¶ *Eis contemptis.*]Et ideo cassanda erat electio,si verum dicebant, infra de causa pos. c. cum ecclesia. & sexagesima tertia distin. obeuntibus. & infra. de electio. c. quòd sicut. & c. venerabilem. & c. bonæ 2.

¶ *Glos. seq. circa vocatos de gratia tria dicit, & dat consilium.*

c ¶ *De gratia.*]Si hoc esset quod de gratia vocati essent, nec ius , nec aliquod commodum sibi aquisitum fuisset. infra. de verb. sign. c. abbate. & 10. q. 3 quia cognouimus. & C. de serui. l. 1. & ff. de aqua quot. & æsti. l. 1. respōdet. ꝛ. vnde ipse qui dedit, potest reuocare, & illos vlterius non admittere vt 10. quæst. 3. quia cognouimus. & C. de agri. & censi. l. 1. tibus. lib. 11. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. Aristo. & §. Trebatius, Nec tali datur restitutio : quia non dicitur spoliatus , cum non possederit:

¶ *Glo.*

¶ *Glossa sequens obiicit & soluit.*

1 ¶ *Antequam.*]Si nondum receperant secundas litteras, non debuit cassari quod legitime factum erat. infra. de resti. spol. audita. & ff. mand. l. si mādassem. & supra. de rescrip. ex parte decani. Quare ergo dicit in fin. & si neutra esset postulatio admittenda? Solu. forte hoc ideo dicit, quia vtraque postulatio in discordia facta fuit,& postulationes factę in discordia non consueuerūt admitti. supra. c. ꝓxi. Ista ratio non valet: quia prima facta dicitur in concordia, licet diuersis temporibus consentirent , vt dicit in fi. & illa littera sic debet exponi. Et si neutra earū approbanda esset postulatio, i. quamuis neutram approbare teneremur, quia cum gratia innitantur postulationes potius quàm iure, nō tenebatur facere gratiā nisi vellet , vt supra. eod. c. proxi. vel dato ꝙ neutra esset facta in concordia , neutra esset approbanda.

a ¶ *Intelligentes.*]Et male, quia illi non negligebant ius suum, sed insistebant suæ postulationi, vt illam faceret cōcordem iuxta primum mādatum Papæ.

b ¶ *Propriis*]Quare variare nō poterāt. infra. de elect. publicato.

c ¶ *Illuderent.*]Quod esse nō debet infra. de of fi. leg. l. licet. cum hoc ludibriū esset, vt C. de bō. quæ lib. l. vlti. §. vbi. & 61. distin. nullus. & est simile 6. quæst. 3. denique Suffredus. C. de rela. l. 1. Et si dixerit se velle referre, vltrius se intromittere non debet. infra de appell. intimasti. sic & in postulatione præsentata superiori, quia quantum ad se il lam approbauerunt per præsentationem. infra de elect. cū inter canonicos. in fin.

d ¶ *Approbanda.*]De iuris rigore, cum esset in discordia facta.

e ¶ *Alienum.*] 71. dist. hortamur. C. de episco. & cleri. in ecclesiis & ff. de tuto. & cur. da. ab. l. diuus. nec. obst. infra. de cler. pe re. c. vlt. nec obstat. infra. de insti. ad decorē. quia illi erāt omnes extranei, & qua ratione illi Veneti instituebantur, eadem ratione & alij : dummodo aliud impedimentum non obsistat.

f ¶ *Honestius.*] Nam de minori ad maius aliquis est promouendus. 93. dist. legimus. in fi. & ff. de mu. & ho. vt gradatim. & sic potius de pari ad parem quam de maiori ad minorem. infra. de transla. c. vlti.

¶ *Glo. seq. arg. & signat contrarium.*

g ¶ *Diuersis.*]Arg. ꝙ si omnes canonici succesiue cōueniāt in aliquē ꝙ ex tali cōsensu ius illi acquiritur. infra. de elect. c. qđ ficut. ff. de seruitu. rusti. pd. l. per fundū. Sed ȝ. vī. 2. q. 6. c. ei qui. §. nominationes. fub illo. §. est quādoque. & ȝ. de elect. c. quia propter. in fi. & c. in genesi.

ADDITIO. Et 63. distin. c. 1. & c. auditis. vbi de hoc. Dixit Abb. primū verum qr ab initio facta est electio à maiori parte. c. qđ sicut. de electio. fec' si ab initio à minori sit facta, vt in c. auditis. ad l. per fundū respō vt not. de cōsti. c. cū omnes. in 1. gl. Ioan. And.

h ¶ *Glossa seq. obiicit, & soluit secundo querit, & soluit.*

i ¶ *Pallium.*]Sed quare debet ei mittere palliū? nonne habet ipse i suū qđ personam sequitur, & cum ea sepelietur. ȝ. de vsu palliis. ad hoc? Rñ. pallium datur personæ , sed contemplatione loci. vnde non vtitur illo extra ecclesiam suam siue prouinciā. infra. de vsu. pal. c. cū super. & c. ex tuarū. & qđ palliū respiciat locū, pāter in archiepiscopo qui re-

nuntiat loco archiepiscopali, qui perdit vsum pallij. infra de renun. ad supplicationem. Sed nunquid successor istius qui transfertur ad ecclesiam, eo ipso quòd confirmatur vtetur pallio quod ibi inuenietur? Non sine licentia speciali domini Papæ: & iniuriam faceret ei si denegaret priuilegium, quod predecessor eius habuit. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. pe. Ber.

Postulationem.] Postulatio dependet à gratia. Et potest diuidi in duas partes , quia in prima ponitur decisa facti narratio. in secunda: ibi, *Licet*. Prouisio. Abbas.

CASVS. Dicit Papa quòd per huiusmodi postulationem nullum ius acquiritur postulato : & ideo sine præiudicio alicuius poterat prædictam postulationem repellere, cā. 27. & Iuo. tamen de gratia mandauit , quod partes mittant procuratores suos ad ipsum : vt vtraque parte præsente quod iustū fuerit decernatur.

† De pallio vide in syno do octaua nem par. 5ª cap. 32 5

¶ *Glo. seq. quærit , & soluit.*

i ¶ *Nullum.*] Et ideo possunt ab ea recedere postulantes , nisi iam sit præsentata superiori. ſ. c. prox. vel nisi publicatio scrutinij iam sit facta, tñc non possunt ab ea recedere. ȝ. de elec. c. publicato. Et licet non possint à postulatione recedere: nullum tamen ius adhuc acquisitum est postulato, quo possit petere iure actionis confirmationem, sed totum dependet ab arbitrio superioris. & licet gratiam solā debeat petere : tamen iniuriam ei facere videtur si non admittitur per l. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. pen. & nō acquiritur per nominationem ius nomi nato. ȝ. de elec. quòd sicut. in prin. vnde non possunt ab ea recedere, vt ibi dicitur. Sed nunquid patronus potest alium presentare , primo presentato nondū admisso per episcopum? Non debet illud facere : tamē si secundum præsentauerit, & admittatur, secundus obtinebit cum distinctione decretalium quas habes ȝ. de iure pat. c. cū autem. &c. quod autem.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. com pilatio.

† Aliàs: Innocenti' iij.

† In quib. antiq. ita: liberum non habeat ad aliā fine. &c.

POstulationem † quam celebrastis : & infra. Licet ergo per postulationem huiusmodi nullum i ius sit alicui acquisitum , ideoque sine præiudicio alicuius postulationem potuissemus repellere memoratam: vt tamen vobis de speciali gratia consulamus, ita duximus prouidendum, quod per procuratores idoneos k ad omnia sufficienter instructos , nostro vos conspectui presentetis , quatenus vtraque parte presente.] quod iustum fuerit, decernam', ¶ Hono. † iij. capitulo Calaritano.

¶ *Episcopus non est eligendus ad aliā dignitatem, sed postulandus.*

ET si vnanimiter vota vestra concurrerint, ad Sutriñ. episcopum in ecclesię vestrę archiepiscopum eligendum, cum suæ alligatus ecclesiæ liberum †nō habeat sine nostra permissione

&c. pastoralis.

k ¶ *Idoneos.*] Qui sciant & possint reddere rationem. 17. dist. multis & infra de procurā. c. 1.

l ¶ *Præsente.*] Quia causarum merita partium assertione panduntur. C. si per vim, vel alio modo. l. 2. & infra de resti. in integ. cap. tum ex litteris.

Et si vnanimiter.] Diuiditur quo ad mentem. nam primo recitat factum. Secundo cassat electionem, & rationem submittit.

CASVS. Canonici Calaritani concorditer elegerunt in archiepiscopum suum, episcopum Sutrinum, petentes ipsum concedi à domino Papa. Papa respondet : quamuis concorditer sit electus, cum ipse alligatus suæ ecclesiæ sine permissione domini Papæ ecclesiam ipsam dimittere nō possit, electionem ipsam irritauit, quia nullo modo debuit eligi, sed tantùm postulari. Not. quòd episcopi semper sunt postulandi, & non eligendi quādo ad aliam ecclesiā petuntur totum in littera patet : quia nō possunt consentire sine licentia domini Papæ.

¶ *Glo. seq. rationem reddit. Secundo ponit alios quatuor postulandos, scilicet patientes defectum ordinis, ætatis, natalium, & laicos. de aliis nigens tenet contrarium. finis recitetur per q. an valeat postulatio de eligibili.*

Universidad de Navarra Biblioteca

† Adde q̃ contraueni-re canoni est peccatū, vt notatur in c.2. & in c. illud de maiorit.& obe dien.

1 Hæc quæ in glossa po-nuntur,pos-sunt his ver sibus ad notari:postulo Pōtifices,nō sacros, atq; minores: e-xēptos,lai cos,malè na tos, religio sos.

† Codices antiqui hic variant:nam quidā, Pius. alij, Alexan-der, habent.

† Cap. 1. eod.tit. in 1 compilat.

2 ¶ *Permissione*.] Sic infra.de renun.nisi cum pridem.in fi.& infra.de transl.c.inter corporalia.ver.sicut autem.& ideo sine licentia Papæ trā sire non debet:quia est alteri matrimonialiter alligatus:vt hic dicit. & in illa decret.inter corporalia.& tale vinculum dissolui non potest,nisi auctoritate diuina,id est auctoritate illius.qué constat esse vicarium Iesu Christi, vt in d. c. inter corporalia. Et ita patet,quod eū nō possit consentire non potest eli gi.sed tantum debet po-stulari à Papa.supra. eo. bonæ memoriæ. in prin. vt hic dicitur. Idem est dicēdū de quolibet, qui est in minoribus ordini-bus cōstitutus,& qui nō sit ætatis legitimæ. infra. de elec.c.dudum.1.& in-fra. de ætate & quali.c. præterea. quia huiusmo-di personę inhabiles sunt ad eligendum:quia cum nō habeāt ea propter quæ eliguntur,merito eli gi nō possunt.simile, in-fra. de ele.excom. si cele brat.& ideo postulari de bēt ab eo qui potestatem habet dispensandi cum illis. Idem est dicendum de illis qui aliàs non sunt idonei,vt illi qui nō sunt legitime nati. infra. de elect. innotuit. in fi. Sed idē videtur de quo-cunque clerico qui pro-moueri debet ad aliam ecclesiam, & præcipue de alio ep̃atu : quia ex toto cōsentire non po-test,nec ecclesiam dimit tere sine licentia sui epi-scopi:vt 7.q.1.eos. &c. si quis presbyter. & infra de renuncia.c. admonet. & sic omnes postulandi. sunt, & pauci eligen-

ne 2 volatum:electionem de ip so factam,tanquam contra cano nes † minus licite attentatam, de fratrum nostrorum consilio duximus irritandam, cum eligi nullo iure potuerit, sed potius postulari.

TITVLVS VI.
De electione, & electi potestate.

¶Lucius † Papa

¶ Ecclesiæ collegiatæ non debet prouideri de prælato per collationem seu prouisionem, sed per electionem canonicam fiendam per ipsum collegium.h. d. Abb.

CAPVT I.

NVll[a] † in ecclesia vbi duo [b] vel tres fuerint in congregatione [c], nisi eorum electione canonica,presbyter eligatur : & infra. ¶ Si vero aliter [d] quis ecclesiā adeptus fuerit:eo quòd per cupiditatem illam acquisie rit , atque contra canonicæ potest dubitari de potestate electi : ideo ne auctor haberet materiam ponendi rubricam specialem, subiecit etiam de electi potestate. Abb.Siculus.

¶De hac materia tractatur 60.& 61.& 62.& 63.& 69.distin.& 1.q.6. & 8.quæst.1.& quæst.3.per totum.

regulæ disciplinam egerit , expellatur.

¶ Ex concilio Sardicen.. †

¶Electus ad clamorem populi non debet per superiorem confirmari.

CAP. II.

OSius episcopus dixit : Si quis ita temerarius extiterit, vt talem excusationem afferens, asseueret, quòd litteras populi [e] acceperit : cum manifestum sit potuisse plures eorum qui synceram [f] fidem non habent , præmio & mercede corrumpi, [g] vt clamarent in ecclesia,& ipsum petere viderentur:omnino fraudes has damnandas esse arbitror, ita vt nec laicam in fine communionem (nisi de hoc pænituerit [h]) talis accipiat : si vero omnibus placet, statuite : Synodus respondit,Placet.

¶Gregorius 3. †

¶Electio canonica confirmanda est, debet tamen superior ante confirmationem inquirere de conuersatione & vita electi,vbi fuit conuersatus.

CAP. III.

POstquam [a] †& infra. Confirmationem petentium de gatione,ad minus duo, [4] vt hic dicitur , duo vel tres per id quod sequitur in littera : nisi eorum electione. ergo non minus. & ita patet, quòd vbi tantum est sacerdos , & clericus,ibi non dicitur congregatio siue collegium.Bernar.

o ¶*In congregatione*.] Tunc enim conuentus est electio. infra de iure patro.cap.nobis.& 16. q. vlt. congregatio. secus si essent ibi plures non tanquam collegium , tunc enim solius patroni est electio. infra de iure pat.c.postulasti.

d ¶*Aliter*.] Quàm per canonicam electionem.

Osius episcopus.] Populus non debet episcopum vel alium prælatum eligere.hoc dicit.Primo ponitur narratio. Secundo approbatio:ibi, *Synodus*. Abb.

CASVS. Osius episcopus in concilio generali Sardicen̄.dixit, si quis litteras populi accepit,per quas populus ipsum petat in suum prelatum, quia præsumptio est contra ipsum quòd populum præmio corruperit & mercede,dixit quòd fraudes damnarentur,ita quòd laicam communionem in fine non accipiat nisi pœnituerit : & synodus sententiam ipsius approbauit.Nota quòd laici ab electione sunt repellendi.

e ¶*Populi*.] Not.quòd ad clamorem populi nullus est eligendus:quia spe aut gratia hoc faciunt,aut pretium inde recipiunt:vt 8. q. 1. si ergo quia populus sequendus non est:sed docendus.62.dist. docendus. & 61. dist.miramur.Et vanæ voces populi non sunt audiendæ. C. de pœn.decurionum filij.& arg.ad hoc ff.de appel.si constat.

f ¶*Synceram*.] Charitate informatam.

¶*Glo.seq.alleg.concor.& vnum contrarium,& soluit.*

g ¶*Corrūpi*.] Not.hic dubia in deteriorem partem interpretari.infra dè cleri.non resi.c.1.arg.contra.infra de reg. iur. estote.Hoc ideo fit: quia frequentius laici hoc faciunt,& iura ad ea quæ frequentius eueniunt,adaptantur.28.dist.de Syracusanæ.& 63.dist.nosse.& ff.de legi. & senatusconsul.l.nam ad ea.

h ¶*Pœnituerit*.] Quia venia non datur nisi contrito & correcto. 24. q. 2. legatur.& quomodo gaudebis te fuisse correctum , nisi doleas te fuisse peruersum?23.q.7.quemadmodum.& 50.dist.pœnitentes.

Postquam.] Diuiditur : quia primo ponit vnum dictum. Secundo aliud:ibi, *Cuius*. Abbas.

CASVS Dicitur in capitulo isto,quòd quando confirmatio electionis petitur à suo superiori,superior inquirere debet de vita & moribus electi in loco in quo conuersatur:vt si dignus inueniatur,& electio sit canonica,siue dilatione debeat confirmari.

2 ¶ *Im*

2 ¶ *Impleantur*.]65.distin.de persona.& infra.de elect.cum inter vniuersas.c.nihil est.& 9.vltimo.

b ¶*Conuersatus*.]Not.quod ibi facienda est inquisitio vbi quis conuersatur:quia notus est ibi.fimi.22.dist.illud.argu.infra.de præsump. quosdam.& 24.q.1.pudenda.& 47.dist.de Petro.& infra.eod.scriptum est.& qui aliquem purgant,debent notam habere ipsius conuersationem, 1.. infra.de purg.cano. cum P.man conella.& 1.c. cum dilect⁹ aliàs nō posset de ipsi⁹ vita cōstare.Ber,

Significasti.]Pertinet istud c.ad secundam partem rubricę. Primo ponit admirationē, quā confundit. Secundo duplex admirandi motiuū, cui respondet,Tertio cō cludit..secunda ibi, *Aiunt omne*. Tertia : ibi. *Cum igitur*.Abb.Siculus.

CASVS. Dominus Papa per nuncios suos misit pallium archiepiscopo Panormitano tali condition̄e,si ipse sacramentum præstaret secundum formam quam illi Papa transmiserat per apocrisiarios suos,hoc est nuncios,vel secretarios:propter quod mirati sunt reges & maiores regni quod Papa hoc iuramentū exegit : dicētes quòd non est iurandum auctoritate Euangelij,Nolite iurare omnino,q̃mpli⁹ est,à malo est.Nec ab Apostolis nec in cōciliis in uenit⁹ sit iurādū.Archiepiscopus significauit hoc domino papæ,& ipse rescribit ei dicēs:Mirentur isti principes super hoc dominū Iesum Christū, qui eandem conditionē apposuit dum dixit : Simon Petre,si diligis me,pasce oues meas.argumentum Papæ est ex facto domini.si ergo qui conscientias hominum nouit,hac conditione vsus fuit : multo fortius & Papa potest apponere hanc cōditionem qui hominum conscientias non nouit.postea rūdet auctoritati Euangelij. Nolite iurare,& c.quòd amplius est,& c.dicit quòd incredulitas eorū qui nolunt credere nisi iuretur,facit vt hoc malum , id est. iuramentū exigatur domino permittente,multi etiam post iuramentum p̃stitū ab vnitate ecclesiæ,& ab obedientia sedis Apost. recesserunt : quod malum est,& propter hoc malum,iuramentum pro fide , pro obedientia, provnitate debet p̃stari.Dicūt enim quod in cōcilio nō inuenitur quod sit iurandum:sed hoc non obstat,quod Romana ecclesia præstat auctoritatem conciliis,& per eius auctoritatem robur accipiunt , & in conciliis semper excipitur eius auctoritas.In fine dicit , iustum est,vt qui à sede Apost. exigitis vestræ insignia dignitatis,illi debitæ subiectionis signa persoluatis,quæ insignia subiectionis exhibita declarant vos seruare catholici capitis vnitatem. Nota quod in spiritualib⁹ honestæ conditiones possunt apponi.Item qui petit sibi ab alio iustitiam exhiberi,ei non debet illud quod iustum est denegare.

c¹ ¶*Apocrisiariis*.]Apocrisiarii dicuntur nuncii domini Papæ , quasi secretarii.nam crisis quandoque dicitur secretum,quandoque aurum, quandoque iudicium. Versus:

Aurum iudicium,secretum dat tibi crisis.

¶ *Glo.seq.signat contrarium,& tripliciter soluit.*

d ¶*Conditione*.]Signatur contra.1.q.2.quam pio.Solu.Cōditio ista nō est reprobanda,nec simoniā inducit.infra.de pact.c.pactiones,sed ostēdit pallium non aliter esse tradendum.Sicut hæc adiectio,si satisfecerit,cum præses prouinciæ tutorem facit,non habet conditionem , sed comonet tutelam non aliter committendam.ff.de tute.l.muto.§.1. quia tutor sub conditione dari non potest:quia actus legitimi conditionem non recipiunt.ff.de reg.iur.actus.infra. eo. in electionibus. (lib. 6.) licet posset institui sub conditione à testatore.Institu. quibus modis tu.fin.§. fed & si.Et taciteæ conditiones non faciunt legatum conditionale.ff.de cond.& demon.conditiones.Vel refert à quo apponatur cōditio:quia si à superiore.non est simonia. Vel potest dici , & melius, quod ius commune est , quod hic exigitur.18. quæst. 2. Eleutherus. & hoc onus annexum est dignitati.infra. de præbend. significatum. & 18. distincti.diaconi.Et nota quod superior potest apponere cōditionē ante

1 Directorium inquisit.3. par. in 3. modo p̃cessum terminandum.

† Cap. 22. eo. tit. in 1. compilat.

† Apocrisiarius dicitur respōsalis ab. ἀπὸ τοῦ ἀποκρίνομαι quod est respōdeo Iustinian⁹ nouella 25. & vide notas huius capitis.

Ioan.21.

† Aliàs Gregorius. ix. & male Gregori⁹ lib.8. epistola. 18. registri.& c. 11. eo.tit. in 1. compilatio.

3 Vide l. imperator. ff. vi. bon.rapt.

† Cap. 11. eo.tit. in 1. collect.

4 Vide Bar in l. prætor. ff. vi bono. rapt.

De hoc vide B.Tho.2. 2.q.60. art. 4,

Vide c. 1. 2 eo.tit.lib. 6.

DE ELECTIONE,&c.

¶ Quia postulatio est præambula electioni: fit enim vt per eam sublato impedimento efficiatur quis habilis ad eligendum:merita post rubricam præcedentem subiicitur ista de electione,Vel sic:Supra visum est de vno modo per quē prouideretur ecclesiæ per viā gratiæ: nunc subiicit aliū modū per quē prouidetur per via iuris:quia postulatio innititur gratiæ & electio iuri.Et quia in tractatu electionis

te subditi cōfirmationē.23.distin. quanquam. &. 28.dist. de Syracusanæ. sed inferior non potest nisi post electionem.8. q. 3. Artaldus. & vbi onus rei exprimitur , non est simoniacum.infra de præben. c. significatum.Et præterea conditiones quæ ipso iure insunt, bene apponuntur & exprimuntur sine aliquo vitio:de quibus traditur.infra de iureiur. cap. quemadmodum. & supra de rescriptis.c.2.

¶ *Glo.seq.obiicit,& dupliciter soluit.*

e ¶ *Oblatum*.] Sic infra de simo.& si quæstiones. Sed quare Papa offert ei pallium , cum pallium non sit dandum nisi fortiter postulanti. vt 100. dist.prisca.sicuti & in lēteris demissoriis episcopi.72.dist.episcopus.sicut nec Apostoli dari debent nisi petantur instanter. 2. q.6. post appellationem. & infra de appel. cordi. lib. 6. & qui præest,parcissime debet commeatum dare.ff.de re. mili. l. officium.§.paternus.Sed hic & in illa, & si quæstiones. dicendum est q̃ nuncij ipsius prius instāter petierāt: 2 vt patet in fin.cap. & Papa eis per nuncios suos pallium destinauit. Vel voluit eis gratiam facere sine ali-qua postulatione, sicut videtur supra de postulatione.c.bonæ.2.in fin.

† Hic fuit error Valdēsium.Eymericus in Directorio par. 2.q.14. & q. 17.

† Vide B. Tho. 2. 2. q. 89. art. 1. & Sotū lib. 8. de iust. & iure.q.1. art. 1. vbi licitum esse iurare vere ostendunt.

f ¶ *Pasce oues meas*.] Per hæc verba elegit eū Deus in prælatum. & per hæc facit ad titulum.

† In aliquot antiquis ita: Romanæ ecclesiæ.

g ¶ *Statutum*.] Supple contrarium.

2 Nec ex tali petitione potest nota ambitio: vt nota. in

h ¶ *Amplius*.] id est, iuramentum.

i ¶ *Enim*.] id est, quia, & venit expositiue. supra de consti.transl.to.

vt nota. in præalleg. c. prisca quia iure suo vtitur , & ad hoc tenētur. Io.And.

k ¶ *Malum*.] id est, incredulitas siue malitia : vt postea sequitur. sic etiam exponitur malum pro incredulitate.22.q.1.c.2.

l ¶ *Illo permittente*.]id est,Christo.

m ¶ *Compellit*.] Compellit nos,vt exigamus hoc amplius,id est , iuramentum.

n ¶ *Malo*.] 22. quæst.1.ita ergo.in fin.2.q.5.si quis presbyter. & infra de iureiur.& si Christus.

o ¶ *Pro fide*.] retinenda, quam suscepit, suspectus est in fide. de consec.dist.2. ego Berengarius.& infra de hære.ad abolendam.& cap. excommunicamus.& 1.q.7.quotiens.

p ¶ *Pro obedientia*.] exhibenda.23. dist. quamquam. & infra de iureiur.nullus.

¶*Glossa seq.ponit sex casus quibus licite iuratur,& ponit versus.*

q ¶ *Pro vnitate*.] Scilicet seruanda : vt schismatici qui scindunt se ab vnitate ecclesiæ : aliàs pro veritate scilicet habenda , seu inquirenda. 14. quæst. 2. quamquam.pro pace iuratur. 22. quæst. 1. omne quod. infra de iudi. cap. nouit. pro fama. 2. quæst. 5. præsbyter si à plebe. & cap. si mala. & infra de purg.cap. per totum titulum. & infra de choa. cleri. & mulie. tua.in fin.pro damno dato iuratur. 2. quæst. 1.in primis. & C. vnde vi. si quando. in istis sex casibus licite ¡uratur. Vnde versus:

Pax, & fama,fides,reuerentia,cautio damni:
Defectus veri sibi poscunt magna caueri. Ber.

ADDITIO. Idem not.infra de iureiur.nullus.2.q.5.c.1. & alios versus de hoc habes.1.q.7.quotiens.1.in pen.glo.Io.And.

r ¶ *Aiunt in conciliis*.] secunda oppositio.

s ¶ *Non inueniri*.] vt iuretur.

t ¶ *Auctoritatem*.] 18.dist.per totum.

v ¶ *Excipiatur auctoritas*.]3.quæst. 6.dudum. & in cap. peregrina. & in iuramento auctoritas Papæ semper intelligitur excepta. supra de rescript.c.constitutus.& infra de iureiurando.venientes.& ff. ad municipalem.l.imperatores.

¶*Gol.seq.quærit & soluit.*

Universidad de Navarra Biblioteca

2 ¶ *Corpore assumuntur.*] Sed qualiter assumitur de corpore beati Petri sic intelligitur, quòd de corpore beati Petri, &c. pallium benedicitur & consecratur à Papa super altare beati Petri, & ibi ponitur, & ille qui debet vti pallio, recipit ipsum de altari, si est præsens vel alius pro ipso, si est absens, sic assumit de corpore B.Petri.

¶ *Glo. seq. arguit, & alleg. duo contraria.*

b ¶ *Iustum est.*] Argu. quòd frustra petit debitum, qui quod debet non impendit. infra. de mu. pe titioni. c.1. & 2. C. de sét. & inter. om. iud. cùm Papinianus. & 3. q. 8. c. accusatores. 6. cui? in agédo. 95. dist. esto subiectus, Argu. contra. C. depositi. l. pe. & infra. depo. c. 2.

† In concilio Laterane. tit. de electio. & electi potest. cap. 2.

Via diligentia.] Diuiditur quia in ma ponitur quæstio iuris in secunda rñsio: ibi; *Duximus.* quæ tria facit. Primo confirmari gratio se permittit si tria cõcurrant. Secundo de consecratiõne prouidet: ibi, *Mandantes.* Tertio protestatur: ibi, *Salua.* Ab. Si culus.

† Schismatici redeuntes ad ecclesiam abiurãt Turr: crema ta de eccle. lib. 4. par. 1. c. 15. & de iure ciuili suppẽduntur textus. est, & ibi, Baldus. c. 2. de pace iu rando firmanda.

† eam. in antiquis.

CASVS. Quidam schismaticus reuersus ad catholicam vnitatem, electus fuit in episcopum Aquilegien. ecclesiæ, quę tunc schismatica. erat. quidam Card. Apost. sed. quæsiuit an ipsius electio nem debeat confirmare? Rñdet Papa quod si à schismatico nullum ordinem receperit, & ipsius electio facta fuit secundum formam canonũ, dũmodo nihil aliud. quod impediat, p mittit Papa dispensatiue ipsius electionem confirmari mandans vt ipsum faciat à catholicis episcopis suffraganeis Aquilegien: ecclesiæ con secrari, salua debita iustitia & reuerẽtia eiusdem ecclesiæ. Nota quod qui scindit se ab vnitate ecclesiæ, de iure communi non potest promoueri. Item licet prælatus ecclesiæ schismaticus sit, ecclesiæ tamen non præiudicat cum redierit ad vnitatem.

† In concilio Laterane. tit. de electione sumpti Penti. cap. 1.

tis exigitis, quæ a beati Petri tantum corpore assumuntur 2, iustum est b, vt vos quoque sedi Apostolicæ subiectionis debitæ signa soluatis, quæ vos cum beato Petro tanquam mẽbra de mẽbro habere, & catholici capitis vnitatẽ seruare declarent.

¶ Alexand. iij. Pet. presbytero. Card. Apostolicæ sedis legato. †

¶ *Si schismaticus ad vnionem ecclesiæ reuersus eligitur in episcopum, electio non tenet, sed ex dispensatione potest confirmari.*

CAP. V.

QVia diligentia tua requisiuit, an electionem electi, qui abiurato schismate c † ad vnitatem ecclesiæ redijt, debeas cõfirmare: Duximus respondẽdũ, quòd si a schismatico nullũ ordinem susceperit d, & eius electio secundũ formã canonũ fuerit celebrata. eum † (dummodo alia non impediant) dispensatiue permittimus confirmari.

¶ Mandantes vt eum facias à catholicis episcopis suffraganeis Aquilegien ecclesię in episcopũ ordinari. ¶ Salua debita institia e & reuerentia f eiusdem ecclesiæ, cum ad catholicam redierit vnitatem.

¶ Idem in concilio Laterañ. †

¶ *Electus in Romanum Pontificem à duabus partibus Cardinaliũ, nulla exceptione obstante est Papa. Electus autem à minori numero gerens se pro Papa incidit vna cum sibi adhærentibus in pœnas hic contentas.*

c ¶ *Schismate.*] Octauiani, qui cõtra Alexandrum erat: & Aquilegien. patriarcha tunc schismaticus erat. Vnde dicit, facias eum consecrari à suffraganeis salua, &c. Schisma enim interpretatur diuisio siue scissura, & est græcum nomen. Vnde scissura in vnitate ecclesię esse non potest: & qui schismatici sunt ab eo qui est vnum, se diuidunt, quare spiritum sanctum non habent. 24. q. 1. schisma. inde est quòd vestis domini quæ vnitatem significabat, remansit indiuisa. 16. q. vlti. sicut domini vestimentum.

¶ *Glo. seq. in fine soluit contrarium.*

d ¶ *Susceperit.*] Quia si ordinem suscepisset, careret effectu, & repelleretur à dignitate: nisi probaret se eum ordinaretur ordinatore nesciuisse damnatum. infra. de schisma. c. 1 & 9. q. 1. ordinationes. sic & qui ordinatur a simoniaco. 1. q. 1. si quis à simoniacis. & c. tum talibus qñq; dispẽsatur vt hic, & infra. de schis. c. 2. & c. si quis à simoniacis: sed si sciuisset, non dispẽseretur: vt ibi dicitur in c. si quis. & sic schismatici nõ promouentur sine dispensatione. vt hic dicit, aliàs esset contra. 12. dist. nos consuetudinem.

e ¶ *Iustitia.*] Quia per talem consecrationem non fit præiudicium Aquilegien. ecclesiæ in posterum. supra. de summa trinitate in fine c. 1. & c. damnamus. circa finem.

¶ *Glossa sequens elicit duo argu, ad primum alleg. quatuor contrar. & sex. ad secundum: ad quod signat duo contraria, & soluit.*

f ¶ *Reuerentia.*] Quia episcopus consecratus nihilominus debebit facere obedientiã patriarchæ cum redierit ad catholicam vnitatẽ. Et est arg. qd protestatio necessaria est in huiusmodi. sic 7. q. 1. pontifices. & 24. dist. presbyteri. & 9. q. 3. saluo. & huiusmodi protestatio semper necessaria est: vt infra de iure patronа. ex litteris. Item est arg. q excõicati vel suspensi omnia iura recuperant post absolutionem. 15. quæst. 6. nos sanctorum. & c. iuratos. & 3. q. 4. beatus. & 4. q. 1. c. 1. & 32. q. 5. præcept ũ. in fi. & 6. q. 1. illi qui. Arg. contra. 2. q. 3. c. Enthemium. §. hinc colligitur. & 3. q. 4. consanguineorum. in fin. Sol. Prima pars vera est, & etiam famæ restituitur si infamia canonica tantum sit irrogata. argu. 6. q. 1. illi qui.

† Cap. 15. eo. tit. in 2. compil.

Licet.] Cõtinet tres partes. In prima ponitur constitutionis causa. In secunda constitutio. In tertia quędam protestatio. Secũda ibi, *Statuimus.* Tertia ibi, *Ex hoc.* Abb. Siculus.

CASVS. In ordinatione Ro. Pont. ecclesia sæpe passa est scissuram propter multorum ambitionem ad malum. tandem in posterum statuit alexander in concil. Lateranẽs. q si in ordinatione Rom. Pon. plena omnium Cardinalium non potuit esse concordia, & duæ partes concordauerint, & tertia no luerit concordare duabus, vel alium nominare, ille absque vlla exceptione ab vniuersali ecclesia Romanus Pontifex habeatur, qui à duabus partibus concordantibus electus fuerit & receptus. Si quis autem de tertiæ partis nominatione confisus (quia de ratione esse non potest) sibi nomen episcopi vsurpauerit, tam ipse quàm ij qui eum receperint, excommunicationi subiaceant, & totius sacri ordinis priuatione multentur: ita vt viatici etiam eis (nisi tantum in vltimis) communio denegetur: & si non resipuerint, cum Dathan, & Abiron (quos m terra viuos absorbuit) accipiant portionem. Præterea si à pauciori- bus quàm à duabus partibus, a aliquis electus fuerit ad Apostolatus officium: nisi maior concordia interesserit, nullatenus b assumatur, & prædictæ pœnę subiaccat, si humiliter noluerit abstinere. ¶ Ex hoc tamen nullum canonicis constitutionibus, & aliis ecclesiis præiudicium generetur: in quibus debet maioris c & sanioris partis sententia prævalere: quia quod in eis dubium venerit, † superioris poterit iudicio diffiniri. In Romana vero ecclesia speciale d aliquid constituitur: quia non poterit ad superiorem recursus e haberi.

Vide c. vbi periculũ de electio. lib. 6.

¶ Idem in eodem. †

¶ *Electio ad episcopatum fieri debet de digno scientia, moribus, & ætate, & quod habeat 30. annum completum, & sit de legitimo matrimonio natus. h. d. vsque ad §. cum vero.*

CAP. VII.

Cap. 16. eodem. tit. in 1. compilatione.

CVm † in cunctis sacris ordinibus & ecclesiasticis ministeriis, sunt ætatis maturitas, f grauitas morum, g & litterarum scientia, h inquirenda: multo i fortius in episcopo hæc oportet inquiri, qui ad curam aliorum positus, in seipso debet ostendere qualiter alios in domo Dei † oporteat conuersari. ¶ Ea propter, ne quod de quibusdam pro necessitate temporis factum est, trahatur à posteris in exemplum: præsenti decreto statuimus, vt nullus in episcopum eligatur, nisi qui iam † trigesimum annum ætatis exegerit k & de legitimo matrimonio l † sit natus, qui etiam vita, & scientia commendabilis demonstretur.

¶ *Beneficia electi in episcopum vacant per confirmationem, adeptionem possessionis, & consecrationem secutam, vel postquam præfixum tempus ad petendam consecrationem lapsum fuerit. hoc dicit vsque ad §. inferiora. Abb. Siculus*

¶ Cum vero electus fuerit, & confirmationem m electionis acceperit, & ecclesiasticorum bonorum administrationem n habuerit: decurso tempore o de

† Hæc secũda solutio est verior.

a ¶ *Duabus partibus.*] Numquid ille qui eligitur, computabitur inter duas partes? Videtur quòd sic. infra. eo. tit. cum in iure. & ff. quod cuiusque vniuer. l. plane. dic quòd non, vt no. infra eod. cum in iure. & infra de fortileg. c. 3. infra eod. Cumana. tamen quod dicitur in hac decre. de duabus partibus, hodie aliquando seruant Cardinales, aliquando non.

¶ *Glossa seq. quærit, & soluit.*

Cardinales possunt cõpellì ad Papam eligendum, vt est hodie textus in. c. vbi periculum. §. præterea. electi. li. 6.

b ¶ *Nullatenus.*] Quid ergo fiet si nullo modo duæ partes consentiant? Tunc brachium seculare se interponere debet. arg. 17. distinctio. nec licuit. & 23. quæstione. 5. de ligurbus. ita vt Cardinales includantur in aliquo loco de quo exire non valeant, donec consenserint. ita dicitur factum fuisse in electione Honorij 3. apud Perusium. & idem fuit factum post mortem Grego. 9. tamen de iure id faciendum non est.

† Interuenit.

c ¶ *Maioris.*] In aliis enim electionibus valet quod fit à maiori parte capituli, dum tamen seruetur vna de formis illis. infra. e. quia propter.

† Cap. 3. concilij Lateranẽs.

¶ *Glossa seq. obiicit. & soluit.*

d ¶ *Speciale.*] Sed non videtur speciale: quia in aliis obtinet quod hic dicitur de duabus partib⁹, quia non obtinet quod fit ab ordine decurionũ, nisi duæ partes consentiant. ff. de decret. ab ordi. fac. l. 3. & ff. quod cuiusque vniuersi. l. plane. Non contradicunt illa iura: quia non dicitur quòd duæ partes debeãt consentire, sed quòd debeant esse præsentes: & ita est speciale. vel est speciale habito respectu ad alias electiones inferiorum prælatorum: & hoc innuit littera sequens.

e ¶ *Recursus.*] Et ideo dum eligitur confirmatur, & statim habet plenam & liberam administrationẽ. 23. distinctione, in nomine domini.

Vm in cunctis.] Diuiditur istud princi. vsque ad §. cũ vero. in tres partes. Nam primo ponitur vna ratio statuendi. Secundo alia: ibi, *Ea propter.* Tertio statutum: ibi, *Præsenti.* Abbas Siculus.

CASVS. Quia aliqui eligebantur in episcopos, qui non erãt scientia, moribus, & ætate idonei, statuit concilium Lateranẽs. quales debeant esse qui in episcopo eligũtur, ostendens hoc per locũ à minori, dicens, quòd in cunctis sacris ordinibus & ministeriis, requiruntur tria præcipue, scilicet ætatis maturitas, grauitas morum, & litterarum scientia. ergo multo fortius in episcopo hæc sunt inquirenda: quia cum episcopus ad curam animarum sit positus aliorũ, in seipso debet ostendere qualiter alij se debeãt habere. ne igitur quod pro necessitate temporis quandoque factum est, trahatur à posteris in exemplum, statuit concilium Lateranẽs. vt nullus de cætero eligatur in episcopũ, nisi trigesimum suæ ætatis annum peregerit, & de legitimo sit matrimonio natus, & qui vita & scientia laudabilis demonstretur: & cum electus fuerit, & habuerit confirmationem & possessionem ecclesiasticorum bonorum, transacto tempore de consecrandis episcopis à canonibus definito, ille ad quem spectat collatio beneficiorum ipsius, liberam habeat conferendi potestatem. Secundo dicitur, quòd inferiora ministeria, puta decanatum, archidiaconatum, & talia quæ curam animarum habent annexam nullus recipiat, nisi qui vigesimumquintum annum suæ ætatis attigerit, & scientia & moribus laudabilis demonstretur. Cum autem aliquid de prædictis assumptus fuerit, & monitus ad ordinem debitum promotus non fuerit, statuto tempore definito à canonibus ab illo remoueatur officio, & alij conferatur qui velit & possit ea adimplere. & si super hoc appellauerit, nullatenus audiatur: & hoc statutum non de promouendis solum, sed & de promotis præcipitur obseruari. Tertio dicitur, quòd clerici qui contra formam istam quemquam elegerint, eligendi potestate priuatos, à beneficiis ecclesiasticis nouerint se suspensos per triennium, & episcopus qui contra hoc fecerit, aut fieri consenserit, conferendi prædicta officia potestatem amittat: & per capitulum aut per metropolitanum, si capitulum negligens fuerit, ordinentur. Not. quòd tria requiruntur circa eos, qui ad sacros promouentur, scilicet ætatis maturitas, morum grauitas, & litterarum scientia. Item requiritur quòd de legitimo matrimonio sit natus. Item quicquid hic dicitur, notabile est.

f ¶ *Ætatis maturitas.*] Hæc tria, scilicet ætas, grauitas morum, & litterarũ scientia, in persona electi debẽt inquiri. infra eo. cum nobis olim. argu. 78. distin. presbyter. & 38. distin. quæ ipsis. & alia etiam, scilicet quòd sit de legitimo matrimonio natus. infra eo. c. & quod sit in sacris ordinibus. infra eo. cap. dudum. & infra de æta. & qua. cap. præterea.

g ¶ *Grauitas morum.*] quia incompositio cõporis inæqualitatem indicat mentis. 41. distin. in fin. dist. vbi de Catilina dicitur.

h ¶ *Litterarum scientia.*] Propter defectum enim scientiæ repellitur quis ab episcopatu, etiam iam promotus. infra de æta. & quali. ca. vlt. vbi legitur de quodam episcopo qui nunquam audiuit grammaticam. infra eod. congregato.

¶ *Glo. seq. instruit quomodo argumentum à minori sumitur affirmando, & à maiori negando.*

i ¶ *Multo fortius.*] Quia vilissimus computandus est, qui præcellit dignitate, nisi præcellat alios scientia & sanctitate. 1. quæst. 1. vilissimus. & 1. q. 7. cõtraueniẽtibus. & in authen. de sanct. epis. §. damus. coll. 9. Item argumentum est à minori, & sumitur secundum hanc regulam affirmando. Si id de quo minus videtur inesse, inest: & id de quo magis. 38. dist. si in laicis. & 3. q. 3. de iudiciis. & 59. dist. si officia. & 34. q. 2. cum per bellicam. 13. q. 2. non æstimemus. Item argumentum à mariori sumitur hic negando secundum hanc regulam: Si id de quo magis vr inesse, non inest: nec id de quo minus. Si Paulus vr fortior Eustochio, sed non est, ergo nec ipse. 32. q. 5. si Paulus. 8. q. 1. si ergo. & 6. q. 1. imitare. & 40. dist. quæliber.

¶ *Glo. seq. obiicit, & dupliciter soluit, demum ponit de materia distinctionem binembrem.*

k ¶ *Exegerit.*] Sed videtur quòd sufficiat si iam inchoauerit. ff. de mu. & ho. ad republicã. sed aliud in secularibus dignitatibus, vt ibi, & aliud in spiritualibus. Et pôt dici q est speciale in episcopo. Vnde in aliis inferioribus dignitatibus sufficit attingere annum legitimũ: vt j. dicit ibi, nisi qui iam 25. annũ attingerit. sed ille qui eligitur in epm, debet esse. 30. annorũ. in auth. de sanct. epis. 5. clericos. coll. 9. & 67. dist. quicumque. Vel distingue: qñque fauor tñ vertitur in causa, vt in vsucapione: & tunc sufficit incipere diem. ff. de diuer. & tẽp. præscrip. in vsucapione. qñque odiũ tñ: vt in præscriptione 30. annorum, & tunc oportet impleri. ff. de act. & obligation. in omnibus quandoque vtrumque: & tunc tempus de momento in momentum computatur. ff. de mino. l. 3. 6. minorem.

Consor. tex. in l. non putabam. ff. de cond. & demonstrat. & C. quando dies legat. l. his verbis.

l ¶ *Matrimonio.*] Et istud est quartum quod requiritur in episcopo, & in quolibet alio qui promouetur ad honorem. j. de filiis presbyte. cap. vt filij. vel ad regimen animarum. infra de filiis præsbyt. c. penul. & vlt.

m ¶ *Confirmationem.*] Bene dicit, confirmationem: quia ante confirmationem nihil debet attingere in administratione, alioquin repelleretur. infra eod. qualiter. & c. nihil est. & infra de præben. cum iamdudum.

n ¶ *Administrationem.*] Nam aliqñ contingit q̃ statim non nanciscitur possessionẽ. 91. dist. si qui episcopi. & c. ipse. & tũc non debet cõferri.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem intra quod tempus, &c.*

o ¶ *Tempore.*] Quod vr esse sex mensium, quia intra tres menses à die vacationis debet eligi. 50. dist. postquã. & j. eod. tit. ne pro defectu. & infra alios tres menses debent consecrari. 100. dist. qñ quidem. Sed verius est, q illud tempus est tñ trium mensiũ post confirmationem vt ex eodẽ capitulo colligitur, qđ etiã est expressum 75. dist. §. 2. & c. 2. in fi. ni si necessitas eũ impedierit petere cõfectionem: q a tunc non curreret ei tẽpus: vt in dictis c. quoniã quidẽ. & 75. dist. c. 1. aliàs obtinet qd hic dr, vt 16. q. 1. ne p cuiuslibet. q a cũ sit i mora petẽdi cõsecrationẽ, mora sibi debet imputari, & debet etiã ab illa dignitate repelli: vt in d. c. qñ qdẽ.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & remittit.*

† Vide Burch. in libro secũdo decretorũ. cap. 9. Adde. 38. dist. omnes. & infra de renunt. c. nisi cum prudem. §. pro defecta.

In persona eius qui eligitur quot & quales qualitates de siderentur.

† Domini

De istis temporibus ad eligẽdũ, electionem præsentãdũ & c. vide glossã mag. istralem in. c. si electio eo. tit. lib. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *De consecrandis.*] Arg.contra.infra de concess.præben.post electionem.in princ.vbi soluitur.

¶ *Glo.seq.recitetur per duas quæstiones, scilicet quæ sit ratio quare expectatur consecratio,& quid si intra tempus fuerit consecratus.*

b ¶ *Ad quem spectant.*] Ante enim cõsecrationé nõ dicitur pleno iure habere ecclesiam. cum adhuc tempore consecrationis possit excipi contra ipsum. infra de accusa. super his. merito debet expectari vsque ad tempus consecrationis:postea vero possunt conferri beneficia quæ habuerat, & cum fuerit negligens & in mora, vt dictũ est.& sic ante consecrationem non dicitur ecclesiam habere: quia habere est cum effectu habere. ff. de verborum signific.nomen filiarum. §.habere. tamen dicitur maritus ecclesiæ, vt sine licẽtia Papæ eam dimittere non possit. infra de transla.inter corporalia. Sed si ante tempus prædictum consecrationem recepit, statim possunt conferri beneficia priora, quia plene dicitur transl atus. 21. quæst. 2. si quis iam trãslatus.& 16. quæstione 1. ne pro cuiusliber. neq; põt repelli. à consecratione, nisi per accusationem directam: vt infra de accu. super his.& c. qualiter & quãdo. in aliis dignitatibus inferioribus sec⁹ est:quia qui habet curam animarum,si eligatur ad consimilem habita confirmatione & administratione, ipso iure vacat prima,vt infra eod. dudum. 2.& infra de præben. de multa:si primum beneficium non habeat curam animarum, sed secundum, tunc primum ipso iure vacat, sed non de facto, si semper retineat primum.infra de concess. præben. litteras. & cap. cum nostris.

† Vide concilium Carthaginẽse c. 16. & Bucnarium in l.b.2. decret tum c.10 &.11.&.12.

† Vide l.1. §.quæsitum. cum ibi not. ff. de ap gi in c.non solum. de appe.lib.6.

¶ *Glo. seq. notat quòd archidiaconus habeat curam: signat contrarium,& soluit.*

c ¶ *Archidiaconatum.*] Sic videtur quòd archidiaconus habeat curam animarum,sed non principaliter.arg.16.quæst. 7. cap. nullus 1.arg. infra de offic.archi.cum satis.vbi de hoc. Et est verum quòd archidiaconus, qui habet inquirere, & visitare parochiã suam,curam habeat animarũ: vnde si recipiat aliam prælationem curam animarum habentem, ipso iure vacat archidiaconatus:vt est expressum infra eod.ca. dudum 2. & infra de præben.de multa.& potest excommunicare. & suspendere. infra de eo qui fur.or.rece.c.1.& etiam alij prælati, vt ibi dicitur. Sed videtur contra.16.quæst.2.visis.24.quæst.3.corripiantur.vbi dicitur, quòd anathema,est mucro episcopi. Archidiaconi, vel alij prælati, non possunt excommunicare cum solemnitate illa, de qua traditur. 11. quæst. 3. debent. & c. cum aliquis. vt capitula illa intelligantur & loquantur de illa solemnitate.

¶ *Glo.seq.obiicit, & soluit.*

d ¶ *Attigerit.*] Dispensatiue tamen potest,licet sit in minori ætate.infra de æta,& quali.præterea.vt quidam dicunt,de hoc cũ dilectus.Sed contra 78.distin. si triginta.& c.presbyter. vbi dicitur, quòd ante 30. annum presbyter ordinari non debet: & hic dicit quòd ſtatim deberet post 25. annum : quia tales prælati debent esse presbyteri.21.quæst.2.ſicut arg.infra de æta,& quali.præterea. Satis potest dici,q̃ hodie ſtatur huic c.secundum quod not.in c.illo,si triginta,

† Et si dubitet de ætate. probabit actor: vt ibi no. vide quæ dicitur infra. de proba.in præsẽtia,super. 3. gl.loã. And.

e ¶ *A canonibus.*] Hiç fit mentio de illis canonibus. 75. distin. quasi per totum.& infra de tempo,ord.cap.1.2.& 3. & quia post confirmationem debẽt ordinari in proximis quatuor temporibus, vel saltem vsque ad sex menses:nec credo q̃ loquatur de illis canonibus.77. dist.quicunque,ibi,post diaconatum ſtatur per quinquennium ad sacerdotium recipiendum:quia non credo tantum expectandum.

¶ *Glo.seq.signat contrarium & soluit.*

f ¶ *Remoueantur.*] Signatur cõtra hoc 74.dist.consuluit. Sol. cum iste susceperit alterũ connexorũ,tenetur ad reliquũ:secus in aliis clericis,q̃ per subtractionem beneficiorum sunt compellendi ad ordines, quando necessitas vel vtilitas subest. infra de æta. & quali. cap.quæris.

g ¶ *Velint & possint.*] Aliàs sola voluntas non sufficit, vbi est opus facto. infra de eo qui mit. in pos.constitutis.

¶ *Glo.seq. recitetur per obiectionem.*

h ¶ *Promouendis.*] Habes hic quòd constitutio trahitur ad præterita. de hoc dictum est supra de consti.c. vlti. Et hæc est ratio quare trahitur ad præterita: quia sine aliqua constitutione ad hoc tenentur per alia iura antiqua.

i ¶ *Promoti.*] id est electi & confirmati, sed non sunt ordinati.

k ¶ *Si canones non obsistant.*] Contra. infra de æta. & quali. vt abbates. Sic ſolue. Hoc intelligitur de tali,qui sine culpa sua factus est talis, quòd ordinem recipere non potest secundum canones. Vnde propter hoc non debet remoueri, licet ordinem non possit recipere : quia non est addẽda afflictis afflictio. infra de cleri. ægro. ex parte.& 7.q. 1. cum percussio. Et illud intelligitur de tali, qui culpa sua factus est irregularis, & ideo remouetur.

l ¶ *Tunc.*] id est, illa vice tantum. infra eo. cum Vinton:

m ¶ *Priuatos.*] ipso iure. infra eo.innotuit.

n ¶ *Beneficiis.*] Non officiis. quis enim officiaret tunc ecclesiam?

o ¶ *Coerceat.*]Simile 62. distin. docendus. & 82. dist.plurimos.in fin.& C. de emenda.prouin.l.vna. & belli pestis interimat, quos delinquentes ad rectitudinis viam Dei præcepta non reuocant.23. q.4.si quos.in fi.

p ¶ *Fecerit.*]Cum ad eum pertinet collatio beneficiorum.

q ¶ *Coferendis.*]Ea vice cũ ad eũ pertinet collatio beneficij,vel confirmando primũ successorem,& hoc cũ ad alios pertinet collatio.& insuper à perceptione proprij beneficij suspẽdatur.j.eo.tit.c.nihil.est.

r ¶ *Capitulũ.*]Et ita habes q̃ minor supplet negligẽtiã maioris,& ecõuerso.j.de pcess.pbẽ.nulla.& c.q̃a diuersitatẽ.& 9.q.3.cũ sim⁹.65,di.c.vl. 89.dis.c.2.& maior ngligẽtiã minoris,sed illud est ordin.vt in c.cũ sim⁹.

Ausam quæ.] Cõis est diuisio secunda ibi, *Si sorores.*Abb. Sicul.

CASVS.Vacãte monasterio sanctæ Margaretæ,moniales eiusdẽ monasterij cõtulerũt potestãte eligẽdi abbatissam in eȝm Bonoñ. promittentes eã recipere in abbatissam,quã eȝs eis duxerit,puidendã.Moniales postmodũ re nõ integra volũtatẽ suã mutare volebãt:mãdat Papa quatenꝰ si hoc verũ est,illã quã eȝs eis puiderit, in suã faciãt recipi abbatisã,si idonea fuerit.Not.q̃ potestas eligẽdi bene põt pſonis idoneis ꝛferri.Itẽ phãc decretalẽ vr q̃ potestas taliter data nõ põt reuocari.

s ¶ *Contulerint.*] Illud quidem rectè potest fieri, & est vna de formis concilij generalis.infra eo.quia propter. & est simile ff. quod cuiusque vni.itẽ eorum. §. si decuriones. & etiã extra collegiũ põt compromitti. quia eȝs non est de collegio,licet sit caput.j.de testa. requisisti. arg. vbi non est tanta communio inter episcopum & monasterium.

t ¶ *Promittentes.*] Simile infra de renun. post.translationem.

¶ *Glo.seq.quærit & remittit.*

v ¶ *Prouideret.*] Quid dices, nunquid possunt reuocare talem collationem factam episcopo antequam ipse prouiderit? Non videtur. infra eo.in causis.vbi dicitur de hoc.

¶ *Glo.*

etiam de his qui iam promoti sunt, si canones k non obsistant † præcipimus obseruari.

¶ *Eligentes indignum contra formã huius cap.priuati sunt pro prima vice: potestate eligendi: & idem in collatore:& defectum capituli supplet episcopus,&econuerso: & si capitulum negligit, fit deuolutio ad metropolitanum.h.d.vsque ad fidem.*

¶ Clerici sane, si contra formam istam quemquam elegerint,& eligendi tunc l potestate priuatos, m& ab ecclesiasticis beneficiis n triẽnio nouerint se suspensos. dignum est enim, vt quos Dei timor à malo non reuocat, ecclesiasticæ saltem coerceat, o seueritas disciplinæ. † ¶ Episcopus autem si contra hæc fecerit, p aut consenserit fieri: in conferendis q prædictis officiis † & beneficiis potestatem amittat, & per capitulum r aut per metropolitanum (si capitulum concordare nequiuerit)ordinetur.†

¶ Idem Reuennati archiepiscopo.

¶ *Compromittentes super electione tenentur recipere electum à compromissario,si est idoneus.*

CAP. VIII.

CAusam †quæ inter moniales sanctæ Margaretę:& infra. ¶ Si sorores in episcopum electionem contulerint, s promittentes t quòd illam quam † eis prouideret, v reciperent: ipsam quam prouiderit, facias

† Concor tex.in l.priu legia. C. de sac.san.ec.& ca.1.de con sti.

† Eadem. ra tio est in vsu ris. infra de vsur. cũ tu.

† Concor. tex in l.capitalium.§ famosos.ff. de pœ.

† Videto hic not. nostras.

† Ordinentur, legitur in concilio vnde sumitur.

† Post concil. Lateran. sub Alaxa.3. par.40.c. 1. & c.17.e. tit in 1.compilatione.

† Aliàs ita: quã episcopus eis, &c.

¶ *Glo.seq.arguit.alle.11.iura.& 6.alleg.in contrarium,& soluit.*

a ¶ *Si tamẽ existat idonea.*]Arg.est hic quòd cum aliquid generaliter committitur arbitrio alicuius, non valet, nisi legitime factum sit. infra de iureiu.Quintauallis.& c.veniens.ff.de ritu.nup.quamquam.ff.pro socio.vnde si neruæ.& in auth.de hære.& fal.§.is igitur.col.1.& ff.ne quid in loco publico. l. 2. §. si quis à principe. ff. de oper.liber si libertus.C.de inoffi.testa.si quando infra de offic.deleg. ex parte.& 16.quæst. 1. & temporis. & cap. postquam. Arg.contra.22.q.vlt.c.vlt. & 2.q.6.c. à iudicibus. §. arbitrarij.& infra de iureiu.si verò.ff. de reg.iur. quisquis. & ff. de damno infect. qui bona. §. cum inter.& 23.quæstio.4. displicet tibi.in princip.Solu.si arbiter est compromissarius, eius arbitrio standum est siue æquum siue iniquum sit.ff.de arbi.diem.§.ſtari. nisi contra ius scriptum,vel contra formam compromissi sit latum:quia tunc nõ tenet.2.quæstio. 6. ei qui. §. diffinitiua. & infra de confir.vti. vel inuti. examinata. & ff. de arbi. si cum dies.§. compromissio.& C. quæ sent. sine appel.re.l. 1. Si vero tanquam vir bonus arbitrari debet,tunc non valet dictum suum nisi sit æquũ. vt in dictis c.veniens. & Quintauallis. & ff. pro socio.si societatem.& lege,sequenti.vt hic.

¶ *Glo.seq.quærit,alleg.pro quadrupliciter,sed dupliciter soluit.*

b ¶ *Recipi.*] Sed quid si elegerit malam, nunquid aliam episcopus poterit eligere,vel etiam si electa noluerit consentire? Arg.quòd sic infra eod.cum terra. & qui optauit acetum,potest iterum optare vinum.ff.de opti.legat.l.2.& reproba electio nulla est.7.quæstio.1.factus est.& ff. de pigno. act. l. eleganter. §. qui reprobos. ff. ad Velleia. quamuis. §. si cum venerit.Item qui iurauit aliter quàm ei delatum est, iterum iurare debet.ff.de iureiurando.qui per ſalutem. In casu isto non poterit amplius eligere, quia functus est officio suo.infra de off.dele.in litteris.& ff.de re iud. Paulus. quia semel functus est officio suo, siue bene siue male. vt ibi.supra eod.cap.proxi.& infra eod.innotuit.& cap. in causis. Bernardus.

† Nam dãtes alicui potestatem videntur intelexisse de idoneo. facit l. si procurator.ff.decõd. ind.

† Exoniẽs. †Post cõcil. Lateran. sub Alexã.3.par. 40.c. 18. c. fit.in.1.compilatione.

† Cap. 22. co.tit. in 1. compil.

Nosti quomodo.] Diuiditur, quia primo ponit ius ex quo infert mandatum:ibi, *Mandamus.*Abb.Siculus.

CASVS.Quidam electus fuit in episcopũ Licoñ.iste sic electus antequam haberet confirmationem, cœpit administrare ac conferre præbendas & dignitates:quærebatur à domino Papa,vtrum sic electus ante suam confirmationem conferre posit præbendas. Respondet Papa, quòd cum istius electio confirmata non fuerit,prædicta facere non potest. Vnde mandat episcopo Vvigoreñ.vt ei præcipiat,quòd si quam fecit concessionem de prædictis,eam ſtudeat reuocare.Not.q̃ nullus electus ante suam confirmationem potest aliquid administrare:quod si fecerit, hoc ipso repellatur.Item not. quòd contra factum suum potest quis venire.

¶ *Glo.seq.recitetur per obiectionem.*

c ¶ *Concederdi.*] Quòd si faceret,deberet repelli.infra eo. qualiter. & infra de præben.cum iamdudum.in fin.nisi in casu.infra eod.nihil est.§. vlti.& illud dispensatiue fit, ne interim ecclesia patiatur detrimentum in temporalibus vel spiritualibus:vt ibi dicitur.sed hic Papa voluit parcere huic electo:quia poterat ipsum repellere.

d ¶ *Confirmata.*] Per confirmationem acquirit electus plenam administrationem,& vinculum coniugale contractum est infra de tranla.inter corporalia.

e ¶ *Facultatem.*] Immo priuari debet.infra eo.qualiter.

f ¶ *Prædictis.*] Ista decre.continet gratiam in eo quòd non fuit punitus, continet ius in eo quod dicit quòd non habet facultatem dispondi ante confirmationem.

¶ *Glo.seq. obiicit, & soluit. secundo arg.quòd contra factum suum, &c. alleg. quatuor iura pro, & quatuor contra, & soluit distinguendo.*

g ¶ *Reuocare.*] Sed quid est quod dicit, quòd ſtudeat reuocare? quia talis traditio nulla est : quia pro non dato habetur quod ab illo donatur qui de iure donare non potest.infra de iure patr.quod autem.in fin.sed talis reuocatio potius erat de facto quàm de iure, sicut donatio de facto tantum fuit,ne ex tali facto crederet ius habere,& ne credatur hoc

sibi licere. Item arg. quòd aliquis potest contra factum suum venire. 12. quæst.1.certe.55.dist.pœnitentes. 35. quæst.9. quod quis commisit. C. de euic.si tibi liberam.Arg.contra.17.quæst.4.sunt qui opes.18.q.2. Eleutherius.ff.de ser.ru.præ.per fundum.infra de cleri.cõiu.diuersis. Sol.in sententiis interlocutoriis iudex potest mutare vel reuocare suam interlocutoriam. ff. de re iudic. quod iusit.infra de appel.c.cum cessante.Circa negotia distingue, si ex mutatione nulli fit præiudiciũ, licitum est mutare : vbi ex mutatione alteri fit præiudicium, adhuc re integra licitum est mutare. ff. de iurisd. om.iud. si conuenerit rẽ non integra non potest. ff.de reg.iur.l. nemo. nisi fauor aliud inducat.C.de li. cau. interrogatam. Et est simille in reuocatione sententiæ spiritualis vel corporalis matrimonij, vbi decipitur ecclesia.35. quæst. 9. sententia. & melius.c.loci. §.his ita respondetur. & infra de re iud.lator.& c. consanguinei. Et ideo hic potest conuenire : quia administratio est ei interdicta, & sic replicaret de administratione si ei obiiciatur quod contra factum suum venire non posit.ff.de iureiur.l. iusiurandum.1. responso. & l.seq.Bernardus.

Considerauimus.] Diuiditur:nam præmittit causam cassationum. Secundo vtramque electionem cassat : ibi, *Quapropter.*Tertio mandat ecclesiæ prouideri : ibi, *Vobis autem.*Abb.

CASVS.Vacante quadam ecclesia quidam canonici appellauerunt, quòd alij non procederent ad electionem sine illis,& contra priuilegia ecclesiæ suæ.illi non obstante illa appellatione elegerũt Io. Frontinum. appellantes ſtatim ne alij contra suam electionem aliquid attentarent. illi videntes quòd non detulerant suæ appellationi, & contra tenorem priuilegiorum ecclesiæ suæ,ad electionem processerãt,quendam alium B.nomine elegerunt.Delata est super istis electionibus causa ad dominum Papam. auditis allegationibus partium, Papa considerans quòd electio Io.Frõtini facta fuit post appellationẽ,& cõtra priuilegia ecclesiæ,videns etiam quòd electio B. post illam talem qualem non cassatam,& post appellationem per quam omnia ad suum ſtatum debent reduci, facta fuit.vtramque cassauit, & contulit canonicis vt aliam personam idoneam sibi eligant in rectorem, ita tamen quòd vtrique prædictorum non minus fama ipsorum integra conseruetur, & quòd in aliis ecclesiis posint promoueri, & liceat eis in alterum ipsorum consentire præterquam in ista ordinatione. Not. quòd non debet fieri secunda electio prima non cassata. Item quæ fiunt post appellationem, debent in ſtatum primum reuocari. Item licet cassetur electio alicuius propter modum electionis, non præiudicatur electo quin possit iterum eligi.

h ¶ *Post appellationem.*] Appellare ne fiat electio, non valet : sed ne fiat nisi canonica,tunc bene valet.infra eo.cum nobis.& intellige quòd allegata fuit aliqua probabilis causa : quia siue appelletur in iudicio vel extra,appellationis causa exprimenda est:vt in decr.Innoc. 4. cordi nobis.tit.de appel.

† Lib.6.

i ¶ *Priuilegiorum.*] Quæ essent istæ priuilegia,non habemus.H.

¶ *Glo.seq.signat duo iura in contrarium,& soluit.*

k ¶ *Appellationem.*] Infra e. bonæ 1. & infra de appel. constitutis. Contra in illis tenuit electio secundo loco facta,& post alterius partis appellationem. In illa constituris. tenuit electio secunda : quia prima ipso iure nulla fuit : hic vero prima non fuit nulla, sed annullanda. In decre. illa, bonæ 1.non tenuit tribus de causis : vt ibi. dicitur. De hac materia dicetur infra eod.auditis.

¶ *Glo.seq.arg.alleg.in contrarium.& soluit.*

l ¶ *Fama.*] Arg. infamiam non comitari depositum. ff. de re mili.qui cum vno. §. non omnis. & §. exauctoratus. Argu. contra. ff. de his qui not.infami.l.2.§.ignominiæ.Solu.est infra eodem super eo.quia non fuit cassata vitio personæ.

† Tãcredus scilicet & Vincẽtius & bene dicunt quoad iuris ordinẽ si talis casus hodie occurreret.

m ¶ *Ordinationem.*]Dicunt quidam præter istã quæ nunc cassata est, q̃ iterum possunt alterum eligere si volunt.j. eo.super eo. sed hoc non credo:quia propter scandalum noluit Papa q̃ in illa vocatione aliquis eorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

eorum promoueretur, hodie tamen alia debet esse forma in electionibus faciendis. infra eo. quia propter.

Vffraganeis.] Ista decre. facit ad secundam partem rubricæ. & h.d. Metropolitanus confirmatus & consecratus non potest pallio non recepto suffraganeum suum consecrare, sed potest mandare aliis suffraganeis vt illum consecrent. Abb. Sicu. Incipe cōstructum: ibi, *Licitum est suffraganeis. &c.*

Cap. 1. c. tit. in 2. compilatione.

CASVS. Quidam electus est, & confirmatus fuit in archiepiscopum: quæritur vtrum suffraganei sui possint ad mandatum ipsius aliquē suffraganeū suum electum in episcopum consecrare, cum adhuc pallium non receperit, in quo confertur plenitudo officij pontificalis? Respondet dicens quòd suffraganei sui bene possunt & debent ad mādatum ipsius metropolitani electum illum in episcopū consecrare, licet pallium non receperit. Not. quòd tale mandatum de iurisdictione fit, non de misterio cōsecrationis. Not. quòd per confirmationem cōceduntur ea quæ sunt iurisdictionis.

Alias. Alexander iij.

Cap. 3. c. tit. in 2. compilatione.

¶ *Glo. seq. obiicit. opinionem ponit, quam primo improbat, secundo defendit, in fine remittit, Ioan. And.*

a ¶ *Pallium.*] Sed contra videtur: quia propter pallium nondum receptum consecratio episcoporū differretur. 100. dist. quoniam vbi de hoc, quia ante pallium receptum non potest conferare virgines, ordines celebrare, vel episcopos consecrare. infra. eod. quod sicut. ad idem facit infra eod. transmissam. propter hoc dicunt quidam quòd hæc non est decre. sed fuit quædam prouisio. tamen potest tolerari, & videtur subesse quædam æquitas: vt cum nondum sit in mora petendi pallium, hoc habeat locum: quod non videtur: quia in traditione pallij plenitudo confertur pontificalis officij. infra de vsu pallij. nisi specialis. Vnde & cum per se hoc facere non possit, neque auctoritatem alij faciendi præstare potest: & est opt. arg. infra de consecra. ecc. vel alta. aqua. & arg. ff. ad senatusconsul. Mace. filium habeo. Dic ergo hic, vt dixi infra de transeun ex illo. Ber.

Vide glossam in l. vna. verbo. cōtra hanc. ff. ad l. Iuliā de ambitu. glossam & Bar. in l. Barbatius. ff. de off. præto.

Vper eo.] Ista decre. quotidie allegatur in qua primo ponitur quæstio. Secundo solutio: ibi, *Hoc tuam.* In quo duo facit. nam primo respondendo distinguit. Secundo excipit: ibi, *Nisi.* Abb. Siculus

CAP. XI.

SVffraganeis † alicuius Metropolitani, ad mādatum ipsius post confirmationem electionis suæ, etiam si pallium a non receperit: licitum est electum, qui ad eius iurisdictionem pertinet, consecrare.

¶ Clemens tertius. †

¶ Is cuius electio fuit cassata non vitio personæ, sed electionis modo iterum eligi potest: secus si vitio personæ.

CAP. XII.

SVper † eo vero quòd quærere voluisti, si alicuius electione cassata, idem ad alterius ecclesiæ regimen electus fuerit, an eius electio debeat confirmari, hoc tuam volumus discretionem tenere, quòd si prior electio non vitio personæ, b sed modo electionis cassatur, promotionem eius in eadem etiam ecclesia, (Nisi forte simoniacæ c prauitatis aliquid interceſisse † constiterit) non debeat impedire.

Aliquis electus fuit in aliquam prælaturam, cassata est eius electio. Idē electus fuit postmodū ad regimen alterius ecclesiæ: quæritur an electio eius debeat cōfirmari. Respondet Papa q si prior electio non fuit cassata vitio personæ, sed propter modum electionis: illa cassatio promotionem eius in eadem ecclesia, & in alia non poterit impedire, nisi forte aliquid simoniacæ prauitatis interceſsit. Not. quòd cum cassatur electio propter modum electionis, nil imputatur electo, nec in alicuius notam infamiæ incidit. & sic poterit eligi iterum: sed secus est si propter vitium personæ cassatur.

¶ *Glo. seq. exemplificat argu. obiicit, & dupliciter soluit.*

b ¶ *Non vitio personæ.*] Puta propter aliquam irregularitatem, quia erat illegitimus, vel propter crimē, quod ei fuit obiectum & probatum: quod si esset probatum, non potest eligi nec in illa nec in alia ecclesia, cum sit ineligibilis. Et potest hic colligi argu. quòd crimen in modum exceptionis probatum præiudicet ei in electione alia. sed hoc esset pœnam imponere ordinariam: quod fieri non debet. infra de ordi. cog. cum dilectus. in fi. & infra. de excep. denique. ff. de his qui not. infa. Lucius. Dicas quòd si per hoc grauata fuit, & est ipsius opinio, potest & debet repelli, infra de test. testimonium. cap. Gregorij est. vbi casus iste ponitur. & argu. 2, quæst. 5. presbyter. & cap. si mala fama. & 81. distinctio. tantis. & infra de accu. omnipotens. vel repellitur in alia electione, cum crimen obiectum probatum in modum receptionis electionem de qua agitur contingebat. infra. de except. denique. & infra de confes. capitul. 2. sed si modo electionis cassetur electio: tunc non impeditur in alia electione: vt hic dicit. & supra eod. considerauimus.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

c ¶ *Simoniacæ.*] 1. q. 1. c. 1. Arg. contra infra. de simo. de regularibus. & 1. quæst. 5. cap. 1. quod hic dicitur, ius est commune quod ibi dicitur, dispensatio. Bernardus.

Vm monasterium.] Monachus vnius monasterij potest eligi in abbatem alterius monasterij. h. d. secundum lect. communiorem, secundum quam parum vtilitatis affert hæc dec. cum præsertim hodie sit clarius prouisum in cle. 1. de electione. Et diuiditur: quia primo ponitur petitio. Secundo confirmatio ibi, *Nos autem.* Abb. Siculus.

¶ Cælestinus Tertius.

¶ Non professus potest postulari in abbatem, si ex aliqua bona causa fiat talis postulatio: hoc dicit secundum lecturam quæ est magis singularis.

CAP. XIII.

CVm † monasterium de Pellicia in tuo situm episcopatu ad eam dissolutionem deuenerit (sicut tuarum litterarum insinuatio patefecit) quòd fratres eiusdem domus obseruantiam religionis, & ordinem abiecerunt: d & infra. In quendā qui cum fratribus suis in eremo e est laudabiliter conuersatus, boni testimonij virum vnanimiter consenserunt, eum in abbatem totis desideriis postulantes: f Tu vero postulationi eorum præbuisti assensum, & postulasti eandem ordinationē à sede Apostolica confirmari: Nos † autem ipsam, sicut facta est canonice, confirmamus. g

† Cap. 5. c. tit. in 2. compilatione.

¶ Idem.

¶ Electio debet esse in libertate eligentium, nec valet contraria consuetudo.

d ¶ *Abiecerunt.*] Vnde deberent expelli. infra ne cle. vel mon. relatum. Bernardus.

¶ Glo. seq. obiicit, quòd eremita, &c. & soluit.

e ¶ *In eremo*] Et ita videtur quòd erat monachus, licet dicatur in eremo, alias non posset eligi, sed postulari. infra eod. cum causam. & cap. cum in magistrum. & cap. officij. & eiusdem religionis vel maioris, debet esse, quia non est licitum descendere, sed ascendere. 2 j. de transla. licet. & 93. dist. legimus. in fi. iuxta illud: & ambulabunt de virtute in virtutem, & cap. de pœn. distin. 2, dum sanctam ecclesiam. Sed si intelligas quòd iste fuit eremita, tunc abbas esse non potest: quia eremita proprium habet. argum. 19. quæst. 3. cap. perlatum. §. econtra Paulus. sed monachus proprium habere non potest. infra de sta. monac. cum ad monasterium. in fine. Credo quòd iste fuit de eremo: quod sic appellatur, & est in Tuscia: & sunt alibi monachi cui subsunt Camandulenses, & illi de Sancto Damiano qui est iuxta pontem ferreum.

† Dic hodie prout in concilio Viennen. c. cū rationi. eo. tit.

‡ Facit text. in l. fin. §. 1. C. de curat. tut.

¶ Glo. seq. quærit obiiciendo, & tripliciter soluit.

f ¶ *Postulantes.*] Sed quare dicit, postulantes: nonne poterat eligi? Dicens quòd primum monasterium de Pellicia erat alterius ordinis, vel ille monachus erat in minoribus ordinibus, & ideo debuit postulari: vt dictum est supra de postul. præl. capit. vltimo vnde dicit in fine, sicut canonice facta est. vnde videtur quod competentius poneretur in titu. præcedenti. Sed licet dicatur, postulantes, non tamen credo quòd fuerit simplex postulatio, sed electio: & hoc satis innuitur ex eo quod dicit, eandem ordinationem postulasti à sede Apost. confirmari, & ex eo quod Papa didicit, nos eam confirmamus. si enim fuisset simplex postulatio, Papa non dixisset, confirmamus, sed dixisset, ipsam admittimus vel non approbamus. supra tit. proxi. bonæ. 1. &c. bonæ. 2. & sic bene ponitur hic.

¶ Glo. seq. quærit, & dupliciter soluit, & secundum improbat.

g ¶ *Confirmamus.*] Sed nunquid sufficit in hac dispensatione consensus solus episcopi? Ita, sed ad cautelam confirmatur. Iste enim dubitabat, an posset hoc facere, & ideo Papa respondendo confirmat factum ipsius: aliàs ipse Papa dixisset, & nos postulationem admittimus. sed ipse solum confirmat factum episcopi. Vel ideo quia forsitan suberat domino Papæ nullo medio. arg. ad hoc quinquagesima octaua. dist. c. 1. & 2. Sed ista littera videtur contradicere ibi, tu vero postulationi, &c. dic vt supra dictum est.

ADDITIO. Diccbat P. quòd forte postulabatur ab episcopo vt abbate: quod esse potest, de iud. causam. Ioan. And.

Cum

Cvm terra.] Non valet consuetudo, per quam collegium ad alterius voluntatem teneatur sibi eligere prælatum. hoc dicit. Et diuiditur. Primo ponitur decisum exordium. Secundo narratio: ibi, *Sicut.* Tertio prouisio: ibi, *Quia igitur.* Et ibi tria facit primo causam reddens damnat consuetudinem. secundo statuit. & statutum declarat: ibi, *Statuentes.* tertio permittit, & permissionem determinat: ibi, *Quo facto.* Abbas Siculus.

† Cap. 6. c. tit. in 2. compilatione.

CASVS. In terra Hierosolymitana talis consuetudo in electionibus seruabatur, cum electio alicuius prælati deberet celebrari, conuentus illius ecclesiæ duas personas latenter nominabat auribus patriarchæ vel principis: vt sic esset in potestate patriarchæ vel principis alterū præficere, vel vtrunque repellere. quia ergo talis consuetudo redundabat in perniciem ecclesiasticæ libertatis, præcepit Papa illam consuetudiné penitus aboleri, statuens vt in omnibus cōuentualibus ecclesiis, forma electionis canonicæ obseruetur, vt electores cōueniant in vnum locum vbi debeat electio celebrari, & inuocata spiritus sancti gratia, personam idoneam sibi eligāt in prælatum. & si in persona quam intēdunt eligere, esset peccatum, vel si modum canonicū non seruarunt, tandiu deliberent, & in persona & in modo, quousque personā idoneam inueniant, & modus canonicus conseruetur, & vacanti ecclesiæ consulatur: quo facto, persona electa presentetur patriarchæ vel principi, vt suum præstet assensum, sed propter hoc non debet electio impediri. Not. quòd ius eligendi in collegiata ecclesia pertinet ad ipsum collegium. Item laici non debent interesse, nec vocé habere in electione prælati. Item consuetudo contra ecclesiasticam libertatem extirpanda est, & mala consuetudo est resecanda.

† In antiqs etiam grauē perniciem.

† Concor. authent cassa & irrita C. de sac. sanc. eccle.

† Alias, congrua.

a ¶ *Terra.*] Scilicet Hierosolymitana.

b ¶ *Funiculus.*] Id est portio.

c ¶ *Consuetudinis.*] Nota consuetudinem contra libertatem ecclesiæ non valere. de hoc dicitur supra de consu. c. 1. & vlt.

d ¶ *Conuentualibus.*] Ideo dicit, conuentualibus: quia vbi est vnicus sacerdos, patronus debet eligere. infra de iur. patr. nobis. & 16. q. vlt. decernimus.

e ¶ *In quo.*] Scilicet in ecclesia cui præesse debet in capitulo secūdum consuetudinem loci illius, si commode fieri potest: alias vbi melius obtulerit se facultas. 23. dist. in. in nomine domini.

† 12. q. 2. Præceptum. & infra eo. qđ sicut.

¶ Glo. seq. obiicit, ponit quatuor solutiones, & approbat vlti.

f ¶ *Diligentiam.*] Hic sumitur arg. quòd eligentes possunt alium eligere prima electione non reprobata per superiorem. Sed contra. supra eod. cum in cunctis. & infra eod. innotuit. & supra eo. considerauimus. infra de concess. præben. c. post electionem. Quod hic dicitur, sic potest intelligi. diligentiam inquisitionis apponant, & c. non alium eligendo statim, sed quærendo aliquem idoneum, quem eligant alio reprobato, & hoc intelligitur post reprobationem alterius, vel cum sub ea conditione eligunt si primus non obtinuerit. arg. 85. distinctio. archidiaconum Florentinum. Et secunda electio expirabit prima obtinente, sicut fit in substitutione. C. de impub. & alius substi. post aditam. arg. ad hoc. 61. dist. studij. Et loquitur de ignorantibus vitium electi, & diligentiam adhibentibus, aliàs priuarentur ipso iure potestate eligendi. supra eod. cum in cunctis. & supra eod. innotuit. & ita scripsit hic Iau. Hodie vero non valet electio per vota conditionalia: vt in decre. Inn. 4. infra eo. l. quæ incipit, in electionibus. [lib. 6.] Sed videtur ex ipsa littera quòd alius sit intellectus. Et littera sic exponitur quòd in persona scilicet eligenda de qua inter electores fit mentio ad eligendum, & nominata ante electionem factam, vel in electionis modo. quia forte non interſunt omnes qui debent interesse, vel non seruatur forma secundū antiqua, vel secundum noua iura in ecclesiis cathedralibus & abbatiis, quam habes. infra eo. quia propter tandiu. in electione facta seu facienda siue in tractatu electionis: & sic tandiu deliberent & inquirant de psona idonea quousque ipsum inueniant. & tunc demum ipsum eligant, & sic satis plane sonat etiam littera. Hodie vero videretur seruanda forma etiam in conuentualibus ecclesiis omnibus, quæ traditur. infra eo. quia propter. licet videatur loqui de cathedralibus ex verbis illis, ecclesiæ viduatæ: quia illæ solę dicuntur viduatæ: quia ibi dicitur vinculum coniugale cōtractum: in aliis inferioribus non ita, sed tamen hodie extēditur ad omnes. licet improprie dicātur viduatę tamē quo ad multa viduatę dicūtur ex quo prælatū nō habēt qui possit negotia illorū pro curare. & qđ sit littera ex ponēda sic, patet ex eo quòd dicit, personam nominet: quia per nominationē nō fiet electio.

¶ Idem.

¶ Per confirmationem electionis non transfertur potestas exercendi ea quæ sunt ordinis, illa enim transferuntur per consecrationem. Abbas.

CAP. XV.

TRansmissam: † & infra. Quæsiuisti quid faciendū sit tibi super eo, quod clerici tuæ diœcesis cum pro suis excessibus suspensionis, vel interdicti, vel excommunicationis sententia percelluntur, parui pēdentes eam, dimittunt ecclesias & tranferunt se ad mercimonia g laicorum: nōnulli quoque ipsorum (habitu clericali postposito h) vestes induunt laicales, & sicut laici mercatores se turpibus quæstibus implicātes, cōsimilium sibi laicorum manus associant, & correctionem ecclesiasticam per contemptum eludunt, dicentes quòd potestatem non habeas eos (nisi tibi specialiter Apostolica sedes in dulserit) corrigendi: & infra. Respondemus igitur quòd ex quo electionis tuæ confirmationem accepisti, de talibus i & consimilibus (præter ea quę maioris inquisitionis discussionem exigunt, & ministerium consecrationis desiderant) quod iustum est, & ecclesiasticæ conuenit vtilitati, statuendi habeas liberam facultatem.

† Nuntien.

¶ Inno. 3. de Cella sacti Petri &, Mutinen. † abbatibus.

¶ Qui electioni de se factæ renunciat, appellare nequit ad impediendam electionem alterius. Et electio quæ est à suspensis celebrata, non tenet.

Diuisio.

CASVS. Quidam clerici pro excelsibus suis excommunicabantur, interdicebantur, & etiam suspendebantur à quodam episcopo electo & confirmato: ipsi sententiam eius contemnentes transferebant se ad commercia laicorum, dicentes quod ipse electus eos non poterat excommunicare, vel suspendere vel, interdicere, cum nondum esset in episcopum consecratus, nisi specialiter esset ei à sede Apost. hoc indultum. consultus Papa respondet quòd ex quo confirmationem electionis accepit, de talibus & consimilibus liberam habeat potestatem, scilicet excommunicandi, suspendendi, vel interdicendi, præter illa quæ consecrationis ministerium desiderant: vnde iurisdictionem suam in ipsos libere poterit exercere. Not. quòd electus & cōfirmatus est adeptus omnia illa quæ consistunt in iurisdictione, sed in consecratione cōsequitur omnia quę pertinent ad episcopalē dignitatē.

Concor. tex. in auth. vt ij quod §. quandoque coll. 6.

g ¶ *Mercimonia.*] Quod non licet, ante clericatum bene licebat. 88. distinctione fornicari. & 31. distinctione, lex continentiæ.

h ¶ *Postposito.*] Vnde ipso facto priuilegium clericale perdere debent. nec ab ecclesia debent defendi. infra de vita & hone. cle. cap. vlt. quia indignum est illis ab ecclesia subueniri, per quos constat scandalum in ecclesia generari. infra de cleri. vel mo. c. sacerdotibus. & hoc est verum post admonitionem: vt infra de vi. & ho. cleric. ca. vlt. & infra de senten. excom. in audientia. & in parte decisa præmittitur de admonitione.

ADDITIO. Et sic est intelligendū quod hic dixerat Innoc. eos q tales percutiunt, excōicatos non esse, quod reprehendebat Abb. Io. And.

¶ Glo. seq. exprimit quædam quæ sunt ordinis, & quædam quæ sunt iurisdictionis.

i ¶ *De talibus.*] s. pertinentibus ad iurisdictionem, puta sicut est indicare,

† Nam si nihil de cōtingentibus o-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicare, excommunicare, corrigere, iuramenta exoipere à vasallis, confirmare, inuestire, beneficia conferre, & consimilia quæ cõsistunt in iurisdictione. supra eo nostri infra de transla. cap. 1. hæc omnia in confirmatione consequitur electus: ea vero quæ sunt ordinis, sicut clericos ordinare, chrisma conficere, depositio clericorum, benedicere virgines, & ecclesias & altaria cõsecrare, & similia cõferuntur in consecratione episcopali. infra eod. quòd sicut. 6. præterea. & 68. dist. quamuis corepiscopis. & arg. infra de transla. inter corporalia. quia ante consecrationem quasi vidua dicitur ecclesia propter huiusmodi: vt ibi dicitur. & sic iure communi poterat illos clericos corrigere ac punire. B.

CAP. XVI.

CVm† inter R. seniorem & R. iuniorem super abbatia Scaphusen. quæstio verteretur, & infra: Bonæ memoriæ Cel. præd. noster prædictum R. seniorem sententiam cum instantia postulantem, ad componendum coegit [a] inuitum: & sic abbatiæ renuncians, de manu eius custodiam & prioratum recepit, ab eo dum viueret [b] possidendos: cui ordinationi licet consentiret inuitus, [c] domum tamen reuersus (aduersariis compositionem ipsam nolentibus obseruare) non potuit quæ concessa sunt obtinere: & infra. ¶ Nos attendentes quòd ex consensu compositionis rece

† Cap. 1. c. tit. in. 3. com pilat.

Cum inter.] Primo narrat factum, secundo definit articulum de quo constabat: ibi, *Nos attendentes.* tertio ibi, *Sane.* illud de quo nõ constabat, definiendum committit Abbas. Siculus. Hæc decret. fuit prima in tertia compilatione in titu.

CASVS. Vacante abbatia Scaphusen. electus fuit in abbatem R. senior cui electioni monachi quidam se opponere curauerunt, scilicet R. iunior, & quidam alij: super hoc fuit causa commissa diuersis iudicibus. demum causa ad sedem Apo. est delata. cum dictus R. senior cum instantia sententiam postulasset, Celestinus Papa ipsum R. ad componendum coegit inuitum, & sic abbatiæ renuncians, de manu Celestini custodiam & prioratum eiusdem monasterij recepit dum viueret possidendos, & idem R. tali ordinationi consensit, & sic domum reuersus compositionem illam aduersarij sui noluerunt habere ratam, & sic obtinere non potuit quæ sibi per Celestinum concessa fuerunt: immo aduersarij ipsius, in eum manus iniecerunt temere violentas, & euadens manus illorum ad se. Apo. appellauit. Legatus quidam, qui erat in partibus illis, propter illos alióque excessus suspendit monachos, ac monasterium interdixit: ipsi tamen non obstante sententia ipsius, diuina promptius quàm ante celebrabant, & post appellationem ab ipso R. seniore ad se. Apo. interpositam, dictum R. iuniorem in abbatem elegerunt, cui episcopus illius diœcesis munus benedictionis contulit. & sic interũ R. senior & R. iunior pro causa ista ad se. Apo. accesserunt coram Innocentio. petebat dictus R. senior electionem factam de R. iuniore cassari: vtpote factam post ipsam appellationem ab ipso seniore ad sedem Apo. interpositam. & electionem primo de ipso factam confirmari, cum monachi compositionem, quam Celestinus fecerat, noluerunt approbare. Papa dicebat electionem factam de R. iuniori non tenere, quia facta fuerat à suspensis, & de suspensa persona. dominus Papa his & aliis allegatis considerans quòd ex consensu compositionis receptæ ab ipso seniore, ius quod sibi ab illa electione competebat amisisset, & ideo appellare non poterat ne monachi ad electionem procederent: quia non solent audiri appellantes nisi quorum interest. decreuit Papa appellationem illam legitimam non fuisse. vnde non potuit impediri electio per eam. præterea præpositus & capitulum Constantien. significauerunt per litteras suas domino Papæ de interdicto posito allegato. & episcopus significauit quòd idem munus benedictionis impendit. Ista duo videntur contraria. quia vel scriptura capituli contradicit facto episcopi, vel factum episcopi obuiat scripturæ capituli. præterea probatum non fuit quòd R. iunior electus fuerit ab interdictis, & ideo Papa non potuit electionem irritare. Vnde Papa committit causam quibusdam abbatibus, vt si constiterit quòd à suspensis electio facta fuerit, ea cassata omnino, & condigna satisdatione recepta, & sententia suspensionis & interdicti relaxata, monasterio de persona idonea consulatur. Not. quòd per compositionem renunciat quis suo iuri. Item qui semel renunciat suo iuri, postea non potest redire ad illud. Item non auditur appellans nisi cuius interest. Item hic habes quòd vna præsumptio aliam non elidit. Item electio de suspensis & à suspensis facta non tenet.

[a] ¶ *Coegit.*] Quia ius eiusdem forsitan magis vacillabat quàm alterius partis. nec poterat sine magnis sumptibus finem imponere liti, immo certe ipse idem si dubitaret vel diffideret de iure suo, debebat renunciare liti. supra de post. bonæ. & infra de simo. per tuas. nec dolum facit qui rem deserit, vt litem effugiat. ff. de ali. iudi. mu. causa fa. item si. §. 1.

[b] ¶ *Dum viueret.*] Licet enim prioratus non sint monachis confirmandi. infra de confirma. vti. vel inuti. porrecta. si tamen electi canonice fuerint: non sunt remouendi sine causa. infra de statu mona. monachi. & de hoc nota. in illa decreta. porrecta.

[c] ¶ *Inuitus.*] Et sic factus est volens, quia coacta voluntas est voluntas. 15. q. 1. merito. 23. q. 4. displicet.

ADDITIO. Immo prout in integra continetur ipsum R. seniorem verberauerunt: propter quod fuerunt interdicti à quodam Cardinali, vt in littera continetur ipse vero R. nihilominus appellauit ne eligerent, & tamen elegerunt aduersarium suum, scilicet R. iuniorem, qui fuit ab episcopo loci benedictus, ideo appellatio eius non tenuit: quia renunciauerat iuri suo.

[3] In integra non dicitur verberauerunt, sed qđ in eum, manus iniecerunt violentas,

¶ *Glo. seq. obiicit. ponit opinionem quam reprobat, & soluit: & ad duas decre. contrarias respondet.*

[d] ¶ *Ex consensu compositionis receptæ ius.*] Sed nonne eo ipso quod alij non seruabant compositionem, poterat redire iste ad ius suum pristinum? [4] Ita videtur infra de pac. cum pridem. & infra de renun. sane. & infra de iureiuran. cap. 3. & ff. de conditio. cau. da. causa non se. si quis accepto tulerit. Et si filius impugnat testamentum patris, in quo mater est instituta hæres, restituitur matri actio de dote quæ confusa erat per aditionem hæreditatis. C. de inofficioso testamento. si maritus. Et si mulier iuuetur Velleiano, restituetur actio creditori in antiquum debitorem. ff. ad Velleian. si mulieri 1. Præterea simplici pacto non tollitur actio prima. C. de transactionibus. siue. nec debet ei fides seruari, qui contra pacta versatur, nisi cum actio est odiosa. C. de transactionibus. cum moca. & nisi in criminibus. C. ad Turpillianum. l. quamuis. Sic ergo videtur quòd sua intererat appellare: vt 2. quæst. 6. non solent. Vel si actio sublata fuit, saltem danda fuit actio de dolo. C. de dolo. cum proponas. Potest dici quòd actum fuit inter partes, vt si altera pars resiliret à pacto soluta pœna ei staretur. ff. de transactionibus. ei qui fidem. Sed hoc non credo, nec hic colligitur. Vnde dicas quòd vbi compositio intercedit & pure renunciat aliquis iuri suo: postea non auditur, [5] vt hic, & infra de renunciatio. in præsentia. & septima quæstio. 1. quàm periculosum. & remittentibus actiones suas non est dandus regressus ad eas. ff. de ædil. ædi. quæritur. §. si venditor. Et not. quòd qui renũciat spirituali iuri siue beneficio pure, & sine aliquo pacto debet renunciare, aliàs simoniacum esset: quia non habbet ibi locum renunciando sub modo vel sub conditione: & inde est quod non potest redire ad primum ius. sed in transactione vel in pacto secus est: cum ibi admittatur talis contractus: do vt des, facio vt facias, vel facio vt des, vt locum non habeat in spirituali beneficio. infra de transactio. super eo. Si dicas, quare non fuit iste R. auditus super priori beneficio, sicut ibi. infra de pactis. cum pridem. & infra de renun. sane. Respondeo quoniam iste non habebat actionem ad agendũ: & nemo sine actione experitur. ff. de nego. gest. si pupilli. §. videamus. tum quia pure renunciauit, vt dictum est: tum quia recipiendo custodiam & prioratum etiam iuri suo in totum renunciauit: & quia ipse iudicis officium non implorauit sicut in illis cap. cum pridem. & cap. sane. propter quod auditi fuerunt & restituti ad agendum.

[5] Concor. l. nihil. ff. de inoffic. testa & l. prætor ff. de va. & excu. mune.

e ¶ *Præpositus & capitulum.*] Quibus forte negotium commissum fuerat, quorum litteris bene creditur. 19. quæst. 3. statuimus. & 73. dist. in nomine patris, & filij. in fi.

f ¶ *Episcopus munus.*] Hic concurrunt duæ præsumptiones, [6] scilicet factum episcopi, & scriptura præpositi & capituli, & factum legati. facto episcopi creditur. infra de re iudicata. sicut. & infra de renun. in præsentia. & secunda quæstio. 7. hoc etiam placuit. Vnde non est verisimile quod etiam suspensum & à suspensis electum benediceret vel cõfirmaret. In contrarium præsumitur ex litteris præpositi & capituli, quibus etiam creditur per iura prædicta & ita circa idem factum quãdoque habentur variæ præsumptiones. 57. dist. si quis in ægritudine. & ff. de in integ. resti. diuus. & arg. infra de præsump. litteras, ibi tamen vna præponderat alteri: hic neutra. & ideo Papa mandat inquiri de illo interdicto.

[6] Adde qđ duæ præsumptiones faciunt vnam probationẽ integram. l. fi. cum no. C. de ædi. di. Hadri. tollen.

g ¶ *Impedit.*] Quare præsumitur quòd electio illius fuit canonica.

[7] Concor. tex. in l. Arrianus. ff. de act. & obl. & in respiciẽdum. ff. de pec.

h ¶ *Præmisimus.*] De suspensione & interdicto à Cardinali positis.

i ¶ *Præiudicat.*] Sed quia nescimus vtrum istorum alteri præiudicet: ideo absoluimus reum: quia in rebus dubiis promptiores debemus esse ad absoluendum, quàm ad condemnandum. infra de proba. ex litteris. & infra de fid. instr. inter dilectos. [7] in fi. hic secus factum fuit.

ADDITIO.

ADDITIO. Quia nondum erat renunciatum in causa, vel ne per surreptionem, & c. secundum Vin. & Abb. & hoc cessat quod opponitur q̃ debuit confirmare, ex quo non poterat infirmare. Io. And.

[2] ¶ *A suspensis.*] supra de cõsue. cum dilectus. vbi de hoc satis dictũ est.

[b] ¶ *Cassata.*] id est, cassa nunciata quia suspensi eligere non possunt.

[c] ¶ *Consulatur.*] Intellige, q̃ per capitulum fiat electio, ex quo non dicit per quos. si enim Papa voluisset monasterio per alios prouideri, illud mandasset: sicut fieri consueuit. Vnde mandat illos primo absolui à sententiis suspensionis, vt postea eligere possint: & R. seniori restituti fuerunt custodia & prioratus: vt continetur in integra.

† Pentiecõ.

Qualiter.] Primo ponitur decisum exordium. Secundo factum ibi, *Verum.* Tertio electionis cassatio: ibi, *Postquam.* Abb Siculus.

† Cap. 2. c tit. in 3. com pilatione.

CASVS. Ecclesia Pennen. vacante canonici quendam in suum episcopum elegerunt. Ille electus confirmatione nondum habita, cœpit administrare. electio ista fuit præsentata domino Papæ, vt eam confirmaret. Papa examinato electionis processu, percepit quòd prædictus electus administrauit non habita cõfirmatione, recipiẽdo à clericis & laicis iuramenta fidelitatis, non attendens quòd nemo debet sibi honorem assumere, sed qui vocatur à domino tanquam Aaron. Vnde Papa electionem de ipso factam penitus cassauit. Not. q̃ nullus debet administrare ante confirmationem. Item cassato principali, & omnia accessoria cassata intelliguntur. Item propter defectum scientiæ repellitur quis à dignitate.

[1] Concor. text. in l. si diuersa. C. de transact. & in l. cum. precibus C. de præscri. 30. vel. 40. ann.

¶ *Glo. seq. allegat duas cõcor. & duo contraria, & soluit. demum ponit opi. Lau. tamen consuluit non teneri.*

d ¶ *Administrationi.*] Sic infra de præben. cum iam dudum. & infra eo. bonæ memoriæ. Sed contra infra eo. quod sicut. & c. nihil est. §. vlt. hoc ius commune, illud dispensatio, vt ibi patet, ita tamen quòd de rebus temporalibus nihil penitus alienent. Et ideo illud introductum fuit: quia si nimia subtilitate circa hoc vteremur, subtilitas in perniciem ecclesiæ verteretur. C. ad Trebellia. l. pen. & dixit hic Lau. quòd si electus ante confirmationem aliquid disposuit de rebus ecclesiæ vt saluæ essent, quia erant perituræ, & hoc non fecit tanquam prælatus, sed tanquam simplex canonicus, non videtur ob hoc administrasse, & ei non debet nocere. ff. de acquiren. hæredita. pro hærede. & C. de tu. qui non satisde. tutor. & lege in dubium.

[6] Adde qđ duæ præsumptiones faciunt vnam probationẽ integram. l. fi. cum no. C. de ædi. di. Hadri. tollen.

[1] Cautius tamen faciet si abstineat, si est aliquis alius qui hoc facere posit: quia etiam qui minimam particulam de hæreditate attigerit, administrasse videtur. ff. de acquir. hæred. si seruum. §. si quis suus. propter hoc cassata est hæc electio, & quia non erat conuenientis scientiæ.

e ¶ *Conuenien.*] Bene dicit conuenien, quia sufficit quòd sit conuenientis scientiæ, licet non sit eminentis. infra eo. cum nobis olim.

¶ *Glo. seq. allegat tres concor. & duo contraria, & soluit.*

f ¶ *Quicquid ex ea.*] C. de legi. non dubiũ. 12. q. 1. alienationes. 20. dist. c.

[7] Concor. tex. in l. Arrianus. ff. de act. & obl. & in respiciẽdum. ff. de pec.

f ¶ *Quicquid ex ea.*] C. de legi. non dubiũ. 12. q. 1. alienationes. 20. dist. c. vlt. Argum. contra. 3. q. 7. c. infamis. §. tria. & §. verum. & infra de iure patro. consultationibus. Hoc intelligitur cum credebatur ius habere patronatus.

[8] Et tutor ante innentarium administrate non potest, tamẽ tunc id gerit quod nec modicã dilationẽ. ex pe ctat. ff. de ad mi. tut. tutor qui repertorium. 1. rũ. & §. 1. secũdum Ho. Io. And.

ij *Cum inter vniuersas.*] Qui vocant ad electionem canonicum non vocandum, illum expectare tenentur, nisi per Papam absoluantur, & periculum sit in mora. h. d. secundum lecturam glo. Primo decisse ponit supplicationem capituli, quam iustificat. Secundo causam reddens illam admittit, & capitulum instruit: ibi, *Quia vero.* Abbas Siculus.

CASVS. Archiepiscopus Capuanus apud Panormũ diem clausit extremum: Decanus Capuanus, & quidam alij cum ipso archiepiscopo apud Panormum manentes intimauerunt capitulo Capuan. de morte sui pastoris, mãdantes capitulo quòd sine ipsis ad electionem non procederent. capitulum hoc intellecto misit suum nuncium ad decanum & alios qui erat Panormi. 12. dierum eis terminum assignantes, infra quem post litterarũ receptionem iter arriperent redeundi. hoc totum significauit capitulum Capuan. domino Papæ. & super hoc Papa scribit capitulo capuano dicẽs: quãuis ecclesiastica constitutio non exigat, vt canonici tam remoti ad electionem pastoris vocentur, & illi præcipue qui mortem pastoris antequam capitulum præsciuerunt, quia tamen mora periculosa est in electionibus, & sæpe damnosa, scribit Papa capitulo Capuano vt inuocata spiritus sancti gratia personam idoneã per electionem canonicam sibi prouideant in pastorem, transmittentes ad sedem Apostolicã nuncios, quibus vice regia petant assensum: & gratiam confirmationis Apostolicę requirãt. Not. q̃ illi canonici qui sunt multum remoti, & qui sciunt mortem sui prælati, non debẽt vocari ad electionem: quia & ipsi venire tenentur ad ecclesiam suam ordinandam. Item not. quòd mora in electionibus est damnosa. Item. not. quòd aliquis exercet duplex officium.

† Cap. 3. c. tit. in. 3. com pilatione.

[2] Et fecit hoc forte Papa pro bono pacis 90 dist. statuendum secundum Vin. & Io. Joan.

[3] Et fecit hoc forte Papa pro bono pacis 90 dist. statuendum secundum Vin. & Io. Joan.

g ¶ *Ad decanum.*] Not. quòd absente decano potest electio fieri, licet sit honorabilior pars capituli. infra de concess. præbenda. post electionem.

h ¶ *Nominare.*] Et male mandauerũt, vt sequitur: quia eos expectare non tenẽtur: vt ¶. dicit: quia periculosa est mora.

i ¶ *Dierum.*] 20. miliaribus pro dieta computatis. ff. de verbo. signifi. l. 3. & fi. si quis cautioni. l. 1. & supra de rescrip. nonnulli. vbi de hoc satis dictum est.

¶ *Glo. seq. arguit ad quæstionem de quàm remoto, &c.*

k ¶ *Remoti.*] A quàm remoto loco absentes vocandi sint, colligitur ex tribus, quia vocantur à tam remoto loco quantum est à Mediolano vsque ad Genuam. 63. dist. quanto. sed non debẽt vocari à tam remoto loco quantum est à Capua vsque ad [2] Palermum: vt hic dicit. & quia vocandi sunt vbi sine periculo vocari possunt. infra eod. quod sicut. §. fi autem. Sed videtur quòd omnes qui sunt in eadẽ prouincia, sint vocãdi: cum illi præsentes dicantur. [3] C. de præscri. lon. tem. l. vlt. & infra eodem coram. aliàs non valet quod faciunt præsentes. infra eod. quod sicut. & c. bonæ memoriæ. Quod omnes de prouincia sint vocandi, habes infra eod. in Genesi. In huiusmodi vocationibus pro electionibus faciendis credo quòd standum sit potius consuetudini: vt dicitur in illa decre. in Genesi. quæ dicit, quòd de toto regno Franciæ vocantur ad electiones de consuetudine generali. In aliis negotiis ecclesiæ sufficit quod facit maior pars præsentiũ. 10. q. 2. hoc ius. dum modo maior pars, siue duæ, siue tres sint præsentes. ff. quòd cuiusque vni. plane. & l. nulli. nec vocantur absentes in talibus: vt ibi, hoc ius. Ber.

A quam remotis locis vocati possint absentes ad electionem.

[2] Panormi.

[3] Quoad ꝑ scrip. lon. i. tẽporis. Ioã. And.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem, an ciẽtes ecclesiam vacare, &c.*

l ¶ *Cognouerunt.*] Vnde vocari non debuerunt: quia fi sciuit, certiorari non debuit. ff. de actionibus empti & vendi. l. prima. in fine. vnde statim debebant venire ad tractandum de communi vtilitate. C. decur. curiales 2. lib. 10.

[4] Curiales extra terminos propriæ ciuitatis venire per iudices prouinciarum non coguntur ni si publica ue cellitas exigat. Io. And.

[4] Item nec ille est expectandus qui procurat ne ad eum citatio veniat. quia laritat. arg. ff. de euict. si dictum. §. si præsente. & infra vt lite non contestata. quoniam frequenter. §. 1. credo tamen quòd vocandi sunt: dummodo sint in tali loco vnde sint vocandi: licet sciant ecclesiam vacare.

¶ *Glo. seq. alleg. concor. & signat contrarium.*

m ¶ *Reuersi.*] Sicut quidam sunt reuersi, sic alij poterunt redire. 23. q. 4. displicet. circa princi. Arg. contra. ff. de arbi. si cum dies. §. penulti.

ADDITIO.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ADDITIO. Arbiter assidet loco quo vna pars potest honeste venire, alia non. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. quærit, alleg. pro & contra. ponit opi. Io. & soluit distinguendo.*

a *Assumatis.*] Aliis absentibus, & tamen miserant pro illis vt ad faciendam electionem cum eis venirent. Sed pone quòd non habuissent isti mandatum à Papa ad eligendum: nunquid poterant isti eligere ante terminum præfixum illis absentibus quos vocauerant? Videtur quòd sic. arg. huius c. quia non tenebantur vocare illos: vnde possunt mutare voluntatem sine aliorum præiudicio. ff. de reg. iur. nemo. à contrario sensu, cum eorum non interfit. ff. de condi. ob causam da. si pecuniam. & ff. locati. l. penult. & infra de depo. c. 2. §. 2. & ff. depositi. l. 1. §. penult. & infra de preca. c. fin. & infra de institu. cum venissent. Præterea hoc faciebant de gratia. ergo possunt illam reuocare quandocunque volunt. supra de postu. bonæ memoriæ. quia ius nó videtur acquisitum, ‡ infra de verbo. sign. abbate. & 10. quæst. 3. quia cognouimus. Sed contra videtur: quia ex quo admiserunt il'os vocando ad electionem, iam non possunt reuocare. infra eodem. cum Vvintoniēsis. & infra de his quæ fi. à præla. cap. vlt. vbi de hoc. & ff. de ser. rust. prædi. Per fundum. Ex eo quòd nolunt procedere ad electionem sine illis, confitentur se hoc non posse facere eis exclusis. infra de offi. dele. cum super, & res de facili ad suam naturam reuertitur. ff. de pact. si vnus. §. quòd si non totum. Præterea gratia concessa semel intempestiue reuocari non potest. infra de commo. c. vnico. & ff. de commo. incommodato. §. sicut. cum non decipi, sed adiuuari beneficiis nos oporteat: vt in proximis iuribus. In casu isto dixit Ioan. quòd bene possunt eligere, cum eos vocare non tenerétur. Mihi videtur quòd ex quo illos vocauerunt, tenerentur illos expectare vsque ad terminum statutum: & hoc dico dummodo ex tali expectatione præiudicium ecclesiæ non contingant, vel damnum aut periculum. Si vero mora periculum induceret, non obstante tunc illa vocatione possunt eligere: & hoc videtur sonare littera illius c. ibi, quia vero mora, &c. Et quòd isti processerunt in capitulo præsenti, hoc fuit, quia Papa eis mandauit, & quia periculum timebatur vel imminebat ex mora.

† tamen.

† Vide l. fi. §. fin. ff. ad l. Rho. de iac & in l. quote. ff. si cer. peta.

‡ Sicut in precatio. infra, de precatis. Ité si diceres esse mandatū. Insti. manda. §. recte secū cum Cōpo. Io. An.

† Cap. 4. c. vt. in 3. compilatione.

Quia vero† mora longior est in electionibus valde suspecta, immo sæpe damnosa,† mandamus quatenus inuocata spiritus sancti gratia, personam idoneam per electionem canonicam concorditer assumatis [a] ad regimen Capuanæ ecclesiæ, consequenter ad audientiam nostram nuncios idoneos transmissuri, per quos à nobis vice regia[b] postuletis assensum, & Apostolicæ confirmationis gratiam requiratis.

¶ Idem archi. & capitulo Capuano.

¶ *Non debet inspici an post appellationem, sed an contra fuerit electio celebrata. Et penes vocantes quibus competit vocandi potestas remanet ius eligendi. si vocati venire contemnunt. Et ad officium confirmatoris spectat examinare electum, etiam nemine opponente. Et nisi electus doceatur legitimæ ætatis & litteraturæ, habetur pro non legitime electo.*

CAP. XIX.

CVm† nobis olim de obitu

† Vm nobis olim.] Diuiditur. Primo ponitur allegatio contra electum. Secundo: ibi. *Sed contra.* allegatio pro electo. Tertio: ibi, *His igitur*, ipsius examinatio. Quarto: ibi, *Nos.* procurationis commissio. Abbas. Siculus.

CASVS. Recepto à capitulo Capuano mandato prædicto, canonici conuenerunt in capitulo ad tractandum de electione pastoris: archidiaconus cum quibusdam suis sociis appellauit ne fieret electio nisi canonica secundum tenorem mandati Apostolici, & statim recessit: Alij qui remanserunt in capitulo, archidiaconum & alios ad capitulū reuocauerunt, vt secundum tenorem mandati Apostolici procederent ad electionem, & cum nollent redire credentes potestatem eligendi ad se deuolutam fuisse, quendam subdiaconum domini Papæ in archiepiscopum elegerunt, cum ista essent ad Papam delata, Papa auditis allegationibus vtriusque partis super hoc scripsit cap. Capuano dicens: cum autem constat appellationem fuisse interpositam ne fieret electio nisi canonica, videri poterat quòd medio tempore nihil potuit nec debuit innouari: & ideo talis electio erat iudicanda penitus irrita & inanis post appellationem legitime factam. Sed contra hoc sic poterat responderi, cum appellatum fuisset non vt nulla fieret electio, sed vt fieret canonica, si canonica electio fuit postmodū subsecuta, nihil contra formā appellationis, sed potius secundum ipsam processum fuisse: & ideo non erat electio aliquatenus irritanda. Præterea cum post appellationem archidiaconus recessisset, & alij eum reuocassent, ipsi autem noluerunt accedere, alienos ab electione se feciste videntur, propter quod contra electionem nihil posse opponere videbatur. His igitur & aliis allegatis, quamuis contra personam electi nihil obiectum fuisset: quia tamen (vt dicit Apostolus.) Nemini manum cito imponas: diligenter debet inquiri quæ circa personam electi sunt requirenda: vnde de literatura eius præcepit dominus Papa inquirere: & licet non eminentis scientiæ, verum sufficientis est inuentus, sicut didicit ab his qui eum cognouerunt, de ætate tamen veritatem non potuit scire, an scilicet annum xxx. attigigisset. Vnde volens personæ & ecclesiæ pariter prouidere, & rationes ac canones obseruare, præfatum subdiaconum concessit in procuratorem ecclesiæ Capuanæ, committens eidem liberam administrationem tam in temporalibus quàm in spiritualib⁹. Nota quòd si talis appellatio interponatur ne fieret electio nisi canonica, electio canonica non impeditur. Item qui vocati ad electionem nolunt venire, eligendi potestatem amittunt, & ad alios deuoluitur. Item superior habet ex officio quòd debet inquirere de impedimento electi, & de omnibus per quę electus, & electio reprobentur, licet contra electum & formam electionis nihil obiiciatur. Item qui non impleuit tricesimum annum, non potest eligi in episcopum, sed dari procurator.

& infra. Cum autem constaret interpositam fuisse appellationem ne fieret electio, nisi canonica, videri poterat quod potest eam medio tempore nihil debuit innouari: [c] vnde talis electio iudicāda erat irrita & inanis, vtpote post appellationem canonice interpositam, attentata. Sed contra, cum appellatum fuisset, non vt nulla [d] electio fieret, sed vt fieret canonica: si factum electionis canonicæ fuerit subsecutum: non vtique contra formam appellationis huiusmodi, sed magis secundum eam videbatur esse processum: & † ideo licet post appellationem, non tamen contra eandem fuit electio celebrata, propter quod non erat aliquatenus irritanda: & infra. Item cum post appellationem emissam archidiaconus cum suis fautoribus chorum exiisset, & vos illos vt interessent electioni faciendæ vobiscum curassetis [e] solicite reuocare, (quoniam ad electionem faciendam accede-

† In aliquot vetustis ita: & ideo licet post appellationē nō tamē cōtra fuit eadē electio celebrata.

¶ *Innouari.*] Hoc allegando dicit, quia non extenditur appellatio, nisi ad ea quæ illegitime fiunt, & illa sola cassat: arg. infra de resti. spo. audita. & supra de rescrip. causam. secus est in denunciatione noui operis. infra de no. ope. nuncia. c. 1. & 2.

d ¶ *Nulla electio fieret.*] Talis enim appellatio non valet ne id fiat quod edicto perpetuo cauetur. 25. q. 1. quæ ad perpetuam. ff. de appellatio. recipien. vel non. l. vlt. quoniam publicæ vtilitatis interest, vt fiat electio. ff. de noui operis nunciatio. de pupillo. §. si quis riuos. & infra de his quæ fiunt à maio. parte cap. ex ore. in fin. supra eodem, cum inter R.

¶ *Glo. seq. quærit, alleg. pro & contra. ponit opinionem Ioan. & soluit.*

e ¶ *Reuocare,*] Nunquid eo ipso quòd admoniti nolunt redire, qui præsentes sunt possunt eligere? Videtur quòd sic. argu. hic. & infra eo. quòd sicut. §. si autem & arg. supra de postulat. bonæ memoriæ. & infra de testibus. in nomine domini. 65. distin. si forte. infra de offi. deleg. cum super maxime cum mora in talibus sit suspecta. supra eod. cap. proxi. & argu. ff. de administrat. tuto. tutor qui. §. 1. & ibi vnus tutor alium non expectat. & infra vt lit. non contest. quoniam frequenter. §. 1. argu. C. de diui. tute. l. 1. in fin. & contra videtur quod teneantur expectare vsque ad finem trium mensium. argu. 2. quæst. 6. cap. ei qui. §. appellatore. infra de offic. deleg. consuluit. & 16. quæst. . placuit. Sæpe vocandi enim sunt ad electionem. 63. distin. plebs. & reus absens debet expectari vsque ad finem triennij. C. de iudi. properandum. §. huiusmodi autem scientia. argu. ff. de excu. tuto. non tantum. & ff. de verbo. olig. insulam & ita expectabunt vsque ad finem quousque eligere possint. Dicit Ioan. quòd præsentes procedere possunt circa finem trium mensium non præcipiti festinatione, sed moratoria cunctatione. argu. ff. de admi. tute. tutor qui. §. 1. & infra de offi. deleg. consuluit. Hoc non credo, immo dico quòd si maior & sanior pars vult procedere ad electionem, potest: vt prouideant ecclesiæ viduatæ. supra cap. proxi. si vocauerint alios præsentes vel absentes, statuto ei termino competenti intra quem conuenienter possint venire: & si non venerint, & assignauerint iustam causam quare non veniant, alij possunt postea ad electionem procedere, vel quia debet venire, vel iusta de causa impeditus, constituere aliquem de collegio procuratorem

‡ Adde cor in l. nulli. C. de decur. lib. 10.

cessit terminō competenti intra quem cōuenienter possint venire: & si non venerint, & assignauerint iustam causam quare non veniant, alij possunt postea ad electionem procedere, vel quia debet venire, vel iusta de causa impeditus, constituere aliquem de collegio procuratorem cui vices suas committat. ĵ. eod. quia propter. & est rō: quia mora in talibus est periculosa valde. ĵ. eod. c. proxim. & ĵ. vt lit. non contest. quoniam. §. 1. & præterea quod à maiori parte capituli fit, debet valere, nisi minor aliquid ostenderit rationabile. ĵ. de ijs quæ fi. à maio. par. cap. cum in cunctis. & sic etiam obseruatur, & hoc idem dicitur hic.

1. Timet. 5. §.

a *Alienos.*] Ex quo nolūt venire vocati, potest procedi sine aliis: vt dictum est. arg. infra de offi. iudi. deleg. cap. prudentiam. §. adijcimus.

b *Manum.*] 78. distin. quid est manus cito. & 24. dist. §. 1.

Glossa sequens arguit de facto suppleri, &c. & remittit, ponens hic specialitatis causam: & dat simile.

c *Ex officio.*] Nota hic argu. quòd iudex potest supplere etiam de facto: quia Papa supplet hic de facto. Quando in causis iudex debeat supplere & qualiter, dictū est ĵ. de postula. præla. bonæ memoriæ 1. sed in isto casu illud teneas: quia & si nihil obijciatur electo: ille qui confirmat electionem, debet inquirere de modo electionis, an sit canoni ce facta, de persona etiā electi, an sit idonea. ĵ. eod. venerabilem. & 28. distin. priusquam. vbi de hoc. alias si cōfirmaret indignum, ipse puniretur, & promotus debet repelli. ĵ. eod. tit. nihil est. & de omnibus talibus debet ex officio suo inquirere, cum sua interfit, ne puniatur.

Iudex etiam de facto supplere potest.

Qui confirmat electionem, de electo & modo eligendi inquirere debet.

Item & si in alio casu ex officio suo iudex supplet etiam de facto. ĵ. de except. exceptionem. in fin. & c. pia. eo. tit. [lib. 6.] & quos prohibet prætor, in totum prohibet, etiam si non opponatur. ff. de postul. quos prohibet. & in alio casu. ff. de pet. hær. l. vlt. secundū opinionē Pla.

Abditio videtur hæc non glossa Bern.

d ¶ *Litteraturæ.*] In prælato requiritur non solum litteratura, sed etiam quòd sit solicitus, & prudens in temporalibus. 39. distin. Petrus. Quæ scientia exigitur in episcopo, habetur 23. distm. qui episcopus. & 38. distin. quæ ipsis. & c. omnes psallentes. tamen conueniens scientia toleratur in ipso, vt hic dicit, & argu. ad hoc. ff. de ædil. edict. scienda. §. illud. & l. si quid venditor. §. venditor. & eminens scientia bene est desideranda in prælato, & competens toleranda: quia multa scientia inflat: sed eius imperfectum supplet perfectio charitatis. ĵ. de renun. nisi cum pridem. §. pro defectu.

ADDITIO. Facit illud actum 26. dum Festus ad Paulum ait: Insanis Paule, multæ te litteræ ad insaniam conuertunt.

Hæc glossa & sequens vsque ad verbum, procuratorem. nō sunt Bernardi, nec habētur in veteribus libris.

e ¶ *Rationes.*] Ideo dicit rationes: quia voluit seruare vrgentem necessitatem & euidentem vtilitatem ecclesiæ Capuanæ.

f ¶ *Canones.*] Ideo dicit, canones: quia non potuit sibi constare de ætate xxx. annorum, quæ debet esse in quolibet episcopo ordinādo. ĵ. eod. tit. cum in cunctis. sed videtur quòd electio valere non debet, vt puta facta de homine non plenæ ætatis. in c. cum in cunctis. Solue, nihil fuit obiectum electo, vt dicit ĵ. nec iudex debet cognoscere nisi de his quæ in iudicio deducuntur. Vel dic quòd hæc decre. non continet ius in eo quod iste confirmatur, sed est quædam prouisio: quod patet ex eo quod dicit; nos ecclesiæ pariter & personæ prouidere volentes, &c.

Glo. seq. quærit & soluit. ponit opin. Imo.

g ¶ *Procuratorē concedimus.*] Nunquid per talia verba cōfirmat electionem? Credo quòd sic. suspendit tamen confectionem vsque ad legitimam ætatem. Inn. Papa iiij. dicit quòd non: & cum fuerit in ætate legitima, debet eligi in archiepiscopum, & Papa dispensat cū ipso: quia cùm non esset ætatis legitimæ, Papa ipsum concessit in procuratorem ecclesiæ Capuanæ, ac si esset simpliciter postulatus: alias electionem ipsius denunciasset irritam & inanem, & canonici essent eligendi potestate ea vice priuati. ĵ. eod. tit. cum in cunctis. & ĵ. eod. c. proxi. si scienter eum elegissent.

h *Liberam.*] Per illud verbum non datur ei potestas male administrandi. 21. q. 1. relatio. argu. C. de inoffi. testam. si quando. & ĵ. eo. ecclesia vestra. ad fi. Et licet prælatus procurator dicat. 12. q. 1. §. viti. & c. vlti. ĵ. de dona. fraternitatē, tamen donare potest si consuetudo est. ĵ. de dona. cæterum. & ff. de dona. filius familias. considerata consuetudine loci, & quantitate doni, vt in c. prædicto, cæterum. & ff. quod vi aut clam. l. prohibere. §. non tantum.

Cōcor tex. in l. 1. & ibi Bart. ff. de offi. procon. & in l. filius. ff. de donat. Vide tex. in l. 1. ff. de nou. oper. nunc. & l. iubemus nullam. cum l. seq. C. de sa. san. eccle.

Notuit.] Illegitimus eligi non potest, licet postulari possit. Et si eligatur, electio est nulla ipso iure. Et diuiditur: quia primo ponitur factum & electio de inhabili. Secundo allegatio pro dispensatione: ibi, *Quamuis.* Tertio electionis cassatio: ibi, *Habito ergo.* Abbas Siculus.

Cap. 5. eod. tit. in 3. compilat.

CASVS. Ecclesia Vigoriēn. destituta pastore, canonici eiusdē ecclesiæ concorditer magistrum M. archi. Eboracēn. in episcopum elegerūt: cuius confirmationem vsque in aduentum ipsius (qui absens eligebatur & insciis) distulistis: qui tandem spontanea tibi & secreta confessione monstrauit, quòd conscientia eius aliquantisper ex natalibus esset læsa: & infra. Cuius electionem capitulum petijt per sedem Apostolicam confirmari, præsentato nobis electionis decreto [k], subscriptionibus eligentium à sede Apost. petiit eandem confirmari electionem. quidam autem suffraganei significauerunt domino Papæ, quòd fuit filius cuiusdam militis ex quadam ingenua & non coniugata susceptus, & idem magister id ipsum est confessus: super hoc scribit Papa archiepiscopo Cantuarien. quòd licet canon Lateranen. concilij ab Alexandro editus, non legitime genitos ideo prosequatur, quòd electionem talium canit nullam esse: tamen non potuit legem imponere successoribus, vt cum talibus dispensare non possit, cum par in parem nō habeat imperiū, nec potestatem. multa enim in hoc casu dispensationem inducere videbantur, morum honestas, litterarum scientia, & fama personæ multipliciter approbatæ, à quibusdam etiam de fratribus dominī Papæ, qui eum in scholis cognouerant, & electio cōcorditer facta, & humilis confessio confitentis. Habito igitur diligenti tractatu super hoc, Papa intelligens quòd capitulum Vigorien. eundem magistrum non postulauerat, sed improuide eum elegerat, electionem prędictum non postulauerat, sed improuide eum elegerat, electionem prędictum canonis prædicti auctoritate cassatam, denunciauit irritam & inanem, parcendo capitulo Vigorien. quod ei non imponit pœnam expressam in canone supradicto, scilicet, quòd nō compellit eos prosequi ignorantiam quam allegant. post cassationem electionis prædictæ supplicatum fuit hoc domino Papæ, vt dispensaret cum eo: sed quia talis supplicatio nomine capituli non fiebat, eam non admisit, cum nuncij capituli ad hoc non fuerunt deputati, decernens irritum & inane quidquid ante receptionem præsentium super ordinatione Vigorien. ecclesiæ fuerit attentatum. & si Vigorien. capitulum dictum magistrum duxerit postulandum, postulationem suam procuret præsentare. Nota quòd illegitime geniti eligi non possunt, sed tātum postulari, & electio irrita est ipso iure, & eligentes scienter sua potestate eligendi priuati sunt. Item nota quòd nuncius missus ad vnam rem petendam, aliam petere non potest.

Decretū electionis quid cōtinere debet.

i ¶ *Distulisti.*] Et merito, quia nec eius electionem confirmare poterat nisi primo ipse consentiret electioni suæ. ĵ. eo. c. prox. & ĵ. de trāsl. licet. & quia debet examinari. ĵ. eo. nihil.

Glo. seq. tractat quid contineat decretum, & an sit de substantia,

k ¶ *Decreto.*] Decretum debet continere totam seriem & formam electionis, nomina eligentium, & eorum consensum, & subscriptiones cuiuslibet, in hunc modum, Ego talis canonicus talis ecclesiæ huic

electioni

Universidad de Deusto
Biblioteca

electioni interfui & consensi, & propria manu subscripsi. si scit scribere, alioquin alius pro ipso & nomine illius & de ipsius mãdato subscribere debet. ℣. de senten. & re iudica. cum inter vos. Et nomen electi debet continere, & ad quam dignitatem est electus, & quòd scriptura illa fuit facta per publicam manum, vel per duos idoneos viros ℣. de probat. quoniam contra falsam. & sigillũ capituli apponatur. & hodie etiam debet continere inquisitionem & voluntates singulorum: & publicationes, & collationem & electionẽ, ita quòd per tale decretum appareat formam seruatam fuisse. Et illud decretum secundũ quosdam non est de substantia, electionis, hodie vero, ita, est de substantia, quòd si non fiat publicatio voluntatum, & inquisitio, & collatio, & electio subsequenter incontinenti, cassatur electio. ℣. eo. Cumana eccle sia. & c. cum post petitam.

† amatri

† furtum

a ¶ *Ingenua.*]Ingenuus est is qui statim vt nascitur liber est. Instit. de inge. in prin.

¶ Glo. seq. quærit. arguit negatiue: sed cõtrarium soluit.

b ¶ *Coniugata.*]Si enim fuisset coniugata, filius esset spurius: nec posset legitimari per matrimonium sequens. ℣. qui filij sint legit. tanta. Quid si contraxisset postea cũ ea: nunquid ipse posset eligi tãquàm de legitimo matrimonio natus? Non videtur: quia non fuit de legitimo matrimonio natus. ℣. eod. cum in cunctis. Nec prodest quòd res deueniat ad æum casum, &c. tempus æũ natiuitatis videt cõsiderari debere, sicut tẽpus electionis. ℣. e. dudũ. & arg. 30. q. 5. qualis. vt ibi in virginitate desponsata, & hoc ita potest dici. Dico quòd bene potest eligi: quia matrimonium sequens 3 omnia præcedentia purgat, & ille tamquàm legitimus est habendus. ℣. qui fi. sint leg. tanta. idem dicitur in c. qualis. quia verba sunt intelligenda cum effectu. ℣. de cleri. non resi. relatum.

† Et licet forma sit de substantia: non sequitur q̃ littera testimonialis sit de substãtia. Io. And.

† Concilij Lateranẽſi. cap. 3.

† approbata,

c ¶ *Lateranen. concilii.*]℣. eo. cum in cunctis.

d ¶ *Glossa sequens recitetur per q. an. c. cum in cunctis. &c. argu. quòd sic. ponit opi. Tan. quæ distinguit, quam in altero membro reprobat. & litteræ contrariæ respondet.*

¶ *Nullam esse.*]Sic ergo patet ex eo quod dicit, innuit, nullam esse. & ex eo quòd dicit inferius, electionem ipsam prædicti canonis auctoritate cassatam, quòd canon ille ℣. eod. cum in cunctis. est canon latæ sententiæ. & ℣. eo. cum vuintonien sis. dicit Tan. quòd talis electio est nulla, & in hoc est canon latæ sententiæ, sed quantum ad aliam pœnam quæ imponitur eligentibus, non est latæ sententiæ, sed ferendæ. & ad hoc inducit ℣. eod. quisquis. & c. quia propter. Sed hoc non dico. immo quo ad omnia canon est latæ sententiæ. 4 Sed huic contradicitur quod dicit inferius, nec pœnam infligimus, &c. idest, nolumus esse infligtam: quia parcimus eis, & hoc est quod præmisit, parcentes non modicum, &c. Et illa duo cap. quia propter. & c. quisquis. in alio casu loquuntur: vt ibi dicemus. Ber.

4 Hoc probatur infra eo. si cõpromissarius. §. porro. in fin. lib. 6.

e ¶ *In parem.*]Sic 21. distin. inferior. & ff. de arbi nam magistratus. & ff. ad Trebel. ille à quo. §. tempestiuum. nisi se subijciat ei: vt ff. de iur. omn. iud. est receptum. & 2. q. 7. nos si incompetenter. nisi ratione legationis. 93. dist. præcipimus. vel delegationis. infrà, de officio delegati. fane 2.

Par in parẽ q̃n habeat imperium.

f ¶ *In scholis.*] Multum enim operatur notitia scholastica, sicut & militaris. ff. de castren. pecu. miles filiusfa. & l. si forte. in fi.

g ¶ *Reatum.*] i. defectum siue impedimentum: quia etsi non sit nota delicti, est tamen nota defectus impedientis promouendum. ℣. de pur. cau. accedens.

thronum conscendere pastoralem. ¶Habito ergo super hoc diligenti tractatu, intelligentes Vigorien. capitulum, eundem magistrum non humiliter postulasse, sed improuide potius elegisse (cũ ad obtinendum dispẽsationis beneficium procedendum fuisset, non per electionem inhibitam, sed per postulationem permissam h) electionem ipsam prædicti canonis auctoritate cassatam, denunciamus irritam & inanem: parcentes non modicum Vigorien. capitulo: quòd eis nec pœnam infligimus expressam in canone supradicto, nec probare cogimus ignorantiam i quam allegant. Et quamuis post cassationem huiusmodi nobis fuerit supplicatum, vt dignaremur cum eo misericorditer dispensare, supplicationem huiusmodi, quæ nomine capituli non fiebat, (cum non ad postulandam dispensationem, sed ad petendam k confirmationem ipsius fuerint nuncij destinati) ad præsens non duximus admittendam: decernentes irritum & inane, quicquid super ordinatione ipsius episcopatus, ante susceptionem l litterarum nostrarum fuerit attentatum. Quòd si Vigorien. capitulum eundem magistrum, propter prærogatiuam meritorum ipsius duxerit postulandum, postulationem apud sedem Apostolicam præsentare m procuret.

h ¶ *Termissam.*] Et sic patet quòd illegitimus potest postulari. de hoc dictum est ℣. de postu. c. vlti. sed non aliàs indignus, puta suspensus: vel qui suspensionem non seruauit. ℣. de postu. c. i.

ADDITIO. Ibi ex culpa factus est irregularis: hic sine culpa. 61. distin. nasci. & ibi indignus propter crimen, hic propter defectum. Ioan. And.

i ¶ *Ignorantiam.*] Ignorantia crassa & supina non excusat. ℣. de eo qui renun. epi. c. i. vnde probare debebant isti ignorantiam quam allegabant, vt hic dicitur 82. dist. proposuisti. 5 crassa fuit istorum ignorantia: quia improuide ipsum elegerunt, non requirẽtes de eius persona ab his per quos certificari potuerunt. 37. dist. s. vlti. & ℣. de reg. iur. c. penul. & ff. de iur. & fac. igno. l. regula. & ideo debebant probare diligentiã adhibitam: & sic probarent ignorantiam. hanc ignorantiam poterant probare per iuramentum. ℣. de test. præsentiũ. & ℣. de exc. pastoralis. arg. bo. ℣. de seru. c. vnico.

Ignorantia crassa.

5 Concor. l. cũ de indebito. glo. in verſi. ignorãti ff. de prob. Bart. & gl. in l. si cui. §. 1. ff. de accu. in glo. in ver. docear.

k ¶ *Ad petendam.*]Aliàs si fuissent missi ad eligendum simpliciter, bene potuissent postulasse. ℣. eo. in causis.

¶ Glo. seq. dicit hic soluũ quæstionem. in qua alleg. pro & contra.

l ¶ *Susceptionem.*] Per hoc videtur solui quæstio dominicalis qua quæritur, si episcopo depposito canonici eligunt alium antequàm recipiant litteras Papæ, quibus restituitur depositus. arg. est hic pro restituto. 8. q. vlti. c. vlti. C. de man. princ. l. vna. ℣. de præben. inter cætera. argu. contra. 7. q. 1. eos qui. ff. de decu. l. 2. ℣. de renũ. ex transmissa. & C. de nup. neque.

m ¶ *Præsentare.*]Sic patet q̃ metropolitanus non potest cum illegitimo dispẽsare, ex quo illum sibi præcipit præsentari. Arg. contra. ℣. de corpo. vitia. cum de tua. Ber.

iij *Cvm inter canonicos.*]Electus à maiori parte capituli, si est idoneus, & cõsenserit vel cõsentire velit (etsi nõ sit de gremio ecclesiæ) refutari nõ potest. Diuiditur. Nã primo factũ, & partiũ allegationes ponit. Sed o: ibi, *Discretioni.* diffiniẽdũ cõmittit. Abbas Siculus.

CASVS Vacante ecclesia Saon. canonici conuenerunt ad electionem simul celebrandam, & singuli requisiti cõmuni consensu præpositum Hasten. elegerunt: excepto S. subdiacono, qui prius appellauit ne dictum præpositum eligant morbo epileptico laborantem, pro quo alia vice tanꝫ inhabilis recusatus fuerat, nec ad aliam ecclesiam debet fieri transitus donec reperiatur idoneus in ecclesia Saonen. postmodũ archipresbyter pro parte sua: & dictus S. pro se super quæstione ista in Mediolan. archiepm cõpromiserunt: archiepis, & magistrum G. Modicen. canonicum eis dedit in epm', & etiam cõfirmauit. demũ super his causa est ad sed. Apost. delata. hæc & alia in præsentia dñi Papæ fuerunt allegata. mandat Papa quibusdã, quia constat electionem de præposito prædicto à maiori & saniori parte capituli celebratam fuisse, publicatam, & etiã subscriptam, vt electionẽ ipsam debeãt confirmare, dũmodo dictus præpositus electioni de se factæ consenserij: cũ per mutuum cõsensum eligentiũ & electi quasi coniugale vinculũ sit ꝛctum: nisi sufficienter sit ostensum eum præpositũ morbo epileptico laborare. super hoc appellatũ extitit cõtra ipsum, non obstante appellatione si qua ex aliis causis superius memoratis fuerit interposita, quæ friuolæ sunt, nõ obstante eo quod post talẽ electionem ab archiepo dicitur factum. quamuis à partib. cõpromissum fuerit in eũdem, cu electores ab electione non potuerint resilire: & idem est ac si non cõpromiserint. & si dictus præpositus nondũ electioni factæ cõsenserit, dũ tamen uelit consentire, electionem illius debeant confirmare, dũmodo morbo non laboret obiecto. Nota q̃ electio bene potest fieri de aliena ecclesia nõ obstante appellatione, si propter hoc interponatur. Itẽ nota q̃ vnus solus auditur contra factum aliorum iustam causam allegans. Item per cõsensum eligentium & electi, quasi cõiugale vinculum est cõtractũ. Item electores post factam electionẽ variare non possunt, & idem est publicato scrutinio ante electionem.

¶ *Glossa sequens not. ibi esse capitulum, vbi est maior pars, &c.*

† In aliquot antiq. ita: Placentino, & Papien. epis.

a ¶ *Capituli.*] Not. q̃ licet dissensio sit inter canonicos, & quẽdã agant ℣ alios, ibi dicitur esse capitulum vbi est maior pars: & possint constituere procuratorẽ, & ille dicetur capituli procurator: & in constituẽdo talem procuratorem non requiruntur singuli de capitulo, sed tantum illi qui sunt maior pars: aliàs committeretur falsum si singulorũ nomina ibi ponerẽtur aliis ignorantibus. j. de his quæ fi. à præla. sine cõsensu capituli, quanto. & iste procurator habebit expensas de capitulo.

Ibi est capitulum vbi est maior pars canonicorũ.

† Cap. 6. eo. tit. in 3. compilatione.

b ¶ *Epileptico.*]De quibus habes 33. dist. maritum. & c. clerici. & c. cõmuniter diffinimus.

ADDITIO. Et ibi plene not. in gl. magna. & 7. q. 2. in sum. de epilepticis & dæmoniacis, & his qui aliter vexantur, an promoueri possint, vel iam promoti ministrare debeant. Io. And.

† In aliquot vetustis ita: quod cũ essent canonici septẽ Saonẽn. qui se i capitulo receperunt, de futura, &c.

¶ *Glo. seq. recitetur per contrarium de decre. cũ dilectus.*

c ¶ *Recusatus.*]Per hoc vt q̃ crimen in modum exceptionis probatũ in vno iudicio, præiudicet in alio. arg. ℣. eo. super e. & 2. q. 1. prohibentur. licet enim crimẽ in modũ exceptionis probatũ nõ infamet. ℣. de or. cũ dilectus. in fi. tamẽ grauat eius opinionẽ. vnde inhonestum est admittere talẽ. ff. de decu. eos. & C. de adul. & si libidinem. In causa vero criminali bene repelleret testis à testimonio, si in alio iudicio esset repulsus, 1 probato eius crimine in modũ exceptionis, de quo grauata est eius opin. ℣. de testi. testimoniũ. Sed adhuc, pbãdũ est, ipsum morbo epileptico laborare: quia nõ constabat illum sic fuisse repulsum per illam allegationẽ. sed si de hoc cõstaret, nõ deberet amplius eligi. arg. ℣. de postu. gratũ. vbi cassatur electio illius, seu postulatio secundo facta, quæ primo cassata fuit propter vitium personæ: vt ℣. eo. super eo.

1 Adde etiã si adhuc pendet causa de falso. l. 3. §. lege Iul. ff. de test. Bar. in l. Barbarius. ff. de off. prætо.

¶ Glo. seq. quærit, ponit opi. Lau. secundo Vincen. & Io. tertio Tãcredi, quam approbat, & contrariis respondet.

d ¶ *Aliam.*]Hic sumitur arg. q̃ nõ est electio facienda de aliena ecclesia quãdiu reperitur idoneus in eadẽ. Sed pone q̃ maior pars capituli & ſanior eligat de alia ecclesia, & minor de ecclesia sua: quæ illarũ prævalet? In hac quæstione dicit Lau. q̃ si duæ partes capituli eligunt de aliena ecclesia, tenet electio: quia duæ partes vicẽ totius capituli obtinent. ℣. eo. licet de vitanda. & ℣. eo. scriptũ est in Apocalypsi. vbi postulatio facta à duabus partibus præfertur electioni factæ à minori parte: quia si duæ partes capituli nõ sunt in ecclesia, non videtur capitulũ esse. ff. de decre. ab or. fac. l. 3. & ff. quod cuiusq; vniuer. plane. sed si non essent duæ partes, licet esset maior pars, & eligãt de aliena ecclesia, nõ valet electio si minor pars eligat de sua ecclesia. & sic intelligit illa iura. 61. dist. obitum. & c. nullus intuitus. 85. dist. Florentinũ. Vincen. & Io. dixerunt q̃ semper prævalet electio de propria ecclesia à minori parte facta, etiã à duobus. 2 argu. prædictorũ decretorum. & 63. dist. litteras. & C. de epis. & cleri. in ecclesiis. & ℣. de cle. peregr. c. vlt. & 7. q. 1. denique. & quod dr hic, est allegatio sed ideo hic obtinuit electio de aliena ecclesia, quia minor pars vnũ elegit. sed obstat ℣. eod. in causis. & illud dicũt propter formã mandati vt prævaleret postulatio de aliena ecclesia electioni de propria. Tan. dixit (& melius, vt mihi videtur) q̃ electio facta à maiori & saniori parte capituli prævalet vn decunque, siue de sua ecclesia eligant, siue de alia, dummodo aliud canonicum nõ obsistat: & hoc satis bene colligitur in hac decre. quia propter rationem illam quam hic allegabat S. subdiaconus friuolam

2 Secus dixerunt de vno: quia ille se nõ potest eligere, aliũ de ecclesia nõ: ex quo oẽs consenserũt in alium: sed si subtiliter aduertissent idẽ esset de duobus. Io. And.

¶ Idem Genuen. archiepiscopo, & † Placentino & Bobien. episcopis.

¶ Non possunt electores in præiudiciũ electi compromittere: sed si cõsenserit electioni suæ, vel consentire velit: non obstante laudo in contrarium lato, est confirmandus, si aliud canonicum sibi non obsistat, licet nõ sit de gremio illius eccle siæ quantumcunque ob causam à maiori parte fuerit appellatũ. & in hoc vltimo est iste textus multum notabilis.

CAP. XXI.

iij CVm † inter canonicos Saonen. super electione Pontificis quæstio verteretur, ad sedẽ Apostolicam S. subdiaconus Saonen. & I. procurator capituli a accesserunt: & infra. Proposuit autẽ procurator prædictus, q̃ singuli requisiti cõmuni assensu in Hasten. præpositũ (excepto prædicto subdiacono) conuenerunt. quo in sua duritia permanente, aliorũ cõsensus redactus fuit in scriptum publicum cõsequẽter. Cæterum pro parte altera fuit propositum ex aduerso, q̃ † cum septem essent canonici Saon. in capitulum se receperunt de futura electione Pontificis tractaturi: sed archidiacono, archipresbytero, & præposito dictum Hasten. præpositũ nominantibus, fuit à præfato S. obuiatum, asserente ipsum morbo epileptico b laborare, pro quo alia vice tãquam inhabilis fuerat recusatus c, nec ad aliam d ecclesiã debere fieri transitum, donec reperiretur idoneus in ecclesia Saon. & infra. Post hæc archipresbyter pro parte altera de rato (vt dicebat) litteris præmunitus, ipse vero S. pro parte sua in Mediolan. archiepiscopum cõpromittere curauerunt, † qui magistrum G. Modicen. canonicũ eis dedit in episcopum, & etiã confirmauit e: & infra. ¶ Dis. vestræ mandamus, quatenus cum constet electionem de præposito memorato, à maiori & saniori parte capituli celebratã fuisse, publicatam etiam & subscriptam f, si dictus præpositus eidem electioni consenserit, vt per mutuum consensum eligentium & electi, quasi coniugale g vinculum spiritualiter sit contractum: nisi sufficienter sit ostẽsum, eundem morbo epileptico laborare (super quo cõtra ipsum dicitur appellatum) vos nõ obstãte appellationis obiectu, si qua ex aliis h causis superius memoratis proponitur interposita, (cum eas friuolas reputemus) electionem confirmetis ipsius, non obstante quod post talẽ electionem, à præfato archiepiscopo proponitur esse factũ, etiam si à partibus in eũ fuerit cõpromissum, cum electores à tali electione sic resilire i nequiuerint.

† In aliquot antiq. ita: Placentino, & Papien. epis.

† Vide text. in c. continget. & ibi Innoc. hoc tit. Spec. in 11. de arb. §. restat. vet. item de sentẽtia. & ver. sed ne quid cleric°.

5 Ad idem est text. in l. quæro. §. si venditor. ff. de ædil. edi. & in l. Herennius. ff. de euict.

† Concor. text. in l. generaliter §. pen. ff. de decu.

† Concilij Lateranẽſi. cap. 3.

† Vtile per inutile

† Ecclesiæ vestræ

a ¶ *Capituli.*]Not. q̃ licet dissensio sit inter canonicos, & quẽdã agant ℣ alios, ibi dicitur esse capitulum vbi est maior pars: & possint constituere procuratorẽ, & ille dicetur capituli procurator: & in constituẽdo talem procuratorem non requiruntur singuli de capitulo, sed tantum illi qui sunt maior pars: aliàs committeretur falsum si singulorũ nomina ibi ponerẽtur aliis ignorantibus. j. de his quæ fi. à præla. sine cõsensu capituli, quanto. & iste procurator habebit expensas de capitulo.

b ¶ *Epileptico.*]De quibus habes 33. dist. maritum. & c. clerici. & c. cõmuniter diffinimus.

ADDITIO. Et ibi plene not. in gl. magna. & 7. q. 2. in sum. de epilepticis & dæmoniacis, & his qui aliter vexantur, an promoueri possint, vel iam promoti ministrare debeant. Io. And.

c ¶ *Recusatus.*]Per hoc vt q̃ crimen in modum exceptionis probatũ in vno iudicio, præiudicet in alio. arg. ℣. eo. super e. & 2. q. 1. prohibentur. licet enim crimẽ in modũ exceptionis probatũ nõ infamet. ℣. de or. cũ dilectus. in fi. tamẽ grauat eius opinionẽ. vnde inhonestum est admittere talẽ. ff. de decu. eos. & C. de adul. & si libidinem. In causa vero criminali bene repelleret testis à testimonio, si in alio iudicio esset repulsus, 1 probato eius crimine in modũ exceptionis, de quo grauata est eius opin. ℣. de testi. testimoniũ. Sed adhuc, pbãdũ est, ipsum morbo epileptico laborare: quia nõ constabat illum sic fuisse repulsum per illam allegationẽ. sed si de hoc cõstaret, nõ deberet amplius eligi. arg. ℣. de postu. gratũ. vbi cassatur electio illius, seu postulatio secundo facta, quæ primo cassata fuit propter vitium personæ: vt ℣. eo. super eo.

1 Adde etiã si adhuc pendet causa de falso. l. 3. §. lege Iul. ff. de test. Bar. in l. Barbarius. ff. de off. prætо.

¶ Glo. seq. quærit, ponit opi. Lau. secundo Vincen. & Io. tertio Tãcredi, quam approbat, & contrariis respondet.

d ¶ *Aliam.*]Hic sumitur arg. q̃ nõ est electio facienda de aliena ecclesia quãdiu reperitur idoneus in eadẽ. Sed pone q̃ maior pars capituli & ſanior eligat de alia ecclesia, & minor de ecclesia sua: quæ illarũ prævalet? In hac quæstione dicit Lau. q̃ si duæ partes capituli eligunt de aliena ecclesia, tenet electio: quia duæ partes vicẽ totius capituli obtinent. ℣. eo. licet de vitanda. & ℣. eo. scriptũ est in Apocalypsi. vbi postulatio facta à duabus partibus præfertur electioni factæ à minori parte: quia si duæ partes capituli nõ sunt in ecclesia, non videtur capitulũ esse. ff. de decre. ab or. fac. l. 3. & ff. quod cuiusq; vniuer. plane. sed si non essent duæ partes, licet esset maior pars, & eligãt de aliena ecclesia, nõ valet electio si minor pars eligat de sua ecclesia. & sic intelligit illa iura. 61. dist. obitum. & c. nullus intuitus. 85. dist. Florentinũ. Vincen. & Io. dixerunt q̃ semper prævalet electio de propria ecclesia à minori parte facta, etiã à duobus. 2 argu. prædictorũ decretorum. & 63. dist. litteras. & C. de epis. & cleri. in ecclesiis. & ℣. de cle. peregr. c. vlt. & 7. q. 1. denique. & quod dr hic, est allegatio sed ideo hic obtinuit electio de aliena ecclesia, quia minor pars vnũ elegit. sed obstat ℣. eod. in causis. & illud dicũt propter formã mandati vt prævaleret postulatio de aliena ecclesia electioni de propria. Tan. dixit (& melius, vt mihi videtur) q̃ electio facta à maiori & saniori parte capituli prævalet vn decunque, siue de sua ecclesia eligant, siue de alia, dummodo aliud canonicum nõ obsistat: & hoc satis bene colligitur in hac decre. quia propter rationem illam quam hic allegabat S. subdiaconus friuolam

4 Ac si dicat gl. si eodem iure haberet eligere & cõfirmare: tũc confirmaret eligẽdo ponit Inn. exẽplũ q̃n quis ex concessio ne vel priuilegio habet vtrũque per iura alle. in prin. glo. Io. And.

Sed hoc ideo dicit, q̃a non possunt ab ea recedere, & q̃a vinculum illud initiatũ est, & ideo quasi contractũ. infra tit. proxi. c. vlt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nio,vel superiori præsentata, non possint ab ea recedere.ſ. de postu. bonæ. vt dixi ſ.de postu.c.vlt.& penult.

ADDITIO. Dicit Innoc.q etiam in electionibus, quæ de canonicis fiunt,post illas publicatas non licet variare. 2. q. 7. nominationes. C.de appella.qui ad ciuilia.Io.And.in nouel.

a ¶ *Non compromiserint.*] Maxime supple, quia idem est ac si compromisissent. vt dicitur ſ. quia siue compromiserint, siue non, possunt mutare consensum suũ, vt dictum est.

b ¶ *Volente.*] Vt voluntas impleatur, necesse est: quia vbi est opus fãcto, voluntas non sufficit. ĵ. de eo qui mit. in poss. causa rei ser. constitutis.& ĵ. de biga.nuper.

Cõcor.tex. in l.2 §.fi.ff. quòd quisq; iur. &l. j. §. quidã Pompo.ff. de do.

Vdũ.] Prima pars ponit commissionem prius factam. Secunda : ibi, *Ipsi vero.* ponit iudicum processum.Tertia:ibi,*Cumque,* ponit vnius partis comparitionem, & alterius contumaciam. Quarta: ibi, *Gestis.* examinat processum non plene remissum,ob quam causam sub certa forma diffiniendum committit. Abb.Siculus.

† Cap. 7.eo. tit in 3. compilatione.

CASVS. Vacante prępositura Colocen. ecclesiæ xiiij.de canonicis elegerunt præpositum sanctorum Apostolorũ: sed xxiiij.præpositũ sancti Georgij elegerũt.super istis electionib⁹ fuit causa cõmissa quibusdã iudicibus sub ista forma, vt si de partiũ procederet voluntate, causam terminarent eandem : alioquin eam sufficienter instructam remittant ad sedem Apost. Iudices vero citauerunt partes ad præsentiam suam : lite contestata receperunt testes : examinauerunt eligentium conscientias,& audierunt allegationes vtriusque partis:tandem præpositus S.Georgij dixit quòd nolebat stare eorum sententiæ,vnde iudices processum causæ ad sed. Apost. destinauerunt, partibus terminum statuendo,quo deberent in præsentia domini Papæ comparere, & termino constituto,nuncius præpositi sanctorum Apostolorum accessit ad præsentiam domini Papæ.præpositus sancti Georgij nõ iuit, nec pro se misit alium responsalem.dominus Papa diligenter inspexit acta iudicum,& inuenit quòd pro præpositio sanctorum Apostolorum faciebat auctoritas,sed pro præpositio S. Georgij numerus, cum primus à xiiij.secundus vero à xxiiij. fuisset electus. contra præpositum S.Georgij fuit propositum quòd patiebatur in ordinibus, scientia, & ætate defectum:sed quia allegationes ipsius, quas coram iudicibus allegauit,domino Papæ præsentatæ non fuerunt, non potuit intelligere quid responderet ad obiecta:& sic non fuit causa sufficienter instructa remissa,& ideo ad diffinitiuam sententiam procedere nõ potuit.committit ergo causam sub hac forma, vt si notorium esset,vel constaret per ea quæ iam dicta erant,quòd præpositus S.Georgij electionis tempore pateretur defectum in ordinibus,vel in scientia, vel ætate,imponerent ei silentium super ista præpositura, non obstante ipsius absentia corporali, & præposito sanctorum Apostolorum præposituram adiudicarent:alioquin cum quasi a duabus partibus sit electus, & propter hoc appareat q bono zelo ipsum elegerint, impedimentis cessantibus ipsius præpositi S. Georgij electionem cõfirment, alterius electione cassata. Not. quòd numerus qui multum excedit, præfertur auctoritati.Item causa non dicitur sufficienter instructa,nisi allegationes vtriusque partis iudices audiuerint. Item tempus electionis debet inspici an tunc debeat electus reputari idoneus. Item ad hoc q valeat electio,tria sunt consideranda in electo,scilicet ordo,scientia,& etiam tempus,& quartum additur,vt sit legitimus.

¶ *Conscientias.*] Not. conscientias eligentium examinandas sicut conscientiam accusatoris.2.q.7.si qui sunt.

¶ *Numerus.*] Ex eo quod hic dicit in fine, colligitur quòd numerus præfertur auctoritati. ĵ. de appellat. constitutis. non enim præferenda est dignitas nisi casu numerus est par,vel in modicum excedit. ff. de pact. maiorem. & ĵ. eod. ecclesia vestra, vbi numerus non profuit. ĵ. de testi.in nostra.& de hoc dicem⁹ in illa decre. ecclesia vestra.

c ¶ *Dignitate.*] Ecce in quibus consistit auctoritas.23.dist.c.1.

Quòd si electores illius non compromiserint [a] in archiepiscopum memoratum, etiam si dictus præpositus nondum electioni de se factæ consenserit, eo tamen consentire volẽte [b] (dummodo à morbo sit immunis obiecto) vos electionem ipsius nihilominus confirmetis.

¶ Idem Prænestino episcopo Apost. sedis legato.

¶ *Electus à maiori & saniori parte capituli,si est & erat idoneus tempore electionis,confirmabitur. si autem erat indignus in ordinibus,scientia vel ætate, & fuit scienter electus:electus à minori parte si est dignus,confirmabitur.*

CAP. XXII.

DVdum† ad audientiam nostram quæstione perlata, q vacãte præpositura Colocen. † ecclesiæ, in duo se vota eligentium diuisissent:causam iudicibus duximus committendam:& infra.¶ Ipsi vero partes ad suam præsentiam conuocarunt, receperunt testes, examinauerunt eligentium conscientias[c], audiuerunt allegationes vtrinque. Et quoniam præpositus sancti Georgij, eorum sententiæ se asserunt nolle stare, processum ad sedem Apostolicam destinarunt† : & infra.¶ Cumque nũcij præpositi sanctorum Apostolorum statuto termino ad præsentiam nostram accessissent, præpositus sancti Georgij, nec venit nec pro se † misit idoneum responsalem : & infra. ¶ Gestis igitur iudicum diligenter inspectis, inuenimus quòd pro præpositio sanctorũ Apostolorum auctoritas, pro præpositio vero sancti Georgij numerus[d] eligentium faciebat,cum primus à quatuordecim tum personis tum canonicis, qui alios dignitate[e], ætate,& tempore[f] † præcedebant, secundus vero à vigintiquatuor fuisset electus : & infra. ¶ Cum autẽ allegationes pro eodem præpositio sancti Georgij coram iudicibus ipsis propositæ, nobis non fuerint præsentatæ[g], propter quod non potuimus scire [h] per nos, quid obiecerit, vel quid responderit ad obiecta, sicq; causa remissa non fuit sufficienter instructa, ad diffinitiuam sententiã nõ duximus procedendum[i], sed decisionem causæ ipsius iudicibus commisimus sub hac forma, vt vel si notorium esset,† vel per ea quæ iam dicta erant, constaret, q præpositus sancti Georgij electionis tempore[k] pateretur,vel in ordinibus, vel in scientia,vel in ætate defectum, qui eum iuxta canonum sanctiones† impediret ad huiusmodi officium promoueri, ei(non obstante ipsius absentia corporali,& si tunc non tenuit electio ipso iure,non potest tractu temporis conualescere:vt in primis concord.& 16.quæ.3.c.placuit.§.potest. ver.quæ enim ab initio. &c.si vero ab initio non erat nulla ipso iure, sed per exceptionem poterat cassari:tunc tractu temporis potest rata haberi:& sic loquũtur contraria.[a] Item arg. est hic initium spectandum.1.q.1.principatus.& 16.q.3.si sacerdotes.& 55. dist. præcepta. & ĵ. de probatio.post cessionem.& ff.de origi. iur. l. 1. ff. de reg. iur. quod ab initio.ff.de min.denique.§.1.ff.de pub.iudi. is qui. ff. de iurisd. omnium iud.cum quædam.& ĵ.de fo.compet.propositi.& ſ.de rescrip. eam te.ff.man.si procuratorem 1.respon. ff. ad Mace. si tamen.& ff. de pœnis.l.1.& C.de testa.l.1.& ff.de vac.mu.l.2.§.qui ad munera. & ff. de pecu.licet.§.si filius.in fi.Arg. contra, scilicet finem spectandum. ĵ. de test.cog.c.præterea. ĵ.de desp.impub.accessit.& c.litteras.ff.de rit.nup. si quis.ff.de iure fisci.non intelligitur. §. si quis palam. ff. de iud. cum furiosus.ff.de sta.ho.liber homo.Instit.de inge. §. sufficit. & pro vtraque parte.ff.communia præ. receptum est, Solu. verum est initium fore spectandum in contractibus vel quasi, & in delictis vel quasi, in omni enim negotio ex quo actio oriri potest:& in decretis & constitutionibus:nisi propter fauorem aliud contingat,sicut in matrimonio vel libertate:vt patet per concordan.proxime positas.Illud quod dicitur finem spectandum,habet locum cum quæritur an id dedit vel non dedit:seu qñ dedisse vr:vel qñ possidet vel restituit:siue cũ capere potuit.in Auth.de nup.§.q.a vero hacten⁹.coll.4.& ff.de ali.& ci.leg.l. Mela.inspicitur enim tẽpus quo capax est.ff.de iure fisc.nõ intelligitur. §.si quis pala.Et si ago contra te,& non competit mihi ius:si tempore sententiæ competit,sequitur condemnatio. ff.de pecu. quæstium. ff.de rei vend.finautem.§.1.ff.depositi.l.1.§.non solum.

¶ *In ordinibus.*] Talis electio nulla est, & deuoluitur potestas eligendi ad alios,licet pauciores, vt hic patet expresse. & hoc intellige quando ex certa scientia eligitur:aliàs non essent priuati, si probaret ignorantiam, & ita ista tria & quodliber illorum reddunt electionẽ nullam,vt hic patet.

¶ *Glo.seq.signat contrarium,& soluit.*

a ¶ *Corporali.*] Sic ĵ.de re iudi.cum olim.& bene potest procedi cõtra absentem in isto casu etiam lit.non contest. ĵ. vt lite. non contest. quoniam frequenter.§.porro.Argu.contra.ĵ.de dolo & contu.c.cum olim.vbi expectatur per annum. Sed illud in eo qui appellauit : illud quod dixi,quòd potest procedi contra absentem legitime eo citato, intelligas vt ĵ. de appel. c.per tuas.

b ¶ *Impedimentis.*] Propositis contra ipsum in ætate,in ordinibus,in scientia & litteratura.

Bonæ memoriæ.]Qui per impressionẽ laicorum aliquem postularunt, ipso iure sunt priuati potestate eligendi. h. d. secundùm intellectum qui multum placet Inn. Hæc tamen lectura non multum conuenit huic litteræ, sed allegationi contentæ in antiqua.Item legitur secundum eundem Inno. alio modo, secundum quem h. d. Qui post & contra appellationem legitimam aliquem postularunt,ipso facto sunt priuati potestate eligẽdi:& ad alios licet pauciores potestas deuoluitur. hæc etiam lectura non multum congruit litteræ : sed magis elicitur ex antiqua. Diuiditur principaliter in quatuor partes. In prima ponitur factum,& sub certa forma facti commissio. In secunda : ibi, *Licet autem.* processus factus iuxta dictam formam. In tertia : ibi, *Contra legati.* oppositio cõtra processum legati,& responsio.In quarta:ibi,*Nos igitur.* motus principis,& confirmatio processus.Abbas.

CASVS. Vacante ecclesia Maguntina, præpositus S.Petri Maguntini,& quidam alij qui tunc erant absentes, nec ad eandem ecclesiam accedere poterant, mandauerunt capitulo Maguntino, vt sine ipsis non procederent ad electionem pastoris,& ne secus facerent, appellauerunt capitulum Maguntin.non obstante appellatione, postulauit episcopum Vvormacien.appellans ne præpositus & alij contra suam appellationem attentarent.& licentia Papę nec petita nec habita trã fuit dictus Vvormacien. episcopus ad ecclesiam Maguntin. & canonici auctoritate propria receperunt eundem: quo facto præpositus & alij qui tunc erant absentes,videntes quòd capitulum appellationi de ipsis factæ non detulerant,& dictum Vvormacien. episcopum sine licentia Papæ receperant,illi qui cum præposito erant, licet pauciores numero, intelligentes ius eligendi propter aliorum delictum ad ipsos deuolutum fuisse, dictum præpositum in archiepiscopum elegerunt. istud negotium per partes delatum ad sed. Apost. fuit. Auditis, quæ partes proponere voluerunt:quia de allegatis a partibus domino Papæ plene non constitit,mandauit episcopo Prænestino, vt si dictus vvormacien. episcopus recepisset ecclesiam Maguntin. quo ad temporalia vel spiritualia,vel ministraret in ea,postulationem de ipso factam irritam nunciaret : de gratia concedens eidem ecclesiam vvormacien.cum de iure esset vtraque priuandus.quod si parere contemneret,priuaretur vtraque. postmodum vero inquireret vel requireret de ipsius præpositi electione veritatem : & si constaret ei de vi quam ipse præpositus & sui metuebant, electionem confirmaret ipsius, non obstante q post appellationem fuisset electus : quia alij qui appellationi non detulerant ipsius,contra appel.ipsam opponere non valebant:cum frustra imploret legis auxilium qui committit in legẽ. Præterea non poterat ei opponi q esset a pauciori bus electus : quia cum ipsi appellationem interpositam contempsissent,& præter licentiam Papæ recepissent dictum Vvorma.episcopum,se reddiderunt indignos.Si vero non recepissent,quo ad temporalia vel spiritualia ecclesiam Maguntin.tunc legatus requireret tam de electione quã de postulatione,& inquisitionem ad sedem Apost. destinaret. legatus vero licet omnia essent notoria quæ contra Vvor. episcopum opponebantur,ad maiorem tamen cautelam multos testes ex parte præpositi inductos recepit.Vnde ipse secundum mandatum Papæ postulationem de episcopo Vvor. factam penitus cassauit, & electionem præpositi confirmauit, & ipsum consecrauit.quo facto nuncij vtriusque partis ad sed.Apost.accesserunt.ex parte Vvor. episcopi proponebatur contra factum legati, quòd eo non citato & suis sequacibus processisset. Respondit Papa,quòd excessus notorius examinatione non indiget: quia factum istud notorium erat, & omnia præsumuntur legitime facta, quæ facta sunt à legato: nec possent probare quòd citati non fuerunt : quia negantis factum nulla est probatio secundùm rerum naturam: quia & si quilibet de se diceret quòd non fuit citatus, singuli essent in suis testimoniis singulares : & sicut ad ipsum legatum secure nuncium transmiserunt,ita potuerunt procuratorem idoneum destinare. Dominus Papa auditis quæcunque partes proponere voluerunt,quamuis propter auctoritatem iudiciariam præsumãtur quæ à legato facta sunt,esse legitime acta:plus tamen illam rationem aduertit, quòd aduersarij ipsius præpositi ex tribus causis præmissis in tantùm se reddiderunt indignos,quòd contra ipsum præpositum non deberent audiri: & ideo quod factum est de ipso præposito, per eos non potest impediri : immo & si electores præpositi similiter deliquissent, & se reddidissent indignos, ad Papam fuisset eligendi potestas deuoluta : quare potuisset prædictum præpositum præficere eidem ecclesiæ in pastorem. Super his igitur habito tractatu diligenti casuationem postulationis de Vvor. epo factæ ratum habuit Papa, & electionem præpositi confirmauit. Nota quòd episcopus qui sine licentia Papæ transit ad aliam ecclesiam, hoc ipso debet eã perdere, & etiam propriam. Item canonici qui sine licẽtia Papæ ipsum recipiunt, priuati sunt potestate eligendi, & potestas ad alios deuoluitur, licet sint numero pauciores.Item qui non defert appellationi aduersarij sui, cõtra ipsam appellationem non debet opponere : quia frustra implorat legis auxilium qui committit in legem.Item quæ à iudice fiunt, præsumuntur legitime acta quandiu contrarium non ostendatur. Item negatiua directe probari non potest.Item testes singulares nõ valent. Item sicut mittit quis nuncium,ita potest mittere procuratorem : & sic per nuncium non excusatur quo minus contumax iudicetur. Item cum omnes canonici in electione delinquunt,ad superiorẽ deuoluitur eligendi potestas.Item electio siue postulatio quæ nulla est, non impedit electionem secundam.

c ¶ *Constaret.*] Nam si hoc esset, de iure communi debuit perdere primam & secundam.12.quæ.1.episcopus.& c.si quis episcopus.& ĵ.de translа.quanto.

d ¶ *Nunciaret.*] simile ſ.eo.qualiter.& ĵ. de præben.c.cũ iã dudum.

e ¶ *De vi.*] i.violenta impressione inferenda.sic ĵ.e.cum Vvintonien. vt notatur in casu,sed ibi fuit illata.

¶ *Glo.seq.recitetur per quæstionem an vocatus ad electionem qui iuste timet venire, teneatur committere, & olim tenuit quòd sic. In additione distinguit inter impedimentum proprium & commune.*

f ¶ *Metuebant.*] Si citati non poterant venire ad ecclesiam cathedralem,debebant constituere procuratores,qui vice fungerentur illorũ. ĵ.eo.quia propter.& sic videtur quòd non valuisset eorum appellatio, quo minus alij procedere potuissent. Non credo quòd hodie valeret talis appellatio,quia ex quo maior pars citat minorem, si iusta causa impediti venire non possunt,constituere debent procuratorem. ĵ. eo. tit.quia propter.aliàs credo quòd electio maioris partis præsentis valeret per eandem constitutionem, quia propter.Si autem maior pars canonicorum iusta de causa esset absens, nec posset venire ad ecclesiam in qua debet electio celebrari, & sint in loco in quo debent ad electionem vocari,satis credo q minor pars debet ire ad maiorem si potest,& econuerso.aliàs ad locum communem conueniant omnes, vel constituant procuratores,si ire non possunt.ĵ.eod. quia. 23. dist. in nomine Domini.versi.si. vbi dicitur quòd si electio Papæ in vrbe Romana fieri non potest, exeant ad locum idoneum. sed in casu huius decre.aliud erat impedimentum, in quo absentes non debebant ire, nec dare procuratores.timebãt enim vim sibi fieri in electione:i. violentam impressionem, & sic non habuissent liberam potestatem eligendi,nec eorum procuratores:& ideo tenuit eorum appellatio propter iustum metum impressionis.& ita solus talis timor sufficit, licet impressio secuta non sit. Vnde de hoc mandauit Papa inquiri. argu. op.ff.locati. habitatores.§.vlti.& l.item quæritur.§.exercitus.aliàs autem non debebant ire, vel si aliud iustum impedimentum habebant constituere procuratores, aliàs procedere debent ad electionem ex quo vocati erant per illam constitutionem,quia propter. In spirituali vero sicut in carnali matrimonio debet esse liber cõsensus : aliàs nullus esset consensus. infra de sponsa. capitu. cum locum. Maguntini fauebant Philippo per cuius potentiam Vvormacien. episcopus fuit postulatus & intrusus.præpositus iste fauebat Ottoni, qui electi erant in discordia,vnde timebant ipse & sui quòd non possent liberum habere consensum in electione, vnde appellauerunt ex illa causa quæ iusta fuit:vnde in locum securum vtrique parti conuenire debebant.

li [e]) silentium imponentes, præpositio sanctorum Apostolorũ præposituram adiudicarent eandem: alioquin (cum in eum non solum plures, sed duæ pene partes conuenerint,& impedimẽtis [b] cessantibus appareat, quòd eum bono zelo elegerint) præpositi sanctorum Apostolorum electione cassata electionem cõfirmarent ipsius, & ei facerent tamquam præposito responderi.

¶ Idem canonicis Maguntinensibus.

¶ *Recipientes postulatum ad ecclesiam tamquam institutum vel administratorem, ante admissionem postulationis à superiore factam,priuati sunt potestate eligẽdi,& ad alios licet pauciores deuoluitur potestas eligendi: & si omnes priuati sunt, deuoluitur ad Papam in ecclesiis cathedralibus. h. d. secundum principaliorem intellectum, qui magis congruit litteræ.*

CAP. XXIII.

BOnæ† memoriæ Maguntin. archiepiscopo viam vniuersæ carnis ingresso, & quibusdam pententibus Vvormacien.episcopum, quibusdam vero archiepiscopum vestrum tunc præpositum sancti Petri Maguntin. sibi eligentibus in pastorem: Prænestino episcopo à sede Apostolica legato dedimus in mandatis,vt si eũdẽ episcopum, quo ad tẽporalia vel spiritualia recepisse cõstaret[c] ecclesiã Magunt. vel ministrasse in tẽporalib. aut spiritualibus in eadem : postulationẽ factam de ipso nunciaret[d] irritam: & infra. Deinde inquireret de ipsius electione archiepiscopi veritatem : & si ei de vi [e], quam ipse & sui metuebant [f], constamero pauciores.Item qui non defert appellationi aduersarij sui, cõtra ipsam appellationem non debet opponere : quia frustra implorat legis auxilium qui committit in legem.Item quæ à iudice fiunt, præsumuntur legitime acta quandiu contrarium non ostendatur. Item negatiua directe probari non potest.Item testes singulares nõ valent. Item sicut mittit quis nuncium,ita potest mittere procuratorem : & sic per nuncium non excusatur quo minus contumax iudicetur. Item cum omnes canonici in electione delinquunt,ad superiorẽ deuoluitur eligendi potestas.Item electio siue postulatio quæ nulla est, non impedit electionem secundam.

† Cap. 8. eo. tit in 3. compilatione.

† Hęc verba: pro se, desunt in antiquis.

† Iste text. cotidie ad hoc allegatur q̃ socius dignitate,gratie & receptionis tpe socium præcedit.cõcor. glo. in versi. contra maiores: c. lex. 2.dist.

† Vide text. in l. 1. cũ gl. idẽ C. qui & aduer. quos.

Canonicas[g] sanctiones.

Adde in quib⁹ sit speciandũ inirũ, vide ff. de acqui. re. do.l.qui bona.& Bar. in l.si vsus fructus. ff. de stip.seruo.

Alia iurã circa idẽ & circa mediũ spectãdum, & nõ spectãdũ vide infra de cẽsi. c.3. in glo.2. Io. And. in nouel.

† Adde tex. & ibi Bart. il. quod air. §. quod air. ff. de adult.

† Text est in ſ fed & ti mt. in gl i. ff. ad LAquil. & in l.in gl.fi C. vnde vi. & Instit. de inter. §.re cupe randæ in gl. in versi. lapides.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Bernar.

a ¶ *Constaret.*] aliàs non valuisset appellatio: vel posset suppleri: maxime si vocati non fuissent.

ADDITIO. Hoc verum quo ad cassandam postulationem, sed non quo ad confirmandam electionem. ȷ. eod. bonæ. Ioan. And. in nouella.

b ¶ *Exceptione.*] ȷ. de appel. c. an sit deferendum. & c. constitutis. & ȷ. de vsu. quia frustra. ff. de mino. auxilium. & 17. q. 4. frater noster. 12. q. 2. de viro.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & remittit.*

c ¶ *Licentiam.*] Vnde priuandi sunt potestate eligendi illa vice. ȷ. de transla. quanto. quæ potest assignari contra id: quia hic ipso iure fuerunt priuati potestate eligendi, vnde tenuit electio postea facta. sed ibi dicit Papa, suspendimus. ibi, soluitur.

† Concord. text. in l. auxilium. ff. de minor. & in l. fi. §. fin vero postquã. C. de iure deliberandi.

d ¶ *Confirmaret.*] Quod si ecclesia Magunti. tali modo non recepisset: tunc legatus de vtraque inquireret: & causam instructam ad se. Apost. remitteret.

e ¶ *Recepit.*] Et ita quãdoque probatur & examinatur quod notoriũ est. argu. 24. q. 1. pudenda. in fi. & 11. q. 3. eorum qui accusantur. quoniam licet aliquid manifestum sit, eius tamen interpretatio non est negligenda. ff. de ven. inspi. l. 1. §. nihil. quamuis nihil tam indubitatum est, quin recipiat quandam solicitam dubitationem. in auth. de tabellio. circa medium constitutionis. colla. 6. & ita potius recipiuntur hic testes ad cautelam, quàm de iuris necessitate. Vel quia ex superabundanti aliquid probatur. ff. de manumiss. causam. in princ. quia si transiuit, non potuit non esse notorium. ȷ. de transla. c. quanto. vel forsan quia non erat notorium.

Notorium quandoque probatur & examinatur.

f ¶ *Cassauit.*] i. reprobauit, vel irritam nunciauit: vt patet ȝ. quia cõstitit ei quòd administrauit, & cepit ecclesiam præter auctoritatem Apost. sedis.

g ¶ *A pauciss imis.*] sic ȝ. de postu. gratum.

h ¶ *Notorius.*] vt 2. q. 1. de manifesta. & ȷ. de accu. euidentia.

¶ *Glo. seq. recitetur per contrarium de decre. quoniam contra.*

i ¶ *Præsumitur.*] sic ȷ. de renun. in præsentia. & ȷ. de re iud. sicut. ȷ. de prob. post cessionem. & 2. q. 6. hoc etiam placuit. ff. de publi. quantæ. Sed ho die non præsumitur pro iudicis processu in præiudicium alterius, nisi quatenus constiterit legitimis documentis. ȷ. de proba. quoniam contra.

k ¶ *Quamuis.*] id est, quia. Sic ponitur ȷ. de iureiur. quemadmodum. ver. quamuis interdum, &c.

l ¶ *Negantis factum.*] Sic ȷ. de renun. super hoc. & ȷ. de prob. quoniã contra falsam. 6. q. vlti. actor.

Qualiter sit intelligendũ negatiuam directe probari non posse & quotuplex sit negatiua.

¶ *Glo. seq. Primo dupliciter exponit text. Secundo distinguit triplicẽ negatiuam. & in prima dupliciter subdistinguit.*

m ¶ *Per rerum naturam.*] id est, secundum cursum causarum. C. de reb. cre. in bonæ. vel per rerum naturam, idest, secundum naturalem probationem, id est, per causam rerum, quoniam ea quæ non sunt, nõ probantur per aliquam causam. Eius enim quod nõ est, nulla est causa, Non enim ratio prius quàm persona quærenda est. ff. de iur. cod. quidam referunt. §. 1. sed ea quæ sunt, probantur. Vel dic, per rerum. i. causarum naturam, i. consuetudinem. Consuetudo enim est altera natura. q. d. secundum solitum cursum causarum negatiua non potest probari. De hac negatiua not. quòd tribus modis dicitur. Est enim negatiua facti, iuris, & qualitatis. Negatiua facti duplex est, pura & simplex, quæ non habet determinationem loci, vel temporis, vel alterius rei. Et hæc negatiua pura & simplex probari non potest directe vel indirecte, vt si aliquis dicat se nunquam fuisse citatum, vel si quis dicat se non contraxisse cum Berta: & de tali negatiua loquitur hic, & 6. quæst. vlt. c. accusator quod assenerat. vnde onus probandi transfertur ad aduersarium. & hoc ideo quia negationum non sunt causæ, vt dixi. Si autem adijciatur tempus vel locus, vel aliquid consimile, tunc potest probari indirecte: vt ȷ. de testi. ex tenore. & c. feries. & C. de contrahen. & commit. stipu. l. obtimam. vt si exhibeatur instrumentum, in quo stipulatio contineatur facta tali die & loco, vt in prædictis iuribus. Non ob. quod dicitur ȷ de prob. tertio. & ȷ. de testi. tam

Adde de modo probandi negatiuam, & per quẽ debeat probari, in l. 2. & ibi Cy. C. deiu. emp. & in l. in contractibus. §. 1. & ibi Bart. C. de nõ nume. pecu. & vide plene p Franciscum Herculanũ i tractatu de probatione negatiuæ.

ret a, (eo non obstante, quòd post appellationem ad nos interpositam fuerat in ipsius electione processum, cum alij qui appellationi ad nos interpositæ, ne sine ipso ac sociis eius haberent in electione processum, non duxerint deferendum, vti contra ipsum hac exceptione b non possent: quia frustra legis auxilium inuocat, qui committit in legem: † vnde nec ab eis posse obijci videbatur, quòd idem esset à paucioribus secundum eorum assertionem electus, cum ipsi appellationem ad nos legitime interpositam contemnentes, & præter licentiam c nostram recipientes episcopum memoratum, rediderint se indignos,) electionem archiepiscopi cõfirmaret d: & infra. ¶ Licet autem essent notoria, quæ contra dictum Vvormacien. episcopum & eius fautores fuerãt obiecta, prædictus tamen legatus ad maiorem cautelam, multos testes recepit e ex ipsius archiepiscopi parte productos: vnde ipse iuxta mãdati nostri tenorem procedens, postulationem factam de Vvormacien. cassauit f: & electionẽ archiepiscopi memorati (quãuis à pauciss imis g celebratam) curauit auctoritate Apostolica cõfirmare, ipsumque ordinauit in presbyterum: & tandem in archiepiscopum consecrauit: & infra. ¶ Contra legati vero processum hoc facere videbatur, quòd non citatis Vvormacien. episcopo & eius fautoribus, processisset. Porro excessus notorius h examinatione non indiget, † & pro his quæ à iudice sunt acta, præsumitur i quòd omnia rite fuerint celebrata, quãuis k & quòd citati non fuerint, nõ posset de facili comprobari: quia negantis factum l, per rerum naturam nulla est directa † probatio: cũ etsi quilibet de se posset asserere, quòd ad eum citatio minime peruenisset, singuli tamen vestrum essent in suo testimonio singulares m. Ad ipsum quoque legatum (si voluissent) securè o potuissent procuratorem idoneum destinare, sicut nunc destinarant: & infra. ¶ Nos igitur etsi propter auctoritatem iudiciariam præsumamus pro his quæ acta sunt à legato: illi tamen plus innitimur rationi, quòd aduersarij archiepiscopi, ex tribus causis p prædictis, se vsque adeo reddiderunt indignos: quòd contra eum non debebant audiri: vnde quod de ipso factum fuerat, nõ poterat impediri per eos: quin etiã si electores eiusdem partis pariter deliquissent, vt se reddidissent indignos, ad nos q deuoluta fuisset hac vice r ordinatio ecclesiæ Maguntinen. quare dictum archiepiscopum sine iuris iniuria potuissemus eidem ecclesiæ præficere in pastorem. Super his ergo, habito

† Vide l. si vero. §. qui prorei. cum glo. in vers. cui dẽtissime. ff. quisatisf. cog. & in l. ea qui dem. C. de accu.

† Dictio, directa, deest in antiquis.

1 Concord. text. in l. ob crimen. §. fi. ff. de test. & in cap. 1. de contra. iudi. & ibi Bal. colio.

Negatiua probatur per iuramẽtum negantis.

1 Tex. est in l. si pupilli. §. 1. ff. de edendo. & in l. prætor. in principio.

dicit. & si hoc esset, tamen potuit mittere procuratorẽ: sicut misit nũcium. ȷ. de appel. c. constitutis. & hic. Sed nunquid tenetur quis mittere procuratorem quando ipse ire non potest, puta quia sibi locus est suspectus, vel aliàs impeditus? Nõ credo, quia nemo compellitur mittere procuratorem præcipue in magnis causis, vt erat ista: vt ȷ. de procura. querelam. vbi de hoc, sed mittere debet qui proponat exceptionem, aliàs teneret excommunicatio pro cõtumacia. ȷ. de appel. cap. c. si duobus.

¶ *Glo. seq. notat, & signat contrarium.*

a ¶ *Nunciũ.*] Not. simplicem nuncium non audiri. argu. de proc. alia quidem. & ȷ. de do. & cõtu. c. cum dilecti. arg. contra. Insti. per quas personas nobis acquir. §. 1. & ff. depositi. l. 1. §. si te rogauero. & ȷ. de offi. deleg. c. prudentiam.

ADDITIO. secundum Ioan. Prima pars vera quo ad agendum vel defendendum. Secunda quo ad excusandum vel denunciãdum. Host. ȷ. de proc. c. querelam. & adde quod not. de appel. c. cum parati. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. princ. & fi. exponit dupliciter quod dicit de tribus causis. item miscet duo contraria. & soluit opi. interserens quòd hoc cap. contineat gratiam: quod reprobat.*

b ¶ *Causis.*] s. quia non detulerunt appellationi, & quia indignum fine licentia Papæ receperunt, & quia citati non venerunt, & etiã quia idem episcopus sine licentia Papæ transiuit. Contra. ȝ. eod. consideramus. contra. ȷ. eo. c. auditis. vbi vtraque cassatur, quia factæ fuerunt electiones post appellationem, & prima non cassata, facta fuit secunda. idem debuit hic fieri, quia vtraque post appellationem facta fuit. Præterea & econtra opponitur, eo ipso q primi postulauerunt post appellationem sine aliis, non fuerunt ipsi priuati potestate eligendi, quia alij potuerant consentire, & renunciare appellationi. ȝ. de postula. bonæ 2. & in prædictis decre. consideratiuimus. & c. auditis. ergo secunda electio debuit hic etiam cassari, cum prima postulatio nõ fuerit nulla ipso iure. Sol. per talem postulationem factam post appellationem, nullum ius fuit acquisitum vel gratia, quam petere posset, & postulantes poterant resilire à tali postulatione, cum nondum esset præsentata superiori. ȝ. de postu. bonæ. & sic habebant adhuc potestatem eligendi: & poterant cum aliis eligere, si voluissent: sed postea cũ receperunt eum sine licentia Papæ in contemptum ipsius, cum non possent: tunc primo amiserunt potestatẽ eligendi, & magis deliquerunt, quàm si indignum scienter eligerent, & plus est ipso facto delinquere quàm verbo, & plus est contemnere legem vtilã quàm mortuam: vt patet in integra. & sic penes illos remansit ius eligendi, quamuis essent numero pauciss imi. ȝ. de postu. gratum. & appellationem non possunt opponere, cum ipsi contra appellationem deliquerint, & contumaces fuerint: & ita ex tribus causis prædictis se fecerũt indignos. Sed ex vna præcipue amiserunt potestatem eligendi, recipiendo illum sine licentia Papæ: aliàs si non recepissent illum, non amisissent potestatem eligendi, vt patet in integra. Quidam dicere voluerunt, q hæc decret. continet gratiam, sed forsan hoc dicunt qui intelligunt hanc decre. quòd hæc electio facta fuisset antequam Maguntini recepissent Vvormacien. vel administrasset. & si hoc fuisset (quod non est verum) gratiam contineret. Vel dic ex tribus, Præsumptione, s. quia virum pastorali dignitate præditum contra formam canonicam non solum eligere, sed etiam recipere præsumpserunt: Contemptu, quia postquàm procurator eorum nostras litteras reportauit, quibus mandabatur quòd si Vvormacien. episcopus in temporalibus & spiritualibus ministrasset, ipsius cassaretur electio, ipsi postmodum quasi electo suo, sicut ex eorum litteris apparet, quibus eum electum suum nominant, temere paruerunt: Et blaiphemia, quia legatum nostrum quantum in eis fuit infamantes, eum fuisse corruptum pecunia sunt mentiti. hæc littera est in registro. & sic ex tribus causis reddiderunt se indignos, vnde non debent audiri. ȝ. eo. consideratiuimus. vt sequitur in glo.

¶ *Glo. seq. reci. per opi. Lau. & contrariam. Tan. quam approbat. In additione distinguit inter ecclesias cathedrales & alias. Item an propter negligentiam, an ex delicto priuentur. In fin. ponit opi. contrariam.*

c ¶ *Ad nos.*] Dixit Lau. quòd cum simul omnes delinquunt eligendo indignum: tunc tantum transfertur potestas eligendi ad superiorem. Si vero secundi post electionem priorum similiter eligant inrem, reuertitur potestas eligendi ad priores: & facit pro eo quod dicit in littera: pariter. & ȷ. eod. cum Vvintonien. Sed Tan. dicit non esse verum, immo siue simul siue separatim deliquerunt, transfertur potestas eligendi ad superiorem sicut hic dicit. Et illud aduerbium, pariter, non notat identitatem temporis ad peccandum 4 quod exigatur vt simul deliquant, sed vitij similitudinem. Et illa decre. cum Vvintonien. non facit pro eo, quia ibi tantum vna pars peccauerat eligendo indignũ hominem illegitime natum: propter quod ius eligendi ad alios fuit deuolutum: & illi licet quodammodo deliquerunt eligendo per impressionem, non amiserunt ius eligendi: & tũc primi & secundi simul postea debent eligere, vt ibi dicitur. Sed vbi vtraque pars peccat eligendo indignum in electione episcoporum & eorum superiorum, siue eodem tempore, siue diuersis peccent, semper transfertur eligendi potestas ad dominum Papam, vt hæc littera dicit. sic infrà, de concess. præben. quia diuersitatem. & non reuertitur ad primos, sicut dixit Lau. & eodem modo intellige suprà, eod. tit. cum in cunctis. § clerici. quod debet intelligi secundum istam, vt ad Papam eligendi potestas transferatur: secus est cum clerici sunt negligentes in eligendo, quia tunc deuoluitur eligendi potestas ad proximum superiorem. infrà eod. ne pro defectu. In electionibus vero inferiorum prælatorum cum eligitur vel confirmatur indignus, seruari debet quod dicitur ȝ. eod. cum in cunctis. §. vlti. & ȷ. eod. nihil. Sed in casu negligentiæ seruatur quod dicitur ȷ. de concess. præben. nulla. exceptis abbatiis, vbi dantur tres menses tantum, vt dicit decre. illa, ne pro defectu. Et quòd c. cum in cunctis. debeat sic intelligi, ex eo patet, quòd Papa in c. cum in cunctis. §. clerici. non dicit ad quem deuoluatur eligendi potestas: vnde debet intelligi quòd ad ipsum debet deuolui, cum in inferioribus dignitatibus dixit ad quos deuoluatur potestas eligendi cum eligitur vel confirmatur indignus, vt eod. c. §. vlti. vt quod de minoribus concessit, de maioribus prohibuisse videatur. Alij dicunt, quòd ad proximum superiorem deuoluitur potestas eligendi, & hic non erat superior nisi Papa. & idem dicunt in casu negligentiæ, vt dicit c. ne pro defectu. Bernar.

4 Ad id est text. in l. si fundus. §. fi duo pariter. ff. de pigno. & l. si is cui. ff. de dona. cau. mor.

† Vox, memorati, deest in antiquis.

ADDITIO. Primum dictum approbatur ȷ. eo. quamquam. lib. 6. vbi satis de hoc in gl. vt plene scias. Ioan. And.

d ¶ *Hac vice.*] Hoc ideo dicit: quia qui male eligunt, non puniuntur nisi semel tantum. ȷ. eo. tit. c. auditis.

1 Hæ duæ glossulæ in verbo: hac vice. & in verbo: confirmãs. non sunt bernardi, sed aliorum additiones.

e ¶ *Confirmantes.*] 4. Inn. dicit q debuit dicere duximus confirmandam, s. quondam: secundum quod in pen. gl. ibi notatur.

Querelam.] Primo ponitur facti narratio. Secundo causæ diffinitio: ibi, *Nos igitur.* Prima pars facit tria. Primo narrat causæ commissionem. Secundo duplicem actoris peritionem. Tertio rei responsionem. Secunda duo facit. Nam primo diffinit primum articulum cum expressione causæ, & quadam determinatione. Secundo diffinit secundum articulum cum eadem determinatione. Abbas.

CASVS. Populus ecclesiæ sancti Saluatoris cum esset in quasi possessione præsentandi rectorem in ipsa ecclesia, P. presbyterum elegit in rectorem ecclesiæ S. Saluatoris, & per Card. sanctæ Susannæ in ipsa fuit institutus G. tituli sancti Vitalis presbyter Cardi. per œconomum ecclesiæ sanctæ Agathes, cuius Cardinalis ipse est gubernator, mouit quæstionem contra dictum presbyterum super ecclesia S. Saluatoris. Causa ista fuit commissa domino Innocentio per Celestinum dum erat Cardi. coram quo petebat œconomus S. Agathes dictum P. presbyterum ab ecclesia S. Saluatoris remoueri, quam occupauerat in præiudicium ecclesiæ S. Agathes, & in iniuriam Cardi. cum ipsa ecclesia pertineat ad ecclesiam S. Agathes pleno iure. insuper petebat pensionem xvj. denariorum Papien. ecclesiæ S. Agathes debitam pro ecclesia S. Saluatoris sibi restitui de nouo subtracta. Ex aduerso respondet P. presbyter prædictus quòd ipse nullam iniuriam fecit Cardi. nec in præiudicium ecclesiæ S. Agathes receperat ecclesiam sancti Saluatoris, cum ecclesia S. Saluatoris nullo iure pertineat ad ecclesiam S. Agathes, nec sibi debet reddere aliquam pensionem: cum per electionem populi (ad quem pertinet de antiqua consuetudine) per Cardinalem S. Susannæ (ad quam ipla pertinet ecclesia) fuerat institutus. lite contestata & receptis probationis hinc inde, mortuo Celestino successit ei Innocentius. ipse rationibus vtriusque inspectis absoluit ipsum presbyterum ab impetitione œconomi S. Agathes super electione & institutione facta de ecclesia S. Saluatoris, imponendo silentium super his œconomo S. Agathes; quia constitit quòd populus S. Saluatoris erat in quasi

Universidad de Deusto
Biblioteca

possessione præsentandi clericum, quando ipsum presbyterum elegit ad illam, & quòd ecclesia ipsa spectat ad titulum S. Susannæ in spiritualibus pleno iure, salua quæstione super iure patronatus inter ecclesiam S. Agathes, & populum S. Saluatoris. Item quia constitit quòd pensio xvj. denariorum Papien. monetæ fuit soluta ecclesiæ S. Agathes annuatim pro ecclesia S. Saluatoris in Terminis per multa tempora, sed de nouo subtracta: restituit ecclesiá S. Agathes in eundem statum percipiendi prædictam pensionem ab ecclesia S. Saluatoris in Terminis, & condemnauit prædictum presbyterum ad solutioné pensionis prædictæ subtractę, salua quęstione proprietatis inter ipsas ecclesias. Not. quòd per solam præsentationem factam ab eo qui est in quieta possessione præsentandi, licet dominus non sit, acquiritur ius in ecclesia, ita quòd postea non remoueretur si ius præsentandi alij adiudicaretur. Item sententia lata super possessione nó præiudicat proprietati. Item spoliatus restitui debet ante quæstionem proprietatis.

¶ *Glossa seq. arguit ad quæstionem dominicalem alleg. duo contraria & sol.*

a ¶ *Commisit.*] Argu. ad quæstionem dominicalem, quòd si ille à quo appellatur, efficitur eiusdem iurisdictionis cuius est ille ad quem appellatur: quòd nihilominus potest de causa cognoscere. ff. de iud. si is qui Romæ. arg. contra. ff. de iud. iudicium. & l. mortuo. & l. Iulianus. Tamen honestius est quòd causam deleget, immo videtur quòd teneatur causam illam delegare. ff. de iurisd. omni. iudic. l. prætor.

¶ *Gloss. seq. arg. & alleg. 5. iura. secundo op. de contrarietate petitionis, & solu.*

b ¶ *Petens.*] & ita patet quòd duæ actiones simul proponi possunt in eod. libello. infrà de cap. mo. c. dilectus. & j. de caus. poss. cum ecclesia. & cap. seq. & ff. fa. ercis. hæredes. §. de pluribus. ff. de actio. emp. & ven. non est nouum. & l. seq. Sed videtur quòd iste œconomus non fuisset audiendus: quia videbatur contrarius in sua petitione. petebat enim illum Petrum remoueri ab ecclesia, ab eodem petens pensionem sibi restitui. ista duo contraria videntur, quòd remoueatur, & pensionem soluat. si enim condemnaretur vt remoueretur de ecclesia, qualiter condemnaretur ad pensionem præstandam? Sic enim condemnaretur qui non est prælatus. vnde sententia illa non præiudicat ecclesiæ, sed contraria petens non audiatur. j. de app. sollicitudinem. & 23. q. 7. quòd autem. 74. dist. gesta. C. de mune. pat. professio tua. lib. 10. & j. de iud. examinata. Dico quòd illa non obstant, licet enim petatur remoueri, interim tamen tanquam legitimus administrator est habendus. 8. q. 4. nonne. & accusato reo potest solui quod debetur ei. ff. de sol. reo. & econuerso à reo accusato potest peti quod debet. ff. eod. sed nec illud, & si tibi legatus sit vsusfructus, tributa præstare debes. ff. de vsufru. relicto. & l. si pendentes. §. vltim. & quia iste sic agebat, &c. ff. ad Macedo. l. 3. & j. de offi. deleg. conram. & si remoueretur, nihilominus condemnaretur ad solutionem pensionis nomine ecclesiæ: & teneret talis condemnatio: nam sicut condemnatur suo nomine, ita posset cõdemnari nomine ecclesiæ. arg. 16. q. 4. volumus. & j. vt lit. pen. quasi per totum.

ADDITIO. Vel dic quòd licet remoueatur, condemnari potest ad pensionem subtractam. 10. quæs. 2. §. hoc ius. & §. qui rem. Ioan. Andr.

c ¶ *Consuetudine.*] Quæ prouenit ex iure patronatus, quæ dat ius eligendi. j. de cau. pos. c. cum ecclesia. & j. de his quæ fiunt à præla. sine consen. cap. c. ea nosc itur.

¶ *Gloss. seq. not. quòd in personam procuratoris, &c. inducit 4. iura, & rationem: alleg. contrarium, & soluit subdens circa princ. tres opi. demum dat tutum consilium.*

d ¶ *Oeconomi vestri.*] Concipienda sunt ergo verba sententiæ in personam procuratoris vel syndici, non principalis personæ. j. de censi. c olim. & j. de capel. mo. dilectus. C. de sen. & interlo. l. 1. ff. de neg. ge. liberto. §. vlti. Si enim dominus deberet condemnari, quare ergo procurator cauteret de iudicato soluendo? Argu. contra. j. de proba. licet sed ibi condemnatur commune Fauentiæ in personam procuratoris, quia in eo datur actio iudicati. ff. de re iud. si se non obtulerit. & ideo necessario dominus, scilicet commune Fauentiæ, condemnatur. Vel dicas in spiritualibus causis in persona domini debeat fieri condemnatio. in causis matrimonialibus: & criminalib. j. de procu. tuæ fraternitatis. arg. C. de iureiurá. l. vlti. Sed dominus M. dixit, q̃ tunc procurator est condẽnandus, quando dominus numquam comparuit in iudicio: qa dominus litis factus est: alioquin dominus condemnabitur, & non procurator. C. de senten. & interlocu. om. iud. l. 1. quia tunc non fuit procurator dominus litis, quando post litem contest. datur procurator. & arg. ad hoc. ff. de his qui not. infa. furti. §. si quis dominus. Ioan. B. & T. dicunt q̃ siue ab initio, siue ex postfacto procurator interuenit, in personá procuratoris formanda est sententia. C. de procu. nihil arbitramur. & ff. de nego. gest. liberto. §. vltim. & ff. de procura. qui proprio. in principp. & l. licet in popularibus. in fin. Vt autem non incidas in aliquod periculum, vel dubium, formare debes sententiam in personam vtriusque scilicet domini & procuratoris sui, sic: Talem procuratorem talis, & ipsum dominum condemno, vel absoluo, & ita saluabis vtramque opinionem: & ita seruatur. argu. j. de fide instrumentorum. cap. inter dilectos. in fin.

¶ Consulit Host. in his sic pronũcia ri: pronũcio Titium maritũ Sciæ, & Ti. procuratorẽ eius nomine ad matrimoniũ de quo agebatur, præcipiendo vt dictus Ti' deinceps ei adhæreat vt vxori: & tam in lecto quam extra, maritali affectione pertracter. infra de spon. ex parte, & c. veniens. 1. Io. And.

¶ In quibusdã antiquis titulis terminis.

50 ¶ *Glo. seq. signat contrarium & soluit.*

e ¶ *Super iure.*] Sed nonne petitorium & possessorium deducta sunt in iudicium? quare ergo non fit condemnatio super iure patronatus? ita videtur in verbis illis vbi respõsum fuit: cum hæc capella ad illá nullo iure pertineat, & c. simile j. de caus. pos. cum ecclesia. & c. seq. & c. cum dilectus. Sed hoc hodie ideo est: quia populus non fuit in iudicio, & ea quæ sunt inter presbyterum facta & Cardinalem sancti Vitalis, non præiudicant populo: quia res inter alios, &c. infrà, de fid. instru. inter dilectos. ff. de re iudic. fæpe. & j. de re iudic. c. cum super controuersia. & cap. penul. & est notabile quod hic dicitur: vt si electus impugnetur q̃ sit electus à non domino, sufficit ei probare quòd eligens erat in quasi possessione eligẽdi: licet alter obtineat postmodum in petitorio. j. de iure pat. consultationibus. & cap. cum propter discordias. vnde institutus ad repræsentationem populi non perdet ecclesiam. sed si altera ecclesia euincat postea ius patronatus, debet ab ea iterum præsentari: vt per hoc sit in quasi possessione iuris sui, scilicet patronatus. infra de iure patrona. si vero. & c. cũ propter discordias.

Concord. text i l. fum. § fi. & in l. fi. ff. de exceptio. rei iud.

f ¶ *Tempora.*] Infra de censi. c. peruenit. contra. sed illud in petitorio: hoc in possessorio.

¶ *Glo. seq. alleg. legem in contrarium. quam dupliciter soluit.*

An lite pendente cõductor, pensionem soluere teneatur.

g ¶ *Statum.*] Et de iure. quia conductor lite pendente, debet soluere pensionem. 16. q. 4. volumus. & j. vt lit. pend. quasi per totum. & C. locati. si quis conductionis. Arg. contra. C. de agri. & censi. litibus. lib. 11. vbi dicitur, q̃ lite pendente colonus denegat domino pẽsionem, nisi diutius eam soluisset. Sed ibi dominus agebat petitorio & non possessorio. vel ibi nolebat colonus restituere pensioné, quia dicebat q̃ ille nõ erat dominus qui ab initio dederat ei rem, & tunc sequestratio fit nisi longo tempore soluisset: vt ibi dicitur, & est speciale.

Concord. text cum not. in l. 1. C. de prohi. seq. & in l. imperatores. §. fi. & ibi Bart. ff. de appel.

CVm Vvinton.] Diuiditur principaliter in tres partes, quia in prima ponit vota eligentium diuisa, & allegationes vnius partis. In secunda: ibi, *Illi vero.* ponit allegationes alterius partis. In tertia: ibi, *Nos igitur.* ponit sententiam. Abb. Siculus.

Hic casus Bernardi glossatoris est. & in antiquis codicibus reperitur.

CASVS. Vacante ecclesia Vvinton. archid. cum suis sequacibus elegit Salubrin. decanũ, illegitime natum scienter: prior & cõplices sui elegerunt præcentorẽ Lincõ. pro istis duabus electionibus partes iuerunt ad curiam. Papa auditis probationibus vtriusq; electionis, inuenit vtranq; electionem contra formam electionis attentatam. Prima electio

electio archidiaconi de Salubrien. decano per inordinatam præsumptionem facta fuit, de homine, scilicet legitime nato, secunda de præcentore Lincon. per violentam impressionem. Vnde Papa habito fratrum consilio vtranque cassauit. postea vero aliquot diebus elapsis, pars illa quæ præcentorem elegerat, ad dominum Papam accedens quoddã exhibuit instrumentum signatum cũ sigillo conuentus, in quo continebatur, q̃ Vvinton. conuentus vices suas commiserat priori, & quibusdam fratribus super electione facienda in p̃sentia domini Papæ: vnde petebat prior & sui licentiam eligendi. Papa illud instrumentum fecit exhiberi alteri parti: quod ab omnibus extitit approbatum. Papa quæsiuit ab illo priore & suis sociis, vtrum vellent admittere alios ad electionem celebrandá, & ipsi responderunt q̃ saluis exceptionib. quas contra illos habebant, admittere volebant: & sic protestatione præmissa, omnes simul in communi fuerunt ad tractandum de electione: sed non potuerunt concordare de alia persona eligenda communiter: & sic infecto negotio habuerunt recursum ad Papam: & illi qui præcentorem elegerant, dicebant illos qui Salubrien. decanum elegerant, iure eligendi ipso iure priuatos: quia hominem illegitime natum scienter elegerant, vnde secundum concilium Lateran. eligendi potestatem perdiderant. & beneficiis ecclesiasticis per triennium carere debebant: petentes à Papa vt super hoc interloqui dignaretur. Alij veros ad hoc respõdebant, quòd ille decanus Salubrien. per Apo. sed. legitimari promeruit. dominus Papa super hoc considerans quòd prior & sui post primam electionem suam admiserant alios ad celebrandam secundam, & Lateran. concilium vna vice tantum punit huiusmodi præsumptores, interloquendo pronunciauit illos esse admittendos: quia electio quam modo facere volebant, non iam secunda erat, sed potius tertia concurrebat. Bernardus.

Nota quòd qui scienter indignum eligit, amittit potestatem eligendi, & denoluitur ad illos qui non peccauerunt. Item per hoc probatur quòd ille canon, cum in cunctis. est canon latæ sententiæ. Item illi qui amiserunt potestatem eligendi, possunt admitti ad electionem ab illis ad quos eligendi potestas fuerat denoluta.

a ¶ *Tractauerint.*] Post illas duas cassatas.

b ¶ *Concordes.*] De persona assumenda, concordes tamen erant de electione facienda: vt postea sequitur.

c ¶ *Scienter.*] Quoniam si ignoranter, tunc non sunt priuati: vt 3. eo. innotuit.

d ¶ *Promeruit.*] Hæc fuisset bona allegatio, si eam probassent, si super episcopatu fuerat specialiter dispensatum. j. de concess. præben. cum dilectus.

e ¶ *Isti.*] Scilicet prior & complices eius, qui non peccauerunt eligendo præcentorem.

¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit.*

f ¶ *Admiserant.*] Not. quòd semel approbatum est, reprobare non possunt. ff. de nego. gest. l. Pomponius. ff. de adult. l. si vxor. & 8. quæst. 2. dilectissimi. 3. eod. cum inter canonicos. & 32. quæst. 5. horrendus. & sic illos admittendo sibi præiudicauerunt, & ius suum amiserunt quo poterant illos repellere ea vice, & sic protestatio sua non profuit contrarium faciendo. sic. 3. de constitut. cum M. Ferrariesi. Præterea quare eos admiserunt cum essent suspensi ipso facto auctoritate concilij Lateranen. 3. eod. tit. c. cum in cunctis. cum si elegissent, eorum electio debuit cassari. 3. de. consue. cum dilectus. & j. de cle. ex com. mini. postulasti. Dicas quòd illi qui eligunt indignum, priuati sunt quantum ad alios qui non peccauerunt: sed quantum ad se non est potestas eligendi ligata; quin bene possunt eligere, si ab aliis admittantur: sicut potestas celebrandi in clerico peregrino non est ligata quantum ad se: sed quantum ad alios; quia celebraret si permitteretur. j. de cleric. peregri. tuæ. sic in monacho qui publice celebrare non potest, tamen non est suspensus: quia si inuitatus à populo, & permitteretur ab episcopo, posset celebrare. 16. quæst. 1. cap. adiicimus. §. ecce in hoc. Et licet isti sint suspensi à beneficio, non impediunt̃ eligere: quia talis suspensio non repellit eos ab electione: nec etiam à diuinis officiis. vnde omnia negotia tam spiritualia quàm temporalia possunt exercere, & tempore talis suspensionis deberent etiam officiare: quia in pœnam talis suspensio inducta est: tamen moderatam sustentationem debent tunc habere, ne ex toto egeant.

Suspensio à beneficio quę effectum habet.

ADDITIO. Sed si tales suspensi à beneficio haberent patrimonium, vel aliud vnde viuere possent, tunc ex beneficio nihil habere deberent. Ioan. And.

Concilium Lateranense sub Innocentio iij. c. 25.

g ¶ *Illos.*] Scilicet qui elegerant decanum non legitime natum.

h ¶ *Celebrare.*] Cum haberent mandatum à capitulo: vt dixi in casu, secundum quod patet in integra, aliàs nõ possent eligere. 3. eod. tit. c. innotuit.

In codice Barbatię ita: quod isti qui elegerũt pre centorẽ, post primam, &c.

¶ *Glo. seq. quærit, & dupliciter soluit. contra primam solutionem quam approbat, obiicit & respondet.*

i ¶ *Tertia cõcurrebat.*] Sed quo respectu dicitur tertia? Potest dici q̃ prima electio fuit illa decani nõ legitime nati: secunda fuit præcentoris, quæ non impediebatur per primam, cum illi qui elegerant decanum, essent eligendi potestate priuatiuita q̃ non poterant obiicere aliquid contra secundam, in quo tantum puniuntur, quia in prima, quæ facienda occurrit post illam in qua delinquunt, priuati sunt tantum potestate eligendi, & non in tertia: sed secunda fuit hic cassata, & ita ius eligendi deuolutum fuit ad omnes, vnde modo tertia concurrebat facienda, à qua illi non repellebantur: immo admittebantur auctoritate prædicti canonis. & iste videtur bonus intellectus. Et sic ex duabus causis isti qui primo peccauerunt, debebant admitti ex eo quòd ista tertia concurrebat, vt dictum est, & ex eo quòd alij admiserant illos ad tractandum de electione. ex eo enim solo admitterentur ad secundam, in qua non deberent admitti: quia postquàm res iam non est integra, non possunt illos repellere. infrà, eodem in causis. & res de facili ad suam naturam reuertitur. ff. de pac. l. si vnus. §. quod si non vt totum. & ff. de iustitia. & iure. l. penul. & etiam si non admisissent illos, debebant nihilominus admitti: & sic vtroque casu debent admitti. Et hoc satis colligitur ex littera. sed obuiat huic intellectui littera ista. Isti post primam admiserant illos ad celebrandum secundam. Sed hoc exponit in fi. Alij volunt dicere: Prima dicitur electio præcentoris, quæ fuit cassata: Secunda electio appellatur tractatus, in quo fuerunt admissi, & pro vna electione reputatur, quia si non admisissent illos, poterant soli procedere ad electionem: & pro istis facit optime quod dicitur in littera, isti post primam admiserant illos ad celebrandum secundam, & econtra. & ita intellexit T. & bene concordat litteræ. & dicebat T. quòd electio decani & electio præcentoris reputabantur pro vna electione, quia simul factæ fuerunt, vt dicebat. sed hoc est falsum. immo in diuersis temporibus factæ fuerunt: vt patet in integra. secundum quòd dicitur in casu, & electio decani appellatur prima, & electio præcentoris fuit secunda, & hæc quæ modo imminet facienda, dicitur tertia respectu illarum: & quod dicitur, isti post primam, id est, post secundam, quæ dicitur prima respectu istius quę imminet facienda, & quia alia nulla fuit: & quod nullum est, nec primum nec secundum dici potest: etiam verum est q̃ post primam de decano, quæ in veritate fuit, admiserunt illos, sed non ad secundam factam de præcentore: & quod dicit, ad celebrandá secundam, i. respectu huius, quæ cassata fuit: & quod dicit, tertia concurrebat, est vere tertia respectu duarum quæ cassatæ fuerunt: & sic prior intellectus potior videtur.

Hoc nõ patet i antiqua cõpilatione, nã ibi etiam est trũcatus text': potest tamen patere in integra quam vidit Bernardus.

¶ *Glo. seq. signat contrarium de decre. cum super. & soluit.*

Concord. text in l. nemo põt. fi. de leg. j. & in c. quodsedem. in gloss. 1. de offi. ord.

k ¶ *Admittedos.*] Arg. 3. j. de or. dele. c. cum super abbatia. vbi iudex qui priuatus erat iurisdictione, nõ potuit postea associari ad iudicandũ. Alia ratio est in iudicib. vbi enim non potest vnus procedere cum alio qui iurisdictioné nõ habet, nec potest is qui habet iurisdictioné, ei dare iurisdictioné, vel cum sibi associare, quin iam ex toto desiit

Universidad de Deusto

esse iudex: & si hoc faceret, à non suo iudice diceretur factũ: & ideo quicquid simul faciunt, non tenet, confitendo per consequens se non posse procedere solũ: & ita ille qui habebat iurisdictionem, perdit illã: vt dicit illa decret. cũ super. In eligentibus secus est. quia licet illi qui

1 Et sic erãt clerici alias vocem habẽtes vel habẽtes volentes, secus si admitterẽt laicos: vt ius habentes infra. c. massana. secundũ Innocen. & Cõpo. Io. And.

possunt eligere admittant illos qui priuati erant per culpã suam, nõ perdunt ipsi ius eligendi: quia possunt renũciare iuri suo, nec illi sunt priuati perpetuo, sed vna vice tantum. vnde possunt parcere illis si vobentes infra. c. massana secundũ Innocen. & Cõpo. Io. And. lunt, sed in indicibus nõ est ita. Bernardus.

† Cap. 11. eo. tit. in 3 cõpilatione.

¶ Eligens scienter indignum in episcopum, est ob hoc suspensus à beneficijs ecclesiæ per triennium, nec potest interim ad dignitatem illius eligi vel assumi.

CAP. XXVI.

PEr† inquisitionem, quam de mandato nostro fecistis, super statu episcopatus [a] & episcopi Tholosani, perspicaciter intellexi-
mus, quòd Mascaron cancellarius iuratus asseruit, se sciuisse pro certo, R. olim Tholosanum episcopũ, & amicos [b] ipsius, ante suam electionem habuisse colloquium [c] cum quibusdam canonicis nominatim expressis, eosque solicitasse [d] precibus, vt ipsum eligerent in episcopum: seque vidisse pariter & audiuisse quando prædictus episcopus recognouit [e] in quorũdam canonicorum præsentia, se canonicis illis qui aduersati fuerãt suæ primæ electioni iurasse, credens pro certo quòd iuramentum illud illicitum fuit, & præstitum, vt idem R. eligeretur ex pacto: & quòd ipsemet† post electionem ipsius cassatam, domum episcopalem eius nomine detinebat [f], recipiens quosdam redditus & prouentus, quos de ipsius conscientia & consensu, in eiusdem negotiis expẽdebat. ¶ Cum igitur talem [g] scienter [h] in episcopum eligendo (sicut ipse suo iuramento firmauit) ecclesiasticis beneficiis reddiderit se indignum [i], graue gerimus & molestum, quòd Tholosan. præposito in episcopum Conuennarum electo, idem Mascarõ in præpositum dicitur substitutus. ¶ Quocirca mandamus, quatenus eundem ab officio præposituræ penitus amouentes, faciatis virũ idoneum ad officium illud assumi.

¶ Idem priori sancti Egidiani G. & G. † canonicis Lucanensibus.

¶ Si non professus eligitur ad regimen ecclesiæ regularis, cassatur electio consuetudine in contrarium non obstante.

CAP. XXVII.

CVm† causam quæ inter Bonum presbyterũ, & Brunum canonicum sancti Petri Lucanen. vertitur, super eo q̃ dictus presbyter Bonus, à maiori parte canonicorum eiusdem ecclesiæ (prædicto B. & quodam alio contradicentibus) in priorem (sicut dicitur) est electus, olim vobis duximus committendam: & infra. Quãuis autem multi priores continue† vnus post alium, in ipsa ecclesia per [k] multa & longa tempora fuerint non professi: quia tamen præfatus

h ¶ *Scienter.*] Quia audiuit a b ipso, & sciuit de solicitatione: vt dictum est.

ADDITIO. Et illud dicimur scire, quod ab aliis audiuimus: vt dicitur 22. q. 5. hoc videtur: vt dictum est.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem an accusatus priuetur præteritis. ponit opi. Inno. & decre. quam alle. respondet. Secundo fortificat textum. Tertio obiicit, & soluit. Quarto notat, dans duo similia.*

i ¶ *Se indignum.*] Ad minus per triennium. ℨ. eo. cum in cunctis. ℨ. c. prox. Immo perpetuo præteritis beneficiis priuari debet: vt dixit Innoc. iiij. si criminaliter contra eum ageretur: & inducit ad hoc ℨ. de cõfes. cum super. Sed ille plus peccauit quàm iste, vnde non probat cum dicit de isto, & ideo propter huiusmodi suspensionem promoueri non debuit ad honores. ℨ. de consuetu. cum dilectus. & ℨ. de æta. & qualita. cum bonæ. quia vilibus personis non sunt concedendi honores. ℨ. de excess. præla. inter dilectos. & C. de digni. neq; famosis. lib. 12. & C. de infami. l vna. lib. 10. & 81. dist. tantis Daniel. ℨ. de accus. omnipotens. ℨ. de testi. testimonium. C. de procur. rerum. ff. de mune. & hon. reus. §. eum contra quem. Et ideo iste Mascaron tamquam indignus debet remoueri: quia fuit conscius simoniæ, & simoniacum scienter elegit: & ideo beneficiis ecclesiasticis se reddidit indignum: vt hic dicit. ? Sed quare punitus fuit iste Mascaron? Nam testis fuit, & ideo contra. ℨ. de ordi. cogni. cum dilectus. in fin. & ℨ. de excep. denique. ff. qui po. in pigno. ha. Claudius. & ℨ. de fide instr. inter dilectos. ℨ. de re iudicata cum super controuersia. & C. res inter alios acta. per totum. Solutio. res ista non fuit acta inter alios: immo inquisitio facta fuit tam in capite quàm in membris, vt dixi, & contra eum & alios: vnde si confessus fuit contra se in iure, ei præiudicare debuit. & confessus in iure pro iudicato habetur. ℨ. de confessis. c. cum super. Si aliquis inducatur testis in causa alterius, & in modum exceptionis probetur crimen, testis non punitur, nisi quia testimonio repellitur, nec infamiam incurrit, & sic loquuntur contraria proxime signata. Et nota per hanc decret. quòd suspensus à beneficio eligi non potest ad beneficium vel dignitatem dum manet in suspensione, sicut nec suspẽsus ab officio: vt ℨ. de consue. c. cũ dilectus. & q. nõ seruauit interdictũ. ℨ. de postula. c. ad hæc. & ℨ. de excessib. plato. c. vlti.

† Aliasita: G. & G. B. & S. canon. &c.

† Cap. 12. eo. tit in 3. compilatione.

† Vide text. in l. ex facto. §. rerũ. cum nor. ff. de hered. inst. & in l. 1. §. quotidiana. ff. de aqua quot. & æsti.

Concord. gl. magna de renunc. post trãslationẽ. & in c. de regulari. in gl. 1. de simo.

Vm causam.] Communis diuisio. Secunda: ibi, *Quia igitur.*

CASVS. Quidã prioratus in ecclesia S. Petri Lucanen. vacauit, maior pars canonicorum in priorem elegit presbyterum Bonũ. quidam alij contradicebant dicentes, quòd talis electio non valebat eo quòd dictus presbyter Bonus non erat professus ordiné regularé. causa fuit cõmissa iudicib. corã quib. allegabatur, q̃ cum dictus presbyter Bonus nõ fuisset professus ordiné regularé, eligi nõ potuit in priorẽ. In contrariũ proponebatur q̃ multi priores cõtinue vnus post alium fuerãt in ecclesia ipsa per multa & lõga tpa, qui nõ fuerãt ꝓfessi. Dubitauerũt iudices, an talis ꝯsuetudo excuſaret quominus talis electio valeret. cõsultus Papa rñdet, q̃ nõ debemus solũmodo attẽdere q̃d sit factũ, sed q̃d sit faciẽdũ, & sedm legẽ diuinã nõ est arandũ in boue, & asino, nec aliqs dẽt induere veſtẽ de lana & lino ꝓtextum. Vñ mãdat Papa, vt ipsã electionẽ debeãt irritare, & ꝑdictũ ꝑsbyterũ & alios cõpellat, vt B. Bñdicti regulã in eadẽ ecclesia ꝓstituã, ꝓfiteanẽ & seruẽt, aut ecclesiã ipsam oĩno dimittãt. Not. q̃ nõ dẽt considerari quid factũ sit, sed q̃d faciendũ: q̃a in hoc ꝯsuetudo nõ excusat. Itẽ omnes q̃ in vno eodemque officio deseruiunt, eiusdem professionis debent esse.

† Vide text. in l. ex facto. §. rerũ. cum nor. ff. de hered. inst. & in l. 1. §. quotidiana. ff. de aqua quot. & æsti.

† Dubitatis.

Dist. 22.

† Concord. text. cum gl. in ver. cessabit. in l. auxilium. ff. de minori.

† Cap. 13. eo. tit. in 3. compilatione.

† Scilicet Mascarõ, de quo paulo ante facta est mẽtio.

1 Quia ante electionẽ iurauit. 8 q. 3. c. 1. quia quosdam canonicos precibus solicitauit: & quia pactum fecit, secũdũ Goffre. Ioã. Andr.

a ¶ *Episcopatus.*] Cum agitur de statu ecclesiæ, recipiuntur testes tam contra prælatum quàm contra omnes de ecclesia. ℨ. de accu. qualiter & quando. etiam lite non contestata, si per contumaciam se absentant. ℨ. vt lite non contesta. c. quoniam frequenter. §. sunt & alij. Sed conspiratores contra illum contra quem conspirauerunt, admittendi non sunt, sed super statu ecclesiæ admittuntur. ℨ. de re iudi. cum I. & A.

b ¶ *Amicos.*] Secus si inimici fuissent. ℨ. de simo. sicut.

c ¶ *Colloquium.*] Hoc sufficeret ad ipsius remotionem. 40. dist. multi. Et desiderantibus episcopatus est auferendus. 8. q. 1. in scripturis.

d ¶ *Solicitasse.*] Et hoc idem nocere debuit. 1. q. 6. sicut is qui. & C. de episc. & cle. si quemquam. & hoc ipso suspectus est quòd se ingerit. ff. de procu. quæ omnia. Et preces huiusmodi importunæ inducere videntur simoniam. 1. quæst. 1. sunt nonnulli. & c. ordinationes.

e ¶ *Recognouit.*] Talis recognitio siue confessio, licet fieret extra ius, præiudicat confitenti, maxime si publice fiat. arg. de excess. præla. quàm sit graue. & argu. 22. quæstio. 5. hoc videtur. & recognitio debiti præscriptionem interrumpit. C. de præscrip. 30. an. cum notissimi. §. sed & si quis debitori. & in alio casu. 3. quæst. 9. c. testes. §. sed si debitum scriptum sit.

f ¶ *Detinebat.*] Et male. dilapidabat enim. Argu. quòd sicut non suo, ita nec alieno nomine hoc facere debuit. 46. dist. sicut non suo.

g ¶ *Talem.*] S. simoniacum 2 & ambitiosum: vt patet ex ipsa littera.

tibus. & dispar professio in ecclesia esse non debet. 16. q. 1. præsbyteros. & q. 7. in nona.

a ¶ *Dubitatis.*] Simile ℨ. de rescrip. c. cum contingat.

b ¶ *Asino.*] id est, homines diuersæ professionis in vno officio non sociabis. sic exponitur 16. q. 7. in nona actione.

ADDITIO. Vnde ver sus, *Nemo boues asinis curuo coiungat aratro. Nec gestet vestẽ lino lana quoque textam.*

c ¶ *Irritetis.*] Et merito: quia contra ius cõmune facta est. 18. q. 2. abbatem. & c. quàm sit. & contra ius tale ius commune non præscribitur vllo tempore, vt hic dicit. ? quamuis per multa & longa tẽpora, &c. & similem casum habes ℨ. eod. tit. c. cum in magistrum.

Qvòd sicut.] Diuidit hæc decr. principaliter in tres partes. Secunda: ibi in §. *Super eo.* Tertia: ibi in ver. *Quòd autem.* Hæc prima pars primo ponit tria, quæ obijciebantur cõtra formã electionis, & pertinet ad primam partẽ rubricæ. Potes colligere modũ ponẽdi casum litteralẽ. Nam facta electione de quodã promouendo in epm in ecclesia Armachana, secuta illius cõfirmatione & cõsecratione, instabant aliqui, vt iste archiepiscopus deberet deijci. ad cuius deiectionem allegabant talia contra personam. Papa auditis allegationibus vtriusq; partis decreuit & mandauit vt in littera continetur. Abbas Siculus.

† Cap. 13. eo. tit. in 3. compilatione.

CASVS. Vacante ecclesia Armachana quidã abbas electus fuit in archiepm ecclesiæ Armachanæ, & postmodum confirmatus & cõsecratus. Quidã episcopus, & abbas quidã opponebant se hnic electioni. Legatus Apostolicæ sedis coram quo prædicti se opponebant, inquisiuit de modo electionis, & de persona electi, quia multa proponebantur tam cõtra personã electi, quã contra formã electionis: & inquisitione facta inuenit plura tã contra personã electi, quàm ℨ formã electionis. Dubitauit Cardinalis quid sibi esset faciendum consuluit Papam: & ipse respondit ad illa quæ ℨ electionem proponebantur. Primo quidem electio dicebatur facta de tribus, sed illa videtur potius nominatio q̃ electio. vnde nil iuris acquisitum fuit nominatis. & ideo licite potuit procedi ad electionẽ celebrandam in ecclesia Armachana. Secundũ fuit, appellatio à rege interposita: & Papa dicit q̃ appellatio illa electionem non potuit impedire: quia nihil attentatum fuit in præiudicium regis: quia non nominatio, sed electio solemnis debet principi præsentari, vt suũ præstet assensum tanquã patronus, licet q̃nque per vsurpationẽ in cõtrarium fiat. Tertiũ fuit, quia dicti epi & abbas contempti fuerunt, vt dicebãt: dicit Papa, si electioni interesse debuerunt, & ipsi non contempti, sed vocati fuerunt, dummodo sine periculo potuerint vocari, siue nequierunt siue noluerunt ad electionem venire celebrandam, ipsorum absentia electioné non potuit impedire. Si vero non fuerunt vocati, sed contempti, cassari debet electio, nisi postea pro bono pacis voluerint consentire. Super eo vero quòd in die cõsecrationis suę antequã missa finiretur, acolythũ ordinauit: pro tanto excessũ castigetur: quia solus Romanus Pontifex qui consecratur ante hymnum angelicum, & postmodum missam incipit & perficit consecratus in die suæ consecrationis potest ordines celebrare. Alij vero qui inter epistolam & euangelium consecrantur: quia ipsi consecrati concelebrant principaliter celebranti, non debent tunc ordines celebrare ne diuidatur mysteriũ vnitatis. Præterea non licet archiepiscopo sine pallio cõuocare concilium, conficere chrisma, dedicare basilicas, ordinare clericos, & episcopos consecrare, & ideo multum præsumit qui antequam impetret pallium, prædicta facere præsumit: cũ non tanqua eps, sed tanquam archiepiscopus ea facere videatur. Super eo vero q̃ tabulã argenteã alienauit, dummodo ecclesiã reddat indemnem, æquanimiter poterit præteriri, cum hoc processerit de cleri & populi volũtate. Nota q̃ per nominationem nullum ius acquiritur nominato. Item appellatio per laicum patronum interposita ne fiat electio in ecclesia collegiata, non valet. Item si quis contemptus sit in electione, nisi consentire voluerit, cassari debet electio. Alia vero quæ contra personam proponebantur, dispensatiue intelliguntur.

† Dubitatis. presbyter B. non est professus obseruantiam regularẽ, dubitatis † [a] (& merito) nobis procedere inconsultis. ¶ Quia igitur non debemus attendere solummodo quid factũ sit, sed potius quid sit faciendum: Consultationi vestræ taliter respondemus, quòd cũ secundum legem diuinam, non sit in boue arandum & asino [b]: nec quisquam debeat vestem induere de lana linoque contextam: irritetis [c] electionem prædictam, & compellatis præfatum presbyterum, aliósq; clericos non professos, vt vel beati Augustini regulam in eadem ecclesia constitutam profiteantur, & seruent, aut ipsam ecclesiam omnino dimittant.

¶ Idem I. titu. sancti Stephani in Celio monte presbytero Cardinali Apostolicæ sedis legato.

¶ Nominatio vel appellatio eius cuius nõ interest, electionem non impedit: sed si vocandus cõtẽnitur, eo prosequente contemptum, cassatur electio etiam confirmata: & potest prosequi nisi consenserit electioni: quod potest etiã ex post facto. hoc dicit vsque ad §. super eo.

CAP. XXVIII.

QVòd † sicut ex litteris tuis: & infra. ¶ Verum cum ex prima electione, quæ facta est de tribus, dicenda videtur potius nominatio, nihil iuris [d] acquisitum fuerit nominatis, licite procedi potuit ad electionem regulariter celebrandam: præsertim in ecclesia Armachana, cum iuxta constitutiones [e] canonicas, si fieri potest, in cathedrali ecclesia electio debeat celebrari. Nec appellatio interposita electionem illam potuit impedire [f], cum in ea nihil attentatum fuerit in præiudicium regiæ dignitatis: quia non simplex nominatio, sed solemnis electio debet principi præsentari, vt postulationi præstet assensum, etsi secus aliquando per vsurpationem aliqui faciant abusiue. Si autem Miridi. † episcopus & abbas Mellifontis, qui interesse debuerant, non contempti fuerunt, sed ad electionem vocati (si tamen sine periculo [g] potuerint conuocari) siue nequiuerint [h], siue noluerint [i] ad electionem celebrandam accedere, ipsorum absentia non potuit electionẽ impedire: & infra. Quòd si eos vocatos [k] non fuisse constiterit, sed contemptos, infirmanda erit penitus electio taliter celebrata, nisi postea propter bonum pacis curauerint consentire [l].

† Miridinen sis. † Mõdinen. † Vintun.

¶ Episcopus dum celebratur missa cõsecrationis suæ, vel archiepiscopus ante receptũ pallium ordines conferre nõ debet. hoc dicit vsque ad ver. Quod autem.

¶ *Glo. seq. signat contrarium.*

h ¶ *Nequiuerint.*] Arg. contra. ℨ. eo. bonæ. ver. si constaret de vi, &c.

i ¶ *Noluerint.*] Si noluerint, alienos se feciſſe videntur. ℨ. co. c. cũ nobis olim. & ℨ. eo. ecclesia vestra.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

k ¶ *Vocatos.*] Præsumitur quis non vocatus, nisi hoc probetur: vt hic patet. & 4. q. 5. quisquis. 82. dist. proposuisti. Arg. contra. ℨ. eo. bonæ. versi. si. quia nuncio creditur an aliquis sit vocatus. ff. de reb. eor. qui sub tu. vel cura. magis. §. illud. ℨ. de appel. cum parati. Dico q̃ si quis negat se fuisse vocatum, aduersario incumbit probatio, vt hic innuitur. & ℨ. de proba. quoniam contra. de hoc dictum est ℨ. eo. bonæ.

ADDITIO. Dicit Goffredus. Puto nuncio & actis iudicum stãdũ, nisi validæ probationes offerrentur ex aduerso. alle. ℨ. de testib. cum à nobis. Quid de nuncio dixerunt hic Io. & Vinc, scripsi in Spec. de cita. §. sequitur. super ver. sed nunquid. Ioan. Andr.

¶ Ex hac dissoluta gl. seq. format tres oppositiones, & duas quæstiones. Opponitur quòd contemptus ratificare non potest, quia quod nõ valet, &c. Secundo quòd non potest, quia suo nomine non est gestum quod in spiritualibus, &c. ponit opi. Io. quam reprobat. Tertio quòd cogitur habere ratum, cum sit vtiliter gestum. soluit quòd remittere non tenetur, &c. Quarto quæritur, an instante contempto eligens re silire possit, allegat pro & contra. Quinto an contempto mortuo requiratur consensus substitutorum ponit solutionem Vincen.

l ¶ *Consentire.*] Sic patet q̃ electio quæ nõ valet, per ratihabitionem potest cõfirmari. 16. q. 1. qñ quicquid. & ℨ. de his quæ fi. à præla. sine cõsen. c. cũ nos. & cũ in Apostolica. ℨ. de dona. c. pastoralis. & ℨ. de iure patro. cura. & ℨ. de trãsa. cõtingit. Sed ℨ. ℨ. e. auditis. & ℨ. de iure pa. illud. & 16. q 3. c. placuit. §. pt. ver. quod ab initio. ff. de re iud. qđ ab initio. Sed nõne absentes cogi debẽt ratã habere electionẽ, cũ in hoc negotiũ ecclesiæ vtiliter gestũ sit. ff. de nego. gest. l. Põponi⁹. cũ absentes id facere teneren. ff. de ri. nupt. l. si filiꝰ? Sed dic q̃ iniuria facta est absentibus, & illã nõ tenent remittere sine satisfactione. 23. q. 4. si illic. 90. dist. si quis contristatus. Itẽ si cogerentur consentire præsentibus, iam non haberent liberũ arbitriũ, & sic inuitis daretur eps: qđ esse nõ debet. 61. dist. nullus.

Electio inualidaan posit per ratihabitionem confirmari.

[a] Adde text. cum gloss. in l. item quæritur. §. si gemma. in ver. periculũ. ff. loca. & in l. opus. in glo. 2. eod. tit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nullus. Item patet hic q̃ circa ſpiritualia poſſum habere ratum quod meo nomine non eſt geſtũ. 9. quæſt. 3. Lugdun. & ĵ. de iure patro. cura. & 2. q. 1. in primis. & 3. q. 6. hoc quippe. Sed nũquid in hoc caſu poſſent primi electores reſilire, cum abſentes nolunt conſentire? Quod videtur cum diffidant de iure ſuo. z̃. de poſtu. bonæ. 63. diſt. quanto. Sed cõtra videtur. z̃. eo. cum inter canonicos. in fin. & 8. q. 2. dilectiſſimi. ff. de ſerui. ruſti. prædi. per fundum. ff. de opti. leg. ſi tibi. ſ. vnius. ff. de nego. geſt. ſi ego. Item poteſt dici vt Ioan. dicit, q̃ ſi Præſentes eligunt & ſpẽ ſuæ electionis ponunt in abſentibus ſperantes ipſos ratum habituros, quia tunc demũ per ratihabitionem poteſt cõfirmari factum præſentium. ſed ſi ſtatim præſentes per ſuam electionem intendant ius dare electo: tunc non poteſt ratificari ipſorum electio: vt 9. q. 2. Lugdun. ff. de ſolu. ſi quis offerenti. quod non credo, immo qualitercunque eligant, poſſent abſentes ratam habere electionem, dum tamen non ſit nulla ipſo iure. ĵ. cap. proxi. Item pone q̃ illi qui contempti ſunt, mortui ſint, nunquid ſubditorum conſenſus exigitur? Vinc. dicit quòd non, niſi eſſent prælati qui aliis ſuccedunt in onere ac honore. ĵ. de offi. deleg. quoniam abbas. & ĵ. de off. ord. paſtoralis. in canonico ſecus. argu. ĵ. de teſti. requiſiſti. in fi. ſ. 1. §VPER eo.] Iſte §. diuiditur in tres partes: quia ponit alia tria quæ obiiciebantur cõtra perſonam promoti, comprehenſo §. fin. partes ſatis patent in littera.

Solus Romanus Põt. in die conſecrationis ſuę valet ordines celebrare.

In vno manuſcripto Vaticanæ: veritatis.

Idem Phi. Gof. Innoc. Hoſt. Comp. & Abba. Itẽ ſecũdũ Inn. & Hoſtiẽ. & Cõpoſt. ſi lite pendente ſuper contẽptu moritur cõtemptus, vel transfertur ad aliam eccleſiã, perit actio. C. ſi reus, vel ac. mor. fu. l. fi. Io. An.

Miſſa an ſit de ſubſtãtia conſecrationis.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem, an miſſa ſit de ſubſtantia conſecrationis, & an vnus poſſit conſecrare, & alter miſſam dicere. In fine ſignat contrarium, & ſoluit.*

a ¶ *Diuidatur.*] Sed qualiter diuidatur, exemplum habes 23. diſt. quorũdam. ita epiſcopus qui conſecratur, concelebrat, id eſt, ſimul celebrat ſuo conſecratori qui principaliter celebrat, & ideo tunc non debet dimittere officium illud quod ipſe inceperit cum conſecratore ſuo, & alios ordinare: quia ſic diuideretur myſterium illius miſſæ in qua conſecratur: quod fieri non debet: & toti miſſæ debet intereſſe. Et ita videtur eſſe de ſubſtantia conſecrationis ipſa miſſa, hac ratione: quia cõſecrationes epiſcoporum & eccleſiarũ & confectio chriſmatis debet fieri cum miſſa. ĵ. de cele. miſ. te referente. & de conſe. diſt. 1. omnes baſilicæ. & vno contextu ſine aliquo interuallo: & ille qui conſecrat, debet miſſam celebrare, & ita officium illud totũ continuum debet fieri ſine interpoſitione vel mutatione aliqua perſonarũ. niſi magna neceſſitas caſualiter ſuperueniret. 7. q. 1. nihil. & c. illud. quia ſic ordinauit eccleſia Romana, & obſeruat. & idem ſit & obſeruatur in collatione ſacrorum ordinum. Ex hac conſideratione videtur quòd miſſa ſit de ſubſtantia conſecrationis. contrarium tamen conſueuit dici, & verum eſt quòd miſſa non eſt de ſubſtantia conſecrationis: quia diuerſa ſunt conſecratio & miſſa: ſed propter virtutẽ & reuerentiam ſacramentorum & ordinum ſtatuit eccleſia q̃ quando talia celebrantur, ſemper cum miſſa celebrentur. Cõtrarium eſt not. 77. diſtin. in veteri. Tamen ſi huiuſmodi ſolennitates non ſeruarẽtur, nihilominus valerent conſecrationes, & ordinum collationes ſic ricorum: ſed qui contra facerent, punirentur ordinantes, & ordinati: quia contra ordinationem eccleſiæ; & contra illud quod eccleſia ſeruat, fecerunt. Sed q̃ illi qui faciunt contra ordinationem eccleſiæ puniantur, habetis de temp. ordi. ſane. & c. litteras. & c. vel non eſt compos. & duobus c. ibidem ſequentibus. omnes enim tenentur ſeruare quod eccleſia Romana obſeruat. ĵ. de ſacra vncł. c. vnico. in fi. & quæ omiſſa ſunt in præmiſſis, debent ſuppleri: vt in prin. c. de ſacra vnc. & in tit. ſeq. cap. 1. & c. præſbyteri. Hug. dixit q̃ ſi vnus conſecrat, & alter miſſam dicat, conſecratus erit: ſed fieri non debet. De hac materia no. 75. diſt. ordinationes epiſcoporum. De hoc quod dixit Hug. quæſitum fuit à me Bernardo Parmen. canonico Bonon. capellano domini Papæ in conſecratione domini Octauiani, Bonon. epiſcopi, vtrum archiepiſcopus poſſet conſecrare, & alius miſſam cantare? Reſponſum fuit q̃ illud fieri nõ debebat, cum illud eſſet contra ordinationẽ eccleſiæ: vt z̃. dicitur, & nunquam audiui nec legi, q̃ hoc aliq̃ factum fuerit: & hac de cauſa ponitur hic hæc additio. Bernar. Sed finita illa miſſa ſi aliam poſtea celebraret, bene poſſet ordines celebrare ſi neceſſitas eſſet. vnde dicit, tunc, quaſi dicat, finita illa miſſa poſſet prius pallio recepto: quia myſterium diuidi non debet. 23. diſt. quorũdam. Arg. cõtra 7. q. 1. nihil, & c. illud. Sed illud ex neceſſitate, quæ legẽ non habet. de exc. tut. z̃. de conſue. q̃nanto. de conſe. diſt. 1. ſolennitates.

Idem Tolet. epiſcopo & Sagoñ. & de Arden. Abbatibus.

¶ *Electio per minorem partem capituli facta non tenet, nec per ſubſequentẽ conſenſum ratificari poteſt. h. d. ſecundum communem intellectum.*

d ¶ *Præterire.*] Et ita hic purgatur pœna criminis per reſtitutionẽ. ĵ. de reb. eccl. non alie. ſi quis presbyterorum. 35. q. 9. quod quis commiſit. & 12. q. 2. ſi quis qualibet. ſimile ĵ. de loca. & condu. propter. & cap. potuit. Sicut ſi aliquis ante accuſationem recedit ab inceſtuoſa cõiunctione, ſine pœna eſt. ff. de adulte. ſi adulterium. §. idem imperatores. ſic ff. q̃ met. cau. l. ſi cum exceptione. §. ſatis. & C. de his qui. vt indign. l. alia. ff. de inoff. teſta. l. Papinianus. §. meminiſſe. ff. de alie. iud. mu. cau. fac. ex hoc edicto. §. penul. Ar. contra. ff. vi bo. rapto. non prodeſt. vbi prodeſt raptori rem reſtituere ad euitandã pœnam. ff. de fur. qui ea mente. & ff. depoſi. l. 1. §. ſi rem depoſitam. Sed obiicitur, iſte eſt ſuſpectus, & ſatisdatio non mutat maleuolum animum tutoris. Inſtit. de ſuſpe. tuto. in fi. Sed iſte non erat ſuſpectus alias, & excuſatur propter mandatũ cleri & populi. 12. q. 2. de rebus. Ioan. Sed ibi maior præſtitit auctoritatem. hic fuit iſte maior qui deliquit, immo ipſe facere non debuit quod alios facere ipſum prohibere oportuit. 16. q. 1. nemo. & cap. in canonibus. & ff. ſi ſer. ven. altius. ff. de condic. indebiti. frater à fratre. Dicunt quidam, q̃ hic poteſt in caſu iſto & conſimili pœna purgari q̃ non remoueatur ab eccleſia nec deponatur. Contrarium dico, quòd licet reddat eccleſiam indemnem, propterea non euadit pœnam depoſitionis, ſed euadit ſolummodo pœnam excommunicationis: vt 12. q. 2. monemus. & c. diaconi. & c. ſtatuimus. Et hoc etiã dico per iura proxime dicta hoc probatur per decret. Greg. ĵ. de ſolu. ſi quo rundam. vbi dicitur, qui obligat eccleſiam, ſuſpenſus eſt ab adminiſtratione ſpiritualium & temporalium ipſo iure. Et ita intelligitur ca. illud, ſi quis presbyterorum. quia per reſtitutionem ſolummodo euadit pœnam excommunicationis. Et quod hic dicit, diſpenſatio fuit & gratia. & hoc innuunt illa verba, æquanimiter poteris præterire. & ita fuit ſolummodo quædam tolerantia. Huic admiculũ præſtitit quod dicit, cleri & populi aſſenſu. c. illud, quod quis commiſit. loquitur ſimiliter de miſericordia de eo qui toleratur in officio ſuo: vt ex littera ipſius c. patet. ad hoc præſtat bonum arg. ff. depoſi. l. 1. §. ſi rem.

Vditis.] Prima pars diffinitionis cauſam ponit. Secunda diffinit: ibi, *Nos igitur*. Abbas Siculus.

CASVS. Vacante eccleſia Baiocen. canonici Baiocen. ad electionẽ conuenientes, pars vna elegit Guil. archidiaconum, alia pars elegit R. ſubdiaconum. Electiones iſtæ delatæ ſunt ad dominum Papam. Ipſe Papa examinatis nunciis vtriuſque electionis, inuenit vtramque contra formam iuris attentatam hoc modo: Cum enim canonici in capitulo conueniſſent, & voluntates ſingulorum inquiſitæ fuiſſent, decanus cum pauciores conuenit in R. ſubdiaconum non ipſum eligendo, ſed nominando: cantor cum pluribus nominauit Guil. archidiã. tandem ſolus cantor nominauit magiſtrum R. de Algediis, appellans ne decanus qui primam vocem in electione habebat ad electionem procederet ſine conſenſu totius capituli vel maioris partis. Decanus non obſtante appellatione illa non habito conſenſu maioris partis capituli ſed longe minoris, dictum Guil. archidiabo. elegit, ſtatim appellans ne quis contra electionem aliquid attentaret. decanus tamen allegabat quòd electioni ſuæ plures conſenſerunt, ſed hæc allegatio non valebat, quia electio quæ fuit irrita ipſo iure, per ſubſequentem conſenſum non poterat eſſe rata. Poſt electionem cantor & alij qui remanſerunt in capitulo, poſt illam electionem decani nõdum caſſatam, & poſt appel. ad ſedẽ Apoſtolicã interpoſitam recedẽtes à nominatione dicti Guil. archidiaco. dictũ ſubdiaconũ elegerunt, dominus Papa utramque electionem vt contra formam canonicam attentatam, vt dictum eſt, caſſauit. Not. q̃ ſecunda electio attentari non debet prima non caſſata, quod intelligo cum prima electio non eſt in illa ratione electi. Nota q̃ electio quæ nulla eſt, ex poſt facto non cõualeſcit. Item quod fit poſt legitimam appellationem, non valet.

Cap. 14. co. tit. in 3. compilatione.

a ¶ *R. ſubdiacono.*] Magiſtro R. olim.

b ¶ *Ipſum* R.] Non erat in antiqua.

Ait Innocentius ita fuiſſe in regiſtro: vnam de R. archidiacono, & alteram de magiſtro R. ſubdiacono.

c ¶ *Archid.*] Olim verbum iſtud, dictum. non erat hic. Ber.

d ¶ *Conueniſſent.*] Nominando, non eligẽdo.

ADDITIO. Et per tales nominationes non impeditur electio. z̃. c. proxi. Ioan. Andr.

e ¶ *Appellatum.*] A cantore & ſuis.

Aldegiis.

f ¶ *Prorupit.*] Eligendo G. archidiaconum, & recedendo à nominatione R. ſubdiaconi.

g ¶ *Electioni.*] Factæ à decano.

¶ *Glo. ſeq. obiicit, ſoluit & remittit.*

h ¶ *Ex poſtfacto.*] Hic videtur q̃ electio quæ nulla eſt ipſo iure, impediat ſecundam, & quia dicit electio quæ fuit irrita ipſo iure, &c. quia vtraque hic caſſatur: vnde contradicit. z̃. eod. bonæ. & ĵ. de appel. conſtitutis, & ĵ. eod. congregato. in quibus ſecunda tenet: q̃ prima fuit nulla ipſo iure. Sed dicas, q̃ electio illa non erat nulla ipſo iure, immo poterat rata haberi, nec erat enidens ipſam non tenere. Et verba iſta, ſcilicet, irrita ipſo iure, non tenentur proprie: vnde expone, irrita ipſo iure, id eſt, irritanda de iure. & hæc expoſitio probatur per finem ca. vbi dicit, vtrãque electionem duximus irritandam, & ſic nulla cõtrarietas: & loquitur in eodẽ caſu hæc decr. cum illa. z̃. eod. conſiderauimus. Et non innuitur hic q̃ ratihabitio non poſſit habere locum in electionibus, quia bene habet locum: vt z̃. eo. quod ſicut. & c. licet. 63. diſt. quanto. ĵ. de iure patrona. cura. & z̃. de poſtula. bonæ. ſed hic non põt habere locum ratihabitio, quandiu appellatio pendet: Et ei non renũciatur in totum: quia contraria ſunt conſentire & nolle recedere ab appellatione, ſimile ĵ. de appella, ſolicitudinem, vnde dixit; maxime appellatione pendente. quaſi dicat, ſi voluit renunciare appellationi & conſentire, põt conualeſcere: & maxime, pro, tantum, ponitur: & quod dicit ex poſt facto, &c. allegatio fuit partis aduerſæ, nec ponunt illa verba, ex poſtfacto, & hoc videtur per ſi. vbi dicebatur: Nos igitur his & alijs auditis que coram nobis allegata fuerunt. vel dic, put dicitur in vltima notula in ſi.

Vnus intellectus eſt. ſi appellatio non penderet: quaſi dicat, quòd electio contra iuſtã appellationem facta nõ cõualeſcit, liceet appellationi renũcietur: vt dixi ſupra gloſſ. proxi. Alius intellect⁹ eſt, i. ſi appellatum nõ fuiſſet. Io. And.

i ¶ *Maxime.*] Proprie ponitur: quia idem eſſet citra appellationem & in antiqua non erat hoc aduerbium.

¶ *Gloſſa ſequens obiicit, & ſoluit.*

k ¶ *Caſſatam.*] De facto intellige cum nulla fuerit: quia quod non eſt, caſſari non poteſt. ſic ĵ. de re. eccle. alie. vel. non. ſi quis presbytero rũ. Item quod dicit in ſi. irritandam. contradicit litteræ ſuperiori, vbi dicit q̃ electio fuerat irrita ipſo iure, ergo non poterat irritari, ſi nulla eſt. Dic q̃ verbum iſtud, irritandam, quantum ad primam electionẽ, ponitur improprie, id eſt, irritam: quantum ad ſecundam ponitur pro prie. ſimile 28. diſt. presbyterum. quia ſecunda non erat nulla, ſed per exceptionem fuit caſſata: & ſi decanus & ſui conſenſiſſent electioni ſe cundæ, confirmata fuiſſet: vt dicitur in fi. vlti. notulæ.

¶ *Glo. ſeq. diſt. quòd duæ electiones aut fiunt vno contextu. aut ex interuallo. ſecundo caſu aut prima eſt annullanda, aut nulla, & ſi nulla: aut iſtud eſt euidens, aut dubium, & ponit quòd etiam nulla impediat ſecundam. inducens ſex ſimilia. Ponit opi. diſtinguentem nullitatem iuris vel exceptionis, vel tantum actionis. Quærit demum de ratione diuerſitatis, quæ eſt ſolutio contrarij. & diſtinguit an primi qui fecerunt electionem nullam, ſint etiam priuati poteſtate eligendi, necne. In fi. quærit. arg. pro & contra. & ſoluit.*

l *Irritandam.*] Not. q̃ vbi plures electiones cõcurrunt, quæ fiunt in continẽti, neutra impedit aliam, vel prævalet alij quę prior fit, ſed prę ualet illa quæ maioribus iuuatur meritis, & plurimorum approbatur aſſenſu. 63. diſt. c. vlt. ĵ. eod. eccleſia. z̃. eod. dudum. ſi vero ex interuallo fiat ſecunda, tunc habet locum diſt. aut prima eſt aliqua, licet poſſet elidi per exceptionem, aut nulla ipſo iure. Si enim euidens eſt, primã non tenere ipſo iure: puta cum eligitur qui eſt ineligibilis. z̃. eod. cum vuintoñ. ĵ. de appella. conſtitutis. & ĵ. eod. venerabilem. & ĵ. eod. tit. congregatio. vbi tenet ſecunda à pauciores facta: tunc prima nõ præſtat impedimentum ſecundæ. Sed ſi dubium eſt an teneat prima: quia aliqua cauſa allegatur quare poſſet tenere, tũc prima præſtat impedimentum ſecundæ, nec debet fieri ſecunda, prima non caſſata. z̃. eo. cõfideraui mus. Sed hic videtur cõtra ex eo quod dixit z̃. cum tamen ex poſt facto, &c. q̃ electio, quæ nulla eſt ipſo iure, impediat ſecundam. prima enim à pauciores, & poſt appel. facta fuit, vnde videbatur nulla. Et ſic perditur dñium per id quod nullum eſt. ĵ. de renuncia. q̃ in dubiis. Sicut vides q̃ ab accuſatione quæ nulla eſt, non poteſt quis diſcedere niſi iudicis auctoritate. ff. ad Turpil. l. 1. §. accuſationem. ſic ſecundũ te ſtamentum factum ſub conditione quæ nunquã erit, dum tñ eſſe poſſit, rũpit primũ. ff. de iniu. rup. teſta. cũ in ſecundo. in fi. & primum matri moniũ quod nullum eſt, impedit ſecundum. ĵ. de ſpon. ad audientiam. ſic manumiſſio quæ nulla eſt, ppſtat impedimentum vſucapiendi. ff. de vſucapiendo. l. qui pro donato. ſic accuſatio quæ nulla eſt impediat ſequens matrimoniũ. ĵ. de deſpon. impube. ad diſſoluendũ. in fin. In ſtipulatiõe aliud eſt: quia ſi prima ſtipulatio non valet, quæ poteſt eligi per exceptionem, tenet ſecunda. ff. de verborum obligatio. ſi dari ſtipuler. Quidã tamẽ diſtinguunt, quòd electio qñq; nulla eſt iure actionis & nõ iure exceptionis: quoniã ex ea non poteſt peti confirmatio: vt hic, & z̃. eod. conſideraui mus, vbi prima non tenet: & tamen impedit ſecundã: & hæc qñque eſt nulla iure exceptionis & actionis: vt illa quę facta eſt ab excommunicatis ſiue de perſona indigna: quia ex ea non poteſt excipi vt alia impediatur. ĵ. de appella. conſtitutis, & ſimile z̃. eo. bonæ. Sicut aliquis qñq; conſequitur ſumptus per retentionẽ: quos non poſſet conſequi per actionẽ. ff. de cõdi. indebiti. in area. in fi. Iuſtit. de re. di. §. certe. arg. ff. de cõpen. etiã. Sed quæ eſt rõ quare in caſu huius decre. electio quæ eſt ipſo iure irrita, impedit ſecundã, ita q̃ non valet: & in contrarijs. ĵ. eod. ſcriptũ. & ĵ. eod. congregatio. & z̃. eod. cũ in cunctis. & c. bonæ. & c. cũ vuintoñ. & ĵ. de appellatio. conſtitutis. electio q̃ eſt ipſo iure irrita, nõ ppſtat impedimentũ ſecũdæ. Rõ eſt hæc. Licet enim in caſu huius decre. prima electio ſit nulla: eligẽtes tamen nõ ſunt ipſo iure eligẽdi poteſtate priuati: nec electio propter hoc de noũ eligunt ad alios: & ideo cantor & ſui non debebant eligere ſine decano & ſuis ſociis: & q̃a elegerũt decano & ſuis ſociis non vocatis poſt appel. prima non caſſata, & ex interuallo: caſſatur vtraq; electio: & vtraq; pars peccauit in forma, ſiue in modo eligẽdi, ſed in contrariis electio eſt ipſo iure nulla, & eligentes ſunt ipſo iure eligẽdi poteſtate priuati. & ius eligendi deuoluitur ad alios etiam pauciores. z̃. de poſtu. gratum. & z̃. eo. bonæ. & ideo tenet electio cum ſit facta ab illis penes quos ius deuoluitur eligendi. & iſta duo concurrere debent ad hoc vt teneat ſecunda electio: plus enim peccauerunt eligendo inde dignum q̃ peccando in forma, & ideo plus puniuntur. Et eſt ſimile: quia qui peccant hodie contra formam illam. ĵ. eod. quia propter non ſunt priuati eligendi poteſtate, ſed priuandi: ſed qui peccant eligendo indignum, ſunt ipſo iure priuati. ſi vero vtraque pars peccat in forma, vtraque caſſatur, vt z̃. eod. conſideraui mus. & hic & in confimilibus. ſed ſi vtraq; pars peccat in materia, transfertur eligendi poteſtas ad ſuperiorem. z̃. eod. bonę. in fi. hodie vero ſeruari debet forma illius decre. ĵ. eod. quia propter. Sed ſi cantor & ſui vocaſſent decanum & ſuos ad electionem, & illi etiam noluiſſent venire: tunc nunquid eorum valuiſſet electio? Videtur quòd ſic. z̃. eod. cum nobis olim. & c. quod ſicut. §. ſi autem. Arg. contra. z̃. eo. conſideraui mus. Credo q̃ ſi decanus & ſui, qui contempti fuerunt in ſecunda electione à cantore & ſuis, conſenſiſſent electioni cantoris, valuiſſet ſecunda. z̃. eod. quod ſicut. cum nullum ius acquiſitum fuiſſet electo per primam

CAP. XXIX.

Vditis & intellectis meritis cauſæ de duabus electionibus celebratis in eccleſia Baioceñ. vnam de G. archidiacono: & alteram de R. ſubdiacono, inueni mus vtramque contra formam canonicam attentatam. Cum enim inquiſitis voluntatibus ſingulorũ decanus cũ pauciores in ipſum R. & cantor cum pluribus in dictum G. archidiaconum cõueniſſent: ſolo cantore poſt modum quemdam alium, videlicet magiſtrum R. de Algediis nominante, ad noſtram fuit audientiam appellatum, ne decanus qui primã in electione vocem habebat, ad electionem procederet ſine conſenſu totius capituli, vel maioris & ſanioris partis ipſius. Ipſe vero decanus non habito conſenſu maioris partis capituli, ſed longe minoris, ſubito in electionẽ prorupit, appellans ne quis contra ipſam aliquid attentaret: quamuis aſſeueret, quòd electioni factæ plures alij conſenſerunt: cum tamen ex poſt facto nequiuerit conualeſcere, quod ab initio non valebat; quoniam electio quæ fuerat irrita ipſo iure, per ſubſequentem conſenſum, maxime appellatione pendente non poterat eſſe rata. Eis ergo ad propria recedẽtibus, cantor & alij qui remanſerant in capitulo, poſt illam electionem nondũ caſſatam, & appellationem ad nos interpoſitam, à nominatione dicti archidiaconi recedẽtes, de nouo præfatum ſubdiaconum eligere præſumpſerunt. Nos igitur electionem vtranq; duximus irritandam.

Idem Grandiſſyluæ, & Bellæ perticæ abbatibus.

¶ *Poteſtas data compromiſſarijs ad eligendum prælatum, re non integra reuocari non poteſt: & deſinit res eſſe integra poſt quam compromiſſarij cæperunt habere tractatum.*

CAP. XXX.

IN cauſis: & infra. ¶ Cum capitulum Tholoſan. eccleſiæ ad tractandum de electione epiſcopi conueniſſent, duos elegerũt vt pi. pro donato. l. qui pro donato. ſic accuſatio quæ nulla eſt impediat ſequens matrimoniũ. ĵ. de deſpon. impube. ad diſſoluendũ. in fin. In ſtipulatiõe aliud eſt: quia ſi prima ſtipulatio non valet, quæ poteſt eligi per exceptionem, tenet ſecunda. ff. de verborum obligatio. ſi dari ſtipuler. Quidã tamẽ diſtinguunt, quòd electio qñq; nulla eſt iure actionis & nõ iure exceptionis: quoniã ex ea non poteſt peti confirmatio: vt hic, & z̃. eod. conſideraui mus, vbi prima non tenet: & tamen impedit ſecundã: & hæc qñque eſt nulla iure exceptionis & actionis: vt illa quę facta eſt ab excommunicatis ſiue de perſona indigna: quia ex ea non poteſt excipi vt alia impediatur. ĵ. de appella. conſtitutis, & ſimile z̃. eo. bonæ. Sicut aliquis qñq; conſequitur ſumptus per retentionẽ: quos non poſſet conſequi per actionẽ. ff. de cõdi. indebiti. in area. in fi. Iuſtit. de re. di. §. certe. arg. ff. de cõpen. etiã. Sed quæ eſt rõ quare in caſu huius decre. electio quæ eſt ipſo iure irrita, impedit ſecundã, ita q̃ non valet: & in contrarijs. ĵ. eod. ſcriptũ. & ĵ. eod. congregatio. & z̃. eod. cũ in cunctis. & c. bonæ. & c. cũ vuintoñ. & ĵ. de appellatio. conſtitutis. electio q̃ eſt ipſo iure irrita, nõ ppſtat impedimentũ ſecũdæ. Rõ eſt hæc. Licet enim in caſu huius decre. prima electio ſit nulla: eligẽtes tamen nõ ſunt ipſo iure eligẽdi poteſtate priuati: nec electio propter hoc de noũ eligunt ad alios: & ideo cantor & ſui non debebant eligere ſine decano & ſuis ſociis: & q̃a elegerũt decano & ſuis ſociis non vocatis poſt appel. prima non caſſata, & ex interuallo: caſſatur vtraq; electio: & vtraq; pars peccauit in forma, ſiue in modo eligẽdi, ſed in contrariis electio eſt ipſo iure nulla, & eligentes ſunt ipſo iure eligẽdi poteſtate priuati. & ius eligendi deuoluitur ad alios etiam pauciores. z̃. de poſtu. gratum. & z̃. eo. bonæ. & ideo tenet electio cum ſit facta ab illis penes quos ius deuoluitur eligendi. & iſta duo concurrere debent ad hoc vt teneat ſecunda electio: plus enim peccauerunt eligendo indignum q̃ peccando in forma, & ideo plus puniuntur. Et eſt ſimile: quia qui peccant hodie contra formam illam. ĵ. eod. quia propter non ſunt priuati eligendi poteſtate, ſed priuandi: ſed qui peccant eligendo indignum, ſunt ipſo iure priuati. ſi vero vtraque pars peccat in forma, vtraque caſſatur, vt z̃. eod. conſideraui mus. & hic & in confimilibus. ſed ſi vtraq; pars peccat in materia, transfertur eligendi poteſtas ad ſuperiorem. z̃. eod. bonę. in fi. hodie vero ſeruari debet forma illius decre. ĵ. eod. quia propter. Sed ſi cantor & ſui vocaſſent decanum & ſuos ad electionem, & illi etiam noluiſſent venire: tunc nunquid eorum valuiſſet electio? Videtur quòd ſic. z̃. eod. cum nobis olim. & c. quod ſicut. §. ſi autem. Arg. contra. z̃. eo. conſideraui mus. Credo q̃ ſi decanus & ſui, qui contempti fuerunt in ſecunda electione à cantore & ſuis, conſenſiſſent electioni cantoris, valuiſſet ſecunda. z̃. eod. quod ſicut. cum nullum ius acquiſitum fuiſſet electo per primam

In codice Barbatiæ: reuẽtibus, ſcilicet ad domũ propriã.

Ait Innocẽtius in regiſtro ita haberi: à nominatione dicti G. archidiaconi recedentes, de nouo magiſtrum R. ſubdiaconũ eligere præſumpſerunt.

Concord. Bart. in l. ſi quis vi. §. diferẽtia. ff. de acqui. poſſe.

Cap. 15. eo. tit. in 3. compilatione.

Electio ipſo iure irrita non præſtat impedimentum ſecũdæ.

Adde Roma. poſt Bar. in l. cũ quidam. 2. ff. de leg 2.

primam electionem,quæ nulla erat ipso iure : vt dicitur ℨ.vnde ab eo poterat recedi sine iniuria alicuius.

In causis.] Diuiditur principaliter in tres partes. In prima ponit postulati petitionem.In secunda ibi,*Nuncii vero.* ponit electi allegationem.in Tertia: ibi,*Quia vero.* partim negotium diffinit,& partim diffiniendum committit.Abbas Siculus.

CASVS. Ecclesia Tholosan. vacante, capitulũ ad tractandũ de electione insimul cõuenerunt, & duos de capitulo elegerunt, vt quinq; de eo. capitulo eligerent electores, qui præstito iuramento tractarent de electione pastoris.&statutum fuit à capitulo,vt ille qué illi quinque eligerent, vel tres ex illis, dummodo persona esset idonea,pro episcopo haberetur. postmodũ cum illi duo, quinque electores elegissent, & illi ad tractandũ de electione secessissent in partem,& non possent omnes in cordare in vnã personã, tres ex illis postulauerũt eſpm Conuennarũ : reliqui duo tertia die cum paucis de capitulo reliquis absentibus,archidiaconũ Agenneñ. elegerunt. Demũ causa super istis electionibus ad sedem Apo. est delata: in præsentia dñi Papæ omnia ista ex parte illorum qui postulauerant eſpm Conuennarũ proposita fuerũt, ecõtrario nuncij prædicti archidiac.responderũt, ꝙ cũ prędicti quinque de electione tractarent, & inter se discordassent, ita quòd contẽtiosæ voces eorũ à fratribus qui remanserant in capitulo, auditæ fuerunt à capitulo. capitulum per duos de canonicis prohibuit ne vlterius in negotio ipso procederent, reuocando sibi traditam potestatem,mandantes eisdem vt ad capitulũ redirent ad tractandũ de electione cũ aliis : quorum duo ad capitulum sunt reuersi ; subsequenti die capitulũ(vt moris est)fecit pulsari campanas ad capitulũ congregandũ. & cum prædicti tres cum quibusdã aliis ad capitulũ non veniſſent:prior cũ maiori parte capituli , prædictũ archidiaconũ elegit. Auditis his & aliis,Papa super hoc scribit ꝙbusdã abbatibus in hũc modũ:Quia postulatio facta de eꝑo Cõuennarũ,facta fuit per illos in quos totũ capitulũ eligendi transtulerat potestatẽ,propter quod de cõsensu toti[b] capituli intelligitur esse facta: cũ res nõ esset integra,ex eo ꝙ electores in tractatu processerãt,potestatẽ illã capitulũ nõ potuit reuocare:& ideo electionẽ ipsius archiadiacassauit.Vnde mandat Papa cuidã eꝑo & duobus abbatib[y] , quatenus si personã illius eꝑi inueniant vtilẽ & necessariam ad regimẽ ecclesię Tholosanæ,& idoneam ad hæreticorum perfidiã extirpandam, ei tribuant licentiã trãseundi ad ecclesiã Tholosañ. Not. ꝙ re non integra potestas alij cõcessa non potest reuocari. Item quod fit per illos quibus totum capitulũ contulit potestatẽ,per ipsum capitulũ intelligitur esse factum. Item qui per alium facit,per seipsum facere videtur.

a ¶ *Præstito.*] Secundum quod lex dicit in Authen. de sanc. epiſc. §. iubemus igitur abbatem.coll.9.

b ¶ *Idonea.*] Hæc clausula semper intelligitur, etsi non apponatur.ℨ, eod.causam quæ.& ℨ.de rescrip.cum adeo.

c ¶ *Electionem.*] No.mirabilẽ significationẽ huius termini , electio: hoc fuit dicere suam postulationem capitulo publicauerunt. argu. ℨ. de renun.post translationem.

d ¶ *Potestatem.*] hic confessus fuit de intentione aduersarij, & sic fundauit intentionem aduersarij.

e ¶ *Campanam.*] ℨ.de offi.custo.cap.1.& 2.dist.1.ius militare.

¶ *Glo.seq.recitetur per questionem.an datus ad eligendum postulet. arg.quòd sic per hoc cap.inducens 7.alia iura.ad contrarium inducit sex:soluit, & contrariis respondet.*

Iste text.reputatur singu. per Pan. hic in suo effectu.

In antiqs, qualibet.

Electio pro postulatione quandoque accipitur.

quinque de eodem capitulo eligerent electores, † qui præstito [a] iuramento de substituendi Põtificis electione tractarent: & à singulis de capitulo statutum est, & concessum: vt ille quem illi concorditer, vel tres ex illis eligerẽt, ab eis (si persona esset idonea [b]) pro episcopo sine cõtradictione aliqua †haberetur:& infra. Postmodum vero cũ à prædictis duobus quinque electores electi fuissent, & ad tractandum de electione fecessissent in partem, & non possent omnes in vnam pariter concordare personam, tres ex eis conuenerũt in episcopum Conuennarum; & deinde electionem [c], quam de postulando episcopo fecerant, capitulo publicarunt : ac reliqui duo subsequenter tertia die cum paucis de capitulo, reliquis absentibus,elegerunt archidiaconum Agennensem:& infra. ¶ Nuncij vero prædicti archidiaconi econtrario resp̃onderunt, quòd cum prædicti quinque electores seorsum de electione tractantes inter se dissiderent, ita quòd contentiosæ voces eorum , à fratribus qui remanserant in capitulo auditæ fuissent, capitulum ipsos propter huiusmodi contentiones suspectos habentes , ad eos duos de canonicis destinarunt, per quos inhibuerunt eis ex parte nostra, ne vlterius in facto procederent: & ita potestatem [d] eligendi , quam eis cõmiserant,reuocarunt,mandantes eis vt redirent ad capitulum , & pariter cũ aliis fratribus de electione tractarent,& huiusmodi reuocationi duo ex ipsis electoribus adhibentes consensum, reliquis tribus nõ contradicentibus , ad ipsum capitulum sunt reuersi : sed alij tres vsque ad fores capituli subsecuti, ab eis postmodum discesserunt. Capitulum vero cum tota die illa ipsorum præsentiam expectassent, subsequenti die campanam [e] pulsari fecerunt (sicut moris est) ad capitulum congregandum † : & prædictis tribus cum paucis complicibus suis sese contumaciter absentantibus , Prior cum maiori & saniori parte capituli elegit in episcopum archidiaconum suprædictũ:& infra. ¶ Quia vero postulatio [f] de episcopo Cõuennarum, quæ præcesserat,facta erat per eos, in quos totum capitulum eligendi transtulerat potestatem , propter quod vnanimiter de consensu totius capituli intelligitur esse facta, quã(cũ res nõ esset integra [g],quia in tractatu iam processerant electores)capitulum minime potuit reuocare: electionem ipsius archidiaconi decernimus irritandam. Quocirca mandamus, quatenus si personam ipsius episcopi †vtilem & necessariam inueneritis ad regimen ecclesiæ Tholosonæ : & idoneam tam scientia litterarum quàm suæ conuersationis exemplo,ad hæreticorum perfidiã [a] de Tholosañ. diœcesi extirpãdam , † quæ ibi per negligentiam præsulum miserabiliter & damnabiliter hactenus pullulauit, trãseundi ad ecclesiam Tholosanã propter vrgentem necessitatem , & eorundem †vtilitatem , ei licentiam tribuatis [b].

¶ Idem episcopo Florentino.

¶ *De consuetudine potest canonicorum electio ad solum capitulum pertinere. hoc dicit,& solet quotidie allegari.*

CAP. XXXI

CVm †ecclesia Vulterana debito canonicorum obsequio longo [c] fuisset tempore destituta, Vulteranus episcopus volens ministrorum defectum in eadem ecclesia restaurare, canonicos quosdam elegit & instituit in eadem: quos canonici recipere noluerũt, asserentes quòd talis electio fuerat in eorum præiudicium attentata: & infra. ¶ Mandamus, quatenus super primo articulo petitionis episcopi, in quo postulauit [d] à te vt canonicos ab iniuria, quam ei super electione canonicorum Vulteraneñ. ecclesiæ inferunt, prohiberes , ab †impetitione ipsius dictos canonicos absoluere nõ postponas : quia non videtur iniuriam [e] facere, qui vtitur iure suo, cum per testes longe melius [f] sit probatum, quòd canonici supradicti, hoc iure vsi fuerint ante quã episcopus memoratus.In secundo quoque articulo [g], quo idem petebat episcopus, vt dicti canonici ipsum iure electionis vti libere paterentur, absoluere studeas canonicos sæpedictos,maxime si sit notorium [h], quòd in Tuscia generalis consuetudo seruetur, vt in cathedralibus ecclesijs solum capitulum,irrequisito episcopo,eligendi canonicos habeat facultatem.

¶ Idem abbati sancti † Victoris , & decano Parisiensi, & magistro R. Decortoñ. canonico Morineñ.

¶ *Compromittentes tenentur recipere electum à compromissarijs , si sit dignus , nisi contra formam compromissi eum appareat electum.*

CAP. XXXII.

CVm † dilectus filius archidiaconus Morineñ. nobis † intimasset:& infra. ¶ Ecclesia Morin̄. episcopi solatio destituta,canonici eiusdem de pastoris substitutione tractantes, in tres canonicos Morineñ. potestatẽ eligẽdi epĩscopo hic in fi.satis patet ita esse,sed consuetudo in pluribus ecclesiis derogat huic iuri.vt hic in fi.huius decr.& ℨ.de causa poss.cũ ecclesia. & ℨ. de verb.signifi.abbate.& ℨ.de consue.cũ dilectus.& 24.q.1.pudenda.& ℨ.de his quæ fi.à præla.sine consen.capi.ea noscitur.& cõsuetudo reddit aliquẽ inhabilem ad eligendũ.ℨ.de cle.coniu.cũ olim, & 12.distin. nos cõsuetudinem.& ff.de decur.nõ tantum. Arg. contra.ℨ.eod.tit.cũ terra.& c.cum causam.& ℨ.de cõsue.cum venerabilis. & c.cum inter. Sed illa consuetudo non est rationabilis: immo est cõtra decus ecclesiæ,& ideo non est præscriptibilis.ℨ.de consue.c.vlti.

e ¶ *Iniuriam.*] Simile.ff.de iniur.iniuriarũ.§.1.& ff.de pet.hære.illud. 1.respon.in fin.& ℨ. de appel.bonæ. & 14.q. 1. quod debetur.& q.5.non sane. quia & si noceat [1] alij ita vt auferat ei consueta commoda, dum tamen non faciat animo nocendi , non dicitur facere iniuriam. ff.de aqua plu. arce. si in meo. & ff. de dam.infe. proculus.& 15.q.1.illud.ff.de ser.vrb.prædio.cum eo.& 23.q.2.c.vlti. secus si faceret animo nocendi. ff. de reg. iur. domum.ff.de dam.infe.qui vias. ff. si ser. ven. sicut.§.Aristo.

f ¶ *Melius.*] Et ideo prætalere debet.ℨ.de proba.licet : sed si æqualiter probatum sit, communiter conferat : cum de iure communi hoc sit faciendum : vt dictum est in notula , & videtur. quia res ad suum statum sic reuertitur. argu. ℨ. de consue. cum dilectus. & ff. de pac. si statum sic reuertitur. argu. ℨ. de consue. cum dilectus. & ff. de pac. si vnus.§.quòd si non vt totum. alias esset sententiandum pro possessore. ℨ. de proba.ex litteris.ℨ. de fide instrumen. inter dilectos. in fin. & Institu. de interdi. §. commodum. nisi in tribus casibus. ℨ. de probationib. c. ex litteris.

g ¶ *Articulo.*] Eadem videtur petitio cum prima. Sed dic quòd prima erat ne repellerent canonicos ab episcopo institutos. secũda erat, vt in posterum non impedirent eum eligere , quod licet obtineret in primo, non obtineret propter hoc in secundo. arg.ℨ.eod.querelam, sed in secundo articulo agebatur petitorio,vt patet ex ipsa littera.

h ¶ *Notorium.*] id est, manifestum rei euidentia , vel aliis duobus modis : [2] de quibus tribus modis habes ℨ.de coha.cleri.& muli.c.vlti. & ff.de legi.si de interpretatione.

Vm dilectus filius.]Tres habet partes.In prima ponitur allegatio pro electo.In secunda : ibi, *Verum.* allegatio contra electum. In tertia:ibi,*Nos vero.* diffinitionis commissio. Abbas Siculus.

CASVS. Ecclesia Morineñ. destituta pastore archidia. eiusdem ecclesiæ electus fuit in pastorẽ:super ista electione iam confirmata,orta fuit postmodũ cõtrouersia inter epĩscopũ electum,& eius sequaces,& quosdã

¶ Præcipua episcoporũ cura in extirpandis hæreticis versari debet, nam hoc eis incumbit iure diuino. Albertinus tra. de agn.assertio.q.11.circa finẽ. pulchre concilium Tholosanum c.1.

Alias, cuidentem.

Cap.16. eo. tit.in 3.compilatione.

Alias , ita: ab impetitione ipsius epi scopi.

Postulare possunt qui dati sunt ad eligendum.

Eligendi potestas aliquibus cõcessa an reuocari possit.

† Facit ad hoc lex fi. C. de præd.dec. lib.10.

Compromissariorũ potestas ad eligendum an possit reuocari.

† Vox , epi, deest in nonnullis antiquis.

! Vide text. in l.si vxor. §.fi. ff. de adul. & in l, quod si nolit.§.in factũ ff.de ædil. edi.

: Hoc verũ est in ordinario cõmittẽte etiã re nõ integra : in delegato secus infra de off. deleg. quãuis.lib.6. Sed eligere competit ordinario iure. supra eo.c.1. ergo etiã re non integra poterit reuocari.Io.An.

Collatio beneficiorũ ad quos spectet.

† Aliàs , ita: abbati sancti Victoris Parisiẽs.& magistro R. de Torto canonico Morin.

† Cap.17.eo. tit.in 3 compilatione.

† Hæc duo verba: nobis intimasset, desunt in antiquis multis.

1 Secus in prædio rustico, quod nõ licet mihi irrigare quòd noceat vicino prędio.ff. de aqua plu. arce.l.1.secundũ Vincen. Io.An.

2 Adde meliorem gl.de iure in l. cuncs ſ gl. pen. C. de appellatio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quosdam alios canonicos eiusdem ecclesiæ. tandem delata est quæstio ad sedem Apost.ex parte electi fuit propositū coram Papa, quòd cum ecclesia ipsa vacaret, canonici eiusdem ecclesiæ in tres canonicos Morinen. potestatem eligendi episcopum contulerunt, promittentes vt illum reciperent in rectorem, quem de gremio ecclesiæ ducerent eligendum; qui examinatis voluntatibus singulorum, archidiaconum eiusdem ecclesiæ in episcopum elegerunt; Metropolitanus quoque tam electionem, & electi personā examinans, quàm etiā super ipsius ætate (de cuius defectu fuerat ab aliquibus dubitatum) inquirens solicite veritatem, per sententiā declarando electum ipsum minime sustinere in ætate defectum, electionem factam de ipso solemniter confirmauit: & infra. Verū B. qui contra electum venerat memoratum, proposuit ex aduerso, quòd cū supradictis tribus sub hac forma fuerat eligendi concessa potestas, vt capitulū eum recipere teneretur, quem illi tres ab omnibus vel maiori & saniori parte de gremio ipsius ecclesiæ nominatū eligerēt in pastorē, electores ipsi terminos potestatis sibi traditæ non seruantes, prædictū archidiaconū eligere præsumpserunt, quem pauci de capitulo nominarāt: vnde canonici Morin. postmodum admirātes, qualiter archidiaco. electus fuerat memoratus, cum plures essent in eadem ecclesia digniores, cœperunt fere omnes publice profiteri, q̄ nullatenus archidiaconum nominarant: & reputantes se in hac parte delusos, quod super hoc factū fuerat, nostro curauerunt Apostolatui referare: & infra. Nos vero attendentes, quia res perniciosa esset exēplo, si per surreptionis astutiā quis ascēderet ad apicē dignitatis, ita duximus prouidē dum: vt præstito à cōtradictoribus iuramento, quòd ipsi malitiosē contra præfatum electum nō moueant quæstionē huiusmodi, prædicti tres electores iuramenti vinculo adstringantur dicere veritatem, quot ex canonicis examinationis tempore in præfatum archidiaconum conuenerunt. Et si tres simul, aut duo saltem ex ipsis iurati, dixerint maiorem canonicorum partem, in ipsum archidiaconum conuenisse, vos contradictoribus silētium imponatis, concessum per canones quòd minores iudices posint dare veniam ætatis. ℣. de no. oper. nuncia. intelleximus. vbi enim iura canonica non contradicunt legibus, immo concordant, illis stabo.

ADDITIO

Hodie dispensant episcopi in ætate in casu, de æta. & quali. c. vno. lib. 6. per quam decido quædā hic notata per modernos, quorum aliqua colligas ex ibi notatis. Dicebat Io. An. hic circa minores dignitates episcopum dare veniam ætatis.

d *Terminos.*] Si hoc verum fuisset, nihil valuisset eorum electio. ℣. de rescrip. cum dilecta. & ff. mandati diligenter.

e *Digniores.*] Quibus dignior locus debetur. 8. q. 1. illud. & 63. distin. metropolitano. & 61. dist. miramur. ad fi. Et is gradus cæteros antecedit, quem labor prolixior vel stipendia meliora fecerint anteire. C. de offi. magi. off. l. nemo.

f *Surreptionis.*] Sic ℣. de re. iud. cum olim.

Glo. seq. not. quòd in spiritualibus excipiens, &c.

g *Iuramento.*] Sic ergo in causa spirituali præstat excipiens iuramentum calumniæ, siue quòd malitiosē hoc non proponit. sic ℣. de testi. constitutis. & c. præsentium. & ℣. de restitu. spo. litteras. & ℣. de except. pastoralis. licet directe agens non præstet hmōi iuramentum: vt ℣. de iura. calū. litteras. Et hoc fuit ratione præsumptionis. præsumitur enim quòd malitiosē excipiant, ex quo tot præsumptiones sunt pro electo: quia secundum leges præstatur iuramentum quandoque in exceptionibus, licet à principio præstetur super tota lite. in Auth. de testi. §. fi vero. coll. 7. ℣. de testibus. vltra tertiam. Vel dic quòd licet causa sit super re spirituali, quòd etiam directe agens præstabit iuramentum calumniæ: vt si agatur ad restitutionem rei spiritualis. ℣. de resti. spo. litteras. quia sic non agitur spiritualiter. Item si agatur spiritualiter, iuramentum de veritate dicenda præstatur. ℣. eod. dudum. & ℣. de iureiuran. ex litteris. Sed ibi in causa ecclesiastica iuratur de veritate dicenda.

Glo. seq. quærit opponendo, & dupliciter soluit.

h *Et si tres.*] Istis enim creditur quasi duobus testibus. Sed nunquid fuerunt isti testes in propria causa vel quasi? Non, sed super eo quod factum est coram ipsis de facto alieno. argu. C. de fideicommiss. l. vlt. & Institutio. de testa. ordina. §. legatariis. nam iudici creditur de his quæ coram ipso aguntur. 18. dist. de conciliis. argu. multo fortius istis qui toti negotio interfuerunt. argu. C. de adulte. in l. adulterij. C. ad legem Corneliam de sica. l. fin. Sed non est verum quòd iudicibus credatur, nisi quatenus, &c. ℣. de probatio. quoniam contra. Vnde melius videtur quod licet isti suspecti essent, & de facto suo quodam modo dicant, admittitur eorum testimonium in defectum probationis, argu. C. de hær. l. vlti. in fin. & 4. q. 3. item in criminali. versi.

Dictio, attendentes, deest in antiquis.

De concilio Lateranen. sub Innocentio iij. loquitur, in quo conuenerunt prælati tam Græci quam Latini, & ideo vocat magis celebre.

Vide text. in l. cum falso. C. de iur. & fac. ign. & in l. ob crimē. aliàs est, ob carmen. ff. de testi.

Concor. l. senatores. ff. de senato. & l. maiorē. ff. de pact. & l. nec honor. C. de epi. & cle.

---

ver. item secundum. 2. respon.

¶ *Glo. seq. quæ it etiam opponendo, & soluit.*

a ¶ *Probatio.*] Sed videtur q̄ isti canonici debuerunt audiri ad hoc probandum, quia talis negatiua, *Nos non consensimus.* potest probari. ℣. de probatio. tertio. & negatiua indirecte probari potest. ℣. de testibus. ex tenore. a De hac materia dictum est ℣. eo. bonæ. Sed hic ideo non sunt admissi ad probandum, quia examinatio illa facta fuit secrete & sigillatim: vnde quilibet eorum esset singularis, quia non posset directe nisi de se. sic ℣. de accusatio. cum dilecti. in fine: quia singularis testis non probat, sed si publice facta fuisset illa examinatio siue nominatio, tunc probari posset, saltem indirecte: vt ℣. de probatio. c. 3.

a Concord. l. j. §. hoc interdictū. cū glosso. i. & ibi Bar. ff. de itinere. act pri. & in l. errores, cū gl interessisse. C. de erro. aduo.

† Et de testium singularitate multiplici vide Grauettam tract. de antiq. tempo. par. 4. adde B. Thom. 2. ♣. q. 70. ar. 2.

b ¶ *Tunc.*] Audiatis q̄d vtraque pars proposuerit ad probandum formam, secundum quam eligendi potestas tribus dicitur commissa fuisse, siue concessa, & sic, &c. Hæc littera est in antiqua decretali. Ber.

† Ad idē est text. in l. stipulatio ista. §. alterius. cū not. ff. de verbo. oblig.

Glossa seq. quærit, & soluit.

c ¶ *Ostensum.*] Qualiter compelluntur canonici probare formam traditam illis electoribus, & non archidiaconis? Hoc potest esse duabus de causis. Quarum prima est præsumptio, quæ multum faciebat pro eo, videlicet, q̄ iam erat electus & confirmatus. Secunda est: quia ad hoc se obligauit ille, sicut patet in fine decretalis, vbi dicit quòd ad hanc pœnam se obligauit.

d ¶ *Cassetis.*] id est, nullam pronuncietis.

¶ *Glo. seq. ponit in prin. & fi. quæ pœna olim, & quæ hodie. In medio ad notabile inducit tria similia, & signat contrarium.*

e ¶ *Obligauit.*] Alioquin si se non obligasset, pœna esset in arbitrio iudicis, cum certa pœna hic statuta non sit. ff. de iure deli. l. i. ℣. de accusatio. super his. & ℣. de offi. deleg. de causis. Sic habes hic q̄ aliquis obligat se sub pœna beneficij sui. ℣. de falsa. c. vlti. Item obligatur aliquis sub pœna ordinis vel anathematis. 1. q. 7. quoties cordis. & de consecr. distin. 2. ego Berengarius. Item & sub alia pœna pecuniaria. 23. distin. quamquam. & 25. quæs. 2. quæcunque. & ℣. de arbit. dilecti. arg. contra q̄ sub pœna beneficij non possit aliquis obligari. C. quæ res pig. ob. possem eorum præmiorum. Hodie vero certa pœna statuta est contra illos qui se opponunt contra electos, siue impugnant electionem. ℣. eod. c. i. in concilio Lugdun. Innoc. iiij. [lib. 6.]

Obligatio Potest fieri sub pœna beneficij.

¶ *Glo. seq. quærit & soluit, solutioni obiicit, & respondet.*

f ¶ *Iudicatum.*] Sed nunquid obstabit aliis hæc sententia volentibus agere contra electum? Sicut videmus circa crimina & populares actiones. ℣. de accusa. de his. & 23. q. 4. si illic. & ff. de procu. non cogendum. §. qui ita. ff. de popu. actio. l. 3. nec enim de delicto vnius hominis fæpe est quærendum. ff. nau. cau. stab. l. licet. Videtur tamen q̄ illis solū qui præsentes fuerint, debeat præiudicari. 2. q. 5. habet hoc. & cap. Mennam. ℣. de accu. veniens. sicut est in ciuilibus actionibus. ℣. de fide instrumen. inter dilectos. ibiires inter alios acta, &c. Ad hoc dicas, quòd absolutio in popularibus actionibus præiudicat omnibus etiam absentibus, nisi in duobus casibus: Vnus est si quis suam iniuriā prosequitur, & probet se ignorasse accusationem ab alio institutam. ff. de accusat. si cui. §. 2. Secundus cum vult docere de collusione prioris accusatoris. ff. de præuari. l. 4. ff. de iureiuran. l. eum qui. §. in popularibus.

b Nec quo ad hoc quin releuentur, q̄ appellatione interpositā à definitiua si parat præiudiciū negotio principa li: vt hic, alter nō. infra de appella. c. vlt. lib. 6. Io. And. in nouell.

Glo. seq. notat quòd interlocutoria, &c. & remittit.

g ¶ *Infra decendium.* Per hoc patet q̄ interlocutoria sententia transit in rem iudicatam, sicut & diffinitiua. ℣. de testi. significaueruntnon tamen quo ad hoc transit in rem etiam iudicatam, quin iudex etiam post decem dies possit reuocare. b ℣. de appel. cum cessante. ff. de reiud. quod iussit. de hoc dicetur super illa constitutione, cum cessante. ℣. de appel.

CVm in iure peritus.] Hoc c. legitur variis modis: sed inhærendo verbis litteræ summatur vt in rubro. Vel aliter secundum intellectum intrinsecum. Si electio fit ex forma cōpromissi: electus consentiendo electioni de se factæ a media parte eligentium, auget numerū, & electionē perficit. Et est casus singularis secundū istum intellectum.

idoneus: confirmabitur electio.

CAP. XXXIII.

CVm † in iure peritus existas: & infra. ¶ Primus † tuæ cōsultationis articulus continebat, quòd cuiusdam ecclesiæ decano defuncto, eiusdem loci capitulum sub hac forma in septem ex ipsis canonicis compromisit: vt illum, quem ex se h †, vel aliis de gremio ipsius ecclesiæ omnes pariter, vel maior eorum pars nominaret, idem capitulum reciperet in decanum. Vnde cum vnus ex illis septē à tribus ipsorum; & alius qui non erat de numero eorundem, à trib. aliis in decanum fuerint nominati: requisisti vter eorum assumi debeat in decanum. ¶ Super quo taliter respondemus, quòd is qui de numero septem à tribus eorum dignoscitur nominatus, iuxta compromissi tenorem, debet in decanum assumi †, dummodo electioni de se factæ consentiat i, & aliquod canonicum non obsistat.

¶ Idem duci Caringiæ †.

¶ *Electio imperatoris spectat ad principes Germanos, tres prælatos, & quatuor laicos: & electio facta per eorum maiorem partem, cæteris nō contemptis, tenet. Et ad Papam pertinet electū examinare, approbare, & inungere, consecrare.*

In prima ponitur decisum exordium notans quærentē. In secunda cō sultatio ex cōpromisso super duplici electione facta. In tertia cōsultationis responsio, cū duplici determinatione. Secunda: ibi, *Primus tuæ consultationis.* Tertia: ibi, *Super quo.* Abbas Siculus.

† Cap. 10. eod. tit. in 3. compilat.

CASVS. Defuncto decano cuiusdam ecclesiæ, capitulum eiusdem ecclesiæ cōpromisit in vij. canonicos eiusdē ecclesiæ sub hac forma, vt illū quē ex se vel aliis de gremio ipsius ecclesiæ omnes ipsi septē vel maior pars eligerent, capitulū ipsum reciperet in decanū: tandem vnus ex illis septē electus fuit à trib. ipsorū, & alius qui non erat de numero illorum septē, à trib. aliis electus fuit in decanū: consultus Papa quis eorum esset potior? Respondet, q̄ ille qui de numero septē à tribus, illorum est electus, secundū formam compromissi debet in decanum assumi, dummodo electioni de se factæ voluerit consentire, & aliquid canonicū non obsistat. Ex hac decretali consueuit dici q̄ persona electa auget numerū eligentium. ℣rium tñ verum est, q̄ persona electi non computatur in numero eligentium. quod probatur ℣. eod. Cumana ecclesia. Item forma mandati est sequenda.

† Videl. placine. cū glo. in ver. potest. ff. quod cuiusvni.

† Aliàs: primus siquidē.

¶ *Glo. seq. ponit opi. dicentium, quòd compromissarij, &c. quam reprobat. Secūda pars recitetur per. q. quid si vnus solus esset compromissarius, & soluit negatiue, ponit opinionem contrariam quam improbat.*

h ¶ *Ex se vel aliis.*] Dicunt quidā q̄ licet hoc non fuisset expressum: de iure tamen vnum de se eligere poterant, vt ar. 8. q. 1. in scripturis. ver. ecce mitte me, &c. ff. de tu. & cur. da. ab his. l. vbi absint. Sed hoc non credo: quia à seipso videtur electus, & hic tenuit electio propter formam cōpromissi, vt dicit in fine iuxta cōpromissi tenorem, &c. sic ℣. de sorti. c. vlti. vbi de hoc. & hoc quod dico optime probat lex. ff. de ℌh. emp. & ven. l. licet. & l si in emptione. in fi. Sed si vni tantum collata est potestas, non posset se eligere. ℣. de iu. pat. per nostras. ℣. de insti. cum ad nostram. & ff. de tut. & cura. da. l. prætor. & 24. q. 1. didicimus: & quia nemo debet oriri à seipso. 8. q. 1. in scripturis. Dicunt quidam q̄ si iurasset eligere meliorem, & ipse esset melior: tunc posset eligere se: sed tamen inconueniens esset & inhonestum q̄ se eligeret. sic ambitiosus videretur, & ideo repellendus per illud c. in scripturis. potius debet renunciare tali potestati, & fatuus esset qui sic iuraret, si credit se meliorē vt se eligat. Vel dic q̄ tunc ipse intelligitur exceptus: quia in generali sermone persona loquens non comprehenditur. C. de sol. inquisitio. ff. de cond. & dem. l. qui hæredi. §. vlt. c

An is cui data est potestas eligendi possit eligere seipsū.

¶ *Glossa sequens quærit, & distinguendo soluit. demum dicit c. correctum.*

c De hoc dicetur infra c. petitio. de iureiur.

i ¶ *Consentiat.*] Quia si vult cōsentire, tunc persona sua computatur inter eligētes. arg. ff. quod cuiusq; vniuersitatis. l. plane. arg. ff. de adop. l. fi cōsul. & sic quatuor intelliguntur: & ita maior pars capituli. Quid si consensit id alium? Respondeo. si cōsensus talis facit cum aliis maiorem partē, in se non potest postea cōsentire, nec mutare consilium in alterius præiudicium. ff. de reg. iur. l. nemo. Si vero consensit in talē in quem minor pars cōsensit. tunc potest mutare. quia talis consensus illi non prodest. Hodie nō connumeratur persona electa inter eligentes. infrà, eodem. Cumana. & c. quia propter. nec dicerem valere talem electionem si modo fieret: quia est electus à minori parte capituli.

k Hunc text. dicūt sim. Io. And. in regula, in toto. de re. iur. & Panor. hic, ad hoc q̄ elect⁹ consentiēdo electioni de se factæ à media parte eligentiū auget numerū & electionē perficit. adde Paulum Castrē. consil. 230. lib. 2.

† Zerangię.

† Latingiæ.

Sic inferior iudex

Universidad de Deusto
Biblioteca

Venerabilem.] Electus in imperatorem à maiori parte illorum ad quos spectat electio, si fuerit idoneus, per Papam confirmabitur: vel potius approbabitur. Io. And. Diuiditur. nam in prima ponit reprehensionē legati. In secū da: ibi, *Verū*. captādo beneuolentiā principum ipsorū ius & potestatē declarat. In tertia: ibi, *Obiectioni*. rūdet ad id quod obijciebatur contra legatū. In quarta: ibi, *Eos igitur*. monet principes vt adhæreant Ottoni, & recedāt à Philippo. & q hoc facere debeant, probat quatuor rationib. In quinta: ibi, *Nobilitatem*. hoc specialiter mandat duci in suprascriptione nominato. Ab. Sic.

CASVS. Vt melius littera intelligatur, prænotandū est, q Fridericus imperator habuit duos filios, Henricū & Philippum. Mortuo Friderico successit ei Henricus ei⁹ filius in imperio. Hoc facto Henricus imperator procurauit q principes Alemaniæ eligerent in regē imperatorē promouendū post mortē ipsius Henrici Friderici filiū istius Henrici imperatoris. Et sic fuit electus Philippus frater Hērici, & alij principes iurauerunt dicto Friderico fidelitatē tanquā regi: qui Fridericus postmodū promot⁹ in imperatorē fuit depositus per Inn. iiij. in cōcilio Lugdun. postmodū vero mortuo Henrico imperatore fratre Philippi ac patre dicti Friderici, principes in discordia elegerūt. Quidā elegerūt Ottonē, quidā vero dictū Philippū fratrē Henrici. Cū ergo electiones istæ in discordia factæ fuissent, Papa misit quendā legatū in Alemaniā, vt alterā electionū p̄dictarū, quā canonicā inueniret cōfirmaret. Legat⁹ vero diligēti examinatione p̄missa in dictis electionib. electioné Ottonis cōfirmauit, electione alterius reprobata. p̄ quod principes illi, q Philippū elegerūt, cōquerebātur de facto legati, & miserūt nūcios suos cū litteris suis ad Papā: & iter cætera principes hac obiectiōe vsi sunt, dicētes: Legat⁹ iste aut electoris aut cognitoris gessit p̄sonā, &c.

a Hic tamen casus nō est Bernardi, nec habetur in vetustis exemplarib⁹.

¶ *Hunc casum prosequitur Bernardus* [a] *in modū sequentē.* Si electoris, falcem misit in messem alienā: quod facere nō debuit. si cognitoris, absente altera parte perperā processit, cū citata nō fuerit, & ideo nō debuit cōtumax reputari. scribit Papa super hoc negotio duci Caringiæ, dicēs q bene cōfitetur & recognoscit ius eligendi regē, in imperatorē postea promouendū ad principes pertinere, & de iure & antiqua cōsuetudine: quia sedes Apost. trāstulit imperiū Romanū nuper à Græcis, in persona magnifici Caroli ad Theutonicos, sed principes bene recognoscunt, q potestas examinādi personā electā spectat ad Papā qui eū inungit, cōsecrat, & coronat: q a illud regulariter verum est, q ad eū pertinet examinatio personæ, ad quē manus impositio spectat, nunquid enim si principes in discordia personā eligerēt indignā, deberet Papa illū cōfirmare aut coronare? absit hoc omnino. His præmissis Papa rūdet obiectioni principū, dicēs q legatus approbando & reprobando, nec electoris gessit personā: q a nec aliquem fecit eligi, nec elegit. nec cognitoris: q a quantū ad eligentes neutrius electioné cōfirmauit, nec etiā infirmauit, sed exercuit denūciatoris officiū: quia personā Philippi reputauit indignā, personā vero Ottonis denunciauit idoneā ad imperiū obtinendū, nō tā propter studia eligentiū, quā propter merita electorū, quāuis maior pars illorū ad quos pertinet electio, cōsenserint in Ottonē: ex eo q electores Philip. alijs absentib. & cōtēptis ipsum eligere præsumpserūt, patet eos perperā processisse. Verū quia in electionib. plus nocet cōtēptus vnius quā multorum ꝛ dictio in præsenti. His ergo præmissis reputauit Papa Ottonē idoneū, & Philippū indignum ad imperiū obtinendū. cum enim vota principū in electione diuidūtur, post admonitionē & expectationem, poterit Papa alteri parti fauere, maxime postq̄ ab ipso inunctio & coronatio postulatur: & hoc probatur iure & exēplo. Iure, hoc modo: Nūquid si principes admoniti & expectati nō potuerunt, vel noluerunt eligere aliquē, sedes Apost. carebit defensore: quasi dicat, nō. exemplo, hoc modo: Sciunt enim principes, q cū Lotharius & Corradus in discordia fuissent electi, Papa Lotharīū coronauit, & imperium obtinuit coronatus, dicto Corrado tunc ad eius gratiam redeunte. Postea monet principes vt à Philippo reprobato recedant, & Ottoni adhæreant, nisi tunc demū qū contra personam vel factum ipsius aliquid obiectum fuerit & probatum. His dictis ostendit multa per quæ electio Philippi non teneret licet Philippus esset ab omnibus electus concorditer. hoc modo. impedimenta Philippi sunt notoria, excommunicatio publica, periurium manifestum, & persecutio diuulgata, quam ipse & eius antecessores in Romanam ecclesiam & alias ecclesias exercuerunt. Nam ipse à prædecessore nostro excommunicationis vinculo innodatus, quod postmodum recognouit dum per eius nuncium absolutionis beneficium postulauit. Vnde patet quòd fuit excommunicatus electus. Ipse vero contra proprium iuramentum regnum sibi vsurpare præsumpsit, cum super illo iuramento sedem Apost. primo consulere debuisset, nec prodest ad suam excusationem, si dicat quòd iuramentum illud fuisset illicitum: quia nihilominus sedem Apost. prius super eo requirere debuit, antequām contra ipsum propria temerita te veniret, & hoc probat exemplo Gabaonitarum qui cum à filiis Israel per fraudem surripuerunt iuramentum, ipsi tamē filij Israel cognita fraude contra illud venire noluerunt, nisi prius cōsulerent dominum. vtrum dictum iuramentum sit licitum aut illicitum: & vtrum seruandum, sit aut non seruandum nullus sanæ mentis ignorat ad iudicium Papæ pertinere. Præterea si Philippus imperium obtineret, potestas principum deperiret in electione, & imperiū obtinendi de cætero cæteris fiducia tolleretur. si enim Philippus succederet Henrico fratri suo, sicut Henricus successit Friderico patri suo, videretur imperium non per electionem, sed potius per successionem procedere, & in præiudicium principum redundaret si non nisi de domo Philippi ducis Sueuiæ videretur aliquis assumendus. Vltimo monet Papa istū ducem, vti omnino à Philippo recedat, non obstante iuramento si qd ei fecit ratione regni: quia eo reprobato huiusmodi iuramentum obseruari non debet. Not. quòd hic multa notabilia eliciuntur. primum est q ius eligendi regem, in imperatorem promouendum de iure cōmuni pertinet ad principes. Item ad eum pertinet examinatio ad quē pertinet confirmatio. Item ad officium illius qui confirmat electum, etiam si nihil ei obijciatur, pertinet inquirere an sit idoneus. Itē quādoque reprobatur electio potius propter personam electi indignam, quàm propter eligentes. Item in electionibus plus nocet contemptus vnius, quàm si multi præsentes contradicant. Item iudex potest alteri parti fauere. Item publice excommunicatus repellitur ab electione. Item periurium manifestum repellit aliquem à dignitate. Item persecutores ecclesiarū ab ecclesiastico honore debent repelli: vt puniantur in quo peccauerunt. Item cum dubitatur an iuramentum sit licitū vel illicitum, recurrendum est ad sedē Apostolicam. Item in honorib. non debet semper successio attendi. Item in fine not. q sublato principali, accessorium non tenet.

Secrare, & coronare si est dignus: vel reijcere si est indignus, vt qui sacrilegus, excōmunicatus, tyrannus, fatuus, & hæreticus, paganus, periurus, vel ecclesiæ persecutor. Et electorib. nolentib. eligere, Papa supplet. Et data paritate vocū eligētium, nec accedente maiori concordia, Papa potest gratificari cui vult. hoc dicit not iste tex.

CAP. XXXIIII.

VEnerabilem †: & infra. ¶ Inter cætera vero quidā princi pes, hac præcipue obiectione sunt vsi, dicentes, q Apostolicæ sedis legatus, aut electoris gessit, aut cognitoris [a] personam. Si electoris, in messem [b] alienam misserat falcē suā, & electioni se ingerens, princi pum derogauerat dignitati. Si cognitoris, absente altera [c] partiū videtur perperā processisse, cū citata nō fuerit, & ideo non debuit cōtumax iudicari †: & infra. ¶ Verū illis principib. ius & potestatē eligendi regē, in imperatorē postmodū promouendū, recognoscimus (vt debemus) ad quos de iure ac antiqua cōsuetudine noscitur pertinere, præsertim cū ad eos ius & potestas huiusmodi ab Apostolica sede peruenerit, quæ Romanū imperiū in personā magnifici Caroli [d] à Græcis trāstulit [e] in Germanos [f]. Sed & principes recognoscere debēt, & vtiq; recognoscunt, sicut iidē in nostra recognouere p̄sentia, q ius & auctoritas examinādi p̄sonā electā in regē, & promouēdā ad fratri suo, sicut Henricus successit Friderico patri suo, videretur imperium non per electionem, sed potius per successionem procedere, & in præiudicium principum redundaret si non nisi de domo Philippi ducis Sueuiæ videretur aliquis assumendus. Vltimo monet Papa istū ducem, vti omnino à Philippo recedat, non obstante iuramento si qd ei fecit ratione regni: quia eo reprobato huiusmodi iuramentum obseruari non debet. Not. quòd hic multa notabilia eliciuntur. primum est q ius eligendi regem, in imperatorem promouendum de iure cōmuni pertinet ad principes. Item ad eum pertinet examinatio ad quē pertinet confirmatio. Item ad officium illius qui confirmat electum, etiam si nihil ei obijciatur, pertinet inquirere an sit idoneus. Itē quādoque reprobatur electio potius propter personam electi indignam, quàm propter eligentes. Item in electionibus plus nocet contemptus vnius, quàm si multi præsentes contradicant. Item iudex potest alteri parti fauere. Item publice excommunicatus repellitur ab electione. Item periurium manifestum repellit aliquem à dignitate. Item persecutores ecclesiarū ab ecclesiastico honore debent repelli: vt puniantur in quo peccauerunt. Item cum dubitatur an iuramentum sit licitū vel illicitum, recurrendum est ad sedē Apostolicam. Item in honorib. non debet semper successio attendi. Item in fine not. q sublato principali, accessorium non tenet.

† Cap. 19. eo. tit. in 3 compilatione.

† Videl. pro perādum §. siquautem. C. de iud. & ibi Per. & Cy. in l. cōstantiū. per Ber. C. quomodo & quando iud.

a ¶ *Cognitoris.*] in reprobando Philippum, & approbando Ottonē.
b ¶ *Messem.*] 6. q. 3. c. 1. & ʒ. de parochi. c. nullus. Ber.
c ¶ *Absente altera.*] Quod non debuit fieri. ʒ. de testibus. in nomine Domini. & 3. q. 9. quasi per totum.
d ¶ *Caroli.*] Cui etiam ius patriciatus siue dignitas collata est. 63. dist. Hadrianus.

¶ *Gloss. seq. ponit historiam.*

e ¶ *Transtulit.*] Legitur in Chronicis, q cum ecclesia Romana oppri meretur ab Astulpho rege Lōbardorum, petijt auxilium à Constantino & à Leone filio eius imperatoribus Constantinopolitanis: & cum nollent patrocinari ecclesiæ Romanæ, Stephanus Papa secundus natione Romanus, transtulit imperium ad Carolum magnum, qui fuit filius Pipini, quem Zacharias prædecessor eius subtituerat Ludouico regi Francorum, quem deposuerat, de quo legitur 15. q. 6. alius. Et trāslatio illa facta est anno Domini septingentesimo septuagesimo sexto. qui Carolus coronatus est à Leone Papa iij. elapsis post hoc quindecim annis.

Imperium, quando fuerit translatū.

¶ *Glo. seq. recitetur per obiectionem.*

f ¶ *In Germanos.*] Sic ergo regnum mundi translatum est ad Theutonicos, nam ipsi habent regnum Romanæ ecclesiæ. de consecra. distin. 5. in die. Et sic patet quòd imperium non est apud Græcos, licet largo nomine appelletur imperator. infrà de maior. & obed. solitæ. sicut & rex Schacorum dicitur rex, quoniam extra ecclesiam non est imperium. 24. quæstio. prima, capit. schisma. §. sed nec illud. est autem imperator ille super omnes reges. 7. quæstio. prima, in apibus. & omnes nationes sunt sub eo 11. quæstion. prima, §. sed si quis. in versicul. volumus. Ipse enim est princeps mundi & dominus. ff. ad legem Rho. de iac. deprecatio. Et etiam Iudæi sub eo sunt. C. de Iudæ. l. Iudæi. & omnes prouinciæ. 63. distin. Hadrianus. & omnia sunt in potestate imperatoris. 8. distin. quo iure. 23. quæstio. 8. conueniior. C. de quadrien. præscrip. bene à Zenone.

Imperium, ad quos est translatum.

b Adde opp. gl. cum tex. in l. quilea. dæ. ff. ad legē Rhod. de iac.

a ¶ *Exa*

a ¶ *Examinatio.*] 77. dist. qui est.
¶ *Glo. seq. recitetur per obiectionem.*
b ¶ *Sacrilegum.* Not. quòd sacrilegium impedit promouendum. nam & familia sacrilegi repellitur à sacramentis ecclesiæ. 17. q. 4. miror. & ab aliis legitimis actibus. 3. q. 4. nulli.

ADDITIO. Et sacrilegium inter magna crimina connumeratur. 16. q. 3. quod autem.

c ¶ *Eligentium.*] Quia de meritis siue studiis eligentium nō cognouit, sed de qualitate electorum pronunciauit.

d ¶ *Quamuis.*] id est, quia, vel proprie tenetur. & quod dicit ʒ. non tam propter studia eligentium, &c. id est, non propter studium eligentium, sed propter merita electorum, personā ducis denunciauit indignam, & personam regis idoneam. sic ʒ. de postu. c. 1. versi. fin. vnde bene sequitur, quamuis plures, &c. & sic nō gessit cognitoris personam: quia retulit se tantum ad merita electorum, nō ad studia eligentium, quamuis potuerunt se referre: vt ʒ. sequitur. vel possunt verba teneri pro prie: &, quamuis, ponitur pro quia, vt prædixi. sed superior littera, scilicet, cum neutrius electio, &c. videtur contraria.

e ¶ *Contradictio.*] ʒ. eo. bonæ.
¶ *Gloss. seq. obiicit, & soluit.*
f ¶ *Fauere.*]si fauet, ergo nō debet esse iudex. 11. q. 3. quatuor. & c. seq. Sed dic q in dubio potest fauere cui vult. ff. de leg. 2. si quis seruum. §. si inter duos. ff. de bo. auct. iud. pos. in venditione. §. vlti. ff. ad Syl. si quis in graui. §. fi cum omnes. Vel potest cogere partes ad concordiam. Insti. de satisd. tu. finautem. & ʒ. de offi. deleg. c. suspicionis. §. ab ipso. & ʒ. eod. cum inter R. tunc demum debet fauere, cū merita electorum & eligentium paria sunt. arg. ʒ. de iure patronat. quoniam in quibusdam. & 68. dist. si forte. vel cum potestas eligendi deuoluta est ad ipsum. ʒ. eod. bonæ. circa fi.
g ¶ *Carebit.*]Aduocatus ecclesiæ non potest esse patronus ecclesiæ, sed comparatur tutori qui datur pupillo vt eū defendat a vexationibus aliorum, & appellatur honorarius, vel notitiæ gratia datus, vt alios contutores instruat. ff. de sol. quod si forte. §. sunt quidam. nec computatur talis tutela in numero trium tutelarum, sed ex causa honoris; tantum. ff. de rit. nupt. si quis tutor. §. quid ergo.
¶ *Glo. seq. arguit, allegat 1. & duo iura in contrarium.*
h ¶ *Lotharius.*]Hoc est exemplum de quo præmisit, scilicet iure patet pariter & exemplo, & ita ab exemplo principum est argumentandum. Instit. de iure natu. §. sed & quod principi. argu. contra. C. de senten. & interlo. om. iud. nemo. & ʒ. eo. cum in cunctis.
i ¶ *Commoncndos.*] s. per nuncios suos.
k ¶ *Publica.*] Not. quòd excommunicatio debet esse publica, ad hoc vt aliquis repellatur à prosecutione iuris sui. [a] infrà de except. exceptionem. & cap. pia. [lib. 6.] cum suis concordan. vnde quicquid interim facit quousque ad ipsum perueniat, excommunicatio tenet & valet. ʒ. de cleri. excommu. mini. Apostolicæ. & ʒ. de re iudic. ad probandum.

† In codice Barbatiæ, ita, ac consuetudine antiqua obtinent, &c.

imperium, ad nos spectat, qui eum inungimus, consecramus, & coronamus. Est enim regulariter & generaliter obseruatum, vt ad eum examinatio [a] personæ pertineat, ad quem impositio manus spectat. Nunquid enim si principes nō solum in discordia, sed etiam in concordia sacrilegum [b] quemcunq;, vel excommunicatum, in regem, tyrannum, vel fatuum, hæreticum eligerent, aut paganum, nos inungere, consecrare ac coronare hominem huiusmodi deberemus: ab sit omnino. ¶ Obiectioni ergo prin cipum respondentes asserimus, q legatus noster approbando regē, & reprobando ducem, nec electoris gessit personam, vtpote qui nec fecit aliquem eligi, nec elegit: nec cognitoris, cum neutrius electionem quo ad factum eligentium [c] confirmandam duxerit, aut etiam infirmandam. Exercuit autem denunciatoris officium: quia personam ducis eiusdem indignam, & personam regis denunciauit idoneam quo ad imperium obtinendum, non tam propter studia eligentium, quàm propter merita electorū: quamuis [d] plures ex illis, qui eligendi regem in imperatorē promouendum de iure ac † de consuetudine obtinent potestatē, consensisse perhibeantur in ipsum regem, & ex eo q fautores ducis absentibus alijs & contemptis, ipsum eligere præsumpserunt, pateat eos perperam processisse: cum electioni plus contemptus vnius, quā contradictio [e] multorum obsistat: & infra. † Nos vtique non ducem, sed reliquum reputamus & nominamus regem iustitia exigente: & infra. ¶ Quòd autem cum in electione vota principum diuidūtur, post admonitionem & expectationem alteri partium fauere [f] possimus, maxime postquā à nobis vnctio, consecratio, & coronatio postulantur: iure patet, pariter & exemplo. Nunquid enim si principes admoniti & expectati, vel non potuerunt vel noluerunt in vnū propositum † conuenire, sedes Apostolica aduocato & defensore carebit [g]: eorumque culpa ipsi redundabit in pœnam? Sciunt autem principes, quòd cum Lotharius [h] & Corradus in discordia fuissent electi: Romanus Pontifex Lotharium coronauit, & imperium obtinuit coronatus: eodem Corrado tunc demum ad eius gratiam redeunte. ¶ Eos igitur duximus cōmonendos [i], vt à præfato duce, iusto quidem à nobis iudicio reprobato, recedant: & præfato regi non abnuant adhærere: nisi † tunc demum contra personam vel factum, legitimum quid ab eis obiectum fuerit & ostensum: & infra. ¶ Sunt enim notoria impedimenta ducis, scilicet excommunicatio publica [k], periurium [l] manifestum, & persecutio diuulgata, quā progenitores [m] eius & ipse præsumpserunt in Apostolicam sedē † & alias ecclesias exercere. fuit quoq; à præd. nostro excommunicationis vinculo innodatus [n], quod postmodum recognouit, dum per nuncium suum absolutionis beneficium postulauit [o]. vnde patet, q fuit excommunicatus electus [p]: & infra. ¶ Idem etiam cōtra propriū iuramentū [q], super quo nec consiliū à sede Apostolica req̄siuit ambitionis vitio regnum sibi vsurpare p̄sumpsit, cum super illo iuramēto prius Romana ecclesia consuli debuisset. Nec valet ad plenam excusationem ipsius, si iuramentum illud dicatur illicitum [r], cum nihilominus super eo nos prius consulere debuisset, quàm contra ipsum propria temeritate venire [s]: illo præsertim exemplo, quòd cū Gabaonitæ [t] à filiis Israel per fraudem surripuerint iuramentum, ipsi tamen cognita fraude contra illud venire temere noluerūt. Vtrū vero dictum iuramentum sit licitum vel illicitum, & ideo seruandum, an non seruandum exiterit, nemo sanæ mentis ignorat sicut fecit, s. vsurpando regnum. nam aliàs cum fuerit illicitum, propria auctoritate potuit venire contra non obediendo illi tanquā regi, aut imperatori. 22. q. 4. c. si quis præuentus. §. ecce. Ber. debuit superioris auctoritas. ff. de condi. insti. quæ sub conditione. §. vlti. quia quod necessario destruendum est, non est necessaria superioris auctoritas in destructione illius. ff. de lega. 3. fideicōmissa. §. si quis illicite. e Sed si esset dubium an valeret, tunc adiri debet superior: aliàs autem semper seruandum est iuramentum dummodo sine interitu salutis æternæ seruari possit. ʒ. de iureiur. si vero. si ipōte sit præstitum, & sine dolo. ʒ. de iureiuran. cum contingat. Ber.

† In codice Barbatiæ, ita: Nos itaque nō Philippum Ducem, sed ipsum O. reputamus, &c.

t ¶ *Gabaonitæ.*] Hanc historiam habes 22. q. 4. c. inter cætera. §. sed

a Facit text. cū not. in l. placet. C. de fac san. eccl. & in l. exceptiones. I. cū gl. ff. de except.

† In aliquot vetustis legitur: præpositum, aliàs, ita; vel non potuerunt, vel noluerūt cōuenire. sed qualitercunque legas, idē manet sensus.

b Concord. text. in l. quotiens. in versi. priuatos. C de dig. lib. 12. & l. testiū. § lege Iulia. in gl. impuberes. ff. de testibus.

† In quibusdā vetustis, ita: nisi tunc demū, cum contra personam, &c.

Illicitū infringi potest sine superioris auctoritate.

c Concord. text. in l. illicitas. §. 1. ff. de offi. præsi.

c Iste fuit ille qui postea depositus fuit per Innoc. in fra de re iudi. ad Apostolicæ lib. 6. Io. An. in no.

† Aliàs, deest vox, sedē.

d Nec expectari

e Valet legatū columnæ ex ædificio, ex quo illud dirui necesse est. Io. And.

cum his.& c.innocens.

a ¶ *Et successione.*] Tres successiones continuæ videntur ius successionis inducere, immo duæ: quia binus actus inducit consuetudinem.argu.vigesimaquinta,quæstione secunda. ita nos.& C.de episcopali audien.nemo.

b ¶ *De domo.*]Immo de alia tribu eligi debet. 8. q.1.Moyses.

¶ *Gloss.seq. tex.fortificat.secundo arguit, alleg.4.iura.*

c ¶ *Obseruari.*] Etiam si ei iam coronato iurasset post reprobationē legitimam ei non teneretur in aliquo ratione iuramenti.15. q. 6. alius. & ĵ. de transla. quanto. circa fi. Item arg. q̄ destructo principali & accessorium.s̄.eo qualiter. C.de vsur.l.eos.& C.deposi.si deposita pecunia. & ff.de rei vend. l. & ex diuerso.& de nou. oper. nun.l.2.

Coram.] In prima ponitur decisa narratio. In secunda prouisio:ibi, *Si vero.* Et pone casum q̄ celebratis duabus electionibus in discordia, Papa commisit illas decidendas prout de iure fuerit: & si contingeret vtranque cassari,Papa mandauit electionem celebrari de nouo prout habetur in littera.Abbas Siculus.

CASVS. In quadam ecclesia duæ electiones fuerunt celebratæ, causa super his electionibus fuit delata ad sedem Apost.sed quia non potuit constare domino Papæ de meritis illarum electionum, mandat quibusdam vt si electio vtriusque partis cassata fuerit, vocatis fratribus qui sunt in prouincia, quod maiori & saniori parti illorū placuerit, faciant per censurā ecclesiasticam firmiter obseruari.Nota q̄ vbi electio debet celebrari,ibi omnes canonici de ecclesia, qui sunt in prouincia,sunt vocandi.Item qui sunt in prouincia dicuntur præsentes.Item inuiolabiliter obseruari debet quod fit à maiori & saniori parte.

¶ *Glo.seq.not.illos & solos vocandos,& c.remittit & determinat.*

d ¶ *In prouincia.*] Hic videtur expressum,q̄ omnes illi & soli q̄ sunt in prouincia,vocandi sunt ad electionem.& per hoc videtur sic intelligendum,si sunt in prouincia.ĵ.eo.quia propter. De hac materia not. 7.q.1.factus est.& quod dicit,in prouincia,sic est intelligendum,si sunt in prouincia ita propinqui q̄ commode sint vocandi: quia si prouincia esset multum lata & longa,non debent vocari:quia periculum est in mora.s̄.eo.cum inter vniuersas. & eodem modo si esset extra prouinciam,& propinquus tunc vocandus esset.ĵ.eod. c.proxim. vbi fuit vocatus qui extra prouinciam erat.Regium enim & Cremona diuersarum sunt prouinciarum.Et ita nec dico vocandos omnes de prouincia,nisi qui commode possunt vocari,nisi consuetudo sit q̄ omnes vocentur.ĵ.eod.in Genesi.nec dico quòd tantum de prouincia sunt vocandi per capitulum sequens.In talibus enim vocationibus potius statur consuetudini,vt absentes vocentur iuxta consuetudinem vniuscuiusque ecclesiæ:& hæc consuetudo erat q̄ omnes de prouincia vocarentur:vt est ĵ.eo.in Genesi.Bernar.

ADDITIO. Et licet quidā (vt Pet.de Sam.qui hoc not.ĵ.eo.Cumana. & AEgi.)dixerint non valere consuetudinem q̄ absentes non vocentur,licet valeat de quàm remoto loco vocentur:tu dic contra vt dixi.ĵ.de præben.cum in ecclesijs.lib.6.in gl.pen.Io.And.

ij *Onæ memoriæ.*] In prima ponitur decisa facti narratio. In secunda diffinitio:ibi,*Cōstituto*.In qua duo facit.primo cassat electionē secundam,exprimens quare.secundo:ibi,*Electionē*. cassat etiam primam:exprimens quare,& ponens antipophoram.Abb.Sicu.

CASVS. Episcopo Cremon.in extremis agente, cum desperaretur de vita ipsius,capitulum ipsius ecclesiæ citauit quendam canonicum suū in ciuitate Regio in studio cōmorantem,vt ad certum terminum veniret pro electione futuri pastoris facienda:dicto canonico nō veniente ad terminū sibi præfixum,elapso termino, & episcopo viam vniuersæ carnis ingresso, antequàm corpus sepulturæ traderetur, absente prædicto canonico capitulū contulit potestatem eligendi quibusdā canonis ecclesiæ suæ,& ipsi canonici post mortem episcopi, & ante sepulturā cœperunt tractare de electione pastoris,& q̄dē ex illis maior pars cōuenerunt in archipresbyterū ipsius ecclesiæ,& alij in archidia.suū. eo vero sepulto minor pars cōsensit maiori, & sic dictus archipresbyter post sepulturā ab omnib.est electus,cui electioni dictus archid. & capitulum consenserunt.postmodū vero supervenit dictus canonicus,asserens se fuisse cōtemptum, propter quod (vt dicebat) electio non valebat. Vñ credens potestatem eligendi ad se esse deuolutā, prædictū archid.elegit.Vnde propter electiones istas dictus canonicus pro se,& quidam alius H.nomine pro archid.ad sedem Apost.accesserūt.Papa vero de meritis istarum electionum cognito,electionem archid.celebratam post electionē archipresbyteri non cassatam cassauit: quia nō debuit H.canonicus procedere ad electionem secundā ante cassationē prioris, in pœna interdicens dicto H. canonico vocem cōtradictionis,in primo consensu capitulo perdurante,& similiter electionem archipresbyteri iustitia exigente cassauit,tum quia corpore dicti episcopi nondū tradito sepulturæ habuerūt de ista electione tractatum contra canonicas sanctiones:tum quia dictus H.canonicus conteptus fuit, licet vnus solus fuerit : quia in talib. plus nocet contēptus vnius quàm multorum contradictio in præsenti.nec valuit prædicta citatio:quia cū mortem episcopi præuenit, non potuit arcere citatum.Not.q̄ secunda electio non est facienda prima non cassata.Item vnius solius contēptus potest cassare electionem.Item episcopo defuncto nondū sepulto non debet fieri electio.Item citatio non legitime facta non tenet.

¶ *Glo.seq.obiicit, & sol. & in additione partim solutionē corrigit.*

e ¶ *Expectare.*] Sed nonne electio quæ fit contemptis illis qui debēt interesse,ipso iure est irrita,vt s̄.eo.q̄ ficut.& c.venerabilē.& ĵ. de arbi.cum olim.& 63.dist.obeuntibus.ergo ea non obstante potest attentari secunda electio.ĵ.de appel.cōsiturris.cū enim à iure sit reprobata talis electio,non est necesse iudicem adire pro ea cassanda.ff.de cōdi.insti. Lquæ sub conditione.§.vlt.Præterea cū vniuersitas delinquit in eligendo,electio debet deuolui ad eum qui non deliquit.s̄.eo.bonæ. & s̄. de postula.bonæ.Dico q̄ electio archipresbyteri non fuit nulla ipso iure, sed potius annullanda,& ideo debuit expectari cassatio superioris antequàm processus fieret ad secundā.vnde & si vnus habuisset ius eligēdi,deliquit in hoc q̄ voluit simul esse actor & iudex[a] præmissæ electionis.ĵ.de concess.præb.post electionem in parte decisa.& licet illi deliquerunt in eligendo,nō tamen illud ius deuoluitur ad vnum. & hoc secundum Io.qui dicit q̄ vnus non constituit vniuersitatē, & inducit in arg.hoc ca.& 65.dist.si forte.& ff.de leg.1.si grege.licet ius vniuersitatis dicatur stare in vno.ff.quod cuiusq; vniuer.sicut.in fin.per quā l. nos dicimus contra:& si iste nō elegisset,poterat post cassationē eligere si hoc postulasset:& hoc innuit littera ista cum dicit ibi,nostrum debuit expectare iudiciū antequàm procederetur ad secundam. Et si electio prima nulla fuisset ipso iure:quia electus esset indignus : tunc ipse solus potuisset.s̄.eo.bonæ.& s̄.de postu.gratum. & ĵ.eo. scriptum est.sed hæc non fuit nulla,immo ipse poterat eam confirmare si consensisset. s̄. cap.q̄ sicut.Io. dixit q̄ non deuoluitur ius eligendi ad alios:nisi quando eligitur persona ineligibilis.ĵ.eo.scriptum.in fi.& s̄. de postu.gratū.& s̄.eo.bonæ memoriæ.Sed dic quando electio nō est nulla ipso iure,videlicet vbi aliquis est contemptus:tunc non ipso iure,sed per sententiam ius eligendi debet deuolui ad alios, vel si non seruatur prouincia [d] conuocatis) quod maiori & saniori parti eorum super prædictis videritis complacere,per censuram ecclesiasticam faciatis firmiter obseruari.

¶ Idem Parmen.episcopo,& eius coniudicibus.

¶ *Cassatur electio partis maioris facta contempta minori parte, etiam si est vnus solus,non tamen ius eligendi deuoluitur ad minorem.h d.secundum intellectum communem.*

CAP. XXXVI.

ij BOnæ † memoriæ S.Cremonen.episcopo in extremis agente,cū de conualescentia ipsius desperaretur, Cremon.capitulum H. canonicum suum Regij disciplinis scholasticis insistentem, ad certum terminum in vigilia Pentecostes,pro futuri electione pontificis citari fecerunt:& infra.¶ Cōstituto † autem dicto H.pro sua electione, & dilecto filio nostro I. pro electione archipresbyteri coram nobis : electionem ab ipso H. post electionem archipresbyteri non cassatam , licet de viro multæ litteraturæ, honestæ vitæ, & claræ famæ,nō tamen sine multa temeritate præsumptam,cum † de priori nostrum deberet expectare [e] iudicium,antequam procederet ad secundam , duximus irritandam, in

† Cap. 2.eo. tit.in 4.compilatione.

† In manuscriptis , ita: cōstituto autem dilecto filio H. pro sua, & dilecto filio N. pro electione,&c.

† Aliàs, ita: cū de priori electione.

[e] Text. est i l.vir bonus. ff.ind.fol.& in l.si pr. C. ne d̄ sta.defunctorum.

a Cum tamē nemo sibi ius dicere debeat.C.nec quis in sua causa.l. vna. vnde vi. si q̄s in tāta. ff. quod met. causa. extat edictū & de vi priua l. creditores. infra de concessiōe præb. post electionē.ad fin. q̄ me.cau. cap. vlt. 2. q. 1. in primis. 16. q. 6. placuit.

seruatur forma illius cōstitutionis.ĵ.eo.quia propter. tūc similiter sunt priuandi per sententiā: vt ĵ.eo.quia ꝓpter.& c. Cumana. An ius vniuersitatis remaneat in vno,dictū fuit s̄.de postu.gratum. & ibi recurrēdum est.Quandoque tñ electio est irrita ipso iure,& tamen impedit secundā.s̄.eo.auditis.nec tunc eligendi ius deuoluitur ad alios.Vnde secūda electio ibi nō tenuit, vt ibi notatur in fi.vltimæ notulæ : quia eligētes nō sunt ipsoiure priuati.Et quod dixi ꝙ vbi aliquis est contēptus nō ipso iure , sed p sententiā ius eligendi debet ad contemptum de uolui:intelligo per sententiam Papæ tantum. arg.istius litterę , cū de priori nostrum deberet expectari iudicium antequàm procedatur ad secundam.Vbi enim certa pœna statuta est,alia non est imponēda, [b] nisi per eum qui habet potestatis plenitudinem : quod satis innuit hæc littera. sufficit enim vt cassetur electio , vbi q̄s ꝓsequitur cōtemptum suum.Ber.

¶ *Glosseq.recitetur per obiectionem, & solutionē.*

a ¶ *Tractatum.*] Nor.q̄ cassatur electio de qua est habitus tractatus ante sepulturam mortui. 79.dist.nullus 2. Sed ꝓpter hoc solū nō fuisset cassata , sed assumit hic Papa quasi non causam vt causam,sed contemptus fuit causa cassationis. nā mortuo viro soluta est vxor à lege matrimonij:vt ĵ. de secun. nup.ca.vlt. & pen.& 7. q. 1. sicut alterius vxor. Ber.

b ¶ *Multorum.*] s̄.eo.q̄ sicut.& c. venerabilem.

¶ *Glo.seq.arguit ,& remittit.*

c ¶ *Nec prædicta.*] Responsio tacitæ quæstionis.Diceret aliquis domino Papæ:ille H. fuit citatus:& ille respondit:citatio non fuit legitima. Et sic est ar.q̄ si aliquis citetur non legitime,si aliquid fiat contra absentem,nō valet. [c] Generale enim est q̄ ad citationē q̄ reprobatur à iure,non tenetur venire citatus etiā vt alleget priuilegium,de hoc no.per Io. 3.q.2.si episcopus.& ĵ.de do.& contu.dilectus. vbi de hoc.

Cum ad nostram.]Primo ponit factum.Secundo illud cassat:ibi, *Nos.*Aabb.

CASVS. Quidam simul factus fuit monachus & abbas,cū prius deberit esse monachus quàm abbas.peruenit hon ad notitiā domini papæ,Papa videns q̄ contrà regulares traditiones fuerit attētatum,electionem de facto factā cassauit:quia nullus debet monachari spem habens vel promissionem q̄ fiat abbas.No. q̄ sola spes vel promissio simoniam inducit: & ĩō ille qui fic monachatur vel eligitur,de iure est repellendus.Item nota q̄ quis prius debet monachari quàm in abbatem assumi.

¶ *Glo.seq.alleg.duas concor.signat vnum contrarium, & sol.ponit dictum cui signat contrarium.*

d ¶ *Monachus.*]Hic habes expresse,q̄ clericus secularis non potest eligi in abbatem,ad idem facit s̄.e. cum causam. & ĵ.e.cum in magistrum.arg.contra.16.q.1.presbyteros.Sed non est contra:quia illi presbyteri erant monachi,& ita poterant eligi in abbates,& ibi soluitur ꝛium. Et sunt monachi melioris conditionis quam clerici:quia clerici eos eligunt ad sua officia.58.dist.c.1.& 2.& 18.q.1.c. 1.vbi est hoc expressum,sed ipsi non eligunt clericos ad suas dignitates.arg.contra.28.q.1.omnes.& 2.q 7.sicut sacerdotes.

ADDITIO Et hoc ideo:q̄ quilibet monachus clericus est, sed non conuertitur, propterea quilibet monachus in clericali officio videtur instructus,sed clericus secularis non in monachali.

e ¶ *Nullam spem.*]principalē.8.q.1.sunt ī ecclesia.sed secūdario licitū est alicui sperare honores ecclesiasticos.61.dist.qd ꝓderit. & 59. dist.si officia.74.dist.cōsuluit.& verba ista habes 16.q. 7. per laicos.

f ¶ *Irritare.*]id est irritam nunciare.ĵ.eo.c.proxi.

Officij tui.] Communis diuisio.Secūda:ibi,*Nos autem.* Ab.Sic.

CASVS. Vacante quodā monasterio posito in medio nationis peruersæ, monachi cum nō possent sui ordinis personā idoneā inuenire,per quā monasterium posset gubernari,in quendam nobilem & discretum oculos extenderunt per quē poterāt melius defensari. Vnde accesserūt ad patrē ipsius humiliter postulantes ab ipso , vt filium suū induceret,qua tenus habitum susciperet monachalem , nullā spem patri dātes de ipsius promotione.& pater ad hoc filium suum induxit : qui monachus factus statim in abbatē est electus:cuius electio confirmata fuit per rectorem Messanum legatum Apostolicæ sedis. mortuo illo rectore qui confirmauit suam electionē , successit sibi quidā alius legatus Apost. sedis , qui dubitauit an talis electio valuerit,cū dictus paratus sit se purgare,ꝙ ad hoc fuit nulla ambitione inductus, petens à Papa vtrū dictus electionem potuit confirmare, vel dispensare cū ipso,& si electio illa sit cassanda,an iterū possit eligi in abbatem? Respōdet Papa q̄ ex his quæ incontinenti sunt acta, ostenditur q̄ talis taliter eligi non potuit in abbatem: & ideo Papa electionem illā decreuit irritam & inanē, quia prius voluit esse magister quàm discipulus:sed postquam fuerit in regula competenter instructus,si necessitas & vtilitas monasterij postulauerit, poterit in abbatē assumi, ne monasteriū opprimatur incursib.malignorū.prius tñ ab ipso purgatione recepta.No.q̄ ex his q̄ incōtinēti fiunt p̄sumitur s̄ aliquem.Item prius debet esse quis discipulus quàm magister:vt in præcedenti capitulo dicebatur.

¶ *Glo.seq.coadiuuat textum.alleg.4.iura.secundo obiect & soluit. tertio qeærit,arguit pro,& soluit contra.quarto quærit obyciendo,& soluit.*

g ¶ *Incontinenti.*] Præsumitur aliquid ex eo quod incontinenti est subsecutum.31.quæstion.1.si quis.& 50. distinction. si qua fœmina quæ enim incontinenti fiunt,in esse videtur.ff.si cer.pet.lecta est.[d] quia ex hoc præsumitur quòd turpiter & ex conuentione sit electus,quod esse non debet.1.quæst.2. quàm pio. Sed si hæc ratio est quare clericus non possit eligi in abbatem:quia non est instructus in regula monachali:sic eadem ratione monachus non debet eligi in episcopum vel prælatum alicuius ecclesiæ secularis,cum ipse nō nouerit regulas clericorum vt possit præfici ecclesijs.16.q.1. sic vide.& c.si clericus.quod esset verum si omnino ignoraret. Sed bene [e] eligunturmonachi & regulares ad seculares prælationes propter officium p̄dicandi,quod priuilegiatū est.ĵ.de sta.reg. q̄ Dei timorē.& ĵ.de vo.& vo.redem.per tuas.& 18.q.1.statutū.& 58.dist.c.1.& 2. Sed q̄d si perit[e] esset secularis clericꝰ in regula monachorū, posset ne tūc eligi in abbatē? Vī q̄ sic:qa rō pstitutionis ī eo cessat.61. dist.c.statuimus.§. his omnib.sicut monachus peritus in regula clericali potest eligi in episcopū per prædicta capitula.Sed nō est ita: qa & si scit regulā,non tñ est expertus in ea.Nā graue est inexpertos diuinis obsequijs applicare.19.q.3. monasterijs. e Sed quare nō potuit iste postulari in abbatē,cū laicus nesciens regulas clericales possit etiā in episcopū postulari.61.d.f.Osius postea per tres mēses discere potest regulas clericales,in auth.de san.epi.§.dam[e]. col.9. Itē eremita postulatur in abbatem.s̄.eo.cū monasteriū?Dic q̄ nō

† Cap.4.eo. tit.in 4. cōpilat.

† Hic in quibusdam vulgatis habet dictio, statim, q̄ deest tum in manuscriptis, cum in alijs emēdationibus.

† Aliàs,infirmare.

d Pacta incontinenti facta stipulationi ĩesse dicuntur. Ioan.Andr.

e Sicut Dominus voluit beatum Petrū in sepulto experiri fragilitatē humanā, vt discceret alijs misereri.50.distin. consideran dum.secundum B. Iom. And.

† Cap. 1.eo. tit.in 4.compilatione.

† Hic perpetram in omnib[s] legitur Prudētianæ, cū nullus vn quam fuerit talis titulus. & vide notas huius loci.

Absentes à quàm remoto loco sunt vocandi ad electionem.

Universidad de Barcelona Biblioteca

† Decernimus.

fuit eremita, sed de monasterio quod erat in eremo. Et eadē est ratio: quia si laicus est peritus, non est necessaria in eo ꝓbatio habitꝰ clericalis. Sed omnia ista nō prosunt: quia quantūcunque sit laicus peritus in regula monachali, & expertus & probatꝰ in ea, nunquā potest eligi vel postulari in abbatem, propter rationē quæ hic redditur: & quia eiusdē professionis debēt esse qui eligunt, & qui eligūtur, ne quasi in boue & asino videret arari: qa qua si simul & semel esset laicus & abbas: & qa ꝓsumptio ambitionis maxima est: quia aliàs non fieret forsitā monachꝰ, & ambitio bene repellit quēlibet à dignitatibꝰ. 8. q. r. in scripturis. a quia non ambitione, sed labore ad augmentum honoris vnumquemque conuenit peruenire. C. de re mili. contra publicā vtilitatem. libr. 12. & ambitꝰ notari solet. 61. dist. miramur. in fine.

a Concord. text. in l. fi. ff. ad le. Iuli. de amb. nisi tñ in Papa. no. Io. And. in c. cū pri. de pactis.

a ¶ *Cōpetenter.*]Per tres mēses. arg. j. de æta. & qual. ꝑterea. & in Auth. de san. epi. §. damus.

†Cap. 5. eo. tit. in 4. cōpilatione.

ADDITIO. Vel aliàs cōpetenter. i. per annū secūdū quosdā, & inducunt pro se. 78. dist. monachus nouitius.

† Aliàs: ita: si quis i eo, ex ea fuisset defectus. in codice Barbatiæ ita. si quis i ea vel ex ea fuisset defectus.

ADDITIO. Alia cōcor. Io. Tan. & Compost. Sed Host. dicit ꝙ per annum. j. de reg. ſtatuim⁹. potius crederē hoc arbitrarium, secundum diuersas cōditiones personarum Ioan. And.

Illa quotidiana.]In prima ponitur electionis decisa narratio. In secunda ipsius confirmatio. *Quia pro certo.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam electus fuit in episcopum, vel in alium prælatum. In hac electione quidam interfuerunt qui per solam participationem inciderant in minorem excommunicationē, dubitatur an propter hoc electio vitiaret. Consultus Papa respondet ꝙ pro certo inuenit electionem illam canonicam fuisse, & ideo eam confirmauit. Veruntamen si quis defectus fuit in ea propter hoc ꝙ illi ex communicati minori excommunicatione interfuerunt, Papa supplet hoc de plenitudine potestatis. Nota, quòd excommunicatus minori excōmunicatione potest eligere: quia non est separatus nisi à sacramentis.

¶ *Gl. seq. distinguit electionem actiuam & passiuam, & reddit causam vtriusque signat contrarium, & soluit.*

b ¶ *Canonicam.*]Nota, quòd licet aliqui sint excommunicati minori excommunicatione, tamen eligere possunt, & talis electio dicitur canonica, vt hic habes. sed talis scienter eligi non pōt, pro eo ꝙ eligitur ad ea à quibus est ipse remotus. infrà, de except. à nobis. & hoc est hodie expressum, infrà, de cleric. excommunication. mi. si celebrat. nec incurrit irregularitatem si celebrat, peccant tamen tales celebrando: vt ibi dicit. sed criminosi à prosecutione sui iuris non repelluntur, nisi sint excommunicati maiori excommunicatione, & ita isti possunt vti iure suo in eligendo, & in alijs negotiis ecclesiæ temporalibus & spiritualibus. Argu. contra. suprà, eodem. cum inter R. & suprà de consuetu. cum dilectus. vbi dicitur, quòd suspensi nec eligere nec eligi possunt. Solut. hic & in capit. si celebrat. intelligitur de suspensione canonis, contraria de suspensione iudicis, & mitius agitur cum lege quàm cum ministro legis. ff. de arbitr. l. Celsus.

ADDITIO. Vnde ver. *Supplicium leuius dat ius, quàm iura ministrans.*

b Num aūt hæc suppletio fuerit necessaria subtiliter inuestigat hic Hostien.

c ¶ *Supplentes.*]Hæc suppletio [b] ex superabundanti non ex necessitate hic fit, ex eo quod obiectum fuit de tali excommunicatione, quæ repellit ab electione per decre. prædi. si celebrat.

d ¶ *Simplicis excommunicationis.*]Hic potest sumi arg. ꝙ vtile non vitiatur per inutile. 3. eo. c. proxi. in fin. ver. nisi forsan, &c.

Scriptum. Habet materiam subtilem & difficilem, in tātum quòd gl. & aliqui dixerunt extra eam hoc c. continere potius quandā esset discipulus, voluit esse magister: electionem illam irritam esse decreuimus † & inanem. Verum postquam fuerit in regula competenter a instructus, (si vrgens necessitas, & euidens vtilitas ipsius monasterij postulauerit) purgatione recepta, poterit in abbatem assumi, ne monasterium opprimatur incursibus malignorum.

¶ Idem.

¶ *Electio aliàs canonica confirmatur, licet quidam eligentium essent minori excommunicatione ligati.*

CAP. XXXIX.

ILla † quotidiana instantia: & infra. ¶ Quia pro certo didicimus electionem canonicam b extitisse, ipsam auctoritate Apostolica duximus confirmandam: supplentes c de plenitudine potestatis, si quis † in ea ex eo fuisset defectus, ꝙ quidam interfuerunt electioni eiusdem, qui ex sola participatione, in simplicis d excommunicationis laqueum inciderunt.

¶ Idem magistro Maximo notario nostro.

¶ *Si postulatio cum electione concurrit: & numerus postulantium est duplo maior, & postulatus est idoneus: postulatio admittitur reiecta electione; Si vero indignus, & hoc maior pars postulantium ignorauerit: postulatio & electio reprobantur, Si vero sciebāt & electus est idoneus confirmatur electio: & idem si numerus postulantium non est duplo maior, hoc dicit intelligendo secundum quod continet ius commune.*

CAP. XL.

SCriptum † est Apocalypsi Ioānis, ꝙ in medio & in circuitu sedis, erant quatuor animalia: & infrà. ¶ Sane ad hanc ecclesiam, scilicet Constantinopolitanam, duo animalia sunt vocata, vnum plena oculis, & alas habentia senas, videlicet Eradien. archiepiscopus, & plebanus sancti Pauli de Venetiis, sicut per procuratores tā postulantium archiepiscopum, q̄ eligentium plebanum, fuit propositum coram nobis: & infra.

¶ Verum quia de his quæ per assertionem partium in iudicium deducta fuerant, nobis non potuit fieri plena fides: quamuis super his q̄ de numero dicta sunt postulantium, per quoddā instrumētum publicū, nec nō per confessionē ꝓcuratoris aduersæ partis i iudicio factā, sed postea reuocatā e, pars altera ꝓuisionem Papalem q̄ ius commune. iste tamen intellectus communiter non tenetur: quia fm eum hæc decretalis esset hic superflua, cōtra id quod habetur in prooemio. 3. Diuidit principaliter in quatuor partes. In prima ponit exordium decisum. In secunda: ibi *Sane.* narrat factum electionis & postulationis. In tertia: ibi, *Verum quia.* ponit commissionis causam. In quarta ibi, *Per Apostolica.* ponit cōmissionis formam. Et hæc vltima pars subdiuidit: qa primo ponit processum quē faciet delegatus partib. inuitis. Secūdo: ibi, *Et si partes.* ponit diffinitionem quā faciet si partes ꝓsentiant, quatuor casus declarando. Secūdus est: ibi, *Quòd si.* Tertius: ibi, *Si vero.* Quartꝰ ibi, *Nisi.* Ab. Sic.

† Cap. 6. eo. tit. in 4. cōpilatione. Apoc. 4.

CASVS. Vacante Cōstantinopolitana ecclesia duo vocati sunt ad eā: pars vna postulauit archiepiscopū Eradien. alia vero elegit plebanū S. Pauli de Venetiis. ꝓcuratores vtriusq; partis ad sedem Apostolicā propter hoc accesserūt, hęc & alia i ꝓsentia domini Papę proponētes. ex parte postulantiū archiepiscopum ꝓponebatur, ꝙ duæ partes & amplius postulauerant archiepiscopū. Ad hoc probandum inducebatur quoddā publicum instrumentum computatis 7. præpositis, & ꝑlatis cōuentualium ecclesiarū, qui de communi consensu ad electionem fuerunt vocati, & procurator partis aduersæ illud idē fuit confessus in iudicio, sed eius confessio extitit reuocata. Vnde pars postulantium proponebat suā intentionē probatā. Quia de his quæ partes in iudicium deduxerant, non potuit fieri domino Papæ plena fides: mandat Papa cuidā notario suo, vt super his inquirat diligentissime veritatem de meritis electi & postulati apud Venetias, vbi vterque natus fuit, & diutius conuersatus, & de studiis eligentium, & postulātium, & de omnibus quæ causam possunt instituere apud Constantinopolim, vbi electio & postulatio factę fuerūt: & si partes concordauerint, procedat hoc modo: vt si constiterit ꝙ de communi cōsensu patriarchæ admitterētur 7. præpositi siue per se, siue per alios, & duo alij ex parte vniuersitatis pro omnib. ꝑlatis conuentualium ecclesiarum, & tūc temporis tot essent prælati quot erant ecclesiæ conuentuales, ita ꝙ cum septem præpositis & nouem canonicis facerent duplo maiorem numerum q̄. 16. electores plebani: tunc postulationem admittat, nisi postulatus indignus repertus fuerit: & electione plebani cassata absoluat illū ab ecclesia Eradien. & det sibi licentiam transeūdi ad ecclesiam Constantinopolitanam. Si vero omnes prædicti nō fecerint duplo maiorem numerum, siue dignus siue indignus fuerit postulatus, eo repulso electionem plebani confirmet: nisi & ipse plebanus repertus fuerit indignus. Si vero numerus postulantium fuerit duplo maior quàm eligentium, & persona postulata fuerit indigna, & electio & postulatio reprobetur: nisi forsitan omnes, vel maior pars postulantium ex certa scientia indignum postulassent, & illa vice postulandi, seu eligendi essent potestate priuati, & in hoc casu electionem plebani confirmet, si eam de persona idonea constiterit celebratā. Nota ꝙ inquirendum est de conuersatione electi apud illos cum quibus fuit conuersatus. Not. ꝙ qui scienter eligit indignum: ea vice postulandi vel eligendi potestate priuatur. Qui vero ignoranter eligit vel postulat indignum: nō punitur. Item si maior pars ignorat vitium minoris partis, nō imputatur maiori parti quæ hoc ignorauit. Hæc decret. continet ius in fine, alia vero ꝑcedentia ex communi concordantia partium & prouisione Papæ dicta sunt.

c Concord. tex. i l. si postulauerit. & ibi Bar. §. r. ff. de adul. & l. repetitio. ff. de q̄s.

e ¶ *Reuocatam.*]Sine aliquo interuallo, sicut testis qui potest corrigere dictum suum incontinenti. j. de testi. cog. præterea. c An factum procuratoris præiudicet domino dicitur infrà vt lite non cōtestā. capa. & cap. accedens. & j. de cau. poss. cum olim. & infrà de censi. olim.

a ¶ *Altera.*]scilicet postulantium archiepiscopum.

b ¶ *Electi & postulati.*]Sic 3. eo. venerabilem. Sed ibi ad studia eligentium non retulit se legatus, quamuis potuerit.

c ¶ *Vbi nati.*]Quia ibi melius potest inquiri. 3. eo. postquam. & j. de præsumpt. quosdam. & 23. dist. illud.

d ¶ *Consenserint.*] Scilicet vt notarius iste diffiniat secundum quod inferius continetur, & in isto consensu necessarius est consensus electi & postulati, aliàs non possunt partes recedere à iure. suprà eodem. cum inter canonicos.

e ¶ *De mutuo.*] Hoc ideo dicit: quia pars eligentium hoc negabat: ideo Papa mandat inquiri, cum de iure communi interesse debuerit. 3. de cau. pos. cum ecclesia. Ber.

f ¶ *Per alios.*] Qualiter quis per alium hoc facere possit, habes. j. eodem. quia propter. §. ille.

a Sed ibi de iure communi, hic de mutuo cōsensu.

g ¶ *Duo.*] Isti duo habebant vocem pro duodecim prælatis singulariter pro quolibet.

ADDITIO. Hoc intelligit Inno. quando omnes vt singuli singulariter habebant vocem: aliud si vniuersitas prælatorum vnicam vocem habuisset. Dicebat ergo Compostę. quòd tot voces habebāt isti, quot committentes. nemo enim plus, &c. de re. iu. nemo plus. Ioan.

¶ *Glo. seq. exponit litteram: expositioni signat contrarium, & contrario acquieſcit.*

h ¶ *Temporis.*] Hoc ideo dicit: quia si tunc aliqua conuentualis ecclesia vacasset, pro ea nullus potuisset admitti sede vacante: quia tunc non est qui iura illius tueatur, vel eis possit vti. infrà ne sed. vacan. cap. 1. & 2. & infra de præscript. de quarta. tunc enim dormit ius ecclesiæ, ita quòd non currit præscriptio. infrà de præscript. auditis. & cap. 1. & cap. de quarta. nec ad capitulum ius illud deuoluitur. infrà ne sede vacan. capitulo secundo, argum. contra. infrà de maio. & obedien. his quæ. & cap. cum olim. quibus forte staretur in casu isto: quia diuersi sunt isti casus à præcedentibus.

Præscriptio dormit contra eccleſiā ipſa vacante.

Electio ſemper poſtulationi Prę̄ferat.

i ¶ *Maiorem.*] Hic habes quòd electio semper prævalet postulationi, secundum illos qui dicunt quòd hæc est iuris diffinitio, nisi duæ partes sint in postulatione. De hac materia dictum est supra. de postula. bonæ memoriæ. & ideo statur hic iudicio duarum partium, quia quod duæ partes faciunt, totum capitulum facere videtur. vt ff. quod cuiusque vniuer. plane. & secundum hanc decre. intelligit quod dicit decre. supra, de postula. bonæ memoriæ. quòd postulatio in discordia non consueuit admitti. hoc intellige prout dicitur in not. sequenti. Item not. hic quòd cum in electione longe maior numerus est ex vna parte quàm ex alia, non habetur respectus ad meritum personæ, dum tamen sit conueniens ille qui est electus à maiori parte: nec ad zelum eligentium. arg. suprà eodem, dudum. & infrà de appel. constitutus. sed si numerus in modicum excedat, tunc recurritur ad merita & ad zelum, & præferuntur numero. argum. infrà de testi. in nostra. & est expressum. j. eodem ecclesia vestra. vbi de hoc.

¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit recitando opinionem quam approbat.*

k ¶ *Confirmes.*] Hic dicit Papa electionem à minori parte capituli factam confirmari, & tamen pars alia non est eligendi potestate priuata, quia non postulauerat indignam personam, & de iure licite poterant postulare sicut & eligere, & ita postulando non peccant: ergo ius eligendi non fuit deuolutum ad pauciores: qđ tunc demum locum habet, cum maior pars scienter postulat vel eligit indignum, vt in fi. decret. dicitur. Et ideo contra infrà eodem Cumana. & in c. ecclesia. & c. in Genesi. in quibus dicitur quòd electio non valet nisi sit facta a maiori parte capituli, & hic confirmatur facta cum longe minori parte. Propter hæc & alia quæ hic dicuntur, dicunt quidam quòd hæc decret. ius commune non continet, sed fuit quædam prouisio de consensu partium: & hoc videtur per verba illa superius, si partes consenserint, hoc modo procedas: & ex eo quòd Papa admittit hic postulationem in discordia factam: cum per eam nullum ius acquiritur postulato. suprà de postu. c. penult. & quia non consueuit admittere tales postulationes in tanta discordia. suprà de postu. bonæ memoriæ. Et ita in his duobus continet gratiam, quod satis potest concedi. Et ita videtur quòd vtraque pars renunciet iuri suo: & quod dicit, de consensu partiū taliter procedatur, vt suprà, dicitur in verbis præmissis, si partes consenserint, &c. alias si contradicerent, non taliter processissent, sed facta inquisitione super his de quibus præmittit, causam instructam remisissent ad Papam. hoc probatur suprà eodem, bonæ memoriæ. in parte decisa. Sed vbi duæ partes postulant aliquē, licet ius non acquiratur postulato vt agere possit: tamen potest petere gratiam: & iniuria fit ei si non fiat illi gratia. arg. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. permittitur. de hoc not. suprà, de postula. gratum. & capitulo penulti. & vlti. Et idem crederem si maior pars postulat, quòd gratiam deberet habere. Et quod dicit de duabus partibus, non credo necessarium, sed quædam prouisio fuit hic, vt dictum est, quia siue maior pars & sanior, siue duæ partes, siue omnes, totum dependet à superiore. sed quod in fine dicitur, ius est.

† Quæ habes infra eodem tit. c. nihil est.

† Suffecerint.

† Vide l. 1. §. postulasti. ff. de postul.

ni, tu vice nostra postulationem admittas: nisi probatum fuerit postulato aliquid obuiare de canonicis institutis, † quod promotionem ipsius debeat impedire: ac (plebani electione cassata) ipsum archiepiscopum absoluas à vinculo quo Eradien. ecclesiæ tenetur: concedendo ipsum Constantinopolitanæ ecclesiæ in pastorem.

¶ Quòd si ad faciendum duplo maiorem i numerum, simul omnes prædicti minime sufficerent: † siue dignus siue indignus fuerit postulatus, tu postulatione repulsa, electionem plebani auctoritate nostra confirmes k, dummodo nihil obsistat eidem, quod ipsum tanto præsulatu reddat indignum.

¶ Si vero numerus postulantium inuentus fuerit duplo maior l, quemadmodum prædictum est, & persona postulata m reperta fuerit indigna, tu tam postulationē quàm electionem non differas reprobare: Nisi forsan omnes, aut maior pars postulantium, præsumptione n damnabili postulauerint scienter indignum †, vt hac vice merito debent eligendi seu postulandi potestate priuari o. Ex hoc quo-

¶ *Glo. seq. arg. à contrario soluit & determinat.*

l ¶ *Maior.*] & ita videtur à contrario, quòd si minor pars capituli sciuisset illum esse indignum, alij non punirentur propter hoc, & ita est hic argu. quòd vtile non vitiatur per inutile. sic suprà capitul. proxi. Et est notabile illud quòd culpa & dolus minoris partis non nocet, nec ea quæ fiunt à minori parte irritantur propter hoc, & isti soli priuati essent ipso iure eligendi in proxima electione, si alij non elegissent. suprà eodem, cum in cunctis. & hic. & alij admitterentur, dum tamen probarent ignorantiam. suprà eodem, Innotuit. Et si maior pars ignorasset illum indignum, vtraque pars debet reprobari à contrario: vt dicitur suprà & quod dicitur hic quòd electio facta à maiori parte confirmetur quando maior pars postulantiū scienter eligit indignum, intelligitur quando vno contextu fiunt postulatio & electio seu electiones: vt hic contingit. secus si ex interuallo. tūc enim illi soli qui scienter postulant vel eligunt indignum, sunt eligendi seu postulandi potestate priuati: & illi qui ignoranter postulauerunt seu elegerunt indignum, debent ab aliis ad electionem admitti, aliàs deberet electio cassari propter contemptum, vt dicitur supra in eadem notula.

Vtile per inutile nō vitiatur.

m ¶ *Postulata.*]Id est, ignoranter.

¶ *Gloss. seq. obiicit, & soluit.*

n ¶ *Præsumptione.*]i. ex certa scientia. 3. eo. innotuit. Sed qualiter potuit esse dignus iste postulatus archiepiscopatu, & indignus patriarchatu, b & qui iudicatus fuit dignus à Papa, vel à suo patriarcha qñ confirmauit eum, quare denuo inquiri iubet de morib. suis, contra illud 17. q. 4. c. si quis suadente. §. qui autem. & C. de cri. fal. l. 2. & j. de æta. & quali. accepimus? Dico ꝙ licet quis reputetur dignus ad vnam dignitatem, propterea non est dignus ad maiorem, licet enim dispensetur cum aliquo in minori dignitate, non tamen dispensatur ad maiorem. 12. dist. nos consuetudinem.

a Non enim potest quis esse in vno loco sanctus, & in alio pec cator. 1. q. 1. sicut Christꝰ. Ioan. And. in nouel.

¶ *Gloss. seq. recitetur per contrarium: & dupliciter soluit.*

o ¶ *Priuari.*] Istud referas ad factum, cum sint ipso iure priuati. 3. eo. cum in cunctis. c illi qui scilicet qui scienter hoc fecerunt: Vel dic, id est nunciati priuati.

b Addequod not. Bart. in l. cum quidam. 12. ff. de leg. 2.

ADDITIO. Per quod not. Host. ꝙ licet duæ electiones fiant vno contextu, & maior pars eligat indignum, & minor dignum, nunquam obtinebit minor, nisi maior scienter deliquerit. Dicit tamen prædicti contra maiorem, nisi probet ignorantiam: remittit 3. eo. innotuit. hoc dictum est pro opinione mea contra suam opinionem Host. de qua dicam j. eo. congregato. Ioan. Andr.

Universidad de Deusto

a ¶ *Confirmes.*] cum sit facta à maiori parte illorum qui habebant ius elig endi.

NE *pro defectu.*] Primo ponitur constitutionis causa. Secundo ibi, *Statuimus.* constitutio: quæ constitutio quatuor facit. Nam primo statuit, tempus electioni. Secundo priuat negligentes: ibi, *Intra quos.* Tertio ad superiorem deuoluit: ibi, *Ac ipsa.* Quarto punit superiorem si negligit: ibi; *Is vero. Abbas.*

CASVS. Quia propter defectum pastoris ecclesia viduata tam in temporalibus quàm in spiritualib. frequenter sustinet læsionẽ: ideo concilium volens periculis animarum, & ecclesiarũ indemnitatibus prouidere, statuit, vt ecclesia cathedralis vel regularis vltra tres menses nõ vacet, ita q̃ si impedimento iusto cessante, electio celebrata nõ fuerit, electores eligẽdi potestate careant ea vice: & potestas ad proximũ superiorem transferatur, & ille ad quem fuerit deuoluta potestas, intra alios tres menses de consilio capituli & religiosorum de persona idonea ipsius ecclesiã viduatam, vel si ibi idoneus non reperitur, de alia non differat ordinare, si ipse canonicam voluerit effugere vltionem. Not. q̃ ecclesia cathedralis vel regularis non debet vacare vltra tres menses. Item illi qui non potest agere, non currit præscriptio. Not. quòd per negligentiam quis amittit ius eligendi. Item regularis ecclesia quantum ad tempus eligendi æquiparatur ecclesiæ cathedrali. Item not. q̃ quamdiu reperitur in ecclesia idonea persona, non debet eligi de aliena.

b ¶ *Cathedralis.*] Quantũ ad hoc nihil additur, quia idem erat secũdum antiqua iura. 50. dist. postquam. & 63. dist. obeuntibus. & alij tres dantur ad consecrationem petendam. 100. dist. quoniam quidem.

c ¶ *Regularis.*] Et sic patet ex hac constitutione quòd canõ Lateran. concilij. ĩ. de concess. præben. nulla. hodie non extenditur ad regulares prælaturas, quia æquiparantur episcopatus & prælaturæ regulares. simile 16. q. vlt. si quis deinceps.

d ¶ *Impedimento.*] & ita non currit præscriptio contra canonicos si iusta causa interueniente non eligant. 28. dist. de Syracusanæ. & 61. dist. bene nouit. & ĩ. de concess. præben. quia diuersitatem. C. de in off. testa. l. contra maiores. ff. qui. ex cau. maio. l. quod quidam. & l. seq. & l. ait prætor. Sed si Papa interdiceret electionem, non minus currit eis tẽpus, nisi petant licentiam eligendi infra tempus statutum. ĩ. eod. c. vlt. Sed nunquid est hic necessaria protestatio quod non possint eligere infra tres menses? quod videtur. ĩ. de off. ordi. pastoralis. in fin. & ĩ. de appel. si iustus metus. Non credo q̃ necessaria sit in casu isto protestatio: quia debent petere licentiam, & si non petant, sunt in mora: vt ibi dicit.

e ¶ *Ea vice.*] id est, in prima electione: quæ si cassaretur, vel si nollet venire, vel si eligeretur indignus, statim recuperarent ius suum. ŝ. eod. cum vvintonien.

f ¶ *Deuoluatur.*] olim non deuoluebatur ad proximum superiorem. ĩ. de concess. præben. dilectus. sed ad Papã in episcopatibus, & sic reducitur ad ius commune aliarum dignitatum: vt sicut ibi post sex menses, ita hic post tres deuoluatur ad proximum superiorem. ĩ. de concess. præben. c. nulla.

¶ *Glossa ista quærit, arguit pro & contra: & dupliciter soluit.*

g ¶ *Consilio.*] Sed nunquid tenetur semper habere consilium capituli sui, vt aliàs non valeat electio nisi habito consilio capituli & assensu? Videtur quòd sine illis eligere nõ possit, sicut nec alia negotia debet facere sine illis. ĩ. de his quæ fi. à præla. sine consensu capituli. nouit. & c. quanto. & quasi per totum. arg. ĩ. eo. cum in veteri. vbi cassatur electio, quia non fuit expectatum responsum eorum de quorum consilio debuit fieri electio: vt 63. dist. obeuntibus. & 15. q. 7. episcopus nullius. Sed contra sufficit enim petere consilium. ĩ. de arbi. cũ olim. & ex consilio nemo obligatur. 14. quæst. 1. cap. quisquis. §. quod præcipitur. Credo quòd hoc facere debuit consentiente capitulo, vel maiori parte: aliàs non credo quòd solus hoc facere posset per iura prædicta. Vel dic quod sufficit tantum requirere consilium capituli in isto casu, & de honestate, cum ad ipsum solum deuoluatur electio, & non ad capitulum; concilium vero aliorum non inducit necessitatem, sed de honestate requiritur.

¶ *Glo. seq. successiue ponit tres obiectiones, & solutiones ipsarum.*

h ¶ *Ipsius.*] scilicet vacantis. Hic præcipitur vt de eadem ecclesia eligat. Sed nõne ad metropolitanũ deuoluitur idẽ ius quod habuit capitulum: sed capitulũ potuit eligere vndecũq; vellet. ĩ. eod. cum inter canonicos. & c. cum nobis. & c. in causis. ergo & metropolitanus? Dico quòd primo debet inquirere personas ecclesiæ vacãtis, & eligere de gremio ipsius ecclesiæ. & illud debuit fieri per illa iura. 61. dist. c. obitum. & c. nullus. & 18. q. 2. quàm sit. sed si hoc non fecerit, nihilominus valebit electio. a nam multa fieri non debent, facta tamẽ manent. 27. q. 1. nuptiarũ. & 27. dist. si vir. b & nusquam inuenies q̃ propter hoc cassetur electio. De hac materia tractatur ĩ. c. cum inter canonicos. Sed quare dicitur hic quod metropolitanus eligat de eadem ecclesia, cum ipsi perdiderint ius eligendi? Respõnde, ipsi perdiderunt ius eligẽdi actiue, id est, quia ipsi non possunt eligere: sed non passiue, quia bene possunt eligi, & satis puniuntur in hoc: & non debent propter hoc dupliciter puniri: quia pœnæ restringendæ sunt. de pœ. dist. 1. §. pœnæ. Hic habes q̃ qui eligere nõ possunt, eligi possunt. Sed cõtra aliqui possunt eligere, sed non eligi. ĩ. de cle. excom. mi. si celebrat. hic priuat negligẽtia eos potestate eligendi, ibi non. Et ibi ideo non possunt eligi: quia non habent id propter quod eliguntur: hic bene habent executionem sacramentorum.

QVia *propter.*] Hæc decretalis est multum famosa & principalis in titulo. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponitur constitutionis causa. In secunda cõstitutio: ibi, *Statuimus*, & hæc secunda pars subdiuiditur in tres partes. Nam tria ponit principaliter statuta. secunda pars: ibi, *Illud.* tertia ibi, *Electiones.* Et iterum illa secunda *Statuimus*, subdiuiditur in quinque partes. Nam primo ponit formam scrutinij in electionibus celebrandis. Secundo compromittẽ. Tertio cassat electiones aliter factas. Quartò excipit, in qua exceptione includit formam diuinæ inspirationis. Quinto eligentes contra formas supradictas mandat priuari. secunda: ibi, *Vel saltem.* tertia: ibi, *Aliter.* quarta: ibi, *Nisi.* quinta: ibi, *Qui vero.* Ab.

CASVS. Quidam malitiosè & fraudulenter nitebantur diuersas formas electionum inuenire, propter quod pericula multa & impedimenta prouenirent ecclesijs viduatis, & ideo ad hæc pericula euitanda statuit concilium generale tres formas circa electiones cathedralium & regularium ecclesiarum. Prima forma est hæc, vt vocatis omnibus qui volunt, debent & possunt commode interesse, eligantur tres de capitulo fide digni, qui sigillatim & secreto vota omnium diligenter inquirant, & in scriptis redigant: quo facto incontinenti antequam ad alia diuertant, vota illa publicent in communi in præsentia capituli: & si plures electi sunt, fiat hinc & inde collatio numeri ad numerum: meriti ad meritum: zeli ad zelum: & sic collatione habita non obstante appellatione alicuius, is eligatur in quem omnes vel maior pars & sanior consentit. Secunda forma est, vt eligendi potestas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium prouideant ecclesiæ viduatæ de pastore. Aliter vero quam dictum est duobus modis prædictis electio facta non valeat. Tertia vero forma est, si quasi per inspirationem diuinam, communiter ab omnibus absque vitio electio fuerit celebrata. Qui vero contra prædictas formas eligere attẽtauerint, eligendi ea vice potestate priuentur. Postmodum dicitur quod nullus in electionis negotio procuratorem constituat, nisi sit absens in eo loco vnde debeat aduocari: & si iusto sit impedimento detentus vt venire non possit, super hoc si opus fuerit fidem faciat iuramento, & tunc si voluerit committat alicui de capitulo vices suas. Et in fine reprobat Papa clandestinas electiones, statuens vt quam cito electio facta fuerit, solemniter publicetur. Not. hic tres formas canonice eligendi. Item quòd vbi sunt plures in electione vocem habentes, debet fieri collatio numeri ad numerum, meriti ad meritum, zeli ad zelum. Item appellatio ne fiat electio secundum formam canonicam non valet. Item absens in loco de quo

de quo debet vocari, potest constituere procuratorem in electione. Item clandestinæ electiones in iure sunt reprobatæ. Item quicquid hic dicitur, pro notabili habeatur.

¶ *Glo. seq. quærit, arg. negatiue. ponit opin. ad illam partem, & soluit contrarium. finis recitetur per aliam quæstionem.*

An constitutio concilij Lateranensis extẽdatur ad omnes dignitates.

a ¶ *Ecclesijs viduatis.*] Per hoc videtur quòd loquitur tãtũ de electionibus prælatorum, id est episcoporũ nõ canonicorum. Sed nunquid extendemus istam constitutionem ad omnes dignitates etiam ad non cathedrales, & ad plebanatus, & ad alias dignitates quæ prælatos habent in ecclesiis collegiatis? Non videtur: cũ ecclesię propter illas dignitates non dicãtur viduatæ, cum habeãt episcopum. Satis potest dici quòd non extenditur ad alias dignitates, sed tãtum ad episcopatus & & regulares prælaturas, vt ĩ. eod. ne pro defectu, tamẽ de facto bene extenditur ad alias dignitates, & de iure etiã bene potest intelligi cõstitutio ista de illis prælatis qui habent iurisdictionẽ generalẽ in ecclesiis collegiatis. quia tales prælati, sponsi quodammodo appellantur. 21. quæst. 2. sicut in vnaquaque. Sed non debet intelligi de dignitatibus seu personatibus in ecclesiis cathedralibus: quia in vacatione illarum dignitatum non dicitur ecclesia viduata, cum habeat episcopum qui solus est ibi maritus. Ber.

b ¶ *Qui debent.*] hoc ideo dicit: quia omnes qui habent ius in electione, sunt vocandi. ĩ. eod. quòd sicut. Et qui sunt in quieta possessione eligendi, simul sunt vocandi. ĩ. eod. quòd sicut. c. coram. & c. bonæ. & de consuet. si quæ est. ĩ. de cau. pos. cum ecclesia.

Aliquo nolẽte accedere ad electionem, reliqui eligant.

c ¶ *Qui volunt.*] bene dicit, qui volunt: quia si quis non vult interesse electioni, alij procedere possunt sine illo postquam constiterit. ĩ. eod. quòd sicut. & c. cum nobis. & argu. ĩ. eod. ecclesia vestra. vbi de hoc dicitur. & sic omnes vocandi sunt qui commode possunt vocari. Qui sunt vocandi, dictum est ĩ. eo. coram. & ĩ. eo. in Genesi.

d ¶ *Commode.*] hoc ideo dicit: quia si commode & sine periculo vocari non possunt, non sunt vocandi. ŝ. eod. quod. sicut. §. 1.

¶ *Glossa sequens obiicit, & soluit.*

e ¶ *De collegio.*] per hoc videtur dari occasio discordiæ, quia facilius possent ipsi concordare in vnã personã quã assumant in prælatũ, q̃ in istos tres: & si discordant canonici in eligendo istos tres, æque inquiretur de meritis & zelo eligentium, sicut in electione episcopi. Dico quòd in istis inquisitoribus non requiritur illa examinatio, quia ipsi non eligunt, sed inquirunt vota fratrum: & hoc potest fieri per quoslibet de capitulo, dum tamen sint viri digni, & causa inquisitionis secrete fiat: quia quidam forte timore vel fauore timent aliquem nominare in publico, quem nominant in secreto, & libere nominant quem volunt. Libera enim debet esse voluntas in eligendo.

a Per hoc dixit Hostien. q̃ si eps̃ vel alius de collegio, cuius vocatus esset terribilis, assumeretur iter hos scrutatores, appellari posset hic causa dicta, maxime si intẽderet, eriam aliis inuitis aliquẽ pro mouere: side hoc se iactaret Ioã. And. in nou.

b Vide text. ibi l. 1. & ibi Bart. ff. iud. sol.

a ¶ *Prælatis viduatis.*] Per hoc videtur quòd loquitur tãtũ de electionibus prælatorum, id est episcoporũ nõ canonicorum. Sed nunquid extendemus istam constitutionem ad omnes dignitates etiam ad non cathedrales, & ad plebanatus, & ad alias dignitates quæ prælatos habent in ecclesiis collegiatis? Non videtur: cũ ecclesię propter illas dignitates non dicãtur viduatæ, cum habeãt episcopum. Satis potest dici quòd non extenditur ad alias dignitates, sed tãtum ad episcopatus & & regulares prælaturas, vt ĩ. eod. ne pro defectu, tamẽ de facto bene extenditur ad alias dignitates, & de iure etiã bene potest intelligi cõstitutio ista de illis prælatis qui habent iurisdictionẽ generalẽ in ecclesiis collegiatis. quia tales prælati, sponsi quodammodo appellantur. 21. quæst. 2. sicut in vnaquaque. Sed non debet intelligi de dignitatibus seu personatibus in ecclesiis cathedralibus: quia in vacatione illarum dignitatum non dicitur ecclesia viduata, cum habeat episcopum qui solus est ibi maritus. Ber.

b ¶ *Qui debent.*] hoc ideo dicit: quia omnes qui habent ius in electione, sunt vocandi. ĩ. eod. quòd sicut. Et qui sunt in quieta possessione eligendi, simul sunt vocandi. ĩ. eod. quòd sicut. c. coram. & c. bonæ. & de consuet. si quæ est. ĩ. de cau. pos. cum ecclesia.

c ¶ *Qui volunt.*] bene dicit, qui volunt: quia si quis non vult interesse electioni, alij procedere possunt sine illo postquam constiterit. ĩ. eod. quòd sicut. & c. cum nobis. & argu. ĩ. eod. ecclesia vestra. vbi de hoc dicitur. & sic omnes vocandi sunt qui commode possunt vocari. Qui sunt vocandi, dictum est ĩ. eo. coram. & ĩ. eo. in Genesi.

d ¶ *Commode.*] hoc ideo dicit: quia si commode & sine periculo vocari non possunt, non sunt vocandi. ŝ. eod. quod. sicut. §. 1.

¶ *Glossa sequens obiicit, & soluit.*

e ¶ *De collegio.*] per hoc videtur dari occasio discordiæ, quia facilius possent ipsi concordare in vnã personã quã assumant in prælatũ, q̃ in istos tres: & si discordant canonici in eligendo istos tres, æque inquiretur de meritis & zelo eligentium, sicut in electione episcopi. Dico quòd in istis inquisitoribus non requiritur illa examinatio, quia ipsi non eligunt, sed inquirunt vota fratrum: & hoc potest fieri per quoslibet de capitulo, dum tamen sint viri digni, & causa inquisitionis secrete fiat: quia quidam forte timore vel fauore timent aliquem nominare in publico, quem nominant in secreto, & libere nominant quem volunt. Libera enim debet esse voluntas in eligendo.

a Per hoc dixit Hostien. q̃ si eps̃ vel alius de collegio, cuius vocatus esset terribilis, assumeretur iter hos scrutatores, appellari posset hic causa dicta, maxime si intẽderet, eriam aliis inuitis aliquẽ pro mouere: side hoc se iactaret Ioã. And. in nou.

b Vide text. ibi l. 1. & ibi Bart. ff. iud. sol.

¶ Idem in concilio generali.†

¶ *Si illi ad quos spectat electio, negligũt eligere prælatum cathedralis vel regularis ecclesiæ infra tres menses, proximus superior ecclesiam ordinabit: quod si infra tres alios menses non fecerit, canonice punietur.*

CAP. XLI.

NE pro defectu pastoris † gregem dominicum lupus rapax inuadat: aut in facultatib. suis ecclesia viduata graue dispendium patiatur; volentes in hoc etiam occurrere periculis animarum, & ecclesiarum indemnitatibus prouidere: ¶ Statuimus vt vltra tres mẽses cathedralis [b] vel regularis [c] ecclesia prælato non vacet. ¶ Infra quos (iusto impedimento [d] cessante) si electio celebrata nõ fuerit: qui eligere debuerant, eligendi potestate careant ea vice [e]. ¶ Ac

† Vide Alfõsum Castrũ lib. 3. c. 2. de iusta hæret. punitione.

Canõ Later. cõcilij qualiter sit intelligendus.

que casu electionem confirmes [a], si eã de persona idonea constiterit celebratam.

¶ Idem in concilio generali.†

¶ *Si illi ad quos spectat electio, negligũt eligere prælatum cathedralis vel regularis ecclesiæ infra tres menses, proximus superior ecclesiam ordinabit: quod si infra tres alios menses non fecerit, canonice punietur.*

CAP. XLI.

NE pro defectu pastoris † gregem dominicum lupus rapax inuadat: aut in facultatib. suis ecclesia viduata graue dispendium patiatur; volentes in hoc etiam occurrere periculis animarum, & ecclesiarum indemnitatibus prouidere: ¶ Statuimus vt vltra tres mẽses cathedralis [b] vel regularis [c] ecclesia prælato non vacet. ¶ Infra quos (iusto impedimento [d] cessante) si electio celebrata nõ fuerit: qui eligere debuerant, eligendi potestate careant ea vice [e]. ¶ Ac

† Vide Alfõsum Castrũ lib. 3. c. 2. de iusta hæret. punitione.

Canõ Later. cõcilij qualiter sit intelligendus.

ipsa eligendi potestas ad eum qui proximo præsse dinoscitur, deuoluatur [f]. ¶ Is vero ad quem fuerit deuoluta potestas, Deum præ oculis habens, non differat vltra tres menses cum consilio [g] capituli sui, & aliorum virorum prudentium, viduatam † ecclesiam de persona idonea ipsius [h] quidem ecclesiæ, vel alterius, si digna non reperiatur in illa, canonice ordinare: si canonicam voluerit effugere vltionem.

¶ Idem in eodem. †

¶ *Per aliquem de tribus formis hic contentis, scilicet scrutinij, compromissi, & inspirationis, procedi debet ad electionẽ in ecclesijs cathedralibus: aliter electio celebrata non valet: & contra facientes priuandi sunt ea vice potestate eligendi. h. d. vsque ad §. illud.*

CAP. XLII.

QVia propter diuersas electionum formas, quas quidam inuenire conantur, & multa impedimenta prouenium, & magna pericula imminent ecclesiis [a] viduatis: ¶ Statuimus, vt cum electio fuerit celebrãda, præsentibus omnibus qui debent [b] & volũt [c] & possunt commode [d] interesse, assumantur tres de collegio [e] fide digni, qui secrete [f] & sigillatim † vota † cunctorum diligenter exquirant, & in scriptis redacta [g] mox [h] publicent [i] in communi: nullo prorsus appellationis obstaculo interiecto: vt is collatione habita † eligatur, in quem omnes vel maior & † sanior [l] pars capituli cõsentit. ¶ Vel saltem eligendi potestas aliquibus viris [m] idoneis committatur, qui vice [n] omniũ, ecclesiæ viduatæ prouideãt de

† Videl qui cœtu. cũ glo. ff. de vi pu. & in l. malũ. §. vidua. ff. de verb. sign.

† In eodem concil. Lateranẽ. sub Inoc. iij. c. 2 4. & c. 9. eo. tit. in 4. compil.

† Adhibita.

† Vel.

a Host. contra nisi canonici tamẽ haberent: quia limitata est forma: quod satis videtur in scholis. sed cõtrariũ seruatur. Et Comp. tenet dict. gl. dicẽs q̃ sic Papare spondit. Ioã. And. in non.

b Concor. l. non dubiũ. C. de leg. & l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur.

pastore. ¶ Aliter electio facta non valeat: nisi forte communiter esset ab omnibus, quasi † per inspiratio nem absque vitio celebrata. ¶ Qui vero contra præscriptas formas eligere attentauerint, eligendi ea vice potestate priuentur [o].

¶ *Interdicit procuratorem in electionis negotio constitui, nisi concurrant hic cõtenta vsque ad §. electiones. Abb. Sicu.*

¶ Illud autem penitus interdicimus, ne quis in electionis negotio procuratorem constituat, nisi sit absens in eo loco, [p] de quo debeat aduocari, iustoque impedimento detentus venire [q] non possit: super quo si opus fuerit, fidem faciat iuramento: & tunc si voluerit committat alicui de capitulo vices suas. Et in fine reprobat Papa clandestinas electiones, statuens vt quam cito electio facta fuerit, solemniter publicetur. Not. hic tres formas canonice eligendi. Item quòd vbi sunt plures in electione vocem habentes, debet fieri collatio numeri ad numerum, meriti ad meritum, zeli ad zelum. Item appellatio ne fiat electio secundum formam canonicam non valet. Item absens in loco de quo debet vocari, potest constituere procuratorem in electione. Item clandestinæ electiones in iure sunt reprobatæ. Item quicquid hic dicitur, pro notabili habeatur.

¶ *Glo. seq. quærit, arg. negatiue. ponit opin. ad illam partem, & soluit contrarium. finis recitetur per aliam quæstionem.*

An constitutio concilij Lateranensis extẽdatur ad omnes dignitates.

a ¶ *Ecclesijs viduatis.*] Per hoc videtur quòd loquitur tãtũ de electionibus prælatorum, id est episcoporũ nõ canonicorum. Sed nunquid extendemus istam constitutionem ad omnes dignitates etiam ad non cathedrales, & ad plebanatus, & ad alias dignitates quæ prælatos habent in ecclesiis collegiatis? Non videtur: cũ ecclesię propter illas dignitates non dicãtur viduatæ, cum habeãt episcopum. Satis potest dici quòd non extenditur ad alias dignitates, sed tãtum ad episcopatus & & regulares prælaturas, vt ĩ. eod. ne pro defectu, tamẽ de facto bene extenditur ad alias dignitates, & de iure etiã bene potest intelligi cõstitutio ista de illis prælatis qui habent iurisdictionẽ generalẽ in ecclesiis collegiatis. quia tales prælati, sponsi quodammodo appellantur. 21. quæst. 2. sicut in vnaquaque. Sed non debet intelligi de dignitatibus seu personatibus in ecclesiis cathedralibus: quia in vacatione illarum dignitatum non dicitur ecclesia viduata, cum habeat episcopum qui solus est ibi maritus. Ber.

b ¶ *Qui debent.*] hoc ideo dicit: quia omnes qui habent ius in electione, sunt vocandi. ĩ. eod. quòd sicut. Et qui sunt in quieta possessione eligendi, simul sunt vocandi. ĩ. eod. quòd sicut. c. coram. & c. bonæ. & de consuet. si quæ est. ĩ. de cau. pos. cum ecclesia.

Aliquo nolẽte accedere ad electionem, reliqui eligant.

c ¶ *Qui volunt.*] bene dicit, qui volunt: quia si quis non vult interesse electioni, alij procedere possunt sine illo postquam constiterit. ĩ. eod. quòd sicut. & c. cum nobis. & argu. ĩ. eod. ecclesia vestra. vbi de hoc dicitur. & sic omnes vocandi sunt qui commode possunt vocari. Qui sunt vocandi, dictum est ĩ. eo. coram. & ĩ. eo. in Genesi.

d ¶ *Commode.*] hoc ideo dicit: quia si commode & sine periculo vocari non possunt, non sunt vocandi. ŝ. eod. quod. sicut. §. 1.

¶ *Glossa sequens obiicit, & soluit.*

e ¶ *De collegio.*] per hoc videtur dari occasio discordiæ, quia facilius possent ipsi concordare in vnã personã quã assumant in prælatũ, q̃ in istos tres: & si discordant canonici in eligendo istos tres, æque inquiretur de meritis & zelo eligentium, sicut in electione episcopi. Dico quòd in istis inquisitoribus non requiritur illa examinatio, quia ipsi non eligunt, sed inquirunt vota fratrum: & hoc potest fieri per quoslibet de capitulo, dum tamen sint viri digni, & causa inquisitionis secrete fiat: quia quidam forte timore vel fauore timent aliquem nominare in publico, quem nominant in secreto, & libere nominant quem volunt. Libera enim debet esse voluntas in eligendo.

a Per hoc dixit Hostien. q̃ si eps̃ vel alius de collegio, cuius vocatus esset terribilis, assumeretur iter hos scrutatores, appellari posset hic causa dicta, maxime si intẽderet, eriam aliis inuitis aliquẽ pro mouere: side hoc se iactaret Ioã. And. in nou.

b Vide text. ibi l. 1. & ibi Bart. ff. iud. sol.

¶ *Glo. seq. veci. per q. scilicet quæsint substãtialia huius formæ, & nũquid vocatio absentiũ, numerus trium scrutatorum, & esse de collegio. sint de substantia.*

l ¶ *Sanior.*] dic vt infra eo. ecclesia vestra. Circa formam istam quædam ita sunt exacta diligentia obseruanda, vt si cõtra factum fuerit, electio aliquando est irrita. ĩ. e. ecclesia vestra. & c. in Genesi. aliquando est irritanda. ĩ. eo. cum post petitam. & c. Cumana. in vtroque tamen casu non valet, vt hic dicitur in ver. aliter, &c. Ista quidem sunt de substantia electionis siue forma: vt secreto & sigillatim inquisitio fiat, & publicatio incommuni, collatio & communis electio incontinenti nullo actu contrario intermisso vnum post aliud faciendo. & hæc probantur ĩ. eo. cum post petitam. & c. Cumana. in fi. & c. in Genesi. & vota in scriptis redacta, vt appareat per scripturam de consensu cuiuslibet, vt si vellet mutare, ei scriptum obuiet. 1. quæstio 7. saluberrimum. & 27. q. 1. omnes fœminæ. & 20. q. 1. vidua. Et q̃ quilibet sit vocandus, qui commode vocari possit, non credo esse de substantia electionis, vt propterea cassetur electio: dummodo contemptus postea consentiat electioni factæ. ŝ. eo. quòd sicut. Quòd tres tantum debeant esse inquisitores, non credo esse de substantia: dummodo tot sint inquisitores q̃ fraus fieri non possit. arg. ŝ. eo. cum dilecti. quia qui plus facit, non videtur facere contra. ff. de ser. vrb. prædi. fi arbo rem, & superflua non vitiant, necessaria vero prætermissa diminuunt contractum. C. de test. l. testamentum. & ff. de sup. leg. l. legata. in princ. & l. labeo. Nec credo esse de substantia quòd sint de eodem collegio: quia in electionibus consilium religiosorum virorum inquiri debet. 63. dist. obeũtibus. & ŝ. c. proxi. dũmodo nõ sint laici. ĩ. e. Massana. & c. sacrosancta.

† In codice Barbatiç ita: quasi per inspirationem sancti spiritus absq; vitio, &c.

¶ *Glo. seq. recitetur per duas quæstiones.*

m ¶ *Viris.*] & isti possunt esse alij à capitulo, dummodo viri religiosi, nec ipsi eximuntur de capitulo: quia bene possunt potestatem suam dare alijs. ŝ. eo. causam quæ. & licet dicatur, aliquibus, vni tamen committi potest, vt in prædicta decre. causam quæ. quia non est illud de forma, immo melius potest expediri per vnum quàm per plures, scilicet duos, quia tunc res fere sine exitu est. ff. de arbi. item si vnus. §. vlti.

ADDITIO. Argu. contra. ĩ. de off. deleg. prudentiam. vide c. si cõpromissarius. eo. tit. lib. 6.

¶ *Glo. seq. quærit, arg. soluit. ponit opinionem contrariam, quam reprobat.*

n ¶ *Vice omnium.*] Sed nunquid maior pars posset sequi istam formam alijs contradicentibus? Videtur quòd sic: quia quod maior pars facit, totũ capitulum facere videtur, & firmitatem debet sortiri, nisi rationabilis causa [c] à paucioribus ostendatur. ĩ. de ijs quæ fi. à maio. par. c. cum in cunctis. Satis videtur æquum, & sic vitatur discordia: & facilius consulitur ecclesiæ isto modo quàm per scrutinium. Sed littera ista contradicit: vbi dicit, vice omnium. & quod dicit, aliter electio facta non valet. & alia potest ratio esse: quia cum quilibet habeat vocem in electione, non debet priuari iure suo, nec aliquis debet compelli ius suum dare alij. C. de contrahen. empt. inuitum. & l. in venden dis. sicut & emptio voluntaria est. ff. famil. ercis. si pignori. §. vltim. Alij dicunt quòd maior pars bene potest potestatem eligendi committere minori parte contradicente: quod mihi non videtur: quia nõ seruatur forma secunda, cũ & ille debet seruari, sicut & aliæ duæ.

c Sed rationabile est q̃ quis non priuetur voce sua: vt sequitur in glo. & sic hoc c. cõcordat cum gl. 10. And.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & remittit.*

o ¶ *Priuentur.*] Per sententiam, non ipso iure. ĩ. eo. Cumana. in fi. vnde signatur contra. ŝ. eo. cum in cunctis. vbi ipso iure priuati sunt. De hoc dic vt dixi ĩ. eo. Cumana. in fin.

p ¶ *In eo loco.*] De hoc dixit ŝ. eo. coram.

¶ *Gl. seq. obiicit, & soluit. Secũdo ar. ad opi. & remittit. Tertia pars recitetur per duas quæstiones, an canonicus procurator absentis habeat duas voces, & an constituens habeat necesse iurare. In fine quærit, arg. pro, & soluit.*

q ¶ *Venire.*] si venire non potest, quare citatur? Nõ videtur citandus. vnde alij eligere possunt. sed hoc non est verum: quia citandi sunt semper absentes, ex quo possunt commode citari, siue venire possint siue non: & quia hoc ipsum dubium posset esse præsentibus. ŝ. eodem

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quis dicatur non posse venire ad electionem.

quòd ſicut.Et intelligo illum venire non poſſe,qui propter timoré nó poteſt venire ad locũ.ſ.eod.bonę memoriæ. Sed in caſu illius c.bonæ. non tenetur committere vices ſuas:vt not. ibi in glo.quæ incipit,ſi ciſtari. Vel propter infirmitatem.ſ.quæſt.3.ſi ægrotans. Vel ſi vocetur ad majus tribunal.ff.de re iudic.ℨ pupillum.& ideo cũ iuſta cauſa ſit impeditus,iure ſuo priuari ſine culpa ſua nó debet: vt ℨ. vt lit.non conteſta. quoniam frequenter. §. 2.vnde quod per ſe non põt, per alium exequatur.ff.de procur.l.1. ſicut in iudice.ℨ. de offic. deleg. ſi pro debilitate. & c. paſtoralis. in fi. Et eſt argum.opti.contra illos qui dicunt, quòd ſi plures iudices ſunt cum illa clauſula; quòd ſi non omnes, &c. quòd ille qui non poteſt intereſſe, licet cõmittere poſſit vices ſuas,ſocij non tenẽtur ipſum admittere: quia extat cõditio:quod falſum eſt.hic nó poteſt intereſſe, & tamen alij tenentur procuratorem illius admittere. De illa materia dicitur ℨ.de off. dele.coram. Et iſte procurator cùm ſit de capitulo, habebit duplicem vocem. a ℨ.eod. congrato.& arg.ℨ.de re iudi. cũ olim.arg.ſ. eod. ſcriptum. Nec credo q̃ multum expediat q̃ iſte qui dat procuratoré debeat iuramentũ præſtare: ſed ideo dicit,ſi opus eſt, ſidem faciat iuramento. quòd ſi præſentes nolẽt ei credere ſuper impedimento quo detinetur, nec aliter admittere velint procuratorem, qui non haberet veriſimilem præſumptionẽ, tunc debet iurare quòd impeditus venire non poſſit:& tunc tenẽtur illum admittere. Sed quid ſi nullus vellet de capitulo recipere vicem ſuam, nunquid poſſet alij committere qui non eſſet de collegio? Videtur q̃ ſic:quia per hanc litteram cõſtat q̃ ipſe debet intereſſe per ſe vel per alium, & ita ſi nullus vult recipere vicem ſuam, poteſt alicui viro religioſo clerico committere vicem ſuam,aliàs non valet electio ſi eligerent: & hoc non credo eſſe contra ſubſtantiam, ſi alium admittant qui non ſit de collegio:quia & viri religioſi vocandi ſunt ad electionem,& de eorũ conſilio eſt faciendа:ita quòd non valet aliàs electio. 64. diſt. obeuntibus. Tamen non credo q̃ hodie canonici ad hoc teneantur niſi velint.Et illud c.obeuntibus.non tenet niſi quo ad honeſtatem, canonici tamen tenentur recipere illum, cui cõmiſerit vices ſuas auctoritate huius canonis:arg.contra.ſ. de reſcri.cũ contingat.& ℨ.de appel.cũ ſpeciali. Vel ſi nolint recipere, poteſt exprimere, ſuam voluntatem per litteras ſuas,& voluntas illa cum aliis publicetur: & ſic extra capitulum non committat.

ADDITIO. Iſta opinio eſt hodie reprobata per c.ſi quis iuſto.§. fi. eod.tit.lib.6.

a ¶ *Clandeſtinas.*] Illa electio dicitur clandeſtina,quæ fit ſingulariter & occulte per occulta conuenticula.79.diſt. c.2. b & quandiu publicatio facta non eſt,dicitur clandeſtina:vt hic in fi. & quam cito facta eſt,debet publicari,aliàs non valet, vt dictum eſt, & ℨ.vt ecclę. bene. vt noſtrum.

b Concord. tex in l. 1. §. mittãt. ff. de ven. inſpic. & in l. vxores. ff. de repu.

Q *Viſquis.*] Sunt duæ partes.In prima punit electũ conſentientẽ. In ſecda punit eligẽtes,& electionẽ vitiat:ibi, *Qui vero.* Ab. CASVS. Frequenter eligebantur multi per impreſſionem, ſiue per abuſum ſecularis poteſtatis vel alterius poteſtatis,& electi conſentiebant,quod erat contra eccleſiæ libertatem.Ne decætero talia fierent, ſtatuit cõcilium generale q̃ ſi quis electioni taliter de ſe factæ cõſenſerit cõtra canonicam libertatem,careat commodo electionis,& fiat ineligibilis,& ſine diſpenſatione ad aliquam eligi non poſſit dignitatem:hæc eſt pœna illius qui conſentit. Secundo imponit pœnam electoribus, dicens quòd qui electionem aliter celebrare præſumpſerit quàm dicit Papa, ea irrita eſt ipſo iure, & ab officiis & beneficiis per triennium ſuſpendantur, & ſint tunc poteſtate eligendi priuati. Not. quòd in electionibus debet eſſe liber conſenſus eligentiũ:ſi vero coactus,non valet,immo irrita eſt electio,& cõtra eccleſiaſticã libertatem. Item electores qui taliter eligunt,de iure illa vice poteſtatem eligendi amittunt,& ipſe electus conſentiens,ſit ineligibilis.

Electio q̃n dicatur fieri per abuſum poteſtatis ſecularis.

b ¶ *Abuſum.*] Vt laicus, princeps, vel poteſtas interſit electionibus & taliis nó eſt vſus,ſed abuſus:vt ſ.eod.cum terra. & c.q̃ ſicut. & contra eccleſiaſticã libertatẽ, vt ibi dicitur:& hoc iutellige cum clerici ſponte laicos admittunt.Secus ſi per vim vel impreſſionem eligerent: quia tunc non puniuntur.ſ.eo.cum Vvintonien.Ber.

c ¶ *Libertatem.*] Quia ſi admitterentur laici, ſiue huiuſmodi poteſtates aſſumerẽt ſibi ius in poſterum,ſic periret libertas eccleſiæ : quia in electionib.liberum debet eſſe arbitrium cuiuſlibet.8.q. 2. dilectiſſimi.ſicut in matrimonio carnali. ℨ. de ſpon. cum locum. & ideo talis electio nulla eſt quæ fit cõtra libertatem eccleſiæ. ℨ.eo.ſacroſancta. & cap. Maſſana.& ſ.eo.cum terra. & ita laici omnino excludendi ſunt in collegiatis eccleſiis.

¶ *Glo.ſeq. recitetur per q.an ipſo iure, & c.arg. pro & cõtra, & ſoluit. in fi. quærit an diſpenſet epiſcopus , & ſoluit quòd ſic.*

d ¶ *Fiat.*] Per hoc q̃ dicit, fiat (quod futuri temporis eſt) videtur q̃ nõ ipſo iure,ſed per ſententiam debeat ſuſpendi. & facit ad hoc ℨ.de iure patr.præterea. c Videtur tamen q̃ ipſo iure per id quod ſequitur, non abſque diſpenſatione &c. Et eſt verum q̃ ipſo iure fit ineligibilis. & ad hoc facit 16. q. 7. ſi quis deinceps. & ſ. eo. ne pro defectu. ver. careant ea vice. ſed ibi ſuſpenſio durat quouſq; dignitatem taliter adeptam dimiſerit : & qui ſic ſuſpenſus eſt,ſicut per ſuum factum ſuſpenditur , ita per actum contrarium reſtituitur.15.q.6.nos ſanctorum.& 81.diſt.ſi quis presbyter. & c.ſi quis amodo.Sed nunquid epiſcopus poteſt diſpenſare cum talib. Credo quòd ſic. ex eo enim q̃ conditor canonis hic non reſeruauit ſibi diſpenſationem,aliis conceſſiſſe videtur.ℨ.de ſen.excom.nuper. & ℨ.de præben.multa.in fi.& c.graue.in fi.& hoc minus eſt a adulterio, in quo poteſt epiſcopus diſpenſare.ℨ. de iudi.at ſi clerici.

e ¶ *Irritam.*] Sic ſupra eodem cum in cunctis. vbi electio ipſo iure irrita eſt quæ fit de perſona indigna.

¶ *Gl.ſeq. recitetur per quæſtionem an per ſententiam , &c. arg. pro & contra.ponit opi. & ſoluit quòd per ſententiam.*

f ¶ *Suſpendantur.*] per ſententiam.ſic ℨ.eo.Cumana.in fi.ſic intelligitur ſ.eo.quia propter.Contra.ſ.eo.cum in cunctis. vbi ipſo iure beneficiis eccleſiaſticis ſunt priuati.quidam dicunt q̃ ſtandum eſt huic, & non illi,& in alio etiam corrigitur ille canõ ibi , eligendi poteſtate priuatos,per. c. proxi. quia propter. diuerſitas iſtius verbi , quantum ad electionem,habetur ℨ.eo.Cumana.in fi.Sed quod dicit, ad officijs, & beneficijs priuentur, hoc eſt verum q̃ per ſententiam priuãdi ſunt: & illud c.cũ in cũctis.nó corrigit, vñ ipſo iure priuati ſunt bñficijs p triẽniũ.Et ratio diuerſitatis hæc eſt,hic priuãtur officiis & bñficiis , & ſic in duob.puniunt:q̃a plus peccant,& ibi priuati ſunt beneficiis tm: quia minus peccãt ibi q̃ hic:vt ſic quædã cõpenſatio ſit hincinde. Vel verius diuerſi ſunt iſti caſus,& in diuerſo caſu loquunt,& ideo diuerſæ pœnæ.hic maior pœnæ imponitur q̃ ibi, quia plus offendit q̃ ℨ eccleſiaſticam libertatem aliquid fecit, ſed ibi eligitur perſonã indigna.

¶ *Glo. ſeq.ponit duas lecturas, & primam reprobat.*

g ¶ *Tunc.*] id eſt,ea vice. ſic ſ.eo.cum in cũctis.Sed ſi in illo triennio quo ſuſpenſi ſunt iterum vacaret,videtur per illam expoſitionẽ q̃ canonici poſſent eligere:& ita ſuſpenſi eligerent:ſed hoc eſſe nõ poteſt. ſ.eo.cũ inter R.& ideo iſtud,tunc, reſpicit totum trienniũ. & hic intellige q̃ſi omnes delinquunt:ſed ſi aliqui non deliquiſſent, ipſi eligerent.ſ.eo.ſcriptum eſt.in fi.& c.cum ib cunctis.Ber.

¶ *Glo.ſeq.ſignat contrarium, & ſoluit.*

h ¶ *Priuati.*] ſ.eo. c. proxi.ℨ vbi priuantur per ſententiam. Idem eſt: quia plus peccant iſti quàm illi (vt dictum eſt) & ideo hic ipſo iure, ibi non:& in diuerſo caſu loquuntur.

Nihil eſt.] Diuiditur tota decre. in duas partes. Primo ponitur conſtitutionis cauſa.In ſecunda conſtitutio:ibi, *Volentes igitur.* aliàs:ibi, *Irrefragabili.* Cõſtitutio hẽt tres partes.Prima ,quidet circa ℘firmatiões eorũ q̃ eligunt& quã animarũ.Scda : ibi, *Epiſcopi.* ,quidet circa ,pmouẽdos ad dignitates & ordines ſacros.Tertia:ibi, *Cæterũ.* circa ℘firmationẽ & priuilegiũ exemptorum.Adhuc prima & vltima poſſent ſubdiuidi,quod per te videas.Panor.poſt Ioan.And.

CASVS. Quidam non idonei tã ſcientia quàm ætate aut inhoneſtate vitæ , eligebantur ad regimen animarum : propter quod eccleſijs multa pericula imminebãt, volens concilium generale huic morbo cõgruã adhibere medelã,ſtatuit vt cum aliquis fuerit ad regimẽ animarum electus,ille ad quẽ pertinet confirmatio,diligenter examinet electionis proceſſum, & perſonam electã: & ſi electio fuerit canonica,& perſona idonea,electionẽ confirmet,& ſi in contrariũ fecerit,repellãt electus, & confirmator puniatur hoc modo, vt ſi conſtiterit, q̃ per negligentiã promouerit hominẽ inſufficiẽtis ſciẽtię, vel ihoneſtę vitę,vel illegitimę ętatis poteſtatẽ confirmandi ſucceſſorẽ ipſius amittat,& à perceptiõe proprij beneficij ſuſpẽdatur quouſq; fuerit reſtitutꝰ. Si vero hoc per malitiã fecerit, grauius puniatur.Secundo dicit q̃ epi tales ad ſacros ordines promoueant, qui cõmiſſum ſibi officiũ valeãt exercere digne,ſi voluerint effugere canonicam vltionem.Tertio dicit , q̃ illi qui nullo mediãte pertinent ad Romanũ Põtific.ad ipſum perſonaliter præſententur, aut nuncios trãſmittant idoneos,per quos diligẽter inquiraẽ de electionibus, & electis & ſic poſtmodũ confirmenẽ, ſi nullum obſtiterit impedimentum:ita tamen q̃ ſi aliqui ſint valde remoti vltra Italiam,& electi ſint in concordia ,diſpenſatiue interim adminiſtrent, nec eccleſiæ ex mora aliquod damnum incurrãt,ſed de rebus eccleſię nihil alienent:munus benedictionis ſiue conſecrationis recipiant ſicut conſueuerunt. Nota diligenter q̃ tria ſunt neceſſaria illi qui ad regimen eligitur animarum,ſcilicet vitę honeſtas,ſcientia,& ętas legitima; & quartũ q̃ ſit legitime natus,& pęna hęc ſtatuta eſt illis qui promouent indignos ad aliquas eccleſias gubernandas. Not.q̃ quando quis indignus promouetur, non ſolùm promotus, ſed promouens venit puniendus.Item plus punitur delinquens ex certa ſcientia,quàm ex ignorantia. Itẽ quis poteſt petere cõfirmationẽ per interpoſitã perſonã.Itẽ nota vnũ ſpeciale,q̃ illi qui ſunt vltra Italiam,poſſunt ante confirmationem adminiſtrare,ſi electio eorum fuerit facta in concordia,& ſint ſine medio ſubiecti Romanæ eccleſiæ.Item qui eſt vltra Italiam, cenſetur eſſe remotus. Item in conſecratione recipienda,ſeruanda eſt conſuetudo.

a ¶ *Examinet.*] Ad illum enim pertinet examinatio ad quem pertinet confirmatio,& ex officio ſuo debet examinare perſonã electi, & formam electionis,etiam ſi nõ obijciatur aliquid electo.ſ.eo.cũ nobis olim.& c.venerabilem.verſ.eſt.n.generaliter. &c. 78. diſtin. quid eſt cito.& infra de hære. cũ ex iniuncto. quia eius intereſt ne puniatur ſi promoueret indignum:vt infra eod.ſequitur.

b ¶ *Indigne.*]ſic 71.diſt.c.tantis.

c ¶ *Scientia.*]Quæ impedit promouendum.ℨ.eod.cõgregato.& deiicit iam promotum.ℨ. de ætа.& qualit.c.vlt.

d ¶ *Aetatis.*] ſ.eo.cum in cũctis. Et ita expreſſe patet hic, quòd epiſcopi in ætate diſpenſare non poſſunt.de hoc dixi ſ.eo. cum dilectus,in gl.ſed nunquid cũ puniãtur ſi hoc fecerint : aliàs non deberent puniri:quia quod legitime factum eſt,pœnam nõ meretur. C.ad leg.Iul.de adu.Graccus.

e ¶ *Poteſtate.*]ipſo iure.ſ.e.ti.ne ꝓ defectu. & c.cum in cũctis.in fi.

f ¶ *Suſpendatur.*]Variæ pœnæ ſtatuũtur à canonibus circa illos qui illicite promouent indignos, & illos qui illicite promouẽtur. Quãdoq; priuantur poteſtate cõferẽdi illũ ordinem quẽ illicite contulerunt:vt 1.q.1.ſi qui epiſcopi. & ℨ.de tempo.ord. literas. 36. diſt.is qui eccleſiaſticis.& ordinatus remouetur à clero.50.diſ.ex pęnitẽtibus. Quandoque ſuſpenditur à celebratione miſſæ per annum.55. diſt.nullus quãdoque deponit.64.diſ.c.vl.vbi epiſcopus ordinatus præter ſcientiam archiepiſcopi,deponitur.51.diſt.c.j. & hic ſtatuitur pœna contra illos qui promouent indignos,qui debent ſuſpẽdi(vt hic dicit)per ſentẽtiam à ſuperiore , cũ hoc ad ipſum pertinerit.Huic aſſignatur contra.ℨ.de præben.graue.ibi enim non punitur qui promouet indignos niſi poſt primam & ſecundã correctionem,& hoc ſtatim ſine aliqua admonitione. Item hic ordinati ſiue promoti remouentur,ibi non. Dicas q̃ in alio caſu hic:& in alio ibi: hic loquitur de his qui promouẽtur ad dignitates,& ad regimẽ animarum:vt dicit in principio,& quia plus peccant , plus puniunt ſine aliqua admonitiõe:quia & portę dignitatis perſonis vilib.patere non debẽt .ℨ. de excel.præla. inter dilectos. & ℨ. de iure. quærelã.& C. de infa.l. vnica.lib.10.& C.de digni.neq; famoſis.libr.2. Ibi loquitur de beneficiis ſimplicib.vbi nó requiritur tãta maturitas, & ideo habet ibi locum correctio : quia in promotione illorum nõ eſt tale periculum.vnde illi non remouẽtur, ſed iſti fic:& ita ℨ nõ eſt: q̃a diuerſitas contradictionẽ impedit ſicut dicitur,diuerſum tempus impedit contradictionem.

g ¶ *Grauiori.*] Ad arbitrium iudicis , cum hoc non determinetur. ℨ.de off.deleg.de cauſis. §. fi. ℨ.de accuſ. ſuper his. & magis punienda eſt malitia quàm negligentia. ℨ.de fal.ad falſariorum.

h ¶ *Canonicam.*]ſ.eo.cũ in cunctis.in fin.

i ¶ *Ad Romanũ.*]ſiue ſint abbates.ſ. de cõſue. cũ venerabilis.ſiue epi.

¶ *Gl. ſeq. recitetur per q. quid de vicinis licet extra Italiam.*

k ¶ *Vltra Italiam.*]t licet fines Italię non vbique diſtent à Roma æquali ter,tamẽ omnes dicuntur remoti qui vltra duas dietas extra diœceſim ſuam diſtant.ſ.de reſcri.nonnulli. Sed iſtud verum eſt quo ad iudicia. Sed quantũ ad hũc caſum qui diſtant per duas & dimidiã, vel tres aut parum plus,non credo quòd debeant habere illud beneficiũ:quia modica diſtantia eſt,tamen conſuetudini ſtetur.Et ita aliquid ſtatuitur propter diſtantiam , quod alias non fieret. ſic 63. diſt.cum longe.& ℨ. de dolo & contu.cum olim.

¶ *Gl. ſeq.præmittit duos caſus ſpeciales.Secundo quærit de illo qui diſtat à metropolitano.arg.pro & contra.Tertio quærit quid de geſtis per ipſum ſi caſſetur electio.ar.pro.ſoluit contrarium.Quarto quærit quid de acquiſitis per intruſum.arg.pro.& contrarium ſoluit.*

l ¶ *Adminiſtrent.*]In duob.caſib.ex ſola electione habetur ius adminiſtrandi, in his videlicet qui ſubſunt nullo medio Romano Pontifici:vt hic.& in Romano Põtifice.23.diſt.in nomine domini.Sed qd, ſi ſuffraganeus eſt valde remotus à ſuo metropolitano, nũquid eodẽ modo poteſt miniſtrare? Videtur q̃ ſic,cum eadem cauſa ſubſit, ergo videtur quod idem ius.ſ.de conſti. ransla.& ca.nã concupiſcentiam.& ℨ. de transla.inter corporalia.& ℨ.de confirmat. vti.vel inuti.cum dilecta.& ſi nimia ſubtilitate vtamur,res eccleſiarum de pereũt.C.de ver. ſi cũ quidã.circa fin.& C.ad Treb.l. pen. Sed ℨ vi: quia cum illud etiam diſpenſatiue ſit dictum , talis diſpenſatio ad ſimilia non protenditur.ℨ.de re iud.in cauſis.& 56.di.Cœnomanẽſis. nec excuſat hic rerũ periculum.ℨ. de maio.& obe.illud.Sed pone quòd talis prælatus tẽpore confirmationis ſuæ reperitur minus idoneus,& ſic repellitur,nunquid ea quæ medio tẽpore fecit, ſunt caſſanda?Videtur q̃ ſic.ℨ. de hære.fraterni.& 12.q.2.alienationes.& 14.diſtin. c.vlt.& ſi principale caſſatur,& omnia quæ ſecuta ſunt ex eo,vel ob id.C.de leg.non dubium.& ℨ. de fi.inſt.inter dilectos.Sed cõtrarium verum eſt in hoc caſu,quia fuit in quieta adminiſtratione,& in quaſi poſſeſſione plationis de licẽtia Papæ, & pro prælato habitus eſt. vnde omnia quæ fecit medio tempore , rata ſunt quæ poterat facere.,arg.ℨ.de iure patr.ex literis.& c.conſultationibus. & ſ.eodem.quærelam.3.quæſt.7.cap.infamis.§.verum.& ff.de procur.ſi procuratorem.in fin. & C.de teſta.l.j. quæ facere poteratideo dixi:quia de rebus eccleſiæ alienare nó poſſet : quia illud ei ꝓhiberur:vt hic dicit.ſed circa ſpiritualia valet quicquid fecit,& etiã in temporalibus bene adminiſtrando,emendo,recipiendo ad vtilitatem eccleſiæ non dando. argumẽ.ff.ſi cer.pet.eius qui in prouincia.& 1.q.1.ſi quis à ſimoniacis.& hoc cõfirmat littera hic in fi. Sed ſi quis intruſus acquirat eccleſiæ , nunquid & illud caſſabitur cum ipſo? Videtur quòd ſic per iura prius dicta , & quia commodum cũ incommodo debet compẽſari.ff.de negot.geſt.ſi negotia. Credo quòd non caſſabuntur niſi ea quæ perperã facta ſunt.in præiudiciũ eccleſiæ,ſed vtilia remanebunt penes eccleſiã, quia cum in fauorẽ eccleſiæ

† Concilio Lateran. ſub Inno iij. c. 25. & in 4. compilatione c.10. eod. tit.

a Non tamẽ poteſt duos eligere niſi in caſu. infra eod.c.penul.lib. 6. in 3.gl.Io.And. in no.

† poſſit.

† Vide l.ſi ꝓſtat. & ibi Bar.ff.de appel.& in ca. cũ ſuper. in gl. 1. ſfra de cau. poſ. & proprie.

† Aliàs : dignum.

Pœnę varię promouentiũ idignos, & indignorũ promotorum.

† In eodẽ concilio Lateranẽ. ſub Inno. iij. c. 26.& cap. 1r. eod. tit. in. 4.cõpilatione.

c Adde ad hãc gl. not. & theoricã glo. ſimi. in regula in pœnis. de reg. iur. lib. 6. & in ca. ſi diligenti. de foro comp.

† Vide cõcil. Trident. ſeſſio. 6. de reformatione cap. 1. & ſeſſio. 7. de reformat. c. 3. & ſeſſio. 23. de reformatio. ca. 1. Adde Alfon ſum Caſtrũ lib. 3. de iuſta hęreticorum punit. cap. 5.

Dignitates non ſunt vitibus cõferendæ.

† Vide l.ſeruos. C. ad le.Iul. de vi pub. & in l. nemo deinceps.ad fin. C. de epiſc. audien.

† Aliàs, ita: ſup electionis ,proceſſu.

a Adde vbi ſit Italia & de eꝰ finib. gl. 2.l.1. ff. de off. ꝓfec. vrb. & in l. notionẽ. §. 1.ff.de verb. ſign.

Electus,ante cõfirmationẽ q̃nq; licite adminiſtrat.

b Scilicet ℨ iura q̃ nolũt aſ ꝓfirmationem adminiſtrati.& hoc ſolũ ꝓria, vt ℨ. de re.iur. q̃ à iure. cũ concor.li.6. Ioã. And.in nou.

c Adde op. gl.1.l. iuſiurandũ quod ex quẽtione. §. pupilius.in verſi. non ꝓpetit. ff.de iure.& l. q neque. ff.d reb.eor. qui ſub tut. vel cura.

ecclesiæ talia cassentur, in læsionem eius nō debent retorqueri. C. de legibus. quod fauore. & ff. de mino. si iudex.

Vt præteritæ.]Primo ponit dictum, quod secundo determinat: ibi, *Dummodo*. Abb. Siculus.

CASVS. Statuit Papa in capitulo vt isto expēsæ necessariæ, quæ fiūt vacāte ecclesia per capitulum pro negotio electionis, de bonis epi scopat⁹ siue patriarchatus integraliter restituātur, dūmodo canonici nō occupēt bona epat⁹ post decessum plati. hoc est quod dicit. No. q⁹ de bonis vacantis ecclesiæ expēsæ quæ fiunt ad vtilitatem successoris, solui debent, dūmodo canonici non occupauerint bona epi decedētis.

¶ Glo. seq. reci. per triplicē q. s. quid de expensis in electionibus inferiorum prælatorū. Secunda quales expensæ debeantur, & dicit quod necessarie, moderatæ, & quæ probabiliter expedire credebantur. Tertia quid si duo sint electi ponit opinionem & soluit.

a ¶ *Expensæ necessariæ.*] Sic patet q⁹ si capitulū facit expensas vacante ecclesia pro negotio electionis promouendæ, aut etiā pro electione epi cōfirmāda vel aliās, totū possunt repetere ab epo. idē itelligo pro electione alterius prælatiquia hincinde eadem ratio & idem ius. C. ad leg. Falcid. l. vlt. C. de inoffi. dona. precib. C. de lib. præte. l. 1. & istæ expensæ necessariæ debent esse & moderatæ, quas fecerunt occasione istius electionis, vt hic dicit. & infrà de do. & contu. cum dilecti. & infrà de eo qui mitt. in poss. cum venissent. in fin. nec debēt excedere probabilem modum. ff. de dam. infecto. inter quos. §. vltim. cum l. seq. nec delicatæ: quia nec delicatus debitor, nec onerosus creditor est audiendus. ff. de pign. act. si seruos. Et dicuntur expensæ necessariæ sine quibus negotium expediri non potest, vel sine quibus res efficiatur deterior. ff. de impen. in rebus do. fac. l. j. ij. iij. & iiij. & ff. de verb. signific. impensæ. & sufficit si credat expedire, licet non expediat. ff. de bon. auctor. iud. poss. prætor. §. 2. Et cum ipsi canonici vtilitatem patriarchæ procurauerint, dignum est vt suum stipendium consequantur. 12. q. 4. quicunque. quia illud de suo facere nō tenebantur: quia nemo cogitur inuitus de suo facere beneficium. 10. q. 2. precariæ. ª & vtiliter negotium suum gestum est. ff. de negot. gest. Pomponius. in fin. cum l. seq. sed an vltro. Sed quid si duo in discordia electi essent? Dicunt quidam quòd tunc non repetent expensas. Idem credo dicendum quòd de vno, dummodo maior pars capituli certet pro electo & obtineat: quia idem est ac si totum capitulum: quare eodem modo non solueret illi confirmatus expensas, non video. eadem ratio est hic.

¶ Gl. seq. recitetur per quæ stionem. quid si pro suis negotiis iuissent.

b ¶ *Pro electionis negotio.*] Illas autem tantum soluent quas propter hoc fecerunt. j. de eo qui mit. in pos. cum venissent. in fi. & j. de procu. cum prop. causa. & propter hoc negotium iuerunt. aliàs si pro suis negotiis iuissent vel missi essent, licet tractassent prædictum negotium, non haberent expensas. j. de procura. causa. nisi quatenus plus expendissent propter longiorem moram. ff. fam. erci. ex parte. in prin. ff. de neg. gest. si communes.

c ¶ *Occupēt.*] Tunc enim qui ius sibi dicunt in rebus occupatis, debent cadere à iure suo. ff. quod me. cau. extat edictum. & ff. ad leg. Iul. de vi priua. creditores. & 16. q. 6. placuit. immo tenent bona decedētis conseruare futuro successori. 12. q. 2. hæc huius placiti. & c. cum non liceat. j. de off. ord. eū vos. sed si occupent bona, tunc sufficit quod habent.

Vm post.] Primo narrat factum electionis quam secundo cassat, ibi. *Quia tandem*. Abb. Siculus.

CASVS. Archiepis Lug. postulauit licentiā cedendi & obtinuit. post renūciationem ipius. canonici Ludg. præmisso scrutinio, publicatione, & collatione secuta, præpositū suū ꝓorditer elegerunt in archiepiscopū. electio præsentata fuit domino Papæ. examinato electionis processu, inuenit Papa quod post publicationem cōsuum & electionis tractatū, electio non fuit statim facta, sed aliquā diu protracta, & consensus electi prius fuit requisitus q̄ electus, & ideo Papa electionē cassauit iustitia exigente solūmodo pp inordinatū processum: quia nō fuit forma obseruata. No. q⁹ incōtinenti electio facienda est post publicationē & psensuū collationē factā, aliàs cassatur electio. Itē eligendus nō debet requiri ante electionē, ne tanquā ambitiosus repellat. Itē forma seruari debet in electione.

¶ Gl. se. ponit quatuorr similia circa instantiam.

d ¶ *Petitam instanter.*]Peti dēt instanter antequā admittat, sicut & pallū. 100. dis. prisca. sicut, & libelli dimissorij. 2. q. 6. post appellationē. j. de appe. cordi. [lib. 6.] & ff. de libel. dimiss. l. vnica b. Itē sponsa nō debet statim tradi, vt charior sit dilata. 27. q. 2. institutū. Itē remissio peccatorū. de pē. dis. 1. portuna. & ea obtēt⁹ necesse hēt cedere. j. de renun. quidā.

¶ Gl. seq. obiicit & soluit.

e ¶ *Protractam.*] Sed vī ꝙ per talē prorogationem non debet cassari, quia nō omne quod differendi causa fit, adnumerandum est moræ. ff. de vsu. sciendū. & quod differtur, non aufertur. 32. q. 2. ancillam. immo maturiori. ꝙ filio perficitur. de pœn. dis. 7. c. 1. ideo non debent differre quia amplius deliberare nō possunt, cum etiā mutare nequeant vota sua. j. eod. publicato. Et ideo incontinenti electio fieri deberet, antequam ad alia diuertant: vno enim contextu totum fieri debet. ℨ. eo. quia propter. & ff. de test. hæred. palam, in fin.

¶ Gl. seq. quærit & soluit.

f ¶ *Requisitum.* Sed nunquid sola requisitio sufficeret ad cassationē? Non videtur: quia in fraudem posset ab aliquo æmulo procurari. simile. j. de simo. sicut. & ideo non videtur impedire sola requisitio, sed si cōsentiat, tūc sufficit ad cassandum propter ambitionē, & simile. ℨ. eo. officij. & c. cum ad nostram. & 1. q. 6. sicut is. & C. de epis. & cle. si quemquam. & non ambitione, sed labore ad dignitatē cōuenit peruenire. C. de re milit. contra publicam. lib. 12. & ita vtrumque istorum reddit formam inutilem, hic requisitus consentit. & ista fuit causa quare cassata fuit electio. si vero dissentiat, non est eligendus.

g ¶ *Inordinatō.*] Quia ex his quæ inordinate fuerunt facta non potest aliquid ordinabiliter agi. j. de accusatio. qualiter & quando. sic ℨ. de rescrip. cum dilecta. & qualiter forma seruari debeat, dictum est ℨ. eo. quia propter.

Constituto.] Primo ponit petitionem actoris. Secūdo expressionem causę. Tertio sententiam cōtra actores propter causam ineptam. Secundaibi, *Cum autem*. Tertia ibi. *Nos autem*. Abba. Siculus.

CASVS. Vacante monasterio Fiscan. electus fuit quidam in abbatem. huic electioni se opponebant quidam abbates, propter qd procuratores ipsorum & ipsius electi ad dominum Papam habuerunt recursum. procuratores abbatum petebant electionem illam cassari, dicentes, abbates prædictos debere electioni interesse abbatis Fiscan. & fuisse cōtemptos. ex parte aduersa fuit petitum, vt illi procuratores exprimerent quo iure abbates deberent electioni Fiscanen. interesse: & iussi fuerunt exprimere ius: & respondērūt, cum olim assumpti fuerunt in abbates suorum monasteriorū, concessum fuit eis ab abbate & cōuentu monasterij Fiscanē. vt haberent vocem in capitulo eorundem Papa probationem illam friuolā reputans, super hoc imposuit perpetuū silentium abbatibus supradictis. Not. quòd monachus transiatus non habet vocem in capitulo à quo transiatus est. Nota quòd quicunque vult se opponere electioni qui non sit de capitulo, quo iure se opponat, debet dicere: cum ius commune pro se non habeat: & si sit laicus, debet dicere quo iure: quia forte patronus. Item not. quòd regulariter ad illos de capitulo solum pertinet electio prælati.

¶ Gl. seq. obiecit, & soluit.

h ¶ *Quo iure.*]Isti abbates petebāt electionem Fiscan. abbatis cassari, in quā dicebant se fuisse contemptos: & sic cum dicerent se fuisse in quasi possessione eligendi, videtur quòd inique sit actum cum illis: quia possessor non tenetur dicere titulum suę possessionis. C. de petit. hæredi. cogi. & 2. q. 5. §. 1. non est ita, quia isti tempore petitionis suę expulsi erant de possessione iuris quod se habere credebant, ª quia quandoque forte habuerunt vocem in capitulo Fiscanen. Et ideo quia eis cōtemptis facta erat electio, petebam illam cassari. sic j. de cau. pos. cum ecclesia. cum enim peterent illam cassari, & ad eos de iure cōmuni non pertineret electio, merito debebant exprimere quo iure hoc petebant, quia sine actione vel causa nemo experitur. C. de edicto diui Hadriani tollendo. l. fi. ff. de neg. gest. si pupilli. §. vltimo. & ff. de admini. tut. quoties. §. item si temporalt. quia ineptā actionē, siue causa expo fuerūt, imponitur eis silētium. j. de iudic. examinata. qa in diuersis mōnasteriis non potest quis esse monachus: ergo nec vocem habere. j. de relig. domi. cap. vlti. in fi. Sed si allegassent solum modo consuetudinem nomine ecclesiarum suarum, & probauissent se in quasi possessione fuisse, tūc cassata fuisset electio. j. de cau. pos. cum ecclesia. sed nomine suo non poterāt allegare cōsuetudinem. Et sic not. quod qui non est de collegio, si electionem petit cassari, debet assignare causam suæ petitionis, & idoneam, aliàs repellitur, vt hic habes. Item idē est si ante electionem dicat se debere interesse, & ab illis de collegio hoc negatur protestatione prætermissa, vt si docuerit de iure suo, valeat vox eius: possunt procedere omnes ad electionem, & in hoc casu necesse est docere de iure suo: & sola passessio in hoc casu nō prodest. j. eod. Cumana. hic enim agitur cō fessoria & negatoria. De hoc dicitur j. de causa pos. cum ecclesia.

a ¶ *Vocem in capitulo.*] Isti abbates erant monachi monasterij Fiscanen. quādo assumpti fuerunt in abbates, & tunc cōuētus reseruauit illis confraternitatē, & quòd haberent vocem in capitulo Fiscanē. & ita hoc prætextu se credebant debere vocari ad electionem abbatis. sic consueuerunt facere multi monachi, b vt quasi sint de collegio vtriusque monasterii, vt sic possint eligi si conueniat vt de collegio eodem fiat electio. Istud hodie reprobatur. nullus enim potest esse monachus in pluribus monasteriis, nec abbas potest præesse diuersis monasteriis. infra de religio. domi. ne nimia. §. fina. & ideo causa allegata ab istis abbatibus nulla fuit. si aptam causam etiam postquam causa illa fuit repulsa, alliegassent, bene debuissent audiri per prædictam decre. examinata. & infrà de donatio. inter dilectos. & ff. de exceptio. rei iudi. & an eadem & infrà. de cau. possess. cum ecclesia. & infrà. de iudi. examinata.

Ecclesia vestra.] Casus huius decre. notus est, & quotidie allegatur. Primo ponitur propositio negotii. Secundo ipius examinatio; ibi, *Verum*. Tertio sententia: ibi, *Vnde*. Abb. Siculus.

CASVS. Ecclesia Rothomagen. vacante, canonici ad electionem cō gregati, præmisso scrutinio secundum formam concilii, quidam consenserunt in Thomam, quidam in cancellarium, & quidam alii singulares in singulares personas eiusdem ecclesiæ consenserunt. electiones istæ delatæ sunt ad Papam. Papa vero auditis quæ super his & aliis in presentia sua & fratrum suorum proposita fuerunt: inuenit quòd illi qui consenserant in Thomam, maiorem partem faciebant respectu aliorum qui in alios consenserunt, sed ad maiorem partem totius capituli non peruenie bant. præterea considerauit Papa, quòd post publicationem consensuum, & collationis tractatum nulla subsecuta fuit electio, sed deportatio ad sedem facta post appellationē legitimam. sed talis deportatio pro electione haberi non debet. vnde quicquid factū fuit de Thoma, Papa cassauit, id est, cassum & irritum nunciauit, petitione cancellarii non admissa. Not. quòd non tenet electio nisi sit facta à maiori parte totius capituli: vt hic probatur expresse. Itē publicatio & collatio & maxime electio sunt de forma electionis siue de substantia, ita quòd si aliquod eorum defecerit, non tenet electio. Itē quando electio coelecti irritatur, non tamen propter hoc alteri coelecto ius acquiritur.

¶ Glo. seq. obiicit, & soluit.

b ¶ *Dirigebant.*] consentiendo in ipsum, & nominando ipsum. Sed vī ꝙ sufficiebat ex quo Thomas habebat maiorem partem quàm aliquis aliorum. arg. ff. de verb. signifi. maiore. vbi dicitur quis possedisse maiore parte anni, & tñ non possedit nisi duob. mensib. illud verum est ꝙ maiorem partem totius capituli debet habere electus, ad hoc vt sua electio confirmetur, etiam per antiqua iura. j. de his quæ fiunt à maio. parte c. cum in cunctis. & 56. dis. apostolica. & ℨ. eo. c. quia propter.

¶ Glos. seq. reci. per obiectionem, quòd ipso facto possessio apprehendi tur, & appellatur.

c ¶ *Processus.*] Et ideo non valuit, etiam si maior pars capituli consensisset in illum. ℨ. eo. in Genesi. Et ita quod præcipuum est, hic deficit, s. electio. & talis deportatio non obtinet vicē electionis, & ita per alium actum fieri non potest electio, licet possessio tradita videatur, quamuis possessio non apprehendatur arg. ℨ. de consue. ex litteris. & ff. de acqui. pos. quod meo. §. si p venditorem. sicut appellat quis ipso facto. j. de appel. dilecti. & c. vt nostrum. Ista. n. principalia & præcipua necessaria sunt sine quib. electio non valet, collatio, publicatio, inquisitio, & incontinenti electio, & scriptura. ℨ. eo. quia propter. & c. in Genesi.

d ¶ *Appellationem.*] quæ locum non habet publicato scrutinio, cum mutare nequeant voluntatem. j. eo. publicato. & ℨ. eo. quia propter.

e ¶ *Cassauimus.*] i. cassum & irritum ostendimus. sic j. eo. in Genesi.

f ¶ *Non admissa.*]ex eadem causa, quia non fuit electus, & quia minorem partem habebat quàm Thomas.

Vm in magistrum.]Primo recitat factum. Secundo prouidet. ibi, *Mandamus*. Abb. Siculus.

CASVS. In quibusdam ecclesijs regularibus quidam eligebantur in abbates, qui non erant professi ordinem regularem. hoc intelligens Papa scribit diœcesano episcopo dicens, quòd in magistrum assumi non debet qui nondum fuit discipulus: nec debet præfici qui non nouit subesse: vnde mandat vt quoscunque tales inuenerit qui professi non fuerint, ab huiusmodi remoueat abbatiis. Not. quòd prius quis esse debet discipulus quàm magister. Item monachus non professus non debet eligi in abbatem: & si electus fuerit, debet ab ecclesia remoueri.

g ¶ *Discipuli.*]Et merito, quia primo debet quis esse discipulus quàm magister. 59. distin. ordinatos. & 61. distin. miserum. & 16. quæst. 1. si clericatus.

ADDITIO. Et qui remum tenere non didicit, secundum locum in tabernaculo non assumat. 40. dist. ante omnia. & multo tempore discę quæ postmodum doceas. 16. q. 1. sic viue. & discere debes à peritiori. 37. dist. relatum. secundum Gof. Ioan. And.

h ¶ *Præficiendus.*] Simile j. de æta. & quali. indecorum. qui enim sub tutela debet esse, sub se alium habere non debet. C. de leg. tu. l. vlti. & qui sub alio est, alium sub se habere non debet. ff. de adul. sic euenit. & ff. ad Mace. filium habeo. & 1. q. 1. restore.

i ¶ *Professionem.*] Professio enim sola monachū facit, & non habitus. & j. de regu. porrectum. & c. ad Apostolicam. & huiusmodi professionem in scriptis facere debent: vt 20. q. 1. vidua. 27. q. 1. omnes fœminæ. vt si reclamare voluerint, obuiet eis propria professio per scripturam facta. 1. q. 7. saluberrimum. arg. C. de non nume. pecu. generaliter. & 2 q. 1. legum. & j. de proba. per tuas.

k ¶ *Ad amotionem.*]Quia in vno eodemque officio dispar nō debet esse professio. 16. q. 7. in noua. & consuetudo non prodest in hoc. ℨ. eod. cum causam quæ. in qua idem dicitur. & j. de testa. quia ingredientibus.

---

a Solue melius vt per Innoc. quòd possessor tenetur dicere titulum suæ possess. ꝓpter præsum. contrariā: vt C. de proba. l. siue & cap. vnico. vt eccles. benef.

† Fuscan.

† Imposuimus.

† Vt si verbi gratia cū xij. canonici esset, quinque nominauerūt Thomā, quatuor cancellarium, & tres alij alios tres.

† Adde glo. in l. nulli. & l. plane. ff. qđ cuiusque vni. facit. l. qđ maior. ff. ad munic.

b Experieris ꝙ sæpissime monachi vocati ad alia loca te consulent super hoc casu. Io. And.

† Aliàs: ttuā.

† Vide text. in authē. de hære. & fal. §. in ordinatum. coll. 1. & 7. q. 1. nihil.

† In aliquot antiqs ita: Idē Ebroicē. priori, & magistro G. ꝺ Cauabul. b Concord. tex. in l. omnino. ff. despōsa. & in l. imperatores. §. 3. & ibi Bar. ff. ad municip.

† Ebroicen.

c De hac dicitur ℨ. eod. auditis.

a Concord. text. in l. fi. C. de negot. gest. & in l. filius. §. inuitus. ff. de procur.

Expensæ facię pro electione à quibus possint repeti.

Expensæ necessarię quę dicantur.

Vt electio cōfirmetur, maiorē capituli partem debet electꝰ habere.

† Aliàs: vel regulares.

Electio habet aliqua præcipua, & quæ illa sint.

Professio monastica qualiter fieri debeat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tibus.& in hoc casu idem iudicium est habendum de monachis & canonicis regularibus,quia non differunt,nisi quia deseruiunt regulæ la
a Adde pro hoc Io.And. i.c. auaritiæ. infra de præben. tex i.q. 1.nullus.2. xiori. ĩ. de ſta.reg.quòd Dei timorem. a

Vmana ecclesia.] Prima pars narrat factum electionum.Secunda ibi,*Cum.* xviij. ipſas electiones irritat,exprimens cauſam quare: & electores punit. Abb. Siculus.

quos tales inueneris (ſublato appellationis impedimento) procedas.

¶Idem Cumaneñ.capitulo.

¶ Electio facta à non maiori parte capituli,& omiſſa collatione non valet.

CAP. L.

CVmana eccleſia paſtoris ſolatio deſtituta,&cõgregatisdie ad celebrãdã electionem præfixa, qui præſentes [2] erant de Cumanis canonicis, ac tribus abbatibus [b], qui vocem in electione habere noſcuntur,capellani & clerici ciuitatis electioni ſe debere intereſſe dicentes ſub huiuſmodi proteſtatione [c] admiſſi fuerunt, quòd vox eorum,qui non deberent intereſſe de iure vel conſuetudine [d] non valeret. Tãdem præmiſſo iuxta formam concilij † generalis ſcrutinio:ſeptem de canonicis, vnus abbatum,vndecim capellani, & nouem clerici in eiuſdem eccleſiæ

2 CASVS. Vacante eccleſia Cumana ſtatuta die ad celebrandum electionẽ, canonici & tres abbates qui vocẽ in electione habere dicuntur, cœperunt de electione tractare.capellani & clerici ciuitatis eiuſdem,dicebant ſe debere electioni intereſſe,& quòd ſine ipſis electio fieri non deberet.tãdem ne propter huiuſmodi contradictionem differretur electio, capellani & clerici admiſſi fuerunt ſub huiuſmodi proteſtatione, ità quòd vox eorum qui nõ deberent intereſſe de iure vel conſuetudine,nõ valeret, & ſic præmiſſo ſcrutinio, ſeptem canonici,& vnus abbas,xj.capellani, & ix. clerici in archipresbyterum eiuſdem eccleſiæ conuenerunt. ix.canonici, vnus abbas,vnus capellanus, & nouẽ clerici in archidiaconũ eiuſdem eccleſiæ conſenſerunt: & publicato ſcrutinio, à parte ſua extitit electus vterque. electiones iſtæ ad ſe.Apo. ſunt delatę.dominus Papa meritis auditis vtriuſq; electionis,& auditis aliis quæ partes proponere curauerũt, inuenit q̃ xviij. ſunt canonici,& xiiij.capellani,xx.clerici,& tres abbates, ſed neutra electio peruenit ad maiorem partem totius capituli, quia nõ fuit probatũ quòd clerici admitti debuerint,nec quòd capellani admiſſi fuiſſent de iure vel conſuetudine,quia & ſi capellani interfuiſſent vtrique electioni eporum,& ſcrutatores dederint voluntatum,non tamen vota illorum inquiſita fuerunt,nec aliquos elegerunt. Sed dato quod vota illorum inquiſita fuiſſent: vel aliquos elegiſſent,per hoc tamen non fuit probatum quòd illud eis competeret de iure vel cõſuetudine præſcripta:& ideo dominus Papa electiones prædictas factas etiam contra formam concilij generalis, quia collatio in communi fuit omiſſa, quæ ſtatim poſt publicationem ſcrutinij fieri debuiſſet,caſſauit, & electores hac vice poteſtate eligendi priuauit. Not.quòd in electionibus faciendis valet proteſtatio,licet contra proteſtationem fieri videatur. Item non valet electio niſi ſit facta à maiori parte totius capituli. Itẽ hic probatur, quòd perſona electi non computatur in numero eligentium,nec auget numerum:quia ſi archid. fuiſſet computatus, obtinuiſſet ſi forma ſeruata fuiſſet:& littera hoc probat vbi dicit;neutram electionem inuenimus ad maiorem partem capituli peruenisse.Item conſuetudo in hoc non prodeſt niſi ſit ſcripta. Item qui peccant in forma cõcilij,per ſententiã priuandi ſunt poteſtate eligendi. hic fuit omiſſa collatio, & ſic fuit peccatum in forma.

¶ *Gl.ſeq.arg.& remittit.*

a ¶ *Præſentes.*] Per hoc videtur quòd abſentes non debeant vocari ad electionem. arg. 7.q.1.factus.& 10.q.2.hoc ius porrectum.ſuper hac vocatione ſtatur conſuetudini,vt dixi ĩ.eod.coram.

b ¶ *Abbatibus.*] de quibus conſtat per ſpeciale priuilegium vel per conſuetudinem. ĩ.de conſue.cum dilectus.& ĩ.eod.q̃ ſicut.ſed de clericis & capellanis in dubiũ reuocabatur,& ideo ſub proteſtatione admiſſi fuerunt. Et ideo qui de capitulo non ſunt,& dicunt ſe intereſſe debere in electione,debent dicere quo iure hoc dicant. ĩ.eo. conſtitutus.hic allegabatur conſuetudo.

Qui nõ ſunt de capitulo quãliter ad electionem admitti poſſint.

¶ *Glo.ſeq.arguit.pro cõteſtatione alle.10.iura,cõtrariũ alle.iiij.& ſol.*

c ¶ *Proteſtatione.*] Cui conſenſerũt clerici &capellani,alias non præiudicaret eis proteſtatio.ſic ergo proteſtatio valet .ſic infrà quod met. cauſa.perlatũ.& 31. queſtio. 2. Lotharius. & ff. qui. mo. pig. vel hypo. ſo.ſi debitor. §.1. & 7.quæſtione prima,Pontifices, & 34.diſt. presbyteri.28. diſt.diaconi.& ĩ.de off.ord.paſtoralis.& ĩ.de appel.cap.vlt.& 16. q. 3.placuit. §.poteſt.verſi.is aũt.& ff.de neg.geſt.Neſennius.In contrarium videtur quòd proteſtatio iſta non debeat prodeſſe. ĩ. de conſti. cum M.Ferrarien.& ĩ.de appellatio.ſolicitudinem. & ĩ.de cenſi. olim cauſam.& ff. de condi.inde. quod quis ſciens. Sed valuit hic proteſtatio : vt patet in fi.alias ſi proteſtatio non præceſſiſſet bene habuiſſent vocem in electione, cum eſſent in quaſi poſſeſſione. ĩ. de iure

patrona. conſultationibus. & ſuprà eodem, querelam. & etiam ſi non eſſent in quaſi poſſeſſione valuiſſet eorum vox, ex quo ſponte admiſerunt illos.ſuprà eodem ſcriptum. Et ideo quia hic negabatur ab initio illos debere intereſſe, nec admittebant illos ſine proteſtatione, [b] & totum ius eorum in iudicium deductum fuit,vox illorum archipresbyterum conuenerunt: nouem canonicis, vno de abbatibus, vno capellano,& vndecim clericis in ipſius eccleſiæ archidiaconum dirigentibus vota ſua: & infra. ¶ Cum decem & octo fuerint canonici, tres abbates,viginti clerici, & quatuordecim capellani: neutram electionem comperimus ad maiorem [c] partem totius capituli peruenisse;nec probatum fuerat q̃ clerici admitti debuerint, nec quòd capellani admiſſi fuerint de conſuetudine, vel de iure:nã & ſi capellani duab. †electionib.epiſcoporum interfuerint,& ſcrutatores dederint voluntatum,non [f] tamen inquiſita vota ſua fuiſſe, vel eos aliquos elegiſſe,pbatur, ſed † & ſi inquiſita fuiſſent vota, vel ipſi aliquos elegiſſent, per hoc tamen non conſtitit id eis de iure [g] competere, vel ex conſuetudine iam [h] præſcripta. Vnde nos electiones ipſas præſumptas etiam contra [i] formam concilij generalis , cum collatio in communi

b Hanc glo. dicit hic abbas eſſe ſin. ad hoc q̃ vbicũque proteſtatio veniat ad dertra hendum iuri aduerſarij: nõ nocet ad uerſario,niſi expreſſe pro teſtationi cõſentiat.

† In multis impreſſis deeſt vox,duabus,quã habent manuſcripti, & agnoſcit gloſa hic.

† Aliàs ita: ſed etſi inquiſita fuiſſent eorum vota.

¶ *Gloſſa ſequens computando probat quòd vox electi non auget numerum.*

e ¶ *Ad maiorem partem.*] Sic ſuprà, eodem,eccleſia veſtra. & infrà eodem, in Geneſi. quia cum clerici & capellani nihil probauerint, vox eorum nulla fuit: & ſic remanſerunt ſeptem canonici ex vna parte, & vnus abbas: & ita octo : ex alia parte nouem canonici, & vnus abbas, & ita decem : quia totum capitulum cum abbatibus qui ius habebant, viginti vnus erant, quia canonici erant 18. & ſic nulla electio peruenit ad maiorem partem illorum, qui vocem habebant, & ſic caſſatur vtraque electio. Vel ſi vis intelligere maiorem partem reſpectu capituli tantum, adhuc idem eſt. Sic patet , quòd conſenſus electi non computatur inter eligentes : quia ſi ſic computaretur, vna pars fuiſſet maior etiam quo ad totum capitulum, ſcilicet pars archidiaconi , quæ habuit nouem , & ipſe fuit decimus , & ſic erat maior pars capituli : & tamen non valuit electio ſua. Quòd perſona electi non auget numerum eligentium , euidenter probatur per conſtitutionem illam ſuprà , eodem,quia propter. quia antequam quis eligatur, oportet quòd in ſcrutinio maior pars capituli conſentiat in aliquem : vt ibi dicitur. & ſuprà , eodem eccleſia veſtra. vt hic. & infrà eodem in Geneſi. & ita cum nondum ſit electus, nec etiam ſciant in quem conſenſerit maior pars, non poteſt augere numerũ. Sic ergo patet ex illa conſtitutione , quia propter.& c.eccleſias.quòd perſona electi non debet computari inter eligentes. & quod dicit ſuprà , eodem,cum in iure. obtinet ex forma compromiſſi:vt ibi dixi,& hoc dicitur in littera.nec hoc credo,quòd talis electio valeret hodie,& ita eſt de forma electionis, quòd maior & ſanior pars totius capituli conſentiat in aliquem in ipſo ſcrutinio.

Electi vox nõ auget numerum.

f ¶ *Non tamen inquiſita.*] Et ita non ſufficit dare inquiſitores niſi vota eorum inquirantur.ſed alterum per ſe ſufficeret,ſ.inquiſitio vo.o rum.ĩ.eo.quia propter.opus eſt hic facto,& ideo non ſufficit alterum. ĩ.de eo qui mitin poſſeſ.conſtitutis.

g ¶ *De iure competere.*] Quod dicit de iure vel ex conſuetudine,vel, ponitur pro,id eſt,quia de conſuetudine præſcripta debeat intereſſe, ſed non de iure communi.Vel proprie poteſt iſtud teneri,vel,id eſt,ex priuilegio ſibi conceſſo à Papa.ſimile infra de his quæ fiu. à præla. ea noſcitur.

h ¶ *Iam præſcripta.*] Sic patet quòd ſola poſſeſſio non dat nec creat ius niſi ſit præſcripta.infra,de cauſ.poſ.cum eccleſia.& ſic conſuetudo non valet niſi ſit præſcripta & rationabilis.ſuprà de conſue.cum dilectus. & capitu.vltim.Sic & poſſeſſio ſola non facit aliquem decurionem. ff.de decur. Herennius. & ſic poſſeſſio non facit aliquem clericum ſine canonica inſtitutione.infrà,de præben.dilecto. & ĩ. de inſti. ex frequentibus. argu.C.de lib.cau.non idcirco.& ff. de decur.Herennius.

i ¶ *Cõtra formam.*]Et ſic patet q̃ forma quæ traditur ĩ. eo. quia propter.ſit de ſubſtantia electionis quo ad quædam quæ ibi ponuntur: vt

ibi

ibi diximus,& eſt verũ ſecundum quòd hic dicit. Ex quo enim forma iſta attentatur, diligenter ſeruanda eſt,ita quòd qui contra facit,punitur : vt hic dicit. Inquiſitio,publicatio,collatio ſunt de ſubſtãtia: & ſi omittãtur, caſſatur electio,& incõtinenti debet fieri electio :aliàs ſi protrahatur,non valet.ĩ. eo. cum poſt petitam. & ſic electiones caſſatæ fuerunt duplici de cauſa, quia neutra facta fuit à maiori parte capituli,& quia forma ſeruata non fuit.

† Diſſiniuimus.

¶ *Glo.ſeq.ſignat contrarium , ponit opinionem quam reprobat.demum ſoluit.*

a ¶ *Priuãtes.*]Et ita qui facit contra formam illam. ĩ. eo. qui propter. priuari debet p ſententiam,& non ipſo iure:vt dicit illa cõſtitutio. ver. qui vero contra,&c. Vn de ſignatur cõtra.ĩ.eod. cum in cũctis. & c.inno tuit. vel qui contra iſtã formam & c. vbi ſunt ipſo iure priuati. Vnde quidam dicunt quòd illa conſtitutio,quia propter.corrigit illum canonem, cum in cunctis. in hoc quòd illi hodie non ſunt priuati ipſo iure,ſed priuandi per ſententiam , prout hic factum fuit,& dicitur in il la conſtitutione , quia propter.Iſtud nõ credo, immo vtraque conſtitutio locũ ſuum obtinet, & in ſuo caſu loquitur. Illa decre.cũ in cunctis. loquitur cũ quis ex certa ſcientia elegit indignam perſonam vnde ipſo iure ſunt priuati poteſtate eligẽdi.ĩ.eo.ſcriptum eſt.in fin. & beneficijs eccleſiaſticis per triennium. vnde dico q̃ ſi forma iſtius conſtitutionis,quia propter. per omnia ſeruaretur:& venirent contra illam conſtitutionem,cum in cũctis.nihilominus eſſent priuati ſecundum tenorem illius canonis.ĩ.eo. congregato. Aliud eſt peccare contra formam illius capituli, cum in cunctis. & aliud contra illam conſtitutionem,quia propter.quia plus peccant eligendo in dignas perſonas, q̃ faciendo contra formam iſtius cõſtitutionis, quia propter.Ibi enim non peccant in perſonam aliquam , & ideo maior pœna in vno quam in alio:& ipſo iure in vno,& per ſententiam in alio,& ſic vtraq; cõſtitutio remanet in ſuo ſtatu:qa diuerſę formę ſunt.

† Võx, Romana, deeſt in pluribus manuſcriptis.

† In omnibus manuſcriptis ita: In noſtra ſane propoſuiſti præſentia.

† Varonnia.

† Garenna.

† Videl. nõ dubium. cũ nor. C.de legib. & 25.q. 2.imperiali.

Intellectus c. cũ in cunctis.&c.quia propter ſupra eo.tit.

Sacroſancta.]Primo narrat iniuſtam compoſitionem,quam ſecundo reuocat:ibi, *Attendentes*.Abb.Siculus.

CASVS. Quidam comes de Varenna patronus monaſterii ſancti Pancratij pertinentis ad monaſterium Cluniacen. contendebat cum abbate Cluniacen.ſuper ordinatione Prioris ipſius monaſterij ſancti Pancratij:tandem dictus comes cum abbate Cluniacen. de conſenſu capituli ſui fecit quandam compoſitionem, vt videlicet eſſet in arbitrio ipſius comitis recipere ad prioratum dicti monaſterij vnũ de duobus melioribus totius ordiuis Cluniacen. quos abbas duceret nominandos : exceptis prioribus Cluniacen. & de Charitate , abbas Cluniacen. ſucceſſor illius qui fecit compoſitionem iſtam , videns illam compoſitionem monaſterio damnoſam, acceſſit ad dominũ Papam oſtendẽdo cõpoſitionem ſibi in præiudicium ſui monaſterii factã.Papa conſiderans quòd ius eligendi non cadit in laicum in eccleſia collegiata,& ideo illud erat perniciosum exemplo, & redundabat in diſpendium eccleſiaſticæ libertatis , ſtatuit vt abbas Cluniacen. dictum prioratum poſſit libere ordinare , non obſtante ipſa compoſitione iuri contraria,denunciando poſt modum ordinationem factam patrono,vt ſi voluerit, ſuum præſtet aſſenſum. Not. quòd compoſitio in ſpiritualibus cum laico facta contra eccleſiaſticam libertatem & iuri contraria non tenet,etiam ſi facta ſit à toto capitulo.Item ius eligendi non cadit in laicum in eccleſia collegiata etiam patronum. Itẽ electio à toto collegio facta præſentari debet patrono vt aſſentiat.

¶ *Glo.ſeq.fortificat tex.per ſimilia.*

b ¶ *Iuri contrariam.*] Et ideo non tenuit.ſimile ĩ.eod.cum terra,vbi nominabantur duæ perſonæ auribus principis vel patriarchæ.ſic ĩ.de tranſactio.de cætero.cum ſit facta de re ſpirituali cum laico , quam ipſe obtinere non poteſt.ſic ĩ.de præſcrip.cauſam quæ.& 16.quæſt.7.c. 1. ſicut nec pactio pro ſpiritualibus adipiſcendis valet.ĩ. de pactis.pactiones.& c.cũ clerici.ad hoc facit.ĩ.de collu.audiuimus. & ſpiritualia iudicio laicorũ diſponi non debent. ĩ.de iudi.decernimus,nec laicus in ſpiritualibus arbiter eſſe poteſt.ĩ.de arbi.conſ ngit.ideoq; huiuſmodi compoſitio fuit iuri contraria.Item damnoſa fuit ipſi mona ſterio,& ideo improbanda.ĩ.de in integrum reſtitu.requiſiuit. & ſi de iure fuit ex quo damnoſa fuit,debet reuocari,ſaltem per in integ. reſtitu.vt dicit prædicta decre.requiſiuit.

Arbiter eſſe nequit laicus pro re ſpirituali.

¶ *Glo.ſeq. allegat contra conſuetudinem Bononiẽſ. ſignat cõtrariam , quæ dupliciter ſoluit, & remittit.Ioan.And.*

c ¶ *In laicum.*] Sic patet ex hac decre. & ex illa.ĩ.e.c. Maſſana. quod ius eligendi non cadit in laicos, etiam patronos in eccleſia collegiata. Et ita hic tollitur cõſuetudo Bononienſium qui eligunt capellanos in capella , qui etiam non ſunt patroni , ſed parochiani: & qui patroni ſunt,eligunt cum clericis prælatum in collegiata eccleſia. Arg. contra. ĩ.de iure patronatus nobis.vbi innuitur quòd patronus habet vocem eligendi in eccleſia collegiata. Sic enim corrigitur illa decret.& cũ nia alia iura quæ idem dicere videntur: & ſic ſtabimus huic , vt T. dicebat. Sed electio facta debet præſentari patrono, (vt hic dicit) vt ſuũ præſtet aſſenſum. ſic ĩ. eod.cum terra. & capit. quod ſicut. Vel intelligas illam decret. nobis. cum eccleſiaſtica perſona obtinet ius patronatus.& ſic non contradicit:licet generaliter loquatur non diſtinguendo inter laicum patronum & clericum.Dic vt ibi notatur.

Eligendi ius nõ cadit in laicum.

† Redundafe.

† Aliàs ita: denunciando ordinatione facta patrono, vt ſuum,&c.

a Per hanc poſteriorem quę fuit Gregoriana. infra de conſtit. c.t.lib. 6. Ioan.And.

d ¶ *Libertatis.*] Quæ enim in præiudicium libertatis eccleſiaſticæ tẽtantur,firmitatem fortiri non debent. ĩ. de conſti. quæ in eccleſiarum.& ĩ.eo.cum terra.& 96.diſt.bene quidem.& ĩ.eo.quiſquis.vbi laici prohibentur ab huiuſmodi electionibus.

Cum inveteri.] Primo ponit electionis formam. Secundo cauſæ commiſſionem,& deciſam iudicum relationem:ibi,*Relato ergo*. Tertio cauſæ diffinitionem:ibi,*Cum autem*. Abb.Siculus.

CASVS. Vacante Biſuntina eccleſia,mandauit Papa capitulo Biſuntino vt infra xl.dies poſt receptionem litterarum,perſonam idoneam ſibi eligerent in paſtorem cum conſilio S. Benigni & Moriſmundi abbatum , & fratris G. de ordine fratrum Prædicatorum : alioquin dicti conſiliarij prouiderent eccleſiæ Biſuntinæ de paſtore. Recepto mandato , die ad eligendum præfixa, canonici poteſtatem eligendi archiepiſcopum ſex ex canonicis ſuis contulerunt vſque ad conſumptionem cuiuſdam candelæ duraturam , quæ extitit coram eis accenſa. tandem electores cœperunt tractare de electione paſtoris , & conuenerunt in prædictum abbatem S Benigni : & cum ſuper hoc conſilium ſociorum requiſiſſent, vnus eorum reſpondit quod habito inter ſe conſilio reſponderent : cumque illi differrent dare reſponſum, & candela deficeret , electores ipſi non expectato reſponſo ipſorum,dictum abbatem in Biſuntinum archiepiſcopum elegerunt. proceſſus huius electionis ad ſed. Apoſt.eſt delatus. Sed quia de huiuſmodi proceſſu non conſtitit domino Papæ, archiepiſcopo Vienneñ. & abbati de Firmitate iniunxit , vt ſi conſtaret quòd electores prædicti ſuper electione tractatum habuiſſent, & in tractatu electionis requiſitum fuiſſet conſilium prædictorum , electionem ipſius abbatis,ſi perſona eſſet idonea,confirmarent:& ſi in tractatu electionis non fuiſſet aliorum conſilium requiſitum:quamuis poſtea requiſitum fuerit tempore non competenti,nec etiam fuit expectatum reſpõſum ipſorum:vel ſi idem abbas non eſſet idoneus:quod de ipſo facti erat, caſſaretur. Inquiſitores ipſi ſecundum mandatũ dñi Papæ procedentes,inquiſitionẽ ſuam dño Papæ remiſerunt. Papa ſuper hoc reſcribit quibuſda dicens:cũ non fuerit cõpertum tempore cõpetenti requiſitũ conſiliũ de perſona prædicti abbatis,& qñ fuit requiſitũ reſpoſum nõ fuit expectatũ niſi modico tpe , & cum non debeat aliis obeſſe q̃ electores intantum ſe arctarent:electionẽ ipſius abbatis non propter vitium perſonæ,ſed propter vitium electionis caſſauit. Nota q̃ forma mandati diligenter eſt obſeruanda , & quia iſti non ſeruauerunt formam ſibi datam , caſſatum fuit factum illorum. Not. cum dicitur, de conſilio talium procedas, quam cito incipis de hoc tractare, debes requirere

† Receptionem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quirere ipſorum conſilium,nec expactare quādiu iam fixiſti animum tuū. Item negligentia ſiue factum vnius aliis de iure nō debet obeſſe.
¶ *Gloſſa ſeq.obiicit,& ſoluit.*
a ¶ *Sociorum.*] Et ſic requiſierunt conſilium duorum tm̄: vnde non videntur ſeruare mandatū: quod quidem exacta diligentia eſt obſeruandum.ſ. de reſcrip.cū dilecta.ſ. de offi.dcle.venerabilis. Sed licet non requirerent conſilium tertij, qué eligere volebant,non dicūtur feciſſe contra formā mandati, nec præter formā: quia ipſum eligēdo illo conſentiente conſiliū ipſius requirunt & obtinent. arg. ſ. eod. cum in iure. & ff.quod cuiuſque vniuer.plane.
b ¶ *Ipſorum.*] ſ. duorū, & non illius qui electus fuit, quia ille nō debuit requiri, cum hoc ipſo caſſaretur:vt ſ.eod.cum poſt petitam.
¶ *Glo. ſeq. not. & dat ſimile, quærit, & ſolutioni obiicit,& reſpondet.*
c ¶ *In tractatu.*] Hic patēt quòd tractat⁹ debet haberi ante electionem & collationem adinuicem:aliàs qūo eligerét niſi primo de aliquo eligendo tractarent? ſ. eod.cum terra.& ſ.eod. quia propter. & ſ. de arbi.cum olim. ſicut in carnali matrimonio tractatus præcedere debet; & ideo ſi iſti non fuerunt requiſiti in tractatu electionis , caſſatur electio.Sed quid ſi conſiliarij diſcordarent ab iſtis electoribus , nunquid valebit electio ipſo iure? Certe ex ipſa littera ſatis innuitur,quòd ſi requiratur ipſorum conſilium in ipſo tractatu competenti tempore antequam conueniāt in aliquem,& conferant adinuicem de perſonæ eligenda, ſiue cōcordent,ſiue diſcordent,quòd veleat eorum electio: quia per hanc formam non imponitur neceſſitas vt conſilium eorum ſequi teneantur, alias non viderentur habere poteſtatem eligendi, cum talis poteſtas penderet ab illorum arbitrio.ad hoc facit opt.arg.ſ. de arbi. cū olim. & ex conſilio nemo ad id obligatur. a 14.quæſt.1.quiſquis.arg.4.diſti. denique.in fin.arg.Sed circa.fin.vbi dicitur quòd nec expectatum fuit eorum reſponſum,videtur contradicere huic dicto.Sed dic quòd non contradicit:quia reſponſum eorum ſemper eſt expectādum , aliàs deluſorium videretur tale conſilium petere b.

† Firmiate.

a Vnde vt dicit Cōpoſtel. non excuſarētur per hoc eligentes indignū, quòd hoc fecerint de illorū cōſilio ff.mandat.idēque §. ſi quis. facit de reg. iur. nullus ex cō ſilio lib.6.vbi ſcripſi in fin. quæſtionis de præpoſitionibus cum, &, de, Ioan. And.

b Concord. text.in l.quidā decedens §. Pōponius. ff.de adul. & l. 1. §. ſi plures.ff. de exerci.act.

c Concord. tex.in l.in ſacris. & in l hac lege. de pxi.fac.ſeri. lib.12.

ADDITIO. Et quid operetur ſic petere conſilium , ex quo ſequi non tenentur,notatur in dicta decre.cum olim.Ioan.And.
¶ *Glo.ſeq.dat ſimile,cui ſignat contrarium.*
d ¶ *Requiſitum.*] & ideo pro non requiſitis habentur : ſicut ſero appellat qui tempore competenti non prouocat. 2.quæſt.6.biduum.ver. ſiquidem.Et eſt ſimile quod dicit lex:ſi promiſiſti facere inſulam infra certum tempus, & tantum tempus tranſierit quòd ammodo infra tempus ſtatutum fieri non poſſet , licet totum tempus non tranſierit, poſſum agere contra te: quia perinde eſt ac ſi totum tempus tranſierit.ff.de verb.oblig. ſi ita ſtipulatus eſſem.& l.cum ſtipulatus. & l. hoc iure.Arg.contra. ff. eod. inſulam. Et illud dicitur tempus competens. quo deliberare congrue poterant. ſ. de offi.deleg. conſuluit. Et tarde fuerunt requiſiti, ſicut econuerſo tempeſtiua citatio non tenet. ſ. eod. bonæ memoriæ.arg.
¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium & ſoluit. Secunda pars recitetur per quæſtionem,quid ſi cum aſſenſu,&c.*
e ¶ *Expectatum.*] Et ſic videtur quòd non ſufficit conſilium tantum petere,ſed expectandum eſt conſiliariorum reſponſum , & ſine ipſorū conſilio & reſponſo non valet electio.Sed contra.ſ. de arbi. cap. cum olim.vbi conſiliū tantum requiritur,ſed aſſenſus non exigitur.& illud generale eſt, & obtinet ratione arbitrij , & ſufficit licentiam petere, licet non obtineatur.ſ.de reg.& tranſ.ad relig. licet. c Item tutor cōſilium matris poteſt omittere,licet teſtator hoc mandauerit.ff. de admini.tuto.quidam.§. Papinianus. Et prætor nonnunquam à voluntate patris recedit. ff. vbi pup. edu. debeat. l. 1. & ita videtur quòd ſufficiat requirere conſilium tantum , & non reſponſum attendere. Hic non valet quod faciunt,niſi eorum conſilium habitum ſit in tractatu electionis:vt 63.diſt.obeuntibus.& 15.q.7. epiſcopus nullius. & 12. q. 2. ſine exceptione.ſ.eod. ne pro defectu. vbi de hoc. Sed ſi mandatum fuiſſet q̄ cum eorum conſilio & aſſenſu obtento:tunc non valeret electio niſi ſequerentur voluntetem conſiliariorum. & talis poteſtas nō eſt libera: quia non poſſunt eligere quem volunt,& tunc non aſtringuntur ad aliquam formam, ſed omnibus præſentibus requirunt electores ſiue canonici,cōſilium cōſiliariorum : & ſecundum eorum conſilium & reſponſum eligant omnes vel vnus vice omnium de ipſorum mandato. Sic fuit factū in electione per manum nepotis domini Papæ, vbi talis forma data fuit capitulo. Si capitulum Biſuntin. voluiſſet in caſu iſto eligere per formam ſcrutinij , tunc ante ſcrutinium communiter omnibus præſentibus tractare debebant de electione cum conſiliarijs,& requirere eos,& audire conſilium eorum, & poſtea procedere ad ſcrutinium , & eligere quem vellent, & etiam poſt ſcrutinium requirant conſilium illorum. & poſtmodum eligant ſeruata forma ſcrutinij.Ber.
¶ *Glo. ſeq.arguit , allegat tria iura.*
f ¶ *Aliis imputari.*] Im putent ſibi quia tantum ſe arctauerūt. Et eſt arg. q̄ negligentia vnius alij obeſſe nō debet. Iniquū eſt enim aliquem alterius odio prægrauari. C. de inof.teſta.ſi quis. & pœna ſuos debet tenere auctores.ſ.de his quæ fi.à maior.par.c.quæſiuit.& C.de pœnis.l.ſancimus.
¶ *Glo. ſeq.inducit ſimile.*
g ¶ *Arctarant.*] Sic iudex cuius iuriſdictio expirat in termino, non debet ita ſe arctare,ſed ea hora procedat qua poſſit perficere quod in cumbit ante noctis tenebras,&c.ſ.de offi.deleg.conſuluit. & ff. de feriijs,pridie.& l.more Romano.

Cum poteſtas eligendi facta eſt aliquibus vt eli gant de conſilio,vel cum cōſilio, alioru, quid face re debeant.

† Aliàs , ira: de perſona idonea abbatis prædicti.

† Vide text. in l. 2. §. ſed ſi quis. ff. ſi quis cau.

¶ Idem epiſcopo Siluanecten.

¶ *Si maior pars capituli ſcienter eligit indignum,valet electio de digno à minori parte,etiam ex eodem ſcrutinio facta.hoc dicit ſecundum veriorem intellectum & intrinſecum.*

CAP. LIII.

COngregato Niuern. capitulo ad electionem futuri paſtoris,tredecim in decanum, & octodecim (computato procuratore h cuiuſdam abſentis) in cantorē ipſius eccleſiæ conuenerunt: qui cū plures in eum, & pauciores in aliū ſua deſideria direxiſſent , à parte ſua electus i extitit in paſtorē eccleſiæ Niuernē. Poſtmodum a credente parte decani, quòd alij plurimum deliquiſſent eligendo perſonam ſcientiæ litteralis expertem,propter quòd illis ſecundum ſtatuta Lateranē. b † concilij ipſo iure eligendi poteſtate priuatis, poteſtas eligendi ad eos extitit deuoluta : decanum ipſum,qui in eum ſua vota direxerant , in ſuum epiſcopum elegerunt , ad ſedem Apoſtolicam appellantes: & infra.Reliquis petentibus vt irritare decani electionem attentatam à paucioribus, & poſt aliam non caſſatam , ac confirmare reliquam veluti canonice celebratam à pluribus de perſona idonea, dignaremur. ¶ Nos igitur mandamus,quatenus ſi dictus cantor,defectum in litteratura c non patitur, & aliàs eſt idoneus ad regimen paſtorale , ipſius electionem procures auctoritate noſtra (infirmata reliqua) confirmare.Aliquin (ipſius cantoris electione irrita d nunciata) prænominatum decanum (ſi nihil ei de canonicis canus electus,ex quibuſdam grauaminibus ad ſedē Apoſt. appellauit. iudices non obſtante appellatione caſſauerunt electionem eiuſdem decani,& eidem eccleſiæ de Cenoman. epiſcopo prouiderunt : poſtmodum vero cauſa ad ſedem Apoſt. eſt delata. Papa examinato proceſſu iudicum prædictorum,licet poſitiones & reſpōſiones factæ fuiſſent ſuper quibuſdā articulis corā prædictis in dicibus: quia tam.é Papa non inuenit litem conteſtatam fuiſſe, quia per poſitiones & reſponſiones non fit conteſtatio litis, ſed per petitionem in iure poſitam,& reſpō ſionem ſecutā cōteſt. lit. fit , proceſſum eorūdem iudicū denunciauit irritum & inanem. poſt iſta omnia archid. ex cauſa præmiſſa petiit electionē irritari.electus prædictus rndit q̄ electio eius nō erat irritāda, ſed potius cōfirmanda.lite coram Papa legitime conteſtata & præſtito à partibus iuramento de veritate dicenda , electus ipſe confeſſus fuit electionis tpe ſe beneficia tenuiſſe prædicta:ſed excuſabat ſe dicēdo, q̄ nō credebat dictū archidiaconatū curā animarū habere, ſed tm̄ ipſe confeſſus fuit in iure , q̄ archid.Ambianenſi.de conſuetudine ſuſpendit, excōmunicat , & abſoluit presbyteros & priores, & parochiales eccleſias interdicit,viſitat, inquirit,& procurationes recipit,ex hoc patet q̄ cum non haberet curam animarum habet annexam : & ſi etiam marum , perſonatus tamen extitit. ſed idem eſt iudicium de perſonatibus & beneficiis curam habentibus. Item indulgentiam quam ſuper hoc ſe dicebat habere , Papa friuolam reputauit , quia fuit impetrata veritate tacita, & falſitate ſuppreſſa , qua tacita vel expreſſa , ſcilicet veritate , eam nullatenus habuiſſet : expreſſit enim quòd prædictas eccleſias canonice fuit aſſecutus antequam archidiaconatū habuiſſet,cū nullus poſſit parochiales eccleſias plures habere, niſi vna pendeat ab altera, vel niſi vnam intitulatā & aliā cōmendatā haberet.vnde cū ipſe vtranq; intitulatā habuit , illas canonice nō potuit obtinere. Itē dixit q̄ redditus ſui perſonatus erant tenues & exiles.ſuppreſſit etiam q̄ plures parochiales eccleſias cum aliis beneficiis in diuerſis eccleſiis obtineret,& non fuit intentio Papæ ſecum in tot beneficiis diſpenſare,nec de nouo ſibi aliquid concedere.Ad vltimum cum non reſtaret niſi ſnia proferenda,renunciauit iuri, ſi q̄ ei cōpetebat , & liti ſpontanea voluntate ceſſit , & Papa eius renunciationem admiſit.Ex hac decretali plura notabilia colliguntur. Primo q̄ qui habet curam animarum vel perſonatum, ſi recipit cōſimile beneficium ipſo iure vacat primū. Itē qui retinet beneficia cū cura animarum,vel plures perſonatus,ineligibilis efficitur dū illa retinet. Itē ſolus Papa ſuper hoc poteſt diſpenſare vt quis habeat plura beneficia vel perſonatus.Itē tpe electionis ſpectandum eſt an quis ſit idoneus. Itē per petitionē in iure propoſitam,& rñſionem ſecutam ſit litis cōteſtatio,& non per poſitiones & rñſiones.Item vbi litis cōteſtatio nō proceſſit,nullus eſt proceſſus,nec iuramentū in cauſa illa factum,ſed iterum litis conteſtatio fabienda eſt,& iterum iurandum eſt.Itē confeſſio in iure facta præiudicat.Item ſi quis præclatus excōmunicat,abſoluit,inquirit,& viſitat,ex hoc curam habet animarū.Item beneficia cum cura animarum & perſonatus æquiparantur.Itē indulgentia impetrata veritate tacita vel falſitate ſuppreſſa non valet.

† Lateran. concil. ſub Inn.3.c.26.

Eſt qua ſcie tia inſtructi eſſe debeāt.

Scientiæ defectus reddit aliquē ineligibilē.

† Inſtituris.

† Hoc eſt generale cōcilium Lateran. ſub Innoc. 3. vbi c. 29 caueatur, ne vllus habeat duo beneficia cum cura annexa.

Intellect⁹ c. cū in cūctis. ſupra hoc titulo.

a Adde not. per Bart. in l. ſi quis C. de decur. lib. 10 & g. vir. in ea. examinanda. infra de conſtr. vtili vel inutili.

e ¶ *Celebrata.*] De decano eiuſdem eccleſiæ,qui primo fuerat archidiaconus Ambianenſis.
f ¶ *Illorum.*] Not. q̄ eligentes poſſunt petere confirmationem ſuæ electionis. a ſed hoc intelligo de cōſenſu electi eſſe faciendum, alias non.ſ.eodem.innotuit.
g ¶ *Contra electum.*] Not. quòd qui opponit in formam electionis,& non probauerit quòd opponit , condemnari debet alteri parti in expenſis.Qui vero deficit à probatione eius quod obiicit in perſonam , à beneficiis eccleſiaſticis per triennium nouerit ſe ſuſpenſum: ad quæ ſi intra id tempus ſe ingeſſerit,ipſo iure illis perpetuo eſt priuatus,nullam ſpem de miſericordia habiturus,niſi probauerit euidenter,q̄ probabilis & ſufficiens cauſa ipſum à calumnia excuſauerit , vt hæc ſtatuuntur in decret. Innocen. iiij. eo.tit.cap.1.quæ incipit , ſtatuimus.

Universidad de Deusto

Decretū cōtilij Laterā. cuius hic fit mentio inter grū inueniesInfra lib.3.titu.5. de præben. & dign. cap.12.

†Aliàs, ita: quas idē ante cōcilium obtinuerat.

Quales esse debeant partes eorū qui præsunt.

†detinebat.

Furtū quid dicatur.

†confitere-tur.

In re incorporali nō cadit furtū,sed inuasio.

a Sano modo hoc accipias.

2 ¶ *In eodem concilio.*] ℣.de præben. de multa. cuius verba hic inferius ponuntur.

h ¶ *Cupiditatis vitium.*] ℣.de cler. non resi. quia nonnuli. ℣. de præben.cum iam dudum.& c.quia intantum.vnde contra Lateranēſ.cōcilium.& concilium generale beneficia huiusmodi retinebat.

¶ *Glossa sequens alleg. 3. concor. inducit quatuor similia.*

c ¶ *Reprobare.*] Sic patet quòd non debes facere id à quo alios debueras prohibere. ℣. de natis ex lib.ven.c.vnico. & ff.de cond.indeb. frater à fratre. & ff. si ser. ven.altius. & quod quis debet exigere ab aliis, multo fortius à seipso.ff. de nego. gest. si pupilli. §. videamus. & ff. de fideiuss. tutor datus. nec potest esse hortator viduitatis , qui coniugia frequentauerit.26.distin. vna tantum. nec potest de medio ecclesiæ malum auferre,qui in simile delictum corruerit. 25.distin.primū. Et quod aduersus alium præstare debuit tutor pupillo suo , id aduersus se præstare debuit.ff.de administ.tuto.quoties.§. 2. & 42.distin.§.1.in princ.

d ¶ *Iure.*] ℣.de præben. c.de multa.

e ¶ *Alienam.*] Sic ff.de procu. l. Pomponius. & C.vnde vi.l.vlti.

¶ *Glossa sequens dicit quid sit furtum,opponit quòd hic non cadit furtum, & soluit.*

f ¶ *Furtum.*] Simile 7. q.1.non furem. Furtum committit qui rem alienam inuito domino cōtrectat. Insti. de oblig. quæ ex deli. nascuntur. §.furtum autem.Et dicitur furtum contrectatio rei alienæ fraudulosa: vt Insti.eod.tit.in princ. vt iste qui rem alienā scienter tenebat, & ideo non excusatur. Si enim quis rem contrectauerit alienam credens esse suam,non committit rapinam vel furtum.Insti.vi bono. rapto.§. quia tamen.Item nec excusat hoc etiam si credat dominum permissurum, cum exigatur expressa dispensatio Apostolicæ sedis:vt infrà sequitur. & infrà de præben.de multa.Sed in furto excusatur si credat dominum permissurum. Insti.de oblig.quæ ex quasi delic.nasc.§.placuit.Sed quod dicit,furtum vel rapinam , hoc non est verum, quia furtum nō committitur in re immobili.Instit.de vsucapio. §. qui autem. nec de re incorporali,qualis erat hic.ff.de acquir.rerum do.seruus. §. incorporales.Sed hic ista verba impropriè dicuntur , & iste potius dicitur inuasor.sic exponitur 7.quæst.1.non furem & latronem , id est , inuasorem.Et hoc etiam exponit cum dicit,quodammodo.

¶ *Glossa sequens causam reddit , quærit,arguit, & soluit.*

g ¶ *Deceptæ.*] Quia cum desierit esse prælatus ipsorum , nihil potestatis habebat in eis:vnde non poterat illas animas soluere vel ligare.℣.de pœnit.& remiss.omnis vtriusq;.& de pœ.dist.6. placuit. Sed nunquid valebit illis absolutio illius talis prælati,siue pœnitentia per illum impositaNon videtur: quia nullam potestatem habet ligandi vel soluendi,sicut non valet sententia à non suo iudice lata.℣.de iudi. atsi clericis.& si sic peribant.In isto casu non credo quòd perirent,nō quia ille hoc posset , sed propter fidem quam habebant de sacramēto , cum crederent illum adhuc esse suum prælatum , & ita in sola fide [a] saluantur. ℣. de bap. & eius effec. debitum. & ℣. de presbyt. non bāp. Apostolicam. & de consecra. distin. 4. baptismi vicem.

h ¶ *Per concessionem.*] Ante concilium generale.℣. de præb.de multa.poterant episcopi de talibus dispensare , per illud decretum. 70. dist.sanctorum.sed postea non , & ideo non profuit huic concessio facta post illud concilium.Ber.

¶ *Glo.seq.notat tempus electionis spectandum , & dat duo similia. demum quærit, arguit pro & contra,& soluit , & remittit.*

i ¶ *Electionis tempore.*] Not. tempus electionis spectandum.℣. eod. dudum.vbi de hoc.& ita si tunc non habuisset , non imputaretur ei, cum iam purgatus esset per restitutionem.Sic & qui in crimine detinetur,repellitur à testimonio,sed si iam emendatus est, admittitur.℣. de test.testimonium.cum distinctione illius capituli. & ita repellitur vt indignus ,quia non erat capax tunc.ff.de iure fisci. non intelligitur. §.si quis palam. Sic etiā consideratur tempus cōtractus , an ecclesia decepta fuerit vel læsa vltra dimidium iusti pretij. ℣. de empt. & vend. cum dilect.& ff.de emit. ex mille.§.1.C.de rescin. vend.si voluntate. Sed si medio tempore dimitteret illas parochiales ecclesias , nunquid prodesset ei vt sic reputaretur dignus ? Videtur q̄ sic : quia si tempore litis contestatæ non competit mihi ius contra te, quia tunc non possides, & tempore sententiæ tu possideas, sequitur condemnatio. ff. de rei vēd. si autem. §. 1. ff. de peti. hæredi. si quo tempore. & ff.de pecul.quæsitum. respon.1.& ff.depositi. l. 1.§.num solum. & merito cum res peruenit ad eum à quo potuit efficax habere principium. ℣. de conuer.coniug.placet.Sed contra , ipso fuit principio inhabilis erat, quia intus ortus occidit.a.q.1.quibusdā. & talis contractus non sumpsit initium ab origine æquitatis.16.q.3. si sacerdotes. Verum est quòd non prodesset dimittere huiusmodi beneficia , vt per hoc confirmaretur electio sup. De hac materia quando considerādum est principium vel finis. not. ℣. eod. c. dudum.

k ¶ *Per sedem Apostolicam super hoc dispensatum.*] ℣.de præben.de multa. Et sic euacuatur opinio Ioannis qui notauit ibi quòd episcopi adhuc possunt in talibus dispensare.

l ¶ *Eodem decano.*] Scilicet electo. qui decanus erat ciusdem ecclesiæ,post dimissum archidiaconatum Ambiañ.

¶ *Glo.seq. quærit an per confessionem fiat contestatio, arguit contra, & soluit pro.distinguendo tamen.*

m ¶ *Responsionem.*] Sed pone quòd reus confiteatur quòd petitur ab actore, nunquid per confessionem fit litis contestatio?Videtur q̄ non: quia dicit lex per narrationē propositā & ℣dictionē obiectam fit litis contestatio.C.de iudi.rē non nouā.§.patroni.& alibi dr:lis contestata vr cum iudex per narrationē causam audire cœperit.C. de lit. cōtest. l.vni.& ita quòd dixit simpliciter per narrationē,determinat per illā l.rem non nouā.quæ est posterior,& ita vr q̄ fiat contestatio litis tū per cōtradictionē,& nō per confessionē. Dicas q̄ si libellus datus est aduersario , & proposita narratione actoris aduersario , ipse cōfiteatur animo contestandi litem,tunc lis est contestata, & ex tali confessione dānatur.ff. de confess. Iulianus. & ita sententia diffinitiua fertur ℣ reū.Sed si nō sit datus libellus &reus cōfiteatur in iudicio, tunc nō dr fieri litis contestatio,nec fertur ſtia diffinitiua, sed iudex præcipit reo vt soluat ad certum tempus.ff.de iudic.si debitori. & tale præceptū non appellatur sententia,sed simpliciter dr præceptum, & ita seruatur. Est ergo verum q̄ oblato libello aduersario, & posita proposita petitione actoris in iudicio,siue reus neget siue confiteatur litē contestando,litis contestatio est facta. [b] Et hoc satis habetur per hoc quod dicit,q̄ per narrationē & rñsionem contestatio litis fiat , non distinguendo,confitendo,vel negando,& etiam ipsa significatio verbi hoc probat satis.Contestari,id est simul testari. & ita reus qui confitetur, cum actore simul testatur super re petita. Bernard.

n ¶ *Irritum duximus.*] Sic patet manifeste q̄ litis contestatio est de substantia ordinis iudiciarij,& nihil valet sententia vel testis receptio, illa omissa.℣.vt lit.non contest.c.accedēs. & c.ad hoc.& hic.& ita per positiones

positiones & responsiones ad eas,non fit litis contestatio.℣.de lit.cōtesta.c.vnico.& C.de iudi.rem non nouam.

a ¶ *Irritari.*] Hic agebatur contra electum, vt eius electio cassaretur ex causa prædicta.simile ℣.de iudi. exhibita. & eadē causa possent ipsi iidem excipere contra electum , si peteret electionem suam confirmari.℣.de excep.dilecti.

& sic ex eadem causa competit actio & exceptio, diuerso tamen iudicio:quod non contingit in aliis iudiciis, cum exceptio sit actionis exclusio. ff. de excep.l.2. & idem est effectus quocū que modo procedatur. Ber.

b ¶ *Electo respondēte.*] Hic ergo patet qualiter litis cōtestatio fiat, quia per petitionem in libello petitam,& responsionem directe factam ad ipsum, vt hic patet:sicut etiam traditur C. de lit. contest. l. vnica. & ℣. de lit.contest. c. vni. C. de iudi rem non nouam.§. patroni.

¶ *Gl.seq.not.quærit, arg.contra. Iterum quærit, & soluit. allegat in fine ius nouum.*

c ¶ *De veritate dicenda.*] Notat ergo ius nouum,licet ratio esset antiqua,& sic etiā obseruatur,quòd in causis ſpiritualibus iuramentum de veritate dicenda trā præstat,& non de calumnia.℣.de iur.calum.litteras. Sed nunquid huiusmodi iuramentum debet exigi à prælato qñ litigatur per ſyndicū nomine collegij in causis ſpiritualibus?Non vr:quia illud iuramentū debet præstare ſyndicus,qui vr dñs litis factus per contestationem, sicut præstat iuramentum de calumnia.℣. de iura.calum.in pertractādis.& c.seq.& c.cum in causa.& idē dico in hoc iuramēto qđ in iura mento de calūnia,vt qui illud ꝓstare nō vult , actor cadat ab actione instituta,& reus ꝓ cōfesso habeat.℣.de iur.calum.cū in causa.& C.eo. tit.l.vlti.§.q̄ si actor.Iuramentū illud de veritate dicēda quidā exigūt à plato,licet præstitū sit à ſyndico,& in ſpūalibus & in ciuilibus causis,vt platus dicat inde veritatē de causa illa.sed quo iure hoc faciāt, nō vidi ius ſuper hoc,sed ex quadā æquitate hoc dicūt,q̄ posset ꝓtinere qñq; iniquitatē,q̄a posset corrūpi platus.Sed nūquid credereť confessioni plati, vt per talē cōfessionē cōdēnaretur ecclesia:& fi iā fundasset ecclesia intētionē suā,nūquid ꝓualeret cōfessio plati ℣ ecclesiā facta?Certe nō.arg.opti.25.q.2.postea quā.quia factū plati nō debet ecclesiæ sic imputari.16.q.5.si epm.& ℣.de excep.cū venerabilis.Qui talē ſrm exigunt.dicūt q̄ cōfessio plati sola non præiudicaret ecclesiæ,sed cū aliis adminiculis ſtipicaret,vt ſi altera pars ſemplene ꝓasset,ita qnō ſufficeret ad cōdēnādū,tūc cōfessio plati cōplet,ꝓbationē.Sed nō credo q̄ deberet talis exigi cōfessio:niſi forsā cū platus deberet rñdere de eo qđ ipse fecit,sicut ſeruus qñq; interrogat de facto suo.4.q. 3. c.ſi testes,§.item ſerui neq;.& C.de quæstio.interrogari.nec tūc dicerē quòd cōfessio illa ꝓiudicet ecclesię:q̄a delictū ꝓseqū,&c.niſi id feciſſet de mādato capituli.vel ratū postmodū habuiſſet.&hoc ꝓbat de cre.illa,ſsentiū.quæ hic inferius allegat,licet cōſuetudo ſe habeat in ℣rium.Hodie vero habemus quandā decretalē ſup hoc , quæ dicit q̄ prælatus noſe ſuo,& in aſam capituli vel maioris partis ꝓlat hoc iuramentū de veritate dicēda,& ſic debet rñdere veritatē quā ipſe ſcit, & intelligit ꝓ eos in quorū aſas iuranit,& incipit; præſentiū tibi auctoritate & mittitur cuiā archieſo. [a] Et ita confessio ſolius prælati non præiudicat ecclesiæ,& ita non debet exigi.Ber.

d ¶ *Confiteretur.*] & ideo ꝓ cōuicto debet haberi , cū ſua excuſatio non valeret:quia cōfessus in iure ꝓ iudicatis haberi placet.C.de confeſ.l.vnica.& ℣.de cōfeſ.cū ſup.& c.ex parte.tū ſi quis probat ſe erraſſe,nō nocet cōfessio.c.vlti.& C.de iur. & fac.igno.errōr facti. De hac materia tractat plene ℣.de cōfeſ.c. vlt.& ℣.de iudi.c. at ſi clerici.

¶ *Glossa sequens arguit à contrario , allegat tria iura. & argu. fortificat per vnam decre. secundo contra allegat quatuor iura. tertio soluit.*

e ¶ *Suspēdit.*] Innuit quòd ſecus ſit de iure cōi.q.d.Archidiaconus ea quæ ſequuntur facere nō debuerat de iure cōi,ſed de cōſuetudine.℣. de offi.archid.ad hoc.℣.de excef. plat. ad hæc. Item quòd non de iure communi hoc faciant,est arg.16.q.7.nullus omnino.immo vr de iure cōi q̄ cōſuetudo nō prosit,℣.de offi.Arch.cū ſatis.immo ℣rū vr quòd de iure cōi hæc ſpectent ad archidiaconum.25.dist.perlectis.63.dist. ſi in plebibus.℣.de offic.archidia.c.ad hæc.& c.vt nostrū. Quid est ergo tenendum de iure cōi? Vr quòd hæc pertineant ad archidiaconū per iura proxima.Sed consuetudo ſeruatur in talibus. [b] De hac materia dicetur ℣.de offic.archidia.ad hæc.& eo ipso quòd archidiaconus vel alius prælatus hoc exerceat,intelligere potest quod curam habet animarum annexam.

f ¶ *Idem de personatibus.*] ℣.de præben.de multa.6.vlti. & est argu. quòd de ſimilibus idē debet esse iudiciū.℣.de transla.c.inter corporalia.& ℣.de rescrip.inter cætera. in ſi. Similis enim æquitatis rō ſimilia iura ſuadere vr.C. ad le. Fal.l.vlti.ff.ad leg.Aquil. illud.& C.de consti. pecu.l. vlti. & ℣. de confir. vti.vel inuti.cum dilect. & ℣.de consti.nam concupiſcentiam.& quoties ex vna radice vitiū naſcitur, consequens est vt eadem lege tollatur. C. de nup. ſi libertam.

g ¶ *Habendum.*] Potest hic dici prout dicit 17. q.4. vxor felicis. verſic. ſic est ad ſingula, &c.

h ¶ *Expressa.*] ℣. de rescrip.ſuper litteris. multa exēpla potes habere ℣.de reſcri.cum adeo. & c.constitutus. ℣. de offic. deleg.coram.℣.de re iudi.inter monaſterium.& ſic idē iuris est in indulgentiis ſiue confirmatio nibus ſicut in reſcriptis, vt hic patet. & in priuilegiis.℣.de deci.ex multiplici.vt non valeant vetustate tacita impetrata. Ad hoc vt confirmatio valeat, neceſſe est quòd Papa ex certa ſcientia confirmet omnia beneficia.alias non valet , vt hic patet. & ℣.de consan.& affi.c.quia circa.℣.de concel.præben. quia diuerſitatem.

i ¶ *Habuisset.*] Vt ipse dicebat.

k ¶ *Penderet.*] De hoc not.℣.de æta.& quali.eam te.

¶ *Glo.ſequens ponit quinque modos, quibus dicitur titulus,secundo ponit regulam,& quinque casus exceptos,tertio quærit , & ſoluit.*

l ¶ *Intitulatam.*] Not.ergo q̄ nullus pōt habere duas ecclesias intitulatas.Vt hoc melius intelligas,videas primo quid ſit titulus.Titulus qñq; dr ſignū,vt 16.q.6.consuetudo.Et dr titulus oīs causa acquirendi dñij,vt titulus pro emptore,pro donato,pro hæredе,pro ſuo, pro dote,ꝓ legato , ꝓ derelicto [c].vnde dr q̄ in ſcriptionibus eccleſiaſticis bona fides & iuſtus titulus exiguntur.℣.de ſcrip.ſi diligēti.& qui alicui talē habet titulū, habet causam præſcribendi.Ité dr titulus ipſa ecclesia,vt titulus S.Petri:vnde ſinguli tū clerici per ſingulos tū titulos ſunt ponēdi,id est,ecclesias.80.dist.epi.vnde in ordinationibus qñ vocātur clerici, dr,talis ad titulū [d] talis plebis.Item titulus dr clericatus vel canonicatus in aliqua ecclesia: vnde dr intitulari.i. incleriari vel canonicari.Et dicitur titulus quilibet ordo eccleſiaſticus , & quælibet dignitas vel prælatio.vnde dr quis intitulari in aliqua eccle ſia.i.ordinari vel præfici.70.dist.ſanctorū. Est ergo regulariter verū,ꝙ nulli clerico de iure cōi licet habere duas ecclesias,vel quo ad titulū clericatus,vel quo ad titulū canonicatus,vel ordinationis, vel prælationis, vel dignitatis,vt 70.distin.ſanctorum. & hic,vbi dicit q̄ nullus pōt habere plures parochiales ecclesias vel dignitates, cū idē indiciū de hmōi ſit habēdū,vt hic dicit,& ℣.de pœ.de multa.& 13.q.1.c. 1.& 80. dist.epi.& 7.q.1.in apibus.& 21.q.1.clericus ab inſtanti.nā habere plures ecclesias,est genus negotiationis:vt in ſdicto c. clericus ab inſtanti.q̄ eis ſeruire non pōt.℣.de præben.quia intantū.& ℣.de cle.nō reſi. quia nonnulli.& qui ad vtrunq; feſtinat,neutrum bene peragit.16.q.1. præsbyteros.Ité ſicut vxore viuēte,nullus aliā potest habere, [e] ſic nec clericus ſecundā eccleſiā pōt habere.7.q.1.ſicut alterius. & ſic accipit titulus in decr.prædicta:& in decretis prædictis.Ista quidē ſunt regulariter vera. Tamen in casibus [f] potest quis habere plures ecclesias. Primō vbi vna pendet ab altera:vt hic & ℣.de æta.& qua.i. eam te. & ℣.de præb.extirpandæ.§. 1.Ité ſi habet vnam intitulatam, & aliā commendatam:vt hic.& 21.q.1.qui plures.Ité ꝓpter paupertatē ecclesiarum.10.q.3.vnio.& ℣ de æta.& qua.eam te.Item olim propter penuriā clericorum.21.q.1.c.1.in fi.Item per dispensationē dñi Papæ. ℣. de præben.de multa.& hodie in talibus epi dispensare non possunt, vt etiam dicit illa decre.de multa.ſed in illa quam quis habet commendatam, non dicitur prælatus esse.Vnde versus:

Pauertas,pendens,defectus,gratia,ſeruans:
Ecclesias retinere duas dat quodlibet horum.

Hæc vera ſunt in prælaturis & dignitatibus. Quid dicemus de aliis clericis,nūquid possunt esse clerici in pluribus ecclesiis, & ibi habere prębendas?de iure cōi potest dici quod in pluribus ecclesiis, intitulari non possunt:niſi essent tenues in ſubſtantia,vt dictū est de prælaturis:ſed per dispensationē eporū bene possunt: quia epi dispensatio cū talibus clericis non est prohibita, immo tacite vr concessa per ℣rią cōſuetudinē,q̄ scit Papa & tolerat: ſic & ipso facto derogatū est

a Hāc decretalem habes modo ſub titulo de testib.lib.6.

Cōfessio nō nocet errāti.

Archidiaconus an habeat curam animarum.

b Concord. tex.in l.ob-ſeruare §.an tequā. ff. de offic procōſ. & l.ité eorū. §. 1. ff. quod cuiuſ. vniuer.

b Concord. tex. in l. 1. §. præterea. ff. de iti. actu. priua. & in l. 1. & ibi Petr. de Bellapert. & Cyn.C.de alie. iur. mu. ca. fac.

†Aliàs, vi-ſus.

† Vide l. ſi-bertus §. ſiua. ff. de neg. gest.

†Aliàs,præ-ſtitoque.

†Aliàs , & præſtito.

† Vide concilij Trident. ſessio. 24. de reformatione,cap.3.

† aliam.

c Prosoluto, & pro trāſla to & de his omnibus po uit Host. ipe ciales rubricas ſuſſuma ſua de præſer. ſuper prima parte rubricę, quę tractat de v-ſucap. Ioan. And.

d Vnde dicebat Abb. ꝙ ſicut titulus deſignat no mē libri, ſic beneficium intitulatum nomē vel cognomen, vel denominationē clericis. Io. An.

e Tex. est in l.Arethuſ. & ſeq. cū vulg. ff.de ſta. homin.

f Hic casus not. 21. q. 1. in ſumma. & Host. ponit hoc verſus: dependens, tenuis, rarꝰ, vel gratia l a pæ. Vultres vrgēs, vel cō medatio iuſta : Diuerſos titulos permittunt iure teneri. Ioan. And.

Universidad de Deusto
Biblioteca

illi decret.70.dist. sanctorum. Sed in diuersis episcopatibus necessaria est vtriusque epi dispensatio. Sed hic videtur permitti q̄ clerici possint habere titulum in pluribus ecclesiis:quia non prohibet hic nisi de parochialibus,& sic per contrarium sensum permittit clericis habere plures canonias. Sed credo quòd si primum beneficium sit sufficiens, quòd secundū nō possit habere nisi dispensatiue.

a ¶ *Personatus.*] id est, decanatus super quo impetrauit indulgentiam, vt ipsum cum prædictis parochialibus ecclesiis retineret. Vel forte loquitur de archidiacona aut vt illas retineret cum archidiaconatu. ȝ. de cōsan.& affi. quia circa.

¶ *Glo.seq.notat,& dat simile.*

b ¶ *Retinere.*] Not. q̄ qui habet plura beneficia, quorum alterū per se sufficeret, non potest sine mortali peccato retinere aliud:sed dispensatio reddit licitum q̄ erat a illicitum,sicut vides simile, consuetudo facit q̄ in absentia licite possit beneficiū recipi. ȝ.de consti.cum omnes.

c ¶ *Siquod.*] id est,quia non videbatur competere, ideo cessit spontanea voluntate. sic ȝ. de simo.per tuas. quasi male conscius sibi cessit.

IN *Genesi.*] Sunt duæ partes. Prima ponit tres cassationis causas. Secunda cassat:ibi, *Nos his.* prima causa vsque ibi,*Nec plene.* Secunda vsque ibi,*Nec etiam*,& ab inde tertia.Abb.Et ad uerte quia totum legitur suspensiue vsque ad finem.

a Intellige regulariter, & in his quę sunt iuris positiui.

† Collige ex hoc optimā practicā cedēdi iuri, &c. simile est in l. postquā liti.C.de pact. Bart.in l.qui Romæ. §. duo fratres, ff.de verbor. oblig.

† In concil. Lateranſ. ſub Inn.iij.c.24.

CASVS. Vacāte quādam ecclesiam cathedrali,cum canonici statuta die ad celebrandam electionem conuenissent, quidam canonicus G. nomine fuit admissus cum protestatione.quidam canonicus H.nomine cum esset in regno Franciæ,non fuit ad electionem vocatus,cum de consuetudine vocari debuit.Præmisso scrutinio secundū formā concilij generalis, quidam cōsenserunt in G. Quidam vero in alias personas singulares, ita quòd in ipso scrutinio plures nunciati & electi fuerunt.publicato scrutinio illi qui in eundem G.in scrutinio singulariter consenserunt, eundem G.singulatiter elegerunt.demum causa super istis electionibus ad sedē Apost.est delata.examinatis istis electionibus Papa super his ita pcessit.dicit Papa,in concilio generali cauetur vt is collatione habita eligatur,in quem omnes vel maior & sanior pars consenserit.sed in G.maior pars totius capituli non cōsensit,q̄uis habuit maiorem partem cōparatione minorū,nec fuit plene collatio facta numeri ad numerum,quia in collatione tractatum non extitit nec discussum,vtrum prædicti duo G.& H. vocem in electione habuerant, nec fuit collatio zeli ad zelum,nec meriti ad meritum:præterea electio non fuit communiter celebrata:quia licèt in dictum Guli.singuli singulariter consensissent,non tamen publicato scrutinio debuit subsequi singularis electio,sed cōis : ne idem repeti videretur , vt tot essent electiones quot essent numero electores,quod est absurdum, q̄a ex singularibus consensibus electio non apparet vniuersalis,nec cōis, quamuis quilibet singularis veritatem exprimat suæ partis.& hoc probatur per quoddam simile:ex singularibus propositionibus, licèt sint veræ,non apparet vniuersalis propositio , nisi per signum vniuersale exprimatur. Præterea prædicti duo non debebant sic excludi,quia G. erat in possessione canonicatus vel quasi , habendo stallum in choro & locum in capitulo legendo & cantando , & in tractatu electionū tanquam canonicus fit vocatus, quamuis fuerit cū protestatione admissus. Ali? verò erat in tali loco de quo debuit vocari,cū de toto regno Franciæ vocētur absentes de ꝓsuetudine ecclesiæ Gallicanæ. His igitur plenius examinatis Papa electionē præmissam ȝ formā cōcilij generalis in pluribus attentatam decreuit irritam & inanem. Nota. quædam sunt de forma electionis , quæ si omittantur vel aliquid ex istis , non valet electio. Primum est quòd maior & sanior pars totius capituli debet esse in electione , aliter non valet electio. Item eo latio necessaria est numeri ad numerum , zeli ad zelum , meriti ad meritum. Item communis debet esse electio siue vniuersalis , id est , omnes qui in scrutinio consenserunt , publicato eodem , omnes vna voce debent ipsum eligere , vel vnus de mandato aliorum. Item omnes qui requisiti fuerunt in scrutinio,debent esse in collatione.Ité absentes vocandi sunt in loco vnde consueuerunt vocari. sed istud vltimum non est de forma:quia si absens postea vellet consentire , nō cassatur electio propter ea,sed potius confirmatur.

d ¶ *Concilio.*] ȝ. eod. tit.c.quia propter.

e ¶ *Collatione.*] Quæ si non fiat , non tenet electio.ȝ.eo.Cumana. in fi.

f ¶ *Partium comparatione.*] Sic ȝ. eo. ecclesia vestra. & c. Cumana.

g ¶ *Ad zelum.*] Sic patet quòd in electionibus hodie considerantur zelus , & merita electorū considerantur,& dignitas eligentium,vt ex omnibus istis maior & sanior pars cēseatur.ȝ. eo. ecclesia vestra. & ita nō semper standum est numero:vt ȝ.eod. ecclesia. in fi.& ȝ. de testi. in nostra. Illa enim maior pars & sanior censetur quæ est iustior,& maiori ratione nititur & æquitate. 4o. dist.multi.in fi. & ff. de pact.maiorem.

h ¶ *Communiter.*] In communi enim & publice debet electio celebrari,& nō singulariter vel clandestine. ȝ. eod. quia propter.in fin. & hic est expressum qualiter fieri debeat.

i ¶ *Repeti.*] Sic videtur idem repeti,quia in scrutinio publicato quilibet per se consentit singulariter , & solus. si postea publicato scrutinio quilibet per se eligeret, vel si quilibet per se separatim eligeret,idem repeti videretur. q̄d esse nō debet,vt sequitur,vel tot essent electiones,&c.

¶ *Gl.seq.inducit duo similia de testibus singularibus, & de actione communi pluribus.Signat contrarium de l.per fundum. cum similibus.& de decre.bonæ.*

k ¶ *Nec ex singaribus.*] Consensus eligentium omnes simul ad inuicem conuenire debent,& simul exprimi per vnum vel plures vel simul omnes.ȝ.eo.quia propter & ȝ.eo. bonæ memoriæ. vbi non creditur testibus qui sunt in suis testimoniis singulares. & c. cū dilectus. & ȝ.de accu.cum dilecti. Nec voces eorum tanquam plurium admittuntur,quos diuersitas temporum simul interfuisse prohibuit.3.q.9.nihilominus.simul enim testes in vnum concordare debent sicut etiam electores in vnum.cum ius eligendi commune sit omnibus,per singulos diuidi non debet:sicut cum vna actio communis est omnibus & pluribus,non debet diuidi per singulos,sed tota simul in iudicium venit,vel venire debet.ff.de iur.om.iud.si idem.§.fi vna actio.& argu. ad hoc.ff.de ser.rusti.prædio.si vnus ex sociis.arg.cōtra.ff.de ser.rusti.prę. per fundum.vbi ius commune eundi per fundum communem pluribus,potest mihi separatim concedi.& cum omnes cesserint, ius habeo eundi:vt ff.com.prædi.receptum.& l.si quis duas.§.item si duo. & ff.de aqua plu.arcen.si aūt. c & diuersis tēporibus possunt aliqui cōsentire electioni.ȝ.de postu.bonæ.in fi.& 5.eo.c. quod sicut.

¶ *Glo.sequens veci.per ob.& solutionem & remissionem.*

l ¶ *Nec præmissi duo.*] de quibus nihil discussum fuit.Et ita nec Papa debuit aliquid dicere eis , cum de qua re cognouit iudex , de ea tantum debeat iudicare. ȝ.de causa pos.cum super.& ff. de iud.de qua re.Sed ipse hoc supplet ex officio suo.Quando iudex supplere debeat, dictum est ȝ.de postu. bonæ. & hoc præcipue debet inquirere an forma sit seruata,& an persona sit digna,etiam si nihil dicatur. De hoc dixi ȝ.eo.cum nobis.& c.venerabilem.

m ¶ *Primus.*] scilicet Guil.

¶ *Glossa seq. signat contrarium, & soluit.*

n ¶ *Possessione vel quasi.*] vnde ab electione excludi non debuit,sed vocari.ȝ.de causa possessi.cum ecclesia.& potest eligere , & valet talis electio etiam si ius in veritate non haberet:dummodo possideat quiete,quia credat habere ius,vt ȝ.eo.querelam.& ȝ.de cau.pos.cum olim & ȝ.de iure par.consultationibus. Si tamen ab initio antequā fiat electio,negatum fuerit illos habere ius in electione , & admittantur sub protestatione vt vox eorum valeat,si de iure debeat valere,nec valebit vox eorū nisi cōstiterit eos ius habere.vnde talis possessio nō prodest.ȝ.c.Cumana.vnde ꝺdicit ei quod hic dicit.Non est ȝ, quia non fuit hic discussum an debeat interesse vel non.& ita remansit adhuc in sua quasi possessione,& ita protestatio hic non fuit necessaria rōne ꝓmissa. Præterea aliud est hic qa i? commune pro se habebat:quia canonicę erat: ille vero non.Bernar.

¶ *Glo.seq.arg. & opi. ponit,quam reprobat.*

a ¶ *De consuetudine.*] Sic videtur q̄ in talibus potius standum sit consuetudini q̄ alicui iuri. Qui dā dicunt q̄ omnes de prouincia vocandi sunt & soli ad electionē.ar.illius decr.ȝ.eo. corā. qa cōmunis debet esse electio,vt ibi no.de hoc verius credo vt consuetudini stetur, vt ibi dixi.

b ¶ *Formam.*] Arg. q̄ forma mandati exacta diligentia est obseruanda. ȝ.de resc.cum dilecta.ȝ. de of.dele. venerabilis. & qui contra facit,nihil fecisse putatur,vt ibi.& ȝ.eo.quia propter .& c. Cumana.Per hoc & per illud q̄ dicitur in c.illo, Cumana.& c.cum in veteri. & ȝ.de offi.deleg.c. venerabilis. patet qualiter illa constitutio,quia propter. fit intelligēda. & per hoc quod habebis ȝ.eo.ecclesia.

c ¶ *Irrita.*]sic intellige ȝ.e. ecclesia vestra. Ber.

Massana ecclesia.] Hæc decr. tria facit.Primo prohibet.Secundo decretum ponit. Tertio damnat contrariam cōsuetudinem.

CASVS. In ecclesia Massana consuetudo inolcuit,q̄ eadem ecclesia vacante,quidam laici cum canonicis eiusdem ecclesiæ admittebantur ad electionem pastoris: significatum fuit hoc dño Papæ , ipse attendens talem cōsuetudinem esse contra canonicas sanctiones,edicto perpetuo prohibet,ne per laicos cum canonicis fiat electio pōtificalis:& si forte facta fuerit,nullam obtineat firmitatē, non obstante contraria consuetudine,quę dici debet potius corruptela quàm consuetudo.No.q̄ laici ad electionem non debent aliquo modo admitti.

¶ *Glo.seq. fortificat tex.secundo arg.ad pro vtile vitiari per inutile. alleg. 5.iura ad hanc partem & 5.ad contrariam.*

d ¶ *Per laicos.*]quia ius eligendi in collegiata ecclesia non cadit in laicum.ȝ. eo. sacrosancta. huiusmodi enim mere spiritualia à laicis possideri non possunt.16.q.7.c.1. & ȝ.de præscri. causam quæ. cum de ecclesiasticis dignitatibus nulla sit eis attributa disponendi facultas.16.q.7.laicis.quos obsequendi manet necessitas,non auctoritas imperandi,vt ea.causa & quæstio.c.non placuit,& 96.di. bene quidē.q̄ si attentare voluerit,tanquam sacrilegus iudicetur, vt ea.causa.& ea.q. si quis principum. & per laicos nullus ecclesiam teneat.vt ea.q.per laicos.& talis electio nulla est.ȝ.eod. quisquis. immo sunt excommunicandi,vt ea.q.si quis deinceps.& duob.ca. seq.Item hic habes quod vtile vitiatur per inutile.sic ȝ.de of. dele. cum super abbatia.ff.de arbi.Pædius. & 9.dist.si ad scripturas. & 3. q.9.pura & simplex.8.q.1.sciendum.arg.contra.ȝ.eo.illa.& ȝ.de cleri.excō.mi.si celebrat.& ȝ.de præb.dilectus.& 12.q.2.si quos. & 22. q.4.inter cætera.

¶ *Glo seq.exprimit quare non valeat consuetudo.*

e ¶ *Consuetudine.*]cum talis consuetudo sit contra ecclesiasticam libertatem.ȝ.e.sacrosancta.& c.cum terra.& ȝ.eo.quisquis. & ȝ. de re iud.cum causa.& nulla temporis longinquitate defenditur.ȝ.de consue.cum inter.& c.cum venerabilis.& c.ad audientiam. & ȝ.e. causam quæ.& 1.q.3.si quis præbendas. & quia non est rationabilis,non potest præscribi.ȝ.de consue.c.vlti.

Celesia vestra.] Non sufficit ad validitatem electionis quòd fit facta a maiori parte capituli,sed requiritur quòd illa pars sit sanior.h.d.Et est casus notabil.& semper menti tenendus. Diuidi-

tulo,legendo & cantando vt canonicus,& ad tractatus ac electiones dignitatum & personatuum, quæ occurrerunt pro tempore faciendæ,tanquam canonicus sit vocatus:quāquam hac vice fuerit cum protestatione admissus: secundus verò esset in tali loco, de quo fuerat ad electionem vocandus: cum de toto regno Franciæ vocentur absentes de cōsuetudine a ecclesiæ Gallicanæ.¶ Nos his plenius inspectis, de consilio fratrum nostrorum præmissam electionem , vtpote contra formā b concilij attentatam , decernimus irritam c & inanem.

¶ Idem capitulo Massano.

¶ *Non valet electio Pontificis q̄ laicos & canonicos facta, etiam si hoc habeat consuetudo.h.d.& quotidie solet allegari.*

CAP. LVI.

MAssana† ecclesia† pastore vacante: & infrà. ¶ Edicto perpetuo prohibemus , ne per laicos d cum canonicis,pontificis electio præsumatur. Quæ† si forte præsumpta fuerit,nullam obtineat firmitatem:Non obstante cōtraria consuetudine e , quæ dici debet potius corruptela† .

† Aliàs Messana.

† Vide concil.Bracarē se.capi. 1.& Burchardū lib.1. decre. c.19.

† Quod si

† Vide l.oēs iudices . cū not. C. de decur.li. 10. in gl.1.& in auth,vt nulli iud.§.1.in glo.magna. colla.9.

Laicis non datur eligē di potestas.

tur. Nam primo ponitur duplex electio.Secūdo allegatio pro vno electorum:ibi,*Tandem.* Tertio pro alio:ibi,*Pars vero.* Quarto diffinitio:ibi,*Nos ergo.* Abb.

CASVS. Vacante ecclesia Cathalañ. canonici pueniētes in vnū, terminum statuerunt ad electionem celebrandam absente G. pcanonico suo , qui noluit interesse cum eis.aduenientе termino G. prædicto absente, & eo nō vocato , præmisso scrutinio sm formā cōcilij. 14. ex canonicis elegerunt B. magistrum cardinalem canonicum suū. 17. elegerunt R.canonicum Remeñ. post modū verò superuenit dictus G. & electioni dicti R. cōsensit. pro istis duab. electionib. procuratores vtriusq; partis ad sedem apost. accesserunt. ex parte dicti R. ꝓ electione ipsius allegabat q̄ cum in quatuor excederent aliam G.prefato computato,maior& sanior pars reputari dēt. & vbi est maior numer?, ibi maior zelus reputat. allegabatur etiam q̄ dictus G.fuerat ab eis cōtemptus,& q̄ postea ꝓsenserat prædictus G.in prædictum R.Ex aduerso respondebatur q̄ dictus R.in ętate patiebat defectum,nec erat sufficientis scientiæ ad ecclesiam supradictam:sua autem electus erat eminentis scientiæ , ætatis maturæ,& electores ipsius præcellebant aliosmeritis & auctoritate: & ideo meliorem zelum eos constabat habere. Præterea ex parte G. dicebatur q̄ consensus prædicti G.(quem pars R.dicebat esse contemptum asserēte parte G.potius ab eo capitulum cōtemptum fuisse)cum non fuerit præstitus in scrutinio,& licet post electionem accesserit, nihil adijcere poterat.allegabatur etiam ex parte R. q̄ pars G. peccauerat cōtra formam concilij generalis , quo cauetur q̄ omnibus præsentibus, &c.Sed G. non fuit præsens,ergo, &c.Sed contra hoc dicebat pars G.q̄ concilium quod dicit electionem non valere quando contra formam peccatur, non debet referri ad contemptum , nec ad alia quæ non sunt de forma : vnde quod dī in concilio, q̄ electio aliter facta non valeat , ea tantum respicit quæ contra formam concilij attentantur,& non alia quæ ibi continentur:quale est illud q̄ præsentibus omnibus qui volunt,debēt, & possunt commode interesse,electio sit faciēdāme alia iura quæ super hoc statuta sunt, vnico verbo collantur.nec enim est credendum, quòd dominus Papa qui iura tuetur,illud quod est aliàs excogitatū multis vigilijs & inuētum,vnico verbo subuertere voluisset.Papa auditis hinc & inde,ppositis,cum ex concil.Laterañ. (ȝ.de his quæ fiunt à maiori par.c.) c.1. in ordinationib? ecclesiarum maior & sanior pars capituli exigatur,& in generali concilio caueatur, vt is in quē maior & sanior pars capituli consenserit, eligatur: electionē dicti G.q̄ maior pars capituli non consenserit in eundem, cassauit, & electionē G. Cardinalis confirmauit. Nota quòd non semper statur maiori numero : nisi numerus maior sit sanior. Item auctoritas præfertur numero.

† Concil. Lateraneñ. sub Inno. 3. c.24.

† In Antiquis: canonicum , inuenio.

† Vide text. i l.ita stipulatus.§.credēdum est. ff. de verbo. obliga.

Qui noluit itereſſe electioni,an iuri ſuo renūciaſſe creditur.

a Ad hoc ſi frà de do.& contu. eum qui.lib. 6.& vide qd ibi dicamſuper gl. videbatur. & infrà de proc. auditis.in glo. maxima.Io And.

b Immo per vnū tantū & per verba ſingularis numeri. infrà eod. cum abuno. de re iudic.cap. penult.lib.6.Ioan. And.

c Si plures ſunt domini illius loci , q̄ aqua ducitur:voluntas omnium requiritur: vltimā tamē prætor tuetur.Io.And.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ter.& scienti prætor non subuenit, sed ignoranti.ff. ꝙ cum fal.l.2. in fi. ipse enim decepit.sciēti enim & volenti nō fit iniuria siue dolus.C.de transal. cum donationis. Vel dic ꝙ debebat vocari vt ad terminum statutum veniret ad electionem celebrandam: & qa nō fuit vocatus,cōtemptus videtur: vnde cassari debebāt electiones, nisi postea consensisset,
si prosecutus fuisset cōtemptum.ʒ.eo. ꝙ sicut, quia licet tunc noluerit interesse:non tamē renuntiauit propter hoc quominus vellet interesse, vt dicitur in fine primæ notulæ.

a ¶ *In ætate.*]Si hoc esset verum, electio nulla fuisset.ʒ.e.c. cū i cūctis.

b ¶ *Sufficientis.*] & ex hoc electio reddit nulla vnde electio alterius partis,etiam longe minoris,valet:vt ʒ.e.cōgregato.& c.cū in cunctis, aliàs si esset sufficientis scientiæ,licēt nō eminētis,tolleraretur.ʒ.e.c.cū nobis. de hoc dicitur ʒ. e.congregato.

c ¶ *Dicebatur.*] à parte electorum Cardinalis.

¶ *Gl.seq.quærit,arg.negatiue,& affirmatiue.& solvit negatiue. iterum quærit.& soluit.*

d ¶ *Adjecere.*] iste dixit se nolle interesse, vt dictum est in prin. nunqd consensus istius post electionem præstitus cōputādus est, dato quod pars sua esset æqualis alteri dignitate,& electus sit idoneus?Vī ꝙ nō: qa semel renunciauit iuri suo,ergo vlterius ad id redire nō pōt.Esau enim primatus suos postmodum recipere nō potuit, qa semel cessit:vt 7.q.1.quam periculosum.& remittentib. actiones suas nō est amplius dandus regressus ad eas.ff.de ædil.edic.l.quæritur.§.si vēditor.&23.q.4. si illic.& dicit lex,qui semel noluit petere bonorum possessionē,perdit ius eius.vbi eū noluit,cœpit ius eius pertinere ad alios.ff.de suc.edi.l.1.§. tutor.& quando semel potuit, noluit:& quando voluit adimplere nō potuit.ʒ.de offi.deleg.c.cum super.& præcipue cum res iam non esset integra.ʒ.e.in causis. & sic ad ius suū amplius redire non potest:ex quo remisit ius suū alijs,non potest vlterius se intromittere:sicut iudex qui refert cām ad superiores.ʒ.de offi.deleg.c.licet.& si tantū dicat se velle referre,non pōt se vlterius intromittere.ʒ.de appe.c.intimasti.Sed contra vī ꝙ adhuc valeat eius consensus:quia licitum est ei pœnitere,arg. 2.q. 6. c.ei qui.§.si quis libellos,ne iustæ pœnitudinis humanitas auferatur.& iudex potest mutare suam interlocutoriā non obstante appellatione. ʒ.de app.cum cessante.& ff.de re iud.l.qđ iustit.& magnæ sapientiæ est hominē reuocare quod male locutus est.22. q.4. magnæ.Non credo ꝙ vox sua fit cōputanda,cū non fuerit in scrutinio,ex quo dixit se nolle itereſſe,& se absentauit quouſq; electio fuit celebrata,licet vocari debuerit,vt dī in fi. secundæ notulæ, & quia consensit electioni R.non potest ꝓsequi contēptum. Si vero ante electionem factam & scrutiniū reuersus fuisset,bene admitteretur,quia res integra est.simile ff.de min.l. Scævola.Si verò facto scrutinio,& ante electionem reuertatur, iterum debet fieri scrutiniū si vellet contradicere, & prosequi contēptū, si erat in loco vñ vocari debebat:aliàs non.Itē quid si aliquis erat absens in loco de quo non debebat vocari,& tandē post factam electionē siue scrutinium,quasi casu supuenit:nunqd si consentiat alteri electioni,valebit consensus talis,vt per talem consensum ꝓualeat electio?Non credo ꝙ talis consensus debeat computari,quia nec electionē posset impugnare,eo ꝙ non fuit vocatus tpe electionis faciendę,publicato scrutinio,dico spectādum quis habuerit maiorem partem sicut consideratur.an fuerit tunc electus idoneus.ʒ.eod.c.dudum. aliàs posset contingere; vt qui tpe electionis haberet ius , postea perderet illud per alios superuenientes qui vocandi non erant, & hoc per constitutionem,quia propter.

e ¶ *Valebat.*]Et si ēt vere contemptus fuisset,electionem impugnare non posset tanquàm contemptus,ex quo consentit electioni: & numerum eligentium non auget.

f ¶ *Denique.*]Allegatio pro magistro,

¶ *Glo.seq. recitetur per q. an vocatio.absentium sit de substantia.*

g ¶ *Sicut est istud.*]Nō credo ꝙ istud sit de forma electionis,vt si aliqui non vocentur qui vocādi sunt , nec pp hoc cassabitur electio, dummō ipsi postea consentiant.ʒ.e.c.qđ sicut. & ʒ. de postu.ca.bonæ.in fi. Quæ sunt illa quæ sunt de substantia,dr ʒ.e.c.quia pp.quæ non sunt, de substantia, collige ʒ.eo.c.Cumana. in fi,& c.in Genesi.

h ¶ *Vigilijs.*] Quia nōctes ducit ii.somnes, vt subiecti quiete viuāt, in Auth.vt iudic. fine quo. suffra.ī prin.col.2.& dicit Impator, volūtarios labores appetimus, vt quietem alijs præparemus.in Auth. vt diuinæ iussio,subscr.ha.gl.quæstio.in prin.colla.8.& ʒ. de rest.spol.c.frequens. [lib.6.]

i ¶ *Verbo.*] C.de inoffic. testam.l.si quando. arg. ʒ.de rescrip. ca.causam, quæ inter P.

k *Ex Lateranēsi cōcilio.*] ʒ.de his quæ fi. à maiori parte c. cum in cunctis.

¶ *Gl.seq.tria prosequitur, quæ in electionib.attenduntur,demū format vnā principalem , & duas vel quatuor incidētes quæstiones, & illas soluit.*

l ¶ *Nō cōsenserit.*] Ex hac decr. patet, ꝙ nō sp stādū est numero ī electionib. Et ió no.ꝙ plura ꝓsiderāda sunt i electione, auctoritas , zelus,& numerus. Auctoritas ꝓsideratur in dignitatib. & meritis vitę. Zelus ꝓsistit in animo: vt sine carnali amore eligant , sed ſm meritum vitæ personæ sunt eligendæ.8.q.1.si ergo.& ʒ. vt ecclesia. benef. c.vt nostrū. De numero patet. Dicas ꝙ ſm ista tria debet fieri collatio zeli ad zelum,meriti ad meritum,numeri ad numerum, habito respectu ad dignitatem:vt hic. & ʒ.e.in Genesi. Si enim ex vna parte sit dignitas,& zelus melior tam respectu eligentiū quā electi,& ex alia parte maior numerus,prævalebit dignitas cum zelo ipsi numero,vt hic habes,ar. ʒ.de testib.c.in præsentia. qa hic erat maior numerus ab vna parte:nec tñ stat numero : & hoc intelligo dummodo numerus non excedat multum, aliàs staretur numero,dum tñ electus esset sufficiens.ʒ.eo.c.dudum.1.& ʒ.de appel. constitutus,[b] sed hic maior & sanior pars cēset:licet numerus sit maior ex alia parte.nā illa pars dr maior & sanior quæ maiori zelo & maiori pietate mouet.40.dist.multi.in fi.& 9.di.sana quippe. & ar.8.q.1.si ergo.& ff.de pac.l.maiorē.Si vero ex vtraq; parte meritū par sit, standū est numero,licet ex alia parte sit auctoritas.ar. C.qui bo.ce.pos.l.vlti. §.2.& sic zelus & numerus præferūtur auctoritati in hoc casu. Sed quid si esset par zelus in meritis eligentis , numerus & auctoritas hincinde?Recurrendum est tunc ad meritum electi.63. dist.fi forte. & c.vlt.vbi de hoc.Sed si omnia sint hincinde æqualia, neutra electio valebit de iure,quia neutra facta est à maiori parte cap.ʒ.eo.c. Cumana.& c.ecclesia vestra.& ca.in Genesi.& sic vtraq; est cassanda.In casu isto non crederem illos priuandos, quia non videtur facere contra formam ita directe,vnde iterum eligant.arg.79. distin. si duo.Si iterum taliter eligant, tunc priuentur iure eligendi:superior[c] tñ pōt facere gratiam cui vult.arg. ʒ.de paro.c.1.& ff.ad Syll. l.si quis in grani.§.si cum omnes.& ff.de religio. & sumpti.funerū. l.vlt.in prin.& ʒ.eo.c.venerabilem.

Publicato scrutinio.]Breue est.Primo ponit dictū: secūdo rationē, vel potius aliud dictum:ibi, *Cum sit.*tertio aliud dictum:ibi, *Ad quod.*Abb.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia, canonici procedūt ad electionem per formam scrutinij:in ipso scrutinio quilibet consentit secūdum ꝙ sibi placet,publicato scrutinio ipsi volunt variare & eligere aliū quærebatur vtrū possint?Respondetur ꝙ nō , cum fieri debeat collatio,& electio sit facienda:& si hoc facere noluerint, per superiorem compellantur.Not.ex isto capitulo ex quo quis semel consenserit,suum propositum variare non potest.

m ¶ *Scrutinio.*] Quid sit scrutinium,habes ʒ.eo.quia propter.

¶ *Gl.seq.obijcit.& soluit.finis iterum obijcit,& soluit.*

n ¶ *Variare.*]Sed quare non possunt variare,cum tñ nōdum sit electus,

b Concord. text. in l.qđ maior.ff. ad l.muni. & l. nominationū.C. đ decur.lib.10.

c Papa.s.qa non posset hoc iferior, ꝫ formā ꝓcilij.ʒ. e. qa pp. qđ itelige per viā ꝓfirmatiōis, sed ꝓ viam ꝓuisionis,si ad eum deuoluta, esset, bñ posset alterum ꝓficere,ʒ. c.bonę.1.in fin. & alter canonista , alter theologus,quę ferat,dicam de consang. & affi. ca. 1. super versi. discretos. I. And.

Publicato scrutinio cur variare nequeant electores.

ectus,immo necessaria est subsequenter electio, aliàs non valeret electio.ʒ.eod.c.in Genesi.& c.ecclesia vestra.& ita videtur ꝙ possunt variare,cum non videatur adhuc ius acquisitum ? ideo non possunt variare,quia iam res non est integra.ʒ.eo.c.in causis.& c.ecclesia vestra. & nemo potest mutare cōsilium in alterius præiudicium.ff. de re iud. l.nemo. & talis mutatio posset esse damnosa ecclesiæ,quia sic protraheretur electio , & mora est periculosa.ʒ.eo. c. cū inter vniuersas. & ʒ. vt lite non contest.c. quoniā frequenter.§. porro. & sic per huiusmodi publicationem electio iā initiata quodammodo vī sicut per citationem negotium est quasi cœptum.ʒ.de offi. deleg. c. gratum.& ʒ.de fo.compe.c.proposuisti.Et est simile , si quis mihi cesserit seruitutem , ipse quidem postea mutare non potest, licèt ex toto mihi ius non sit acquisitū: nisi cū omnes cesserint. ff.de ser.rust.præd. l. per fundum.& ita hic : licèt per talem consensum & publicationem non sit ius acquisitum plenum,variare non possunt, immo per superiorem eligere compelluntur.vt hic dicit.Sed contra.ʒ. de transla. c.licet. ibi dicitur,quod in electione initiatur spirituale matrimoniū,& per hoc videtur quòd antea possit mutari voluntas , sed ibi vere initiatur in electione : sed hic pro tanto videtur initiari. quia variare nequeunt electores ratione prædicta.

¶ Glo.seq.primo fortificat textum. secunda pars recitetur per quæstionem,finis per contrarium, & solutionem.

Publicato scrutinio cur electores cōpelli possint ad electionē, & collationem.

a ¶ *Compellantur.*] Quia ex quo quasi cœptum negotium est,per cōsensum præstitum in scrutinio, necesse est consummare. & est simile qui enim mandatum suscepit,necesse habet consummare.ff. commo: l.in commodato.§.sicut.& ff.manda.l.si quis alicui.§. qui mandatum. adiuuari enim beneficiis non decipi nos oportet:vt in d.l.in commodato.§.sicut.in fi.& ʒ.de commo.c. vnico. & quòd semel placuit amplius displicere non potest.32.q.5.horrendus.ʒ.de desponsa.impub. c. de illis.ff.de neg.gest.l.Pomponius.& quæ simpliciter promittunt,sine cōditione soluātur.32.q.vlt.c. vlt.& quæ nō cœpit,deliberet:quæ ingressa est,perseueret.27.q.1.nuptiarum.ideoq; meritò sunt cōpellendi perficere quod cœperunt.Idem credo in postulatione,vt postquam fuerit publicatum scrutinium,ab ea recedere non possunt:immo tenentur illam porrigere superiori:licèt per postulationem ius non sit postulato acquisitum ratione prædicta.& de hoc dictum est ʒ. de postu. ca.vlt.& pen.& in hoc casu valet electio,licèt non fiat incontinenti. quia fraus & dolus eorum non debet obesse nominato , [a] & ita non contradicunt.ʒ.eod.c.quia propter.& c.cum post petitam.

a Concord. tex. in l. si in fraudē. C.de leg. & in l.1. & l. ex dolo. ff.de dolo.

SI alicuius.] Inhærendo verbis litteræ summa sic.Cassata electione prælati propter simoniam sine vitio electi commissam,nō dispensat episcopus ea vice cum cassato super illa prælatione. secus in simplici beneficio super quo dispensat,si libere resignauit.h. d. & habet duo dicta:secundum:ibi, *Quamuis.*Abbas Siculus.

CASVS.Aliquis est in prælatum alicuius ecclesiæ electus per simoniam,eo tamen ignorante,nec ratum habente,talis electio propterea reprobata est.quæritur vtrū eps cum illo poterit dispensare,vt iterum ad eandem prælaturam eligatur?Respondetur quòd eps illa vice cum illo dispensare non potest,sed cum illo qui ignoranter simplex beneficium per simoniam est adeptus,post liberam resignationem potest episcopus dispensare.Nota quòd in simonia ratihabitio retrotrahitur à contrario.Item mitius & lenius agitur cum sponte renunciante , q̄ cum illo qui sententiam expectauit.

b ¶ *Ratum non habente.*] Aliàs si postea consentiret,idem esset ac si ab initio procurasset.ʒ.de simo.c.sicut. Sic enim ratihabitio in maleficiis retrotrahitur.& mandato comparatur.ff.de vi & vi armata.l. 1. §.quoties.& ʒ.de resti.spo.ca.cum ad fedem.in fin.& 2. q. 1.notum. in fi.nec refert vtrum ante vel post dederit vel promiserit.1.q.1.eos.in fi. Accipere enim est quandocunque accipere,vt ibi:& 1.q.3. si quis obiecerit.in fi.& c.si quis.& sic quod meo nomine gestum non est , ratū habere possum,ff.de nego.gest.l.si pupilli.§.itē quærit.& 9.q.2. Lugdunēsis,& ita habes quòd ignorātia excusat ipsum vt possit cū eo postea dispensari.1.q.5.præsentium.ʒ. de renun. c.post translationē. & ita habes ʒ.de simonia.c.ex insinuatione.vbi capitulum dispensat.

¶ Glo.seq.in prin.dat simile,& soluit cōtrariū quòd sine culpa,&c. secūdo signat contrarium de c.præsentiū.& tripliciter soluit.tertio signat contrarium de decre.nobis.& remittit. quarto format vnum quare,& dupliciter soluit.

c ¶ *Illa vice.*] Vt sic per factum illorum puniatur illa vice : sicut illi qui delinquunt in forma electionis, vel eligendo indignum , priuantur iure eligendi ea vice,& punitur electus,quia eius electio non valet,& cassatur : vel in persona electi puniuntur electores in electione illa vice tantum.ʒ.eod.c.cum in cunctis.& c.quia propter.& c.Cumana. Et sic aliquis punitur sine culpa, causa tamen subest propter proximitatem vitij. quod purgabitur per intermediam personam. simile ʒ.de fil.presby.c.ex transmissa. & quia ex his quæ incontinenti fiunt , præsumptio nascitur. supra eod.cap. officij.& quæ incontinenti fiunt,inesse videntur.ff.sicer.pe.l.lecta est.& ex vicinitate cōsortium trahitur.de pœ.distin.1. sed & continuo. & etiā cōmodum.Instit.de re. dui.§.insula. Sed huic qđ dicit. illa vice non potest episcopus dispensare, manifeste contradicit 1.q.5.c.presentium.qđ loquitur in eodem casu, in prælatione,ſ.& tñ.dicit quòd episcopus post renunciationem potest iterum ad curam regiminis illum assumere. Potest dici, quòd ibi mitius & benignius agitur quia vltroneus supplicauit vt deponeretur , & cum talibus mitius agitur quàm cum cōuictis. 50.dist.presbyterum.sed iste sententiam expectauit. vnde notorium est quòd tali modo fuit electus.ʒ.de coha.cle.& muli.c. vlti.sed in c.præsentium.non fuit notorium.& ideo statim ibi dispensatur , & non hic & ideo hic plus punitur,vel forsan standum est hodie huic propter rationes superius dictas.Vel dic quòd diuersi sunt casus:& ideo non cōtradicit.Illud c.præsentium.loquitur de ipso qui inuitus ordinem suscepit per simoniam ab alio commissam eo ignorante, & non de dignitate.ca.istud loquit de eo q eligit ad dignitatē p simoniā eo ignorāte,cuius electio per sententiā fuit reprobata.vnde episcopus nō potest statim cum eo dispensare [b] ad ea idem dignitatem:sed in ca.præsentium.potest dispensare episcopus vt eligatur ad curam regiminis, ad quā non fuerat electus:& sic est diuersitas , non contrarietas. arg. contra.ʒ de simo.c.nobis.vbi cū tali non pōt eps dispensare.sol.vt ibi. Sed quare secus in beneficio simplici,in quo statim episcopus pōt dispensare post liberam resignationem q̄ in prælatione,vt dicit in fine? Quia circa maiora cautius est agendum:quia ibi non das,sed accipis. 42.dist.quiescamus.& de tanta re segnius non est agēdum.7.q.2.c. vlt. & integritas præsidentium, salus est subditorum.61.dist.miramur.circa princ.& dicit lex:vbi maius periculum imminet, magis est consulendum.ff.de curbo.edic.l.1.§.2.vnde primum locum in empta ecclesia habere non debet,scilicet administrationem:sed simplex beneficiū pōt.1.q.5.quicunq;.in fi.& facilius dispensatur in beneficio q̄ in administratione,vel in ordinatione.Alia ratio est , hic sponte renunciauit, ibi per sententiam reprobatur electio.forte idē dici posset, quòd episcopus posset cum isto electo dispensare si statim ante motā quæstionem renunciaret sponte , audito quòd taliter esset electus , & in hoc non prohibetur hic prout dicitur:& ʒ.de renun.c.post translationem. in gl.quæ incipit:quia ergo.ad finem.

b Nisi euidēs vtilitas ecclesiæ hoc reqrat, secundū Hostiē. & sic potest solui contrarium de cap. præsentiū. secūdum Hostiē. Ioan.And.

Fuerat electus , illa vice [c] *non potest episcopus dispensare:* ¶ *Quāuis circa eum,qui ignoranter recipit simplex beneficium per simoniacam prauitatem , post liberam resignationem episcopi dispensatio toleretur* †.

¶ Idem.

¶ Electoribus impeditis , currit tempus si possunt impedimentum tollere.

† Vide l. nihil.§.sicut filius.ff de inoffic.test.

CAP. LX.

HIs quibus interdicitur , vt absque superioris licētia eligere non præsumant, tēpus statutū [d] *à canone currit* [e] *, ex quo in*

Hīs quibus.] Breue est,& ideo non diuiditur.Abb.Siculus.

CASVS. Dum vacat aliqua eccle. Papa vel eius legatus interdicit canonicis,vt absque eius licentia eligere non præsumant:quęrebatur vtrum tempus statutum à canone,scilicet trium vel sex mensiū currat illis?& respondetur quòd bene currit ex quo iu mora sunt postulandi licentiam eligendi.Not.quòd hic currit tēpus ei qui non pōt agere,sed hoc est propter negligentiam:quia intra tempus debēt petere licentiam.Item mora nocet,nec potest hic purgari , & hoc sufficit de electione.

c Sed argu. contra,infrà de simo cap. nobis fuit. fol.vt ibi.

d ¶ *Tempus statutum à canone.*] Duobus modis intelligitur hoc,scilicet quia in ecclesiis cathedralibus & regularibus dantur tres menses.ʒ.eo.ne pro defectu.in minoribus dignitatibus siue beneficiis dantur sex menses.ʒ.de concess.præben.c.nulla.

¶ Glo.seq.obiicit,& soluit.solutioni obiicit,& respondet.In fine ponit duos intellectus capituli.

e ¶ *Currit.*] Sed mirū vī dicere littera ista,ꝙ tēpus cnrrit illis q agere nō possunt.vnde ꝺria plura signātur.ʒ.de ꝓcessꝫben. qa diuersitatē. & ʒ.ne se.va.c.per totū.& ʒ.de præscr.c.placuit.& c.de quarta.Itē tpe schismatis nō currit.ʒ.de pscri.c.cū nobis olim.Itē filiofa.nō currit tēpus,sed isti loco filiifa.habēt,quia sunt in potestate superioris,vñ non debet eis currere præscriptio.C.de an excep.l.1.§.vlt.C.de bo.mater.l. 1.in fi.Rō pōt esse:qa licēt interdicta sit eis electio,nō dñt ipsi ꝓptea ius suū negligere & ꝓuisionē ecclesiæ,sed diligētes debēt esse , & petere licētiā infra tēpus,qa negligētibus iura nō subueniūt.ff.ex qui. cau.maio.l.nō sn.& negligentiæ ignosci nō debet.ff.de edē.l.veluti.in prin.nec stultis solet succurri, [d] sed errātib.ff.de iu.& fac.igno.l.regula.5.si qs ius.in fi.& ei ēt q valetudine impeditur,tēp' currit,si nō mā dauerit ꝓ aliū actionē mouēdā.ff.de diuer.& tem.præsc.l.1.§.plane.& ei qui appellare nō pōt iusta de causa,currit tēpus appellationis, nisi

d Concor l. feruus. ff.qđ vi aut clam. & l. Seruꝰ. & suprà de cōsue.c. pen. & de præb. cū qui.lib.6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc coram publicis personis fuerit protestatus, aliter negligentia obesset ei, non obstāte illa clausula. ℸ. de app.c.fi iustus metus.simile ℸ. de off.or.pastoralis.Et ita in mora sunt,quæ debet eis obesse.nam mora nocet .ff.de vsur.l.mora.& nō pōt purgari in isto casu.ℸ.de sup.neg. præla.c.licet.& c.seq.Contra,mora potest purgari:quia si promitto tibi Stichum, & offero tibi illum post morā, purgatur mora.ff. de verb. obliga.leg.interdum. §. vlt. ff. si quis cau. & §. post tres. Item si ego fui in mora agendi tecum, & interim mortua sunt animalia mihi subtracta, mihi mora non nocet. ff. de vi & vi arm. l. pen.Sed verum est quod in hoc casu nocet mora, nec potest purgari, cum ius non habeant eligendi:quia trāslatum est ad superiorem. vnde si eligerent, nulla esset talis electio : sicut nulla est sententia illius qui amisit iurisdictionem. ℸ. de off.deleg.c.cum super. [a] Loquitur cap.istud cum de consuetudine alicuius loci,vbi eligere non possunt,nisi primo licentia impetrata à superiore.arg. ℸ.eo.c. cum inter vniuersas. Vel intellige cum superior qui habet potestatē, interdicit ne sine ipsius speciali mandato ad electionem procedant, sicut sæpe facit Papa vel eius legatus.

† Vide text. in Leon qui ita. §. fi.cum gl.magna. & ibi Bart.ff.de verb.oblig.

† In quibusdā antiquis ita : De trāslatione epi vel electi.

† Cap.1. eo. tit.in 3.compilatione.

[a] Cōcor.tex. in §.itaq;. & ibi. Bal.in 1. constit. ffo-rū. & in rub. & nig.C. fi á nō cōpe.iud.

† Anacletus Papa epist.1. pulchre Melchior Canus lib.6.c.4. dolocis theol.

TITVLVS VII.

De translatione episcopi †.

¶ Inno. tertius Antiocheno patriarchæ.

¶ Patriarcha qui confirmatū in archiepiscopum transfert ad sedem episcopalem, ab episcoporum confirmatione suspenditur.Io.&And.

CAP. I.

CVm † ex illo generali priuilegio [a], quod beato Petro, & per eum ecclesiæ Romanæ Dominus noster indulsit, canonica postmodum manauerint instituta [b] continentia maiores ecclesiæ causas ad sedem Apostolicam † perferendas:ac per hoc translationes [c] episcoporum & sedium mutationes [d], ad summum Apostolicæ sedis antistitē de iure pertineāt [e]; nec super his quicquam præter eius assensum debeat immutari; Miramur quòd L.Apamen. † electum in Tripolitanam ecclesiam transtulisti:& nouo quodam mutationis genere paruificasti maiorem, & magnum quodammodo minorasti episcopare archiepiscopum,immo potius dearchiepiscopare præsumens. ¶ Licèt enim dictus L. nondum fuisset in archiepiscopum consecratus, confirmationis tamen munus receperat, & archiepiscopalia (quantum ei licuit) ministrarat : sicut nobis ipsius relatione innotuit, qui se Valiēn. episcopum asseruit cōfirmasse [f]. Ne igitur perpetrandi simili a cæteris [g] audacia tribuatur, te ab episcoporū confirmatione duxerimus suspendendum †.

† Apamien. in manuscri.

¶ Idem decano & capitulo Andegauensi.

¶ Electos in episcopos & confirmatos transferre potest solus Papa.

CAP. II.

INter † corporalia & spiritualia eam cognouimus esse † differentiam, quòd corporalia facilius [a] destruuntur, quàm construantur: spiritualia [b] vero facilius cōstruuntur quàm destruātur [c].Vnde iuxta canonicas sanctiones, episcopus solus [d] honorem dare potest, solus auferre non potest. Episcopi quoque à metropolitanis [e] suis munus consecrationis accipiunt,qui tamen non possunt nisi per Romanū Ponticem [f] condemnari. Cùm ergo fortius [g] sit spirituale vinculum quàm carnale,dubitari nō debet, quin omnipotens Deus spirituale coniugiū, quod est inter episcopū & ecclesiam,suo tātum iudicio reseruauerit dissoluendum, qui dissolutionem † etiā carnalis cōiugij, quod est inter virum & fœminā, suo tantum iudicio reseruauit, præcipiēs, vt quos Deus cōiunxit,homo non seperet [h].Nō enim [i] humana,sed potius diuina [k] potestate coniugium spirituale dissoluitur, cū per

† Videl.1.C. ad l.Iul.repe. & Institit.de exce.§.hodie.

† Cap.2.eo. tit.in 3.compilatione.

† Dictio esse, in manuscriptis non est in textu, sed expositio erat, quæ in textu irrepsit

† Vide Dominicū Sotū in 4.sent.distin.27.q.1. art 4.

Matth. 19.

a ¶ *Facilius.*] Hoc est generale, nam & peculium facilius reuocatur quā constituatur. ff. de pecu. l. non statim. [a] & possessio facilius amittitur (quia solo animo) quàm acquiratur: quia ibi necessarius est actus corporalis.ff. de acquir. possess. l. possideri. §. in amittenda.

a Constituit peculiū verbo & reuaditur verbo tantum. Ioā. Aud.

¶ Glo. seq. obiicit, & soluit.

b ¶ *Spiritualia.*] Tamē spiritualia nisi legaliter conseruentur, de facili destruuntur.40.dist.c. sicut. sed illud intelligas quo ad destructionem virtutum, quòd sit per peccatum, vnde dicitur qui peccat in vno,factus est omnium reus. ℸ. de reiudi. defleat.& quod dicit hic,referas ad sacramenta huiusmodi, scilicet ordinationes,consecrationes & depositiones,& consimilia,&c.

† Vide cap. quamuis. de elect.lib.6.& c.vt debitus. infrà de appel.ec.ad finē.

c ¶ *Destruuntur.*] Vnde lex dicit quòd difficilior est dissolutio matrimonij quàm cōiunctio. C.de repu.l.consensu. in prin.

† Alias ita: quo ad ecclesiam.

d ¶ *Solus.*] 15. q. 7. cap. vlt.

† Vide text. in prima cōstit.C.& l.Sticchus.&l.Philus. ff. de manu. testa.

e ¶ *A metropolitanis.*] 64.dist.cap.1.2.& 3.

f ¶ *Rom.Pont.*] vt 3.q.6. c.quamuis dudum.& 3. c.proximo.

¶ *Glo. seq.recitetur per obiec. & solutionem.*

g ¶ *Fortius.*] id est dignius,quoniam carnale in veritate fortius est, quia dissolui non potest,etiam si interueniat consensus Papæ,& ipsorum coniugum, immo manent coniuges separatim,scilicet propter fornicationem.32.q.7.c.1.& 2. & ℸ.de iureiu.c.tua nos. & durat vsque ad mortem.7.q.1.sicut alterius.ℸ.de sepul.c.de vxore,nisi in casu ante carnalem copulam.ℸ.de conuer. coniu. c. ex publico. spirituale verò coniugium in multis dissoluitur casibus,translatione,renunciatione, & depositione auctoritate Papæ:vt 3.c.proxi. & ideo minus est forte; sed dignius.

h ¶ *Non separet.*]33.q.2.an quod in subditis.& c.quos Deus.

i ¶ *Non enim.*] Responsio tacitæ quæstionis.diceret aliquis,quotidie dissoluuntur.& ipse respondet;non enim,&c.

k ¶ *Diuina.*] Et sic quē fit auctoritate Papæ , dicitur fieri auctoritate Dei:& est verum si iusta causa hoc faciat.23.q.1.quodcunque. & q.3.c. si quis non recto iudicio.

l ¶ *Vicarium.*] & tamen succcessorem piscatoris.24.q.1.quoniam vetus.& eps dicitur etiam vicarius Christi.33.q.5.c.mulieré. & [b] successores sunt episcopi aliorum Apostolorum.63.dist. c.quorum vices.

b Anacletus Papa in epistola omnibus episcopis missa. ca. 18.refert Burchardus lib. 1. decretorū cap.1.

m ¶ *Confirmatus.*]Ergo ante cōfirmationem potest:quod verum est. adhuc tamen habet tenue ius,cum possit repelli per exceptionem. ℸ. de accu.super his.

n ¶ *Cui.*] Scilicet coniugio spirituali.

o ¶ *Nihil addit.*] Consummatur tamen in consecratione illud matrimonium.ℸ.eod.c. licet.

p ¶ *Nullius.*] Ergo non probat hoc esse, quod ab hoc cōtingit abesse.C.de proba.l.neque natales.& C. vnde cognati.l.non hoc. & ℸ. de restī.spo.cap.cum ad sedem.in fi.arg. ℸ. de testi.c.cū tu.& 38.dist. c.quæ in ipsis.

q ¶ *Non honori.*] ℸ.de ord.ab episcopo qui renun.epi.c.1.

r ¶ *Idem iuris.*] Quia de similibus simile debet esse iudiciū. ℸ. de ele. c.dudum.similis enim æquitatis ratio similia iura suadere debet.C.ad leg.Fal.l.vlti.ℸ.de confir. vti vel inuti. cū dilectā.

s ¶ *Sic & electorum.*]Quod dictum erat de episcopis,prorogatur ad electos confirmatos:sicut quod dicitur de vxore,prorogatur ad sponsam.ff.de iure dot.l.si sponsa.ff.de fun. dota.l. lex Iulia. C. de bo. quæ lib.l.non sine.in fi.de iureiur.c.quemadmodum.arg. C. qui po.in pig. ha.l.vlt.in fine.

t ¶ *Post.*] Ergo ante confirmationem potest.

illorum seeutus minus deliquerit. Papa intellecta illorum cōfessione spontanea, pepercit eisdem : quia non ex malitia,sed ex simplicitate peccauerunt.& episcopus iste qui minus peccauerat,plus tamen fuerat punitus,misericordiam postulans non iudicium:Papa intelligens quòd munus consecrationis sibi impensum,nec prioris ecclesiæ, nec secūdæ ipsum fecerit episcopū, cum ad primā non fuerit consecratus, ad secūdam verò primo vinculo perdurāte non potuerit consecrari, absoluit eum à suspensione prædicta, & à vinculo quo tenebatur priori ecclesiæ, dans ei licētiam transeundi ad ecclesiam Andegauen. capitulo in priori consensu adhuc durante.hoc est factum quod cōtingit occasione huius negotij præmittuntur præcedentia, per quæ probatur,quòd archiepiscopi nō potuerunt quod facere præsumpserunt. Dicit ergo Papa, q̄ illa nō tenet. Alij dicūt q̄d cōfirmare pōt.& oīa alia facere q̄ sūt iurisdictionis,vt hic. & ℸ.de elect.c.trāsmissā. & c.nosti. quia in cōfirmatione cōsequitur oīa quæ sunt iurisdictionis, & cōfirmare iurisdictionis est: q̄a eo cōfirmato pōt ꝓferre bñficia. ℸ.de elect.c.nosti.ergo eadē rōne cōfirmare,quia confirmat.ℸ.de ma.& obe.c.cū olim.& c.is qui.arg. vel comprouinciales episcopi.64.dist.quia per ambitiones.arg.ℸ.de hære.c.ad abolendā. §. & q̄n.& arg.ℸ.de concess.præben.c.nulla.multo fortius electus cōfirmatus.sed vr̄,q̄ tūc ad Papā spectet ꝓfirmatio.100.dist.q̄n.& ℸ.de cōcess.præbē.quia diuersitatē.illud est verum quod electus in archiepm cōfirmatus,oīa quæ sunt iurisdictionis pōt,& nō quæ sunt ordinis.vn de licèt possit confirmare electos,illos tamē cōsecrare non pōt ante pallium acceptum.ℸ.de elec.c. quòd sicut.ℸ.de conse. eccle. vel alta. aqua.& illam decre.suffraganeis,quidam volūt intelligere q̄n nō est in mora:& illā,q̄ sicut.q̄n est in mora petendi pallium. Alij dicunt q̄ illa decre.suffraganeis.non tenet.Et tu dicas & credo verius,q̄ decre. illa suffraganeis.teneat, & quòd electus in archiepiscopū ꝓfirmatus pōt confirmare suffraganeos suos, vt hic innuitur [c],& pōt mandare suffraganeis suis vt electum debeāt cōsecrare,licèt ipse hoc facere nō possit.Video enim quòd ipse non pōt clericū ordinare, & tamen pōt mandare alicui eṗo vt ordinet;hoc idem faciunt abbates exempti de clericis suis,quia faciunt illos ordinari per episcopos, quos ipsi non ordinant sine licentia eorum prælatorum:multo fortius electus talis pōt mandare hoc suffraganeis.& hæc est ratio,quia per hanc demandationē nihil cōmittit,cū ipsi episcopi ex ordine & cōsecratione quā habent,facere possunt,nec deest illis nisi q̄ consecrandus non est de sua iurisdictione:nec sequitur;hoc facere non pōt, ergo non pōt aliis mandare. instantiam habes in abbatibus exemptis, & in electis confirmatis, arg.7.q.1.c.pontifices.

Electus in archiepiscopū; & confirmatus,q̄d exercere possit.

c Cōcor.tex. in l. si quis. cum not.per Bartol. C. de decur.lib.10. & c. indemnitatibus. §. si verò. de elect.lib.6.

¶ *Glo.seq.arguit duo.*

g ¶ *Cæteris audacia.*]Sic ℸ.eo. c. quanto. arg. q̄ pœna vnius est metus alterius.2.q.7.c.quapropter.& ℸ.de sta.re.c.ea quæ.Itē punit quis in eo in quo deliquit.ℸ.de tempo.ordi.c.litteras.& ℸ.eod.c.quanto.

INter corporalia.] Diuiditur in duas partes principales. In prima ponitur exordium.In secunda facti narratio:ibi, *Sane.* & ibi debet incipere casus in terminis.Et prima subdiuiditur in tres. Prima ꝓbat coniugiū spirituale dissolui non posse nisi per Papam.Secunda:ibi,*Sicut autem.* probat vinculū spiritualis coniugij esse inter electum cōfirmatum,licèt consecratus non sit,& eius ecclesiam. Tertia : ibi,*Sed neque.*Soluit cuiusdam canonis contrarietatem. Ioan. Andr.

CASVS.Sumitur in illo versu, *Sane quoniā archiepiscopus Turon. &c.* Sic ergo pone casū.Eboracēn.ecclesia subest Rhotomagē.ecclesiæ,& ecclesia Andegauensis subest Turonē.archiepo. Eboracē.electº & ꝓfirmatº postulatus fuit ad ecclesiā Andegauen.quē Turonē. archiepo trāstulit ,ppria auctoritate ad ecclesiā Audegauen.& ipsū in epm pse crauit,& absoluit eum Rothomagen.archiepo ab ecclesia Ebora. hæc oīa facta fuerūt sine licētia dñi Papę.Papa hoc audiēs mandauit archiepiscopo Bituricēsi,vt si res taliter se haberet,suspenderet archiepm à confirmatione,& cōsecratione eporum,& suspenderet epm illum ab executione officij pōtificalis.super quo archiepo veritatem inquirēs, mandatum Apostolicum adimpleuit,licèt iidē archiepiscopi tanquā maiores, plus excesserant in præmissis, eps vero præfatus errorem illorum De singulis istis habebis concor.ℸ. de excess. prælato. c. sicut vnire. & ℸ. de offi.deleg.c. q̄ trāslationem.in glo.hæc sunt.

¶ *Gl.seq.ponit opinionē quæ soluit contrarium: contra quā textū coadiuuans signat contrariū: ponit duas opiniones, quarum primam repetit,deinde soluit.*

f ¶ *Confirmasse.*] Secūdū quosdā factū narrat, quia ante palliū receptū nō pōt cōfirmare : q̄a in pallio plenitudo pontificalis officij cōfertur. ℸ. de vsu pal.c. nisi specialis.ar.ℸ.de elect.c. q̄d sicut.circa fi. arg. ℸ.ℸ. de elec.c.suffraganeis. Dicūt quidam q̄ illa nō tenet. Alij dicūt q̄d cōfirmare pōt.& oīa alia facere q̄ sūt iurisdictionis,vt hic. & ℸ.de elect.c.trāsmissā. & c.nosti. quia in cōfirmatione cōsequitur oīa quæ sunt iurisdictionis, & cōfirmare iurisdictionis est: q̄a eo cōfirmato pōt ꝓferre bñficia. ℸ.de elect.c.nosti.ergo eadē rōne cōfirmare,quia confirmat.ℸ.de ma.& obe.c.cū olim.& c.is qui.arg. vel comprouinciales episcopi.64.dist.quia per ambitiones.arg.ℸ.de hære.c.ad abolendā. §. & q̄n.& arg.ℸ.de concess.præben.c.nulla.multo fortius electus cōfirmatus.sed vr̄,q̄ tūc ad Papā spectet ꝓfirmatio.100.dist.q̄n.& ℸ.de cōcess.præbē.quia diuersitatē.illud est verum quod electus in archiepm cōfirmatus,oīa quæ sunt iurisdictionis pōt,& nō quæ sunt ordinis.vn de licèt possit confirmare electos,illos tamē cōsecrare non pōt ante pallium acceptum.ℸ.de elec.c. quòd sicut.ℸ.de conse. eccle. vel alta. aqua.& illam decre.suffraganeis,quidam volūt intelligere q̄n nō est in mora:& illā,q̄ sicut.q̄n est in mora petendi pallium. Alij dicunt q̄ illa decre.suffraganeis.non tenet.Et tu dicas & credo verius,q̄ decre. illa suffraganeis.teneat, & quòd electus in archiepiscopū ꝓfirmatus pōt confirmare suffraganeos suos, vt hic innuitur [c],& pōt mandare suffraganeis suis vt electum debeāt cōsecrare,licèt ipse hoc facere nō possit.Video enim quòd ipse non pōt clericū ordinare, & tamen pōt mandare alicui eṗo vt ordinet;hoc idem faciunt abbates exempti de clericis suis,quia faciunt illos ordinari per episcopos, quos ipsi non ordinant sine licentia eorum prælatorum:multo fortius electus talis pōt mandare hoc suffraganeis.& hæc est ratio,quia per hanc demandationē nihil cōmittit,cū ipsi episcopi ex ordine & cōsecratione quā habent,facere possunt,nec deest illis nisi q̄ consecrandus non est de sua iurisdictione:nec sequitur;hoc facere non pōt, ergo non pōt aliis mandare. instantiam habes in abbatibus exemptis, & in electis confirmatis, arg.7.q.1.c.pontifices.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Glos. seq. arg. in contrarium. allegat duo iura.*

a ¶ *Similitudinem.*] Arg. quòd de similibus, simile debet esse iudicium. arg. contra. 28. q. 1. sic enim. versic. perinde. & 27. quæstio. 1. nuptiarum. circa medium.

b ¶ *Neque illud.*] Hic respondet tacitę quæstioni, quæ posset fieri per c. 100. dist. quoniam quidem. quia ibi dicitur q ecclesia quæ habet electum confirmatū, appellatur vidua, & ille cedit iudicio metropolitani, & hic dicit quòd non potest sine licentia Papæ. Papa respondet huic obiectioni, quia non videtur vidua nisi quo ad quædā. Ité nec obstat illud qđ de cessione subsequitur: quia illud statutum fuit ad pœnā, &c.

¶ ¶ *Sex mēses.*] Melius diceret si vltra quinque: quia de quinque mensibus dicitur in canone illo, cuius sententia hic ponitur.

d ¶ *Ad quædam.*] illa, scilicet, quæ ministeriū cōsecrationis desiderāt suprà de electione. cap. transmissam.

c ¶ *Inutilem.*] In aliis etiam mortuus reputatur. probat etiā de pœnit. distin. 1. c. facilius. §. hoc idem probatur. & c. scindite. & qui inhabilis est ad agendum, nullus dicitur. ff. quod cuiusq; vni. l. 1. §. pen. & ff. qui sāt. tíd. cog. l. 4. & vlt. & ff. ad Vell. l. quamuis. §. si conuenerit.

f ¶ *Ad gratiā.*] Argu. ff. de exce. rei iu. l. euidenter. pœna enim non debet tribuere alicui īmunitatē. ff. de interdict. & releg. relegatorū. §. vltr. & l. sequen. nec eonuer so gratia debet trahi ad pœnam. C. de legi. quod fauore. & quod prouisum est ad concordiam, trahi non debet ad noxam. 45. dist. licet.

g ¶ *Auctoritate Romani Pontificis.*] scilicet generali.

h ¶ *Superstitiosis.*] 2. q. 5. cōsuluisti. & quod Apostolus non definit, nec nos definire debemus. 31. quæstio. 1. quòd si dormierit.

¶ *Glo. seq. argu. allegat 8. iura, in cōtrarium alleg. 7. & vnā solut. interserit. In fine soluit di stinguendo.*

i ¶ *Non inuenitur.* Arg. quod non est concessum intelligitur prohibitum. ff. de colleg. illi. l. 1. in princip. ff. de do. filius. & 18. quæst. 2. hoc tantum. & 9. quæst. 3. conquestus. 32. distinct. de illo clerico. & 55. distin. si euangelica. ff. quod cuiusque vni. nulli. ff. de postulan. l. 1. §. ait prætor. regula ista locū habet in iudiciis stricti iuris, qa quicquid adstringendæ obligationis causa dictum est, nisi id verbis exprimatur, omissum intelligitur. ff. de verb. oblig. quicquid. & in arbitris id locum habet, infrà de arbitr. cum dilectus. ff. de arbitr. si cum dies. §. plenum. & l. quid tamen. in nsi. & in princip. infrà de deci. ad audientiam. & j. eod. licet. & j. de priuil. si de terra. secus est in iudiciis bonæ fidei. Hic sumitur contrarium argumen. omnia concessa intelligūtur quæ nō sunt expresse prohibita, & habet locum in iudciis bonæ fidei, prout sequitur, quia ibi omnia intelliguntur venire in iudicium, nisi expresse prohibeantur. infrà de causa possessio. c. cum ecclesia. & ff. de iudic. l. solemus. ff. depositi. Lucius. secus in beneficiis, quæ latissime sunt interpretanda. infrà de verbor. signific. olim. & infrà de donat. cum dilectus. in fin & secus in absolutionibus. infrà de sentent. excommu. nuper. Arg. contra quòd illa scilicet intelliguntur concessa, quæ expresse non inueniuntur prohibita. 30. q. 3. illud. & q. 4. qui spiritualem. & 16. quæstio. prima, sunt nonnulli. & ff. de procura. mutus. §. 1. & 5. dist. ad eius. & ff. de testa. l. 1. & 28. q. 1. iam nunc. in verbo illo, & hoc non vetat Dominus. super hoc consueuit dici: vbi constitutio promulgata fuit, affirma tiue intelligitur concessum, nisi reperiatur prohibitum. patet exemplū 31. q. 1. Deus masculū. & c. seq. quod si dormierit. Si vero negatiue fuerit expresse promulgata, semper intelligitur prohibitum, maxime vbi fuerat eadem ratio, nisi inueniatur concessum. exemplum patet 23. q. 5. si non licet. nam cuncta a licerent nisi iura vetarent.

Concessum intelligitur qđ expresse non prohibetur.

† vsum De hoc cōmuni vsu loquendi, vide l. librorū §. quod tamen Cassius. ff. de leg. 3. & l cū delanionis. §. asinā molēdinariam. ff. de fun. instru. lega.

(spiritualis ratione coniugij) soli est Romano Pontifici reseruata: licet vsque ad tempora ista, quod cautum fuerat de episcopis, expressum non fuerat de electis: propter expressam tamen similitudinem a vel identitatem potius nemini poterat videri dubium subtiliter intuenti: cum de similibus idem iudicium sit habendum.

¶ Sed neq; b illud, quod in canone legitur de electo, vt si vltra sex menses c per suam negligentiam retinuerit ecclesiam viduatā, nec ibi nec alibi donum cōsecrationis accipiat, immo metropolitani sui cedat iudicio, aliter intelligētibus poterat suffragari: cum nō intelligatur ecclesia viduata, quasi sponsum non habeat, sed quia sponsus eius nondū sit consecratus: adhuc quo ad quædam d quasi viri maneat solatio destituta; sicut iuxta cōmunē modum † loquendi † illa dicitur ecclesia viduata, quæ licet episcopum habeat, inutilem e tamen perhibetur habere. Nec quod de cessione subsequitur, & statutum fuit ad pœnam, trahi debet ad gratiā f: vt sicut metropolitani iudicio electus deiicitur, ita etiam ad aliā ecclesiam possit trāsferri; præsertim cum nec sine auctoritate. g Romani pontificis fiat cessio vel deiectio memorata: qui vt hæc possent, ex illo canone metropolitanis indulsit: Vnde si circa translationem idem fieri voluisset, quod de cessione dixerat, & de translatione poterat expressisse: & quod non est sanctorum patrum decreto sancitum, superstitiosis h non est adinuentionibus præsumendū; præsertim cum nonnunquam intelligatur prohibitum, quod non inuenitur i concessum. ¶ Sane quoniam Turoñ. Archiepiscopus, electum Abriceñ. per metropolitanum suū con-

firmatum, in ecclesiam vestram præter auctoritatem sedis Apostolicæ transferre præsumpsit, & in episcopum consecrare, quem Rothomagēsis archiepiscopus citra mandatum nostrum absoluit, & ei licentiam tribuit transeundi: prædictos archiepiscopos à consecratione & confirmatione pontificum, episcopum vero ab executione pontificalis officij Bituricen sis archiepiscopus iuxta mandati nostri tenorem suspendit. Et quāuis iidem archiepiscopi tanquā k maiores plus excesserint in præmissis †, præfatus verò episcopus minus (vtpote illorum tanquam maiorum errorem secutus) nos tamen intellecta eorum confessio ne spontanea, & supplicatione deuota, veniam errori dedimus, quia non ex malignitate, sed ex simplicitate l peccauerunt †. Et quoniam præfatus episcopus, qui minus peccauerat, seuerius fuerat castigatus, reatum suum recognoscens humiliter & deuote, ac misericordiam postulans, & iudiciū non requirens: Nos intuentes, quòd licèt sibi munus consecrationis impensum, nec prioris ecclesiæ ipsum pontificem fecerit, nec secundæ: cum ad primam non fuerit consecratus, & ad secundā (priori vinculo perdurante m) nō potuerit n canonice consecrari, adhuc coniugaliter alteri alligatus, ei tam à vinculo prioris ecclesiæ, quam à pœna suspensionis penitus absoluto, de benignitate sedis Apostolicæ duximus concedēdum, vt priori consensu hactenus perdurante, Andeganeñ. ecclesiā studeat gubernare.

¶ Idem episcopo & Petro scholastico Maguntineñ.

¶ *Episcopus qui propria auctoritate de suā ecclesia se transfert ad aliam, carebit vtraque.*

a Hoc dictū verum est in his quæ non sunt suo genere mala, nā quæ suo genere mala sunt, vt mēdacium, etiam si à iure non vetarentur, adhuc tamen nullo pacto licerent.

† Vide l. in presbyteris. C. de epis. & cle. & ff. de pe. l. moris. §. iste fere.

b Concor. l. ff. de do. & ff. de suspect. tut. l. tutor.

† Vide l. 3. §. fi ff. de liber. cau. & not. in l plagij C. ad leg. Fal. de plagia.

Qvanto.] Primo narrat factum, secundo aggrauat: ibi, *Non attendens*. Tertio punit ibi, *Ne autem*. Io. And.

CASVS. Episcopus Hildesemeñ. à sede Apost. indulgentiam obtinuit sub hac formā, vt si ad maiorem dignitatem transitum vocaretur, eam sibi liceret assumere, dummodo ei nihil obsisteret de canonicis institutis: ipse de hac indulgentia confisus, vocatus ad Herbipoleñ. ecclesiam, ad eam propria temeritate transiuit, non attendens quòd in euangelio dicitur: Quos Deus coniunxit, homo non separet. potestatem transferendi pontifices Dominus sibi reseruauit, ita quòd soli beato Petro vicario suo, & successoribus suis suo priuilegio præbuit & concessit. non enim homo, sed Deus separat quos Roman. pont. (qui vicem veri Dei gerit in terris) auctoritate diuina dissoluit. ne ergo facti peruersitas transeat præsumptoribus in exemplum, quòd non potest non esse notorium, præcepit illi episcopo vt administrationem illius ecclesiæ penitus derelinquat. & quia canonici vota sua prorsus illicite

cite contulerunt in eum, vt in eo puniantur in quo peccauerunt, ipsos eligendi potestate hac vice suspensos denūciat. qa vero Hildesemeñ. ecclesiā improbe dereliquit, præcepit ei Papa ne vlterius ad ipsam reuertatur, & careat ppria: nec illis præsideat quos per superbiam spreuit, nec illis quos per auaritiam concupiuit.

a ¶ *Relicta.*] Hoc cap. & cap. sequens. & illud. c. j. de maio. & obe. ca. humilis. & de cleric. excō. mini. ca. illud. de eadem materia loquuntur.

† Cap. 3. ec. tit. in 3. cōpilatione.

b ¶ *Comunxit.*] 33. q. 1. ca. quos Deus. & cap. an quod. & 30. quæst. 1. cap. ad limina.

Matth. 19.

c ¶ *Antiquitas.*] Sic 25. q. 3 statuta. & 9. q. 3. c. cōquestū. & antiquitas venerāda est. 2. q. 6. c. anteriorū. §. illud. & ff. de iure immu. l. sp. mos enim retinēdus est fidelissimæ vetustatis. C. de testa. l. testamenta.

d ¶ *Reuerentiam.*] tāquā iuri scripto. 9. dis. ecclesiasticarum. & ca. catholica. & j. de caus. pos. ca. cum ecclesia.

e ¶ *Puri hominis.*] veri tñ hominis, q ēt aliquid est ām q homo. j. de hæret. ca. cū Christus. & est verus Deus, & ver⁹ homo. 3. de summ. trini. & fide cath. cap. 1.

† præbuit.

f ¶ *Veri Dei vicē.*] Vnde a Dī habare celeste arbitriū. C. de summ. tri. l. 1. i fi. & 16 ēt nām rerū immutat, subsitātialia vni rei applicando alij. arg. C. cōia. de leg. l. 2. & de nullo pōt aliq̄d facere. C. de rei vxor. act. l. vnica. i prin. & de pec. dist. 2. reuera. & sniam q nulla est, facit aliquā. 3. q. 6. hęc quippe. quia i his q vult, ei est pro rōne voluntas, Insti. de iure natu. §. sed quod principi. nec est qui ei dicat, cur ita facis. de pœ. dist. 3. §. ex persona. aliàs est. c. quamuis. ipse enim potest. 3. ius dispensare. j. de concess. præben. c. proposuit. Idem de iniustitia potest facere iustitiam corrigendo iura, & mutando. j. de app. ca. vt debitus. & j. de consang. & affinita. c. non debet. & plenitudinem obtinet potestatis. 2. q. 6. c. decreto.

† Facit tex. in l. capitaliū. §. pe. ff. de pœ. & l. si quis in suo. C. de inoffic. testa.

g ¶ *Exemplum.*] quia facilitas veniæ præbet incentiuum. & ca. 23. q. 4. est iniusta. & si ea quæ male vsurpātur omittimus, excessus viam alijs aperimus. 35. q. 9. loci. & 93. dist. peruenit. & C. de indi. vi. l. 2. in fi. ppagatur enim vitium nisi per coerctionē disciplinæ subsequatur correctio. 21. q. 2. c. placuit. in fi.

h ¶ *Notorium.*] Notorium est quod transiuit⁵, sed quod sine licentia transiuit non est notorium. simile infrà de cleric. excomm. min. cap. illud.

i ¶ *Illicite.*] Ipsum recipiendo sine licentia Papæ. sic 3. ti. proxi. bonæ. 1. non postulando.

ADDITIO Dupliciter potest intelligi, id est nō peccauerunt in eo qđ postularunt, sed qđ recipiunt. vel peccarunt quia non postulauerunt, sed elegerunt. primum placet Hostien. per decret. seq. secundum Goff. Io. Andr.

k ¶ *In quo peccauerunt.*] Sic 3. c. proxi. j. de temp. ordi. c. litteras. & j. de off. deleg. c. cum olim.

¶ *Glo. seq. alleg. concord. signat contrarium, & soluit.*

l ¶ *Suspendimus.*] per sententiam, & sic non ipso iure. sic 3. de elect. c. Cumana. in si. Sic argum. contra, 3. titul. proxi. bonæ. vbi videtur qđ ipso iure sunt priuati. & ideo expone, suspendimus, id est, suspēsos denunciamus.

m *Debebat.*] Sua auctoritate, immo in ea vocatione in qua vocatus erat, debuit secundum Apostolum permanere. vt 21. q. 1. clericę.

n *Canonicas.*] 7. q. 1. si quis episcopus.

o *Maiorem.*] Maxime, quia idem si ad parem vel minorem. Bern.

CAP. III.

Vāto † psonā Hildesemeñ. episc. & j. Ipse vero relicta a Hildesemeñ. ecclesia auctoritate se propria transtulit. ¶ Non attendens quod veritas in euangelio protestatur: Quos Deus cōiunxit b, homo nō separet. Potestatē trāsferendi Pōtifices, ita sibi retinuit Dñs & magister, qđ soli beato Petro vicario suo, & ę ipsum successorib⁹ suis, spāli priuilegio tribui † & cōcessit: sicut testatur antiquitas c, cui decreta patrū sanxerūt reuerētiā d exhibendā, & euidenter asserūt sacrorū canonū sanctiones. Nō em homo sed De⁹ separat, quos Rom. Pontifex (q nō puri hominis e, sed veri Dei vicē f gerit in terris) ecclesiarum necessitate vel vtilitate pēsata, nō humana, sed diuina potiⁿ auctoritate dissoluit: & j. ¶ Ne aūt facti puersitas transeat psumptoribus in exēplum g† (qđ qdē si verum est, non pōt nō esse notorium h) sibi pcipimus, vt administratione Herbipoleñ. ecclesię penitus derelinquat, & infrà. ¶ Cęterū qm̄ Herbipoleñ. ecclesiæ canonici, vota sua in ipsum prorsus illicite i cōtulerūt, volentes (sicut dignum est) vt in eo puniātur in quo peccauerunt k eligēdi eos hac vice suspendim⁹ l potestate: & infrà.

¶ Quia verò Hildesemeñ. ecclesiā, cui fuerat alligatus, vnde sędm Apostolum solutionem quærere nō debebat m, nimis improbe dereliquit: ne ad ipsam redeat vlterius, districtius prohibemus: cū secundū † traditiones canonicas n, qui ad maiorē o se plebē transtulerit, à cathedra repelli debeat alienā, & carere ppria: vt nec illis psideat, quos p superbiā spreuit, nec illis, quos per auaritiā cōcupiuit.

¶ Idem Branbur. † episcopo & scholastico Maguntineñ.

¶ *Solus Papa transfert episcopos: & indulgentia per eum super tali translatione concessa, ad litteram seruanda est.*

CAP. IIII.

Licet † in tm p: & infrà. ¶ Sicut legitimi matrimonij vinculū, quod est inter virū & vxorē, homo dissoluere nequit, Dño dicente in euāgelio: Quos Deus cōiunxit homo nō separet: sic & spirituale fœdus cōiugij, quod est inter epm & ecclesiā, qđ in electione initiatū, ratum in confirmatione, & in cōsecratione intelligitur cōsummatū, sine illius auctoritate solui non potest, qui successor est Petri & vicarius Iesu Christi.

¶ Hoc autem. C. quondā Hildesemeñ. episcopus non attendens, ad Herbipoleñ. ecclesiam propria temeritate trāsiuit: & infrà. ¶ Nec † illa prædecessoris nostri indulgē tia, psumptionē excusat ipsius, sed ambitionem accusat, cum in ea sit expressum qđ si ad maiorem q vo-

† Leo Papa prim⁹, epist. 82. ca. adde ęciliū Sardicēn. ca. 1. vbi cauetur ne quis de vno epatu ad aliū trāsferatur.

† Bronburgeñ.

† Bambengeñ.

† Cap. 4. ec. tit. in 3. cōpilatione.

Matth. 19.

† In Codice Barbatiæ ita: Nec illa pdecessoris nostri idulgētia, quam impetrasse se refert, psumptionē, &c.

cDicit Hos. q Ambr. loquif de mri monio cōtracto, qđ fine dubio aut statim tenet, aut non tenet. Ioan. Andr.

dCōco. tex. in l. oratio. & in l. omnino. ff. de spon.

priuati. Item punitur quis in eo in quo peccauit. Item nota in cap. licet similitudinem inter matrimonium spirituale & carnale. Item facilius dispensatur cum aliquo vt ad maiorem transeat dignitatē, quàm ad parem, vel minorem: propter maiorem vtilitatem. Item & postulatio, & persona postulata debet examinari.

p ¶ *Licet in tantum.*] Secundum quòd verba ista sonare videntur, colligitur quòd quis possit habere principiū matrimonij sine medio & fine fine. Sed contradicit Ambrosius, dicēs quòd sacramentum matrimonij aut plenum est, aut nullum: quia matrimoniū res est indiuidua & simplex, sicut & carnale matrimoniū, quod est cōiunctio maris & fœminæ indiuiduā vitæ retinens coniuetudinē. j. de præsump. c. illud. & 27. q. 2. §. j. & Inst. de pat. po. §. 2. Rñ. ista verba possunt referri ad solennitatem potius quam ad substantiā matrimonij. Vel dicas q pro tāto dicitur initiatum: quia post electionem ab ea non possunt recedere electores. 3. de elec. c. cū inter canonicos. immo hodie etiam ante electionem publicato. & postea per consensum electi perficitur. & in confirmatione fit ratū ita q amplius per se renunciare nō pōt. 3. eo. c. inter corporalia. & in cōsecratione consummatum intelligitur. & hoc tantum quo ad illa quæ ministerium consecrationis desiderant. 3. de elec. c. transmissam. sed quo ad vinculū coniugale consecratio nihil operatur. 3. eo. c. inter corporalia. sic & in carnali matrimonio ista possunt considerari p spōsalia, quam sunt futurarū nuptiarum promissio. 30. q. 5. nostrates. Quodam modo videtur initiari: quia per illa ad matrimonium peruenitur. ff. de spo. l. oratio per consensum animorum cōtrahitur & efficitur ratum, ita q nunquam postea separantur nisi ante carnalem copulam causa religionis. j. de conuer. coniu. c. ex publico per coniunctionem corporum consummatur. j. de diuor. c. quanto.

q ¶ *Maiorem.*] Quia gradatim conferūtur honores. ff. de mu. & ho. l. vt gra

Universidad de Deusto Biblioteca

l. vt gradatim. & qui promouentur, de minori ad maius promoueri debent. 93. dist. c. legimus. in fin.

2 ¶ *Videatur.*] Si alicui videri possit, sed nulli potest videri: ergo nec huic. sic 8. q. 1. Moyses. & arg. 35. q. 5. ad sedē. vers. hic ergo euigilēt, & aciem mētis si possunt intendāt. q. d. nō possunt. & 24. q. 3. si habes. vers. si inueniretur idoneū, &c. Sed Aug. dicit se nescire, & licet forsitā hoc videatur aliquibus quòd possit trāsire: non tamen est verum, cùm persona prius sit examinanda sicut postulatio, prout sequit.

ADDITIO. Tamen verum est quòd potuerit sine licentia Papæ transire. & in hoc bene videtur istis secundum Host. Ioan. And.

¶ *Gl. se. obijcit & soluit.*

b ¶ *Ad parem.*] Sed nōne concessō quod maius est, videtur concedi quod min⁹ est. j. de decis. c. ex parte. 16. q. 2. visis. j. de dol. c. pastoralis. 4. Sed dic q̄ min⁹ est transire ad maiorem q̄ ad parem vel minorem quia minus est contrā ius commune. vnde magis ad dispensabile trāsire ad maiorem quàm ad parem vel minorē, propter maiorem vtilitatem, vt hic dicit.

¶ *Gl. seq. obijcit, & soluit. Secundo quærit opponendo, & dupliciter soluit.*

c ¶ *Postulatio.*] Sed quare hæc verba priuilegij siue indulgentię nō interpretatur Papa largissime: vt j. de verb. sign. c. olim. Rñ. q̄ forma verborum hoc nō patitur, sic j. de priui. c. si de terra. & 5. de consuet. cum dilectus. Item quia per talem indulgentiā nō fuit subuertere consuetam examinationē postulationis ar. C. de inoff. test. l. si quando, & 5. de elect. ca. ecclesia vestra. Sed quēro quam vtilitatem consecutus fuit iste per illam indulgentiam, siue per istam interpretationem, quam hic facit Papa, cum potius interpretatio fieri debeat, vt res valeat, quàm vt pereat. infra de verb. sign. c. abbate. §. si vnus eligitur. & ff. de reb. dub. l. quoties. & j. de priuil. cap. in his. arg. opt. & quod hic dicitur, sine priuilegio tali hoc fieri non potuisse, & priuilegium aliquid adijcere debet iuri communi, ff. ad muni. l. j. ff. de leg. j. si quando. potius enim adiuuari beneficio nos oportet, quàm decipi. j. de commo. c. vnico. & ff. commo. l. in commodato. §. sicut. in fi. Ref. ideo attenuat vires huiusmodi priuilegij, quia per ambitionem obtentum fuit: vt 1. q. 1. principatus. & C. de senatusconsul. vnica. ex eo enim quòd aliquid contra ius obtinetur, præsumitur ambitiose obtentum. ff. ad munici. l. 1. in princip. Vel dic quòd super examinatione nō debatur ei aliqua indulgentia, prout patet ex verbis istius indulgentiæ: vers. dum tamē ei nihil obstaret, &c. & infrà. vbi dicit & tenor illius, &c. sed in hoc valebat ei indulgentia, vt si vocaretur ad maiorem dignitatem, poterat consentire, vt per mutuum consensum illius & postulantium initiatum esset spirituale coniugium, quod non esset, si indulgentiam non haberet: quia consentire non posset. suprà eodem capitulo inter corporalia. ad finem. si enim seruasset indulgentiam, & vocatus fuisset ad maiorem dignitatem, tunc in illam potuisset transire nulla alia licentia petita: qui enim non fert priuilegium, perdit illud. suprà de constitutio. capitulo cum accessissent. cum suis concordan. b & priuilegium siue indulgentia ita est seruanda, secundum quòd in ea continetur. infrà de priuileg. capitulo porro. sed iste voluit ampliare indulgentiam transeundo ad parem, & sine examinatione, & ideo non profuit ei, nec etiam ad minorem sine examinatione, vt patet ex tenore indulgentiæ. Bernardus.

a Trē q̄nque transire pōt ad parē, vel ad minorē prohibit⁹ à maiori. de resc̄r. sedes. Ioan. Andr.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cōpilatione.

b Concord. l. hrdes C. ad Vellei. & l. 1. cū gl. fi. C. d pri. do. & l. fordido rū. C. de excu. mu. libr. 10.

caretur forsitan dignitatem, eā sibi liceret assūmere, dū tamē nihil ei de statutis canonicis obuiaret, vnde licet forsitan aliquibus videatur [a] : vt indulgentię occasione ipsius ad dignitatem possit trāsire maiorē, ad parem [b] tamē ipsi transire non licuit: cum in maiori dignitate propter maiorem vtilitatem facilius soleat dispensari. Præterea cum postulatio sicut & electio examinari soleat diligenter, & tenor illius indulgentiæ nō solum videatur postulationis examinationem, sed personæ etiā reseruare, subiungens (dummodo nihil de canonicis obuiet institutis) antequam per eum postulatio [c] examinata fuisset, cui fuerat faciē-da: nulla ratione debuerat trāsisse.

TITVLVS VIII.

¶ De auctoritate & vsu pallij.

¶ Clemens tertius.

¶ *Infra quamlibet ecclesiam prouinciæ suæ Archiepiscopus pallio vti potest, sed extra non potest.*

CAP. I.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cōpilatione.

CVm † super aliqua re: & infrà. ¶ Quæsiuisti, quomodo intelligātur, quod in forma translationis pallij continetur, videlicet [tradimus tibi pallium † , vt eo infra ecclesiam [d] tuam vtaris.] Quod ita intelligitur, videlicet infra quamlibet [e] ecclesiam prouinciæ tibi commissæ. Si vero te sacris indutum vestibus ecclesiam processionaliter, vel alio modo exire contigerit: tunc pallio [f] minime † vti debes.

¶ Celestinus tertius.

¶ *Archiepiscopus alteri archiepiscopo, pallium suum accommodare non potest.*

CAP. II.

AD † hoc quia quæsitum est à nobis ex parte tua, vtrum liceat tibi pallium tuum, metropolitano alij commodare: & infrà. ¶ Inquisitioni taliter respōdemus, quòd non videtur esse conueniens vt pallium tuum alicui commodes [g] † : cum pallium personam non transeat, sed quisque cum eo debeat (sicut tua nouit discretio) sepeliri [h] .

¶ Innocētius tertius C. presbytero Cardinali Apostolicæ sedis legato.

¶ *Per pallium confertur plenitudo pontificalis officij, & nomē archiepiscopale.*

CAP. III.

NIsi † specialis dilectio illa: & infrà. ¶ Sane si postulatio Troiani † episcopi ad Panormitanam ecclesiam fuisset per nos etiā approbata, non tamen deberet se archiepiscopum appellare priusquam à nobis pallium suscepisset, & certis diebus. j. eod. c. ad honorem, qui continētur in priuilegio suo. j. eo. tit. c. fin.

† Pallium in toto hoc titulo sumit. p quodam archiepor̄ ornamento crucib⁹ nigris ītexto, vel ut stola sacerdotalis q̄d super alia ornamenta defert, humeros velut corona pectusq̄ circundās & ante dependens, de quo vide Panor. in c. antiqua. de priuile. sed melⁱ⁹ p Inn. 3. li. 1. misterior̄ Missę, c. 63. vbi copiose de eiⁱ⁹ mā, forma & mystica significatione.

† Aliàs, nullo modo.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cōpilatione.

† Facit text. l. persona le. ff. solut. mat.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cōpilatione.

† Troianen̄.

† Traiacen̄.

c Et q̄d palliū designet vide hic Io. Andr. & alios.

Acad hoc.] Sunt duæ partes. Secunda: ibi, *Inquisitioni.* Io. And.

CASVS. Quæritum fuit à Papa, vtrum archiepiscopus possit pallium suum alij archiepiscopo accōmodare? Papa dicit quòd nō: cum personam pallium nō transeat: sed cum pallio archiepiscopus sepelitur.

g ¶ *Commodes.*] & ita quia pallium personale est, alijs commodari nō potest, immo nec in alia prouincia potest vti eo, sine licentia illius cuius est parochia, etiam si priuilegiū habeat. j. eo. c. ex tuarū. ea enim quæ inhærent personis, cum personis extinguntur. ar. j. de offi. dele. c. quoniam abbas. & c. P. & G. ff. de re. iur. l. priuilegia. Inst. de iur. na. §. sed quod principi. & 7. q. 1. petisti.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

h ¶ *Sepeliri.*] De consec. dist. 1. nemo clericus. contra hoc speciale est de vestimentis sacerdotalibus, spiritualibus, & de pallio. & sic non obstat. ff. de reli. & sump. fune. l. si quis. §. funeris. vbi ornamenta & annulli prohibētur cum cadauerib. poni vel sepeliri, ne forte propter ea effodiantur. & c. nemo. loquitur de laico, qui non debet inuolui vestibus sacris, secus de clericis.

Intellect⁹ l. si quis. §. funeris. ff. de reli. & sūp. fun.

Nisi specialis.] Facit ad primam partem rubricæ. & prima decisa factum narrat. Secunda factum aggrauat: ibi, *Sane.* Tertia cōcludit: ibi, *Tu ergo.* Quarta comminatur: ibi, *quoniam.* Io. And.

CASVS. Troianus episcopus postulatus fuit ad Panormitan. ecclesiam: legatus Papæ qui erat in partib. illis, dedit ei licentiam transeundi sine auctoritate dñi Papæ: ille statim se appellauit archiepm anteq̄ palliū recepisset: peruenit hoc ad notitiam Papæ: super hoc scribit illi Cardinali dicēs, q̄ & si postulatio illius archiepi p papā esset approbata: non tñ se debuit archiepm appellare anteq̄ palliū recepisset, in quo confert plenitudo officij pontificalis: Postea mādat illi Cardi. vt sic quod factum est, studeat palliare, vt in confusionē sed. Apost. non redundet, quia potius illum Papa eligit confundi, q̄ velit lædi sedis Apost. dignitatē. Not. q̄ legatus Card. non potest dare licentiā episcopis trāscundi ad alias ecclesias. Item in pallio completur auctoritas & potestas archiepiscopalis dignitatis. Item quòd Roman. Pont. potius sedis Apostolicæ dignitatem, quàm priuatam alicuius auctoritatē tueri debet.

Adde concilium Lateran. sub Innoc. iij. c. 5.

a ¶ *Nominis.*] Et ita licet cōsecratus sit in episcopū, non est appellandus archiepiscopus, ante pallij receptionem.

b ¶ *Palliare.*] Palliare debet quis quod male fecit, & reuocare congruenter si potest, ne vilescat eius auctoritas. j. de accusat. c. qualiter & quando. & j. de appel. c. cum cessante. ff. de regu. iur. l. quod iussit.

¶ *Glos. seq. signat contrarium.*

c ¶ *Eligemus.*] Potius tenemur nos magis diligere, quàm alium. nam quisque regulē diligendi p̄ximū à semetipso [a] accipit. 23. q. 5. si non licet. & agris tuis sitiētibus alij irrigandi non sunt. C. de ser. l. præles. 64. dist. quia per ambitiones. & C. vt nemo priuatus. l. 2. & quilibet sibi primo faciat eleemosynam, deinde proximo. de pœn. dist. 3. sane cauendum. vnde etiā mihi possum consulere, cum dāno alterius. ff. ad leg. Aquil. si quis sumo. in fi. Arg. contra. 22. q. 2. primum. & 11. quæstio. 3. si quis vero.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. compilatione.

† Solemnitatibus.

a Quæ Bernard. in hac glo. commemorat, non colliguntur ex textu, nā Papa non de se velut priuato. sed velut sedis Apostolicæ gubernatore, & de tuenda sedis Apostolicæ dignitate loquitur.

Ad honorem.] Duo sunt dicta. Secundum: ibi, *Alij.* Et diuersitatis causam reddit: ibi, *Quoniam.* Io. And.

CASVS. Quæsitū fuit à Papa, quando & vbi archiepiscopus suo pallio vtatur, & quādo, & vbi alij archiepiscopi eodē pallio vti debeāt. Papa respōdet, q̄ Rom. Pont. solum inter missarū solemnia semper vtitur & vbicunq; pallio: q̄a assumptus est in ecclesiasticæ potestatis plenitudinē. Alijverò, sarchiepiscopi, nec semper, nec vbique, sed solum in ecclesia sua in qua acceperunt iurisdictionem, certis diebus debent vti, quia vocati sunt in partem solicitudinis, & non in plenitudinem potestatis.

¶ *Glo. seq. ponit formam traditionis pallij.*

† Aliàs ita: & nō in plenitudinem, &c.

Forma tradendi palliū archiepiscopis.

d ¶ *Ad honorem.*] Sub hac forma verborum traditur pallium: Ad honorem Dei omnipotentis, & beatæ Mariæ virginis, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum, & domini Papæ Gregor. & Ecclesiæ Romanæ, & Ecclesiæ talis tibi commissæ, tradimus tibi pallium de corpore beati Petri sumptum: in plenitudinem pontificalis dignitatis, vt vtaris eo infra Ecclesiam tuam certis diebus, qui exprimuntur in priuilegiis Ecclesiæ tuæ concessis à Romana Ecclesia. infra eod. cap. vlti. & hi sunt natiuitas Domini, festiuitates sancti Ioannis, & sancti Stephani, in Circumcisione, in Epiphania, in ramis Palmarum, in Cœna Domini, in Sabbato sancto, tribus diebus Resurrectionis, Pentecostes, in festiuitate sancti Ioannis Baptistæ, & omnium Apostolorum, in tribus festiuitatibus B. Mariæ, in cōmemoratione omnium Sanctorum, in Dedicatione Ecclesiarum, in principalibus festiuitatibus Ecclesiæ tuæ, in ordinationibus clericorum, & in consecrationibus episcoporum, in die anniuersarij suæ consecrationis. & arg. ad hoc. j. de fer. c. vlt. & de consecr. distin. 3. c. pronunciandum.

Quibus diebus archiepiscopi pallio vti possint.

¶ *Glossa sequens exponit litteram. dat duo similia, & signat contrarium.*

e ¶ *In Ecclesia sua.*] Id est infra quamlibet Ecclesiam suæ prouinciæ. 5. eod. tit. c. 1. sed extra Ecclesiam in processione vti non debet. 5. eod. tit. c. 1. & sic miles post finitam militiam, cum cingulo non ibit. C. de proxi. fac. scri. l. vlt. lib. 12. procōsul non vtitur insigniis suis, priusquam intret prouinciam. ff. de offic. proconsl. l. 1. simile est de vsufructuario, qui scenica veste nō potest vti nisi in scena. ff. de vsufru. sed & si quid. 6. 2. arg. contra. j. vt lit. pend. c. à memoria.

f ¶ *Solicitudinis.*] 2. quæst. 6. qui se.

Extuarum.] sunt duæ partes. In prima gratiæ petitio, petētis motium continens. In secūda petitionis limitata exauditio, motiuū reprobans. Secunda: ibi, *Licèt.*

CASVS. Archiepiscopo Compostellano in datione sui pallij dictū fuit: Accipe pallium & vtaris eo infra ecclesiam tuā. ipse archiepiscopus pro negotiis ecclesiæ suæ frequēter exibat prouinciam suam, vnde reputabat sibi ad verecundiā quod pallio non vteretur, cū alij archiepiscopi de Hispania vltra prouinciā suā de consuetudine generali suo pallio vterentur: quare petebat à Papa quòd extra prouinciam suā posset eo vti. Ad quòd Papa respondet, quòd illa consuetudo est potius dicenda corruptela, & de speciali gratia eidem concedit, vt si alia necessitate fuerit impeditus, ita vt ad ecclesiam sibi subiectam accedere non possit pro consecrandis suffraganeis suis, vel clericis ordinandis, & ad ecclesiam alienam necesse habeat declinare, vtendi pallio habeat facultatem in iam dictis casibus, dūmodo is ad quem ecclesia pertinet, id permittat. Not. licet Papa alicui priuilegium concedat, non tamen ipse Papa vult quòd ille cui conceditur, eo in præiudicium alterius vtatur.

CAP. V.

EX † tuarum tenore litterarū accepimus, quòd cum fuerit in concessione pallij tibi dictum: (vt ipso infra [b] ecclesiam tuam vtaris:) & tibi pro ecclesiæ tuæ negotiis frequenter extra tuam prouinciam commoranti, verecundū sit absque pallio [h] ministrare: (cū consuetudo [i] sit in Hispania generalis, quòd archiepiscopi extra suas prouincias, pallio indifferenter vtantur) vt extra tuam prouinciam vti pallio valeas, indulgeri tibi à sede Apostolica postulasti.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. compilatione.

¶ Licèt autem talis consuetudo dicenda sit potius corruptela [k] † : nos tamen de speciali gratia indulgemus [l] tibi, vt si necessitate aliqua præpeditus, ad ecclesiam tibi subiectam accedere forte nequiueris, pro consecrandis suffraganeis tuis, vel clericis ordinandis, & ad ecclesiam alienam propter hoc [m] te contigerit declinare: cūmodo is ad quem ecclesia pertinet, id permittat [n], vtēdi pallio [o], in iam dictis casibus [p], liberā habeas facultatem.

† Videlicet omnes iudices. vt gl. 1. C. de decur. lib. 10. & in authen. vt nulli iu. § 1. in glo. magna collatione 9.

¶ Idem.

¶ *In qualibet ecclesia suæ prouinciæ, permisses diebus, archiepiscopus missam celebrans, vti potest pallio.*

CAP. VI.

CVm † sis: & infrà. ¶ Vbicūq; ¶ fueris in missarum celebrationibus videtur quòd vbique infrà eod. cum sis.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. compilatione.

i ¶ *Consuetudo.*] Et mala, & est ratio quia sicut pallis. fortiter postulāti datur, vt 100. dist. c. priscа. ita datū fortiter custoditur: & si trasferat se ad aliā sedē, nō tū ei⁹ eo pallium trāsfertur. 5. de postu. c. bonæ. j. in fin. vnde pro parte est beneficium personale, quia cum persona sepelitur. 5. eod. c. ad hoc. & pro parte locale, quia non transfertur cum persona ad alium archiepiscopatum, sed remanet ibi 5. de postula. c. bonæ. 2. in fine.

b Forte mirā: in his enim nō designatur plenitudo officij sicut in pallio. Ioan. And.

Archiepiscopo transfato, nō transfertur pallium.

¶ *Glossa sequens obiicit.*

k ¶ *Corruptela.*] Sed videtur quòd non sit corruptela, & q̄ sit tolerandum. ff. de offi. proconsul. l. 1. vbi proconsul vtitur suis insigniis vbiq; postquam egreditur vrbem.

¶ *Glo. seq. reddit rationem.*

l ¶ *Indulgemus.*] Hoc ideo dicit: quia non est licitum alicui celebrare vel prædicare in alia prouincia, nisi ad hoc fuerit inuitatus. 7. quæst. 1. episcopi vel presbyteri. & 9. quæst. 2. nullus primas. & 6. quæst. 3. scriptum est.

m ¶ *Propter hoc.*] scilicet pro ecclesiis consecrandis, & clericis ordinandis.

n ¶ *Permittat.*] Not. quòd Papa licet alicui det priuilegium, nō vult tñ quòd vtatur eo in præiudicium alicuius. sic j. de offi. ordi. ca. licet & 5. de transla. c. licet c.

c Concord. l. vbicunq; cū gl. & ibi Bar. ff. de fideiu. f. & in l. 1. si dubitetur. §. ita demū. eo. tit.

o ¶ *Pallio.*] tuo scilicet, & non illius ad cuius prouinciam declinas: cum sit personale. 7. eo. c. ad hoc.

p ¶ *Casibus.*] Duobus præmissis, non aliis. quod enim in quibusdam permittitur, in aliis prohibetur. arg. ff. de iud. l. cum prætor.

Cum sis.] In prima decisa cōsultatio. In secūda rñsio: ibi, *Vbicūq;.*

CASVS. Quæsitum fuit à Papa quando & quibus diebus archiepiscopus vti debeat pallio? Rñdet q̄ vbicunq; fuerit archiepiscopus infra suam prouinciam in celebrationibus missarum solemnibus diebus pallio suo vti potest.

¶ *Glossa sequens obiicit, & dupliciter soluit.*

q ¶ *Vbicunque.*] Hic videtur ex eo quòd dicit, vbicunque, quòd etiam extra prouinciam archiepiscopus pallio possit vti

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Dicebat Hostien. hoc verbū generale, vbicūq; ad quatuor restringendū, ad prouinciam, ad ecclesiā, ad musarum solemnia, & ad certos dies: & sic videt, q̄ si sub papilione, vel in castris, in aliqua priua ta domo, extra ecclesiā secundum c. de consuet. dist 1. concedimus. quāuis infra suā prouinciam, archiepiscopus celebret, pallio nō vtetur. Ioan.

† Pontificis.
† Pontificalis officij.

† Videto hic notas nostras in hoc caput.

b Sed hos paulo antea numerauit glo. in ca. ad honorē, hoc titulo.

c ¶ *Quarta.*] Satis soluta est per hanc respōsionē, quia recipere debet priuilegiū suum: & si ibi cōtinetur q̄ possit celebrare cū pallio pro defunctis, ita obtinet secundum quod ibi cōtinetur. simile ȝ. de priu. si de terra.

† Cap. 2. co. tit. in 1. compilatione.

ADDITIO. Et melius in cap porro.

DE RENVNCIATIONE.

† Aliàs ita: Si tua autē.

† Ita legitur in oībus manuscriptis fide dignis. & vox immeritum perperā inserta fuit.

c Text. est in l. quæro. ff. de ædil. edic. & in l. si quis in cōscribendo. C. de pac.

d Senes. n. vidi gubernationi sunt aptissimi. B. Hierony. in epist. ad Nepotianū. Archidiaconus in cap. tanta. distin. 86.

sit vti, sicut proconsul. ff. de offic. proconsl. l. 1. Sed contra ȝ. eod. c. 1. & c. ex tuarum. sed quod dicit vbicunque, restringe, [a] id est, infra quamlibet ecclesiam tuæ prouinciæ ȝ. c. 1. vel, vbicunque, si habeat priuilegium ad hoc. & ille ad cuius prouinciā vel diœcesim transit, id permittat. ȝ. eo. ex tuarum. & sic planum est.

Quia nos.] In 1. decisa consultatio. In secunda respōsio, ibi, *Inquisitioni.*

CASVS. Quidam Archiepiscopus quæsiuit à Papa, vtrum tam in sua diœcesi quàm in aliena, possit celebrare absque pallio & sandaliis? Respondet Papa q̄ potest, nō tamen semper in sua diœ. debet celebrare cū pallio, sed certis dieb[b], qui sunt in suo priuilegio expressi. & p̄ hoc soluitur alia quæstio, qua quæsiuit, vtrum pro defunctis cū pallio debet celebrare.

a ¶ *In aliena.*] De licētia diœcesani epi, aliàs nō: quia nō debet ponere manū in messem alienā: vt 6. q. 3. scriptum est. & 9. q. 2. nullus primas. priuatim tamen posset sine licentia ȝ. de cleric. peregr. tuæ. diœcesanus debet illum inuitare. 7. quæstio. 1. episcopi vel presbyteri.

b ¶ *Priuilegiis.*] Qui præcise sint dies illi, nescimus, [b] nisi sint illi qui enumerati sunt ȝ. eod. ad honorem. & ȝ. de fer. conquestus.

c ¶ *Quarta.*] Satis soluta est per hanc respōsionē, quia recipere debet priuilegiū suum: & si ibi cōtinetur q̄ possit celebrare cū pallio pro defunctis, ita obtinet secundum quod ibi cōtinetur. simile ȝ. de priu. si de terra.

ADDITIO. Et melius in cap porro.

DE RENVNCIATIONE.

¶ *Qua ea quæ postulatione, electione, vel trasl atione acquiūtur: plenu nq; renūciatione perduntur: c ideo ponitur hæc rubrica.*

De hac materia tractatur 7. q. 1. & quæstio. 2. & 17. q. 1. & 21. q. 2.

Itteras] In prima ponitur decisa supplicatio. In secunda: ibi, *Si tuam.* ipsius repulsio. In tertia: ibi, *Monemus.* conclusio. Ioan.

CASVS. Episcopus Londonen. sæpe petiit licētiam cedēdi à dño Papa: scribit ei Papa dicens, quòd quānis ipse considerans senectuté suam aut sufficientiam suā petat renunciandi licentiā, sciat quòd Papa credit, quòd tutius sit ei illā ecclesiam sub vmbra sui nominis gubernari, q̄ alicui nouæ incognitæq; personæ in tāto discrimine cōmitti: quia in ipso vigor deuotionis & fidei, etiā corpore senescēte non deficit, sed vergente deorsum cōditione corporali feruor spiritus ad sublimiora cōscendit. monet ergo illum vt super hoc diebus istis nulla importunitate faciat se molestū, quia indecēs est prius soluere militiæ cingulū, q̄ cedat victoribus aduersitas præliorū. Not. q̄ nō statim danda est cedendi licētia, licet quis dicat se senē & insufficientem, maxime cū bene administrauerit. Item indecens est prius militiæ soluere cingulum: &c.

¶ *Glo. seq. textum determinat, & remittit.*

d ¶ *Senectutem.*] nō enim qualibet senectus [d] facit, vt quis possit petere cessionem, sed ea sola quæ hominem reddit prorsus ineptum, ȝ. eo. nisi, §. debilitas. propter quas causas possit quis renunciare, traditur ȝ. eod. nisi. & ȝ. eod. post translationē. ¶ *Glo. seq. textū fortificat.*

e ¶ *Insufficientiam.*] Hæc est iusta causa ad renunciandū, quia defectus scientiæ nō sufficit impedit promouēdū, ȝ. de elect. cōgregato. immo

tionibus constitutus, diebus solemnibus vsum pallij (per quod plenitudo pontificij † designatur) poteris liberius exercere.

¶ Honorius iij. Archiepiscopo Tri.

¶ *Sine pallio & sandaliis, potest archiepiscopus celebrare.*

CAP. VII

Q Via nos: & infrà. ¶ Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd tam in tua quàm in aliena [a] diœcesi, potes sine pallio & sandāliis † celebrare: qui vtique in tua diœcesi non debes semper celebrare cum pallio, sed diebus illis duntaxat, qui in ecclesiæ tuæ priuilegiis [b] sunte xpressi. Sicque soluta est quarta [c] quæstio, qua quæsiuisti, an tibi sit licitum pro defunctis cum pallio celebrare.

TITVLVS IX.

De Renunciatione.

¶ Alexander iij. Lodoñ. Episcopo.

¶ *Non datur licentia cedendi Episcopo qui propter senectutem vult cedere, si necessarius vel vtilis sit ecclesiæ suæ.*

CAP. I.

Litteras † tuas: & infrà. ¶ Si tuam aut † senectutem [d], aut insufficientiam [e] forte considerās, te tanquam emeritum † postulas relaxari: scito nos credere quòd tutius sit hoc tempore, si commissa tibi ecclesia sub vmbra tui nominis gubernetur, quàm si alteri nouæ [f] incognitæque personæ gubernanda in tanto discrimine cōmittatur: maxime quia in te vigor deuotionis & fidei, etiam corpore senescente, non deficit, sed vergente deorsum conditione corporea, feruor spiritus in sublimiora cōscēdit: & infrà. ¶ Monemus te igitur, vt super hoc diebus istis nulla te facias importunitate molestum, quia indecēs omnino probatur, prius soluere militiæ [g] cingulum, quàm cedat victori aduersitas præliorum.

¶ Idem † abbati Dolen. & priori de Artig.

¶ *Qui abiurat beneficium, licite potest illud (si denuo eligatur) obtinere.*

CAP. II.

CVm † inter P. Gaufredi, & quosdā alios canonicos sancti I. super spirituali † beneficio, scilicet stallo in choro, & loco in capitulo, quæstio fuisset diutius agitata: & infrà. ¶ Ideoque vobis mandamus, quatenus si præfatum P. inueneritis de consensu † maioris partis capituli fuisse de prædicto beneficio auctoritate Apostolica inuestitum, eum faciatis beneficium ipsum pacifice possidere, non enim videtur nobis impedimentum afferre iuramentum [h], quod de eodem non petendo vlterius ꝓponitur præstitisse, si cōhoc fuisset quæstio diutius agitata, mandat Papa quibusdam, quatenus si prædictum P. inuenerint de consensu maioris partis capituli fuisse de prædicto beneficio auctoritate apostolica inuestitum, eum faciant beneficij possessione pacifica gaudere, non obstante iuramento, quòd de non repetendo vlterius eodem beneficio proponitur præstitisse, in quo consensus maioris & sanioris partis capituli interfuit. Not. quòd iuramentum non extenditur ad ea, de quibus vel super quibus non est iuramentum faciendum. Item ius semel amissum, non renascitur. Item sententia maioris & sanioris partis debet præualere.

h ¶ *Iuramentum.*] Iste P. abiurauit [g] beneficium suum, quòd de cætero ipsum non repeteret, sed non iurauit quòd non reciperet, si iterum eligeretur. ȝ. quod met. cau. ad audientiam. iuramentum [h] non extenditur ad ea de quibus non fuit cogitatum in iuramento, & quæ tunc non extant. ȝ. de iureiur. clericus. sicut nec rescripta extenduntur ad lites quę non extabant tempore impetrati rescripti. ȝ. de rescri. c. viti. & transactio non extenditur ad ea de quibus non fuit dictum vel cogitatum. C. de transac. fi de certa. & C. de iudi. licet. vnde non obstat in aliis. & sic isti P. non obstat iuramentum, cum non agat ex prima sua receptione, sed ex nouo iure post iuramentum præstitum, acquisito de consensu maioris & sanioris partis capituli, quia alia est modo causa petendi. ff. de excep. rei iudi. & an eadem. ff. de instit. ac. l. habebat. & ȝ. de causa pos. c. vlt.

g Melius dicitur eiuratuie, hoc est renunciauit.

h Albericus tract. de statutis lib. 1. q. 25. Decius in Rub. C. qui admit. & in l. in ambiguis. §. quoties. ff. de reg. iu.

a ¶ *Maioris*

a ¶ *Maioris & sanioris.*] Et sic standum est maiori parti. 65. dist. fatie. & 19. dist. in canonicis. & ff. ad munic. q̄ maior. Quid iuris sit seruandum de hoc, not ȝ. de elect. c. ecclesia vestra. in fi.

b ¶ *Intercessit.*] supple post suam renunciationem. Iste P. post suam renunciationem obtinuit litteras à Papa, vt reciperetur in ecclesia illa, sic iste inuestitus fuit de beneficio illo auctoritate Papę, & de cōsensu maioris partis, & sic pars minor nō potest obijcere iuramentum.

EX *transmissa.*] Prima pars ponit querelam. Secūda prouidet: ibi, *Verum quoniā.* Ioā. Andr.

† Cap. 4 co. tit. in 1. compilatione.

CASVS. P. Rubeus sancti Nicolai clericus de Ceparano infirmitate laborans, apud sancti Saluatoris monasterium petiit sibi habitū monasticum indulgeri: tandē sanitate recuperata trāsiuit ad monasteriū prædictum gratia complendi votum suum, & aliqua mora facta in monasterio, fecit sibi restitui illa quę contulerat ecclesiæ sancti Nicolai: post. modū nihilominus iste P. volebat vt restitueretur in ecclesia prędicta, voluntate mutata: sed abbas de Ceparano, & quidam clerici eum recipere nolebant: vnde significauit hoc domino Papæ idē abbas. Super hoc scribit Papa Episcopo Verulano, quòd dicta ecclesia ab eo soluta est, ex quo ea quæ sibi contulit, ad petitionem suam resignauit [c] eidem: Mandamus, quatenus (si res ita se habet) prædictum abbatum, & socios eius ad receptionem P. nulla ratione compellas inuites: nec à populo † Ceperano compelli permittas: hortari tamen eos poteris, vt ilium non tanquam vnum de ecclesia. sed quasi de nouo recipiant in socium & in fratrem.

¶ Idem Episcopo Tornacensi.

† Aliàs ita: dū olim infirmitate nimia laboraret.

† Iuxta illud: Dū fero languore, fero religionis amorem; Expers languoris, non sum memor huius amoris.

† Vox, populo, deest in omnib[9] manuscriptis, sed erat expositio marginalis, quæ irrepsit in textū, in antiquis enim ita habebatur, Ceparano. id est, à populo Ceparano.

e Hieronymus ad Lucinum: Cōpisse, multorū est: ad culmē peruenisse, paucorū. Io. And.

f Cōcor. tex. in l. quāuis. & ibi. Bar. ff. de furtis.

† Aliàs, ita: abbati, & Priori de Artigi.

† Cap. 3. c. ti. in 1. compilatione.

† Aliàs. speciali.

† In codice Barbatię ita: de consensu maioris & sanioris partis capituli, &c.

sensus maioris [a] & sanioris partis canonicorū ecclesiæ intercessit. [b]

¶ Idem Episcopo Verulano. 10

¶ *Qui renunciauit beneficio suo, illud repetere non potest.*

CAP. III.

EX † transmissa relatione abbatis [c] sancti N. de Ceparano, nostris est auribus intimatum, quòd P. Rubeus clericus dum † infirmitate † laboraret, apud monasterium sancti Saluatoris sibi petiit habitum monasticum indulgeri: qui recuperata postmodum sanitate, ad monasterium illud gratia complendi votum [d] accessit: & ibidem moram aliquantulam faciens, ea, quæ prædictæ ecclesiæ sancti N. contulerat, sibi fecit restitui: nunc autem mutato animo laborat, vt restituatur in ecclesia supradicta. ¶ Verum quoniam iam dicta ecclesia ab eo soluta dignoscitur, ex quo ea, quæ sibi cōtulerat, ad petitionem suam resignauit [e] eidem: Mandamus, quatenus (si res ita se habet) prædictum abbatum, & socios eius ad receptionem P. nulla ratione compellas inuites: nec à populo † Ceperano compelli permittas: hortari tamen eos poteris, vt ilium non tanquam vnum de ecclesia. sed quasi de nouo recipiant in socium & in fratrem. Nota quòd suo iuri quis tacite renunciat. Item non potest quis redire ad illud cui renunciauit. Item actio semel extincta non reuiuiscit.

c ¶ *Abbatis.*] id est, prælati, quia ecclesia secularis est, & non regularis: & est nomen dignitatis. & iste P. Rubeus erat ibi canonicus.

¶ *Glos. seq. signat contrarium. & duplicitèr soluit.*

d ¶ *Votum.*] non quòd emisisset votum, sed quòd emittere proponebat. ȝ. de reg. consulti. Arg. contra. ȝ. de reg. super eo. Non est contra ibi habitus fuit ad professionem, hic ad probationem tantum. vel hic nullum habitum suscepit: & si suscepisset, non obstat: nam habitus solus sine professione non facit monachum. ȝ. de reg. porrectum. & ȝ. qui clerici. vel vouen. cap. consuluit.

¶ *Glo. seq. dubitat, & tripliciter soluit. & remittit.*

e ¶ *Resignauit.*] Sed qualiter bona illa sibi restituta fuerunt? ex quo ohim semel fuerunt acquisita ecclesiæ, non debent ei amplius restitui. 12. quæstio. 2. nulla. 17. quæstio. 4. sunt qui opes? Respon. iure poli, non iure fori. 17. quæstio. 4. quicunque. argum. ȝ. de donatio. inter vir. & vxor. mulieres. & in Authent. de mona. §. si vero. collatio. 1. vel de facto fuit hoc, potius quam de iure, si transfuerunt in proprietatē ecclesiæ. Vel forsan sub cōditione cōtulerat illa bona, si ibi perpetuo remanere deberet. De hac infra notatur. ȝ. de cleri. cōiugat. c. q̄ ad te.

Dilectus.] Primo ponit prohibitionem. Secundo ipsius trāsgressionem puniri præcipit: ibi, *Quod si quis.* Ioan. And.

CASVS. Episcopus Torn. significauit domino Papæ, quòd quidam [f] istrabant ecclesias suæ diœce. quæ pertinebant ad suā iurisdictionē, & detinebāt & dimittebāt eas absq; suo assēsu & propria auctoritate. Papa mandat sibi vt ipse prohibeat omnibus personis sui episopatus, vt nullus auctoritate sua audeat intrare ecclesiam, vel eā dimittere sine auctoritate sui superioris, & qui contra hoc fecerit, merito punietur.

f ¶ *Intrare.*] 16. q. 7. nullus omnino. ȝ. de iure patro. cura pastoralis. aliàs nisi talia beneficia dimiserint, sunt excommunicandi vsque ad

debitam satisfactionem. ȝ. de insti. ex frequentibus.

¶ *Glo. seq. allegat duas concor. tract. quid de inferioribus prælatis. exponit quod dicit finis c. de canonica vltione, dicit quid si prælatus ratificet, & quid de transitu ad religionem. demū arg. pro opin. Vincen. quam reprobat.*

¶ *Beneficiatus sine licentia prælati sui beneficio renunciare non potest.*

CAP. IIII.

ADmonet: & infra. ¶ Vniuersis personis tui episcopatus sub districtione prohibeas, ne ecclesias tuæ diœcesis ad ordinationem tuam pertinentes, absque assensu tuo intrare [i] audeant, aut detinere, aut te dimittere inconsulto [g] ¶ Quòd si quis contra prohibitionem tuam venire præsumpserit, in eum canonicam exerceas vltionem.

¶ Clemens tertius.

¶ *Contra petentem beneficium admittitur spontaneæ abiurationis exceptio, etiam causa renunciationis non adiecta: contra quam actor replicare poterit, quòd non sponte renūciauit: & qui melius probauerit, obtinebit.*

CAP. V.

SVper † hoc qđ scisciteris †, vtrum ecclesiastica beneficia repoſcentibus [h], obiecta spontaneæ abiurationis exceptio, sine causæ [i] cognitione sit admittenda, & an actoris, quòd sponte non renunciauit, an rei de spontanea renunciatione debeāt probationes admitti? ¶ Sic tuæ experientiæ respōdemus: quòd nulla ratio hoc verisimile [k] reddit, vt qſquā bñficiū multis forte expēſis & dūmodo aliàs sit idoneus, & in eodem episcopatu, & in alio, & retinet electio. ȝ. de elec. cū inter canonicos. vbi de hoc. inploradā est tamen licentia sui episcopi, & si denegaret eam, compelleretur per superiorem si malitiose hoc faceret, per decr. nullus. ȝ. de iur. pat.

SVper hoc.] Communis diuisio. secunda: ibi, *Sic tuæ.* & habet varias lecturas. Ioan. And.

CASVS. Quidā [b] petebat beneficiū suū de quo fuerat canonice institutus, obijciebatur ei in modū exceptionis, q̄ nō poterat repetere ipsum, quia ad ipsum renuerit, q̄a dū quiete possidebat illud, ſponte abiurauerat. replicabat actor q̄ nō spōte renunciauerat, & hoc vterq; ꝓbare volebat. Primo quæritur an exceptio spōtaneę abiurationis obiecta, nulla causa resignationis assignata, sit admittēda, & dato q̄ sit admittēda, q̄rit an testes actoris, q̄ dicūt q̄ nō spōte renūciauit, post sint admittēdi, an testes rei q̄ dicūt q̄ spōte forte renūciauit? Rndet Papa q̄ nō est verisimile, q̄ aliq̄s renūciet beneficio suo spōte multis laboriꝫ acq̄sito sine magna cā, tñ testes super spōtanea renūciatione sunt recipiendi: nec est superuacuū, si iudex inquirat causā renūciationis si voluerit, aliàs nō tenetur: & si inuenerit illā probabilē, id est, nō vi vel metu, &c. admittet eā & imponetur silentiū actori, nisi ipse replicādo probauerit q̄ spōte nō renūciauit. in fine rndet quasi tacitæ quæstioni, & quō potest hoc esse, cū illa sit negatiua. ſ. q̄ sponte non renūciauit: & ipse rndet q̄ licet videatur negatiua, tñ talis negatiua habet in se implicitam affirmatiuam, scilicet q̄ coactus renunciauit, & ideo super illa assertione implicita probationes actoris sunt admittendæ, & sententia proferenda pro eo qui melius probauerit. Bernardus.

Nota q̄ est verisimile, qđ aliquis renūciet spōte iuri suo, ex contra talē præsumptionem admittatur probatio. Ite licitū est vnicuiq; suo iuri renunciare. Item negatiua habens in se affirmatiuam, probatur. Ité dignitas & testium opinio de iure est considerāda.

† Cap. 3. co. tit. in 2. com pilatione.

† Aliàs ita: Super hoc quod scisciſ tatis à nobis: & vide notas huius capitis.

a In antiquo apparatu: sed in apparatu huius cōpilationis dixit hic cōtrarium. Ioan. And.

Prælatus an debeat eligi, vel postulari ad aliam platuram.

b Hic casus Bernardiensis, & in ve usitis codicibus reperitur.

g ¶ *Inconsulto dimittere.*] vt 7. q. 1. episcopus de loco. ȝ. de priuil. cū plātare. & in ecclesiis. idē est in clericis aliorū prælatorum, vt abbatum & consimilium, sine quorū consensu ecclesias non debēt dimittere. 63. dist. c. 1. & 2. & 53 dist. c. 1. qđ si fecerint, possunt reuocari, & nisi admoniti rediderint, sunt excōmunicandi. 7. q. 1. si quis vero. & c. seq. & hæc est canonica vltio, vt dicit hic in fi. & si prælatus suus trāsitum ratum habere noluerit, potest illa ecclesia ordinari per illum ad quem spectat. ȝ. ea. qđ in dubiis, & hic in fi. ad religionem tamen trāsire

h ¶ *Repositionibus.*] id est, petentibus.

i ¶ *Sine causæ.* id est, sine adiectione iustæ causæ renunciationis.

k ¶ *Verisimile.*] Cōtra istam præsumptionē bene admittitur ꝓbatio

Universidad de Deusto

in contrariū:vt j.dicitur in resp̄one j.de præsump. quia verisimile.
¶ *Glo.sequens primo dicit valere renunciationem sine causa. Secūdo ad textum signat contrarium,ponit opi.& solutionem.*
2 ¶ *Resignationis.*] Licet non sit allegata ab ipso reo, forte ideo renunciauit,quia habebat plura beneficia. j.de præben. c referente. vel quia simoniace fuerat adeptus illud. a j. de præsumpt. non est veri-simile. maxime dico, quia idem esset si nullā causam allegasset,& hic non dicitur quòd reus causam allegauit, sed iu dex hic quæsiuit: quia sufficit allegare spontaneam renunciationē fi-ne aliqua causa, nec te-netur etiā allegare cau-sam, nec iudex tenetur inquirere causam.& hic notat cum dicit infra, ideoq; superuacuū esse, &c.q.d. si vult potest in-quirere, aliàs non tene-tur:quia sufficit q̄ spōte renunciauit.j.c.proxim. Quidā signant.contra.j. de resti.spol.solicite. ibi non recipiūtur testes il-lius qui allegabat spontaneam abiurationem ante restitutionem , & hic recipiuntur ante & post restitutionem.Ita soluebant quidam, hic non allegabatur quòd spoliatus renunciauerit:si hoc fecisset.non ad-mitterentur probationes contra eum:vt ibi.sed vbi cessit non spoli-atus, licet præsumatur pro eo quòd inuitus hoc fecerit,auditur tamen aduersarius volens probare spontaneam abiurationem, qua probata si iterum actor vult replicare quòd non sponte, bene auditur. Ad hoc vt nullum sit contrariū,ita dicas q̄ hic & illa solicite in diuersis casi-bus loquuntur,nec se tangunt.qui enim per metū vel per vim renun-ciat beneficio vel iuri suo, tenet quidem renūciatio, quia hoc voluit licet coactus , & sic perditur dominiū ex toto:quia coacta voluntas, voluntas est.15.q.1.merito.& ff.quod met.cau.si mulier.§.si metu. & l. metū aūt.§.sed quod prætor. & sic habet locū in hoc casu actio quod metus causa,quæ appellatur actio prætoria.ff.eod.tit.& si mulier. §.si metu. & in hoc casu loquitur hæc decr.nec talis proprie dicitur spo-liatus.vnde non potest petere restitutionē,cū nō fuerit spoliatus:imo tradidit dominiū licet per metū , vt dictū est:sed datur illi actio prætoria quod metus causa, & hic agebat actione in rem.simpliciter petendo ecclesiā suā.sed opponebatur sibi spōtanea abiuratio quādo res petita tradita est per metū:agitur actione in rē & in personā,& si promissio tantū per metū facta est,& agitur vt res tradatur,habet ex-ceptionē quod metus cau.ff.qđ me.cau.metū.§.sed q̄ prætor.sed spo-liatus remanet dñs vel quasi, & perdit solam possessionem : & in hoc casu habet locum actio vnde vi. siue interdictum possessorium, & in hoc casu loquitur illa decre.solicite.& ibi renūciauit spoliatus. & se-cundum hæc nulla exceptio potest opponi quæ tangat dominiū eius qui petit restitui:quia quæstio spoliationis priuilegiata est. j.de ordi. cogni.super spoliatione. nec potest referri spoliato quæstio proprie-tatis,quòd non habebat ius vel quòd non fit canonice institutus.j.de resti.spol.ité cum quis.& c.in litteris,& c.ex conquestione. & ideo in casu.c.solicite.non auditur qui ei refert quæstionē qui sponte renun-ciauit siue abiurauit.quia illa duo simul stare non possunt,quòd vnus petat restitui,& aduersarius agat de proprietate , hoc esset cōtra or-dinem iuris.C.de rei vendicatio.ordinarij. sed hic petebat ecclesiam agendo reali actione simpliciter , vnde aduersarius potest obiicere exceptionem peremptoriam,& docere de iure suo,& actor potest re-plicare.& sic vterque debet docere de sua intentione secūdum quòd hic fit. vt dicit in fin. & in fi.apparebit quis melius probauerit : & ita plana est quæ consueuit difficilis reputari.

a Secūdum Abb. & Tan cre. Et idem Inn. qui dat etiā exēplū de omni læsione cōsciē-tiæ:& de vo lēte religionem ingre-di. Ioā. And.

† Videl.si mulier. ff.re. amot. & l. sed & si quis §.nec distin guim°. ff. de vsufru.

† Facitquod habetur ff. de calum.l.1. & 2.

b ¶ *Non vi.*] Sed sponte.
c ¶ *Metu.*] Et tamen metus continet in se vim,& ideo superflue di-citur,non vi.ff.quod met.cau.l.2.
d ¶ *Oppressione.*] C.quod met.cau.per impressionem.
¶ *Glos.sequens arg.à contrario,& illud argumentum reprobat.*
e ¶ *Pecuniæ.*] Quæ pro expensis etiam in talibus non debet dari.j. de pact.cum pridem.& j.de rer.permut.ad quæstiones.ex eo quòd di-cit,non interuentu pecuniæ.videtur à contrario sensu:quia si interuē-tu pecuniæ renunciasset , quòd talis renunciatio non teneretur, & sic restituetur ei ecclesia ; sed hoc falsum est.quia licet renuntiatio non teneat, tamen priuari debet iste, quia simoniam commisit pecuniam recipiendo pro re spirituali, & ideo potest suppleri, maxime si resti-tueretur in casu isto,de gratia sola hoc fieret.
f ¶ *Promissione.*] In casu isto bene restitueretur propter dolum ad-uersarij.simile j.eod.fanc.
g ¶ *Malo.*] scilicet non credentis.22.quæst.1.ita ergo.& j.de iureiur. & si Christus.
h ¶ *Canonica.*] scilicet, vt actor neget se sponte renunciasse.
i ¶ *Oppositā.*] Et probata, supp.e, vt sequitur in §.porro.

laboribus acquisitum,quo sustentari debet, facile sine magna causa sua sponte resignet: ideoque su-peruacuum esse non credimus, causam resignationis a diligenter inquiri †: quam si forte probabilem , id est, non vi b nec metu c, nec oppressione d nec interuen-tu pecuniæ e, nec promissione f †extortam iudex inuenerit, ma-xime si non interuenerit iuramē-tum, quod vix fieri de voluntate propria creditur, quod fere sem-per à malo g est (nisi replicatio canonica h fuerit opposita i) ad-mittere k non postponat.Porro li-cet negantis l factum,per rerū na-turam nulla sit probatio †, eius tā-men qui spontaneam renuncia-tionem negat m(cum implicite & quodammodo replicando inficie-tur n super assertione sua , habito ad dignitatem o & opinionem re-spectu) probationes credimus ad-mittendas.

¶Idem.

¶ *Qui sponte renūciauit electioni de se factæ,sup ipsa vlterius audiri nō debet.*

CAP. VI.

IN † præsentia nostra: & infra. ¶Licet igitur iudex nō semper ad vnam speciem p probationis semper statur numero testium , immo considerari debet dignitas te-stium,& alia de quibus habes 4.q.3.si testes. cum duobus cap.seq. & j. de testib.in nostra.sic & in electionib.ff.de elect.ecclesia vestra.vbi de hoc. & sic obtinebit qui melius probabit de sua intentione. Sed qua-liter pronunciabit hic iudex? nunquid debet pronunciare q̄ sponte renunciauit,vel q̄ non sponte renunciauit? Videtur q̄ sic : quia super his inducuntur testes,sed hoc non vr. immo vr quòd iudex pronun-ciare debeat super principali quæstione, quæ est de renūciatione ec-clesiæ.De hac materia an debeat iudex pronunciare super incidenti, vel nō, dicetur j.de ord.cogn.intelleximus.Alij intelligūt hanc litte-ram habito respectu ad dignitatē,s.partiū : quia si ille qui dicit quòd metu renunciauit, esset homo præclarę dignitatis & opinionis, præ-sumptio esset cōtra illū qui dicit quòd nō sponte renūciauit. ff. quod met. cau. non est, & ideo magis apertæ probationes requiruntur ab ipso:vt in l.illa dicitur, & nihilominus habendus est respectus ad di-gnitatem & opinionem testium, vt dictum est.Si enim ille qui obiicit quòd sponte renunciauit, habeat meliores testes, ei stabitur,non ob-stāte dignitate alterius.arg.illius decr. quia verisimile.j.de præsump. & hoc.versi.nulla ratio, &c. e & tamen recipiūtur probationes quòd sponte renunciauit. In casu isto posset dici iure nouo,quòd exceptio hæc abiurationis sponte factæ,per iuramentum lite contestata impe-diat super principali quæstione. cum negotium per iuramentum sit finitum.j.de lit.contest.c.vnico.& j.de celebr. misl. cum Marthæ. vel hic reus de plano confitebatur quòd beneficium illud quod petebat actor,ad ipsum actorem pertinuit,sed sponte illud renunciauerat , & sic non fuit alia contestatio necessaria hic.Bernardus.

IN *præsentia.*] Primo ponit generalē causam confirmationis sen-tentiæ. Secundo specialem:ibi, *Quia tamen.* Ioan.And.

CASVS. Duo d electi fuerunt ad quandam abbatiam,s. R. & qui-dam alius. causa cōmissa fuit quibusdā iudicibus:vel per ordinarium tractabatur causa.fuit lata sententia cōtra ipsum R. & alteri fuit ad-iudicata abbatia. & ipse R. appellauit. causa appellationis commissa fuit episcopo Dulmeñ.& eius cōiudici:coram quibus dicebat R. sen-tentiam non valere, quia in sententia non exprimebatur quare cōtra ipsum lata fuisset , & propterea pars aduersa probare debebat sentē-tiam iustam fuisse.In contrarium respondebatur , quòd ista non sunt necessaria, præsumendum enim erat pro sententia iudicis:demū cau-sa ista delata est ad dominū Papam. Papa vero auditis hinc inde pro-positis , dicit quòd iudex non semper debet animum suum applicare ad vnam speciē probationis,sed omnia debet cōsiderare quæ fiunt in eius præsentia, & ex his informare debet motū animi sui,& formare sententiam , & pro sententia semper præsumitur donec in contrarium aliquid ostēdatur,propter iudicis auctoritatē. sed si nihil probatum fuisset corā episcopo Dulmeñ.& suo cōiudice, standum est sententiæ, nisi iste R. eam ostenderet irritandā. tum quia constituit domino Pa-pæ per litteras quorundam episcoporum per confessionē ipsius R. de ipsius renūciatione spōtanea,imponit ei silentiū super dicta abbatia. & intellige quòd renunciatio facta fuit ante electionem aduersarij ipsius R.ad hoc vt renūciatio aliquid operetur,simile ē. de elect. cum inter R.j.de iis quæ fi.a ma.par.e.cum ex ore.arg.j.de arb.ex parte.& hoc secundum vnum casum:secus secundum alium , puta ipse se op-posuit,nulla alia electione facta.Bernardus.

Not.quòd iudex non debet se applicare ad vnam specié probationis. Item semper præsumitur pro sententia donec in contrariū ostēdatur. Item litteris episcoporum creditur in præiudicium alterius item ex confessione quis condemnatur. Item periculosum est quòd aliquis renunciet suo iuri.

p ¶ *Ad vnam speciem.*] Sic ff.de testi.ob carmen.§.vlt.& 4.quæst.3. si testes.

k ¶ *Admittere.*] Cum effectu, maxime si probabit reus iustam cau-sam recusationis, obtinebit:nisi actor per replicationem repellat ex-ceptionem,& hoc est quod sequitur:nisi replicato,&c.
l ¶ *Negantis.*] De hac negatiua dictum est supra de electio. bonæ. dic vt ibi.

m ¶ *Negat.*] Est enim quoddam factum præ-gnans, quod includit in se affirmatiuam b , quia hæc prępositio.non spō-te renunciauit: includit in se hāc affirmatiuam; coactus renunciauit : & hāc probat actor in sua replicatione. simile C. de codicil. nec codicil-los.& j.de succ.ab intest. cum dilectus. & 3.quæst. 9.indicas.
n ¶ *Inficietur.*] id est, neget spontaneam re-nunciationem.
¶ *Glossa sequens notat. & dat simile. Secundo arg. & contra , remit-tit. & opin.ponit, quæ dat aliam lectiuram.*
o ¶ *Ad dignitatem.*] scilicet testium:& sic nō

† Videl.post rem. cū glos. ff.de transl.& l.1.ff.quę sen si. appel. re-scin.
b Concord. text.in l. suc-curritur ff. ex quib.cau. maio.

† Cap.4 eo. tit. in 2. cō-pilatione.

Testium di-gnitas est cō sideranda.

CAP. VII.

QVod † in dubiis: & infra. ¶ Hi præterea , qui be-neficium ecclesiasticum sibi colla-tum sponte in manum laicam k re signātes,illud denuo à laico susce-perunt, eodem sunt beneficio spo liandi † , licet resignatio taliū fa-cta laico nullam obtineat firmita-tem.

¶ *Glo.seq.arg.contra Ioannem,& respondet legi quam inducit.*
b ¶ *Standum.*] Hic est arg contra Io. qui dicebat q̄ in causa appella-tionis victor necesse ha-bebat probare sententiā rectè latā fuisse , & hoc per Auth. de iis qui in-gre.ad app.§.illud. coll. 5.vbi dicitur q̄ victores non aliter potientur sen tentiis , q̄ si eas rectè la-tas monstrauerint. Sed dicendum est quòd sem per statur sententiæ : nisi probetur quòd iniusta fit.C.de app.qui ad ciuili-a.& C.vt causæ puber-tatis adsit tutor.l. vnica.

a Loquitur cū dānatus erat aliquis de crimine cū bonis & appellauе-rat:quo mor tuo hæres ppter bona detegere de-bet iniquita tē sententiæ. Ioan.And.

† Aliàs ita: nos de cōsi-lio fratrū no strorū super eadem abba tia, ei silētiū. &c.

† Cap.1.in 2. compilat.tit. de maiorita. & obedię.ex quo perci,-tur clarissi-ma huiuste-xtus intelli-gentia, cum ibi integrū factū & deci sio narretur.

b Concor.l. instrumēta. & l.probatio nes C.de ꝓ-ba & l.si quis in hoc gen°. C.de episc.& cleri.

c Ratio huj° not. infrà de offi.deleg.co ra. in fi.1.gl. Ioan.And.

d ¶ *Confessionem.*] Et hoc solum sufficit , quia confessos in iure pro conuictis haberi placet.C.de confess.l.1.& j. de confess.cum super. & c.vlti.

Sane dilecto.] In prima ponitur subdiaconi querela. In secunda prouisio:ibi, *Quia vero.* Ioan.And.

CASVS. Dominus Papa mandauit cuidam legato Apost.sedis,q̄ H. subdiaconum in Pictauien.ecclesia canonicum instituere procuraret, qui mandatis Papæ obtemperans ipsum instituit canonicum in eadē. sed cum canonici ipsum super ipso beneficio molestarent, de consi-lio quorundam canonicorum illius ecclesiæ,misericordiæ capituli se subiecit,eis litteras suas resignando,sed ipsum postea recipere nō cu-rabant. Vnde mandat eis Papa cum ipse apud eos debuerit graciam obtinere,apud quos dispendium dignoscitur sustinere:mandat capi-tulo quatenus ipsum H.recipiant in canonicum & in fratrem,eo non obstante quòd eis litteras suas reddidit.Not.quòd qui restituit instru-menta iuris sui, renunciare videtur iuri,qđ sibi ex litteris cōpetebat. Item vnde gratiam quis meretur,damnum sustinere non debet. Item deceptis & non decipientibus merito suouenitur.

e ¶ *Instituit.*] Et canonicos suspendit:vt patet in integra.

f ¶ *Ductus consilio.*]Dato forte in fraudem, & sui lucri causa , vnde erant in dolo.ff.de dolo. quo d si cum scires.& ex consilio fraudulēto obligabantur.ff.de reg.iur. consilij non fraudulenti.vnde habuit con-tra illos actionem de dolo,tamen apud se debuit explorare,an ei ex-pediret tale consilium.ff.mand.l.2.in fi.quia nō tenebatur sequi tale cō-silium.14.q.1.c. quisquis.5.qđ præcipitur.vnde videtur q̄ nō teneatur, sed tenentur si hoc constaret:& si vellet allegare hoc , illud deberet probare.ff.de proba.quoties.ff.qui dolo.sed hic præsumitur dolus,vn-de ipsum recipere compelluntur.
¶ *Glo.seq.per vnum cap. & per iiij.similia probat quod tradēdo litteras videtur renunciasse,alleg.contrarium, & ibi remittit.*
g ¶ *Reddens.*]Et sic tradendo litteras renūciauit iuri suo.sic j.de pac. cum pridem. & donatis &traditis instrumentis mancipiorum, man-cipia ipsa donata intelliguntur.C.de do.l.1. & qui chirographum le-gauit,& actiones quæ continentur ibi legauit e.ff.de leg.3.qui chiro-graphum.& qui obligauit instrumenta agrorum suorū , de agris ipsis cogitasse intelligitur.C.quæ res pigno.oblig.posl.2. & si restituī tibi cautionem pignoris,ius pignoris remisisse videor. C. de remiss. pign. creditricē.& ff.de pact.l.2. secus est si restituo tibi pignus: q̄ nihilo-min° possum petere debitū.ff.de pact.l.3.rō diuersitatis est, quia in al-tero vtilitas,in altero non.Arg.cōtra j.eo.veniens.Sol.vt ibi.

testes.§.in criminali.& j.de re iudi.causam.
a ¶ *Præsumi.*] Sic j.de re iud.sicut & c.cum inter vos.& ff.de reg.iur. res iudicata.
¶ *Glo.seq.arg.contra Ioannem,& respondet legi quam inducit.*
b ¶ *Standum.*] Hic est arg contra Io. qui dicebat q̄ in causa appella-tionis victor necesse ha-bebat probare sententiā rectè latā fuisse , & hoc per Auth. de iis qui in-gre.ad app.§.illud. coll. 5.vbi dicitur q̄ victores non aliter potientur sen tentiis , q̄ si eas rectè la-tas monstrauerint. Sed dicendum est quòd sem per statur sententiæ : nisi probetur quòd iniusta fit.C.de app.qui ad ciuili-a.& C.vt causæ puber-tatis adsit tutor.l. vnica. arg. detegere enim de-bet iniquitatem senten-tiæ.ff. si penden. app. l.1. §.1. a & docere debet se iuste appellasse.j. de ap-pella. cum in ecclesia. Quid ergo respondebis Authē.Dicas q̄ hoc ipso quòd non reprobatur, probat eam iustam.C. q̄ mili.non poss. super ser-uis.lib.12.Si vero quis di ceret sententiam iniustā ratione processus , quia diceret litem non fuisse cōtestatam,vel ordo iu-diciarius non fuit seruа tus in aliis:tunc necesse habet docere sententiā iustā per ipsum proces-sum. j. de proba. quoniā contra.dic vt ibi not. in fi.vlti.not.
c ¶ *Litteras.*] Quibus standum est quandoque j. de proba. post cessio-nem.& 9.q.3.curæ b.

applicet mentem suam , sed ex cō-fessionibus,depositionibus,allega tionibus, & aliis, quæ in eius præ-sentia proponuntur,formet animi sui mōtum:& tanta sit iudicialis au ctoritas,vt semper pro ipso præsumi a debeat , donec contra ipsum aliquid legitime cōprobetur: quare si tu coram Dulmeñ.episcopo & eius cōiudicibus nihil penitus ꝓ-bauisses , standum b tamen sentē-tiæ fuerat,nisi aduersarius eam o-stenderet irritandam. ¶ Quia ta-men præter ista constitit de ipsius renunciatione spontanea per quas dam episcoporum litteras c & cō-fessionem d ipsius,nos † ei super eadem abbatia silentium duximus imponendum.

¶ Celestinus iij.

¶ *Qui renunciauit litteris beneficialibus,non ideo institutioni iam factæ renunciare videtur.*

CAP. VII.

SAne † dilecto filio nostro I. presbytero Cardinali tūc Apo stolicæ sedis legato nos memini-mus iniuisse, vt H. subdiaconum canonicum in Pictauiēn. ecclesia instituere procuraret: qui manda-tis nostris obtemperans, ibidem in stituit e in canonicum subdiaco-num memoratum:& infrà. ¶Post-modum idem H. quorundam ve-strum ductus consilio f , litteras suas vobis reddens g , vestræ mi-sericordiæ se subiecit : & infra.

¶ Quia † vero vnde misericordiā debuit impetrare,inde cogitur di-spendium sustinere h : Mādamus, quatenus hoc non obstāte , ipsum in fratrem & canonicum admitta-tis i .

¶Inno.iij.Nidrosiēn. archiepiscopo.

¶ *Renunciatio beneficij facta in manibus laici non tenet , renuncians tamen est beneficio spoliandus.*

CAP. VIII.

QVod † in dubiis: & infra. ¶ Hi præterea , qui be-neficium ecclesiasticum sibi colla-tum sponte in manum laicam k re signātes,illud denuo à laico susce-perunt, eodem sunt beneficio spo liandi † , licet resignatio taliū fa-cta laico nullam obtineat firmita-tem.

¶ *Glossa seq.rec.per q.an renunciatio valeat.arg.quòd nō,solu.quòd valet quo ad eum,alleg.vnam l.in contrarium : secunda per q.an sit suspensus,&c.arg.quòd sic.alleg.in contrarium.& illud soluit,ponit opi.Ioan.& contrariam quam approbat.*
k ¶ *In manum laicam resignantes.*]Non videtur q̄ talis renunciatio teneat,nisi fiat in manus eius à quo beneficium recepit.6.q.3. denique 18.q.2.abbas.& in Authen. de defen.ciui.§.quod interim.coll.3.& ff.de ori.iu.l.2.§.& cum placuisset.& arg.17.q.2.Gonsaldus.& optimum arg. C.de defen.ciui.l.vlt.& 3.eod.admonet.& hoc in fi. Sol. verum est q̄ quantum ad ecclesias,vel quantum ad superiorem talis renunciatio non tenet,quoniam ecclesia vel superior potest illum repetere si vult. 7.q.1.non oportet.& etiam superior.33.q.5.mulier.Sed ipse non potest eam repetere,& ita quo ad se tenet pactum : quia etsi inutilis sit talis renunciatio, tamen habet in se tacitum pactum ne repetat,sicut acce-ptilatio inutilis.ff.de pact.si vnus.§. pen. & ff.de acceptila. si accepto-latum.& 7.q.1.eos.Arg.contra.ff.de accepti.an inutilis.in prin.& quia postea recepit de manu laici,suspensus est. 16. q. vlti. si quis deinceps. & c.seq.immo plus dicit cōciliū generale d: qui cōsentit electioni de se factæ per secularis potestatis abusum , ineligibilis efficitur.ff.de elec-tio.quisquis.Arg.contra de iure pat.præterea.sed expone verbum il-lud:communione prinetur:scilicet fidelium:cum iam sit priuatus cō-munione sacramentorum recipiendo ecclesiam de manu laici. Ioan. hic dicebat q̄ clericus qui sic recipit beneficium de manu laici,suspē-sus erat ipso iure,per c.si quis deinceps.quod satis posset dici. sed de-cret.prædicta,præterea.contradicit:vt dictum est.& c.quisquis concī-lium generale aliam pœnā imponit:quia efficitur ineligibilis: & ideo melius videtur dicendum quòd illa iura 16. q.7.si quis deinceps. & c. seq.quæ dicunt q̄ clerici qui faciunt hoc,sunt suspēsi, & laici sunt ex-communicati qui clericos instituunt , non tenent in hoc vt ipso iure pœnam imponant,sed hodie laici sunt excommunicandi , & clerici qui recipiunt beneficia,suspendendi,& ineligibiles fiunt per iura illa.

† In codice Barbatię ita: Quia vero indecēnest, vt vnde mi-sericordiam deberet im-petrare,inde cogeretur dispendiū su stinere, man damus,&c.

Deficiente actione,offi-cium iudicis imploratur.

† Cap.1.eo. tit in 3.com-pilat.

† Videl.§fro. §. si vēditor. ff.de ædil. edict.& l.Hę-nius. ff. de euict.

d Lateranēse sub Innocē. iij cap.25.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ǰ.de iure patron.præterea. & ǰ.de elec.quisquis.Ber.

AD *supplicationem.*] Prima recitat admissionem renunciationis,& eius causam.Secunda: ibi, *Ne vero.*causam mandati,& ipsum mandatum.Tertia:ibi, *Cui.* concessionem illi factam, & ipsius moderationem.Io.And.

CASVS. Archiepiscopus Ragusinus petiit licentiam cedendi à dño Papa:quia secure ibi nõ poterat commorari, & ipse obtenta licentia cessit. archiepiscopus Eboracen. de consensu regis Angliæ concessit eidem quoddam beneficium in quadam ecclesia in episcopatu Carleoli. Papa mandat archiepiscopo Eboracen.ne in vituperium ordinis clericalis mendicare cogatur,quatenus beneficium illud ad sustentationem conseruet ipsius, ita vt sine vsu pallij in episcopatu illo officium episcopale valeat exercere, eidem archiepiscopo tanquam metropolitano obediẽtiam & reuerẽtiam impẽsurus. Not. quòd cum quis timet interfici in ecclesia sua,potest petere cessionem.Item not.quòd superior clericis prouidere tenetur,ne in opprobrium ordinis clericalis mendicent,& sic per hoc videtur necessitas vnius tãgere omnes. Item no. casum q̃ archiepiscopus qui subest archiepiscopo,non vtitur pallio.Ber.

† Cap.2.eo. tit.in 3.compilatione. Et ad intelligentiã huius cap. vide B. Thomã. 2.2. q.185.art.5.

† Vide text. in l. si putator ff.ad leg. Aquil. & l. si vt certo.§. cõmodatũ. ff.commo.

a ¶ *Morari.*] Forsitan propter intemperiem aeris.74. dist. quorundã vel quia habebat capitales inimicos.ǰ.de elect.bonæ.

b ¶ *Defectum.*]Sim.93.dist.diaconi.ver.mendicat infelix,&c.

c ¶ *Ad sustentationem.*]Huic prouidendum est in beneficio,qué non crimen, sed causa necessitatis abducit.7.q.1.quãuis triste.sed male meritus publica egestate laborare debet.ff.depositi.bona fides. & merito huic prouidendum est,quia depositio subuenitur in necessariis.50.dist. studeat.erit autẽ iste tanquam plebanus ecclesiæ huiusmodi.

¶ *Glo.seq.signat contrarium.*

d ¶ *Vsu pallij.*] Arg.contra.C.quemad.ciuilia mune. indi. l. 3. lib. 10. quoniam maioribus honoribus functos,non licet descendere ad minores:vt dicit lex prædicta.& arg.ad idem.93.distin.legimus.in fi.& §. de transla.licet.& c.1.

Nisi cum pridem.]Sunt quatuor principales partes.Prima reprobat has duas causas cedendi,ſ.zelum melioris vitæ, & humilitatẽ.Secunda:ibi, *Intueri.*ponit sex causas ex quibus episcopi possunt petere licentiam cedendi.Tertia:ibi, *Verum.*reprobat alias causas cedendi,vt otium,laborem,inspirationem,& his similes:probans id auctoritatibus,& rãdens ad id quod opponi posset. Quarta concludit: ibi, *Monemus.*Itẽ secũda subdiuiditur in sex quæ facile patẽt.Io.And.

CASVS. Calaritanus archiepiscopus fæpe petiit licentiã renũciãdi à domino Papa:super hoc Papa rescribit eidẽ dicens,q̃ si propter huiusmodi cessionem promittit sibi fructũ melioris vitæ, scire debet q̃ ipse non est sanctior quàm fuerit Hieremias: & ideo non debet deserere officium prædicationis,cum & ipse Hiermias prædicando receperit verbum Dei,licèt renũciauerit prædicandi officium.si enim p̃p humilitatem vult cedere,eo ipso videtur in superbiam se erigere,q̃ in proposito resignandi se exhibet pertinacem:quia tunc veram obediẽtiam ostendet,cum per ipsam locum regiminis non dimittet.

INTVERI TE ITAQVE. In §.isto ponũtur causæ,ꝑpter quas potest quis petere cedendi licentiam:primo conscientia criminis,debilitas corporis,defectus scientiæ,malitia plebis,graue scandalum,& irregularitas personæ.Sed in his omnibus diligens est adhibẽda cautela.Propter conscientiam criminis,potest quis petere licentiam renunciandi,sed non propter conscientiam cuiusliꝫet criminis, sed illius propter qđ executio officij,etiã post peractam pœnitentiã impedit. q̃ si pro quolibet crimine q̃s cederet, pauci vel nulli remanerẽt.

ALIA VERO. Debilitas corporis est causa cedẽdi, quæ procedit vel ex infirmitate, vel ex senectute, per quam impotens redditur ad exequendum officium pastorale.nõ enim pro qualibet debilitate corporali debet quis desẽrere officium suum.& hoc ostendit exẽplo Apostoli.

PRO DEFECTV. Pro defectu scientiæ potest quis petere cessionem.scientia enim circa administrationem spiritualium & corporalium,est valde necessaria:& ideo pro vtriusq; scientiæ defectu, vel ignorantia licite renunciatur. Vnde dicit Dñs:Tu scientiam repulisti, & ego repellam te.& licèt eminens scientia desideranda sit in prælato,competens tamen toleratur:quia multa scientia(vt dicit Apostolus)inflat:imperfectum cuius charitas supplet.

PROPTER MALITIAM. Propter malitiam plebis aliquãdo cedere debet prælatus,videlicet qñ plebs adeo mala existit, vt profi-

¶ Idem Eboracen. archiepiscopo.

¶Papa concedit licentiam cedendi episcopo,qui sine mortis periculo in ecclesia sua morari non potest.

CAP. IX.

AD †supplicationem Ragusien. archiepiscopi, eum à cura,qua tenebatur ecclesiæ Ragusien.duximus absoluendum, eo q̃ ibi non poterat secure morari [a]:& si accessum haberet ad illam,mortis sibi periculum imminebat †:& infra. ¶Ne vero idem in vituperiũ ministerij nostri, defectum [b] in rebus temporalibus patiatur:mandamus quatenus beneficiũ, quod de liberalitate regia, ac concessione tua, in episcopatu Carleoli, & ecclesia de Malebron est illi collatum,ad sustentationem [c] conseruet ipsius: ¶Cui concessimus, vt in ipso episcopatu absque vsu pallij [d], officium episcopale valeat exercere, tibi tãquam metropolitano reuerentiam & obedientiam impensurus.

¶Idem archiepiscopo Calaritano †.

¶Ponit sex causas ex quibus episcopi possunt petere,& Papa consueuit concedere cedendi licentiam: quæ sex causæ his versibus comprehendi possunt.

Debilis,ignarus,male conscius, irregularis.

Quem mala plebs odit, dans scandala,cedere possit.

CAP. X.

NIsi †cũ pridem:& infra. ¶Si in huiusmodi cessione frucere nequeat apud ipsam. & quanto prælatus magis laborat, tãto deterior fit.Vnde dixit Dominus per prophetã:Linguam tuam adhærere faciam palato tuo.Et Apostoli dixerunt Iudæis:Ecce conuertimur ad gentes,quia verbi Dei vos fecistis indignos.Non tamen propter quãlibet culpam subditorum, pastor dimittere debet gregem suum ne mercenario cõparetur, qui dimittit oues & fugit:sed tunc demum debet fugere,cum oues cõ uertuntur in lupos:& tãles sunt aliquando tolerandi,quia sanguinem elicit qui nimis emũgit.

Pro scãdalo licitum est episcopo petere licentiam cedendi,cum aliter scãdalum sedari nõ possit: ne plus corporalem honorem videatur affectare,q̃ salutem æternã.Sed inter scandalum & scandalum est distinguendũ: sicut Dñs distinxit, dum dixit Apostolis:Sinite illos,quia cæci sunt & duces cæcorũ. & alibi dixit: Qui scandalizauerit vnum de pusillis istis, qui in me credunt,expedit ei vt suspẽdatur mola in collo eius, & demergatur in profundum maris.

†Episcopo Arelatẽ.

† Cap.4.eo. tit.in 3.compilatione. Et ad intelligẽtiã huius cap. vide B. Thomã. 2.2. q.185.art.4.

PERSONAE VERO. Propter irregularitatem debet petere cessionẽ:vt si sit bigamus vel maritus viduæ.vnde dixit Apostolus: Oportet episcopum esse vnius vxoris virum:nõ tamen propter quãlibet irregularitatem,dari debet licentia cedendi ei qui bene administraueritvt si non sit natus de legitimo matrimonio:quia licèt non debuerit tacuisse impedimentũ,si occultum est factum,potest cum eo miseri corditer dispensari:hoc adhibito moderamine,vt inter naturales & spurios distinguatur,nothos & manzeres.

VERVM. Si vero propter alias causas petat aliqs cessionẽ, non est audiendus,cum talis postulatio non videatur discreta:quia propter laboris angustias vel persecutiones,non debet quis dimittere sponsam suã,cui per manum se fide media copulauit:qm̃,Beati sunt qui pssecutionẽ patiuntur propter iustitiã.Sed diceret aliquis: spũs vbi vult spirat,& nescitis vnde veniat,aut quo vadat: & qui spiritu Dei ducitur, nõ est sub lege,& ideo si cedendi licentia ei denegetur,tamen cedet. sed potest ei responderi:quomodo spiritu Dei agitur,qui contra veritatem aliquid agit?immo ǒ spiritum Dei agit qui contra veritatẽ aliquid attentat.

PORRO. Sed si dicat q̃ forsan alia causa latens est,propter quam cedendi licentia diuinitus inspiratur:potest ei responderi : Et tu qũ scis q̃ talis inspiratio sit diuina ? & subiicit exemplum de beato Martino ostendens illius exemplo q̃ renunciare non debeat.

Causæ cedẽdi quot, & quales.

QVIPPE. Dicit Papa in §.isto.quantũcunq; q̃s virtutibus fulgeat, charitatem aũt non habeat,nihil habere videtur. Sed nulla est maior charitas quàm vt ponat animam suam pro subditis suis, vel pro amicis suis,dummodo possit proficere ipsis:etsi non omnibus, tamẽ multis.Vnde ab eorum regimine propter laborem se excusare non debet, exemplo Apostoli:quia etsi non semper laborem sequatur effectus,nihilominus labor meritorius est apud Deum,iuxta illud: Reddet Deus mercedem laborum sanctorum suorum.

NEC PVTES. Dicit Papa in §. isto, q̃ non debet credere,q̃ ideo Martha malam partẽ elegerit, quæ circa plurima in actiua vita multum laborabat,quia Maria optimam partem, contemplatiuam vitam videlicet, elegit,quæ non auferetur ab ea:quia licèt contemplatiua vita sit magis secura,actiua est magis fructuosa.Vnde lippitudo Liæ, propter sobolis fœcunditatem prærertur pulchritudini Racheliis : & præterea simul pôt quis esse actiuus & contemplatiuus,exẽplo Moysi, qui quandoque ascendebat in montem, vt ibi gloriam Domini cum maiori cerneret libertate:quandoque descendebat in castra,vt populo prędicaret.propter hoc inducit illum dominus Papa ne cedat.Monet ergo ipsum vt laborem regiminis non recuset.verumtamen quia in postulando cedendi licentiam institit,dñs Papa reliquit illum con scientię suæ:vt si propter aliquam causam vtilẽ & honestam,distinctis sibi causis prædictis,in suo proposito perseueret,de licentia sua cedat, alioquin cedendi licentiam nouerit sibi interdictã : quia licèt habeat pennas quibus in solitudinem auolare desideret:tamẽ sibi ligatæ sunt nexibus præceptorum.Per hanc decretalem nota causas,per quas potest quis petere licentiã renunciandi.Not.q̃ in omnibus factis discretio est adhibenda.Item quædam sunt crimina quæ etiã post pœnitentiam peractam impediunt:vt simonia in ordine,& homicidium.Item scientia inflat,charitas ædificat.Item distinguit inter irregularitatem propter conscientiã sæui criminis,& aliã.Itẽ cõmunis vtilitas præfertur priuatæ,si in communi includitur priuata.Itẽ licèt laborẽ non sequatur effectus,est tamen labor remunerandus.Itẽ temporalia & spiritualia

ritualia possunt simul exerceri sine peccato.Item in iudicio voluntario relinquitur quis conscientiæ suæ,non in contentioso.

a ¶ *Promittis.*]Quasi credens quod cedendo placeas Deo.

b ¶ *Sanctificato.*]scilicet Hieremia.

c ¶ *Ministerium.*]Quod priuilegiatum est.ǰ.de sta.mo.q̃ Dei timorẽ.

d ¶ *Cum ille.*] ſ. Hieremias qui prædicationis recusabat [a] officium, & tamen postea recepit. 8. q.1.in scripturis.

e ¶ *Cuius.*] scilicet verbi Dei.

f ¶ *Forsitan.*] Istud fortan non videtur poni dubitatiue,sed affirmatiue. sim.33.q.2.admonere. & ǰ. de procu. tuæ. & de pœn.dist.1.quamobrem. & ff.de rei ven.item si.§. 1.& verba sequentia hoc innuunt. & ǰ. de reseri. super litteris.ver.nisi forsitan.

g ¶ *Gl.seq.arguit & opponit,ponit solutionẽ consonam.arg.ponit cotrariam Ioan. & Tan. cui obiicit,& soluit partim approbando. Item quærit,& soluit.*

g ¶ *Sed dumtaxat.*] Ex isto loco colligitur q̃ pro nullo crimine pôt episcopus renunciare sine licentia Papæ, quantumcunque graui.Super hoc dicunt quidã, quòd nullus criminosus, nullus irregularis pôt renunciare sine licentia Papæ. arg.ǰ.c. proxi. ver. vnde quidam.& 6.q.3. deniq;. & ff.de admi.tut.l. tutores.§.qui se. etiam si talis sit qui titulum non habeat,vt simoniacus,& intrusus:in morte tamen propter necessitatẽ possent renunciare.arg.illi c.17.q.4.si quis suadente. Tan. & Io. dicunt quod simoniacus & intrusus non habent titulum,sed fures & inuasores sunt. 1.q.1. ordinationes. & 9. q.1.ordinationes.& ideo quanto plus rem tenẽt, tanto plus peccãt. & fur semper est in mora.ff. de cõ.fur.si pro fure.§. pen. arg.q.a non remittit peccatum,&c.14. q. 6. si res aliena.vnde dicũt quod renunciare possunt sine licentia Papæ, quia ipsi ad hoc tenentur canonis auctoritate.1.q.1.si q̃s neque.In aliis qui titulũ habent secus est, ibi necessaria est licentia Papæ,vt hic dicit. arg. ǰ. c. prox.§.rursus.& seq.Sed littera ista contradicit, scilicet non cuiusliꝫet, sed illius duntaxat, cui executio post peractam pœnitẽtiam impeditur.

h ¶ *Culpæ.*] Hoc est cõtra illos qui dicunt omnem crimen inducere irregularitatem.

i ¶ *Pauci.*] quia res pene contra naturam est, quòd quis sit sine peccato.25.dist.§. nunc aũt. & 81.dist.Apostolus. in fin. fim.ǰ.de præben.c.penu.

k ¶ *Impotẽs.*]talis enim morbus dicitur contic°: quia cuique rei agendæ impedimẽto est.ff.de reiud.quæsitũ.& ff. de ver. sig.l.morbus.

l ¶ *Infirmitas.*] Quia feruor spiritus ad sublimiora conscendit,supra eod.litteras.

m ¶ *Plerumque.*] nisi esset talis scientia , quam cito addiscere potest:ad quod semper tenet episcopus.38.dist.c.vlt.vnde dicit Iurisconsultus:si vnũ pedem tenerem in sepulchro , adhuc addiscere vellem.ff.de fideicomm. lib.apud Iulianum.24. q. 3.si habes.

n ¶ *Spiritualium.*] 38. dist. per totum.

o ¶ *Temporalium.*] 86. dist.fratrem nostrum. & 39.dist.Petrus.36.dist.§.1. & merito necessaria est scientia spiritualium & temporaliũ : quia in his alios docere debet episcopus, & ideo aliorum doctrina indigere non debet.1.q. 7.conuenientibus. & in auth. de san. epis.§.damus.coll.9.

p ¶ *Scientiam repulisti.*] 38.dist.oés psallẽtes.

q *Toleranda.*] ǰ.de elec. cum nobis olim.& ǰ. de præb.venerabilis.

r ¶ *Plebis.*]Simile 7.q.1. c.aduersitas.§. hoc tunc seruandum.& c.vlt.

s ¶ *Culpa.*] subditorum, scilicet.

t ¶ *Fugit.*] 23. q. 4. tres personas.

u ¶ *Viliter.*] Quandoque enim dormire debet seueritas disciplinæ. 23.q. 4.ne amisso.& c.non potest.& 11.q. 3.quando.

x ¶ *Elicit.*]vt 4.dist.denique,& alibi,noli esse nimis iustus:quia iustus quandoque in iustitia sua perit.2.q.7.c.plerumq;.§.de his & de pœnitẽt.ſe:pens.

ADDITIO. Vnde versus. *Qui nimis emũgit,solet extorquere cruorẽ.*
Et violenta facit correctio deteriorem.
Sed moderata satis correctio gignit amorem.

y ¶ *Esca.*] ǰ.de noui ope.nun. cum ex iniuncto.

z ¶ *Glo. seq. circa scandalum distinguit triplicem veritatem, & in*

a Dicendo a a a, Domine,puer sum ego: & nescio loqui. Ioan.And.

Hierem. 2.

† In quibusdã vulgatis legitur eligere, sed mendose.

b Abb.hic formauit quãdam distinctionem ad instruẽdũ an prælatus teneatur cedere, distinguens an electio sit canonica ratione ꝓsonę & formæ,an canonica ex ꝓsona tantũ, vel ex forma tãtũ,cuius distinctiõis materiam, vide pleni° tactã, supra de electio,quod sicut.in fi.Ioã. And.

† corporalis,

† Adde quis dicatur senex,not.in l. si pater §. in arrogationibus ff. de adop. & l.iuisti.ff.de testi.

2. Corim.12.

† Addunt in vno veteri hæc duo verba;& pogna.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vltima subdistin.

a ¶ *Distinguendum.*] Prout Grego. distinguit super Ezechielem homil.7.vtrum scandalum sine peccato vitare possumus an non [a?] nam inquantum possumus,sine peccato scandala vitare debemus,alioquin vtilius scandalum nasci permittitur, quàm veritas relinquatur. ℨ. de reg. iur. qui scandalizauerit vnum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris. ¶ Personæ vero irregularitas, vt si forte sit bigamus,vel viduæ maritus, est causa, propter quam petere potest licentiam aliquis resignandi,attestãte Apostolo : qui dicit: Oportet episcopum esse vnius vxoris virũ: Non tamen propter quamlibet irregularitatem personæ, debet ei, qui regulariter [d] ministrauit, cedendi licentia indulgeri: vtpote si de legitimo matrimonio nõ sit natus: quia licèt irregularitatem huiusmodi non potuerit [e] subticere, si tamen & culpa. [f] latet [g] & causa. [h], cum eo,qui laudabiliter suũ impleuit officiũ(iniuncta sibi pœnitentia competenti) potest non minus vtiliter,quàm misericorditer dispẽsari.Ego sum, inquit De[o], zelotes [i], visitans peccata patrũ in filios,vsque in tertiam & quartam generationem,in his qui oderunt me,id est,in illis qui contra me paternum odium imitantur. vnde patet [k] †, q illis qui paterna vitia non sequuntur,proprie possunt in talibus suffragari virtutes: illo discretionis adhibito moderamine, vt inter nothos †& manzeres [l], naturales & spurios distinguatur: & infra. ¶ Verum si propter alias causas cessionem affectes, non est in hoc tibi postulanti fauendum: cum huiusmodi postulatio videatur non esse discreta, quoniam (vt id tanquam notissimum omittamus [m],quòd otiositas [n] & voluptas arma sunt hostis antiqui ad miseras animas captiuandas) propter laboris angustias, aut persecutionis incursus non debes deserere sponsam [o] tuam , cui † defigendo [p] manum apud extraneum te fide media copulasti: sciẽs quòd beati sunt illi , qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam cum probati fuerint,accipiẽt coronam vitæ , quam repromisit Deus diligentibus se. ¶ Sed dices: Spiritus vbi vult spirat [q], & nescis vnde veniat, aut quo vadat : & ideo non est,qui possit vias [r] illius spiritus perscrutari.qui vero spiritu Dei aguntur, non sunt sub lege [s]: quoniam vbi spiritus Dei, ibi libertas. quare si cedendi tibi licentia data ab homine non fuerit,nihilominus tamen cedes: quia data est tibi libertas cedẽdi à Deo. Certe desipis,si sic sapis:nam quomodo spiritu Dei agitur, qui contra spiritum Dei agit? si enim vera sunt quæ præmisimus,(immo quia indubitanter [t] sunt vera) proculdubio contra spiritum Dei agit, qui aliquid contra veritatem attentat , quoniam ipse est spiritus veritatis. ¶ Porro si dicas, quòd forsan alia est causa latens , propter quam cedendi voluntas tibi cælitus inspiratur: & nos siquidẽ respondemus , tu quomodo scis quòd talis inspiratio sit cælestis? nonne recolis quid ille gloriosus Pontifex [u] dixerit , cum cœpisset viribus corporis repente destitui: Domine,si adhuc populo tuo sum necessarius , non recuso laborem, fiat voluntas tua,illius [x] exemplũ secutus qui dixit: Cupio dissolui, & esse cum Christo, manere autẽ in carne necessarium est propter vos:& infra. ¶ Quippe si quantocũq; † virtutũ flore [a] refulgeas, & in te non habeas charitatem, nihil [b] te comprobaris habere. nulla siquidem maior poterit esse charitas,quàm vt animã suã ponat qs pro amicis suis. cum autẽ propter hanc te deceat animam tuam pro subditis tuis ponere, nulla occasione (dummodo proficere illis possis,etsi non omnibus , tamen multis [c])ab eorum regimine te conuenit excusare: quoniam si laboris causam prætendis , exemplum te Apostoli subleuabit,qui suadet tibi laborem huiusmodi non refugere,dum se afferit pro communi salute plus [d] cæteris laborasse: quia licèt non semper sequatur laborẽ effectus [e] , nihilominus tamen, ipse labor est meritor[i]s apud Deũ: iuxta quod legitur: Reddet Deus mercedem laborũ sanctorum suorum:& infra. ¶ Nec putes quòd ideo Martha malam partẽ elegerit, quæ circa plurima satagebat : quia Maria [f] optimam partem elegit,quæ non auferetur ab ea:quoniã licet illa [g] sit magis secura [h], ista [i] tamen est magis fructifera: & licèt illa sit magis suauis,hæc tamen magis vtilis:cum in fœcunditate sobolis lippitudo Liæ [k], Rachelis pulchritudini sit prælata: quamuis simul in vnum & contẽplatiu[s] esse valeas,& actiuus:legislatoris [l] exemplo,qui nunc ascẽdebat in montem , vt ibi gloriam Domini cũ maiori cerneret libertate,nunc vero descendebat in castra,vt cum vtilitate maiori necessitatibus populi prouideret †,quapropter [m] facilius indulgetur vt ascendat monachus ad præsulatum [n],quàm præsul ad monachatum descendat:& infra. ¶ Monemus itaque vt laborẽ pastoralis regiminis nõ recuses,ne fortassis ad pedes suos cũ Maria sperneret te recipere,qui † sibi apud te diuertenti [o] spreuisses cum Martha solicita ministrare: & infra. ¶ Quia vero in postulando cedendi licẽtiã instituisti,tibi te duximus relinquendum,vt distinctis causis,propter quas cedere oporteat: si propter aliquam causam vtilem & honestam in huiusmodi proposito persueres , de licentia [p] nostra cedas:alioquin cedendi licentiam auctoritate Apostolica tibi scias esse penitus interdictam : quoniã etsi pennas habeas,quibus satagas in solitudinem aduolare , ita tamẽ astrictæ sunt nexibus præceptorũ, vt liberum non habeas absque nostra permissione volatum.

¶ Idem episcopo Fauentiñ.in archiepiscopum Rauen.electo.

¶ *Episcopus qui propter crimen renunciauit episcopatui,& ad religiõẽ transiuit , ad episcopatum reassumi non potest. Secus si renunciauit propter persecutionem,infirmitatem, defectum scientiæ,simoniam ipso ignorante cõmissam, vel aliam similem causam.*

CAP. XI.

POst † translationem tuam ad ecclesiam Rauennaten. cum præpositus & canonici Fauentiñ. in I. eorum concanonicum liberam [q] eligendi auctoritatem vnanimiter contulissent †, ipse I. sancti Fridiani Lucañ. canonicũ olim episcopum Sarnaten. † in Fauentiñ.episcopum postulãdum [r] elegit.Porro à sancti Fridiani priore [s] super hoc requisito & obtento cõsensu †, præpositus & alij postulationem eandem approbari à nobis humiliter petierunt.Verum postulationi huiusmodi videbatur concilij Constantinopolitani [t] capitulũ obuiare, in quo statutũ est,vt quieligendi.simi.ℨ.de elect.causam quæ.

¶ *Glossa seq.veri.per q.quæ iste postulatus fuit,duas causas reddit, & primam reprobat.*

r ¶ *Postulandum elegit.*]Simpliciter eligi non potuerat, quia erat de alia ecclesia. 63.distin.litteras.& 71.dist.fraternitatem.sed in postulandum eligi potest.63.dist.Valentinianus.quia eps fuerat,ideo non eligi sed postulari debet.& hæc fuit causa quare fuit postulatus, & nõ illa: quia de alia ecclesia,vt dixit Ioan.de hoc dicitur ℨ.de elect.cum inter canonicos.

¶ *Glossa seq.vec.per q.an solus prior, &c.*

s ¶ *A priore.*]& à capitulo:quia solus prior non posset personã alienare.arg.12.q.2.fine exceptione.& 19.q.3.statuimus.cum maior sit alienatio personæ quàm rerum.12.q.1.præcipimus.si autem nollet dare ipsum,compelli debet per superiorem.ℨ.de iure patro.nullius.nisi iustam habeant causam non dandi:tunc compelli non debet.63.dist. litteras, & 71.dist.c.1.& 2.

t ¶ *Concilij Constantinopolitani.*] 7.q.1.hoc nequaquam,

a ¶ *Flore.*] id est operibus virtutum:quia virtutem nullus potest habere sine charitate: quoniam qui habet vnam virtutem in actu,habet omnes:& qui caret vna,caret omnibus.24.q.1.vbi sana.32.q.1.cũ renũciatur.de pœn.dist.2.si enim inquit.ℨ.de reg.iur.desleat peccator.

b ¶ *Nihil.*]iuxta illud Apostoli:si tradidero corpus meũ ita vt ardeã, charitatem autẽ nõ habeam,nihil [a] mihi prodest.de consec.dist.4.solet.& de pœn.dist.3.si qs autẽ.ad fi. dist.

c ¶ *Multis.*]vt 7.q.1.ibi.

d ¶ *Plus.*] 23.q.4.qs nõ.

e ¶ *Effectus.*] iuxta illud : Non est in medico semp releuetur vt æger. & quandoq; est vitium materiæ, non artificis.ℨ. de lo.& conducto.propter. ff. ad leg. Aquil. si seruus. 9. si calicẽ. & 43. dist.Ephesiis, nec euentus mortalitatis medico qui diligens fuit imputari debet.ff. de offi.præsi. illicitas.9.sicuti.& suf ficit diligentiã adhibere quã põt.47.dist.c.vlti. & si negotium non habeat effectum,sufficit si fit vtiliter cœptum.ff.de negg.est.sed an vltro.9. 1. licet secus sit in negotiis pupilli.ff.eo.tit.l. si pupilli.in prin.& l.litis.

f ¶ *Maria.*]de qua dicitur:Maria vile forũ : vas septem dæmoniorum : Plorans immodice fit apostola de meretrice.

g ¶ *Illa.*] scilicet vita cõtemplatiua.

h ¶ *Secura.*] ergo potiꝰ amplectenda:nam tenere certum , & dimittere incertum debemus. de pœn.dist.7.c.vlt.ff.de ritu nuptia. adoptiuus. 9. 1.sed vtraque est certa.

i ¶ *Ista.*] scilicet actiua vita.

k ¶ *Lia.*] Lia lippa erat oculis : quæ quatuor filios genuit ex Iacob,sed Rachel duos tãtum, scilicet Ioseph & Bẽiamin.

l ¶ *Legislatoris.*] scilicet Moysi.36. dist. si quis vult.

m ¶ *Quapropter.*]id est propter quam causam.

n ¶ *Ad præsulatum.*] 18.q.1.c. vnico. & 8. q. 3. c.3.

o ¶ *Diuertenti.*] id est, accedenti.

p ¶ *De licentia.*]qui petit licentiam & obtinet, compelli debet vt cedat ℨ.eod.quidam.

a Quo ad vitam æternã:ꝓdest enim quo ad mĩ' ſuppliciũ : vt ibi.1oã.And.

† quantumque.

Ioan.15.

1. *Corin.15.*

Sapien.10.

Luc.10.

Genes.29.

Exod.24.

† Vide l. in emptione.cũ glan ver. refert. ff.de ædilæ.dic.l.iustissime. in gl.1.co.tit.

a ¶ *Pastoralis.*] Sunt tres partes,prima ponit postulationem, & postulantium petitionem.Secunda:ibi, *Verum.*canonem postulationi & petitioni cõtrarium,quẽ interpretatur ponẽdo casus q̃bus canon obsistit,& quibus non.Tertia.ibi,*Cũ ergo.*cõmittit postulationẽ certis casibus admittendã,& in aliis repellendam.Ioan.And.

CASVS.Vacante ecclesia Fauentiñ.canonici cõtulerunt liberã potestatem eligẽdi in I.eorũ concanonicum.Ipse vero postulauit Io.canonicum S.Fridiani olim epm Sarnaten.præpositus & capitulũ Fauentiñ. postulationem illã petierunt approbari à dño Papa:sed huic postulationi videbat obstare capitulũ Constãtinopolitani ꝯcilij,in quo dr:vt quicunq; de põtificali dignitate ad monasticam vitam, & pœnitẽtiæ locũ descendit,ad pontificatũ vlterius non resurgat. vnde ℨ illud cõciliũ,qđ est vnũ de quatuor cõciliis quæ seruat ecclesia sicut quatuor euãgelia,nõ videbat eadẽ postulatio admittenda,verũtñ in quibusdã casibus non obstãte illo cõcilio,is qui monasticã vitã elegit,põt iterũ ad epatum assumi.Primo si ꝓpter persecutionẽ vel ꝓp corporis infirmitatẽ,ad monasticã vitã descenderit,de superioris licẽtia, his cessantibus ad episcopalem poterit resurgere dignitatem.Item si quis propter cupiditatem parentum eo ignorante fuerit episcopatũ adeptus, & hoc comperto ad monasterium de licentia superioris transiuit, quamuis ad illum redire non possit,ad alium tamen licite poterit re assumi. in istis casibus nihil dicitur attentari cõtra cociliũ prędictum, quod loquitur in eo casu cũ aliquis dimittit epatum propter aliquod crimen, & ad monasticã vitam pœnitentiæ causa descenditaliis opinionibus reiectis quæ in littera ponuntur. Quia non constitit Papæ propter quã causam prædictus I. cesserit episcopatui:mãdat Papa Rauennati electo,quod si cõstiterit ei, quòd propter aliquam de præmissis causis vel consimilibus prædictus I.renunciauit episcopatui, dũmodo necessitas vel vtilitas id exposcat, det ei licentiam transeũdi ad ecclesiam Fauent. maxime si verum est qđ asseritur, ꝙ ille loco tãtum cesserit, & non dignitati vel ordini : quia tunc præsumendũ est, ꝙ non ꝓpter aliquod crimen a se commissum, causa pœnitentiæ transiit ad vitam regularem: alioquin cum durum esset nimis ℨ tam solemne concilium huius postulationem admittere,iniungat capitulo Fauẽn, vt de alia persona idonea sibi prouideant in pastorem.Nota hic quatuor casus in quibus ille qui renunciauit episcopatui,transiens ad monasticam vitam, potest iterum in episcopum re assumi. Item nota quod ius & potestas eligendi episcopum,in vnum tãtum potest transferri.Iõ eligi potest postulandus ad hoc vt postuletur. Itẽ nota regulam,ꝙ cessante causa cessat effectus. Itẽ necessitas & vtilitas parificantur. Item prælatus contra ius scriptũ petionem admittere nõ debet.

¶ *Gl.seq.notat quòd datus vt eligat.&c.*

q ¶ *Liberam.*] Et ideo potuit eligere vndecunque.Et nota,ꝙ qui potest eligere,potest postulare. ℨ.de elec.in causis. [b] sed econtrario.arg.ff. de ritu nup. generali. hic expresse habetur ꝙ vni potest committi potestas

† Cap.5.co. tit. in 3.compilatione.

† Vide litẽ. §.1 C. quod cuiusq; vn.& in Authẽ.de quæst. §.1. collat.7.

† Sartañ,

† Concor.l. ob as. C. de act. & oblig.

b Vbi de hoc vel fac vim in eo qđ dicit:liberã,secundũ Host. Ioan.And.

† si sibi apud, &c.

† Vide litẽ. §.1. C. quod cuiusq; vn.& in Authẽ.de quæst. §.1. collat.7.

† Sartañ,

† In vno veteri Vaticanæ ita : cui defungẽdo, manũ tuam, &c. fide media copulasti.

Matth.5.

Ioan.3.

Otiũ multa & magna parit incommoda.

2. *Corint.3.*

Eps de ouib⁹ Deo reddet rationem.

Philip.1.

Matth.18.

3. *Timot.3.*

b Concord. text. in l.aur facta. § fi.ff. de pœn.

Exod. c.20.

† Vide B. Thomã 2.2. q.108. art.4. & Alfonsum Castrũ lib.2. c.10.de iusta hæret.punit.

† Pro intelligentia huius textꝰ & glossæ quatenus agũt de filiis illegitimis, videto Cardinalem Paleotũ in lib. de nothis & spuriis filiis.

c Hæc glossula non est Bernardi, nec habetur in vetustis codicibus.

d Concord. tex.in l.quintiã.in fin.ff. de rit.nup.& in l.fi duobꝰ, C.de bo.poſ. cõtra tabul.

c Hæc glossula non est Bernardi.

Matth.5.

Matth.18.

Matth.23.

Matth.23.

*Matth.23

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Ex quatuor.*]Et sunt hæc,scilicet Nicænum,Constantinopolitanú, Ephesinum primum, & Chalcedonense.15.dist.sicut.
b ¶ *Gl.se.puta Brocar.alle.6.iura pro,& duo cõtra. & tripliciter sol.*
b ¶ *Cessante.*]Arg.est hic quòd cessante causa cessat effectus, vt 1.q.7. quod pro remedio. & 1.q.1.9 pro necessitate& 55.dist.prisc.is.& 61.dii. c.statuimus.6. his omnibus.& c. neophytus.3.de appel.cũ cessante.[a] arg. contra 32.q.1. dixit dñs. 19.q.2.duę sunt.Sol.si per causam fiat dispensatio vel aliquid consimile: cessante causa, cessat qđ factum est ex causa: vt in primis cap.si vero ius commune statuitur ex causa,licèt causa cesset, tñ remanet i? qđ statutú fuit ex illa cã. ff.de post. l.1.§. sexũ.vt in cõriis.vel sic, licet cã ipsíus cesset,remanet ius qđ ex ea statutú est, ℨ 32.q.1.dixit dominus. Si finalis est causa quãdiu durat causa, durat quod ex ea causa statutum est,vel 9 ex illa causa fit. ea vero cessante cessat constitutum ex illa causa.contra 32.q.7. c. fi. vel cessat qđ ex ea causa constitutum est quando in constitutione dictum est, quòd causa cessante cessat cõstitutio,vt in primis cõcordantiis.
a Cocor.tex. in l. si pater. C. de hæred. instit. & in l. generaliter. C. de episco. & cleric.
† Aliàs:eadem.
† Vide text. in l.2.cũ glo. ân ver.venit. & ibi Bart.ff. de decur.
b Dicit Hostien. 9 statim cũ hoc sciuit, vocare debet pſonas idoneas quib⁹ reueleat 9 tale qđ cõperit:& protestetur 9 inuitus epatú tenet cui fine Papæ licẽtia cedere nõ põt:& eo ipso illis,tũc facta procuratoꝛ quẽ in illorũ pſentia mittat ad curiã. & sic nõ aliter putat illũ tutũ. alleg. de appel.c.fi.Ioan. And.
† Intellect⁹ concilij Cõstantinopol. iubentis, ne q ex epõ o nachus fact⁹ est, vlterius episcop⁹ fiat.
c ¶ *Cæco.*]vnde versus:
Si cæcus cæcum conatur ducere secum:
In foueã ductor primus cadit,inde secutor.
d ¶ *Deferendo.*]ℨ. cap. proxi. §.pro defectu.
e ¶ *Parentum.*]data pecunia vel promissa.1.q.5. quæcũq;, & c.præsentiũ.
f ¶ *Dimittens.*] statim eum illum sciuit primo petita & obtenta licentia à dño Papa,vt hic dicit: & sic non potest renunciare sine licentia Papæ [b], quamuis simoniacus, aliàs ratihabitio retro sibi præiudicat. ℨ. de simon.ficut. vel infra breue tempus.1.q.1.constat. & ℨ. de regul. c. 2. quod in maleficiis verũ est.ff.de vi & vi arma.l.1. §. quoties.34. q. 2. fi virgo.C.de transa.quamuis & C.quomodo & quando iud.ab eo.
¶ *Glo.seq.reci.per q.an dispensari possit cum simoniaco & simoniace promoto. alleg. 5. iura quòd non.& quatuor in contrariũ.ponit opi.Vin. & demũ aliorũ qui distinguũt simoniacum in ordine & in beneficio, & simoniacũ & simoniace promotũ.& sponte cedẽte & litigãtem*
g ¶ *Nequeat.*] Quia erga simoniacos nulla misericordia est adhibenda.1.q.1.erga simoniacos. & 7. q. 1. præsentium & ℨ. de elect. super eod. 1. q. 1. quod quidam. & ℨ. de simo. nobis fuit. Sed contra videtur quòd possit cum simoniacis dispensari: vt 1. q. 5. quicunque,& c. præsentium.& ℨ. de simo. de simoniace. & ℨ. de electio. si alicuius. Solu. Vin. dicit quod talis de iure non potest eligi siue postulari, sed dispensatiue debet postulari. Alij dicunt quod si commissa fuit simonia in ordine, nullus potest eum eo dispensare: vt 1.q.1.erga.& c.qđ quidam.nec etiam dominus Papa,vt dicunt:quia characterem habet vitiosum,cui renunciare non potest: & ideo non purgatur vitium istud:vt 14 q.6.si res aliena. Sed hoc non credo:immo potest Papa bene dispensare , cum simoniacis qui characterem habent vitiosum , qui scienter simoniam commiserunt. ℨ. de simo. c. pen.sed inferiores prælati non possunt dispensare cum sciente , sed

cunque de pontificali dignitate ad monachorum vitam & pœnitentiæ locum descenderit, nequaquã vlterius ad pontificatum resurgat. vnde contra dictum cõcilium (cũ sit vnum ex quatuor [a] principalibus , quæ sicut quatuor euangelia ecclesia catholica veneratur) nullatenus videbatur eorum † postulatio admittenda. ¶ Cæterum speciales quidam casus inueniuntur, in quibus (prædicto concilio non obstante)is qui vitam monachalẽ elegit,rursum licite potest ad episcopatum assumi. si enim quisquã persecutionis rabie fœuiente, vel præpediente inualitudine corporis;cum proficere nequeat in regimine pastorali, de superioris auctoritate ad monasticam vitam descendat: persecutionis vel ægritudinis impedimento cessante [b], ad episcopalem poterit resurgere dignitatem. ¶ Itẽ si quis propter litteraturæ defectum (ne tanquam cæcus cæco [c] ducatũ præbeat †) locum regiminis auctoritate Apostolica deserendo [d], ad otium se contulerit monachale,ac per exercitium lectionis,scientiæ reperierit margaritam, proculdubio poterit denuo vocatus à Domino, cathedram reascendere pastoralem.
¶Rursus si quis per cupiditatem parentum [e] (eo tamen penitus ignorante) fuerit episcopatum adeptus,& hoc comperto episcopatum ipsum de licentia superioris dimittens [f] , obseruantiam elegerit regularem:& si ad episcopatum eundem redire postmodũ nequeat [g], iuxta canonicas sanctiones, ad alium tamen poterit licite reassumi. ¶ Quanquã autem in his & consimilibus casibus is, qui episcopatu dimisso monasticã vitam elegit , resurgere valeat ad officium pastorale,nihil tamen in his contra præscriptum † intelligitur concilium attentari : quod

in eo loquitur [h] casu , cum propter aliquod crimen episcopatum quis deserens,ad vitam monasticã, pœnitentiæ causa descendit.Vnde quidam in eo casu loqui dixerunt capitulum supradictum,cum quis pro crimine,de quo conuictus fuerat,vel confessus, ab episcopali dignitate depositus , in monasterio extitit ad pœnitentiam agendam inclusus : vel cum aliquis propter graue crimen,pro quo episcopatũ retinens pœnitentiam digne agere non valebat [i] , cedendi obtenta licentia vitam monachalem elegit.Aliis asserentibus sic intelligẽdum esse capitulum antedictum, vt per se resurgere nequeat,id est, repetere quasi debitum , quod tali modo dimisit [k] , quanquam eligi, posit,præsertim si locum tantũ [l], & non ordinẽ [m] resignauit. ¶ Cũ ergo nobis constare nequiuerit, ob quam causam prædictus I. episcopatui olim cesserit, mandamus, quatenus si tibi constiterit, quòd propter aliquam ex præmissis causis [n],seu consimilibus,idem I. episcopatui cesserit memorato, tu auctoritate nostra(dummodo necessitas vel vtilitas id exposcat) licentiam ei tribuas ascendendi ad regimen ecclesiæ Fauentiñ.maxime si veritate subnititur, quòd dictus I. loco tantummodo cesserit memorato,& non ordini [o] vel etiam dignitati †. tunc enim esset vehementissime præsumendum,quòd non propter crimen aliquod ab ipso commissum, sed causa pœnitentiæ ad vitam migrauerit regularem : præsertim cum Apostolica sedes post, cessionem multo minus , quàm antea, permisisset eidem tali crimine irretito : in pontificali ordine ministrare : alioquin [p] (cum durum 9 nimis exiterit, contra tam solemne concilium huiusmodi postulationem admittere) præpostꝛo & canoni-

Papa.hoc ideo quia bene purgatur vitium furti, re furtiua apud furem remanente de voluntate domini. ff. de vsuc. si fur. in prin. [c] & 1.q.1.quod quidam. ver.si forte militiæ characterem,&c.idẽ in violẽto detentore. ff. de præca.certe.§. Iulianus. [d] Sed cũ simonia commissa est ignorante illo cui acquisitũ est beneficium, vel qui ordinem vel dignitatem adeptus est ignoranter , possunt episcopi dispensare post liberam resignationem. Sed in hoc distingue, si beneficium etiam simplex eo modo est adeptus,statim post resignationem potest resumi ad illud dispensatiue : vt ℨ. de elect.si alicuius in fi. & capitulum etiam tũc dispensat,vt ℨ. de simo. ex insinuatione. In illo qui dignitatem sic est adeptus,distingue si spõte resignet, petens humiliter resignationem admitti, statim potest episcopus dispensare cum illo,& ad eandem prælaturam.arg. 1. q.5.præsentium.vbi dispensatur in dignitate assumenda cũ eo qui sponte renunciauit ordini ignoranter recepto , [e] & arg. illius c.quicunque,circa prin. tamen illud loquitur de dispensatione Papæ. Et arg.illius decre.si alicuius à contrario sensu. Si vero de hoc contendit in iudicio, & electio sua reprobata fuerit, quia si mociane fuit facta,licèt eo ignorante , tunc epꝰ illa vice & in sua vacatione cum eo non poterit dispensare,sed postea sic.ℨ. de elect. si alicuius in prin.& ita teneas circa huiusmodi dispensationem simoniacorum.
h ¶ *Loquitur.*] Hæc interpretatio tenenda est super c.illo.7.q.1. hoc ne quaquam excusis opinionibus ibi notatis.
i ¶ *Non valebat.*]1.q.1. si quis neq; ex hoc colligo,9 simoniacus sine licentia dñi Papæ renunciare nõ põt.de hoc nota.ℨ.c.proxi.§.1.
k ¶ *Dimisit.*]7.q.1.quàm periculosum.
l ¶ *Locum tantũ.*] ℨ. de ord.ab episcopo qui renũcia.episcopi.c. vnico.
m ¶ *Ordinem.*]i.ordinis executionem: quia characteri nemo posset renunciare.
n ¶ *Ex præmissis causis.*]quatuor, de quibus dictum est ℨ.in littera,scilicet,propter populi persecutionem,vel corporis infirmitatem,defectum scientiæ,vel propter simoniam ab aliis eo ignorante commissam.cum quis renunciat propter aliquam causam talem:non prohibetur iterum postulari ad dignitatem episcopalem,vt hic dicit.
¶ *Glo.seq.duo quærit, & soluit.*
o ¶ *Ordini.*]i.ordinis executioni.sed qđ si renunciasset ordini, adhuc põt reassumi de licentia Papæ,nunquid recõsecrabitur?Non:quia character remanet.1.q.1 qđ quidã.ver.si forte militiæ.32.q.7.licite.& ió sola executio sibi deest,quam reassumit de licentia Papæ.
p ¶ *Alioquin.*] i.si non renunciauit ex aliqua de prædictis causis quæ fiunt sine peccato,sed ex alia propter peccatum.
ADDITIO Vel,id est,nisi eps probauerit prædicta,vel aliàs tibi de illis constiterit secundum Inno.Io.And.
¶ *Glo.seq.reci.per quæstionem.*
q ¶ *Durum.*] non tñ impossibile , quia bene dispensat dominus Papa

c Si fur emit à dño rẽ furtiuam.& habuit pro tradita , desinit pro furtiua possidere, & possidet pro suo. Io.And.
d Vide de simo.tanta. supra gl.2.Io.And.
e Concord.l. mater.§.fi.ff. de inoff. test. &l.si cũ re.ff. de pact.
† Florini.
† Floreuẽsi.
† Vide l.iubemus. cum gl. in ver. missa. C. de sacrosanct. eccl.

a Intelligas hanc glo. in his quæ pertinent ad ius positiuũ humanum.
† Lateranẽsi c. 28. & c. 1. eod. tit. in 4. compilat.
† Aliàs: aut ad salutem, &c.
† Vide l. sed & si.§.1.ff. ad leg. Aquil. & l.1. §. sciẽdũ. ff. de ædil. edict.
† Aliàs: canonico.
b Vel alteri superiori, cũ text. de Papa nihil expri mat. Io. And.
† Lateranẽsi c. 28. & c. 1. eod. tit. in 4. compilat.
† Aliàs: aut ad salutem, &c.
† Vide l. sed & si.§.1.ff. ad leg. Aquil. & l.1. §. sciẽdũ. ff. de ædil. edict.
† Aliàs: canonico.
b Vel alteri superiori, cũ text. de Papa nihil expri mat. Io. And.
c Et sic dicẽti incumbit probatio. ff. de probat. l. ei qui dicit. Ioan. And.
d Concord. l. 1. §. præterea. ff. de itin. ac. priuato. & l. 1. & ibi Petr. de bel. Petr. & Cyn. C. de alien. iudic. mu. cau. fac.
† Florini.
† Floreuẽsi.
† Vide l. iubemus. cum gl. in ver. missa. C. de sacrosanct. eccl.

contra [a] quatuor cõcilia,& contra Apostolum , dum tamen nihil statuat contra fidem.25.q.1 sunt quidã.argu.34.dist. lector.82.dist.presbyter.quod autem legitur 15.dist.sicut.de articulis fidei intelligitur.

Q *Vidam cedendi.*]Prima pars ponit factum.Secũda corrigit,cau sam reddens:ibi,*Sed cum.*Io.And.

CASVS. Quidam impetrant cedendi licentiam,& ea obtenta licẽtia cedere nolunt , dicit Papa quòd compellendi sunt vt cedant.No. quòd si quis licentiam cedendi à Papa obtinuerit, cõpellendus est vt cedat: itẽ quod semel placuit, amplius displicere non potest.Item quod primo fuit voluntarium,postea fit necessarium.
a ¶ *Cedendi cum instãtia.*]Ex eo quod cum instantia perseuerãdo petunt , præsumitur ℨ eos magis.de pœni.dist.n. di uortium.& C. ad Vell. si mulier.in fi.sic etiã pallium cum instantia peti debet.100.dist. prisca. & ff.de quæstionibus.l.1.§. diuus.
¶ *Glossa seq. obiicit & soluit.*
b ¶ *Compellendos.*]Not. quòd aliquis cogitur renunciare obtenta licentia renunciandi , tamen secundum leges re integra recuperabuntur bona quib⁹ cessit.ff.de cessi. bo. iis qui. sed hoc ió est,ne illudatur Papa [b]: sicut si postulatio præsentatur Papæ , non potest postea recedere ab ea.ℨ. de postula. bonæ. ratio quare compellantur,redditur in littera. In huiusmodi compulsione consideret Papa commodũ ecclesiæ,vel propriã salutem petentis , quorum neutrum vult impediri, & ideo compellitur.

V *Eniens.*] Prima pars ponit appellationem impetrantis & eius causam.Secunda,ipsius prosecutionem,& auditoris dati sententiam.Tertia,ipsius sententiæ confirmationem.Secunda:ibi, *Ad quem.* Tertia:ibi,*Nos igitur.*Ioan.And.
CASVS.Ioannes subdiaconus impetrauit litteras ad quosdam iudices vt ei præbendam vacantem in ecclesia sancti Florentini in cõfluentia assignarent.& cum ipsi vellent mandatum Apostolicũ adimplere,quidam canonici illius ecclesiæ se opposuerunt dicentes,quòd ipse renunciauerat iuri quod sibi ex ipsis litteris competebat: sed ipse subdiaconus hoc negauit.canonici testes induxerunt ad hoc probandum,per quos videbatur probatum quòd ipse gratiæ capituli se commisisset, duo iudicum sententiauerunt eundem subdiaconum non posse vti litteris supradictis,pro eo 9 gratiæ capituli se cõmisit,quare iuri suo renũciare visus fuit:à qua sua ipse appellauit,suæ appellationi vigiliam Epiphaniæ terminũ prefigens,ille accessit ad terminũ: sed aduersarius post terminum per duos menses & amplius expectatus non venit:tandem nuncius aduersarij cum litteris ad contradicendũ, & ad impetrandum tantum comparuit coram auditore dicto.Io. cõcesso,sed cum sufficiens ad causam tractandam non esset,idẽ auditor sententiam iudicum prædictorũ cassauit iustitia exigente.Not.9 licet quis committat se gratiæ aduersarij non renunciando litteris impetratis contra ipsum,non intelligitur 9pter hoc renunciasse iuri qđ sibi ex litteris competebat.Itẽ cum al:quis statuit terminũ suæ appellationi,vtraq; pars appellationis causam prosequi debet per sufficientẽ procuratorẽ ad totam causam,cũ peremptorie ad hæc citata intelligat. Item non stat̃im post terminum peremptoriũ debet iudex procedere.
c ¶ *Negante.*& sic per negationẽ facta fuit res dubia.[c] C. qui. ad lib. procla.non licet.l.3.& sic per narrationem & responsionem litis constatio facta fuit.ℨ. de li.conteſt.c.vnico:& ℨ.de elec.dudum.
d ¶ *Glo.seq.fortificat textum. & dat simile,obiicit & soluit,in fi.alle. pro simili,c.sane. & ponit diſſolutiones, & ipsius duas lecturas.*
d ¶ *Commisisse.*]Et sic commisit se gratiæ capituli tantũ:sed in verita te non erat probatũ quòd per hoc litteris renũciasset , quare ipsorum sententia retractatur:quia & si verum esset quòd se,eorum gratiæ cõmisisset,non vt renunciasse litteris:nisi expresse litteras ipsas restituisset.ℨ.eo.sane.& ℨ. de sac.cum pridem.& si commisit se illorum gratiæ, & ipsi nullam gratiam faciebat,poterat vti iure suo.Et est simile, licèt eamus ad arbitros in causa appellationis,propterea non renũcio appellationi, immo postea possum prosequi appellationem,nec mihi currit tempus interim.C.de tempo.appe. Auth. si tamen.nec inde debet dãnum sustinere , vndè meruit gratiam reportare.ℨ.eo.sane.& ℨ. de fide iuss. peruenit. & ℨ. de pact. cum pridem. Sed contra videtur quòd tacite videtur renunciasse litteris suis.ℨ.de off. deleg.gratum.& ℨ.de testi. cum veniſſent.& ℨ.de iis quæ fi.à maio. par. cap. ex ordine.& ℨ. de præb. pro illorum.& C. de iure dot.l. 2.ff. de lege cõmiſ. post diem. & nihil refert an alterum ex æq pollentibus [e] quis faciat.ff.de re iud. in summa.& ff.de arb.quid tamẽ.§.prima.& ℨ.de ver, fig. in his. Dic quòd per hoc nõ renũciauit p prima iura , & quia cassata fuit illa sententia.simile videtur ℨ.eo.sane.sed ibi plus petit tradendo litteras aduersarij , quare iuri suo renunciauit:hic non tradidit litteras, licet commiserit se gratiæ aduersarij. Vndè ibi auditus fuit potius iudicis officio quàm iure actionis:hic vero ipso iure: vel ibi auditus fuit de iure,vt dicitur ibi in fine vltimæ notulæ.
e ¶ *Duo iudices.*] Et propter hoc solum etiã debuit cassari sententia,cũ non appareat quòd tertius se excusasset, vel cõmisisset eis vices suas. ℨ. de off.deleg.causam matrimonij,& ff.de re iud.duo ex tribus.sed si se excusauit,bene potuerunt procedere.ℨ.de off.deleg.prudentiam,quod intellige sic , clausula illa [quòd si non omnes.&c.] erat in litteris, sed ex alia causa fuit cassata sententia : & mandatur iudicibus istis vt præbendam illam faciant conferri , vt dicitur in integra in fin.
¶ *Gl.seq.arg. & arg.determinat.*
f ¶ *Renunciasse iuri.*]Arg.quòd p litteras executorias acqratur ius alicui impetrãti,aliàs nõ posset renũciari iuri ex ipsis litteris cõpetẽti, si nõ acqreret ius,qa ei quod nõ est,ét renũciari nõ põt.Dicas q̃ p litteras monitorias pceptorias siue executorias nullũ ius acqrit;per quod ecclesia siue clerici ℨ quos impetrant litteræ, obligati sint impetrãti, nec aliquod ius hẽt in ecclesia ante receptionẽ, sed officiũ executorũ implorare põt vt mãdatũ Apostolicũ exequãtur:& ipsi mãdatũ tenenẽ adimplere,& huic officio bene posset renũciare restituẽdo litteras,& renunciãdo litteris impetratis,& etiã impetrãdis:quo facto executores vlterius nõ procedẽt:& sic nec officiũ iudicis,nec aliud per litteras illas implorare poterat,huic officio non fuit renũciatũ.ℨ.eo. sane. cũ iã executor fuerit prosecutus officiũ suũ,sed litteras tantum restituit;quarũ auctoritate fuerat restitutus.& inde non obstat renunciatio litterarum , & ideo de iure fuit auditus , vt not.in fin.vlti.notulæ. Ber.
g ¶ *Præfixit.*] Quod quidem bene potuit,& iudex idem facere potest & debet.ℨ.de appel.oblatæ.&c.sæpe cõtingit. [f] & terminum præfixit. & tunc esset in curia,vt sequitur , qñque statuitur ad iter arripiendũ, & tunc sufficit arripere iter in termino.ℨ.de appel.peruenit. & in istis casibus litteræ ante terminos impetratæ non valent,vt dicit illa decr. oblatæ.& c. sæpe.termin⁹ vero datus à lege est annus, vel ex iusta causa bienniũ.ℨ.de app.cũ sit Romana.& talis terminus bene potest præueniri,vt in c.oblatæ.
¶ *Gl.seq.signat contrarium,& dat duas solutiones.*
h ¶ *Minus sufficiens.*]Sed non vr 9 iste fuerit contumax ex quo misit nuncium ad impetrandum & 9tradicendum , cum ipse non appellauerit:

quam Iacobus decanus ipsius ecclesiæ resignauit sublato appellationis obstaculo assignarent eidẽ: & infra. ¶ Cumq; iudices Apostolicum vellent adimplere mandatũ, quidam se opposuerunt canonici ecclesiæ memoratæ, dicentes subdiaconum antedictum renunciasse iuri,quod sibi ex ipsis litteris cõpetebat. Dicto igitur subdiacono hoc negante [c] , iam dicti canonici ad hoc probandũ testes aliquos produxerunt: per quos cum videretur probatum , ipsum se gratiæ capituli commisisse [d] : duo iudices [e] prædictorum sententialiter decreuerunt , eundem non posse vti litteris supradictis,pro eo quòd idem aduersarij se gratiæ commisisset,per quod visus est renunciasse [f] iuri sibi ex ipsis litteris competenti †. A qua sententia idem appellans , in † vigiliam epiphaniæ terminum suæ appellationis præfixit [g]. ¶ Ad quem † cum venisset P.de Colle medio , capellanum nostrum super hoc sibi concessimus auditorem. Sed cum eius auditarius non accesserit per duos menses & amplius expectatus,nec vllus compareret pro eo sufficiens responsalis,tandem quidam litteras habens ad contradicendum & impetrandum , coram eodem comparuit; qui cum ad tractandũ causam minus sufficiẽs [h] credi

e Ista non sunt æquipolentia renũciare & submittere se gratiæ:vt supra dixit gl. & facit infra de insti. cum veniſſent.Io. And.
† Vide text. in l.si quis in cõscribẽdo. cũ ibi not.C. de pact.
† Dictio, in, deest in antiquis.
† Aliàs: Ad quam.
f Et c. consuluit. in fin. glo.vlt.die 9 q. ista beneficialis erat: & hodie ita tene qđ habes infra de elect. c 1.lib. 6.nec est vera diſin. gl. 9 sola termini præfixio etiã post sententiã defertur causam ad curiã: vt dicetur in c. frerpoſita. §. 1. de app. Io. An.

Universidad de Deusto
Biblioteca

uerit: sed ille Ioan. contra quem lata sententia fuit:& ideo non debuit sententia contra ipsum ferri,licet forsitan posset in expensis cõdemnari.vnde contra ẏ. appell.Nicolao.vbi condemnatur appellãs in expensis:quia non fuerit prosecutus nisi quo ad imperrandum , & ibi non fuit processum super principali.Potest dici quòd in illa decr. Nicolao. hoc non fuit petitum. Ille Nicolaus tantum petiit alteram partem in expensis condemnari, quia non misserat sufficientem procuratorem:hic vero petiit,vt procederetur ad sententiam infirmandam. Vel melius,hic fuit lis contestata,& sententia diffiuitiua lata , & ideo cũ statutus esset terminus ad prosequendam appellationem , & altera pars non fuerit sufficienter prosecuta ad sententiam defendendam, cõtumax debet reputari:sine sit pars appellata,siue appellans:quia iudex appellationis altera parte absente debet procedere ad cassandam vel cõfirmandam sententiam. C.de tempo.appel.l.vlti. §.illud.2.q.6.c. ei qui. §. appellatore. & ẏ.de appell.per tuas.vbi de hoc est expressum : quia non misit nuncium sufficientem,sibi imputet:nec potest dici, quòd citata nõ fuerit : quia terminus
qui. constitutus ad appellationem prosequendam ab appellante vel iudice vicem obtinet perẽptorij,vt eo elapso perinde procedatur ac si peremptorie sit citatus.ẏ.de appella.sæpe contingit. Et not.quòd hic appellatus tenetur mittere nuncium sufficiẽtem ad appellationem prosequendam , si terminus sit præfixus à iudice vel ab
a Cõcor.tex. in l. præcipimus. cũ no. C. de appell. & l. 1. §. ab eodem. cum glos. magna. & ibi Bar. ff. qui & à quibus. appellante [a] , & appellans eodem modo , aliàs finietur causa altero prosequente legitime:& hoc est cum lis est contestata , & appellatur à diffinitiua sententia,siue post litem contestatam,vt hic habes ; aliàs in expensis punitur : vt dicit illa decre. Nicolao. quia ibi non fuit lis contestata,& appellatum fuit à grauamine.Vnde non poterat procedi ad sententiam altera parte absente,vnde punitur tantum in expensis,quia non venit sufficienter instructus.Si vero appellatio ante litem contestatam à iudice recepta non fuit , nec ab aduersario approbata: tunc sufficit appellanti mittere procuratorem ad impetrandũ & contradicendum.ẏ.de appellatio.interposita.§.primo.saluo eo quod dicitur ẏ. de appellatio.cordi.sed cum appellatur à sententia diffinitiua, non refert vtrum appellatio approbetur ab aduersario vel iudice,saluo eo quod dicetur extra de appella. cordi. sed consideratur vtrum terminus sit præfixus à iudice,vel ab appellante,& tunc vtraque pars tenetur mittere sufficientem procuratorem ad totam causam : vt hic patet:aliàs procederetur contra absentem tanquã contumacẽ , vt hic patet.& infra de appella.interposita.

Lectæ coram.]Communis diuisio.Secunda:ibi,*Nos autẽ*.Io.And.

CASVS. Quidã abbas adeo graui ægritudine laborabat, ꝙ de vita desperabatur ipsius,ad consilium cuiusdam æmuli sui,quem æmulum non credebat, absoluit monachos ab obedientia sua,& episcopũ suum vocauit vt in manibus suis renunciaret:non tamen renunciauit. postmodum recuperata sanitate monachi obedientiam & reuerentiã fecerunt eidem.dubitauit abbas,an ex tali facto renunciasse intelligitur abbatiæ?Respondit Papa quòd non.Not.quòd non intelligitur ꝙs renunciare regimini suo,licet absoluat subditos ab obdientia sua:qa illa non est forma renunciandi.

a ¶ *Desperaretur.*]Sic ẏ.de regula.& transeunti.sicut tenor.

b ¶ *Consilium.*]de quo tenebatur ille æmulus actione de dolo,si fraus intercesserit.ff.de reg.iur.consilij , [b] & contra illum potest agi de dolo
b Vide de sent.excõi. nuper. super glo. 2. Ioan. And. quanti eius interfuit id factũ non esse.ff.de dolo. arbitrio. §. dolo. & hoc verum est si fuisset soluendo:sed hoc non esset , si vera renunciatio fuisset.vnde in eo casu debet restitui ad pristinum ius.ff.de dolo.& eleganter.§.pen.& ff.de eo per quẽ factum erit.l.vlti. hic ista cessant: quia non fuit hic renunciatio cum effectu.

¶ *Gl.seq.fortificat tex.per simile:obiicit de tacita renunciatione per vnum capitul.id coadiuuans per quinque similia,& soluit.*

c ¶ *Non fecit.*]Et ideo voluntas talis non obfuit , quia non processit ad factum simile:voluntas non sufficit vbi opus est facto. ẏ. de eo qui mit.in pos.causa rei seru.c.1.& arg.ẏ.de re iudi. cum aliquibus. [c] Sed contrarium videtur quòd tacite videtur iuri suo renunciasse. ẏ. de iis quæ fi. à maio.par.cap.ex ore.vbi ipso facto videtur renunciasse sicut ipso facto Deum negamus.11.q.3.existimant.ipso facto mentimur.22.q.
c Cõcor.tex. in l. prætor ait. ff. de no. ope.nunciat. & ibi Bart. 5.cauete.& ipso facto appellamus.ẏ.de app. dilecti.& c.vt nostrum.& eo ipso quòd quis salutat prælatum,consentit in illum , quem non potest reprobare.63. disti. cum Hadrianus.nec est opus scripto qui obedientiam suam ipso volũtarij adueuntus probat officio. ẏ. de maio. & obe.legebatur. contrarium tamen verũ est , ꝙ propter hoc non renunciauit.

¶ *Glo.seq. argu. Ioan. Andr.*

d ¶ *Promiserunt.*]Et sic videtur reassumpsisse obedientiam , à qua illos absoluerat , tali modo non poterat , cum esset prælatus eorum, sine licentia episcopi sui. 18. quæstio.2.abbas.& capitul. proxi. & supra eod. admonet.cum sit de substantia regulæ ipsa obedientia. ẏ. de maio. & obedien. cum in ecclesiis,item arg.quòd re integra licitum est pœnitere.ẏ.de elect. in causis. & ff.de iurisd.om.iudi.si conuenerit.
†Vide l. quãuis. ff. de in ius voc.& l.si pœnituerit. ff.de diuor.

Dilecti filij.]In prima parte ponitur conuentus petitio.In secunda : ibi, *Cum igitur*, ipsi[us] repulsio, & negotij commissio.Io.And.

CASVS. Quidam abbas ad Romanam eccle siam nullo medio pertinens,& sentiens se insufficientem , renunciauit in manibus monachorum regimini abbatiæ sine licentia Papæ,& monachi alium elegerunt, peruenit hoc ad Papam. cum ergo dictus abbas sine licentia Papæ renunciare nequiuerit abbatiæ,ipse tam renunciationem quàm electionem denunciauit irritas & inanes : mandans quibusdam quatenus abbatem ipsum faciant restitui loco suo, quo restituto recipiant vice Papæ renunciationem ipsius. Not. quòd resignatio fieri debet in manu sui prælati,aliter non valet. Item abbas immediate subiectus Romanæ ecclesiæ non potest cedere sine licentia Papæ.

e ¶ *Insufficientem.*] propter insufficientiam debet remoueri. 18. q. 2. si quis abbas.Item propter negligentiam prælatus repellitur:1.q. 1.c.si ꝙ episcopi.§.ecce cum.& iudex similiter.C.de off.præfec.orientis.l. 3. & sic bene debet admitti renunciatio , si fiat debito modo propter insufficientiam. ẓ. eod. titu.nisi,§.pro defectu.in fi.& c.post translationẽ §.item.& Papa hic admittit illam propter negligentiam. ẏ.de offi.custo.c.1.& magister propter insufficientiam debet remoueri à docendo. C. de prof.& me. l. 2. lib. 10.

f ¶ *In manibus.*] quia ad quem pertinet confirmatio, ad ipsum pertinere debet resignatio. [d] 18. quæst. 2. abbas. & ideo talis renunciatio non tenuit. argum. supra eod. quod in dubiis , sed quantum ad se bene tenuit: [e] quia non posset repetere. de hoc dictum fuit ẓ. eod. quod in dubiis. tamen compellitur postea cedere: sed hoc contingit propter insufficientiam.
† In multis antiquis ita: ipsique G. monachũ S. Victoris sibi elegerũt,&c.
d Vide quod not. in clem. eo. tit. c. vnico. in glos. 1. Ioan. And.
e Vnde dicebat Gof ꝙ superiore habẽte ratam cessionem , & præbente licentiam eligẽdi,poterat electio fieri. Ioan. And.

g ¶ *Cedere.*] Nec ad aliam abbatiam se transferre. ẓ. de consue.c. cum venerabilis.

¶ *Glo. seq. infert , dat simile , & arguit.*

h ¶ *Electionem.*] Si non tenuit renunciatio , non tenuit electio. sic si aliquis non est legitime destitutus , alius in locum illius non fuit legitime institutus. 3. quæst. 6. hæc quippe. & infra de accu. ad petitionem. sim. 81. distinct. tantis Daniel. & 7. quæst. 1. præsentium. Item argum.quòd si principale non tenet, nec id quod ex eo secutum est.infra. de fid. instrum. inter dilectos. & C. de leg. non dubium. Bernard.

DE SVPPLENDA NEGLIGENTIA, &c.

¶ *Viso*

¶ *Viso de modis quibus prælati assumuntur : quia sæpe in prælaturis negligenter res aguntur.40.dist. ante omnia. & quod negligitur supplendum,& quod omittitur instaurandum est:ideo,&c.Ioan. And. De hac materia tractatur 84.& 86.dist.& 2.q.7.negligere.*

Tatuimus.] CASVS. Cistercienses aliquãdo remouẽt abbates de monasteriis suis , vel moriũtur,& alios in locum eorũ substituunt:episcopi diœcesani nolũt benedicere substitutos abbates. statuit Papa hic ꝙ
† Cap.1.eo. tit. in 2.com pilat. si episcopus tertio requisitus eos benedicere renuerit, liceat ipsis abbatibus proprios monachos benedicere, & alia exercere quæ ad officiũ pertinẽt,donec episcopi illos benedicãt. Not.negligentiam prælatorum puniendam circa officiũ suum. Itẽ not.quòd quis dat quod non habet.

a ¶ *Substitutos.*] Et cõfirmatos,quia ante nihil facere vel disponere possunt.ẓ.de elect.nosti.

† Vide l. liberorum.§. 1. ff. de his q. not.infa.& l. chorus. §. fi. de leg.3. ¶ *Glo.seq.arguit , allegat 5.iura.in cõtrarium allegat 6.*

b ¶ *Benedicere.*] Argu. quòd aliquis potest dare quod non habet.C.de testa.manusc.cum constitutio.ver.fin.arg. C.de iure emphy.l.vlt.argum. ad hoc.ẓ.de electio. suffraganeis.& ff.de acquirer. domin. non est nouum. & ff. de vsufruct. quod nostrum non est. Argum.contra.ẏ.de iure patron. quod autem. in fin.& ẏ.de donatio.inter virum & vxor. nuper. & ff.de regul. iur.nemo. & ff. de acquir.rer. domin. traditio. & 1. q. 7. Daibertum.& ff.de offi.proconsul.obseruare.in fi.
† Cap.2.eo. tit. in 2.com pilat.

¶ *Glo.seq.exemplificat, obiicit & soluit,& dat simile.*

c ¶ *Alia.*] Scilicet vt cõferant lectoratũ in proprio monasterio.ẏ.de æta.& qual.cũ cõtingat.& arg.69.dist.c.1.si th presbyteri sint. vt ibi,cũ & illa impositio manus nõ fit nisi quædam benedictio:vt 1.q.1.manus. Sed qualiter possunt hoc facere ante suam benedictionẽ? Dic quòd in
a Inobedietium & non curantiũ adimplere , quibus ipsis incumbit. odium episcoporum [a] dominus Papa hoc concedit per ipsam constitutionem,ne propterea in spiritualibus vel aliis patiantur monasteria detrimentum propter negligentiam episcoporum. Similem indulgẽtiam habes.ẓ.de elect.nihil est.§.vlt.

Sicut nobis.] Communis diuisio.Secunda:ibi,*Nolentes*.Ioan.And.

CASVS. Quidã regulares habẽt ecclesias ad eorũ præsentationẽ pertinẽtes,quas vsibus propriis appropriare nitũtur:nolũt ad eas, cum vacãt,alios præsentare,sed iistituunt pro sua volũtate,& ita grauãt eos pensionibus, ꝙ nec ecclesiis cõpetenter in paupertate deseruire , nec eꝑo in eꝑalibus rideres,nec hospitalitatẽ seruare valẽt.Significatũ fuit hoc dño Papæ:nolens igitur Papa vt antiquus status ecclesiæ propter hoc subuertatur,mãdat quatenus nisi exẽptæ sint ecclesiæ supradictæ ꝙ à iurisdictione eꝑi,excessus illos studeat rationabiliter emẽdare, & nisi infra tẽpus concilij Lateranẽsis.statutum, prædicti monachi præsentauerint ei personas ad vacantes ecclesias, ex tunc liceat sibi appellatione remota in eis ordinare rectores:ita tamen quòd per hoc nullũ patronis in posterũ præiudicium generetur. Not. ꝙ exẽpti à diœcesano puniri non possunt. Item nota concessionem ecclesiarum ab episcopis factam sine iuris solemnitate, non valere. Item propter negligentiam amittit quis ius præsentandi illa vice,sine præiudicio in futurum.

d ¶ *Nituntur.*] Quod facere non possunt.nam ad priuatum commodum trahi non debent,quæ ad communem vtilitatem prafixa sunt. 25 q.1. quæ ad perpetuum.& ẏ.de offi.archipresbyt. vt singulæ. & argu.ff. pro soc.actione.§.Labeo.& ẏ.de præben.nulla ratio.

e ¶ *Concessionis.*]Concessio episcopi sine consensu capituli vel maioris partis non sufficit , vt possit tranferre ecclesiam vel fructus ipsius ad regulares.ẏ.de don.pastoralis.& ẏ.de iis quæ fiunt à præla.sine cõsensu cap.cum nos.

f ¶ *Destituunt.*]In ecclesiis quæ ad eos pleno iure nõ spectãt,instituere vel destituere nõ possunt presbyteros : sed illos debẽt epis præsentare,vt ipsi epi de cura plebis rñdeãt, & monachis de rebus tẽporalibus ex hibeãt rationẽ.ẏ.de pbẽ. in Lateranẽ.cõcil.& ẏ. de priuil.cũ & plãtare. §.in ecclesiis. & c.sane. & c. statuẽdũ.sed si pleno iure ad eos pertineãt:tunc possunt instituere & destituere.16.q.1.c.1.& ẏ.de pscr.cũ olim.& ẏ.de priuil.quoniã p cõfessionẽ.
† Vide text. cum glo.in l. societatẽ. ff. p soc.& Bal. in l. accepta. C.de vsu.

g ¶ *Pensionibus.*]nouis: quod non licẽt.ẏ.de cens fib.prohibemus.
† insolentiã.
† violẽtiam

h ¶ *In paupertate.*] magna, [b] ꝙ nõ possunt honeste Deo seruire: qa cũ ad vtrũq;festinãt,neutrũ bene peragunt. 16. q. 1. presbyteros. & C.de assesso.l.nemo.
b Hæc glosula non est Bernardi, nec habet in antiquis libris.

i ¶ *In posterum.*] Per istã enim ordinationem non fit eis præiudiciũ in alia proxima præsentatione:nisi hac vice tantum.arg.ẓ. de elec. cũ in cunctis.& nulla admonitio est hic necessaria:quia tempus ipsos ad monet.ẏ.de loca.& condu.c.vlti.& C.de iure emphy.l. vlt. [c] & C. de contrahen.& commit.stipu.magnam.
† Cõcilij Lateranẽsis.sub Alex.iij.c.8.
† statutum.
c Et vide hãc & seq.in prẽ. c.vlt.sup vlt. glos.Io.And.

Licet.]Prima pars decisa narrat factũ.Secũda dat iudices sub certa forma , per quam ius suum Papa tueatur:ibi , *Ne igitur*. Ioan. And.

CASVS. Magister Ho.& Rogerius diutius litigarunt corã Papa sup archidiaconatu Richemũdiæ,qa dicebat ꝙ collatio archidiaconatus ẏ.tẽpus ꝯcilj facta nõ fuerat.ne igit Papa ius suũ negligere videatur, mãdat quibusdã,quatenus si ẽstiterit,Archidiaconatũ Richemũdiæ vacasse per annũ,tpe semestri quo vel ad archiepm, vel ad capitulũ donatio pertinebat,cõputato non à tẽpore vacationis,sed à notitia : cũ ex tunc ad Papam fuerat illius donatio deuoluta:vtriq; super eo silẽtiũ imponatur.Not.tẽpus sex mensiũ currere à tẽpore notitiæ , non à vacationis.Itẽ tẽpus non currit ignoranti. Itẽ post tẽpus illud elapsum non possunt eligere qui fuerant negligentes.
† Cap.3.eod. tit in 4.com pilat.

p ¶ *Licet magister.*]De archidia.ilto habes ẏ. de concess.præben. post electionem.

q ¶ *Videamur.*] Argu.ꝙ ordinata charitas à se incipit. de pœn. dist.3.

TITVLVS X.
De supplenda negligentia prælatorum.

¶ Alexander tertius Cistertiensibus.

¶ *Si diœcesanus requisitus benedicere nolit Cisterciensem abbatem , ipse monachos suos benedicere poterit.*

CAP. I.

Tatuimus † præterea, vt si episcopus tertio cũ humilitate ac deuotione (sicut conuenit) requisitus , substitutos [a] abbates vestros benedicere [b] forte renuerit, eisdem abbatibus liceat proprios monachos benedicere, & alia [c] quæ ad officiũ huiusmodi pertinẽt exercere, donec ipsi episcopi suã duritiam recogitẽt † , & abbates benedicere non recusent.

¶ Clemens tertius.

¶ *Regulares in suos vsus cõuertere non possunt ecclesias , in quibus ius obtinent patronatus.& si infra tẽpus Lateran. cõcilij quãdo vacant non præsentẽt rectores ad eas, superior ordinabit easdem.*

CAP. II.

SIcut † nobis tua fraternitas intimauit,monachi quidam & canonici regulares, ecclesias quæ ad præsentationem eorum pertinẽt, in tuo episcopatu habentes , propriis vsibus deputare nituntur [d]: nec volunt ad eas cum vacauerint, vocare personas:quin potius occasione concessionis [e] quorundam episcoporum , vicarios in eis pro suã instituunt & destituunt [f] voluntate : admissos ita pẽsionibus [g] onerantes , quòd nec ecclesiis cõpetenter possunt in paupertate [h] nimia deseruire † : nec episcopo in episcopalibus [i] respõdere : neque hospitalitatem [k] (sicut conuenit)trãseuntibus impertiri. ¶ Nolentes autem,vt statꝰ ecclesiæ debitus & antiquus,per insolertiã † alicuius subuertatur : mandamus, quatenꝰ (nisi à iurisdictione tua [l] exemptæ sint ecclesiæ supradictæ) prædictos [m] excessus studeas ratio nabiliter emendare. Et nisi prædictæ personæ infra tempus in Lateranẽ. † concilio [n] constitutũ † , ad vacantes ecclesias tibi personas idoneas præsentauerint:extunc tibi liceat (appellatione remota) in eisdem ordinare rectores, qui eis præesse nouerint & prodesse : ita tamen quòd ex hoc nullum patronis præiudicium in posterũ [o] generetur.

¶ Innocentius tertius.

¶ *Supplet superior inferioris negligẽtiam in beneficiis conferendis,si tempus Lateran.concilij lapsum sit : & collatio per inferiorem postea facta non valet.*

CAP. III.

LIcet † magister [p] H.& R.procurator R. de sancto Cadmũdo, super archidiaconatu Richemundiæ diutius litigauerint corã nobis : & infra. ¶ Ne igitur ius nostrum negligere videamur [q] , qui

ADDITIO. Et habet locũ etiã in exemptis:vt eo.tit.c.1.lib.6.Io.And.

k ¶ *Hospitalitatẽ.*]Tenẽãm.clerici ad illã hospitalitatẽ,ꝙ cõtinet officium pietatis.42.dist.§.1.nõ ad illã quæ sit ex debito seruitutis.C. de epis. & cle. l.1.ẏ.de immu.ec. c.1.

l ¶ *Tua.*]qa tũc nihil habet eps.ẏ. de priui. cũ & plantare.§.in ecclesiis:& ẏ de pscrip.c.olim.& ẏ.de priuile. quoniam.

m ¶ *Prædictos excessus.*]Ergo si excmpti sunt,eps illorũ excessus punire non poterit.arg.16.q.1.frater nosterꝫaliter inutile esset illorũ priuilegium,quia priuilegia ita sunt seruanda, secundũ ꝙ continetur in illis. ẏ.de priuile.porro.Quid iuris sit de hac materia , tractatur ẏ. de priuile.c.tuarum.& c.cũ & plantare.& 6.q.3.cap.placuit.

n ¶ *Lateran.concilio.*] ẏ.de concess.præben. nulla.

o ¶ *In posterum.*] Per istã enim ordinationem non fit eis præiudiciũ in alia proxima præsentatione:nisi hac vice tantum.arg.ẓ. de elec. cũ in cunctis.& nulla admonitio est hic necessaria:quia tempus ipsos ad monet.ẏ.de loca.& condu.c.vlti.& C.de iure emphy.l. vlt. [c] & C. de contrahen.& commit.stipu.magnam.
c Et vide hãc & seq.in prẽ. c.vlt.sup vlt. glos.Io.And.

Licet.]Prima pars decisa narrat factũ.Secũda dat iudices sub certa forma , per quam ius suum Papa tueatur:ibi , *Ne igitur*. Ioan. And.

CASVS. Magister Ho.& Rogerius diutius litigarunt corã Papa sup archidiaconatu Richemũdiæ,qa dicebat ꝙ collatio archidiaconatus ẏ.tẽpus ꝯcilj facta nõ fuerat.ne igit Papa ius suũ negligere videatur, mãdat quibusdã,quatenus si ẽstiterit,Archidiaconatũ Richemũdiæ vacasse per annũ,tpe semestri quo vel ad archiepm, vel ad capitulũ donatio pertinebat,cõputato non à tẽpore vacationis,sed à notitia : cũ ex tunc ad Papam fuerat illius donatio deuoluta:vtriq; super eo silẽtiũ imponatur.Not.tẽpus sex mensiũ currere à tẽpore notitiæ , non à vacationis.Itẽ tẽpus non currit ignoranti. Itẽ post tẽpus illud elapsum non possunt eligere qui fuerant negligentes.

p ¶ *Licet magister.*]De archidia.ilto habes ẏ. de concess.præben. post electionem.

q ¶ *Videamur.*] Argu.ꝙ ordinata charitas à se incipit. de pœn. dist.3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a Concord.l. præses. C. de seruit. & aqua. & l.pupillum. & ibi Bart. ff. de excus.tut.

sane.arg.23.quæst.5.si non licet.& 3.de vsu pal.nisi.vbi de hoc. [a]

¶ *Glo.seq.alleg.vnam concor.signat contraria.& soluit.*

a ¶ *Notitia.*] Sic ergo patet quòd tempus istud currit à tempore scientiæ tantum, j. de concessio. præbend. quia diuersitatem. in fin. Argu. tamen est quòd currit ab eo tempore quo scire potuit:vt ff. quis ordo in bo.poss.ser.l.vlti. arg.contra.ff.de peti.hæred. item veniunt. §.petitã. Quod prius dictum est, valet.

¶ *Glo.seq.improbat opi.& soluit contrarium.*

b ¶ *Imponatis.*]Hic euacuatur opinio illorũ qui dicũt,q̃ mora in electionibus possit purgari, b q̃ cõsueuit notari.j.de cõcess.præb. nulla. nam hic fuit nulla electio,q̃a fuit facta post sex menses. j. eo. dilecto. & c.sequens nõ obstat:quia illud fuit tolerantia,& sic planum est quod dicitur per totum titulum istum.

b Concord.l. mota. cũ gl. magna.ff. de vsur.do. in l. quod te. & in l.vinum. ff.si cert.pet.

Litteras.]Communis diuisio. Secũda ibi, *Discretioni.*Io.And.

CASVS. In quibusdã ecclesiis quædam beneficia & dignitates tãto tẽpore vacauerãt,q̃ donatio illorum secũdum Laterañ.cõcil.ad sedem Apostol. fuerat deuoluta:illi ad quos collatio pertinebat, intelligẽtes legatos Aposto.sedis ad partes illas accedere, in ſtituerunt in beneficiis illis personas min⁹ idoneas. legati inuenerunt illa beneficia taliter collata. dubitauerunt an deberent illos institutos remouere: mandat illis Papa, quatenus si beneficia & dignitates persõnis idoneis sunt collata, permittant illos de patiẽtia pacifice possidere, alioquin remoueantur, & de personis idoneis illa non differant ordinare. Not.quòd collatio quæ non tenet, de patientia superioris tenet, alià non valeret.

‡ Cap. 2.eo. tit. in 4 compilat.

† deuotiõis.

† Laterañ. concil. sub Alex.iij.c.8.

alios in sua iustitia confouemus: mandamus, quatenus si vobis cõstiterit archidiaconatum Richemundiæ vacasse per annum(tẽpore semestri, quo vel ad archiepiscopum, vel ad capitulũ donatio pertinebat, non à vacatione, sed à notitia [a] computato) cum pro eo, quòd Eboracen. archiepiscopus alium superiorẽ non habet,ex tunc fuerat ad nos donatio deuoluta, vtrique super eo silentium imponatis [b].

¶Idem magistro P. de Castro nouo, & R. monacho fontis frigidi, Apostol. sedis legato.

¶ *Si is ad quem spectat beneficij collatio, lapso tempore Lateran. concilij conferat, non valet collatio,nisi de misericordia toleretur.*

CAP. IIII.

LItteras †vestræ discretionis † accepimus, quòd cũ in quibusdam ecclesiis legationi vestræ subiectis,quædam beneficia & dignitates tanto tẽpore vacauissent, quòd tam prælati, quàm capitula secundum tenorem Laterañ. concilij †, essent iure instituendi priuati: postquam aduentus vester innotuit, in beneficiis illis personas minus idoneas instituere præsumpserunt: & infra. ¶Discretioni vestræ mandamus, quatenus si beneficia vel dignitates noueritis personis idoneis assignatas: eas † de patientia [c] permittatis ab ipsis pacifice possideri: alioquin personas amouẽtes prorsus ab ipsis, eas de personis idoneis auctoritate nostra suffulti, non differatis quantocyus †ordinare.

†easdem.

¶Idem Episcopo Samo. †

¶ *Is ad quem primo loco spectabat collatio beneficij, lapso tempore Latcranen. concilij conferre non poterit.*

CAP. V.

DIlecto filio P. tituli sancti Marcellini †presbytero Cardi.S. & R. procuratoribus P. & G. apud sedem Apostolicam constitutis, auditore concesso: & infra. ¶Quia nobis constitit à Salamantino decano & eius sequacibus, post elapsum sex mensium spatiũ, infra quod episcopus & capitulũ (prout communiter [d] spectabat ad eos) procedere ad electionem cantoris neglexerant, electionem supradicti P.minus canonice celebratam, eandem decernimus irritam [e] & inanem,& appellationẽ à decano & suis fautoribus interpositam,factũ archiepiscopi (ad quẽ iam erat eligendi auctoritas deuoluta) nequiuisse aliquatenus impedire:& infra. ¶Mandamus,quatenus nisi dicto G. aliquod canonicũ obuiet:electionem de ipso factam sublato † appellationis obstaculo confirmetis.

† In multis antiq⁹,Marcelli,habet.

c Concor.l. fi.cũ nor. ff. de re. diui. Bal.in prælud. feud.c.1. de feud.cog. col.10.

† Aliàs:submoto.

TITVLVS XI.

De temporibus ordinationum, & qualitate ordinandorum.

¶Alexander tertius Batoñ. † episcopo.

¶ *Diebus Dominicis,vel sabbato Pentecostes sacri ordines ab alio quàm à Papa conferri non debent.*

CAP. I.

SVbdiaconos † autem, nulli nisi Romano † Pontifici liceat in diebus Dominicis ordinare:

† Lõdoneñ.
† Bonoñ.

† Post cõcil. Laterañ. sub Alex.iij.c.3. & c.2.eo.tit.in 1. compilat.

DE TEMPORIBVS ORDINATIONVM, & qualitate ordinandorum.

¶ *Viso de promotione prælatorum, tractandum est de ordinatione clericorum,& quia certis temporibus,& cum scrutinio debent fieri,ideo.& c.Io.And.*

De hac materia tractatur 21.& 24.& 25.& 50. & 51.distin. & in multis aliis.& 9. quæstio. 1. & quæstio. 2. & 15. quæstio. 8. per totum.

Vbdiaconus.]Sunt tria dicta. secundum: ibi,*Quãuis.*tertium:ibi,*Sabbato.*Ioan.And.

CASVS.Hic duo dicuntur.Primum est quòd nõ licèt alicui nisi Rom.Pont. aliquem diebus Dominicis in subdiaconum ordinare, quamuis Deo dicatis virginibus velum consecratorium imponendi,& minores ordines conferendi, diebus Dominicis habeant potestatem.Secundum est,q̃ non licet alicui in vigilia Pentecostes sacros ordines celebrare:quia in sequenti septimana,recepto Spiritus sancti flamine celebrantur.Not.virgines possunt consecrari diebus dominicis,& minores ordines conferri.

¶ *Glo,seq.arg.ad contrarium.alle.8.iura.& soluit.*

f ¶ *Romano.*] Et ita patet q̃ ab aliis attentari non possunt quæ sibi tantum

a Concord.l. obseruare.§. antequã. ff. de offi.proc. & l.idemq;. ff.mand.

b Ibi dicitur spectandum nõ quod fit, sed quod fieri debet.Ioã. And.

tantum Rom.ecele.reseruauit.simile 3.de translat. inter corporalia. & c.1.& 3.de electio.quòd sicut.§.super eo.Et est argu.quòd consuetudo Rom.eccl.ad consequentia trahi non debet ab aliis. [a] arg. contra. 12. dist.c.1.& 2 & de consc.dist. 1. basilicas. C. de sacrdist.priua.cum dubitabatur.& quod Romæ fit [b] spectandũ est.ff.de offic. præ.sed licet.& secundũ quòd Papa facit, & nos facere debemus. j.de re iudi. in causis. & eadem ratio quæ mouet ipsum, mouere debet alios iudices.3. de reſcri. super litteris.argu.optimum Insti. de sat.tut. §. vlt.in fi.Solutio:quę Romana eccl.seruat,& docet alios obseruare, ad illa seruanda tenentur subditi eius:quę vero in signũ priuilegij sibi tantũ seruauit, nullus aliius sine sua speciali licentia attentare debet.quę sint illa,dicitur j. de offi.leg. c.quod translationem.

¶ *Gl.seq.signat contrarium.& soluit.*

a ¶ *Virgines.*]10.q.1.decuotis.cõtra,vbi dr̃ quòd non nisi in die Epiphaniarũ,in albis pascalib⁹ & natalibus apostolorũ, virgines sunt velandæ. adde ibi & hoc q̃d dicitur hic,& hoc quod ibi: & ita alterum per alterum suppletur.

Sane.] Cõis diuisio. Secunda:ibi,*Significamus.* Ioan.And.

CASVS. Consuetudo erat in quibusdã ecclesiis Scotiæ & Valliæ, q̃ in dedicationibus ecclesiarum vel altarium extra quatuor tẽpora clerici ad sacros ordines promouebantur. Rñdet Papa quòd illa cõsuetudo est ecclesiasticæ institutionis inimica, & ideo improbanda.& si multitudo & antiqua cõsuetudo nõ esset, taliter ordinati non deberent in susceptis ordinibus ministrare. sed in Romana ecclesia sic ordinati deponerentur, & ordinatores auctoritate ordinandi priuarentur. Not. quòd multitudo inducit dispensationem. Vnde versus:

Oh populum multum,crimen pertræsit inultum.

Not.quòd multudo & consuetudo antiqua excusat.

b ¶ *Quatuor temporum.*] supple & extra Sabbatum sanctum, & in sabbato hebdomadæ mediæ Quadragesimæ. j. capite proximo. quia tunc licet.

c ¶ *Ad sacros.*] ad minores potest diebus Dominicis,& aliis diebus solemnibus.j.cap. proxi.tamen si secus fiat,characterem recipiunt.infra eodem consultationi.

¶ *Glossa sequens arg.alleg.4.iura,demum arg.determinat.& triplicem veritatem distinguit.*

Dispensatio fit propter multitudinem.

d ¶ *Multitudo.*] arg.quòd multitudo dispensationem inducit.50.dist. vt constituretur.& 1.q.7.quotiens.2.& 44.dist.c. comessationes. & 23. quæst.4.non potest.Versus:

Oh populum multum crimen pertransit inultum.

Veritas triplex declaratur.

In multitudine tamẽ illis nõ parcitur,quos magis causam delicti esse constiterit.j.de cler.excõ.mini. latores. & ita propter scandalum aliquid omittitur impunitum,cum aliàs non esset omittẽdum. quod fieri potest si veritas non offenditur,quæ triplex est,scilicet iustitiæ.j.de reiur.qui scandalizauerit.veritas doctrinæ siue disciplinæ.11.q.3. quando ergo. veritas bonæ vitæ.22.q.2.primum.in prin.& 32.quæstio. 5. ita nec hæc numquam dimittenda est propter scandalum.11. q. 3. inter verba. sed veritas iustitiæ, & veritas doctrinæ siue disciplinæ quãdoq; omittitur propter scandalum, puta quando multitudo est in causa, vt hic dicitur.de hoc dicitur 3.de renun.nisi cum pridem.5.pro graui quoq;. Veritas iustitiæ ad iudicem,doctrinæ siue disciplinæ ad prælatum,bonæ vitæ ad quemlibet pertinet. Vnde versus:

Est verum vitæ doctrinæ iustitiæque.
Primum semper habe,duo propter scandala linque.

¶ *Glossa seq.arg.alleg.2.iura,& tria alle. in contrarium,& dupliciter soluit. Ioan. And.*

e ¶ *Antiqua.*] arg.quòd cõsuetudo excusat in delictis.arg.32.q.4.obiicitur. & 4.dist.denique.arg.cõtra.j.de simo.nõ satis.& j.de eo qui duxit in matri. quam polluit per adulterium. cũ haberet.3. de consuet. c. vlt.1.rñ.Sol. consuetudo siue multitudo excusat à pœna temporali [c], quæ propter scandalum imponi non potest, sed à pœna æterna non excusat, mmo amplius accusat: vt dicunt contraria, & non minus ardebunt qui cũ multis ardebunt. 2.q.1.multi.in fi. Vel dic q̃ consuetudo excusat in iis quæ sunt cõtra ius positiuum,dum tamẽ sit rationabilis & præscripta.3. de consue.c.vlt. in fin. [d] In his vero quæ sunt cõtra ius naturale, nullo modo,nec vlla cõsuetudo excusat, vt ibidem primo responso.

c Concord.l. aut facta. §. fi. ff.de pœn.

† Vt intelligas hæc nomina ministrorũ ecclesiæ, vide Magistrum sent. lib.4.dist.24 adde concil. Trident. sess. 23.de reform.c.2.& vide notas huius capitis.

f ¶ *Deponerentur.*] ab executione, & suspensi haberentur.cum tñ recipissent characterem, vt j.eo.ca.penult.

d Concord.l. 1.& ibi Bald. C.de confess. & in Authẽ. ingressi cum no. C. de sacrosan. eccl.

De eo.]Cõmunis diuisio.Secunda:ibi, *Taliter respondemus.* Io. And.

CASVS. Quæsitũ fuit à Papa, an liceat extra ieiunia quatuor temporum promouere aliquos in ostiarios, & ad alios minores ordines, aut in subdiaconos? Rñdet Papa q̃ licitum est episcopis, dominicis & aliis diebus festiuis, vnũ vel duos promouere ad minores ordines, sed ad subdiaconatũ non licèt nisi in quatuor temporibus,aut sabbato sancto, aut in sabbato de Passione, præterquam Romano Pontifici. Not. quo tempore debent sacri ordines conferri, scilicet in quatuor temporibus,in sabbato sancto, & in sabbato ante dominicam de passione.

† Post cõcil. Laterañ. sub Alex.iij. par. 26.c.25.& c. 3.eo. tit.in 1. compilat.

† Aliàs ita:à iam suscepto ordine degradaretur.

¶ *Glo.seq.quærit,& soluit.*

g ¶ *Aut dues.*]nunquid plures?vtique,dummodo nõ videatur generalis ordinatio.

An omnes minores ordines possit q̃s simul recipere.

¶ *Glo.seq.reci per q.an omnes minores. & c. soluit.*

h ¶ *Ad minores.*] Et sic vr̃ q̃ oẽs minores ordines possit aliquis simul recipere ex eo qđ dicit,potest promouere vnum ad minores:quia indeterminate dixit ad minores,de omnibus potest intelligi. 19. dist. si Romanorũ,in fi.de primi.quia circa quod satis pót concedi, & de facto obtinet:vt hic,& j.de eo qui fur.or.re.cũ H. nisi cõsuetudo repugnet quæ scãdalũ generaret.Consuetudo enim ea q̃ licita sunt reddit illicita.3.de cleri.cõiug.cũ olim.& j.de cog.spi.super eo. e

c Concord.l. nor non nouam. cũ glo. C. de indul. & ibi per Petr. & Cyn. & in Authen. hoc ius portectũ. C. de sacrosan.eccle.

i ¶ *Sabbate.*]Vt 75.dist.ordinationes 2. non ergo die dominica. j. eo. littera.Etiam continuato ieiunio,vt quidam dicebant.

Exteriore.]Communis diuisio.Secunda:ibi, *Verum.* Io.And.

CASVS.Quidam clericus N. nomine volebat promoueri ad maiores ordines:in tantũ deliquerat, q̃ si peccatum eius publicũ esset,degradaretur ab ordine quem suscepit,nec posset ad superiores ꝓmoueri.quæsitũ fuit à Papa quid obseruari deberet, quia peccatum illius occultũ est?mãdat Papa quatenus ei pœnitentiã condignã imponat,& ei suadeat vt parte pœnitentiæ peracta,ordine suscepto vtatur:sed ad superiores nõ ascẽdat: verũtamẽ quia peccatũ occultũ est, si ꝓmouerivoluerit,eum prohibere nõ debet. Not.q̃ occulta peccata vindictã f non habent.& licèt eps peccatũ occultũ nouerit per cõfessionem,non pót prohibere illũ ad ordinibus.

f In foro exteriori: nam quo ad Deũ nõ relinquuntur impunita.

k ¶ *Adeo deliquit.*]puta periurium vel adulterium cõmisit: vt j. eo. tit.cap.vlt.

¶ *Gloss.seq. alle. 4. concord. & in contrarium tria iura ponit opin. quam reprobat, demum ponit opin. H. & Tan. qui dixerunt 4. considerandа.*

l ¶ *Vtatur.*] Not.ergo q̃ dicit hic q̃ criminosus acta pœnitentia potest

Universidad de Deusto
Biblioteca

est promoueri,& in susceptis ordinib⁹ ministrare.arg. ad hoc 34.dist. fraternitatis,50.dist.quia tua.& c.dño.& c.põderet.& in pluribus aliis. arg.contra.25.dist.primum.& 1.q.7.si quis omnem.& 48.dist.quoniam. Sol.quidam dixerũt q; si promotus non est,nullo modo debet promoueri,per c. proxime dicta.hæc fuit rigida opinio, quia res pene cõtra naturam est, vt aliquis sit sine peccato.25.dist.c. vnum. 5.nunc autẽ. Vnde videtur idem dicendum circa promotos & promouendos, facilius tamen impeditur ꝓmouendus quàm deiiciatur iam promotus. 15. q.1.§. vlt. Circa ꝓmotos Anto. & Tan. distiguntˢ, q; quatuor considerandaˢ sunt. Primum,s.quãtitas criminis, vtrum videlicet sit enorme vel mediocre. & in hoc considerandæ sunt quãtitates criminis. Secundum est quæ est qualitas criminis, vtrum sit occultum vel manifestum.Tertium est modus publicatiõis, an sit videlicet publicũ per operis euidentiam, vel per iudicij sententiã,vel per spontaneam confessionẽ in iudicio. Istis tribus modis notorium fit crimen.ĩ.de cohab.cler. & mulie.c.vlt. Quartum est satisfactio pœnitentis, videlicet an egerit veram pœnitentiam vel simulatam. si crimen est enorme & manifestum, vt simul concurrãt quãtitas & qualitas criminis,deponitur,nec vnquã restituitur post quantãcunque pœnitentiam. 50.dist.miror.si vero enorme & occultum,in eo casu monendus est vt abstineat,& non cogendus:quia solum Deum habet vltorem:quia latentia peccata vindictã nõ habent.32.q.5.Christiana,& acta pœnitẽtia poterit officio suo vtiˢ& ad maiores ordines ascendere:vt hic,& ĩ. de simon.ex tuæ.præter reos homicidij.ĩ.eo. quæritum est.vbi exemplificantur crimina talia. Si vero mediocre fuerit, & occultum, acta pœnitentia vel parte eius poterit remanere in officio suo , & ad maiores ordines promoueri fortius q;in alio casu.50.dist.de his vero.Si mediocre & manifestũ,si cõuictus est in iudicio vel timore probationũ confessus:in eo casu deponitur.81. dist. si quis clericus. Si vero publicũ est per operis euidentiã,vel spontaneã confessionẽ: tunc acta pœnitentia poterit cũ eo misericorditer agi secundũ quod visum fuerit eſpo,quãdoq; plus vel minus.35.q.vlt. si quis presbyter. 50.dist.presbyterum. & hoc totũ intelligas,cum veram pœnitentiam egerit,& nõ simulatam; quia si simulatam,non restitueretur.50.dist.vt constitueretur.

Circa ꝓmotos, & ꝓmouẽdos crimiˢnosos quorˢ & qualia cõsideranda sunt.

† Post cõcil. Lateran. sub Alex.iij. par. 26.c.22.& c. 4.eo.tit.in 1. compilat.

a ¶ *Occultum.*] & sic probatione cessante.vindictæ ratio conquiescit. 32.q.5.Christiana.& secretorum Deus iudex & cognitor est.32. dist.eru besçant.& 2.q.5.consuluistiˢ.& solum Deum habent vltorem. C. de iureiur.iurisiurandi.

¶ *Glos.seq.signat contrarium, & tripliciter soluit. Ioan. And.*

b ¶ *Prohibere.*] etiã si in crimine teneãtur,prohibẽdi nõ sunt,sed cõmonẽdi.ĩ.eo.c.vlt.arg.5.ĩ.c.proxi. Sol. hic loquitur de seculari, ibi de regulari q; propriã voluntatẽ nõ habet.12.q.1.nõ dicatis.& c.nolo. Vel illud propter scandalum prælatorũ:hic nullũ scãdalũ.Vel melius,istud cũ quis petens ordines,habet ius petendi ratione tituli quẽ habet,vel dignitatis;illud cum ius petendi non habet : & ideo prælatus suus qui nouit secreta sua, poteſt eum repellere.arg.ĩ.de spon.præterea 2.

Ad aures.] Communis diuisio.Secunda : ibi,*Tuæ.* Ioan.And.

CASVS. Quidã religiosi volunt ad ordines promoueri : prælati eorũ nolũt promoueri:quæritur quid iuris sit?Rñdet Papa, q; tutiˢ est eis ministrare in inferioribus ordinibus,suis prælatis obedientiam impẽdẽdo, q; cũ scandalo suorũ prælatorũ ad ordides superiores promoueri.nec sunt in hoc audiendi,quia põt esse q; prælati eorũ, aliqua sua secreta cõmissa nouerint,propter quæ salua conscientia nequeant promoueri,quia nõ in sublimitate graduum, sed in amplitudine charitatis acquiritur regnũ Dei.Not.q; regulares cõtra voluntatẽ suorum prælatorũ promoueri nõ debẽt. Iteˊ nihil cum scãdalo est faciendum.

c ¶ *Prælati.*] id est,abbates vel priores regulares,large sumpto vocabulo,infra,de verborum significatione,quamuis.

¶ *Glo.seq.alleg.5. conc. & in contrarium quinque iura,& soluit distinguens excommunicationem à præcepto, & in præcepto distinguit an spectet ad eius officium, vel non. Et primo casu subdiuidit, an sit iustum vel iniustum,vel dubium etur.*

d ¶ *Obedientium.*] & ita patet quòd minores suis prælatis obedientiam seruare debent.arg.100.distin. contra morẽ.& 19. dist.in memoriam.& 8.q.1.sciendum.ff. de re mi.l.3. §.in bello.11.q.3.absit.arg.contra,quia non est semper obediendum.12.dist non liceat.15.q.6.iuratos. 11.q.3.non semper.C.de decur.omnes.lib.10. in fin.& ĩ.eo.dilectus.Sol. si prælatus [a] excõmunicet,siue iusta sit sententia siue iniusta, obediẽdum est sententiæ.11.q.3. sententia Pastoris.& c.si episcopus forte. nisi in duobus casibus.ĩ.de sen. excom.per tuas.Iteˊ præcepto prælati si non pertinet ad officium suum q; præcipit,non est obediendum.ff.de re iud.facta à iudice.arg.7.quæst. 1.quia frater.Si vero pertinet ad officium suum, obediendum est : vt hic & in similibus, q; nõ dicipitur in præcepto. Si vero præcipiat quod omnino est malum: non faciat contra conscientiã licèt iusta videatur prælato.ĩ.de restit.spo.litteras. seruato quod dr ĩ. de sen.excom.inquisitioni. si vero præcipiat q; malum est,non obediendum est ei.11.q.3. qui resistit.& c.si dñs. & c. Iulianus.& c. non semper. Si vero dubium sit præceptum:propter bonum obedientiæ excusatur à peccato,licèt in veritate sit malum.23. q.1.quid culpatur b.

¶ *Glo seq.alle.5.iura,& tria in contrariũ.soluit, & remittit.*

e ¶ *Scandalo.*]arg.nihil cũ scãdalo faciendũ esse.arg.54.dist.generalis.in fi.& 51.dist. c.1.11.dist. 28.q. 1.vxor.& c.iam nunc.arg.5.ĩ.de re.iu.qui scandalizauerit.11.q.3. illa.inter verba.& 3.de renun.nisi cũ prídẽ.§.pro graui quoque. Solu. pro vitando scandalo,sæpe cessat rigor ecclesiasticæ sentẽtiæ,sed malum perpetrari nõ debet arg.11.q.3.quid ergo.de hoc dictum est 3. eo. sane.& in c.nisi cum pridem.§.pro graui.3.de renunt.

f ¶ *Esse poteſt.*]Not.aliquid esse faciendum vel omittendum,ad cautelam eorum quæ fieri non possunt.32.q.1.dixit Dñs.ff.de neg. gest. diuortio.1.rñ.in fi.ff.de iis qui deie.vel effu.si vero.5.prætor.2.ff.de dam. infec.qui bona.§.si quis.stipulatus.

g ¶ *Regnum Dei.*]quia apud Deum non gradus elegantior , sed vitæ melioris actio comprobatur.23.q.4.sicut excellẽtiã.& ille maior dr in regno Dei,qui est iustior.40.dist.non loca.& ca.multi.in fine.

Si archiepiscopus.]Ponit duo dicta.secũdũ:ibi, *Reliqui vero.* Ioan. Andr.

CASVS. Quando archiepiscopus debet consecrari, oẽs suffraganei conueniant ad sedem metropolitanam,vt ab omnibus cõsecretur,epi vero cõprouinciales,si necesse fuerit,iussu archiepi à tribus epis possunt consecrari aliis consentientibus. sed melius est si archieps cum aliis omnibus pontificem consecrauerit.Not.quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet.Item licèt quis aliquid possit per alium gerere:melius tamen est si per seipsum gerat.

h ¶ *Ordinandus.*] id est, cõsecrãdus:nisi forte haberent ius in electione.93.dist.miratus valde.& tunc dic ordinandus,id est,eligendus: q; de consuetudine vocandi sunt.

i ¶ *Metropolitanam.*]63.dist.metropolitano.& 51.dist.c.vlt.

k ¶ *Ab omnibus.*]Not.quod omnes tangit,ab omnibus comprobari debet quia in concedendo hausturn aquæ omnes debent venire , ad quos ius aquæ spectat.ff.de aqua plu.arcen.in cõcedendo.& C.de auct.præstan.l.vlt.& C.de communi agro deser.quicunq;.in fi.lib.11.& 8.q.1.licèt ergo.& ff.de adop.nam diuus. Dicas quòd in tali casu omnes vocandi sunt,& debent adesse si fieri poteſt:& tunc sufficit q; maior pars cõsentiat.ff.ad muni.quòd maior.& quòd omnes suffraganei debeant ipsum ordinare,legitur 64. dist.quia per ambitiones. & hoc quod dixi q; maior pars sufficit,locum habet in collegiis,secus in priuatis,vt dictum est supra de consti.cum omnes.

l ¶ *Ordinetur.*] id est [c], eligatur , cum habent ius in electione,vt dictum est,aliàs expone,ordinetur,id est,consecretur.

m ¶ *Melius est.*] & sic videtur quod licèt possit aliquid fieri per alium, & perinde habeatur ac si per se. ff. quod cuiuisque vniuersi. item eorum. §. 1. ff. de admi. tuto. ita tamen. §. gessisse. melius tamen res expeditur per se, quàm per alium. arg.2. quæstio. 7. accusatio.

n ¶ *Elegerit.*] Cum [c] non habeat ius in electione vt dictum est,aliàs expone elegerit,id est,electum approbauerit.

[a] Intellige cũ Host.non præcisus. si esset talis esset vt hæreticus, schismaticus rebellis & excõicatus:tũc nõ debet ei subditus in aliquo obedire. infra de of. or. quod sedẽ. de excess.prælatorũ. Ant. Tan. Ioan.

† Aliàs, plenitudine.

† Ad intelligẽtiam vide Anselẽtũ Papã epistol. 2. Burchardũ lib.1.decr.ca. 28. Iuonem par.3. ca.139. addeGratianũ.dist.64 c. 4.& dist. 66. cap.1. & vide primũ canonẽ Apostolorũ.& ca.9. in 1.compil. tit. de electione.

b Cõcor.l.3. cum g!. § in bello.ff de re milit.

† Cõcil Arelatẽs.2. ca.5. Burchardus lib.1. cap.27. Iuo. par. 5. c. 138.& in 1.cõpil.tit. de electio.cap.4.& cõcordat cõcil Nicẽs.c. 2. q[d] videas omnino.

[c] Hęc g'osula, & illa finalis in verbo elegerit.non sunt Bernardi, nec habẽtur in antiq exemplarib.

Nec episcopi.] Ponit duo dicta. Secundum : ibi , *Quòd si.* Ioan Andr.

CASVS. Quærebatur in concilio,vtrum episcopi possent cõsecrare suffraganeum?Sũ rñdetur,q; episcopi sine permissu archiepiscopi non præsumãt episcopũ cõsecrare , nec archiepiscopus aliquem cõsecrare præsumat sine duobⁱ vel tribⁱ episcopis,ita vt alij cõprouinciales episcopi per suas litteras cõsentiant: quòd si inter illos discordia fuerit, archiepiscopus maiori numero consentiat. Not.standum esse maiori parti.

a ¶ *Permissu.*] Ita q; ipse sit præsens , vel aliius, cui cõmiserit vices suas. ĩ.de offi.ord. quod sedẽ. sic iudex iussa de causa poteſt committere aliis vices suas.ĩ. de offi.dele. pastoralis.1.rñ.sic & prædicationis officiũ poteſt ordinarius alij cõmittere , cum id per seipsum complere non possit. ĩ. de offi.ord.inter cætera. sim.ff.de procur.l.1.

¶ *Gl.seq.soluit cõtrariũ.*

b ¶ *Sine tribus.*] Inclusiue. & sic non est cõtra 64. dist.cõprouinciales. Quidam intelligebãt olim litteram sicut sonat, & male, quia sic videretur quòd archiepiscopus minorẽ auctoritatẽ q; episcopus haberet, cũ hoc possit fieri à tribus episcopis iussu archiepiscopi : vt 3.cap.proxi. & ideo additũ fuit in litteris, vel duobus. quod nõ erat in antiqua cõpilatione:& quod dicit, tribus,est de substantia cõsecrationis , aliàs nõ esset consecratus si essent pauciores.66. distinct.c. porro. vbi traditur forma consecrationis ab Apostolis.

c: ¶ *Ordinare.*]id est,cõsecrare.

d ¶ *Consensisse.*]64.di.c. 1. 2. 3. & 4.

e ¶ *Maiori.*] Quando maiori numero sit standum vel non.3. de elect, c.ecclesia vestra.2.

Cum quidam.] Primo punit ordinantem,secundo ordinatum.pars huius de iureiu. cum quidam.Abb.Siculus.

CASVS. Quidam episcopus contulit sacros ordines extra quatuor tempora,die quo non debuit.dicitur quòd episcopus puniri debet canonica disciplina , scilicet vt priuetur potestate conferendi ordines quos illicite contulit:& ordinatis interdicatur executio ordinũ suscẽptorum , donec apud sedem Apostolicam restitutionis gratiam consequãtur.Nota quòd quis debet puniri in eo in quo deliquit.Item nota quòd ab homine non poteſt restitui per eundem.

f ¶ *Canonica.*] Vt priuetur potestate cõferendi ordines,quos illicite contulit?.eo.sane.& ĩ.eo.c.litteras.aliàs si pœna statuta non esset,pro arbitrio superioris puniretur.ĩ. de offic.deleg.c.de causis.

g ¶ *Apud nos.*] Et sic talis dispensatio soli Papæ reseruatur. ĩ. eod.c. litteras. quia ex eo quod dicit,apud nos,aliis abstulit potestatem.arg. ĩ.de præben.de multa.in fin.vbi dicitur per sedem Apostolicam,& ita non per alios:arg.ĩ.de senten.excom.nuper.& ĩ.de præben .c.graue.in fi.& ĩ.eod.cap.dilectus.in fi.& sic habes vnum casum, in quo episcopi vel archiepiscopi dispensare non possunt : tamen dic vt infra eodem, consultationi.

Vm secundum.] CASVS.] Clerici [a] Latini in partibus Calabriæ ordinabãtur à Græcis episcopis secũdum institutionẽ Græcorũ,extra quatuor tempora ordines cõferendo, & ecõuerso Græci à Latinis,& ita permixtim se ordinabant adinuicẽ.Et hic prohibetur q; Latini decætero ritũ illorum non seruent, sed in quatuor temporibus ordines conferant,non obstante consuetudine antiquitus obtẽta:cum fit potius contra ecclesiasticam institutionem. 3. eo.sane.Arg.cõtra.ĩ. eod.quod translationem.vbi toleratur talis mos. sed hodie talis mos reprobatur, vt de cætero talis commixtio esse non debeat , sed vnus sit episcopus qui omnibus præsit.ĩ. de officio ordinarij. quoniã in pleriſque.Bernardus.Not.q; certis temporibus sunt ordines conferendi.

Iteˊ nota q; in collatione ordinũ non est sequẽdus proximorum ritus.

[a] Hic casus Bernardi est, & i antiquis codicib⁹ reperitur.

† Aliàs,Rari loci.

Ex parte.] Communis diuisio.Secunda ibi,*Mandamus.*

CASVS Quidam monachus Caroli loci transtulit se ad nigros monachos,& habitũ illorũ assumens, in presbyterũ est promotus. dubitabãt isti monachi,vtrũ in ordine sic suscepto debeat ministrare. Mandat eis Papa quatenⁿ monachũ illum permittant officiũ sacerdotis exequi libere nisi aliud canonicũ obstiterit. Not. q; ordo sacer in apostasia, irregularitatem non inducit. Ber.

† Ca. 2. eo. tit.in 3.compilatione.

† Aliàs : aliquid.

¶ *Gl.seq.quærit, & soluit.*

h ¶ *Ad nigros.*]Sed quę fuit dubitatio huiusmodi quæstionis? ideo dubitauit , quia monachus iste fuit apostata , vnde non debuit admitti ad legitimos actus:vt 3.q.4. beatus. & ita videtur q; abbas non possit dispẽsare cum eo:quia tempore quo recepit ordines, suspensus erat.arg. ĩ. de æta. & qual. cũ bonæ. & infra de ele. excom. mi.postulastis.Arg.cõtra supra de elec. cum inter R. Vel dic quod non est apostata,nisi qui ad seculum redit.ĩ. de apostat. c. 1.& 50.dist.c.vlt. [b] quãdoque dicuntur apostatæ retro abeuntes. 26. quæstio.vlti. non obseruetis.Item is apostata dicitur, qui recedit a fide. 2.q.7.non poteſt.

b Per quod capitulũ dicit hic Inno. illũ apostatam,qui sine causa dimittit professionẽ,quam dimittere non licet:sed coronã dimittere licet. de cleri.coniug. Ioan. And.

i ¶ *Libere.*]Si monasterium ad quod transiuit, fuit maioris religionis, tunc non peccauit. ĩ. de re. licèt. & tunc de iure communi poteſt in ordine susceptо libere ministrare,& hoc ita videtur fuisse.si vero minoris,tunc peccauit mortaliter.& tunc cum eo est dispensandum,& aliter non debet ministrare.

† Cap.3. eo. tit.in 3.compilatione.

ADDITIO. Eo saluo quòd si relicto monachatu, ordinẽ quis assumat,non poterit secum dispensari,nisi per Papam.ĩ.de apostatis.c.vlt. secundum Goff.Ioan.And.

Quod translationem.]In prima parte decisa cõsultatio. In secũda: ibi , *Consultationi.* quæ distinguit & secundum membrum prosequitur:ibi,*Si vero.*Ioan.And.Pars huius, infra de off. dele. quod translationem.Ioan.And.

CASVS Quidã clerici græci existentes in diœcesibus latinorum ab epis græcis extra iiij.tempora ordinabantur:postmodũ a Latinis epis celebrare prohibebãtur.quæritũ fuit à Papa quid de talib⁹ sit agendũ? Respõdet Papa q; cũ clericus græcus,episcopo latino subiectus,à græco pontifice ordinatur, [k] nisi de mandato vel licẽtia sui episcopi fiat, interdicenda est ei executio ordinis sic suscepti,tanquam ab alieno episcopo ordinato:nisi de mandato vel licẽtia sui episcopi illud fiat.Sed si de licentia sui epi id factum sit:licèt culpandus sit eps,qui clericos suos à græco epo facit ordinari : quandiu tamen ab ecclesia talis mos toleratur,impediri nõ debet executio ordinum taliter susceptorum.Not.quod ordinatus à nõ epo suo,ordinis executionem non habet.Item not.q; ratione consuetudinis toleratur quis in executione ordinis quem male accepit.

† Cap.1.eod. tit.in 2.compilatiõe, vbi integra narratio facti huic fragmẽto magnã lucem affert.

† Cap.3. eo. tit.in 3.compilatione.

k ¶ *Ordinatur.*]Extra quatuor tempora,sicut est in antiqua cõpilatione,& sic bene facit ad titulum.

l ¶ *Vel licentia.*]9.q.2.Lugdunensis.71.dist.c.1.2.& 3.

a ¶ *Tolera*

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Toleratur.*] Hæc fuit comparatiua permissio, vt hic innuitur. arg. ǰ. de prębend. cum iamdudum. forte propter scandalum & multitudinem talis consuetudo toleratur. arg. ǯ. eod. sane. & 23. quæst. 4. non potest. [a] mos iste hodie non toleratur. ǰ. de offi. ordi. quoniam in plerisque. & ǯ. eod. cum secundum.

a Cõcor. Ll. §. fin. ff. de aqua plu. arc. & l. idemq;. C. mand.

Vm in distribuendis.]

CASVS. Si aliquis ordinatus fuerit in subdiaconũ à domino Papa ab alio ad superiores ordines sine licẽtia Papę ordinari non debet. Not. q̃ ordinati à Papa ab alio sine eius mandato ordinari non debent. Not. & collatio ordinis potest delegari.

¶ *Glos. seq. obiicit, & soluit. arg. contrarium, & soluit.*

† Cap. 4. eo. tit. in 3. cõpilatione.

b † *Indultum.*] Sed nõne episcopus talẽ iudicat. ǰ. de maior. & obed. per tuas. præterea vī q̃ potius sit onus q̃ honor? Dic quòd licet sit onus in hoc, in multis tamen est honor: quia non potest nisi plurib⁹ testibus conuinci. 2. q. 4. præsul. & c. nullã. Itẽ nõ potest cogi ab epõ recipere ordines. arg. de consecr. dist. 2. c. vlt. item quia maior honor ei debetur quàm aliis. ǰ. de ma. & obe. per tuas. & ff. de albo scri. l. vlt. Sed iste potest iudicari ab episcopo suo: vt dicit illa decre. per tuas. vnde cõtra 9. q. 2. nullus primas. vbi dr: qui non potest ordinare, nõ põt iudicare, & econuerso. Illud ordinarium est & regulare, hoc speciale est ꝓpter excellẽtiam superioris, qui manum imposuit. arg. c. illius. de consecra. dist. 2. c. vlt.

† humiliter.

Ordinatus à Papa honoratur & oneratur.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. compilatione.

dinari: quamdiu tamen talis mos ab ecclesia toleratur [a], impediri nõ debet ab executione ordinum taliter susceptorum.

¶ Idem Mutiñ. Episcopo.

¶ *Ordinatus à Papa sine licentia Papæ ad superiores ordines non promouetur.*

CAP. XII.

CVm † in distribuendis: & infra. Meminimus à nobis fuisse suppliciter † postulatũ, & clemẽter indultũ [b], vt quia præfatus A. ecclesiæ Romanæ subdiaconus erat, mãdaremus ipsum ꝓ Bononiẽsem episcopum promoueri.

¶ *Duo sacri ordines non possunt conferri eidem, vno die, vel duobus continuato ieiunio.*

CAP. XIII.

LItteras † vestras recepimus super inordinata ordinatione Imolensis electi, quem Bononiẽn. episcopus præcedenti sabbato in diaconum, & sequenti die dominico (continuato ieiunio) in presbyterum ordinauit: In quo, Litteras vestras.] Primo narrat factum quod secũdo improbat, improbationis causam inferens: ibi, *In quo.* tertio punit contrafacientes: ibi, *Præfatum itaque.*

CASVS. Quidã canonicus Bonoñ. A. nomine ecclesiæ Rom. subdiaconus, electus fuit in episcopũ Imoleñ. Episcopus Bono. recepto mãdato præcedentis capituli, ordinauit ipsum die sabbati in diaconum; & die dominico continuato ieiunio in presbyterũ: peruenit hoc ad notitiam domini Papæ, vnde mandauit inquiri veritatem super hoc per episcopum Mutiñ. & magistrum H. subdiaconũ suum. ipsi factum secundum quod est dictum, significauerunt domino Papæ: & ipse rescribit eis dicẽs, quòd ipse recepit litteras suas super inordinata ordinatione Imoleñ. electi: in qua ordinatione quantum ordinator & ordinatus deliquerint, euidenter intelligit qui prudenter attendit: quod probat hoc modo. Si enim non licuit Bonoñ. episcopo vtrumq; ordinem conferre vno die: & alium alio die continuato ieiunio: cum propter continuationem ieiunij fictione canonica, siue mane diei dominicæ trahatur ad sabbatum, siue vespera sabbati ad diem dominicam referatur, profecto mane cum vespera, seu vespera cum mane, ad eundem diem pertinere dicentur. Si enim dicatur ꝙ mane diei dominicæ ad vnam diem, & vespera sabbati ad diem aliam referantur: non esset continuatio ieiunij necessaria: quia sabbato ante cœnam, & dominica ante prandium ieiuni intelliguntur. ideoq; Papa Bonoñ. episcopum vt puniatur in quo peccauit, suspendit à collatione ordinum, diaconij, s. & presbyterij, alterum vero ab executione sacerdotalis officij suspendit, donec de ipsis aliter duxerit disponẽdum. Not. q̃ nullus duos sacros ordines recipere debet: nec aliquis illos cõferre eodẽ die, q̃ contra fecerit, puniꝛtur, prout hic dicitur. Not. hic regulã, quòd quis debet puniri in eo in quo deliquit.

b Cõcor. tex. in l. illud. §. fin. ff. ad legẽ Aqui.

c ¶ *Vno die.*] Hoc ergo solum reprehenditur hic, quòd ordinẽ vnum vno die, & alterum altero die contulit idem episcopus: vnde çollige, quòd si die sabbati non potuit perficere ordinationem, sequenti die dominico continuato ieiunio potest eam quam incepit perficere, & 80 vno die intelligũtur ordines collati fictione iuris, & sic loquitur cap. 75. dist. quod a patribus.

¶ *Glo. seq. dat simile, & allegat contrarium.*

d ¶ *Continuationem.*] Continuatio de duobus facit vnã, & coniungit illa. arg. 16 quæst. 3. c. placuit. §. potest. versic. hinc. de præscri. & 7. q. 1. illud. cap. nihil. [b] sicut cum b fissurus occurrit, duo dies pro vno cõputãtur. infra de verb. signific. quæsuit. & ff. de mi. deniq;. §. minorem

Sed arg. contra. ff. de sta. lib. cum hæres. §. Stichus.

e ¶ *Fictione.*] immo & sine fictione aliqua benè vespera & mane ad vnam diem naturalem referuntur, iuxta illud: Et factum est vespere mane dies vnus.

¶ *Glo. recí. per q. qua die sint ordines conferendi. sol. ponit opi. Hug. tractat demum de Sabbato paschali, & ponit opi. Vin. quam non approbat.*

quantum vterque deliquerit, euidenter intelligit, qui prudenter attendit. Si enim vtrumque ordinẽ eodem die conferre illi non licuit, pari non licuit ratione, vnum ordinem vno die [c], & alium † altero (ieiunio continuato) cõferri †; cum propter continuationem [d], ieiunij fictione [e] canonica, siue mane diei dominicæ trahatur ad sabbatum, siue vespera sabbati ad diem dominicam referatur, profecto mane cum vespera, seu vespera cum mane, ad eundem diem pertinere [f] dicetur †. ¶ Nam si quãtum [g] ad hunc necessitatis articulum pertinet, mane ad vnum diẽ, & vespera referatur ad alium, cur esset continuatio ieiunij necessaria, cum & sabbato ante cœnam, & dominica ante prandium, intel ligantur † esse ieiuni? ¶ Præfatũ itaque Bonoñ. episcopum (vt puniatur in quo deliquit [h]) à collatione ordinum, diaconij scilicet & presbyterij, alterum vero ab executione officij sacerdotalis tamdiu volumus manere suspensos, donec de illis aliter disponamus.

¶ Honorius iij. episcopo & archidiacono Legio.

die dominico cõtinuato sabbati ieiunio ordinatio celebretur, à quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt, & secundum opinionem eius non videtur quare sit continuatio ieiunij necessaria: vt vna dies fingatur sabbatum & dominica: nam sicut ordo episcopalis potest conferri die dominica sequenti, & non exigitur continuatio ieiunij, ne fingatur dies sabbati trahi ad dominicam, ita si quis ordinetur mane die dominica, posset hoc facere sine continuatione ieiunij. Not. tamen quod in sabbato magno paschali non celebratur ordo: quia nec missa cantatur. de consec. dist. 3. sabbato. Dicunt quidam quod illi ordines qui celebrantur die dominica, trahuntur ad sabbatum: & ideo fit ordinatio die sabbati, q̃oniam sabbatũ significat requiem, & qui ordinatur, transit ad requiem clericalẽ: requiescit enim à laboribus secularibus. Vin. dicebat speciale de sabbato paschali, vt missa trahatur ad dominicam seq. & ordines ad sabbatum, sed hodie non fit hoc in illo sabbato, vt ǯ. eod. de eo. vbi dicitur quod in sabbato sancto ordines conferuntur, immo ita celebratur tunc missa sicut in aliis sabbatis ordinationum, & ita seruatur de facto [d].

g ¶ *Nam si quantum.*] respõsio tacitæ quæstionis. diceret aliquis, duo dies sunt, & ita non vno die duos ordines contulit, & respondet.

¶ *Glo. seq. recitetur per obiectionem & solutionem.*

h ¶ *Deliquit.*] immo in pluribus puniuit eum quàm deliquit: quia nõ peccauit diaconatum conferendo, & tamen fuit punitus in eo: & ideo plus punitur ordinator quàm ordinatus: quia debuit esse prudẽtior [e]: & quia maior. arg. ǯ. de transla. inter corporalia. & vt alij à similibus arceantur. & est simile ǰ. c. proxi.

VEl non est.] Primo narrat factum, q̃d secundo puniri præcipit: ibi, *Discretioni.* Io. And.

CASVS. Episcopus Conuentren. quendam puerum M. nomine xiij. annos habentem inordinate & sine certo titulo in diaconũ ordinauit in ludibrium ordinis clericalis: puer ille hoc significauit domino Papæ, & quod non prouideret eidem. Vnde mandat quibusdam, quatenus si res taliter se habet prædictum episcopum suspendant à collatione ordinum, & compellant eundem vt eidem M. prouideat in ecclesiastico beneficio competenti, suspendentes eundem M. ab executione ordinis diaconatus, donec ad ætatem legitimam peruenerit, in iniuriam ordinantis. Not. quòd aliquis punitur odio alterius. Item qui ordinat aliquos ante legitimam ætatem, punitur prout hic dicitur. Item qui ordinat aliquẽ ad sacros ordines, tenetur ei prouidere.

i ¶ *Repulisse.*]

c Dicũt quidam ꝙ ratio quare alij ordines in sabbato cõferũtur, & ẽpalis in dnica, est: quia sicut vigilia seruit festo ita ꝓmoti ad sacros epos. de cõsec. dist. 1. ẽps sactificãs. & c. seq. Io. An.

† Alias ita: & alium in alio.

† Vide l. 1. cũ glo. in versi. ẽparatim. ff. de vsufruc. & Instit. de leg. §. si eadem. in glo.

† Vide l. Titius. & ibi p Bart. ff. de liber. & posth. & in l. hæc verba. in fin. ff. de ver. sig.

† Ordinans, scilicet & ordinatus.

d Et bene celebrantur ordines, supra eo. c. j.

e Concor. l. moris. §. iste fere. & l. aut facta. ff. de pœ. not. in l. presbyteris, C. de episc. aud.

a ¶ *Repulisse.*] vnde posset ei dici: & ego repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi. 38. dist. omnes psallentes. in fin. & ǯ. de renun. nisi cum pridem. §. pro defectu.

b *Instituta.*] quæ dicunt ꝙ ante xx. annum nullus debet in subdiaconum promoueri. 28. dist. de his. 77. dist. in singulis. & c. quicunque. & cap. subdiaconus. ergo multo minus in diaconum quis ante xxv. annum ordinari nõ debet. 77. dist. placuit. & cap. in singulis. & c. quicunque.

c ¶ *Suspendentes.*] vt puniatur in quo peccauit. 12. q. 2. qui & humanis. & c. de viro. & 16 q. 1. reuertimini. & ǯ. c. ꝓxi. litteras. [a] & punitur hic in collatione omniũ ordinum: quia in hoc tantum deliquit.

Nota ex hoc tex. ꝙ opera alicuius cognoscitur discretio mẽtis eiusdem.

a Cõcor. tex. in l. si fugitiui. cum gl. in ver. amputato. ff. de ser. fugit.

d ¶ *Ætatem.*] & ita licet non sit in ætate legitima, nihilominus recipit ordines: sed executio suspẽditur vsq; ad legitimã ætatẽ. simile ǰ. de æta. & quali. ex ratione. vbi suspenditur administratio talibus concessa vsque ad legitimam ætatem. sic & tempus non impedit ordinis collationem. ǰ. eo. consultationi. & ǯ. eo. sane. & cap. cum quidam.

¶ *Glo. seq. alleg. duas cõcor. obiicit & soluit. de mũ quærit & remittit.*

† Aliàs: diaconatus.

† Leoñ. & Salabrieñ. abbat.

e ¶ *Iniuriam.*] Simile 71. dist. c. 1. & 16. q. 7. decernimus. sed propter factum prælati iste nõ debuit in executione puni ri. iniquum est enim aliquẽ alterius odio prægrauari. C. de inoffic. testa. si quis in suo. & peccata suos debent tenere auctores. ǰ. de iis quæ fi. à maio. par. c. quæsuit. & C. de pœn. l. sancimus. & non debet alteri per alterũ iniqua conditio afferri. ff. de reg. iur. nõ debet. ff. quod vi aut clam.

† Leoñ. & Salesbrieñ. abbatibus.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. compilatione.

† Omnes fere manuscripti habent ita:

† VV. Imoliceñ.

† Ymilieñ.

† Ymilieñ.

† Calaceñ.

b Quasi dicat, nõ est solũ odiũ ordinãtis, sed defectꝰ ordinati. Ioan. And.

¶ *Ordinans puerum xiij. annorum in diaconũ, suspenditur à collatione ordinum: & ordinatus ab ipsius executione vsque ad ætatem legitimam.*

CAP. XIIII.

VEl non est compos sui episcopus Conuentren. vel nimis videtur à se sciẽtiã repulisse [a], qui M. puerum latorẽ præsentium adhuc tredecim annorum contra sacrorum canonum instituta [b], in ordinate in diaconũ dicitur ordinasse, in ludibrium ordinis clericalis: & infra. ¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus si rem inueneritis ita esse, prædictum episcopum à collatione ordinum suspẽdentes [c], ipsum vt eidem M. quem ab executione officij diaconi † vsque ad ætatem [d] legitimã in iniuriã [e] suspendimus ordinantis, prouideat de ecclesiastico beneficio competenti [f], per censuram ecclesiasticam compellatis.

¶ Idem Letoñ. † & Cala. ab.

¶ *Episcopus conferens eidem vna die plures sacros ordines, etiam si de mandato metropolitani hoc fecerit, ab ordinandi potestate suspenditur.*

CAP. XV.

DIlectus † filius G. Humilieñ. † canonicus nostro dudum Apostolatui reseruit, quòd Humilieñ. † ecclesia suo viduata pastore, canonici ipsum vnanimiter elegerunt [g]: qui cum esset citra sacros ordines constitutus, archiepiscopus Cassaleñ. † metropolitanus eorum, episcopo Treceñ. mandauit, vt eum vno & eodẽ die ad tres [h] sacros ordines promoueret: quod ille (non ausu proprio, sed † ipsius archiepiscopi mandato) perfecit. ¶ Cum ergo nobis constiterit supradictum episcopũ in pluribus deliquisse, tum quia sine mandato archiepiscopi (vt ipse confessus extitit †) ad huiusmodi ordinationem inordinate processit: tum quia si de mãdato archiepiscopi constaret, cũ illi huiusmodi dispensatio à canone minime sit permissa [i], ipsi obtẽperare [k] non debuit in hac parte, tum etiã quia reatũ periurij [l] sæpius variauit [m], iurando prius quòd archiepiscopus id præceperat, & postea quòd illud non mandauerat in iudicio confitendo: ipsum tamdiu ab ordinandi suspendimus potestate, donec nostram [n] meruerit gratiam obtinere.

¶ Greg. ix. archiepiscopo Baranensi.

¶ *Ordinatus ad sacros extratẽpora statuta, ordinem recipit, & post pœnitentiã cum eo dispensat episcopus.*

CAP. XVI.

COnsultationi tuæ taliter respondemus, quòd eos, qui extra tẽpora statuta sacros ordines receperunt, characterem [o] non est dubium recepisse, quos pro transgressione huiusmodi (primo eis pœnitentia imposita cõpetenti [p]) sustinere poteris ¶ in susceptis ordinibus ministrare.

g ¶ *Elegerunt.*] in postulandum, s. quia si simpliciter electus fuisset, non valuisset electio. simile ǯ. de renun. post translationem.

h ¶ *Tres sacros.*] Quod nullo modo debet fieri, sed vnus ordo vno die debet conferri. ǯ. eod. litteras. & ideo punitur, vt in fine.

¶ *Glo. seq. arg. alleg. duo iura, & vnum in contrarium, & remittit.*

i ¶ *Permissa.*] Arg. op. ꝙ episcopi dispensare non possunt nisi in casibus sibi concessis a iure, q̃d quidam concedunt. & facit pro eis ǰ. de fil. presby. c. vlt. & penu. Arg. contra. ǰ. de sen. excom. nuper. in qua opinione sunt Lau. Io. Vin. & T. de hoc traditur ǰ. de iudi. at si clerici. De hac materia not. 50. dist. miror. & 1. q. 7. c. requiritis. §. nisi rigor. immo ꝓhibita. ǯ. eod. litteras. ǰ. de eo qui fur. or. re. c. vlti. & ita colligitur arg. prædictũ. Vel dic, ꝙ non licèt episcopo dispensare in iis quæ pertinẽt ad generalem statum ecclesiæ: vt hic, & ǯ. eo. sane. & ǯ. eo. litteras. In criminibus dispẽsare possunt nisi sit expresse prohibitum.

Epis in quibus liceat dispensare.

† In codice Barbatiæ, ita: sed ipsius archiepi (vt ipse cõfessus extitit) mãdato perfecit.

† Vide text. cũ gl. in l. nõ intelligitur. §. tacite. in gl. in versic. manifestissimis. ff. de iure fisc.

¶ *Glo. seq. alleg. 5. conco. & tria contraria, demum arg. & determinat.*

k ¶ *Obtemperare.*] hic habes, quòd auctoritas superioris non excusat. 12. q. 2. quicunque. & c. de rebus. & 11. q. 3. si dominus. & 16. q. 1. in canonibus. & q. 7. decimas [c] Arg. contra. 63. dist. Salonitanæ. 14. q. 5. dixit Dñs. & 28. dist. diaconi. Item est arg. ꝙ præceptum iniustum prælati non est adimplendum. 11. q. 3. Iulianus. si certum sit ꝙ est iniustum. secus si dubitaretur. 23. q. 1. quid culpatur. in fi. & ff. de reg. iur. ad ea.

c Concord. l. furti. §. & iuſ tũ. fi. de his qui no. infa. & l. iuste. ff. de acquiren. possess.

l ¶ *Periurij.*] Vnde posset priuari ecclesia. & de poni. ǰ. de iureiur. querelam. & ǰ. eo. tit. c. vlti. cũ in iudicio sit confessus, & confessus pro confesso habetur. ǰ. de confess. cum super. & C. eo. tit. l. vnica. sed ei pepercit.

m ¶ *Variauit.*] Vnde non erat ei credendum, infra vt eccles. benefic. vt nostrum. & ǰ. de præsump. litteras. & 4. q. 3. c. si testes. §. item in criminali. versiculo, qui falso. [d] vel varie: sic ǰ. de pœn. super his.

d Concord. l. sed & si pupilli. §. condicio. in glo. ne fuerit. ff. de instito. & ff. de neg. gest. l. Pomponius scribit. in gl. probatio.

n ¶ *Nostram.*] Et sic solus Papa super hoc dispensat. de hoc dixi ǯ. eo. cum quidam. & melius ǰ. c. proxi.

Consultationi.] CASVS. Aliqui ordines sacros receperunt extra tempora constituta: quæritur vtrum characterem receperũt? Rñ. Papa. quod sic. quibus pro transgressione hmõi pœnitentia competens est imponenda, & postmodum sustineri poterunt in susceptis ordinibus ministrare. Not. quod ordo tenet quocunq; tpe confertur, licèt conferri non debeat nisi certis diebus.

¶ *Glo. seq. arg. quòd tempus, & c. dat simile de ætate, & baptismo.*

o ¶ *Characterem.*] & ita quocunque tempore ordines conferuntur, character imprimitur: quia tempus non est de substantia ordinis, sic nec ætas impedit characterem. ǯ. eo. vel non est compos. tamen quia transgressor est canonis, qui recipit ordines extra tps debitum, punitur, vt hic: quia ei interdicitur executio ordinis sic susceptι. ǯ. eo. cum quidam. & qui conferunt, puniuntur: quia priuantur potestate ordinandi. ǯ. eo. sane. Sic & baptismus à quocunque conferatur in forma ecclesiæ, tenet, licèt à Iudæo vel Pagano, quàuis ab eo recipi non debeat. ǯ. de sum. tri. c. 1. in fi. & de consec. dist. 4. à quodã. & c. Romanus.

p ¶ *Competenti.*] Primo eis suspensis ab executione ordinum. ǯ. eo. cũ quidam. & c. vel non est, ad arbitrium iudicis pœna imponitur, ex quo non est determinatũ. ǰ. de offi. deleg. de causis. & ff. de iure deli. l. 1. §. ait prætor.

¶ *Glo. seq. signat contrarium. soluit: solutioni opponit. respondet, & oppositioni acquiescit.*

q ¶ *Poteris.*] Et ita videt, ꝙ episcopi possũt cũ talibus dispẽsare, ex eo q̃d dicit, poteris sustinere. Vnde signatur ǯ. eo. cũ q̃dã. & c. litteras. vbi dicit: donec apud nos. & ǯ. c. prox. in fi. Dicas, ꝙ possũt auctoritate

Universidad de Deusto
Biblioteca

istius cap.sibi concessa: alias nō videtur iure ordinario p iura prædicta.& c.litteras. Sed videtur quòd suo iure hoc facere possunt: quia hic Papa respondet ad consultationem. sed quia consultatio in hoc solo fuit, vtrum tales reciperent characterem: quod sequitur, addit Papa præter cōsultationem. Vel dic quòd bene potest episcopus cum talibus dispensare, cum hic respondeat de iure. arg. ǯ.eod.cum quidā.in prin.& argu. ǯ. de elect. quod ſcut.§.ſuper eo.& cōtraria intelligūtur. cū Papa ex certa sciētia sibi reseruat dispēſationem illorum, vt magis alij terreantur, & ipſi puniatur.

An episcopi possint dispēſare cū ordinatis extra temporastatuta.

¶ Idem.

¶ Occultus crimineſus præter homicidiam poſt pœnitentiam in ſuſceptis miniſtrat,& ad ſuperiores aſcendit, ante pœnitentiam monetur, vt etiam in ſuſceptis non miniſtret.

CAP. XVII.

QVæsitum est de sacerdotibus vel aliis clericis, qui per † reatum adulterij, periurij, homicidij, vel falsi testimonij, bonum conscientiæ rectæ perdiderunt: & infrà. Respōdemus quòd si proposita crimina, ordine iudiciario comprobata [2]: vel aliàs notoria [b] non fuerint, non debent hi(præter reos homicidij [c] †)post † pœnitentiam in iam susceptis vel suscipiendis ordinibus impediri: qui si non pœnituerint [d], monēdi [e] sunt, & sub interminatione diuini iudicij obtestādi,vt in testimonium suæ damnationis [f], in susceptis etiam ordinibus non miniſtrent [g].

§ Aliàs:propter.

† Vide gl.in §.homicidiū.in Auth. de pace iur. firm.col 10.

† Aliàs ita: poſt pœnitentiā iniunctā.

TITVLVS XII.

De ſcrutinio in ordine † faciendo.

¶ Innocentius tertius.

¶ Epiſcopus interrogatus in ſcrutinio epiſcopi ordinandi, poteſt reſpondere illum dignum, ſi non nouit illū indignū.

EX *parte.*] Sunt duæ partes. In prima ponitur decisa consultatio. In secunda responsio: ibi, *Fraternitati*. In quā primo ecclesię Romanæ morem inducit. secundo respondet, responsum moderatur, & moderatum declarat. Ioan And.

CAP. I.

EX † parte tua fuit propositum: & infra. ¶ Fraternitati tuæ taliter respondemus, q cū aliquem in diaconū vel presbyterū promouemus: prior diaconorū qui nobis assistit, dicit: postulat sancta mater Ecclesia hūc diaconū vel subdiaconū ad onus presbyteratus vel diaconatus assumi,& nobis interrogantibus,si eū cognouerit esse dignū, idē respondet,q quantū humana fragilitas nosse finit,& scit [h], & testificatur illū ad huiusmodi onus officij esse dignum. Vnde in tali respōsione aliquē peccare non credimus, dūmodo cōtra cōscientiā [i] nō loquatur †: quia nō simpliciter illū asserit esse dignū, sed in quātū humana fragilitas nosse finit: cū illū, quē indignū esse nō nouit, dignū debeat æstimare [k]. Huiusmodi ergo respōsione secure vti poteris, ni si forte de indignitate tibi cōstiterit cōsecrādi. ¶ Si aūt illū indignū esse cognoscis, metropolitano, (priusquā ad huiusmodi scrutiniū veniatur) secreto studeas nūciare, vel † intimare: quāuis nos interrogatione huiusmodi, nō in cōsecratione pontificis, sed in ordinatione diaconi vel presbyteri faciamus.

† Cap.1. de ſcrutinio faciendo in 3. compil.

CASVS. Cum aliquis episcopus debet consecrari, metropolitanus conuocat alios suffraganeos ad faciēdam consecrationē: episcopi præsentant consecrandū archiepiscopo dicentes: Renerende pater, postulat mater Ecclesia hunc electum in episcopū cōsecrari. & ipse illos interrogat si sciunt illum esse dignū: episcopus quidā in huiusmodi rāsione ne hominē offenderet, Deū existimat offendisse, qsque præter, qsque ptra cōscientiā respondēdo, cū electi conuersatio est illi minus bene cognita, vel penitus ignota: quæsiuit qualiter in hmōi interrogationibus salua conscientia debeat respondere? Respondet Papa: cum nos aliquē promouemus in diaconum vel presbyterum, prior diaconorum dicit; postulat sancta mater Ecclesia hunc diaconum ad on⁹ presbyteratus, vel hunc subdiaconum ad onus diaconatus assumi. & Papa interrogat: Scis illum esse dignū? & ipse respōdet, scio & testificor illū esse dignum ad hoc on⁹ quātū humana fragilitas nosse finit. Vnde in tali rāsione nō credit Papa aliquē peccare, dūmodo ǯ cōscientiā nō loquat, q a non simpliciter dicit illū esse dignū, sed inquātū humana fragilitas pmittit: quia quem indignum non nouit, dignum debet æstimare. Hac ergo respōsione secure poterit vti, nisi forte sioi constet q sit indignus. Si vero sciat illum indignum, significet hoc metropolitano antequam veniant ad scrutinium. Sed Papa hanc interrogationem non facit in consecratione episcopi, sed in ordinatione presbyteri vel diaconi. Nota q qui facit contra conscientiam, peccat mortaliter. Item quilibet præsumi debet dignus qui nescitur indignus. Item hic scientia pro credulitate accipitur.

† Vide text. in l. præsenti. cū not. C. de iis q ad eccle sias confugiunt.

† In omnib⁹ manuscr. desunt hęc duo verba: vel intimare.

¶ Gloſſa ſequens obiicit,& ſoluit.

h ¶ *Et ſcit & teſtificatur.*] Mirabilis est responsio ista: potius, enim dicere deberet se nullam habere scientiam de eius dignitate vel indignitate? Respondeo, ex eo quod videt illum electum a bonis [b], quādam videtur habere notitiā de dignitate ipsius, & de tali rndet quia audiuit ab aliis. 22.q.5.hoc videtur.

b Quia prophe.ari videtur illū fuisse bonū. 93. dist.c.legimus.vel.nolli.vbi de hoc.

i *Contra conſcientiam.*] Quia tunc ædificaret ad gehennam. ǯ. de restit.spol.litteras. ǯ. de præscri.quoniam omne. 28.q.1.c. omnes. §. ex his.

¶ Glo.ſeq.ponens brocardum,alleg.pro tria iura,in contrarium alle. 5.& ſoluit.

k ¶ *Æſtimare.*] Nota quemlibet præsumi dignum, nisi probetur indignus. & de quolibet præsumendum est bonum, nisi probetur contrarium. ǯ. de præsum. dudum. ff. de manumiſ. testa. seruos. & ff. de leg. 2. cum pater. §. rogo. Sed contra videtur: quia præsumitur non idoneus, nisi probetur idoneus. C. de iis qui ve.æta. impe. l. 2. & C. de proba. ex persona. ff. de magi. conue. l. 1. §. fi magistratus. & in dubio præsumitur quis excommunicatus. ǯ. de sent. excom. cum desideres. §. secundæ quæstioni. & præsumitur potius fornicatio quàm matrimonium. 30.q.5. aliter. Solu, hoc generale est vt vbi periculum animæ vertitur, præsumatur in deteriorem partem. ǯ. de sponsa. inuenis. & 68. distin. presbyteri. sed licet videatur deterior, tamen melior & tutior est. simile de consecra. distin. 4. paruulos. aliàs circa iudicia potius præsumitur iustum vel bonum, quam econuerso. 86. distin. si quid. 11.q.3. in cunctis. 22.q.4 innocens. ff. de proba. ab ea parte.

† Aliàs ita: in ordinibus faciendo.

a Concor. l. cū fratre. cū not. per Bal. C. de iis q. b. vt indig.

DE ORDINATIS AB EPISCOPO.&c.

¶ *In tractatu ordinādorū qui præcedit & ſequitur, interponitur hæc rubricella de ordinatis ab epiſcopo,& c. Gof. Ioan. And.*

De hac materia tractatur. 9.q.1. per totum.& 1.q.1. ventum.& q.7. Daibertum.& ſupra de tēpo. ordi. ver. quid iuris de ordinatis ab epiſcopo,& ver. vtrum ordinatio.

TITVLVS XIII.

De ordinatis ab epiſcopo qui renunciauit † epiſcopatui.

¶ Alexander iij. Toletano archiepiscopo.

¶ Epiſcopus qui renunciauit loco tantum, inuitatus cōferre poteſt ordines ſicut prius. Si vero & dignitati, cū ordinato per eū ad minores, vel ignoranter ad ſacros diſpēſat epiſcopus ſuus, cū ordinato vero, ſciēter ad ſacros non diſpenſat.

CAP. I.

REquisiuit † a nobis tua fraternitas vtrum clerici, qui post renūciationem † factā à præcessore tuo ordines receperunt, in ipsis debeant remanere: & infra.

¶ Respōdemus igitur distinguē do, vtrū renunciauerit loco tantū, an loco simul & dignitati: nā in primo casu ordines (sicut antea) rogatus ab episcopo aliquo poterit de ratione conferre In secundo vero casu distinguēdum putamus, vtrum sacros † contulerit, an minores: Si enim à tali ordine vsque [a] ad subdiaconatū aliquis acceperit: quia & huiusmodi ordines à non episcopis [b] quādoque conferuntur, & in illis deseruire poterit, & ad maiores (si idoneus fuerit) promoueri. ¶ Sane si ab eodem sacros ordines scienter quis receperit, quia indignum se fecit, executionem [c] officij non habebit, vbi autem non scienter, † poterit (nisi crassa [d] & supina fuerit ignorantia [e]) discretus pontifex dispensare.

† In nonnul lis antiquis; ita: resignauit epiſcopatū & in multis habetur ita hic titulus: De ordinatis ab epiſcopo, qui renūciauit epiſcopatui, vel excommunicato.

† Post concil. Lateranēſ. ſub Alex. iij. par. 2. cap. 18. & cap. vnico. eod. tit. in 1. compilatione.

† reſignationem, in viro, in aliis vt in textu.

† In codice Barbatię ita: vtrū ſacros ordines, &c.

a Concor. l. ſciētia. §. pe. ff. ad leg. Aquil. & Inſti. vibono. rapt. §. quia tamē. text. cum gl. & not. in l. 1. ff. de leg.

¶ Gregorius nonus.

¶ Breue eſt.

CAP. II.

CVm clericis, qui ab excommunicato [f] episcopo ignoranter ordines receperunt, per suos poterit episcopos [g] dispensari.

TITVLVS XIIII.

De ætate & qualitate † & ordine præficiendorum.

¶ Ex concilio Pictauēſi.

¶ Non ſummatur.

CAP. I.

VT † abbates, [h] decani & præpositi, [i] qui presbyteri non sunt, presbyteri fiant: [k] qui archidiaconatus tenent, diaconi: qui vero archipresbyteratus, presbyteri: aut amittant [l] † honorem. † ¶ Quod si aliqua iusta causa prohibente, presbyteri aut diaconi esse non potuerint, prælationes amittant.

¶ Alexan. 3. Cantua. Archiepiſcopo.

¶ Eccleſia diſpenſatiue minori cōceſſa, non per laicos, ſed per clericos regi debet, donec ille peruenīat ad ætatem.

CAP. II.

EX † ratione: & infra. ¶ Accepimus quod Conuen- dispēſaretur cum eis: vt c. ordinationes. sic supra eod. c. proxi. in fin.

DE AETATE ET QVALITATE, &c.

¶ Dicto de ordinandis, dicendum eſt de præficiendis. Et quia in præficiendis conſideratur ætas, & qualitas, & ordo: ideo &c. Ioan Andreas.

T abbates.] Decr. ista facit ad titulum de ordi. præficiendorum. & concor. infra eo. quæris. vel ad tit. de qualitate præficiendorum. Io. And.

CASVS. Dicitur hic abbates, decani, præpositi fiant presbyteri, archidiaconi fiant diaconi. Secundo dicitur quòd si aliqua causa non potuerint promoueri, dimittant prælaturas, Ex hac decretali not. quòd si ex aliqua iusta causa prælatus ad sacros ordines promoueri non potest, prælaturam debet amittere.

h ¶ *Vt abbates.*] supple, statuimus.

i ¶ *Præpoſiti.*] Dignitas est per se, quamuis sit nomen generale ad omnes qui habent prælationem. infra de verb. sig. quamuis.

k ¶ *Fiant.*] Sic. supra de ele. cum in cunctis.

¶ Glo. ſeq. Alleg. quatuor iura in contrarium, & ſoluit.

l ¶ *Amittant.*] supra de electio. cum in cunctis. §. hic sane. contra. infra de cle. ægro. c. 1. contra. ff. de testa. homi. qui furere. contra. ff. de posth. l. 1. §. casum. contra hoc intellige quando per culpam suam ad talem statum peruenit, quòd promoueri non potest: contraria vero quando sine culpa, & tunc non debet addi afflictis afflictio. infra de cle. ægro. cap. 1. & cap. pen.

EX *ratione.*] Sunt duæ partes. Prima ponit reprehensibile factum episcopi. Secunda illud corrigit: vbi, *Vnde quoniam.* quæ duo facit. Primo prouidet circa præterita. Secundo circa futura, cum pœnæ comminatione, & decreti appositione: ibi, *Eidem.* Et facit ad primam partem rubricæ de ætate præficiendorum. Ioan. And.

† Aliàs ita: De ætate & qualitate or dinādorum, & ordine, &c.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compilatione. Hoc cap. est difficile, quod in fine operis declarat, vbi videto notas nostras

† dimittant.

† honores.

† Vide l. indebiti. C. de condi. inde. & l. ſed & ſi quis. §. fi. ff. ſi quis cau.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. compilatione. Et post concil. Lateranēſ. ſub Alexan. iij. par. 2. c. 1.

CASVS. Episcopus Conuentrenſ. conceſsit eccleſias in archidiaconatu R. Ciſtreñ. pueris infra decennium conſtitutis, quæ non per clericos, ſed per laicos diſponuntur. Mandat Papa Cantua. archiepiſcopo, quatenus epiſcopum illum corrigat ſuper his, & cuſtodiam illarum eccleſiarum committat perſonis idoneis, donec pueri ad congruam ætatem peruenerint, laicis inde amotis, & quòd de cætero talia non preſumãt. Idem præcipit Papa in ſequenti capitulo. Not. q regimen eccleſiarum perſonis idoneis ſcientia & ætate tantum committi debet, & non pueris.

Puer quando dicitur.

a ¶ *Pueris.*] Puer dicitur à ſeptennio vſque ad 14. annum. infra de reg. ad noſtram. & 20. q. 1. c. 1. & 22. q. 5. pueri. & 1. q. 1. pueri. & c. eſtote. ſupra de temp. or. vel non eſt compos. & puer dicitur quantum ad beneficium obtinendum, qui ſeruire non poteſt. infra de præben. ſuper.

b ¶ *In archidiaconatu.*] Arg. quòd inſtituere non pertinet ad archidiaconum. 16. q. 7. nullus omnino. contra. infra de præben. referente. ſuper hoc ſtatur conſuetudini.

c ¶ *Eccleſias.*] id eſt, prælaturas eccleſiarum: quod fieri non debet. infra eo. c. 1. & 2. quia pueri ad hoc non reputantur idonei. infra de præben. ſuper inordinata. beneficia enim ſimplicia in tali ætate conſtitutis licite conferuntur. 77. diſtin. in ſingulis. & ratione ordinis debent habere titulum. 70. diſt. c. 1. & ita ratione ordinis & tituli beneficium poſſunt habere. de hoc tamen dicas prout dicitur in c. ſuper inordinata.

† In quibuſdam impreſſis legitur omnibus, ſed in manuſcript. omnino.

† Cap. 4. eo. tit in 1. compilatione & poſt concil. per. 25. ca. 2.

† Vide l. omnes: C. de his qui ve. ætatis impe. & in l. fin. C. de iur. em. iu.

a Etiam ſub tali conditione, vt ſit prælatus eſt fuerit in ætate. ff. de hære. inſti. hereditas ex die. ff. de re iu. actus. ſecundum Vinc. Ioan. And.

tren. epiſcopus, pueris [a], qui ſunt infra decennium conſtituti, in archidioconatu [b] R. archidiaconi Ciſtreñ. eccleſias [c] plures conceſsit, quæ non per clericos, ſed per laicos diſponuntur. ¶ Vnde quoniam non debet hoc aliquatenus tolerari: Mandamus, quatenus prędictum epiſcopum ſuper his corripias, & clericis idoneis adminiſtrationes, & cuſtodiam preſcriptarum eccleſiarum, donec prædicti pueri [d] ad congruam [e] veniant ætatẽ [f] (laicis amotis) committas.

¶ Eidem epiſcopo prohibens, ne de cętero eccleſias, niſi perſonis, quę ætatem & ſcientiam habeant, regendas concedat. Quod ſi ſecus egerit, ei debitã pœnam infligens, inſtitutionem & conceſsionem ipſius, omnino † viribus carcere decernas.

¶ Idem Cantua. archiepiſcopo, & eius ſuffraganeis.

¶ *Regimen eccleſiæ minori. xiiij annis committi non debet.*

CAP. III.

INdecorũ † eſt, vt hi debeant eccleſias regere, qui non nouerunt gubernare ſeipſos [g] †, cum ad eccleſiarum regimen tales perſonæ ſint admittendæ quæ diſcretione præemineant, & morum fulgeant honeſtate.

¶ Nolentes itaque ſuſtinere, vt paruulis eccleſiæ regimen committatur †: Mandamus, quatenus nemini infra [h] annum quartumdecimum conſtituto, perſonatum cuiuslibet eccleſiæ cõcedere præſumatis. ¶ Sciturі pro certo, quòd ſi contraire † præſumpſeritis: quod inde feceritis, irritabimus, & inobedientiã veſtram grauiter puniemus.

¶ Idem.

¶ *Ad regimen eccleſiarum non debet inſtitui indignus ſcientia, moribus vel ætate. & qui habet duas eccleſias, alterã dimittere cogitur, niſi cauſa ſubſit.*

CAP. IIII.

EAm † te decet: & infra. Arctius inhibemus, ne perſonas, quæ in eccleſiis tui epiſcopatus ad curam animarum fuerint ordinandæ in ipſis inſtituas, nec aliqua occaſione, vel etiam litterarum [i] noſtrarum obtentu inſtitui patiaris, quæ ſcientia, moribus, & ætate, concilij † [k] non congruant inſtitutis.

¶ Sed etiam habentes plures eccleſias, quæ ex vna non pendeant, [l] tibi liceat appellatione poſtpoſita cogere ad vnam hoc credo verius.

¶ *Glo. ſeq. arg. à contrario, quod reprobat.*

h ¶ *Infra xiiij. annum.*] Ex eo quod prohibet infra xiiij. annum, videtur concedere quod poſt. xiiij. annũ ſtatim concedat: quia quod de vno prohibetur, de alio conceditur. arg. 25. diſt. qualis. ſed non eſt ita: quia licet prohibeatur infra xiiij. annum, non tamen concedit. in xv. vel. xvj. immo infra xxv. annum prohibetur. ſupra. de ele. cum in cunctis. §. inferiora. & infra. c. proxi.

Eam te.] Facit ad partem rubricæ de æta. & qual. Et ſunt duæ partes. Secunda: ibi, *Sed etiam.*

CASVS. Prohibet Papa ne aliquis inſtituatur in eccleſiis curam animarum habentibus, aliqua occaſione vel etiam obtentu litterarum Apoſtolicæ ſedis. qui ſcientia, moribus, & ætate, concilij non congruat in ſtitutis. Secundo dicit quod ſi aliquis habet plures eccleſias, quarũ vna non dependeat ab altera, dimittat vnam quam voluerit, niſi ita ſint tenues in ſubſtantia, quod proprios prælatos non poſſint congrue ſuſtentare. Nota quod qui ad curam animarum eligitur. tria præcipue debet habere, ſcientiam litterarum, ætatem legitimam. & mores. Item nullus poteſt habere plures eccleſias, quarum vna ſufficiat.

¶ *Gloſſa ſeq. recitetur per obiect. ſecundo arg. & determinat.*

i ¶ *Litterarum.*] Supple per ætatis taciturnitatem impetratarũ: ſi enim ex certa ſcientia ſcriberet Papa pro minori, eius mandato eſſet obediendum: quia ſacrilegij inſtar obtinet, dubitare an is ſit dignus quem princeps eligit. 17. q. 3. qui autem. & C. de cri. ſacri. l. 2. præterea contra ius, & contra publicam vtilitatem eſt tale reſcriptum, & ideo non valet. C. de pci. impe. of. reſcripta. arg. ſupra. de reſcri. ex parte. & infra. de teſti. cauſam quæ. Item eſt hic arg. quod non eſt obediendum ſemper mandato domini Papæ arg. ſupra. de reſcrip. ſi quando. & c. cum adeo. & infra. de hæret. ad abolendam. in fi. ſed non dicitur mandatum quando ignoranter mandat.

k ¶ *Concilij.*] Lateranẽſ. ſupra. de elect. cum in cunctis. §. inferiora.

¶ *Gloſſa ſeq. quærit, & ſoluit.*

l ¶ *Pendeant.*] Qualiter dicitur vna eccleſia pendere ex altera, poteſt dici ſecundum quod legitur. infra. de reli. do. quia monaſterium. arg. ff. arbo. fur. cæ. ſi gemina. & ſi aliqua parochialis eccleſia ſubſit alii, licet prælatus maioris eccleſiæ duas eccleſias habere dicatur, tamẽ alius præſbyter

Poteſtas patria an tollatur per ſacrũ ordinem.

† Adde quia dicatur paruulus, vide in l. fin. §. vbi auten. C. de iure deliber. & per glo. 22. q. 5. paruuli.

† contrarie in vno.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. compil.

† Concilij Lateranẽſ. ſub Alexan. iij tit. de electione Romani Pontificis. cap. 3.

Eccleſia vna, qualiter dicitur pendere ex altera.

sbyter erit in ſubiecta. Item ſi eccleſia parochialis in fundo ſuo aliam conſtituat: nihil impedit vicarium in ea inſtitui, & prælatum maioris eccleſiæ prælatum eſſe vtriuſque non tamen per ſe ſeruiet vtriquẽ: nã diſpenſatione epiſcopi vnus prælatus diuerſis præeſt eccleſijs in habendo vnam commendatam, & aliam intitulatam. 70. diſt. ſanctorum. Lau. hoc tamen intellige ſecundum determinationem illarũ decre. ſupra. de ele. dudum. & infra. de præb. de multa. Itẽ in caſu quẽ habes infra de preb. extirpandę. §. qui vero. poteſt quis habere plures eccleſias.

† In antiquis legitur, habere.

a ¶ *Dimittendam.*] Infra de præben. referente. & hoc ſecundum illam decre. de multa. intelligi debet.

ADDITIO. Credo hoc poſſe locum habere quando neſcitur quæ fuerit ſibi primo collata, vel fuit hic gratia. Vinc. Vel loquitur de collatis ante concilium Laterañ. vt dixi in prædi. c. referente. Io. And.

† Cap. 6. eo. tit. in 1. com pil.

a Eccleſias plures in q-bus caſibus habere liceat.

b ¶ *Tenues.*] In 4 caſu iſto permittit Papa propter paupertatem habere plures eccleſias. 10. q. 3. vnio. Item propter raritatem clericorum. 21. q. 1. c. in ſi. Itẽ intitulatã vnã, & aliã commendatam [b] 21. q. 1 qui plures. ſupra de elec. dudum. vbi de hoc.

† qui infra

ADDITIO. Vnde verſus: *Paupertas, pendens, defectus, gratia, ſeruãs, Eccleſias retinere duas dat, quodlibet horum.*

† Adde quę dicatur tempus breue. l. ſi qua. ff. de arbi. & l. ſi Iongius. ff. de iudi.

Reterea.] Prima pars ponit rigorem. Secunda diſpenſationẽ. Tertia diſpenſationis terminationem, Secũda: ibi, *Diſpenſatiue.* Tertia: ibi, *Dum tamen.* Ioan. And.

b Inno. dicebat vnã intitulatã & plures commẽdatas, ſed hic hodie vt infra de elect. nemo deinceps libr. 6. Ioan. And.

CASVS. Dicitur in hac decre. quòd nullus debet ad regimen animarum admitti. niſi ad minus ſit ſubdiaconus: tamen diſpenſatiue in minoribus ordinibus conſtituti poſſunt admitti, dummodo tales ſint qui infra breue tempus poſſint in presbyteros ordinari. Not. quod non poteſt eligi ad curam animarum in minoribus ordinibus conſtitutus: diſpenſatiue tamen poteſt poſtulari.

† Multũ, in omnib⁹ manuſcriptis.

† Aliàs, ſaeros.

c ¶ *Subdiaconus.*] qui hodie poteſt eligi in epiſcopum. infra eod. à multis. & eodem priuilegio gaudet quo diaconus. infra de ſer. non or. miramur.

† Vt verbi gratia homagium, vel ſimoniam in ordine.

¶ *Gl. ſeq, recitetur per q. & ſol. ſecundo arguit. quærit, & remittit.*

Tẽpus breue dicitur diuerſimode.

d ¶ *Breue tempus.*] Quandoque breue tempus dicitur quatuor menſium. C. de vſur. rei iudi. eos. ff. de iud. c. ſi debitori. quandoque decem dierũ. ff. de conſti. pecu. promiſſor. §. 1. quandoque duorum menſium. C. de ſecũ. nup. l. 2. quãdoque xxx. dierũ. ff. de iti. actuque pri. l. 1. §. 1. ſed hic appellatur breue tempus, annus, in anno enim & dimidio poteſt aliquis promoueri ad ſacerdotiũ. 77. diſt. monachus vero nouitius. & hic dimitti mus dimidiũ annũ propter minores ordines. Vinc. Item arg. quod parũ eſt vtrũ aliquid fiat in præſenti, an in breui tẽpore. ff. ſi cer. pet. lecta eſt. ff. de in inte. reſti. diuus. ff. vt in poſſeſſ. l. ſi is à quo. ſic ergo patet q̃ epiſcopi poſſunt diſpẽſare cũ eo qui eſt in minoribus ordinibus. nũquid cũ eo qui eſt in minori ætate? Dicũt quidã quod ſic. arg. huiꝰ c. De hoc not. ſupra de ele. cum dilectus. arg. quod poſsit. ſupra eod. indecorum.

Væris à nobis.] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Cum igitur.* quæ duo facit. Primo ponit contrarietatem canonum, quos ſecundo diſtinguendo concordat: ibi, *Statuentes.* & ſecundum membrum diſtinctionis proſequitur: ibi, *Quòd ſi.* Ioan. And.

CASVS. Clerici beneficiis eccleſiaſticis abundantes, moniti à prælato ſuo vt ad maiores ordines promoueantur, nolunt promoueri, dicentes ſecreto ſe tale quid commiſiſſe quod eos ſalua conſcientia ordinari non ſinit: quæritur quid de talibus ſit agendum? Reſpondet Papa q̃ in caſu iſto videntur canones diſcordare, cũ quidam dicant eos nõ compellẽdos: alij vero contrariũ aſſeuerant. hanc ꝙ rietatẽ volens ampu-

ipſarum, quam maluerint, dimittendam [a]: niſi ita fuerint tenues [b] in ſubſtantia, quòd prios ſacerdotes non poſsint cõuenienter alere. †

¶ Idem.

¶ *Is qui nondum eſt in ſacris, ſi alids eſt idoneus, ad regimen parochialis eccleſiæ diſpenſatiue poteſt aſſumi.*

CAP. V.

PRæterea † licet ad regimen parochialis eccleſiæ non debeat aliquis, niſi ſubdiaconus [c] ſit ad minus, admitti.

¶ Diſpenſatiue tamen in minoribus ordinibus conſtituti, conſueuerunt aſſumi. ¶ Dum tamẽ tales ſint, quod † infra breue [d] tempus † poſsint in presbyteros ordinari.

¶ Idem.

¶ *Propter neceſsitatem & vtilitatem eccleſiæ, compelluntur clerici ipſius reci pere ordines ſuis beneficiis non annexos.*

CAP. VI.

QVæris à nobis, quid agendum ſit de clericis tuæ iuriſdictioni commiſsis qui cum beneficiis eccleſiaſticis multis † abundent, à te commoniti nolunt ad maiores † ordines promoueri, ſe tale † quid ſecreto commiſiſſe dicentes, quòd eos ſalua conſcientia ordinari non ſinit [e]. ¶ Cùm igitur ſuper hoc caſu videantur ſacri canones diſcordare: cum quidam dicant eos minimè compellendos: [f] alij vero contrarium [g] aſſeuerant: † omnis contrarietatis vinculum præſenti pagina enodamus: † ¶ Statuentes vt ſi prædicti clerici perceptione maiorum ordinum propter occulta ſua peccata, ſe indignos eſſe fatentur, [h] inferiores in eccleſia, quorũ ſit vita probabilis, præferantur eiſdem: Et niſi forte illi, qui ordinari pro iam dicta cauſa recuſant, in aliis eccleſiæ ſeruitiis valde vtiles fuerint, auferantur eis beneficia, & aliis canonice conferantur. ¶ Quòd ſi pro ſola voluntate renuerint ordinari, & ſuaſerit vtilitas [i] eccleſiæ, aut neceſsitas, ipſos (dummodo idonei ſint) ad maiores ordines recipiendos: per amiſsionem locorum, & beneficiorum ſubtractionem appellatione ceſſante compellas.

¶ Clemens 3. R. Coloñ. canonico. †

¶ *Euentus mortalitatis infirmi, non impedit promoueri eius medicum peritum, ſolicitum, & traditiones artis obſeruantem.*

CAP. VII.

AD † aures noſtras te ſignificante peruenit, quòd † cum in arte phyſica eruditus ſis, pluribus iuxta ipſius artis traditionem exhibuiſti cum diligentia [k] medicinam: licet pluries in contrarium ſucceſſerit: quia in aliis negotiis eccleſiæ ſunt valde neceſſarij & vtiles, tolerantur in ea: & ita ſecundum hoc diſpenſatur cum eis propter vtilitatem, maxime cum peccata ſunt occulta. Sed contra videtur de temp. or. ex tenore. & c. vlt. vbi crimino ſi tolerantur, quia peccata ſunt occulta: & hic priuantur. Sed illi volunt & petunt promoueri acta pœnitentia, & iſti fatentur ſe indignos, & nolũt promoueri. ſi vellent promoueri acta pœnitentia admitterentur, præter reos homicidij: vt dicitur in contrario.

ADDITIO. Vnde dicebat Boa. quòd iſti non priuantur beneficiis propter crimen, ſed propter id quod renuunt ordinari, licet illi hoc faciant ex conſcientia criminis. Ioan. And.

i ¶ *Vtilitas.*] Ergo propter vtilitatem eccleſiæ cõpellitur quis recipere ordines, & propter neceſsitatem, aliàs eſt etiam puniendus per ſubtractionem beneficiorum: vt ſequitur. ſimile ſupra de electio. cum in cunctis. §. inferiora. & 74. diſtin. conſuluit. vbi eodem modo compelluntur, vt ſic indirecte de nolentibus fiant volentes.

Ad aures.] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Tibi breuiter.* Et melius fuiſſet hæc decre. poſita in rub. de temp. ord. & quali. ordi. Ioan. And.

CASVS. Quidam canonicus Coloñ. eruditus in phyſica, cum pluribus ſecundum artem ſuam medicinam cum diligentia exhibuiſſet, pluribus in contrarium ſucceſsit, cum medicinis perceptis mortis periculũ incurreret. Iſte volebat promoueri ad ſacros ordines, conſuluit dominum Papam. Papa ſuper hoc reſpondit quòd ſi ſuper præmiſsis conſcientia ipſum remordeat, ad maiores ordines de ſuo conſilio non aſcendat. Nota quòd contra conſcientiam nullus debet promoueri.

k ¶ *Cum diligentia.*] Et ideo non videtur imputandũ, ſi adhibuit diligentiam quam potuit. 50. diſtin. hi qui arborem. & cap. ſæpe. & ideo ſi præter culpam ſuam caſus fortuitus cõtingit, ei non imputatur. infra de cõmmo. c. vni. & infra de homi. c. vlt. & ff. commo. in rebus. & ff. de offi.

† assẽueranț.

† Vide l. vnã ca. C. de inof fi. do. & in Authent. de exhi. & intro. re. §. fin. cum not. coll. 5.

† cantori.

Committentes peccata occulta qua tenus ſint re mouendi.

† Cap. 2 eo. tit. in 2. compilat.

In antiqs exẽplaribus ita: quod in arte phyſica erudit⁹, pluribus iuxta ipſius artis traditiones, &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

præsi.illicitas.casus enim fortuiti præuideri non possunt: vt in prædictis proximis concordantiis:& absit vt nobis imputetur quod præter voluntatem nostram contingit.23.q.5.de occidendis. Versus:

Non est in medico semper relcuetur vt æger.

a ¶ *Conscientia.*]33.dist.habuisse.Qui enim facit contra conscientiam, ædificat ad gehennam 3. de resti. spo. litteras. & infra.de præscri.quoniam omne.28.q.1.omnes deinceps.5.ex his. infra de senten. excommu.inquisitioni.

b ¶ *Remordeat.*]vt si forte imperite medicinã dedisset infirmis , aliàs euentus mortalitatis non est imputandus ei:vt ff. de offi:præsi.illicitas.5.si cuti.& ff.ad l.Aquil. qua actione.& 5.vlt.ff.de var. & extraor.cog.medicus. Vel si negligens fuerit: quia dissoluta negligentia prope dolũ est. ff. mãda.si fideiussor.1.respõso.

ADDITIO. An medicus teneatur infirmũ pauperem vel diuitem nolẽtem soluere,vel nolentẽ sumere medicinam curare gratis,not. 83.distin. c.1.& in Spec.de sala.5.fi. in 1.col.Et quomodo pœnam Giezi euadat medicus,qui prõ danda sanitate pretiũ recipit.not. 1.q. 1.qui studentEt quomodo medicus à sano salariũ recipit,vbi nõ liceret ab infirmo,dicam de postu.c.1.in glo.notandum. Ioan.And.

e ¶ *Consilio.*] Hoc est consilium reuerẽtiæ,cui obediendum est.6.dist.te stamẽtum.& 14.q.1.quisquis.&infra.de simo.Matthæus in fi.secus in consilio perfectionis.14. q. 1. quisquis. quale est illud: Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes,& da pauperibus. Et de tali consilio potest intelligi quod dicitur in c.quisquis.in verbo illo, si consilio vti volueris.

Vm bonæ.]Sit duæ partes,Consultatio & responsio,secunda:ibi, *Respondemus.* Et facit ad partem rubricæ de qualitate præficiendorum. Io.And.

CASVS. Clemens Papa vocauit quosdam clericos Barañ. ad præsentiam suam , vt satisfacerent archidiacono suo , quem grauiter læserant : quia ipsi venire contempserunt , fecit in eos suspensionis sentẽtiam promulgari : in qua triennio permanentes, quidam ex illis suspensi aliqua beneficia ecclesiastica sunt adepti.Quæritum fuit à Papa vtrum beneficia sic recepta possint licite retineri? Et ipse respondet , quòd non licet eis quæ habuerant,vel quæ postmodum sunt adepti,aliquatenus retinere.Vnde mandauit archiepiscopo Barañ. vt eos pro tanta contumacia, & contemptu apostolico , beneficiis quæ habent non differat spoliare. Not.quòd suspensi ab homine beneficia ecclesiastica adipisci non possunt Item qui per triennium steterit suspensus pertinaciter , debet suis beneficiis spoliari.

d ¶ *Læserant.*]miles qui præposito manus intulit , capite punitur. & omnis cõtumacia aduersus præsidem vel ducem capite punitur.ff.de re milit.milites.5.irruens.& iuxta diuinum oraculum contumacia parẽtis more iuitur.86.dist.non satis.ver.cæterum.in fi.

ADDITIO. Et quod hic dicit.læserant,intellige in rebus : quia si in persona,ipso iure fuissent excommunicati.

f ¶ *Suspensi.*] Suspensi eligere non possunt:nec etiam eligi.9.q.1.nos in hominem. & supra de consuet.cum dilectus. supra de elect. cum inter R. & c.per inquisitionẽ.& infra de appel. constitutis.nec beneficia eis tempore suspensionis cõferri,possunt,vel litteras pro beneficio obtẽdo impetrare:vt hic,& interim beneficia ecclesiastica sunt denegãda, a infra de appel.pastoralis.

a Si sunt In mora petendi absolutionem , aliter secus. supra de elec.c.vlr. 2.q. 5. super causa. secundum Tãc. & Vinc. Ioan. And.

CAP. IX.

AMultis † multotiens , an subdiaconus in episcopũ eligi valeat , hæsitatur. ¶ Si quidem Vrbanus Papa primus decreuit,vt nullus h in episcopum , nisi in sacris ordinibus religiose viuens inuentus fuerit , eligatur : Sacros (inquit) ordines diaconatum dicimus & presbyteratum : hos siquidem solos i primitiua ecclesia legitur habuisse. Subdiaconos vero (quia etiam ipsi ministrant altaribus) opportunitate exigente concedimus in episcopos eligi, si tamen præclaræ † scientiæ ac religionis existant. quod ipsum non sine Romani Pontificis, vel metropolitani k licentia fieri permittimus.

¶ In quibus l verbis innuitur, quòd Vrbanus ad statum primitiuæ ecclesiæ se referens (in quo subdiaconatus ordo sacer minime dicebatur) instituit , vt de subdiacono (nisi vtilitatis causa , & tunc etiam nisi de permissione metropolitani , vel Romani Pontificis) non posset electio celebrari. ¶ Verum m cum hodie subdiaconatus inter sacros ordines computetur, sicut vrbanus Papa secundus, sub his verbis expresit: † Erubescant n impij, & intelligant iudicio spiritus sancti, eos qui in sacris ordinibus presbyteratu , diaconatu , subdiaconatu, sunt positi, si caste non vixerint, excludendos ab omni eorundem gradum dignitate. Et iterum: † Nemo o ad sacrum ordinem permittatur accedere , nisi aut virgo, aut probatę castitatis existat:& qui vsque ad subdiaconatum vnicam , & virginem habuerit vxorem. Et ad similitudinem diaconi & presbyterum libere .possit eligi,sicut diaconus vel sacerdos. Nota quòd hodie subdiaconus eodem gaudet priuilegio cum diacono.

† Cap. 6. & Panormia ibidẽ.c.102.

† Lib.1.epistola 42. ad Petrum subdiaconũ Siciliæ.

† Vide l. 2. cum not.per Bar.5 &cum plaquisser.ff. de orti.iur.

† In antiquis ita: Tuã in domino diligentiam commendãtes, quã super monasterio sancti Quirici di gnoscens ad habere,&c.

† Aliàs: informandus.

† Refertur etiam in Panormia lib. 3.tit.de continen. clerico.c.103.

† Panormia ibidem.cap. 104.

h ¶ *Nullus.*] Ponit tenorem illius decret. 60. distin.nullus in episcopum.vsque ibi,in quibus verbis.

i ¶ *Glossa sequens recitetur per quæstionem.*

i ¶ *Solos.*] supple sacros:quia subdiaconus bene fuit in primitiua ecclesia , sed non reputabatur sacer.21.dist.in fi.5.1.& 25.dist.c.1.

K ¶ *Metropolitani.*]Sic olim dispensabat metropolitanus cum ineligibili circa episcopatum,sed cum illegitimo dispensare non potest. supra.de elect. innotuit.nec in ætate C. de iis qui ve. æta.impe.l.2. &3. sed cum iis qui patiuntur defectum in ordine,satis videtur quòd potest adhuc archiepiscop' dispensare in archiepiscopatu:sicut olim poterat.arg. 60.dist.nullus in episcopum : & in aliis dignitatibus inferioribus bene potest.supra eod.præterea b.

l ¶ *In quibus.*] Verba ista sunt Innoc.interpretantis capitulum Vrbani, qui locutus fuit secundum antiqua tempora.

m ¶ *Verum cũ hodie.*]nunc incipit allegare,q̃ subdiaconus eligi possit.

n ¶ *Erubescant,*]32.dist,erubescant.

o ¶ *Nemo.*]32.dist.nemo.

b Concor.l. iure gen. §. adeo. C. de pact. & l. legatum. & l. ad rem mobilem.ff de procura.

2 ¶ *Obser*

a ¶ *Obseruare.*] Ex quo oneratur,dignum est vt honoretur.16.q.6. de lapsis.

b ¶ *Sexta synodo.*]32.dist.si quis eorum.

c ¶ *Mulieri.*]38.dist.vt nullum.

d ¶ *Nullum.*]38.dist.nullus.& 31.dist ante triennium.

e ¶ *Libere.*]Et ita quòd fuit prius dispensatio,hodie est ius commune. sic infra de offi. leg. quòd translationem.& ad subdiaconatum extenditur quòd de superioribus dictum erat simile. supra, de transla.inter corpora lia. & supra de consue. cum venerabilis.& eodẽ priuilegio gaudet subdiaconus quo & diaconus. infra.de ser.non ordi.mi ramur.

Vam.] Prima pars ponit exordium.Secunda mãdatum:ibi, *Mãdamus.*]& facit ad duas partes rubricę,scilicet de qualitate & ordine. Io. And.

CASVS. Monasterio sancti Quirici vacante, Cardinalis quidam volens ipsum de persona idonea ordinare,cum super hoc diligẽtiam adhibuisset,nec posset persona idoneam inuenire per quam posset status monasterij in melius reformari : randem inuẽuenit quendam monachum discretum & vtilẽ monasterio,qui aliàs de iure non poterat eligi in abbatem. pro quo qui dam laici apud Cardinalem intercedebant. cõsuluit Papam , quid super hoc esset agendum. Papa commendat diligentiam Cardinalis,Mãdans eidem , quatenus, si non posset eidem monasterio de persona magis idonea prouidere. monachum illum,quem sibi commendauit , per quem status monasterij creditur reformandus, ibi præficiat in abbatem, nullum habens respectũ ad petitionem illicitam laicorum , sed ex officio suo tantum ad hoc proceda t . ita tamen quòd ad sacros ordines non ascendat.cum necessitate instante posit in abbatem assumi in minoribus ordinibus constitutus : & laici ipsi non sint illi aliqua consanguinitate vel affinitate coniuncti,vt propter contra ipsum aliqua suspicio possit oriri.Ex hac decre. not.quod licet preces sint illicitæ , tamen si non habeatur respectus ad illas , non committitur simonia. Nota quòd ex necessitate dispensatur cum aliquo , vt in abbatem assumatur,& in minoribus ordinibus ministret. Item officium abbatis in administratione consistit.

¶ *Glo.sequens circa preces an simoniam inducant , distinguit inter propriας & alienas,in primo casu ponit opinionem Hugonis & contrariam.In secundo subdistinguit an sint spirituales,an carnales: & tunc arg.pro indigno,aut pro digno,& tũc aut habetur respectus ad illas,aut non.*

f ¶ *Nullũ prorsus.*]Nõ enim preces carnales debet respicere qui est ordinator,sed tm̃ merita & prouidentiã ordinãdi.1.q.1.quibusdã.& 8. q.1.Moyses.& c. si ergo.Et ideo not. q̃ cum quis eligitur vel ordinatur: aut suis ꝑcibus interuenientibus,aut alienis.Si suis,dicunt quidã,& Hugo cũ eis,q̃ quantũcunque sit idoneus,simonia cõmittitur.arg.8.q.1. in scripturis,& 1.q.7.si quis oẽm.& 1.q.1.ordinationes.& infra.de iure patro.per nostras.istuc credo fi est indignus,secundũ q̃d dicit T.sed si dignus est,potest etiã.preces porrigere superiori cũ indiget:quia tunc nõ ꝑsumitur ambitiosus,sed potius p̃ necessitatẽ a aliàs posset dici q̃ simonia esset.arg.1.q.1.c.filij.§.nõ ita quorũdã.Et arg.infra.de simo. tua.

Si preces quis pro se porrigat vt in prælatum eligatur , ambitiosæ sunt & illicitæ. 1. q.1.nullus itaque. Si vero precibus alienis promouetur: aut preces sunt spirituales , aut carnales. Si sunt carnales , & fiunt pro indigno, simonia committitur. 1.q.1.de ordinationibus. quia succedunt tales preces loco pretij.1.quæst.1.sunt nonnulli.Si pro digno dummodo superior non habeat respectum ad preces , sed ad meritum , licite possunt admitti,vt hic, & 1. q.1.quibusdam. Si vero sunt spirituales admitti possunt, nec inducunt simoniam.1.q.1.latorem.

g ¶ *Non ascendat.*]Forte erat irregularis, & sic potest quis esse abbas in minoribus ordinibus propter necessitatem : aliàs non valeret. nam & diaconus potest esse abbas. 50.distin.accedens. arg. Immo & infamis curam monasterij gerere potest : vt ibi.Infamis enim à ciuilibus muneribus non excluditur. C. de iis qui non imple. stipen.sa. so.sunt.l.1. lib. 10. nomen abbatis potius est solicitudinis quàm ordinis vel honoris. 18. quæst.2. hoc tantum. Arg. contra. supra eod. cap. 1. & laicus potest esse abbas causa necessitatis. 93. distin. à subdiacono. & 16.q.1. generaliter. argu. tamen hoc quod dicitur hic,dispensatiue intelligitur: quia abbas debet esse sacerdos : aliàs remouetur.supra eod.cap.1. Bernardus.

h ¶ *Cum instante.*] Hic respondet tacitæ obiectioni quę posset ei fieri. Diceret enim aliquis: quomodo erit iste abbas , cum non possit ad ordines promoueri , nec sacerdos fieri ? Respondet: Cum,id est,quia,&c.

Vm cõtingat.] Cõmunis diuisio : secunda ibi,*Super quo.* Et principale dictum non facit ad titulum , sed inquantum loquitur de præficiendo. Ioan. And.

CASVS. Laici aliquãdo transeunt ad monasteria,& ibi à suis abbatibus tonsurantur.quæsitum fuit à Papa an clericalis ordo in tonsura huiusmodi conferatur? Et ipse respondet.quòd cum in septima synodo sit statutum vt liceat abbatibus in proprio monasterio sẽlummodo facere lectores per manus impositionem,dumodo & ipsis abbatibus ab episcopo manus impositio facta nosc atur,& sacerdotes existãt,per primam tonsuram in forma ecclesiæ datam clericalis ordo confertur. Not. quòd abbates possunt conferre ordines:vt hic dicitur..

i ¶ *Synodo.*] 69.distin.quoniam videmus.

Glo.seq.recitetur per duas quæstiones , an psalmistatus sit ordo, & an per presbyterum conferri possit. In prima ponit opinionem, quam reprobat.

k ¶ *Abbati.*]Hoc idem potest electus ita abbatem & confirmatus, si episcopus cũ differat benedicere:vt supra de sup.negli.præla.statuim⁹.talis ordo appellatur psalmistatus:tamen vbi agitur de singulis ordinibus, nihil agitur.de hoc 93.dist.illud. vnde quidam dixerunt non esse ordinem,sed eorum opinio corrigitur hic in fin. vbi dicit quòd per primam tonsuram clericalis ordo confertur. & etiam presbytero hoc licet. 23. dist.psalmista.vbi de hoc in summa. Hugut.

l ¶ *Ordo confertur.*] Sed c nunquid qui tales percutiunt , incidunt in canonem latæ sententiæ ? Dic quòd sic , quia clerici sunt : vt hic , & quicunque clericum percutit,excommunicatus est : vt infra de sent.excommu.non dubium.

Intelleximus.] Primo narrat factum ex quo secundo dubium elicit: ibi,*Ne igitur.*cui tertio respondet : ibi , *Discretioni.* Et facit ad eam

† Aliàs ita super eo quã nos consulere voluisti, tibi breuiter respõdemus,quod si super præmissis conscientia tua te remordeat. ad maiores ordines de nostro consilio non ascendas.

¶Celestinus tertius,

¶ *Qui steterit per annum in suspensione,priuatur beneficio quod prius habebat,& quod interim acquisiuit.*

CAP. VIII.

CVm † bonæ memoriæ:Clemens Papa prædecessor noster I. Buccarum & quosdam alios Barañ. clericos vocauisset , vt ad præsentiam ipsius accederent. H.archidiacono suo , quem graiter læserant d , responsuri: quia venire iuxta mandatum Apostolicum contempserunt, in eos fecit sententiam suspensionis promulgari : in qua triennio † permanentes , quidam ex ipsis suspensi e , aliud beneficium ecclesiasticum sunt adepti. Et quia vtrum beneficia sic recepta possint rationabiliter retinere , nos consulere voluisti. Respondemus , quod non licet eis illa , quæ habuerunt beneficia,vel quæ postmodum † sunt adepti , aliquatenus retinere.Vnde Barañ. archiepiscopo dedimus in mandatis , vt eos pro tanta pertinacia & contemptu Apostolico † beneficiis quæ habent , non differat spoliare g.

† Cap.1.eo tit.in 2.compilatione.

¶Innocentius tertius.

¶ *Subdiaconus in episcopum eligi potest.*

† Facti narrat.quia idẽ fi per annũ. Ioan.And.

† Factũ narratur,quia idẽ obediendum est.6.dist.te stamẽtum.& 14.q.1.quisquis.&infra.de simo.Matthæus in fi.secus in consilio perfectionis. 14. q. 1. quisquis. quale est illud: Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes,& da pauperibus. Et de tali consilio potest intelligi quod dicitur in c.quisquis.in verbo illo, si consilio vti volueris.

a Vide l.1. ff.si quis iudi.non obtẽ. & ff. de postu. l. 1. 30. dist. siquis extra.

Vm bonæ.]Sit duæ partes,Consultatio & responsio,secunda:ibi, *Respondemus.* Et facit ad partem rubricæ de qualitate præficiendorum. Io.And.

CASVS. Clemens Papa vocauit quosdam clericos Barañ. ad præsentiam suam , vt satisfacerent archidiacono suo , quem grauiter læserant : quia ipsi venire contempserunt , fecit in eos suspensionis sentẽtiam promulgari : in qua triennio permanentes, quidam ex illis suspensi aliqua beneficia ecclesiastica sunt adepti.Quæritum fuit à Papa vtrum beneficia sic recepta possint licite retineri? Et ipse respondet , quòd non licet eis quæ habuerant,vel quæ postmodum sunt adepti,aliquatenus retinere.Vnde mandauit archiepiscopo Barañ. vt eos pro tanta contumacia, & contemptu apostolico , beneficiis quæ habent non differat spoliare. Not.quòd suspensi ab homine beneficia ecclesiastica adipisci non possunt Item qui per triennium steterit suspensus pertinaciter , debet suis beneficiis spoliari.

d ¶ *Læserant.*]miles qui præposito manus intulit , capite punitur. & omnis cõtumacia aduersus præsidem vel ducem capite punitur.ff.de re milit.milites.5.irruens.& iuxta diuinum oraculum contumacia parẽtis more iuitur.86.dist.non satis.ver.cæterum.in fi.

ADDITIO. Et quod hic dicit.læserant,intellige in rebus : quia si in persona,ipso iure fuissent excommunicati.

f ¶ *Suspensi.*] Suspensi eligere non possunt:nec etiam eligi.9.q.1.nos in

Simonia an inducatur ꝑ preces.

a Dixit Hostien. ꝑ non reprobaret, si ꝓlatus consanguineum egen-

tem non indignũ præferret magis idoneo non egẽti, in simplici beneficio,cũ & talibus prouidere tenetur. 86. dist. non satis. de coha. cle. c. 1.de test.relatum. §. licet.Io.And.

b Hæc glossula non est Bernardi , nec habetur in antiquis codicibus.

† Cap.1. eo. tit.in 4.compilatione.

Infamis curam monasterij gerere potest.

Abbas quales ordines cõferre possit.

c Hæc glossula non est Bernardi , nec habetur in antiquis codicibus.

† Cap.2.tit. de qualitate ordinan. in 4. compilat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

parem tit.de qualitate præficiendorum.Ioan.And.

CASVS. Quidam monachus sine licentia sui abbatis,leuitatis causa transiit ad monasterium sancti Vincentii,& cum ibi in ordine illo aliquandiu permansisset,de consilio quorundam rediit ad domum priorem,& ibi meritis exigentibus electus fuit in abbatem.Quia in secundo monasterio morā fecerat,dubitabat ministrare in officio abbatiæ,considerans quod legitur in canone,ne quis canonicus regularis efficiatur monachus:nisi forte [od absit]publice lapsus fuerit & si factus fuerit, ad canonicatus ordinem reuertatur.vltimus in choro manendo.Consulit Papam super hoc, mandat ei Papa quatenus circa curam sibi cōmissam soli citudinem adhibeat diligentem . sequentia bona continuando prioribus. Not.quòd canonicus regularis fact' monachus, potest præfici in abbatē.

† Vide l.motam. cū glo. ne gna.ff.de vsufr.

a ¶ *In canone.*] 19.q.3. mandamus.

¶ *Glo.seq.signat contrarium,& quadrupliciter soluit.*

† Alias in: cūm cōsicia tua te remoreat.

b ¶ *Curam.*] Hic videtur quòd si aliquis trāsit. ad strictiorem religionē sine licentia prioris vel abbatis,quod reuocādus sit ad priorem ecclesiam. Sed videtur obstare infra. de reg. licet.Sed potest intelligi quod hic dicitur quādo ex leuitatis causa transit : prout intelligi consueuit ille canon. 19.quæst. 3. mandamus, Vel dicatur q̄ iste fuerat tantum in habitu probationis. Vel iste locus quem intrauerat, fuerat laxioris religionis quam prior Vel dic,quod si alii quis petita licentia,licet non obtenta , transit ad strictiorē regulam q̄ tūc non potest reuerti ad priorem locum a .& sic loquitur illa decreta. licet. sed si nullo modo petit licentiā,tūc redire cogetur prout hic fecit.

† In codice Barbatiæ in: Discretioni tuæ a liter respondemus,quòd circa,&c.

† Cap. 3. ti. de qualitate ordinan. in 4 compila tione

a Concor. le 1.§ fi. per glo. cle. fi. de exer & fi. de inſti. ſec & ſi.§. conditio,

manſisses , demum ad cor reuersus,de metropolitani & aliorum consilio,ad primam domum redire curasti : in qua tandem sub regularis obseruantiæ disciplina taliter Deo & hominibus placui sti,quòd per tuorum exigētiam meritorum , fratres tui præfecerunt te vnanimiter in abbatem.

¶ Ne igitur occasione moræ, quam in præscripto monasterio contraxisti† (quasi† conscientia tua te remordeat)in susceptę administrationis cura repescas, attendentes quòd cautum est in canone a , ne quis canonicus regularis,nisi forte(quod absit)publice lapsus sit,efficiatur monachus : & si factus fuerit,ad canonicatus ordinem reuertatur,vltimus in choro manendo , cucullam, ad memoriam delaturus:

¶ Disc, † tuæ mandamus,quatenus circa curam b tibi commissam,solicitudinem exercere studeas indefessam,& taliter sequētia bona continuare prioribus, quòd dignum à Deo possis meritum expectare.

CAP. XIII.

ACcepimus † , te nostris auribus intimante , quòd quidam clerici qui ad sacros ordines sine titulo sunt promoti te ad ecclesiam Brachareñ. super beneficiis obtinendis infestant : & infra. ¶ Licet igitur in

Accepimus.] Communis diuisio.Secundariibi, *Licet.* Et facit ad secundam partem rubricæ de qualitate præficiendorum.Ioan.And.

CASVS. Episcopus Zamoreñ.quosdam clericos promouit ad sacros ordines sine certo titulo. clerici isti impetrauerunt litteras super sua prouisione contra episcopum Zamoreñ. ad quosdam executores. episcopus quando citabatur ab eis,exceptiones proponebat cōtra ipsos clericos:sed ipsi eas admittere nolebant.vnde petiit sibi super hoc prouideri:vnde Papa rescribit ei dicens,licet in ordinationibus clericorum tam ipse quam antecessores ipsius eam diligentiam debuerint adhibere,vt minus idoneos non ordinarent:vnde secundum hoc contra illos exceptionem opponere non possent : nisi forte post promotionem reddiderint se indignos : tamen Papa ex abundanti quando scribit pro talibus , facit apponi in litteris suis , [si ordinatus pro quo scribit, sit ecclesiastico beneficio non indignus.] Vnde Papa sine aliqua examinatione posset illum compellere ad prouisionem illorum, quos ipse vel antecessores sui ad ordines promouerunt : cum illos ad beneficium obtinendum debeat idoneos reputare , quos ad ordines recepit. Vnde non debet grauiter sustinere si illos facit per alios examinari,quos non credit sine examinatione ordinatos fuisse an tequam ipsum compellat ad prouisionem illorum. Mandat Papa ei dem , quatenus prouideat illis pro quibus litteras suas recipit in forma communi , in maiori ecclesia vel in aliis diœcesibus Bracareñ. & exceptiones quas contra ipsos duxerit proponendas , præcipit audiendas. Not. arg . quòd semel examinatus amplius examinari non debet,nisi de iis q̄ postea cōtingūt.Ité qui dignus reputatur ad ordiné, dignus reputari debet ad beneficiū.Ité semel examinatus iterū examinatur.Ité p̄ formā cōem poterit executor prouidere in maiori ecclesia. Ité quātūcunq; absolutè scribatur,exceptiones legitimę sūt admittēdę

ordinationibus clericorum , illam tu ac prædecessores tui diligentiam debueritis adhibere,vt minus idonei non ordinarentur à vobis, ac ideo post promotionem eorum exceptionem c non poteris prætendere contra illos : nisi forte postquam promoti fuerint, redideriint se indignos , ex superabundanti tamen , quando scribere pro talibus nos oportet , facimus in litteris nostris apponi : vt si ordinatus , pro quo scribimus,idoneus habeatur, & ecclesiastico beneficio non indignus, ei ab ordinatore vel successore ipsius competens beneficiū tribuatur, cum & si tecum de iure agere vellemus , te possemus merito ad prouisionem eorum compellere , quos à te vel prædecessoribus tuis ordinatos fuisse constaret , eo præsertim quod ad obtinendum ecclesiasticum beneficium eos debes idoneos reputare, d quos ad ordines succepisti. Vnde grauiter sustinere non debes, sed nobis potius deuote inclinare teneris , si illos examinari e per alios facimus , quos sine examinatione non credimus ordinatos , ante quam ad prouisionem eorum compellere te velimus. ¶ Mandamus igitur , quatenus eis pro quibus te contigerit recipere nostra mandata in forma cōmuni in f maiori ecclesia g , vel aliis ecclesiis diœcesis Bracareñ.

¶ *Glo.seq.alle.vnā concor. & duo contraria alleg.etiam duo iura similia per casum conuersum. demum quærit, ponit opi. Ioan. & contrarium soluit.*

b Text. est in l. si vxor. §.fina. ff. de adult. & ff. sol. matri. l. cū mulier.

d ¶ *Reputare.*] Not. q̄ qui reputatur dignus in vna dignitate , si postea eligitur ad alteram , etiā tunc dignus debet reputari.sic 74. distin. gesta. Arg.contra 12. distin. nos consuetudinem. & supra de elect. scriptum est. Econtra vero qui reputatus est indignus in vno officio , debet indignus haberi in alio.ff.de suspe. tu.l.3.§. quæri potest. vbi dicitur quòd si aliquis male se habuit in tutela, & deinde detur curator, tanquam suspectus remoueri debet. C. de sus. & arca.c. si aliquid. lib. 10. Item quid dices si aliquis irregularis vel criminosus toleratus est in officio sacerdotali : nunquid si talis eligitur ad dignitatem potest excipi contra eum ab illis qui eum tolerauerunt in officio sacerdotali? Videtur quòd non : quia qui eum reputauerunt dignum ad ordinem , & ad beneficiū reputabunt eum dignum. arg. infra de accu. nulli. infra de sent. excommu. in præsentia.& ff.de deli.causa. qui sciens. sicut nec vir accusare potest mores vxoris , quos prius probauit. c ff. de adul. si vxor, in fin. hoc concedebat Ioan. sed ex officio suo potest inquirere de talibus. 2. q. 7. quærendum.ff.de postu.quos prohibet. & ff. de pet. hær.l.vlt.& ff.de adul.l.1.§. si publico.& infra de exce, exceptionem.& quòd superior debeat de his inquirere , habes expresse. supra de ele. nihil est.& in c.venerabilem. Tamen quod dicit Ioan. quòd isti qui toleraurunt in sacerdotio ipsum ,non possunt isti postea obiicere : non credo : quia licet tolerassent eum in tali officio , propterea non debēt tolerare eum in maiori. nunquid si eligatur in episcopum vel in maiorem prælatum , non possunt ei obiicere aliquid ? immo possunt : quia licet sit dignus in minori, non tamen in maiori debet idoneus reputari.12.distin.nos consuetudinem.Et arg.supra de elect.scriptum est.accusare ipsum possunt per c,prędictum,nulli.Sed si promoueatur ad dignitatem,credo quòd possunt contra illum excipere.

c Sed bene improbat se quentes matrimonii.de iureiur. que madmodū. Io.And.

¶ *Glo.seq. litteram exponit, & notat aliquem sæpius examinari. alleg.3.iura , & duo in contrarium,& soluit.*

e ¶ *Examinari.*] Intelligo tamen quòd in eo casu permittatur episcopo examinatio siue exceptio quando non per se examinauit episcopus, sed per archidiaconum. de off. archi. ad hoc. sic patet quòd aliquis sæpe examinatur.infra de præb.cum secundum Apostolum.& 2.quæst.5. Mennā. & 2. quæst. 1. notum. Argum. contra infra de off. legat. licet, & ff.nau, cau. ita.l. licet, Sed videtur quòd tantummodo debeant examinari , de iis quæ postea contigerunt.argum. supra eod. cap. 1. immo bene debent examinari , ne indigni promoueantur , & negligentia prioris examinatoris non debet impedire quo minus quæratur an dignus sit : & ad hoc tenetur superior.supra , de elec. nihil est. & cap, venerabilem.

Examinatus iterum examinatur.

f ¶ *In forma communi.*] Infra de præben. cum secundum apostolum.

¶ *Glo.seq.not.quærit,& soluit.*

g ¶ *in maiori ecclesia.*]Not.quòd per formam communem,qua mādatur

tur alicui vt prouideat alicui in aliqua ecclesiarum ciuitatis vel diœcesis,potest prouideri in ecclesia cathedrali:vt bene patet hic,& infra. de præben pro illorum.& c,cum secundum Apostolum. sed per formam illam non posset prouideri in aliqua prælatura.infra. de præben. c.vlt.quia ad prælaturas nō extenditur intentio mandatoris. Sed quid si dicatur tantūm , prouideas tali in aliqua ecclesia dicec. Bonoñ. nunquid potest prouidere in aliqua ecclesia ciuitatis? Vel si dicatur , in aliqua ecclesia ciuitatis Bonoñ. nunquid in ecclesia diœceſis ? Dicas quòd non : quia per clausulam illam [in aliqua ecclesia diœce. Bonoñ.]non comprehenduntur ecclesię ciuitatis.vel econuerso,supra de rescri. Rodulphus.

† Vide.l. si cui fundus. ff.de fund.instruct.et l.hi cū illo. ff. de vsufru.le.

† Lateranēsi c.27.

a ¶ *Exceptiones.*]Quātumcunque Papa præcise scribat exceptiones legitimæ admittendæ sunt. infra. de offic. deleg.ex parte 1. nisi dicatur quòd nullæ debeant admitti,quòd nunquam de facili dicit vt ibidem. sed si enumerentur non obstante tali & talibus exceptionibus : tunc illę non sunt admittendæ. argu.ff.si quis cau. sed & si.§.quæsitum.

† Cap. 4. ti. de qualit. ordinan. in 4. compil.

† Satius. † Sanius.

Cum sit ars artiū.] Pertinet ad titulū de qualitate, & diuisio per se patet, secunda:ibi, *Quoniam.*

CASVS. Præcipit Papa vt episcopi diligenter instruant & informēt illos quos promouent ad sacerdotium per se vel per alios viros idoneos super diuinis officiis: & ecclesiasticis sacramentis : quòd si de cætero rudes & ignaros promouerint , & ordinatores & ordinati graviter punientur : quoniam melius est paucos bonos quam multos malos habere ministros. Hoc vltimum verbum notandum est.

† Math.15.

† Vide.l.qui duos. cum glossa.ff. de vulgar.& pupila.substi.

† Alàs Birnieñ.

b ¶ *Ars artium.*] Benedicit : quia animæ sunt pretiosiores omnibus aliis rebus & corporibus. 12.q.1. præcipimus. & 24. q. 3. si habes. & infra. de pœni.& remiſ.cum infirmitas.in fine.

c ¶ *Per alios.*] Per clericos suos de latere suo missos. 24. distin. quando.

d ¶ *Deprehendi.*] Not. quòd eo ipso quòd ordinatus apparet indignus , & ordinans similiter : vt 81. dis tantis Daniel. in fi. nec enim potest ignorare prælatus vitium subditi.supra. de re iu.quamuis arg. supra. de elect. innotuit. C. de rescin. věd. quisquis. & ff. loca. sed addes. §. 1. a & ff. de edil. edict.l.1.§. causa. sed hoc est verum cum eos examinat per se. secus si per alios. 24. dist. quando.& infra.de offi.archi.c.ad hæc.

a Si locuai vasa vitiosa & vinum ef fluxerit teneor:nec me excusat ignorantia. Ioan. And.

e ¶ *Malos.*] Simile. 23. dist. tales. & dicit lex , melius est pauca idonee effundere , quam multis inutilibus homines prægrauari. C. de vete. iur. enu. tanta. §.contrarium. & melius est pauca agere caute, quam multis periculose interesse. in Authen. de tabel. circa medium constit.coll. 4. Et est arg.contra illos qui multa inutilia allegant. de conse. dist. 5. non mediocriter. & 24. q.1.odi & proieci b , quia multitudo onerosa nihil habet honesti. in Auth. de referenda. ad fi. colla.2.,

b Concor. l. 1.§.pen.ff.q̄ cuiusque vni.& l. elegā ter §. seruū. ff.de do.

Vamuis.] Facit ad rub. de qualitate:& non diuiditur.

CASVS. Quidam electus fuit in episcopum Calineñ.& consecratus.postmodum coram Papa multa fuerunt proposita cōtra ipsum, vt tanquam indignus amoueretur,ipse tamen fuit confessus coram Papa quòd nunquam audiuit gramaticam,nec etiam legit Donatum : & quia per euidentiam facti constitit adeo de ipsius illiteratura,quod cōtra Deum esset tantū in episcopo sustinere defectū,ipsum remouit ab executione pontificalis officii , & ab administratione ecclesiæ Calineñ.Not.quòd.propter defectum scientiæ remouetur quis ab episcopatu:multo fortius debet repelli ab obtinendo.

f ¶ *Confessus.*] Et ideo pro conuicto debet haberi.infra de confes. cum super.& c.vlt.& C.de confess.l.vnica.

g ¶ *Donatum.*] Et ideo grammaticam populo exponere non valebat: c vnde in hoc reprehendi non potuit sicut ille.86.dist.cum multa. vbi reprehenditur qui grammaticam populo exponebat.

c Ouid. l.2. de tristibus Quod mihi me nouit,ne mo docere potest. Ioan. And.

h ¶ *Defectum.*] Tria enim præcipue requiritur in episcopo , litterarum scientia , ætatis maturitas , & grauitas morum : adde & quartum, quòd sit de legitimo matrimonio natus. supra de elec. cum in cunctis. & supra eo.eam te. Defectus scientiæ sufficit ad cedendum. supra de renunci. nisi cum pridem. §. pro defectu. competens tamen scientia in episcopo toleratur. supra de elect.cum nobis olim.& c. prædicto , nisi cum pridem. §.pro defectu.Ignominiosum enim est episcopo , cum ipse deberet alios docere , si tunc quærat ab aliis edoceri. in Authen. de san. episcop. §. damus. coll.9. & prima.quæst. 7. conuenientibus. & 1. q.1. vilissimus. & qui doctior est & sanctior eligendus est 8. quæst. 1. licet ergo. & talis debet eligi cuius comparatione cæteri,grex dicantur. 25.distin. cap. vnum orarium. §. nomine autem criminis.

† Alias Caniteñ. Quor & qualia in episcopo requiran tur.

CAP. I.

CVm † venisset ad Apostolicam sedem bracarensis † episcopus , qui in consecratione sua sacram non acceperat vnctionem , quoniā apud vos i non consueuerunt pontifices , cum consecrantur, inungi : Nos quod illi defuerat,mandauimus in ipso suppleri. k fa-

† Cap. vnico cod. tit. in 3.compilatione.

† Bramen beñ † Larrabeñ. † Bramurbeñ.

† Bratuleñ. Sed fortassis legendum. Brandiribaren agit eīn hic de quodam episcopo Græco vt notat Contius:Bracareñsis autem episcopus in Hispania c. d Hic casus Bernardi est, & in antiqs codicib' reperitur.

e Forte in legatione patriarchę cōstantinopo. quærētis an posset vti baculo pastorali : cum Romanus Pontifex non vtatur,vt patet in fine. Ioan. And.

DE SACRA Vnctione.

Quia ex ordinādis & præficiendis aliqui inunguntur : viso de illis, de sacra vnctione videndum est.Ioan.And.

De hac materia tractatur.96.dist.& 95.per totum. De secunda parte rubricæ tractatur 64.& 65.dist.per totum.

Vm venisset.] Diuiditur in duas partes principales.In prima instruit ecclesiam Græcorum circa materiam vnctionū. Secunda respondet ad quæstionem principalem.Secūda:ibi, *Licet.*Et prima potest subdiuidi in tres principales. Secūda: ibi, *Scire.*Tertia:ibi, *Monemus.*Et in hac prima parte dicit se fecisse per tres episcopos suppleri quod huic episcopo deerat.Ioan.And.

CASVS. Quidam d episcopus Græcus ad Apostolicā sedem accedēs, e confessus fuit domino Papæ, quòd in consecratione sua sacram non acceperat vnctionem,vnde Papa quod illi defuerat,in eo fecit suppleri. scribit ergo Papa super hoc Constantinopo.patriarchæ,ostendens quòd duæ sunt species vnctionis:exterior,& interior.Exteriore inūgitur corpus , interiore cor.& vngitur quis oleo & chrismate , ostendens quare de vno,& quare de alio.Et quare episcopus inūgitur in capite, & presbyteri in humero:& quilibet fidelis inungitur in scapulis & pectore oleo sancto ante baptismum,& post baptismum inūgitur chrismate in vertice & fronte,& ostendit quid significāt ista,& à quibus debent conferri.Dicit etiam quòd cōsecratur altare & calix,exemplo beati Silvestri, & auctoritate Domini,,qui præcepit Moysi vt faceret oleum vnctionis de quo vngeretur tabernaculum. Dicit etiam quòd sacramentum vnctionis,aliud figurat in nouo testamento quam in veteri. vnde non iudaizat ecclesia vnctionis celebrans sacramentum : sicut quidam mentiuntur qui diuinas non intellgunt scripturas.in fine dicit, quòd Romanus Pontifex non vtitur baculo pastorali : tum propter historiam , tum propter mysticam rationem.iste tamen patriarcha poterit vti baculo ad similitudinem aliorum pontificum.Bernardus.not.quòd per sacramentum collatum infunditur gratia. Item not.seriem decretalis. de consecratione episcoporum, & regum , & sacerdotum , qualiter consecrantur & inunguntur:quomodo & in quibus membris, & de qua vnctione quilibet eorum inungatur : & de significatione vnctionum. Item not. quòd summus sacerdos dicitur episcopus.

d Cap. vnico. ti. in 3. compilatione. † Cap. vnico cod. tit. in 3.compilatione.

i ¶ *Apud vos.*] Id est,apud Græcos.scribit eīn patriarchæ Cōstantino.

K ¶ *Suppleri.*] Vt 1.q. 1. c. spiritus sanctus. §. ecce qui ab hæreticis er-

Universidad de Deusto
Biblioteca

go caute suppledum est quod incaute prætermissum fuerat infra tit.prox. c.1.& vlti.vnde non dicitur actum cum aliquid supereſt ad agendum. C. ad Syllanianum in fine. & 7.q.1.nihil.

a ¶ *Assistentibus ei duobus.*] Quia in consecratione episcoporũ ad minus tres episcopi debent esse 66. dist. c.porro. & supra.de tempo.or. si archiepiscopus.

Iaco.5. b ¶ *Inungitur cor.*] Immo anima , sed hoc ideo dixit, quia anima sedem habet in corde principaliter [a] vel potius quia nõ fructificat vnctio in anima,nisi ex corde & voluntate procedat. Vincen.

c ¶ *Infirmatur.*]97. distin. cap. presbyteros. §. sed illud.

1.Ioan.2. d ¶ *Vnctionem.*] i. vnctio.figura est antiptosis, cũ casus ponitur pro casu.sim. 25. distin.c.vlt. & 65.dist.c.1.ver.omnis sanctificatio,id est,omnem sanctificatum.& infra de iudi.c.1.ver.quem,id est, qui.

e ¶ *Sacramentum.*] simile de conse.dist.4.c. 1. & infra de celebr. missa. cum Marthæ.5. ex eo. in fine.

f ¶ *Agit.*]scilicet saluté.

g ¶ *Auget.*]Iuxta illud: Super ægros manus imponẽt,& bene habebũt. & vere auget sicut confirmatio.infra. eo. c. ver. quia per eã spiritus sanctus ad augmentum datur,& robur,&c.

Mat.25. h ¶ *Mystica ratione.*] prout statim sequitur.

i ¶ *Legitur.*] in euangelio sancti Matthæi.

K ¶ *Dicitur.*] in libr. Sapientiæ.

Eccle.24. l ¶ *Quo ad proximum.*] Ista duo necessaria sunt. 12. quæstione 1. nolo & 11. q.3. non sunt audiendi.

m ¶ *Ab intus.*] procedit,supple,vnctio.

n ¶ *Bonus odor.*] id est, exẽplũ & imitatio Apostolorum,quoniam Apostoli per prædicationem

2.Cor.1. & famam inuitabant homines ad salutem. verba ista habes 23.q.4. Nabuchodonosor. & dicitur bonus odor prædicatio bonorum , quam quidam ex charitate suscipiunt : & inde isti in anima viuunt : vnde dicit , Aliis fumus odor vitæ in vitam , scilicet æternam. Alii vilipendunt & contemnunt prædicationem bonorum,& isti de tali contemptu mortem incurrunt animæ : vnde dicitur, Aliis fumus odor mortis in mortẽ,scilicet æternã.&

Matth.6. ita ex eodem bono odore alij saluantur , & alij pereunt.

o ¶ *Vitæ.*] Id est , dilectionis , & bonæ opinionis ducentis eos in vitam scilicet æternam.

p ¶ *Mortis.*] Id est,inuidiæ , & male opinionis ducentis eos in mortem. scilicet æternam.

q ¶ *Fortis.*] Simile 8.q. 1.licet ergo. & 63. distin. plebs Diotrensis. & cap. nosse. & c. vota ciuiũ.& c.vlt.& de conse.distin.1. iubemus.

r ¶ *Vt cortina cortinam trahat.*] Id est , vt fidelis trahat infidelem. 28. q.1.iam nunc.

f ¶ *Iuxta illud.*] Euangelij. vel dic iuxta illud in canticis canticorum.

Psal.132. 1.Cor.11. Luc.4.

t ¶ *Sicut seipsum.*]Id est, ad id quod seipsum. hoc aduerbium sicut , non est sicutissimum:quia ordinata charitas prius debet incipere à seipso. 23. quæstio. 5. si non licet. vnde primo debet quis facere eleemosinam sibi , deinde proximo. de pœn. dist. 3. sane cauendum. C. de seruis. præses.

Sicut non semper est si cutissimũ,id est , non dicit omnimodam similitudinem.

v ¶ *Illius.*] scilicet Christi.

x ¶ *Caput enim viri.*] 33. quæstione 5. cum caput.

y ¶ *Consecrare inquit.*] Hæc benedictio dicitur ab episcopo dum consecrat manus presbyterorum:& sic communis est hæc benedictio episcopo rum & presbyterorũ. 16. q.1.c.generaliter.§.ecce.

z ¶ *Vbi.*] Id est , postquam.

a ¶ *Vnxit.*] Mystica fuit & inuisibilis vnctio Christi:quia nec [b] in regem nec in sacerdotem fuit vnctus : vt 2.quæst. 7.cap.testes.§. his ita respondetur.

b ¶ *Ex tunc.*] id est , ex tempore christi.

c ¶ *Personam capitis.*] id est,Christi, qui est caput ecclesiæ.

b Scilicet ea vnctiõe qua alij regesvel sacerdotes visibiliter vngebantur. & ita videtur loqui Gratianus hic citatus.

† ibi viam, habetur.

† Aliàs ita: Sed vbi Iesus venit Nazarenus,&c. *Act.10. Ephe.1. Col.2.*

† Dictio pietatis deest in antiquis.

† In vno solo manuscr. erat: definitio.sed recẽtibus litteris,in cæteris , delibutio.

cientes caput eius & manus per Albañ. episcopum(assistentibus [a] ei duobus episcopis,secũdum morem ecclesiasticum) sacro chrismate deliniri : & infra. ¶ Scire te volumus , duas esse species vnctionis : exteriorem,quæ materialis est,& visibilis,& interiorem,quæ spiritualis est & inuisibilis Exteriori visibili ter inungitur corpus , interiori inuisibiliter inungitur cor [b].

Iaco.5. ¶ De prima Iacobus Apostolus ait:infirmatur [c] quis in vobis, inducat presbyteros ecclesiæ, & orent super eum , vngentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei saluabit infirmum. De secunda Ioannes Apostolus ait. Vos vnctionẽ [d] quam accepistis ab eo , maneat in vobis : & non necesse habetis , vt aliquis doceat vos , sed sicut vnctio eius docet vos de omnibus † .Vnctio visibilis & exterior , signum est interioris & inuisibilis vnctionis : Vnctio vero inuisibilis & interior , non solum est signum , sed etiam sacramentum [e] : quia si digne sumitur,vel agit [f] vel auget [g] absque dubio quod designat. ¶ Ad exhibẽdum autem exteriorem & visibilem vnctionem , benedicitur oleum , quòd dicitur catechumenorum vel infirmorum : & conficitur chrisma, quod ex oleo fit & balsamo, mystica [h] ratione. Per oleum enim nitor conscientiæ designatur : iuxta quòd legitur [i] : Prudentes virgines acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus. Per balsamum odor famæ exprimitur : propter quod dicitur [k] , Sicut balsamum aromatizans , odorem dedi. Hoc ergo chrismate vngi debet episcopus , non tam in corpore quam in eorde : vt & interius nitorem conscientiæ,quantum ad Deum : & exterius habeat odorem famæ , quo ad proximum [l] .De nitore conscientiæ dicit Apostolus : Gloria nostra hæc est testimonium conscientiæ nostræ.nam omnis gloria filiæ regis ab intus [m] .De odore famæ idem Apostolus ait : Christi bonus odor [n] sumus in omni loco , & aliis sumus odor vitæ [o] in vitam , aliis odor mortis [p] in mortem.Debet enim episcopus bonum habere testimonium , & ab iis, qui sunt intus , & ab iis , qui sunt foris [q] , vt cortina [r] cortinam trahat : & qui audit, dicat , veni. Hoc vnguento caput & manus episcopi consecrantur.Per caput enim mens intelligitur, iuxta illud : Vnge caput tuum , & faciem tuam laua. Per manus opera intelligũtur,† iuxta illud : Manus meæ distillauerunt myrrham. Manus igitur vngitur † oleo pietatis, vt episcopus operetur bonũ ad omnes , maxime autem ad domesticos fidei. Caput autem vngitur balsamo charitatis , vt episcopus diligat Deum ex toto corde,& ex tota mẽte & ex tota anima,& proximum suum sicut seipsum. [s] Caput inungitur propter auctoritatem & dignitatem : & manus propter ministerium & officium. Caput inungitur vt ostendatur illius [v] repræsentare personam , de quo dicitur per prophetam : Sicut vnguentum in capite eius , &c. caput enim viri [x] , Christus : caput Christi , Deus:qui de se dicit : Spiritus Domini super me, eo quod vnxit me , euangelizare † pauperibus misit me. ¶ Manus episcopo inunguntur , vt ostendatur accipere potestatem benedicendi & consecrandi. Vnde cum eas consecrator inungit : Consecrare [y] (inquit) & sanctificare digneris Domine manus istas per istam vnctionem & per nostram benedictionem , vt quæcunque consecrauerint , consecrentur : & quæcunque benedixerint , benedicantur in nomine Domini.

¶ Tractat de vnctione regum , & de differentiis in vnctione inter reges & pontifices. Pan.

¶ Vnde in veteri testamento non solum vngebatur sacerdos , sed etiam rex & propheta: sicut in libro Regum Dominus præcepit Heliæ: Vade & reuertere in domum † tuam per desertum in Damascum : cumque perueneris illuc , vnges Hazael regem super Syriam. & Iehu filium Namsi vnges regem super Israel : Eliseum autẽ filium Saphat,qui est de Abel-Meula vnges prophetam pro te. Sed vbi [z] † Iesus Nazarenus (quem vnxit [a] Deus spiritu Sancto,sicut in actibus Apostolorum legitur) vnctus est oleo pietatis , † præ consortibus suis : qui secundum Apostolum est caput Ecclesiæ , quæ est corpus ipsius , principis vnctio à capite ad brachium est translata : vt princeps extunc [b] non vngatur in capite , sed in brachio , siue humero , vel in armo : in quibus principatus congrue designatur : iuxta illud quod legitur ; Factus est principatus super humerum eius , &c. Ad quod etiam significandum Samuel fecit poni armum ante Saul , cui dederat locum in capite ante eos , qui fuerant inuitati. In capite vero pontificis sacramentalis est delibutio † conseruata : quia personam [c] capitis

a ¶ *Differentia.*] Quod ostenditur 96. dist. duo sunt. & infra de maioritа.& obedien.solitæ.

b ¶ *In fronte.*]Vt de cõsec. dist.5.de his.& c. nouissime. & c. manus.in quibus habetur significatio istarum vnctionum.

c ¶ *In pectore.*] de consecra.distin. 4. deinde & c. presbyteri.

d ¶ *Reddere rationem.*] vt 36.dist. c. qui ecclesiasticis.§. ecce.ad finem.

e ¶ *Simplex sacerdos.*] de consec. dist.4.presbyteri.

Apoc.1. 1.Pet.2. f ¶ *Hanc.*] Scilicet [a] cõfirmationem in fronte soli episcopi conferunt. supra de consue. quanto. vbi de hoc arg.contra.95. dist.peruenit.vbi presbyteri chrismabant in fronte. Sol. illud concessit Greg. dispensatiue ad tempus propter scandalum , vt ibi expresse patet : aliàs sacerdos nihil conferret : vt in c.quãto.

a Vide cõciliũ Trident. sessio. 7. de cõfir. can.3.

† Vox , Petrus , est in omnib" manuscriptis.

g ¶ *Summus sacerdos.*] id est,episcopus.2.quæst. 7.accusatio.

h ¶ *Vicarii.*] 68. distin. quorum vices.

i ¶ *In qua.*] Simplex relatio est hic sicut ibi,mulier saluauit , quæ damnauit. quoniam alia fuit columba que detulit ramum oliuæ in arca Noe, & alia quæ descendit super Christum dum baptizaretur.

Heb.10. Abac.1. Iac.2.

k ¶ *In cataclysmo.*] Id est, [b] in generali diluuio siue tempore diluuij.

l ¶ *Reuertens.*] 2. ad arcam Noe.

b Hæ duæ glossulæ nõ sunt Bernardi , nec sunt in antiq. libris.

m ¶ *Aliud quidem.*] Et sic colligitur hic quòd alium ordinem habuit in subsistantia olim Leuita,& alium hodie : aliàs videretur etiam ecclesia iudaizare in identitate.

Gal.5.

n ¶ *Pastorali.*] de consecr.distin.1. nullus episcopus & 45.dist. disciplina. Bernardus.

o ¶ *Propter historiam.*] Martialis vnus de discipulis Petri , quem posuit Dominus inter discipulos cum dixit:Nisi efficiamini sicut paruulus iste, non intrabitis in regnum cælorum,&c. qué postea Petrus cum alio, scilicet Mattheo ad præiudicandum misit in Germaniã, qui cum iret , mortuus est,& rediit collega ad Petrum , & Petrus ait : Accipe baculum, & tangens eum dic vt in nomine Dñi surgat & prædicet.& iuit.40. die à tempore mortis tetigit eum, & resurrexit & prædicauit,& ita Petrus remouit à se baculum , & dedit subditis. Desiignantur [c] autem per baculum ea quæ his versibus comprehendunur.

Ecclc. 2. Rom.10. Mat. 10. & Mar.8.

† Hoc tradit B.Augustinus tractatu 33. super Ioannem.

c Vide pro intelligentia huius glossę Innocentium lib.1.mysteriorũ missæ c.62.

† Vide B.Augustinũ tractatu 113. super Ioannem.

vncti deriuentur ab vncto : vt omnes concurrant in odorem illius vnguenti , cuius nomen oleum est effusum.

¶ Tractat de vnctione chrismatis post baptismum,quæ dicitur confirmatio.

¶ Per frontis chrismationem, manus impositio designatur: quæ alio nomine dicitur confirmatio , quia per eam Spiritus sanctus ad augmentum datur & robur : vnde cum cæteras vnctiones simplex [e] sacerdos , vel presbyter valeat exhibere,hãc [f] non nisi summus sacerdos [g] id est episcopus † debet conferre: quia de solis Apostolis legitur (quorum vicarij [h] sunt episcopi) quod per manus impositionem Spiritum sanctum dabant : quẽadmodum actuum Apostolorũ lectio manifestat.Cum audissent (inquit) Apostoli qui erant Hierosolymis , quia recepissent Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Peptrum & Ioannem : qui cum venissent , orauerunt pro ipsis,vt acciperent Spiritum sanctum , nondum enim in quemquã illorum venerat , sed baptizati tantum erant in nomine Domini Iesu:tunc imponebant manus super illos , & accipiebant spiritum sanctum. cuius aduentus per vnctionis ministerium designatur:quia columba in qua [i] Spiritus sanctus super Christum in baptismo descendit , ad vesperum in cataclysmo † [k] reuertens [l] ramum retulit virentis oliuæ , cuius vtique sacramentũ Dauid propheta prænoscens, exhilarandam faciem in oleo prædicauit.

e Et Recuratio designat eũ qui non bene rexerit, ab eo qui dedit baculũ recurandum , id est,remouẽdum : quo i Roman , Põtifice l. cum non hab.Io. And.

In baculi forma præsul datur hæc tibi norma.
Attrahe per primũ,me dio rege,punge per imũ.
Attrahe peccãtes:rege iustos:punge vagantes:
Attrahe, sustenta, stimula , vaga, morbida, lenta. Vincentius.

p ¶ *Misticam rationẽ.*] quia baculus habet in summitate recuruationem,quasi ad trahẽdum: quod non est necessarium Romano Pontifici: quia nullus ab illo diuertere põt finaliter: [d] quia ecclesia non potest esse nulla.24.q.1. pudenda. in fi. Vel quia per baculum designatur coerctio siue castigatio,ideo alij pontifices recipiunt à suis superioribus baculos: quia ab homine [e] potestatem recipiunt. Romanus Pontifex non vtitur baculo:quia potestatem à solo Deo recipit.

d Puto glossam respexisse ad illud Euãgelij: Et erit vnus pastor & vnum ouile.

† Episcopus enim ordinarius minister est huius sacramẽti. Concilij Trident.sessio.7. de cõfirmat. can. 3.

Gen.8. Psal.108.

Exod.30.

DE SACRAMENtis non iterandis.

¶ Dicto de sacramento vnctionis:quia sunt quædam sacramenta quæ nõ iteratur,ne per iterationem fiat iniuria sacramẽto priuscollato:ideo, &c. qualiter autẽ dicatur iniuria fieri sacramẽto, vide glo.de apost.c.2. de consec.dist.4.ostenditur. Vel quia in sacramentis quæ iterantur,si vnctio fiat in eis , iteratur vnctio,aliàs non ideo.&c.

De hac materia habetur. 68. dist. ecclesiis. §. quod ergo.cum seq.1.q.7. saluberrimum. in fin. de consec. distin. 4. quibus, &c. Ioan. And.

† Vide notas huius capitis.

¶ Tractat de consecratione altaris. Abbas.

¶ Vngitur præterea secundũ ecclesiasticũ morẽ, cum cõsecratur altare, cũ dedicatur templũ, cũ benedicitur calix:non solũ ex mandato legis diuinæ,verũ etiã exẽplo beati Siluestri,qui cũ consecrabat altare, illud chrismate perũgebat:præcepit enim Dominꝰ Moysi, vt faceret oleum vnctionis,de quo vngeret testimonij tabernaculũ,& arcã testamẽti, mẽsamque cum vasis.

¶ Verũ vnctionis sacramẽtum aliud † quidẽ [m] efficit: & figurat,tã in nouo quàm in veteri testamento. vnde non iudaizat ecclesia,cũ vnctionis celebrat sacramentũ,sicut antiqui mentiuntur , qui neque scripturas, neque Dei nouere virtutẽ. ¶ Monemus igitur, vt illum in ordinandis presbyteris, & consecrandis episcopis morẽ serues,& facias obseruari,quem Apostolica sedes obseruat:& infra. ¶ Licet † Romanus Pontifex non vtatur baculo † pastorali, [n] tum propter historiã, [o] tum propter misticam [p] rationem, tu tamen ad similitudinem aliorum pontificum poteris eo vti.

† In codice Barbariçita: aliud quidẽ efficit, & aliud figurat, tam &c.

† Et licet.

† Vide notas huius capitis vbi eius tam tradó.

† In quibusdam codicibus magis vetustis ita: de sacramentis iterandis vel nõ. vnus solus,ita:De sacramentis iterandis vel nõ iterãdis.

TITVLVS XVI.

De sacramentis † non iterandis.

¶ Innocentius tertius.

¶ In ordinato in subdiaconum sine manuum impositione , & confirmato non chrismatis , sed olei vnctione , non fiet iteratio, sed supplebitur prætermissum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pastoralis.] Duæ sunt partes. Secunda: ibi, *Ad quod.* Et prima subdiuiditur. Secunda ibi, *Et si.* Io. And.

CASVS. Quidam fuit promotus ad ordinem subdiaconatus sine manus impositione: quæritum fuit an permitti debeat ministrare in tali ordine. Item quidam fuit per errorem vactus oleo, cum deberet inungi Chrismate: quæritur vtrum sacramentum confirmationis debeat in eo iterari? Respondet Papa quòd in talibus non est aliquid iterandum, sed supplendum quod incaute fuerat prætermissum. Not. quòd non dicitur iterari quod prius factum nō fuit. Item quæ omittuntur in ordinibus conferendis suppleri debent.

† Cap. 1. e. tit. in 3. compilatione.

† Ordinationem. In duobus vetustioribꝫ legitur diaconatus.

† Hæc est alia quæstio.

¶ *Glossa sequens recitetur per obiectiones, & solutiones.*

a ¶ *Permitti.*] Ad hoc non videtur respondere: sed dic quòd antequam suppleantur ista, ministrare non debet. 52. distin. solicitudo. & sic videtur respondere ex eo quod dicit littera, suppleri: quia non dicitur actum cum aliquid supereſt ad agendum. 7. quæſt. 1. illud. & capitul. nihil. & C. ad Syllania. l. pen. in fin.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

b ¶ *Impositione.*] quam solus episcopus facere potest diaconibus. 23. dist. diaconus. Sed contra. 23. distin. subdiaconus. vbi dicitur quòd subdiaconus non recipit manus impositionem. sed illud cap. loquitur de impositione manus consecratoria, quæ non datur subdiacono, sed hæc impositio manus est quædam benedictio. sic accipitur 69. distin. quoniam. & 1. q. 1. manus.

c ¶ *Iterandum.*] Et sacramentum non debet iterari, ne sacramento fiat iniuria. de consec. distin. 4. ostenditur. & 1. q. 1. quòd quidam.

† In codice Barbatiæ post verbū sepulti, habētur hæc verba: vtrum debeant exhumari.

CAP. I.

PAstoralis: † & infra. ¶ Prætrea nos consulere voluisti, an permitti [a] debeat ministrare, qui sine impositione [b] manuum fuerit ad ordinem † subdiaconatus † assumptus: ¶ Et † si confirmationis sacramentum in eo debeat iterari, qui per errorem fuit non chrismate, sed oleo delinitus. ¶ Ad quod breuiter duximus respondendum, quod in talibus non est aliquid iterandum [c] sed caute supplendum [d] quod incaute fuerat prætermissum.

¶ Hon. 3. archiepiscopo Londoñ. † & eius suffraganeis.

¶ *Prohibet sepultos à schismaticis exhumari, vestimenta cum quibus celebrarunt iterum benedici, & altaria in quibus celebrarunt iterum consecrari.*

CAP. II.

ANobis humiliter quæsiuistis, quid fieri debeat de mortuorum corporibus, qui tempore schismatici & reprobi Vvaldemarij à chismaticis sunt sepulti: † & de indumentis sacerdotalibus, cum quibus, necnon de altaribus, in quibus degradati presbyteri celebrarunt. ¶ Nos autem inquisitioni vestræ breuiter respondemus, quòd non credimus ob hoc duntaxat sepultos huiusmodi exhumandos: [e] aut debere indumenta talia iterum benedici: [f] vel reconsecrari altaria [g] supradicta.

¶ Greg. 9. archiepiscopo Londoñ. †

¶ Si in ordinatione presbyteri vel diaconi, manus impositio fuerit prætermissa statutis temporibus supplebitur.

CAP. III.

PResbyter & diaconus cum ordinantur, [h] manus impositionem [i] tactu corporali (ritu ab Apostolis [k] introducto) recipiunt, quod si omissum fuerit, non est aliquatenus iterandum, sed statuto tempore ad huiusmodi ordines conferendos, caute supplendum, [l] quod per errorem extitit prætermissum. † ¶ Suspensio [m] † autem manuum, debet fieri, cum oratio super caput effunditur ordinandi.

† Aliàs Lugduñ.

† Videl. qui testamento. ff. de excu. tuto.

† Aliàs impositio. sed in pluribus et vetustioribus suspensio. quod videtur hic agnoscere glossa.

TITVLVS XVII.

De † filiis presbyterorum ordinandis. vel non.

¶ Ex concilio picta.

¶ Illegitimus non ordinatur, nisi vt religiosus fiat: nec tunc præficitur, id est, ad prælaturam non habilitatur.

a Vnde dicunt Inno. & Host. q si tales fuissent in culpa, vt quia elegissent à talibus sepeliri grauiter peccassēt, & exhumandi essent. arg. 86. dist. c. fi. & 90 dist. c. fi. Io. And.

b Concor. l. l. verius. cū gl. ff. de probat. & ff. de admi tut. l. hoc autem.

e ¶ *Exhumandos.*] Propter hoc corpora exhumari non debent: quia illis non nocet talis sepultura, dummodo aliàs boni fuerint, [a] infra de sepul. sacris. & 13. q. 2. animæ defunctorum.

¶ *Glo. seq. recitetur per q. & solutionem.*

f ¶ *Benedici.*] indumenta propterea iterum benedici non debent: ex quo semel consecrata sunt. Et hæc fuit dubitatio: quia vestimentis ecclesiæ, alij quam sacrati homines vti non debent de consecrat. distinctione 1. cap. vestimenta. sed vestimenta propterea non polluuntur.

g ¶ *Altaria.*] Iterum propter hoc reconsecrari non debent, de consecr. distinct. 1. si motum. & cap. ecclesiis. quia propter hoc non sunt execrata, sicut nec ecclesia, licet polluatur sanguine. de consec. distin. 1. Ecclesiis.

Resbyter. CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd quando presbyter & diaconus ordinātur, recipiunt per tactum corporalem manus impositionem, ritu introducto ab Apostolis. quod si fuerit omissum, statuto tempore ad huiusmodi ordines conferendos debet causæ suppleri qđ per errorem extitit prætermissum: nec debet propterea aliquid iterari, suspensio manuum tunc debet fieri, cum oratio super caput effunditur ordinandi. Not. quòd presbyter & diaconus per manus impositionem debent ordinari. Item not. quòd ordinatio sacerdotis & diaconi introducta est exemplo Apostolorum. Item nota quòd licet in conferendo sacramento sit defectus, non tamen reiteratur quod legitime factum est: sed suppletur defectus. Item nota quòd suppletio ordinis non debet fieri. nisi in diebus constitutis ad ordines faciendos: & sic nota quòd idem est in parte quod in toto. Item nota quòd duo imperfecta faciunt vnum perfectum.

h ¶ *Ordinantur.*] Manus presbyteri & diaconi chrismatis liquore perunguntur non debent: vt 23. distin. præterea.

¶ *Glo. seq. ponit differentiam in manus impositione presbyterali & diaconali,*

i ¶ *Impositionem.*] Sacerdotibus & diaconibus manus imponitur. 23. distinctione quorundam. & eorum consecratio similis est 16. q. 1. cap. generaliter. §. ecce euidenter, sed differentia est: quia episcopus & omnes presbyteri qui ibi sunt super caput ipsius presbyteri ordinandi. manus imponunt. 23. distin. presbyter cum ordinatur. diacono vero solus episcopus manus super caput illius ponit: vt dist. ea. c. diaconus.

k ¶ *Ab Apostolis.*] Apostoli enim cum de præcepto Spiritus Sancti Paulum & Barnabam mitterent ad euangelium prædicandum gentibus, manus eis imposuerunt; & ideo ritu introducto ab Apostolis, presbyteris & diaconibus manus imponitur: vt dicitur 75. distin. quòd die dominico similiter ordinatio episcoporum siue consecratio ab apostolis, scilicet Petro, Iacobo, & Ioanne introducta est dantibus formam successoribus. 66. dist. porro.

l ¶ *Supplendum.*] Supra eod. pastoralis.

m ¶ *Suspensio.*] Quando episcopus incipit orationem ad benedicendum sacerdotem, tunc presbyteri omnes qui primo tangebant caput, debent eleuare manus, ita q̄ non tangant caput ordinandi: quod ex ipso facto melius patet qualiter debeat fieri quàm aliquo iure exprimatur. sic infra de dona. apostolicæ. quædam enim sunt quæ melius possunt intellectu percipi, quàm locutione exprimi. ff. de solu. ratum. ff. rem ratam haberi. quo enim. §. Iulianus.

DE FILIIS PRESBYTERORVM.

¶ Vidimus de ordinandis, qui ex variis causis impediuntur, inter quos est vitium originis: ideo, &c.

De ista materia habetur 56. distin. per totum. & repetitur in 6.

Vt filii

Vt filii.] Duæ sunt partes. Secunda ibi, *Sed neque.* non faciens ad tituium. Prima pars duas prohibitiones ponit, & à prima vnum casum excipit: ibi, *Nisi.* Ioan. Andreas.

CASVS. Primo dicitur quòd filij presbyterorum non promouentur ad sacros ordines, nisi fuerint monachi, vel in canonica congregatione regulari laudabiliter conuersati. secundo dicitur quòd prælatias nullatenus habere possunt. Tertio dicitur quòd serui non sunt ordinandi, nisi à dominis suis prius donentur, plenaria libertate. Ex hac decretali not. quòd ingressus monasterij tollit irregularitatem prouenientem ex alterius delicto. Item filij presbyterorum prælatias habere nō possunt. Item serui ordinari non debent, nisi fuerint manumissi.

† Cap. 1. e. tit. in 1. compilatione.

† gradus.

† viuant.

† Post concil. Lateran. sub Alexan. iij. par. 19. c. 3. & c. 2. eo. tit. in 1. compilatione.

a ¶ *Vt filii.*] Supple, statuimus.

b ¶ *Ex fornicatione.*] simi. supra de elect. cum in cunctis. infra de ser. non ordinan. consuluit. & 35. quæstio. 3. de incestis:

c ¶ *Prælationem.*] Sic infra eo. c. vltim. sine dispensatione sedis Apostolicæ: vt ibi.

d ¶ *Neque serui.*] infra de seruis non ordinan. consuluit.

CAP. I.

VT † filij [a] presbyterorum, & cæteri ex fornicatione [b] nati, ad sacros ordines † non promoueantur: Nisi aut monachi fiant, vel in congregatione canonica regulariter viuentes: † prælationem [c] vero nullatenus habeant. ¶ Sed neque serui, [d] nisi à dominis suis libertate donentur.

¶ Alexander. 3. Lincoñ. electo.

¶ Illegitimus filius sacerdotis, qui hoc tacito per rescriptum apostolicum paternam ecclesiam impetrauit, remouetur ab illa.

CAP. II.

AD † præsentiam nostram accedens R. presbyter, tacito, [c] quòd esset filius sacerdotis, impetrauit à nobis, vt in ecclesia, in qua pater eius ministrauit, existeret capellanus. Ideoque mandamus, quatenus si tibi constiterit, quòd memoratus R. sit in sacerdotio genitus, & quòd pater † in eadem ecclesia ministrauit: [f] non obstantibus [g] prædictis litteris nostris, ipsum amoueas ab eadem.

† Cōcilium Trident. sess. 25 in decreto de reformatione c. 15. idem sanciuit.

¶ Idem.

¶ Non potest filius sacerdotis ecclesiæ paternæ præesse. hoc dicit cum seq.

CAP. III.

PRæsentiū † auctoritate iubemus, vt filios sacerdotum in ecclesiis paternis [h] ministrare, vel eas qualibet occasione obtinere nullatenus patiaris: [i] sed ipsos ab ecclesiis, in quibus patres eorum ministrasse noscuntur, studeas penitus amouere.

† Post concil. Lateran. sub Alexan. iij. par. 19. c. 3. & cap. 4. eod. tit. in. 1. compilatione.

¶ Idem Vigoren. episcopo.

¶ Idem dicit.

CAP. IIII.

COnquerēte † nobis M. clerico: [k] & infra. ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus si publicum est & notorium, [l] patrem R. clerici habuisse in prædicta † ecclesia personatum, filium eius ibidem ministrare, aut eiusdem ecclesiæ personatum habere nullatenus patiaris: & si iam institutus est ibi, eum inde non differas amouere. [m]

¶ Idem Lodoñ. episcopo.

¶ Episcopus qui scienter contulit filio sacerdotis paternam ecclesiam, exinde eum remouere non potest.

CAP. V.

VEniens † ad præsentiam nostram N. clericus nobis proposuit, quòd cum illum ad capellam sancti L. quam ei concessisti, in presbyterum ordinasses, ipsum ea postea spoliasti, eo quòd pater eius in prædicta † ecclesia ministrauit. [n] ¶ Ideoque fraternitati tuę mandamus, quatenus si tibi innotuerit [o] quando eam sibi dedisti, quòd pater eius presbyter in dicta ecclesia ministrasset, ipsam ei restituas, [p] & in pace dimittas, amoto alio, si quē instituisti forsitan in eadem.

† Post concil. Lateran. sub Alexan. iij. par. 19. c. 5. & cap. 6. eod. tit. in 1. compilatio.

† Præscripta, legitur in omnibus antiquis.

† Post concil. Lateran. sub Alexand. iij. par. 19. cap. 1. & ca. 4. eod. tit. in 1. compilat. Concilium Toletanum 9. c. 10.

† Præscripta, in omnibus manuscriptis.

e ¶ *Tacito.*] Et ideo non valuerunt litteræ. supra de rescript. super litteris. [a] & 25. q. 2. & si legibus.

f ¶ *Ministrauit.*] Nullo medio: quia si media persona interuenisset, secus esset. infra eo. c. ex transmissa. & c. ad extirpandas. ex tunc enim si fuisset legitimus, licite posset ibi ministrare: aliàs non. infra. eo. c. fi.

a Maxime beneficiales de hoc eo. tit. ad audiē tiam 2. Io. And.

g ¶ *Non obstantibus.*] Quia impetratæ sunt ta ita veritate. simile supra de ætate & qual. eam te. secus si ex certa scientia ilum recipi mandasset. Et sic est arg. quòd non est semper obediendum litteris sine mandato Papæ. arg. supra de rescri. si quando & c. prædicto, eam te.

ADDITIO. Item est arg. hic quòd litteræ impetratæ tacita veritate non conferunt iurisdictionem.

PRæsentium. CASVS. Prohibet hic Papa ne filij sacerdotum debeant ministrare in ecclesiis paternis, vel ea aliqua occasione detinere, sed inde penitus amoueantur. Not. filium in paterna ecclesia non posse ministrare.

h ¶ *Paternis.*] Idem iuris est de aliis. ſ. eo. c. vlt. vnde supple, maxime.

i ¶ *Patiaris.*] Nisi habeant illas per dispensationem Apostolicæ sedis infra eo. c. ex tua. & c. pe. & vlti. Et idem est si fuit perpetuus vicarius. ſ. eo. constitutus. aliàs expellantur, & aliis idoneis conferantur. infra eo. c. vlt. De hac materia dicetur infra eo. c. vlt.

Conquerente. CASVS. Mortuo presbytero ecclesiæ sanctæ Mariæ, M. clericus fuit præsentatus ad eam à patrono. R. filius dicti presbyteri impediebat eius institutionem, vnde dictus M. conquestus fuit Papæ. mandat Papa si publicum est & notorium patrem dicti R. habuisse personatū in dicta ecclesia, filius eius nullo modo instituatur ibid. & si institutus est, remoueatur. Not. quòd filius portat iniquitatem patris, quod verum est temporaliter, non autem æternaliter.

k ¶ *Conquerente.*] Qui præsentatus erat à patrono ecclesiæ. & iste R. molestabat eum super illa ecclesia in qua pater eius nullo medio ministrauerat.

l ¶ *Notorium.*] Qualiter dicatur aliquid notorium esse, habes infra de coha. clerico. & mulier. c. vlt. quia si ibi ministrauit, non potest esse notorium. supra de transla. prælato. quanto.

m ¶ *Amouere.*] Cum non ostendat dispensationem Apostolicę sedis: vt dictum est supra. cap. proxi. & idem hic dicas.

VEniens.] Sunt duæ partes. Prima ponit querelam clerici. Secunda: ibi, *Ideoque.* prouidet distinguendo. Secundum membrum: ibi, *Verum.* Ioan. And.

CASVS. Episcopus Londoñ. ordinauit N. clericum in presbyterū, ad capellam sancti Laurentij, quam concessit eidem: postmodum vero ipsum spoliauit eadem, pro eo quod pater eius in ipsa ecclesia ministrauit. Sacerdos ille significauit hoc domino Papæ. vnde mandat Papa eidem episcopo, quatenus si constitit ei quando ecclesiā ei concessit, quòd pater eius presbyter in ipsa ecclesia ministrasset, ipsam sibi restituat, & in pace dimittat, amoto alio si quem in ea instituit. Sed si hoc ignorauit: ex quo eum ad ipsum ordinauit, eam sibi restituat donec in alia ecclesia sibi prouideat vnde honeste valeat sustentari. Not. in omnibus decretalibus istis, quòd filius non debet succedere patri in ecclesiis paternis. 1. Item qui scienter ordinat indignum, compellitur ei prouidere.

n ¶ *Ministrauit.*] maxime. infra eo. c. vlt. ex quo non est legitimus.

o ¶ *Glo. seq. quærit & dupliciter soluit, iterū quærit, & alli. pro & cōtra.*

¶ *Innotuerit.*] Sed qualiter potuit ei innotescere? Rñ. si ipse fuit ei confessus quando ipsum examinauit. 22. q. 5. hoc videtur. Vel dicas innotuit, quoquo modo. ff. de admi. tut. quidam decedens. §. vlt. & si episcopus hæc sciebat, non tenebatur ei dicere: quia qui sciuit, certiorari non debuit. ff. de act. emp. & ven. l. 1. in fin. Sed quis probabit innotuisse episcopo? Ille qui dicit & allegat scientiam, debet probare. ff. de proba. verius. & 82. distin. proposuitti. sed præsumptio est contra episcopum quod ipse sciuerit, qui eum examinauit vel fecit examinari. 24. distin. quando episcopus. & præsumitur quòd nihil omiserit de contingentibus. 11. q. 3. absit. & supra de ætate & quali. accepimus. vnde videtur quòd ipse debeat probare se ignorasse. simile, innotuit, ponitur supra de rescrip. cum contingat. b

p ¶ *Restituas.*] Quia quod benigne contulit, fraudis consilio non debuit reuocare. ff. de ædil. edic. ad res donatas. Vin. & de pœn. distin. 1. quantumlibet. simile 22. q. 2. non enim. & 16. q. 2. visis. Sed nonne potest eps. contra factū suum venire si est illicitum? Ita vi. 35. q. 9. qđ quis committit. & supra de elect. notū. & ſ. de re. eccles. non alie. si quis presbyterorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

terorum.& C.de eiect.si tibi liberam.sed hoc præcipit in odium episcopi qui talem scienter eligit. simile infra de cler.cõiug. diuersis fallaciis. & in hoc facit Papa gratiam huic sacerdoti, vt ille episcopus de cætero tales non promoueat, & cum ignorauerit ipsum fuisse talem, toleratur in eadem ecclesia de gratia, scilicet quousque prouideatur ei in alia ecclesia. & sic in primo casu propter culpam episcopi dispensat cum eo Papa, in alio casu tolerat ad tempus.

Vide l. 2. ff. de iur. & facto ignor. & l. si res obligata. ff. de lega. 1.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit. Secundo quærit, & soluit: contra soluit, allegat & respondet.*

a ¶ *Ordinasti.*] Argum. contra 50. dist. ex pœnitentibus. & 81. dist. si qui sine. Contra hoc fit ex dispensatione : vt dixi. Nũquid interim est prælatus? Ita: & habebit omnia. ff. de bo. pos. l. 2. Sed contra videtur quòd non sit prælatus. prælatura enim ad tempus dari non potest, 55. dist. præcepta. sicut nec hæreditas temporalis. ff. de adopti. si tibi. & ff. de hæred. instit. hæreditas. ff. de reg. iur. actus legitimi. sicut nec libertas. ff. de manumiss. test. libertas. ff. de pœn. quæsitum. 6. 2. sed hoc intelligitur fieri de mandato domini Papæ : aliàs non esset prælatus.

† Post concil. Lateran. sub Alexan. iij. par. 19. c. 6. & 67. eod. tit. in 1. compilatione.

† Salab. † Salebi. † Sabel.

Roposuit.] Primo ponitur clerici supplicatio. Secundo gratiosa prouisio: ibi, *Cæterum.* Abb.

CASVS. R. clericus à patrono præsentatus fuit ad ecclesiam de Salabera. a episcopus dicæce. noluit ei curam animarum committere, pro eo quod esset filius sacerdotis. accessit ad Papam dicẽs quòd esset in subdiaconum ordinatus, rescribit Papa episcopo dicens, q̃ indignum est vt careat beneficio ecclesiastico, qui in subdiaconum est ordinatus: vnde mandat quatenus aliquem honestum presbyterum cum assensu illius clerici debeat inuenire, qui ecclesiæ ipsi deseruiat, ita quòd præfatus R. habeat medietatem omnium beneficiorum ipsius ecclesiæ, quoniam solus presbyter missarum solennia vel alia officia sine clerico non potest celebrare. Not. quòd in sacris ordinibus constitutus non debet carere beneficio. Item sacerdos solus sine clerico non debet esse,

a Aliàs, Sancel.

¶ *Glo. seq. arguit, allegat 4. iura.*

b ¶ *Carere.*] & ita est hic. arg. quòd qui habet ordinem, debeat habere beneficium. 70. dist. c. 1. & 2. & infra de præb. episcopus & 1. q. 3. si quis obiecerit.

¶ *Glo. seq. obiicit, dat solutio. P. secundam per suppletionem. tertiam Vin. & Lauren. demum vacillat quis istorum sit prælatus.*

c ¶ *Cum assensu eiusdem.*] Sed quare requiritur assensus illius, & non patroni: contra illud 63. dist. principali. & c. seq. P. dicit quòd patronus eligit solum prælatum, & iste subdiaconus erit prælatus, & ideo consensus eius exigebatur. infra de iure pat. postulasti. vel supple, & patroni consensus principaliter. Vel dicas melius quòd sacerdos erit prælatus, vt dicebant Lau. & Vin. & subdiaconus toleratur ex dispensatione, & ideo consensus patroni debet requiri principaliter, & patronus præsentabit presbyterum de assensu clerici: & isti æqualiter b habebunt bona ecclesiæ. Et hoc quod dicitur de isto R. potius credo dictum ex dispensatione quàm de iure (quia ex eo quòd dicit, indignum est vt ipse, &c.) sacerdos debet habere de iure administrationem: & secundum hoc satis videtur quòd clericus sit prælatus ex dispensatione Papæ : vt dicit P. & sacerdos erit seruitor ecclesiæ, quod innuit illa littera (qui ecclesiæ seruiat, &c.) quod satis videtur. sed ex littera potius colligitur quòd presbyter sit prælatus, quàm clericus, ex eo quòd dicit, solus presbyter, & ex eo quòd dicit sine ministri suffragio. Et est arg. quòd clerici possunt habere præbendas distinctas & diuisas.

b Dicebat Phi. in Italia hoc seruari in multis capellis, quæ habent plures clericos, nec tamẽ aliquis istorũ habet super alios prælaturam, vnũ autem præla cum habebit ecclesia, & nõ plures. 7. q. 2. in apibus 13. q. 1. c. 1, 12, q. 2. sicut. Io. An.

¶ *Glo. seq. arguit. allegat 5. iura.*

d ¶ *Solus.*] Arg. quòd ecclesia dedicari non debet, nisi tantum assignetur eidem, quod duobus sufficiat. arg. 7. q. 1. illud. & 81. distin. in omnibus. de consec. dist. 1. hoc quoque statutum. & c. nemo. & 1. q. 2. placuit.

¶ Verum si hoc ignorans fecisti, † ex quo ad ecclesiam ipsam eum in presbyterum ordinasti, a eam sibi restituas, donec in alia ecclesia sibi prouideas, vnde honeste valeat sustentari.

¶ Idem Oxoñ. episco.

¶ *Gratiam continet: & hoc dicit. Ex quo filius sacerdotis est ordinatus, non debet carere beneficio. Ioan. And.*

CAP. VI.

PRoposuit † nobis R. lator præsentium, quòd cum ad ecclesiam de Saleb, † à domino fundi fuerit præsentatus, tu curam animarum noluisti sibi committere, pro eo quòd esset filius sacerdotis. ¶ Cæterum quia indignum est, vt ipse postquam est in subdiaconum ordinatus, omnino debeat ecclesiastici beneficij prouisione carere: b Mandamus, quatenus aliquem honestum presbyterum cum assensu c eiusdem clerici inuenire studeas, qui ecclesiæ seruiat supradictæ, ita quòd præfatus R. medietatem omnium beneficiorũ prædictæ ecclesiæ, eidem in suo ordine seruiendo, pacifice debeat obtinere. non enim solus d presbyter missarum solennia, vel alia diuina officia potest sine ministri suffragio celebrare.

¶ Idem archiepiscopo Cantuarien.

¶ *Filius præesse potest ecclesiæ, cui pater præfuit mediate.*

CAP. VII.

EX † transmissa conquestione G. clerici percepimus, quòd ad abbatis de Castris præsentationem, in quodam beneficio ecclesiæ de † N. eum in præsenti recipere distulisti, eo quòd pater eius in præfata ecclesia ministrauit: quo defuncto media c intercesserit persona, cui prædictum beneficium est collatum, ¶ Ideoque mandamus, quatenus si est ita, prænominatum G. ad præfatum beneficium admittere non postponas, non ideo minus obseruato f Apostolici rescripti decreto, quod successionem g in ecclesia Dei hæreditariam detestatur.

¶ Idem Vigoren. episcopo.

¶ *Filius præesse potest ecclesiæ, in qua pater sine titulo ministrauit.*

CAP. VIII.

COnstitutus † in præsentia nostra G. clericus, supplici nobis insinuatione monstrauit, quòd cum capellã de Stortoñ, † canonice fuisset adeptus, & eã pluribus annis pacifice possedisset, R. miles ipsum ea sine iudicio spoliauit, h Cumque memoratus clericus exinde apud

† Post concil. Lateran. sub Alexan. iij. par. 19. c. 8. & cap 8. eod. tit. in 1. compilatio.

† Vide Antonium Augustin. in notis collectionis veteris loco proxime citato.

c Concor. l. hæredis. ff. de verb. sig. & l. fi. C. de sepul. violat. & gl. in l. 1. in princ. ff. de pe. hære.

† Cap. 9. eo. tit. in 1. compilatione. & post concil. Lateran. sub Alexand. iij. par. 19. c. 9.

† Aliàs de Corbana.

legitimus, nulla dispensatio est necessaria, ex quo media intercesit persona: vt dicitur hic in fin. & hic non dicitur quòd non fuerit legitimus. Ber.

f ¶ *Obseruato.*] id est, non propter hoc minus obseruatur decretum illud, quo prohibetur filios succedere in paternis ecclesiis: vt supra eo. præsentium. & in ecclesia successio esse non debet. 8. quæstione prima. Apostolica.

g ¶ *Successionem.*] Not. quòd hæreditaria successio in filiis, & etiam in hominibus eiusdem loci consideratur. infra de iure patro. consuluit. & infra de instit. ad decorem. & infra de decimis. ad hæc.

Constitutus.] Prima ponit quæstionem. Secunda prouisionem: ibi, *Fraternitati.*

CASVS. Quidam clericus G. nomine, quandam capellam canonice fuerat adeptus, vt dicebat: & eam pluribus annis possedit quiete. tandem R. miles ipsum spoliauit eadem, propter quod clericus apud ordinarium deposuit quæstionem. obiectum fuit ei, quòd pater eius in capella ministrauit eadem, propter quod capellam non potuit rehabere. ipse conquestus est domino Papæ, dicens quòd pater eius nec persona nec vicarius perpetuus fuit in ipsa capella, aliquando tamen stetit ibi, sed nullum ius habebat in ea. Mandat Papa episcopo Vigoren. quatenus si constiterit ei, quòd dictus clericus à prædicta capella fuerit per potentiam laicalem electus. & quòd pater eius non fuerit persona vel perpetuus vicarius in ipsa: licet quandoque ministrasset ibidem nomine prædicti Gul. faciat eam sibi restitui cum fructibus inde perceptis. Not. quòd spoliatus restitui debet cum fructibus perceptis à tempore spoliationis. Item perpetuus vicarius ius dicitur habere in ecclesia, vnde filius eius succedere non potest.

h ¶ *Spoliauit.*] Quod de iure fieri non potuit. 16. quæstione. 7. laici. & capi. contra sanctorum. nec etiam in hominibus clericorum laici habent potestatem. 23. quæstio. 8. scire. & 12. quæst. 2. ecclesiarum.

¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit.*

a ¶ *Electus.*] Sed cum iste fuerit spoliatus, debuit restitui simpliciter antequam cognoscatur de iure suo. infra de resti. spo. in litteris. & cap. item cum quis. & cap. ex conquestione. Sed hoc ideo fit quod mandat papa inquiri, quia non agebat ipse possessorio, sed petitorio & possessorio: quod patet ex ipsa littera in principio: quia dixit se canonice institutum, & fuisse postmodum spoliatum, & ideo de vtroque mandat inquiri: sic infra de restit. spoliat. accepta. alias si simpliciter petiisset restitutionem, restitutus fuisset sine causæ principalis cognitione.

† In multis antiquis ita: quatenus si cõsiterit, q̃ dictus clericus, &c.

¶ *Glossa sequens ponit duo dicta, ad secundum signat contrarium, & remittit.*

b ¶ *Perpetuus vicarius.*] Nota quod licet pater temporalis vicarius fuit ibi, non videtur impedimentum præstare filio: quia cum pater nullum habuit titulum vel ius in re, cessat ius successionis. Item si pater fuerit prælatus, potest ibi esse canonicus filius de legitimo matrimonio natus. infra eo. ad hæc. contrariũ videtur dicere infra eo. ad abolendam. & ibi de hoc dicetur,

† Post cõcil. Lateran. sub Alexand. iij. par. 19. cap. 10. & ca. 11. eod. tit. in 1. compilat.

c ¶ *Nomine.*] Si pater ministrauit ibi nomine filij, patet quòd filius erat prælatus: quia is etiam possidet cuius nomine possidetur. ff. de acquir. pos. quod meo. Inst. de interdi. 5. possidere. infra de restit. spo. cum veniisset. infra de præscrip. si diligenti.

† Alias, bonæ.

d ¶ *Perceptis.*] vel etiam qui percipi potuerunt. infra de resti. spol. grauis. vbi de hoc.

† Aliàs, habuisse.

Ex tua.] In prima ponitur consultatio. In secunda responsio: ibi, *Super quo.* Ioan. Andreas.

CASVS. Archiepiscopus Eboracen. obtinuit indulgentiam à domino Papa, vt posset dispensare cum filiis sacerdotum, vt remanere possent in ecclesiis, quas patres eorum nullo medio habuerunt, dummodo essent bonæ vitæ & opinionis, vel longo tempore ecclesias tenuissent. Archiepiscopus dispensauit cum aliquibus talium. Post istam dispensationem, qui dam ad iudices impetrauerunt litteras à Papa, vt si constaret prædictos esse filios sacerdotum vel clericorum qui proximo ante illos ecclesias tenuerunt, imponerent illis silentium, & ecclesias illas ipsis impetrantibus assignent, tacita veritate de præmissa dispensatione. Archiepiscopus consuluit dominum Papam, vtrum per litteras illas dispensatio sua debeat reuocari. Respondet Papa, quòd si per priores litteras cum aliquibus dispensauit, dispensationem illam non vult per posteriores litteras irritari. In fine prohibet Papa clericos laicæ donationis intuitu in ecclesiis, sine auctoritate episcopi sui institui, & institutos præcipit remoueri. Abb. Nota quòd dispensatio semel concessa reuocatur. Item litteræ veritate tacita impetratæ non valent. Item nullus debet institui in ecclesiis sine auctoritate episcopi.

e ¶ *Consultationem.*] Improprie ponitur: quia cum respondetur consultationi, ius commune ostenditur per responsionem. argu. infra de vo. & vo. redem. ex multa. & ideo expone consultationem, id est, supplicationem: quia indulgentiam continet hæc decre. & hoc patet ex eo quod dicit. infra dispensatti a & dispensationem. & probatur hoc infra eod. cap. pen. & vlt. nam Papa tantum cum talibus dispensat: vt ibi dicitur.

a Vide notata infra eod. tit. c. 1. primo responso. in fi. li. 6.

f ¶ *Eos.*] Scilicet cum quibus fuerat dispensatum.

te deposuisset querelam, obiectum fuit ei, quòd pater suus in capella ministrauit eadem: & infra. ¶ Fraternitati tuę mandamus, quatenus † si tibi constiterit, quòd idem clericus à capella fuerit prædicta per potentiam laicalem electus, a & quòd pater eius præfatæ capellæ persona seu perpetuus b vicarius non fuerit (licet in eadem nomine c eiusdem G. quandoque ministrauerit) ipsam sibi cum redditibus perceptis, d restituere non omittas.

¶ Idem Eboracen. archiepiscopo.

¶ *Si is cui concessum est à Papa, vt possit dispensare cum filiis sacerdotum circa ecclesias paternas immediate tenendas, cum aliquo dispensat: ille per litteras iustitiæ postea contra eum impetratas remoueri non poterit.*

CAP. IX.

EX † tua nobis parte est propositum, quòd cum olim ad tuam consultationem e super filiis sacerdotum, tales à nobis litteras recepisses, vt eos posses in ecclesiis, quas patres eorum nullo mediante possederant, sustinere, quos probatæ vitæ & sanæ, † conuersationis cognosceres, vel quos longo tẽpore illas tenuisse † constaret: quidam ad iudices litteras impetrauerunt, vt si constaret eos esse filios sacerdotum, vel clericorum, qui in proximo ante eos f ecclesias tenuerunt, super his imponatur eis appellatione cessante silentium, & ecclesias istas ipsis g assignent, quãuis in eis se ostendere nequeant h per episcopos institutos, ¶ Super quo tibi taliter respondemus, quòd si per priores litteras cum aliquibus clericis dispensasti, dispensationem tuam posteriorum litterarum intuitu, nolumus irritari. i Alios vero clericos laicæ donationis k intuitu, in ecclesiis sine auctoritate pontificis sui institui, aut institutos remanere, auctoritate Apostolica prohibemus.

¶ Idem Cantua. archiepiscopo, & eius suffraganeis.

¶ *Si manifestum est, quòd filius in ecclesia immediate successit patri, sine aliqua testium receptione, ab illa remouebitur*

CAP. X.

QVoniam † est sacris canonibus prohibitum: & infra. ¶ Præcipimus, quatenus si manifestum & publicum fuerit partres † in ecclesiis personatus gessisse, filios ab eisdem (si etiam eas adepti sunt) penitus excludatis: l nec ad earum gubernationem vlterius m assumantur. Nolumus enim vt causa in iudiciũ deducatur, vel testes etiã admittantur, si hoc manifestum n existat.

¶ Idem Cantua. Archiepiscopo.

¶ *Filius etiam legitimus remouetur ab ecclesia in qua immediate successit patri vicario vel rectori.*

CAP. XI.

AD † extirpandas successiones: & infra. ¶ Fraternitati tuę mandamus, quatenus si qui filij presbyterorum o prouinciæ tuæ teneant ecclesias, in quibus patres eorum tanquam

g ¶ *Ipsis.*] Impetrantibus.

h ¶ *Nequeant.*] Hoc ideo dicit, quia de gratia ipsi obtinuerunt litteras pro illis ecclesiis obtinendis. Et ex hoc patet, quòd ecclesias licite retinere non poterant per solam concessionem episcoporum, ex quo Papa mandat eos remoueri: & est verum. infra eo. c. vltimo.

¶ *Glossa sequens notat dispensationem semel factam, &c.*

i ¶ *Irritari.*] Ergo dispensatio semel facta non est reuocanda ampliùs: sicut nec iniuriæ remissio. 23. quæst. 4. si illic. b immo beneficium decens est esse mansurum. in Auth. constitu. quę de dign. fin. li. à pa. §. illud quoque. colla. 6. Deus enim dona sua multiplicat. de pœn. dist. 1. quantumlibet. & infra de schisma. fraternitati.

b Concor. l. sed si vnus. §. filio. ff. de iniur. & in l. 1. eo. tit.

k ¶ *Donationis.*] 1, q. 7. si quis omnem. in fin. immo suspendi debent clerici & communione priuari, qui ecclesias recipiunt de manibus laicorum, & laici sunt excommunicandi. infra de iure patron. præterea cum ipsi tale ius possidere non possint. supra de elect. sacrosancta. & cap. Massana. nisi in capella vbi patronus habet tantum ius præsentandi. infra de iure pat. cap. à nobis. & cap. quod autem. & cap. cum autem. & cap. pastoralis. & non ius conferendi. infra eod. c. vlt.

Pœna clericorum recipientium ecclesias de manibus laicorũ.

†Cap. 11. c. tit. in 1. compilatione.

† Aliàs itaq; patres eorũ.

Quoniam.] Prima recitat factum, secunda prouidet: ibi, *Nolumus.*

CASVS. Mandat Papa Cantua. archiepiscopo, & eius suffraganeis, quatenus si publicum fuerit patres personatum in ecclesiis habuisse, filios eorum ab ecclesiis illis excludant, nec ad eas vlterius assumantur: & si hoc publicum est, nec causa in iudiciũ deducatur, nec testes admittantur. Nota quòd in notoriis ordo iuris non requiritur.

†C. p. 1. eo. tit. in 2. compilat.

l ¶ *Excludatis.*] Supra eo. præsentium. & infra eo. c. vlt.

m ¶ *Vlterius.*] Et ita loquitur de illegitimis, & sic nec in paternis nec in aliis institui debent: vt infra eo. c. vlt.

¶ *Glo. seq. notat quòd in manifestis, &c. alle. 4. concord. in contrarium alleg. 4. iura.*

n ¶ *Manifestum.*] Et ita habes quòd in manifestis & notoriis ordo iudiciarius non est obseruandus. 2. q. 1. de manifesta. & c. quæ Lotarius. infra de appel. cum sit Romana. in fine. & C. de accus. ea quidem. Arg. contra. 2. q. 1. Deus omnipotens. & infra de diuor. porro. & supra de electio. bonæ memoriæ.

Hæc glossa est singulatis, & obseruatione digna.

Ad extirpandas.] Primo ponitur decisa consultatio. Secundo responsio. Secunda: ibi, *Fraternitati.*

CASVS. Dicitur hic quòd filij presbyterorum qui ecclesias tenent, in quibus patres eorum nulla persona media ministrarunt tanquam personæ vel vicarij perpetui, remoueantur ab illis. Nota quòd filij presbyterorum non possunt succedere patribus in ecclesiis, in quibus patres eorum personæ vel vicarij fuerunt perpetui. Item media persona purgat vitium successionis.

¶ *Glo. seq. vsq. per q. an prohibitio filiorum, &c.*

o ¶ *Filii presbyterorum.*] vel etiã nepotes, vel inferiorũ quilibet quorum est ius succedendi. arg. Inst. de hær. qual. & dif. §. fui. In collateralibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

libus non prohibetur.arg.infra de offic.dele.ex parte. & quilibet repellitur qui quasi iure successionis ecclesiam sibi vendicare intendit: quia ibi non habet locū successio.supra eod.ex trāsmissa.in fi.& 8.q. 1.aplica.

a ¶ *Vicarii.*] perpetui.simile supra eo.constitutus.

b ¶ *Nulla persona media.*] supra eo. ex transmissa.

c ¶ *Amouere.*] etiam si sint de legitimo matrimonio nati: ne videatur locum habere successio. 8.q. 1. apostolica.secus si media persona interessisset: quia de iure communi, ibi & alibi possent præfici, cum sint legitime nati.

† Casan. † Cassien. episcopo. † Caselben.

Ad hæc.] Communis diuisio.Secūda: ibi, *Sciat.* Abb.Siculus.

† Cap.5.eo. tit.in 2.com pilat.

CASVS. Quæsitū fuit à Papa,vtrum filij episcoporum possint ad sacros ordines promoueri, si alias digni sint? Respon. Papa:si de legitimo matrimonio sint geniti, nec aliud impediat, possunt ad sacros ordines licite promoueri,& in eisdem ecclesiis in quibus præsunt patres eorum, beneficiū obtinere. Not. quòd pater & filius legitimus simul possunt esse in eadem ecclesia. Ité nota hanc decre.generaliter pro omnibus filiis clericorum de legitimo matrimonio genitis, q possunt ad sacros ordines promoueri, & ecclesiasticā beneficia habere, non solum in ecclesiis aliis,sed etiam in paternis,patribus eorum viuis vel mortuis.

† Cap.4.eo. tit.in 2.com pilat. ¶ *Glo. seq. signat contrarium.*

d ¶ *Legitimo.*] infra eo. ad abolendā. arg. contra secundum vnam lect.sed illud maxime, quod est ibi, tenetur comparatiue: aliàs illegitimus filius simul cum patre in eadem ecclesia esse non debet. infra eo cum decorem.

† Coronen. † Toron.

e ¶ *Obtinere.*] & ita potest filius legitimus in paterna ecclesia simul cum patre beneficium obtinere. arg. infra eod. cum decorem.à contrario sensu in verbo, illegitimus. sed in paterno beneficio siue dignitate succedere non debet.8.q.1. apostolica. & supra eo.constitutus.& supra eo.c.proxi.Ber.

Probādæ filiationis, & illegitimatis varij modi.

¶ *Glo.seq.quærit,& soluit:ex solutione infert aliam quæstionem quam soluit.iterum ex solutione obiicit,& respondet.*

f ¶ *Consiterit.*] sed quomodo poterit hoc cōstare si ipse negauerit se filium fuisse illius? a Rñ.si natus fuit ex illa quam tenebat secum publice in domo pro concubina: præsumitur enim filius illius, sicut aliquis præsumitur filius,quia natus est in matrimonio:quia pater est is, quem nuptię demonstrant.ff.de in ius voc.quia mater. Et ita præsumptiue talem dicimus filium,quem talis cohabitatio filium demonstrat:quia fuit in possessione filiationis.C.de suis & leg.l.3. Sed si non fuit natus de tali,qualiter probabit?Rñ.ex eo quòd ille vocabat illum filium,& ille appellabat eum patrem,& communiter habebatur & nominabatur filius infra de proba.per tuas.& ex dilectione sola discernitur quis, cuius fi-

a Videl. si mater. C.ne de statu defunct. & l. si cum pater. C. si aduer. rem iudica.

Ichael.] Diuiditur. In prima facti narratio. In secunda causæ commissio:ibi, *Fraternitati.* Abb.Siculus.

CASVS. Michael presbyter proposuit coram Papa, quòd ecclesiam sancti Io. canonicè fuit adeptus. Sed M. filius Antonij presbyteri, qui proximo ante habuit personatum ipsius ecclesiæ, asserit ad se pertinere vicariam eiusdem ecclesiæ.mandat Papa quatenus si constiterit dictum M.filiū fuisse ipsius Antonij,qui proximo ante habuit personatum illius ecclesiæ,super vicaria ipsius ei silentium perpetuum imponatur. Not. q filius sacerdotis patri succedere non potest tanquam persona, vel tanquam vicarius in ecclesia permanere.

Ichael † presbyter de san cto Germano transmissa nobis conquæstione monstrauit,quòd cum ecclesiam sancti I.de Corona † tuæ diœcesis canonice sit adeptus, M. filius Antonij, qui proximo ante ipsius ecclesiæ habuit personatum, ad se vicariū ipsius asserit pertinere:& infra. ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus si constiterit † tibi ipsum M. fuisse filium Antonij, qui eiusdem ecclesiæ habuit proximo g personatum, ei super eadem vicaria perpetuum silentium imponere non postponas.

¶ Idem.

¶ *Illegitime genitus,etiam de vxore, sine dispensatione ad ordines vel beneficia promoueri non potest.*

CAP. XIII.

¶ *Non potest filius esse vicarius illius ecclesiæ, in qua pater proximus fuit rector.*

CAP. XII.

D hæc, ex parte tua nostris auribus est relatum: & infra. Quòd à nobis fraternitas tua requisiuit, an à pontificibus generati valeant ad sacros ordines promoueri, si scientia fuerint & morum honestate probabiles: Sciat fraternitas tua, quòd si ex legitimo d sint matrimonio procreati, nec aliud canonicum obuiat, licite possunt ad sacros ordines ascendere: & in eisdem ecclesiis in quibus præsunt, vel præfuerunt genitores eorum, beneficium obtinere. e

¶ Idem.

¶ Clemens 3.Cassol. † archiepiscopo.

¶ *Filius episcopi legitime natus promoueri potest ad ordines, & in paterna ecclesia beneficiari.*

CAP. XIIII.

Litteras: † & infra. ¶ Intelleximus quòd H, in sacerdotio genitus,de vxore legitima h natus & conceptus, affectauit à pueritia ministrare Domino in officio clericali. ¶ Verū licet à filiis i paterna incontinentia modis omnibus propellanda noscatur: si tamen aliter † dignus inuentus fuerit, permittimus ipsum ordinari k in clericum,& ad ecclesiasticum beneficium (vnde commode sustentari valeat) promoueri.

¶ Innocentius tertius.

¶ *Illegitimus in ecclesia paterna præbendari non debet.*

CAP. XV.

Vm decorem domus Dei: & infra. ¶ Filiis canonicorum præbendas in eisdem ecclesiis cōferri non sinatis, quarum sunt canonici patres eorū: ¶ Cum indecorum sit, vt in altaris officio illegitimus l filius impudico patri ministret, in quo vnigenitus Dei filius æterno patri pro salute humani generis victimatur. m

¶ Idem in concilio generali. †

¶ *Si legitimus maxime filius spurius instituitur in ecclesia in qua institutus est pater, institutio non valet, & instituens à suis beneficiis suspendatur.*

¶ *Glo.seq.quærit,arg.pro & contra,& soluit.*

k ¶ *Ordinari.*]Sed nūquid per hoc nō dispensatur tm̄ cum eo in minoribus ordinibus? Arg.q sic:quia promissio in genere mediocritatem respicit.ff.de auro,& arg.leg.l.qui lancem.& ff.de leg.1.legato. & C.communia deleg.l.vlt.§.sed si quis.& ff.de leg.1.apud Iulianum.§.fcio.& C. de don.si quis argentum.§.simili quoque, à simili dispensatio in genere respicere debet tm̄ minoritatē.arg.ff.de leg. 3. nummis.arg.contra.ff.de transla.c.vlt.& ff.de const.princi,beneficium.& infra de verb.sign.olim. infra de dona.cum dilectus.in fi.& opt.arg.infra de simo.c. vlt.Sed tuti⁹ est tm̄ intellige de minoribus: quia sic Papa sensisse videtur, & nos ita sentire debemus.arg.supra de resc.super litteris.in fi.& ꝛ.de prēb.c.vlt.

Vm decorem.] Primo ponit vnum dictum. Secundo causam reddit:ibi, *Cum indecorum.* Pars huius decre. infra de vita & hone. cleri. cum decorem.Abb.Siculus.

CASVS. Filij canonicorum de illegitimo matrimonio nati, non debent canonici fieri, vel præbendas habere in ecclesiis, in quibus patres eorum sunt instituti:quia indecorum est,vt non legitimus filius impudico patri in altaris officio ministret.Not.quòd illegitimus filius non debet ministrare patri in officio altaris.

¶ *Glo.seq.signat contrarium de decre.proxima.*

l ¶ *Illegitimus.*] Sed legitimi bene possunt esse in ecclesiis in quibus præsunt patres eorum.supra eo.ad hæc. c Sed contra. infra eod.c. proxi.vbi legitimi prohiberi videntur,secundum vnam lecturam illius aduerbij maxime.& ei standum est.

m ¶ *Victimatur.*] supra de summa trini.c.1.§.vna vero.

Ad abo-

D abolendam.] Primo ponit inhibitionis causam impulsiuam: secundo inhibet:tertio decernit: quarto contra facientes puniri mandat.partes patent.

CASVS. In pluribus ecclesiis quædam inoleuit corruptela, quòd filij canonicorum fiebant canonici in ecclesiis secularibus, in quibus patres eorum erant instituti canonici.præcipit concilium quòd canonicorum filij,& maxime spurij non fiant canonici in ecclesiis secularibus in quibus patres eorū sunt instituti: & si contra factum fuerit, non valeat eorum institutio: & qui tales canonicare præsumpserint, à beneficiis suis suspendantur. Not. quòd qui canonicant indignos, suspendi debent à beneficiis suis:& instituti remoueantur.

† Concordat conc. Trident.sessio.25. de reformatione c. 15. & habetur c.1.eo. tit.in 4. compilat.

a ¶ *Filii.*] scilicet illegitimi.

¶ *Glo. seq. cum sequenti prosequitur duas lectuas illius aduerbii, maxime.*

† Innocentius iij legitur in aliquot vetustis.

b ¶ *Maxime spurii.*] Sic illud aduerbium, maxime, ponitur pro tantum, tunc legitimi possunt institui: vt supra c. ad hæc. Si intelligas proprie: tunc nec legitimi sunt instituendi in ecclesiis in quibus sunt instituti patres eorum, multominus & spurij: quod satis videtur:& ita corrigitur. ꝛ.eo. ad hæc. de spuriis nulla dubitatio erat,cum illi essent prohibiti per multa alia iura: vt supra eo. c. 1. & infra de ser. non ord. consuluit. & ff. de pœ.sanctio legum.sed dic vt in sequenti notula dicitur.Bernar.

† In multis antiquis legitur, G. Remen.

Pater & filij possunt simul esse monachi.

c ¶ *In secularibus.*] Et hoc ideo dicit, quia in regularibus bene possunt simul esse monachi,vel regulares canonici pater & filius: quia tales personæ irregulares non prohibentur intrare religionem. supra eo. c.1.& 56.dist.vt filij.& ita in secularibus prohibentur tantum ex hoc vt bo.Sed ex eo quod dicit inferius,qui vero tales,vt dictum est canonicare præsumpserint,à suis beneficiis suspendantur: videtur quòd loquatur tantum de spuriis:quia cum illis episcopi dispēsare non possunt: vt infra eod.c.vlt.pro legitimis non ita punirentur: & ita loquitur tantum de spuriis,& secundum hoc hæc dictio, maxime, ponitur pro tantum, a id est,illegitimi tantum prohibentur,& non legitimi,licet glosula præcedens cōtrarium videatur dicere. sed verius credo quòd de omnibus filiis intelligatur,aliàs nihil adderet ista constitutio, nisi hoc solum quòd tantum pœnam imponit hic ordinatoribus. sed contrariū est verum:quia ponitur pro tantum, sed à propria verbi significatione non est recedendum, si res aliter salua esse potest.ff.de leg.3.non aliter. & infra de dec.ad audientiam.& supra de transla.inter corporalia.& in re dubia melius est verbis edicti seruire.ff.de exer.l.1.§. si is qui. & ideo istud,maxime,tenetur proprie, & potest intelligi respectu eorum qui non sunt spurij, sed aliàs illegitimi:vt sunt naturales, & sic idem dicit quod supra eod.cum decorem.& addit:quia pœna hic statuitur contra ordinatores. & sic non tollitur.supra eo.ad hæc.

a Idem Raymun.in sum. Gof.in sum. circa prin. dicit,quòd canoniam non possunt habere, vt hic, sed beneficium bene: vt in cap. ad hæc,Io.And.

¶ *Glo.seq.arguit & respondet.*

Episcopi an valeant dispensare cū illegitimis in simplici beneficio.

d ¶ *Non valere.*] Arg. quòd episcopi non possunt dispensare cum illegitimis in simplici beneficio, & ex eo quod hic dicitur, decernimus non valere:& quòd pœna imponitur ordinatoribus talium personarū, est arg.infra eod.c.vlt. vbi remouentur illegitime promoti sine dispensatione Papæ: hoc ius commune statuitur, sed dispensatio non prohibetur in aliis ecclesiis,in quibus patres nō sunt instituti,& ita bene possunt episcopi dispensare cum illegitimis in simplici beneficio in aliis ecclesiis non paternis, sed in paternis non possunt. qo enim ipso quod prohibet concilium de paternis tantum, datur intelligi quòd de aliis concedat. arg.infra eo.c.fi. & supra eo.ad hæc. & c. cum decorem. De hoc dic vt infra eo.c.vlt.in notula,sic ergo.Ber.

Dilectus filius.] In prima facti narratio.In secunda ibi, *Quocirca.* causæ commissio.Ioan.And.

CASVS. Virgilius presbyter habebat quādam ecclesiam curam animarum habentem,quam nullo medio habuit pater eius.præpositus sanctæ Mariæ ipsum monuit vt ecclesiam ipsam dimitteret. ipse vero dicebat,quòd Remensis archiepiscopus Apostolicæ sedis legatus cum eo dispensauerat: & ideo eam dimittere nolebat. præpositus significauit hoc domino Papæ: mandauit Papa quatenus non obstante aliqua dispensatione,quæ à sede Apost. non manauit, statuat quòd canonicum fuerit, appellatione remota ipsum ab ecclesia remouendo. Not. quòd solus Papa cum filiis sacerdotum potest dispensare, vt præsint in ecclesiis in quibus patres eorum habuerunt personatum siue curam animarum nullo medio.

CAP. XVI.

D † abolendam pessimā (quę in pluribus inoleuit ecclesiis) corruptelam, firmiter inhibemus, ne canonicorum filij, a maxime b spurij, canonici fiant in secularibus c ecclesiis, in quibus instituti sunt patres eorum: Et si fuerit contra præsumptum, decernimus non valere. d ¶ Qui vero tales (vt dictum est) canonicare præsumpserint, à suis beneficiis suspendantur.

¶ Honorius tertius.

¶ *Alius quàm Papa non dispensat,vt filius in ecclesia paterna immediate succedat.*

CAP. XVII.

Dilectus filius G. præpositus sanctæ Mariæ transmissa nobis petitione monstrauit, quòd cum Virgilius presbyter quandam ecclesiam curam animarum habentem, quam nullo medio e habuit pater eius, obtineat, ipsum monuit vt resignaret eandem: sed idem asserens quòd H. † Remeñ. archiepiscopus, tunc Apostolicæ sedis legatus dispensauit cum eo, id efficere contradicit. ¶ Quocirca mandamus, quatenus non obstante f dispensatione aliqua, quæ à sede Apostolica non manauerit, quod canonicum g fuerit (appellatione postposita) statuatis.

¶ Greg.9.Turonen.archiepiscopo.

¶ *Illegitimus absque dispensatione Papæ,ad dignitatem vel personatum vel beneficium curatum promoueri non potest.*

CAP. XVIII.

Nimis in tua prouincia ecclesiæ deformatur honestas,ex eo quòd filij sacerdotū, & alij non legitime nati, ad dignitates & personatus, & alia beneficia curam animarum habentia, sine dispensatione sedis Apostolicæ h promouentur.

¶ Quocirca mandamus, quatenus prædictis personis à personatibus, & dignitatibus, & huiusmodi beneficiis prorsus amotis,ea personis idoneis conferri facias per illos, ad quos collationem ipsorum de iure noueris pertinere. Et ne id de cætero præsumatur, districtius inhibemus.

Imis.] Primo ponit abusum prouinciæ,quem secundo circa præterita corrigi iubet: & in futurum prohibet:ibi, *Quocirca.* Ioan. Andreas.

CASVS. In prouincia Turoñ. filij sacerdotum & alij non legitimè nati promouebātur ad dignitates& personatus,& ad alia beneficia curā animarum habentia,sine dispensatione Apostolicæ sedis: vnde mandat Papa archiepiscopo Turonen. quatenus prædictos omnes remoueat à dignitatibus,personatibus, & huiusmodi beneficiis curam animarum habentibus: & illa personis idoneis conferri faciat per illos, ad quos collatio ipsorum noscitur pertinere, præcipiens ne id de cætero attentare præsumant. Not. quòd solus Papa potest dispensare cum filiis sacerdotum,vt ad dignitates & curam animarum possint promoueri.

¶ *Glo. seq. not.secundo quærit, arg. quòd sic.alleg. 2. in contrarium, quibus respondet. tertio iterum quærit. argum. pro & contra, & soluit.*

h ¶ *Sedis apostolicæ.*] Sic ergo patet aperte per decretalē istam, quid iuris sit de filiis presbyterorum, & aliis illegitime natis: quia non possunt ad dignitate. vel beneficia curam animarum habentia promoueri, nisi per dispensationē sedis apostolicæ:sic supra eo.c.ex tua & c.,px.arg. supra eo.ad abolendā.& si ꝛmoti sint,debent expelli. Sed nunquid epi possunt dispensare cum talibus illegitime natis in simplici beneficio, & vt promoueantur ad sacros ordines sine aliqua prælatione Videtur q sic:eo

† Cap.31.

† Cap.5.eo. tit.in 2. com pilat.

† In manuscriptis vetustioribus, aliàs.

b Quasi per illam dehonestentur.

c Facit ad hoc l. assumptum. §. 1. & libertus. §. patris. ff. ad munic.

Cum illegitimis an possit pater legatos dispensari.

Legatorum de latere maior potestas quàm aliorū legatorum.

b Nisi eū eo ex causa necessaria fuerit dispensatum.

Universidad de Deusto

sic:eo enim ipso quòd prohibet tantum illos à dignitatibus,& cura animarum, intelligitur permittere de aliis inferioribus beneficiis: quia quod de vno prohibetur,de alio permittitur. 25. dist. qualis. & infra de iis quæ fin.à præiz;si consen.cap.cum apostolica.in fin.præterea non inuenitur eis prohibitũ, ergo intelligitur p̃missam eis.infra de re.permu. c.ad quæstiones. & 30. q. 4. qui spiritualem. [a] sed videtur prohibitum. supra eod.c.1. & c. ad abolendam. & infra de ser. non ord.consuluit. Sed potest dici quòd ibi ius commune statuitur, sed dispensatio non prohibetur.Sed contra hoc videtur expressum. supra eod. cap. litteras. vbi dispensat Papa cum tali ad clericatum.ibi, Papa dispensauit per hoc tamen aliis nõ prohibetur: quia hoc ab ipso fuit petitum. & sic patet quòd illegitime nati, de iure communi promoueri nó possunt ad aliquem ordiné. Sed si in monasteriis vel regularibus ecclesiis minis trauerint, nunquid postea possunt promoueri ad ordines, vel ad dignitates de iure communi, vel per dispensationem ? Videtur quòd sic de iure communi. supra eo. c.1. & 56.dist. c.1. quia ingressus religionis omnem tollit irregularitatem.in Authen.de mona.in prin.col.1.Sed contra videtur quòd nó tollatur irregularitas per ingressum religionis. infra de apostat.c. ex littrearum.& infra de pœnis. in quibusdam.Potest dici quòd postquam intrauerint religionem,possunt promoueri ad ordines sine aliqua dispensatione:ad honores vero promoueri non debent sine dispensatione, prout hic dicitur. & arg.supra eod.c.1. verfi.prælationem vero , &c. & ita habes hic casum in quo episcopis aufertur dispensandi potestas.

[a] Concor.l. sicut.§ 1. ff. ad legem Aquil. & ff. ad Mace. l. sed Iulianus. in fi.

† Cuius cõcilii Toletani sit nondũ intellexi, idẽ tamen Burchardus lib. 2 cap 28. & 29. & Iuo par. 6. cap. 129.& 130. & in 1. compilat.cod.tit. cap. 1. quibꝰ locis est integrũ decretum.concor. canon Apostolorũ. 81. & Gelasius Papa 1. epistola quadã episcopis p Lucaniam, &c.cap.16.

† Aliàs, Instituendi.

† Infamari

† Burchardus li.2. decret.cap. 31. Iuo par. 6. c. 132. Gratianus dist. 54. ca. 6. Panormia li. 3. tit. de seruis nõ ord.cap.1.& post concil. Lateranẽsi. sub Alex. iij. par. 50. cap. 56.& cap. 1. co[illegible] 1. compila. vbi integrum decretum,& varia inscriptionem inuenies.

TITVLVS XVIII.
De seruis non ordinãdis, & eorum manumissione.

¶ Ex concilio Toletano. †

¶ Seruus ante plenam manumissionem ordinari non debet.

CAP I.

INstruendi:† & infra. ¶ Forte dicet aliquis: Clericus fieri non permittitur , nisi ante clericatum ingenuitatis [a] dignitate potiatur. Reuera verum dicit:Et ideo quod infirmari † vel vituperari potest, præcaueri [b] debet.

¶ Ex eodem.

¶ Seruus sine licentia domini ordinatus, deponitur , & domino restituitur.

CAP. II.

DE seruorum ordinatione: & infra. Satutum est, vt nullus episcoporum deinceps ad sacros [c] ordines eos promouere præsumat: nisi prius à dominis libertatem fuerint consecuti, ¶ Et si quilibet seruus fugiens [d] dominum suum , qualibet caliditate vel fraude , ad gradus peruenerit ecclesiasticos,decretum est,vt deponatur: [e] & eius dominus eum recipiat.

¶ Ex eodem.

¶ Seruus ab ecclesia manumissus ordinari potest:& quod acquirit,post suum obitum , erit ecclesiæ manumittentis: quam si accusat,vel contra eam testificatur , libertate & ordine priuetur.

CAP. III.

DE† famulis ecclesiæ constituere presbyteros & diaconos per parochias liceat, ita tamen vt antea manumissi, statũ recipiant libertatis. ¶ Quicquid autem talibus extiterit debitum , aut quolibet modo collatum : eis in personas extraneas transmittere non licebit: [f] sed omnia ad ius ecclesiæ, à qua manumissi sunt post eorum obitũ debeant pertinere.

¶ Glo.seq. recitetur per quæstionem coram quo iudice,&c. Libertatis causa sub quo iudice cogno sci debeat.

[a] ¶ *Ingenuitatis.*] Improprie tenetur illud verbum, quia ingenuus est qui statim cum nascitur liber est. Instit de inge. in prin. vnde dic ingenuitatis,id est,libertatis plenæ:quia qui ad clericatũ promouetur prius plenam libertatem confequi debet nullo à domino retento obsequio temporali, alioquin promoueri ad clericatum non debet.54.dist. quicunque.

[b] ¶ *Præcaueri.*] Nota q̃ futura sunt præcauenda.23. dist.in nomine Domini.& 63.dist.cum Hadrianus.& 1.q.7. conuenientibus. circa princ. & exempla præsentia nos cauere præmonent in futurum. 82. distin.plurimos.in fin.& maior tristitia est de talibus cum reuocantur quàm nascatur gratia de accitis, id est,vocatis.51. distin. præterea. & cap. designata. & ecclesia pro talibus infamatur.infra tit.proxi.cap.vnico. & sic ad cautelam futurorum ali quid fit.28. distin. de Syracusanæ. & præuidere quis debet.quod contingere potest.ff.loca.5.1.arg.contra quòd non imputatur alicui si non diuinauit. ff. ad leg. Aquil. l. si putator.in fin. & ff. mand. l. si fideiussor. §. si cum debitor. & infra vt eccle. bene. vt nostrum.

De seruorum.] Duo facit concilium.Primo ponit statutum,Secundo contra factum irritat: ibi,*Et si*.Ioan.And.

CASVS. Statuit concilium Toletan. vt nullus presbyterorum de cætero promoueat seruos ad sacros ordines , nec etiam ad minores , nisi prius à dominis libertatem fuerint consecuti, & si aliquis seruus fugiat dominum suum , & fraudulenter ad gradus ecclesiasticos promotus fuerit,deponatur,& dominus eius eum recipiat. Not. quòd serui promoueri non debent sine licentia dñorum suorum. Item qui ordinatur sine manumissione ignorante domino vel contradicente , deponendus est. Itẽ licet aliquis fuerit in possessione libertatis,eam amittit.

[c] ¶ *Ad sacros.*] Idem intelligas de inferioribus. 54.dist.c.1.& ca. quicunque. & e. si quis obligatus.& supra c.proxi.

¶ *Glo.seq. recitetur per quæstionem coram quo iudice,&c.*

[d] ¶ *Fugiens.*] Iste fugiẽs si de statu suo certare voluerit , ad priorem iudicem à quo fugit , remitti debet,vt ibi causa status agatur. C. vbi causa stat[illegible] agi de. l. 1. si vero est in possessione libertatis , sub illo iudice vbi est, conuenietur. C. eo.l. 3. Hoc autem debes intelligere,quòd hæc quæstio si dubitetur an sit fugitiuus vel non , tractabitur & finietur antequam inchoetur causa status. ff. de li. causa. l. liberis. §. sunt & aliæ.& l.igitur.§. potest si vero non est fugitiuus , & vult proclamare in libertatem , sequitur forum domini. C. vbi causa status agi de.l.4.

¶ *Glo.seq.distinguit,aut seruus ordinatur,aut monachatur.primo casu,aut id fit sciente domino,aut ignorante:& cum scit,aut contradicit , aut tacet : cum ignorat,aut ordinator vel præsentator scit,aut non:& cum nescit,aut ordinatus est ad minores,aut ad sacros citra presbyteratum : aut ad presbyteratum.Io. And.*

[e] ¶ *Deponatur*] Quid iuris sit de seruis ordinatis, no. quòd si ordinatur seruus domino sciente & contradicente,seruus remanet & restituitur domino : etiã si sacerdos sit factus, vt quidam dicunt : vt 54. distin. ex antiquis.Alij contradicunt , vt Ioan. & Tanc.Si vero sciente & non contradicente domino , tunc statim liber est : [b] vt 54. distin. si seruus sciente,Si autem domino ignorante ordinetur.sed episcopo vel præsentatore sciente quòd sit seruus : tunc ille efficitur liber , & episcopus vel præsentator tenetur dare domino duos seruos æque bonos. 54. dist. si seruus absente. Si non habeat vnde soluat , restituetur domino : vt statim distinguitur.Si vero domino ignorante, & episcopo & præsentatore fuit ordinatus , si constitutus est in minoribus ordinibus , deponitur & remanet seruus. 54. distin.ex antiquis.& cap. frequens. Diaconus vero det vicarium pro se:aut si non habet,ipse reddatur. 54. distin. ex antiquis. Eodem priuilegio subdiaconus gaudet. infra eo. miramur. argum. ad id. supra de æta. & qual.cap.à multis. Si vero est sacerdos, statim liber est,sed amissione peculij sui mulctatur : vt in cap. illo , ex antiquis. Vel si non habet peculium , seruiat domino in diuinis officiis, 54. distin:frequens. Si vero quis monachus factus est , vsque ad triennium tantum potest eum repetere,vltra vero remanet monachus & liber.54.dist.seruus sciente,[c]

b Nõ distinguendo, ad quem ordinẽ fuerit ordinatus secũdum Gofilicet Perr. hic cõtra. Ioan. Andr.

De famulis.] Tria sunt dicta. Secundum ibi , *Quicquid*. Tertium ibi, *Quibus*.Io.And.

CASVS. Statuit concilium Toletanum , quòd ecclesia possit constituere presbyteros & diaconos per parochias de seruis suis , ita tamen quòd primo accipiant libertatem , & quicquid illi postmodum acquisierint,vel eis datum fuerit , ad extraneas personas non transmittant: sed omnia post obitum suum ad ius ecclesiæ à qua manumissi sunt, debeant pertinere. Quibus accusandi vel testificandi aduersus ecclesiam omnis aditus præcludatur , sicut & cæteris libertis : ad quod si aspirauerint , & libertatem amittant , & honorem ordinis, quem non dignitate naturæ , sed temporis necessitate meruerunt. Not. quòd liberti dominum suum accusare non possunt , vel contra ipsum testificari sine venia.

[c] Concor. text. in Authen. de mona.in prin.& §.1.colla.1.

¶ *Glo.seq. signat contrarium de duobus canonibus,& sol.Item signat contrarium de l.& quadrupliciter soluit.*

[f] ¶ *Non licebit.*] 12.q.3.c.1. & 2. Contra hoc loquitur de libertis ecclesiæ hac conditione manumissis. illud intelligitur de iis qui ingenui sunt.

Item contra Inst.de succes.liber.§.sed nostra.Hic de rebus acquisitis occasione ecclesiæ,ibi de aliis. Vel hoc de manumissis ab ecclesia , vt quicquid acquirunt , ecclesiis intelligantur acquirere : illud à priuatis. Vel isti non habebant consanguineos,illi sic.12.q.2 episcopus qui filios.& 86 est 12.q.3.pontifices.&infra de test.c.cum in officiis.hoc est de iis quæ intuitu ecclesiæ data sunt , & pro remedio animarum defunctorum : vt ibi dicitur , & in c.pontifices. Illud verius credo quòd hac conditione isti manumissi fuerunt. Si vero simpliciter libertati sunt donati : tunc liberum est eis facere quod volunt.infra eod.c.eo libentius.

† Altheum † Althein † Archi.

[a] ¶ *Ecclesiam.*] Id est, prælatum : quia ei præcipue tenentur,cum sit ca put. infra de ver. sig. c. cum clerici. secus est de aliis singularibus personis.12.q. 2. qui manumittitur.c.octaua discussio. & c. episcopus qui mancipium. sed contra ecclesiam testificari non potest , cum sit patrona: nisi ipsius edicti venia impetrata .C. de in ius voc.l. 2. & c. prædi. qui manumittitur. aliàs in seruitutem redigunturt: vt dicit hic,& c.qui manumittitur.

† Cap.3.eo. tit.in 1.compilatione. Burchardus libr. 2. cap. 234.Iuo par. 6. cap. 502. vbi habes integrum decretum.

† Ex concilio Toletano. 4. c. 73. & c. 4. eod. tit.in 1. compilatio.

[b] ¶ *Meruerunt.*] Id est acceperunt. vel intellige proprie : quia ipsi libertatem meritis suis acceperunt. 12. q. 2. si quos de seruis.

† Cap.5.eo. tit.in 1.compilatione. & post concilium Lateran.sub Alexand.iij.par. 26 cap.19.

¶ Quibus(sicut cæteris ecclesiæ libertis)accusandi vel testificandi aduersus ecclesiam [a] aditus præcludatur : ad quod si aspirauerint , non solum libertatis beneficio careant , sed etiam honoris gradu,quem non dignitate naturæ:sed necessitate temporis meruerunt. [b]

¶ Ex concilio apud Alichi. †

Dominus in seruo,quem manumittit, potest spirituales operas retinere.

CAP. IIII.

NVllus †: & infra. ¶ Si quis de seruis suis quemquam donauerit libertati , & ipsum in presbyterum fecerit ordinari, ille autem postea in superbiam elatus,domino suo canonicas [c] horas psallere noluerit , accusatus [d] apud episcopum,qui ordinauerit eum,degradetur. [e]

¶ Alexan. iij. archiepiscopo Turonensi.

¶ Spurii vel serui ordinari non debent.

CAP. V.

CONsuluit †: & infra. Consultationi tuæ taliter respondemus , quòd neque spurios [f] , neque seruos [g] ordinare debes : & si memor es, in consecratione tibi dictum fuit , vide † ne quemlibet seruilis conditionis ad ordines promouere præsumas.

† Hæc admonitio fortasis in veteribus cæremoniarũ pontificiarũ libris extabat : hodie non extat.

[a] Præsertim si hoc fiat de auctoritate episcopi secundum Philip. qui hoc dicit : quia quidam diebãt ipsius consensum necessarium Tancre. hoc non credit. Io.And.

[c] Cap.1.eo. tit.in 2.compilatione.

[b] Nõ distinguendo, ad quem ordinẽ fuerit ordinatus secũdum Gofilicet Perr. hic cõtra. Ioan. Andr.

[c] ¶ *Canonicas.*] arg.quòd Dominus posset retinere operas spirituales in eo quem manumittit ad clericatum.arg.contra. 54. dist. quicunque. illud intelligitur de obsequio temporali , quod retinetur in eo qui manumittitur non ad ordines : sed vt laicus remaneat,& istud de obsequio spirituali : quod non prohibetur,immo licitum est [a].54. dist. frequens.in fi.

[d] ¶ *Accusatus.*] Sed qualiter contra istum agitur?ciuiliter an criminaliter?Si criminaliter,& Dominus non probet : qualiter punietur Dominus?Potest dici quòd accusatus non punitur proprie , quia Dominus non accusat, sed potius agit,vt in seruitutem redigatur.arg. C. de eden. l. qui accusare , vel si vis vt proprie teneatur , accusator punietur pro motu iudicis si defecerit in probando:& obligabit se ad extraordinariam pœnam.infra de accu.c.super his.

[e] ¶ *Degradetur.*]54.dist.ex antiquis.& c.frequens.contra:vbi dicitur quod sacerdos factus remanet liber.super hoc varii varia dixerunt qui dã dicunt q̃ istud corrigitur per illa.vel dic q̃ illa cõtinent ius commune:hæc specialia sunt in odiũ illorum qui promoti sunt vt seruiant in diuinis officiis.arg.infra eo.c.eo libentius.Melendus dixit,quod hoc Dominus dixit in pacto vt redigeretur in seruitutem,nisi ministraret dominis suis diuina.B.dicit quod intelligitur de seruo prælati .Vel posset dici,vt quidam dicũt,quod libertas est res spiritualis:& ideo potest venire in commutatione cum alia re spirituali.infra de re.permu.ad quæstiones.Hug.dicit quod hoc cap.non tenet.verior videtur opi.Melendi qui dicit quod eo pacto vel conditione liber factus fuit & ordinatus , vt seruiret dominis suis in diuinis , aliàs in seruitutem redigatur. & facit pro hoc infra eod,c.eo libentius.& est arg, quod si Domino ignorante seruus sacerdos factus fuerit , debet reddi Dominо ignorante seruus sacerdos factus fuerit , debet reddi Dominо vt seruiat ei in diuinis.54.dist. frequens. ergo multo fortius debet ei seruire vbi eo pacto promotus est,vt dixi:quia maior contumacia præsumitur illius , & sic propter contumaciam , & quia fidem promissam non seruat,deponitur,& redditur Domino,& nullo priuilegio clericali gaudebit vlterius,quo ad Dominum.

¶ Inno.3.Varien. † episcopo.

¶ Manumissus ab ecclesia vt fiat clericus , & ipsi ecclesiæ perpetuo seruiat in diuinis, ad aliam ecclesiam se trãsferre non potest:secus si pure fuerit manumissus.Vel sic: secus si fuerit manumissus,vt seruiat.Ioan.And.

CAP. VI.

EO †libentius:& infra. ¶ Adiecisti aliam quæstionem, an illorum filij , qui ecclesiæ seruili conditione tenentur,traditi à parentibus militiæ clericali,cum suorum conniuentia dominorum, [a] vt † in eadem ecclesia debeant deseruire , assequentes propterea libertatem, post tempus ea relicta possint ad aliam se transferre ? In quo credimus distinguendum, vtrum eo tenore [b] fuerint manumissi & obligati † ordini clericali , quòd manumittenti ecclesiæ dum vixerint, deberent impendere [k] famulatum in obsequiis diuinorum:& tunc trasferendi se ad aliam , est eis licentia deneganda: vel manumissi extiterint absolute : † sicque libertatem habeant ad aliam [l] transeundi.

¶ Idem.

¶ Ius quod est de seruo facto diacono, etiam de subdiacono debet intelligi.

CAP. VII.

MIramur non modicum cum certum † sit in cõsti-

† Varienſ.

Consuluit.] CASVS. Dicitur in hoc canone quòd episcopus nó ordinet seruos vel spurios : quoniam in consecratione cuilibet episcopo dicitur : vide ne quẽlibet seruilis conditionis præsumas ad ordines promouere. Not. q̃ seruus vel spurius ordinari non debet.

[f] ¶ *Spurios.*] Spurius est cui pater est vulgus : [b] & sic non potest ostendere patrem:vel si ostendit verecundum, ostẽdit quem habere non licet. ff.de ſta.homi.l.vulgo. & isti illegitime nati promoueri non debẽt. supra de fil.presby.c.1.& vlt.

[g] ¶ *Seruos.*] 54. dist. c.1. & supra eo. tit. per totũ.

† Cap.1.eo. tit.in 2.compilatione.

[b] Concor.l. sicut.§ 1. ff. ad legem Aquil. & ff. ad Mace. l. sed Iulianus. in fi. & ibi Bartol.ff. de his quibꝰ vt indig. & in Authent. quib. mod. na. eff. sui. §. fin. & C.eo.l.1.

† In codice Barbatię ita: vt in eadem ecclesia , cuius sunt , debeant deseruire,&c.

Eo libentius.] Sunt duæ partes. Secũda: ibi, *In quo*.Io.And.

CASVS. Aliquis seruus ecclesiæ filium suum obtulit ipsi ecclesiæ : à qua libertatem fuit assecutꝰ: vt in ipsa ecclesia domino debeat deseruire in ordine clericali:queritur vtrum post aliquod tempus possit ecclesiam illam dimittere , & ad aliam se transferre ? Papa hic distinguit vtrum eo tenore fuerint manumissi , & oblati ordini clericali,vt in ea dum vixerint debeant deseruire in diuinis officiis, & tũc ad aliam ecclesiam se transferre non possunt. vel vtrum absolute fuerunt manumissi : & tunc possunt licite ad aliam se transferre. Not. quòd quando libertas datur sub conditione vel tenore:tunc ille compellitur conditionem seruare.

† Aliàs cautum.

[h] ¶ *Dominorum.*] 54. dist.c.1.2.& 3.

¶ *Glo.seq.signat contrarium,& dupliciter soluit.*

[i] ¶ *Eo tenore.*] Arg.contra.1.q.2.quàm pio. & supra eo.c.instruendi. & infra de pac.c.vlt.eo intuitu vel modo.non enim fuit conditio , sed modus ad quem seruandum tenetur.supra eo.c.instruendi.& infra de pact. c.fi.arg.quòd non fuit conditio.ff.de tute. l.muto. §. sub conditione. & infra de præb,cap.significatum.ff.de ma.te.l.libertas.§.hæc scriptura.vel aliter sicut spõsalia possunt contrahi sub conditione, vt quis fidẽ Christianam recipiat.28.q.1.non oportet.vel vt corrigat vitã.infra de spon.c. inter opera.Item potest aliquem manumittere vt ordinem recipiat : vt hic,& infra de cond.appo. c.2.libertas enim res spiritualis est : & ideo potest venire in commutationem cum alio spirituali : vt hic , & supra eo. c.nullus.& infra de re.permu.c. ad quæstiones.

[k] ¶ *Impendere.*] Immo si non impendunt , rediguntur in seruitutem. 12.q.2.diaconi.& c.octaua discussio.& illud exaudias secũdum hoc, & secundũ distinctionẽ istius intelligas.supra eo.c.nullus.vt ibi dictũ est.

[l] ¶ *Ad aliam.*] De licentia tñ epi,aliàs non esset quæstio. Ex quo tñ intitulati sunt in aliqua ecclesia , debent in ea perpetuo permanere 70. dist.sanctorum.21.q.1.c.1.supra de renun.admonet.& infra de pact.c.vlt.

Miramur.] Primo decisse narrat factum.secundo diffinit, & soluit. Ioan.And.

CASVS. Aliquando serui ordinantur sine licentia dominorum suorum : quæsitum fuit à Papa qualiter isti sic ordinati debeant in seruitutem,vel non debeant reuocari ? Papa miratur de hac quæstione:cum certũ sit in canonibus,quomodo debeantvel non debeãt in seruitutem reuocari.veruntamen de ordine subdiaconali, cum de eo nulla fiat mentio in decretis, dicit q̃ ille ordo eodem priuilegio gaudet cum diaconali : quia licet olim non reputaretur sacer in ecclesia primitiua: tñ a tempore Gregorij & Vrbani,secundũ moderna tẽpora sacer reputatur, Not. q̃ subdiaconatus & diaconatus simili priuilegio gaudent.

Libertas res est spiritualis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 ¶ *Antiquorum.*]54. dist. ex antiquis. c. frequens & c. quis autem.

¶ *Glo.seq.recitetur per obiectionem decre. ex antiquis.*

b ¶ *Mentio.*] Vt pateat in prædictis canonibus.54.dist.ex antiquis. vbi nulla fit mentio de subdiacono expresse, sed de presbytero & diacono fit mentio expresse. de subdiacono & inferioribus officiis fit mentio non expresse, sed generaliter fit de subdiacono mentio in c.ex antiquis. ver.reliqua vero officia. Ista clausula respicit omnes post diaconum: quia secundum antiqua jura,subdiaconalis ordo non erat sacer, & ideo communi iure censebatur cum inferioribus ordinibus in primitiua ecclesia. 60 .dist.nullus in episcopum.& c. præced. in quibus ad honores prouehi prohibetur omnes inferiores post diaconum:& ideo olim subdiaconus si promot⁹ fuerat domino suo ignorante, reuocabatur in seruitutem.hodie vero cum diacono, eodem priuilegio gaudet:vt si quis ignorãte domino subdiaconus fiat,vicarium pro se præstet:aut si non habet,ipse reddatur:hic cauetur de diacono, & idem iuris est de subdiacono per hanc decretalem.

c ¶ *Gregorij,*] Constitutionem Gregorij habes 31. dist. ante triennium. & 28. dist. nullum.

d ¶ *Vrbani.*]secundi scilicet:vt. 32. dist. erubescãt. & illa iura 61. dist. hodie correcta sunt:quia hñ pôt subdiaconus hodie eligi in episcopum.supra de æta.& qual.c.à multis.

† Alias, quo modo.

† Et secundũ hoc sunt exponendæ glossæ,& dicta doctorũ antiquorum dicentiũ,subdiaconatum non fuisse sacrum ordinẽ,id est, nõ reputabatur sacer. glossa super.de æta. & qualit.c.a multis.& infra de bigamis c.2.verbo,sacros.

† Vide Iidẽ Pomponius. §. de scribit. ff. de rei ven di.& Insti.de inge.§.1.

Partus secũdum legem Lobardã sequitur deteriorem conditionem.

tutionibus antiquorum [a], quando † serui in gradus ecclesiasticos ordinati, debeant in seruitutem, vel non debeant reuocari:& infra. ¶ De subdiaconali ordine, quia de eo non fit mentio [b] in patrum statutis expresse, videtur nobis, quòd & is cum diaconali gradu, priuilegio gaudet eodem. Nam licet sacer ordo non reputaretur † in ecclesia primitiua: tamen à. constitutione Gregorij [c] atque Vrbani [d] secundum moderna tempora, sacer gradus esse minime dubitatur.

¶ Gregorius ix.archiepiscopo Neapolitano.

¶ *Natus ex patre seruo & libera matre.liber est,& licite promouetur.*

CAP. VIII.

Dilectus filius G. diaconus proposuit, quod.I. miles ea occasione, quòd patrem ipsius hominem suum esse proponit (licet mater [e] sua, cuius debet imitari conditionem †, libera esse noscatur) ne promoueatur in presbyterũ,impedire præsumit.Quocirca mandamus, quatenus si tibi constiterit de præmissis, eundem militem ab huiusmodi impedimento cessare † compescas.

TITVLVS XIX.

De obligatis ad ratiocinia ordinandis, vel non.

¶ Ex concilio. Cartha. †

¶ *Obligatus ratiociniis,deposito onere & reddita ratione, ordinari potest: prius vero non.*

CAP. I.

Magnus episcopus Augustẽ. dixit: procuratores, [f] actores,executores, [g] seu curatores [h] pupillorum si debeant ordinari. ¶ Gratus episcopus dixit: si post depositã onera & reddita ratiocinia, [i] actus vitæ ipsorum fuerint comprobati in omnibus, debent cum laude Dei (si postulati fuerint) honore munerari: † si enim ante libertatem negotiorum vel officiorum fuerint ordinati, ecclesia infamatur. [k]

Magnus episcopus.] Sunt tres partes, quæstio & quæstionis responsio, & responsionis approbatio.Secunda:ibi, *Gratus.*Tertia:ibi, *Vniuersi.*Ioan.And.

CASVS. piscopus Augustẽsi.quæsiuit in concilio,vtrum procuratores, actores, executores pupillorum, seu curatores debeant ordinari? Gratus episcopus rñ. quòd post officia sua deposita, & reddità rationem sui officij possunt ordinari,dummodo aliàs digni inuenti fuerint, sed non antequã liberati sint ab officiis suis:quia ecclesia infamatur,cum postea conueniũtur super officiis suis, omnes dixerunt: Recte respondit Sanctitas vra, & ita est nostra sententia.Not. quòd ordinandi liberi debent esse non solum à seruitute, sed etiam ab officiis secularibus.

¶ *Istæ primæ duæ glo. seq. exponunt quid sit procurator, actor, & executor.*

f ¶ *Procuratores.*] Procurator dicitur qui mandato domini aliena negotia in iudicio administrat.ff.de procu.l.1. alius dicitur procurator ad negotia datus.ff.man.l. si remunerandi.§.1. & specialis titulus est iste ad negotia,quia iste ad causas, ille ad negotia, actor constituitur à corpore vel vniuersitate. ff. quod cuiusque vniuer. l. 1.& debet constitui etiã cũ decreto.& ad lites ẽsentes non ad futuras. ff. eod.l. item eorum.§. sed si ita.

g ¶ *Executores.*] Qui mandata iudicum exequuntur,sicut sunt huiusmodi officiales dum tamen sæua præcepta non exercuerint:quia illi promoueri non possunt.51.dist.aliquantos.ita quòd irregularitatem non contraxerunt.

h ¶ *Curatores.*] Melius dixisset, tutores,per hoc quod sequitur, pupillorum: tutor enim datur pupillo intra 14. ann. curator post 14. vsque ad 25.

¶ *Glo.seq.distinguit:aut retinet officium, aut deponit.Primo casu aut obligatus est seculari personæ,aut ecclesiasticæ,cum deponit:aut ratiocinia sunt publica,aut priuata,& si priuata aut mouetur quæstio, aut non.& si mouetur,aut de dolo,aut de culpa,*

i ¶ *Ratiocinia.*] Ratiociniis obligatus alicuius secularis personæ nisi fuerit miserabilis cui obligatus est,& si in officio suo voluerit [a] remanere, promoueri non debet arg.21.q.3.c.1.& 2.infra de cleri. vel monac.c.1.& 2.& sed nec procurationes.Si vero ecclesiasticæ personæ vel miserabili fuerit obligatus,etiam in officio suo perseuerãs poterit promoueri,si aliud non obsistat.arg.86.distin.peruenit.arg.16. q. 7. in noua. 89.dist.indicatum. Si vero administrationem deposuerit cuiuscunque negotia gessit, si ex ea obligatione remaneat obligatus, si publica sint ratiocinia promoueri non debet ante redditam rationem. C. de episco. & cleri.l,officiales.Si vero priuata, aut in ipsã promotione mouetur sibi quæstio,aut non.si mouetur,aut prius mota est distinguitur:aut conuenitur de dolo,vel de culpa tantum.si de dolo vel perfidia, non debet ante finem litis promoueri.arg.81.dist.tantis Daniel. & 23. dist. illud. & C.de proc.l.reum.& in hoc casu potest intelligi hoc cap. & tamen debet taxari infra quod tempus decidatur causa.arg.infra de clande. despon.c.cum inhibitio.& infra qui fi.sint legi.c.lator, & 5.q.1. quidam. C. de inge.manu.l.diffamari.ff.de accu.l,cum Titja.Si de culpa tantum cõuenitur , promoueri pôt non obstante reclamatione creditoris,cum lis suo marte currere possit vt prius , & etiam sub eodem iudice. ff. de iurisd.om.iud.l,cum quædam.& infra de fo.compe. cap. proposuisti. Si vero nec lis sibi mouetur nec mota est,non obstante obligationem promouetur , nisi manifestum sit ipsum de dolo teneri. tunc enim episcopus ipsum ex officio suo repellere potest , sicut quemlibet criminosum, 6.q.1.infames Ala.

¶ *Glo. seq. quærit,& soluit.*

k ¶ *Infamatur.*] Quid si prohibente creditore fuerit promotus ad clericatum ? Rñ. non deponetur propter hoc, sed bona sua cedent ei in solutũ:quæ si non sufficiant, episcopus ei tenetur,qui abstulit ei occasionem negotiandi.88.dist.fornicari.& expone infamatur,id est, inde puniatur.

ADDITIO. Vel dicas quod non teneatur vltra id quod facere potest episcopus.infra de solu.Odoardus.

a ¶ *Nostra.*]Nam omnia nostra facimus quibus auctoritatem imper timur.C. de vete.iur enu cle.l.1.§. sed neque. arg. infra de sen. excom. c. mulieres.Ber.

† Alias ita: ideoque ista est nostra, aliasitatideo que ista est vestra sententia.sed ex manuscriptis restituimus.

† Verbum, cessare, de est in vetustioribus codicibus.

† Concilium Carthaginẽse primũ ca. 8.refert Burchardus lib. 2.decreti. c. 36.Iuo part. 6.c.137.&in 1 compi.eo. tit. c. vnico. Gratianus d.ſt.54.c.3. vbi falso tribuit cõcilio Maguntinen si. & est difficilis textus sed vide quę dixi in notis huius capitis.

† Aliàs, numerari pro promoueri.

† C.1.e. tit. in 1. compilat. habes etiam post cõcilium Lateranẽſi. sub Alex.iij. par. 2.6.cap. 6. & quatenus ad duellum spectat vide quę nouissime diffiniuit cõcilium Trident. sessione 25. de reformat. ca.19. adde. B.Thomam, & ibi Caieta num 2. 2. q. 95.art. 8. ad 3. Arg.& plenissime per Fernãdũ Vasquiũ lib. 1. cõtrouersiarum illust. c. 12. & c. 49.

† Salernitano Archiepiscopo.

† Cap. 2. c. tit.in.1.compilat.& post concilia Lateranen. sub Alexan. iij. par. 40. cap. 3.

[a] Concor. l. ſperiale. C. de nup. & l. fi, C. de do. inter vir. & vxo.

† Alias ita: De macula Vero in oculo.

DE OBLIGATIS AD RATIOCINIA ORD. &c.

¶ *Viso de obnoxiis cõditione seruili,videdũ est de obligatisad ratiocinia secundum Gof.Et secũdum eum rocinia redditiones sunt rationi, & sunt rationum redditiones,quibus est quis obligatus ex administratione reipublicæ.*

De hac materia habetur 51.& 53.& 56.dist.per totum.& supra de temp.ord.ver.an.obligati.Ioan.And.

¶ Vniuersi dixerunt: Recte statuit Sanctitas vestra,ideoq; † ita est nostra [a] sententia.

TITVLVS XX.

De corpore vitiatis ordinandis vel non.

¶ Alexander tertius †.

¶ *Presbyter qui in duello digiti partem amisit,ex dispensatione sui episcopi,potest in suo ordine ministrare.*

CAP. I.

De † presbytero Campaniæ, qui duellum (spõte obtulit,& oblatũ suscepit [b], & in eo partem digiti amisit:Respondemus,quòd cum ipse non perdiderit tãtum de digito,quin sine scandalo possit solemniter celebrare,satis potes post peractam pœnitentiam,cum eo misericorditer agere,& permittere ipsum in suo ordine ministrare [c], licet eius excessus grauis admodum extitisset.

¶ Idem Cistercien. electo.

¶ *Habens in oculo maculam,quæ non inducit magnam deformitatem,etiam ad episcopatum poterit promoueri.*

CAP. II.

Cvm † de tua electione quæstio mota fuisset:& infra. ¶ Tibi quòd in oculo maculam habeas, & filius canonici [d] fueris,est obiectum. ¶ Vnde Cantuarien. archiepiscopo dedimus in mandatis ', vt pro eo quòd canonici filius diceris, in promotione tua ex multa dispensatione procedat. ¶ De † macula vero,archiepiscopo prædicto mandauimus,vt cum consilio [e] suffraganeorum suorum, quod exinde sibi visum fuerit, [f] exequatur, † in quo tibi ex maxima dispensatione curauimus prouidere.

¶ Clemens 3.Varien. episcopo.

¶ *Sectus in cunabulis, licite promouetur.*

CAP. III.

Ex † parte Bartholomei monachi petitorium fuit nostro apostolatui præsentatum, quòd cum ipse in cunabulis sectus fuerit, postmodum sub regula & abbate deuote Deo militans, in diaconatus ordinem est promotus: & infra. ¶ Sane cum secundum statuta Nicæni [g] † concilij, illi ad clericatus ordinem prohibeantur accedere,& si etiam in clero fuerint,cessare debeant, qui seipsos sani absciderint, [h] vel affectauerint, vt ab aliis abscindantur, † non credimus ei impedimentum afferre , quominus possit prouehi, qui in cunabulis sectus fuit , quia non videtur hoc eo tempore affectasse, quo iudicium [i] animi non habebat: præsertim cum in canonibus † Apostolorum [k] sit manifeste sancitum,quòd eunuchus, si per insidias hominum factus, vel ita natus sit: aut etiam in persecutione sint ei amputata virilia, & dignus est, posit in episcopum promoueri.

¶ Idem Rauenna. Archiepiscopo.

¶ *Sacerdos qui sine causa virilia sibi fecit abscindi , credens inde mereri, de dispensatione episcopi suum officium præter altaris ministerium poterit exercere.*

CAP. IIII.

Significauit † nobis R. archipresbyter sancti Stephani, quasi homicidæ sui ipsius iudicantur, & Dei [a] Supple.vel necesse habet. si enim ad gerẽdam administrationem perpetuo est ad strictus : & ab ordinib⁹ perpetuo repellitur. sic loquitur.53. dist. legem. & 54.distin. quicunque Ioan.And.

¶ *Glo.seq.quærit,& soluit.*

f ¶ *Visum fuerit.*] Ita quòd idoneum sit & iustum, quod eis videbitur.supra de electio.c.causam.& ff.loca.si in lege. & ff. de oper. liber. c. si libertus.Item pone quòd habeat vnum oculum maiorem alio : nunquid remouebitur propter hoc? videtur quòd non.ff.de ædil. edict. qui clauum. §. 1. & hic non determinat quid facere debeant, vnde arbitrio istorum relinquitur.infra de offic.iudi. deleg. cap. de causis.& ff.de iur.delibe.l.1.§.1.

Ex parte.] Primo petitio. Secundo:ibi, *Sane.* responsio , arguendo à prohibitis. Secundo à permisis:ibi,*præsertim.* Ioan.And.

CASVS. Quidam monachus Bartho. nomine in cunabulis sectus fuit, postmodum fuit ordinatus in diaconum : quæritur an posit vlterius ad maiores ordines promoueri? Respondet Papa quòd Nicænum concilium prohibet illos ad ordines promoueri, & si promoti sunt, debent deiici qui seipsos absciderunt , vel affectauerũt vt ab aliis absciderẽtur dum tamen sani erant: sed qui in cunabilis sectis sunt , bene possunt promoueri, quia cum iudicium animi non habeãt, affectare non possunt,vt ab aliis abscindantur. Et in canonibus Apostolorum legitur , quòd si quis per insidias eunuchus factus sit , vel ita natus , vel in persecutione ei virilia amputata sunt, si aliàs dignus est, potest fieri episcopus. Not. quòd non potest promoueri qui se abscidit.Item qui nolens vel ignoranter abscinditur, promoueri potest.

g ¶ *Nicæni concilii.*]55. distin. si quis per ægritudinem. & cap. si quis à medicis.

¶ *Glo.seq. reci. per quæstionem , quæ est ratio quare se abscindentes, &c.Ioan.And.*

h ¶ *Abscideriut.*] Ex indignatione,scilicet nulla causa superueniente. 33. dist.maritum. quia si ex causa superueniente hoc fecit,puta timore leprę,non imputatur.infra eo.c.ex parte.& ideo isti ordinari prohibentur , qui sani se absciderunt, quasi homicidæ sui ipsius iudicantur, & Dei conditioni inimici. 55.distinct. si quis absciderit.& quia præsumitur,quod omne turpe in alium faceret,qui hoc in seipso ausus est attentare.ff.de ædil. edict.l. cum autem.§.ex ipitur.sed quare aliquis iniicit sibi manus,cum membrorum suorum nemo sit dominus ? ff.ad leg.Aqui.liber homo. religione enim & non ferro quærenda est castitas.23.q.5.tunc saluabitur.ad fi.argum.infra cap.proxi.& quod dicit,affectauerint, vt ab aliis,& c.intelligas cum effectu : quia cogitationis pœnam nemo meretur. de pœn. distin. 1. cogitationis.

i ¶ *Iudicium.*] Quia ætas illa nescit quid videat.C.de fal.mone.l.1.& 3. q.7.iafamis.§.tria.

k ¶ *Apostolorum.*]55. distin.eunuchus.

Significauit.] In prima factum. in secunda conditionale mandatum. Secunda : ibi, *Quocirca.*

† Quid importent hæc verba. præ ut tibi videbitur iustũ. videbitur iustum.vide in l.quędam.ff. deleg.2. & l. fi deiissor. §.fi sic. ff. de leg.3.

† Cap.1.e. tit.in 2.compilatione.

Concilij Nicænũ c.1. Iuo par.6.c. 374.

† Facit l.sed & quęsitum. §.1 cũ not. ff. de lib. & post & l.spadonem.ff.de verb.sign.

† Cano.21. eisdem fere verbis, quibꝰ vtitur hic Papa.

† Idem sanciit Innocẽtius 1.epistola ad Felicẽ Nucerianũ episcopũ c.1 refert Burchardus li.2. c.14 concordat concilio Nicęnum c. 1.sed hic additur dispensatio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CASVS. Quidam presbyter credens se obsequium præstare Deo, fecit sibi amputari virilia: dicitur quòd si dignus est aliàs, dispensari potest vt in officio sacerdotis præter officium missæ ministret. Nota qui se abscidit,promoueri non potest.

a ¶ *Obsequium.*]Sed in hoc displicuit:quia non ferro, sed religione quærenda est castitas. 33.q.5.tunc saluabitur. in fi.& supra c.proxi.

b ¶ *Virilia.*]Talé appellat lex morbosum. ff. de ædil. edi.l. sin autem. arg. 55. dist. si quis absciderit.& etiam homicida reputatur. 55. dist. qui partem.

† vox, Deo, deest in antiquis.

¶ *Glossa sequens reciper q. quod sit sacerdotale officium.*

c ¶ *Officium.*]sicut baptizare,pœnitentiam dare, & alia officia præter officium missæ, & alia similia quæ solis sacerdotibus sunt concessa. 16. q. 1. adiicimus.de conse.dist.4. constat.

¶ *Glo.seq.reci.per quæstionem.*

† Cap.1.co. rit.in 3.com pilatione.

d ¶ *Nostra.*] Et ita dispensatio est : quia deponi debet qui iniusto errore superatus feipsum absciderit.55.dist.si quis absciderit. & c.qui partem. 53 .distin. maritum,non enim licet alicui fœuire in corpus suum . cum nemo sit dominus membrorum suo rum. ff. ad leg. Aquil.l. liber homo. 1. rñ. & sic in hoc casu potest dispẽsare episcopus cum dicat auctoritate sua: quod credo etiam sine auctoritate domini Papæ in aliis amissa.

† Aliàs, à tã grauis infirmitatis vitio.

† Milicen. † Milten. ij EX *parte* M.] In prima,querela presbyteri: in secunda,prouisio:ibi. *Quoniam.*

† Cap.2 eo. tit.in 3.com pilat. CASVS. Quidam presbyter sentiens sibi lepræ periculum imminere, fecit sibi præcidi virilia.quæritur an posit in officio suo ministrare? Respondet Papa quòd si ita est, & aliàs idoneus est, exequendi officium suum liberam habeat potestatem.Not.quod si aliquis abscideritseipsum iusta de causa,non efficitur irregularis,nec eius promotio vel officium impeditur.

e ¶ *Lepræ.*] quæ expellit hominem à cohabitatione aliorum.33.q.2.hoc ipsum.& infra de eccle.ædi.cap.cum dicat Apostolus. & infra.de cleri. a gro.c.tua nos.

¶ *Glo.seq.notat à contrario. rationem reddit.signat contrarium, & soluit.*

f ¶ *Infirmitatis.*]Secus si ex indignatione.55.dist. si quis absciderit.c. qui partem.& c.2.qui se vel obtentu religionis.supra c.proxi. Et est ratio:quia.eunuchos volũtarios diligit Deus,& nõ ex necessitate factos. 33.q.5.tunc saluabitur.55.dist. siquis per ægritudinem.quia nemo est dominus membrorum suorum.ff.ad leg.Aquil.l.liber homo.& ff. de pecu. l.depositi §.Stichum.arg.contra.ff.de pecu.l.sed & si damnum.§.si ipse. hoc tantum ei liceret,quod dominus serui propter hoc damnum nihil de peculio serui deducit.Vinc.

g ¶ *Hunc.*] scilicet qui à dominis,vel à medicis,vel à barbaris sectus fuerit.55.dist.si quis à medicis.

h ¶ *Exequatur.*]Et ad superiores promoueatur ordines.55.dist.si quis à medicis.& de iure cõmuni sine aliqua dispẽsatione per iura prędicta.

EX*positi*.]Communis diuisio.Secunda:ibi, *Nos igitur.*Ioan.And.

CASVS. Quidam promotus fuit in abbatem,qui carebat altera manu.consultus Papa respondet quod cũ ipse pro tãto defectu non posit ad sacros ordines promoueri,si ipse hoc tacuerit in sua promotione,ab officio abbatiæ debet perpetuo remoueri.Not.quod abbas ad sacros ordines promoueri debet.

¶ *Glo.seq.reci.per q.quid si amisisset digitos.quid si dentem.*

i ¶ *Manu.*]Idẽ esset si amisisset digitos,propter quos impediretur ad frangendum Eucharistiam.infra de cle.ægro. c. presbyterum. & ff. de ædil. edict. l. idem Offilius. Secus si impediretur per amissionem digiti.supra eod.c.1.sed propter carentiam dentis non impediretur, nec dicitur morbosus.ff.de ædil.edict.l.cui dens.[a]

a Adde quis dicatur mor bosus.l.1. §. 1.gl vvorbi. ff. de ædil.edicto. & l. quęstium.§. 1.ff. de re iudi.

K ¶ *Enormi.*] Secus si pro minori.supra eod.c.1.& 2.

l ¶ *Defectu.*] Id est,irregularitate.

m ¶ *Promoueri.*] Quia abbas debet esse sacerdos:vt supra de æta. & qualitate.cap.1.

¶ *Glo.seq.alleg.3.concor. quærit,& quæstionis dubium aperit. ponit opi. Io.& sol.contrariis respondendo.*

n ¶ *Tacuerit.*] Ordinandus enim impedimentum suum tenetur prodere,50.dist.ex pœnitentibus. & 56. distin. quia simpliciter. & 54. distin. si seruus. Sed quare iste remouetur ab abbatia?si dicis propter irregularitatem, contradicit supra de æta.&quali.cap.tuam. & 16.q.1. legi.& 50. dist. accedens.arg. Dixit Io. quòd potius remouetur propter scãdalum quàm propter irregularitatem, quod non credo, immo irregularitas sufficit ad remotionem,& quia hoc tacuit fraudulenter, & abbates de iure debent ad ordines promoueri. aliàs si culpa sua impediuntur, repelluntur. supra de æta.& quali.c.1.& c.illud accedens.non dicit quòd ille sit abbas, sed solicitudinẽ in monasterio debet habere, puta syndicus vel cellarius,potius ad laborem quàm ad honorem. Decre.illa,tuam. quæ videtur contraria, loquitur de dispensatione propter necessitatem. Quod abbas talis debeat esse sacerdos, est arg. supra de elect.ne pro defectu. ibi æquiparatur regularis & cathedralis ecclesia.vnde videtur quòd sit nomen honoris, & nihilominus oneris & laboris. vnde dicit Grego.Omne enim quod hic eminet plus afficitur mœroribus quàm honoribus gaudet.23. distin.nerui.

Intellectus c. tuam. de æta. & qualit.

THomas].Primo ponit monachi casum.Secundo cõditionale mandatum:ibi, *Quocirca.*Ioan.And.

CASVS.Thomas monachus dum esset in annis puerilibus constitutus, quædam barra ferrea casu fortuito cecidit super pollicem dextræ manus ipsius,ita quòd vngulam auulsit ab eo.dubitatur vtrum posit ad sacerdotium promoueri? Respondet Papa,quòd si potẽs est in ipso pollice ad frangendum Eucharistiam, & aliud canonicum non obsistat: propter talé deformitatem non debet impediri,quominus posit ad sacerdotiũ promoueri.Not.q̃ parua deformitas nõ impedit promotionẽ.

o ¶ *Deformitatem.*] Modica enim deformitas non impedit : qualis hic fuit.supra eod.c.1.si enim magna esset deformitas, vt totum digitũ vel pollicem perdidisset,non promoueretur.infra de cle.ægro.c.presbyterum. De huiusmodi deformitatibus not.ad intelligentiam huiusmodi tituli,quòd quidam sunt corpore vitiati sponte,quidam casu. si sponte, distinguo, aut nulla iusta causa interueniente, & tunc ordinandus repellitur,& iam ordinatus deiicitur.55. dist. qui partem. & cap. si quis à medicis.& 33.distin.maritum.Aut iusta causa interueniente : tunc non prohibetur ab ordine,puta timore lepræ, vel aliqua consimili causa.supra eo.c.ex parte.2. nisi generet deformitatem : quia tunc in omni casu repellitur.arg.55.dist.lator.& c.si euãgelica.& supra cap.proxi.Si casu in magnis membris, siue corpulentia siue dignitate repellitur & deiicitur, si deformitatem generet. 55. dist. si euangelica.in paruis vero membris non impeditur si deformitas modica sit,& sine culpa sua:vt hic. [b] si vero culpa sua in talem modicam deformitatem incidit, de misericordia etiam toleratur. supra eod.cap.1.

b Facit l.si mora. cũ gl. ff.soluto matri. & l. qua actione §. fi. ff.ad l.Aquiliam.

TITVLVS XXI.
De bigamis non ordinandis.

¶ Ex concilio Aurelianensi. †

¶ *Breue est.*

† Concilio Aurelianensi.3.c. 6.idẽ cõciliũ Arelatense. 3. c. 3. quib' locis eadẽ est sententia, sed diuersis verbis conscripta:referunt Burchard'. lib.2. ca. 33, Iuo par.6. c. 134.& ca. 2. eod.tit.in 1. compilatione. concordat conciliũ Trident.sessio.23. in decreto de reformat.c.17

DE BIGAMIS NON ORDINANDIS.

¶ *Quia inter cæteras irregularitates bigamia non modica reputatur, ideo,&c.Ioan.And.*

De hac

De hac materia habetur 26.dist.& 34.cap.si quis de laicis.§.quid ergo.vsque ad fi.dist.& 77.dist.c.quicumque.& 28.q.vlt.per totum. & repetitur in 6.Ant.de Butr.

VBigami.] CASVS. Bigami & soleniter pœnitentes,& mariti repudiatarum ad sacerdotium promoueri non possunt,vt hic dicitur. Not. q̃ bigamia & solennis pœnitentia impediunt promotionem.

a ¶ *Vt bigami.*] supple, statuimus,propter istud verbum bigami,& repudiatarum mariti, solum facit ad titulum.

b ¶ *Pœnitentes.*] Solenniter.50.dist.c. ex pœnitentibus.61.dist.non promoueantur.

† Spaleten. † Valent. † Spalentin. † Spoleten.

c ¶ *Non ascendant.*] Propter defectum sacramenti. infra eo. c. debitum. vbi de hoc sacramento traditur.

† Cap.3. eo. tit.in 1.com pilatio. † 1. *Ad Timoth.c.3.*

SVper eo.] Primo recitatur consultatio. Secũdo datur responsio: ibi, *Respondemus.* Ioan. And.

CASVS.Quidam bigami promoti fuerunt ad sacros ordines,quæreba tur an debent in suis ordinibus ministrare?Respondit Papa,quod ordinatores eorum priuandi sunt potestate ordinandi,& ordinati ad sacros ordines non debent in ipsis ordinibus remanere:quia contra Apostolũ cum bigamis dispẽsare non licet,tamen cum ordinatoribus dispensari potest,vt potestate ordinandi non priuẽtur.No.quod episcopus cum bigamis dispẽsare non potest.

d ¶ *Bigamis.*] scilicet ordinatis.

e ¶ *Et officio ordinandi.*] id est,priuandi sunt potestate & officio cõferendi similes ordines. sic supra de tempo. ord. c. litteras.& c. dilectus.

Bigamus quot modis f quis dicatur.adde So tum inferius citatum.

¶ *Glossa sequens ponit quinque modos quibus quis dicitur bigamus.*

f ¶ *In biganus.*]Vere vel interpretariue.vnde dicitur bigamus qui castitatem promissam violat.27.q.1. quotquot.Item qui contraxit cum vi dua vel corrupta.33.dist.maritum.& infra eo.c.debitum.& c. à nobis. Item qui vnam de facto, & alteram de iure habuit diuersis temporibus.infra eo.c.nuper.Item qui sciẽter cognouit vxorem adulteram, 34. distin.si cuius.& c.si laici. isti omnes bigami reputantur interpretatiue quantum ad legem promotionis.Quidam vero propter defectum sacramenti,vt mariti viduarum,& corruptarum,& qui scienter cognouit vxorem adulterã.Alij verò nõ propter defectum sacramẽti,sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto:vt c.nuper.& c. a nobis.Item ille vere dicitur bigamus qui diuersis temporibus successiue habuit vxores duas.26.dist.deinde.& c.acutius.& isti non promouentur propter sacramenti defectum,de quo dicetur.infra eod.c.debitum.

¶ *Glo.seq.signat contrarium decre.lector.ponit.4.opiniones,demum soluit.*

a Cum biga g mis an possit dispẽsari an ceps quæstio, de qua elegãter Sotus lib.4.sẽt. dist.27.q.3. arti. 3. vbi hæc omnia illustrat. b Expone.id est,nõ reputabatur, vt paulò post dicam.

¶ *Dispensare.*] Sed contra 34.dist. lector.ibi dispensatur vt bigamus subdiaconus fiat,sed ibi ostendit M.quod liceat [a] Papæ aut aliis episcopis,scilicet,dispensare cũ bigamo vsque ad subdiaconatũ,& non supra: quod,non est contra Apostolum per hoc cap.Prohibitio Apostoli est de diacono,presbytero,& episcopo,& nõ de aliis:quia subdiaconatus nõ erat adhuc sacer ordo.R.dixi quòd Marcellus Papa retulit se ad statum primitiuæ ecclesię,in quo subdiaconatus nõ erat [b] sacer ordo.60.dist. nullus.Quidã dicebant quod episcopi olim poterant dispẽsare cum bigamis in ordinibus.maioribus hac rõne,quia episcopi dispensant cum criminosis.]. de iud.at si clerici.& tamẽ Apostolus prohibuit criminosum ordinari.25.distinctione 5.nunc autẽ,nec tamẽ dicuntur facere cõtra Apostolũ,& sic eadem rõne cum bigamo.quorũ opi.reprobatur.infra eo.nuper.& c.a nobis.H.dixit quod episcopi.dispẽsare nõ poterant cum bigamo vel viduarum mario.arg.50.dist.nõ confidat,cuius opi.cõfirmatur per illa c.nuper.& a nobis.Io.voluit dicere q̃ Papa non posset. Quod dicit R.& H.verisimũ videtur,quia licet dispensetur cũ criminosis,nõ tamen sequitur q̃ cum bigamo,& illa est ratio.quia criminosus post peractã pœnitentiã restitutus vt in pristinũ statũ,& incipit esse q̃ non fuit.50.dist.ferrũ.& c. põderet.& c.dño sancto Et ideo cũ talibus dispensat.sed bigamus nõ prohibetur promoueri propter crimẽ,sed pp dispensationem defectũ.]. eo.debitũ.& 26.dist.acutius.quia carnẽ suã diuisit in plures ab vnitate recedẽdo,sed illud sacramentũ amplius restituit nõ

CAP. I.

VT bigami [a] & pœnitentes [b], vel repudiatarum mariti, ad sacerdotium non ascẽdant.

† Lucius iij. Spalen. † archiepiscopo.

¶ *Cum bigamo qui ordinatus est ad sacros,non dispensatur: & ordinator priuabitur potestate ordinandi, nisi cum eo fuerit dispensatum.* [c]

CAP. II.

SVper † eo quod tua fraternitas de bigamis [a] requisiuit: Respondemus quod ordinatores eorum potestate,& officio [c] ordinandi, & ordinati si ad sacros ordines fuerint promoti, eis ideo sunt priuandi, quia in bigamis [f] contra Apostolum † dispensare [g] non licet, vt debeant ad sacros [h] ordines promoueri : vel in eis si promoti potest per aliquam satisfactionem,cum non sit crimen.& hoc considerauit Apostolus cum dixit,non bigamum.& aliud considerauit cum dixit,non criminosum:quia in criminoso considerauit indignitatem personæ,propter crimen,etiam quo purgato non prohibuit dispensationẽ. Sed ille defectus sacramenti non potest purgari, nec [c] baptismus tollit illam irregularitatem.26. dist.acutius. ppter quod videtur quòd Papa non posit dispensare cum bigamo propter eandem rationem : quia propter dispensationem Papæ nõ restituitur sacramentum vnitatis,cum' nec posset. nam cum Deus cætera possit, virginem tamen post ruinam suscitare nõ potest.32. q.5. si Paulus. & idem dicit imperator: C. de rap. vir. l. vnica. circa prin. item dispensare non potest cum monacho vt proprium habeat , vel continentiam abiiciat. infra de statu mona. c. cum ad monasterium.multo minus videtur dispensare posse cum bigamo. Vnde opi. R.bona est : & licet ipse H.dubiter, videtur tamẽ consentire , ne videatur diminui potentia Papæ, quòd posit dispensare cum bigamo.Tamen hoc quod dicitur,bigamus in quocumque ordine ordinaetur , recipit ordinẽ. arg.50. distin quicunque pœnitens. per quod cap. videtur quòd cum bigamo dispensare posit. Sed illud tantum intelligitur de minoribus ordinibus.

† Rotoma gen.

† Cap. 1. eod.ti. in 3. compil.Et de intellectu huius c. vide Dominicum Sotum in 4. sentẽt. dist.27.q. 3. art.3. d Sano modo hoc accipe, id est,hi reputabãtur sacri,nã sub diaconatus etiam fuit in primitiua ecclesia, sed non reputabatur sacer. ita glossa supra de æta. & quali. c. 4 multis ver, folos.

h ¶ *Sacros.*] Diaconatum & presbyteratum,qui duo tantum sacri fuerunt [d] secundum antiqua tempora.60.dist. nullus.hodie idẽ est de subdiaconatu . supra de æta.& quali.c.à multis. & supra de fer.ne non ordi. c. miramur.vbi dicitur quòd eodem priuilegio gaudet cum diacono.

i ¶ *In ordinatore.*] Cum quo potest dispensari.per hoc patet quòd non cum bigamo ordinato vt remaneat in ordine,vel vt promoueatur : quia quod de vno conceditur , de altero denegatur.25.dist.qualis.& infra de præsump.c.nonne.

† Vide Sotũ. libr. 4. sen. dist. 27. q. 3. art. 2.

† Cap. 2. eod.tit.in 2. compilat.

DE *bigamis presbyteris.*] De facto post bigamiam ordinatis.

CASVS. De presbyteris bigamis & viduarum maritis idem iuris est quantum ad promotionem:quia contra apostolum ordinari non debent.No.quòd bigamus est ipso iure suspensus à diuinis officiis.

k ¶ *Nec defunctis.*] Et ita illud impedimentum non potest purgari per mortem vxoris:quia non matrimonij vinculum, sed irregularitas contracta ex carnis diuisione est impedimento , & illa non tollitur per mortem vel pœnitentiam.26.dist.vna.& cap.acutius. nec per batismum:vt in c.prædicto.

CAP. III.

DE † bigamis presbyteris,& viduarum maritis , idem sancimus omnino , vt nec viuentibus vxoribus , nec defunctis, [k] ad diuinorum debeant celebrationem admitti : maxime cum à doctrina sit Apostoli , & institutionibus ecclesiæ alienum.

¶ Innocen. tertius Ratipsa. † episcopo.

¶ *Qui mortua vxore promotus ad sacros , cum secunda de facto contraxit, & cognouit,bigamiæ pœnam incurrit, licet non sit bigamus.*

CAP. IIII.

NVper † à nobis : & infra.

NVper à nobis.] Primo ad casum propositum allegat pro vna parte.Secundo pro contraria.Tertio soluit.Secunda:ibi, [*Licet.*]Tertia:ibi, [*Nos autem.*]Ioan.And.

CASVS.Qui dam dum erant in laicali ordine constituti , contraxerunt matrimonium. post modum mortuis vxoribus facti sunt clerici, promoti sunt ad sacros ordines. demum contraxerunt secunda matrimonia. quæritur vtrum cum talibus clericis qui taliter contraxerunt, posit dispensari vt in ordinibus suis remaneant,vel ad superiores possint promoueri? & primo ostendit quòd tales bigami sint iudicandi. in matrimoniis enim contrahendis non attenditur iuris effectus , sed animi destinatio.Vnde qui duas habet simul vxores , infamia notatur, quod partim ad factum conuenit retorqueri:sicut legitur de presbytero qui contraxit matrimonium:qui propter hoc non legalibus nuptiis dicitur detineri:quod ad factum refertur,non ad ius:eadẽ ratione tales de quibus est quæstum,debent inter bigamos reputari. In contrarium videtur quòd non sint bigami reputandi : cum opinioni sit veritas præferenda.si dicamus istos bigamos,secundum hoc sequitur,quòd ille qui nullam habuit vxorem , esset bigamus reputandus : vt si quis de facto contraheret cum diuersis , cum quibus de iure non posset contrahere. Respondit Papa quòd cum huiusmodi clericis tanquam cum bigamis dispensari non potest , licet in veritate bigami non existant , non propter sacramenti defectum , sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto : quia quantum in ipsis fuit , secunda matrimonia contraxerunt.No. quòd infamis dicitur , qui simul duas habet vxores. Item not. quòd opinioni veritas præfertur. Item reputatur bigamus qui bigamus non est quo ad promotionem. Item voluntas sine effe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctu punitur: quia processit ad effectum.

a *Tertius.*] Alij duo soluuntur. infra de sen. excom. c. nuper.

b *Matrimoniis contrahendis.*] illicitis & prohibitis,

¶ *Glo. seq. alleg. concor. quibus quandoque plus affectus consideratur, quandoque plus factum.*

c *Iuris effectus.*]vt C. de adult. l. eũ qui. vbi sunt hæc verba: si enim aliquis contrahat nuptias, cum ea cũm qua nõ potest de iure contrahere, infamis est: licet nuptiæ non habeant effectum. ff. de iis qui notan. infa. l. quid ergo. §. 3. quãdoque magis cõsideratur effectus, quam affectus, vel quàm factum ipsum. de pœn. dist. 1. §. hæc autem verba. a quia verba ipsa sunt cum effectu accipienda. infra de cler. nõ resi. c. relatum. ff. de condi. & demon. l. hæc conditio 1. & infra de spõ. c. vlt. Quandoque magis cõsideratur factum quã ius. infra de concess. preb. c. litteras. & c. cum nostris. quandoque consideratur plus juris effectus. ff. de condi. insti. l. mulieri. §. 2. infra de sponsa. c. iuuenis.

a Vide l. eũ qui. §. si mulier eũ vulg. ff. de iniur. & l. quamuis ff. de in ius voc.

d ¶. *Duas simul habet vxores.*]C. de adulte. l. eum qui.

e ¶ *Ad factum.*] Quasi diceret, de facto contraxit cum secunda, quia de iure non potuit. Duas enim vxores simul habere non licuit, nisi cui ex reuelatione diuina concessum fuit. infra de diuor. c. gandemus.

†Hoc tanquam, non est expressim veritatis, sed similitudinarij, iuxta illud: sicut tanquam ad ianitorem &c. Matt. 1. si in emptionem. ff. de inst. & l. si eque. ff. de leg. 1.

f ¶ *Non legalibus nuptiis.*] 28. dist. presbyterum.

g ¶ *Tales.*] Clerici scilicet, de quibus primo quę situm est.

¶ *Glo. seq. alle. 7. concor. & sex contraria, & solut.*

h ¶ *Videntur inter bigamos.*] Hic collige quod opinio præfertur veritati. simile infra de spon. c. iuuenis. & 3. q. 7. infamis. §. tria. ver. verũtamen si seruus. & C. de testa. l. 1. & 22. q. 2. homines. ff. ad Mace. l. 3. infra de offi. dele. c. coram. & infra de iure pa. c. consultationibus. & supra de elect. c. querelam. Sed contra. 8. dist. veritate. 8. dist. quicunque. & infra qui fil. sint legi. c. per tuas. C. plus va. quod agi. l. 1. 2. & 3. Sol. verum est quòd veritas præfertur opinioni: b alia casualia sunt: vt scilicet opinioni potius stetur quàm veritati. vel in fauorem contrahentium, & odium decipientium. ff. ad Maced. l. 3. vel in fauorem prolis. infra. qui fil. sint legi. c. cum inter]. vel fauorem testamentorum. C. de testa. l. 1. vel sententiarum. 3. quæst. 7. c. infamis. §. tria. versi. veruntamen si seruus.

b. Vide l. de li §. 1. ff. de fer. cor. & idem si. in gio Sempronius. & l. si pupilli. §. Titij in gl. Sempron. ff. de nego. gest.

ADDITIO. Vnde versus. *Testamenta, fauor, odium, sententia, proles:*

Existis causis præfertur opinio veris.

i ¶ *Quantum in ipsis fuit.*]In maleficijs enim voluntas, non exitus spectatur. arg. 49. dist. c. vlt. & ff. ad leg. Cornel. de sicariis. l. Diuus C. de fer. cor. l. si quis seruo.

K ¶ *Tanquam cum bigamis.*]Not. arg. propter similitudinem facti aliquem numerari inter eos, de quorum numero ipse non est. 27. q. 1. quotquot. & 50. dist. si ille. ff. man. l. vlti. in fi.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

l ¶ *Dispensari.*]Arg. contra. infra. de cle. coniu. c. sane. Illa loquitur de eo qui nunquam habuit vxorem, sed in sacro ordine cõtraxit, & ideo cum tali dispensari potest. hic loqui videtur de eo qui primo in laicali habitu contraxit, & postea factus sacerdos iterum contraxit; vnde bigamus reputatur quãtũ ad effectum, licet in veritate nõ sit: & sic punitur propter affectum tantum cum opere subsecuto, & non propter defectum sacramenti. Defectus enim sacramenti vnitatis non est in isto: quia in veritate carnem suam non diuisit in plures.

m ¶ *Sacramenti defectum.*] De quo infra eod. debitum.

Debitum.] Primo ponit rationes. vltimo respondet ibi: [*Vnde is.*] Pars huius habetur. infra de bap. c. debitum.

CASVS. Mulier aliqua cõtraxit matrimonium cum aliquo, & ab eo fuit traducta. tandem ea incognita mortuus est: quidam alius cotraxit cum illa: quæ postmodum mortua est. quæsitum fuit, an vir iste posset ad sacerdotium promoueri? & videbatur quòd non, quia fuit maritus viduæ, & tales promoueri non possunt. Respondet Papa, quòd duo sunt in coniugio carnali copula consummato, scilicet consensus animorum, & commixtio corporum: coniunctio animorũ significat charitatem, quæ consistit in spiritu inter Deum & iustam animam. Vnde dicit Apostolus: Qui adhæret Deo, vnus spiritus est cum eo. reliquum q vero designat conformitatem, r quæ consistit in carne, inter Christum & ecclesiam, ad quod pertinet illud quod Euangelista testatur: Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. profecto coniugiũ †illud, quod non est commixtione corporum consummatum, non pertinet ad illud coniugium designandum, quod inter Christum & ecclesiam per incarnationis mysterium est contractum: iuxta quòd Paulus exponens illud quod dixerat protoplastus: s Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro t de carne mea, & propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna: v statim subiungit: hoc autem dico magnum sacramẽtum x in Christo & ecclesia. ¶Cum ergo propter sacramenti defectum, in-

¶ Idem Metens. episcopo.

¶ Qui contraxit cum virgine, licet prius ab alio fuerit desponsata, bigamus non censetur.

CAP. V.

Debitum † pastoralis officij: & infra. Fraternitati tuæ duximus respondendum, quód cum duo sint in coniugio, n videlicet consensus animorum, & commixtio † corporum: quorum alterum o significat charitatem, p quæ consistit in spiritu inter Deum & iustam animam: ad quod pertinet illud quod dicit Apostolus. Qui adhæret Deo, vnus spiritus est cum eo: reliquum q vero designat conformitatem, r quæ consistit in carne, inter Christum & ecclesiam, ad quod pertinet illud quod Euangelista testatur: Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. profecto coniugiũ †illud, quod non est commixtione corporum consummatum, non pertinet ad illud coniugium designandum, quod inter Christum & ecclesiam per incarnationis mysterium est contractum: iuxta quòd Paulus exponens illud quod dixerat protoplastus: s Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro t de carne mea, & propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna: v statim subiungit: hoc autem dico magnum sacramẽtum x in Christo & ecclesia. ¶Cum ergo propter sacramenti defectum, invnus vnius. sic ergo patet, quòd vbi inter coniuges deficit commixtio corporum, ibi non deest signaculum huius sacramenti, vnde soluo tibi quæstionem propositam: ille qui mulierem ab alio viro ductam, sed non cognitam, duxit vxorem, propter hoc impediri non debet, quin possit ad sacerdotium promoueri: quia nec ille nec illa diuisit carnem suam in plures. Not. quòd defectus sacramenti est causa, quare bigamus vel maritus viduæ corruptæ ad sacros ordines non possit promoueri: & ita non crimen, sed irregularitas hoc facit.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. compilat. reliqua huius c. habes infra ca. 4. de bapt. & eius effectu ait Contius.

† coniũctio

1. *Cor. 6.*

Ioan. 1.

† Vide Magistrum sententiarũ, & ibi Doctores lib. 4. distin. 27.

Gen. 2.

Ephes. 5.

n ¶ *In coniugio.*] Scilicet, carnali copula consummato.

o ¶ *Alterum.*] Scilicet, consensus animorum.

p ¶ *Charitatem.*] Id est, dilectionem & coniunctionem.

q ¶ *Reliquum.*] Id est, commixtio corporum.

r ¶ *Conformitatem.*] Id est, coniunctionem & vnitatem.

s ¶ *Protoplastus.*] id est, Adam primo plasmatus.

t ¶ *Caro.*] 35. q. 10. fraternitatis. & infra de diuor. c. gaudemus.

v ¶ *In carne vna.*] Id est, in carnali operatione ad vnam carnem procreandam.

¶ Glo. seq. tractat de triplici significato matrimonii. Secundo quærit de tertio in quo consistat. ponit opi. quam reprobat, & soluit.

x ¶ *Sacramentum.*] Triplex sacramentum c designatur in matrimonio carnali copula consummato. Primum est vnio fidelis animæ ad Deum per dilectionem & charitatem, & hæc designatur per coniunctionem animorum in ipsa prima desponsatione, dum alter per mutuum consensum consentit in alterum, & de hoc sacramento fit mentio ibi: alterum signat charitatem quæ consistit in spiritu inter Deũ & iustam animam. Secundum est vnio humanæ naturæ ad Deum, quæ facta est in vtero virginali per incarnationem verbi Dei, & hoc designatur per carnalem commixtionem viri & vxoris, & de hoc ibi firmen-

c Glossa hæc fortassis pro prietatis vocum ignara, accipit sacramẽtum pro mysterio, more Græcorum, vt docet concilium Colonien. de sacram. nouæ legis, in prin. & ita accepta nil falsi continet.

sit mentio: reliquum vero designat conformitatem, quæ consistit in carne inter Christum & sanctam ecclesiam. Primum est vnio voluntatis. Secundum est naturæ conformitas: vt 26. dist. acutius. de consc. distin. 2. in Christo pater. vbi habes de conformitate naturæ diuinæ & humanæ. & non intelligas quod ipse actus corporalis designet hoc sacramentum, sed propter actum consummatum, sacramentum designatur. Tertium sacramentum est vnitas ecclesiæ ex omnibus gentibus collecta, & vni viro Christo subiecta. hoc sacramentum designatur per illum coniugatum, qui vnicum tantum matrimonium seruauit. sed vbi secundum matrimonium contrahitur, hoc tertium sacramentum non habet locum: quia recedit ab illa vnitate, quæ primo signabatur per vnicum matrimonium a quia in secundo matrimonio diuidit carnem suam in plures, vnde vnitatem ammodo signare non potest, Christus enim signat vnitatem ex omnibus gentibus Christo subiectam: vt d. c. acutius. sed ex quo ecclesia Christo se coniunxit, ab eo nunquam discessit, nec ipse ab ea. ergo bigamus talem vnitatem signare non potest, & ideo promueri non potest propter defectum istius tertij sacramenti. duo prima sacramenta hic exprimuntur, vt dictum est, sed hoc tertium non expresit in littera, nisi loquendo de ipso non imponendo aliqua verba, per quæ illud significet: nisi forsitan per illa verba, nec illa est vnica vnici, nec ille vnus vnius. per hoc tantum notatur recessus ab vnitate, & melius infra vbi dicitur: nec illa nec ipse diuisit carnem suam in plures: & sic in vnitate remansit vterque, & ibi: vbi deficit inter huiusmodi coniuges commixtio carnalis, non deest signaculum huiusmodi sacramenti, scilicet vnitatis. Vel per illa verba, hoc autem dico magnum sacramentum inter Christum & ecclesiam, sed de isto tertio sacramento legitur 26. dist. acutius. Sed in quo consistit signatio illius tertij sacramenti? Quidam dicunt quod in ipso coniugio: sed hoc est falsum, quia mortua vxore coniugium desinit. & sic nulla esset signatio. Item matrimonium non consummatum non signat hoc sacramentum: vt hic in fi. Est ergo dicendum, quòd in eo, qui matrimonium vnicum seruauit, clerico facto & ordine suscepto, est signatio istius tertij sacramenti: nec est necesse quod talis clericus sit vel fuerit coniugatus: quia auctoritas Apostoli, oportet ordinandum esse vnius vxoris virum, intelligitur per negationem, sic, vnius vxoris virum, id est, non plurium: immo qui nunquam habuit vxorem, liberius promouetur: quia ab vnitate non recessit, sed in vnitate permansit.

a Mysteriũ tamen incarnationis bene potest in secundo matrimonio significari.

† Cap. vnico. eod. tit. in 4. comp.

† Aliàs matrimonia.

† In vno vetustissimo exẽplari, ita: plures successiue.

2 ¶ *Viduæ.*]Id est, corruptę: quia licet fuisset vidua, dummodo non corrupta, non prohibetur: vt hic dicit.

¶ Glo. seq. quærit, ponit duas opi. & secundam approbat.

b ¶ *Cognitam.*] Sic patet quod vxor ordinandi, ad hoc vt ille possit promoueri virgo debuit esse. infra eo. c. vlt. Sed quare exigitur maior castitas in vxore quàm in viro? Respon. quia maritus corruptæ, si cum ea vna caro efficiatur, promoueri non potest. 34. dist. præcipimus. curandum. si cuius. si quis. & c. si laici. sed ille, qui habuit concubinam post vxorem vel ante, promoueri potest: vt 34. dist. fraternitatis. H. dixit quod vir signat ecclesiam, quæ in parte recessit à Christo adulterando, recedendo à fide, & si in parte virgo fuit, & ideo non deest signatio sacramenti in viro, quamuis non sit virgo. vxor vero signat Christum, qui nunquam ecclesiam diuisit: quoniam ipse est fons vnius cui non communicat alienus. infra de reg. c. licet. in fi. & de pœ. dist. 1. §. item vt Christus. alij dicunt [& videtur melius] quod vir signat Christum, qui primo copulauit sibi synagogam, & postea copulauit sibi ecclesiam de gentibus, scilicet militantem, in qua sunt boni & mali, & ideo non nocet si vir non fuerit virgo. Vxor vero signat ecclesiam triumphantem, in qua non est

De materia huius glossæ cõsule Theologos. lib. 4. sent. dist. 26. & seq.

macula neque ruga, quę semper virgo permansit, saltem mente. Vnde Apostolus: Despondi enim vos vni viro, &c. 27. quæst. 1. nuptiarum. & ideo exigitur quòd vxor carnem suam non diuiserit in plures: quod si fecerit, deest in coniuge signatio tertij sacramenti vnitatis, & ita illud tertium sacramentum exigitur tam ex parte viri quàm ex parte vxoris.

Vnde episcopus vnius vxoris, signat vnitatem ex omnibus gentibus vni viro, id est, Christo subiectam. 26. dist. acutius.

¶ Glo. seq. reci. per q. alle. pro, ponit opi. contrariam, quam reprobat.

c ¶ *Diuisit.*] Sic 34. dist. Valentino. per quod soluebatur hæc quæstio. sic ergo consideramus potius rationem & causam quare hæc fiant, quàm factum ipsum: & ita is qui duxit vxorem à se primo corruptam potest promoueri: quia ratio & causa nõ inuenitur in eo, quare non diuisit carnem suam in plures. Dicunt quidam quòd talis promoueri non debet: quia verum est quòd est maritus corruptæ. argu. op. pro eis 30. q. 5. qualis. & H. in hac opinione fuit. sufficit quòd ita scriptũ est. ff. qui & à quib. manu. li. si non fi. l. prospexit. & 6. q. 3. scriptum est in lege. quod non credo: eadem ratione & iste de quo quæsitum fuit, non posset promoueri: quia verum est quòd fuit maritus viduæ & corruptæ, quare intelligo quod dicit c. qualis. quando ab alio corrupta est, & capitula plura quæ ad idem possent induci. 77. dist. quicunque. & 34. dist. cap. curandum. & c. præcipimus.

† Ad Timoth. c. 3.

Quia circa.] Diuiditur: quia primo ponitur consultatio, secundo responsio. Secunda: ibi, *Ad quod.* Et pars huius habetur infra de priui. c. quia circa. Io. And.

CASVS. Presbyteri habentes plures concubinas, quæritur vtrum bigami sint censendi? Respondet q; propter hoc non incurrunt irregularitatẽ bigamiæ. vnde cum talibus tanquam cum fornicariis poterit episcopus dispensare, vt suum officium exequantur. No. q; plures habens concubinas, irregularitatem non incurrit. No. mirabile quòd cum eo qui peccat dispensatur, & cum illo qui non peccat, non dispensatur.

¶ Glo. seq. signat contrarium, & soluit secundo no. quòd luxuria, &c. signat contrarium & remittit.

d ¶ *Bigami.*] Supra eo. nuper. arg. contra. sed ibi loquitur quando vtraque fuit solẽniter ducta tanquã vxor, hic vero nõ. & ibi prima fuit vxor: secunda vero esse non potuit. No. mirabile quòd plus habet hic luxuria quàm castitas. argum. 34. distin. fraternitatis. Sed contradicit in Auth. de restit. & ea quæ parit. in fin. coll. 4. & stulti non debent esse melioris conditionis quàm periti. 16. quæst. 1. legi epistolam. & ff. quod vi aut clam. l. seruus. & ff. de furt. l. itaque fullo. §. 1. ratio huius redditur supra. c. proxi.

Nobis fuit.] CASVS. Quidam subdiaconus quandam viduã de facto duxit in vxorem: quia de iure non potuit, quæritur vtrũ bigamus reputetur quo ad legem promotionis? Respõdet Papa quod in veritate non est bigamus, nec maritus viduæ: cum inter ipsos non fuerit matrimonium: verumtamen cum eo, tanquam cum marito viduæ non poterit dispensari, non propter sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto. Ex hac decre. no. bigamus reputatur quo ad promotionem, qui bigamus non est.

e ¶ *Viduam.*] Quia cum esset in sacro ordine constitutus, cum ea matrimonium contrahere non potuit. 28. dist. c. presbyterum. & supra eo. c. nuper. tamen licet non fuerit matrimonium: quia tamẽ quantum in ipso fuit, cum ipsa vidua contraxit, cum eo dispensari non potest cõtra doctrinam Apostoli. supra eo. c. super eo. nõ propter sacramenti defectũ. sed propter voluntatem quã habuit contrahendi cum vidua, non cõtentus suis terminis, cum processit ad actum, licet non habuisset effectum sic supra eo. c. nuper. & est hic & ibi argumentum expressum, quòd vo lũtas non cõtenta suis terminis punitur: & ea quæ ibi etiam dicta sunt hic possent repeti, cum similis causa sit quare hoc fiat. causa dicta est supra eo. c. debitum.

f ¶ *Cũ opere.*] Scilicet carnali. arg. supra eo. debitũ. & 34. dist. Valẽtino.

DE CLERICIS PEREGRINIS.

¶ *Quia inter eos qui ab ordinibus prohibentur, arcentur & peregrini, id eo, &c. De hac materia habetur 98, & 71. & 72. dist. per totum. & 7. q. 1. in multis capitulis.*

TVa nos.] Sunt duæ partes, consultatio & responsio. Secúda, ibi, *Tuæ igitur. Io. And.*

CASVS.

Clerici quandoque se transferunt ad remotas partes, & dicunt se ordinatos, nec ostendunt literas eorum à quibus se ordinatos dicunt: quæritur quid de talibus sit agendum? Respondit. Papa quod tutius est in his statuta patrum sequi, quàm nouum aliud statuæ. De transmarinis statutum est, vt ad minus quinque episcoporú testimonio super ordinatione sua muniantur, quod de aliis incognitis similiter est seruandum, ita vt aliquanto tempore habeantur in suspenso, in quo de ipsorum actibus instruátur illi cum quibus morantur, & inquirendú est etiam de inferioribus ordinibus: quia posset esse quod aliquid pretermisissent. His consideratis poterunt admitti ad diuina, si aliàs digni inuenti fuerint. Nota quod non statim credendum est alicui super ordinatione sua. Not. quod inquirendum est de conuersatione alicuius, ab illis cũ quibus moratur.

† In multis Alexan. iiij. sed falsa est inscriptio, nam cũ hæc cõpilatio facta est, nondum erat Alexãder iiij. creatus Papa.

† Cap. vnico. co. tit. in 1. compilar. & habetur integrũ post concilíũ Lateranen. sub Alex. iij. par. 26. cap. 20.

† Adde qualiter, & quando credendum sit sigillo. in l. Luci' & ibi Bar. ff. de fid. instr. & in l. ad testium. ff. de testamen.

† Aliàs ita: qui similiter, &c. aliàs ita: si similiter sunt in eo incogniti.

a Concor. l. si procurato rẽ. ff. de procura. & l. ne satisdatio. ff. ra. habe.

† Cap. 1. co. tit. in 3. compil.

TITVLVS XXII.

De clericis peregrinis.

¶ Alexand. † iij. Cenomañ. episcopo.

¶ *Vltra marini & valde remoti ordinationem suam probare debent per quinque episcoporum sigilla.*

CAP. I.

TVa † nos duxit fraternitas cõsulendos, quid sit agendum de clericis, qui in remotis regionibus ordinati, litteras eorum ostendunt, à quibus sibi proponunt manus impositas: & vtrum episcoporũ sigilla sint, quæ repræsentant, incertum existit †. ¶ Tuæ igitur consultationi respondemus, tutius esse, vt in his statuta patrum veterum obseruentur, quàm nouum aliquid statuatur. Statutum [a] autem est de transmarinis, vt ad minus quinque [b] episcoporum super ordinatione sua testimonio muniantur, quod in aliis (si † similiter sunt incogniti [c]) credimus obseruandum, ita tamen vt in suspensione [d] aliquanto tempore habeantur, in quo plenius de actibus [e] instruantur ipsorum. ¶ Sed & de inferioribus ordinibus inquiri oportet: quia posset contingere, vt aliquibus prætermissis saltum fecissent. His autem peractis, si digni inuenti fuerint, circa eos poterit dispensari [f]:

¶ Innocenc. iij. Constantinopolitano patriarchæ.

¶ *Clericus peregrinus, qui iurat se ordinatum: nisi aliter probet, in illo ordine non suscipietur, nec ad superiores promouebitur.*

CAP. II.

INter † quatuor: & infra. ¶ Consuluit nos iterum tua fraternitas, vtrum † clericos ad te sine suorum ordinatorum litteris [g] venientes, & offerentes iuramentum, quòd sint in quouis ecclesiasticorum ordinum constituti, debeas ad superiores ordines promouere. ¶ Inquisitioni tuæ taliter respõdemus, quòd nisi de ipsorum ordinatione canonica, per idonea tibi constiterit argumenta [h], eos nec in illis suscipere [i], nec ad maiores debes ordines promouere: præsertim antequam conuersatio eorum fuerit approbata.

¶ Idem patriarchæ Hierosolymitano.

¶ *Peregrinus de cuius ordinatione nõ constat, non permittitur celebrare in publico, sed in occulto sic.*

CAP. III.

TVæ † fraternitatis: & infra. ¶ Vtrum † clericos, qui ad partes Hierosolymitanas sine commendatitiis [k] litteris veniunt, permittere debeas celebrare diuina: & infra. Respondemus, quòd nisi legitime tibi constiterit, siue per litteras, siue per testes [l], de illorum ordinatione canonica [m], qui penitus sunt ignoti, non debes ipsos permittere in † tuis plebibus celebrare. ¶ Sed si forsitan eorum aliqui secreto [n] ex deuotione celebrare voluerint, poteris sustinere.

¶ Honorius tertius Regiñ. episcopo.

¶ *Inferiores prælati, sine diœcesanorum consensu, in ecclesiis suis peregrinos non possunt instituere.*

CAP. IIII.

TE nobis proponente didicimus, quòd quidam prælati ecclesiarum tuæ iurisdictionis, in ecclesiis sibi commissis, petũt ad superiores ordines promoueri: quæritur quid iuris sit? Respõ. q. nisi primo constiterit patriarchæ per idonea argumenta de ipsorum ordinatione canonica, non debet illos suscipere in illis ordinibus: nec ad superiores promouere antequam eorum cõuersatio fuerit approbata. No. quod iuramentum ignoti non admittitur super sua ordinatione: sed hoc ideo, ne illi quibus celebrat, decipiantur.

g ¶ *Litteris.*] Quas habere debet semper. 71. dist. c. primatus. supra eodem. c. proximo.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstiones, quæ vocat hic argumenta.*

h ¶ *Per argumenta.*] Nõ dicit per testes vel instrumenta, sed per argumenta esse probandum: quia per argumenta siue per indicia probatur æque sicut per testes. 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua. ver. nullus homicidarũ. & 32. q. 1. dixit dominus. 27. q. 1. nec aliqua. & C. de rei vend. l. indicia. & infra. de præsump. c. litteris. Vel idonea argumenta vocat sigilla episcoporum. 98. dist. transmarinos. vt supra. c. proxi. vel sigillum episcopi sufficit si notũ sit. 71. dist. extraneo. & C. de epi. & cler. l. si qua per calúniã. in fi. Sed si prodiderit instrumentum, probet amissionem & tenorem ipsius, & quod sine vitio fuerit. infra de priuil. c. cum olim. in fi. vel per testes. infra. c. proximo.

i ¶ *Suscipere c.*] nisi vt hospites. 7. q. 1. episcopi vel presbyteri. & de consecra. dist. 2. non prohibeat. & 42. dist. quiescamus.

¶ *Væ fraternitatis.*] Communis diuisio. Secunda: ibi, *Respondemus.* Ioan. Andr.

CASVS. Clerici aliquando accedunt ad partes Hiero. sine commendatitiis litteris suorum episcoporum: quę fiuit patriarcha an permittere debeat illos celebrare diuina? Respondet Papa, quod nisi constiterit ei siue per litteras siue per testes de canonica ordinatione ipsorũ, qui ignoti sunt, non permittat illos suis plebibus celebrare. sed si secreto voluerint celebrare, permittatur. Nota quod alicui licet in secreto, quod nõ licet in publico, & hoc est ne decipiatur populus.

k ¶ *Comendatitiis.*] vel etiã dimissoriis. 71. dist. c. pen. & 19. q. 1. duæ sũt.

l ¶ *Per testes.*] vel per alia legitima arg. supra c. proxi. arg: de præsũp. c. litteras. & de conuersatione ipsius primo debet constare. supra. c. proxi.

m ¶ *Canonica.* [b] Id est, secundum ordinem ecclesiæ facta. supra. de sum trinit. c. firmiter. in fi.

n ¶ *Secreto.*] Quia tunc nullum periculum sit alicui nisi sibi. sed si publice celebraret populo, tunc periculum esset vt si nõ esset sacerdos, populũ deciperet. 42. dist. in. quiescamus. & infra de celeb. miss. de homine.

¶ *Et nobis.*] Communis diuisio. & secunda pars est ibi, *Attendentes.* Io. And.

CASVS. Quidã prælati ecclesiarũ de iurisdictione episcopi Regiñ. sine conscientia ipsius episcopi, clericos de alienis episcopatibus instituebãt in ecclesiis sibi commissis: quæsiuit episcopus à Papa quid iuris esset de illis clericis? Respondit Papa, quod illud eis non liceat, cum sit contra

† In plurib' aliis post illud, infra, statim sequitur: vtrum clericos, &c

Nomine argumenti qd in hoc. c. intelligatur.

† In vno manuscrip. hęc verba præmittũtur: cõsuluit nos in super tua fraternitas, vtrum, &c.

† In antiquis deest dictio, in.

b Hæc glosula non est Bernardi, nec habetur in antiquis libris.

contrarium honestati, & contra institutiones sanctorum patrum: & ideo potest inde eos remouere nisi ex dispensatione eos duxerit dimittendos. No. clericos instituendos in ecclesiis de eodem loco, vel de eadem diœcesi, & non extraneos.

a ¶ *Institutionibus.*] 71. dist. c. 1. & 2. per totam dist. & 52. dist. per totũ. & C. de episc. & cle. in ecclesiis. sic de aliena ecclesia non est assumendus prælatus, dum reperitur idoneus in eadem. 61. dist. nullus.

¶ *Glosſ. seq. arguit ad duo, & de secundo remittit.*

b ¶ *Ex dispensatione.*] No. arg. quod nullus potest eligi de aliena diœc. sed tantum debet postulari: quia instituti absque scientia episcopi, remouentur, nisi cum eis voluerit dispensare: & sic per solam dispensationẽ de aliis episcopatibus instituuntur. & est hic bonum argu. pro opinione illorum qui dicunt quòd semper prævalet electio de gremio ecclesiæ, alij electioni factæ de alia, etiam si sit facta à minori parte. de hoc dixi supra de electione. cum inter canonicos.

† Aliàs, scięti a, hoc est, sine licentia, aut, facultate.

† Vide l. quod vulgo. ff. de stat. hom. & l. si cum dies. §. compromissio. ff. de arbitr.

† Videto notas in hunc locum in fine operis ad iectas.

† Cap. 2. co. tit. in 1. com pilat. Facit concilíũ Aurelianẽse 4. cap. 26.

DE OFFICIO archidiaconi.

¶ *Explicito tractatu ordinandorum, de dignitatum officiis est videndum: & quia archidiaconus post episcopum maior est, ideo, &c. Io. And.*

De hac materia habetur 25. dist. perlectis. 74. dist. honoratus. 94. dist. c. fi. Ant. de But.

† onere.

VT † archidiaconus post episcopum sciat se vicarium [c] esse eius in omnibus, & omnem curam in clero (tam in vrbe [a] positorum, quàm eorum, qui per parochias habitare noscuntur) ad se pertinere, siue de eorum conuersatione, siue honore † & restauratione ecclesiarum, siue doctrina ecclesiasticorum, vel cæterarum rerum studio: & delinquentium rationem coram Deo redditurus est.

¶ Et † vt de tertio [e] in tertium annum, si episcopus non potest, parochiam vniuersam circumeat: & cuncta, quæ emendatione indigent, ad vicem sui episcopi corrigat † & emendet.

¶ Ex concilio Toletano † :

¶ *Non summatur, sed ponit quædam quæ spectant ad officium archidiaconi.*

CAP. I.

VT † archidiaconus post episcopum sciat se vicarium [c] esse eius in omnibus, & omnem curam in clero (tam in vrbe [a] positorum, quàm eorum, qui per parochias habitare noscuntur) ad se pertinere, siue de eorum conuersatione, siue honore † & restauratione ecclesiarum, siue doctrina ecclesiasticorum, vel cæterarum rerum studio: & delinquentium rationem coram Deo redditurus est.

¶ Et † vt de tertio [e] in tertium annum, si episcopus non potest, parochiam vniuersam circumeat: & cuncta, quæ emendatione indigent, ad vicem sui episcopi corrigat † & emendet.

¶ Ex concilio Toletano † :

¶ *Non summatur, sed ponit quædam quæ spectant ad officium archidiaconi.*

CAP. II.

OFficium † vero archidiaconi est Euangelium quando voluerit legere, vel alicui de diaconis præcipere, & quando episcopus missam canit, ad iussionem illius induant se Leuitæ vestimentis sacris: qualiter cum pontifice ad missam procedãt: † & infra. ¶ Omne ecclesiasticum officium prouidendo, lectiones aut responsoria in matrice ecclesia dare debet, & auscultare, intantum, vt nullus euangelium aut epistolam, responsoria, vel quamlibet in ecclesia lectionem legat vel canter, donec auscultetur [g] ab ipso. ¶ Acolythos † quoque ipse ordinet, quis eorum candelabra, quis thuribulum deferre, quisve minorum in ecclesia aliqua officia agere debeat.

¶ Greg. iij. † archid. Salonitano. †

¶ *Custodia vasorum ecclesiæ spectat ad archidiaconum.*

CAP. III.

EA [h] quæ contra: & infra. ¶ Scire vero te volumus, quòd à te districte quæsituri sumus, quia vel propriæ ecclesiæ, vel ea quæ de diuersis ecclesiis cimilia † sunt collecta, non sub omni solicitudine & fide seruantur. Quòd si quid ex eis, vel negligentia [k], vel cuiusquam fraude deperiit: tu hoc reatu † adstringeris, qui per archidiaconatus ordinem custodiæ [m] ciusdem ecclesiæ arctius deputaris.

† Qualiter hodie visitẽt archidiaconi, tradit cõcilium Trident. sessio. 24. in decreto de reformat. cap. 3.

† Cuius cõcilij Toletani sit, nondũ inueni.

a Facit ad hoc ff. de admin. tut. l. ita autem. § gesse. cũ seq. & aliis vulg.

f ¶ *Corrigar.*] Sic ergo archidiaconus habet coercitionem ex quo hẽt iurisdictionem, quia iurisdictio sine coerctione nulla esset: vt ff. de offi. dele. ex litteris. & ff. de off. eius cui mand. est iur. l. vlt. Quid de iure cõi pertineat ad archidiaconũ, habes ff. eo. ad hæc. & c. ad nostrum. & c. proxi. secus de consuetudine. ff. c. vlt. vbi de hoc.

Officium.] CASVS Dicitur hic q. ad officium archidiaconi pertinet legere Euangelium quod voluerit, vel præcipere alicui diacono qb legat: & quando eps debet missam celebrare, præcipere debet sacerdotibus, vt induãt se vestibus sacris, vt episcopo ministrent. Ité in matrice ecclesia nullus debet legere responsorium aut epistolam, aut lectionem cãtare, donec primo ab ipso auscultetur: debet etiã ordinare acolythos quis eorum debeat deferre cãdelabrum, & quis thuribulum. No. q. ad officiũ archid. pertinet Euangeliũ legere, & ad officia ecclesiæ ordinare, & illos qui legere vel antare debẽt, in matrice ecclesia auscultare.

† Cap. 3. eo tit. in 1. co. m pilatione.

† Vt verbi gratia, bini, honeste, & demisso vultu.

g ¶ *Auscultetur.*] Videtur hoc potius spectare ad officiũ magistri schołarũ, sed potius ex cõsuetudine fit hoc, sicut & multa alia quæ considerãtur & attendũtur in huiusmodi officiis, potius quàm ius cõmune. ꝯ. de excel. præla. ad hæc. & ꝯ. eod. c. vlt. Bernardus.

Quis ordo sit acolythorũ in ecclesia, tradit Magister sẽten. lib. 4. distinct 24. §. quarto loco.

ADDITIO. Vel loquitur cum eps est præsens, & mandat hoc per archidiaconũ expediri, secundũ Vincen. Io. An.

† Gregorius Episto. 10. libr. 1. regist. & cap. 1. eod. tit. in 1. compilat.

† Salernitano. in nõnul lis manuscri ptis.

E *A quæ contra.*] CASVS Archidiaconus Salonitanus habuit custodiã vasorũ & aliorũ ornamentorum ecclesiæ. archiepiscopus Salonitanus significauit dicto domino Papæ, q. archidiaconus negligens erat circa prædicta custodienda. Super hoc scribit Papa archid. dicens quòd districte inquirat ab ipso de vasis ecclesiæ, quæ illic collecta sunt, qualiter custodiuntur. si aliquid ex negligentia vel fraude ipsius perierit, ipse in hoc punietur, & tenebitur ad restitutionem ipsorum, cum ipse ad hoc ex officio teneatur. Nota in prælato negligentiam & fraudem comparari.

h ¶ *Ea quæ.*] De isto archidiacono habetur 74. dist. gesta. & c. honoratus. & c. vbi ista dicisti.

i ¶ *Cimilia.*] Per hoc intellige omnia vasa ecclesiæ. arg. 12. q. 2. apostolicos. b & custodia horum potius pertinet ad custodem siue thesaurium, sed vt dixi in proxi. c. consuetudo attenditur, vbi non est thesaurius, hoc forte pertinet ad archidiaconum, vt hic videtur.

b Hinc cimeliarcha dicitur custos vasorũ, & aliarum rerum ecclesiasticarum quibus est sacrista & thesaurarius, & cimeliarchiũ locus vbi reponitur thesaurus, *i.* vlt. §. fin autem. C. de bo. auctor. iu. pos. adde notas huius capitis.

k ¶ *Negligentia.*] Prælatus enim non solum tenetur de dolo, sed de culpa lata, & leui ad instar tutoris. C. de peri. tu. vel cu. fi res pupilli. & C. arbi. tu. quicquid. sed etiam de negligentia, vt hic patet: cum etiam propter negligentiam remoueatur. infra de offi. custo. cap. 2. & 1. quæst. 1. cap. si qui episcopi. §. ecce cum honoris. & 81. distin. dictum. & arg. 18. quæst. 2. si quis abbas. sic etiam iudex propter negligentiam remouetur. C. de offi. præfect. ori. si quos. & ff. de cust. & exhi. re. carceri. & l. non est. quod potest intelligi cum negligentia erassa est. arg. 1. quæst. 1. quicquid. & ff. de verb. sign. magnam. & arg. supra de ord. ab epi. qui re. epi. sco. c. 1. in fin.

l ¶ *Reatu.*] Arg. quòd negligentia prælati mortale peccatum est. 81. dist. dictum. infra de reg. iu. c. penul.

m ¶ *Custodiæ.*] Ad ipsum etiam pertinet cura & solicitudo totius ecclesiæ. 25. dist. perlectis. & infra eo. ad hæc.

Vm satis.] Prima ponit causam decisiuam & expressam. Secunda mandatum ibi, *Mandamus*. Io.And.

CASVS. Archidiaconus Elieñ. sine licentia episcopi sui committebat curam animarum, dicens hoc ex consuetudine sibi licere, episcopus cõquestus fuit Papæ de hoc. dicit Papa quòd obtentu alicuius consuetudinis non debet facere contra institutiones sanctorum patrum. Vnde præcipit ei quòd nulli committat curam animarum sine licentia & mãdato sui episcopi. No. q ad episcopum pertinet committere curam animarũ, non obstante consuetudine quæ præscripta non sit.

¶ Alex.3. Elieñ. archidiacono.

¶ Archidiaconus sine mandato episcopi non committit curam animarum, id est, non habet institutionem auctorizabilem.

CAP. IIII.

CVm † satis sit absurdum: & infra. ¶ Quoniam igitur obtentu alicuius consuetudinis, [a] non debes contra sanctorum patrum constitutiones † [b] venire, & quod ad tuum non spectat officium vendicare. ¶ Mandamus, vt nemini sine licentia & mandato episcopi curam præsumas committere animarum.

¶ Idem Vigorñ. episcopo.

¶ Archidiaconus de iure cõmuni non potest excommunicare. Ant. de But.

CAP. V.

ARchidiaconis † non videtur de ecclesiastica institutione licere (nisi auctoritas episcoporum accesserit) in aliquos sententiam promulgare. [c]

¶ Idem episcopo Conuentreñ. & Abbati Cestreñ.

¶ Archidiaconus semel in anno (nisi necesitas exigat plus) visitat suam prouinciam, id est, parochiam. hoc dicit.

Mandamus.] In prima dictum, à quo excipit ibi, *Nisi*. Ant. de Bu.

CASVS Dicitur hic q semel tantum in anno debet archidiaconus visitare, nisi necesitas exigat quòd pluries visitet. Not. quòd archidiaconus non debet pluries in anno visitare, nisi ex causa rationabili.

¶ Glo. seq. arguit, & remittit.

d *¶ Visitandas.*] Hoc eñ pertinet ad curam animarũ. ℣. de elec. dudũ 2. & sic est arg. q archidiaconus habet curam animarum, & q posit alij cõmittere, sed intellige hic loqui de consuetudine, vt dixi ℣. eod. cũ satis.

¶ Glo. seq. signat contrarium, soluit & remittit.

e *¶ Sæpius visitare.*] & ita sufficit semel tantum in anno visitare, ex eo qđ prohibet pluries visitare nisi noua causa emerserit. Sed contra. infra de censi. cum venerabilis. vbi videtur quòd possunt præter aliquam necesitatem bis in anno visitare, & procurationem habere: intellige illud cũ determinatione istius, prout ibi dicitur, si est opus, [a] quia non solum bis in anno, sed etiã pluries i anno si causa subsit potest prælatus visitare. 18.q.2. visitandi. & c. non semel. Si vero alia de causa pro suis necesitatibus accedat ad ecclesias, propriis sumptibus procuretur. C. de stat. & imag. l. vlt. de hoc dic vt infra de censi. cum venerabilis.

Ad hæc.] Diuiditur in duas partes principales. Secunda: ibi, *Subsequenter*. Et quælibet subdiuiditur in consultationem & responsionem. Ant. de But.

CASVS. Quæstũ fuit à Papa quid pertineat ad officium archidiaconi, & in quibus per ipsum cura episcopalis solicitudinis releuetur. Respon. Papa secundum statuta Isidori, imperat subdiaconibus & leuitis: & solicitudo parochiarum & ordinatio earundem pertinet ad ipsum: audire debet iurgia singulorum: archipresbyteri rurales qui decani vocantur subiacere debent eidem. Item secundum constitutionem Romani ordinis maior post episcopum & eius vicarium reperitur. Item in epistola beati Clementis Papæ oculus episcopi nominatur, & loco ipsius per episcopatum corrigit corrigenda, & emendanda emendat, nisi adeo ardua fuerint negotia, quod absque maioris sui præsentia nequeant terminari. Item in quadam constitutione Inno. continetur, quòd ad ipsum pertinet institutio corporalis tam in beneficiis quàm in dignitatibus: & examinatio clericorum, qui ad ordines promouentur, ad ipsum pertinet, & ipse debet eos episcopo præsentare. Quæsitum fuit insuper vtrum decani rurales qui pro tempore instituuntur, debeant ad mandatum episcopi vel archidiaconi vel etiam vtriusque institui vel destitui si fuerint amouendi. Ad hoc respondet Papa, quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari: & ipsi decani commune officium vtriusque exercent, & ideo communiter eligendi sunt, vel etiam amouendi. Nota in quibus de iure communi consistit officium archidiaconi. Item nota quòd imperat subdiaconibus & leuitis. Item solicitudo & ordinatio parochiarum pertinet ad ipsum. Item audire debet causas singulorum. Item decani rurales subsunt ei. Item maior est post episcopum & eius vicarium. Item dicitur oculus episcopi, & loco ipsius corrigit excessus subditorum. Item institutio corporalis in beneficiis & dignitatibus ad ipsum pertinet. Item examinatio clericorum, qui ad ordines promouentur, ad ipsum pertinet, & eos debet episcopo præsentare. Item not. quod omnes tangit ab omnibus approbari debet.

f *¶ Beati Isidori.*] Vt 25. dist. perlectis.

¶ Glo. seq. arg. ponit opi. Io. an. quam determinat.

g *¶ Iurgia.*] Et sic est arg. quòd archidiaconus habeat iurisdictionem, per c. perlectis. & arg. 63. distin. si in plebibus. & infra de pœnis. licet. dixit Io. quòd habet ordinariam iurisdictionem de iure communi, & verum est in omnibus quæ continentur in hoc c. & infra eo. vt nostrum. & ita per consequens correctionem, licet non possit cognoscere nisi de modicis causis per hoc quòd dicit, iurgia: quia talis iurisdictio sine coerctione nulla esset, vt dixi supra eo. cap. 1. In aliis autem quæ hic non enumerantur, stabimus consuetudini præscriptæ: vt dictum est supra eo. cum satis.

† Cap. 4. co. tit. in 1. cõpilatione & post concilium Laterane. sub Alexand. iij. par. 2. 6. c. 2.

† Conciliũ, & manuscri. instituti ões. Archidiaconus an habeat curam animarum.

† Cap. 5. co. tit. in 1. compilatione & habetur post conciliũ Lateran. sub Alexa iij. part. 3 6. c. 4.

† Habetur post conci. Lateranen. sub Alexan. iij. par. 2. ca. 11. & vide conci. Tridentin. citat. supra eo. c. 1.

† Non tamẽ iudicant archidiaconi causas matrimonij & criminum. Cõcilium Trident. sessio. 24. decreto de reformatio. ca. 20. §. ad hæc. nec causas concubinatus. idem Concilium sessio. 25. decreto de reformatio. cap. 12.

Archidiaconus an possit excommunicare

Archidiaconus quã habeat iurisdictionem.

a *¶ Romani ordinis.*] Supra eod. c. 1.

b *¶ Beati clementis.*] 93. dist. diaconi 1. & in epistola Euaristi. ea. dist. diaconi 2.

c *¶ Nostra constitutione.*] Credo quòd sit illa. infra eod. vt nostrum. quæ debuit præcedere istam in ordine, secundum ordinationem illarũ decretalium. vnde per hoc videtur quòd loquatur de alia constitutione. sed forsitan non seruatur ille ordo: nisi in ordinatione decretalium diuersorum auctorum, secundum q patet etiam in aliis locis.

¶ Glo. seq. obiicit, & soluit. secundo arg. & illud determinat.

d *¶ Examinentur archidiacono.*] Infra eo. vt nostrum. sed alibi dicitur quòd istud est officium facerdotum. 24. dist. quãdo. hoc verum est de iure, sed illud vbi episcopus eligit specialiter sacerdotes ad hoc: vel si nõ est ibi archidiaconus vt in multis ecclesiis. videtur ergo quòd episcopus non sit puniendus si promouet indignum, sed potius archidiacon' qui examinat & representat episcopo. arg. 54. dist. in. si seruus. sed nõ est ita, quia episcopus tenetur de facto illius qui examinat, cum de mandato illius illud fiat: sicut exercitor nauis de facto magistri tenetur. ff. de exerci. l. 1. §. magistrũ. nisi forte examinator talis fuisset, vt non sit verisimile ipsum mentiri. arg. infra de pig. significante. secundum hoc, si talis ordinatur sine titulo, episcopo ignorante, examinator qui præsentauit eum, tenebitur ei prouidere. [a] sed si ille non sit soluendo, habebit regressum contra episcopum: & hoc ideo quia adhuc reseruatũ est episcopo ius examinandi [b] illum arg. supra de æta. & qual. accepimus, & in subsidium ne ille ordinatus in opprobrium clericorum mendicet. supra de renun. ad supplicationem. 93. dist. diaconi.

e *¶ Tangit.*] C. de aucto. præstan. l. vlt. & ff. de aqua plu. arcen. in concedendo. & ff. de adop. nam ita diuus. & supra de temp. ord. & archiepiscopus. vbi de hoc.

f *¶ Communiter.*] Secundam consuetudinem loci.

Significasti.] Sunt tria dicta quæ patent. Io. And.

CASVS. Archid. sine conscientia episcopi sui & auctoritate litteras suas promouendis non concedat, & ordinandi per litteras archidiaconi promoueri non debent: quod si fecerint, episcopus interdicat eis executionem ordinum taliter susceptorum. Not. q archid. non potest dare litteras commendatitias promouendis.

g *¶ Auctoritate.*] Hoc ideo dicit quia sine auctoritate & conscientia sui episcopi nullus debet promoueri ad ordines, & alius episcopus talem ordinare non debet: quod si factum fuerit, talis ordinatio rata non est quo ad suum episcopum, qui eis interdicit executionem. 9. q. 2. c. 1. & c. seq. & infra de paro. nullus. & interdicenda est talibus executio ordinis sic susceptí. ℣. de temp. or. q translationẽ. episcopus tñ potest cum talibus dispensare, & recipere eos in illis ordinib. 9. q. 2. Lugdunensis.

¶ Glo. seq. signat contrarium, & sol. reliquum recitetur per q. an absente episcopo, &c.

h *¶ Litteras.*] Et ita patet quòd archi. non potest dare litteras cõmendatitias ad ordines suspiciendos, sed solus episcopus. 71. distin. extra-

byteri autem, qui à pluribus decani nunc upantur, eius iurisdictioni se nouerint subiacere. Secundum vero Romani [a] ordinis constitutionem, maior post episcopum, & ipsius episcopi vicarius reperitur: omnem solicitudinem & curam, tam in clericis quàm in ecclesiis eorum (prout melius secundum Deum poterit) impendendo: cum super his sit reddicurus rationem in districti examinis iudicio. ¶ Item in epistola beati Clementis [b] Papæ prædecess. nostri, oculus † episcopi archidiaconus appellatur: vt loco episcopi per episcopatum prospiciens, quæ corrigenda viderit, corrigat & emendet, nisi adeo fuerint ardua negotia, quòd absque maioris sui præsentia nequeant terminari. ¶ In quadam vero nosta constitutione [c] iam alia vice nos meminimus expressisse, quòd institutio corporalis, tam super beneficiis, quàm etiam dignitatibus, ad ipsum debeat pertinere: examinatio etiam clericorum, si fuerint ad sacros ordines promouendi, & hoc idem in collationibus beneficiorum credimus obseruandum: vt qui beneficiis ecclesiasticis præficiendi fuerint, à suo prius examinentur [d] archidiacono, & per ipsum postmodum episcopo præsententur. ¶ Subsequenter postea quæsiuisti, vtrum decani rurales qui pro tempore statuuntur, ad mandatum tuum solum vel archidiaconi, vel etiam vtriusque institui debeant vel destitui, si fuerint amouendi. Ad hoc breuiter respondemus, quòd cum ab omnibus, quod omnes tangit, [e] approbari debeat, & cum cõmune eorum decanus officium exerceat, communiter [f] est eligendus, vel etiam amouendus.

¶ Idem.

¶ Archidiaconus non dat commendatitias ad ordines.

CAP. VIII.

SIgnificasti † & infra. ¶ Interdicas archidiacono tuo, ne sine cõscientia tua & auctoritate, [g] litteras [h] suas promouendis cõcedat: Et eis etiã districte prohibeas, ne ad ordines audeãt cõuolare. ¶ Qui si cõtra prohibitionem tuã venire præsumpserint, executionẽ † eis ordinũ susceptorum totaliter interdicas.

¶ Idem.

¶ Archidiaconus examinat, & præsentat ordinãdos, & ponit ꝑlatos in sede.

CAP. IX.

VT † nostrũ: & infra ¶ Nec fuit sufficiẽter probatum, q cãcellarius ex officio suo exerceat spiritualia memorata: cum ea potius de iure [k] cõi ad archidiaconi spectẽt officium, repræsẽtare † videlicet ordinãdos episcopo, & illos examinare, † ponere abbates & abbatissas in sede.

¶ Hono. 3. abbati Arimineñ. Trecen. diœcesis, & archid. & decano sancti Steph. Trecẽ.

¶ Archidiaconi in monasteriis iurisdictionẽ non habent, nisi quantũ tribuit eis generalis, vel specialis consuetudo.

CAP. X.

DIlecto filio: & infra. ¶ Ad petitionẽ archidiaconi Senoñ. cõquerentis, q abbas & cõuentus monasterij sancti Petri Senoñ. procurationem † annuã, & quædã alia ratione sui archidiaconatus ad ipsum spectantia, exhiberi sibi contra iustitiam denegabant: abbati sancti Crispini & collegis eius dedimus in mandatis, vt audirent causa quædã rõne sui archidiaconatus ad ipsum spectãtia. causa ad ipsius archid. petitionẽ cõmissa fuit abbati sancti Crispini & quibusdã aliis, coram quibus petiit idẽ archidiaconus vt abbas & monachi sibi obedirẽt in iis quæ pertinẽt ad iurisdictionẽ, correctionẽ, & visitationẽ, spectantes ad ius archid. cum monasteriũ ipsum sit situ infra terminos sui archidiaconatus, videlicet vt corã se respondeãt cõquerentibus de ipsis, & citati veniret ad præsentiã suã: & eius mãdata honesta audituri salua regula sua, & abbatis sui disciplina. petiit insuper ne de cætero faceret aliquos de Senoñ. bailliuia, eo ꝑmisso corã officiali archiepiscopi Senoñ. cõueniri, dicens q primo conueniri debent sub ipso, quàm corã officiali archiepi, exceptis specialibus causis ipsius archiepiscopi & hominũ & familiæ suæ: lite vero super ꝑdictis cõtestata, iudices de cõsensu vtriusque partis remiserũt causam ad sedẽ Apost. Sed q a Papa nesciebat cõsuetudinẽ qua vtitur archid. Senoñ. in aliis abbatiis. Senoñ. ordinis ꝑsati monasterij non potuit proferre sniam: vnde cõmisit causam iudicibus ꝑsentibus, mãdans eisdẽ quatenus super his veriter inquirant per canonicos Senoñ. qui de huiusmodi consuetudine debent habere notitiã plenioré: & nisi cõstiterit eis prædictũ archid. vel eius antecessores de consuetudine pacifica sic obtenta, iurisdictionem aliquã in ipso monasterio vel in hmõi abbatiis hactenus habuisse, præfatũ monasteriũ absoluant

a Facit quod no. Bart. in l. mediterraneæ. C. de anno. & triti.

b Examinatus enim examinatur in his præcipue in quibus: vertitur periculũ animæ. de probat. causa. Io. And.

† Cap. 2. co. tit. in 4. compilatione.

c Infero q speciale mãdatum potest derogare consuetudini. l. diuturna. & l. cum de consuetudine. ff. de legib.

† In magis vetustis iste executionẽ eis ordinũ taliter susceptorum interdicas.

† (Cap. 3. co. tit. in 4. cõpilatione

† In vetustioribꝰ ꝑ ꝯ sentare.

Est autem procuratio, necessariorum sumptuũ ex habitio, quæ debet præstari diœcesim, seu subditos visitantibus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

soluant ab impetitione archid. sibi super hoc perpetuum silentium imponendo. Si vero per eosdem canonicos consiterit de præmissis, eandem iurisdictionem adiudicent archidiacono, quam in monasterio vel in aliis abbatiis consiterit habuisse, super aliis silentium imponentes eidem. Not. quòd iurisdictio archid. ex consuetudine in multis consistit, vt hic patet: de iure cõmuni consistit in iis quæ dicuntur supra eõd. ad hæc. & cap. vt nostrum. Item veritas semper est inquirenda per illos de quibus magis verisimile est quòd eam debeant scire. Item recurrendum est ad consuetudinem aliarum ecclesiarum. Ité consuetudo debet obseruari in vna ecclesia quæ obseruatur in aliis eiusdem ordinis. Ber.

Idem.

†Quid in visitatione præstare debeat prælati, tradit concilij Trid. sessio. 24. de reformatione. c. 3.

a ¶ *Sit situm.*] Per hoc forte credebat archidiaconus intentionem suam fundatam esse, quasi de iure communi. 16. quæst. 7. omnes basilicæ. & 18. quæst. 2. monasteria. sed hoc est ius episcoporum.

†Archiepiscopi.

b ¶ *Et ius mandata.*] Ista pertinent ad correctionem: sed ea quæ præcedunt ad iurisdictionẽ.

c ¶ *Quæ archidiaconi solent.*] Et ita videbatur in hoc respicere consuetudinem. infra de excess. prælato. ad hæc. & supra de cõsuetudi. cum olim. quæ tribuit iurisdictionem. arg. infra de offi. or. duo simul. & C. de emãcipa. l. vlt. quæ in his præcipue considerantur: vt dixi supra eod. cum satis.

d ¶ *Saluaſua regula.*] Correctio enim monachorum, primo loco pertinet ad abbatem. infra de offi. ord. quanto. & ¶. de statu mon. in singulis.

e ¶ *Sub ipso.*] Per hoc multum præiudicabatur archiepiscopo, si hoc esset verum, sed forsan cõsuetudo est illius archidiaconi.

f ¶ *Exceptis.*] Lite vero contestata super præmissis, de cõsensu vtriusque partis causam remiserant [a] iudices ad Apostolicam sedem: quia Papa nesciebat consuetudinem qua vtitur archid. Senon. in abbatiis Senoñ. diœcesis. præfati monasterij sentẽtiam proferre non potuit, vnde causam committit sicut sequitur. hoc est in antiqua decre.

a Per consultationem putat Hos. quod per aptationẽ ideo, quia causa non fuit a leos remissa, sed alijs cõmissa. Io. And.

g ¶ *Maiores ecclesiæ Senon. canonicos.*] No. ergo q testes illi requirẽdi sunt ad testimonium, de quibus magis est verisimile, quòd veritatem sciant: & illi sunt potius præferendi. sic 35. q. 6. consanguineos. & infra qui ma. ac. pos. videtur & ab antiquioribus, vt ibi dicitur ad quorum dicta recurrendum est in antiquis factis. ff. de leg. 3. si chorus. §. 1. & 20. dist. de quibus. ab illis enim requirenda est veritas, quibus lex veritatis potius alsistit. 4. q. 3. si testes. [b] sic ergo canonici præferentur hic, quia melius veritatem scire debent, qui forte cum ipso archidiacono prædictis quandoque interfuerunt. Sic & illa quæ in capitulo fiunt, per canonicos melius probantur. infra de testi. veniens & quæ domi geruntur, facilius probantur per domesticos quàm per alios. C. de rep. consensu. 6. seruis. & C. de quæstionib. interrogari.

b Cõcor. tex. 10. l. psbyteri. C. de epis. & cle. & ibi Bald.

h ¶ *Pacifica.*] Not. q cõsuetudo siue possessio debet esse pacifica, non violenta, ad hoc vt præscriptio locum habeat, & sine interruptione. infra de præscri. sanctorum. & c. illud. & 16. q. 4. volumus. & C. de præsc. 30. vel 40. ann. si quis. & l. vlt. & ita patet quòd iurisdictio siue officium archidiaconorum potius colligitur ex cõsuetudine, quàm ex iure communi: quia huiusmodi visitatio & correctio poti[a] ex cõsuetudine habẽtur. arg. supra de elec. dudũ 2. Dic ergo super hoc vt dixi 3. e. cum satis.

a ¶ *Abbatiis.*] Arg. q. p ad consuetudinem aliarum ecclesiarum, siue iurisdictionem recurrendum est, si dubitetur quid aliqua ecclesia facere debeat. infra de censi. ecclesiis. & c. supra eo. & 100. dist. contra morem.

c Concor gl. in l. cunctos populos. C. de sum. tri. & fi. ca.

c nisi diuersa esset consuetudo vniuscuiusque ecclesiæ. arg. supra de consue. cum olim. & ita si archidiaconus probaret cõsuetudinem huiusmodi in aliis monasteriis sui archidiaconatus, obtineretin isto: qa nõ debẽt diuersa iure censeri. 12. q. 2. cognouimus. & infra de deci. cum in tua.

TITVLVS XXIIII.
De officio archipresbyteri.

Ex concilio Toletano.

¶ *Archipresbyter ciuitatis subest archidiacono, & principaliter præest presbyteris, & presbyteralibus officiis.*

CAP. I.

VT †archipresbyter [k] sciat se subesse [l] archidiacono, & eius præceptis sicut sui episcopi obedire: & quòd specialiter ad eius pertinet ministerium, †super omnes presbyteros in ordine presbyterali † positos curam agere animarum: †& assidue in ecclesia stare: & in episcopi sui absentia ad vicẽ eius missarum solemnia celebret, & collectam [m] dicat, aut cui ipse iniunxerit. [n]

¶ Leo Papa.

¶ *Ad idem.*

CAP. II.

MInisterium †archipresbyteri in eo constituitur: vt diligenti cura prouideat ministerium sacerdotum Cardinalium, [o] qui solemne debent agere officium in communicatione corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi, à sacrosãcto die [p] Dominico incipiendo, per omnes horas canonicas indeclinabiliter [q] perseuerent: vt opus Dei digne & sancte perficiatur ab eo, cui committitur: & infra. ¶ Prouideat etiam archipresbyter videm, eandem iurisdictionem duntaxat adiudicantes eidem, in monasterio supradicto, quam ipsum vel prædecessores suos in monasterio ipso, vel in eisdem abbatiis habuisse constiterit, super aliis perpetuum ei silentium imponentes. ¶ Si vero de præmissis constiterit per eos

† Burchardus libr. 3. cap. 50. Iuo. par. 6. cap. 20. & c. 1. eod. tit. in 1. compilat. vide de notas huius cap.

† Officium in manusc. † Vox, presbyterali, deest in antiquis.

† Vox, animarũ, deest in antiquis, & in locis initio cap. citatis.

† Cap. 2. eod. tit. in 1. compila. & vide concilium Trident. infra citatum.

n ¶ *Iniunxerit.*] Sic 25. dist. perlectis. ad fi. vnde sumptum fuit hoc c. de verbo ad verbum.

Ministeriũ.] CASVS. Dicitur hic q archipresbyter debet habere curã & solicitudinẽ de omnibus sacerdotibus, vt epi sui mandatis obediãt. in absentia autẽ epi debet oĩa officia epi supplere, exceptis iis q ei sunt phibita. Nota ministros ecclesię sibi adinuicẽ suffragari debere.

o ¶ *Cardinaliũ.*] Id est principalium. simile 7. q. 1. pastoralis, & dicunt cardinales à cardine: quia sicut in cardine regitur ostium, ita per istos debet in ecclesia regi officiũ: vnde etiã dicti sunt cardinales: q a per eos regitur vniuersalis ecclesia. simile. 24. dist. presbyter. & 71. dist. fraternitatem. ibi exponitur cardinalis, id est, proprius. & 21. q. 1. relatio.

p ¶ *A sacrosancto die Dominico.*] i. a vespere sabbati, quoniam tunc incipit secundum canonicam computationem: [d] siue quo ad officium, infra de fe. quoniam & 75. dist. quod à patrib.

ADDITIO. Et sic tunc debent septimanas incipere quod quidam non obseruant. Io. An.

q ¶ *Indeclinabiliter,*] id est, horis statutis, & iusto impedimẽto cessante. infra

d Qualiter ac cipiatur dies, vide 5. l. aut facta. §. tempus. & ibi Bart. ff. de pœ. & in l. hæc verba. ff. de verbo. sign.

te. infra de cele. miss. presbyter. & ferens illãm sententiam: Maledictus qui negligenter facit opera Dei.

a ¶ *Cedant.*] Id est, cessent quando officium suum facere debent.

b ¶ *Scurrilitate.*] Id est rusticitate viuendi, sicut scurra facit.

c ¶ *Prohibita.*] De quibus habes 86. dist. quamuis. sed ad ea facienda debent vicinos episcopos inuitare, cum cautela & studio. 7. q. 1. pontifices.

†Sacerdotes Cardinales hoc loco, non vt his tantum Romæ, sed aliarum etiã ciuitatũ pri mos sacerdotes interpretamur, quib' tituli, hoc est parochię, cõmittebantur.

d ¶ *Consulto episcopo, reconciliare.*] Ergo eo inconsulto non debet, nisi eo absente maxima necessitas cogat. 26. q. 6. cap. vlti. & loquitur de solemni pœnitente, qui publicum crimen commisit, quod vniuersam cõmouet vrbem, vt ibi dicitur. in quo etiam casu quilibet sacerdos posset eum reconciliare. arg. 17. q. 4. si quis suadente. & etiam laicus. [a] de consecratio. dist. 4. sanctum est baptisma.

a Sed laicus nõ potest ab soluere facta mẽtaliter, vt notaui infra de officio iudic. ordin. c. pastoralis. sup per glossa in verbo, præterquam in mortis articulo.

e ¶ *Cunctis.*] archipresbyter post episcopum, curam debet habere animarum in ecclesia cathedrali.

f ¶ *Iusionem.*] Sic supra cap. proxi. & 25. dist. perlectis.

Officiũ.] CASVS. In hoc cap. ponuntur multa, quæ spectant ad officium archipresbyteri, quæ expresse patent in littera. Not. ex hoc ca. multa quæ pertinent ad officium archipresbyteri.

g ¶ *Benedictiones.*] In matutinis quando debent legi lectiones.

h ¶ *Infirmos.*] De cõsec. dist. 2. in tribus contra, vbi subaudiendum est, nisi ad opus infirmorum, vt hic de consecr. distin. 2. presbyter Eucharistiam.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

i ¶ *Sine confessione.*] Si culpa vel negligentia presbyteri moriatur infirmus sine confessione, reus erit animæ illius. 26. quæst. 6. si presbyter. & cap. cognouimus.

¶ *Glo. seq. arg. signat contrarium, & soluit.*

k ¶ *A foris veniunt.*] Id est, extra ciuitatem, tamen qui sint de diœcesi. Et arg. quòd quilibet de episcopatu potest sacramenta recipere in maiori ecclesia: quòd verum est. argu. 50. dist. in capite. Arg. contra de pœn. distin. 6. placuit. & infra de paro. nullus. non contradicunt. episcopus non debet recipere parochianum alterius episcopi, hic nullum parochianum alterius recipit: quia omnes possunt recurrere ad archipresbyterum maioris ecclesiæ, vt hic dicit. Bernardus.

† In nonnullis manuscriptis ita: confessiones vero peccatorum, qui à foris venerint, &c.

T singulæ.] CASVS. Hoc cap. loquitur de ruralibus archipresbyteris, & diuiditur in duas partes. Primo dicitur quòd singulæ plebes habeant singulos archipresbyteros, qui non solum laicos corrigant, sed etiam capellanos sub ipsis constituros. Secundo dicitur quòd non putet episcopus non egere plebem archipresbytero, quasi ipse solus sit ad omnia sufficiens: quia & si valde idoneus sit, decet tamen vt sua onera partiatur: & sicut matrici ecclesiæ præest episcopus, ita plebibus archipresbyter: vt ecclesia in nullo titubans videatur: cuncta tamen episcopo referre debet, & nihil contra eius præceptum ordinare præsumat. Not. quòd solus episcopus est ordinarius in sua diœce. Item, onera & officia ecclesiastica sunt partienda.

l ¶ *Vt singulæ.*] Hoc capitulum loquitur de archipresbytero rurali, præcedens de archipresbytero Ciuitatensi. Alan.

¶ *Glosse. ponit 5. modos quibus dicitur titulus, & remittit.*

m ¶ *Titulos.*] Titulus appellatur ecclesia. 70. distin. cap. 2. & 80. distin. episcopi. & hic etiam dicitur titulus canon. 50. distin. si quis diaconus. Item dicitur titulus, tractatus. ff. de postu. l. 1. argum. 26. quæst. 5. nec mirum. vers. fin. vers. his duobus titulis. Item dicitur actio titulus. C. famil. erciscũ. non est ambiguum. Item dicitur titulus dignitas vnde Ouidius.

Gratulor Oecaliam titulis accedere nostris:

prouisionem. Hic putarem Ioannem de cimũ scribendum. is enim synodum Rauennæ celebrauit. Leo. n. antiquior fuit. Cap. 4. eo. tit. in 1. compilat.

De hoc dictum est supra de ele. dudum 2.

¶ *Glo. seq. arg. & alleg. 3. libra in contrarium.*

n ¶ *Renunciet.*] Argum. quòd solus episcopus sit iudex ordinarius in sua diœce. 11. quæst. 1. de persona. 80. distin. non debere. arg. contra. 10. quæst. 3. cap. 1. & cap. nullus. & 2. quæst. 1. nemo. 1. responso.

o ¶ *Valeat.*] Quia ipse sufficere omnibus non potest: & ideo per alios hoc facere debet. arg. contra infra de offi. ord. inter cætera. nec ipsemet eam sibi assumere debet: quia & prætor sit tutorem dare non potest. ff. de tut. & cur. prætor. sic prælatus à seipso prælaturam accipere non potest. infra de insti. cap. vlt. & infra de iure pat. per tuas. & infra de bap. & eius ef. debitum. quia differentia debet esse inter dantem accipientem, vt ibi dicitur.

& obtendat.

plebes. zum

p ¶ *Sua onera.*] Debet enim sua onera partiri cum aliis. infra de præsump. mandata. vbi de hoc.

In multis manuscript. deest vox, ecclesiæ.

q ¶ *Ita archipresbyteri.*] Istud ita, non notat omnimodam similitudinem, quia aliter præest episcopus, quàm archipresbyteri præsint.

præsunt

doctrinã

r ¶ *Referant.*] Præter minora quæ ipsi archipresbyteri determinare possunt, [b] cum habeant ordinariam iurisdictionem. infra de offic. or. cum ab ecclesiarum. & infra de consang. & affi. ex litteris.

Item

b Alias ista littera esset sibi contraria secundum Host. Vnde dicebat Inno. quòd terminabit minora secundum ordinationes episcoporũ. Ioa. And

CAP. III.

OFficium † archipresbyteri de vrbe constat, quando ibi præsul defuerit, vice eius officium inchoare: benedictiones [g] presbyterales in ecclesia dare: missam quando voluerit cantare, vel cui de sacerdotibus iusserit. Quando vero episcopus missam canit, debet præcipere sacerdotibus, vt induant se vestibus sacris, & qualiter ad missam procedant. ¶ Debet enim præcipere custodi ecclesiæ, vt in sacrario Eucharistia Christi propter infirmos [h] non desit: debet infirmis prouidere, & prouidendo præcipere sacerdotibus, ne forte sine confessione [i] vel confirmatione corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi moriantur: confessiones † peccatorum eorum, qui à foris [k] veniunt, recipere cum omnibus sacerdotibus, & exinde per prouisionem pontificis magnam debet illis adhibere curam. ¶ Ad Christianos quoque faciendos, & baptizandos infantes, & ad succurrendum, omnia à sacerdotibus per iusionem † illius fiant.

¶ Idem † ex synodo † Rauennæ habita.

¶ *Archipresbyter ruralis, presbyterorum & laicorum plebaniæ suæ curam gerit: contra decretum tamen episcopi nihil ordinare potest.*

CAP. IIII.

VT † singulæ [l] plebes archipresbyterum habeant, propter assiduam erga populum Dei curam, qui non solum imperiti vulgi solicitudinem gerant, verumetiam presbyterorum qui per minores [m] titulos habitant, vitam iugi circumspectione custodiant: & qua vnusquisque industria diuinum opus exerceat † episcopo suo renunciet. [n] ¶ Nec contendat † episcopus non egere plebem † archipresbytero, quasi ipse eã † gubernare valeat [o]: quia & si valde idoneus sit, decet tamen vt sua onera [p] partiatur: & sicut ipse matrici ecclesiæ † præest: ita archipresbyteri [q] præsint † plebibus, vt in nullo titubet ecclesiastica solicitudo, cuncta tamen referant [r] ad episcopum, nec aliquid contra eius decretum † ordinare præsumant.

TITVLVS XXV.
De officio primicerij.

Idem † ex libro Romani ordinis.

¶ *Ponit ea quæ spectant ad officium primicerii. Anto. de But.*

CAP. I.

VT † primicerius [s] sciat se esse sub archidiacono sicut & archipresbyter: & ad eius curam spe-

DE OFFICIO primicerij.

¶ *Visum est de officio archipresbyteri. Sed quia in choro primicerius est primus absente archipresbytero, ideo ponit de eo. An. de Butr.*

Et accipitur hic primicerius pro cantore. de offi. primicerii, sacristæ, & custodis, & quid ad quodlibet spectet, vel ad officiũ cuiusque ordinis, tractatur. 21. dist. cleros. 25. distin. perlectis. 93. dist. per totum. supra in rub. de offi. archid. ver. quod sit officium cuiuslibet. & seq. & supra in proxi. rub.

Cap vnic. eod. tit. in 1. comp. Ioo pat. 6. ca. 20. Gratianus c. perlectis 25. dist. Panormia lib. 3. c. 41. & vide notas huius capitis.

T primicerius.] In hoc c. dicitur quòd primicerius subest archidiacono: pertinet tamen ad eius curam præesse diaconibus, aliis minoribus, & debet dare lectoribus lectiones, & cantoribus responsoria, ita quòd omnes instruere debet & castigare. Nota ex hoc cap. multa quæ pertinent ad officium primicerij.

† *Vt primicerius.*] Supple, statuimus.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & tripliciter soluit.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Diaconis.*] Supra de offi.arch.officium.contra cap.ista loquuntur secundum diuersas cõsuetudines diuersarum ecclesiarum,vel primicerius hoc facit ad mandatum archidiaconi,vel tanquam vicarius eius.& ita prælatus qui subest episcopo,potest alij demandare vices suas , & merito:quia ordinarij iudices sunt.L.au.

b ¶ *Vt ipse.*] s. archidiaconus:vel ipse , s. primicerius , quod est melius.

¶ *Glo.seq.signat contrarium,& soluit.*

c ¶ *Donet lectiones.*] Sed hoc videtur pertinere ad officium archidiaconi.supra de offic.archid. officium. diuersa consuetudo diuersarum ecclesiarum impedit cõtradictionem, quæ circa huiusmodi officia consideratur potius.Ber.

DE OFFICIO sacristæ.

¶ *Viso de officio primicerii , videndum est de officio sacristæ , id est. thesaurarii. De hac materia habetur 25.distin. perlectis.in fin. Ant. de But.*

VT sciat.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo q̃ sacrista subest archidiacono , & custodia vasorum , & vestimentorum spectat ad ipsum,& cura totius thesauri , & luminaria, & incensum. Not. ex hoc cap. multa quæ pertinent ad officium sacristæ.

¶ *Vt sciat.*] Supplet atuimus.

¶ *Glo.seq.soluit contrarium.*

e ¶ *Vasorum.*] Secundo post. archid. & sic non est contra. supra de offi. archid.ea quæ.

f ¶ *Luminaria.*] Lampadum : vt differat ab eo quod sequitur.

¶ *Glo. seq. obiicit , & soluit.*

g ¶ *Siue in cera.*] Quia in his illuminatur ecclesia:& secundum hoc etiã videtur pertinere ad officium custodis.infra tit. proxi.& c.proxi.sed hoc referas ad diuersam cõsuetudinem , vt sæpius dictum est,Ber.

DE OFFICIO custodis.

¶ *Quia custos est quasi minister sacristæ.ideo subsequenter ponit de eo.Ant.de But.*

VStos.] CASVS. Dicitur in hoc. c. quòd custos ecclesiæ debet obedire archidiacono,& ad eius mandatum canonicas horas pulsare,& ornamenta altaris , & cuncta vtensilia ecclesiæ custodire:& circa lãpades & laternas in accendẽdo & extinguendo peruigil esse debet,ne nimis ardendo oleum depereat,nec minus incendendo obscurior fiat ecclesia.Si autem custos circa hoc negligens fuerit, per archidiaconum corrigi debet. Not. quòd discretio est mater omnium virtutum.Item ineptus minister ab ecclesia eiici debet.

h ¶ *Tintinabulorum.*] Supra de elect.in causis.& infra cap.proxi.& 1. distin.ius militare.

¶ *Glo, seq. signat contrarium,& soluit.*

i ¶ *Vtensilia.*] Supra de offi.archi.ea quæ contra sol.supple , sub archidiacono & sacrista.vel diuersa est consuetudo.

¶ *Glo.seq.arg.alleg.6.iura,ponens tres versus.*

cialiter pertinere , vt præsit in docendo diaconis , a vel reliquis gradibus ecclesiasticis in ordine positis : vt ipse b disciplinæ & custodię insistat, sicut pro animabus eorum coram Deo ratione est redditurus : & vt ipse diaconibus donet c † lectiones,quæ ad nocturna officia clericorum pertinent : & de singulis studium habeat, vt in quacunque re capacem sensum habuerit, absque vlla vacet negligentia,aut à quo ipse iusserit instruantur.†

† In omnibus manuscriptis ita: donet. lectiones ad nocturna officia.

† Instituantur.

TITVLVS XXVI.
De officio sacristæ.

¶ Ex concilio Toletano.

CAP. I.

VT,† sciat d se sacrista subiectum archidiacono, & ad eius curã pertinere custodiã sacrorum vasorum,e vestimentorum ecclesiasticorum,seu totius thesauri ecclesiastici : necnon quæ ad luminaria f pertinent , siue in cera g (siue † in oleo.)

† In nonnullis desunt hęc verba : siue in oleo.

TITVLVS XXVII.
De officio custodis.

¶ Ex libro Romani ordinis.

¶ *Ponit quæ spectant ad officium custodis.hoc dicit.*

CAP. I.

† Cap.1.eo. tit.in 1.com pil.

CVstos † ecclesiæ,cui ea quæ ecclesię competunt, custodienda committuntur, oportet vt sui archidiaconi iussioni in cunctis obediat : in canonicis horis signa tintinabulorum h pulsanda , ipso archidiacono iubente ab eo pulsentur:pallia vel linteamina altaris , seu cuncta vtensilia i ecclesiæ indesinẽter custodiat : lampades & laternas in accẽdendo , seu extinguendo peruigil existat : ne † aut supra modum k lucendo oleum depereat , aut minus lucendo obscurior sit ecclesia : sed omnia cum discretione l † agantur : quæ noscitur omnium virtutum esse mater. ¶ Si vero is minus idoneus m ad hoc peragendum extiterit,ab archidiacono coerceatur, vt se emendet n Si autem indomitus permanserit,archidiaconus episcopo denunciando o prouideat , vt indecente electo, aptus domui Dei constituatur minister, vt omnia in laudem Dei fiant.

¶ Ex concilio Toletano.

¶ *Ad idem,*

CAP. II.

CVstos † solicitus debet esse de omni ornamento ecclesiæ , & luminariis siue incenso: necnon panem & vinum omni tempore præparatum ad missam habere debet : & per singulas horas canonicas signum ex cõsensu archidiaconi sonare : & omnes oblationes seu eleemosinas seu decimas (cum eiusdem tamen consensu absente p episcopo) inter fratres diuidat.

¶ In his tribus q ecclesiæ colũnis (vt sancta sanxit synodus) consistere debet alma mater ecclesia : vt ad hoc opus tales ordinentur , quales meliores & sanctiores r esse viderint : vt nulla negligentia in sancta Dei ecclesia videatur. ¶ Hi tres, archidiaconus, archipresbyter, custos simul iuncti vno animo prouidè peragant & perfectè:& non sit inuidia neque zelus s inter illos.

† Cap.2.eo. tit.in 1.com pilat. & post concil. Lateranense sub Alex.iij. par. 30.cap.5.

† Concilij Trident.sessio. 5. in decreto de reformatio. c. 4. & sessio. 24. de reformat.c.17.

† Cap.3.eo. tit.in 1.com pil. & post concil. Lateran.par 39. c.6.

† Cap. 2. c. tit in 1.com pilatio.

† In codice Barbatię ita: vt ne contra modum lucendo oleũ ecclesiæ depereat.in alio ita:sic vt supra modũ lucendo oleum.&c.

† In vno ita: cum discretione in ecclesia agãtur.

Cum media semper gaudeham ludere forma. Maior enim mediis gratia rebus inest.& illud. *Inter vtrumque vola: medio tutissimus ibis.*

l ¶ *Cum discretione.*] Discretio enim mater est omnium virtutum.1. q. 5. præsentium.

m ¶ *Minus idoneus.*]Sic ergo remouetur ab officio suo, minus idone°.sic magister minus idoneus remouetur : qui primum moribus , deinde scientia & facundia alios præcellere debet. C. de profes.& med. l. 2. lib. 10. & iudex & prælatus remouentur propter negligẽtiam. supra de offic. archid.ea quę.

n ¶ *Emendet.*]Arg.quòd per denunciationem offensa proxima veniam meretur. 35. dist. episcopus.C. de episc. aud. nemo.& sic quodlibet peccatum non inducit depositionem.5.q.4.in loco.

o ¶ *Denunciando.*] Arg. quòd per denunciationem aliquis remouẽdus sit.arg.2.q.7. quapropter. infra de iureiu.querelam infra de fideiuss.peruenit. a sed non loquuntur in denunciatione.& arg.ad hoc 24.q.3.ecce. ver. vndecunque.

a Cõcor Authen.ad hęc. & ibi Bar.C. de vsu.& in l. diuus. ff. de cust.reo.

Vstos.] CASVS. Primo dicitur quòd custos debet esse solicitus de ornamentis ecclesiæ,luminariis , & incenso,& de pane & vino ad sacrificium:& de pulsatione campanarum, & de eleemosynis, & decimis,& oblationibus colligendis : & cum consensu archidiaconi diuidendis. Secundo dicitur,quòd in his tribus cõsistit sancta mater ecclesia, archidiacono, archipresbytero , & custode: id circo debent esse boni & concordes. Nota ex hac decre. multa quæ pertinent ad officium custodis.itẽ nota quòd ecclesia consistit in tribus columnis , scilicet archidiacono,archipresbytero.& custode.

p ¶ *Absente episcopo.*] Arg. quòd res canonicorum per episcopum dispensari debent.12.q.2. Vulteranæ.& per ipsum debet constitui œconomus.C.de epi.& cle.omnes.§.hoc nihilominus.& 9.q.3. cum simus.

q ¶ *His tribus.*] Qui enumerantur inferius. archid. archipr. & custos.

¶ *Glo.seq.not.alleg.6.iura.ad contrarium alleg.7.& soluit.*

r ¶ *Sanctiores.*] Et ita videtur quòd semper melior & iustior sit eligendus.b 8.q.1.licet.& c.si ergo.63. distin. metropolitano.& 25. distin.cap. vnum orari um.§.nunc autem.1.quæst.1.vilissimus.in Auth. de monach. 80 §.ordinatione.col.1.arg.16.q.7. monasterium. & supra de elect.cum nobis olim.& supra de renun. nisi cum pridem.§. pro defectu. & infra de præb.cap.pen.61.dist.Cathinensis.& 85.dist.Florentinum,arg.ff.de leg.2. cum pater.§.rogo. Sol. melior, iustior , & sanctior debet eligi:tamen si alius eligatur,licet non sit melior,sufficit quòd sit sufficiens : quia conueniens scientia sufficit in prælato.supra de renun. nisi cum pridem. §. pro defectu.& supra de elect.cum nobis olim.

b An dignior sit semper eligendus. Couarruuias in regula, peccatum. par. 2. §.7.Fernandus Vasquius lib. 1. c. 28. controuers. illustrium.

s ¶ *Neque zelus.*] Id est,odiũ : quia est & bonus zelus,& malus zelus, de malo hic intelligitur : sicut est bonus dolus , & malus dolus. ff. de dolo.l.1.§.non fuit.

DE OFFICIO VICARII.

¶ *Viso de iis qui seruiunt ecclesiæ nomine proprio , videndum est de iis qui seruiunt nomine alieno : ideo &c.Et cõmuniter in isto tit. tractatur de vicario,qui seruit in diuinis:quamuis in c.pen.tractetur de vicario iurisdictionis. Et de hoc secundo in sexto, & de primo,rub.in clem.*

De hac materia tractatur 16.q.7. in noua.93. dist.c.fi.94.dist.c.1.

TITVLVS XXVIII.
De officio vicarij.

¶ Alexand.3.episcopo Noruicen. & G.archid.

¶ *Vicarius si beneficium curatum postea sit adeptus, vicaria priuabitur.*

CAP. I.

AD audientiã.] Prima narrat factum. secũda prouidet: ibi , *Quia igitur.* Ant. de But.

CASVS.Quidam presbyter Gul. nomine molestabat monachos de Rameseia,petendo ab eis vicariã ecclesiæ de Burnel, à qua viginti annis retrocesit , in diuersis a postea ecclesiis personatum adeptus, fagitare præsumit.¶Quia † igitur non est canonicum , vt qui curam animarũ in diuersis habet ecclesiis , vicarius in alienis existat : Mandamus quatenus,si est ita, prædictum presbyterum à petitione supradictæ vicariæ, desistere compellatis.

¶ Idem Elien̄ episcopo.

¶ *Plures vicarias quis habere non potest.*

CAP. II.

PRouideas † attentius, ne in episcopatu tuo patiaris aliquem vicarias habere plures. b ¶Quia cum vicarij teneantur personis & ecclesiis deseruire, alienũ est ab ordine iuris , vt vicariam quis habeat præter vnã.

¶ Idem Vintonien̄.episcopo.

perpetuus , vt in prædicto §. qui vero.& canonice institutus cum certa portione per episcopum.infra c.proxi.

AD hæc.] Primo ponit duplex dictum. Secundo excipit, licet improprie:ibi,*Nisi.*

CASVS.Prælatus ecclesiæ de auctoritate & assensu episcopi instituit vicarium in ecclesia sua, & eidem instituit certam portionem. decessit prælatus iste,alter substitutus est illi : quæritur vtrum possit illum vicarium remouere, vel portionem assignatã diminuere? Et rñ. quòd neutrum facere potest , nisi aliquid committat propter quod per iudicẽ sit in vicaria vel beneficio condemnandus. Not.q̃ vicarius perpetuus æquiparatur prælato, vt eo viuente non possit à vicaria expelli , licet titulum non habeat nisi propter culpam suam , sicut nec prælatus.

¶ *Glo. seq. ponit opi. quam reprobat.*

c ¶ *Episcopi.*] Quidam a supplent , & patroni si non sit collegiata ecclesia,quoniam patroni cõsensus desideratur vbicunque ius perpetuum percipiendi aliquid confertur alicui. arg. 16. q.7. decernimus.& q.5.si quis episcoporum.C. de auct. præstan. l. vlt. & 63. dist. principali.hoc nõ credo quòd consensus patroni sit requirendus, cum patronus tantummodo debeat præsentare vacante ecclesia , vt dicunt iura prædicta:sed ecclesia nõ intelligitur vacare in institutione vicarij : & hoc videtur hic innui.

a Alanus scilicet , & Innocentius.

¶ *Glo.seq.reci opponendo quòd solus prælatus, &c.*Io.

d ¶ *Remouere.*]ergo habet ius in re , verum est, quòd habet ius vicariæ, sed nõ dicitur habere ecclesiam quo ad titulum.

† Cap.4.eo. tit. in 1.com pil.& post cõcil. Lateran. sub Alex. iij. par. 30.c.2.

† Cap.5.eo. tit.in 1.com pilat.& post Concil.Lateranẽ. part. 39.c.3.

† Cap.1.eo. tit.in 1.com pilatione.

† Tua nobis.

VA † nobis †:& infra. ¶Nos igitur vicarij litteras æstisolus enim prælatus habet eam intitulatam:tamen expelli non potest, ac si haberet eam intitulatam sine iusta causa , & tunc per iudicem , & non per prælatum ipsius ecclesiæ:vt hic in fine dicit.

e ¶ *Minuere.*]Cum sit perpetuo constituta.arg.infra de cẽsi.prohibem°.

¶ *Glo.seq.ponit duas lecturas.circa secundam opponit, & soluit.*

b Hic casus Bernardietti, & in aliquis libris reperitur.

CLericos † in presbyteratu, vel in aliis inferioribus ordinibus constitutos, in vicariis ecclesiarum quas adepti sunt, alios sibi substituere nõ permittas , cum id satis sit absonum & absurdum.

¶Inn.3.abbati sancti Euge.& plebano sancti Petri.

¶ *Vicarius Papæ,in vrbe iurisdictionem habet,non extra vrbem.*

CAP. V.

VA † nobis †:& infra. ¶Nos igitur vicarij litteras æstisolus enim prælatus habet eam intitulatam:tamen expelli non potest, ac si haberet eam intitulatam sine iusta causa , & tunc per iudicem , & non per prælatum ipsius ecclesiæ:vt hic in fine dicit.

† Tua nobis.

Vstos.] CASVS. Dicitur in hoc. c. quòd custos ecclesiæ debet obedire archidiacono,& ad eius mandatum canonicas horas pulsare,& ornamenta altaris , & cuncta vtensilia ecclesiæ custodire:& circa lãpades & laternas in accendẽdo & extinguendo peruigil esse debet,ne nimis ardendo oleum depereat,nec minus incendendo obscurior fiat ecclesia.Si autem custos circa hoc negligens fuerit, per archidiaconum corrigi debet. Not. quòd discretio est mater omnium virtutum.Item ineptus minister ab ecclesia eiici debet.

h ¶ *Tintinabulorum.*] Supra de elect.in causis.& infra cap.proxi.& 1. distin.ius militare.

¶ *Glo, seq. signat contrarium,& soluit.*

i ¶ *Vtensilia.*] Supra de offi.archi.ea quæ contra sol.supple , sub archidiacono & sacrista.vel diuersa est consuetudo.

¶ *Glo.seq.arg.alleg.6.iura,ponens tres versus.*

Cum media semper gaudeham ludere forma. Maior enim mediis gratia rebus inest.& illud. *Inter vtrumque vola: medio tutissimus ibis.*

l ¶ *Cum discretione.*] Discretio enim mater est omnium virtutum.1. q. 5. præsentium.

m ¶ *Minus idoneus.*]Sic ergo remouetur ab officio suo, minus idone°.sic magister minus idoneus remouetur : qui primum moribus , deinde scientia & facundia alios præcellere debet. C. de profes.& med. l. 2. lib. 10. & iudex & prælatus remouentur propter negligẽtiam. supra de offic. archid.ea quę.

n ¶ *Emendet.*]Arg.quòd per denunciationem offensa proxima veniam meretur. 35. dist. episcopus.C. de episc. aud. nemo.& sic quodlibet peccatum non inducit depositionem.5.q.4.in loco.

o ¶ *Denunciando.*] Arg. quòd per denunciationem aliquis remouẽdus sit.arg.2.q.7. quapropter. infra de iureiu.querelam infra de fideiuss.peruenit. a sed non loquuntur in denunciatione.& arg.ad hoc 24.q.3.ecce. ver. vndecunque.

a Cõcor Authen.ad hęc. & ibi Bar.C. de vsu.& in l. diuus. ff. de cust.reo.

Vstos.] CASVS. Primo dicitur quòd custos debet esse solicitus de ornamentis ecclesiæ,luminariis , & incenso,& de pane & vino ad sacrificium:& de pulsatione campanarum, & de eleemosynis, & decimis,& oblationibus colligendis : & cum consensu archidiaconi diuidendis. Secundo dicitur,quòd in his tribus cõsistit sancta mater ecclesia, archidiacono, archipresbytero , & custode: id circo debent esse boni & concordes. Nota ex hac decre. multa quæ pertinent ad officium custodis.itẽ nota quòd ecclesia consistit in tribus columnis , scilicet archidiacono,archipresbytero.& custode.

p ¶ *Absente episcopo.*] Arg. quòd res canonicorum per episcopum dispensari debent.12.q.2. Vulteranæ.& per ipsum debet constitui œconomus.C.de epi.& cle.omnes.§.hoc nihilominus.& 9.q.3. cum simus.

q ¶ *His tribus.*] Qui enumerantur inferius. archid. archipr. & custos.

¶ *Glo.seq.not.alleg.6.iura.ad contrarium alleg.7.& soluit.*

r ¶ *Sanctiores.*] Et ita videtur quòd semper melior & iustior sit eligendus.b 8.q.1.licet.& c.si ergo.63. distin. metropolitano.& 25. distin.cap. vnum orari um.§.nunc autem.1.quæst.1.vilissimus.in Auth. de monach. 80 §.ordinatione.col.1.arg.16.q.7. monasterium. & supra de elect.cum nobis olim.& supra de renun. nisi cum pridem.§. pro defectu. & infra de præb.cap.pen.61.dist.Cathinensis.& 85.dist.Florentinum,arg.ff.de leg.2. cum pater.§.rogo. Sol. melior, iustior , & sanctior debet eligi:tamen si alius eligatur,licet non sit melior,sufficit quòd sit sufficiens : quia conueniens scientia sufficit in prælato.supra de renun. nisi cum pridem. §. pro defectu.& supra de elect.cum nobis olim.

b An dignior sit semper eligendus. Couarruuias in regula, peccatum. par. 2. §.7.Fernandus Vasquius lib. 1. c. 28. controuers. illustrium.

s ¶ *Neque zelus.*] Id est,odiũ : quia est & bonus zelus,& malus zelus, de malo hic intelligitur : sicut est bonus dolus , & malus dolus. ff. de dolo.l.1.§.non fuit.

DE OFFICIO VICARII.

¶ *Viso de iis qui seruiunt ecclesiæ nomine proprio , videndum est de iis qui seruiunt nomine alieno : ideo &c.Et cõmuniter in isto tit. tractatur de vicario,qui seruit in diuinis:quamuis in c.pen.tractetur de vicario iurisdictionis. Et de hoc secundo in sexto, & de primo,rub.in clem.*

De hac materia tractatur 16.q.7. in noua.93. dist.c.fi.94.dist.c.1.

TITVLVS XXVIII.
De officio vicarij.

¶ Alexand.3.episcopo Noruicen. & G.archid.

¶ *Vicarius si beneficium curatum postea sit adeptus, vicaria priuabitur.*

CAP. I.

† Cap.2.eo. tit.in 1.com pilat. & post concil. Lateranense sub Alex.iij. par. 30.cap.5.

AD audientiã.] Prima narrat factum. secũda prouidet: ibi , *Quia igitur.* Ant. de But.

CASVS.Quidam presbyter Gul. nomine molestabat monachos de Rameseia,petendo ab eis vicariã ecclesiæ de Burnel, à qua vigiuti annis retrocesit , in diuersis a postea ecclesiis personatum adeptus, fagitare præsumit.¶Quia † igitur non est canonicum , vt qui curam animarũ in diuersis habet ecclesiis , vicarius in alienis existat : Mandamus quatenus,si est ita, prædictum presbyterum à petitione supradictæ vicariæ, desistere compellatis.

† Concilij Trident.sessio. 5. in decreto de reformatio. c. 4. & sessio. 24. de reformat.c.17.

¶ Idem Elien̄ episcopo.

¶ *Plures vicarias quis habere non potest.*

CAP. II.

† Cap.3.eo. tit.in 1.com pil. & post concil. Late ran.par 39. c.6.

PRouideas † attentius, ne in episcopatu tuo patiaris aliquem vicarias habere plures. b ¶Quia cum vicarij teneantur personis & ecclesiis deseruire, alienũ est ab ordine iuris , vt vicariam quis habeat præter vnã.

¶ Idem Vintonien̄.episcopo.

perpetuus , vt in prædicto §. qui vero.& canonice institutus cum certa portione per episcopum.infra c.proxi.

AD hæc.] Primo ponit duplex dictum. Secundo excipit, licet improprie:ibi,*Nisi.*

CASVS.Prælatus ecclesiæ de auctoritate & assensu episcopi instituit vicarium in ecclesia sua, & eidem instituit certam portionem. decessit prælatus iste,alter substitutus est illi : quæritur vtrum possit illum vicarium remouere, vel portionem assignatã diminuere? Et rñ. quòd neutrum facere potest , nisi aliquid committat propter quod per iudicẽ sit in vicaria vel beneficio condemnandus. Not.q̃ vicarius perpetuus æquiparatur prælato, vt eo viuente non possit à vicaria expelli , licet titulum non habeat nisi propter culpam suam , sicut nec prælatus.

¶ *Glo. seq. ponit opi. quam reprobat.*

c ¶ *Episcopi.*] Quidam a supplent , & patroni si non sit collegiata ecclesia,quoniam patroni cõsensus desideratur vbicunque ius perpetuum percipiendi aliquid confertur alicui. arg. 16. q.7. decernimus.& q.5.si quis episcoporum.C. de auct. præstan. l. vlt. & 63. dist. principali.hoc nõ credo quòd consensus patroni sit requirendus, cum patronus tantummodo debeat præsentare vacante ecclesia , vt dicunt iura prædicta:sed ecclesia nõ intelligitur vacare in institutione vicarij : & hoc videtur hic innui.

a Alanus scilicet , & Innocentius.

¶ *Glo.seq.reci opponendo quòd solus prælatus, &c.*Io.

d ¶ *Remouere.*]ergo habet ius in re , verum est, quòd habet ius vicariæ, sed nõ dicitur habere ecclesiam quo ad titulum.

† Cap.4.eo. tit. in 1.com pil.& post cõcil. Lateran. sub Alex. iij. par. 30.c.2.

† Cap.5.eo. tit.in 1.com pilat.& post Concil.Lateranẽ. part. 39.c.3.

† Cap.1.eo. tit.in 1.com pilatione.

† Tua nobis.

VA † nobis †:& infra. ¶Nos igitur vicarij litteras æstisolus enim prælatus habet eam intitulatam:tamen expelli non potest, ac si haberet eam intitulatam sine iusta causa , & tunc per iudicem , & non per prælatum ipsius ecclesiæ:vt hic in fine dicit.

e ¶ *Minuere.*]Cum sit perpetuo constituta.arg.infra de cẽsi.prohibem°.

¶ *Glo.seq.ponit duas lecturas.circa secundam opponit, & soluit.*

b Hic casus Bernardietti, & in aliquis libris reperitur.

CLericos † in presbyteratu, vel in aliis inferioribus ordinibus constitutos, in vicariis ecclesiarum quas adepti sunt, alios sibi substituere nõ permittas , cum id satis sit absonum & absurdum.

¶Inn.3.abbati sancti Euge.& plebano sancti Petri.

¶ *Vicarius Papæ,in vrbe iurisdictionem habet,non extra vrbem.*

CAP. V.

VA † nobis †:& infra. ¶Nos igitur vicarij litteras æstisolus enim prælatus habet eam intitulatam:tamen expelli non potest, ac si haberet eam intitulatam sine iusta causa , & tunc per iudicem , & non per prælatum ipsius ecclesiæ:vt hic in fine dicit.

† Tua nobis.

Universidad de Deusto

petrauit litteras ad archiepiscopum Pisanum & suos coniudices,vt eos tanquam excommunicatos facerent euitari vsque ad debitã satisfactionem : post hoc pars aduersa litteras impetrauit ab episcopo Portuen. vicario domini Papæ ad episcopum Lucanum & suos coniudices,quiauctoritate illarum laicos & clericos absoluerunt , excommunicantes episcopum Vulteranum:

† Vide l.si cum ibi not. C. si à non comp.iud.

episcopus Vulteranus significauit hoc totum domino papæ : prius tamen ex abundãti appellauit , licet sententia illa non teneret. super hoc scribit Papa iudicibus dicés litteras vicarij per surreptionem obtentas, quia iurisdictio vicarij, quem Romanus Pont. reliquit in vrbe, non extenditur extra vrbem, nisi ei specialiter sit concessum: præcipue cum ipse moratur in sua prouincia speciali: videlicet inter Capuanam prouinciam & Pisanam. Vnde mandat quatenus quicquid occasione illarum litterarum factum est, denuncietur irritum & inane. Nota quòd litteræ per surreptionem obtentæ non conferunt iurisdictionem : vt hic patet. Item vicarius vel legatus causas alterius prouinciæ vel iurisdictionis committere non potest.

† Et de vicariorum iurisdictione quibus hoc loco , vide quales creari debeant, Cõcil. Trid. sessio 24. de refor. c. 16.

† Innocẽt.

† earum.

a ¶ *Vicarii.*] Vicarius omnia potest quæ pertinent ad iurisdictionem illius , cuius vices gerit. C. de offi. eius qui vi. alt. ge. l. 1. 93. dist. cap. vlt. & & 94. distin. c. 1. quædam tamen sunt quæ sine speciali mandato attentare non debet. infra de offi. lega. quòd translationem.

Iurisdictio vicarij Papæ ad quod milliria extendatur.

b ¶ *Non extenditur.*] nisi forte infra centesimum milliare , ad instar præfecti vrbis. ff. de offic. præf. vr. l. 1. §. in initio. & ff. de offic. procon. si in alia. §. vlt.

c ¶ *Irritum.*] Not, quod factum est per surreptionem , non valet tanquam à non suo iudice. 11. q. 1. cap. pen. & C. si à non compe. iu. l. vlt. & retractari potest altera parte absente. infra de re iudi. cum olim, & præcipue in decretali ista. hæ enim litteræ nullam conferebant iurisdictionem : quia iurisdictio vicarij non extenditur extra vrbem: vt hic dicit. ergo si cõcedat litteras extra, est nulla iurisdictio, ff. de iu. om. iud. l. vlt. C. qui pro sua iurisd. l. vnica. & ita quicquid factum est hic per litteras vicarij, ipso iure non tenuit. De hac materia dictum est supra de rescrip. ad audientiam. 2.

Ex parte.] In prima facti decisa narratio. In secunda : ibi, *Mandamus.* mandatum. Ant. de But.

CASVS. Vicarij perpetui tenentur facere residentiam in ecclesiis, in quibus obtinent vicarias: & cum habeant curam animarum, debent esse in ordine sacerdotis. quod si facere noluerint , compelli debent per subtractionem prouentuum ipsarum vicariarum. Not. quòd perpetuus vicarius debet esse sacerdos, & in vicaria residere.

Vicarius perpetuus quis dicatur.

d ¶ *Perpetuos vicarios.*] Perpetuus vicarius dicitur , qui canonice à persona ecclesiæ & auctoritate episcopi est institutus , & certam debet percipere portionem. supra eod. tit. ad hæc. & infra de præb. extirpandę, §. qui vero, nec potest quis habere plures vicarias , cum habeat curam animarum tanquam vicarius, & debet residere in loco. vt hic dicit, sicut nec quis potest habere plures ecclesias. infra de cle. non resi. quia nonnulli. & c. seq. & infra de præben. de multa. In quibus casibus possit quis constituere vicarium. dicitur in prædicta decr. extirpandæ, §. qui vero, beneficia enim ecclesiarum , propter officia diuina constituta fuerunt

a Vnde sequitur Apostolũ 2. ad Thessal. 3. Qui nõ laborat non manducet.

a 12. q. 2. concessio, 16. q. 1. generaliter, & 1. q. 2. c. vlt. arg. C. de mi. test. l. pen. & 21. q. 3. c. Cyprianus.

e ¶ *Per subtractionem.*] Et sic etiam compelluntur alij clerici, quando necessitas vel vtilitas , vt ordinentur, exposcit. supra de æta. & qua. quæris. nec habet locum distinctio quæ consueuit notari 84. dist. in prin. maxime vbi quis recipit beneficium , animarum curam habens annexam sibi, indistincte debet promoueri , vel priuari illo officio. supra de elect. cum in cunctis. & supra de æta. & quali. c. 1. & 60. dist. per totum.

DE OFFICIO ET POT. IVDICIS DELEGATI.

¶ Visum est supra de iis qui gerunt vices alienas in diuinis officiis, & in iurisdictione voluntaria: restabat videre de iis qui gerunt vices alienas in iudiciis & in iurisdictione contentiosa. Verum quia delegatus Papæ est maior quolibet ordinario. infra eod. tit. sane 2. & de off. legat. studuisti. ideo ponitur hæc rub. ante rubricas sequentes, secundum Ioan. And,

De cuius materia non habetur ita specifice in decretis , sed in aliquibus c. & præcipue in ca. quia sunt. 28. distin. & reperitur in 6. & in cle. Bened. Capra. Habetur etiam 28. dist. quia sunt. 74. dist. quorundam. 94. dist. cap. 1. & 2. 25. quæst. 2. igitur.

TITVLVS. XXIX.
De officio & potestate iudicis delegati.

¶ Alexand. 3. Londoñ. episcopo.

¶ Delegatus Papæ potestatem habet non solum in partes, sed etiam in alios qui suam iurisdictionem impediunt.

CAP. I.

Via † quæsitum est, quid faciendum sit de Potestatibus, quæ † cum præcipimus alicui iustitiam exhiberi , minis aut terroribus conquerentes silere compellunt, f & sic mandatum nostrum eluditur : † Sic tibi respondemus , quòd sicut agentes & consentientes pari pœna g (scripturæ testimonio) puniuntur : sic tam eos , qui trahũtur in causam, quàm principales eorũ fautores, (si eos manifeste cognoueris iustitiam impedire h) districtione ecclesiastica poteris cohercere.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. compilat. & post concil. Lat. Turanen. par. 7. c. 2.

† qui

† eliditur.

Rom. 1.

¶ Idem Bonoñ. † episcopo.

¶ Cum diuersæ litteræ sub eadem data & forma contraria impetrantur & præsentantur à diuersis ad eosdem iudices, superseditur vtrisque donec consulatur Papa.

† Eboracen.

CAP. II.

Ane † si à nobis super aliqua causa litteræ impetrantur, iactura causæ affici debent qui patrocinium potentiorum aduocant. C. ne liceat poten. l. 1. & infra de ali. iudic. mu. c. 2. & iudex ,pter prohibitionem illorum non dimittat suam iustitiam exercere. infra de iudi. decernimus. in fin. arg. 11. quæst. 3. quatuor. cap. iniustum. & C. quod metus causa. l. vlt.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. compilat. & post concil. Late ranen. par. 7. c. 3.

¶ Glo. seq. alleg. duas cõcordantias, & duo contraria. & soluit distinguendo quadruplicem consensum.

g ¶ *Pari pœna.*] Sic patet quòd facientes & consentientes pari pœna constringuntur sic 2. quæst. 1. notum. 86. distin. facientes. arg. contra quòd magis puniuntur consentientes quàm agentes, 24. q. 3. quoi aliorum, & 11. q. 3. qui consentit. Ad hoc not. quòd quadruplex est consensus, scilicet negligentiæ, consilij, cooperationis, & auctoritatis, seu defensionis. In primo casu, scilicet negligentię, minus peccat consentiens quàm faciẽs, nisi forte negligentia nimis crassa fuerit, vt in prælato: vt 1. q. 1. quicquid inuisibilis. & 83. dist. consentire. & c. nihil. In secundo casu , scilicet consilij, minus punitur , plus tamen quàm negligens. arg. 86. distin. tanta. In tertio casu cooperationis æqualiter peccant facientes & cõsentientes, & secundum hoc intelliguntur omnes auctoritates, quæ dicunt q̃ æqualiter puniũtur. In quarto casu auctoritatis siue defensionis, magis peccat consentiens defendendo, & auctoritatẽ præstãdo quàm faciens, & magis puniendus est, 24. q. 3. qui aliorum. & 11. q. 3. qui consentit.

ADDITIO. Vnde versus.

Consensus spernit, suadet iuuat, atque tuetur.
Hic minus, hic quæ minus luit, hic æqualiter, hic plus:
Consentiens, operans, defendens, non reprehendens.

h ¶ *Impedire.*] Vide qualiter iurisdictio extenditur ad illos de quibus in rescripto mentio non habetur, b sic excommunicatio extenditur ad illos in quos lata non fuit. infra de senten. excom. nuper. & c. si concubinæ. & hoc contingit quia impedit ipsam iurisdictionem, & iudex omnia potest, quæ ad ipsam iurisdictionem pertinent, & sine quibus causa expediri non potest. infra eo. præterea. & c. significasti, & c. prudentiam. in fin. & c. suspicionis. 1. respon. & infra de testi. tam litteris.

b Concor. l. non valet. cum not. per Bart. C. ad leg. Flau. de pla. & de offic. deleg. fu. per quæstionum. cũ glo. simpliciter. lib. 6.

b Concor. §. oportet. cũ glo. iurisdictione. & ibi Bald in Authen. de def. ciu. colla. 2. & Bar. in l. 1. §. cũ igitur. ff. de vi & vi arma.

Sane si à nobis.] Diuiditur: quia primo ponitur statutum. Secundo: ibi, *Ne pro varietate.* eius ratio. Bened. Capra.

CASVS. Aliquis impetrauit litteras super aliqua causa cõtra aduersarium suum ad aliquos iudices, illie aduersarius alias litteras impetrauit ad eosdem iudices in alia forma: dubitabant iudices quid facere deberent? Respondet Papa, q̃ iudices superseders debẽt executioni vtrarumque litterarum , donec Romanum Pontificem consulant , ne

propter varietates litterarum causa valeat retardari. Not. quod ignorantia iudicum circa formam diuersarum litterarum, facit executionem iurisdictionis suspendi, quousque consulatur superior super hoc Not. quòd pro varietate litterarum , fines causarum non debent impediri.

¶ Glossa sequens signat contrarium, & soluit dupliciter, & secundum re probat.

a ¶ *Priorum litterarũ.*] Contra. supra de rescri. cæterum, vbi valent primæ litteræ , si secundæ non faciant mentionem de primis : sed illud intellige quando ad diuersos iudices primæ & secundæ litteræ impetrantur : hic quando ad eosdem iudices primæ & secundæ litteræ impetrantur, & forma diuersa est, vnde videtur dicere. q̃ supersedere debent, donec consulant superiorem qualiter debeant se habere in causa ipsa , secũdum quas litteras procedant, ne pro tali varietate negotiũ ex toto impediatur, si vellent sequi vtramque formam : sed secundum hoc videtur negotium impediri. non impeditur a finaliter, sed ad tempus, vel quousque Papa rescribat super illo. Sed hodie non videtur habere locum quod hic dicit: quia procedere debent per formam primo

† Cap. 4. eo. tit. in 1. compilatione & post concil. Lateran. par. 7. cap. 5.

† Vox, causa , deest in antiquis.

a Secundum Laurẽtium , & Vincẽtiũ. Ioan. And.

& aliæ postea (non facta mentione priorum litterarum a) litteræ opponuntur , si iudicibus innotuerit b , donec Romanum Pontificem consulant , & suam exinde cognoscant plenius voluntatem , executioni supersedeant vtrarumque: Ne pro varietate litterarum , causarum fines valeant impediri.

¶ Idem episcopo Londoneñ.

¶ Delegatus Papæ impeditus subdelegare potest causam, quæ sine ipso commode terminari potest.

CAP. III.

SI † pro debilitate , vel pro qualibet alia graui causa † vel necessitate, tractãdis causis, quæ tibi à sede Apostolica committuntur, interesse nõ poteris, liberũ c tibi sit personis discretis d & idoneis vices tuas cõmittere: Ita tamen quòd si res tanti est, te consulere e debeant: Nisi forte causæ f ita graues g sint,

† Vox, causa , deest in antiquis.

CASVS. Aliqua causa commissa fuit decidenda infra certum tempus, puta infra duos menses: quærebatur vtrum iudex termino sibi præfixo elapso, posset vlterius de causa illa se intromittere , si infra tempus præfixum non fuerit terminata ? Respondet Papa , quòd nisi dies ab Apostolico præfixus, de communi consensu partium infra tempus statutum in litteris fuerit prorogatus , eo transacto mandatum apostolicum expirauit. Secundo quærebatur : Ecce iudex delegatus citat † partes vt veniant ad præsentiam suam , nolunt venire, vel stare iudicio suo : quæritur qualiter puniri debeant. Respondet Papa , si tale negotiũ fuerit, quòd certa pœna in canonibus exprimatur , illam imponat? alioquin puniat eos secundum arbitrium suum, considerata qualitate delicti , & etiam causæ. Not. quòd iurisdictio delegati potest ad maius tempus de consensu partium prorogari. Item delegatus pœnam statutam in iure imponere potest, & non aliam. Item si nulla pœna statuta est super negotio, de quo iudex cognoscit, pœnam contumacibus imponat secundum arbitrium suum.

† G.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. cõpilat. & post conciliũ Lateranen. par. 7. cap. 6.

¶ Glo. seq. primo dicit, quando currat. secundo quærit. arg. pro & contra: & soluit.

† fit.

quòd sine præsentia tua non possint commode terminari.

¶ Idem V. † Carnoteñ. electo.

¶ Si causa committitur infra certum diem decidenda: nisi partes prorogent, per lapsum diei expirat iurisdictio.

CAP. IIII.

DE † causis, quæ infra certum h terminũ decidendę committuntur, hoc tuam volumus cognitionem tenere, quòd nisi dies præfixus, de communi consensu i partium i prorogetur k eo transacto l mandatum expirat.

¶ Vbi certa pœna per ius statuta non est, delegatus imponit arbitrariam. hoc dicit.

¶ Illis etiam qui pro causis tibi commissis , ad citationem tuam venire, m aut tuo super his parere iudicio neglexerint : si tale fuerit † negotium quod certa n exinde pœna in canonibus exprimatur , eandem in-

h ¶ *Certum terminum.*] Tempus id currit postquam litteræ iudicibus præsentantur. infra de appel. super eo 2. Quid si infra 20. dies causa committatur terminanda : nunquid induciæ 20. dierum dandæ sunt. 5. quæst. 3. offeratur ? Videtur quòd sic : quia beneficium iuris nemini est auferendum. 28. distin. de his. in fin. ff. de re iud. l. 4. §. si quis ex testamento. & restitutio quæ infra quadriennium determinari debet, reo dilationem petente prorogatur vltra quadriennium , & tunc prodest tam reo quàm actori. C. de temp. in integ. resti. petendæ. sed contradicit in fin. quia tempus prorogari non potest nisi de consensu partium. Solu. propter temporis angustiam puto arctandas inducias, & non ampliandas : interdum enim licet iudici arctare tempus à lege statutum. ff. de re iud. l. 2. & infra de reg. iur. quod ad consultationem. nam & causa criminalis infra biennium terminanda est. C. de iud. properandum. in princ. & C. vt infra certum temp. crim. quæstio ter. l. vltim. quandoque tamen infra quinquaginta dies C. vt omnes tam ciui. quàm miiudi. l. 1.

¶ Glo. seq. arg. alleg. 2. iura. & 6. alleg. in contrarium , soluit distinguendo.

i ¶ *Consensu partium.*] Arg. quòd de consensu partium solennitates iuris possunt remitti. arg. infra de resti. spol. licet. & ff. de fer. l. 1. arg. contra. infra de fer. c. vlt. & 3. q. 5. accusatoribus. 23. dist. quorundam. C. de li. causa. nec si volens. C. de arbi. Authen. decernimus. C. de iura. cal. l. vlti. §. sed quia. Solu. illæ solennitates iuris , quæ sunt introductæ in fauorem partium possunt omitti de consensu partium , vt ff. de fer. l. 1. & infra de resti tuis. & infra de resti. spol. licet. sed illis. solennitatibus , quæ sunt introductæ propter reuerentiam dierum , c partes renunciare non possunt. infra de fer. cap. vlt. & illis quæ pro communi vtilitate siue publica : vt in prælleg. §. sed quia. & cæteris quæ sunt de substantia iudiciorum, vt est libelli oblatio, & litis contestatio, & quòd sententia feratur in scriptis.

Iuris solẽnitates an possint remitti per partes.

c Aliàs, Dei.

k ¶ Prorogetur.] Et ita patet quòd iurisdictio quæ certo tempore finitur, potest prorogari ad maius tempus. De prorogatione iurisdictionis dicetur infra eod. P. & G. Et si compromissum fiat ad certum tempus, finitur compromissum , nisi de consensu partium prorogetur. ff. de arbit. diem proferre.

l ¶ *Eo transacto.*] Posset d quæri in c. isto. Pone quòd iudex vltima die iurisdictionis suæ tulit sententiam , quis mandabit ipsam executioni, nunquid idem ipse iudex ? Dico quòd sic : quoniam potestas cognoscendi expirauit , non potestas exequendi. arg. infra eo. ex litteris.

d Hæc glossula non est Bernardi, nec habetur in antiquis libris.

m ¶ *Venire.*] Dum tamen citatio teneat, alias nõ tenetur. supra de elect. bonæ memoriæ. & infra de fer. c. vlt. Ber.

¶ Glo. seq. quærit & tripliciter soluit.

n ¶ *Certa.*] Sic est in vsurariis. infra de vsur. quia in omnibus & si illi perseueranerint , excommunicentur. infra de vsu. præterea. sed certa pœna statuta est : quia si est contumax, si talis est res , debet mitti in

Universidad de Deusto
Biblioteca

possessionem causa rei seruandæ: si non est talis, excommunicetur. infra vt lit. non contest. tuæ. & cap. quoniam, Quid si diuersæ sunt pœnæ? Minor imponatur. de pœni. distin. 1. pœnæ. 50. dist. si quis voluntate. & c. si qua fœmina. vel locus erit gratificationi. infra de iur. patro. cum autem aduocatus. vel illam, quæ magis timetur, vt in c. quoniam frequen ter. in fin.

¶ *Glo. seq. distinguit inter delegatum, & ordinarium.*

a ¶ *Eandem infligas.*] Cum sis delegatus quo casu dispensare non potes, sed iure communi procedere: cum fines mãdati. exacta diligentia sint seruãdi. supra de rescrip. cum dilecta. secus in ordinario, qui dispensare potest. infra de iudi. at si clerici.

b ¶ *Arbitrium.* Iarg. ff. de iure deli. l. 1. §. 1. qualitate delicti & causæ & personæ in specta. infra de homi. sicut dignum.

†Cap. 6. eo. tit. in 1 cõpilatiõ. & post concil. Later. par. 7. c. 7.

Præterea.] Ponit casum, ipsius responsionem, & responsionis rationem. Secunda: ibi, *Hoc tibi* Tertia: ibi, *Quia.* Abb.

CASVS. Alicui delegato causa commissa fuit simpliciter sub hac forma: Causam, quæ vertitur inter tales, tibi committimus terminandam, quod iustum fuerit exequaris: iudex iste quia in rescripto non contineba tur quod posset punire contumacem, vel quod posset citare partes: quæ fuit vtrum posset contumacem cogere vt veniat; aut vt posit eum punire si non veniat? Respondet Papa quod postquã causa iudici est commissa, licet tamẽ simpliciter, potest partes compellere vt veniant, & punire contumaces ecclesiastica seueritate, quamuis in litteris non contineatur: aut partes mandatum non habeant vt adinuicem accedant: quia ex quo causa sibi committitur, super omnibus quæ ad causam ipsam spectare noscuntur, plenariam recipit potestatem. Not. quòd delegatus potest punire contumaces. Item ex quo causa committitur alicui, omnia commissa intelliguntur, sine quibus causa competere non potest. & sic extenditur iurisdictio ad omnia accessoria.

† In codice Barbatiqita: aut mandatum partes non habeant Apostolicũ, vt accedant.

c ¶ *Simpliciter.*] Sine aliqua forma expressa: quia si certa forma esset data, illa esset seruanda. supra de rescrip. cum dilecta. sed eum simpliciter mandat, quod iustum fuerit exequaris. supra de fil. presby. c. penult. tunc habet locũ quod hic dicit, quòd omnia potest sine quibus causa expediri non potest. infra eod. prudentiam. in fi. & c. suspicionis. Et sic est arg. quod verbum simpliciter positum, generaliter intelligitur, 19. dist. si Romanorum. & infra de priui. quia circa.

Verbum simpliciter positum, est generaliter intelligendũ.

d ¶ *Coercere.*] Secundum tenorem illius decre. infra vt lit. non contesta. tuę. si lis est contestata, secundum tenorem illius decre. infra de dol. & contu. prout.

e ¶ *Mandatum.*] Secundum quod habetur infra de resti. spo. conquerente.

¶ *Glossa sequens arg. alleg. 6. iura, quòd principali concesso, &c. In contrarium alleg. 8. & soluit. Secundo argu. quòd aliquo prohibito, & c. alleg. 2. iura. & in contrarium vnam l. quam soluit. Tertio argu. in connexis, & c. alleg. 5. iura. & 4. in contrarium. & soluit. 10. And. in nouel.*

f ¶ *Ex eo quòd causa.*] Argum. quòd concesso principali conceditur accessorium. 8. distin. quo iure. & 16. q. 1. si monachus. & ff. de iur. om. iudic. l. 2. & ff. de re iudi. quidam. C. vbi, & apud quos. l. vltim. & infra de in integ. resti. causa. argum. contra. 20. q. 3. constituit. ff. depo. l. 1. §. quæ depositis. & infra de test. ad hoc. ff. de, vsufr. item si fundi. §. sed si insula. 2. quæst. 6. quisquis. & C. de epis. audi. Authen. si lib. & C. de lib. præ. vel exhæ. Authen. ex causa. & C. de leg. seruis. Solu. prima pars vera est. & c. constituit. non est contra: quia ibi intentio principalis fuit circa res, alia non tangũt contrariũ. Itẽ est arg. q aliquo prohibito prohibetur omne id per q b fit.

a ¶ *Aliquis clericus.*] Primo ponitur quæstio. Secundo solutio: ibi, *Ordinarius.* Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis clericus impetrauit litteras ad aliquem delegatum contra prælatum ecclesiæ, super ipsa ecclesia: prælatus corã iudice tractatus est in causam: tandem per compositionem vel alio modo clericus ille ecclesiam obtinuit coram illo iudice: & certum est quod clericus nec canonicam institutionẽ nec possessionẽ in ipsa ecclesia habuit corporalem, delegatus mandat alicui vt illum clericum mittat in possessionem ipsius ecclesiæ: quæritur vtrum episcopus debeat resistere mãdato huiusmodi delegati? Respõdet Papa quod ordinari non debet violenter resistere delegato, sed apud ipsum debet instare, vt differat illum mittere in possessionem, donec Papæ super hoc negotio veritas innotescat. Not. q ordinarius nõ debet violenter resistere delegato, nec impedire officiũ suum.

† Cap. 10. eo. tit. in 1. compil. & post concil. Lateranẽ. par. 7. c. 12.

† per transactionem.

† Facit ad hoc text. in l. nec magistratibus. ff. de iniur.

Trãsactio in spiritualib⁹ non habet locum.

¶ *Glos. seq. recitetur per obiectionem.*

a ¶ *Transactione.*] Trãsactio in spiritualibus interuenire nõ potest proprie sũpto vocabulo. in fra de transa. sup eo, amicabilis autem compositio potest. infra de transa. statuimus. arg. ad hoc. in fra de præben. nisi & infra de re. permu. c. fi. Vnde expone transactione, i. amicabili compositione.

†Post concil. Lateranẽ. sub Alex. iij. c. 16.

b ¶ *Institutionem.*] Vnde titulum non habent vel causam possidendi. titulus enim non acquiritur per transactionem in spiritualibus, sed canonica institutione. infra de insti. ex frequentibus. & ff. de decu. Herennius Modestinus.

a vbi dicitur quod so la perceptio salarij non facit decu nionem.

c. ¶ *Mandato.*] de mittendo in possessionem illum transigentem.

¶ *Glossa seq. recitetur per quæstionem.*

d ¶ *Resistere.*] sed precibus instet, alias appellet si non admittat preces, & tenebit appellatio. infra eo. super eo. arg. infra de re iu. cum super controuersia.

In litteris.] Diuiditur: quia primo ponitur decisa consultatio, secundo responsio: ibi, *consultationi.* tertio redditur ratio: ibi, *Quia.* Bened. Capra.

CASVS. Iudex delegatus tulit sententiam super aliqua causa sibi cõmissa: quærebatur vsque ad quòd tempus iudex iste delegatus se interponere posset vt stetur sententiæ suæ: Respõdet Papa, quod ex quo per se vel per alium sentẽtiam mãdauit executioni, expirat iurisdictio illa: quia semel est officio suo functus. Not. quod delegatus Papæ & per se & per alium potest exequi sentẽtiam suam. Item nota quod qui semel officio functus est, deinceps non habet iurisdictionem: quod verum est cum sententiam mandauerit executioni, vel mandari præcipit cum effectu.

e ¶ *Præcepit.*] Cum effectu, s. nam si mandauit, & non est paritum, ipsemet posset exequatur: vt supra eo. significasti. verba enim cum effectu sunt accipienda. infra de cle. non resi. relatum. & de pœn. dist. 1. hæc autem verba. & ff. quod quisque iur. l. 1. §. hæc autem verba. & infra de spon. c. vlt. hæc potest facere vsque ad annum à die latæ sententiæ. infra eo. tit. quærenti.

¶ *Glossa seq. alleg. duas concor. & ponit 10. alios casus, quibus expirat iurisdictio delegati.*

f ¶ *Officio suo functus.*] Sic ff. de re iudic. iudex. & infra eod. c. venerabilis. Et ita expirat delegati iurisdictio, sententia lata & executioni mãdata: vt hic. Item finitur mortuo iudice, cui proprio nomine scribitur

b Vel qui simpliciter. cum alio vel alijs datus. c. infra eo. vno delegatorũ. Io. And

b infra eod. quoniam abbas. à contrario sensu. Item per mortem illius contra quem litteræ impetrantur re integra. supra de rescrip. significasti. Item reuocato mandato. ff. de iudic. iudicium soluitur. & per secundas litteras, quæ expressam faciunt mentionem de primis. supra de rescri. cæterum. Item si iudex remittit causam superiori. infra de offic. leg. licet Tranesi. Item elapso termino commissionis. supra eodem, de causis. Item si re integra moriatur delegans, infra eod. gratum, & c. licet. Item per legitimam recusationem. infra de fo. compe. licet.

si quando

& infra de appel. secundo requiris. Item per appellationem legitimam. infra de appell. vt debitus. Item per delationem appellationis. arg. infra de appell. sæpe. & c. interposita.

Consultationibus.] Communis diuisio. Secunda: ibi, *Super q 10.* Abbas Siculus.

¶ Idem abbati sancti Albini.

¶ *Reo absente non per contumaciam, delegatus datus etiam ad diem, non restituet actorem, licet possessionem & deiectionem probare volentem.*

CAP. X.

CONsultationibus †: & infra. Quæsitum est, vtrum si aliquis ecclesia vel possessione qualibet se asseuerans absque iudicio & causa rationabili spoliatum, & à nobis ad iudices litteras obtinuerit, vt infra certum tempus restituatur sibi possessio: si constiterit iudici eum esse taliter spoliatum, possessio debeat ei restitui: cum is qui tenet ecclesiam vel possessionem quam ipse requirit, antequam de litteris ipsis aliqua mentio fieret, studiorum vel peregrinationis, vel alia huiusmodi causa se absentauerit, nec infra tempus præfixum, † iudici possit suam præsentiam exhibere. Super quo respondemus, quòd nec potest nec debet restitutionem habere, quamuis paratus sit coram iudice delegato, testibus idoneis, possessionem, scilicet possessionem, & deiectionem. Item contra absentem causa peregrinationis vel studij vel alia consimili, non est procedendum diffinitiue: nec contumax reputatur.

† Cap. 15. c. tit. in 1. compila. & post Cõcil. Lateran. par. 7. c. 17.

† Præmissum, in vno non multũ vetusto.

g ¶ *Antequam.*] Aliàs si fraudulenter recessisset, secus esset. infra de appel. suggestum. vel post citationem. infra de eo qui mit. in poss. causa rei ser. c. vlt. sed ibi suppletur, maxime, & hic eodem modo.

¶ *Glo. seq. recitetur per q. alleg. 3. ll. quòd non. & 3. ad contrarium, & soluit distinguendo tres species possessionum.*

h ¶ *Restitutione.*] Sic videtur, q̃ si quis sit absens iusta de causa, & nõ animo fraudandi, non debet fieri missio in possessionem bonorum ipsius. ff. qui. ex cau. in poss. ea. Fulcinius. §. quid sit latitare. arg. ff. de iudi. l. nõ videtur. ff. de pecu. eo tpe. rẽ. 1. Arg. cõtra. C. de resti. mignora re. & ff. de priui. credi. l. vlti. & ff. quib. ex cau. in pos. ea. Fulcinius. §. si fundum. quia in istis contradicitur, quòd etiam iusta de causa absens si non defenderit, fit missio in possessionem. Solu. aliud est bona alicuius possideri, & aliud in possessionem mitti, & aliud restituere possessionem: quia si aliquis vocatus latitat causa fraudandi creditores, si non defendatur boni viri arbitratu, c bona eius possideri iubentur, & etiam venduntur. ff. ex quibus cau. in pos. ea. Fulcinius. circa princ. & §. quid sit latitare. & C. de bon. auct. iu. pos. cum proponas. & secundum q̃ dicitur in Authen. ibi posita, & cui iurat. si autem vocatus non latitat, vt fraudet creditores, sed absens est ex quacunque causa probabili vel non probabili, necessaria vel non necessaria, si non defendatur, mittuntur creditores in bonorum possessionem causa custodiæ, nec ea vendere possunt, nec possident. ff. quib. ex cau. ma. in integ. re. item ait. §. hic aũt. & ff. de acqui. pos. possideri. §. vlti. & infra vt lit. non contest. qñ. in fin. & hoc in personali actione. sed si quis absens sit, cõtra quẽ agatur actione reali, citari debet ad domum, & interrogandi sunt amici, an ipsum defendere velint. ff. ex quib. cau. ma. l. ergo. & si non sit qui eum defendat, fit missio in possessionem petitam causa rei seruandæ. infra vt lit. non contest. quoniam. §. in aliis. & sic intelligitur contrarium illud §. si fundum. Aliud est possessionem restituere, vt hic dicit: quia tũc est possessor quousque euincatur proprietas, & habet cõmodum possessionis, & hoc denegatur in casu præsenti, si daretur restitutio: quasi diffinitiue procederetur cõtra absentẽ lite non cõtestata, quod esse non debet. ¶. vt lite non contest. per totum. & idẽ est seruandum in hac causa, sicut esset si tractaretur causa proprietatis. infra vt lite non contest. cap. 2. Quid ergo faciet iste spoliatus? fiet denunciatio ad domum legitimam: & si non sit qui eum defendat, mittatur in possessionem causa rei seruandæ.

Possideri bona, in possessionẽ mitti, & restitue re possessionem differunt.

c Glossa est similis in l. cum proponas. C. de bon. Aucto. iud. possid. textus in l. si fuit a. §. non autem. ff. de dam. in fecto,

Si ordinarius scit eum non canonicè institutum, quem delegatus Papæ est commissa. quilibet subdelegare potest. h. d. & quotidie allegatur.

CAP. VI.

QVamuis † simus: & infra. ¶ Si vero duobus g causa committitur, etiam si non apponatur, vt vnus sine altero procedat in ea: nihilominus vnus ex ipsis, siue suo coniudici, siue alij vices suas potest † committere in hac parte.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. compilatione & post concilia Lateran. part. 7. c. 6.

¶ Idem Noruiceñ. episcopo.

¶ *Delegatus Papæ exequitur sententiam suam, quam exequi non potest, aut non vult is cui eam commiserat exequendam.*

CAP. VII.

SIgnificasti † nobis: & infra. Consultationi tuæ taliter respondemus, quod si iudex ordinarius h ad mandatum iudicis delegati à nobis, aut non vult, i aut non potest (aliis resistentibus k) sententiam ab eo latam effectui mancipare: delegatus iudex eam † auctoritate nostra sibi commissam potest executioni mandare: & si qui sibi restiterint, l eos sententia ecclesiastica coercere.

† Non tamẽ potest alium sibi associare iurisdictionem nõ habentẽ. infra eod. cum super.

† Cap. 9. eo. tit. in 1. compilatione & post concilium Lateranen. part. 7. cap. 11.

¶ Idem.

¶ *Si ordinarius scit eum non canonicè institutum, quem delegatus Papæ est commissa. quilibet subdelegare potest.*

† Aliàs ita: eã auctoritate sibi commissa. aliàs ita: causam auctoritate Apostolica sibi commissam. sed plura & vetustiora exemplaria ita: causam auctoritate sibi cõmissa.

¶ *Glo. seq. soluit quæstionem, qua fuerit dubitatio.*

g ¶ *Duobus.*] Hæc fuit dubitatio: quia causa commissa fuit duobus sub hac forma: mandamus vt procedatis in causa: quod iustum fuerit faciẽtes, nulla clausula adiecta, quòd si ambo non poteritis, &c. credebatur quòd si vnus non posset interesse, quòd non posset committere. ideo quæsiuit episcopus Vintoñ. an posset committere vices suas, & dicit q̃ bene potest, quia clausula illa nihil facit quantum ad potestatem committendi, eum habeat illam à lege. infra eod. pastoralis. 1. responso. & c. quoniam. & C. de iudi. à iudice.

Significasti.] Primo ponitur decisa consultatio. Secũdo responsio: ibi, *Consultationi.* Abb. Siculus.

CASVS. Dubitabat iudex iste an delegatus posset sententiam suam mandare executioni, si ordinarius ad mandatum suum eam exequi noller, aut non posset: Respond. Papa cõsultus, si iudex ordinarius ad mandatum delegati à Papa, aut non vult aut non potest aliis resistentibus sententiam à delegato latam executioni mandare, delegatus nihilominus sententiam ab eo latam potest executioni mandare, & punire resistentes. Not q̃ ex ista decr. videtur innui quòd executio sententiæ spectet primo loco ad ordinarium. Itẽ nota q̃ delegatus Papæ põt punire omnes impedientes officium suum, tam in cognoscendo quàm in exequendo, & suã sententiã pot exequi, & mandare alij vt eam exequatur.

¶ *Glo. seq. recitetur per q. 10. And.*

h ¶ *Ordinarius.*] Dubitatio fuit: quia iste credebat, quòd delegatus iudex non posset suam sententiam mandare executioni. arg. 2. q. 6. quisquis 2. & ff. de re iu. à diuo pio. sed potest, vt hic patet.

i ¶ *Non vult.*] Si non vult, potest compelli à delegato, qui maior est illo etiã episcopo quantũ ad cãm illam. ¶. eo. sane. & ¶. e. pastoralis. r. rñ. etiã si sciat eam iniustã. ¶. eo. pastoralis. §. quia vero. dum tamen faciat ei fidẽ de iurisdictione sua. ¶. eo. cum in iure. & C. de mandat. prin. l. vnica.

k ¶ *Resistentibus.*] Quos potest excommunicare, cum habet coercitionem, alias talis executio deluforia videretur. ¶. eod. ex litteris. & argu. ff. de offi. eius cui mand. est iurisd. l. vlt. in fin. & supra eod. c. 1.

l ¶ *Resisterint.*] Et sic videntur fieri de sua iurisdictione præstando impedimentum: vnde illos potest excommunicare. supra eo. quia quæsitum. & infra de testi. am litteris.

Universidad de Deusto
Biblioteca

reo postea veniente iusta probata causa absentiæ restituitur in integrum, vel ad appellandum.& hæc missio non prohibetur hic, sed restitutio tantum.de restitutione absentis dicitur 2.q.6.c.bidúo §.si ad uersus absentem.& etiã sine iusta causa restituitur ei possessio quando cunque infra annum:prout dicitur in decret.quoniam.§.in alijs.

a ¶ *Possessionem & dejectionem.*] Nota quod hæc duo tenetur probare qui petit restitui.f. se possedisse, & spoliatum fuisse.infra de resti. spolia.olim causam. & infra qui filij sint legi. causam quæ. & idé est si aliquis spoliauit vel mandauit, vel ratam habuit spoliationé.infra de resti. spol. cum ad sedem.ad fin. ff. de vi & vi ar.l.1.§. dejecisse.

† Cap. 16. eod.tit.in 1. compil. & post.Concil. Lateranen. par.7.c.20.

b ¶ *Nisi is.*]Per hanc literam videtur quod si iste contumaciter fuisset absens, quòd esset restitutio facienda:quod non est verum, nisi post litem contestatam:quia tunc si esset contumax, reciperentur testes,& restitueretur,si probasset suã possessionẽ & spoliationẽ: & sic intellige versiculũ vltimũ: aliàs testes ante litem contestatã propter contumaciam non sunt recipiendi in causa restitutionis.infra vt lit. non contesta.c.2.& sic mutat casum. a similis mutatio est de causa possess.c. penult. quia supra dixit de eo qui erat absẽs pro babili causa, & antequã sciret litteras contra se impetratas: & hic loquitur cum lite contesta,contumax inuenitur: & in eo casu,si liquet de causa restituitur possessio infra de dolo & eõ tuma.prout.vel mittitur tantum in possessionem causa rei seruãdæ propter contumaciam lite non contestata.infra vt lite nõ contestata,quoniam.6.in aliis.vel potest intelligi secundum opinionem illorum,qui dicebant,quod lite non contestata possunt recipi testes contra contumacẽ,& sententia ferri.hæc fuit opinio Hugo, & sic proprie tenetur illud, nisi.Ber.

Facit tex. in l. generaliter. cũ no. Ff.de fideiuss. & ff.de sol.l. si duo.

a Intẽdit gl. quòd fit mutatio in qualitate personæ ipsius rei,& in statu causæ. Io.And.

ij ¶ *Sane.*]Primo ponitur decisa consultatio.Secundo responsio: ibi, *Tuæ.*In qua tria facit.Primo præmittit responsionis causam.Secundo:ibi,*Ideoque.*respondet.Tertio:ibi,*Ita.quod*,responsum declarat. Bened.Capra.

CASVS. Aliquis clericus vel laicus causam habet cum episcopo:causa ipsa commissa fuit alicui iudici delegato cõtra episcopum,qui delegato nõ subest:aliàs quærirur qualiter delegatus episcopum punire debeat ad aliquid faciendum vel dãdum,cum rebellis fuerit ipsi delegato?Respondet Papa quòd iudex delegatus ab ipso vices ipsius gerit,& ideo maior & superior est illis quorum causam suscipit terminandam. Vnde si episcopus vel alia persona,quæ non sit de iurisdictione ordinaria iudicis delegati,in causa quæ sibi à sede Apostolica delegatur,rebellis & cõtumax fuerit,iudex delegatus potest ipsum episcopum interdicere vel suspendere,ita q secundum qualitatem negotij temperate procedens episcopo interdicat ingressum ecclesiæ, vel sacerdotale officiũ, vel terram ipsius episcopi interdicto supponat.Nota quod delegatus vices gerit delegãtis.Item maior est illis quorum causam suscipit terminandam.Itẽ contra maiores partes ab initio temperate delegatus procedere debet.Item terra potest interdici pro delicto domini.

c ¶ *Vices nostras.*]Not.quod delegatus vicem gerit delegantis.93. distin.cap.vlti.& 94.distin.cap.1. & ff.de offic.eius cui mand.est iurisdi.& si prætor.

¶ *Glossa seq.arg.quòd Papa,&c.*

d ¶ *Terminandam.*]Arg.21.dist.c.inferior.& cap.denique. Item maior est ordinario quantum ad causam illam.infra de offic.ordi. pastoralis. Item arg. quod Papa potest ligari ab illo,cui peccata sua confitetur.2. q.5.mandatis,

e ¶ *Si episcopus.*] cuius causa commissa est delegato:& ita est de iurisdictione delegati quantum ad illam causam.

f ¶ *Persona.*] Cuius causa non est delegato commissa: tamen si iurisdictionem delegati impediat, delegatus potest illum punire, vt hic dicitur.& supra eod.c.1.

sionem a & deiectionem suam probare: nisi is b qui possidet, se per contumaciam absentasset.

¶ Idem Carnotẽsis.episcopo.

¶ *Delegatus Papæ in causa sibi cõmissa iurisdictionem habet super ordinarium,& quemcumque maiorem.*

CAP. XI.

ij SAne † quia nos:& infra.

¶ Tuæ quæstioni duximus respondẽdum,quòd iudex à nobis delegatus vices c nostras gerit, vnde in causa illa superior est, & maior illis quorũ causam susceptit terminandam d †.

¶ Ideoque si episcopus e vel alia persona f, quæ non sit de iurisdictione g illius,in causa quam ei delegamus, rebellis aut contumax fuerit,secundum qualitatẽ facti poterit, vel interdicti, vel suspensionis, sententia à iudice delegato compelli h: ¶ Ita quod iudex secundum negotij qualitatem temperate procedẽs,episcopo vel ingressum ecclesiæ,vel sacerdotale officium i interdicat:aut etiam terram illius, quæ ad iurisdictionem suam pertinet specialiter, k interdicto supponat.

¶ Idem Eboracẽsi.archiepiscopo,& episcopo Conuentren.

¶ *Si primus impetrauit primam dignitatem in ecclesia vacaturam, secũdus impetrauit certam dignitatem ipsius ecclesiæ cum vacaret, & illa postmodum vacat:debetur primo, & non secundo.b.d. & est notabilis decisio.*

CAP. XII.

EX † parte N. nobis innotuit, quòd cum ad te frater Conuentrẽsis. nostras litteras impetrauerit, vt ei archidiaconatum, quem in ecclesia tua primo vacare contingeret, assignares: R. (aduersarius † eius) alias ad te frater Eboracẽsi. litteras † impetrauit, nulla de prioribus habita mentione: vt si auunculus suus archidiaconatum, quem habebat in ecclesia eadem, vellet omnino l dimittere, mipsum ei faceres assignari. ¶ Quoniam igitur si memores fuissemus, nos pro prædicto N. litteras direxisse, pro aduersario nullatenus scripsissemus: Mandamus quatenus præfato N. archidiaconatum ipsius ecclesiæ,si vacet, assignent, non obstantibus litteris posterius impetratis. Nota quòd si litteræ super beneficio impetrentur & præsententur, litteræ posterius impetratæ super consimili beneficio in eadem ecclesia, non facientes de prioribus mentionem, non valent.

01 ADDITIO Sed quod verum est, ab initio est deferendum.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem.*

† Cap. 17. eo.tit. in 1. cõpil.& post concil. Lateranẽ.par.7. c.21.

† Hæc duo verba:aduersarius eius, desunt in antiquis.

† Vox,litteras,etiam de est in antiquis.

i ¶ *Officium.*] Quando sic specialia interdicuntur, alia non interdicta potest exercere.supra de cor.viti.cap. significauit. secus si esset simpliciter ab officio suspensus. Ber.

k ¶ *Specialiter.*] Hoc fit cum episcopus suo nomine conuenitur. & est arg. quòd alius pro delicto alterius punitur. Item arg. pro delicto vnius totam terram supponi interdicto. supra de postu. ad hæc. & infra de spon. non est vobis.

EX parte.]Diuiditur: quia primo ponitur partis conquestio. Secundo ,*quisio*:ibi, *Quoniam igitur.*Abb.

CASVS. Quidam clericus N. nomine impetrauit litteras ad episcopum Cõuentrẽsi.vt archidiaconatum,quem in ecclesia ipsius primo vacare contingeret, assignaret eidem:litteris istis præsentatis, quidam alius R.nomine litteras alias ad Ebora.archiepiscopum impetrauit sub hac forma:vt si auunculus eius archidiaconatum quem habebat in ecclesia Conuentrẽsi.omnino dimittere vellet, ipsum assignaret eidem, nulla de prioribus literis habita mentione:episcopus Conuentrẽsis. hoc intellecto significauit negotium domino Papæ per eundem N. super negotio isto scribit Papa archiepiscopo & episcopo prædictis dicens, quòd si memor fuisset pro dicto N. scripsisse, pro aduersario suo nullas litteras direxisset.Vnde mandat eisdem, quatenus præfato N. archidiaconatum ipsius ecclesiæ, si vacet, assignent, non obstantibus litteris posterius impetratis. Nota quòd si litteræ super beneficio impetrentur & præsententur, litteræ posterius impetratæ super consimili beneficio in eadem ecclesia, non facientes de prioribus mentionem, non valent.

l ¶ *Omnino.*] Id est,sine aliqua pactione,conditione,vel modo.

¶ *Glo.seq. obiicit,obiectioni signat contrarium, & solu.obie.secundo quærit.arg.pro,& sol.*

m ¶ *Dimittere.*] Videtur quòd talis renunciatio simoniaca fuerit,quia qui remittit, dat. 8. quæst. 3. talia. & infra de testib. veniens. & ff. de casum. quineriam. & ff.quæ in frau. cre. in fraudem. b Arg.contra. ff. quæ in frau. cre. si pignus. Respondet hæc dictio, omnino , soluit contra.id est, sine aliqua conditione. Item pone quòd simpliciter renunciet : sed in animo habet vt ei detur, alias non renunciaturus, videtur quòd simonia committitur : sola enim voluntate committitur: sicut vsura, quæ sola voluntate committitur. infra de vsur. consuluit. & 1. quæst. 1. qui studet. sed secus in simoniacis, quia prohibita: secus in prohibitis quia simoniaca. Prohibita, quia simoniaca sunt illa quæ in veteri testamento nouoque simoniaca erant in sui natura: vt vendere sacramenta, vt prædicto cap. qui studet. & cap.sicut eunuchus. Simoniaca, quia prohibita sunt illa quæ per constitutionem ecclesiæ facta sunt simoniaca : quale est hoc , & etiam pasum dare post receptionem in canonicum , & in istis non sufficit sola voluntas, nec in aliis,dum tamen sit contenta suis terminis. Quod de vsuris dicitur, non promouet : quia vsuræ in vtroque testamento prohibitæ sunt.Vin.

b Facere videtur in fraudem qui nõ facit quod facere debet, vel non vtitur seruitutibus. Io. And.

¶ *Glo. seq. contrarium soluit, & remittit.*

¶ *Non*

a ¶ *Non obstantibus.*]Arg.contra supra de rescrip.c.1.ibi, speciale derogat generali,sed hic primæ videntur generales,& secundæ speciales: quæ de vno speciali bñficio faciũt mẽtionẽ, & tamen nõ valẽt hic secũdæ.Sed hic veritate inspecta speciales sunt tam primæ quàm secundæ , a id est , quia primæ tantum ad vnum beneficium restringuntur, sed hodie in litteris pro beneficiis obtinendis illæ solæ præualent, quæ primo præsentantur. supra de rescri.c. capitulum sanctæ crucis,& secundum hoc concordat cum illa:quia primæ primo fuerunt præsentatæ, & episcopo loci hoc mãdabatur.infra de appellat. vt debitus. De hac materia dictum fuit supra de rescrip.cap. 1.dic vt ibi.

a Idem Inn. & Host. vel potest dici quod vtrumque fuit priuilegiũ secundũ Iaco. de Aret. & sic reprobabatur opi.M. vt dixi infra de excep. c. 1.Io.And.

EX parte tua.]Si simpliciter scribitur delegato certa forma expressa, debet nihilominus exceptiones rõnabiles admittere, quanquã de eis nihil dicatur in rescripto.h.d. Et diuiditur. nam primo ponitur decisa quæstio. Secundo solutio:ibi , *Quæstioni.* Tertio exceptio:ibi , *Nisi.*Quarto quædam protestatio:ibi , *Quod nec*, Abbas.

† Cap. 18. eod.tit.in 1. compila. & post concil. Lateranẽs. par: 42. c.1.

CASVS Domin⁹ Papa committit causam aliquam sub certa forma: quærebatur vtrum ille sequi ita debeat formam sibi datam,quod exceptiones legitimas non admittat?Respondet Papa, quod licet delegatus sequi debeat formam sibi datam,tamen exceptiones rationabiles admittere debet,& secundum æquitatem in causa procedere:nisi exprimatur in litteris,quod nullæ debeant exceptiones admitti,quod nõ credit nec ipsum,nec antecessores ipsius expresisse.Nota qualiscunque forma det delegato exceptiones legitimas recipere de bet,quia illud non est contra formã. Itẽ in iudiciis seruãda est æquitas.

¶ *Glos.seq.arg.alleg.vnam concor.& vnum contrarium,& soluit,in fi.iterum arguit.*

† Vox, vnquam , non est in antiquis.

b ¶ *Rationabiles.*]Arg.quod magis est procedẽdum secundum iuris ordinem,quam secundum formam rescripti:sic supra de rescrip. causam quæ inter.Sed contra supra de rescrip.cum dilecta.Sol.semper sequẽda est forma rescripti.si non contradicat iuri : si vero contradicat , secus est.supra de æta.& quali.eam te.& hoc verum est nisi Papa ex certa sciẽtia contrarium mandet,tunc est ei obediendum,etsi durum sit mandatum.100.dist.contra morem.& 19.distin.in memoriam.& ille qui recipit legitimas exceptiones,secundum ius facere intelligitur:ad quod etiam tenetur.supra de æta.& qualit.accepimus.in fin.b Item arg. quod si compromisisti in aliquem vt stares mandato suo , intelligendum est de honesto.infra de iureiur. veniens. & c. quintauallis.

b Per. dicit distinguendum an fiat contra formam , & tũc non valet:an præter formam?& tunc valet , alleg. quod not de re iudic. causa, in 1.glo. & intellige vt ibi dicam. Io.And.

¶ *Glos.seq.recitetur.per contrarium.*

c ¶ *Nullæ.*]Supple,& constet intentionem Papæ talem fuisse & voluntatẽ,aliàs enim non obstante tali generalitate , rationabiles exceptiones recipi debent.arg.infra de resti.spol.audita. argu. ff. de pig. obligatione.C.quæ res pig.ob.posl.1.& ff.de pecul.l.qui peculij.Sed cum specialiter numerantur,& dicit non obstante tali generalitate,vel tali exceptione,illas non recipiet iudex.arg.ff.si quis cau.sed & si.§.quæsitum.

¶ *Glo.seq.alleg.3.canones in contrarium,& sol.iterum alleg. in contrarium vnam l.*

d ¶ *Credimus vnquam.*]Arg.contra.2.q.7.lator.& 21.q.2.placuit.contra 27.q.1.si homo esses.Sol. in contrariis notum erat Papæ factum ipsum: & quia illa talia sunt,vbi locum non habet exceptio vel excusatio.Item arg.contra.C.de decur.exemplo.lib.10.

ADDITIO Sed ibi similiter causa fuit notoria.

QVoniam abbas.]Diuiditur:quia prima pars narrat factum:secunda illud approbat :ibi, *Nos.*& pone casum litteralem vt in glo. Abbas.

c Hic casus Bernardi est, & in veustis codicib⁹ habetur.

CASVS.Causa c fuit cõmissa duob⁹ abbatibus.f.abbati Leicestriæ,& abbati. Vincestriæ.non expressis propriis nominibus , & ambo citauerunt partes , abbate Vincestriæ tandem mortuo , & altero substituto abbas Leicestriæ processit postea cum abbate Vincestriæ substituto,& tulerunt sententiam,& dominus Papa confirmauit illam. Vel potest poni casus,quod abbas Leicestriæ solus citauit mortuo coniudice suo:quia sub illa forma,quod si ambo non poteritis,&c.& postea altero substituto cum eo processit,quod bene potuit.& hoc potius concordat litteræ:vt patet in prin.Ber.Not.per hanc decre. quod quando causa committitur dignitati non expresso nomine prælati , eo mortuo successor in eadem causa procedere debet.Abb.

e ¶ *Præfixit.*]Et etiam solus potuit prefigere:altero mortuo,si continebatur in litteris,quod si ambo non poteritis, &c.quia tunc extitit cõditio , nec propterea expirauit mãdatũ quantũ ad illũ defunctum , sed statim altero substituto & cõfirmato ambo procedere debent : quia temporale fuit impedimentũ.C.de decur. fur.l. pen.

CAP. XIIII.

QVoniã † abbas Leicestriæ qui susceptο mandato nostro,partibus diem ad agendum præfixit e, abbatem Vincestriæ de nouo substitutum f iudici præmortuo,illi mandato nostro porrecto : quia sub expressis nominibus locorum & non personarum commisio emanauit,sibi socium in causæ cognitione adiunxit:Nos sententiam illorum (sicut est iusta g) ratã & firmam habemus.

† Cap. 19. eo.tit.in 1. compilat. & post concil. Lateranẽs. par. 46. c.4.

¶ Idem.

¶ Si quæstionem de iure præsentandi Papa delegat appellatione remota, & sub ea forma,vt delegatus ad præsentationem eius ad quem viderit pertinere,ordinet ecclesiam : per hoc nõ habet instituere, sed pronunciare : & is ad quem pertinet,instituet: & si iuri suo detrahitur licite appellat.

CAP. XV.

SVper † eo vero quod subiũgere voluisti, si de presentatis nunquã perit, indiuidua vero quotidie pereũt.ff.de leg.1.l.4.si quis in fundi.Sed videtur quod idé sit,& si nõ exprimatur propriũ nomen : quia hoc nomen abbas talis loci , loco proprij nominis est. ff. de libe.& posth.nominatim.arg.sed non est proprium nomen,sed singulare, vt phœnix,& appellatiuum similiter, & si electus sit loco præmortui , idem est , quia idem debet cognoscere vt prædecessor. ff. de iudi. mortuo iudice.in Authẽ.vt nulli iudic.§.& hoc iubemus.coll.9. Sed videtur quod etiam si expressum non sit nomen dignitatis , quod successor adhuc cognoscere possit. argum. ff. de condi. & dem. l. filiæ. §. Titia. & ff. de lib. & posth. l. placet. & l. seq. & arg. ff. de ann. leg. l. annua.§.1.sed illud testator voluit. Sed pone quod plures archidiaconi sunt in aliqua ecclesia,d sicut sunt in ecclesia Parisiesi.& Papa mandat archidiacono Parisiesi,sine additione ,prij nominis,vel cognominis,ita quod non apparet de quo senserit,cum plures sint archidiaconi, quis ergo erit iudex?Videtur quod nullus,quia si duo dati sunt tutores eiusdem nominis, nec apparet de quo senserit testator, neuter erit tutor. ff. de testamen. tutel. duo sunt Titij. & si testator dicat , exhæredo filium meum , cum plures habeat , nomine proprio non expresso , nullus est exhæredatus. ff. de libe. & posthu. l. nominatim. & si non apparet quis hæres instítutus sit e, institutio non valet. ff. de hæred. instítu. l. in tempus. §. quotiens. & ff. de reb. dub. si ita fuerit. §.item si ex pluribus. & ff. de manu.testa.cum ex pluribus. Sed videtur quod ille sit iudex quem impetrator elegerit,sicut si inter duos dubitetur de eodem legato cui potius dari debeat , hæres eligere debet cui soluat.ff.de lega. 2.si quis seruum.§. si inter duos. & si quis intentione ambigua vsus est , quod ei vtilius est , debet accipere.ff.de iudi. si quis intentione. & ff.de iud. solemus. & C. de condi. inde. si quis seruum. hoc vidi de facto. Hic satis patet , quod ille quem elegerit actor , erit iudex : quia de illo sensit cũ impetrauit litteras.ff. de verborum obliga. inter stipulantem.Sed si communi consensu partium partes concordassent , & consensissent , non distinguendo de quo, quid erit, cum modo dicat actor de vno , & reus de altero , nec potest constare de quo intellexerunt,quia non concordant.Hic dicere possum,quod ille sit iudex cui primo sunt litteræ præsentatæ. supra de rescrip.cap. capitulum sanctæ crucis. & infra de appellatio : vt debitus. sed fi sit esset simul præsentatio facta,tunc qui dignior est. sed fi essent æqualiter digni , forte dirimatur. ff.de iudi.sed cum ambo.& 26.quæst.2.iors non est.

Mortuo delegato, quando succedat ei alius.

d Videtur quod hoc est nõ possit. 7.q.1.in apibus.in fi. ibi singularis archidiaconi , &c. Io.And.

e Vt si testator plures habet amicos eiusdem nominis,& nomen solũ exprimit, nec apparet de quo senserit. hoc vsit. §. quotiẽs. Io. And.

† Cap.20.e. tit.in 1.compil.& post cõcil. Lateranẽsi par. 47. cap.3.

g ¶ *Sicut est iusta.*]Hæc verba cum ponitur in confirmationibus,conditionaliter intelliguntur.infra de confir.vti. vel inuti.examinata.& infra de concess.præben.quia diuersitatem.secus si ponantur in priuilegio, quia priuilegium est lex priuata.3.dist.priuilegia.& priuilegium semper debet aliquid ponere. infra de ver.sign.abbate. & 7. de priuile. in his.& sic ponuntur in sententiis quas Papa ex certa scientia confirmat:vt hic.

SVper eo.]Hæc decretalis habet casum notabilem, & multum alle-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gatur. Communis est diuisio. Secunda: ibi, *Hoc tuam.* Abb.

CASVS. Quæstio vertitur inter aliquos super præsentatione rectoris in aliqua ecclesia: committitur causa super hoc alicui sub hac forma, vt si constiterit ius, de quo agitur, ad alterutram partem pertinere, ad præsentationem illius iudex ordinet ecclesiam appellatione remota. primo quæritur, vtrū liceat iudici delegato, ignorante episcopo, archidiacono, vel archipresbytero ad quem pertinet institutio, præsentatum sibi clericum in possessionem ecclesiæ mittere: & si aliquis illorum, ad quem pertinet institutio, appellauerit, vtrum sit eorum appellationibus deferendum? Papa cōsultus respondet: quod licet quōné cōmittat de præsentatione appella. re. non tamen est eius intentionis facere præiudicium diœcesano episcopo, archidi. vel archipresbytero: vnde clericus instituēdus præsentari debet illi, ad quem de iure pertinet institutio, & si contra factum fuerit, eorū appellatio valebit: quia appellatio solum modo inhibita est inter quos cā vertitur, & nō ꝑdictis. Not. quod forma rescripti nō est semper seruanda, vt hic patet: sed hoc fit, quia per hoc fieret ꝓiudiciū illi, ad quem ptinet institutio, nec nocet illi qui obtinuit. Item licet causa commissa sit inter aliquos, alij tamen quos negotiū tangit, admittūtur ad defensionem suam. Itē appellat. remota intelligitur illis inter quos committitur, & non aliis. Item res inter alios acta, aliis non nocet.

tione presbyteri inter aliquos [a] quæstione suborta, causam cōtigerit delegari alicui sub hac forma: vt si constiterit ius, [b] de quo agitur, ad partē alterutrā † pertinere, ad præsentationem eiusdem de persona idonea ordinet [c] ecclesiam appellatione remota, an liceat [d] delegato iudici, insciо diœcesano episcopo, vel archidiacono, vel archipresbytero reclamāte, præsentatum sibi clericū in possessionem ecclesiæ mittere: & an si archipresbyter [e], vel archidiacon[o] [f], vel episcopus ad quē institutio pertinet, appellauerit † eorum sit appellationibus deferēdum.

¶ Hoc tuam volumus discretiō nē tenere, quòd licet quæstionē quæ de præsentatione vertitur, appellatione remota, committamus alicui terminandam: non tamen est nostræ intentionis [g] diœcesano episcopo, archidiacono, vel archipresbytero præiudicium generare: ideoque præsentandus est illi qui instituendus fuerit †, & tenebit [h] eorū appellatio, si videntes iuri suo detrahi, duxerint appellandum: quia non †illis, † sed partibus [i] inter quas causa commissa est, appellationis remedium est sublatum.

¶ Idem.

¶ Si causa simpliciter est delegata duobus, sententia vnius non tenet.

CAP. XVI.

CAusam † matrimonij, quæ inter I. mulierem & Blanchacium agitari dignoscitur, Furolienensi, †& Vapicenensi episcopis nos meminimus commisisse: quibus eam viro restitui mandantibus, vir mulierem cruciatibus & flagellis adeo affecit, quòd inuita [k] & coacta inter se & virum suum confessa [l] est parentelam, sicque factum est, quod ad iudicium [m] vnius eorum, dimisit eandem: & infra. ¶ Dis. vestræ mandamus, quatenus si inueneritis quòd præfatus B. dictam I. ad iudicium solummodo [n] alterius prædictorum à se separasset †(quia cum causa duobus committitur, sententia vnius [o] non tenet) ipsum: vt eandem mulierem sicut vxorem suam benigne recipiat, [p] & maritali affectu. † Scilicet episcopo, Archidiacono, vel archipresbytero. † Aliàs, illi

† Cap. 21. eo. tit. in 1. compilat. & post concil. Larera. par. 5o cap. 26. † Aliàs ita Toronilien. & Napicien. † Alias: Toroiulien.

† Vide l. fallus. §. sed si. is. ff. de fur gl. & doc. in Authen. de fideiuſ. §. 1.

CASVS. Quædam causa matrimonialis vertebatur inter I. mulierem, & B. virum illius. Illa fuit commissa duobus episcopis, coram quibus mulier petiit restitui sibi virum suum, qui spoliauerat ipsam: qui cum de spoliatione constitissēt eisdem, mandauerunt viro, vt eam restitueret. vir adeo flagellis & cruciatib⁹ ipsam afflixit, quòd inuita & coacta cōfessa fuit parentelā esse inter ipsam & virū suū: propter quod alter de prædictis episcopis tulit sententiam diuortij inter ipsos. Super hoc delata fuit quæstio ad Papam: vnde mandat Papa quibusdam, quòd si inuenerint quòd dictus B. vxorem suam dimiserit ad iudicium alterius iudicum prædictorum, monitione præmissa compellant eundem, vt ipsam recipiat & maritali affectu pertractet: quia cum causa duobus committitur, sententia vnius non tenet. Si vero alicui apparuerint, postquā ab ipso recepta fuerit, qui velint & posint ipsorū matrimonium accusare, causam audiant, & sine canonico decidant eandem. Not. quòd confessio per metum exorta non præiudicat. Itē confessio contra matrimonium facta non tenet. Item cum plures sunt iudices, altero absente, nec se excusante, nec committente vices suas, sententia alterius vel aliorū non valet. Item restitutio prius fieri debet quam principalis quæstio agitetur.

a ¶ *Inter aliquos.*] qui se dicunt patronos.
b ¶ *Ius.*] Scilicet præsentationem, vt dixi suprà.
¶ *Glo. seq. ponit, quæ fuerit dubitatio.*
c ¶ *Ordinet ecclesiam.*] Hæc verba ambiguitatem continere videtur: vnde iudex credebat quod ipse instituere posset clericum præsentandum, qđ non est verum: vnde sic expone, ordinet, id est pronunciet ordinandam ecclesiam ad præsentationem illius, qui probauit iuspatronatus cum ad se pertinere: tamen si episcopus, archidiaconus, vel archipresbyter consentiret delegato, valeret eius institutio.
d ¶ *An liceat.*] Prima quæstio.
e ¶ *An si Archipresbyter.*] Secunda quæstio.
¶ *Glos. seq. arg. & duos casus exprimit, ex quibus illud procedit.*
f ¶ *Archidiaconus.*] Arg. quod archidiaconus vel etiam archipresbyter potest committere curam animarum, sed hoc est quādo ab episcopo est eis specialiter cōcessum. supra de offi. arch. cum satis. vel cum aliis hoc obtinent de cōsuetudine. arg. supra de elect. dudum. 2. & supra de offic. archid. dilecto. & infra de excess. præla. ad hæc.
¶ *Glo. seq. elicit duo argumenta.*
g ¶ *Intentionis.*] Arg. priuilegia, rescripta, & alia consimilia ad ea tantum extēdi de quibus cogitatū est. ff. de pact. tres fratres. ff. de transact. cum Aquiliana. & ita intentio mādantis consideranda est. infra de resti. spo. audita. & infra de præben. cum causam. & c. vlt. Item arg. quod iuri nullius intendit Papa derogare. 22. q. 2. primum. infra de offic. ord. licet. & infra de deci. ex multiplici. & supra de rescrip. ad aures.
h ¶ *Tenebit.*] Et ita debet differri executio sententiæ, si per eam alicui præiudicium generatur. infra de re iudi. cum super controuersia. & verum est nisi præsumptio sit in contrarium, quod malitiosè appelletur, sicut cōtingit in restitutione. infra de in inte. resti. suspicata.
¶ *Glo. seq. notat tria, & de vltimo remittit.*
i ¶ *Sed partibus inter quas.*] Et ita licet appellatio sit remota in litteris, nihilominus possunt appellare omnes quorum interest. 2. q. 6. non solēt. Itē not. quod omnes possunt se opponere quos negotiū tangit, licet de illis non fiat mentio, & sunt admittendi: [a] aliàs nō teneret appellatio interposita per eos. Item arg. quod iurisdictio exteditur ad eos de quibus nō est cogitatum. de hoc dixi supra eod. quia quæsitū. Item arg. quod res inter alios acta non nocet aliis. infra de re iud. quāuis. vbi de hoc tractatur, & competentius ibi ponitur quàm hic.

Papa nullius iuri incendit derogare.

a Dicit Hosti. quod hęc sunt bona argumēta, ꝙ quis in audientia curiæ admitta tur ad cōtra dicendum.

C *Ausam matrimonii.*] In prima parte ponitur consultatio. In secunda responsio: ibi, *Discretioni.* Abb.

C *Ausam quæ.*] Communis diuisio. secūda ibi, *Verum.* Abb. Sic. Pars huius infra de do. & conta. causam quæ. & infra qui fil. sint legi. causam quæ. 1. & 2.

CASVS. Inter F. & R. de Ardena, quæstio vertebatur super natiuitate Agathæ matris dicti R. causa super hoc commissa fuit episcopis Vetoneñ. Murineñ. & Londoneñ. ad petitionē ipsius R. sed quia dictus Londoñ. episcopus dominus erat dicti R. præfatus F. habebat eum suspectum, vnde Papa ad petitionē ipsius F. amouit ipsum, & loco ipsius subrogauit abbatem Herfordensem. Not. cum iudex est dominus impetrantis, potest legitime recusari.

¶ *Glo. seq. ponit sex casus recusandi iudicem.*

a ¶ *Dominus.*] Arg. est hic euidens, quod rationabilis est causa suspicionis, si iudex est dominus aduersarij. arg. 3. q. 5. accusatores, & 11. q. 3. quatuor. & infra eo. insinuante. & idem esset si iudex esset vasallus impetrantis. arg. 22. q. 5. de forma. Item si sit suffraganeus impetrātis. infra vt lit. non cōtest. accedēs. Item si esset cō sanguineus, [a] vel aduocatus extitit in eadem causa pro ipso. infra de appe. postremo. idem videtur si habet consimilē causam. infra de iud. cum sam quæ inter. arg. op. ad hoc infra de testi. personas. De causa suspicionis, tractabitur. j. eo. suspicionis. & infra de app. cum speciali.

† affectu.

† Cap. 4. ti qui fiiij. sint legit. in 1. cō pil. vbi integrum factū narratur. adde c. 3. infra de dolo & cont.

a Vel hæres instituitus in toto vel in parte. ff. de iudic. l. Iulianus 1.

† illius.

ADDITIO. Vnde versus. *Quatuor ista: timor, odium, dilectio, cēsus:*

Sæpe Solent hominū rectos peruertere sensus.

C *Vm te.*] Si delegatus Papæ committit causam nō in totum, & à subdelegato appellatur ad papam, per hoc non impeditur processus delegati Papæ. h. d. communis diuisio. Secunda: ibi, *Si super.* Abb.

† Cap. 1. e. tit. in 2. compilatione.

CASVS. Quæritur si delegatus à principe sub delegauerit vices suas alteri, si appellatur à subdelegato, vtrum delegatus debeat dimittere causā indiscussam? Et respōdet quod non: sed potest procedere, scilicet si aliquid sibi de iurisdictione retinuit. Not. quod ab auditore non potest appellari. quod verum est secundum distin. illius dec. super quæstionem. infra. eo. §. 3.

† Innoten.

¶ *Glo. seq. arguit. & remittit.*

b ¶ *A personis ecclesiasticis.*] Id est, ab audientia personarum, quibus causa commissa est. Et est arg. quod delegatus causam commissam sibi subdelegare debet personis ecclesiasticis, & non laicis, cum laici de talibus causis ecclesiasticis non iudicare debeant. infra de iud. decernimus & decret. istam habes infra eodem. super quæstionum. circa principium. & ibi exponitur.

Sed hodie est prouisū in c. statutū. in §. in nullo. de rescrip. lib. 6. vbi dicit quod illis personis debet cōmittere delegatus Papæ quibus cōmittit ipse Papa, & quę sunt illæ personæ, habes ibi in princ.

ADDITIO.

Elatum.] Per litis cōtestat. perpetuatur iurisdictio. In prima ponitur decisa consultatio. In secunda: ibi, *Nos itaque.* respōsio.

RCASVS. Hæc decret. correcta est: quæritur si mortuo mandatore, potuit procedi per litteras ab eodem impetratas ante mortem eius? & respon. quod si lis est contestata, potest procedi, aliàs non: hodie potest, si ante citātur. infra de of. lega. c. vlt. No. ꝙ morte mādatoris re existēte integra, expirat mandatum. Item per litis contestationem perpetuatur iurisdictio.

c ¶ *Contestata.*] Quod dicit hic, secundum leges locum habet, quòd si ante litem contestatam moriatur mandator [b] expirat mandatum, vt hic dicitur: quia lis non dicitur cœpta nisi per litis contestationē, in Auth. de litig. §. omnem. colla. 8. ff. rem rat. habe. ampli⁹, secundum canones non consideratur tantum litis contestatio: sed sufficit sola citatio ante mortem mandatoris ad perpetuandum reseriptum: vnde citatione præmissa non finitur mandatum per mortem mandantis. [c] infra c. proxi. & c. licet. sed si citatio non præcedat mortem, statim expirat mandatum. infra de offi. lega. c. vlt. §. 1. & ff. de iurisdi. omnium iudicū. & quia. qualiter fiat contestatio litis, habetur infra de li. conte. c. vnico. Item sicut per libelli oblationem perpetuatur actio. C. quando lib. princ. da. lit. conte. facit Li. & 2. quæst. 6. anteriorum. & sicut res litigiosa efficitur per libelli oblationē: vt in Auth. de litigio. in prin. coll. 8. & C. de lit. Authen. litigiosa. eodem modo perpetuatur iurisdictio delegati per solam citationem, vt dicunt iura prædicta.

¶ Morte delegantis non expirat iurisdictio delegati, coram quo lis erat contestata.

CAP. XIX.

Elatum † est: & infra. ¶ Nos itaque consultationi vestræ respondemus, quòd si lis fuerit ante prædecessoris nostri obitū contestata, [c] mandatum morte mandatoris nullatenus expirauit. Si vero ante litis contestationem decesit, non est à iudicibus, quos delegauerat, ex delegatione huiusmodi, procedendum.

¶ Vbanus 3.

¶ Si delegatus citauit ante mortem delegātis, perpetuata est eius iurisdictio. Et appellationi renunciat, qui coram iudice, à quo appellauit, litem prosequitur.

CAP. XX.

GRatum † gerimus: & infra. ¶ Sane consuluit nos deuotio vestra, an ante obitum delegantis proposito citationis edicto, lite vero post mortem contestata, nihilominus debeat in causa procedere delegatus: Et vtrum is intelligatur appellationi renunciasse, qui ea interposita, ad producendos testes inducias postulauit, & demum productioni & allegationi renuncians, attestationes petiit solemniter publicari. ¶ Nos autem inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd cum in casu priori citatione facta, negotium sit quasi cœptum: [d] & maxime [e] si delegatus non sit certus de obitu delegantis, potest & debet in causa procedi: tenebitque quod iustitia fuerit præuia diffinitum. ¶ In secundo vero casu, videtur ab appellatione † pertractet, monitione præmissa cogatis. ¶ Si qui tamen apparuerint, qui (postquam ab eo recepta fuerit) matrimonium ipsorum velint, & legitime posint imperere, causam audiatis, & fine canonico terminetis.

¶ Idem Oxoneñ. & Vinto. episcopis, & abbati Herfor.

¶ *Delegatus, qui est dominus impetrantis, recusari potest.*

CAP. XVII.

CAusam †, quæ inter F. & R. de natiuitate Agathæ vertitur, vobis fratres episcopi, & Londoñ. episcopo commisimus terminandam. ¶ Verū quoniam idem F. præfatum Londoneñ. episcopum habebat suspectum, pro eo quòd dominus [a] est prædicti R. ipsum amouendum, & te fili abbas, loco ipsius † duximus subrogandum.

¶ Idem.

¶ A subdelegato delegati Papæ, qui subdelegauit non in totum, non ad Papam sed ad ipsum delegatum appellari debet.

CAP. XVIII.

CVm † te consulente: & infra. ¶ Si super causa, quæ tibi ex nostra delegatione committitur, à personis [b] ecclesiasticis, vni vel pluribus, quibus (vt pareas laboribus partium & expensis) cognitionem ipsius causæ, & testium examinationem (sententia tibi reseruata) committis, appellatio fuerit interposita: huiusmodi appellationis intuitu, causam ipsam indiffinitam relinquere non teneris.

¶ Lucius iij. Cantuariesi. archiepiscopo & eius suffraganeis.

† Cap. 1. e. tit. in 2. compilat. & post concil. Lateranen. par. 7. c. 22. vbi habes de crerum integrum.

† Cap. 23. eo. tit. in 1. compilat. & post concil. Lateranen. par. 48. c. 3.

b Vide dicta in l. quia. ff. de iurisd. omn. iud.

c Et ratio est, quia citatio secundum Bart. est sententia nor. in l. in sacris. C. de proxi. sacri. lib. 12. & C. de epis. & cler. l. omnes. & l. cum clericis. ff. de iudic. principium.

† Cap. 24. eo. tit. in 1. compil. & post concil. Lateranen. par. 7. c. 22. vbi habes de crerum integrum.

Universidad de Deusto

mortem citauit, licet postea sciat de morte, procedere potest. ff. de acquiren. pos. fundi venditor. §.1. & ff. si cer. pe. l. eius qui in prouincia. [a] & in eadem l. contrarium dicitur.

[a] Vide de cle. exco. ministr. Apostolicæ. super gl. & quod se quitur de præbend. dum. ad fi. li. 6. Ioan. And.

ADDITIO. Aliud in iudicio. si enim procurator haberet actionem mandati, officium suum videretur ei damnosum.

[a] ¶ *Recessum.*] Not. præsumptionem iuris, quod iuri suo renunciare præsumitur qui [b] iuri suo contrarium facit. infra de test. cum venisset.

[b] Concor. l. profectitia. §. 1. C. de iudo. & in l. ori ginem. C. de muncip. lib. 11.

latione recessum [2], si secúdum ea quæ præmissa sunt, cum qui appellauerit, constiterit processisse.

¶ Celestinus iij.

¶ Si causa committitur tribus delegatis cum clausula, quod si non omnes, &c. priusquam appareat de impotentia tertij, duo procedere non possunt. Et si procedunt, nihil agunt. h. d. vsque ad §. adiicimus.

CAP. XXI.

PRudentiam [b] †tuam: & infra. ¶ Quinto loco [c] supplicas informari, vtrum cum tribus causa committitur, ita quòd si omnes interesse nequierint, duo eam nihilominus

[2] Cap. 3. e. tit. in 2. compil. alia loca in quib⁹ sunt cætera fragmenta huius capitis, indicat hic glossa.

Prudentiam.] Diuidi tur istud princ. in duas quæstiones. Secundo simul illas soluit, ponendo rationem decidendi. Secunda: ibi, *In hoc casu.* Abbas.

CASVS. In prima parte ponitur talis quæstio: ecce causa committitur tribus iudicibus cum illa clausula, [quod si omnes interesse nequierint, duo nihilominus in causa procedant.] duo illorum citát reum, quæritur vtrum ille teneatur venire. post istam quæstionem statim facit aliam quæstionem. Tres iudices citant reum, in termino constituto, cóparuit coram duobus tertio absente, nec se excusante, vel committente vices suas: quæritur vtrum duo præsentes possint in causa procedere, & eam per sententiam diffinire. Ad primam quæstionem non respondet Papa directe, sed respondendo ad secundam intelligitur prima soluta: dicit Papa quod cum aliquis nó ostenderit legitime se cá aliis interesse non posse, vel alàs de hoc constare canonice non poterit, alij in causę cognitione procedere non debent. quòd si fecerint, non valebit: quia integrum est iudicium quod plurimorum sententiis confirmatur, & Papa libentius committit causam duobus quàm vni, & tribus quàm duobus: quia & si contra facerent, formam rescripti non seruarent. per hoc intelligitur quæstio prima soluta: quia si tres citant partes, & duo illorum tertio absente procedere non possunt: ergo & si duo tantú citant, reus ad ipsorú citationé venire non tenetur.

b ¶ *Prudentiam.*] Per [c] hanc decre. not. cautelam, si quis est excommunicatus, & ab excommunicatore absolui non potest vel nō vult, faciat litteras impetrari super aliquo negotio contra alium suum aduersarium ad amicos iudices. & sic poterit ab eis absolui, vt hic dicit

[c] Hæc glossula nō reperitur in antiquis libris.

[c] ¶ *Quinto loco.*] Primam quæstionem habes. infra de mu peti. c. prudentiam. secundam & tertiam. infra de appellat. secundo requiris. quartam habes infra de transact. c. præterea.

¶ Glo. seq. tractat q. tex. arguens primo ad negatiuam. Secundo ad affirmatiuam. Tertio ponit distinctionem 10. quam approbat. in fi. formet duas quæstiones, quas soluit.

d ¶ *Teneatur.*] Ad hanc quæstionem non videtur Papa respōdere, sed videtur q̄ non teneatur venire. supra eod. causam matrimonij. & infra de eo qui mit. in pos. causa rei seruan. cũ sicut. & 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinita. ver. item si plures. & ff. de re iudi. duo ex tribus. & ff. de arbi. si in tres. & l. seq. præterea si veniret, illi duo non possent procedere: & ideo non esset contumax, si non veniret: vt ff. de iud. non videtur. & ff. de pecu. eo tempore. & ff. de arbi. si cum dies. §. si arbiter, præterea non videtur esse in mora, qui se potest tueri per exceptionem. ff. si cer. pet. lecta est. ff. de vsu. sciendum. & infra vt lit. non contest. quoniam frequenter. §. si vero aliter. ad fin. & ff. iud. sol. vir bonus. Contra videtur, quod teneatur venire, quoniam quilibet illorum est iudex in solidum, cum sit res indiuisibilis. 24. q. 1. loquitur. infra de iure pat. c. 1. & ff. de bo. lib, si libertus. in fine. & ff. de ser. viæ. & C. de reli. si sepulchrum. & ff. de reli. vel quod. & ff. ad leg. Fal. l. 1. §. si vsusfructus. Item vnus solus consul procedere potest altero absente. ff. de of. cõsul. l. vnica. arg. C. de aucto. præst. l. vlt. §. sancimus. & ff. de exercito. l. 1. §. si plures. tamẽ ille §. pro vtraque parte facit. & est arg. bo. ff. de fideic. lib. si legatario. §. 1. & quilibet tenetur saltẽ venire allegaturus priuilegium suum. infra de app. cum parati. ff. de iudi. si quis ex aliena. & ff. si quis in ius vo. nō ierit. l. 2. 1. rñ. Ad hoc distinxit. Ioã. & bñ., vtrũ iudices sint ordinarii vel delegati. si [d] iudices sint ordinarij, vno absente, reliqui possunt procedere, p iura quæ ad hoc sunt inducta, cũ qlibet p se insolidũ habeat iurisdictionẽ. in delegatis vel arbitris secus est: quia vno absente reliqui nihil possũt facere, nec tenet qd fit ab eis. ⁊. eodẽ. causã matrimonii. & ⁊. eod. vno delegatorũ. & ⁊. eod. c. pxi. & ff. de re iudic. duo ex trib⁹. licet enim quilibet eorũ habeat iurisdictionẽ insolidũ, eã p se nó pōt exercere: quia loco vni⁹ intelligũtur, sicut si plures furantur vnã trabẽ, ita quòd nullus eã furatur & tñ quilibet tenetur. ff. ad leg. Aquil. ita vulneratus. in fi. simile supra de rescrip. pastoralis. in fin. & sic patet, quòd iste de quo quæritur, ad talem citationem non tenetur venire. & si dicis q̄ Papa non respondet ad quæstionẽ, immo bene respondet, quia respondet ad secundam, quæ est, vtrum duo præsentes absente tertio, & se nullo modo excusante procedere possint, q̄ non debẽt procedere: & si processerint, q̄ nihil putabuntur egisse. bene respondet ad primam quæstionem, quia secunda soluta intelligitur prima soluta, quia si nihil facere possunt, sequitur q̄ non tenetur venire, & sic quasi superflua relinquitur quæstio prima. supra de rescrip. pastoralis. sic infra de iure pat. postulasti. vbi per solutionẽ vltimę quæstionis soluũtur præcedentes, & sæpe sic inuenies. Et sic dico q̄ quando duo citãt tantũ, & hoc constat, citatus non tenetur venire: [e] in quo casu loquitur hæc decre. quia hic ponitur pro quęstione quòd tantum duo citant, & est quæstio iuris: & ego respõdeo quòd nó tenetur. Sed si tu ponas quòd tres sunt dati iudices contra te, & duo citant te per litteras suas vel nuncium, & nulla fit mentio de tertio, hic non est certus de facto, immo potest dubitare an tertius se excusauerit vel commiserit vices suas illis, & ideo licet minus caute faciant, quia non faciunt mentionẽm de tertio in litteris suis, Tutius est ire & videre an habeant auctoritatem à consocio, & si habent, bene possunt procedere: si vero non habeant delegationem vel excusationem à suo consocio, non possunt procedere: vt infra. c. proxi. & potes agere contra illos ad interesse, eo quòd te calumniosè citauerunt, nec in hoc possunt prætendere errorem, cum in hoc sint certi, & quòd teneantur ad interesse, patet de sen. excom. sacro. Sed pone quòd duo procedant contra istum absentem citatum, & tertius postmodum habeat ratum quod illi fecerint, nunquid valet sententia sicut valet in electione supra de ele. quòd sicut? Dico quod non valet sententia talis per ratihabitionem tertij, cum ab initio nulla fuerit, [f] vnde postea ratificari non potest. ff. de reg. iur. quod ab initio. in fi. Item quid si partes consentiant vt duo procedant: nunquid valeret talis processus tertio non veniente, nec se excusante? Non credo quòd partes possint illis dare illam iurisdictionem. C. de iur. omnium iudi. l. priuatorum consensus. & infra eo. P. & G.

[d] Si iudices sint ordinarij, vno absente reliqui possunt procedere, p iura quæ ad hoc sunt inducta, cũ qlibet p se insolidũ habeat iurisdictionẽ. in delegatis vel arbitris secus est: quia vno absente reliqui nihil possũt facere, nec tenet qd fit ab eis. ⁊. eodẽ. causã matrimonii. & ⁊. eod. vno delegatorũ. & ⁊. eod. c. pxi. & ff. de re iudic. duo ex trib⁹. licet enim quilibet eorũ habeat iurisdictionẽ insolidũ, eã p se nó pōt exercere: quia loco vni⁹ intelligũtur, sicut si plures furantur vnã trabẽ, ita quòd nullus eã furatur & tñ quilibet tenetur. ff. ad leg. Aquil. ita vulneratus. in fi. simile supra de rescrip. pastoralis. in fin. & sic patet, quòd iste de quo quæritur, ad talem citationem non tenetur venire. & si dicis q̄ Papa non respondet ad quæstionẽ, immo bene respondet, quia respondet ad secundam, quæ est, vtrum duo præsentes absente tertio, & se nullo modo excusante procedere possint, q̄ non debẽt procedere: & si processerint, q̄ nihil putabuntur egisse. bene respondet ad primam quæstionem, quia secunda soluta intelligitur prima soluta, quia si nihil facere possunt, sequitur q̄ non tenetur venire, & sic quasi superflua relinquitur quæstio prima. supra de rescrip. pastoralis. sic infra de iure pat. postulasti. vbi per solutionẽ vltimę quæstionis soluũtur præcedentes, & sæpe sic inuenies. Et sic dico q̄ quando duo citãt tantũ, & hoc constat, citatus non tenetur venire: [e] in quo casu loquitur hæc decre. quia hic ponitur pro quęstione quòd tantum duo citant, & est quæstio iuris: & ego respõdeo quòd nó tenetur. Sed si tu ponas quòd tres sunt dati iudices contra te, & duo citant te per litteras suas vel nuncium, & nulla fit mentio de tertio, hic non est certus de facto, immo potest dubitare an tertius se excusauerit vel commiserit vices suas illis, & ideo licet minus caute faciant, quia non faciunt mentionẽm de tertio in litteris suis, Tutius est ire & videre an habeant auctoritatem à consocio, & si habent, bene possunt procedere: si vero non habeant delegationem vel excusationem à suo consocio, non possunt procedere: vt infra. c. proxi. & potes agere contra illos ad interesse, eo quòd te calumniosè citauerunt, nec in hoc possunt prætendere errorem, cum in hoc sint certi, & quòd teneantur ad interesse, patet de sen. excom. sacro. Sed pone quòd duo procedant contra istum absentem citatum, & tertius postmodum habeat ratum quod illi fecerint, nunquid valet sententia sicut valet in electione supra de ele. quòd sicut? Dico quod non valet sententia talis per ratihabitionem tertij, cum ab initio nulla fuerit, [f] vnde postea ratificari non potest. ff. de reg. iur. quod ab initio. in fi. Item quid si partes consentiant vt duo procedant: nunquid valeret talis processus tertio non veniente, nec se excusante? Non credo quòd partes possint illis dare illam iurisdictionem. C. de iur. omnium iudi. l. priuatorum consensus. & infra eo. P. & G.

[e] Hoc tenet Inn. Alij dicunt q̄ duo possunt procedere in his quæ non capiũt dilationem. ar. ff. de admi. iu. tutor. q̄ refertur quod non placet Vin. Io. And.

† Nec, in quodam vetustissimo.

† Cognitiones.

† In quibusdam manuscr. ita: duo vestrum nihilominus. &c.

[f] Cõcor. l. 2 & bi Bart. C. cõ. util iud. l. si mater. §. interdictũ, ff. de excep. rei iud.

c ¶ *Sententiæ calculo.*] Id est, s finali vel diffinitiua sententia. vnde calculus multipliciter sumitur: vt patet in his versibus,

Calculus est ratio, numerus, sententia, carbo.
Calculus est pondus, minimus lapis, ensis acutus.
Libro Papiæ si vis exempla require.

¶ Glo. seq. quærit & soluit: iterum quærit & soluit.

f ¶ *Per certũ nuncium.*] Qui sit certæ & approbatæ fidei. 97. dist. nobilissimus. Sed cui debet fieri fides quòd sit certus nuncius? Dico quòd iudicibus consociis. arg. ff. rem ra. hab. nec satisdatio. & fides facienda est iudici, cum secundum ea quæ coram eo probantur, debeat iudicare. supra de renunc. in præsentia. & 3. q. 7. iudicet. & partibus etiam de hac delegatione vel executione debet fieri fides: quia per hoc cõstat an habeant iurisdictionem de quo facere fidem debent. infra eo. cum in iure. Sed nunquid isti nuncio vel excusatori creditur sine litteris? Nõ credo quantuncunque honestus sit vel fidelis. infra de proba. quoniam contra falsam. & vni testi non creditur quantuncunque honestus sit. 4. q. 3. si testes. versi. vnius testimonio. & ideo sequitur, litteratorie destinatum: & ita potius creditur litteris, quàm nuncio: hæc enim est idonea probatio, quæ fit per litteras. ff. de pign. contrahitur. 18. dist. placuit. & quod dicit, litteratorie destinatum, & respicit vtrumque diuisim, vel est expositiuũ.

Nũcio seu executori sine litteris an credatur.

ADDITIO. Sed nũcio iurato creditur. ⁊. de ap. cũ parati. vbi de hoc.

¶ Glo. seq. obiicit per locum à diuisione, & soluit.

g ¶ *Non ostenderit.*] Videtur q̄ non debeat eos certificare: q̄ a ipsi certi sunt: si non interest, hoc contingit vel quia non potest, vel quia non vult, sed in vtroque casu procedere debent; vt hic dicitur. §. adiicimus. ergo cum certi sint, certificari non debent: vt ff. de act. emp. & ven. l. 1. in fin. Respon. licet sciant, hoc eis denunciandum est. semper enim debet constare de hoc antequam procedat, quia posset esse quòd bene vult interesse, nec per eum stat, sed per partes, quę ipsum ducere debent suis expensis: quia cum suis expensis venire non tenetur, vt bene colligitur infra de vi. & hone. cleri, cum ab omni specie. De hoc ibi notatur. & est simile si mulier sciat libellum accusationis esse correctum, recte tamen nubet, dum ei nondum est denunciatum. ff. de adul. denunciasse. circa prin. arg. ff. quando dies leg. cedat huiusmodi legatum.

h ¶ *Canonice.*] Puta per testes: vt probetur absens longe vt haberi non possit, vel infirmus. arg. supra de cler. peregri. tuæ.

a ¶ *Nihil egisse.*] Per hoc noueris esse solutam primo loco propositam quæstionem. hæc solutio includit in se illius solutionem: vt dictum est in prima notula. sic infra de fri. & male. & impo. coe. fraternitatis. & supra eod. super eo.

b ¶ *Illa quippe.*] Interpositio est ob hoc quia fecerat mentionẽ de pluribus iudicibus: quia nihil facit ad quæstionem, & ille versiculus, mandati si quidẽ, &c. continuatur præcedenti solutioni, & illa clausula, illa quippe &c. competenti⁹ poneretur post illá clausulam, mandati si quidẽ, & sic esset tota continua & planior, vel satis pōt legi tota continua.

c ¶ *Duobus quàm vni.*] Secus est in arbitris: quia propter naturalem hominum facilitatem ad dissentiendum, melius compromittitur in vnũ quàm in duos, quia res fere sine exitu est. ff. de arbi. item si vnus. §. principaliter. & infra de arbi. innotuit. tamẽ si compromittitur in duobus, tenet compromissum, & prætor cógere debet illos, vt si dissentiant, tertiam eligant personam, cuius auctoritati stetur: vt dicit. §. principaliter. & infra eod. suspicionis. §. 1.

d ¶ *Plurimorũ.*] Quod enim à pluribus quæritur sapientibus, facilius inuenitur. 20. dist. de quibus. & per ampliores homines perfectissima veritas reuelatur. C. de fideic. l. vlt. ad fin. & 64. distin. extra conscientiam.

e ¶ *Citra formam.*] Versiculus iste probat quòd duo tantũ procedere non debent, & citatio est de processu. infra eod. pastoralis. §. 1. & infra de probatio. quoniam contra falsam. & si procedant, nihil egisse reputabuntur. ergo si citant nihil faciunt: quia de toto ad partem negando valet argumentum: & sic per hoc probantur quæ dicta sunt in prima notula, & sic forma rescripti seruanda est. supra de rescrip. cum dilecta. & quia omnibus iurisdictio demandatur, ab omnibus debet citari.

ADIICIMVS. Primo decidit vnum casum. Secundo alium consimilem: ibi, *Idem quoque.* Abbas Siculus.

CASVS. Vbi in commissione apponitur: si omnes interesse nequierint, duo nihilominus exequantur. & si aliquis illorum cum posit, noluerit interesse, alij nihilominus procedere possunt, quamuis ille sit de hoc arguendus, quòd mandatum Apostolicum exequi contemnit. & idem dicendum est per omnia quando scribitur duobus cum illa clausula, quòd si ambo &c.

f ¶ *Cum possit.*] Et hoc absque periculo [a] rei familiaris: quia tunc non tenetur negligere sua. ff. de iud. si longius. 1. respon.

g ¶ *Noluerit.*] Hoc est quod additur ei quod supra dixi, si omnes interesse nequierint. & ibi potes hoc verbum supplere, vel interesse nequierint, aut noluerint, &c.

h ¶ *Procedant.*] Postquam constiterit q̄ interesse non vult, vt supra dixi in alio casu quando interesse non possint. supra de rescrip. scisciatus.

i ¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

¶ *Arguendus.*] Immo & puniendus, pro eo quòd mandatum Apostolicum exequi non vult: vt supra de rescript. scisciatus. sed quis arguet eum aut puniet? Coniudices? non, quia par in parem non habet imperium. supra de elec. innotuit. & ff. ad Treb. ille à quo. §. tempestiuum. ordinarius? non, quia delegatus maior est eo quantum ad illam causam. arg. supra eo. sane. 2. & infra de offi. ordi. pastoralis. §. 1. superior ergo eũ puniet, cuius mandatum exequi non curat. C. de temp. appellat. l. vlt. §. 1. Sed coniudices debent superiori denunciare negligentiam ipsius. arg. infra de præben. graue. ad fin. 2. q. 7. ea propter sufficit sola redargutio, cum per hoc non præiudicetur partibus, quia alij ꝓcedere possunt.

SEXTA. Supra visum est de his quæ opponuntur in personam iudicis: nunc subiicit de his quæ opponuntur in personam actoris. Et h. d. vsque ad §. si vero. primo ponit principalem quæstionem, quam secundo soluit: ibi, *Hanc dubitationem.* Abb. Sicu.

CASVS. Petrus impetrauit causam committi contra Martinum iudi-

cibus super aliqua quæstione: pendente ista commissione Martinus fecit citare Petrum prædictum pro alia causa coram ordinario, vel coram delegato: quia Petrus iuri non parebat, fuit excõmunicatus ab ordinario vel delegato: dum sic esset excommunicatus, cœpit conuenire Martinum coram suis iudicibus delegatis: Martinus reus obiecit Petro actori, quòd in iudicio stare non potest, cum sit excommunicatus: quæritur si reus non velit statim probare ipsum excommunicatum, aut non posit, vtrum actor audiri debeat, donec reus probauerit ipsum excommunicatum? Ad hoc respondet Papa, quòd si reus statim vel infra terminum competentem non probauerit, quod obiecit, actor postmodum audiatur: veruntamen si constiterit vel per confessionem actoris, vel alio legitimo modo actorem excommunicatum esse, tunc ab ipsis iudicibus delegatis secundum formam ecclesiæ debet absoluitamen si ab ordinario vel delegato propter aliam iustam causam fuerit excommunicatus, ad suum excõmunicatorem debet remitti absoluendus: & si ille malitiose ipsum non absoluerit iudex legatus ipsum absoluat: dummodo non sit tale genus excommunicationis, cuius absolutio sedi Apostolicæ reseruatur: quia ex quo principale sibi committitur, & accessorium commissum intelligitur. ex solutione prædictæ quæstionis oritur alia q̄ taliter tale qd obiicit

†Aliàs, de.

†Amouemus.

†Aliàs ita: quod si ille

cibus super aliqua quæstione: pendente ista commissione Martinus fecit citare Petrum prædictum pro alia causa coram ordinario, vel coram delegato: quia Petrus iuri non parebat, fuit excõmunicatus ab ordinario vel delegato: dum sic esset excommunicatus, cœpit conuenire Martinum coram suis iudicibus delegatis: Martinus reus obiecit Petro actori, quòd in iudicio stare non potest, cum sit excommunicatus: quæritur si reus non velit statim probare ipsum excommunicatum, aut non posit, vtrum actor audiri debeat, donec reus probauerit ipsum excommunicatum? Ad hoc respondet Papa, quòd si reus statim vel infra terminum competentem non probauerit, quod obiecit, actor postmodum audiatur: veruntamen si constiterit vel per confessionem actoris, vel alio legitimo modo actorem excommunicatum esse, tunc ab ipsis iudicibus delegatis secundum formam ecclesiæ debet absoluitamen si ab ordinario vel delegato propter aliam iustam causam fuerit excommunicatus, ad suum excõmunicatorem debet remitti absoluendus: & si ille malitiose ipsum non absoluerit iudex legatus ipsum absoluat: dummodo non sit tale genus excommunicationis, cuius absolutio sedi Apostolicæ reseruatur: quia ex quo principale sibi committitur, & accessorium commissum intelligitur. ex solutione prædictæ quæstionis oritur alia q̄ taliter tale qd obiicit, statim vel infra

¶ Idem quoque per omnia dicimus obseruandum in †causa, quæ committitur duobus, eo appósito, vt si ambo interesse nequierint, alter nihilominus exequatur.

¶ Si reus coram delegato obiicit excommunicationem actori, quam non probat infra tempus debitum, auditur actor. si vero probat, delegatus absoluet actorem, si excommunicatus est propter causam sibi commissam: si propter aliam, ad excommunicatorem suum illum remittet: qui si non vult eum absoluere, delegatus Papæ cum absoluet, nisi sit de casibus Papæ reseruatis. hoc dicit.

¶ Sexta nobis proposita ex parte tua quæstio continebat, quòd cum aliquibus iudicibus causa committitur, & quandoque contingit, quòd reus actori obiicit, quòd stare non potest in iudicio, vt pote vinculo excommunicationis [k] adstrictus: si reus non velit statim ! cum probare excommunicatum, siue non posit: an actor nihilominus audiri debeat, donec [m] super eo quod obiicitur, rei veritas fuerit patefacta? Hanc dubitationem taliter remouemus, †q, †si ille q̄ tale qd obiicit, statim vel infra

nihil [a] reputabuntur egisse.

¶ Illa quippe [b] fuit antiqua Apostolicæ sedis prouisio: vt huiusmodi causarum recognitiones †duobus [c] quàm vni, tribus quàm duobus libentius delegaret: cum (sicut canones attestantur) integrum sit iudicium quod plurimorum [d] sententiis confirmatur. Mandati siquidem excedere fines probaretur, si quis citra formam [e] rescripti accepti præsumeret iudicare.

¶ Clausula. si non omnes poteritis sub impotentia includit voluntatem quo ad purificandam iurisdictionem coniudicum. Idem in duobus datis cum clausula, quòd si ambo. hoc dicit vsque ad §. sexta.

¶ Adiicimus etiam, quòd vbi fuerit in commissione appositum, vt si omnes interesse nequiuerint, duo † eam nihilominus exequantur: si aliquis ex ipsis cum posit, [f] noluerit [g] interesse, duo nihilominus in causa procedant: [h] licet ille tertius grauissime sit arguendus, [i] pro eo quòd mandatum Apostolicum exequi subterfugiat, aut contemnat.

[a] Graui, infra de dona. ad Apostolicę, ver si. vnde cum grauę cum cõcordan. aliàs vix cessaret excusatio, cum vix inueniatur aliquis q̄ nō sit circa singularia negotia aliquantulũ occupatus secundũ Host. Ioan. And.

[b] Concor. tex. in l. non dubium. cũ concor. ff. de pœnis

[c] Hæc glossa nō reperitur in antiquis libris.

[d] Si iudices sint ordinarij, vno absente, reliqui procedũt. secus in delegatis.

[e] ¶ *Citra formam.*] Versiculus iste probat quòd duo tantũ procedere non debent, & citatio est de processu. infra eod. pastoralis. §. 1. & infra de probatio. quoniam contra falsam. & si procedant, nihil egisse reputabuntur. ergo si citant nihil faciunt: quia de toto ad partem negando valet argumentum: & sic per hoc probantur quæ dicta sunt in prima notula, & sic forma rescripti seruanda est. supra de rescrip. cum dilecta. & quia omnibus iurisdictio demandatur, ab omnibus debet citari.

ADIICIMVS. Primo decidit vnum casum. Secundo alium consimilem: ibi, *Idem quoque.* Abbas Siculus.

CASVS. Vbi in commissione apponitur: si omnes interesse nequierint, duo nihilominus exequantur. & si aliquis illorum cum posit, noluerit interesse, alij nihilominus procedere possunt, quamuis ille sit de hoc arguendus, quòd mandatum Apostolicum exequi contemnit. & idem dicendum est per omnia quando scribitur duobus cum illa clausula, quòd si ambo &c.

[f] ¶ *Cum possit.*] Et hoc absque periculo [a] rei familiaris: quia tunc non tenetur negligere sua. ff. de iud. si longius. 1. respon.

[g] ¶ *Noluerit.*] Hoc est quod additur ei quod supra dixi, si omnes interesse nequierint. & ibi potes hoc verbum supplere, vel interesse nequiuerint, aut noluerint, &c.

[h] ¶ *Procedant.*] Postquam constiterit q̄ interesse non vult, vt supra dixi in alio casu quando interesse non possint. supra de rescrip. scisciatus.

[i] ¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

¶ *Arguendus.*] Immo & puniendus, pro eo quòd mandatum Apostolicum exequi non vult: vt supra de rescript. scisciatus. sed quis arguet eum aut puniet? Coniudices? non, quia par in parem non habet imperium. supra de elec. innotuit. & ff. ad Treb. ille à quo. §. tempestiuum. ordinarius? non, quia delegatus maior est eo quantum ad illam causam. arg. supra eo. sane. 2. & infra de offi. ordi. pastoralis. §. 1. superior ergo eũ puniet, cuius mandatum exequi non curat. C. de temp. appellat. l. vlt. §. 1. Sed coniudices debent superiori denunciare negligentiam ipsius. arg. infra de præben. graue. ad fin. 2. q. 7. ea propter sufficit sola redargutio, cum per hoc non præiudicetur partibus, quia alij ꝓcedere possunt.

SEXTA. Supra visum est de his quæ opponuntur in personam iudicis: nunc subiicit de his quæ opponuntur in personam actoris. Et h. d. vsque ad §. si vero. primo ponit principalem quæstionem, quam secundo soluit: ibi, *Hanc dubitationem.* Abb. Sicu.

CASVS. Petrus impetrauit causam committi contra Martinum iudi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

staret, vt simul super principali & exceptione procederetur, quod non debet esse: immo supersedendum est super principali quæstione, donec termino competenti probetur exceptio. infra de iudi. c. exhibita.

a ¶ *Terminum.*] Et 2. ita non plures. infra de appel. c. secundo requiris. & c. cum speciali.

b ¶ *Competentem.*] Hodie terminus iste non est ad arbitrium iudicis, sed infra octo dies exceptio excommunicationis probari debet, die in quo proponitur nõ computato. quòd si probata non fuerit, iudex in causa procedat: reum in expensis actori, quas propter hoc fecisse docuerit, condemnando, taxatione præmissa, & vltra duas vices hæc exceptio non proponatur, seruato tenore decre. & qui excommunicationem opponit, speciem ipsius & nomẽ excommunicatoris exprimere debet: vt in decr. Inno. 4. in qua omnia hæc statuuntur, & incipit, pia consideratione. 3. de exce. [lib. 6.]

¶ *Glo. seq. reci. per q. an in executionibus contestanda sit lis, & argum. quòd sic. in contrarium alleg. vnum c. ponit quorundam obseruantiam, quam in antiqua glossa reprobat, in additione approbat.*

c ¶ *Ex confessione.*] Ex loco isto satis colligitur, quòd super exceptione debet lis contestari inter partes, & iurari etiam de calumnia in ciuilibus, sed non in spiritualibus, sed de veritate dicenda: quia exceptiones debent dari in scriptis. infra de prob. c. quoniam contra. sicut etiam datur libellus. infra de lib. obla.

terminum a competentẽ, b non probauerit legitime quod intendit, actor permitti debet, vt sine offendiculo quolibet audiatur. ¶ Cæterum si vel ex confessione c actoris, vel alio † quolibet modo d legitime constiterit actorem esse vinculo excommunicationis e adstrictum, à iudicibus delegatis secundum formam f ecclesiæ valet absolui: ita vt si propter aliam g iustam causam & euidentem, ab ordinario iudice, vel delegato excommunicatus fuerit, ad excommunicatorẽ h debet absoluendus remitti: qui † si malitiam adhibuerit, delegati iudices id ritu † ecclesiasti- i co libere exequantur: dummodo non sit tale genus excõmunicationis illius, cuius absolutio sedi Apostolicę reseruetur. † Explorati k quidem iuris existit, vt delegatis iudicibus quibus principale committitur, & accessorium committatur.

¶ *Absolutus à delegato super causa pro qua fuerat excommunicatus, coram excommunicatore parebit, seu respondebit super illa causa, nisi sit alteri delegata: & si excommunicator malitiose distulerit, delegatus, qui absoluit, cognoscet. h. d.*

¶ Si vero ab his fuerit præstito iuramento, quòd stabit mandato ecclesiæ absolutus: Rursus interrogas an coram eisdem delegatis, † vel ordinario à quo excommunicatus extitit, teneatur super eadem causa, pro qua excommunicatus fuerat, respondere: & quorum debeat iudicio vel mandato stare? ¶ In quo casu taliter respondemus, quòd coram ipsis excõmunicatoribus, l super illa causa, pro qua fuerat excommunicatus, stare debet, & eorum seruare mandatum: nisi specialiter fuerit illud negotium aliis iudicibus † à sede Apostolica delegatum. Quòd si excommunicatores malitiose distulerint: m tunc delegati eandem iurisdictionem, quam in principali, n & in accessorio o exercebunt.

¶ Innocentius tertius Rhegiñ. archiepiscopo, & episcopo Cephaludeñ.

¶ *Si causa simpliciter delegatur tribus, duo sine sub delegatione tertii procedere non possunt. Quod si fecerint ab eis poterit appellari. Idem si sunt dati cum clausula, quòd si non omnes. non enim valet processus duorum tertio inconsulto. hoc dicit, comprehendẽdo vtrumque intellectum.*

CAP. XXII.

CVm † causa quæ vertitur inter Montis regalis & Rodo iuri in illa causa, pro qua fuit excommunicatus, dubitatur coram quo iudice iste deberet parere iuri in illa causa, ex quo iste delegatus istum excommunicatum absoluit, & respondetur vt patet in litera. Et primo ponitur quæstio incidens. secundo solutio: ibi, *In quo.*

l ¶ *Excommunicatoribus.*] Nisi ab ipsis fuisset legitime appellatum, vel nisi aliam legitimam exceptionem opponere posset contra illos. infra eod. in fine.

m ¶ *Distulerint.*] Scilicet procedere in causa illa, pro qua ille fuit excommunicatus. Et sic videtur quòd actor & reus eodem tempore possunt litigare coram diuersis iudicibus, & sic est contra. C. de sen. & interlocu. om. iud. in Auth. & consequenter. de hoc dixi. supra de rescrip. c. vlt. hodie standum est decre. Inn. 4. de rescrip. quæ incipit, diſpendia litium. [lib. 6.]

n ¶ *In principali.*] Sic econuerso idem iuris in accessorio & in principali. ff. de accep. & per iusiurandum. 6. & si fideiussori.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit, notat, & dat simile.*

o ¶ *Accessorio.*] Accessorium vocat causam illam pro qua fuit excommunicatus actor huiusmodi causæ, & sic respondebit reo in hac causa sub iudicibus delegatis, quos ipse imperrauit, si reus voluerit ipsum reconuenire. infra de mu. peti. c. 1. & 2. & si pro causa alterius tertij ab isto reo fuit excõmunicatus quid erit? nihilominus absoluent eum præstito iuramento, quòd stabit mandatis ecclesiæ. & procedent in negotio sibi commisso principali: sed in alio procedere non possent etiam si ille reus, & ille actor consentirent: quia iurisdictio istorum prorogari ad istum tertium non posset, cum de illo in litteris mentio non fiat, cum talis iurisdictio sit delegata. infra eo. P. & G. in fin. & not. quòd isti excommunicatores per negligentiam perdunt suam iurisdictionem, tam circa absolutionem quàm super principali negotio. sic infra de fo. compe. c. licet. & c. seq. d & ita delegatus supplet negligentiam alterius delegati, vel ordinarij, sicut ordinarius supplet defidiam delegati. infra de off. ord. c. significauit.

Vm causa.] Diuiditur hæc decre. in duas partes. nam primo recitat factum super quo, & pro quo fuerat appellatum. Secundo committit appellationis causam: ibi, *Fraternitati.* Abb. Siculus.

CASVS.

a Non cogitur pars probare nisi qui probationẽ expoſcit, iuret de calumnia. Io And

b Hanc glo. dicit hic Abſing. ad hoc quod in exceptionibus dilatoriis nõ est necessaria lit. conte. & libelli oblatio. & iuramẽto de calumnia.

Litis contestatio an debeat fieri super exceptione.

† aliquo.

† Scilicet excommunicator.

Aliàs de ritu.

† Qui paulo antea absoluerit eũ.

c Concor. tex. cũ glo. in l. ſi quis locuples. ff. de in. te.

† Ipſe.

Vox iudicibus, deest in omnibus manuscrip. & in vno ita: nisi ſpecialiter fuerit illud fuerit. in alio vetustissimo ita: nisi ſpecialiter fuerit istud negotium, &c.

† Cephaludeñ.

† Hãc habes infra de appel. c. ad hæc ſicut.

a Ibi vnus ordinarius, hic plures delegati: vel melius vt ſequitur. Hoſt. Ioan. And.

b Si ergo ad iungeretur delegat⁹ per nouũ referi ptum, teneret processus primi delegati hoc ignorãtis ex decre. ſi duobus Io. And.

d Concor. §. ſi vero. in Auth. de eccl. to. coll. 5. & in Auth. vt differt. iud. §. ſi tamẽ. coll. 9.

† Cap. 1. c. tit. in 3. compilatione.

CASVS. Inter archiepiscopos Montis Regalis & Rosan. vertebatur quæstio super quibusdam decimis: causa super his fuerat commissa archiepiscopis Capuano, & Panormitano, & episcopo Rhegin. duo iudices scilicet archiepiscopi ad certum terminum, ipse comparuit in termino coram archiepiscopis duobus, tertio, scilicet Rhegin. absente, in quorum præsentia proposuit excipiendo, q̃ duabus de causis eorum non debebat stare iudicio, quia cum causa tribus commissa fuisset, & ipse à duobus fuerat tantũ ad iudicium euocatus, tertio nec cõmittente vices suas, nec se excusante, coram duobus respõdere non debebat. Item ante ipsorum citationẽ, & notitiam litterarum illarum, pro causa illa, nuncio suum ad sedem Apo. destinauerat, allegando super hoc quandam decre. Alex. sed archiepiscopi has exceptiones admittere noluerunt, pronunciantes vt coram eis responderet, ꝑpter quod ad sedem Apo. appellauit: iudices illi nõ obstãte appellatione illius, aduersarium induxerunt in possessionẽ illarũ decimarũ. Mandat Papa quibusdam, quatenus si constiterit dictos archiepiscopos exceptiones prædictas nullatenus admisisse, decimas ipsas quibus archiepiscopus Mõtis Regalis asserit se spoliatũ post quam nuncius suus ad Apost. sedem accesserat, faciãt ei restitui cum fructibus inde perceptis, non obstante eo, quod per dictos archiepiscopos siue per laicalem potentiã factũ fuit: postea vero audiant si quid fuerit quæstionis. Not. quicquid fit post legitimam appellationem, debet reuocari. Item cum legitima proponitur exceptio, vt hic fuit: & iudex eam non admittit, & propter hoc appellatur, in causa appellationis non est necesse probare quòd exceptio proposita vera fuisset, sed hoc solum probare debet quòd non fuit admissus. hodie ad hoc vt illud sufficiat, debet appellans in exceptione propoſita adiicere, quòd paratus est illam probare. infra de appellationibus. c. interposita.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit. secundo quærit, arg. pro & contra: demum obiicit, & soluit.*

a ¶ *Ab illis.*] Vnde nõ tenebatur coram eis respondere, nec etiam venire tenebatur, ſi certum erat quòd à duobus tantum fuerat vocatus. de hoc dictum est supra eo. c. proxi. nisi velit quis venire suum priuilegium allegaturus: ne de facto salté vexetur secundum quòd hic contingit, quia non obstante tali exceptione, isti duo processerunt de facto solummodo, quia de iure non potuerunt. Sed contra videtur infra de appellat. c. ſi duobus. a vbi tenet sententia excommunicationis ab eo lata qui iudex non erat, propter contumaciam illius qui appellauerat ad Papam, quia citatus coram metropolitano non comparuit. Sed hoc ideo est, quia ille qui excommunicauit, credebat se iudicem propter appellationem ad ipsum factam, ignorans quòd alter ad sedem Apo. appellasset: vnde tenuit sententia, quia ille debuit ei significare quòd appellauerat ad Papam, & per illam probo, quòd iste citatus tantum à duobus ire non tenetur, cum illi sciant b se sine tertio procedere non posse: & si procedant nihil valet. sic in decre. si duobus. si ille sciuisset, quòd ad Papam appellasset, & eo non obstante ipsum excommunicasset, non valuisset. vt ibi colligitur euidenter. Sed ponamus quòd tres sunt iudices sub illa forma, q̃ si non omnes &c. Tertius malitiose non venit, nec se excusat, vel non committit, & sic alij non pñt procedere, quid fiet de illa causa? Arg. q̃ pñt duo procedere. 65. dist. si forte. ad instar electionis: vt supra de ele. q̃ sicut. In contrariũ videtur q̃ non pñt, quia primo cõstare debet eis de impotentia vel voluntate tertij. supra eo. c. proxi. & supra de rescri. fcisicitatus. vel potest esse q̃ habet iustam causam absentiæ. quid enim si postea probaret se non potuisse venire iusta de causa? Cassabitur quod factum est ad instar rei absentis. infra de re iud. cum Bertholdus. Item qualiter pñt duo citare tertium, cum sis par illis, & par in parem non habet imperium. supra de ele. innotuit. & ff. ad Treb. ille à quo. §. tempestiuum. si enim teneretur ad eorum citationem venire, ergo si non veniret, possent eum excommunicare, q̃ non est verũ. Ad hoc dicas q̃ citare non pñt eum vt veniat, sed admonere pñt vt veniat & rogare: & si non venerit vsque ad tertiã c monitionẽ vel rogationẽ, nec aliquid rescripserit, vel si dixerit se velle interesse, & non venerit, tunc pñt alij procedere, quia præsumitur nolle venire, vel non posse interesse. d & talis præsumptio habebitur pro responſione illius, ſq̃ nõ velit, vel nõ possit venire. arg. 3. q. 9. decernimus. & ff. de re iud. l. cõtumacia. & op. arg. 65. distin. ſi forte. & sic ſtatim remanet iurisdictio apud alios. supra eo. ca. proxi. & infra c. proxi. nec obstat ſi dicat se tunc non potuisse venire, quia potuit alij cõmittere vices suas, vel se excusare. infra eo. pastoralis. §. vlt. nec est incõueniens, q̃ vnus delegatus suppleat negligentiam alterius delegati: vt supra c. prox. §. fexta. sic etiam ordinarius supplet defidiam delegati. infra de off. or. c. significauit. Item talis iudex qui negligit iustitiam facere, facit litẽ suam. 23. q. 2. domin⁹. & propter negligentiam iudex remouetur. C. de off. pfe. orié. l. ſi quos. sic & prælatus. 1. q. 1. c. ſi qui episcopi. §. ecce cum honoris. merito ergo cum constet de negligentia tertij, duo procedere possunt.

b ¶ *Nuncium.*] Infra de appel. meminimus. & c. ad hæc ſicut. arg. contra 2. q. 6. c. non solent. §. eius vero. hodie hæc allegatio locum non habet. infra de appellationibus. c. vt debitus. in fine.

c ¶ *Protulerunt.*] Et male ex certa ſcientia, quia appellauit. vnde non valuit quod postea fecerunt.

d ¶ *Constiterit.*] Et in absentia partis aduersæ contumacis potest constare lite non contest. infra de app. interposita. §. vlt. & hic est casus in quo potest procedi lite non contestata, vt patet per decre. prædictam.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & remittit.*

e ¶ *Admisisse.*] Et ita videtur, q̃ in causa appellationis, ſufficit ostendere se appellasse ex causa probabili. e est tamen necesse f quòd probet causam appellationis veram fuisse. simile infra de appellat. c. dilecto. vnde signatur contrarium. infra de app. c. interpoſita. vbi appellans debet probare causam appellationis fuisse veram. & infra de testi. c. ex parte Adæ. de hoc dicetur infra de app. ca. interpoſita. Quando debeat probari veram fuisse, vel ſufficiat ostendere se appellasse ex causa probabili, dic vt in c. ex parte Adæ.

f ¶ *Spoliatum.*] Ab illis duobus iudicibus, qui mandauerãt eũ spoliari.

g ¶ *Cum fructibus inde perceptis.*] Vel qui percipi potuerunt. infra de restit. spo. c. grauis. & 12. q. 2. non liceat.

Vm super abbatia.] Prima pars decisæ narrat factum. Secunda diffinit: ibi, *Quamuis.* Abb.

CASVS. Ita g colligitur ex integra. h Causa vertebatur inter conuentum de Cõchis & S. quondam abbatem ipsorum super ipsa abbatia, qua dicebat se fuisse spoliatum iniuste: post multas & varias commissiones obtinuit iste S. causam committi episcopo Lesiõn. & abbati de Becco siue vallis Richeriæ sub hac forma, vt alter solus altero nolente interesse, aut etiam non valente, mandatum Apostolicum adimpleret: partibus in præsentia iudicum constitutis, pars R. qui dicebat intrusus, in præiudicium istius S. prædictum episcopum recusauit tribus de causis: tum quia idẽ episcopus causam habebat cum monasterio suo super quadam ecclesia sua, tum etiam quia ipsum R. redeuntem à Romana curia, non admisit ad osculũ pacis, & quia dicto R. dixerat quòd si posset, noceret ei in causa illa. 5 & hoc probare volebat corã dicto abbate coniudice, vel corã arbitris electis à partibus, dicto episcopo admittere hoc nolente, ante ingressum causæ fuit ab ipso episcopo postmodum appellatum. sed ipſi duo nihilominus interloquentes appellationem

† Vide l. quẽ admodũ cũ glo. C. de agri. & cens. libr. 11.

† Cap. 2. c. tit. in 3. compilat.

† Aliàs ita: monasterii vestri de Cõchis.

† Lexiuien.

† Fuerunt.

e Concor. l. 1. §. 1. & ibi B. ff. quis & a quo appel. Doc. in Auth. de haer. C. de iud.

f Aliàs nec est necesse. ita in multis scriptis, & aliis antiquis & impressis.

g Hic casus Bernardi est, & in antiquis codicibus habetur.

h Dicit etiã Inn. in quadam additione posuisse casum, sed latis cõstat casus glo. Ioan. Andr.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionem non tenuisse, dictum S. decreuerunt restituendum prædicto R. super abbatia perpetuum silétium imponétes, prius appellatione interposita ab ipso abbate, ne cum eo procederet. vnde causa demum peruenit ad Papã. dicitur hic q talis sententia nulla fuit, quia licet abbas antequam appellaretur ab eo, solus procedere potuisset, quia tamé inter locutus est cũ episcopo, qui iam legitime recusatus est appellationem propter hoc interpositam non tenuisse: per consequentiam confessus est se non posse in causa procedere, nec erat suæ intentionis, vt solus aliquid diffiniret, & ideo cũ eo qui iã iudex desierat esse, disponere aliquid non valebat, potestate ac voluntate mutuo sibi aduersantib', quod à duobus factum est de iure nõ valet. Bernardus. Not. q si iudex excusationé legitimã non admittit, desinit esse iudex appellatione, ppter hoc interposita. Itẽ tacite ipso facto amittit quis iurisdictionem, & ipso facto aliquis confitetur. Itẽ vtile vitiatur per inutile. Item iudex nihil facere debet contra potestatem suæ iurisdictionis.

a ¶ *Iuxta formam.*] Quę fuit, vt alter solus in causa procederet, altero non valente aut nolente interesse, a vt dictum est in casu.

¶ *Appellationẽ.*] Quia non admisit recusationes propositas contra ipsum, & potest dici q ipso facto interlocutus fuit restituendo eum ipso episcopo: vt dictum est supra & imponendo silentium aduersario post illam appellationem, quia in integra non inuenitur, quòd verbo super hoc interlocuti fuissent.

¶ *Glo.seq. ponit quinque similia, & arguit.*

c ¶ *Confessus est.*] Ipso enim facto confessus est: sicut ipso facto negamus Christum. 11.q.3. æstimant. & ipso facto mentimur. 22.q.5. cauete. ipso facto appellamus. infra de appellat. cap. vt nostrum. & cap. dilecti. ipso facto habemus ratum. ff. de inof. test. l. si proponas. & l. vlt. ff. rem ra. habe. l. 3. §. falsus. & ipso facto renunciat quis iuri suo: vt supra eo. titu. gratum. & infra de his quæ fiunt à ma. par. cap. ex ore. vbi plura arg. inuenies de hoc. Item arg. quòd qui vnum dicit vel facit, plura facit vel dicit. ff. de arbi. l. Celsus. §. 1. & 11. q. 3. æstimant. & c. seq. arg. infra de do. & contu. c. cum dilecti. & ff. quod met. cau. l. 1.

d ¶ *Desierat.*] Propter recusationes prædictas, & appellationes.

¶ *Glo. seq. notat posse & velle, &c. alle. 5. iura in contrarium. alleg. primo 4. iura, demum 3. demum decre. cum Vinton. & ibi remittit. Item. l. 1. ff. quod cum fil. tu. quam dupliciter soluit. alle. postmodum duas concor. In fi. arg. quod vtile, &c.*

e ¶ *Mutuo aduersantibus.*] Not. † quod posse & velle contraria sunt, vt hic: nec valet quod valere potest, quia illud non vult, nec valet illud quod vult, quia illud non potest valere. C. si quis alte. vel sibi. multum interest. C. de iure do. l. si genero. sic supra de transla. inter corporalia. versus fin. ff. de mili. test. l. si miles. ff. de re. du. l. in ambiguo. ff. de hære. instit. l. quoties. arg. contra. infra de præben. c. inter cætera. & cap. dilectus 2. & potius interpretanda est res vt valeat quàm vt pereat. infra de verb. sig. cap. abbate. & infra de priui. c. in his. Item arg. contra 12. quæst. 2. si quos ff. de contrahen. emptio. l. qui tabernas. ff. de lib. causa. l. 1. & l. non solum. §. 1. & facit ad hoc Institu. de adop. §. vlt. argu. contra. supra de ele. cap. cum Vinton. sed ibi soluitur. Item arg. contra. ff. quòd cum fal. tuto. l. 1. §. 1. vbi dicitur quòd licet verus tutor auctoritatem præstet cum falso tutore. tamen tenet quod dictum est. Sed illud ideo est. quia licet plures sint tutores, tamen solus potest administrare. C. de auct. præstan. l. vlt. Vel cum verus tutor scit se b solum esse tutorem. simile huic est ff. de arbi. l. parui. in fin. & infra de sen. & re iudi. ad probandum. Ioan. Item arg. quòd vtile vitiatur per inutile. infra eod. cap. super quæstionum. §. si vero. vbi de hoc.

Consuluit.] Communis diuisio. Secunda: ibi. *Nos autem.* quæ subdiuiditur. Nam primo distinguit, & distinctionem prosequitur, Secunda ibi, *Porro.* instruit iudicem. Abb.

CASVS. Iudex peremptorie citat partes ad testes recipiendos vel ad publicandas attestationes eorum, vel sententiam proferendam. sed pars altera contumaciter se absentat in termino constituto: quæritur an saltem circa vltimam partem diei iudex in negotio sibi commisso procedere debeat, vel expectare in sequentem diem. Itẽ si expectauerit, quæritur vtrum contumax iterum sit citandus, quia non fuit processum in termino constituto? Papa super hac quæstione distinguit, vtrum iurisdictio delegati duret post terminũ peremptorium, aut expiret in illo: si duret, in diem sequentem æquitate suadente debet expectare, nec cõtumax amplius est citandus, nisi iudex ei gratiam facere voluerit. si vero expiret in termino dato, tunc si partes hoc sciuerint, & non præsentauerint se coram iudice, ea hora qua posit congrue perficere quod incumbit, extunc procedat ad faciendũ id, propter quod terminum assignauit, ne instantia iudicij euanescat. iudicium vero in tenebris exerceri non debet, quia Qui male agit odit lucem. licet enim secundum leges more Romano dies à medietate noctis incipiat, & in medio sequentis noctis desinat (vnde quicquid fit in duabus dimidiatis noctibus, perinde habetur ac si fieret in die) tamen Papa illam horam congruam intelligit, ex qua posit ante noctis tenebras perficere quod incumbit. In fine dicit, q discretus iudex non debet in assignãdo peremptorio iurisdictionem suam taliter coarctare, nisi magna necessitas id exposcat. Not. q per principium capituli post litem conte. in his quæ occurrunt, debet terminus peremptorius assignari. Item in sequentem diem debet iudex expectare. Item iudex potest facere gratiam post terminum peremptorium alium assignando.

CAP. XXIIII.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cõpilatione.

Consuluit † nos tua fraternitas, vtrum cum ad recipiendos testes, depositiones f publicandas eorum, vel sententiam proferendam peremptorie citas † partes, & earum altera se absentat contumaciter die data: an circa vltimam saltem partem diei tibi sit in negotio procedendũ vel in diem expectandũ potius subsequentem: & si expectaueris, vtrum contumax iterũ sit citandus, g cum nõ fuerit die partibus assignata processum? ¶ Nos autem credimus distinguendum, vtrũ iurisdictio duret post terminum peremptorium an expiret in illo. Si durat, in diem alteram, æquitate h suadente, poteris expectare: nec erit pars contumax peremptorio elapso citanda, nisi gratiam i fecerit ei benignitas iudicantis. ¶ Si autem expiret: nisi partes, cum id nouerint, se tibi præsentauerint ea hora, qua congrue possis procedere, ad exequendum id propter quod eis legitime terminum k

† Iurisdictione delegata, nõ ordinaria, vt habeat locũ sequens distinctio, q a ordinaria iurisdictio perpetua est, vt not. infra eo. quærenti,

f ¶ *Depositiones.*] Id est, dicta ipsorum testium.

g ¶ *Citandus.*] Videbatur quòd peremptorium fuisset circunductum, vt iterum esset citandus. ff. de iudi l. & post peremptorium.

h ¶ *Aequitate.*] Et quidem æquum est & honestum in diem alterum expectare, nec statim debet dici contumax. potuit quidem habere iustam causam absentiæ, & sic reuocabitur sententia. infra de re iudi. c. cum Bertholdus. nec prætor festinare debet ad decernendum, vt iubeat possidere. ff. de dam. infect. l. si finita. §. forte. non tamen est necessarium nisi velit in diem alterum expectare.

¶ *Glo. seq. primo ponit vnum, quod iudex potest, cui signat contrarium: & aliud quod non potest. demum obiicit, & obiectioni signat contrarium. quod dupliciter soluit.*

i ¶ *Gratiam fecerit.*] Ecce quanta potestas datur iudici circa iudicia, vt possit parcere contumaci in præiudicium alterius. C. quomodo & quando iu. l. 1. ff. de arbi. l. si cum dies. §. si quis ex litigatoribus. non enim quicquid c iudicis potestati permittitur, in iuris necessitate subiicitur. ff. de iud. l. non enim quicquid. & est contra id. 3. q. 9. c. vlt. Item licet iudex possit parcere in ferendo sententiam termino constituto, non tamẽ potest ei parcere in expensis & sumptibus: alioquin ipse de suo restituet expensas. C. de iudi. sancimus. Sed videtur quòd de iure mero teneatur expectare vsque in diem sequẽtem. ff. de verb. ob. l. qui hoc anno. d vel quòd saltem in suprema hora diei possit iudicare. 2. q. 6. biduum. & hoc ideo, quia iudex matutino, vespere, & mane, & meridie iudicare potest. in Authen. de iud. §. sedebunt. col. 6. Sed contra videtur. ff. de ori. iu. l. 2. §. & quia. vbi dicit, quòd incongruum est quòd iudices vespere sedeant, statur potius authentico. Vel dicas quòd non est contra, quia ibi dicitur quòd incongruum erat magistratibus hora vespertina in publico esse, & ideo inuenti fuerunt quinque viri qui eorum vice illa hora fungerẽtur: & sic potius concordat, & sic vsque ad supremam horam ante noctis tenebras iudex procedere potest, vt hic in fine dicit. honestum tamen esset iterum ipsum citare ad superandam malitiam eius. simile infra de do. & contu. c. prout. arg. ff. de iud. l. & post edictum.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

k ¶ *Terminũ peremptorium.*] Nisi termin' peremptorius sit statut' ad suam audiendã, non valet sententia in absentia partis alterius. ff. quæ sen. sine ap. rescin. l. 1. §. itẽ cũ ex edicto. arg. contra. C. quo, & qui. iu. l. 2. sed lex ilta cõtra loquitur, cũ iudex partes in præsentia sua monuit, vt certo termino cõparerent ad sententiã audiendã: & tũc si qua pars nõ veniat, reuera

c Et alibi dicitur Omnibus magistratibus cõcessum est, nõ dicit, iunctum vel indictum iurisdictionẽ suam, &c. ff. si quis in ius vo. non ierit. l. 1. in prin. Io. An.

d Illud in obligatione, hic sec' propter iudicis cõremptum ff. de arbi. l. Celsus. Ioan. And.

contumax est, & sententia tenet, licet peremptorie per edictũ non fuerit monita: alia lex loquitur cum absens citatur per edictum in absentia.

a ¶ *Extunc exequi.*] Immo videtur q in vltima die qua futurus priuatus vel priuandus est, iudicare non possit. ff. de fer. l. pridie. ff. de iurisd. om. iu. l. eum qui. Arg. contra ff. de pœ. l. vlt. sed hic vltima die suæ iurisdictionis tenetur iudicare: vt hic patet.

b ¶ *Instantia.*] Id est, potestas.

c ¶ *Qui male agit.*] Vnde Horatius.

Vt iugulent homines surgunt de nocte latrones.

d ¶ *Odit lucem.*] Sic 18. q. 2. pernicioſam. vnde præsumitur contra illum qui occulte confert beneficia. infra vt eccle. benefi. c. vt nostrum. 19. dist. Anastasius. & 81. dist. cap. clericus. ff. de ritu nup. palam. & melius. l. vlt. ff. de admi. tu. l. non existimo. Et tenebræ aptæ sunt ad fabricandum falsum. ff. de ven. inspi. l. prima. §. tria luminaria. tamé transactio potest fieri de nocte. C. de transact. l. non minorem. & testamentum. ff. de test. l. ad testamentum. §. vlt.

e ¶ *Incipiat.*] Quantum ad cõtractus, qui possunt fieri qualibet hora.

f ¶ *Auctoritas.*] ff. de fer. l. more Romano.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit, ponit opinionem contrariam.*

g ¶ *Tenebras.*] Quid si iudex processit in tenebris ad lumen candelæ, vel ad contestationem litis, vel sententiam protulit, nunquid valet quod agitur? Credo quòd valeat processus, licet procedi non debuerit, dummodo aliud non impediat, & præcipue si iudex honestus fit, cum hic non dicatur q fi' processum fuerit, non valeat: quia multa fieri non debent, facta tamen valent. a Alij forte contra.

h ¶ *Peremptorii.*] ff. de iudi. l. nonnunquam. infra de in inte. rest. tum ex litteris.

i ¶ *Coarctare.*] Infra de appel. c. irreprehensibilis. & 2. q. 6. c. ei qui. §. appellatore. ff. de excu. tuto. l. non tantum.

INsinuante.] In prma parte ponitur actoris gratiosa petitio. In secunda sub duplici conditione ipsius exauditio. secunda: ibi, *Quo circa.* Abb.

CASVS. R. rector ecclesiæ sancti Saldati, habebat quæstionem cum quodam alio Tho. nomine, rectore alterius ecclesiæ, super iure parochiali: causa fuit commissa episcopo Vigoriens. & officiali ipsius, & cuidam alteri ad petitionem rectoris sancti Saldati sub hac forma, quòd si non omnes, tu frater episcope cum altero illorum procedas, Iudices processerunt in causa lite contest. tractu temporis ante diffinitiuam sententiam dictus episcopus præfatum R. in suum familiarem assumpsit, vnde cum tam episcopus quàm officialis ipsius, quos dictus R. impetrauerat, postmodum familiaris eorum esset effectus, ab aduersa parte merito possent recusari, causam ipsam aliis iudicibus petiit committi. Quibus mandat Papa, quatenus super his veritatem inquirant, & si ita inuenerint, procedant in causa iuxta continentiam priorum literarum, nisi pars aduersa coram primis iudicibus litigare consenserit, postquam dictus R. familiaris ipsorum factus fuit: alioquin partes ad examen priorum iudicum reuertantur. Not. quòd ex noua causa lite contest. potest iudex recusari. Item si consentio in illum quem possum legitime recusare, illum postea non possum recusare.

¶ *Glossa sequens ponit paritatem & imparitatem inter iudicem & testem.*

k ¶ *Familiarem.*] Familiaritas b repellit iudicem sicut & testem. infra de resti. c. in litteris. Nam familiaritatis affectio veritatem impedire solet. 3. q. 5. accusatores. immo tota familia recusatur propter dominũ. C. si quacunque prædi. po. l. vnica. sed modica familiaritas non nocet. ff. de ver. sig. l. 1. late. §. amicos. & est simile. infra de appel. c. ex insinuatione. & vt lite non contest. accedẽs. & supra de rescrip. c. ad hæc. & ff. de procu. l. aut affinitate. hic tamen aduertas, quòd minor causa repellit iudicem quam testem: quia quælibet consanguinitas repellit iudicẽ. infra de appel. cap. postremo. sed non testem: quia frater testatur pro fratre. infra de præsum. cap. litteras. c propterea non inuenitur prohibitum: quia edictũ de testibus prohibitorium est. ff. de testi. l. 1. & hoc ideo quia facilius inueniuntur plures iudices, quàm vnus testis.

l ¶ *Sine quo.*] Quia mãdabatur, q̃ si non oẽs, tu frater eẽs cum altero ipsorũ in causa procedas: tunc enim alij non possunt procedere sine ipso vel suo subdelegato. infra eo. c. quoniã. §. primo.

m ¶ *Officialis.*] Et ita timeri potest ne trahatur in partem episcopi & sic in partem R. arg. infra de eo qui mit. in pos. causa rei ser. c. cum sicut. & infra vt lit. non contest. c. accedens 2.

n ¶ *Postmodum.*] Sic patet q̃ exceptio dilatoria potest proponi post litem contest. si de nouo incipiat competere. sic ff. de arb. l. nõ distinguemus. §. cum quidam. & ff. de inter. ac. l. ætate. §. ex causa. & infra de in integ. resti. c. vlt.

o ¶ *Merito.*] Hæc causa mouit istum R. vt causam faceret aliis committi. ne pars aduersa propter huiusmodi suspicionem recusaret illos iudices, & impetraret causam alijs committi, coram quibus oportuisset ipsum R. postmodum litigare. & ita est arg. q̃ quis debet prouidere ea, quæ possunt facere contra ipsum sicut pro ipso. arg. 11. q. 1. de persona. ver. ne obiiciatur, & c. ff. loca. l. si quis domum. §. 1. & infra de procu. c. 1.

p ¶ *Consenserit.*] Scilicet pars aduersa, nam ipse R. cogitur litigare coram eis, cum in eos semel consenserit. & ipsos impetrauerit. infra eo. c. super quæstionum. & 3. q. 3. offeratur. & 4. q. 3. c. si testes. §. venturis. videtur tamen quòd ipse R. eos possit recusare propter nouam causam, sicut eius aduersarius: absurdum enim esset iudicium in vnam partem declinare, & non in alteram. ff. de arbi. l. si cum dies. §. si arbiter. in fin. arg. ff. quod quisque iuris. l. 1. & merito poterant recusari propter familiaritatem. ff. de auct. tu. l. quod dicimus. in fin. & C. de his qui ad eccl. confu. l. vlt. §. ficubi. & 3. q. 5. constituimus.

q ¶ *Aliquin.*] Id est, si consenserit litigare coram illo, postquam sciuit illum effectum fuisse familiarem. supra eo. c. gratum. & infra de testi. c. cum venissent. supra de elect. cap. cum inter canonicos. & ff. de iur. om. iud. l. est receptum. & si non consenserit, dummodo consentire velit, non valent istæ litteræ, vt supra eo. c. cum inter. Ber.

r ¶ *Reuertantur.*] Hoc iustum est, vt reuertatur ad eum quem iniuste dimisit. infra de appella. cum in ecclesia. & in expensis aduersario condemnabitur insuper. infra de appel. c. vt debitus. & supra de rescrip. c. cæterum. d

Værenti.] Diuiditur, quia in proposita quæstione primo ponitur prima opinio vsque ibi, *Alii.* Secunda vsque ibi, *Nos tamen.* vbi ponit solutionem, scilicet interserendo quartam opinionem: ibi, *Non solum.* Abb.

CASVS. Iudex delegatus à Papa tulit sententiam diffinitiuam, & quia condemnatus non parebat sententiæ, ipsum excommunicauit: quærebatur vsque ad quod tempus iudex posset ipsum excõmunicatum parere volentem absoluere: quidam dicebant quòd cum functus sit officio suo, vlterius non potest ipsum absoluere. Alij dicebant quòd iurisdictio illius durat quousque pareatur sententiæ, vt semper

Vigorien. episcopo & cõiudicibus suis à nobis obtinuerit delegari: postmodum (licet fuerit in eadem quæstione processum) tractu temporis ante diffinitiuæ sententiæ calculum, idẽ episcopus dictum R. in familiarem k admisit, sine quo l alij coniudices † (secundum quòd in nostris litteris mandabatur) in causa procedere non valebant, & alter ipsorum coniudicum † officialis m est episcopi supradicti: propter quod aduersæ parti poterat suspectus haberi, vnde cum tam episcopus quàm officialis prædictus (vt pote quos idem R. in iudices postularat, † & ipse familiaris eorum postmodum n est effectus) ab aduersa parte possent merito o recusari, decisionem ipsius causæ vestræ petiit discretioni committi.

¶ Quocirca mandamus quatenus si est ita (nisi postquam familiaris eius est effectus, litigare consenserit p coram illo) in causa secundum priorum † cõtinentiam litterarum (ratione præuia) procedatis: alioquin q partes ad priorum iudicum reuertantur r examen.

¶ Idem priori sancti Fridiani.

¶ *Delegatus Papæ sententiam suam exequi potest Vsque ad integrum annum. hoc dicit, & est casus singularis.*

CAP. XXVI.

Qværenti † quid per censuram ecclesiasticam: & in-

c Et canonicus pro canonico supra de offi. arch. c. vlti. qui tamen à iudicio recusatur. infra eo. c. cum R. Io. And.

† iudices.

† iudicum

† postulauit

† priorem

Cap. 3. eo. tit. in 3. cõpilatione.

d Et ita notatur quod ex noua causa superueniẽte iudex potest recusari. Facit ad hoc l. 1. ff. de ven. inspi. & ff. de verb. iure enun. l. 2. §. sed quod.

† Cap. 4. eod. tit. in 3. compilatione.

a Concor. l. 1. §. biduum. ff. qua. appel. sit. & l. nõ. dubium. C. de legi.

† Vide l. more Romano ff. de fer. Bart. in l. aut facta. §. tempus. ff. de pœn. & l. hæc verba. in fi. ff. de ver. sign. & de diuisione diei. adde. Macrobium lib. 1. Satur. c 3. & Gellium lib. 3. c. 2. Alciatũ & Ioannẽ Brachæum in l. 2. ff. de vetbo. sig. & Nauarrum in manuali de oratione. & horis. cano. cap. 3.

† medietate.

† Aliàs posse & nolle, sed male, vt series textꝰ indicat.

† fuit

b Qui dicãtur familiares & domestici, copiose dixi lib 3. amor. in Directorium Scho. 125.

† Et sic non contradicebat volũtas potestati: vel hic verus iudex & falsus rulerunt sententiam, ibi separatim auctoritatem præstarunt verus tutor & falsus: Dicit Host. qđ ibi erratur in facto hic vero in iure. ff. de iur. & facti igno. l. regulã. Ioan. And.

Universidad de Deusto
Biblioteca

semper posit illum absoluere volentem. Papa nec primam sententiam nec secundam sequitur, sed statuit quòd iudex delegatus ab ipso, non solum vsque ad quatuor menses, qui dantur cõdemnatis ad soluendũ debitum, sed etiam vsque ad annum iurisdictionem suam poterit exercere: sicut seruatur in illo qui ante litem contestatam contumax inuenitur. No. quòd deleg. à Papa vsque ad annum potest exequi sententiam suam, & non vltra. Item in pecuniariis causis dantur quatuor menses condemnatis ad soluendum debitum.

Et quid per ecclesiastica intelligat, traditur in c. quæren. infra de ver. signifi.

a ¶ *Officio.*] supra eo.c. in litteris. ff. de re iud. l. iudex. & infra de iu. c. at si clerici. in fine.

b ¶ *Pareatur.*] cum effectu. supra eo.c. in litteris. & infra de cleri. non resi. c. relatum.

c ¶ *Per æquitatis semitam.*] Placet ergo media via domino Papæ. arg. ff. de aequir. re. domi. l. adeo. §. cum quis. Vnde versus.

Cum a media semper gaudebam ludere forma:
Maior enim mediis gratia rebus ineſt. Et illud:
Medium tenuere beati.

a Aptius est huic proposito illud Horatij. Est modus in rebꝰ sũt certi denique fines. Quos vltro, citroque nequit cõsistere rectum.

¶ *Glo. seq. distinguit personales, reales, & criminales actiones: in primo membro signat contrarium, & soluit.*

d ¶ *Quadrimestre tempus.*] In personali actione dantur quatuor mẽses reo ad soluendum. C. de vsur. rei iu. l. 2. &3. & si minus tempus daretur, suppletur à lege. ff. de re iud. l. 4. §. si quis. Arg. contra. infra de re iud. quod ad consultationem. & ff. de re iud. l. 2. vbi dicitur quòd tempus illud potest arctari & elongari à iudice. Sed illud intelligitur fieri cum causæ cognitione & iusta de causa: aliàs non debet arctari. & in illa, quod ad consultationem. sponte recipit terminum breuiorem. In reali vero actione. statim si dixerit reus se velle parere sententiæ: aliàs post 10. dies si non fuerit appellatum debet sententia mandari executioni. arg. Instit. de offi. iud. §. 1. b Etin criminali statim mãdanda est executioni. arg. de pœn. distinct. 1. defleant. aliàs incipit, Adam. C. de pœn. l. cum reis. sed hoc est verum generaliter, nisi in casibus qui notantur. 11. quæst. 3. cum apud. Et tempus illud quadrimestre datur à die latæ sententiæ si non est appellatum, vel si est appellatum à die confirmationis sententiæ. C. de vsur. rei iudic. l. 2. & confessus habet hic tempus à die confessionis. ff. de confes. l. certum. §. vltim. sed si confessus fuerit de crimine, non statim mandabitur sententia executioni, donec pronuncietur crimen contra ipsum, sed in vinculis teneri debet. ff. de custo. & exhib. re. l. si confessus. & 2. quæst. 1. nos in quemquam.

b Fit autem tunc executio in re, si restitui possit: aliàs canebit condẽnatus de restituenda infra certum tempus, re vel æstimatione vt ibi. Non ob. ff. de vsu. in fi. dicit amissis. & ff. quod metus cã ité si cum exceptione. §. q̃ si homo. qa in prima l. agebatur actione extestamento, in secũda actio ne quod metus causa, q̃ personales sunt secundum Inn. & Io. And.

ADDITIO. Et ista supradicta clare habentur per hos Versus:

In personali post menses quatuor: in re
Protinus est omnis sententia perficienda.
Sic in criminibus: sed casus excipe quinque.
Confessus, pr. egnans, iratus, & insula, seruus.

Horum declarationem habes 11. q. 3. cum apud in glossa.

¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit. Secundo quærit, arg. pro & contra, & soluit.*

e ¶ *Ad integrũ annũ.*] Sed quare non potest exequi sententiã suam post annum, cum iudex semper teneatur sententiam tueri. ff. ne vis fiat ei qui in posses. mit. l. 1. nam iudex quantum ad futurum tempus prospicit partibus. ff. si ser. ven. l. egi. & l. harum. sed illa lex loquitur de ordinariis, ne vis fiat ei, &c. aliæ duæ leges loquuntur in seruitutibus, quæ debentur in futurum: sed hic loquitur de legato cuius iurisdictio non est perpetua, sed infra certas metas temporis finitur secundum quod hic dicit. Sed pone quòd post sententiam victus inquietat victorem, nunquid prior delegatus debet adhuc cognoscere? Videtur per hanc decre. quòd sic: cum iurisdictio duret vsque ad annum, quia non videtur possessionem adeptus qui eam statim amisit. ff. de acq. pos. l. non videtur. arg. ff. de hær. vel ac. ven. l. 2. §. peruenisse. & §. illud. quia cum effectu peruenisse dicitur, vt ibi: sed contra videtur, quia functus est officio suo. supra eo. ca. in litteris. & ff. de re iud. l. iudex. & quia istud ad ordinarium spectat. infra de app. cap. cum teneamur. Item quia hic noua iniuria est, & ideo noua interpellatione opus est. ff. de except. rei iud. l. si mater. §. 2. potest dici quòd licet sit noua iniuria, tamen sequela est præcedentis facti, vnde ad ipsum spectat. arg. ff. de instit. l. cuicunque. §. penult. aliter deluforia videretur edicta iudicum. ff. ne quod in Io. publ. l. vlt. & infra de ma. cont. contra interdic. eccle. cap. 1. & satis videtur quòd saltem vsque ad annum possit compescere cõtradictores, & qui non patiuntur illũ quiete possidere, excommunicando illos etiã generaliter, sed non assumendo aliquam cognitionem vlterius. Ad iudicem enim delegatũ spectat quæ accidunt ante sententiã sed post sniam pulsam cognitionẽ assumere dẽt, cũ iam nõ habeat nisi meram execu-

fra. † ¶ Si vero delegatus à nobis excommunicet illum, qui rei iudicatæ parere contemnit: licet aliquibus videatur, quòd suo sit functus officio a, vt vlterius non habeat ex delegata sibi iurisdictione processum: alii autem dicant, quòd iurisdictio eius duret, donec sententiæ pareatur b, vt interim absoluere possit parere volentem:

¶ Nos tamen per æquitatis c semitam incedentes, præsentium auctoritate statuimus, vt delegatus à nobis, non solum vsque ad quadrimestre d tẽpus, quod ad soluendum debitum à legeo conceditur: sed vsque ad in

tegrum e annum iurisdictionẽ sibi commissam, ad exequendum sententiam valeat exercere: sicut obseruatur in illo qui ante f litis † cõtestationem contumax inuenitur.

¶ Idem Cantuariẽs. archiepiscopo.

¶ *Delegatus Papæ potest principium, medium, & finem causæ coniunctim & diuisum subdelegare, hoc dicit vsque ad §. verum.*

CAP. XXVII.

SVper † quæstionum articulis, de quibus nos consulere voluisti, taliter respondemus: quòd per constitutionem nostram a consultationi b † Alexandri Papæ nullatenus derogatur, c sed illa per istam exponitur: immo in ista verius, quæ in illa fuerant prætermissa, supplentur. Ipse namque respondit: quòd si super causa, quæ alicui ex Apostolica delegatione committitur, à personis ecclesiasticis, vna, vel pluribus, quibus delegatus (vt parcat laboribus partium & expensis) causæ cognitionem ipsius, & testium examinationes, sententia sibi reseruata committit d appellatio † fuerit interposita, e huiusmodi appellationis intuitu, causam indiffinitam relinquere nõ tenetur. ¶ Nos autem statuimus, quòd licet is cui causa committitur remota apppellatione non possit f eam aliis sine prouocationis g obstaculo delegare: si tamen delegatus à nobis, vel iudex quicunque, h non tam cognitorem quàm executorem i ad † aliquem certum articulum quempiam deputauerit: ab eo, (nisi modum k excedat) non liceat appellari, dummodo l de partium deputetur, vel recipiatur m assensu.

¶ Quòd si delegatus à nobis, vel litis n exordium, vel causæ finem, o nedum totum negotiũ ei duxerit committendum: ab ipso tanquam à iudice licite prouocetur: p cum & lis ante iudicẽ debeat contestari, & causa per iudicem q diffiniri ¶ Intẽtionis igitur nostræ fuit (sicut ex tenore constitutionis præmissæ potest liquido deprehendi) quòd, vt iudicialis auctoritas liberius valeat exerceri, delegatus à nobis licite possit, & principium & finem & medium causæ sibi commissæ, non solum coniunctim, sed etiam diuisim r alij s delegare: † non obstante quod dicitur, quòd iudex debet cognoscere per seipsum in principio, t in medio, & in fine: cum antequam ferat sententiam, vniuersa quæ acta sunt in iudicio, inuestigare v debeat diligenter.

¶ *A subdelegato cum iurisdictione appellari potest: secus si sine iurisdictione, nisi modum excedat: tunc enim potest recusari, nisi datus sit de partium consensu. Abbas.*

¶ Verum cum totam causam committit alicui, vel principium aut finem ipsius: ab eo † tanquam à iudice potest licite prouocari. Cum autem alicui medium † tantum committit, ab ipso tanquam ab auditore prouocari non potest: nisi mandati fines excedat, † vel merito x sit suspectus, vnde ne valeat recusari, prouide statuimus, z vt de partium detur vel recipiatur assensu. a

† Aliàs. ante litem contestatam.

† Cap. 6. eo. tit. in 3 compilac.

† In causa appellationis multa salubriter cauit concil. Triden. sess. 13. de refor. c. 1. & sessio. 24. de refor. c. 10. & cap. 20. & aliis locis.

† In quibusdam manuscriptis ita: ad discutiendum aliquẽ, &c.

Executor quis dicatur & quales eius partes.

† In aliquot vetustis ita: constitutioni Alexãdri Papæ præde cessoris nostri nullatenus, &c.

a Adde quæ causæ & articuli possunt delegari per l. 1. & ibi Bart. ff. qui & a quibus.

† Vide text. in l. à iudice. C. de iu. & gl. in l. sæpe audiui. ff. de offi. præsi.

† media

† Vide text. in Authent. qua in prouincia. cum not. C. vbi de cri. agi opor.

s ¶ *Alii delegare.*] Nisi causa sit criminalis, quæ non delegatur. a argu. 9. q. 3. saluo. vbi dicitur, in conspectu omnium, &c. licet à principe possit delegari. 23. q. 4. illud. & ff. de testi. l. 3. §. item diu, vel nisi sit iudex appellationis, qui secundum leges nihil potest delegare. C. de iud. Authen. ad hæc. secundum canones secus est. de quo autem hic fit mentio cui derogatur per hanc decre. saltem q̃ delegatus quicunque sit, vel causæ principalis sine appellatione potest committere vices suas secundum tenorem huius decretalis.

¶ *Glo. seq. differentiam ponit inter leges, & canones.*

t ¶ *In principio.*] Illud obtinet secundum leges, vt iudex coram eo in principio faciat litem contestari, & per se ferat sententiam: media vero committat consiliariis suis, sed semel etiam audiat negotium in medio. in Authen. vt defun. seu fune. eorum. §. illud. & §. seq. coll. 5. in Authen. de exhi. reis. §. si vero. colla. 5. & C. de iud. Authen. ad hæc. secundum canones aliter, vt hic dicitur. Itẽ secundum leges tantum suis consiliariis commit tit iudex examinandẽ, vt in dicta Auth. ad hæc. & in Auth. de iudi. §. si quis autem. col. 6. secundum canones committit cuicunque vult. infra eo. c. pastoralis.

u ¶ *Inuestigare.*] Hoc non habet locum quando committit finem.

VERVM. Continuatur iste §. ad præcedẽtia. nam ī. dixit Papa, q̃ per suam constitutionẽ non intẽdebat derogare cõstitutioni Alexandri: q̃ a principalis intentio sua fuit, put habetur in ver. intentionis. Sed q̃a posset dubitari, an & qñ posset appellari à subdelegato, subiicit istum §.

CASVS In præcedenti §. dixit, quòd iudex delegatus potest committere principium, medium, & finem, & coniunctim & diuisim: sed non dixerat, quòd posset appellari. vnde in §. isto dicit quòd totam causam committit alicui, vel principium, vel finem, ab eo tanquam à iudice licite prouocatur. cum autem medium causæ cõmittit, ab ipso tanquam à iudice appellari non licet, nec potest, nisi mandati fines excedat, vel merito sit suspectus: & ideo bene statuit in cõstitutione sua, licet is cui &c. quòd talis auditor detur de partium voluntate ne valeat postea recusari, & hoc vsque ad §. porro.

x ¶ *Ab eo.*] Cui principium vel finem committit secundum quod determinatur. infra §. proxi. quandoque ad Papam, quandoque ad ipsum delegatum potest appellari.

y ¶ *Vel merito.*] Supple, vel recusari, nisi merito, &c.

z ¶ *Statuimus.*] Non statuit, sed consulendo dixit, dummodo de partium deputetur assensu, ne possit recusari. Ber.

¶ *Glo. seq. ponit dictum, cui signat duo contraria successiue, & soluit. demum arg. & quæstionem soluit.*

a ¶ *Assensu.*] Et ideo postea recusari non põt. semel enim iudex electus recusari non põt. supra eo. in. insuante. & 3. q. 3. offeratur. & 32. q. 5. horrẽdus. b appellare tñ possum ab eo, non tñ eum recusare. ff. de ap. ex consensu. ff. qui satisf. cog. arbitro. licet sit contrariũ. arg. ī. de re iu. causam q̃. non est contrariũ: quia ibi fuit appellatũ: & qđ dicit ibi in cõfirmatione sententiæ, q̃ de cõi consensu fuit causa commissa, illa non fuit cã quare sententia fuit confirmata, sed quia appellans non probauit, q̃ sententia fuisset iniqua. Itẽ cõtra. 2. q. 6. à iudicibus. sed illud loquitur de arbitris compromissariis, c à quibus non appellatur. C. de arb. l. 1. Item arg. quòd assessor qui participat examinationi causæ & similibus. ff. de offic. assess. l.

b Concor. l. si vxor. ff. de adul. & l. quod si nolit. §. in factum. ff. de ædil. edi

c Quia voluntate non iuris necessitate adeuntur. infra e. cãb arbitris lib. 6. Io. An.

ADDITIO. Nec etiam recusari potest pro eo quòd sit suspectus. quod verum est, si de consensu partium datus sit. ff. de appel. l. ex consensu.

Exordiũ litis tripliciter dicitur.

i ¶ *Executorem.*] Executor dicitur proprie qui rem iudicatam ducit ad effectum. C. de exe. rei iud. l. executor. & talis executor partes iudicis sibi vendicare non debet: quia non habet aliquam cognitionem. C. eod. tit. l. si vt proponis, Hic autem improprie dicitur executor, qui aliquem certum articulum examinat, & de eo cognoscit, & ideo præmisit, non tam cognitorem quàm executorem, puta de aliqua exceptione, vtrum testis sit admittendus. vel de aliquo consimili, ita quòd nullam iurisdictionem habeat, sed tantum exequatur mandatum, & faciat quod iniunctum est, & si quid dubij fuerit, debet referre delegato, & à tali non appellatur, nisi modũ excedat, vt hic dicitur. Et posset forsitan dici, q̃ talis auditor habet iurisdictionem & coerctionem. arg. infra eo. c. ex litteris. & tamen non potest ab eo appellari, nisi modum excedat. Hodie vero nullus potest appellare ipso iure, nisi sit grauetur qualisc̃unque sit iudex, & in quocunque articulo potest appellari ab eo cui commissa est iurisdictio cum cognitione, si aliquam partem grauauerit. infra de appel. vt debitus. & ideo nihil operatur quod dicit, appellatione remota.

k ¶ *Modum excedat.*] Quod si fecerit, appellatur ad delegatum, nõ ad delegantem. infra eo. §. porro.

l ¶ *Dummodo.*] Supple, nec potest recusari, dummodo, &c. quod patet in §. verũ. vbi Papa ostendit qualiter constitutio sua fit intelligenda.

m ¶ *Recipiatur assensu.*] Hoc vt obuiare decre. Alex. à cõtrario sensu.

¶ *Glo. seq. recitetur per q. quid sit litis exordium.*

n ¶ *Litis exordium.*] Exordium litis põt appellari quo ad perpetuandũ rescriptum, citatio. supra eo. gratum. & ī. eo. licet. & ī. de off. leg. c. vlt. & infra de for. cõpe. propositi. & C. de prescri. 30. vel 40. ann. sicut in rẽ. vel quo ad faciendã rẽ litigiosam oblatio libelli reo insinuata. C. de liti. Auth. litigiosa, ꝑprie vero exordiũ litis est litis cõtest. tũc enim præstat sacramentũ de calũnia. ī. de iura. calũ. cũ causam. quod debet fieri in exordio litis. C. de iura. calũ. l. cũ iudices, & ex tũc, id est, post lit. contest. tenef de fructibus etiam bonæ fidei. possessor. C. de rei vend. l. certum.

o ¶ *Causæ finem.*] Id est, cognitionem cum calculo sententiæ, quæ imponit finem causæ. ff. de arbi. l. diem autem. ff. de re iud. l. 1.

p ¶ *Prouocetur.*] Si grauatur: aliàs hodie ante sententiam non appelvale

Universidad de Deusto
Biblioteca

assess.l.1. de consensu partium est eligendus. arg. hic.& 2. q.6.placuit.& 11.q.1.c.3.sed si partes non conueniant,eligat iudex non suspectum. arg. infra de ap.cum speciali.& infra e.proxi.in fin.& illum recipiant partes etiã inuitæ, q̃a iudiciũ in inuitũ redditur.ff.de ver.obli. inter stipulãtẽ. §.1.vers.non forsan.& præcedentibus verbis.§.si vero.& §.quãdo vero.

PORRO. Continuatur ad præcedentia. Supra visum est an & quãdo à subdelegato possit appellari:nũc subiicit ad quem sit app.Abb.Sic.

CASVS. Dictũ est in §.verũ q̃ qñ iudex committit totã causam, vel principium vel finẽ ipsi?, ab ipso potest appellari, cum vero cõmittit mediũ,appellari non potest nisi mandati fines excedat. In §.isto ostendit ad quem sit appellandum.& primo quãdo cõmittit totã causam, debet appellari ad Papam, & non ad delegatum: quia cõmittendo totam causam desinit esse iudex. Si vero aliquid sibi de iurisdictione reseruat, tunc ad delegatum, & non ad delegantẽ debet appellari: quia tunc remanet iudex. Si vero committit medium causæ alicui, puta testium examinationem, vel alium articulum,& ab illo appelletur ad Papam,eo quòd mandati fines excedit, vel sit suspectus delegatus non obstante tali appellatione vt parcat laboribus partiũ & expẽsis, causam indiffinitã secundũ decre.Alex. relinquere non tenet. & sic intelligitur decre.Alex.qñ cõmittitur mediũ causæ: & sic apparet qd̃ Inno.suppleuit de pricipio,fine &toto negotio,& hoc vsq; ad §.quẽ vero. à ¶ *Porro.*] §. iste respicit §.nos. & proxi.& §. verum.

¶ *Glo.seq. primo recitatur per quæsti. & sol.secundo obiicit & soluit. tertio quærit & soluit.ponit opinionẽ solutioni contrariã cui respõdet.*

b ¶ *Transfert.*] Non tamen iudicis dandi licentiam committere põt: licet illud sit de iurisdictione. ff. de iurisd. om. iudic.l.3. in fin.nec potest committere remota appellatione. & hoc ideo quia illam non habet ex commissione,sed à lege.C.de iudi.l.à iudice. & infra eo. c. pastoralis.1. respon.& c. quoniam. vnde in alium eam transferre nequit: & sic hoc saltem nõ transfert in alium,quia si hoc posset subdelegatus, posset aliũ delegare,quod esse non potest.infra de appella. cum causam. præterea qualiter potest abdicare a se iurisdictionem , saltem sine licentia eius à quo habet eam:vt ff.de off.procon.l.solent.1. respon. cum teneatur exequi mandatum ipsius etiam si perquamdurum.19.distin. in memoriam. & 100.dist.contra morem. Licet enim iudex committat totam causam alicui,nihilominus retinet iurisdictionem,licet alius habeat exercitium illius causæ.ff.de offic.eius cui man.est iurisd.l.1.§.vlt.ff. de iurisd. omn. iud.l.more.& l.& quia.& reuocare potest quando vult.ff.de iudi.l.iudicium soluitur.Dicas q̃ leges illæ omnes , quæ dicunt q̃ non potest abdicare a se iurisdictionem , & proxime ad hoc inductæ, intelliguntur de iudicibus ordinariis,& illi possunt quãdocunque reuocare , etiam si totam causam committant:sed in delegato secus est, cum proprium nihil habeat : sed eius qui mandauit. ff. de offi. eius cui man. est iurisd. l. quęcunque.§.qui mandatam,& ideo nihil reseruat si totam iurisdictionem committit.Sed nunquid delegatus potest committere totam causam retenta sibi executione sententiæ? satis videtur quòd possit: quia illud est de iurisdictione sua,sed tunc ad eum appellari non posset,quia nihil habet iurisdictionis quantum ad cognitionem causæ, a sed solam executionem:vnde vlterius partes iudicis assumere non potest. C. de exec.rei iu.l.si vt proponis.T.dixit quòd non potest , quia sententiando desinit esse iudex,sed illa non videtur ratio , quia ille non sententiat,& quantum ad executionem durat iurisdictio.infra eod.cap. pastoralis. & secundum dictum T. delegatus non posset exequi sententiam suam, quod falsum est.supra eod.c.significasti.Bernar.

ADDITIO. Vide c.fi.delegatus,eo.tit.lib.6.

¶ *Glo. seq.signat successiue duo contraria,& soluit.*

c ¶ *Ad eum.*] Lex indistincte dicit , q̃ si delegatus committit alij causam,ad eum est appellandum. C.qui pro sua iurisd. vnica. & illa intelligitur secundũ istã,qñ nõ cõmittit totũ,vel aliter secundũ leges. Itẽ aliud contrarium vi. ff. quis & à quo appel. l. 1. in fin.vbi dr̃ q̃ si iudex delegatus delegat alij cãm,si ab illo vltimo appelletur , non appellabitur ad ipsum qui eum dedit, sed ad iudicem illius qui dedit illum à quo appellatur:& ita contradicit huic quod dicit,non ad eũ,sed ad nos: & intelligas illam secundum istam,vt dictum est de alia,quia ibi totum commisit:& ita concordat huic qñ totum commisit. C. qui pro sua iurisdi.l.vnica,vel aliter secundum leges , & aliter secundum canones.

a Hoc verũ quando mera executio committitur, vbi ex vi commissionis nõ habetur causæ cognitio, aliud vbi reticetur:vbi, vbi ex vi retentionis, & ex vi appellationis factę, & ex vi huius interpretationis, recuperatur iurisdictio.arg.ff.ad Turpil.l.1. in fi. & infra de appellat.cap. ve debitus. secundum. Ho.Io. And.

¶ *A subdelegato non in totum appellatur ad subdelegantem , non autem ad primum delegantem:secus si in totum.h.d.vsque ad §.quem vero.*

¶ Porro a cum delegatus à nobis iurisdictionem suam in alium transfert b totam,si fuerit appellandum, non ad eum , c sed ad nos appellari debebit. Cum autem sibi aliquid de iurisdictione reseruat : si causa d sit ei appellatione remota commissa,non ad nos , sed ad eum poterit de iure appellari. Vnde si forsan appellaretur e ab eo, cui medium † causæ committitur: siue cognitor aut executor dicatur , vel (quod melius est) auditor, f pro eo quòd vel mandati fines excedat, vel merito g sit suspectus : nihilominus tamen delegatus à nobis, iuxta consultationem h præmissam, causam poterit diffinire , vt

† Alias ita: cui media causæ cõmittitur. aliàs ita: cui media causæ committuntur.

parcatur laboribus partium, & expensis.

¶ *Auditor datus sine partium consensu recusari potest vt suspectus, non tamen sine causa. Abbas.*

¶ Quem vero delegatus à nobis deputauerit auditorem, neutra partium poterit recusare , nisi coram i eo iustam recusationis causam ostendat †.

¶ *Si vnus ex duobus delegatis principis cum clausula app.re.subdelegat alteri acceptanti , non potest acceptans subdelegare , nec app. re. procedere: quod tamen ante acceptationem poterat: & si ab isto fuerit appellandum, appellabitur ad Papam : etiam si fuerit subdelegatus non in totum.h.d.secundum veriorem intellectum.*

¶ Si vero duo sunt à principe delegati , & vnus committit vices suas k alteri, ille nec potest l (nec † debet) appellatio-

† Facit ad hoc l. apertissimi. & l. cum speciatis.C.de i.

† Hæc duo verba : nec debet , desunt in antiquis.

ne remota procedere, nec causam alij delegare a †: quamuis in cõmissione facta duobus cõtineatur expressim , vt appellatione remota alter possit procedere sine reliquo , si non possunt b ambo pariter interesse:

† Vide text. in l.à iudice C.de iudi.

† Sua.

¶ Quia quod potest ex sola iurisdictione sibi † à principe delegata,non potest cum iurisdictione sibi a condelegato cõmissa. Vnde si ab eo fuerit appellatum,licet aliquib⁹ c visum fuerit,quod ad cõdelegatum valeat appellari:nobis tamen videtur , quod ad primum d duntaxat appellandum est delegantem , propter rationem superius e assignatam.

a Vbi Domnica trahit ad sabbatũ, sed illud facit necessitas & continuatio ieiunii, posset enim dici quod quo ad ordines sabbatum dignius est quàm Dominica. Ioã. And.

¶ *Si delegatus Papæ subdelegat non in totum,pars à subdelegato non potest appellare,ex eo quòd datus sit siue suo consensu, potest tamen recusari in ostendẽdo causam iustã corã delegato: & tũc delegatus diffiniet:à quo etiam si noluerit recusationem admittere,ap*

pellatur ad Papam.hoc dicit.

¶ Eius ergo f appellatio, de quo tua fraternitas nobis scripsit,si nostræ constitutionis occasione , ad nostram audientiam appellauit , pro eo quòd delegatus à nobis reseruata sibi diffinitiua sententia , audientiam causæ commisit g quibusdam , qui de partium † assensu nec dati sunt, nec recepti : h nisi contra eos iustam recusationis causam ostenderit , vel paratus fuerit ostendere coram iudice : delegato , non debuit impedire quominus procederent auditores. ¶ Qui etiam si tanquam suspecti fuissent merito recusati : delegatus tamen à nobis nihilominus potuisset sublato appellationis diffugio causam iudicialiter expedire. Quòd si iustam recusationis causam noluit admittere delegatus,sed coram suspectis eum litigare † cogebat ,à tali grauamine licite potuit appellare,& quicquid factũ est post illam appellationem,debet in irritum reuocari.Hãc conclusionem sumit ex tribus §.proximis.§. porro.in prin. vbi dicit , quòd si appelletur ab eo cui medium causæ,&c.& §.si vero. vbi idem dicit à cõtrario sensu.versi.nobis tamen videtur quòd ad delegantem. ergo à cõtrario sensu si non commisisset vices in totum , appellandum esset ad condelegantem.& ex §.quem vero.vbi dicit,si delegatus, &c.No.quòd iudex delegatus de cõsensu partium datus recusari non potest,nisi forte ex noua causa.supra eo.in fine. Item cum delegatus aliquid sibi de iurisdictione reseruat , ad ipsum est appellandum , quando totum committit,ad Papam est appellandum.Item recusatio subdelegati probari debet coram delegato. Item quicquid fit post appellationem legitimam,reuocandum est.

† Sua.

† Ipsius.

f ¶ *Eius ergo.*] Concludit ex præmissis tribus §.porro.§.quem vero.& §. si vero.& est arg.a toto in quantitate.sic infra cap.proxi.§. 1. & 9.q.3. cum simus.& hic respondet secundo articulo quæstionum.

g ¶ *Comisit.*] Lite corã se pri⁹ contestata.& idem est ante litis cõtesta.

h ¶ *Recepti.*] Nec poterat recusari,nisi,&c.

¶ *Glos.seq.ponit dictum, cui signat contrarium,& soluit.ponit secundum.alleg.duo iura contra.in contrarium alle.5.ponit.3.alleg.vnũ capitulum.in contrarium alleg.duo iura,& alia duo ad similia per conuersum.*

a ¶ *De legare.*] hoc enim non potest,cum sit delegatus ab alio quam à principe.infra de app.cũ eãm quæ.ff.de of. procõ. l.legatus.& C.de iud.l. à iudice. nisi delegatus sit ad vniuersitatem causarum.ff.de iud.l. cum prætor.§.1.ff. quis & à quo app.l.1.§.1.arg.contra.infra de re iud.c.cum Bertholdus.sed illa nõ tenet in hoc per decre. prædictã. infra de app. c. cum causam,quæ.Item hic habes quod minus dignum trahit ad se magis dignũ. arg. supra de temp. ord. c. litteras. a & supra eo. c.cum super.arg.cõtra in fra.de consecra.eccl. vel alta.ca.quod in dubiis.& infra de cele. misc. c. cũ Marthæ. §. præterea potest dici.& C.de pet.hæreditas.& 13.q.2.nõ æstimemus.& ff.de solu. l.si alieni.& C.de app. l. præcipimus. §. vlt. Item habes quod cum res transit de vna persona ad aliã , non transit cum suo priuilegio,vel sua causã. vel.honore,vel onere.sic. 12.q.2.q.manumittit.Arg. contra.16. q.1. si quis laicus.& infra de pig. c. ex litteris.sic quandoque aliquod ius inefficax est apud vnum,& si ille mãdet illud ius alij, efficax est apud illum.supra d elec.c.suffraganeis.ff.de noua.l.doli mali.

¶ *Glos.seq.ponit vnã paritatem, circa quam quærit & remittit.secundo quærit,& soluit.tertio quærit.alle.pro , soluit,ponit opi. solutioni contrariam.quarto quærit.alle.pro & contra.ponit opi.quã reprobat tenens contrariam.Ioan. And.*

b ¶ *Si non possunt ambo.*]Hic patet ex isto §.quod quando dicitur in commissione[quod si ambo in causa procedere non potestis,alter nihi lominus procedat.]quod ille qui non potest interesse,potest committere vices suas.siue ergo apponatur clausula illa,quod si ambo.vel quod si non omnes,&c.siue non apponatur,iudex potest ſemper committere vices suas,cum habeat illud à lege.infra c. proxi.& infra de app. cum causam quę.& C.de iud.l.à iudice.Hic consueuit illud quæri?vtrum cõ iudices teneantur admittere subdelegatum à coniudice suo,qui interest se non potest ? b Et videtur quod non:quia iam extat cõditio. infra eo. c.corã. & ibi istam qõné explicabimus.Sed illud quæritur,an inuitis partibus iudex possit causam alij delegare?Vtique:cum hoc habeat à lege, vt dicunt iura prædicta,& infra eo. quoniam.1.respon.& ita uulli facit iniuriam qui vtitur iure suo.supra de elect.cũ ecclesia Vulterana. Sed quæritur vtrum delegatus postquam commisit vices suas in totum, an possit postea reuocare? Videtur quod sic.nam iudicium soluitur verante eo.qui iudicare iussit.ff.de iud.l.iudicium.dicas quod si ille cui commisit , suscepit subdelegationem,& ea vti cœperit,postea eam reuocare non potest.infra eo venerabili.si vero non vult suscipere,tunc posset nihilominus postea procedere,alioquin poterit eam bene re integra revocare:quia verba intelligenda sunt cum effectu.infra de cleri.non resi.relatum.ff.quod quisque iu.l.1.§.hæc aũt verba.& ita notauerunt in hac decr.Inn.iiij.& Gof.supra eo.§.porro.in verbo illo,totã.& idem dicit.Inn.Papa infra eo.c.venerabili.sed sola commissio non sufficit, etiã si subdelegatus eã receperit nisi sequatur citatio,quominus eam reuocare possit,& ita sniauit Inn.vt no.in decr.venerabili.quod patet ex eo quod mortuo delegato re integra subdelegatus postea procedere non potest.infra eo.licet.& eadem rõne mortuo subdelegato re integra delegatus resumit iurisdictionem,hac ratione,quia iurisdictio delegati re integra exittente apud subdelegatum non est plene translata,nec legatus plene dicitur functus officio suo nisi citatione secuta per subdelegatum:vt patet in decre.venerabili.ſ.dixit quod si subdelegatus recepit subdelegationem,postea reuocari non potest,& idem dixit B.sed postea mutauit vt supra dicitur.Ordinarius quandocunque potest reuocare iurisdictionem.in quo casu intelligitur illa lex,iudicium. c & ff. de of.procon. l. solent. §. 1. sed si partem iurisdictionis delegatus sibi retinuit,potest reuocare.supra eo.§.porro.& per l.prædictã , iudicium soluitur.Sed pone quod vnus delegatorum committit consocio ,partẽ iurisdictionis,si ille grauauerit partẽ,ad quem appellabitur?ad cõdelegatũnõ:q.a par est illi,& à pari ad parẽ nõ appellatur.ff.2.de app.l.1. & 2.q.6.anteriorũ.§.illo videlicet.]. de app.dilecti 2.nec cõsocius à quo appellatum est , posset cognoscere,immo si hoc vellet , hoc ipso perderet iurisdictionem.supra eo.cum super. Arg. contra. ff.quando app. fit.l.1.§. sed & si præses.& §. præcedenti.ibi appellatur ab ordine & præside ad ipsum præsidem tantum. arg. 17.dist.multis. ibi enim appellatur à metropolitano ad concilium, in quo ipse habet interesse:& ita in hoc casu appellabitur ab isto ad eum, & condelegatum. Quidam dicũt quòd bene valet appellatio ad ipsum & condelegatum,& idem est si vnus committit alij à suo iudice : quia si tunc appellatur ab illis, appellari debet ad ipsum & condelegatũ. arg. huius §.per cõtrarium sensum. Credo q̃ in nullo istorũ casuum taliter sit appellandũ. Si enim vn⁹ vellet confirmare illud quod fecit, & alter cassaret,nihil esset.Dic ergo quòd ad superiorem in talibus est appellandum. supra eo. §. porro. & q̃ dicit supra nõ ad nos,sed ad eum est appellãdum, intelligendum est quãdo vnus solus est iudex, vel si plures essent , omnes committunt alij vel vni soli retenta sibi parte iurisdictionis vices suas: aliàs qualitercũque permiscas , semper est appellandum ad Papam, d quicquid alij dicant : & hoc idem dicit Lau.propter.rationes præmissas, & idem sequeretur q̃ vnus solus posset procedere:quod non est verum,præcipue quando causa committitur simpliciter sine clausula illa,quòd si ambo.&c.sed dicunt,si esset in litteris illa clausula,quòd si ambo.vel,quòd si non omnes , &c. tunc potest procedere delegatus: quia reseruauit sibi aliquid de iurisdictione:quia tũc extat cõditio:quia ille à quo fuit appellatum,non debet cognoscere de appel.sed hoc non credo:quia non intendit Papa delegare istis causam principalem,& appellationis.Ber.

c ¶ *Aliquibus.*] Scilicet Alexandro in antiqua compillatione.de appel.nos e in eminenti.

d ¶ *Ad primum.*] Quia in totum commisit : ergo à contrario si reseruauit sibi iurisdictionem,ad ipsum delegatum debuit appellari, & hoc potest respicere quod sequitur:eius ergo,&c.

e ¶ *Superius.*] Supra eo.cap.§.porro.in prin.

ADDITIO. Quia,scilicet nihil remansit de iurisdictione penes subdelegantem vices suas simpliciter : & ideo ad ipsum appellari non potest.

EIVS ERGO. Iste §. decidit quæstionem principaliter propositam.Et sic decidit tres casus.Secundus:ibi, *Qui etiam.*Tertius:ibi, *Quòd si* Abb.Sic.

CASVS. Hic respondet secundæ quæstioni.ex his quæ dicta sunt,cõcludit Papa dicens,quòd appellatio illius qui appellauit ad Papam occasione constitutionis Inn. pro eo quòd subdelegati isti dati non fuerant de consensu illius,non valuit,nec debuit impedire quominus procederent auditores:nisi primo coram ipso delegato iustam causam recusationis ostenderet:& si tanquam suspecti fuissent merito recusati, delegatus Papæ nihilominus debuit in causa procedere , ac eam terminare. Sed si delegatus iustam causam recusationis nollet admittere allegatam contra subdelegatos , sed compellebat illum audire corã suspectis , à tali grauamine licite potuit appellare,& quicquid factũ est post illam appellationem,debet in irritum reuocari.Hãc conclusionem sumit ex tribus §.proximis.§. porro.in prin. vbi dicit , quòd si appelletur ab eo cui medium causæ,&c.& §.si vero. vbi idem dicit à cõtrario sensu.versi.nobis tamen videtur quòd ad delegantem. ergo à cõtrario sensu si non commisisset vices in totum , appellandum esset ad condelegantem.& ex §.quem vero.vbi dicit,si delegatus, &c.No.quòd iudex delegatus de cõsensu partium datus recusari non potest,nisi forte ex noua causa.supra eo.in fine. Item cum delegatus aliquid sibi de iurisdictione reseruat , ad ipsum est appellandum , quando totum committit,ad Papam est appellandum.Item recusatio subdelegati probari debet coram delegato. Item quicquid fit post appellationem legitimam,reuocandum est.

† Audire in antiquis.

e Et habetur in 1. cõpila. c. 36. nec ponitur in hac Gregorij compilatione,cum hic ei derogetur.

b Concor. text.in l. fin. ff. de vi. tri. & oleo legato.

c Intellectũ l. iudicium. ff.de iud.

Delegatorũ vnus si partem iurisdictionis consocio committit,& ab eo appelletur, ad quẽ appellari debet

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *A tali grauamine.*]& reuera à grauamine quia periculosum est sub iudice litigare suspecto 3.q.5.quod suspecti.& infra de app.cum speciali. a vnde quicquid fit post appellationem legitimam,debet in irritum reuocari.supra eo.c.cum causam.& hic in fin.

Pastoralis.]Hæc prima pars diuidi potest in tres partes.Nã in prima ponitur decisa consultatio. In secunda: ibi, *Consultationi.* ponitur responsio. In tertia: ibi, *Delegatus.* quædam instructio Bened.Capra.

CASVS. Aliquis est delegatus à principe,& ipse committit alicui vices suas,ille non vult suscipere subdelegationem: quæsiuit episcopus Heliensis.vtrum illum possit compellere ? Respondet Papa, à lege concessum est delegato à principe, quod ipse possit cãm sibi commissam committere alicui, dummodo malitiose hoc non faciat: & ideo potest compellere illũ vt suscipiat,quia talis iurisdictio nulla videretur,si coercionem aliquam non haberet:tamẽ iudex debet diligenter videre,ve si personis superioribus ex causa negotium duxerit,committendum,in compulsione dignitati deferat & personæ. Item quærebatur, vtrum delegatus possit committere alicui vt citet partes?Respondet Papa, cum totum negotiũ committere possit,vt dictum est supra. citationis officiũ committere potest,& punire contemptorem.

b, ¶*Pastoralis.*] Delegatus à Papa causam sibi commissam alij committere voluit,ille noluit eã recipere:quæritur vtrum delegatus possit eum compellere.

c. ¶ *Concessa.*] C.de iud.l.à iudice.& infra de appella. c. cum causam quæ.& infra eo.c.quoniam.

¶*Glos.seq.recitetur per q.an non impeditus subdeleget.arg.negatiue. fol. contrarium.secundo quærit.arg.pro & contra.& soluit.*

d ¶ *Exonerare.*]non videtur quod iudex possit committere causam nisi cum iusta causa impeditus interesse non potest.supra eo.c.si pro debilitate.& supra de refcri.c.scisciatus.C. de pedaneis iu.l.2.ff.de iud.l. vlt.arg.infra de testi.c.in nomine domini.quod nó est verum:immo cũ de iuris beneficio hoc habeat,potest cõmittere vices suas.ff.de off.eius cui mã.est iurisd.l.1.& supra c.proxi.& infra eo.quoniã.Sed nũquid ita tim credendum est iudici,cum scribit se non posse interesse?Non videtur,nisi de hoc constet,vt supra eo.prudentiã.1.rñ.si enim crederet passim cuilibet iudici,quilibet se posset malitiose exonerare cũ vellet.arg. ff.de va.mu.l.1.& l.prætor.arg.contra. infra de re iu.c.cum super.in parte decisa.Sol. b nõ est præsumendum quod iudex malitiose causam cõmittat.dubia enim in meliorem partem debemus interpretari.infra de reg.iu.c.est ote.& ff.de reg.iur.semper in dubiis.& de quolibet præsumendum est bonum,nisi cõtrarium appareat.vt supra de scru. c.vnico. supra de præsum.dudũ. & ſquis dicat hoc factum in fraudem,illud debet probare.ff.de probatio.quotiens.§.qui dolum.

e ¶*Renitentem.*]Sic patet.quod aliquis compellendus est inuitus suscipere iudicium etiam homo alterius fori.C.qui pro sua iurisd.l. vnica.circa fi.ff.de muneri.& honori.munerum.§.iudicandi necessitas.nisi aduocatus qui non potest cogi alibi quam in suo foro suscipere iudicium.C.de aduo. diuer.iud.sancimus.in fi.& hoc in delegatis à principe.sed ordinarius non potest cogere hominem alterius fori.ff.de iurisdom.iu.l.vlt.ff.de tut.& cur.da.ab his.l.1.& 2.& infra de of.or.pastoralis sed nemo potest cogi vt arbitriũ suscipiat.ff.de arbi.l.3.§. 1. sed postquã susceperit,debet compelli.

f ¶ *Si coercionem.*] Iurisdictio sine coercione nulla est.ff.de of.eius cui mã.est iurisd. l. vlt. & infra c. prox.veruntamẽ verbum, coercendi, maioré continet animaduersionẽ.ff.de offi. procõ.meminisse.in fi.immo qui delegat,præcipit.C.qui pro sua iurisd.l.vnica in prin.& præceptum necessitatem habet. 14. q. 1. quod debetur. & inuitus quis delegatur.arg.ff.de mu.& ho.munerum.§.iudicandi.C.de aduo.diuer. iu.sancimus.in fin.

g ¶*Superioribus.*] Puta in dignitate constitutis. supra eo.sane. 50. dist. contumaces.45,dist. cum beatus.& infra de maio. & obe. per tuas. & 2.q.8. quisquis.

ADDITIO. Et hodie delegatus Papæ non potest subdelegare, nisi illis personis quibus Papa delegat, de quibus in c. statutum.in prin de resc. lib.6.Abb.

h ¶*Citationis officium.*] arg. à toto in quantitate. arg.supra eo. ca. proxi.§. eius ergo. & 9. quæst. 3. cum simus b in princ.

i ¶ *Discretione.*] Quæ est mater omnium virtutum.supra de offi. custo. c.1.& 1. q. 5. præsentium.

k ¶ *Punire.*] Supra §. proxi.& supra eo. sane.

PRAETEREA. Primo ponitur consultatio. Secundo : ibi, *Nos autẽ.* responsio.Abbas.

CASVS. isto ponitur talis quæstio. Causa commissa est alicui appel.remota. iudex tulit sententiam diffinitiuam, appellatum fuit ab illa sententia : causa appellationis commissa est: primi iudices mandauerunt alicui,vt sententiam ab ipsis latam mandaret executioni. Iudices appellationis mãdant prioribus iudicibus quatenus nec per se, nec per alium sententiam illam mandent executioni : quæritur quid iuris sit? Respondet Papa, quòd cum ex certa sciẽtia appellationis causam commisit aliis cognoscendam, appellationem illam recipit, & reuocat priorum iurisdictionem, vt interim illorum iurisdictio suspendatur,quousque de causa appellationis plenius cognoscatur.

l ¶ *Ex certa scientia.*] Certum intelligo si in litteris appellationis fit mentio de processu causæ,& de appellatione interposita,& de exceptione proposita : & hoc est verum quando appellatur à grauamine ante sententiã.infra de appel.vt debitus.sed si appellatur à diffinitiua snia,ibi non est necesse dicere,nisi appello ab iniqua sententia à tali iudice lata. & de tali appellatione hic fit mentio.ff.de appel.sed & si apud.

¶*Glo.seq.quærit,duas opiniones ponit,& secundam approbat.*

m ¶ *Discussa.*] Sed pone quòd iudices appellationis pronunciauerunt male appellatum, & sic confirmauerunt sententiam latam : quæro quis mandauit sententiam executioni, vtrum primi iudices vel secundi? Quidam dicunt quòd primi.arg.fumentes ex illa littera : interim executio sententiæ suspendatur.sed videtur quòd eorum iurisdictio sit reuocata, ex eo quòd dicit, iurisdictionem priorum iudicum videmur reuocare.arg. C.de episc.aud.in Auth.ſi quis litigantium.& ideo melius videtur quòd secundi iudices debeant eam mandare executioni,vt dicit T. & quòd secundi hoc facere debeant, videtur:quia si iudices appellationis confirmarent sententiam vltima die anni à tempore appellationis,patet quòd primi iudices non possunt eam mandare executioni,cum iurisdictio sua quo ad omnia expiraverit.supra eo.quærenti.sed illud est verum vbi non est appellatum , sicut videmus c quòd iudices appellationis ante diffinitiuam snĩam si pronũciet appellationẽ legitimã,procedũt postea in principali.infra de app.vt debitus. & c.cũ in ecclesia.& etiã idẽ est in diffinitiua quãdoq;.C.de re.cre.gñaliter. §.& si iudex. sic dicendum est q̃ illi qui confirmant diffinitiuam sententiam, debent facere quod superest ad faciendum : sed siue primi siue secundi hoc faciant,non refert quantum ad effectum sententiæ. Si primus iudex fuit ordinarius,satis potest dici q̃ exequetur ipse suam sententiam, cum sua iurisdictio sit perpetua, sed videtur q̃ secundus iudex debeat potius eã exequi , quia ex secũda sententia agitur per actionẽ in factũ, & non ex prima:vt no.infra eod.corã.& ff.de his qui not. infa.l. furti.& ideo

¶Item cum totum negotium alij possit cõmittere delegatus, sicut superius est expressum:citationis officium potest cuilibet (discretione i præuia) demandare,ac punire k merito contemptorem.

Si Papa scienter commisit appellationem interpositã à suo delegato dato cum clausula , appellatione remota, iurisdictio primi delegati est interim suspensa quo ad executionem.hoc dicit secundum verum intellectum.

¶Præterea postulasti, si cum à sententia lata auctoritate litterarum nostrarum, in quibus appellatio est inhibita, fuerit appellatum, & litteræ post appellationem ad iudices alios emanauerint : an ad mandatum posteriorum iudicum executio sententiæ à prioribus delegata debeat retardari , vt priores iudices ipsam neque per se, neque per alios exequantur.

¶Nos autem inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd cum appellationis causam, ex certa scientia l iudicibus aliis committimus cognoscendam , appellationem videmur recipere, ac iurisdictionem priorum iudicum reuocare : † vt interim executio sententiæ suspendatur,donec appellationis merita , plenius sint discussa : & infra.

CAP. XXVIII.

PAstoralis † b officij:& infra. ¶Consult. † tuæ duximus respondendum,quod cum delegato à principe iurisdictio dandi iudicem sit à lege concessa c (dummodo ipse exonerare d seipsum malitiose non quærat) potest compellere renitentẽ e eo quòd iurisdictio illa nullius videretur esse momenti,si coercionem f aliquam non haberet. Delegatus tamen debet solicite prouidere,vt si personis superioribus g (exigente necessitate)negotium duxerit delegandum in coactionibus inferendis dignitati deferat & personę †.

¶Delegatus Papæ sicut potest committere totam causam, ita potest citationẽ, & punire contemnentem acceptare. Abb.

mine a licite potuit † ad nostrã audientiam appellare quodque post appellationem † huiusmodi est præsumptum,iudicari debet irritum & inane.

¶Idem episcopo Helien.

¶Delegatus. Papæ nisi malitiosè se exoneret , subdelegatum compellit ad suscipiendam subdelegationem:in coactione tamen deferet suæ dignitati & personæ , hoc dicit vsque ad §. item cũ totum.

† Concor. tex. in l. a pertissimi. C.de iud.

† potest.

† quia quod post,&c. aliàs , quidquid post, &c.

† Cap.7. eo. tit.in.3.compilatione.

† Aliàs ita: Consultatio nostraliter duximꝰ. &c.

† Vide l. capitalium. & ibi Bart. ff. de pœn. fa. quod no. in l.1.ff.eod.

† Vide tex. in l.1. cum ibi not.ff.ad Turp.

b B. Thom. & Caietanꝰ 2. 2. q. 60. artic. 4.

c Concor. tex.in l. quæ de tota. ff. de rei ven.

d Istud quod sequitur potius concludit contrariũ eius ad quod inducitur , quia si procedunt , vbi pronunciant legitimam appellationem, & vbi illegitimam remittunt:ergo si confirmant sententiam, & sic pronũciãt appellationem iniustã, remittere debẽt executionẽ. Io. Andr

ideo iudex appellationis eam debet exequi,non primus

ADDITIO. Et ideo potius secundus quàm primus debet exequi. arg. à toto in quantitate.

QVIA VERO. Primo ponitur consultatio.secundo:ibi, *Attendentes.* responsio.Abb.

CASVS. Delegatus à Papa tulit sententiam diffinitiuam , à qua non est appellatum.mandat iudici ordinario vt sententiã illam exequatur,ordinarius scit sententiam illam iniustam:quæritur vtrum debeat illam executioni mandare,vel non?Respondet Papa, quod per talem demandationem nõ cognitio,sed tantum executio demandatur.& ordinarius tenetur obsequi delegato.Vnde tenetur sententiam illam executioni mandare , etiam si sciat illam iniustam,nisi apud illum efficere possit,vt ab illo mandato eũ absoluat.

¶ *Glo.seq. distinguit mꝝ executorem & mixtum , dicens quid sit vterque , & an corã eis excipiatur , vel ab eis appelletur. Et in mero subdiuiditur inter sentẽtiam iniustam & nullã. Finis reci. per obiectionẽ de iniusto præcepto, cui non est parẽdũ. et c.*

a ¶ *Et si sciat.*]Ad intelligentiam eius quod hic dicitur,not.quod est executio mera , & est executio mixta.Mera executio dicitur quando partibus præsentibus * cognitũ est de causa ab aliquo, & ille mandat alicui quod sententiam suam exequatur. C.de exec. rei iud.executorem.talis executor non debet audire exceptiones,& de tali executione hic loquitur.& C.de exec.rei iud.ſi vt proponis. & infra. de re iu.de cætero. & ff.de iud.ſi prætor.1.rñ.vbi sententiatũ fuit contra absentẽ.& expone si sciat illam sententiã latam iniustã , i.contra ius litigatoris latam,quia super hoc nullam habet cognitionem : ideo dicit, & si non cognitio , sed executio , &c. vnde illam debet tantum simpliciter mandare exeeutioni : secus si sciat illam nullam,vt si esset lata auctoritate falsarum litterarum. infra de fal.super eo.vnde iudex delegatus non habuit iurisdictionem , vel per falsa instrumenta,vel p dolum aduersarij,& si ista obiiciãtur corã executore isto, supersedere debet executioni,dummodo malitiose vel calumniosẽ hmõi non proponantur:& tunc refert negotium superiori.infra de re iud. de cætero. & supra eod.ſi qñ.& C.ſi ex fal.inst.iudicat. & ff.de iud.ſi prætor. §. Marcellus.ſi executor talis esset ordinarius & deputatus executionibꝰ sententiarum,debet admittere talem exceptionẽ:vt dicit l.ſi prætor. §. Marcellus.Calumniose ideo dixi,quia ſi hoc esset,non deberet differri executio.C.ad l.Cor.de fal.l.2.vbi crimen falſi obiiciebatur cã moradæ solutionis,& ideo executio non differtur,cum salua sit ei postea qõ falsi,vt ibi.Mixta dicitur executio,quæ habet cognitionẽ annexã:vt cũ Papa mandat alicui restitui rẽ suam , vel mandat alicui dari beneficium coram tali executore,admittuntur legitimæ exceptiones quãtuncũque absolute scribat.supra eo.ex parte 2.& 25.q.2.& ſi nõ cognitio.& supra de rescrip.ſi qñ.& c.cũ adeo.& supra de æta.& qua. accepimꝰ.Et no.q̃ à mero executore non appellatur,nisi excedat modum executionis.C. quor.ap.nõ re.ab executione.& infra de re iu.quod ad cõsultationem. in fi.& 2.q.6.ſub illo.c ei qui.§.sunt quorum.ver.ab executore.& supra. c.prox.§.verum.& §.seq.sed ille nõ dicitur proprie executor,sed auditor,vt ibi dicitur.sed à mixto executore bene appellatur,ſi non admittat legitimam exceptionem,vel alias partes grauauerit.infra de appel. dilecto.& c.vt debitus.supra de æta.& qua.C.accepimus.Ité not.quod non semper obediendum est iudici.ſi euidenter iniquum est mandatum ipsius,siue contra ius.23.q.1.quid culpatur,& 11.q.3.non semper.& duoḥ c.fe.ſo.diſſi q.5 præpostera.sec'ſi aliàs fuerit iniustum.23.q.5. lex æterna.& c.cum minister.licet nõ sit obediendũ iniquo præcepto iudicis,vt dicũt iura hic proxi.ſignata.hoc præceptũ iã non dicitur iniquũ, immo iustũ est,i.de rigore iuris inductũ,& ideo est exequẽdũ:nam ex quo sententia lata est,licet iniusta,& contra ius litigatoris,à qua non est appellatũ,elapso decẽnio de iuris rigore mãdata est executioni.arg.C. vt li.pe.l.vltima.spõtanea.n.appellationis omissio turpitudinẽ purgat, q̃ vt li.pe.l.vltima.spõtanea.n.appellationis omissio turpitudinẽ purgat, q̃ appellatũ,elapso decẽnio de condi.ob tur.causam.l.ſi ob turpẽ.vel ſi appel sententiæ inerat.arg.ff.

Universidad de Sevilla
Biblioteca

rihil cõmittit vbi iudex electus procedit appellatione re. auctoritate illius decreti cum R. secundum tenorem primarum litterarum. Ber.

Ex litteris.] Primo ponitur decisa facti narratio. Secundo causæ cõmissionis ibi, *Mandamus*. quę distinguit, & secundum mẽbrum prosequitur ibi, *Sed vero*. Abbas.

CAP. XXIX.

a Hic casus Bernardiẽs, & in antiqs codicib⁹ reperitur.

†Cap. 8. c. tit. in 3. compilatio.

EX †litteris patriarchæ Grãdeñ: & infra. ¶ Mandamus quatenus nisi vobis constiterit, quòd litteræ quæ secundo loco ad archipresbyterum Paduanũ impetratę dicũtur, de prioribus litteris ad primicerium Grãdeñ. & plebanum sanctæ Sophiæ obtentis, expressam a fecerint mẽtionem, vt per secundas primæ appareant reuocatæ cum primos iudices auctoritate litterarũ nostrarum iurisdictionem nõ sit dubium habuisse: quam potuerunt postmodum patriarchæ, quo ad executionem sententiæ demandare: ex qua coercitionem etiam idem patriarcha receperat: cum huiusmodi demandata iurisdictio delusoria videretur, si subdelegatus b huiusmodi coercitionem aliquam non haberet interdicti sententiam ab eodem patriarcha in Castellañ. archidiaconum promulgatam, pro eo quod eiusdem patriarchæ executionem impediens, eius †litteras quibus mandatum prędictorum iudicum nunciabat, legi in publicum non permisit †: tandiu faciatis inuiolabiliter obseruari, donec eidem patriarchæ de iniuriis irrogatis sufficienter fuerit satisfactum c.

¶ Si vero cõstiterit primas litteras per secundas legitime reuocatas: cum appareat primos iudices iurisdictionem nullam penitus habuisse: & ita constet per consequentiam patriarcham ipsum non recepisse iurisdictionem, vel coercitionem aliquam ab eisdem, prædictam interdicti sententiam denuncietis d irritam & inanem. e

¶Idem episcopo Pictauiẽsi.

¶ Iurisdictio delegati re integra morte mandantis expirat.

CAP. XXX.

LIcet †vndique: & infra, ¶ Cum igitur duxeris requirendum, si causam tribus iudicibus delegamus, apponi in litteris nostris illam clausulam facientes: [Quod si nõ omnes f his exequendis poteritis interesse, duo vestrum nihilominus eam †exequantur] & vnus postquam commiserit cuidam ex aliis vices suas, de medio sit sublatus, tertius vt suspectus g merito recusetur: an collega suspersites suo nomine, ac defuncti possit negotium diffinire? ¶ Inquisitioni tuæ taliter respõdemus, quòd si iurisdictione à suo sibi collega delegata, eo viuente vti non cœperit h: quia mandatum huiusmodi re integra, i morte mandatoris expirauit: non habet solus officium iudicandi. si vero ante mortem illius iurisdictione vti cœperit taliter demandata, vices suas & illius poterit adimplere.

¶Idem episcopo Baioceñ.

¶ Non creditur quis delegatus, nisi delegationem probet.

a ¶ *Expressam fecerint mentionem.*] Puta quia non continent seriem rei suæ, siue facti. infra. de coha. cle. & mu. super eo. & ff. de app si expressum. b & infra de re iudi. inter monasteriũ. Vel quia simpliciter fecit mentionem de ecclesia illa, tacito de aliis litteris. infra de dolo & contu. c. 2.

b Tunc non valet sententia cõtra ius lata, quando error exprimitur. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. notat subdelegatum coercere, inducit tria simillia, ponit opi. cui obiicit, & soluit. Ioan. And.*

b ¶ *Si subdelegatus.*] Scilicet patriarcha. Hic euidenter apparet quod iudex subdelegatus, & etiam merus executor, qualis erat patriarcha, habent coercitionem. infra de re iud. cum Bertholdus. ver. alioquin. & supra. c. proxi. 1. respon.. & etiam iudex delegatus ab episcopo. 11. q. 1. peruenit. Immo & subdelegatus secũdum leges habet iurisdictionem, scilicet modicam coercitionem. C. de spor. l. 2. & ff. de offi. eius cui mandat iur. l. vlt. & C. de defen. ciui. defensores. & ff. si quis ius dicenti non obtempe. l. 1. immo & arbiter habet coercitionem. ff. de arbi. non ex omnibus. & ff. de iudi. l. 2. in fin. Dicunt tamen quidã quod delegatus ab ordinario non habet aliquam coercitionem. 2. q. 6. quisquis. & ff. de re iud. à diuo pio. & infra de fo. compe. si quis contra clericum, nisi lis sit contestata coram ipso. in Auth. de liti. §. omnem. coll. 8. & sic non potest mittere in possessi. ff. de iur. om. iud. iubere, sed quod possit in possessi. mittere, dicit L. ff. de off. eius cui man. est iur. cognitio. §. vlt. sed illa l. iubere. loquitur de possessione, quæ ius tribuit: illa cognitio de alia possessione loquitur, quæ ius non tribuit, quæ fit causa custodiæ.

¶ *Glo. seq. distinguit inter excommunicatum pro offensa dubia, & manifesta, cui signat contrarium. ponit opi. & soluit.*

c ¶ *Satisfactum.*] Hoc obtinet vbi quis excõicatur pro crimine siue pro manifesta offensa, vt prius satisfaciat quàm ab soluat. c infra de verbo. signi. ex parte. si vero pro contumacia vel occulto delicto, statim debet absolui præstito iuramento, quòd stabit mandato ecclesiæ, vt ibi dicitur. Sed contradicit infra de appella. qua fronte. §. fane. sed illa non contradicit, immo concordat: ibi excommunicatus fuit pro contumacia, vel alia causa, quæ non fuit manifesta, vt dicit T. Sed obstat quod ibi dicitur, vel qualibet alia causa. L. au. dicit, quòd ideo statim recepta cautione absoluitur, ne in excommunicatione decedat d Sed dic cum T. quòd nõ contradicit, & quòd dicit, p qualibet alia causa, quæ nõ fit manifesta: q. a si causa illa nõ est manifesta, statim debet absolui ante satisfactionẽ, nec te nef satisfacere, nec debet cõpelli nisi primo cõstet de illa iniuria vel offensa.

c Adde textum cũ glosa in c. ex te nore. & capporro. infra de sent. excom.

†Cap. 9. c. tit. in 3. compilat.

†ea

d Vnde secũdum eum loquitur in ægroto: vel loquitur in eo qui non potest statim satisfacere. ff. de iud. si se non obtulerit. §. ait prætor. Io. And

d ¶ *Denuncietis irritã.*] Ex hoc patet quòd sententia quæ nulla est, non est executioni mandãda, immo exequenti impune non paretur. arg. supra eod. si quando immo & violẽter resisti potest ei, vt hic, sicut resisti potest e officiali veniẽti ad accipiendum bona alicuius: nisi prius ab imperatore forma fuerit data. C. de iur. fis. prohibitum est lib. 10. licet ita sit, non tamen patriarcha iste tenetur iniuriarũ, cum hoc ignoraret, quia putabat sententiam aliquã fuisse. arg. ff. vi bon. rap. l. 2. §. fi publicanus. arg. infra de senten. excom. sacro.

e Ex quo est notoriũ: secus si dubiũ, vel non fit veritas patefacta: & sic soluitur contrariũ quod gloss. signat pro simili. supra eo. si quãdo. & supra. c. proxi. §. quavero. secundum Host. Ioan. And.

¶ *Glo seq. arguit, & reprobat.*

e ¶ *Et inanem.*] Vt puta latam à iudice non suo. Et potest notari arg. q. patriarcha siue archiepiscopus non est iudex ordinarius in prouincia. arg. 9. q. 3. conquestus. sed hic non procedebat patriarcha ordinaria potestate, immo delegata tantum, & sic non colligitur illud arg. hic

Licet vndique.] Clausula illa [q. si non omnes duo, & c.] parificatur in vno vicem alterius habenti, etiam duobus impeditis. h. d. Communis diuisio. secunda: ibi, *Inquisitioni*. Abb. Siculus.

CASVS. Causa commissa est tribus iudicibus à domino Papa sub hac forma: quòd si omnes, & c. vnus commisit cuidam de sociis suis vices suas, & tandem mortuus est, tertius tanquam suspectus fuerat recusatus: quæritur an superstes nomine suo & defuncti possit negotium diffinire? Respondetur quòd si iudex iste non cœpit vti iurisdictione sibi à consocio delegata eo viuente, iurisdictio expirauit per mortem mandatoris re integra: si vero ante mortem illius cœpit vti iurisdictione sibi commissa, vices suas & illius poterit adimplere. Not. quòd re integra morte mandatoris finitur mãdatũ. Ité per solam citationẽ perpetuatur iurisdictio delegati.

f ¶ *Omnes.*] Supra eod. prudentiam.

g ¶ *Suspectus.*] vt. 3. eod. causam quę. & supra eod. insinuante.

h ¶ *Vti non cœperit.*] Salté per citationem. 3. eo. gratũ.]. de of. leg. c. vlt. ff. de iud. si qs postea. ff. de polli. l. 1. ff. de nego. gest. nã & Seruius. §. si viuo.

¶ *Glo. seq. ponit dictum, cui signat contraria, & ponit casum exceptũ: demum quærit. argu. pro & contra, & soluit. Iterum suadit tres quæstiones. & soluit, & vltimæ solutioni signat contrarium.*

i ¶ *Re integra.*] Et ita soluitur mandatum re integra morte alterius, tam mandatoris

mãdatoris quã mãdatarij, & idem est si reuocetur expresse re integra. Insti. mã. §. recte. & §. seq. soluitur etiã morte litigatoris re integra. 3. de rescrip. significauit. arg. ff. q. satisd. cogan. si decesserit. arg. 3. ff. fami. erciscũ. si vni. §. Neratius. Item arg. contra quod soluatur morte litigatoris. infra. de iud. quia V. & ff. de fideicom. lib. l. cum quasi. Quod autem dicitur morte mandatoris finiri mandatum: a illud verum est nisi sit tale mãdatum quod post morte necesse sit adimpleri. ff. mã. si vero non remunerãdi. §. vlti. sed pone qd' plures causæ committantur per vnum rescriptũ, citatio sit in vna causa, & non in alia, nunquid per petuatur iurisdictio super aliis? Arg. quod non. 2. q. 3. c. si quẽ. §. notãdum. ver. abolitio. & 2. q. 6. ei q. §. diffinitiua. & §. quãdoque. arg. ff. de appel. cũ in vna. & ff. de neg. gest. nam & Seruius. §. si viuo ff. de mino. etiã. §. ex causa. argu. contra, quod quãtum ad omnes sit perpetuata iurisdictio. C. de duo. reis. l. vlti. verum est quod non est perpetuata iurisdictio nisi in causa illa pro qua citatio facta est, vnde mortuo mãdatore expirat iurisdictio quantum ad alias. Sed quid si moriatur ante declarationem rerum facta citatione? Arg. quod non potest procedere. supra. de rescrip. pastoralis. in fi. quia plures causæ intelliguntur, licet cõtra vnũ tãtum. arg. infra. titu. proxi. nouit. Item quid si de legatus non moritur, sed deponitur? non procedet. Quid si excommunicatur? tunc procedet delegatus quia morte naturali confirmatur donatio, & non ciuili. ff. de dona. inter. vir. & vxo. cum hic §. fi donator. & infra de celeb. mis. cum Marthæ. §. cæterum. arg. contra in decret. Innocen. quarti, de offi. vicar. Romana. [lib. 6.]

a Adde per hoc not. in l. ci⁹q in pro uincia. in gl. ignorasset. & ibi Bart. ff. si cer. peta.

†Cap. 10 eo tit in 3. compilat. & est pars decretalis. cum in iure. quam habes supra tit. de electio.

†Alias ita: tibi iniũgo, & c.

†Vide l. qui cũque. ff. de pub. & not. in l. sciendũ. ff. de verbo. obli.

†Cap. 11. c. tit. in 3. compilatione.

†Eorum

CAP. XXXI.

CVm † in iure peritus: & infra. ¶ Præterea quæsiuisti, cum tibi ab aliquo sub hac forma mandatur: Auctoritate qua fungor, †iniungo, vt talẽ de nũcies excommunicationis sententiæ subiacere: ac tibi super mandato a Apostolico hæsitanti, ab aliquo non sit facta fides †: an mandatum huiusmodi exequi tenearis? ¶ Super quo tibi huiusmodi damus respõsum, quod nisi de mandato sedis Apostolicæ certus extiteris, exequi non cogeris quod mandatur.

¶ Idem Parisien. & Trecen. episcopis, & abbati sanctę Genouefę.

¶ Per procuratorem non habentem mandatum de re ad rem, iurisdictio prorogari non potest.

CAP. XXXII.

CVm † olim abbas, & conuentus Vergiliacenſ. sua nobis conquestione monstrassent, quod Comes Altisiodoren. quoddã stagnum, molendinũ, & domum in terra eorum construere nitebatur, in ipsorũ † præiudiciũ & grauamẽ: episcopo & thesaurario Niuerneñ. cõmisim⁹ cautam. Vt nulla sit dubitatio, ita debet fieri quod auctoritate iudicis rescriptum domini Papæ solemniter in publicam formam redactum inseratur in ipsa sententia iudicis auctoritate, & alia instrumenta procuratoria: quia idem iuris est de illis, vt si ostenderetur sententia lata in personam procuratoris vel syndici: vel in contrarium, si non constaret de mandato procuratorio, sententia non valeret, nec staretur ei si negaretur illum fuisse procuratorem: sed postquã in ipsa sententia inseruntur huiusmodi instrumẽta, & rescriptum, iudicis auctoritate stabitur postea sententiæ, etiam si originalia rescripta non appareãt. C. de testa. publicati. Item caueat in sentẽtia excommunicationis, vt qui absolutus est, custodiat instrumentum siue litteras absolutionis, per quas tutus existat si ei obiiceretur excommunicatio: aliàs posset ei periculum generari: vt supra de electio. venerabilem. & infra de cleri. excom. mini. proposuit. arg. opt. quòd ita fit faciendum. Bernar.

†Aliàs ita: nulla de damnis datis. &c.

†fuerunt

CVm olim abbas.] Excõmunicatio lata post appellationem legitimam est nulla. hoc dicit secundum litteram. Diuiditur in duas partes principales. secunda: ibi, *Quia vero.*] Et prima pars sex facit. Nam primo ponit causę commissionem. Secundo: ibi, *Per quorum.* processum. Tertio: ibi, *Tandem pars comitis.* exceptionem. Quarto: ibi, *Iudices.* iudicum interlocutionem. Quinto: ibi, *Quo audito.* cõmittis appellationem.

Sexto: ibi, *Vnde.* ipsius excommunicationem. Abb.

CASVS. Comes Altisiodoren. quoddam stagnum, & molendinum, & domum volebat construere in præiudicium & grauamen monachorum Virgiliacenſ. monachi causam super hoc episcopo & thesaurario Niuerneñ. obtinuere committi, lite contest. super petitionibus monachorum, receptis vtriusque partis testibus & publicatis, & cum super illis fuisset à partibus disputatum, comes proposuit, quòd super damnis in memoribus & rebus aliis datis, super quibus testes deposuerunt, cognoscere non debebant iudices: cum de his in rescripto nulla mentio haberetur. iudices interlocuti fuerunt, quòd super damnis datis à comite ad eos iurisdictio pertinebat: quo audito comes statim ad sedem Apostolicam appellauit. sed iudices non obstante appellatione reuocauerunt ipsum: & quia non venit, nec misit, excommunicauerunt eundem, & per litteras suas negotium domino Papæ intimauerunt. super hoc rescribit Papa quibusdam iudicibus, dicens, quòd super damnis datis ante litem contesta. cognitio ad dictos iudices non pertinebat, cum de damnis in rescripto nulla mentio haberetur, nec procurator potuit super his ad iudices prorogare iurisdictionem, cum ad illa solummodo constituta intelligatur, quæ in rescripto continentur, & quàm cito comes intellexit super damnis fuisse depositum, statim contradixit: vnde Papa pronunciauit iudices illos perperam processisse, & sæpe dictum comitem, qui propter hoc appellauit, excommunicationis sententia non fuisse ligatum. No. quòd prorogatio iurisdictionis fieri non potest per procuratorem domino ignorante. Item procurator datus ad causam certam, ad aliam non potest extendere suum officium. Item fines mandati diligenter seruandi sunt. Item si dominus non contradicat facto procuratoris excedentis fines mandati, ratum habere intelligitur. Item sententia excommunicationis lata post legitimam appellationem nulla est.

b ¶ *In rescripto.*] Et ideo non valuit quod factum est, si formam mandati transgressi sunt. supra de rescrip. cum dilecta.

c ¶ *Antequam.*] Maxime, d quia nec post litem contestatam: quia dominus non habuit ratum factum procuratoris, immo postquam sciuit, statim contradixit.

d Hæc glosula non habetur in antiquis codicibus.

¶ *Glo. seq. reci. per q. an per procuratorem fiat prorogatio.*

d ¶ *Cum procurator.*] Qui simpliciter constitutus fuit ad causam prædictis iudicibus delegatam. Et not. quod licet per principales personas

Universidad de Sevilla
Biblioteca

† Vide tex. in l.2. & ibi Bart. in fin. ff.si cer. peta.

† Dictio,&, deest in pluribus manuscriptis,

† Adde quod talis incurrit pœnã falsi. glo. & ibi Bald. in 10.col.de pa. Constan. in glos. in ver. sigillo.

† Processerunt.

† Aliàs, & acta.

a Host. contra quo ad hũc casum, communiter est iudicũ ipso iure. ff. de iudi.licet. quod puto propter iurisdictionis defectũ. sit ergo vera gl.in processu habito per procuratorem vltra formã mandati coram ordinario, vel delegato,in eo qd iudex erat. Ioan. And.

2.Reg.11.

possent fieri prorogatio iurisdictionis. ff. de iud.l. 2. §. sed & si iudex.& l.de qua re.§ 1.per procuratorem tamen fieri non potest, cum de hoc non fuerit cogitatum quando constitutus fuit procurator. arg. ff.de auro & argen.lega.§ ita.ff.de transact.cum Aquiliana.ff.de contra hen.empt. Rutilia Posita.& C.de.transact.transactionis.fin.ff. de iureiu ran.l.iusiurandum.§. procurator.& l.22.q. 2.ne qs arbitretur. Qualiter fiet progatio, dicetur infra. eo.p.& G.prætextu enim vnius articuli non debẽt super alio probationes admitti.C.qui leg. perso, l.vlt.& ff. de iureiur. si duo patroni.§. Iulianus. circa fi.& alia dicta non valent,cum iurent super alio articulo.infra de testa.de testibus.

¶ *Glossa sequens reci. per.q.an taciturnitas domini sibi noceat, cũ scit procuratorem excessisse mandatum . secunda pars reci.per q.an prorogatio temporis iurisdictionis fiat per procuratorem. Finis recitatur per obiectionem.*

a ¶ *Protinus contradixit.*] Ex hoc videtur q; si procurator fines mandati excedit domino sciente,quod præiudicet domino nisi statim contradicat. a arg.54.distin. si seruus sciente. arg. infra de his quæ fi. à præla.fine cõsen.cap.c.2.ff. quod cum eo qui in alie. po. l. vlt.ff.de instit.sed & si. in prin.ff.ad Macedo. si filius 2.C.de nup.si vt proponis.& si iudex scientibus partibus excesit fines etiam mandati , eis præiudicat.arg.C. communia vtriusque iudi.l.2. aliàs non præiudicat factum procuratoris domino ignorante. C.de procu.si procurator.ff.de procura.si ignorantis. Item no. quod licet procurator non posit prorogare causam de re ad rem tamẽ videtur quod posset prorogare de tempore ad tempus : quia qui dat procuratorem vt confestim agat,intelligendum est permittere procuratori,& postea litem peragere.ff.de procur.qui procuratorem.Item procurator mandatum prorogare potest ad id quod est prope mandatum.supra de elec.in causis,& supra de renun.post translationem.& ff. iud.sol.iam tamen.§.vlti.& prorogat ad ea quæ sunt præparatoria mãdato.ff.de procu.ad rem mobilem.& l.ad legatum.& accessoriam ipsius siue sequelam.ff.de instito.l.cuicunque.§.si ei quem.in fi.Prorogatio de re ad rem,inuito reo non valet deficiente iurisdictione,quia imperator inuito reo non potest extendere rescriptum ad alias res,quas in rescripto non expresit,vt in c.isto cõtingit:sed per reconuentionem bene extenditur ad res alias inuito actore,de quib.nulla mentio habita est in rescripto,si actor persistere velit in sua petitione. supra eo.prudentiam.in fi.& est rõ.infra de mu.pet.c.1.Ber.

b ¶ *Ligatum.*]quia non habebant iurisdictionem super damnis. sic supra eo. ex litteris.Vnde posset agere contra iudices ad interesse , qui eum iniuste excommunicauerunt.infra de sen.excom.sacro. & hic error eos excusare non potest.

CVm olim magister.]Prima pars decisę ponit factum principale. Secunda:ibi,*Verum.*]narrat culpam illius B. Tertia:ibi,*Qui postmodum.*ponit ipsius confessionem & excusationem. Quarta:ibi,*Sane.* excusationis reprobationem.Quinta:ibi,*Sed vt.*culpæ punitionem:Abbas Siculus.

CASVS. M.archidiaconus,& B.præpositus adinuicem permutauerunt dignitates suas:occasione huiusmodi permutationis orta fuit quæstio inter ipsos,causa super hoc commissa fuit quibusdam iudicibus,tãdem cum processissent in causa , ad sedem Aposto.transmiserunt acta ipsius causæ per dictum B.qui non erubuit aperire litteras iudicũ,quas domino Papæ debuit fideliter præsentare.Ipse in præsentia Papæ se excusabat dicens,quòd iudices perperam processerunt contra ipsum.Vnde timens ne litteras portaret Vriæ,scripta illorum aperuit,& quod suspicatus fuerat,adinuenit.Super hoc dicit Papa,si iste B. considerasset la solummodo intelligatur constitutus,quæ in commissionis litteris inueniũtur expressa † ,& † postquam comes publicatis atte stationibus intellexit , super his fuisse depositum,protinus a cõtradixit,Nos eosdẽ iudices pronunciauimus minus iuste interlocutos fuisse : ac sæpedictum comitem,qui ob hoc ad appellationis beneficium conuolauit, excommunicationis sententia non fuisse ligatum b.

¶ Idem Senoñ.archiepiscopo.

¶ *Qui acta causæ relationis iudicum delegatorum sigilla violando aperuit, non auditur postmodum contra illa.*

CAP. XXXIII.

CVm olim c magister S. & B. archidiaconatum , & præposituram adinuicem commutassent:& infra. ¶ Verum dictus B.delegatis nostris non deferens , immo verius deleganti d,sigilla violauit e illorum † ,& † scripta quæ nobis fuerant præsentanda , non erubuit aperire. Qui postmodum in nostra præsentia constitutus , aduersario præsente,in excusationem suam proposuit , quòd iudices perperam processerant † contra ipsum , cum † acta in scriptis minus fideliter redegissent : vnde timens ne litteras portaret Vriæ, f illorum scripta aperuit , & quod suspicatus fuerat , adinuenit. ¶ Sane si quod expediret melius notauisset : vel non recepisset scripta suspecta , vel recepta nobis fideliter præsentasset,& ostendisset causam suspicionis propositæ coram nobis. Præterea cum non conquereretur de iudice, quem ei proprio motu g † concessimus : sed de illo potius quẽ ipse duxerat eligendum.& iudices suas nobis per eum litteras destinassent , de ipso pariter cõquerentes , verbis ipsius fidem non duximus adhibendam.

¶ Sed vt in eo saltem puniretur, in quo peccauerat h contra acta iudicum , quæ temere violarat, † ipsum † (sicut nec debuimus) noluimus exaudire : ne videretur i dolus suus ei patrocinium attulisse.

¶ Idem abbati & capellano sanctæ Mariæ Bononiensis.

¶ *Delegatus non tenetur admittere collegam sibi adiunctum per litteras surreptitias, nec ipsius subdelegatum, hoc dicit secũdum vnum intellectum, vel sic: Delegatus subdelegatum collegæ impediti non tenetur admittere, si in rescripto est clausula, quòd si ambo , &c.hoc dicit secundum alium intellectum.*

CAP. XXXIIII.

COram † dilecto filio M.diacono Cardinali (quem ticipem militiæ cum litteris continentibus,vt poneret eum inter fortissimos hostes,vt occideretur ab eis,quod & factũ est.sed iste stultus fuit, quia recepit litteras illas , & habebat eas suspectas : quia primo debuit eas videre diligenter,& si quid inesset iniquum , debuit contradicere relationi iudicum,si contra veritatem referebant:iudices enim debent ostendere partibus relationem quam faciunt superiori.2.q.6.biduum.in fin.& C.de rela.l.1.& 2.aliàs posset appellare,vt ibi:&quotiens iudex se relaturum pollicetur , illico litigatoribus acta edere tenetur. infra de appel.intimasti.

¶ *Glo.seq.not.& alleg.tria iura in contrarium.*

g ¶ *Proprio motu.*] Sic ergo videtur,q; iudex maxime quem princeps cõcedit,posit recusari.Arg.contra.infra de app.nouit. & ff.de offi.prœf. prætо.l.1.credit enim princeps non aliter fore iudicaturum , quàm ipse esset iudicaturus,vt ibi dicitur.arg.contra.Institu.de satisf.tut.in prin.

h ¶ *Peccauerat.*] Sic supra de transla. c. quanto.& c. inter corporalia: & infra de iure patro.pastoralis.in fin.& supra de temp.ord.litteras.

i ¶ *Ne videretur dolus.*] Quia fraus & dolus nemini debent patrocinari.supra de rescriptis.sedes Apostolica infra de testa.c. officij.

COram dilecto.] Sunt quinque partes.In prima petitio & allegatio appellati. In secunda:ibi,*Nuncius.*petitio & responsio appellantis.In tertia:ibi,*Sed econtra.* replicatio appellati.In quarta:ibi,*Idem igitur.*pronunciatio auditoris.In quinta : ibi, *Nos ergo.*pronunciationis confirmatio,Abb.Sic.

CASVS Archipresbyter de Pastino cœpit ædificare in parochia sanctæ Mariæ de Porta Rauẽnatesi.ecclesiam ad honorem sanctæ Agathę, post app.à rectore sanctæ Mariæ interpositam,sed ipse nihilominus ecclesiam cõstruxit.Vnde rector sanctæ Mariæ,impetrauit super hoc causam committi abbati sancti Stephani,& Priori sancti Ioannis in monte, qui postmodum tulerunt sententiam pro ecclesia sanctæ Mariæ, sed capellanus sanctæ Agathæ sententiam illam noluit obseruare : vnde super eadem causa fine confirmatione secundæ litteræ impetratæ fuerunt ad episcopum Ferrarien.ad petitionem ecclesiæ sanctæ Mariæ, cumque super causa ipsa lite contesta,& testibus receptis per annum & amplius disceptatum fuisset,pars ecclesiæ sanctæ Agathæ, de his omnibus mentione

† Infero qd clericus cõparens pro altero,si non probat plene de mandato: tenetur de rato concor. Auth. generaliter. C. de epis.& cler.

† In codice Barbatię ita: constitutus apponere cu rauisti.

† In antiquis ita: Alexander prædecessor noster.

† Hæc clausula : motu proprio, qd operatur,ita dit Felynus c. nouuli de rescript. & late Gabrielius in con. concl.tit. de clausul.cõcl. 2.

† Violauit.

† In vno vetustissimo ita:ipsum sicut nec debuimus,nec voluimus exaudire.

Lib.2.Reg. cap.11.

† Cap. 1. ti. de parochiis, & aliis paro chianis,in 5 compilatio.

b Licet enim esset originalis reus, in causa tamen appellationis erat actor: & per hoc secundũ Pet. & Abb. & Egi. dicimus quod præstituta cautionem de rato,q; aliàs: debuisset cauere de iudicato soluendo.prima pars.Ioã. An.

De rato habendo,qñ sit cauendũ.

tione non habita , fecit adiungi episcopo Ferrariẽsi.magistrum ... Bonoñ.canonicum sub hac forma,quod si ambo interesse non possent,tu frater episcope in causa procedas.magister L. commisit alij vices suas, sed episcopus ipsum admittere noluit,sed solus in causa procedens sententiam à primis iudicibus latã confirmauit:& cum dictus capellanus sententiam illam contẽneret obseruare , partes ad sedem Apo. habuere recursum : sed quia nuncius sanctæ Agathæ non habebat litteras de rato, cauit per fideiussores, quod dominus ratum haberet,offerens petitionẽ in qua petebat Ferrariẽsi. episcopi sententiam cassari Nuncius vero sanctæ Mariæ coram auditore vtrique parti concesso omnia prædicta proposuit , petens sententiã Ferrariẽsi. episcopi confirmari:pars aduersa sanctæ Agathæ proposuit ex aduerso , quod cum dictus magister vices suas aliis commisisset:episcopus subdelegatum admittere noluit,sed post app. solus in causa processit, vñ petebat sententiam episcopi infirmari. Rñsum fuit ecõtra,quod solus episcopus procedere potuit,quia in litteris secundis continebatur,q; si ambo interesse non possent,episcopus solus procederet:quæ clausula[vt allegabatur] locum non habet si per se vel per alium interesse non posset : quia id raro contingeret. vñ petiit sententiam episcopi confirmari.His & aliis intellectis,Cardinalis sententiam Ferrariẽsi.episcopi confirmauit,parti alteri perpetuum silentium imponens:& dominus Papa sententiam eius auctoritate apostolica confirmauit. No. quando quis non habet mandatum,si est coniuncta persona,admittitur ad agẽdum, si caueat de rato:sed cautiõ rati tunc regulariter præstaf,cum de mãdato dubitatur.Itẽ litteræ veritate tacita impetratæ,nõ valẽt:& ideo hic nõ valuerũt litteræ illi⁹ magistri,q; a nõ faciebãt mẽtionẽ de litis cõtest. &⁹ de testib⁹ iã receptis,& sic pars sanctæ Agathæ cõseferat in episcopũ.

¶ *Glos. seq.obiicit quod admitti non debuerit:& soluit dupliciter,secundo obiicit de fragilitate cautionis:quod etiam dupliciter soluit, tertio arguit.quarto obiicit,quòd etiam sine cautione debuerit admitti,& soluit.*

a ¶ *Absque litteris.*] Et ideo audiri non debuit.infra de procu.c.1.nisi cauisset de rato.Sed qualiter admittitur iste H.ad agendum b contra sententiam,cum non haberet mandatum?Ad hoc dici potest,quod ideo admissus fuit,quia erat coniuncta persona,quia clericus illius ecclesiæ & canonicus plebis de Pastino,cui subest ecclesia sanctæ Agathæ , & coniuncta persona,licet admittatur ad agendũ,cauere tñ debet de rato.ff.de procu.sed & hæ personæ.& l.Põponius.in fi.& ideo cauet de rato:quia potest contingere,quod illi de plebe non habebunt ratum,vnde eis res iudicata non obesset.C.qui.res iudi.non nocet.l.1.& ideo ille H.cauit de rato sub fideiussoria cautione.Vel potest dici,quod ideo cauit de rato,quia de mandato dubitabatur:quia tunc habet locum cautio rati:vt C.de procur.l.1.Sed videtur quod cautio ista fragilis sit,quia ex ea non potest agi ad interesse:cum res talis sit quæ non potest æstimari:vnde non videtur admittenda propter fragilitatem ipsius. ff. ad Treb.l.qui ita.§.1.& infra vt lit.non conte.accedens 2.sed agi potest ad impensas factas in lite.ff.rem ra.hab.si sine.§.cum autem procurator.& hoc magis expedit reo:vt dicit Io.quod ei caueatur de rato quam probetur mandatum,quia per hoc consequitur sumptus : vt hic dicit. sed credo quod in tali casu cum res talis sit quæ æstimari non possit,tutius esset reo si illi probet mandatum,quia dominus postea contra sententiam venire non potest , sed forte ex ista cautione posset agi contra fideiussores ad interesse,si dominus rem ratam non habuerit.& æstimabitur inquantũ læsa sit ecclesia,quod nõ statur sententiæ,ne quotidie litiget.arg.infra de arbi.per tuas.vbi agitur ad interesse in consimili causa. Item ex hoc videtur,quod quando dubitatur de mandato , simpliciter fit cauendum de rato,etiam si ille diceret se velle probare mandatum,& hoc videtur per legem. C. de procu.l. 1.& quod per fideiussoriã cautionem,& non nudam.ff.de procu.seruum quoque.§.ait prætor.Sed videtur quod iste sine cautione debuit audiri ex eo quod habet instrumẽta ecclesiæ. arg.ff.de leg.3.l.qui chirographũ?Respõdet.ista nõ erant talia instrumenta,sed instrumenta causæ per quæ intendebant probare de iure ecclesiæ,& illa lex loquitur de instrumento cautionis legato,& hoc constabat.vnde eo ipso quòd legatur instrumentum , intelligitur esse legatum illud quod continetur in instrumento aliàs inutile esset legatum , aliàs instrumentum alterius non prodest:cum verba instrumenti non adiuuent recitantem.C. de proba. ad probationem. qualiter sit intelligendũ quod dicitur in litteris, de rato dicitur. infra de relig. do. cum dilectus. in 1. glo.

b ¶ *Suppressa.*] Et ideo litteræ non valuerunt, cum cõsenserint in Ferrarien. litem contestando,& producendo testes coram eo. sic infra de re iudi. inter monasterium.

c ¶ *Decisione.*] Id est, cognitione, sicut est in antiqua , & bene. & hoc probatur per hoc quod dicitur : horum veritate suppressa si de huiusmodi processu mentionem fecisset : tunc bene diceret,decisionem. & tunc non posset episcopus procedere sine adiuncto vel subdelegato ipsius:vt dicitur in illa glo. magna. sic supra eod. infinuante. & infra de iudi. c.penul.

d ¶ *Sententiam.*] Latam per abbatem sancti Stephani,& Priorem sancti Victoris.

† posset

† Vide l. iura.cum l.seq. C. de postu. & l. nam ad ea.ff.de legi.

e ¶ *Admittere noluit.*] Sed videtur quòd Ferrariẽsis male fecerit:quia illum subdelegatum non admiserit:quia delegatus à principe potest alij causam delegare , cum id sit ei à lege concessum.C.de iud.à iudice.& supra eo. pastoralis.in prin. & infra eo. quoniam apostolica. & infra de appel. cum causam quæ. sic ergo male fecit Ferrariẽsi.contra iura prædicta:quia debuit ipsum subdelegatum recipere,sed contra hoc quod dixit facit:quia sententia Ferrariẽsi.postea confirmatur.Dicunt quidam,quòd ideo noluit ipsum admittere : quia sub hac forma scriptum fuerat, quòd si ambo,&c.tu frater episcope solus procedas:quia tunc extat condirio:vt videtur hic circa fin.secundum hoc videtur , quòd aliquis non possit cõmittere vices suas,quando clausula illa apponitur,q; si nõ omnes,&c.si ipse non possit interesse.Dicaꝫ ergo q; Ferrariẽsi.ideo istum subdelegatum non admisit,quia litteræ impetratæ fuerunt tacita veritate , nulla facta mentione de processu coram Ferrar. coram quo lis fuit contestata & testes producti: vt patet in integra. infra de re iud. inter monasterium. vnde non valebant,& ita nec subdelegatum nec delegatum admittere tenebatur,& solus episcopus iurisdictionem habebat,& hæc fuit causa quare sententia ipsius confirmabatur:vnde non valuit appellatio propter hoc facta,vt hic dicit.

¶ *Glo.seq.quærit.arg.pro & contra,opi.ponit,& distinguendo sol.*

f ¶ *Quod non intelligitur.*] Pone quòd plures sint iudices dati cum illa clausula,quòd si non omnes,&c.quæro an ille qui non potest interesse, possit committere vices suas,& an socij teneantur illius subdelegatum admittere? Quòd possit committere planum est,quia hoc habet à lege concessum.C.de iud.à iudice.& infra eo.quoniam.& supra eo.pastoralis.& infra de appel.cum causam quæ.etiam si interesse nõ potest.supra eod.super quæstionum.§.si vero.& supra eod.si pro debilitate. & c. pastoralis.§.vlt.immo aliàs committere non debet , nisi quando est impeditus.supra eo.pastoralis.in prin.& in c.si p debilitate. Sic patet p iura ista quòd delegatus potest committere vices , & quando etiam impeditus est , ergo alij tenentur admittere subdelegatum ipsius, aliàs talis commissio deluforia esset , & sic fierent ludibrio leges , quod esse non debet.C.de bõ.quæ lib.l.vlt.§.vbi autem.& cum effectu verba sunt intelligenda.infra de cle.non resi.relatum.& ff.quod quisque iu.l.1.§. hæc autem verba.præterea optime hoc probatur supra de elec.quia propter. §.illud. vbi habes quòd ille qui non potest interesse , potest alij committere vices suas , & illi tenentur recipere illum , aliàs non valeret electio , & quod per nos facere non possumus , per alios facere debemus. ff.de procur.l.1.& ff.de admi.tut.ita tamen.§.gesisse. Sed contra videtur expresse per hanc allegationem , quia secundum eam confirmata fuit sententia. Præterea non tenentur illum recipere ad mandatum illius , quia par est illis,& par in parem non habet imperium.supra

Delegatus qui non potest inter esse. an possit committere vices suas.

Universidad de Sevilla
Biblioteca

de ele.innotuit.ff.ad Treb.ille à quo.6.tẽpestiuum.nec illud videtur se qui,quod sibi ille potest commtitere,quod alij i psum admittere teneantur,quia ex alieno facto nullus obligatur.ff.de verb.obli.stipulatio ista. arg.Dicunt quidam quod licet ille qui non potest intereſſe,posit com mittere vices suas alij,coniudices non tenentur eum admittere nisi velint . quia ipm extat conditio,& sic remanſit iurisdictio pones illos: vnde ipsi procedere possunt soli , si volunt , & cessante impotentia poterit postea cũ ipsis procedere.arg.C.de cur.fur. cum aliis. vbi curator tẽpore furoris administrat, cessante furore cessat:sic delegatus iste cum interesse non potest,non cõmittit vices suas.Sed hoc non credo , immo dico quod ille qui interesse non potest per impotentiã facti temporalis,[a] potest cõmittere vices suas. & consocij tenentur admittere illum subdelegatum:& allegatio quæ hic ponitur,nõ continet ius. Et circa huiusmodi subdelegationes ita distingue : aliud est cum ab initio delegantur plures iudices cum illa clausula , quod si non omnes, &c.& nullus postea adiungitur:& aliud cum ab initio delegantur plures iudices cum illa clausula , quod si non omnes, &c.& nullus postea adiungitur : & aliud cum ab initio delegatus est vnus vel plures,& postea alius adiungitur cum illa clausula , quod si ambo,vel,quod si non omnes,&c.In primo casu delegatus potest aliũ subdelegare,& consocij tenentur illum admittere.In secundo casu refert an res sit integra vel non : Si res sit integra,idem est ac si ab initio omnes dati essent,& adiunctus potest committere vices suas,& alij tenentur ipsum admittere in causæ cognitione.Si vero res non est integra,quia iam processum erat ad litis conte.& horum veritate suppresa aliquis est adiunctus,hmõi adiunctus vel subdelegatus ipsius non est admittendus tanquam per veri suppresionem adiunctus siue obtentus:sicut contingit in præsenti negotio. & hoc bene colligitur ex hac decre.& hoc probatur in Auth.de exhi.re.§.illud. vñ sumpta fuit Auth.offeratur.vbi idem dicitur quod post lit.cont.alius peritus adiungi non potest,nec primus refutari,& ideo sententia Ferra. episcopi cõfirmata fuit.Et quod dicit hic,quod non intelligitur vt si perse,vel per alios,&c.non est verum:quia clausula illa , quod si non omnes,&c.potest locum habere in multis casibus de iure & de facto , in quibus casibus duo vel alius procedere possunt:puta [b] de iure , vt si est excommunicatus.infra de re iud.ad probandum.vel suspectus recusatus.supra eo.cum super.& c.licet.vel infamis vel seruus:vt supra de rescri.sciscitatus.de facto interesse non potest , puta si mortuus fuit,vel aliàs perpetuo impedimento detentus,puta furiosus:vt in prædict.decr. sciscitatus. & in talibus casibus locum habet clausula illa , quod si non omnes, &c.Sed quando impeditus est temporali impotentia,bene potest cõmittere vices suas,& consocij tenẽtur admittere subdelegatum.sed in casu istius decr.admitti nõ debuit rationibus,pmissis.Ergo sic debet intelligi clausula illa,q̃ si non omnes,&c.puta si nõ potest interesse de iure vel de facto,vt dixi , tunc non potest committere,cum nullam habeat iurisdictionem,aliàs bene habet iurisdictionem quamuis impeditur ad tẽpus : & ideo tunc potest committere,& cum effectu. .& qd dicit,impeditus ad tempus , non intelligas quod omnino sit impeditus , vt nullo modo tunc possit interesse:sed si vellet omnia alia dimittere , bene posset interesse : sed non vult contemnere sua, tunc propter causam illam nec tenetur. ff. de iud. l. si longius. Ber.

[a] Secus ergo si per perpetuã causam impediatur, & sic tenet Gof.& facit infra de vo. quod super his.& quod ibi dixi.Restat ergo vt respõdeatur ad decret.supra eo si pro debilitate.& c. quamuis. die secundũ eũ primam sequi in vno delegato, vel pluribus datis fine clausula. secundam in eo qui ex voluntate committit nõ potest in potestate eũdum Gof. Ioan. Andr.

[b] De iure distinguo potest,vt aiunt antiqui , inter impotentiam iuris & facti,vt primo casu nõ subdeleget, secundo sic, vt si sit mortuus.

2 ¶ *Sententiam confirmauit.*] Ex hac secunda sententia datur actio in factũ,quę hic confirmatur,& nõ ex prima,vt ff.de his qui no.infa.futi.arg.ff.ad Trebel.si quis priorem.hac tamen confirmata,confirmatur & prima.

Cum R.canonicus] Si reus ad locum iudicis delegati ire non potest,debet remoueri,& dari sibi iudex in alio loco.h.d.Et primo ponit prouisionis & mandati causam,secundo mandatum:ibi, *Mandamus*.Abb.Siculus,

CASVS.Quædam causa vertebatur inter istum R. canonicum Ianuẽsi.& P.ciuem Ianuẽn.ad petitionẽ ipsius R.fuit causa cõmissa ppo sito sancti Dominici,qui cum partẽ citasset aduersam,pars citata in eius præsentia fecit ꝓponi , q̃ propter graues inimicitias ciuitatis suæ, in eius præsentia non poterat comparere,dictus R.significauit domino Papæ,vnde mandat Papa dicto ꝓposito,quatenus præfato R.relinquat hanc optionem vt in ciuitate Ianuẽn. vel diœcesi eligat aliquem virũ discretum,exceptis canonicis Ianuẽn. qui cum sint eius socij , merito essent parti aduersæ suspecti,coram quo quæstio terminetur , & dictus præpositus præcipiat ei , vt eandem causam secundum continentiam priorum litterarũ fine debito terminare procuret. No. quòd canonicus datus iudex pro suo canonico potest legitime recusari. Item not.arg. q̃ ad voluntatem impetrantis iudex delegatus debet committere causam, quãdo ad eum partes secure non possunt accedere.

¶ Mandamus quatenus supradicto R. huiusmodi optionem relinquas:vt (exceptis canonicis Ianuen.quos,cum sint [c] eius socij , merito habet pars aduersa suspectos) in ciuitate vel diœcesi Ianuẽ.in qua sunt multi viri prouidi , [†] iudicem eligat, [d] coram quo quæstio terminetur : cui auctoritate nostra districte præcipias,vt eandem causam iuxta rescripti à te [†] obtenti tenorem appellatione remota fine debito terminare procuret.

¶ Idem Rothomagẽsi.archiepiscopo.

¶ *Si mandatur iudici delegato , vt illum absoluat , qui dicit se iniuste excommunicatum , ante probationem illum absoluere debet. Si autem dicat excommunicationem nullam : probationem nullitatis ante pronunciationem admittet.*

¶ *Gl.seq.quærit obiicièdo,& tripliciter soluit.*

b ¶ *P.ciuem.*] Sed quomodo committit Papa hi causam contra laicum? Intelligo q̃ causa spectabat ad forum ecclesiæ, puta causa vsurarum vel decimarum, vel ipse laicus noluit excipere,vel est consuetudo ibi,q̃ laici conueniantur per litteras Papæ.

¶ *Glo.seq.ponit differentiam inter iudicem & testem , & eius causam quam conuertit. ponit etiam paritatem. in fin. quærit & soluit.*

c ¶ *Cum sint eius socii.*] Hic habes quòd canonicus non potest esse iudex cõcanonici sui,propter familiaritatem,quæ veritatẽ aliqñ impedire'solet. 3. q.5. accusatores. testis enim potest esse canonicus pro canonico, cum etiam frater pro fratre possit testificari. infra de præsum. litteras. cum edictum de testibus sit prohibitorium. ff. de test.l. ea ratione.quia facilius habentur iudices quàm testes. Vnde facilius repellitur iudex quàm testis.iudex enim recusatur pro modica causa , vt si esset oriundus de terra impetrantis. infra vt lit.non cont. accedens 2. & arg. infra de appel.ex insinuatione.Item si iudex est sufraganeus eius.infra vt lit. non contest.acedens 2.Itẽ consanguinitas.infra de app.postremo.sed in teste secus. 4.q.3.c.si testes.§.lex iulia. Quandoque tamen aliquis potest esse iudex qui non potest esse testis:vt pater in causa filij.3.quæ.7.§.tria. circa fin.Et criminosi possunt esse iudices,sed non testes.3.q. 7. c. infames.§.vlti.Item iudex recusatur,vel alius ei adiungitur,si habet consimilem causam.infra de iud.causam quæ. sic & testis repellitur qui habet consimilem causam.infra de testi.personas.Sed si canonicus daretur iudex contra alium canonicum , quid dices? Non poterit recusari ex hac causa,quia par affectionis causa omnem suspicionem remouet.ff.de ri.nup.non solum.§.denuo.

ADDITIO. Istam causam recusandi cum multis aliis comprehende liis versibus:

Subiectus , dominus,& commensalis,amicus,
Incola,canonicus,ac attingens inimicus,
Si causam similem delegatus tueatur:
Vel si patronus fuit olim,tunc moueatur.

¶ *Glo.seq.signat contrarium ad id,quod actor eligit.soluit tripliciter. secundo arg. & id reprobat , & respondet.in fin.signat contrarium & soluit.*

d ¶ *Iudicem eligat.*] Nota ex hac littera.quòd quando reus ad iudicem ire non potest secure,quòd actor potest & debet eligere iudicem in loco non suspecto,& non aduersarium.Contra habes:quia reus eligit iudices.11.q.1.iudices.& 15.q.7.si autem.& 3. q. 6.peregrina.& 4. q.5.quisquis. & 2. q. 6. placuit.Idem videtur cum ordinarius recusatur , quòd reus eligat.infra de appel.cum speciali.Contrarium dicit lex, quòd iudex petitus dari non debet nisi ob reuerentiam petiti iudicis. ff.de iud. obseruandum. Decretales prædictæ loquuntur in causa criminali , & præterea non stat hodie illis. [e] Quod dicit hic quòd iste eligat , intelligo si altera pars cum eo noluerit concordare , vel cum altera pars est absens.Vel dic quòd de speciali gratia dabat ei Papa hanc electi.cum de consensu vtriusque esset eligendus : vt supra eod. super quæstionum. [d] Item arg.quòd si iudex non potest de causa cognoscere, potest alij cõmittere vices suas. Sed contrarium est verum. infra de appel. secundo requiris.§.tertia. & hic non loquitur de iudice suspecto , sed quia reus non potest ire ad iudicem.vnde iudex tenetur locum prouidere secundum.infra de appel.ex parte.& 33. quæst 2. siue. vel committere causam in loco non suspecto,vt hic : vel potius procedit iudex iste auctoritate illius rescripti.Et est hic arg.quòd iudex incertus dari possit:contra.supra de rescript.ad hæc.sed hoc de gratia fuit:vt dictum est.

† In codice Barbatiæ ita : prouidi & discreti.

† In omnibus antiquis ita:ad te. & initium capitis indicat, ita omnino esse legẽdũ.

Frater pro fratre testificatur.

Iudex'facilius repellitur quàm testis

[e] Immo stat tur , si loquatur in causa criminali episcopi presbyteri , vel diaconi vt in præci.c. autem.15.q. 7. Ioan. An.

[d] Vel hic petit: ille P. dicens, conuenit me in ciuitate Ianuensi , & eligat sibi iudicem quem vult non suspectum, secundum Hostien. Io.An.

Cum

Cum contingat.] Communis diuisio. secunda : ibi, *Ad quod.* quæ subdistinguitur in effectu in duo membra principalia. Primum est quando quis conqueritur se excommunicatum post appellationem legitimam.Secundum est quando quis conqueritur se iniuste excommunicatum.& istud membrum subdiuiditur : quia primo loquitur quando excommunicatus volebat probare se iniuste excommunicatum antequam absolueretur. Secundo loquitur quando excommunicator volebat probare se iuste excõmunicasse antequam excommunicatus absolueretur , licet peteret se absolui. Primum membrum principale est in ver. *Ad quod.*Secundum membrum est in ver. *In eo.* & secundum membrum secundi membri est in ver. *Verum.* Ioan. de Imo.

† Cap.3.eo. tit.in 4.com pilatione.

CASVS. Aliquis conqueritur domino Papæ, q̃ post appellationem legitimam fuit excommunicatus ab episcopo suo, vel aliàs iniuste excommunicauit eundem.vnde mandat Papa iudicibus, quòd si est ita,absoluatis eundem iuxta formam ecclesiæ, vel sententiam denuncietis nullam:episcopus paratus est probare se illum excommunicasse ante appellationem eius , vel sententiam iustam esse : quæritur vtrũ liceat iudicibus illũ absoluere , vel denunciare sententiam nullam esse, non admissis probationibus episcopi? Respondet Papa quòd cum aliquis conqueritur se post app. legitimam excommunicatum,probationes vtriusque partis sunt admittendæ antequam absoluatur , per quas probationes apparebit , vtrũ absolui debeat , vel denunciari potius non ligatus. sed cum quis dicit se iniuste excommunicatum fuisse,antequam fuerit absolutus,vix est eius probatio admittenda , nisi tunc tantum quando dicit intolerabilem errorem in sententia fuisse expressum , & ad hoc probandum debet admitti antequam absoluatur.sed si simpliciter dicat se excommunicatum iniuste, & episcopus dicit quòd iuste excommunicauit eundem , & super hoc postulat probationes admitti,non est episcopus audiendus, antequam fuerit absolutus:quia & si constaret ipsum iuste excommunicatum fuisse nihilominus debet absolui. Vnde in hoc casu statim iuxta formam ecclesiæ debet absolui,& postea probationes vtriusque partis sunt admittendæ. vt appareat vtrum iuste vel iniuste fuerat excommunicatus. Not. quòd in duobus casibus non tenet excommunicatio,vt si post appellationem legitimam sententia excommunicationis lata sit, vel si intolerabilis error in sententia sit expressus, in quibus casibus ante absolutionem debet admitti ad probandum , in aliis debet statim absolui.Item non debet quis admitti ad probandum , quo probato non prodest.

† Hic est,huiusmodi. in quibusdam nusc.

† Hunc textum dicit Abb. esse sing. hic ad hoc q̃ appellatio iniustæ sententię veniat nulla.

† vtriusliber.

¶ *Gl.seq.obiicit quod probatio superflua est & soluit.*

a ¶ *Vtriusque partis.*] Et [a] si testes episcopi dicerent excommunicationem præcessisse appellationem,testes autem alterius dicerent appellationem præcessisse,sententiare debet iudex , quòd & ante sententiã lationem præcessisse,sententiare debet iudex , quòd & ante sententiã lationem præcessisse,sententiare debet iudex , quòd & ante sententiã & post fuit appellatũ.infra de testi. cum tu. & ita videtur superfluum, quia semper iudicatur pro appellante : quia si testes episcopi dicerent quòd tantum post sententiam appellassent, illis non crederetur , quia probarent negatiuam:quod esse non debet.supra de elect. bonæ memoriæ.& infra de cau.posse.cum ecclesia. Dico quòd probationes episcopi audiri debent , si vult probare se illum excommunicasse antequam appellationis emitteret : secundum quod ponitur in quæstione, vocem appellationis emitteret : secundum quod ponitur in quæstione, in principio , vel etiam si vellet probare appellationem iniustam:quia illa non impediret excommunicationem sequentem.infra de app.vt debitus.vbi dicitur quòd qui appellat , rationabilem causam debet probare: & si probata fuerit iniusta appellatio , remittetur ad eipponere : & si probata fuerit iniusta appellatio , remittetur ad episcopum. infra de appel. vt debitus.& c. cum in ecclesia. Nec est verum quod dicitur quòd semper pronunciabitur pro appellante : quia potest esse quòd episcopus melius probet,& per plures & meliores testes quibus stabitur. [b] infra de proba.licet.infra de test. in nostra præsentia. Et potest dici quòd illa decre.cum tu.loquitur cum testes vtriusque partis erãt æquales,vt sic fiat interpretatio pro vtriusque partibus,ne de periurij reatu notentur.

CAP. XXXVI.

CVm † contingat interdum quòd laici:& infra. ¶ Insuper requisiti sumus , cum quis conqueritur , in se à suo episcopo post appellationem ad nos legitime interpositam : vel aliàs iniuste excommunicationis sententiam promulgatam : & nos iudicibus damus in mandatis , vt si est ita , iuxta formam ecclesiæ absolutionis beneficium illi impendant : vel eandem sententiam denuncient esse nullam : ac episcopus paratus sit probare , se in illum , antequam vocem appellationis emitteret , vel aliàs iuste huiusmodi sententiam protulisse : an probationibus non admissis liceat iudicibus excommunicatum absoluere , vel denunciare † sententiam esse nullam † : ¶ Ad quod taliter respondemus, quòd cum quis cõqueritur se post appellationem ad nos legitime interpositam, excommunicatione fuisse innodatum , semper vtriusque † partis [a] probationes sunt admittendæ,antequam ad decernendum super hoc aliquid procedatur : per quas denique apparebit , an absolutione indigeat conquerens, vel denunciãdus sit potius non ligatus. ¶ In eo vero casu , cum excommunicatum quis se asserit iniuste, vix vel nunquam [b] est eius(antequam absolutus fuerit) probatio admittenda : nisi tunc tantum cum asserit , in excommunicationis sententia intolerabilem errorem [c] fuisse patenter expressum:ad quod probandum admittitur , antequam absolutionis gratiam consequatur. ¶ Verum si proponat se simpliciter excommunicatum iniuste,ac episcopus ad probandum quòd iuste ipsum excõmunicauit , suas postulet probationes admitti,non est ante absolutionem ipsius aliquatenus audiendus : cum & si pro certo constaret,rationabiliter in illum excommunicationis sententiam promulgatam , nihilominus [d] esset ei absolutio impendenda humiliter postulanti : & ideo in hoc casu illum credimus iuxta formam ecclesiæ protinus absoluendum : vt sic demum probationibus [e] vtriusque partis admissis,vtrum iuste[ve †iniuste] ligatus fuerit, decernatur.

† contingat interdum quòd laici:& infra.

† partis

[a] probationes

[b] ¶ *Vix vel nunquam.*] Scilicet in casu , sequenti tantum. simile. infra de senten.excommu. per tuas.

[c] ¶ *Intolerabilem errorem.*] 12. q. 2. quia diuinis.9. quæst.3. episcopus. de hære.si quis.

¶ *Glo.seq. not. quem nõ debere admitti , &c.*

[d] ¶ *Nihilominus.* Not. quòd non debet quis admitti ad probandum illud quod probatum non prodest. C. de probat.ad probationem. & infra de simo.c.per tuas.in fi. ver. quoniam. & si probata, &c. & valet ad exceptiones opponendas,quas quidam admittunt indifferenter. & in fin. pronunciant secundum illas : si de iure valent, aliàs non prodest illa ꝓbatio. Illud fieri non debet. Primo cum proponuntur, debet prouidere iudex an sint admittendæ , vel non. si sunt admittendæ, tunc demũ audiat probationes super illis:qui aliter faciunt:nõ bene faciũt qa si qs bene probaret exceptionem suam, & non admitteretur , posset esse causa appellandi: [c] quia audiendo probationes super illa , iudex videtur eam admittere cum effectu:& ideo illud nõ est faciendum , nisi iudex sub illa protestatione illum ad probandum admittat , vt si de iure debeant valere , quòd valeant, aliàs non. supra de electio.c.Cumana.

[b] Vel per respõsiones ad positiones,vel ad interrogationes apparebit semel tantum appella tũ de si.instr. cum Ioãnes. ver. verum Ioan.And.

† Hæc duo verba,vel in iuste desunt in vet.stib. ribus.

[c] Non videtur quis sit effectus appellationis. Pone exemplũ : excepi actorẽ ab agendo repellẽdum, quia excommunicat'minori : iudex admisit exceptionẽ, & ego probaui,ea probata non repelli actorẽ,dicetur ne quando ? certe non.& si cõstatur,quare admisit me ad probãdum? respondebit quare me ingessi: & cõpensabitur culpa culpæ.& certũ est, quod iudex appellationis per hoc illum actorem non repellet. Itẽ reuocat iudex suam in iustam inter locutoriam. de hoc de appel. eũ cessante Io.An.

¶ *Si subdelegatus delegati Papæ iurisdictione vti cœperit, à delegato remoueri non potest : & si fecerit contra mandatum , siue excesserit formam rescripti,processus est nullus.*

ADDITIO.

Et sic seruatur hodie in articulis & interlocutoriis: quia ad'lites abbreuiandas admittuntur saluo iure impertinentium , & non admittendorum.Io.And.

Venerabili fratri.] Primo ponit formam delegationis. Secundo subdelegationis delegati:ibi, *Porro*. Tertio reuocat processus subdelegatorum causam exprimens:ibi, *Quorum*. Abb. Sic.

CASVS. Fridericus quondam imperator spoliauerat Cephaluden. episcopum ecclesia, & aliis bonis suis: Papa rogauit eum vt dictũ episcopum restitueret: quod idem promisit se facturum, sed non adimpleuit promissum. Vnde Papa mãdat archiepiscopo Cusentinen. quatenus prædictum episcopum faceret restitui ad episcopatũ, & alia quibus fuerat spoliatus: quo restituto plenarie, & corporalem possessionem & pacificam adepto, si episcopus ipse de dilapidatione suspectus esset, virum prouidum coadiutorẽ prouideret eidem, sine cuius consilio nihil disponeret de his quæ pertinent ad temporalem administrationem, quousque Papa de ipso aliter duceret prouidendum veritate comperta: & interim vtrique illorum interdiceret omne genus alienationis. Sed archiepiscopus infirmitate corporis grauatus, commisit vices suas abbati sancti Spiritus de Panormo, qui cum deberet episcopum facere restitui, cœpit inquirere, vtrum episcopus esset de dilapidatione suspectus, contra formam mandati eo non restituto: postmodum archiepiscopus cum iam esset officio suo functus. committendo in integrum vices suas, idem negotium commisit thesaurario Cusentiñ. tandem processus illorum iudicum domino Papæ fuerunt exhibiti, quos dominus Papa iustitia exigente cassauit, id est, cassos & irritos nunciauit: quia abbas contra formam mandati processit ad inquirendum de dilapidatione, non restituto episcopatu, & quia archiepiscopus postea thesaurario negotium non potuit delegare. & ideo quicquid fecit, nullius fuit momenti. Not. quòd spoliatus restituendus est antequam aliquid sibi obiiciatur. Item forma mandati seruanda est, alioquin nihil agitur. Item suspectus de dilapidatione non statim remouetur, sed datur ei coadiutor, & omnis alienatio prohibetur eis interim. Item committens vices suas, postea reuocare non potest, nec alij committere. qui contra facit, nihil agit.

† Vide l. vidéamus. §. in Fauiana. ff de vsu. & l. cum prætor. ff de verb. sign.

† Coadiutores, quando dãdi sint, & qualiter permittãtur. tradit cõcil. Triden. sessio. 21. de refor. c. 6. & sessio 25. de refor c. 7.

† Verbum adiũgere, de est in antiquis.

CAP. XXXVII.

VEnerabili fratri nostro archiepiscopo Cusentin. dedimus in mandatis, vt Cephaludeñ. episcopum restitui † faceret ad episcopatũ, & ad alia quibus fuerat spoliatus [a]: quo restituto plenarie [b], & corporalem ac pacificam possessionem adepto, si episcopus merito esset de dilapidatione suspectus, [c] virum prouidum & honestum prouideret coadiutorem [d] † eidem adiungere, † sine cuius consilio [e] nihil eorum faceret, quæ ad administrationem pertinent temporalem: quoadusque veritate comperta, duceremus aliter prouidendum, interim omne alienationis [f] genus eorum vtrique auctoritate nostra districtius interdicens.

¶ Porro idem archiepiscopus corporis infirmitate grauatus, commisit in huiusmodi negotio vices suas, primo abbati sancti spiritus de Panormo, ac demum thesaurario Cusentiñ. Quorum processus nobis exhibitos, de fratrum nostrorum consilio cassauimus [g] iustitia exigente: quia videlicet abbas contra mandati [h] nostri tenorẽ, † ad inquirendum vtrum de dilapidatione suspectus esset episcopus, eo non restituto, processit: & archiepiscopus ipse (cum iam suo functus esset officio: dicto abbati committendo in integrum vices suas [i]) huiusmodi negotium dicto thesaurario non potuit demandare. [k]

¶ Gregorius 9. S. præcentori & magistro N. canon. Ambiañ.

¶ Si delegatus pronunciauerit se iurisdictionem non habere, ipsam etiam de consensu partium non reassumit.

CAP. XXXVIII.

SIgnificantibus M. muliere, & I. nato ei⁹, nos noueritis accepisse, q, cũ nobilis mulier Iuliana vidua, mẽtiens se pauperẽ † contra eos super terris & reb⁹ aliis ad iudices, nostras litteras impetrasset, iidem coram eis excipiendo proponere curauerũt, quòd cum dictæ litteræ suggesto mendacio impetratæ fuissent, cum prædicta Iuliana (quę nobilis est & diues) pauperem [l] tut. pietatis. probabilius tamen videtur, q, hi eiũ admittantur, quorũ interest: vt 16. q. 7. filiis vel nepotibus. & 2. q. 7. quapropter. vel saltem soli clerici admittantur. 11. q. 2. non liceat. Ad denunciandum admitterem quemlibet de illa parochia, quia eorũ interest, vt ecclesia non perueniat ad malum statum. arg. 16. q. 1. quoniam quicquid. & 12. q. 2. aurum habet.

Coadiutor datur duplici de causa.

d ¶ *Coadiutorẽ.*] Et ita hic datur coadiutor p̃ suspicionẽ dilapidationis. alibi datur p̃ infirmitatem seu senectutẽ. 7. q. 1. scripsit. & c. quamuis. arg. ff. de tute. solet. [b] & infra de cleri. ægrot. cap. penult. & vltimo.

¶ Glo. seq. ponit dictum, cui signat contrarium, & soluit.

b Datur curator habẽti tutorem propter tutoris infirmitatẽ vel senium. Ioan Andr.

† Vide tex. in l. 1. cum no. C. de appel.

e ¶ *Consilio.*] Hic intelligo, & consensu: aliàs nõ valeret multũ talis coadiutor. arg. ad idem. 3. de elect. cum in veteri. & c. ne pro defectu. Arg. contra. j. de arbi. cũ olim. Sed illud videtur dictũ propter formam arbitrij.

f ¶ *Omne alienationis genus.*] Quid contineatur per hoc quod dicit, omne gen⁹ alienationis, habes. j. de reb. eccle. non alie. c. nulli. & C. de reb⁹ alie. non alien. fancimus. L. argisime sumitur hic hoc verbũ, alienationis: alibi strictè sumitur pro eo tantum cõtractu quo dominium transfertur. C. de fun. dota. l. 1.

† Facit ad hoc l. siquis ad declinandam §. sinautem. C. de episc. & cler. & l. illicitas. §. fin. ff. de off. præsid.

g ¶ *Cassauimus.*] Id est, cassos & irritos denunciauim⁹. supra de rescrip. cum dilecta.

h ¶ *Mandati.*] Et merito: quia fines mãdati diligenter seruandi sunt. ff. man. diligenter. & C. de procu. si procurator. & 3. de rescr. cum dilecta. vbi quasi idem quod hic dicitur. vbi de hoc.

¶ Glo. seq. soluit quæstionem.

i ¶ *Vices suas.*] Hic soluitur q, dubitatur, an delegatus simpliciter committens vices suas possit eas reuocare? & patet q, non, postquam ille vti cœperit sua iurisdictione, vt hic patet. & vt not. supra eodem, super quæstionum. in notula: patet, & c. quia committendo vices suas simpliciter, omnia commisit quæ poterat super illo negotio. sic supra eod. super quæstionum. §. si vero. sic qui causam simpliciter cõmittit, omnia videtur committere quæ ad causam pertinere noscuntur. supra eo. præterea. & infra eo. suspicionis. & est arg. quòd indefinita æquipollet vniuersali. ff. de serui. vrba. prædio. si seruitus. & ff. de tutel. l. 3. §. vlt. & infra de priuile. quia circa. & infra de iurepatro. ex litteris.

Delegatus cõmittẽs vices suas an possit iterũ ad se reuocare.

k ¶ *Non potuit demandare.*] Cum abbas iam processisset in negotio: ãtea vero potuit reuocare. Bernardus.

Significantibus.] Hic est casus satis notabilis. Primo appellans narrat factum. Secundo Papa dat iudices: ibi, *Ideoque*. Abb. Sicu.

CASVS. Iuliana vidua impetrauit litteras contra M. mulierem, & I. filium eius sub hac forma: Significauit nobis Iuliana vidua & pauper, q, M. mulier, & I. filius eius super terris & rebus aliis iniuriantur eidem. Iudices citauerunt dictam M. & I. filium eius: ipsi in præsentia iudicum constituti excipiendo proposuerunt, quòd litteræ illæ impetratæ fuerũt suggesto mẽdacio: quia dicta Iuliana nobilis est & diues, & ipsa mentita est se pauperem, quare per easdem litteras non poterant conueniri, nisi requisito prius domino sub cuius iurisdictione consistunt, coram quo parati erant de iustitia respondere. Vnde iudices interloquendo pronunciauerunt se non debere procedere per easdem litteras: postea partes compromiserunt in quosdam arbitros sub hac forma, quòd si infra certum terminum in compromisso appositum, causam non determinarent, ad examen eorundem iudicum redirent: arbitri infra tempus statutum causam non determinauerunt: Iudices per formam compromissi iurisdictionem resumpserunt, & cum vellent in causa procedere, dicta M. & I. filius eius, sentientes se prægrauari, ad sedem Apostolicam appellauerunt. vnde mandat Papa, quatenus si ita est, reuocetur in irritum quicquid per dictos iudices factum fuit. Nota quod cum iudex pronunciat se non habere iurisdictionem, siue se non posse procedere, statim amittit iurisdictionem, etiam si iuste pronunciet: vnde in causa illa vlterius non procedet ex primo rescripto. Item compromissum infra certum tempus potest fieri. Item quicquid fit post legitimam appellationem, non tenet.

¶ Glo. seq. ponit dictum, cui signat contrarium, & soluit.

l ¶ *Pauperem se dixisset.*] Et si pauper esset, adhuc debet coram iudice

a Hoc patet ex regesto ipsius Honorij, cui⁹ stagmentum refert Cõtius hic initio huius capitis. quem videto.

Suspectus de dilapidatione à quibus est denunciandus.

a Adde quæ dicatur vidua, & an sit persona miserabilis Guidonẽ Pa pę decisio 366.

dice agere, & sequi forum rei: quia causa viduarum [a] non spectat principaliter ad ecclesiam nisi quo ad protectionem & defensionem. infra de verbo. sign. super quibusdam. 87. distin. cap. 1. & 2. Immo ad iudicium regis siue domini illius loci causa viduarum, pupillorum, & orphanorũ spectare videtur. 23. quæst. 5. regum. & quæst. 3. ab imperatoribus. & C. quando imper. inter pup. l. vnica. secundario ad ecclesiam spectat. 23. q. 5. administratores. vel si iudex secularis negligens esset. infra de for. compe. ex tenore. arg. contra. infra de for. compe. ex parte B. Sed loquitur ibi in possessorio: in quo casu potest implorare iudicium ecclesiæ.

¶ Glo. seq. reci. per q. an bene pronunciauerint iudices: & dicit quòd nõ, quo ad vnam executionem, quo ad aliam distinguit.

a ¶ *Procedere non debere.*] Non videtur quòd bene pronũciarent quãtum ad secundam exceptionem, sed supersedere debuerũt quousque procederetur coram iudice seculari. Et si ille fuisset negligens in iustitia exhibenda, ipsi postea procedere potuissent. infra de for. comp. ex transmissa. & c. licet. & c. ex tenore. Et ita sic pronunciando amiserunt [b] iurisdictionẽ: quia iudex siue bene siue male pronunciando, functus est officio suo. ff. de re iu. iudex. Sic etiam ipso facto sine pronunciatione amittit quis iurisdictionem, alium sibi associando, qui iurisdictionem non habet. supra eo. cum super. Et si referat negotiũ ad superiorem. infra de appellat. intimatli. & C. de rela. l. 1. & ideo non le negotium. infra de appellat. intimatli. & C. de rela. l. 1. & ideo non potuerunt illam postmodum resumere: quia siue bene siue male functi sunt officio suo. supra eo. in litteris. ff. de re iud. l. iudex. etiam de cõsensu partium, quia ex quo expirauit iurisdictio, partes non poterant eis dare iurisdictionem: quia consensus priuatorum iudicem non facit eum, qui nulli præest iudicio. C. de iurisdict. iu. priuatorum. vnde vlterius non poterant se intromittere: vnde cassatur quicquid fecerunt, tãquam à non suo iudice factũ, vt dicit in fi. Sed in eo quòd dicit se pauperem, cum esset dives & nobilis, in fraudem vt citius haberet litteras, videtur quòd bene pronunciassent, ne de fraude commodum reportaret. arg. supra de rescrip. super litteris. & cap. sedes. si constiterit eis quòd dolo siue fraude dicit se pauperem, bene pronunciarunt, secus si per simplicitatẽ, vt in decre. prædi. super litteris. quia tunc siue sit pauper, siue dives, debet requiri prius dominus secularis: vt dixi in principio notulæ.

b ¶ *Si infra terminum.*] Quod fieri potest. ff. de arb. si cum dies. in prin. sicut & iurisdictio ad terminum committitur. supra eo. de causis. & etiã infra terminum posset quis redire ad iudicem, [c] si vellet. ff. de arbi. sed si in seruum. in fi. sed pœna committeretur.

c ¶ *Negligentibus.*] Poterant compelli ad procedendum ex quo erant negligentes. ff. de arbi. l. 3. §. 1. iimmo & si partes finito termino vellent iterum in eos compromittere, compellendi sunt suscipere arbitrium ex quo fuerunt in mora. ff. de arbi. si cum dies. respon. 1.

¶ Glo. seq. quærit, & soluit.

d ¶ *Per formam compromissi.*] Si pœna fuisset apposita in isto compromisso, nunquid mulier ista quę noluit redire ad iudices, posset conueniri ad pœnam? Credo quòd non: quia per huiusmodi compromissum partes non poterant eis dare iurisdictionem, cum priuatorum cõsensus eum iudicem non faciat, qui nulli præest iurisdictioni: vt dictum est in glo. non videtur. & ideo cum principale non teneat, nec pœna sua. per hoc adiecta: vt infra de preca. c. 2. in glo. quæ incipit, promissa. & infra de censi. grauis. in glo. quæ incipit, hæc fideiussio. [d] Si autem isti iudices essent ordinarij alias, & ex certa scientia compromisissent subiicere se eorum iurisdictioni: tunc posset peti pœna, si nollent se subiicere re ipsorum iurisdictioni. Ber.

Vspicionis causa.] Vt sunt duo dicta, duæ sunt partes. secunda: ibi, *Ab ipso quoque*.

CASVS. Reus coram iudice constitutus assignauit iustam causam suspicionis contra iudicem dicens, quòd paratus erat arbitros eligere, super hac suspicione cognoscenda, electi sunt arbitri à partibus: quæritur vtrum iudex debeat ipsis arbitris terminum assignare, infra quem suspicionis causam debeant terminare? Respondet Papa, quòd iudex qui propter hoc forsitan prouocatus obesset, non debet ad hoc terminum assignare: sed arbitri potius, coram quibus probatio est facienda, omnia facere debent; quæ ad hunc articulum pertinere noscuntur. Istud hodie correctum est: quia iudex hoc facere debet per decre. Inno. 4. quæ incipit, Legitima suspicionis causa.

AB IPSO. Dicitur in §. isto quòd si arbitri discordes fuerint, iudex cõpellere debet ipsos vt in vnam sententiam cõueniant, vel tertium ad uocent: cum quo ipsi duo vel alter eorum in vnam sententiam conueniant, ne huius occasione principale negotium prorogetur, & hoc quidem facere debet iudex, quia sicut iurisdictio est commissa eis, sic & omnia alia sine quibus iurisdictio explicari non potest. Nota illa omnia pertinere ad iurisdictionem iudicis, sine quibus principalis quæstio non potest exerceri, & si sint accessoria ad causam principalem. Item nota, quòd suspensa iurisdictione iudicis, nihilominus suam exercet iurisdictionem, quod est mirabile. Sed hoc ideo est, vt per hoc sua iurisdictio declaretur, sed in omnibus aliis nihil facere potest quamdiu pronunciatum sit super causa suspicionis.

† Ad intellectum huius capitis causę recusationis sunt cognoscendæ, quas refert Hostien. in sum. tit. de recusatio. §. q, sunt iustæ causę. Ioannes And. in c. legitima de appellat. li. 6. & Panormitanus in c. cũ speciali. infra de appella. ex quibus intelliges quæ eiusmodi sint sufficientes ad recusandũ iudicem.

e ¶ *Suspicionis causa.*] Quæ debet esse rationabilis ad recusandum, talis quæ si esset probata, deberet legitima reputari. infra de appel. cum speciali. fic & in appellatione: vt in decre. cum speciali. & c. vt debitus. & fi est dubia, arbitri hoc diffiniant.

e Ibi loquitur de cõmuni vocatione, hic de necessario, siue quo non potest expediri iurisdictio delegati. Io. And.

f ¶ *Forsan.*] Quia non debet iudex propter ea moueri: quia non facit ei iniuriam: cum vtatur iure suo. supra de ele. cum ecclesia Vulterana. ff. de iniu. iniuriarum. §. 1. & hoc est ei à iure concessum: vt hic, & infra de app. secundo requiris. §. 1. & cap. cum speciali. Sed refert se ad id quod contingere solet, licet non debeant moueri, tamen indignantur pro maiori parte. & ideo quòd forsitan prouocatus est cõtra illum, non debet terminum ad hoc cognoscendum assignare, ne sibi obesset in arctando ipsum: & licet sit prouocatus, non tamen propterea poterunt ipsum declinare quasi offensum, cum habeat iurisdictionem cessante probatione suspicionis. ff. apud eum à quo appellatur. l. vnica.

f In hac lege & duab⁹ seq. arbiter ponitur pro iudice. Ioan. And.

¶ Glo. seq. dat simile. quærit & soluit. Iterum quærit, arg. negatiue, soluit contrarium. not. demum hic speciale tractans, qualis sit iurisdictio arbitrorum. in fine notat tria tempora.

g ¶ *Ad quos omnia.*] Sicut enim iudici omnia commissa intelliguntur quæ ad causam ipsam pertinent. supra eo. præterea. & hic 6. seq. ff. de iu. om. iu. cui iurisdictio. sic & his arbitris: & habent iurisdictionẽ & coercționé, & possunt compellere testes, & impedientes punire: vt patet hic expresse, & potest appellari ab eis. Sed ad quem appellabitur? Ad Papã appellabitur. Sed quid dices fi isti qui eliguntur arbitri à partibus, nolunt suscipere arbitrium, quid erit, sunt ne compellendi? Videtur quòd non: quia nemo compellitur arbitrium suscipere. ff. de arb. l. 3. 6. 1. c quia hæc res libera est, vt ibi dicitur. Dico quòd tenentur accipere tale arbitrium: immo in virtute obedientiæ districto præcepto à domino Papa iniuncto tenẽtur. infra de appella. cum speciali. & si huic præcepto non obediant, sunt compellendi. Si iudex ordinarius recusatur, ordinarius compellat illos: si delegatus de quo hic loquitur, eos compellat, non obstante eo quod recusatus est, alias iudicium non procederet. Item hic est aliud speciale: quia consensus priuatorum eum facit iudicem, qui nulli præest iudicio, nec isti veri arbitri dicuntur, nisi pro tanto, quia eliguntur sicut arbitri, alij eliguntur de consensu partium, & hic patet quòd alij arbitri nullam coercționem habent, sed tantum metu pœnæ eorum sententiæ statur. C. de arbi. l. 1. vel per homologationem, id est, confirmationem vel approbationem, vel taciturnitatem decem dierum. C. de arbi. cum antea. & isti iudices sunt, licet arbitri appellentur. sic 11. q. 1. peruenit. & ff. qui satisd. cog. l. arbitro. & ff. quod me. cau. si cum exceptione. 6. hæc aũt actio. [f] C. de sen. ex bre. re. l. 1. & ff. de proba. si arbiter. Et iurisdictio iterum quasi ordinaria est per electionẽ, sicut q̃n exercitus sibi eligit imperatorem. 13. dist. leginus. & constitutio confirmat talem iurisdictionem. j. de app. cum speciali. sicut & lex mandata confirmat talem iurisdictionem. ff. de iurisd. om. iud. & quia. Et ex eo quòd dicit omnia quæ ad hunc articulum, & c. iudex recusatus nil poterat facere circa articulum recusationis, & sic non poterat præfigere terminum arbitris ad finiendã causam recusationis, sed ante istam decre. iudex recusatus præfigebat terminum arbitris ad finiendam causam suspicionis: sed hodie iudex recusatus debet statuere terminum arbitris, secundum q, olim fiebat ante istam decre. infra de app. legitima. [lib. 6.] & in hoc solo corrigitur hæc decre. per illam aliis non mutatis. Ber.

h ¶ *Terminum.*] Scilicet ad probationem faciendam possunt arbitri

terminum

terminum partibus assignare, & omnia alia quæ pertinent ad hanc suspicionem probandam arbitri facere debent, & non iudices. Et per hanc decre. non videtur prohiberi iudici quin possit præfigere terminũ competentem arbitris, infra quem causam suspicionis debeant terminare: sicut olim fiebat. Contra tamen dici consueuit, & hodie redactum est ad ius cõmune: vt infra de appel. legitima. in concilio Lugdu. [lib. 6.]

a Hæ duæ glossulæ nõ habentur in antiquis codicibus.

a ¶ *Vt conueniant.*] Scilicet a arbitri. ff. de arb. l. item si vnus. §. principaliter.

b ¶ *Aduocent.*] Scilicet a arbitri, & non partes. cõtra. supra de reseri. c. pastoralis. & verum est q primi duo eligi debent à partibus, sed tertius ab arbitris, vt hic.

¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit, quærit & soluit.*

c ¶ *Sunt cogendi.*] Simile dicit lex in veris arbitris. ff. de arbit. item si vnus. §. principaliter. nec res sine exitu esset. Sed videtur quòd iste iudex super principali non possit se intromittere, cum sua iurisdictio interim sit suspensa. sic supra eo pastoralis. §. præterea. & pendente dilatione iudicis officium conquiescit.

d Ad intellectum vide Innocẽtium tract. de arbit. §. prorogatio.

e Lauduneñ.

b Præter ea quę hic scribit Innocen tius. Io. And. & alij, vide to Speculatorem tit. de re cusatione. §. vlt. vbi plenissime.

quoque iudice (cui sicut iurisdictio, sic & cætera sine quibus explicari causa non potest, intelliguntur esse commissa) iidẽ vt conueniant a (si discordes fuerint) in vnam sententiam, vel tertium concorditer aduocent, b † cum quo duo vel alter eorum id faciat, sunt cogendi, c ne huiusmodi occasione, principale negotium plus debito prorogetur.

¶ Idem abbati sanctæ Genouefæ.

¶ Delegata iurisdictio ad personas nõ expressas in rescripto, etiam de ipsarũ consensu prorogari non potest.

CAP. XL.

P † & G per litteras Apostolicas conquerentibus coram te de episcopo Londoñ. † quòd concessum ab eis mutuum promisso loco & termino d non persoluit: pendente iudicio I. laicus qui in quantitate quadam eisdem mercatoribus tenebatur, in se tuam iu-

Vide tex. in l. item si vnus. ff. de arbi.

risdictionem e (sicut asserit) voluit prorogare, f † vt si infra terminum constitutum prædictam non solueret quantitatem, excommunicationis † & interdicti sententias in personam & terram eius promulgares. g Quas huiusmodi occasione à te latas decernimus non valere: cum & si aliàs iurisdictioni præsse h dicaris, quia in dictum I. nullam iurisdictionem habebas, iurisdictionis prorogatio i nulla noscitur extitisse: cum huiusmodi delegata iurisdictio ad alias personas nequeat prorogari.

¶ Idem.

¶ Maior 20. annis potest à quocunque dari delegatus. Idem in maiori 18. dummodo interueniat consensus partium. Minor vero 18. non potest dari nisi à principe.

CAP. XLI.

Vm vicesimum annum peregeris, k † dari potuita triplex consensus requiritur. sic arbitrium diem proferre. & l. arbiter ex compromisso. & si arbiter fuit in mora, compellitur iterum finito tempore arbitrii suscipere. ff. de arbi. si cum dies. 1. respon. Ité de re ad rem, puta datus est super vna re tantũ, quæ alia re si consentiant omnes, s. partes & iudex, potest iurisdictio prorogari. ff. de iudi. de qua re. §. 1. & supra eo. cum olim 1. Item de persona ad personam fit prorogatio. infra de alie. iu. mu. causa fa. cap. 1. & tunc prorogatur iurisdictio altera parte inuita. Item prorogatur iurisdictio iudicis ad eos qui non sunt de sua iurisdictione, de consensu iporum. C. de iur. om. iud. l. 1. & hæc prorogatio in alienum iudicem ex certa scientia, & non per errorẽ fieri debet. ff. de iur. om. iu. si per errorem. & ff. de iud. l. 1. & 2. in prin. & hoc intellige q̃n ille in quem partes prorogant, iurisdictionẽ habeat ordinariã, aliàs non: quia cõsensus priuatorum eum iudicem non facit, qui nulli præest iudicio. C. de iur. om. iu. priuatorum. Ordinariam iurisdictionem ideo dixi: quia in delegatũ non potest prorogatio fieri, nec iurisdictio delegati potest extendi ad alias personas quæ in rescripto non continentur, vbi dicitur expresse, & sic sola ordinaria iurisdictio potest prorogari ad eos qui sibi subiecti non sunt, & hoc satis potest intelligi ex eo quod dicit lex: priuatorum consensus eum iudicem non facit, qui nulli præest iurisdictioni, id est, iudicio: sed delegatus nulli iudicio siue iurisdictioni præest, & ideo in eum nulla põt fieri progatio, solæ enim illæ personæ quæ in rescripto cõtinentur, iurisdictionẽ delegati possunt prorogare ad res alias tantũ. Sed pone q̃ partes prorogent iurisdictionẽ delegati ad res alias, quàm quæ in rescripto cõtineantur, cuiusmodi erit ille iurisdictio, erit ne delegata vel ordinaria? Videtur q̃ sit ordinaria: quia habetur à l. ff. de iu. om. iu. & quia econuerso, videtur q̃ sit delegata: quia fortitur naturam prioris iurisdictionis: vt sicut non appellatur à prima, nec ab ista. ff. de arbi. l. labeo. & C. de iu. cum speciali. immo videtur q̃ eadem sit cum priori, sicut idẽ est precarium cum priori q̃n precarium prorogatur. ff. de preca. sed si manente. arg. ff. de of. procon. meminisse. & est verum q̃ talis iurisdictio delegata est. prima enim iurisdictio extẽditur ad res alias per cõsensum partium. Item illud scias, q̃ clerici non possunt in se prorogare iurisdictionem in iudicem seculare, quantumcunque consentiant, nec etiam alterius iudicis ecclesiastici, nisi de licentia sui episcopi. infra de fo. comp. significasti. & c. si diligenti.

Vm vicesimum annum.] Continet tres partes, vt sunt tria dicta, quæ patent in textu.

CASVS. Quidam 20. annum habens: quæsiuit à Papa, vtrũ posset dari delegatus in causa? Respondet Papa, ex quo 20. annum peregit, bene potuit dari dele. in tali ætate. Sed si esset infra 20. annum, non tenet delegatio ab alio quàm à principe facta, nisi partes scienter consentiant in illum, qui annum 18. transcendisset. Not. q̃ 20. annus debet esse completus in eo qui datur iudex ab alio quàm a principe.

¶ Glo. seq. alleg. 5. concor. signat vnum contrarium, & soluit.

k ¶ *Peregeris.*] Et sic videtur q̃ nõ sufficit annꝰ incœptus, sic 3. de ele. cum in cunctis. & 3. de regu. ad nostrum. & c. significatum. & 20. q. 1. c. 1. & c.

a Ab ipso principio: nec enim sufficit quod pẽdente compromisso, factus sit maior. de hoc in Spec. de arbit. §. 2. ver. quid si pẽdente. Io. And.

b Vel posset commisisse subdelegatus eo viuente, vti non cœpit. supra eod licet. Io. And.

c Hoc, si prorogatum non erat expressum, aliàs expirare in totũ, vt ibi secundum Host. Ioan. And.

d Concor. l. qui hæredi. ff. de condi. & demo. & l. fin. ff. de verb. oblig.

e Hanc & tres sequentes vide in decret. tuæ super glo. pen. Io. And.

f ¶ *Voluit prorogare.*] Sed non potuit, vt in fine dicit, sed prorogauit de facto.

g ¶ *Promulgares.*] Sic ergo volebat se obligare sub pœna excommunicationis, quod quidem potest. de conse disc. 2. ego Berengarius. Ité sub pœna beneficij sui. c supra de elec. cum dilectus. & infra de falsa. c. vlt. sed deficit iurisdictio.

h ¶ *Iurisdictioni præsse.*] Vnde videtur quòd potuit in eum cõsentire, & illum constituere sibi iudicem. ff. de iud. l. 1. & 2. ff. de iurisd. om. iu. l. si conuenerit. sed hic prorogare volebat delegatam iurisdictionem in se, quod esse non potest, vt hic dicit, & non ordinariam.

¶ Glo. seq. distinguit triplicem prorogationem, temporis, rei, & personæ. demum quærit, arg. pro & contra, & soluit. in fi. subdit de prorogatione clericorum.

i ¶ *Prorogatio nulla.*] No. ergo quando possit fieri progatio iurisdictionis. fit enim prorogatio de tempore ad tempus: vt si Papa mãdat causam terminari infra certum tempus, illo elapso expirat iurisdictio: nisi partes infra tempus de cõmuni d consensu prorogarint tempus. supra eo. de causis. & hoc faciendum est de consensu iudicis. ff. de iud. l. 2. §. sed si iudex. & e prorogatur. ff. de arbi.

† Vide l. 3. ff. de eo quod cert. lo. &l. vnicã. & ibi Bar. C. de sent. quę pro eo quod interest.

† In manuscriptis melius ita: excommunicationi in personam & interdicti interdictam sententias promulgares.

d vide Speculat. tit. de arbit. §. excipitur. item nunquid.

† Vide l. 1. ff. de mino. & l. filius fa. & l. cum prætor, ff. de iudi.

e Adde Lanfrancũ tract. de arbit. §. prorogatio. vbi plene de materia prorogationis.

f Si dicas per viam confirmatiõis, vel approbationis, non obstabit ei, quod tenet gio. Io. And.

g Idẽ in locatione, & cõpromisso ꝓrogatis. ff. loca. itẽ quęritur. § qui compieto. & ff. de arb. l. non exomnibus. §. vlt. secundũ Gof. Ioan. And.

& c. illud. Arg. cõtra. ff. de mu. & ho. ad rempublicam. vbi annus incœptus pro completo habetur. sed illud loquitur de his qui rem publicam administrant, & de decurionibus qui fauoris causa admittuntur post incœptum 25. annum. simile. supra de ele. cum in cunctis. §. inferiora. sed hic loquitur de iudice delegato, qui dari potest post 20. annum, vbi tantus fauor non consideratur: & quia qui in minori ætate est, minoris discretionis esse præsumitur: vnde annus 20. debet esse completus.

¶ Glo. seq. ponit triplex impedimẽtum iudicum, scilicet à natura, à lege, & à moribus. de primo quo ad impuberem. arg. à contrario. & illud determinat. Finis arg. obiiciendo, & dupliciter soluit.

Iudicem aliquem esse multa impediunt.

a ¶ *Ætatem eandem.*] Nota ergo quòd quidam sunt qui impediuntur vt iudices esse non possint, natura, vt surdus, & mutus, perpetuo furiosus, & impubes: quia huiusmodi personæ iudicio, 1. discretione carent. 3. q. 7. c. infamis. 5. tria. & ff. de iu. cum prætor. §. non autem. Item lege impeditur, qui à senatu remotus est propter infamiam. Ité moribus vt fœminæ, & serui: non quia non habent discretionem, sed quia ciuilibus non funguntur officiis, vt in d. §. non autem. Ex eo quòd dicitur quòd impubes iudex esse non potest, videtur à contrario, quod statim postquam est pubes, possit esse iudex, quod tamen non est verum indistincte. Tamen dicas q̃ adultus ordinarius & delegatus à principe constitui potest: quia princeps qui eum constituit, omnia ab eo facta valere decreuit. ff. de re iu. quidam consulebant. vnde sumpta est hæc decre. Si vero adultus maior 20. annis delegatus sit ab alio quàm a principe, tenet delegatio: vt hic in prin. si vero sit minor 20. annis, nõ tenet delegatio, nisi partibꝰ cõsentiẽtibus in eũ qui sit maior 18. vt hic in fi. & ff. de arbi. cũ lege. nisi esset datꝰ à principe. minor vero 18. an. ab alio quàm à principe dari non põt iudex, etiã consentientibus partibus, vt hic innuitur. sed lex illa, quidam consulebãt. videtur dicere q̃ ex consensu partium minor. 18. annis dari possit delegatus. sed dic ibi minor dummodo non sit minor 18. annis. arbiter enim minor 20. annis a esse non potest. ff. de arb. cum lege. Præterea consentientibus partibus, vt videtur iurisdictio datur in 18. anno, vt dicit l. quidam. arbitrium vero non, nisi in 20. an. ff. de arbit. cum lege. sed cum iurisdictio maior & dignior sit quàm arbitrium, videtur quòd maior ætas esset requirenda, & infamis arbiter esse potest. 3. q. 7. c. infames. §. tria & §. cognitores. ff. de arb. pedius. sed infamis iudex esse non potest ead. causa & q. 7. infames. & supra de rescrip. scisci tatus. quæ est ergo ratio diuersitatis? Ratio potest esse duplex: quia iurisdictio datur à principe, siue a magistratibus, arbitrium vero à priuatis. vel ideo quia multa remedia sunt in iudicio, puta, supplicatio, appellatio, recusatio. in arbitrio vero sola pœnæ solutio, ideo ætas maior requiritur, ne partes in promptum incidant periculum propter ignorãtiam arbitrorum: vnde arbitri iurare non debent, ne propter ignorantiam in periurium incidant. in Authen. de iud. §. quia vero. col. 6.

†Hunc tex. tum intelligę cum facta est delegatio nomi natis personis, secus si dignitati. iuxta c. quoniam abbas. supra eo.

a Ab ipso principio: nec enim sufficit quod pẽdente compromisso, factus sit maior. de hoc in Spec. de arbit. §. 2. ver. quid si pẽdente. Io. And.

10 *cum alio exequaris, & c. hoc dicit vsque ad §. is autem.*

CAP. XLIII.

Quoniam Apostolica sedes intendit prouidere negotiis, c & non personis, quibus eadem committuntur, si iudex tertius licet ex officio nostro, vel de assensu partium pro communi à nobis datus eisdem, alij delegauerit vices suas (cum delegato à principe id concedatur a iure †) delegatio valebit ipsius. ¶ Idem quoque dicendũ est cum mandatur d episcopo, vt cum altero suorum coniudicum mandatum Apostolicum exequatur, & tunc sine subdelegato ab ipso episcopo, reliqui duo procedere non valebunt.

¶ Is cui cõmittitur negotium, vt personaliter exequatur, potest, si partes consentiunt, alteri subdelegare. Fallit in casibus hic expressis. h. d. vsque ad §. cæterum.

¶ Is autem cui iniũgitur, vt personaliter e negotiũ exequatur, dicitur in hoc. §. quòd cum mandatur episcopo sub hac forma: Tu frater episcope cum altero iudicum mandatum episcopus bene potest alteri committere vices suas, sine quo alij procedere non possunt.

Compromissum finitur per mortem litigatoris alterutrius.

† Vide l. 4. iudice. & ibi Pet. de Bella perti. & Cy. C. de iudi. & Bar. in l. & quia. ff. de iurisd. om. iud.

c ¶ *Negotiis.*] Simile dicit lex. rebus enim & non verbis legem imponimus. C. communia de leg. l. 2. in fin. & hoc ideo dicit, ne credat aliquis Papam ita elegisse illum, vel partes in eum taliter cõsensisse, q̃ abstulerit ei potestatem delegandi vices suas, cum eis visum fuerit expedire, nisi Papa hoc expresse vetaret, cum habeat hoc à lege. C. de iud. à iudice. & supra eo. pastoralis. & ita licet cõmuniter à partibus sit electus, nihilominus eis inuitis poterit committere vices suas, vt hic manifeste colligitur: de hoc dictum fuit supra eo. super quæstionum. & hæc fuit dubitatio: aliàs non prouideret Papa negotiis suis, sed personis. Ber.

d ¶ *Cum mandatur episcopo.*] Sic ergo soluta est quæstio qua quærebatur olim, an episcopus posset committere vices suas, cum sic scribebatur? Tu frater episcope cum eorum altero, &c. & ita potest committere, & alij non possunt procedere sine ipso, vel subdelegato ipsius, vnde si moreretur episcopus antequam committat b vices suas, expirat aliorum officium quousque alter subsituatur. c supra eo. quoniam. quia sine ipso alij nullo modo poterunt procedere. supra c. proxi.

b Vel posset commisisse subdelegatus eo viuente, vti non cœpit. supra eod licet. Io. And.

c Hoc, si prorogatum non erat expressum, aliàs expirare in totũ, vt ibi secundum Host. Ioan. And.

IS AVTEM. Primo ponitur dictũ. secundo exceptio: ibi, *Præterquam.* Tertio exceptionis ratio: ibi, *cum in his.* Abb. Siculus.

CASVS. Mandat Papa sub hac forma alicui: Mandamus tibi vt personaliter tale negotium exequaris: quæritur vtrum iudex possit alij committere vices? Et respondet quòd bene potest, dummodo partes consentiant: nisi in tribus casibus, in quibus committere non potest, etiam volentibus partibus: primus est cum Papa mandat fieri inquisitionem, vel mandat prouideri ecclesiis de prælatis, vel aliis ministris: quia in his casibus Papa eligit fidem & industriam eorum, quibus negotia committit.

e ¶ *Vt personaliter.*] Sic patet quòd si iniungitur alicui vt personaliter aliquid faciat, non potest id per alium facere, nisi de consensu illius seu illorum quorum est negotium illud, quia eorum interest. d Potest etiam de ipsorum consensu committere alij istud exequendũ, aliàs non potest. ff. de sol. l. inter artifices. Et si testator iusserit aliquem suis manibus domum construere vel pingere, per alium id facere non potest: quia hoc in personam illius cõclusisse videtur. C. de ca. tol. l. 1. §. fin vero talis. Sic econuerso, quod quis in persona sua facere prohibetur, id per subiectam personam exercere non debet. ff. de admi. re. ad ci. perti. l. 2. §. 1. quod nomine meo facere non debeo, nec nomine alieno. 46. dist. sicut non suo. & 23. q. vlt. his à quibus. & hoc ideo ne alia via contingat quod fieri prohibetur. ff. de tut. & cu. scire. e §. fi mater. & ff. de cõd. insti. quæ sub conditione. §. si quis, & ff. de bon. lib. quæritur. & infra de proc. tuæ. & C. si mancipium ita ven. l. vlt. In casibus enim sequentibus non potest iudex committere vices suas, etiam consentientibus illis,

d Concor. l. qui hæredi. ff. de condi. & demo. & l. fin. ff. de verb. oblig.

e Hanc & tres sequentes vide in decret. tuæ super glo. pen. Io. And.

Universidad de Deusto
Biblioteca

illis,quorum negotium committitur in causa inquisitionis : & cum debent ordinare ecclesiam de prælato , vel de aliis inferioribus ministris : quia in his Papa eligit industriam illorum , & quia in istis maius periculum vertitur: ideo non vult Papa ea per alios fieri : quia circa maiora cautius est agendum.42.distin. quiescamus.7.quæst.1.c.vlt. & ff. de carb.edi.l.1.§.2.& 61. dist.miramur.

2 ¶ *Consentiant.*] Aliàs non possunt.

a *Glo.seq.ponit opin. & approbat contrariam.*

b *Inquisitionem.*] Hoc intelligunt quidam cum Papa committit inquisitionem vel prouisionem de prælatis,aut aliis ministris ex officio suo : vbi non sunt partes , tunc non potest delegatus cõmittere vices suas , si mandatur vt personaliter interfit:secus vbi sunt partes , quia partes possunt renunciare iuri suo. Ego credo quòd siue ista fiant per partes,siue ex officio , quòd nõ possit alij delegare ille cui hoc mandatur vt personaliter interfit:quia Papa considerat in his casibus publicam vtilitatẽ, ne crimina remaneant impunita , & vt potius puideat ecclesiis quàm personis , vt dicitur in prin.de aliis negotiis.& ideo eligit industriam illorum quibus hoc mãdat,vt hic dicit.Ber.

† mandam' † mandem'

† Dictio, omnibus,de est in manu scriptis.

a Concor. l. si longius.§. 1.ff. de iudi. & ff. de præ. l.si operis.cũ vulg.

CAETERVM. Ecce commissum est aliqui prædicare crucem,excommunicare , vel absoluere aliquos , dispensare cum irregularibus , vel iniungere pœnitentias : quæritur an liceat illi committere alij hoc officium suum ? Respondet ¶ nulli licet hoc committere : quia iurisdictio non est ei commissa,sed potius certum ministerium.Not.quòd dominus Papa prouidere intendit negotiis tractandis & terminãdis, non iudicib' quibus eadem cõmittuntur.Not.q; rebus & non verbis lex est imponenda.Nota quòd iudex delegatus à Papa licet communiter à partibus sit electus , nihilominus etiã eis inuitis potest aliis committere vices suas.Item si causa committitur pluribus inter quos aliquis sit episcopus,adiecta clausula, q; si nõ omnes,&c. tu frater eþe cum altero eorum mandatum Apostolicũ exequaris:eþs potest committere alij vices suas:& alij sine episcopo vel delegato ab ipso procedere non possunt.Item si iniungitur alicui vt negotium personaliter exequatur, potest de consensu partiũ aliis delegare vices suas, nisi in duobus casibus,s.cum personaliter inquisitio mãdatur,aut de prælato ecclesiæ prouideri.Item qñ eligitur industria personæ ad aliquid faciẽdum,non potest illud per alium adimplere. Item si cõmittitur alicui q; prædicet crucem,excommunicet aliquos,vel absoluat , dispenset cum irregularibus,iniungat pœnitentias, non potest hoc officium aliis demandare nisi à sede Apostol.fuerit delegatus. Item arg. quòd episcopi auctoritate propria cum irregularibus non possint dispensare,cum hoc ex commissione summi Pontificis concedatur.

¶ *Glo. seq. reci.per q.an isti ministri possint coercere. tenet quòd sic. huic signat contrarium,& soluit.*

c ¶ *Commissum.*] Isti enim quibus hæc quæ sequuntur expedienda committuntur,meri executores sunt ad certos articulos expediendos, & nullam habent iurisdictionem , vt dicit in fin.ideoque vices suas alij committere non possunt : coerctionem tamen videntur habere,vt saltem excommunicare possint b impedientes eos exercere suum ministerium sibi iniunctum,alioquin delusoria & sine eitu esset talis cõmissio.supra eod.ex litteris.quod satis credo. arg. illius cap. ex litteris. Contradicere tamen videtur littera quæ dicit,non sibi iurisdictio,&c. Sed dic,non sibi jurisdictio,verum est quantum ad hoc vt committere possint,vel quia nullam habent iurisdictionem inter aliquas partes,sed tantum officium.

b Dicas hoc verum si in litteris apponatur hæc clausula,vel similes contradictores , &c. Si vero talis clausula non apponitur , potestas excommunicãdi cõcessa non videtur. quia non sibi iurisdictio, &c. vt dicit in fi.

¶ *Glo.seq.arg.respondet,& remittit.*

d ¶ *Cum irregularibus.*] Arg. q; epi auctoritate propria cum irregularibus dispensare non possunt,ex eo q; hoc ex commissione conceditur, & verum est quòd episcopi cum quibusdam irregularibus dispensare non possunt,supra de fil.presby c.fin.an episcopi possint dispensare vbicunque non prohibentur,dicetur infra de iudi.at si clerici.

TITVLVS XXX.
De officio legati.

¶ *Quia officium legati in quibusdam simile est officio delegati , cum poterit (dummodo partes cõsentiant a) hoc aliis delegare:Præterquam si inquisitionem b fieri , vel ecclesiis de prælatis , vel aliis ministris prouideri mandaremus† c cum in his omnibus † casibus industriam & fidem personæ,cui talia committimus, eligere videamur.*

¶ *Is cui committitur nudum ministerium exequendum , non potest vices suas alteri committere. fallit in legato sedis Apostolicæ. Et est tex. notabilis, & multum allegatur.Abb.Siculus.*

¶ Cæterum (salua legatorum sedis Apostlicæ auctoritate)nulli cui commissum c fuerit prædicare crucem: excommunicare:vel absoluere aliquos:dispensare cum irregularibus : d vel iniungere pœnitentias liceat hæc de cætero aliis demandare: quia non sibi iurisdictio,sed certum ministerium potius committitur in hac parte.

vterque gerat vices superioris , ideo post rubricam præcedentem subiicit istam. Abbas.

De hac materia habetur 94.& 97.dist.per totum.63.dist.quanto. 2. q.5.quanto.& c.fi.1.dist.ius gentium.11.q.1.peruenit.2.q. 1. in primis. 21. dist.in nouo.3.q.6.hoc quippe.25.q.1.satagendum.

¶ Alexander 3. vniuersis suffraganeis Cantuarien.ecclesiæ.

¶ *Legatus Papæ etiam per simplicem querelam adiri potest.*

CAP. I.

CVm † non ignoretis Cantuar. archiepiscopum vobis non solum metropoliti-co , sed etiam legationis iure præesse : & infra.

¶ Sane licet idem archiepiscopus metropolitico †iure audire non debeat causas de episcopatibus vestris , nisi per appellationem e deferantur ad eum:legationis f tamen obtentu , vniuersas g † quæ per appellationẽ vel querimoniam perueniunt ad suam audientiam, audire potest & debet : sicut qui in prouincia sua vices nostras gerere comprobatur.

¶ Celestinus tertius.

¶ *De causa specialiter delegata à Papa, legatus se intromittere non potest.*

Vm nõ ignoretis.]Primo , ponit causam in genere , ex qua secundo postea concludit:ibi,*Sane.*Abb.

CASVS. Archiepiscopus Cantua. est delegat[a] in prouincia sua.quidam tamẽ suffraganei sui dicebant,quòd causas subditorum suorum audire nõ poterat,nec debebat, nisi cum per appellationem deferuntur ad eum: & sic non permittebant clericos ire ad archiepiscopum per simplicem querimoniã : Archiepiscopus significauit hoc domino Papæ:super hoc scribit Papa suffraganeis Cantuar. dicens , quòd ipsi ignorare non debent archiepiscopum suum sibi præesse iure metropol. & iure legationis , & licet archiepiscopus iure metropol. nõ debeat audire causas de episcopatibus ipsorũ,nisi per appellationem deferantur ad ipsum:tamen iure legationis vniuersas causas, quæ per appella. vel querimoniam ad suam audientiam perferuntur: audire potest & debet sicut qui vices Papæ gerit in prouincia sua. Nota quòd archiepiscopus non potest audire causas de episcopatibus suffraganeorum suorum nisi per appellationem.

† Cap.1. eo. tit. in 1.cõpilar. & post concil. Lateranẽs. sub Alexan. iij. par. 44.c. 2. & par. 50. cap.66.

† metropol. co.

† In multis manuse. additur iterũ vox , causas

e ¶ *Per appellationem.*] Sunt tamen alij casus,quibus archiepiscopus potest iudicare de subditis suffraganeorum:qui notantur infra tit.proxi. pastoralis.

¶ *Glo.seq.quærit,& soluit.Iterum quærit,& soluit.De absolutionibus & indulgentiis remittit.*

f ¶ *Legationis tamen obtentu.*] Ex hoc loco patet quam potestatẽ habeat legatus : quia de omnibus causis tam per appellationem quàm per querimoniam c potest cognoscere. Sed nunquid posset deponere episcopum ? Et dicendum quòd non : cum hoc Papa sibi specialiter reseruauerit.supra de transla.c.1.& 2.immo legatus missus de latere Papæ,puta Cardinalis , hoc facere non posset , nisi expresse contineretur in legatione sua.infra cap. 1. & 2. illa enim quæ specialiter sibi reseruauit Papa , mandata iurisdictione generali non transferuntur. ff. de of. eius cui man. est iurisd. l. 1. §. vltim. multa enim sunt quæ in generali mandato non intelliguntur nisi exprimantur. ff. de procura. Pomponius. in prin. & l. præceden. in fin. & ff. de mino. illud. §. si talis. ff. de iureiu. iusiurandum. §. procurator. Sed presbyterum posset deponere adiunctis sibi aliis episcopis. 15. quæst. 7. felix. & cap. si autem. An posit absoluere illos qui in canonem incidерunt? habes infra eod. excommunicatis. Item si quis appellaret ad Papam , posset ne illum compellere coram se litigare ? non : arg. infra de apppel. si duobus.quia quolibet omisso ad eum potest appellari.2.q.6.ideo. An indulgentiam posit facere,dicitur infra eod.cap.vlt.

c Legat' an possit adiri per simplicẽ querelam notatur.2.q. 6.c.3.& 9.q. 2.c.conquestus.& 25.q. 2. c.3. adde Speculat.tit. de legato.

¶ *Glo. seq.infert ex verbo generali, signat contrarium de duobus iuribus,& soluit.*

g ¶ *Vniuersas.*]Et ita potest audire causas quæ mouentur cõtra exemptos sui archiepiscopatus. Sed contra. supra de sup. negli. præla. sicut. Item arg.contra 25.q.2.seruatis.vbi dicit quòd priuilegia perpetua sunt, Sed hoc videtur derogare illis priuilegiis. Dicas quòd isti legati per suam legationem non possunt punire exemptos, vel audire causas quæ mouentur contra eos , nisi velint respondere sub eis , & hoc de his quæ in eorum priuilegiis continentur. & tota sua potestas consideranda est ex forma priuilegij. Alij vero legati Cardinales vel etiam alij qui mittuntur de latere domini Papæ , habent maiorem iurisdictionem tam contra exemptos quàm contra omnes alios , saluis his tantum quæ sedi Apostolicæ specialiter reseruantur.sed iste episcopus Cantuarien.& consimiles non habent talem potestatem. Arg. infra eod. cap. excommunicatis.

ADDITIO. Hoc intellige secundum illam decre. infra de appel. vt debitus , vt not. in glos.sed nunquid. & de for.compet.cap.proposuisti.

Studuisti.

STuduisti.] Communis diuisio.Secunda:ibi, *Respondemus.*

CASVS. Legatus domini Papæ generalis est in aliqua prouincia: dominus Papa committit specialiter aliquam causam alicui delegato: quæritur vtrum delegatus iste posit impedire processum huiusmodi delegati,vel cognoscere de causa illa ante cognitionem ipsius delegati vel postea. Respondet Papa,quòd cum mandatum speciale derogat generali,legatus cõmissionem alij factam specialiter impedire non potest. & si delegatus secũdum formam mandati sententiam tulerit , legatus non poterit eam aliquatenus irritare , tamen si rationabiliter lata erit,eam poterit confirmare, & executioni mãdare.Nota quòd legatus generalis potestatem nõ habet de causa alij specialiter delegata , quia speciale mandatum derogat generali.

† Cap.1. eo. tit. in 1.cõpilatione. † Hæc duo verba à nobis. desunt in antiquis.

a ¶ *Ante cognitionem.*] hoc intellige secundum illam decret. vt debitus. infra de appel. vt not. in gl. sed nunquid.infra de appel.proposuisti.

† Dictio. iã. deest in manuscriptis.

¶ *Glo.seq.signat contrarium,& remittit.*

b ¶ *Mandatum.*] Simile supra de rescri. c. 1. & c. pastoralis. Quid iuris sit super istis mandatis , dictum est supra de rescri. cap.1.& de offi.deleg. ex parte.contra.& illud soluitur.supra de rescri. c.1. c ¶ *Non potest.*] Non enim expirat iurisdictio minoris iudicis in præsentia maioris.11.quæst.1.

CAP. II.

STuduisti † à nobis † quærere,vtrum de causa quã alicui delegamus , alius qui sit generalis in prouincia legatus ante cognitionem a vel postea cognoscere valeat:vel commissionis nostræ processum , quem iudici delegato transmittimus,taliter impedire. ¶ Respondemus, quòd cum mandatum b speciale derogat generali , legatus commissionem alij factam specialiter impedire non potest : c & si secundum formam mandati nostri sententia iam † fuerit promulgata , non poterit ipse legatus (nisi super hoc mandatum d speciale receperit)eam quomodolibet irritare , ipsam tamen (si rationabiliter lata fuerit)confirmare e valebit,& executioni mandare.

¶Inno.3.tit.sancti Laurentij in Lucina presbytero Cardinali sedis Apostol.legato.

¶ *Legatus etiam de latere,ex generali legatione non potest transferre episcopos,vel vnam ecclesiam cathedralem alteri subiicere, & alteri concedere ius*

remittere pœnam. c 50.dist.clerico.& 35. q. 9.veniam. licet pretio non posit eam remittere.infra de simo.nemo.& 1.q.1.nullus.arg.

g ¶ *Pœna docente.*] Quia qui stultus est in culpa, sapiens fit in pœna. 38.dist.qui ea.simile.27.q.1.si homo esses.

h ¶ *Sanctionibus.*] 79.dist.c.vlt.7.q.1.mutationes. supra de transla. inter corporalia.& c.1.

i ¶ *Transferre.*] Hæc enim generali mandato non transferuntur : quia sunt meri imperij,& specialiter sedi Apostolicæ reseruata.ff.de offic.eius cui man.est iur.l.1. & supra de transla.c.1.& c. licet.& c.inter corporalia. & infra c.proxi.

primatiæ,vel duos episcopatus vnire, vel vnũ diuidere : excõmunicatos tamen propter manuũ iniectionẽ in clericos absoluere potest.h.d.cum c.seq.

CAP. III.

NIsi † specialis f illa dilectio, quam ad personam tuam habuimus & habemus, iustum motum animi nostri temperaret, pœna docẽte g cognosceres,quãtum excesseris : † qui spretis canonicis sanctionibus , h & consuetudine generali, motu proprio præsumpsisti Troianum episcopum de Troiana ecclesia ad Panormitanam de facto transferre. i

¶Idem eidem.

¶ *Summatum fuit supra in cap. præcedenti.*

CAP. IIII.

QVòd † translationem : & infra. Licet in regno Siciliæ generalis sit tibi commissa legatio , ad ea tamẽ sine speciali mandato nostro, nõ debuisti manus extendere, quæ in signũ priuilegij singularis sunt tantũ summo Põtifici reseruata k. ¶ Et si

† Hoc verũ de pœnaquã possetimbur sare : vel cũ ex arbitrio suo pendet sine graui detrimento aduersarij. ad hoc supra tit. 1. concluit. fecũdum Host. Ioan.And.

† Cap.3.eo. tit.in 3.com pil.

† Vide tex. in §. itẽ lex. Iulia de vi publica. Iusti. de publ. iudi.

† Cap.2.eo. tit.in 3.com pil.& pro intellectu eorum quæ in fine differnitur de vnione,vide Cõcil. Triden. sessio. 24. de refor. c. 13. & aliis locis.

uere illos qui violentas manus mittunt in clericos, non debent propterea æstimare quòd possint Panormitanã ecclesiam subiicere Messanensi,vel q; ex eadẽ possint duo episcopatus vnire,vel vnum diuidere sine licẽtia speciali.Nota q; nullus legatus ex generali legatione potest ad illa manus extẽdere,quæ soli sunt Romano Põtifici reseruata,excepta illorum absolutione,qui manus violentas in clericos iniecerunt.

¶ *Glo.seq.ponit 18.casus reseruatos. Finis addit decimumnonum , & coadiuuat per quædam iura quòd ista transire non debeant. demum quærit.arg.pro & contra.ponit opi. Io. & soluit.*

k ¶ *Reseruata.*] Quædam d sunt quæ sedes Apostolica sibi specialiter reseruauit:vt est quæstio fidei. 24. q. 1.quotiens. & infra de bap. & eius effe.maiores.Item maiores ecclesiæ causas,translationes episcoporum, sedium mutationes.7.q.1.mutationes.supra de transact.c.1.Item depositiones episcoporum , cessiones eorundem , & translationes electorum. supra de transla.inter corporalia.Item congregatio cõcilij generalis.17. dist.c.1.depositio & restitutio episcoporum,& summa negotia ecclesiæ. 2.q.6.ideo.Itẽ exemptio episcoporum.16.q.1. frater noster. Item quædã vota solus Papa commutat.infra de voto & vo.red.ex multa.Item solus Papa dispensat in maioribus criminibus , & cum filiis præsbyterorum, & cæteris illegitime natis,vt promoueantur ad dignitates. infra de iud. at si clerici.& supra de fi.præsby.c.vlt.Item ad ipsum solũ omissis mediis appellatur.2.q.6.c.3.& 4.arg.2.q.7.metropolitanum. Et est arg. expressum q; appellatio omisso medio non tenet. infra de appella. dilecti 3.Itẽ subdiacon os facere potest diebus dominicis.supra de tempo.ord. c.1.& c.de eo.Item primam vacantem dare non potest legatus.infra de præb.dilectus 1.Item non potest absoluere excommunicatos à delegato supra eo.studuisti. multo minus excõicatos à Papa. Ista omnia quæ sibi specialiter sedes Apost.reseruauit,in generali demandatione non trãsferuntur,nisi specialiter de his cõtineatur ibidem;vt hic dicit.Ita enim sunt quasi meri imperij.ff.de iurisd. om. iud. imperium. & ideo generali commissione non transferuntur.ff.de offi.eius cui mand. est iurisd. l. 1. & est simile quia licet paterfa.liberam cõcedat filio administrationem, non potest tamen alienare.ff.de his quæ in frau.cred.si pater.ff. de pact. cõtra iuris ciuilis.§.vlt.Item nec potest donare.ff.de don. filiusfamilias. & in generali permissione ea non veniunt quæ specialiter quis non cõcederet.ff. de pec.qui peculij.Item maiora non cõmittuntur sine speciali mandato.ff.de procu. Pomponius.& l.mandato. Sic eodẽ modo prætor missionem in possessionẽ ex secundo decreto sibi specialiter reseruat.ff.de da.infec.dies cautionum.§.1.ff.de iurisd.om. iud. iubere cauere. Quæ aũt sibi specialiter non reseruat, aliis indulgere videtur.l. de sent. excom.nuper.arg.Sed nunquid delegatus talis missus à latere Papæ potest iudicare de exemptis,qui subsunt tãtum domino Papæ?Arg.q; non.

d Extant Rome in bibliotheca Vaticana 2.lib regesti Gregorij vij. fol. 109.27. priuilegia Pontificis Romani, quorũ plurima hic refert glossa.ea in notis huius loci retulim*.

Legatus an possit de causis exemptorum cognoscere.

17.dist.

Specialis illa dilectio.] Nota quòd iudex ratione amicitiæ potest

Universidad de Deusto
Biblioteca

17.dist.huic.Arg.quòd potest.16.q.1.frater noster.Io.dicit quòd non potest,& melius facit si abstineat.arg.inducit ff.de offic.procon. nec quicquam.Ego credo quòd potest cognoscere de causis, quæ contra ipsos mouentur,non obstantibus priuilegiis suis:quia per priuilegia illa eximuntur solũ à iurisdictione eporum, in quorũ territorio cõmorantur, sed à iurisdictione ipsius Papæ vel legatorum non eximuntur. & ita etiam videmus de facto seruari : & quia Papa eorum iudicja sibi specialiter non tantum reseruauit, excommunicatos qui in canonem incidũt, absoluere possunt legati ex officio legationis:vt hic. & infra de sent.excom. ad eminentiam. & infra.eo. c.penul. Item solus princeps potest committere causam appellatione remota.ff. à quib. app. non licet.l.1.in fin.& supra tit. prox. super quæstionum. §.nos autem.

ADDITIO. Vnde vers°:
Restituit Papa solus, deponit & ipse.
Articulos soluit:synodumque facit generalẽ.
Transfert & mutat: appellat nullus ab ipso.
Diuidit,ac vnit,eximit atque probat.

† Facit tex. & Bar.in l.1. ff.de iti.actu que priu & l. Põponius ff.de procurat.

† Batoñ.

Licet.] Primo recitat factum electionis & processum legati. Secundo super processu diffinit:ibi, *De concilio.* Abbas Siculus.

† Porẽtiñ.

† Cap.3. eo. tit in 3.compilatione.

CASVS. Vacante Tranen. ecclesia canonici vnanimiter elegerunt in archiepiscopũ G.fratrem Casinensis abbatis. Eps Portuen. in partibus illis legatus examinari fecit electionem ipsius, & examinationẽ illam per nuncios suos ad sedem Apostolicam transmisit: quo facto legatus electionem eandem iterum examinari præcepit:propter quod abbas prædictus conquestus fuit domino Papæ,q̃ postquam electioné examinauerat,& eam ad Papam direxerat,malitiose electionem eandem examinare præsumpsit:dominus Papa de consilio fratrum examinationem secundam tãquam à non suo iudice factam, postquam negotiũ ad Papam direxerat,denũciauit irritam & inanem. Nota quòd sicut sententia à non suo iudice lata non tenet,sic nec examinatio. Nota quòd iudex amittit iurisdictioné postquam remisit negotium ad suum superiorem:& si quid postea fecerit,nihil valet.

† Troian.

† Alias:Abbatem,& tũc dic G. fratẽ Cassinẽsem abbatem.

¶ *Glo.seq.obiicit,& soluit.*

a ¶ *Transtulerat.*] In hoc enim deliquit: quia translato negotio ad Papam,cognoscere quis non posset:vt 2.q.1.nomen presbyteri. & 3.q.6. multum stupeo. nam eo ipso quòd iudex dicit se.velle referre negotiũ ad superiorem, non potest ammodo cognoscere.C.de rela.l.1. & C.de appel.ex illo.& illico [a] relationis exemplum litigatoribus edere tenetur.infra de ap. intimasti. quod intelligitur si partes approbauerunt relationem : sed si consentirent vt iterum cognosceret, ante factam relationem posset procedere. C.de rela.l.2.& 3.

a Tempore quo iudex se promisit cõsultaturũ vel relaturũ, nil aliud procedit nisi vt re ferat.Io. An.

b ¶ *Examinare.*] Videtur tamen q̃ posset examinare negotium, non vt pronunciaret,sed vt causam magis instructam remitteret ad Papam. infra de appellat.constitutus.& 2.q.1.nomẽ.& infra de statu reg.ea quæ. versic.hæc eadem.quod non credo , ex quo enim semel examinauerat, & examinationem direxerat ad superiorem,iam iudex esse desierat: vt infra sequitur.& est simile supra de postu.præla. bonæ. & quia de facto vnius sæpe quærendum non est.ff.nau.cau.sta.licet. in fi.

b Hoc soluit contaria ad decretalem, constitutus. dic vt ibi notatur Ioan. And.

c ¶ *A non suo iudice.*] C.si à non compe.iu.l.vlt.& supra de consuetu. ad audientiam. & infra de iudi.at si clerici. & supra de offi.deleg.cum super.& 11.q.1.c.penult.

Dilectus filius.] Cõis diuisio,Secunda : ibi, *Cum igitur.* Abbas.

CASVS. Episcopus Prænestinus Apost. sedis legatus concessit ecclesiam S.Trudonis R.canonico Metheñ.archid. Metheñ. molestabat ipsum super dicta ecclesia, nec permittebat ipsum pacifica possessione gaudere,dicens quòd eo inconsulto , ad quem præfentatio illius ecclesiæ pertinebat, ecclesiam illam ei conferre non potuit. Dictus R. significauit hoc domino Papæ:super hoc scribit Papa quibusdam dicens, quòd plus iuris habet in concessione prælatus , quàm in præsentatione patronus:nec præiudicatur patrono si quando per legatum Apost. sedis eo inconsulto ecclesia concedatur. Vnde mandat Papa quatenus dictũ archidiaconum compellant desistere ab inquietatione dicti R.super ipsa ecclesia. Nota regulam, quod plus iuris habet in concessione prælatus,quàm in præsentatione patronus.Nota ex hac regula quòd ex præsentatione acquiritur ius præsentato.Nota q̃ legatus potest ecclesiam cõferre incõsulto patrono.

d ¶ *Inconsulto.*] Sic infra de iurepatro.cum dilectus. sed illud de laico intelligitur.

¶ *Glo.seq. exponit litteram.& ponit opi.Io. & Lau.quam reprobat.*

e ¶ *Plus iuris.*] Hoc ita intellige , plus iuris , id est,plenius est ius institutionis. siue concessionis prælati,quàm ius præsentationis patroni.vnde ex sola præsentatione laici patroni non consequitur quis plenum ius. infra de iure patro. pastoralis.& ca. quod aure. & cap. cum autem.quia potest patronus mutare voluntatem suam antequã eps confirmet præsentatum,& aliũ præsentare : vt dicunt iura ꝑdicta.& ita non habet plenum ius , sed ex sola institutione seu concessione prælati.q̃que plenum ius acquiritur instituto per prælatum , cessante præsentatione patroni:& infra quatuor menses tũc episcop° potest instituere , & ille habet plenum ius. ĵ. de iure patr. cum propter. & c. quoniam. Econuerso nunquam per solam præsentationem patroni laici ius plenum consequitur:nisi accedat confirmatio prælati.Laici patroni,ideo dixi:quia si collegium vel ecclesiastica persona aliquem idoneum præsentat , ius ei acquiritur plenum,vt possit petere confirmationem tanquam si esset electus:quia postea variare non possunt.infra de iure patr. cum autem. & c.pastoralis.Io.dixit & L.q̃ per præsentationem ius non acquiritur præsentato. Sed est falsum:immo ius acquiritur præsentato in tantum, vt si præsentatur à collegio vel à persona ecclesiastica quòd postea variare non possunt:vt dictum est:& si à laico patrono præsentetur , ius acquiritur in tantum,quòd si non mutet voluntatem,potest petere confirmationem ab episcopo.infra de sent.& re iudi.cum Bertholdus. & si episcopus non admittat,ille potest agere ad interesse cõtra episcopum, si postea alius præsentetur & admittatur ab episcopo. infra de iure patro. pastoralis. & ita semper ius acquiritur præsentato per factum patroni:quia potest petere confirmationem.& sic est intelligendum quòd dicit, plus iuris:vterque habet ius,sed alter plus:quia plus confertur per prælatum,quàm per patronum.

¶ *Glo. seq.opponit,& ponit opinionem Io.& soluit distinguendo.*

f ¶ *In concessione.* Sed certe hæc ratio non videtur sufficiẽs:quia secũdum hoc episcopus posset dare ecclesiã irrequisito patrono : qđ esse nõ debet.16.q.7.decernimus.Ad hoc dixit Ioan. quòd hæc decre. continet gratiam specialem : quia legatus non potest concedere præbendas vel ecclesias in præiudicium aliorum.infra de appellat.c.1. & infra de præben.dilectus 2.sicut illud continet gratiam quod legatus facit. infra de concess.præben. constitutus. quia solus princeps potest aliquem priuare re sua.9.q.3.cuncta.& cap.per principalẽ,& C.de quadri.præscri.bene à Zenone Hic consueuit distingui, vtrũ iuspatronatus pertinet alicui iure patrimonij sui : & tunc legatus non potest conferre ecclesiam eo inuito : cum ei in hoc non subsit : [d] quia tanquam laicus præsentat.infra de iure patr.cum dilectus.arg.16.quæst.7.decernimus. Si vero pertinet patronatus ius alicui ratione ecclesiæ , tunc legatus potest conferre ecclesiam etiam inuito illo prælato siue patrono , ad quem ratione ecclesiæ pertinet ius patronatus : siue inuito collegio ad quod pertinet illud:quia subsunt legato,& ita loquitur quòd dicit hic,quòd archidiaconus iste ratione archidiaconatus præsentabat. Vnde legatus iste poterat ei præiudicare , & eo in consulto ecclesiam conferre:sicut potest conferre beneficium vacans in ecclesia inuitis canonicis & irrequisitis. Et hoc intellige de legato misso à latere domini Papæ. Alij vero legati,

Instit. tio. plenius ius tribuit quã præsentatio.

† Sancti Apri & sancti Leonis abbatibus , & magistro R. Archidiacono Tulleñ.

† Cap.4. eo. tit in 3.compilatione.

† Vide l. si cõmuné. ff. quemadmodum seruit. amit.

c Credo q̃ intellexerit de iure ꝓprio, nõ ad rẽ: vnde dicebat Inno.quod ꝑ uisus habet ius in re:præsentatus vero habet ius ad rẽ & personalẽ actionem cõtra episcopũ. Ioã And.

d Dicit hic& in decre. cũ dilect° Hosti. se vidisse & legisse litteram Papalẽ directã præsatis Anglie, in qua continebatur, qđ quãdo Papa scribit pro aliquo beneficiando , nõ est suæ intẽtionis quod ei cõferatur ecclesia in qua laicus obtinet ius patronatus. contrariam tamẽ huius arguendo dicebat Vincen.infra de præben. dilectus. in fi Ioan.And.

a Voluntaria iurisdictio appellatur, quæ exercetur in volentẽ, ad differentiam cõtentiosæ, quæ redditur in inuitum.

b Forte non ꝓbat ad qđ inducitur,ni si ꝑ hũc modum,quia iubet ꝑdente cognitione de iniusta excõicatiõe excõicatũ vitari : nec valet ꝙ de Paulo ꝛequitur, quia aliud est eſm infra diœcesim suã excõicare absẽte,& aliud est absentẽ hoc facere : cũ extra territoriũ, &c. de constit. c. 2 lib.6.Ioan. And.

c Cõcor.tex. in l. 2. ff. de offi.proconſ. & leg.

ro legati,ſicut Eboracen. & Cantuarien. & ꝓsimiles,qui hoc habent ex priuilegio,hoc non possunt [c.officij.lib.6.] Vnde tenet appellatio si hoc facere vellent.ĵ. de appell.c.1. Et quod dixit Ioan. non est verum simpliciter de quolibet legato.

a ¶ *Nec præiudicetur prælato.*]vel patrono clerico, ſ.tenere dispẽsationem. & verum est in ſequenti vacatione.

Nouit ille.]Legatus in quacunque parte legationis exiſtat iurisdictionem ſuam exercere potest. Ioan. And. Prima pars ponit regis querelã, cui rñdet.Sed a: ibi,*Tuæ*.De materia huius textus hſ in c.1. de poſtu.præl. & in cap.nouit.ĵ.de appel.Abbas.

CASVS. Dñs Papa mãdauit cuidam legato in Francia legationis officium exercenti , quatenus in terram regis Frãciæ promulgaret ſuam interdicti, quod legatus non diſtulit adimplere: ſup hoc ſcripſit rex Frãciæ dño Papæ dicens, q̃ legat° cũ eſſet certa rõne ſuſpectus eidẽ, fines regni Francorum exiẽs, in terra regis ſuam interdicti ,ꝓtulit:vnde dicebat ſuam non valere: Papa ſuper hoc ſcribit eidem dicens, q̃ etſi legatus fines regni Frãcorum exierat qũ ſuam ꝓmulgauit, non tñ terminos ſuæ legationis egreſſus fuerat, quia non ſolũ in regno Franciæ, ſed etiam in Vien. Lugdu.& Biſuntina prouinciis legationis officium exercebat. Not. q̃ legatus exiens terminos ſuæ legationis,officium legationis exercere non poteſt. idem intellige de aliis iudicibus. Item legatus ad plures prouincias in vna exiſtens, de alia iudicare poteſt.

¶ *Gl.ſeq.notat,obiicit,& ſoluit,& opi.ponit ſubdens duo quæ poteſt extra diœceſim.in ſi.quærit, & ſoluit.*

b ¶ *Terminos.*] Ex hoc videtur quòd ſi legatus exiuit prouinciam ad quam deſtinatus,eſt,quòd ammodo nec excommunicare, nec abſoluere , nec cauſas delegare poſſit in illa prouincia. & idem de aliis iudicibus ordinariis videtur.ff.de offi.præſi.l.3.& ff.de iuriſ.om.iud.l.vlt. Videtur tamen quòd poſſit abſoluere aliquos dum eſt extra prouinciam,quia ea quæ ſpectant ad voluntariam [a] iurisdictionem, exequitur extra prouinciam.ff.de officio procon.l.2. Ad hoc dicas,quòd nullus iudex poteſt excommunicare vel abſoluere extra ſuam prouinciã, nam excommunicatio ſit cũ cauſæ cognitione.2.q.1.nemo.ſed ea quę cauſæ cognitioné deſiderant,debent fieri iudice ſedente pro tribunali 2.q.3.c.ſi quem.§.ſi quis.3.q.3.c.inducię.§.à iudice.ſed in aliena diœceſi non poteſt ſedere pro tribunali, nec aliquid diſponere.9 q.2.epiſcopum.Item nec abſoluere poteſt:quia ſi poſſet abſoluere,per conſequens & excommunicare.21.diſt.denique.arg.ff.de re iud.l.2. & quòd tantum in ſua diœceſi habeat iuriſdictionem,eſt arg.11. q.1.ſi quiſquã. & 92.diſt.ſi quis epſs. [b] & ĵ.eod.c.pen.5.de referi.paſtoralis.in fi.arg.ff. de non.auct.iu.poſ.cum vnus.§.pen.Dicunt quidam q̃ poſſit extra ſuã diœceſim excommunicare.arg.11.q.3.ſi epiſcopus, forte ſicut Paulus excommunicauit Corinthum abſentem.9.q.3.§.vlt.Hoc tamen concedo quòd extra prouinciam exiſtens, poſſit delegare cauſas in prouincia.ff.de offi.præfect.vrb.l.vlt.maxime ſi habet cauſam neceſſariã abſentiæ.ff.de offic.procon.aliquando.Talis enim delegatio fit ſine cauſæ cognitione:licet qui delegat,imperet.arg.5.tit.proxi.paſtoralis.Sed ſi ille nollet eam recipere,non poſſet excommunicare.arg.ĵ.tit.proxi. paſtoralis.Item extra diœceſim poteſt conferre beneficia. ĵ. de conceſ. præben. poſt electionem. in parte deciſa. ĵ. de appellat. qua fronte. [c] Io. Item poteſt quæri, ſi excommunicauit aliquem dum erat in prouincia, vtrum poſſit eum abſoluere poſtquam egreſſus eſt prouinciam?Dicendum eſt quòd non,quia exeundo prouinciam priuatus eſt dignitate.ff.de offi.præſi.l.3.& ſtatim expirat iuriſdictio.ĵ.eo. c.vlti.

Volentes.] CASVS. Dominus Papa officium legationis comiſit patriarchæ Hieroſolymitano in prouincia ſua , ita tamen quòd ſi legat° de latere domini Papæ ad partes illas acceſſerit,officiũ legationis quandiu ibi fuerit legatus Papæ omnino dimittat. Not. q̃ iurisdictio minoris iudicis impeditur,preſente maiore.Not.q̃ licet duplicetur iurisdictio,tamen maiorem effectũ habet ſecunda quàm prima.Not.quòd vbi æqualis eſt iurisdictio, ſecunda derogat primæ.

¶ *Præſente legato de latere minor legatus executionem officij ſui dimittere debet.*

CAP. VIII.

VOlentes : & infra. ¶ Fraternitati tuæ legationis officiũ, in prouincia tua duximus cõmittendum:ita tamen quòd ſi legatũ ad partes illas de latere noſtro [c] contigerit deſtinari,executionem ipſius officij,quamdiu legatus ipſe ibi fuerit,pro ſedis Apoſtolicæ reuerentia omnino dimittas †.

¶ Idem.

¶ *Legatus non de latere,ſed ratione perſonæ , extra prouinciam ſibi decretam abſoluere nequit excommunicatos pro iniectione manuum in clericos,nec etiã in prouincia,ſi tales excommunicati aliunde veniãt.Legatus vero ratione dignitatis nullos tales abſolvit.h.d.ſecundum communem intellectum.*

CAP. IX.

EXcommunicatis pro iniectione manuum violẽta, eccleſiæ Romanæ legati, qui de ipſius latere non mittuntur [d], extra prouinciam ſibi commiſſam [e], vel ibi dem,ſi huiuſmodi manuum iniectores illuc contingat aliunde accedere:Et qui eccleſiarum ſuarum prætextu legationis ſibi vendicant dignitatem , etiam ſubditis (quãuis in prouincia ſua exiſtentes) beneficium abſolutionis impendunt;& ita obſeruant de facto:& hoc introductã eſt in fauorem animarum,vt periculum moræ vitetur. [d] Arg. ĵ. de ſent. excom.ſacro.& ſic proconſul,vbiq; inſignia proconſularia habet , licet poteſtatem ſuam egreſſus vrbem non exerceat , niſi in ea prouincia, quæ ei decreta eſt.ff.de offi.procon.l.1.& habent iurisdictionem, licet non contentioſam.ff.eod.l.2.Ber.

¶ *Gl.ſeq.tractat de triplici genere legatorum.Secundo quærit,arguit pro & contra.ſoluit.In fin.ſubdit ius nouum.*

e ¶ *Cõmiſſam.*]Per hoc quod dicit hic,patet quòd maior eſt poteſtas legatorum,qui de latere dñi Papæ mittuntur, q̃ aliorum.iſti enim de quibus præmittit,non poſſunt abſoluere excõmunicatos ,ꝓpter ſacrilegã manuum iniectionem in eccleſiaſticas perſonas:vel aliunde venientes:vel extra ſuam prouinciam exiſtentes:quia nulla poteſtas eſt eis conceſſa extra illam prouinciam.arg.ff.de iuriſd. om.iud.l.vlti.& ff.de offi.præſi.l.3.niſi eis amplius concedatur,vt dicit in fine:ſed illos de ſua prouincia abſoluere poſſunt, [e] dum ſunt in prouincia. arg. à contrario ſenſu. De duplici genere legatorum fit mentio , & primo de his quibus ad tempus committitur officium legationis ratione perſonæ.& non dignitatis:vt 5.eod.tit.c. proxi.& ĵ.de accuſa.cum dilecti. & ĵ. de præſum. mandata. Secundo de his qui ratione dignitatis habent huiuſmodi legationis officium in ſua prouincia. 5.eod. c.1. & ĵ.de appell. c.1. iſti non mittuntur de latere Papæ : vnde mi-

† Facit Authen. multo magis. C. de ſacroſan. eccle. & l.2. C. de teſta.tut.

c ¶ *De latere noſtro.*]Cũ legatus de latere domini Papæ ſit maior,eo preſente, non exerceat minor officium ſuum , ſed deferat illi tanquam maiori.21.dist. deniq;. & ĵ. de priui.antiqua. 6. dominicæ.& ff. de offi.procon.l.vlt.& maior poteſtas ad obediendum præponitur minori. 8. dist.q̃ contra mores.in fi. & 11. q. 3. qui reſiſtit. & interim ſuſpenſum eſt officium eius:eo vero recedente reſumit illud:arg. 5.95.distin.ecce.& 11.q.1. peruenit.& C. de donatio.in hac.

† Cap.5.eo. tit.in 3.compilat.

Excommunicatis.] Primo ponit vnum dictum. Secundo aliud: ibi, *Et qui.* Tertio excipit ab vtroque:ibi.*Niſi.* Abbas.

CASVS. In capitulo iſto fit mentio de duplici genere legatorũ. Primo dicit quòd legati illi quibus ratione perſonæ ad tempus legationis officium iniungitur, extra prouinciã ſibi cõmiſſam,vel etiã exiſtentes in prouincia ſua non poſſunt abſoluere excõmunicatos propter iniectionem manuum in eccleſiaſticas perſonas:vel extra illam prouinciam.arg.ff.de iuriſd. om.iud.l.vlti.& ff.de offi.præſi.l.3.niſi eis amplius concedatur,vt dicit in fine:ſed illos de ſua prouincia abſoluere poſſunt, [e] dum ſunt in prouincia. arg. à contrario ſenſu. De duplici genere legatorum fit mentio , & primo de his quibus ad tempus committitur officium legationis ratione perſonæ.& non dignitatis:vt 5.eod.tit.c. proxi.& ĵ.de accuſa.cum dilecti. & ĵ. de præſum. mandata. Secundo de his qui ratione dignitatis habent huiuſmodi legationis officium in ſua prouincia. 5.eod. c.1. & ĵ.de appell. c.1. iſti non mittuntur de latere Papæ : vnde mi-

Poteſtas legatorum de latere in absolueendo.

c Not.Ioan. 94. dist. c. 2. q̃ capiẽs legatum ab eo poteſt abſoluiq̃d intelligas ſaluo eo quod habes de pœ. felicis, lib. 6. & eo.tit.ſi quis ſuadente, in cle.& de hoc ratione in Spec. ti.2. §.nunc dicamus.ver. ſed quærit' vtrũ. Ioan.And.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nor est potestas eorum, & isti non possunt absoluere excõicatos etiã subditos nisi specialiter eis concedatur: vt dicit hic in fi. Illi vero qui mittuntur de latere dñi Papæ: quia & ipsi pars corporis eius esse intelligũtur: vt 1.q.1.in c.fi quis cum militibus. C.ad l.Iul.maie. quisquis. ex officio legationis omnia possunt, nisi illa quæ specialiter sibi sedes Apostolica reseruauit. ɔ. eo. quòd translationem. Sed quos dicemus de latere dñi Papæ missos? an Cardinales tantum, an alios etiam existentes in curia: vt puta capellanos, archiepiscopos, episcopos, pro suis negotiis in curia existentes? Sed videtur q̃ proprie dicãtur de latere Papæ Cardinales, quia ad latus ei⁹ semper assistunt: sed idẽ vr de capellanis & aliis curialibus, quia & ipsi assistunt ei, licet non in secretis consiliis. Satis posset dici, q̃ illi dicunt missi de latere Papæ, quos inuenit existentes in curia sua, etiã si non sint Cardinales, & illos trãsmittit specialiter ad alienam prouinciam cõcedendo eis generalem legationem. Item qui potest ex officio suo absoluere, potest committere vices suas alij, cum viderit expedire. ɔ. titu.

† eamen.

† Vide l.vnica.C.qui pro sua iurisd.& l. 3. C.de offic. præror.

Legati de latere proprie qui dicãtur.

prox.c.vlt. Proprie dñi missi de latere dñi Papæ Cardinales tantũ. arg. ɔ.de sen.excom.ad eminentiam, quia ipsi pars corporis dñi Papæ dñr, vt dictum est ɔ.& ideo istorum potestas latior est quàm aliorum: quia & de sua & aliena [a] prouincia absoluere possunt in eundo & redeũdo: alij vero absoluere non possunt aliunde venientes: nisi amplius illis sit concessum, vt dicit in fi. Ad hoc not. q̃ ecclesiæ Romanæ legati quantuncũque plenã habeant legationem, non possunt ex officio legationis conferre beneficia, nisi specialiter eis fuerit concessum: vel nisi sint legati Cardinales, qui ampliori debent prærogatiua gaudere. hoc totum statuitur in decre. Inno. iiij. quæ incipit, officij nostri debitum. Bernardus.

a Quid si sibi resistat læsus? vide in Spec. eo. tit. §. nunc dicamus. ver. qd si læsus. Ioã. And.

Neminẽ dubium.] Habet duo dicta multum notabilia. Secundũ: ibi, *Secus autem*. Abbas.

CASVS. Primo dicitur quòd legati Apostolicæ sedis possunt edere statuta in prouincia sibi commissa, & durãt perpetuo, licet postmodũ prouinciam exeant. Secundo dicit quòd si legatus committit cãm alicui, iurisdictio illius expirat, nisi antequã exeat prouinciã citatio præcessit. Not. quòd licèt legatorum iurisdictio sit tpalis, tñ statuta ipsorum sunt perpetua: & fic nota, quòd sublato principali non destruitur accessorium. Item ex hoc nota, quòd causa sublata nõ remouetur effectus. Item nota quòd iurisdictio legati non durat nisi eo in prouincia existente aliquis cœperit ea vti. & fic nota quòd non tantum mor te naturali finitur mandatum, sed etiam ciuili.

b Absoluentur tñ p ordinarios suos, si statutũ absolutionẽ maiori non reseruat. infra de inst. ex frequentib. Ioan. And.

¶ *Gl. seq. fortificat textum. secundo quærit. arg. negatiue. contrarium soluit.*

a ¶ *Statuta.*]sic patet quòd statuta quæ faciunt legati in ꝓuincia sibi concessa, perpetuo sunt seruanda: & fi lata sunt sub anathemate, qui contra faciunt, sunt excommunicati. [b] ɔ.de lo.& cõdu.c.ex rescriptis. nam epi qui sunt minoris auctoritatis, statuta in sua diœcesi facere possunt. ɔ.de ma.& obe. si quis venerit. Item de remissionibus quas faciunt locis religiosis siue pontibus, quid dices? nunquid & illæ sunt perpetuæ? vr quòd non: quia præses prouinciæ non potest interdicere alicui vltra tempus suum, vti arte sua. ff.de pœn. l. vlt. ff.de postu. puto. §. vlt. sed verum est quòd valent perpetuo sicut statuta. licet enim administratio sit temporalis, illud qd̃ factũ est per eum, perpetuũ [c] est. vnde qui facit contra, incidit in pœnã, si aliqua pœna apposita est, & præfectus prætorio ad tempus & in perpetuum potest prohibere alicui ne vtatur aduocatione. ff.de offic. præfec. vrb. l. 1. §. vlt.

b ¶ *Expiret.*]& ita patet quòd recedendo à prouincia sua expirat iurisdictio, sicut per mortem expirat. ɔ.de offic.deleg.licet.& c. gratum. quia pro mortuo quantum ad hoc reputatur. Multis modis dicitur iurisdictio expirare, vt not. ɔ.de offi.deleg.in litteris.

c ¶ *Citatio non præcessit.*]ergo si citatio præcessit, valebit commissio post recessum. sic per citationem perpetuatur iuridictio. sic ɔ.de offic. deleg.gratum.& c.licet.& ɔ.de fo.compe. proposuisti. sic ɔ. de appell. vt debitus. & fic ɔ. de rescri. capitulum sanctæ crucis in quibus dicitur quòd sola citatione sine conuentione [d] præuenitur iurisdictio aliorum.

d Dicit Host. ꝙ hæc iura probãt quòd ordinaria iurisdictio põt præuenire delegatã, & neficium absolutionis impertiri non possunt: Nisi de speciali gratia illis & istis amplius à sede Apostolica concedatur.

¶ Idem.

¶ *Durant legati statuta etiam legatione finita, finitur tamen sui delegati iurisdictio, si citatio non præcesserit.*

CAP. X.

NEminẽ dubiũ esse volumus, quin legatorum sedis Apostolicæ statuta [a], edita in prouincia sibi commissa, durent tamquã perpetua, licet eandem postmodũ sint egressi. ¶ Secus autẽ † si causas duxerint aliquibus delegandas †; cum iurisdictio istorum expiret [b], si ante illorum discessum, horum citatio [c] non præcessit.

a Quid inquirere debeat epus, & qualiter interrogare de delictis late Burchard. lib. 1. decr. c. 91. & seq.

b Adde communẽ sententiã esse, iudicendũ esse secũdũ allegata, & non secũdum qd iudex vt priuata persona nouit. de quo articulo plenissime B. Thom & Caieran. 2.2. q. 67. art. 2. & Couarruu. lib. 1. c. 1 var. resolut. a Adde Docto. in l. ex reseri pto. ff. de mu ner. & hono. & gloss. in c. pastoralis. verb. teneat. supra de offic. deleg. † Supple, & contra iustitiã. Io. And.

c Adde communẽ sententiã esse, iudicendũ esse secũdũ allegata, & non secũdum qd iudex vt priuata persona nouit. de quo articulo plenissime B. Thom & Caieran. 2.2. q. 67. art. 2. & Couarruu. lib. 1. c. 1 var. resolut. a Adde Docto. in l. ex reseri pto. ff. de mu ner. & hono. & gloss. in c. pastoralis. verb. teneat. supra de offic. deleg.

d Dicit Host. ꝙ hæc iura probãt quòd ordinaria iurisdictio põt præuenire delegatã, & delegata vero nõ potest ꝙ præuenire possit ordinariã, & remittit de appell. vt debit⁹. de reseruatione etiam legati, an duret post ipsum recessũ, tractat hic H. qd̃ est expediũ infra c. præsenti. lib. 6. Ioan. And.

† Cap. 1. eod. tit. in 1. compil. vide cõcil. Trident. sessio. 24. de refor. c. 8.

† Vide l. imperium. cum not. ff. de iurisd. om. iud.

TITVLVS XXXI.
De officio iudicis ordinarij.

¶ Ex synodo Ioannis Papæ.

¶ *Episcopi in suis diœcesibus possunt crimina inquirere, & punire: & cum opus fuerit, inuocare brachium seculare.*

CAP. I.

PErnicioſam †; & infra. ¶ Habeant igitur episcopi singularũ vrbiũ in suis diœcesibus liberã potestatem adulteria & scelera inquirere [d], vlcisci, & iudicare [e] † secũdum ꝙ canones [f] censent, absque impedimento alicuius. ¶ Et cum opus fuerit publicũ [g] cõuocẽt auxiliũ: non ad præiudicandũ [h], sed potius ad ea, quæ Deo sunt placita, prosequendum.

† Cap. 6. eo. tit. in 1. cõpi. & post cõcil. Lateran. par. 30. c. 55.

Matth. 20. *Marc.* 14. *Luc.* 22. *Ioan.* 13.

† actorẽ in antiquis.

† Pro intelligẽtia hui⁹. cap. vide B. Thom. 3. par. q. 80. art. 6. & plenissime Sotum in 4. sent. distinct. 12. q. 1. art. 6.

a Creditor habẽs omnia bona debitoris obligata, nõ impetrat illorũ dominiũ: secus si certas res habet obligatas. Ioã. An.

b Non dicit illũ, sed vnũ ex illis. Ioan. And.

c Adde quod hæc l. fi duobus. facit pro opi. gl. nõ ꝓ contrario ad qd̃ induc.

Ernicioſa.] Primo ponit decisum exordium. Secũdo dispositionem: ibi, *Habeãt igitur.*

CASVS. Statuit Ioannes Papa in synodo ista, quòd epi singularum ciuitatũ habeant potestatem inquirẽdi crimina, & punire criminosos secundum quod canones dicunt sine impedimento alicuius: & si opus fuerit, inuocent brachiũ seculare, ita tamẽ ꝙ per hoc nullum præiudiciũ fiat episcopis, vt hoc ipso ius sibi acquirãt. Nota quòd vbi ecclesia per se non sufficit, inuocare debet auxiliũ seculare. d ¶ *Inquirere.*]tunc scilicet cum frequens & clamosa fama est contra subditum, quæ obtinet vicem accusatoris. ɔ. de accu. qualiter & quãdo. & ɔ.de simo. licet Heli. & tunc possunt testes introducere contra illos. 11.q.3.præcipue. etiam lite non contest. ɔ.vt lit. non contesta. quoniam frequenter. §. sunt & alij.

e ¶ *Iudicare.*]vndecunq, illi sint: præses enim prouinciæ purgare debet prouinciam suam malis hominibus, nec distinguitur vndecunque sint. ff. de offi. præsi. præses prouinciæ. & 6.q. 3. placuit. & C. vbi de crimagi opor. Auth. qua in prouincia.

¶ *Glo. seq. dicit de quibus criminibus inquirant episcopi. secundo ar. quòd iudex secundum allegata, & c. allegat 9. iura. & 4. alleg. in contrarium. ponit 2. opin. & secundam approbat.*

f ¶ *Secundum quod canones censent.*] Dicunt ꝙ canones epi causas synodales inquirere debent: & testes maturiores in parochia constituere, vt causam synodalem ad epm deferant. 35.q.6.eps in synodo. ad episcopos enim pertinet inquirere de huiusmodi criminibus ecclesiasticis. de adulteriis, de consanguinitate inter virum & vxorem. & 35. q.6. episcopus in synodo. & cap. ab isto die. & duobus cap. seq. Item de hæresi. ɔ. de hæreti. excommunicamus. §. adiicimus. Item crimen vsurarum, sacrilegij, simoniæ, & similia proprie spectant ad ecclesiasticum iudicem: & de his principalibus inquirere debent episcopi, & punire, & etiam de quocunque mortali peccato. ɔ. de iudi. nouit. Item ex eo quod dicit hic, inquirere, vlcisci, & punire secundum quòd canones censent. est argu. quòd iudex debet iudicare secundum allegata, & secundum canones & leges, & non secundum conscientiam: [e] vt expresse dicitur 11. q. 3. summopere. & 3. q. 7. iudicet. & 6. q. 2. si tantum. & cap. placuit. & ɔ. eod. c. proxi. & C. de iud. rem non nouam. & in Authen. de iud. §. quia vero. colla. 6. & in Auth. de defen. ciui. §. iusiurandum. coll. 3. & ff. de offi. præsi. illicitas. §. 1. arg. contra ɔ. quòd potest iudicare secundum quod putat. ff. quis & à quo appel. fit l. appellari. & ff. de arbit. qualem. & 11. q. 3. tunc vera est. & argu. 8. distin. qui contempta veritate. In hoc casu quãdo iudex aliud habet in conscientia, & aliter constat per probationes legitimas, dicunt quidam quòd debet alij causam delegare. ff. de iurisd. omn. iud. prætor. Alij dicunt & melius, quòd licet iudex aliud habeat in conscientia sua quàm constet per allegata, debet iudicare secundum quòd facta est fides sibi in iudicio per iura primo dicta: & non debet sequi conscientiam, quia nõ scit illa tamquam iudex, sed tamquam Deus. ɔ. c. prox. & 6.q.2. si tãtum. & c. placuit. nec peccat, nec dicitur facere contra conscientiã [f]. & ita nec in condemnando nec in absoluendo sequatur conscientiã. Et quòd ita sit procedendum patet, nam dominus omnia sciebat: & tamen nullum voluit condemnare nisi probationibus conuinceretur. 2.q.1. Deus omnipotens. Aduerte tamen quòd qui contra conscientiã iudicat, punitur secundum tenorem constitutionis Inno. iiij. ɔ. de re iud. cum æterni. [lib. 6.]

g ¶ *Publicum conuocent auxilium.*] ſ. iudicium seculare. sic 23. q. 5. principes. & 96. distin. cum ad verum ventum est. vt raque potestas per alteram adiuuatur, vt ibi dicitur. & ɔ. eo. quoniam. & posset compelli ad hoc ɔ. de maledic. c. 2.

¶ *Glo. seq. arg. signat contrarium, & remittit.*

h ¶ *Præiudicandum.*] quia per hoc non acquiritur ius in præiudiciũ ecclesiæ, vt sua auctoritate posset in posterum attentare, nisi de mandato

dato ecclesiæ: immo tenetur auxilium præstare ecclesiæ, & posset cõpelli ad hoc. 23.q.5. administratores, & ɔ. de maledi. cap. 2. & est arg. ꝙ protestatio necessaria est, quando aliqui aduocantur ad ea, in quibus ius non habent. 7.q.1. pontifices. & 24. distin. presbyteri.

ADDITIO. Arg. contra. ɔ. de ele. cum Vintoñ. ibi sol.

Si sacerdos.] Diuidi potest in duas partes principales, sicut sunt duo dicta, secũdum: ibi. *Sed si ille.* Prima subdiuiditur. Primo ponitur thema, ex quo quæstio. Secundo decisio: ibi, *Nõ debet.* Tertio ratio: ibi, *Sicut dixit.* Ant. de But.

CASVS. Sacerdos scit aliquem pro certo reum alicuius criminis, vel ipse criminosus ei confessus fuit, dicitur ꝙ si ille admonitus noluerit satisfacere, sacerdos non debet eum arguere nominatim, nisi ordine iudiciario crimen fuerit ei probatum, sed in genere admoneat illum, exemplo Domini qui dixit: Vnus vestrũ me traditurus est. Sed si ille qui damnum sustinuit, petat iustitiã, sacerdos potest excommunicare illum qui damnum dedit, hoc modo: excõmunico quicunque fecit tale factũ: sed nomine proprio nõ debet eum excommunicare, quamuis ei confessus fuerit: quia non vt iudex scit, sed vt Deus. sed debet eum admonere, ne se ingerat: q̃a nec Christus Iudam à cõmunione remouit.

¶ Alexand. tertius Florent. episcopo.

¶ *Si ordinarius subiectus episcopo profert in sibi subiectum iustam censuram ecclesiasticam, episcopus illam seruare*

¶ Eugenius Papa.

¶ *Ordinarius qui scit nõ vt iudex vel homo, sed vt Deus subditum esse criminis reum, indeterminate poterit, sed non nominatim eũ arguere vel punire.*

CAP. II.

SI † sacerdos sciat pro certo [a] aliquẽ esse reum alicuius criminis: vel si cõfessus fuerit, & emẽdare noluerit: nisi iudiciario ordine quis probare possit: Non debet eum arguere nominatim [b], sed indeterminate: Sicut dixit Christus: Vnus vestrum me traditurus est. Sed si ille cui damnum illatum est, petierit iustitiam, potest excõmunicare auctorem † dãni, licet etiã ei confessus [c] sit: sed tamen non nominatim [d] potest eum remouero [e] à communione, licet sciat eũ esse reum: quia † nõ vt iudex scit, sed vt Deus: sed debet eum admonere [f], ne se ingerat: q̃a nec Christus Iudam à cõmunione remouit.

¶ Alexand. tertius Florent. episcopo.

¶ *Si ordinarius subiectus episcopo profert in sibi subiectum iustam censuram ecclesiasticam, episcopus illam seruare debet, & illam sine satisfactione & cõscientia proferentis relaxare non debet.*

CAP. III.

CVm † ab ecclesiarum prælatis, ecclesiastica [g] sententia, in malefactores aliquos promulgatur, rata debet & firma consistere: & vsque ad condignam satisfactionem inuiolabiliter obseruari.

¶ Quapropter mandamus, quatenus si quãdo plebanus sancti P. † in clericos vel laicos parochianos suos, interdicti vel excommunicationis sententiam rationabiliter [h] tulerit, ipsam facias inuiolabiliter obseruari, & eam sine congrua satisfactione, & absque eiusdem plebani conscientia non relaxes [i].

¶ Idem Cantuarienſi archiepiscopo, & eius suffraganeis.

¶ *Si ordinatio vacantis ecclesiæ etiam patronatæ ex iusta causa differtur, est ibi per episcopum œconomus ponendus.*

CAP. IIII.

CVm † vos plerumq; oporteat ordinationem ecclesiarum

† Cap. 3. eo tit. in 1. cõpil. & post cõcil. Lateran. par. 31. c. 7.

† Pancratij.

† Cap. 5. eod. tit. in 1. cõpil. & post cõcil. Lateran. par. 15. c. 21.

a ¶ *Pro certo.*] quia forte vidit eum delinquentem, vel quia ipse idẽ ei confessus fuit. 22.q.5. hoc videtur.

¶ *Gl. seq. ponit Brocar. inducit quatuor iura pro, & quatuor contra. & soluit.*

b ¶ *Nominatim.*]arg. est hic ꝙ aliquid licet in genere, quod in specie non licet. ſim. 8.q.1. quid autem. ff. de quæſt. l. 1. §. ad quæstionem. arg. ɔ. de offi. dele. quoniam abbas. ff. de pœn. l. moris. §. sunt autem. ad fi. arg. contra 24. distin. quando. ff. si quis cauti. sed & fi quis. §. quæsitum. & ɔ. de appella. inter cætera. & C. de iure do. impe. l. 1. [a] Sol. quod licitum est in genere, licet in specie, & econuerso: nisi defectus ad specialia vel generalitas occasionem mali inducat, vt patet per exempla in 1. rub. & C. quæres pig. ob. possl. l. 1. & ff. de pign. l. obligatione, sed singula exẽpla tam de prima regula quam secunda suum casum obtinent, vt patet in quacunque concordantia.

c ¶ *Confessus.*]licet enim ꝓfessus sit in pœnitẽtia, nunq̃ tñ excõicabit eum ipsum exprimẽdo: quia sic perderet peccatorẽ: qd̃ esse nõ debet. de pœn. distl. 6. placuit. & ɔ. de pœ.& remiſ. omnis vtriusque.

d ¶ *Nominatim.*]id est proprio nomine expresso non debet eum arguere, vel excommunicare, sed in genere sic dicendo: Quicunque fecit tale factum, sit excommunicatus, & perinde habetur ac si proprio nomine expresso esset excommunicatus quantum ad Deum, sed quãtum ad ecclesiam non: quia non vitabitur ab ecclesia. & est simile 11. q.3. excellentissimus. & Insti. de exhæ. lib. §. masculos. & §. nominatim. & ff. de lib. & posth. nominatim.

¶ *Gl. seq. quærit. aliegat pro, & contra, & soluit.*

e ¶ *Remouere à communione.*]Simile 6.q.2. si tantum. & c. placuit. Sed quid si eps dicat, excõico vnum [b] de illis qui tale factum fecerunt? Vr quòd nullus sit excommunicatus: quia cum ex pluribus seruis eiusdẽ nominis vnus liber esse iussus est, neuter liber erit. ff. de manumiſ. test. cũ ex pluribus. de testa. tutel. duo sunt Titij, & nominatim quis est excommunicandus. 24.q.2. sane. arg. contra quòd vterque sit excommunicatus. ff. de adimen. leg. l. 3. §. fi duobus. [c] & ff. de rebus dub. qui duos. Sol. Sed verum est quòd neuter est excõicatus: quia sententia incerta est, & ideo rei iudicatæ auctoritate nõ cõtinet, sicut ſnia quæ certam quantitatẽ nõ ꝓtinet, nulla est. C. de sen. quæ sine cer. quan. l. pen. & vlt.

f ¶ *Admonere.*] in secreto, ne ingerat se cõiuni ſuæ. ſimile ɔ. de sent. excõ. cum non ab homine. 1. tñi. sed publice non debet eum remouere; sicut nec Christus Iudam remouit, immo ei Eucharistiam dedit. de consec. dist. 2. cum omne. & c. fi illud. & cum aliis ad prædicandum

d Ait Innoc. ꝙ Archidiaconi habent iurisdictionẽ à canone, ea tñi non eligant ab vniuersitate, vel nõ cõfirmẽtur ab epo. c. 1. & c. ad hęc. supra de offi. archid.

e Dicit Vincent. ꝙ cum causæ sint cões maioti & minori iudici, præfertur maior, si citat. l. iudiciũ. ff. de iud. c. quæ cõtra. dist. 8 ſi eus vbi nõ habẽs causas cões, secũdum fateor de quo infra eo. ꝓ. ſtoralis. de primo die vt infra eod. quanto. Ioã And.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nota quòd minus idoneus non est in ecclesia recipiendus. Nota quòd si quæstio est super ecclesia vacante, ordinarius ex officio suo in ea præficiet œconomum. Nota quòd bona vacantis ecclesiæ successori suo seruanda.

a ¶ *Personæ.*] Hoc ideo dicit, quia persona ecclesiastica facilius cogitur, puta per suspensionē vel subtractionem bene ficij. 74. dist. consuluit, vt sic fiant concordes.

¶ *Glo. seq. reci. per q. an patronus, &c. soluit quòd non, rationem inducens quam fortificat. In fine ponit cōtrariam opin. quam reprobat.*

b ¶ *Minus idoneæ.*] Sic patet quòd patronus laicus licet præsentet indignum non est priuatus nec priuandus potestate præsentandi, sed in collegio seu ecclesiastica persona aliud est: quia si collegiū eligat vel præsentet indignum, est ipso iure priuatus, ꝛ. de elec. c. cum in cunctis. Idem credo de clerico patrono, quòd nō parcitur ei si præsentet indignum, immo priuatus est eodē modo, vel saltem priuādus est, sicut vides in alio articulo, clericus patronus variare non potest, laicus potest anteq̄ præsentatus sit confirmatus. ꝛ. de iure pat. cum autem. & hæc potest esse ratio quare laico patrono dantur tantum quatuor menses à tempore vacationis. ꝛ. de iure patro. cum propter. collegio vero siue clericis dantur sex menses per illam constitutionem. ꝛ. de concef. præb. nulla, quia laicus non priuatur potestate præsentandi, licet indignum præsentet. clerici vero sic, a vnde hic fit quædam compensatio hincinde: quia laici grauantur in tempore, & releuantur in alio: quia non puniuntur, & quia clerici puniūtur eligendo, vel præsentando indignum, releuantur in maiori tempore, & quia clerici magis debent esse discreti & scire iura: ideo puniūtur si peccent in electionibus seu præsentationibus, & clerici patroni eodem iure vtuntur in præsentando quantū ad pœnam, si delinquant sicut clerici eligendo. arg. præd. c. cum autē. Quidam tamen dicunt, q̄ ad superiorem deuoluitur prouisio ecclesiæ, cum laicus patronus præsentat indignum. in Auth. de san. epi. §. fi quis oratorij domum, coll. 9. tamen iure nostro non cauetur hoc expresse, & ideo standum est canoni, & non legi. Ber.

c ¶ *Causa.*] puta, scandalum magnum. arg. ꝛ. de iure pat. c. 1. & 2. sed pro modico scandalo non dimittit episcopus ecclesiam ordinare. ꝛ. de iure patrona. quoniam vel quia de iure patronatus vertitur quæstio inter episcopos & præsentatores.

d ¶ *Oeconomos.*] Hic constituitur œconomus ad conseruandum, non ad agendum. 75. dist. quoniam, quandoq; etiam ad agendum constituitur. C. de epi. & cleri. omnis. §. nihilominus. & ꝛ. de iura. calum. imperatorum. & ꝛ. de capel. mona. dilectus. & c. cōstitutus. & hoc intellige cū de iure patronatus quæstio est inter patronos & episcopum, vel quando patroni non concordant de præsentanda persona, vel malum præsentant; tunc debet eps statim ponere œconomum, qui conseruet bona ecclesiæ. Si quæstio est de iure patronatus inter patronos, vsq; ad quatuor menses expectabit eps, illis elapsis ordinabit ecclesiam, saluo iure in posterum illi qui obtinebit. ꝛ. de iure patro. quoniā in quibusdam. & c. cum propter discordiam. Et ex hac littera notare debes, q̄ patronus se intromittere non debet de rebus ecclesiæ, nisi quo ad defensionem. 16. q. 7. decernimus. & c. filiis. Sed episcopus vel alius prælatus ad quem pertinet institutio, debet habere custodiam illius ecclesiæ vacantis.

e ¶ *Futuris personis.*] Nota bona ecclesiæ conseruanda in tēpore successoris. 12. q. 2. hoc huius placiti. & c. charitatem. & 75. dist. quoniā quidam. & 10. q. 2. si quis eps. nisi sint talia quæ seruando seruari non possunt. C. de admini. tutor. l. lex quæ tutores. in fi. & ff. de peti. hæredi. dicus. in fi. i. respon. & 10. q. 2. si quis episcopus.

Ex parte.] Communis diuisio. secunda: ibi, *Taliter respondemus.* in qua subdistinguit. & secundum membrum: ibi, *Si vero.* Abbas.

CASVS. Quidam subditi Cantuariensi archiepiscopo excommunicati fuerunt iusta de causa: isti excommunicati accesserunt ad Papam supprimentes causas pro quibus fuerant excommunicati, & differre, pro eo quòd quandoque personæ [2] vobis minus idoneæ [b] præsentantur: aut inter vos & præsentatores, alia de causa radix dissensionis emerserit †: & infra. ¶ Fraternitati vestræ mandamus, quatenus si quando in vacantibus ecclesiis, in quib⁹ ecclesiastica persona præsentationem non habet, vel quia personæ minus idoneæ præsentantur, vel alia de causa [c] de iure personas non poteritis in eis instituere: appellatione remota †ponatis œconomos [d], qui debeant fructus percipere, & eos, aut in ecclesiarum vtilitatem expendere, aut futuris [e] personis fideliter reseruare.

¶ Idem Cantuariensi. archiepiscopo.

¶ *Si constat ordinario quòd absolutus à Papa suppressit veram causam quare fuerat excommunicatus, debet illum remittere ad Papam. Si vero sibi non constat, est tamen sibi vrgens suspicio contra eum, debet cogere eum se purgare.*

alia prætendentes, absolutionis beneficium meruerunt: quæritur an sint habendi pro absolutis? Respondet Papa quòd si cōstiterit ita esse, compellendi sunt ad apostolicam sedem redire cum litteris rei veritatem continentibus: & si de hoc non constiterit, & suspecti fuerint, quòd domino Papæ veritatem confessi non fuerint, compellendi sunt

CAP. V.

EX † parte tua: & infra. Quia nos consulere voluisti, vtrum illorum absolutio teneat, qui (occultatis excessibus, pro quibus excommunicati fuerant) absolutionis beneficium per sedem Apostolicam meruerunt, suæ excommunicationis causam aliam prætendentes: Taliter respōdemus, quòd si ita tibi constiterit, debes eos ecclesiastica censura compellere cū litteris tuis rei veritatem continētibus ad Sedem Apostolicam redire [f]. ¶ Si † vero id tibi non constiterit, & eos suspectos habueris, quòd confessi non fuerint veritatem: ipsos compellere debes exinde coram te, quòd veritatem confessi fuerint, purgationem [g] præstare.

¶ Celestinus tertius.

¶ *Si ex desidia vel malitia delegati Papæ quis perseuerat in peccato, ordinarius loci potest supplere, non obstante quòd causa fuerit delegato cōmissa. hoc dicit, & est casus notabilis, & singularis.*

purgationem præstare, quòd veritatem confessi fuerunt in absolutione sua impetranda. Nota q̄ excommunicatus in absolutione obtinēda, debet exprimere causam pro qua fuit excommunicatus: aliàs non est habendus pro absoluto.

¶ *Glo. seq. arguit, ponit opinionem quam reprobat, demum quærit, & dupliciter soluit, & solutioni signat contrarium.*

f ¶ *Redire.*] Ex eo quòd isti compelluntur redire ad curiam, patet quòd non sunt absoluti: quia talis absolutio, per surreptionem veritatis obtenta: non prodest. ꝛ. de sent excom. cū pro causa. & c. officij. in fi. & litteræ super hoc impetratæ non tenent. Quidam dicunt quòd si pro pluribus criminibus vna tā tum sententia aliquis sit excommunicatus, dum tamen aliquod eorum expresserit in absolutione, absolutus est, si de aliis postea conteratur. arg. de consec. dist. 4. tūc valere. quod nō credo verum, nisi de illo quod expresserit. Sed illa absolutio non prodest, cum adhuc sit ligatus pro alio crimine, & etiam extra ecclesiam. ꝛ. de sent. excom. cum pro causa. sed tunc demum valebit absolutio, cum ab alia excommunicatione fuerit absolutus: sicut si quis de vno peccato pœnitētiā agat, & nō de alio, talis pœnitentia non prodest, quo ad vitam æternam, nisi cū alterius criminis pœnitentiam egerit. de pœn. dist. 4. §. vlt. in fine. Sed si pluribus sententiis ligatus est, oportet vt à qualibet absoluatur, & vltima confirmabit omnes præcedentes: quia tunc incipient valere. arg. ff. ad Trebel. l. 1. §. sed & quotiēs. sicut dicitur de pœn. dist. 3. §. vlt. in fi. ꝛ. de pœn. & re. quod quidam. & ff. de ser. rustic. præ. per fundum. Et tot sunt necessariæ absolutiones, quot fuerunt excommunicationes. Sic ff. de no. ope. nunc. de pupillo. §. si in pluribus. & 2. q. 3. c. si quem. §. si prænaricator. ver. si plura crimina. Et talis semper est vitandus, quousque sit absolutus ab omnibus: vel si esset excommunicatus à pluribus, & omnes excommunicatores committerent vices suas vni, & ille absoluatur ab omnibus, vna sententia expressa cuiuslibet excommunicationis causa absolutus erit: & idem erit ac si singulariter absolueretur à qualibet. Et est simile de acceptilatione, quæ capit plures obligationes. ff. de accepti. si pluribus. Sed Inno. non videtur velle soluere hanc quæstionem. ꝛ. de senten. excom. officij. Sed quæritur quare absolutus pro falsa causa non habetur pro absoluto: sicut pro falsa causa excommunicatus habetur pro excommunicato, saltem quo ad ecclesiam: vt 11. q. 3. c. 1. & 2. Respond. vtrobique consulitur animæ: quia excommunicatio & si sit iniusta, non est contemnenda, ne ex ipso cōtemptu ligetur. 11. q. 3. c. si is qui. §. cum ergo. in fi. & excommunicatio est medicina animæ. ꝛ. de sent. excom. cum medicinalis. [lib. 6.] si non contemnatur. 24. q. 3. notandum. & potius ei obest qui iniuste excommunicat, quam excommunicato si non contemnit. 11. q. 3. illud. Alia ratio potest assignari, quare non prosit absolutio ex falsa causa: quia excommunicatus fuit pro certa causa: & omnis res per quascunq; causas nascitur, per easdem debet dissolui. ꝛ. de reg. iur. ois res. Sed de illa causa nulla est facta mentio. & ita illa remanet, ergo & eius effectus; & sic remanet excommunicatio prima. Præterea durante priore causa ex alia causa ex qua excommunicatus non fuit, absolui non potuit: quia ab illo quod nil fuit, absolui nō potuit, & sic talis absolutio nulla: ab illa vero non intendebat [c] illum absoluere, & ab alia non potuit absolui. arg. ꝛ. de transla. inter corporalia. & ꝛ. de offi. deleg. cum super. & ff. de hære. instit. quotiens. arg. contra quòd absolutio ex falsa causa teneat. ꝛ. de consan. & affi. quia cira.

g ¶ *Purgationem.*] Et ita quos episcopus habet suspectos, potest compellere ad purgationem præstandam, vt hic dicit: dummodo publica laborent infamia. ꝛ. de purga. canoni. nos inter alios. & si sint infamati apud bonos & graues. ꝛ. de pur. can. cum in iuuentute. & non sit orta ab inimicis. 11. q. 3. in cunctis.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. cō pilat. & post cō cil. Lateran. par. 31. c. i.

† Sensus horum verborū talis est: Si suspecti sunt q̄ nō dixerint Papæ veritatē, cōpellēdi sunt ad purgandā eā suspicionē, vt inde colligat eos verū dixisse.

b Idem Lau. Tanc. Vin. & Gaufr. ad c. tunc valere. ridē, q̄ ibi sola fictio batur impediebat remissionē peccatorū: qua cessāte & aduenīente charitate fit remissio. sed in excōicatione tollēda, non sufficit contritio. ex quo ergo à principio nō fuit absolut⁹, nūquā cōtritio illū absoluet: sicut nec satisfactio. de sent. excō cū defūderes. in fin. nec iuramentū de parentib. eo. tit. q̄ in dubiis. Ioan. And.

c Nec intendere potest. arg. ff. de contrahen. empt. in l. inspicit. ergo intentio absoluētis sicut baptizātis. de conser. dist. 4. solet. Ioā. And.

Signifi

† Cap. 2. eo. tit. in 2. com. Pilat.

† Quatenus in hoc c. dānatur illicitæ copulæ consanguinitatis & affinitatis, vide concil. Trident. sessio. 24. in decre. de reformat. matrimonij per multa capita.

† Auxitan.

Significauit.] Propter periculum animæ supplet ordinarius desidiam vel malitiam delegati. Communis diuisio. Secunda: ibi, *Cum itaque.*

CASVS. Duobus modis potest poni casus. Primo sic: Aliqui cōtraxerunt matrimonium: publica fama erat quòd erant consanguinei vel affines, & scādalum hoc denunciatū fuit ep̄o siue accusatum matrimoniū. Vnde episcopus vocauit illos: ipsi fuerunt contumaces, nō venerunt, pp quod eps illos excōmunicauit. ipsi appellauerunt, aut etiā per simplicem querelam significauerunt dño Papæ, quòd ipsi non erant cōsanguinei vel affines, & sic litteras super hoc obtinuerunt ad iudices delegatos. iudices absoluerunt illos, &c. prout sequitur. & cum isti fuerunt absoluti, iudices delegati nō accedunt ad locum, vbi testes ad probandam cōsanguinitatem vel affinitatem debent produci, nec aliquos p̄ receptionē testium illuc trāsmittunt, & sic illi remanent in copula iniqua: & causa vlterius nō procedit: quærebatur quid iuris esset? Rñ. Papa quòd dolus & fraus non debent illis patrocinari, & pro malitia vel desidia iudicis delegati, non debet quis remanere in copula coniunctionis iniquę: & ideo quotiens ea quæ dicta sunt, cōtigerit euenire, licite potest ordinarius taliter absolutos in pristinam excōmunicationis sententiā reuocare, & tādiu eos taliter retinere ligatos, quousque causa in testiū receptione, & in aliis causis legitimum incipiat habere progressum. Not. quòd qui illicite sunt coniuncti, excommunicandi sunt, vt abinuicem discedant. Item ordinarius supplet malitiam seu desidiam iudicis delegati. Secundo ponitur casus. Isti contraxerunt matrimonium. accusatum fuit matrimonium super consanguinitate aut affinitate, tandem lata fuit sententia diuortij: sed quia abinuicem non recedebant, fuerunt excommunicati. Tandem significauerunt domino Papæ, quòd sententia lata est per falsos testes, & hoc probare volebant. Vnde Papa causam commisit super hoc: iudices absoluerunt illos, &c. prout sequitur in alio casu, & iste casus bonus est: quia sententia lata contra matrimonium non transit in rem iudicatam, quin possit reuocari veritate reuelata quandocunque.

CAP. VI.

SIgnificauit † nobis tua fraternitas, quòd quidam de parochianis tuis, cum pro illicita † consanguinitatis & affinitatis copula, excommunicatione notantur [a], ad iudices remotiores ab Apostolica sede litteras impetrant: per quas cum ab excommunicatione fuerint absoluti: quia dicti delegati, ad locum vbi testes produci valeant, non accedunt, nec aliquos pro eorum receptione [b] transmittunt, in prænominata nefariæ coniunctionis copula remanēt, & causa debitum non fortitur effectū [c]: & infra. ¶ Cum itaque pro malitia vel desidia [d] iudicis delegati, non debeat quis ad remanendū in copula coniunctionis iniquæ suffragium inuenire: tale damus tuæ fraternitati responsum, quòd quotiēs ea quæ prædiximus, in tua diœcese si euenire contigerit, licite potes taliter absolutos, in pristinam excōmunicationis sententiā reuocare [e], ipsosq; tādiu eadem sentētia tenere ligatos, donec causa in receptione [f] testium, & in aliis legitimum incipiat habere progressum.

¶ Innocentius tertius Ausitano † archiepiscopo.

¶ *Ordinarius supplet negligentiam abbatis, non reuocantis monachum vagabundum.*

CAP. VII.

QVanto † deuotio religiosorum: & infra. Ad audientiā nostram noueris peruenisse, quòd monachi, canonici, & alij regulares tuæ prouinciæ, cum deberent potius in claustro [g] iuxta regularia constituta, diuinis obsequiis vigilare, de obedientiis & redditibus, quorum curam gesserūt, pecunia cōgregata, claustrū abhorrentes, per curias principum [h] & potentum, discurrere non verentur: & infra. ¶ Mandamus, quatenus quoscunq; tales inueneris [i]: nisi ad commonitionem tuam resipuerint, vt proprium [k] in manibus prælatorum suorum, sine difficultate resignent, conuertendum in vtilitatem domus secundum ab batis [l] † consilium, & regularem vitam obseruent: si prælati [m] eorū post tuam cōmonitionem id exequi negligenter omiserint, per suspensionem officij [n] & beneficij appellatione remota compellas.

¶ Idem Rothomagen. archiepiscopo & eius suffraganeis.

¶ *Ab vno episcopo excommunicatus, ab aliis est vitandus. Et archiepiscopus per querelam aditus non absoluet, nisi primo remittat.*

ponere sarcinulas, & se parare ad causam. ff. ex quib. cau. maio. in integ. restit. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. Vel hoc intellige ad arbitrium boni viri, id est iudicis. ff. de verb. obli. continuus. §. cū ita. f ¶ *In receptione.*] per procuratorem, scilicet cum sint illi excommunicati. arg. ꝛ. de iud. intelleximus. vel etiam per seipsos possunt causam incipere, quia quodam modo rei sunt, [a] & reus bene potest stare in iudicio excommunicatus. ꝛ. de except. significauerūt & c. vlt. & prosequi appellationem suam ibi: sed postquam incœperunt habere delegati legitimum progressum, vt hic dicit, poterunt absolui. est simile ꝛ. de ver. sig. ex parte. vbi non absoluitur nisi quis primo satisfaciat, sed non statim absoluitur propter maximam suspicionē: aliàs regulare est quòd quilibet primò absoluatur. ꝛ. de senten. excom. per tuas.

Quanto deuotio.] Communis diuisio. Secunda: ibi, *Mandamus.* Abb.

CASVS. Quidam monachi, canonici, & alij regulares, cum debeant in claustro diuinis obsequiis vigilare, de redditibus ecclesiarum, quarum curam gerunt, congregant pecuniam, & postea per curias principum discurrere non verentur. Factum istorum peruenit ad notitiā dominī Papæ, vnde mādat Papa archiepo diœcesi. ipsorum, quatenus moneat prælatos prædictorum regularium, vt ipsi corrigant illos qui claustrum proprium (& hoc negligenter) dimiserint, tunc archiepiscopus monet illos vt proprium si quod habent, resignent in manibus prælatorum suorum, & vitam regularem obseruent: quòd si non fecerint, compellat eos ad hoc per suspensionem officij & beneficij appeila. rem. Nota quòd correctio regularium primo pertinet ad prælatos ipsorum: & si prælati sunt negligentes, tunc episcopi eos corrigant secundum quòd hic dicitur.

g ¶ *In claustro.*] 16. q. 1. si cupis. & fine quo viuere non potest. 16. quæst. 1. placuit.

h ¶ *Principum.*] Et si ibi in aliqua administratione caperentur, indignum est eis ab ecclesia subueniri, per quos constat scandalum in ecclesia generari. ꝛ. ne clerici vel monachi. c. facerdotibus.

i ¶ *Inueneris.*] per inquisitionem. ꝛ. de simo. de regularibus, vel euidentia rei. ꝛ. de coha. cler. & mulie. c. vlti. & c. vestra.

k ¶ *Proprium.*] Quod nisi in morte resignauerit, in signum perditionis in sterquilinio cum eo subterretur. ꝛ. de stat. reg. monachi. & cap. cum ad monasterium.

l ¶ *Abbatis.*] 18. q. 2. abbates.

¶ *Glos. sequens not. allegat duo iura. ponit opinionem Hugo. quam reprobat.*

m *Si prælati.*] Sic patet quòd coercitio & correctio monachi primo loco spectat ad abbatem. ꝛ. de app. reprehensibilis. in fi. & 24. q. 3. corripiantur. Hug. dicit quòd si agatur in figura iudicij, solus episcopus cognoscere debet de eius causa: secus si agatur secundum regulam clausti ralem. 11. q. 1. de persona. C. de pat. pot. l. 3. & C. de emen. propin. l. vnica. Sed probabilius videtur dicendum quòd prælatus ecclesiæ collegiatæ habet iurisdictionem: vt 16. q. 5. c. 1. vt dictum est ꝛ. eo. cum ecclesiarum. & quòd abbas siue prior possit excommunicare monachos suos, est expressum. ꝛ. de maio. & obe. cum in ecclesiis. & ꝛ. de simo. sicut. [b] In omnibus his potissime consideranda est consuetudo cuiuscunque ecclesiæ, quæ dat iurisdictionem. 9. q. 3. conquestus. C. de eman. l. 1. & vlt. hodie reuocatio talium pertinet primo loco præsidētibus capitulis abbatum & priorum. ꝛ. de regu. c. vlti. & ibi addiicitur pœna scilicet excommunicationis.

n ¶ *Officij.*] sic ꝛ. de æta. & quali. quæris. & 74. dist. consuluit.

a Dicit Host. hūc esse casum specialē, in quo ex communicatus agit: quādo, l. semel absolutus in eodē crimine & in eadē contumacia perseuerat, vt hic, & infra de appel. quæstio. hoc autem sit in pœnā ipsorū, & sic non obstant contraria. Ioan. And.

† Cap. 1. eod. tit. in 3. cō pi. & de materia huius ca. adde plene ī concil. Vienen. quod refert in clem de statu mo nach. c. ne in agro. §. quia vero. vbi hęc etiā phiben tur. facit tex. in l. Deo nobis. C. de epi scop. & cler

† Ait Innoc. loco horum verborū quę sunt i text. nē pe: abbatis consilij, hæc alia esse debere, videlicet: secūdum arbitrij tui cōsilij: sita vt ad archiepm cui scribit Papa, pertineat cōuertere illa bona in vtilitatē domus. cæterū in antiqua cōpilat. abbatis, erat vt hic, qđ etiā habent oēs manuscripti.

b Cōcor. no. in l. ad legatū. ff. de ꝛ. curat.

a Concord. l. cū quidā. cū not. per Bar. ff. de leg. 2.

† emergit

Patronus laicus & patronus clericus differunt in multis.

† cessante

Oeconomus ob quas cau sas constituatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD reprimendam.] Duo facit. Primo præmittit generale exordium, ex quo postea infert speciale mandatum: ibi, *Ideoque.* Abb. Siculus.

CASVS. Episcopus Lexonien. in quosdam subditos suos tulerat sententias excommunicationis, aut suspensionis. Archiepiscopus Rothomag. & alij suffraganei eius, non seruabant sententias illas: peruenit hoc ad Papam, vnde scribit archiepiscopo & eius suffraganeis dicens, q̄ propter malitiam peruersorum, pœnæ certæ statutæ sunt, & ideo sicut volunt suas sententias latas in subditos ab aliis obseruari, ita debēt ipsi seruare sententias aliorum. quare mandat eis, quatenus sententias quas Lexonien. episcop' canonice tulit in suos subditos, obseruent, & faciāt à suis subditis obseruari. ¶ Tu vero frater archiepiscope (cum excommunicationis sententia, per appellationis non suspendatur [c] obiectum) si quis excommunicatus ab episcopo, de iniusta tibi fuerit excommunicatione cōquestus [f], ad ipsum (ei quasi coepiscopo deferens) absoluendum, secundum ecclesiæ formam remittas: qui si noluerit ipsum absoluere, tu (recepta iuratoria cautione) absolutionis munus ei poteris exhibere: ita

† Cap. 2. eo. tit. in 3. compilat.

CAP. VIII.

AD † reprimendam malitiam [a] peruersorum, pœnæ certæ sunt in canonibus [b] constitutæ: quas sicut latas à vobis interdum in subditos, vultis inuiolabiliter obseruari: ita latas ab aliis [c], debetis inuiolabiliter obseruare. Ideoque mādamus, quatenus sententias, quas Lexonien. episcopus duxerit in subditos suos canonice promulgandas: & vos ipsi [d] seruetis, & à vestris subditis faciatis inuiolabiliter obseruari. ¶ Tu vero frater archiepiscope (cum excommunicationis sententia, per appellationis non suspendatur [e] obiectum) si quis excommunicatus ab episcopo, de iniusta tibi fuerit excommunicatione cōquestus [f], ad ipsum (ei quasi coepiscopo deferens) absoluendum, secundum ecclesiæ formam remittas: qui si noluerit ipsum absoluere, tu (recepta iuratoria cautione) absolutionis munus ei poteris exhibere: ita tamen quòd nisi legitime tibi cōstiterit, eum contra iustitiam excommunicatum fuisse [g], ex debito sibi iuramenti præcipias, vt super eo de quo fuerit excommunicatione notatus †, eidem episcopo satisfaciat competenter. Quod si facere contempserit, eum in excommunicationis sententiam, appellatione remota reducere non omittas.

¶ Idem Turonensi † archiepiscopo.

¶ De causis subditorū archiepiscoporū & episcoporum suorū, patriarcha non cognoscit: nisi per appellationem legitimā, aut vigore consuetudinis seu priuilegij.

CAP. IX.

DVo † simul: & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respōdemus, quòd cum sit in canonibus [h] diffinitum, Primates vel patriarchas [i] nihil iuris præ cæteris habere, nisi quantum sacri canones concedunt, vel † prisca illis consuetudo [k] contulit ab antiobiiciatur contra sententiam ratione processus, oportet quòd probetur processus, ad hoc vt stetur sententiæ. ℣. de proba. quoniam cōtra [f] & ita stabitur sententiæ, & præsumitur pro ea nisi infringatur ratione processus. Hinc etiam patet, quòd non præcipitur aliquid absolute, nisi primo constet an iuste vel iniuste fuerit excommunicatus. ℣. de rest. spo. litteras. in fin. & ℣. de sen. exc. sacro. & hoc constabit partium assertione. & recipientur probationes ab vtraque parte. ℣. de off. deleg. cū contingat. Absolutio fieri debet secundum distinctionem decre. ℣. de ver. sig. ex parte. Item per tales probationes constabit, an alter alteri teneatur ad interesse, secundum quòd traditur infra de senten. exec. sacro. prout notatur ℣. de offi. dele. cum contingat. Ber.

† Aliàs, nodatus, nā innodatus qđ habent impressi, in nullo manuscripto reperi.

† Tiren.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. compilat. & vide notas huius capitis.

† Has habes in d. concil. Nicæn. c. 6. & 7.

† Per quā decre. dixit hic Ioan. & male q̄ nō præsumitur pro sententia. Ioā. And.

DVo simul.] In prima ponitur decisa consultatio. In secunda responsio: ibi, *Consultationi.* Abbas.

CASVS. Patriarcha Hierosolymitanus compellebat clericos Turo. archiepiscopi respondere coram ipso, cōquerentibus de episcopis, cū ipsi parati essent respōdere corā archiepiscopo Turoñ. ordinario suo: super hoc conquestus fuit Turo. archiepiscopus domino Papæ, & ipse respōdet eidē dicens, q̄ in canonibus diffinitū est q̄ primates vel patriarchæ nihil iuris præ cæteris debent habere, nisi quantum canones illis permittunt, & consuetudo illis contulit ab antiquo: nisi super hoc Apost. sedes aliquem illorum priuilegio speciali duxerit honorandū: & ideo quandiu clerini Turoñ. coram ipso voluerint stare iuri, corā patriarcha respondere non debent, nisi causa per appellationem deferatur ad ipsum, aut aliquid à sede Apost. sit indultum. Not. quòd patriarcha, vel primas id solum potest habere in subditos archiepiscoporum suorum, quod est in canonibus diffinitum: & idem intellige de archiepiscopo in subditos suffraganeorum suorum: vel nisi quantum consuetudo illis contulit ab antiquo. Item not. quòd consuetudo dat iurisdictionem. Item actor forum rei debet sequi.

h ¶ *Canonibus.*] 9. q. 3. conquestus. 18. q. 2. c. 1. & vlti.

i ¶ *Patriarchas.*] Diuersitas est in nomine, dignitas est eadem. 99. distin. 5. 1. & c. 1. & 2.

¶ Glo. seq. arg. diuturnitatem temporis, & c. alleg. 4. iura. & 3. in cōtrarium. & soluit.

k ¶ *Consuetudo.*] rationabilis & præscripta, 8 aliàs consuetudo non prodest. ℣. de consue. c. vlt. Et est arg. temporis diuturnitatem, & solutionem & obligationem inducere in futurum. arg. 16. q. 2. statuendum. & ℣. de censi. ex parte. & c. olim causam. & C. de agri. & cen. litibus. lib. 11. argu. contra. ℣. de exc. præla. cum ad quorundam. & 10. q. 3. quia cognouimus. & ℣. de cen. peruenit. So. qui est in possessione alicui⁹ rei, in ea defendi debet. vt lit. pen. quasi per totum. arg. ℣. de elect. querelam. in fi. & ℣. de cau. pos. cum ecclesia. & ff. si ser. ven. l. harum. & ff. de aqua quoti. & æsti. l. penu. & est defendendus, nisi liqueat eum vi vel clam vel precario possidere. & sic intelliguntur contraria de hoc dixi. ℣. de consue. c. vlt.

g Et quæ dicatur longa cōsuetudo, tradit glo. in l. de quibus. C. de legi. & in Rub. C. q̄ fit lōga cōs.

2 ¶ *Nicæ*

2 ¶ *Nicænas.*] 65. dist. mos antiquus. & c. seq.

b ¶ *Priuilegia.*] Priuilegia ecclesiarum perpetuo sunt seruanda. 25. q. 2. c. 1. & 2. & 3. Sed personalia priuilegia cum personis extinguuntur. 7. q. 1. petisti, & ff. de cen. ætatem. in fi. & ℣. de præsump. mandata. & ℣. de offic. legati. volentes.

c ¶ *Ecclesiam.*] Sic 9. q. 3. conquestus.

d ¶ *Speciali priuilegio.*] Arg. quòd dominus Papa potest detrahere vni ecclesiæ, & alij conferre: quod quidem nullus dubitat [a]. 16. q. 1. frater noster. 9. q. 3. nunc vero. & c. per principalem.

e ¶ *Voluerint.*] maxime: & si nollent, cōpelli debent ab archiepiscopo, nisi ipse consentiret. ℣. de foro compe. significasti.

f ¶ *Patriarchæ.*] Hierosolymitani. B.

g ¶ *Ad eius.*] à grauami ne vel à sententia. ℣. de app. cum ecclesia.

Quod sedem.] Communis diuisio. secunda: ibi, *Consultationi.* Abbas.

CASVS. Archiepiscopus propter infirmitatē vel aliam iustā causam non potest consecrare suffraganeum suum: quæstum fuit à Papa vtrum possit super hoc alicui committere vices suas? Respōdet Papa q̄ archiepiscopus taliter impeditus, potest alicui episcopo vices committere, & consecrandus debet ab illo munus consecrationis accipere, dummodo catholicus habeatur, & impedimentum ei ex subtractione gratiæ sedis Apostolicæ non obsistat. Not. q̄ munus cōsecrandi pōt delegari. Itē suffraganei delegationē factā à suo archiepo tenētur suscipere. Itē ele ctus tenetur suscipere cōsecrationem à quo metropolitanus voluerit.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. compilatio.

quo: ita vt secundum Nicænas [a] regulas, sua priuilegia [b] seruentur ecclesiis: præterquam si Apostolica sedes aliquam ecclesiam [c], vel rectorem ipsius, quolibet speciali priuilegio [d] decreuerit honorare, quamdiu clerici tui coram te voluerint [e] stare iuri, compelli nō debent iudicium patriarchæ [f] subire: nisi causa per appellationem ad eius [g] audientiam perferatur: aut ei aliqd super hoc à sede Apostolica sit indultum.

¶ Idem Turonensi archiepiscopo.

¶ Archiepiscopus impeditus potest cōsecrationem sui suffraganei alteri committere, & consecrandus tenetur ab illo commissario munus consecrationis recipere.

CAP. X.

QVòd † sedem Apostolicā: & infra. ¶ Nos siquidē consuluisti, vtrum si aliqua infirmitate, vel alia iusta causa detentus, aliquem suffraganeorum tuorum cō secrare non posses, alicui coepiscoporum tuorum vices tuas committere [h] licitum tibi esset: & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd in tali articulo

CASVS. Aliquis appellauit ab episcopo ad archiepiscopū: quæritur vtrum archiepiscopus causam istam sibi delegatam per appellationē possit committere alicui subdito sui suffraganei iure metropolitico, & si nollet causam suscipere, vtrum possit ipsum ad suscipiendam delegationem compellere? Resp. quòd archiepiscopus ipsum ad suscipiendam delegationem compellere non potest inuitum: quia in eum nullam habet potestatem, nisi in quibusdam certis articulis: quamuis episcopus suus eidem sit metropolitico iure subiect..s.

† Vide l. vnic. C. q. pro sua iurisdict.

¶ Glo. seq. quærit, ponit opinio. Hug. & sequitur. demum opi. Io. quam approbat.

k ¶ *Inuitum.*] Not. quòd quicunque ius habet archiepiscopus in episcopis, q̄ in eorum subditis, vt hic patet. & ℣. eo. tit. quanto. arg. Sed nunquid idem iuris est in epō circa subditos suorum subditorum? Certe non: quia epūs eis præponeretur si voluerit per se cognoscere de causis subditorum, cū sit iudex ordinarius omnium de sua diœcesi. 11. q. 1. de persona. & arg. ad hoc. ff. de iud. iudicium. & 11. q. 3. qui resistit. & 8. dist. quæ contra mores. in fin. & 2. q. 1. nomen: sed archiepiscopus non est iudex ordinarius totius prouinciæ, nisi episcoporum tantum, nisi in certis casibus inferius notatis vt dicit in fine. & ita non est simile hoc secundum Hug. & T. & Vin. Io. dixit quòd si tales prælati subditi episcoporum, vel ex electione, vel ex lōga consuetudine habent ordinariam iurisdictionem, episcopus non potest cognoscere de causis subditorum talium prælatorum, nisi per appellationem deferantur [b] ad eum: vt ℣. de excess. præla. c. 2. & ℣. de fo. compe. cum contingat. & ℣. eod. in scri. gabili. §. 1. arg. ad hoc. 18. q. 2. cognouimus. & ℣. de appel. dilecti. gradatim enim debet procedere in causa: vt 2. quæst. 6 c. anteriorum. §. illo proculdubio. & ℣. de stā. reg. in singulis. nisi in principe. 2. q. 6. arguta. & c. ideo. & ℣. de appel. si duobus. Verius credo quod dicit Io. quòd episcopi non possunt cognoscere de causis subditorum prælatorum suorum eis inuitis: sic enim posset eos priuare omni sua iurisdictione, quod non est verum: quia nimis esset iniquum. ℣. de excess. præla. ad hæc. immo debet sententias seruare subditorum suorum. ℣. eo. cum ab ecclesiarum. vbi notatur de iurisdictione episcoporum, nam si sua vnicuiq; iurisdictio non seruatur, ecclesiasticus ordo cōfunditur. 1. q. 1. peruenit. & tamen epūs nihilominus est iudex ordinarius diœcesis suæ, quo ad multa alia quæ patent per se, episcopus tamen posset bene cōpellere subditos subditorum suorum, suscipere delegationem sibi ab ipso factā: secus in archiepiscopo, vt hic.

¶ Glo. seq. reci. per q. an archiepiscopus sit ordinarius prouinciæ, ponit primo duas opi. vlt. Tan. quæ dicit cum non ordinarium nisi in certis casibus: & enumerat 12.

l ¶ *Exceptis quibusdam articulis.*] Est tamen iudex ordinarius totius prouinciæ, quia eius gerit sollicitudinem. 9. q. 3. c. 1. & 2. nec ideo sequitur quòd cuiuslibet de prouincia. Vel potest dici quòd habet iurisdictionem super quemlibet, sed impeditam & ligatam: ex quo nō habet nisi in quibusdam articulis. arg. ℣. de reser. c. pastoralis. §. vlt. in fin. & ℣. de cleri. pereg. tuæ. & hoc secundum Lau. T. dicit quòd nō est iudex ordinarius, nisi in casibus specialibus. Primo cum deuiat in aliquibus officiis [c] à consuetudine metropolitanæ ecclesiæ. 12. dist. de his. Item si deliquit in eius diœcesi: vt 6. q. 3. placuit. in hoc casu efficitur aliquis de iurisdictione cuiuslibet alterius. Item si habet prædium in diœcesi sua: vt ℣. de fo. comp. c. vlt. & ibi casus pertinet etiam ad quēcunque alium. Item si causa deferatur ad eum per appellationem. ℣. de off. leg. c. 1. & ℣. eo. duo. & 11. q. 1. peruenit. Item cum absolutus ab archiepiscopo non vult parere epō. ℣. eod. ad reprimendam. Item si criminalis est causa inter episcopum & clericum suum: tunc illa causa debet deduci ad synodum, in qua præsit archiepūs. 6. q. 2. c. 1. Item si clericus habet ciuilem causam contra epm suum. 11. q. 1. si clericus. & si epūs contra clericum, coram arbitris terminetur: vt in c. clericus. Item in alio casu. ℣. eo. irrefragabili. sed ibi dicitur quòd tamquam delega-

† Cap. 5. eo. tit. in 3. com pilat. requisiti.

† Ratio est, quia iudicare est publicū ius. l. munerū. §. iudicandi. ff. de mun. & hon. & Lyrica. C. qui pro sua iurisdict.

c Quod est verū, nisi cō traria cōsuetudo & rationabilis obuiet ex aduerso. 12. dist. illud bre uiter. vel secūdum Hostien ab illa generalitate excipe casū huīc de diuinis ff. de legnō est nouū. & l. seq. Ioā. And.

a Cōcor. tex. in l. si cui. §. 1. ff. de accusā. & in Authē. vt iudi. sine quoquo suf. §. cōsideraui mus. cū glo. illicito. coll. 2.

b Vt in homicida, post modum promoto.

c Vt in presbytero infamato, donec se purget: & in concubinario. Ioan. And.

d Pro intelligentia huius glossæ. vide Innoc. & Felyn. in c. qualiter. de accusat. qui methodice referunt omnia genera pœnarum.

e Facit ad hoc text. in l. inter claras. C. de sum. trinit. & fide cathol.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tus à Papa. Ité quando episcopus negligens est, in eo quod ipse facere debet.9.q.3.cum simus.& j. de senten.excom. per tuas. & j. de app. qua fronte. Item mortuo episcopo, & ecclesia idoneos clericos non habet.12.q.2.non liceat. Item cum euidens est,sententiam episcopi esse iniustam.j.de app.solicitudinem. Item cum visitat prouinciam. j. de præscr.cum ex officio.& j.de cen. sopitæ. & c. cũ nuper.

§ metropolitica. ¶ *Gl.seq.obiicit,& soluit.*

a ¶ *Nullam habeat potestatem.*]Si nullam habet iurisdictionem vel potestatem in eum,ergo talis delegatio non videtur valere: & sic sententia eius nulla.arg.C. qui pro sua iurisd.l.vnica?Rñ. licet in clericum illum cui committit causam, non habet potestatem, tamen in causa quæ ad eum per appellationem delata est, habet potestatem, & ita causam ad suam iurisdictioné pertinentem delegat,& ille bene recipit iurisdictionem, si vult illam recipere : sed si non vult illam recipere, potest partes compellere vt consentiant in aliquem vel aliquos,& potest mandare episcopo vt compellat illum recipere commissionem:quod facere potest, licet sit appellatum ab eo.arg. j.de fo. compe. si quis contra clericum. & j. de offi. deleg. suspicionis.§.vlt.& j. de appel. cum speciali.

† Hic in omnibus fere impressis habetur dictio, ordinario; quæ deest in antiquoribus exẽplaribus. in recẽtioribus ex margine irrepsit in textũ. ex glossa tamẽ cõstat,nullo pacto fuisse à Raymũdo posita in textu,aliàs frustra explicasset Bernard.

†Infero ergò q̃ habet ea quæ sunt meri & mixti imperij, per l. iubere cauere. ff.de iurisdic.om. iudic.

PRAETEREA. Dicitur:quia in prima potestate nullam habeat potestatem [a] licet episcopus suus eidem sit metropolitana [†] lege subiectus: & infra.

¶ *Mortuo delegato Papæ qui excommunicauit reum,vel actorem in possessionem induxit:si eius successor in delegatione succedit,absoluere & restituere possessionem poterit:aliàs solus Papa restituet & absoluet,præterquam in mortis articulo:ne tamen currat annalis præscriptio,reus coram ordinario vel publicis personis de stando iuri cautionem præstabit.hoc dicit.*

¶ Præterea postulasti, an alicui [b] †liceat sine speciali mãdato Apostolicæ sedis (delegato qui reum propter contumaciam manifestã, excommunicationis vinculo innodauit:vel petitorem causa rei seruandæ in possessionem petitorum induxit,rebus humanis exempto) eidem volenti iuri parere, absolutionis beneficium impertiri, & possessionem restituere infra annum,sufficienti recepta primitus cautione †. Ad quod dicimus, q̃ cum delegatus quantum ad illud, sit maior [c] ordinario, sine mandato [d] summi Pontificis excommunicatus ab huiusmodi delegato,non potest per alium (præterquam in mortis [e] † articulo) absolutionis gratiam obtinere : nisi forsan delegatus talis extiterit, cui alius succedat [f] in onere & honore. Nec per alium quàm per summum Põtificem [g] recuperare poterit possessionem amissam. ¶ Verumtamen ne alius post annum verus efficiatur possessor [h], corã ordinario:vel si eius copiam habere nequiuerit, coram publicis [i] & honestis personis(vt quasi præscriptionẽ interũpat annalem [k]:) offerre ac præstare [l] quod iuri parebit, poterit cautionem : vt sic post annum recuperare possessionem per sedem Apostolicam mereatur.

¶Idem Archiepiscopo Senonen.

¶ *Papa per rescriptum quo mandat ordinario, vt subditos suos corrigat,nõ facit ex hoc ipsum delegatum, ideo ab eo poterit appellari ad proximum superiorem,sicut si Papa nullum mandatum fecisset.h.d.*

†Quia in mortis articulo nulla est criminũ aut casuum reseruatio, & ideo oẽs sacerdotes, quoslibet pœnitẽtes,à quibuslibet peccatis & censuris absoluere possunt.Concil. Trid. sessio. 14. cap.7. de casuum reseruatione.

a Caue ne decipiaris ex opinionibus relatis in hac glossa,quatenus agit de absolutione etiã per laicos in iungenda,& vide in hoc articulo Dominicũ Sotũ lib.4.sentend. dist.18. q.4. art.1. vbi plene : laicus enim nullo casu potest absoluere sacramentaliter.

Nec per alium quàm per summum Pontificem recuperare poterit possessionem amissam. ¶Verumtamen ne alius post annum verus efficiatur possessor, coram ordinario: vel si eius copiam habere nequiuerit, coram publicis & honestis personis(vt quasi præscriptionẽ interũpat annalem:) offerre ac præstare quod iuri parebit, poterit cautionem: vt sic post annum recuperare possessionem per sedem Apostolicam mereatur.

b Et si deieret, nõ præscriber.c.vlt. de præscrip. secundum Hostien.

¶Idem Archiepiscopo Senonen.

¶ *Papa per rescriptum quo mandat ordinario, vt subditos suos corrigat,nõ facit ex hoc ipsum delegatum, ideo ab eo poterit appellari ad proximum superiorem,sicut si Papa nullum mandatum fecisset.h.d.*

Sarracenos,vel aliàs iustum,& manifestum appareat periculum mortis,licet absoluere etiam laico.arg.prædict. cap.sanctum est. Quidam dicunt contrarium, quòd nunquam licet laico absoluere à tali excõmunicatione,quia potest ei succurri post mortem, cum constet per aliquem de confessione per euidentia signa.j.de senten.excommu. cũ à nobis.Sed hoc nõ posset ita locum habere in naufragio, si omnes sub mergerentur, quia tunc commune est periculũ, omnium de naue. Vel dic quòd laico potest q̃s confiteri in necessitate, sed laicus nõ potest istũ absoluere vel ligare: q̃a non habet claues ecclesiæ.ś.de summa trinit.& fid.cath.c.1.§.vna.

f ¶ *Succedat.*] supra de offic.deleg. quoniam abbas. & infra de immu. eccle. aduersus. quia cũ in locum & eius ius succedat,partibus eius fungi debet.ff.de iudi.mortuo iudice. ff. de eden. quædam.§.nil interest.

g ¶ *Pontificem.*]vel per eius delegatum specialiter ad illam causam destinatum. j. de eo qui mit.in possem sicut.

¶ *Gl.seq.not. secundum decretum. alleg. vnam concor.alleg. iura in cõtrarium,& remittit.*

h ¶ *Possessor.*] Ex hoc videtur,quòd quis sit verus possessor post annũ, & non ante.ff.de acquirenda possessio.l.3.§.vlti. Item videt q̃ ad hoc vt aliquis dicat verus possessor,nõ sit necessarium scdm decretũ. j. vt lite nõ contestata,quoniã frequẽter.§.in aliis.argu.cõtra.j. de eo qui mittitur in possem.causa rei seruan.cap.1.& ff.de acquirenda possem. l. 3. §. vlt.in fine.& ff.de damno infect.fi finita.§.si quis autem.§.sequ.& §.Iulianus.quæ concordantiæ loquuntur in actione personali. & hoc dicitur infra de dolo & contumacia.contingit.

i ¶ *Publicis.*] C.de an.excep.vt perfectius.& 15.q.3.c. placuit. §. is autem.& C. de epi.aud.l.sancimus.& j.de app.c.vlt.

¶ *Glo.seq.quærit,& soluit.*

k ¶ *Annalem.*]Sed vsq; ad quod tempus poterit postea petere rẽ sibi restitui siue recipere possessionem?Dic quòd vsque ad xl. annos secũdum iura canonica,vel secundum leges vsque ad xxx. an.quia sola litis contest. perpetuat actiones vsque ad xl.ann. vt C. de præscr. xxx. ann. cum notissimi. & 16.q.3.c.placuit.§.potest. Sed nunquid secundum iura canonica poterit talis præscribere, ex quo habet iam, vel debet habere conscientiam rei alienæ?secundum iura ciuilia talis bene vsucapit, licet sciat rem alienam.ff.de noxa.ac.& generaliter.Credo tamen, quòd si aliter non habeat conscientiam læsam, nisi quòd res fuit deducta in iudicium, cum habeat titulum, id est, auctoritatem iudicis,bene præscribit.ex hoc enim,quòd res fuit deducta in iudicium per ipsum, eam petendo, præsumitur habere bonam fidem, & præcipue, quia quando fuit ei tradita possessio, debuit iurare de calumnia [b] quia aliter non datur possessio, etiam causa rei seruandæ,nisi negotio summatim examinato.j. vt lit. non contest. quoniam frequenter.§.quod si.& ita bene potest præscribere. De hac materia tractatur j.de præs. quoniam omne. & sicut interrumpitur annalis præscriptio in possessione, vt post annum recuperet possessionem, sic & in excommunicatione: vt si non potest inuenire suum excommunicatorem infra annum, post annum non perdet causam.11. q.3. rursus.

b Cõcor.textquẽ Bart.dicit singu. in l.1.C.quipro sua iurisdic.

Glo.seq.dat tria similia in principio,& vnum in fine,medium tractat quid si ille nolit recipere.

l ¶ *Ac præstare.*] Ecce consilium [c] dat tibi lex. ff. de rei vendi. is qui destinauerit. sic & in stipulatione illa quanti ea res, commodius est certam summam adiicere, in qua difficile est probare quanti ea res est. ff. de præto. stip. l. vlti. simile consilium j.de appel. c. vlti. Et not. quòc dicit offerre ac præstare, quia oblatio sola non sufficit nisi factum sequatur. infra, de eo qui mi. in possem. causa rei seruandæ. c. 1. [d] & hoc intellige si illi volunt recipere, alias non noceret. j. de eo qui mit. in pos. causa rei ser. c. 2. sicut non sufficit offerre pecuniam ad interrumpendum cursum vsurarum, nisi deponatur in æde sacra.C.de vsu. acceptam.

c Scilicet,vt qui vult rẽ petere, si potest intentet possessoriũ. Ioan.And.

d Cõcor.l 2. §. ff. quod cuiusq; vni. & l.1.§.idem Põponius.ff. de donat.

Licet

Licet in corrigendis.] Diuiditur,quia in primo ponit formam re-feri.quam secundo declarat,ibi: *Quia tamen.* Abbas.

CASVS. Eps Parisien.recepto mandato à dño Papa,vt tam circa regulares q̃ seculares clericos suæ iurisdictionis, q̃ multa & grauia committere dicebãtur, inquirat & corrigat appellatione remota quæ viderit corrigenda, & statuat ad reformationem eorum quod iustũ fuerit & honestum. Occasione huius mandati dicebat episcopus Parisiñ. quòd nullus subditus suus à correctione sua ad metropol. poterat appellare, cum in mandato suo appellatiõis remediũ sit inhibitũ. Archiepiscopus Senoñ. metropol.eius significauit hoc dño Papæ, & ipse rescribit ei dicens , quòd licet in corrigendis excessibus , appellationis remediũ sit inhibitum , non tamen fuit intẽtionis Papæ:nec ipse debuit iurisdictioni archiepiscopi per mandatum huiusmodi derogare. Vnde si aliquis casus emerserit in inquisitionibus faciendis à dicto episcopo , non tamquam delegato , sed tãquam ordinario faciendis, aliquis casus emerserit, in quo licitum sit ad sedem metropolitanam appellare [e], prædicti occasione mandati [f], auctoritati tuæ , quo minus ad te tãquam ad metropolitanum appellari [g] valeat,nolumus aliquatenus derogare [†].

† Cap 6.eo. tit.in 3. compilat.

† Hæc verba:iuxta canonicas sanctiones. desunt in antiquis exẽplaribus.

† In omnibus antiqs ita:q̃ multa & grauia cõmittere proponuntur.

† derogari.

CAP. XII.

LIcet † in corrigendis excessibus [iuxta† canonicas sanctiones] appellationis sit diffugiũ interclusum [a], & ideo Paris. eps à nobis receperit in mãdatis,vt tam circa viros religiosos, quàm etiã clericos seculares [b] suæ iurisdictioni subiectos, qui † multa & grauia crimina committere proponuntur,inquirat & corrigat appellatione remota,quæ viderit corrigenda : statuens ad reformationem eorum, quod regulare fuerit & honestum :¶ Quia tamen intẽtionis nostræ nec fuit nec esse debuit [c], iurisdictioni tuæ per mandatum huiusmodi derogare, præsentium auctoritate duximus declarandum, quòd si in inquisitionibus ab eodem episcopo , non tamquam delegato [d], sed tãquam ordinario faciendis, aliquis casus emerserit, in quo licitum sit ad sedem metropolitanam appellare [e], prædicti occasione mandati [f], auctoritati tuæ , quo minus ad te tãquam ad metropolitanum appellari [g] valeat,nolumus aliquatenus derogare †.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ *Prælati subditos corrigunt & reformant appellatione remota, vel consuetudine non obstante. Si tamen capitulum consueuit corrigere excessus canonicorum.si infra terminum ab episcopo præfigendum non facit, ipse episcopus hoc facit.hoc dicit vsque ad §. cæterũ.*

CAP. XIII.

IRrefragabili constitutione sancimus, vt ecclesiarum prælati, ad corrigendum subditorum excessus , maxime clericorum , & reformandos mores prudenter ac diligenter intendant †,ne sanguis eorum [h],de suis manibus requiratur. ¶ Vt autem correctionis & reformationis officium libere valeant exercere,decernimus vt exe cutionem ipsorum, nulla consuetudo [i], vel appellatio [k] valeat impedire,nisi formam in talibus ex excedatur, tamen excessus canonicorum cathedralis ecclesiæ , qui consueuerint corrigi per capitulum , ad commonitionẽ episcopi infra certum terminum præfigendum ab ipso , per ipsum capitulum corrigantur in illis , in quibus talis fuit consuetudo: & si capitulum negligens fuerit , episcopus extunc Deum habens præ oculis ipsos corrigat appellatione remota.

† Cap. 7. & c.1.eo. tit.in. 4. compilat.

Prælati negligentia est periculosa.

† Qua autẽ ratione prælati subditorũ excessus corrigere debeat,præscripsit concil.Trid.sess. 13. de refor. cap.1.

a Et ideo q̃ genus istud mixtum est, inquantũ religioni participat, dicuntur clerici: inquantum laicis, dicuntur seculares. de sumtri. c.1. super ver. cõmunẽ.secũdum Host.Ioan. And.

b Et ideo ad modum etiam laicorum, [a] qui vere seculares dicuntur,possunt proprium habere, & inde facere pro sua voluntate,secundum quòd habes j. de testa. quasi per totum.

c ¶ *Nec esse debuit.*] Ne inde nascantur iniuriæ vnde iura nascuntur. C.vnde vi.meminerint.& j.de accus.qualiter,& quando. & ś.de consu.cum olim.& j.de cen.cum olim. Item per hoc non intendebat alij præiudicare.simile ś.de vsu pallij,ex tuarum.& j.de maior.& obed.c. cũ inferior.& sic vt q̃ semper sit recurrendum ad intentionẽ scribentis.sic j.de præben.c.vlt.& antepen.& ś.de offi.deleg.super eo. & ff.ne quid in loc. pub.l.2.§.si quis à principe.& C.de eman.lib.l.nec auus.

d ¶ *Tamquam delegato.*] Si enim tãquam delegatus cognosceret,vel inquireret,ad dominum Papam tantum deberet appellari. ś. de offic. deleg.super quæstionum.§.porro. b

¶ *Glo.seq.ponit quatuor exempla.*

e ¶ *Appellare.*] puta quia volebat inquirere super quo non præcesserat infamatio, j. de accus.cum opotteat. vel quia admittit testes conspiratores.j.de re iudic.cum I.& A.& j.de fimo. licet Heli. & cap. per tuas.vel si non citat illum contra quem inquiritur.j. de accus.qualiter & quando.§.debet.vel in aliquo excederet formam inquisitionis. j.c. prox.circa princ.j.de accus.inquisitionis.

c Scilicet,vt qui vult rẽ petere, si potest intentet possessoriũ. Ioan.And.

f ¶ *Mandati.*] quo non delegatum constituit,sed vt ordinarium instruxit : quia per tale mandatum non posset procedere vt delegatus, cum ex eo non habeat delegatam iurisdictionem.j.eod.tit. graue. vbi simile fuit mandatum.

g ¶ *Appellari valeat.*] Et ita potest appellari in inquisitione sicut in correctione à grauamine,scilet cum modus excedituꝛ.j.de sent.excõ. vniuersitatis.j.de appel.de priore.& c.prox.circa princ.

d Cõcor.l 2. §. fi.ff. quod cuiusq; vni. & l.1.§.idem Põponius.ff. de donat.

Rrefragabili.] Hæc decret.vsque ad §. *Cæterum.* habet duo dicta. I secundum : ibi, *Excessus.* Abbas.

CASVS. In principio statuit concilium , quòd prælati ecclesiarum prudenter ac diligenter intendant circa correctionem & rerum prudenter ac diligenter intendant circa correctionem & reformationem subditorum suorum,& præcipue clericorum,ne sanguis eorum de prælatorum manibus requiratur:vt autem liberius correctionis officium valeant exercere , decernit quòd nulla consuetudo vel appellatio ipsorum officium valeat impedire,nisi modus canonicus in talibus excedatur , tamen excessus canonicorum cathedralis ecclesiæ , qui consueuerint corrigi per capitulum , ad commonitionẽ episcopi infra certum terminum præfigendum ab ipso , per ipsum capitulum corrigantur in illis , in quibus talis fuit consuetudo: & si capitulum negligens fuerit , episcopus extunc Deum habens præ oculis ipsos corrigat appellatione remota.

h ¶ *Ne sanguis eorum.*] Durum verbum est istud pro prælatis negligentibus subditos corrigere. simile. j. de reg. c. vlti.& j.de stat. re. cum ad monasterium. §. vlti. & j.de accu.qualiter & quando.§. pen. Nec admittitur pastoris excusatio si lupus oues comedit,& pastor nesciat.j. de re iu.quamuis. Et eo ipso quòd prælatus tacet, consentit. 43. dist. sit rector. & ex eo permittitur securitas deliquẽdi. 83.distin.error. Et facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquendi. 23. q.4. est iniusta. Ne ergo subditorum sanguis de prælatorum manibus requiratur,sequantur Paulum dicentem , Mundæ sunt manus meæ à sanguine omnium vestrum. †& *Act.20.*

43. dist. Ephesijs.

i ¶ *Nulla consuetudo.*]Quia non præscribitur contra episcopum in talibus. j.de præscri.cum ex officij.& contra obedientiam similiter non currit præscriptio. j. de præscrip.cum non liceat. tamen in præiudicium archidiaconi iurisdictionem exercere non debet. j. de excess. prælato. c.2.nisi ille esset negligens:vt hic dicit de capitulo : tunc enim posset.

k ¶ *Vel appellatio.*]quia à correctione nõ appellatur. j. de app. reprehensibilis.in fin.& c. cum speciali.in fin.& c.ad nostram. nisi modum excedat,vt hic dicit de hoc dictum est ś. c. proxi.

¶ *Glo.seq.soluit obiec.decre.& de persona.Secundo quærit, an quilibet canonicus sit iudex.arg.negatiue,& soluit.Tertio obiicit contra deuolutionem iudicandi per tres rationes , quas repetit contra deuolutionem eligendi.ponit opi.Io.& fol. Fi. reci.per quæstio. an episcopus post terminum requirat capitulum in corrigendo.*

l ¶ *Per capitulum.*]vel per decanum,vel per alium prælatum de capitulo si consuetudo est.arg.j. de appel.dilectis.de iure cõmuni de causa criminali cognoscere debet episcopus, [c] qui solus ordinarius est. 11.q.1.de persona.& hoc quod dicit hic de consuetudine est : vnde dicit,consueuerunt. Sed nunquid in illo casu quilibet de capitulo erit iudex canonici illius,contra quem inquiritur? Non videtur,cum quilibet eorum sit par ei,vel forte minor illo.Dicas quòd non: sed quilibet est iudex , [b] sicut est in pluribus delegatis.ś.de off. deleg. vno delegatorum. sicut est in electionibus. ś. de elec. quia propter. Sed quomodo deuoluitur potestas iudicandi de capitulo ad episcopum , cum episcopus sit de ipso capitulo tanquam caput. infra. de his quæ fiunt a præla.sine conten. ca. c. nouit. & c.sequen. & j. de verb. sign. cum clerici?Præterea cum episcopus sit de capitulo tamquam caput, vt dictum est,si omnes negligentes sunt,ergo ad ipsum episcopum nõ deuoluitur potestas , immo ad metropolitanum , si non omnes sint negligentes : ergo apud illos tantum remanebit illa potestas , sicut in paucis remanet ius eligendi propter vitium aliorum. supra. de elect.bonæ.& c.cõgregato.Præterea si deuoluitur potestas ad episcopum , ergo videtur quòd ille solus possit cognoscere de causis criminalibus aliorum,quod est contra illud, 15. q. 7. episcopus: nullius. & 86. dist. si quid vero. & j. de accu. qualiter & quando. eadem est quæstio qualiter deuoluatur electio à capitulo ad episcopum. Ioan. dicebat quòd vbicunque est episcopus de capitulo , & ipse cum aliis est negligens , deuoluitur ius eligendi vel corrigendi ad metropolitanum quandoque non est de capitulo , & tunc deuoluitur potestas de capitulo ad episcopum. j. de concef.præb.postulastis. Ego dico,quòd episcopus semper est in capitulo tamquã caput,& alij

c Idẽ sancivit conc.Trident.sess.24. de reforma. cap 20.

d Dicit hic Innoc. q̃ de nullo canonico dici põt q̃ sit iudex vel cõiudex, cũ penes capitulum nõ penes singulos sit iurisdictio.sed de cis dici possunt verba resonãt a facta , sicut is canonicus coniudicat : sicut electio est penes capitulũ, & nõ singulos : & tamẽ singuli coeligũt. Ioan. And.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tamquam membra. Et dico quòd de iure communi ius eligendi simul pertinet ad capitulum & episcopum. de hoc dixi supra, de electio. cū ecclesia Vulterana. nisi cōsuetudo sit in cōtrarium: videlicet, q̄ solus eps quādoque cōfert beneficia, qñque capitulum in ecclesia sua, & secundum hoc transfertur ius eligendi de vno ad alium. Si verò ius cōmune in ecclesia seruatur: tunc transfertur ius illorū ad archiep̄m, & sic intelligūtur omnia iura quæ faciunt mētionem de tali trāslatione. Nec videtur rationē habere quod dicit Ioan. q̄ episcopus quādoq; de tali capitulo sit, quādoque non: qñq; tñ eps interest electionibus nō tāquam episcopus, sed tamquam canonicus: & est specialis cōsuetudo in quibusdam ecclesiis, in quibus episcopus retinet ius canoniæ, & præter redditus suos percipit aliquid de capitulo: & tunc est in electionibus tāquam canonicus: & sic intelligitur illa decre. postulastis. & tūc similiter trāsfertur potestas ad ipsum episcopū nisi malitiam adhibeat: vt dicit ibi. Hoc est verū circa collationem beneficiorum; sed cū episcopus est negligens in correctione subditorū, non deuoluitur ius corrigendi vel puniendi ad capitulum, sed potius ad archiepiscopū. 9. q. 3. cum simus. q̄a iurisdictio talis prin

a Nisi cōtra hoc præscripserit de cōsuet. c. 2. lib. 6. Ioan. And.

cipaliter spectat ad episcopum, licet de consilio eorum, & in eorum præsentia debeat hoc facere [a]. 15. q. 7. episcopus nullius. & 86. distinct. si quid vero. Sed cum ius corrigendi pertinet ad capitulum in ecclesia cathedrali de consuetudine, vt hic dicit: cum ipsi de capitulo sunt negligentes, ius transfertur ad episcopū: vt hic habes expresse, & episcopus postea nihilominus de consilio eorundem debet corrigere: quia licet perdiderint ius corrigendi, non perdiderunt ius commune, quo debent cum episcopo in talibus interesse. simile 3. de elect. ne pro defectu. quia licet perdant per negligentiam ius eligendi actiue, non tamen perdunt passiue. 3. de electio. ne pro defectu. & si omnes in causa correctionis sunt, tunc non procederet episcopus cum eis. Ber.

CAETERVM. Iste §. loquitur de cessatione à diuinis, pro qua vide c. si canonici. & c. quamuis. eo. tit. lib. 6. Abbas.

CASVS. In §. isto dicitur quòd si canonici absq; manifesta & rationabili causa, in cōtēptū epi cessauerint à diuinis, eps nihilominus celebret in ecclesia cathedrali, & metropolitanus tamquam delegatus à Papa super hoc ad querelam episcopi cognita veritate eos taliter corrigat, q̄ metu pœnæ talia de cætero non præsumāt. In fine dicit quòd prælati ecclesiarum hoc statutum ad quæstum pecuniæ, vel grauamen aliud non conuertant, sed diligēter obseruent si canonicam voluerint effugere vltionē. Not. quòd prælatus tenetur corrigere subditos, aliàs imputabitur ei. Item à correctione non appellatur, nisi modus excedatur. Item consuetudo dat iurisdictionē in excessibus corrigendis. Item hic est casus in quo metropolitanus est iudex subditorū suffraganeorū, sed nō iure metropolitico, sed auctoritate huius cōstitutionis.

¶ *Glo. seq. not. alleg. vnam concor. sig. contrarium vnum, & obiicit & solvit.*

a ¶ *Cessauerint à diuinis.*] Vī q̄ soli canonici possunt subiicere ecclesiam interdicto cum subest causa, cum etiā solus decanus hoc possit. 3. de appel. dilectis. & sic est 3. 3. de his quæ fi. à ma. par. c. quæsiuit. vbi dī quòd requiritur cōsensus episcopi & canonicorū. Item vī quòd capitulū non possit suspēdere ecclesiā: quia sic seipsos supponerēt interdicto: quod esse non pōt, q̄ quis suspēdat seipsum: quia in ꝓprio facto iudices esse nō possunt, nec pōt sibi dicere legē, nec sibi possunt imperare. 21. dist. nūc aūt. & ff. de arbit. l. pen. q̄ ꝺcedit Io. Sed ꝺ credo, si capitulū de ꝺsuetudine hoc habet, bene pōt ecclesiā supponere interdicto: nec dicūtur seipsos suspēdere vel interdicere: sed ecclesiā interdicūt, vt diuinū officium non fiat in ecclesia propter delictū alicuius seu aliquorū, & in alia ecclesia ipsi celebrēt: quia seipsos nō interdicunt: nec episcopus eadem ratione posset interdicere ecclesiam suam cathedralem: quia interdiceret seipsum; sed potest sicut hoc sæpe contingit de facto: sæpe enim propter factū ciuium interdicit ecclesiam, & episcopus cessat ibi à diuinis, sed in aliis ecclesiis non cessat.

¶ *Glos. seq. primo vide. per q. qualis sit iurisdictio, Secundo quærit, obiicit & sol. & ponit opi. Ioan. quam reprobat. Tertio obiicit decre.*

¶ Prouideant itaq; diligenter ecclesiarum prælati, vt hoc salutare statutum, ad quæstum † pecuniæ, vel grauamen aliud non conuertant; sed illud studiosè ac fideliter exequantur, si canonicam velint effugere vltionem: quoniam super his sedes Apostolica auctore domino attentissime vigilabit.

¶ Idem in eodem [†].

¶ *Cum in ciuitate vel diœcesi sunt populi diuersarum linguarum, episcopus debet prouidere eis per viros idoneos, qui secundum varietatē linguarum officia eis celebrent, & sacramenta ministrent. Et si vrgens est necessitas, constituet sibi vicarium pontificem illius linguæ, non tamē propter hoc eadem diœcesis debet habere duos episcopos.*

CAP. XIIII.

QVoniam † in plerisque partibus infra eandem ciuitatē atque diœcesim, permixti sunt populi diuersarum linguarum, habentes sub vna fide varios ritus & mores: districtè præcipimus, ciens: quia si canonici aliàs excederent omnes, episcopus bene potest per se corrigere & punire illos, & sibi imputēt: quia per delictum suū priuati sunt illo iure tunc. simile 3. de ver. sig. abbate. in fi. si episcopus solus non posset corrigere illos cum omnes excedunt, iam viderentur habere priuilegium delinquendi, & sic remanerent in delicto suo: q̄d absurdum esset. Sed quare non tractatur causa ista coram arbitris, cū canō dicat, quòd si eps habeat causam cum clerico suo, coram arbitris debet tractari. 11. q. 1. si clericus aduersus. sed illud cap. loquitur de ciuilibus causis. Sed in casu illius c. si clericus nollet eligere communiter arbitros, quis compellet ipsum? eps non, quia non est iudex in causa sua: archieps non, quia non habet iurisdictionem in eum, nisi in certis casibus. 3. eo. pastoralis. & iste non est de illis: quid erit? Credo q̄ licet causa sit epi, ipse eps potest illum compellere vt arbitros eligat cū eo, 3. de app. secundo requiris. §. 1. & c. cum speciali. & 3. de offi. deleg. suspicionis. §. 1. sed in casu istius capituli ideo non eliguntur arbitri, quia sic placuit Papæ, vt dicit Io. immo ratio alia melior potest assignari: hic enim in iniuriam & contemptum epi suspenditur ecclesia. & sic est causa criminalis, quia hic agit eps de iniuria sibi irrogata: & de causa criminali arbitri cognoscere non possunt, nec de liberali vel matrimoniali. 3. de in inte. rest. causa §. vlt. ff. de arbi. nō distinguemus. §. Iulianus. & §. de liberali.

c ¶ *Metu pœnæ.*] Sic enim ferro abscindenda sunt vulnera, quæ fomentorum non sentiunt disciplinam. 82. dist. plurimos. in fi. & 16. q. 1. in canonibus. & 3. de ele. cum in cunctis. §. vlt. & vt alij etiam pœnam similem pertimescant, & teneantur. ff. de pœn. capitalium. §. famosos. & 2. q. 7. quapropter. & 3. de ſta. re. ea quæ. §. 1. iuxta illud Horatij in epistolis.

Oderunt peccare boni virtutis amore.
Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

QVoniam.] Sunt duo dicta principalia. Secundum: ibi, *Prohibemus.* Abbas.

CASVS. In multis partibus infra vnam diœcesim vel ciuitatem permixti sunt populi diuersarum linguarum, qui sub vna fide varios habent ritus & mores: statuit concilium, quòd epi huiusmodi ciuitatum, eligant viros idoneos, qui secundum diuersitatem linguarum, diuina illis officia celebrent, & ecclesiastica sacramēta ministrēt, instruendo eos verbo & exemplo: præterea prohibet concilium q̄ vna ciuitas non habeat plures epos, tamquam vnum corpus habens plura capita quasi monstrum. Sed si necessitas propter causas prædictas postulauerit, episcopus loci catholicum præsulem nationibus illis conformem constituat sibi vicarium, qui sit ei per omnia obediens & subiectus: & si aliquis aliter se ingerat, nouerit se excommunicatum: & si non resipuerit, ab omni ecclesiastico ministerio deponatur, adhibito (si necesse fuerit) auxilio brachij secularis. Nota quòd vnaquæque ciuitas vnum tantum debet habere Pontificem.

† De hoc tractatur infra de pœn. c. licet. vbi videas.

† Cap. 9. & c. 2. eo. tit. in 4. compil.

b Text. dicit maxime in cōtemptum epi, vnde dicit Inno. q̄ si placuerit Papæ & sufficit sic scriptum esse, potuit esse mot iuū: quia causa capituli ardua, vnde insurgeret perplexitas, & q̄ propter arduitatē rei quirendum esset cōsiliū capituli propter suspicionē cōsilij nō deberet. Ité secundū Hostien. vt auferatur scādalum. de præscript. cap. 2. Ioan. And.

† Ad intelligētiā huius c. vide q̄ copiosè scribit Ludoui. Gomez in Reg. cancellar. de idiomate. vbi plurima tradit de linguarū similitudine, & diuersitate huc spectantia.

tificem. Item ecclesia inuocare potest & debet auxiliū seculare, si necesse fuerit.

a ¶ *Prouideant.*] Suis expensis. 3. c. proximo.

b ¶ *Monstrum.*] ff. de statu hom. non sunt liberi. sim. C. de posth. hære. instit. quod certatum. in fi. & ff. de verbor. sign quæret aliquis. quia vnus tantum debet esse imperator, & singuli episcopi per singulas diœceses. 7. q. 1. in apibus.

c ¶ *Necessitas.*] Dispēsatiue dictū est hoc propter necessitatē, vt hæc littera probat. & 7. q. 1. non autē. 3. de renun. ad supplicationē. & iste pō tifex subiectus est diœcesano ratione officij [a] qd exercet in eius diœcesi tāquam vicarius, vt sequens littera dicit: secus in illa decre. ad supplicationem.

¶ *Glosſ. seq. quærit. arg. & soluit.*

d ¶ *Vicarium.*] Et tamē habebit iste vicarius ordinariam [b] iurisdictionem siue potestatem. 3. de offic. archid. ad hoc. & 25. dist. perlectis. vbi archidiaconus est vicarius episcopi, & tamen iurisdictio sua ordinaria, est perpetua. sic videtur quòd aliquis qui nō est archiepiscopus, potest habere suffraganeū. sic etiā archiepiscopus quandoque est subditus episcopo. 3. de renuncia. ad supplicationem. Sed à quo consecrabitur iste episcopus? Respondeo, à suo episcopo, non à metropolitano, cum ei non subsit. 3. eod. pastoralis. adiunctis sibi duobus vicinis episcopis, quia aliter consecrari non debet. 66. distinct. porro. & supra, de tempo. ordin. si archiepiscopus. & c. nec episcopi. & illi tenentur venire ad aduocationē illius: quia sibi inuicem mutuū consilium & auxilium exhibere tenentur. 3. de treuga & pace. cap. 2. & 11. quæst. 3. curæ.

e ¶ *Mucrone percussū.*] Et ita est canō latę sententiæ: sicut ille 17. quæstio. 4. si quis suadente. sicut & ille. 3. de electio. cū in cūctis. & cap. quisquis. vbi ipso iure sunt suspensi.

f ¶ *Brachio seculari.*] Sic 3. eod. cap. 1. & 17. distin. nec licuit, & 23. q. 5. principes. alias autem nisi clericus sit incorrigibilis, non est implorandum brachium seculare. [c] & etiam deposito non est ab homine. & 81. distin. dictum. nisi in crimine falsi. 3. de cri. fal. ad falsariorum. & ita vbicunque deficit ecclesiastica potestas, recurrendum est ad auxilium seculare. 11. q. 1. petimus. & 23. q. 5. de liguribus. & sic vna potestas per aliam iuuatur. 96. distin. cum ad verum. & cap. ventum est. 1. q. 1. Bernardus.

Matth. 4. Luc. 4. Deut. 8.

† Idē roborauit concil. Triden. sessio. 5. c. 2. sub Rubric decretū de reformat. & sessio. 24. de refor. c. 4. cōcordat cō cil. Carthag. 4. cap. 20. & cont. Rhem. c. 14.

† Cōcor. rex. in l. miles. cū gl. & ibi: Bar. ff. de re iu.

† Aliàs ita: diuersa habens capita quasi, &c.

† præscriptas.

† insolertiā

† Cap. 10. & c. 3. eo. tit. in 4. compil.

a Dicit Inn. cuius ratiōe debeat subesse diœcesano: secus si aliàs vocat ad supplēdū defectū suū. 7. q. 1. pontifices. Io. And.

b Dicit Host. inter illos q̄ sunt sue linguæ. Ioā. An.

† Aliàs ita: diuersa habens capita quasi, &c.

† præscriptas.

† insolertiā

† Cap. 10. & c. 3. eo. tit. in 4. compil.

Inter cætera.] In prima exordiū. In secunda constitutio: ibi, *Vnde.* in tertia pœna: ibi, *Si quis autem.* Abb. Siculus.

CASVS. Inter alia quæ pertinent ad salutem populi Christiani, prædicator verbi Dei quamplurimum est necessarius: quia sicut corpus materiali cibo nutritur: ita & anima spirituali cibo reficitur. sed episcopi quandoque propter multas occasiones, & multas causas non sufficiunt ministrare populo verbum Dei: vnde statuit concilium, quòd episcopi assumant viros idoneos ad officium prædicationis, qui plebes sibi commissas eorum vice instruant & ædificent verbo, & exemplo, quibus ea quæ necesse fuerint ministrentur: ne propter necessitatem ab officio prædicationis desistant. Vnde præcipit concilium q̄ vt pōtifices huiusmodi ciuitatum siue diœcesum, prouideant [a] viros idoneos, qui secundum diuersitates rituū & linguarū, diuina illis officia celebrent, & ecclesiastica sacramenta ministrēt, instruendo eos verbo pariter & exemplo.

¶ Prohibemus autem omnino, ne vna eademque ciuitas, siue diœcesis, diuersos pontifices habeat, tāquam vnum corpus diuersa † capita quasi monstrū [b]. ¶ Sed si propter prædictas † causas vrgēs necessitas [c] postulauerit, pōtifex loci catholicum præsulem nationibus illis conformem, prouida deliberatione constituat sibi vicariū [d] in prædictis, qui ei per omnia sit obediēs & subiectus. Vnde si quis aliter se ingesserit, excommunicationis se nouerit mucrone percussum [e]; & si nec sic resipuerit, ab omni ministerio ecclesiastico deponēdum: adhibito (si necesse fuerit) brachio seculari [f] ad tātam insolentiam † repellendam.

¶ Idem in eodem.

¶ *Episcopi, qui per se non possunt, tenētur assumere idoneos, qui suppleant suo loco, quo ad prædicationes, visitationes, & confessionum auditiones: & vt possint episcopi reperire tales, præcipit in ecclesiis cathedralibus & collegiatis, tales instituti.*

CAP. XV.

INter cætera quæ ad salutē spectant populi Christiani, pabulum verbi Dei permaxime sibi nosciturr esse necessarium: quia sicut corpus materiali, sic anima spirituali cibo nutritur: eo quòd nō in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.

¶ Vnde † cū sæpe contigat, q̄ episcopi propter occupationes multiplices, vel inualitudines corporales, aut hostiles incursus, seu occasiones alias (ne dicamus defectum scientiæ, quòd in eis reprobādum est omnino, nec de cætero toleradum) per seipsos [g] non sufficiunt ministrare populo verbum Dei, maxime per amplas diœceses & effusas: generali constitutione sancimus, vt episcopi viros idoneos ad sanctæ prædicationis [h] officium salubriter exequendum assumant, potentes in opere & sermone: qui plebes sibi commissas vice ipsorū (cum per se iidem nequiuerint) sōlicite visitantes eas verbo ædificent & exemplo, quibus ipsi cum indiguerint, congrue necessaria [i] subministrent †, ne pro necessariorū defectu, compellantur desistere ab incœpto. ¶ Vnde præcipimus tam in cathedralibus, quàm in aliis conuentualibus ecclesiis, viros idoneos ordinari, quos episcopi possint coadiutores & cooperatores habere, non solum in prædicationis officio, verum etiam in audiendis confessionibus, & pœnitētiis iniungendis, ac cæteris quæ ad salutem pertinent animarum. Si quis autem hoc adimplere neglexerit, districtæ subiaceat vltioni.

¶ Honorius tertius episcopo Assisinatiū.

¶ *Episcopus in ecclesiis diœcesis suæ, debet esse contentus iuribus episcopalibus: & quæ sint iura episcopalia declarat.*

CAP. XVI.

COnquerente œconomo monasterij S. Benedicti montis Subasij nobis innotuit, quòd tu iuribus episcopalibus non cōtentus, quæ in ecclesiis seu capellis eiusdē monasterij debes habere, à quibusdam earum procurationem exigis: quas ad dandam procurationem minimè sufficere proponetā in cathedralibus ecclesiis, quàm in aliis conuentualibus viros idoneos debeant ordinare, quos habeant coadiutores tam in officio prædicationis quàm in audiendis confessionibus, & aliis quæ ad salutem pertinent animarum. qui autem hoc adimplere neglexerit, districtè subiaceat vltioni. Not. q̄ episcopi debent habere coadiutores, non solū in officio prædicationis, sed in audiendis cōfessionibus & pœnitentiis iniungendis.

g ¶ *Per seipsos non sufficiunt.*] Et ideo cū aliis onera sua partiri debēt. 3. de præsump. mandata. & 3. de offi. archipresb. vt singulæ.

h ¶ *Prædicationis officium.*] quod priuilegiatum est. 3. de ſta. re. quòd Dei timorem. nec tamē potest aliquis prædicare nisi mittatur [d] auctoritate episcoporū vel Apostolicæ sedis. 3. de hære. excōicamus. §. q. a vero.

ADDITIO. Contrariū signauerunt quidā huic. 3. de offic. deleg. c. vlti. sed non est contra: quia ibi loquitur in delegato, qui officium prædicationis sibi iniunctum committere non potest: hic loquitur in ordinario cuius officium latius patet.

i ¶ *Necessaria subministrent.*] sicut legat⁹ principis cum mittitur in ꝓuinciam, de rebus fisci vel imperatoris viuere debet. in Auth. vt nulli iudi. §. nulli. colla. 9. & in Authen. de man. prin. §. illud tamen. coll. 3. licet secus faciant legati domini Papæ. 3. de præscrip. accedentes. & 3. de censib. cū instantia. & c. procurationes.

Conquerente.] In prima parte petitio & contestatio. In secunda sententia: ibi, *Nos autem.* Abbas.

CASVS. Procurator monasterij sancti Benedicti montis Subasij cōquerebatur quòd episcopus de assisio diœcesanus ipsius, non cōtentus iuribus episcopalibus in ecclesiis & capellis ipsius monasterij, quæ debet habere, à quibusdam earum procurationem exigebat: quas ad eas præstandas non sufficiebat: Vnde petebat procurator ipsius monasterij, quòd episcopus specificaret illa quæ competebant eidem in eisdem ecclesiis ratione iuris episcopalis, quibusdam vero specificatis lis fuit legitime contestata. Dominus Papa visis & intellectis probationibus & rationibus vtriusque partis, decreuit q̄ episcopus habeat canonicam obediētiam, subiectionē, & reuerentia, & alia quæ in littera enumerantur, in ecclesiis seu capellis diœcesis ipsius ad monasterium ipsum spectantibus, ita quòd cum ad ecclesias illas visitandas accesserit, non plus requirat ab illis ecclesiis, nomine procurationis, nisi quantum ei poterunt exhibere, pensatis facultatibus earūdem, ne amplius aggrauentur in procurationibus quam cæteræ capellæ eiusdē diœcese. & istis iuribus in prædictis ecclesiis eps sit ꝓtētus, nec amplius exigat ꝓter moderatū auxiliū, q̄d iuxta forma Lateran. ꝯcilij duxerit postulādum, si manifesta & rationabilis causa extiterit. Not. q̄ generalitas specificāda est. Ité ꝓcuratio quę debetur ratione visitationis, secundū facultates ecclesiæ debet dari. Ité nō amplius debet exigi ab vna ecclesia, q̄ exigatur ab aliis, in procurationibus faciendis, & eodem iure quantum ad hoc ecclesiæ censeri debet.

¶ *Glo. seq. recitat per q. ad quid valet ſpecificatio. Secundo obiicit, quòd ſine ſpecificatione procedat petitio. & ſoluit.*

a ¶ *Specifi*

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Specificares.*] Per talem specificationem præcluditur via in posterum litigandi,& lites diminuuntur:quod debet facere iudex. C. de iud.l.properandum.ff.si cer.pet.quidam.ℸ.de do. & contu. finem. & c. venerabilis. vt sciat quid debeat præstare reus & actor , ac recipere si obtineat,ne post sententiam alia contentio oriatur.arg.ℸ. de verb. signif.cū olim. & melius.

† In vno manuscript. ita: quorū quibusdā autem iuribus specificatis hinc inde fuit super præmissis legitime cōtestata. In alio ita:quorū quibusdā specificatis fuit sic legitime contestata.

bat : petens vt specificares [a] quæ tibi ratione iuris episcopalis competerent in eisdem:quorum † quibusdam specificatis, lis fuit legitime contestata. ¶ Nos autem inspectis probationibus,&quæ ab vtraque parte fuere proposita intellectis,Decreuimus,vt in ecclesiis seu capellis tuæ diœcesis ad monasteriū ips ū spectātibus,habeas canonicā [b] obedietiam , subiectionem & reuerentiam , institutionem & destitutionem , correctionem & reformationem, ac censurā ecclesiasticam , iurisdictionem [c] quoq; causarum omnium , ad forum ecclesiasticum de iure spectantium, pœnitentias [d], & sacrorum omnium , quæ ab episcopo sunt recipienda , collationem , synodum & synodaticī † seu cathedratici nomine duos solidos [e], quartam decimationem [f] & mortuariorum [g], visitationē quoq; annuā [h]: ita quòd cum ad eas visitandas [i] accesseris,non amplius procurationis nomine requiras ab eis, nisi quantum (pensatis facultatibus [k] earundem) moderate poterūt exhibere,ne † plus cæteris [l] capellis eiusdem diœcesis in procurationibus onerentur:& infra. Tu autem his iuribus in præfatis ecclesiis cōtentus existens, non amplius ab eis exigas, præter moderatum auxilium , quod iuxta formam Lateranēn.concilij [m] si manifesta &

a Adde de hoc in l. Titia.&ibi Bar. ff.de leg.2.& in l. rei appellatione.ff.de verb.sign.

† Synodatici & cathedratici nomi ne quid intelligatur,cōpiose explicat Gratian⁹ 10.q.3. p totū. adde Archid. c.de p̄bend.lib.6 & etiam notas huius capit.

† Aliàs, nec

b Immo de iure : nō ēm dē hic quòd p̄ceptio decimarū spectet ad episcopū: sed q̄ de decimis percepti ab ecclesia , recipit quartam partē : quod de iure est.infra de præscr.de quarta.secūdum Abba. Ioan. And.

vt in prædi.cap.officij.& c.requisiti.

¶ *Glo.seq.reci.per obiectionem & solutionem.*

h ¶ *Annuam.*]Sic semel tantum in anno potest episcopus visitare ecclesias.10.q.1.decernimus.& c.episcopum.& c.placuit. alibi dicitur [c] quòd bis in anno.ℸ.de censi. cum venerabilis.& ℸ.de hæret.excommunicamus. §. adiicimus. alibi etiam dicitur quòd visitabit quotiens necessitas fuerit.10.q.1.regenda.18 q.2.non semel.

i ¶ *Visitandas,*] Hoc est ordinarium,vt semel tātum in anno visitet. si tamen fuerit necessitas,potest pluries visitare. supra de offi.arch.mandamus.quia necessitas legē non habet. de cōse.dis. 1. sicut. & sibi imputent clerici qui tales se reddunt vt totiens debeant visitari.

k ¶ *Facultatibus.*] Iuxta facultates faciendi sunt sumptus.ℸ. de censi. c.cum nuper.& c.sopitę. ne longi temporis victū breuis hora consumat.ℸ. de cen. cum Apostolus. & ne ad exterminationē [d] extremæ virtutis ecclesiæ perducantur.10.q. 3.inter cætera.& c.illud. l ¶ *Cæteris.*] quia cum ipsi episcopo eodem comuni iure cum aliis capellis subsint,eodem iure debent censeri.12.q.2. cognouimus.& ℸ. de decimis.cum in tua. & dignum est vt qui similem cum aliis suscipiunt vitam,similem sentiant in legibus disciplinam. ℸ. de stat.re.recolētes. quia nec debet aliis fieri remissio, aliis autem tribulatio.25. q.1.c. ideo. §. ista.circa finem.

m ¶ *Lateran.4.cōcilij.*] ℸ.de censibus. cum Apostolus.

c Vide cōcil. Tridē.sess.7. de reformat. c.8. & cū visitāt tanquā sedis Apostolicæ delegati potestatē habēt,idē concil.Trid.sess. 24.de reformat.c.10.

¶Idem episcopo Baioc. & archidiacono Rothom.

¶ *Lex diœcesana & lex iurisdictionis sunt diuersæ:vnde res iudicata in vna, non obstat agenti in alia.*

CAP. XVIII.

Dilectus filius abbas monasterij Rothomagēn. nobis exposuit , quòd tertia pars emendarum , quas homines quinq; parochiarum,pro suis excessibus soluere compelluntur, ad suum spectat monasterium ab antiquo [a] & infra. Cumque Innocen. Papa præd. noster vobis dederit in mādatis, vt auditis hinc inde propositis , causam remitteretis ad eum sufficienter instructam:dictus episcopus processum vestrum diutius impediuit, occasione cuiusdā sententiæ, quæ super quibusdā ecclesiis,quo ad legem diœcesanā,promulgata extitit pro eodē. Vnde p̄fat⁹ abbas nobis humiliter supplicauit,vt cum citatio,causarum examinatio, & decisio †, ac emendæ ad legem iurisdictionis pertinere noscantur,non sineremus sententiæ memoratæ prætextu, negotij processum vlterius impediri.

¶ Cum igitur prædicta de lege iurisdictionis [b] existant , mandamus quatenus huiusmodi sententia non obstante, procedatis in negotio iuxta traditam vobis formam.

a Itē causas audire, & omnia quę circa iudicium aguntur,expedire,visitare,corrigere, suspendere, interdicere, statuta facere, inquirere tam de vita clericorū , q̄ de officiis & statu ecclesiarum secūdum Io. An.

b Innoc. hic dicit hoc videri mirabile dictum, q̄ collatio sacramētorum sit de lege iurisdictionis. probat tñ id ca.interdicimus. 16.q.1. quòd id arctat monachos. Io.An.

c Et quia visitator inquirit de his q̄ secreto nunciātur:& sic sunt corrigēda secreto. 3. q.2. si peccauerit. Io.An.

d Hoc fuit cōcil. Later. sub Alex. iij. & quod hic citatur,habetur ibi tit. de elec. Summi Pont.c.4.

CAP. XVII.

Vt iuxta: & infra. Attendentes igitur quòd indecēs est, vt Remeñ.archiepiscopo,in monasterio vestro visitationis officium exercente,seculares [a] † interfint, per quos possit in claustro dissolutionis materia prouenire: ¶ Firmiter inhibemus,vt nullos de cætero seculares in capitulum (nisi duos vel tres de canonicis ecclesiæ [o] suæ, in decenti habitu [p], aliis † quos † expedire viderit religiosis adiunctis [q]) secum visitationis tēpore introducat †.

¶Idem episcopo Baioc. & archidiacono Rothom.

¶ *Lex diœcesana & lex iurisdictionis sunt diuersæ:vnde res iudicata in vna, non obstat agenti in alia.*

CAP. XVIII.

Dilectus filius abbas monasterij Rothomagēn. nobis exposuit , quòd tertia pars emendarum , quas homines quinq; parochiarum,pro suis excessibus soluere compelluntur, ad suum spectat monasterium ab antiquo,& quòd orta quæstione ecclesiastica inter homines dictarum parochiarum , citatio pertinebat ad ipsum abbatē,sed examinatio & decisio quæstionis ad episcopum Veneteñ.& ad ipsum abbatem communiter pertinebant. Sed episcopus super his & super emendis inquietabat abbatem : super his de consensu partium litteræ fuerunt impetratæ à domino Inno. ad istos iudices : per quas mandatur eisdem , vt auditis hinc & inde propositis

a Aliàs ita: seculares interfint personæ.

† Aliàs ita: viris aliis. aliàs ita : vel aliis.

† quos,in vetustioribus exēplaribus legit:quot.

† Adde q̄tales introducēs debet illorū vti cōsilio.l.quid tñ. & ibi Bart.§. si arbiter. ff. de arbit.

† In manuscr. ita : decisio earum.

¶ *Glo.seq.ponit partem casus.*

a ¶ *Ab antiquo.*] Dicebat abbas quòd orta ecclesiastica quæstione inter homines ipsarum parochiarum , citatio pertinebat ad ipsum:sed examinatio & decisio quæstionis ad episcopū Veneteñ. & ad ipsum cōiter pertinebant,sed episcopus super his inquietabat abbatem, & super emendis:vnde de communi consensu partium litteræ fuerunt impetratæ ad istos iudices.

¶ *Glosſ. seq. distinguit legem diœcesanam & iurisdictionis , & quid spectet ad vtramque. distinguit etiam inter monasteria & seculares ecclesias & monasteriorum capellas.*

b ¶ *De lege iurisdictionis.*] Not.hic differentiam inter legem iurisdictionis,& legem diœcesanam:in quibus legibus consistit totum ius & potestas episcoporum. Ad legem enim iurisdictionis pertinent ista de quibus hic contēdebatur:datio curæ animarum,delictorum coercitio, ordinatio ecclesiarum, siue consecratio altarium & virginū, consecratio chrismatis , & generaliter omnium sacramentorum & ordinum collatio, b quæ consistunt in dando & alia plura & similia, quæ enumerantur ℸ.eo.c.3.& c.conquerente.& incipiunt ibi;habeas canonicā obedientiam,& c.vsque ad verbū,synodum:in quo verbo incipit enumerare quædam,quæ pertinent ad legem diœcesanam. Ad legem vero diœcesanam , spectat vocatio ad synodum ; & ad sepulturas mortuorū, cathedraticū, tertia vel quarta mortuariorū,quarta decimarū. De istis duabus quartis dic vt no.ℸ.eo.tit.conquerente.in no.quandoq; hospitiū.& consimilia quæ consistunt in recipiendo.q̄sque tū lex diœcesana cōprehendit legē iurisdictionis. ℸ. de præscri.auditis.& ℸ. eod. conquerente. dicas ergo quòd omnia monasteria ipso iure in fauorem religionis exempta sunt à lege diœcesana.10.quæst.1.cap.1. quæst. 3.inter cætera. & 16.quæst.1.cap.cum pro vtilitate. & 18. quæst.2. quām sit. & cap.vltim. & 16.quæstio.1.placuit. ab huiusmodi superius enumeratis. & cap.proxim.ad legem diœcesanam spectantibus libera sunt omnia monasteria : nec ad alia facienda cogi possunt. 18. quæst. 2. quām sit. à lege vero iurisdictionis non sunt exempta : nisi specialiter priuilegio sint munita , sed omnia monasteria sua in diœcesi constituta , subsunt episcopo quo ad legem iurisdictionis.18. quæst. 2.hæc tantum monasteria.& cap.cognouimus.16.quæst.1.interdicimus. seculares vero ecclesiæ subsunt episcopo quantum ad vtramque legem. 10.quæstio.1.de his.& cap.antiquos. præstant tamen monasteria episcopo seruitium ex prima constitutione. 18. quæstio.2. Eleutherius. & etiam ratione visitationis,ℸ.de præscript.cum ex officij. Vel quod debetur ex consuetudine.18.quæst.2.seruitium. & 1.quæst.3. quæstum. in fin. capellæ vero monasteriorum seu regularium subsunt episcopo quantum ad vtramque legem.ℸ.eod.conquerente.16.quæst. 2. sane. & infra de priuileg.cum & plantare §.in ecclesiis. nisi pleno iure subsint monasteriis. ℸ. de priuileg.quoniam per confessionem. Capellæ vero monasteriorum exemptorum subsunt episcopo , sicut & aliorum capellæ : nisi exempta sint monasteria cum capellis suis. infra de priuileg. ex ore. in fin. vnde ratione capellarum ad synodum venire tenentur : vt ibi. nam & abbas ad synodum venire tenetur. ℸ. de maiorita.& obedien.quod super.& 18.quæstio.2.abbates.& hoc intelligas de his , qui populum habent : & sic non contradicit illa palea. 18.distinct.episcopus.& 18.quæstio.2. §. vltī. Quare non contradicunt? quia illa intelliguntur de his qui populum non habent. Sic ergo ex

hac littera patet,quòd sententia lata super his quæ spectant ad legem diœcesanam,non tangit ea quæ pertinent ad legem iurisdictionis, & sic sententia lata pro vno, non obstat in alio , cū sint penitus diuersa.

Graue gerimus.]In prima ponitur quæstio.In secunda prouisio: ibi, *Mandamus.* Abbas.

¶Gregorius nonus episcopo Suañ.

¶ Per rescriptum quo Papa mandat ordinario,vt corrigat clericos suæ diœcesis,non datur ei iurisdictio super exemptos.

CAP. XIX.

Graue gerimus,quòd † cum in ecclesiam sanctæ Mariæ de Orbitello, & quasdam alias † in tua diœcesi existentes ad monasteriū sancti Anastasij de vrbe spectantes,nullam iurisdictionem habeas ordinariam, aut etiam delegatam †: occasione litterarum [c] nostrarum,quas super correctione clericorum tibi transmisimus, in eas interdicti,ac in clericos earūdem suspensionis sententias promulgasti:quamquam abbas eiusdē monasterij eos corrigere [d] sit paratus:& infra. ¶ Mandamus quatenus si est ita [e], prudenter corrigens per teipsum [f], quæ minus prouide attentasti, prædictas sententias sine difficultate relaxes [g].

CASVS. Quidam eps recepit mandatum à domino Papa. Greg. super correctione clericorum suæ diœce. & ciuitatis: occasione istius mandati episcopus tulit sententiam interdicti in ecclesiam S. Mariæ de Orbitello , & quasdam alias existentes in diœcesi. ipsius episcopi , pertinentes ad monasterium S. Anastasij de vrbe, & suspensionis sententiam in clericos earundem : abbas conquestus fuit super hoc domino Papæ, cum ipse paratus esset corrigere cunctos dictarum ecclesiarum : mandat Papa dicto episcopo, quòd cum in dictas ecclesias nullam habeat iurisdictionem ordinariam vel delegatam,occasione prædicti mandati,quatenus si ita est,pruderter corrigat quæ minus prouide attentauit, & prædictas sententias sine difficultate relaxet. Not. quòd Papa per litteras suas non intendit pr̄a iudicium generare.

† In plurib⁹ antiquis ita: quòd cum in sanctę Marię de Orbitello, & quasdā alias ecclesias existētes in tua, &c.

† ecclesias.

† Quid hodie possint epi circa visitandos & corrigendos monachos, statuit cōcil. Trident.sess. 21.de reformat.c.8.

gumenta.

c ¶ *Litterarum.*] Arg.habes hic,per generale mandatum , posterius concessum,priori speciali,scilicet,priuilegio exemptionis non derogatur:quia de illo in generali mentio non habetur. Item argu. quòd commune ius non tollit priuilegium. c Item ecclesiæ sunt exemptæ à iurisdictione episcopi,& litteræ super correctione clericorum secundum ius commune obtentæ non derogant priuilegio exemptionis. simile ℸ.de reseri. cum ordinem.Item arg.quòd Papa per litteras suas iuri aliorum præiudicare non intendit.ℸ. de offi. deleg. super eo. & ℸ. de auct.& vsū pal.ex tuarum.simile habes ℸ. eo. licet. & per has litteras debebat procedere tamquam ordinarius,non tamquam delegatus. simile habes supra eod. tit.licet.Bernard.

c Concor.l. fistulam. §.ñ. cū glo. fin.ff. de fer. ru. p̄dio.cū no. & in l.parietē. eod.tit.

d ¶ *Corrigere est paratus.*] maxime : quoniam si ille non corrigeret illos , propter negligentiam abbatis vel prælati,non transfertur potestas corrigendi ad episcopum,cum non sit ordinarius illorum , nec in eos aliquam habet iurisdictionem. arg. ℸ. de sup. negli. præla. sicut. sed habet locum istud, cum abbas subest episcopo : quia tunc si abbas negligens esset , tunc demum episcopus potest illos corrigere.ℸ. cod. tit.quanto.& c. irrefragabili.& 9.q 3. cum simus. & ℸ. de concess.præben.nulla. & ℸ. de app.c.i.

e ¶ *Si est ita.*]Per hanc clausulam,si est ita:huic cognitio non demādatur , quia de facto suo certus esse debebat.ℸ.de reseriptis.ab excōmunicato.

¶ *Glo seq.allegat 4.concor.& vnum contrarium.*

f ¶ *Per teipsum.*] Sic ergo debet aliquis emendare quod perperam gessit. & palliare quod fecit.ℸ.de auct.& vsu pal.nisi specialis. & ℸ. de accusa.qualiter & quando.& 25.q.2.quod quis commisit. & idem dicit imperator , non enim erubescimus corrigere quæ prius diximus, nec ab aliis corrigi expectare volumus , vt in Auth.de nupt. in fin.

d Dic vt ibi, & supra de elect.nosti.& §§.dist.pœnitentes. Ioan. And.

d col.1. colla. 4. Arg. contra. ℸ. de cle. coniu. c.diuersis falla-cijs.

¶ *Glo.seq.obiicit, & dupliciter soluit , & primam approbat.*

g ¶ *Relaxes.*] Et sic videtur quòd sententiæ latæ tenuerunt , sed contradicit littera superior vbi dicit, nullam habeas iurisdictionem ordinariam vel delegatam.& sic videtur quòd sententia nulla fuerit,& sic debuit dicere, denuncies non tenere : vt ℸ.de offi.deleg. cum contingat.vnde dicas,quòd ista sententia absolutionis potius ad factum refertur.simile ℸ.de test.di ecto.quia forte illi absti nuerunt timore talis sententiæ:sed propter obseruationem talis sententiæ nullum ius acquiritur episcopo.ℸ.de rest.t.spol. olim inter.Et expone,relaxes,id est, relaxatas esse ostendas.sic ℸ.vt li.non conte.accedens 1. si ecclesiæ illæ ei non subsunt , sententia non tenet. ℸ. de rel. do. cum dilectus. Vel posset dici quòd si ecclesiæ illæ non sunt exemptæ : tamen episcopus non habet primo loco correctionem , sed abbas , cui subsunt nullo medio , ad quem pertinet correctio principaliter illorum clericorum : nec episcopus potest ei auferre iurisdictionem illam , nisi

Universidad de Deusto
Biblioteca

nisi cum abbas fuerit negligens.arg.ẽ.eo.irrefragabili.& cap.quanto. prout not.ẽ.eo. pastoralis. & secundum hoc ponitur proprie hoc verbum, relaxes:quia non debuit episcopus illos corrigere quamdiu abbas,illos corrigere sit paratus:& ideo dicit,minus prouide attentasti: sed potius de facto relaxantur,vt dictum est.

¶Idem.

¶Ordinarius cui competit absoluere ab excommunicatione, potest alius absolutionem demandare.

CAP. XX.

HIs † quibus ex officio [a] in certis casibus [b] competit illos absoluere,qui pro violenta manuum iniectione, incidunt in canonem sententiæ promulgatæ,licet aliis huiusmodi absolutionem cõmittere,cum viderint expedire.

TITVLVS XXXII.

De officio iudicis.

¶ Honorius tertius Archiepiscopo † sancti Leonardi,& Abbati Salernitano.

¶ Ad officium iudicis etiã delegati spectat prouidere aduocatum parti , quæ non potest habere, & poterit dare domesticum.

CAP. I.

EX litteris vestris accepimꝰ, quòd cũ causam quæ inter abbatẽ, & conuentũ Fossæ Nouæ ex parte vna,& abbatem & conuentũ monasterii [c] Caneñ. † ex altera , super quibusdam possessionibus monasterij sancti Petri de Almaphia † vertebatur: & infra. Quia pars prædicti monasterij proposuit, ꝙ habere non poterat aduocatum, vestrum super hoc implorando [d] officium † : tu frater archiepiscope eidẽ de magistro R. clerico tuo, ad exhibendum in causa ipsa patrocinium prouidisti. Verum frater Stephanus Caneñ. monachus proposuit, in præiudicium eiusdẽ monasterij factum esse , eo quòd dictus R.clericus domesticus tuus erat:& infra. ¶Mandamus,quatenus hoc non obstante [e], in negotio ipso (ratione † præuia) procedatis.

¶ Gregorius nonus.

¶ Cum imploratur officium nobile,sit litis contestatio, secus in mercenario.

CAP. II.

IVdicis [f] officium vbicumq; † pro actione proponitur [g]: veluti cum restitutio in integrum principaliter postulat litis cõtestationem expoſcit: alias ante [a] & post ingressum † causæ, potest ad hoc sine litis contestatione haberi recursus.

TITVLVS XXXIII.

De maioritate & obed.

¶ Gregor. † Augustino Anglorum epo.

¶ Prius ordinatus cæteris paribus prior & maior habendus est.

CAP. I.

VM † certum:& infra. ¶ Sit honoris ista distinctio, vt ipse prior, & maior [b] habeatur,qui prius cõmunitatis † consilio, & concordi fuerit [c] actione [d] ordinatus †.

maiores,alij minores,nec aliter posset ecclesia statum vniuersalis consistere(de quo vide pulchrum text.in c.ad hæc.89. dist.)ideo competenti ordine hic sumitur de ipsorum maioritate & obedientia impendenda.

De hac materia tractatur 21.& 22.& 93.& 96.& 99.dist.per totũ.

¶Idem.

¶ Veniens contra decretũ vel constitutionem episcopi debet excommunicari.

CAP. II.

SI † quis venerit contra decretum [e] episcopi,ab ecclesia abiiciatur [f]. ¶ In libro regũ legitur: Qui nõ obedierit principi [g], morte [h] moriatur. Et in concilio Agathen. quòd anathematizetur.

¶ Leo Papa †.

¶ Clericus administratione carens non tenetur ad iuramentum obedientiæ,vel ad faciendum scripturam super ea.

CAP. III.

LEgebatur † in litteris tuis, quòd frater Atticus † chartuis qui posterius sunt ordinati,debet haberi. Nota quòd qui prior est tempore,potior est iure.

b ¶ *Maior.*]nisi posterior ordinatus fuerit à maiore.ẽ.eo. per tuas. & ff.de albo.scrib.l.1.& vlt.& 93.dist.c.vlt.

¶ *Glo.seq.ponit brocar.de priori tempore inducens 7. iura pro, & 7. contra , soluit.*

c ¶ *Fuerit.*]Argu.qui prior est tempore,potior [c] est iure.75.dist.c.vlt. 7.q.1.factus est.27.q.2.duobus.17.dist.c.concilia.§.hinc etiam.& c.vlti. & C.qui potior.in pig.haben.diuersis.& l.si in fundum.arg.contra.74. dist.episcoporum.& ff.qui potio.in pig.hab.interdum.& ff. si cer. pe. creditor.arg.contra.ẽ.de iure pa.illud.ff.de relig.& sump.fu.l.pen.8.q. 1.licet.ff.qui & à quibus ma.liberi non fisi quis habens,quæ etiã facit pro contraria parte.Sol.i.respon. est vera , contraria sunt specialia & casualia, vt patet per singula contraria.

¶ *Glo.seq.dupliciter exponit litteram.*

d ¶ *Actione*] id est,tractatu.sic 16.q.7.in nona actione,id est, tractatu nono die habito.& 16.q.3.prima actione.Vel dic de concordi actione,id est,concordi cõsensu,vel saltem maioris partis.65.dist.c.1.2.& 3.

SI quis venerit.] Primo dictum. Secundo corroborat per vnã auctoritatem:ibi,*In lib.Reg.*Tertio per aliam:ibi, *Et in concil.* Abb. Siculus.

CASVS. Dicitur in hoc capitulo,quòd si quis fecerit contra decretum sui episcopi,excommunicandus est.Nota,quòd episcopi possunt facere decretum.

¶ *Glos.seq. arguit & excipit.*

e ¶ *Decretum.*]iustum scilicet,& sic habes quòd episcopus potest facere decretum siue constitutionem [d] in sua diœcesi.de consec.distin. 3.cap.1.episcopi enim possunt concedere canones episcopales , quia quilibet populus & quælibet ecclesia sibi potest constituere aliquod ius. distin. 1. ius ciuile. & 8. distin. quæ contra. & 11. distin. catholica.& 12.distin. illa.sed de maioribus negotiis non possunt aliquid statuere.

f ¶ *Abiiciatur.*]11.q.3.si autem vobis.& c.sequenti.

¶ *Glo. seq. quærit & soluit.*

g ¶ *Principi.*] id est Papæ.de consec.dist.1.corpora sicut econuerso imperator vocatur pontifex.10.dist.de capitulis.Sed nunquid laici debet obedire Papæ? Potest dici quòd sic,quo ad spiritualia. ẽ. eod. omnes principes.& ẽ.de iud.nouit.Sic econuerso principi seculari,id est imperatori omnes subditi obediant, & clerici qui ab eo recipiunt temporalia.ẽ. eo.solitæ.

¶ *Glo.seq.quærit,& dupliciter soluit.*

h ¶ *Morte.*]Sed nunquid [e] ecclesia punit taliter? Non : sed ostendit quid iudex secularis facere debeat. Vel morte,ſ. æterna : quia peribit propter delictum cõtumaciæ,nisi pœnituerit. Vel dic qui nõ obedierit iusto præcepto.11.q.3.si dñs.Si est iniustum , & hoc est manifestum, non obediat,vt ibi.& c.Iulianus. Si dubium esset præceptũ principis, propter bonum obedientiæ,quod sibi præcipit,faciat. 23.q.1.quid culpatur. in fine.

LEgebatur.]Potest textus iste intelligi dupliciter.Primo quòd iste frater Atticus scripturam de obedientia præstanda eẽo nomine proprio scripsit. Secundo potest intelligi ꝙ scripsit nomine alterius. Et non est vis quis intellectus teneatur,sensus enim litteræ est, ꝙ clericus non habens curam animarum,nõ tenetur promittere eẽo obedientiam per scripturæ confectionem,vel per iuramenti præstationẽ, sed satis est verbo obedientiam promittere. & hoc intendit littera iuncta gl. Abbas.

CASVS.

---

† Cõcil.Trident. sess.14. c.7.de casũ reseruatione & sessiõe 24 de refor. c.6.

† In duobus vetustissimis codicib' ita: archiepõ Salernitan. & abbati sancti Leonardi. in ceteris ita:archiepõ,& S. Leonardi abbati Salernitano, in vno pro,Salernitano,legitur Salonitano.

a ¶ *Ex officio.*] scilicet ordinario.

¶ *Glos.seq. quinque ponit exempla , & ad secundum exẽplum signat contrarium & soluit.*

b ¶ *Casibus.*] Primo ex officio legationis. ẽ. de offi.leg.quòd transfationem. & c. excõmunicatis.& c.nemini. Itẽ si cui cõmittatur hoc ex priuilegio : vt archidiacono Boñ. qui ex priuilegio absoluit excõmunicatos in studio Boñ.cõmorantes.vel delinquẽtes, ibidem. Sed contra hoc est manifestũ arg. quòd cõmittere non possit. ẽ. de offi.dele.c.vlt.§.vlt.cũ ei non cõpetat hoc ex officio,sed ex priuilegio.& sic certum ministerium sibi cõmittitur in hac parte, & huic forte standum est quòd potest:quia non dr illud certum ministeriũ,cũ illud sibi cõpetat ratione dignitatis, cui concessum fuit priuilegium perpetuũ. Itẽ epi in certis casibus possunt tales absoluere, ẽ.de sen.excom.mulieris.& c.de monialibus. & c.quod de his. & cap. vlt.Itẽ abbas absoluit tales,ẽ.de sent.excom.cũ illorum. Itẽ in articulo mortis possunt epi & sacerdotes tales absoluere.17.q.4.si quis suadente.& ẽ.de sepul.c.vlti. Et in omnibus istis casibus personæ supernis nominatæ,cum viderint expedire,possunt super his iure ordinario committere vices suas auctoritate huius canonis.Item intelligo in omnibus aliis excommunicationibus , quòd illi qui ordinario iure vel delegato à principe possunt absoluere, possunt committere vices suas cum viderint expedire ; dummodo delegatus habeat iurisdictionem, & sic non contradicit.ẽ.de offi.deleg.c.vlti.in fi.Bernardus.

DE OFFICIO IVDICIS.

¶ Supra visum est de officio singularum dignitatum , & singulorum iudicum , nunc congruo ordine subiicit indeterminate de quodam officio,quod est ordinario & delegato commune.

De hac materia habetur 3.q.6.cap.infames.6.si vero in vno.

EX *litteris.*] Cõmunis diuisio.Secunda:ibi.*Mandamus.* Abbas Sicul.

CASVS. Inter abbatem & cõuentum monasterij Caneñ. ex vna parte, & conuentum Fossæ Nouæ ex altera,super quibusdam possessionibus quæstio vertebatur coram archiepiscopo & abbate sancti Leonardi Salernitaneñ.coram quibus proposuit procurator monasterij Fossę Nouæ,ꝙ habere nõ poterat aduocatũ:Vnde super hoc eorũ officiũ imploraũit. Archiepus dedit eidẽ R.clericũ suũ, vt in causa illa suũ patrociniũ exhiberet,sed quidã monachus Caneñ.excipiẽdo proposuit,hoc esse factũ in præiudiciũ sui monasterij, eo ꝙ dictus R.eius clericus & domesticus existebat : iudices dubitantes quid iuris esset, significauerunt hoc dño Papæ,& ipse mandat eisdem, quatenus non obstante huiusmodi exceptione in negotio procedãt eodẽ præuia ratione. Not.quòd familiaris episcopi potest esse aduocatus in causa coram eo.Item not.quòd aduocatus datur officio iudicis.

a Et ꝙ aliqs sit ordo postulãtium,ne si honori postulantiũ locus deturme diocres desideria sua nõ proferãt. ff. de of. procõ. nec quicquã. falaria de publico dabãtur:hodie vero ꝙlibet debet sibi,puidere,secũdũ ꝙ melius põt.C.de iud.,pperandũ.§.illo ,pculdio pauperibus tñ & huiusmodi pſonis debilib⁹,ꝙ sibi prouidere nõ possunt, debet prætor de aduocatis consulere & prouidere.ff.de postu.l.1.§.ait prætor.

¶ *Glo.seq.signat contrarium,& soluit.*

c ¶ *Obstante.*] Ex hoc patet quòd hæc exceptio non est admittenda: habeo te suspectum , quia aduocatus alterius partis est clericus tuus, vel commensalis, vel familiaris.arg.contra.ẽ.de app.ex insinuatione. Sed non est contra: quia ibi non dicitur , propter hoc iudex recusari potest vt suspectus quòd aduocatus sit commensalis iudicis,sed dicitur, quòd iudex videbatur fouere latenter partem sui clerici commensalis, qui erat aduocatus , vnde ex eo sumitur argu. contrarium.

† Cauensis. † Saueñ.

† Amalphia. † Almasta. † Amalfia.

IVdicis officium.]Breue est, & per alia verba potest sic summari.In officio iudicis qđ principaliter loco actionis proponitur,fit litis contestatio:secus si nõ principaliter.h.d. Primo ponit vnum dictum cum exemplo. Secũdo aliud: ibi,*aliàs*.Abbas Siculus.

† Adde quid importethęc clausula per Bartol. in l. Titię amicę. quæ est sing. ff.de auro & argen.leg.

CASVS. Ecclesia vel minor læsa est in aliquo contractu,in quo forma iuris seruata fuit , vel in aliqua sententia , à qua non fuit appellatum , & ita destituti sunt iure cõmuni:recurrerunt ad officium iudicis per beneficium restitutionis , petiit ecclesia vel minor principaliter restitui cõtra ipsum contractũ, vel contra sententiam:quæritur vtrum in casu isto debeat litis contestatio fieri? Dicit Papa quòd vbicumq; officium iudicis loco actionis proponitur , puta cum petitur restitutio in integrum:principaliter litis contestatio debet fieri.Si vero incidenter,siue ante ingressum litis , siue post ingressum causæ huiusmodi officium posſuletur,potest ad hoc habere recursum sine litis cõtestatione.Not. quòd cum restitutio principaliter postulatur,ordo iuris seruari debet sicut in quolibet alio iudicio ordinario,nisi certa actio vel causa pro ponatur.

† Parentesi inclusa desunt in multis manuscri ptis.

† Id est,vbi actio deficit.

b Vnde dicebat Vin. tñ valere iudicis officiũ in bonæ fidei cõtractibus, quãtũ ſtipulationẽ in cõtractibus stricti iuris. ff. depoſi. l.Lucius. & vbi deficit lex cõtract⁹; index facit qđ ex bono & æquo sibi videtur. Instit. de loca §.pe. Ioan And.

¶ *Glo.seq.primo litteram exponit, & rationem reddit. Secundo signat contrarium, ponit opi. & soluit,solutioni obiicit,obiectioni & contrario respondet demum arg.ſignat contrarium,remittit, & sol. Fi.reci.per tres quæſt.an etiam delegato competat.& an detur maiori.& an ſit personalis vel realis actio.*

c Hæc Intelligitur de extraordinario, quod cõpetit ecclesię beneficiũ restitutionis vel minori. alias multis casib⁹ datur iudicis officiũ, vbi competit actio. secũdũ Guil. in See.co.tit. §.1.versi. sed opponitur. Ioan.And.

g ¶ *Pro actione proponitur.*] Hoc ideo dicit, quia iudicis officium nemini datur,nisi tunc demum cum alia actio non supereſt , nam si communi auxilio quis munitus est,non debet ei tribui extraordinarium. ff. de mino. in causæ. in prin. [e] & loco actionis habere , & quia quasi ordinarium est iudicium,cum principaliter postulatur , ſicut in aliis iudiciis debet lis contestari. ff. de mino. Papinianus. §. vlti. & istud officium iudicis non perpetuatur per lit. contest. vt ibi dicitur , immo infra certum tempus debet terminari , puta si ecclesia esset læsa in aliquo contractu celebrato solemniter , tunc debet petere directe restitutionem , contra illum contractum.

Idem

---

† Id est, vel post litẽ cõtestatam , vel postquã est in causa cõclusum.

† Lib.12.epistol.15.

† Cap.1. eo. tit.in 1 cõpi. & post cõcil. Lateran. sub Alex.iij.parr. 44.c.1.

† Aliàs ita: cũ vnitatis.

† Vide l.honores. ff. de decur.

Minor si se ab hereditate abstinet, vocãdi sunt creditores.

b Facit ad hoc l. postquam liti. & ibi Bal.C. de pactis.

a Prima loquitur in illo qui erat in legatione, secũda in illo q de præfidis mãdato retinebatur sub custodia militari. Ioã. And.

† Si quis epistolã ipſam Leonis legerit, rectius hæc fortaſſis interpretabitur.

a ¶ *Aliàs ante.*] id est,si petatur restitutio non principaliter, sed incidenter,quandoque post litem contestatam super principali quęstione, puta apertis attestationibus , aut etiam postquam sit in causa conclusum, allegat pars altera, ecclesia, vel minor, quòd omisit necessariam probationem : vnde petit se admitti ad probationem omissam officio iudicis.ẽ.de in integr.resti.auditis.& hoc fieri potest citra litis contestatio.& ante ingressum litis,vt si omisit aliquam exceptionem, quam non proposuit infra tempus sibi statutum.ẽ.de excep.pastoralis. aut si omisit super exceptione ipsa probanda probationem necessariam. item officio iudicis admittitur.quia interest eius litibus & sumptibus non vexari.ff.de mino.minor.xxv.annis, & si omisit allegationem.ff.de mino.minor.xxv.annis. Item est arg.hic, quòd super exceptionibus,quæ proponuntur ante ingressum litis , vel etiam lite contesta.non sit necessaria litis contest. [a] arg.contra.ẽ. de offic.dele. prudentiam.§.sexta.vefic.de hoc.ẽ.de appellatio.interposita.§.fin. in quibus proceditur iure ordinario. & hoc officium competit etiam maiori ante litem contestatam.& post.Item arg.contra.ẽ. de appellat. ſignificante. vbi soluitur.

ADDITIO. Et expone ante, id est,antequã sit in causa cõclusum: vel expone ante lit.contest.exhibit⁹ tamen libello post.

DE MAIORITATE ET OBEDIENTIA.

¶ Quia ministrorum & iudicum de quibus supra visum est. alij sunt

---

† Cap.3.& 4. eo.tit.in 1.cõpil. Burchar. lib.15.cap.23. 1uo par.16.c. 24.

1.Reg.13. Deut.17.

† Epistola.82. Anastasio epiſcopo Thesſalonicen.

† Cap.2. eo. tit.in 1.compilar.

† Aliàs: Articus.

c De hoc late Cassan. in catal. glo. mun. par.12. consid.99.

c Concor.c. 2.de constit. lib 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CASVS. Quidam electus fuit in prælatum alicuius ecclesiæ & cõfirmatus:quidã frater Atticus nomine,qui absens erat, hoc audiés statim venit, & voluit ei facere obedientiã, sed prælatus volebat q̃ ipse per scripturã obligaretur ad obediẽtiam præstandam & seruãdam:& sic scripsit & spopondit frater Atticus: prælatus ipse significauit hoc domino Papæ, qualiter frater Atticus scripserat: Rescribit ei Papa dicés, quòd in litteris illis signum prodebatur iniuriæ, quia nõ fuit necesse vt obligaretur scripto, qui obediẽtiam suam sponte exhibuit. Not. q̃ non est necessarium, vt aliquis se obliget scripto, qui obediẽtiam voluntarius impendit.

¶ *Glossa sequens signat contrarium.& soluit.*

a ¶ *Iniuriæ.*] Simile.j. de simon.ex diligenti.& j. de reg. iur.indignum. sufficiebat enim manualem facere obediẽtiam. j.eo. his quæ.arg. cõtra. 23. dist. quanquam. & j. de iureiur.nullus eps.Et pro & contra. sol. q̃ dicũt cõtraria,intelligitur de illis quibus animarũ cura committitur.Quod hic dicit & in similibus, debet intelligi de clericis inferioribus,qui non sunt cõpellendi ad iuramentum vel scripturam faciẽdam,sed solum sufficit si obediẽtia simpliciter repromittant suis prælatis : vt dicit in fi.& decre. prædicta, nullus episcopus.

¶ *Glo.seqũs arguit cõtra superflua. allegat 4. iura.*

b ¶ *Aduentus officio.*] Simile de pœn. distin. 1. quem pœnitet. vbi dicit quòd mũdati sunt leprosi,dum irent corã sacerdotibus se ostendere. Et est hic argu.pro superfluis resecandis.j.de excess.prælat.cum ad quorundam.10.q.3. quia cognouimus. & ff. de aqua quoti.& æsti.l.1.§.Trebatius.ff.vt lega.seu fideicom.hæc stipulatio.

Omnes principes.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd beatus Petrus præcipit, quòd omnes principes terræ, & omnes homines obedirent episcopis. Not. quòd sacerdotium maius est imperio, scilicet in spiritualibus.

¶ *Glossa seq.de duobus mixtim quærit,& soluit.*

c ¶ *Omnes principes.*] Ergo principes subsunt episcopis:quod verum est,vt hic,& j.eod.solitæ. & 96.distinctio. duo sunt. Quid si rex habet multos episcopos in regno suo, coram quo tractabit spirituales causas suas, vel cui dabit decimas ? Causas spirituales tractabit corã illo episcopo in cuius territorio habet larem principalem. C.vbi sena.vel clarissi. l. 2. decimas prædiales dabit illi episcopo, in cuius territorio sita sunt prædia. j.de parochi. significauit. alias decimas dabit vbi audit diuinum officium, proportionabiliter diuidendo si audit in pluribus. ff. ad municip. l. assumptio. Argu.contra.infra.de testa. relatum. in fine. Bernard.

Illud Dominus.] CASVS. Episcopus Hildesemeñ. vocatus ad aliam sedem episcopalem, propria auctoritate se ad illam transtulit : Et redargutus, dicebat quòd fecerat pro commodo illius ecclesiæ : quia nisi forte transisset, ecclesia illa fuisset passa damnum graue in temporalibus : Papa vero illum hic redarguit, quia propter commodum temporale, non debuit venire contra canones disponentes, quòd citra licentiam Papæ non debet episcopus episcopatum suum dimittere : vt in cap. 2. de translatio. prælat. forte iste episcopus pro suo commodo proprio se transtulit. Abbas. Nota quòd spiritualia sunt temporalibus digniora. Item obedientia præfertur omnibus.

d ¶ *Digniora.*] quo ad quid : quoniam spiritualia sine temporalibus non proficiunt, sicut nec anima sine corpore. 1. quæstio. 3. si quis obiecerit.

e ¶ *Victima.*] 81.distinct.si qui sunt presbyteri.32.distin.c.præter hoc. §.verum. & 8.q.1.sciendum.

f ¶ *Auscultare.*] id est,attendere & audire mandatum cum effectu.

g ¶ *Commodo,*] Occasione siue prætextu pietatis non est faciendum impietas:vt 1.q.1.non est putanda. 14.quæst.5.forte. argu. & 30. q. 1. nosse [a].

Solitæ benignitatis.]Primo ponit admirationem Imperatoris, & auctoritatem qua mouebatur. Secundo:ibi, *Verum*,exponit illam. Tertio:ibi,*Potuisses*.ad declarandam prærogatiuam sacerdotij inducit auctoritatem Hieremiæ.Quarto ibi, *Præterea*. auctoritatem Gen. Quinto ibi, *Hæc autem*. concludit contra Imperatorem.Sexto ibi, *Nos autem*. se excusat quòd non increpauit dicens, quòd increpare poterat: & hæc auctoritatibus cõprobat. Septimo : ibi, *Verum*. reliquit imperatorẽ suo iudicio. Abb. Siculus.

CASVS. Imperator [b] Cõstantinopolitanus faciebat patriarcham cõstantinop. iuxta pedes suos in parte sinistra sedere : Papa hoc intelligens scripsit ei quòd nõ decebat eum taliter se habere erga suũ patriarcham,cum alij reges & principes suis prælatis (vt debent) reuerenter assurgant,& eis iuxta se sedem venerabilem assignent:Imperator rescripsit ei dicens, quòd multum mirabatur q̃ eum super hoc nisus fuerat increpare,dicens quòd sacerdotium suberat imperio, auctoritate Petri dicentis : Subditi estote omni humanæ creaturæ propte Deum, siue regi tanquam præcellenti,siue ducibus,tanquam ab eo missis ad vindictam malorum, laudem vero bonorum.Rescribit autẽ Papa sibi, respondendo auctoritati Petri illam exponens,quòd si personam loquentis,& illorum ad quos loquebatur, diligenter considerasset,non expressisset taliter intellectum illius auctoritatis. scribebat enim subditis suis,quos ad humilitatem inducebat : nec per hoc voluit subesse sacerdotium , quia secundum intellectum illius sequeretur,quòd quilibet etiam seruus imperium in sacerdotes accepisset,ex eo quod ibi dicitur,omni humanæ creaturæ:sed non negat quin imperator præsit suis,& illis qui ab eo temporalia receperunt.Tandẽ exposita præmissa auctoritate Petri,ostendit exemplo Christi sacerdotium præminere regibus, dicto Hieremiæ : Ecce constitui te super gentes & regna,&c.& per auctoritatẽ Geneſis:Fecit Deus duo magna luminaria,&c. Dicit enim q̃ si ista bene considerasset,non fecisset taliter patriarcham suum sedere ad pedes suos:& licet non increpasset eum, poterat tamen rationabiliter increpare : cum ipse super omnes acceperit potestatem in persona Petri,cui dictum fuit à Domino,Quæcũque ligaueris super,&c.In fine dicit quòd imperialis celsitudo discernat vtrum ad bonum & vtile inuitauerit imperatoriam excellentiam cum ipse solummodo ad vtilitatem ecclesiæ, & terræ Hierosolymitanæ subsidium,ipsum duxerit inuitandum.Bernardus.Not.quòd persona loquens considerãda est,& eorum ad quos aliquis loquitur:vim enim locutionis debet quis considerare.Item, Imperator præcellit illis qui ab eo temporalia recipiunt:sed in spiritualibus pontifex antecellit ipsum.Item Imperator & alij omnes laici inferiores in clericos non habent potestatem,quia non sunt eius iurisdictioni commissi. Abbas.

h ¶ *Nisi fuimus increpare.*]Sed hoc non fecit animo increpandi,sed animo admonendi ex affectu dilectionis.9.q.5.non omnis.& c.non osculatur.& C.de senten.& interlo,om.iud.ex stipulationẽ. simile 23. q. 5.non putes.

i ¶ *Subditi.*] infra de censi. omnis anima. & 11. quæstio.1. quàm magnum.

k ¶ *Verum.*]Hic Papa rñdet auctoritati Petri inductæ ab imperatore.

l ¶ *Si personam.*] Cõsideranda est persona loquẽtis,& cui quis loquitur.26.dist.deinde opponitur.& j.de cõsan.& assi.de infidelibus.& aliquid ꝑbatur ratione ꝑsonarum colloquentium.arg.:. q. 7. didici.

¶ *Glo.seq.quærit,arguit,soluit,contra solutionem opponit. In additione dat veram solutionem.*

a ¶ *Suscipiunt.*] Nunquid ergo appellabitur ab episcopo ad Imperatorem? Videtur quòd sic infra de fo.competen.verum. tunc enim cognoscit quasi ciuilis iudex.argum.j. de app.si duobus. Dico quòd sic, nisi consuetudo sit contraria.arg.ad hoc 18.dist.si episcopus. Videtur tamen quòd illa temporalia penitus essent à iurisdictione Imperatoris separata.10.q.1. noue rint. Ioã. [a] Dicas quòd appellandum est ad archiepiscopum,nisi de cõsuetudine , vel priuilegio,vel alio iure ad aliũ sit appellandum.j. de appella.Romana.§. debet. [lib.6 b]

b ¶ *In spiritualibus.*]10. dist.suscipitis.96.dist. cũ ad verum.

c ¶ *Præfertur.*] 12. q. 1. præcipimus. & 24. q.3. si habes. & 38.distin. sedulo.

d ¶ *Propter Deum.*]Per quod videtur esse consiliũ perfectionis, in quo liberum est arbitrium. 14.q.1.c.vltimo.

¶ *Glo.seq.arguit.allega. 3. iura, in contrarium vnam legem.*

e ¶ *Tamquam.*] Quod quandoque similitudiné potius quàm veritatem notat : vt illud euangelij, Tamquam ad latronem , &c. nihil enim est simile sibi : vt sit similitudinarium,non expressiuum veritatis.fim.ff.de pecu.l.3. §. si filiusfamilias. c Et est hic argu. q̃ nulla dictio debet vacare in rescripto, alioquin frustra membranas occupat.19. dist. si Romanorum.argu.ad hoc. 28. q.1.sic enim.& ff. de vsu. l.4.argu.contra.C. de fideiuss.non recte.

f ¶ *Constitui te.*]Hic loquitur Dominus Hieremiæ prophetæ , dans ei potestatem super gentes & regna.

g ¶ *Euellas.*]Vitia scilicet.

h ¶ *Plantes.*] Virtutes.

i ¶ *Maius.*] 96. distin. duodec.

k ¶ *Inter solem & lunam.*] Igitur cum terra sit sexies maior luna, sol autem octies maior terra: restat ergo vt ponticalis dignitas quadragesies [d] sexies sit maior regali dignitate.

ADDITIO. Laurentius hic adducit dictum Ptolemæi. Manifestum est quòd magnitudo solis continet magnitudinẽ terræ centies & quadragesies sexies , & duas medietates eius. Item palam est quòd magnitudo solis continet magnitudinem lunæ sexies millies & septingesies,& quadragesies quater,& insuper eius medietatem.Item dicit quòd terra continet magnitudinem lunæ trigesies nouies.

Io.And.dicit:quod ratione non capio,astrologis relinquo.

l ¶ *Assurgant.*]Et inclinent eis:vt 63.distin.Valentinianus.

m ¶ *Venerabilem.*]Ex sede enim venerabili præsumitur : vt 3.de consue.cum olim.

n ¶ *Non distinguens.*]Nec nos ergo distinguere debemus.2.q.5. consuluisti.31.q.1.quòd si dormierit.& 33.q.2.quos Deus.& 3.de transla. inter corporalia.arg.22.q.5.hoc videtur.Arg.cõtra.ff.de testib. quæsitum.

o ¶ *Omittamus.*]Dicit se omissurum quod statim inducit:& est quidã color rhetoricus qui dicitur præoccupatio.8.q.1.Moyses.in fine.

p ¶ *Quodcunque.*] Qui dicit omnia,nihil excipit.19. dist. si Romanorum.ff. de offi.præsid.l.3.Ber.

Per tuas.]Communis diuisio. Secunda:ibi, *Ad quod* Abb. Sicu.

CASVS.Aliquis recepit ordinem subdiaconatus à domino Papa: quæritũ est à dño Papa vtrum per ordinem subdiaconatus subtrahatur à debita reuerentia sui episcopi?Respõdet Papa quòd & si decens sit vt illi secundum quòd cõuenit iter alios subditos à suo episcopo deferatur,qui à sede Apo. fuerat ordinatus:propterea tamen ab obediẽtia episcopi non absoluitur. Not. quòd subdiaconi domini Papæ subsunt episcopis à quibus habent beneficium. Item fallit regula, quòd quos ordinare quis non potest,nec iudicare potest. Itẽ q̃ honoré recipit , & onus recepisse intelligit.

¶ *Glo.seq. exponit. Secundo arg. Tertio quærit. argu.pro, & soluit contrarium, & opinionem ponit.*

q ¶ *Subdiaconatus.*]Eis enim qui in maiori ordine sunt constituti, non præferuntur. ff. de albo scri.l.1. e & 16. distin. c. placuit.§.Isidorus.& merito est illis deferẽdum. cæteris enim non concurrentibus ratio priuilegij habẽda est.ff. quòd cum eo qui in alie. pot. l. 3. & est hic argu. pro exemptis episcopis , vt in synodo sedeant in meliori loco:quia lex dicit, quòd primo scribenda sunt nomina eorum, qui dignitates iudicio principis sunt consecuti. ff. de albo scriben. l.vlt. & si isti eligantur ad prælationem,ad onus intelligũtur eligi, priuilegio suo non obstante : quia recipiendo honorem,& onus recepisse intelliguntur.j.de præb. significatum.C.de testi.nullũ. 3.de renunc. ad supplicationem.C.de postu.quisquis.Sed nunquid potest episcopus talem subdiaconum deponere propter crimen?Arg.est hic quod sic,ex eo quod dicit,ab obedientia etiam minime absoluũtur, sed non credo , tamen causam instructam debet remittere ad Papam.argu.3.q.6.quamuis.C.vbi sena. vel clarissi.l.3.§.2.& j.de sta.reg.ea quæ op.arg,iste etiã non conuincitur nisi septem testib.2.q.4.præsul.Quidã tamen dicunt q̃ episcopus eos deponere debet.

r ¶ *Absoluuntur.*]Simile est C.de iur. om. iu. l.vlti. & quamuis absoluti non sint ab obedientia , quam aliàs debent prælatis suis, tamen ad superiores etiam ordines sine licentia Papæ p. omoueri non possunt. 3. de temp. ordin. cum in distribuendis. & hoc fit propter reuerentiam maioris , qui manus eis imposuit. de consecra. distinct. 2. c. vlt.

Ioan.21.

Matth.16.

† Concord. tex.in extrauag.vnã sanctã.tit.de maior.& obed.

† Nouissimũ

† In codice Barbatię ita: Vtrũ autem imperatoriã excellẽtiam ad bonum & vtile per nostras litteras duximus inuitandã. Vtrũ igitur tibi iusta suggesserimus,&c.

† In manu scriptis ita: illustri Constantinopolitan.&c.

† In veteribus ita: Clemẽs Papa. vide tamen hic notas nostras.

† Burchard lib. 1. c. 124. Iuo par. 5. c. 224. & c.5. eo.tit.in 1 cõ pilat.

† Aliàs ita: Ois principes terræ. *1.Petr.2.*

† Cap.1. eo. tit.in 3.compilat.

† Facit Lin nouatione. & ibi Bar. C. de sacr.sanc. eccle.

† quòd.

† recipiunt

† Verbum, fuit, deest in antiquis.

† Aliàs, nec

† dicit.

† Cap.2.eo. tit.in 3.com pilat.

† Aliàs,visi.

† In quibusdã impressis, auferre, legitur,& male,vt ex serie constat: sed videto notas huius loci.

† Concor.l. actione. §.Ilaco. in gl. in ver. eo tẽpore.ff.pro soc. & l.1. cũ glo. & ibi Bar. ff. sol.matr.

† Huc spectat concil. Tridẽ.sessio. 25. de reformat.c.17.

a De hoc de iure patro. c. vnico. lib. 6. Ioan. And.

b Aliàs,quinquagies septies. sed de magnitudine solis & lunæ, & terræ, & quantum vnũ quodq; eorũ reliquo sit maius, vide Ptolemeũ lib. 5. Almagesti c.16.

c Si igit qua si intercessor seruus interuenerit, non rẽ peculiarẽ agẽs, non obligatur dñs de peculio. Ioan. And. *Hierem.1. Genes.1. Psalm.135.*

d Aliàs, quinquagies septies. sed de magnitudine solis & lunæ, & terræ, & quantum vnũ quodq; eorũ reliquo sit maius, vide Ptolemeũ lib. 5. Almagesti c.16.

Ioan.21.

Matth.16.

Ioan.21.

† Concord. tex.in extrauag.vnã sanctã.tit.de maior.& obed.

† Nouissimũ

Matth.16.

† In codice Barbatię ita: Vtrũ autem imperatoriã excellẽtiam ad bonum & vtile per nostras litteras duximus inuitandã. Vtrũ igitur tibi iusta suggesserimus,&c.

e Vbi nõ apparet cõsuetudo municipij,attẽditur in subscriptionibus decurionum dignitatis honor. Ioan. Andr.

† Cap.3.eo. tit.in 3. cõpi.

a ¶ *Suscipiunt.*] Nunquid ergo appellabitur ab episcopo ad Imperatorem? Videtur quòd sic infra de fo.competen.verum. tunc enim cognoscit quasi ciuilis iudex.argum.j. de app.si duobus. Dico quòd sic, nisi consuetudo sit contraria.arg.ad hoc 18.dist.si episcopus. Videtur tamen quòd illa temporalia penitus essent à iurisdictione Imperatoris separata.10.q.1. nouerint. Ioã. [a] Dicas quòd appellandum est ad archiepiscopum,nisi de cõsuetudine , vel priuilegio,vel alio iure ad aliũ sit appellandum.j. de appella.Romana.§. debet. [lib.6 b]

b ¶ *In spiritualibus.*]10. dist.suscipitis.96.dist. cũ ad verum.

c ¶ *Præfertur.*] 12. q. 1. præcipimus. & 24. q.3. si habes. & 38.distin. sedulo.

d ¶ *Propter Deum.*]Per quod videtur esse consiliũ perfectionis, in quo liberum est arbitrium. 14.q.1.c.vltimo.

¶ *Glo.seq.arguit.allega. 3. iura, in contrarium vnam legem.*

e ¶ *Tamquam.*] Quod quandoque similitudiné potius quàm veritatem notat : vt illud euangelij, Tamquam ad latronem , &c. nihil enim est simile sibi : vt sit similitudinarium,non expressiuum veritatis.fim.ff.de pecu.l.3. §. si filiusfamilias. c Et est hic argu. q̃ nulla dictio debet vacare in rescripto, alioquin frustra membranas occupat.19. dist. si Romanorum.argu.ad hoc. 28. q.1.sic enim.& ff. de vsu. l.4.argu.contra.C. de fideiuss.non recte.

f ¶ *Constitui te.*]Hic loquitur Dominus Hieremiæ prophetæ , dans ei potestatem super gentes & regna.

g ¶ *Euellas.*]Vitia scilicet.

h ¶ *Plantes.*] Virtutes.

i ¶ *Maius.*] 96. distin. duodec.

k ¶ *Inter solem & lunam.*] Igitur cum terra sit sexies maior luna, sol autem octies maior terra: restat ergo vt ponticalis dignitas quadragesies [d] sexies sit maior regali dignitate.

ADDITIO. Laurentius hic adducit dictum Ptolemæi. Manifestum est quòd magnitudo solis continet magnitudinẽ terræ centies & quadragesies sexies , & duas medietates eius. Item palam est quòd magnitudo solis continet magnitudinem lunæ sexies millies & septingesies,& quadragesies quater,& insuper eius medietatem.Item dicit quòd terra continet magnitudinem lunæ trigesies nouies.

Io.And.dicit:quod ratione non capio,astrologis relinquo.

l ¶ *Assurgant.*]Et inclinent eis:vt 63.distin.Valentinianus.

m ¶ *Venerabilem.*]Ex sede enim venerabili præsumitur : vt 3.de consue.cum olim.

n ¶ *Non distinguens.*]Nec nos ergo distinguere debemus.2.q.5. consuluisti.31.q.1.quòd si dormierit.& 33.q.2.quos Deus.& 3.de transla. inter corporalia.arg.22.q.5.hoc videtur.Arg.cõtra.ff.de testib. quæsitum.

o ¶ *Omittamus.*]Dicit se omissurum quod statim inducit:& est quidã color rhetoricus qui dicitur præoccupatio.8.q.1.Moyses.in fine.

p ¶ *Quodcunque.*] Qui dicit omnia,nihil excipit.19. dist. si Romanorum.ff. de offi.præsid.l.3.Ber.

Per tuas.]Communis diuisio. Secunda:ibi, *Ad quod* Abb. Sicu.

CASVS.Aliquis recepit ordinem subdiaconatus à domino Papa: quæritũ est à dño Papa vtrum per ordinem subdiaconatus subtrahatur à debita reuerentia sui episcopi?Respõdet Papa quòd & si decens sit vt illi secundum quòd cõuenit iter alios subditos à suo episcopo deferatur,qui à sede Apo. fuerat ordinatus:propterea tamen ab obediẽtia episcopi non absoluitur. Not. quòd subdiaconi domini Papæ subsunt episcopis à quibus habent beneficium. Item fallit regula, quòd quos ordinare quis non potest,nec iudicare potest. Itẽ q̃ honoré recipit , & onus recepisse intelligit.

¶ *Glo.seq. exponit. Secundo arg. Tertio quærit. argu.pro, & soluit contrarium, & opinionem ponit.*

q ¶ *Subdiaconatus.*]Eis enim qui in maiori ordine sunt constituti, non præferuntur. ff. de albo scri.l.1. e & 16. distin. c. placuit.§.Isidorus.& merito est illis deferẽdum. cæteris enim non concurrentibus ratio priuilegij habẽda est.ff. quòd cum eo qui in alie. pot. l. 3. & est hic argu. pro exemptis episcopis , vt in synodo sedeant in meliori loco:quia lex dicit, quòd primo scribenda sunt nomina eorum, qui dignitates iudicio principis sunt consecuti. ff. de albo scriben. l.vlt. & si isti eligantur ad prælationem,ad onus intelligũtur eligi, priuilegio suo non obstante : quia recipiendo honorem,& onus recepisse intelliguntur.j.de præb. significatum.C.de testi.nullũ. 3.de renunc. ad supplicationem.C.de postu.quisquis.Sed nunquid potest episcopus talem subdiaconum deponere propter crimen?Arg.est hic quod sic,ex eo quod dicit,ab obedientia etiam minime absoluũtur, sed non credo , tamen causam instructam debet remittere ad Papam.argu.3.q.6.quamuis.C.vbi sena. vel clarissi.l.3.§.2.& j.de sta.reg.ea quæ op.arg,iste etiã non conuincitur nisi septem testib.2.q.4.præsul.Quidã tamen dicunt q̃ episcopus eos deponere debet.

r ¶ *Absoluuntur.*]Simile est C.de iur. om. iu. l.vlti. & quamuis absoluti non sint ab obedientia , quam aliàs debent prælatis suis, tamen ad superiores etiam ordines sine licentia Papæ p. omoueri non possunt. 3. de temp. ordin. cum in distribuendis. & hoc fit propter reuerentiam maioris , qui manus eis imposuit. de consecra. distinct. 2. c. vlt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INter quatuor.] Primo decisum exordium ponitur. Secũdo duplex petitio, quæ reiicitur: ibi, *Petitionem*. Tertio protestatur: ibi, *Iustitiã*. Secunda pars subdiuiditur. Nam primo ponit vnam petitionem. Secũdo aliam ibi, *Super*.

CASVS. Ista quæ petebantur per istum patriarcham, fuerant olim subiecta ecclesiæ Constantinopolitanæ, sed cũ ista ecclesia laberetur in hæresim seu schisma, sub traxerunt se ab obedientia patriarchæ, & adhæserũt Romanæ ecclesiæ: demum capta ciuitate Cõstantinopolitana per fideles populos, & patriarcha ibidem constituto per Ro. ecclesiam petiit idem patriarcha illas ecclesias compelli ad obedientiam sibi præstandam: Papa autẽ petitionem suam duplici ratione non duxit admittendam. Prima, quia ipsi non obediebant patriarchæ antequam ciuitas Constantinopolitana caperetur, & sic ecclesia Constantinopolitana nó erat in possessione subiectionis. Secunda ratio, quia in præiudicium illorum quibus illæ ecclesiæ obediebant, cum non fuissent citati vel conuicti, non debebat aliquid attenta ri. Nam patriarcha petebat extra iudicium illas ecclesias sibi subiici. Et hoc quo ad primam petitionem. respectu vero secundæ petitionis littera est in se clara. Abbas.

SVPER. Præterea petebat patriarcha, vt dominus Papa faceret sibi impendi obedientiam ab episcopo & episcopis regni Cypri: & Papa fere idem respondet in hac petitione secundũ quòd in alia, cum ipsi ante promotionem patriarchæ exempti extiterant, qũ Constantinopolitana ecclesia erat inobediens & rebellis, & in eorum absentia circa statum illorum nihil debeat immutari. si vero iustitiam de illis postularit, audiet ipsum. Not. quòd contra absentem non citatum, non conuictum vel confessum, non est procedendum.

a ¶ *Caperetur.*] à Venetis.

b ¶ *Iuris namque.*] Prima ratio.

c ¶ *Præiudicium.*] Nulli enim auferenda est possessio añ cãe cognitio né. vt 12. q. 5. c. 1. in fi. arg. 16. q. 6. placuit. 1. q. 3. volumus. & ĩ. vt lit. pendẽ. per totum. C. vnde vi. si quis in tantam. C. si per vim, vel alio modo. l. 2.

¶ *Glo. seq. notat duo.*

d ¶ *Citati.*] Vnde sñia nó tenet cũ citatio nõ peruenit ad eũ, nec fuit publice ꝓpõsita. ff. quæ sen. sine app. resciu. l. 1. §. ité ex eo edicto. Et no. q. ille q. est in possessione obediẽtiæ, ꝓueniẽdus est, & nõ subditus qui pstat obediẽtiã, & agit ꝓ ecclesiis, & defendit eas sibi subiectas. ĩ. de rel. do. cõstitutus. & c. cũ venerabilis. Ité no. q. oẽs quos negotiũ tãgit, vocãdi sunt: e vt hic patet: qđ si nõ fiat, nó ꝓiudicatur absenti, nisi forte sciuerit causam suã agi & taceat. ĩ. de re iud. quãuis. vbi de hoc.

e ¶ *Se absentent.*] ĩm. 3. q. 9. c. 2. & per totum. & ĩ. de resci. ex parte 1. & ĩ. de constitu. ecclesia. nec tenet rescriptum, quod præcipit aliqd fieri absente altera parte, & non per cõtumaciam. C. vnde vi. meminerint. & C. si per vim, vel alio modo possessio. l. vltima.

f ¶ *Cum & ipsi.*] Prima ratio.

¶ *Glos. seq. obiicit.*

g ¶ *Inobedient.*] Videtur q. hoc licite potuisset petere. argu. ĩ. de elect. quia diligentia. & ff. de bo. li. etiam. §. fi deportatus.

h ¶ *Et in eorum absentia.*] Secunda ratio. Bernar.

QVod *super.*] Primo ponit decisum exordium. Secundo dictum, cum inclusa limitatione, dictum est: ibi, *Abbates*. limitatio: ibi, *Dummodo*. Abbas.

CASVS. Abbates quidam quãdo vocabant ad synodũ ab epo diœcesano, dicebant q. non tenentur ire ad synodum: quæ fuit eps à Papa

† Cap. 4. co. tit. in 3. compila. huc referas c. inter quatuor. supra de cleric. pereg. & infra de cleri. resident.

† In omnib' manuscr. ita: Petitionem, qua ecclesias sibi subiici postulabas, &c.

† exiterint

† Aliàs: cõtra.

† debuimus

¶ Cap. 1. eod. tit. in 4. compilat.

† subiectos

CAP. VIII.

INter † quatuor & infra. ¶ Petitionem † cõtra ecclesias, quas tibi subiici postulabas, quæ priusquam Constantinopolis ciuitas caperetur [a], Constantinopolitano patriarchæ minime respondebant, duplici ratione non duximus admittendam. ¶ Iuris namque [b] ratio postulat, vt in eorum præiudicium [c] quibus eædem ecclesiæ sunt subiectæ, nihil ordinemus de ipsis: cum nec citati [d] sint, nec conuicti, nec per contumaciã se absentent [e]: & infra. ¶ Super obedientia vero quam vt tibi impendi faceremus, ab archiepiscopo & episcopis regni Cypri similiter postulasti, fere idem duximus respondendum: cum & ipsi [f] ante tuam promotionem fuerint † exempti, quando videlicet Constãtinopolitana ecclesia erat inobediens [g] & rebellis: & in eorũ absentia [h] circa † statutum ipsorum non debuerimus † aliquid immutare: Iustitiam tamen non negabimus tibi, cum eam duxeris postulandam.

¶ Idem.

¶ *Abbates & sacerdotes qui sunt diœcesani episcopi, ad eius synodum venire, & sibi obedire compelli possunt per censuram ecclesiasticam.*

CAP. IX.

QVod † super his: & infrà. ¶ Abbates & sacerdotes diœcesana [i] tibi lege subditos †, qui ad tuam synodum venire contemnunt: (Dummodo † in ipsa synodo non ducas aliquid statuendum quod canonicis obuiet institutis) per censuram ecclesiasticam ad synodum ipsam † venire compellas: & debitam tibi obediẽtiã [k] & reuerentiam exhibere.

¶ Idem sancti Stephani & sancti Proculi abbatibus Bononiensibus.

¶ *Canonici regulares inobediẽtes Priori suo, per ipsum excommunicari possunt: & si fuerint incorrigibiles, de fratrum consortio expelli debent.*

CAP. X.

CVm † in ecclesiis sancti Victoris & sancti Ioannis de monte: & infra. ¶ Nos igitur ad reformationem earundem ecclesiarum diligenti solicitudine intendentes, vniuersis canonicis dedimus in mandatis, vt Priori suo in his quæ ad † eum pertinent, obedirent. ¶ Cumq; omnes (quatuor duntaxat exceptis) se obedire velle concorditer respondissent, prædicti quatuor se contra Priorem in superbiam erigentes, licet de obedientia suo Priori præstanda, præstitissent corporaliter iuramẽtũ [l]: tamẽ exhibiti iuramẽti immemores, suo Priori per omnia restiterũt, & cũ ꝓ cõtumacia sua nequiuissẽt ad debitã obediẽtiã reuocari, dict⁹ Prior in eos excõmunicationis [m] sententiã promulgauit. ¶ Cũ † igitur præfati canonici ad Apostolicã sedem accessissent, per scripturas quid iuris esset? Respondet q. abbates & sacerdotes subiecti episcopo lege diœcesana, qui ad synodum venire contemnunt, per censuram ecclesiasticam ad synodum venire cogantur, obedientiã & reuerẽtiã suo episcopo exhibentes, dummodo nihil iniquum statuatur in ipsa. Not. q. abbates ad synodum venire debent

¶ *Glos. seq. obiicit, & soluit.*

i ¶ *Diœcesana.*] Sed quare vocantur abbates ad synodum, contra illud quod legitur 18. dist. eps. & 18. q. vlt. §. fi. Respõdeo abbates habentes populum, tenentur venire ad synodum: de quibus loquitur 18. q. 2. abbates. sed non habentes populum, non tenentur venire, nisi causa rationabilis subsit, vt dicitur in illa palea. 18. dist. eps. vnde Cistercienses etiam si non essent exempti, cum non habent populum, non tenẽtur venire: exempti enim qui populum non habent, non tenentur venire. 18. q. 2. quàm sit necessarium. in fi. de hoc dictum est ĩ. de off. ord. dilectus.

k ¶ *Obedientiam.*] quia iudex siue prælatus iurisdictionem suam defendere potest pœnali iudicio. ff. si quis ius dic. non obtemp. l. 1.

Vm in ecclesiis.] Primo narrat factũ: Secũdo dat iudices: ibi, *Ideoque*. Prima pars facit tria. Nam primo ponitur Papæ mandatum. Secundo rebellio. 4. canonicorum, & ipsorum excommunicatio: ibi, *Cumque*. Tertio ipsorum absolutio, & præceptum ei factum: ibi, *Cum igitur*.

CASVS. Significatum fuit domino Papæ ꝙ canonici ecclesiarum sanctorum Victoris & Ioãnis in monte inobedientes erant suo priori, & in aliis quam plurimum excedebant, Papa vero volens intendere circa reformationẽ eorũ, mandauit canonicis vniuersis vt priori suo in his quæ ad Deum pertinent, obedirent. Litteris domini Papæ receptis oẽs responderunt ꝙ parati erãt in omnibus obedire, exceptis quatuor, qui cõtra priorem se in superbiam erexerunt, quamuis de obedientia præstanda præstitissent iuramentum: & cum non possent ad obedientiam reuocari, dictus prior excommunicauit eosdem: Tandem petierunt absolui ab ipso priore, & ipse præcepit eisdem vt iurarent parere mãdatis ipsius, quod ipsi facere noluerũt: vnde noluit eos absoluere: Post modum dicti quatuor ad sedẽ Apo. accesserunt, & cum constitissent Papæ de ipsorum contumacia per litteras multorum prælatorum, recepto ab eis iuramẽto secundũ formã ecclesiæ, iussos fecit absolui, præcipiens eis sub debito iuramẽti, vt ad claustrum redirent, & suo priori humiliter obedirẽt. super negotio isto scribit Papa duobus abbatibus, mandans eisdem, quatenus compellant præfatos canonicos redire ad obediẽtiam sui prioris: & ne de sua malitia valeant gloriari, compellant eosdem, vt præstent eidem priori iuramentum quod de parendo mandatis prioris, pro sua absolutione superbe negauerunt, si viderint expedire. quod si facere noluerint, de monasterio expellantur. Not. ꝙ priores & abbates pñt excommunicare. Item iuramentum de obedientia à contumacibus potest exigi. Item litteris prælatorum creditur in præiudicium aliorum. Item excommunicati debent absolui præstito prius iuramento. Item à periuro iterum exigitur iuramentũ. Item qui priori suo vel abbati suo non vult obedire, debet expelli de monasterio.

¶ *Glo. seq. notat. & signat contrarium.*

l ¶ *Iuramentum.*] Not. ꝙ regularis suspectus de inobedientia, cogi potest iurare obedientiam. arg. ff. de iud. in omnibus.

m ¶ *Excommunicationis.*] & ita prior ꝓpter inobedientiã põt excõmunicare subditum suum. sic & electus in abbatem. ĩ. de simo. sicut.

¶ *Glo.*

† Aliàs, Cũque.

† Cõcil. Trident. sessio. 24. de refor. cap 2.

† illiam.

b Sed vide omnino q. iubeat hodie obseruari cõcil. Trid. sess. 24. de refor. cap. 2.

† Cap. 2. eo. tit. in 4. com pilat.

† Aliàs: ad Deum. & pro vtraq; littera facit qđ not. supra de rẽp. ord. c. ad audiẽtiã. in glo. 2.

c Ex iusta causa cogi quis cauere de eo quod debeat in diẽ, vel sub cõditione. Ioan. Andr.

¶ *Glo. seq. ponit duo argumenta, & primum reprobat.*

2 ¶ *Authenticas.*] Videtur quòd per scripturas probetur crimen alicuius, & ita per chartam potest probari periurũ alicuius. arg. 5. q. vlt. Epiphanium. quod non est verum. Item est arg. hic quòd litteris prælatorum creditur in præiudicium aliorum, cum viuæ voci non credatur. ĩ. de proba. quoniam contra. Item habes hic quòd litteræ prælatorũ scripturæ dicuntur authenticæ. sic ĩ. de fide in strum. c. 2. & c. cum dilectus. ĩ. de probatio. post cessionem.

ADDITIO. Certiores. Non reputat probatum quantum ad depositionem, sed quantum ad absolutionem. Item non agebatur criminaliter secundum Innocentium. Io. And.

b ¶ *Iuramento.*] Not. ꝙ à periuro & suspecto recipitur de nouo cautio iuratoria, a quòd est cõtra illud 22. q. 5. paruuli. & contra illud ĩ. de præsum. litteras. & ĩ. de coha. cle. & mu. clericos. sed illud fit in maiorem confusionem ipsorum, & maius opprobrium: & quia aliam cautionem præstare non pñt, cum nil habeant, vt 12. q. 1. nõ dicatis.

c ¶ *Excludatis.*] Ecce pœna inobedientium, & nihilominus excommunicandi sunt, & ab omnibus euitandi vsque ad satisfactionem. ĩ. de regulari. & transeun. c. vlt. in fi. Ber.

His quæ.] Duo sunt dicta. secundũ: ibi, *Quando*. Abbas.

CASVS. Inter ecclesiam sancti Laurentij in Damaso ex parte vna, & capellas sibi subiectas ex parte altera, quæstio vertebatur super scrutinio & aliis articulis coram Papa, ipse auditis quæ vtraque pars coram ipso proponere voluerat, sententiando decernit, vt presbyteri & clerici earundem capellarum cardinali qui tũc erat in ecclesia ipsa, & qui per tempora fuerit, præstent manualem obediẽtiam, & reuerentiã, & ad ecclesiam ipsam pro scrutinio, baptismo, & capitulo conueniant temporibus cõsuetis, correctionem ipsius cardinalis recipiant, & sententias excommunicationis, interdicti vel suspensionis, quas in eos & eorum ecclesias contulerit, inuiolabiliter obseruent. Cum vero ecclesia illa cardinali vacabit, capellani & clerici supradicti, capitulo ipsius ecclesiæ exhibeant omnia supradicta, excepto quod dictum est de correctione, excommunicatione, ac suspensione ipsorum: quia dominus Papa pro bono pacis, suæ prudentiæ reseruauit. Not. hic quæ debent capellani & clerici suis plebibus. Item vacante ecclesia capitulum exercet vicem prælati.

d ¶ *Obedientiam.*] Hic enim patet qualiter subditi obedientiam [b] facere debeant suo prælato sine scriptura. ĩ. eo. legebatur. & sine iuramẽto. ĩ. de iureiuran. nullus. sic ĩ. de resti. spol. olim. & quandoque per iuramentum: vt cap. nullus.

ADDITIO. Nisi essent suspecti: vt ĩ. tit. proxi.

e ¶ *Pro scrutinio.*] Sic ĩ. de capel. mo. dilectus. vbi de hoc in glo. quæ incipit, sic. ĩ.

¶ *Glo. seq. arguit vacante sede, &c. signat contrarium, & soluit.*

f ¶ *Pro bono pacis.*] Ergo videtur quòd de iure communi vacante [c] ecclesia prælato, transferatur potestas ad capitulum, sed pro bono pacis Papa hoc sibi reseruat, cum omnia alia libere capitulo reseruauerit. Et ita vacante ecclesia capitulum potest iudicare, absoluere, & excommunicare. ĩ. de hære. ad abolendam. 1. respon. & ĩ. eo. cũ olim. arg. 65. dist. c. vlti. & 7. q. 1. pontifices. & 23. dist. in nomine domini. Ea vero quæ ministerium conseerationis desiderant, facere non possunt: immo vocabunt vicinos episcopos cum cautelæ studio: vt in dicto c. pontifices. Præbendas tamẽ vel dignitates, vel curã animarum, quæ pertinent tantũ ad prælatũ, capitulũ vacante ecclesia conferre nó pẽt: quia nusquã inuenitur ꝙ vacante sede, potestas conferẽdi beneficia trãseat ad capitulũ. ĩ. ne se. va. illa. Arg. ꝺ illud quod dictũ est, ꝙ capitulũ possit absoluere. 11. q. 3. si quis epũs dãnatur. Illud verũ est, ꝙ si excõicatus a prædecessore non fit absolutus, ꝙ successor illũ absoluere potest, cũ ei succedat in onere ac in honore. ĩ. de offi. ord. pastoralis. Sed nõ negatur quin capitulum possit illũ absoluere necessitate exigente, & ita propter periculũ animarum hoc permittitur. Et satis pót cõcedi. arg. huius. c. ꝙ capitulũ vacãte ecclesia (cum causa rationabilis subest) pót excõmonicare subditos si fuerint contumaces & inobedientes. Ber.

[a] Id est, fidelis authenticis præceptorũ sigillatas. quod dic vt not. infra de fide instr. c. 1 & c. cum dilectus.

[a] Cõcor tex. in l. 1. & ibi Bar. C. si adu. vẽditio.

† Hæc duo verba, vel malitia, desunt in antiquis.

† In plurib' manuscriptis habetur, Damasco, tã in titulo q̃ in textu: sed male, cũ sit titulus not' & valde antiquus Romę.

Dilecta in Christo filia.] Prima pars ponit quærelam. Secunda: ibi, *Quocirca*. dat iudices. Abbas.

CASVS. Abbatissa Bubrigen. conquesta fuit dño Papæ, ꝙ cũ ipsa canonicas suas & clericos suæ iurisdictioni subiectos suspenderet ab officio & beneficiis, exigẽtibus suis culpis, ipsi cõsisi ex eo quòd ipsa eos excommunicare nó posset, suspensionem ipsius non seruabant, & sic eorũ excessus impuniti remanebant. Mandat Papa cuidam abbati, quatenus dictas canonicas & clericos compellat per censuram ecclesiasticam, vt abbatissæ præfatæ obedientiam & reuerẽtiam impendant, & eius salubria mandata obseruẽt. Not. ꝙ mulier excõicare non potest.

¶ *Glo. seq. alleg. vnã cõcor. in contrarium alleg. 3. iura, & soluit.*

g ¶ *Iurisdictioni.*] Sic ergo mulier habet iurisdictionem. ĩ. de arbit. dilecti. Sed cõtra videtur ꝙ mulier iudicare non possit. 33. q. 5. mulierem. nec ciuilibus fungitur officiis. C. de procur. alienam. ff. de reg. iur. l. 2. Dicas quòd abbatissa habet iurisdictionem talẽ qualem, non ita plenam sicut vir habet. Dicas ergo, quòd potest suspẽdere ab officio & beneficio monachas suas, & clericos suæ iurisdictioni subiectos, secundum quòd hic satis innuitur, si inobedientes fuerint: habet enim administrationem temporalium & spiritualium. arg. ĩ. de confir. cum dilecta. 2. ĩ. de his quę fiũt à prælа. fine cõsensu cap c. 2. Item ratione suæ administrationis potest suam confirmationem potest cõferre ecclesias & beneficia, & instituere clericos in ecclesiis sui monasterij, sicut faciunt confirmati. ĩ. de elec. nosti. & sicut abbates. ĩ. de his quæ fi. à prælа. fine con. cap. c. ea nosciatur. Sicut abbas enim de consensu capituli repræsentat, vt dicit illa decre. ea nosciatur. eodem modo abbatissa. Excommunicare autem non potest vel absoluere. ĩ. de sen. excom. de monialibus. Et potest dici quòd nec ab officio potest suspendere, nec interdicere, quia & hoc pertinet ad claues. ĩ. de excel. præ. tanta. & non dicit hic Papa, quòd possit, quia non sexui fœmineo, sed virili traditæ sunt claues regni cælorum: licet enim beatissima virgo Maria excellentior sit Apostolis vniuersis: non tamen illi, sed illis tradidit claues regni cælorum. ĩ. de pœ. & re. noua. nec potest velare moniales. 20. q. 2. statuimus. Præterea mulier non debet habere talem potestatem, quia non est facta ad imaginem [d] Dei, sed vir, qui est imago & gloria Dei, & mulier debet subesse viro, & quasi famula viri esse, cum vir caput sit mulieris, non econuerso. 33. q. 5. hæc imago. & cap. cum caput. [e] Et ideo quia excommunicare non potest, præcipit Papa quòd clerici & moniales, qui contemnunt suspensionem ipsius, compellantur per cen. eccle. ad seruandam eius suspensionem & salubria mandata eius.

h ¶ *Canonicas.*] Non dicit, monachas: loquitur enim secundum consuetudinem Theutonicorum, vbi sunt canonicæ seculares, quæ nullam faciunt professionem, nec renunciant propriis, immo

† vacauerit

† Lumburgen.

† Neburgen.

† Quedeburgen.

Abbatissa an possit habere iurisdictionem.

d Qualiter intelligatur quòd mulier non sit facta ad imaginẽ Dei, tradit B. Tho. 1. par. q. 93. art. 4. ad 1. argumẽtũ.

e Facit text. in l. fed & vl. ff. de don. inter vi. & vxo. & in l. ficut. & in l. liberto. ff. de ope. liber.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Dicunt hic Ioã. & Vinc. idẽ de quoli bet cõsorso vel conuersa ecclesię secularis, scilicet cõtrahere pọt, nec gaudet immunitate canonis, siqs fuadente. secus in conuersis religiosorũ. de sentẽ. excom. non dubium. vbi de hoc. Io. And.

quandoque contrahunt matrimonium. [a] de talibus potest intelligi. 12.q.5.c.vlt. in fine.

a ¶ *Salubria.*] si certum est quòd sint salubria, vel etiam si sit dubiũ. 11.q.3. quid ergo. & 23.q.1. quid culpatur. in fi. Si certum est quòd essent mala, non est obediendum. 11.q.3. non semper. c. si dns. & c. Iuliauus.

Dilecti filij.] In prima parte ponitur querela. In secunda prouisio: ibi, *Cum igitur.* Abbas.

CASVS. Patriarcha Grandeñ. occasione cuiusdam consuetudinis exigit iuramentum fidelitatis ab episcopo Castella. præter formã canonicam, quam alij suffraganei consueuerunt præstare suis metropolitanis: archid. & canonici Castellani videntes ex hoc ecclesiæ suæ præiudicium generari, ad sedem Apost. appellarunt, ne occasione illius nihil exigant ab episcopo Castellano vltra id quod faciunt alij episcopi à suis metropolitanis propter aliquam consuetudinem. vnde mandat Papa patriarchæ Grandeñ. quatenus contentus existat forma canonica, quã ipse recepit ab episcopis subiectis sibi nullo medio, nec amplius exigat à Castellano episcopo obtentu alicuius consuetudinis, prætextu iuramenti præstiti: sciẽs quòd Papa absoluit eũ ab huiusmodi iuramento, quantum ad alios articulos, immo ipsum denunciat potius non teneri. Not. quòd vbicunq; videt aliquis sibi præiudicium generari, potest appellare. Item quod tibi fieri non vis: alij non facias. Item iuramentum non extenditur ad ea quæ de iure præstanda non sunt.

† præteriti

¶ *Glo. seq. reci. per obie. de decre. cum inter R.*

b ¶ *Appellarunt.*] quia eorum intererat. per tale enim iuramentum præiudicabatur ecclesiæ, saltem de facto: quare admissa fuit appellatio. 2.q.6. non solent. & ẽ. de elect. c. cum inter R. Et sic episcopus per iuramentum suum non poterat ecclesiam obligare, cum non tenuerit quo ad illa, quæ præter formam canonicam continebantur in eo, simile ẽ. de reli. do. cum dilectus. nam delictum personæ. & c. 16. quæst. 6. si episcopum. nec conditionem ecclesiæ in hoc potuit facere deteriorem. infra de dona. fraternitatem. simile infra de insti. cũ venissent. vbi dicitur quòd iuramentum à prælato in præiudicium suæ dignitatis præstitum, non præiudicat ecclesiæ: & inuito prælato, & contradicente ecclesia posset pro defensione ecclesiæ contradicere, & repetere quod præstitum esset occasione talis iuramenti. 12. q. 2. non liceat Papæ, & ẽ. de iureiurando. sicut 2.

b Concord. l. iustitia. ff. de iusti. & iur. & insti. eo. §. iuris præcepta, & ibi gl. not. in ver. alterũ non lædere.

c ¶ *Nolles.*] sic dist. 1. in prin. [b]

ADDITIO. Vnde versus:

Quod tibi vis fieri, mihi fac: quod non, mihi noli.
Sic potes in terris viuere iure poli.

d ¶ *Forma.*] quam habes ẽ. de iureiur. ego N. qua forma Papa contentus est, vt ibi dicit: ergo multo fortius & alij debent esse illa contenti. simile 22.q.5. de forma. In qua forma debet specialiter inseri iuramentum de fidelitate & obedientia. ẽ. de priui. antiqua.

¶ *Glo. seq. recitetur per obi. quare eonsuetu. non iuuat, & sol. secundo arg.*

d ¶ *Consuetudinis.*] Sic patet quòd consuetudo non habet locum in hoc casu: cum talis consuetudo sit contra generales ecclesiæ consuetudines. 100. dist. contra morem. seruare enim debet morem aliorum etiam metropolitanorum, vt ibi dicit, & quia per vsurpationem hoc faciebat, non prodest consuetudo. 10.q.3. quia cognouimus. & 93. dist. illud. & 24.q.1. schisma. & 1.q.1. nullus episcopus. Item est arg. ex eo q dicit, nil amplius exigas, quòd sua auctoritate potest denegare quod contra generalem consuetudinem aliorũ metropolitanorũ præstitit. 10.q.3. quia cognouimus licet illud diu præstiterit. C. de agri. & censi. litibus. lib. 11. & ẽ. de cẽsi. puenit. arg. tps enim non inducit obligationem sicut nec tollit. ff. de act. & obli. l. obligationum. §. placet.

¶ *Glo. seq. tria notat.*

f ¶ *Iuramenti.*] Not. q iuramẽtũ nõ extendit ad ea quæ de iure præstãda nõ sunt, licet super his iuretur. [c] Iuramẽtũ enim nõ fuit inuẽtũ vt esset iniquitatis vinculum. ẽ. de iureiur. quanto. & 22.q.4. inter cætera. immo ipso iure non tenet iuramẽtũ quo ad alios articulos, qui in forma iuramenti nõ ꝓtinent, vt dicitur hic in fi. & iuramẽta ꝓtra statuta canonũ pstita non tenẽt ẽ. de for. cõp. si diligenti. in fi. & quia iuramẽtũ illud præstitum fuit in dãnum ecclesię d: vnde non tenuit. ẽ. de iureiu. sicut. Itẽ habes hic quòd iuramẽtũ tenet ꝑ parte, & pro parte nõ tenet. sic. 22.q.4. inter cætera. Item arg. q vtile non vitiatur per inutile.

c Concord. l. nõ dubium. C. de legib. & l. nõ videtur. §. qui iusſu. ff. de reg. iur.

d Id autẽ solũ quod post appellationẽ vel ante prẽstitum fuerit, nõ imperdit: quoniã obligetur: dũmodo sine interitu salutis seruari possit. infra de iureiurã. si vero. Ioan. And.

Cvm olim.] Primo prouidet circa electionem faciendã. Secũdo circa ꝓfirmationem: ibi, *Mãdãtes.* Abb. Sicul[e].

CASVS. Vacãte monasterio sancti Saluatoris Messañ. monachi elegerũt quendã in abbatem, personam videlicet indigną, & sic ipso iure fuerunt eligendi potestate priuati: mãdat Papa Priori fratrũ Prædicatorum & archidiaco. Rhegin. quatenus auctoritate ipsius, de gratia speciali ꝑcedant dictis monachis eligendi in alia seu postulãdi liberã facultatẽ, licet ipso iure hac vice sint eligendi potestate priuati: & cum ecclesia Messañ. vacet ad præs, electionẽ suã præsentent capitulo Messañ. confirmãdã, prout de iure fuerit, vel etiam infirmãdã. No. quòd ecclesia vacãte capitulum supplet vicem episcopi in confirmationibus prælatorũ.

e Concord. l. 1 quidã. 1. & ibi Bart. ff. de legat. 2.

g ¶ *Priuati.*] quia elegerunt indignũ. ẽ. de elect. cum in cunctis. & c. cũ Vintonien. & c. congregato. [e] & sic de gratia tantum restituitur eis electio, vel quia non elegerunt infra tempus. ẽ. de electio. ne pro defectu.

¶ *Glo. seq. allegat duas concor. in contrariũ alleg. 3. iura, & soluit respondendo ad contraria, & remittit. Finis reci. per quæstionem, quã soluit, & remittit. Io. And.*

h ¶ *Capitulo.*] Sic patet hic manifeste quòd vacante ecclesia potestas siue iurisdictio episcopi deuoluitur ad capitulũ. sic ẽ. de hære. ad abolendam. in prin. & ẽ. eo. his quæ. arg. contra: multa habes quòd potestas episcopi non deuoluitur ad capitulum vacante ecclesia. ẽ. ne se. va. illa. & 24. dist. presbyteri. secundum Io. vt ibi no. 71. dist. fraternitatem. vbi dicitur quòd vacante ecclesia collatio beneficiorũ nõ deuoluitur ad capitulum, & quòd capitulum non potest dare licẽtiam alicui transeundi ad aliam ecclesiam, si illic eligatur: & hic dicitur quòd capitulum potest confirmare electum in abbatẽ vacante ecclesia. Quę est ratio diuersitatis hinc inde? Ratio illa potest esse, capitulum ideo non potest alicui dare licentiam transeundi ad aliam ecclesiam, quia ibi est quædam alienatio personæ, sed capitulum sine consensu prælati alienare non potest sede vacante. 12.q.2. si qua de rebus. sed maior est alienatio personæ quàm rerum. 12.q.1. præcipimus. Et ideo non potest dare licentiam transeundi, sed per confirmationem, de qua fit hic mẽtio, nulla fit alienatio nec præiudicatur episcopo futuro & sic loquũtur cap. prædicta, quæ signantur pro contrariis. Ad illam decre. illa. dicas quòd capitulum non potest conferre beneficia quæ pertinent ad episcopum vacante ecclesia, quia omnes fructus & iura episcopatus debent fideliter custodiri & reseruari successori. 12. q. 2. hæc huius placiti. & c. non liceat. & ẽ. de offi. ord. cum vos. Sed collatio beneficiorum inter bona episcopalia & fructus computantur, & magnum fieret præiudicium episcopo successori per talem collationẽ: & ideo non potest conferre nec distrahere tales fructus sicut nec alios: & de hoc dictum est ẽ. eod. titu. his quæ. Et quod ibi minus dicitur, supple hic. Et coram capitulo poterit obiici electo quicquid posset corã episcopo: & ita capitulum cognoscet tamquam episcopus de his quæ obiicientur contra electum, & cassabit electionem si cassanda fuerit: aliàs non assumet capitulum iurisdictionẽ episcopi. de hoc dixi ẽ. de offi. ord. irrefragabili. Ber.

ADDITIO. Alij dicunt quòd continet gratiam per illam decretal. ẽ. ne se. vac. illa. vbi dicitur quòd nõ inuenitur in iure, quòd collatio beneficij spectet ad capitulum.

Statui

Statuimus.] Tria sunt dicta. Secundum: ibi, *& sic.* Tertium: ibi, *Et qui.* Abb. Siculus.

CASVS. In ecclesia sanctæ Mariæ Maioris de Vrbe, talis erat consuetudo, quòd illi qui primo recipiebantur ibidem, præferebantur illis, qui posterius recipiebantur in sessionibus & in portionibus percipiendis, etiam si esset in maiori ordine constitutus: quia istud inhonestum erat, statuit Papa, q presbyteri primũ locum teneãt, diaconi secũdum, subdiaconi tertium: & sic de reliquis obtineant ordinatim, etiã si posterius sint recepti: & in portione percipienda, qui in maiori ordine fuerint, minoribus præferantur, & minores clerici faciãt seruitia consueta. No. quòd maiores & digniores reputantur in maioribus ordinibus constituti.

† Ad intellectum, vide c. vlt. supra de constit.

† Hoc est a colythus tenebit quartũ, & sic de singulis donec ad vltimum minorẽ peruenia-tur.

† In vno exẽplari vetustissimo habet, Colonien.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

a ¶ *Primum locũ.*] quia secundum dignitatẽ cuiuscumque, quilibet honorãdus est in sede ẽ. de consuet. c. cum olim. & qui prior est in eodẽ ordine vel dignitate ordinat[a], in loco & in subscriptionibus prẽmitri debet. 17. distin. c. vlt. & ff. de albo scri. l. 1. & 74. dist. episcoporũ. sic ẽ. eo. c. 1. & 75. dist. c. vlt. minores enim maioribus obsequium prẽstare debent 93. dist. à subdiacono. C. de offi. rec. l. 1. arg. contra 23. q. 4. sicut excellentiam. vbi dicitur, non gradus excellentior vel elegantior, sed vitæ, &c. & 40. disti. non loca vel ordines. Sed ibi loquitur quo ad virtutes, siue de merito vitæ. 40. distin. cap. vlt.

† Aliàs, potiorem.

† Videl. decurio. C. de decur. lib. 10. not. in l. hominẽ. ff. mãda.

† potior

¶ *Glosa seq. dicit ad partem, quòd habenda sit ratio personarũ, &c. alleg. 9. canones, vnam decre. & 3. ll. in contrar. alleg. duos canones quinque decre. & vnam l. & soluit.*

b ¶ *Potiorem.*] Sic videtur q in perceptione beneficiorum habenda sit ratio personatuum siue dignitatum, vt plus percipiant, qui in potioribus sunt ordinibus constituti, & meliora stipendia conferantur secundum dignitatem cuiusc̃ũq;: vt 12.q.2. nobis. c. Vulteranæ. & c. concesso. & dist. 1. ius militare. & 1.q.2.c.vlti. & 74. dist. consuluit. & 61. dist. miramur. in fi. Et is gradus cæteros antecedat, quem labor prolixior & stipendia meliora fecerint anteire. C. de offi. mag. offi. l. nemo. Et ratio stipendiorum habenda est. ff. de re milit. non omnes. in prin. & in Auth. de defen. ciui. in prin. col. 3. vbi nobilitatis ratio habetur. & de pœn. dist. 4. in domo. & ẽ. de præben. de multa. §. vlti. & 41. dist. non cogantur. Sed contra videtur quòd omnes qui in vna ecclesia famulantur, æqualiter percipere debent. ẽ. de consti. c. cum omnes. & c. cũ M. nec vni dandum est vnde alij scrupuloso corde moueantur. 16. q. 7. c. 1. & dicit Apostolus.

Personatuũ ratio an sit habenda in beneficiorũ perceptione.

[a] Non enim volumus vt aliis sit remissio, vobis autem tribulatio. 25.q.1.§. his ita. ad fi. ff. pro socio. l. verum. §. si cum tres. vbi dicitur quòd ex eadem societate non debet vnus plus percipere quàm alter: nec nobilis præponitur ignobili. arg. ẽ. de app. c. constitutus. nec refert vndecunque sint. ẽ. de institu. c. ad decorem. & dum quis laudabiliter officium suum exequitur, ex abundanti requiritur suæ notio nationis. ẽ. de iud. c. cum deputati. Quid ergo est dicendum? Dico, quòd ab initio consideranda est nobilitas siue scientia, vt etiam maioribus & pluribus beneficiis honorentur ab illis qui eos promouent. ẽ. de præb. cap. de multa. & circa eos qui simul sunt in ecclesia, honestum esset vt qui maiores sunt, plus percipiant & digniores: secundum quòd dicunt iura priora. Sed circa hoc plus consideratur vniuscuiusque ecclesiæ consuetudo. ẽ. de constit. cum omnes. & c. cum M. Sed si nulla sit consuetudo, puta quia ecclesia fundatur de nouo, tunc videtur quòd secundum locum & meritum cuiuscunque sint dãda stipendia. Sed videtur quòd recurrendum sit tunc ad consuetudinẽ vicinarum ecclesiarum siue prouinciæ. ẽ. de cen. cap. super eo. Iure cõmuni non plus credo dandum maioribus quàm minoribus, nisi consuetudo contrarium inducat: & secundum hoc potest exponi, potiorem, id est, priorẽ: vt primo percipiant, qui in maiori ordine sunt constituti, & hoc seruari potest in ecclesiis, vbi non sunt distinctæ præbẽdæ, vbi vero distinctæ sunt, quilibet percipit per se suos redditus: & hic non credo præbendas esse distinctas: sed fructibus collectis, quotidie forte percipiunt quilibet portionem suam.

¶ *Glo. seq. distinguit duplex seruitium diuinorum, &c. Item reuerentiam & obedientiam.*

c ¶ *Consueta.*] Not. quòd minores seruitia facere debent maioribus. [b] hoc intelligo circa seruitia exhibenda in obsequis diuersorum, vt secundum quòd quilibet minor est in ordine, maiora seruitia faciat secundum suum ordinem debita: prout dicitur 23. dist. subdiaconus. & c. seq. in quibus ostenditur quid pertineat ad officium cuiuslibet. Alia vero seruitia extra diuinorũ celebrationem facere nõ tenẽtur, si quæ non pertinent ad obsequia ecclesiæ. Reuerentiã tñ minores maioribꝰ exhibere tenentur: vt minor assurgat maiori: & cedat ei primum locũ in sedẽdo & in eũdo 93. dist. à subdiacono. nisi minori in ordine maior administratio fit cõcessa: vnde archipresbyter, archidiacono debet reuerentiam ratione administrationis & officij sibi cõmissi. xxv. dist. perlectis. ẽ. de offic. arch. ad hæc. in mandato siue iudicio nemo tenetur alteri, nisi ei qui habet ad ministrationem vel iurisdictionem super eũ, cui obedire tenetur in his quæ spectant ad officiũ suum: & eius honesta & salubria mandata obseruent. ẽ. eo. dilecta. & ẽ. de offic. archi. ad hæc. c ẽ. de off. archipresby. c. 1. 2. & 3. & ẽ. eo. proxi. Ber.

b Concord. text. in l. potiores. cũ ibi no. C. de offi. rector. prou.

c Vel cũ minor gerit locũ maioris. 93 dist. c. vlt. Ioan. And.

Cvm inferior.] Primo narrat factum. Secũdo prouidet episcopo: ibi, *Mandamus.* Tertio prouidere mãdat archidiacono: ibi, *Prouisio.* Abb. Siculus.

† Aliàs, archidiaconatus.

CASVS. Archiepiscopus Colocen. de licentia domini Papæ monasterium de Cheur, constitutũ in Firmien. archidiaconatu diœc. Colocen. erexit ecclesiam cathedralẽ & Papa ecclesiam illam exemit a iurisdictione ipsius archidiaconi, Archi. prædictus in tantam prorupit audaciam, vt in episcopũ ibi cõsecratũ, & in ecclesiam, suam iurisdictionẽ exercere præsumpserit: significatum fuit hoc dño Papæ, vnde super hoc scribit ipsi Colocen. dicens, quòd inferior potiorem soluere nequit vel ligare, sed potius ma ior minorem regulariter absoluit, & inhonestum est & absurdũ, vt filius potestatem habeat in parentem: & ideo mandat ipsi Colocen. vt prætacto archid. districte præcipiat, ne decætero in dictũ epm talia attentare præsumat: cum dominus Papa ab ipsius iurisdictione ipsum exemerit, ita tamen vt si propter hoc archidiaconatus iura læduntur in diœce. sua, absq; iuris alieni præiudicio recõpensationẽ faciat cõgruentẽ. Not. quòd minor in maiorem potestatem habere non debet. Item sine alterius præiudicio ecclesia constrẽi debet, aut ampliari.

d Non eximit: immo denunciatur exemptum. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. ponit tres regulas: & à qualibet illarũ excipit. secũdo arg. & illud determinat.*

d ¶ *Ligare.*] 21. dist. inferior sedes. No. ex hoc loco quòd inferior superiorem non pọt ligare vel soluere. Itẽ qui potest ligare, potest & absoluere, & econuerso qui potest absoluere potest ligare. sic ff. de re iu. l. 1. Primũ recipit exceptionẽ, cum maior subiicit se etiã minori. 12.q.7. nos si incọperenter & ff. de iur. om. iu. est receptum. Secundum recipit exceptionẽ. ẽ. de off. dele. quærenti. vbi aliquis potest ligare, sed post annum non potest absoluere. Tertium similiter habet exceptionem. de consc. dist. 4. sanctum est. vbi penitus quis potest absoluere tempore periculi, qui tamen non potest ligare. Item est hic arg. quòd si Papa mandat alicui vt excommunicet aliquem, quòd potest absoluere illum: quia excommunicatio & absolutio pari conditione censetur, vt cui vnũ cõmittit, & reliquũ. de pæ. dist. 1. verbum. Sed hoc non credo, si hoc sibi tantum quasi executori committatur, cum ad certum articulum datus sit executor. arg. ẽ. de off. dele. sup quæstionũ. §. 1. & c. fi. §. fi.

An qui excõmunicat aliquẽ de mandato Papæ, ipsum possit absoluere.

e ¶ *Parentem.*] Iimmo ecouerso filius debet esse in patris potestate. ẽ. de conuer. in fi. c. vlti. & Insti. de pat. po. §. ius aũt. arg. ẽ. ẽ. de renun. ad supplicationẽ. vbi minor prętest maiori, & iurisdictionẽ, habet in ipsũ, immo pater dẽt regere prolẽ suã. 24.q.4. duo ista nomina. & C. de emẽda. ꝓpin. l. vnica. ẽ. de sent. excõ. cũ voluntate. §. vlt. & filius ẽt dũ est in potestate patris, agere ꝙ rebus suis nõ pọt. C. de ann. exce. l. 1. §. 1. in fi.

e ¶ *Parentem.*] Immo ecouerso filius debet esse in patris potestate. ẽ. de conuer. in fi. c. vlti. & Insti. de pat. po. §. ius aũt. arg. ẽ. ẽ. de renun. ad supplicationẽ. vbi minor prętest maiori, & iurisdictionẽ, habet in ipsũ, immo pater dẽt regere prolẽ suã. 24.q.4. duo ista nomina. & C. de emẽda. ꝓpin. l. vnica. ẽ. de sent. excõ. cũ voluntate. §. vlt. & filius ẽt dũ est in potestate patris, agere ꝙ rebus suis nõ pọt. C. de ann. exce. l. 1. §. 1. in fi.

¶ *Gl. se. in prin. & in fine fortificat textũ, in medio signat cõtrarium.*

f ¶ *Cathedratẽ.*] de licẽtia dñi Papæ 16.q.1. præcipimus. & 22. dist. c. 1. & ẽ. de excess. pla. sicut vnire. & ẽ. ne sede vacante. c. 1. aliàs auctoritate ꝙpria nõ potuisset, quia hmõi mutationes, trãslationes & cõsimilia debẽt fieri de auctoritate Papæ. 7.q.1. mutationes. ar. ẽ. de offi. or. qm̃ in pleriscq;. §. ꝓhibemus. & hoc factũ fuit ꝓp lõgã & latã ꝓuinciã, vel ꝓp diuersitatẽ linguarum. ẽ. de offi. or. qm̃. & c. inter cætera. quod licet ex auctoritate illius canonis, qm̃. & ẽ. de transla. inter corporalia.

¶ *Gl. se. rec. per obiectio. & sol. & solutioni signat ȝriũ. cui respõdet.*

g ¶ *Exemptum.*] Nam solus Papa eximit epos. 16.q.1. frater nolter. sed per hanc exceptionem quæ fit ab archid. non intelligitur exemptus à iurisdictione episcopi. & sic videtur quòd nisi fuisset exemptus [d] à iurisdictione archid. iurisdictionẽ haberet in eum: sed quia hoc erat inhonestum, vt maior subesset minori, & contra iura. 21. dist. inferior. & 93. distin. à subdiacono. ideo exemptus fuit omnino à iurisdictione ipsius.

d à iurisdictione

h ¶ *Præiudicio.*] Et sic Papa non intendit alij per suas litteras præiudicium irrogare. sic ẽ. de consue. cum olim. in fi. & ẽ. de offi. ord. licet

Universidad de Deusto

cum concor.& ſ.de vſu pal.ex tuarũ.ff.ne quid in loco publ.l.2.§. merito.& §.ſi quis à principe.& ſ.de offi.deleg.ſuper eod. & 9. q. 3. nunc vero.

† Magiſtro Duren. Archid. Lemn. & priori ſanctæ Radegen. Pictauen.

Vmilis doctrina.]In coposítione ſuper iure primatiæ facienda, debent omnes prælati prouinciæ & capitula eccleſiarum cathedralium conſentire. Et duo facit, nam primo mandat compoſitionem publicari,ſi prælati conprioti ſanctæ Radegun. Pictauen. ſentiant. Secundo:ibi,*Si qui vero.* diſſentientes mandat citari, & publicationem non fieri.Abb. Sicu.

¶ Idem Lemouicen. † archidia. & priori ſanctæ Radegundis Pictæ.

¶ *Cõpoſitionẽ ſup iure primatiæ,vnus ſolus cuius intereſt,poterit impedire.*

CAP. XVII.

CASVS. Inter archiepiſcopum Bituricẽ. & archiepm Burdegaleñ. cotrouerſia fuit diutius agitata ſuper iure primatiæ quis eorum debet eſſe primas: dominus Papa Grego.poſt diutinam concertationem, quandam fecit prouiſionem inter ipſos,quam prouiſionem miſit quibuſdã, mandans eiſdem quatenus requirant aſſenſum prælatorũ Burdegaleñ. prouinciæ in ea præſentium, & conſenſum capitulorũ cathedralium eccleſiarum eiuſdẽ prouinciæ,& aſſenſum Bituricen.capituli ſuper ipſa prouiſione:quo habito prouiſionẽ illã ſolemniter publicauit,& ſi aliqui conſenſũ præſtare noluerint,publicationi prædictæ ſuperſedeant,& eiſdem præcipiant,vt perſonaliter ſi prælati fuerint,ad præſentiam Papæ accedant:vel ſi capitula fuerint,per procuratores idoneos cõpareant,proſecuturi coram Papa ius ſi quod habẽt,ſatisfacturi parti alteri,ſi ſuccubuerint in expẽſis.No.quod omnes vel aliquos tangit,eorum conſenſus requirẽdus eſt.Item qui ſuccũbit, in expenſis cõdemnari debet:ſed hoc ideo ſtatuitur,in caſu iſto, quia quaſi fundata erat intentio Bituricen.per illam prouinciam: & ideo ſi ſuccumbant,calumniari videntur.

† In vno exẽplari habet: prouiſioné.

a ¶ *Humilis doctrina.*]Bene dicit,humilis.nã magiſter debet eſſe humilis & benignus auditoribus,& humiliter docere,non cum auſteritate & potentia:vt 46.diſt.hoc habet a. auſteritatis autẽ nimiæ increpatio ,nec correptionem recipit nec ſalutem. 45. diſtin. cum beatus.& nimia ſæuitia præceptoris culpæ cõparatur.ff.ad leg.Aquil.præceptoris.modica tamen & leuis coerctio conceditur magiſtro, ita vt excommunicationem non incurrat.ſ. de ſen. excom. cum voluntate. & c. ex tenore.& 23.q.5.circumcelliones.ad fin. nec fæuiendi audacia debet concedi,nec paterna diligẽtia omitti,vt ibi dicitur,& c. circũcelliones. in fi. quia dum nimium ſeruatur humilitas,regendi frangitur auctoritas. b 86.diſt.quando neceſſitas.

a Facit l.obſeruãdum.ff. de offi.præſi. & l.illicitas. § ne potentiores.cũ no. eod.tit.

¶ *Gl.ſeq.quærit,obiicit quare ex parte Burdeg.non ſufficit conſenſus capituli,ſicut econuerſe:cum prælatus cũ capitulo litiget donec cõponat.Sol.quòd propter intereſſe.*

b Vnde non patiat ſe cõtemni. ff. de offic. præſid obſeruandũ eſt ergo mediũ. de off.cuſt.c. 1.Ioan.And.

b ¶ *Prælatorum.*]Sed quare requirit cõſenſus iſtorũ prælatorũ?Videtur q̃ cõſenſus capituli Burdegal.ſufficiat in tali prouiſione , ſicut ex alia parte ſufficit cõſenſus capituli Bituricẽ.quia prælatus de cõſenſu capituli ſui litigare põt.ſ.de procur.alia quidẽ põt etiã donare.ſ.de do. paſtoralis.in fi.& ſ.de his quæ fi.à præla.ſine conſen.cap.cum nos. põt etiam compoſitionem facere.ſ.de tranſac.contingit. & ſ. de deci. ex multiplici.Dicas quòd ideo requiritur conſenſus prælatorum & capitulorum cathedralium eccleſiarum Burdeg.prouinciæ,quia per illam prouiſionem reſeruabatur ius Bituricen.archiepo in Burdeg.,puincia, vt poſſit viſitare.vnde hoc reſpiciebat prælatos & capitula, quia tunc eum procurare tenerentur cũ accedit ad eorũ eccleſias.c ſ.de præſcr. c.cum ex officij.ſ.de cenſi.c.ſopitæ.& ita eorũ intereret cõſentire vel contradicere:quia quod oẽs tãgit,ab omnibus eſt approbandum.ſ.de offi.archid.ad hoc.in fi.& ſ. de tẽporibus ordinationũ. ſi archieps. & 66.di.archieps.& 53.di.c.1.& in cõcedẽdo hauſtũ aquæ oẽs vocãdi ſũt qui ius habent.ff.de aqua pluuia arcenda.in concedẽdo. & ideo requiruntur,vt conſentiant vel diſſentiant. Ex alia parte ſufficit conſenſus capituli Bituricen.quia per illã prouiſione cõſulebatur Bituricen. archiepiſcopo:nec intereret aliquid prælatorum Bituricen. prouinciæ de illa prouiſione.

c Idẽ ex iure primatiæ ipſorum cauſæ ad ipſũ deferri poterũt per appellationẽ gradatim. Itẽ per negligẽtiam deuoluũt ad ipſos beneficiorum collatio. & his ſimilia.

c ¶ *Præſentium.*] Arg.q̃ præſentes tantũ requirendi ſunt ad cõponẽdũ,& eodẽ modo ad litigandũ.ſicut in alienationibus faciẽdis.10.q.2. hoc ius.ver.ſi autẽ, arg.7.quæſt.1.factus. Sed quid eſſet ſi modica pars prælatorum eſſet præſens,& longe maior eſſet abſens, & eodẽ modo de capitulis,nunquid ſufficit conſenſus illorũ paucorũ ad conſentiendum huic prouiſioni,vel ad mouendam litem?Videtur quòd ſic.argu. huius ca.10.q.2.hoc ius. d Sed quos dicemus præſentes, an illos tantũ qui ſunt in eccleſiis ſuis,an etiam illos qui ſunt in prouincia?quod videtur.C.de præſcr.long.temp.l.vlti.Vnde credo quòd requirẽdi ſunt, dumodo ſint in prouincia:quia pro præſente ibi habentur.Idẽ credo ſi minor pars capituli ſit præſens , quòd debeat vocare alios qui ſunt in prouincia,ſi commode vocari poſſunt,quouſque ſaltem ſit ibi maior pars capituli.Si autem ſint extra prouinciam , aut ita remoti q̃ commode vocari non poſſunt, præſentes diſponant de rebus eccleſiæ: quia tota poteſtas & ius vniuerſitatis remanet penes illos quotcunq; ſint. ff. quod cuiuſq; vniuerſ. l.ſicut.

d ¶ *Capituli.*] per hanc decre.probatur,quòd prælatus ſine conſenſu capituli nõ poteſt agere nec componere , ſecundum quòd notatur ſ.de reſcr. c.edoceri.& ſ.de procu. c.1.arg.ad hoc.ſ. eodem c.dilecti.Bernardus.

¶ *Glo. ſequens arg.duo.*

e ¶ *Noluerint.*] Not. q̃ ille cuius intereſt,impedit prouiſionem Papæ: ſicut aliq̃s retardat executionem ſententiæ.ſ.de teſti.c.veniens.2.& ſ. de re iud.cum ſuper cõtrouerſia.arg.quòd non intendit Papa alicui præiudicare p ſuas litteras.

f ¶ *Perſonaliter.*] Cum enim quis citatur vt perſonaliter veniat ad cauſam , non ſufficit tunc mittere procuratorem,vt hic videtur.Si vero ſimpliciter citetur,tunc poteſt mittere procuratorem.C. de procur. l. vlti.in prin. vel ipſe debet ire.ſ.de do.& contu. cum dilecti.& C.de procura.l. vlt. Sed cum perſonaliter quis citatur,& ipſe ire non poteſt,vel etiam in alio caſu cum ſimpliciter citatur,ſi cauſa ſua ardua ſit,non compellitur mittere procuratorem.C.de procu.l.vlti.ſed debet in vtroque caſu nunciũ deſtinare, ad allegandas cauſas quare venire non poſſit. ſ. de procur. cap.querelam.& ibi dicitur de hoc.Et illud ſcire debes,quòd delegatus a ſede Apoſtolica,non poteſt iubere alterutram partem coram ſe perſonaliter comparere,ſi de hoc non habeat ſpeciale mandatum:niſi cauſa ſit criminalis,vel pro veritate dicenda,vel pro iuramento calumniæ faciendo,vel alias iuris neceſſitas hoc exigat,in decre.Innocen.quarti.ſ.de iudi.iuris eſſe ambiguum ſed Papa hoc facere poteſt: quia nõ adſtringitur legibus vel canonibus, e vt hic patet Bernardus.

g ¶ *Si alij.*]Vt capitula,quæ non niſi per procuratorem venire poſſunt.

¶ *Glo.ſeq.arg. & remittit, & argumento reſpondet.*

h ¶ *In expenſis.*]Sic videtur per litterã iſtam, quòd victus victori cõdemnandus eſt ſemper in expenſis.argumen.intra de pœn.calumnia. de hac materia tractatur plene infra de do.& contu.circa.fi. Sed hoc ideo quia iam quaſi intentio actoris fundata erat per compoſitionẽ: & ideo ſi ſuccumbant , quaſi calumnioſe videntur hoc feciſſe,quia tunc demum conſueuit dici , quòd victus in prima cauſa victori ſit condemnandus,& quaſi ad terrorem hoc dixit Papa:vt ſi dubitarent, de iure ſuo non litigarent.Et eſt arg.op.quòd victus victori ſemper ſit condemnandus in expenſis.Bernardus.

TITVLVS XXXIIII.

De treuga & pace.

¶ Alexander iij. in concilio Lateranen. †

¶ *Statuit tempora treugarũ & pœnas violantium.*

CAP. I.

† Cap 21.

† Cap 1 eod. tit.in 1.compil. & in Panorm. lib. 8. cap.147.

I Reugas i † à quarta feria poſt occaſum ſolis, vſque ad ſecundam feriã in ortu ſolis , ab aduentu Domini vſque ad octauas †Epiphaniæ, & à Septuageſima vſque ad octauas † Paſchæ ab omnibus inuiolabiliter obſeruari præcipimus. ¶Si quis autẽ treugas frangere a præſumpſerit,poſt tertiam admonitionem ſi non ſatisfeceritſuus epiſcopus ſententiam excommunicationis dictet in eũ, & ſcriptam vicinis b epiſcopis annunciet:quorum nullus excõmunicatum in cõmunione recipiat, immo ſcriptam ſententiam quiſq; confirmet c: ſi quis autem hæc violare præſumpſerit,ordinis ſui periculo d ſubiaceat. ¶Et quoniã funiculus e † triplex difficile rumpitur, præcipimus vt epiſcopi ad ſolum Deum , & ad ſalutem populi habentes reſpectum , omni trepidatione ſepoſita , ad pacem firmiter tenendam,mutuum ſibi conſilium f & auxilium præbeant, neque hoc alicuius amore vel odio prætermittant. Quòd ſi quis in hoc opere trepidus † inuẽtus fuerit,damnum propriæ dignitatis incurrat.

¶Idem †.

¶ *Perſonæ hic enumeratæ plena ſecuritate gaudent tempore guerræ.*

CAP. II.

INnouamus § vt presbyteri,monachi,conuerſi peregrini,mercatores,ruſtici,euntes & redeuntes,& in agricultura exiſtentes h, & animalia quibus arãt & ſemina portant ad agrum,congrua ſecuritate lætentur.

TITVLVS XXXV.

De pactis.

¶Ex concilio Africano, †.

¶ *Pacta quantumcumque nuda ſeruãda ſunt.*

CAP. I.

ANtigonus epiſcopꝰ dixit: & infra. ¶Aut inita pacta ſuam obtineant firmitatẽ, aut conuentus (ſi ſe non cohibuerit) eccleſiaſticã ſentiat diſciplinam.Vniuerſi dixerunt, pax ſeruetur,pacta cuſtodiãtur i.

¶Gregorius .

¶ *Conuentio inualida per conſenſum ſuperioris validatur.*

CAP. II.

QVotiens †in conuentionibus noſter expectatur aſſenſus,ne in dubium veniant quæ gerũtur,ratihabitio eas debet pro ſecuritate partium ſolidare k.

¶Idem .

¶ *Iudex debet ſtudioſe agere , vt promiſſa adimpleantur.*

CAP. III

QValiter in Sardinia:& infra. ¶ Studioſe agendum eſt, do à pacto,arg. 22.q.1. prædicandum.quia inter ſimplicem loquelam & iuramentum non facit Deus differentiam.22.q.5.iuramenti.De hoc dic vt habes 12.q.2. c.quicunque ſuffragio.

Votiens.] Fuit forte hoc cap.exordium confirmationis quorũdam pactorum.Abbas Siculus.

CASVS.Si aliqua pactio vel conuentio facta eſt inter aliquos,ne dubitatio ſit in futurum ſuper conuentione illa : Papa requiſitus debet illam ratam habere pro ſecuritate partium.Not. quòd ratihabitio retrotrahitur,& mandato comparatur.

¶ *Glo.ſeq.arg.quòd ratihabitio retrotrahitur.alleg.vnam concor. ſignat vnum contrarium,ſoluit diſtinguendo,ponens primam partem pro regula.dat tres cauſas exceptos.*

k ¶ *Ratihabitio.*] & ita ſi pactum ab initio etiam non teneat,per ratihabitionem ſuperioris fit validum.ſ.tit.proxi.c. 1. Argumentum eſt ergo,quòd ratihabitio retrotrahitur , & mandato comparatur.arg.ſ. de clandeſt.deſp.c.2.Sed contra videtur. ff. de his qui not.infra.l. quid ergo.Sed diſtingue,vtrum tale ſit quod ab initio mandare vel concedere potuit qui ratum habet , & tunc mandato comparatur , alias non , vt potes colligere ex fin. l. illius. ff. de offi. proconſul. l. obſeruare. & ff. de ſerui. ruſti. prædi. l. per fundum. & infra de reg. c. ſignificatum. & c. cum virum. ſed quaſi regulare videtur vt ratihabitio retrotrahatur , & confirmet præcedentia. ff. de pign. l. ſi fundus. §. ſi neſciente. infra,de his quæ fiunt à præla. ſine conſenſu capituli. c. cum nos. Ratihabitio tamen habet exceptiones in filia, quæ nubit tempore luctus , poſtea patre ratum habente. ff. de his qui not.infam.l.quid ergo.fallit in pupillo vbi non valet ratihabitio tutoris , niſi præſens ſit in ipſo negotio. Inſtitu. de auctor. tuto.§.tutor.& ff. de aucto. tuto. l. obligari. §. pupillus. fallit in ſeruo. ff. de acquir. hære. l. ſi quis mihi.§.iuſſum.vbi debet præcedere iuſſus domini.

l ¶ *Solidare.*]id eſt,confirmare. & intellige cum cauſæ cognitione. ſ. de confir.vti.vel inuti.c.1.& 2.vbi de hoc alias parũ valeret confirmatio in forma communi.Bernardus.

Valiter.] CASVS. Dicitur quòd ſtudioſe eſt agendum,vt quæ ore promittuntur, opere compleantur. Nota quòd ea quæ pro-

ADDITIO. Pax vero eſt finis diſcordiæ,quæ debet haberi in voluntate,guerra in neceſſitate.vnde bellamus vt pacem habeamus.23. q. 1. niſi bella.& c.noli æſtimare.Io.And.

¶ *Glo.ſeq.not. obiicit per locum à diuiſione , & dupliciter ſoluit.*

a Quæ diſſidet à iure an ſit ſeruanda. Io. And.in c. pro humani. de homi. lib. 6.verbo:peretuo.

† octauam.

† octauam.

b Vide beatũ Thomam,& ibi Caietanũ 2.2.q.40.art.4.

† Eccleſiaſtes cap.4.

† Trepidus habetur ſ.ve tuſtiſſimisco dicib.in recẽtiorib⁹, tepidus.

† Cap.22. in eo.concil.Laterañ. & c.2. eo.tit.in1.cõpil. Panorm. lib. 8.c.147.

¶ *Frangere.*] No.quòd hæc treuga canonica eſt , a & non conuentionalis.ſi enim eſſet cõuentionalis, ſemper ſeruaretur, nam fides hoſti ſeruanda eſt.23. q.1. noli æſtimare. Sed qualiter intelligitur quod dicitur de iſta treuga? Si intelligitur de iuſto bello, à tali nullo die ceſſandũ eſt etiam Dominico b die.23.q.vlt.ſi nulla.ſ. de regu.iur.quod non eſt licitum. Si vero de bello iniuſto, hoc nullo tẽpore faciendum eſt.Sol.poteſt intelligi de iuſto bello , & licet nunquam ſit ceſſandum à tali, minus tamen vacandum eſt ei in hoc tempore quàm in alio. vnde capitulum illud,ſi nulla.intelligitur quando ineuitabilis vrget neceſſitas.Vel poteſt intelligi de iniuſtis bellis,vel Papa reſpexit ipſum factum,vt non ſemper darent operam bellis, & ideo ob reuerentiam dierum tunc ceſſarent : & nullo tempore debent fieri , & multo minus iſto tempore.Sed quod dicit hic , hodie non tenet , & epiſcopi qui non ſeruant hanc cõſtitutionem,non dicuntur tranſgreſſores : quia non fuit moribus vtentium approbata huiuſmodi treuga.4. diſt.cap. in iſtis.§.leges.

b ¶ *Vicinis.*] 11. q.3. cap. curæ.

c ¶ *Confirmet.*]id eſt,obſeruet : & ita ipſo facto confirmat eam:alias nec infirmare poteſt,cum non habeat imperium par in parem. 21. diſt.inferior.& c.denique.& melius ſ.de electꝫ.innotuit. & ff. de arbi. l. nam magiſtratus.

d ¶ *Periculo.*]id eſt,excommunicationi ſubiiciatur.24.q.3.illi qui. vbi hoc idem dicitur.

e ¶ *Funiculus.*] Primus eſt excommunicatio proprij epiſcopi. Secundus eſt,vicinorum epiſcoporum obſeruatio ſeu confirmatio. Tertius conſilium & auxilium eorundem:& ideo quãto fortior eſt, difficilius rumpitur.C.communia de ſucceſſio.Authen. itaque.ff.de libe.leg. l. 3. in fin.

f ¶ *Conſilium.*]Not.quòd prælati tenentur ſibi mutuum præſtare cõſilium & auxilium.93.diſt.præcipimus .& c.perlatum.

g ¶ *Innouamus.*]CASVS. Dicitur hic quòd presbyteri,monachi,cõuerſi,viatores,agricolæ,& animalia quæ portãt ad agrum ſemina, vel arant,potiantur ſecuritate.No.quæ perſonæ,& quæ animalia gaudent treugis.

h ¶ *Exiſtentes.*]Ergo dum vacant agriculturæ tantum habent priuilegium: c ſicut militi non currunt tempora dum eſt in militia. C.qui bus non obeſt longi temporis præſcriptio. l. vlt. ſed animalia ſemper habent:vnde pignori dari non poſſunt.C.quæ res pig.ob.non poſſunt. l. pignorum.

c Idem in peregrinis, ſcilicet quãdiu peregrinantur ſecũdum Hoſt.ſicut & legari priuilegiũ habent quãdiu in legatione ſũt. ff.de iudi.l.2. §.legat.s. Io. Andr.

c Vnde ex plenitudine poteſtatis,cogit eos hic perſonaliter venire:vel ꝑ prer perſonã rũ legalitatẽ. ff.de procur. ſi actor. vel propter magnitudinem cauſæ. infra de proc. c 2. aliàs prælat' etiã ante lit. conteſta. dat procuratorẽ. infra de iurcal cum cauſam.ſecundũ Gauff. Ioan. And.

DE TREVGA ET PACE.

¶ Quia iudicũ eſt ad pacẽ diſcordantes reducere.90.diſt.per totũ:& ideo quia eſt tractatum de offi.iudicum:merito annectitur hæc rubrica.Vel aliter ſic:Quia maiorũ & ſuperiorũ eſt treugas & pacẽ inire, ſubditorum vero obedire:ergo,&c.

De hac materia tractatur 90.diſt.per totum.24.quæſt.3.ſi quis Romipetas.& c.illi.

I *Reugas.*]In prima parte determinat tempus feriarum in actu bellandi.In ſecunda ponit pœnam rũpentium treugam. In tertia inſtruit omnes quid facere debent,vt treugæ & paces ſeruentur,& ponit pœnam eorum ratione negligentiæ.Ant. de But.

CASVS. Primo dicitur quòd treugæ durare debent à quarta feria poſt occaſum Solis , vſque in diem Lunæ in ortu Solis,& ab aduentu Dñi vſq; ad octauã Paſchæ, hoc tamen nõ ſeruatur.Secundo dicit quòd qui treugas fregerit,excõmunicetur poſt tertiam cõmonitionẽ,& nullus excõicato cõmunicet.Tertio dicit quòd triplex funiculus difficile rumpitur,ideo mãdat q̃ epi omnes ſibi cõſilium & auxilium impendant:& qui ſecus fecerit, puniatur.No.quòd trina admonitio debet præcedere vindictam.Itẽ ſententia ferenda eſt in ſcriptis.Item funiculus triplex difficile rumpitur.

i ¶ *Treugas.*]Treuga eſt ſecuritas præſtita rebus & perſonis , diſcordia nondum finita.

Treugæ diffinitio.

ADDITIO.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mittuntur, & impleri debent. Item not. quòd verba accipienda sunt cum effectu.

¶ *Glo. seq. inducit simile. arg. & signat contrarium.*

a ¶ *Compleantur.*] simile 23. dist. psalmista. & illud, [a] & quæ procedũt de labiis meis, non faciam irrita. Et est argu. quòd verba cum effectu

[a] *Psal.* 88. Misericordias Domini, &c. Ioan. And.

vt ea quæ promittuntur, opere cõpleantur [a].

[a] Alexander tertius Exoneñ. & vvigornen. episcopis.

¶ *Non valet pactum, per quod beneficium ecclesiasticum debet pecunia resignari.*

CAP. IIII.

CVm †pridem S. clericus pro curator Prioris & monachorum de Acra, & P. clericus pro causa quæ inter eos, & prædictum P. ac fratrem eius, cuius vicem se gerere dicebat [b], super ecclesia & capella de L. vertebatur, ad nostram præsentiã accessissent: inter se (nõ tamen nobis mediantibus) conuenerunt, quòd eidem P. pro expensis quas fecerat, tres marchæ argẽti soluerentur, & idem P. liti cederet [c], & à monachorum infestatione cessaret, Cumq; compositionẽ istam †auctoritate Apostolica peterent confirmari: Nos eã non duximus [d] admittendam, pro eo q̃ videbatur prauam illicitæ [e] pactionis speciem cõtinere: & infra. ¶ Ille igitur nostris monitis acquiescens, & eidẽ †liti pro se ac fratre suo renuntians, authẽtica †instrumenta †quæ super hoc habebat, in nostris manibus resignauit [f]: quæ nos Priori & monachis destinantes, mandauimus vt eidem P. & fratri eius, in aliquo studeret beneficio prouidere, de quo maius lucrum valeant Apostolica interceſſione percipere, quàm eis deberet ex illa pactione illicita prouenire. ¶ Cæterũ quia Prior & fratres adquiescere noluerunt: Mandamus quatenus moneatis eosdẽ, vt præfato P. & fratri eius, competens beneficium conferant, & assignent, alioquin si vobis constiterit dictos clericos à prænominata ecclesia & capella, absque ordine iudiciario violenter eiectos, ipsas eisdem restitui faciatis [g] †: non obstantibus litteris nostræ confirmationis, quas prædicti Prior & monachi à nobis impetrasse noscuntur.

¶ Idem Archiepiscopo Eboracen.

¶ *Non valet pactum de succedendo post mortem prælati in ipsius ecclesia.*

CAP. V.

ACcepimus †quòd quædã ecclesiæ clericis sint tali tenore concessæ, quòd post eorum obitum, alij nominatim [h] succedant. ¶ Verum quoniam hoc iniquũ est, & sacris canonibus [i] inimicum, & ideo non debet aliquatenus tolerari: Mandamus quatenus huiusmodi successiones †tã detestabiles & iniquas, appellatione cessante prohibeas, & omnino friuolas & inanes †esse decernas.

¶ Idem Cantuarien. archiepiscopo, & eius suffraganeis.

¶ *Qui per pactum augendæ pensionis consecutus est ecclesiam, debet ea priuari, & aliàs canonice puniri.*

b Replicat & declarat cõtrarium non soluit, vnde dic secũdum Frãc. Vine. & Innoc. q̃ hic erat suspicio turpis pactionis, quæ semper præsumitur, nisi per aliã suspicionem tollatur: ibi vero superioris auctoritas illam tollit, vel ibi amicabilis cõpositio, hic trãsactio secũdum Go. vel secũdum Host. ibi amicabilis compositio super fructib*, hic super iure spirituali. Ioan. And.

†aliàs, idẽ.

In quibusdã manuscr. ita: authẽtica instrumẽta, quæ super eisdẽ ecclesia & capella habebat, &c.

†Scripta, in vno exẽplari.

Glo. seq. recitetur per quæstionem, an auctoritas Papæ purget simoniam. ponit duas opiniones. contra secundam alle. & soluit. demum opi. distinguendo concordat.

e *Illicitæ pactionis speciem.*] quia ius spirituale pro pecunia remissum fuit. Quidam dicunt quòd pactum valuisset, si auctoritas Papę interuenisset. arg. ff. de his qui not. infa. l. furti. §. qui iussu. Tan. dixit quòd propter auctoritatem superioris simonia nõ purgatur, ex quo aliquis est simoniacus. si vero cum ius habeo, dedero tibi pecuniam redimendo vexationem meam, non pecco. arg. 1. q. 3. quæsticũ. & j. de sim. cap. dilectus. iuxta illud Apostoli, Redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. arg. est tamen contra. j. de simo. Matthæus. Sed ibi data fuit pecunia his qui ius habebant in electione. Sed videtur quòd si compositio esset confirmata per Papam, quòd excusati fuissent isti fratres, quia Papa habet plenitudinem potestatis, & potest supra ius dispensare. j. de concess. præbẽ. c. proposuit. & de eo qđ non est ius, facit ius. 3. q. 6. hoc quippe. Item ipse naturam rei immutare potest. C. de rei vxo. actio. l. i. in princip. Potest dici, quòd in [e] his quæ in sui natura simoniaca sũt in veteri testamento, vt vendere sacramenta & huiusmodi spiritualia, ibi non excusat auctoritas Papę, & secundũ hoc intellige qđ dixit Tanc. in his vero quæ per constitutionem ecclesiæ simoniam inducunt, excusaret auctoritas Papę, quia potest dispensare in talibus.

[g] *facit l. 2. ff. ad leg. Iul. de vi & vi ar.*

[h] Post cõcil. Laterañ. par. 28. c. 4. & c. 5. eod. tit. in 1. compil.

[i] Cap. 56.

ADDITIO. Et de hoc dicitur. j. de offi. deleg. ex parte 2.

f *Resignauit.* Iad cautelam, & ex superfluo, quoniam facta renunciatione ipso iure irrita sunt instrumenta. C. de condi. ex leg. l. dissolute. & j. titu. proxi. c. 1. & aduersarius potest illa petere. C. ad exhi. l. vlti.

Glo. seq. signat contrarium, ponit opin. demum soluit. In fin. quærit, arg. negatiue, contrarium soluit.

g *Restitui faciatis.* Iarg. contra. 7. q. 1. quàm periculosum. vbi habes quòd Esau recipere postea non potuit quod semel cessit. Potest dici q̃ non tenuit renunciatio, cum esset eo tempore spoliati. arg. j. de restit. spo. solicite. Dicas melius, quòd isti imploraverunt beneficium principis, & de gratia restituuntur, & illa renuntiatio tacitam habebat cõditionem annexam, scilicet, si monachi adimplerent quod mandauit Papa. sic j. de renuntia. c. fine. de hoc dictum fuit j. de electio. c. cum inter R. [d] Sed pone quòd monachi iam contulissent ecclesias aliis: quid fieret? Arg. quòd non remoueantur instituti. 6. q. 1. eos. immo. remouendi sunt, & monachi tenentur prouidere illis. 7. q. 1. præsentium. j. de præben. inter cætera.

Accepimus.] Diuiditur. Prima pars narrat factum, quod secunda præcipit corrigi: ibi, *Verum.* Abb. Siculus.

CASVS. Quædam ecclesiæ concessæ fuerunt quibusdam clericis, tali modo siue tenore, quòd illis defunctis alij nominibus propriis designatis succedant eisdem. significatum fuit hoc domino Papæ: Mandat Papa Eboracen. archiepiscopo, cum hoc sit iniquum, & sacris constitutionibus contrarium, quatenus huiusmodi successiones detestabiles & iniquas decernat omnino friuolas & inanes. Nota quòd in beneficiis & ecclesiis successio locum non habet.

Glo. seq. fortificat textum.

h *Nominatim.* hoc etiam improbatur à iure ciuili: quia non possumus pacisci de hæreditate alterius, nisi eius voluntate. [e] C. de pactis. l. vltima.

i *Canonibus.* Iqui prohibent successiones in ecclesia Dei fieri. 8. q. 1. Apostolica. j. de fil. presby. ad extirpandas. c. præsentium. & c. ex transmissa. & quasi per totum.

Cum

Cvm clerici.] Diuiditur. Prima narrat factum. Secunda corrigit: ibi, *Nos.* Abbas Siculus.

CASVS. In Cantuarien. prouincia decedentibus prælatis ecclesiarum, clerici qui instituebantur in eis, pactum faciebãt cum illis à quibus ecclesias recipiebant, quòd ipsi soluerent maiores pensiones de ecclesiis illis q̃ solui cõsueuerant, vt sic facilius possent ecclesias adipisci. Vnde Papa mandat archiepo Cantuarien. & eius suffraganeis quatenus prohibeant clericis, ne decætero id attentare præsumant, & si contra fecerint, illos ecclesiis ipsis debeant spoliare: & eos pro tanta præsumptione ecclesiastica seueritate punire. Nota quòd pensio antiquitus constituta non debet augeri: & qui cõtra faciũt, puniuntur.

[a] *Pacisc antur.*] Pactũ istud non valet, quia est ↄ canones. j. de cõsi. prohibemus. j. de preb. auaritiæ. [a] & pactũ turpe nõ valet. j. eo. pactiones. & iuramentum super hoc præstitum nõ tenet. j. de censi. grauis. j. de iureiu. tua nos. arg.

Glosseq. quærit. arg. pro & contra soluit distinguendo.

b ¶ *Pensiones.*] Sed pone q̃ facultates ecclesiæ sint augmẽtatæ, nũquid pẽsio debet augmẽtari? Argu. est hic q̃ non. j. de cõsi. prohibemus. Sed ↄ. arg. j. de cõsi. quanto. & ↄ. de ꝓsti. cũ M. põt dici, q̃ si diligentia clericorũ bona sunt augmentata, nõ debet augeri pensio, ne diligentia sua sit illis dãnosa. C. de allu. l. vlti.

[b] Si vero aliunde bona ecclesiæ augmẽtata fuerint, tũc põt & debet augeri pẽsio, quia iusta causa subest vt augmẽtetur. arg. j. de censi. quanto. De hoc dic vt j. de censi. cap. prohibemus.

[c] *Ecclesiastica.*] quæ erit depositio, cum simoniaci sint. 1. quæst. 1. reperiuntur. & cap. erga simoniacos.

Plerique.] Primo narrat factum. Secundo corrigi præcipit: ibi, *Cum autem.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidã clerici regulares & seculares, cũ ipsi domos suas locãt, vel concedunt feuda, pactũ adiiciunt in præiudiciũ parochialium ecclesiarũ, vt ↄductores & feudatarij decimas soluãt eis, & apud eorũ ecclesias eligãt sepultura; hoc quenit ad notitiã dñi Papæ. cũ ergo id de auaritiæ radice ꝓcedat, Papa pactũ tale penitus reprobauit: statuẽs vt quicquid fuerit occasione huius pacti perceptũ, ecclesiæ parochiali reddatur. Nota quòd pactũ in præiudiciũ alterius factũ ei non nocet.

Glossa seq. signat contrarium, & soluit.

d *Reprobamus.*] Pactum enim tale non nocet ecclesiæ quin à quolibet possessore possit petere decimam. ff. de pact. l. inter debitores. ff. de insti. l. si cum villico. Et arg. ad hoc. 16. q. 1. si quis laicus. & hoc pãtet ex eo quod dicit in fine, ecclesiæ parochiali reddatur. arg. ↄ. ff. de pact. l. epistola. §. pactum. vbi dr quòd tale pactum iustum est. Sol. tale pactum iustum est, vt creditor qui possidet pignus, tributum soluat, vt dicit §. pactum. quia & sine tali pacto possessor conueniendus est. Si vero in contrariũ fieret pactum, quantum ad ipsos pacisc̃entes valet pactum, sed non quantum ad dominum tributorum: quia pactum priuatorum, formam iuris fiscalis nõ tollit, vt dicit lex predicta, inter debitorem. & j. de foro compet. cap. si diligenti [c].

[e] *Reddatur.*] Et ita ecclesiæ potest agere contra regulares vel seculares clericos, vt ei reddant quod perceperunt occasione talis pacti. posset etiam agere contra possessores si vellet. arg. 12. q. 2. Apostolicos. & C. si tutor. vel cura. l. 3.

Pactiones.] Primo ponit dictum, & eius rationem. Secundo amplius sunt momenti: quia in talibus omnis pactio, & omnis conuentio cessare debet: & idem dicendum est de aliis quæ sine periculo animæ obseruari non possunt: quia, vt dicunt leges, pactum turpe, vel rei turpis. aut impossibilis, nec de iure nec de facto obligationem inducit. No. quòd in spiritualibus omnis pactio & cõuentio cessare debet. Idem pactum turpe vel impossibile non obligat.

[f] *Cessare.*] In spiritualibus enim omnis pactio illicita seu conuentio cessare debet: vt 1. q. 1. quam pio. & j. de simo. tua. & j. tit. proxi. præterea. & cap. super eo. & j. vt eccl. benefic. vt nostrum. quia huiusmodi pactiones simoniam inducunt: vt ↄ. eo. cum primi. dem. tacite etiam vel expresse. 16. q. 7. per laicos. Item si huiusmodi pactũ siue promissio, aut etiam iuramentum vergat in animæ detrimentum, vt hic dicit. si solus hominem spoliare non possit inueniat socium cũ quo pacisc̃atur, vt simul id faciant, & diuidant spolia. 22. q. 4. si ad peccatũ. & c. mulier non enim fert opem qui adiuuat ad peccandum. 14. q. 6. si res. de iuramento habes multa exempla. 22. q. 4. si aliquid. & c. non est obseruandum. & in pluribus aliis capitulis ibidem.

[g] *Legitimas.*] Secundum leges turpe pactũ non tenet. ff. de verbor. oblig. generaliter. Turpe pactum dicitur siue turpis rei, puta si quis promittat se facturum homicidium vel sacrilegiũ. ff. de verb. oblig. l. veluti. & Insti. de inutilibus stipulat. §. quod turpi. Item pactum quod continet turpem causam, non tenet: puta si pacisc̃ar ne furti agam vel iniuriarũ. ff. de pact. si vnus. §. pacta. secundum canones etiam turpes promissiones non tenent. 22. quæstio. 4. vnusquisque. & cap. in malis promissis. & cap. non semper promissa. & cap. diffinitio. & cap. si ad peccatum. & cap. mulier. & hoc est pactum turpis rei. Pactum turpe dici potest quòd sit de turpi re, vt c. si ad peccatum. Et pactum dicitur turpe quod sit etiam de re sacra, siue spirituali: vt hic, & in omnibus quæ in sua natura bona & licita sunt, sed per pactum fiũt illicita. Item pactum de re cuius commercium per rerum naturam haberi non potest, nullius est momenti. ff. de reg. iur. impossibiliũ. & ff. de verb. oblig. si stipuler. [d] & Insti. de inutilib. stipul. circa princ. [e] & generaliter pactum quod contra leges & constitutiones vel contra bonos mores fit, nullius est momenti. C. de pact. pacta quæ. ff. solu. matr. alia. §. 1. Vel contra senatusconsultum plebiscita, decreta, edicta principum. ff. de pact. iurisgen. §. prætor. Sic & impossibile præceptum nullum est siue sententia. ff. quæ sententiæ sine appella. rescin. Paulus.

[h] *Rei turpis.*] Rei turpis nulla est obligatio. ff. manda. si remuneradi. §. rei turpis. Bernardus.

DE TRANSACTIONIBVS.

¶ *Continua hanc rubricam vt dictum fuit in præcedẽti titulo. Est autem transactio de re dubia & lite incerta pactio nõ gratuita. Et mã differentiã inter transactionẽ & pactũ habere potes in his versibus:*

Incerta de re transactio dicitur esse.
Sed sunt certa pacta fauore rei.
De hac materia tractatur 5. q. 2. si primates.

Sicut graue.] Diuiditur nam prima pars discernit. Secunda supplet: ibi, *Cui si quid.* Abb. Siculus.

CASVS. Quidam prælati ecclesiarum habebant controuersiam inter se super aliqua quæstione, & per transactionem illa ꝓcontrouersia fuit decisa: sed ne aliqua dubitatio remaneret in posterũ, petierunt à Papa, vt eã ꝓfirmaret. sup hac trãsactione statuit Papa, vt oia instrumẽta, & q̃dquid aliud esset qđ opẽ alicui parti afferre posset, vel ex pscri

[a] Post cõcil. Laterañ. par. 28. c. 2. & c. 6. eod. tit. in 1. compil.

[a] Cõcor. tex. cũ. glos. in l. pacta quę cõtra. C. de pac. & l. iurisgentiũ. § sed & si quis. ff. eo.

[b] Vide in ſ. alleg. c. cum M. super glo. hoc videbatur. Ioã. And.

[c] Facit! stipulatio ista. §. alteri. ff. de ver. obli & l. penulti. ff. de transac.

[d] Et fuit hoc in fauorem obedientium, & odiũ inobedientium. de post. c. 1. & q. a deceptis, &c. de re ꝑmut. cũ vniuersorũ. Ioã. Andr.

[e] Sed nec hoc sufficit in biſiciis. de hoc de cõ cess. præb. c. 2. & 3. in glos. Ioan. And.

[d] Si stipulor id fieri quod natura fieri nõ cõcedit, nõ magis obligatio valet, q̃ si stipulor id dari quod natura dari non patitur. Io. An.

[e] Ponit casum in eo q̃ promisit homĩe, q̃ mortuus est, qué viuere credebat, vel promisit animal natum, ex equa & tauro, quod nõ inuenitur. Ioã. Andr.

[f] Dic vt plene hodie habetur cap. 1. lib. 6. de sepult. & in cle men. cupientes. §. vlti. de pœnis.

Vide Nauarrũ in manuali cõfessor. c. 23. titu. de simonia. & Sotũ lib. 9. de iust. & iu. quæst. 5.

[f] Facit l. in ter stipulantẽ. § sacram. & l. impossibilis ff. de verb. obliga.

Extat lib. 7. epist. 27. registri. B. Gregorij. & c. 1. eod. titu. in 1. compil.

Hoc est Antonio sub diacono, & Dominico Abbati.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ptione, vel priuilegio, sint cassa & vacua, & sola pacta perpetuam obtineant firmitatem : & si aliquid omissum fuerit, ex auctoritate domini Papæ plenum & firmum vigorem, & robur obtineat sola transactio siue pactum. Nota quòd ea quæ sunt infirma, vel minus valida, per cõfirmationem Papæ recipiunt firmitatem.

¶ *Glossa sequens signat contrarium, & soluit distinguendo.*

a ¶ *Sit vacuum.*] Ergo licet postea reperiantur instrumenta, non tamen iis restaurabitur. C. de transact. sub prætextu. & ℨ. de re iudic. inter monasterium. & c. seq. arg. contra. C. de iudic. l. liceet. & Institu. de inutilibus stipulationibus. circa princip. Super hoc ita notabis, est petitio specialis. generalis, & indefinita. Hic transactio specialis, non obest in aliis specialibus. C. eo. age cũ Geminiano. Hic transactio generalis restringit ad hoc, de quo specialiter actum est. ff. eo. l. qui cũ tu. §. 1. C. eo. tit. fi de re certa. Hic generalis transactio non rescinditur. C. eod. sub prætextu. Hic specialis transactio in vno capitulo, non impedit processum aliorum. C. eo. l. penultim. Hic generalis transactio de rigore iuris tenet, sed replicatione doli rescinditur. ff. de pact. l. tres fratres. ff. de adminis. tut. l. Lucius. §. tutor. Hic indefinita vt specialis transactio, in aliis non obest, quæ in iudicium deducta sunt. C. de iudiciis. l. licet.

†Post cõcil. Laterañ. par. 28. c 3. & c 2. eo. tit. in 1. cõpilat.

b ¶ *Habitorum.*] arg. nouissima pacta dumtaxat valere. C. de pact. l. pacta. & ff. eo. fi vnus. §. pactus. & ℨ. de rescr. c. cæterum. in fin.

c ¶ *Obtineat.*] Nisi dolo transactio talis sit exorta, quia tunc non valeret. C. eo. l. sub prætextu. ff. de pact. l. emptor. §. Lucius.

d ¶ *Notionis.*] factæ cum causæ cognitione, vt dicitur ℨ. tit. prox. c. 2. & cap. proxi.

¶ *Glossa sequens inducit duo similia.*

e ¶ *Auctoritate.*] Nota quòd si transactio vel pactum ab initio inualidum sit, per confirmationem Papæ sumit vigorem, vt hic argu. ℨ. tit. proxi. quotiens. sic a & sententia quæ non tenet, per confirmationem Papæ efficitur valida. 3. q. 6. hæc quippe. & omnia nostra facimus (dicit Imperator) quibus auctoritatem nostram impertimur. C. de veteri iure enucleando. l. 1. §. sed neque. sic testamentum omnium testamentorum solemnitate superare videtur, quod cõscientiam b principis tenet. C. de testa. omnium.

a Concor. l. tale pactũ. §. qui prouocauit. cũ glo. & no. ff. de pac. facit l. vt iureiur. ff. de oper. libert.

Tatuimus.] Non diuiditur, quia continet vnum dictum. Abbas Siculus.

b Vel præsentiam secundum Tan. & Vinc. qui hoc dicebãt sententiã vel transactionẽ factã præsente Papa omni solẽnitate munitam. Ioan. And.

CASVS. Aliquod collegium quæstionem habebat cum aliquibus super decimis: dubitabatur vtrum compositio posset interuenire? Statuit Papa, quòd si super decimis inter collegium illud & ecclesiasticam personam compositio facta fuerit de assensu episcopi sui, rata & firma permaneat. Nota quòd trãsactio locum habet in decimis, quod verum est cum datur spirituale pro spirituali.

¶ *Glo. seq. argu. allegat 5. iura, in contrarium allegat 10. sol. respondens ad tria iura de primis.*

f ¶ *Vt si super decimis.*] Hic est argu. quòd in spiritualibus potest interuenire transactio. 54. distin. generalis. & cap. ex antiquis, & 10. quæst. 2. casellas. in fi. & 23. quæst. 4. si illic. & ℨ. de rerum permuta. ad quæstiones. Sed contra. 1. quæst. 2. quam pio. & ℨ. de pact. cum pridem. & cap. pactiones. & ℨ. eod. constitutus. & ℨ. de rerum permutatio. ad quæstiones. & cap. vlti. & 16. quæst. 6. decimas quas. & 13. quæst. 2. in ecclesiastico. & 1. quæst. 1. placuit. & ℨ. eo. super eo. Solutio, in spiritualibus transactio proprie sumpto vocabulo interuenire non potest, vt aliquod temporale detur pro spirituali, quia simoniacum esset. & sic intelliguntur contraria hic signata. Quod dicunt duæ primæ concordantiæ de seruo ordinato, quòd ibi potest interuenire transactio, non est verum, quia ibi non datur temporale pro spirituali: quia licet detur ne reuocetur in seruitutem, nihil datur pro ordine, nec aliquod spirituale emitur, sed emitur libertas, & seruitium corporale redimitur, vt libere possit ministrare, quod licet. 36. quæstio. 1. de raptoribus. sicut cum emitur c terra, vt ibi ædificetur ecclesia: quod licet, quia non dicitur propterea emi ecclesia, vel simonia committi. Capitulum, casellas. non obstat, nec dicit hoc, sed dicit quòd res ecclesiæ alienari non debent, excepta causa captiuorum, vt ibi dicitur. sed non dicitur transactio, sed proprie captiuorum redemptio : & datur pecunia recepta de rebus & vasis ecclesiæ, & redimuntur captiui. Et amicabilis compositio potest interuenire in spiritualibus : vt hic dicit. & infra de deci. ex multiplici. & cap. nuper. & cap. dilecti. & ℨ. eod. c. de cætero. & c. super eod. in fi. & ℨ. eod. cap. veniens.

c Vide beatũ Tho. 2. 2. q. 100. art. 4. ad 3. arg. & Sotũ lib 9. de iust. & iu. q. 7. art. 1.

g ¶ *Personam ecclesiasticam.*] quasi dicat, cum laicis non possent taliter componere, vt ex illo spirituali quod ecclesiis debent, aliquid retinere possent, cum laicis spiritualia possidere sine periculo animarũ non liceat. ℨ. de deci. prohibemus. & 16. q. 7. decimas. & ℨ. de præscr. c. causam quæ. Et sic videtur quòd cum laicis non possit fieri compositio, vt minus soluant, nisi Papa auctoritatem præstaret. ℨ. de confir. vti. c. vlti. tamen propter vti litatem ecclesiarum videtur licere, saltem de auctoritate episcopi, qa sic multum consulitur ecclesiæ. arg. ℨ. de iis quæ fi. à prælat. sine consens. cap. cum in Apostolica. Bernardus.

†Dulmosiñ.

10 ¶Idem Dulmeñ. †episcopo.

¶ *Si capitulum consensit transactioni quam fecit prælatus nomine ecclesiæ, vlterius dissentire non potest.*

CAP. III.

COntingit †interdum, quòd licet abbas vel Prior alicuius conuentualis ecclesiæ, cum ecclesiastica, vel seculari persona super his de quibus inter eos controuersia vertitur, coram delegato vel ordinario iudice transigat : capitulũ tamen eandem transactionem nititur reuocare. ¶ Vnde quia nos consulere voluisti, tibi respondemus, quòd si abbas vel Prior à capitulo suo, de ratihabitione litteras h habuerit, transactionem quã fecit (si fuerit aliquot annis i seruata, firma permaneat. Nota quòd trãsactio locum habet in decimis, quod verum est cum datur spirituale pro spirituali.

†Post cõcil. Laterañ. par. 28. c 5. & c 3. eo. tit. in 1. compil.

¶ Alexander tertius.

¶ *Tenet compositio super decimis facta cum assensu superioris.*

CAP. II.

STatuimus † vt si super decimis f inter vos & aliquã personam ecclesiasticã g, de assensu episcopi, vel archiepi sui, compositio facta fuerit, rata & inconcussa persistat.

†Rationem tradit B. Tho. 2. 2. q. 100. art. 1. ad 5. argu. adde Sotum lib. 9. de iust. & iu. q. 7. art. 2.

¶Idem Dulmeñ. †episcopo.

¶ *Si capitulum consensit transactioni quam fecit prælatus nomine ecclesiæ, vlterius dissentire non potest.*

CAP. III.

COntingit †interdum, quòd licet abbas vel Prior alicuius conuentualis ecclesiæ, cum ecclesiastica, vel seculari persona super his de quibus inter eos controuersia vertitur, coram delegato vel ordinario iudice transigat : capitulũ tamen eandem transactionem nititur reuocare. ¶ Vnde quia nos consulere voluisti, tibi respondemus, quòd si abbas vel Prior à capitulo suo, de ratihabitione litteras h habuerit, transactionem quã fecit (si fuerit aliquot annis i seruata, firma permaneat. Nota quòd trãsactio locum habet in decimis, quod verum est cum datur spirituale pro spirituali.

†Post cõcil. Laterañ. par. 28. c 5. & c 3. eo. tit. in 1. compil.

¶ Alexander tertius.

¶ *Tenet compositio super decimis facta cum assensu superioris.*

CAP. II.

STatuimus † vt si super decimis f inter vos & aliquã personam ecclesiasticã g, de assensu episcopi, vel archiepi sui, compositio facta fuerit, rata & inconcussa persistat.

†Post cõcil. Laterañ. par. 28. c 3. & c 2. eo. tit. in 1. cõpilat.

b ¶ *Habitorum.*] arg. nouissima pacta dumtaxat valere. C. de pact. l. pacta. & ff. eo. fi vnus. §. pactus. & ℨ. de rescr. c. cæterum. in fin.

c ¶ *Obtineat.*] Nisi dolo transactio talis sit exorta, quia tunc non valeret. C. eo. l. sub prætextu. ff. de pact. l. emptor. §. Lucius.

d ¶ *Notionis.*] factæ cum causæ cognitione, vt dicitur ℨ. tit. prox. c. 2. & cap. proxi.

¶ *Glossa sequens inducit duo similia.*

e ¶ *Auctoritate.*] Nota quòd si transactio vel pactum ab initio inualidum sit, per confirmationem Papæ sumit vigorem, vt hic argu. ℨ. tit. proxi. quotiens. sic a & sententia quæ non tenet, per confirmationem Papæ efficitur valida. 3. q. 6. hæc quippe. & omnia nostra facimus (dicit Imperator) quibus auctoritatem nostram impertimur. C. de veteri iure enucleando. l. 1. §. sed neque. sic testamentum omnium testamentorum solemnitate superare videtur, quod cõscientiam b principis tenet. C. de testa. omnium.

a Concor. l. tale pactũ. §. qui prouocauit. cũ glo. & no. ff. de pac. facit l. vt iureiur. ff. de oper. libert.

Tatuimus.] Non diuiditur, quia continet vnum dictum. Abbas Siculus.

b Vel præsentiam secundum Tan. & Vinc. qui hoc dicebãt sententiã vel transactionẽ factã præsente Papa omni solẽnitate munitam. Ioan. And.

CASVS. Aliquod collegium quæstionem habebat cum aliquibus super decimis: dubitabatur vtrum compositio posset interuenire? Statuit Papa, quòd si super decimis inter collegium illud & ecclesiasticam personam compositio facta fuerit de assensu episcopi sui, rata & firma permaneat. Nota quòd trãsactio locum habet in decimis, quod verum est cum datur spirituale pro spirituali.

¶ *Glo. seq. argu. allegat 5. iura, in contrarium allegat 10. sol. respondens ad tria iura de primis.*

f ¶ *Vt si super decimis.*] Hic est argu. quòd in spiritualibus potest interuenire transactio. 54. distin. generalis. & cap. ex antiquis, & 10. quæst. 2. casellas. in fi. & 23. quæst. 4. si illic. & ℨ. de rerum permuta. ad quæstiones. Sed contra. 1. quæst. 2. quam pio. & ℨ. de pact. cum pridem. & cap. pactiones. & ℨ. eod. constitutus. & ℨ. de rerum permutatio. ad quæstiones. & cap. vlti. & 16. quæst. 6. decimas quas. & 13. quæst. 2. in ecclesiastico. & 1. quæst. 1. placuit. & ℨ. eo. super eo. Solutio, in spiritualibus transactio proprie sumpto vocabulo interuenire non potest, vt aliquod temporale detur pro spirituali, quia simoniacum esset. & sic intelliguntur contraria hic signata. Quod dicunt duæ primæ concordantiæ de seruo ordinato, quòd ibi potest interuenire transactio, non est verum, quia ibi non datur temporale pro spirituali: quia licet detur ne reuocetur in seruitutem, nihil datur pro ordine, nec aliquod spirituale emitur, sed emitur libertas, & seruitium corporale redimitur, vt libere possit ministrare, quod licet. 36. quæstio. 1. de raptoribus. sicut cum emitur c terra, vt ibi ædificetur ecclesia: quod licet, quia non dicitur propterea emi ecclesia, vel simonia committi. Capitulum, casellas. non obstat, nec dicit hoc, sed dicit quòd res ecclesiæ alienari non debent, excepta causa captiuorum, vt ibi dicitur. sed non dicitur transactio, sed proprie captiuorum redemptio : & datur pecunia recepta de rebus & vasis ecclesiæ, & redimuntur captiui. Et amicabilis compositio potest interuenire in spiritualibus : vt hic dicit. & infra de deci. ex multiplici. & cap. nuper. & cap. dilecti. & ℨ. eod. c. de cætero. & c. super eod. in fi. & ℨ. eod. cap. veniens.

c Vide beatũ Tho. 2. 2. q. 100. art. 4. ad 3. arg. & Sotũ lib 9. de iust. & iu. q. 7. art. 1.

g ¶ *Personam ecclesiasticam.*] quasi dicat, cum laicis non possent taliter componere, vt ex illo spirituali quod ecclesiis debent, aliquid retinere possent, cum laicis spiritualia possidere sine periculo animarũ non liceat. ℨ. de deci. prohibemus. & 16. q. 7. decimas. & ℨ. de præscr. c. causam quæ. Et sic videtur quòd cum laicis non possit fieri compositio, vt minus soluant, nisi Papa auctoritatem præstaret. ℨ. de confir. vti. c. vlti. tamen propter vti litatem ecclesiarum videtur licere, saltem de auctoritate episcopi, qa sic multum consulitur ecclesiæ. arg. ℨ. de iis quæ fi. à prælat. sine consens. cap. cum in Apostolica. Bernardus.

†Post cõcil. Laterañ. par. 28. c 5. & c 3. eo. tit. in 1. compil.

ADDITIO. Hoc tenet Host. dicens quòd hoc scribitur laicis: aliàs dixisset Papa, aliam personam, nõ aliquam. Nec obstat secundum eum qp dicitur, laicos non præscribere, nec possidere posse : dicit enim quòd non possident nec præscribunt ius decimæ, sed quantitatem partis: & secundum hoc potest intelligi quod legitur de paro. c. fi. de dec. in aliquibus. Pro hac parte secundum vnum intellectum facit quod not. ℨ. eo. super eo. in fi. 1. glo. Io. And.

Ontingit.] Communis diuisio. Secunda: ibi, *Vnde*. Abb. Siculus.

CASVS. Abbas siue Prior alicuius conuentualis ecclesiæ, habet causam cum aliquo clerico vel laico coram ordinario vel delegato: abbas vel prior super quæstione illa transactionem fecit cum aduersario sine consensu capituli: vnde capitulum transactionem illam nititur reuocare: quæritur vtrum possit? Respondet Papa, quòd si abbas, vel prior habuit mandatum siue litteras de rato, à capitulo suo transactionem illam si aliquot annis seruata fuit, non poterit reuocare, ac si non consenserit à principio: & si litteras de rato non habuit, reuocare non poterit: quia eam postea ratam habuit. No. quòd procurator ad agendum & defendendum datus, non potest transigere nisi dominus postea ratum habeat.

¶ *Glo. seq. primo notat, secundo ponit opin. Vin. contra quam alle. & remittit, tertio ponit differentiam, quam improbat.*

h ¶ *Litteras.*] Not. quòd abbas simpliciter ad agendum constitutus, sine licentia capituli transigere non potest. C. de transac. l. transactionis. vnde procurator transigere non potest, etiam si haberet generale mandatum ad agendum. ff. de procu. l. mandato. Vin. dicit quòd licet abbas vel alius prælatus non possit transigere sine speciali mandato d ad hoc tamen potest exercere actionem. ff. quod cuiusq; vniuer. l. vlti. Arg. contra expressum. ff. de iure delib. l. ait prætor. vbi dicitur qp ille qui non potest alienare, non potest rem in iudicium deducere. de hoc dicitur ℨ. de procu. c. 1. Si tamen abbas præter mandatum procuratorium habeat litteras de rato à capitulo suo, continentes simpliciter, quòd quicquid super tali negotio fecerit, ratum habebit, potest transigere: vt sic notentur differentiæ inter litteras procuratorias, & litteras de rato. ℨ. de reli. do. cum dilectus. vbi de hoc, & hic idem videtur. Quod dicit litteras de rato: expone vt ibi dixi, id est, mandatum procuratorium, continens quòd etiam abbas transigere posset super quæstione de qua coram delegato agebatur, cum illa clausula, [& quicquid super his per abbatem factum fuerit, capitulum ratũ habere promisit:] aliàs non valeret talis transactio, vt dictum est. Vel abbas habuit simplex mandatum transigendi tantum coram delegato, & ita capitulum non poterat reuocare transactionem ex eo quòd non consenserat. Vel dic vt in not. seq.

d Concord. l. procurator. §. cui littera. & ibi Bar. ff. de procur. & l. 1. eod. tit.

i ¶ *Aliquot annis.*] Hoc ideo dicit: quia si transactio fiat secundum formam iuris: post quadriennium rescindi non potest, ante vero potest, si ecclesia probaret se læsam. ℨ. de in integ. restitu. requisiuit. alias non potest venire contra transactionem etiam statim. C. de transact. l. quamuis e & secundum hoc supple, maxime: quia idem esset si non fuisset seruata. & hoc innuit littera, quæ dicit, capitulum ac si non consenserit in eam, non potest reuocare, quasi diceret non poterit eam reuocare tamquam non consenserit: quia consensit concedendo litteras de rato, vel potius consensit eam obseruando. Si enim abbas non habebat mandatum de transigendo, statim debebant contradicere monachi, & ideo eum impugnare non possunt quasi consensierint. Et quòd dicit, aliquot annis, supple, maxime: quia idem est ac si semel consenserint. infra de arbit. per tuas. vnde de iure communi non potest reuocari, sed per in integrum restitutionem si non fuit aliquot annis, id est, quatuor seruata. & hæc expositio probatur. C. de tẽpo. in integ. resti.

e Vide de renuncia. post translationẽ in gl. statim. Ioan. And.

restit. l. vlt. vbi habes, q omnis restitutio tam maioris q minoris, infra quadriennium debet fieri. & hoc est ℨ opinione a illorũ q dicũt qp restitutio semper est danda, & ante quadriennium & post, & quãdocunque. arg. illius aduerbij, semper. & ℨ. de in integ. restit. c. 1. Bernard.

a Hæc cõtrouersia hodie sedata est p c. 1. & 2. de in integr. restit. lib. 6. & c. ab ecclesia. in clement. eo. tit.

a ¶ *Ac si.*] idem tamquam si non consenserint: quia re vera consensit dando litteras de rato.

Onstitutus.] Prima pars ponit querelam. Secũda dat iudicẽ: ibi, *Quia*. Abb. Sic.

†Aliàs ita: ac si cõsenserit. sed glossa, i ℨ, agnoscat vel bona: liquet annis. vide tamen noras nostras in hunc locum.

CASVS. Inter G. clericũ ex vna parte, & A. clericum ex alia, super quadam capella quæstio vertebatur; tandem sopita fuit per transactionem: & fide hinc & inde præstita cõfirmatatta mẽ præfatus A. eã seruare nolebat. Vnde G. clericus domino Papæ fuit cõquestus: dicit Papa qp huiusmodi trãsactiones speciem habẽt simoniæ: & ideo mandat quibusdam, quatenus transactione in irritum reuocata, audiant causam. Not. qp transactio in spiritualib. interuenire nõ potest. Item non solum à malo, sed etiã ab omni specie mali abstinendũ est.

†Post cõcil. Laterañ. par. 28. c 4. co. tit. in 1. compilat.

¶ *Glos. seq. ponit duas lecturas, deinde arg. alleg. duo iura, quum allegans in contrarium.*

b ¶ *Fide præstita.*] id est iuramento, quod nõ fuit obligatorium, quia super re illicita, & contra leges & canones. C. de leg. l. non dubium. & 22. q. 4. inter cætera. & ℨ. de iureiur. c. tua. & ℨ. tit. prox. c. vlt. & ff. de pact. l. iurisgentium. §. sed &

†Rationem tradit B. Tho. 2. 2. q. 100. art. 1. ad 5. argu. adde Sotum lib. 9. de iust. & iu. q. 7. art. 2.

†Post cõcil. Laterañ. par. 28. c 10. & c. 5. eo. tit. in 1. compil.

Ecætero.] Trãsactio facta sine auctoritate episcopi, super ecclesia, si non est iuri contraria, non est per episcopum reprobanda: sed si per eum census ecclesiæ imponitur, non excedit vitam transigẽtis. Primo ponitur quæstio. Secundo solutio: ibi, *Si compositio*. Et ibi duo dicta: secundum ibi, *Sed census*. Abb. Sicul.

CASVS. Rector ecclesiæ cuiusdam, impetrauit litteras à dño Papa contra rectorẽ alterius ecclesiæ: corã iudice cõpositum cum aduersario, per cõpositionẽ in illa ecclesia ius aliquod haberet, puta aliquẽ ita qp per cõpositionẽ in illa ecclesia ius aliquod haberet, puta aliquẽ ita qp per cõpositionẽ in illa ecclesia ius aliquod habeat, quæritur vtrũ talis cõpositio valeat? Rñdit Papa, qp si cẽsum annuatim:

Universidad de Deusto
Biblioteca

in iure pro conuicto habetur. ẽ. de confes. c. 1. & vlt. & C. eo. tit. 1. vnica. Ex duobus enim debet iste succumbere: quia præstando auctoritatem transactioni iuri suo renunciauit, & quia mendacium dixit impetrando, & veritatem occultando,[a] merito ergo silentium ei imponitur.

a Concor. ad hoc tex. in l. fed & si reli tu atur cũno. ff. de iud.

2 ¶ *Tonsuratum.*] Ergo licet postmodum tonsurã acceperit, non prointerfuisse, & † nondum fuisse tõsuratum [a] cum litteras istas † obtinuit, ei super prædicta ecclesia silentium duximus imponendum.

¶ Idem.

¶ *Super ecclesiastico beneficio nõ potest transigi, sed amicabiliter componi. h. d. & quotidie allegatur.*

CAP. VII.

SVper † eo quod quæsiuisti, vtrum de ecclesiastico beneficio in litigium deducto, possit fieri transactio: Tale damus respõsum, quòd transigi super † re sacra [b] & litigiosa non potest. Etenim res sacræ vt possideantur aliquo dato [c] vel retento siue promisso, speciem credimus habere simoniæ [d]. Aliàs si gratis & amicabiliter [e] inter se litigantes componant, sacris canonibus [f] nequaquam dicimus obuiare.

¶ Idem Abbati de Straphor. † & Priori de Phe.

¶ *Transactio facta de rebus ecclesiæ per prælatum sine superioris consensu, non obligat successorem.*

ecclesia: monachi prædicti talem fecerunt compositionem cum rectore ipsius ecclesiæ sanctæ Mariæ prædecessore istius rectoris, vt monachi de duabus carruatis terræ, quas monachi retinẽt in dominio suo, tertiam partẽ decimarum tantum soluãt ecclesiæ sanctæ Mariæ, & de omnibus aliis decimam integre soluant. demũ mortuus est sacerdos

CAP. VIII.

VEniens † ad Apostolicæ sedis clementiam magister G. de Fauill. sua nobis insinuatione monstrauit, quòd monachi maioris monasterij terras in parochia sanctæ M. de Marchia † excolunt, & ab eadem ecclesia coloni eorum omnia ecclesiastica, tã necessaria [g] quàm voluntaria suscipiunt sacramenta: & tamen eidẽ ecclesiæ decimas soluere contradicunt: & infra. ¶ Arbitrantur autem se posse tueri cuiusdam transactionis prætextu, inter præfatos monachos, & quendam sacerdotẽ memorati G. prædecessorẽ factæ, vt de duabus carruatis † terræ, quas in dominio suo monachi tenent, tertiam tantum decimarum partem exoluant: & infra. ¶ Mandamus, quatenus nisi præfati monachi, transactionem [h] præscriptam auctoritate Apostolica confirmatam [i] esse docuerint, cùm aliàs inter personas facta potius, ille, cum quo talis transactio facta fuit: successor illius integraliter petebat decimam de omnibus possessionib⁹, quas ipsi monachi & coloni monachorum excolunt in parochia sanctæ Mariæ: monachi volebant se defendere prætextu transactionis prædictæ, nec permittebant colonos suos soluere decimas prædictæ ecclesiæ: rector iste cõquestus est dño Papæ: vnde mandat Papa quibusdam quatenus compellant monachos & agricolas ipsorum soluere decimas eidem ecclesiæ integraliter de omnibus rebus, de quibus decimæ debẽt solui, & de subtractis satisfaciant competenter: nisi præfati monachi docuerint, transactionem prędictam super duabus carruatis terræ, per sedẽ Apostolicam confirmatam fuisse, cũ alias transactio illa super duabus carruatis fuerit personalis: & pacta inter alios acta, aliis obesse non debeant. Not. quòd factum antecessoris non præiudicat successori in rebus ecclesiæ. Item transactio facta inter personas, nisi confirmata fuerit per sedem Apostolicam, personalis est. Item res inter alios acta, aliis non obest.

† Post cõcil. Laterañ. par. 48. c. 1. & c. 3. eod. tit. in 3. compil.

† Marchon

† Aliàs, carrucatis, & qd sit carruata, vide in notis huius cap.

¶ *Glo. seq. declarat quæ sint sacramenta necessaria, quæ voluntaria, & quare sic vocantur.*

g ¶ *Necessaria.*] Quædam sacramenta sunt necessaria. c quædam voluntaria. hæc dist. ponitur 1. q. 1. §. notandum est. Sacramenta necessitatis sunt ista, baptismus, confirmatio, pœnitentia, vltima vnctio, corpus Christi. & ideo dñr sacramenta necessaria vel necessitatis: quia sine istis homo saluari non potest, si ex contemptu omittuntur, & haberi possunt. sacramentum vero baptismi in necessitate, à quocunque põt recipi, dummodo in forma ecclesiæ conferatur. ẽ. de sum. trin. c. 1. in fi. & de conse. dist. 4. à quodam. Et etiam pœnitentia. nam confiteri possunt cuicunque [d] in necessitate iuxta illud: Confitemini alterutrum peccata vestra. Sacramenta vero voluntaria sunt illa quæ omittere nõ est peccatum, quæ dignitatis sacramenta dñr: vt in §. fed notandũ, vt sunt ordines, qui à dignitoribus conferuntur, id est, episcopis. Vel quia non nisi digni ad ordines assumendi sunt. Item matrimonium. Sine huiusmodi sacramentis bene possumus saluari. 22. q. 4. §. vlti. ad finem.

c De materia huius glossæ consule omnino Theologos, & præcipue B. Thom. 3. par. q 65 art. 4. & Sotũ, lib. 4. sent. dist. 1. q. 6. art. 4. vide etiam notas huius cap.

h ¶ *Transactionem.*] id est, compositionem. ẽ. eod. statuimus. & ẽ. de deci. ex multiplici. vbi similis est compositio. vel proprie tenetur.

d Sed cõfessio facta laico non est sacramenta lis. Sotus lib. 4. sent. dist. 18. q. 4. art. 1.

¶ *Glo. seq. quærit, argu. pro & contra, & soluit. Ioan. Andr. in nouel.*

i ¶ *Confirmatam.*] Sed nunquid confirmatio Papæ transactionem personalem facit realem, vt sic immutet eius substantiam? videtur quòd sic, quia auctoritas principis facit quandoque ex nudo pacto actionem dari, & auctoritas legis hoc facit. argu. ff. de pact. legitima. & quod confirmatur, datur. ff. de verbo. signific. l. lege obuenire. & princeps vnit duas res in vnam naturam. C. communia de leg. l. 2. Argu. contra, 12. distin. præceptis. & ẽ. de confir. cum dilecta. & c. vlti. Dic quòd hæc transactio ab initio, quantum ad intentionem transigentium fuit realis, sed sacerdos ille hoc facere non poterat sua auctoritate, nec successorem poterat obligare sine auctoritate superioris. argu. ẽ. eod. dę cætero. & cap. cõtingit. sic ha bes ẽ. de confir. vti. c. pen. & ita confirmatio Papæ facit realem transactionem, quæ quantum ad ipsas personas, personalis erat, si ex certa scientia hoc facit, quia potest facere quòd illa quæ nulla est, sit aliqua. arg. 16. q. 1. c. vlti. & ẽ. de iis quæ fi. à præla. cum Apostolica. & plus est de nihilo aliquid facere, quã dę aliquo aliud: arg. de conse. dist. 2. reuera. arg. C. de rei vxo. act. l. vnica. circa prin.

a Concord. tex. in l. fi ti bi. §. cũ possessor. & ibi Bartol. ff. de pact.

a ¶ *Inter alios.*] Sic ff. de pact. si vnus, §. item ne experiar. in fin. & ita pactum prædecessoris nõ obligat successorẽ. arg. ẽ. de preca. c. 2. ª. sic & confessio inter alias personas non nocet alij. 2. q. 5. interrogatum. ẽ. de adulter. significasti. Sed nunquid ille sacerdos posset reuocare talem transactionem antequam confirmetur à Papa. cum sit personalis? Arg. quòd sic. 35. q. 9. qđ quis. & c. quisquis. & ẽ. de rebus eccles. non alien. fi quis presbyterorum [b].

b Hoc c. & præcedẽs loquuntur de alienatione, quæ non tenet: ista vero tẽporalis pactio tenebat ad tempus. Ioan. And.

Credo q̃ licet sit personalis transactio, ipse tamen quandiu vixerit, nõ poterit reuocare, sicut nec monasteriũ eam posset reuocare. ẽ. de deci. ex multiplici, nisi per in integrum restitutionem, si ecclesia esset læsa. ẽ. de in integr. restitu. cap. 1.

b ¶ *Ipsos.*] scilicet monachos de parte sua. ẽ. de deci. tua nobis. & colonus de sua, vt ibi.

c ¶ *Ex integro.*] sic ẽ. de deci. cum homines. & c. tua nobis. Bernar.

† Cap. 4. eo. tit. in 2. cõpi.

PRæterea.] Non valet transactio super iure præsentãdi, per quã nouus census imponitur ecclesiæ, vel antiquus augetur. h. d. Communis diuisio. secunda: ibi, *Cum igitur.* Abbas.

CASVS. Ecce vacat aliqua ecclesia. contentio est inter laicos, & aliquos religiosos super præsentatione rectoris: venerunt ad talem trãsactionẽ, vt laici habeant præsentationẽ, religiosi percipiãt ab ecclesia maiorem pensionem, quàm recipere consueuerunt: vel nouã, cũ nihil antea percipiebãt: quæritur an talis transactio teneat? Respondet Papa, q̃ talis transactio simoniaca videtur, & ideo de iure nõ quàm inter ecclesias videatur: nec pacta inter alios [a] acta aliis obesse patiamur: ipsos [b] & agricolas, decimationes ex quibuslibet rebus prouenientes ex integro [c], & illarum quas illicite detinuerant, iustam æstimationem restituere eidem ecclesiæ compellatis.

¶ Lucius iij. Ormesi. episcopo.

¶ *Sicut super iure præsentandi, ita super annexo non potest transigi, vt recedatur à lite interueniente aliqua temporalitate.*

CAP. IX.

PRæterea † quando inter laicos, & viros religiosos de præsentatione alicuius ecclesiæ quæstione suborta transigitur [d], ita quòd præsentationem laicus obtineat: religiosi vero nouam vel maiorem percipiãt in ecclesia, in qua prius nullam [e] vel minorẽ habere cõsueuerãt portionẽ: an huiusmodi transactio teneat quæsiuisti.

¶ Cum igitur ipsa pactio simoniaca [f] merito videatur: Respondemus quòd de iure non tenet: nec ex ea religiosi vllum debent commodum obtinere.

¶ Celestinus tertius.

¶ *Super spirituali subiectione non licet transigi.*

CAP. X.

ij PRæterea † quarto † loco quæstio talis accessit, quòd

† Cap. 5. eod. tit. in 2. cõpi.

† Prima quæstio habetur de mut. pet. c. prudentiã. 2. & 3. de appel. c. secundo requiris. 4. hic §. & 6. supra de offi. deleg. c. prudentiam.

vbi de hoc. & intellige quòd per syndicum confessi sunt, quamuis dicat hic, fratrum confessione, nec reuocauerunt confessionem.

m ¶ *Simaniacam.*] ẽ. c. proxi. & c. constitutus, & ẽ. de pact. cum pridem. & c. pactiones.

EX parte tua.] Super matrimonio transigi non potest. Diuiditur, nam primo hortatur legatum vt componat etiam in casibus expressis à iure. In fi. dicit quid de casibus nõ expressis: ibi, *In his.* Abbas.

CASVS. Quidam [d] Græci furtiue recipiebant sacros ordines à suis episcopis: Quidam etiam celebrabant in ecclesijs interdictis, nec volebant obedire Latinis: Et quidam alij Græci & Latini episcopi consecrationes celebrabãt in episcopatibus aliorum, & decimas percipiebant ibidem in eorum præiudicium & grauamen. Item quidam laici Græci proprias vxores auctoritate sua dimittebant, alias illis viuentibus recipientes: Et quidam alij abbatias & ecclesias cum hominibus ecclesiarum detinebant, & in aliis etiam pluribus excedebant, vt dicitur in integra: super his excessibus Cardinalis consuluit Papam qualiter esset contra istos agendum, & ipse hic respondet prout sequitur. Bernar. Nota q̃ iudex primo ad cõponendũ debet laborare. Itẽ seueritati detrahendũ est. Item cõtra matrimoniũ cõpositio vel dispensatio locũ non habet. Itẽ vbi ius nõ innouit, æquitas seruãda est. Itẽ i humaniorẽ partẽ semp debet iudex declinare. Itẽ psona, causa, loca, tempora, & status terræ considerãda sunt.

n ¶ *Ad componendũ.*] Sic enim iudex prius debet concordare partes quàm ad iudicium venire e, si possit. 5. q. 2. si primates. & 90. distin. studendum. 23. quæst. vlt. si quis membrorum. & quæst. 4. si illic. & ẽ. de simo. quærelam.

d Casus hic Bernar. glosatoris est.

e Et sic per partium cõcordiam remanebũt crimina impunita. solu, vt not. 90. dist. c. i. Ioã. And.

o ¶ *Seueritati.*] Quandoque enim detrahendum est seueritati, vt maioribus malis sanandis charitas syncera subueniat. 50. dist. vt constitutei etur. & vbi saluti nil detrahebatur, humilitati posteriores doctores aliquid addiderunt, vt ibidem dicitur.

p ¶ *Multitudine.*] quia quod peccatur à pluribus, transire solet inultum. 1. q. 7. quotiens à pluribus, & 23. q. 4. non potest. ẽ. de temp. ord. sane. & cum multitudine peccantium, magis docendo quàm iubendo agendum est. seueritas autem exercenda est in peccata paucorum. 44. dist. comessationes. ẽ. de cle. excom. mi. latores.

† Concord. text. in l. 1. §. & post. ff. de noui oper. nunc. & 90. dist. pertotũ.

† annuatim

c Quod dicit vt ibi & plenius infra de reg. iur. ecclesiastico. lib. 6.

i ¶ *Censium.*] Qui scilicet census licet esset recognitio debitæ subiectionis, vt ẽ. de censi. omnis anima. arg. 18. q. 2. Eleutherius. non tamen debuit sic trangi: Immo videtur quòd non possit eximi, sicut nec episcopus pleno iure eximit etiam ecclesiam. ẽ. de dona. pastoralis. sed si gratis vellet quis ecclesiam sibi subiectam non per transactionem eximere, bene posset remittere quicquid iuris habeat in ea retinendo etiam pensionem annuatim soluẽdã maiori ecclesiæ: nec esset simonia. ẽ. de relig. domi. constitutus. ita tamen quòd illi de cella deberent obedientiam & reuerentiam matrici domui. ẽ. de censi. cũ venerabili. quia sine capite esse non debet: quia in hoc non posset maior ecclesia illos eximere. 93. dist. nulla ratione.

k ¶ *Subiectione.*] Non poterat hic allegari præscriptio: quia contra subiectionem non currit præscriptio. ẽ. de præscr. cum non liceat, & quia malam fidem præsumebantur habere propter confessionem propriam. 1 ¶ *Confessione.*] in iure factam, & coram iudice suo. ẽ. de iudic. at si clerici. & ff. de interrog. act. voluit. & ita confessio õ se præiudicat. ẽ. de confes. cum super. & c. vlti.

q Cap. 5. eod. tit. in 2. cõpi.

† Prima quæstio habetur de mut. pet. c. prudentiã. 2. & 3. de appel. c. secundo requiris. 4. hic §. & 6. supra de offi. deleg. c. prudentiam.

sed illa eis non obfuit, quia excipiendo hoc fecerunt. e per hanc cõfessionem fundata fuit intentio alterius partis. poterãt sic respõdere, olim fuit quæstio de subiectione, sed illa fuit transactione, id est amicabili compositione terminata.

¶ *Glo. seq. reci. per q. ſ. an possit matrix ecclesia cellam eximere.*

q̃dam cella eximi g voluit à subiectione, qua matrici domui teneba tur: & infra. ¶ Fratres illius cellæ se confitentes [h] in iure illi domui quõdã fuisse subiectos, referebant quæstionem olim de hac subiectione fuisse motam, & trãsactione sopitam, eatenus vt quẽdã annuũ † cẽsum [i] ecclesiæ matrici reddendo, essent à subiectione [k] principalis domus exẽpti: & infra. Prior consequenter pro maiori ecclesia ꝓponebat, quòd de spirituali subiectione trãsigere nõ liceret. ¶ Respondemus igitur, q̃ ex prædicta fratrũ cõfessione [l], cõtra eos sententia ꝓcedere debeat, præsertim cũ illa transactio (licet nobis de illo quod cella determinate reddere tenebatur, constare nequiuerit) iniquitatem simoniacam [m] continuisse putetur.

¶ Honorius tertius I. tituli sanctæ Praxedis presbytero Cardi.

¶ *Iudex potest & debet se interponere pro trãsactione inter partes faciẽda. præterquã in casibus, in quibus iura hoc nõ admittũt, vt super matrimonio. h. d.*

CAP. XI.

EX parte tua: & infra. ¶ Poteris ad cõponẽdũ [n] interponere † partes tuas, & interdum aliquid seueritati [o] detrahere, prout (statu imperij, & excedentium multitudine [p], prouida de-

† Concord. text. in l. 1. §. & post. ff. de noui oper. nunc. & 90. dist. pertotũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Glo.seq.rationem reddit, & dat simile, obiicit & soluit.*

a ¶ *Sacramentum.*] Sic patet q̃ in matrimonio non habet transactio seu cõpositio locum, vt contra matrimonium aliquid statuatur: cum sit statutum ab ipso Domino in paradiso: Quia quos Deus coniunxit, homo non separet: vt 26.dist. deinde opponitur. & ꝛ. de translat. inter corporalia. & 33.q.2. an quod. & cap. quos Deus, & causa matrimonialis per arbitros tractari non potest. ꝛ. de in integr.restit. causa. in fi. sed per iudices discretos, qui potestatem habeant iudicandi. ꝛ. de consanguinit. & affinit. ex litteris.in fin. nec dispensatio locum habet, vt dicit hic. Sed contra videtur, quia circa matrimonium dispensatur. 35.q.3. quædam lex. & c. quod scripsi. & q. 8. de gradibus. Dicas in matrimonio circa gradus constitutione canonica interdictos, dispensatio adhibetur ex iusta causa, vt simul remaneant, in quo casu loquuntur contraria. Circa gradus lege diuina prohibitos, a vel vt matrimonia legitime contracta b separentur, nulla dispensatio adhibetur ab ecclesia. & de tali dispensatione hic intelligitur. nã vt patet in integra, quidam vxores legitimas dimittebant, & alias ducebant, cum talibus nulla dispensatio adhibetur, vt sic remaneãt cum secundis. De gradibus diuina lege prohibitis habes infra de restitutio. spoliat. litteras. Hodie vero de facili non dispensaret ecclesia circa consanguinitatem: cum vsque ad quartum gradum restricta sit copula coniugalis. ꝛ. de consanguin. & affini. non debet.

† Perperã in impressis legitur: dispotionis.

† Vide Tur. recrematã. 28. quæ. 1. in summa, vbi late de hoc.

a Hęc est grauissima quęstio, de qua plene Turrecremata 35. q.2.c.cõiunctiones.

† Sub Alex. iij. cap.12.

b Carnali copula cõsummata: quod dic vt not.de conuer.coniug. c.ex publica. lib.6. Ioan.And.

b ¶ *Et fideles.*] 26. distin. deinde opponitur. & 28. q.1. per totum. sed apud infideles non est ratum, quin possit separari altero veniente ad fidem catholicam, in infidelitate reliquo remanente. ꝛ. de diuor. quanto. &.c. gaudemus.

¶ *Glossa sequens argu. à contrario. signat contrarium, & soluit, & dat textui duo similia.*

c ¶ *AEquitate.*] quam iudex præ oculis semper debet habere. ff. de eo quod cer. lo. quòd si Ephesi. in fin. Et ita videtur ex eo quod dicit, in quibus ius non inuenitur expressum, procedas æquitate, &c. quòd ius sit semper præferendum æquitati. Arg. ꝛ. C. de iudi. placuit. sed potest intelligere illud de æquitate scripta, quæ debet præferri rigori iuris, hûc de æquitate non scripta, quæ tunc solùm seruanda est cùm ius deficit. hoc verbum sumptum fuit de lege illa. ff. de aqua pluuia arcen. in sum. 6. item Varus. in fin. fic dicitur de consuetudine, quæ seruatur cùm deficit lex. 1. distin. consuetudo. & vbi ius scriptum non est, de similibus ad similia est procedendum. ff. de legibus. non possunt. & ꝛ. de re iud. in causis. & ꝛ de stat. reg. super quodam. in fin. & cap. recolentes. & supra de rescript. inter cæteras. & supra de trãsla. inter corporalia.

d ¶ *Inhumaniorem.*] quia semper debemus promptiores esse ad absoluendũ, quàm ad condemnandũ. ff. de act.& obl. Arrianus. & ff. de pœn. respiciendũ. & ꝛ. de prob. ex litteris. & 26. quę. 7. tpa pœnitudinis, & prõptiores ad misericordiã, quã ad rigorem: quia melius est prętare causas ꝓ misericordia, q̃ prętẽdere inclementiã. 86. dist. non satis. ad fi. post me. colum. & melius est pro veritate pati supplicium, quã pro adulatione beneficiũ. 11. q.3. nemo peritorũ. & sṅia quę misericordiã vetat, fugiẽda est. 50. dist. põderet. & 26. quęst. vlt. alligat. vbi dicit quòd si Dominus est largus dispensator, eius famulus non debet esse tenax. & 9. distin. sana. & 1. quæst. 7. cap. exigunt.

c Concor.l. Pedius. §. fi. ff. de incen. ruin. nau. & l. si criminis. & l. seruos. C. ad leg. iul. de vi publi.

¶ *Glossa sequens prosequitur 4. in pœnis consideranda.*

e ¶ *Causas.*] In omnibus pœnis inferẽdis considerãtur ista quatuor principaliter. Persona primo considerãda est quæ sit, quia aliter proceditur cum maioribus, quàm cũ minoribus. ꝛ. de offic. delega. sane. & c. pastoralis. & 45. dist. cũ beatus. & 24. q.1. qui ɔ̃ pacem. & ꝛ. de simo. per tuas. c Causa etiam considerãda est. ꝛ de vo. & vo. redem. magnę. in fi. & ꝛ. de accu. cum dilectus. & 23. q. vlt. occidit. & ff. de fur. verum. & 16. q. 6. c. 1. in fi. Et op. arg. 6. dist. testamentum. Et locus considerandus in iudiciis. arg. ꝛ. de rescrip. nonnulli. quia consuetudo loci attendi debet. 4. dist. erit autem lex. & 31. dist. ante triẽnium. & c. aliter. & ꝛ. de cle. coniu. cum olim. Et tempus etiam cõsideratur, quia est tempus tacendi, & tempus loquendi. 36. dist. c. qui ecclesiasticis. 5. ecce. In quo statu sit princeps loci, vt hic dicit, prout status imperij, &c. quia in turbatione regni rigor iuris seruari non potest. Et propter nouitatem gentis tempus consideratur: vt 35. q. 3. quod scripsi. & ꝛ. de pœn. & remiss. Deus qui ecclesiã propter nouitatem fidei multa ibi attenduntur, & hoc totũ habes 29. dist. sciendum. ꝛ. de homi. sicut dignum. 1. respon. vbi ista quatuor considerantur, & quædã alia.

ADDITIO. Vnde versus.

Causa, locus, tẽpus, personaque perspicietur
In pœnis dandis, vt eas iudex moderetur.

DE POSTVLANDO.

¶ *Si vocati ad iudicia non pacisc̃untur neque transigunt, solent sibi quærere aduocatos & procuratores, ideo post duas rubricas præcedẽtes subiicitur ista: & sequens. quæ præmittitur ante tractatum de iudiciis, quia hæc sunt præparatoria iudiciorum. Quid autem sit postulare, habes text. in l.1. ff. eo. & per glo. in c. vlti. ꝛ. eod. Et aduerte quòd multæ sunt personæ, quæ postulare prohibentur: vt patet in his versibus:*

Non cuicunque datur
quod postulet, immo negatur:
Addictus pœnæ, seruus, puer actor, arenæ.
Lumimibus cæssus, mulier, mulierbria passus.

De hac materia tractatur. 3.q.7.15.q.2. de pœn. dist.1. nemo. 14. q. 5. denique.

Clerici.] Diuiditur, quia prima pars ponit prohibitionem, à qua secunda excipit: ibi, *Nisi.* & adde etiam de personis sibi coniunctis, vt probatur ꝛ. eod. c. fin. Abb.

CASVS. Statuit concilium Lateran. quòd clerici in sacris ordinibus cõstituti, & etiã in minoribus, qui stipendiis ecclesiasticis sustentãtur, coram secularibus iudicibus pro secularibus negotiis aduocati fieri non præsumãt, nisi propriã causam vel suæ ecclesiæ prosequantur, aut pro miserabilibus personis. Nota q̃ clerici nec in maioribus nec in minoribus constituti, aduocare non debent, quod verum est in foro seculari, nisi in propria causa, vel ecclesiæ, vel miserabilis personæ.

¶ *Glo.seq. arg. à contrario, quòd approbat distinguendo inter crimina les & ciuiles causas, constitutos in minoribus, in sacris, & professos.*

f ¶ *Stipendiis.*] Videtur ergo à sensu contrario si stipẽdia non habeãt q̃ possint aduocare, quod verum credo de minoribus in causis ciuilibus, quia in criminalibus causis, vel vbi de pœna sanguinis agitur, interesse non debent. ꝛ. ne cleri. vel mona. sniam. & 23. q. vlt. his à quibus. De iis qui sunt in maioribus ordinibus, aliud est dicendũ, quia illi coram seculari iudice aduocare non debent: & si sine titulo sunt promoti, eps eis debet prouidere. ꝛ. de præb. nõ liceat. & c. episcopus si alicui. & c. cũ secũdũ. de regularib⁹ planũ est quòd aduocare nõ debẽt. ꝛ. c. prox. quia & negotiis secularibus se immiscere nõ debẽt. ꝛ. ne cleri. vel mon. nõ magno. & 16. q. 1. alia est causa. c. placuit. & c. monachi. de sacerdote habes ꝛ. c. vlti.

g ¶ *Secularibus.*] immo opprobrium est clericis si se peritos forensiũ disceptationum ostẽdere voluerint. C. de epis & cler. repetita. & C. de test. consul. ꝓ miserabilib⁹ tamẽ personis possunt postulare. ꝛ. eo. c. vlt.

EX parte tua.] Cõmunis diuisio. Secunda: ibi, *vnde.* Abbas.

CASVS. Quidã canonici regulares aduocabant in causis ecclesiasticis & forensibus: & cũ eis obiiciebatur q̃ aduocati esse non debent, nisi forte pro vtilitate monasterij, & abbate etiã monasterij imperante, ad suã defensionem allegabant q̃ capitulũ illud, quo talia ꝓhibentur, de monachis tantum, & nõ de regularibus loquitur. consultus Papa respondet q̃ idẽ iudiciũ de canonicis regularibus & de monachis est habendum, licet de monachis in canone specialiter sit expressum. Not. quòd regulares & monachi quo ad seculari eodem iure vti debent.

h ¶ *Ecclesiastici.*] vt 16. q. 1. c. monachi. & c. de præsentium. & ꝛ. ne cleri.

† Cap.1.eo. tit. in 1.cõpi.

† Infero ergo q̃ inedia cogẽte postulare poterit. concor. l.1. & ibi Bar. C. de pat. qui filios distra.

cleric. vel monach. non magno. opprobrium est talibus si velint videri periti forensium disceptationum. C. de testam. consulta. & C. de episc. & cleric. repetita.

a ¶ *Imperante.*] 16. q. 1. monachi. 2. non sufficit vtilitas monasterij: nisi hoc faciat de mandato abbatis propter bonum obedientiæ. arg. ff. de re mili. l. 3. §. in bello. nec audiit eo prætextu quòd est coniuncta persona: nisi habeat speciale mãdatũ. leges enim de hoc loquentes intelliguntur de factis priuatorum. ff. de procur. sed & hę personæ. &. l. Pomponius. in fine.

¶ *Glo. seq. dat 5. similia.*

b ¶ *Idem iudicium.*] Similis habetur extensio per interpretationẽ. 28. q. 1. idololatria. sic nomẽ vẽditionis ad alias alienationes extenditur a. ff. quibus mod. pig. vel hypo. sol. sicut. 6. venditionis. &. verbum, alienationis, ad alios contractus extenditur, ꝓ quos etiam dominium non transfertur. ꝛ. de reb. eccle. non alie. nulli liceat. sic & id quod dicitur de simoniacis extẽditur ad alios. 19. q. 7. & hoc scripsimus. ver. & arbitror conuenire verbum, &c. sic & ꝓhibitio de legibus audiendis de monachis & regularibus, extenditur ad prælatos seculares. ꝛ. ne cler. vel monach. super specula. b & regulares canonici æqui parantur monachis: nisi quia regulæ inseruiunt laxiori. ꝛ. de sta. reg. quod Dei timorem. Bernar.

CVm sacerdotis sit.] Primo ponitur ratio, secundo dictum cum clausula exceptiua: ibi, *Non nisi.* tertio pœna: ibi, *Clericus.* Abba s.

CASVS. Primo dicitur, quòd sacerdos aduocare non debet, nisi pro seipso, vel ecclesia sua, vel si necessitas immineat, pro coniunctis personis aut miserabilibus. Secundo dicit, quòd clericus qui contra ecclesiam suam à qua beneficium recipit, pro extranea persona aduocatus vel procurator extiterit, tamquam ingratus beneficio illius ecclesiæ poterit spoliari. Nota quòd sacerdos in certis casibus tantũ potest aduocare. Item ingratus potest priuari beneficio quod recepit vel recipit ab eo contra quem ingratus est.

¶ *Glo. seq. dicit vnde sumpta, & arg. inducens multa similia.*

c ¶ *Nulli nocere.*] Ista verba sumpta fuerunt ex illo canone. 14. q. 5. denique. Ad hoc autem tenetur quilibet Christianus: sed magis sacerdos, qui debet velle prodesse omnibus: vt ibi dicitur, & hoc quia quisque prohibetur alij inferre quod sibi nolit fieri. 1. dist. in princip. & ꝛ. de maior. & obed. dilecti filij. Et est arg. quòd nulli consulendum est cum alterius iniuria. 22. quæst. 2. primum. ff. de conditio. indebit. nam natura. & 11 quæstio. 3. si quis vero non obediat. 99. distinct. nullus. & non debet alteri per alterum iniqua conditio asserri. ff. de regul. iur. non debet. & cauendum est ne prætextu nocentis, innocentes puniantur. C. de iis qui latro. occultauerunt. l. 2. & sanctius est nocentem impunitum relinqui, quàm innocentem damnare. ff. de pœn. absentem. & pœna debet suos auctores tenere. infra, de iis quæ fiunt à maio. par. cap. quæsuit. & C. de pœn. sanctimus. Et sic patet quòd sacerdos aduocare non debet, nec se negotiis secularibus immiscere, nisi pro cura miserabilium personarum. 82. distinctio. cap. 1. & per totam distinctionem.

d ¶ *Pro seipso.*] Sic quædam sunt personæ, quæ pro se tantum & pro quibusdam personis possunt postulare. 3. quæstio. 7. §. sunt autem, vbi habes quæ personæ possunt postulare, & quæ non, & pro quibus sic. & sacerdos pro se, & pro quibusdam aliis personis hic enumeratis postulare potest, pro ecclesia sua, & pro personis coniunctis: sed non indistincte, nisi necessitate instante, puta, quia sunt minus potentes, vel quia non possunt habere ita bonum aduocatum. & sic restringitur quodam modo ad necessitatem, quantum ad coniunctas personas. Quæ sunt coniunctæ personæ, dicitur ff. de procurat. sed & hæ personæ. & 3. quæstio. 7. cap. infames. §. sunt autem. versi. alij enim. inter quas personas satis credo intelligendos confrates suos eiusdem ecclesiæ. & pro coniunctis personis posset etiam litteras impetrare sine mandato. supra, de rescript. nonnulli. & agere etiam. ff. de procur. Pomponius. in fin. dum tamen non appareat contraria voluntas, vt ibi dicit. & pro personis miserabilibus, de quibus habes 87. distinctio.

† Eadẽ vox supra de sup plen. neglig. prælat. c. 2. & fortassis legendum, insolentiam. vt ibi notaui: vel dic, insolertiam, id est, insciti㠐.

a Infero q̃ prohibitus vẽdere, prohibetur donare & permutare. concor. l. statuliberi à cæteris. ff. de statu libe. not. in l. fancimus. C. de reb. eccle. non alien.

† In multis manuscr. deest vox officiũ & super verbo, fit, in aliquibus habetur hæc expositio, id est, interfit. nec habetur in c. deniqi. 14. q. 5. vnde sumitur.

b Quod dic vt eo. tit. c. 1. lib. 6. fic & ex 3. c. legis Aquil. verbum rupti extenditur ad scissum, collisum, effusũ, vel aliquomodo perẽptũ, vel deterioratũ. Inst. ad l. Aquil. §. itẽ in omnibus secundũ Ioan. And.

† Cõcil. Trid. sess. 22. de refor. c.1.

Eadẽ vox supra de sup plen. neglig. prælat. c. 2. & fortassis legendum, insolentiam. vt ibi notaui: vel dic, insolertiam, id est, insciti㠐.

a Infero q̃ prohibitus vẽdere, prohibetur donare & permutare. concor. l. statuliberi à cæteris. ff. de statu libe. not. in l. fancimus. C. de reb. eccle. non alien.

† In multis manuscr. deest vox officiũ & super verbo, fit, in aliquibus habetur hæc expositio, id est, interfit. nec habetur in c. deniqi. 14. q. 5. vnde sumitur.

b Quod dic vt eo. tit. c. 1. lib. 6. fic & ex 3. c. legis Aquil. verbum rupti extenditur ad scissum, collisum, effusũ, vel aliquomodo perẽptũ, vel deterioratũ. Inst. ad l. Aquil. §. itẽ in omnibus secundũ Ioan. And.

† Cõcil. Trid. sess. 22. de refor. c.1.

susceptores vel executores, nisi forte id monasterij expediat vtilitas: abbate nihilominus imperante [a], ad suam proponunt insolertiam † excusandam, quòd capitulum illud per quod prædicta prohiberi videntur, de monachis non de canonicis regularibus loquitur manifeste. Vnde cõsultationi tuæ taliter respondemus, quòd idẽ [b] iudicium de canonicis regularibus, quod & de monachis, quantum ad supradicta credimus obseruandum, licet de monachis in canone specialiter sit expressum.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Se summat.*

CAP. III.

CVm sacerdotis sit officium † nulli nocere [c], omnibus autem velle prodesse. Non nisi pro seipso [d], vel ecclesia sua, vel (si necessitas immineat) pro personis coniunctis, aut miserabilibus, sibi per totum. 88. dist. cap. 1. & c. episcopus gubernationem. & in pluribus aliis cap. ibidem.

e ¶ *Postulare.*] Postulare est desiderium suum vel amici sui in iure, apud eum qui iurisdictioni præest, exponere, vel alterius desiderio cõtradicere. 3. quæst. 7. c. infames. §. sunt aũt. & ff. de postul. l. 1. §. postulare.

Postulare q̃d est.

licitum est postulare [e]: & infra.

¶ Clericus autem qui contra [f] ecclesiam, à qua beneficium obtinet, pro extraneis aduocatus vel procurator esse præsumit †, tamquã ingratus potest (maxime si clericus sit eiusdem ecclesiæ) beneficio huiusmodi spoliari.

¶ *Glo. seq. textum fortificat per similia & quæstionem interserit, quam soluit.*

Clericus habens duo beneficia, an possit ꝓ vno contra alterũ postulare.

f ¶ *Contra ecclesiam.*] Clericus ergo qui cõtra ecclesiam à qua beneficium habet, aduocat, vel est procurator, tamquã ingratus beneficium ipsius perdere debet. argu. bonum. 1. q. 7. c. 1. & 96. distin. si imperator. 3. q. 1. nulli. sicut vasallus tenetur domino. 22. q. 5. de forma. aliàs perdit feudum, vt in libro feudorum quem admodum feudũ amittitur. & milites rem publicam de qua alantur, ab omni necessitate 13. c. 13. regibellorum defendant. C. loca. milites. Sed si habet clericus beneficia in pluribus ecclesiis, nunquid potest prætare patrocinium vni contra aliam? Non videtur: in eo casu neutram iuuet vel offendat. argu. huius c. & 14. q. 5. denique. sed si esset prælatus in vna ecclesia: & in alia habuisset simplex beneficium: videtur quòd ratione prælationis posset cõtra aliam stare. arg. ff. de in ius vo. quæstium & 3. q. 7. §. item si contra patrem. sic & libertus ecclesiæ si contra ipsam agat vel testificatur, tamquam ingratus in seruitutem redigatur. ꝛ. de ser. non ord. de famulis ecclesiæ. & 12. q. 2. octaua discussio. sic & donatio propter ingratitudinem reuocatur. ꝛ. de dona. propter eius ingratitudinem. C. de reuo. do. l. 1. & vlt. & in Authen. de nupt. in §. si mater. colla. 4. & in Authen. vt liber. de cætero aureo nõ indigeant annulo. 6. illud. coll. 6. & iustum est vt ecclesia in sinu suo non retineat fraudatorem quem suscepit extraneum. 12. q. 4. sacerdotes. & ecclesia sua, mater eius est. 2. quæst. 6. ad Romanam. quæ ipsum domino sociauit. infra de pœn. cap. 2. sic propter ingratitudinem pater potest filium exhæredare in totum. 19. q. vlt. cap. vlt. & in Authent. vt cum de appellatio. cognoscitur. §. causas. colla. 8. sed si contra aliquem de ecclesia in propria causa: quæ non tangit ecclesiam, postulauerit vel procurator fuerit, non punitur. 12. quæst. 2. qui manumittitur, sed si ecclesia esset ei ingrata, tunc contra ipsam aduocare posset, nec succederet ei ab intestato, etiam si non haberet propinquos. C. de inofficioso testamento. liberi. vbi mater excluditur a filij successione, propter ingratitudinem commissam erga filium.

TITVLVS XXXVIII.

De procuratoribus.

¶ Gregorius Maximo Salonensi episcopo.

¶ *Non auditur quis tamquam alterius procurator, nisi habeat mandatum legitime factum.*

CAP. I.

† Legẽdum Salonitano vt lib. 11. epistola 11. siue 13. c. 13. regibellorum defendant. C. loca. milites. Sed si habet clericus beneficia in pluribus ecclesiis, nunquid potest prætare patrocinium vni contra aliam? Non videtur: in eo casu neutram iuuet vel offendat. argu. huius c. & 14. q. 5. denique. sed si esset prælatus in vna ecclesia: & in alia habuisset simplex beneficium: videtur quòd ratione prælationis posset cõtra aliam stare. arg. ff. de in ius vo. quæstium & 3. q. 7. §. item si contra patrem. sic & libertus ecclesiæ si contra ipsam agat vel testificatur, tamquam ingratus in seruitutem redigatur. ꝛ. de ser. non ord. de famulis ecclesiæ. & 12. q. 2. octaua discussio. sic & donatio propter ingratitudinem reuocatur. ꝛ. de dona. propter eius ingratitudinem. C. de reuo. do. l. 1. & vlt. & in Authen. de nupt. in §. si mater. colla. 4. & in Authen. vt liber. de cætero aureo nõ indigeant annulo. 6. illud. coll. 6. & iustum est vt ecclesia in sinu suo non retineat fraudatorem quem suscepit extraneum. 12. q. 4. sacerdotes. & ecclesia sua, mater eius est. 2. quæst. 6. ad Romanam. quæ ipsum domino sociauit. infra de pœn. cap. 2. sic propter ingratitudinem pater potest filium exhæredare in totum. 19. q. vlt. cap. vlt. & in Authent. vt cum de appellatio. cognoscitur. §. causas. colla. 8. sed si contra aliquem de ecclesia in propria causa: quæ non tangit ecclesiam, postulauerit vel procurator fuerit, non punitur. 12. quæst. 2. qui manumittitur, sed si ecclesia esset ei ingrata, tunc contra ipsam aduocare posset, nec succederet ei ab intestato, etiam si non haberet propinquos. C. de inofficioso testamento. liberi. vbi mater excluditur a filij successione, propter ingratitudinem commissam erga filium.

† Legẽdum Salonitano vt lib. 11. epistola 11. siue 13. c. 13. regibellorum defendant. C. loca. milites. Sed si habet clericus beneficia in pluribus ecclesiis, nunquid potest prætare patrocinium vni contra aliam? Non videtur: in eo casu neutram iuuet vel offendat. argu. huius c. & 14. q. 5. denique. sed si esset prælatus in vna ecclesia: & in alia habuisset simplex beneficium: videtur quòd ratione prælationis posset cõtra aliam stare. arg. ff. de in ius vo. quæstium & 3. q. 7. §. item si contra patrem. sic & libertus ecclesiæ si contra ipsam agat vel testificatur, tamquam ingratus in seruitutem redigatur. ꝛ. de ser. non ord. de famulis ecclesiæ. & 12. q. 2. octaua discussio. sic & donatio propter ingratitudinem reuocatur. ꝛ. de dona. propter eius ingratitudinem. C. de reuo. do. l. 1. & vlt. & in Authen. de nupt. in §. si mater. colla. 4. & in Authen. vt liber. de cætero aureo nõ indigeant annulo. 6. illud. coll. 6. & iustum est vt ecclesia in sinu suo non retineat fraudatorem quem suscepit extraneum. 12. q. 4. sacerdotes. & ecclesia sua, mater eius est. 2. quæst. 6. ad Romanam. quæ ipsum domino sociauit. infra de pœn. cap. 2. sic propter ingratitudinem pater potest filium exhæredare in totum. 19. q. vlt. cap. vlt. & in Authent. vt cum de appellatio. cognoscitur. §. causas. colla. 8. sed si contra aliquem de ecclesia in propria causa: quæ non tangit ecclesiam, postulauerit vel procurator fuerit, non punitur. 12. quæst. 2. qui manumittitur, sed si ecclesia esset ei ingrata, tunc contra ipsam aduocare posset, nec succederet ei ab intestato, etiam si non haberet propinquos. C. de inofficioso testamento. liberi. vbi mater excluditur a filij successione, propter ingratitudinem commissam erga filium.

† Aliàs ita: quibusdam nostris.

LIa quidem: & infra. ¶ Scripsisse te quibusdã † comperimus, q̃ prædictos viros tũc ad causã nõ miseris: & ideo q̃ cũ ipsis facta sũt, subsistere nõ dere: sed & Thomas sibi hos à te dictũ phibuit: ex qua aliam stare. arg. ff. de in ius vo. quæstium & 3. q. 7. §. item si contra patrem. sic & libertus ecclesiæ si contra ipsam agat vel testificatur, tamquam ingratus in seruitutem redigatur. ꝛ. de ser. non ord. de famulis ecclesiæ. & 12. q. 2. octaua discussio. sic & donatio propter ingratitudinem reuocatur. ꝛ. de dona. propter eius ingratitudinem. C. de reuo. do. l. 1. & vlt. & in Authen. de nupt. in §. si mater. colla. 4. & in Authen. vt liber. de cætero aureo nõ indigeant annulo. 6. illud. coll. 6. & iustum est vt ecclesia in sinu suo non retineat fraudatorem quem suscepit extraneum. 12. q. 4. sacerdotes. & ecclesia sua, mater eius est. 2. quæst. 6. ad Romanam. quæ ipsum domino sociauit. infra de pœn. cap. 2. sic propter ingratitudinem pater potest filium exhæredare in totum. 19. q. vlt. cap. vlt. & in Authent. vt cum de appellatio. cognoscitur. §. causas. colla. 8. sed si contra aliquem de ecclesia in propria causa: quæ non tangit ecclesiam, postulauerit vel procurator fuerit, non punitur. 12. quæst. 2. qui manumittitur, sed si ecclesia esset ei ingrata, tunc contra ipsam aduocare posset, nec succederet ei ab intestato, etiam si non haberet propinquos. C. de inofficioso testamento. liberi. vbi mater excluditur a filij successione, propter ingratitudinem commissam erga filium.

DE PROCVRATORIBVS.

¶ *Dicit vt supra in præcedenti titulo pro continuatione rubricæ. Et quid sit procurator. in l. 1. ff. eo. Abbas.*

De hac materia tractatur 5. q. 3. per totum. 89. dist. per totũ. 9. q. 3. cum simus. 2. q. 7. infamis.

LIa quidem.] Primo præmittit motiuum. secundo submittit mandatum: ibi, *Quia ergo.* Abbas.

CASVS. Episcopus Salonitanus habebat quandam causam cum quodam aduersario suo in curia domini Papæ, pro causa illa quidam accesserunt ad Papam non habentes mandatum ab episcopo, & cum aduersario episcopi iudicium fuit ingressi, sententiam contrariam reportantes: episcopus hoc intelligens scripsit quibusdã de curia, quòd illos ad causam illam non miserat: vnde quæ cum ipsis in præiudiciũ episcopi facta erant, subsistere non debebant: & ipse idem episcopus dixit hoc cuidam l. nomine, qui dixit hoc Papæ, quòd ab illo audiuerat quòd illos non miserat: Demum pro causa illa misit quosdam nũcios ad dominum Papam, qui cum non haberent mandatum, nõ fuerunt auditi. Vnde Papa scribit huic episcopo dicens, quòd præsentibus nunciis credere noluit sine mandato, ne idem diceret de illis q̃d dixerat de prioribus: vnde si vult causam suam tractari, mittat personam instructam cum mandato legaliter facto, cum subscriptionibus presbyterorum & diaconorum suorum roborato: vt quicquid cũ eo factum fuerit, iure, subsistat. Nota quòd factum falsi procuratoris, domino non præiudicat. Item sine consensu capituli, non admittitur ad agendum.

¶ *Gl.*

Universidad de Deusto

¶ *Glo.seq.distinguit tria membra,& in tertio tres opiniones ponit.*

2 ¶ *Portitoribus.*] Quia constabat istos non habere mandatū ad agēdum, non fuerūt admissi. Vnde circa procuratorem actoris distingue, vtrum certum sit procuratorem habere mandatum: vt quia reus hoc confitetur, vel ipse ostendit mandatum sufficiens, vel si neget, probet

b Hanc glo. dicit Abbas hic singu.ad hoc q procuratorū possit probari & testes.

hoc procurator per testes [a] vel instrumētum: & secūdum hoc procurator non tenetur satisdare dām ratum habitu rū, sicut nec debet satisdare procurator presentis & confirmantis, vel apud acta procurator factus. C. de satisda.l.1. An certum sit eum non habere mandatum: aut dubitatur vtrū habeat, vel non habeat mandatum. si certū est eum non habere mādatum, repellitur, vt hic: & si velit satisdare, non est audiendus, nisi sit coniūcta persona, quæ admittitur cū satisdatione, nisi appareat de cōtraria volūtate dñi. ff. de proc. Pōponius. §. vlti. & l.sed & hæ personæ. in casibus tamen admittitur ꝺ voluntaté pro libertate. ff. de lib. cau. l.1.2. & 3. & pro defensione condemnati. ff. de app. non tantum. vbi autē dubitatur de mādato, dicebat P. semper esse in electione rei an velit exigere probationem mādati, an satisdationem. B. dicebat distinguēdo, vtrum reus diceret procuratori, non habes mandatum, & tunc procurator tenebatur probare mandatum, an diceret, dubito an habeas mandatum, & tunc est in optione procuratoris quod facere velit. Azo dicebat quòd in arbitrio procuratoris est, an velit probare mandatum, an cauere de rato. quia cū quis tenetur ad alterum duorum, ſ. probare, vel cauere: quod voluerit præstando liberatur. ff. de iur. dom. plerumque. §. vlt. & C. de condi. inde. si quis seruum. Hæc satisdatio danda est, quando de mandato dubitatur. C. eo. l.1. & ff. vt in pos. leg. si is à quo. §.1.

b Procuratori de cuius mādato cōstat, & petit satisdationē legatorū cauendum est, sed si dubitetur de mādato: cauet de rato. Ioan. Andr.

b idem in actore vniuersitatis. ff. quod cuiusque vniuer. item eorum. §. actor. item clerici inter cōiunctas personas numerātur. arg.12.q.2. non liceat. Item no. quòd licet procurator actoris non caueat de rato, quando constat de mandato, cauere debet de defendendo. C. de satisda. l. vnica. aliàs denegatur ei actio, ff. eo. tit. mutus & surdus. §. pœna. & de omnibus etiā quæ cōtra ipsam mouentur, defendere debet. ff. de procurat. l. omnium. & duabus legibus sequen.

¶ *Glo. seq. arg. alleg.6. iura.*

b ¶ *Præmonuit.*] Arg. ad cautelam futurorum habendam. 23. dist. in nomine. & exempla præsentia nos cauere præmonent in futurum. 82. dist. plurimos. in fi. & arg. ff. loca. si quis domum. §.1. & 1.q.7. cōuenientibus. hic præsumitur ex præteritis circa futura. sic ꝺ. de præsump. mandata. & cap. scribam.

c Hęc glossula non habetur in vetustis exemplaribus.

c ¶ *Mandato.*] Tria [c] debet continere mādatum, scilicet nomen eius qui procuratorem eum constituit, & causam ad quam constituitur, & quòd ratum habebit quod eum eo factum fuerit: vt ff. eod. tit. si procuratorem. Sed pone quòd de mādato dubitetur: quia sigillum incognitum est, quid erit? De eo fieri debet fides. arg. ff. quod cuiusque vniuersi. l. item. §. actor. & ff. de admin. tut. vulgo. & C. de fid. instru. quidam. & arg. ff. de publi. quicunque.

¶ *Glossa seq. no. prælatum sine capitulo, vel econtra litigare nō posse. ad contrarium inducit 4. leges. vnum canonem, & duo decret. ponit opin. & soluit. respondens ad contraria.*

Prælatus sine consensu capi. aut eō uerso, nec cōuenit, nec conuenitur.

d ¶ *Legaliter.*] Litera sequēs exponit hoc verbū, legaliter. Ex eo quod hic dr; & legitur ꝺ. de iudi. causam quæ. colligitur euidēter q nec prælatus sine cōsensu capituli, nec capitulū sine cōsensu prælati potest iudiciū exercere, nec cōueniri: quia nec alienare pōt alter sine reliquo. 12.q.2. sine exceptione. nec cōmutare, nec donare, vt ibi dicitur; & ꝺ. de don. pastoralis. & ꝺ. de iis quæ fi. à præla. sine consen. cap. per totum. & eodem modo nec capitulum sine cōsensu prælati, cū omnes vnū corpus intelligantur. ꝺ. de iis quæ fi. à præla. nouit. & præterea dicit lex, q qui nō potest alienare, nō potest rem in iudicium deducere. ff. de iure deli. ait prætor. & per iudiciū quædā alienatio fit. in iudicio enim cōtrahitur, sic in stipulatione. ff. de pecu. licet. §. sed si filius. in fi. præterea si prælatus sine consensu capituli posset agere vel conueniri, & præiudicaret ecclesiæ factū prælati, fraus posset fieri ecclesiæ, & præiudiciū: quia permitteretur, immo procurarēt quandoq; prælati se conueniri, & facerēt collusionē. Sed ꝺ vī, quòd solus prælatus cōuenire & cōueniri possit. ff. quod cuiusq; vniuer. l. vlt. vbi dicit, vtilis actio administratori ciuitatis debetur. & ff. de cōdit. & demōst. municipibus. & ff. ad muni. municipes. & C. de iura. ca. l.2. §. hoc etiā. in fi. & 12. q. 2. no liceat. & ꝺ. de reb. eccle. non alien. si quis presbyterorum. & ꝺ. de rescrip. edoceri. vbi de hoc. Dicunt quidam, quòd prælatus potest conuenire & conueniri sine cōsensu capituli, per iura prædicta. Ego dico cōtra, quòd nec prælatus sine consensu capituli, nec capitulum sine consensu prælati agere vel conueniri potest per priora iura. tamen cōcedo quòd si prælatus vel collegium agat sine consensu alterutrius, & vellet cauere de rato, debet audiri, cum sit administrator, & teneatur negotia ecclesiæ procurare: vt ꝺ. de rescri. edoceri. si vero conueniatur, non debet audiri sine consensu capituli: nisi caueat de iudicato soluendo, cum quilibet alter se possit offerre defensioni, si velit cauere de iudicato soluendo, & periculo suo lité susc ipere. & illa ca. si quis presbyterorum. & non liceat. in speciali ca su loquuntur, scilicet cū agitur de reuocatione rei alienatæ indebite & male: quia per hoc consulitur ecclesiæ, nec potest lædi: quod contingere posset in aliis casibus, vbi non agitur specialiter de reuocatione rei alienatæ indebite, non obstantibus legibus pro contrariis signatis: quia intelligi possunt. scilicet vt competat actio administranti non quantum ad hoc vt agere possit solus, nisi caueat de rato, vel nisi habeat specialem mādatum ad hoc, nec in rebus ecclesiasticis stamus legibus illis, sed canonibus. Et quo iure non potest componere seu trāsigere sine consensu capituli. ꝺ. de ma. & obe. c. fi. ꝺ. de transa. contingit. eodem iure non potest agere vel respōdere sine consensu capituli. arg. ad hoc ꝺ. de maio. & obe. c. vlt.

Intellectus ca. nō liceat. 12. q. 2. & cap. si quis presbyterorum. de reb. eccle. nō alien.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cōpi.

sentem ex probabili causa legitime per nuncium excusatum. hoc dicit quantū ad verum intellectum.

CAP. II.

QVerelam [f] † A. clericiacepimus: & infra. ¶ Mandamus quatenus si vobis constiterit, quòd Vigorn. episcopus præfatum A. in restitutione expensarum [g] pro nulla alia rationabili causa [h] condemnauerit, nisi pro eo tantum quod in termino constituto ad eius præsentiā nō accessit infirmitate detentus [i], re nec præsentium portitoribus [a] iudicauimus esse credēdum †, ne de ipsis similiter diceretur. ¶ Quia ergo hoc cautiores nos esse præmonuit [b], instructa persona cum mādato [c] legaliter [d] facto, & presbyterorum seu diaconorum, testiumque subscriptionibus roborato, gestisque ex more indicto [e] transmitte, vt quicquid cum ea actum fuerit, iure subsistat.

¶ Alexander tertius.

¶ *Non valet sententia, etiam expensarum condemnatoria, lata contra ab-*

f ¶ *Querelam.*] Et ita non per appellationem: vt notatur in fine.

g ¶ *Expensarum.*] quas fecerat aduersarius veniendo ad terminum coram Vigorn. delegato à Papa ad petitionem Salubriensis episcopi super ecclesia ipsius.

h ¶ *Rationabili causa.*] Si enim non fuisset infirmitate detentus, vel alia iusta causa rōnabilis fuisset, quare ꝓcessit ꝺ eum, ſ. contumacia, bene tenuisset statim condēnatio expensarū. ꝺ. de dolo. cū dilecti. & C. de iudi. sancimus. & ꝺ. de ap. reprehensibilis. Sed nūquid reus si nō venerit in prima citatione, ꝺemnari debet in expensis: Hic vī q sic: q propter infirmitatem tantū excusatur: & nisi constiterit hoc, non reuocabitur sententia. & ita potest quis condemnari in expēsis pro prima contumacia. arg. ff. si quis in ius vo. non ierit. l.2. §.1. & actor ꝺnerātur si non veniret. ff. de iudi. cū. quē temere & in conci. Lug. idem dr. de do. & contu. actor. [d] & actoris & rei est æqua conditio. ff. de re. iur. non debet. [e] Dicunt quidā q si reus nō veniat in prima citatione vel in secunda etiam non debet condēnari: quia non dr adhuc contumax nisi post peremptorium terminum. Dico [f] quòd etiam pro prima & ꝓ secunda citatione puniri debet in expensis, si ad trinam citationē veniat. si vero nō veniat ad citationē peréptoriā: tūc aliàs punit; q a mittitur actor in possessionē rei petitæ, vel excōicat si missio fieri nō pōt. ꝺ vt lit. nō cōtest. tuæ. Et si postmodū reuertit infra annū, restituit oēs expensas factas ab eo tpe quo fuit cōtumax. & si nō venit ad aliquam citationē, ad oēs expensas ꝺemnabitur, quas fecit aduersarius veniēdo ad primā citationē & ad secundā & tertiā; & sic punit prima ꝺtumacia. & eodē modo dico, q debet puniri ꝓ prima ꝓtumacia, licet veniret ad secundā; aliàs deberes dicere, q quādo nullo modo venit, nō debet condēnari in expensis nisi factis ad terminum peremptorium.

¶ *Glo. seq. alleg. cōcor. ponit opinio. ad quam inducit vnum capitulū. eam reprobat, & c. respondet. demum obiicit de duabus legibus, & soluit. Item obiicit de duabus decr. & soluit. Not. à contrario, quærit. arg. pro, ponit opi. & soluit.*

i ¶ *Detentus.*] Iusta fuit causa non veniēdi, vnde probata causa debet

reuocari quicquid fuit factum contra absentem. ff. de iudi. si prætor. & ꝺ. de re iudi. cum Bertholdus. & ff. de re iudi. quæritur. §.1. quartana tñ non excusat, vt ibi dicit. & arg. 5.q.3. si ægrotans. 18. dist. placuit. & 93. dist. iuxta. Dicunt tamē quidā quòd tenetur mittere procuratorem ex quo venire non potest, si ita fuerit citatus vt veniat vel responsalem

a Concord. Bar. cū text. in l. pars literarum. ff. de iudic. & prædi. l. 1. ff. de diuer. & tēp. præscrip.

transmittat. [a] ꝺ. de do. & con. cum dilecti. sed hoc nō credo quòd propter citationem iudicis, teneatur mittere procuratorem si venire non potest, maxime si in grauibus causis quis cogi ad hoc non possit, vt hic dicit, & iudex hoc ei auferre non potuit: quia beneficium iuris nemini est auferendū. 28. dist. de his. & in Auth. de nupt. §. sed hoc quidem. coll. 4. & ff. de re iu. l. 4. §. si quis condemnatus. Iudex delegatus non potest iubere alterutram partem comparere coram se personaliter, nisi in delegatione hoc contineatur: nisi in certis casibus in concil. Lugdunēn. de iud. iuris [b]. esse ambiguum. & illa decre. cum dilecti. non contradicit: quia Papa hoc fecit ex plenitudine potestatis. Et alia ratio est: quia ille non allegauit nec ostendebat nec probauit iustam excusationem, vnde vel debuit ire, vel sufficientem mittere: quia neutrū fecit de cōtumacia fuit condēnatus. Et illud scire debes q qui ad iudiciū vocatur, pōt indistincte in pecuniariis causis constituere procuratorem, licet in citatione hoc non dicatur: nisi in duobus casibus, puta si dominus iustior est quàm procurator, & si causa sit vehementior. C. de procu. l. vlti. Et ideo non compellitur constituere procuratorem, quia nec reciperetur, si veniret: puta si ageretur de administratione sua vel tutela: vel etiā si aliàs esset ardua: nec ita confidit de alio: ad hoc enim ostendendum debet mittere excusatorem, ne procedatur cōtra eum: quæ sīa nō reuocabit nisi causa ꝓbata, & cū maiori difficultate. Sed videtur q quis cōpellatur cōstituere procuratorē etiā infirmitate detentus. ff. de diuer. & tēp. præscr. l. 1. & ff. de mino. Papinianus. vbi compellitur quis agere indirecte, ne currat ei præscriptio. Sed à iudice nō cōpellitur, sed ille q nō pōt agere ad hoc vt nō currat ei præscriptio, cōstituet procuratoré ad agendū: vt litē cōtestetur, sed reus non compellitur dare procuratoré, & ita nō contradicunt leges illæ. Itē signat aliud contrariū. ꝺ. de ele. c. bonæ. & ꝺ. de app. constitutus. vbi dicitur: sicut misit nuncium, ita potuit mittere procuratorem, sed ibi non suberat iusta causa: quia semper tenetur quis ire vel mittere, nisi sit iuste impeditus: & tunc debet mittere excusatorem ad allegandū impedimentum: vt hic contingit.

a ¶ *In grauibus.*] qualis erat ista: quia super ecclesia ipsius.

¶ *Glo. seq. obiicit & soluit.*

b ¶ *Absoluere.*] Videtur q nō fuerit absoluēdus: quia qui nō appellat à sīa iudicātis, acq̄tieuisse vī, & sīa etiā interlocutoria à qua nō appellatur, transit in rem iudicatam. ꝺ. de test. significauerunt. & ꝺ. de re iu. ad consultationem. sibi ergo imputandum videbatur: quia non appellauit. Potest dici q iste fuit auditus beneficio restitutionis: quia iusta causam habuit absentiæ: qua probata, absoluitur: quia & diffinitiua sīa reuocatur, iusta causa absentiæ probata. ꝺ. de senten. & re iudi. cū Bertholdus. immo vī quòd sīa non teneat. ff. de re iud. quæritum. & interlocutoria licet transeat in rem iudicatam, à qua non appellatur quantum ad litigantes, non tamē quo ad iudicē, quin possit eam reuocare, cum viderit eam iniustam. ff. de re iud. quòd iusti. prout notatur. ꝺ. de app. cum cessante. & ideo audiatur iste. Bernar.

Intellectus ca. nō liceat. 12. q. 2. & cap. si quis presbyterorum. de reb. eccle. nō alien.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cōpi.

† Cap. 3. eo. tit. in 2. cōpi.

b lib. 6.

reuocari quicquid fuit factum contra absentem. ff. de iudi. si prætor. & ꝺ. de re iudi. cum Bertholdus. & ff. de re iudi. quæritur. §. 1. quartana tñ non excusat, vt ibi dicit. & arg. 5.q.3. si ægrotans. 18. dist. placuit. & 93. dist. iuxta. Dicunt tamē quidā quòd tenetur mittere procuratorem ex quo venire non potest, si ita fuerit citatus vt veniat vel responsalem transmittat. [a] ꝺ. de do. & con. cum dilecti. sed hoc nō credo quòd propter citationem iudicis, teneatur mittere procuratorem si venire non potest, maxime si in grauibus causis quis cogi ad hoc non possit, vt hic dicit, & iudex hoc ei auferre non potuit: quia beneficium iuris nemini est auferendū. 28. dist. de his. & in Auth. de nupt. §. sed hoc quidem. coll. 4. & ff. de re iu. l. 4. §. si quis condemnatus. Iudex delegatus non potest iubere alterutram partem comparere coram se personaliter, nisi in delegatione hoc contineatur: nisi in certis casibus in concil. Lugdunēn. de iud. iuris [b]. esse ambiguum. & illa decre. cum dilecti. non contradicit: quia Papa hoc fecit ex plenitudine potestatis. Et alia ratio est: quia ille non allegauit nec ostendebat nec probauit iustam excusationem, vnde vel debuit ire, vel sufficientem mittere: quia neutrū fecit de cōtumacia fuit condēnatus. Et illud scire debes q qui ad iudiciū vocatur, pōt indistincte in pecuniariis causis constituere procuratorem, licet in citatione hoc non dicatur: nisi in duobus casibus, puta si dominus iustior est quàm procurator, & si causa sit vehementior. C. de procu. l. vlti. Et ideo non compellitur constituere procuratorem, quia nec reciperetur, si veniret: puta si ageretur de administratione sua vel tutela: vel etiā si aliàs esset ardua: nec ita confidit de alio: ad hoc enim ostendendum debet mittere excusatorem, ne procedatur cōtra eum: quæ sīa nō reuocabit nisi causa ꝓbata, & cū maiori difficultate. Sed videtur q quis cōpellatur cōstituere procuratorē etiā infirmitate detentus. ff. de diuer. & tēp. præscr. l. 1. & ff. de mino. Papinianus. vbi compellitur quis agere indirecte, ne currat ei præscriptio. Sed à iudice nō cōpellitur, sed ille q nō pōt agere ad hoc vt nō currat ei præscriptio, cōstituet procuratoré ad agendū: vt litē cōtestetur, sed reus non compellitur dare procuratoré, & ita nō contradicunt leges illæ. Itē signat aliud contrariū. ꝺ. de ele. c. bonæ. & ꝺ. de app. constitutus. vbi dicitur: sicut misit nuncium, ita potuit mittere procuratorem, sed ibi non suberat iusta causa: quia semper tenetur quis ire vel mittere, nisi sit iuste impeditus: & tunc debet mittere excusatorem ad allegandū impedimentum: vt hic contingit.

a ¶ *In grauibus.*] qualis erat ista: quia super ecclesia ipsius.

¶ *Glo. seq. obiicit & soluit.*

b ¶ *Absoluere.*] Videtur q nō fuerit absoluēdus: quia qui nō appellat à sīa iudicātis, acq̄tieuisse vī, & sīa etiā interlocutoria à qua nō appellatur, transit in rem iudicatam. ꝺ. de test. significauerunt. & ꝺ. de re iu. ad consultationem. sibi ergo imputandum videbatur: quia non appellauit. Potest dici q iste fuit auditus beneficio restitutionis: quia iusta causam habuit absentiæ: qua probata, absoluitur: quia & diffinitiua sīa reuocatur, iusta causa absentiæ probata. ꝺ. de senten. & re iudi. cū Bertholdus. immo vī quòd sīa non teneat. ff. de re iud. quæritum. & interlocutoria licet transeat in rem iudicatam, à qua non appellatur quantum ad litigantes, non tamē quo ad iudicē, quin possit eam reuocare, cum viderit eam iniustam. ff. de re iud. quòd iusti. prout notatur. ꝺ. de app. cum cessante. & ideo audiatur iste. Bernar.

preſſe fuisset inhibitū [c], ne causæ cognitionem susciperet [d], ipse nihilominus in causa procedens, sententiā cōtrariā reportauit. ¶ Cæterū quia alter de prædictis clericis dicitur obiisse, mandamus quatenus si per ipsius archidiaconi & superstitis clerici [e] iuramentum cōstiterit de præmissis, sententia [f] cōtra eum lata nequaquā obstāte, prædictæ præbēdæ possessionē cū fructibus inde perceptis (si eius restitutioni aliud canonicū [g] nō obsistat) auctoritate nostra restitui faciatis eidē. Restitutione vero facta, si archidiaconus ipse suā canonicā institutionem probare [h] potuerit, ipsam ratam permanere appellatio ne postposita decernatis.

c ¶ *Inhibitum.*] Vnde eo ipso procuratoris litteras reuocauit. ꝺ. eo. c. proxi. quod indistincte potuit cum lis non fuerit cōtestata, & res sit in tegra. ff. eod. l. ante lité. arg. ꝺ. de elect. in causis. nā & depositum q̄cunque potest repeti. ff. depositi l.1. §. pen. & scien te aduersario hoc fecit, de hoc dicetur ꝺ. eo. mādato. & ita sententia nulla fuit lata cū falso procuratore. ꝺ. c. proximo. c. d ¶ *Susciperet.*] id est, ne ad suscipiendum iudicium in iure suis literis vteretur, prout in antiqua decretali cōtinetur.

c Cōcor. tex. in l. vnica. C. de satisdā. & ibi Bart. cum glo. opti.

¶ *Glo seq. arg. all. 6. iura. obiicit dupliciter et soluit coniungens duas opi.*

e ¶ *Clerici.*] Arg. quòd dicto vnius testis fit credendū. arg. ꝺ. de test. in omni negotio. simile 8. q. 3. talia. & 28. dist. de syracusanæ. & arg. op. quòd vni iurato testi creditur. ff. de do. præleg. Theopōpus. & ff. quemadm te. appel. l.1. §. vlt. arg. ff. de iureiu. si duo patroni. 1. respon. Arg. contra. 4. q. 3. c. si testes. §. itē vnus vero. & ver. item vbi numerus. & ꝺ. de testi. licet. & c. veniēs. Itē arg. q ꝺctū archi. iſtius pro teste vno recipiatur. & sic erunt duo testes. ꝺ. de test. in omni negotio. sed dictū illius non debet sibi prodesse: quia nullus idoneus testis in re sua intelligitur. 4. q. 3. versū. nullus in re. Potest dici d q hic erat præsumptio pro archid. & erat reus: vnde fauorabilior, ideo delatum ei fuit iuramentū: quod fieri potest & debet. C. de re. credi. & iure iu. in bonæ fidei. & ff. de iureiur. admonendi. & quia per hoc modicum præiudicatur actori, cum salua sit ei actio sua. & in talibus non requiritur ita plena probatio. arg. ꝺ. de re iud. cum Bertholdus. ver. licet autē. & ꝺ. de in integ. resti. ex litteris. & iniquum esset vt per talem fraudem puniretur. vnde merito debuit ei deferre sacramentū cū vno teste, quia inspectis circunstantiis personarum & causæ, iudex quando-

d Secūdum Lau. Bart. dicit hoc fuisse, quia præmorruus cicius in alio iudicio fuerat introductus: & sic faciebat fidem in secundo. C. de testi. l. fin. Ioan. And.

que debet deferre sacramentum actori, quādoq; reo. ꝺ. de iureiu. c. vlt. in fi. & hic talis causa est, & talis persona: & optime facit ad hoc ff. de legi. tut. legitimos.

f ¶ *Sententia.*] cum sit lata cum falso procuratore, & ideo nulla. C. de procura. licet. & infra cap. proxi. in fi. & ꝺ. de rescri. ex parte decani.

g ¶ *Aliud canonicum.*] Puta excommunicatio, vel pactum de nō petendo restitutionē post sententiam, vel res iudicata, vel si ratā habuit sententiam latam cum falso procuratore.

¶ *Glo. seq. obiicit, ponit opi. quā reprobat, & soluit, & iterum duas solutiones subdit, quas non approbat.*

h ¶ *Probare potuerit.*] Sed quare iste compellitur probare titulum suæ possessionis, contra illud 2.q.5.§.1. & actore nō probante reus debet absolui. 6.q.vlt.c. accusator. ꝺ. vt eccl. benefi. ve nostrū. & ꝺ. de cau. pos. cum ecclesia. ff. de proba. l.2. & C. de eden. qui accusare. & C. de rei ven. res alienas? Dicunt quidam quòd iste archid. confidens de iure suo, sibi onus probandi assumpsit. sic ꝺ. de rest. spo. licet. & 29.q. 2. cuius rei gratia. & ita mos probare volenti gerendus est. ff. de prob. circa eum. §. fi. Hanc non credo veram solutionem, propterea dicas quòd ideo iste tenetur probare canonicam institutionem, quia cum esset archidiaconus in ecclesia, de iure commum illam prædendam cum archidiaconatu habere non poterat, nisi probaret secum dispensatum fuisse. arg. opi. 100. dist. contra morem. arg. opi. ꝺ. de deci. dudum. & per eum qui potuit dispensare. ꝺ. de schis. fraternitati. & ꝺ. de præben. præterea. & c. cum non ignores. & ꝺ. de concess. præben. litteras. & c. cum nostris. & quia in pluribus ecclesiis institutalus esse non potest. ꝺ. de elec. dudum 2.70. dist. sanctorum. vnde propter huiusmodi præsumptionem debet ostendere suam canonicam institutionem. præsumptio enim transfert onus probandi ad reum quandoque. C. de proba. sine possidetis. & ꝺ. vt eccl. benefi. vt nostrum. sola enim possessio non sufficit in beneficiis ecclesiasticis, nisi adsit canonica institutio. ꝺ. de inst. t. ex frequentibus. vnde debet habere litteras suæ institutionis. 2.q.1. legum. c sicut nec sola possessio facit aliquem decurionem, sed iusta electio. ff. de decu. Herennius. & præscriptio hæc nō prodelit, cum habeat malam fidem, ex quo non fuit legitime institutus, quia bona fides exigitur. ꝺ. de præscri. si diligentia. & c. quoniam omnem. sed hoc nō prodesset aduersario, nisi ius haberet. ꝺ. de rescrip. olim. Aliꝺ dicunt, scilicet Papa Innocentius quartus quòd ex quo est in possessione, nō compellitur probare suam canonicam institutionem. nemo enim cogitur probare titulum suæ possessionis. C. de pe. hæ. cogi. Sed littera

c Add q qs non cōpellit ostēdere aduersario titulū sui beneficij. ſ. fin. C. de rei vendi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ista contradicit:sed posset suppleri, maxime secundum hoc:vel sic, eo ipso quòd aduersarius non probat contra archidiaconum satis intelligitur archidiaconus probare suam canonicam institutionem. C.qui mili.non pos.super seruis.lib.12.littera tamen contradicit. quod prius dixi,verius credo.

IN *nostra*.]Prima pars narrat factum.Secunda diffinit:ibi, *Nos vero*. Abb.

CASVS. Decanus Tull. denunciauit episcopum suum super dilapidatione,excommunicatione, periurio,& aliis quibusdam articulis domino Papæ, vnde Papa vocauit ipsum vt veniret vel mitteret ad sui defensionem.episcopus ad causã illam quæ inter ipsum & decanum super prædictis vertebatur, constituit G.& T. presbyteros procuratores ad sedem Apost.destinandos: cum postmodum de ipsorum fide titubaret, mandatũ eis factũ reuocauit sciẽte parte aduersa:sed ipsi licet litteras reuocatorias recepissent, nihilominus in negotio ꝓcesserunt,& cum aduersario ingressi iudicium ad Parisiẽs.archidiaconum & eius collegas litteras impetrauerunt in eius præiudicium & grauamen. Episcopus hoc audiens accessit ad iudices,petens ab eis terminum ad probandum ꝙ illi erant falsi procuratores: ipsi exceptionẽ eius friuolam reputantes,dilationem ad hoc concedere noluerunt:vnde ad sedem Apost.appellauit. sed nihilominus lite nõ contest. testes contra eũ recipere præsumpserunt, ipsum à Tul.ecclesia per sententiam remouendo. Super his omnibus episcopus domino Papæ fuit conquestus. Papa vero licet vix fidem talibus adhiberet,ꝙ dicti iudices viri prouidi & discreti taliter processissent,cum in sua relatione quã Papę fecerunt,nullã de hmõi exceptione fecerint mentionem:quia tamen episcopus per viros prouidos & honestos,de quibus non est verisimile ꝙ falsũ tulerũt testimoniũ,super præmissis fecit plenã fidẽ,ꝙ siderás etiã ꝙ exceptio falsi ꝓcuratoris,& ante sniam & post põt opponi, qua ꝓbata iudiciũ nullũ,& cõtrouersia nulla reputatur : processum prædictorum iudicum duxit irritandum.Not. ꝙ exceptio falsi procuratoris & ante sniam & post obiici potest:& sniã taliter lata dño non nocet. Item iudex qui refert negotium ad Papam,debet facere mentionem de exceptionibus propositis,& de toto processu.

¶ *Glo.ista.reci.per solu.contrarij.*

a ¶ *Præsentia.*] Per inquisitionem quã iste decanus prosequebat, vel denũciationẽ eiusdẽ decani,vel exceptionẽ:alias ꝓcurator interueni re nõ posset in criminali.5.q.3.in criminali.& j. de accu. veniens.

b ¶ *Procuratores.*] Simul, & tunc occupantis melior est conditio. j. eo.non iniuste. vbi de hoc.

c ¶ *Titubasset.*] Titubare dr̃ is qui suspicionẽ habet super eo de quo cõtendit.arg.C.de acq.pos.l.nemo.in fi.& C.de cõdi.inde.l.vlt.& põt suspectus remoueri indistincte ante litẽ cõte.siue sit suspectus siue nõ. arg.3.eo.c proxi. ff.eo.tit.ante lit.conte.de hoc dixi 3.de rescr.ex parte decani.nisi sit procurator constitutus in rem suã,& nisi velit vti aliqua retentione.& hoc post litem cõtest. quia tunc de facili non trãsferretur ab eo causa.ff.eo.tit.quæ omnia.ad fi.versi.plane.

¶ *Glo. ista obiicit & soluit.*

d ¶ *Renocauit.*]Et ideo non valuit quod cũ eo factũ fuit.arg.cõtra. C. de satisd.l.vna.& ff.eo.fi procuratoré. vbi dicit ꝙ licet ꝓcurator reuocetur,iudicium tamẽ qd̃ cũ eo factũ est,ratũ esse debet: illæ leges intelliguntur cum vetitus est procurator agere,ignorãte aduersario vel iudice:quo casu nihilominꝰ valet qd̃ idẽ quasi ꝓcurator postea fecit. j.eo.mãdato.vbi de hoc.& 3.de rescr.ex parte decani.Si vero aduersario sciente reuocatũ est mandatũ,non valet ª iudiciũ post reuocationẽ.in quo casu intellige qd̃ hic dicit,& 3.c.proxi.

e ¶ *Falsi procuratores.*]simile j.de in integ.resti.ex litteris. 3. de offi. deleg.cum olim.

¶ Innoc.tertius Cabilosi. & Catalañ. episcopis.

¶ *Rescriptum super consecutiuis iudiciis impetratum à procuratore reuocato, & de hoc certificato,non valet,nec processus vel sententia lata per ipsum,si reuocatio peruenit ad aduersarium. h. d. secundum glo.*

CAP. IIII.

IN † nostra præsentia ª Tulleñ. episcopus est conquestus,quòd cum ad causam quæ inter ipsum † & decanũ Tullen. super dilapidatione, excommunicatione, & periurio, ac quibusdam aliis criminibus † vertebat, T. & G. presbyteros procuratores ᵇ instituẽs, ipsos ad sedem Apostolicam duxerit destinandos , cum de ipsorum fide postmodum titubasset ᶜ, mandatum quod eis dederat, infra modicum temporis spatium reuocauit ᵈ; sed ipsi licet mandati litteras reuocatorias recepissẽt, nihilominus in negotio ꝓcesserunt, & pro procuratoribus se gerentes , cum aduersario ingressi iudicium,cum eo ad Parisiẽs. archidiaconum & collegas suos in eiusdem præiudicium nostras litteras impetrarũt: & infra.¶ Cumque prædictus episcopus,ad probãdum quòd falsi ᵉ procuratores fuerunt,ab ipsis iudicibus inducias postulasset, ipsi exceptionem oppositam inutilem ᶠ & superuacuam reputãtes,ad probationem ipsius dilationem cõcedere noluerunt: propter quod ad appellationis beneficium conuolauit. Sed iidem nihilominus lite non contestata,& iuris ordine prætermisso, testes contra eum recipere præsumpserunt,ipsum à Tulleñ. ecclesia per sententiam remouendo. ¶ Nos vero licet vix fidem ᵍ adhibere potuerimus , quòd dicti iudices vtpote viri litterati, prouidi & honesti taliter processissent, maxime cum in sua relatione(quã ad nostram præsentiam transmisere,) de huiusmodi exceptione nullam fecerint mentionẽ ʰ: quia tamen episcopus per viros religiosos ⁱ, prouidos & honestos , de quibus non est verisimile,quòd suæ salutis obliti ᵏ , ac iuramenti religione contempta,falsum testimoniũ tulerint,nobis fecit super iis quæ sũt proposita plenam fidem:attendentes etiam quòd falsi procuratoris exceptio ˡ,non solum ante sentẽtiam, verum etiam postea potest obiici †, vtpote qua probata, iudicium nullum ᵐ, & nullius momenti ⁿ controuersiæ reputantur †, processum supradictorum cibus inducias postulasti.& 3. de æta. & quali.cum bonæ. C. de inofficio. testa fratres.

¶ *Glo.seq.reci.per obiec.quomodo altera parte absente, &c.*

2 ¶ *Irritandum.*]Irritat hic Papa factum iudicis altera parte absente, vt videtur:quia non apparet quòd altera pars fuerit præsens , & lite non contest. & hoc potest facere iudex appellationis.j.de appel. sæpe. sed ibi peremptorij loco est terminus statutus, & ad prosequendum appellationem.C.de temp. appel.l.vlti.ꝯ.illud.& illud obtinet cum iam est lata diffinitiua sentẽtia. & 2.q. 6. ei qui appellat. & op.arg. 3. de renunc. veniens.sic vbi agitur de subreptione. j. de re iudic.cum olim. Sed credo quòd altera pars fuerit præsens , quia numquam procedit cõtra absentem, nisi citetur tacite vel expresse,& præsumitur ex hoc quòd iudices retulerunt negotium ad Papam : & sic pars altera fuit præsens in aliis quæ acta sunt coram Papa,vel contumaciter absens , quæ forte procurauit relationem fieri domino Papæ , & quod dixit, duximus irritandum,id est, irritum esse ostendimus.j. vt lit. non contest. accedens. ad hoc probat littera ista,qua probata,&c.

† Cap.2.eo. tit.in 3.cõpil. & de intellectu vide Deciũ in Rubr. de iud. & Alex. cõsil.66. & 82.vol.1.

† In antiqs codicib. accipere.aliàs:recipere.

† Pœna talionis an hodie locũ habeat, tradit Couarruuias lib.2. variar. resolut. cap.9. & late Petr.Dueñas reg. 27.incipiẽ.accusans aliquẽ. adde B. Tho. 2.-2. q.68.art.4.& Sotũ lib.5.de iustit.& iure. q.5.art.4.

Væ fraternitati.] In prima decisa cõ sultatio. In secunda responsio:ibi, *Consultationi.*quæ distinguit , & secundum membrum pro sequitur:ibi, *Si vero.*

CASVS. Aliquis vult accusare vxorem suam de adulterio:quæritur vtrum hoc possit facere per procuratorem?Respondet quòd si vir accusat vxorem de adulterio coram iudice seculari,ad pœnam legitimam infligendam non per procuratorem,sed per seipsum illud facere debet:quia tunc debet inscribere,& ad pœnam talionis se adstringere. Si vero accuset eam de adulterio coram ecclesiastico iudice,ad separationem tori , sustineri potest vt per procuratorem accuset:quia & si accusatio sit de crimine,non est tamen criminalis,sed mixta inter criminalem & ciuilẽ: quia & si oporteat ipsum inscribere,vt designet in scriptis nomẽ adulterij,locum,& tempus,& omnia quę in lege ciuili cauentur,ad talionem tamen se obligare non debet:ne forte cum in probatione defecerit,intentionis suæ consequeretur effectum. Not.quòd in causa criminali procurator non interuenit. Item qui non probat quod intendit,debet puniri,sicut reus conuictus puniretur , quia calumniose accusauit.Item vbi ciuiliter agitur de crimine , potest procurator interuenire.Item si aliquis prohibetur vna via, alia via ad id non debet admitti.

¶ *Glo.seq.reci.per q.quæ sit pœna adulterij secundum leges.*

b ¶ *Legitimam.*] Per leges veteres puniebatur mulier conuicta de adulterio ad pœnam sanguinis.C.de adul.castitati. & etiam secundũ legem Mosaycam lapidabatur 33.q.5.hæc imago.Hodie vero detruditur in monasteriũ.C.de adulte.Authen.sed hodie.& j.de conuer.coniug. gaudemus. Et potest vir vxorem conuictam de adulterio & condemnatam retinere si vult,& vxor virum , vt dicitur in prædicta Authentica.

c ¶ *Ad pœnam talionis.*]Olim infra lx.dies vtiles à tpe diuortij , vir accusare poterat vxorẽ iure mariti ª sine metu calumniæ. C.de adul. quãuis adulterij.& l.iure mariti.& ff.de adul.is cuius.ꝯ.vlti.& l.mariti.ꝯ.præterea.Hodie vero constante matrimonio põt eã accusare , & tenetur inscribere ad pœnam talionis obligando se.in Auth. vt liceat ma.& auiæ.ꝯ.causas.& ꝯ.quia vero plurimas.coll. 8. & hic.

d ¶ *Si forsan.*]Hic non notat dubitationem,sed expressiuum veritatis.sic 33.q.2.admonere.circa medium.& de pœn.dist. 1. quamobrem. & ff.de rei vin.item si.ꝯ.1.

e ¶ *Nomen.*]adulterij.

f ¶ *Locum.*]in quo commissum fuit adulterium.

g ¶ *Tempus.*]scilicet annum & mensem admissi criminis ᵇ.

h ¶ *Gl.seq. ponit quæ requiruntur in libello accusatorio per versus.*

i ¶ *In lege ciuili.*]quam habes 2.q.8.libellorum.& ff.de accu.& inscri. iudicum sententialiter duximus irritandum ª.

¶ Idem Brixiẽ.episcopo.

¶ *Si agitur de adulterio coram iudice seculari ad pœnam legalem, non interuenit procurator:secus si coram ecclesiastico ad separationem tori.*

CAP. V.

TVæ † fraternitati : & infra.

¶ Cõsultationi tuæ taliter respõdemus,quòd si vir accuset vxorem de crimine adulterij corã iudice seculari, ad pœnã legitimã ᵇ infligendam,quia tunc inscriptionis vinculum debet arripere †, seque ad pœnam talionis ᶜ adstringere,non per procuratorẽ, sed per seipsum præsentem oportet præsentialiter accusare. ¶ Si vero vir accusare velit vxorem de adulterio corã ecclesiastico iudice, vt ab eius cohabitatione discedat : quia tunc & si forsan ᵈ oporteat eum inscribere , vt designet in scriptis nomen ᵉ, locum ᶠ, & tempus ᵍ, & omnia quæ comprehenduntur in lege ʰ ciuili,ad talionem † tamen non debet se aliquatenus obligare , ne forte cum in probatione defecerit,intentionis suæ cõsequatur effectum ⁱ, sustineri potest,si necessitas id postulauerit, vt per procuratorem accuset:quoniã huiusmodi accusatio & si de crimine fiat, non est tamen criminalis, sed quasi mixta ᵏ inter ciuilem & criminalem, quamquam in præsentia principalium personarũ securius procedatur.

¶ Idem.

¶ *Qui de mandato domini causam pro curauit ab eo repetit expensas propter hoc factas.*

CAP. VI.

CVm † pro causa quæ inter G.& F.Cabiloñ,ecclesiæ archidiacon. vertebatur , & infra.

¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus expensas archidiacono restitui faciatis,si legitime probare potuerit se de mandato ˡ capituli suscepisse prædicta negotia promouenda,& propter hoc ᵐ ad sedem Apostolicam accessisse.

¶ Idem scholaribus Parisiẽs.

¶ *Vniuersitas etiam scholarium potest ad agendum & defendendum procuratorem constituere.*

CAP. VII.

QVia in causis,quæ cõtra vos & pro vobis mouentur , vesum litteralem,quòd inter istum G.qui erat procurator capituli,& archidiaconum,erat contentio super expẽsis factis per istum archidiaco.in causa quam susceperat promouendam de mandato capituli , & Papa pronunciauit vt habetur in littera : potest tamen casus figurari aliis modis.Abb. Siculus.

CASVS. Inter G.& F.archidiaconos Cabiloñ.ecclesiæ, quæstio vertebatur:procuratores vtriusque accesserunt ad Papam:procurator ipsius F.proposuit quòd F.archid.impetrauit à C.prædecessore Innocentij litteras confirmationis super quibusdam institutionibus ecclesiæ, de consensu capituli factis , ex quarum inobseruantia ecclesia lædebatur,petens causam committi , & confirmari constitutiones prædictas,& ea sibi restitui quæ in vtilitatem ecclesiæ ipse expendebat:mãdat Papa quibusdam quatenus expensas faciant restitui archidia.si legitime probare poterit, de mãdato capituli se suscepisse prædicta negotia promouenda:& propter hoc ad sedem Apo.accessisse.Not.quòd si quis fecit expensas in procuranda vtilitate ecclesiæ : nec res habuit effectum:nisi hoc fecerit de mandato capituli,non recuperabit eas,& sibi imputet si sine mandato capituli hoc accipiebat:secus si res effectum habuisset etiam sine mandato.

¶ *Glo.seq.recitetur.per quæstionem.*

l ¶ *De mandato.*]Immo & si non interuenisset mandatum,posset tamen ea petere quæ vtiliter expendit in negotiis ecclesiæ.12.q.4.quicũque.ff.de neg.gest.Pomponius.& j.de fideiuss.quod quibusdam.& j.de depositio. cap.1.

m ¶ *Propter hoc.*]Simile 3.de electio.vt præteritæ.quia si aliàs fuisset iturus ad curiam, nõ posset petere expensas factas, nisi quatenus plus expendisset propter longiorem moram.ff.familiæ ercisc. ex parte. in princ.& ff.de nego.gestis.si communes.distinguitur tamẽ: quia si egit de mandato siue succubuit,siue non,potest petere expensas:vt C.mandati.l.etiam.sed si egit sine mandato,& succubuit , non petet expensas.ff.iudica.soluti.iam tamen.ꝯ.in hac.istæ autem expensæ non excedent probabilem modum.ff.de damno infecto.inter quos. ꝯ. vltimo. & lege seq.in prin.sic j.de eo qui mit.in pos.cum veniissent. in fi. & j. de sequestra.cap.2.in fi.

Via in causis.] In prima ponitur petitio. In secunda ipsius admissio:ibi, *Licet igitur.*

CASVS. Vniuersitas scholarium Parisiensium quandoq; causas mouebat contra alios,& alij contra ipsam,& quia vniuersitas in causis per se interesse non poterat, petebat à Papa vt super hoc procurato-

a Accur.in l. vnica. C. de satisda.no. ꝙ si iudex scinit reuocationem,tunc nulla est sententia,cũ eam tulerit in nõ legitimã te decani.nisi fit procurator constitutus in rem suã,& nisi velit vti aliqua retentione.& hoc post litem cõtest. quia tunc de facili non trãsferretur ab eo causa.ff.eo.tit.quæ omnia.ad fi.versi.plane.

† Cap, 2.eo. tit.in 3.cõpil.

† Episcopũ legitur in impressis,& male,& antiqui omnes habent, ipsum.

† Vox,crimi nibus , deest in omnibus antiquis.

b Exponit Abb.i.de cõsequentibus partibus iudicij. In.An.

† Vide text. in k licet. C. de iudic.

† reputetur.

b Adde glos. in l.cautis. C.de accus.

c Hoc nõ habet locum in militibus nostri rẽporis li cet cingã.ur ense, secũdũ G.in Spec.de procurat.§ 1. ver. itẽ ꝙ est miles & sex quæ sunt necessaria in veris militibus. not.ff.eo.qb. cau mal.pe. vide qd̃ dixi post Host.de sent. excõm. cũ desideres. in princ.Ioã. And.

† Cap.1.eo. tit.in 4.cõpi.

c Et qa qfiq; quæritur de crimine causæ ingratitudinis cõmissæ.in Authẽ. vt cũ.de app. cbg. § illud. & ideo interdum vocatur accusatio.C. de inoffi. testa. l parẽtibus. & l. in arena. interdũ querela. ff.eo.tit.l.1.

Universidad de Navarra
Biblioteca

rem sibi instituere licerat. Respondetur quòd licet de iure communi illud facere possit: tamé indulget eis Papa facultatem procuratorem instituendi super his. Not. quòd vniuersitas de iure communi potest constituere procuratorem. Item quod iure cómuni competit, indulget hic dominus Papa.

¶ *Gl. seq. notat differẽtiam inter legem & canonem, secundo reddit duplicem constitutionis causam.*

2 ¶ *De iure communi.*] Not. q vniuersitas potest constituere procuratorem, non obstante quod dicitur, procurator est qui mandato domini negotia administrat. ff. eo. l. 1. sed vniuersitas loco domini habetur. Secundum leges procurator constituitur tantum à vero domino. ff. eo. l. 1. secundum canones nõ est differentia in vocabulis, dummodo constet quòd habet potestatem agendi & defendendi. ĵ. eod. petitio. & quilibet administrator, procurator dr. 1. q. 3. saluator. Sed illa fuit dubitatio, quia scholares non videntur constituere vniuersitatem, cum ius vniuersitatis nõ sint à principe consecuti. ff. quod cuiusque vniuer. l. 1. ff. de colle. illi. l. 1. Item quia si esset vniuersitas, syndicum vel actorem deberet constituere auctoritate episcopi. C. de episc. & cle. omnes. 9. nihilominus. sed Papa respondet quòd de iure communi hoc licet. & est verum, quòd vniuersitas constituit procuratorem, & per ipsum procuratorem iurat. ĵ. de iur. cal. cum causam. sed procurator à vero domino constitutus, non iurat de calumnia, sed dominus. [a] C. de iura. calum. l. 2. 6. fin autem. & scholares possunt habere rectores siue consules suos. C. de iurisdictione omnium iudicum. l. vlt.

† Vide Horatiũ Luciũ tract. de priuileg. Scholar. priuil. 50.

† Iurat etiã procurator si habet specialé mãdatum de iur. calũ. c. vlt. lib. 6. & dicit hic Host. ideo iurat syndicus, p̃curator nõ, quia melius præsumitur scire veritatem.

a Cõcor. ter. in l. 1. §. procurator. & ibi Bar. ff. eo.

b ¶ *Concedimus.*]id est, concessum esse ostendimus à iure communi.

Vdimus.]Si post conclusionem causæ apparet procuratorem reuocatum, nihilominus fertur sententia. Diuiditur, nam primo fert sententiam super processibus, & soluit obstaculum. Secundo: ibi, *Cæterum.* in expensis condemnat. Abbas.

CASVS. Causa vertebatur inter episcopum Egitañ. & eṕm Colubrieñ. super quibusdã decimis: causa cõmissa fuit quibusdã iudicibus, demum illi subdelegauerunt causam quibusdam aliis, qui non seruauerunt formam sibi datam: processus istorum iudicũ trãslati sunt ad Papam ad petitionem Colubrieñ. Papa eos cassat, & quicquid secutũ est ex eis. Sed posset aliquis ei dicere, quare cassauit? nõne Colubrieñ. episcopus reuocauit procuratorem? Et Papa respondet: non obstat illa reuocatio: quia iam erat in causa conclusum, vnde nihil posset obiice re si esset præsens: & quia ille Colub. procurauit negotium deferri ad Papam: ergo non sine contemptu Papæ, & damno alterius partis hoc fecit: condẽnat eum Papa ad expensas factas & faciendas donec ipse legitime comparebit. Abbas. Not. quòd cassato principali, & omnia consecutiua cassata intelligũtur. Item not. quòd non valet reuocatio mandati, postquam est in causa conclusum. Item qui in contemptũ sedis Apostolicæ & in præiudicium aduersarij reuocat mandatum, punitur propter hoc in expensis factis.

† In aliquot antiq. Innoc. ĵij.

† Recusatiõe

c ¶ *Processus.*]Qualiter processerunt, non habemus hic: sed potest poni diuersitas processuum per illam decretalem. ĵ. de rescrip. cum dilecta. ĵ. de offi. deleg. venerabili.

d ¶ *Ob eos.*]Et ita cassato principali, cassatur & accessorium. C. de legi. l. non dubium. ĵ. de fi. instr. inter dilectos. & ĵ. de elect. qualiter. & 16. q. 7. & hoc diximus. & ĵ. de schisma. c. 1.

e ¶ *Ad illum.*]scilicet procuratorem, vel aduersarium, vel iudicem. ĵ. eo. mandato. & sic reuocatio ista peruenit ad iudicem, & cum iam esset super processibus conclusum, non obstante tali reuocatione, potuit super his sententia ferri, cum procurator nihil poterat facere postea. vnde talis reuocatio non impedit sententiam ferri super his in quibus est conclusum: & ita quodammodo fertur sententia contra absentem, sed pro præsente reputatur, quia & si præsens esset, nihil posset obiicere: & si tempestiue reuocatio fuisset facta, non ostensa iudici vel aduersario: nihilominus valuisset quicquid fecisset vsq; ad ostẽsionem reuocationis. ĵ. eo. mandato. & C. de satisd. l. vnica. & ff. eod. si procurator. in fi. Sic in iudice tenet quod facit, donec intelligit reuocatam iurisdictionem. ĵ. de app. si duobus. arg. & quamdiu seruus habetur pro libero, valet sententia illius. 3. q. 7. c. infamis. 6. verumtamen. & arg. 9. quæst. 1. ordinationes. & ff. de offi. præsi. si forte. & ff. ntanda. si mandassem. arg. ff. si cert. pe. eius qui in prouincia. Si vero reuocatio tempestiue fuisset ostensa ad uersario vel iudici: quicquid fieret postea, non valeret: & sic possunt intelligi supra eod. ex insinuatione. & cap. in nostra. vt ibi dicitur.

f ¶ *Nostro contemptu.*] sic ĵ. de postulan. c. bonę. & ĵ. de offi. leg. licet. & ĵ. de appell. intimasti. & C. de relatio. l. 1. quia sic illuderetur superiori. & arg. ff. de succes. edict. l. 1. §. decretalis.

¶ *Gl. seq. reddit rationem, & dat simile.*

g ¶ *Peruenerunt.*] Quia tunc quasi cõtumax fuit. & tunc expectare incœpit. simile. ĵ. de sequest. c. 1. de dolo & cont. cum dilecti. in fi. & hoc in cuipa illius episcopi, qui negotium ad curiam procurauit destinari. simile ĵ. de app. Nicolao. & c. interposita. & c. reprehẽsibilis. & ĵ. de resti. spoli. cum causam. §. 2.

¶ *Gl. seq. succesiue signat tria contraria, & soluit.*

h ¶ *Facies etiam.*] Et sic sententia condemnationis profertur antequam constet de futuris expensis. vnde signatur contra.

† & facies etiã quousque.

† In multis aut. est hic dictio: episcopo.

† Vmbaldo

† apponitur, in aliquot antiq.

ff. de vsur. l. 1. §. 1. vbi dicitur quòd tractus futuri temporis non spectat ad iudicem [b], hic iam constabat quòd facturus esset expensas. Sed videtur quòd sententia quantum ad futuras expensas non teneat: quia non continet certam quantitatem, & incerta sententia nulla est. C. de senten. quæ sine certi quantit. profer. l. hæc sententia. sed illud habet locum vbi certa quantitas petita est iure actionis, vel species: quia si ibi sententia incerta est, non parit actionem rei iudicatæ. Sed istæ expensæ petuntur officio iudicis pro interesse propter contumaciam alterius partis, & ideo potest condemnari etiam ad expensas factas & faciendas, quas declarabit postea suo sacramento, & sit hic condemnatio expensarum nulla taxatione præmissa, quod est contra id. 3. q. 3. c. inducias. §. quod fieri. sic & ĵ. eo. constitutus. & ĵ. quod metus cau. c. fi. sed illa taxatio potest fieri postea quando iurabitur super expensis: vt dicit c. cum quis. §. quod fieri.

b Istud verũ ita quod statim det exactio: & sic nõ contradicat Goffre. adde qd not. infra de sepultu. in nostra. dicebat Innoc. q illud locũ habet in vsuris quæ sunt odiosæ, aliàs bene prouidet iudex in futurũ, & facit quod nota. infra de homi. prælatis. lib. 6. vel secũdum eũ illud locũ habet vbi non est obligatio, sed hic fuit ẽti eratobligatus ex cõtumacia.

Procuratores generaliter dati, qd possint aut nõ possint ex vi generalis clausulæ.

Etitio vestra.]Diuiditur nam primo ponitur petitio. Secundo responsio: ibi, *Nos igitur.* Abb. Siculus.

CASVS. Episcopus Mutineñ. de mandato sedis Aposto. In Liuoniam profecturus, constituit M. & I. canonicos Mutin. suos vicarios, & procuratores generales, pro ipso episcopatu: Isti procuratores auctoritate huius generalis mandati, agebant contra detentores bonorum episcopi Mutin. vel conueniebantur pro ipso: obiiciebatur eis, quòd ex ipso mandato id facere non valebant, pro eo quòd etiam in instrumento vicaria suæ, siue huiusmodi procurationis, non exprimebatur, quòd ipse constituerit eos syndicos vel actores, sed procuratores generales: tenorem huius instrumenti miserunt ad Papam, Papa inspecto tenore instrumenti constitit ei euidẽter, quòd intentio fuit ipsius episcopi, dare illis liberam potestatem agendi & respondẽdi pro ipso episcopatu: Vnde huiusmodi exceptionem friuolam reputauit. Not. quòd non refert an dicatur ab vniuersitate, vel collegio, talem procuratorem, vel syndicum, vel actorem dari, dummodo appareat, quòd ad agendum vel respondendum, sit per sequentia vel præcedentia datus.

¶ *Gl. seq. quærit, arg. pro, & soluit.*

i ¶ *Generales.*] Licet fuerint generales procuratores, non tamen poterant transigere. ff. eod. mandato generali, nec possunt alienare nisi fructus aut alia quæ de facili corrumpi possunt. ff. eod. procurator totorum. Sed nunquid alter istorum possit agere vel administrare sine reliquo? Videtur quòd sic, quia in tutoribus & actoribus id seruatur, vt alter sine altero administrare possit. ff. de nego. gest. cum alicui. & ff. de administratione tuto. l. decreto. ver. 1. & l. Lucius.

cius. §. 1. & l. si plures. §. quamuis. ff. manda. & l. creditor. §. duobus. Credo quòd si insolidum constituti sunt, vnus potest agere sine altero, & alia facere prout negotia occupauerint: aliàs non potest vnus agere sine alio [a]; licet in tutoribus aliud sit benigne receptum, vt dicunt illæ leges, decreto. & Lucius. & lex illa. creditor. §. duobus. intelligitur in eo casu, cum in solidũ vtrique mãdauit. de hoc not. ĵ. c. pen. in notula, sic ergo.

a ¶ *Actores.*]Secundum canones non videbatur ista dubitatio, quia canõ omnes administratores nomine procuratoris intelligit. 1. q. 3. saluator. est enim nomen generale. vt ĵ. eod. quia in causis vbi vniuersitas de iure communi constituit procuratores.

b ¶ *Intentio.*] Sic patet quòd quando verba generalia siue dubia, ponũtur in huiusmodi instrumentis procurationis, recurrendum est ad intentionem constituentis sic etiam de priuilegiis. ĵ. de decimis. ex multiplici. ĵ. de officio ordin. licet. & in rescriptis, ĵ. de arbit. exposita. & ĵ. de restit. spol. audita. ĵ. de offi. deleg. super eo. & in beneficiis conferendis. ĵ. de præbẽ. super inordinata. & c. vlti. Et illa est causa quia verba debent deseruire intentioni, nõ intentio verbis: per verba enim exprimitur intentio. 22. q. 5. humanæ aures. & 38. dist. sedulo. & 1. q. 1. Marcion. & ĵ. de verbo. signifi. intelligentia. & c. præterea. & de consec. dist. 4. retulerunt, & facit ad hoc ff. de iudi. §. quis intentione ambigua. Arg. cõtra ff. de pact. veteribus. & ff. de cõtrahenda empti. Labeo. & I. cum in lege. sed illa locum habet in contractibus, vbi venditor debet aperte omnia exprimere [b]: aliàs fit interpretatio contra ipsum. & ita manifestum est, quòd non est semper ꝑsiderãda verborũ forma in huiusmodi constitutionibus, sed quid est eis cõmissum, & in quo officio: quia hoc nomen, procurator, est generale nomẽ ad quãlibet administrationẽ: & per sequentia quæ ponũtur in cõstitutione, restringitur ad id de quo agitur: vt patet hic. Vnde si diceretur: ego do Titio potestatem agendi & defendendi in causa vel in causis, quã vel quas habeo cũ tali, sufficiẽs est mãdatũ, nõ obstãte subtilitate legali, q̃ in hoc casu solummodo vr̃ legẽ imponere verbis, & nõ rebus, cũ sit potius ɔ̃rium faciendũ. C. communia de leg. l. 2. in fine.

b Concord. l. contra iuris regulas. §. filius. & ibi B. ff. de pact. & ff. mãda. l. creditor. §. Lucius.

Cedens.] Primo prouidet libertati mulieris. Secundo citat ad causam: ibi, *Tu ergo.* Abbas.

CASVS. Quædã nobilis mulier D. nomine de Massa Lucan. diœcesi. nomine filij sui cõtraxit spõsalia cũ Vbaldo ciue Pisano, nomine filiæ ipsius Vbaldi, filiis ipsis scientibus, arrha forfita hinc & inde apposita: qa nobilis illa forsitan nolebat perficere quod cõuenerat cũ dicto Vbaldo: idẽ Vbaldus detinebat eam sub potentia sua: significatũ fuit dño Papæ, vnde mandat dicto Vbaldo, quatenus nobilẽ illã restituat pristinę libertati, & ipsam faciat secure reduci ad castrum de Massa Lucañ. diœcesi. vt ibi existens libera, procuratorem libere valeat ordinare, qui coram Papa suam iustitiam prosequatur: & ipse idem Vbaldus super sponsalibus, quæ dicuntur contracta inter filiam suam, & filium dictæ nobilis, procuratorem idoneum ad præsentiam Papæ transmittat, qui plenam habeat potestatem ad agendum & defendendum. Not. quòd qui agere vult vel respondere, non debet esse in potestate alterius, sed libertatem habere debet.

c Secundum hoc ergo nullus captiuus vel obses ꝑcuratorẽ cõstituere potest: sicut nec testamẽtum facere. ff. de testam. obsides. arg. ff. de iure fisci. diuus. nec qui detinetur inuitus: vt hic. Ioan. And.

¶ *Gl. seq. fortificat textum: secundo quærit, & soluit.*

c ¶ *Libera.*] Qui enim agit libertatem debet habere [d] vt libere confiteatur, & possit esse in iudicio: quia confessio per metum siue timoré extorta, non præiudicat. 31. q. 2. Lotharius. & 15. q. 6. c. 1. & 22. q. 4. inter cætera. in fin. & præcipue in matrimonio, in quo libertas omnimodo restituenda est, & locus prouidendus est, in quo nulla possit esse formido. 33. quæstio. 2. siue de coniugij, & plena debet gaudere securitate cuius est animus indagandus, ne per timorem dicat sibi placere quod odit. ĵ. de sponsa. cũ locum. & quod quis non diligit, facile contemnit. 20. q. 3. præsens clericus. & coactiones difficiles consueuerunt exitus habere. ĵ. de sponsal. requisiuit. Sed qualiter agit pro filio, cum mater filium in potestate non habeat. ĵ. de conuer. infidelium. c. vlti. Hic agebatur de facto illius mulieris, quia contraxerat cum illo nobili sponsalia nomine filij sui, cum arrhis, promissis hinc inde, si staret per alterum quo minus matrimonium perficeretur: quod licet. C. de sponsalibus. l. vltim. sed pœna apponi non potest, & si apponatur, peti non potest: vt prædicta. l. vltim. in fin. & ĵ. de sponsalibus. Gemma mulier. & ff. de verborum obligatio. l. Titia. primo responso.

ratorem idoneum ad præsentiam nostram mittas, qui ad agendum & respondendum [d] plenam † habeat potestatem.

¶ Idem Cantuarieñ. archiepiscopo.

¶ *Si procuratori generali denegãtur in duciã ad consulendum dominũ ex causa probabili absentem, poterit procurator appellare.*

CAP. XI.

Dilectus filius.]Prima pars narrat grauamen appellantis. Secũda dat iudicem: ibi, *Quo circa.* Abbas Siculus.

CASVS. Magister Laurentius rector ecclesiæ de Auna, volens venire Bonoñ. causa studij, constituit quendam suum procuratoré ad omnia sua negotia procuranda, & sic venit Bonoñ. Quidam presbyter R. nomine contra ipsum super dicta ecclesia litteras impetrauit, fecit ipsum citari apud ecclesiam ipsam: procurator ipsius generalis pro eo petiit terminum sibi dari, infra quem dictum magistrum consulere posset, vtrum deberet cedere vel contendere; quod cum iudices facere denegarẽt, ad sedem Aposto. appellauit. Vnde mandat Papa, quatenus si est ita, quicquid factum est post appellationem debeat in irritum reuocari. Not. dilationem dandam procuratori ad denunciandũ domino.

d Hic Nõ habet locũ in procuratore necessitate dato in rem suam. ff. eod. seruum. in fi. & l. sequẽ. & vide in Spec. eo. tit. §. 1. ver fic. itẽ excipitur. Ioã. And.

e ¶ *Citato.*]ad ecclesiam suam per suum procuratorem. ibi enim debet citari. ĵ. de dolo & contu. causam quæ. & c. vlti. nam ipse fuit Bononiæ: vt ĵ. de eo qui mitti. in posc. vlt.

† In aliquot antiq. plenariam.

An parentes possint de matrimonio filiorum litigare.

f ¶ *Generalis.*] Potest ergo quis constituere generalem procuratoré ad omnia, tam ad iudicia [f] quam ad negotia, vt hic dicit & ĵ. eo. petitio. tñ talis procurator transigere non pót, nec alienare. de hoc dixi ĵ. eo. petitio. immo quilibet tenetur dimittere procuratoré, aliàs procederetur contra absentem, si non defenderetur. ff. quib. ex cau. maio. item ait. & l. seq. de hoc dixi supra de offi. delega. consultationibus.

e Caute hoc accipias: nã parẽtes non cõtrahunt p filiis, nisi filiorũ cõsensus accedat, vt mox sequitur in fine glossæ.

f Vult ergo glossa q̃ nec fuerit procurator etiã ad iudicia; sed idẽ fi fuisset ad negotia, quod dic vt infra eo qui generaliter. 1. tñ. lib. 6. Ioan. And.

¶ *Gl. seq. reddit causam. & docet certas inducias arbitrarias, certas, non.*

g ¶ *Cedere.*]Ad hoc enim dantur inducię deliberatoriæ, vt intra illas

Universidad de Deusto

deliberet an cedat vel contendat.3.q.3.c.induciæ.§. offeratur. sed iste procurator per se deliberare non poterat vtrum deberet cedere vel contendere super facto alterius, vnde debebat consulere dominum principalem, [a] ergo induciæ tales esse debebant quòd posset illum requirere,vnde cum hoc non faceret,iusta fuit appellatio, terminus enim semper constituendus est secundum distãtiam locorum, & negotij,& personarum qualitatem. j. de app. cum sit Romana.& ff. de iud.nõ nunquam. Et ex hoc patet quòd huiusmodi induciæ deliberatoriæ,arbitrariæ sunt:quia debẽt moderari secundum locorum distãtiam & personarum & negotij qualitatem,licet dicatur,xx. dierum gaudeat induciis, immo plus vel minus,secundum quòd visum fuerit iudici expedire. j. vt lit.nõ conte.quoniam frequenter.§.fi vero. Aliæ vero induciæ, puta quæ dantur ad appellandum,non sunt arbitrariæ : nam ibi iudex nihil habet officij. j. de re iud.quod ad consultationem.& 2.q.6.biduum quæ sunt decem dierũ: vt ead.causa, & quæstio. ca.c.anteriorum.& induciæ quæ dantur condemnatis in causa pecuniaria,non sunt arbitrariæ.ff.de re iud.l.4.§.si quis. nisi causa cognita,& iusta de causa.ff.eo. l.2. tamen quidam illas dant ad arbitrium secundum consuetudinem loci.

[a] Qui nõ fuerat in culpa nõ instruendo procuratorẽ.cum lis tũc nõ fuisset mota,nec forsitan cogitata : & vide quod not. in Spec.de dila. §.fin.ver.sed quæro ecce. & quod dicã infra de iur. cal.in pertractãdis. super ver omnino. Ioan.And.

Constitutis.]Prima pars narrat contumaciam & condemnationẽ actoris.Secunda:ibi, *Nos autem.*condemnationem approbat, & causam committit.Abbas.

CASVS. Quidam prior Sagien. H. nomine, tenebatur in quadam quantitate pecuniæ T.laico nomine vxoris suæ:eis in præsentia Papæ constitutis,O.subdiaconum suum super causa illa concessit auditorẽ: oblato libello dicto priori,recessit prior sine licentia, dimittens quendam procuratorem solummodo ad agendum, cum esset reus:auditor insufficientem eum per mandatum eius ad defendendum ipsum priorem reputans , & contumacem , condemnauit eum prædicto T. in vnam marcham sterlingorum in expensis, & dominus Papa sententiã illam ratam habet & firmam:mandans huic episcopo quatenus partibus cõuocatis audiat causam. Not. quòd qui procuratorem idoneum non dimittit,& recedit sine licentia,cõtumax reputatur,& debet parti alteri in expensis condemnari.

¶ *Gl.seq.recitetur per quæstionem,quomodo iste pro vxore auditur, secundo quærit, & soluit.*

a ¶ *Suæ vxoris nomine.*] Forte nomine vxoris suæ recepit iste obligationem à priore,mutuando ei pecùniam vxoris nomine illius:aut pro alio contractu:pro qua etiam sine mandato agere posset in rebus ipsius præstita cautione [b] de rato. C.eod.tit.maritus. Sed si maritus habeat mandatum,non potest agere nisi quatenus in mandato continetur,vt ibi dicitur in fi.l.prælleg.fic etiam nomine alterius quis recipit institutionem siue inuestituram.j.de præben.accedens. & nomine alterius quis recipit vsuras:quod esse non debet.46.dist.sicut non suo, sic & nomine vxoris sibi potuit obligare priorem per stipulationem, sed vxori simpliciter non potuit , dicendo : promittis vxori meæ soluere tantam pecuniam ? quia alteri per alterum stipulari vel pacisci nemo potest. Insti. de inuti. stipu. §. alteri. ff. de verb. oblig. stipulatio ista.§. alteri. nec factum alterius potest quis promittere. Insti. de inuti.stipu.§.fi quis alium,& in prædi.l.stipulatio ista. in princ. sed si vxor agere velit pro tali obligatione , numquid est præferenda illa sita vxori,præfertur directæ acquisitæ marito, nec potest agere ea inuita.ff.de procur.si procurator.vbi dicitur quòd si procurator meus stipulatus fuerit satisdationem,iudicatum solui, vtilis actio mihi datur; nec potest agere procurator me inuito.

[b] Er dicunt quidam hoc procedere in re cõiunctionis : sed plane nõ est eũ nec consanguineũ, nec affinẽ : sed quia est affinitatis causa iudicatur de ipso, vt de affinita te : vt not.ff. eod. titu. sed hæc in princ. Ioan.And.

b ¶ *Illicentiatus.*]ji.q.3.certum.ideo contumax reputatur, quia nullũ responsalem sufficientem dimisit.

c ¶ *Ad agendum.*]Ideo non valuit mandatum, quia cum Prior esset reus , debuit dimittere procuratorem ad defendendum , & non ad agendum : nisi vellet reconueniri actorem , & ideo contumax reputatur : quia non dimisit idoneum. Qualiter autem debet dimittere quis procuratorem idoneum & sufficientem , dictum est ẽ. eod. accedens, & iste procurator noluit eum defendere : quod si fecisset , non fuisset condemnatus Prior in expensis , sicut credo.

d ¶ *Taxatione.*]quæ semper debet præmitti ante condemnationem. mandamus, quatenus si est ita, reuocato in irritum,&c.

¶ Idem episcopo Lexoñ.

¶ *Si reus recedit à iudicio dimisso procuratore solummodo ad agendum, contumax est,& condemnatur in expensis.*

CAP. XII.

CONstitutis in præsentia nostra H.Priore Sagien.& T.laico,dilectum filium O.subdiaconũ nostrum super causa quæ inter ipsos super quadam summa pecuniæ vertitur, concessimus auditorem: & infra. ¶ Quia Prior super ipsa pecunia in qua dictus T. eũ sibi suæ vxoris [a] nomine teneri dicebat,recepto libello illicentiatus [b] recessit , quendam procuratorem dimittens solummodo ad agendum [c] , quem cum auditor ipse per mandatum procuratorium sibi datum,ad defendendum Priorem sufficientem non viderit,eum ex hoc reputans contumacem,ipsum præfato T.in vnam marcham sterlingorum † condemnauit, taxatione [d] præhabita in expẽsis † : & infra. ¶ Nos autem finem litibus [e] imponere cupientes,& quòd ab auditore præfato factum esse dignoscitur approbantes,Mãdamus quatenus partibus cõuocatis,&c.

¶ Idem.

¶ *Tenet iudicium agitatum cum procuratore reuocato , si reuocationem iudex & aduersarius ignorauerũt,hoc dicit secundum communem intellectum , & verum.*

CAP. XIII.

MAndato procuratoris [f] post litem contestatam à dominoprocuratorem, ne de dolo quis commodum sentiret.

¶ *Glo.seq. facit quinque,dicit primò quid continere debeat procuratorium. Secundo quando de procuratorio rei omnino cõstare debeat. Tertio quòd procurator rei caueat de iudicato soluendo , non de rato,nisi in casibus: & septem enumerat. Quarto quando cautiones præstentur. Quinto de syndico & tutore,quòd non cauent de iudicato soluendo, & causam reddit.*

f ¶ *Mandato procuratoris.*] De mandato procuratoris actoris dictũ est ẽ. eod. c. 1. in mandato enim procuratorio debet contineri præcipue nomen eius qui constituit procuratorem,& nomen procuratoris,& in qua causa , & quod ratum habebit quod cum eo actum erit, sicut in litteris de rato,& coram quibus iudicibus, maxime si sunt delegati:coram ordinario enim non est necesse multum quòd fiat de eo mentio. ff. de procura. si procuratorem. & istæ litteræ mitti debent aduersario,vt certus fit:quibus releuatur procurator à satisdatione de rato cum de mandato dubitatur,vt ibi dicitur.De mandato procuratoris rei omnino constare debet:& si non ostendatur mandatum, repellitur, nec admittitur tamquam procurator etiam si dubitaretur, nisi vellet se offerre defensioni , [c] & siue quis habeat mandatum siue non,& quantumcunque sit idoneus procurator rei,debet præstare aliquam aliam cautionem , scilicet,iudicatum solui. C.de satisdat.l. vnica.& ff.eod.qui proprio.§.qui alium, & l. minor. in fi. & Insti .de satisd.§.si vero.quæ clausula scilicet,iudicatum solui,tria continet,scilicet,quòd defendat reum in causa , & quòd dolum non committat, & quòd soluat iudicatum : & hoc ipsum quod verbum sonat. ff. iudic. sol.l.iudicatum solui.& hæc satisdatio debet interponi ab ipso domino quando præsens constituit procuratorem dum conuenitur:& si absens extra iudicium constituitur,cautionem interponit pro suo procuratore , per quam fideiussor existat sub hypotheca rerum suarum. Insti.de satisda.§.si vero.aliàs ipsemet procurator exponere debet prædictam cautionem, [d] quantumcunque locuples sit & idoneus, vt dictum est.Cautionem vero de rato non præstat procurator rei,scilicet rem ratam dominum habiturum,cum & si ille,scilicet,dominus ratũ non habeat,ipse soluat de bursa sua, quia reuocare non potest dominus.Porro vbi reuocare posset vel retractare quod actum est , debet procurator præstare cautionem rem ratam dominum habiturum, vt cum quasi defensor conuenitur rei vendicatione, vel communi diuidendo , vel familiæ erciscundæ,vel finium regundorum , & ecclesia vel minor,& restitutionem in integrum postulando:& causa status cũ seruus clamat in libertatem contra procuratorem domini, duplicem cautionem præstat procurator rei:iudicatum solui, & rem ratam dominum habiturum.ff.eo.Pomponius.§.sed & is.& l.si defunctus.§.vlt. quia in hoc iudicio vtraque persona sustinet vicẽ duarum personarũ. j. de proba.ex litteris.& ff.eod.non solum.§.si status. & §. est & casus & cum tutor postulatur suspectus,& ipse per procuratorem defenditur.ff.eo.non solum.§.vlti.& huiusmodi cautiones ante litis contestãta peti debent.ff.eo.Pomponius.§.ratihabitionis.Procurator vniuersitatis siue collegij,cautionem de iudicato soluendo non præstat : quia sustinet vicem vniuersitatis,& iurat de calumnia in animam propriã. j.de iura.calum.c.in pertractandis.& c.seq.& C.de iur.cal.l.2.§. finaltem.quia quasi dominus intelligitur sicut & tutor. ff. pro emp. l. qui fundum.§.si tutor.arg.ff.rem ra.ha.actor.nec tutor cauet de iudicato soluendo.C.de admi.tuto.l.vlt. §.defensionem. sicut nec verus dominus illam præstaret.Institu.de satisda.§.sed hodie. & ideo de necessitate est istud officium.ẽ.eo.quia , sed officium procuratoris est voluntarium, quia nemo compellitur constituere procuratorem [a]. ẽ.eo.querelam.aliàs non esset differentia inter procuratorem priuatæ personæ, & syndicum vniuersitatis.

† Vide notas nostras in hunc locum.

† Vide text. in l.r. eũ sibi not. ff. quod cuiu.vniuer.

[a] Nec recipere procurationis officium. & hoc plus facit ad propositũ. infra, ca. proxi. in glo. 2. Ioñ. Aud.

¶ *Glo.seq. sic reci. stillicet primo finis qui signat contrarium,& sol. secundo principiũ quod distinguit an ad solum procuratorem peruenerit reuocatio , an etiam ad aduersarium vel iudicem medium,arg.à cõtrario,& illud reprobat: contra quod inducit legem,quam soluit.*

2 ¶ *A domino reuocato.*]Circa huiusmodi reuocationem notabis.

Cum aliquis reuocat mandatum factum procuratori ad agendum vel defendendum constituto , aut reuocatio peruenit ad procuratorem tantum,aut etiam ad aduersarium vel iudicem. Si tantum ad procuratorem,non præiudicat aduersario:quia iudicium quod idem quasi procurator postmodum est expertus,ratum esse debet : vt hic,& ẽ.de reser.ex parte decani. [b] & ff.eo.si procuratorem.in fin. & C.de satisdat.l.vnica.etiam ante iudicium ceptum.ff.iudi.sol.si ante.ad idem. ff. de solu.qui hominem.§.fi Titium.& l.si quis seruo. & l. cum quis.§.1. Et si pater iusserit filio credi:postmodum ignorante creditore mutauerit voluntatem,cessat senatusconsultum,quoniam initium spectandum est.ff.ad Macedonia.si tamen. Et si dicam: qui voluerit cum seruo meo contrahere,periculo meo contrahat : possum mutare voluntatem,si certificauero creditorem.ff.quod iussu.l.1. primo respon.in fi. Si vero reuocatio peruenit ad iudicem,vel ad aduersariũ : quicquid fit cum eo,tamquam cum falso procuratore , non valet:vt hic à contrario sensu.ẽ.de rescrip.ex parte decani , postea non procedat iudex cum illo procuratore.ẽ.eod.auditis, & sic intelligitur quod dicitur ẽ. eo.ex insinuatione,& c.in nostra,qui enim vult reuocare procuratorem,certificare debet aduersarium vel iudicem:vt hic dicit.Sicut litteræ de rato mittuntur iudici & aduersario.ff.eo. si procuratorem. ff. rem ratam ha.ne satisdatio.sic multo fortius litteræ reuocatoriæ.Sed quare dicit,post litis contestationem? Innuitur à cõtrario sensu quòd ante litis contestationem posset reuocatio fieri,etiam ignorante iudice vel aduersario,& quòd necesse non sit significare iudici vel aduersario,sic videtur loqui decr.ẽ.eo.ex insinuatione & c.in nostra. Ex littera illarum nunquã colligitur , q reuocatio peruenerit ad iudicem vel aduersarium:& tamen reuocatur quod factum fuit per illos procuratores. Sed ibi suppletur q reuocatio peruenerit ad aduersarium. Sic ergo supple hic,maxime:quia idem est ante litem contestatam & post litem.fc enim multi possent decipi,si sola reuocatio procuratoris suff ceret,si non denunciatur aduersario vel iudici,quandocunque fiat reuocatio , certificandus est aduersarius : aliàs imputet sibi quod hoc tacuit.Arg.contra.ff.manda. si mandassem. Illud in negotiis vbi non decipitur venditor:hic decipitur aduersarius,& ideo secus.Sed si reuocatio sit missa procuratori ante lit.contesta.& ipse occultat hoc: videtur quòd procuratori sit imputandum quòd eam non ostendit,& sententia quantum ad eum valeat,sed non quantum ad dominum:qa se liti obtulit alienæ.ff.rem ra.ha.l.3.§.falsus.& ff.de iudic.de qua re.§. 2.& ff.de rei ven.is qui se obtulit.& l.prædicta.si quis seruo.in fi. [c] Sed hoc forsitan posset habere locum cum procurator est soluendo : alias non.argum.prædictarum decre.ex insinuatione,& cap.in nostra. Vel dic quòd tenẽt sententia:& imputet sibi dominus qui hoc nõ insinauit iudici vel aduersario,vt probat hic littera. Item ex hac littera videtur,quòd etiam post litem contestatam indifferenter reuocari possit absque causæ cognitione: [d] & ideo contra.ff.eodem.post litem autem contestatam. Non est contra : quia hoc non habet locum quando procurator consentit.Si vero procurator nollet , debet hoc fieri causa cognita:tamen non procederetur in causa post reuocationem, nisi post causam cognitam : & tũ non debet audiri procurator , qui sibi assumpsit procurationem , vel se asserit procuratorem : quia hoc ipso suspectus est , [e] & ita semper remoueretur.ff.eo. quæ omnia. sed hoc dicit procurator,vt sine nota suspicionis remoueatur:vt l. prædicta,quæ omnia.

b Facit text. in l. sæpe. ff. de verb. sign.

c Ponit casũ l.cũ qs supra alle. hoc addito q ille Titius tenetur furti.

d Et ante quã hoc faciat, potest iudicẽ recusare, excipere,& alia facere, quæ præcedũt lit. contestat. de hoc in Spec. de satisda. §. pen.versi.sed pone. Io. An.

d Cõcor.tex. in l.nã procuratorẽ. & ibi Bart.ff.eod.

e Quòd ingerit operas in inuitum. Ioan.And.

b ¶ *Vel.*] pro, & aliàs sequeretur à contrario q si reuocatio ad alterũ peruenisset,valeret quod cum eo factum esset:quod non est verum.

NOn *iniuste.*]Sex sunt dicta principalia istius textus,Secundũ:ibi, *Quamuis.*Tertium:ibi, *Qui licet.*Quartũ:ibi, *Quod fieri.* Quintum:ibi,*Potuit.*Sextum:ibi, *Licet.* Abb.

CASVS. Filiusfam. constitutus est procurator in aliqua causa , & etiam ad futuras lites cum quibusdam aliis , & insolidum , & ipse præuenit alios:obiiciebatur q nõ poterat esse procurator,cũ esset in potestate alterius:& q ad futuras causas constitui nõ poterat: iudex nihilominus ipsum admisit:quæritur quid iuris sit. Respõdet Papa q iudex iuste fecit qui ipsum admisit , quamuis ad futuras controuersias fuerit constitutus:& licet cum aliis simul fuerit cõstitutus , ipse tamẽ prius procurationis officium occupauit : sed talis occupatio non habet locum in procuratoribus diuersis tẽporibus cõstitutis:quia dato posteriore , prioris procuratio esset reuocata.

POTVIT. Procurator condẽnatus est, vtrũ teneatur appellare & prosequi appellationẽ ? Respondet , quòd in eo quòd sententia est lata contra ipsum , potest & debet appellare:vel si ex aliqua iusta causa appellare non potest , debet hoc domino significare, vt si voluerit , appellet, sed causam appellationis prosequi non tenetur inuitus. Totũ est notandum quod hic dicitur.Not.quòd plures possunt dari procuratores simul Item not.quòd filiusfamilias potest dari procurator. Item nota quòd quis dando secundum procuratorem reuocat primum. Item nota quòd procurator non tenetur appellationem prosequi. Item not. quòd licitum est alicui agere nomine alterius , & non suo.

c ¶ *Filiumfamilias.*]Filiusfa.etiam sine mandato pro patre admittitur ad agendum & defendendum, præstita satisdatione. Immo & si esset minor:quia iustius est talem admittere,quàm absentem indefensum condemnare.C.eo.tit.exigendi.Item potest constitui procurator ad agẽdum & defendẽdum,vt hic dicit. & ff.eo.filiusfa.§.ipse quoq;. vnde iudex iuste fecit qui illum admisit,nisi esset minor,quem nõ debuit admittere:qa si decipiatur,potest restitui ipse, & fideiussores ei', ff.eo.minor.nisi forte pro parte ad defendendum ex benignitate , & non de rigore:vt in l.exigendi.in fi.

d ¶ *Ad futuras.*]Ad præsentes & futuras lites bene datur procurator in diem,& sub conditione:& in perpetuum,& ad tempus. ff.eod.l. 3. & 4.& ad vnam causam:& ad plures , & ad omnes:vt ff.eod.l. 1. & l. mandato.& ẽ.eod.dilectus.& præsens & absens dari potest. ff. eod.l. 1.in fin.nec datur inuitus.C.eod.inuitus.& debet expresse consentire, aliàs inuitus videtur datus. ff. eod. filiusfamilias. §. inuitus. & quilibet qui non prohibetur , dari potest : quia prohibitorium est hoc edictum. ff. eod. inuitus. §. 1. & certus debet esse procurator. ff. eod.l.2.

¶ *Glo.seq.arg.negatiue,soluit distinguendo.*

e ¶ *Cum aliis.*] Sic ergo patet quòd plures procuratores simul dari possunt.2.q.6.c.post appellationem.§.forma.in fi.& j.de testi. insuper. & ff.eo.pluribus.& ff.de admi.tu.decreto.§.1.Sed numquid ambo,vel etiam si sunt plures,simul agere debent,vel vnus sine altero? Videtur quòd vnus sine altero agere nõ possit arg.ẽ.de offi.dele.causam. & ff. de re iu.duo.dicas,si plures dati sunt simul insolidum,potior est conditio occupantis,vt hic,vnde supple hic,insolidum:simile ff.eo.pluribus.& ff.de leg.1.si pluribus.in fi.& j.de appel.vt debitus. & ẽ.de rescrip. c. capitulum sanctæ crucis. sic ff. de admi. tu. decreto.in fin. & ff.de verb.oblig.si Titius. arg.ff.de duobus reis. ex duobus. quandoque tamen ille dicitur occupare, qui primo ad sententiam venit. ff. de pecu.si vero.& ff.de noxa.si quis.fed si simul occurrerent ad litem contestandam,iudex tunc potest eligere magis idoneum , ne repugnantia inde contingat,& si vnus negaret,& alter concederet.ff. de accusa.si plures,& ff.de adminiſtr.tut.decreto.in fi.si vero non sint dati insolidum, sed simpliciter , tunc neuter agere potest vel defendere sine reliquo, & sunt simul admittendi , sicut iudices qui dantur sine clausula illa , quòd si non omnes , &c. sed idem videtur dicendum siue addatur insolidum , siue non : cum ratio illius l. si plures. §. quamuis. & l. decreto. nihilominus remaneat : & ideo forte non ponitur hic in textu , insolidum , quia aduersarius ab initio prouideret sibi , vt iudex magis idoneum admitteret. Bernardus.

¶ *Glo.seq.ponit casum exemptum , & inducit simile.*

f ¶ *Temporibus.*] Ponit tenorem illius l. ff. de procu. si quis cum procuratore. § fin. in quo casu non est melior occupantis conditio: quia dando secundum , priorem reuocare videtur , vt hic dicit , & l. prædicta,si quis cum procuratore. §.vlt.nisi dando secundum exprimat quòd priorem vult durare in procuratorem. ff. de leg. 1. si pluribus, sicut est in iudicibus : quia secundum rescriptum derogat primo. ẽ. de rescrip.cæterum. f & quandoque secundus priori adiungitur.ẽ.de offi.dele.coram.Ad vnam litem plurium personarum & vnus & plures procuratores dari possunt. ff. eod. si quis cum.§. vnus. Quandoque tamen plures personæ non possunt agere vel experiri, nisi per vnum defensorem , seu defendere , vt vbi plures fideiussores sunt,& volunt defendere eum pro quo fideiusserunt iudicatum solui. ff. iu. sol. iam tamen. §. si tamen. Et plures hæredes necesse habent dare procuratorem , ne actor incommodo afficiatur , si defensor in plures personas diuidatur : vt in l.prædicta , iam tamen. §. si tamen.

f Immo est contrariũ in iudicibus : quia secũdũ rescriptũ nõ tollit primũ, si de illo non faciat mẽtio. vt ibi. & de offic.dele. ex litteris. sed in secundo procuratore non est necesse quòd fiat mentio primi : & hoc ut. & ratio quare in rescriptis non est melior cõditio occupãtis , tradit hic q Hostiẽ sem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

men.& ff.de exerci.ne in plures. Idem est in redhibitoria. ff. de ædi. edi.quòd si nolit.§.si plures.Idem est vbi ille qui agebat iudicio fami. ercis.communi diui.fi.reg.decessit pluribus hæredibus relictis:quia ad omnia omnes vnum procuratorem dare debent.ff.fami. ercis.si familiæ ercisçundæ.& ff.de procu.licet.in fin.

¶ *Glo.seq arguit,& remittit.*

Videl. si quis eum. §. fin.ff.eod.

a ¶ *Contra ipsum.*]Bene dicit, contra ipsum quia in persona procuratoris semper formāda est sententia, aliàs non tenet. C. de senten. & inter.lo. om.iu.l. 1. siue ab initio, siue post litem contestatam procurator interuenit.C. eod.nihil. De hoc dixi 3. de elect. querelā. Et not.quòd iste §.ponit tenorem illius l. C. eod. inuitus.

† Vt infirmitas, pauper tas,vel met'.

¶ *Glo.seq.reci.per q. an domino scienti sententiam latam,&c.*

† Id est,nūciare coram testibus. l. si procuratorē. §. si ignoranres. ff.mand.

b ¶ *Appellare.*] Procurator ergo appellare tenetur, sed prosequi non cogitur.C.eo.inuitus.qđ si non fecerit,imputatur ei.ff.de neg.gest.liberto. §.vlt.in fi. Vel saltem denunciare tenetur domino sententiam latam 3 ipsum, vt dominus appellet si voluerit : quia culpa ipsius a misit causam,& ipse non poterat diuinare : vnde imputatur sibi. simile ff.mand.si fideiussor.§. si cum debitor. & hoc est verū cum dominus nesciuit : si vero sciuisset, certiorari non debuit. ff. de act.empt.& ven.l.1.in fi. & 3.de rescri.ab excommunicato , vnde tunc sibi imputet dominus quòd non appellauit. Vel potest dici quòd appellare tenetur procurator , vel domino denunciare:quia hic non distinguitur vtrum dominus hoc sciat vel ignoret contra se iudicatum: aliàs mandati tenebitur , nisi alterum faciat , nisi iusta causa eum excuset:vt dicit littera sequens,puta,iustus metus,tunc denunciet domino.ʒ.de appulsa.c.vlt.vel inopia , sicut dī de fideiussore condemnato vltra verū debitū.Qui non potest propter inopiā appellare,debet hoc denūciare principali personæ [a]. ff.man.si procuratorem.§.si ignorantes.Bernardus.

a Et huius dicti est efficax ratio:quia licet dns sciat cōtra se sententiatū,probabiliter credere potuit, q procurator solicitus appellaret Ioan.And.

Consulti sumus.]Communis diuisio.Secunda:ibi,*Taliter.* Abbas Siculus.

CASVS. Quædam communitas constituit quendam procuratorem ad impetrandū:maior de illa communitate, & iurati per quos cōitas regitur,erant excommunicati eo tpe quo iniunctū fuit illi procurationis officium:quæritur vtrum talis procurator propter hoc ab impetrando debeat repelli?Respondet,quòd non est procurator huiusmodi repellendus:nisi illi excommunicati expressi essent in litteris procurationis,vel nisi aliàs eorū auctoritate procuratio facta fuisset, vel nisi ipsa communitas sciens eos tales esse,simul cū eis cōstituisset eūdem.Not. q̄ si maior pars scienter admittit indignum , nihil valet qđ agitur:sed si ignoranter propter pauços non vitiatur factum maioris partis.Item vtile vitiatur per inutile.Item expressa quandoq; nocent, non expressa non nocent.

¶ *Gl.seq.aperit dubium : secundo quærit,arg.& sol.sol.opponit , & opp.respondet.*

c ¶ *Iurati.*]per hoc videbatur quòd procuratio non valebat:quia maior & iurati per quos communitas regebatur, erant excommunicati. ipsi quasi caput vniuersitatis censentur,& ipsi iurāt pro causis vniuersitatis.C.de iur.cal.l.2.§.hoc etiam.in fin.ff.de condi.& demon.municipibus.ff.ad munici.municipes.huiusmodi maioribus cura totius reipublicæ commissa est, vt dicit lex illa, municipes. vnde videtur quòd institutio procuratoris non valeat:& sic ille procurator deber repelli, cū auctores illius non recipiantur.ʒ.de testi.licet.Sed quid dices:imperator est excommunicatus,impetrauit litteras pro non excommunicatis etiam credentibus illum non esse excommunicatum , vel eriā credentibus:nūquid valent litteræ,vt per eas procedatur? Vī quòd sic: quia non refert per quemcūq; preces oblatæ sint.C.de preci.impe.offer. vniuersis.& mulier etiam admittitur ad impetrandū, quæ aliàs ad iudicium pro alio nō admittit.ff.de reg.iur.l.2.C.de procu.alienā.Sup hoc dicas,q̄ tales litteræ bene valēt & tenent : [b] licet imperator qui eas impetrauit,repulsus fuisset ab impetrando, si vicecancellarius illū excommunicatū sciuisset:cū etiam si principalis dominus eas impetrasset,valerent eo absoluto.ʒ.de excep.pia consideratione,de hoc teneas secūdū q̄ ibi not.in glo.sed mirū.Sed videtur q̄ litteræ impetratæ ab excommunicato non valeāt,per hoc quod dicit,si maior & iurati excōicati,essent expressi in litteris procurationis,procurator eorum deberet ab impetrando repelli,& ipsi ijdem repellerentur.Ergo multo fortius litteræ impetratæ ab excommunicato nō valent:quia si beret excludi, pro eo quòd maiores & iurati [c] †, per quos eadem communitas regebatur, tempore quo iniunctum fuit procurationis officium,erant excommunicationis sententia innodati. ¶ Taliter respondemus, quòd nisi essent illi in litteris procurationis expressi [d], vel aliàs eorum auctoritate procuratoris [e] †institutio facta fuisset, aut sciens eos esse tales [f] , ipsa cōmunitas vnà cum eis constituisset eundem , non est procurator huiusmodi repellendus.

b Dic contra vt infra, de probat. post cessionem.& hoc tenebat olim Bernar d°,sed postea sententiam mutauit, vt ait Ioā. And. quē videto.

TITVLVS XXXIX.
De syndico.

¶ Gregorius † Papa subdiacono defensori Siciliæ.

¶ *Religiosi debent habere syndicū qui causas monasterij agat & defendat,etiā (si oportuerit) constituto illi salario.*

CAP. XV.

COnsulti sumus,an cōstitutus ad impetrādū à cōmunitate aliqua procurator ab impetrādo de-

c Dicūt quidā hāc glossā tēpore Innocētij iiij.additione fuisse. sed nunc in omnib° manuscriptis.habetur: & de materia eius late hic Innocen. & Io. And.

excommunicatus repellitur ab impetrando , & litteræ impetratæ ab ipso repellendæ sunt.Hoc ita intelligendum est, cū vicecancellarius, & alius qui litteras concedit,scit illos,scilicet,maiorem & iuratos ex communicatos:tunc debet procurator eorum repelli ab impetrando: quia & ipsi repellerentur;& ita non licet eis per alium quod per se ipsis non liceret.ʒ.de testi. licet. Excōmunicati publice nec per se nec per alium ad agendum vel impetrandum,vt agant, admitti debent.ʒ. de excep.exceptionem. in fi. Si vero vicecancellarius ignorat impetrātem excommunicatum , nec ʒ ipsum excipiatur, & litteras obtinuerit , valebunt , & poterit agere per eas cum fuerit absolutus.ʒ.de excep.pia.Bernard.

† Vide l.1.ff. quod cuiusque vni.& c. cū non ignores. de præs.

† procurationis.

ADDITIO. Quidam dicunt quod valent litteræ,ego credo q̄ nō valent:quia sunt impetratæ ab excommunicato, cuius procuratio non tenet.ʒ.de proba. post cessionem. licet ille ad lité esset datus,& indignum est scripturam illius admitti , cuius actor damnatur.ʒ.de hære. fraternitatis.nam si sciuisset illum talem qui tales litteras concedit,fuisset repulsus.ergo & tu debes repellere ipsum cum suis,instrumentis.ʒ.de hære.excommunicamus.§. credentes. versi.tabellio.quia eadem ratio,& c.de rescrip.super litteris.

† Lib.1.epist. 67. regist. & c.1. eo. tit. in 1 compil.

d ¶ *Expressi.*]Expressio ergo nocet hic, [c] quia per hoc apparet quòd eorum mandato fuit constitutio facta tamquam maiorū : vnde non valet,quia si maior de vniuersitate,puta administrator,cōsules, prælatus excommunicati sint,vniuersitas agere non potest,quia quasi mortua tunc haberur.11.q.3.nemo episcoporum,& ita quasi vacare intelligitur,vnde agere non potest.ʒ.ne se.va.c.1.2. & 3. Idem est si in procuratione non sint expressi:dum tamen constet quòd eorum auctoritate facta fuit constitutio facta tamquam maiorū : vnde non valet,quia si maior de vniuersitate,puta administrator,cōsules, prælatus excommunicati sint,vniuersitas agere non potest,quia quasi mortua tunc habetur.11.q.3.nemo episcoporum,& ita quasi vacare intelligitur,vnde agere non potest.ʒ.ne se.va.c.1.2. & 3. Idem est si in procuratione non sint expressi:dum tamen constet quòd eorum auctoritate facta fuit constitutio facta,vt hic dicit:sed cū expressi sint,tunc ꝓstat.& sic expressa nocent,nō expressa non nocent.ff.de reg.iur.expressa.& quia eorū auctoritate facta fuit,ꝓpriū factū cēsetur : q̄ ita nostra facimus quibus auctoritatem impertimur.C.de ve.iure cnu.l.1.§.sed neq;.in fi.

e ¶ *Procuratoris.*]puta,quia dicebatur in procuratione:talis communitas fecit Titium suum procuratorem ad impetrandum, & maior & iurati interposuerunt suam auctoritatem.

¶ *Glos.seq.argu. ad brocar. quòd vitiatur vtile,& c.alleg.7. iura & 5.alleg.in contrarium.demum quærit.argu.pro & contra, & soluit.*

f ¶ *Tales.*] Et ideo imputatur,quia non debebat illos ad hoc associare.simile ʒ.de elect.scriptum est.in fi.Et est arg.quòd vtile vitiatur hic per inutile.arg.ad hoc.9.distū.si ad sacras.& ʒ.de offi. dele. super quæstionum.§. si vero.& 3.q.9. pura. & ff. de ædil. edic. cum eiusdem. Sic & vna ouis morbida totum gregem inficit. 24. q. 3. resecandæ. & ʒ. de statu regu.ea quæ. 1. responso. in fin.& ʒ. de offi. delegat. cum super. argum. contra quòd non noceat factum illorum.ʒ. de elect. illa. & ʒ.de ele.excom. mi. si celebrat. & ʒ. de elect. cum vvintoñ. & C. de transa. si ex falsis. & ʒ. de re iudi. cum I. & A. Sed dato quòd valeat constitutio & impetratio litterarum , quia non sunt expressi in constitutione , vel alij ignorabant illos esse tales , sed communi voluntate omnium hoc factum est , nunquid poterit agere vniuersitas vel collegium per syndicum , auctoritate illarum litterarum constitutum ab illis & ab aliis communiter , si obiicitur quòd maior , scilicet,administrator prælatus & aliqui de maioribus sint excommunicati , & paratus sit hoc probare excipiens ? & videtur quòd sic poterit agere : quia sicut valet constitutio ad impetrandum, ita debet valere constitutio syndici ad agendum, dummodo constitutio syndici similis sit constitutioni procuratoris. Sed videtur quòd hoc esse non possit : quia in syndicatu debent exprimi maiores personæ , & alij etiam , & præcipue prælatus administrator , vt appareat an sint duæ partes vel maior pars vniuersitatis. ff. quod cuiusque vniuer. plane. & collegium sine prælato non conuenit , nec conuenitur. ʒ. de iud. causam. sed hoc non potest constare nisi exprimantur nomina in ipsa constitutione. Vel satis potest dici , quòd litteræ valeant prædicto modo impetratæ , constitutio tamen syndicatus non valeat nisi illi absoluantur , nec est hoc inconueniens , quia vnus solus vel pauci de capitulo possent impetrare litteras pro ecclesia , vel constituere procuratorem ad hoc , cum sint coniunctæ personæ:vt argu.ʒ.de rescr.nonnulli.& 12.q.2.non liceat.Bernardus.

DE SYNDICO.

¶ *Viso de procuratore qui gerit negotia domini,merito subiicitur de syndico,qui gerit negotia vniuersitatis.*

Sicut

Sicut studij.] Diuiditur. Nam primo præmittit exordium ponens duas causas mandati. Secundo , in medio ponit mandatum : ibi, *Pro qua re.* Abbas.

CASVS. Hic dicit Papa,quòd ad eius officium pertinet monachos remouere a forensibus litigiis:& eodem modo ad ipsum pertinet quāliter eorum negotia debeant ordinari. Vnde mandat isti subdiacono defensori Siciliæ , quatenus loquatur cum quodam Fausto , & c.constituat salarium de bonis monasterij , constituens cum syndicum siue procuratorē generalem ad omnia negotia monasterij in iudicio procuranda:expedit enim vt modicū damnū sustineant , vt ab huiusmodi litigiis conquiescāt,& diuinis intēdant. Not. q̄ monachi nō debēt esse syndici etiā pro causis monasterij . sed istud ex honestate dictū est:quia contrarium seruatur , nec repelluntur propter hoc.

a ¶ *Submouere.*]16.q.1. monachi.

¶ *Glossa seq. tractat de syndico , quid sonet hoc nomen, ad quas causas detur, à quo, an caueat de rato vel de iudicato soluendo, an iuret de calumnia , an possit esse laicus. subdit hoc cap. de bonestate loqui.*

† Restituta est à nobis inscriptio:nā perpetam ita ptius legeba tur: Exon.episcopo. & priori S. M. Cæsarra.

b ¶ *Generaliter debeas negotia commendare.*] Not. q̄ hoc nomen syndicus,nomen Græcū est, Latine , defensor [a] appellatur,& ad certā causam agēdam vel defendendam eligitur. ff. de muneribus & honoribus. munerum. §. defensores. & generaliter ad omnes causas præsentes & futuras : vt hic , & infra de iuramento calumniæ. imperatorum. constituitur ab vniuersitate seu collegio vel corpore [b] . ff. quod cuiusque vniuersi. l. 1. & l. item eorum.§. si decuriones.& syndicus iste si dubitatur de mandato, debet cauere de rato si agat , & partibus procuratoris fungitur, & ex eisdem causis mutari potest ex quibus procurator : vt l. prædicta,item eorum. §. penultim. & vltim. sed non cauet de iudicato soluendo, cū defendit.vt ſupra titu.proxi. mandato.quia talis syndicus personam sustinet vniuersitatis siue collegij:sic & tutor non cauet de iudicato soluendo , sed de iudicio sisti. C. de administratio. tutor. l. sancimus. §. defensionem. & iurat de calumnia iste syndicus in animam propriam. infra , de iuramen.calum.in pertractandis. & c. imperatorum. & tutor, & curator iurant de calumnia, vt C.de iuramen. calumn.l.2. Item posset esse laicus,vt videtur in fine : quia seruos Dei litigare non oportet.2.quæst.7.sicut sacerdotes.& 11.quæst.1. te quidē. & cap. clericum.§.ex his omnibus.versic.seculariaiudicia si habuerit is,contemptibiles,&c.& in Authen, de sanct. episcop. §.alium autē. collat.9. & ʒ.de iur. calum. cap.1.in fi. Quod dictum est,satis esset honestum : quia quælibet persona ecclesiastica debet habere procuratorem bonæ famæ, [c] pro quolibet ecclesiastico negotio. 5.quæst. 3. quia episcopi. tamen contrarium fit quotidie:quia clerici & monachi possunt esse syndici,& tractare vtilitates ecclesiarum.16.q.1.qui vere.& c. monachi.& iura prædicta loquuntur solummodo de honestate. sic videmus seruari de facto , & debet constitui quandoque ab episcopo, quandoque à capitulo,prout notatur ʒ.de rescrip.c.edoceri.

a Recte loquitur hic glossa.

b De materia hui° glos. vide plene p Speculi.tit.de syndico. ad de Io. An in c.2.infra de nouī oper. nunc.

c Vide Host. & Io.And. c. in pertractādis. infra. de iur.calum.

c ¶ *Incommodo.*] id est, potius deberēt modicum incommodum siue damnum sustinere in eo quod dabunt syndico , & cessare a litibus, & per alios litigia exercere. Bernardus.

DE IIS QVAE VI METVSVE causa fiunt.

¶ *Supra in præcedentibus titulis visum est de iis quæ sponte egimus in iudicio vel extra , merito subiicitur de iis quæ agimus coacti & inuiti.nam iura dant remedium rescissorium aduersus ea quæ fiunt per metum,& appellatur actio,quod metus causa. Et scias quòd regulariter gesta per metum tenent:sed veniunt rescindenda per actionem quòd metus causa. fallit in quibusdam casibus , in quibus metus vitiat ipso facto : vt plene not.infra eod.cap.abbas.Et competit hæc actio ad interesse,vt colligitur in l.si cum exceptione.in princi.ff. eo. Abbas.*

De hac materia tractatur 15.q.6.20.q.3.& 23. q. 6 & q. 5.per totum. & q.3. in multis. & 6.q.1.hoc tunc.1.q.1.§.constat.15.q. 1. merito.

CAP. I.

Erlatum.] Prima pars narrat factum.Secūda dat iudicesibi,*Ideoque.* Abbas.

† Post cōcil. Lateran par. 50.c.13.& c.1. eod. tit. in 1. compil.

PErlatum † est ad audientiam nostram, quòd cum quidā nobilis & potens M. vxorē suam suspectā † haberet , milites sui eius præcepto eam ad quandam syluam ducētes, euaginato gladio occidere voluerunt:sed tandem pietate ducti,sub tali conditione pepercerunt eidē, quòd in monasterio de Colobris † habitum susciperet monachalem: & infra. ¶ Episcopi vero missi à viro,vt ei velum imponerent:quia iuuenis erat,& filiū paruulum habebat,mutationem vitæ suæ suspectā habētes,seorsum cōuenerunt eandem:quæ rē patefaciēs,quòd mortis timore monasterium intrabat, proposuit ꝺ. & q̄ inde quandocūque posset exire:sed alter † episcoporum (vt viri tyrannidi satisfacere videretur) mulieri velum [e] imponere simulauit [f] , tandem viro de medio sublato,prædicta mulier de monasterio exiēs,aliū maritum accepit, quos Calaguritanus episcopus ad instantiam sororū,vinculo excommunicationis adstrinxit: & infra. ¶ Ideoque mādamus quatenus si,& si legitime probatum fuerit mulierem illam monasterium intrasse non timore mortis,sed sponte ; vel si etiam timore intrauit , & postmodum mortuo viro ratum habuit quod prius fecit,per censurā ecclesiasticam ad monasterium redire cogatur.Not.quòd protestatio valet.Item votum timore mortis emissum non tenet. Item quod ab initio non tenuit,confirmatur ratihabitione sequenti.

† Suspectam scilicet de adulterio.

† Ita manuscripti emēdatiores, sed fortassis Talabres , scribendū:aliàs, Colabris : aliàs, Colobris : aliàs, Tolobris.

† Titas onēsis scilicet:nā hic cū Cæsaraugustano velū imponebat, vt patet in integra.

¶ *Glo.seq.arg.pro protestatione,allegat 4.iura, & vnū in contrariū, & ibi remittit.Secundo quærit,& soluit.*

d ¶ *Proposuit.*]Hic ergo valet protestatio:vt 31.q.2.Lotharius.28. dist. diaconi.& 7.q.1.pontifices.& ʒ.de ele.Cumana.contra.ʒ.de const.cum M. in quibus de hoc.Sed quid si non audet protestari?Non obest.C.de re.cre.generaliter.§.ipse.argu.34.quæstio.2.non satis.in prin. quod intelligitur si constet in iudicio.

e ¶ *Velum.*]scilicet couersionis,quoniam velū consecrationis quod tantum virginibus datur,imponere non debet.20.q.1.de votis.& ʒ. de reg.vidua.

Velū in monialibus duplex conuersionis & cōsecrationis.

¶ *Glo.seq.not.ad brocar. simulationis alleg.ad primā partem septimi ra,& ad secundam alia septem,& soluit.*

f ¶ *Simulauit.*] Not.quòd vtilis simulatio permittitur.22.q.2. vtilem.ff. de noua.doli exceptio.in fin.& 23.q.3. dominus. ff. de dona.l.1. §. non fuit,& 43. distin.in mandatis. Insti. de act.§. aliæ.& 23. q. vlti. vt pridem.Arg. contra. 27.dist.quod interrogasti.ff.de iusti.& iur.l.1. §. 1. & 12. q.1.certe ego.ff. de offi.præsi.congruit.§.vltim. C. de iur.do. in rebus. in fin. 22.q.5.cauete. & C. de ince. nup. l. vltim. in fin.Sol.dolus , fraus, & simulatio sunt nomina reatus , qui nunquam permittitur a canone : quia qui peccat,non peccat legis auctoritate.23.q.4 qui peccat. aliquando vulgari consuetudine denominat actus legitimos , & tunc permittuntur.vt in primis concor.36.q 2.c.nullus.§. his auctoritatibus.& sic simulatio boni quandoque bona est vt hic , & permittitur.& quandoque mala,vt hypocrisis:vt c.quod interrogasti. & c.certe.& c.cauete.simulatio mali quandoque bona est , vt fuit simulatio

Universidad de Deusto

Dauid, qui simulabat furorem : vt in dictis c.vtilem. & cap. dominus. & de consec.dist.2.accesserunt. vbi dicitur, ferebatur Dauid manibus suis, sed manibus suis nemo portatur : Christus enim manibus ferebatur. de consec. dist.2.accesserunt.

¶ *Glos.seq.recit.per contrarium.*

a ¶ *Quòd vestro.*] Sic ȝ. de sentent.excommu.ex tenore. sed [a] communis forma est quòd iuret q absoluitur, stare mandatis ecclesiæ. ȝ. de app. ad hoc.& ȝ.de sent.excom. cū desideres.sed non refert quocunque istorum modorum iuret:quia licet iuret stare mandato iudicis, per illam formā non intelligitur aliud q̄ per aliā, nec magis adstringitur : quia mandatum suum debet esse secūdum ius,nec ad aliud extenditur : quia nec de alio intendunt.

† In antiq. ꝓsumere.

¶ *Glo.seq.obiicit de negatiua, & soluit:iterum obiicit, & quadruplicit er soluit : & primam reprobat.*

b ¶ *Non timore mortis.*] Sed [b] qualiter potest hoc probari, cum sit negatiua, & ista negatiua includit in se affirmatiuam hanc, scilicet, sponte religionem intrauit. simile supra de renunciat. super hoc. de hac negatiua dictum est ȝ.de elect. bonæ. Et hanc negatiuam debent probare moniales, quæ mulierem illam repetebant. Sed videtur quòd potius mulier illa debuit probare quòd timore mortis intrasset : quia moniales fuerunt in quasi possessione illius, siue monasterium , & quasi fundata erat intentio monacharum per talem possessionem , & cohabitationem, & veli susceptionem , & mulier allegare videtur metum mortis. sed qui hoc allegat , illud debet probare. ff. quod met.causa.non est. Respondetur quòd verum est hoc , sed quia constabat de protestatione voluntatis ab initio facta, adhuc præsumitur nolle. 31. quæstio. 2. Lotharius. ff. de legat.3.fi quis. in princip. & qui voluntatem immutatam allegat , hoc probare debet : vt hic , & ff. de probatio. eum qui.C.de testam.sancimus.& C.de appellat.præcipimus.in fi.& ff. de legat. 3. fideicommiss. §. si rem. & ff. de legat.1.si mihi.§.interdum.Sed hoc nō habetur ex hac littera,quòd constaret de protestatione, nisi per narrationem premissam. Ideo aliter dicitur:eo ipso quòd mulier hæc non probat,intelliguntur moniales probasse suam intentionem præsumptiue , cum de facto constaret, licet non de forma facta. C. qui mili. non pos.super seruis. lib.12. Vel moniales sponte onus probandi subire volebant, vnde mos eis gerendus fuit. ȝ. de restit.spol.licet.in fi.ff.de probat.circa eum.& talis metus bene excusat : siue timor & metus stupri,& timor seruitutis, & metus verberum.§.eod.isti quidem. & C. de transact.interpositas.& ȝ.c.proxi.& quæ fiunt iusto timore,reuocantur.C.de re.cre.l.generaliter. Vel dic quòd vtraque pars debet docere de iure suo. simile supra de renunciat. super hoc.

¶ *Glos.seq. notat,signat contrarium, remittit & soluit.*

c ¶ *Postmodum.*] Quasi dicat,si constaret de metu ab initio,& postea sponte ratum habuit , votum suum tenuit. simile infra de regula. significatum. & cap. cum virum. vbi habes quòd istud quod ab initio non tenebat, per ratihabitionem roboratur , sic & in matrimonio carnali.infra. de spon. ad id quod.& infra, de despons.impuber.de illis.in fi. not.& aliud quod colligitur hic manifeste, quòd aliquis vxoratus , vel vxor alicuius etiam iuuenis , si viuente altero sciente , & consentiente intret religionem profitendo de timore aliquo etiam vt hic erat , & postea ratum habeat sponte , vel interim etiam mortuo marito , quòd in tantum teneat votum , quòd non possit vlterius ad seculum redire : & si redierit , compelli debet reuerti ad monasterium , & tamen viuente marito non tenebat votum vsquequaque quantum ad maritum , quin posset etiam eam reuocare. argum. ad idem.infra de conuer.coniu. ex parte consuluit. contra infra eod. titu. placet. & cap. quidam intrauit. vbi de hoc. Et dic postmodum, id est, post mortem viri : [c] & ita planum est , quia , viuente viro metus mortis durare intelligitur : quod ex eo colligitur, quia ante mortem mariti non fuit ausa exire. Vel dic quòd mulier ista habuit viri assensum , quod patet in antiqua decretali , quia maritus duxit episcopos ad monasterium , vt illi mulieri vēlum imponerent , siue misit illos , vt hic dicitur supra versic.episcopo vero.& ita consensit : sed castitatem non promisit , sed ita solemnizauit votum suum , si sponte hoc fecit. Si vero timore mortis hoc fecit , & postmodum tractu temporis ratum habuit , tenuit votum ratihabitione sequenti : cum vtroque casu habuerit viri assensum. Sed standum videtur illis iuribus. ȝ. de conuer.coniug.cum sis. & cap.ad Apostolicam. Sed intelligē illas secundum quòd not.in cap.vxoratus. ȝ. de conuer. coniug. in not. sed pone. Bernardus.

a De materia huiꝰ glos. dixi copiose lib.3.comen. in Directoriū Inquisitor. Schol.6.

c Ratificat enim manēdo ibi postea per integrū mēsem secūdū quosdam. arg.1.q.1.cōstat. Alij dicūt de duobꝰ mēsibus.arg. de cōuer. cōiug.ex publico. secūdum Inn. Io.And.

tenus prædictam mulierem & virum (recepto sacramento , quòd vestro [a] debeant stare mandato) ab excommunicationis vinculo absoluatis : deinde tam mulierem , quàm Prioriſſam & moniales præscripti monasterij , ante vestram præsentiam conuocantes, si legitime probatum fuerit, non timore [b] mortis prædictam mulierem intrasse,aut quod fecit , postmodum [c] ratum habuisse, ipsam ad monasterium redire , & habitum depositum reassumere † censura ecclesiastica compellatis.

¶ Idem episcopo Vigornien.

¶ *Qui per metum amissionis patrimonij suo beneficio renunciat, illud repetere potest.*

CAP. II.

ABbas † sancti Cadmundi †, à quo R. præsentium lator patrimonium suum tenere dignoscitur , milites & burgenses ad domum eius(sicut accepimus) destinauit , qui eum à domo & vniuersa possessione expellerent , nisi ecclesiam suam penitus abiuraret: quod cum idem R. tali modo coactus [d] feciſſet,abbas alij concessit supradictam ecclesiā. ¶ Vnde quia quæ metu & vi fiunt,de iure debēt in irritum reuocari †,Mandamus quatenus prædicto R.cum integri tate restituas vniuersa.

Abbas.]Prima pars narrat factum.Secunda dat iudices:ibi, *Vnde quia.*Abbas Siculus.

CASVS. Quidam clericus R.nomine habebat ecclesiam ab abbate sancti Cadmundi , abbas milites & burgenses suos misit ad clericum illum , vt eum à domo & vniuersa substantia expellerent , nisi ecclesiam suam in manu abbatis abiuraret : qui tali modo eam coactus abiurauit , & abbas ecclesiam illam alij concessit. Vnde iste R. conquestus fuit domino Papæ.mandat Papa episcopo Vigorn. quatenus si ita est, prædicto R.cum integri tate restituat vniuersa: quia quæ metu vel vi fiunt, debent in irritum reuocari.Not. quòd metus amissionis rerum excusat,& iustum est vt ea reuocentur, quæ tali metu tradita sunt , & iuramentum non obstat.

† Post cōcil. Lateran. par. 22. c. 7. & c. 2 eo.tit.in 1. compil.

† Eadmūdi,

¶ *Glo. seq. notat,signat contrarium & soluit , secundo notat per metū facta,valere , dummodo, &c.reddit causam. dat modum rescindēdi, & cōtra quem agatur: cui signat contrarium , & soluit. circa modum rescindendi dat casum exceptum , cui signat contrarium , quod soluit dando regulam , & sex casus exceptos , ponit opinio. contrariam quam reprobat.*

† Vide l.1.cū glos. & l.1.cū gl.C.& ff.eo. & pro inrelligentia huius c. vide Sotū infra citatū.

d ¶ *Coactus.*] Not. quòd si quis per metum amissionis rerum suarum aliquid faciat vel iuret se facturum , & illud adimplet iuramentum, potest repetere quod tali modo fecit vel abiurauit.arg.50.dist.presbyteros. Et intellige de talibus rebus sine quibus vita corporis amittitur,vel patitur grauem iacturam.22.q.4.c.innocens.versi. quisquis ergo.arg.contra.32.q.7.omnes causationes.sed non tangit hoc.Nota ergo circa hanc materiam,quòd ea quæ per timorem [d] vel metum fiūt, qui possit cadere in constantem virum , tenēt , & obligatur quis per hoc licet coactus;& iuramentum super hoc factum tenet , dumtamē tale sit factum super quo iuratur,vel quod promittitur,siue etiam traditur,quod seruari possit sine interitu salutis æternæ , alias non tenet iuramentum.22.q.4.si aliquid.argu.ȝ.de pact.pactiones.quia pro nullo metu debet quis peccatum operari mortale.ȝ.eo.sacris.& potius quæ libet mala pati , quàm malo consentire.32.q.5. ita ne. & ita tenent ea quæ per metum fiunt & iuramentū.ȝ.eod.ad audientiam.Et hoc ideo, quia coacta voluntas,est voluntas.15.q.1.merito quæritur. Sed contra hoc datur actio quod metus causa,& probato metu restituitur per officium iudicis quod dedit vel tradidit,aut absoluetur si promisit.ff.eodem.l.metum.§.sed quod prætor. Nec refert in hoc casu quis metum fecit,an is qui possidet,an alius,dummodo probet se per metum rem perdidisse:quia metus iustam in se habet ignorantiæ causam.ff.eod. si cum exceptione. §. in hac. Et potest agere tam contra possidentem, quàm contra illum qui metum intulit.ff.eod.tit.l.Pedius.1.respon. sed si ab vno consequitur ius suum , contra alium agere non potest , vt in prædicta l.Pedius.§.vlt.in fi.ff.de dolo.l.si plures.& ff. de eo per quem fac. erit.l.1.§. si plures. [e] C.de condi. fur.l.1. arg.contra.ff.ad l.Aquil. item Mela.§.sed si plures.Sed illud est pœna , hoc interesse , & pœna vnius non liberat alium , vt in l. item Mela.§.sed si plures. Et est verum quòd subuenitur metum passo , nisi culpa sua inciderit in metum.ff. eod.l.si mulier.& 22.q.4.inter cætera.argum.contra.ȝ. de spon. veniens.& ibi culpa sua incidit in metum,& tamen non tenet matrimonium contractum per metum. Solue hoc contrarium per distinctionem talem.Tenent ergo quæ per metum fiunt , & subuenitur metum passis , nisi culpa sua incidant in metum. Ab ista doctrina siue generalitate , excipiuntur casus in quibus fallit , etiam si culpa sua incidisset in metum. Et primo in causa matrimonij [f] qualiscunque metus interueniat culpa sua vel sine culpa , matrimonium contractū per metum non tenet , nec obligatur qui hoc facit , etiam si iurat, quia matrimonia libera debent esse: quia inuitæ nuptiæ difficiles exitus consueuerunt habere. infra de spon. requisiuit. & cap. gemma. & C. de spon. l. vltim. in fin. & vbi metus vel coactio intercedit,consensus liber dici non potest. ȝ. de spon. cum locum. & matrimonium solo consensu contrahitur. 27.quæstio.2.sufficiat.Sed c. prædictum, inter cætera. videtur dicere contrarium : sed non contradicit,quia ibi non interuenit iustus metus,qui possit cadere in constantem virum,qui solus excusat.ff.eodem.metum. Vel dicas, prout consueuit exponi,matrimonium sit firmum & stabile : quia illud verbū, sit, non ponitur præceptiue , sed consultiue , & sic. c. illud,inter cætera. loquitur de consilio tantum,vel metus non fuit probatus. Item & dos promissa per metum vel soluta non tenet : quia est accessoria ad matrimonium. ff. eod. si mulier. §. si duo. vbi dicitur , quòd si dos

d Quarū rerū metus ad mittēdus sit vel nō,copiose tradit Aristoteles lib 3. Ethic. c. 6.7. & 8.

e De hoc vide 12. q. 2. c. monemus.& late hic per Hostien.

f De hac difficultate vide plene per Sotum lib.4. sent. dist. 29. q.1.art.3.

dos per metum promittatur,non nascitur obligatio.Item in rebus ecclesiæ est speciale , quòd non tenet traditio , vel promissio , vel iuramentum factum per metum de rebus ecclesiæ. 15. quæstio. 6. cap. 1. ȝ. de iureiuran. peruenit. quia etiam si sponte prælatus res ecclesiæ traderet , non tenet traditio sine solemnitate de qua cauetur. 12. quæst. 2. sine exceptione. multo fortius non tenet traditio de rebus ecclesiæ facta per metum , nec iuramentum per hoc factum : quia si non tenet principale, nec accessorium. C.de leg.non dubium.& ȝ.de foro competen. si diligenti. Item & in voto:quia votum [a] per motum factum, non tenet. ȝ. eod. perlatum. quia votum res est consilij & non præcepti , & liberum est arbitrium in vouendo , aliàs non est votum. 32. quæstio.1. integritas. & ȝ. de voto. licet.& voluntarium mi litem sibi eligit Christus. coactum autem sibi auctionatur diabolus. 15. quæst. 1. non est. Item non tenet iurisdictio per metum extorta. ff. de iudic. l. 2. 1.respon. Item auctoritas tutoris per metum extorta , nulla est. ff. de auctor. tuto.l.1. §. vltim. In omnibꝰ aliis casibus tenēt quæ per metum fiunt, vt dictum est:dum tamen talia sint , quæ sine interitu salutis æternæ seruari possint. Alij dicunt contra , quia ea quæ per metum fiunt,non tenent ipso iure.argu.ff.eod.l.1. vbi dicitur; quod metu factum est,ratum non habeo , dicit prætor. Sed illud non est verum,immo potius contra innuitur ex verbis illis,quia quod non est,ratum haberi non potest. Bernard.

† Cap.1.eod. tit.in 2.cōpi.

a Vide Sotū vbi supra. & lib.7.de iust. & iure. q. 2. art.1.

¶ Clemens tertius.

¶ *Qui terrore laicorum electioni de se factæ renunciat , si renunciatio iuramento , vel fide firmata non sit, regimini ad quod electus erat , præsici poterit.*

CAP. III.

AD † aures nostras te significāte peruenit,quòd electus quidam in plebanū cuiusdam ecclesiæ,ad terrorem laicorum [a],renunciauit electioni , quæ de ipso fuerat à clericis, vno excepto, vnanimiter celebrata : & infra.

¶ Tuæ igitur discretioni præsentibus innotescat,quòd renunciatio facta ad terrorem laicorum (nisi forte iuramento [b], vel fide interposita sit confirmata) non impedit quominus is qui renūciauit ecclesiæ,ad cuius regimē prius erat electus,præficiatur eidem.

¶ Innocent. iij. decano & subdiaco. Linconiē.

¶ *Qui per metum qui cadere potuit inconstantem virum,beneficio suo renunciare iurauit,& renunciauit:illud repetere poterit.*

CAP. IIII.

AD † audientiam nostrā magistro G. , de Cheuel.significante peruenit,quòd cum ecclesiam de Cheuel. canonice fuisset adeptus,& aliquandiu pacifice possedisset , grauissimo tandem regis metu,quòd eam resignaret iurare coactus , eam in eorum ad quos [c] pertinebat manibus , resignauit. Quia vero quæ vi metusue causa [d] fiunt,carere debent [e] robore firmitatis †:Mandamus , quatenus si eundem ad resignationem [f] constiterit vobis per talem metū fuisse coactum,qui potuerit & debuerit cadere in virum constantem , non obstante iuramento prædicto,quo non ad non repetendum §,sed ad resignandum [h] solum modo tenebatur,præfatam ecclesiam ei restitui faciatis.

† Cap 1.eod. tit.in 3 cōpil. & vide notas hui⁹ capitis.

† Vv.

† Vide l.metū. §. sed qꝫ prætor. & §. volenti.& ibi Bart ff.eod.

Audientiam.] Diuiditur,quia primo ponitur partis conquestio.Secundo dat iudices : ibi , *Mandamus.* Abbas.

CASVS. Magister Guil. rector ecclesiæ de Cheuellis grauissimo metu regis coactus , iurauit qꝫ ecclesiam illam renunciaret in manibus illorum ad quos illa ecclesia pertinebat , quod factum est,conquestus fuit domino Papę,& ipse respondet:quæ vi, aut metu fiunt , carere debent robore firmitatis : Vnde mandat Papa quibusdā, quatenus , si constiterit magistrum illum ad resignationē per talem metū fuisse coactum,qui poterit & debuerit cadere in virum constantem , non obstante iuramento prædicto,quo non ad non repetendum §.sed ad resignandum [h] solum modo tenebatur,præfatam ecclesiam faciant illi restitui: non obstante iuramento prædicto,quo solummodo tenebatur ad resignandum,sed non tenebatur ad non repetendum.Not. quòd iuramentum per metum præstitum seruandum est , dummodo sine periculo animæ seruari possit, vt hic patet.Item iuramentū non extenditur ad illa super quibus præstitum non est.

c ¶ *Ad quos pertinebat.*]aliàs nō tenet resignatio.ȝ.de renun. admonet.& c.quod in dubiis.& ȝ.c.proxi.arg.6.q.3.denique.

¶ *Glo.seq.ponit antiquum edictum prætorum , & dicit quid sit vis, & in fin. quid sit metus , interserit quinque modos quibus dicitur vis.*

d ¶ *Causa.*]Olim ita dicebatur:quod vi metusve causa gestum est, ratum non habeo,vis enim fiebat mentio,propter necessitatem contrariam spontaneæ voluntati. Sed hodie detracta est vis mentio, ideo scilicet,quia quod fit vi atroci,id metu quoque fieri videtur:quia vis includit in se metum , & est superius ad metum.ff.eo.l.1. & 2. Et dicitur vis impetus maioris rei cui resisti non potest. ff. eod.l. 1. & 2.Vi dico compulsiua,quæ inducit actionem quod metus causa, vt legibus prædictis,& non expulsiua,quia illa inducit interdictum vnde vi , de rebus immobilibus tantum , & de iis quæ immobilibus cohærent: Nec ablatiua , quæ inducit actionem vi bonorum raptorum circa mobilia tantum.ff.de vi & vi arm.l.1.§.fi fundus.& §.2.& Insti.vi bo. rap. §. sed nedū.Nec etiam turbatiua,quæ inducit interdictum vti possidetis in rebus immobilibus,& in rebus mobilibus interdictum vtrobi,cum duo se possidere contendunt:Nec inquietatiua , quæ inducit interdictū quod vi aut clam:vt cum quis non finit alium vti re sua quiete,vel curare,vel alia facere,vel quando alter eo inuito vult aliquid ædificare in suo , vel iam forte ædificauit:nec distinguitur in hoc interdicto iuste vel iniuste fecerit:ff.quod vi aut clam.l.1.Metus autem est instantis vel futuri periculi causa mentis trepidatio.ff.eod.l.1. Et not. qꝫ licet non sit necessarium periculum præsens esse,tamen exigitur metum esse præsentem saltem pro futuro periculo,non enim sufficit suspicari eum inferendum.ff.eod. metum. 1. respōso. Et dicitur metus, quia mentem tenet.

Quid,vis, & quotuplex : & qd metus.

e ¶ *Debeat.*] Qualiter hoc intelligatur,dicitur ȝ.eod.c.abbas.

¶ *Glo.seq.recitetur per quæstionem.*

f ¶ *Ad resignationem.*]Not.quòd licet metus interuenisset,in præstatione iuramenti vel alicuius promissionis, si postmodum in resignatione vel solutione non intercessit metus , quia sponte postea renūciauit, vel soluit, non potest repetere : proxima enim violentiæ turpitudinis causa sublata est.C.eo.tit.l.2.ff.de condi.ob tur.cau.si ob turpem causam.& ȝ. eo.perlatum.in fin.

¶ *Glo.seq signat contrarium,& respondet.*

g ¶ *Repetendum.*]Supra eod.ad aures. argum. contra. vbi obstat iuramentum.Non est contra:quia ibi iurauit quòd non repeteret, vt ibi dictum est,hic iurauit tantum renunciare , sed non iurauit quòd non repeteret.

Glo.seq.quærit,& soluit.

h ¶ *Resignandum.*] Sed quid si iurasset non repetere? Respondeo, tunc

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Vide de p cura in præsentia. supra per glos. pen. Ioan. And.

tunc non repeteret, C, si aduer. ven. l.1. [a] & infra de iureiuran. si vero. & ¶. eod. abbas. Papa vero ex officio suo mandabat illum restitui ob denuntiationem sibi factam. ¶. de iureiuran. ad nostram. & ille idem non obstante iuramento posset hoc denunciare Papæ. ¶. de iureiuran. quemadmodum. posset etiam impetrare absolutionem iuramenti, sicut fit in vsuris. ¶. de iureiurand. ex administrationis. & in hoc dolum facere non videtur, qui fraudem & dolum excludit. ff. de legat. 2. cum pater. §. Titio. in. fi. Ber.

†Vicrosien.

†Cap. 2. eo. tit. in 3. cõpil.

†Attractus, legitur in manuscript.

†Videat, legitur in impressis, sed in omnib⁹ antiquis, conuincatur.

†Vide l. fi & ibi Bart. ff. de cõdit. ob tur. cau. l. 1. §. metus. ff. eod.

¶Idem Vidroneñ. †archiepiscopo.

¶*Excommunicatus non est qui absolute coactus excommunicato cõmunicat: secus si coactio fuit conditionalis.*

CAP. V.

SAcris.] In prima parte ponitur decisa consultatio. In secunda distinguens responsio: ibi, *Distinguimus*. Et primum membrũ prosequitur: ibi, *In primo*. Secundum: ibi, *In secundo*. Abbas. Pars huius Decret. de sepul. & de sentent. excommun. sacris.

CASVS. Aliquis inuitus participauit excommunicatis: quæritur vtrũ sit excommunicatus? distinguit hic Papa, vtrum ille qui cõmunicat excõmunicatis inuitus, sit attractus per coactionẽ, an per metum coactus. In primo casu nõ est excommunicatus, cũ pati magis quàm agere videatur. In secundo casu est excõmunicatus, sed licet metus illatus culpam attenuet, eã prorsus non excludit. quia pro nullo metu debuit mortale peccatũ incurrere. Not. quòd cõmunicans excõmunicato per coactionẽ, non est excommunicatus: quia magis patitur quam agit. Item si quis metu communicat excõmunicato, excõmunicatur. Item metus culpã attenuat. Item nota regulã ꝙ pro nullo metu debet quis incurrere mortale peccatũ.

a ¶ *Per coactionem.*] absolutam. 45. dist. de Iudæis. & 50. dist. presbyteros. 1. q. 1. constat. cum magis pati quàm agere videatur. 6. dist. testamentum. Sicut nec valeat testamentum vbi testes inuiti detinentur. ff. qui testamen. facere poss. qui testamento. §. vlti. Et tutor si per vim detentus fit, non valet quod agitur; immo dormienti comparatur. ff. de auct. tut. l. 1. in fin.

¶*Glos. seq. cum seq. recitetur per duas obiectiones.*

b ¶ *Attenuet.*] Hic metus attenuat peccatum. 2. q. 1. in primis. quandoque nullo modo excusat. de consecrat. dist. 4. eos. [b] & 11. quæstio. 3. quisquis metu.

b Aliàs: hos quos. ibi parificat reba ptizatos spõte vel ꝑ metũ. Ioã. And.

c. ¶ *Excludit.*] Minor tamen causa excludit eam. arg. 11. quæst. 3. quod prædecessor, & antecessor. sed illud est indultum à iure, & eis possumus participare in his quæ ad salutem animarum illorum pertinent: nec incurrit quis excommunicationem, licet alia incidenter proponantur, vt magis proficiant. ¶. de senten. excommunic. cum voluntate. & cap. responso.

d ¶ *Incurrere.*] Simile 32. q. 5. itane. Bernardus.

CVm dilectus filius.] Primo præmittit diffinitionis causam. Secundo soluit obstaculum: ibi, *Non obstante*. Tertio diffinit: ibi, *Super*. Abb.

CASVS. Canonici insularum volentes obseruare ordinẽ Cistercien. emiserũt votũ præstito iuramẽto, ꝙ regulam Cistercien. ordinis obseruarent, vel quòd translationem suæ ecclesiæ ad ordinem illorum nullatenus impedirent: & hæc facta fuerunt fratribus Cistercien. præsentibus: postmodum vero prędicti canonici voluntate mutata, voluerunt reuocare quod fecerãt: petierunt restitutionẽ ꝺ factũ suum, dicẽtes ꝙ per metum & dolum Cistercien. ad hoc fuerant inducti, & ideo non valebat quod fecerant: receptæ fuerunt probationes hinc & inde. Papa examinato negotio, quia constiterat ei de voto emisso, & de iuramento præstito à canonicis prædictis, quòd regulam Cistercien. obseruarent, vel quòd non impedirent translationem ipsius ecclesiæ ad ordinem illorum, imposuit illis silentium super restitutione petita: cum vtrunque seruatum non vergat in dispendium salutis æternæ, nec velit viam periuriis aperire non obstante violentia, quæ proponebatur illata: cum non contineat metum mortis, vel corporis cruciatum, nec obstante dolo quo se proponebãt fuisse seductos, cum talis dolus potius ad fatuitatẽ ipsorũ, quàm ad circunuentionem Cistercien. debeat retorqueri. Not. quòd iuramentũ semper est seruandũ, dummodo sine periculo animæ seruari possit. Item metus, qui non continet metum mortis, vel cruciatum corporis, non excusat. Item dolus quo quis inducitur ad bonum animæ, non imputatur, nec impedit propositum melioris vitæ. Item nemo debet viam periuriis aperire.

¶*Glos. seq. recitetur per quæstionem.*

e ¶ *Ecclesiæ.*] Non tamen potuerũt ecclesiam suã subiicere ordini Cistercien. vel etiam alij, incõsulto diœcesano episcopo. ¶. de excess. præla. sicut vnire. sed est verũ ꝙ quantum ad episcopũ hoc non potuerunt, & nullum præiudicium fit episcopo: sed quantum ad se bene tenuit talis translatio. ¶. de do. inter dilectos. & episcopus habebit iura episcopalia sua sicut consueuit. ¶. de reli. dom. quia monasterium, sed non vr ꝙ ipsi subiecerint ecclesiam ordini Cistercien. sed seipsos personaliter obligauerunt seruare regulam [c] illorum, & bene potuerunt promittere non impedire translationem ecclesiæ suæ ad ordinem Cistercien. faciendam, per illos ad quos pertinet: sed ipsi per se hoc facere non possunt, sed per episcopum de consensu capituli.

c Dicit Inno cen. ꝙ profiteri potuerũt hunc Cistercien. ordinẽ ar ctiorem. de regula. li. 6. ¶. Ioã. And. †Cap. 3. eod. tit. in 3. cõpil.

f ¶*Salutis æternæ.*] Et ideo bene seruari debet ¶. de iureiur. si vero. & 22. q. 4. si aliquid, idem si salutis corporalis. 12. q. 4. c. vlt. versi. quisquis ergo. & ¶. de iureiur. verum.

g ¶*Aperire.*] Vt C. de in di. vidui. l. 1. in fi. C. si aduersus ven. l. 1. & ¶. de iureiuran. si vero.

†Videl. 2. & ibi Bar. ff. de noxa.

¶*Glo. sequens reci. per quæstio. & incidentem opinionem.*

h ¶*Violentia.*] Quæ fuerit illa violentia, ignoramus, & forte aliqua verba incusserant eis timorem, quæ nõ semper sufficiunt ad iustum timorem. ff. quod me. cau. metum. & ¶. qui cle. vel vo. insinuante. vel forte etiam minabantur eis excommunicationem, sed ille timor non excusat cum excommunicatio sit medicinalis. 2. q. 1. multi.

¶*Glo. seq. tractat multiplicem speciẽ metus & diuersa circa ipsum auxilia.*

i ¶*Metum mortis.*] Non solum in duobus istis, sed etiam in pluribus aliis casibus excusat metus. quandoque metus verborum. arg. 7. dist. fuerunt. & 23. q. 8. conuenior. & ff. de acq. hære. qui in aliena. §. vlti. quãdoque metus rerum. 50. distin. presbyteros. & ¶. eod. abbas. & propter metum libertatis, exigere non possum quæ onerandæ libertatis causa stipulatus sum. ff. quarũ rerum actio non datur. l. 1. §. quæ onerãdæ, quãdoque metus iudicis. 2. q. 1. in primis. vel alicuius potentis. C. eod. tit. l. pen. & vlti. quandoq; metus status, vel honoris, vel sui ipsius, vel filiorum, & metus stupri. ff. eo. isti quidem. Itẽ quandoque non tantum metus, sed suspicio metus excusat. ff. loca. habitatores. §. vlt. & ff. ad l. Aquil. item si quis fumo. §. vlt. quandoque metus mortis, aut cruciatus corporis tantum excusare videtur: vt hic, & C. de trãsact. interpositas. Vnde videtur relinquendum arbitrio iudicis, an verba vel minæ vel potentia hominis sit iusta causa metus, vt ff. ex quibus cau. ma. l. 3. & arg. ff. eod. non est verisimile. Item subuenitur metum passo per hoc edictum, quod metus causa, tunc tantum, quando metus cadit in constantem virum. ff. eo. metus. & ¶. de spon. veniens. Sed vbi quis minorem metum passus est, [d] videlicet de impressionem siue potentiam iudicis, vel dolo alterius quis vendit res suas: tunc subuenitur ei iudicis officio. ff. eod. non est verisimile. §. fin. vel per constitutionem principum. C. eod. l. pen. & vlti. & ff. de offi. præsi. illicitas, vel per responsa prudentum siue interpretationem prudentum. ff. de var. & extraord. cog. medicus. iudex vero alicui non dicitur inferre metum. ff. eod. l. 2. sed iniuriam facere potest, vt ibi. ff. ad l. Aquil. quemadmodum. §. magistratus. & ¶. de emp. & ven. cap. vltim. vbi de hoc. Et not. quòd secundum canones, siue vi, siue metu, siue dolo aliquis renunciat rei suæ, subuenitur ei contra omnem possessorem. 3. quæst. 1. redintegranda. & quæst. 2. c. 2. & ff. de inoffic. testa. eum qui. 1. respon. & per episcopum suum potest quis implorare hanc restitutionem.

Quibus casibus metus excuset.

d Cõcor. glo. in l. interpositas. C. de trãsact. & ibi Bartol. & l. metum. ff. quod met. cau.

ADDITIO. Quis autem metus excusare possit, patet per hunc versum Hostien.

Excusat carcer, status, & mors, verbera, stuprum.
Excusare metus hos posse puta, quia neseis.

Stupri siue status, verberis atque necis. ff. eod. ego puto. & l. nec timorem, & l. isti quidem. §. 1. 2. & 3. Item metus subsistantiæ suæ. ¶. cap. proxi.

¶*Glos. sequens elicit tria notabilia, & cuique signat vnum contrarium.*

k ¶*Ad fatuitatem.*] Sic patet quòd licet dolus interueniat in huiusmodi spiritualibus, non tamen subuenitur dolum passo, licet dolus det causam contractui. simile 20. quæst. 3. constituit. Idem in matrimonio. ¶. de conuer. coniu. ex parte. & c. veniens. in fin. & c. dudum.

fuit talis qui cadere potuit in constantẽ virum.

CAP. VI.

CVm †dilectus filius: & infra. ¶ Quia constitit nobis de voto emisso, & de præstito iuramento à canonicis insularum, quòd regulam Cistercien. obseruarent, vel translationem ipsius ecclesiæ [e] ad ordinem illorum nullatenus impedirent: cum vtrumque seruatum non vergat in dispendium salutis æternæ [f], nolentes viam periuriis aperire [g]: Non obstante violẽtia [h] quæ proponebatur illata, cum neque metum mortis [i], neque cruciatum corporis contineret †, & ideo non debuerat cadere in constantes. ¶ Nec obstante dolo, quo se proponebant fuisse seductos: cum talis dolus non tam ad circumuentionem prædictorum Cistercien. quàm ad fatuitatem [k] eorũ debeat retorqueri: Super restitutione petita silentiũ eis duximus sententialiter imponendum.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Probata violentia per testes, res amissæ probantur per iuramentum. Et super valore rerum amissarum taxatione in dicis præmissa, & secuto petentis iuramento fit condemnatio.*

CAP. VII.

SVper eo quòd aduersarius vester se conquerebatur à vobis per violentiam spoliatum, arbitramini contra vos fuisse iniuste processum, cum nõ nisi proprio iuramẽto probauerit singula quæ amisit. Verum postquam de violentia per testes [a], & de amissis [b] rebus per ipsius constitit sacramentum, potuit iudex taxationẽ [c] ab ipso facta pro personarum [d] ac negotij qualitate, vos in æstimatione rerũ amissarum iuramento aduersarij declarata, rationabiliter condemnare †.

† Iste textus reputatur sin. per Abbatem hic, & Brixi. in suo dictionario, in versi. æstimatio.

Interesse ꝙ qualiter betur, cũ ex maleficio, aut cũ ex cõtractu oritur.

a ¶ *Per testes.*] Sufficit enim probare per testes in iudicio violentiam sibi illatam, & super rebus amissis stabitur iuramento ipsius sicut hoc totum habes C. vnde vi. si quando. totum tenorem illius l. hic habes. Et sic interesse quod surgit ex maleficio, probatur per iusiurandum. sic 2. q. 1. in primis. secus est si surgit ex contractu: quia tunc per testes probandum est. Instit. de verb. oblig. §. non solum. ff. de mino. si in emptionem. & ff. de eden. argentarius. §. fi. Et quod hic dicit, nõ pertinet proprie ad actionem quod metus causa, sed ad interdictũ vnde vi. siue vi bonorũ raptorum. vnde lex illa vnde hoc sumptũ est, ponitur C. vnde vi. si quãdo. Et ita facit ad illã partẽ tituli, vbi dicit, de iis quæ vi. præcedentes Decretales pertinẽt ad illã partẽ, quę dicit, metusve causa. Et sic in actione quod metus causa sufficit probare metũ fuisse sibi illatũ, quãuis non ab eo q cõuenitur, metus illatus sit. ff. eo. si cum exceptione. §. in hac. Sed quæ fuit causa quare statur in casu isto iuramento illius qui vim passus est, cum iuramentum non sit deferendum nisi adsit bona præsumptio, puta, quia habet vnum testem, &c. vt supra, de procurat. ex insinuatione. & ¶. de iureiuran. c. vlti. & C. de re. credi. in bonæ? Ratio illa prima est, propter difficultatem probandi singula vtensilia, & huiusmodi minuta, quæ de facili probari non possent, & ideo indultum est in fauorem spoliati, & in odium violenti. & hoc

b Cõcor. tex. in l. si qñ. C. vnde vi. & in l. in re furtiua. ff. de cõdi. fur.

idem dicitur 2. quæstio. 1. in primis. [b] Et præterea ideo statur iuramento actoris, quia habet optimam præsumptionem, scilicet violentiam illatam sibi ab illo qui conuenitur: quam debet per testes probare, vt hic dicit. & in prædicta l. si quando. Et sic iuramento statur in expensis restituendis: quia & ibi similiter difficile esset hoc probare. C. de iudi. l. sancimus.

b ¶ *Amissis.*] Tempore violentiæ, vel damno dato: vt in prædicta l. si quando. & c. in primis.

c ¶ *Taxatione.*] Vltra quam, scilicet taxationem non iurabit: vt prædicta l. si quando. sic ¶. de procur. constitutis. & 3. q. 3. c. inducitæ. §. quod fieri non debet. & illum §. habes C. de dilatio. Authen. quod fieri. & in Auth. de exhiben. & introdu. reis. §. quoniam mox. collat. 5. & secũdum quòd iuratum est, debet condemnare: vt l. si quando. & non minus. in Auth. de iudi. §. oportet. [c] collat. 6.

c Vide l. qã iussit. ff. de re iudic.

d ¶ *Pro personarum.*] Persona ergo respicienda est an honesta fuerit, vtrum sit pauper vel diues. arg. opti. ff. de legit. tut. legitimos. arg. ¶. de offic. deleg. sane. & cap. pastoralis. 1. respon. & 2. quæst. vlti. quisquis. qualitas etiam negotij consideranda est. simile ¶. de appellat. cum sit Romana. & ff. de iu. nonnunquam. & ¶. de iureiur. c. vlt. in fi. & C. vnde vi. si quando. Bernard.

DE IN INTEGRVM RESTITVTIONE.

¶ *Supra visum est de quadam restitutione speciali, quæ scilicet datur occasione metus: sed quia quædã est restitutio generalis, per quam subuenitur ecclesiis & minoribus iure speciali: maioribus vero ex clausula generali, iusta scilicet causa suggerente: merito post rubricã præcedentem, subiicitur ista, in qua tractatur generaliter de restitutione in integrũ. Et dic quòd restituere in integrum est idem quòd in pristinum statum reponere. 2. q. 3. in fi. & in l. 1. C. de sent. pas. Abb. Siculus.*

De hac materia tractatur 35. q. 9. & 7. q. 1. & 2. per totum.

TITVLVS XLI.
De in integrũ restitutiõe.

¶ Alexan. iij. Alphaneñ. episcopo.

¶ *Si in contractu venditionis vel locationis ecclesia fuit enormiter læsa, potest aduersus talẽ contractum petere restitutionem in integrum: emptor tamen siue conductor non debet fraudari in pretio suo, vel in sumptibus per eum factis.*

CAP. I.

RE quisiuit † tua fraternitas, quid agendum sit de possessionib⁹ laicis, sub modico censu [c] cõcessis. Noueris itaque, quòd si ecclesia læsa est, & manifeste apparet detrimentum [f] ipsius (cum episcopo eiusdem ecclesiæ conditionem facere deteriorem nõ liceat [g], & ecclesia iure minoris [h] debeat sẽper illæsa seruari) quæ in dãnum eius litet alienata sunt, ad proprietatem ecclesiæ debent redire: cum non licuerit episcopo conditionem ecclesiæ facere deteriorem: ita tamen quòd si emptores possessiones illas fecerint suis expensis meliores, nõ debent defraudari sumptibus bona fide factis. No. quòd quandocunque læditur ecclesia enormiter, debet restitui sicut minor.

† Post cõcil. Lateran. par. 2. c. 7. & c. 1. eod. tit. in 1. compil.

¶ *Glo. seq. ponit duas lecturas.*

e *Sub modico censu.*] id est, pro modica pecunia distracta: & sic non contradicit littera sequens, vbi dicit, ad ius & proprietatem conuenit redire, &c. & quod dicit, in fine, coloni, id est, emptores colentes ipsas possessiones, vel potest intelligi quòd verba proprie ponantur, vt de vtroque contractu intelligatur: vt si ecclesia lædatur in contractu locationis: puta, quia ad longum tempus locauit rem aliquam pro certa pensione, in qua læsa est [d] ecclesia, siue in contractu venditionis.

d Nec tenetur exprimere, an dolo aduersarij: an sui facilitate sit læsa. de hoc & an plures causas possit exprimere, vel vna expressa alteram prosequi: vide in Spec. 2. par eo. tit. § qualiter. in prin. Io. And.

f ¶ *Detrimentum.*] magnum scilicet: nam pro modica causa non datur restitutio. ff. de mino. si ex causa iudicati. 1. respon. in fin. & ff. de in integr. restit. l. scio illud. de re. eccles. non alien. c. penult.

g ¶ *Non liceat.*] infra de dona. fraternitatem, melius est enim iura ecclesiæ intacta seruari, quam post vulneratam causam remedium quærere. C. in quib. cau. in integr. restit. non est necessaria. l. vlti.

¶ *Gl. seq. recitetur per q. an post quadriennium restituatur ecclesia, & ponit opi. quam approbat, ponit etiam contrariam.*

h ¶ *Iure minoris.*] Sic est ¶. eo. C. auditis. vbi de hoc. & fungitur iure rei publicæ. 23. q. 4. quid ergo. & dic iure minoris factæ maioris. & compatur minori in hoc: quia sicut minor postquam excessit xxv. an. petit restitui vsque ad quadriennium, de iis in quibus læsus fuit infra xxv. annos. sic & ecclesia tantum vsque ad quadriennium petit restitui vbi cumque læditur, à tempore læsionis computandum. Et quod dicit, semper debet illæsa seruari, illud, semper, non notat tempus circa eundem contractum, vel circa eandem læsionem, vt de eodem contractu, vel de eadem læsione semper in perpetuum possit ecclesia restitui: absurdum istud videtur, & est contra id quod legitur. C. de temp. in integ. restitu. l. vlti. vbi dicitur quòd omnis restitutio infra quadriennium debet terminari, sed sic debet intelligi illud, semper, id est, quotiescunque læditur illa ecclesia, debet petere restitutionem super illa læsione vsque ad quadriennium, & ita si millies læderetur, millies potest restitui, [e] & ita semper est minor, quia semper restituitur, & restituetur quãdiu durabit in his in quibus lædetur: & sic reuera fungitur iure minoris, & hæc est communis opinio. Alij dixerunt vt Alanus & G. Naso cum eo, quòd in infinitum possit ecclesia restitui super eo cõtractu in quo læsa est, nec currit ei illud quadriennium. arg. ¶. eod. tum ex litteris, & inhærent superficiei istius verbi, semper, & male, & dic semper, id est, in omni contractu, siue quandocunque læditur, vt dictum est.

e Adde quòd idem primile gio habẽt ho spitalia qã ecclesia: ergo, &c. text. est singu. in l. omnia. C. de episc. & cler.

a ¶ *Consti*

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Constiterit.*]In iudicio præsentibus partibus.ℨ.eod.tum ex litteris. vel per contumaciam absentibus. ff. de minor. in causæ. §. causa.& l. etiam.§.vlt.& ℨ.de reb.eccle.non alien.c.pen.& C.si aduersus dotem. l.vnica.& ff.de adop.l.nam ita.& in Auten.vt spon.larg.§.ad hoc.collat.9.de hoc dictum est ℨ.de offi.iud.c.vlt.

b ¶ *Redire.*] Et sic patet q̄ contractus fuit alienationis, nō locationis, vt dixi in princi. & alienatio tenuit.Vnde auxilio restitutionis necessarium fuit: quia tunc demū datur, cū alia actio non superest.ff.de mino. l.in causæ.in princ. & ℨ. de offic. iudic. c.2. Vnde not.quòd si alienatio rei ecclesiastice facta est in casu licito sicut debet, & traditur 10.quæstio.2. hoc ius.& 12.q.2.sine exceptione. bene tenet cō tract⁹:& si læsa sit in cōtractu illo,non subuenitur ei nisi per beneficiū restitutiōis,nisi esset decepta vltra dimidiū iusti pretij: quia tunc iure cōi iuuatur. ℨ. de empti. & vend.cum dilectus.& c.cum causa.& C.de rescin.ven.l.2.Si vero alienatio nō sit facta prædicto modo, scilicet cum cōsensu capituli, & meliorationibus inspectis, nullus est cōtractus ipso iure [a] .12.q.2. sine exceptione. & cap.Apostolicos.& c.alienationes. & prædicta decre. cum dilecti. & agitur tunc iure cōmuni ℨ possessorem. arg. C.de sacrosan.eccl. l.iubemus.& C.si aduer. dona.l.2.

† Cap.1.eod. tit.in 3.cōpi.

a Ista glo.est sing. secūdū doctores hic.

† Veanecten. † Naueten.

c ¶ *Defraudari.*] Sicut enim ecclesia in damno morari non debet; ita nec in lucro. ex vtraque parte fieri debet restitutio.C.de repu.l.vnic. [b] ff.de mino. l.quòd si minor.§.restitutio. & l. intra vtile.in fi.

b Qui in integrū restituitur: sicut in dāno morari non debet; ita nec in lucro. Ioan.And.

data constiterit [a], ad ipsius conuenit ius proprietatemq; redire [b]. Prouidendum est tamen, ne si forte coloni possessiones illas, expēsis ac labore suo reddiderint meliores,sumptibus quos bona fide fecerunt,debeant defraudari [c].

¶ Innocen.tertius sancti Georgij & sancti Sergij abbatibus.

¶ *Restituitur ecclesia læsa propter negligentiam procuratoris, qui iura ecclesiæ non produxit.*

CAP. II.

CVm † venissent ad Apostoli cam sedem electus & monachi Rothoñ. pro se ac pro monasterio suo, & magister A,pro episcopo Venet. eis sancti Georgij diaconum Cardinalem dedimus auditorē: ¶ Coram quo idem magister pro episcopi parte proposuit, q̄ cum monasteriū Rothoñ. esset situm in dioecesi Veneteñ.& ecclesiæ Veneteñ.subiectū, prædictus episcopus possessione [d] subiectionis [e] vsus est hactenus inconcusse; sed cum occasione cuiusdam electionis,quæ ibidem facta fuerat [f], partes de communi assensu ad Nateñ. † episcopum, & eius collegas commissionis litteras impetrasset,duo eorum [g] ad monasterium accesserunt:quorū aduētum intrusus præsentiens,renūciauit [h] huiusmodi electioni, & se à monasterio absentauit. Sed iudices auctoritate Apostolica monachis iniunxerunt,vt ſyndicum vel procuratorē [i] eligerent, qui in causis monasterij & consulte ageret, & vtiliter responderet: districtius inhibentes [k] eisdem,ne aliquem eligerent in abbatem,donec plenius cognosceretur de iure, quod episcopus se habere in abbatis electione dicebat.Monachi vero & si pro curatorem † ad mandatum iudicum elegissent,abbatem tamen cō tra inhibitionem eorum eligere præsumpserunt [l]: cuius electionem episcopus petiit infirmari, & se ad possessionem restitui, qua eū monachi spoliarant [m]. Deinde iudices diffinitiuam sententiam protulerunt,electionem cassantes eādem:quam sententiam dictus magister petiit confirmari. ¶ Ad hoc fuit responsum,quòd licet per procuratorem ex partem onachorum fuisset propositum,quòd monasterium ipsum ad Romanam ecclesiā nullo medio pertineret,dicti tamē iudices contra eos procedere nimis animosè cœperunt. †,& infra.

¶ Nos igit̄ inspectis priuilegiis [n] prædecessorum nostrorum Leonis, Gregorij, & Clementis, quæ monasterium illud ad ius & proprietatem indicant ſedis Apostolicæ pertinere, intelligentes quòd monasterij procurator, & si eadem priuilegia coram prædictis iudicibus exhibere omiserit negligenter, ius tamen non tam ſuum quàm noſtrum fuerit protestatus [o]: videlicet q̄ monasterium ipſum ad Romanam eccleſiā nullo medio pertineret, ne ipſius negligentia [a] in damnum [b] tam noſtrū quàm monasterij redundaret,ad audientiam reſtituimus [c] monachos Rothoñ.& infra. ¶ Electionē [d] autem à monachis (ſicut dicitur)concorditer factam, pendente cōtrouerſia ex qua pendet, nec confirmandam duximus, nec etiam infirmandam.

¶ Idem Helieſi. & Floreñ. † epiſcopis.

¶ *Eccleſia læſa, in probatione neceſſaria omiſſa, poteſt petere reſtitutionem in integrum, non obſtante termino iuris probationis excluſiuo. Et reſtitutionem petere poteſt, non ſolum contra priuatum, ſed etiam contra eccleſiam. hoc dicit.*

CAP. III.

AVditis † & intellectis cauſæ meritis in quæſtione q̄ vertitur inter Vigorieñ. epiſcopū, & abbatē de Eueſcā ſuper † eccleſiis in valle de Eueſcā,quas epiſcopus aſſeruit ad ſe dioœceſana lege ſpectare,abbas autē eas eſſe ab eius iuriſdictione prorſus exēptas: cognouimus euidēter eccleſias illas per priuilegia Roman.Pont.nō eſſe ab epiſcopali iuriſdictione ſubtractas:niſi forte vallis de Eueſcam ſit ille locus qui fuit à duobus regibus Roë † videlicet & Offa libertati [e] donatus,& quem bonæ memoriæ Celeſtin⁹ Papa libertati donauit,ſicut in ipſius priuilegiis cōtinetur [f]: Verum tanto tempore probantur per teſtes ab abbatibus de Eueſcam pleno iure poſſeſſæ,vt videatur in eis ius epiſcopale legitime præſcripſiſſe,niſi forte per tātū tēporis ſpatiū Vigorieñ. eccleſia interim vacauiſſet,vt tēpore vacationis ſubducto [g]; præſcriptio minime ſit completa:& infra. ¶ Licet autem vtrinque ſit in cauſa cōcluſum: quia tamen vtraque pars neceſſariam (vt aſſerit) probationem omiſit , Nos attendentes quòd vtraq; eccleſia fungatur iure minoris [h], æquitate penſata:

In vno anō tiquo ita: O. videlicet, & I.

† Cap.2.eo. tit.in 3.cōpil.

† ſuper qui buſdā eccleſiis in valle de Eueſcam conſtitutis.

1 Hæc gloſa nō habetur in antiqs exēplaribus.

† Roſeñ. in pluribus manuſcrip.aliàs Foreñ.

† In nōnullis manuſcri. ita:& ſi propter ſyndicū , ad curatorē vel mādatū, &c.

† Vide l.mādato. cū no. ff.de mino.

† Et hoc vbi in reſcripto erat clauſula, ſi nō oēs. per iura hic alleg. Io.An.

a Iſta glo.eſt ſing. ſecūdū doctores hic.

b Cōcor.tex. in l.1. §. ſiquis autē.ibi glo.ſ. & doct. ff. de tab.exhiben.

c Hic nō reſtituit eccleſiā læſam per negligētiā, ergo loquitur de reſtitutione,quę fit iure minoris.

d Ad hoc ſupra de cōſue. cū dilectus. ſed videretur quòd hoc ca ſu cōſtituendus eſt actor de conſenſu archiepi. ar. Inſtit. de auct. tut. §. fin. ſed his ſubtilitatibus ſecundū canones nō eſt locus.arg.infra de iudi.c. dilecti. ſecundum Hoſt. Ioan.And.

perlatum.& 7.q.1. pontifices.Arg.ℨ.ſ.de conſti.cū M.Ferrarieñ.de hoc dictum eſt in c.Cumana. & ſine iſta proteſtatione admiſſi fuiſſent monachi per beneficium reſtitutionis,vnde ſupple maxime.

a ¶ *Negligentia.*] De [a] qua negligentia tenetur monaſterio , ſi prium habet.arg.ff.man.l.diligenter. cum omiſerit exceptionem monaſterium competētem.ff. manda.l. ſi fideiuſſor. 1. reſpon.

b ¶ *In damnum.*] cū ad defenſionem vocari debuerimus. ℨ.de confirm. vti. cum dilecta. & dominus ſemper in iudicio nominandus eſt.ℨ.vtlit. non conteſt. c. quoniam.§.penult.& C. vbi in rem actio.l.1.

¶ *Glo.ſeq.rnci. per q.an hæc reſtitutio detur, cū procurator eſt ſoluēdo. ponit epi.quòd non.ſubdit differentia inter reſtitutionem minoris & maioris , quam partim reprobat. In ſi.ponit priuilegium eccleſiæ.*

c ¶ *Reſtituimus.*] Hæc reſtitutio(vt quidam dicūt) datur q̄n procurator non eſt ſoluendo , vt tunc fiat reſtitutio ℨ eccleſiā: vt ff.man. l.ſi procuratorem:in princip.& ff.de do.& elegāter.§. ſi dolo.hic procurator nō eſt ſoluendo,etiā ſi aliās ſit locuples : quia libertas & ſtatus monaſterij æſtimari nō poſſet. ff. de re. dini.ſacra. §. vlti. Ex hac enim cauſa quilibet erit reſtituendus : quia ex quacunque cauſa iuſta dicit prætor in integrum reſtituā.ff.ex qui.cau. ma.l.1.aliàs nunquā reſcinderetur ſententia propter dolum , vel propter negligētiam procuratoris : [b] ſed dominus agat contra procuratorem ſi dolum cōmiſit.C.de procur.l.ſi procurator. in fi. & ipſe de omni dolo & culpa tenetur domino.C.manda.à procuratore, quia nec procurator omittere debet exceptionem competentem ex perſona rei.ff.man.l.denique. & l.ſideiuſſor.1.reſpon.& ita hic videtur loqui non tantū de reſtitutione minoris,ſed etiam de reſtitutione maioris ex clauſula generali, ſi qua iuſta.&c. vt dictum eſt.Et eſt differentia inter reſtitutionem quæ fit iure minoris:quia illa datur officio iudicis deficiente actione.ff.de min. quod ſi minor.§.vlti.& ℨ.de offic.iudi. c.2. & illam quæ fit iure maioris:quia tunc habet actionem ſuo iure,ſcilicet vtilem,accedente iudicis officio.ff.quod met.cau.l.metū. §. ex hoc edicto.& §.præce.& arg. C.quod metu cau.ſi vi vel metu. ſed certe lex illa. ff. de do. & elegan.§.fina. & illa.ff.manda. l ſi procuratorem. non reſtituit actionem cum per negligentiam [c] procurator ſuccubuerit , ſed cum per dolum.vnde ſi negligens fuit procurator,imputet ſibi qui tali negotium ſuum commiſit.ff.de minor.l. cum mandato.arg.ad hoc.ℨ.de offic.delegā.cap.cum olim.ff.de tribu.l.procuratoris. verumtamen ſi procutor eſſet ſoluendo , ſatis videtur quòd fauore eccleſiæ in optione habet an velit conuenire procuratorem,vel velit reſtitui ad rem. C. ſi tutor vel curator.l.etiam.

¶ *Gloſſeq.obiicit & ſoluit , ſolutioni opponit , & ponit opin. cui ſignat contrarium , & ibi remittit. demum perfectius recitat opi. Io. cui coaptat hoc cap.*

d ¶ *Electionem.*] Sed nonne fuit facta hic electio poſt inhibitionem iudicis?ergo caſſanda erat.ℨ.de matri.con.contra inter. ec.c.1.& c.vlt. & ff.ne quid in lo.pu.l.vlt.ℨ.de no.ope.nunc.cap.2.& ℨ.de deſpon. impub.c.ad diſſoluendum.in fi.ſed certe ex eo q̄ iſti erant in poſſeſſione alium eligendi,lite pendente priuari non debent.8.q4.nonne.& 16.q. 4.volumus.ſed hæc ſol.non videtur poſſe ſtare, nam mota controuerſia patronus præſentare non debet.arg.ℨ.de iure patron.ex litteris. ergo eodem modo mota controuerſia eligere non debet. ex hoc enim ſequeretur inconueniens, quia ſi poſtea probaretur illos non habuiſſe ius eligendi , caſſanda eſſet electio : quia omnes fructus percepti reſtituendi ſunt.C.de rei vend.l.certum.& ſic ſequeretur q̄ electio facta ab eo qui credebat habere ius, eſſet caſſanda,quod eſſe nō debet.ℨ.de electio. querelam. ℨ. de iure patrona. conſuitationibus. Ad hoc dicit Ioan. quòd licite poteſt eligere qui eſt in quieta poſſeſſione , licet ſint controuerſia. ff.de aqua quotidi.& æſti.l.vlti. & vti omni iure ſuo vſque ad finem cauſæ.8.quæſt. 4. nonne. Contra tamen videtur in hoc caſu quod dicitur ℨ.de iure patron.ex litteris. Tu tene prout ibi notatur,ſcilicet q̄ non debet eligere,ſed ſi eligat, iudex tamē ſiue ſuperior ad quē pertinet inſtitutio,nō cōfirmabit electionē,nec caſſabit pēdēte controuerſia,ex qua pendet,prout dicit decretalis in fi.Sed Ioan. dicit q̄ ſi de hoc fiat ei controuerſia,an poſſideat tale ius,tunc non debet eligere.Arg.ℨ.de conſtit.cum M.in-fi & ita videtur hic : epiſcopus enim petebat reſtitui ad poſſeſſionem iuris eligendi,& ſic non poſſidebant monachi quiete.& ideo caute dixit Papa electionem nec cōfirmari, &c.id eſt donec cognoſcatur ad quos pertinet ius eligendi,& præcipue quantum ad poſſeſſionem,vt ſicut prima electio non eſſet caſſanda niſi prius conſtitiſſet an epiſcopus poſſideret ius eligendi tēpore electionis : ita nec alia quæ facta fuit poſt iſtam. ſic ℨ.de cauſa poſſ. cum eccleſia.vbi agebatur poſſeſſorio & petitorio,etiā tiquo ita: O. & hic ſimiliter : quia de iure eligendi:vt patet ex littera ℨ.verſus princ. & ideo quandiu pendet quæſtio iuris ſeu poſſeſſionis,electio confirmari vel infirmari non debet.

Vditis.]Etiam cōtra eccleſiam reſtituitur eccleſia , quæ graiter fuit læſa propter probationem omiſſam. Primo recitat factum. Secundo interloquitur: ibi, *Licet*.Abbas.

CASVS. Inter epiſcopum Vigorieñ. ex parte vna,& abbatem de Eueſcam ex altera,ſuper qui buſdam eccleſiis in valle de Eueſcam cōſtitutis q̄ vertebatur,quas dicebat epiſcopus ad ſe ſpectare lege dioœceſana:abbas dicebat illas eſſe exemptas ab epiſcopali iuriſdictiōe,& ſi hoc nō eſſet, dicebat ſe in illis eſpale ius legitime præſcripſiſſe.Receptæ fuerunt probationes hinc & inde coram iudicibus delegatis.Tandē cauſa delata eſt ad ſedē Apoſtol.Videns eps q̄ eccleſiæ prædictæ per priuilegia non erant exēptæ ab eius iuriſdictione,ſi abbas præſcriptionem probauerat ℨ ipſum,allegauit q̄ Vigorieñ. eccleſia vacauerat à tanto tēpore,quòd illo de medio ſubducto præſcriptio non eſſet cōpleta : & ad hoc ,pbandū per beneficiū reſtitutionis petiit ſe admitti.Abbas prædictus hoc audiēs,allegauit quòd vallis de Eueſcā eſt ille locus,q̄ fuit libertati donatus per duos reges: & quem Celeſtinus libertati donauit,& ad hoc ,pbandū petiit ſe admitti per idem beneficiū:Papa auditis & intellectis meritis huius cauſæ , licet eſſet in cauſa cōcluſum:q̄ tā vtraq; pars neceſſariā ,pbationē omiſit, & vtraq; pars ſingitur iure minoris,æquitate penſata, vtrāq; eccleſiā admittit ad ,pbandam rationē omiſſam,ne propter hmōi negligentiā graui iactura lædantur. Abbas. Not.q̄ eccleſia fungitur iure minoris. Itē not.q̄ eccleſia reſtituitur incidēter ad ,pbandā allegationē omiſſam.Item poſtquam eſt in cauſa concluſum,datur iſtud beneficium.

¶ *Glo.ſeq.arg.alleg.vnum canonem.*

e ¶ *Libertati donatus.*]Arg.q̄ reges poſſunt dare priuilegia libertatis.63.diſt.in ſynodo [d].

d Cōcor.l.1, § quæ onerādæ.cū glo. in ver.beliſſimæ. ff. qua. re.act. nō datur.

f ¶ *Continetur.*]In priuilegiis Celeſtini continebatur , quòd ipſe exemerat à iuriſdictione epi locū illū,quē prædicti reges libertati donauerant,& de valle de Eueſcā in priuilegio mentio non fiebat,& ita p priuilegium Celeſtini non probatur quòd eccleſiæ de Eueſcam ſint exemptæ à iuriſdictione epiſcopi,& ſic recurrendum [e] eſt ad priuilegium illorum regum : & ſi ibi contineatur quòd illi reges vallem de Eueſcam donauerunt libertati,tunc erit probata exemptio, & ſic dubia probatio non prodeſt.Reges enim donauerūt locum illū libertati quo ad temporalem iuriſdictionem:Papa vero quo ad ſpiritualem.

e Ad declarationē vide Io. And.in c. auditis. de præſcrip. ſuper gloſ. Celeſtinus.

g ¶ *Subducto.*]Deducendum eſt ergo tempus vacationis in præſcriptione.ℨ.de præſcr.c.1.& c.de quarta.& c.auditis.& c.cū nobis. & illud tempus deducendum eſt , quo ſolet ſuccurri cuilibet qui læditur, primum ſit,medium,vltimum ve.C.de reſt. milit. l. quod tempore. & C.quibus non ob.lon.temp.præſcrip.l.præſcriptione.ff.qui.ex cau.ma. necnon.§.ſi quis.

¶ *Gl.ſe.ponit tria quibus fungitur eccleſia.& quartū quo nō fungitur.demum quærit,ponit duas opin.ſoluit , & ſubdit alias duas.*

h ¶ *Iure minoris.*]Eccleſia enim fungitur iure minoris:vt hic,& ℨ.eo. c.1.Item fungitur iure reipublicæ.23.q.4.quid ergo.& 1.diſt. ius publicum. & C.de ſacro ſanct.eccle.vt inter diuinum.Hinc eſt quod prælati eccleſiarum cōparātur tutoribus & curatoribus.in Auth. de eccle. tit.5.vlt. coll.9.arg.ad hoc.3.q.2.quia ea.Item fungitur iure imperij in Auth. de non alie.vel permu.§.ſancimus.coll.2.immo maior eſt impe-

rio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rio.96.dist.duo.& ſ.de maior.& obed.ſolitæ. ſed nõ fungitur iure pupilli:quia ỹ pupillare ætatem non currit præſcriptio. C.de præſcr.xxx. ann.ſicut in rem. Sed in quibus caſibus cõparatur eccleſia minori dubitari poſſet. Dicunt quidam q̃ in omnibus eccleſia comparatur minori,quoniã eccleſia poteſt reſtitui ỹ præſcriptionem ſicut minor.C.ſi aduer.vſucap.l. vnica. & ff.de mino.l.etiam ei. & C. ſi tutor vel curat. interuenit. l.minoribus. & C.de in integ.reſti.mi.l. minoribus & in Authen. de hær.& fal. ſ.pupillus. collat. 1. quod bene videtur expreſſa ratione: vbicunque enim eccleſia læditur, debet reſtitui, ſed ante completam præſcriptionem non eſt læſa, immo iure cõmuni agere poteſt, ſed tunc demum finita præſcriptione dicitur læſa:quia iure cõmuni ſi agat, repellit præſcriptiõe probata, ſed à tempore læſionis,id eſt,tẽpore præſcriptionis finito vſq;ad quadriennium poteſt petere reſtitutionẽ, vt dicit lex illa. C.de tempo. reſti.in inte. l. vlti.& ita poteſt peti reſtitutio ỹ præſcriptioné vſque ad quadriennium. Quidam dicunt q̃ ỹ præſcriptionem nõ datur reſtitutio: quia canones volũt prę iudicare eccleſiis per præſcriptionem. 16.q.3. placuit. & q.4.volumus. immo ſecundũ illos qui dicunt quòd contra præſcriptionem datur reſtitutio, ſequeretur quòd numquam præſcriptio curreret cõtra eccleſiam. Sed huic facile eſt reſpõdere:quia bene currit præſcriptio eccleſiæ, ſed ſi petit reſtitui contra bene auditur.ſicut minori currit,ſed reſtituitur. Nõ video quòd aliud ſit in eccleſia quàm in minori,niſi quia non inueni ſcriptum in iure canonico, quòd eccleſia reſtituatur cõtra præſcriptionem , ſed eadem ratione qua minores reſtituuntur fauore imperfectæ ætatis, ſic fauore eccleſiæ introductum fuit quòd vteretur eccleſia iure minoris. ſed vbi eadem eſt ratio,ibi debet eſſe idẽ ius. ỹ. de conſti.nam concupiſcentiam.& c.tranſlato,& ỹ.de tranſlatio. inter corporalia.ſed verius videtur quod dicitur, quòd contra præſcriptionem non datur reſtitutio , ne fruſtra iura loquentia de præſcriptione ſint ſtatuta, & poteſt etiam dici, q̃ poſt quadrienniũ audiretur ſi probaret ſe illo quadriennio inſta de cauſa impeditum fuiſſe.arg.4.quæſt. 5.c.1.& ỹ.de appellat.c.ex ratione.ff.de minor.l. ait prætor. & l.ſi ſine. ſ.vlt.& C.de temp.appellat.l.vlt.ſ.illud. quidam ponunt eccleſiam in primo anno minoris, reſtituentes eam vſque ad xxix.ann.ſicut minor. alij reſtituunt eam vſque ad xv. ponentes eam in xiiij. ann. ſed hoc nil eſt, nec debet poni in aliquo anno, ſed ad ſimilitudinem minoris facti maioris reſtituitur eccleſia vſque ad quadriennium ſicut minor : vt dictum eſt ỹ.eo.cap.1.

† Hoc eſt allegationem ſuæ intentionis.

† Mantria. † Mantua

vtramque reſtituimus [a] contra reliquam [b], ad probãdam rationẽ † omiſſam:ne alterutra pars propter huiuſmodi negligẽtiam graui iactura lædatur.

¶ Idẽ Priori ſanctæ Mariæ ad carceres, & L.Canonico S.Mariæ de Mandria †.

¶ Reſtitutio ex iuſta cauſa etiam maiori eſt concedenda, dummodo iuſta cauſa petendi probetur. Si autem non probatur plene vel ſemiplene, conceditur reſtitutio in cauſa fauorabili.h.d.

CAP. IIII.

EX † litteris abbatis de Calueñ. didicimus, quòd cum Ramiſane & Grimol archipresbyteri inter I. virum, & L. mulierem ex delegatione noſtra ſententiam diuortij protuliſſent, & appellatione interpoſita †, cognitionem ſententiæ ipſi abbati & archipreſbytero Paduano duxerimus committendam : quia pars mulieris ad peremptorium terminum non accẽſſerat,abbas ipſe, cui alter cõiudex commiſerat vices ſuas [c], allegationibus diligenter inſpectis, latam à iudicibus prædictis confirmauit [d] ſententiam. ſed poſt octo dies pater puellæ accedẽs ad ipſũ, intellecto quòd ſententiam protuliſſet,firmauit proprio iuramento, quòd quidam ad eum [e] & filiam eius accedens, fraudulẽter ſub ipſius abbatis nomine falſas eis † litteras præſentauit, quibus mandabatur eidẽ †, vt quia iudex ad diẽ quam aſſignauerat venire non poterat, poſt octo dies à termino cõſtituto,ipſius ſe conſpectui præſentaret.& poſtmodum appellauit ad ſedem Apoſtolicam, & etiam ſupplicauit [f]. ¶ Licet autem de fraude taliter perpetrata per huiuſmodi iuramentum nõ conſtet ad plenum [g], in fauorem tamen matrimonij de benignitate canonica contra fraudem propoſitam, ſupplicationem mulieris admiſimus, immo ſecundũ illos qui dicunt quòd contra præſcriptionem datur reſtitutio, ſequeretur quòd numquam præſcriptio curreret cõtra eccleſiam. Sed huic facile eſt reſpõdere:quia bene currit præſcriptio eccleſiæ, ſed ſi petit reſtitui contra bene auditur.ſicut minori currit,ſed reſtituitur. Nõ video quòd aliud ſit in eccleſia quàm in minori,niſi quia non inueni ſcriptum in iure canonico, quòd eccleſia reſtituatur cõtra præſcriptionem , ſed eadem ratione qua minores reſtituuntur fauore imperfectæ ætatis, ſic fauore eccleſiæ introductum fuit quòd vteretur eccleſia iure minoris. ſed vbi eadem eſt ratio,ibi debet eſſe idẽ ius. ỹ. de conſti.nam concupiſcentiam.& c.tranſlato,& ỹ.de tranſlatio. inter corporalia.ſed verius videtur quod dicitur, quòd contra præſcriptionem non datur reſtitutio , ne fruſtra iura loquentia de præſcriptione ſint ſtatuta, & poteſt etiam dici, q̃ poſt quadrienniũ audiretur ſi probaret ſe illo quadriennio inſta de cauſa impeditum fuiſſe.arg.4.quæſt. 5.c.1.& ỹ.de appellat.c.ex ratione.ff.de minor.l. ait prætor. & l.ſi ſine. ſ.vlt.& C.de temp.appellat.l.vlt.ſ.illud. quidam ponunt eccleſiam in primo anno minoris, reſtituentes eam vſque ad xxix.ann.ſicut minor. alij reſtituunt eam vſque ad xv. ponentes eam in xiiij. ann. ſed hoc nil eſt, nec debet poni in aliquo anno, ſed ad ſimilitudinem minoris facti maioris reſtituitur eccleſia vſque ad quadriennium ſicut minor : vt dictum eſt ỹ.eo.cap.1.

[a] *¶ Reſtituimus.*] In his enim præſcriptionibus , que ſpectant ad ſtatum iudiciorum, vbicumque læditur eccleſia, reſtituitur , vt ſi contumax condemnata eſt.ff.de minor.l.minorem.ſim. arg.ỹ. c.proxi. Vel ſi non appellauit,vel etiam ſi dum agit, vel conuenitur, in aliquo capta eſt vt minor.ff.de mino.l.ait prætor.ſ.ſed in iudiciis.& l.& ſi ſine.ſ.ité ſi non pronocauit.& ỹ.eod. cap. vlt. Vel ſi omiſit allegationem , [a] vel ea quæ faciunt ad inſtructionem cauſæ:vt hic,& ff. de min.minor xxv. ann. & ỹ.eo. coram. Item quicquid omiſit non ſolum in damno , ſed etiam in lucro.ff.de minor.l.ait prætor.ſ.vlt. & l. non omnia. Item in confeſſione.ff.de confeſ.l.certum.ſ.penult.& propter nouas defenſiones tunc apparentes,vel nouiter cõtingentes.arg. C.ſi ſæpius in integ. reſt.poſtul.l.vlt.& ỹ.eo.c.vlti. Sed in contractibus certum eſt quòd eccleſiæ ſubuenitur.ỹ.eo.c.1.vbi de hoc.

[a] Vide Speculat. eo. tit. §. 2. verſ ſed pone.

[b] *¶ Contra reliquam.*] Sicut minor contra minorem , niſi cum pecuniam amiſit.ff.de minor.l.verum.ſ.vlt.ff.ex quib.cau.ma.l.vlt.Et not.q̃ reſtituere in integrum , eſt reducere in eum ſtatũ in quo erat ante læſionẽ. .eo.c.1.& C. de repu. l. vnica C.de in integ.reſti.l.poſtulata.[b].& ff.de minor.l.quod ſi minor.ſ.reſtitutio. & generaliter reſtituitur non ſolum cum de bonis diminuitur , ſed etiam cum intereſt eccleſiæ litibus & ſumptibus non vexari.ff.de minor.l.minoribus.

[b] Petita.n.& obtẽta reſtiturione in integrũ,omnia ſunt in ſuo ſtatu do nec cauſa finiatur.

EX *litteris.*] Contra ſententiam latam in cauſa matrimoniali, reſtituitur ex iuſta cauſa etiam maior beneficio ſupplicationis. Prima pars ponit mulieris ſupplicationem,& iudicis relationem.Secunda dat iudicem : ibi, *Licet autem.* Abbas.

CASVS. Inter I. virũ & L.mulierẽ cauſa matrimonij vertebaſ, quæ cõmiſſa fuit duobus archipresbyteris , qui cũ inter ipſos ſententia diuortij protuliſſent,mulier ad ſedem Apoſtolicam appellauit.appellationis cauſa cõmiſſa fuit abbati de Caluen.& archiepiſcopo Paduano:quia mulier ad terminum peremptorium,ſtatutum ad ſententiam audiendam non acceſſit,abbas cui alter commiſerat vices ſuas ſentẽtiam, à prioribus iudicibus latam,confirmauit.poſt octo dies à tempore ſentẽtiæ,pater mulieris ad abbatem acceſſit, & intellecto q̃ ſniam ,ptuliſſet,iurauit q̃ quidã ad eũ& filiã eius acceſſe rat,&fraudulenter noſe ipſius abbatis falſas litte raſp ſentauit.ptinẽtes,vt q̃ iudex in termino quẽ eis aſſignauerat,nõ pote rat intereſſe , poſt octo dies à termino illo ipſ ſe ỹſpectui præſentaret, & poſtmodum appellauit,& etiam ſupplicauit; † quod totum abbas domino Papæ ſignificauit. ſuper hoc ſcribit Papa quibuſdam iudicibus dicens,licet de fraude taliter perpetrata non cõſtet ad plenum, tamẽ ad fauorem matrimonij de benignitate canonica p̃dictam admiſit ſupplicationem mulieris,& eam reſtituit ad audientiam, fauore matrimonij. Vnde mandat quatenus de cauſa prioris appellatio nis cognoſcant ordine iudiciario,confirmantes aut etiam infirmantes ſicut iuſtum fuerit , ſententiam à primis iudicibus latam.Not.quòd fauore matrimonij auditur quis tanquam contumax,aliàs repelleretur.Item arg. quòd ſententia contra matrimonium lata,non tranſit in rem iudicatã, ſed quidam contrarium ſumũt argumentum quòd tranſeat,ex eo quòd per beneficium reſtitutionis, mulier iſta audita fuit:aliàs ſi non tranſiret,iure communi deberet audiri. Item iudex appellationis debet ſententiam latam confirmare vel infirmare.

† ei

† eiſdem

c *¶ Vices ſuas.*]Aliàs non tenuiſſet ſententia.ỹ.de offic.deleg.c. cauſæ matrimonij,& c.cum cauſa.

d *¶ Confirmauit.*] Hoc eſt ſpeciale priuilegium in cauſa appellationis,quòd iudex altera parte abſente procedere poſſit etiam lite non conteſtata.C.de tempo.appel.l.ſi.6.illud.& 2.q.6.c.ei qui.§.appellatore.& ỹ.de appell.c.per tuas.& c.interpoſita.

¶ Glo.ſeq.recitetur per duo contraria.

e *¶ Ad eum.*]Si iſte fuiſſet ſoluendo,contra ipſum duntaxat daretur actio mulieri.ſed quia in caſu iſto ſoluendo eſſe non poterat,ideo fauore matrimonij reſtituitur mulier.ff.de eo per quem fa.erit.l. vlti.& ff.de dolo.l.& eleganter.§.ſi dolo.& ſi de hac falſitate conſtitiſſet, iure communi audiretur c.arg.ff.ſi menſor fal.mo.di.l.ỹ. §.1.

c Adde quod notatur 28. dist. ca quoniã quidẽ in gloſſa penul. & infra de præſcri.c audi tis.in gloſſ. vltima.

¶ Glo.ſeq.ponit duas differentias inter ſupplicationem & appellationem.

f *¶ Supplicauit.*] Supplicare poteſt quilibet quantumcunque remota ſit appellatio.arg.2.q.6.c.anteriorum.& §.illud.C.de præci.impe. offe. ſi quis aduerſus.nam & ſeruus ſupplicare poteſt pro domino,ſi dominus nolit appellare.ff.de app.l.ſerui.Sed in hoc differt appellatio à ſupplicatione:quia appellatione interpoſita nil eſt innouandum.ſed pendente ſupplicatione mandatur ſententia executioni , præſtita cautione,quòd omnia reſtituat ſi ſententia fuerit retractata.C.de præci. impe.offe. Auth. quæ ſupplicatio ſic in reſtitutione in integrum quando ſuſpectus eſt qui petit reſtitui,mandatur ſententia executioni ſub cõſimili cautione.ỹ.eo ſuſcitata.Item in hoc differt appellatio à ſupplicatione:quia appellatur vſque ad decem dies : ſupplicari autem poteſt vſque ad biennium , quod verum eſt cum ſupplicatio porrigitur ſuperiori.C.de ſent.præſ.præt.l.vnica.Si vero ſupplicatio porrigit iudici, tunc vſque ad decem dies:vt in Auth.præallegata,quæ ſupplicatio.

g *¶ Ad plenum.*] Hoc ideo dicit : quia ſi plene probaſſet hanc fraudem , & cauſam abſentiæ , iure communi fieret reſtitutio. ỹ. de re iudi. cum Bertholdus.vbi minus ſufficiens probatio ſufficit , ne præiudicaret opinio veritati:vt ỹ.de procu.ex inſinuatione, & c.in præſentia.& hoc ideo : quia abſens legitime citatus : præſumitur contumax ſi non venerit.3.q.9. decernimus. 65. diſtin. ſi forte. ff. de re iud. contumacia. Sed talis præſumptio poteſt elidi per aliam præſumptionem. ff. de in integ. reſt. diuus. & inde eſt quòd per præſumptiuam probationem , & minus plenam eliditur præſumptio contumaciæ. Vnde per ſacramentum vnius poteſt probare ſe non contumacem : nam violenta præſumptio eliditur per iuramentum. 35. quæſt. 3. extraordinaria.& op.arg.ỹ.qui ma.accuſ.poſſ. cum in tua. & ſic

ſic poteſt intelligi. 4.q.5.quiſquis.in fin. Tamen hoc iuramentum non facit plenam probationem , ſed fauore matrimonij admiſſa fuit mulier ad agendum,nec auditur mulier prætextu appellationis ſuæ,quia contumax præſumitur , ſed per fraudem ſemiplene probatam , & in fauorem matrimonij reſtituitur.

[a] Sententia fauore matrimonij non trãſit in rem iudicatã: neque in cauſa hæreſis fauore fidei.Luc. de Pen.l.1.C. de ſentẽ. adueꝛſ. fiſ. lat. lib. 10. dixi lib. 3. adnot. in Director. ſchol.50.

¶ Glo.ſeq.avg.& opin. ponit.

¶ *Reſtituimus.*] Arg. q̃ nullo tractu temporis tranſit [a] ſententia contra matrimonium in rẽ iudicatam. ỹ. de re iudi. c.lator. & c. conſanguinei. Sed ex hoc ſumunt quidam cõtrarium arg. & male.

† Oſcenſi. ADDITIO. ex hoc qđ dicit,reſtituimus,probat quòd tranſit in rem iudicatam.

¶ *Gloſ.ſeq. arg. & remittit.*

[b] ¶ *Confirmetis vel infirmetis.*] Hoc tantum habet facere iudex appellationis.2. q. 6. in fin. Et hoc habet locum q̃n in cauſa appellationis nil noui proponitur , & vnicus tantum eſt articulus,vt hic erat,aliàs iudex appellationis pro parte poteſt confirmare ſententiam,& pro parte infirmare: vt ỹ. de teſt. Raynutius.& c. Raynaldus. Item ex eo quod dicit,confirmetis vel infirmetis , videtur quòd executio non ſpectet ad ipſos.de hoc dictum eſt ỹ.de offi. deleg. paſtoralis.§.præterea.

† Cap 4.eo. tit.in 3.cõpil.

† Vide Ioan. Vaſæum , in annalib. Hiſpaniæ,c.20.

TVm † ex litteris Celeſtini Papæ prædeceſſoris noſtri, tum ex iis quæ ipſius temporibus geſta fuerunt, grauem Ilerdeñ. † eccleſiæ intellexi mus quæſtionem , per ſententiam Eugenij Papæ ſuper ec cleſiis quibuſdam prolatam, ſe læſam enormiter,& olim & nũc etiã conquerentis,vnde cum idem Ceſtinus tempore Anaſtaſij Papæ proximi ſucceſſoris eiuſdem Eugenij in minori adhuc officio conſtitutus,in partibus Hiſpaniæ legationis officio fungeretur, & † ex delegatione ipſius [c] cognoſcere cœpit de controuerſia memorata, cui etiam Alexander ſucceſſor ipſius & ad audientiam reſtituimus [a] eã pro matrimonio poſtulantẽ. Ideoque mãdamus quatenus de cauſa prioris appellationis ordine iudiciario cognoſcentes, confirmetis vel infirmetis [b] (ſicut iuſtum fuerit) ſententiam à primis iudicibus promulgatam.

¶ Idem epiſcopo & capitulo Oſcenſi. †

¶ Etiam contra ſententiam Papæ reſtituitur eccleſia,hoc primo. Et cauſa reſtitutienis in integrum debet præſentibus partibus tractari , hoc ſecundo. hæc duo dicit quo ad titulum.

CAP. V.

TVm † ex litteris Celeſtini Papæ prædeceſſoris noſtri, tum ex iis quæ ipſius temporibus geſta fuerunt, grauem Ilerdeñ. † eccleſiæ intellexi mus quæſtionem , per ſententiam Eugenij Papæ ſuper ec cleſiis quibuſdam prolatam, ſe læſam enormiter,& olim & nũc etiã conquerentis,vnde cum idem Ceſtinus tempore Anaſtaſij Papæ proximi ſucceſſoris eiuſdem Eugenij in minori adhuc officio conſtitutus,in partibus Hiſpaniæ legationis officio fungeretur, & † ex delegatione ipſius [c] cognoſcere cœpit de controuerſia memorata, cui etiam Alexander ſucceſſor ipſius & ad audientiam reſtituimus [a] eã pro matrimonio poſtulantẽ. Ideoque mãdamus quatenus de cauſa prioris appellationis ordine iudiciario cognoſcentes, confirmetis vel infirmetis [b] (ſicut iuſtum fuerit) ſententiam à primis iudicibus promulgatam.

¶ Idem epiſcopo & capitulo Oſcenſi. †

¶ Etiam contra ſententiam Papæ reſtituitur eccleſia,hoc primo. Et cauſa reſtitutienis in integrum debet præſentibus partibus tractari , hoc ſecundo. hæc duo dicit quo ad titulum.

CAP. V.

TVm † ex litteris Celeſtini Papæ prædeceſſoris noſtri, tum ex iis quæ ipſius temporibus geſta fuerunt, grauem Ilerdeñ. † eccleſiæ intellexi mus quæſtionem , per ſententiam Eugenij Papæ ſuper ec cleſiis quibuſdam prolatam, ſe læſam enormiter,& olim & nũc etiã conquerentis,vnde cum idem Ceſtinus tempore Anaſtaſij Papæ proximi ſucceſſoris eiuſdem Eugenij in minori adhuc officio conſtitutus,in partibus Hiſpaniæ legationis officio fungeretur, & † ex delegatione ipſius [c] cognoſcere cœpit de controuerſia memorata, cui etiam Alexander ſucceſſor ipſius Anaſtaſij,officio legationis denuo in partibus eiſdem fungenti, cauſam commiſit eandem:idem quoque Celeſtinus ad apicem ſummi pontificatus promotus G. ſancti Angeli diacono Cardinali tunc Apoſtolicæ ſedis legato dictã controuerſiam ſub eo tenore commiſit,vt inſpectis Ilerdeñ.eccleſiæ priuilegiis, auditis etiam partium rationibus †,memorata ſententia [d] non obſtante,diffinitiuam proferret ſententiam,eamque faceret ob ſeruari.verum quoniam per ipſum legatum , aut per alios quibus ſub eodem tenore cauſa eadem commiſſa extitit [e] (licet teſtes [f] producti ex parte Ilerdeñ.epiſcopi recepti fuerint) mandatum tamen Apoſtolicum non extitit adimpletum,magiſter [g] A.canonicus Ilerdeñ.poſtulauit per officium [h] noſtrum dictam ſententiam in melius reformari,& contra eam reſtitui [i] eccleſiam Ilerdeñ. ¶ Nos igitur cũ fratribus noſtris & aliis deliberaui mus diligenter:non nullis aſſerentibus, quòd cum prædictus C. † prædeceſſor noſter,contra iam dictam ſententiam viſus fuerit Ilerdeñ. eccleſiæ reſtitutionis beneficium indulſiſſe, cum ea non obſtãte duxerit negotium committendum [k], & nos ſupplicationem pinianus.in fi. Poteſt dici quòd reſtitutio data fuit tempore Anaſtaſij, qui commiſit negotium Celeſtino in minori officio cunſtituto : quia Anaſtaſius fuit proximus ſucceſſor Eugenij:& q̃ cauſa terminata non fuit,ſtetit per iudices:vnde non eſt imputandum actori.2.q.6.anteriorum [b]. C. de in integr. reſti. l. pendente. ſicut ſatis patet per multas commiſſiones. vnde etiam dicit infra, [An data ſit vel danda] Si vero data,poſtea dari non debet.C.ſi ſæpius in integ.reſt.poſt.l.vlt.vel ſi eſſet denegata.ỹ.eod. c.vltim.niſi ex cauſa,vt ibi dicitur. Sed obiicitur. Eugenius tulit ſententiam primo menſe ſui apoſtolatus:vt infra dicitur, & vixit viij. an. & menſibus iiij.& xxj.diebus.ſed Anaſtaſius ſucceſſit Eugenio , qui cauſam ſuper hoc commiſit Celeſtino tunc in minori officio conſtituto,& ita videtur quòd reſtitutio danda ſit poſt quadriennium.vnde ex hoc trahunt quidam arg.quòd reſtitutio ſemper ſit danda:vt dictum eſt ỹ.eod.c.1. quia hæc videtur dari poſt quadriennium.Sed tu potes reſpondere,q̃ ex eo quod dicit hic,non conſtat q̃ Anaſtaſius dederit reſtitutionem,ſed commiſit cauſam ſuper reſtitutione an eſſet danda vel non.Sed obſtat fortius factum Celeſtini, qui mandauit non obſtante ſnia Eugenij,diffinitiuam ſententiam pro ferri ſuper eccleſiis prædictis,ſed hoc fecit Celeſtinus potius de gratia quàm de iure,quod patet:quia reſtitutio danda eſt cauſa cognita præſentibus partibus:vt dicit ỹ.& ff.de mino. in cauſis.ỹ.in cauſa.Vnde Papa noluit inniti facto ipſius,ſed deliberauit decernere præſentibus partibus,vtrum ſit data vel danda, & ideo nõ plene probatur per hanc decretalem quòd dari debeat reſtitutio poſt quadrienium: quia n. c Papa hic determinat hoc.

† Hoc eſt iuribus,& allegationibus.

† Papa.

† Dictio,&, deeſt in aliquot antigs.

[a] Anaſtaſius fuit proximus ſucceſſor Eugenij:& q̃ cauſa terminata non fuit,ſtetit per iudices:vnde non eſt imputandum actori.2.q.6.anteriorum [b]. C. de in integr. reſti. l. pendente. ſicut ſatis patet per multas commiſſiones. vnde etiam dicit infra, [An data ſit vel danda] Si vero data,poſtea dari non debet.C.ſi ſæpius in integ.reſt.poſt.l.vlt.vel ſi eſſet denegata.ỹ.eod. c.vltim.niſi ex cauſa,vt ibi dicitur. Sed obiicitur. Eugenius tulit ſententiam primo menſe ſui apoſtolatus:vt infra dicitur, & vixit viij. an. & menſibus iiij.& xxj.diebus.ſed Anaſtaſius ſucceſſit Eugenio , qui cauſam ſuper hoc commiſit Celeſtino tunc in minori officio conſtituto,& ita videtur quòd reſtitutio danda ſit poſt quadriennium.vnde ex hoc trahunt quidam arg.quòd reſtitutio ſemper ſit danda:vt dictum eſt ỹ.eod.c.1. quia hæc videtur dari poſt quadriennium.Sed tu potes reſpondere,q̃ ex eo quod dicit hic,non conſtat q̃ Anaſtaſius dederit reſtitutionem,ſed commiſit cauſam ſuper reſtitutione an eſſet danda vel non.Sed obſtat fortius factum Celeſtini, qui mandauit non obſtante ſnia Eugenij,diffinitiuam ſententiam pro ferri ſuper eccleſiis prædictis,ſed hoc fecit Celeſtinus potius de gratia quàm de iure,quod patet:quia reſtitutio danda eſt cauſa cognita præſentibus partibus:vt dicit ỹ.& ff.de mino. in cauſis.ỹ.in cauſa.Vnde Papa noluit inniti facto ipſius,ſed deliberauit decernere præſentibus partibus,vtrum ſit data vel danda, & ideo nõ plene probatur per hanc decretalem quòd dari debeat reſtitutio poſt quadrienium: quia n. c Papa hic determinat hoc.

b Quod tñe potiſſimũ verum eſt cũ id ſtetit p principẽ,& vt ibi,& infra de appellis.c.ex inſinuatione.

c *¶ Extitit.*]Poſt receſſum prædicti cardinalis.

f *¶ Teſtes.*]qui producti fuerunt ad probandum,quòd dari debeat reſtitutio,& quòd potius per iudicem,& non per eccleſiam Ilerden.ſterat,quòd non fuerat proceſſum:vt hic dicit.

g *¶ Magiſter.*]habens ad hoc ſpeciale mandatum.vt ff.de mino. illud. §. ſi talis.& ỹ.eo.c.coram.

h *¶ Officium noſtrum.*]Hoc ideo dicit: quia tantum iudicis officio,& non iure actionis petitur reſtitutio.ff.de mino.l.quod ſi minor.§. vlti. & ỹ.de offi.iud.cap.2.

i *¶ Reſtitui.*]Ergo enim fuit reſtituta per Celeſtinum.

k *¶ Committendum.*] Eo non ipſo quod commiſit negotium princi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pale, videtur concessisse beneficium restitutionis: sicut committendo causam videtur cõmisisse appellationem. 3. de offi. deleg. c. pastoralis. §. præterea. sed hic ignoratur quæ causa commissa fuisset, an causa restitutionis, an causa illa, scilicet an danda esset an nõ: vt patet p sequẽtia, sed videtur quòd danda esset restitutio, vt dicitur in prædicta notula. & probatur per hoc quòd ecclesia Ilerden. perebat restitui coram Innocentio Papa.

a ¶ *Sententia.*]Ro. sedis ponit tenorem c. 35. q. 9. sententiam. & c. veniam.

b ¶ *Permiserunt.*]Sed illud perraro fit. ff. de mino. minor autem magistratus. & C. si sæpius restiti. in integ. postu. l. 1. & 2.

¶ *Glo. seq. arg. alle. in cõtrarium.*

c ¶ *Instructus.*] Argu. quòd in modico tempore non poteſt quis multum addiscere. a arg. 48. dist. §. 1. quia nemo repẽte fit summus. de pœ. dist. 2. §. hæc quæ de charitate. Arg. contra. quandoq; enim ingenium supplet tempus in bene studentibus: sicut industria supplet tempus. 77. dist. monachus. nec sufficit diu in scholis fuisse, sed laudabiliter vixisse inquiredum est. 12. q. 2. gloria episcopi. in fi. b & arg. C. de iis qui ve. æta. impetra. l. 2.

¶ *Glo. seq. ponit tres lecturas.*

d ¶ *Ex parte vestra.*] Per hanc litteram videtur quòd pars Osceñ. ecclesiæ priuilegium suum falsauerat, addendo aliquid vel diminuendo, vt magis faceret pro se: propter quòd Eugenius tulit sententiã contra Ilerden. ecclesiam. Sed eo ipso quòd quis falsat litteras iudicum, debet amittere causam, sicut dicit illa decre. 3. de reser. olim. quod hic non fecit Eugenius, credens priuilegium verum, cum non esset, vt dicit littera ista ibi: [illa nitens præcipue, &c.] & hic patet q̃ falsauerat priuilegiũ quod postea repertũ est integrũ & incorruptũ in registro. Similis falsitas habef j. de except. cũ venerabilis, & ideo tale delictũ nõ debet obesse Ilerden. ecclesiæ, quo minꝰ saltẽ restituatur in isto beneficio. Vel forte pars Ilerden. ecclesiæ falsauerat priuilegiũ Osceñ. ecclesiæ, & hoc constitit in iudicio: vnde Papa sniauit 3̃ Ilerden. ecclesiam, & ideo dicit [illa nitens, &c.] & hoc videtur verius secundum hanc litteram. In antiqua compilatione e dicebatur ab altera parte productam, & secundum illam litteram, planior est sensus, & secundum hoc pars Ilerden. ecclesiæ falsauit priuilegium suum: & ideo contra ipsam fuit sententiatum, quòd melius videtur secundum illam regulam, delictum personæ, &c. & ita concordat cum illa decret. cum venerabilis, vnde non debet obesse Ilerden. ecclesiæ delictum illius qui priuilegium falsauit, quin saltem restituatur isto beneficio, cum ecclesia Ilerden. non fuerit in culpa.

e ¶ *An danda.*]Ideo iubet inquiri: quia non constabat an fuisset admissa ecclesia Ilerden. ad restitutionem, & præsentibus partibus hoc est faciendum, vel per contumaciam absentibus. ff. de mino. in causæ. §. 1. & in Auth. vt spo. lar. §. ad hæc coll. 9. & C. si minor ab hæred. se abst. Auth. si omnes. de hoc dictum est 3̃. eod. cap. 1. & 3̃. de offi. iud. c. 2. melius. Et per hanc litteram non constat quòd restitutio data fuerit, sed modo apparebit an fuerit data an danda, licet Papa Celestinus non obstante sua Eugenij negotiũ commiserit.

f ¶ *Assertione.*]C. si per vim, vel alio modo. l. vlt. ar. 3̃. de maio. & obe. c. inter quatuor.

¶ *Glo. seq. obiicit & soluit.*

g ¶ *Ostensuri.*]Sed quare compelluntur isti hoc probare: cum ille qui petit restitui, non admittatur, nisi doceat se læsum: vt ff. de iureiur. nã & postea. §. si minor. Itẽ est contra id quod actore nõ probante reus debet absolui. 6. q. 5. c. accusator. & j. vt eccl. benefi. c. vt nostrũ. d Forte præsumptio erat contra eos, & ideo Papa voluit hoc: vt dicit prædicta decre. vt nostrum. sed non compelluntur hoc probare nisi voluerint, sed si altera pars noluerit probare quòd sit retractanda, ipsi probent contrarium si potuerint. & hæc facienda sunt vtraque parte præsente.

eiusdem ecclesiæ admittere debebamus †, præsertim quia sententia a Romanæ sedis non negatur posse in melius commutari, cum aut surreptũ aliquid fuerit, aut ipsa pro considerationẽ ætatum & temporum, seu grauium necessitatum dispensatiue quicquam ordinare decreuit: Et secundum iura ciuilia, principes etiam contra res bis iudicatas in auditorio suo examinari restitutionem in integrum permiserunt b: Perspeximus quoque ex data sententiæ in registro dicti Eugenij Papæ repertæ, quòd primo mense sui pontificatus fuerit promulgata, quando non plene de meritis ipsius causæ videbatur instructus c, illa nitens præcipue ratione, quòd priuilegium Vrbani secundi ex parte vestra d productũ, subiectum fuerit falsitati, cuius tenorem nos in registro ipsius inuenimus incorruptum: Tandem deliberatio nostra in hoc resedit: vt an data sit restitutio, an danda e contra præmissam sententiam, partibus præsentibus decernatur, quarum assertione f merita causarum panduntur. ¶ Quocirca mandamus, quatenus vsq; ad festum beati Lucæ, vel in propriis personis, vel per idoneum responsalem nostro vos conspectui præsentetis, q̃ dicta sententia retractari non debeat (si poteritis) ostensuri g: vel si forte exigente iustitia fuerit retractanda: vel per vos, vel per responsalem idoneum appareatis sufficienter instructi, vt in principali negotio canonice procedatur: pro certo sciturꝰ, quòd cum propter multam locorum distantiam h, nõ possit ad nos, sine magnis laboribꝰ & expẽsis sæpius haberi recursus, si ad præmissum terminum, quem vobis peremptorium assignamus, iniuncta vobis contẽpseritis adimplere. Nos nihilominus in ipso negotio, quantum de iure i poterimus, procedemus.

¶ Idem.

¶ Petitio restitutionis in integrum contra sententiam suspendit regulariter executionem sententiæ in euentu istius cause restitutionis, fallit si contra petentem restitutionem est præsumptio malitiæ, quòd causa differendi executionem hoc petat: quo casu executio sit præstita cautione de restituendo, si petens restitutionem obtinebit in causa. hoc dicit secundum mentem, iuncta glossa penult. & in hoc vltimo est iste textus valde singularis respectu vtriusque iuris.

CAP. VI

SVscitata † super diuersis articulis inter Burgensem episcopum, & Ouiense † monasterium quæstione: & infra. ¶ Nos intellectis quæ vtraque pars proposuit coram nobis, super quatuor arti-

¶ *Glo. seq. not. propter distantiam. & c. alleg. in contrarium, ponit & exponit versus.*

h ¶ *Locorum distantiã.*] Propter locorum distantiam, & vt parcatur laboribus & expensis, prima vice potest poni per emptorium c. 24. quæst. 3. de illicita. & ff. de iudi. l. nonnunquam. necessitate ingruente. j. de dila. cap. 1. Arg. contra. ff. de iudi. l. ad peremptoriũ. multa enim propter distantiam, permittuntur, quæ aliàs prohiberẽtur: vnde versus.

Non facit ergo parũ distantia longa viarum:
Prorogat inducias, aufert onus, impedimentum:
Cogit adire forũ, conseruat ius dominorum.

Pone exemplum. Prorogat inducias appellatori. j. de appel. c. cum sit Romana. Aufert onus electo & electoribus. 63. dist. c. cum longe. Impedimentum aufert domino volenti repetere seruum suum factum monachum. 17. q. 2. si quis in cognitus. Cogit adire forum, quia sine licentia patris absentis filius causam agere potest. ff. de iudi. si longius. Conseruat ius dominorum in possessione turbata domino absente. C. si per vim, vel alio modo. l. 1. vbi admittitur ad possessionem turbatam recuperandam seruus vel amicus, qui aliàs non admitteretur.

i ¶ *Quantum de iure.*]Sed qualiter procedetur in hoc casu restitutionis, dato quòd pars citata non veniat, nunquid potest procedi ad testium receptionem, vel diffinitiuam sententiam super ipsa restitutione? Videtur quòd non: quia litis contestatio in hoc casu facienda est 3̃. de offi. iudi. capit. 2. ff. de mino. l. Papinianus. §. vlti. sed lite non contestata testes non sunt recipiendi. j. vt lite non contesta. per totum. Et hoc innuitur hic ex eo quod dicitur [Quantum, de iure, &c.] cum aliàs lite contest. citari debeat: vt si non venerit, ad sententiam procedatur. Qualiter hoc fieri debeat, dicitur est 3̃. de offi. iudic. cap. 2. sed contra videtur, quòd ad sententiam procedi non possit. ff. de mino. in causæ. §. 1. & C. si minor ab hæred. se absti. Auth. si omnes. Sol. hæc contrarietas habetur 3̃. de offi. iudi. cap. 2.

Vscitata.] Si restituatur in integrum contra sententiam is contra quem est præsumptio, mandatur sententia executioni, præstita cautione de restituenda re, si prius condemnatus in hoc iudicio præualeat. Diuiditur in quatuor partes. Nam prima ponit decisam facti narrationem. Secunda ibi, *Nos intellectis.* ipsius diffinitionem. Tertia ibi, *Sententia.* restitutionis petitionem. Quarta ibi, *Ne vero.* ipsius cõcessionem cum certa probatione. Abbas.

CASVS. Inter episcopum Burgesi. & monasterium Ouieñ. vertebatur quæstio super quatuor articulis, & super quibusdam decimis monasterio acquisitis per quandam transactionem: quæ commissa fuit quibusdam iudicibus: coram quibus processum fuit, & conclusum in causa: Tandem causa super his delata fuit ad dominum Papam. Auditis quæcumque partes proponere voluerunt, Papa cõdemnauit monasterium super quatuor articulis prædictis, lata sententia super prædictis articulis, dummodo Papa vellet super decimis proferre sententiam, super quibus coram iudicibus fuerat in causa conclusum: procurator monasterij petiit beneficium restitutionis in integrum ad probandam præscriptionem tam super quatuor articulis prædictis, quàm etiam super decimis prædictis, acquisitis monasterio per transactionem: & dominus Papa dicto procuratori restitutionis beneficium super dictis articulis concessit. Ne vero per excogitatam malitiam (sicut ex quibusdam præsumptionibus videbatur) effectum sententiæ in damnum episcopi contingeret impediri, & ne monasterium per executionẽ detrimentum incurreret, propter diuersas præsumptiones, dominus Papa æquitate pensata ita pronidit: vt prædicta sententia executioni mãdetur ante aliquam probationem, ita tamen quòd sufficientem præstet cautionem episcopus Burgeñ. quòd si monasterium obtinuerit in causa, omnia quæ perceperit occasione ipsius sententiæ, monasterio restituantur. Not. quòd ecclesia restituitur ad probandam præscriptionem post sententiam & ante sententiam, licet sit in causa conclusum. Item propter præsumptionem sententia mãdatur executioni, quæ aliàs mandari non deberet, & hoc de æquitate, & non de rigore.

¶ *Glosse seq. recitetur per contrarium.*

a ¶ *Monasterium Ouien.*] Hic fertur sententia cõtra monasterium. simile j. de cõsib. sopitæ. alibi in personam procuratoris siue syndici. 3̃. de ele. c. quærelam. vbi de hoc, & j. de capel. mona. c. dilectus. Sed ecclesia non multum curat de illa solẽnitate, sicut nec facit differentiam inter procuratorem & syndicum, ex quo constat de potestate tradita. suprà de proc. cap. petitio.

a Facit l. 1. C. de sen. & interlocut. om. iud.

b ¶ *Decimis.*]sup quib. iã cõclusum erat in causa. simil. 3̃. e. c. auditis.

c ¶ *Per transactionem.*]id est, amicabilem compositionem. 3̃. de trãsact. c. 2. & j. de deci. ca. ex multiplici.

d ¶ *Postulauit.*]Iste fuit procurator constitutus ad causam, & sententia lata contra monasterium postulauit in integrum restitui, & obtinuit. Sed contra videtur dicere lex: quia sine speciali mandato, ad hoc procurator non admittitur. ff. de mino. l. illud. §. si talis. & j. c. proxim. Potest dici quòd lex illa locum habet cum restitutio principaliter postulatur, vt 3̃. eod. tum ex litteris. non tamen per illum contra quem lata fuit sententia, vt tunc exigatur speciale mandatum ad hoc: sed quando incidenter postulatur restitutio, sicut hic, licet post sententiam super quibusdam: quia incontinenti post sententiam ante factam executionem, & per eum qui factus erat dominus litis per contestationem, intelligitur incidenter factum, & super quibusdam quæ petebantur ante sententiam, vnde procurator ad causam constitutus bene potest petere restitutionẽ sup articulo incidenti. 3̃. eo. auditis. quia omnia quæ ad causam instruendã faciunt, sibi concessa intelliguntur. argum. ff. de procu. l. ad rem mobilem. & l. ad legatum. & arg. ad hoc ff. e. tit. l. q proprio. §. item quæritur. arg. ad hoc 3̃. eo. c. auditis. & simil. C. eo. l. ita demum. b & ff. an per alium cau. ap. exer. possl. l. 2. arg. contra. C. de ap. l. si actor. & quia hic locum nõ habebat appellatio, necesse habuit recurrere ad beneficium restitutionis, si potuisset appellare, iure communi poterat præscriptionẽ probare, siue aliam exceptionem peremptoriam, j. de fide instru. c. cum Ioannes. & C. sentent. rescin. non possl. l. 2.

b Exceptio militiæ non opposita 3̃ procuratorẽ, ãsi litẽ ptestatã ẽt ĩ cã appellationis opponi nõ põt. Ioã. Andr.

e ¶ *Sententiæ.*]Hoc regulare est, vt sententia mandetur executioni, non obstante aliqua exceptione: vt 2. q. 1. sicut. nisi incontinenti probetur exce. j. de test. veniẽs. & j. de restit. spol. c. literas. in fi. & in quibusdam casib. qui notantur. 11. q. 3. cum apud. Item licet inconti nenti velit quis probare exceptionem suam, c si tamen est præsumptio contra ipsum, quod malitiose excipiat, primo mandabitur sententia executioni, vt hic: deinde si quid velit proponere, non in modũ exceptionis, sed in modum actionis audietur. j. de ap. constitutus. in fi. & j. de acc. accedẽs, sed & hoc ibi nõ dicitur. immo defecerat in quibusdam exceptionibus, nec dicebat quòd alias vellet proponere: vt C. ad leg. Cor. de falsa. satis aperte. & C. de edic. diui Hadri. tol. l. 2.

c Facit l. 1. cũ optima gl. ff. de tabulis exhib.

f ¶ *Detrimentum.*]quia delictum personæ, &c. 16. quæst. 6. si episcopum.

¶ Hono. 3. archiepiscopo, & capitulo Bracharen.

¶ *Post peremptorium non auditur ecclesia de iure communi: auditur tamen beneficium restitutionis in integrum.*

CAP. VII.

COram fœlicis memorię I. Papa præd. nostro lite inter archiepiscopũ Tolerañ. & te frater archiepiscope super primatia solemniter contestata, fuit peremptorius terminus assignatus: & infra.

¶ Verum elapso termino constituto, post expectationem non modicam, comparuerunt procuratores vestri, sed quia non attulerant depositiones testium, & alia munimenta l, dilationem cum instantia postularunt. Postquam vero contra † eos interlocuti fuimus super dilatione petita m: tandẽ indulgeri ecclesiæ Bracharen. dilationem propter instructionẽ causæ, per auxilium restitutionis in integrum postularunt, exhibẽtes super hoc ex parte vestra speciale mandatũ n. Nos autẽ vsque in prin. ar. j. ne li. pen. ecclesia sanctæ Mariæ. Item argumentum est hic q̃ cautio sit præstanda ab eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ, de fructib. restituẽdis, si suspectus est. j. de seq. c. 2.

Coram fœlicis.]Prima pars narrat factum: secunda interloquitur ibi, *Nos autem.*

CASVS. Inter archiepiscopum Bracharen. & archiepiscopũ Toletanen. coram Innocentio super iure primatię quæstio vertebatur lite inter prædictos archiepiscopos cõtest. coram ipso, causam cõmisit quibusdã iudicib. vt ipsam causam sufficienter instructã remitterent ad Apostolicæ sedis examen, partib. terminum peremptorium assignando, in quo cum omnibus munimentis per q̃ causa instrui possit, sedi Apostolicæ se præsentem sententiã audituri, termino vero elapso post longam expectationẽ comparuerunt procuratores archiepiscopi Bracharen. sed qa non portauerunt depositiones testium, & alia munimenta, dilationem ad hoc faciendũ postulauerunt: Papa interlocutus fuit, q̃ super hoc audiendi non erant, cum ad hoc sibi terminus peremptorius assignatus fuisset, ipsi petiuerunt ad hoc se admitti per beneficiũ restitutiõis, exhibẽtes sup hoc speciale mandatum: vnde Papa Honorius dedit illis dilationẽ vsque ad octauas Pentecostes per beneficiũ restitutionis. Nota dilationẽ dandã per beneficium restitutionis ad depositiones testiũ, & alia munimẽta portãda, q̃ in termino constituto fuerãt admissa.

i ¶ *Super primatia.*]Primatia & patriarchatus vna tantum dignitas est, licet nomina sint diuersa. 99. dist. c. 1. & 2.

k ¶ *Procuratores vestri.*] Et ita ad vnam causam plures procuratores dari possunt, de hoc dictum est 3̃. de procurato. non iniuste. & j. de testibus, in super.

l ¶ *Munimenta.*]Munimenta dicuntur quibus causa munitur & instruitur: vt testes, instrumenta, cõfessiones, & quicquid aliud quod adiuuet causam.

m ¶ *Petita.*]denegando ipsam eis: vt infra patet.

¶ *Glo. seq. ponit octo casus, in quibus requiritur speciale mandatum.*

n ¶ *Mandatum.*]In hoc casu non videtur generale sufficere mandatum procuratoris simpliciter constituti ad causam. ff. de minori. illud. ᵉ §. si talis. Et quidam alij casus sunt in quibus non sufficit generale mandatum, vt in causa suspecti tutoris. de procu. non solum. §. vltim. Alius quando aliquis reliquit duos procuratores

† Vox, facta, deest in omnib. vetustis exẽplaribus.

† Aliàs, quatenus.

† Cap. 1. eod. tit. in 4. com pilat.

† Omense. † Orneñ.

e Hoc verũ secundũ Hostien. si iusta causa sit expressa, vt eũ citatio non est facilis, vt hic: & tunc solẽt tres termini in vna citatione exprimi. c. 2. infra, de test. cogen.

a Vnde dicit canõ: Multo tẽpore discẽ, quę postmodum doceas. 16. q. 1. sic vitæ.

b Cõcor. tex. in l. studuisse. cum bona glossa. C. de proxi. sacr. scrin. lib. 11.

d Concor. C. de edẽ. l. qui accusare. & l. actor. C. de probat. cum vulgar.

e Quod si in antiqua cõpilatione hãc decretalẽ legeris, rẽ totã facilius perci pies.

† In antiqs codicib⁹ vno excepto ita: iter eos.

d Adde de appe. super eo. 1. super gl. vlt. Ioan. And.

e Ex hac l. arguit Io. 2. q. 5. qua de cã. q̃ generali mãdato nõ delegat dispensatio. & de hoc in Spe. tit. 2. §. consequenter. ver. generaliter.

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnium rerum suarum, tunc alter ab altero non potest exigere sine speciali mandato. ff. de procu. l. qui duos. Alius est in interdicto de liberis exhibendis. ff. de li. exhi. l. 3. ff. de proc. Pomponius: in prin. Quintus est in transactione. ff. de procu. l. mandato. & in alio casu procurator non potest deferre iuramentum sine speciali mandato vel recipere. ff. de iureran. l. iusiurandum. §. procurator. & in acceptilatione. ff. de acceptilation. l. 3. de hoc dixi §. c. proxi. qualiter locum habeat in alio casu, exigitur speciale mandatum. §. de rescript. c. nõnulli.

¶ *Glo. seq signat contrarium, & soluit.*

a ¶ *Duximus.*] Et ita aliquid conceditur hic vna via; quod alia via denegatur. contra §. de procur. tuæ; cum suis concor. ibi positis. Sed illa intelligunt ur de iure communi: vt si in iure communi aliquid vna via prohibetur, & alia via eodẽ iure debet phiberi, hic vero secus.

Constitutus.] In prima ponitur partis petitio, super qua secundo dat iudices: ibi, *Quo circa mandamus.* Abbas Siculus.

CASVS. Pater & mater magistri Guil. & Ioannis fratris ipsius canonici Parrosineñ, habebãt quasdam possessiones communes: matre ipsorum defuncta cui succedere debẽt, G. pater ipsorum eis in minori ætate cõstitutis, possessiones prædictas vtrique communes vendidit pro certa pecuniæ quantitate: & quia venditio huiusmodi non valebat pro ea parte quæ ex successione materna fratres contingebat prędictos, emancipauit eosdem, & fecit eos cõtractui cõsentire: præterea cõsuetudo est in Parosineñ. municipio, ꝙ si aliquis vendat possessiones suas alicui extraneo à cõsanguinitate sua, ille qui est proximior venditori, vsque ad annum & diem à tẽpore venditionis potest offerre pretium emptoribus, & illi tenentur recipere pretium, & restituere rem pretium offerenti: magister Guil. pro se & Ioan. fratre suo accessit ad dominum Papam, & expo suit ei prædicta, petens à domino Papa ꝙ cum adhuc existerent infra tempus ad obtinendum beneficium restitutionis in integrum, vt vẽditionem prædictam pro ea portione quæ ex successione materna contingebat eosdem, faceret nunciari nullam, vel per beneficium restitutionis in integrum cõtra ipsam venditiouem subueniret eisdem. in alia portione paterna petebant sibi per idem beneficium subueniri tanquam proximioribus ad offerendum pretium emptoribus, iuxta consuetudinẽ municipij Patrosinen. quod hactenus omiserunt, cum in hoc enormiter lædantur, & ipsi parati sunt offerre pretium emptoribus, vel eorum hæredibus. Vnde mandat Papa quibusdam, quatenus si premissa inuenerint esse vera, vẽditionem prædictam quo ad partẽ quæ ipsos contingit ex successione materna, denũcient esse nullam, si in ea iuris solennitas est omissa, vel si fuit seruata, & eos constiterit esse læsos, tam super illa quàm super alia portione paterna, in integum eosdem restituant, dumtamen quod offerunt, duxerint faciẽdum. No. quod frater pro fratre sine mandato admittitur ad impetrãdum. Item si iuris solẽnitas in contractu minoris non seruatur, nullus est contractus in præiudicium minoris. Idem est in contractu ecclesiæ. Si vero iuris solẽnitas intereuenit, & læsus sit minor vel ecclesia, subuenitur eis per beneficium restitutionis in integrum.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem.*

b ¶ *Fratre suo.*]& merito, cum sit coniuncta persona. §. de rescrip. ca. nonnulli. & etiam ad agendum admittitur, dum tamen contraria voluntas non appareat. ff. de proc. l. sed hæ personæ. & l. Pomponius. §. vlti. & in causa restitutionis non admitteretur ad agendum, nisi cõstaret de voluntate ipsius. ff. de minori. l. patri. 1. respõ.

a Ex sena- c ¶ *Successores.*]quia filius succedit etiam matri ab intestato a siue ad octauas Pentecostes, per restitutionis beneficium id vobis duximus b indulgendum †.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Restituitur minor in eo quod contraxit vel omisit, si probat ex inde se læsum, & sit infra tempora restitutionis petendæ.*

CAP. VIII.

COnstitutus in præsentia nostra magister Guill. pro se ac fratre b suo l. canonico Parrosineñ. † exhibita nobis petitione monstrauit, quòd † eis in minori constitutis ætate: ac eorum matre (cuius successores c existunt) rebus humanis exempta: quòdam Guill. pater ipsorum quasdam possessiones vtrique d communes quibusdam vendidit, pro quadam pecuniæ quantitate, ac (vt huiusmodi venditio robur firmitatis haberet) emancipauit eosdem e †, & fecit eos contractui consentire. Quare supplicauit vt vel venditionem f candem, mandaremus nunciari nullam g, vel cum h adhuc existant infra tempus i ad obtinendum beneficium in integrum restitutionis indultum, & infra annum & diem à tempore contractus, ipsis tamquam proximioribus competeret super alia portione ius offerendi emptoribus pretium, iuxta municipij Patrosinen. † consuetudinem k approbatam, quod hactenus omiserunt, dignare mur eis super vtroque (cum in hoc non modicum læsi noscantur, & emptorib. portionis eiusdem, vel eorum successoribus pretium sint offerre parati) per idem beneficium subuenire.

¶ Quo circa mandamus, quatenus si præmissa inuenerit is veritate subnixa, vel venditionem prædictam, quo ad partem ex successione matertia ipsos contingentem, nullam nuntiare curetis, si in ea debita l iuris solennitas est omissa: vel si forsitam interuenerit, & eos læsos esse constiterit m, tam super ea quàm super residua portione, dum tamen quod offerunt duxerint faciendum, auctoritate † nostra in integrum restituere studeatis.

¶ Idem.

¶ *Restitutio in integrum postulanda est* ex testamẽto. C. de bo. ma. l. 1. pater vero habet vsumfructũ i cuius potestate est: qui omnem diligentiam tuendæ rei debet habere: alie nare tamen rem filij vel donare non potest. C. eod. tit. l. 1. & 2.

Gl. seq. signat contrarium & soluit.

d ¶ *Vtrique.*]scilicet patri & matri, quas possessiones de communi pecunia emerunt. simile. l. 3. de dona. inter vi. & vxorem. ca. significauit. Sed cõtra videtur: quia quicquid habet vxor, totum præsumitur esse de bonis mariti. C. de do. inter vi. & vxo. l. si vxoris. & ff. de dona. inter vir. & vxorẽ. l. Quintus Mutius. Illud verum est quando nõ constat vnde res illæ processerũt. Sed hic constat, quia vt dixi, de pecunia cõmuni emptæ vel vtriq; cõmuniter legatæ fuerũt, & hoc certum erat.

e ¶ *Eosdem.*] Hoc ideo dicit: quia dum filius est in potestate patris alienare, vel alias disponere de rebus suis non potest, nec agere pro his, nec ei tunc temporis currit præscriptio: vt C. de bon. ma. l. 1. & C. de an. exc. l. 1. §. vl. Ideoque emãcipauit eos: vt consentirent, & ratam haberent venditionem eandem quo ad partem maternam, in qua debebant succedere matri.

f ¶ *Venditionem.*] Quatenus contingebat eos de bonis maternis: in alia parte quo ad partẽ patris petebant restitui ad ius offerendi pretiũ, & si venditio de bonis maternis teneret, petebant restitui similiter contra eam.

g ¶ *Nullam.*]quasi factam à minore xxv. ann. si iuris solennitas nõ fuit seruata.

h ¶ *Vel cum.*]supple, si iuris solennitas fuit seruata in venditione.

i ¶ *Tempus.*]scilicet quatuor annorum. C. de tempo. in integrum restitution. l. vltim. est & hic argumen. quòd vltra quadriennium non detur restitutio. Bern.

k ¶ *Consuetudinem.*]Consuetudo b erat approbata illius loci, quòd si quis rem communem cum alio, vel rem suam venderet extraneo, vel alicui magis remoto: qui proximior est illi alienanti, à tempore contractus, vsque ad annum & diem & post potest offerre pretium emptori, quod soluit pro re illa, & ille tenetur recipere pretium & restituere rem: & isti fratres omiserant offerre pretium, infra annum, & diem pro re patris alienata, cum ipsi essent proximiores & ad hoc offerendum petebant restitui, vt rem patris rehaberent.

l ¶ *Debita.*] Quia si habebant curatorem, & eius auctoritas non interuenit, ipso iure nulla fuit venditio. C. de in integr. restitutio. minorum. si curatorem. & si decretum non interuenit siue auctoritas prætoris, non tenet venditio seu consensus subsequẽs: quia tutor & curator alienare rem minoris sine auctoritate prætoria non potest. C. de prædi. mino. si decre. non alienam. l. 1. & 2. & l. minorum. & l. si quidem. & in pluribus legibus ibidem. Si vero isti nullum habebant curatorem, & contraxerunt vel consenserunt auctoritate prætoris venditioni factæ à patre, obligantur. Sed si læsi sunt c, restituuntur: vt l. prædi. si curatorem. in fine & ita si solemnitas iuris est omissa, nulla fuit venditio, & sic etiam nulla pronuntiabitur, si solemnitas seruata fuit & probauerint se læsos, restituentur tam contra venditionem contingentem ipsos ex successione materna, quam etiam ad ius offerendi in venditione paterna.

m ¶ *Constiterit.*]Probabunt ergo isti se minores & læsos, aliàs non audirentur. ff. de iureiur. nam postea. §. si minor. quo probato restituentur tam contra venditionem quam ad ius offerendi.

Causa restitutionis.]Tria sunt dicta principalia. Secundum: ibi, *Delegati.* Tertium: ibi, *In matrimonialibus.* Abbas.

CASVS. Quia beneficium restitutionis extraordinárium est, & non tutconsulto Orficianus ẽt si alieno iuri sit subiectus & pẽ cõsanguineis matris. & eadẽ róne succedit nepos & pnepos auiæ & auiæ mrnæ. Inscrit. de senatusc. Orfi. §. 1. & §. 1. & 2. C. eo. l. 1. Ioã. Andr. † Paroneñ.

† In vno antiquoita: ipsos auctoritate nostra, &c.

† Vide text. in l. si qñ. & ibi Bart. C. de dilatio.

† Paroneñ.
† Pereneñ.
† Hic vulgatis hẽtur dictio, cum, quã nec series orationis admittit, nec habent manuscripti.
† Inferẽ ꝙ qualitas clericat[a] & canonicatus non liberat quẽ à patria ptãte, sed sola epalis. concord. in Auth. psti. ꝙ de digni. §. palã. & Authen. dignitas. C. de episc. & cler.

bVide Matthæũ d Afflictis decisio. 223. & notas huius capitis.

c Lædit minor aut in iudicio aut in ꝑctu. de hoc 86. dist. in religiosum. Io. An.

non datur nisi deficiente iure communi, dubitari poterat quis dare possit beneficium restitutionis: & ideo Papa ostendit in capitulo isto qui iudices hoc facere possint, hoc modo: Quidam sunt iudices ordinarij habentes administrationem, isti possunt causam restitutionis in integrum examinare ac finire. Item delegati ab his hoc idem facere possunt, siue hoc ipsis delegatis cõmissum fuit specialiter, siue in ipso negotio incidat quæstio restitutionis. Itẽ quidam alij sunt ordinarij, non habentes administrationem. & arbitri de hac causa cognoscere non possunt, nisi corã eis mota fuerit incidenter. In fine dicit quòd in causa matrimoniali, liberali, & criminali, arbiter assumi non potest, cum huiusmodi causæ maiores iudices exigãt. Not. quòd arbitri incidenter cognoscunt de causa restitutionis. Item in tribus casibus hic signatis arbiter assumi nõ potest.

† Videl. fi. & ibi Bartol. C. vbi & apud quẽ.

† In ãtiquis deest dictio, in.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem.*

a ¶ *Habentibus.*] sicut est episcopus, potestas & huiusmodi: & alij etiam minores ordinarij contentiosam iurisdictionẽ habentes, qui præsunt alicui vniuersitati, qui habent administrationem cum iurisdictione. ff. de postulan. l. 1. §. vlt. & C. vbi & apud quos. l. vlt. 11. q. 1. de persona. ff. quod cuiusque vniuer. l. vlti. & alij etiam minores ordinarij contentiosam iurisdictionem habentes.

¶ *Glo. seq. obiicit & soluit, solutioni opponit, & tripliciter respondet.*

b ¶ *Delegatis.*] Et sic delegati ab ordinariis hoc edicto possunt cognoscere de causa restitutionis, siue principaliter mandetur eis, siue incidenter eis contingat quæstio restitutionis, & multo fortius delegatus à principe sicut hoc totum traditur C. vbi & apud quos restit. in integ. postu. l. vlti. quæ ponit totum tenorem huius decret. Sed videtur quòd esse non possit, scilicet quòd ordinarius possit alij demandare cognitionem istam: quoniam in integrum restitutio causæ cognitionem desiderat. ff. de in integ. resti. l. 3. & 3. eod. c. tum ex litteris. & ff. de minori. l. in causa. §. causa. sed quæ officio iudicis causa cognita expediuntur, alteri demandari non possunt. ff. de offi. procon. l. nec quicquam. §. vbi decretum. Sol. restitutio in integrum competit iure magistratus, & transit cognitio restitutionis siue specialiter siue generaliter committatur. C. vbi & apud quos. l. vlti. sed ea quæ competunt iure magistratus, delegantur. ff. de offi. eius cui man. est iurisdictio. l. 1. respon. 1. Sed contradicit lex quia ea quæ magis sunt imperij quàm iurisdictionis, magistratus facere non potest. Sed restituere est magis imperij quàm iurisdictionis: ergo non permittitur magistratibus. ff. ad muni. l. ea quæ. ergo multo minus possunt delegare. Potest sic responderi, omnia quæ competunt iure magistratus, delegari possunt, sed non omnia quæ delegantur specialiter, competunt iure magistratus, vt in hoc exemplo: & in mero imperio, cuius cognitio specialiter demandatur, si contingit præsidem abesse: vt in l. prædicta. ff. de offi. eius cui mand. est iurisdictio. l. 1. Vel dici potest delegari non cuilibet, sed magistratui municipali. Verius est quod hodie huiusmodi cognitio possit delegari: vt C. vbi & apud quos. l. vlt. & hic, & l. ea. quæ corrigitur.

Restitutio in integrum an possit examinari per delegatum.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem.*

c ¶ *Non habent.*]Vt illi qui dantur à principe ad aliqua officia exercenda, puta vt cognoscant de appellationibus, vel de sententiis, vel etiam de aliis quæstionibus, si qui volunt se subiicere eorum iurisdictioni, possunt cognoscere de in integr. restit. & de aliis causis, sed neminem compellere possunt coram se litigare. & de talibus potest intelligi. ff. de iud. l. 1. ver. vel aliam iurisdictionem, &c. C. de iud. rem non nouam. vel vt possint dare tutores & curatores, vel emancipare, isti dicuntur ordinarij sine administratione à talibus delegati, & arbitri de restitutione cognoscere non possunt principaliter si directe agatur de restitutione: quia nec talis iudex sine administratione etiam si esset ad hoc electus à partibus, posset committere causam restitutionis, sed maiores tantum.

d ¶ *Incidenter.*] Principaliter enim isti cognoscere non possunt de restitutione, cum causa ista requirat maiores iudices, qui hoc ex officio suo faciant: si autem inciderit quæstio restitutionis in negotio, de quo compromissum est, vel quod est aliis delegatis commissum, possunt tunc de restitutione cognoscere. sic C. de iudi. l. quotiens. & C. de ord. iud. l. 1. ibi enim iudex cognoscit de causa status incidenter, qui aliàs cognoscere non valet. Nec dicitur arbiter tunc facere extra compromissum: quia huiusmodi restitutio non est alia causa siue negotium ab eo de quo compromissum est, sed oritur ex illo, & ei cohæret de quo compromissum est, a vt-puta si omisit probationem, arbiter potest de hoc cognoscere, vel de similibus quæ incidunt in causa.

a Concor. l. 1. ter litigãtes ff. ad mun. & in l. fi. C. vbi & apud quẽ.

¶ *Glo. seq. successiue signat duo contraria, & soluit.*

e ¶ *In matrimonialibus.*] Causæ enim matrimoniales per iudices discretos b debent tractari, qui potestatem habeant iudicandi. ꝙ. de consang. & affi. c. ex litteris. & est expressum ꝛ. de transact. c. vlt. vbi de hoc. itẽ causa liberalis & criminalis maiores iudices requirunt. ff. de arbi. l. non distinguemus. §. Iulianus. & §. de liberali. Vnde sumptum est hoc. Argu. contra. ff. de iis qui no. infa. l. quid ergo. §. ex cõ promisso. vbi dicitur ꝙ sententia arbitri non in famat, vnde videt quòd possit compromitti de crimine. quod dicit lex illa, quid ergo. §. ex compromisso. non intelligitur de famoso delicto, sed de tali quod nullo modo infamat, & quia non per omnia sententia est, vt ibi dicitur: hic vero & in l. non distinguemus. intelligitur de famoso delicto, de quo arbiter assumi non potest. Item argum. contra. ꝙ. de præsum. litteras, sed ibi non fuit simpliciter arbiter: quia retinuit sibi delegatam potestatem.

b Id est, eccle siasticos. con cil. Trident. sessio 24. tit. de sacramento matrimonij, cano. vlti mo.

BEneficio.]**CASVS.** Lata fuit sententia contra ecclesiam, à qua sententia non fuit appellatum: ecclesia contra sententiam illam petiit beneficium restitutionis in integrum: negata fuit restitutio: petiit iterum in alio iudicio restitutionem: quæritur vtrum debeat audiri? Respondetur quòd denegari debet ecclesiæ beneficium restitutionis, præterquam ad appellandum, nisi nouis defensionibus ad huiusmodi beneficium sit admittenda, sed restitui debet ad appellandum. Nota quòd contra sententiam latam in vno iudicio, non datur restitutio in alio iudicio, nisi ad appellandum. Item quæ de nouo emergunt, nouo auxilio indiget.

f ¶ *Denegato.*] Si aliquis petat restitutionem in integrum, & contra ipsum lata fuit sententia denegando restitutionem, si iterum petat restitutionem, denegari debet: tamen potest restitui ad appellandum contra sententiam à qua non appellauit: quia denegata fuit restitutio: vt hic dicitur, & C. si sæpius in integ. restitut. postul. l. 1.

g ¶ *Nouis.*]Tunc enim propter nouas defensiones iterum auditur. C. si sæpius in integr. resti. postu. l. 1. 2. & 3. ex illis tribus legibus sumptũ est quod hic dicitur. Sed qualiter intelligas quod dicit, nouis defensionibus? Nouæ dicuntur defensiones siue quæ tunc erant, sed allegatæ non fuerunt, quia occultæ erant: siue quæ postea emerserunt c. Sed quidam intelligunt de omissis primis tantum, quasi non possint de nouo aliæ superuenire, quod credo verius: & ita propter nouas defensiones quæ tunc erant, admittitur iterum ad beneficium restitutionis, non obstante quod in alio iudicio fuit denegatum. Sed contra videtur: quia ex noua causa recusatur iudex post litem contestatam. ꝛ. de offi. deleg. c. infinuante. fin. ꝙ. de excep. ca. pastoralis. & 4. quæst. 3. ca. si testes. §. si quis testibus. & quæ de nouo emergunt, auxilio indigent. ff. de inter. actio. l. de ætate. §. ex causa. princeps vero etiam contra res bis iudicatas restitutionem in suo auditorio admittit. ff. de mino. minor autem magistratus. arg. ꝛ. eo. tum ex litteris. Item videtur quòd pluries possint dari. ff. de mino. l. & fi sine. §. restitutus. vbi sæpius restitutus fuit minor. Sol. Potest dici quòd illud speciale est in hæreditate, vel etiam ibi non fuit denegata, sed sæpe concessa, puta, petij restitui in integrum contra sententiam, concessa fuit mihi iterum lata fuit sententia contra me in principali, iterum dabitur mihi in integrum restitutio, non contra primam sententiam, sed contra secundam, quod potest fieri nisi in casu. C. de bon. quæ libe. l. vlt. §. vbi autem. hic vero fuit denegata, vnde ammodo non auditur, nisi nouæ defensiones, &c. & est speciale quod dicitur in §. vbi autem. propter paternam verecundiam, & ne leges ludibrio fiant. Bernardus.

c Facit l. 1. & ibi doct. C. si sæpius resti. in integ. post.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE ALIENATIONE IVDICII MVTAN. &c.

¶ *Supra visum est de beneficio seu remedio restitutionis, per quod prouidetur læsis tam nũoribus quam ecclesijs & maioribus ex causa. Nunc competenti ordine annectit aliud remedium, per quod prouiditur illis, in quorum præiudicium est facta rei alienatio, causa futuri iudicij mutandi. Abb.*

De hac materia tractatur 11.q.1.c.vlt. & in multis capitulis.

TITVLVS XLII.

De alienatione iudicij mutandi causa facta.

¶ Alexander tertius.

¶ *Is in quem facta est alienatio rei causa mutandi iudicij, conuenitur per rescriptum impetratum contra alienantẽ.*

CAP. I.

EX † quorundam relatione audiuimus, quòd cũ aliqui litteras cõmissionis à nobis impetrant, ad uersarij, (vt mandatum nostrum eludant) antequam litteræ ad iudices perueniant, vel etiam postea, priusquam citentur ab eis, in vocem appellationis prorumpunt: & infra. ¶ Nos igitur contra prædictam calliditatem & versutiam prouidere volentes [a], Mãdamus, quatenus si aduersarij eorum pro euacuando nostro mandato taliter appellauerint [b], aut de possessione, de qua controuersia vertitur [c], cõmutationem fecerint [d] †, vel se malitiose duxerint absentandos [e]: eos qui in possessione se ingesserint; appellatione cessante cogatis sub vestro examine iuris æquitati parere.

¶ Grego.ix.abbati sancti Nicolai, & decano Furnen. Morinen. dioœce.

¶ *Clericus causa mutandi iudicium, non debet recipere cessionem à laico.*

CAP. II.

EX parte Scabinorum † Hiretis † fuit propositũ, quòd inter laicos eiusdem loci quæstionibus emergentibus dirimendis per iudicium seculare, quidam clerici sibi dono vel pretio ab aliquibus laicorum ipsorum cedi faciũt actiones: vt aduersarios ad ecclesiasticum forũ [f] trahant, & prædam ex huiusmodi commercio assequantur: & infra. ¶ Cum igitur cessiones & emptiones litium legitimæ prohibeant sanctiones [g], ita quòd iactura causæ afficiunt [h] illos, qui sibi potentiorum patrociniũ taliter aduocare præsumunt †, & ex eo sint etiã odiosæ, quod ex fonte cupiditatis videntur procedere: Mandamus, quatenus cessionem partium, ẽ. de offi. deleg. de causis. & ff. de iud. l. 2. §. si iudex. de hoc dictum est ẽ. de offi. deleg. P. & G. & est prorogatio iuris, beneficio huius decre. cum aliàs rescripta non possint prorogari ad personas, quæ ibi non contin. entur: vt in c. P. & G.

¶ *Absentandos.*] Qualiter contra tales sit procedendum, dicitur ẽ. de offi. deleg. cõsultationibus. & ẽ. vt lit. non cõtest. quoniam. §. in alijs. Bernard.

Ex parte.] Duæ sunt partes. Prima ponit querelam. Secunda prouidet: ibi, *Cum igitur.* Abb. Siculus.

CASVS. Apud Hipretum aliquando emergũt quæstiones inter laicos eiusdem loci, quæ dirimi debent per iudicium seculare: quidam clerici faciunt sibi cedi actiones ab aliquibus laicis dono vel pretio, vt aduersarios trahant ad ecclesiasticum forũ, & sic prædam ex tali commercio assequuntur: Scabini, id est, officiales eiusdem loci significauerũt hoc domino Papæ: vnde super hoc scribit quibusdam dicẽs, quòd huiusmodi cessiones & emptiones litium prohibentur per leges, ita quòd iactura causæ afficiunt illos qui aduocant sibi patrocinium potẽtiorum: & odiosæ sunt huiusmodi cessiones: quia ex cupiditate procedunt. vnde mandat quibusdam, quatenus prædictos clericos compescant ab huiusmodi præsumptione per censuram ecclesiasticam. Nota hic quòd clerici conuenire possunt laicos coram ecclesiastico iudice. sed hoc est de consuetudine illius loci.

¶ *Glo. seq. arg. duo. & fi. sol. contrarium.*

f ¶ *Ecclesiasticum forum.*] In hoc facit ad titulum: quia per hoc mutatur iudicium. per ea enim quæ sequuntur, spectaret ad titulum, ne liceat potentioribus. & ad titulum, mandari. & sic materiæ legum diuersorum titulorum hic comprehenduntur. Item est hic arg. q clerici aliàs possunt laicos conuenire in foro ecclesiastico. Item arg. ex hac decre. quòd clerici maiores reputantur quàm laici, & est de consuetudine illius loci, quòd clerici trahere possunt ad ecclesiasticum forum laicos, aliàs de iure non.

¶ *Glo. seq. de cessione actionis distinguit, aut fit in vltima voluntate, aut inter vivos ex pacto. secundo casu aut fit potentiori, aut non potẽtiori: & hoc casu aut est dubitata, aut indubitata: & secũdo casu aut est vera, aut simulata, aut dubitatur.*

g ¶ *Sanctiones.*] C. man. l. penult. & vlti. Et nota quòd huiusmodi cessiones quandoque tenent, quandoque non tenent. Si cessio actionis fit in vltima voluntate, tenet cessio. ff. de leg. 3. nomen. & in casibus C. man. per diuersas. & l. ab Anastasio. nisi res vel actio legata fit litigiosa. C. de liti. quicunque. & in Auth. nunc si hæres. sed legatarius potest adesse liti ne colludatur, vt ibi dicitur. Si vero ex pacto, siue inter vivos fiat cessio vel donatio potentiori, nulla est: nec agere potest ille ex ea cessione: immo iactura causæ afficiuntur qui hoc faciunt: vt hic dicit. & C. ne lic. pon. l. 1. & 2. & l. fin. Si vero fiat cessio non potentiori, si actio sit dubitata, id est, in iudicium deducta, non tenet cessio: nõ tamen admittitur actio, si agit ille qui cessit, in casibus non tenet. C. de lit. l. 2. & l. vlt. Si vero actio sit indubitata, id est, nondum in iudicium deducta, tenet. C. de hære. vel actũ. ven. per to. Item distingue vtrum etiam sit simulata, quia tunc nulla est. C. plus va. quod agitur. per tot. & dicitur simulata si id actũ est inter cedentem & illum cui fit cessio. Si vero dubiũ sit an sit simulata vel vera, præsumitur quòd sit simulata, ex eo q actio pro parte donata, pro parte vendita videt. C. man l. vlti. & in tali casu non agit is cui ceditur, nisi ad id quod dedit in superfluo: nec is cui cessit, nec is cui ceditur, vt ibi dicitur. §. si quis. Item præsumitur si modicum pretium datur, & hic non agitur nisi ad id qđ dedit; & ex quantitate pretij simulata præsumitur. Item si dubitatur an sit vera vel simulata, præsumitur simulata. in quo casu loquitur C. man. d. l. penult. exceptis quibusdam casibus ibi positis.

¶ *Gl. seq. reci. per duas q. an ipso iure, & de quibus potẽtioribus, &c.*

h ¶ *Afficiant.*] C. ne lic. potẽ. l. 1. & 2. & dicas afficiant per sententia, non ipso iure, vt patet per l. prædictam. C. ne lic. pot. vbi dicit, iactura

† Scabinos vocant Belgæ, & alij populi senatores seu oppidorũ magistratus.

† Hipreti.

† Vide l. pen. ff. de alt. iudic. mut. cã. fact. & l. 1. & 2. & ibi Bartol. C. ne liceat poten.

Cessio actionum quãdo fieri possit, & quando nõ.

¶ Post cõcil. Lateran. sub Alexan. iij. par. 49. cap. 5. & ca. 1. cod. tit. in 1. compil.

¶ Vide text. in l. fi. cũ gl. & not. C. de litigio.

a Ponit casũ in eo qui ꝓpter inualitudinem, vel ætatem, vel occupationẽ aliquam litẽ in aliũ trãstulit. Ioan. An.

† Pro intellectu huius tituli vide Sotum li. 4 sent. dist. 39. q. 1. art 3.

a Hoc est verissimum, & diffiniuit concil. Trid. sessio. 24. tit. de sacramento matrimonij, can. 5.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. compilat. Et præter doctores hic vide Panormitanũ in c. 1. & in c. super hoc. infra de eo qui duxit in mat. quã polluit per adult.

† ducere

† Vide concilium Triburiense ca. 40. & cap. 51 sed ibi nõ sunt hæc eadẽ verba.

1229 De conuersione infidel. Tit. XXXIII. 1230

pelli debet ad ipsum redire vtroque casu: siue fuerit iudicio ecclesiæ absoluta, siue non infra de diuor. quanto. in fine. non obstante illa spirituali fornicatione, cum iam sit emendatus, & incipiat esse quod non fuit. 50. distin. ferrum. Secus in carnali fornicatione, siue iudicio ecclesiæ sit separata, siue publice sit fornicata: quia non tenetur illam recipere nisi velit, quãuis emendatam. ẽ. eod. gaudemus. & hæc separatio fit tantum quo ad mutuam seruitutem: quia vinculum matrimonij non dissoluitur a in hoc casu cum alter fidelium transit ad infidelitatem: vt in cap. prædicto, quanto. Sed quæ est ratio quare in fornicatione carnali non cõpellitur maritus recipere vxorem, etiam emendatam: sed in spirituali compelliturꝰ Hæc potest esse ratio: si maritus cognosceret vxorem post carnalem fornicationẽ: postea promoueri non potest ea mortua propter defectum sacramenti: & sic præiudiciũ ei fieret. 34. dist. si laici. & c. si cuius vxorem. sed hoc non contingit in fornicatione spirituali: quia per pœnitentiam purgata est. Item alia est ratio: in fornicatione carnali anima & corpus polluitur: sed in spirituali tantum anima: & in carnali fornicatione non tantum fit in anima quòd displiceat marito: sed etiam in corpore: quod non fit in spirituali: & vir magis scandalizatur ex eo quod fit in corpore, & magis offenditur, quam ex eo quod fit in anima: & ita causa maioris scandali illati viro fit, vt post carnalem fornicationem non compellatur: sed post spiritualem fornicationem compellitur: nisi ad religionem transire voluerit, vt hic dicitur.

TITVLVS XXXIII.

De conuersione † infidelium.

¶ Celestinus tertius.

¶ *Non potest quis illã habere in vxorem cuius maritum occidit machinatione ipsius mulieris: secus si sine machinatione. Et est pulcher & quotidianus casus.*

CAP. I.

LAudabilem † : & infra. ¶ Interrogasti de Sarracenis, qui dũ in captiuitate essent, quarundam Christianarum viros earum insidiis & machinationibus occiderũt, vtrum, quia postea per ipsas ad fidem Christianam cõuersi sunt, eas de iure possint accipere † in vxores: vel si duxerint, coniugium teneat eorundẽ. Hic Triburiẽsis † concilij [a] regula contenti sumus, asserentis, quòd si in mortem ipsorum malitiose fuerint machinatæ, licet earum studio ad fidẽ accesserint, tamen nec eis adhærere debent, nec fuḥt, si adhærserint etiam tolerandi; cum tale damnum tali lucro [b] ecclesia compensare non velit. ¶ Ad hoc Sarraceni quidam in bello sunt Christianos interfeciſſe notati, & Christiani similiter [c] Sarracenos: postea vero Sarraceni ad fidem cõuersi, vxores eorum quos in belli certamine occiderunt, sibi matrimonialiter copularunt; & idipsum Christiani de Sarracenis mulieribus conuersis ad fidem feciſſe noscuntur; quæ postquam de priorum virorum morte cõpererint † veritatem, diuortium instãter † exposcunt.

¶ In his igitur respondemus, quòd cum tales non procurauerint [d] virorum interitũ defunctorum, matrimonium inter huiusmodi personas licite potest contrahi; & taliter copulati diuortium nequeunt postulare.

¶ Gregorius nonus Argentiñ. episcopo.

¶ *Si alter infidelium coniugum venit ad fidem, altero remanente in infidelitatis errore, cõmunis proles ad signatur conuerso.*

CAP. II.

EX † literis tuis accepimus, quòd quidam de Iudaicæ cæcitatis † errore, ad Christum verum lumen adductus, vxore sua in iudaismo relicta, in iudicio postulauit instanter, vt eorũ filius quadriennis asignaretur eidem, ad fidem catholicam, quam ipse susceperat, perducentes tales non procurauerint mortem virorum, matrimonium inter huiusmodi personas licite potest cõtrahi, nec debent aliquatenus separari: cum hic causa illa non subest propter quam debeant separari. Not. quòd mulier non potest contrahere cũ illo qui virum suum interfecit, si mortem eius fuerit machinata. Item compensatio non habet locum in delictis. Item quod per me non stetit, mihi imputari non debet.

c ¶ *Et Christiani similiter.*] Pugnantes pro patria & fide, ob quam pater in filiũ, & filius [b] in patrem insurgere debet. ff. de relig. & sumptib. fune. minime. & mari-tus in vxorem. 28. q. 1. vxor. in fine. 23. q. vlt. leg. Syromastem.

¶ *Glo. seq. not. duo requiri, & ponit casus quibus sufficit alterum. in fine quærit. arg. pro. soluit contrarium.*

d ¶ *Procurauerint.*] Ex eo quod hic dicit, & 31. q. 1. si quis viuente. infra de eo qui dux. in matri. ca. vlti. ad hoc vt matrimoniũ impediatur, duo exiguntur, scilicet affectus cum opere subsecuto c: & est simi. ff. de condi. & demon. l. 2. in fi. hic enim tunc puniſtur cum concorditer ad hoc procedunt. 15. q. 1. c. 1. in fi. & cap. si quis non iratus. quandoque punitur opus sine affectu quo ad legem promotionis. 15. q. 1. si quis non iratus. quandoque affectus sine opere: vt 1. q. 1. qui studet. supra de biga. nuper. ibi tamen interuenit opus non cum affectu. Quid ergo si ratum habuerunt eos interfectos esse? Idem videtur: quia in maleficiis ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. fed & si cum quis. Contra credo d. arg. infra de spon. cum apud. cum edictum de matrimonio contrahendo fit prohibitorium, vt ibi. Ber.

EX literis.] Si vxore in Iudaismo relicta Iudæus ad fidem conuertitur, communis proles asignatur eidem. hoc dicit. Vel quo ad intellectum, maxime iuxta glossam, dic vt in rubro, & est casus notabilis. Primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, *Cum autem.* Consultatio vero duo facit. Primo ponit viri petitionem. Secundo defensionem mulieris: ibi, *Ad quod.* Responsio vero Papæ quadruplicem præmittit causam. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam Iudæus cõuersus ad fidem vxore sua in iudaismo relicta, petebat in iudicio, vt eorum filius quadriennis asignaretur eidem, per ipsum ad fidem quam susceperat perducẽdus: Mulier respondebat, quòd cum puer infans existeret, magis indigeret materno solatio, quam paterno, qui sibi ante partum fuerat onerosus, doloroſus in partu, & post partum laboriosus: Vnde potius cõiunctio viri & mulieris dicitur matrimonium, quàm patrimoniũ: & ideo apud ipsam debebat potius remanere: quæsitum fuit à Papa, quid iuris esset: cum filius in potestate patris consistat, cuius familiam sequitur, & non matris, & in tali ætate apud suspectas personas aliquis remanere non debeat, quæ vitæ ipsius insidientur: & pueri post triennium apud patrem non suspectum ali debeant & nutrari: & si apud matrem manet, posset illum trahere ad infidelitatis errorem: & ideo ꝓpter fauorem fidei, respondet Papa puerum illum patri asignandum. Not. quòd filius conditionem patris vel matris conuersi ad fidem sequi debet. Item nota diffinitionem matrimonij. Matrimonium est legitima coniunctio maris & fœminæ indiuiduam vitæ consuetudinem retinens. Item filius est in potestate patris & non matris. Item filij apud suspectas personas morari non debẽt. Item filij post triennium à patre sunt alendi. Item fauor fidei attendendus est.

¶ *Glo. seq. primo arg. quòd causa, &c. & remittit. Secũdo notat patrẽ etiam*

† Comperiunt.

† Constanter.

b Vide Alfonsum Castrum lib. 2. c. 26. de iusta hæreos. punitione. Syromastem.

† De casu huius cap. vide B. Thomam lib. 4. dist. 39. q. 1 art. 4 ad 4 argumentum.

† prauitatis.

d Idem no. Io. in prædi. c. si quis viuente. Vin. hic. & Host. Ioan. And.

Universidad de Deusto Biblioteca

etiam contra matrem, &c. Tres casus excipit. Tertio distinguit duo membra, & in secundo subdistinxit. Quarto notat filium sequi, &c.

a ¶ *Perducendus.* Iusta fuit causa petitionis & honesta : & ita sumitur hic arg. q causa petitionis semper inferenda est in ipsa petitione: alias repellitur. supra de libel. oblatio. c. 2. & 3. vbi de hoc. Sed nota quòd pater potest petere filium in potestate sua constituta, per interdictum de liberis exhibendis cõtra matrem & contra quemlibet detinentem : mater tamen quoque habet exceptionẽ contra maritum, puta si est minor triennio, cum apud eam tunc debeat educari: Vel etiam si iudicatum esset in contrarium. ff. de lib. exhi. l. 1. §. si vero. Et in alio casu habet exceptionem ob nequitiam patris, vt sine diminutione patriæ potestatis apud eam filius moretur. ff. eo. deinde. §. etiam si maxime. Circa hoc distingue, aut filius à nullo detinetur, aut ab aliquo, si ab aliquo, & tunc volens aut inuitus. Primo casu petere possum per officiũ iudicis. ff. de libe. exhiben. l. 3. §. hoc autem. Si ab aliquo volens detinetur, potest petiri rei vẽdicat. adiecta causa de iure Quiritum cognitione prætoria. ff. de rei vendi. l. 1. §. 1. quod ius proprie Romanorum est. Insti. de pa. potesta. §. 1. In tertio casu locum habet interdictũ de lib. exhiben. vt ff. de libe. exhib. l. 1. 1. respon. & ff. de rei vendi. l. 1. §. 1. Et nota quòd filius conditionem patris vel matris conuersi ad fidem sequi debet. 28. q. 1. Iudæi. & in hoc casu filius infans non doli capax sequitur meliorem conditionem: aliàs si doli capax esset, non deberet baptizari nisi sponte. a 23. q. 5. ad fidem. 45. dist. de Iudæis. quandoque tamen sequitur deteriorem conditionem, scilicet matris, si serua sit. 32. q. 4. c. vlt. Ber.

† producendus.

† alia.

† ac post partum, &c.

† ac per hoc

† Non debeat apud illas, &c.

† Insidiantur.

† ipsam

† In aliquot vetustis ira: De votis, & votorum redemptione. Iam de materia voti plurima canonistis valde necessaria tradit P. Thomas lib. 4. sent. dist. 38. q. 1. art. 1. 2. 3. & 4. & 2. 2. q. 88. per totã quæstionem.

b ¶ *Paterno.*] Supra de præsumptio. illud.

c ¶ *Legitima coniunctio.*] Matrimonium dr legitima cõiunctio maris & fœminæ indiuiduã vitæ consuetudinem retinens. 27. q. 2. §. 1. Insti. de pa. po. in prin. Et hæc est ratio quæ constituit assignari à doctoribus, quare potius dicatur matrimoniũ quàm patrimoniũ illa cõiunctio. B.

d ¶ *Potestate.*] Pater enim dicitur habere filium in potestate, & non mater. Instit. de patria potestate. §. vlt. & C. de adoptionibus, muliere. m. vnde filius patris familiam sequitur, & non matris. Institu. de legitima agnato. tutela. §. 1. vnde ista verba fuerunt sumpta. Et expone, familiam, id est, agnationem, licet aliàs hoc nomen, familia, multas habeat significationes. ff. de verb. sig. pronunciatio. §. familiæ. & facit ad hoc Insti. de pa. potestate. in fi. & C. de verb. sig. l. vlt. non enim denominatur filius à cognatione matris, sed patris. ar. ff. ad mu. l. 1.

Glo. seq. reci. per quæstio. vbi pupillus debeat educari. & distinguit an mortuus est pater, an viuit, &c.

e ¶ *Insidientur.*] Nota q mortuo patre pupillus educari non debet apud illas personas, quæ ipsius pudicitiæ possunt insidiari. ff. vbi pupil. educ. de. vel mo. l. vlt. Prætor enim decernere debet, vt sine vlla suspicione alatur partus, etiam contra voluntatem patris. ff. eo. l. 1. r. & æstimabit ex affectu singulorum quis magis ad suspicionem & spem successionis sit prior. C. eo. l. 2. veruntamen educatio pupilli nulli magis committenda est quàm matri, nisi vitricum ei inducat b. C. eo. l. 1. si vero viuo patre quæstio est, apud quem educetur filius facto diuortio, olim æstimabat prætor quando apud patrem, & quando apud matrem alatur. C. de diuor. l. vnica. hodie distinguitur, vt si pater causam diuortij præstitit, tunc ali debeat apud matrem. si vero mater causam præstitit diuortij, tunc ali debet apud patrem. C. eo. Authen. si pater. ergo hic ali debet apud patrem : quia mater præstat causam diuortij. infra de diuor. gaudemus. & c. quanto. quæ non sequitur maritum conuersum ad fidem, quem sequi debet. 13. q. 2. vnaquæque. & quia infidiaretur vitæ ipsius, vt hic dicitur, & per iura prædicta.

f ¶ *Post triennium.*] Filius minor triennio, apud matrem debet ali; maior triennio, apud patrem. C. de pa. pot. nẽc filium. arg. C. de infan. expo. l. 2. & infra eo. ca. vnico.

ADDITIO. Vnde versus.

a Vide B. Thomam 2. 2. q. 10. art. 12. & 2. 2. q. 68. art. 3.

b Et tamen vitricus põt esse tutor. C. de contrario iud. tu. l. fi.

Mater alit puerum trimum : trimoque minorem.
Maiorem vero pascere patris erit.

g ¶ *Ad infidelitatis errorem.*] Hac de causa etiam si esset minor triennio, vel pater vellet eum perducere ad fidem, cum sit in eius potestate, patri debuit assignari in fauorem fidei Christianæ : cum aliàs si esset maior, & proclamet se velle fieri Christianum, debeat de manibus illorum eripi. ar. infra de Iudæ. sicut Iudæi.

h ¶ Alexander tertius Exoneñ. episcopo.

¶ Vota possũt eleemosynis redimi, vel in aliud commutari, intercedente superioris auctoritate, & iusta causa redimendi, vel mutandi.

CAP. I.

DE † peregrinationis votis an eleemosynis redimi possint, vel pro necessitate in aliud commutari: Respondemus, quòd ab eius qui præsidet, pendet arbitrio h, vt consideret diligentius qualitatem personæ, & causam cõmutationis i; scilicet an ex infirmitate, seu affluentia diuitiarum, an † alia causa probabili, peregrinatio an † recompensatio k melior fuerit, & Deo magis accepta : & secũdum hoc habet exinde dispensare.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. com pilat. Et post concilium Lateran. sub Alexan. iij. par. 35. c. 3.

† aut

† aut

¶ Idem Norueiceñ. episcopo.

¶ Commutat Papa votum vltramarinum, in his maxime qui in puerili ætate vouerunt.

CAP. II.

VEnientis † ad nos R. narratione accepimus, quòd vouentis, & causam commutationis, scilicet an ex infirmitate, vel affluentia diuitiarum, aut alia probabili causa, vt scilicet peregrinatio vel commutatio magis sit Deo accepta, & secundum hoc super hoc dispensẽt. Nota, quòd circa votum peregrinationis potest episcopus dispensare. Item in commutatione voti qualitas vouentis & causa commutationis considerari debent. Item in votis commutandis considerari debet quid Deo magis placet.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. com pilar. Et post concil. Lateran. part. 50. c. 15. Vide B. Thomam 2. 2. q. 88. art. 9. & Syluestrum in sum. verbo votũ. 3. §. 5.

Glo. seq. arg. ad commutationem pœnarum. alleg. 7. iura, & tria in contrarium sol. & arg.

h ¶ *Arbitrio.*] Arg. de pœnæ commutatione. 82. dist. presbyter. 22. q. 4. innocens. de pœni. dist. 1. medicina. 36. q. 1. de raptoribus. 41. dist. non cogantur. infra de maledi. cã. 2. 12. q. 2. fraternitas. arg. contra. 16. q. 1. decimæ. & cap. de decimis. 32. q. vlt. cap. vlt. Sol. c Commutatio pœnæ adhibenda est quandoque, hac consideratione præhabita, vt illud quod vice commutationis præstatur intantum vel amplius sit Deo acceptum : vt hic in fi. & infra eo. scripturæ. & est arg. quod episcopi possunt dispensare in voto. Tanc.

c Adde quòd iura allegata in glossa loquuntur de commutatione pœnitentiæ, die ergo esse textum cũ glossa in l. quod ergo. §. pœna grauior. & ibi B. ff. de his qui no. infa.

i ¶ *Causam commutationis.*] Causa semper considerari debet quare fiat commutatio. arg. infra eo. magnæ. in fi. & c. quod super his.

¶ Glo. seq. dat regulam, quam exponit. vnum casum excipit.

k ¶ *Recompensatio.*] In omni voto, siue consistat in faciendo, siue in non faciẽdo, siue sit solemne, siue simplex, potest habere locum compensatio, dummodo ante votum fuerit liberæ voluntatis: Hoc dicitur propter articulos fidei, quos vnusquisque vouit in baptismo, quia illud votum ante baptismum est necessitatis : sed in voto continentiæ secus est, cui æque bonum vel maius inueniri non potest. arg. 32. q. vlt. ca. vlti. Et castitas sola est, quæ potens est, Deo animas præsentare. in Auth. de leno. §. sancimus. coll. 2. & quæ suaderi potest, imperari non potest. 27. q. 1. integritas. infra de statu mona. cum ad monasterium. Bernardus.

Venientis.] Duo facit. Primo ponit formam voti. Secundo eius absolutionem & mutationem : ibi, *Nos autem.* Abbas Siculus.

CASVS. R. clericus dum esset in puerili ætate cõstitutus & doli capax disposuit proficisci Hierosolymam : & cuidam, qui illuc accedere volebat, fidem dedit, & suam ab eo accipit, quòd in via fideles socij existerent : Tandem factus discretus & adultus, accessit ad Papam potens eius consilium : Papa illum absoluit à voto, quod in ætate puerili fecerat, ex facilitate potius quam arbitrio discretionis : ita tamen quòd votum redimat eleemosynis : & toto tempore vitæ suæ, si poterit, vni pauperi debeat prouidere. Nota, quòd votum redimi potest

potest eleemosynis, iusta de causa.

¶ *Glo. seq. reci. per obie.*

a ¶ *In puerili.*] Intellige q erat doli capax, alioquin cõpensatio quæ sequitur, non erat imponenda : vel forsitan in maiori ætate ratum habuit : vnde tenebatur illud adimplere, aliàs non. 20. q. 1. illud. & supra de reg. significatum. & ea. ficur. Tan.

b ¶ *Disposuit.*] Procedendo ad actum exteriorẽ : vt patet ex littera sequenti. vnde mortaliter peccasset, nisi compleuisset votum, si cõmutatio non fuisset subsecuta. arg. 17. q. 1. qui bona.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

c ¶ *Socij fideles.*] Sed nũquid Papa potuit illũ absoluere ab obligatione qua socio tenebatur? Vtique. argu. 9. q. 3. per principalem. C. de quadrien. præscriptio. bene à Zenone. C. de precib imperato. offeren. quotiens. nec erit dicendus voti transgressor. infra eo. non est. Alan.

¶ *Glo. seq. arg. alle. canonem ibi contrarium. alle. tria iura, & soluit.*

d ¶ *Facilitate.*] Arg. q votum ex facilitate emissum obligat. simile 17. q. 4. sunt qui opes. arg. 3. §. de reg. adnotrã. 22. q. 4. vnusquisque. & 27. q. 1. nuptiarũ. Sed hoc vt dictũ est, postea ratũ habuit, factus maior.

e ¶ *Sufficiant.*] Nã possibilitas semper subauditur. 3. de iureiu. querelã. & c. breui. arg. 4. dist. erit autem. & ff. de statu. libe. l. cum hæredes. §. Stichus. & 47. dist. quod ad nos. Sic impossibile præceptum non obligat. ff. quæ senten. sine appel lario. rescindan. l. Paulus 2. Laur.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. com pil. Et præter doctores hic vide Nauarrum in manuali cõfessariorum ca. 12. num. 26. & 52. in latino nuper impresso.

Itteraturam] Hoc capi. continet notabilem & singularem decisionem : & potest sic summari : Simpliciter proponens religionem ingredi, licet non ingrediatur, non est reus voti. Primo ponitur consultatio. Secundo responsio : ibi, *Igitur.* Abbas Siculus.

CASVS. Magister A. fecit sibi minui in brachio : brachium eius intumuit ex illa minutione, ita q perterritus fuit ad mortem : dum esset in tali statu, protulit hæc verba : non diu hic morabor : proponens in animo religionem intrare : dubitauit, an ex tali facto teneretur religionem intrare : rndet ei Papa, q si plus non est in voto processum, non debet dici transgressor, si non adimpleat quod dixit. Nota, quòd per simplicia verba non obligatur quis, nisi habeat animum adimplendi votum. Item nota hic argu. quòd ex nuda promissione non oritur obligatio.

¶ *Glo. seq. recitetur per obiectionem.*

f ¶ *Proponens.*] Non tamen animo obligandi, nec firmiter hoc propo nendo seu eligendo : quia tunc mortaliter peccasset si non impleuisset propositum. 17. q. 1. qui bona. & §. 1. & 3. eo. c. prox. vbi dicit dispositi proficisci. & ideo dicit 3. si plus non est in voto processum : q nõ dicit hoc animo se obligandi, vnde non fuit mendaciũ. 22. q. 2. quod autem ait. & nemo se obligat, nisi qui animũ habet se obligandi. ff. de actio. & obligatio. l. obligationum. ar. ff. si cert. peta. si ego.

a Istud ar. nõ sumitur hic, cũ nec pact. fecerit, nec verbum emerit, secundũ Hostien.

¶ *Glo. seq. signat contrarium. Item arg. & in contrarium alle. 3. iura.*

g ¶ *Quod dixisti.*] Arg. contra 22. q. 5. iuramenti. Item argumentum a quod ex nudo pacto non oritur actio, licet sit ar. contra. 12. q. 2. quicunque suffragio b. & quæst. 5. quia Ioannes. & 27. q. 1. hæ vero. in fine. Lau.

b Vbi de hoc. & 1. q. 7. quotiens. & de pact. c. 1. Ioan. And.

Scripturæ.] Per ingressum religionis soluitur votum religioni non professũ. h. d. Et est notabilis decisio, intelligendo q hoc fiat sine auctoritate superioris. Pro declaratione textus pone casum literalem. Quidam vouerat visitare sepulchrũ sanctum, demum intrauit religionẽ voto non cõpleto : dubitatur an iste esset vere reus fracti voti : & respõdetur quòd non, per rationẽ quæ habetur in littera. Abb. Sicul. Nota, quòd non frangit votum qui illud in melius cõmutat. Itẽ magis seruire videtur qui temporale seruitium in perpetuum commutat.

¶ *Glo. seq. arg. dat simile, & reddit causam.*

h ¶ *Temporale obsequium.*] Non enim est illi necessaria certa delicti satisfactio, cuius totum vitæ tempus obedientiæ impẽditur sui conditoris. de pœ. dist. 1. ca. quis aliquando. §. his auctoritatibus. sic non frangit propositum, qui illud in melius cõmutat. supra de iureiu. peruenit. Et ita est argu. q intranti monasteriũ, non est imponenda c pœnitentia pro peccato ante commisso : Sic enim remittitur Astulpho pœnitentia publica, si monasterium voluerit ingredi. 33. q. 2. admonere. & hoc propter cõtinuationem pœnitentiæ & exercitij, in quo semper debent esse monachi. ar. 16. q. 1. vos autem. si vero, postquã monasteriũ ingressi fuerint, delinquunt, bene subiiciuntur pœnitentiæ, & disciplinæ abbatis, secundum regulam illius loci. §. de regu. c. vlti. & 3. de sen. excom. cum illorum.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. com pil. Et pro intellectu vide B. Thomam. 2. 2. q. 88. artic. 12. ad primum argumentũ. & lib. 4. sent. dist. 39. q. 1. art. 4. in corpore articulo.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. com pilat. Et vide B. Thomam. 2. 2. q. 88. artic. 12.

† turbationem.

c Hoc non est quia talis à satisfactione absoluatur, sed quia eo ipso quod suam voluntatem etiam in seruitutem redigit, propter Deum, pleniter iam pro omni peccato satisfecit, quẽ chariorem habet omnibus reb mũdi. ita B. Thomas in 4. sent. dist. 4. q. 3. art. 3. quæstiuncula. 3. ad 3. argumentum.

Non est.] Tria facit. Primo præmittit exordiũ. Secundo submittit narrationem : ibi, *Sane.* Tertio conclusionem : ibi, *Ideoque.* Abbas.

CASVS. Archiepiscopus Strigoneñ. votum emiserat Hierosolymã adeũdi, & significauit domino Papæ, quòd cum regnum Hungariæ in perturbatione esset, consilium & auxilium archiepiscopi erat sibi multum necessarium : vnde petiit à dño Papa, quatenus mãdaret archiepiscopo, vt Hierosolymam non accederet, donec regnum ad tranquillitatem peruenire : vnde mãdat Papa archiepiscopo, quatenus iter non arripiat Hierosolymam adeũdi, priusquam regnum tranquillitati pristinæ fuerit restitutum, vel super hoc ab Apostolica sede recipiat mandatum ; & ideo transgressor voti non habebitur qui de mandato Papæ votum distulit adimplere. Nota, quòd nõ dicitur transgressor voti, qui ipsum differt adimplere : quia quod differtur, non aufertur : & sic ex causa potest differri executio voti.

¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit.*

i ¶ *Auctoritate sedis Apostolicæ.*] Arg. quòd Papa potest dispensare in voto d, & episcopi etiam. supra eo. c. 1. Sed cum vota ex necessitate sint soluenda. 17. q. 1. c. 1. & de iure naturali non videtur, quòd ibi habeat locum dispensatio : quia dictum est, Vouete & reddite Domino vota vestra. infra eo. magnæ. & c. prox. vnde in his votis non dispensat, sed declarat. cum enim quis vouet peregrinari : subintelligitur, si commode fieri potest : vt supra de iureiur. quanto. vbi de hoc. & de voto & iuramento dic vt ibi ; sicut nec frangit votum qui illud in melius commutat. supra c. prox. & de hoc dictum est. supra eo. ca. 1.

d De materia huius glossæ, vide B. Thomam loco proxime citato.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem.*

k ¶ *Adimplere.*] Si iusta causa subest. 3. eo. ca. 1. aliàs non est securus quòd ad Deum, cum quo Papa dispensat, nisi subsit causa dispensandi : sicut nec dr absolutus qui causam excõcationis supprimit. 3. de off. ord. ex parte. & infra de sen. exc. cum pro causa. habebit tñ exceptionẽ quo ad ecclesiã, ille cũ quo sine causa dispensatum est. arg. ff. de furtis. inter oẽs. §. pen. quo ad Deum sibi allegatio non valebit, vbi iudicabitur eo teste quo iudice. 9. q. 3. aliorum hominum. & 11. q. 3. audi.

¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit.*

l ¶ *Regnum ipsum.*] Sic ergo Papa præfert vtilitatem priuatam cõi vtilitati e. cõtra id quod habes 3. de post. c. 3. & 7. q. 1. scias. & 8. q. 1. in scripturis. & 3. de reg. licet. Non sunt cõtraria, quia hic nõ præfert, sed differt : & qd differtur, non aufertur. 32. q. 2. ancillã. de pœ. dist. 6. nemo.

e Quum votum hic vtilitatem priuatam, & quã sem tradit Ioann. And. quẽ videto.

Licet.] Primo ponit exordium. Secundo ibi, *Accepimus.* narrat factum. Tertio ibi, *Mandamus.* cõcludit. Quarto cõminatur ibi, *Nec est onus.* Abbas Siculus.

CASVS. Rex Hungariæ votũ emiserat Hierosolymã adeundi, tandẽ voto nõ cõpleto agés in extremis, filio suo An dreæ duci sub intermi-

CAP. III.

LItteraturam † tuã : & infra. ¶ Cum ex quadam minutione, nimio fuisses mortis pauore perterritus, hæc verba protulisti : Non diu hic morabor : proponens f in animo, quòd religionis habitum esses aliquando suscepturus : & infra. ¶ Tibi igitur respondemus, quòd si plus non est in voto processum, trãsgressor iudicari non poteris, si non impleas quod dixisti g.

† tuã

¶ Idem.

¶ Omne votum mutabile est in votum religionis.

CAP. IIII.

SCripturæ † : & infra. ¶ Reus fracti voti aliquatenus non habetur, qui temporale obsequium h in perpetuam nosci tur religionis obseruantiam commutare.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. com pil. Et pro intellectu vide de B. Thomam. 2. 2. q. 88. artic. 12. ad primum argumentũ. & lib. 4. sent. dist. 39. q. 1. art. 4. in corpore articulo.

¶ Innocentius iij. Strigoneñ. archiepo.

¶ Executio voti vltramarini auctoritate Papæ potest ex causa differri.

CAP. V.

NOn † est voti dicendus transgressor, qui quod voluit, auctoritate i sedis Apostolicæ distulit adimplere k. Sane significauit nobis rex Hungariæ, quòd cum in regni perturbatione † cõsilium & auxilium tuum sibi senserit hactenus profuisse, vtilitati eius non modicum derogaret, si Hierosolymam (sicut ex voto teneris) regno pergeres impacato : & infra. ¶ Ideoque mandamus, quatenus non prius iter arripias Hierosolymã adeũdi, quàm regnum ipsum l fuerit tranquillitati pristinæ restitutum : vel super hoc receperis ab Apostolica sede mandatum.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. com pilat. Et vide B. Thomam. 2. 2. q. 88. art. 3.

† turbationẽ.

¶ Idem Andreæ duci.

¶ Ecclesia compellit hæredem laicum per excommunicationem, & bonorum subtractionem, ad executionem voti vltramarini, ad quod se obligauit pro defuncto.

CAP. VI.

LIcet † vniuersis liberum sit

† Cap. 2. eo. tit. in 3. com pil. De intellectu Couarruuias in c. si hæredes. supra de testa. & de magna vori obligatione B. Thomas 2. 2. q. 88. art. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

natione maledictionis paternæ iniuxit exequendũ,& ille signo crucis assumpto, promisit votũ patris sine dilatione adimplere: patre sublato de medio,collecta multitudine quamplurima bellatorum, Hierosolymã adire simulauit, & tandẽ acie bellatorũ ꝺ fratre suum regẽ Hungariæ conuertit: Papa hoc intelligés,mandauit eidem,quatenus omnibus aliis postpositis:
vsque ad festum exaltationis sanctæ crucis iter arripiat Hierosolymam adeundi sibi onus iniunctum & sponte receptũ exequendo:ne successione paterna se reddat indignum: quod si non fecerit, ex tunc se nouerit excõicatum, & priuabitur iure quod sibi cõpetebat ordine genituræ, si dictus rex frater eius sine prole decederet,& regnũ ad minorem fratrẽ ipsius deuoluetur. Not. ꝙ vouere est volũtariũ, sed adimplere est necessariũ. Itẽ aliquis votũ suũ potest exequi per aliũ. Itẽ qui non adimplet voluntatem defuncti, priuari debet successione illius.

† propriæ

† commisit

† Defuncto sum vota quando hæredes persoluere tenean tur,vide Hostiensem in sum.de voto. §. & vtrum. adde Nauarrum in manuali confessorũ cap. 12. nu. 56.& 57.

† Adde an ordine genituræ, vel electione succedi debent in regno. Bal. in l. ex hoc iure. ff. de iust.& iu.

a ¶ *Liberum sit arbitrium.*] Vnde dicit Aug. Quæ non cœpit,deliberet : quæ egressa est, perfeueret.27.q.1.nuptiarum. & ea sunt in nostris officijs gratiora, quæ cum liceret ea nobis non impendere, causa tamen dilectionis impendimus.28.q.1. iam nunc.

b ¶ *Resilire.*] In aliud tamen potest commutari de auctoritate superioris, & iusta de causa: vt supra eo.cap.1.& 2. & infra eod.c.magnæ.

¶ *Glo. seq. arg. quem posse pro alio,&c.*

c ¶ *Commiserit tuæ fidei exequendum.*] Arg. q. aliquis potest ieiunare pro alio, & votũ alterius adimplere,quia mortuus soluit votum suum per superstitem.arg. 13.q.2.animæ defunctorum.& 26.q.6.si aliquis fuerit.

d ¶ *Occasione qualibet.*] Supple minus idonea, quòd in generali verbo subintelligitur : arg.3.de elect.causam quæ.& supra de offi.delega. ex parte.2.ff.de ritu.nuptia.quamquam [a] : & de iureiur. veniens. & c. Quintuallis.

a Vide infra de verb. sig. c. Abbate. in glossa penul. Ioan. And.

e ¶ *Si dictus rex.*] Frater ipsius ducis , contra quem dux ipse conueniat aciẽ bellatorum,quam contra inimicos crucis dirigere simulauit.

¶ *Glo.seq.signat contrarium,& tripliciter soluit.*

f ¶ *Priuandum.*] Dicit hic Vincentius,quòd qui non adimplet voluntatem defuncti,sit ei auferenda tota hæreditas , & idem dicit canon. 11.q.1.Siluester. & hoc concordat legi antiquæ.C.de fideicommissis. l. vltima.in fine.attamen illud obseruatur in extraneo hærede. Sed licet filius instituatus hæres non adimpleat voluntatem defuncti, non ideo totum perdit,sed reseruatur ei legitima. C. de fideicommiss. Authent. hoc amplius. Et satis potest dici, quòd lex in hoc casu præiudicet canonicæ rationi æquitatis. Vel hic auxit pœnam legis ob fauorem terræ sanctæ. Vel melius dic,quòd id quod dicit lex de legitima reliquenda,non potest habere locum in huiusmodi dignitatibus , cum diuidi non possint: quia regnum vnicum debet esse : & si contigeret quòd aliter diminueretur,cito destrueretur,sed aliæ hæreditates bene diuiduntur inter hæredes,sed hic vnus tantum debet esse rex : & ideo dicit quòd totum regnum deuoluetur ad alium fratrem [b].

b De hoc vide to hic copiosius per Host.Io.An. & alios.

Magnæ.] Diuiditur principaliter in tres partes. Primo ponitur facti narratio.Secundo allegatur pro, & cõtra : ibi , *Et quidem.* Tertio diffinitio : ibi,*Cum igitur.*Abbas Siculus.

CASVS. Dum comes Campaniæ in vltramarinis partibus moram faceret, & ecclesia Trecẽsi.contra ecclesiasticam libertatem plurimũ grauaretur , Trecẽs. episcopus considerans quòd per alium eidem ecclesiæ non posset de facili subueniri, ad ipsum proposuit accedere: & in signum peregrinationis & deuotionis terræ Orientalis , signum crucis assumpsit:& sic arripuit iter peregrinationis : dum esset in via,intellexit quòd dictus comes mortuus erat,& licet intentionẽ suam conspiceret iam frustratam , noluit tamen redire sine consilio dñi Papæ , & sic ad vrbem accessit , & intentionem suam , & statum ecclesiæ suæ domino Papæ exposuit: dominus Papa considerans hæc dicit , quòd in hoc negotio tria sunt considerãda:quid liceat secundum æquitatem , quid deceat secundum honestatem , & quid expediat secundum vtilitatem: ostendens quòd ipse votum suum debeat perficere auctoritate Prophetæ dicentis : Vouete & reddite : & hoc est quod dicit ; quid liceat. Item auctoritate Euangelij dicentis:Nemo mittens manũ ad aratrum, & respiciens retro , aptus est regno Dei:& hoc est quod dixit ; quid deceat.Item non expediebat propter exemplum aliorum: quia quòd agitur à prælatis,facile trahitur in exemplum ab aliis: & hoc est ꝙ dixit, quod expediat.Postmodum allegat in contrarium quòd votum perficere nõ debeat propter ætatem , cum vix posset sustinere labores propter necessitatem Trecẽs.ecclesię,cui est obligatus : Ipsum etiam votum , quod licet ex sui natura sanctum esset,nõ tamen sine licentia sedis Apostolicæ vouere potuit : postea ostendit quòd votum commutari possit auctoritate veteris testamẽti : vnde considerauit , quòd votum possit cõmutari in aliud opus pietatis , non curãdo quid homines inique loquantur,exemplo Domini dicentis : Sinite illos , quia cæci sunt, concedit episcopo licentiam , votum peregrinationis taliter commutare , vt expensas quas esset facturus eundo , & morando , & redeundo , transmittat in subsidium terræ sanctæ , laborem orationibus & ieiuniis recompensans : & quia episcopus specialiter pro libertate Trecẽs. ecclesiæ per dictum comitem assequenda votum peregrinationis emisit , eo sublato de medio causa cessauit,& ideo cessare potuit & effectus : & hac causa inspecta Papa hanc indulgentiam sibi fecit. Nota quòd ecclesia potest implorare auxilium & brachium seculare cum iniuste aggrauatur.Itẽ in quolibet voto tria cõsiderãda sunt,ꝙd liceat,ꝙd deceat,quid expediat. Item factum prælatorũ de facili trahitur ab aliis in exemplum , & ideo valde cauere debent quid eis liceat, quid deceat,& quid expediat.Item clericus vel episcopus sine licentia sui superioris votum peregrinationis non debet emittere.Item votum iusta de causa potest commutari. Item veritas propter scandalum non est dimittenda.Item in voto locum habet recompensatio. Item causa voti in ipso commutando considerãda est. Item cessante causa cessat effectus.

† Cap.3. eo. tit.in 3.compilat. Et præter Host. & alios videto hic Henricũ Boich. & quatenus agitur de cruce dominica in signũ deuotionis terræ sanctæ, vide notas in c. fi. §. fi. de offi.iudi.delleg.

† Scilicet Romam per excellentiã. §.sed ius.Insti. de iure natur.

† diximus

g ¶ *Noluisti tamen sine consilio.*]Et bene:quoniam nemo iuramentũ suum vel votum debet interpretari [c].supra de ele.venerabilem.& infra eod.ex multa.nisi certus esset quòd non esset obligatus. arg. infra de sen.excom.inquisitioni.Tan.

c Facit ad hoc tex.in l. 1. ff. de auct.tut.

h ¶ *Liceat.*]Hæc tria semper considerãda sunt.arg.11.q.1. aliud.& 4. distin. denique. in fi.

i ¶ *Sane non.*]Hic incipit ostendere , quòd votum suum perficere teneatur.

k ¶ *Vt venires.*]Non obstante quòd causa voti cessat,cum etiam si sine causa vouisset,nihilominus teneretur. supra de conuer. coniu. ex parte.Facilius enim dispensari potest cessante causa:vt dicit in fi.causa enim non impedit nisi exprimatur.C. de condict. ob tur. cau. da. si repetendi. nisi à iure subintelligatur.ff.de iure do.stipulationem.Io.

l ¶ *Prophetica.*] Scilicet Dauid.

m ¶ *Primum.*]Scilicet,vouete.Ber.

Psal.75.

¶ Idem Trecensi episcopo.

¶ *Commutat Papa votum vltramarinum in vigilias,orationes , & iciunia:tunc maxime , cũ cessat causa quæ induxit ad vouẽdum ; ita etiam quòd expensæ fiendæ in eundo, morãdo , & redeundo , integraliter mittantur in terræ sanctæ subsidium.*

CAP. VII.

Magnæ † deuotionis:& infra. ¶ Cum Treceñ. ecclesia contra libertatẽ ecclesiasticã grauaretur , nec per alium quàm per Campaniæ comitem in vltramarinis partibus constitutum , eidem ecclesiæ crederes posse de facili subueniri , ad ipsum proposuisti accedere : ac in signum peregrinationis & deuotionis terræ Orientalis,crucẽ Dominicam assumpsisti:& infra. ¶ Quamuis autem audita morte ipsius , intẽtionem tuam conspiceres iam frustratam, noluisti g tamen sine cõsilio Apostolicæ sedis ad propria remeare,sed ingressus vrbẽ † , intentionis tuæ propositum , ac statum Treceñ. ecclesię nobis humiliter expressisti : & infra. ¶ Et quidem tria præcipue duximus † in hoc negotio attendenda ; quid liceat h secundum æquitatem , quid deceat secundũ honestatẽ, & quid expediat secundum vtilitatem. Sane non i videbatur cõtra votum licitum , vt venires k cum vox clamet prophetica l : Vouete,& reddite Dño deo vestro: vt primũ m ad consilium, secundum peregrinationis votum commutare , vt expensas quas esset facturus eundo , & morando , & redeundo , transmittat in subsidium terræ sanctæ , laborem orationibus & ieiuniis recompensans : & quia episcopus specialiter pro libertate Trecẽs. ecclesiæ per dictum comitem assequenda votum peregrinationis emisit , eo sublato de medio causa cessauit,& ideo cessare potuit & effectus : & hac causa inspecta Papa hanc indulgentiam sibi fecit. Nota quòd ecclesia potest implorare auxilium & brachium seculare cum iniuste aggrauatur.Itẽ in quolibet voto tria cõsiderãda sunt,ꝙd liceat,ꝙd deceat,quid expediat. Item factum prælatorũ de facili trahitur ab aliis in exemplum , & ideo valde cauere debent quid eis liceat, quid deceat,& quid expediat.Item clericus vel episcopus sine licentia sui superioris votum peregrinationis non debet emittere.Item votum iusta de causa potest commutari. Item veritas propter scandalum non est dimittenda.Item in voto locum habet recompensatio. Item causa voti in ipso commutando considerãda est. Item cessante causa cessat effectus.

g ¶ *Noluisti tamen sine consilio.*]Et bene:quoniam nemo iuramentũ suum vel votum debet interpretari [c].supra de ele.venerabilem.& infra eod.ex multa.nisi certus esset quòd non esset obligatus. arg. infra de sen.excom.inquisitioni.Tan.

c Facit ad hoc tex.in l. 1. ff. de auct.tut.

h ¶ *Liceat.*]Hæc tria semper considerãda sunt.arg.11.q.1. aliud.& 4. distin. denique. in fi.

i ¶ *Sane non.*]Hic incipit ostendere , quòd votum suum perficere teneatur.

k ¶ *Vt venires.*]Non obstante quòd causa voti cessat,cum etiam si sine causa vouisset,nihilominus teneretur. supra de conuer. coniu. ex parte.Facilius enim dispensari potest cessante causa:vt dicit in fi.causa enim non impedit nisi exprimatur.C. de condict. ob tur. cau. da. si repetendi. nisi à iure subintelligatur.ff.de iure do.stipulationem.Io.

l ¶ *Prophetica.*] Scilicet Dauid.

m ¶ *Primum.*]Scilicet,vouete.Ber.

a Sequit', fines mandati custodiẽdi sunt. Io. An.

† Ianuen.

† Videl. Plautius. ff. de procurato.

b Vel cũ arbiter assumptus fit ad cognoscẽdũ de recusatione legati ẽ. de offi. deleg. suspicionis. Ioan. And.

lega. cum olim.& C.de procul. si procurator.& ff. manda. si deligenter. [a] & 3.de rescriptis.cum dilecta.

¶ *Glo.seq.iustificat mandatum Papæ,dicẽs id sumi ex tribus legibus. in §. quærit opponendo,& soluit.*

a ¶ *Ratum haberi debet.*] Licet procurator non habuisset mandatũ ad hoc, ex quo tamẽ clerici ratum habuerunt arbitrium,est obseruandũ: & valet.ff. de procu. mãdato. & 3.de trãsact.cõtingit. Idẽ esset si egressus fuisset fines mandati. ex quo ratum habuit dñs factũ procuratoris. 3.de offi. deleg. cũ olim. Idem esset & si nullum mãdatũ habuisset , postquam ratum habuerunt quod eorum nomine fecit.ff.de iudic. licet verum.ideoque debet arbitrium executioni mandari,vt hic dicit.Et quod dicitur hic,colligitur de tribus legib⁹. Si enim arbitrium à partibus approbatur, vel etiã silẽtio decem dierũ , ex eo datur actio,& exceptio. C. eo. cũ antea. Si vero arbitrium nõ fuit receptũ, & pœna fuit appositæ: tunc agitur ad ꝑnam. C.eod.l.1. & ita per pœnam ad seruandum arbitrium quis compellitur. 3.eo.dilecti. Si nulla fuit pœna statuta,sed simpliciter cõpromiserant stare arbitrio,agi potest ad interesse ex stipulatu. & hoc vltimum colligitur. ff. eod. diem.5. vlti. ff. si quis in ius voc. nõ ierit. l.vlt.vnde iste procurator tenetur secundũ istã distinctionem ad pœnã, vel ad interesse , cũ ipse seipsum etiam suo iuramento personaliter obligauit, si non habebat ad hoc mãdatum. Sed qualiter agitur contra procuratorem, cum ipse nõ intenderit se obligare, nec aduersarij intendebant eum sibi obligare?

Sed ideo conuenitur, quia se obtulit defensioni alienæ,cum non haberet mandatũ sufficiens ad hoc.ff.de procura.Plaucius. & licet pars aduersa non intenderat eum sibi obligare: tamen obligatur,vt dicit lex : quia sæpe extra id quod agitur nascitur obligatio. ff. commod.si is. in fin.

¶ *Glossa sequens notat, quòd delegatus, &c. signat contrarium, & soluit.*

b ¶ *Auctoritate.*] Et ita auctoritate superioris potest compromitti in laicum & clericum simul de rebus spiritualibus. de hoc dictum est, 3. cap.proxi.Item videtur hic quòd delegatus mandauit sententiam arbitri executioni.& si ipse nollet procedere,quòd delegatus possit arbitrum compellere,& non ordinarius.arg.C.de iudiciis.l.vlt. arg. contra.3.de foro competenti.si quis cõtra. Sed hoc verum est quando delegatus datur vel ad exequendum arbitrium,[b] vel ad compellendum arbitrum vt procedat.ff.eod.l.4.5.ait prætor.Bernar.

EX parte.]Morte alterius compromittentium expirat compromissum.Primo ponitur consultatio. Secundo responsio : ibi , *Breuiter.* Abbas Siculus.

CASVS. Vacante præpositura sancti Cuneberti in Colonia, canonici eiusdem ecclesiæ vota sua diuiserunt in duos:quidam elegerunt H. de Iuliaco,& quidam alij elegerunt C. de Lombardia : Post modum cum partes essent in præsentia Colonien.archipiscopi,& tractarent super huiusmodi electionibus,in ipsum super.hoc fide præstita compromiserunt : qui causæ meritis diligenter auditis & intellectis, diem ad ferendam diffinitiuam sententiam partibus assignauit: pendente dilatione alter electus H. de Iuliaco de medio est sublatus : Archiepiscopus hoc audito,canonicis prohibuit,ne pendente sua sententia ad aliã electionem procederent,sed quidam eorum nihilominus B.Colonien. canonicum in præpositum elegerunt: die ergo quo debebat ferri sententia, partibus coram archiepiscopo constitutis,dictus B. allegauit, quòd archiepiscopus vlterius procedere non debebat,cum per mortem alterius compromittentis videatur compromissum finitum : archiepiscopus consuluit super hoc dominum Papam. Respondet Papa,quòd licet compromissum per mortem ipsius H. sit finitum : prius tamen de meritis prioris electionis cognoscere debuit,quàm processus fieret ad secundam: quia dictus C. superstes ius habet:secundus vero non. Not. quòd finitur compromissum per mortem alterius compromittentis,secus in iudicio.

† Caliberti

c ¶ *Diuiserunt.*] quod non est nouum nec reprehensibile. 8. q. 1. non est nouum. & 62. distin. c. vlt.

† Villiaco.

d ¶ *Fide præstita.*] de qua habes 3. eod. cum tempore. secundum leges non debent iurare, sed pœnam possunt partes apponere.in Auth.de iudi.§. quia vero. colla. 6. & C. eod. Auth. decernimus.

e ¶ *Curasti.*] & bene : quia pendente electione illius superstitis,non est alia electio celebranda. 3. de electio.confide rauimus. & ista electio primo debuit reprobari quam fieret transitus ad secundam. infra , de concessione præbendæ. post electionem. ad fin. & 3.de electionibus.audiris.vbi de hoc.

¶ *Gl.f. sequens ponit duo quæ fortificant allegata per B. & eis respondet.*

f ¶ *Allegauit.*] & male, vt declarant sequentia : quia primo constare debuit de hac electione : vt dictum est in prima notula. sed mouit eum forte quia dicit lex quòd mortuo altero ex litigatoribus,qui dederat fideiussorem iudicio sistendi causa prætor non debet eum iubere ammodo exhibere. ff. qui satisd. cogan. si decesserit. & sententia lata post mortem litigatoris non valet. ff. de re iudi. in summa. §. vlti.& l. seq. Sed hoc non est verum generaliter , immo sententia debet ferri post mortem , saltem propter accessoria. ff. de rei vend. vtique. & mortuo eo qui appellauit , necesse est hæredibus causam finiri. C. si penden. appell. mors interue. l. 1. quasi per to. Ita & hic necessaria est sententia quantum ad canonicos , qui quasi hæredes sunt quo ad ius eligendi , si alterius electio cassetur , & quantum ad alium electum , vt sciatur an sua electio sit canonica per mortem alterius non perdit iste ius suum , nec acquirit si ius non habebat : ideoque debuit iudex causam finire antequam sic tertius eligeretur vt de omnibus constaret. Sed illa videbatur melior allegatio , quòd vlterius non procederet: quia cum ipse cognosceret tamquam arbiter ex compromisso , & compromissum finiatur morte litigatoris : vt hic dicit. & ff. eod. diem proferre. §. 1. & l. sed interpellatur. vlterius cognoscere non debebat. Sed licet sit finitum compromissum per mortem alterius , tamen procedere potest , cum sit iudex ordinarius suo iure , propter rationem quæ redditur 3. & in ipsa littera inferius : nec vt verus arbiter cognoscebat. arg. 3. de præben. nisi. quia de matrimonio carnali in arbitrum compromitti non potest. 3. de transac. c. vlti. & 3. de integ. restit. c. penul.in fine. & hic de matrimonio spirituali agitur: aliàs arbiter post mortem alterius litigatorum non procederet , nisi iterum compromittatur in ipsum à successoribus , per leges prædictas proxime.

† Videl. diẽ proferre. §. 1. & l. sed interpellat. ff. eod.

g ¶ *Arbitrium.*]id est,compromissum.ff.eod.diem.§. 1.

h ¶ *Cognoscere.*] vt ordinarius,vt dixi : alias si ordinarius non fuisset, non posset cognoscere, vt dictum est. Et sic habes, quod in ordinario potest compromitti. 3. eod. cum tempore. vbi de hoc.

Exposita.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Xposita.] Comunis est diuisio. Secunda: ibi, *Licet autem.* Abbas Siculus.

CASVS. Inter episcopum Feltren. & Beluen. ex vna parte, & ciues Teruisinos ex altera, super districtu seu iurisdictionibus & rebus aliis quæstio vertebatur, quæ per sententiã Host. episcopi Apostolicæ sedis legati fuit terminata: tãdẽ occasione ipsius sententiæ, quædam discordiæ ortæ fuerunt inter eos: super quibus discordiis partes compromiserunt in ducem Venetorũ: vt eius arbitrium seruaretur, obsides super hoc ab vtraque parte recepit: Papa insuper eidem duci mandauit, vt ad cõponẽdum interponeret partes suas. Idẽ dux contra sententiã legati iniquum protulit arbitriũ: Episcopus Feltren. conquestus fuit domino Papæ, & ipse scribit quibusdam iudicibus super hoc dicens, quòd licet eidem duci litteras suas misisset, vt ad componẽdum interponeret partes suas, non tamen fuit suæ intentionis immutare sententiã legati, vel suscitare quæstiones per eum sopitas: Vnde mandat quatenus non obstãtibus litteris illis, quicquid per prædictum ducem factũ inuenerint cõtra sentẽtiam prædictã, debeant in irritũ reuocare districtius prohibẽtes eidem, ne vlterius in cõpromisso procedat, & cõpellentes eundem per censurã ecclesiasticã, ad restitutionẽ obsidum datorum vt ipsius arbitriũ seruetur. Nota recurrendum esse ad intentionẽ scribentis. Item arbiter de alio arbitrari nõ debet nisi de quo compromissum est: quod si fecerit, non valet: & ita forma compromissi seruanda est.

Aliàs ita: electo abbati.

Teleen. Filien. Belnen. Belien.

¶ Idem electo & abbati sancti Zenonis & C. canonico Veronen.

¶ Arbiter post rem iudicatã super discordijs nouis assumptus, non potest per suum arbitrium sententiam immutare, etiamsi de componendo inter partes mandatum acceperit à Papa.

CAP. XL

EXposita nobis Feltren. & Beluen. electi petitio continebat, quòd cum causa quæ inter antecessorem suum ex parte vna, & ciues Teruisinos ex altera, super districtu & rebus aliis vertebatur, per sententiam Hostiensis episcopi tunc Apostolicæ sedis legati fuerit terminata: & infra. Tandem super quibusdam discordiis quę hincinde videbãtur exortæ [a], in ducem Venetorum tãquam in arbitrum, cum parte altera compromiserit [b]: & infra. ¶ Licet autẽ eidem duci litteras nostras miserimus, vt ad componendum inter partes laborare deberet, cũ tamen intentionis [c] nostræ non fuerit immutare sententiam ipsam, vel sopitas per eam querimonias suscitare, Mandamus quatenus (præfatis litteris non obstantibus) quicquid per prænominati ducis arbitrium, contra ipsius legati sententiam inueneritis esse factum: in irritum reuocetis [d], ei districtius inhibẽtes, ne vlterius in compromisso procedat, eundem ad restitutionem obsidum [e] occasione illius compromissi sibi datorum, vt ipsius arbitrium seruaretur, per censuram ecclesiasticam compellentes.

¶ Gregorius nonus decano, & magistro P. canonico sancti Petri Atrebaten. diœcesis.

¶ Non valet compromissum factum in duos siue plures, hoc adiecto, vt in casu discordiæ eligatur tertius per eosdem, vel alios. h. d.

CAP. XII.

INnotuit nobis Gulielmo laico conquerente, quòd cum O. laicus, ipsum super quadam summa pecuniæ coram iudicibus auctoritate Apostolica conuenisset, tandẽ fuit à partibus in duos arbitros cõpromissum, sic tamen quòd si illi duo adinuicem discordarent, tertium adderent iudices nominati, retenta penes se compellendi partes ad obseruãdum arbitrium per dictos arbitros promulgandum ni hiominus potestate [f]. Cumque tertius arbiter à iudicibus prædictis electus, cum altero duorum, ipsum parti alteri condemnasset: idem ex eo sentiens se à prædictis iudicibus grauari, quòd ipsum ad obseruantiam † huiusmodi arbitrij compellebant, nostram appellauit audientiã, sed ipsi appellatione contempta, excommunicationis tulerunt sententiam in eundẽ.

† Obseruationem.

¶ Ideoque mandamus, quatenus si est ita, cum legali [g] sit prouisionis statutum, vt compromissum de incerta persona in arbitrum assumenda nõ teneat, dictam excommunicationis sententiam denuncietis penitus nullam esse †.

† Vide l. itẽ si vnus. §. si in duos. ff. eod.

¶ Idem abbatissæ, & conuentui Iotren.

¶ Valet compromissum factum in vnum vel in plures, vt ipsi per se causam diffiniãt, vel per alios, quos ipsi elegerint. hoc dicit secundum intellectum quem sensit glo. hic, & Inno. in c. præcedenti, qui placet mihi. Panorm.

CAP. XIII.

CVm à nobis petitur, & infrà. ¶ Ex parte vestra fuit propositum, quod olim inter vos & Senonen. archiepiscopum quæstione suborta, super eo quòd idem archiepiscopus afferens monasteriũ vestrũ metropolitico iure sibi subesse, procurationes & res alias exigebat à vobis. Tãdem in R. sancti Angeli diaconum Cardinalem tunc Apostolicæ sedis legatum à partibus concorditer [a] compromisso: & promisso sub certa [b] pęna quod arbitrio seu ordinationi eiusdem, vel duorũ mediatorũ [c], quos idem super hoc deputaret, præcisè parerent: magister P. capellan⁹ noster, & I. archidiaconus Senonen. mediatores ab eodẽ super hoc deputati legato, ordinando & diffiniẽdo causam huiusmo di terminauerunt. ¶ Nos igitur, quod per prædictos mediatores super hoc actũ est, auctoritate Apostolica confirmamus.

¶ Idem.

¶ Compromissum ante sententiam latã, finitur morte alterius compromittentiũ, vnde non transit in hæredes compromittẽtium, nisi de eis sit cautum in compromisso: hoc dicit, comprehendendo mentem capituli.

CAP. XIIII.

COmpromissum non extẽditur in compromittentis hæredes [d], si de ipsis non caueatur ibidem †.

† Vide l. veterib. C. de cõtra. & 2. mit. ſtipul.

partes dederunt potestatẽ legato vt ipse eligeret arbitros seu mediatores, & ipse elegit certos, & hoc non est contra iura superius signata: & ideo Papa cõfirmat ordinationem illorũ, quia nec Cardinalis poterat discordare: sed in superiori decre. potuerũt discordare, & ita non contradicit. Bernard.

Compromissum.] **CASVS.** Quæritur an compromissum in arbitros extendat ad compromittẽtis hęredes? Et respõdeo q̃ non, nisi in compromisso de hæredibus sit cautum. Not. quòd cõpromissio nõ transit ad successores, nisi de ipsis facta fuerit expressa mentio.

¶ Gl. seq. facit quinque. Primo dicit vnde sumi potuit. cap. Secundo ponit differentiam inter iudicia & compromissa: & causam reddit. Tertio dat simile in pacto. Quarto ducit quid si alter compromittens solum expressit hæredem. Quinto notat, & dat simile de morte arbitri.

Xposita.] Ex hoc patet q̃ compromissum non fuit factum super iis quæ in sententia continebantur, sed super discordiis quæ postea ortæ sunt.

¶ *Glossa sequens obijcit, & soluit.*

Cum parte altera compromisit.] Supple, in ducem, qui contra sententiam veniens iniquum arbitriũ promulgauit: & sic potest cõpromitti in laicum de rebus ciuilibus, vt hic dicitur; sed non de spiritualibus: vt ẽ. eo. contingit. vbi de hoc. Sed qualiter potuit cõpromitti in ducem de his super quibus sententia lata erat? nam transactio siue cõpositio fieri debet de re dubia, & lite incerta. ff. de transactionib. l. j. sed cum res hic certæ erant per sententiam, à qua nõ fuit appellatum nec supplicatum: ideo transigi siue compromitti non potuit. [a] C. de transactio. si causa. & ff. de transactionib. etiam post rem. & ff. de condictio. indebiti. eleganter. §. si post. Ad quid compromissum fuit hic de certa re? hæc dubitatio soluitur in littera: quia non fuit compromissum ad hoc vt sententia mutaretur, sed vt illi duo duce mediante, desisterent ab iniuriis quas faciebant episcopatibus illis, vt infra sequitur.

a Host. stabat huic obiectioni dicens propter hoc compromissum non valuisse. Ioã. And.

Intentionis.] Semper recurrendum est ad intentionem scribentis, vt hic dicit, & ẽ. de procu. petitio. & ẽ. de offi. ord. licet. & ẽ. de vsu pal. ex tuarum. & j. de præbend. cum causam. & c. vlti. quia eius est interpretari cuius est condere. j. de sentent. excom. inter alia. & 11. q. 1. c. sicut. §. ex his. & C. de legibus. l. vlt.

¶ *Glossa seq. obijcit, & soluit.*

b De multis huc spectãtib⁹ vide Spect. tit. de arbit. §. vlt & Dynũin c. scieti. de reg. iur. lib. 6.

Reuocetis.] Sed videtur quòd arbitrium tale non sit reuocandum, siue sit æquum siue iniquum. ff. de arbitr. diem. §. ſtari. Dicas ergo quòd siue quis fuerit arbitrator siue amicabilis compositor, non est ſtandum iniquo arbitrio, sed reducendum [b] est ad arbitrium boni viri, ff. pro socio. l. societatem. §. arbitrorum. immo & si iurasset, debet reuocari. j. de iureiuran. Quintauallis. & ff. de ritu nuptia. quanquam. ff. de oper. lib. si libertus. siue etiam arbiter fuerit. & eodem modo non est ſtandum iniquo arbitrio seu ordinationi mediatorum, quos ipse elegit, nisi de eis sit cautum in compromisso: hoc dicit, comprehendendo mentem capituli.

Glos. seq. allegat tres concor. & duo iura in contrarium & soluit.

Obſidum.] Sic j. de iureiur. ex rescripto. & 23. q. vlti. vt pridem. & ff. qui test. facere pos. obsides. Sed contradicunt leges: quia liberi homines obligari non possunt. C. quæ res pig. obl. pos. qui filios. & j. de pig. lator. Solut. obsides bene dari possunt: vt dicũt iura primo inducta: nec dicuntur obligari loco pignoris, sed tenentur obsides, vt fiat quod inter partes conuenit: & ita cum solutum sit arbitrium & reuocatum, debent obsides restitui [c]: quia sublato principali, & accessorium. j. de fide instru. inter dilectos. j. de foro compe. si diligenti.

c Vide notata per Doctores in cap. ex rescripto. & ad not. in c. 2. de pigno.

Nnotuit.] Non valet compromissum de incerta persona in arbitrũ assumẽda. hoc dicit, quo ad titulum. Primo ponit factum. Secundo dat iudices: ibi, *Ideoque.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam laicus C. nomine impetrauit litteras contra Guli. laicum super quadam summa pecuniæ, ad quos dam iudices delegatos, corã quibus dictus Guli. conuentus in causam, tandem fuit à partibus in duos arbitros cõpromissum, ita quòd si illi duo adinuicem discordarent, tertium adderẽt iudices nominati, retenta penes se potestate cõpellendi partes ad obseruandum arbitrium, per dictos arbitros promulgandum. sed cum dicti arbitri non possent esse concordes, dicti iudices tertium adiunxerunt, qui cum altero illorum dictum Guli. condemnauit: idem Guli. à dictis iudicibus compellebatur sententiam obseruare: inde sentiens se aggrauari, ad sedem Apostolicã appellauit, sed ipsi eius appellatione contempta, tulerunt excommunicationis sententiam in eundem: vnde mandat Papa, quatenus si ita est, dictam sententiam denuncient esse nullam, cum iure sit tiuili ſtatutum, vt compromissum de incerta persona assumenda in arbitrũ non teneat. Nota quòd compromissum de incerta persona in arbitrũ assumenda non tenet. Item sententia excommunicationis post legitimam appellationem lata, nulla est.

¶ Glo. seq. dat simile de iudice. secunda pars reci. per q. an potuerint delegati sibi retinere executionem arbitrij.

Potestate.] Sic etiam compromittitur in iudicem retenta delegata potestate. j. de præbend. nisi. & j. de præsumpt. litteras. & tunc iudex potest vti delegata iurisdictione si expedierit, & arbitraria potestate, vt in decret. nisi. sed hic non poterant retinere huiusmodi arbitrij executionem, nisi per prorogationem iurisdictionis de consensu partium, quæ hic interuenit. sed hic non valuit prorogatio: quia non valuit compromissum de incerta persona assumenda, & sic non poterat fieri executio, licet intenderent prorogare iurisdictionem delegatam de vno negotio ad aliud. Bernar.

¶ Glos. seq. dat simile de iudice, procuratore, & tutore: signat contrarium decre. proxi. & remittit: elicit tria argumenta: signat cõtra rium decre. cum speciali. & dupliciter soluit.

Legali.] vt ff. eod. item si vnus. §. si in duos. quia compromissum de incerta persona non valet, vt ibi dicit: quia in assumenda illa tertia persona, isti iudices poterant dissentire, & sic res sine exitu futura est. arg. contra. j. c. proxi. Sed ibi soluitur. Et sic iudex certus esse debet, alias non valet. comm. ssio. ẽ. de reser. p. ad hæc. & sic procurator certus esse debet. ff. de procura. l. 2. sic & tutor incertus dari non potest. ff. de test. tute. tutor incertus. & l. duo sunt Titij. & Inſt. de leg. §. tutor. & ideo cum à principio nõ tenuerit cõpromissum, licet fuerint postmodũ concordes in assumenda tertia persona, nõ tamen tenuit arbitriũ, & sic nec sententia et excommunicationis propter hoc lata. Et sic est arg. q̃ si principale non tenet, nec accessorium. j. de fo. comp. si diligenti. & j. de fi. instru. inter dilectos. & C. de leg. nõ dubium. Item est arg. q̃ ab initio nõ tenet, postea non conualescit. ff. de re. iur. quod in initio. & 16. q. 3. ca. placuit. §. põt. ver. q̃ si priuatus. Itẽ est arg. hic q̃ licet res ad eũ casum perueniat à quo potest habere initium, tamen non valet. hic nõ valuit cõpromissum: q̃a tertius arbiter incertus erat. Sed manifestiũ cõtradicit. j. de appel. cum speciali, vbi dicit quòd duo arbitri sunt eligendi, & si pcordare nõ possunt, assumant tertiũ: & si tertius arbiter incertus est, qualiter respondebis? Potest dici quòd illud est speciale in causa recusationis: quia illi arbitri non dicuntur veri arbitri, immo quasi naturam iudicum sapiunt: quia iurisdictionem videtur habere, arg. ẽ. de offic. deleg. ſuspicionis. Vel dicas q̃ non est contra. ibi enim ſtatuit ius, q̃ duo arbitri eligantur à partibus, qui de suspicionis causa cognoscant: & si illi duo non concordant, ipsi arbitri eligant tertium. ẽ. de off. dele. suspicionis. sed partes nõ eligant illos, vt si discordes fuerint, eligãt tertiũ: sed simpliciter eligant duos, nulla mentione habita de tertio. & ius ostendit ibi quid facere debeãt partes, & quid postea ipsi arbitri, cum in fine non potuerunt concordare, & etiam quod dicit hic, respicit ipsum factum, vt si tertius eligatur incertus, non teneat compromissum, vt hic factũ fuit. Si dictum fuisset hic quòd certam personam eligerent, si discordassent, tunc valeret. ff. eo. itẽ si vnus. §. si in duos.

Vm à nobis.] Primo ponitur factum. Secundo confirmatio: ibi, *Nos igitur.* Abb. Sicu.

CASVS. Inter abbatissam & conuentum Iotren. monasterij, & archiepiscopum Senonen. vertebatur quæstio, super eo quòd idem archiepiscopus dicebat monasterium ipsum metropolitico iure sibi subesse, petens propterea ab ipso monasterio procurationes, & res alias, Tandẽ concorditer à partib. cõpromissum fuit in R. sancti Angeli diaconum Cardinalem Apostolicæ sedis legatum: & compromissum fuit sub certa pœna, q̃ præcise pararet arbitrio seu ordinationi eiusdem, vel duorum mediatorum, quos idem Cardinalis super hoc deputaret: Legatus super hoc deputauit magistrũ P. capellanum domini Papæ, & I. archidiaconum Senonen. mediatores: & ipsi ordinãdo & diffiniendo causam huiusmodi terminauerunt, postmodum petiuerunt partes à domino Papa, vt ordinationem & diffinitionem prædictam confirmaret: & ipse quod per dictos mediatores super hoc factum fuit, confirmauit. Not. quòd hæc decret. non contradicit iuri: quia licet incerto arbitrio compromitti non possit: tñ sic potest compromitti quòd valeat arbitrium, quod latum fuerit arbitratu Cardinalis. ff. de arbitris. l. si ita.

a *Concorditer compromisso.*] Et sic de re spirituali potest in ecclesiasticam personam compromitti, quod verum est. ẽ. eod. contingit, vbi de hoc.

b *Sub certa pœna.*] Supra eodem, dilecti. cui tantũ metu pœnæ ſtabitur: vt ibi, & C. eodẽ. l. j. & sic religiosi possunt exigere pœnam. qualiter & quando hoc liceat, dicitur supra eodem, dilecti.

¶ *Gloss. seq. duo notat & remittit.*

c *Mediatorum.*] Sic videtur, q̃ arbiter incert⁹ possit assumi: quia hic non fuit expressum de mediatoribus istis: vnde signatur cõtra. ẽ. de proxi. ff. eo. item si vnus. §. si in duos. Sed dicas q̃ Cardinalis non fuit assumptus vt verus arbiter, nec illi mediatores, sed potius fuerũt amicabiles compositores, qui de plano, & sine ordine iudiciario, & sine aliqua cognitione partes concordauerunt. & hoc patet ex verbis illis, arbitrio seu ordinationi: & ex eo quod dicit inferius, ordinando, & diffiniendo. vnde q̃d factum fuit per legatũ, siue per illos, quos ad hoc mediatores elegit, tenet. Vel si fuerunt arbitri, adhuc cessant cõtraria: quia hic non fuit compromissum factum de incerta persona, sed eligeret arbitros seu mediatores, & ipse elegit certos, & hoc non est contra iura superius signata: & ideo Papa cõfirmat ordinationem illorũ, quia nec Cardinalis poterat discordare: sed in superiori decre. potuerũt discordare, & ita non contradicit. Bernard.

Compromissum.] **CASVS.** Quæritur an compromissum in arbitros extendat ad compromittẽtis hęredes? Et respõdeo q̃ non, nisi in compromisso de hæredibus sit cautum. Not. quòd cõpromissio nõ transit ad successores, nisi de ipsis facta fuerit expressa mentio.

¶ Gl. seq. facit quinque. Primo dicit vnde sumi potuit. cap. Secundo ponit differentiam inter iudicia & compromissa: & causam reddit. Tertio dat simile in pacto. Quarto ducit quid si alter compromittens solum expressit hæredem. Quinto notat, & dat simile de morte arbitri.

d ¶ *Hæredes.*] Inoc sumptum est de legibus illis. ff. eodem, diem proferre. §. j. & l. sed & interpellatur. §. si ab altera parte. sec⁹ est in iudiciis. iudicium [a] enim transfertur ad hæredes: quamuis de hæreditibus mentio non fiat. C. de iur. cal. Authen. principales. & hoc ideo quia arbitria ſtricti iuris sunt, compromissum vero non extenditur nisi ad ea tantum, de quibus expresse in compromisso cauetur. supra eodem. cum dilecti. & ff. eodem. non distinguemus. §. de officio. nec ad alias personas, vt in legibus prædictis. sic pactum personale non extenditur ad hæredes quandoque. ff. de pact. idem in duobus. §. personale. & l. iurisgentium. §. pactorum. si alterius partis tantũ hæredis mentio etiam fiat, morte nihilominus soluitur compromissum. vnde ex vtraque parte debet fieri mentio hæredũ, aliàs nõ trãfit ad hæredes, vt dicit lex prædicta, sed & interpellatur. §. si ab altera. vnde melius diceretur in compromittentium hęredes, & ita soluitur compromissum per mortem alterius compromittentis. ẽ. eod. ex parte. & per mortem alterius arbitrorum. ẽ. de offic. deleg. vno. Bernardus.

a et in iudicio ſp succedit, etiã si nihil sit dictũ. l. 2. ff. de ẽptor. ſtipul. in arbitrio succedit si fuerit dictũ, in societate vero si succedit hęres, quis factione succedat. l. nemo poterit. ff. p socio.

FINIS LIBRI PRIMI.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ LIBER SECVNDVS.

¶ DE IVDICIIS.

¶ *Supra dictum est de præparatoriis iudiciorum: nunc de ipsis iudiciis est videndum. Vel sic: In proxime præcedenti tit. dictum est de arbitris, verum quia arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum. l. 1. ff. de arbi. ideo de his subdit.*

De hac materia rubrica habetur 2.q. 1. & 3. q. 4. 14. q. 1. 15. q. 7. 16. q. 6. 30. q. vl. 5. his tra. vsque ad fi. & habetur in sexto, & in Clemen.

LIBER SECVNDVS.

TITVLVS I.

¶ De iudiciis.

¶ Ex concilio Africano †.

¶ *Contumax in non comparendo vel non respondendo excommunicari potest: beneficio autem priuari non debet. h. d. Abba. Siculus.*

CAP. I.

† Ex cõcilio Africa. c. 54. refert Burchardus lib. 2. decr. c. 181. & Iuo, par. 5. c. 297. & c. 2. e. tit. in 1. cõpilat. & vide notas huius capitis.

DE Quoduultdeo.] Pôt multipliciter summarii secũdum varios intellectꝰ. Et primo sic: Qui promisit non declinare iudicem, pœnitere non potest. Vel ad eundem intellectũ sic, & clariꝰ: Pactum de nõ declinãdo iudice aliàs suo, qui exceptiõe legitima repelli poterat, est irrenocabile. Diuiditur in tres partes ꝓm And. In prima ponit facti narratio. In secunda iuris dispositio. In tertia incidẽtis quæstionis decisio. Secũda: ibi, *Placuit.* Tertia: ibi, *Nam.* Abbas Siculus.

† Hinc vt inferri ꝙ ad valorẽ citatiõis oportet, ꝙ fiat auctoritate iudicis, ad instantiam partis l. ad peremptorium. & ibi Bart. ff. eod.

CASVS. Quãdã impetebat Quoduultdeo eꝑm Centurien. petiit illum introduci in cõcilio Africano: Interrogatus fuit an cũ aduersario suo vellet in iudicio experiri: primo id ꝓhibit, altera die respondit hoc sibi non placere: atque recessit: petebat aduersarius vt remoueretur ab episcopatu: & concilium excommunicauit ipsum: statutum fuit in cõcilio ꝙ nullus eidem Quoduultdeo communicet donec satisfactione præstita fuerit absolutus: & sic fuit excommunicatus. episcopatus tamen ante causæ exitũ adimi sibi nõ debet. Not. quod propter contumaciam aliquis est excommunicandus: nec debet absolui nisi satisfecerit, sed in principali causa procedi non debet. Item sine causæ cognitione nullus deponi debet.

a ¶ *De Quoduultdeo.*] proprium nomen est.

b ¶ *Quem.*] id est, qui, & ponitur casus pro casu. sic 75. dist. ordinationes. & 18. q. 2. quidam. vbi eos ponitur pro hi.

¶ *Gl. seq. obijcit. & dupliciter soluit. & secundum reprobat.*

c ¶ *Interrogatus.*] Ex superabundanti interrogatur, quoniã aliàs ex necessitate tenebatur sub eis respõdere: quia iudicium redditur in inuitum. ff. de verb. ob. inter stipulantem. §. j. quia omnes causæ tũc in synodo tractabantur: vel forsitan ne posset postea iudicem recusare. 3. q. 3. §. offeratur. ℨ. de off. deleg. super quæstionum. §. nos. & §. verum. nisi aliquid postea de nouo emergat. ℨ. de off. delega. infinuante. & ff. de inter. act. de ætate. §. ex causa. & ff. de procu. si post datũ procuratorem. & de pœn. di. 6. placuit. sed illa non fuit causa: quia synodum totam non potuit recusare.

d ¶ *Experiri.*] Experiri ponitur hic pro defendere, aliquãdo tamen ponitur pro agere. j. de causa pos. & proprie. pastoralis. & no. j. de sen. & re iud. c. pen.

e ¶ *Non placere.*] Sed nõne fuit locus pœnitẽtiæ: Vr ꝙ sic. ff. de iur. om. iud. si conuenerit. Resp. locus est pœnitentiæ. j. de iur. patr. cum laici. sed non hic, quia nõ pôt pœnitere in alterius præiudiciũ. ff. de reg. iur. nemo. & quia contumaciter recessit, fuit excõicatus. 11. q. 3. certum immo inuitus compellitur respondere, vt dictum est.

f ¶ *Donec.*] Loquit ꝼm antiqua tempora, qñ causa excõicati tractabat anteq̃ absolueretur, 11. q. 3. si eps forte. Intellige ꝼm antiquam litteram, quæ olim in antiqua compilatione talis erat hic: nullus eidem cõicet, donec causa eius, qualem potuerit terminum sumat. Et secundum istam litteram bene loquitur secundum hodierna iura: quia cũ pro cõtumacia fuerit excõicatus: nullus debet ei cõicare donec satisfactione præmissa, i. satisdatione præstita de iudicio sisti, fuerit absolutus. j. de verb. sig. ex parte. hodie verò ſtatim dẽt absolui, & postea cognosci de causa excõicationis, nisi ĩ casib: vt j. de sen. exc. p tuas, & nisi quis excõicatus sit pro manifesta offensa.

j. de verb. signifi. ex parte. & 23. q. vlt. pessimam. & j. de sen. excom. solet. [lib. 6.]

g ¶ *Nam adimi.*] respondet tacitæ quæstioni.

h ¶ *Episcopatum.*] immo debet expectare per annum antequã adimatur *. 11. q. 3. rursus. & c. seq. maxime cum his non fuit contest. de hac materia tractatur. 2. q. 9. in summa. & cap. decernimus. & 11. q. 3. rursus. & j. de do. & 2. tu. cap. veritatis. vbi de hoc Bernard.

a Nisi crim. esset notoriũ. j. de accusat. euidentia. vel nisi ageret de fœdere mrimonij. vt lite nõ ptes. quomã.

¶ Ex Synodo Eugenij Papæ †.

† Eugenij ij. ſ Synodo Remensi. c. 4. & c. 2. eo. tit. in 1. pi.

¶ *Laici ecclesiastica negotia tractare nõ debent, sed prælatorum iudicio disponuntur. hoc dicit Abb. Siculus.*

CAP. II

DEcernimꝰ, vt laici i ecclesiastica tractare negotia nõ præsumant k. Sed † episcopi, abbates, archiepiscopi †, & alij eccle siarũ l prælati, de negotiis ecclesiasticis (maxime de illis quæ ſpiri tualia esse nosc̃tur) laicorum iudicio non disponant: Nec propter eorum prohibitionem, ecclesiasti cam dimittant iustitiam exerceri.

† Et, ĩ multis antiqs.

† In antiqua cõpilatione: archi diacõi. Sed in oĩb. manuſcri. Raimundi hẽtur, archiepiscopi.

¶ Alexand. iij. illustri † regi Angliæ.

† Illustrissimo.

¶ *Causa iurispatronatus spectat ad iudicium ecclesiæ. hoc dicit specifice, & ad literam.*

CAP. III.

QVãto † diuina gratia: & infrã. ¶ Causa vero iurispatro natus, ita coniuncta est & connexa m spiritualibus causis: quòd nõ nisi ecclesiastico iudicio valeat diffiniri.

† Post concil. Laterañ. sub Alexan. iij. part. 47. titu. de iure patronatꝰ. ca. 4. & c. 5. eodem tit. ĩ 1. compil.

bit. contingit. & ℨ. de consti. ecclesia. & 96. dist. bene quidem.

k ¶ *Non præsumant.*] auctoritate sua: delegari tamẽ possunt saltem causæ pecuniariæ, siue huiusmodi mere ciuiles, vt hic colligitur, & in laicos etiam de talibus potest compromitti. ℨ. de arbit. expoſita. Papa vero ciuiles, criminales, & ſpirituales causas potest laico delegare. arg. 32. dist. c. præter. §. verum. & 2. q. 5. Mennam. & 63. dist. in ſynodo. & c. Hadrianus. & 10. q. 3. illud. videtur etiam quòd eas teneatur delegare. 11. q. 1. te quidem. & c. clericum. §. ex his omnibus. 2. & de hoc dictum est. ℨ. ti. proxi. contingit.

¶ *Glo. seq. arg. alleg. 7. iura.*

l ¶ *Ecclesiarum prælati.*] Arg. omnes ecclesiarum prælatos esse iudices ordinarios. arg. ℨ. de offi. ordi. cum ab ecclesiarum. 25. dist. perlectis. 2. q. 1. nemo. 11. quæſ. 1. experientiæ, & c. ſi quis ex fratribus. & j. de app. reprehensibilis. & infrà de eo qui fur. or. fusce. c. 1.

Ius patronatꝰ cur cẽseatur ſpirituale.

Quanto.] Laici causas connexas ſpiritualibus tractare nõ possunt. hoc dicit.

CASVS. Dicitur hic, quòd causa iuris patronatus ita est annexa ſpiritualibus causis, quòd nullus nisi iudex ecclesiasticus de ea iudicare debeat. Not. ꝙ causa mixta inter ſpiritualem, & ciuilem, magis ſequitur naturam ſpiritualis quàm ciuilis. Itẽ idem iuris est in connexis quo ad iurisdictionem sicut in mere ſpiritualibus. Itẽ ratione rei potius dicitur ſpiritualis, quàm ratione personę, & hic qđ est minus dignum in sui substantia, maioris est efficaciæ quo ad iurisdictionem.

¶ *Glo. seq. sumitur potest, per modum obiectionis assumendo ili, & laicus. vel per modum quæstionis, quare. scilicet, dicatur annexum. & non simpliciter ſpirituale, &c.*

m ¶ *Connexa.*] Ius vero patronatus non dicitur proprie ſpirituale: sed ſpirituale annexum. j. de iure pa. de iure. & ideo dicit hic Hug. quòd eius causa annexa est ſpiritualibus causis: vnde ſpirituale cẽsetur propter connexitatem: quia quę religiosis adhærent, religiosa sunt. ff. de rei ven. quæ religiosis. & ex tali cohærentia sumit suã naturam. sic j. de paro. ſuper eo. & ideo talis causa per iudicem ecclesiasticum tantum tractari debet, vt hic: & arg. ℨ. c. prox. vnde vẽdi nõ potest. j. de iure pat. de iure. Et laicus tale ius potest possidere, cũ nõ sit mere ſpirituale, sed ei annexũ: sed alia iura mere ſpiritualia possidere non potest, vt j. de præſcri. causam quæ. & 16. q. 7. c. 1. & ℨ. de elect. sacrosan. & c. missana. Et ius funerandi potest laicus possidere. ff. de mor. inferen. l. 1. & tamen dominium ſepulturæ non habet. Inſt. de re. diui. §. nullius. Ber.

Atſi

Atſi clerici.] Diuiditur in quatuor partes secundum quod quatuor sunt dicta. Secunda: ibi, *Si vero.* Tertia: ibi, *De adulteriis.* Quarta: ibi, *Sed non debet.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam clerici fuerunt conuenti coram iudice seculari: conuicti vel confessi fuerunt ibi de crimine: quęrebatur an propter talẽ confessiõẽ, sint à suo episcopo condemnãdi: quia sicut sentẽtia à non suo iudice lata non tenet, ita nec confessio facta corã eodem. Si vero corã episcopo suo de criminibus in iudicio conuicti fuerint vel cõfessi, dummodo sint talia crimina, propter quæ ſuspendi debeãt vel deponi, ſuſpẽdendi sunt a suis ordinibus, vel ab altaris ministerio perpetuo remouendi. Secundo quæritur, vtrum episcopi dispensare possint cũ clericis, qui adulteria commiserunt? Respõdet Papa, quòd episcopus dispensare potest cũ clericis post peractam pœnitentiam de adulteriis, & aliis criminib⁹, quæ sunt minora. Tertio quæritur vtrum clericus depositus a suo iudici tradendus sit seculari? Respondet quòd clericum pro suis excessibus depositum, episcopus non debet iudici tradere seculari: quia cum suo sit functus officio, duplici afflictione non debet ipsum affligere. Not. quòd confeſſio facta coram non suo iudice, non præiudicat consitenti, nec sentẽtia à non suo iudice lata. Item episcopus potest dispensare in adulteria à non suo iudice lata. Item episcopus potest dispensare in adulterio. Item non est quis dupliciter puniendus. Item depositus seculari iudici tradi non debet.

¶ Idem Salernitano Archiepiscopo.

¶ *Clericum conuictum vel confessum de crimine coram iudice seculari, ex eo non punit episcopus, sed coram se conuictum vel confessum punit pœna debita, nisi cum illo dispenset, quod potest in adulterio & minoribus: depositum vero non statim tradit curiæ seculari. h. d. vsque ad finem. Abbas Siculus.*

CAP. IIII.

AT † si clerici coram seculari iudice cõuicti fuerint vel confessi de crimine, non sunt propter hoc à suo episcopo aliquatenus cõdemnãdi. a Sicut enim sentẽtia à non suo iudice lata nõ tenet b: ita nec † facta confessio coram ipso. ¶ Si vero coram episcopo de criminibus in iure confessi sunt c, seu legitima probatione d conuicti: dummodo sint talia crimina, propter quæ ſuspendi debeant vel deponi, non immerito ſuspendendi sunt à suis ordinibus vel ab altaris ministerio perpetuo remouendi.

† Post cõcil. Laterañ. par. 26. c. 4. & c. 6. eo. tit. in 1. compil.

† In multis manuscript. & impreſſis, & , legitur, pro, nec, sed magis placet lectio, quam retinuimus.

¶ *Summatus est iste §. supra in princ. c. tamen quia habet materiam ſeparatam & notabilem, ideo dic aliter. In adulterio & minoribus potest cum clericis peracta pœnitentia episcopus dispensare: de positum autem pro suis excessibus non tradit indifferenter curiæ seculari. h. d. Abbas Siculus.*

¶ De adulteriis † vero & aliis criminibus, quæ sunt minora, potest episcopus cum clericis post peractã pœnitentiã c dispẽſare: Sed nõ *quorundam opinio. ad quam inducit duas decret. deinde vci. opi. contrariam, ad quam inducit 5. exempla maiorum criminum, ſubdens genus, ad quod inducit duas decre. & vnam l. & exprimit, quorum fuit opi. & illam vnà ratione coadunat.*

a Hoc dicit vt nota. in c. cũ in iuuentute. infra de purgatione cano.

¶ *Glo. ſeq. reci. per quæſtionem, ſcilicet quæ ſit legitima probatio, & ſoluit, conſiderat perſonas & modum.*

d ¶ *Legitima probatione.*] Puta per legitimos testes & omni exceptione maiores: b vt 2. q. 1. in primis. in fin. in criminalibus enim apertæ debent esse probationes & luce clariores. C. de probat. sciant cũcti l. 2. q. vlt. sciant cunẽti. & 5. q. 6. Epiphanium. & in absentia iudicis testes tales non sunt recipiendi sed tantum in præsentia iudicis: c vt ſi res exegerit, tormentis subiiciantur. C. de fid. inſt. Authen. apud eloquentiſſimum. & 5. q. 5. illi qui. & ita demum sunt puniendi secundum qualitatem & quantitatem criminis. j. de homi. ſicut dignum. vt iuxta iudicij formam ſententia dicẽtur. j. de simo. licet Hely. & j. de ord. cog. cum dilectus. in fin.

b Adde glos. huius. & nota. ibidem insiſtit. de iunt. ſtip. §. ité verbo. tũ & de confang. & affi. cap. 1.

c Saluo eo quod de mulierib⁹ dicit infra eo. c. 2. lib. 6. Ioan. And.

¶ *Glo. ſeq. primo ſignat contra dicte. quid omnibus, & dat duas ſolutiones. Secundo arg. à contrario, quòd epiſcopi non diſpenſent in maioribus adulterio, nec vbi non ſunt expreſſe permiſſi, dicens quòd hæc eſt*

† De delictis clericorũ & eorũ pœnis, pulchre Bernardin. Diaz in practi crimi. cano. quę videro ac omnia hic tradita intelliges.

e Cõcor. glo. in l. cõtinuꝰ. §. cũ quis. ff. de verb. obli. & Bartol. in l. apud Iuliannum. §. 1. ff. de leg. 1.

f Vinc. dixit eꝑm posse di ſpensare vbi non inuenit prohibitum, & inuenitur aliquãdo diſpensatum.

g In recentioribꝰ libris impreſſis ſequeria vſque ad verbum: functus officio. perperam inserta ex glo. ſua Bernardi, cũ tamen non ſit, verſeries indicat, nec eſt in vetuſtioribus codicib.

¶ Quia ſ de potestate epi qñ valeat dispensare, & qñ non, varij varia referunt

d Quod in veteri teſtamẽto punie batur morte, Leu. 20 Deu. 22. ergo nũ grauius quo ad pœnam. Ioan. And.

a Nisi sententia sit lata per laicum in causa reconuentionis. Tertio quærit d ſic condemnato de crimine quod infamet, an, &c.

b ¶ *Non tenet.*] vt 2. q. 1. in primis. ver. de perſo. & ℨ. de consuet. ad audientiam. C. ſi à non compet. iudi. l. vlti. Ex eo enim quòd iſti ex tali confeſſione non puniũtur, seu ſententia contra eos lata nõ tenet, colligitur ꝙ iſti inuiti tracti fuerũt ad iudiciũ ſeculare: nam ſi voluntarij hoc feciſſent, etiam ſi pro eis eſſet lata ſententia, locum ſuum amitterent in criminali, & in ciuili perderent cauſam. 11. q. 1. inolita. & c. piacuit. & j. de foro comp. ſi diligenti. vnde non præiudicat eis. Sed ſi clericus conueniat laicum coram iudice laico, & ille laicus reconueniat clericum ciuiliter de crimine, ſi fera huentionem. j. de mu. pet. cap. 1. & ne tenet, quia ſuus iudex eſt per re ius in agẽdo. & C. de ſentent. & in-2. & 3. quæſt. 8. cap. accuſatores. §. & in Authen. & conſequenter. Criterlo. omn. iudic. cum Papiniano non poſſet coram iudice seculari. 11. minaliter vero ipſum conuenire: quia in crimine non admittitur requæſt. 1. cap. 1. & 2. nec reconuenire: quia non relatione criminum, ſed inconuentio. 3. quæſt. 11. negat. e public. iudic. is qui. Sed pone clericum nocentia reus purgatur. ff. furto, vel de alio crimine quod infamet, à condemnatum ciuiliter, entionem, nunquid epiſcopus ſuus pro tali iudice seculari per reco videtur, seu confeſſione, condemnabit illum ſententia, ex qua infan Dicit lex quòd non poteſt facere præſes proquòd talis ſit infamis latum de furto ſequatur infamia. ff. de furtis. non uinciæ, quin conde ex tali ſententia non deponitur quia cum ciuiliter poteſt. Reſpondeo dici infamis. Si vero ex tali ſententia vel confeſactum ſit, non de ſione gradua e eius opinio, ab officio debet ſuſpendi vſque ad debitam purgati em. argu. 2. quæſt. 5. presbyter ſi à plebe. & j. de simon. accuſatum. & p. ſequen. arg. ff. de ſuſpect. tutor. l. tutor. §. præterea. & C. de teſti. nu tum. argu. quòd deponi vel beneficio priuari non debet, donec aliter contra ipſum probaretur. argu. ℨ. eod. cap. 1. & 15. quæſt. vlt. cap. vlti. in & præterea non debet puniri, quia nondum fuit actum ad hoc, & ideo pœna ordinaria ſibi imponi non debet. j. de ordin. cognit. cũ lectus. & j. de excep. c. 1. in fi. & iuxta iudicij formã ſententia debẽdo formari. j. de simo. licet Hely. Quando confeſſio præiudicet non, dicetur j. de confeſ. cap. vlti. vel qñ *ſure confeſſi ſunt.*] Confeſſus in iure, pro conuicto habetur. C. ¶ confeſ. l. vnica. & j. de confeſ. c. pen. & vlt. ff. eo. certum.

ADDITIO.

¶ Quia ſ de potestate epi qñ valeat dispensare, & qñ non, varij varia referunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

referunt & aduersa,nonnullis asserentibus eſm dispẽsare posse vbique nõ inuenitur prohibitũ.arg.eius quod legitur .j. de sent. excõ.nuper.& ff.qui.ex cau.ma.l.necnõ. §.r.in qua sentẽtia fuerũt Tan. & Lu. & est magister B.& not. per eũ in isto c.aliis in cõtrarium sentiẽtibꝰ, vt G. Naſone, q. ſcripſerũt, q eps dispẽſare non poteſt niſi vbi inuenitur conceſſum.,p quibus facit .3. de tempor.ordin. dilectus.& .3. de translat. inter corporalia. Vincẽtio concedente dispẽſationem epiſcopis,vbicunque eis non inuenitur prohibitum,& inuenitur aliquando per eos fuiſſe dispẽſatum; & in aliis nouis caſibus dispẽſationem epiſcopis nullatenus concedendã per præallegatam decr. dilectus. & c. inter corporalia. Sed vt omnis opinionisdiuerſitas euitetur:ita eſt diſtinguendum. Refert, an epiſcopus velit dispẽſare contra canones, qui non inducunt irregularitatem, an contra illos qui irregularitatem inducũt. In primo caſu non poteſt, verbi gratia: Canones prohibent ne ordinetur quis ad plures ſacros ordines vno die, hoc non eſt propter irregularitatem: ſed vt myſteria vel interſtitia temporum obſeruẽtur:non enim irregularis præſumitur qui ſtatim eſt ordinatus. In hoc caſu epiſcopus dispẽſare non poteſt, cum huiuſmodi dispẽſatio ei à canone non ſit permiſſa.3.de tẽp.ord. dilectus.Item prohibitum eſt ne eps ſine licentia Papæ de eccleſia ad eccleſiam trãſferatur:hoc nõ eſt propter irregularitatẽ:ſed quia Papa hoc ſibi in ſignũ ſpecialis priuilegij reſeruauit;vt .3. de offi.leg.q translationẽ.& in hoc caſu archiepꝰ cũ ſuffraganeo dispẽſare non poteſt.3. de trãſlat.inter corporalia.Si vero eps velit dispẽſare ꝫ canones, qui irregularitatem inducunt,diſtingue vtrum irregularitas proueniat ex defectu , aut ex delicto. Si ex defectu,aut ex defectu natalium, aut ex defectu ſacramenti.Si ex defectu natalium, in hoc caſu poteſt epiſcopus dispẽſare in minoribus ordinibus & beneficiis. .3. de fil.presby.c. veniens. & c.fin.Si ex defectu ſacramenti,puta, contraxit aliquis cum vidua corrupta , vel habuit duas vxores , vel aliàs eſt factus bigamus: tunc epiſcopus dispẽſare non poteſt, vt .3. de biga.ſuper eo.& c.nuper. Si autem proueniat ex delicto, iterum diſtingue,aut ex proprio aut ex alieno. Si ex proprio,poteſt dispẽſare epiſcopus:vt in adulterio,& in aliis inferioribus, vt hic dicitur:non autem in maioribus:quia ex quo conceditur de minoribus,de maioribus per conſequens denegatur.25. diſt. qualis. cum ſuis concord. Si vero procedat irregularitas ex alieno delicto, tunc poteſt dispẽſare epiſcopus in maiori crimine quàm ſit adulterium.do exemplum : Simonia eſt maius peccatum adulterio. .j. de ſimon. per tuas.& tamen ibi dispẽſat epiſcopus , cum procedat ex alieno. delicto : puta, dedit aliquis amicus tuus pecuniam te ignorante alicui,vt tibi daret præbendã,vel te ad ordines præſentaret, poteſt tecum dispẽſare epiſcopus poſt tuam liberam reſignationẽ, quãuis in dignitate taliter acquiſita dispẽſare non poſſet.vt 1.q.5.cap.1.& vlti.& .3. de electio. ſi alicuius.Sed quæritur quare epiſcopus poteſt dispẽſare contra canones qui irregularitatẽ inducũt,& non cõtra illos qui non inducunt irregularitatem:vt dictum eſt ſupra, cum videretur contrarium potius eſſe dicẽdum?Reſpondeo [a] diuerſitatis huiuſmodi poteſt iſta ratio aſſignari:in canonibus qui inducunt irregularitatem, dispẽſat epiſcopus , quia cauſa conſtitutionis ceſſat tẽpore dispẽſationis,vt potes videre in quolibet crimino ſo : criminoſus enim nõ ꝓhibetur promoueri,niſi propter crimẽ quod cõmiſit. Sed cauſa huiuſmodi conſtitutionis ceſſat poſt pœnitentiam à criminoſo peractam: quia ſcriptũ eſt,Memor eſto vnde ecciderís,& age pœnitentiã,& prima opera fac.50.diſtin. domino ſancto.c.ferrum.cum igitur cauſa ceſſet,merito poteſt epiſcopus dispẽſare:quia ceſſante cauſa ceſſat effectus.j.de appellat. cum ceſſante. Sed in canonibus qui non inducunt irregularitatem,nunquam poteſt ratio conſtitutionis ceſſare : & ideo nec effectus,ex quo cauſa non ceſſat.Nunquã enim poteſt ceſſare cauſa conſtitutionis, quæ prohibet epiſcopum trãsferri de eccleſia ad eccleſiam ſine licentia Papæ : quia cum cauſa illius conſtitutionis ſit (vt dictum eſt ſupra) ſignum ſpecialis priuilegij eccleſiæ Romanæ , nunquam poteſt ceſſare ratio illa , cum priuilegia ſemper ſint obſeruanda.25.quæſtio.2.cap.1. & 2.& l.canonizata quæcunque. ſub cap. deceſſorum.non obſtat iis quæ dicta ſunt de dispẽſatione.nec cap.presbyterum. 50. diſtinct.licet videatur contra,infra cap. 1. de præſcript. vbi epiſcopus dispẽſat in maiori crimine quàm ſit adulterium , ſcilicet in hæreſi : quia illud hodie non habet locum , cum hæretici debeant immurari , ſiue incarcerari.infra,de hæretic.cap.penult. Item nec obſtat illud cap.ſi quis.eadem diſtinctio. vbi dispẽſatur cum ſacrilego: quia illud ſacrilegium non eſt tantum peccatum,quantum eſt adulterium. Et ſic breuiter de ſimilibus dici poteſt.P.de Sampſone.

a ¶ *Functus officio.*]ſic .3. de offi.deleg.in litteris.& c.venerabili.ff.de iudi.iudex.

b ¶ *Duplici.*] 81.diſtin.presbyter aut diaconus.& de pœn.diſt.3.c.ſceleration.6.his auctoritatibus.& c.ſunt plures. 6. auctoritas.non debet duplici pœna conteri , ita quòd vtraque per ſe ſufficiat : aliàs bene poſſet inferre duas pœnas. 21. q. 5. ſi quis cuiuſlibet. & 17.q.4. attendendum. & c. ſi quis deinceps. & .j. de rap.in archiepiſcopatu.& 5.q.6.quia iuxta. & .j.de cal. cum fortius. & .j.vt lite non conteſt.quoniam.6.vlti.& creſcente contumacia,creſcere debet & pœna. ff. de pœn. relegati. b

c ¶ *Iudici tradere ſeculari.*]Niſi poſt depoſitionem fuerit incorrigibilis : tunc poteſt excommunicari , & poſtmodũ creſcente contumacia tradi curiæ ſeculari. .j. eo.cum non ab homine . & ſic intelligitur. 3. q. 4. clericus.11.q. 1.ſi quis ſacerdotum.Qualiter deceat tradi curiæ ſeculari [c],habes .j. de verb.ſig. nouimus.Ber.

Nos id diſtrictius inhibemus: Quã diu parati [d] fuerint ſuper his, in tua præſentia iuſtitiam exhibere.

¶ Idem Exoneñ. epiſcopo , & capitulo † Londoneñ.

¶ *Nomen actionis in libello exprimere pars non cogitur:debet tamẽ factum ita clare proponere,vt ex eo ius agendi colligatur.hoc dicit quo ad intellectum.Abbas.*

CAP. VI.

Dilecti filij Prior & clerici de Guiſeburneñ. † contra Eboraceñ.archiepiſcopum Apoſtolicæ ſedis legatum grauẽ querimoniã trãſmiſerũt:& infra. ¶ Prouideatis attẽtius,ne ita ſubtiliter [e], ſicut à multis fieri ſolet, cuiuſmodi actio

† In multis antiq ita : & decano Lõdoñ.

b Relegarus non parens, deportatur in perpetũ : & deportat non parẽs , capite punitur. Ioan. And.

† Giſeburgeñ.

c Et qualiter debeat degradari. habes infra, de pœn.c.ii.lib. 6.adde Directoriũ Inquiſitorũ par. 3. in 9 modo proc. ter. nu. 198. & Barnard. Diaz in practi. crimi. cano.c.133.

Aeterum.]Vaſallus paratus coram domino reſpondere, coram alio ſuper feudo conueniri non debet.h.d.Vel ſic.Cognitio feudi inter vaſallos ſpectat ad dominum feudi.Diuiditur:quia primo potest exceſſus.Secundo prohibitio:ibi, *Nos.* Et illa diuiditur in duas. Nam primo prohibet.Secundo limitat reſtringendo prohibitionem: ibi, *Quamdiu.*

CASVS. Quidam habebant poſſeſſiones in feudum ab eccleſia Boñ. Iſti vaſallieccleſiæ trahebantur in cauſam ſuper poſſeſſionibus illis, coram delegatis à quibuſdã aliis, qui dicebãt ſe potiores in feudo illo:iſti excipiebãt,ꝙ parati erant reſpondere coram domino feudi:iudices hoc non obſtante ſententiam excommunicationis ſeu etiam interdicti promulgabant in ipſos.epiſcopus dominus feudi ſignificauit hoc domino Papæ,vnde diſtrictius id fieri prohibet quandiu illi parati fuerint ſuper poſſeſſionibus illis,in præſentia epiſcopi domini feudi iuſtitiam exhibere.Not.cum vertitur quæſtio feudi inter vaſallos, coram domino feudi cauſa illa tractari debet.

¶ *Glo.ſeq.habet duas partes. & quælibet illarum tria dicta.ſecunda iſtinguens ibi, & not.*

d ¶ *Quamdiu parati fuerint.*] Quamdiu ergo dominus feudi eſt paratus facere iuſtitiam inter vaſallos,& ipſi etiam parati ſunt reſpondere ſub eo,nullus alius debet ſe intromittere de illa iuriſdictione: aliàs ſi negligens eſſet dominus,transferretur iuriſdictio ad alium.arg.ſimile .j. de fo. compe.licet ex ſuſceptio.& c.ex tenore.& ſi alter de vaſallis nollet reſpondere ſub domino,poteſt illum punire:& ipſi tenentur litigare de feudo ſub domino feudi.j.tit.prox.c.ex tranſmiſſa.& c.verũ. Sed in iudicio poſſeſſorio poteſt agere vaſallus coram ordinario.j.tit. proxi. ex parte B.quia exceptio talis locum habet in petitorio: vt ibi dicitur.Et nota [d] ſuper hoc,quòd ſi quæſtio feudi vertitur inter domi num & vaſallum,vtrum vaſallus debeat ipſum habere vel non , tunc per alios vaſallos cauſa illa debet tractari, ſi vero inter duos vaſallos tractatur cauſa,ſcilicet,quis illorum ſit potior in feudo : tunc dominus feudi debet cognoſcere:vt hic,& in conſti.Frid.hac edictali.ſ.præterea. & .j.eo.nouit.Si vero inter vaſallos & alios qui non ſunt vaſalli, agatur de illa rei vendicatione:tunc dominus nõ cognoſcet: quia eſſet iudex in cauſa ſua:quod eſſe nõ debet.C.n. quis in ſua cauſa.l.vnica.ſed ordinarius tunc cognoſcet,vel delegatus.j.tit.proxi.cum ſit generali.& 11.q.1.experientiæ.Ber.

d Adde pro hoc l.1.& ibi Bart. cũ gloſ. C.de don. & l. debitorum.per Bart. C.de pact.

Dilecti filij.]Sufficit actori factum proponere,nec cogitur nomẽ actionis exprimere.h.d.Et duæ ſunt partes.In prima querela. In ſecunda prouiſio:ibi,*Prouideatis.*Abbas.

CASVS.Prior & clerici de Guiſeburna,habebant quæſtionem contra Eboraceñ.archiepiſcopum : conqueſti ſunt domino Papæ , & ipſe cauſam illam commiſit quibuſdam,mandans eiſdem,vt attentius prouideant,ne inquirant cuiuſmodi actio intentetur , ſicut à multis fieri ſolet , ſed ſimpliciter factum & cauſam facti diligenter inquirant,& ſecundum formam canonicam, cauſam terminare procurent. Nota quòd ſecundum canones,actionem nullus tenetur proponere , ſed cauſam ſufficit dicere.

e ¶ *Subtiliter.*]Nota ſubtilitates in cauſis eccleſiaſticis reprobandas. ſimile de iura.calum.litteras.& .j. de dolo. & contu. c. 1. & .j. de reſti. ſpol.

ſpol. ſæpe.quia huiuſmodi ſubtilitates.ad perniciem reuertuntur. C. ad Trebel.l.pen.& ſtricta rõ quandoque omitti ſolet.ff.de relig.& ſump.fu. l.ſunt perſonæ.& ff.ad leg.Aquil.ita vulneratus.§.vlt.ff.quib.mo.pig.vel hypo.ſol.ſicut tẽ.§.ſi debitori.cum enim de bona fide agitur , de apicibus iuris non eſt diſputandum. ff.man.ſi fideiuſſor.§.quædam.

¶ *Glo.ſeq.alleg.in contrarium 7.iura , ſoluit, ſubdit deinde opin. Lau. & poſtea materiam proſequitur.*

a ¶ *Actio intentetur.*] Sic patet quod non tenemur actionem proponere ſecundum canones.argu. contra infra de mutuet.c 1.& 12.q.2.c. octaua.& 11.q.1. experientiæ. & c. ſeq. & infra eod. examinata. & C. ſi pervim,vel alio modo.l.1. & infra depoſi. grauis.Sol. dicas quod nullus compellitur vt proponat actionem , nec tenetur ſi non vult proponere in iudicio eccleſiaſtico.Si autem quis vult proponere in iudicio eccleſiaſtico, & proponat , admittitur.ſi autem ineptam proponat ſuccumbit,ſed poteſt proponere aptam & congruentem poſtea , & admittitur.infra.eod.examinata.I.au.tamen dixit, quod tenetur quãdoque aliquis proponere actionem : quia cum ex vna cauſa plures actiones oriuntur,non ſufficit proponere cauſam ſimpliciter.ff.de iureiur. duobus. §. colonus. & ff. de inſtit. act. habebat. & ff. arbo. fur. cæſarum.l. 1. & l. ſi colonus. & ff.de leg. 2. cum filius.§. variis. quia aliter fit condemnatio in vna quam in alia,& tunc ſatis videtur quod eligere debeat ex qua via procedere debeat.cauſa vero petendi ſemper exprimenda eſt , aliàs non audietur.infra de libel.ob. c.vlt.& infra de cenſi. peruenit.& C. de edict. diu.Hadria.tol.l.vlt.& cauſa petendi ſemper præcedere debet.[a] ff. quando di.le.cedat huiuſmodi legatum. & hoc in perſonali.in reali ſecus,vbi non tenetur quis ſpecificare niſi velit:vt not.infra de libel.ob.c.2.& illa iura canonica quæ videntur dicere de actione,expone , actio,id eſt , petitio. Secundum leges vero actio ponenda eſt:quia nemo ſine actione experitur. ff. de neg.geſt.ſi pupilli. §.vlt.& ff.de eden.l.1.ff.de admi.tu.quotiens.§.item ſi.Inſtitu.de act.in princ.actio enim eſt ius proſequendi in iudicio,quod ſibi debetur. ſed ſecundum canones exponimus actionem:id eſt,cauſam

Actio an ſit ſecũdum canones proponenda.

Vide l.cũ hi §. ſi quis. ff. de tranſa. & l.is cui.ff. de fer.

b ¶ *Simpliciter.*] Sic infra eo.paſtoralis.

Ntelleximus.] Excommunicatus poteſt conueniri , ſed non conuenire.ſic cõiter ſummatur.Primo ponitur quæſtio.Secundo reſponſio:ibi,*Reſpondemus.*Tertio reſpõſionis ratio:ibi,*Ne videatur.* Abbas.

CASVS. Quærebatur vtrum excommunicatus in iudicio ſtare poſſit? Reſpondet quod conueniri poteſt , & per alium reſpondere : ne de malitia ſua videatur commodum reportare. Not.quod excommunicatus conueniri poteſt , & per alium debet reſpondere.Item quis poteſt facere per alium quod per ſe non poteſt.Item nemo debet de ſua malitia commodum reportare.

¶ *Glo.ſeq.reci.in textu,reliquum per duas quæſtiones, & ſecunda quærit de tribus.*

c ¶ *Conueniri poteſt.*]Excommunicati enim conueniri poſſunt,ſed nõ conuenire.infra de hæret.excommunicamus.§.credẽtes.infra de ſenté. excõ.ſi vere.ne ex ſuo dolo commodum habeant,vt ibi dicit,& per procuratorem : vt hic dicit,debent in iudicio rẽdere.Sed quid ſi noluerit constituere ,procuratorem,cum nemo ad hoc ſit compellẽdus.ſupra de procu. querelam.&præterea principalis perſona de calumnia debet iurare:quomodo ergo per procuratorem hoc facere debet?Sol. ſi nõ vult conſtituere pro curatorem,non credo illum compellendum:quia forſitan non inuenit,qui ita fideliter tractet cauſam ſuam,& participantes ei in eadem cauſa non ſunt excommunicati.infra de ſent.excom. ſi vere.cum talis participatio ſit tantum ad damnum illorum.Sed nunquid poteſt reconuenire?non .j. de excep.cum inter. Excipere vero poteſt & appellare,& alia omnia quæ ad ſui defenſionem pertinent.infra de excep.cum inter. & c.ſeq. per totum. quia cui principale permittitur , & acceſſorium conceditur.arg.ſupra de offi.deleg. præterea.& c.prudentiam.6.ſexta.& c.ſuſpicionis.& ff.de iuriſd.om.iud.l.2.

c Concor. gl. in l. rem non nouam C. de iudi. & ibi Pe.de Bel. p. Cyn. Bart.& Bald. & in l. 2. C. quæ ſit longa cõſuetudo.

CAP. VII.

Ntelleximus:& infra. ¶ Quia poſtulaſti à nobis , vtrum excommunicatus in iudicio ſtare poſſit? Reſpondemus quod conueniri [c] poteſt:& debet per aliũ in iudicio reſpondere:Ne videatur de ſua malitia commodum reportare †.

¶ Lucius tertius Strigoñ.archiepiſcopo.

Clericus de omni crimine debet coràm eccleſiaſtico iudice conueniri,nec valet conſuetudo contraria.

CAP. VIII.

Clerici †:& infra. ¶ Cum imperator dicat , quòd leges non dedignantur [d] ſacros canones imitari , in quibus generaliter traditur, vt de omni crimine [e] clericus debeat coràm eccleſiaſtico iudice cõueniri †: ¶Non debet in hac parte canonibus ex aliqua conſuetudine [f] præiudicium generari.

Item conſuetudo in hac parte non præiudicat canonibus.

d ¶ *Non dedignãtur.*] Infra de iura.cal.c.1.& .j.de no.ope.nun.intelleximus.& in Auth.vt clerici apud proprios epiſcopos.§.penul.col.6. Ber.

e ¶ *Crimine.*] 11.q.1.c.1.& 2.& in pluribus cap.ſeq.

¶ *Glo.ſeq.colligit,arg. & ſignat contrarium.*

f ¶ *Conſuetudine.*] Arg.quòd conſuetudo iuri ſcripto non præiudicat. arg.11.diſt.conſuetudinis.[b] Arg.contra diſt.ea.cap.in his. Sed verum eſt vbi conſuetudo non eſt rõnabilis nec præſcripta.ſupra de conſue. c.vlt. vbi de hoc.& ita in caſu iſto non poteſt habere locum conſuetudo quãtumcunque tempore obtenta eſſet,quia eſſet cõtra eccleſiaſticã libertatem,& ſtatum eccleſię.ſic ſupra de cõſue.ad audientiam.& cap. cum inter.& ſupra de elect.c.cum cauſam.& melius c.cum terra.Bernard.

b Concor. gl. in l. rem non nouam C. de iudi. & ibi Pe.de Bel. p. Cyn. Bart.& Bald. & in l. 2. C. quæ ſit longa cõſuetudo.

Cauſam quæ.] Iudex prouidere debet ne collegium litiget coram eo ſine auctoritate prælati.ſic communiter ſummatur. Primo cauſam committit.Secundo delegatum inſtruit:ibi:*Prouideas.*Tertio cauſam inſtructionis ponit:ibi,*Ne ſi.*

CASVS. Fratres Dulmeñ.monaſterij habebãt cauſam cum monachis ſancti Albani: Papa commiſit cauſam illam cuidam iudici delegato,mandans eidem vt inter cætera prouideat , vt fratres Dulmeñ. monaſterij ingrediantur cauſam cum aſſenſu & volũtate epiſcopi ſui, quia ſi forte monachi S. Albani obtineãt,epiſcopus Dulmen. dicẽs ſe abbatẽ illorũ, litem ſopitam valeat ſuſcitare , Nota ꝙ capitulum ſine conſenſu prælati ad agendum vel defendendum admitti non debet. Item iudex prouidere debet an perſona quæ agit vel defendit, ſit legitima.

c Concor. tex. in l.aut facta. & ibi Bart. ff. de pœn.

Ad intelligentiam vide Couarruiam in c. alma mater. par.1. reiect. §.8.nu.8. a.f de Bernardinum Diaz prac. cri can. c. 131. & ſeq.

¶ *Aſſenſu epiſcopi.*]Quia ſine aſſenſu prælati,collegium nec conuenire nec cõuenitur.C.de epiſ.& cleri.omnes.§.nihilominus.& arg.12.q.2. ſi qua de rebus.ſic & prælatus ſine aſſenſu capituli conuenire vel conueniri non poteſt.[c] ſupra de procu.c.1.ff. de iure delibe.ait prætor. De hac materia dicitur ſupra de reſcrip.edoceri.& ſupra de procu.cap.1.

Vm non ab homine.] Clericus depoſitus incorrigibilis comprimitur per curiam ſecularem.ſic communiter ſummatur. Communis diuiſio.ſecunda:ibi,*Conſultationi.*

CASVS.Clerici aliquando deprehenduntur in furto,homicidio,periurio, vel aliis quibuſcunque crimini bus:quæritur vtrum liceat regi vel cuilibet iudici ſeculari eos iudicare? reſpõdet quòd ſi clericus in quocunque ordine fuerit conſtitutus, in furto vel alio quocunque crimine

Universidad de Deusto
Biblioteca

deprehensus fuerit,& conuictus ab ecclesiastico iudice, deponi debet: & si depositus incorrigibilis fuerit, suspendi debet, Deinde crescente contumacia excommunicari debet,& si postmodum in profundum malorum veniens,contempserit:cum ecclesia non habeat quid vltra faciat,tradendus est curiæ seculari,ita quod ei exilium,vel alia pœna le

†Aliquo. gitima inferatur.Not. q clerici in quocunque crimine & quocunque ordine,deprehensi fuerint, à suo iudice sunt condemnandi.Item crescente cõtumacia,crescere debet pœna. Item clericus incorrigibilis tradi debet curiæ seculari.

a ¶ *Deprehensus legitime.*]Ita quod aliqui clerici interfint deprehẽsioni & detentioni per spatium xx.horarum.arg. ff. ad leg.Iuliam.de adulte. capite. sed etiam per laicos potest comprehendi clericus in ipso facino

†In aliquot manuscriptis ita: in profundum malorum veniens hæc omnia contempserit. re, vt ita notorium fiat crimen, & detinere sine nota excommunicationis,dum tamen hoc faciant de prælatorum suo rum auctoritate.infra de sen. excom. c. vt fama.

†In vno vetustissimo ita:itaquod ei deputetur pœna exilij, &c. b ¶ *Deponendus.*] supra eod. at si clerici.& supra eo.clerici. C. de spor. l. 2.C. vbi sena. vel clar.l. vlti.

†Alias, feriatur. c ¶ *Excommunicari.*]id est,suspendi,vt differat à sequenti, qui dicit anathematis.alias verbo excommunicationis,maior excommunicatio intelligitur. infra de sen.excõ. si quem.

†Infigatur. sed in omnibus manuscriptis,inferatur.

†Cap.4 eo. tit. in 2.cõpilatione. ¶ *Glos.seq.ponit 4.concor.secundo tria contraria. tertio solutionem distinguentem.*

d ¶ *Postmodum.*]Nota qualiter in criminibus sit procedendum,vt primo deponatur,postea excommunicetur. simile.81.dist.dictum & 3.q.4. clericus.& 11.q.1.si quis sacerdotum.& supra eod.at si clerici.Arg.contra.23.q.4.forte. & 34.dist quorundam.74.dist.Honoratus. Sol.quandoque proceditur contra aliquem pro crimine , quandoque pro contumacia. vbi pro crimine primo loco proceditur contra aliquem , si crimen tale est quod inducat suspensionem , primo debet suspendi: vel si inducat depositionem , debet deponi : & si corrigibilis apparuerit , non proceditur amplius contra ipsum , sic intelligitur supra eod.at si clerici.Si vero incorrigibilis fuerit , seruatur quod hic dicitur,vt tunc demum tradatur curiæ seculari , cum ecclesia non habeat vltra quid faciat , & sic intelliguntur illa cap.3. q.4. clericus, & 11.q.1.si quis sacerdotum,licet quidam intelligant illa specialiter in causa episcoporum propter enormitatem delicti,& excellentiam personarum.& sic etiam illa capitula intelliguntur de incorrigibilibus.17. dist.nec licuit.11.q.1.petimus.23.q.5.de liguribus.

a Vide Ioã. And.infra in Rubrica de schismaticis. adde plene per Iulium Clarum in prac. crimi. q.36. a sic ergo procedendum est quando pœna incipit à crimine. Excepto falsario litterarum Apostolicæ sedis:ille in exaggeratione & odio criminis ipso iure excommunicatus est,& depositus omni priuilegio clericali , & incontinenti traditur curiæ seculari.infra de falsa. ad falsariorum. & in crimine hæresis. infra de hæret. excommunicamus.& capit. ad abolendam.§. 1. qui vero falsat litteras aliorum , puniri debet : vt traditur infra de fals. ad audientiam. Vbi vero pœna incipit à contumacia primo debet suspendi , postmodum crescente contumacia excommunicari,deinde deponi,vt dicit cap.forte.& alia cap.contraria.vltimo debet tradi curiæ seculari.

deprehensi. ¶ Consultationi tuæ taliter respondemus , quòd si clericus in quocunque ordine constitutus , in furto , vel homicidio , vel periurio , seu alio †crimine fuerit deprehensus a legitime,atque conuictus, ab ecclesiastico iudice deponendus b est Qui , si depositus incorrigibilis fuerit,excommunicari c debet, deinde contumacia crescente anathematis mucrone feriri: postmodum d vero si in profundum malorum vc niens †, contempserit,cum ecclesia non habeat vltra quid faciat,ne possit esse vltra perditio plurimorum , per secularem comprimendus est potestatem, ita †quòdei deputetur exiliũ,vel alia legitima pœna inferatur †.

¶Idem.

¶Per rescriptum impetratum contra violentum conuenitur qui scienter succedit in vitium. hoc dicit secundum communem modum , qui mihi placet. Panor.

CAP. XI.

QVia †V.qui violenter dicebatur ecclesiam P. clerici occupasse , defunctus est , vt accepimus, & R. eam postmodum est ingressus. ¶ Præcipimus,vt secũdum formam priorum litterarum inter ipsos R. & P.sub eisdem iudicibus mediante ratione, sicut inter eundem P.& præfatum V.si viueret,negotium terminetur.

¶Innocentius tertius sancti Sergij & sancti Georgij abbatibus.

¶Solus Papa cognoscit de dubiis priuilegiorum Apostolicæ sedis , & non inferior.

CAP. XII.

CVm †venissent: & infra. ¶Cum super priuilegiis sedis Apostolicæ causa vertatur, Nolumus de ipsis per alios iudicari.. f

†Cap.2.eo. tit.in 3.compilatione.

¶ Idem prælatis per Franciam constitutis.

¶Iudex ecclesiasticus potest per viam denunciationis Euangelicæ , seu iudicialis procedere contra quemlibet peccatorem etiam laicum, maxime ratione periurii, vel pacis fractæ.

re integra non transit ad successorem,nec successor illius contra quem impetratur,potest conueniri:vt supra de reseri.significauit. vbi de hoc. Quod hic dicitur, intelligitur de illo successore qui scienter occupauit rem alterius , quam sciebat ad se non pertinere : vnde quasi in vitium succesit , sicut ille qui scienter recipit rem à deiectore. infra de restispo.sæpe contingit. & sicut ille qui recipit rem ab alio causa mutandi iudicij.supra de alie.iu.mu.c.1.isti enim quasi similes sunt in vitio:vnde possunt conueniri coram eisdem iudicibus, & per easdem litteras sicut anteces sor:vt hic dicitur,& in illo tit.de ali.iu.mu.cau.fa. c.1. & eo ipso q R. occupauit rem.quia iste P.spoliatus fuit per illum V. videtur habere ratũ factum illius.simile infra de immu.ecc.c.aduersus.aliàs quare apposita fuisset hæc decre. in hoc titulo ? Alij dicunt quòd iudices illi procedunt tantum ex vi istarum litterarum, nec aliàs poterant procedere per primas:quod non credo.Ber.

Cvm venissent.] Hæc est pars illius quam habes supra de in integ. rest.cum venissent.

CASVS. Dicitur hic , quòd quando oritur quæstio de priuilegiis Romanę ecclesiæ,non debet de ipsis iudicare nisi solus Papa.Not.quòd eius est interpretari cuius est condere. Item causa priuilegiorum sedis Apostolicæ generali mandato non delegatur.

¶Glo.seq.reddit rationem dicti.secundo ponit quæstionem, in qua alleg.pro & contra,& soluit.tertio format obiect.quam soluit.

f ¶ *Iudicari.*] Et hoc ideo , quia eius est interpretari cuius est condere : vt infra de sen. excom.inter alia. & 11. quæst.1. cap.sicut.§. ex his. & C.de leg.l.vltim.& ff.de præto.ltipu. in prætoriis. Sed nunquid inciden ter potest alius cognoscere quàm Papa? Videtur quòd sic.C.de iud. quotiens.& supra de in integ.resti.causa.in fi.insiciendo priuilegium, & si verba sunt manifesta,iudex potest dicere , non obstat priuilegium. arg.infra de fi.instr.accepimus.arg.contra.ff.de postu.quos prohibet.& infra de excep. exceptionem.in fi.infra qui fi.sint le.l.ator.Dicas quòd hoc habet locum cum verba obscura sunt & ambigua : quia tunc eius est interpretari cuius est condere, vbi vero aperta sunt & clara , potest iudex dicere , obstat priuilegium vel non obstat. arg. prædictæ decre. accepimus. d Sed qualiter potest Papa esse iudex in causa sua cum, alius debeat esse iudex quàm actor:vt 4.quæst.4.c.1.& 2.C.ne quis in re sua ius sibi dic.l.vnica. Papa enim in tali casu litigat per procuratorem. infra de confir. vti. cum dilecta. Item quia lites sine omni suspicione procedere debent.3.q.5.quod suspecti. Item quia res ecclesiæ Ro. proprie sunt Papæ , sicut res fisci sunt imperatoris , quasi patrimonium.ff. ne quid in loco publi.l.2. §. hoc interdictum. Item de causa fiscali cognoscere debet procurator Cæsarius. ff.de offi. procon.nec quicquam.

c Vbi de multiplicitin terpretatione not. & supra de postu. ca. 1. Ioã. And.

d Vide tradita in c. si Papa. hoc tit.lib. 6.

Sed

Sed dic quod Papa potest esse iudex in sua causa , sicut imperator in causa fiscali.ff.de iis quæ in testamento delen.l. proxime.& 21.dist.nũc autẽ.& prælatus potest esse testis in causa ecclesię suæ.14.q.2.super prudentia. se episcopus iudex est in causa ecclesiæ suæ 23. q. 4. Guilisarius.& 7.q.1.sicut.Consultius tamen & honestius faciet si alij hoc committerit arg.2.q.7.nos si in competenter.& ff.de offi. procon. l. nec quicquam. & intelligitur de priuilegiis quæ Papa concedit aliis ecclesiis , & & non de illis priuilegiis,quæ à Domino collata sunt Ro.ecclesiæ.supra. de transla.c.1. & 21. dist. in nouo.& c.quamuis.de aliis priuilegiis bene iudicat per alios.vel potest ex poni , nolamus iudicari per alios,nisi per delegatos à nobis.& sic est planum : quia ex quo Papa dat priuilegium , vel indulgentiam , vel etiam confirmationem , nullus de illis cognoscit,ammodo sine eius mandato.infra de confir. vti. vel inu. c.1.& 2.Bernar.

†Cap.3.eo. tit.in 3.compilatione, & de intelligẽtia vide Ioã nẽ Lupum tract.de confeder. prici. membro. 1.

Matth. 18.

†Dicit in antiquis.

Nouit ille.] Quilibet laicus ratione peccati,& maxime periurij vel pacis fractæ,coram iudice ecclesiastico conuenitur. ita communiter summatur. Diuiditur in tres partes principales. In prima excusat se Papa dicens,quod non intendit iudicare de feudo , sed de peccato. In secunda:ibi, *Non igitur.* ostendit quod Rex non debet processum suum ad iniuriam reuocare · & hoc probat diuersis exemplis & testimoniis scripturarum. In tertia:ibi, *Ne ergo.* concludit quod ipse Papa hoc dissimulare non debet , & concludit sub triplici forma. Abbas.

CASVS. Rex a Franciæ & Rex Angliæ super quadam discordia quam inter se habebant occasione feudi super comitatu Pictauiæ,composuerunt adinuicem : & compositio illa fuit hincinde iuramento firmata: tandem rex Franciæ non obstante iuramento venit contra illam compositionem occupando dictum commitatum. rex Angliæ sæpe monuit illum vt compositionem seruaret , & pacta inita inter eos, sed cum ille desistere nollet , rex Angliæ denunciauit hoc ecclesiæ : vnde dominus Papa intellecta denunciatione illa : quia ille veniebat contra pacem & pacis fœdera iuramento firmata: cum ad ipsum pertineat corrigere de peccato quemlibet christianum , scribit dominus Papa prælatis Franciæ , & primo inducit contra eum illam auctoritatem Euangelij : nec tamen propterea in hoc derogare vult in aliquo iurisdictioni illius , nec intendit iudicare de feudo , sed decernere de peccato illius , cuius censura ad ipsum spectat : nisi per priuilegium vel contrariam consuetudinem iuri communi sit detractum. Tandem ostendit , quod ipse non debet sibi iniuriam reputare . exemplo Valentiniani & aliorum imperatorum , ostendendo quod ad ipsum pertinet corrigere quemlibet de peccato , & pacis fœdera reformare : vnde committit causam istam cuidam abbati , qui de plano de querimonia illa cognoscat , quod si rex Franciæ humiliter non acquieuerit , præcepit cuidam legato quod ipse procedat in negotio secundum formam sibi traditam. Bernar.Not. quod Papa non debet aliorum iura perturbare , nec econtra : cum iurisdictio sit distincta. Item admonitio Euangelica debet præcedere causam,& denunciationem.Item quæstio feudi ad dominũ feudi pertinet,nisi consuetudo præiudicet,vel priuilegium:& ita consuetudo derogat iuri.Item ad Papam pertinet corrigere quemlibet de peccato.Item in iudicio non est personarum distinctio attendenda,sed ita magnum iudicabis vt paruum.Item ad ecclesiam spectat pacem seruare.Item contra denunciationem admittitur exceptio.Abbas.

a Hic casus Bernardi est, & in antiqs exemplarib' inuenitur.

¶ Glos. seq.per hoc probat Papam non habere vtrumque gladium. alleg.6.iura.secundo tenet contrarium.tertio remittit.

a ¶ *Iurisdictionem nostram.*] Per b hoc quod dicitur hic, patet quòd ecclesia,vel Papa non habet vtrumque gladium. 96.distin. cum ad verum. & infra de app.si duobus. & infra qui filij sint legi. causam quæ.

CAP. XIII.

NOuit †ille qui nihil ignorat:& infra. ¶ Non putet aliquis quod iurisdictionem illustris regis Francorum perturbare,aut minuere intendamus , cũ ipse iurisdictionem nostrã a nec velit,nec debeat impedire : Sed cum Dominus dicat in Euangelico:Si peccauerit in te frater tuus,vade & corripe eũ inter te & ipsum solum:si te audierit,lucratus eris fratrem tuum : si te non audierit,adhibe tecum vnũ vel duos , vt in ore duorum vel triũ testium stet omne verbũ : quòd si non audierit,dic ecclesiæ:si autem ecclesiam non audierit,sit tibi sicut ethnicus b , & publicanus:Et rex Angliæ sit paratus sufficienter ostẽdere,quòd rex Frã corum peccat c in ipsum,& ipse circa eum in correctione procesſit d secundũ regulam Euangelicam , & tandẽ quia nullo modo profecit,dixit †ecclesiæ:quomodo nos qui sumus ad regimẽ vniuersalis ecclesiæ,superna dispositione vocati , mandatum diuinum possumus non exaudire,vt non procedamus secundum formam ipsius?Nisi forsitan ipse coram nobis,vel legato nostro,sufficientem in contrarium rationẽ ostendat. Non enim intẽdimus e iudicare f de feudo : cuius ad ipsum g spectat iudiciũ:nisi forte iuri communi per speciale priuilegium , vel contrariam consuetudinem h aliquid sit detractum : sed decernere de peccato , cuius ad nos pertinet sine dubitatione censura , quam in quemlibet exercere i possumus, & debemus.

¶ Non igitur iniuriosum sibi debet regia dignitas reputare, si super hoc Apostolico iudicio se committat , cum Valentinianus †inclytus imperator, suffraganeis Mediolanẽ.ecclesiæ dixisse legatur : Talem in pontificali sede constituere procuretis , cui & nos qui gubernamus imperium , syncere nostra capita submittamus , & eius monita (cum tanquam homines deliquerimus) suscipiamus necessario velut medicamenta curantis. Nec sic †illud humillimum omittamus , quod Theodosius †statuit imperator , & Carolus innouauit : de cuius genere rex ipse nosciturdescẽdisse:Quicunque k videlicet litẽ habens siue petitor fuerit, siue reus,siue in initio litis, vel decursis temporum curriculis , siue cum negotium peroratur , siue cum iam cœperit promi sententia : si iudicium elegerit sacrosanctæ sedis antistitis , illico sine aliqua dubitatione (etiam si pars alia refragetur) ad episcoporum iudicium cum sermone l litigantium dirigatur. ¶ Cum enim non humanæ constitutioni , sed imperium enim & sacerdotium ab eodem principio processerunt. in Auth.quomodo opor.episco. in princ. coll.1. non ergo de temporali iurisdictione debet intromittere se papa , nisi in subsidium , scilicet cum iudex secularis negligẽs est, vel cum vacat imperium. infra tit. proxi. licet.& c.seq. Sed videtur quòd Papa maior sit Imperatore.96. distin. duo sunt.& supra de maio.& obe.solitæ. nam iura cœlestis imperij, & terreni Petro commissa à Deo sunt.22.dist.c.1.ipse enim vtrumque gladium habuit, vt dicit Euangelista, c Ecce duo gladij sunt hic : quam potestatem suis successoribus transmisit.40. distin. cap. 1.verum executionẽ gladij temporalis imperatoribus, & regibus commisit ecclesia , & tamen iurisdictionem causarũ ciuilium aliquando per sacerdotes exercuit. 11. quæst. 1. relatum. quædam enim possumus a liis committere,quæ nobis non possumus retinere.arg.infra de institu. c.vlt. nec debet episcopus sibi retinere quod debet aliis dare. 12.q.2. quatuor. & melius. 11. q. 1.te quidem. De hac materia habes infra qui filij sint legiti.causam.

b De materia huiꝰ glosę tene quod declarauit Bonifacius octauus , in extrauag. vnam sanctã, & vide Turrecrematam in sum. de ecclesia lib. 2.c.113. & 114.

†Hoc narrat Cassiodorus in hist. tripar.lib. 7. c. 8. refert Gratian' in c.Valentinianus. 63. dist.

c Lucę.c.22.

†Dictio,sic, deest in antiquis. sed videto notas huius loci.

†Hoc habes in codice Theodosiano lib.16 tit.11.l. quotiens.refert. Gratian' in c.quicunque 11.q.1.

b ¶ *Ethnicus.*] 45. dist. sed illud.24.quæst.1. omnibus.infra de iureiuran. quemadmodum.

c ¶ *Peccat in ipsum.*] Id est , offendit , vel lædit eũ. aliter accipitur peccare in aliquem in auctoritate illa , Si peccauerit,&c.

d ¶ *Processit.*] Illum admonẽdo vt seruaret fœdera pacis. aliàs denuncians non auditur,nisi admonitione præmissa.infra de accusa. cum dilectus.cum suis concordantiis

e ¶ *Non enim intendimus.*] Resp onsio tacitæ quæstionis.

f ¶ *Iudicare de feudo.*] Directe scilicet sed tantum ratione peccati, & inducendo ad pœnitentiam.6.quæstio.1.illi qui,& 22.quæst.1.prædicandum.& 23. q.4. ecce. & sic per consequentiam cogit restituere feudum arg.14.q.6.si res aliena.Qualiter quæstio feudi tractari debeat , dicitur supra eod.cæterum.

g ¶ *Ad ipsum.*] Scilicet quando quæstio est de feudo inter vasallos, tunc iudicium pertinet ad dominum feudi. De hac materia not. supra eod. cæterum.

h ¶ *Consuetudinem.*] Not.quòd consuetudo parificatur priuilegio. 9. q.3.conquestus.& 63.dist.quia sancta.& 64.distin. quia per ambitiones. Item patet hic quòd consuetudo dat iurisdictionem.supra de arbi. dilecti.& C.de eman.l.1.& vlt.& 63.dist.quia sancta. Et quòd consuetudo iuri communi præiudicet,habes hic.

¶ Glo. seq. ponit obiectionem ipsius solutionis , & quoddam argumentum.

i ¶ *Quicunque.*] Sed cum hæc lex si abrogata , d pœnam sustinet reciator & auditor.C.de vete.iur.enucle.l.vlt.§.hæc omnia.igitur vt quid membranam occupat ? 19.distin.si Romanorum. Respon.licet sit etiam sublata,notitia tamen ipsius necessaria est : vt 7.distin.fuerunt.vt ostendat quantam dilectionem habuit promulgator legis erga sacerdotium: & ratio eius durat ,& licet ius ciuile destruatur.ff. de cap. dimi. eas. Item est arg. q ecclesia potest inducere legem cum pro ipsa facit : sed eam contra se recipere non tenetur.10.distin. lege. legem istam habes. 11. quæst.1.quicunque.

d De materia huiꝰ glosę vide plene per dominos ibi. Item per Innocen. in §. 1. Instit. de test.ordi.

k ¶ *Cum sermone.*] Supra de in integ.resti.c.tum ex litteris.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Ex Deo.*]Similiter imperium à solo Deo est.23.q.4.quæsitum.& 43. dist. sit rector.

b ¶ *Corripere.*]Saltem indirecte.2.q.1.multi.versi. si quis frater,&c.Arg. contra.ff.de peti.hæredi.hæreditas.in fine. Quandoque tamen aliquis malum facit, non tamen punitur,immo remuneratur:vt ille quia colligit oliuam immaturam animo nõ dandi damnũ, & non tenetur Aquilia. sicad l.Aquil.l.si seruus seruum.§.si oliuam.

ADDITIO. Si colligit immaturam, tenetur l. Aquilia.si maturam,tũc Dominus cui colliges expẽsas donasse videtur, cum remunerat, secundum Hostien. Aquilia respicit damnum, nec illi legi locus est vbi damnum datum non est. Ioan. And.

Deut.8.

c ¶ *Cum regibus.*]supra de offi. deleg. sane.& c. pastoralis. & 12. quæstione 2. si qua de reb'. & 18. dist si episcopus.& 24.q.1. qui contra pacem.

d ¶ *Ita magnum.*] vt 3. q.9.c.vlt.

e ¶ *Pacem.*]Ad ecclesiã enim spectat pacem seruare, & obseruari facere.supra de treu. & pa.c. 1.& 24. q. 3. si quis romipetas. & c. paternarum. ¶ *Non est dubium.*] 22.q.1.omne quod. & c. prædicãdum.arg.93. dist. diaconi.

†Concor. l hos-accusare. in fin. ff. de accu. & l. in multis. cum not. ff. de ita.ho.

†Hęc verba, ab errore ad veritatem, desunt in manuscripti., sunt in antiqua cõpilatione.

g ¶ *De plano.*]Non in forum iudicij,sed in modum denunciationis. sic 2.q.3.c.si quem. §. abolitio. Vel de plano.id est, sine strepitu iudiciorum. infra de accu.olim.&c.si cut.

†Vox, pro rito, deest in antiquis

†quę tamẽ seruata vsque ad prætaxatum termi num nonfuerunt.

h ¶ *Eius exceptio.*] Sic ergo contra denunciatiõnẽ admittitur exceptio. ĵ. de desp̃o.impu.ad' dissoluendum. quod verum est si obiiciatur quod sit criminosus : & hoc siue prosequatur iniuriã suã, siue non:cum in modũ denunciationis ' agitur, repellit prætextu crimi nis:quia tunc agit quasi quilibet extraneus : qualiter enim moueretur bono zelo ad correctionem alterius,qui nondum est correctus?3.q.7.qui sine.& ead.q.c.infames.§.porro.in fi.& c.iudicet.& 1.q.1.multi.& 25.dist.c.vlt.& 35,q.6. episcopus in synodo.& ĵ.de testi.cogen. præterea.& infra de spon.cum in tua.De hac materia dicitur 2.q. 1.si peccauerit.

†Ita antiqs ita: vel tacugas ineat cõpetentes,vel saltem &c.

divinæ potius innitamur : quia potestas nostra non est ex homine, sed ex Deo [a] nullus qui sit sanæ mentis ignorat, quin ad officium nostrum spectet de quocunque mortali peccato corripere [b] †quemlibet Christianum : & si correctionem contempserit, per districtionem ecclesiasticam coercere. Sed forsan dicetur, quòd aliter cum regibus [c],& aliter cum aliis est agendum. Cæterum scriptum nouimus in lege diuina : Ita magnum [d]iudicabis vt paruum, nec erit apud te acceptio personarum †: & infra. ¶Licet autem hoc modo procedere valeamus super quolibet criminali peccato, vt peccatorem reuocemus à vitio ad virtutem, [ab †errore ad veritatem], præcipue cum contra pacem [e]peccatur,quæ est vinculum charitatis : Postremo cum inter reges ipsos reformata fuerint pacis fœdera, & vtrinque ptæstito proprio †iuramento firmata: quæ †tamen vsque ad tempus prætaxatum seruata non fuerint:nunquid non poterimus de iuramenti religione cognoscere, quod ad iudicium ecclesiæ non est dubium [f]pertinere, vt rupta pacis fœdera reformentur? ¶Ne igitur tantam discordiam videamur sub dissimulatione fouere, prædicto legato dedimus in præceptis, vt (nisi rex ipse, vel †solidam pacem cum prædicto rege reformet,vel saltem humiliter patiatur, vt idem abbas & archiepiscopus Bituricen. de plano [g] cognoscant, vtrum iusta sit querimonia, quam contra eum proponit coram ecclesia rex Anglorum,vel eius exceptio [h]sit legitima,quam contra eum per suas nobis litteras duxit exprimendam) iuxta formam sibi datam à nobis,procedere nõ omittat †.

¶Idem episcopo Heliensi.

¶ *Principalis persona per se, non per aduocatum debet factum proponere in iudicio,nisi sit indisereta.*

CAP. XIIII.

PAstoralis : & infra. ¶Statuimus præterea, vt principales personæ, non per aduocatos, sed per seipsas factum [i] †proponant : Nisi forte sint adeo indiscretæ, vt earum defectus, de iudicis licentia per alios suppleatur.

¶Idem nobili viro Mathæo de Riparia †.

¶Si actio & intentio sunt inepte, vel sola intentio,debet reus absolui ab instantia iudicii:iterum tamen actor audietur,si apte egerit.h.d. quo ad intellectum.

CAP. XV.

EXaminata †causa,quę vertitur inter te & milites Campaniæ †: & infra. ¶Actionem quam super iure patronatus eiusdem ecclesiæ, contra præfatos milites intentabas, incongruentem cognouimus † & ineptam : Quia cum testes induxeris ad probandum, quòd quando præfatus A. vicedominus ecclesiam eandem tanquã sequestratam [k] accepit, tu iuspatronatus ipsius ecclesiæ possidebas [l]:profecto nec rei vendicationem intentare, nec ipsius restitutionem poteras postulare: Vnde intentionem tuam in hac parte pronunciauimus non tur ab instantia iudicij. Si postea aptam proponit, reus respondere cogitur, ita communiter summatur.Diuiditur in quatuor partes. In prima pronunciationis ratio. In secunda ipsius rationis declaratio : ibi, *Quia.*In tertia pronunciatio : ibi,*Vnde.* In quarta protestatio : ibi , *Ita tamen.*Abb.Sic.

CASVS. Inter nobilem virũ M. de Riparia, & quosdam milites de Cãpania vertebatur quæstio super iure patronatus ecclesiæ sancti Angeli : de communi concordia sequestrata fuit ecclesia illa apud vicedominum Sabin. tandem idem M. intentauit actionem suam contra milites illos, vendicando ab eis ius patronatus ipsius ecclesiæ : lite conteſt. testes induxit ad probandum, quòd ipse ius patronatus ipsius ecclesiæ possidebat quando vicedominus Sabin. eandem tanquam sequestratam accepit : causa ista delata fuit ad dominum Papam, & ipse diligenter examinata causa prædicta, actionẽ quam intentauit contra miltes prædictos super iure patronatus ipsius ecclesiæ, incongruentem & ineptam inuenit:quia cum testes induxerit ad probandum, quòd ipse iuspatronatus ipsius ecclesiæ possidebat quando dictus vicedominus eandem tanquam sequestratam accepit, apparet quòd nec rei vendicationem intentare, nec ipsius restitutionem poterat postulare : Vnde Papa pronunciauit intẽtionem ipsius nobilis non tenere, absoluendo milites ab eadem: tamen si congruentem & aptam voluerit proponere actionem, respondere sibi nihilominus teneãtur.Nota quòd causa iuris patronatus coram iudice ecclesiastico debet tractari.Item ei qui possidet, non competit rei vendicatio nec restitutio:& ideo quia iste possidebat ius patronatus, quando sequestrata fuit ecclesia,nõ competebat ei rei vendicatio. Item cum libellus inepte concipitur, reus ab instantia iudicij absoluitur, & si postea congrue reformetur, nihilominus reus tenetur respondere. Item in hac decreta. videtur quòd actio secundum canones sit proponenda.

†Vide l. ea quidem. C. de aecu. & l. duus. ff. de cust. & exhi.reo.

†In aliquot antiquis ita: factũ suum

†Riuaria.

† Cap.3.tit. de consir.vtili vel inutili. in 3.compilatione.

†Campanicos.

†Vide l. cũ precum. C. de lib.cau.& l.item apud Labeonẽ. §. si quis libel lo. ff. de iniur.

k. ¶ *Sequestratam.*] Sequester appellatur ille apud quem res in litigium deducta, communiter à litigatoribus deponitur : & huiusmodi depositio non potest fieri, nisi à pluribus, quamuis aliàs & vnus & plures deponere possint.ff.depositi.licet.

¶Glo.seq.dat duplicem lecturam. quarum vtraque concludit contra actorem.ponit deinde duplex remedium quo vti poterat actor, scilicet depositi contra sequestrum,vel negatoria contra reos.

l ¶ *Possidebas.*] Si ita intelligitur littera ista, quòd iste dicebat se possedisse antequam deponeretur apud sequestrum, & cum sequestrata fuit,tunc planum est quod hic dicit, quia tunc habetur pro possessore, nisi ea mẽte depositum esset ecclesiam apud sequestrum,vt ipsum sequestrũ constitueret possessorem potius quàm custodem.ff.de acquir.poss.interesse puto.ff.depositi.l. licet. §. 1. vnde non poterat intentare rei vendi. contra illos milites,nec interdictum possessorium,cum ipse possideret, possessori enim non datur rei vendicatio. Insti.de act.§. 1. & C. de alie. iudi.mut.cau.fac.l.vnica. Si vero dicebat se possidere postquam deposuerat rem apud sequestrum,sed ipsum posuit custodem:tũc adhuc dicitur

citur possessor, alias non:vt ff.depositi.l.licet.§.1.& ideo nullo modo agere poterat rei ven.nec interdicto possessorio contra milites,sed contra sequestrum poterat agere depositi.ff.depositi.ei apud.§.1.arg.ff.de pecu.l.depositi.1.respon.& ff.de priuileg.credi.si ventri.§.2.in fin.& C.de vsur.acceptam.in fi.Quandoque tamen rei vendicatio datur possidenti: nam à depositario vel à commodatario possum rem vendicare, licet ego rem illam possideam. & hoc dicitur fieri ratione detentionis.ff. de rei ven. officium. ad fi. Et confessoria similiter datur possidenti,ne inquietetur.ff.si ser.vẽ. si forte. §.1.& l.sicuti.§.sed si quę ritur. & hoc cum est in quasi possessione seruitutis:ne vicinus altius tollat domum suam, si ille vult altius ædificare,tũc per confessoriam ille potest prohibere vicinum ædificare:vt dicitur in l. si forte.& l.sicuti.§.sed si quæritur. Et confessoria datur etiam ei qui non possidet, & contendit sibi seruitutem deberi.ff. si serui. vendic.l.2.Negatoria datur domino qui negat alium habere seruitutem, vt in l. prædicta. Isto modo debuit agere miles iste,negando milites illos habere ius in ecclesia, petendo neinquietarent eum super iure patronatus. & de istis duabus habes. infra de cau.possessi. cum ecclesia.

¶ Glo.seq.habet duo dicta. Primum distinguit: & secundum facit tria argumenta : duas opiniones ponit, & remittit.

a ¶ *Non tenere.*] Cum enim inepta proponitur actio : iudex non debet statim illam corrigere, si est dubia:quia licet debeat supplere de iure, de facto tamen supplere non debet, [a] sed debet absoluere reum, cum postea perpenderit eam ineptam ex probationibus : vt hic, & ff.si men.fal.mod.dixe.l.1.§.1.& infra de dona.inter dilectos.& ĵ. de re stit.spol.cum ad sedem.Si vero manifeste cognoscit quod sit inepta, statim eam reiiciat iudex vel assessor.supra eod causam.ff. de assessorib.l.1. & infra de desponsa.impu.ad dissoluendum.supra de elect. con stitutis.Item ex hoc loco videtur quod actio secundum canones sit proponenda.arg.infra de mu.pet.c.r.contra. supra eod. dilecti. vbi de hoc. Dicunt tamen quidam,quod in spiritualibus causis actor non tenetur proponere actionem:vt sic intelligantur iura quæ dicunt actionem nõ esse proponendam:in ciuilibus vero tenetur.Ioan.dixit, quod secundum canones non tenetur quis proponere actionem, quæ magnam requirit subtilitatem, sed leuem,sicut est rei vendicatio,locati,depositi.verum huiusmodi leues teneatur nominare,dicas vt dictum est supra eod.dilecti.

†In aliquot antiquis ita: auctoritate præsentium inhibemus.

a De hoc vide Hosti en. & alios. supra.c.3.de postu.

Cvm deputati.] Duo facit. Primo punit iniuriam quæ inferebatur præceptoribus templi. Secundo eam deinceps inhibet fieri:ibi,*Ne quis.*]Abbas.

CASVS. Magister & fratres militiæ templi in Italia constituti, habent quosdam in domibus suis, quos appellant præceptores : Iudices tam clerici quàm seculares,non admittebant eos in causis pro sua iustitia prosequenda,illud allegantes in repulsione ipsorum, quod eis eorum generatio non est nota, significatum fuit hoc domino Papæ:Vnde prohibet auctoritate Apostolica ne aliquis huiusmodi præceptores in prosecutione causarum hac occasione ab agendo & respondendo repellat. Not quod quilibet præsumitur idoneus, nisi probetur indignus.

b ¶ *Laudabiliter exequantur.*]Et sic propter industriam & probitatem luebant pœnam.C.depositi.l.vlti.

¶ Glo.seq.ponit duas causas dubitandi, & tres decidendi.

c ¶ *Nationis.*] Forte ideo quærebant isti de natione istorum,vt sciretur de fama ipsorum : nam infames consueuerunt fugere loca nationis suæ. 19.q.2.duæ sunt.arg.ad hoc.supra de cleri.peregri.tuæ.& infamis non potest esse procurator vel iudex.3.q.7.c.1.& c.infames. §. sunt autem. vel ideo quærebatur,vt sciretur an essent ser ui : quia seruus in iudicio stare non potest.[b] C.de iudi.seruus.nisi in casibus.ff.de iudi.vix certis ex causis. Sed spretis his præsumit ius quemlibet esse dignum: nisi probetur contrarium.supra de scru.c.vni. & infra de præsum. dudum.& præsumitur quilibet liber, ex quo apparet in possessione libertatis. 3. q.7. c.infamis. §. tria. ver. veruntamen si seruus.in fin.& ff. de off. prætor.Barbarius.sim.infra de insti. ad decorem. Vel dic quòd eo ipso q deputauerunt se obsequio Iesu Christi, omnis tollitur irregularitas, si qua fuit.arg.19.q. vlt.non liceat.in Auth. de mo. in princ.coll.1.ideoque non sunt repellendi : quia legitimæ personæ præsumuntur. 11. quæst. 3. eorum. ff. de proba. verius. & l.1.

b Nisi putetur liber 3. q.7.§. tria.l. Barbari'. ff de off.prætor. & l. 1. C. de testa.

¶Idem Vercellen.episcopo,& abbati de Toleto.

¶ *Prælati debent laicis de clericis (appellatione frustratoria non obstante) iustitiam facere : ad secularem tamen forum clerici à laicis trahi non debent: etiam data ipsorum prælatorum negligentia.*

CAP. XVII.

QValiter & quando: & infra. ¶ Præcipiatis ex parte nostra prælatis, vt laicis de clericis conquerentibus, plenam† faciant iustitiam exhiberi : Non obstantibus appellationibus [d] frustratoriis,quas in eorum grauamen clerici frequenter opponunt: Ne† pro defectu iustitiæ, clerici trahantur à laicis ad iudicium seculare quod omnino fieri prohibemus.

† Plenariam

Qvaliter & quando.] Iudices ecclesiastici debẽt de clericis laicis iustitiã facere. sic communiter summatur. & secundum hanc summationem ista decreta. est de indubio. ff.ad municip. l.1. Et tria facit, primo præcipit.secundo impedimentum remouet : ibi , *Non obstantibus.* tertio grauamen suspicatur, & prohibetur : ibi,*Ne pro defectu.*Abb.

† Concilio carthagi. nen 3.c.9.& concil. Toletan. cap. 13.

¶ Idem†.

¶ *Iudex habens vt priuatus pene consimilem causam, quam habet vt iudex,à iudicando remouetur. hoc dicit.*

CAP. XVIII.

IJ CAusam† [c], quæ inter abbatem & conuentũ Vindon. † & archidiaconum Carnoten. super quibusdam procurationibus,vertitur: vobis & archidiacono Parisien. meminimus commisisse : & infra. Quia vero cum eundem archidiaconi trahantur à laicis ad iudicium seculare,quod omnino prohibet fieri. Nota,quòd nemini est iustitia deneganda. Item arg. quòd in defectum iustitiæ clerici ad iudicium seculare trahi possunt : sic econtra, propter defectum iustitiæ iudicis secularis ecclesia potest se intromittere.infra de fo.competen.licet.& c.ex tenore.

† In aliquot antiquis ita: idem Parisiensis episcopo, & decano.

† Cap.1. eo. tit.in 4.compilatione.

† vintoñ.

d ¶ *Appellationibus.*] Quæ ipso iure non tenent. infra de appellat. pastoralis.1.responso.& c.vt debitus.

¶ Glo.seq.fortificat textum, quo dicitur, quòd iniiii non trahuntur nec mirum, quia etiam volentes, &c. & de consensu episcopi, & remittit : dicit vltimo contrarium esse in casu conuerso.

e ¶ *Prohibemus.*] Immo & si velint, non possunt laicum suum iudicem constituere. infra titul. proxim. si diligenti. & cap. significasti. 11. quæstio.1.inolita.& c.placuit. Et videtur quòd etiam de consensu episcopi non possit.& puto illud verum.infra titu. proxim. significasti. licet iura antiqua contrarium innuere videantur, vt dicitur ibi. Sed econuerso laici trahuntur ad forum ecclesiasticum propter desidiam iudicis secularis. infra titu. proxim. licet. & cap.seq. & cap. ex transmissa.

Causam, quæ.] Iudex habens consimilẽ causam, à iudicio remouetur. Primo recitat delegationem causæ. Secundo causam remotionis vnius delegati,& alium subrogat : ibi , *Quia vero.* Abbas.

CASVS. Inter abbatem & conuentum Vindon. & Archidiaconum Carnotẽsi.super quibusdam procurationibus quęstio vertebatur : causa super hoc commissa fuit archid.Parisien. & quibusdam aliis : Sed quia archid. Parisien. similem fere causam habebat : parti alteri nimis fauorabilis videbatur : loco ipsius archidiaco. subroganit quendam decanum : mandans vt non obstantibus prioribus litteris, procedant in causa præuia ratione.Not.quòd cum iudex habet similem causam causæ sibi commissæ, potest & debet remouere, & alter subrogari, cum propter causam suam similem nimis fauorabilis videretur alteri parti.

Universidad de Deusto

¶ *Glo.seq.repetens textum illum fortificat per duo similia:quia scilicet similitudo causæ vel morbi repellit testem & excipientem. Dicit deinde similitudinem non extendendam:præterea ponit lecturã Ioã. quam fortificat. Finis patet.*

a ¶ *Similis pene causa.*]Et ita videtur quod iudex.qui habet consimilẽ causam causæ sibi cõmissæ,possit recusari,ex eo quod dicit,nimis fauorabilis &c.quod est mirabile,vt ex eo nascatur suspicio : Vnde si ali quis ageret de iure exẽptionis corã aliquo iudice,qui in simili causa laborat,iudex ille de facili sententiaret pro illo.Si mile est in teste,qui habet consimilem causam: quia ille nõ debet admitti in testem propter huiusmodi suspicionem,ne de facili testificaretur pro illo.infra dẽ testib.personas.& qui consimili morbo laborant non sunt admittendi in testimonium:vt 4.q.3. c. si testes, §.liberi.& c. testes. sim. infra de excep. cum ecclesiasticæ. a Non tamen extendas hanc similitudinem ad omnes causas. nam si iudex habeat causam decimarum , & alia causa,puta iurispatronatus vel electionis ei commitatur , illud ei non nocet. Vel etiam vt dicit Io. bene possum petere ecclesiam vel aliud coram iudice, qui habet consimilẽ causam : Vel hæc causa non videtur sufficiens ad recusandum iudicem,liget sit sufficiens ad subrogandum , nec dicitur quod causa ista sufficiat ad recusandum iudicem,licet sit sufficiẽs ad subrogandum:cum enim plures iudices dati sunt, ad petitionem alterius partis,sine qualibet tali suspicione , vel consimili remouetur aliquis illorum,& alter subrogatur:vt causa sine suspicione procedat. frequenter hoc contingit. vel dic quod prius dictum est.

† Vide l. licgatores. ff. de arbi.

† Aliàs , de sunt hæc verba:iu causa alij ita:in negotio.

† In omnibus vetustis ita: Innocẽt. iij. Archid. Remeñ.

† Et decano Bersmueñ. Coimeñ.diœcesi. aliàs :

† Brunieñ.

† Beneuẽñ.

† Biturice̅ñ.

† Virdimensis.

a In hoc est simile : quia ibi simili morbo laborans repellitur etiam ab excipiendo. Ioan. And.

† Præsentiã

b ¶ *Subrogantes.*] Sic propter suspicionem dominationis alius subrogatur. supra de offic deleg.causam quæ. Item si necessarius sit iudex in testem , remouetur,& alter subrogatur.infra de testib.dilecto.

Exhibita.] In prima ponitur appellantis petitio.in secunda appellationis commissio.Secundaribi, *Quia vero.*Abbas.

CASVS. Vacante ecclesia Virdun. electus est quidam R. nomine, contra istum electum H. archidiaconus , & quidam alij canonici Virduneñ.se opponentes,impetrauerunt litteras contra ipsum ad episcopum Parisien. & coniudices suos sub hac forma : vt vocatis qui forent vocandi veritatem inquirerent super iis,quæ proposita fuerant,& aliis negotiis contingentibus:partibus coram iudicibus constitutis,prædictus electus quibusdam ex illis,qui contra ipsum agebant in modum exceptionis obiecit conspirationem , & quibusdam excommunicationem , se illa offerens probaturum : Iudices interlocuti fuerunt , quod de huiusmodi exceptionibus & negotio principali simul inquirerent , volentes admittere probationes super prædictis exceptionibus , quasi non essent iudices , sed inquisitores : & iuris ordinem peruertendo , simul cœperunt inquirere de exceptionibus & negotio principali : & testes super eodem receperunt lite non contestata : vnde dictus electus ad sedem Apost.appellauit.omnia ista dictus electus domino Papæ significauit , vnde mandat quibusdam iudicibus , quod cum non in modum inquisitionis , sed commissionis negotium extitit delegatum , quatenus si ex dictis grauaminibus vel aliquo ipsorum constiterit appellatum , reuocato in irritum quicquid post appellationem huiusmodi inuenerint esse factum in causa ipsa iuxta continentiam priorum litterarum procedant præuia ratione.No. quod in causa electionis omnes vocandi sunt,quos ipsum negotium tangit,& de omnibus negotium contingentibus inquirendum est. Item conspiratores non admittuntur contra electum tanquam inimici vel excommunicati:quia ab agendo sunt excluſi. Item exceptio peremptoria,vt conspiratio ante litem contest.debet admitti : quia est præiudicialis. Item de exceptionibus & negotio principali , contra iuris ordinem simul cognosci non debet , sed de illis primo cognoscendum est,quæ sui natura præcedunt.

c ¶ *Euocandi.*] Omnes enim illi euocandi sunt,quos negotium tangit.supra de tempo. ordi. si archiepiscopus.& 66.dist.archiepiscopus.& 8.q.1. licet ergo. & ff. de adopnam diuus.& ff.de mino. in causæ. §. causa. C. de auct.præst.l.vlt.

d ¶ *Negotium contingentibus.*] Contingentia ipsam electionem , puta meritis electi , & studiis eligentium , & de zelo, & an aliquid simoniacæ pranitatis interceſserit.supra de elect.scriptum est. & c.super eo. & infra de excep. denique in fi.

e ¶ *Inquirerent.*] Ex hoc verbo visum fuit iudicibus,quòd in modum inquisitionis deberent procedere , & non in forma iudicij.& ita lit.non cõtest. poterant procedere propter contumaciam alterius partis. infra vt lit.non contestata. quoniam frequenter. §. sunt & alij. & infra de accusaliter & quando.§.debet.Sed errauerunt,cum forma illa non fuisset in modum inquisitionis cõmissa, sed in modum iudicij ,[b] mera inquisitio non committitur in tali casu : quia inquisitio sit super excessibus , & inquisitor debet accedere ad locum.2.quæst.1.Deus omnipotens. & infra de simo.licet Hely.

f ¶ *Conspirationẽ.*]Quod si verum fuisset, repellendi erant, nec audiendi contra electum : quia quasi inimici, & ex odio hoc facere præsumuntur:vnde ab agendo sunt repellendi, sicut à denũciatione seu inquisitione.infra de accu.cum oporteat.& supra eo.nouit. in fin.nec tales ad testimonium sunt admittendi.infa de simo.licet Hely. & c.per tuas.conspiratio enim grauissimum crimen est , ita vt accusatum à proprio gradu repellat.11.q.1. coniurationum.& c.seq.

g ¶ *Excommunicationem.*] Exceptio excommunicationis repellit ab agendo : & quia isti agebant contra electum, talis exceptio admittenda fuit : quia excommunicati audiendi non sunt.infra de sent. excom. per tuas.& c.si vero.infra de hære.excommunicatus.§. credentes. Sed cum electus petit confirmationem agendo contra ipsos , qui se sibi opponunt , si opponant aliquid electo in modum exceptionis ad defensionem ecclesiæ suæ,contra illos non admittitur replicatio excommunicationis:quia & si contra illos esse excommunicatos,non repelleretur à defensione.infra de excep.dilecti.quia à defensione nullus excõmunicatus repellitur.infra de excep.in tribus.vlti,cap.

h ¶ *Peruertendo.*] Vnde non valuit quòd fecerunt:quia fines mandati seruandi sunt. supra de rescrip. cum dilecta. & supra de offi. deleg. venerabili.immo & si verba rescripti viderentur esse contra ordinem iuris,tamen non debet recedi à iure,[c] supra de rescrip.causam quæ.

i ¶ *Lite nondum super eodem negotio contestata.*] Quod fieri non debet.infra vt lite non contesta. per totum.nisi electus esset contumax: tunc enim ne patiatur ecclesia detrimentum ex mora , possunt recipi testes lite non contest.infra vt lite non contest.quoniam.§.porro.

k ¶ *Dictis grauaminibus.*] Scilicet, quia simul super exceptione & principali negotio procedebant , & lite non contestatã. Et colligitur ex hac littera , quòd si plura grauamina assignentur in appellatione, sufficit alterum probare,dummodo quodlibet per se sit sufficiens. simile infra de appel.significauit.& infra de præben.cum iamdudum. & supra de reseri.ex parte.vbi de hoc.Si autem plura proponuntur, quæ habent diuersos effectus , non sufficit alterum probari quo ad vtrumque effectum:sed sufficit quo ad alterum.exemplũ habes supra de rescripr. olim sed omnia quæ hic dicta fuerunt,habent eundem effectum , scilicet vt appellatio legitima fuerit : ergo sufficit quodcunque probetur, quia vtrumque per se sufficit.

Venera-

num similis pene a causa contingat , nimis fauorabilis parti alteri videretur † , nos te fili de cane , loco ipsius archidiaconi subrogantes b : Mandamus quatenus (non obstantibus prioribus litteris) in † causa ratione præuia procedatis.

¶ Hono. † iij.archidia.Remeñ.& de cano † Brimenſi Coloñ.diœce.

¶ Si iudices de principali & exceptionibus præiudicialib. simul cognoscunt, vel super principali lite non contestata testes recipiunt,licetè ab eis appellatur.

CAP. XIX.

EXhibita nobis R. Virdunensis † electi petitio declarauit, quòd cùm super facto electionis suæ , H. archidiaconi ac quorundam canonicorum. Virdun. aduersariorum suorum procuratores ad nostram audientiam † accessissent , Parisiensi episcopo,& coniudicibus suis , sub certa forma litteras nostras direximus inter alia cõtinentes,vt vocatis qui forent euocandi c ,super propositis & aliis negotium contingentibus d, inquirerent e veritatem : & infra.¶ Cum autem idem electus quibusdam ex his qui contra eum agebant , conspirationem f , & quibusdam excommunicationem g , in modum exceptionis obiiceret,se id offerens probaturum , præfati iudices interlocuti fuerunt , quòd de his & principali negotio simul inquirerent : nolentes , quasi non iudices , sed inquisitores existerent,super dictis exceptionibus ipsius electi probationes admittere:sed peruertendo h iuris ordinem,de præmissis exceptionibus & principali negotio pariter per se inquirere intendentes , & procedentes etiam ad receptionem testium, lite nondum super eodem negotio contestata i : quare prænominatus electus nostram audientiam appellauit : & infra.

¶ Quia vero non in modum inquisitionis , sed commissionis negotium extitit delegatum: Mandamus quatenus si ex dictis grauaminibus k vel aliquo ipsorum appellatum constiterit, reuocato in irritum quicquid post appellationem huiusmodi inueneritis attentatum,in causa ipsa iuxta priorum continentiã litterarum,ratione præuia procedatis.

¶ Idem magistro ancredo canonico Bononiensi.

¶ Lapsu triennii non obstante,potest delegatus in causa sibi commissa procedere.

† Bononien.

† Virdunen.

† Iudicij instantia an pereat triennio.

b Quod colligitur ex eo quod dicit textus: vocatis , qui forent euocandi,de quo vide Specul.ti. de inquisit. §. 1. vers. quid si in litera.

c Quia Papa vno verbo non intendit iuris ordinem tollere. de ecclesia. 2.secundũ Vinnõ valuit etiam iste processus , quia factus est cõtra intentionem delegantis.de præbẽ. c. fin.secundum Host. Ioan.And.

VEnerabilis.]Instantia iudicij non perit per lapsum triẽnij. sic cõmuniter summatur. Et sunt duæ partes. in prima , partis quæstio: in secunda,Papę prouisio:ibi, *Mandamus.*

CASVS. Inter archiepiscopum Rauennatẽsi.ex vna parte,& communitatem Ceruiẽsi.ex altera,super iurisdictione ciuitatis ipsius , & qui busdam aliis articulis quæstio vertebatur, quæ commissa fuit magistro Tancredo Boñ.canonico. sed per cauillationes Ceruiensium & subterfugia , decisio huius causæ per triennium fuit prorogata , & tandem post litem contest. & commissiones varias dicti Ceruiẽ.asserebant instantiam iudicij per decursum triennij periisse , & ita nolebant vlterius sub examine iudicis respondere.Archiepiscopus significauit hoc domino Papæ : vnde ipse mãdat eidem iudici , quod exceptione huiusmodi non obst. in negotio ipso procedat, iuxta traditam sibi formam.Not.quod instantia iudicij secundũ canones,per lapsum triẽnij non perit : quia iurisdictio iudicis est perpetua,& rescripta perpetua sunt.

¶ *Glo.seq.notat l. propeandum in ecclesiastico foro,& c.dicẽs quod etiã secundũ legem,licet pereat instantia,non perit iurisdictio delegati. dicit deinde,quòd hoc nõ videtur per hoc ca. corrigi,quia , & c.ad quod respondet Ioan. And. Et procedit multũ intricate , & in effectu sentit quatuor lecturas,quas vide per Panor.*

a ¶ *Non obstante.*]Sic ergo patet quod hodie non habet locum lex illa.C.de iudiciis.properandum.primo respon.§.vlt.& §.plerumque. vbi dicitur quod instantia iudicij perit,nisi causa finita sit infra triennium à tempore litis contestatæ connumerandum , vt iterum incipiat de nouo procedere,ac si numquam fuisset processum.Si enim isti respondere nolebant: quia instantia iudicij perierat,non erant audiendi:quia licet secundum legem prædictam , instantia iudicij perierat decursu triennij,litteræ siue iurisdictio iudicis non perierat:quia iurisdictio iudicis est perpetua , & rescripta perpetua sunt.C.de diuer.rescrip. falso. & arg.C.de consti. pec.l. 2. & C. de præscrip. xxx. vel xl. an. l. vlt. Poterant tamen dicere , non tenemur respondere , nisi nouus libellus detur de nouo , & omnia iterum procedant ab initio per l. prædictam , properandum.quæ modo non habent locum quantum ad hunc articulum per decr.istam.& sic obuiandum est malitiis eorum. qui causas malitiose volunt prorogare.Sed ex hac decretali non videtur quod lex illa , properandum.corrigatur,quia non colligitur hic , quia fuit contestata.sed per subterfugia & cauillationes causa sit prorogata:& hoc potuit esse totum ante litem contest.immo lis cõtestata fuit: quia decisio etiam causæ prorogata fuit,vt dicit , & sic fuit lis contestata.& ita habetur expressum in antiqua,quod lis erat contestata. & ex eo quod dicit , instantiam iudicij periisse , apparet , quod processum erat in principali negotio , quod dicitur fieri per litis contestationem,quæ est principium causæ.

Significauerunt.]Non obstante exceptione temporis feriati propter vindemias,mandanda est sententia executioni.hoc dicit secundum vnum intellectum,vel secundum alium ita communiter summatur.Cũ actor & reus sunt diuersi fori,causa proprietatis & possessionis potest coram diuersis iudicibus agitari:sed hoc non videtur indistincte verũ secundum Panor. Sunt duæ partes.In prima partis conquestio. In secũda Papæ prouisio:ibi, *Mandamus.* Abbas Siculus.

CASVS. Inter abbatem & conuentum monasterij sanctæ Mariæ de Florentia ex vna parte,& communitatem castri de Signa.Floren.diœce.ex altera super possessione vel quasi iuris eligendi ibidem rectorẽ, coram potestate Floren.quæstio vertebatur:dicta potestas pro monasterio super possessione vel quasi iuris eligendi rectorem in castro prædicto,diffinitiuam sententiam promulgauit: lata prædicta sententia, monachi elegerunt ibi rectorem , sed illi castellani non recipiebant illum in rectorem , & insuper potestatas Floreñ.cõpellebat abbatem & conuentum super proprietate vel quasi prædicti iuris in seculari iudicio communitati prędictæ respondere.Significatum fuit hoc domino Papæ vnde mandat episcopo Boñ.& coniudicibus suis, quatenus si est ita,compellant communitatem prædictam , electum ab eisdem monachis admittere in rectorem castri prædicti , audituri postmodum super proprietate vel quasi dicti iuris,quicquid partes duxerint proponendum: partibus in præsentia iudicum constitutis , ex parte cõmunitatis prædictæ fuit excipiẽdo propositum,quòd tunc corã eis respondere non tenebatur de iure , cum tempus vindemiarum tunc existeret feriatũ. Ex parte monasterij fuit respõsum , hoc malitiose proponi , vt videlicet causa protracta, tempus electi prædicti inutiliter labereturConsultus Papa, mandat super hoc eisdẽ iudicibus, quatenus hoc non obstante procedant in negotio præuia ratione. Not.quod hic diuiditur cõtinentia causæ, sed hoc fit propter diuersum forũ. Item ex causa proceditur tempore feriato vindemiarũ altera parte inuita.

b ¶ *Promulgauit.*] Et hoc bene fieri potuit , cũ causa non esset spiritualis, sed super iurisdictione temporali , & abbas &cõuentus fuerint actores , vnde debuerant sequi forum rei. infra tit. proxi.cum sit generale.& 11.q. 1. experientiæ. & c. seq. & C. de iurisd. om. iud.iuris ordinem. & à sententia lata super possessione, diffinitiua a appellatur.infra vt lit. non contest.c.2.& hic.

c ¶ *Super proprietate.*] Sed videtur quòd isti monachi tenebantur respondere aduersæ parti super proprietate coram iudice qui cognouit de possessione : quia iudex ille qui cognouit de possessione , cognoscere debet de proprietate. infra de cau.pos.c.1.& est illi audientia deneganda , qui continentiam causæ nititur diuidere , vt coram vno agat de possessione , & in alio iudicio de proprietate. C. de iudi.nulli.præterea causæ conuentionis & reconuentionis coram eodem iudice fieri debẽt. C.de sent.& inter.om.iudi.cum Papinianus.& 3.quæst.8.cuius.vbi dicitur,cuius in agendo quis obseruat iudicium, ipsum in eodem negotio habere contra se iudicem non dedigneturi : vt in l.cum Papinianus. & 3.q.8.c.accusatores.§.cuius in agẽdo. & illud quasi videtur idem negotium.infra de mu.pe.c.1.Sol. verum est quòd continentia causæ diuidi non debet , & ille qui cognouit de possessione , debet cognoscere de proprietate , siue sit ordinarius siue delegatus : cui causa simpliciter quo ad vtrumque fuit commissa. infra de sequestra. ad hæc.& hoc locũ habet cum actor & reus sunt eiusdem fori:sed in casu præsenti non sunt eiusdem fori.vnde monachi , qui primo egerunt de possessione , debebant sequi forum rei,quod fecerunt & obtinuerunt: & si aduersarij volebant postea conuenire monachos super proprietate , debebant sequi forum monachorum.Et causa possessionis & proprietatis bene possunt tractari coram diuersis , maxime vbi causa talis subest:quia nihil commune habet causa possessionis cum causa proprietatis.ff. de acqui.poss. naturaliter.§.nihil.Et si aliquis postulauerit alium iudicem super proprietate,& alium super possessione, non est audiendus. & sic loquitur infra de cau.posse.c. 1. & C. de iud.nulli. & ita non contradicunt huic decre.quia hoc isti monachi non fecerunt. Alia iura : cuius in agendo, &c.non tangunt causam istam:quia illa loquuntur in reconuẽtione, quæ debet fieri simul cum conuentione. infra de mu. pe. c.1. & infra de or. cog.cum dilectus.& tunc etiam si vellent reconuenire de alia re , non poterant,cum quæstio spoliationis de qua agebant monachi , priuilegiata sit. infra de org. cod. super spoliatione.nec de proprietate simul tunc cum possessione poterat agi.C.de rei vend.ordinarij.

¶ Glo.seq.tractat de feriis fauore hominum introductis, & quomodo illis renunciatur,aliis non. & quomodo ex causa quis tunc cogitur litigare.

d ¶ *Propter vindemias.*] Tempore enim vindemiarum & tempore messium , non compellitur quis in iudicio respondere , ita quòd sententia lata contra absentem non tenet. Tamen si consen-

† In vno antiquo ita:cogeretis communitatem prædictã. eũ dem electi. &c.

a Facit gl. in l. quod iussit ff. de re iu.iu.

Universidad de Deusto
BIBLIOTECA

tiunt partes, bene valet iudicium. ff. de fe. l. 1. & l. si feriatis. & de istis feriis habes C. de fe. omnes dies. in princi. sed illis feriis, quæ inductæ sunt ob reuerentiam Dei & aliorum Sanctorum, nullus poterit renunciare, etiam si partes vellent. Aliis vero inductis in fauorem hominum bene renunciatur. hoc est expressum infra de fe. c. vlt. & de

† Actio 15. vbi referuntur canones eius concilij cap. 9. Burchardus lib. 2. decre. c. 185. Iuo par. 6. cap. 328. & cap. 360. Gratianus. 11. q. 1. c. si clericus. & c. 1. eod. tit. in 1. compilatione.

TITVLVS II.
De foro competenti.

Ex concilio Chalcedonensi †.

¶ *Clericus coram suo episcopo conueniri debet.*

CAP. I.

SI quis clericus aduersus clericum negotium habeat, non deferat [2] proprium episcopum, sed prius apud ipsum actio [b] vetiletur: vel consilio eius dē [c] apud alios [d] quos vtraque [e] pars voluerit, iudicium obtinebunt.

¶ Ex concilio Parisiensi †.

¶ *Iudex secularis si clericum per se distringit, vel condemnat, excommunicari debet.*

CAP. II.

NVllus iudicum [f], neque presbyterum, neque diaconum, aut clericum vllum, aut minores [g] † ecclesiæ, sine permissu [h] pontificis, per se distringere aut condemnare [i]

a Ideo fuerunt cōpulsi, quia tota ciuitas non cogebatur vindemiare, & per vnum syndicum litigauit. l. 1. ff. q. d cuiusque vniuer.

† Cap. 1. alias c. 10. vt Burchardus lib. 16. decre. c. 22. & c. 3. eod. tit. in 1. compilatione. & vi de omnino notas huius capitis.

† In aliquot antiquis & Burchardo: iuniores. sed videto notas huius loci.

DE FORO COMpetenti.

¶ *Quia rei ad iudicia vocati frequenter excipiūt de foro, & plerumque dubitatur. quòd forum sic excipientes sequi debeant: ideo, & c. secundum Goffre. Sed ego continuò sic. Tractaturus auctor de singulis actibus & partibus iudicii: quia ante omnem alium actum iudicialem debet discuti de cōpetētia fori, iuxta not. in c. in ter monasterium. de re iudi. & in c. pe. de excep. ideo præmittit istā rubr.*

quia posito fundamento ponitur ædificium. 1. q. 1. cum Paulus. Et forū proprie neutri generis prout hic ponitur, significat territorium cuius que iudicis infra quod potest in facinorosos animadvertere. ff. de versig. l. pupillus. §. territorium. Vnde tota diœcesis dicitur territoriū episcopi. 16. q. 7. omnes Basilicæ. extra quod territorium impune non paretur. de consti. c. 2. lib. 6.

De hac materia habetur 96. dist. 3. q. 6. & 6. q. 3. 11. q. 1. 21. q. 5. per totum. reperitur in Sexto, & Clem. Abb. Siculus.

I quis clericus.] CASVS. Statuit concil. Chalcedo. quod si clericus causam habeat aduersus alium clericum, vel laicū aduersus clericum, non deferat episcopum clerici conuenti, vel de consilio illius alium iudicem eligat & ecclesiasticū. Not. quod actor forum rei debet sequi. Item sine licentia episcopi, clerici alium iudicem eligere non possunt.

a ¶ *Non deferat.*] Quod si fecerit, puniri debet, prout dicitur 11. q. 1. inolita. & c. placuit. & infra eod. si diligenti.

b ¶ *Actio.*] petitio: quia secundum canones actionem proponere non tenetur. supra. c. proxi. dilecti. vbi de hoc. & c. examinata.

b Concor. l. si pupilli. §. videamus. & ibi gl. & Doc. de negot. gest. & l. si Titius. ff. de ver. obl.

c ¶ *Consilio eiusdem.*] Aliter enim nullo modo possunt eligere in præiudicium aliorum, immo de licentia episcopi iudicium seculare non possunt eligere, sed ecclesiasticam personam bene de licentia episcopi, infra eo significasti. aliàs nec volentes nec inuiti possunt deferre episcopum etiam si iuramentum interueniret. infra eod. si diligenti.

d ¶ *Alios.*] Id est, ecclesiasticos.] eo. significasti. vel eps cōmittat alicui,

e ¶ *Vtraque pars.*] Honestum & iustum est istud, vt ambæ partes si præsentes sint, eligant iudicem communiter, vt hic, & 2. q. 6. placuit. arg. cōtra supra de offic. dele. cum R. sed illam intelligo quando altera pars est absens, vel cum non vult concordare reus, vt ibi dicitur: aliàs iniquum esset illud quod daretur ad voluntatem alterius altero præsente; & sic obseruatur in curia Romana. contra. 11. q. 1. c. iudices. & 15. q. 7. c. si autem. sed illa intelliguntur in criminali, & non tenet hodie.

NVllus iudicum.] Duo facit. primo prohibet. secundo adiicit pœnam: ibi, *Quod si.* Ab. Sic.

CASVS. Statuit cō cilium Parisiēsi. quod nullus iudex secularis ecclesiasticam personam præsumat distringere vel condemnare; quod si fecerit, ab ecclesia cui fecit iniuriam, tandiu maneat sequestratus quousque satisfaciat. Not. quod seculares iudices, ecclesiasticas personas iudicare vel condemnare non debent. Item qui iniuriam facit ecclesiæ communione ipsius priuari debet.

f ¶ *Iudicum.*]scilicet secularium.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

g ¶ *Minores.*] Quos appellat hic minores? Potest dici quòd scholares, siue seruientes ecclesiæ deputatos ad eius obsequium: quia illi eodem priuilegio censentur. arg. 12. q. 2. ecclesiarum seruos.

h ¶ *Sine permissu pontificis.*] Hic vacat arg. à contrario sensu, vt probatur infra eod. significasti. vbi de hoc.

præsumat. ¶ Quod si fecerit: ab ecclesia Dei, cui iniuriam [k] irrogare dignoscitur, tandiu sit sequestratus [l], quousque reatum suum cognoscens, emēdet.

¶ Ex concilio Africano. †

¶ *Ratione rei de qua agitur, fortitur quis forum ibi, vbi res est. Sic communiter summatur.*

CAP. III.

SAne si episcopi inter quos causa versatur, sint diuersarum prouinciarum: ille Primas [m] det iudices, in cuius prouincia [n] est locus, de quo contenditur.

¶ Greg. † Bonifacio defensori Corsicæ.

¶ *Episcopus vt suspectus recusatus, de cuius suspicione notorie constat, potest dare delegatum partibus non suspectū: cuius sententiam poterit per se executioni mandare.*

CAP. IIII.

SI † quis cōtra clericum causam habuerit, episcopum ipsius adeat: qui si vt suspectus [o] fuerit recusatus, executor [p] ab eo deputetur. Aut si

† Concilium Africanū ca. 88. concil. Mileuitanū c. 24. Burchardus li. 1. decret. c. 68. Iuo par. 5. cap. 176. & c. 4 eod tit. in 1. compi. adde notas huius capitis.

† Gregori lib. 9. epistola. 74. registri.

† Cap. 5. eo. tit. in 1 com pilatione.

mu. eccle. c. fi.

i ¶ *Aut condemnare.*] Nisi forte in causa reconuentionis, quia bene respondere tenentur de ciuili, sed non de spirituali, vt dictum est supra c. proxi. & supra de iud. at si clerici. c. vlt. Arg. infra de mutu. peti. c. 1. 2. & 3. q. 8. c. accusatores. §. cuius in agendo. C. de senten. & interlocu. omnium iudicum. cum Papinianus. in Auth. & cōsequenter. sed in criminali non habet locum reconuentio coram iudice seculari, nec etiam coram quocunque, vt dictum est supra tit. proxi. at. si clerici.

k ¶ *Cui iniuriam.*] Qui iniuriam facit ecclesiæ, debet priuari communione ipsius. 17. q. 4. sicut antiquitus. nec ad supplicandum debet admitti vbi sacrilegium committere non dubitauit. ea. cau. q. 4. frater & coepiscopus. 12. q. 2. de viro nefando. vt sic puniatur in quo peccauit. sic infra de iurepat. pastoralis. in fin. & supra de offi. deleg. cum olim. & supra de transla. quanto. & supra de tempo. ord. litteras. & infra de Iudæ. ad liberandum. & infra de im-

l ¶ *Sequestratus.*] Per sententiam. simile 30. dist. quasi per totum. Ber.

SAne si.] Eps ratione rei conuenitur coram archiepiscopo, in cuius prouincia res sita est. hoc dicit magis specifice. Abbas Sicu.

CASVS. Si duo epi diuersarū prouinciarum super aliqua possessione vel loco adiuuicem contendant, ille Primas, vel patriarcha, vel archiepiscopus, in cuius iurisdictione est locus de quo cōtenditur, cognoscat, vel det iudices qui causam dirimant. Not. qratione rei fortit quis forū.

m ¶ *Primas.*] Et hoc intellige cum ipse non potest [c] siue non vult per seipsum cognosere.

n ¶ *Prouincia.*] Sic patet qp sub illo iudice agere debet actor in cuius prouincia res est litigiosa: vt ex ipsa re fortiatur forum. ff. de censi. forma. 5. fi vero. & infra eo. c. vlt. & 11. q. 1. experientiæ. & C. vbi in rem act. actor. & C. de prædi. mino. si prædium. & C. de præscri. lon. tem. l. vlt.

I quis contra.] Cora suo epo cōueniendus est clericus: qui si recusatur, dabit delegatum partibus nō suspectū. sic solet cōiter summari. Sed Panor. summat aliter considerata potius mente legis, quàm cortice. Eps, si recusatione cōtra eū, pposita ad arbitros venire nō vult, etiā pōt partiū non requisito consensu, causam principalē alicui nō suspecto committere, cui' sententiā executioni mandabit. Et secundū intellectū meliorē diuiditur, quia primo, puidet qū iudex vt suspect' recusatur à reo. Secūdo qū delegat' in locū recusati recusat ab actore: ibi, *Aut si.* Tertio prouidet circa executionē: ibi, *A quibus.* Abb. Siculus.

CASVS. Dicitur hic qp si aliquis causam habuerit cōtra clericū, corā epi suo eum conueniat: & si eps tanquam suspectus fuerit recusatus, committat alij causam ipsam: sed si actor recusauerit illum cui eps causam commisit, eps det aliquem, qui partes compellat vt concorditer iudices eligant, ne possint postea recusare, & idem esset si reus recusaret illum executorē: & quod per illos fuerit diffinitum, per episcopum executioni mandatur lege seruata. Not. qp ordinarius pōt recusari. Itē delegatus epi suam sententiam non potest executioni mandare: vt hic colligitur. contrarium notaui in glo. in hoc c. signata.

o ¶ *Vt suspectus.*] Quid tenendum sit, cum iudex ordinarius recusatur vt suspectus, plene dicitur infra de appella. cum speciali. quæ videtur hanc decre. interpretari. & illi standum est.

¶ *Glo. seq. post principium quærit ad quem appelletur, & c.*

p ¶ *Executor.*] Id est, delegatus: quia ordinarius cum fuerit recusatus, debet causam committere personæ neutri parti suspectæ, vt dicit constitutio illa. infra de appel. cum speciali. & 2. quæst. 6. placuit 2. & 11. quæst. 1. peruenit. Sed si appelletur à tali delegato, ad quem appellabitur? Potest dici quòd ad Papam, cum ad ordinarium recusatum non videatur appellandum, nec ad metropolitanum omisso medio: quia talis ap

c Vel remotus est à partibus vltra duas dietas, tunc dabit iudices pro pinquiores: nisi impeditur ex iusta causa: puta, quia subditi suffraganeorum nolunt recipere. supra de offi. ord. pastoralis. secundū Vin. Ioā. An.

lis appellatio non tenet. infra de app. dilecti. sed satis posset appellari ad epiſcopum non obstāte tali recusatione: non q ipse cognoscat, sed vt alij persone non suspectæ committat. arg. cōtra. c. prædicto. placuit 2.

a ¶ *Vt dictor.*] Supra dixit q reus potest recusare ordinarium, & actor similiter, vt hic dicit: & tunc episcopus committit alicui, quòd compellat partes eligere iudices super causa illa: quibus episcopus committet causam. hoc ipsemet facere posset: sed causa vitandæ suspicionis hoc dictum est. Et idē iuris credo esse siue re°, siue actor recusauerit ordinarium: & est simile huic 11. q. 1. peruenit. Vel sic potest intelligi quod dicit: si hoc actor, & c. id est, si actor recusauerit istum executorem ab episcopo datū, tunc epiſcopus debet aliquem eligere, qui cōpellat partes vt in aliquem conueniant, ne postea ipsum valeant recusare. supra de offi. dele. super quæstionum. 5. 1. idem esset si reus recusaret istū executorem.

b ¶ *Ipsius solicitudine.*] Hoc ideo dicit: quia delegatus ab ordinario non potest suam sententiam executioni demandare, sed ille ordinarius illam debet exequi. ff. de re iudi. a diuo Pio. 1. responso. nec potest possessionem dare. ff. de iur. om. iud. iubere. Sed non credo illam subtilitatem seruandam, quin possit exequi suam sententiam: qa ex quo causa sibi cōmittitur, intelliguntur sibi omnia esse commissa quæ ad causam ipsam spectare noscuntur: & sine quibus causa expediri non potest. supra de offi. deleg. præterea. & c. suspicionis. & lex illa, à diuo Pio. & hæ decre. non prohibent hoc, licet dicatur in eis quòd ordinarius hanc sententiam exequatur: & hoc etiam notauit Ioan. 2. q. 6. quisquis. Sed si velles hoc seruare, posset dici quòd hoc habet locum cum ordinarius est præsens, sed eo absente delegatus vel officialis eius exequatur sententias suas, aliàs perniciosum esset hāc subtilitatem seruare. Ber.

c ¶ *Seruata lege.*] Quæ loquitur de tempore executionis sententiæ, quæ facienda est in personali actione post quatuor menses. C. de vsur. rei iudi. l. vlt. & ff. de re iudi. l. 2. & 3. §. fi quis.

a Bernardus.

SI clericus laicum.] Laicus à quo clericus vel ecclesia rem vendicat: debet coram iudice laico conueniri. Sic communiter summatur. Primo ponit dictum. Secundo rationem dicit: ibi, *Cum actor.* Tertio localem contrariam consuetudinem: ibi, *Licet.* Abb. Siculus.

CASVS. Si clericus conueniat laicum de rebus suis vel ecclesiæ, & laicus dicat res illas suas, tunc actor forum rei sequatur, licet de consuetudine alicubi aliter obseruetur. Nota regulam generalem, actorem forum rei sequi debere: in quibusdam partibus aliter de consuetudine seruatur.

d ¶ *Actor forum rei, & c.*] Hæc regula generalis est. infra eod. c. cum sit. & 11. q. 1. experientiæ. & c. seq. & 3. q. 6. c. 2. & c. neminē. & C. de iurisd. om. iud. in criminali. & C. vbi in rem actio. l. vltima. & ff. de alienatione iud. mu. causa facta. quia etiam. in prin. & in Auth. vt cle. apud proprios epiſcopos. col. 6. fallit hæc regula in casibus notatis infra eod. cum sit. & c. licet. & c. ex tenore.

b Sed est seruanda, quia fauorabilis. 11. dist. in his. secundū Pet. & Ab. Io. And.

c ¶ *De consuetudine.*] Talis consuetudo contra omnia iura prædicta est, [b] sed introducta est propter negligentiam laicorum in exhibenda clericis iustitia. infra eod. cum sit generale. & c. licet. & c. ex tenore. sed Papa siue sint negligentes, siue non, quotidie concedit litteras clericis contra laicos super quacunque quæstione: & ita assumit sibi iurisdictionem aliorum, contra id quod dicit supra tit. proxi. nouit. in prin.

EX transmissa nobis.] Quæstio feudi debet per dominum terminari: qui si negligit, ecclesiasticus iudex aliàs superior eius hoc faciet. ita communiter summatur. Vel summa sic, secundum alium intellectum: Quæstio feudi debet terminari per dominum feudi immediatum. & hæc lect. incidit cum prima, sed est magis clara & not. Et primo ponitur partis conquestio. Secundo: ibi, *Per dominum.* Papæ prouisio. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam nomine R. de Cassauille coram Trecen. episcopo. traxit in causam B. C. & vv. milites cuiusdam episcopi super quadam possessione: quidam nobilis vir de Campis eorum dominus, sub debito fidelitatis eis inhibuit, ne de seculari feudo in ecclesiastico iudicio responderent, cum paratus esset eidem R. iustitiam exhibere: episcopus Trecen. eos reputās cōtumaces, tulit excommunicationis sententiam in eosdem, propter quod milites conquesti sunt domino Papæ: Vnde mandat epiſcopo istorū militum, quòd ipse causam illam iubeat per dominum feudi terminari: & si ipse malitiose distulerit, epiſcopus idem causam ipsam terminare procuret. Not. causam feudi per dominum ipsius feudi terminari. Itē propter negligētiam seu malitiam amittit quis iurisdictionem.

f ¶ *R.*] Forte clericus erat iste < R. quia aliàs Papa non dedisset ei litteras: quia licet concedat clerico contra laicum, non tamen concedit laico contra laicum, dumtamen habeant aliū superiorem, cum consuetudo curiæ sic se habeat, nisi de consuetudine, & sponte se subiiciāt iurisdictioni ecclesiæ. sic potest intelligi supra de arb. innotuit. & consimilia. & supra c. proxi. in fi.

g ¶ *Dominus.*] Quo ad feudum illud, aliàs videtur quòd erant milites ecclesiæ, vt supra dicitur in littera.

h ¶ *Ne in iudicio ecclesiastico responderent.*] Quòd quidē facere potuit, cum Papa talē protulerit.] eat tractari, dicitur supra tit. proxi. cæterum.

CAP. VI.

EX † transmissa nobis iniſinuatione B. C. & VV. militum ecclesiæ tuæ, intelleximus, quòd cum R. [f] de Cassauille, eos super quadam possessione coram Treceñ. epiſcopo traxisset in causam, nobilis vir de Campis eorum dominus [g], sub debito fidelitatis eis inhibuit, ne de seculari feudo in iudicio [h] ecclesiastico responderent: & infra. ¶ Per dominum feudi causam iubeas terminari †. Et si ipse malitiose distulerit [i], tu ei debitum finem imponas.

¶ Idem.

¶ *Per dominum feudi secularem siue ecclesiasticum quæstio feudalis terminari debet, etiam si vasalli sint clerici, & si plures prætendantur domini, non potest vnus cognoscere, maxime alio absente an feudum ad eum pertineat. hoc dicit secundum lecturam magis notabilem.*

CAP. VII.

VErum † quoniam de quibusdam feudis, aduersus prepositum quæstio mota fuit [k]: Statuimus, vt ex quo epiſcopus fuerit in ecclesia consecratus [l] † de feudis [m] ipsis sub suo iudicio cognoscatur, si ad ecclesiasticam cognitionem [n] pertinebit admittat. qualiter causa feudi [o] tit. proxi. cæterum.

† Post concil. Lateran. par. 46. c. 5. & c. 2. eod. ti. in 2. compilatione.

† Vide l. 1. §. post operis. ff. de no. ope nun. & Cy. in l. fi qui ex consensu. C. de epis. aud.

c Et ideo desiderabat ibi iudicū epiſcopi. secūdum Ala. Ioan. And.

† Cap. 3. eo. tit. in 2. compilatione.

† In codice Barbatiæ inconsecratus. vel confirmatus, de feudis, & c.

i ¶ *Distulerit.*] Et sic per negligentiam iudicis secularis, iurisdictio quæ prius erat inefficax apud delegatum, modo est efficax. sic infra eo. licet. & c. ex tenore. sic etiam delegatus per negligentiam perdit iurisdictionem, & transfertur ad ordinariū. supra de officio ordinarij, significauit. supra de offi. deleg. prudentiam. 5. sexta in fin. Ber.

VErum.] Dominus feudi siue sit ecclesiasticus siue secularis, causam feudalem cognoscit. sic communiter summatur. Primo ponitur factum. Secundo statutum: ibi, *Statuimus.* Abb. Sic.

CASVS. acante quadam ecclesia, mota fuit quæstio à quodam super quibusdam feudis aduersus præpositum, pertinentibus ad proprietatem vacantis ecclesiæ: dubitabatur quid fieri deberet de huiusmodi quæstione: consultus Papa statuit, quòd ad præsens supersedeatur huic quæstioni, quousque epiſcopus fuerit ibi electus & confirmatus: & si feudum illud ad ecclesiam pertineat, epiſcopi beneplacito relinquatur sicut iustum fuerit: quòd si ad ecclesiam non pertineat, imperiali beneplacito relinquatur. Not. ex hac decretali bonum arg. quòd vacante ecclesia iurisdictio epiſcopi ad capitulū non pertineat. Item causa feudi per ipsius dominum debet expediri.

¶ *Glo. seq. reddit duplicem rationem quare differtur quæstio in tempus fieri.*

k ¶ *Quæstio mota fuit.*] Vacante ecclesia, vnde non erat qui de illa quæstione posset cognoscere, nec tunc aliquid fieri potest in præiudiciū vacantis ecclesiæ. infra ne se. va. per totum. Vnde præpositus non tenebatur nec debebat respondere de feudo ecclesiæ coram alio iudice. supra c. proxi. & supra tit. proxi. cæterum. Et ideo Papa mandat, q differatur quæst. illa quousque ecclesia prælatum habuerit.

l ¶ *Consecratus.*] Idem esset si electus esset & confirmatus: quia tunc habet plenam administrationem, quantum ad ea quæ pertinent ad iurisdictionem. supra de elec. c. transmissam. arg. ad idem. supra de transla. inter corporalia.

m ¶ *De feudis.*] Supple, cognitio de feudis.

¶ *Glo. seq. reci per q. quid si epiſcopus feudi dominus negligit, & c.*

n ¶ *Cognitionem.*] Quia forte dicebatur ab aduersariis, quòd non erat feudum ecclesiæ, sed potius imperatoris: vnde dicit hic sub conditione, & si epiſcopus esset negligens in quæstione feudi procedere, secularis iudex postea procederet: sicut econuerso. supra eo. c. proxi nō eīn

Universidad de Deusto
Biblioteca

cognitio feudi ecclesiastici semper ad iudicium ecclesiæ spectat: vt not. supra tit. prox. cæterum.[a] Sed contra videtur potius quòd secularis iudex non posit supplere negligentiam episcopi, sed per Papam tunc supplenda est illa negligentia: quia non ad iudicem secularem de hac causa pertinet, etiam si laici sint. arg. supra de iudi. cæterum.

a Nec obstat supra ti. 1. c. qualiter, quod intelligitur in actionibus personalib⁹ non feudalibus.

a ¶ *Alioquin.*] Id est, si ad ecclesiam non pertineat.

Cvm sit generale.] Primo ponit regulam Secundo casum exceptum, & triplicem ipsius causam. Abbas. Siculus.

CASVS Primo præmittit Papa regulam generalem, scilicet, quòd accusator forum rei sequatur, quia iudices seculares remissi sunt & negligentes in reddenda iustitia personis ecclesiasticis: statutum fuit fauore ecclesiæ, vt rectores ecclesiarum malefactores suos qui sacrilegi sunt censendi, posint conuenire sub quo iudice voluerint ecclesiastico vel seculari. Not. regulam, actor forum rei debet sequi. Item propter negligentiam iudicis secularis deuoluitur iurisdictio ad ecclesiasticum. Item sacrilegi coram ecclesia sunt conueniendi, & in electione est prælatorum sub quo iudice eos velint conuenire.

† Cap. 4. eo. tit. in 2. compilatione

† Videl. si quis in hoc genus. & l. placet. C. de epis. & cle.

b ¶ *Forum rei.*] Supra eod. si clericus. & in concor. ibi positis. & C. de iurisd. om. iud. iuris ordinem.

† Cap. 5. eo. tit. in 2. compilatione.

c ¶ *Remissi.*] In quo casu possunt per excõmunicationem compelli iustiriam exercere. 23. q. 5. administratores. immo iudex qui negligit facere iustitiam, litem facit suam. 23. quæst. 2. dominus noster. & 3. q. 7. qui sine peccato. arg. in Auth. vt diffe. iu. §. hoc autem. coll. 9. & C. de app. si appellationem. Et si per dolum, vel gratiam, vel inimicitiam iudicauerit, in veram litis æstimationem condemnari debet. ff. de iudi. si filiusfamil.

† Hinc infertur quod statuta laicos tum non ligant clericos. vide Bar. in l. 1. C. de sum. trinit.

b Vide c. a. cum eterni. de sentent. & re iud. lib. 6.

b Bernardus.

¶ *Glo. seq. tractat de pœna, & foro sacrilegorum. Secundo ponit quinque crimina ecclesiastica. tertio arguit à contrario.*

d ¶ *Malefactores.*] Id est, raptores rerum ecclesiasticarum & inuasores. 12. q. 2. ne de viro. Et isti qui sic bona ecclesiarum arripiunt, tanquam sacrilegi iudicantur, & possunt excommunicari vsque ad condignam satisfactionem. 12. q. 2. nulli liceat ignorare. & c. quicunque. & c. prædia. & est expressum. infra eod. c. conquestus. & quasi homicidæ reputantur. 12. q. 2. qui abstulerit. & quia isti sacrilegium cõmittunt, vt dicunt iura prædicta, coram ecclesiastico iudice sunt trahendi: cum istud crimen sit ecclesiasticum, vt hic dicitur. & hoc sacrilegium quandoque per iudicem secularem punitur. C. de episco. & cleri. si quis in hoc genus. Item crimen e vsurarum. infra de vsu. cum tu. hæresis, simoniæ, periurij, & adulterij: hæc pertinent ad ecclesiam, & consimilia. & de quocunque peccato. supra de iu. nouit. & hoc quod hic dicit, introductum est in fauorem ecclesiæ. Et quia hoc dicit specialiter de malefactoribus quòd possint cõueniri sub quo iudice velint: secus videtur intelligendum de aliis, quòd corã suo iudice sint trahendi, dummodo ibi possint suam iustitiam consequi, vt dicitur. supra eo. ex transmissa. quia qđ de vno cõceditur, de alio prohiberi videtur. 25. dist. qualis. cum suis cõcor. nisi cõsuetudo contrariũ inducat, vt dicitur 3. eo. si clericus. in fin.

e De materia hui⁹ glos se vide Bernardinũ Diaz in pract. crimi. cano. c. 81. 82. 85. 86. 89. & 106.

Qvòd clericis.] Diuiditur: quia primo ponitur decisa conquestio, in secunda mandatum: ibi, *Mandamus.* Abbas Siculus.

CASVS. Mandat Papa, quòd si clerici Parisius commorantes causas pecuniarias habuerint contra alios, vel alij contra eos, iure canonico decidantur. Not. quod dicitur in ista decretali, speciale est Parisius, & fauore vniuersitatis introductum.

e ¶ *Aliquos.*] Etiam laicos. & est speciale Parisius, vbi episcopus habet temporalem iurisdictionem, & gerit vicem comitis: vnde & præconum ibi nunciat nomine episcopi & regis. alias laici debent in causis pecuniariis coram suo iudice conueniri, nec tractaretur ibi causa iure canonico, sed ciuili, vel iure municipali, & sic causæ tractantur inter clericos & laicos quos conueniunt, vel si conueniantur iure canonico non obstante consuetudine.

Licet ex suscepto.] Diuiditur. Primo ponit dictum cum sua modificatione. Secũdo: ibi, *Liceat.* prouidet contra grauamina cõsulum. Tertio: ibi, *Si vero.* Prouidet contra recusationes ipsorum, Abbas Siculus.

CASVS. Quidam laici Vercellenses super quæstionibus, quæ forum ecclesiasticum non contingunt, litteras impetrabãt contra alios laicos fatigantes eos laboribus & expensis, & iurisdictionem consulum Vercellen. eneruantes, cum ipsi parati essent cõquerentibus iustitiam exhibere: Vnde cõsules Vercellen. significauerũt hoc domino Papæ, & ipse super hoc mandat episcopo Vercellen. quatenus si aliquando à laicis Vercellen. super rebus quæ forum seculare cõtingunt, litteras contigerit à sede Apostolica impetrari, illas decernat irritas, & inanes, dummodo consules, & commune Vercellen. de se conquerentibus iustitiã exhibeant: & si aliqui coram consulibus fuerint aggrauati, ad ipsum episcopum sicut hactenus seruatum est, vel ad sedem Apostolicam poterunt appellare, hoc præsertim tempore quo imperio vacante, ad superiorem secularem non possunt habere recursum: si vero consules iustitiæ, tanquam suspecti fuerint recusati, coram arbitris à partibus electis de causa suspicionis agatur: quæ si probata fuerit, ad ipsum episcopum vel ad Papam pro iustitia recurratur. Nota quòd litteræ Apostolicę impetratæ super his quę ad forum ecclesiæ non pertinent, sunt in pendenti, nec proceditur per eas quousque secularis iudex negligens apparuerit in iustitia exhibenda: & sic propter negligentiam iudicis secularis ecclesia se de his intromittere potest. Item vacante imperio ecclesia supplet vicem imperij, & ad eam appellatur vacãte imperio. Item iudex ordinarius potest recusari: quia isti consules ordinarij sunt, licet contra opinionem legistarum: vt C. de iur. om. iud. l. nemo.

† Cap. 1. eo. tit. 3. compilatione.

f *Iustitiæ complementum.*] Ergo quousque ad sententiam peruenit, semper est in pendenti an valeat rescriptum. infra c. prox. & supra eo. ex transmissa. quãdoque esti rescriptũ est in pendenti. 3. de rescrip. si autem.

¶ *Gl. seq. ad casum, quę ponit littera, addit quinque casus, quibus, &c.*

g ¶ *Vacante imperio.*] Iste est ergo vnus casus in quo iudex ecclesiasticus potest se immiscere seculari iurisdictioni, scilicet cum superior non inuenitur. Alius est cum iudex secularis negligit facere iustitiam: vt hic, versi. dummodo, &c. & infra c. proxi. & c. 2. arg. 23. q. 5. administratores. Tertius d est, cum aliquid ambiguum fuerit & difficile, & inter iudices variatur. infra qui fil. sint leg. c. per venerabilẽ. circa mediũ. Quartus est in omni crimine ecclesiastico, puta, vsura, sacrilegio, & similibus, vt 6. q. 2. c. 1. & 12. q. 2. nulli liceat. & infra de vsuris. quoniam. Quintus est cum per denunciationem criminis causa defertur ad iudicem ecclesiasticum. supra tit. prox. nouit. Item ratione connexitatis, vt in dote. infra de donationibus inter virum & vxorem. de prudentia.

† Noluerint.

d Dicit per hoc facere ad quęstionem de duabus quartis. not. infra de test. Raynutius. quod scilicet in ambiguitate opinionũ legistarum stetur interpretationi canonicæ. Ioan. And.

ADDITIO. Istos casus cum multis aliis comprehendit Hostien. his versibus:

Hæreticus, simon. seruus, periurus, adulter:
Pax, priuilegium, violentus, sacrilegusque.
Si vacat imperium, si negligit, ambigit, an sit
Suspectus iudex, si subdita terra, vel vsus,
Rusticus, & seruus, peregrinus, feuda, usurator.
Si quis pœniteat, miser aut sit, causaque mixta,
Si denunciat ecclesiæ, quis iudicat ipsa.

2 ¶ *Ad*

a ¶ *Ad te, vel ad nos.*] Contra. infra de appel. cum speciali. & supra eo. si quis contra clericum. vbi ordinarius recusatus committit causam. Solutio. Illa continet ius commune: & quod hic dicit, locale est. De recusatione iudicis ordinarij & delegati, & de illis habes infra de appel. secundo requiris. & c. cum speciali.

Ex tenore.] Diuidit. Nam in prima ponitur Comitis conquestio. In secunda Papæ prouisio. Secunda: ibi, *Nos igitur.* quæ tria facit. reddit causam, superfederi mandat, duos casus excipit. Abb. Siculus.

CASVS. Inter nobilem mulierem F. viduã, & I. de Meduano, super hæreditate ipsius mulieris quæstio vertebatur: causa super hoc fuit cõmissa archiepiscopo & thesaurario Turonensi: Comes Britanniæ sub cuius iurisdictione pars veraque consistit, mulieri prædictæ mandauit, vt causã deferret ad ipsum, promittens eidem quòd faceret ei iustitiæ plenitudinem exhiberi: & quia iudices nihilominus procedebant in causa, Comes hoc significauit domino papæ: ipse vero cõsiderans quòd viduarum taliter debet iustitiam defensare, quòd aliis non debeat iniustitiam facere, mandat eisdem iudicibus, quòd nisi talis causa sit quæ ad ecclesiasticũ forũ ptineat, ei debeant supersedere, dummodo per iudicem secularem suam possit iustitiam obtinere: alioquin non obstante contradictione ipsius Comitis, causam ipsam præuia ratione terminare procurent. Nota quòd propter negligentiam iudicis secularis, transfertur iurisdictio ad ecclesiasticum iudicem. Item causa viduarum principaliter ad forum seculare pertinet. Item litteræ quæ ab initio effectum non habent, tractu temporis incipiunt habere effectum.

† Aliàs, archiepiscopo.

† Vide. l. 1. §. post operis. & ff. de denoui ope. nu. & l. 2. ff. de iud. per Barto.

b ¶ *Exhiberi.*] Et quia iudices nihilominus procedebant in causa, Comes significauit hoc domino Papæ.

¶ *Glo. seq. notat causas viduarum non pertinere, &c.*

c ¶ *In iustitia.*] Simile infra de donat. inter vir. & vxo. nuper. Per hoc patet quòd causa viduarum non pertinet principaliter ad ecclesiasticũ iudicem, licet pertineat ad ecclesiam quantum ad protectionem: vt 87. dist. c. 1. & 2. immo ad iudicium seculare spectant a primo causæ viduarum, pupillorum, & orphanorum. 23. q. 5. regum. & q. 3. ab imperatoribus. & C. quando imper. inter pup. l. vnica. Secundario quantum ad defensionem ad ecclesiam spectant. 23. q. 5. administratores. & infra de censi. licet. & causa viduarum & aliarum miserabilium personarum spectat ad ecclesiam vbi agitur de iniuria, siue de violentia eis illata. 24. q. 3. si quis de potentibus. Et sic intellige. infra eod. ex parte. vbi Papa cõmittit causam viduæ super violentia irrogata. & sic potest intelligi infra de verb. sig. super. §. vlt. & præcipue circa dotes, vt in prædicta decre. nuper. causa pœnitentium ad ecclesiam pertinet. 11. quæst. 1. aliud. hæresis, simoniæ adulterij, cum agitur ad separationem matrimonij. infra vt lit. non contest. c. 1. & supra de procu. tuæ. & aliæ de quibus dicetur in seq. notula. & indirecte ratione peccati omnes causæ pertinent ad ecclesiam, vt supra. tit. proxi. nouit.

aQuid ergo speciale in istis, cum istud reliquis sit commune? de hoc 87. dist. eos qui. vide Mathæum de afflictis in constit. regni Neapo. lib. 1. tit. 7. & Guidonẽ Papę decis. 566.

d ¶ *Ecclesiasticum iudicem.*] Sicut sunt causæ matrimoniales.[b] supra de offi. deleg. causam matrimonij. & infra de consangui. & affini. ex literis. Item causa natiuitatis alicuius. infra qui fil. sint legiti. lator. & cap. causam. Item iuspatronatus. supra de iud. quanto. Item decimarum. infra de deci. per totum. Item causa vsurarum. infra de vsur. quoniam. & per totum. & alia plura, vt dictum est supra eod. cum sit. & c. licet.

b Concilium Trident. sess. 24. cano ne. 12.

¶ *Glossa sequens reci. per quæst. an scilicet comite negligente procedant isti delegati virtute primarum vel secundarum, &c.*

e ¶ *Terminetis.*] Per litteras prius impetratas, vt incipiant valere ex nunc quo ad effectum. supra de offi. deleg. cap. 3. §. 1. ff. de leg. 3. l. 1. §. 1. C. de dona. inter. vir. & vxo. donationes. & supra de rescrip. eam te. Interim enim iurisdictio dormit. sic supra de rescri. pastoralis. in fi. Videtur enim committi causa sub conditione, si iustitia coram seculari haberi non possit. arg. infra de iureiuran. quemadmodum. sicut cognitio principalis causæ sub conditione committitur in causa appellationis. infra de appella. vt dibitus, sic & supra de offi. deleg. infinuante. & ff. de iusta, ad te, vel ad nos [a] pro iustitia recurratur: sicut superius est expressum.

†,& thesaurario Turonen.

¶ Idem archidiacono

¶ *Vidua laicum coram iudice ecclesiastico conuenire non potest, nisi super causa ecclesiastica, vel in defectum iudicis secularis.*

CAP. XI.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. compilatione.

EX [†] tenore litterarum comitis Britanniæ, nostris est auribus intimatum, quòd cum causam, quę inter mulierem nobilem F. & I. de Meduano, super hæreditate sua nosc itur agitari, vobis commiserimus terminandam, ipse comes eidem mulieri, cum tam ipsa, quàm prædictus I. essent de foro ipsius, mandauit, vt causam deferrent ad ipsum, promittens eidem, quòd faceret ei iustitiæ plenitudinem exhiberi [b] [†]: & infra.

¶ Nos igitur attendentes, quòd sic sumus viduis in iustitia [c] debitores, quòd aliis iniustitiam facere non debemus, Mandamus quatenus, nisi sit talis causa, quæ ad ecclesiasticum [d] iudicem pertinere nosc atur, ei supersedere curetis: dummodo per iudicem secularem, suam possit iustitiam obtinere: alioquin non obstante ipsius contradictione, causam ipsam ratione præuia terminetis [e].

¶ Idem Pisano archiepiscopo.

¶ *Clericus non potest constituere sibi iudicem laicum, etiam si proprium iuramentum, & aduersarij consensus accedat.*

CAP. XII.

SI [†] diligenti: & infra. ¶ Asseruisti te vsque ad hæc tempora tenuisse, quòd licitum sit clerico renunciare saltem in temporalibus causis iuri suo, & sibi laicum iudicem constituere, præsertim vbi aduersarij voluntas accedit: ac tenere iuramentum super hoc interpositum, respondisti. ¶ Immemor constitutionis [†] qua cauetur, pacto priuatorum fiuri pudubitatum fuit, an posset sic renunciare iuri suo, saltem in temporalibus, & iudicem laicum sibi constituere, & an iuramentum teneret: super hoc consultus fuit archiepiscopus Pisanus, qui fuerat doctor legũ: & ipse respondet, quòd vsque ad tempora illa tenuerat, quòd licitum sit clerico renunciare iuri suo, saltem in temporalibus, & sibi laicum iudicem constituere: & iuramentum super hoc præstitum seruandũ erat. Responsio & opinio archiepiscopi peruenit ad Papam: vnde scribit eidem archiepiscopo, referendo sibi opinionem suam, qualiter asseruit q⁹ licitum erat clerico renunciare, saltem in temporalibus iuri suo, & laicum iudicem sibi constituere, & quòd iuramentum super hoc præstitũ erat seruandum, obstitus constitutionis illius, quæ dicit, quòd pacto priuatorum iuri publico non derogatur: & quòd non potuerit renunciare, nec laicum iudicem sibi constituere, ostendit per concilia Mileuitanen. & Carthaginen. In concilio Mileuitanen. [d] continetur, quòd clerici non protrahant clericos ad iudicia publica, relicto pontifice suo: quod si fecerint, causam perdant, & à communione habeantur extranei. Et in concilio Carthaginen. dicitur, quòd tam episcopi, quàm diaconi, & quiliber clerici in criminali seu ciuili negotio, si derelicto iudicio ecclesiastico, voluerint se purgare publicis iudiciis, etiam si pro eis lata fuerit sententia, locum suum amittant, & hoc in criminali actione In ciuili vero, perdant quod euicerint, si locum suum obtinere voluerint. Ex quibus conciliis manifeste apparet, quòd clerici, nec inuiti, nec volentes possunt pacisci vt secularia iudicia subeant: quia hoc non est beneficium personale cui renunciari possit, sed potius toti collegio ecclesiastico publice est concessum, cui pactum priuatorum derogare non potest, & iuramentum super hoc præstitum licite seruari non potest, quòd contra statuta canonica illicitis pactionibus informatur. Not. quòd ius publicum pacto priuatorum non tollitur. Item clerici neque in criminali, neque in ciuili possunt laicum iudicem eligere, suo derelicto: quod si fecerint, puniuntur, vt hic dicitur. Item ius istud publicum est, & ideo nullus ei renunciare potest. Item si principale non tenet, nec accessorium. Item iuramentum contra canones præstitum, non tenet.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. compilatione.

¶ *Glo. seq. ad id quod dicitur hic ius publicum non tolli pacto priuatorum, alleg. 12. iura pro concor. In contrarium allegat 11. iura. Sol. distinguendo inter ius publicum fauorabile tantum, & fauorabile & odiosum, & ponit exempla. Subdit etiam quatuor rationes quare clericus non consentit in non suum iudicem, dicens secus de laico in ciuilibus: dicit deinde aliud in arbitris.*

† Alias ita: constitutionis illius.

¶ *Pacto priuatorum.*] Sic ergo patet q⁹ priuatorum pacto iuri publico non derogatur. ff. de pact. ius publicum. & l. inter debitorem. [e] supra de arb. cum tempore. & infra de fen. excom. contingit. 1. nemo enim ius publicum remittere potest aliquibus pactionibus: nec mutare formam antiquitus constitutam. ff. de admi. tut. quidam decedens. & infra de testa.

c Et melius. ff. de regu. iur. l. neque pignus. § priuatorum. Ioan. And.

d In concilio Toletano 3. c. 13. hęc obtinentur.

c Facit text. in Authen. de defen. ci. §. oportet. in gl. iurisdictionem. cũ not. colla. 2. & inl. 1. & ibi Bart. ff. de iur. om. iudicum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

de testa.requisisti.& nemo potest facere quòd leges in testamento suo locum non habeant. ff. de lega.1.nemo.& ff.ad l.Fal.quòd de bonis.5.1. & C.de condi.inser.l.2.& C.de iura.calum.l.vlt.§.sed quia.& 10. quæst. 1.sic quidam.ff.de postu.quos prohibet. infra de excep. c. exceptionem. arg.contra.ff.de pact.pacisci.& l.pactum inter hæredes. ff.à quib. appe. non licet.l.1.in fin. & §.1. & C. de tempo. appel. l. vlt.in fin. & ff. de fer.l.1. & ff. de mino.si iudex.& infra de reg. ad Apostolicam. & infra de priuileg.si de terra.& c. accedentibus. & C. de pactis si quis in conscribendo. vbi videtur expressum.& infra eod. dilecti. super hac contrarietate dicas quòd illi iuri quod est tantum introductum in fauorem aliquorum, bene potest quis renunciare: sed si aliquod ius introductum est in fauorem quorundam pro publica vtilitate ipsorum, & odio aliorum, nullus potest tali iuri renunciare: tale est hoc de quo hic agitur: quod introductum est non tam in fauorem clericorum, quàm in odium laicorum: ipsi enim clericis opido sunt infesti: vt 2.q.7. laicos.& c.laici.& tale est illud 17. quæst. 4. si quis suadente.quia ei renunciare non potest. infra de sent.excomm. contingit. Sicut potes videre in simili.mulier potest renunciare Velleiano : quia in fauorem ipsius tantum introductum est.ff.ad Velle.l.vlt.§.pen.& C.eod.tit.l.iubemus.propter infirmitatem sexus.C.ad Vell.si fine.& ff.eod.l.2.§. verba. sed Macedoniano non potest renunciari: quia illud in fauorem quorundam introductum est : & in odium creditorum. ff. ad Maced. sed & si pater.in fin.similiter beneficio restitutionis non potest renunciari: quia tam in fauorem quàm in odium introductum est : licet sit arg. contra. ff.de minor.si iudex. [a] item & alia ratio consueuit assignari, quare non posit clericus in alium iudicem consentire : quia præiudicatur episcopo suo, sine cuius consensu iurare non potest, nec alium iudicem habere.11.quæst.1.clericum.& 3.q.6.non liceat.infra de iura.calum.c.1.in fin. Item ab alio non potest recipere ordinem, nisi ab episcopo suo , ergo nec iudicium , quod est maius. Sic argumentatur canon.9.quæst.2.nullus Primas.& infra de paro.c.3. Item non potest ab alio prælato petere animæ iudicium quod est occultum : multo fortius non potest petere iudicium personæ infra de pœn. & re. omnis vtriusque. & de pœn. distin. 6. placuit. sic posset contingere , quòd omnes subditi episcopi alium sibi iudicem eligerent. Laicus vero bene potest aliũ iudicem sibi eligere in ciuili negotio.ff. de iud.l.1.& 2.sed in criminali non. 11. q.1. si quis cum clerico.& C.de iurisd.omn.iud.in criminali.clerici tñ arbitros bene possunt eligere præter consensum episcopi. supra de arbi.c. 1. & 2. & in cap. dilecti. & per totum. titu. Item dixi quòd illi priuilegio, si quis suadente. renunciare non potest , tamen clericus verberatus à laico, vel ab alio , potest ei remittere iniuriam quantum ad se,sed non quantum ad ecclesiam.23.q.4.si is qui.63. dist.Salonitanæ.

a ¶ *Concilijs.*] Quæ concilia tu habes 11. q. 1. inolita. & c.placuit.quorum verba hic ponuntur.

h ¶ *Ne clerici.*] Hic ponit tenorem illius c.inolita.

q ¶ *Pertrahant.*] Et sic trahuntur inuiti, & ideo punitur ille qui eos trahit,& sic loquitur c.inolita.in actore.

d ¶ *Causam perdant.*] Sed nunquid per sententiam , an ipso iure ? H. dicebat quòd ipso iure perdit causam: sed videtur potius quòd per sententiam arg.prædicti cap.inolita. vbi dicit : conuentus, & causam perdat. & C. de iur. om. iud. in criminali. vbi dicit : actor actione causæ mulctetur , reus pro condemnato habeatur. & arg. prædicti cap. placuit. vbi dixit , locum suum amittat. quod verius videtur op. [b] ad hoc arg.infra de excess. prælato.grauem. hoc dicit Io. H. contra. Sed nunquid intelligimus hanc pœnam imponendam statim, vel post conuentionem , vel post litis contestationem , vel tantum si perseuerat vsque ad finem causæ ? Et videtur certe quòd postquam vocatus est ad iudicium. 11. quæst. 1. inolita. vbi dicit , ad iudicia publica non pertrahant: si contrà fecerint , causam perdant.& cap. placuit. vbi dicit , qui de seculari iudice poscit auxilium , &c. & C. de iurisd. omni. iud. in criminali. vbi dicit : qui inuocauerit in vetito examine. Sed videtur quòd ante litis contestationem posit pœnitere, nec incidit in pœnam. ff.rem ra.hab.amplius.& ſi.de in ius voc. l. quamuis. [c] & ff. de iur. om. iud. si conuenerit. Et arg. illius cap.placuit. vbi dicit , si crimen fuit intentatum , vel ciuilis causa commota : per quæ verba iunuitur, quòd lis fuit contestata. immo etiam videtur quòd quandocunque ante sententiam licitum sit pœnitere. arg. ff. de inof. testa. Papinianus. 6. meminisse. & C. de iis quib. vt indig. alia causa. & ff. quod metus cau. si cum exceptione. §. hæc actio. & §. satis. Hug. dicebat , quòd hic non est locus pœnitentiæ : benignius tamen est , & tutius dicere , quòd ante litis contestationem sine pœna desistere potest. arg. illius cap. placuit. quia promptiores esse debemus ad misericordiam quàm ad rigorem. ff.de actio. & obli. l. Arrianus. Post litem vero contestatam non potest vitare pœnam.arg.prædictarum legum amplius.& l. quamuis. & l. si conuenerit. Sed in causa spirituali sola depositio querimoniæ sufficit , vt ab ecclesia tanquam membrum putridum abscindatur, & beneficia aliis conferantur. infra de excessibus præla. grauem. Sed potest dici , quòd illud est propter excessum nimium , eo quòd in suum episcopum tantum facinus attétare præsumpsit, vt merito augeri debeat pœna. ff. de re mili.omne delictum. §. 1. sed de rigore debent puniri,qui in vetitum examen alios trahunt.

e ¶ *A communione.*]Sacramentorum : quia ita pœnam remouebuntur à sacramentis ad tempus.argu. 2. quæst. 6. catholicus vel potius à cõmunione , id est , officio & beneficio , si clericus est , priuetur : vt dicit Hug. sed nimis rigida esset hæc pœna, nec etiam talis expositio consonat litteræ:& ita dicit quòd non perdit locum suum , si perdere vult quòd euicit. Et hucusque loquitur in actore : sequentia verba , & tam episcopi,&c.in reo.

f ¶ *Tam episcopi.*] Hic ponit tenorem illius cap. placuit.

g ¶ *Purgare.*] Et sic loquitur in reo. cap. placuit. & ideo quia sponte elegit vetitum iudicium, punitur : & expone , purgare , id est , examinare causam suam. Et dic quòd voluerint cum effectu , id est, fecerint quòd examinaretur ibi causa : nam si inuiti traherentur , non punirentur.arg.contra. supra de iudi.at si clerici.& 11.quæst.1.si qui clericorum.

ADDITIO. Vndè versus:

Clerice,si quæris examen quod prohiberis:
Et deponeris,& causa destitueris.

h ¶ *Pro eis sit lata.*] Sed quid si contra eos lata sit? Videtur quòd non teneat : quia sententia à non suo iudice lata non tenet. supra de iudi. at si clerici.11.q.1.qui clericorum.satis patet quid dicendum sit:nam si obtineret , sententia non valeret. Sed si contra eos lata est, de iure tenere non deberet:tamen quantum ad se,& in odium illorum seruabitur talis sententia , & compelletur ad hoc propter culpam suam,immo multo fortius pro condemnato debet haberi.arg.supra de renuncia.quod in dubiis.

¶ *Glo.seq.tria dicit.finis de qua causa,princ. cui applicetur , medium quid cum vterque fuit in culpa.*

i ¶ *Perdant quod.*] Id est , rem , quæ ab eis petebatur,de qua fuerunt absoluti,& habebuntur pro condemnatis : & res illa dabitur actori,cui facta est iniuria:quia reus aliter se conueniri non patiebatur:quia forte potens erat,& actor ipsum timebat , vnde non audebat illum conuenire coram suo iudice,& sic actor inuitus & coactus conuenit illum. Sic in præsenti casu actor perdit quod euicit,& datur reo,qui inuitus tractus fuit ad iudicem alienum.Sed si vterque fuerit in culpa :tunc debet dari illi ecclesiæ cui facta est iniuria , & iurisdictio eius spreta. Et quod dicit:perdant quod euicerint:intellige cum causa est propria clerici. [d] secus si negotium sit ecclesiæ : quia delictum personæ , &c. 16.q.6.si episcopum.

k ¶ *Si locum suum.*] Ecce,reus habet electionem,vt vel perdat causam vel amittat locum. Si potius vult perdere locum , nunquid habebit quod euicit?Sic,si actor fuit in culpa,aliàs non:quia factum iltius non debet obesse actori innocenti. & sic est casus , in quo tenet sententia à non suo iudice lata.

¶ *Glo.seq.quærit,arg.affirmatiue.soluit contrarium,& remittit.*

l ¶ *Manifeste patet.*] Hic ergo patet arg. ex præcedentibus conciliis, quòd nec inuiti,& hoc ex concilio Mileuita.11.q.1.inolita. nec volentes. & hoc ex concilio Charta. placuit. pacisci possunt vt iudicia secularia subeant. Sed nunquid tacite possunt renunciare suo foro , respondendo coram laico ? arg. quòd sic. 3. quæst.6.pulsatus. nam & Papa renunciat suo foro.2.qnæst.7. nos si incompetenter.& quæst.5.mandastis.multa enim possumus tacite,ad quæ nõ possumus nos pacto adstringere.ff. de procur.l. filiusfamilias.§.veterani.& C.de pact. l. vlt. & C. de iuramen.calum.l.2.in fi. Dicas quòd neque tacite neque expresse potest clericus alium iudicem constituere , immo in ecclesiasticam personam sine licentia speciali episcopi sui consentire non potest,nec illum in iudicem eligere:vt 3.q. 6.non liceat.infra eod. significasti. vbi determinatur ista dubitatio,vt ibi dicit.

¶ *Glo.seq. notat , & dupliciter probat. arg. quòd si principale, &c. alleg. in contra. deinde ad casum conuersum pro & contra. in fi.vbi dicitur,quòd vbi factum lege prohibente non tenet : non tenebat stipulatio,mandatum,vel iuramentum adictum.*

m ¶ *Iuramentum.*] Sic ergo patet q; si cõtractus non tenet siue pactũ, iuramentum de obseruando ipsum contractum vel pactum , non tenet neque

Verba quæ hoc loco tri buuntur cõcilio Mileuitano habentur in concilio Toletano 3.ca.13. reliqua in concilio Carthaginesi. 3. ca. 5.& vide notas huius capitis.

a Vide Specul. par. 2. tit. de restit. in int. §. qua circa finem.

b Arg. ad hoc. C. de asser.tol.l. 1. in fi.& C. de de hær.quicunque.ante fi.Ioan.And.

c Libertus enadit pœnam , si desistit à vocatione patroni in ius ante litem cõtestatam.Io. Andr.

Concor. id quod notatum. ff. de regu.iur. & l. 1. ff. solu. matr.

[a] Cap.1. co. tit.in 4.com pilat.

d Concor. tex.in l. non aliter. ff. de lega. 3

Clerici neque tacite neque expresse possunt suo foro renuncia re.

neque obligat. C. de legibus. non dubium. & quia iuramentum contra bonos mores,& vim legum,& auctoritatem iuris nullius est momenti. ff. de legatis primo.si quis inquilinos.§.si quis.& quia iuramentum non debet esse vinculum iniquitatis.22.quæst.4.inter cætera. & infra de iureiur.quanto.Item arg.quòd si principale non tenet , nec accessorium, vt C.de vsuris. eos. & C. depositi.l.si deposita pecunia. & l.prædicta, non dubium. & j.de fide instrum. inter dilectos. & quia idem iuris est in principali & accessorio. supra de offi. dele. prudentiam. in fin. arg. contra. infra de iureiur. debitores.& c.cum contingat.Similiter quod iuris est in accessorio , & in principali.arg.23.q. 1. paratus. versus finem. vernam si Christiana.in fin. aliàs est capitulum. arg. contra quòd aliud est in accessorio, quàm in principali. ff. de pact.l.3. arg. contra q; sublato accessorio,tollitur principale. ff.de pact.l.2.ar.cõtra. C. de remiss. pign. creditricem. Item signatur contra.infra de iureiu. cum contingat. vbi iuramentum super contractu cõtra legem facto præstitum, seruatur , & ibi de hoc. Bernardus.

Cum cõtingat.] Sunt duæ partes, consultatio , & responsio. Secunda : ibi , *Super quo.* Abb.Siculus.

CASVS. Aliqui clerici deputati sunt seruitio capituli Beluacensis, aut seruitio aliorum clericorum Beluacen. diœcesis:clerici isti sic ad seruitium deputati cõmittunt excessus aliquos: quæsiuit episcopus Beluacensis , vtrum clerici isti cum impetuntur super excessibus suis,conueniendi sint coram ipso,vel potius coram illis quibus seruiunt : cum illi quibus seruiunt huiusmodi iurisdictionem vendicare contendant,quamuis eos non possint excommunicare, vel alias coercere. Ad hoc respondet Papa, quòd coram episcopo Beluacen. tanquam ordinario conueniendi sunt , maxime super iis quæ in sua diœce.commisisse dicunt , nisi forte illi quibus ipsi delinquentes deseruiunt,ex indulgentia speciali vel consuetudine,vendicent sibi huiusmodi iurisdictionem. Not. quòd priuilegium & consuetudo derogant iuri communi, etiam in criminibus.Item solus episcopus cognoscit de criminibus in diœcesi sua commissis de iure communi,nisi consuetudo vel priuilegium sit in contrarium. Item episcopus solus est ordinarius in diœcesi sua.

a ¶ *Maxime.*] Id est,tantum.sic 11.q.3.si quis episcopus damnatus.nam tantum ab illo puniendus est vbi deliquit.6.q.3.placuit.infra de rapt.c.1. vbi de hoc. Vel dic quòd licet alibi possit excommunicari , non tamen ab alio potest deponi quàm à suo diœcesano,secus si ciuiliter ageretur de beneficio.infra eo.postulasti.Quãdo reus sit remittendus [a] ad suum iudicem,dicitur 3.q.6.c.1. & infra de rap.c.1.

¶ *Glo. seq. not.alle.5.iura.secundo obiicit,& soluit per tria similia.*

b ¶ *Vel consuetudine.*] Not. quòd consuetudo [b] dat iurisdictionem.9. q.3.cõquestus.supra de arb.dilecti.C.de eman.l.1.& vlt.& supra de offi. ordi.irrefragabili.Sed qualiter potest in hoc casu priuilegium vel consuetudo dare iurisdictionem, cum nemo sibi vel suis ius dicere possit. ff.de iur.om.iud.qui iurisdictioni præest.& C.ne quis in sua cau.ius sibi dicat.l.vnica? Sed dic quòd dominus familiæ potest habere ordinariã iurisdictionem super familiam suam , sicut magister super discipulos suos,vt in consti.Frideri.C.ne fi.pro pa.Authentica habita.sicut episcopus in suos canonicos,& sicut pater super filium suum:vt 3.q.7. infamis. §.tria.circa. fi.& 23.q.4.duo ista nomina.& si suspectus fuerit dominus, petat actor ei aliquem assotiari.3. q. 3. c.induciæ.§. offeratur. vel eligat arbitros.supra eo.l.si quis contra clericum. & 11. q. 1. peruenit. infra de appel.cum speciali.

Postulasti.] Hoc cap.legitur principaliter duobus modis. Primo q; episcopus delicti fert sententiam tantum super crimine:sed episcopus beneficij fert sententiam priuatoriam beneficij. Secundo legitur, q; episcopus delicti fert sententiam etiam super beneficio. Sed realis executio, vt possessionis subtractio , debet fieri per iudicem beneficij. diuiditur in duas partes. Primo ponitur quæstio. Secundo solutio:ibi, *Ad quod.*Abbas. Pars huius decret.infra de homi.postulasti.

episcopo conueniri debent , non coram his quibus seruiunt , nisi consuetudo vel priuilegium aliud inducat.

CAP. XIII.

CVm †contingat interdum: & infra. ¶Insuper postulasti,an cum aliqui clerici deputati seruitio capituli Beluacen. aut aliorum clericorum tuæ diœcesis,super excessibus impetuntur , sint cogendi coram te, vel potius coram illis, quibus seruiunt, querelantibus respondere,cum illi sibi iurisdictionem huiusmodi vendicare contendant , licet illos excommunicare non valeant , vel aliàs etiam coercere. Super quo taliter respondemus , quòd ad te (vtpote ordinarium) de talibus debent conquerentes habere recursum : maxime [a] si super his impetuntur, quæ in tua noscuntur diœcesi commisisse. Nisi forte hi quibus delinquentes ipsi deseruiunt , ex indulgentia, vel consuetudine [b] speciali,iurisdictionem huiusmodi valeant sibi vendicare.

¶ Idem.

¶ *Episcopus delicti condemnat clericũ de delicto,sed non priuat beneficio alibi existente:sed episcopus beneficii priuabit , quasi exequendo condemnationem iudicis delicti.hoc dicit secundum vnum intellectum. Secundum alium intellectum hoc dicit.Episcopus delicti condemnat clericum de delicto , priuando beneficio alibi sito,sed executio realis fit ab episcopo beneficii.*

CAP. XIIII.

POstulasti †per sedem Apostolicam edoceri, vtrum sacerdos habens ecclesiam in vna diœcesi, & residens in eadem, domicilium vero patrimonij ratione in alia , ibi delinquens, ab eo in cuius diœcesi habet patrimonium , pro delicto ibidem commisso debeat iudicari: præsertim in causis quæ officij sui seu beneficij priuationẽ exposcunt ? ¶ Ad quod breuiter respondemus, quòd per episcopum in cuius diœcesi deliquit [c] sententia promulgari poterit in eundem. Sed ab eo in cuius diœcesi beneficium obtinet, erit quo ad illud executio facienda [d].

¶Honorius tertius archiepiscopo,decano, & Archidiacono Turonen.

¶ *Miserabilis persona potest laicum interdicto vnde vi , coram iudice ecclesiastico conuenire , etiam si res subtracta dicatur feudalis.*

CAP. XV.

EX parte B. quondam Angliæ reginæ fuit propositũ, quòd cum nobilem virum G. detentorem castri Segrey,ratione

†Cap.3.co. tit.in 4.com pilatione.

c Concor. tex.in l. relegato ſ. §. & §. inter dicere. & seq. cum §. est quod dam ge nus. & ibi Bart.ff.de interd.& relegatis.

[a] De hoc articulo copiose Couarruuias in pract. quæstio. cap. 11. Guido. Papæ decisio.202.& dixi late super Directorio Inquisitorum.lib. 3. Schol.45.

[b] Vide accursium in l. more maiorum. ff. de iurisd. om. iud.

d ¶ *Executio faciendа.*] Ille enim iudex in cuius diœcesi est res , in qua fieri debet executio,debet sententiam mandare executioni : & sic ille episcopus cui subest illa ecclesia istius clerici,priuabit illum per sententiam ab alio episcopo latam.arg.ff.de re iudi.à diuo Pio. §. in criminibus.si crimen magnum est,ille iudex exequatur sententiam,vbi delictum est perpetratum.infra de rapt.c.1.& ff.de re milit. desertorem. in prin.& in Auth.vt nulli iud.§. si vero quis comprehensorum.coll.9.

Ex parte.] Sunt duæ partes. In prima , partis conquestio. In secunda iudicum instructio : ibi , *Mandamus.*Prima subdiuiditur. Primo ponit causæ commissionem , & rei vocationem. Secundo : ibi, *Dictus.* rei exceptionem, & actoris replicationem ad illam. Abbas. Siculus.

CASVS. B. regina quondam Angliæ , impetrauit litteras ad iudices delegatos , contra nobilem virum Guli. qui contra iustitiam spoliauerat eam castro Segrey pertinente ad eam ratione dotalitij: coram quibus dictus nobilis excipiendo proposuit , quòd litteræ non valebant , pro eo quòd castrum Guargiæ , vbi est eius domicilium principale , consistit in diœcesi Rodoñ. quæ distat à Turonensi vltra duas dietas : contra hoc ex parte reginæ fuit replicatum , quòd nobilis ille Turonensis bene poterat conueniri : quia & in Rodonensi & Andegauensi diœcesibus existit , & castrum de quo quæstio vertitur, in diœcesi Andegauensi existit : quæ non distat à Turonensi vltra duas dietas , præterea idem adiecit , quòd ipse coram domino feudi debuit conueniri , & ideo litteræ Apostolicæ non valebant cum non faciant mentionem quod dominus feudi fuerat requisitus,& in exhibendo iustitiam,fuerat negligens vel remissus. Insuper dicebat,quòd litteræ expressa falsitate fuerant impetratę , ex eo quòd suggestum fuerat castrũ illud ad reginam illam ratione dotalitij pertinere , cum nec ab initio , nec durante matrimonio , sibi à viro in donationem propter nuptias fuerit assignatum. Contra ista ex parte reginæ fuit responsum, quòd vidua spoliata , irrequisito domino feudi , spoliatorem seu detentorem rei coram ecclesiastico iudice , cuius interest viduas defensare , bene poterat conuenire , iudices super propositis dubitarunt

bitarunt, vnde regina domino Papæ prædicta significauit, vnde mandat iudicibus prædictis, quatenus si constiterit dictũ nobilẽ, terram & mansionem habere in Andegauensi diœcesi, in qua interdum habitare consueuit, & ipsa diœcesis à Turonensi non distat vltra duas dietas, & in eadem diœcesi res litigiosa existit, in ipso negotio iuxta tenorem priorum litterarum præuia ratione procedant, non obstantibus aliis exceptionibus, quæ in petitorio potius quàm in possessorio, quod regina contra dictum nobilem intentauit, locum habẽt. Not. quòd causa viduarum quo ad possessorij, pertinet ad ecclesiam. Item not. quòd dietæ computantur à diœcesi, in qua res litigiosa existit. Item causa feudi quo ad petitorium iudicium coram domino feudi tractari debet. & ista tria requiruntur coram delegato, quòd habeat domicilium infra duas dietas à iudice delegato, & quòd res litigiosa sit infra eandem diœcesim.

† Vide §. 1. cum notatis de prohib. feud. alien. nat. per Fed. Cort. collat. & 10. auth. de quæstio. §. si vero.

† Aliàs ita: eo quòd in ipsa diœcesi.

† Leuca nota & vulgaris vox apud Hispanos, cõtinet 32. stadia, siue quatuor miliaria Italica.

a ¶ *Dotalitii.*] Id est, donationis propter nuptias: mulier enim dicitur dotem dare viro, vir autem dicitur dare vxori donationẽ propter nuptias. infra de dona. inter virum & vxo. nuper. in fi.

b ¶ *Complices.*] Not. q̃ tenetur quis hoc interdicto siue quis fecit, siue complices eius ipsius mandato, siue etiam ratũ habuerit. infra de restit. spol. cum ad sedem. & ff. de vi & vi arm. cum à te. & l. 3. §. cum procurator. quia facientes & consentientes pari pœna puniuntur. supra de offic. deleg. cap. 1. & 2. q. 1. notum. in fine. & tenẽtur etiam alia ratione, si rem illam scienter recepit à deiectore. infra de rest. spo. sæpe contingit. & supra tit. proxi. quia V.

c ¶ *Andegauẽsi.*] Potest enim quis habere domiciliũ in diuersis locis. ff. ad mun. assumptio. §. iuris prudentibus. & l. filij §. senatores. & ff. de sena.

a Dicit Innocen. idem si haberet ibi magnam partem bonorũ suorum: vel saltem, id est, familiã. vel si nihil habet, ibi tamen assidue cõuersatur. C. vbi sena. vel clar. l. 2.

senatores. a veruntñ sola possessio dom⁹, quæ cõparatur in alia ciuitate, nõ facit domiciliũ. ff. ad muni. libert⁹. §. sola domus. nisi eã inhabitauerit: vnde dicit ꝺ. in qua interdũ consueuerat habitare, sed desinit esse municeps adeptus senatoriam dignitatem. ff. ad muni. municeps. Sed hoc verum est quantum ad munera, non quantum ad dignitatem: vt ibi dicit.

d ¶ *In eadem est diœcesi.*] Id est, Andegauẽsi. hoc enim sufficeret solum si coram ordinario Andegauen. quæstio ista mota fuisset: quia ratione rei de qua quis conuenitur, sortitur quis forum. supra eo. sane. infra eo. c. vlt. & C. vbi in rem act. l. actor. etiam si res sit mobilis. ff. de iudi.

Litterę cõtra laicum a Papa impetratę an valeant.

quòd vidua spoliata, irrequisito feudi domino, spoliatorem seu derentorem rei, coram ecclesiastico iudice poterat conuenire, cuius interest viduas defensare: & infra. ¶ Mandamus, quatenus si vobis constiterit dictum nobilem, terram & mãsionem habere in Andegauensi diœcesi, in qua interdum consueuit commorari, & ipsam diœcesim vltra duas à Turoñ. non distare dietas, & in eadem litigiosam rem esse, non obstãtibus exceptionibus aliis e, quæ in petitorio potius quàm in possessorio, (quod regina contra eundem nobilem intẽtabat) locum habere videntur, in ipso negotio iuxta priorum continentiam litterarum, ratione præuia procedatis.

¶ Gregorius nonus fratri Palmerio canonico sanctæ trinitatis.

¶ Laici vsurpantes iura ecclesiastica, velut sacrilegi per iudicem ecclesiasticum compelluntur.

CAP. XVI.

COnquestus est nobis Bononien. episcopus, quòd potestas & commune Bononien. tẽporalem iurisdictionem, quæ in quibusdam castris & villis, ecclesiæ Bononien. competit pleno iure f: & in cuius quasi possessione g fuisse ac esse dignoscitur, per violentiam vsurpare præsumunt: & infra. ¶ Cum autem valde sit iniquum, vt ea quæ collata sunt pro remedio peccatorum venerabilibus ec-

f ¶ *Pleno iure.*] Id est, quo ad spiritualem & temporalem iurisdictionem.

g ¶ *Quasi possessione.*] Hoc ideo dicit: quia iurisdictio & omnia iura in

a Et ideo interdictũ vnde vi. vel vti possidetis, non competit in eis, sed quasi vti possidetis. ff. de seruit. quotiens. vel cõpetit actio ex canone. 3. q. 1. redintegranda. secũdum Gof. Ioan. And.

ra incorporalia, & seruitutes non possidentur, sed quasi possidentur a sic infra. de causa possessio. cum ecclesia. & habes hoc. ff. de vsucap. sequitur. §. si viam. quia incorporalia corporaliter apprehendi non possunt. Possessio vero corporalis dicta est quasi pedum positio. ff. de acquiren. possessio. l. 1. Bernar.

a ¶ *Inuasores ipsarum rerum.*] Sic patet, quòd inuasores rerum ecclesiasticarum tanquam sacrilegi sunt vsque ad satisfactionem excommunicandi. quicquid enim datum est ecclesiæ pro remedio peccatorum, ad humanos vsus non debet amplius applicari, vt hic dicit, & infra de rerum permuta. iniustum videtur. sic 12. q. 2. nulli liceat. quicunque prædia. qui abstulerit. & c. 1. de illis capitulis hic fit mentio, & de hoc quod dictum est supra eod. cum fit. Istos inuasores potest ecclesia sub quo maluerit iudice conuenire: vt supra eo. cum sit generale. & isti non sunt excõmunicati ipso iure, sed sunt excommunicandi, quousque satisfecerint tam de iniuriis, quàm de damnis, vt hic patet: immo iniuriam ecclesię factam prælatus remittere non potest. 23. quæst. 4. si is qui. & 63. distinct. Salonitanæ.

Dilecti filii I. & A. ciues Romani.] Priuilegium alicui concessum, vt non teneatur nisi certo loco respondere, non extenditur ad locũ, vbi ex aliqua causa de iure communi conueniri potest. & est casus not. Diuiditur. Primo ponitur querela actoris, quæ continet causæ commissionem, & rei exceptionem. Secundo ponitur mandatum factum eo cum comminatione & prouisione si non pareat: ibi, *Verum.* Abbas.

CASVS. Quidam ciues Romani I. & A. quandam quantitatem pecuniæ mutuauerãt episcopo Dulmensi, qui promisit eisdem dictam pecuniam soluere certo loco, videlicet citra mare. Sed quia dictus episcop⁹ pecuniam vt promisit non persoluit, impetrauerunt litteras contra dictum episcopum ad abbatem sanctæ Genouefę Parisien. abbas citauit successorem dicti episcopi Dulmensis, qui mutuum contraxit: coram quo ex parte ipsius episcopi fuit excipiendo propositum, quòd omnibus Anglicis à sede Apostolica est indultum, vt super causis pecuniariis citra mare conueniri non possint: propter quod abbas non processit: Vnde illi mercatores significauerunt hoc domino Papæ, & ipse scribit episcopo Dulmen. dicens, quòd & si fuisset tale priuilegium concessum, non tamen prodesset illis qui aduersariis certo loco soluere promiserunt: quia & ibi & vbi domicilium habent, possunt conueniri: & ideo mandat eidem, quatenus dictis mercatoribus satisfaciat de dicta pecunia cum iustis & moderatis expensis, & congrua satisdatione damnorum, cessantibus vsuris: alioquin mandat dicto abbati vt in negotio sibi commisso procedat, non obstante dicta indulgentia, iuxta traditam sibi formam. Not. quòd successor potest conueniri per litteras impetratas contra prædecessorem, licet antecessor citatus non fuerit. Item licitum est cuilibet renunciare iuri, quod pro se introductum est: & ita ista indulgentia non continet ius publicum.

¶ *Glo. seq. recitatur per modum obiectionis, quomodo conuenitur per rescriptum non nominatus in illo, soluit & remittit.*

b ¶ *Contra.*] Licet proprium nomen antecessoris sit expressum: ad successorem tamen extenditur rescriptum: & hoc ideo, quia nomine ecclesiæ, & pro ipsius ecclesiæ vtilitate mutuum contractum hic fuit: b & ideo successor conuenitur per rescriptum impetratum contra antecessorem, nec obstat expressio nominis: quia vna persona intelligitur. de hoc not. supra de rescriptis. significauit.

¶ *Glo. seq. primo ponit dictum, de quo remittit. secundo soluit contrarium de decretali. si diligenti. & ibi remittit.*

c ¶ *Qui se certo loco.*] Qui certo loco soluere promittit, & non soluit, tenetur aduersario ad interesse, pro eo quòd non soluit loco promisso, si sua interest, quòd ibi non fuit satisfactum. ff. de eo quod cer. loco. l. 2. de hoc dictum est supra de offic. delega. P. & G. Per hoc enim quòd certo loco soluere promisit, renunciasse intelligitur indulgentiæ concessæ Anglicis: quod facere potuit, cum tantum in fauorem cuiuslibet & singulariter cõcessa fuerit: cum non sit tale priuilegium, quod sit publicum vtilitate & auctoritate: vnde quilibet ei iuri quatenus tangit personam suam, potest renunciare. C. de pact. l. si quis in conscribendo. infra de reg. ad apostolicam. De hac materia dictum est satis supra eod. si diligenti.

d ¶ *Vbi domicilium.*] Et sic duobus locis poterat conueniri, scilicet vbi promisit, & vbi habet domicilium. infra eod. c. vlti. & supra eo. c. ex parte. sic est in electione creditoris, vbi malit ipsum conuenire. fim. supra eod. cum sit.

¶ *Glo. seq. tractat quales expensæ veniant, & remittit. secundo quærit quomodo probentur expensæ & damna, & soluit.*

e ¶ *Cum iustis & moderatis expensis.*] Expensæ istæ moderatæ debent esse. infra de sequestra. ad hoc. infra de dol. & contu. fine. & c. cum dilecti. & infra vt lit. non cõtest. quoniam. §. in aliis. & nõ superfluæ siue delicatæ. ff. de pigno. act. si seruos. in fin. & ff. de dam. infect. inter quos. §. vlt. & l. seq. de hac materia dicitur infra de dol. & contu. fine. & c. cum dilecti. & damna quæ sustinuit reficere debet. infra de fideiuss. peruenit. Sed qualiter probabũtur expensæ & damna illata propter hoc? Expensæ probabuntur per iuramentum illius qui eas fecit præmissa taxatione à iudice, sicut hic bene probatur. C. de iud. sancimus. & supra de proc. constitutus. & supra quod vi metusve causa. c. vlt. & C. vnde vi. si quando. & 2. q. 1. in primis. vbi ltatur iuramento præmissa taxatione, licet illa loquatur in alio casu. De damnis siue interesse dic, quòd debent probari per testes. Instit. de verb. obl. §. non solum. & ideo vtile esset certam summam adiicere: quia difficile est probare interesse. ff. de prætor. stipu. l. vlt. §. non solum. & iudex hoc interesse inquirere debet per suam subtilitatẽ. C. de sentent. quæ pro eo quod interest profer. l. vnica. Et ita hoc est notatu dignum, quòd expensæ & damnum datum per dolum siue per violentiam vel rapinam, postquam constiterit de violentia per testes, probatur per iuramentum, vt dicunt iura prædicta. supra quod met. causa. cap. vlt. & l. si quando. C. vnde vi. & c. in primis. & l. sancimus. interesse vero aliunde veniens per testes probandum est.

† Vide l. cõtraxisse ff. de acti. & obli. Bartolum in l. 1. C. de sum. trinit.

† De intelle ctu huius cap. vide Ferrandum vas. quium lib. 1. §. 9. de successio. resol. nu. 95.

Significasti.] Clericus sine diœcesani episcopi licentia, iurisdictioni non sui iudicis se submittere non potest. Communis diuisio. Secunda: ibi, *Inquisitioni.* Abbas.

CASVS. Quidam clericus tenebatur C. mercatori in quadam pecuniæ quantitate, clericus iste subiecit se iurisdictioni Trecen. abbatis, si in termino dato sibi à mercatore non satisfecisset eidem: terminus ille elapsus fuit, nec satisfecit: quærebatur vtrum abbas posset exercere iurisdictionem in illum clericum, & vtrum potuerit se subiicere iurisdictioni abbatis? Respondet Papa, licet priuatus consensus eum qui præest iurisdictioni possit suum iudicem constituere, tamen clerici in non suum iudicem consentire non possunt, nisi forte sit persona ecclesiastica, & voluntas diœcesani episcopi accesserit. Nota quòd clerici non possunt consentire in iudicem non suum, nisi in alium clericum: & de voluntate episcopi: aliàs non possunt.

2 ¶ *Priuatorum*

Universidad de Deusto
Biblioteca

consensus [a], eum qui iurisdictioni præesse dignoscitur,suum posse iudicem constituere:clerici [b] tamen in iudicem non suum, (nisi forte sit persona ecclesiastica, & episcopi diœcesani voluntas accedat) consentire non possunt.

¶ Idem.

¶ Legitime citatus tenetur coram iudice citante causam prosequi, non obstante quòd post citationem mutauerit forum.

CAP. XIX.

PRoposuisti nobis, quòd quidam subditus tuus, ad petitionem cuiusdam † aduersarij sui, à te legitime citatus [c] ad causam, quia postmodum iurisdictionis alterius esse cœpit, tuum intendit iudicium declinare. ¶ Porro tuæ prudentiæ dubiũ esse non credimus, quòd

† Dictio, cuiusdã, deest in manu scriptis.

a Concor. l. 2.& ibi Pet. de bella per tri. & Cy. C. cõia vtriusiud.& l. vnica. & ibi B. C. qui pro sua iu.

episcopus habeat eam ratam qui eum dimisit,sine cuius licentia hoc facere non potuit, & hãc ignominiam vel contumeliam irrogauit. ff. de arbi.litigatores.C.de iureiur.si quis.aliàs punietur,prout dicitur 3. q. 6. non liceat.Clericus enim non potest venire contra sententiam:quia videtur habere tacitum pactum in se,ne vlterius petat:sicut acceptilatio inutilis.ff.de pact.si vnus.§.pe.ff.de acceptil.si acceptolatum. Episcopus vero si vult,potest talem sententiam ratam habere.arg.supra de renun. quod in dubiis. Sed contra hoc quod hic dicit, videtur contra. 3. q. 6. pulsatus.vbi videtur dari optio clerico pulsato coram non suo iudice an velit ibi respondere vel non : Ibi dicit, pulsatus si voluerit taceat. Sed ibi non habet locum.arg.à contrario sensu,cum alia iura contradicant. 3.q.6.non liceat.& hic.& ita tollitur hoc arg.à contrario sensu. Vel intellige illud c.pulsatus.cum iste habet consensum episcopi:quia & tunc adhuc habet optionem,nec potest compelli.Sed nunquid potest clericus cõsentire in laicum iudicem de cõsensu episcopi? Videtur quòd sic 11.q.1.clericum nullus.ibi dicit:nullus præsumat clericum apud seculare iudicem episcopo non permittente pulsare,ergo de consensu episcopi videtur quòd possit. Sed non credo, [b] quia nec consensus episcopi sufficit. hic, supple.in cap.clericum. maxime , quia nec de consensu episcopi potest.Sicut enim clericus huic priuilegio quod introductum est in fauorem totius ordinis clericalis , renunciare non potest , ita nec episcopus potest huic priuilegio renunciare,vel cõsentire,vt clerici hoc possint , nec potest eos compellere ad hoc , cum eadem ratio sit hinc inde : quia episcopus priuilegium clericorum minuere non potest, sicut nec posset facere quòd aliquis clericus verberaretur sine sententia excommunicationis. argum. infra de sententia excommunicationis contingit.De hac materia dictum est satis supra eod.si diligenti.Bernardus.

b Non est cõtrarium ei quod no. supra tit. pro xi.c. 2. quia aliud est de legare, aliud iurisdictionem prorogare:vnde in delegata appellatur ad delegantem. in ordinaria progata ad superiorem. Ioan. And.

PRoposuisti.] Si citatus ad causam postea mutat forum, in causa illa coram primo iudice respondere cogetur. h. d. Communis diuisio. Secunda:ibi,*Porro*.Abbas.

CASVS. Quidam subditus Bonon. episcopi legitime citatus fuit ad causam , ad petitionem aduersarij sui,postmodum factus fuit alterius iurisdictionis , propter quod intendebat eius iudicium declinare : quæritur an possit ? Respondet quòd ille in causa prædicta ius reuocandi forum non habet,quasi ab alio iam præuentus. No. quod per solam citationem perpetuatur iurisdictio quantum ad causam illam pro qua quis citatus est.

c ¶ *Citatus.*] Sic ff.de iud. si quis postea. vnde hæc sumpta est,& l. vbi cœptum est. ff. de iurisd.omn. iudi. cum quædam. sic ergo patet, quòd per solam citationem perpetuatur iurisdictio tam ordinari, quam delegati:vt hic,& in prædictis iuribus:vt supra de offi.deleg.c.gratum. & c. licet,& supra de offi.leg.c. fin.& per solam citationem , seu conuentionẽ præuenitur iurisdictio.infra de appel.vt debitus.& supra de rescr. cap.capitulum tanctæ crucis.in quibus habes , quòd qui primo litteras præsentauit facta citatione, obtinere debet iudices suos, non obstante, quòd alter prius litteras impetrauit , qui litteras suas non præsentauit. Qui ergo conuenitur coram aliquo iudice competenti , necesse habet vique ad finem perisistere , etiam si mutauerit forum : quia præuentus est per hanc conuentionem , vt hic dicit, [c] & patet hoc per iura prædicta.

is in prædicta causa , ius reuocandi forum non habet , quasi ab altero † iam præuentus.

¶ Idem.

¶ Quisque clericus potest in curia Romana conueniri,licet aliàs specifice forum ibi non sortiatur , habet tamen ex causa ius reuocandi domum.

CAP. XX.

LIcet ratione [d] delicti , seu contractus [e], aut domicilij [f], fiue rei de qua contra possessorem [g] causa mouetur : quibus forum regulariter quis sortitur,episcopus vester apud sedẽ Apostolicam cõuentus non fuerit : ¶ Quia tamen omnium ecclesiarum mater est eadem & magistra,rite compelli potuit [h], vt ibi suis aduersarijs responderet : nisi pro alia iusta & necessaria causa venisset,quam si tunc allegasset, ius reuocãdi domum saluum fuisset eidem.

legasset, ius reuocandi domum saluum fuisset eidem. Nota, quòd ex quatuor causis hic positis, potest quis in foro alio conueniri. Item dominus Papa ordinarius iudex est omnium ecclesiarum, & clericorũ. Item si quis ad Romanam curiam pro causa iusta & necessaria sit vocatus,non tenetur tunc ibi respondere nisi voluerit:sed habet ius reuocandi domum.

¶ Glo.seq.cum tribus seq.& principio vltimæ recitari solent textualiter.Et deinde vltima quærit,quæ sit iusta causa reuocandi domum. Et gl.ponit sex exempla,declarans,&c.

d ¶ *Ratione delicti.*] Not.quòd ratione delicti efficitur quis de iurisdictione alterius.sic infra de rap.c.1.& 3.q.6.ibi,causa. & 2.q.1.si peccauerit.& 6.q.3.placuit.& C.vbi de crimi.agi opor.Auth.qua in prouincia.& C.vbi sena.vel cla.l.1.& supra eod.tit.postulasti.& ff.de accu.l.vlt. & l.si cui. §. idem imperator. & ita delictum dat iurisdictionem ei qui aliàs eam non habet.Item delictum tollit priuilegium : [d] vt in prædict.Auth. qua in prouincia.& 11.q.3.priuilegium. Quid iuris sit de priuilegiatis, dicitur. infra de priuile. ex tuarum. & pro delicto conuenitur quis vbi domicilium habet, vel vbi inuenitur. C. vbi de crimi.agi opor. l. 1. & si crimen graue sit,remittitur puniendus ad iudicem vbi deliquit.in Auth. vt nulli iud.§.fi vero quis comprehensorum. coll. 9. & ff. de re militari. desertorem.& ff.de custo.& exhi.reo.l.solent.

e ¶ *Seu contractus.*] Hoc nomen,contractus , largissime sumitur,siue sit verus contractus,vel quasi contractus , vel aliud vnde obligatio oritur. ff. de iudi.hæres absens. §. 1. & l.omnem obligationem. & l.interdum.§.vlt.& hoc intellige siue inueniatur,siue non.debet enim illuc remitti sicut in criminibus dicitur : cum in hoc parificentur. in Auth. vt omnes obe.iudi.in 2.coll.§.hæc considerantes.col.5.In delictis enim hoc seruatur.in Authen.vt nul.iud.§.fi vero quis comprehensorum.& §. seq. col 9.Quidam tamen dicunt illum esse conueniendum,si ibi inueniatur vbi contraxit,per l.hæres. in prin. Item vbi quis soluere promisit,potest conueniri.supra de offi.deleg,P.& G.& supra eod.dilecti. quod dicit littera ista:ratione contractus:intellige secundum quod traditur expresse in quadam decretali Innocentij 4.quæ incipit,Romana, eo.tit.§. contrahentes. [lib.6.]

f ¶ *Aut domicilii.*] Ratione domicilij sortitur quis forum : & ibi potest conueniri.supra eod.dilecti.& ff.de iudi.hæres absens. §. proinde. Et potest quis habere domicilium in pluribus locis , [e] supra eo.ex parte.& ff.ad mun.assumptio.§. iuris prudentibus. De hoc dictum est supra de rescrip.dilectus filius.

g ¶ *Contra possessorem.*] Ratione possessionis , de qua quis conuenitur,sortitur quis forum,& coram illo iudice conuenire debet , in cuius iurisdictione res est. supra eod. sane. & etiam vbi habet domicilium. & C.vbi in rem actio.l.fin.& supra eod.ex parte B. etiam si res sit mobilis. arg. C. vbi in rem act. l. vlt.& ff.de iud.quod legatur.§.finaurem. Quidam tamen dicunt hoc habere locum tantum in rebus immobilibus.

h ¶ *Compelli potuit.*] Cum dominus Papa sit iudex ordinarius singulorum,nullum fori priuilegium poterat allegare.9.q.3. cuncta. & Roma communis

c Intellige vt maior sit dubitatio. de illo qui aliàs non tenebatur ratione rei vel alterius fori coram primo iudice respondere : sed solum ratione domicilij Ioã. And.

† Aliàs:alio.

† Aliàs:illo.

communis patria est omnium. ff. ad mun. Roma. ergo nullus declinare potest forum eius , vnde ille compellitur ibi suis aduersariis respondere:nec ius reuocandi domum haberet,nisi pro alia iusta causa & necessaria veniisset , vt dicit littera ista , puta, si fuisset vocatus à principe pro publica vtilitate.in Authen.de san.epis.§. si vero episcopi coll. 9. Ité clerici legati non tenentur respondere : nisi tunc ibi cõtraxissent, vel si in delegatione deliquissent , vel rem aliquã tunc emissent, nam tunc respondere tenebuntur: aliàs daretur eis occasio res alienas deserẽdi domum.ff.de iudi.nõ aliàs. 1.respon.& §. 1. & l. seq. Item qui causa dicendi testimonium ibidẽ vocatus est, vel qui iudicãdi causa ibi accersiti sunt, vel qui causa exercendæ appellationis illuc venerunt , vel causa reddẽdæ tutelæ,istę personæ habent ius reuocãdi domũ , si non ibi contraxerunt vbi conueniũtur,& hoc totum dicitur ff.de iudi.l.2.§.legatis.& §. seq. Sed legati non tenentur respondere nisi de his tantum quæ tempore legationis suæ contraxerunt : vt ibi dicitur. Item si legati agant:tunc tenentur se defendere,si reconueniantur,nisi agãt pro iniuria sibi illata : vt ea.l.§.fed si agant.si quis allegauerit talem causam,non compellitur respondere: vt hic patet , & hoc est expressum infra de dilatio.expositi. vbi qui vocatur à principe pro vtilitate Romanæ ecclesiæ, habet ius reuocandi domum.

† Medardũ monasteriũ est in vrbe Suessionẽsi, vbi id concilium habitũ est. refert Burchardus lib.2.decret. c. 192. Iuo. par. 6. cap.269. ca. 1.eo.tit.in 1. compil.& vi de nõtas hu ius capitis.

† In vno exemplari legitur. Ilmarus , in aliis ignarus habetur.

† Vide l. si quando. C. vnde vi.& l. si homicidij. C. de acc. & in Authen. de iud §. oportet.

TITVLVS III.

De libelli oblatione.

¶ Ex concilio apud sanctum Medardum [†].

¶ Actor tenetur in scriptis libellum porrigere.Vel sic: Iudex non debet admittere actorem ad litigandum , nisi prius libellum in scriptis offerat. h. d. per alta verba.

CAP. I.

IGnarus † episcopus dixit : Habetis libellum reclamationis [a], vel postulationis ? Illi responderunt , se præ manibus nullum habere libellũ. Ignarus episcopus dixit †: oportet vos secundum ecclesiasticam auctoritatem , reclamationem vestram , libelli serie declarare, eamque vestris manibus roboratam , synodo porrigere , vt tunc vobis canonice valeat responderi. Et tunc ipsi fratres libellum conscribentes , porrexerunt.

¶ Innocentius tertius.

¶ Cum agitur realiter,non sufficit rem generaliter peti , sed debet ita specificari , vt euitetur obscuritas & æquiuocatio.

CAP. II.

SIgnificantibus [b] † T. & R. fratribus nostro fuit Apostolatui declaratum , quòd cum inter ipsos ex vna parte,& V.ex altera , super quadam terra coram iudicibus delegatis tracti fuissent in causam : oblato eis libello : ipsi (cum plures terras haberent) vt terra illa super qua quæstio vertebatur, ostenderetur eisdem, à iudicibus postularunt : quod cum ipsi facere denegarent , ad nostram audientiam prouocarunt. ¶ Quocirca mandamus , quatenus si est ita , reuocato in statum debitum , si quid post appellationem commissio. Secunda , ibi : *Quocirca*.Abbas.

CASVS. Duo fratres I. & A. coram iudicibus delegatis à quodam V. nomine,tracti fuerunt in causam : oblatus fuit eis libellus , in quo petebatur ab eis quædam terra:ipsi cum plures terras haberent , petierunt à iudicibus,vt terram illam super qua conueniebantur , facerent designari , quod ipsi facere denegarunt , propter quod ad sedem Apostolicam appellarunt. Mandat Papa , quatenus si est ita: quicquid factum est post appellationem , debeat in irritum reuocari.Nota quòd cum agitur rei vendicatione ,semper designanda est res, quę petitur certo loco,& etiam finibus certis.

¶ *Glos.seq.duo facit. Primo tractat qualis declaratio libelli fiat in iudiciis singularibus,vniuersalibus,& generalibus.Secundo an libellus possit mutari.Ioan.And.Panormit.diuidit istam glossam.in 5. partes. In prima ponit practicam libellandi in actionibus singularibus. Secundo in vniuersalibus.Tertio in generalibus.Quarto quærit an libellus possit mutari,corrigi,seu emendari,vel aliquid de nouo accumulari.Quinto quærit an eo casu quo mutatur,sint dandæ nouæ induciæ.*

b ¶ *Significantibus.*]Nota [b] ad intelligentiam istius capituli & sequentis , & eorum quę circa hanc materiam dicuntur. Aut enim conuenitur quis actione realis:puta,rei vendicatione , vt hic & tunc exprimenda est res quæ petitur , & vtrum petatur tota , aut pars : vt peto talem fundum. ff. de rei ven. si in rem.aliàs enim reus deliberare non posset , vt hic dicit : nec iudex sententiam ferre debet super incerto. arg. instit. de act. §.curare. & 33. dist.habuisse. & 11. q. 3. graue. Item duos proximos vicinos illius fundi ad minus designare debet. ff. de cen. forma censualis. quia generalitas parit obscuritatem. ff. de iure fisci. Arg. contra. ff. de rei vend.quæ de tota. §.incerta.& ff.communi diui.& si non omnes. §.fi incertum.Sed contraria ista specialia sunt circa defalcationem legatorũ.Et licet in casu isto debeat quis specificare rem & ipsam designare , vt est dictum : causam tamen exprimere non tenetur in libello. causa enim expressa est eo ipso quòd proponit rei vendicationem. causa enim non est alia nisi ipsum dominium , cum dicit rem ad se pertinere iure dominij vel quasi. ff. de excep. rei iudic. si mater. §.eandem. & §. 1. & 2. & melius in l.& an eadem. §. actiones. Item & hoc nota , cum agitur rei vendicatione quòd si aliquis subiiciat vnam causam in libello , & succumbat,potest adhuc eandem rem petere ex alia causa, non obstante exceptione rei iudicatæ.ff.de excep.rei iud.si mater. §. 1. & 2.& l.& an eadem.& C.de peti.hære.hæreditas. ff. ad exhiben.de eo.§.sæpius.& 3. de iud. examinata. idem est in possessorio.infra de donat.inter dilectos.& hoctutius est actori.arg.cõtra.ff.de iureiur.duobus. §. colonus. vbi dicitur , quòd qui proponit vnam actionem , non potest aliam proponere pro eadem re. Sed illud est , quia illæ actiones surgunt ex eadem causa. Si vero nullam causam expressit,tunc totum ius suum in iudicium deduxisse videtur , vnde obstabit ei exceptio rei iudicatæ , si absoluitur reus : quia actor non probauit. ff.de exce.rei iud.l.& an eadem.§.actiones.& infra de cau.poss.ecclesia. item si fuit absolutus reus , quia ipse non possidebat,si postea inci-

a Facti species melius percipietur ex integra, quàm inuenies in locis supra citatis.

De materia huius glossę vide Decium in l. ius dicentis.ff. de iurisd.om. iu. & Iuliũ Clarũ in pract. crimi.§ . fin. q.12.

b De materia huius glossę, & generaliter,qua ratione forum ri debeat libellus , & quid in eo obseruandũ, vide Iasonẽ in §. omnib. Inst de actio.nu.114. & multis seq. & Decium in c. dilecti. & Paulũ de Castro consil. 145. & Alexan.consil. 181. & 184. in 2. volum.

† Vide Lanfrancum in c. quoniam. §.probationes.infra de probat. & quatenꝰ hic agitur de libello incerto & obscuro, vide etiã Iasonem in §. sed istę. instit. de actio Decius in c. dilecti. supra de iud. & Paulũ de Castro consil. 145. & Alexan.consil. 181. & 184. in 2. volum.

Universidad de Navarra Biblioteca

piat posſidere, non obſtat exceptio iterum petenti, ſi de excep. rei iud. ſi à te.1.rñ. & l.ſi rem meam.& infra de exce.c.pe. Si autem agatur perſonali actione, vt ſi petas x.dari tibi, cauſa petendi exprimenda eſt in libello, aliter enim non tenetur reſpondere.infra c.proxi.& C.de edic.di ui Hadri.tollen.l.vlti.& infra de cenſi. peruenit. quia cauſa ſemper præcedere debet ex qua aliquid debetur. ff. quando dies leg.ce. hmõi legatũ. Et ſi abſoluitur reus, non obſtat exceptio, ſi idẽ poſtea petatur ex alia cauſa. ff.de excep.rei iudi.l. & an eadem.§. actiones. & infra de cauſ. poſſ.c. vlt.& idem eſt quantum ad hoc, quod in rei vẽdicatione? aſsignata enim vna cauſa petẽdi in libello, ſiue actio ſit perſonalis, ſiue realis, non obſtat rei iudicatæ exceptio, ſi agat ex alia cauſa, vt dicunt iura prędicta. In vniuerſalibus iudiciis nõ eſt neceſſe exprimere ſiue deſignare ſingulas res, ſed ſufficit dicere, peto talẽ hæreditatem, quia ſum hæres. ff.de peti.hære.l.4. & l.ſi quo tempore. ff. ſi pars hære.pe.l.1.§. vltim. & ſic poteſt ſententia proferri, condemno te vt reſtituas hæreditatem quæ fuit talis. Item peto eccleſiam cum pertinentiis ſuis. infra de reſt.ſpo. cum ad ſedem. & infra de prob.licet. & infra de don. inter dilectos. In generalibus vero iudiciis, ſcilicet tutelis, negotiis geſtis pro ſocio, & conſimilibus, ſufficit exprimere cauſam vel factum, ſic: pero rationem de adminiſtratione quam geſsiſti. nec exigitur expreſsio aliquarum rerum. C. de iud. licet. Item no. quod libellus poteſt mutari [a] & emendari & corrigi ſicut placet vſque ad litis conteſtationem. 2. q. 3. libellorum. & C. de eden. l. 3. & poſt litis conteſtationem non poteſt mutari, nec aliquid addere vel minuere. ff. de iud. non poteſt. & ff. de except. rei iudi. egi. & l. cum quæritur. & ſic noua interpellatione opus eſt, vt dicit lex illa: non poteſt. [b] Et ſi mutauerit actionem vel addiderit, habere debet nouas inducias ad deliberandum, niſi ex primo libello potuit eſſe inſtructus, & hoc licet ſine præiudicio aduerſarij, vt ſcilicet ei teneatur ad intereſſe totiens variando. ff. de interro. actio. de ætate. §. vlti. arg. ff. de eden. vbi. §. is autem. & ff. de iudi. eum quem temere. propter leuem & minimam additionem non debet habere nouas inducias. ĵ. de dila. litteræ. Illud præterea ſcias, quòd ſi reus ſit iam cõuentus edita ſibi actione per iudicem vel executorem reo poſtulante neceſſe habet perficere litẽ actor. C. quomodo & qñ. iu. Auth. qui ſemel. ſi vero non ſit reus prædicto modo conuentus, licitum eſt ei deſiſtere, quia nemo inuitus agere compellitur. C. vt nemo inui. agere. l. vnica. Quod autẽ dictum eſt, quòd actio poteſt mutari, hoc locum habet in his, in quibus vna non tollitur per electionẽ alterius. Sed ſi vna tollitur per electionem alterius, tunc non poteſt mutari: quod obtinet in caſibus, ſcilicet in ſeque. concor. C. de fur. l.1. & C. ſi ſer. exte. ſe emi manda. l.1. & C. de codicil. l. vlt. & ff. de tribu. quod. in hæredem. §. eligere. C. de pac. inter emp. & ven. l. commiſſoria. ff. de leg. 2. & cũ filius. §. varijs. [c] Et quod dixi quòd actio poteſt mutari, non intelligas quod ab ea in totum recedi poſſit, ſed neceſſe habet accuſator eam cum noua actione vſque ad finem perducere. C. quomodo & quando iu. Auth. qui ſemel. ſic intelligunt doctores legum illam authentieam..

Ilecti filij.]Diuiditur vt ſupra. c. proxi. Secunda: ibi, *Ideoque*. Abbas Siculus.

CASVS. Prior & conuentus ſanctæ Mariæ ad Carceres, petebant quandam quantitatem pecuniæ à fratribus ſanctæ Mariæ de Hiſpida coram Priore ſanctæ trinitatis Veroñ. auctoritate Apoſtolica: fratres ſanctæ Mariæ de Hiſpida petierunt à iudice, vt cauſam faceret exprimi in libello, ex quo dictam pecuniam ſoluere tenebantur: alias reſpondere non tenebantur: & quia dictus iudex hanc exceptionem admittere denegabat, ad ſedem Apo. appellarunt. Vſi. mandat Papa, quatenus ſi eſt ita, reuocetur in ſtatum priſtinum quicquid poſt appel. hmõi fuerit attẽtatum. No. q̃ qui agit perſonali actione, ſẽper tenetur cauſã exprimere in libello, ex qua competat: ſibi qđ petit. ā

¶ *Conuentionali.*] Quid ſit libellus conuentionalis, dictum eſt ſupra eod. cap. 1.

b ¶ *Quare ſibi.* Hic manifeſte patet, quòd in perſonali actione tenetur quis exprimere cauſam petitionis. De hoc dictũ eſt ſupra. c. proxi.

Alias: archidiacono.

Alias: Cugien.

a Vide circa hunc articulum, Deciũ in d. l. edita. C. de eden.

b Concor. tex in l. quod in hæredem. § eligere. ff. de tribu.

c Et inſtrã de poſtu. c. vnico. de ele. vt quis duas. lib. 6. vbi de hoc Io. And.

Vide l. ſi. C. de an. excep. & l.1. ff. de eden. & ibi Bar.

nem huiuſmodi noueritis attentatum, &c.

Greg. nonus archipresbytero. ciuitatis Nouæ, & M. ca. Culmeñ.

¶ *Non tenetur reus reſpondere libello in actione perſonali, ſi non exprimitur cauſa petendi.*

CAP. III.

DIlecti filij fratres eccleſiæ ſanctæ Mariæ de Hiſpida, ſua nobis petitione monſtrarunt, quòd cum Prior & conuentus ſanctæ Mariæ ad Carceres, ipſos ſuper quadam pecuniæ ſumma, coram Priore ſanctæ trinitatis Veroñ. auctoritate Apoſtolica conueniſſent: ex parte ipſorum fuit excipiendo propoſitum, quòd cum dicti Prior & conuentus nollent exprimere in porrecto libello conuentionali [a], quare [b] ſibi dicta pecunia deberetur, ſuper hoc minime reſpondere tenebantur: & quia dictus iudex exceptionem huiuſmodi admittere denegabat, noſtram audien-

DE MVTVIS PETITIONIBVS.

¶ *Supra tit. proxi. viſum eſt de libelli oblatione. Sed quia plerumque libelli porriguntur ab vtraque parte, & ſiunt hinc inde mutuæ petitiones, & dubitatur de modo & practica procedendi: ideo compilator annectit hunc titulum.*

De hac materia habetur 3. quæſt. 8. cuius in agendo. Abbas.

tiam appellauerunt: Ideoque mandamus, quatenus ſi eſt ita, reuocato in irritum, &c.

TITVLVS IIII.

De mutuis petitionibus.

Alexan. 3. Vulterano epiſcopo, & abbati de Spongia.

¶ *Iudex etiam delegatus, compellit actorem ad reſpondendum reo, in cauſa reconuentionis, & vtramque cauſam ordine ſucceſsiuo ſimul audiet: & vna ſententia terminabit. h. d.*

CAP. I.

EX litteris: & infra. Quoniam rationis ordo exigit [†], vt plebanus & clerici Maturenſes abbati & fratribus Maturenſis monaſterij, de iis quæ aduerſus eos proponunt, debeant in veſtra præſentia reſpondere [c]: cum ſibi ex ipſis coram vobis à ſede Apoſtolica

† Post conc. Laterañ. Alexan. iij. par. 11. c. 1. & ca. 2. eo. tit. in 1. compilatione.

† Facit ad hoc l. cum Papinianus. in fin. C. de ſent. & inter. omniũ iudi.

chorum nihil eis commiſſum fuiſſet expreſſe? Papa conſultus reſpondet, quòd ordo iuris exigit, vt plebanus & clerici, abbati & conuentui prædictis debeant reſpondere de iuſtitia coram eis. cum ipſi petant ex ipſis de ſuis quæſtionibus ſibi iuſtitiam exhiberi, mandamus quatenus actione plebani & clericorum propoſita, & reſponſione facta, compellant eoſdem abbati & fratribus incontinenti de ſuis quæſtionibus reſpondere, & viciſsim rationes partium audientes concordia vel iudicio vtriuſque negotium debeant terminare. Nota, quòd qui petit iuſtitiam ab alio, tenetur eidem

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Gloss.seq.opponit,& duas solutiones dat.Vnam in principio. Aliã circa finem gloss.In medio dicens quid sit contestatio , & quomodo fiat,& quòd protestatio proponentis vel respondentis impedit contestationem.Vltimo ponit quæstionem.*

a ¶ *Responsiones.*Sic.supra de elect.dudum 2.sed videtur,quòd istud sufficeret , quia positiones & responsiones hincinde super pluribus articulis factæ fuerint corã iudicibus memoratis : quia † tamen litis contestationem non inuenimus esse factam , cum non per positiones , & responsiones ad eas, sed per petitionem in iure propositam,& responsionem secutam litis contestatio fiat †: processum ipsorum , de fratrum nostrorum cõsilio,irritum duximus nunciandum.

† Vide Bartolum, Fulgosium , & Paulum in l. causas.C. de transac.adde Socinum in regula 295.

† Vide tex. in l.vnica.C. eod.& l.Aurelius.§. idcirco. ff. de libe.legat.

† Vide Bartholomeũ Socinũ in Fallentiis regula 296. & aliquot sequentibus.

TITVLVS VI.

Vt lite † non contestata non procedatur ad testium receptionem vel ad sententiam diffinitiuam.

¶Innocentius tertius abbati sancti Proculi , & L. canonico Bononiensi.

AD hoc.] In prima ponitur delegatorum consultatio:in secunda diffinitio seu responsio:ibi, *Consultationi.* Abbas.

CASVS. Quædam causa matrimonialis vertebatur inter R. & B.vxorem eius,causa commissa fuit abbati sancti Proculi & eius coniudici,coram quibus dicta B. accusabat virum suum de adulterio,ad tori separationé : & vt dotem suam reciperet ab eodem:oblato libello procurator viri noluit respondere, prætextu aduocati,quem non habebat , inducias postulãdo tandem dixit se paratum respõdere libello : Sed die statuta dũ credebatur quod responderet libello, petiit restitutionem vxoris primo faciendam marito: & ne secus fieret , appellauit: mulier dicebat se virum habere suspectum : sed procurator noluit cauere de impunitate personæ nec viri:postea noluit comparere : iudices non obstante appellatione illius , testes mulieris receperunt,attestationibus publicatis dubitabat , de ferenda sententia : quidã dicebant deferendum esse,appellationi:alij deferendum non esse: consultus Papa quid iuris esset respondet quòd licet ordo iudiciarius in aliis controuersiis sit seruãdus , in matrimonialibus causis nó vsque quaque.Sed quia in præsenti negotio non est actum de fœdere matrimonij, sed de crimine adulterij ad tori separationem:testes lit.non conte.recipi non debuerunt:vnde siue deferendum siue non deferendum appellationi fuisset,non est ad diffinitiuam sententiã procedendum,tamen præfatus R.fi contumax fuit,potuit excommunicari: vel propter contumaciam procuratoris fi sciens non purgauerit eandé. Not.q9 in causa criminali cum ciuiliter agitur , potest interuenire procurator.Item arg.q9 pretextu aduocati dandæ sunt inducie. Itẽ in causa criminali cum agitur de fœdere matrimonij , ordo iudiciarius per omnia non seruatur.Item lite non conte.non sunt testes recipiendi,nec sententia diffinitiua ferenda. Item propter contumaciam procuratoris non est dominus puniendus,sed cum sciuerit & non purgauerit,potest excommunicari.

¶Si agatur de adulterio ad separationem tori , & ante litis contestationem reus est contumax,potest excommunicari , sed testes recipi non possunt , nec causa diffiniri.

CAP. I.

AD †hoc Deus:& infra.¶Cum causa quę inter R. & B.vxorem eius vertitur , auctoritate Apostolica vobis cõmissa fuisset,tandem procurator eiusdem R. libello vxoris , quo virũ ad separationem tori ,& vt dotẽ reciperet [b],de adulterio †accusabat, noluit respondere [c], donec aduocatus [d] eius veniret, inducias postulando. Qui cum huiusmodi inducias sæpe petendo , vobis illudere videretur,tandem ad præsentiam vestram accedens, dixit se respondere paratum : sed die statuto, cum crederetur responsurus libello , restitutionem vxoris primo fieri postulauit , ne secus fieret appellando. † ¶ Verum quia dicebat mulier se virum habere suspectum [e], & idem

† Cap.1.eo. tit.in 3.compilat. Et vide concilium Triden. sessio. 24.de sacramento matrimonij.

† Et de pœna adulterij. & ordnie ꝑcedendi contra adulteros videc on cilium Tridentinũ sessio.24.tit.de reformatione matrimonij.cap.8.

† Vide tex. cum glos. in Authen. qui semel. C. qũo.& quando iudex.

stes lit.non conte.recipi non debuerunt:vnde siue deferendum siue non deferendum appellationi fuisset,non est ad diffinitiuam sententiã procedendum,tamen præfatus R.fi contumax fuit,potuit excommunicari: vel propter contumaciam procuratoris fi sciens non purgauerit eandé. Not.q9 in causa criminali cum ciuiliter agitur , potest interuenire procurator.Item arg.q9 pretextu aduocati dandæ sunt inducie. Itẽ in causa criminali cum agitur de fœdere matrimonij , ordo iudiciarius per omnia non seruatur.Item lite non conte.non sunt testes recipiendi,nec sententia diffinitiua ferenda. Item propter contumaciam procuratoris non est dominus puniendus,sed cum sciuerit & non purgauerit,potest excommunicari.

b ¶ *Reciperet.*] Et etiam donationem propter nuptias:nam sicut propter adulterium vxoris vir lucratur dotem , ita mulier propter adulterium viri lucratur donationem propter nuptias.C. de repud. consensu. §.si vero. quia vir & mulier non ad imparia iudicantur. 32. q. 1.si quis vxorem. si tamen filij extent ex eo rum matrimonio, tunc dos siue donatio spectat ad filios.in Authen.vt liceat matri & auiæ.§. si de adulterio.colla.8.

b Maxime quando ex hoc nõ multum lęditur aduersari³ secundum In & Hosti. & maxime si pars id prędiudere non potuit &videin Spec.de dil.§. 1. ver. preparatorię in fi. Io. And.

c ¶ *Noluit respondere.*] Licet agatur hic de crimine:quia tamen non agitur criminaliter, potest interuenire procurator & respondere , & agere supra de procurato.tur.

¶Glo.seq.dicit quomodo in principio causæ,& in medio ex causa, & si dolose non petitur,dantur inducię pro aduocato habendo : non tamen nocet sententiæ si aduocatus abfuit. fallit in fisco.

d ¶ *Aduocatus.*] Si aliquis vocatur ad iudicium , & dicat se non habere aduocatum , dandæ sunt sibi inducię ad quærendum aduocatum. ff.ex quibus cau.ma.l.ab hostibus. §. sed quod simpliciter. & l. ait prætor. §. vlt. & arg. ad idem C. de iudi. properandum. §. penul. & ff. de postul.l. 1. §. ait prætor, & ex causa etiam medio tempore dandæ sunt induciæ propter [b] absentiam aduocati , si iusta de causa esset impeditus :cum nimis esset difficile & graue , alium quærere aduocatum, qui merita causæ non nouit.& sic eodem modo pro alio inducias obtineret vt instrueretur.sed si malitiose petantur,non sunt dandæ. arg. infra de do.& contu. prout. post sententiam non habet locum si diceret: non habui aduocatum tempore sententiæ. C.de postu. velamento. & ideo propter hoc non retractabitur sententia:est tamen speciale in causa fisci vt non valeat sententia lata contra fiscum aduocato eius absente.ff.de iur.fil.si fiscus.C.de aduo.fisci.l.vlt.

¶ *Glo.seq.ponit quinque casus,quibus non fit restitutio.*

e ¶ *Suspectum.*] Hic est vnus casus vbi spoliato viro vxor nõ restituitur,scilicet cum timetur de fœuitia viri.[c] infra de rest.spo.ex trãsmissa. & cap.litteras.in fi.& 32.q.1.de benedicto.Item si incontinenti probetur impe

impedimentum saltem in gradu indispensabili , in quo casu non debet fieri restitutio.infra de restit.spo.litteras. Item si publice fornicatur.infra de diuor.significasti.Item si virgo fuerit,& timeatur corrũpi.infra de spõ.cum locum.& arg.infra de re.spo.ex transmissa.& c.ex parte.Item & si non vult habitare cum viro sine contumelia creatoris, denegatur ei restitutio:

quamuis iniuste fuerit spoliata. infra de diuort. gaudemus.§. qui autem. aliàs viro facienda est restitutio ante principalis causę ingressum.infra de restit. spol. ex conquestione. prætita primo sufficienti & idonea cautione de impunitate pærsonæ. infra de rest. spo. ex transmissa. & c. litteras.& 32.q.1. de benedicto. nisi tanta esset viri austeritas,quod non auderet se viro committere:quia tũc nullo modo debet restitui : vt in c.litteras.in fin.

ADDITIO. Etiam si vellet satisdare. Vnde versus.

Si non continuit:
si mox probat impedimentum:
Sitque vir austerus:Moysi si lege relictus.
Si virgo fuerit:& corrumpi timeatur.
Si vir possideat iniuste vel violenter.
*Casibus his septem dominus non restituetur.*V el fic & breuius:
Blasphemoque Deum sæuo mœcho manifeste,
Stirpe parente sato:néque virgo redditur vxor.

procurator nec de mulieris impunitate cauere , nec vestro se curasset postmodum conspectui præsentare , vos testes mulieris recipere studuistis : & infra. ¶Consultationi vestræ taliter respondemus,quòd licet ordo iudiciarius in aliis controuersiis sit seruandus , & in matrimonialibus causis non vsquequaque seruetur [a] quia tamen in præsenti. negotio non est actum de fœdere matrimonij, sed de crimine adulterij (per quod ad separationem coniugij [b] non ad coniunctionem intenditur)quia lite non contestata testes fuerunt recepti , & attestationes etiam publicatæ, siue deferendum , siue non deferendum appellationi fuisset, siue non est ad diffinitiuam sententiam [c] procedendum. Potuit tamen præfatus R. propter suam contumaciam, vel etiam procuratoris (si sciens non purgauit eandem) excommunicationis sententia innodari.

¶Idem Hierosolymitano patriarchæ,& archie.Cassen.

¶In causa restitutionis contra contumacem,lite non contestata : sententia proferri non potest,hoc dicit , comprehendendo omnem modũ summandi.

CAP. II.

ACcedens: †& infra. ¶Cũ in iudicum delegatorum nus Papa quandoque sequitur opi.Mar. infra de testa. Raynutius. & c. Raynaldus.[c] vbi tractatur de duabus quartis deducendis.

¶Glo.seq.primo probat contumaciæ factum , nisi excedat confessionem , & dolum procuratoris noceret domino , & duplicem causam reddit , secundo allegat in contrarium. tertio soluit. Deinde format quæst.in qua alleg. pro & contra , & postea soluit.

d ¶ *Procuratoris.*] Ex hoc loco euidenter apparet , quando dominus puniendus sit. Est ergo dominus puniẽdus quãdo ipse contumax fuit. Item propter contumaciam sui procuratoris eo sciente,& eam non purgante, quia tunc intelligitur ratam habere contumaciam sui procuratoris , vnde potest excõmunicari,aut aliàs puniri,quia alienam culpam fecit propriam per consensum. Et ita punitur dominus propter factum procuratoris , siue eius contumaciam. arg. infra de app.sæpe contingit.& 2.q. 6.§. biduum. versi. si aduersus. [d] nam factum procuratoris nocet domino.supra de in integ.rest.cum venissent.& confessio procuratoris nocet domino.infra de re iud. suborta.ét ignoranti , vt ibi. & dolus procuratoris nocet domino.ff.de tribu.procurator.& C.de excoct.& transmili.an.l.in excoctione. lib. 12. & quod factum procuratoris domino præiudicet,habes infra de cau.pos.& propriè.cum olim.& generaliter factum procuratoris domino præiudicat,nisi excedat fines mãdati.supra de offi.del.cũ olim.& C.de procu.si procurator.& sibi imputet qui malum procuratorem eligit.ff.de mino.cum mandato. nam cum prosit domino factum procuratoris etiam si iniuste obtinuit.ff.de procu. qui proprio. §. in cæteris.sic & ei debet nocere.Sed contra videtur quod contumacia procuratoris non debet nocere domino.ff.si quis ius di.nõ ob.l.1. §. si procurator. & expresse traditur , quod tantum procurator conueniendus est , non dominus.ff.man.si mandato.nisi expressisset in prin.Item ignorantis domini conditio per procuratorem deterior fieri non debet.ff.de procu.ignorantis.nec tamen scientia eius domino ignoranti nocet.ff.de lib.cau.in seruo.nec delictum eius.in Auth.de ec.tit. §. si quis in sua domo.coll.9. nec alienus dolus alteri nocere debet. ff. de excep.dol.si procurator.Sol.dicas quod procuratoris contumacia ipsi domino præiudicat in eo casu,in quo loquitur hic, puta q9 ascit eius cõtumaciam,& ratam habet eam,eo ipso quod non purgat ipsam. vnde in eo casu potest dominus excommunicari.Si vero dominus ignorat eius contumaciam,nec eam ratam habet,ipse procurator punitur de do lo suo, [e] & non dominus:& sic loquitur.ff.si quis ius di.l.3.§.si quis pro curator.& alia iura ad hoc inducta : quia iniquum est aliquem alterius odio prægrauari.C.de inof.test.si quis in suo.vers.f.i.& peccata suos debent tenere auctores.infra de his q̃ fi.à maio.par.cap.quæsuit. & C.de pœ.sancimus.aliàs ergo dominus non est excommunicandus ignorans culpam & dolum sui procuratoris,vel cum eam scit , ftatim eam purgat.Et est hoc notabile circa ea quæ facit in iudicio secundum formam mandati,bene fit præiudicium domino per confessionem procuratoris, seu per factum illius,vt dicunt iura primo inducta,dummodo nõ egre diatur formam mandati : aliàs non obesset domino , si cum primũ scit, contra dicat.supra de offi.deleg.cum olim. Sed quid si propter contumaciam procuratoris tantum dominus excommunicetur à iudice,domino ignorante contumaciam procuratoris , nec eam ratam habente, nunquid erit excommunicatus?hoc sæpe contingit. Videtur quod non teneat , quia hic dicit:potuit excommunicari propter suam contumaciam,vel procuratoris,& illud dicitur posse fieri quod de iure fit. 22. q. 2.faciat homo.Sed videtur quod excommunicatio teneat,cum sit lata à suo iudice siue iuste siue iniuste. 11. q.3.sententia pastoris. & in culpa quodam modo videtur,qui talem procuratorem constituit,qui non ob temperat iuri,& aliquis pro facto alterius etiam sine culpa punitur.infra de spon.non est.Credo [f] quod tutius sit dicere quod sit excommunicatus,licet non debuerit excommunicari , & debet absolui sine aliqua satisfactione , & absque grauamine,& credo quòd iudex tenetur ei ad interesse.infra de sent.excom.sacro.quia illum excommunicauit iniuste,& non citatum.

c Et quando que distinguit ad opiniones saluã das de referri. super litteris. de rest. spol. litteras de sim.' per tuas. secundum Ho.Io. And.

[a] Quod dicit infra de testi. super eo. 2.Ioan.And.

[b] Atque hoc diffimulat cõcilium Tridẽ.sessio.24. de sacramento matrimonij,can.7.ad concilii Mileuitanũ. cap.17.& cõcilium Africanum.cap. 89.

[c] Nam & dominus nimis seuerus in seruum cogitureum vendere. ff. de his qui sui vel alieni.l.2.secũdum Ioan.& no. 25.dist. §.nunc autẽ. ad fi. Ioan. And.

[d] Concor.l. ꝑcurator. § si tutores. ff. mandat.& l.1. & ibi Bar.ff. de procurat.

[e] Non tamẽ excõmunicatur:sed sufficit stipulatioem committi ob rem non defensam , & hoc verũ vbi ipse ꝑcurator pro se cauit , vel dominus eo absente. Si vero cauit pro eo apud acta, procurator cogitur prędcise defendere: nec sufficit stipulationé committi. ff. de procu. filius.§. fi. & l.non cogendum.§.1. secundum Io. Vin. & Phi. & adde qđ habetur in clem.de pro cu.c. 1. Ioã. And.

[f] De plurib⁹ quęstionib⁹ huc spectãtibus vide Dominicũ Sotum lib. 4. sentent. dist.22.q. 1. art.2.

¶ *Et nota ex rubro negatiue posito,quòd regulariter lite non contestata non debent testes recipi , nec ad diffinitiuam sententiam procedi. Abb.Sicul.*

¶ *Supra visum est de litis contestatione qualiter fiat.Verum quia plerunque lite non contestata petuntur testes recipi:vel de facto recipiuntur:& dubitatur quid iuris,ideo subiicit istam rubricam.*

a Si creditor consensit alienationi pignoris quã fecit debitor: liberatum est pignꝰ nisi fuerit protestatus quod saluũ esset ius pignoris.Io. And.

VT LITE NON CONTESTATA. &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

archiepiscopi Tiren. & propter hoc essent sibi suspecti, nihil ad obiecta respondens, sedem Apost. appellauit: ipsi vero iudices cum plebanus sæpe monitus vt iuri pareret, in sua contumacia perduraret, receperunt testes ex parte archiepi productos, mãdantes postmodum plebano, vt ad eos accederet contra testes obiecturus: qui cum ad eorum præsentiam non accederet, excommunicauerunt eundem adiudicãtes pos

† Videl. 1. ff si quis ius di. non. obtempe. & l. 2. ff. si quis in ius vo. non ierit.

sessione iuris parochialis archiepiscopo, & eũ restituentes in integrum prohibuerunt ne aliquis dictam possessioné perturbaret, negotium istud delatum fuit ad sedem Apostolicam: super hoc scribit Papa patriarchæ Hierosolymitano, & archiepiscopo Cassen. dicens, quod lis corã præfatis iudicibus contest. non fuit, & manifeste patebat litteras impetratas fuisse per veri suppressionem: quia notorium erat duos iudicum prædictorum suffraganeos esse archiepi Tiren. & idé plebanus legitimè appellauit & sietiã appellatio; legitima nõ fuisset, iu dices forte, pter cõtumaciã potuerunt plebanum excommunicare, sed nõ debuerunt plebanum ex communicare, nec lite non conte. super negotio principali diffinitiuam proferre sententiam. Vnde dominus Papa sententias prædictorum iudicum cassauit: immo cassas & irritas nunciauit, dans in mandatis archiepiscopo Tiren. vt ecclesiæ sancti Marci restituat instrumẽta, & alia vniuersa, quæ occasione prædictæ sententiæ peralios occupauit.

† permaneret.

† Vide tex. in l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in lo. pub.

† Ordina sic: Igitur nos cassauimus prædictas sententias cum lis non esset cõtestata, & pateret, &c. & constaret &c.

† Aliàs: & manifestum sit.

Quidam intelligunt hanc decret. loqui quòd archiepiscopus agebat per beneficium restitutionis in integrum iure minoris. Not. quòd iudex subditus actoris, potest legitime recusari. Item cum notoria est suspicio, litteræ per veri suppresionem obtentæ dicuntur, ex quo in eis de illa non fit mentio. Item lite non contestata, testes recipiendi non sunt, nec diffinitiua sententia proferenda. quod. si fiat, sententia est nulla. Item cum sententia nulla est, non debet cassari: sed cassa & irrita nunciari, quia quod nihil est, cassari non potest, & omnia restituenda sunt in pristinam causam per talem sententiam habita. Item sententia lata super possessione, diffinitiua dicitur.

¶ *Glo. seq. reci. signando contrarium de decre. vt debitus. & dilecto. Sol. triplex istud verius. vel supple, hoc propter notorium.*

Appellatio non expressa causa an valeat.

2 ¶ *Appellauit.*] Hic nullam causam appellandi seu grauaminis expressit: vnde non valet secundum hodierna iura appellatio. infra de appe vt debitus. quia causa semper debet exprimi coram iudice, & propter illam appellari. infra de ap. dilecto filio G. aliàs admitti nõ debet: quare talis appellatio nõ valet hodie. hic enim appellauit propter suspicionem, & appellare non debet hoc modo: debuit enim causam suspicionis coram iudicibus allegare probabilem, & si non admisissent legitimam suspicionem, tunc debuit demum appellare. infra de ap. cum speciali. tamen infra videtur quod legitima fuerit appellatio versi. ex his plebanum legitime, &c. Et ita secundum antiqua iura sufficiebat appellare, licet causam non exprimeret, vt hic videtur: quia Papa talem appellationem videtur admittere, quia illi iudices fuerũt suffraganei archiepiscopi: sed hodie nõ teneret. Vel dic quod causa suspicionis fuit allegata, nec admissa, vnde tenuit appellatio. & ita nullũ ꝺriũ. Vel quia suspicionis causa notoria erat, valuit appellatio plebani, quãuis causam nõ expresserit [a], vt ʒ. sequit in ipsa littera: secus cũ cã. suspicionis, aut etiã appelationis latens est: quia tunc debet exprimi secundum qđ traditur ʒ. de ap. vt debitus. &c. c. cũ speciali. & c. intorpolita.

a Licet causa sit notoria, non credo eum reluari ab exceptione recusationis proponẽda, sed in hoc prodest notorium iuris quod causa rationabilis & facti quod vera, quia releuabitur ab ea probãda, nec erit necesse ad arbitros recurri. Ioã. And.

b ¶ *Testes receperunt,*] Lit. nõ ꝺr. & male. ʒ. eo. c. proxi. & ʒ. eo. per totũ.

c ¶ *Protulerũt.*] Et male, qa nemo cõpellitur obiicere in psonas testiũ.

d ¶ *Possessionem iuris.*] Non aũt possessionem causa rei seruandæ: qđ forte facere potuerũt, immo sine forte, si contumax fuisset. ʒ. eo. c. prox. & c. qm̃. §. in aliis. sed appellatio præmissa vr defendere ipsum plebanũ à cõtumacia. vnde nõ tenuit sẽtẽtia excõicationis vt inferius sequitur.

Quidam intelligunt hanc decre. loqui in causa restitutionis in integrum iure minoris.

c ¶ *Perturbare.*] Arg. qꝺ iudex debet defendere inductum in possessionem. infra de sim. querelam. b

b Hęc glos non est Bernardi.

¶ *Glo. seq. not. 4. in causam recusationis, & addit quatuor. dicens non sic in testes.*

rum iudicum, Achonien. videlicet & Beriten. episcopos, eidem archiepiscopo tanquam suffraganeos, suo metropolitano subesse [f]) ac ex his [g] plebanum legitime appellasse constaret, in quem (etiam si minus legitime appellasset) & iudices ipsi licet propter contumaciam [h] excõmunicationis forte potuerunt proferre sententiam, non tamen debuerũt super principali negotio, diffinitiuam sententiam, lite non contestata, proferre, prædictas cassauimus [i] sententias, immo cassas denunciauimus & inanes. Vnde Tiren. archiepiscopo dedimus in mandatis, vt ecclesiæ sancti Marci instrumenta restituat, & etiam vniuersa [k] quæ huiusmodi occasione sententiæ, per se vel per alios occupauit †.

† Vide ad hoc tex. in l. dissolute C. de cond. ex lege.

¶ Idem episcopo Brixien.

¶ *Si lite non contestata reus est contumax: si fieri potest, mittitur actor in possessionem causa custodiæ: aliàs reus excommunicabitur.*

CAP. III.

Væ † fraternitatis deuotio: & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter duximus respondendum: quòd si reus lite non contesa grauaminis superuenit, scilicet quia receperunt testes lite non contestata, & propter hoc dicit ex his, quia ex superuenienti [c] grauamine sumpsit appellatio maiorem firmitatem, & sic ex his quæ postea fiunt intelligitur fortius valere, sed ab initio vnica videtur, & sic legitimam vocat appellationem, & tamen nulla causa fuit expressa, vt dictum est, & ita ex post facto apparet legitima. infra de frig. & maleſi. fraternitas. Vel dic quòd duo iudices recusati fuerant, & quia non admiserunt recusationem, appellatum fuit. & sic est planum quod dicitur, vt supra dictum est. Ber.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. compilat.

h ¶ *Contumaciam.*] Si appellatio non fuisset legitima, propter contumaciam debuit & potuit excõmunicari, vel aduersarium in quasi possessionem iuris mittere causa rei seruandæ: vt infra c. proxi. sed diffinitiuam nunquam potuit proferre sententiam super possessione, quæ erat quæstio spoliationis, cum lis non esset contestata. infra eod. per totum. & quod dicit, forte, non notat dubitationem, sed potius affirmationem.

i ¶ *Cassauimus.*] Id est, cassam denunciauimus. Hoc ideo ita exponit, quia proprie dicitur cassari sententia vbi tenet: sed cum sententia nulla est, vt hic, sententia non debet cassari: quia quod non est, cassari non debet. sed debet denunciari nulla, sicut fit in sententia excommunicationis, infra de sen. excom. per tuas. & supra de offic. dele. cum contingat. & hic duæ fuerunt sententiæ, scilicet excommunicationis in plebanum, & alia super restitutione possessionis iuris parochialis.

c Idem Ioã. & Vin. non est verum secũdum Ho. & hoc tenens, quia si grauamẽ ẽt præcedens, non facit validam appellationem ni si & illud appellatiõe fit expressum multo min' subsequens primum probatur, de ap. dilecto. & patet hoc hodie in cõsti. clem. de appellãti. Io. Andr.

k ¶ *Vniuersa.*] Quia si principale non tenuit, nec illud quod ex eo noscitur esse secutum. infra de fide instru. inter dilectos. §. cum igitur. in fi. & C. de legi. non dubium. cum suis concor. Omnia ergo restituenda sunt, quæ occasione ipsius sententiæ habuit, sicut cum restituitur minor aduersus sententiam, pignora [d] præstita, debent restitui. ff. de mino. si ex causa. §. 1. & cum retractatur sententia, omnia debent restitui in pristinum statum, vt hic, & ex vtraque parte fieri debet restitutio. C. de repu. l. vnica. ff. de mino. quod si minor. §. restitutio. & supra de in integrum resti. c. 1.

d Capta ex causa iudicati, & tũc restituitur cũ grãde damnum est minoris carere pignoribus, etiam si haberet pecuniam ex illis receptam Ioan. And.

Væ fraternitatis.] In prima ponitur decisa consultatio. In secunda distinguens responsio. Et secundum membrum: ibi, *Quod si.* Abb. Siculus.

CASVS.

CASVS. Aliquis citatus est ad causam legitime lite nõ contest. & ita contumax est: quæritur qualiter contra eum sit procedendum? Respondet. si reus lite non contest. contumax inuenitur, si talis est causa quòd actor possit in possessionem rei petitæ induci, causa rei seruandæ inducendus est in eandem: quod si non sit talis causa, quòd possit mitti in possessionem, debet excommunicari. No. quòd in actione reali, pœna cõtumacis ordinaria est missio in possessionem rei petitiæ. Item vbi non potest fieri missio, reus debet excommunicari.

† In vulgatis ita: absentauerit se contumaciter.

† Introduci.

a ¶ *Contumaciter.*] Pluribus modis dicitur quis contumax. infra eod. quoniã. §. 1. & 11. q. 3. certum. & ff. de re iu. contumacia. §. 1.

† De curia Dei & de eleemosyna abbatibus', &c.

b ¶ *Possessionem.*] vel quasi possessionem. infra de cau. possessionis eccle sia. 1.

¶ *Glos. seq. in duobus instruit iudicem, de tertio remittit. Secundo ponit quinque auxilia, &c.*

† Cap. 4. eo. tit. in 3. compilatione.

c ¶ *Inducendus.*] Non tamen iudex multum debet festinare ad decernendam huiusmodi missionem in possessionem, aliàs fieret restitutio contra eam. arg. ff. de dam. infe. & si finita. §. si forte. quia etiam sententia diffinitiua reuocatur iusta de causa. infra de re iud. cum Bertholdus. & debet summatim negotium perscrutari ante missionem. arg. C. vbi in rem act. l. 2. & infra eo. quoniam. §. penul. an iste fic missus sit custos tantum vel verus possessor, dicitur. infra de do. & con. cõtingit. Not. tamẽ quòd quinque auxilia prodita

† Aliàs: vv

† Ex qualibet enim harum causarum oritur inimicitia capitalis vt hic per doctores. ita dit Marsilius in l. 1. §. præterea. ff. de quæstio. addit quę. lixi lib. 3. adnot. in Directorium Inquisitorũ Schol. 123.

sunt contra illos qui non admittunt actorem in possessionem secundũ mandatum iudicis. Primum, quia puniuntur in expensis. infra eo quoniam. §. in alijs. & infra de sequestra. ad hoc. Secundum est, quia eo nõ obstante, qꝺ nõ possidet, verus efficitur possessor anno elapso. ʒ. de do. & cont. contingit. ff. de bon. auct. iud pos. quamuis. Tertium est, quia potest excommunicari, [a] vt hic, & infra eo quoniam. §. vlt. Quartum, quia potest conuenire aduersarium quanti sua interest possessionem non habuisse. ff. vti. possi. l. si duo. §. vlt. & ff. ne vis fi. ei qꝺ in pos. miss. l. 1. in prin. Quintum quia manu militari eiici potest. ff. ne vis fi. ei. qui in pos. miss. est. si quis missus. ff. de rei vẽ. qui restituere. Vnde versus: *Anno verus eris possessor si prohiberis:*

Expensas reddent, quem militis arma repellent.
Vtilitatis opem reddet, feret ac anathema.

a Ita tamen quòd deferatur dignitati & personę. de offi. delega. c. 2. lib. 6. Ioan. And.

testata contumaciter [a] se absentat †: talisque sit causa quod actor possit in petitarum rerum possessionem [b] induci, est in eandem causa custodiæ inducendus [c]. ¶ Quòd si causa talis fuerit, quòd idem in possessionem nequeat [d] intromitti †, vt iuri pareat, per censuram ecclesiasticam est cõtumax compellendus.

† Introduci.

¶ Idem de decima & Helemosio † abbatibus Aureliañ. & Carnotẽsi. dicę.

¶ *Receptio testium facta contra non contumacem (lite non contestata) in causa matrimoniali, est nulla.*

CAP. IIII.

ij Accedens † ad sedẽ Apostolicã nobilis vir G. † vicecomes, nobis exposuit, quod cum Corisopiten. episcopus Comitem Britanniæ proxima linea [e] consanguinitatis attingat: & archidiaconus eius [f] sit clericus commensalis (qui [g] eidem vicecomiti est aduersarius principalis, vt pote qui vxorem † suam, & terram publice detinere præsumit) & magister P. de terra vxoris sue oriundus [h], existat nimis fauens [i] eidem: & omnes sub dictu [k] existant comitis memorati: nec nisi per districtum ipsius ei pateat accessus ad eos: & ipsi (quibus causa inter ipsum & vxorem suam commissa fuerat) nunquam ei voluerint, nisi in terra inimicorum [l] suorum, locum & terminum assignare, vbi sine mortis periculo accedere non audebat: & licet literas non habuerit de conductu, si tamen missæ ei fuissent: non debebat se credere suis capitalibus inimicis [m]: & infra. ¶ Mandamus quatenus, cum propinquiores sitis terræ nobilis iam dictæ, quàm suæ, & causa ipsa per vos commodius valeat terminari: cum ad vos securus † pateat accessus, vtrinque † partibus conuocatis (si vobis constiterit quòd ante litem legitime contestatam, vel post appellationem ex præmissis causis [n] interpositam, testes super consanguinitate contra matrimonium, absque culpa contumaciæ recepti fuissent) vos [o] attestationes huiusmodi decernatis irritas & inanes: compellentes dictam nobilem, vt reuertatur ad virum suum (quem inconsulte dimisit) ita quòd postquam ipse vir plenariam restitutionem habuerit, tam per prædictis veritatem inquirant, & si constiterit quòd ante litem cõtestatã. vel etiam post ap. ex causis præmissis interpositam, testes super consanguinitate contra matrimoniũ absque culpa contumaciæ recepti fuissent, attestationes illas decernant irritas & inanes, & mulierem illam compellant ad virum suum redire, facta restitutione plenaria tam

† Securior.

† Vtrisque

terræ quàm vxoris causam audiant, fine canonico terminantes eandem. Nota tres causas recusationis, quòd iudex consanguine[o] illius qui moratur cum aduersario meo, & ei præstat consilium & auxiliũ, potest recusari. Item iudex qui ortus est de terra, in qua aduersarius meus habet iurisdictionem, potest recusari. Item nullus debet citari ad locum non tutum. Item non tenetur nec debet quis propter cautionem committere se suis inimicis. Item testes recepti lite non contestata, vel post legitimam appellationem non valent. Item in causa matrimonij propter contumaciam, etiam lite non contestata testes recipi possunt. Item restitutio primo facienda est ante ingressum causæ principalis.

b Saluo eo quod habes infra de reſcri. ſtatutũ. §. cum autẽ lib. 6. Dixit. Host. quod ista sufficeret in duobus conciubus qui est in remotis partibus: quia consuerunt se sicut fratres diligere. & vide quod post eum dixi de appellat. legi. li. 6. Io. And.

c ¶ *Linea consanguinitatis.*] Quæ est sufficiens causa recusationis. infra de appel. postremo. idem esset si esset affinis. 3. q. 9. absens. de hoc dixi supra eod. accedens. & supra de offi. deleg. causam quæ.

f ¶ *Eius.*] Scilicet comitis Britanniæ, ideoque erat suspectus illi. supra de offi. deleg. infinuante.

g ¶ *Qui.*] Scilicet comes.

¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit.*

h ¶ *Oriundus.*] Vnde quis oriundus fuit, ibi domicilium retinere dicitur. ff. de senato. l. penult. Et est ista admirabilis suspicio, quam sufficere non credo: [b] sed quæ non prosunt singula, multa iuuant: vt notatur infra de probationib. cum causam. Vel dic, oriundus de terra sua, id est, de terra q̃ pertinebat ad iurisdictionem illius comitis, & ad proprietatem ipsius dominæ, & ita est sufficiens causa recusationis, quòd isti iudices erant de districtu ipsius comitis Britanniæ. Vel dic si vis intelligere de terra vxoris, de terra quæ pertinet ad iurisdictionem vxoris, & tunc valet recusatio, vt supra eod. accedens.

i ¶ *Nimis fauens.*] Sed nunquid teneretur quilibet diligere proximum suum. de pœnit. dist. 1. omnis qui non diligit? Respon. non omnis amicitia repellit iudicem, sed maxima. ff. de ver. sig. latæ. §. amicos. sicut nec omnes inimicitiæ repellunt testem, nisi maximæ. infra de simo. licet Hely. & cap. per tuas. [c] & causa cognita illud disquiri debet. ff. de quæstio. l. 1. §. per quæstionem. nam propter leues inimicitias non extinguitur legatum. ff. de adi. lega. l. 3. in fin. Sed videtur quòd modica causa iudicem repellit, vt dictum est supra eo. accedens. & supra de offi. deleg. causam quæ. quia lites fine suspicione procedere debent. 3. quæst. 5. quia suspecti. & C. de iud. apertissimi. Sed quod dicit, nimis fauens, soluit quod dictum est.

ADDITIO. Quasi dicat, non sufficit si dicatur, nimis fauens, nisi fauoris causa exprimatur: aliàs quilibet iudex posset fine causa recusari, subaudi ergo vt dixi in textu. Ioan. And.

k ¶ *Sub districtu.*] Hæc exceptio omnes tangit.

l ¶ *Inimicorum.*] Hæc fuit sufficiens causa appellandi. 3. q. 9. hortamur. & infra de appellatio. ex parte. ff. de iud. si longius. ff. de arbit. si cum dies. §. si arbiter.

m ¶ *Inimicis.*] Simile infra de senten. excom. de cætero. & c. quamuis. nec in hoc casu sufficiens potuit cautio præstari. arg. ʒ. de rest. spol. litteras. in fi. & hoc propter fragilitatem cautionis. ff. ad Treb. qui ita. §. 1.

¶ *Glo. seq. soluit contrarium de decre. causam.*

n ¶ *Ex præmissis causis.*] Scilicet quia episcopus erat consanguineus comitis, & archidiaconus commensalis eiusdem, & alter oriundus de terra vxoris, & locum assignabant per terram inimicorum: quia huiusmodi exceptiones non admittebant, legitima fuit appellatio, & quæliber etiam per se sufficeret ad appellandum, [d] præter illã quòd oriun-

d Cõcordat l. fina. §. cui dulcia. & ibi doc. ff. de vitri. & ole. leg. & Spe. in titu. de leg. §. superest. ver. quid si sic socius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dus fuit alter iudicum de terra vxoris illam solam non putarem sufficientem ad recusandum iudicem vel iudices, sed præstat adminiculum aliis, vt dixi supra quæ non prosunt singula, multa iuuant. sic ff. quib. ex can. ma. nec non, §. si quis sæpius. nisi velis dicere de terra quæ pertinet ad iurisdictionem vxoris: tũc bona est exceptio: quia omnes erãt de districtu ipsius comitis. arg. infra de psum. tertio. & ita siue testes recepti fuerunt ante litem contest. siue post appel. præmissam ex præmissis causis non valet receptio testium super consanguinitate, nisi ille fuisset cõtumax: tunc enim in causa matrimoniali ante litem contest. recipiuntur testes, non obstante absentia illius. infra eod. c. proxi. §. 1. & hoc est qđ sequitur, absque culpa contumaciæ.

a ¶ *Terræ.*]scilicet dotalis. ei⁹ enim cognitio pertinet ad Papam ratione connexitatis: quia est accessoria ipsi matrimonio. infra de do. inter vi. & vxo. c. 1. 2. & 3. & sic non est contra. infra qui filij sint leg. causam quæ. 2.

†Cap. 5. eo. tit. in 3. compilatione.

Quoniam frequenter.] Quia ista decreta, est valde prolixa, & habet materiam satis separabilem, ideo Panor. eam legit per partes. Et diuiditur hoc princ. vsque ad §. *Porro.* in quatuor partes. nam primo ponit regulam. Secundo duos casus excipit: ibi, *Nisi.* Tertio solemnitatem requisitam: ibi, *Sed si actor.* Quarto quid iuris si illa non seruetur: ibi, *Attestationes.*

CASVS. Quia dubitabatur frequenter vtrum lite non contesta. testes recipi valeant, vt patet per præcedentia iura: statuit Papa regula riter verum esse, quod lite non contestata non est ad receptionem testium procedendum. ab ista generalitate excipiuntur quidam casus, in quibus lite non contestata testes recipi possunt, vt si de morte testium timeatur, vel absentia diuturna: tunc si causa sit ciuilis, ne veritas occultetur, & copia probationis aliquibus casibus fortuitis subtrahatur: senes & valetudinarij, & alij testes, de quibus ex aliqua rationabili causa timetur, recipiendi sunt lite non contestata, siue pars conuenta sit contumax, siue sit absens absque malitia, vt conueniri non possit. Sed si actor non conuenerit aduersarium infra annum, ex quo poterit conueniri: vel saltem non renunciauerit illi exceptioné huiusmodi testium, attestationes illæ non valeant, ne forte hoc procuret in fraudem, vt processu temporis legitimæ defensiones locum habere non possint.

¶ *Glos. seq. ponit 20. casus, computatis textualibus quibus fallit regula:*

b. ¶ *Regulariter verum esse.*]Hæc regula fallit in casibus hic positis, scilicet vbi timetur de morte vel absentia testium. & vbi agitur de electione, vel matrimonio, & in causa inquisitionis & publicationis. Item in causa denunciationis. supra de iudi. nouit. Item in actoris absentia præsente reo recipiũtur testes lite nõ contestata. C. qũo. & qñ iud. in Auth. qui semel. infra de do. & contu. causam quæ. Item vbi actor non potest agere propter iuramentum quo iurauit non repetere vsuras [a] infra de iureiu. ad nostram. Itẽ cum minor ab hæreditate officio iudicis se abstinet: vt in Auth. vt spon. lar. §. ad hæc. coll. 9. Item vbi aliquid iudicis officio expeditur. C. si mino. se ab hære. absti. in Auth. ibi posita. Item cum in integrum restit. incidẽter postulatur officio iudicis. supra de off. iud. cap. 2. Item cum agitur de iniqui ate iudicis in casu quem habes infra de app. interposita. §. vlti. Item in petitione legati, vel fideicommissi. arg. C. de vlt. & fru. l. 2. sed ibi dicit, post litem non contestatam. in fi. vnde casus iste nõ debet excipi de regula. Item cum agitur finium regundorum iudicio, vt C. fin. regun. l. 3. Item in Trebellianica restitutione. C. ad Trebellia. l. pen. §. cum autem. Item in causa hæresis post mortem. 24. q. 2. sane 2. Item vbi offenditur publicum commodum. C. de pœn. ne diu. & 3. q. 3. quia ea. Item cũ persona est incerta. 5. q. 1. quidam. & q. 2. c. 2. & secũdum quosdam causa libertatis. C. de inge. manu. diffamari. arg. contra infra de testi. cũ olim. Itẽ vbi agitur de beneficio obtinẽdo ecclesiastico, vt in conci. Lugdun. Inn. iiij. infra de eo qui mit. in pos. cau. rei ser. cum qui. [lib. 6.]

a Et idem vbi vsurarij in testamento reddi iussit. nam tunc recipiuntur testes lite nõ cõtestata: & idem dicunt quidam vbi cũque quis iurat aliqd tale illicitũ, puta nõ repetere rem raptam, & ẽt sine testamẽto, secundũ Inn. Cumergo sit eadem ratio: ergo idem ius. de constit. trãslato. Io. And.

ADDITIO. Vnde versus.

Absens, vel moriens, necnon electio, coniunx:
Nunciat, inquirens, si publicat, & fugit actor:
Iurans non agere, vel si minor abstinet hæres:
Restituique petens medio qui prouocat absens:

Post hæc trebellans legatum qui petit, errans.
Ac reus incertus, libertas, publicus vsus:
Non contestando possunt distinguere lites.
Istis iudicium iungas de fine regundo.

¶ *Procedendum.*] Super principali, sed super incidenti interdum vel emergenti [b] bene recipiuntur testes, vt probetur quòd citatio peruenit ad aliquem, vel quòd contumax fuerit. in casu quem habes infra de appel. interposita. §. vlt.

b Et super exceptione, quod dic vt no. supra de offi. deleg. prudentiã. §. sexta. Io. An.

d ¶ *Ciuiliter.*] Hoc ideo dicit, quia in criminalibus nunquam recipiuntur testes lite non conte. & ibi probationes strictissime requiruntur [c] 5. q. 6. Epiphanium. C. de proba. l. vlt. Qualiter in criminali causa procedatur, dicitur 3. quæst. 9. in summa. & infra de dolo. & contu. c. veritatis.

c Idem Gof. Inn. & Ho. nec enim est in eis bursale interesse sicut in ciuilibus secundũ Abb. secũdum Inn. est ratio qa testes recipi non debent nisi præcedat accusatio quæ habet fieri per presẽtẽ, & de presente. 2. q. 8. c. 2. & c. prescripta. Vinc. dixit alternatiue tamen quòd in criminali possint recipi testes, de quorũ morte timetur: quia iam tenetur actor ad talionem sed hoc est verum post inscriptionẽ de actusa. licet Io. And.

e ¶ *Ne veritas.*] 14. q. 2. quanquam.

f ¶ *Subtrahatur.*] Tunc enim curare debet iudex & magistratus vt saltem rerum probatio. ff. de testi. curent. & in Auth. de testib. in vlt. col. coll. 7. §. pen. & §. hic vero. & infra de test. si quis testium. & ff. ad leg. Aquil. l. 1. Vel etiam si timetur quòd testes propter moram varient fidem suam, aut moriantur. ff. de Carb. l. 3. §. duæ. arg. infra eo. c. 5. sunt & alij. infra de test. significauit.

g ¶ *Timetur.*] Tunc illi soli recipiuntur de quibus timetur, & non alij nisi in causa publicationis. infra de test. significauit. & infra eo. c. §. sunt & alij. licet in his casibus recipiantur testes lite non contestata, veritate tamen inspecta, & quo ad effectum non intelliguntur recepti lite non contestata: quia non publicantur nisi lite contestata, & cum aliis si alij lite contestata inducti fuerunt, nec ad sententiam procedat iudex per tales testes: sed in sequenti. 5. recipiuntur lite non contestata, & fertur sententia. & sic est differentia in 1. responso & 2.

h ¶ *Conuenta.*] Idem est si nondum sit conuenta, sed conuenienda.

i ¶ *Aduersarium.*] Cum fuerit absens, & non contumaciter.

k ¶ *Infra annum.*] Ecce præscriptio annalis. sic supra de rescr. plerunque. & supra de off. ord. pastoralis. C. de hære. Auth. idem. & infra eo. §. in aliis. & infra de hære. excommunicamus. §. 1. & 11. q. 3. rursus. & cap. quicunque. & iste annus vtilis est ab initio, quia non currit nisi ab eo tempore quo potuit experiri, vt in decr. plerunque. & 2. q. 6. biduum.

l ¶ *Non valeant.*] Illi qui testes produxit, sed aduersario bene valebunt, qui dolum non adhibuit. 14. qæst. 5. c. non sane. quia pro vtraque testificantur.

m ¶ *In fraudem.*] Non enim arctanda est alicui probandi facultas. ff. de incen. rui. & nau. nequid. §. de his. & 3. q. 7. §. tria. ver. si quis ex litigatoribus. & infra de test. significauit. & c. dilecto. Item est hic præsumptio iuris & de iure, contra quam non admittitur probatio. 54. dist. fraternitatem. infra de iud. c. vlt. & infra de sponsa. ad id. & c. is qui. vbi de hoc: secus si esset etiam tantum de iure. ff. quod metus causa. non est verisimile. 27. q. 1. nec aliqua. Bernar.

n ¶ *Ad repellendum testes.*] Testibus humanis rebus exemptis: per quos testes recepti reprobarentur siue eorum dicta. infra de test. c. ex tenore. & c. præsentium. & C. de cõtrahen. stipu. l. optimam. ver. & si inter præsentes partes. vel quia se absentarent, vel efficerentur inimici actoris. ff. de Carbo. edict. l. 3. §. duæ. & ff. de fur. l. quidam. & arg. ff. ad l. Aquiliam. in lege Aquilia. Dicta vero illorum posset quandoque reprobare ex ipsis depositionibus, & per testes etiam post mortem ipsorum testium, & personas dummodo testes haberet per quos posset hoc probare. C. de testi. l. fi. 24. qæst. 2. sane 2. arg. C. si pen appella. quamuis. sed quia poterat contingere, quòd illi interim morerentur, vel aliàs, vt dictum est impediretur, ideo infra annum debet denunciari ipsi reo receptionem talem factam esse contra eum: quod nisi fecerit, non valebit talis receptio testium.

Testes mortui an possint reprobari.

o ¶ *Vel aliæ.*] Exceptiones elidentes principale negotium, vt puta præscriptio, quam tunc poterat probare, vel pactum de non petẽdo, vel consimiles: [d] quia posset esse qꝫ tunc temporis probationes super his haberi non possent. arg. ff. ad leg. Aquil. in lege. & ff. de fur. l. quidam.

d Puta vellei ani, Macedoniani: vel quod pecunia non sit versa in vtilitatem ecclesię & huiusmodi. secũdum Inn. Ioan. Andr.

PORRO. In §. isto vsque ad §. sunt & alij. excipiuntur alij duo casus ẽ regula supra posita, & pinguius excipiuntur isti quam præcedentes: cum in istis possit etiam ad sentẽtiã, pcedi. Et diuiditur in duas partes principales. Nam primo decidit quid iuris quando reus est absens per contumaciam. Secundo: ibi, *Si vero.* ponit quid quando est absens

absens sine contumacia. Et ista secunda subdiuiditur in tres. Nam primo tractat de matrimonio spirituali iam contracto. Secundo de contrahendo: ibi, *Quòd si.* Tertio de carnali: ibi, *Si autem.* Abb. Sic.

CASVS. In isto §. excipiuntur adhuc duo casus à prædicta regula, in quibus testes recipi possunt lite non contestata. Primus est, si super electione alicuius quæstio moueatur. Secũdus, si super matrimonio siue copula maritali quæstio oriatur. In his duobus casibus ne propter longam moram in spiritualibus & temporalibus patiatur ecclesia læsionem, & ne viro vel mu- fornicationis occa- præbeatur, si contumax fuerit ille contra quem actio fuerit proponenda, testes lite non contestata sunt admittendi: & si liquet de causa, ad diffinitiuam est procedendum.

¶ Cum agitur de matrimonio carnali vel spirituali, possunt contra contumacem etiam lite non contestata testes recipi, & sententia diffinitiua ferri. Si vero reus est absens, sed non contumaciter: tunc in carnali non procedatur: sed expectatur absens. In spirituali vero si agatur de cõtracto, stabitur iuribus antiquis: si de contrahendo, expectatur absens per sex menses, Sed de hoc vltimo quando agitur de contrahendo, dic hodie vt in c. quàm sit. & cap. cupientes. de elect. in 6. vbi aliter est prouisum. hoc dicit.

a ¶ *Alicuius.*] Electi, non confirmati, & qui nondum consensit.

b ¶ *Electione.*] Putà, qꝫ nõ sit canonice celebrata, vel quòd electus sit criminosus. & licet videatur loqui capitulum in prælato, potest idem dici in electione cuiusli- bet clerici quia ibi lædi- tur ecclesia ex longa mora, vel etiam si vocatur vt consentiat, & non veniat. supra de ele. c. statuimus. in concil. Lugdunen.

†Contrahẽda vel contracta, sed is qui abest cõtumax est & sic variat à. §. sequẽti autem. secũdum Hosti. Ioan. And.

c ¶ *Prohibitus.*] Infra de resti. spo. litteras. & 30. q. 3. Pytacium.

d ¶ *In huiusmodi casibus.*]Superfluit isti ablatiui, quia hoc aduerbium, tunc, quod præcesit, sufficeret.

e ¶ *Occultat.*] Sim. 5. q. 1. quidam. supra de alie. iu. mu. cau. fac. c. 1. & supra de offi. deleg. c. consultationibus.

f ¶ *Impedit.*] Talis habetur pro citato denunciatione facta publice ad domum suam. infra de cleri. non resi. ex tuæ. & infra de do. & contu. c. vlt. ff. de euic. c. si dictũ. §. si præsente. & l. si ideo. §. præsenti. Et ita sufficit qꝫ publice edictum proponatur ad domum [a] suam vel ecclesiam, vt dicunt iura prædicta, & citari potest litteris vel edictis. ff. de fideic. l. cũ vero. §. pen. & sunt tres modi contumaciæ, & quocunque illorum aliquis contumax sit, habetur pro contumace. Primum modum habes hic: & alios duos modos contumaciæ habes 11. q. 3. certum est.

a Cum vero domus, vel locus habitationis tuto adiri nõ potest, sufficit, quod citatio fiat in palatio Papæ, vt latius prosequitur hic Ioan. And. de quo vide extraug. Bonifacij octauij. incipiẽs nõ noũam.

ADDITIO Vnde versus:

Casibus in tribus quis dicitur esse rebellis,
Impedit, occultat, iussis parere recusat.

SI VERO. In isto §. dicitur, quòd si ille contra quem proceditur, sit absens, & non per contumaciam, & agatur de spirituali coniugio inter prælatum & ecclesiam iam contracto, illud obseruetur quod super expectatione talium est in sacris canonibus cconstitutum. Sed si agatur de spirituali coniugio contrahendo, electus per spatium sex mensũ expectetur, nisi superior plus vel minus viderit expectandum pensatis negotij circumstantiis. Si vero de carnali coniugio sit agendũ, tandiu alterutter coniugum expectetur, donec de ipsius obitu verisimiliter præsumatur: quia cum sine culpa sit absens, vt iusto forsan impedimento detineatur, vel voluntate propria, sed non malitiose in remotis partibus moram faciat, ita quòd in breui citari non possit, & ideo cõtra eum procedi non debet, cum si præsens esset, forsitan legitimas defensiones haberet, eo non obstante quòd de lapsu earnis posset opponi, quia in matrimonio multi casus occurrunt, in quibus coniuges continere coguntur sine culpa, causa tamen subest.

g ¶ *Aliter.*] Id est, non per contumaciam. supra de offi. deleg. c. consultationibus. Bernar.

h ¶ *Maxime.*]Proprie. sic supra de ele. cum inter 3. ver. vt per mutuum, &c. Alij exponunt, maxime, id est, tantum.

¶ Glo. seq. ponit sex varietates temporum, de quibus loquuntur iura super absentia clericorum, distinguens, aut scitur vbi est clericus absens, aut ignoratur. Et ad hanc distinctionem opponit & soluit. subdit de expectatione electorum, & suorum aduersariorum, & de absentia accusatorum vel denunciatorum. Ioan. And.

i ¶ *Canonibus.*] De hac absentia varie loquuntur canones. Quidam dicunt de duobus mensibus. 7. q. 1. præsentium. Quidam de tribus septimanis: vt ea. causa. q. 1. si quis in clero. Et quidam de quinque annis. infra de cleri. non resi. c. 2. Quidam de tribus. Quidam de quinque mensibus. 100. dist. quoniam. & 75. dist. quoniam. Quidã de vna hora. 91. dist. clericus. 92. dist. q. vlt. Super hac expectatione dicendum est, quòd si aliquis est absens in eo loco vnde possit citari, vel in studio, vel in aliquo loco vbi apparet manifeste, quia non latitat, prælatus illius ipsum legitime monere debet, vt ad suam ecclesiam reuertatur infra tempus conueniens secundum locorum distantiam, & temporis qualitatem ab ipso prælato præfigendum. [b] Quòd si nõ venerit, poterit postmodum suo beneficio spoliari, nisi rationabile causam ostendat, quare venire non possit infra de cleri. non resi. inter quatuor. & cap. vlt. infra de appel. peruenit 2. vel si aliàs de licentia prælati sui se absentat vsque ad certum tempus sibi statutum, infra quod reuertatur: tunc si non reuertatur ad terminũ, episcopus potest illum priuare beneficio & officio: nisi iusta causa impediatur. & sic loquitur illud c. 7. q. 1. præsentium. Dico tamen quòd suus clericus sit absens de licentia episcopi ad certũ tempus, siue præterlicẽtiam, episcopus semper ipsum primo monere debet vt redeat per iura prædicta. infra de cleri. non resi. c. inter. & c. vlt. & infra de appel. peruenit 2. aliàs non teneret sententia lata contra absentem non vocatum neque citatum: & iura antiqua, quæ hic signantur, sic intelliguntur. Verum est quòd clerici ab ecclesiis suis abesse nõ debent, tamen si hoc contingat, taliter sunt vocandi antequã spolientur, & ita seruandum est circa eos qui comparent, & citari possunt. Si vero nescitur, vbi sint [c], nec citari possunt personaliter, trinæ citationis edictum apud eorum ecclesias publice ꝓponatur, vt reuertantur. & si vltra sex menses venire distulerint, suis beneficiis postea spolientur. infra de cleri. non resi. ex tuæ. & sic qualitercunque sit aliquis absens, semper debet citari prædicto modo. Item videtur quod melior sit conditio illorum qui malitiose se absentant, quàm conditio illorum qui comparent, & citari possunt personaliter: quia illi habent sex menses, isti citantur ad arbitrium prælati vel ad mensem, vel duos, vel plures, vel minus, secundum quod requirit & exigit distantia locorum. sed illud contingit quia nescitur vbi sunt, quia potest esse quòd sunt multũ remoti vel impediti, nec in breui possunt per consanguineos renocari vel amicos. Et ideo maius tempus & certum datur eis vltra quod ecclesia vacare non debet. infra de concess. præben. nulla. & hoc locum habet in his clericis & prælatis qui iam confirmati sunt, & possessionem diutius habuerunt, vel etiam consenserunt. De his vero qui solũmodo electi sunt, nec confirmationem vel possessionem habuerunt, teneas quod hic dicitur: quia expectantur per sex menses plus vel minus secundum quòd visum fuerit superiori, cum per contumaciam non est absens. Si vero ille qui accusat electionem, aut excipit contra electũ, non comparet anno elapso: electus potest confirmari. ff. de mune. & ho. reus. Sed non credo quod tantũ sit expectand', immo superior præfigit ei certum terminum infra quem compareat prosecuturus intentionem suam: alioquin confirmabit eum. infra de accu. licet. & infra de clan. despon. c. cum inhibitio. & infra qui matri. accus. pos. cum in tua. & hoc totum expeditum est. supra de elect. statuimus. sed in episcopatu dantur accusatori tres menses. in Auth. de sanc. episc. §. si quid autem. coll. 9. sed potius ista in arbitrio superioris cõsistunt. infra de do. & cõtu. cum olim 1. cõtra, sed ibi soluitur. si vero cõtra prælatũ absenté agatur criminaliter, vel etiã ciuiliter per denunciationem alicuius: tunc citetur vt veniat ad defendendum se, si non veniat, excõicetur propter contumaciã, & expectabitur per annũ, & post annũ ꝓcedatur ꝏ ipsum super bonis, nõ sup crimine secundũ qꝫ tradit 11. q. 3. rursus. & c. quicũq;. & 7. de do. & cõtu. veritatis. vbi de hoc.

k ¶ *Expectandus.*] Postmodum proceditur contra eum, & recipiuntur testes, & diffinitiue procedetur: vel alius eligatur, si non vult consentire, & nil ei opponitur.

l ¶ *Sit agendum.*] Cum non sit absens per contumaciam.

m ¶ *Præsumatur.*] Per famam, quia senex erat, vel etiam quia in acie fuit nec rediit, præsumitur qꝫ his casibus sit mortuus, & si cõtrahat creditum vel ea. causa. q. 1. si quis in clero. Et quidam de quinque annis.

† Vide tex. in l. cõtumacia. cum no. ff. de re. iu.

b Et ideo diuersa tempora super statuta per canones vt de notetur. id arbitrarium secundum Host. Io. An.

†Ad de quot modis probetur aliqs mortuus. de cet Odofredus in l. fin. C. de sacro. eccle. Cynus in l. siquidẽ C. solut. mat. & Maranta in repet. l. 13 potest. vbi ponit 23. modos.

†Verisimile.

c Vnde dari non debuit tempus arbitrarium: de quo de ele. cupientes. 1. respõ. lib. 6. ignoraro enĩ loco in quo possibile foret illu larbitrari Ioan. And.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a Qui ignorans mulierem non iure repudiatam illā duxit, adulterium non cōmittit: Ioan. And.

In codice Barbarie ita: vt in captiuitate, vel infirmitate: aut alio, &c.

Adde de modo probandi iustā absentiā in l. penault. §. ad crimen. ff. de pub. iud.

b Ibi non peuenit: quia nec propositum fuit secundum Io. qui hoc no. in canone statim alleg & facit quod not. supra de postula. tit. 1. in 4. glo. Io. And.

†In quibusdam antiquis ita: sunt & alij casus speciales, in quibus similiter &c.

dens ita, excusatur ab adulterio, etiam si viuat, propter ignorantiam. 34. q.2. cum per bellicam. quia non committitur adulterium sine dolo. ff. de adul. l. pen. [a] vel si receperat litteras illorum cum quibus militaui t. C. de rep. Auth. hodie. dic tamen quòd non debet contrahere, nisi primo sit certa de morte ipsius. infra de secun. nup. domin⁹. infra de spon. in præsentia. sed satis certum est illi per solas huiusmodi violentas præsumptiones postquam aliquanto tempore duxerit expectandum, forte per annum vel etiam quinque annis, vt in prædicta Auth. hodie.

a ¶ *Malitiosa.*] 4. q. 3. §. item his qui non detrectandi causa.

¶ *Glo. seq. arg. quòd non tenet, & c. tenet contrarium, quod postea moderatur.*

b ¶ *Citari non potsit.*] Si non potest citari, contra ipsum procedi non potest. Et sic est arg. quòd non tenet sententia cum peremptorium non peruenit in notitiā absentis. 3. q. 9. caueant. ff. quæ sen. sine ap. rescin. l. 1. §. item ex eo edicto. [b] C. quomodo & quando iud. ea quæ. & ff. locati. l. item quæritur. §. exercitu. Sed verius est quòd sufficiat si diligens sit inquisitio facta, licet non sit inuentus. infra de do. & contu. causam. & ca. vlt. & infra de cleri. non resi. ex tuæ. & 7. q. 1. præsentium. & C. de iud. properandum. §. si quidem. ff. de euic. si ideo. §. præsenti. & l. si dictum. §. si præsente. & hoc verum est quando malitiosè est absens: aliàs non proceditur contra

c Per hæreresim enim non dissoluitur matrimonium. cōcil. Trident. sess. 24. de sacramēto matrimonij. cano. 5.

d Hęc glosula non est Bernardi.

cum sine culpa sit absens: vt † si captiuitate, vel ægritudine, aut alio iusto impedimento forsitan teneatur: aut etiam propria, sed non malitiosa [a] voluntate, in remotis partibus moram faciat †, vt de facili vel in breui citari non possit [b], ei quidem præiudicari non debet [c], cum habeat forsan exceptiones legitimas ad intentionem contrariam elidendam: eo nequaquam obstante quod de lapsu carnis posset opponi [d]: quoniam in coniugio multi casus [e] occurrunt, in quibus cōiuges sine culpa, sed non sine causa continere coguntur.

¶ Ad perpetuam rei memoriam, vel cum agitur per viam inquisitionis, possunt testes sine litis contestatione recipi, & etiam publicari. h. d. vsque ad §. in aliis vero.

¶ Sunt †& alij [f] casus similiter speciales, in quibus absque litis contestatione, legitime possunt testes produci: vt quando excessuum inquisitio [g], vel testium publicatio [h] imminet facienda.

¶ Si reus lite non contestata est contumax & agitur reali, mittitur actor in possessionem rei petitæ, causa custodiæ: quā tamen recuperat reus veniens infra annum si offerat cautionem de stando iuri, & restituat expensas: post annum vero his non seruatis non auditur, nisi super proprietate. Sed si conuenitur reali, qui nomine alieno possidet, nominabit dominum in iudicio, & statuetur ei terminus infra quem faciet dominum comparere. qui si infra terminum non venerit, iudex illum citabit. quo adhuc non veniente, iudex mittet actorem in possessionem veram. Si vero reus contumax conuenitur actione personali, mittetur actor in possessionem bonorum ipsius rei, pro modo debiti declarati, & primo mobilium, secundo immobilium. si mobilia non existant: vel excommunicabitur reus. h. d. vsque ad finem.

¶ In aliis vero casibus prudenter est attendendum, vtrum cōtumax actione [i] reali, an personali conueniatur. Si reali, mittendus est actor in rei petitæ possessionem, vt tædio affectus [k] reus veniat responsurus. Qui si venerit infra annum (iudicio sisti præstita cautione † [l], ac exhibita satisfactione congrua expensarum [m]) possessionem [n] recuperet. Quòd si cautionem offerre neglexerit infra annum, actor post annum verus [p] constituetur [q]

publicanetur, vt dixi.

IN ALIIS. Totus iste tex. vsque ad finem loquitur iuxta regulam secundum quā lite nō contest. non debet procedi ad sententiam vel ad receptionem testium. ideo dicit, in aliis vero casibus, quia supra prosecutus est compilator quid faciendum, quando potest procedi lite non contest. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponit modum procedendi cum agitur reali, in secunda cum agitur personali: ibi, *Si autem.* super personali. Abb. Sicu.

CASVS. In §. isto dicitur quòd in aliis casib⁹ à prædictis sex, hoc modo est procedendum: videndum est vtrum agatur actione reali an personali. si agatur reali actione, & reus contumax fuerit, mittēdus est actor in possessionem rei petitæ, vt tædio affectus reveniat responsurus. & si infra annū venerit, præstita cautione de iudicio sisti, & satisdatione accepta de restituendis expensis, possessionem suā recuperet, quòd si cautionem offerre neglexerit infra annum, post annum actor verus erit possessor, reseruata defensione legitima super proprietate absenti.

i ¶ *Actione.*] Duo sunt genera actionum, aut sunt in rem, aut in personam. qualiter hoc sit intelligendum, traditur bene Institu. de actio. in princip. Bernar.

Glo. seq. declarat quid sit tædium passi missionem in reali & personali.

† Vide glo. in l. cum clericus. C. de epi. & cle.

† efficietur

k ¶ *Affectus.*] Tædiū erit in hoc casu, q. actor missus in possessionē expellet reū de possessione, & erit possessor, & percipiet fructⁿ, & conseruabit eos. ȝ. de sequestra. c. 2. & 3. & si reus venerit infra annū ſstita cautione iudicio ſisti, recuperabit rē cū fructib⁹, deductis expensis: vt ȝ. sequitur. sed in psonali actione tædiū erit, q. cū cultura ſpectet ad cōtumacē, ille admissus erit cū eo in agro vt custodiat fructⁿ, ne ille consumat illos. ff. vt in pos. leg. is cui. §. qui legatorū. [c] & ff. de dam. infec. l. si finita. §. si qs autē. de hoc dicetur plenius ȝ. de dolo & cōtu. c. contingit.

Glo. seq. notat ex verbo cautionis, quòd nuda, & c. tenet contrarium.

l ¶ *Cautione.*] Ex eo qđ dicit, ſimplici cautione, vī ſufficere nuda cautio. C. de ver. sig. l. ſancimus. sed non est verū, immo ſufficiēte cautionē ſtare debet. ȝ. de sequestrati. ad hoc. in fin. & ita pignora vel fideiussores. ff. manda. l. si mandato. §. vlt. & ff. de fideic. lib. l. ergo. §. adiici. Ber.

m ¶ *Expensarum.*] Primo ergo debet satisfacere in expensis antequā audiatur vel absoluatur. sic C. de bo. auct. iud. pos. Auth. qui iurat. C. de iud. ſancimus. C. quomodo & quando iud. Auth. qui semel.

¶ Glo. seq. not. contra opi. canonistarum, & soluit dupliciter.

n ¶ *Possessionē recuperet.*] Ergo vī q. eā amiserit, & ſic alter erat verus possessor. qđ est ȝ. nos. ff. de acq. pos. possideri. Sed expone, possessionē, id est, detentionē possessionis recipiat, quā ille habebat, & talis possessio est facti, & nō iuris, & imaginaria. Vel dic, recuperet, i. retineat verā possessionē, quā nō amisit. ſi. 3. q. 5. quia ſuspecti. 27. q. 3. priusquam. in fin.

o ¶ *Neglexerit.*] Nec ſufficit offerre, nisi eā præstet. ȝ. de eo qui mit. in pos. c. 1. arg. ȝ. de offi. ord. pastoralis. in fi. q. ſi eam non potest præstare iudici, præſtet episcopo vel aliis publicis personis, vt eo. c. pastoralis. arg. contra. infra de eo qui mit. in pos. c. 2. sed vbi iudex voluerit recipere eā, in c. pastoralis. nullus fuit iudex cui posset, vel deberet offerri.

p ¶ *Verus.*] Id est, vere & incōmutabiliter. nā & ante, secundū quoſdā est verus possessor, sed nō incōmutabiliter: quia infra annū tenetur reſtituere possessionē, & ita ſtatim est verus possessor. arg. C. de præsc. 30. vel 40. anno. ſi qs emptionis. §. pen. Nos tñ contrariū dicimus secundū iura canonica. arg. ȝ. de of. or. pastoralis. & ȝ. de dolo. & cōtu. c. cōtingit.

¶ Glo. seq. tractat, an secundum decretum sit necessarium, & remittit.

q ¶ *Constituetur.*] Et ita est arg. ex eo quod dicit, constituetur, q. ante annum non sit verus possessor, vt dictum est in proxima notula. Sed qualiter constituitur? forte ab ipso iudice ſi petatur, & ſine forte. infra de eo qui mit. in posſeſ. c. 1. & ff. de dam. infec. ſi finita. §. ſed & ſi quis. & §. seq. & arg. ſupra de offi. ord. pastoralis. in fin. Verius est quod in realibus actionibus [f] non habet locum ſecundum decretum, nisi aliquis

e Nec mirū ſi aliud in vno quam in alio: quia in realidico meius habere in re in quā ſum miſſus: quod nō est in personali ſecūdū Goff. de hoc in Spec. de pri. cre. §. iam de effectu. verſi. ſed quę est ratio. Io. An.

f Vinc. dixit quod ſi miſſus in reali detinuit rē causa custodię: post annum ſine iudice verus est poſſeſſor. Si vero non detinuit per iudicem efficietur poſſeſſor. alle. de reſtit. ſpol. ſępe. Io. And.

quis ad cautelam illud impetret: quia ſolus transcurſus anni constituit aliquem poſſeſſorem verum: vt ſupra de offi. ordi. paſtoralis. & infra. de dolo & contu. contingit. In personalibus vero ſecundum decretum locum habet, ſed non. vniformiter. De hoc plenius dicitur in prædicta decre. contingit.

QVOD SI. §. proxi. dictū est, quando quis conuenitur nomine ſuo. in iſto §. dicitur quòd ſi aliquis conuenitur ſuper rebus immobilibus. quas posſidet nomine alieno, debet ille ſtatim nominare dominū in iudicio, & iudex debet ei terminum aſsignare vt hoc denunciet domino, & ipſe corā eo veniat, vel idoneum dirigat reſponſalem, vt actioni reſpondeat. Si vero dominus ad tempus ſtatutū non venerit, tanquam lite conteſt. quantum ad interrumpēdam præſcriptionem longi temporis ex eo die quo poſſeſſor ad iudicium vocatus fuit, iudex vocabit dominum legitimis edictis: & ſi nō venerit, iudex ſummatim examinabit negotiū, & in poſſeſſionem rerū petitarum actorem mittere non tardabit, omni allegatione abſenti ſuper principali quæſtione ſeruata.

† finiendo.

†Dictio, tribus, deest in omnibus ve tuſtis exemplarib⁹ Raymundi, & in veteri cōpilatione.

¶ Glo. ſeq. tractat an in rebus mobilibus ſufficiat dominum nominare, & an in rebus immobilibus ius habens id poſsit.

a ¶ *Immobilibus.*] Secus enim videtur in rebus mobilibus, vbi non videtur prodeſſe nominare dominum in iudicio, cum habeat facultatem reſtituendi rem. ff. de rei vend. l. officium. in fi. Idem iuris est etiam in rebus mobilibus: quia poteſt & debet dominum nominare in iudicio. C. vbi de cri. agi opor. Auth. qua in prouincia. ſed in rebus immobilibus, quas aliquis poſsidet nomine alieno, vbi nullum ius habet, ſi conueniatur, ſtatim debet in iudicio dominum nominare, vt hic, & C. vbi in rem act. l. 2. ſi enim ius habet in re, non prodeſt dominum nominare, quia ipſe poſſet agere pro iure ſuo. ergo tenetur ſe defendere. arg. op. ȝ. de ſide inſtr. G. perpetuus. poſſeſſor enim ſemper conueniendus est. 12. q. 2. quicunque. & 16. q. 1. in canonibus. arg. infra de ap. ad audientiam. & ſupra de alie. iud. mu. c. 1. & ff. quod met. cau. l. ſi cum exceptioné. §. aliquando. ff. de noxa. de illo. ff. de admi. rer. ad ci. perti. imperatores. §. 1. arg. contra. 12. q. 2. de rebus. & ff. de ſer. cor. l. in hoc. & ff. de contrahen. empt. l. vlt. §. Lucius. & ff. de his quæ in frau. cre. quæ à debitore. arg. infra de præſcrip. auditis. & 16. q. 3. inter memoratos.

a Vel per iudicem, ſi for te nominans minus idoneus est ſecundum Io. & Host. & quia periculoſum esſet domino q. interpellatio facta colono conſtituere ipſum dominū in mora, contraid. ff. de peti. hęre. itē veniunt. §. petitā. ideo tutum cōſilium est, q. actor denūciet vel faciat iudicē denunciare, nā ſi colonus non nūciaret domino, ſibi nō prę iudicaret pro prę alleg. §. Io An.

b Hęc gloſsula non est Bernardi.

b ¶ *Statim.*] Id est, ante libelli oblationē, vel etiā post, antequā reſpōdeat. Tenor iſtius. §. ponitur quaſi de verbo ad verbū. C. vbi in rē act. l. 2.

c ¶ *Perducendo.*] Per illum [a] qui in iudicio dominum nominauit.

d ¶ *Excipiat.*] Id est, ſuſcipiat. ſic 33. q. 5. non est noſtrum. & infra tit. proxi. imperatorem. & infra de plus peti. c. vnico.

c ¶ *Contestata.*] Scilicet, ne currat præſcriptio poſſeſſori: quoniam præſcriptio poſſeſſoris interrupta est per hanc denunciationem: licet videatur quaſi conteſtata, non tamen actor audiretur volens producere teſtes ſuper proprietate, ac ſi lis eſſet conteſtata: quia illud locū habet quando lis est vere conteſtata: ſed quaſi, quo ad interrūpendā pſcriptionē: vt hic dicit.

f ¶ *Edictis.*] Id est, [b] citationibus ad domum eius miſsis. infra de do. & contu. cauſam quæ. & c. vlt.

¶ Glo. ſeq. tractat quid veniat in cognitione ſummaria.

g ¶ *Summatim.*] Sic C. vbi in rem act. l. 2. & ff. vt in poſ. lega. ſi is à quo. & ff. de carbo. edicto. l. 3. §. cauſæ. & C. de bo. auct. iu. poſ. Authen. & qui iurat. Et dic, ſummatim, id est, ſemiplene. non enim ſtatim iudex propter contumaciam alterius partis cōſtituet præſentem poſſeſſorem, vel etiam mittet eum in poſſeſsionem cauſa rei ſeruandæ: niſi aliquam videat primo præſumptionem pro eo: quia poſſet eſſe quòd ſic aliquis calumnioſe peteret: vnde iudex primo recipiet ab actore iuramentum de calumnia. ff. de car. edic. l. 3. §. cauſæ. & ſic obſeruatur. & iſtud iuramentū ſufficiet, ita q. aliud vlterius non præſtabit ſi reus ȝ. annū rediret, volens in cauſa ꝓcedere. arg. ff. ad exhi. l. theſaurus. vnde petet ab actore iudex, vt ſuper hoc, ſ. q. non calumniæ cauſa petat, hoc exhibeat calumniæ iuramentū. ff. ad exhi. l. theſaurus. & ȝ. de reſti. ſpol. litteras. & ȝ. de ele. cum dilect. non enim debet iudex feſtinare ad miſsionē faciendam: quia ſi reus, ꝓbabit iuſtam abſentię cauſam, reſtituetur. ff. de dam. infec. ſi finita. §. item ſi forte. & infra de re iudi. c. cum Berthold⁹. [c] & ſic obſeruatur hodie de facto: & iſtud iuramentum ſufficiet, ita quòd aliud actor vlterius non præſtabit ſi reus infra annum redierit, volens procedere in cauſa: vt in §. 1. ſed in caſu huius. §. iterum iurabit actor tandem reus, quando conuenitur: quia primo iurabit vt actor, poſtea vt reus: & idem eſt ſi poſt annum agere velit qui primo conueniebatur, ſecundum quòd eſt in caſu huius §.

¶ Glo. ſeq. quærit quandiu, & c. ſoluit. ſolutioni opponit, oppoſitioni reſpondet. ponit deinde opi. quam repro. vlti. quærit de diuerſitatis ratione, & dupliciter ſoluit.

h ¶ *Reſeruata.*] Sed quā diu reſeruabitur quæſtio proprietatis? ſecundum canones videtur ꝙ perpetuo, cum res ſit facta litigioſa: & debebat per hoc dubitare de iure ſuo. Dic ꝙ in caſu iſto bene poteſt, præſcribere: quia bonam fidem vī habere: quia credit rem ad ſe ptinere: cum etiā iurauerit ꝙ non malitioſe ſeu per calumniā petit rē illam: & ideo præſcribere poteſt: & iuſte poſsidet, qui auctore prætore poſſidet. ff. de acq. poſ. iuſte. Quidam dicunt, ꝙ in caſu iſto ſicut in priori ſeruatur quæſtio ſuper poſſeſsione vſque ad annum abſenti. Sed prius dictū verius credo [d], & abſolute dicitur hoc: nam ſicut reſeruatur ius ſalū poſſeſsionis vſque ad annum. in §. proxi. ſicut ibi expreſſe hoc dicitur, ita hic diceretur ſi hoc eſſet verum. Sed quæ eſt ratio quare ibi auditur vſque ad annū ſup poſſeſsiōe, hic vero ſtatim eſt ver⁹ poſſeſſor: nec auditur vſq; ad annū ſuper poſſeſsione? Ratio illa cōſueuit aſsignari: quia maior cōtumacia præſumitur in caſu iſto quàm in priori: quia per plures citationes vocatus eſt, & plus contempſit. primo eīn vocauit colonū, & colonus denunciauit domino: poſt quam denunciationem citatur dominus edictis legitimis: & ideo plus punitur, & ſufficit legiſlatorem ita voluiſſe: ſic enim eſt in lege. ff. qui & à quibus. proſpexit legiſlator. & 6. q. 3. ſcriptum eſt in lege. ergo ita tenendum eſt.

†Vide Antonium Gomezium to. 3. varia. reſo lut. c. 1. nu. 18. & ſeq. & Iulium Clarū in pract. crim. §. fin. q. 85. verſi. ſolet etiam.

d Hanc gl. ſequuntur legiſte in l. properandū. C. de iudi. & in l. conſentaneum. C. quō & quando iud.

SI AVTEM. In iſto §. proſequitur aliud membrum diſtinctionis, dicitur hic ꝙ ſi aliquis conueniatur ſuper actione perſonali, & contumax fuerit: vel mittendus eſt actor in poſſeſsionem mobiliū bonorum ipſius, vel immobilium, ſi forſan non habeat mobilia, ꝓ modo debiti in libello declarati: vel ipſe contumax excommunicetur: ita ſcilicet ꝙ iudex à principio alterutra pœna ſit contentus, quam magis viderit expedire, ad alteram nihilominus proceſſurus, ſi hoc meruerit proteruitas cōtumacis. & ſi venerit infra annum, vel etiam poſt annū audietur ſecundū ꝙ auditur ille qui conuenitur actione reali qui infra annum recuperat poſſeſsionem, vt dictū eſt ſupra. §. in aliis. eodem modo auditur iſte ante annum & poſt, ſicut ille auditur ante annum. Nota ꝙ ad iudicē pertinet habere curam & diligentiā vt ſalua ſit rerum probatio. Item not. regulam ꝙ lite non conteſta. teſtes non ſunt recipiendi, niſi de morte eorum timeatur, vel abſentia diuturna. Item propter defectum probationis recipiuntur teſtes, lite non conteſtata. Item nota annalem præſcriptionem, quæ currit cōtra illū qui producit ſenes & valetudinarios, & alios de quorū abſentia timetur. Item non eſt alicui arctanda ꝓbandi facultas. Item in matrimonio carnali & ſpirituali recipiūtur teſtes lite non conteſtata, quando altera pars eſt contumax. Item nota hic ꝙ tribus modis dicitur quis contumax, ſcilicet, ne currat præſcriptio. ſed quando malitioſe ſeipſum occultat, vel quando impedit ne poſsit ad eū citatio peruenire. Item qui impedit ne citatio ad eū peruenīat habetur ꝓ citato. Item mulier debet virū ſuum expectare donec de ipſius morte ſit certa, & econuerſo. Item qſque priuatur quis iure ſuo ſine culpa, non tñ ſine cauſa. Item nota qualiter agitur cōtra cōtumacē. Item reus poſſeſsioné cōtra ſe datā poteſt infra annū recuperare. Item miſſus in poſſeſsionē cauſa rei ſeruandę, ſecundū canones verus poſſeſſor eſt. Item qui cōuenitur nomine alterius, debet dominū in iudicio nominare. Item illa pœna reo eſt infligenda, quæ magis timetur. Item diuerſis pœnis pōt iudex reum punire. Item creſcēte contumacia, creſcere debet & pœna.

i ¶ *Vel immobilium.*] Hoc ordine iudices ſententiam exequentur. vltimo ad actiones decurritur. ff. de re iudi. à diuo pio.

k ¶ *Declarati.*] In libello ſuo. C. de bon. Auth. iu. poſ. Auth. & qui iurat.

¶ Glo. ſeq. cum ſequenti ſignat duo contraria, & ſoluit.

l ¶ *Magis timeri.*] Illa enim potius eſt infligenda: quia hoc ſolum bene agitur, &c. 23. q. 5. prodeſt. Arg. contra. ſupra de offi. deleg. ſane. & c. paſtoraiis. 1. reſponſo ſed ibi ſoluitur [e].

m ¶ *Ad alteram.*] Quia creſcente contumacia, creſcere debet pœna ff. de pœn. l. relegati. Sic ergo duæ pœnæ ab initio non ſunt infligendæ. ſupra de iudi. at ſi clerici. Arg. contra. 16. q. 1. ſtatuimus.

¶ Glo. ſeq. obiicit de l. ſi prius. ponit primo opi. Ioan. ſecundo opin. Lan. tertio ſuam opi. & ſolutionem contrarii.

e Speciale propter reuerentiā perſonarum. Io. And. in nouel.

Universidad de Deusto
Biblioteca

stinctionem [a] in alio casu superius adnotatam.

TITVLVS VII.

De iuramento calumniæ.

¶ Honorius secundus. †

¶ Clericus in causa ecclesiæ suæ iuramentum calumniæ potest alteri committere: & per se iurare non cogitur, nec debet sine superioris licentia.

CAP. I.

INhærentes vestigiis prædecessorum nostrorum dicentium, grauiores [b] quæstiones per summum Pontificē terminari: & infra. ¶ Legibus [c] itaque comperimus esse cautū, vt nullus clericus iurare præsumat. Alibi vero reperitur scriptum, vt omnes principales [d] personæ, in primo litis exordio subeant calumniæ iuramentum [e]: propter quod plerisque venit in dubium, vtrum clericus iusiurandum præstare debeat, aut alij hoc officium delegare: quia vero illud constitutionis edictum, vbi clerici iurare prohibentur, à Marco † Augusto de Cōstantinopolitanis clericis promulgatum fuisse videtur, idcirco ad alios non creditur pertinere. Vt ergo dubietas ista auferatur, secundum etiam decisionem filij nostri H. † quondam imperatoris, cuius sunt verba [f] hæc: ¶ Eius itaque † interpretationem corroboramus, & diui Marci [g] † constitutionem ita interpretari debere decernimus, vt ad omnium ecclesiarum [h] clericos generaliter pertinere iudicetur. Nam cum imperator Iustinianus decreuerit, vt canones patrum vim [i] legum habere oporteat, & in nonnullis patrum † canonibus [k] reperiatur, vt clerici omnino iurare non audeant, dignum est vt totus clericalis ordo, à iuramento calumniæ præstando sit immunis. ¶ Præterea statuti principis [l] tenor talis esse dignoscitur: Nos [m] itaque diuinæ & humanæ legis intentione seruata †, decernimus, & imperiali auctoritate irretractabiliter diffinimus, vt non episcopus, non presbyter, non cuiuscunque ordinis clericus, non abbas, non aliquis monachus, vel sanctimonialis, in quacunque causa siue controuersia, seu criminali [n], siue ciuili, iusiurandum [o] subire cogatur, sed aliis defensoribus hoc officium committatur. In fine dicit Papa, quòd si iurare voluerint, nullus episcopus incōsulto Romano Pontifice vel aliquis clericus inconsulto suo episcopo iurare audeat, & quicunque in hoc edictum commiserit, veniam sibi nouerit denegandam. Not. quòd quælibet ecclesia suum habere debet defensorem ad agendum & defendendum, qui iuret de calumnia. Item not. quòd grauiores quæstiones per Romanum Pontificem debent terminari. Item canones vim legū obtinent. Ité nullus clericus taliter iurare debet sine licentia sui prælati.

† Legendū Marciano, vt recte hic admonet Contius

† In impressis legitur, Honori° tertius, sed ex codice Barbariæ veram lectionē restituim°, & Honorium secundū reposuim°. vt hic etiā obseruat Conti°. habetur hęc decretalis post cōcil. Lateranen. sub Alexand. iij. par 23. c. 1. & c. 2. codē tit. in 1. cōpilatione. in vno vetustissimo ita: Honori° iij. omnibus episcopis occidentalibus. in aliis legitur: Honorius, simpliciter.

a ¶ *Distinctionē.*] Sed non videtur quòd distinctio facta in reali actione locum possit in personali habere, licet littera hoc innuat, quia debitor potest recuperare pignora sua quandocunque venerit, dummodo non sint distracta. C. de distra. pigno. l. si prius. Creditor enim nullo tpe prescribit rē sibi obligatā pignori. ff. de vsuc. l. non solū. §. qui pignori. & l. pignori. quia creditor quantum ad hunc casum non possidet pignus. ff. qui satisda. cogan. sciēdum. §. creditor. Et ad hoc dixit Ioan. & bene, quia creditor post annum non efficitur possessor quantum ad vsucapionem: sed tantum post annum habet commodum possessionis in hoc, quòd cum prius teneretur probare pecuniā quam petebat, esse debitam: post annum etiam transfertur probatio ad reum: vt tunc aduersarius teneatur probare illam indebitam: sic efficitur petitor de possessore. arg. bo. ad hoc. infra de solu. is qui. Lau. dixit, q̄ p huic seruatur quæstio possessiōis & proprietatis quousque præscriptū est iuri offerendi. arg. C. de præsc. 30. vel 40. anno. l. cum notissimi. §. sed cum illud. versi. eodem iure. nisi ex secundo decreto res sint etiā p debito alienatæ, vel distractæ. aliàs vsq; ad triginta annos recuperet res suas oblato debito. Dicas q̄ debitor semper auditur quousque præscriptum sit, volens recuperare rem suam restitutis expensis, & præstita cautione iudicio sisti, nisi pignora distracta sint vel in solidum data auctoritate iudicis: vel secundum legem conuentionis directa, vt dixit lex prędicta, si prius. & ita infra annum veniens restitutis expensis præstita cautione quòd iuri parebit, recuperabit res suas: sue confiteatur debitum, siue neget. C. de bo. auctori. iud. posi. Auth. & qui iurat. Et quod dixit, iuxta distinctionem in alio, &c. sic intellige, iuxta distinctionem, id est, secundum primum membrum distinctionis: in quo tantum similitudo notatur: & non iuxta secundum: quasi dicat: sicut ibi veniens infra annum in reali actione auditur præstita cautione, & restitutis expensis recuperat possessionem: ita in personali actione, siue infra annum, siue post annum veniat, recuperat res suas, dum tamen caueat iudicio sisti, & restituat expensas: vt sic notetur [a] similitudo tantum in hoc casu: & in illo cum ante annum contumax inuenitur: ita quòd similitudo non transeat ad alium casum post annum: & ita plana est littera. Bernar.

a Vnde dicebat Vin. litteram corruē dam ita q̄ verbum post annū ponatur in fi. & tunc nō reperatur iuxta distinctionē post annum iumpliciter. & dicit similem constitutionem 33. dist. habuisse. Io. Andr.

b Pro eo maxime quia tres causę huius sacramēti prę standi potissime secundum canones locū habent, vt dicit Host. quę sūt ille videbis infra eo. cęterū. Ioan. Aud.

† Post concil. Lateran. sub Alexan. iij. par. 23. c. 3. & c. 4. eo. tit. in 1. compilatione.

† Vide l. 2. §. sinautem verb. dignitas. & seq. C. eo. arg. ff. de testi. l. curent.

† Post concil. Latera. sub Alexan. iij. par. 23. c. 4. & c. 5. eo. tit. in. 1. compilatione.

DE IVRAMENTO CALVMNIAE.

¶ Quia actione in iudicio edita, & litis contestatione facta, succedit ex ordine iuramentum calumniæ, ideo post rubricas præcedentes subiicit istam, secundum Goffredum.

INhærentes vestigiis.] Diuiditur: quia primo Papa ponit quòd dubia determinare spectat ad ipsum. Secundo ponit dubium procedens ex contrarietate duarum legum: ibi, *Legibus*. Tertio illud diffinit: ibi, *Vt ergo*. Quarto moderatur: ibi, *Verum*. Quinto comminatur: ibi, *Omnibus*. Abb. Siculus.

CASVS. In legibus inuenitur vt nullus clericus iurare præsumat: Alibi reperitur in lege, quod omnes principales personæ in primo litis exordio subeant calumniæ iuramentum. Propter hanc diuersitatem plerique dubitant, vtrum clericus iuramentum hoc præstare debeat: an alij officium illud committere, quia constitutio diui Marciani vbi clerici iurare prohibentur, de clericis Constantinopo. loqui videtur, & ideo ad alios non creditur pertinere: quæsitum fuit ab imperatore Henrico, qualiter ista contrarietas esset intelligenda. Et ipse Henricus vt ista dubietas auferatur, constitutionem Diui Marciani interpretatur, vt ad omnes clericos ecclesiarum generaliter pertinere iudicetur. Et Honorius eius interpretationem confirmat, & illam constitutionem diui Marciani ita interpretari decreuit, vt ad omnes clericos generaliter pertinere dicatur. Et imperator Iustinianus decreuit, vt canones vim legum obtineant: & in canonibus patrum reperitur, vt clerici iurare non audeant: & ideo clericalis ordo à præstando iuramento calumniæ sit immunis. Vnde statuit imperator Henricus, quòd non episcopus, non presbyter, non cuiuscunque ordinis clericus, non abbas, non aliquis monachus vel monialis, in quacunque causa criminali vel ciuili, iusiurandum calumniæ subire cogatur, sed aliis defensoribus hoc officium committatur. In fine dicit Papa, quòd si iurare voluerint, nullus episcopus incōsulto Romano Pontifice vel aliquis clericus inconsulto suo episcopo iurare audeat, & quicunque in hoc edictum commiserit, veniam sibi nouerit denegandam. Not. quòd quælibet ecclesia suum habere debet defensorem ad agendum & defendendum, qui iuret de calumnia. Item not. quòd grauiores quæstiones per Romanum Pontificem debent terminari. Item canones vim legū obtinent. Ité nullus clericus taliter iurare debet sine licentia sui prælati.

† Idest, Henrici.

† Innocen. Host. & Io. And. halluci nati sunt in interpretatione huius loci.

† Marciani.

† Vide epistolā 2. Cor. nelij Papę, & concil. Triburien. cap. 21.

b Adde gl. opti. in l. vnica. C. de profes. qui in vrbe Cōstan.

† Vide l. nō dubium. C. de legi. & l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de leg. 2.

b ¶ *Grauiores quæstiones.*] Quæ dicantur maiores causæ, dictum est supra de offi. deleg. quod translationem b.

c ¶ *Legibus.*] C. de epis. & cleri. l. cum clericis. ver. quòd si lis.

d ¶ *Principales.*] C. eo. tit. Authen. principales.

¶ *Gl. se. ponit quinq; capitula iuramēti calumniæ.*

e ¶ *Calumniæ iuramentum.*] In iuramento calumniæ quinque capitula continentur, scilicet quòd credat se bonam causam habere: interrogatus non negabit quod verum esse credit, nec vtetur scienter falsa, probatione, & quòd dilationem non petat in fraudem: nec dedit nec dabit, nec promisit, nec promittet aliquid pro hac causa: nisi illis personis quibus leges dare permittunt. C. eo. tit. l. 2. circa princ. & Authen. principales. & in Auth. vt liti. iu. in princ. coll. 9. Vnde versus.

Illud iuretur, quod lis sibi iusta videtur.
Et si quæretur, verum non inficietur.
Nil promittetur, nec falsa probatio detur.
Vt lis tardetur dilatio, nulla petetur.

f ¶ *Verba.*] Ab illo loco, legibus itaque, vsque ad illum locum, verum cum, & c. exceptis prædictis, scilicet secundum etiam vsque ibi, corroboramus.

g ¶ *Diui Marci.*] C. de epis. & cle. l. cum clericis. versi. quòd si lis.

¶ *Glo. seq. arg. ad brocar. alleg. 5. iura in contrarium. alleg. 2. canones, & soluit.*

h ¶ *Ecclesiarum.*] Arg. quòd vni conceditur, ad consequentiam trahi potest à cæteris, & quod vni cōceditur, nulli est denegandū. 16. q. 1. præditor. & 5. dist. ad eius vero. in fi. de consec. dist. 4. proprie. 50. dist. & purgabit. C. de fideic. l. pen. c Arg. contra. 16. q. 1. hinc etiam. & 7. q. 1. petisti. Sol. quod vni iure cōi conceditur, trahi potest ab aliis in exemplū, & nulli debet denegari. 5. dist. ad eius vero. quod vero per priuilegium alicui conceditur, non extenditur ad alios: & sic intelligitur 16. q. 1. hinc etiam. & 26. q. 2. non exemplo. & ff. de consti. prin. l. 1.

i ¶ *Vim.*] In Auth. de eccle. tit. in prin. coll. 9. & in Authen. vt cle. apud proprios epis. §. illud. coll. 6.

k ¶ *Canonibus.*] 22. q. 1. in nouo. & infra de iureiuran. c. & si Christus. & 2. q. 5. si quis presbyter. 22. q. 5. c. vlt.

l ¶ *Principis.*] Scilicet, Henrici.

m ¶ *Nos.*] Scilicet, Henricus.

¶ *Glo. seq. quod not. ex tex. duabus ll. coadiuuat. duas alle. in contrarium sol. respondens etiam ad rationem contrariam. demum ad tex. obiicit, & soluit.*

n ¶ *Criminali.*] Hic colligitur q̄ in criminali causa iuramentum de calumnia sit præstandum. arg. C. eo. tit. l. 1. vbi dicitur q̄ in omnibus causis, vbi probatio requiritur, est iurandum de calumnia: vt C. de fid. instr. l. vlt. ver. sancimus. Arg. contra. Insti. de publi. iudi. in princ. & ff. de bo. eo. qui mor. sibi consci. l. 1. Sed contraria ista non obstant: quia magna differentia & diuersitas eorum est in instituendis & exercendis huiusmodi

c Quod dictū erat de filio exhęre dato, quod non tenetur ad fideicommissum, locum habet in nepotib° quos exhęredari necesse est. Ioā. And.

Iuramētum de calumnia an sit præstādum in criminali causa.

iusmodi causis: nam secundum hoc nec lis cōtestaretur, nec libellus daretur in causa criminali, sed omnino aliter quàm ciuiliter deberet tractari. Item non valeret causa quam quidam assignant, quòd in criminali transigere liceat, & ideo iuramentum de calumnia non exigitur. nam sacramentū de calumnia transactionē non excludit, nec ab ea excluditur: quia quamuis licitū sit [a] reo transigere, non tamen sequitur q̄ liceat ei falsa instantia vti: nam idem diceres secundum hoc in pecuniaria causa. Similiter solutitur illud. ff. de bo. eorum qui mor. l. 1. vbi dicitur quòd in causa sanguinis licitum est cuilibet aduersarium suum corrumpere, & ita licitum est ei mentiri. Dominus Azo est in hac sententia, quòd in causa criminali de calumnia sit iurandum, & inducebat hanc decret. pro se. sed qualiter clericus petest hoc iuramētum aliis delegare in causa ciuili siue criminali, contra illa iura quæ dicunt, quòd principales personæ debent hoc iuramentū præstare, & contra illa quæ dicunt, quòd in causa criminali non interuenit procurator? Dicas quòd forte quandoque obtinuit quod hic dicit, vt clerici etiam in causa propria hoc iuramentum possent alij delegare: Et hoc in fauorem ipsorum concessum est. Sed hodie hoc non obseruatur, immo quilibet in causa propria personaliter iurare debet, vt infra eod. cæterum. & C. eod. tit. Auth. principales. & sic obtinet de iure, & de cōsuetudine: & sic non tenet quòd hic dicit quātum ad proprias causas clericorum, quæcunque sit causa, & restringitur tantum quod dicit hic, ad causas ecclesiarum. Et hoc satis patet per litteram illam quæ sequitur, vbi dicitur, si ecclesiæ suæ nouerint expedire: & sic non habet locum quod obiicitur: & etiam clericus & prælatus ecclesiæ si in propria persona voluerit litigare, in causa ecclesiæ præstat hoc iuramentum. infra eo. c. vlti. tamen si in causa ecclesiæ voluerit deferre alij hoc iuramentum, non compellitur subire hoc iuramentum: vt hic dicit. & infra eod. c. imperatorum.

a Non dicitur quòd sit licitum, sed quod ignoscitur: vnde vitio non caret. 13. dist. nerui. secundum Goff. Ioan. And.

† liàs, aliquis

† In plurib° antiquis ita: vt si quis in illa commiserit.

† In codice Barbatię ita: Eugeni° Papa, Arduano Romanę ecclesię subdiacono, & magistro Omnibono.

† Post concil. Lateranen. sub Alex. iij par. 23. c. 2. & c. 3. eod. tit. in 1. compil.

a ¶ *Defensoribus.*] id est, syndicis vel actoribus, aut procuratoribus, licet nomina sint diuersa, officium tamen est idem. vnde sufficit siue dicatur. constituimus talem syndicum, procuratorem, siue actorem ad causam talem. supra de procu. petitio. & istę personæ in causis vniuersitatis siue collegij de calumnia iurant. infra eod. super tractandis. & cap. imperatorum. & c. vlt. vt hic patet.

b ¶ *Inconsulto.*] Istud difficile videtur, vt episcopus propter hoc debeat requirere Rom. Pontificem: sed hoc non seruatur. vnde si episcopus litigat in propria persona, ipsemet præstet iuramentum de calumnia: nec est necesse requirere Papam. infra eo. c. vlt. clericus facilius potest requirere episcopum: vnde tenetur primo requirere ipsum. contrarium tamen sæpe contingit, sed iudicium propterea non vitiatur. Et est arg. hic ex eo quòd clericus iurare non potest sine licentia sui episcopi, quod non potest in iudicem non suum consentire. de hoc traditur supra de foro compe. fi diligenti. & c. significasti. & 11. q. 1. inolita. & c. placuit.

Litteras.] Primo ponit ius & consuetudinem curiæ. Secundo infert processum causæ: ibi, *Vnde*. Et hodie hoc ca. corrigitur per c. 1. eo. tit. lib. 6. vbi statuitur quòd etiam in istis causis iuretur. Abbas Siculus.

CASVS. Quædam causa decimarum commissa fuit quibusdam iudicibus: contentio erat inter partes de iuramento calumniæ: quæ fuerūt iudices à Papa vtrum iuramentum illud deberet in hac causa præstari? Respondet q̄ Romana ecclesia in his casibus in quibus de ecclesiis, decimis, & rebus spiritualibus tantum agitur, iuramentum de calumnia nec dare, nec recipere consueuit: quia huiusmodi causæ spirituales tractari debent ex canonum æquitate, & non ex legum districtione, cum canones in causis huiusmodi nulli indicant calumnię iuramentum, vnde dimissa contentione de iuramento calumniæ, in causa procedant. Nota q̄ in causis spiritualibus iuramentum calumniæ non est præstandum, nec rigor iuris ciuilis seruandus, sed æquitas canonica.

¶ Glo. seq. distinguit causas spirituales & quasi mere ciuiles. criminales & mixtas, & obiicit quod in spiritualibus, & c. & fatetur id hodum compellatur qualibet ratione subire: sed aliis idoneis defensoribus [a], (si expedire ecclesiæ suæ nouerint) huiusmodi officium liceat delegare: ¶ Verum cum hac moderatione, vt episcopus inconsulto [b] Romano Pōtifice, vel quisque † clericus inconsulto prælato suo minime iurare audeat. ¶ Omnibus autem episcopis, & vniuerso clero hæc ita custodiri debere mandamus, vt si quis † in illam constitutionem commiserit, veniā sibi deinceps nouerit denegari.

¶ Idem † ordinatori Rom. eccl. subdi. & magistro Omnibono.

¶ In spiritualibus causis de calumnia non iuratur.

CAP. II.

LItteras †: & infra. Sane Romana ecclesia in his casibus, in quibus de ecclesiis, decimis, & rebus spiritualibus [c] tantum agitur, iuramentum calumniæ nec dare nec recipere consueuit: eo quòd tales causæ, non ex legum districtione [d], sed ex canonū æquitate finem debitū sortiuntur: canones aūt iuramētum calūniæ in huiusmodi causis nulli prorsus indicunt. ¶ Vnde contentione de iuramento calumniæ præstando dimissa, ad vlteriora discretio vestra procedat.

¶ Eugenius Papa.

¶ Principalis persona non indistincte releuatur ab onere iurandi de calūnia: licet compareat per œconomum, sed sibi vel œconomo est deferendum inspecta qualitate causæ & personarum. h. d.

CAP. III.

IN † pertractādis causis, sacramentum calumniæ non passim [e] præcipimus exhiberi: sed causæ & principalium personarū qualitate inspecta, quandoque per ipsas principales [f] personas, quandoque per œconomos, [g] qui causam omnino non nesciant [h], in animam iurantis [i] illud præcipimus præstari.

¶ Idem Magalon. & Nemausen. episcopis.

¶ Vniuersitas tenetur iurare de calumnia, nisi releuet se constituendo œconomum.

CAP. IIII.

IMperatorum †: & infra.

¶ Accepimus quòd ab abbate & fratribus Clareuallis (sicut ab aliis) exigitur calumnię iusbus. Aliæ sunt mixtæ, vt cum agitur de crimine ciuiliter. supra de procur. c. tuæ. hæc probantur 14. q. 2 super prudentia. 11. q. 3. placuit. & 16. q. 1. frater noster. Et not. q̄ licet in causis spiritualibus de calumnia non iuretur, tamen si agatur possessorio pro re spirituali, iuratur de calumnia. arg. infra de resti. spo. literas. Item licet non in actionibus, tamen in exceptionibus positis in re speciali iuratur de calumnia. supra de elect. cum dilectus. infra. de testi. præsentium. & infra de excep. pastoralis. arg. ad hoc. infra de accu. c. cum dilectus.

d ¶ *Districtione.*] Supra de iudi. c. dilecti. & infra de dolo & contum. c. 1. 27. q. 2. sunt qui dicunt.

IN pertractandis.] Iurari potest de calumnia per principales, & per œconomos causam notam habentes. Et non recipit diuisionem congruam. Abb. Sicul.

CASVS. Quærebatur vtrum in causis tractādis iuramentū calumnię indifferenter fit præstandū, & à quacunque persona? Respondet q̄ non passim præstandum est tale iuramentum, sed considerari debet qualitas causæ & principaliū personarū: quīque præstatur per principales personas: quīq; per syndicos, qui in animā suā iurare debēt. Not. q̄ principalis dīs causæ, & nō procurator, de calūnia iurat: syndic° vero in animā suā.

e ¶ *Non passim.*] Quia non in spiritualibus. supra c. proximo.

f ¶ *Principales.*] Supra eo. c. 1. & infra eo. cæterum. Ber.

g ¶ *Oeconomos.*] Supra eod. c. 1.

h ¶ *Non nesciant.*] Aliter enim anceps subiret periurium: quod facere non debet. ff. de in litem iur. videamus. & ff. rerum amo. Marcellus. §. qui rerum.

¶ Glo. sequens parificat syndicos, tutores, & curatores, & dicit secus de procu.

i ¶ *Iurantis.*] Et ita syndicus [c] collegij siue vniuersitatis, iurat in propriam animam: sic tutores & curatores, cum habeant legitimā administrationem. C. eod. l. 2. §. sinautem vel dignitas. sicut est in procuratore qui non iurat, sed dominus principalis. C. eod. tit. l. 2. §. sinautem assuerit alterutra pars. & in Auth. ibi posita, principales.

ADDITIO. Hodie iurat in animam domini, si habet speciale mandatum: vt infra eo. c. vlt. lib. 6. & nihilominus in propriam: vt probatur infra c. 2. 2. respon. lib. 6. Ioan. And.

IMperatorum.] In causa collegij non singuli de collegio, sed œconomus ipsius iurat de calumnia. h. d. Et primo narrat reprehensibile factum. Secundo id prohibet: ibi, *Ad quod*. Tertio prouidet quid in posterum faciendum sit: ibi, *Sed ne*. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam iudices exigebant calumniæ iuramentum ab abbate

c Generalis: secus in speciali ad certam causam: secūdū Guil. in Spec. eod. tit. in §. restat. versic. sed quid dices. Io. And.

Universidad de Salamanca
Biblioteca

bate & fratribus Clareuallis. Sed quia ipsi iurare nolebant, petebat à Papa, vt ad hoc eos compelleret. Respõdet Papa, quòd eos ad hoc compellere non debet: veruntamen ne hac occasione aliena iura illicite detineant: & ipsi etiam à causa sua decidant, si ex parte ipsorum huiusmodi non fuerit præstitum iuramentum, præcepit eis Papa, quatenus in suo monasterio œconomum statuant, qui pro eis agat & respondeat, & de calumnia iuret: & si hoc non fecerint, episcopus Nemausen. diœce. illorum œconomum idoneum statuat in ipso monasterio. Not. quòd qui de calumnia iurare non vult, cadit à causa. Item monachi non compelluntur iuramentum de calumnia præstare, dummodo per aliũ præstetur. ¶ *Glo.seq.obiicit, & dupliciter soluit.*

a ¶ *Cogere non debemus.*] Sed videtur quòd abbas potius esset compellendus, vel etiam alij quibus cura monasterij commissa est. ff. ad muni. municeps. quia huiusmodi personæ intelliguntur scire veritatem, vt ibi dicitur. ff. de condi. & demon. municipibus. C. eo. tit. l. 2. §. hoc etiam. in fin. & ideo tales instituendi sunt qui veritatem sciãt. supra eo. c. proxi. sic etiã contingit in procuratoribus. C. de procu. l. vlti. sed aliud est in collegiis illis secularibus [a]: vel est speciale priuilegium clericorum.

b ¶ *Decidant.*] Qui enim de calumnia iurare non vult, si est actor, cadit à causa: & reus habetur pro confesso: vt hic, & infra c. vlt. §. pœna. & C. eo. tit. l. 2. §. quod si actor. & §. seq.

¶ *Glo. seq. tractat quid sit œconomus, & quis in eius constitutione auctorizet: & quid suppleat.*

c ¶ *Œconomum statuant.*] Œconom[a] est cui res ecclesiastica gubernanda mandatur. 89. dist. quia in quibusdam. & c. volumus. & idem est œconomus quod syndicus siue procurator vel actor [b] in causa vniuersitatis siue collegij: de quo habes 9. q. 3. cum simus. & 5. q. 3. quia episcopus. & supra de syndi. c. vnico. & iste œconomus auctoritate episcopi ordinari debet. C. de episco. & cleri. l. omnes. §. nihilominus. & hic in fine. & iste iurabit de calumnia, siue sit reus, siue actor: si monachi hoc non faciant: tunc episcopus hoc facere debet, vt hic dicit. & si episcopus in rebus sui episcopatus hoc neglexerit, tunc archiepiscopus sibi œconomum constituet. 9. q. 3. cum simus.

¶ *Glossa sequens dicit idoneum facti constitui, non infamem. signat contrarium, &c.*

d ¶ *Idoneum.*] Idoneus est, dummodo causam omnino non ignoret. supra c. prox. & si sit bonæ famæ: aliàs infamis & suspectus esse non debet. 5. q. 3. quia episcopus, & 3. q. 7. c. 1. & c. infames. Contrarium tamen dicit lex, quòd procurator propter infamiam non repellitur. Instit de except. §. vlt. Hic habes quòd de auctoritate episcopi syndicus constitui debet in ecclesiis sibi subditis. Et dic statuas, id est, auctoritatem præstes. Ber.

Cæterum.] In propriis causis iurant clerici de calumnia: nec obstat contraria consuetudo. ita communiter summatur: & certe in littera non ponitur specialitas in causis propriis, sed generaliter loquitur. Et diuiditur. nam præmissa causa, ponit mandatum. Secundo cõtrariam consuetudinem damnat: ibi, *Consuetudine*, &c. Abb. Sic.

CASVS. Dicitur hic quòd in causis ciuilibus iuramentum calumniæ præstari debet ad hoc vt veritas eliciatur, non obstante contraria consuetudine. Nota quòd quæ de nouo emergunt, nouis auxiliis indigent. Item in causis ciuilibus clerici iuramentum calumniæ præstare debent. Item consuetudo iuri non præiudicat.

e ¶ *Cæterum.*] Hæc est pars illius. infra de fideiu. c. peruenit.

f ¶ *Nouis morbis.*] Nam experimenta morborum cogunt nos inuenire multas medicinas. 50. dist. vt constitueretur. & quod medicamenta morbis exhibent, hoc iura negotiis. in Auth. hæc consti. innouat con. quæ. in prin. coll. 8. & quæ de nouo emergunt, nouo auxilio indigent. ff. de interro. act. de ætate. §. ex causa. & ff. vt in possess. legato. l. plane. [e] nouis rebus nouum remedium est exhibendum. ff. de ventre inspi. l. 1. in prin.

g ¶ *Ad veritatem.*] Hæc est præcipua causa quare iuramentum illud præstatur, vt veritas eliciatur. infra de iureiur. ex litteris. Secunda, vt timore iuramenti contentiosa litigantium instantia compescatur. C. eod. tit. l. 1.

ADDITIO. Tertia, vt timore iuramenti non efficiatur immemor suæ salutis: quo ad alia capitula, quæ not. supra eod. tit. c. 1. & 1. q. vlt. sancimus. secundum Goff. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit. & format q. & soluit.*

h ¶ *Ab vtraque parte.*] Vtraque pars principalis dominus, scilicet ipsud iuramentũ præstare debet. supra eo. in pertractandis. Sed pone quòd aliquis litigat per procuratorem, & dominus qui constituit procuratoré, est longe remotus: puta, vltra mare, vel inalia peregrinatione, quid erit in hoc casu, cum iste procurator de calumnia iurare non possit? In casu illo debet dari curator bonis, & ille iurabit de calũnia. ff. de cur. bo. dã. l. 1. & 2. Contra videtur. supra eo. c. 1. vbi dicitur, q clerici hoc iuramentum debent aliis delegare: & hic dicitur quòd iurent. Non est contra: quia ibi loquitur de causis collegij siue vniuersitatis, hic de causa propria singularis clerici.

i ¶ *Quæ legi contraria est.*] Not. quòd consuetudo quę contra legẽ est, non est seruanda: & hæc consuetudo est contra legem, quam habes C. eo. tit. l. 1. & 2. & cõtra canones q iuramentũ admittũt. 2. q. 5. c. 1. & 2. & cõtraria decretali[b] huj[us] tit.

Vm causam quæ inter.] Procurator ecclesiæ & vniuersitatis de calumnia iurare potest. & non diuiditur. Est enim quædam narratio processus vsque ad iuramentum calumniæ. Abb. Siculus.

CASVS. Inter archiepiscopum Rauen. ex parte vna, & commune Fauentiæ ex altera, quæritio vertebatur super villa Luci, & quibusdam aliis: quæ commissa fuit quibusdam iudicibus: & quia ipsi in negotio non procedebant, Papa dedit partibus in mandatis, vt pro causa ipsa ad sedem Apost. procuratores idoneos destinarent, procuratoribus in præsentia Papæ constitutis, petitionem archiepiscopi fecit exhiberi: & ad eam partem alteram respondere, factis quibusdam interrogationibus & responsionibus redactis in scriptis, & lite legitime contestata iuramentum calumniæ fecit à prædictis procuratoribus vtrinque præstari. Nota quòd procurator debet habere litteras de rato. Item per petitionem in iure propositam, & responsionem ad eam factam fit litis contestatio. Item lite contestata iuramentum calumniæ præstari debet. Item procurator vniuersitatis iurat de calumnia.

¶ *Glo. seq. tria facit. primo notat etiam per vniuersitatem vel collegium de vtroque iure procuratorem constitui, qui iurat de calumnia. secundo & tertio format duas quæstiones. In vtraque arg. ad negatiuam. & soluit contrarium.*

k ¶ *Per procuratorem.*] Hic patet, quòd collegiũ siue vniuersitas potest cõstituere procuratorem: & est expressum supra de procu. quia in causis. & c. petitio. & canon etiam omnes administratores generali verbo procuratores appellat. 1. q. 3. Saluator. & lex dicit quòd monasterium se defendere debet per procuratorem. in Authen. de san. epis. §. si vero episcopi. in fi. coll. 9. & ita tam iure canonico quàm ciuili, collegium siue vniuersitas constituit procuratorem. de hoc dixi supra de procur. c. petitio. & talis procurator de calumnia iurabit, vt hic dicitur. & supra eod. in pertractandis. & c. imperatorũ. Sed cum iuramentũ de calumnia sit de credulitate: vt secundũ quod credit & existimat debent respondere. C. eo. l. 2. §. 1. nũquid potest petere tempus ad deliberandũ super eo de quo interrogatur? Et vr̃ q non: quia aut credit, aut non credit illud super quo interrogatur: & ita statim põt & debet rñdere, credo vel non credo: [d] nec potest dicere, dubito: sed in sacramento de veritate dicenda potest dubitare: vnde habebit inducias ad deliberandum, si dicat se dubitare. ff. de inter. actio. qui interrogatur. C. de iu. delib. l. si curatoris. & ff. de iureiur. l. iusiurandum. 1. respon: & etiam vbi de calumnia iuratur, datur tempus ad deliberandum. [e] Sed si excommunicatus conueniatur, nunquid præstabit hoc iuramentum? Vr̃ q non: quia non est ei licitum ingredi sacra: ergo nec tangere ea. 5. distin. ad eius vero. & quibus reliqua sacramenta negantur, quomodo vnum genus sacramẽti scilicet inspiciendæ per tres obstetrices. Io. And.

[†] Aut hic legendum est C. & F. aut in c. peruenit. infra de fide iusso. I. & F. quia idẽ est casus in vtroque capite.

[†] Cap. 1. eo. tit. in 3. compilat.

[†] Aliàs: M

[a] Post concil. Lateranen. sub Alex iij. par. 23. cap. 5. & c. 6. eod. tit. in 1. compilatione.

[b] Vel assessorem: quia & ipse participat interrogationibus. ff. de offi. assess. l. 1. idem not. vel alio cui iudex hoc officiũ delegaret. supra de offic. de leg. super quæstionũ. secũdum Phi. Io. An. in nouel.

[c] Ad positionem bene. & est rõ. quia interrogatio non fit per iuramẽtum sed positio sic: secundũ Goff. qui remittebat ad ea q notaue rat. de elec. dudum. Ioã. And. in nouel.

[d] Præiudicat tamẽ cõfessio de credulitate, sicut de veritate: vt no. de iureiur. ex litteris. in gl. fi. Io. And. in nouel.

[e] Cõcor. gl. in l. 2. §. qđ obseruari. ff. eod. per. l. fi. debitor. ff. de peti. her. & l. qui interrogatur. ff. de inter. actio.

[3] Et per hoc videtur q pupillus & minor his casibus quibus in iudicio esse possũt, præstent hoc iuramentũ. de hoc in Spec. eo. tit. §. restat. ver. sed cum pupillus. & ver. sed nunquid minor. Io. And.

[†] Aliàs: legitime.

¶ *Glo. seq. ponit 8. vel 9. interrogatoria, quæ fiunt ante litis contestationem, subdens quòd generaliter vbicunque, &c.*

b ¶ *Interrogationibus, & responsionibus.*] Omnia quæ in iudicio fiunt, sunt redigenda in scriptis. infra de proba. cap. quoniam contra falsam. Quædam vero interrogationes faciendæ sunt ante litis cõtestationem, quæ non debent omitti ante litis cõtestationem, reus debet interrogari an possideat rem quæ petitur ab eo: & pro qua parte: vel si desiit dolo possidere. ff. de interrog. actio. l. qui seruum. §. in iure. ff. de rei vend. l. qui petitorio. & si q[s] respondeat se non possidere, cũ ipse possideat: si actor hoc probauerit, res auferẽda est illi: & debet dari actori. quamdiu non probet rem suam esse. ff. de rei vend. l. vlt. alias est penulti. hæc interrogatio omitti non debet, ne iudicium deluforium fit. infra vt lite pendente. c. ecclesia S. Mariæ. Et aliæ interrogationes plures faciendæ sunt: puta, an sit hæres: vel quota ex parte sit hæres: & an in potestate seruum habeat cuius nomine noxali iudicio agitur. Itẽ an quadrupes quæ damnũ dedit, sit eius. Item an ex testamento sit hæres. Item an ædes sit sua ex qua damnum timetur: quæ colliguntur ff. de interroga. actio. l. qui interrogatur. & l. si quis in iure. & l. seq. & l. si defensor. §. illud quæritur. & l. nõ alienum. Item quòd respondeat cuius ætatis sit reus, si de ea dubitetur. ff. eod. l. de ætate. Item quandoque & ante litis contestationem, & post litis contestationẽ vbicunque æquatis mouet iudicem [b], debet interrogare ff. eo. vbicunque. & 30. q. 5. iudicantem. pars ad interrogationem aduersarij respondere non cogitur: [c] tamen si responderit, tenet responsio. ff. eod. si fine. & infra de do. & contuma. cap. prout. & certum debet respondere. ff. eod. de ætate. §. nihil. Ber.

Vm in causa.] Eps per alium agens causam propriam per illum iurat de calumnia: si per seipsum agit, ipse iurat propositis sed non tactis euangeliis. ita summat Ioan. And. sed mihi non placet quòd tex. restringatur ad causam propriam, quinimo potius innuitur contrarium. Et duæ sunt partes. secunda: ibi, *Pœna*. Abbas Siculus.

CASVS. Inter episcopum Beluacen. & quendam R. nomine, quædam causa pecuniaria vertebat: quæ fuit episcopus vtrũ in causa ipsa deberet ipse de calumnia iurare? Respondet q̃ si per syndicum vel actorem elegerit litigare, per ipsum præstandum erit iuramentum: si vero per seipsum litigare voluerit, ipse idem episcopus præstare debet huiusmodi iuramentum, propositis ante ipsum euangeliis, sed non tactis: sicut in ferendo testimonio fieri consueuit. In fine dicit, quòd pœna illius qui hoc iuramẽtum præstare non vult, est vt actor, cadat ab instituta actione: reus vero pro confesso habeatur. Nota. quòd episcopus in propria persona si vult potest tractare causam suam, & tunc iurat de calumnia, sed non tangit euangelia propter reuerentiam episcopalem. Item si non vult iurare de calumnia, amittit causam.

c ¶ *Per illum.*] Istud regulare est. supra c. proxi. & c. in pertractandis. & c. imperatorum. & supra eod. c. 1.

partem alteram [a] respondere: ac interrogationibus, & responsionibus [b] redactis in scriptis, & lite corã nobis plenissime [†] contestata, fecimus calumniæ iuramentum ab ipsis procuratoribus vtrinque præstari.

¶ Gregorius nonus episcopo Beluacen.

¶ *Episcopus iurat de calumnia (si per seipsum elegit litigare) propositis tantum, non tactis euangeliis. Si vero per syndicum litigat, per illum poterit iurare. hoc dicit.*

CAP. VII.

Vm in causa pecuniaria, quam inter te, & R. † motã esse proponis, non per te, sed per syndicum vel actorem elegeris litigare, per illum [c] quidẽ præstandum erit calumniæ iuramentum, quòd si per seipsum [d], propositis tantum, sed non tactis euangeliis, sicut in dicendo testimonio) à te videtur huiusmodi iuramentum exhibendum: & infra.

Actor refutando iuramentum calumniæ sine causa, cadere debet ab instituta actione, reus autem debet haberi pro confesso. hoc dicit.

¶ Pœna [e] vero recusantis hoc iuramentum cum præstandum fuerit, est, vt actor ab instituta cadat actione, reus autem haberi debeat pro confesso.

¶ *Gl. seq. obiicit, & soluit.*

d ¶ *Per seipsum.*] Ex quo assumpsit officium in se, debet iurare de calumnia, cum sit accessorium sine quo non potest causa expediri. arg. supra de offi. deleg. c. præterea. & c. prudentia. & in hoc ei defertur: quia non tangit sacra, sicut & in testimonio. 11. q. 1. imperator. & C. de episc. & cleri. Auth. si iudex. & in Auth. de sanc. epis. §. nulli vero. colla. 9. & 2. q. 5. qua de causa. quãdoque tamen tangit sacra. 1. q. 7. quoties. & C. de san. epis. Authen. sed iudex. Sed contra. supra eod. c. 1. vbi dicitur quòd episcopus iurare nõ debet, sed aliis hoc officium delegare, non est contra: quia non dicitur ibi quòd non debeat iurare, sed dicitur quòd non debeat compelli: vt ibi dicitur.

ADDITIO. Hodie vero nouo iure debet iurare in animam propriã, & in animam sui capituli: vt dicit illa decre. infra de testibus. præsentium. lib. 6.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

e ¶ *Pœna.*] Sic supra eo. c. imperatorum. & C. eo. tit. l. 2. in Auth. vt litig. iur. in exor. lit. §. si autẽ. in fin. coll. 9. vnde sumptus est §. iste. Sic actor qui non vult iurare, cadit à causa. Sed nunquid ipso iure, an per sententiam? [d] Dicas quòd per sententiam iudicis, quia iudex procedit contra illum ac si nihil probasset, reum absoluendo. & eodem modo de reo. C. eo. Auth. principales. in fine. Bernar.

DE DILATIONIBVS.

Quia indicto cœpto solent litigantes inducias petere quãdoque ad positiones: quandoque ad probationes faciendas: ideo, &c. Et aduerte secundũ Gof. quòd licet rub. sit generalis, tamen decre. huius tit. loquuntur de dilationibus quæ dantur ante litis contesta. tantum. Et sic not. quòd nubium quandoque est generalius nigro.

De hac materia habetur 3. q. 2. & 3. & 7. q. 2. per totum. Abb. Sicul.

TITVLVS VIII.

De dilationibus.

¶ Alex. 3. Cantu. & Vigorien. episcopis.

¶ *Summa sic (ne videatur conuenire rubricæ de appellationibus.) Citatio vocatoria cum peremptoria non debet esse nimis breuis, maximè vbi de rebus ecclesiasticis agitur, nisi necessitas aliud suggerat.*

CAP. I.

Dilecti † filij abbas, & monachi de H. nobis insinuare curarunt, quòd cum causam quæ vertitur inter ipsos & moniales de Ledeñ. super ecclesia de Alteñ. decano & archidiacono Lincoñ. commiserimus terminandam: ipsi timentes se à iudicibus aggrauari, eo quòd ad primam citationem terminum sibi nimis [f] breuem & peremptorium statuerunt †, ad nostram audientiam duxerunt appellandum: & infra. ¶ Quia vero non spectat ad iuris ordinem, diem peremptorium [g], maxime cum de rebus ecclesiasticis agitur (nisi forte necessitate vrgente) taliter maturare. Mandamus quatenus si est ita, reuocato in irritũ, si quid inueneritis post appellationem huiusmodi attentatum in causa iuxta priorũ tenorem litterarum procedatis.

[†] Post concil. Lateranen. sub Alex. iij. par. 3. cap. 5. vbi est integra facti species.

[†] Videl. contumacia. ff. de re iud. & l. tres denũciationes. C. quõ & quan do iudex.

d Videl. pro perandũ. §. & si quidẽ. adde hic Hostiensem, & alios latius hunc articulum disputãtes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

peremptorio quod continere debet tantum tempus quantum tria edicta. 24. q.3.de illicita.circa medium.versi. quicunque. & in Authen. de liti.§.si vero casu.coll.8.& ff.de re iud.contumacia.& ff. de iudi.ad peremptorium.& l.nonunquam.vnde quia nimis breuem terminum statuerunt, iusta fuit causa appellandi, ex causa tamen peremptorium istud potest moderari sicut iudex viderit expedire. [a] ff.de iudi. l. nonnunquam. & supra de offi.deleg.consuluit. circa fin. & hic: versi. nisi forte. sicut tempus quod datur condemnatis, arbitrarium est.infra de re iudi.quod ad consultationem. & ff.de re iud. l. 2.fic & tempus appellationis potest moderari iudex. infra de appel. cũ sit Romana. & cap. cum speciali.& qui ex causa nimis breuem terminum peremptorium statuerit, exprimere debet causam in citatione, vt pars illa causam non habeat appellandi. supra de in integ. resti.tum ex litteris. in fine.

a Secundum cõditionem causæ personarum & temporis. Ioã. And.

† Cap.2.eo. tit.in 2.compilatione.

† Aliàs: enocato.

† Aliàs.Florentino.

† Aliàs:Ferratien.

¶ Celestinus tertius.

¶ Inducię deliberatoriæ denegantur reo, si per litteras citatorias plene potuit instrui, & deliberare super eo de quo quæritur.

CAP. II.

PRæterea† adiecisti, quòd cum causæ tibi à sede Apostolica delegantur, & in litteris citatoriis rescriptum Apostolicum inseris, vt eo viso deliberare [a] valeat, qui ab altero conuenitur: & infra. ¶ Quia igitur quid agendum sit in hoc casu, desideras edoceri, taliter respondemus: quòd reo ad iudicium legitime cõuocato†, si ex rescripto sibi transmisso plene[b] potuit instrui super eo, de quo in iudicio conuenitur, inducię deliberatoriæ non sunt vlterius indulgendæ: sed procedendum potius est ad examinationem causæ, & finem ei debitum imponendum.

Præterea.] Communis diuisio. Secunda: ibi, *Quia*. Abbas Sicul.

CASVS. Aliqua causa cõmissa est alicui iudici delegato: ipse citat reum: & in litteris citationis inserit tenorem rescripti, vt reus eo viso deliberare valeat super eo, de quo conuenitur: reus in termino cõstituto, & libello sibi oblato petit inducias ad deliberandum: actor dicit quòd non est audiendus, quia bene potuit deliberare si voluit in spatio dilationis, quæritur quid iuris sit? Respondet quòd si reus ad iudicium vocatus potuit instrui super eo de quo conuenitur, ex rescripto sibi commisso, inducię deliberatoriæ non sunt ei vlterius indulgendæ, sed procedere debet iudex in negotio sibi commisso. Nota quòd iudex delegatus tenorem rescripti debet inferere in litteris citationis: & illæ inducię tunc erunt deliberatoriæ, ita quòd reo ad terminum veniente recepto libello statim debet respondere, nec habebit inducias ad deliberandum, si ex rescripto instrui plene potuit: quia non debet certiorari qui certus esse potuit & noluit.

[a] ¶ *Deliberare valeat.*] Simile 3.q.3.offeratur.& in Auth.de litig.§.omnem.colla.8.Bernard.

¶ *Glo. seq. tractat quomodo littera plene instruat. vt dicit tex. & de dilationibus testium, & quomodo dentur & qualiter.*

[b] *Plene potuit.*] Quia in litteris continetur quid velit petere, & causa petendi, & qualiter agere velit, & res à parte specificantur. quod facere debet qui aliquid petit. supra de libel. obla. cap. 2. & 3. vbi de hoc. & ff. de rei vendi. si in rem. sed raro contingit quòd per litteras Papæ omnia sic specificentur. sic & in criminali debet apponi in litteris citatoriis quicquid reo obiicitur, vt paratus veniat. 5. quæst. 2. si Primates. Quidam vero ad cautelam in fine citationis apponunt libellum actoris, vt sic plene deliberare possit: & si tunc per litteras vel libellum plene instrui potuit, nõ debet alias inducias deliberatorias habere, [b] quia potuit plene esse instructus, nisi forte ad quærendum aduocatum, & consilia amicorum. 3. quæst. 3. de induciis. & ff. quib. ex cau. ma. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. sed in hoc casu cum ad libellum debeat respondere de ipso facto, non dabuntur inducię ad quærendum aduocatum, arg. supra de iudi. c. pastoralis. quia per factum ipsum de quo agitur debet scire vtrum verum sit quod ab eo petitur vel non. alias enim dilatio semper danda est ei qui vocatur ad iudicium. 3. q. 3. offeratur. sed actori dilatio ab initio dari non debet, quia instructus venire potuit. 3. q. 3. spatium. versi. ei autem. Item dantur dilationes gratia testium vel instrumentorum quandoque secundum distinctionem illius legis. C. eod. l. 1. & 3. q. 3. §. spatium. dilationes istæ hodie videntur arbitrariæ, vt iudex considerata locorum distantia, & temporis qualitate, inducias concedat. arg. infra de appel. c. cum sit Romana. c. cum speciali. vltra medium. & infra de re iud. quod ad consultationem. nisi forte illis de quibus dicitur. 3. q. 3. §. spatium. & C. eodem. l. 1. In illis induciis non debet iudex maiorem dilationem dare: sed illas bene potest abbreuiare, vt ex illa littera patet. In pecuniariis causis tantum vna dilatio debet dari, & illa sine causæ cognitione: secunda vel tertia danda non est, nisi causa cognita. ff. eod. l. vlt. & l. oratione. In criminali dantur duæ actori, tres reo. ff. eod. l. vlt. Et dilatio dari debet iudice sedente pro tribunali: & vtraque parte præsente: & causa cognita de plano vel semiplene. 3. quæst. 3. §. spatium. versic. à iudice. Et data dilatione iudicis officium cõquiescit donec tempus dilationis effluxerit. C. eod. l. siue pars. & infra de appella. cap. significante. Item iudex debet dare dilationem quandoque ad malitiam rei conuincendam. infra de do. & contu. cap. prout. & cap. cum olim. versi. volentes. Item potest facere gratiam etiam post peremptorium. supra de offic. delega. c. consuluit. vltra medium.

b Aliàs hactenus fatem ad deliberãdum super cõceptione libelli, immo secundũ Host licet oblatio libelli extra iudicium facta sufficiat ad denegandas deliberatorias: non tamẽ ad ferẽdam sententiam secũdũ Inno. immo erit necesse quod libell⁹ iterum in iudicio offeratur parti. C. de lit. contesta l. vnica. & Authẽ. offeretur. & præsente aduersario. 3. q. 9. charte. quia nec datur dilatio à iudice prædẽte. ad hoc. C. de adulte. iure mariti. ibi, quibusin publico eius facultas, &c. Ioan. And.

Litteræ tuæ.] Per declarationem libelli per quem natura negotij non mutatur, nouæ dilatoriæ non dabuntur. h. d. Ioan. And. Diuiditur. nam in prima ponitur iudicis consultatio. & appellantis petitio. In secunda: ibi, *Nos igitur.* responsio, & appellationis repulsio. Abbas Siculus.

CASVS. Inter presbyterum sanctarum Prisćæ, & Aquilæ de vrbe, & quosdam nobiles A. & G. coram episcopo Ferentino super possessione quarundam possessionum quæstio vertebatur: presbyter nomine ecclesiæ suæ obtulit libellum prædictis nobilibus, continentem, quòd pensio de possessionibus quibusdam pertinentibus ad ecclesiam suam, ipsi ecclesiæ soluta non fuerit iam tribus annis, & vltra ipsi nobiles petierunt explicari spatium, quod per hanc dictionem [& vltra] significare volebant: & presbyter expresit, q̃ septem annis elapsis fuerat in solutione prædictæ pensionis cessatum: isidem nobiles dicentes libellum esse per huiusmodi expresionem mutatum, longiores petebant inducias ad deliberandum: & quia iudex hoc denegauit, appellarunt. Papa vero appellationem huiusmodi friuolam reputans, mandat episcopo, quatenus ea non obstante procedat in negotio ipso iuxta priorum continentiam litterarum. Not. q̃ propter leuem expresionem in libello factam non debet quis habere nouas inducias: cum in prima dilatione deliberare potuit. Item not. q̃ omne verbum dubium in libello declarari debet.

¶ *Glo. seq. tractat de emphyteuta ecclesiæ: priuati conductore ad tempus longum, & rei fiscalis. Secundo ostendit, quòd si declaratio aliquid addidisset, vt si peteretur pensio, deliberatoria dari debuisset.*

[c] *Tribus annis, & vltra.*] Si quis [c] non soluit pensionem rei ecclesiasticæ in emphyteusim datæ per biennium, cadit à iure suo. 10. quæst. 2. §. hoc ius porrectum. versic. qui rem huiusmodi. & infra de loca. cap. penul. & vlti. hodie vero potest emphyteuta purgare moram, si celeri restitutione sibi prospexit: vt in dictis decret. In re priuati requiritur triennium. C. de iure emphy. l. 2. Idem est si colonus cessauerit in solutione pensionis per biennium in re sibi locata. ff. locati. quæro. §. inter locatorem. & hoc cum ad longum tempus fuit locatio facta. Pro re autem fisci similiter cadit à iure suo. ff. de pub. & vect. l. vectigalia. §. nondum. solutis, tamen sine auctoritate principis agri publici renocari à curatore fisci non possunt, qui perpetuo locati sunt. ff. de pub. & vecti. eotem ferro. §. agri. Hæc autem adiectio [& vltra] nisi aliter exprimeretur ad modicum tempus refertur. ff. de verb. signifi. hæc adiectio. & licet per hanc adiectionem [& vltra] non constet de certa quantitate temporis: [d] nil nocet quantum ad iudicem & reum: quia certi sunt super hoc quod dixit, post triennium. quod tempus sufficit ad condemnationem: quod patet per iura prædicta, vnde superflue additum fuit [& vltra] & pro nihilo petebatur determinatio illius, quantum ad rei restitutionem: vnde non debuit eis dare tempus vlterius ad deliberandum: quia plene potuit instrui per libellum primum sine vlla adiectione. supra c. proxi. Si vero pensio tantũ subtracta petereturquæ diceretur non soluta tribus annis, & vltra, tunc bene peteretur, vt determinaretur illud, vltra: quia quantum ad illud tempus

† Eccleſię ſancti Pauli in vrbe Roma præſt abbas vnus, & huic eccleſię deſeruiũt. 7. preſbyteri Cardinales, quorum vn⁹ [e] preſbyter Cardinalis ſãctę Priſcę. ergo hic non archipreſbyteri legitur in omnibus manuſcriptis.

[e] Vide Iuliũ Clarũ tract. d'Emphiteuſi. q. 8. & ſeq. & Antoniũ Gomeriũ to. 2. varia. reſolut. cap. 3.

[d] Concor. l. furti. ff. de in lit. iur. & l. ab hoſtib⁹. §. ſed qđ ſimpliciter. & ibi. gloſſ. ff. ex qui. cau. ma.

a Vnde alternatiue dixit Inn. vel dic, quod nec tunc esset danda dilatio: quia & super posſeſsionibus conuenienbãtur, & super toto negotio inducias habuerunt: & ideo super eo debuerunt de libertate. Io. Andr.

† Aliàs præceptis.

† Vide text. in l. 1. & ibi glo. & doct. C. eod.

† Aliàs præſentiam.

præuia procedas [a], iuxta priorum continentiam litterarum.

¶ Grego. ix. Abbati' Aquæviuæ Turonen. diœceſ. & archid. Turoneſi.

¶ Si citatus in causa ardua, de lõginquo vocatur pro publica vtilitate, etiã ad locum iudicii, ita quòd infra terminum citationis deliberare, & alia sibi necessaria ad comparendum explicare non potuit, in termino respondere non cogitur, si reperiatur in loco iudicii, sed habebit nouas inducias, hoc dicit notabiliter.

CAP. IIII.

EXposuit nobis Bituricensis archiepiscopus: & infra.

¶ Burdegalensi archiepiscopo dedimus in mandatis †: vt super iure primatiæ, quam in eo & in prouincia sua dictus Bituricen. archiepiscopus se habere proponit, ad initium proximæ præteritæ quadragesimæ (quod ei terminum peremptorium [b] assignauimus) per se, aut per procuratorem idoneum, se conspectui nostro præsentaret †. Cumque postmodum personaliter [c] vocatus pro ecclesiæ Romanæ subsidio, ad nostram audientiam † accesisset: dictus Bituricen. archiepiscopus apud sedem Apostolicam constitutus, postulauit instanter, vt in eodem negotio procedere deberemus. Idem vero Burdegalensis archiepiscopus ad propria rediens, constituit pro se procuratorem in ipso negotio: qui (saluis [d] exceptionibus sibi competentibus, in respondendo, & defendendo, ac aliis) omnia faceret, quæ in propria erat persona facturus. Petente ergo archiepiscopo supradicto, vt præfatus procurator responderet eidem: ille excipiendo proposuit, se ad hoc non teneri, cum pro alia maiori causa, pro publica scilicet vtilitate [e], dictus Burdegalensis vocatus, pro absente reputari debuerat †, & reuocandi domum priuilegium † habuisset. Nondum etiam super hoc deliberauerat cum suffraganeis [f] suis, & aliis, quorum consilium tam ardua causa requirit: nec tempus [g] habuerat in quo ad vtrumque negotium valuerit (sicut expediret) esse paratus. Sed pars altera econtra respondit, quòd cum super quæstione prædicta prius fuerit euocatus, nostræ intentionis non fuerat primum mandatum per posterius reuocare, temporis quoque spatium habuerat tam prolixum, vt potuisset si voluisset, super causa deliberare prædicta, sicut fecerat cum quibusdam: & commode vtrique negotio imminere [h]: & infra. ¶ Nos igitur de consilio fratrum nostrorum, vsque ad proximum † venturum festum natiuitatis Dominicæ, dilationem adhuc sibi duximus indulgendam [i].

[b] ¶ *Peremptorium.*] Sic enim iudex propter distantiã viarum ex causa prima vice potest peremptorie citare. supra de in integ. restitutum ex litteris in fi. & supra eo. c. 1. Ber.

[c] ¶ *Personaliter.*] Cum quis personaliter vocatur per Papam, non sufficit mittere procuratorem. supra de maiori. & obe. c. vlt. & j. de do.

& contu. cum dilecti. arg. sic: cum alicui aliquod negotium personaliter committitur, alij committere non potest. supra de offi. delega. quoniam Apostolica. §. is autem. & supra de rescri. cum dilecta. tamen delegatus non potest iubere partes coram se personaliter comparere: nisi id in rescripto contineatur: nisi in casibus quos habes infra de iudiciis. [lib. 6.] iuris esse ambiguum. quæ est Innoc. 4. in concilio Lugdunensi.

¶ *Glo. seq. recitat per quæstionem, an procurator rei simpliciter constitutus domum reuocet, vel declinet forum: & tenet quòd sic: quia &c.*

[d] *Saluis exceptionibus.*] Et ita protestatio valet. supra de electio. Cumana. vbi de hoc. & supra quod metus cau. perlatum. aliàs si hoc non dixisset, videretur consentire vt responderet aduersario, nec haberet ius reuocandi domum, vt videtur. Sed certe contrarium credo. [b] si enim simpliciter constituisset illum procuratorem, posset opponere exceptiones domino competentes: immo ad hoc tenetur: exceptio enim quę competit reo, competit fideiussori. ff. manda. quia de mutua. alias est l. idemque. §. generaliter. & si scienter illam omittat, imputatur ei. ff. de excep. omnes exceptiones. & ff. de fideiuss. ex persona. & procurator ad ea omnia intelligitur constitutus, quæ ad causam spectare videntur. arg. supra de offi. deleg. præterea. & cap. cum olim 1. & ff. de procura. ad legatum. & l. ad rem mobilem. & ita ad cautelam quandoque talia dicuntur, vtilior tamen est protestatio: vt cum aliquid proponitur protestatur sic, saluo iure meo, vel, saluis aliis exceptionibus mihi competentibus. ff. qui. mo. pig. vel hypo. sol. si debitor. §. 1.

† Videl. actione. §. Labeo. cũ glo. ff. pro so. & l. 1. in fin. cũ glos. ff. solu. ma.

† Quasi dicat, conueniri debet in terra sua.

† Aliàs primum.

[b] Dixit Vin. q̃ valet in hoc q̃ confessio facta omissa exceptione dilatoria non valet. ff. man. di. 1. ligenter. arg. enim & limitatur procuratio vel mandatum, cũ aliàs cõfessio procuratoris noceat dominо. supra. tit. 2. c. 1. nõ tamen tenetur mentiri. ff. man. Quintus. vel secũdum eũ est vtilis clausula ne videatur simpliciter cõstitutus. & sic ecgatur illum defendere. vel expone secundũ eũ: saluis. i. si exceptiones quas saluat non fuerunt recipiendę, faciat quod ipse factus erat: plenius de hoc vide Ioan. And. in nouel.

[e] ¶ *Vtilitate.*] Cum enim Burdega. pro publica tantum vtilitate vocatus fuisset ad illum terminum, non debebat tunc conueniri, imuio ius reuocandi domum habebat. In Auth. de san. epi. §. si vero episcopi. coll. 9. Item pro alia causa iusta ius habet reuocandi domum. supra de fo. comp. c. vlt. vbi de hoc. & plures aliæ causæ sunt ex quibus ius reuocandi domũ quis habet. ff. de iud. l. 2. §. legatis. & 5. q. 2. c. 1. & ideo inducię prorogantur huic: vt dicit in fi. alias officium suum esset damnosum ei, quod esse non debet. ff. de fur. si seruus communis. §. quod vero. & ff. quemadmodum testa. aperi. sed & si quis. & ff. quib. ex cau. ma. l. videlicet. & 4. q. 3. §. venturis. nec debet damnum consequi vnde præmium meretur. infra de fideiuss. peruenit. & supra de renun. sane. Ber.

[f] ¶ *Cum suffraganeis.*] Cum quibus, & etiam cum capitulis cathedralium ecclesiarum debet deliberare, cum eorum interfit. supra de ma. & obe. c. vlt.

ADDITIO. Vnde appellantur inducię ad tractandum super iure primatiæ, vt sequitur. & quia quod omnes tangit, ab omnibus debet comprobari, vel reprobari. supra de off. archidi. ad hoc. Vel dic quòd ideo dandæ sunt inducię, scilicet propter causam superuenientem, propter quam nouæ inducię dandæ sunt. ff. de interroga. actio. de ætate. §. ex causa. aliàs dandæ non sunt, supra eod. c. secundo & tertio.

[g] ¶ *Nec tempus.*] Scilicet [c] sufficiens: ideo ampliantur ei inducię super hoc, vt sequitur.

[h] ¶ *Imminere.*] Id est, [c] intendere & deliberare. sic exponitur. 88. dist. consequens.

[i] ¶ *Indulgendam.*] [c] Scilicet suffraganeorum nomine: & ita intelligitur. supra de resti. in integ. coram. in fin.

[c] Hę tres glosſulę non sunt Bernardi, nec habẽtur in vetustis exemplaribus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Viso supra de dilationibus, quæ dãtur à iudice: videdũ est de dilatione, quæ datur à iure: ideo, &c. ita cõtinuat Gof. & alii. Vel dic, quòd feriæ largo modo sunt dilationes: ideo &c.*

De feriis causarum & aliis colendis, habetur 15.q.4. & de consec. distinct. 3. cap. 1.

De feriis autem nuptiarum, habetur. 33.q.4. Abb.

TITVLVS IX.

De feriis.

¶ Ex † concilio apud Compendium.

¶ Diebus Dominicus mercari, litigari, iudicari, vel iurari non debet: sed de vespera in vesperam debent celebrari.

CAP. I.

OMnes dies Dominicos [a] à vespera in vesperam, cum omni venerationẽ decernim⁹ obseruari, & ab omni illicito opere abstinere: vt in eis mercatum minime fiat, neque placitũ: neque aliquis ad mortem [b] vel ad pœnam iudicetur: nec sacramenta (nisi [c] pro pace, vel alia necessitate [d]) præstentur.

† Alexander tertius.

¶ Festorum principium & finis fieri debet secundum ipsorum magnitudinem, & consuetudinem regionis. hoc primo. In præcipuis festis, & intra Pascha & Pentecosten, non fit solemnis genuum flexio. Si tamen tunc clerici, vel episcopi ordinentur, secundum ordinationis modum genua flectuntur, hoc secundo. Romana ecclesia speciale festum de Trinitate non facit: seruatur tamen de hoc cuiusque ecclesiæ consuetudo. hoc tertio.

CAP. II.

QVoniam † in parte: & infra.

¶ Licet scriptum [e] †sit, de vespera in vesperam celebritis sabbata vestra: festorum tamen principium & finis, iuxta eorum qualitatem, & diuersarum regionum consuetudinem debet attendi: & sicut magnitudo dierum exigit, prius [f] incipere & tardius terminari: & infra. ¶ Diebus autem Dominicis, & aliis præcipuis [g] festiuitatibus, siue inter Pascha & Pentecosten, genuũ † flexio nequaquam debet fieri: nisi aliquis ex deuotione id velit facere in secreto [h]. ¶ In consecrationibus † autem episcoporum, & clericorum ordinationibus, consecrans & consecratus tantum, genua flectere possunt: secundum quod consecrationis modus requirit.

¶ Præterea festiuitas sanctę Trinitatis secundum consuetudines [i] diuersarum regionum à quibusdam consueuit in octauis [k] Pentecostes, ab aliis in Dominica prima, ante aduentum Domini celebrari. Ecclesia [l] siquidem Romana in vsu non habet, quòd † in aliquo tempore huiusmodi celebret specialiter festiuitatem: cum singulis dieb⁹ Gloria patri, & filio, & spiritui sancto, & cætera similia dicantur ad laudem pertinentia Trinitatis.

¶ Idem Turiensis archiepiscopo. †

¶ Propter necessitatem alimentorum, licet diebus feriatis in honorem Dei operi seruili intendere: maxime circa rem tempore periturã. hoc dicit.

CAP. III.

LIcet † tam veteris, quam noui testamenti pagina, septimum diem [m] ad humanam quietem specialiter deputauerit: & tã eum quàm alios dies maiestati altissimæ deputatos: necnon natalitia sanctorum martyrum [o] ecclesia decreuerit obseruanda: & in his ab omni opere seruili cessandum: & infra. ¶ Indulgemus vt liceat parochianis vestris, diebus Dominicis, & aliis festis fuit ad requiem, & ecclesia festa sanctorum martyrum decreuit obseruanda: indulget tamen dominus Papa* quibusdam piscatoribus quòd diebus Dominicis & aliis festis minoribus, ingruente necessitate, possint capturæ piscium intendere: ita quòd de captura illa ecclesiis circumpositis, & pauperibus congruam faciãt portionem. Not. quòd dies Dominicus deputatus est ad requiem. Item necessitas facit licitum quod aliàs est illicitum.

m ¶ *Septimum diem.*] Vetus testamentum ad litteram præcipiebat sabbatum custodiri. Nouum vero spiritualiter illud seruat, primam diem pro septimana celebrando [q] sicut enim carnalia sacramenta ad litteram seruare non possumus: ita nec sabbatum ad litteram licet seruare. de consec. dist. 3. peruenit ad me.

n *Mai estiati.*] infra eod. c. fi. & C. eod. omnes dies.

o *Martyrum.*] Infra eod. c. fi. & de consec. dist. 3. c. 1.

a Idem Hos. dicebat Pe. & Egi. quod in vigilia sancti, vel die sabbati post vesperas, nõ debent causę audiri. Nec ob decre. consuluit. quę intelligẽda est de dieb⁹ pro festis. Io. An.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. compilatione. & pro intellectu vide Martinũ ab Azpilcueta in Enchyridio de oratio. & hor. ca no. ca. 4.

† Gene. 2. Exo. 16. & 20. Leui. 23. Num. 28. Deutes.

† Burchardus lib. 2. de cret. cap. 81. Iuo par. 4. c. 16. & c. 1. eo. tit. in prima compilatione. Et pro intelligẽtia totius huius tituli de feriis vide Couarruuiam li. 4. varia. resolut. cap. 19. vide etiam notas huius cap.

a ¶ *Omnes dies Dominicos.*] Sic infra eo. c. vlti. & C. eo. tit. omnes. quod dicit de vespera sabbati, non seruatur quantum ad causas. Immo potest iudex procedere vsque ad illam horam, qua possit perficere quod incumbit ante noctis tenebras. supra de of. delega. consuluit [a]. Sed quantum ad celebrationem officiorum hoc dicitur infra c. proxi.

b ¶ *Ad mortem.*] maxime quia nec aliqua causa tunc tractari debet, nisi pietas hoc suadeat. infra eod. c. vlt.

c ¶ *Nisi pro pace.*] Pro pace quidem omni die iurari potest, cum sit opus pietatis. 22. q. 1. omne quod arg. infra eo. cap. fina.

d ¶ *Necessitate.*] puta pro fide, pro obedientia, pro fama. supra de ele. significasti. vbi de hoc.

ADDITIO. Et isti casus cum quibusdam aliis patent in his versibus:

Pax, & fama, fides, reuerẽtia, cautio damni.
Defectus veri, sibi poscunt magna cauteri.

Voniam.] Tria sũt dicta. secundũ: ibi, *Diebus.* tertium: ibi, *Præterea.* Abb. Siculus.

CASVS. Primo dicitur quòd in festis celebrandis dierum magnitudo, & regionis consuetudo attendi debet. Sed o dicitur, quod dominicis diebus & aliis præcipuis festiuitatibus, & à Pascha vsque ad Pentecosten nullus debet flectere genua: nisi ex deuotione velit in secreto. Tertio dicitur, quòd in cõsecrationibus episcoporum, & ordinationibus clericorum, consecrans & consecratus tãtum genua flectere debent. Quarto dicitur quòd festum sanctæ Trinitatis secundum diuersarum regionum consuetudines, diuersis temporibus anni celebratur: ecclesia siquidem Romana festum sanctæ Trinitatis aliquo tempore specialiter non celebrat, cum singulis diebus Gloria patri, & c. & similia dicantur ad laudem Trinitatis. Not. quòd consuetudo regionum in festis celebrandis debet attendi. Item consuetudo Ro. ecc. non est semper in omnibus seruanda.

e ¶ *Scriptum sit.*] Ergo ita seruandum est. 6. quæstio. 3. scriptum

b Quia quo ad ordinandum mane cõiungitur vesperi. de tem. ord. litteras. Io. An

† Genuum flexiones qñ & qualiter fieri debeãt. vide Burchardum li. 13. c. 3.

† Aliàs cõsecratione.

c Et ibi ratio redditur, quare his diebus non fit genuum flexio. Ioan, Andr.

† Aliàs. vt.

† In plerisque antiqs codicib⁹ episcopo, legitur, non archiepiscopo.

† Cap. 3. eo. tit. in 2. compilatione. & pro intelligentia vide quę copiose tradit Arnaldus Arbertinus in Rub. de hæret. li. 6. q. 12. §. quintus error. num. 23. & seq. & Couarruuias li. 4. varia. resolut. cap. 19. num. 4. adde notas huius capitis.

d Verbum celebrando, deest in veteribus codicibus.

a ¶ *Maioribus.*]Vt puta natiuitatis Domini, diei Epiphaniarum, Paschatis, Ascensionis Domini, & Pentecostes.

b ¶ *Alecia.*] Genus piscis est, & raro & certis diebus apparet. ideoque propter necessitatem facilius indulgetur Dominicis diebus, vt captioni intendant. sic enim propter necessitatem, vel pietatem posset eodem die iudicium exerceri. infra eo. c. vlti. & ff. eo. tit. l. solet. [a] & l. penulti.

c ¶ *Ecclesiis circumpositis.*]Quibus propter eã dem necessitatem, congruam faciant portionẽ, & præcipue illis in quarum territorio captio facta est: quia quasi decimæ prædiales esse censentur: vnde saltem pro decima parte eis soluant. infra de dec. ad Apostolicæ.

Appellanus.]Cõmunis diuisio. secũda: ibi, *Quia ergo.* Abb. Sicul.

CASVS. canonibus dicitur, quòd nuptiæ celebrari non debent in tribus hebdomadis ante festum beati Ioãnis Baptistæ. Quidam dicebant septimanas illas fine aliqua interpellatione continuandas ipsi festo: Alij volunt facere interuallum inter ipsum festum, & illas hebdomadas: & ob reuerentiam festiuitatis Pentecostes fuisse statutum: quæ festiuitas Pentecostes solet in septimanis ipsis interuenire quandoque: & sic à tribus diebus Rogationum ante Ascensionem Domini vsque ad octauum diem post Pentecosten, computatis illis septimanis illo tantum temporis spatio nuptias celebrari non permittũt: postea vero nullatenus nuptias impediunt celebrari: quæsiuit quidam episcopus per capellanũ suum, quæ istarum opinionũ melior esset. Respondet Papa, quòd consuetudo est Ro. ecclesiæ, vt quocunque tempore matrimonium contrahatur, per consensum legitimum de præsenti: tamen à Septuagesima vsque ad vij. diẽ post Pentecosten nuptiæ celebrari non sinuntur: & postea sine differentia celebrãtur: siue sint tres septimanæ vel plures ante festum beati Ioannis: & ideo posterior sententia meliori & subtiliori ratione iuuatur: & siue secũdum canones à Septuagesima vsque ad octauam Paschæ, siue post vij. diem festi Pentecostes nuptiæ suspendãtur: in Dominica quæ sequitur, & deinceps licite celebrantur. Not. quòd illa sententia semper debet obseruari, quæ meliori ratione & subtiliori iuuatur. Item consuetudo Romanæ ecclesiæ debet seruari.

d ¶ *Statuta canonica.*]33. q. 4. non oportet 2.

e ¶ *Continuandas.*]Ipsi festo beati Ioannis.

f ¶ *Alii vero.*] In his vero quæ ad solemnitatem spectant, diuersa tenere non est peccatum: quia vnaquæq; prouincia abundat in suo sensu. 76. dist. vtinam. & 12. dist. illud. & c. illa. & infra de sepul. cèrtificari. 12. dist. in ct. nouit.

g ¶ *Quocunque tempore.*] Et ita quolibet tempore potest matrimonium cõtrahi: sed nuptiarum solemnitas tantũ his diebus [g] ne carnaliter

coniungantur) prohibetur. simile infra de matrimo. contracto contra interdictum ecclesiæ. c. 1. & secundum hoc intelligitur 33. quæst. 4. non oportet 1. & 2. & c. seq.

ADDITIO. Vnde versus:

Ecclesiæ vetitum nec non tempus feriatum,
Impediunt fieri: permittunt facta teneri.

h ¶ *Consensu legitimo.*] Scilicet mutuo: quia sol⁹ consensus facit matrimonium. 27. q. 2. sufficiat. & infra de sponsalibus. c. si inter virum & vxorẽ. [b]

i ¶ *Subtiliori.*] Subtilitas hic commendatur: sed alibi non excusat errantes in fide. 24. quæst. 1. schisma. Alibi etiam subtilitas perniciosa est. C. ad Trebel. sancimus. & supra de iud. dilecti. & c. examinata. nec de apicibus iuris est disputandum. ff. man. si fideiussor. 5. quædam.

Conquestus.] Dicitur: quia duo continet dicta. secundum: ibi, *Licet diebus.* Abb.

CASVS Quæstum fuit qui essent illi dies quibus ob reuerentiam Dei iudiciorum strepitus cõquiescere debet: & vtrũ partes renunciare valeant feriis illorum, dierum? Respondet Papa, q̃ licet non prorogari, sed expediri debeant quæstiones: tamen diebus illis qui ob reuerentiam Dei statuti sunt, iudiciorum strepitus cõquiescere debet. & enumerantur hic dies illi: & illis vtique diebus solemnibus vsque adeo ab huiusmodi conuenit abstinere, vt etiam partibus consentientibus, nec processus tunc habitus, nec sententia diebus illis promulgata valeat, nisi necessitas vrgeat, vel pietas suadeat, illis autem feriis, quæ gratia messium vel vindemiarum introductæ sunt, possunt partes renunciare, vt tunc iudicialis processus & sententia valeat. Not. quòd feriis introductis ob reuerentiam Dei, nullus potest renunciare, nisi necessitas vel pietas aliud inducat. Item necessitas vel pietas non est sub lege. Item aliis feriis potest renunciari.

k ¶ *Non prorogari.*] Infra de do. & cõtu. finem. & c. venerabilis. & C. de iud. properandum. circa princ. & boni prætoris est lites diminuere. ff. si cer. petatur. quidam. & infra de re iud. iurgantium. nec permittere debet prætor partes ad arma vel rixam venire, quas potest sua iurisdictione compescere. ff. de vsufruct. l. si cuius. §. æquissimum.

¶ Glo. seq. tractat de triplici feria solemni, subdens quòd feriæ introductæ fauore hominũ renũciari possunt: & ex causa eo tẽpore, q̃ edi.

l ¶ *Quibus vtique solemnibus feriis.*] Not. quòd feriæ dierum præcedentium introductæ sunt ob reuerentiam Dei, vt hic dicit in prin. & C. eod. titu. omnes dies. & l. dies festos. & solemnes feriæ appellantur. Aliæ etiam feriæ dicuntur solemnes ob reuerentiam principis & honorem: vt dies natiuitatis suæ: vel dies principij de imperio. C. eod. omnes. Item & aliæ feriæ dicuntur solemnes, vt tempus messium,

a Sequitur etiam messis & vindemia rum tempore ius dici de reb⁹ q̃ tẽpore, vel more periturę sunt. Io. And.

† Vide concilium Trident. sessio. 24. in doctrina de sacramento matrimonij. cano. 11. & ea. sessio. de reformat. matri. cap. 10. concil. Laodicen. c. 52.

† De hac re vide quid postremo sanciuerit concilium Trident. sessio. 24. in decreto de reformatione matrimonij, c. 1.

† Aliàs, ad septimum die.

† In omnibus manuscriptis legitur, hebdomadis.

† Vox natiuitatis, deest in antiquis. tam in codice Barbatię ita legitur hęc periodus: nuptias tribus hebdomadis ante festiuitatẽ Beati Ioannis Baptistę minime &c.

† Aliàs, de beant.

† Pro intelligentia, & de veritate huius tex. ad uersus hæreticos vide Thomam VValdẽsem lib. 1. c. 142. de sacramen talib. adde Arnaldũ Albertinum in Rub. de hæret. lib. 6. qõ. 12. §. quint⁹ error. nu. 23. & seq. & Couarruuiã. li. 4. ca. 19. varia. resolut. adde notas nostras in hoc cap.

† Aliàs ita: cum duob⁹ diebus, quæ subsequuntur.

Universidad de Sevilla
Biblioteca Universitaria

a Aliàs causas habes in tex. & in gl. 15.q.4. placita. in fin. Ioan. And.

b Etiam extra iudicium puta, in instrumento cõtractus, & etiam tacite, puta, sciẽter recipiẽdo tale terminũ. de his in Spec. eo. tit. §. fi. & licet valeat hęc renunciatio quo ad partes: nõ tamen tunc cogẽtur testes: vt ibi. & not. C. eod. l. omnes. in. vl ti. glo. Ioan. And.

† Apetrino.
† Alatano,
† Ateñ.
† Alterañ.

sium, & tempus vindemiarum, de quibus hic inferius sequitur. & ff. eod. tit. l. 1. & istæ feriæ inducuntur ad requiem laboris, [a] vt quiescant tunc homines à causis: & istæ feriæ inducuntur variis temporibus secundum diuersitatem locorum: quia quidam tardius colligunt messes siue vendemiam: quidam citius. ff. eo. l. præsides. Feriis introductis ob reuerentiam Dei

partes renũciare nõ possunt, vt hic dicit expresse: aliis autẽ feriis introductis ob fauorem hominum, bene possũt partes [b] renunciare, vt hic in fi. compelli tamen nõ possunt nisi in casibus. ẽ. de iudi. significauerunt, & ff. eod. l. 1. §. vlt. & l. seq. aliàs non valet sententia: vt ff. eod. l. 1. & istæ feriæ omnes continuæ sunt, & computantur in anno vel biennio appellationis prosequẽdæ: & quolibet die feria to potest quis appellare, sed non prosequi appellationem. C. eod. l. 1. tempore messium vel vindemiarum quando que compelluntur aliqui ad iudicium venire. supra de iudi. ca. vlt. saltem vt litem contestentur: puta, si actio vel res sit tempore peritura, puta, actio furti, iniuriæ, damni, & aliæ, vt supra de iudi. significauerunt: & ff. eod. titu. l. fin. §. excipiuntur. & l. 2. & 3. Ea vero quæ pertinent ad pacem vel concordiam, quolibet die feriato possunt expediri. C. eod. l. vlti. puta, transactiones, pacta: vt ibi.

a ¶ *Necessitas.*] Puta, si esset res tempore peritura, exempla plura habes ff. eodem. l. 1. 2. & 3. & vbi res celeritatem desiderat. ff. de damno infect. l. 1.

b ¶ *Pietas.*] Puta, causa debilium vel miserabilium personarum: quia in operibus misericordiæ dierum distinctio [c] non est habenda. argumenta. 76. distin. vtinam. & de consecratione, distinctione 5. nunquã. & summa est ratio, quæ pro religione facit. ff. de relig. sunt personæ. in fine. Bernardus.

c Prosper li. epigrammatum non recto seruat legalia sabbata cultu, Qui pietatis opus credit in his vetitũ. Ioan. Andr.

Vnde versus. *Hæc faciunt causas festis tractare diebus:*
Pax, scelus admissum, manumissio, res peritura:
Terminus expirans, mora testis abesse volentis.
Cumque potestatis patriæ ius filius exit.

DE ORDINE COGNITIONVM.

¶Quia lite contestata, præstito iuramento, datis dilationibus ab homine & à iure solent rei suas quæstiones proponere: de quibus quo ordine sit cognoscendum, posset merito dubitari: ideo, &c.

De hac materia habetur 2.q.2. & 3.q.2. & q.1. Abb. Siculus.

Ntelleximus.] De peremptoria exceptione ante sententiam iudex cognoscit: sed sufficit super principali pronũciare. Communis diuisio. secunda: ibi, *Inquisitioni.* Abbas.

CASVS. Quædam mulier petebat quendam in virum: induxit testes ad probandum suam intentionem. Vir timens sibi fieri præiudicium per testes illos, exceptionem consanguinitatis obiicit: per quam, petitionem mulieris repellere intendebat: quærebatur an primo esset de impedimento consanguinitatis agendum, quam super causa matrimonij sententia proferatur? Respondet Papa, quòd exceptione consanguinitatis probata, principalis quæstio est perempta, & ideo de ipsa est antea cognoscendum, quam ad diffinitionis articulum procedatur, quo cognito & probato, vir ab impetitione mulieris debet absolui. Not. quòd exceptio peremptoria ante sententiam opposita debet examinari: & cognosci de ea antequam sententia super principali quæstione feratur: quia ex illa apparebit qualiter debeat formari sententia. Item super exceptione peremptoria siue incidenti, non pronunciatur, sed super principali quæstione.

¶Glo. seq. super quæstione, an in his quæ occurrunt inter litem, sit pronunciandum: primo ponit opi. Bulgari, quòd nõ, & inducit tres leges. Mediam Ioan. & Azo. distinguentium: & hanc approbat respondẽdo L. Pla. M. contra solu. alleg. decre. cum Io cui dupliciter respondet.

c ¶ *Cognoscendum.*] Ex hac decre. colligitur manifeste, quòd cũ reus in modum exceptionis, aliquam exceptionem obiicit actori, de illa incidẽti tantũ cognosci debeat, fundata intentione actoris primo. C. de proba. exceptionem. & C. de excep. si quidem. & non sententiare super ea, sed tantum super principali pronunciandũ sit. Super hoc fuit diuersitas inter doct. Bulgarus dicebat quòd super incidenti quæstione siue exceptione pronunciari non debet, sed tantum cognosci de ipsa, sed super principali solummodo, quia eo ipso quod pronunciatur super principali quæstione, satis intelligitur esse pronunciatum super incidenti per quandam cõsequentiam: & hoc dicebat per leges illas. C. de ordi. iud. l. 1. & l. 2. & quia ibi dicitur, ad officium iudicis pertinet vniuersam incidẽtem quæstioné examinare: quoniam non de ea pronunciat, sed de hæreditate. C. de or. cog. l. 2. 2. respon. & C. ad l. Iul. de adul. quoniam Alexandrum. & C. ad leg. Fab. de pla. l. præses prouinciæ, M. & P. dicebant quòd super hac semper debet pronunciari. ff. de iud. de qua re. & infra de cau. pos. cum super. & ff. de mi. infra vtile. & ff. de præ. l. 3. & ff. de lib. cau. liberis. §. vlt. nisi impediatur propter conditionem suæ personæ: quia est pedaneus iudex: vt C. de iud. quotiens. vel conditionem rei; vel quia pupillus est cui mouetur quæstio status incidenter, tunc non pronunciatur super causa status, sed super hæreditate. C. de ord. iud. l. 1. Dominus Io. & Azo. [d] cum eo distinguit, & bene inter quæstiones siue exceptiones incidentes, & emergentes: incidens quæstio dicitur quæ competit reo etiam ante litis contestationem [e], puta, pactũ de non petendo, res iudicata, delatio iuramenti, consanguinitas, quæ obstat matrimonio: vel aliud quodcunque impedimentum perpetuum, & consimilia. In his enim obtinet sententia B. quia non pronunciatur in his, sed super principali: vt hic expresse apparet: & in his non pronunciatur nisi quando ciuilis incidit in criminali: vel econtra. 3. quæst. 11. §. aliquando. ver. qui confitetur. & C. ad l. Iul. de adul. quoniam Alexandrum. C. ad l. Fab. de plag. præses prouinciæ. & econtra: cum ciuilis ciuili præiudicat. infra eod. tuam. & 3. quæst. 11. §. si de hæreditate. infra qui fil. sint leg. lator. Emergentes dicuntur illæ, quæ competunt & emergunt in lite: puta, an dilatio sit danda an non: an talis testis sit reciendus vel non: an talis positio vel interrogatio facienda sit vel non: vel vtrum aliquis sit in possessione libertatis vel non: & non in istis emergentibus obtinet sententia M. & P. & sic intelligitur lex illa. ff. de libe. cau. liberis. §. vlt. & in istis pronunciari debet, alias non posset procedere iudex in principali, nisi in his pronunciaretur, & sic intelligitur l. de qua re. ff. de iud. & decre. cum super. Vel dic de qua re cognouit, verum est principaliter. Ad illam l. intra vtile. respondetur, quòd ibi non fuit pronunciatum super incidenti, sed super ætate, & est speciale: vel vt restitueretur in integrum ratione ætatis fuit pronunciatum: & ita per consequentiam super ætate pronunciatur. Ad legem illam. ff. de præuaricator: dicunt, quòd speciale est ibi. Vel dicas, quòd necessarium est vt ibi pronuncietur de præuaricatione antequam admittatur ad accusationem: & in modum replicationis illud obiicitur, & quia illud competit ante lit. contest. tantum, ideo pronunciandum est, & in hoc est simile exceptioni dilatoriæ: quia in hoc ante litem contest, debet opponi: & ideo debet pronunciari super illa sicut in dilatoriis ante lit. contest. pronunciatur: & postea est peremptoria [f]. Arg. contra. infra de fide instru. cum Ioannes. ibi, pronunciat Papa super exceptione incidenter proposita in causa appellationis. Ratio ibi potest assignari: quia cum non pronuncietur in causa appellationis directe super principali quæstione, sed tantum confirmatur, vel infirmatur sententia: pronunciari debet super incidenti quæstione opposita in causa appellationis: vel. si pronunciatur super talibus, non est contra substantiam ordinis iudiciorum, & super incidenti siue peremptoria exceptione pronunciatur. supra de elec. cum dilectus. ad fi. illa exceptio videtur potius incidens quàm emergens. Et idem etiam potest dici in l. intra vtile. quod pronunciatum fuit super incidenti quæstione, scilicet super ætate: nec propterea ius offenditur, nec est contra ordinem iuris quòd ibi pronuncietur super ætate, quæ fuit incidens quæstio, nec dicitur in iure quòd talis sententia non teneat.

Exceptio, siobiiciatur, an super illa sit pronunciandum.

† Cap. vnico eod. tit. in 1 compil.

d Hoc sequitur Innocẽtius in decretali: cum inter R. supra de ele.

e Et sic oritur ex circũstantiis negotij secundũ Goff. & habent vetustiorẽ cautam, s. ante iudiciũ cœptum: quod verũ est cõmuniter. nã & post iudicium cœptũ posset fieri pactum de non petendo, quę est incidens, & prius potuisset excõmunicari actor vel testis: vel reus spoliari. infra. c. proxi. quę est emergens. Io. An.

f Intelligas hoc speciali ter dictũ de exceptione præuaricationis: quia pconfiteatur ille fuerit præuaricator, non audietur amplius contra illum: vt. ff. de præuar. l. 3. non aũt hoc intelligas in omnibus dilatoriis: secundũ Abb. Io. An.

ADDITIO. Differentia euidens inter quæstionem incidentem & emergentem potest haberi per hunc versum.

Incidens perimit: emergens quomodo differt.

Cum

† Narmeñ.
† Nouariẽsi.
† Varicẽ.
† Mariñ.

Cvm dilectus.] Sunt duæ partes. In prima facti & processus narratio. In secunda iudicis interlocutio: ibi, *Nos autem.* Item prima subdiuiditur in tres. Prima proponit actoris petitionem. Secunda: ibi, *Et citra.* rei exceptionem. Tertia: ibi, *Verum.* actoris replicationem. Item secunda principalis facit duo, quia primo interloquitur distinguendo duo membra: primum: ibi, *Cum ea.* secundum: ibi, *Sed quoniam.* secundo: ibi, *Verũ.* declarat interlocutoriã, probãs id per duo similia, primum: ibi, *Quemadmodum.* Secundum: ibi, *Testes etiam.* Abb. Siculus.

CASVS. Abbas de Ferentino accedens ad præsentiam domini Papę, cõquestus fuit nomine monasterij sui, de quibusdam nobilibus dominis de Artone, quòd ipsi manu armata & cum exercitu, ad castrum monasterij venientes, monasterium ipsum damnificauerunt in prædis animalium & rebus aliis, de quibus iustitiam sibi fieri postulauit. ex parte dictorum nobilium in modũ exceptionis citra litis contest. fuit responsum, quòd milites ipsi per dolum & violentiã ipsius Abbatis amiserant castrum suum, quod ipsi & progenitores ipsorum tenuerant & possederãt in quiete, petentes illud sibi restitui, priusquã petitionibus abbatis respõderẽt, cum testes haberent præsentes, per quos incontinenti intẽtionem suam probare volebant, ex parte abbatis fuit taliter replicatum, quòd ab ipso restitutio peti non poterat, qui non fuerat spoliator: præsertim cum castrũ illud, ad proprietatem monasterij pertineret: quòd non diffitebatur pars aduersa: vnde cum ad ipsum monasterium res sua redierit ab alio possessa, debet retentionis commodum obtinere, etiam post tempora longiora, & iudicium restitutorium contra spoliatorem tantum competit, Dominus Papa his & aliis intellectis, distinguit hoc modo: vtrum spoliationis quæstio ab illis nobilibus obiecta sit in modum actionis ad restitutionem petendam, an in forma exceptionis, ad intentionem aduersarij repellendam: Si enim sit proposita in modum actionis: tũc intelliguntur mutuæ petitiones se tanquam diuersæ minime contingentes: & secundũ regulam illam: Qui prior appellat, prior agat: illa quæstio quæ primo proponitur, prima debet tractari: & vicissim tractatæ, eadem debent sententia terminari: Sed quia illa quæstio fuit à prædictis nobilibus in modum exceptionis proposita, interloquendo pronũciat, vt probationes eorum super ipsa exceptione primitus audiantur, & ea probata abbati respondere non compellantur, donec restituantur ab ipso: quia spoliatus ante restitutionem, suo spoliatori respondere non cogitur, sed spoliatione in modum exceptionis tantum probata, non est propter hoc restitutio facienda: sicut si in modum exceptionis crimen testi opponitur, vt à testimonio repellatur: & si crimen contra testem probatum fuerit ciuiliter, non ideo sibi pœna ordinaria debet infligi, sed testimonio eius credi non debet: & hoc contingit quia in ipsum accusatio non procedit, & inter infames quasi ex falso testimonio non habentur, quorum testimonium reprobatur. Not. quòd quæstio spoliationis duobus modis potest opponi cõtra suum spoliatorem: in modum actionis, & sic sunt duæ petitiones, & simul tractandę: & in hoc nõ est priuilegiata quando ambæ sunt restitutoriæ. Item in modum exceptionis: & secundũ hoc nõ tenetur aduersario respõdere, spoliatione probata, quocũq; modo agat spoliator. Itẽ nota regulã, Qui prior appellat, prior agat. Itẽ spoliatus suo spoliatori ante restitutionem non cogitur respondere. Itẽ cum crimen ciuiliter probatur, testis non punitur pœna ordinaria, sed solummodo à testimonio repellitur. Item ex modo agendi formari debet sententia.

¶ Innocentius tertius episcopo Narmarineñ. †

¶Si reus contra actorem spoliatorem spoliationem opponit: aut excipiendo, & tunc prius auditur, & ea probata, respondere non cogitur, sed per hoc non restituitur: aut agendo, & tunc simul vtraque quæstio terminatur, & ea probata restituetur.

CAP. II.

† Cap. vnico eod. tit. in 3 compilatio.

† Ferentillo.
† Ferẽtiño.

† Artone.

CVm †dilectus filius Abbas de Ferentino †, de nobilibus viris dominis de Artone † depoſuerit quæstionem, quod manu armata [a], & cum exercitu, ad castrum monasterij veniẽtes, in prædis animalium, & aliis damnificare dictum cœnobium præsumpserunt, de quibus iustitiam sibi fieri postulabat: Ei citra litis contestationem, sub forma exceptionis [b] fuit ex aduerso responsum, quòd per ipsius dolum [c] & violentiam castrum Sirati amiserant: quod & progenitores eorum tenuerant, & ipsi possederant in quiete, sibi petentes prius restitui, quàm petitionibus ipsius responderent: præsertim cum testes haberent præsentes, per quos incontinenti [d] probare volebant.

¶Verum ex parte abbatis fuit taliter replicatum, quòd ab eo restitutio peti non poterat, qui non fuerat spoliator: præsertim cum dictum castrum, ad ius & proprietatem sui monasterij pertineret, quod etiam pars aduersa nullatenus denegabat. Vnde & †verus dominus (ad quem ab alio res sua possessa reuertitur, etiam post tempora longiora) retentionis [e] debebat commodum obtinere: & iudicium restitutorium, contra spoliatorem †tantum competere dignoscitur: & infra.

¶Nos autem distinguendum esse credimus, vtrum spoliationis quæstio ab eisdem nobilibus sit obiecta in modum actionis, ad restitutionem petendam: an in forma exceptionis, ad intentionem aduersarij repellendam: Cum ea in modum actionis proposita, intelligantur mutuæ petitiones sese tanquam diuersæ minime contingentes: ac per hoc, iuxta [f] regulam iuris, qua dicitur: Qui prior appellat, prior agat: quæ prius esset proposita, prius foret tractada: quanquam in idem iudicium ambæ deductæ, vicissimque tractatæ, simul essent eadem [g] sententia terminandæ.

¶Sed quoniam quæstio illa fuit ab eisdem nobilibus tantum in modum exceptionis [i] obiecta: interloquendo pronunciauimus, vt probationes eorum super ipsa exceptione primitus audirentur: & ea probata spoliato. fæpe contingit. & supra de iudi. quia V. & hic: quia per dolum Abbatis spoliati sunt. Et latius patet restitutorium iudicium secundum canones quàm secundum leges, etiam vbi quis dolo vel metu perdit rem. 3. quæst. 1. redintegranda sunt omnia. secus est in actione quod metus causa, quæ datur contra illum qui metum non adhibuit. ff. quod metus causa. l. fi cum exceptione. §. in hac.

g [*Iuxta regulam iuris.*] ff. de iudi. qui prior c. Ber.

h ¶*Eadem sententia terminandæ.*] Nam si illi nobiles proposuissent spoliationem suam in modum actionis directæ, essent duę principales quæstiones, conuentio scilicet, & reconuentio, & tunc simul sunt tractandæ: vt. supra de mu. pe. c. 1. & non valet sententia super vna, nisi & super alia in eadem instantia feratur. ff. quæ senten. sine appel. l. 1. §. vlt. & C. de compen. neque scriptura. vel saltem appellandum est, & ibi dicitur in lege primo inducta. & vnam vocat hic sententiam pro tanto, quia continue vna post aliam fertur, sed reuera duæ etiam sententiæ sunt. infra de cau. pos. cum ecclesia. & c. super. nam quot sunt articuli, tot sunt sententiæ. ff. de mino. etiam. §. ex causa.

¶*Glo. seq. quinque quærit, quæ patent.*

i ¶ *In modum exceptionis.*] Hic patet quòd quæstio spoliationis non præiudicat ciuili quæstioni, nisi proponatur in modum exceptionis, sed criminali semper præiudicat, siue in modum exceptionis, siue in modum actionis proponatur, & sic loquuntur iura 3. quæst. 1. & quæst. 2. per totum. & 2. quæst. 2. per totum. Quidam intelligunt hanc decre. cum ambæ quæstiones sunt possessoriæ. Sed hoc non est verum: quia abbas non agebat hic possessorio iudicio, immo hic petebat sibi iustitiam fieri super damnis sibi datis in prædis animalium, & in aliis, vt patet in antiqua [d] decret. De hoc dicitur infra eod. super spoliatione. Illud potest hic quæri: vtrum exceptio spoliationis interrumpat præscriptionem? Et est dicendum, quòd non: quia præscriptio in odium non petentium inducta est. infra de præscrip. vigilanti. & 16. quæst. 3. §. potest. sed qui excipit, non petit: sed pe-

a *Armata.*] Illa vis quæ fit cum armis, publica est: quæ vero sine armis, priuata dicitur. Iustitu. de publi. iudi. circa fin. §. item lex Iulia. de vi pub. & ff. de vi pub. l. 1. vnde isti plus peccauerunt.

Vnde versus:

Vis priuata reum deponit ab ordine rerum:
Sed deportatur, si vis armata probatur.

b *Exceptionis.*] Ergo qui excipit, non contestatur litem. & sic patet quòd qui negat, non excipit: ergo qui excipit, nõ confitetur. ff. de except. non vtique. & infra de exce. cum venerabilis.

¶Glo. seq. obiicit, quòd delictum, &c.

c *Ipsius dolum.*] Sed quare debuit nocere ecclesiæ dolus abbatis, siue violentia: cum delictum personæ, & c. 16. quæst. 6. si episcopum [a]? Sed hic totus conuentus consenserat abbati, vel ab initio, vel ex post facto. arg. infra de restitu. spol. cum ad sedem. in fin. sed ratihabitio in maleficio [b] retrotrahitur, & mandato comparatur. ff. de vi & vi arm. l. 1. §. sed & si cum quis.

d *Incontinenti.*] Hoc multum faciebat ad hoc vt restitueretur. infra de restitutio. spoli. litteras. & infra de testi. veniens 2.

e *Retentionis.*] 16. q. 3. ecplacuit. ver. quòd si mala. & C. de præscri. 30. vel 40. annorum. & quis emptionis. §. ex si quis.

f *Contra spoliatorem.*] vel contra eum qui mandauit, vel ratam habuit spoliationem. sic infra de restitutione spoliatorũ. cum ad sedem. in fin. & ff. de vi & vi armata. cum à te. nisi scienter rem recipiat à deiectore, cum per hoc ei succedat in vitium. infra de restitu.

† Dictio, &, deest in multis antiq. in duobus autem vetustiſſimis legitur ita: vnde vt verus, &c.

a Cõcor. tex. in 1. fancim°. cum vulga. C. de pœnis.

b Violentię vel deiectio nis, vt patet in l. sequen. Ioan. Andr.

c Quando locũ habeat hęc regula, & quãdo fal lit. ibi nota. & in Spe. de incidẽ. quę. versũ. videm°. Io. Andr.

d Cuius verba ita habẽt: In quorum præsentia (scilicet Cardinalium quibus hęc causa à domino Papa cõmissa fuit) suam abbas depositi quęstionẽ, quod præfati nobiles nulla requisitione præmissa, manu armata, & cum exercitu, ad castra monasterij Ferẽtini, & Gab. venientes in prędis animalium, segetum com bustionib°, captionibus hominũ, homicidijs per petrandis, & damnis alijs, vsque ad l. libras Lucen. præter tragem hominum, & iniurias irrogatas. dam nificare cœnobium dictũ præsumpserunt: ded bus & aliis pariter quę vellet propo nere contra ipsos, iustiam sibi fieri postulabat, &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tentem repellit: vt hic, & ff. de exceptio. l. 2. ergo non interrumpit. Licet sit arg. contra. ff. quæ met. cau. l. metum. §. sed quod prætor. in fi. vbi dicitur quòd excipiendo videtur experiri. & ff. rem ra. ha. quo enim tutore. in fi. & ff. de excep. l. 1. & ff. de proba. in exceptionibus. Item quæritur, vtrum exceptio spoliationis possit opponi in qualibet causa? Et potest dici quòd nō: quia non opponit actio ni depositi: quia ibi non admittitur compensatio. C. de compe. l. vlt. & C. depositi. si quis vel pecunias. & infra depos. bona fides. §. sane. Alij dicūt quòd petenti depositum bene obstat exceptio spoliationis, quoniam obiicitur petenti restitutionem, saltem in modum reconuentionis, & etiam exceptionis, & quæstio spoliationis est priuilegiata. infra eod. super. Et ideo satis videtur quòd opponi possit actioni de posito: quia fauorabilior videtur spoliatio quàm actio depositi, licet illa sit bonæ fidei. Sed quid si in modum exceptionis probaui spoliationem, nunquid eædem probationes valebunt, si volo directe petere possessionem? Dico quòd non, nisi aduersarius consentiret. infra de test. veniens 2. Sed pone quòd succubui in exceptione: nunquid possum postea directe agere possessorio? Videtur quòd non: quia eandem quæstionem volo refricare, licet alio genere iudicij, quod non licet. ff. de except. rei iud. si quis cū totum. §. & generaliter Sed tamen dico quòd possum, nec impedit si succubui: quia possessorium directe etiam potest intentari ex dissimilibus causis. infra de dona. inter dilectos. Et si primo agatur criminaliter, & non obtinuit, postea agi potest ciuiliter. [a] C. quando crimi. ac. præiu. ciu. l. vnica.

a ¶ *Non cogerentur.*] Quia nec nudi contendere, nec inimicis inermes debemus nos opponere. 3. q. 2. oportet. Sed si conueniatur ab alio quàm à spoliatore, non obstat ei exceptio spoliationis. sed si criminaliter accusetur, potest excipere quod spoliatus est ab alio quàm à suo accusatore, si tota sua substantia vel maiori parte sit spoliatus: vt in quadā constitutione Inn. iiij. infra de resti. spo. frequēs. & sic intelligun tur canones isti. 2. q. 2. per totum & 3. q. 2. per totum

¶ *Glos. seq. allegat quatuor cōcordantias. signat contrarium de quatuor capitulis, & vnam legem, & antequam respondeat, format quæstionem, & soluit. demum respondet ad tria capitula, & ad legem.*

b ¶ *Restitutio facienda.*] Quia ad hoc non agebatur. Semper enim videndum est ad quid agatur: quia secundum modum agendi formatur sententia. infra de simo. licet Hely. & infra de accu. super his. & melius c. qualiter & quando. nec enim potestas iudicandi vltra id extenditur. quam in libello est deductum. ff. communi diui. l. vt fundus. Arg. contra. infra de cōcef. præb. ex parte. & 24. q. 3. ecce. & infra de cōfes. cum super. & supra de elec. per inquisitionem. & ff. de adul. l. 1. §. si publico. vbi accusator conuictus in modum exceptionis punitur, sed testis non punitur, licet crimen ei in modum exceptionis probetur: vt dicitur infra de excep. denique nec infamis reputatur: vt hic, licet eius testimonium reprobetur. ff. de his qui no. infa. Lucius. Item quid dices si probetur excommunicatio in modum exceptionis contra aliquem, vt repellatur à testimonio, vel ab electione, nunquid debet vitari? Potest dici quòd si ex tali facto publica fama laborat, non est ei communicandum. infra de sen. excommuni. cum de sideres. §. secundæ. arg. 2. q. 1. multi. ver. si quis frater nominatur, &c. Idē dico si in modum exceptionis crimen probetur testi. quod impedit promouendum. arg. supra de elec. super eo. vt si grauata sit eius opinio. infra de testi. testimonium. nec sufficit, quòd ex tali facto non irrogetur infamia, sed quòd eius opinio in nullo vacillet. 23. dist. laici. sicut dicit lex de eo qui fustibus cæsus est, licet non sit infamis, tamen ad honores non debet admitti. ff. de decu. eos. sic C. de ad ul. & si libidine. 81. dist. tantis Daniel. infra de accu. omnipotentes. & C. de procu. l. reum. & sic propter talem infamiam facti potest indici purgatio. arg. infra de sen. excommuni. cum desideres. §. secundæ. 2. q. 1. multi. ver. sic. si quis frater nominatur. Ad contraria signata superius dicas, quòd illud c. [b] ecce. intelligitur cum de crimine constat, siue accusando, siue denunciando, aut inquirendo: & quocunque tali modo constet, punitur. & ideo dicit, ecce crimina vndecunque clarueri nt, &c. Ad illam decretalem, cum super. sic respondeas. quia ibi testis in iure confessus est, & crimen illud continebat causam de qua agebatur, vnde punitus fuit. infra de exceptionibus. denique. in fi. & ei obiectum fuit quòd esset particeps simoniæ: vnde interrogatus & confessus punitur. In illa per inquisitionem agebatur, ibi: tam in capite quàm in membris. Ad legem illam. ff. de adulter. l. 1. §. si publica. potest dici quòd iudex qui cognoscit de adulterio, ex officio suo punit maritum de lenocinio sine accusatore: quia cum exceptio lenocinij non prosit vxori, obesse debet marito, aliàs maritus non puniretur de crimine: quod esse non debet: quia publicæ vtilitatis est, ne crimina remaneant impunita. infra de sen. excom. vt famę. & ff. ad leg. Aquil. ita vulneratus. versus finem.

a Et hoc est contemplatione rei familiaris secūdum Inn. qui etiā hic quærit, quod si abbas succubuit in exceptione: postea militib⁹ cōtra ipsum agentib⁹ obtinuit interdicto, & absolutus est ab ipsorum imperitione: demū abbas recipit eandē quæstionē, nunquid obstabit ei exceptio prędictę spoliationis, vel sententia? Dicit quòd non: propter quia tē supueniētis sententię. ff. commo. l. in commodato. §. fin. propter quæquitatem is qui tulit interlocutoriā, ipsam revocare debet. ff. de re iudi. quòd iusfit. Ioan. Andr.

b Intellect⁹ c. ecce. 24. q. 3. & aliorū diligēter ad perandi.

¶ Honorius tertius Ludouico regi Francorum.

¶ Petenti hæreditatem, obstat exceptio natiuitatis, quæ prius debet coram ecclesiastico iudice terminari. hoc dicit secundum glossam, intelligendo quòd hic erat prius coram iudice seculari petita hæreditas, & exceptum fuit de illegitimitate.

CAP. II.

TVam non credimus latere prudentiam, causam natalium reginæ Cypri ad examen nostrum (vt pote quæ ad forum ecclesiasticum [d] pertinet) esse delatā: & infra. ¶ Quia vero antequam natalium causa terminata esset, dependentem ex illa [e] quasi ex falso testimonio, non habentur.

Tua nō credimus.] Pendente causa natalium coram ecclesiastico iudice, quæstio hæreditatis ex illa dependens per secularem iudicem inchoari non debet. h. d. extra gl. intelligendo, quòd hæc causa legitimitatis fuit mota prius coram iudice ecclesiastico: & ea pendente petebatur hæreditas coram seculari. Primo narrat factum de præterito. Secundo prouidet circa futurum: ibi, *Quia vero.* Abbas.

CASVS. Mortuo comite Campaniæ sine prole, regina Cypri dicebat quòd debebat illi succedere in comitatu tanquam proximior: Quidam alius hoc intelligens accesit ad dominū Papam proponens quòd cum ipsa regina non fuisset de legitimo matrimonio nata, dicto comiti succedere non debebat, sed ipse: quod paratus erat probare in præsentia domini Papæ, petens ab ipso vt mandaret regi Franciæ, vt si forsitan dicta regina super successione comitatus prædicti, coram ipso proponeret quæstionem, non audiret eandem, donec causa natalium (ex qua illa dependebat) fuerit terminata: quod Papa non distulit adimplere. mortuo autem ipso rege, cui Papa prædicta mandauerat, successit ei Ludouicus filius eius: vnde Papa scribit eidem super eod. negotio, credens prudentiam ipsius non latere, causam natalium dictæ reginæ, quæ ad forum ecclesiasticum pertinet, ad examen ipsius esse delatam, & licet Papa dictam reginam in suo iure velit fouere: tamen quia antequam causa natalium terminata esset, incipere causam successionis dependentem ex illa, nihil aliud esset quàm negotium ipsum diuersis processibus intricare, & ordinem iuris perturbare: & ideo si ab ipsa regina fuerit requisitus super hoc, patienter expectet donec causa natalium per sedem Apost. fuerit terminata. Not. quod causa natalium ad forum ecclesiasticum spectat. Item causa natiuitatis præiudicialis est ad causam successionis, & ideo primo debet terminari: si contrarium fieret, ordo iuris peruerteretur: quod esse non debet: nec valeret processus successionis, si legitima non pronuntiaretur. Item negotium diuersis processibus non est intricandum.

c Dixit Ho. quòd hoc loquitur quando nō periurium, sed aliud crimen quodcūque vis obiicitur testi: ibi quando de periurio cōtinetur. & tunc est speciale quod de cętero vt infamis à testimonio repellatur. infra de testi, testimonium. Ioan. Andr.

¶ Glo. seq. distinguit: aut duæ quæstio. ciuiles sunt principales, aut altera incidens, & tunc quandoque ciuilis incidit, &c.

e ¶ *Dependentem ex illa.*] Ex hoc loco satis patet, quòd si quæstio præiudicialis incidat in causa, de ea sola primo est cognoscendum antequam de principali: quia ea probata principalis quæstio est peremptа, vt hic dicitur. Et not. quòd si duæ sint principales quæstiones, & sunt ambæ ciuiles: quæ primo proponitur, primo tractatur, & vna sententia terminatur. supra eod. c. proxi. & ff. de iud. qui prior. Sed quandoque quæstio ciuilis incidit, & præiudicat ciuili, & tunc de incidenti est antea cognoscendum & pronunciandum: vt si quis agit de hæreditate directe, & alter incidenter proponat, quòd non sit legitime natus: de hac est antea pronunciandum: vt hic, & infra qui fil. sint legi. lator. vel si proponatur quæstio seruitutis: & hæc primo expedienda est. 3. q. 11. §. fi. de hæreditate. & C. de ordi. cog. 2. quandoque quæstio ciuilis præiudicat criminali, & est primo tractanda, vt si aliquis qui credat se liberum accusetur de crimine, & postea moueatur ei quæstio status, primo tractabitur ineidens quæstio de statu. 3. quæst. 11. §. si crimen. & C. de ordi. cog. l. 3. & C. ad leg. Iul. de adult. quoniam Alexandrum.

Quæstiones præiudiciales sunt in quadruplici differentia.

d Concor. Auth. quas actiones. & ibi Bar. C. de sac. san. eccl.

a Vt C. si quis ali. test. prohi. l. 1. vbi petens hę reditatē accusarur, q̄ testatorem compulit, vt eū hęredem institueret, & ibi habetur satis. in Spe. de inciden. quæst. in princi. Io. And.

b Concor. l. omni innouatiōe. C. de sacrosan. eccl. & quę no. supra de iud. at si clerici.

xandrum. & C. ad leg. Fla. de pla. præses prouinciæ. Quandoque criminalis præiudicat ciuili: [a] vt 3. q. 11. §. aliquando ver. ciuili. Quandoque criminalis præiudicat criminali. 3. q. 11. dicto. §. aliquando. c. prius est: vbi de hac materia habes satis. & sic quandoque vna quæstio dependet ab altera: & tunc non sunt simul tractandæ: quia sic esset diuersos intricare processus, & sine vtilitate. simile ff. de iu. exhibita. vbi simul de principali & exceptionibus cognoscere voluerunt iudices: quod esse non debet. ff. de offi. dele. prudentiam. §. sexta. & ff. de foro compe. ex parte. & c. ex tenore.

a ¶ *Successionis.*] Super comitatu campaniæ, in quo dicebat regina ista se debere succedere.

b ¶ *Patienter expectet.*] Et ita patet, quòd iudex ciuilis etiam incidenter, & per reconuentionem de causa spirituali cognoscere non potest. ff. qui fi. sint leg. causam. 1. & c. lator. & hic. De hac materia dicitur est ff. de iud. at si clerici [b] Sed cōtra, videtur quòd sālté incidenter de tali quæstione cognoscere possit. C. de iudi. quotiēs. C. de ordi. iud. l. aditæ. ff. de iu. om. iud. si idem. & ff. de iudi. qui nō cogitur. sed est verum quod prius dicitur, licet secus sit in contrariis causis ciuilibus.

¶ *Super spoliatione.*] Agens interdicto vnde vi, non reconuenitur nisi de alia spoliatione: de qua etiam excipi potest ꝺ eum. Diuiditur. Nam primo dicit quid iuris cum agens possessorio reconuenitur. Secundo, quid iuris cum ꝺ eum excipitur: ibi, *Quanquam.* Prima subdiuiditur. Nam primo ponit dictum, exceptionem interferens. Secundo submittit rationem dicti: ibi, *Cum restitutionis.* Abbas.

CASVS. Aliquis fuit spoliatus ab aduersario suo: spoliatus fuit spoliatorem traxit in causam, petens restitui sibi rem illam, qua eum spoliauerat: spoliator volebat eum reconuenire, quæritur quid iuris sit? Respōdet quòd spoliator iste non est audiendus volens reconuenire spoliatum, nisi eum reconueniat de alia spoliatione: quia petitio spoliationis in hoc priuilegiata est, vt qui illam intentat, non cogatur respondere suo spoliatori, antequam fuerit restitutus. Sed si spoliator in modum exceptionis opponat de alia spoliatione ꝺ ipsum spoliatum, repellit eum ab agendo. Not. quòd quæstio spoliationis priuilegiata est, vt spoliator non possit reconuenire spoliatū iudicio petitorio. Item spoliator potest opponere de alia spoliatione in modum exceptionis.

¶ Glo. seq. not. quòd licet agēti possessorio nō referatur quæstio domini tamē agenti petitorio vel possessorio refertur quæstio spoliationis: & tūc aut in modum actionis aut exceptionis, &c. Secundo instruit reum spoliatorem, qui etiam est spoliatus, vt videat quod sibi magis, &c. Vltimo format duas quæstiones, & illas soluit.

c ¶ *Restitutionem petentem.*] Qui enim petit restitui, ab aduersario reconueniri non potest petitorio, sed super alia spoliatione bene potest: vt hic dicitur: nec potest ei referri quæstio proprietatis ab eo, super eo de quo conuenitur. ff. de iud. si de vi & possessione [c] & C. de rei ven. ordinarij. & ꝺ. de rest. spo. c. in litteris. c. item cum quis. &c. ex conquestione. nisi primo fuerit restitutus: vt hic, & ꝺ. de rest. spo. solicite. Vnde not. quòd vbi duæ quæstiones possessoriæ proponuntur à diuersis, illæ possunt simul tractari, vt hic secundum illam regulam, Qui prior appellat, prior agat. ff. de iud. qui prior. & tunc vna sententia debent terminari ꝺ. eo. cum dilectus. quia vtraque spoliatio priuilegiata est. Si vero vnus agit petitorio, & alter possessorio: distingue qualiter reus obiiciat spoliationem: Si enim petat directe restitui, duæ sunt petitiones: quia in modum actionis sit reconuentio de spoliatione, & tunc simul tractandæ sunt: vt ꝺ. eod. cum dilectus. [d] Si in modum exceptionis proponatur spoliatio, tunc primo tractatur exceptio spoliationis, secundum quod dicitur in illa decre. cum dilectus. Si vero quis agat de spoliatione, contra suum spoliatorem, vel etiam de re alia: tunc spoliator potest opponere exceptionem de sua spoliatione, & in modum actionis, & in modum exceptionis, vt hic dicit. Sit ergo cautus quid sibi magis expediat, vtrum agere directe, vel excipere. Si magis expediat reo possidere rem aduersarij, quàm suam recuperare, excipiat: quia probata exceptione sua, non compellitur respondere, nisi primo fuerit restitutus: vt in c. cum dilectus. Si magis expediat recuperare rem qua est spoliatus, proponat spoliationem suam directe, & ea probata, restituetur: vt colligitur hic, & ca. cum dilectus. & idem si petitorio agatur: quia reus dupliciter potest proponere suam spoliationem: vt supra eod. tit. cum dilectus. Et hoc cum super diuersis rebus fit conuentio & oppositio spoliationis. Secus videtur quando super eadem re fit conuentio & reconuentio: quia tunc vtili⁹ est proponere spoliationem in modum actionis. infra de resti. spo. ex conquestione. quia restituetur in eo casu ante ingressum principalis causæ. Si vero in modum exceptionis, non restituetur, sed repellit agētem: & sic vtroque casu præiudicat quæstio spoliationis in hoc casu. Item recompensatio non potest opponi petenti restitutionem: quia sic indirecte admitteretur reconuentio. C. de compē. l. vlt. arg. infra de excep. cum inter. in fi. Item in momentanea possessione cessat reconuentio. C. qui leg. perso. habet stādi in iud. vel non. l. vlt. Sed si ago contra te possessorio, & tu reconuenis me possessorio, & ego excipio contra te in modum exceptionis, de spoliatione eadem de qua conuenio te, nunquid debeo admitti? Dico quòd sic: quia ad aliud propriū vt actio, ad aliud vt exceptio. arg. ff. de inof. test. contra veterani. alias est l. Papinianus. §. sed neque impuberis. [e] & infra de test. veniens 2. & c. cum in tua. Sed quid si ille excipiat de sua spoliatione? dico quòd potest & elidit actionem meam, & ita remanet conuentio & reconuentio inefficax. si autem expediret ei magis agere quàm excipere, proponat de sua spoliatione in modum replicationis, & sic per replicationem elidit exceptionem meam, & sic remanet conuentio & reconuentio efficax.

†Vide tex. in l. bona fides. cū not. ff. depositi.

†In omnibus manuscriptis legitur, oppolita.

†De materia huius capitis vide latissime per Iasonem in §. si quis agens. & sequen. Insti. de action.

e Substituus directe filio impuberi, eo mortuo contra matrem impuberis ag̃ētē de inofficioso, dicit testamentū illud fuisse paternum: cōtra fratrē testatoris dicit illud fuisse filij. Io. An.

TITVLVS XI.

De plus petitionibus.

¶ Gregorius nonus.

¶ Ponit quatuor modos plus petendi, & pœnas plus petentium.

CAP. I.

CONsilium † prouidentiæ dici non potest, quòd pecuniam tibi debitam, ante terminu ab aduersario repetisti. ¶ Punitur enim importunitas pl⁹ petentium, si super petitione sua duxerint in iudicio persistēdū:

† Vel donec aduersarius refecerit ex pensas. Iniquū enim est si non restituerentur expensæ, quas fecit etiā ante lit. contest. Vnde dicit Host. q licet ante lit. contest. desistere possit: tenetur tamen ad interesse aduersario si quod sit. Io. An.

DE PLVS PETITIONIBVS.

¶ Continuatur secundum Gof. & Ioan. And. quia plerumque in iudiciis plus petitur, ideo, &c. Vel sic, supra in proxi. rubri. dictum est de ordine cognitionum: Verum quia interdum excipitur actorem plus petere, & dubitari posset de ordine & modo procedendi, ideo subiicitur, &c. Abb. Siculus.

Consilium.] Diuiditur in duas partes. secunda ibi, *Te quoque.* Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis mutuauit pecuniam alicui amico suo restituendam sibi certo: iste ante terminum repetebat pecuniam: respondebatur ei quòd non poterat eam repetere ante terminum: immo de hoc puniri debebat: consuluit Papam super hoc. respondet ei Papa: non fuit consilium prouidentiæ, quòd ante terminum, pecuniam tibi debitam repetisti: vnde punitur importunitas plus petentium, si in iudicio persistant in sua petitione: hoc modo, vt qui plus petit re siue causa, in expensis aduersario condemnetur: qui plus petit loco, ad interesse teneatur, pro eo quòd vtilitas adimitur debitori, quam habuisset si loco statuto soluisset: & ei qui plus petit tempore, duplicantur inducię, nec respondere tenetur, nisi ei soluantur expensæ.

¶ Gl. seq. reci. per q. vsque ad quod tempus, &c. alleg. quòd ante lit. cōtesta. secundo alleg. quòd ante sententiam primum tenet l. inducit, quam tamen fatetur in alio casu loqui.

d ¶ *In iudicio persistendum.*] Et ita si volunt desistere à petitione, licitum est, nec puniuntur: & hoc possunt facere vsque ad lit. contest. [f] postea vero non possunt desistere sine pœna. C. eod. tit. l. vnica. sic licitum est ei pœnitere ante litem contest. ff. rem ra. habe. amplius non. Sed videtur quòd licitū sit pœnitere quandocūque ante sententiā, vt ff. de inof. testa. contra veterani. alias est l. Papinianus. §. meminisse. & C. de his quibus vt indig. alia. & C. ad l. Cor. de fal. qui falsas. & C. loca. conductores. in quibus potest pœnitere ante sententiam. Sed prius dictum verius est, quòd ante lit. contest. pœnitere debent: alias puniuntur in expensis. C. eod. l. vnica. & hic. Et hoc etiā cum re aut causa plus petitur. Sed lex illa loquitur cum aliquis per dolum super

Universidad de Navarra Biblioteca de Humanidades

maiori quantitate exigit cautionem, & illo si perfistat, à toro debito punitur exceptis duobus casibus, scilicet transactionis,& secundæ cõfessionis, qui excipiuntur in l.illa.& ita de aliis plus petitionibus loquitur hic.

a ¶ *Plus loco.*] Qui petit alio loco quam vbi conuenit, ad interesse per officium iudicis potest conueniri, in eo in quo damnificatur quòd in alio loco conuenitur. ff.de eo quod cer.lo. l.2. §. fin. De hoc interesse dictum est ℨ.de off. dele. P. & G.

b ¶ *Amplius tempore.*] In istis quatuor modis plus petendi olim puniebatur in tota causa. Insti. de act. §. si quis agés. & Insti. de excep. §. appellantur. Sed hodie non ita puniuntur: quando enim quis ante tempus petit,inducię duplicantur, & nihilominus in expensis punitur, Insti.de excep. §.hodie autem. & hic. a Si autem re, causa, loco plus petat,& reus aliquod damnum sustinuit circa sportulas, actor triplicem pœnam patitur. Insti. de act. §. tripli. & §. sed hoc quidem antea. & in aliis expensis condemnabitur : vt dictum est in littera.

TE QVOQVE Casus. In §. isto exponit quatuor modos prædictos plus petendi : Ille petit plus causa,qui cum aliquid debetur sibi in genere vel sub alternatione, rem in specie, vel vnum præcise petit. Re vero plus petit, si x. sint debita, & ipse petit xx. Loco plus petit,cum quis alibi conuenitur, quam soluere conuenit. Tempore plus petitur cum ante terminum vel conditionem petitur, quod debetur. Not. hic quatuor modos plus petendi, & pœnã eius qui ℨ facit. Item qui plus petit re siue causa, condemnatur aduersario in expensis. Item qui plus petit tempore vel loco ad interesse tenetur.

c ¶ *Causa plus petitur.*] Hic exemplificat prædictos quatuor modos plus petendi : quia causa plus petitur, vt puta, promisi tibi x.vel Stichum,in optione mea est soluere quem volo.C.de cõd.inde.si quis seruum. ff. de iure do. plerunque. §. fi. vel promisi hominem in genere, non istum vel illum : si tu petis à me præcise x. vel Stichum, auferre vis mihi electionem, b quod esse non debet. vnde puniri debes in damnis,quæ sustinui:vt dictum est, vt insti. de act. §. huic autem. & §. præterea. Loco,& re patet in ipsa littera. Tempore,vt si promisi tibi x. soluere vsque ad annum,& tu antea petas : vel promisi tibi si imperator intraret Italiam, & tu petis ante conditionem extantem. Exemplũ de his habes Inst. de actio.§. plus autem quatuor modis.

ADDITIO. Vnde isti quatuor modi plus petendi comprehenduntur in hoc versu: *Plus petitur causa,vel tempore,reque,locoque.*

DE CAVSA POSSE. ET PROP.

¶ *Dictum est supra de ord.cog.Verum quia dubitari posset de ordine adhibendo cum causa possessionis & proprietatis, ab eodem vel diuersis deducuntur in iudicium,merito hic subiicitur. Abbas.*

Vsceptis.]Doctores nostri non summant,sed ponunt casum, forte quia actor præsens petebat reum absentem cõdemnari in vtroque, scilicet in causa possessionis & proprietatis : aut quòd Papa causam possessionis committeret vni, & causam proprietatis alteri. Papa vero respondit vt in littera. Vel primo petiit vnum, vt vtrunque iudicium diuersis iudicibus cõmitteretur : & ab hoc repulsus petiit secundum,vt saltem Papa pronunciaret : & iterato fuit repulsus, ratio repulsionis habetur in littera,& potest hæc decre. summari vt in rubro. Et secunda pars : ibi, *Nec nos.* Abbas.

CASVS. Quidam Fœlix nomine de Sicilia habebat causam cum aduersario suo, petebat à Papa vt causam possessionis cõmitteret vni iudici,& causam proprietatis alij. Ad hoc respondet Papa, quòd legali prouisione decretũ est causam possessionis & proprietatis sub vno & eodẽ iudice debere cognosci,vnde non admittit petitionem ipsius. Ité petebat a Papa vt ℨ aduersarium suum absentem diffinitiuã proferret sententiã.& ipse respõdet,q℘ ℨ inauditã parte & absentẽ nihil potest diffinire.Not.quòd causa possessionis & proprietatis apud eundem iudicem debet cognosci & finiri : & sic continentia causæ diuidi non debet.Item contra absentem non contumacem,non est procedendum.

d ¶ *Momenti.*] Id est,possessionis.Et dicitur possessio,momentũ,non quia durat per momentum,sed quia c parũ duratura est apud possessorem,cum actor docuerit de proprietate:& à sententia momentaneæ possessionis secundum l. nõ appellatur. C. si de momen.post.l.vnica.& 2.q.6. c.ei qui.ad finem. §. de possessione. secus secundum canones. supra de iudic.c.fi.

sub eodem iudice terminari debet:nec contra absentem est pronunciandum.

CAP. I.

Vsceptis: & infra.

¶ Legali prouisione decretũ est tam momenti d, quàm proprietatis causam sub vno e eodemque iudice debere cognosci †. ¶ Nec nos contra inauditam partem aliquid possumus diffinire. f

¶ Celestinus tertius.

¶ *Si actum est possessorio & petitorio, potest iudex receptis probationibus super vtroque prius discutere probationes super possessorio,& illud terminare.h.d.*

CAP. II.

AD † vltimum interrogati fuimus, si iudices deputati ,vt de possessione & proprietate cognoscãt, grauibus partiũ sumptibus parcere cupientes, de vtraque commixtim audiant allegationes pariter & testes admittant †:deinde prius audiant attestationes de possessione, & pronuncient secundum tenorem illarum, vtrum licite hoc agatur. ¶ Nos autem (cum hoc sit in iure ciuili expressum)

¶ *Glo.seq. ponit tres lecturas vltimi versiculi.*

f ¶ *Diffinire.*] Not. quòd dicit, diffinire , quasi diceret, diffinitiuam sententiam contra absentem non possumus proferre ante litem contestatã.supra vt lit.non contestata per totum,vel dic non possumus diffinire,etiam lite contestata contra inauditam partem : quia non liquet de causa.Et ideo præcise diffinire non possumus, quin salua sit ad minus quæstio proprietatis absenti.infra de do.& contu.prout. & supra vt lit.non contest.quoniam.§.pen.& C.quomodo & quando iud.l.consentaneum. Et ita duobus modis potest intelligi particula ista , vt lit. non cont.vt sic non fiat diffinitio , sed propter contumaciam in possessionẽ missio , vel lite etiam contest.quando non liquet de causa. Vel tertio modo : quia contra absentes non citatos , non conuictos, non confessos,nihil possumus diffinire. supra de ma. & obe.inter quatuor. d & sic plana est littera.Bernar.

AD *vltimum.*] Si possessorio & petitorio simul est actum , potest iudex prius possessorium terminare.Communis diuisio.Secunda: ibi, *Nos autem.*Abbas.

CASVS.Causa commissa fuit quibusdam iudicibus quo ad possessorium & petitorium : iudices volentes parcere laboribus partium & expensis,de vtraque quæstione commixtim audiunt allegationes,& testes recipiunt : postmodum audiunt allegationes , & testes super possessione, & pronunciant secundum tenorem illarum : quæritur vtrum, hoc licite fieri posit ? Respondet Papa , quòd licite illud fieri potest, cum etiam sit in iure ciuili expressum. Not. ℘ causa possessionis & ℘prietatis simul tractari possit:aliàs causa possessionis præcedere debet.

g ¶ *Deputati vt de possessione & proprietate.*]Quia causa est eis vtraque commissa,& idem est si simpliciter causa indifinite committitur: quia vtraque causa intelligitur esse commissa.infra de sequestra.ad hoc. quia diuidi non debet continentia causarum: supra c.proxi. C. de iudi. nulli.sic & causa proprietatis & vsufructus apud eundem iudicem sunt tractandæ.ff.de libe.cau.si pariter.fic& in aliis. ff. de qui. rebus ad eundem iudic.eatur. l.1.Ber.

h ¶ *Pronuncient.*] Scilicet super possessione.

¶ *Glo.seq.alleg.4.concor.subdens de iure canonico simul petitorio & possessorio ab eodem agi posse : quam dicit fuisse opinionem M. Sed Ioan.contra,& remittit. demum dupliciter exponit hoc prius hic positum.*

i ¶ *Expessum.*] s.℘ pirus audiant attestationes de possessione,& ℘pronuncient super illa:illud est expressum in iure ciuili.C.de rei ven.ordinarij.C.de interdi.incerti iuris est.ff.de acq.pos.exitus cõtrouersiæ.ff. de iudic.

† In codice Barbatię clarius sic : ita quòd qui re plus petunt, sine causa, &c.

† Videl.1. ff. de eo qđ cer. loco.

† plus

a Adde ad materiã huius c. & glo. l. 1. & ibi Bar. ff. eod.

† Aliàs, Fœlici, in pluribus exẽplaribus scriptis. habetur autẽ hoc apud Gregorium lib. 7. registri indictione 2.epistola 98.siue 100.& c.1. eo. tit. in 1. compilat.

b Et per hoc patet pœnã locum habere , etiam si petat quod est vilius: vt dicit hic Frã. & patet Insti. de actio.§. Præterea. Ioan. And.

c Dicebat Tanc. quia apta est tantum per momentũ durare. idẽ Gof. & Ho. est ergo momentanea aptitudine, & non actu. & lex Aquilia dicitur pœnalis, quia apta est ad pœnam: non tamen semper est pœnalis. Insti. ad le. Aquil. §. his autem.secũdũ Host. Io. And.

† Vide tex. in l.1. & per totũ tit.ff.de qui.re. ad eun. iud. ea.

† Cap. vnico eo. tit. in 2. cõpilatione.

† Aliàs, recipiant.

d Concor. l. 1.C de exce. rei iud.

de iudic.si de vi & possessione.Tamen secundum iura canonica simul potest procedi super vtraque quæstione , & vna debent sententia terminari.infra eod.c.proxi.& c.cum dilectus.ita quòd primo pronuncietur super possessione , & incotinenti super proprietate : vt ibi dicitur, & c.cum super.& ita causa possessionis,& proprietatis ab eadem persona intentari potest simul : & vno iudicio tractari & terminari : quia non sunt ista contraria. de hoc dicetur infra eo. pastoralis.& c.cum dilectus. & in hac opi. fuit dominus M. & eius sequaces. dominus Io. & eius sequaces volunt stare ll. prædictis. a sed illa diuersitas determinabitur.infra eod. pastoralis. & cap. cum dilectus. & quod dicit hic quòd primo pronuncient super possessione, nihilominus de proprietate pronunciare debent incontinenti : ex quo simul est actum , & publicatio simul facta, & de vtraque liquet : aliàs differtur quæstio proprietatis. infra de test.significauerũt. aliàs si volunt differre iudices iudicium proprietatis , nec testes publicare cum aliis, etiam possunt procedere super possessione tantum. & sic intellige quod hic dicit,vt cõcordet iuri ciuili , prout dicit in fine, aliàs contradicerent iura ciuilia : tamen secundũ canones , si aliquis vult agere simul vtroque iudicio , iudex simul expedire debet vtrumque. infra c.proxi. b & c.cum super.& c.cum dilectus.aliàs contradicerent. hic iudices ex officio suo hoc facerunt,vt commixtim audirẽt,sed prius volebant procedere super possessione,quòd licitum est secundum iura ciuilia,nec canonica contradicunt.

a Adde pro Io. opi. tex. in l. ordinarij.C. de rei ve.& l. incerti. C. de interd.

† Cap.1.eo. tit.in 3.compilatione.

b Sic ex vno processu cõsequitur qs duplex commodum ipsi cũdum Lau. Vin.& Tancre.qui inducunt iura, ℘ no. infra eo. cum super. Ioan. Andr.

Vm ecclesia.] Duæ sunt partes principales. In prima ponitur facti & processus narratio.in secunda diffinitio:ibi, *Nos igitur.*Prima subdiuiditur in quinque.Primo enim ponit petitionem actoris. Secundo recognitionem reorum:ibi, *Verum.* Tertio modum processus: ibi , *Partibus ergo.* Quarto allegationem actoris : ibi, *Pars canonicorum.* Quinto allegationem reorum : ibi , *Parte clericorum.* Secunda principalis subdiuiditur in duas.Nam prima diffinit possessorium. Secunda petitorium : ibi, *Verum.*Abbas.

CASVS.Ecclesia Sutrina vacante,canonici conuenientes in vnum & inuocata spiritus sancti gratia,pastorem communiter elegerunt,petentes postmodum electionem ipsius per sedem Apost.confirmari : clerici conuentualium ecclesiarum ciuitatis eiusdem opposuerunt se huic electioni in auditorum præsentia,proponentes quòd cum in electionibus episcoporum,ipsi ac eorum prædecessores consueuerint interesse, canonici Sutrinenses eis contemptis & exclusis,ad electionem procedere præsumpserunt : vnde non confirmari, sed infirmari potius petebant eandem,petitorium & possessorium similiter intentantes:lit.contest.testes recepti fuerunt,vtrinque attestationibus publicatis , pars canonicorum dicebat intentionem suam esse probatam sufficienter,quòd ad eos tantum spectaret electio : pars clericorum asserebat quòd per dicta suorum testium plene probauerat, quòd electioni Pontificis interesse debebant, & quòd in trium episcoporum electionibus, qui vltimo & immediate ecclesiæ Sutrinæ præfuerant , vocem habuerant cum canonicis,eligendi:Dominus Papa examinatis attestationibus antedictis , deprehendit testes canonicorum in perhibendis testimoniis varios extitisse , & vacillasse contra fidem suam , & quòd negatiuam probare nitebantur , vt ad ipsos & non aduersarios pertineret ius eligendi : pars vero clericorum sufficienter ostendit, quòd in tribus electionibus episcoporum , de quibus præmissum est , fuerunt præsentes , & habuerunt vocem eligendi. Vnde Papa electionem præmissam factam contemptis & exclusis clericis antedictis cassauit, reducens clericos ipsos in eam quasi possessionem quam ante motam controuersiam habuerunt:verum quia vtraque pars quicquid iuris habuerat , in quæstione prædicta deduxerat in iudicium , & iure ciuili sit cautum non solum illud venire in iuditium , de quo dictum est, vt veniat : sed etiam illud venit in iudicium, quod nominatim non est prohibitum:& secundum statuta canonica electiones episcoporum ad canonicos cathedralium ecclesiarum non est dubium pertinere,nisi secus alibi obtineat de consuetudine speciali : & licet clerici prædicti probauissent quòd licite posit fieri, respondemus.

¶ Innocentius tertius archiepiscopo, & canonicis Sutrinis.

¶ *Si spoliatus possessorio & petitorio simul agens possessionem & spoliationem probat,sed non dominium seu proprietatem , obtinet in possessorio , sed succumbet in petitorio.*

CAP. III.

VM † ecclesia Sutrina pastore vacaret , vos conuenientes in vnum a, & (sicut moris est) spiritus sancti gratia inuocata , pastorem vnanimiter elegistis:petentes ipsius electionem à sede Apostolica confirmari.Verum clerici conuentualium ecclesiarum ciuitatis eiusdem, consequenter suam deposuere querelã:quòd cum in episcoporũ electionibus,ipsi ac prędecessores eorum consueuerint interesse,vos eis renitentibus & exclusis,ad electionẽ procedere præsumpsistis : quam ob hoc non confirmari , sed infirmari potius postulabant. ¶ Partibus igitur apud † sedem Apostolicam constitutis, in auditorum præsentia testes vtrinque producti fuerunt : & eorum depositionibus publicatis , pars canonicorum per testes à se productos, intentionem suam, quòd ad eos tantum spectaret b electio,sufficienter dicebant † esse probatam : Parte clericorum nihilominus asserente, quòd per dicta testium quos produxerãt, & ipsi assertionem suam (quòd electioni pontificum interesse deberent) plenius probauissent per quæ constare dicebant, eos electionibus trium episcoporum, (qui ecclesiæ Sutrinæ vltimo c & immediate præfuerant) cum canonicis cathedralis ecclesiæ affuisse , vocemque habuisse d cum aliis eligendi.

¶ Nos igitur (quoniam deprehendimus testes vestros in perhibendis testimoniis varios † extitisse : atque aduersus fidem attestationis suæ coram auditoribus vacillasse e, mus. §. finautem.& vbicunque d duo vel tres congregati fuerint in nomine meo,ibi sum in medio eorum.1.q.1. cum scriptura.& 24. q.1. alienus.& 20.dist.c.vltim.fin.

¶ *Glo.seq.obiicit,& soluit.*

b ¶ *Spectaret.*] Sed qualiter fuerunt admissi canonici ad aliquam probationem,cum pars aduersa diceret se spoliatam , cum nil obiici posit spoliato ante restitutionem , nec super eo quæstio proprietatis referri. infra de restit.spol.in litteris.& c.item cum quis. & c. ex conquestione. supra de ordi. cog.super spoliatione ? Sed dicas quòd isti clerici conuentualium ecclesiarum,non tantum possessorium intentarunt,sed petitorium simul cum possessorio : vnde licitum fuit alteri parti de iure suo docere.Et in hoc minus caute fecerunt isti clerici,quia quandiu potest aliquis intentare aliquid possessorium,non debet agere de proprietate.ff.de rei ven.is qui destinauit.

c ¶ *Vltimo.*] Bene dicit,vltimo : quia licet quandoque fuissent in eligendi possessione,hoc non prodesset ad hoc , vt possent petere restitutionem : licet secus in dominio.C.de proba.fiue.Item bene sequitur,& immediate : quia si non continuassent tempora , non præscripsissent.ff. de diuer. & tempo. præscri. in vsucapione. §. 1. & de vltimo tempore caute dixit:quia in præscriptione vltima tempora spectanda sunt.C.ne de statu defun.si mater. & C. de apo. publi.l. quicunque. e lib. 10. arg. 35.dist.ab exordio.& 28.dist.quia sunt.

d ¶ *Vocemque habuisse.*] Caute etiam dicit, vocemque habuisse:quia posset esse quòd interfuissent causa consilij dandi, & tamen non eligissent,nec scrutatores voluntatum dedissent,aut vota sua inquisita non fuissent.supra de ele.Cumana ecclesia.& 63. dist. obeuntibus. vel forte essent inuitati. 63. dist. cum Hadrianus. sed per talem inuitationem ius non acquiritur.9.q. 3. nunc vero. & c. seq. & arg.ad hoc.supra de postu. bonæ 2.Hoc enim non sufficit quòd aliquis possideat, sed quòd intendat ius sibi acquirere.ff.de iti.actuque priua.l.vlt.ff.quemadmodũ seruit. amit.l.fi.immo in dubio præsumendum est iltos potius non habere ius. arg.24.dist.presbyteri.& 7.q.1.pontifices.quia non verisimile est, quòd quis iactet res suas.ff.de proba.cum de indebito. ver. qui enim soluit.& supra de elec.quia diligẽtia.nec enim sequitur,quòd si fuerint electi,q℘ ideo possederint. f ff.de acquir.poss.fi quis antea. infra de re. spo. olim. & ff.de vi & vi arma.l.1.§.vim vi.

e ¶ *Vacillasse.*] Hoc solum sufficeret ad repellẽdos testes,& quòd dixit varios extitisse:vt 3.q.9. pura.& 4.q.3.cap.fi testes.§. item qui falso. & infra de pœ.super his.& infra vt ecc.benefi.vt nostrũ.§.omnib⁹ ergo. & 35.q.6.de parentela 2.in fin.& ff.de quæst.de minore. §. tormenta. in fi. & l.ex libero.§.1.in fi. tamen quandoque verbis & non re aliqui dissentiunt.infra de verb. sig.nihil obstat. & infra de test. cum tu fili. & ff. de re iud.actorum. § q. 1. in scripturis. §. quies. in glo. opere. de pœn. dist.1. periculosæ.

a Coram

† Alias dicebat.

† Testes vtij & vacillãtes qui dicitur, colliges ex his quæ dixi lib. 3. commen. in Directo. Iaqsit. Schol. 118.

c Sano modo hoc aeri pias , iuxta textus quos alleg.

d Matth cap. 18.

e In matre, quę quando quę se gessit pro libẽra, quandoque pro ancilla. tempus mortis inspicitur, Ioã. An.

f Hęc opi. glo.non est, vera secundum Doct. per.l.Celsus. & ibi Bar. C.de vsuc & ad tex. glos. respõdetur.

g Verba mutare , tenore sententię penitus seruato, non est prohibitum. ad idẽ infra de cõsuet.cõiug.dum Io.And.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Negatiuam.*] Forte dicentes, quòd illi conuentuales clerici nunquam interfuerunt electioni, vel vocem habuerunt. arg. supra de elect. cum dilecti. quod tamen fieri non potest. supra de elec. bonæ 1. & supra de renunc. super hoc. & 6. q. vlt. cap. accusator.

¶ *Glo. seq. quærit & soluit, & respondet solutionis obstaculo.*

b ¶ *In trium episcoporum.*] Ex hoc videtur q̃ si aliquis ter vtitur aliquo iure, per hoc est in quasi possessione illius. arg. C. de fideicommiss. l. 1. & ff. de vsu. cum de in rem verso. ff. de seruit. quotiens 2. Sed quid si semel eligit in 40. annis, quia episcopus ille tanto tempore vixit? Dico quòd per hoc est in quasi possessione illius iuris. arg. supra de constit. cum accessissent. & infra de præb. pro illorũ. à contrario sensu, nam aqua dicitur quotidiana, quæ tantum semel in anno ducitur. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. 2. & 3. & si immisit tignum in parietem tuum, statim posideo seruitutem. ff. de seruitu. vrba. prædio, seruitutes quæ in superficie. in princ. vnde tuendus sum in illa quasi possessione. infra vt lit. penden. c 1p. 1. & 2. & 16. q. 4. volumus. nisi constet quòd vi, vel clam, vel precario possederim. arg. infra de excess. præla. cap. cum ad quorundam. & tunc qui dedit, auctoritate sua poterit reuocare: vt ibi, & 10. quæst. 3. quia cognouimus. nec obstat quod dicitur de 30. diebus, quibus ad minus vti debet in anno ad hoc vt habeat interdictum de itinere actuque priuato. ff. de itine. actuque priuato. l. 3. §. hoc interdictum à superiori, quia hoc intelligitur de eo interdicto quod stat et mixtam causam: quia duo debet probare: & hoc anno se fuisse vsum, & seruitutem sibi competere, & constitutam fuisse, vt ibi dicitur.

a Credo q̃ ad hoc induc it in contrarium, quia ibi dicit tex. restituendũ cum qui res ecclesiæ vel proprias, scilicet suas sub stantias per didit. Sed dic, quòd licet ibi dicat fieri corporalium restitutionẽ, non propter hoc negat quin etiã in incorporalib⁹ fieri debeat, qd etiam alibi exprimitur. 2. q. 2. nullus. & ff. deserui. l. pen. in fi. Ioan. And.

b Concor. l. & si forte. §. hæc cautè actio. cum glo. in vers. dominii. ff. si ser. ven. & in sti. de act. §. contra. in glo. altius.

† Aliàs sic legitur: ita qui dem ad vos, &c.

& quòd negatiuam a quodammodo astruere satagebant, probare volentes ius electionis ita †ad vos spectare, quòd ad aduersarios minime pertineret: Per testes vero partis aduersæ fuit sufficienter ostensum, quòd in trium episcoporum b electionibus, de quibus præmissum est, clerici præsentes affuerint, & vocem habuerint eligendi) præmissam electionem factam eis contradicentibus, & exclusis, decreuimus irritandã, clericos sæpedictos in eam quasi possessionem c (quam ante controuersiam motam habuerant) reducentes d. ¶ Verum quoniam in quæstione prædicta, quicquid iuris e vtraque pars in electione habebat, deductum in iudicium videbatur, cum iure ciuili sit cautum, id venire in iudicium f, non solum g de quo actum est, vt veniret, sed id non venire de quo nominatim actum est, ne veniret h; & secundum statuta canonica electiones episcoporum, ad cathedralium i ecclesiarum clericos regulariter pertinere noscantur, nisi alibi secus obtineat de consuetudine k speciali nec ex+ eo quòd clerici antedicti, se inter eligentes Sutrinos episcopos probauerunt tertio l existisse, ius eligendi propter brevitatem temporis m vsque ad & Insti. de act. §. si minus. ff. de peti. hære. l. 4. ff. de rei vendic. sinautem. §. possidere. In istis omnibus ll. dicitur, quòd plus venit in condemnatione quàm in petitione. Solu. istarum ll. patet in prin. gl. an sint extranea, aut coniuncta, & accessoria, sic aliquando minus venit in condemnatione quàm in petitione. ff. de con. fur. si seruus furtiuus. ff. de rei vend. finautem à Titio. §. possidere. & ff. de pet. hær. si quo tempore. §. ex diuerso.

d Sed obstat, vt C. de præscr. xxx. ann. cum notissimi. ibi agendo personali deduxerit in iudiciũ hypothecatiã: sed illud ideò, quia est illius accessoria secundum Io. & Vin. Ioan. And.

† Huius periodi sensus talis est: clerici conuentualium ecclesiarum de quibus supra dictum, quamuis tribus eorum electionib⁹ interruerint non tamen acquisiuerunt ius eligendi, quo niã nondum legitimo tẽpore id ius præscripserant.

ADDITIO. Not. quòd hæc clausula, id venire in iudicium, &c. sub aliis verbis hoc habet: Non solum illud videtur esse deductum in iudicium, quod expressum est: sed totum illud quod non est exceptum.

g ¶ *Non solum.*] Argumentatur Papa ex hac lege per locum à minori: si id de quo minus videtur inesse, inest: & id de quo magis, siue econtrario.

h ¶ *Ne veniret.*] Arg. omnia esse concessa, quæ non sunt prohibita.

i ¶ *Cathedralium.*] 63. dist. c. 1. c. 2. & c. sacrorum. §. ex his. & §. seq. & supra de elect. cum terra.

k ¶ *De consuetudine.*] Introducta de voluntate eius cui præiudicat. ff. communia prædi. venditor. §. 1. & ita necesse est quòd sit præscripta, vt hic innuitur: & supra de consu. cum dilectus. & c. vlt. vbi de hoc. & infra de ver. sig. abbate.

d Dicebat hic Ioan. & Vinc. hoc ius præscriptibile: non enim erat tale quòd non posset competere nisi ex priuilegio. illud enim nõ præscriberetur. 13. q. 1. in sum. Ioan. And.

l ¶ *Tertio.*] Non ergo tres vices inducunt consuetudinẽ, nisi in criminibus. 25. q. 2. ita nos. in prin. & in gl. vsum. & C. de epis. audi. l. 3. in fin. & in gl. fi. de pœn. dist. 2. cap. si seruo. §. econtrario. si enim consuetudo esset, ex tribus vicibus, iuuaretur, vt hic: sed non prodest nisi legitime sit præscripta, vt dicit hic, licet tueatur aliquem in possessione quousque constet an sit debitum. 18. quæst. 2. seruitium. & infra vt lit. pen. c. 1. & 2.

e Dicebat Host. quòd refert an cõsuetudo allegetur: vt videatur acquisiui ius seruitutis: & tunc non exigitur causa: sed vsus habetur loco tituli, vel causæ per l. statim. alleg. an ad hoc vi deatur acquisitus centus: & tunc requiritur causa. vt in decr. peruenit. rationẽ huius reiui deas hic per eundẽ Host. & Ioã. And. & de hoc vide amplius, infra de cens. fib. c. quãto.

¶ *Glo. seq. not. à contrario litteræ, quòd præscribitur ex vnico actu cum temporis cursu, & soluit contrarium: secundo obiicit, & dupliciter soluit, & solutioni signat contrarium, & ibi remittit.*

m ¶ *Breuitatem temporis.*] Et ita patet, quòd si breuitas temporis non obstaret, isti clerici præscripsissent d ius eligendi, etiam si semel elegissent. arg. C. de seruit. l. vlt. licet videatur contra: quia seruitutes, quæ non habent continuam causam, duplicatum tempus requirunt. ff. quemadmodum serui. amit. si sit constituta. sed secus est secundum canones. arg. infra de præscrip. cap. de quarta. & hic. Sed contrarium videtur huic loco, quòd dici consueuit, quòd in præscriptione ecclesiastica requiritur bona fides, & iustus titulus: alias non præscribitur. infra de præscrip. si diligenti. & infra de deci. dudum. sic & in consuetudine causa allegari debet. arg. infra de censi. peruenit. Et ita dici consueuit, quòd in consuetudine allegari debet causa, & in præscriptione titulus. De hac materia inuenies supra de consuetu. cap. vlt. sed hic nulla causa siue titulus fuit allegatus, & tamen præscripsissent, si peruenissent ad legitimum tempus, vt hic patet. Ad hoc potest dici, quòd in huiusmodi incorporalibus sola patientia habetur pro titulo: nam patientia loco traditionis habetur in seruitutibus. ff. de pub. in rem act. si ego. §. 1. & ff. de seruitu. quotiens 2. Vel dicas quòd speciale est circa ista incorporalia iura, quòd non est necesse allegare ibi titulum: sed hoc solum sufficit, quòd nec vi, nec clam, nec precario vsus sit e tali iure. ff. si serui. ven. si quis diuturno. & ex eo quòd erant in quieta possessione, præsumebatur quòd nec vi, nec clam, nec precario possiderent. Argu. contra. infra de præscript. si diligenti. Solu. qui enim facit gratiam, illud debet protestari. 7. q. 1. pontifices. & supra de elect. Cumana. & hoc forsitan voluerunt probare isti canonici, quòd illi clerici non fuerant in electione iure proprio, sed de gratia quasi negatiue.

a ¶ *Præscri-*

a ¶ *Præscriptionem.*] Videtur quòd hoc ius (quia quasi seruitus est) præscribi non possit: quia seruitus nec in bonis alicuius, nec extra bona est. ff. de vsufru. lega. l. 1.

b ¶ *Actore non probante.*] C. de eden. qui accusare. 6. q. vlt. c. accusator. C. de prob. actor. & infra vt eccl. benef. vt nostrum. §. cum enim. Ber.

Cvm super.] Diuiditur, nam primo decisse narrat factum. Secũdo diffinit: ibi, *Eum qui.* Pars huius infra de confes. cum super. Et primo possessorium. Secundo petitorium: ibi, *Verum.* Abb. Siculus.

CASVS. Vacãte Bethlehemitana ecclesia, duo electi fuerunt ad eam, R. subdiaconus domini Papæ & P. canonicus sancti sepulchri. R. subdiaconus fuit confirmatus per patriarcham Hierosolymitanum, & possessionem adeptus: sed postea per secularẽ potentiam spoliatus. Postmodum vterque electus ad sedem apo. accessit: prædictus R. subdiacon⁹ proposuit, quòd cum esset canonice electus, cõfirmatus etiam per patriarcham, & spoliatus per potẽtiam secularem: petebat electionem suam confirmari, & restitui ad possessionem, qua fuerat spoliatus: prædictus P. petebat suam electionẽ confirmari. lite contesta. super prædictis petitionibus, & probationibus hinc inde receptis, & examinatis, quia dictus subdiaconus probauit se per potentiam secularem spoliatum, Papa iustitia mediante ipsum restituit: verum quia tam possessorium quàm petitorium deductum fuit in iudicium, & tam restitutionis quàm electionis quæstio plenius examinata, & constitit domino Papæ electionem vtriusque canonicam non fuisse, & iudex de qua re cognouerit, pronunciare debeat, electionem vtranque cassauit. Not. quòd possessorium & petitorium simul potest intentari, & idem intellige hic quantum ad hoc quod not. supra. c. proxi.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. compilatione.

† Aliàs ita: Et quia se probauerat Aliàs ita: Eũ, quia se probauit.

c ¶ *Confirmatus.*] Ex hoc principio, & ex fi. c. colligitur, quòd confirmatio nil iuris confert, vbi electio canonica non fuit. supra de ele. cum inter canonicos. & c. cum dilecti. tamen si possessionem fuerit adeptus, & postmodum spolietur, debet restitui, quamuis non fuerit electio canonica: vt hic patet.

¶ *Glo. seq. alle. vnam concor. quærit, & dupliciter soluit. secundo quærit. arg. affirmatiue per duas ll. contrarium soluit.*

d ¶ *Restituendum.*] Solo verbo restituit eum: quia in eadem sententia destituit eum. sic supra c. proxi. Quid ergo, pdest talis restitutio? quantum ad hunc casum nil prodest, nisi quia satisfit iuri & petitioni actoris. ff. de iudi. de qua re. & hoc posset quandoque prodesse quo ad fructus restituendos, vt spoliator restituat fructus perceptos, & qui percipi potuerunt à tempore deiectionis vsque ad tempus litis contest. super proprietate. & ita licet obtineat in proprietate, tamen, pterea quia ius sibi dixit, quantum ad possessionem restituere debet fructus perceptos. Sed nũquid ille qui est in possessione, vtetur fructibus? Videtur q̃ sic: quia alimentorum causa veritati nep præiudicat. ff. de his qui sui vel alie. iur. sunt. si iudex. Et pupillus propter inopiam quandoque percipit alimenta à scripto hærede, qui appellauerat, vsque ad finem litis. ff. de inof. testa. si instituta. §. de inofficioso. Sed contrarium verum est a. quia cum canonicum non habuit ingressum, debet restituere fructus, quos inde percepit. & est expressum arg. infra de præb. dilecto. & melius infra de iure pat. cum dilectus. in fin. quia quasi intrusus est: vnde nil debet inde commodi habere: ne de improbitate sua commodum consequatur & est arg. ad hoc quasi expressum. infra de resti. spo. grauis. & fructus illi restituendi sunt ecclesiæ: vnde illos percepit.

a Addeq̃ hæc opi. gl. est communior & verior, cũ qua concor. l. hæres. ff. de iud.

¶ *Glo. seq. no. duas petitiones, & c. alle. 7. iura secundo quærit, & dat tres sol.*

e ¶ *Tam possessorium quàm petitorium.*] Et sic duæ petitiones eodem iudicio expediuntur. arg. C. de off. rec. prouin. l. 1. & in eodem libello. & sic vno processu duplex commodum quis consequitur. arg. ff. pro socio. si fratres. §. si plures. & ff. fa. erc. hæredes. §. si de pluribus. ff. de act. emp. & ven. non est nouum. & ff. quorum leg. l. 1. §. quod autem. & infra eod. cum dilectus. & supra eo. c. 2. & infra de capel. mona. dilectus. Sed quaeritur possessorium & petitorium deductum fuit in iudicium ab vtraque parte? de hoc dixi supra eo. c. proxi. Quidam dicunt quòd neuter possidebat, alias nep potuit intentari. sed ab vtraque parte hoc non posset fieri, nisi vterque fuerit spoliatus, sed alter tantum fuit spoliatus: vnde potest dici, quod in rebus incorporalibus datur actio possessori protuendo iure suo: vt in proxi. c. dictum est. Vel verius dicas, quòd hic alter tantum fuit spoliatus, qui intentauit simul petitorium & possessorium: reus vero qui possidebat, defendebat se super vtroque, & sic quodam modo vtraque pars deduxit vtrunque in iudicium. infra eo. cum dilectus. quia non debet actori licere quod reo non licet. ff. de reg. iur. non debet. sed verius est quòd alter tantum petitorium intentauit, qui dicebat se canonice electum: quia & hic non dicitur, quòd vtraque pars deduxit in iudicium vtrunque possessorium & petitorium.

f ¶ *De quare.*] ff. de iudi. de qua re. hæc regula fallit in causa criminali episcopi. 3. q. 6. quamuis. & cap. dudum. fallit in sententia lata à superiori. infra de re iudi. de cætero. fallit vbi sola cognitio demandata est. infra de testi. cum olim. §. verum. & supra de offi. ord. dilectus. b Item fallit in incidentibus quæstionibus: vt dictum est supra de ord. cog. cap. 1. C. de ord. iud. aditæ. vnde ita intelligitur de qua re cognouerit principaliter, scilicet de ea pronunciare debet, vt hic: quia petitorio & possessorio principaliter agebatur ab altera parte.

† In codice Barbatiçita: de ea pronũciare debeat.

b Concor. l. de qui re. cum not. ff. de iudi. & l. à diuo pio. & ibi Bar. eo. tit.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. compilatione.

ADDITIO. Item fallit propter appellationem, recusationem, vel reuocationem: quia tunc pronunciare non potest minor iudex, qui cognouit. infra de appel. dilectus. Ioan. And.

Pastoralis.] Duæ sunt partes. In prima ponitur consultatio. In secunda responsio: ibi, *Consultationi.* Secunda subdiuiditur in duas partes. Nã primo respõdendo distinguit, an sit vel non sit in causa conclusum. Et secundum membrum: ibi, *Si vero.* Prima secundæ tria facit. Primo respondet ad primum membrum distinctionis: Secũdo: ibi, *Cum legali.* responsionem probat lege. Tertio: ibi, *Aliis.* protestatur. Secunda secundæ etiam facit tria: quia primo respondet secundo membro, responsionis causam inferendo: ibi, *Ne lites.* Secundo in verb. *Nisi.* vnum casum excipit, quem statim exemplificat: ibi, *Puta.* Tertio: ibi, *His igitur.* dat generalem doctrinam. Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis fuit spoliatus ab aduersario suo: spoliatus traxit suum spoliatorem in causam: requisitus à iudice quo iudicio velit experiri, ipse statim obtulit libellum super proprietate, de illata violentia nullam faciens mentionem, postquam fuit in causa processum, vult redire ad possessorium, & agere de violentia sibi illata, nouum iudicium super possessorio intentando: quæritur quid iuris sit? Respondet quòd ille qui cœpit rem vendicare, bene potest agere possessorio iudicio, quod proponitur pro recuperanda possessione, seu etiam adipiscenda, antequam sit renunciatum aut conclusum in iudicio proprietatis primitus instituto: & hoc probatur per legem, qua dicitur, quod ille qui fundum cœpit ab illo vendicare, cum quo interdicto vnde vi poterat experiri, pendente iudicio proprietatis potest nihilominus agere interdicto vnde vi, aliis possessoriis iudiciis, scilicet interdicto vti possidetis, & vtrobi, in suo robore duraturis, quæ de sui natura præcedunt vendicationem dominij, nec simul tractari possunt cum proprietate. Si vero renunciatum sit aut conclusum in iudicio proprietatis, vt iam posit per diffinitiuam sententiam terminari, ne lites ex hinc oriantur, & via possit fraudibus aperiri, causa non decisa, possessorio non erit vtendum, nisi iudex qui de causa cognoscit, ex iusta causa viderit hoc expedire, puta, si ex apertis indiciis facile arguitur iniquitas, inuasoris, vel per malitiam qui casu spoliato subtraxerit facultatem probandi dominiũ. His & aliis causis inspectis (quæ continent æquitatem, aut iuste mouerint animum iudicantis) poterit agi iudicio possessorio, postquam etiam fuerit conclusum in iudicio proprietatis. Not. quòd à iudicio proprietatis, antequam sit in eo conclusum, potest quis redire ad iudicium possessorium, & etiam postquam conclusum fuerit, ex iusta causa: vt dicitur hic in fi.

g ¶ *Auspicia.*] Id est, exordia litis. C. de excep. l. pen. & C. de codicil. l. vlt. 1. respon.

¶ *Glo. seq. not. tres casus, quibus delegatus petitorium & possessorium cognoscit, & signat contrarium.*

h ¶ *Requisitus.*] à iudice scilicet, & hoc cum vtraque causa commissa est iudici: vt supra eod. cap. 1. Idem videtur si causa proprietatis est ei commissa. arg. C. de rei vendi. ordinarij. Idem est etiam vbi causa

Universidad de Deusto
Biblioteca

causa est simpliciter commissa. infra de sequestra. cap. 1. Licet sit contra. arg. C. si à non compe. iud. si de proprietate. [a] quia continentia causæ diuidi non debet. C. de iudi. nulli. & supra eod. c. 1.

[a] ¶ *Experiri.*] Id est, agere. alibi ponitur pro defendere. supra de iudi. cap. 1. nemo enim sine actione experitur. supra de iud. examinata. ff. de admini. tuto. quotiens. §. item si temporali. ff. de nego. gest. si pupilli. §. fi. Item est hic arg. quòd cum plures actiones nomine eiusdem rei competunt: vt ff. de mino. verum. vna illarum est eligenda. ff. de trib. quòd in hæredem. §. eligere. ff. de reg. iur. nemo 2. §. quotiens.

¶ *Glo. seq. prosequitur triplex possessorii: scilicet adipiscendæ, recuperandæ, & retinendæ: & ponit tria interdicta primi, duo secundi, & duo tertii. demum ponit quadruplicem lecturam illius ver. Aliis possessoriis. prima, quod loquitur de possessoriis retinendæ. & soluit contrarium de §. nihil. secunda loquitur de interdictis, quæ habent mixtam causam. tertia de præparatoriis. quarta, secundum casum. l. 1. C. de appella. & in fin. primam approbat.*

b ¶ *Quod de recuperanda.*] Ad intelligentiam huiusmodi, not. quòd triplex est iudicium possessorium, vel pro adipiscenda possessione, vel recuperanda, vel retinenda. Pro adipiscenda possessione proponitur interdictum [b] quorum bonorum, & interdictum quorum legatorum, & Saluianum interdictum. ff. quo. bono. l. 1. & ff. quorum lega. l. 1. & ff. de Saluia. interdict. l. 1. Interdictum pro adipiscenda possessione datur bonorum possessori, & hæredibus hæreditariis. Institu. de interdict. §. adipiscendę. Bonorum possessor nomen est iuris, sicut & bonorum possessio. ff. de verbo. signifi. hæreditatis. §. 1. & bonorum. possessor dicitur ille qui succedit de iure prætorio. Insti. de interdict. §. restitutoria. in glo. bonorum. Et dicitur ideo adipiscendæ possessionis: quia licet hæres hoc ipso quòd est institutus, & hæreditatem adiit, efficiatur dominus rerum hereditariarum, tamen possessionem earum non adipiscitur, nisi apprehendat possessionem. ff. de acqui. possessio. cum hæredes. in princ. & si ab alio possideantur, potest adipisci earum possessionem per istud interdictum. Pro recuperanda possessione datur interdictum vnde vi: & quod vi aut clam. Pro retinenda possessione datur interdictum vti possidetis, pro re immobili: vel vtrobi pro re mobili. hoc habes Institu. de interdi. §. adipiscendæ. & §. seq. & infra de proba. cap. licet. Si ergo aliquis cœpit agere rei vendicatione, potest redire ad iudicium possessorium quod proponitur pro recuperanda possessione, vel adipiscenda, pendente iudicio proprietatis: vt hic dicitur, & infra de test. significauerunt. in prin. & ff. de vi & vi armata. cum fundum. §. vlti. & econuerso de possessorio potest redire ad iudicium proprietatis, sed ad interdictum de retinenda possessione, non potest redire pendente iudicio proprietatis primitus instituto, scilicet vti possidetis, vel vtrobi, quæ proponuntur pro retinenda possessione: nec econuerso potest redire ad iudicium proprietatis, postquam cœpit agere vti possidetis: quia sibimet esset contrarius: qui enim proponit rei vendicationem, dicit alium possidere: vt supra de iud. examinata, quia possidenti non datur actio. Institut. de actio. §. iste quoque. & qui agit vti possidetis, dicit se possidere: vnde pendente iudicio proprietatis non potest redire ad aliud. Nec obstat quod legitur. ff. de acquirenda possessione. naturaliter. §. nihil. in fin. vbi dicitur quòd non negatur ei interdictum vti possidetis, qui cœpit rem vendicare: quia illud intelligitur de eo qui ignorabat se possidere. [c] Vel potest dici quòd ibi renunciauit primæ actioni antequam inchoaret secundam. Et de his interdictis, scilicet vti possidetis, & vtrobi potest intelligi quod sequitur in littera, aliis possessoriis iudiciis in suo robore duraturis, &c. quia in his interdictis prius oportet scire quis sit possessor, quàm quis sit petitor: vt Institu. de interdi. §. retinendæ. & ideo dicit hic quòd iudicium possessionis de sui natura præcedit vendicationem dominij. Ioan. Alij volunt intelligere quòd dicitur, aliis possessoriis iudiciis in suo robore, &c. de illis interdictis, quæ mixtam habent causam, in quibus debet quis probare dominium seruitutis, & possessionem suam, scilicet se iuisse 30. diebus illo anno, sicut est interdictum de itinere actuque priuato, quod datur volenti reficere iter. ff. de itinere actuque priua. l. 3. §. hoc autem interdicto. & l. 1. & 2. sic infra de restitu. spolia. ex transmissa, & idem in interdicto quod datur de aqua ex castello ducenda. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. ait prætor. In talibus enim interdictis non redit quis ad causam possessionis. omissa causa dominij. Sed certe de istis non videtur quòd possit intelligi: quia illa interdicta de sui natura non præcedunt quæstionem dominij: quia ibi simul agitur de possessione & de iure dominij: vt dicitur ff. de itin. actuque priuato. l. 3. §. hoc autem interdicto. Vel intellige illud de aliis interdictis, quæ sunt quasi præparatoria ad rei vendicationem: vt sunt interdicta de liberis exhibendis, & de talibus exhibendis, vt prius appareat quis possideat, & tunc detur alteri rei vendicatio. arg. C. de rei ven. ordinarij. Vel potest intelligi, quia cum agitur de possessione & violentia, prius agi debet de possessione, vt appareat quis possideat, vt postea qui possidebat, de violentia sibi illata experiatur, & sic nunquam econuerso. C. de appel. l. 1. & illa verba, quæ vendicationem, &c. non faciunt implicationem, sed demonstrationem notant, quasi dicat, possessoria interdicta volunt prius tractari, quàm rei vendicatio. ff. de rei vend. is qui destinauit. licet quandoque secus fiat. prior tamen intellectus verior est.

c ¶ *Conclusum.*] Hoc sumptum est ab Authen. de testi. §. quia vero multi. col. 7. sic infra de fi. instr. cum dilectus. & si mandatum [d] reuocetur post conclusionem: nihilominus fertur sententia non obstante tali reuocatione. supra de procu. auditis. in glo. ad illum.

d ¶ *Agi potest.*] Nouo tamen iudicio, & renunciato priori, & sic saluabis opinionem Ioan. & B. quæ hic reprobari videtur. & infra c. proxi. qui dixit quòd nunquam simul agendum est possessorio & petitorio, etiam ab eodem. C. de rei vend. ordinarij. & C. quorum bon. l. vltim. & C. de interdic. incerti. sic intelliguitur illa lex. ff. de acqui. possess. naturaliter. §. nihil. quia ibi renunciauit primæ, qui inchoauit secundam.

e ¶ *Pendente.*] Id est, renunciato, secundum Iac. But. sed hæc expositio multum est extranea, & contraria huic litteræ, nec probatur aliquo iure. secundum canonicam æquitatem plane stat verbum in sua significatione: vt infra de testi. significauerunt. vel pendente quousque constet de possessorio: vt si succumbat in possessorio, reuertatur ad petitorium. Sed si obtineat in possessorio, quid erit de priori iudicio? Fiat quod dicitur in prædicta decre. significauerunt.

f ¶ *Interdictum.*] Interdictum dicitur: quia inter duos redditur: non ab interdicendo. Insti. de interdi. §. sunt tamen. Interdictum olim erat quædam formata & solemnis conceptio verborum, quibus prætor aliquid fieri iubebat vel prohibebat. Institu. de interdi. in princi. hodie non seruatur solemnitas interdictorum: sed loco cuiuslibet interdicti datur vilis actio in factum. Institu. de interdi. §. vlt. Bernar.

¶ *Glo. seq. quærit. arg. affirmatiue, soluit contrarium. Vel ponit tres effectus sententiæ latæ super possessorio, secundum Panor.*

g ¶ *Intentare.*] Sed nunquid si probauerit violentiam, debet ei adiudicari proprietas? Videtur quòd sic. 16. q. 6. placuit. C. vnde vi. si quis in tantam. sed hoc non est verum, quòd quis amittat dominium rei, ideo quia commisit violentiam: & hoc non est ex natura interdicti, sed ex pœna illius constitutionis, si quis in tantam. vnde si vult sibi rem adiudicari, proponat condictionem ex illa lege si quis in tantam. quia per interdictum vnde vi, non consequitur hoc. sed possessionem cum fructibus.

¶ *Glo seq. not. quòd succumbens, &c. obiicit, & soluit.*

h ¶ *Causa non decisa.*] Ergo si aliquis succubuit in iudicio proprietatis: adhuc post sententiam potest redire ad possessorium: sicut econuerso [c]. arg. supra de elec. querelam. & infra eod. tit. c. 3. quia alius est modus agendi. & aliud petitur quàm prius. ff. de excep. rei iudicatæ. cum quæritur. & l. seq. Arg. contra. infra eod. cap. proxi. vbi ille qui obtinet in proprietate, obtinet in possessorio. Possessio enim videtur esse pars proprietatis: sicut vsusfructus pars dominij. ff. de vsufruc. l. 4. vnde obstat exceptio rei iudicatæ. ff. de excep. rei iudi. si quis cum totum. in fi. Ad hoc dicas quòd si nuda proprietas deducta est in iudicio, post sententiam potest agi de possessione: quia nihil habet commune proprietas cum possessione. ff. de acquir. possess. naturaliter. §. nihil. secus si vtrumque deductum est in iudicium. supra eod. cap 1. 3. & 4. & infra cap. proxi. Iudex tamen qui condemnat de proprietate, per consequens condemnabit de possessione: nisi reus excipiat de possessione, scilicet pactum vel vsucapionem, & hoc faciat ante sententiam. ff. de rei ven. officium. ver. vbi enim. Io. Si enim aliquis probauit de possessione, & nõ de [f] proprietate: & indeterminate de vtraque actum est, succumbit in vtroque. supra eod. c. 1. & 2. & infra c. proxi. Verum est ergo, q̃ qui succumbit in proprietate, & in possessorio. adeo enim præualet [g] proprietas possessioni, quòd qui obtinet in proprietate, erit potior in possessione, cum de vtraque simul actum est: licet solo verbo perdidit com

† Vide tex. in l. dolum. cum glo. 1. & not. C. de dol.

† Cap. 4. to. tit. in 3. com pilatione.

d Procuratoris non iudicis, ne sit cõtra. infra. tit 1. audita. Io. Andr.

c Cõcor. gl. sim. in l. certi. C. de interr. & Cyn. in l. 2. ff. eod.

f Quasi secũ sit si quasi duobus modis agendi ab eode agatur: & de possessione per se: & de proprietate per se. infra ti. 1. cum ad sedem. & de elec. querelã. Ioan An

rit commodum possessionis. arg. 16. q. 3. ca. placuit. §. quod si mala fide, & possessio semper sequitur proprietatem. ff. de rei ven. officium. in fin. arg. ff. de positi. l. bona fides. verumtamen iudex qui de proprietate tantum datus est, non potest cognoscere de possessione. C. si à non compe. iudi. si de proprietate.

¶ *Glo. seq. quærit obiiciendo, & respondet.*

a ¶ *Facultatem.*] Si non potuit probare dominium (vt hic dicit) quid valet redire ad possessorium, cum videatur condemnandus, quia sententia super proprietate trahit ad se sententiã super possessione. infra c. proximo? Respondeo, potest valere quo ad fructus, quos recuperat à tempore deiectionis. Item quia ex quo habuit possessionem, habebit commodũ retentionis, nisi aduersarius proprietatem probauerit. C. de rei vend. res alienas. Et quia si spoliator rem petat, potest ei obiici quòd amisit ius, si quod habebat per conditionem ex l. prædicta, si quis in tantam.

b ¶ *Æquitatem.*] Quã iudex semper debet habere præ oculis. ff. de eo quòd certo loco. quòd si Ephesi. in fin. & vbi proditum non est ius, procedere debet iudex æquitate pensata. supra de transac. c. vlt. Ber.

Cvm dilectus.] In procedendi facultate possunt concurrere petitorium & possessorium: in terminandi modo possessorium petitorio præfertur: in exequendo vero petitorium possessorio præualet. h. d. Primo ponitur decisa consultatio. Secundo responsio: ibi, *Ad quartum.* quæ facit tria. Primo præsupponit modum procedendi: Secundo declarat ordinem terminandi: Tertio effectum exequendi. Abb. Siculus. Pars huius habetur supra de arb. cum dilectus. & infra de fid. instr. cum dilectus.

CASVS. Aliquis possessorio & petitorio simul egit contra aduersarium suum: quæsuit iudex, qualiter deberet ferre sententiam? Respõdet Papa quòd cum simul est actum possessorio & petitorio, vtrumque debet vna sententia terminari, sed in pronunciatione præmittenda possessorio, & in executione debet proprietas præualere, secundum quod factum fuit. supra eo. cum ecclesia. & c. cum super. Not. quòd petitorio & possessorio simul potest agi, & vtrunque vna sententia terminari debet. Item in executione sententiæ quæstio proprietatis præfertur quæstioni possessionis.

¶ *Glo. seq. ponit vnam lecturam, cui signat contrarium: ponit aliam, cui signat etiam contrariam ex quibus concluditur contra conclusionem alleg. de §. quia autem. & soluit. reuertitur ad secundam opinionem, quam dicit fuisse M. & respondet ad ipsius contraria.*

c ¶ *Possessorio & petitorio.*] Quidam intelligũt quod hic dicit, quando vnus agebat iudicio vti possidetis: & aduersarius agebat contra eum rei vendicatione: & sic intelligunt supra eo. ad vltimum. & ita planus est casus. Sed contra est quod legitur ff. vti possid. l. 1. §. inter litigatores.

a Immo dare reti possidenti contra eũ q nõ possidet, sed inquietat. infra de probat. licet. vbi de hoc Ioã. An.

quia vti possidetis, dicitur dari inter duos qui dicunt se possidere, [a] vt ibi. Vnde verius est, quòd idem homo proponebat simul de recuperanda possessione & proprietate contra aduersarium suum. & secundum hoc signantur contraria. C. de rei vendica. ordinarij. & ff. de iudi. si de vi. C. de interdic. l. incerti. C. quo. bon. l. vlt. Per ll. istas dicebant I. & B. quòd nunquam poterat simul agi iudicio possessionis & proprietatis. arg. contra. ff. quorũ leg. l. 1. §. quia autem. Sed illud est, quòd reus non certificabat [b] actorem, & ideo simul ponitur petitio hæreditatis, & quorum legatorum. M. in contraria fuit opinio. quòd possit agi simul de illis, & nos sumus in eadem opinione, scilicet quòd simul possit agi de possessione recuperanda, & de proprietate ab eadem persona: nec est istud contra ordinem iuris, nec contrarietas vel repugnantia hic inuenitur: quia non sunt contraria: vt hic patet, & supra eod cum ecclesia. & cap. cum super. & infra de capel. mo. dilectus. & ll. prædictæ, ordinarij, incumbentes. & C. quo. bon. l. fi. non intelliguntur de tali possessorio pro recuperanda possessione: sed interdicto vti possideris. ibi enim ordinarium est quòd possessorium primo tractetur: quia propter euidentem contrarietatem simul agi non potest de proprietate, & vti possidetis ab eadem parte, vt dictum est supra c. prox. Si vero vnus vult agere possessorio, & alter petitorio: illud nullo modo est admittendum. infra tit. proxi. solicite. in litteris [c]. item cum quis. & c. ex cõquestione. quia quæstio spoliationis priuilegiata est. supra de ordi. cogn. super spoliatione. & 3. q. 1. & 2. per totum. & cum actor agit vtroque iudicio: reus potest facile arguitur iniquitas inuasoris: & spoliato casu seu malitia probandi dominium subtraxerit facultatem [a]. ¶ His igitur & aliis causis inspectis (quæ continent æquitatem [b], aut iuste mouerint animum iudicantis) postquam etiam cõclusum fuerit, posse agi possessorio iudicio non negamus.

¶ Idem episcopo, & officiali sancti Andreæ.

¶ *Si petitorio & possessorio simul est actum, vna sententia terminatur: & præmittitur possessorium in terminando, sed in exequendo præualet petitorium.*

CAP. VI.

Cvm † dilectus: & infra. ¶ Ad quartum breuiter respondemus, quòd cum super possessorio [c] & petitorio simul est actum: vtrumque vna sententia debet terminari †. Sed licet in pronunciatione sit possessio præmittenda, in executione tamen debet proprietas præualere [d].

¶ Idem Veros. episcopo.

¶ *A diudicatur illi beneficiũ, qui probauit collatorem suum fuisse in possessione conferendi, collationis tempore: per hoc tamen non prohibetur succumbens agere de proprietate iuris conferendi cum ipso collatore. hoc vult tota littera.*

CAP. VII.

Cvm † olim quæstio, quæ inter archidiaconũ ex vna parte, & archipresbyterũ & canonicos Vincentinæ ecclesiæ ex altera: & infra. ¶ Quoniam per attestationes nobis constitit euidenter, quòd ab episcopis Vincentinis archidiaconatus ipse sine reclamatione aliqua canonicorum, duobus [e] lectura, licet sit vera in se, non tamen colligitur ex littera. Et primo dicise narrat processum. Secundo: ibi, *Quoniam.* reddit diffinitionis causam, soluit obstaculum, & diffinit. Tertio: ibi, *Reseruata.* protestatur, & causam subdit. Abbas.

CASVS. Inter archidiaconum Vincentiñ. ex vna parte, & archipresbyterum & canonicos eiusdem ecclesiæ ex altera, orta fuit quæstio super iure eligendi archidiaconum: dicebant enim canonici, quòd ad eos pertinebat electio archidiaconi: quare volebant eum remouere, cum non fuisset electus ab eis. archidiacon' dicebat, quòd electus fuerat canonice ab episcopo Vincen. qui erat in quieta possessione eligendi archidiaconum, & duos antecessores ipsius elegerant episcopi Vincen. sine contradictione canonicorum: super hoc procuratores vtriusque partis ad sedem Apostolicam accesserunt: coram Papa petebat [f] procurator canonicorum electionem archidiaconi cassari: procurator archidiaconi petebat eam confirmari ex causa prædicta: & litè contestati fuerunt super quæstione præmissa: & quia ibi de præmissis constare non poterat, de communi consensu procuratoris vtriusque partis, causa fuit iudicibus delegatis commissa: iudices recepris litteris citauerunt partes: canonici petebant inducias deliberatorias, vt possent iudices recusare: iudices non obstantibus allegationibus canonicorum receperũt testes archidiaconi, & causam ipsam cum attestationibus ad sedẽ Apo. remiserunt: Dominus Papa examinato negotio, quia constitit ei per attestationes, quòd archidiaconatus ecclesiæ Vincen. ab episcopis Vincent. collatus fuit duobus archidiaconis continue, qui ante ipsum extiterãt, sine cõtradictione aliqua canonicorum: & quia canonici prædicti non potuerũt iudices recusare, nec inducias deliberatorias petere, cum de assensu procuratoris vtriusque partis dati fuissent, archidiaconatum prædictum dicto archidiacono per diffinitiuam sententiam adiudicauit, canonicis Vincen. perpetuum silentium imponens, salua quæstione proprietatis super collatione archidiaconatus ipsius, si contra episcopum Vincen. contendere voluerint, cum res inter alios acta, aliis obesse non debeat. Nota quòd ille qui est electus & institutus ab eo, qui est in pacifica possessione eligendi, obtinet ex sola possessione, licet postea appareat ius ad alios pertinere. Item iudex datus de assensu procuratoris domini, recusari ab ipso non potest. Item res inter alios acta, non nocet aliis. Item sententia lata propter possessionem, non præiudicat proprietati.

¶ *Glo. seq. obiicit contra binum actum, & soluit.*

e ¶ *Duobus.*] Sed qualiter potuit iste archidiaconus ex bino actu episcopi consequi ius, cum nec trinus tribuat. supra eod. cum ecclesia. sed quadruplex actus necessarius videtur. C. de serui. l. vltima. §. aliis autem. Sed hoc ideo contingit: quia qui est in quieta possessione eligendi vel præsentandi, potest eligere & præsentare: & ille consequitur ius ex hoc. supra de elect. querelam. infra de iure patron. consultationibus. qui enim est in quieta possessione, debet vti iure suo d quousque euincatur ab eod. infra vt lit. penden. cap. 1. & 2. & 16. quæst. 4. volumus. & sic consequitur aliquis dominium ab eo qui non est dominus, & sufficit hoc electo vel præsentato tantum in possessorio obtinere, id est, quòd elector sit in quasi possessione

† Vide tex. in l. etiam & ibi: Bart. ff. de mino.

† Omissis multis intellectibus huius cap. de quibus late Doctores hoc loco, hic mihi videtur satis aptus: quãuis archidiaconus per episcopum esset electus non tamen posset debat, vel quasi. & ideo petebat ipsi archidiaconatum: quod impugnabat canonici. hic ego intergtani desidero, vt clarior fit intelligentia.

d Vnde secũdũ Hostien. etiam si vacante archidiaconatu canonici appellassent, ne episcop' cõferret: & episcopus nihilominus cõtulisset: tenet collatio episcopi: cui appellatio possessionẽ fuam non auferr. ad hoc de sup. neg. prela. c. fi. vbi dixi de hoc & de maio. & obed. dilecti. in glo. sed quid. Io. An.

Universidad de Burgos Biblioteca

sessione eligendi, ad hoc vt confirmetur electio vel præsentatio per iura prædicta.

¶ *Glo.seq.obiicit, & soluit distinguendo, & ad instructionem, casus iterum distinguit. Secundo obiicit quòd lit. non contest. &c. dat tres solutiones, quarum prima plus placet.*

a ¶ *Iudices recusare.*] Sic patet ex hoc loco, quòd si procurator tuus impetrauit tibi iudicē, quòd non potes eum postea recusare, ac si tu ipse eū impetrasses. supra de offi. deleg. super quæstionum. §. verum. Sed mirum videtur, quòd factum procuratoris in hoc casu p̄iudicet domino, cum hic non posset habere dominus recursum contra p̄curatorem: quia in casu isto procurator est non soluendo: vnde non debet nocere domino. ff. de dolo. & eleganter. §. pen. & ff. de eo per quem fa. erit. l. vlt. in princi. Sed illa iura intelliguntur cum procurator dolum commisit: secus esset si negligenter versatus esset, & sibi imputet qui minus diligentem procuratorem constituit. ff. de mino. cum mandato. in fin. potest tamen pars læsa propter negligentiā procuratoris nomine ecclesiæ petere in integrum restitutionem. supra de in integ. restitu. cum venissent. In casu isto dico, quòd si dominus dedit archidiaconis continue (qui ante ipsum extiterant) fuerat assignatus: & quia canonici prædicti iudices [a] recusare minime debuerunt, cum causa prædictis iudicibus delegata fuisset, de vtriusque partis procuratorum assensu, [b] prædictum archidiaconatum eidem per diffinitiuā sententiam adiudicare curauimus: canonicis Vincentinis perpetuum silentiū imponentes [c]: Reseruata [d] tamen eis quæstione proprietatis, super collatione archidiaconatus ipsius, si forte super hoc contendere voluerint aduersus episcopum Vincentinum: cum res inter alios [e] acta, non debeat eis præiudicium generare.

¶ Honorius 3. abbati sancti Cypriani Torcel. diœcesis, & sanctæ Mariæ nouæ de Venetiis.

¶ *Si petens rem ex vna causa succumbit: ex alia causa petere poterit. h.d. quo ad litteram. Vel sic: Petenti rem iure dominij, possessionem probare non sufficit. h.d. quo ad titulum.*

a Adde per l. si patet. ff. de his quæ in fraud. cre. & l. 1. §. dictum ff. ne vis fiat ei.

b Et in registro secundum Inno. q dicit bi pa tere, quòd post litē cōtest. de consensu procuratoris dati fuerint tres iudices, quorum alterū recusabant canonici: qa consanguineus archidiaconi. Ioā. Andr.

c Dato etiā quòd appellauerint ex prędicta frustratoria secundum Inno. de hoc. infra de. do. & contu. cum quidā. ff. Io. An.

certam formam de certis personis pro iudicibus obtinendis, & ipse egressus est illam formam petendo alios iudices, tunc non fit præiudicium domino, quin possit illos recusare si voluerit. arg. supra de offi. deleg. cum olim. & C. de procu. si procurator. & hoc est expressum infra de ap. significante. circa medium: ibi, contra inhibitionem. & per glos. ibi. Sed si simpliciter fuit constitutus procurator ad impetrandum iudices, non dando certum mandatum de certis personis: tunc non potest iudicem recusare. arg. l. prædictæ, si procurator. Quando præiudicet factum procuratoris domino, & quando non, dicitur supra vt lite non conte. c. 1. [a] Sed qualiter fuerunt hic recepti testes lit. non conte. post recusationem, si non consentiebant in iudices: licet de consensu procuratoris eorum fuerunt obtenti? Ideo recepti sunt non obstante recusatione: quia in præsentia Papæ lis fuerat per illos procuratores cōtestata. vt patet in antiqua decre. [b] aliàs non fuissent recepti si non consensissent: vel non valuisset receptio testium lite non contestata. supra vt lit. non contestata. per totum. Vel dic quòd bene valuissent attestationes etiam lite non contest. cum isti canonici fuissent actores, si fuerunt contumaces: vt infra de do. & contu. causam quæ. vbi de hoc not. & supra vt lit. non conteſt. quoniam frequenter. in princ. vel si erant rei: quod verius videtur per ipsam litteram: & si contumaces [c] fuerunt: bene possunt testes recipi lite non conteſt. supra vt lit. non conte. quoniam frequenter. quia agebatur de electione: sed verum est quòd lis erat contestata.

b ¶ *Assensu.*] Et ab eis esset rescriptum impetratum: nec inducię deliberatoriæ dandæ sunt impetranti. 3. q. 3. c. inducię. §. ei autem. nec dilationis inducias petere debent, cum apud sedem Apostolicam per procuratores vtriusque partis lis erat contestata: & hæc littera probat quòd canonici erant actores, quando impetrauerunt rescriptum.

c ¶ *Imponentes.*] Et hæc littera probat quòd canonici erant actores: quia reo non imponitur silentium: sed absoluitur actore non probante. Bernardus.

¶ *Glo.seq.obiicit quòd exceptio rei iudicatæ, &c. & dupliciter soluit: & in fine soluit impropriè tatem ad titulum.*

d ¶ *Reseruata tamen, &c.*] Sic supra de elect. querelam. Sed nunquid episcopus potest repellere istos ab exceptionem rei iudicatę: nam cum ille obtinuit, qui habuit causam ab episcopo: illud debet episcopo prodesse: sicut pactum factum à debitoribus hæreditariis (ne ab ipsis petatur) cum emptore hæreditatis: nocet venditori ipsius hæreditatis. ff. de pact. si cum emptore? Sed non est verum: quia exceptio rei iudicatæ transit ab actore suo ad alium, scilicet emptorem, sed non reuertitur ad actorem suum. ff. de excep. rei iudi. si à te. §. vlt. sic supra de elect. querelam. Est etiam alia ratio: quia hæc sententia lata est ratione possessionis inter capitulum & archidiaconum: sed si capitulum postea voluerit agere contra episcopum, illa erit quæstio proprietatis: & sic erit omnino alia causa: quia sententia lata super possessione non obstat agere volenti de proprietate: sed hic res inter alios acta fuit: vt infra dicit. vnde non obstat super proprietate etiam inter easdem personas. [*Hactenus procedit gl. Ber. quod sequitur, est additio.*]]

Ista decre. competentius deberet poni in in titu. de elect. ficut decre. querelam. quia tit. iste loquitur quando inter easdem personas vertitur quæstio possessionis & proprietatis: vt patet supra eod. per to. tit. quod hic nō fit. nec dicitur hic propriè quæstio possessionis, quia non est actū possessorio iudicio: in quo casu loquitur iste tit. sed archidiaconus obtinuit: quia episcopus erat in possessione vel quasi iuris eligendi. Vel dic q̄ ista decr. respicit tantum secundam partem rubricæ. Ber

e ¶ *Res inter alios acta.*] Infra de re iud. c. penult. infra de præben. dilecto. in fin. & infra de do. inter dilectos. in fi. & supra de offi. deleg. super eo. & infra de fide instru. inter dilectes.

In causa.] In prima decisa diffinitio. In secunda protestatio: ibi, *Ad hæc.* Abb. Sicul.

CASVS. Patriarcha Grandeñ. petebat subiectionem in monasterio S. Georgij. & l. solidos Venetorum ad indicium subiectionis, intentans possessorium, scilicet & petitorium: super duobus prædictis articulis lite conteſt. pars vtraque suas ꝓbationes induxit: & quia patriarcha probauit se possedisse, ac percepisse prædicta: cum diceret se spoliatum prædictis, dominus Papa ipsum restituit: verum quia vtraque pars deduxerat in iudicii quicquid iuris habuerat in prædictis, P. vifis priuilegiis prædecessorum suorum ex parte monasterij productorum, pronunciauit monasterium liberum, & ad Romanam ecc. nullo medio pertinere, absoluendo monasterium in præmissis, & aliis quæ iurisdictioné & subiectioné respiciunt, ab impetitione patriarchæ, non obstante possessione ab ipso patriarcha probata: quia non probauit tanto tempore se percepisse prædicta, & per hoc renunciatū fuerit priuilegiis libertatis: sed cum de prædictis l. solidis quos patriarcha petebat ad indicium subiectionis, sit actum ab ipso, per sententiam quam super hoc contrariam reportauit, Papa sibi non adimit potestatem si alio iure de præmissis l. solidis voluerit experiri. Not. quòd non obstat res iudicata, si ex alia causa eadem res petatur super qua fuerat aduersarius absolutus.

¶ *Glo.seq.soluit impertinentiam tituli.*

f ¶ *Ad subiectionis indicium.*] Petebat patriarcha subiectionem in monasterio sancti Georgij, & l. solidos ad indicium subiectionis ab isto abbate, vt probaret per hoc, q̄ ei subesset. & infra de censi. omnis anima. 10. q. 3. illud. & C. de episco. & cleri. nulli. & in his actum fuit a patriarcha possessorio & petitorio: in possessorio obtinuit, in petitorio succubuit: & sic facit ad titulum: aliàs non videtur facere ad titulum. & sic patet quòd male fuit decisa, & melius fuisset posita in titu. de re iudi. siue de excep. Quādoque vero census talis est signum exceptionis, quandoque solummodo signum protectionis. infra de priuileg. recepimus. & tunc non eximitur à iurisdictione dioecesani: vt dicto c. recepimus. in fin. & in glo. fin

e sed hic petebatur in signum subiectionis, sicut etiam infra de cens. cum venerabilis. sed quia monasterium liberū erat, & exemptum per priuile. Rom. Pont. succubuit in illo casu: & in aliis: quia non percepit ille tanto tempore quòd renunciatum vel prescriptum fuerit priuilegium libertatis: vt patet in integra.

g ¶ *Iure.*] Sic patet quòd qui rem petit, & præcipue in personali actione ex vna causa, si succumbat quòd non obstat ei exceptio rei iudicatæ, si postea petat eandem rem ex alia causa. ff. de excep. rei iud. cum quæritur. & l. & an eadem. §. actiones. Idem est in rei vendicatione, si exprimatur tantum vna causa. ff. de excep. rei iu. si mater. §. eandem. Idem est etiam in possessorio. infra de dona. inter dilectos. & ff. de acqui. poss. possideri. §. ex pluribus f. arg. de hoc dictum est supra de lib. ob. c. 2. vbi de hoc.

d Ego in antiquis exē plarib⁹ hoc quod sequitur velut glossam Bernardi scriptum inuenio, nec dubito quin sit Bernar.

† Facit ad hoc tex. in l. cum quid. ff. si certū peta.

† In omnib⁹ manuscriptis exēplaribus deest vox, nonus. Contius ex serie capitū Gregorium septimum legendum admonet Antonius Augustinus ex li. 7. epistola 126. siue 130. regi. B. Gregorij obseruat scribendum ita: Gregorius Constantio Mediolanēsi episcopo] habetur. c. 7. e. tit. in 1. com pilatione.

e Concor. l. cum quidā. §. diuus. ff. de vsu. & l. Celsus. cum not. ff. de vsuca.

f Emptor qui vsucepit, possidet pro suo & pro emptore. & hæres emptoris ꝓ hærede, & pro emptore. Io. Andr.

CAP. VIII.

IN causa, quæ inter patriarcham Grandeñ. ex vna parte, & abbatem & conuentum monasterij sancti Georgij de Venetiis, super subiectione ipsius monasterij, ex altera vertebatur: inuenimus pro eodem patriarcha probatum, quod inter alia abbas quandoque iuit ad eius synodū. quinquaginta solidos Venetorū ei per plures annos exoluens †: & infra. Ad hæc cum de præmissis l. solidis, quos petiit ad subiectionis indiciū [f], à patriarcha sit actum per sententiam diffinitiuam, quam super hoc contrariam reportauit: ei non adimimus (si alio iure [g] de ipsis experiri voluerit) potestatem.

TITVLVS XIII.

De restitutione spoliatorum.

¶ Gregorius nonus † episcopo Constan.

¶ *Visum est supra de causa possessionis. sed quia causa restitutiōis possessoria est, ideo de illa submittit secūdū Gof. Vel sic: Viso qualiter possessio perdatur: quia perdita restituēda est: ideo, &c. secūdū Host. Vel sic: Vidim⁹ supra quo ordine causæ possessionis & ꝓprietatis tractādæ sunt*

sunt, sed quia dubitari posset, an spoliatus sit indistinctè restituendus: ideo subiecit hanc rubricam. Abb. Sic.

De hac materia tractatur 2. q. 2. & 3. q. 1. & 2. per totum.

Licet multum.] Si consentit is qui restitutionem petit, potest sibi quæstio proprietatis referri. h. d. In prima spoliati con-

¶ *Aduersus restitutionem petentem, non est audiendus reus de proprietate opponens, nisi actore consentiente.*

CAP. I.

LIcet multum: & infra. ¶ Conquestus est nobis Philasius †cęcus, eius campum ab †eccleſiæ hominib⁹ irrationaliter occupatum. ¶ Quod si ita est, quanquam ante omnem cōtentionem [a] possessio ei debuerat violenter ablata restitui [b]: tamen quia Euentus diaconus ipsius eccleſiæ, consentiente illo constituit se legitime probaturum, dictum campum eiusdem eccleſiæ iuris esse, veritatem inquire: & si hoc probatum fuerit, huic dicendum est, vt à sua intentione discedat: Alioquin res ei ablata reddatur.

¶ Alexan. 3. Vigornien. † episcopo.

† Philarius. † Philagri⁹.

† In codice Barbatię ita: ab ecclesię vesię.

† Vuigoren. † Vigorn.

a Vide de hac materia per Bart. in l. fundo. cum glo. ff. de rei vendi. & tex. not. cū glo. in l. plane. ff. de petit. hęre.

fessionis, quæstio. In secunda: ibi, *Quod si ita.* causę cōmissio bimembris. Et secūda: ibi, *Alioquin.* Abb. Sic.

CASVS. Quidam cæcus conquestus fuit domino Papæ, quòd homines eccleſię campum ipsius cæci occupauerant irrationabiliter: Quidam diaconus ipsius eccleſiæ Euentus nomine aduersario respondit, q̄ campus erat ipsius eccleſiæ: & hoc obtulit se probaturum: & cæcus respondit si hoc probare posset, quòd esset cōtentus: vnde super hoc scribit Papa Constantio episcopo dicens: quamuis antequam quæstio proprietatis tractari debeat, possessio violenter ablata ipsi cæco deberet restitui: tamen quia diaconus prædictus consentiente ipso cæco, obtulit se probaturum dictum campum ad suam eccleſiam pertinere, inquirat de hoc veritatem: & si hoc probatum fuerit, ipsi cæco silentium imponat: alioquin res ei ablata reddatur. Not. quòd causa possessionis prius tractanda est, & restitutio facienda, quàm quæstio proprietatis, sed cæcus iste in hoc iuri suo renunciauit.

¶ *Glo. seq. obiicit ad tit. per tres ll. & vnā decre. & ad illas respōdet.*

a ¶ *Contentionem.*] Si hoc petiuisset. infra eo. c. proxi. & c. in litteris. & c. item cum quis. & supra de ord. cogni. super spoliatione. & 2. q. 2. per totum. & 3. q. 1. & 2. per totum. & sibi imputet iste cæcus qui renunciauit iudicio possessorio. 2. q. 2. cuius rei causa. in glo. probare. Sed videtur quòd non est restituendus si aduersarius incontinenti vellet probare dominium. ff. ad exhi. l. 3. §. ibidem. & ff. ad Trebel. ille à quo. §. 1. & melius ff. vt in posseg. fi is à quo. primo respon. & infra eod. litteras. ad fin. sed non obstant leges illæ: quia non loquuntur in interdicto vnde vi. immo in interdicto de adipiscenda possessione. & quod dicit decr. litteras. illud speciale est propter periculum animæ, in casibus vbi ecclesia dispensare non potest, vt ibi patet.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

b ¶ *Restitui.*] Cum fructibus perceptis: & qui percipi poterunt à tempore deiectionis. infra eod. c. proxi. & c. grauis. Sed quid si sumptus aliquos fecit ille diaconus in rem illam? [a] Respondeo, nec petitionem habet inuasor, nec retentionem: quia donare videtur tanquam malæ fidei possessor. Instit. de rerum diui. §. & quicquid plantatur, seritur, vel ædificatur, omne solo cedit, si radices prius egit. Instit. de rerum diui. §. fi Titius. immo tenetur etiam de eo quod casu periit. ff. de lega. 1. cum res. in fin. tamen sumptus necessarios sine quibus res facta esset deterior, non debet restituere. C. de rei vend. domum. & ff. de petit. hære. si à domino. §. vlt.

Solicite.] Petenti restitutionem non obstat exceptio abiurationis factæ post spoliationem. h. d. secundum glo. Io. And. Diuiditur. Primo ponit causæ commissionem, in qua prius prouidet replicationi. qua probata repellit exceptionem, submittens rationem: ibi, *Quia non est.* Secundo ponit finalem determinationem: ibi, *Sed testes.* Abb. Sicul.

CASVS. Quidam clericus H. nomine dicebat se spoliatum ecclesia sua: vnde petebat restitui sibi ecclesiam: Respondebatur econtra, quòd non fuerat spoliatus, sed sponte ipsi renunciauerat, dum eam possidebat: vnde non erat audiendus: & hoc probare volebat: Respōdebatur, q̄ & si verū esset q̄ renunciauerat, spoliatus tamen renunciauit & iniustus: & hoc probare volebat. Cōsultus Papa quid super hoc esset agendū, mandat Vigornien. epo, vt diligenter inquirat quo tempore H. renunciauit eccleſiæ, & si constiterit illum spoliatum, cum eidem eccleſię renunciauit, contra ipsum testes alterius partis de spontanea renunciatione & iuramento præstito non admittat, antequam fuerit restitutus: quia non est verisimile q̄ sponte iuri suo renunciauerit, qui spoliatus renunciat: sed testes ipsius H. recipiantur, quibus probare intendit, q̄ violenter prædicta eccleſia fuerit spoliatus. Not. quòd ei qui petit restitui, non potest referri quæstio proprietatis, quòd ius non habeat: & sic quæstio proprietatis non præiudicat quæstioni possessionis: quia quæstio spoliationis priuilegiata est, vt ei nihil possit oppponi, quod tangat quæstionem proprietatis, nisi primo fuerit restitutus.

¶ *Glo. seq. arg. à contrario. secundo obiicit, quòd ante ingressum. & c. soluit, signat contrarium de decre. super hoc. & remittit.*

c ¶ *Eum spoliatum.*] Ergo à contrario sensu si non esset spoliatus, bene reciperentur testes contra eum. infra c. proxi. ex eo enim quòd spoliatus renunciauit præsumitur quòd inuitus & coactus renunciauit: vnde contra talē præsumptionem non admittuntur testes (vt hic innuitur) nisi facta restitutione. Sed quare mandat Papa inquiri quo tempore renunciauit, cum spoliatus ante causæ ingressum debeat restitui. supra ca. proxi. & infra eo. in litteris. & c. item cum quis? Ideo de hoc inquiritur: quia si renunciasset eo tempore quo possidebat, & ipse postea peteret eccleſiam dicens se spoliatum [b], tunc reciperētur testes contra eū, q̄ sponte renunciauit vt sic defenderet se iste reus cōtra istum petentem restitutionem, vt sequitur in glo. ad fi. & supra de renunc. super hoc. quæ cōsueuit signari contraria huic: sed non contradicit: quia in alio casu loquitur, vt ibi dictum est. Sed si aliquis spoliatus petit restitutionē beneficij sui, & obiiciatur ei quòd non fuerit canonice institutus, vel quòd sponte renunciauit, vel abiurauit: non est audiendus: quia ei non potest referri quæstio proprietatis, nisi postquam fuerit restitutus: quod esset si audiretur obiiciens in iure minus canonicam institutionem, vel abiurationem spontaneam: vt infra eod. in litteris. c. item cum quis. & c. ex conquestione. quia quæstio spoliationis priuilegiata est. supra de ord. cog. super spoliatione. Hic ergo tantum agitur possessorio: vnde aduersarius non est audiendus, mouens ei quæstionem proprietatis: quia nihil habet commune quæstio proprietatis cum possesione. ff. de acqui. pos. naturaliter. §. nihil. quare nō obstat iuramentum restitutionem petenti, cum in ea non agatur de iure proprietatis: sed iuramentum & renunciatio spontanea tangūt ius proprietatis, cui abiurando renunciauit spoliatus, sed possesioni non renunciauit vel abiurauit: quia iam amiserat eam per spoliationem, & ei quòd non possidebat, renunciare non poterat, quare petit restitutionem. Si vero constaret quòd non spoliatus renunciasset: bene reciperentur testes aduersarij c quòd sponte renunciauerit, dum quiete possidebat: vt in c. seq. Et sic est arg. quòd lata sententia super proprietate, non obstat agere volenti de possesione: vt not. supra de causa pos. c. pastoralis. & etiam arg. contra colligitur ibi, quòd obstet, in glo. ergo si aliquis, &c.

¶ *Glo. seq. ad rationem tit. addit aliam. secundo signat contrarium de decre. seq. ponit opinionem: & dupliciter soluit.*

d ¶ *Quia non est verisimile.*] Contra hanc præsumptionem non admittuntur testes, ex quo constat quòd spoliatus sic renunciauit: & hoc non tantum ex vi præsumptionis, sed potius ex natura & priuilegio spoliationis: quia eam intentās non est reconueniendus, nisi de alia spoliatione conueniretur, vel ei in modū exceptionis alia spoliatio obiiceretur. supra de ordi. cogni. super spoliatione. Sed manifeste videtur contraria decre. sequens, vbi obiiciens ꝓpontaneam abiurationem agenti possessorio, auditur. Quidam sic soluunt contrarietatem, quòd hic metu renunciauit, & non coram suo iudice: & in seq. c. renunciauit sponte, & coram suo iudice. Verior est solutio, quia hic agebatur possessorio tantum: in sequenti possessorio & petitorio: vt patet in antiqua. Vel dic quòd hic constabat eum spoliatum fuisse, cum renunciauit: quia hoc primo quæritur fuit: vt dicit in prin. sed in sequenti non constabat eum fuisse spoliatum: [d] immo dicebatur quòd nulla spoliatione facta, spōte dum possidebat renunciauit: & sic admittitur ad probandū quòd non spoliauit indirecte. sic infra eod. cum ad sedem. & infra de testi. significauerunt. & infra. eo. olim 1. arg. quòd sicut admittitur actor ad probandum quòd fuerit spoliatus: sic reus potest & debet admitti ad probandum contrarium: quod erit dum probauerit quòd sponte renūciauerit, cum possidebat, & cora suo iudice: & si hoc probauerit, patet ꝙ ipsum non spoliauit. & sic nulla contrarietas, & ibi præcelsit renunciatio spoliationem, sed econuerso hic, & ideo secus: & ita non fuit spoliatus.

e ¶ *Spoliatus.*] Quid si spoliatus stetit per annū q̄ non petiit restitui: nunquid postea auditur? Videtur q̄ non: quia interdictū actio est prætoria quæ anno expirat. Insti. de perpe. & tēpo. ac. in prin. R. fideo, prætoriæ actiones temporales sunt quo ad pœnam: perpetuæ quo ad prosecutionem ipsius rei. ff. de act. & ob. in honorariis. ff. de vi & vi arma. l. 1. in princ. immo secundum canones videtur quòd etiam ad damnum

† Post concil. Lateran. sub Alexan. iij. par. 22. c. 1. & cap. 1. eo. ti. in 1. cō pilatione.

Istum tex. dicit hic Ab. esse sing. ad hoc quòd qñ aliqua exceptio proponitur, in genere, quę in specie certa conteta sub genere concludit intentum excipiē tis, incerta nō debet per hoc excludi.

b Vel quia veniens non fuit admissus: vel quia fuit electus cum renunciando possessionē amisit, secundū Inn. alle. decre. super hoc. Io. An.

c Quasi istud non sit excipere cō tra petitionem, sed re probare pro bationē, secundū Petr. Ia. & Abb. Ioan. And.

d Ergo non obstabat: sed refert sic. gl. ad rempus quo repellitur spōtanea proba tio renūciationis. Ioan. Andr.

Universidad de Salamanca Biblioteca

nium siue ad pœnam perpetuo agi posit:quia nulla conditio temporis opponi potest: vt 3.q.1.redintegranda.

Accepta conquestione.] Petenti restitutionem ecclesiæ, obstat exceptio spontaneæ abiurationis. hoc dicit. In prima parte ponitur consultatio, continens commissionis formam & exceptionem. In secunda responsio: ibi, *Mandamus*.Abb.Sic.

CASVS.Quidam clericus P.nomine,conquestus fuit domino Papæ, quòd ecclesia sua violenter fuerat spoliatus: mandauit Papa quibusdam iudicibus, vt si de hoc constaret, ecclesiam facerent sibi restitui,partibus coram iudicibus cõstitutis:responsum fuit ab aduersario, quòd ipse non fuerat spoliatus, sed coram Eboracen.archiepiscopo dum ecclesiam possidebat,spõtanea voluntate abiurauit eandẽ: & hoc offerebat se probaturum : iudices consuluerunt super hoc dominum Papã: & ipse mandat eisdem, quatenus si constiterit eis,quòd prædictus P. nullo metu vel vi coactus, sed sponte dum ecclesiam possidebat, abiurauit eandem, ei super hoc perpetuum silentium imponant:cum per hoc appareat quòd non fuerit spoliatus.Nota quòd petenti restitutionem, potest opponi quòd non fuerit spoliatus. & auditur volens hoc probare.

¶ *Glo.seq.signat contrarium de decre. supra proxi.ibi remittit. & in fine ponit opinionem. Secundo & tertio signat, & soluit duo contraria.*

a ¶ *Abiurauerit.*] Contra. supra. cap.proxi. vbi non admittuntur testes. ibi soluitur. Item arg. contra. infra de institu. cum venissent. sed ibi possessorio actum fuit: & ibi etiã abiuratio vel renunciatio personalis fuit, sed concessio fuit realis. a Item arg.aliud contra. infra de concess. præb. post electionem ibi:non fuit abiuratio probata : vnde ibi restituitur : & post restitutionem potest opponi abiuratio : vt ibi dicitur in fi. Quidam dicunt quòd illa decre.solicite.continet dispensationem,ex eo quòd ibi auditur cõtra iuramentum. hæc vero ius continet, ex eo quòd hic non auditur contra iuramentum b : arg.infra de iureiurand. si vero.Bern.

Vdita querela.] Per secundas litteras facientes etiam expressam mentionem de primis,non reuocatur sententia lata per primas.h. d.secundum Ioan. And. sed adde ad istud summarium, etiam si in secundis litteris dicatur, quòd debeat reuocari quicquid immutatum erit in causa à cætero tempore. Diuiditur. nam primo ponit tres commissiones.Primo primam, & processum ipsius vsque ibi, *Licet*. Secunda vsque : ibi, *Quia tamen*. ibi incipit tertia vbi præmittit causam mandati. secundo mandatum bimembre, quod per se patet. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam clericus T. nomine accessit ad dominum Papam, & conquestus est ei,quòd H.rector ecclesiæ de Sand.ipsum T.super ecclesia de Peleñ.indebite molestabat,cum esset rector alterius ecclesiæ; & iurasset quòd ipsi T.super eadem ecclesia non moueret quæstionem. Papa mandauit episcopo Londoñ.& archid.Helieñ.vt si cõstaret eisdẽ, dictum H. alterius ecclesiæ personatum habere, vel quòd iuramento spontanea voluntate præstito super eadem ecclesia dicto T. quæstionẽ decætero non moueret, ipsum H. ab ipsius molestia prohiberent: tandem cõstitit eisdem,quòd non solum habebat personam alterius ecclesiæ, sed voluntate spontanea abiurauerat ecclesiam de Peleñ. vnde iudices præceperunt eidem H.ne dictum T. super ecclesia ipsa decætero molestaret.Sed dictus H.nuncium suum ad curiam destinauit, litteras impetrans formam aliam continentes, scilicet quòd non obstãtibus litteris à parte altera impetratis, reuocaretur in irritum si quid esset immutatum in causa. Postquam nuncius ipsius H. iter arripuit ad sedem Apostolo.veniẽdi,audito quòd dictus H.tales litteras impetrasset, dictus T.ad curiam accessit exponens domino Papæ omnia prædicta: super hoc rescribit Papa vvigoreñ.episcopo, & eidẽ archidiacono Helieñ.dicens,quòd non intellexit nec intelligi debuit, vt reuocaretur quod per eos factum esset auctoritate litterarum ipsius, sed si aliquid indebite immutatum esset. Vnde mãdat quatenus sententiam quam tulerunt ante receptionẽ posteriorum litterarum,occasione ipsarum nullatenus debeant reuocare : & si contra sententiam ipsam aliquid statuerunt, illud debeant reuocare. Si vero post receptionem sequentium litterarũ sententia lata fuit: ea non obstante iuxta earum tenorem in causa procedant. Nota quòd aliquis duas ecclesias quo ad rectoriam simul habere nõ potest. Itẽ quòd per renunciationem sponte factam amittit quis ius suum. Item ad intentionem Papæ semper recurrendum est. Item quod legitime factum est, Papa non intendit reuocare. Item sententia recte lata per rescriptum Papæ non reuocatur. Item sententia lata post reuocationẽ litterarum, non tenet.

b ¶ *Alterius ecclesiæ personatum haberet.*] Sed etiam quodcunque istorum probaretur, sufficiebat. infra de præb. referente.& c. de multa. & supra de ele.dudum 2. & supra cap.proxi.& supra quod met.cau.ad audientiam. & infra de iureiur.si vero.& 22. q.4. si aliquid.

c ¶ *Molestaret.*] Et sic patet q̃ T.possidebat, & H.illum impediebat,& molestabat eum super ipsa ecclesia : vnde agebat T.vti possidetis, c scilicet ne inquietaretur.vnde secundum formam petitionis formatur hic sententia. infra de simo.licet Hely.§.nam iuxta iudicij,&c.

d ¶ *Non intelleximus.*] Not. quòd non vult Papa per suum rescriptũ bene statuta rescindi. supra de æta.& quali. eam te. nec vult derogare iuri alicuius.99.dist.nullus.& cap. ecce.ibi, subtrahitur. & in glo. subtrahitur.& supra de offi.ord.licet. §. quia tamen. & infra de vsu pal. ex tuarum.& C.de emancip.nec auus.& ea quæ causa cognita statuuntur, rescriptis reuocari non possunt.vt C.comminatio. epistolas, programmata, &c. l.3. ad hoc facit C. sententiam rescindi non pos.l.impetrata. & C.de testa.& quemadmodum.testa.l.si testamentum.

e ¶ *Receptionem.*] Not.tempus receptionis litterarum considerandũ & non datæ.sic infra de præb.dilectus 2.vbi de hoc in gl. receperunt.

¶ *Glo.seq.assignat contrarium,& soluit.*

f ¶ *Occasione ipsarum.*] Nota quòd hic fit in secundis litteris mentio de primis etiam expressa,non tamen reuocantur primæ. vnde signatur contra. supra de rescrip.cæterum.& c.ex parte 2.sed hoc ideo est, quia sententia iam erat lata per primas,quæ validæ fuerunt:aliàs secũdæ reuocant illas, vt hic patet: à qua sententia non fuit appellatum : vt C. vt li. penden.l.1. & 2. d C. de transactio. causas.& C.sen. rescin.nõ pos. l. impetrata.

g ¶ *Non obstante.*] Hoc ideo,quia iurisdictio per primas litteras attributa, reuocata erat, vnde nulla fuit sententia lata post receptionem secundarum.sic supra de off.deleg.ex litteris.Ber.

In litteris

idonei sint) recipere non postponas.

¶ Idem.

¶ *Petens restitutionem beneficij, non auditur,etiam si spoliationem probat, si probatur eum sponte illud beneficium prius resignasse.*

CAP. III.

ACcepta † conquestione P.clerici, quòd violenter fuerat ecclesia spoliatus, vobis dedimus in mandatis, vt si hoc constaret, eam sibi restitui faceretis. Quo cognito, responsum est ab aduersario, id non debere proficere : eo quòd spõtanea voluntate coram Eboracen. archiepiscopo Apostolicæ sedis legato præscriptam ecclesiam abiurasset† : & infra.

¶ Mandamus, quatenus si vobis constiterit quòd præfatus P. nullo metu vel vi coactus, sed spontanee † præmissam ecclesiam taliter abiurauerit a : ei super hoc perpetuum silentium imponatis.

¶ Idem vvigoreñ.episcopo, & Helieñ. archidiacono.

¶ *In interdicto de retinenda, succumbit reus ipsius abiurationi probata.h. d.quo ad titulum.*

CAP. IIII.

AVdita † querela T.clerici quòd H. persona ecclesiæ de Sander, ipsum super ecclesia sua de Peleñ.† indebite molestaret : Londoñ. episcopo, & tibi fili,archidiacono dedimus in mandatis, vt si vobis constaret, quòd prædictus H. alterius ecclesiæ b personatum haberet : vel iuramento spontanee præstito firmauerit, se memorato T.super eadem ecclesia † quæstionem decætero non moturum, ab eius molestia super hoc compesceretis eundem: & infra. ¶ Cum vero vobis plenius constitissset, dictum H. non solum alterius ecclesiæ personatum habere, sed etiam spontanea voluntate ecclesiam de Peleñ. † in perpetuum abiurasse: prohibuistis eidem, ne dictum T.super hoc decætero molestaret c. ¶ Licet autem nuncius eiusdem H. posteriores litteras impetrauerit, formam aliam continentes, quòd non obstantibus litteris à parte altera impetratis, reuocari deberet si quid immutatum esset in causa, postquam idem nuncius iter ad nos arripuerit veniendi:

¶ Quia tamẽ nõ intelleximus d, nec intelligi debuit, vt reuocaretur quod per vos factum esset auctoritare litterarum nostrarum † : sed si quid præsumptione vel violentia immutatum † esset : Mandamus,quatenus sententiam quam protulistis ante posteriorum litterarum receptionem e, occasione ipsarum † nullatenus reuocare tentetis, & si contra sententiam ipsam aliquid statuistis, studeatis id sublato appellationis obstaculo reuocare. Si vero post receptionem sequentium litterarum, sententia lata fuerit : ea non obstante g, iuxta tenorem

† Aliàs ita: super eadem causa,in multis antiquis.

† Pelereñ.]

† Hunc tex. dicit hic Abbas esse singularem ad hoc, quod hoc verbũ nõ reuocetis in irritũ, non intelligitur de legitime actis.

† Aliàs:innouatum.

c In quo interdicto vterque agit & vterque impetrare potest, sicut in communi diuidendo & finium regun.iudiciis secundũ. In. vt infra de prob.ex litteris.Io. An.

d Prima dicit rescriptum non patrocinari cõtra sententiã, à qua non fuit appellatum.Secunda dicit talẽ condemnãdũ in litis veram æstimationem.Ioã. And.

† Post cõcil. Lateran. sub Alexan. iij. par. 22. cap. 4.& ca.4.eo. tit. in 1. cõpilatione. vbi habes integram narrationem facti.

† Aliàs ,Peleren.

a Concor l. iubere. caue re. cum no. ff. de iurisd. om. iud.& l. qui restituit. ff. de rei vẽ.

b Alij dicũt illud loqui ex vi expulsiua,istud in cõpulsiua:ted hoc falsum est:quod pater hic per verbum spoliat. Io.An.

† Vide tex. in l. si quis vi.§. differẽtia.ff. de acqui.pos.

† Aliàs ita: sed spontanea voluntate.

De restitutione spol. Tit. XIII.

Inliteris.]Primo ponitur quæstio.Secundo ipsius responsio. Tertio responsionis ratio:& partes patent.Abb.Siculus.

CASVS.Aliquis dicit se de possessione ecclesiæ suæ violenter eiectum:vnde petit restitui : aduersarius dicit eum non fuisse canonice institutum:quæritur quid iuris sit? Respondet quòd primo cognoscendum est de violenta eiectione, quàm de canonica institutione: quia prædo de iuris rigore debet restitui. No. quòd quæstio spoliationis ꝑcedere debet quæstionẽ proprietatis.Item petẽti restitutionẽ, non potest referri quæstio proprietatis : nisi primo fuerit restitutio facta.

† Post concil. Lateran. sub Alexan. iij.par. 22. cap. 5. & c. 5.eo.tit.in 1.compil.& de intellectu & materia vide late per Antoniũ Gabrielium lib. 5. commu. conclu. tit. de restispoliat.

¶ *Glo.seq.in princi. alleg.vnum simile. secũdo ponit contra textum in hoc quòd dicit prius agendum de violenta eiectione. in glos. exponit : secundo opponitur: videtur quòd simul possessorio & petitorio possit agi.Panor.*

a ¶ *De violẽta eiectione.*] Cum enim agitur de violentia & possessione,prius agendum est de possessiõe, quis possideat, scilicet vt per hoc appareat quis fecerit violentiam.C.de appell.l. 1. si vero agatur de possessione & proprietate: de possessione prius agi debet, vt hic. Et expone, de violenta eiectione,id est,de possessione violenter ablata:vt ff.de iud.si de vi.& ff.ad leg.Iul.de vi publi. qui cœtu.§.si de vi. a cũ quæstio spoliationis sit priuilegiata. ɔ. de ord. cog. super. & hoc cum vnum intentatur ab vna parte, & alterum ab altera. secus si vtrunque ab eodẽ : quia tunc potest vtrunque simul proponi.supra tit. proxi. cũ ecclesia. & c. seq. & ca. cum dilectus. & interdicto vti possidetis.naturaliter prius de possessione agitur.C.de interdict.incerti iuris.cum suis concord.quia & ciuilis & naturalis ratio suadet,vt alter possideat,& alter à possidente petat. Instit de interdi.§.retinendæ.

† Post concil. Lateran. sub Alexan. iij.par. 22. cap. 6.& c. 6.eo. tit.in 1.compil.

¶ Vide l. qui ad nũdinas. §.clã possidere.cum l.seq. per Bar. ff. de acquiren. possessio.

a Et possessione vel dominio quæritur : prius cognoscendum de vi, quam de proprietate rei. Ioan.And.

b Sed illud iure authenticorum videtur correctum in Auth. depos. in prin. coll. 6.& signatur C. depo. & incipit, sed iam cautũ.

b ¶ *Canonica institutione.*] Et sic patet quòd spoliato non possit referri quæstio dominij : nisi primo fuerit restitutus.supra eod.solicite. vbi de hoc.

¶ *Glo.seq.signat contrarium,& soluit,& determinat.Ioan.And.*

c ¶ *Prædo.*] ff.de vi & vi arma.l.1. §. qui à me.arg.contra.quia dolo facit qui petit quod statim restituere debet.ff. de doli excep.dolo.Sed illud potest intelligi in petitorio iudicio:& hoc verũ est, nisi sit talis ꝑdo cuius vitæ nullus parcere debet.C.quãdo li.vnicu.si iu.se vin.l.1.

¶ *Glo.seq.casum excipit.*

d ¶ *Rigorem.*] Nisi dominus rem petat eodem tempore cum fure. b ff.depo.bona fides,§.exempli loco. tamen æquitas quandoque præfertur rigori.C.de iud.placuit.

Tem cum quis.]Diuiditur vt proxima.Abb.

CASVS.Aliquis dicit se de possessione sua violenter eiectũ: vel dicit aduersariũ suum clam possessionem illã intrasse:vnde petit restituiaduersarius opponit ei crimen:vt sic prætextu criminis repellat eũ à sua intẽtione:quæritur quid iuris sit? Rñdet q̃ obiectio talis nõ debet admitti,nec executio principalis causæ propter hoc debet differri : quia nullũ crimen potest ei opponere antequã fuerit restitutus,cũ præsumatur eius inimicus existere. Nota q̃ petenti restitutionem,aduersarius crimen opponere non potest ante restitutionẽ: quia præsumitur inimicus.

¶ *Glo.seq.dicit eum,cuius possessionẽ aduersarius intrauit, restitutione non egere, nisi in duobus casibus : & quid consequetur agens per hoc interdictum.*

c ¶ *Clam possessionem intrasse.*] In hoc casu non eget restitutione: quia possessionẽ non amisit:nisi in duobus casibus, puta, si veniens ipsarum,appellatione postposita procedatis.

¶ Idem Brixieñ.episcopo.

¶ *Petenti restitutionẽ beneficij, quæstio institutionis non canonicæ referri non potest.*

CAP. V.

IN † literis tuis:& infra. ¶ Super illa quæstione, videlicet, cum quis dicit se de possessione violenter eiectum : & aduersarius dicit eum non fuisse canonice institutum : Respondemus, prius de violenta eiectione a, quàm de canonica b institutione agi debere : quia prædo c etiam est secundum rigorem d iuris restituendus.

¶ Idem Exoñ.episcopo.

¶ *Non obstat exceptio criminis,agenti interdicto vnde vi,vel quod vi,aut clam.*

CAP. VI.

ITem † cum quis dicit, se de possessione violenter eiectũ: vel aduersarium clam possessionem e intrasse : & aduersarius ei crimen obiicit f, vt eum à sua intentione repellat : non occurrit nobis quod illius obiectio admitti debeat g: vel principalis h causæ propter hoc executio retardari, quoniam criminaliter i aduersus eum ante restitutionem agere non potest, cum præsumatur eius existere inimicus.

¶ Idem Cantua.archiepiscopo.

¶ *Spoliatus etiam à iudice iuris ordine prætermisso,ante omnia restituatur.*

CAP. VII.

COnquerẽte † nobis R.clerico accepimus, quòd ipsum ecclesia de VVerfort † sine iudicio spoliasti. ¶ Quia vero iam non decet honestatem tuam, clericos tuæ iurisdictionis, sine manifesta causa & rationabili i, suis beneficiis spoliare, quibus teneris paterna k prouisione consulere : Mandamus,quatenus, si est ita, l prædicto † clerico præfatam ecclesiam, cum redditibus inde perceptis m restituas : & in pace eã possidere permittas. ¶ Restitutione autem facta, n quid aduersus eum super præscripta ecclesia proponere volueris o: coram Exon. episcopo delegato à nobis, per te vel per sufficientem respõsalem tuum, cum eodem R.ordine iudiciario poteris experiri. o.

† In codice Barbatiæ ita: prædictã ecclesiã,præfato clerico, cum &c.

† Cap.1.eo. tit.in 2. cõpilat.

† Carefort.

¶ Idem.

¶ *Restituitur coniunx viro probanti desponsationem & copulam, & de ipsius impunitate cauenti:nisi magna sit viri sæuitia.*

CAP. VIII.

EX † transmissa nobis:& infra. ¶ Mãdamus, quatenus si vobis cõstiterit, quod præfata mulier prædicto militi legitimo non fuerit admissus. Itẽ cum non accedit : quia suspicat se posse repelli.ff.de acquirẽ.possessio.clam possidere.§.qui ad nundinas.& l.si id. §.vlt.cõsequitur tñ,vt quod iam ædificatum est tollatur,& conseruetur in dẽnis,prout iuratum fuit in litis taxatione à iudice facta.ff. qñ vi aut clam.semper.§.in hoc interdicto.& l.1.§.denique.vbi dñ,quòd nulla iusta exceptione se tueri põt quis aduersus factũ qñ vi aut clam fecit, seu ɔ interdicto isto agentem.

† Cap.3.eo. tit.in 2.cõpila.

f ¶ *Crimen obiicit.*] Et male : quia separata est causa criminis à causa possessionis. C. de do. inter vir. & vxor. si maritus. in fin.

g. ¶ *Principalis.*]Scilicet causa restitutionis:quia principalis est, & primo expediẽda.ɔ. eo.c.1. h ¶ *Criminaliter.*]Vt 3.q. 1.& 2.per totũ.& j. eo.c. frequens.[lib.6.]

¶ *Conquerente.*] Primo ponitur querela. Secundo : ibi, *Quia vero.* præceptũ. Tertio: ibi,*Restitutione*, iudicis datio.

CASVS.Quidam clericus R. nomine cõquestus fuit dño Papę,quòd archiepus Cantu. ipsum sine iuris ordine spoliauit ecclesia sua : Papa scribit archiepo dicens, q̃ non decet honestatẽ suam, taliter clericos suos spoliare beneficiis sine rationabili causa, quibus potius paterna debet prouisione consulere : Vnde mandat quatenus si est ita, prædicto clerico ecclesiam restituat cum fructibus inde ꝑceptis,& in pace ipsam dimittat eidẽ: facta vero restitutione, si aliquid super ecclesia prædicta ɔ ipsum proponere voluerit, coram Exoneñ.epo ad hoc delegato cum eodẽ R. poterit ordine iudiciario experiri. Not. q̃ nullus debet destitui vel spoliari etiã à suo prælato,iuris ordine non seruato.Item restitui debet res cum fructibus perceptis. Item spoliatus non tenetur respondere de proprietate,donec fuerit restitutus.

i ¶ *Rationabili.*]§6.dist.satis peruersam.& 16.q.vlti. inuentum.

k ¶ *Paterna.*]16.q.1.prædicator.& 8.q.1.clemens. & j. de præb. ca. 2. & ca.cum secundum Apostolum.& j.de censi.cum Apostolus.

¶ *Glo.seq.quærit obiiciendo.*

l ¶ *Si est ita.*]Sed quare dicit, si est ita ? nunquid debet ipse cognoscere de facto suo? Rñdeo,nõ: quia cũ de facto suo debeat esse certus:super hoc nullã habet cognitionem, sed ille cui causa committitur.sed in hoc, vt quod iniuste fecit emendet, defertur eidem. ɔ. de reſcri.cap.ab excommunicato.

m ¶ *Perceptis.*]Et qui percipi potuerunt.infra eod.grauis.

n ¶ *Volueris.*]Ex quo enim aduersarium se sibi constituit, non debet esse iudex in facto suo. C. ne quis in sua causa ius sibi dicat.l. vnica.& 4.q.4.ca.1.

¶ *Glos.seq.recitetur per notabile,& quæstionem.*

o ¶ *Experiri.*] Et sic vi q̃ ecclesiam sibi retinuerit, & non alij dederit,alias etiã ille cui dedisset,deberet experiri : & iudex de his q̃ coram eo acta essent,si interrogaretur,scriberet delegato. 18. dist.de conciliis.& si archiepus eũ non restituerit,vt mandat,tunc delegatus cognoscet an taliter fuerit spoliatus:quia hoc illi mandat, ex eo qđ dicit:si est ita,vt dictũ est;semper enim præsumit pro sñia c iudicis, quousque probetur ɔrium.ɔ.de renũ.in præsentia.& j. de re iudi. sicut.& ɔ.de electꝰ.bonæ.& j.de probat.post cessionem. ff. de iusti. & iur.l.pen.§.prætor.

c Sed hic nõ fuit sententia vel iudicialis priuatio: sed extraiudicialis spoliatio. Ioan.And.

EX transmissa.] Primo mandat restitutionem cum cautione. Secundo prouidet quid agendum sit cum fragilis est cautio : ibi, *Si autem*.Abbas.

CASVS.Quidã miles petebat restitutionẽ vxoris suæ,quæ ab ipso suæ temeritate diuerterat:quæ ɔ matrimoniũ cõsanguinitatem op-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ponebat: Respondebatur, quòd non debebat ei restitui, cum nondum ipsius possessionem habuerit: & etiam quia timet suæ personæ periculum imminere: mandat Papa quibusda, quatenus si cõstiterit quòd prædicto militi præfata mulier fuerit legitime desponsata, & ab eo cognita, ipsam faciant ab ipso, quòd ei non debeat malum inferre. Si vero ita crudelis & ferus fuerit, quòd mulier de ipso diffidat: cõmittatur alicui honestæ mulieri vsque ad finem causæ, custodienda in loco, vbi vir vel parentes ipsius nullã possint mulieri violentiam facere. No. quoddam speciale in ista restitutione, videlicet quòd debet probari proprietas, scilicet matrimonium contractum esse legitime, & quòd eã cognouerit, & quòd spoliatus fuerit. Item cum timetur de sæuitia viri: debet cauere vxori de impunitate personæ. Item quãdo capitali odio vir odit vxorem, non est ei restituẽda, etiam si vellet cauere.

† Alias: mo lestiam.

† Vel ponatur in loco religioso in fra de spons. c. cum locũ. & supra c. precedens. de procurat.

† Cap. 4. eo. tit. in 2. cõpil.

† Basilis.
† Basilis.
† Barelf.
† Barcelis.

a ¶ *Legitime.*] Id est, per legitimum consensum de præsenti vtriusque a, per verba idonea expressum. j. de sponsa. si inter. & cap. tuæ. & in facie ecclesiæ: & ideo nõ obstaret restitutioni, licet obiiceretur consanguinitas. infra eod. ex conquestione. nisi obiiceretur gradus indispensabilis, vel etiam quodcunque aliud impedimentum perpetuum: & probationes essent incontinenti paratæ. infra eod. literas. secus si ageretur petitorio. supra de ordine cognitionum. intelleximus.

a Ita quòd retinuerit ratione cõsensus: dato q; aliter sit nullum. simile infra de spõs. c. 1. lib. 6. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens not. in hoc possessorio duo probanda: ponit simile & rationem subdit.*

b ¶ *Et ab eo cognita.*] Et ita per hoc habuit possessionem. Et sic patet quòd duo debet probare qui petit restitutionem: videlicet legitimam dispensationem vere vel præsumptiue, & carnalem copulam. & est simile in seruitutibus: vbi quis debet probare duas res, scilicet seruitutem constitutam fuisse: & se vsum fuisse. ff. de itin. actuque. pri. l. tertia. §. hoc autem interdicto. & hic seruitus est hincinde: nec est simile hoc possessorium aliis possessoriis de recuperanda possessione: quia ibi nõ est necesse probare de iure, supra de officio delega. consultationibus, Hic non sufficit sola possessio: quia possessio hic haberi non potest sine iure: vt infra eod. ex parte. Quare non sufficit sola possessio? quia liber homo possideri non potest. hic est talis possessio, quòd qui possidet possidetur. infra eod. literas. in fin. & cap. ex parte. & infra de rapto. cum causa.

b Adde quæ dixi. lib. 3. comment. in Directo, schol. 139.

c ¶ *Sufficienti cautione.*] Infra eo. literas. in fine. Sufficiens cautio b dicitur si pignora vel fideiussores dentur. ff. manda. si mandato Titij. §. vlt. ff. de fideicommiss. liber. l. ergo. §. adiici. sed nomine cautionis simpliciter posito, cautio nuda intelligitur. C. de verb. sig. sancimus. & iudex recipiat cautionem, per quam magis possit mulier esse secura. supra vt lit. non contest. quoniam. §. vlti. & hoc solum bene agitur, &c. 23. q. 5. prodest. sic 32. q. 1. de benedicto. si vero non posset secure cauere, non est restitutio facienda. infra eod. literas. & supra vt lite non contest. accedens 2. & hoc propter fragilitatem cautionis. ff. ad Trebel. qui ita. §. 1. & hic idem dicitur.

d ¶ *Violentiam.*] Ad extorquendam forte aliquam confessionem. 31. q. 2. Lotharius. §. præterea. & versi. & econtra. ad fin. vel aliud iniquum in ipsam committat. Bern.

Cvm venisset.] Si is qui per alium possidet illo mortuo possessionem ingressus expellitur, restitutionem per interdictum petere poterit. ita communiter summant Doct. sed secundũ hanc summationem forte de nihilo prouidet hoc cap. & ideo summa sic, & no. vt in rubro. Et secũdum hoc est casus notabilis: & probat not. per glo. & Bar. in l. qui vniuersas. & in l. quamuis. ff. de acquiren. poss. Diuiditur: nam in prima parte ponitur consultatio partium decisa, in secunda responsio: ibi, *Respondemus*. Abbas.

CASVS. Archiepiscopus Eboracen. ecclesiam de N. concessit canoni cis sanctæ Trinitatis, & per scripturam propriã confirmauit: ita me a desponsata fuisset, & ab eo b cognita: ipsam ei restitui faciatis: recepta tamẽ sufficienti c cautione, quòd illi non debeat aliquod malum inferre:

¶ Si autem capitali odio ita mulierem vir persequitur, quòd merito de ipso diffidat, alicui probæ & honestæ mulieri, vsque ad causæ decisionem, custodienda studiosius committatur in loco vbi vir, vel parentes eius, mulieri nullam possint violentiam d †inferre †.

¶ Idem.

¶ Per solutionem pensionis rei donatæ factam donatario, cum auctoritate donatoris, acquiritur illi donatario rei donatæ possessio: adeo quòd si ab illa expellitur, per interdictum recuperandæ agere poterit.

CAP. IX.

Cvm † venisset ad nos G. canonicus sanctæ Trinitatis de Hasul. † à suo Priore & capitulo destinatus, in audiẽtia nostra proposuit, quòd cum Eboracẽn. archiepiscopus ecclesiam de N. eis concessisset, & per scriptum proprium videlicet quòd post decessum G. clerici, qui ecclesiam tunc tenebat, in vsus cederet canonicorum, & interim clericus ille auctoritate archiepiscopi, canonicis prædictis annuam solueret pensionem, quam archiepiscopo soluere consueuit: quam concessionem dominus Papa inspecto instrumento concessionis archiepiscopi, confirmasset: ita quòd post decessum G. clerici, (qui præfatam ecclesiam tunc tenebat e) vsibus eorum omnibus modis proficeret †: & interim auctoritate ipsius archiepiscopi, idem G. ipsis canonicis, annuam solueret pensionem: & infra. ¶ Respondemus, quòd si præfati canonici: de prædicta ecclesia, auctoritate eiusdem archiepiscopi, viuente clerico, perceperunt annuam f pensionem: eo mortuo, quamuis auctoritatem eiusdem archiepiscopi non quæsierunt, vitiose tamen non sunt possessionem ingressi †: cum (sicut cautum est) is possideat, cuius nomine g possidetur.

† Alias: præficeret.

¶ Lucius tertius G. archidia. & I. archipresbytero Turonen.

¶ Si actore agente petitorio, reus super eadem re deducit possessorium, proceditur in solo possessorio, suspenso petitorio.

CAP. X.

Ex † cõquestione B. mulieris ad nos noueritis peruenisse, quod cum C. miles eam sibi matrimonio copulasset, & maritali affectione pertractans, ex ipsa filiã suscepisset, sine iudicio a ecclesiæ à se remouit eandem: & de accusando super consanguinitate matrimonio, remoto appellationis obstaculo, literas ad iudices impetrauit: cum autem priusquã à iudicibus mulier citaretur, per diœcesanum episcopum virũ sibi restitui petiisset, & ob hoc ad nos propriũ nuncium destinasset: demũ coram præfatis iudicibus constituta, modo per se, modo per procuratorem b, ante ipsius causæ ingressum c & post, virum sibi restitui postulabat. Iudices vero restitutione negata, (quod fieri non debuit d) in principali procedere voluerunt †: vnde ipsa nostram audientam appellauit: & infra. ¶ Mandamus, quatenus si est ita, mulieri virum restitui e faciatis: quæ post appellationem f ipsius acta sunt, in irritum reuocantes: postmodum super matrimonio causam audiatis: & fine canonico g terminetis.

† Cap. 8. eo. tit. in 1. compilat.

† Adde de hoc per l. ex stipulatio. ne. ff. de acquir. pos. & l. 2. C. eod.

† Hic in pleriisque antiquis legitur: noluerunt, cui repugnat & sensus & series huius capitis, nã cũ iudices restitutionẽ negassent, & de facto procederent, ipsa appellauit.

a Concor. l. ficut. in fi. ff. quemad. vsusfru. amit. & l. non solũ. §. 1. ff. de lib. lega.

¶ *Sine iudicio ecclesiæ.*] Et ideo male, etiam si consanguinitas notoria esset. infra de diuor. ca. porro. quia talis separatio pœna est, & non debet imponi nisi per iudicem. 33. q. 2. seculares. & §. in hoc.

b ¶ *Per procuratorem.*] Quod bene licet, etiam si esset minor xxv. annis. infra eod. ca. ex parte. etiam si ageretur ad tori separationem tantum. ff. de procu. ca. tuæ. sed si criminaliter ageretur, non: vt in ca. tuæ. & infra de accu. ca. veniens. in crimine enim non interuenit procurator. 5. q. 3. in criminalibus a.

ADDITIO. An autem comparendo per se, videatur reuocare procuratorem, vide bonũ tex. in c. si quem. de procuratoribus. [lib. 6.]

¶ *Glo. seq. no. ex tex. quòd etiam post lit. contest. & c. & adducit ca. pastoralis. Obiicit de decre. inter monasterium. Soluit, & stando obiectioni respondet ad hoc ca. & ad ca. pastoralis.*

c ¶ *Ante ipsius causæ ingressum, & post.*] Per hoc videtur quòd quæstio spoliationis in modũ actionis proposita præiudicet principali, & ante litẽ & post litẽ contestatã. arg. §. de causa possess. ca. pastoralis. Sed videtur quòd non sit audienda mulier ista petens restitutionem lite contest. super principali, sicut in mutuis petitionibus, quæ ante ingressum principalis proponendæ sunt. supra de mut. pet. ca. 1. & C. de sen. & interlo. om. iudi. Auth. & consequenter. & quia dilatoria est qualitercunque proponatur, & dilatoriæ quæstiones omnes sue exceptiones ante litem contestatam debent proponi, postea vero non. infra de iud. ca. inter monasterium. Satis videtur dicendũ, quòd si aliquis contestetur litem, cum actore intentante quæstionem proprietatis (sicut faciebat vir iste, qui agebat de consanguinitate) si nihil reus dicat de spoliatione ante litem contestatam, non sit postea audiendus: siue in modum actionis vel exceptionis velit obiicere spoliationem super eadem re. & sibi imputet qui hoc omisit: sed super diuersis bene posset peti restitutio in modum actionis reconueniendo lite contestata durante iudicio. ff. de ordi. cognitio. ca. cum dilectus. & ff. de reseri. in concilio Lugdunensi. cap. dispendia. §. reus quoque. sed non in modum exceptionis. Et in casu huius decre. quæstio spoliationis proposita in modum actionis prius debet terminari, & facta restitutione procedatur sup petitorio. Sed hic ideo mulier audit, quia & ante ingressum litis, & corã ordinario, & coram delegato hoc instãter petebat, & post ingressum, & nihilominus compulsa per iudices ingredi iudicium, petiit restitui, & cũ nihil proficeret, appellauit: & quod dicitur in decret. pastoralis. intelligitur quando primo quis intentat petitorium, ille idem ante conclusionem potest redire ad possessorium, vnde non est simile.

¶ *Glo. seq. ponit quatuor casus in quibus non fit restitutio coniugis.*

d ¶ *Non debuit.*] Nisi in casibus, puta si esset publice adulterata. j. de diuor. significasti. vel nisi timeretur sæuitia viri, ita q; nõ posset ei cauere. j. eo. literas. & ff. eo. ca. ex transmissa. & in casu quem habes j. de diuor. c. gaudemus. in fi. Item vbi petitur restitutio b in modũ exceptionis, ibi non datur restitutio, quia non agitur ad hoc. ff. de ord. cog. ca. cum dilectus.

b Melius dixisset, vbi Proponitur spoliatio. Ioan. And.

c Maxime quia natura le vitium est negligi qđ cõmuniter possidetur, vt se nil habere qui totum nõ habeat arbitretur. C. quando & qui. quar. pars l. 2. lib. 10. Io. An.

d Archiepiscop⁹ dicebat eos nõ restituendos: qa non possede rant. Io. An.

e Hanc habes in 2. cõpilatione, initio huius capitis citata, vt matri

vt matrimonium accusaret de consanguinitate: Sed antequam à iudicibus citaretur, corã dicœce. epo virum sibi restitui postulauit, & ob hoc ad sedem Apostolicam nuncium destinauit: demum coram præfatis iudicibus cõstituta, aliquando per se, aliquando per procuratorem, ante causæ ingressum & post, virum sibi restitui postulabat: iudices restitutione denegata, in principali procedere voluerunt, vnde ipsa ad sedem Apostolicam appellauit: mulier conquesta fuit hoc domino Papæ, vnde mandat Papa iudicib⁹, quatenus si est ita, mulieri virum restitui faciãt, & quicquid post appellationem factum est, debeant in irritum reuocare: audientes postmodum causam super consanguinitate, & debito fine terminantes eandem. Nota, quòd restitutio semper facienda est antequã tractetur quæstio principalis. Item quicquid fit post appellationem legitimã, debet reuocari.

¶ Celestinus tertius.

¶ Violentus rem cum fructibus etiam qui percipi potuissent: restituere, damnare resarcire, & de iniuriis satisfacere compellitur.

CAP. XI.

Gravis † ad nos querela: & infra. ¶ Mandamus, quatenus si vobis cõstiterit de præmissis h; prædictum archidiaconum, ablata prænominati monasterij fratribus cum integritate restituere, damna plenarie resarcire, & de illatis iniuriis i competenter satisfacere compellatis †: prouisuri, vt non tantum fructus k à nouo & violento possessore perceptos, sed quos (si eis possidere fuisset licitum) possessores veteres percepissent, reddi faciatis eisdem.

† Cap. 5 eo. tit. in 2. com Pil.

¶ Inn. iij. episcopo & capitulo Tridoñ. †

¶ Ingressus possessionẽ ignorante domino, id quem pertinet, potest per ipsum dominum statim cum sciuerit repelli etiam violẽter, nec ex tali repulsione competit repulso contra dominum interdictum possessorium. h. d.

lant prædictum archidiaconum restituere omnia quæ abstulit prædictis monachis, & damna plenarie resarcire, & de iniuriis satisfacere competenter: prouideant insuper, vt fructus perceptos ab archidiacono à tempore violentiæ, & quos percipere monachi potuissent. si non fuissent spoliati, eisdem restitui faciãt vniuersos. Not. quòd spoliati plenarie sunt restituendi ad omnia quæ amiserunt, cum fructibus perceptis, & qui percepi potuerunt.

¶ *Glo. seq. recit. per. q. quomodo constare debeat, &c.*

h *De præmissis.*] De violentia per testes constare debet, si aduersarius ipsam negauerit. De rebus amissis per proprium iuramentum. an qualitate personarum ac negotij inspecta, & sic taxatione iudicis præmissa potest sequi condemnatio. ff. quod met. cau. ca. vlti. vbi de hoc. & C. vnde vi. fi quando. & 2. q. 1. in primis. & de iureiu. olim.

i *De illatis iniuriis.*] quas specificare debet qui agit iniuriarum. ff. de iniur. prætor. 1. respon.

¶ *Glo. seq. recit. per quæst. quid intelligitur appellatione fructuum & dicit id quod superest, &c. distinguens inter fructus industriales & naturales, & inter possessorem malæ fidei, & bonæ fidei, & violentum.*

k ¶ *Fructus.*] Nota q; fructus dicuntur qui supersunt deductis expensis, quæ fiunt gratia quærendorum, colligendorũ, & cõseruandorum fructuũ. quod locũ habet tam in bonæ fidei possessoribus, quam in malæ fidei etiam prædonibus. ff. de pet. hær. l. si a domino. §. fructus. & l. plane. in fi. & C. de fru. & lit. expen. l. 1. nã nullus casus interuenire potest, qui hoc genus deductionis impediat. ff. fam. ercisc. fundus qui. 1. respon. in fi. & ff. sol. ma. fructus. nisi in vno casu. j. de deci. tua nobis. fructus enim intelliguntur deductis necessariis impẽsis. ff. de ope. ser. fructus. & ff. de vsur. l. quod in fructus. & ff. man. l. qui mutuũ. §. fi. arg. 12. q. 2. vobis. cũ hac distinctione: bonæ fidei possessor tenetur restituere tantum extantes ante lit. contesta & non cõsumptos: post litem vero cõtest. vniuersos. C. de rei ven. certũ. Malæ fidei e autẽ possessor, non tñ violentus, tenetur red dere omnes qui probantur ad eũ peruenisse ante lit. contesta. & post. C. de rei. ven. l. fi fundum. Si vero fuerit violentus, tũc tenetur restituere perceptos, & eos q; percipi potuerunt per veteres possessores, vt hic dicit, & ff. eo. conquerente. & ff. de offi. dele. cum causa. & 12. q. 2. non liceat. in gl. fi. quod tamen loquitur in re male alienata: simile j. de ap. bonæ. & ff. de peti. hær. l. sed & si lege. §. quod autem ait. & ff. de rei ven. fi nauis. §. viti. & C. vnde vi. l. fi de possessione. & ff. de vi & vi arm. l. 1. §. qui autem vi deiectus est. & §. non solum. sicut in pignoratitia actione. C. de pig. act. l. 2. & hoc potest intelligi de fructibus industrialibus, vt fru-

e ¶ *Restitui faciatis.*] Arg. contra. 5. de ord. cog. intelleximus. ibi petitorio, & hic possessorio. sic non est contra.

¶ *Glo. seq. reci. per obiectionem.*

f *Post appellationem.*] Et ita tenuit appellatio, licet esset inhibita in literis, quia remotio appellationis non impedit appellationem, vbi manifeste quis grauatur. j. de appel. ca. vt debitus. & ideo omnia reuocantur, quæ post appellationem legitimã facta sunt. infra eod. literas. Bern.

g ¶ *Fine canonico.*] Verbum istud, fere, semper ponitur in causis spiritualibus: & præcipue in matrimonialibus, quæ per canones terminari debent. c j. de cõsan. & affi. c. 1. in fine. In ciuilibus causis ponit debito fine: sed in hoc non est vis: quia in spiritualibus ponitur quandoque debito fine. j. eod. cum ad sedem. circa princ. j. de testi. ex tenore. d Bern.

Gravis.] Prima pars decisæ ponit querelam, super qua secunda dat iudicem: ibi, *Mandamus*. cui quatuor tantum mandat, quę per se patent. Abbas.

CASVS. Archidiaconus iste de quo fit hic mentio, spoliauit monachos istos Dolensis ordinis monasterij: & dãna alia & iniurias irrogauit eisdem: Vnde monachi domino Papæ grauiter sunt conquesti: mandat Papa quibusdam, quatenus si constiterit eis de præmissis, compel-

d Concor. l. 1. §. quæstio. cũ gl. & l. de pupillo. §. denunciare. ff. de no. ope. nunc.

† Tendon⁹.
† Tendon⁹.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mento, vino, & consimilibus. secus videtur de aliis, scilicet de naturalibus, vt pomis, ficubus, & consimilibus: quoniam istos non facit suos possessor etiam bonæ fidei, vnde reddere tenetur vniuersos, & consumptos extantes: vt ff. de vsur. l. fructus percipiendo. Et de fructibus istis qualiter restituendi sunt, habes Insti. de offi. iud. §. 1. & in glo. cum fructibus. ff. de rei ven. ex diuerso. ibi no. Et in verbo, restitutionis, omnis vtilitas actoris continetur. ff. de verb. sig. cum prætor. & 3. q. 1. per totum. & 2. q. 2. per totum.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. compilatione.

† Terdoné.

† Locodio.

CAP. XII.

OLim † causam, quæ inter vos nomine Tridoñ. † ecclesiæ, & magistrum & fratres militiæ templi in Lombardia super domo Caluentiæ vertebatur, de Locedio † & de Columba abbatibus, meminimus commisisse: & infra. ¶ Episcopus Tridoñ. † possessiones quasdam Humiliatis [a] †, sub ea cõditione [b] cõcesserit: quòd nomine Tridoñ. † episcopi oratorium ibidem, & hospitale construerent †: & tres solidos censuales Tridoñ. † episcopo annis singulis exhiberent: à quo etiam persona, quæ loco præficeretur eidem, inuestituram perciperet: & pro se & aliis fratribus, ei, & successoribus eius obedientiam faceret manualem [c]: episcopo sibi loci dominium nihilominus retinente. Dictus vero magister ad eandem domum aspirans, ipsos adeo circumuenit, quòd præter consciẽtiam vestram, se & sua in eius manibus tradiderunt: ea tamen conditione [d] apposita, si vobis quod facerent †, complaceret: sine quorum assensu se nihil posse facere asserebant [e]: & infra. ¶ Intelligentes autem prædictam domum, eidem magistro traditam [f] sub conditione fuisse: & quòd nullum iuri vestro præiudicium [g] fuerat irrogatum, ex eo quòd idem magister iustitiæ vestræ non inscius, vobis ignorantibus possessionem accepit: præsertim cum statim [h], ex quo id vobis innotuit, vim vi duxeritis repellendã †: & quòd idẽ sua temeritate, possessionem, præter conscientiam vestram (ad quos ipsam possessionem nouerat pertinere: & quos quæstionem sibi moturos suspicari debuerat [i]) est ingressus: procuratorem vestrum & vestro nomine, ab impetitione ipsius magistri nomine domus militiæ templi, quo ad faciendam restitutionem [k] quam petebat, reddimus absolutum: decernentes vos magistro satisfactionem debitam exhibere: si defendendo ius vestrum, in offensam ipsius, vel domus militiæ templi modum forsitan excesisitis [l].

† Cap. 2. eo. tit. in 3. compilatione.

† De ordine Humiliatorũ vide plenè per B. Antoninũ in libro historiali par. 2. tit. 15. cap. 23. & Cassaneũ in catalogo gloriæ mundi. par. 4. considera tione. 40. iã de militibus militiæ rẽpli vide eundẽ Antoninum ibidem cap. 20. & Cassaneum in dicto catalogo par. 9. cõsiderat. 4. vbi latissime.

† Terdoné.

† Locodio.

† Terdoné.

† De ordine Humiliatorũ vide plenè per B. Antoninũ in libro historiali par. 2. tit. 15. cap. 23. & Cassaneũ in catalogo gloriæ mundi. par. 4. considera tione. 40. iã de militibus militiæ rẽpli vide eundẽ Antoninum ibidem cap. 20. & Cassaneum in dicto catalogo par. 9. cõsiderat. 4. vbi latissime.

† Constitue tenet.

† Terdoné.

[a] De huius gloſſæ veritate consule historias. nã in d. decretali: ad abolendam. fortassis non damnabatur vērus ordo Humiliatorũ sed illi, q̃ se humiliatos, vel pauperes de Luguduno. falso nomine mẽtiebãtur.

[a] *Humiliatis.*] Olim isti Humiliati [a] condemnati fuerunt ab ecclesia per Luciũ Papam, secundũ quod continebatur in decre. ĵ. de hære. ad abolendam. in particula quæ modo est decisa in princ. illius ca. sed postea tempore Clementis recepti sunt ab ecclesia: quia in nullo errabant nisi quia condemnabant iurantes. sed ipsi in hoc se correxerunt: & iurant qñ expedit, & ecclesia eos modo approbat.

¶ *Glo. seq. recitetur per obiectionem quòd conditio in spiritualibus, &c. & sit triplex solutio.*

[b] ¶ *Conditione.*] Id est sub ea forma. 18. q. 2. Eleutherius. & infra de præb. significatum. infra de censibus. quanto. vel in traditione terræ potest apponi cõditio. ĵ. de condi. appo. verum. & ita non est hæc conditio simoniaca [b], cum etiam aliàs ad huiusmodi illa ecclesia teneatur, ex quo surgit in territorio Tridoñ. epi: sicut non est simoniacum cum eps ecclesias cõcedit aliquas piis locis, si in eis aliquid sibi reseruet nomine pensionis. ĵ. de reli. domi. constituntus. ver. cum autem. Et cẽsus etiam soluitur ad indicium subiectionis. supra de caus. pos. c. vlt. & ĵ. de censi. omnis anima. in fin. Ista quidem de iure cõmuni conceduntur, vnde expresse possunt constitui cẽsus in fundatione ecclesiarum, quantũ ad inferiores: non quantũ ad prælatos.

[b] De hoc de transa. c. 2. in 1. glo.

† Faceret, legitur in aliquot exẽplaribus, & male, cum faceret, ad Humiliatos, referatur, qui ea conditione se & sua magistro tẽpli tradidẽrũt, si quod facerent, placeret episcopo & capitulo Tridoné. vt clarius patet ex antiqua.

[c] ¶ *Manualẽ.*] ĵ. de. ma. & obe. his qui. ad quam subdiri tenentur, vt ibi, & etiam per iuramentũ quãdoque. ĵ. de iureiur. nullus. & ĵ. de no. ope. nunci. cum ex iniuncto. & 23. dist. quamquã. vbi de hoc.

[c] Hæc gloſsula non est Bernardi, nec haberur in antiquis exemplaribus.

[d] ¶ *Ea cõditione apposita.*] Nisi hæc conditio fuisset apposita, valeret contra Humiliatos, si simplex fuisset huiusmodi traditio, sed non præiudicaret episcopo, vel alteri qui ius habet. ĵ. de do. inter dilectos. arg. ĵ. quod me. cau. cũ dilecti. & ĵ. de arbi. cum tempore. arg. infra de re iudi. cum super controuersia.

[e] ¶ *Asserebant, & infra.*] Sub [c] isto infra, continetur quòd ille magister sub ea conditione recepit domum. & episcopus superueniens cum magno posse, expulit magistrum & suos, vnde magister dicens se esse spoliatum, petiit restitutionem, sed denegatur ei, quia non possedit.

[f] ¶ *Traditam sub conditione.*] Qua non existente, traditio non valebat. arg. ĵ. de condi. ap. c. de illis. & ca. verum. & Instit. de verb. obli. §. ex conditionali. & ideo dictus magister non possidebat: nam tunc demum dicitur quis possidere, cum conditio extat. ff. de acqui. pos. l. qui absenti. §. si quis. & eodem modo nõ amittit possessionẽ qui sub conditione recedit. ff. de acqui. pos. l. si me. 1. respõso. in fin. & ideo cum non possederit, non poterat spoliari: & ideo non restituitur iste magister, quia non fuit spoliatus.

[g] ¶ *Glo. seq. circa possessionem perdendam distinguit & subdiuidit.*

[g] ¶ *Præiudicium fuerat.*] Vt scias quando alicui præiudiciũ fiat circa possessionem, vel quandiu eam possidere intelligatur, notabis, quia aut possideo rem aliquam per me, vel per aliũ, puta per seruũ vel colonum: Si per me, licet sponte recedam, non animo deserendi possessioné, adhuc eam retineo, nisi scienter negligam. ff. de acqui. pos. si de eo. §. 1. & si alter intret talem possessionem, quam solo animo retineo, adhuc retineo possessionẽ [d], nisi ille me venientem non admittat, vel si non audeo accedere ad possessionem, & etiam suspicor me posse repelli. ff. de acqui. pos. l. si id quod. §. vlt. & l. clam. possidere. §. qui ad nundinas. Et quàm cito sciuero alium esse in possessione, possum expellere ipsum, vt hic patet, & ff. de acqui. pos. l. quod meo nomine. §. vlt. ff. de vi & vi ar. idem est. §. eum igitur. Sed si alius est in possessione nomine meo: tunc si ille expellitur: vel alij tradat possessionem, statim perdam eam. ff. de acqui. pos. l. possideri. §. quod si seruus. & hæc vera sunt in rebus immobilibus, sed si quis rem tuam mobilem occupat, statim perdis possessionem: vt ff. de acqui. pos. si rem mobilem.

[d] Concor. l. 1. & ibi B. ff. de acquiren. pos.

[h] ¶ *Cũ statim.*] Id est, q̃ cito potuerint. ff. ad Tert. l. 2. §. & confestim.

[i] ¶ *Suspicari debuerat.*] Vt ff. quod vi aut clam. seruus. ff. de acqui. pos. l. possideri. §. si quis nunciet.

¶ *Glo. seq. veci. per q. quid debeat probare.*

[k] ¶ *Restitutionem.*] Et sic patet, quòd non sufficit probare quòd aliquis fuerit spoliatus, nisi probet se possedisse [e]. duo enim probare debet qui petit restitui: se possedisse, & spoliatum fuisse. supra de officio delegati consultationibus. in fine. sed hic non possidebat vt dixit, quia sub conditione possessionem accepit. Item si quis possedit ex precario vel ex gratia, non potest petere

[e] Conſiliũ spoliati, qui non potest possessionẽ probare: vide in Spe. de pe. & pos. §. 1. in fi. Ioã. And.

petere restitutionem. 11. q. 3. quia. vel si obijciatur, quòd incontinenti deiecit. ff. de vi & vi arma. l. 1. §. vim vi. & ff. ad l. Aquil. l. sciẽtiam. §. qui cum aliter. & infra de sent. excom. ca. si vero. §. si vero. aliud est possidere, aliud in possessione fuisse. ff. de acquir. pos. l. si quis autem. §. idem Pomponius.

¶ *Glo. seq. quærit, allegat pro & contra, & soluit distinguendo.*

[a] ¶ *Excessistis.*] Debuerunt hoc facere cũ moderamine inculpatæ tutelæ. C. vnde vi. l. 1. Sed nũquid isti sunt excommunicati, qui expulerũt illum magistrũ, & alios religiosos de domo illa? Videtur q̃ sic. ĵ. de sen. excom. non dubiũ. & ex pluribus aliis capitulis ibidẽ. Sed cõtra vĩ: quia licitũ est cuilibet se defendere. infra de sen. excom. si vero alicuius. §. si vero. & quia isti admissi sunt ad agendum: quòd non esset si Papa eos excõmunicatos reputaret. ĵ. de proba. ca. post cessioné. Dicas q̃ hæc ratio non vi bona, quia non agebant, sed defendebant se ɔ istum magistrum, qui petebat restitutionem. Dicas quòd si isti sciẽter & ex proposito excesserunt modum in expellendo eos de domo illa, inciderunt in sentẽtiam excõmunicationis [a] quia vim vi repellere licet, sed cum moderamine inculpatæ tutelæ. arg. 23. q. 3. non inferenda. & ff. ad leg. Aquil. l. si ex plagis. §. tabernarius: & infra de sent. excom. c. vt famæ. in fine. Sed si non aliter possent se defendere, nisi modũ excederent, nec tunc credo illos incidisse in sententiam. arg. ff. ad leg. Aquil. l. sed & si. 1. respõso. Si vero casu & ignoranter excesserunt modum, tunc non essent excommunicati. arg. infra de hom. ca. sicut dignum. §. illis præterea. Bernardus.

Excõmunicatio, an incurratur per eũ qui vi ex pellit clericum.

[b] De hoc ar ticulo vide quid fanciuerit concilium Trident. ſeſſio. 24. de reformatione c. 20. §. ad hæc, causæ. matrimõnia

[c] Concor. text. in l. si colon. cum nota. C. de agri. & cẽs. lib 11.

[d] Et inceſt periculũ: & quòd proba tiones impedimẽti patratas habebat: & quia innata, & ex pulsa à viro recesserat. hæc patent in antiquis. an. And.

[e] ¶ *Et infra.*] Sub isto, infra, cõtinetur quòd quæsiuit etiam, an idem

Iteras.] Sunt duæ partes principales. Prima ponit thema & consultationem. Secunda respõdet: ibi, *Sane.* Et hæc secunda subdiuiditur. Primo ponit & prosequitur triplicem opinionem vsque ibi, *Nos autem.* ibi contraria soluens, cõtra alteram opinionem allegat, vsque ibi, *Propterea.* ibi subdistinguendo soluit: & secundum membrum prosequitur: ibi, *Quòd si non habeat.* à qua solutione vnum casum excipit: ibi, *Si vero.* Abbas.

CASVS. In præsentia Bituricẽ. archidiaconi inter G. mulierem, & B. virum eius, quædam causa matrimonialis vertebatur, coram quo mulier illa petebat separari à viro, cui se quarto gradu consanguinitatis proponebat esse coniunctam, & hoc incontinenti probare volebat.

[a] ¶ *Coniunctam.*] Et hoc incontinenti probare volebat.

¶ *Glos. seq. arg. primo à contrario literæ, & illius argumenti tenet contrarium. Secundo quærit argu. affirmatiue: soluit contraria. & adducit duo similia.*

[b] ¶ *Iuratus.*] Arg. archidiaconum [b] habere iurisdictionem causarum matrimonialiũ. sic & abbas. ĵ. de excess. præla. accedẽtibus. in fi. sic & archipresbyter. ĵ. de ɔsan. & affi. ex literis. Arg. cõtra. 35. q. 6. episcopus in synodo. & in decr. prædicta, accedentibus. in his enim cõsuetudo seruatur, quæ dat iurisdictionem. 9. q. 3. conquestus. in text. & in glossa cõsuetudo. C. de emanci. l. 1. & vlt. & ĵ. de arbi. dilecti. in fi. & ita potius cognoscunt ex consuetudine quàm ex iure. arg. prædictæ decr. accedentibus. & arg. ad hoc supra de offi. archi. ca. vlti. ad fin.

[c] ¶ *Diuertit.*] Aliàs si eam à se repulisset, non posset petere restitutionem, cum se ipsum expoliasset. arg. 27. q. 2. Agathosa [c]. Sed contra credo: quòd hoc non obstaret, si velit ipsam rehabere, qui eam expulit, quia eo ipso quòd repetit ipsam, & ipsa non vult ad eum redire, intelligitur eum spoliasse. Sed nunquid haberet locum pactum de non petendo? Videtur quòd sic. 33. q. 5. quòd duo pari. in talibus non valet pactum, vel compositio. supra de trãsact. cap. vlt. ita quòd vterque remaneat in seculo, nullum pactum vbi valet, nec absoluere se possunt, etiam si iurarent. infra de iureiu. tua. & etiam si vouerint. arg. infra de conuer. coniu. ex parte 2. in fi. quia confessio etiam ibi locum non haberet contra matrimonium: vt 35. q. 6. si duo. & infra de eo qui cogno. consangui. vxo. suæ, super eo. nec etiam exceptio rei iudicatæ locum habet ibi vnde voluntas ibi deambulatoria est. infra de re iudi. ca. lator. & ca. consanguinitatis.

[e] ¶ *Et infra.*] Sub isto, infra, cõtinetur, quòd pars mulieris ecõtra viri fæuitiam allegabat [d], propter quod non erat restituenda marito.

¶ *Glo. seq. reci. per obiect. & dupliciter soluit. primo violando literã. secundo plane legendo, vt sit casus specialis, sicut & alii quinq;, quos enumerat.*

[f] ¶ *Non potest.*] Id est, non vult, vel non expedit. sic 32. q. 5. si Paulus. in glo. fusciter. quoniam Papa in omnibus dispensare potest, quæ nõ sunt cõtra articulos fidei, vel generalem statum ecclesiæ. 15. dist. sicut. in glo. fi. & 25. q. 1. sunt quidam. cum glos. suã. nec in his quæ sunt cõtra substantiam monachatus. ĵ. de statu. monac. cum ad monasterium. in fin. nec in his quæ in sui natura sunt mala, vt q̃ sine peccato posset q̃s adulterari. arg. infra de iureiu. & si Christus. §. quædam etiam. nec potest dispensare vt simul quis habeat plures vxores. ɔ. de transac. c. vlti. Idem credo de gradibus diuina lege prohibitis: vt hic dicit. vnde proprie ponitur hoc verbum, non potest. & ideo hæc expositio; non vult, vel non expedit, non habet locum hic.

[g] ¶ *Et infra.*] Sub isto, infra, continetur quòd quæsiuit etiam, an idem

nem humiliter sustinere, & sic esset quasi perplexa, quia propter sententiam ecclesiæ deberet reddere debitum, & propter conscientiam reddere non deberet, & sic vtrique laqueus pararetur, cum inter se carnaliter coniungi non possent, nec alter alteri copulari: propterea melius videtur dicẽdum dño Inno. q̃ cum opponitur cõsanguinitas, & maxime in gradibus diuina lege prohibitis, & probationes offeruntur, incontinenti paratæ, in omnibus adiudicãda est restitutio, præterquã ad carnalẽ copulam, & ad maiorem cautelã iuramẽtum recipi debet ab ipsa, quòd talis obiectio malitiosè non fiat, præcipue si fama consentit, quousq; auditis probationibus causa terminetur: Si vero non habeat probationes incontinẽti paratas, sed dilationes petat, quia præsumptio est ɔ eam, quæ sua temeritate recesit à viro: ad restitutionẽ plenariam est cogenda ecclesiastica censura, quã debet humiliter sustinere, negando debitũ coniugale, donec probationes offerat paratas: & tunc absolutione petita & præstita, procedatur secundum quòd est præmissum, nullo mandato interim sibi facto: si vero tanta sit viri fæuitia, vt ei non possit de iure cauere, non solum debet ei restituì, sed ab eo potius amoueri: aliòquin sufficiẽti cautione prouisa, si fieri potest, coniunx ante causæ cognitionẽ est restituenda marito. Nota q̃ potius debet quis sequi conscientiã quam sententiam ecclesiæ. Item cum probationes incontinenti sunt paratæ, non est restitutio quo ad carnalem copulam facienda: Item cum præsumptio est contra aliquem, quòd malitiosè proponat exceptionem, iuramentum debet præstare, quòd malitiosè eam non opponat. Item cum propter fæuitiam viri vxori prouideri non potest, non est restitutio facienda.

¶ *Glo. seq. ad sup. rsriptionẽ inducit duo similia. signat ɔriũ, et soluit.*

[b] ¶ *In tua.*] Arg. archidiaconum [b] habere iurisdictionem causarum matrimonialiũ. sic & abbas. ĵ. de excess. præla. accedẽtibus. in fi. sic & archipresbyter. ĵ. de ɔsan. & affi. ex literis. Arg. cõtra. 35. q. 6. episcopus in synodo. & in decr. prædicta, accedentibus. in his enim cõsuetudo seruatur, quæ dat iurisdictionem. 9. q. 3. conquestus. in text. & in glossa cõsuetudo. C. de emanci. l. 1. & vlt. & ĵ. de arbi. dilecti. in fi. & ita potius cognoscunt ex consuetudine quàm ex iure. arg. prædictæ decr. accedentibus. & arg. ad hoc supra de offi. archi. ca. vlti. ad fin.

[c] ¶ *Coniunctam.*] Et hoc incontinenti probare volebat.

¶ *Glos. seq. arg. primo à contrario literæ, & illius argumenti tenet contrarium. Secundo quærit argu. affirmatiue: soluit contraria. & adducit duo similia.*

[d] ¶ *Diuertit.*] Aliàs si eam à se repulisset, non posset petere restitutionem, cum se ipsum expoliasset. arg. 27. q. 2. Agathosa [c]. Sed contra credo: quòd hoc non obstaret, si velit ipsam rehabere, qui eam expulit, quia eo ipso quòd repetit ipsam, & ipsa non vult ad eum redire, intelligitur eum spoliasse. Sed nunquid haberet locum pactum de non petendo? Videtur quòd sic. 33. q. 5. quòd duo pari. in talibus non valet pactum, vel compositio. supra de trãsact. cap. vlt. ita quòd vterque remaneat in seculo, nullum pactum vbi valet, nec absoluere se possunt, etiam si iurarent. infra de iureiu. tua. & etiam si vouerint. arg. infra de conuer. coniu. ex parte 2. in fi. quia confessio etiam ibi locum non haberet contra matrimonium: vt 35. q. 6. si duo. & infra de eo qui cogno. consangui. vxo. suæ, super eo. nec etiam exceptio rei iudicatæ locum habet ibi vnde voluntas ibi deambulatoria est. infra de re iudi. ca. lator. & ca. consanguinitatis.

[e] ¶ *Et infra.*] Sub isto, infra, cõtinetur, quòd pars mulieris ecõtra viri fæuitiam allegabat [d], propter quod non erat restituenda marito.

¶ *Glo. seq. reci. per obiect. & dupliciter soluit. primo violando literã. secundo plane legendo, vt sit casus specialis, sicut & alii quinq;, quos enumerat.*

[f] ¶ *Non potest.*] Id est, non vult, vel non expedit. sic 32. q. 5. si Paulus. in glo. fusciter. quoniam Papa in omnibus dispensare potest, quæ nõ sunt cõtra articulos fidei, vel generalem statum ecclesiæ. 15. dist. sicut. in glo. fi. & 25. q. 1. sunt quidam. cum glos. suã. nec in his quæ sunt cõtra substantiam monachatus. ĵ. de statu. monac. cum ad monasterium. in fin. nec in his quæ in sui natura sunt mala, vt q̃ sine peccato posset q̃s adulterari. arg. infra de iureiu. & si Christus. §. quædam etiam. nec potest dispensare vt simul quis habeat plures vxores. ɔ. de transac. c. vlti. Idem credo de gradibus diuina lege prohibitis: vt hic dicit. vnde proprie ponitur hoc verbum, non potest. & ideo hæc expositio; non vult, vel non expedit, non habet locum hic.

[g] ¶ *Et infra.*] Sub isto, infra, continetur quòd quæsiuit etiam, an idem

Universidad de Navarra Biblioteca

esset si gradus dispensabilis, vel aliud impedimentum dispensabile allegetur,& probationes essent incontinenti paratæ.Ber.

a ¶ *Viam mediam.*] Arg.de medio spectando. sic supra de offi. dele. quærenti.in glo.æquitatis. Vnde Ouidius.

Inter vtrunque vola,medio tutissimus ibis.

¶ *Glo.seq. adiuuat primâ opi. per quatuor decre. & duas leges: & soluit duo obstantia.*

b ¶ *Per decretalem.*] Istorum opinio, scilicet q restitutio sit facienda, multis iuribus iuuatur: & primo per decr. supra eod. ex conquestione.& ca.in literis.& ca.item cum quis. & supra vt lit.nō contest.accedens 2. C.de ap.l.1. & C.de do. inter virum & vxo. si maritus. nec obstat illa decr. supra de ordi.cog.c.1.quia loquitur in petitorio, vt hic, & infra dicitur nec obstant leges illæ. ff. vt in pōs.l.si is à quo.ff.ad exhibendum.l.3.§. ibidem. & ff.ad Carbo.l.3.§.cauſæ.quia loquūtur in possessione adipiscenda, etiā in exhibitione rei, vbi differtur missio in possessioné, si incontinenti probetur de proprietate [a], & fallit in casibus notatis ℨ.eo.c.ex conquestione.& in casibus qui notantur 3. q. 1. in summa.supra c.proxi.

† Alias ita: incestus videretur periculum expugnare.

†In vetustis exemplaribus ita: nec exigere debitum, nec cōtra cōscientiam soluere teneatur.

a Vide quod dicā de spō. veniens.1.in glo. nisi aliquis.Io. An.

c ¶ *Mouetur.*] Resume, nec exigere nec reddere debet debitum.

d ¶ *Oraculū.*] i. risum.

e ¶ *Clementis.*]supra de ordi.cog.c.1.Ber.

f ¶ *Casibus.*] de quibus aliqui notātur supra eo. ex conquestione.

¶ *Glo.seq.notat secundū gradū ꝓhibitū lege diuina, signat cōtrariū de decr.gaudem[a],& soluit.*

g ¶ *Diuina lege.*]In Leuitico,scilicet 18. c.quōdam [b] propter hominum raritatem, tantum duæ personæ excludebantur à cōiugio,vt nec filius matrem, nec filia patrem duceret.Sub lege excepit fere duodecim, matré, nouercam, sororem,neptem, amitam, materteram, vxorem patrui,vxorem fratris:sed hoc recepit determinationem. 8. q. 1. olim. [c] priuignam, filiam priuigni vel priuignæ sororé vxoris, paucas tamen exclusit,vt multiplicarentur homines.Sub gratia vero,scilicet tempore Christi plurimæ personæ excluduntur, vt locum haberet continentia, & est illa prohibitio coniugij : nam à fornicatione quilibet & quælibet excluduntur.Et ita cum ecclesia in istis gradibus diuina lege prohibitis non consueuerit dispensare, eis oppositis non est restitutio facienda,& hoc videtur sonare litera ista.

b De materia huius ꝓiosse vide Turrecremam, & Sotū paulo ante citatos.

c In aliquot antiquis ꝓst verbū, olim, ita habetur : sub lege gratię priuignam &c.

ADDITIO. 13. personas diuina lege ꝓhibitas habes his versibus.

Nata,soror,neptis,matertera,fratris & vxor,
Et patrui coniunx,mater,priuigna,nouerca,
Vxorisque soror,priuigni nata,nurusque.
Atque soror patris coniungi lege vetantur.

d Hieron. super Dan. piculosum est de magistrorum ecclesię iudicare sententiis,&c. Ipse tamen dixit ad Alexan. nō doctoris opinio, sed doctrinę ratio ponderāda est.Ioan. And.

h ¶ *Beatus Gregorius.*]35.q.3.quædam lex.

i ¶ *Non peccat.*] Allegatio est.

k ¶ *Nec cuiquam earum.*] Omnibus enim iuris auctoribus æqua prærogatiua [d] seruanda est.C.de ve. iur. enu.l. 1.§.his itaque arg. 19. dist.sic omnes.& 20.dist.de libellis.in fi.

l ¶ *Volumus generari.*]Et tamen generatur. Iudices enim secundum suam opinionem sententiant.11.dist.nolite.& infra de cel.mis.de homine.arg.de conse. dis. 1. præcepta. & Papa hic loqui vī vt magister.

m ¶ *Porro.*] Hæc allegatio Gregorij est.

n ¶ *Non est.*]28.q.1.omnes.§.ex his.infra de præscri.quoniam omne. & infra de simo. p tuas.

o ¶ *Excōmunicationē.*] Hoc secundū distinctionem illius dec.ℨ. de sen. excom.inquisitioni.

p ¶ *Itaque[a].*] Ecclesia.n. nulli debet laqueū inijcere. 27. q.1.de viduis 2. q ¶ *Diuina.*] Ergo videtur q in secundo gradu ecclesia dispensare non possit, cum istud fuerit diuina lege prohibitum. 30.q.3. Pyctaciū. in gl. 2. & in Leuitico prohibetur secundus gradus in consanguinitate & affinitate:vbi dicitur : Turpitudinem sororis vxoris tuæ,& filiæ eius non reuelabis:filiā filij eius, & filiā filiæ nō assumes. Sed cōtra videtur. infra de diuor. gaudemus. e vbi dicit quòd si pagani cōtraxerunt in secundo gradu, post fidē receptā debent insimul remanere. Dicas q in Leuitico prohibet secundus gradus in descendentibus, nō in collateralibus:vnde in secūdo collaterali dispēsare potest ecclesia. & expone, præsertim,id est, maxime:quia si ꝓbationes incōtinēti sunt paratæ, non est faciēda restitutio, quātum ad carnalem copulam,in quocunq; gradu, sed multo fortiº in gradibus diuina lege ꝓhibitis:aliàs fiat restitutio quo ad oía, vt ℨ.sequīt.

† De hoc articulo vide plene per Turrecremam. 35.q.2. ca. coniunctiones. & per Dominicū Sotū. lib. 4. sentē. dist. 40.q.1. ar.4.

† Expetat.

† Aliàs:quia hic præsumitur.

† Scilicet censuram.

r ¶ *Offeruntur incontinenti.*] Hic patet, q licet spoliator velit probare incontinenti exceptionem consanguinitatis, tamen spoliatus prius est restituendus, si periculum animæ non immineat:quia hic mulier restituitur in cæteris, præterquam ad copulam,& tamen probationes incontinenti offeruntur. vnde tollitur distinctio quorundā,qui dicunt quòd si spoliator velit statim probare exceptionem , restitutio differtur, per id qđ legitur. ff. ad exhibendū.l. 3.§.ibidē. & ff. vt in pos. lega.l.is à quo.Sed illæ leges in alio casu loquūtur:vt dictū est supra.

¶ *Glo.seq.notat quòd in ꝓpriis super emergentibus,&c.*

s ¶ *Iuramēto recepto.*]Hoc est notabile,q licet in causa matrimonij & aliis causis spiritualibº de calūnia siue malitia nō iuret:vt ℨ.de iuramen.calum.literas.iuraī tñ de calūnia sup exceptionibº post emergentibus:si tñ p eas alterius ius aliqualiter impugnetur. ℨ.de ele.c.cū dilecti. & ℨ.qui matr.accu.pos.c.fi.& ℨ.de testi.præsentiū.ff.de damno infe.qui bona.§.si quis stipulaturus.arg.ff.qui satisd.cogan.l.de die.§. iubetur. Dicas quòd vbi in principio semel lite cōtesta.iuratū est de calumnia,postea nō iurat:quia iuramentū illud extēditur ad omnes exceptiones peremptorias,quæ postea occurrunt , siue sint emergētes, siue incidētes.C.de iura.calum.Auth.hoc sacramentū.Olim aliter obseruabatur,quia iurabatur sup quolibet capitulo:vnde hodie nō valent iura,q hoc dicebāt,& sic nō cōtradicunt leges prædictæ:qñque etiā iurat ob aliud , puta , q nō didicit testificata.ℨ.de testi. c.penul. Ante litē cōtest. bene iuraī super exceptionibus propositis , & præcipue vbi arguitur malitia excipientis : vt hic , & ℨ.de elect.cum dilectus.& ℨ.de excep.pastoralis.siue sit causa spiritualis, siue ciuilis. Et nihilominus iuratur postea de calumnia super principali quæstione, quia aliud est iurare super exceptionibus ante litem contest. propositis,quia ibi declinatur iudicium,nec tangunt principalem quæstionem,nec ex ea oriuntur: & aliud est iurare super exceptionibus post litē contestatam , quia illa tangunt principale negotium , & oriuntur ex eo.vnde iuramentum de calumnia ad omnia extenditur quæ emergunt post lit. contest. & quæ incidunt:& ideo post litem conte. præstito iuramento super principali quæstione , non iuratur postea : quia sic quasi bis iuraretur.

Iuramentū calumniæ an possit in eadem causa reiterari.

t ¶ *Glos. seq. quærit , & soluit.*

a Nisi secūdūlo. moriēs periisset absoluti. infra de sent. excō. à nobis. 2.vel nisi ecclesia se videres deceptā post mortē illā absoluat, qđ potest, & ligat. 24. q. 2.sane.& infra de hęr. si qs ęps.secundū Tan. & Gof. Ioan. And.

2 ¶ *Tolerare.*] Hoc intellige secundum distinctionem illius decr.ℨ.de sent.excom.inquisitioni. Sed pone quod talis excōmunicata iniuste moriatur , nunquid debet sepeliri in cœmiterio ecclesiæ, cū apud Deum non sit ligata. 24. q. 3. si quis non recte? Dicas quod nō [a] , quia quantum ad ecclesiam ligata est , quæ non iudicat de occultis. infra vt eccl. benefi. sine dimi. confe. vt nostrum. 6. porro. & sic ecclesia pro ipsa non debet orare [b]. Quo ad Deum soluta est , nec nocet ei vilis sepultura. infra de sepul. sacris. in fi. potius enim consulendum est animæ quàm corpori. & in tali casu vbi mulier certa est, potius debet Deo obedire quàm iudici , secundum consilium Papæ. & 11.q.3.non semper.& 23.q.1.quid culpatur. ne contra conscientiam suam ædificet ad gehennam.

b Specialiter generales tamē orationes quę fiūt pro omnibus fidelibus defunctis prodesse eis: secundū Vin. Ioan. And.

b ¶ *Sufficiens.*] 32. q. 1. de benedicto.ex quo enim propter sæuitiam vnus reliquum dimittere potest secundum legem. in Auth. de nup. §. si igitur mulier tale aliquid.coll.4. ergo multo minus est restitutio facienda:quia turpius eiicitur quàm non admittitur hospes. infra de iureiur. quemadmodum. §. alioquin. & in hoc casu alicui honestæ mulieri committenda est,vbi secure moretur. supra eod.ca. ex transmissa.& infra de spon.c.cum locum.arg.supra de procu. c. accedens. & præterea satisdatio non immutat maleuolum propositum. Instit. de suspect. tuto. §. nouissime.

EX *parte M.*]Petens restitutionem coniugis , habet probare coniugium legitimum ex consensu. Ita communiter summatur. Sed ex hac summatione infertur vt sufficiat probare solum coniugium: licet non probetur carnalis copula:de quo tamen sunt opiniones. In prima parte ponitur mulieris querela partim decisa. In secunda dat iudicem:ibi, *Quia igitur*.Abbas Siculus.

CASVS. Quidam ciuis Senen. habebat quandam neptem suam intra pubertatem constitutam M.nomine. volebat eam copulare matrimonio filio H.ciuis Senen.nondum septem annorum : & traducta fuit in domum eiusdem, sed ipsa postquam ad nubiles annos peruenit,noluit ratum habere quod à patruo suo fuerat inchoatum, & de domo illius recessit,postulans à Senen. episcopo cum alio licentiam contrahendi: episcopus citauit partes ad præsentiam suam , Mulier per procuratorem suum petebat possessiones , & res alias sibi restitui datas pro ipsa nomine dotis , & dari sibi licentiam contrahendi: pars altera petebat restitutionem mulieris , asserens illam per procuratorem causam agere non posse , sed debebat personaliter interesse:episcopus super hoc dubitauit , & consuluit dominum Papam: Papa respondet , quod non est dubium quin ipsa mulier quamuis sit minor,possit causam matrimonij per procuratorem tractare,& pars altera restitutionem mulieris postulare non potest , cum nullo modo iuris seu possessionis fuerit destituta : quia per talem traductionem,quam non præceſſerunt sponsalia vel consensus legitimus, nec etiam subsecuta fuerunt,nullum obligatorium vinculum contractum fuit inter eos:vnde mandat q [a]tenus si est ita : non obstantibus exceptionibus supradictis,audiat quæ partes hincinde duxerint proponenda:& quòd canonicum fuerit appellatione remota, decernat. Not. quòd minor xxv. an. maior xij. vel xiiij. in causa matrimoniali

quòd talis obiectio malitiosè nō fiat sola,quo ad commixtionem carnalem (maximè si fama consentit) est restitutio differenda, donec auditis probationibus & discussis,causa sine diffugio terminetur,cum vtrique sit melius taliter expediri , quàm manere taliter impeditos. ¶ Quòd si nō habeat probationes incōtinenti paratas, sed dilationes expectat † longiores(quia † præsumitur contra eam,quæ sine iudicio ecclesiæ,sua tantum temeritate recessit à viro) ad restitutionem plenariam ecclesiastica debet censura compelli , quam † tamen ipsa tori negando consortium debet humiliter tolerare [2] , donec probationes offerat præparatas : & tunc absolutione petita , secundum formam ecclesiæ absoluetur:sed antequam fiat ei mandatum sub debito iuramenti,receptis probationibus procedatur, quemadmodum est præmissum. ¶ Si vero tanta sit viri sæuitia,vt mulieri trepidanti,non possit sufficiens [b] securitas prouideri : non solum non debet illi restitui, sed ab eo potius amoueri:alioquin sufficienti (si fieri potest) securitate proposita, profecto videtur coniunx ante causæ cognitionem restituenda marito.

¶ Idem Vulterano episcopo.

¶ *Per solam traductionem mulieris ad domum viri factam nō præcedentibus sponsalibus, vel inualidis, non acquiritur possessio: vnde ea recedente propria auctoritate non competit restitutio.*

CAP. XIIII.

EX † parte M.mulieris fuit propositū, quòd cum eam intra pubertatis tempora constitutam , patruus suus filio H. Senen. ciuis , nondum [c] septem annorum , matrimonio voluerit copulare [d], ac eadem traducta fuerit in domum eiusdem [†]: ipsa ex quo ad nubiles annos peruenit, ratum nolens habere quod patruo suo circa hoc procuratum fuerat,à Senen.episcopo nubendi alij licentiam postulauit [e] ? & infra. ¶ Quia igitur non credimus ambigendum , quin ipsa mulier (quamuis [f] minor) causam possit matrimonij per procuratorem tractare , vel si per vim contracta fuerant: vt infra de despon. impub. ex literis. auctoritate sua potest mulier recedere , quia nulla obligatio fuit hincinde contracta:vt in prædictis decr.c.literas.& cap. accessit.Vbi vero sponsalia tenent,non debet recedere alter sine licentia ecclesiæ.infra de despon.impu.de illis 1.

† Cap.4 co. tit iu j. com pil.

† Vide l.qui vniuersas.ff. de acq.pos.

d ¶ *Copulare.*] hoc quod dicit [voluerit matrimonio copulare] tollit omnia contraria , & hoc quia voluntas patrui ad nullum actum processit , nec quo ad sponsalia , nec quo ad matrimonium,& ita nulla obligatio fuit contracta , vt infra sequitur.

e ¶ *Postulauit.*] Et etiam res si quas dedit ei in dotem. nam semper subintelligitur talis conditio , si matrimonium fuerit subsecutum [e] . ff. de iure dot. l. stipulationem. & l. dotis promissio. & fructus & partus.ff.de condic.causa non secu.qui se debere.§. fundus.

c De iure & de facto. infra de do. inter vi. & vx. & si necesse. Ioan. And.

¶ *Glo.seq.primo ponit decem casus , quibus minor censetur maior. Secundo quærit , an in spiritualibus restituatur minor, & soluit. Tertio quærit de renunciante beneficio,&c. alle.3.iura ad negatiuam, & 3.ad affirmatiuam, & soluit.*

f ¶ *Quamuis minor.*] Sic patet quòd in causa matrimoniali minor xxv. annorum censetur maior. Similiter in voto. 20.q.2.c.1.§.1.& c.2. Item & in alio casu cum minor mortem patris exequitur , vel cum agit de testamento patris.15.q.3. de crimine. Item cum agit de recuperanda possessione. C. qui legi. perso. l. vlt. Item cum agit de toro violato.ff.de adul.si maritus.§.lex Iulia. Item cum agit de libero homine exhibendo.ff. de lib.ho.exhi.l.3.§.fed si mulier.Item cum impetrauit veniam ætatis. C. de his qui ve. æta. impe. l. 1. Item cum agit negotia alterius.ff.de mino. l. cum mandato. Et generaliter videtur, quod secundum canones etiam contra patrem suum minor agere possit:vt 2.q.7.quæritur.Sed nunquid minor potest petere restitutionem in integrum in huiusmodi spiritualibus siue ecclesiasticis negotiis , si doceat se læsum: vt si contraxit cum paupere cum poterat contrahere cum diuite?Dico quod non , quia error diuitiarum non impedit matrimonium.29.q.1.§.1.ergo nec sponsalia:quia in hoc censetur maior. Et vbi minor mutat statū , non restituitur.ff.de mino.l.si ex causa. §. Papinianus ait.ar.20.q.2.c.1.& 2.& si maior est xx.annis, potest se permittere venundari ad participandum pretium:vt Inst.de iure perso. circa fi. Sed si minor xxv. an. renunciauit beneficio suo, nunquid potest implorare restitutionem? Videtur quod non, quia in talibus loco maioris habetur,quia in rebus ecclesiasticis , sententia lata contra minorem absentem & indefensum,tenet.supra de elect. dudum 1.§.cum autem.Sed,in rebus immobilibus sententia lata contra minorem absentem,nulla est. ff. de re iudi.contra pupillum.Item

Minor in certis casib' censetur maior.

Minor læsus circa matrimonia & beneficia an possit restitui.

Universidad de Salamanca Biblioteca

ex hoc sequeretur inconueniẽs, quia si minor renunciasset ecclesiæ, si postea illa conferatur legitime alicui, dein minor petat restitui, quòd ei adiudicabitur ecclesia, qui legitime est eam adeptus, & sine culpa: quod esse non debet. infra de appe. bonæ. 56. dist. satis peruersum. 16. q. c. vlt. inuentum est. Item quia in rebus ecclesiasticis censendus est sui iuris, sicut & filiusfamilias in castrẽsi peculio. ff. ad Macedo. l. 2. & 3. in fi. Econtra videtur quòd posit: quia & maiori competit restitutio in integrũ. supra de resti. in integ. c. ex litteris. Item in rebus ecclesiasticis maius periculum est quam in aliis: ergo in eis cautius est agendum. 42. dist. quiescamus. 7. q. 2. c. vlt. ff. de Carbo. l. 1. §. sed si quis. incongruum enim esset quòd per assumptionem rei ecclesiasticæ perderet beneficium restitutionis: quia vtilitas debet augeri nó minui per dignitatem. ff. de iudi. l. fi longius. in fi. & arg. ad hoc ff. commod. l. in commodato. §. sicut. in fi. ibi, a diuuari. & infra de commo. cap. vnico. & C. de indi. vidui. l. 2. in fin. Ad hoc dicas, quòd minor potest petere in integrũ restitutionem, si omisit probationem necessariam, vel aliàs captus sit in iudicio & beneficio: sicut & ecclesia, quæ comparatur minori. supra de in integ. rest. cap. 1. & ca. auditis. & quasi per totum. & ff. de mino. l. quòd si minor. §. 1. & l. minor xxv. ann. Sed si renunciauit beneficio ecclesiastico, & illud iam sit alij collatũ nó subueniitur ei. ff. de min. l. quòd si minor. §. Scæuola. in matrimonio vero, puta cum sententia lata contra matrimonium est, vbi ecclesia decepta est, ipso iure seruatur illæsus. infra de re iudi. ca. lator. & ca. consanguinei.

a Si non collatũ subueniatur, & hæc fuit opi. Io. & Vin. hic: quam approbat H. li ecclesiæ & animabus expediat: vt sic magis consideretur læsio ecclesiæ, quæ personæ arg. supra de elec. in causis. Ioã. And.

¶ *Glo. seq. recitatur per quæstionem, quare non sufficit hoc casu traductio? Respondet, quia per, &c. subdit tres casus vbi petitur restitutio, nec habetur possessio.*

a ¶ *Commodo destituta.*] Sic ff. de spon. l. quæsitum. quia per solam traditionem nihil egit. vbi enim nulla præcedunt sponsalia, vel matrimonia, nulla habetur possessio, quia liber homo possideri non potest, & possessio illa talis est, quòd qui possidet, possidetur. vnde ex sola possessione facti nulla seruitus vel obligatio hincinde contrahitur, nec restitutio peti potest, cum nulla possessio iuris hic fuerit, vnde hæreticus non potest in iure petere rerum ecclesiasticarum restitutionem b. 23. q. 7. cap. 1. & 2. nec laicus restitutionem decimarum, licet de facto possideat: quia aliud est possidere, & aliud detinere. infra de præscri. ca. causam quæ. nec enim sufficit probare spoliationem, nisi probet quod possederit. supra de offi. deleg. consultationibus. & supra eod. olim. vt ibi dictum est. Quandoque tamen petitio restitutio, vbi nulla potest esse possessio: vt cum petitur restitutio consanguineæ. supra cap. proxi. Sed illud est, quia possessio iuris præcessit, de qua constat. sic infra de præb. referente. arg. supra de proc. ex in. sinuatione. Item seruus petit restitutionem rerum domini absentis, quas de iure non potest possidere. C. fi per vim, vel alio modo. l. 1. Similiter vxor restituitur ad res datas sibi à viro, quas de iure possidere nó potest. ff. de vi & vi arm. arg. l. 1. §. deiicitur. De hoc, scilicet an possit repeti quod non licet possidere, traditur 14. q. 1. ca. 1. in tex. & gl. 2. Et no. quòd licet aliqua appareat traducta, non tamen præsumendum est ftatim pro sponsalibus vel matrimonio, vt hic patet, & l. prædicta, quæsitum. ff. de spon. sed vbi sponsalia præcedunt infra pubertatem, si sponsa compleuit xij. annum apud sponsum, præsumitur matrimonium. infra de spon. ad id. ff. de ritu nuptiarum. l. mulierem.

b ¶ *Subsecuta.*] Quia nunquam sponsalibus puella consensit, vel antequam puer septimum annum compleuerat, ab eo recessit.

c ¶ *Exceptionibus supradictis.*] Scilicet quòd petebat fieri primo sibi restitutionem; & quòd illa non poterat agere per procuratorem: quæ non habent locum hic.

Cvm ad sedem.] Diuiditur principaliter in duas partes. In prima processus narratio. In secunda causæ diffinitio. Secunda: ibi, *Nos prioris.* Abb. Siculus.

CASVS. Inter hospitalarios Hierosoly. ex parte vna, & episcopum Cumanum ex altera vertebatur quæstio super ecclesia & hospitali de monte Citano, quæ commissa fuit abbati de Acconesi. vt audiret omnia tam ad possessorium quàm ad petitorium iudicium pertinentia, quæ pars vtraque duceret proponenda, & causam ipsam sine debito terminaret: coram quo petiit procurator hospitalis, ecclesiam & hospitale prædictum cum possessionibus & pertinentiis suis, quæ tenebat episcopus sibi restitui: dicens illa ad hospitalarios Hierosolymitanos de iure spectare: & quòd ipsa diutius possedissent, possessorium solummodo intentando: ad quæ respondit procurator episcopi, se nec scire nec credere supradicta ab hospitalariis possessa, vel ad eos aliquatenus pertinere: sed episcopus tenebat & possidebat prædicta tãquam in sua diœc. constituta: Lite contest. ad probandum intentionẽ suam pars vtraq; testes produxit: abbas examinato negotio condemnauit procuratorem epi ad restitutionem omniũ prædictorum: pars episcopi ad sedem Apost. appellauit à sententia illa: procuratores vtriusque partis comparuerunt in præsentia Papæ, qui causam examinauit eandem, & videbatur per testes probatum, quòd nuncius episcopi Cumani abstulerit cruces hospitalariis, inhibendo eisdem, ne ad supradictam ecclesiam vel hospitale redirent, & quòd episcopus prædicta omnia possidebat: vnde procurator hospitalariorum petebat dictam restitutionis sententiam confirmari: Respondebat ex parte episcopi, quòd si forsitan sit ostensum quòd nuncius episcopi prædicta fecisset, non tamen fuit probatum quòd de mandato episcopi illud factum fuisset: Papa considerans acta prioris iudicij, quia constare non potuit per dicta testium, vel per confessiones partium, vel etiam per instrumenta, vel per euidentiam facti: quòd Cumanus episcopus spoliauerit hospitalarios, vel mandauerit spoliari, vel ratam habuerit spoliationem, pronunciauit in quæstione prædicta interdictum vnde vi, locum nullatenus habuisse: cassando sententiam restitutionis latam à prædicto abbate, licet pars aduersa diceret, quòd pro sententia iudicis esset præsumendum, qui ex aliis causis animum suum potuit informare. Nota quòd acta in vno iudicio, fidem faciunt in alio. Item non præsumitur de iudice, ex quo non constat de facto. Item nota hic quatuor modos probandi: per testes, confessiones, instrumenta, & per euidentiam facti. Item interdictum vnde vi, non datur, nisi contra illum qui spoliauit, vel mandauit, vel ratam habuit spoliationem: quamuis familia spoliauerit: & ideo inepte fuit propositum istud possessorium contra episcopum. Item à sententia super possessorio appellatur, licet in legibus contrarium caueatur. Qualiter leges illæ intelligantur, dicitur hic in glossa quæ incipit, sic patet. in fi.

d ¶ *Ad petitorium.*] Siue simul siue separatim poterat agere procurator hospitalis, de hoc dictum est supra de causa possessionis. cum ecclesia. & ca. cum super. & c. cum dilectus.

¶ *Glo. seq. signat contrarium ad generalitatem libelli, & soluit. Secundo quærit & soluit distinguendo triplicem statum causæ.*

e ¶ *Et pertinentiis.*] Hic ergo datur libellus generalis. sic infra de dona. inter dilectos, & sententia fertur ibi, generaliter. & infra de proba. licet. ad fi. Arg. contra. supra de libel. obla. cap. 2. & cap. 3. vbi plene not. de hoc. Arg. contra. ff. de rei ven. si in rem 1. & Insti. de act. §. curare. Sol. contraria ista locum habent in rei vendicatione, & in singularibus iudiciis, vbi omnia debẽt specificari quæ petuntur. Sed hic & infra de dona. inter dilectos. cum omnibus consimilibus locũ habent in iudiciis vniuersalibus. Nam si quis petit ecclesiã cum suis pertinentiis, [vniuersalis e est petitio] & in hoc casu ad id quod non extat tempore petitionis apud eum qui conuenitur, si tempore sententiæ possideat, condemnatur, ac si tempore litis contestatæ possideret. ff. de peti. hære. si quo tempore. & ff. de pecu. quæsitum. Sed qualiter procedetur circa pertinentias, cum reus neget eas pertinere ad ecclesiam vel ad hospitale? Rũdeo, vbi obscure & indeterminate aliquid proponitur circa initium iudicij, accipimus id quod vtilius est actori. ff. de iudi. si quis intentione. & ff. de verb. oblig. inter stipulantem. §. 1. & id quod nocet reo. ff. de interrog. act. de æqte. §. nihil, In medio litis qualiter præsumitur pro vtroque. arg. 30. q. 5. iudicantem. & infra de testi. cum tu. In fine magis præsumo pro reo, infra de prob. ex litteris. & infra de fide instr. inter dilectos. in fi. debet enim actor declarare in processu d de pertinentiis, alias non fieret executio ad voluntatem suam, arg. infra de præscr. auditis. & infra de spon. ex litteris.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

f ¶ *Dintius possedisset.*] Numquid hoc solum sufficit probare, quòd aliquando

aliqsi possedit, ad hoc vt posit restitui? Non, nisi ꝓbet spoliationẽ. ꝛ. de offi. deleg. cõsultationibus. & ꝛ. eod. c. olim. vbi de hoc. Secus est in dño, quia ibi sufficit ꝓbare ꝙ ille à quo habet causam, fuit dñs, ad hoc vt habeatur ꝓ dño. C. de prob. l. sue. & est ratio, quia dñium non ita de facili perdit sicut possessio. ff. de acq. posses. fi quis vi. §. differ.

a ¶ *Nec credere.*] Per hoc enim fuit facta litis contest. per narrationẽ & responsionẽ. ꝛ. de lit. contest. c. vnico. arg. C. de excep. si quidem. ff. de peti. hære. si debitor.

Glo. seq. obicit, & soluit.

b ¶ *Testes.*] Sed cũ agat hic possessorio tm̃, nunquid debet ꝓbare pars altera, ꝙ quã agebatur tm̃ possessorio? Videtur ꝙ non: quia & quæstio spoliationis primo tractãda est. ꝛ. eo. in literis. & c. item cum quis. & c. ex conquestione. Dicas ꝙ sup eodẽ possessorio potest se defendere: puta quia incontinẽti deiecit a, vel quia aduersarij possidebãt sub cõditiõe. ꝛ. eo. olim. Itẽ qa inuenit vacuam possessionẽ, sic poterit ꝓbare de iure suo. vel dũ quiete possidebat, spõte renunciauit, & sic nõ cõpetit restitutio. vt ꝛ. eo. c. 3.

c *Dicta testium.*] Nota quatuor modos conuincendi vel probandi b, & quintus potest addi, s. violẽta psumptio 32. q. 1. dixit dñs. Bernardus.

¶ *Glo. seq. primo vel. principio. & fin. gl. Io. s. de interdicto vnde vi. scilicet cui detur: quia spoliato & ipsius vniuersali successori, cõtra quẽ: quia contra cũ qui spoliauit, &c. Item contra vniuersalem successorẽ, non contra singulos: & in hoc differt a condictione ex canone, & officio iudicis, & condictione decre. sæpe. & actiõe quod metus causa, & interdicto quod vi aut clam. & edicto noui operis. Secundo vel. medium quod obiicit, & soluit. Tertio finis qui fuit B. qui obiicit, & dupliciter soluit.*

d ¶ *Interdictum.*] Sic patet, ꝙ iste procurator ineptã proposuit petitionem, nã interdictũ, vnde vi, nõ dat nisi ꝺ illũ qui deiecit, vel mandauit, vel ratum habuit: vt hic dĩ. & ff. de vi & vi ar. cum à te. & l. 3. §. eũ procurator. & 2. q. 1. notum. vel nisi ꝺ illũ qui rem scienter à deiectore recepit. ꝛ. eo. c. sæpe. Itẽ datur ꝺ vniuersalẽ successorem. ff. de vi & vi ar. l. 1. in fi. & l. 3. §. vlt. & dat successori spoliati. ff. eod. l. 1. §. interdictũ hoc. in fi. & ꝛ. de testi. c. significauerũt. sed nõ datur ꝺ successorẽ rei, sed ꝺ emptorem vel donatarium (sed m̃ leges) ff. de vi & vi ar. cũ à te. Dixerũt tũ quidam, quòd actione in factum potest agi ꝺ quem̃

Universidad de Deusto
Biblioteca

si ipse ab alio spolietur supra. e. in litteris digestis de vi & vi ar. l. r. §. qui a me. & hic. Item ecclesia illius non debet puniri propter delictum istius. 16. q. 6. si episcopum. Et ideo cum alias non sit soluendo, non potest agere Zamoren. ℨ Oueten. quia cum spoliatus fuerit à rege episcopatu suo, non potest restituere quod de fructibus alienis perceperat, donec restituatur: ideo dicit, inanis est actio. ideo etiam dicit, non compellatis eum restituere priusquã ipse taliter fuerit restitutus, & cætera. Ber.

iij *Olim inter.*] Per excommunicationẽ aliquibus diebus obseruatã, in obseruantes, non acquiritur iuris parochialis possessio. h. d. secundum Ioan. And. Prima pars decisę ponit factum & processum. Secũda diffinitibi, *Nos attendentes.* Abbas.

† Cap. 2. eo. tit. in 4. cõpil.

CASVS. Inter episcopũ Parisien. ex vna parte, & quendam abbatẽ suæ diœc. ex altera, quæstio vertebatur super possessione iuris parochialis vel quasi, in parochia de Mõte, quo iure dicebat episcopus se spoliatũ: vnde petebat restitui adius parochiale in prędicta parochia: cõtra prędictũ abbatem ad pbãdũ sua intẽtionẽ inducebat quandam sentẽtiam, quam tulerat in populum dictę parochiæ, propter quam aliquot diebus populus abstinuit à diuinis, per hoc volés probare se fuisse in possessione iuris parochialis ipsi' parochię: dñs Papa examinato negotio, considerans q̃ ex eo solo q̃ populus dictę parochiæ, timore sentẽtiæ dicti episcopi, per aliquot dies abstinuit à diuinis, nullam possessionem iuris parochialis fuerit assecutus, nec aliquo modo probauit, q̃ eo tempore quo protulit sententiam, ipsam possessionem iuris parochialis haberet in populo dictæ parochiæ, vel prius etiã habuisset: vnde restitutionem dicto episcopo adiudicare non potuit, cũ non probauerit se possedisse, nec spoliatum fuisse. Nota q̃ licet quis obseruet sententiam timore ipsius à nõ suo iudice latam, ex eo solo nullam possessionem acquirit prolator ipsius. Item qui petit restitui, debet probare se possedisse, & spoliatũ fuisse.

† Hunc tex tum dicunt hic Doctores singulariter ad hoc, quod semel possidẽs sem per præsumitur possidere.

† Lsteranẽsi sub Innocẽt. iij. ca. 39. & ca. 3. eod tit. in 4. compil.

a ¶ *Parochialis.*] Et ita possessorium potest intentari circa res incorporales. sic ℨ. de causa pos. c. cum ecclesia.

¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit. Notat etiam timorem excommunicationis.*

b ¶ *Timore*] Sed nunquid perdit possessionẽ qui timore deuictus abstinet se ab illa. ff. de acq. poss. l. possideri. §. si quis nũciet. & l. clã possidere. §. qui ad nundinas? Item nonne ex eo q̃ quis paret mandato alicuius, gerit se pro subdito eius: vt j. de capel. mona. dilectus. & j. de his quæ fiũt à ma. par. ca. ex ore. quia facit ea quæ alij subditi faciũt. 20. q. 1. quem progenitores? Sed dic q̃ talis timor non priuat ipsum possessione, quia non facit hoc animo obediendi, sed potius deliberandi q̃d sibi expediat: non enim gerit se quis pro obediente: si hoc non faciat animo obediendi. ff. de acq. hær. pro hærede. Item ea ratione, qua qui ex timore facit, iam non dicitur facere. j. de re. iu. qui ex timore. Nota timorem excõicationis æquiparari metui, qui cadit in constantem virum: vnde non præiudicat. Item in tali dubio tutius a est abstinere. Item excommunicatio non dat iurisdictionem, nec per hoc acquirit possessionem qui sic excommunicat. B. cum ipse tunc non possideat: vt hic dicit.

a Quia bonarũ mentiũ est, & c. dist. 5. ad eius. & ca. 2. de obser. ieiu.

Sæpe contingit.] Spoliatus restitutionem petit ab illo, qui scienter rem à spoliatore recepit. Primo ponit factum corrigendum. Secundo corrigit ibi, *Vnde.* Abbas.

CASVS. In iure ciuili cauetur q̃ beneficium restitutionis ℨ spoliatorem tantum datur: Vnde contingit aliquando q̃ spoliator trãsfert in alium rem illam, qua alium spoliauit, & sic spoliatus non potest petere restitutionem ℨ possessorẽ, qui non spoliauit: vnde oportet ipsum intentare ℨ possessorem iudicium proprietatis: sed propter difficultatem probationũ, amisso commodo possessionis spoliatus amittit proprietatem: propter quod statuit concilium, vt non obstante iuris ciuilis rigore, si aliquis de cætero scienter rem talẽ receperit, cũ spoliatori succedat in vitium, ℨ huiusmodi possessorem succurratur spoliato per beneficium restitutionis, quia nõ multum interest quo ad periculum animæ, iniuste detinere, ac inuadere alienum. Nota iuris rigorem non esse teruandum in casu isto, propter vitium successionis.

† Quæ sint remedia huius capitis. & quãdo, & quibus competant, tradit Matthę' Afflictus de cisione. 230. adde practicam Papiẽsem in tit. de forma libelli in causa spoliatæ possessionis, vbi late de materia huius capitis.

to restituere, licet non probet dominium.

CAP. XVIII.

Sæpe † contingit, quòd spoliatus per spoliatorẽ in alium re translata, dum aduersus possessorem non subuenitur c per restitutionis beneficium spoliato, commodo possessionis amisso, propter difficultatem probationum, iuris † proprietatis amittit effectum. ¶ Vnde non obstante iuris ciuilis rigore d, sancimus, vt si quis de cætero scienter c rem talem receperit †, cum spoliatori quasi succedat in vitium f (eo quod nõ multum interfit quo ad periculum animæ, iniuste detinere g, ac † inuadere alienum) contra possessorem huiusmodi, spoliato per restitutionis beneficium succurratur.

† Aliàs: ius

† Aliàs, acceperit.

¶ Gregorius † nonus episcopo Lucañ.

† Aliàs: aut inuadere. Aliàs ita: ac rem inuadere alienam.

¶ *Occupans certum locum, in quo quis iura libere possidebat, si per ipsius occupationem non potest possessor sua iura libere possidere sicut prius, conueniri potest possessorio pro libertate possidendi: & restitutio fieri non potest, nisi dimittat locũ in pristina libertate. h. d. valde singulariter.*

† Aliàs ita: Gregorius epo Lucẽsi.

CAP. XIX.

Pisanis; ac Lucanis ciuibus per grauem discordiã) quã

d ¶ *Rigore.*] illius legis. ff. de vi & vi ar. cum à te. & ita secundum canones rigor iuris ciuilis nõ est seruandus. j. tit. proxi. c. 1. & nimia subtilitas iuris quandoque perniciosa est. C. ad Treb. l. penul. & supra de iud. c. dilecti. & 49. dist. hinc etenim. §. paruo. in ver. sæpe.

¶ *Glo. seq not. scientiam necessariam ad condictionem ex hac decre. subdens hanc locum non habere in re litigiosa, vel de qua speratur litigium.*

e ¶ *Scienter.*] Sic ergo solus ille potest conueniri condictione ex canone isto, qui scienter recipit rem alienam. sic ℨ. de iudi. quia G. sed si ignoranter recipit, conueniatur cõdictione ex illo canone. 3. q. 1. red integranda. vel ex illa decr. obligatur. quia G. Non intelligas q̃d hic dicitur: cũ quis alienat rẽ litigiosam, vel de qua timetur fieri controuersia, quia si alienatur res litigiosa, nulla est alienatio. C. de liti. l. 2. & j. vt lit. pend. c. 3. si autẽ alienat rem nõ litigiosam, sed de qua speratur litigium, tenetur ad interesse, id est, quãti interest illius rem alienatam nõ esse. ff. de alie. iud. mu. causa fact. l. 1. De hoc tractatur ℨ. de alie. iud. mutan. causa fact. c. 1. vbi de hoc.

f ¶ *In vitium.*] quia vitium rei sequitur omnem possessorem. C. de acquir. possess. vitia. & facto actoris succesio damnatur hæredis. 1. q. 1. cito turpẽ. & j. de pœn. in quibusdã. & j. de imm. eccl. aduersus. in fi.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

g ¶ *Iniuste detinere.*] Not. q̃ iura pro eodem reputant auferre & detinere iniuste, vt hic. 16. q. 1. decimæ. similiter auferre & non dare. 47. dist. sicut. & 42. dist. §. 1. 12. q. 2. indigne. Arg. contra. 12. quæst. 2. & si illi. in princ.

ADDITIO Sed illud intelligitur tempore necessitatis, in quo omnia dicuntur esse communia.

Pisanis.] Si mandatur restitutionem fieri sub certo modo, necesse est non solum in facto, sed etiam in modo pareri, aliter non valet q̃d agitur. Ita communiter summatur. Sed ego summo sic: Manda tũ factum de restituenda libera possessione alicuius rei, si non potest adimpleri respectu possessionis rei, quia non constat de ipsius spoliatione: debet adimpleri respectu libertatis possidendi, si de ipsa spoliatione libertatis constat. & est casus valde not. Primo ponit querelam epi Lucani. Secundo expressa causa diffinit: ibi, *Porro,*

Et secun-

Et secundum Host. decre. ista continet commissionem processuum, iniustam appellationem, primi mandati interpretationem, & iniusti processus retractationem. Casus litteralis ponitur variis modis. Abbas Siculus.

CASVS. Pisani occupauerunt quędam castra epi Lucani, pp quod orta fuit discordia inter Lucanos, & Pisanos: & quia Pisani nõ restituebant castra illa episcopo Lucano, de mandato domini Papæ excommunicati fuerunt: Demum cum diu stetissent in excomunicatione, petierũt absolui à domino Papa, parati stare mandatis ecclesiæ: vnde Papa quendam subdiaconum suum P. nomine misit ad eos, dans eidem in mandatis, vt ecclesiæ Lucanæ restitueret plene ac libere possessionẽ, quã in quibusdam castris cõstabat ipsam ecclesiam habuisse, sicut tempore motæ discordiæ habuerat: & super ea de qua dubietas oriretur, sufficienti cautione recepta (quòd prædicti Pisani coram dño Papa iuri parerent) excommunicationis sententias in eos prolatas, pro occupatione castrorum relaxaret. Post contentiones multiplices dicebant Pisani, quòd per episcopum Lucanum stabat quo minus restitutio fieret iuxta mandatum domini Papæ: vnde petebãt quatenus subdiaconus prędictus sententias prędictas relaxaret: ipse receptis cautionibus q̃ iuri parerẽt coram domino Papa, sententias relaxauit easdem: episcopus propter hoc repugnãs se grauatũ, ad Apostolicã sedẽ accessit, impugnaturus processum prædicti subdiaconi: auditis allegationibus partium, dicit dominus Papa, quòd in mandato suo duo continebantur, vt videlicet possessio quam cõstabat Lucanam ecclesiã habuisse tempore motæ discordiæ, prius restitueretur eidem, vt eiusdem possessionis restitutio fieret plene ac libere, sicut eam habuerat tempore motæ discordiæ: quorum primum refertur ad factum, alterum refertur ad modũ: vnde licet in facto formam mandati subdiaconus ipse adimplere nequiuerit, vt Pisani dicebant, quia non poterat facere restitui episcopo possessionẽ castrorum, de qua non constabat eidem nec etiã possessio affictuum & pensionum poterat episcopo restitui, vt ipse dicebat, q̃a ea non fuerat spoliatus, tamen peccatum fuit in modo, quia subdiaconus debuit facere, vt Pisani possessionem pensionũ & affictuum dimitterent episcopo plene ac libere, sicut ipse habuerat tempore motæ discordiæ: quam possessionẽ confitebantur Pisani episcopum habere in castris prædictis: & hoc esse non poterat, nisi Pisani castra illa omnino dimitterent, quia illis tenentibus castra prædicta, in quibus habet affictus & pensiones, ea plene ac libere habere non poterat, sicut habebat quando Pisani castra eadem non tenebãt, quia in potestate Pisanorum erat episcopum admittere vel repellere. His ergo consideratis, dominus Papa processum subdiaconi antedicti iu dicauit irritum & inanem. Nota quòd forma mandati diligenter seruanda est: & qui contra facit, irritus est processus. Item qui restituitur plene ac libere debet restitui, & in pristinum statum reponi.

diu inter se habuerant) afflictis grauiter & attritis: & infra. ¶ P. subdiacono nostro dedimus in mandatis: vt possessionem (quã in quibusdam castris constat a Lucanam ecclesiam habuisse) sibi prius plene ac libere (sicut tempore motæ discordiæ habuerat) restituta b, & super ea de qua dubietas oriretur sufficiẽti c cautione recepta, (quòd iuri coram nobis prædicti Pisani parerent) prolatas pro occupatione castrorum ipsorum, in eos sententias relaxaret: & infra. Pisanis igitur asserẽtibus, quòd per te stabat quo minus tibi iuxta mandatum nostrum fieret restitutio, & instanter petentibus vt dictas sententias præfatus subdiaconus relaxaret: ipse receptis cautionibus de parendo iustitiæ coram nobis, sententias relaxauit eãdem: propter quod tu reputans te grauatum, ad nostram præsentiam accessisti, impugnaturus processum subdiaconi sæpedicti: & infra. ¶ Porro duo in nostro continebantur mandato, vt videlicet possessio, quam constabat Lucanam ecclesiam habuisse tempore motæ discordiæ: prius restitueretur eidem: & vt eiusdem possessionis restitutio fieret plene ac libere, sicut eam habuerat tempore supradicto, quorum primum

a ¶ *Restituta.*] Quia a hæc offensa erat notoria per confessionem partis aduersæ, & ideo satisfactio debuit præcedere. ca. ex parte. ad fi. ibi, in secundo. de verb. sign.

b ¶ *Sufficiẽti cautione.*] Simile infra de seq. pos. c. 1. in fi. infra de verb. sign. ex parte. sufficiés cautio erit si pignora vel fideiussores dẽ-

tur b. ff. mand. si mandato. §. vlt. & ff. de fideicom. liber. l. ergo. §. addici.

¶ *Glo. seq. not. quòd non sufficit impleri alterum ex duobus quæ principaliter mandantur. dat simile. & argu.*

d ¶ *Alterum ad modum.*] Not. q̃ cum duo mandantur principaliter, non sufficit alterum sine altero adimpleri, vt hic patet. Primũ fuit vt possessio castrorũ restitueretur episcopo. istud in facto consistit, hic facto opus est. Secũdum, vt possessionis restitutio fieret plene ac libere, sicut habebat eã tpe motæ discordiæ: & istud consistit in modo: & hæc duo sub vno includebantur, vt patet in prin. ver. vt possessionẽ quam, &c. sub illa forma duo mandantur. sic j. tit. prox. c. cum dilecti. & ff. de arbi. Celsus. Et ita patet hic, q̃ si quis peccat tã in facto, q̃ in modo: vel in altero tantum, non valet quod agitur: sic j. vt eccl. benefi. vt nostrum. sicut etiam si quis peccat tam in personam electi quàm in modũ electionis, non valet quod agitur. ℨ. de ele. super eo. &c. quia propter. Et ita est optimum arg. q̃ forma mandati diligenter seruanda est. supra de rescrip. cũ dilecta. & supra de offic. de leg. venerabili.

e ¶ *Possessionem.*] qđ dicit, possessionem hic, comprehendit possessionem castrorum, & possessionẽ iurium, quæ Lucanus episcopus habebat in castris de quibus contenditur: & sic cõprehendit possessionẽ affictuũ & pensionũ: qua possessione episcopus non fuerat spoliatus: vt infra sequitur vnde debuit facere subdiaconus iste, quod episcopus iste plene ac libere posset percipere pensiones & affictus: quod cum nõ fecerit non seruauit formam sibi datam, & ideo processus nullus fuit, vt dicit in fine. Bernar.

¶ *Glo. seq. declarat quomodo fuit in modo peccatum.*

f ¶ *Fuit tamen in modo peccatum.*] Hic expresse patet, qualiter peccauit in modo: quia cum ipsi Pisani confiterentur episcopum habere pensionẽ & affictus in castris ꝺictis, & ipsi ea posiderent, eps nõ habebat plenã libertatẽ percipiendi hic pensionem & affictus, immo in eorum potestate erat ipsum admittere vel repellere: vt infra sequitur. ergo episcopus nõ habebat plenam libertatẽ, quia hæc potestas pẽdebat ex potestate illorum. supra de procur. accedens. vnde subdiaconus debebat castra ista episcopo restituere c: quod si non fecerit, peccauit in modo: quia etsi dubitabatur de possessione castrorum, tamẽ de pẽsionibus, & affictibus non dubitabatur: & ita quod consistebat in modo, certificabat id quod respiciebat in factum: & ita siue dubitetur de possessione siue non, ex quo constabat de pensionibus & affictibus, plena ac libera debuit fieri restitutio castrorum, in quibus habebat pensiones. Ber.

g ¶ *Ea plene ac libere.*] Not. quòd qui restituitur, plenam habet restitutionem in pristinam causam. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. qui autem vi dejectus. §. non solum. sic & vacua possessio non traditur emptori, si alius in ea sit causa legatorum vel fideicommissorum. ff. de act. empt. & vend. l. 2. §. vacua. quandoque sit restitutio, sed non plena. supra eod. litteras. sed illud propter periculum animæ.

h ¶ *Irritum.*] Not. quòd dicit, irritum. Et ita paret quòd iudex quando non seruat formam mandati, ipso iure irritum est quod facit, sicut supra de rescriptis cum dilecta. vbi de hoc.

ADDITIO. Et per hoc apparet Pisanos absolutos non esse. sic ℨ. de lit. contest. c. 1. in fin.

b Dicit Phi. quòd sufficit isto casu iuratoria, ni si illi valde suspecti essent quòd periurũ nõ timerent: de verbo. sign. ex parte. & de præsum. litteras. intelligo hoc vbi de sufficientia non fuisset expressum. Ioan. And.

† Vide rex. in l. diligenter. ff. mada.

† Pensio & affictus vores sunt vulgares, quæ quandoque sumuntur p merce le rei locatæ, juidoque pro solutione fortis & vsu rarum. glo. in l. quæstũ. ff. de pigne. aliquãdo p fructibus. l. prædiorum. ff. de vsur.

c Dicunt Pe. & Abb. quòd hæc gl. turbat intellectũ: quia nõ erat locus restitutioni, sed dimissioni, quo verbo Papa hic vtitur, vt dixi in rex. Ioan. And.

D E

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE DOLO ET CONTVMACIA.

¶ *Viso de spoliatis & ejectis aduersariorum potentia, videndum est nunc de fatigatis in iudicio, adducr sariorum dolo & contumacia, secundum G. Vel continua sic secundum Hostien. Quia spoliatus quandoque dolo vel contumacia rei, restitutionem consequi non potest, ideo merito subiicitur hæc rub. Et vtraque continuatio est satis bona.*

De hac materia habetur 3.q.9. & 4.q.5. & 5.q.2. & 3. per totum. 11. q.3. certum. repetitur in Sexto, & Clemen. Abbas Siculus.

TITVLVS XIIII.
De dolo & contumacia.

¶ Alexander iij. Herfodeñ. † episcopo.

¶ *Reus, qui mittendum in possessionẽ ad mandatum iudicis non admisit, nõ mulctabitur de canonica æquitate, si infra annum caueat stare iuri. h. d.*

CAP. I.

AD † hæc cũ contingat, actorem multotiens [a] mittendum esse in possessionẽ, causa rei, [b] seruandæ, propter absentiam partis aduersæ: & per eius dolum siue potentiam, non posse rem custodiendã [c] nanciſci [d], ac imminente fine anni, reus (ne possessionem amittat) debitam offerat cautionem: cuiusmodi sit pœna mulctandus, (quia iussioni nõ paruit iudicis) à nobis tua fraternitas requisiuit.

¶ Ad quod dicimus, quod in ecclesiasticis personis & negotiis, rigor [e] & districtio iuris non requiritur †: sed (cum iustitia propter hoc quòd iudici non paruit, non periclitetur [f]) patienter admitti debet, cum reus per cautionem standi iudicio se adstringit.

¶ Idem abbati de Rameſe, & archidiacono Helieñ.

a ¶ *Multotiens.*] Non ergo semper, qu'a aliquando contumax excõmunicatur: vt ℨ. vt lit. non conteſt. tuæ. & c. quoniam. §. vlti.

ADDITIO. Quibus autem remediis procedatur ℨ cõtumacem & rebellem, not. ℨ. vt lit. non conteſt. tuæ. Et etiam poteſt haberi per hos versus.

Iudicis officio mulctat, pignus capietur:
Diruit, ac retinet, ius denegat, interceritque.
Seruat, anathema, punitur quisque rebellis.

b ¶ *Causa rei seruandæ.*] In qua iudex eum tueri debet. ff. ne vis fi. ei qui in poſſeſ. mit. l. 1. §. 1. arg. ℨ. de fim. querelam. in fine. & ff. de ori. iur. l. 2. §. poſt originem.

c ¶ *Custodiendam.*] Qui enim in possessionẽ mittitur ex primo decreto, tantum custos efficitur, & non possessor. ℨ. tit. proxi. c. vlt. de hoc plenius dicitur ℨ. eo. contingit.

¶ *Glo. seq. distinguit.*

d ¶ *Nanciſci.*] Licet impediatur ab aduersario ne possessionem nãciscatur, semper tamen intelligitur possidere. arg. ff. de bon. auct. iud. poſ. quãuis. & est expressum. ℨ. eo. contingit. Si vero impediatur per alium, ille tenetur ei ad interesse. ff. ex qui, cau. in poſſeſ. eatur. si quis creditorem. hoc intelligo si fuerit soluendo, aliàs obtinet quod dictũ est [a]. arg. ff. de dolo. & eleganter. §. si dolo. & ff. de eo per quẽ factum est. l. vlt. r. respõſo.

¶ *Glo. seq. arg. quòd l. si quis in tantam, &c. & tripliciter soluit. Resp. ad cap. placuit.*

e ¶ *Rigor.*] Arg. q̃ subtilitas iuris siue rigor secundũ canones non est seruãdus, vt ℨ. tit. proxi. sæpe. vbi de hoc. & ita videtur q̃ rigor ille Instit. vi bon. rapt. §. 2. ver. sed nedum talia. & 27. q. 2. priusquam. & C. vnde vi. si quis in tantã. & 16. q. 6. placuit. non debeat secundum eanones seruari. arg. ℨ. tit. proxi. sæpe. & ℨ. de iur. calum. litteras. & ℨ. de rapt. cum causam. &c. vlti. & 2. q. 7. lator. & 16. q. 1. frater noſter. 12. q. 2. nulli. Rigor talis non seruatur in causis ecclesiarum & minorum quibus consulitur beneficio restitutionis [b], sed in causis priuatorũ bene seruatur. vt C. vnde vi. meminerint. & ℨ. si quis. & quod dicitur in c. placuit, causæ suæ detrimentum patiatur. hoc verum est quo ad iudicium possessorium, secundũ quosdam: sed à proprietate nõ repel

litur: vt ibi, in fi. dicitur. Vel ipse non stabit in causa pro re illa, sed clerici illius ecclesiæ. Vel potest intelligi, detrimentum patietur in rebus propriis. 12. q. 4. quicunque.

f ¶ *Non periclitatur.*] Cum enim nullum fiat ei præiudicium ex hoc, non expedit quòd rigor seruetur. sed si iustitia periclitaretur, ex hoc puniretur ad interesse. ff. ne vis fiat ei qui in poſſeſ. mit. l. 1. respõſo. 1. §. hæc verba. & ff. vti poſ. si duo. §. vlt. ad expensas tamen punitur. c. prox. & ℨ. vt lit. nõ conteſt. q̃m. §. in aliis. & infra de pœn. calumniam. & ℨ. de arbi. dilecti. sed hoc ideo dicit, quia iudex ecclesiasticus non imponit pœnam siue mulctam, quam imponeret secularis. ff. si quis in ius vo. non ierit. l. 2. §. si quis ibi, extraordinariam pœnã imponit. ad idem. ff. de iudi. l. 2. §. vlt. Bernardus.

Ex literis.] Summat Ioan. And. tribus modis. Et demum tenet primum summarium, videlicet: Reus condemnatur ad expensas, quas propter eius contumaciam, vel dolosam exceptionem actorem fecisse cõstabit. Cõmunis diuisio. Secunda: ibi, *Verum.* Abbas Siculus.

CASVS. Inter monachos de Etoll. ex vna parte, & canonicos Lincoñ. ex altera, quæstio vertebatur super quibusdam ecclesiis de V. & M. causa ad petitionem monachorũ commissa fuit iudicibus: canonici legitime citati, se contumaciter absentarunt: iudices licet monachi propter cõtumaciam canonicorũ mittẽdi essent in possessionem rerum petitarum, possessionem dictarum ecclesiarũ sequestrari fecerunt, vt saltè affecti tædio venirent ad iudicium: Tandẽ dum monachi peterent ecclesias sibi restitui, respondẽrũt canonici, auctoritatem iudicũ expirasse, pro eo q̃ causa illa iudicibus aliis erat commissa, sed in literis posterioribus non fiebat mẽtio de prioribus, nec nomina ecclesiarum, quæ continebantur in prioribus literis, exprimebantur, sed indifinite dicebatur: super quibusdã ecclesiis: Iudices super hoc dubitantes, cõsuluerunt dñm Papã; & rñdet q̃ cum dolus & fraus alicui patrocinari non debeant, mandat quatenus in causa procedant secundũ tenoré priorũ literarũ, non obstantibus posterioribus, condẽnantes canonicos in expensis ipsis monachis, quas pp hoc feciſſe noſcunt. Not. q̃ qui malitiosè trahit aliũ ad iudiciũ, in expẽsis debet cõdẽnari aduersario. Ité dolus & fraus nõ debet alicui p̃desse, sed potius obesse. Ité generales literæ nõ reuocãt speciales.

¶ *Glo. seq. ponit sex modos contumaciæ.*

g ¶ *Contumaciter.*] Multis modis cõmittitur contumacia, quandoq; attenditur respectu non venientis, vt hic. & ℨ. eod. cum dilecti. ad fi. quandoq; respectu non restituentis. ff. de rei ven. qui restituere. qſiq; respectu non rñdentis, vel obscure rñdentis, quod idem est ac si non respõderet. ff. de inter. act. de ætate. §. qui tacuit. & §. nihil. quandoque respectu non iurantis: vt ff. de iureiur. manifeste. quandoq; respectu recedentis infecto negotio. ℨ. eod. præut. & 11. q 3. certũ. & ℨ. de procu. constitutis. 18. dist. si quis autem. & ℨ. de iudi. ca. 1. & quandoque respectu non exhibentis. ff. de app. creditor. §. iussus.

ADDITIO. Vnde versus: *Nõ veniẽs, nõ restituẽs, citiusq; recedẽs:*
Nil dicens, pignusque tenens, iurareque nolens:
Obscureque loquens, isti sunt iure rebelles.

h ¶ *Religionis.*] Arg. quod cum religiosis mitius agendum est. 12. q. 2. religiosam. & ff. de relig. sunt personæ in fin.

¶ *Glo. seq. potest recitari per quæstionem, an potuerit, &c.*

i ¶ *Sequestrari.*] Hoc de iure fieri non debet nisi in casibus. ℨ. de seq. ca. 1. & vlti. vbi de hoc. sed de gratia hoc fecerunt, cum debuissent monachos misisse in possessionem causa rei seruandæ. ℨ. vt lit. non conteſt. tuæ. & ca. q̃n. §. in aliis. sed hic noluerũt seruare tale rigoré

k ¶ *Præiudicare prioribus videbantur.*] Quo ad opi. illorum canoni

corum, sed non est ita.

a ¶ *Indifinite.*] Propter talem mentionem generalem seu indifinitã, priores litteræ non reuocantur per posteriores, sed expressam debent facere mentionem de prioribus. ℨ. de offic. deleg. ex litteris. in prin. & infra de re iudi. inter monasterium. & infra de coha. cler. & mul. super eo.

b ¶ *Expensas.*] Sic ℨ. de rescrip. cæterum. in fi. &c. ex parte. &c. vlti. vbi de hoc. & ℨ. de appel. vt debitus. Ber.

C *Ausam quæ.*] Si actor est contumax, reo instante, diffinitiua sententia ferri potest. h. d. Prima pars ponit petitionem rei contra quem actor impetrauerat. Secunda ipsam petitionẽ exaudit: ibi, *Cæterum.* Abbas Siculus.

CASVS. Inter F. & R. filium Agathæ vertebatur quæstio de natiuitate ipsius Agathæ, occasione successionis: causa natiuitatis commissa fuit ad petitionẽ ipsius R. tandem F. accesit ad dominũ Papam, & fecit vnum de iudicibus removeri: quia dominus erat ipsius R. & alterum subrogari loco illius, adiiciens quòd iste R. de Anglia recesserat malitiosè: vnde mandat Papa iudicibus, quòd dictum R. debeant legitime citare ad præsentiã suam, & si contempserit accedere: vel iudicio illorum parere, si absentauerit se, citent procuratorem suum, si aliquẽ dimiserit, & siue venerit, siue non venerit, recipiant testes, & sententiam proferant secundũ formam sibi traditam: Si vero nullũ procuratorem dimiſit, fiat denunciatio legitima ad domũ ipsius R. quo facto procedatur ad testium receptionẽ. & ad sententiã, vt dictum est. Nota quòd quilibet tenetur dimittere procuratorem, qui se absentat. Item citatio facienda est ad domum absentis, & si non defendatur, procedatur contra ipsum. Item contra actorem absentem contumaciter recipiuntur testes lite non contestata, & fertur sententia. & in isto casu loquitur hęc decre. cum actor est absens, & reus præsens.

c ¶ *Aduersarius.*] Scilicet R. filius Agathę, qui fuerat actor, vt patet. infra qui fi. finit legiti. causam quę.

d ¶ *Legitime citatus.*] Trinis edictis, vel vno peremptorio pro omnibus. 24. q. 3. de illicitã. & ff. de iud. ad peremptorium. & l. nonnunquam.

¶ *Glo. seq. in prin. tractat de citatione ad domum: quod fit cum non apparet citandus, nec eius procurator, secundo signat contrarium de decr. fi. infra tit. 1. & de decr. quoniam & tuæ. soluit quòd illa in reo, hæc in actore contumace: & subdit diuersitatis rationem. Interserit etiam op. quod hic fuerit lis contesta. quod reprobat.*

e ¶ *Ad domum.*] Not. quòd citandus est semper aliquis si inuenitur. 4. q. 3. quisquis. & infra qui ma. accu. poſ. c. 1. & infra eo. venerabilis. in fi. & infra tit. proxi. c. vlti. [a] demum citari debet procurator, si quem dimiſit: quem tenetur dimittere quilibet: & maxime postquam est citatus: aliàs procederetur contra eum tanquam contra contumacem denũciationibus ad domũ, vel ad ecclesiam absentis factis, vt hic. & ℨ. eo. venerabilis. & ℨ. tit proxi. c. vlt. & ff. ex quib. cau. ma. item ait. §. hęc aũt. & amici sunt requirẽdi, vt. ff. eod. scilicet ex quib. cau. ma. l. ergo. & ff. de dam. infec. l. 4. §. prætor. 16. q. 3. c. placuit. §. ñ aũté præsidem. & ff. de lib. agno. l. 1. 1. resp. & ff. quib. ex cau. in poſ. eat. l. hæc autem. Præterea dicitur hic, receptis testib' alterius partis ad sententiã procedatis. & ideo cõtradicit expresse. infra tit. prox. c. fi. vbi dicitur quòd si citatus procuratoré nõ dimiſit, denũciatione ad domũ facta: causa custodię in possessionem mittatur actor, vel excommunicetur. si miſſio fieri nõ potest, & hic dicit quòd testes, &c. & ℨ. vt lit. nõ conteſt. quoniam. §. in aliis. & c. tuæ. qualiter ergo intelligitur hæc decre? Dicas q̃ hæc nõ contradicit illis: quia in alio casu loquitur, contraria loc ũ habent, quando reus est cõtumaciter absens [b], nec dimiſit procuratorem: tunc lit. non conteſt. mittitur actor in possessionem causa custodiæ. hæc decre. loquitur quando actor est absens, & reus præsens: tunc enim cõtra actorem absentem recipiuntur testes lite non

conteſt. & sententia poteſt ferri, vt dicit in fin. & sic loquitur etiam Authen. C. quomodo & qñ iudex. Auth. qui semel. & in Auth. de liti. §. omnem. col. 8. & R. filiusAgathæ contra quem procedit ur, erat actor, & F. reus, vt patet infra qui fi. sint legi. causam quæ. & ille R. impetrauit literas illas quibus agebat contra F. super hæreditate aui sui: & F. impetrauit literas istas & illas. supra de offic. delegat. causam quæ 2. & iste F. impetrauit remotionem vnius iudicis, & fecit addi illud qđ hic dicit, fin verbo, cæterũ, Quidã dixerũt quòd lis fuit hic conteſt. sed non est verum. de hoc dicetur plenius ℨ. ca. proxi. Ratio est quare in absentia actoris recipiuntur testes lite nõ cõteſt. & non in absentia rei contumaciter absentis, quia maior est contumacia actoris quam rei: etsi actor non venit, qui alium ad iudicium prouocauit, præsumitur potius cõtra ipsum, quàm contra reum absentem: vnde rei fugientes appellantur: vt in l. properandum. §. & si quidem & in glo. fugiente. C. de iudic. & actor debet vti intentione ad implendã suam causam, reus debet extenuare causam. 4. q. 4. ca. 1. & in Auth. de litig. §. omnem. coll. 8. vbi redditur hæc ratio. Et ideo potius parcitur reo, quia facit id à quo denominatur. Actor vero contrariũ eius quod debet, & eo absente possunt recipi testes, & sententia ferri, & quia fauor consideratur ex parte rei: quia rei fauorabiliores sunt quàm actores, & ideo iura voluerunt eis potius subuenire, quàm actoribus, cum prima facie fit præsumptio pro eis. infra de proba. ex literis. & ne sit in potestate actoris cum voluerit reum [c] vexare, & ideo necesse habet litem vsque ad finem perducere, si reus voluerit: vt in Authen. præmissa, qui semel.

f ¶ *Formam.*] Infra qui fi. sint leg. causam quæ 1. Ber.

P *Rout nobis.*] Communis diuisio. Secunda: ibi ℨ *Ideoque.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam vocatus fuit ad iudicium, dato sibi libello contumaciter recesit à præsentia iudicum: Tandem rediens recepto libello, iurauit quòd coram eis iuri pareret: die sibi præfixa præsentauit se coram iudicibus, & dum crederetur respondere libello, prætextu aduocati, quem non habebat, respondere solita malitia recusauit, tandem cum actor instaret vt responderet, interrogatus fuit quot annis decimas, de quibus contentio erat, percepisset? respondit, xl. appellans: & contumaciter iuramento contempto recessit: dubitauerunt iudices vtrum per talem interrogationem & responsionem, contestatio litis facta esset, & qualiter esset procedendum contra ipsum. Consultus Papa respondet, quatenus ad conuincendã malitiam eius, semel vocent eum ad præsentiam suam, & si venerit, procedant in causa; quòd si venire noluerit, cum lis sit cõtestata, si liquet de causa vel liquere possit, diffinitiuam ferant sententiam. Si vero non liquet, nec liquere possit, possessionem adiudicẽt actori, seruata quæstione proprietatis absenti. Nota dilationem dandam ad conuincendam malitiam. Item lite contesta. reo absente poteſt ferri sententia.

g ¶ *Contumaciter.*] Contumax est qui cum debet parere, non paret. ff. de re iud. contumacia. aliàs latitare non videtur, qui si præsens esset, non compelleretur respondere. ff. de iud. non videtur. & ff. de peculio. eo tempore. in princ. & ff. si quis in ius voc. non ie. l. 2. alios modos contumaciæ habes ℨ. vt lit. non cõteſt. quoniã. §. 1. & alios modos notaui supra eod. ex literis.

¶ *Glossa sequens rec. per quæst. qualis cautio, &c. & an iuratoria vel pœnalis, &c.*

h *Cautionem.*] Not. quòd sola promissio sufficit pro cautione ista, vbi non fuit excommunicatus, vel data possessio. ff. de iud. l. 2. §. sed fi dubitetur. & non obstante iuratoria cautione ex iusta causa poterit appellare. ff. qui satisfda. cog. l. vlti. & infra de app. ad hæc nec etiam

† Herfordeñ.
† Elforeñ.

† Post concil. Laterañ. sub Alexan. iij. par. 3. c. 1. & cap. 1. eo. tit. in 1. compil.

† Vide l. vnicam. ff. si quis ius dicen. non obtem.

n Scilicet intelligo quod possidere. ita ponit gl. 4. in decr. contingit, io, An.

b De hoc not. in prædicta l. si quis in tantam. in 3. & 7. q. vbi tenet gl. q̃ adultus hoc casu non restituitur: & quòd lex locum habet in ecclesia quando prælatus cõmunicato cõsilio vim intulit. vide remiſ. hic in fi. gl. Ioã. And.

† In codice Barbatię ita: sed tantum indiffinite. &c.

† Aliàs: præscriptum.

† Post concil. Lateraneñ. sub Alexan. iij. par. 4. 1. cap. 6. & cap. 2. eod. tit. in 1. cõpilatione.

† Crosten.
† Erollis.

† Vigorn.

† Forden.

† De citatione, quãri ad hoc cap. attinet vide plene per Socinum regula 7. incipiente citandus per sonaliter cũ aliquot sequentibus

† Vide tex. in l. consentaneum. C. quomodo & quando iud. & ibi Bart.

† Virgimitiñ.

† Ingeruntin.

† Abbatib'.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. compilatione.

† Aliàs ita: qui contumaciter à præsentia vestra recesit.

c Quem forte nunc dimittit, quia videt eum habere defensiones suas paratas, & expectat quòd pereant, & hoc colligitur supra vt lit. non conte. quoniam in prin. hinc est, quòd quandoque prosequitur actori tempus ad agendum ex causa. C. de ingem. l. dif fama i. infra de restit. spoli. frequens. lib. 6. Ioan. Andr.

a Concor. l. ea quę. & l. ab eo. ff. quo & quan do iud. & l. 1. §. Item. ff. quę sent. fi app. rescind.

b Idẽ Vin. & Host. & hoc tenet Io. 11. q. 3. quicunque, licet alibi dixerit. s. 3. q. 9. in summa, istam decreesse correctam per decre. quoniã frequenter. Ioan. Andr.

c Secundum Vinc. quãdo quę respectu nõ defendentis. ff. de procu. mut'. §. pœna. Ité respectu latitantis: item impedicti, ne citatio peruenire possit ad ipsum. hi casus probantur supra vt lite non contesta. quoniã. §. 1. ité respectu minus instructi cõparentis. supra de elec. c. 1. lib. 6. secundum H. qui remittit ad sum. eod. tit. sub rub. de contum. §. qualiter deprehenda tur. Ioã. An.

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiam pœna committeretur si esset apposita.ff.rem.ra.hab.l.3. §. falsus. & ff.iudic. soluti cum apud. sed hic non appellauit ex iusta causa, & ideo dicit,iuramento contempto : vnde incidit in periurium.

a ¶ *Aduocati.*] Quando induciæ dandæ sint prætextu aduocati, dictum est ℨ.vt lite non contest.c.1.

¶ *Glo.seq.tractat an per responsionem ad interrogatio. & c.& arg. sine libello &c.*

b ¶ *Instante.*] Perinde est ac si à iudice interrogaretur.ff.de inter.act. si sine.§. 1. & per talem interrogationem, & responsionem fuit litis contest. facta : vt dicitur in fin. nec distinguitur per quem fiat interrogatio. supra de lit.contesta.cap. vnico.in gloss. & intelligo libellum super decimis illis porrectum , in quo decimæ petebantur, & hoc satis colligitur ex ipsa littera, vbi dicit,decimas de quibus contentio erat] licet quidam dixerint,quòd libellus non fuerit hic porrectus : & per hoc volunt probare quòd sine libello posit iudicium exerceri. Vel potest intelligi , instante actore , id est ad instantiam actoris iudex ipsum interrogauit,& reus respondit , quòd quadraginta annis possedit: sed veritas fuit quod actor interrogauit: vt patet in antiqua. & satis potest valere talis contestatio, sicut valet responsio ad interrogationes aduersarij facta. ff. de interrogato. actio. si sine.

c ¶ *Ad conuincendam.*] Nota dilationem dari ad conuincendam malitiam. sim. in Authen.vt cũ. de appel.cog.§.sed hoc.coll.8.& C. de iud. Authe. iubemus. & infra eod.cum olim. immo etiam iudex ei facere gratiam potest post peremptorium edictum,vt iterum citet ipsum. supra de offi.deleg. consuluit.

d ¶ *Vt pote.*] Expressiuum veritatis est,sicut illud , Vidimus gloriam eius,gloriam quasi vnigeniti,&c. [a] & patet hoc ex eo quod potest ferri sententia : vt ℨ. sequitur.

¶ *Glo.seq.distinguit : aut agitur reali aut personali , & aut reus est contumax, aut actor : & si reus,aut lis est contestata,aut quasi contestata,aut nullo modo contesta. & primo casu, aut liquet de causa aut non.*

e ¶ *Terminetis.*] Si liquet de causa,vel liquere potest: quia possunt recipi testes:vel si non liquet , vel liquere non potest : adiudicabitur tantum ei possessio. Ideo nota, cum aliquis conuenitur actione reali , & fuerit absens per contumaciam,ita distingue : aut lis est contestata: aut nullo modo contestata ; Si lis est contestata vt hic,aut liquet de causa, vel potest liquere, aut non. Si liquet de causa,vel potest liquere , quia recepti sunt testes,& instrumenta producta , & confessiones factæ vel possunt recipi: tunc procedatur ad sententiã diffinitiuam secundũ merita causæ,absoluendo vel condemnando.secundum tenoré illius l. C. de iudi. properandum.§.finaũt. & hic. & 3. q. 9. decernimus. Si autem non liquet [b] , nec liquere potest , quia actor nullos testes inducit vel instrumenta,per quæ possit probare de iure suo : tunc adiudicanda est possessio tantum actori,salua quæstione proprietatis absenti : vt hic dicitur. & C.quomodo & quãdo iud. consentaneũ. & erit statim verus possessor. Si vero lis est quasi contest. saltem ad interrumpendam præscriptionẽ,puta cum quis conuenitur qui possidet nomine alieno,domini no in iudicio nominato,& facta denunciatione,& ipso legitime citato, si non venerit ; tunc adiudicatur possessio ipsi actori , salua quæstione proprietatis absenti. ℨ. vt lit.non contest. quonã frequenter. §. quòd si super rebus.& C.vbi in rem act.l.2. & ita idem est quãdo lis est contest. & non liquet de causa: sicut quãdo est quasi contestata. Si vero nullo modo lis est contest. reo contumaciter absente : tunc mittendus est actor in possessionem rei petitæ,causa custodiæ.ℨ.vt lit.nõ contest. quoniã.§.in aliis.& C.de præscri. xxx.vel xl.ann.si quis emptionis.§. fed & si quis.& ĵ.tit. proxi.c. vlt. & tunc reus vsq; ad annum poterit recuperare possessionem restitutis expensis, & prætita cautione iudicio sisti: anno elapso non auditur nisi super proprietate,vt in prædictis concordantiis , quoniam frequenter. §. in aliis. & l. si quis emptionis. Et hæc vera sunt reo absente , & actore præsente. Si vero actor fuerit absens contumaciter reo præsente , & petente vt in causa procedatur, tunc si lis sit contestata locũ habet quod dicitur C. de iudi. properandũ. §.& si quidem. Si vero lis non sit contest. locum habet. C. qũo & qñ. iu.Authen.qui semel.& ℨ. eo. ca. prox. quia in casu isto possunt reciperi testes lite non cõtest.si reus petierit:secundũ qd dicit ꝓdicta Auth. qui semel.& ℨ.eo.c.proxi.Et hæc vera sunt in actione reali. In personali vero actione reo absente locum habet quod dicitur supra vt lit. non contest. quoniam. §.vlt.& C.de bo.auct.iu. pos. Auth. & qui iurat. tũc enim mittitur actor in possessionem bonorum ipsius rei , pro modo debiti ,declarati in libello, vt ibi dicitur. Si vero est talis causa qp actor nõ possit mitti in possessionẽ, debet reus excommunicari.ℨ.vt lit. nõ cõtest. tuæ. Et siue sit actio psonalis siue realis , iudex illã pœnã potest imponere, quæ magis timeatur,ad alteram postea processurus:vt in decre.quoniã. in fi. quia hoc solum bene agitur, & cætera. 23. q.5. ꝓdest. in fin.

Finem litibus.] Qui fundata intentione actoris peremptoriam obiicit , & acceptis induciis deficit in probãdo, punitur in expensis, quia dolosus præsumitur. hoc dicit secundum Ioan.And.Posset tamen latius summari secundum eum sic : Qui fundata intentione actoris exceptionem obiicit, &c. vt sic includatur quasi peremptoria exceptio , & dilatoria , eo casu quo probatur , vel proponitur post litem contest. vt patet supra de offi.dele.ca.insinuante. hoc tamen indistincte Panormitano non placet,vt hæc decre. per omnia habeat locum in quasi peremptoria vel dilatoria.Et primum summarium Io.And.est nimis generale in fi. Item non facit mentionem de aliquo requisito per tex.ad hoc vt fiat hæc condemnatio. s. quando incontinenti non vult,vel non potest probare.Vnde scias quòd casus huius ca.est singularis & nouus. p.o hoc facit verbum,statuimus.in tex.positum,quod ius nouum inducit. iuxta not.in ca.decernimus.supra de iud.Diuiditur.Nam primo præmittit constitutionis duas causas generales: Secundo cõstitutionem subiungit:ibi,*Præsenti.* adiiciendo alias duas causas constitutionis speciales , quarum vnam interserit in ipsa constitutione : ibi , *Quia frequenter.* Abbas.

CASVS. Quidam malitiose fundata intentione actoris,vt negotiũ differretur,opponebant exceptiones peremptorias , Papa volẽs obuiare malitiis istorum , præsertim cum de beneficiis ecclesiasticis litigatur,statuit,vt postquam aliquis intentionem suam probauerit , si altera pars legitimam exceptionem opponat , quam nolit, aut non posit incontinenti probare,si defecerit in probando, condemnetur alteri parti in expensis propter hoc factis,ab eo tempore quo recipit inducias ad exceptionem probandam:& si soluẽdo non fuerit , aliàs ad arbitrium iudicis puniatur:vt hoc timore perterritus , in grauamen alterius falsas exceptiones opponere non præsumat. Nota quòd qui deficit in exceptione peremptoria probanda , fundata intentione actoris,debet in expensis cõdemnari. Item ad arbitrium iudicis puniri debet,qui expensas soluere non potest.Item exceptio peremptoria potest opponi publicatis attestationibus.

f *Finem litibus.*]Sim.infra.eod.ca.venerabilis. C. de agri. & censi. l.litibus.lib.11.& C.de iud. properandum.in prin. & infra de de re.iu. capite secundo.

g ¶ *Sine dispendio.*]Supra de ele.cum inter vniuersas.§.quia vero.& supra vt lit.non contest.quoniam.§.1.

h ¶ *Diu vacare non possunt.*] Infra de conce. præben. nulla. §. cum vero.& supra de elect.ne pro defectu.& 50.dist.postquam.

i ¶ *Fundauerit.*]Vel per testes,vel per instrumenta , vel per confessionem,vel per euidentiam facti:vt supra de resti.spo.cum ad sedem. in fin.& C.de excep. si quidem. vel etiam præsumptiue. C. de proba. siue.vel ipso communi iure. 16. q. 7. omnes basilicæ. & 18.q.2. monasteria.

k ¶ *Exceptionem.*] Hic patet quòd exceptio peremptoria potest obiici publicatis attestationibus,ex eo quod dicit,fundata intentione alterius partis.sic ĵ.de test.ca.detestibus.vbi de hoc. infra de cog. spirituali.ca.vlt.[c]

¶ *Glo.seq.diuiditur in sex partes(licet Pano.diuidat in octo.)Primo tractat de expensis factis in dilatoriis : & hæc facit tria : quærit, ponit opi. & soluit distinguendo : Secundo tractat de expensis contumaciæ*

[a] Etiam si habuit illos gratis, sub spe remunerationis: secus si donopuro secundum G. in Spec. de expen.§. fi. versi. ibi: quid si victor. Ioan. And.

[b] Videtur q semper liceat : quia aut actor fundat intentionem: & condemnatur reus, aut nõ: & absoluitur.C. de rei vend. l. fin. de causapos. cũ ecclesia. dicit Inno. hanc decre. locũ habere quando reus contumax est, lite contest. per cuius forte cõfessionem, vel aliter si præsens est : probarer actor in tentionem suã : & ideo datur actori vera possessio : obiectio autem esset vera actore contumace, lite contesta. & vtroq; casu est fauor præsentis: & odium contumacis. Ioan. And.

[c] Concor. l.1. cum gl. C.de cuic.& l. properandũ.§.fin aũt. C.de iud.

[a] Concor. gl. in. §. itaque. in pro. mio. ffotum.

[b] Quod intellige dedu ctis his,quas soluit propter contumaciam, vel quia nõ probauit exceptionem, vt hic : illas enim soluit ex culpa sua: vnde sibi imputet , de re. iur. dãnum. lib.6.lo.An.

[c] Concor. gl.in l.2.C. fen. resem. non pos. & l.per hanc. C. de temp. appellat.

[a] De materia huius glossæ vide per Socinũ in regula 181. & seq. & Petrum Duenam in regula 274.& seq. vtrumq; ver bo:expensæ, vbi pleniſſime.

† aliter.

† Cap.1.eo. tit.in 3.com pil.

† Vide l. 4. & ibi Bart. §. hocautẽ iudicũ. ff. de dam. infect & in l. adperemptorium. ff. de iudi.

† Vide l. q se patris. C. vnde lib.& l. filij mater. §.1.ff.ad Ter tul.

† Aliàs, con tinendum.

tumaciæ ibi,Sed expensæ : dicens duo , quòd etiam iuste litigans illas soluit,& quòd statim soluit. Tertio ibi,Item : tractat de expensis principalis causæ.& præmittit regulam quam postea determinat distinguendo , an sit iuratum vel non. ponit opi , quæ non distinguit: quam gl. fatetur veram in criminali. Quarto ibi, Sed in causa : tractat de factis in causa appellationis : Quinto ibi , Et not. tractat quæ expensæ sint restituendæ. Sexto ibi , Nota quòd expensæ. tractat de petitione & condẽnatione ipsarum.

a ¶ *Expensas.*] Sed nunquid habet locum quod hic dicitur in expensis,[a] in exceptionibus dilatoriis quæ proponuntur ante litem cõtest vt deficiens in probatione puniatur in expensis sicut post litem contest? Quidam dicunt qp sic. arg. ℨ. de rescri. cæterum. & ℨ.eo.ex litteris. Ego credo quòd hic distinguendum est, quòd si calumnioſe proponat aliquis exceptionem dilatoriam ante lit. contest. & de hoc constat euidenter,tunc debet condemnari.arg.ℨ.de reſcri.cæterum. &c. vlt. & ℨ.eo. ex litteris. quia ibi euidenter apparet de malitia ipsius, aliàs non crederet excipientem condemnandum in expensis ante lit.contest.nisi constet de malitia ipsius (& præcipuè si super hoc iuratum esset de calũnia)arg.huius litteræ à cõtrario sensu,ex eo quod dicit , postquam altera pars intentionem suam fundauerit , ergo ante lit.contest. non videtur condemnanda pars excipiens,cum hoc habeat à iure quòd posit proponere exceptionem. ĵ.de excep.pastoralis.& præcipue vbi habet verisimilem causam excipiendi : Sed expensæ quæ præstantur propter contumaciam partis alterius,illæ indistinctè præstantur, qualemcunque causam litigandi habuerit ille cui præstantur. ĵ. eo. cum dilecti.in fi. & ĵ. de sequestra. ad hoc.in fi. ℨ. vt lit. non contest. qñ. § in aliis. & C.de iud.sancimus.& C.quomodo & quãdo iud. Auth. qui semel. & ff.de iud.eum quem temere. & in concilio Lugdunensi. ĵ.eod.tit.actor. quæ est Inno.iiij. [lib. 6.] & tales expensæ ſtatim sunt præstandæ antequam audiatur.ℨ.vt lit. non contest. quoniã. § in aliis. & C.de iud.sancimus. Item illud regulare consueuit esse, vt in fi.litis victus victori in expensis litis [b] condemnetur. ĵ. de pœ. calumniã. & ℨ.de maio.& obe.c.vlt.& in Auth.de iudi.§. oportet. coll. 6. & C. de epi.& cle. Auth.generaliter.§.& fi.sed in casu isto differentia est à proximo casu : vnde hic distinguitur sicut in priori , vtrum habuerit probabilem causam litigandi vel non, & vtrum sit iuratum de calumnia, vel non : si est iuratum de calũnia,puta quia talis cã est vbi iurat : tunc non debent condemnari in expensis: quia non est verisimile , quòd aliquis sit immemor suæ salutis : vt 1. q. 7. sancimus. versi. & licet. quia iuramentum de calum.ad omnia quæ emergunt & incidunt in causa post litem contestatam extenditur. C. de iureiurando. propter calum.dand. Auth. hoc sacramentum. & tunc non debet condemnari , e tiam si deficiat in exceptione opposita : & ita non debet condemnari victus victori in expensis , cum probabilem causam habere præsumatur litigandi.arg.ĵ.de senten.exc.sacro.§.cumque aduersus. & ff.de leg. 2. qui solidum. §. etiam. alioquin metu expensarum dimitteret quis ius suum indefensum. ff. de pet. hære. illud. & hoc intelligo , nisi constet de calumnia seu malitia.: quia tunc condemnabitur in expensis : quia prima præsumptio tollitur per sequentem. Si vero non est iuratum de calum. puta quia causa est spiritualis: tunc debet condẽnari in expensis , qui deficit in probatione exceptionis propositæ , puta intentione actoris [c] , vt hic dicit : quia eo ipso quòd non probat , præsumitur malitiose excepisse : in quo casu potest intelligi hæc decre. & hic posset requiri iuramentum quòd malitiose non opponat exceptionem. arg. ℨ.de elect.cum dilectus. §.nos vero.in gl. iuramento. & ℨ. de resti. spol. litteras. §. præterea. cum iam sit probata intentio , & præsumptio pro ipso ℨ excipientem : & sic intelligo etiam de expensis totius causæ. Alij dicunt quòd nulla distinctio est facienda,& eo ipso quòd succumbit,malam causam præsumitur habuisse. arg. C. de epi.& cle. Auth. generaliter. ex eo quòd ibi dicitur , & si victus fuerit,præsumitur iniuste mouisse litem. Dominus Pla.& dominus Ia. dicebant,quòd eo ipso quòd succumbit victus,præsumitur iniuste mouisse litem. Benignius exponunt alij illud verbum,victus,scilicet ab aduersario : vt C.de epis. & cler. oẽs. in fi.sed in criminali causa eo ipso quòd succumbit , præsumitur calumniari.2.q.4.qui non probat.C.de aduo. diuer .iu.l.1.sic dicebant prædicti domini Pla. & Ia. idem esse in ciuilibus : Sed in causa appellationis nulla distinctio est facienda , an iustam habuerit causam appellandi , an non , siue appelletur ante sententiam siue à sententia. ĵ.de app.sæpe.c reprehensibilis.&c.significauerunt. &c. vt debitus. &c. Nicolao. & ĵ. de eo qui mit.in pos. causa rei seruandæ. cum veniſſent,& 2.q.6.omnimodo. & C.de app.cos. §. ne temere. & C.quorum app.non reci.ab executore. Et not.quòd tãtum necessariæ expensæ,& moderatæ restituendæ sunt & vtiles.ĵ.eo.c.proxi.& infra tit.proxi.cũ veniſſent.in fi.& ĵ.de sequestra.c.1. in fin. & quæ propter hoc factæ sunt,vt dicitur hic.& ca.proxi.in aduocatis [d] , & in aliis. C. de iud.sancimus.& si quas fecit casu vel facto,illas nõ peteret.ff. mand. inter causas.§. non omnia.& erunt mediocres, non delicatæ.ff. de dam. infec.inter quos. §. vlti. & l.seq.arg.ff.de pig.act. si seruos.in fi.nec obstat quod minores facere potuissent. ff. mand. si quis alicui.§. impendia. Not. quòd expensæ quæ factæ sunt post lit. contest. peti debent officio iudicis , sed quæ fiunt ante lit. contest. petuntur iure actionis: & nominatim debent peti in libello. ff. de ædi. edict. ædiles. §. item sciendũ. & l. item si seruũ. §. 1. & nisi tempore sententiæ iudex condemnet ad illas expensas , quæ venũt iudicis officio, postea peti non possunt. C. de fru. & li.expen. terminato. nisi in causa app.C.quando prouo.non est necesse.l.vlti. iudex autem prius taxabit expensas:postea iurabit:prout traditur 3.q.3. §. quod fieri non debet.& in Auth.de iu.§.oportet.coll.6.& ℨ.quod metus causa.c.vlt. [e] ĵ. de in iur. & damno da.cap.olim.& supra de procura. constitutis.

b ¶ *Cum acceptis induciis.*] Id est , postquam inducias receperit ad probandam exceptionem.Et istud,cum,determinat illud,tunc.

¶ *Glo.seq.ponit duo regularia.*

c ¶ *Et si soluendo.*] Hoc semper regulare est , vt qui non est soluendo,alio modo puniatur.14.q.6.si res. & ff.de pœn. l. 1. ad fin. & ff. de iurisd.om.iud.si quis id.§.in seruos. & ff. de in ius vocan. l. vlt. & C. de sepul. vio.l.vlti. in fin.& ĵ.de maledi.ca.vlt.& C.de ser. fugi. quicunque.hoc generale est , quòd iudicis arbitrium locum habeat vbi certa pœna statuta non est. supra de offi. deleg.de causis.&infra de accuſ.super his.§.pen.ff.de iure delib.l. 1. §. ait prætor. & omnia quæ iure scripto taxata nõ sunt,iudicis arbitrio relinquuntur,vt æquitate pensata procedat.supra de transac.ca.vlti.in fin.Ber.

ADDITIO. Et de casibus reseruatis iudicis arbitrio [f] vide in Spec.de offic.iudic.§.penul.l.ad finem.

[d] Idem prænestin. episcopo Apost. sedis legato,& decano Brinen.

¶ *Citatus ad totam causam certo termino ad comparendũ assignato , tenetur comparere in termino:& dato impedimento in termino , debet comparere quàm citius potest post terminum ; aliàs condemnabitur in expensis à tempore citationis emissæ.*

CAP. VI.

CVm [†] dilecti filij nũcij Leo diceñ. ‡lecti, pro eo ad sedem Apostolicam accessissent : archidiaconus & H. canonicus Leodicen. ecclesiæ nomine suo & quorundam concanonicorum app.non reci.ab executore. Et not.quòd tãtum necessariæ expensæ,& moderatæ restituendæ sunt & vtiles.ĵ.eo.c.proxi.& infra tit.proxi.cũ veniſſent.in fi.& ĵ.de sequestra.c.1. in fin. & quæ propter hoc factæ sunt,vt dicitur hic.& ca.proxi.in aduocatis [d] , & in aliis. C. de iud.sancimus.& si quas fecit casu vel facto,illas nõ peteret.ff. mand. inter causas.§. non omnia.& erunt mediocres, non delicatæ.ff. de dam. infec.inter quos. §. vlti. & l.seq.arg.ff.de pig.act. si seruos.in fi.nec obstat quod minores facere potuissent. ff. mand. si quis alicui.§. impendia. Not. quòd expensæ quæ factæ sunt post lit. contest. peti debent officio iudicis , sed quæ fiunt ante lit. contest. petuntur iure actionis: & nominatim debent peti in libello. ff. de ædi. edict. ædiles. §. item sciendũ. & l. item si seruũ. §. 1. & nisi tempore sententiæ iudex condemnet ad illas expensas , quæ venũt iudicis officio, postea peti non possunt. C. de fru. & li.expen. terminato. nisi in causa app.C.quando prouo.non est necesse.l.vlti. iudex autem prius taxabit expensas:postea iurabit:prout traditur 3.q.3. §. quod fieri non debet.& in Auth.de iu.§.oportet.coll.6.& ℨ.quod metus causa.c.vlt. [e] ĵ. de in iur. & damno da.cap.olim.& supra de procura. constitutis.

[†] Cap.2.eo. tit.in 3.cõpilatione.

‡ Leodiẽn.

[e] Videquod ibi dixi post Inno. in gl. ante penul. circa renouandam taxationem, si erratũ esset in ea.Ioan. And.

[f] Sed de hac materia vide plenissime per Iacobum Menochium in libris de arbitrariis iudicum.

Citatus ad totam causam certo termino ad comparendũ assignato , tenetur comparere in termino:& dato impedimento in termino , debet comparere quàm citius potest post terminum ; aliàs condemnabitur in expensis à tempore citationis emissæ.

CAP. VI.

CVm dilecti filij nũcij Leo diceñ. ‡lecti, pro eo ad sedem Apostolicam accessissent : archidiaconus & H. canonicus Leodicen. ecclesiæ nomine suo & quorundam concanonicorum app.non reci.ab executore. Et not.quòd tãtum necessariæ expensæ,& moderatæ restituendæ sunt & vtiles.ĵ.eo.c.proxi.& infra tit.proxi.cũ veniſſent.in fi.& ĵ.de sequestra.c.1. in fin. & quæ propter hoc factæ sunt,vt dicitur hic.& ca.proxi.in aduocatis [d] , & in aliis. C. de iud.sancimus.& si quas fecit casu vel facto,illas nõ peteret.ff. mand. inter causas.§. non omnia.& erunt mediocres, non delicatæ.ff. de dam. infec.inter quos. §. vlti. & l.seq.arg.ff.de pig.act. si seruos.in fi.nec obstat quod minores facere potuissent. ff. mand. si quis alicui.§. impendia. Not. quòd expensæ quæ factæ sunt post lit. contest. peti debent officio iudicis , sed quæ fiunt ante lit. contest. petuntur iure actionis: & nominatim debent peti in libello. ff. de ædi. edict. ædiles. §. item sciendũ. & l. item si seruũ. §. 1. & nisi tempore sententiæ iudex condemnet ad illas expensas , quæ venũt iudicis officio, postea peti non possunt. C. de fru. & li.expen. terminato. nisi in causa app.C.quando prouo.non est necesse.l.vlti. iudex autem prius taxabit expensas:postea iurabit:prout traditur 3.q.3. §. quod fieri non debet.& in Auth.de iu.§.oportet.coll.6.& ℨ.quod metus causa.c.vlt. [e] ĵ. de in iur. & damno da.cap.olim.& supra de procura. constitutis.

[†] Cap.2.eo. tit.in 3.cõpilatione.

‡ Leodiẽn.

[e] Videquod ibi dixi post Inno. in gl. ante penul. circa renouandam taxationem, si erratũ esset in ea.Ioan. And.

[f] Sed de hac materia vide plenissime per Iacobum Menochium in libris de arbitrariis iudicum.

ADDITIO. Et de casibus reseruatis iudicis arbitrio [f] vide in Spec.de offic.iudic.§.penul.l.ad finem.

Cum dilecti.] Contumax condemnatur in expensis factis à tempore citationis emissæ.h.d. Diuiditur. Nam in prima ponit forma processus : In secunda interloquitur: ibi , *Quapropter.* Prima facit quinque.Nam primo ponit comparationem nunciorum electi, & aduersariorum ipsius , & decitam causæ commissionem. Secundo:ibi,*Quamuis.*ipsius electi contumaciam. Tertio:ibi, *Volentes.* ipsius electi citationem.Quarto:ibi,*Expectantibus.*ipsius absentiam,& excusationem.Quinto:ibi,*Sed contra.*ipsius excusationis impugnantiam.Abbas Siculus.

CASVS.Quidam electus fuit in episcopum Leodicen.archidiaconus & quidam alij canonici eiusdem ecclesiæ opponebant se huic electo , propter quod nuncij ipsius electi & archidiaconus pro se & aliis opponentibus accesserunt ad Papam,Arch. & H.canonicus pro se & aliis opponebant quædam crimina ℨ electum,per quæ intendebant eum repellere tanquam indignum:super his mandauit Papa inquiri:tandem quia pars archidiaconi quædam grauamina inferebat electo,appellauit ad sedem Apost.sed appellationem suam non fuit prosecutus per idoneos procuratores,altera parte causam prosequẽte,propter quod orta fuit suspicio ℨ ipsum electum:vnde Papa mandauit eidem,vt ad certum terminum p se vel sufficienté ,pcuratorem ad præsentiam suã accederet sup prædictis rẽsurus(quem terminum peremptoriũ afsignauit) alioqui quantũ de iure posset , ꝓcederet ℨ ipsum.Aduersarij ipsius expectauerunt ipsum in curia vsq; ad terminum ipsum & vltra , sed ipse quendam simplicem nuncium trũi cum suis literis excusatoriis destinauit. dicebat enim q; tarde nunci in re ceperat,vnde nõ poterat,tum propter breuitatẽ termini , tũ propter viarũ discrimina se ad præsentiã Papæ ꝓsentare : Sed ℨ ista fic rãdebatur,q; sicut miserat excusatorem,ita dirigere poterat rãsalem,cum ei nõ fuisset iniunctum,vt ad causam in ꝓpria ꝓsona veniret.ꝓterea cum mandat alicui vt ad certum terminũ se iudici repræsentet, duo intelliguntur mandari,vt ad iudicem veniat , & ad diem sibi statutum accedat : vnde si non poterit venire ad diem statutum , nihilominus post terminum venire tenetur ad iudicem : sicut cum mandatur alicui vt ad certam diem rem certam persoluat, non ideo erit liberatus à debito,si non soluat die data:immo post terminum ad soluendum debet cõpelli elapso iam die:vnde dãs Papa,quia dictus electus nec venerat, nec sufficienté nuncium miserat ad diem statutũ , nec post diutius expectatus,q; excusauerat morã suã,& calores æstiuos,& ipsi dias formidabat,reputauit illũ contumacẽ, vnde condẽnauit illi ad expensas alteri parti,quas fecerat ab eo tpe quo ipsum expectare in cœpit.

Universidad de Sevilla Biblioteca

cœpit. Not. quòd cum aliquis citatur vt ad causam veniat, vel mittat procuratorē, non sufficit mittere excusatorem, sed oportet mittere respōsalem. Itē contumax in expensis condemnatur à tēpore contumaciæ. Item cū crimen in modum exceptionis obiicitur, potest procurator intervenire.

† Aliàs canonicorum.

¶ *Glossa sequens notat tria specialia in consortibus, quorum alterum determinat.*

a † *Concanonicorum suorum.*] Not. quòd in causa communi eiusdē litis, vnus admittitur p alio post litem contestatā volens agere pro ipso (licet constet eum non habere mandatum) prætitta cautione de rato. C. de consor. eiusdem litis. l. 2. arg. 3. de constitu. cum M. vbi de hoc. Item aliud speciale, q̄ post litem contest. cauetur de rato, vt in l. prædicta. Contra illud ff. de procura. Pomponius. §. rati habitio. Item aliud speciale est hic, q̄ in causa criminali a admittitur vnus pro se & pro aliis. 2. q. 5. statuit. ver. si duo. & 3. q. 6. hoc quippe. Sed non credo, quòd in tali casu audiretur vnus pro alio sine mandato, quia talis causa non proprie dicitur communis, immo vnus solus posset agere insolidū, excipiendo 3 electum, & tantū facit vnus quantum plures. & isti habebant mādatum ab aliis, vt hic dicitur. Bernar.

† Vide l. si quis stipulatus. in fi. cū not. ff. de verb. sign.

a Hoc intelligunt quidam, vt Goff. cum agitur ciuiliter, vt hic agebatur. Io. And.

† Vide tex. in l. si finita. §. Iulianus. ff. de dam. infect. & ibi Bart.

† Aliàs ita: ipsum diu etiam vltra terminum, &c.

b ¶ *Quædam crimina.*] Scilicet dilapidationē, excommunicationē, & periurium, & q̄ administrauerat confirmatione nō habita. Item q̄ erat in minoribus ordinibus constitutus. hęc omnia obiiciebātur in modum exceptionis: vt patet in integra. de hoc infra de accusationibus, super his.

c ¶ *A grauamine.*] Quod inferebat ei altera pars extra iudicium, vt videtur, vel etiam in iudicio, quia plures commissiones emanarunt super hoc negotio.

d ¶ *Prosecutus.*] Si statuissēt terminū suæ appellationis, debuit condemnari ad oēs expensas, quas aduersarij fecerunt, postquā iuerunt ad curiam, quia non misit sufficientem procuratorem ad curiam. 3. de app. Nicolao. &c. reprehensibilis. &c. sæpe. & etiam, si terminum nō statuisset: vt in d.c. reprehensibilis. &c. sæpe. & hoc verum est quando in iudicio appellatur.

e ¶ *Sufficientem.*] Legitime constitutū ad agendum, & respondendū 3. de proc. c. 1. & c. accedens. & 23. q. 5. de liguribus. & ff. de proc. mutus. §. pœna.

f ¶ *Quantum de iure.*] In peremptorio iudex debet sic comminari. 3. de in integ. resti. tum ex litteris. & ff. de iudic. in peremptorio.

b Etiam pro parte citati secūdū Abbatem: sed hoc nō colligitur hic. Ioan. And.

g ¶ *Nuncium.*] Nota per nuncium b fieri citationem.

h ¶ *Potuerat.*] Sic 3. de ele. bonę 1. §. ad ipsum. & 3. de app. cōstituit'. *Glo. seq. allegat concor. & signat contrarium.*

i ¶ *Sub hac.*] Hoc fuit sumptum de lege ff. de arbi. Celsus. §. sed ipse. & est sim. 3. de resti. spol. c. vlti. §. porro. & 8. distin. quo iure. & 3. de offic. deleg. cum super. arg. contra. infra de spon. sicut. & ff. de cond. & demon. hæc scriptura. & ff. de leg. 3. ea tamen adiectio. & Institu. de verb. obl. §. omnis stipulatio. & ff. de cond. instit. si quis ita institut'.

¶ *Glo. seq. notat, quòd impeditus tenetur procuratorē mittere. alleg. 6. concor. alle. in contrarium 7. iura: inter quæ interserit rationem. ponit opi. Vinc. & demum soluit distinguendo inter actorem & reum, & in reo causam arduam, impedimentum temporale & perpetuum.*

k ¶ *Responsalem.*] Ex hoc videtur quòd licet aliquis iusto impedimento sit detentus, vt venire non possit, quòd teneatur mittere procuratorem. 5. q. 3. si ægrotans. vbi de hoc. 18. distin. episcopus. &c. placuit & 65. distin. si quis in metropolitana. versi. & si forte. sim. 3. de app. cōstituit. & 3. de ele. bonæ. 1. §. ad ipsum. In ōrium videtur q̄ non teneatur mittere procuratorē, dummodo mittat excusatorē. 3. de procur. querelā. vbi de hoc, quia reuocatur sententia si probetur iusta absentia, vt ibi, & 3. de re iud. cum Bertholdus. & ff. de dam. infect. si finita. §. si forte. & 7. q. 1. præsentiū. Nam ægritudo prorogat diem: & si tunc iudicauerit, iudicatū nō videtur. ff. de re. iud. quæsitū. & si ex causa probabili absens est, nō procedit cōtra eum diffinitiue. 3. de offi. deleg. cōsuetationibus. Itē secundū hoc non esset melioris cōditionis qui abest ex iusta causa, quam qui ex iniusta. c si enim nō vult interesse, vel nō potest, sufficit ei si mittat procuratorem. ff. de procu. l. 1. & delegatus non potest cōpellere partes vt personaliter q̄s ad causam veniat, nisi in casibus in decre. Inn. iiij. de iud. c. iuris esse. & generaliter ab initio ante libelli oblationē quotiēs quis abest ex necessitate, subuenitur ei. ff. ex quib. cau. ma. sed & §. 1. Ad hoc dixit Vicen. q̄ reus ad causam citatus si ardua est causa, & venire non potest, nō tenetur mittere procuratorē, sed excusatorē. argu. illius decre. 3. de procura. querelam. nisi specialiter hoc in citatione dicatur, secundū q̄ hic dictum fuit. sed actor semper tenetur mittere. ff. de diuer. & tempo. præ. l. 1. Dicas q̄ actor ab initio ante libelli oblationem, aut etiā citationē non compellitur agere, sed ne fiat ei præiudiciū in præscriptione circa rem suā, etiā infirmus & impeditus cōpellitur eō stituere procuratorē, qui saltē litē contestetur: vt sic interrumpat præscriptionem, & sic indirecte compellitur, sed per iudicem nō compellitur. & sic intelligitur lex prima. ff. de diuer. & temp. præscript. Reus non compellitur venire iusta de causa impedicus, & præcipue si causa est ardua, vt dixi in decre. querelam. 3. de procur. sed sufficit mittere excusatorem, qui de hoc fidem faciat, vt ibi. Sed in casu præsenti iste electus simpliciter misit nuncium cum litteris, allegando quasdā friuolas excusationes, scilicet calores æstiuos, & quòd tarde receperat nuncium, & insidias allegabat: sed non probabat, ideo condemnabatur in expensis tanquam contumax. & secus est in Papa quām in aliis iudicibus, & tamen circa principale non procedit Papa. Si tamen aliquis est longo impedimento detentus, ita quod non est spes quòd possit venire ad causam, & negotium tale sit quòd non possit aliquo modo expediri per procuratorem; tenetur mittere, saltem, vt litem contestetur: vt sic non currat præscriptio actori: sed si perpetuo sit impeditus, tunc tenetur omnino mittere procuratorem ad causam: aliàs procedetur contra illum absentem.

l ¶ *Diutius expectatus.*] Et sic videtur quòd in crimine purgari possit mora. arg. ff. si quis cau. & si post tres. arg. contra. infra. qui ma. accusa. posset cum in tua.

¶ *Gloss. seq. cum seq. duo ponit argumenta, & duo contraria.*

m *Calores.*] Iuxta illud: *Nos genus ignauū tecto gaudemus & vmbra;* & ita est arg. quòd non excuset Augustus quin teneatur quis prosequi appellationem ad curiam. d. Arg. contra. 74. distin. quorundam.

n ¶ *Contumacem.*] Vnde poterat 3 eum procedi ad diffinitiuam sententiā, cum ageretur de electione. 3. vt lit. non contest. quoniam. §. 1. sed quia appellauit, ampliùs expectatur. infra. c. proxi.

Glo. seq. arg. quòd etiam in criminalibus, & c. & remittit. Finis obiicit & remittit.

o ¶ *Expensas.*] Arg. quòd in causa criminali, siue denunciationis, vel inquisitionis, seu exceptionis locum habet petitio expensarum. C. qui accu. non pos. qui crimē. & sic lex illa. C. de iudi. sancimus. & 3. eod. c. proxi. locum habent siue causa sit ciuilis, siue criminalis. De expensis dictum est satis. 3. c. proxi. & sit hic condemnatio non præmissa taxatione. Dic super hoc prout notatur 3. de procurato. auditis.

† Aliàs ita fic dirigere potuerat nuncium re sponsalem.

c Quod esset absurdū, sequeretur etiam alia absurditas: quòd cum nullus coga tur fieri pro curator. Insti. mandā. §. ficut & §. re cte. imputaretur forsan ei qui procu ratorem inuenire non potuit, cum nullus obligetur ad im possibile. de appel. c. fin. quod argu. est necessariū nisi fraudulenter aliquid allegaretur, secundum Host. Ioan. And.

† Aliàs ad diem sibi assignatum.

d Maximè, quia tamen non videtur morari Romæ. arg. 7. q. 1. qualiter. vbi de hoc in fin. 1. glo. Ioan. And.

† Vide ad hoc l. 2. & ibi Bart. C. de iur. calum. & l. eo qui. ff. de iur. fis.

† Coarchaię † Coarchie. † Coarchatuæ.

a Concord. l. si cū diues. §. si arbiter. cū gl. & Bart ff. de arbitris.

b Vel fuit deceptus secundū Gof. ex multitudine sigillorū: quia non erat credendū tot sigilla falsata. de cl. pere. c. 1. Sed Ho. per hoc cōfirmat q̄d ibi dixi secūdum eum: & est ex hoc arg. q̄ decretum electionis nō fit de substātia. de hoc 61. dist. episcopus. & supra de ele. innotuit. Io. And.

† Alias, quā

quas aduersarij eius fecerant à tēpore citationis emissæ, quem † ex tunc expectare incœperant, ipsum curauimus condemnare.

¶ Idem Armachano, & Casseleñ. archiepiscopis.

¶ *Sententia in causa beneficiali, non transit in rem iudicatam respectu superioris, quo minus possit de iuribus partium inquirere, maxime quando sententia fuit lata contra absentem, licet cōtumaciter & indefensum.*

CAP. VII.

CVm † olim D. clericus (Celestino Papæ prædecessori nostro diuersis prælatorum Hyberniæ litteris præsentatis) se assereret in episcopum Rosscensem † fuisse electum, nullusque appareret qui aliquid contra eum proponeret a: dictus prædecessor noster ei munus fecit consecrationis impendi. Postmodum F. & G. monachi ad eiusdem prædecessoris nostri præsentiam accedentes, vterque se asseruit à canonicis Rosceñ. ecclesiæ fuisse electum, & quòd prædictus D. per falsas litteras fuerat consecratus, propter quod idem prædecessor noster causam vobis sub ea forma cōmisit, vt de forma & processu electionis memorati D. solicite quæreretis: & si eū electū canonice fuisse cōstaret, ipsū faceretis pacifica possessione gaudere: alioquin b inter prædictos F. & G. audiretis causam, & cuius electionē canonicā, & magis rationabiliter factā inueneritis, alterius curaretis electioni præferre: & infrā. Cūque à vobis dictus D. tertio citatus c, vestro se nollet conspectui præsentare; procedentes in causa, tā ex testimonio cleri & populi Roseñ. ecclesiæ, quā ex assertione regis Coarcaiæ † & prælatorū pronunciæ, de prædicto F. electionem fuisse celebratam canonice didicistis, & eam † curastis auctoritate Apostolica confirmare d: præsertim cum capitulum Rosceñ. ecclesiæ, dictum D. se non elegisse constanter assereret: nec de prædicti G. monachi electione aliquatenus cogitasse. Interim † memoratus D. ad Apostolicam sedem accedens, super quibusdam aliis grauaminibus & iniuriis, contra dictum F. & quosdam alios litteras impetrauit; dictus † F. postmodū ex parte vestra nobis litteras præsentauit: quæ qualiter à vobis in cō missione prædicta processum fuerat, continebant: & infra. ¶ Volentes igitur adhuc misericorditer e agere cum absente, vt eius malitia conuincatur f, dictū F. ad vos duximus remittendum: Mandantes quatenus non obstante quòd eiusdem F. fuit electio confirmata, sæpe dictum D. si in Hybernia g potuerit inueniri, legitime citetis ad causam, & (facultate sibi defensionis indulta) in causa ipsa canonice procedatis. Qui si inuentus, infra tres menses vestro se conspectui contempserit præsentare, ad consecrationē dicti F. omni occasione postposita, procedatis. Si autem in Hybernia inuentus non fuerit, indulto sibi vnius anni h spatio, ex quo ad nos, etsi nō verbo, facto i tamē intelligitur prouocasse (arrepto itinere ad sedē Apostolicā veniendi) dicto F. administrationem Rosceñ. ecclesiæ, in spiritualibus & temporalibus committatis: quo elapso, eum non differatis in episcopum consecrare.

¶ Idem.

¶ *Si proceditur per viam inquisitionis contra absentem contumaciter, etiam lite non contestata, testes recipi possunt, & sententia diffinitiua ferri, etiā per viā depositionis, si hoc meretur delictum.*

CAP. VIII.

VEritatis † est verbū organo dominicæ vocis emissum: & præfigitur ab eo ad quem appellatur, & qui potest. sed omnia ista ex misericordia intelliguntur facta.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. cōp. Et de intelle ctu vide Ludouicū Romanū singu. 410. inci. Tu scis duas regulas. adde quæ dixi lib. 3 cōmentar. in Director. inquisitor. Scho. 16.

† Alias: eum

† Alias, interim auté.

† In omnibus manuscriptis exēplaribus ita: eodē F. postmodum ex parte vestra nobis litteras præsentante, quæ, &c.

c Concord. tex. in l. pe. cū cōcor. C. de testi.

Decretal. X posito

Universidad de Sevilla Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

posito prædictis:sed dictus episcopus corá primis iudicibus vocatus, per contumaciam venire contempsit:vnde ipsi ab officio & beneficio suspenderunt eundem. Postmodum citatus à secundis iudicibus comparuit coram eis,& frivolam excusationem prætendens, solita malitia noluit stare iuri cum canonicis prædictis:propter quod Papa confirmauit suspensionem à primis iudicibus factã. Tertio loco cõmissa fuit causa episcopo Cumano;& cuidam abbati,ad superandam malitiã ipsius episcopi:qui citatus, nec venit,nec pro se misit aliquem respõsalem: vnde ipsi tulerunt sententiam excommunicationis in eundem,recipientes testes, secundum q̃ à domino Papa receperãt in mãdatis, per quos quodlibet crimen prædictorum fuit probatũ. Iudices causam & processum ipsius causæ remiserunt ad Papam. Vnde ipse consideratis prædictis, videns ordinem iudiciariũ in hoc facto fuisse seruatum, considerans etiã quòd post sententias inde datas,celebrare præsumpsit, in nomine Domini cum Apostolo,volens inobedientiam omnem vlcisci, tulit sententiam perpetuæ depositionis in ipsum episcopum , licet absentem,priuans eum ab omni Pontificali & sacerdotali officio sine spe restitutionis, reuocando in irritum quicquid de rebus ecclesiæ alienare præsumpsit post inhibitionem sibi factam per Apo. sedem , & post suspensionem & excommunicationem latam in ipsum. Not. quòd in causa denunciationis lite non conte. contra contumacem possunt recipi testes. Item qui celebrat suspensus vel excommunicatus , debet deponi. Item in absentem contumacem fertur sententia depositionis. Item per denunciationem aliquis deponitur,sed hoc fuit propter magnitudinem criminis homicidij,qui celebrauit excommunicatus.

† Tridẽ.

a Hæc glosula non est Bernardi, nec habetur in antiquis exemplaribus.

infra. ¶ Sicut canonici Curieñ. in nostro auditorio [a] retulerunt [b], H. Curieñ. episcopus, ecclesiã suã non solum dilapidando depressit, sicut publica prædicabat infamia: sed homicidio,incestu,aliisque criminibus polluit:& infra. Super his commisimus primo causam Tridoñ. † episcopo, & abbati Montis sanctę Marię,& pręposito de Insula:secundo quoque Brixienſi episcopo,& ipsis abbati,& præposito: & infra. Verum cum episcopus ipse priorum iudicum pręsentiam adire per contumaciam [c] contempsisset , auctoritate nostra fuit per ipsos iudices ab officio beneficioque suspensus: & infra. Tandem vero coram iudicibus, [d], canonica citatione vocatus, præsentiam suã difficulter exhibuit: sed frivolam tunc excusationem , malitia concepta prętendens,experiri [e] cum canonicis in iure neglexit [f]: qua de causa nos de consilio fratrum nostrorum suspendentes episcopum ipsum, vel potius suspensionem à iudicibus factam auctoritate Apostolica confirmantes, tertio super his Cumano episcopo, & abbati sancti A. causam ad superandam malitiam [g] ipsius episcopi, commisimus audiendam:qui par-

a ¶ *Auditorio.*]Simile [a] ff.si cer.pet.lecta est.Nam auditorium est locus vbi causæ tractantur.

b ¶ *Retulerunt.*]In modum denunciationis.2. q.7. quapropter. sicut patet in integra.

c ¶ *Per contumaciam.*] Not.q̃ per solam contumaciam potest etiam quis suspendi ab officio & beneficio,cum Papa confirmat eã,quia coram primis non comparuit.

d ¶ *Iudicibus.*]secundis scilicet.

e ¶ *Experiri.*]id est defendere.sic ſ̃.de iudi.c.r.

f ¶ *Neglexit.*]Et sic nec coram primis, nec corã secundis fuit lis cõtestata, & tamen lata fuit sententia diffinitiua,vt j̃.sequitur.

g ¶ *Malitiam.*]ſ̃.c.proxi.vbi de hoc.& c.prout. Ber.

h ¶ *Excommunicationis sententiam.*]Cum iam esset suspensus.& ita crescente contumacia,crescere debet & pœna.ſ̃.vt lite non contestata.quoniam.in fi.& ff.de pœn.l.relegati.

¶ *Glo.seq.esset coniungenda glo.decre.prout.supra eo.illa procedit in ciuili,ista in criminali.Et recitari potest per modum quæstionis, qualiter in criminalibus procedatur contra contumaces , & dicit glo. quòd secundum legem aut lis non est contest.aut est,primo casu,& c. Ioan.And.secundum canonistas ponit opi. Hu.qui non curabat cõte. sed solum an liqueret,necne demum opi.modernorum qui distinguũt an sit lit.conte.necne.contra quos opponitur de hac decre.in qua procedit super crimine lite non contesti. Finis glo.dat tres solutiones sed primam reprobat:ex principio tolle quartam.Illa quæ est in fi.glo.habet quòd propter irregularitatem iste fuit depositus,& non propter delicta præterita.*

i ¶ *Probatum.*]Hic patet quòd lite non contest. recipiuntur testes:& ita non solum recipiuntur vbi agitur de electione prælati,vt ſ̃.vt lite non contest. quoniam. ſ̃.porro.sed etiam vbi agitur de destitutione. ad id facit j̃.de cleri.non resi.ex tuæ.& 3.q.9.decernimus.& hoc ideo est,quia periculosa est mora vtrinque , quia vtilitas ecclesiæ vtroque casu impeditur. Secundum leges de crimine nunquam procedi-

Contingit.]Primo ponit casum quandoque contingentẽ.Secundo prouidet:ibi,*Ne igitur*.Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis citatus ad causam contumaciter se absentat:iudex per cõtumaciam absentis adiudicauit possessionem actori causa rei seruandæ:sed propter potentiam rei siue dolum , actor infra annum rem custodiendam nãsisci non potest,vel acquisitam amittit:& sic se cundum quosdam post annum non efficitur verus possessor , & reus de malitia sua commodum reportat:ne igitur contumax melioris conditionis quàm obediens existat:statuit concilium de canonica æquitate, vt in casu præmisso , actor anno elapso verus efficiatur possessor. Not. quòd ille qui non possidet fictione iuris, & propter dolum alterius possidere intelligitur,ita quòd anno elapso verus est possessor. Item contumax puniri debet.

¶ *Glo.seq.reci.per q.an missus in possessionem prædialem possideat: & distinguit realem à personali:& in reali differt lex à canone , in personali non. In fin. instruit iudicem ne festinet , & vt summatim examinet.*

a ¶ *Seruandæ.*]Secundum legistas improprie dicitur causa rei seruãdæ vbi quis conuenitur actione reali, in quo casu est statim verus possessor secundum eos. C.de præscrip. xxx. vel xl. ann.si quis emptionis.§.pe.sed commutabitur:quia reus veniens infra annum eam recuperat secundum formam iuris.ſ̃.vt lit.non contest.quoniam.§. in aliis.& ibi est arg.pro hac opinione in verbo,recuperet. sed illud exponitur,id est,retineat,ibi:Secundum iura canonica. Proprie dicitur causa rei seruandæ,quia ante annum nõ est verus possessor,sed custos potius. j̃.tit.proxi.c.vlti.& ſ̃.de offi.ordi.pastoralis.versi.verumtamen. In personali vero actione secundum omnes proprie dicitur causa rei seruandæ,siue causa custodiæ:talis enim custos est,& non possessor.ff. de acqu.possess.possideri.§.vlti.& l.si quis ante.§.deniq;.nec tunc eiici tur primus possessor de possessione.ff. de dam. infec. si finita §.si quis autem.& ff.vt in possleg.is cui. 1. respon. sed tantummodo secundum decretum eiicit primum possessorem.ff. de dam.infec.si finita. §. vbi autem.& ita vterque erit in possessione,diuerso tamen respectu. possessor ergo colet agrum,& colliget fructus:sed alter eos custodiet, ne dissipentur ab isto.ff.vt in possess.lega.is cui.§. qui legatorum. In reali actione secus:vt dicitur in vlt.notula huius c. Tamen iudex non multum festinabit ad missionem in possessionem,quia si reus probauit iustam causam absentiæ:restituetur.ff. de dam.infe.si finita.§.si forte. vel forte ipso iure.ff. de priuile.cre.imperatores.& infra de re iud.cũ Bertholdus.Summatim examinabit ergo iudex negotiũ antequam mittat alteram partium in possessionẽ.ſ̃.vt lit.non contesta.quoniam frequẽter.§.fi vero.& C.de bo.auctо.iud.possiden.Auth. & qui iurat.

¶ *Glo.seq.reci.opi.Io.quam reprobat: & alleg.per eum respondet.*

b ¶ *Non potest.*]Contra istum qui non admittit alium in possessionẽ, plura remedia sunt prodita,quæ enumerantur ſ̃.vt lit.non cõtest.tuæ. & dicit.Io.[a] quòd si per annum steterit in excommunicatione,perdit possessionem.arg.ii.q.3.rursus.& c. quicunque.sed hoc nõ credo quòd ex vi excommunicationis perdat possessionem,sed ex eo q̃ nõ admittit illum ad possessionem beneficio huius constitutionis.& cap.illa nõ loquuntur in causa ciuili,sed c.rursus.loquitur in criminali,& cap.qui cunque.loquitur cum de crimine agitur, siue ciuiliter siue criminaliter:& sic non tangunt istum casum,sed secundum hoc contingeret,q̃ efficeretur possessor ille qui non fuit missus in possessionem, nec pronunciatus mitti.Duæ enim sunt pœnæ procedendi contra contumaces,vna per missionem in possessionem , alia per excommunicationẽ: vbi vna tantum imponitur , alia non inducitur:nisi expresse imponatur:immo cum vna non timetur : tunc demum alia imponatur:vt ſ̃.vt lit. non conte.quoniam frequenter.in fin.

c ¶ *Melioris.*]Non enim melior debet esse cõditio illorum qui delinquunt,quam eorum qui obediunt.ff.de don.inter vir.& vxo.l.3.§.1. & ſ̃.de postu.præla.ad hæc.versi.nos,&c.& stulti nõ debent esse melioris cõditionis quàm periti.ff.quod vi aut clam.l.seruus.& 16.q.1.legi epistolam.in prin.& ff.de noxa.l.non solum.

d ¶ *Actor verus.*] Idẽ videtur fuisse statutum per leges in personali actione:vt si per aduersarium impedior possidere , quòd nihilominus pro possessore debeo haberi,ac si possiderem.ff.de bo.auct.iu.pos.quãuis.Sed si p. aliũ impedior,ille tenet mihi ad interesse.ff.q̃.ex cau. in pos.eatur.l.pe.Et hoc si soluendo fuerit,alias intelligor possidere.ff.de eo per quem factũ erit.l.vlt.t.rñ.& ff.de dolo.& eleganter.§.si dolo.

¶ *Gl.se.habet quatuor partes primas re.per q.an per lapsum anni ipso iure:an per sententia quis fiat possessor:& quòd ipso iure alle.duo iura:& duo similia.In contrariu alleg.decre.& l.cui statim respondet. Demũ soluit distinguendo reales à personalibus.Secũdo quærit quid de spiritualibus,vt si petatur ecclesia.Respõdet distinguendo. Tertio tractat an missus in pos.vtatur fructibus,& dicit quòd sic post secũ-*

† Laterañ. sub Innocẽtio iij. c. 40. & c.2.eo. tit. in 4.compil.

dã decretũ:post primũ nõ excipit tres casus. Quarto quærit an missus in possessionem.& c.soluit quòd secũdum canones, & c.aliter secundum ll.in reali.

e ¶ *Constituatur.*]Nõ determinatur hic an ipso iure per lapsũ anni ſ̃stituatur verus possessor,an per sniam iudicis:& videtur expressum, q̃ ipso iure anno elapso fit verus possessor.ſ̃.de offi. ordi.pastoralis. ver. verumtamẽ.& j̃.tit.prox.c. 1.& est simile: quia transcursus anni priuat aliquẽ stipẽdio suo , si tãto tẽpore steterit excõicatus.11.q.3.rursus.& transcursus anni cõstituit aliquẽ [b] hæreticũ.j̃.de hæret.excõicamus.§.q. aũt. Sed ſ̃ videtur, quia post annum impetratur secũdũ decre.j̃.tit.proxi. c. 1. & ff.de dam.infe. fi finita.§. Iulianus. Sed illud loquit in pſonali actione. Ad hoc dicas,quòd in realibus actionibus non habet locum secũdum decretum,nec est necesse,sed solum transcursus anni facit aliquẽ possessorem:vt in decre.pastoralis.nisi quis ad cautelam [c] impetret illud:sed in personalibus actionibus necesse habet impetrare secundũ decretum:quia aliàs intelligitur non possidere.j̃.de proba. ex litteris. & sic non præscriberet.Sed hoc non obtineret vniformiter in omnibus:quia in causa noxali,& in causa damni infecti secundum decretũ cõstituit aliquem dominum si reus erat dñs: sed si non erat dominus, constituit verũ possessorem:& dat ei causam præscribendi siue vsucapiendi.ff.de dam.infec.si finita.§.Iulianus.& ff.de acqui.pos.possideri. in fi.& ff.de noxa.& generaliter.sed in aliis personalibus secundũ decretum constituit aliquem possessorẽ:vt ſ̃.vt lit.non conteſt.qm̃.in fin. secundum intellectũ quem posuit ibi Io.in hoc scilicet,vt exoneretur ab onere probandi debitũ:sed non præscribit:quia quandocumq; dominus offert debitum,restituetur ei res sua:nisi distracta sit auctoritate iudicis:vt C.de distract. pig. si priusquam. Alium intellectum diximus ibi.Sed nunquid idem iuris est in spiritualibus causis (vt si petatur ecclesia vel prædenda ab aliquo,& reus infra annum non compareat)vt post annum actor verus fit possessor, & sic præscribat ecclesiã vel prædendã,cũ actor nunquã institutus fuit forte in ecclesia?Dico q̃ si petatur ecclesia tãquam proprietas,vel aliud spirituale elapso anno verus est possessor,& præscribere potest.j̃.tit.proxi.c.1. si vero petatur ecclesia tamquã beneficiũ siue prædenda,non habet ibi locum præscriptio:quia titulus non præscribitur:sola enim possessio non facit aliquẽ decurionem,sed canonica electio.ff.de decu.Herẽnius.arg.j̃. de instit. ex frequentibus. [d] Qui enim dicit se prælatũ ecclesiæ vel canonicum, non prodest probare præscriptionem , nisi ostendat titulũ siue libellũ suæ ordinationis.2.q.1.legum.& j̃.de præb.dilecto.& ſ̃.de procu.ex infinuatione.nec obstat j̃.de iure pat.cura.quia præscribitur ibi ecclesia tamquã proprietas,vt dixi,non tamquã prælatura:nunquã enim secũdum iura canonica per secundũ decre.datur ius præscribendi,nisi adsit bona fides,vt j̃.de præscr.vigilanti.& c.fi.sed cum aliquis mittitur in possessionem beneficij,qui nullum titulum habet,nunquã potest habere bonã fidem:& ideo non præscribit:quia in huiusmodi spiritualibus bona fides & iustus titulus requiruntur. j̃. de præscri. si diligenti. Quid ergo operatur secũdũ decr.in hmõi spũalib⁹ ? Forte vt possit vti fructibus,& vt possit præscribere ɔ omnẽ agentẽ,si haberet bonã fidẽ, & aliquẽ titulũ:nõ tñ præscribit ius prælaturæ vel prædendæ, sed præscribit ɔ agentẽ tñ.Hodie vero ille qui agit ɔ aliũ possessore super dignitate,personatu,vel beneficio ecclesiastico obtinendo , non debet mitti in possessionem causa rei seruandæ propter contumaciam partis aduersæ:ne per hoc ad eam ingressus pateat vitiosus:sed in eo casu lite non conteſt.liceat iudici negotium terminare.vt in concilio Lugdunensi de eo qui mit. in possess.causa rei seru.ca.eum qui.[lib. 6.] Et illud scias,quia missus in possessionem ex primo decreto , non vtitur fructibus,immo eos conseruare debet, vt ipse restituat eos cũ ipsa re, si infra annũ reus recuperat possessionẽ.j̃. de sequestra.c.2. si nõ recuperat ɔ suã infra annũ in actione reali, habebit oẽs fructus vsq; ad litẽ conte.postea super ꝓprietate audietur, si postea agere voluerit q̃ possessionẽ amisit.Et q̃ ex primo decreto non vtatur fructibus , probatur ff.qui.ex cau.in poſ.ea.Fulcinius. in princ. sed post secundum decretũ vtitur fructibus.ff.vt in poſ.le.is cui.§.qui legatorum. in fi.secus tamẽ est in petitione hæreditatis:vbi quis propter nimiam contumaciam consequitur fructus.ff.quib.ex cau.in poſ.ea.Fulcinius.§.vtri.Similiter cum venter mittitur in possessionẽ,vtitur fructibus.ff.de ventre in poſ. mitten.l.1.§.r.& ff.si mulier.ven.no.in poſ. calum. causa esse de. l.i. §. interesse. Similiter cum impubes ex Carboniano edicto mittitur in possessionẽ.ff.de Carb.edic.sed si is.§.2. Item quid dices si missus in possessionẽ ex primo decreto , eiiciatur,an possit petere restitutionẽ? Videtur quòd non,præcipue secudum iura canonica,cũ nõ possideat, sed tantum custodia habeat:vt supra dictũ est:quia non sufficit probare deiectionem:nisi probet possessionem:vt supra de offic.deleg. consultationibus.& supra de restitu. spol.olim. vide non posset agere vti possidetis.ff.vti pol.si duo.§.creditores. Sed dicas quod potest petere

a Possessor verus an effi ciat per lapsũ anni missus in possessionem.

b Præsumptione iuris & de iure,vt dixi plene lib.2. in Directorio Inſtitor.Scho. 61. & lib. 3. Schol. 31.

c Dicit quidam, & male, hanc cautelã esse dãnosã. de quo vide in Spe. de secun.decre. § videndum. versic. hoc quoq; Io. And.

d Et infra de reg.iur. c. 1. li.6.Io. And.

e Vt quia dixit se nõ venturũ , vt ibi not.ad quod facit de ſten. exe. venerabilib⁹.§. fec⁹.li. 6. Io. And.

f De hoc in Spec. de pri. decr. § iam de effectu. ver.sed quid ſnull⁹. Quid si iudex tractat de missso cõtra nõ legitime citatũ,de missso aũt cõtra reũ,cui cõm petebat exceptio, vide post Inn. supra. de dila. ea. 2. in magna glo. ver. vel die mesius. Io And.

restitutionem conditionaliter ex illa.l.C.de præto.pig.l.vlti. secundū illos qui dicūt q̄ statim est verus possessor, saltē in actione reali, quia nō videtur quæstio, cū habeat verā possessionē, licet commutabilem.

Venerabilis.] Diuiditur. nam primo ponit duplicem citandi formā. Primam quam facit iudex per litteras. Secundam, quam cōmittit alteri faciendam.

Et de facto huius decret. habetur in c. fin. de ma. & obe. & latius in c. fi. de dilationibus. Abbas Siculus.

CASVS. Inter archiepiscopum Bituricen. & archiepiscopum Burdegalen. quæstio vertebatur de iure Primatiæ: ad petitionē Bituricen. mandauit Papa Burdega. vt ad initium proximę quadragesimæ, perēptorie ad præsentiā suā per se vel per procuratorem idoneum accederet, respōsurusdicto archiepiscopo Bituricen. super iure Primatiæ: qđ se, pponit habere in prouincia Burdegalen. ad litem contest. & ad alia omnia quę ipsi causę fuerint necessaria: & insuper mandat quibusdam, vt ad eundem terminū sub forma præmissa & peremptorie citenteundem: & si non poterit inueniri, ad ecclesiam suā trinæ citationis edictum publice proponāt, vel proponi faciāt. Not. procuratorem talē mittendum qui possit litem contestari, & alia omnia necessaria causę expedire. Item si aliquis nō inuenitur ad locum vbi habitare ꝓsueuit, trinæ citationis edictū debet ꝓponi, & vltimū perēptoriū.

† Vox, negotia, deest in omnibus manuscriptis.

a ¶ *Finem.*] Sic a ℨ.eo.finem. & ℨ.de procura.constitutis. & C.de agri. & cen.lib.11. & C.de iudi.properandum.in princ. & ideo vsq; ad trienium restringuntur lites secūdum leges: vt in prædicta l. properandū. ne immortales existant, vt ibi dicitur. Secundum iura canonica non finitur instantia iudicij elapso triennio. ℨ. de iudi. venerabilis.

b ¶ *Proxime.*] & si hoc nō fuisset appositum, de proxima intelligeretur. ff. de verb. obl. eum qui calendis. in prin. Ber.

c ¶ *Procuratorem.*] Melius [b] dixisset actorē, quia hæc erat causa vniuersitatis. ℨ. de syndi. c.1. ff. de mu. & ho. munerum. §. defensores. in gl. eliguntur. ff. quod cuiusq; vniuer. item eorum. §. actor. Et mirum est ꝙ interuenit procurator in hoc casu. cum agatur causa status: contra id quod habes 2.q.6. si quādo. Dic quòd si aliquis petit aliquam in seruū, potest agere per procuratorem. 54. dist: frequens. in glo. actores. Is autem de cuius statu agitur, si est in possessione libertatis, potest se defendere per procuratorem. C. de asser. tol. l.1. in prin. si autem sit in possessione seruitutis, & proclamet etiam ad libertatem, non aget per procuratorem: vt in l. prædicta. Nec obstat huic distinctioni. ff. de procu. non solum. §. si status quæ dicit, quòd in causa status potest interuenire procurator, siue ex seruitute proclamet in libertatem, siue ex libertate petatur in seruitutem. loquitur. n. in procuratione procutoris ad peculiaria negotia. ff. de procu. l. seruum quoque in prin. e. ti. de proc.

d ¶ *Sufficienter instructum.*] Sufficiens dicitur qui ad agēdum & defendendum & respondendum cōstitutus est legitime. de hoc dictum est ℨ. de procu. c.1. & c. accedens. & c mandato.

e ¶ *Alios.*] ex [c] forma rescripti hic defert aliis, cum tātum factum demandetur. ℨ. de offi. deleg. c. vlti. in fin. Vel dic quòd possunt citare per se vel per nuncios suos. fiunt enim citationes vel per nuncios, vel per epistolam, vel per edicta, quæ in publico proponuntur. intelliguntur enim citare ipsi quando per alios citant. arg. ff. de constit. pe. l. & licet.

¶ *Glo. seq. alleg. concor. & ibi remittit. Secundo quærit an teneatur reus non veniens, & c. ar. quòd sic. demū ar. cōtrarium, & illud tenet.*

f ¶ *Ecclesiam.*] Sic ergo debet citari qui personaliter non inuenitur. ℨ. eo. causā quæ. vbi satis dicitur de hac materia. Sed quid fiet si reus nō veniat, & iudices impediti etiam si venissent, procedere non potuissent, nunquid tenebitur saltem ad expensas? Videtur q̄ sic: quia contumax est: aduocati enim nō est contemnere auctoritatē prætoris. ff. de iud. si quis ex aliena. & ff. de re iu. contumacia. nec prodesse videtur si

a De materia huiꝰ glossæ, & quis ordo in causis iudicādis & expediēdis obseruari debeat, vide q̄ sancitū cōcilio Tridētinum sessio. 24. i decreto de reformatione c. 20. & sessio. 25. de reformat. c.10.

b Hęc gl. nō vī Bernardi, nec habet in uetustis decretaliū exēplaribus.

c Hæc glossula non est Bernar. nec reperit in vetustis codicibus.

¶ *Si reus non inuenitur, sufficit publice citationem ad ecclesiam suam proponi.*

CAP. X.

VEnerabilis frater noster: & infra. ¶ Volentes finem [a] imponi litibus, ne immortales existāt Mandamus, quatenus ad initium proximę [b] vēturæ quadragesimæ, (quòd tibi peremptoriū terminū duximus assignādū) super iure Primatiæ, quod Bituricen. archiepiscopus, in te ac in prouincia tua se habere proponit, per te vel per procuratorem [c] idoneum sufficienter [d] instructum, ad litem contestandā, & ad alia omnia negotia † peragenda, quæ necessaria decisio ni negotij videbuntur, nostro te conspectui repræsentes. ¶ Nos vero nihilominus archidiacono Trā suigen. & magistro M. canonico Turonen. dedimus in mandatis, vt & ipsi ad eundem terminum, auctoritate nostra, iuxta præmissam formam, te peremptorie citare procurent: & si non poteris inueniri, faciant vt citationis edictum, per ipsos, vel alios [e], apud ecclesiam tuam [f] publice proponatur.

TITVLVS XV.

De eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ.

¶ Alexand. iij. Priori & fratribus de Guiseburch. †

¶ *Missus in possessionem ex primo decreto in reali per lapsum anni veram & incommutabilem illius rei possessionem acquirit: licet passus missionem, habuerit infra annū voluntatē cautionē præstandi, quam tamen non deduxit ad effectum suo defectu. h. d. secundum verū intellectum.*

CAP. I.

ONstitutis † in præsentia nostra R. canonico vestro, & responsalibus prępositi de Beril. super possessione ecclesiæ de Lamento (in quam causa rei seruandæ [g] fuerat is inducti) hinc inde fuit coram nobis aliquandiu disputatum: tandem ex vtriusq; partis assertione [h] tenuimus, quòd licet causa rei seruandæ tantum, in eiusdem ecclesiæ possessionem inducti fueritis, infra annum tamen altera pars stādi iuri non præstitit cautionem, licet voluntatem [i] † præstandi habebant quæstionē cum præposito de Beril. super ecclesia de Lamēto: ad petitionem prioris, causa commissa fuit quibusdam iudicibus; sed quia præpositus fuit contumax, missi fuerunt Prior & fratres in possessionem ecclesiæ prædictæ causa rei seruandæ: infra annum præpositus non recuperauit possessionem, vnde anno elapso partes propter hoc accesserunt ad Papam: in cuius præsentia super possessione prædictæ ecclesiæ fuit aliquandiu disputatum: tandem per confessionem vtriusque partis constitit Papæ quòd licet in possessionem causa rei seruandæ dicti Prior & fratres fuissent inducti, tamen altera pars infra annum non præstitit cautionem stāndi iuri, licet volūtatem habuerit, & ipsi causam parati fuerant recipere: Vnde Papa adiudicauit possessionem dictæ ecclesiæ prædictis fratribus, saluo iure ꝓprietatis ipsi prępposito. Not. quòd non sufficit voluntas in casu isto sine facto. Item qui non recuperat possessionem propter cōtumaciam amissam infra annum, post annum non recuperat ipsam: tamen de proprietate auditur.

g ¶ *Seruandæ.*] super possessione, super qua agebatur tamquam super proprietate, secus si agatur super beneficio vel dignitate. ℨ. in concil. Lugd. eo. tit. eum qui. [lib. 6.]

h ¶ *Assertione.*] C. si per vim vel alio modo. l.2. & ita per confessiones partium constitit de meritis causæ: & ideo ex confessione proceditur ad sententiam. ℨ. de transact. præterea 2.§. respondemus, & ℨ. de resti. spo. cum ad sedem. ad fi. [e] quia cōfessus in iure, pro iudicato habetur. ℨ. de confes. cum super. & c. sequenti. & C. de confes. l. vnica.

¶ *Glo. seq. ponit broca. de voluntate an habeatur pro facto. alleg. ad negatiuam vnum can. vnam decre. & tres leges, ad affirmatiuam quatuor canones, & dat duas solu.*

i ¶ *Voluntatem.*] non tamen studiosam, seu cum effectu: quia per eum stetit, & non per iudicem vel per aduersarium: alias si steterisset per iudicem vel partem aduersam, non imputaretur ei. ℨ. eo. c. proxi. immo. & si iudicem habere non potest, coram publicis & honestis personis debet cautionem offerre ac præstare, vt postea nō currat annalis præscriptio: vt ℨ. de offi. ordi. pastoralis. in fi. & ℨ. eo. cū venissent. Item est arg. quòd voluntas sola non sufficit sine effectu. ℨ. de re iud. cum aliquibus. & ff. de consti. pecu. promissor. §. constituto. ff. de re iud. l.4. §. ait prætor. & 86. dist. non satis. & ff. qui. mo. pig. vel hypo. l. sicut. §. si volūtate. ar. ℨ. 32. q.5. nec solo. & c. qui viderit. de pœ. dist. c. quisquis. §. si q̄s cū telo. 14. q.5. si q̄d inueniſti. Sol. vbi de necessitate opus est facto, non sufficit volūtas si factū adimpleri potest, aliàs volūtas reputatur ꝓ facto: vt in c. non satis. Vel aliter vbi quis habet voluntatem faciendi bonum: sufficit sola voluntas, si non potest facere illud. [a] sed si voluntatem habet malefaciendi, & per eum non fiat, puta quia procedat ad actum exteriorem, ei imputatur. [b] de pœ. dist. 1. si quis cum telo. & in pluribus ll. ibidem: aliàs sola voluntas non imputatur, quia cogitationis pœnā nemo meretur. de pœ. dist. 1. cap. cogitatio.

¶ *Glo. seq. in prin. formāt duas quæstiones: prima quid si passus missionem nō valet propter impotentiam præstare cautionem? Respondet quòd ei non imputabitur. Secundo, cui sit præstanda hæc cautio? Respondet quòd parti, hoc verū in districtu iudicis.*

a ¶ *Parati.*] Si vero non fuissent parati eam recipere, non noceret præposito. arg. ff. de leg. commisso. si fundus. in fi. §. in commissoria. vel si eam præstare non posset, non imputaretur ei: quia inanis est actio, & c. ff. de dolo. nam is. & ℨ. de restit. spo. olim 2. & ℨ. de so go quam potest, scilicet iuratoriam. c ℨ. de do. in ter vi. & vxo. & de do. post diuor. resti. per vestras. §. fi. & C. de epi. & cle. Auth. generaliter. & in Auth. vt nulli iu. §. fi vero. coll. 9. sed illud protestetur. ℨ. de app. c. vlti. Item habes hic, q̄ parti præstada est cautio ista, quod est verum: & ideo si non potest iudex haberi: præstetur parti. Et iudici etiam potest præstari parte absente. ℨ. eo. c.2. & 3. & ℨ. de offi. ordi. pastoralis. Si autem neuter potest inueniri, præstabitur alicui honestæ personæ, quæ recipiat cautionem nomine aduersarij.

ADDITIO. Sic ℨ. de conuer. coniuga. c. vlt.

b ¶ *Saluo iure.*] super proprietate. Sic ℨ. vt lit. non contest. quoniam. §. quod si. in fi. & ℨ. de do. & contu. prout in fi.

c ¶ *Habeatis.*] Hic sumitur arg. q̄ secundum decretum necessariū sit in reali actione, sed ideo datum fuit secundum decretum: quia dubitabatur super cautione an infra annum præstita fuisset, & ideo reuocabatur in dubium inter partes. & de hoc satis dictum est ℨ. titu. proxi. contingit.

Cum sicut.] Si non stetit per reum quo minus caueret infra annū, actor per lapsum anni non efficitur verus possessor. Diuiditur. nam in prima facti narratio. In secunda causæ commissio: ibi, *Discretioni*. Abbas.

CASVS. Inter abbatissam & conuentum sanctæ Trinitatis ex vna parte, & P. subdecanum ex altera, coram abbatibus Thaurineñ. & de Corinth. & archidiacono Chim. iudicibus delegatis, super ecclesia de Capit. quæstio vertebatur, propter contumaciam P. subdecani iudices miserunt moniales in possessionem rei petitæ, causa rei seruandæ: Sed cum hoc ad subdecani notitiam peruenisset, ad archid. prædictum accessit, offerens ei stāndi iudicio cautionem, quoniam abbas de Corinth. profectus erat in Angliam, & abbas Thaurineñ. viam fuerat vniuersæ carnis ingressus: possessionem tamen infra annum non potuit obtinere: vnde dictus P. post annum accessit ad Papam, petens sibi super hoc prouideri, cum per ipsum non stetit quo minus possessionem recuperasset infra annum: mandat Papa quibusdam quatenus si est ita, recipiant à reo cautionem stāndi iuri, & ei restituant possessionem, non obstante eo, quòd annus est elapsus: si per eum non steterit quo minus infra annum & possessionem receperit, & dederit cautionem. Not. quòd si per me non steterit quo minus faciam quod debeo, non est mihi imputandum. Item si non possum habere copiam iudicis non currit mihi tempus annale.

d ¶ *Rei petitæ.*] Sic ℨ. vt lit. non conte. quoniam. §. in aliis. & ℨ. eo. c. vlti. C. de his qui ad eccle. confu. præsenti. §. cum autem.

¶ *Glo. seq. signat contrarium de l. tutor qui. & soluit.*

a 45. dist. duę sunt. Seneca. 24. ad Lucil. Magna pars bonitatis est velle fieri bonū. 10. And.

b Hieron. ad Gellantiā dicit: quantum ad prædicti rationē pertinet: nō cuit qui nocere disposuit. fo. And.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cōp.

† Aliàs, subdiaconum.

c Obliget etiam ipsam rem quā recuperat, qđ potest posset lu. Odoardus. præstat et etiam obliga go quam potest, scilicet re se ad pœnā pecuniariam de præsum. litteras. ver. quocirca. vel priua tionis beneficij. de elec. cū dilecti ad finem secundū Host. Io.

† Aliàs, Col.

† Aliàs ita Taurien. & de Colle abbates, & Archidiaconus Chimeten aliàs ita: Thaur. & de Comit. abbates, ac archidiaconus Chimen.

† In codice Barbatię ita: ad eiusdem subdiaconi.

† Vide l. si repetēdi. C. de cōdi. ide. & l. prætor. & ibi Bar. ff. de uoui ope. nuncia.

d ¶ *Sed non potuit obtinere.*] Sed nec debuit, cum plures fuissent iudices, ipse solus restitutionem dare non poterat: quia solus non habebat iurisdictionem. ℨ. de offi. dele. causam matrimonij. & c. vno delegatorum. & 2.q.6.c. ei qui. §. item si plures. ar. contra: quia cum res esset tempore peritura, archidiaconus poterat se intromittere. sic apparet in tutoribus. ff. de admini. tut. tutor qui. §. 1. Sed non est verum, vt dictum est, cum non haberet iurisdictionem, putarat tamen cautionem recipere ab ipso nomine aduerſarij, non tamquā iudex sed tamquam honesta persona, & sic non curreret tēpus. ℨ. de offi. ord. pastoralis. §. verumtamen. de hac cautione dictum est in proxi. c. ℨ. eod.

f ¶ *Recepta.*] Et ita qđ nō potuit facere primo, modo facere debet, vt possessionem recuperet. fim. ℨ. c. 1. sic etiam si ad terminum venire, aut etiam soluere non potuisti, non tamen post terminum eris à solutione absolutus. ℨ. de do. & contu. cum dilecti. §. præterea ver. si enim. ff. de arbi. Celsus. §.1.

¶ *Glo. ista notat quòd si per me, & c. signat contrariū de decretali proxi. & soluit.*

g ¶ *Non steterit.*] Not. q̄ si per me nō stat quo minus faciam quod debeo, non est mihi imputandum. sic ℨ. de reseri. si autem. & c. plerumque. §.1. ibi, postquam copiam. & ℨ. vt lit. non contest. quoniam. §. quod si. in fi. & ℨ. de do. & contu. prout in fi.

c ¶ *Habeatis.*] Hic sumitur arg. q̄ secundum decretum necessariū sit in reali actione, sed ideo datum fuit secundum decretum: quia dubitabatur super cautione an infra annum præstita fuisset, & ideo reuocabatur in dubium inter partes. & de hoc satis dictum est ℨ. titu. proxi. contingit.

Cum sicut.] Si non stetit per reum quo minus caueret infra annū, actor per lapsum anni non efficitur verus possessor. Diuiditur. nam in prima facti narratio. In secunda causæ commissio: ibi, *Discretioni*. Abbas Siculus.

CASVS. Abbas sancti Angeli causam habebat super quadam possessione contra P. Gallen. legatus illius prouinciæ causam illam commisit quibusdam iudicibus, secundum ius & bonam consuetudinem illius terræ terminandam: sed cum iudices vellent procedere in re secundum ius, præfatus P. ad sedem Apostolicam appellauit, sed nihilominus iudices partem aduersam in possessionem rerum petitarum causa rei seruandæ mitti decreuerunt, ita quòd si vsque ad annum & diem præstaret cautionem iudicio sisti, & parti alteri triginta libras restituret, pro expensis, reciperet possessionem eandem: postmodum legatus ille recessit, & alter legatus infra annum terram illam est ingressus, coram quo dictus P. obtulit cautionem stāndi iuri & possessionem sibi restitui postulauit, paratus restituere expensas vsque ad sex libras. sed abbas volebat triginta: & sic annus elapsus est: vnde quæstio ista ad dominum Papam est delata, coram quo hæc & alia proposita fuerunt: dominus Papa decreuit illum P. in possessionem reducendum præfata cautione præstita, statuens vt si consuetudo quam allegabat, laudabilis fuerit, ad expensas restituendas non compellatur: quia ex hoc apparet quòd bene appellauit: si vero consuetudo laudabilis non fuerit, appellatio non tenuit vnde ad moderatas expensas restituendas abbati, quas constiterit ipsum propter hoc feciſſe, condemnatur. Not. quòd non obstat elapsus anni ad recuperandam possessionem, sed infra annum non stat per eum qui amisit eam. Item appellatio legitima impedit traditionem possessionum, & si non est legitima, non impedit quo minus detur.

d In tutoribus loquitur quorū officiū quilibet exercet in solidum, ne vtilitas personæ cui dati sunt, impediatur. ff. de admi. tuto. si plures. deleg. vero simpliciter dati vnus sine reliquo nihil potest. supra de offi. deleg. prudentiam. Io. And.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. compilat. Et de intellectu vide Deciū in cap. ecclesiæ sanctæ Mariæ. de constit. & in cap. consultationi. am. circa prin. & ℨ. de appellat. ex insinuatione. ibi, absque damno. & 2.q.6. anteriorum. §. ad hoc. & ℨ. de app. ex ratione. arg. contra. ℨ. c. proxi. sed ibi voluit solummodo, sed non cum effectu, & volūtas ibi stetit in suis terminis. hic vero voluit & obtulit, sed defuit qui reciperet, & absente illo qui fuit causa custodiæ in possessionem missus, ex causa necessaria possessio restitui non debet. ℨ. de verb. signi. dilecto.

Cum venissent.] Si reus contra quem facta est missio in possessionem, doceat se contumacem non fuisse, non condemnabitur ad expensas. Primo ponit factum coram Papa narratum querelæ vel appellationis remedio: Secundo dat iudices: ibi, *Nos igitur*. Abbas Siculus.

CASVS. Abbas sancti Angeli causam habebat super quadam possessione contra P. Gallen. legatus illius prouinciæ causam illam commisit quibusdam iudicibus, secundum ius & bonam consuetudinem illius terræ terminandam: sed cum iudices vellent procedere in re secundum ius, præfatus P. ad sedem Apostolicam appellauit, sed nihilominus iudices partem aduersam in possessionem rerum petitarum causa rei seruandæ mitti decreuerunt, ita quòd si vsque ad annum & diem præstaret cautionem iudicio sisti, & parti alteri triginta libras restituret, pro expensis, reciperet possessionem eandem: postmodum legatus ille recessit, & alter legatus infra annum terram illam est ingressus, coram quo dictus P. obtulit cautionem stāndi iuri & possessionem sibi restitui postulauit, paratus restituere expensas vsque ad sex libras. sed abbas volebat triginta: & sic annus elapsus est: vnde quæstio ista ad dominum Papam est delata, coram quo hæc & alia proposita fuerunt: dominus Papa decreuit illum P. in possessionem reducendum præfata cautione præstita, statuens vt si consuetudo quam allegabat, laudabilis fuerit, ad expensas restituendas non compellatur: quia ex hoc apparet quòd bene appellauit: si vero consuetudo laudabilis non fuerit, appellatio non tenuit vnde ad moderatas expensas restituendas abbati, quas constiterit ipsum propter hoc feciſſe, condemnatur. Not. quòd non obstat elapsus anni ad recuperandam possessionem, sed infra annum non stat per eum qui amisit eam. Item appellatio legitima impedit traditionem possessionum, & si non est legitima, non impedit quo minus detur.

† In codice Barbatię ita: q̄ cum dict⁹ abbas eū super quadam possessione coram I. apo. se. le traxerit in causam.

† Infero, q̄ consuetudo terræ liget clericos cōcor. l.1. & ibi P. de bel per. ti. Cy & Doctor. C. de sum. tri. & deficiente terræ cōsuetudine, tunc ad quam sit recurrēdum consuetudinē, vide late per glossam in c. consuetudo. dist. 1 & in c. illud. dist. 12.

3 ¶ *Causa custodiæ.*]Arg. quòd non sit possessor, sed tantum custos. sic J.eo.c.prox.

¶ *Glo.seq.reci.per q.an bene fecerit iudex condemnando ad expensas tempore missionis. Et dicit quòd non, duplici ratione.*

b ¶ *Restituere.*]Hic male pronunciauit, quia primo debuit ei de expensis constare, saltem per iuramentum. C. de iu. sancimus. a præmissa taxatione. ℨ. de procu. constitutis. & hic in fine dicit, quas abbatem constiterit propter hoc fecisse, vnde perperá processit, quia non debuit condemnare eum ad voluntatem abbatis: vnde Papa non stat illi condemnationi. Præterea condemnatio expensarũ debet fieri tempore præstandæ cautionis, quo re cuperat possessionem. ℨ. vt lit. non conte. quoniã. §. in aliis. & J. de sequestra. c.1. & hic in fi.

a Ibi iudex æstimat expensas: & de illis diffinit post iuramẽtum. Io. And.

¶ *Glo.seq.reci.per q.an offerens cautionem coram legato, per id renũciauerit appellationi ad Papam interiectæ. arg. pro & contra, & soluit. quærit demum, nunquid appellatio prosuit? & respondet.*

c ¶ *Obtulit.*] Per hanc oblationem cautionis in terrumpit præscriptioné annalem. ℨ. de offi. ord. pastoralis. in fin. & ℨ. c. proxi. Et per hoc videtur renunciasse appellationi, & ratam habuisse sententiam iudicum illorũ, ex quo acquieuit illi. ar. ℨ. de of. dele. gratum. & J. de testi. cum venissent. & arg. ff. de iud. l. verum. & ff. rem ra. ha. l. 3. §. falsus. sed contra innuit, ſ. quòd Papa mandat inquiri de appellatione: quare per hoc non intelligitur renunciasse. Dicas, ex quo aduersarius noluit recipere cautionem, & restituere possessionem, statim licuit ei prosequi appellationem: & ita cum per eum non steterit quin dedisset cautionem, & recepisset possessionem, sed potius per aduersarium & per iudicem, ei circa possessionem recuperandam obesse nõ debet: vt ℨ. c. prox. Quid ergo profuit ei appellatio? Multum profuit: quia si appellatio sua fuit legitima, non condemnabitur in expensis: si non fuit legitima, condemnabitur in expensis tantum necessariis, quas propter hoc constiterit abbatem fecisse, vt dicit in fi. si tamen non appellasset, simpliciter restituisset expensas.

In codice Barbatiæ legitur: decreuimus. in ceteris, credim⁹, habetur.

Præscriptio annalis interrũpitur per oblationem cautionis.

d ¶ *Cautione.*]Sufficienti. J. de sequestra. c.1. in fi.

e ¶ *Rationabiliter.*]Cũ hic Papa iubeat inquiri de appellatione, patet quòd non necessit ab ea per oblationem cautionis, sed hoc fuit culpa aduersarij, qui eam noluit recipere: quod profuit huic appellanti in hoc, quia non condemnabitur in expensis si legitime appellauit: & sic cutius fuisset illi accepisse moderatas expensas.

f ¶ *Illarum.*]Et etiam ad eas quas fecit in rebus, quarum possessioné tenebat, conseruandis: etiam si non expediebat facere illas dum tamẽ credebat expedire.

b Sufficit enim hoc casu quòd non sit in dolo. & de hoc ℨ. Spe. de secundo decreto. §. iuxta. versic. quid si factor. Io. And.

b ff. de bo. auct. iud. pos. prætor ait. §. quod ait prætor. aliàs, generale est, vt non sufficiat credere & expedire, nisi in veritate expediat. ff. de nego. gest. sed an vltro. §. 1. in fin. vtiliter enim debet cœptum esse negotium, licet non spectemus euentum: vt hic dicit.

g ¶ *Necessari as.*]Necessariæ expensæ dicuntur, impensæ sine quibus deterior esset res, si non fierent, aut etiam periret. ff. de verb. signi. impensæ. & ff. de pignor. ac. si necessarias. & ff. de impen. in re. do. fa. impensæ. & duabus legibus sequen. de hoc dictum est ℨ. tit. proxi. c. finem litibus.

Si aduersarius.]Si reus citatus se absentat, nec procurator nec aliꝰ eum defendit: mittitur actor in possessionem rei petitæ causa custodiæ. h. d. inhærendo litteræ, quòd reus fuit prius personaliter citatus, & postea se absentauit. Primo ponitur thema ex quo quæstio. Secundo. solutio: Ibi, *Iure petere.* Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis citatus fuit ad causam: post citationem absentauit se, nullum dimittens procuratorem: Quæritur qualiter contra ipsum fit procurandũ? Rſidet, q denunciatio ad domum ipsius legitima debet fieri: & si non apparet qui defendat eum, actor in possessionem rei petitæ causa rei seruandæ potest induci. Not. quòd quilibet tenetur dimittere procuratorem, qui eum defendat: aliàs procedatur contra ipsum, vt hic dicitur.

¶ *Glo.seq. dat duos intellectus ad textum. Panor.*

Gregorius nonus.

¶ *Contra absentem, qui non dimisit procuratorem, facta citatione domi, nullo defendente, sit missio. h. d. supplẽdo ad litteram, maxime. vt dicitur in glo. Et est verus & notabilis intellectus.*

CAP. IIII.

SI aduersarius tuus post citationis h edictum, ad remota loca se transferens, procuratorem legitimum non dimisit: & denunciatione publice facta domi i, nõ apparet qui defendat k eundem: iure petere potes, vt in possessionem earum terrarum, de quibus quæstio vertitur, causa custodiæ inducaris †.

h ¶ *Citationis.*] Hoc ideo dicit: quia si ante citationem, & non in fraudem se absentaret, non daretur restitutio possessionis contra ipsũ: licet præsens vellet probare spoliationẽ & possessionem. ℨ. de offi. deleg. cõsultationibus. sed missio in possessionem causa custodiæ, nihilominus fieri debet. & ita quod dixit, post citationis edictum, idem intelligo etiam ante citationem: quia debet dimittere procuratorem, qui ad loca remota se transtulerit. De hoc dictum fuit ℨ. de offi. dele. consultationibus. vnde supple hic, maxime.

† Vide text. in l. 2. & ibi Bar. ff. si quis in ius vo. nõ ierit.

i ¶ *Domi.*]Sic J. de do. & contu. causam quæ. vbi de hoc ℨ. & c. venerabilis. & ff. ex quib. cau. ma. item ait. §. hoc autem. & l. sequenti. & J. de cle. nõ resi. ex tuæ. Ber.

k ¶ *Qui defendat eundem.*] Ergo si appareat qui defendat eundem, audiendus est. ff. de procuratoribus. ferũ quoque. §. publice. & l. absẽs. & C. eo. exigendi. præstita satisdatione, vt in lege, exigendi. & ff. de in ius vocando. neque. §. qui in ius. & ille qui defendit, id facere debet quod dominus in lite faceret, & cauere idonee, id est, iudicatum solui. ff. de procuratoribus & defensorib. sed & hæ personæ. §. defendere. & appellare tenetur si cõtra ipsum pronunciabitur. ℨ. de procuratorib. nõ iniuste. & J. de appellationib. si iustus. ff. de negot. gest. l. liberto. §. vltimo. & ita quilibet tenetur mittere procuratorem qualitercunque sit absens, c aliàs requisitis amicis & facta denunciatione si non defenditur, procedit contra ipsum: vt hic dicit, & ff. ex qui. cau. ma. item ait prætor. §. vlti. & l. sequen. & ℨ. de do. & contu. causam quæ.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cõp. Et adde notas huius capitis, in quibus contra hæreticos defenditur consuetudo gestandi crucem, vbi plurima de crucis sigao.

c Concord. l. ignorare. & ibi Bar. ff. de testa milit. & l. si finita §. Iulian⁹. ff. de dam. infecto.

CAP. I.

† Memoria nostra non excidit: & infra. ¶ Statuimus, vt litterę prohibitionis nostræ, quas ad petitionem archiepiscopi Cantuarien. tuæ fraternitati direximus,

VT LITE PENDENTE NIHIL, &c.

¶ Visum est supra de quadam innouatione quæ fit contra absentes contumaces: quia fit missio in possessionem quandocunque proceditur ad excommunicationem, vel ad sententiam diffinitiuam. Sed ne crederet aliquis quòd eodem modo circa statum causæ præcedentis posset aliquid innouari, vt mutatio fiat circa statum eorum: ideo annectitur hæc rubrica. Et not. quòd hæc rubrica formatur negatiue: ex quo infertur quòd regulariter lite pendente nihil est innouandum. Quando autem dicatur lis pendere, quo ad materia huius titu. vide tex. not. in cle. 2. cod. tit. & ibi glo. & 11. q. 1. cap. vltimo. & 16. q. 4. volumus. Abbas.

Memoria nostra.]Lite pẽdente reus commodo possessionis suæ priuari non debet. Primo decisse ponit querelam. Secundo prouidet: ibi, *Statuimus.* Abbas.

¶ *Glo.seq.ponit casum.*

l ¶ *Litteræ prohibitionis.*]Eboracen. archiepiscopus ex priuilegio Apost. sedis faciebat cruce pótare ante se per totam Angliam, Papa ad petitionem Cantuarien. archiepiscopi prohibuit ei per litteras suas, ne hoc faceret, donec cognosceretur an hoc faceret de iure: sed quia Papa priuauerat illum sine causæ cognitione, dicebat archiepiscopus Eboracen. quòd non debuit prohiberi ante causæ cognitionem: Vnde Papa statuit, quòd non obstante illa vel aliqua probatione, faciat ante se portare crucem per totã Angliam, quousque constiterit an de iure hoc facere debeat. Bernardus. Not. quòd lite pendente non est alicui auferenda possessio. Abbas Siculus.

a ¶ *Præiu-*

2 ¶ *Præiudicium.*]Et ita quod illicite factum est, potest licite reuocari. 35. q. 9. quod quis commisit. & c. sententiam Romanæ sedis. & sapiẽtis est reuocare quod præue fecit. 22. q. 4. magnæ. & ff. de re iudic. quod iussit. etiam errorem suum quilibet emendare tenetur. J. de ac. qualiter & quando 1. J. de sen. excom. sacro. §. fi vero. & de app. cum cessante. & in auth. de nupt. circa prin. per vnam columnam. coll. 4. Ex quo Papa reuocat quod iniuste fecit: multo fortius & alij hoc facere debent: immo & quod bene factum est, si incipiat esse occasio mali, destruendum est. 63. dist. c. quia sancta. §. verum. & 12. q. 1. certe ego sum.

¶ *Glo.seq. not. incorporalia quasi possideri: possessorem non priuari, nisi in casu allegat horum concordantias.*

† Hodie de iure possunt archiepiscopi crucẽ ante se deferre p quæuis loca, etiã exẽpta suę prouincię, quouis priuilegio cõtrario nõ obstante. Clement. vltim. de priuileg. & quod dicit hic glossa in verbo: de iure procedit de iure † antiquo.

† Alias: Celestinus iij.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. compila.

† Alias, Ad quẽ tibi breui ter, &c.

a De his quatuor patriarchis, eorunque nominib⁹ & dignitate vide Cassaneum in catalogo gloriæ mũdi, pa. 1. 4. consideratione 9.

b ¶ *Deferre crucem.*] Not. quòd incorporalia possidẽtur, vel quasi possidentur, vt hic, & 84. dist. quisquis. & ℨ. de causa pos. & proprie. cũ ecclesia. §. nos igitur. in fi. & J. de præscrip. si diligenti. circa medium. ff. de vsuca. l. 4. §. si viam. ff. de acqui. rer. do. seruus. §. 1. Item patet, quòd lite pẽdente nõ debet quis priuari sua possessione. 16. q. 4. volumus. & J. de priuile. dudum. & C. de probat. l. 2. & C. de rei ven. l. vlt. & in Auth. in medio litis sacras iussio. non fieri. §. illud quoque. coll. 8. & ff. de peti. hære. diuus pius. & 8. q. 4. nonne. & J. tit. prox. c. 2. & per totum, nisi aliàs suspectus esset de dilapidatione. 3. q. 2. quia ea. & J. de simo. licet Hely. & ff. qui satisda. cog. si fideiussor. §. vlti. & J. tit. proxi. c. 2. & 3. & 2. q. 6. quotiens 2.

c ¶ *De iure.*]Not. quòd quatuor patriarchales a sedes vbique possunt crucem ante se portare, præterquem in vrbe Romana, vel in præsentia Papæ, vel ipsius scilicet Papæ legati. J. de priuil. antiqua. alij vero non, nisi in prouincia sua: & nisi hoc alicui per priuilegium speciale sit concessum, vt hic dicitur, & ita quod dicit de iure, id est, de priuilegio speciali: & hoc iure cognoscitur qualiter fuerit concessum, vtrum per surrepcionem & in præiudicium alterius, vel non, quia sic non debet valere. ar. ℨ. de vsu pallij, ex tuarum. & ℨ. de of. or. licet. & ff. ne quid in lo. pu. l. 2. §. si quis à principe. quia in præiudicium alterius dari non debet priuilegium: vt in d. §. si quis à principe. & ℨ. de consue. cũ olim.

Audabilem.]Lite pendente super coniugio, nõ interdicitur cõiugibus carnale commercium. h. d. Primo ponitur consultatio. Secundo respon. ibi, *Ad quod.* Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis accusat matrimonium propter consanguinitatem vel aliud perpetuum impedimentum, quæritur an ſtatim carnale cõmercium sit suspendendum? & respondetur quòd alteruter coniugum priuari non debet iure quod habet in altero, ante finem causæ. Not. q lite pendente vxor debito iure priuari non debet. Item not. q ille qui ad mandatum ecclesiæ soluit debitum vxori, sibi præiudicium non facit.

¶ *Glo. seq. alleg. 12. concor. s. 5. decre. 4. can. & 3. leges, demum signat contrarium, & remittit. item signat aliud, & soluit.*

d ¶ *Probatam.*]ℨ. de off. deleg. causam matrimonij. J. de diuor. porro. & ℨ. de re. spo. ex conquestione. & 8. q. 4. nonne. & 17. dist. §. hinc etiam. & 16. q. 4. volumus. & 15. q. vlt. c. vlti. & ℨ. de in integ. resti. cum venissent. & ℨ. c. proxi. & C. de rei ven. res alienas. & C. de proba. l. 2. & C. de libe. causa. non ideo. b arg. contra. J. de re iud. tenor. Solu. ibi, & J. de reg. veniens. Item arg. contra. ℨ. de rest. spo. litteras. ad fin. Vnde non fuit plena restitutio, sed id ideo est, quia habebat incontinenti probationes: nec sunt contraria: quia ibi agitur possessorio, hic non. vnde nõ debet alteruter priuari, & c. ille tamen qui conscius est impedimenti, non debet exigere, nec reddere: vt in decre. litteras. Ber.

b Quæ quo catin liberta tem: si non probat possessor in possessione tuebitur. Ioan. And.

Ecclesia.]Hæc decre. & sequens de eodem facto loquuntur: & aliqua ponuntur ibi, quæ præcesserunt tempore, aliqua posita hic. Et de hoc eodem facto loquitur c. ecclesia sanctæ Mariæ de constitu. & male potest intelligi vna sine aliis. Et ideo glossa hic ponit casum, & seriem facti ad omnes tres decre. Et si vis habere seriem facti prout contigit, ordo est, vt primo legatur ista decret. vsque ad versicu. *Prohibemus.* secundo decret. sequens vsque ad fin. tertio illa, scilicet, de cõsti. quarto iste versi. *Prohibemus.* Et hoc ideo, quia principium huius c. ponit principium & originem huius negotij vsque ad versi. *Prohibemus.* & sub illa dictione, *& infra.* quæ præcedit versi. *Prohibemus.* decidit qualiter facta alienatione rei litigiosæ in monasterio, monasterium fuit de facto spoliatum per senatorem occasione statuti, de quo in glossa: & tradita fuit possessio ecclesiæ sanctæ Mariæ: quæ etiã fuit postmodum de facto spoliata per quendam consiliarium Capitolij: & restituta fuit illa possessio de facto monasterio: qua restitutione facta, monasterium illam possessionem titulo locationis transtulit in quendam potentem, ita quòd de facto haberi non poterat. Primo incœpit iuridice coram Papa ecclesia sanctæ Mariæ petere restitutionem contra factum illius cõsiliarij: sed quia illa possessio haberi non poterat de facto, vt ℨ. dixi, & multa de facto fuerunt innouata: Papa prouidit prout habetur in decre. seq. & restituit ecclesiæ sanctæ Mariæ possessiones subrogatas in locũ illius, seu illarum quæ haberi nõ poterant: post quæ petiit secundo monasterium restitutionem illarum possessionum occasione spoliationis factæ per senatorem: & Papa monasterium restituit, vt dicitur in decret. ecclesia. de constitu. qua restitutione facta, Papa timens ne monasterium illas possessiones subrogatas alienaret, sicut fecit de principalibus: mãdauit monasterio, prout dicitur hic in verſi. *Prohibemus.* Et ex his iũcta glossa 1. habes clarissime seriem & ordinem nego tij. Et hæc decre. non potest com. node diuidi propter mixturam facti: de qua ℨ. Abbas.

† Hic refer. as c. 10. supra de cõstit. & vide c 1. tit. de restitutione spoliato. in 3. compilatio. vnde facile intelliges hoc fragmẽtum. & c. quod, pxime sequitur.

† Vide tex. in l. Fulcinius. § qd si autem. & ibi Bart. ff. quib. ex cau. in possess.

40 CASVS. ad c vtramq; decretalem Ecclesia sanctæ Mariæ in Via lata, mouit quæstionem contra Ioannem de Ateia super quibusdã possessionibus coram L. iudice: lite contest. idem Io. possessiones illas trãstulit in monasteriũ sancti Siluestri: demum senator Romanus occasione cuiusdam statuti (in quo continebatur, quòd si quis rem litigiosam trãsferret in alium lite pen. possessio auferretur possessori, & daretur petitori) spoliauit monasterium possessionibus illis, & eas restituit ecclesiæ sanctæ Mariæ: postea sententia senatoris fuit reuocata, & spoliata fuit ecclesia sanctæ Mariæ, & monasterium restitutũ: Lite illa pendente Celestinus reuocaui causam ad præsentiam suam: non obstante illa reuocatione, diuersæ sententiæ latæ fuerunt per senatores, quandoque pro ecclesia, quãdoq; pro monasterio. vltimo corã Innocentio petebat ecclesia sanctæ Mariæ restitutionem illarum possessionum, quibus iniuste fuerat spoliata, per quendam consiliarum Capitolij, dominus Papa reuocauit in irritum quicquid actum fuerit ab aliis postquam Celestinus reuocauit negotium ad curiam suam: & restituit ecclesiam sanctæ Mariæ: & quia possessiones illæ fuerunt obligatæ alij titulo locationis, post restitutionem factam ab Ioan. de Ateia, nec monasterium poterat recuperare eas, vt ecclesiã restitueret, præcepit Papa quòd Monachi alias possessiones æquialentes prioribus subſtituerent loco priorum: quod & factum fuit arbitrio bonorum virorum: & illæ subſtitutæ erant pignori obligatæ: & Papa fecit illas liberari à creditoribus, qui domino Papæ instrumenta pignoris reddiderunt. Demum, monasterium petiit restitutionem illarum possessionum contra sententiam senatoris, & Innocentius ipsum restituit contra sententiã senatoris, præcipiens vt possessiones illæ subſtitutæ non debeant alienari, vt ecclesia si voluerit agere de proprietate, vel de vitio litigiosi contractus, sit quod euincere valeat, & habere. Not q res quæ succedit in locum alterius, eodem iure censetur cum illa. Item lite pendẽte res quæ fit litigiosa, in alium transferri non debet.

d Quia subrogatum sapit naturam eius in cuius locum subrogat, de quo latissime Bernard' in loco: à ui subrogatio: nis. in locis legalibus.

¶ *Glo.seq. arg. quòd res, &c. & signat contrarium.*

e ¶ *Successerunt.*]Hoc ideo dicit, quia possessiones super quibus contra Ioannem de Ateia mouit ecclesia quæstionem, monasterium sancti Siluestri locauerat alij, locationis titulo, quas monasterium recuperat à Ioanne de Ateia lite pen. vt J. c. proxi. & hic dicitur: vnde monasterium, quia non potuit illas possessiones reuocare, aliàs possessiones æquiualentes prioribus subſtituit in locum illarum, & est hic arg. quòd res quæ succedit in locum alterius, eodem iure censetur cum illa. arg. J. de vsur. cum tu. in fin. & in glo. fi. & 93. dist. cap. vltim. & 94. distin. cap. 1. & ff. de leg. 3. fideicommissa. §. 1. si rem suam. ff. de leg. 2. imperator. in fi. & l. seq. & ff. de dona. inter virum & vxo. l. vxor mario. c Arg. contra: ff. de fur. qui vas. §. vlti.

e Loquitur ãre empta per maritũ, expecunia sibi donata per conjugẽ: ad quã coniunx habet vtilem in rem. Io. And.

¶ *Glo. se. tractat quæ sit pœna litigiosi contractus: quod sit vitium litigiosi: casus quibus cesset in speciali & vniuersali iudicio.*

f ¶ *Litigiosi.*] Pœna litigiosi contractus est, quòd emptor sciens rem litigiosam, pretium amittat, & rem restituat, non vt cedat lucro alienatori, sed pretium, & alia tanta quantitas ab eo qui alienauit, dabi-

tur fisco. Ignorans, pretium recuperat à venditore, & tertiam partem pretij: quia ei non manifestauit rem litigiosam fuisse. Et eodem modo punitur dator & donatarius sciens vel ignorans, secundum quòd traditur C. de litigi. l. vlti. Vitium litigij dicitur, cum quis rem litigiosam in iudicium deductam, de cuius dominio mouetur quæstio inter acto-

a Host. dicit quòd hoc habet locum in rebus corporalibus tantum mobilibus & immobilibus, sed non in incorporalib' nec hypothecaria actione. in Auth. de liti. § ad hoc. sed nec simpliciter inter dict. rei facit rem litigiosam. C. & ff. de liti. l. 1. Io. And.

rem & reum, transfert in aliũ lite pen. siue sint res, siue actiones. [a] C. de litig. l. vlti. in prin. & in Auth. ibi posita. Tamen in aliquibus casibus qui ponuntur in ipsa lege, potest res litigiosa alienari, scilicet nomine dotis, donationis ante nuptias, transactionis, & diuisionis rerum hæreditariarum factæ, vel per legati vel per fideicommissi causam: & hæc locum habent in specialibus iudiciis. In vniuersalibus vero cum agitur de hæreditate, prætor permittit quâdoque fieri alienationem, scilicet, pro impẽsis funeris, pro solutione debiti, pro ciba-

† Vide l. iuste possidet. & ibi Bar. ff. de re iu.

riis familiæ. ff. de peti. hæredi. diuus. Et ita ecclesia sanctæ Mariæ potest agere de vitio litigiosi contractus contra Io. de Ateia, qui transtulit possessiones illas in monasterium, lite pendente ad pœnam: & ad ipsam rem contra monasterium: vt in l. prædicta. C. de litig. l. vlti.

¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit.*

a ¶ *Laboret.*] Sed qualiter potest hoc esse, q̃ in vanum sit talis actio, cum si monasterium offerat se liti, condemnabitur in expensis ac si possideret. ff. de rei vendica. is qui se. & ff. de petitio. hæredi. qui se liti. & cũ dolus pro possessione habeatur. ff. de regu. iur. parem? Dic quòd cessant illæ leges in ecclesiasticis negotiis, ne

† Baceuilla. † Bassauilla. delictum personæ, &c. 16. quæst. 6. si episcopum. & infra de excep. cum venerabilis.

prietate voluerit experiri (ne si obtinuerit in iudicio, in vanum laboret [2], monasterio vestro minime possidente) fit quod euincere valeat & habere.

¶Idem.

¶ Idem dicit quod in præcedenti.

CAP. IIII.

ij ECclesia sanctæ Mariæ: & infra, ¶ Possessionem qua fuerat, prætermisso iuris ordine, prædicta ecclesia spoliata, sibi restitui postulabat †: & infra. Nos quicquid ab aliis factum fuit (postquã prædecessor noster ad curiam suã idem negotium reuocauit [b]) irritum decernimus & inane: & infra. Verum quoniam præfatam possessionem, post restitutionem vobis factam ab Ioan. de Ateia, alij locationis titulo assignastis [c], neque restituere poteratis [d] ecclesiæ spoliatæ: loco ipsius tantũdem possessionum æquiualẽtium, ad arbitrium bonorum virorum, ipsi ecclesiæ fecimus assignari [e]: quas, quoniam alij fuerant pignori obligatæ, per vos liberari fecimus à creditoribus, qui nobis instrumentum pignoris resignauerunt [f].

¶ Honorius iij. Cancellario, Cantori, & A. Canonico Parisien.

¶ Lis decidenda est secundum iura existentia tempore controuersiæ, non autem secundum priuilegium impetratum lite pendente, nisi de litis pendentia mentionem faciat.

CAP. V.

DIlectus filius magister A. persona ecclesiæ de Basseuilla †, exposuit coram nobis, quòd cum inter prædecessorem suum ex parte vna, & Priorem ac monachos de

† Baceuilla. † Bassauilla.

b Seenti antiqua exemplaria, in quibus casus huius & præcedentis decretalis, in superiori narratur, hic cõsulto omisimus: perperã enim in recentioribus codicib' fuit diuisus.

ij ECclesia.] Nota [b] q̃ postquam superior reuocat ad se negotium: quicquid fit postea ab inferiori, nõ tenet: vnde reuocari debet saltem de facto. Item cum res restitui non potest, in alio æquiualenti fieri debet restitutio.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

b ¶ Reuocauit.] tamquam à non suo iudice factum: quia senatores nõ debuerunt postea se intromittere. ff. de of. dele. licet. & 2. q. 1. nomen. 3. q. 6. multum stupeo. arg. contra. ff. de offi. or. significauit. sed illud ideo fuit: quia delegatus non procedebat, & altera pars remanebat in manifesto delicto.

c ¶ *Assignastis.* Et sic monasterium incidit in vitium litigiosi contractus: vt ff. tit. prox. vt Io. fecit. vnde ne in monasterium conueniretur de vitio litigiosi contractus, Papa æquiualentes possessiones fecit illis substituit: & ita non præiudicatur ecclesiæ sanctæ Mariæ: cum monasterium paratum sit suscipere iudicium in re æquiualenti. ff. de alie. iu. mu. causa fac. quia etiam. in fi. & officio suo inflixit eis hanc pœnã & merito: quia dolo desiit possidere monasterium. dolus enim facit eum habere pro possessore. ff. de rei ven. qui in petitorio. [c] & ff. ad exhiben. Iulianus. 1. respõso.

c Vendicans ne frustra agat, debet inquirere an reus possideat, vel dolo desierit possidere. Io. And.

d ¶ *Poteratis.*] quia forte conductores potentes erant.

e ¶ *Assignari.*] à monasterio: & cauere etiam debebant, q̃ non essent alij obligatæ. ar. ff. de pig. ac. creditor. ff. de rei ven. si post acceptum.

¶ *Glo. seq. alleg. concor. signat contraria, & soluit.*

f ¶ *Resignauerunt.*] Eo enim ipso videtur res liberata. arg. ff. de pact. cum pridem. § . ille. ff. de leg. 3. qui chirographum. ff. quæ res pigno. ob. post. l. 2. ff. de pa. l. 2. in fi. C. de sol. pecuniæ. C. de do. l. 1. C. de remis. pig.

creditricem. arg. contra. ff. de renun. sane. & c. veniens. & ff. de pact. l. 3. vbi dicitur quòd licet pignus restituatur, non videtur remitti debitũ: sed secus est si restituatur chirographum. vt in primis concor. quia ille cui fit restitutio, vtilitatem debet inde habere, ex chirographo nullam vtilitatem consequitur, si debitum non intelligatur remissum: sed ex pignore sic: quia potest vti pignore. vnde pignus sæpe restituitur precario propter vtilitatem, sed chirographum nunquam: & ideo debitũ, q̃d ibi ptinet, intelligitur esse remissum.

Basseuilla ex altera, super decimis noualium infra fines parochiæ suæ consistentium, quæstio emersisset, ea pendente coram iudicibus delegatis, abbas & conuentus maioris monasterij Turon. quibus subsunt Prior & monachi supradicti, pro se ac membris suis, obtinuerũt à sede Apostolica indulgẽtiam [g], super perceptione huiusmodi decimarum: cuius prætextu Prior & monachi, supradictas decimas sibi vendicare contendunt, licet in indulgentia, de dicta quæstione facta mentio non fuisset. ¶ Ideoque mandamus, quatenus eisdem iudicibus iniungatis, vt (indulgentia non obstante prædicta) in negotio ipso procedant iuxta traditam sibi formam.

TITVLVS XVI.

De † sequestratione possessionum & fructuũ.

¶ Innocent. iij. Mediolan. archiepiscopo.

¶ Res in quam facta est missio, non debet sequestrari, etiam si missus inde fuerit violenter eiectus. Vel notabilius sic: Sequestrum factum loco missionis propter scandalum euitandum, reuocari debet oblata cautione, & restitutis expẽsis.

CAP. I.

AD † hoc, vnxit nos Deus: & infra. ¶ Abbas de Regula † nobis exposuit, quòd cum M. prædecessor tuus super causa, quæ inter ipsum, & monasterium suum

† In nonnullis antiquis ita: De sequestratione possessionis tenendum & fructuum aliàs; possessionis.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp.

† Aliàs, de Strogula.

¶ *Glo. ista notat q̃ priuilegiũ, & c. alle. quatuor Doct. & tria similia.*

g ¶ *Indulgentia.*] Sic ergo patet q̃ lite pendente, priuilegiũ siue indulgentia super re litigiosa veritate tacita impetrata nõ tenet, nec valet. sic ff. de testi. causam 2. & ff. de priui. dudũ. & 3. eo. à memoria. arg. & in Auth. in medio litis sacras iussiones nõ fieri. 9. si vero. [d] & 9. illud quo que. coll. 8. sic & priuilegium non valet tacita cõpositione obtentũ. ff. de deci. ex multiplici. & priuilegium post sententiã impetratũ sup re iudicata nõ tenet, vel rescriptũ ad eã retractandã. C. vt lit. pen. l. 1. Item nec cõfirmatio de re litigiosa. ff. de cõfir. vti. vel inuti. c. 1. sic & res ipsa litigiosa in nullam debet trãsferri personam. 11. q. 1. c. fi. quod tũ fallit in casibus, qui notantur 3. eo. ecclesia. & C. de litig. l. vlt.

d Si dum dicitur causa impetratur pragmatica sanctio, vel quid simile: iudex illud respicere nõ debet, sed debet eo non obstante causam diffinire Io. And.

DE SEQVESTRATIONE POSSESSIONVM & fructuum.

¶ Viso quòd lite pẽdente nil sit innouãdũ: quia per hoc dubitari poterit, nunquid per hoc sequestrationis actus sit prohibitus: ideo, &c. Et de hac materia vide plene per Ioan. And. in regula, locupletari. de regu. iur. lib. 6. Abbas Siculus.

De hac materia habetur 2. q. 7. quotiens. 77. dist. episcopus.

AD hoc vnxit.] Propter cõtumaciã rei res ab eodem petita sequestrari nõ debet. sic sũmat Io. An. & cõiter oẽs: q̃ summatio nõ placet Panormitano. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponit processus narrationẽ. In secũda pnunciationẽ: ibi, *In eum.* In qua duo facit, primo reuocat sequestrationem: secundo iubet expensas restitui, & caueri: ibi, *Ne autem.*

CASVS.

CASVS. Inter episcopum Mediolan. & abbatem de Regula super quibusdam possessionibus quæstio vertebatur, quæ ad petitionem archiepiscopi simpliciter comissa fuit episcopo Veron. coram quo intentauit archiepiscopus iudicium possessorium, & ipse partim pro monasterio, partim pro archiepiscopo sententiam promulgauit: quo facto procurator monasterij iudiciũ proprietatis voluit intentare super illis possessionib', de quibus archiepus obtinuerat in iudicio possessorio, sed archiepiscop', respõdet, iurisdictionem episcopi expirasse, asserens causam possessionis tantum & non proprietatis fuisse commissam: & ipse quia semel offcio suo functus fuerat, super proprietate vlterius cognoscere non valebat. Sed cum archiepiscopus nollet procuratori monasterij respondere, episcopus propter contumaciã archiepiscopi, misit monasterium in possessionem, quæ fuerat per ipsũ archiepiscopo adiudicata causa rei seruandæ: Sed archiepiscopus monasterium ab illa violenter eiecit; causa ista postmodum delata ad dominum Papam C. cum super hoc aliquandiu fuisset disputatum, C. sic fuit interpretatus suum rescriptum, quòd tam causa possessionis quàm proprietatis iudici fuerat delegata: cum absolute & indistincte commissa fuisset, & continentia causæ diuidi nõ deberet, prædictam quoque possessionem pro arbitrio suo sequestrari præcepit apud Vercellen. & Nouarien. episcopos, dans in mandatis episcopo Regino & Mutiñ. vt de causa possessionis & proprietatis plene cognoscerent, & decide rent eandem, & possessionem illi parti assignarent, quæ obtinebit in proprietate. Tandem partibus comparentibus coram epis Regino & Mutiñ. infra annum à tempore datæ possessionis per episcopum Veronensem, archiepũs Mediolañ. cautionẽ obtulit stãdi iuri. Tandem cum ipsi epi non processissent in causa, partes ad dñm Innocentium habuerunt recursum, coram quo prædicta & alia multa allegata fuerunt, qui reduxit causam in eum statum in quo fuerat, cum C. causam proprietatis & possessionis commisit Regino & Mutiñ, episcopis, mandato sequestrationis penitus reuocato: & ne dñs Papa monasterio in suo iure deesset, statuit q̃ archiepiscopus restituat monasterio expensas moderatas, ab eo tempore quo eps Veronensis, ipsum monasterium in possessionem mitti decreuit, vsque ad tẽpus satisfactionis oblatę corã Regiñ. & Mutiñ. epis propter hoc factas, & q̃ archiepiscopus præstet cautionem sufficientem iudicio stãdi. Not. q̃ quãdo causa simpliciter & indeterminate committitur, iudicium possessorium & petitorium commissum intelligitur: & si actor intentauit possessorium, & obtinuit, reus etiam potest intentare petitorium super possessionibus in quibus succubuit coram eodẽ iudice: quia continentia causæ diuidi non debet. Item sequestratio fieri non debet. Item expensæ refundendę sunt, factæ à tempore datæ possessionis vsq; ad tẽpus oblatæ cautionis, quæ factæ sunt propter hoc.

a ¶ *Officio.*] Allegabat legem illam. ff. de re iudi. iudex. & 3. de of. de leg. in litteris. & male, quia illud locũ habet cũ pronũciatur super proprietate, & non super possessione: vel si hoc tũ esset ei commissum.

¶ *Glo. seq. format duas quæstiones.*

b ¶ *Eiecit.*] Sed nunquid anno elapso erit possessor? Dictum est de hoc 3. de dolo & contu. contingit. Item, nunquid abbas posset petere restitutionem tamquam spoliatus? & ibidem de hoc dicitur.

¶ *Glo. seq. distinguit an simpliciter commissa sit causa possessionis tantum.*

c ¶ *Indistincte.*] Nota q̃ si committitur causa simpliciter, puta: committimus tibi causam, quæ inter tales vertitur, super talibus rebus. tũc tam causa possessionis quam proprietatis cõmissa intelligitur, vt hic dicitur. & arg. C. de rei ven. ordinarij. & 3. de causa pos. pastoralis. & 3. de testi. significauerunt. sed si causa possessionis tãtum commissa est, non possunt cognoscere de proprietate, quia cui commissa est causa violentiæ tantum, de proprietate cognoscere nõ potest, & vno & eodem tempore causa possessionis & proprietatis diuersis iudicibus cõmitti non debet: quia continentia causæ diuidi non debet, vt hic dicit. & C. de iud. nulli. & 3. de cau. pos. c. 1. sicut causa proprietatis & vsusfructus apud eundem iudicem sunt tractandæ. ff. de lib. cau. si pariter. [a] & ff. de re. ad eundem iudicem eatur. l. 1. & 2.

d ¶ *Arbitrio.*] In hoc ipso Celestin' peccauit: quia non debuit facere sequestrationem nisi in casibus, qui notantur. j. eod. c. proxi. & vlti. vnde reuocauit sequestrationem: vt j. patet.

e ¶ *Sequestrari.*] Hoc ideo fecit, quia cum res apud sequestrum deponitur, neuter litigantiũ possidet illam rem. ff. de possessi. l. licet. 9. rei deposita. nisi hoc dictum sit in sequestratione, vt tantum causa custodiæ deponatur apud sequestrũ. ff. de acquir. pos. interesse puto. & sic possessio postea restituitur illi qui obtinet in proprietate, vt sequitur: quia proprietas trahit ad se possessionem. 3. de causa pos. cum dilectus. [b] Et sequestratio ista facta fuit apud Vercellen. [c] & Nouarien. episcopos.

f ¶ *Expensas.*] Sic 3. de eo qui mit. in pos. cum venissent. in fi. & 3. de dolo. cum dilecti. in fi. & c. finem. vbi satis de hac materia.

g ¶ *Oblatæ.*] coram Regiñ. & Mutiñ. episcopis. nam archiepiscopus Mediolanen. obtulit cautionem stãdi iuri infra annum super possessionibus illis, de quibus abbas fuit missus in possessionem causa rei seruandæ, per episcopum Veronen. sed archiepiscopus abbatẽ expuiit de possessione, vt dictum est.

h ¶ *Propter hoc.* id est, propter vitium contumaciæ. C. de iu. sanci. mus.

i ¶ *Sufficientem.* Not. quòd in casu isto sufficiens cautio est præstanda, scilicet, pignora vel fideiussores. ff. man. si mandato. 9. vlti. & non nuda, id est, sola promissio: vt dixi 3. vt lite. non contest. quoniã. 9. in aliis. & C. de verb. sign. l. sancimus.

DIlectus.] Primo ponit querelam rei passi missionem: secũdo dat ei iudices. Abbas.

CASVS. Abbas & conuentus de Cisteria impetrarunt litteras ad quosdã iudices delegatos, cõtra rectorem ecclesiæ de Bethusia super ipsa ecclesia: Iudices quia rector prædictus contumax fuit, monachos induxerunt in possessionem ecclesiæ ipsius, causa custodiæ: & quia monachi fructus prædictæ ecclesiæ medio tempore perceptos distrahebant, dictus rector significauit hoc domino Papæ, vnde mandat, quatenus si est ita, fructus prædictos faciant sequestrari: & si quid de ipsis distractum est, faciant in pristinũ statum reuocari. Not. casum in quo fit sequestratio: & hoc ideo, quia fructus debent restitui, si reus infra annum recuperauerit possessionem.

k ¶ *Distrahunt.*] Not. q̃ ille qui mittitur in possessionem causa custodiæ, siue agatur reali actione, siue etiam personali, infra annũ nõ facit fructus suos, sed custodire eos debet, nõ distrahere: vt si infra annum reus recuperare voluerit possessionem, restituantur ei fructus: expensæ tamen necessariæ pro fructibus percipiendis factæ, primo debent

a Ponit casum quãdo cõtra illum qui de libertate litigat, concurrat vsufructuarius & proprietarius. Io. And.

† Aliàs ita: priori de Beatã. & Decan. de Dalantin. aliàs: Calintõ.

† De materia huius c. vide Felinũ post Io And. in c. examinata supra, de iu. adde Socinum in regula 4. 8. verbo: sequestratio. & se.

† Glonecestria.

† Adde ista verba imporare! bertum arbitriũ cui cor. l. 1. ff. de re. mil. & ibi Bart.

b Concord. l. fi. ff. & ibi Bar. ff. de legat. 1. & l. a Bo. ff. de alimen. & cib. legat.

c Hoc patet in antiqua decretali, q̃ initio huius capitis citaui.

Universidad de Deusto
Biblioteca

deduci: quia illæ in nullo casu prohibentur. ff. fa. ercisc. fundus. 1. respon. in fi. Si vero non veniat infra annum, tunc primo anno elapso lucratur omnes fructus. de hoc dictum est ℨ. de do. contingit. & hoc in reali.

¶ *Glo. seq. ponit regulam, & xi. casus exceptos.*

2 ¶ *Sequestrari.*] Not. quòd possessor lite pendente non debet removeri de possessione, nec ab ea sequestrari: vt ℨ. c. proxi. & 16. q. 4. volumus. & 8. q. 4. nonne. & C. de proba. l. 2. & ℨ. tit. proxi. per totũ. & C. de prohi. sequestra. l. vnica. Quãdoque tamen fit sequestratio in casibus, vt cũ quis dilapidat fructus quos seruare debet: vt hic, & in c. seq. Ité cum appellatur ab executore mero, tunc sequestratio fit rei immobilis, & fructus etiã rei immobilis sequestrãtur apud possessorem, remanente iure possessionis. C. quorũ ap. non reci. ab executore. Ité cũ persona à qua res mobilis petitur, suspecta est. ff. qui satisda. cogan. l. si fideiussor. §. vlt. Item si timetur de lapidatione, ff. de ap. imperatores. in fi. Item si quis proclamet in libertatem, sequestrantur res eius. C. de asser. tol. l. 2. §. 1. & C. qui ad li. procla. non licet. l. 2. & ℨ. & C. de or. cog. l. vlt. Item si colonus velit possessiões cõductas deserere [a] . C. de agr. & cen. l. vlt. lib. 11. Item si maritus vergat ad inopiam, sequestratur dos. ff. sol. ma. si cum dotem. §. si vero. & C. de iure dot. in rebus. in fi. in Auth. de æqua. do. §. illud quoque. coll. 7. Ité si timetur de fœuitia viri, nec potest ei caueri. ℨ. de restit. spo. litteras. ad fin. aut etiam cum timetur sponsam corrumpi. ℨ. de spon. cum locũ. Item cum aliquid est ablatum illi qui est de familia iudicis. ff. de offi. præfi. senatusconsulto. in fi. Item propter contumaciam. ℨ. de do. & cõtu. ex litteris. & hoc fit vt mitius agatur cum cõtumace: vt ibi dicitur.

† In aliquot antiquis ita: se presbyter P. perpetuas-se, &c.

† Vide text. in l. fin. cum gl. & ibi Bar. & in l. maritus. ff. de quæstio.

† Aliàs, quæ. a Deberet dicere si colon⁹ negat pẽsionẽ in cuius solutione diu cessauit, & allega re debebat. l. litibus. quia l. vlt. non facit. Io. And.

ita, facientes fructus sequestrari [a] prædictos, si quid de ipsis per eos distractum inueneritis, in statum pristinum reuocetis.

Gregorius nonus.

¶ *Si reus possessor appellat à sententia contra eum lata, licite rei petitæ fructus sequestrantur, si dissipantur ab eo.*

CAP. III.

AB eo qui à sententia prouocauit, fructus possessionis (si dissipentur [b] ab ipso) possunt lite pendente rationabiliter sequestrari.

TITVLVS XVIII.

De confessis.

Clemens tertius.

¶ *Ad solum dictum confitentis crimen proprium, non est alteri infligenda pœna aliqua: infamato tamen est indicenda purgatio.*

CAP. I.

CVm monasteriũ: & infra. ¶ Eos, quorum suggestione scelus homicidij, presbyter † se perpetrasse proponit, nisi alijs modis [c] verum esse constiterit, nulli censemus pœnæ subdendos †: cũ † secundum vtriusque iuris statuta, de se confessi [d] super aliorum conscientiis interrogari nõ debent †: & (crimine læsæ maiestatis excepto) de reatu proprio confitentis periculosa confessio non est aduersus quemlibet admittenda. ¶ Si tamen eos infamia [e] huiusmodi laborare cognoueris, singulis eis (ad iunctis tribus † sociis sui ordinis) purgationem iniungas.

¶ Inno. iij. canonicis de Bethlehem.

¶ *Si de crimine cõtingente causam principalem. constat contra aliquem per eius confessionem, punitur pœna ordinaria, etiam si directe contra eum non agatur. h. d. secundum glo. Et est casus not. & verus in se. Vel summa sic, secundũ aliũ intellectum non minus notabilem, quẽ etiam sentit glo. licet non perfecte explicet: Si quis confitetur crimen in iudicio incidenter, potest iudex ordinarius nouum inchoando processum, illum punire pœna ordinaria. hoc dicit singulariter. Abbas.*

CAP. II.

CVm † super electione Bethlehemitanæ ecclesiæ inter R. & P. quæstio verteretur: & infra. ¶ Quoniam V. canonicus Bethlehemitanus fuit in iure cõfessus [f], quòd pro præstando alterius rum. l. diuus Hadrianus. §. 1. [c] & ff. de quæstio. l. 1. §. fi quis. istis qui de se confitentur, creditur non quantum ad conuincendum, sed quantũ ad præsumptionem. vnde si adsunt aliæ præsumptiones, valent: aliàs per se non sufficerent.

e ¶ *Infamia.*] de qua debent se purgare cum tertia manu sui ordinis, qui sint honesti, & conuersationem ipsius agnoscant: aliàs si defecerint, tamquam conuicti puniantur. ℨ. de purg. can. c. cũ P. & c. cũ dilectus. & ℨ. de simo. insinuatum. aliàs si infamati non essent, non indiceretur eis purgatio propter talem confessionem. 2. q. 5. si legitimi. De hac materia plenius tractatur ℨ. de pur. cano. cum P. & ca. cũ dilectus. & 1. q. 5. presbyter si à plebe.

CVm super.] Qui in iure confessus est se simoniacum, ab officio & beneficio deponitur. ita summat Io. And. sed hæc summatio est nimis generalis. Dui diturnam primo ponitur depositionis causa. Secundo deponitur: ibi, *Nos.* Abbas.

CASVS. duo electi fuerunt in ecclesia Bethlehemitana: in examinatione illarum electionum V. Bethlehemitanus canonicus fuit in iure confessus, quòd pro præstando consensum electioni alterius, recepit obligationem quingentorum Sarracenorum, & mediator fuit simoniacæ prauitatis: vnde dominus Papa deposuit ipsum per diffinitiuam sententiam ab omni officio & beneficio ecclesiastico. Not. quòd simoniacus deponi debet, vt hic dicitur.

¶ *Glo. seq. post prin. dupliciter obiicit, & tripliciter respondet.*

f ¶ *Confessus.*] Et coram iudice suo. ℨ. de iud. at si clerici. ergo aliàs confessio non præiudicat quantum ad pœnam vel condemnationem: præiudicat tamen quantum ad suspicionem. ℨ. de excess. præla. quàm sit graue. Sed nonne iste fuit testis: qualiter ergo punitur pœna ordinaria, contra illud ℨ. de ord. cog. cum dilectus. ad fin. ℨ. de exce. denique. in fin. præterea fine accusatore non debet quis puniri. ℨ. vt eccles. benefi. vt nostrum. in princ. ff. de mu. & ho. rescripto. §. si quis. [d] potest dici quòd iste vel fuit denunciatus, vel inquisitio contra eum facta fuit. sic ℨ. de elect. per inquisitionem. vel hic ex officio suo processit dominus Papa, & in odium criminis. arg. 3. quæst. 9. nihilominus. & C. de proba. iubemus. & C. de testi. nullum. etenim crimina vndecunque claruerint, punienda sunt. 24. q. 3. ecce. Vel ideo punitur: quia crimen illud contingit principale negotium. sic ℨ. de except. cap. 1. in fin. & hoc videtur verius, quia dicebatur ab aduersario quòd simoniace facta fuit electio: & quia electionem examinat, de omnibus inquirere debet, de meritis personæ,

a Concord. l. deminore. §. pluriműs. & ibi Bal. ff. de quæstio.

b Hoc vetũ secundũ In. vbi de crimine constar p ipsius cõfessionem: verum de hac materia vide hic plenè per Io. And.

† Bich.

† In codice Barbatię ita: ex quib⁹ timent monachi, sibi, &c. & in omnibus manuscriptis legitur timent.

c Sub sequũtur in codice Barbatiæ hæc verba: i vltra marinis partibus.

† De hoc articulo vide plene per Antonium Gomezium tom. 3. varia. resolut. c. 11. & Iulium Clarum in pract. crim. §. fin. q. 21.

† In c. inter solicitudines infra de pur. can. 14. com purgatores assignantur: sed dicas q⁹ taxare hunc numerũ Iudicis arbitrio relinquitur, iuxta qualitatem criminis infamiæ, & delinquẽtis vt dixi li. 2. aduoc. in Directo. Inquisitorum, Schol. 11. vbi plenissime disserui de hac materia.

† Cap. vnic. co, co. tit. in 3. compil. Et quę sub hoc, infra, hic desiderantur, inuenies etiam supra, cap. cũ super. & ff. de custo. & exhi. reo de causa pos. & proprie.

e Ibi latrones interrogat de socijs & receptatoribus. Io. And.

electioni consensu quingentorũ Sarracenorum [a] obligationem receperat, & mediator extitit simoniacę prauitatis: ¶ Nos (quoniam vitium huiusmodi persequi volumus, vt debemus) ipsum per diffinitiuam sententiam duximus ab omni beneficio & officio ecclesiastico deponendum.

¶ Gregorius ix. B. iudici Viterbiensi †.

¶ *Confessio facta in iure per œconomũ ecclesiæ, nocet ipsi ecclesiæ: potest tamen reuocari si ante finitum negotium doceatur per errorem facti emanasse. h. d.*

CAP. III.

EX parte abbatis & conuentus monasterij sancti M. fuit propositum, quòd cum inter ipsos ex parte vna, & V. nomine suæ vxoris ex altera, coram te quæstio verteretur, œconomus monasterij memorati, quædam per errorem facti fuit in iure confessus [b], ex quibus † timet sibi præiudicium generari. ¶ Cum igitur negotio nondum finito, nemini nocceat error [c] facti, Mandamus, quatenus si de huiusmodi potuerit errore docere, prouideas, vt nullum sibi super hoc præiudiciũ generetur.

TITVLVS XIX.

De probationibus.

Greg. Tancredo regi Vincestriæ.

¶ *Reus actori sua propria instrumenta edere nõ tenetur. ita communiter summatur.*

CAP. I.

EX epistolę verbis: & infra. ¶ Tua excellẽtia postulauit, vt Imperatori scriberẽ, quatenus † pacta in chartophylacio [d] requireret, quæ dudum inter Iustinianum principem & prædecessores tuos fuerũt emissa, vt ex his colligeret, quid tibi seruare deberet. ¶ Sed ad hoc faciendum vehementer obstitit, quia nulli [e] dicendum est, ea quæ contra [f] te sunt, apud temetipsum debes documẽta requirere, in medium que proferre.

DE PROBATIONIBVS.

¶ *Continuata fuit ℨ. in præcedẽti tit. sed magis specifice dic: Supra visum est in proxi. tit. de confessionibus, per quas aduersarius releuatur ab onere probandi: Veruntamen quia parte negante habet asseuerans probare. 6. q. vlti. accusator. merito subiicit de proba. & præmittit primo genus, vt pestea facilius descendat ad species, sicut etiã fecit compilator ff. & C.*

De hac materia habetur 6. q. vlt. §. his ita respondetur. vsque ad fin. q. 24. q. 3 de illicita. 44. dist. multis.

EX *epistolæ.*] In prima parte ponitur petitio. In secunda ipsius repulsio: ibi, *Sed ad hoc.*

CASVS. Inter Iustinianum principem & antecessores Tancredi regis, quædã pacta facta fuerunt, in quibus continebatur, quòd antecessores ipsius Tancredi, & ipse quædam obsequia debebant Imperatori, in quorũ possessione erat Imperator: Iste rex Tancredus ignorabat illa pacta: vnde petiit à domino Papa Greg. vt scriberet Imperatori, vt ipse inquireret pacta illa in chartophylacio suo, & faceret inde copiam sibi, vt per hoc colligeret quid deberet facere Imperatori, & quid Imperator ei seruare deberet: Super hoc respondet Papa regi Tancredo dicens, quòd illud facere non potest, quia nulli dicendum est, Ea quæ contra te sunt, apud teipsum debes requirere documenta, & in medium proferre. Nota quòd reus nõ tenetur dare actori instrumenta sua contra se, sed actor debet habere suas probationes: nec eontra actor tenetur dare reo instrumenta defensiõnis: communia tamen instrumenta alter alteri dare tenetur.

ADDITIO Vnde versus.
Maior, sponte, sciens, ℨ se, vbi ius fit, & hostis.
Certũ, liquet fauor, ius nec natura repugnet.

c ¶ *Error facti.*] Error facti excusat, si probetur nondũ finito negotio f: vt hic, & in l. prædicta, error. & ℨ. de sent. excom. sacro. Error vero iuris non excusat. C. de iur. & fac. igno. l. 2. & l. cũ quis. & sic patet quòd cõfessio syndici potest reuocari. Item & confessio adnocati reuocatur. ℨ. de cen. olim. vbi de hoc.

† Aliàs Taredo regi Visogoreñ. sed legendũ est Recaredo Regi Visigothorũ ex lib. 7 epistola 122 sitae 126 registri B. Gregorij. habetur c. 1. co. tit. in 1. compil.

† quòd.

d Accusationem nõ habens, hoc ribus prohiberi non debet. Io. And

f De hoc vide Speculo. co. tit. §. fin ver. penuit. adde hic Io. And. distinguentẽ an sit appellatũ, vel nõ.

g Chartophilacium Græci vocãt scriniũ, in quo libri & scripturæ reponuntur.

h Item hæreticus fiscali contra se agenti edere tenetur instrumẽta vel libros. cap. vt commissi. de hæret. lib. 6. dixi late li. 3. commentar. in Directo. Inquisitor. Shol 101. ad de Sociaum regula 149. incipiẽte, ed re actori. vbi multis modis limitat hunc text.

fare.loquitur de instrumentis proprijs,vt probatur C.de eden.ea quę. secundum vnum casum.Intelligunt alij aliter leges illas,prout ibi cõsueuit notari.

Sicut consuetudo.] Non valet consuetudo vltra probationem plenam exigens iuramentum.h.d.Primo narrat consuetudinem, quã secundo improbat: ibi, *Nos cum.* Abb.

CASVS. Consuetudo erat in quadam terra, quod cum aliquis intẽtionem suam fũdauerit testibus vel instrumentis,nihilominus deferebatur ei sacramentum, quod si præstare nollet, fides probationibus suis non habebatur : Dicit Pãpa quod ad huiusmodi iuramentum recurrendum est tũc demum, cum aliæ legitimæ probationes deesse noscuntur:vnde talem consuetudinem reprobat. Nota iuramentum in defectũ probationum esse præstandum. Item consuetudo hic non pręiudicat iuri.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cõp.

† Aliàs,probationis.

† Aliàs:Hiefi. episcopo.aliàs, sim pliciter habe tur, Lucius iij. fortassis legendũ Alexãder iij.Cistrensi Decano, vt post conci..Laterañ.sub Alexand.iij. par. 38.cap.2. Habetur c. 2.eo.tit. in 1. compilat.

† Aliàs: Ex litteris tuæ fraternitatis

¶ Alexander tertius.

¶ Actor qui plene probauit,non debet compelli iurare.

CAP. II.

SIcut † consuetudo laudabilis: & infra. ¶ Sane quoniã apud vos consuetum esse didicimus, vt cum aliquis intentionẽ suam fundauerit instrumentis aut testibus, ei sacramentum nihilominus deferatur:quod si subire noluerit, fides probationibus † non habetur. ¶ Nos (cum tunc demum ad huiusmodi sit suffragium recurrendum , cum aliæ a legitimæ probationes deesse noscuntur) talem consuetudinem b reprobamus.

¶ Lucius tertius Cistren.† episcopo.

¶ In communi iudicio probant actor & reus; & si pariter probant, reus absoluitur,nisi fauorabilem causam foueat actor.

CAP. III.

EX† litteris tuis intelleximus, te & archidiaconum confines habere præbendas in villis, quas singuli singulas possidetis: & prætextu terminorum inter vos controuersiam agitari,eo quòd dicas eum antiquos fines egressum, partemque tui fundi occupasse; illo in contrariũ asserente,se partẽ eandem fundi possedisse quadraginta annorum spatio inconcusse: tu autem quòd per idem tempus quiete illam possederis assevel ibi consuetudo introducta est per errorem. ff. de lega.quod non ratione. aliter si consuetudo rationabilis esset,& prescripta,bene prẽiudicaret iuri scripto: vt ℨ. de consue.c.vlt.in fin.vbi de hoc. & ff. de leg.de quibus.& 11.dist. catholica.& c.in his. & talis consuetudo prẽcipue reprobatur,quia ex quo semel iuratum est de calumnia,à principio saltem in causa ciuili , non fuit amplius iurandum ª C. de iura. calũnię.Auth.hoc sacramentũ.&in Auth.de ijs qui ingredi.ad ap. §. 2.

ª De calumnia:secus in iuramẽto de malitia.infra de iu.cal.c.2. in fi.Io.And.

ECASVS Episcopus Bononien. & archidiaconus eius confines habebant præbendas in villis siue terris , quas habebant prætextu terminorum siue finium: inter eos orta est controuersia. Dicebat episcopus archidiaconum fines antiquos egressum,&occupasse partem fundi sui:Archidiaconus in contrarium asserebat se partem eandem spatio quadraginta annorum inconcusse possedisse : & episcopus eodem modo dicebat se eandem partem per idem tempus possedisse : quæritur , cui incumbat probatio , vtrum possessori an petitori ? Respondet Papa , quòd iudicium finium regundorum tale est , vt in eo vtraque persona vices habeat duarum,actoris videlicet & rei : vnde hincinde testes produci possunt ad fidem faciendam iudici : & illos admittat, qui melius probauerint : & si testes vtriusque partis æquales fuerint , testes possessoris prævalebunt : quia promptiora sunt iura ad absoluendum , quàm ad condemnandum, prætexquam in causa liberali , in qua si testes æquales fuerint , pro libertate sententiabitur. In fine respondet quasi tacitæ quæstioni. Diceret aliquis , quare debet probare possessor ? & ipse respondet:Iure cautum est , probationem aliquando dari possessori : quia & qui obiicit præscriptionem , & eam probauerit , obtinebit:sed nemo eam obiicit , nisi qui possidet. Not. quod in iudicio de finibus , vterque dicitur actor & reus : vnde vterque probare debet ac defendere. Item promptiora sunt iura ad absoluendum quàm ad condemnandum.Item cum probationes æquales sunt,absoluitur reus nisi in libertate.Item qui obijcit præscriptionem, eam probare debet.

ç¶ *Finium regundorum.*] Licet Prædia ecclesiæ propria non sint ricorum,agere tamen possunt finium regundorum b cum habent ius in illis,scilicet vsumfructum.ff.finium regun. l. 3.§.finium.

¶ *Gl.seq.declarat quomodo intelligatur in communibus iudiciis, &c. secundo ponit brocar.an vnus fungi possit vice duorum. alleg. pro 8. iura.& 9.contra.& dat duas solutiones.*

ueras:quare vtrum incumbat petitori vel possessori probatio, quæsiuisti. ¶ Ad quòd scire debes, q iudicium finium regundorum c tale est,vt in eo vtraque persona vices duorũ d habeat,videlicet actoris & rei: Vnde e hincinde testes produci possunt ad cognitionem iudicis instruendam: quibus examinatis,iudex quos præcellere intellexerit,ad fidẽ sibi faciendã admittat. ¶ Quòd si ambarum partium testes sint æque idonei , possessoris testes † præferentur: cum promptiora. f sint iura ad absoluẽdum , quàm ad condemnandum: præter quàm in liberali g causa, in qua si vtriusq; partis testes æquales fuerint,pro libertate h sententia proferetur.nã possessori i probationem aliquando dari,iuris manifesti est: cum iure cautum sit q qui obiecerit præscriptionem lõgissimi temporis (quam nemo recte obiicit , nisi qui possidet) & eã probauerit , in causa debeat obtinere.

¶ Grego.viij.præposito sancti Cataldi.

¶ Non creditur marito asserenti etiam cum iuramento,vxorem se cognouisse,si vxor per matronas attestãtes per ipsius corporis aspectum probat contrarium.

CAP. IIII.

PRoposuisti † quod causa matrimonij,q̃ inter O.de Casanovtrum iurisdictio sit gratuita,vel contentiosa:si gratuita,poteſt vti vice duorum.ff.de adop.si consul.& ff.de offi.præsi.l.2.si contentiosa,nõ poteſt.4.q.4.c.1.& 2.q.1. in primis.

d ¶ *Vices duorum.*]Hoc iudiciũ duplex est , quia vterque actor & vterq; reus hic censetur: vnde vterque duplex sacramẽtum calũniæ præstabit, sicut reus & actor: non tamẽ iurabit nisi semel. ff.fa. ercisc. inter cohæredes.§.qui familiæ. ille tamẽ principaliter actor dicitur,qui primo ad iudicium prouocauerit. ff. de iud. in tribus. si non apparet quis primo prouocauerit,forte dirimatur quis actor dici debeat.ff.de iudi. si cũ ambo.& pro tanto dicitur actor,quia primo iurat, & postea iurant sui testes.sic obseruatur in cõuentione & reconuentione. Item arg. est hic, quòd vna persona vicẽ duarum sustinet.ff.quòd ciuisque vniuer.item eo rum.§.si decuriones. 21. q.1.relatio.de conse.dist. 2.nec Moyses.ff.de adop. si consul.30.q. 1. ad limina.ff.de stip.ser.l.1.§. seruus communis. 10. q. 3. vnio. ff. de act. & obl. actionis verbo.§. mixte. arg.contra.16. q. 1. presbyteros. C. de assess. nemo.89.dist.singula. & ff. de reg.iur. in pari. ℨ. de præb.quia in tantum, & c.de multa. ff. de pac. si plures.& ff. ad Treb. ille à quo.§.tempestiuum.& 89.dist.ad hoc.Sol.prima responsio casualis est, & obtinet causa necessitatis & vtilitatis : secus de iure regulari , vt dicitur in contrariis. vel refert, vt iuris dictio fit gratuita, quia ad hoc fuit inuenta, vt iustitia non venderetur. ff. de iudi. l. 1. & ff. de iust. & iur. l. 1. & C. de iust. & iur. l. 1. & ff. de orig. iur. l. 2. & Inst. de iust. & iur. §

Universidad de Deusto
Biblioteca

catis nunquam sunt super eodem articulo siue ab eo qui illos induxit, siue ab alia parte testes vlterius inducendi. Et idem mihi videtur. Potest dici super isto contrario, quod illa decre. series. loquitur in matrimonio iam contracto, vnde admittuntur ibi testes in fauorem matrimonij ad ostendendum quòd non sit ibi consanguinitas. vnde strictius est ibi agendum quod tollerabilius est aliquos contra statuta hominum, &c. ĵ. de testi licet ex quadam. Hæc decre. loquitur in contrahendo: vnde hic nullum periculũ est super prohibitione istorum ne coniungantur: vnde ante aperturam priorum debuit probari in contrarium, sed in separatione matrimonii iam contracti potest esse periculum, quare ibi admittuntur etiam post sẽtentiam: quia sententia contra matrimonium lata non transit in rem iudicatam, & reuocatur falsitate probata. ĵ. de re iu. lator. & c. consanguinei. multo fortius debet audiri ante sententiam. Assignare potest aliam rationem, vt non sit contra illud quod dictum est; testibus publicatis non sunt alij inducendi: in decre. series. ideo admittuntur testes post publicationem quia ante publicationem ignorabat pars illa quæ petiit hoc, quæ personæ positæ fuissent in primo gradu, & ideo post publicationem admittuntur, aliàs non deberent admitti: sed certe adhuc non videtur ratio ista sufficiens: quia pars illa quæ accusabat matrimonium, dixit illos consanguineos: sed hoc potuit scire altera pars: & sic cessat ratio illa. Propter hoc dicũt quidã [a], quod speciale est in causa matrimonij. ad hoc præstat optimum. argu. ĵ. eod. causam matrimonij, sed contrarium illius decre. series. soluitur ibi. Vel dic quòd vnus tantũ hoc iurare volebat: & probatio vnius insufficiens est. & ideo non auditur, contra plures maxime, & sic contradicit illa decr. series. & hoc colligitur aperte ex antiqua [b] decre. sed compositores huiusmodi compilationis voluerunt hoc mutare quod de iuramento vnius dicebatur: quia illud nullam habet dubitationem.

Post cessionem.] Per litteras ordinarij probatur quis excommunicatus, nisi contrarium doceatur. ita summat Io. And. verumtamen hæc summatio nimis generalis est. Do. A. summat aliter, & eius summatio nec congruit titulo, nec attingit principalem materiam capituli: dicit enim sic: Procurator excommunicatus tempore assumptionis mandati, ab agendo iudicialiter repellitur. hæc summatio potius congruit tit. de sen. exc. vel. tit. de iud. cum nullam mentionem faciat de probatione maxime quæ fit per litteras, super quarum effectu pendet principaliter prolixa & subtilis materia huius c. Diuiditur compendiose in duas partes. In prima ponit repulsionis causam. In secunda repulsionem: ibi, *Ipsum.*

CASVS. Aliquis dum erat excommunicatus, fuit constitutus procurator in quadam causa: ille comparuit in iudicio: obiectum fuit ei quòd non erat admittendus, cum eo tempore quo datus fuit procurator, excommunicatus erat, & hoc probatũ fuit per litteras ordinarij sui, quia litteris ordinarij standũ est donec probetur contrarium: dominus Papa ipsum tanquam procuratorẽ non admisit. Not. quòd eo tempore quo quis est excommunicatus, non potest constitui procurator: & si constituatur, non valet, etiam si postea fuerit absolutus.

¶ *Glo. seq. reci. per modum quæstionis.*

a ¶ *Litteras iudicis ordinarij.*] Ex hoc videtur quòd litteris episcopi creditur tanquam publico instrumento, & quòd sigillo, episcopi creditur, licet non adsit sigillum capituli. 19. q. 3. statuimus. & 11. q. 3. curæ. 18. dist. de conciliis. ĵ. de fideiuss. peruenit. & ĵ. de fi. instru. c. 2. & 20. q. 1. vidua. nam creditur litteris episcopi sigillatis sigillo ecclesiæ. 73. dist. in nomine domini. in fine. & sigillum alieni iudicis fidem facit. 98. dist. c. 1. & 2. & alieno annulo signari potest testamentum. Inst. de test. §. possunt. & C. de testa. si vnus. & instrumentis regis siue principis fides adhibetur. ĵ. de fi. instru. cum dilectus. Sed contra videtur, quia viua vox potior est quàm mortua. in Auth. de instru. cau. §. fi vero. coll. 6. sed verbo episcopi nõ creditur. 6. q. 2. si tantum. & c. placuit. & ĵ. eo. quoniam contra. ergo multo minus litteris eius. nec Papa ei credit, si dixit se excommunicasse alium. ĵ. de test. cum tu. quandoque enim eulogia ex mala fide scribuntur. ff. de custo. & exhi. re. diuus. nec scribuntur tabellionis creditur nisi habeat testium subscriptionem [c]. vt in Authen. de hære. & fal. §. hinc nobis. coll. 1. & ĵ. de procu. c. 1. & ĵ. de fi. inst. c. 2. & in Auth. de instru. cau. §. fed & si instrumenta. & §. fi quis igitur. coll. 6. H. dicit quòd semper statur sigillo episcopi: quia vicem habet publici instrumenti, per iura prædicta. Alij dicũt q nõ creditꝫ chartæ vel instrumẽto epi: nisi sit redactũ in publicã formã. in Auth. vt nulli iudi. §. fi q s vero. coll. 9. & C. de dona. in donationib⁹. ĵ. de fide instr. inter dilectos. vel saltẽ non est credendum testium, si non sit ibi vsus tabellionum. 16. q. 3. c. placuit. §. potest. ver. is autẽ. in fi. Dicas quòd hodie circa iudicia non creditur verbo episcopi siue alterius iudicis, siue litteris suis, nisi habeat testiũ subscriptionẽ, vel quatenus constat legitimis documentis. ĵ. eo. quoniam contra. & ĵ. de testi. cum à nobis. Circa alia vero quæ in figura iudicij ordinarij nõ facit episcopus: bene creditur litteris eius secundũ quòd dicit hic. & 11. q. 3. curæ. Præcipue in sententia excõmunicationis standum est litteris episcopi, quia excõmunicationis sẽtẽtia lata à iudice suo, siue sit iusta, siue iniusta, tenet. 11. q. 3. c. 1. & 2. & ideo litteris cuius libet prælati creditur: & alij tenẽtur illum vitare, vt in c. curæ. quia in hoc consulitur animæ [d], cũ sit medicinalis. 2. q. 1. multi. & ĵ. de senten. excom. cum medicinalis. [lib. 6.]

Ipsum.

bare minorem ætatem tempore ingressus, si ex aduerso geminatus probetur ingressus. hoc dicit, intelligendo quòd substitutio fuit si deicommissaria. Si vero fuit directa, summa sic: Substitutio facta filio eo decedente sine liberis, euanescit per ingressum monasterij: & tunc adde id quod est in primo summario ibi: nec ad inualidandũ, &c. vsque ad finẽ. & vterque intellectus est verus in se. Di co tamen quòd primus est verior, quòd hic fuit substitutio fideicõmissaria: licet dominus Ant. hic dicat quòd fuit compendiosa.

CAP. VIII.

IN † præsentia G. sancti Hadriani diaconi Cardinalis G. & B. fratres, vestro syndico cõstituto coram ipso fecere proponi: quòd cum quondam A. frater ipsorum concederet testamentum, M. filium

b ¶ *Excommunicatus erat.*] Et ita tempus procurationis factæ attẽdendum est sicut tempus electionis. [c] 3. de elect. dudum. vbi plura sunt arg. de tempore inspiciẽdo, & est arg. quòd excõmunicatus ad impetrandum non est admittendus: & si impetraret, non valerent litteræ, si postea probaretur excommunicatus. Ber.

In præsentia.] Dubia probatio non releuat probantem. sic summatur communiter. Diuiditur principaliter in tres partes. In prima processus narratio. In secunda: ibi, *Dilectus.* auditoris diffinitio. In tertia, ibi: *Nos igitur.* diffinitionis confirmatio. Prima subdiuiditur in quatuor. Nam primo ponitur actoris petitio. Secunda: ibi, *Verum.* rei responsio, & reconuentio. Tertia: ibi, *Ad hæc.* actoris replicatio. Quarta: ibi, *Verum.* rei replicatio: Abbas Siculus.

CASVS. Inter G. & B. fratres ex vna parte, & monasterium Casemarij ex altera, vertebatur quæstio super bonis quondam A. fratris dictorum G. & B. datus fuit eis quidam Cardinalis auditor: corã quo fratres proponebant, quòd cum A. frater ipsorum conderet testamẽtum, M. filiũ suum sibi hæredẽ instituit, & ei præcepit, vt si absque liberis moreretur, ad ipsos bona deuoluerentur ipsius: vnde postulabant omnia illa sibi restitui, quæ id monasterium de bonis illius detinebat, & petebant monasterium compelli, ne de cætero ipsos super bonis molestaret: Syndicus vero monasterij proposuit ex aduerso, quòd prædictus M. se & sua obtulerat monasterio, vnde petebat omnia quę de bonis ipsius M. inuaserant, restitui monasterio, & super aliis eis silentium imponi. Ad hoc pars dictorum fratrũ replicabat, quòd dictus M. oblationis suæ tempore fuerat minor annis, & illud fecerat feruore infirmitatis, & post conualescentiã quod fecerat, reuocauit: vnde cum sine liberis decessisset, ad ipsos bona ipsius erãt deuoluta. ad hoc respondebat Syndicus monasterij, quòd licet dictus M. de monasterio recessisset, eidem obtulit postmodũ se & sua, firmans proprio iuramento, quòd vlterius contra oblationem suam non veniret: vnde cum idem M. bis obtulerit se & sua monasterio, nec ex aduerso probetur q tempore vtriusque probationis fuerit minor annis, talis probatio monachorum probationem non elidit: quia & si fuit minor annis tempore primæ oblationis, tempore secundæ maior potuit extitisse. prætera verbũ illud, minor annis, duobus modis potest intelligi: vnde verbum dubium intentioni monasterij non nocebat, cum infra xxx. annos teneret donatio, maxime iuramento firmata: nec intelligendus erat dictus M. sine hærede decedere, qui monasterium sibi instituerat hæredẽ. His & aliis consideratis H. sancti Eustachij diaconus Cardinalis, videns quòd syndicus monasterij plene fundauerat intentionem suam, & ex aduerso nihil probatum fuerat, de mandato domini Papæ sententiam promulgauit: prædictis G. & B. silentiũ imponens super his, quæ à monasterio postulabant, & condemnauit eosdem ad restitutionẽ illorũ, quæ de bonis prædicti M. occuparant: & dominus Papa hanc sententiam confirmauit. Not. quòd non dicitur decedere sine hærede, qui monasterium sibi hæredem instituit. Item verbum illud, minor annis: duobus modis intelligitur: & ideo dubia probatio, non dicitur probatio: quia qui sic probat, non constat de qua ætate sit probatum, & ideo clara & certa debet esse probatio, & non dubia.

¶ *Glo. seq. in prin. & in fi. circa substitutionem factam sub conditione, si sine liberis vel pure, not. 5. Mediũ distinguit inter rogatũ restituere hæredi*

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp.

† Vide l. fi quis in hoc genus. C. de epis. & cler. & in l. fi qua per calũniã. & ibi Bal. Pe. de Bel pertica. & Cyn.

† Aliàs, Casemarij, Aliàs, Casemar.

a Hoc placet Host. de iure scripto propter animarum periculum propter quod nec facta sit hæc sententia in rem iudicatam. & auditur allegans turpitudinẽ suã, & si post publicatas at testationes & post sentẽtiam hoc licet, multo fortius post publicationem ãte sẽtentiã secũdum eũ. Ioã. And.

b Hãc inuenies in loco à me initio capitis citato.

c Dicit hic Ho. q specialẽ est i actis iudiciorũ, q credatur tabellioni sine subscriptione. de hoc i. fra. eod. quoniam. Io. And.

hereditatem, & rogatum restituere quod superet ir.

a Et propterea quæ ibi tradit plenissime Guliel. mus Benedictus hoc caput illustrãti eum videro.

† Concord. tex. in Auth. ingressi. C. de sacrosanct. eccle. & c quia ingredientibus. 19. q. 3

† Hunc tex. dicunt hic Abb. & Feli esse singulare & ad hoc q quis possit in vita se priuare potestate testandi, f per ingressũ monasterij.

† Dictio, voti, deest in omnibus manuscriptis.

† Aliàs: timote.

† Hæc duo verba: & sua, desunt i scriptis, ea solũ habet vnus vetustus.

b Incipiẽdo ab vltimo. Ioan. And.

c Hic vterq; reus & actor: dic tamẽ de hoc vt not. Spe. de restit. spo cũ ad sedẽ. Io. And.

¶ *Absque liberis.*] Similis substitutio habetur. ĵ. de test. [a] Raynutius. &c. Raynaldus. vnde not. quòd cum talis conditio apponitur, si sine liberis decedat, volo vt hæreditas perueniat ad talem, etiã si naturales habeat filios, euanescit substitutio. ff. ad Trebel. ex facto. §. si quis rogatus. & ff. de leg. 2. cũ pater. §. volo. l. Lucius. §. vlt. Item si filius fuerit natus, & ille præmoriatur, videtur sine liberis decessisse. ĵ. de test. Raynutius. & ff. ad Trebellia. ex facto. §. penultimo. Si autem dicat, si sine hærede decesseris, substituo talem nomine hæredis: soli filij intelliguntur. ff. eo. ex facto. §. vlt. Itẽ si non habeat filium, sed habeat nepotẽ ex filio, substitutio euanescit. C. de condi. insert. l. 2. & C. de insti. & substi. generaliter. Et hic scias quod qui rogatur restituere hæreditatem alij, nil potest alienare. C. communia de leg. l. vlt. nisi in casibus qui notãtur in Auth. ibi posita. quartam tamẽ per Trebellianũ potest retinere sibi. & si filius sit rogat⁹, etiam Falcidiã eũ quarta potest retinere. ĵ. de test. Raynutius. & c. Raynaldus. vbi vtraq; quarta retinetur. Si vero rogat⁹ est restituere quicquid supersit de hæreditate, tũc ad minus quartam reseruabit substituto. C. ad Treb. Auth. si rogati. Item licet pure quis rogat⁹ sit alicui restituere hæreditatẽ nulla facta mentione de filiis, si tamen postea habuerit filios vel nepotes, substitutio euanescit. C. de fideicom. cum acutissimi. C. de instit. & substi. generaliter. ff. de cõdi. & demon. cũ auus. Ioan.

b ¶ *Se & sua.*] Ista duo requirebant [b], quia sua sine seipso donare non poterat: quia illa restituere tenebatur: & licet dominus sit, tñ cõmode inde testari nõ potest. C. cõmunia de leg. l. vlt. ff. ad Trebel. quidam. §. si quis filium.

c ¶ *Secundæ.*] Not. quòd præsumitur maior, nisi probetur minor. C. de in integ. resti. min. si minorem. ff. de iureiur. nam postea. §. fi minor. Bernar.

¶ *Glo. seq. obiicit, & dupliciter soluit, secundo arg. tertio quærit obiiciendo, & soluit.*

d ¶ *Verbum dubium.*] Sed nonne verbum dubium in iudicio interpretandum est contra reum. [c] ff. de verb. obli. inter stipulantem. §. 1. ff. de iud. si quis intentione. ff. de reg. iu. l. in ambiguis. &ĵ. de rescrip. cum adeo? sed istud est hodie propter religionem, pro qua multa statuta sunt. ff. de reli. & sum. fu. sunt personæ. licut quandoque propter dotem. ff. de iure dot. in ambiguis. vel istud non fuit verbum actoris, sed testium. Et est arg. quòd verbum testis ambiguum, pro reo sit interpretandum, vt hic. & ĵ. eo. ex litteris. & ĵ. de fi. instru. inter dilectos. in fi. Et est notabile quod dictum testis dubium semper contra eum qui produxit. est interpretandum: & est ratio: quia qui probat, clare & aperte debet probare. quod si non faciat, non prodest talis obscura probatio. ĵ. de test. cum tu. vnde reus absoluitur, vt ibi & hic. sed quare non quæritur secundo de ætate à teste, vt certificetur iudex saltem. sed certe iudex qui testem ipsum examinauerat, debuit querere ab ipso: & etiam post aperturam testium ex officio suo potest quærere interpretationem à teste sui dicti, cum ipse debeat interrogare quotiescunque necesse fuerit. ff. de inter. act. vbicunque. & cuncta rimari. 30. q. 5. iudicantem. & ĵ. de fi. instr. cum Ioannes. & est expressum, quòd testis qui confuse dixit testimonium, iterum sit examinandus. ĵ. de test. cum clamor. sed ad petitionẽ partis non debet hoc facere, & hoc propter periculum subornationis. [d]

[d] Concord. tex. in l. proluci. & ibi Bar. ff. de testibus.

¶ *Firmata.*] Vnde contra proprium iuramentum etiam non debet audiri. C. si aduer. vendi. l. 1. & C. si aduer. dona. l. 1 & in cõsti. imperatoris, sacramenta puberum. Ber.

¶ *Glo. seq. in vers. instituit, distinguit, quòd rogatur quis restituere priuato vel ecclesiæ, & primo casu aut monasterium ingreditur, aut fit clericus. vltimo quærit, & soluit.*

† Vide l. fi quid. & l. fi prædium. C. de præd. mi.

f ¶ *Qui monasterium instituit.*] Ingressus monasterium fingit habere hæredem, cum rogatus est restituere priuato, vel cum ei priuatus est substitutus. Si autem rogatus est restituere loco religioso vel ecclesiæ, vel expendere in pias causas, nõ euanescit substitutio per ingressum monasterii. in Auth. de san. epi. §. sed hæc præsenti. coll. 9. vnde sumptum fuit illud Auth. C. ad Treb. Auth. nisi rogati. Si vero ille qui rogat⁹ est restituere hæreditatem vel legatũ, fiat clericus, exiguntur duo, f. vt substitutio euanescat: vt perpetuo etiam maneat in ecclesia, & relictum expendat in pias causas: vt in prædi. Auth. dicitur, per ingressum monasterij substitutio euanescit, ita q teneat monachatus, aliàs non euanescit substitutio nisi fiat monachus. Sed q d si tradit se & sua alicui ecclesiæ seculari, nũquid euanescit substitutio? ar. prædi. Auth. videtur q sic fauore ecclesiæ, nec credo quod euanescat nisi in casu prædicto Auth. nec extendo ad alium casum: [e] licet quidam dicant contra. B.

e Nec Ad alios terminos secundũ do. Marsi. q tenebat, q cũ Authen. illa ponat ter minos quãdo alius est cõditionem apponens: & alius ĩ cuius persona apponitur, puta, hæres vel legatarius: si vnus de se loquens apponeret conditionem legãdo vel donando, si decedat sine filiis, intelligetur de veris, nec erit locꝰ Authẽ. Hoc declarau in Spe. de stamo. sup ver. is Io. And.

Cap 4 eo. tit. in 3 cõpil. Et de intelle ctu vide Fernandũ Vasquium lib. 2. c 36 controuersiarũ vsu frequẽtium. adde Purpuratum consilio 81. vol. 1.

quinque dici soleat minor annis, intentioni vestræ verbum dubiũ [d] non nocebat, cum infra viginti quinque annos teneret donatio iuramento firmata [e]. ¶ Sed & si teneret quod factum fuerat à dicto A. quia tamen intelligendum non erat fine hærede decedere, qui monasterium sibi hæredem instituit [f] †, hoc monasterio non nocebat: & infra. ¶ Dilectus filius H. sancti Eustachij Cardinalis, attendens quòd syndicus vester intentionem suam plene fundasset, & quòd nihil fuisset ex aduerso sufficienter probatum, cum & si ostensum esset per testes, quòd M. suæ oblationis tempore fuerit minor annis: vtrum tamen primæ vel secundæ oblationis tempore minor fuerit, & quot annis minor, non fuisset expressum, de mandato nostro sententiam protulit: & prædictis G. & B. silentium imponens super his, quæ à monasterio postulabant, eos ad restitutionem illorum quæ de bonis prædicti M. propria temeritate inuaserãt, condemnauit. Nos igitur sententiam ipsam auctoritate Apostolica confirmamus.

¶ Idem.

¶ Si actor & reus in interdicto retinendæ possessionis probant, obtinet is, qui antiquiorem possessionem probat titulo maxime iusticatam, vel meliores probationes respectu possessionis adduxit. hoc dicit notabiliter, & probatur satis hoc summarium in versiculo, ex præmissis. ponderato versiculo, maxime.

CAP. IX.

LIcet † causam, q̃ inter ecclesiam Rauennatem, & cõmu-

summatio est nimis generalis, & videtur requirere titulum in hoc interdicto, contra id quod habetur Insti. de interdict. §. retinendæ. Diuiditur decre. ista in quinque partes. In prima processus decisa narratio. In secunda: ibi, *Porro.* Fauentinorũ exceptio contra testes ecclesiæ, ipsius responsio, Papæ interlocutio, & interlocutionis ratio. In tertia: ibi, *Post hoc.* corruptionis & falsitatis noua exceptio, ipsius probationis & reprobationis commissio. In quarta: ibi, *Quamquam.* testes Fauentinorum impugnat. primo probatorios. secundo reprobatorios. In quinta: ibi, *Ex præmissis.* allegando concludit pro ecclesia. Abb. Siculus.

CASVS. Inter archiepiscopum Rauennatẽ. ex vna parte, & commune Fauentiæ ex altera, quæstio vertebatur super iurisdictione, honore, ac districtu in villa sancti petri, ac quibusdam castris & terris aliis, quæ de iure ad Rauennatẽ. ecclesiam pertinebant: procuratores vtriusque partis propter hoc ad sedem Apo. accesserunt: lite contesta. super prædictis, per procuratores prædictos & iuramento calumniæ præstito: quia vtrique parti erat plurimum onerosum, testes producere coram Papa, mandauit Papa episcopo Placentino, vt infra tres menses testes reciperet, quos vtraque pars tam super principali negotio, quàm in personas testium duceret producendos, statuendo partibus terminum, in quo cum attestationibus apud sedem Apost. se repræsentent: Tandem partes cum attestationibus comparuerunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

paruerunt coram domino Papa : attestationibus publicatis syndicus Fauentinorum proposuit, se velle in personas testium ex parte altera productorum quædam obijcere & probare : Syndicus archiepiscopi econtra respondit id fieri non debere : Papa interloquendo decreuit ipsum non esse audiendum,cum intra tres menses,prout in litteris domini Papæ mãdabatur , id facere non curauerit : Post hoc syndicus prædictus obiecit in testes prędictos,quòd corrupti falsa dixissent : Papa dicit quòd talis exceptio non solum ante sententiam,sed etiam post potest opponi:quãuis crederetur quòd talis exceptio,per excogitatam maliciam ad differendum negotiũ proponeretur, eam admisit, mandãs quibusdam iudicibus:vt testes quos super hac exceptione procurator Faueñ. duceret producendos, reciperẽt infra menſem , indulto extunc altero mẽſe procuratori eccleſiæ Raueñaten. infra quem ad reprobationem illorum testes produceret corã eis:Iudices prædicti, receptis testibus prędictis, attestationes ad dominum Papam remiserunt prout receperant in mãdatis.Post hoc dominus Papa examinauit testes hinc & inde productos , &quamuis pars Fauentinorum multos testes produxerit super negotio principali,vix tamen ex illis sex tantummodo remanserunt : quia quidam sibimet contradicunt in serie sui dicti: & quidam alij sunt in suis testimoniis singulares , & alij qui inducti fuerant ad reprobandum testes eccleſiæ Rauennat.plures reprobantur: quia sibi inuicem contradicunt.&alij,licet pauci numero,malæ famæ sunt &opinionis;ex alia causa etiam repelluntur:quia non probant id ad quod eorum syndicus se adstrinxit , videlicet quòd corrupti falsa dixissent:quia &si de corruptione aliqua videantur dixisse, de falsitate nihil dicunt. Ex premissis apparet euidenter , quòd ecclesia per testes plures,quibus potius lux veritatis assistit , sufficienter probauit , quod à lx.annis & citra supradicta loca possedit:per quod patet,quòd si Fauenti.à quinquaginta annis citra, (vt testes sui videntur deponere) aliqua percipiunt in locis prædictis,illa inceperunt percipere sine iusto titulo , cũ duo insimul & eodem modo,in solidum eandem rem possidere non possint,&Faueñ.non ostendant:sed ex priuilegiis imperatorum & Romanorũ Pon.concessis eccleſiæ Raueñ.colligitur manifeste , possessionem ecclesiæ in prædictis iustã fuisse : & ita per consequens apparet , quòd Faueñ.minus iuste & sine titulo , aliqua in locis prædictis occuparunt:quia vero syndicus ecclesiæ petijt cõe Fauentiæ à vi turbatiua seu inquietatiua super præmissis prohiberi,Papa videns in hoc casu non sic esse locum interdicto , vti possidetis , ita possideatis,cum probationes ecclesiæ Rauennateñ.longe sint potiores,& ideo sit in interdicto superior, condemnauit cõmune Fauentiæ ipsi ecclesię super iurisdictione,honore, atque districtu , & aliis generaliter pertinentibus ad hoc in locis prædictis , quo ad possessorium iudicium , quo tantummodo actũ est,sibi perpetuũ silentium imponẽs, & prohibens eidẽ,vt neq; per se,neq; per alios super ꝓdictis præsumãt aliquatenus eccleſiã molestare. Not.ꝙ exceptio falsi ante sniam & post põt opponi. Itẽ testis qui ꝺicit sibi,nõ valet. Itẽ testis si singularis nõ valet.Itẽ testibus malæ famæ,nõ est credẽdum, vel saltẽ modica fides est adhibẽda.Itẽ qui adstrinxit se ad plura probanda , nõ sufficit si alterũ ꝓbat. Itẽ duo ĩsimul eandẽ rẽ & eodẽ modo insolidũ possidere nõ possunt.Itẽ in ĩterdicto,vti possidetis,vincit q̃ possessionẽ &titulũ ostẽdit.

a ¶ *Et infra.*] a Sub isto, infra , fuit lis contest. coram domino Papa: vt ꝛ. de iura.calum.cum causam. cuius pars hæc est. & cõmissa fuit receptio testium iudicibus , & testibus receptis remiserunt ad Papam depositiones eorum.ꝛ. de testibus.cum causam.

¶ *Glo.seq.notat terminum præfigi posse productioni testium , inducit quatuor similia.*

b ¶ *Trium mensium.*] Nota quòd iudex ex officio suo potest præfigere terminum productioni testium.ꝛ. de testi. in nomine domini. Item ad exceptiones.ꝛ. de exce.pastoralis.Item ad accusationẽ matrimonij. ꝛ. de clande.despon.cum inhibitio.Item ad accusandum.ꝛ. de accu. licet.& C.qui accu.non pos.si ea quæ.& ꝛ. de fi.instru. accepimus. Item vbi impeditur status alicuius.C.de inge.diffamari.Ioan.

¶ *Glos. seq.Primo allegat duas concordantias,& distinguit an fuerit,vel non mota quæstio falsi.Secundo ponit opinionem, quòd falsitatem testium sine corruptione probare non sufficit,demum ponit contrariam quã approbat. Tertio tractat an corruptio sine falsitate sufficiat.& arg.pro & contra.Vltimo no.quòd sententia per falsas probationes lata tenet,& ponit tres modos retractandi.*

c ¶ *Opponi.*] Sic ꝛ. de procu.in nostra.& C. de fal.querelam.Distinguitur tamen,quia aut quæstio de falso mota fuit in iudicio,aut nõ.Si fuerit mota , nunquam postea prætextu falsi retractatur sententia [b] . C. si ex fal.instr.l.1.& 2.in fin. nisi appellatum sit: tunc enim potest opponi in causa appellationis. C. de fi.instru.l. vlti. in fin. & testes possunt produci.C.de tempo.appel.per hanc.in fi.Sed si nunquã fuit quæstio falsi mota, licet tunc non sit appellatum : non tamen trãsit in rem iudicatam vsque ad xx. annos. C. de fal. querelam.& ꝛ. de excep. cum venerabilis.Et nota quod secundum quosdã non sufficit probare testes esse falsos , nisi probentur corrupti. arg. ff. de re iudi.diuus.quæ loquitur in eodem casu cũ hac decretali.Alij probabilius dicunt,vt Ioan. & B.quòd sicut sufficit probare instrumentum esse falsum.C.si ex fal.instru.l.penul.& vlti. sic & testes,cum habeant hincinde parem vim.C.de fide instr.in exercẽdis.& facit ad hoc ff.de exceptio.qui agnitis.& C.de transa.si ex falsis. Sed nunquid sufficit probare testes esse corruptos?Arg.quòd sic.2.q.6. cap.ei qui.§.diffinitiua.ver.venales.C.quando prouo.non est necess.venales.& ꝛ.de testi.sicut.Econtra videtur quòd non , quia non sufficit probare corruptionem,nisi & iudex secutus fuerit dicta corruptorũ testium.ꝛ.de re iudicata.cum I.& A.C.si ex fal.instru.falsam. similiter non sufficit probare falsitatem nisi probetur iudicem secutum fuisse illam,vt patet per prædicta iura [c] . Item nota quòd sententia quæ lata est per falsos testes,vel per falsa instrumenta,bene tenet, sed retractanda est.ff.de re iudi.diuus.& potest retractari per in integr.restit.vsque ad quadriẽnium [c] implorato iudicis officio, vel per actionem in factum vsq; ad triginta annos.vel si criminaliter agatur,vsq; ad viginti annos.C.de fal.querelam.ꝛ.de excep.cum venerabilis.

ADDITIO. Vnde versus.

Accusas,agis in factum:per i, o, reuocabis.
Falsum viginti,triginta,quatuor annis.

d ¶ *Malitiam.* Si de hoc constaret , condemnari deberent ad expensas.ꝛ.de dolo & contu.finem.vbi de hoc.

e ¶ *Circumstantiis.*] Sic ꝛ.de test.cum causam.& 3.q.9. nihilominus. arg.& 4.q.3.testes.

f ¶ *Reprobationem.*] Nota quòd possum reprobare testes aduersarij mei:& tres reprobationes possunt fieri,& non vltra. ꝛ. de testib. licet dilectus.

g ¶ *Contradicant.*]Vnde nõ valent.3.q.9.nihilominus.& 4.q.3.c. si testes.§.item qui falsa.& ꝛ.de appella.solicitudinem.23.q.7.quod autem. & C.de liberal.cau.cum precum.

h ¶ *Singulares.*] Sic supra. de elect. bonæ. & ꝛ. de accus. cum dilectus.

i ¶ *Expresse.*]Criminibus expresse non probatis.

k ¶ *Opinionis.*]Quod constitit per attestationes ex parte archiepiscopi exhibitas contra illos:vt ꝛ.dixi.& ille etiã qui examinat testes, debet significare iudici quanta fides sit testibus adhibenda.ff.de testi.l.3. & ꝛ.de fideiussoribus.constitutus.

l ¶ *Modica.*]Non tamen ex toto nulla.ꝛ.de simo. per tuas.quæ tamen in alio casu loquitur.

m ¶ *Testes.*]Qui inducti sunt ad falsitatem probandam.

¶ *Gl.se.notat,quòd si quis se adstringit ad duo, & c.inducit vnã decretalem*

† Alias, quę.

† Alias, producere.

† Aliàs, A,

† Vide text. in l. vbicunque.ff.de inter. ac. cum aliis multis.

† In pluribꝰ antiquis ita: ad reprobationẽ illorũ, testes produceret coram eis.

† Aliàs ita: & quidã alij sunt ĩ dicto, &c. in nonnullis antiquis ita: & quidã alij sunt iudicio sui testimonij singulares.

b De hoc in Spe. de reser. præsen. §. 1. igitur in fin. vbi etiã tractatur an sit idem in faltare referri & instrumenti procu ratorij. & de rescripto plene dixi post Inn.supra de reseri. super litteris Ioan. And.

- Aliàs : habenda.

c Concor.l.si prior.§ Marcellus. ff. de iudic.Bar. in l.diuus. ff de re iudi.

d C.de in integ. restit.l.fi. Ioan.And.

a Hæc glossula non reperitur in antiquis exemplaribus.

b Similiter text.§. si fundus. colligitur,ꝙ vterq; possidet. Itẽ sunt quãdoque duo dñi: alter spe, alter re : sicut pater & filius. ff. de lib. & posth.l. suis. secundum Host.Io.An.

c Hoc dixit quia Io. hic notauerat. Ioan.And.

d Aliàs , bene tamẽ, &c.

talem,& duas leges. ad contrarium inducit vnam l.& duas decretales.Secundo quærit quomodo falsitas testium probetur, & respondet dupliciter. Tertio quærit an altero probato, & c. & respondet.

a ¶ *Se adstrinxit.*]Sic videtur quòd si aliquis se adstringat ad duo probanda,quorum alterum per se sufficeret,quòd tunc nõ sufficit probare vnum, nisi impleuerit intentionem suam ad quam se obligauit.C.de rei vendicatione. l. vlti. ar. ꝛ. de causa possessionis.cum eccleſia.& ff.de excusatio. tut. qui testamento.Arg.contra. ꝛ. de appellatio. significauit. in fi.ꝛ. de præbend. cum iamdudũ.& arg.ad hoc. ff. de cond. & demonst. falsa. & ex eo quod dicit,adstringit:videtur expressum quòd sufficeret alterum probare,nisi specialiter se obligasset : quod verum est,vt supra dictum est.Pla.fuit in cõtraria opinione.Sed quo modo potest probare testes falsum dixisse [a] ? Respondeo indirecte, exemplum patet.ꝛ.de testib. ex tenore.& ca. series.& C. de contrahen. stipulatio.optimam. Vel potest probare per alios testes quòd corrupti fuerunt pretium inde recipiendo. Sed ponamus ꝙ probatum à parte fuit alterum istorum tantũ, quod probandum eorum syndicus se adstrinxit [a] ,videlicet,quòd corrupti falsa dixissent : quoniam & si de corruptione videantur aliquid dicere,de falsitate penitus nihil dicunt [b] ;& infra. ¶ Ex præmissis igitur euidenter apparet , quòd ecclesia per testes numero plures, quibus potius lux veritatis assistit, qui etiam aptiora negotio,& vero proximiora in suis testimoniis expresserunt,sufficienter ostendit,ꝙ à sexaginta annis & citra,cum omni iurisdictione,honore,atque districtu loca supradicta possedit: per quod patet,quod si commune Fauentiñ.à quinquaginta annis citra(sicut videntur testes eorum de ponere)aliqua seruitia in locis perceperunt supradictis , illa proculdubio sine iusto titulo percipere incœperunt:cum duo insimul eãdem rem,& eodem modo [b] insolidum possidere non possint; manifestum est quòd nunquid iudex sententiabit ad dictum ipsorum qui falsum testimonium obtulerunt,nec alij testes adsint,quorum testimonium sequatur iudex?Satis videtur quòd sic,ex eo quod dicit,& sibi imputet quòd ad vtrunque se obligauit : quia per hoc voluit fidem adhibere falsis vel corruptis, obligando se ad vtrunque:secus crederem si alicui obiicerentur plura crimina,vt ab ecclesia repellatur sub hac forma: quia iudex sibi ex officio suo posset illum repellere,cui probatum esset furtũ, vel homicidium,licet aliud crimen non probetur:dum tamen vtrunque per se sufficiat ad priuationem:quia crimina vndecunque claruerint,punienda sunt.24.q.3.ecce.de hoc dixi ꝛ.de rescrip.ex parte.

¶ *Glo.seq.signat contrarium, & soluit.*

b ¶ *Eodem modo.*]Bene dicit,eodem modo.ff.de acquir.pos.possideri.§.econtrario.nam vnus potest habere ciuilem , & alius naturalem possessionem.ff. de preca.& habet.§.eum qui.sic ff.commoda.si vt certo.§.vlt.Sed contra.ff.vti possid.l 3.in prin.vbi dicitur,quòd vnus iustã habet possessionem,& alius iniustam:vt ff.qui satisda. cog. sciendum. §.si fundus.& ff. de iure do. quamuis. & C. de iure dot.in rebus. Ex quibus colligitur,quòd maritus est dominus rerum dotaliũ,& vxor similiter.hoc verbum,eodem modo,soluit contrarietatem.

¶ *Glo.seq.obiicit.opi.ponit,quam reprobat,& soluit.*

c ¶ *Titulum.*]Sed quare tenentur isti ostendere titulum,cum probent se possedisse , & possessor non compellitur dicere titulum suæ possessionis.2.q.5.§.1.& 6.q.vlt.accusator?Propter hoc dicunt quidam,quòd vbi possessor petit se non inquietari,debet probare titulum.argu.ꝛ.de præscrip.si diligenti.& ꝛ. de dec.dudum.& C.de præscrip.longi. tẽp. diutina.sed hoc non est verum. ad hoc enim valet assignare titulum, cum agitur interdicto vti possidetis vt per hoc videatur habere potiora iura:quia qui potiora iura habet,obtinet in hoc interdicto : cum enim habeat titulum,patet quòd nec vi,nec clam,nec precario possidet:vnde obtinebit.Insti.de interdi.§.retinendæ.verumtamen in hoc interdicto non est necesse probare,quòd quis iuste possideat,sed sufficit quòd nec vi,nec clam,nec precario ab aduersario possideat.ff.vti possidetis.si duo.in prin.& l.2.hoc autem quod nec vi , nec clam , nec precario,&c.ad tempus litis contestatæ referendum est. Instit. de interdictis.§.hodie.

d ¶ *Occupasse.*]Et ideo præscribere non potuerunt, quia in occupatis & inuasis,non currit præscrip.93.distin.illud.& 16.q.3.licet.& ꝛ.de præscri. quoniam.

e ¶ *Vi vel turbatiua.*]No. quòd multiplex est vis, de quibus dicitur ꝛ. quòd metus causa. ad audientiam. & ibi videas [c] . Dicitur tamen vis turbatiua quando turbatur possessio , & in dubium reuocatur quis possideat: & illa spectat ad interdictum , Vti possidetis , & in rebus immobilibus : vel ad interdictum , Vtrubi , in rebus mobilibus tantum.

¶ *Ex glo.seq.colligas de interdicto,Vti possidetis,quibus stetur , cõtra quos,pro quibus rebus, & quomodo,in eo sententietur.*

f ¶ *Vti possidetis.*] Quandoque [d] tamen locus est huic interdicto in casu vbi vnus possidet, & alter inquietat eum in possessione,non tamẽ iudex debet pronunciare:Vti possidetis,ita possideatis,sed ne inquiet possessorem.ff.vti possidetis.l.1.§.vlt.& C.eod.titu. l.vnica. Redditur enim hoc interdictũ inter eum qui possidet,& eum qui non possidet,sed inquietat.ff.vti possi. si duo.§.2. in casibus vero vincit vterq;: scilicet vbi redditur inter duos possidentes , vnum ciuiliter , alterum naturaliter, vt fructuarius & proprietarius,& neuter possidet ab alio vi , vel clam , vel precario: & tunc debet iudex pronunciare , Vti possidetis,ita possideatis: nõ tamen ita cõfuse sub illis verbis, vti possidetis, &c.quia sic daret gladiũ vtrique parti , sed debet examinare qualitates possessionum & probationum , & distinguere eas in sententia sua sic: probasti te habere possessionẽ proprietatis ciuilem,& ego pronuncio te ita possidere, vti possides.& tu probasti te esse in possessione vsusfructus naturalis,& ego pronuncio te possidere vti vsufructuarium , id est, vti possides,& ita possideas. argum. Instit. de actio.§.curare.Si autem non liqueat ei de qualitatibus possessionum,nõ ferat sententiam.vnde si vterque dicit se insolidũ possidere naturaliter & ciuiliter,& vterque probat,si etiam vnus probat melius : iudex proferat pro eo sententiam.argu. hic.Si vero probationes pares sint,videtur innuere littera ista , quòd iudex ita debeat probare, Vti possidetis,ita possideatis:vt dicunt quidam.sed non videtur hoc habere rationem:quia sic, quod impossibile est probauerunt,scilicet vtrumque insolidum possidere,vt hic.& ff.de precario.duo.ff.de acq.pos. possideri. §. econtrario. ergo cum non sit maior ratio quare vnus possideat magis quàm alter , non constat ei quis possideat.superſedeat itaque,quia de re incerta non potest certa sententia ferri.33.dist.habuisse.& 11.q.3.graue.& ff.de re iud.si vnus ex pluribus.quia non liquet ei de causa,ne eius sententia contineat impossibilitatem.per sententiam enim debet ius declarari.ff.si ser.ven.l. sicuti.§.sed si quæritur. sed per talem sententiam nulla fit declaratio. & hoc verum est,nisi vnus ostendat titulum,sicut hic dicitur:quia sententiandum est pro eo qui habet titulum.Item si constat quis primum ad iudicium pronocauit,contra eum debet sententiari,vbi probationes omnino sunt pares [e] . ꝛ.eo.ex litteris.& ꝛ.de fide instru.c.inter dilectos.in fine.Vbi nullus ostendit titulum,vel vterque,& omnino sunt æquales probationes,nec appareat quis ad iudicium pronocauit:forte dirimatur.ff.de iud.sed cum ambo.ff.fami.ercis.cundæ.si quæ.§.1. C. communia de legatis.si duobus.in princi. & 26.q.2. fors.Item nota ꝙ inter dictum,Vti possidetis,possidenti datur,& eum tuetur,datur etiã ad excipiendum,aliàs actio non datur possessori.ff.vti pos.l.1.§. restituendæ.& §.interdictum.Item interdictum hoc,vti possidetis,locum habet tantum de possessione soli retinenda.ff.vti pos.l. 1.§. 2. & Instit. de interdi.§.retinendæ.& §.sed interdicto.Sed interdictum,vtrobi,de rebus mobilibus tantum locum habet , & proponitur pro retinenda possessione rei mobilis,cum possidens inquietatur.ff. vtrobi. l. vnica. Instit.de interdi.§.retinendæ.& §.sed interdicto.Et componitur,Vtrobi,ex vtrum,& vbi.& vbi,ponitur pro apud,& vtrum pro quem,quasi dicat , apud quem est res mobilis.Item licet dictum sit quòd possessori soli detur hoc interdictum , Vti possidetis , datur etiam pro iuribus incorporalibus [f] & vsusfructus. ff. vti possidetis. l. vltima.ff.si serui. vendicetur. l. sicuti. §. Aristo. ff. de seruitu. quotiens via.& hic.Lau.

g ¶ *Debeamus.*] Immo debemus dicere , eccleſia Rauennas possideat , & commune Fauen. non inquietet , prout sequitur. & verba edicti pluralia, vti possidetis , &c. hoc casu resoluuntur in singulare. Bernardus.

h ¶ *Potiores.*]Qui potiora iura habet,obtinere debet.C.de edic.diui Hadria.tollen.l.vlt.Ber.

¶ *Gl.seq.signat contrarium,remittit & soluit.*

i ¶ *Commune Fauen.*] Hic concipitur sententia nomine communis Fauentiæ , & non procuratoris [g] : vnde signatur contra. ꝛ. de relig. do. constitutus.& ꝛ. de cap. mo. dilectus. C. de senten. & interloc. l. 1. & ꝛ. de elect. querelam. Dic vt ibi dictum est. Vel potest dici quòd ecclesia non multum curat de hac solemnitate, quia ignoniio quòd quandoque condemnatur monasterium , & non procurator ipsius.ꝛ.de in integ. resti. suscitata. & ꝛ.de censi.sopitæ.& ꝛ. de sepul. in nostra.

† Vide l. Celsus.ff. de arb. & l. diuus. & ibi Bart.ff de re iudi.

† Alias, quę.

† Alias: & maxime.

† In vno vetustissimo ita: minus iuste ac sine iusto titulo.

e Cautelam aduocati in hoc casu circa possessionẽ apprehendam : & aduersarium ea priuandi quã recitat hic Pet. & Abb. vide in Spe de peti. & possef. § 1. ver. no. tamen. Io.An.

f Et proprie dicitur quasi vti possidetis, secundũ Gof.Io.And.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Per tuas.]Communis diuisio.Secũda:ibi, *Quia vero*.Abb.Siculus.

CASVS. Quidam ciuis Tiburtinus T. nomine quandam concubinam tenuit per septennium, nec interim prolem suscepit ex ea:postmodum vero ab ipso recedens,ad ipsum non post multum tempus est reuersa,& in domo ipsius filium peperit,dicens se illum suscepisse ex eo : ipse tamen dicebat quòd filius eius nõ fuisset,cum per septennium stetisset cum eo,nec cõcepisset ex illo : tandem deductus instantia mulieris,suum filium recognouit : Cum autem dictus filius R. nomine ad ætatem virilem peruenisset , subarrhauit Sophiam neptem ipsius T. & carnaliter cognouit eandẽ: Postmodum mater ipsius R. cœpit corã multis publice confiteri, iurans quòd R. filius eius ad dictam Sophiam nulla consanguinitatis linea attinebat, affirmãs per idem iuramentum, se illũ de alio quàm de prædicto T. suscepisse: quærebatur an dicto mulieris esset standum , vt sic idem R.Sophiam habere valeat in vxorem? Respondet Papa , quia mulier illa primo asseruit se dictum R.de prædicto T. suscepisse , & idẽ T. ad instantiam illius suum filium recognouit, & filius illius nominatus communiter fuit, & habitus ab vtroque, iuramento illius postmodum in contrarium præstito non est standum ; cum nimis iurisdictione, & honore, atque districtu , & aliis ad hoc generaliter pertinẽtibus in locis prædictis quo ad possessorium iudicium,quo tantummodo actum est, perpetuum silentium imponentes:& prohibẽtes eidem, vt neque per se , neque per alios super his præsumat Rauennat.ecclesiam, aut habitatores prædictorum locorũ aliquatenus molestare .

¶ Idem.

¶ Si qui nominent aliquẽ filiũ , & ita communiter reputatur,non creditur postea alteri eorum iuranti contrarium.

CAP. X.

Per tuas nobis litteras intimasti,quòd cũ T. Tiburtinus ciuis quandam per septẽnium habuerit concubinam, nec prolem susceperit interim ex eadẽ, ac ipsa postmodum diuertens ab eo, ad ipsum non post multum tempus rediisset,filium quẽ reuersa in domum ipsius peperit , ex eo se asseruit suscepisse:& infra.¶ Quia vero mulier illa de dicto T.suscepisse R. de quo agitur,primitus constanter asseruit:& idem T. præfatæ mulieris præcipue deuictus instãtia, ipsum suum filium publice recognouit, & filius eius nominatus cõmuniter fuit,& habitus ab ambobus : eiusdem mulieris postmodũ iuramento in contrarium præstito non est standum ; cum nimis indignum sit (iuxta legitimas sanctiones) vt quod sua quisque voce dilucide protestatus est , in eundẽ casum proprio valeat testimonio infirmare . Vnde apparet per cõsequens,quòd prædictus R.Sophiã neptem memorati T. cuius prima facie præsumitur consobrinus , habere non potest aliquatenus in vxorem. Nota quòd primo dicto alicuius standum est,etiam si postea in contrarium velit iurare, & valet ad testes,si ex interuallo velint mutare dictum suum. Item q̃ quisque propria voce confitetur, in eundem casum infirmare non potest.

Qvoniam contra falsam.]Istud capitulum est valde famosum, & hoc dicit vt in rubro.Diuiditur in tres partes.In prima ponitur constitutionis causa.In secunda constitutio:ibi , *Statuimus*.In tertia pœna:ibi,*Iudex autem*.Abb.Siculus.

CASVS. Quidam iudices aliquando in præiudicium alterius partis aliqua asserebant iniq; , & litigator veram negatiuam contra assertionẽ iudicis probare non poterat:ne ergo falsitas prę iudicet veritati , & iniquitas æquitati , statuit concilium,vt tam in ordinario iudicio quã extraordinario , iudex habeat semper aut publicã personam si potest , aut duos idoneos viros, qui fideliter vniuersa iudicij acta conscribant, videlicet citationes, dilationes,& omnia quæ in littera per ordinem explicantur : designando loca, & tempora,& personas,& omnia sic conscripta partibus tribuantur , ita quòd originalia penes scriptores remaneant, vt si super processu iudicij orta fuerit dubitatio,per acta possit veritas declarari, ita videlicet, vt sic honestis & discretis iudicibus deferatur, quòd per iniquos innocentium iustitia non lædatur.Iudex vero qui constitutionẽ istam neglexerit obseruare, si propter ipsius negligentiam aliquid difficultatis emerserit , per superiorem pœna debita castigetur,nec pro ipsius præsumatur processu, nisi quatenus in causa legitimis constiterit documentis.Nota quicquid hic dicitur,notabiliter est notandum.

¶ Idem in concilio generali .

¶ Iudex debet habere notariũ vel duos viros idoneos qui scribant acta iudicij: aliàs si quid difficultatis emerserit, per superiorem punietur,nec credetur ei super processu : nisi inquantum per acta, vel aliàs per legitima documenta constabit.

CAP. XI.

Quoniam contra falsam assertionem iniqui iudicis, innocens litigator quandoque non potest veram negationem probare: cum negantis factum per rerum naturam nulla sit directa probatio: ne falsitas veritati præiudicet, aut iniquitas prævaleat æquitati :

¶ Statuimus , vt tam in ordinario iudicio , quàm extraordinario , iudex semper adhibeat aut publicam (si potest habere) personam, aut duos viros idoneos, qui fideliter vniuersa iudicij acta conscribant:videlicet,citationes , dilationes , recusationes , exceptiones , petitiones , responsiones , & interrogationes , confessiones , testium depositiones, instrumentorum productiones, interlocutiones , appellationes , renunciationes , conclusiones , & cætera q̃ occurrerint cõtenti ordine conscribenda: loca designando,tẽpora , & personas.Et omnia sic conscripta partibus tribuantur:ita quòd originalia penes scriptores remaneant : vt si sup processu iudicis fuerit suborta contentio,per hoc possit veritas declarari:quatenus hoc adhibito moderamine, sic honestis & discretis deferatur iudicibus, quod per improuidos & iniquos , innocentium iustitia non lædatur. Iudex autem,qui constitutionem ipsam neglexerit obseruare , si propter eius negligentiam quid difficultatis emerserit, per superiorẽ iudicem animaduersione debita castigetur: nec pro ipsius præsumatur processu,nisi quatenus in causa legitimis constiterit documentis.

¶ Honorius tertius archiepiscopo Londẽ. & eius suffraganeis.

Vt sciatur an infra x. dies fit appellatum, quia postea nõ valeret appellatio.2.q.6. anteriorum. §. i ¶ *Interlocutiones.*] Licet sit scribenda sententia interlocutoria , non tamen dicitur quòd proferenda sit in scriptis:sed sufficit quòd scripta sit in actis d. Aliud consueuit dici de sententia definitiua : quæ nisi sit lata in scriptis , nec nomen sententiæ habere meretur.2.q.1.in primis. versi. sed & de personis. An transeat interlocutoria in rem iudicatam, dicitur ℣.de appellationibus. cum cessante.

k ¶ *Appellationes.*] Vt sciatur an infra x. dies fit appellatum, quia postea nõ valeret appellatio.2.q.6. anteriorum. §. biduum.

l ¶ *Renunciationes.*]Postquam renunciatum est,& conclusum in causa nulla admittitur e exceptio, vel allegatio,vel instrumentum. C. de compen.l.vlti.argu.l.ad hoc.℣.de testib. c. de testibus. & ℣.de fide instru.cum dilectus.& ℣.de eau.pos.pastoralis. nisi euidẽs ratio moueat iudicem :vt in decre.pastoralis.

m ¶ *Tempora.*]In quo loco facta sint,& quo die,& mense,& quo anno dominiomnia ista debent scribi in omnibus supradictis, & huiusmodi instrumenta siue processus communia sunt,& vtrique parti cum die & consule integraliter sunt edenda : vt ℣. dicitur. alioquin si non edantur ea quæ communia sunt,licite appellatur.℣.de fi.instr. C. perpetuus.& C.vt lit.pend.l.i.C.de eden.is apud quem. & rescriptum Papæ integrum debet edi.arg.℣.de dila.præterea.& ℣.de rescrip.eam te. & c. constitutus.& ℣.de fi.instru.ex litteris. Item est in omnibus communibus instrumentis,secus in propriis priuilegiis.℣.de fi.instru. contingit.ff.de eden.l.i.§.editiones.nisi aduersarius illud vellet probare falsum.℣.de fi.instru.inter dilectos.C. de contrahen. & commit. stipu. optimam.

n ¶ *Negligentiam.*]Si culpa vel negligentia iudicis pars aliqua damnum incurrat,iudex totum refarciet.℣.de sent.exco.facto.C. de test. si quãdo.in fi.C.de iud.sancimus.in fi.& iudex qui negligit iustitiam facere , litem facit suam 23.q.2.dominus noster. Item & si per iniuriam iudicis facta est.℣. de emp. & vendi. cap. vlti. & C. de eui. emptor fundi.

¶ Glossas omnes propter qualitatem textus foleo textualiter recitare,exceptis sequenti,quæ quærit & ponit soln. Secundo etiam quæ it & soluit.Tertio contra primam solutionem ponit dictam Inno.quod reprobat.Ioan.And.

o ¶ *Præsumatur.*]Sed nunquid correcta sunt iura,quæ dicunt q̃ semper præsumitur pro iis quæ à iudice facta sunt.℣. de electi. bonæ. & ℣. de renunc.in præsentia.& ℣.eod.post cessionem.& ℣.de re iudic.ficut. & Instit.de fideiuss.§.vlt.& 2.q.6.hoc etiam placuit. arg. Dixit Io. super hoc,quòd semper creditur sententiæ iudicis , vbi constat de processu causæ,sed vbi reuocatur in dubium de processu iudicis non est præsumendum pro iusto ordine f,nisi probetur per acta.nam & victo res nõ aliter potiẽtur sententiis,nisi eas ostenderẽt rectè latas.in Auth. de iis qui ingre.ad ap.§.fi illud.coll.5.fi acta sunt perdita probetur per ditio,& sufficit:vel etiam processus probetur per testes.arg.℣.de priuileg.cum olim.& ℣.de testibus.Albericus.& ℣. de re iud. sicut. & C. de testamen.publicati.tamen si episcopus denunciet aliquem excõicatũ, standum est sententiæ suæ,licet non adsit subscriptio testiũ.11.q. 3. curæ.& ℣. eod. post cessionem. vbi de hoc.Si tamen dicat se inordinate vel iniuste excõicatum,iudex aut etiam aduersarius debet ostendere, quòd debito modo excõicatus est.℣.de sen.excom.sacro. in prin. Sed pone quòd personæ illæ,quæ debent acta conscribere,appareant subscripsisse omnibus actis:nunquid præsumitur in tantum pro eis, vt in contrariũ probari non possit?Dico quod admittitur probatio in contrarium.℣.eo.post cessionem.& ℣.de testi.cum à nobis. quia etiam cõtra instrumentum quantumcunque publicum sit,recipiuntur testes.C. de proba.cum precibus.& ℣.de fi.instr. cũ Ioannes.nã & partes possunt contradicere actis.C.de rela.l.i.& 2.q.6.§.biduum. versi. verendũ est. &c.& bene contradicere possunt,quia quandoq; cõpertum est eulogia ex mala fide scribi,vt ff.de cust.& exhi.re.l.diuus.arg. ℣.de acc. cũ dilectus.& hoc verũ est , dummodo per plures & meliores probetur contrariũ.de hoc dictum est ℣.eo. Tertio ex ordine verborũ istius decre.debes colligere qualiter iudex debeat ꝓcedere in negotio alicuius causæ,à principio vsq; ad finẽ,q̃ primo loco debet citare , & ita ꝓ ordinẽ,vt littera dicit,ꝓcedere debet. Inn.iiij.dicit q̃ si ista lata est vtraq; parte præsente,vel procuratoribus partiũ,à qua nõ est appellatũ,& ista in scriptis appareat,in tũ psumitur ,ꝓ ipsa.q̃ si aliqua partiũ

¶ Videl. fin. C.defideicõ. liber.

Cap. 2. eo. tit.in 4. cõp. Et de materia huius ca. vide plene p Petrũ Duenam , regula 341.& seq. in cip.filiatio & qualiter ꝓbetur filiatio vide Alexan. consil.41.li.1. & consil. 74. lib. 2.

† temporis.

¶ Videl. generaliter. C. de non nu. pecu.

a Dicit H. certe nec habitio facit filium ; faciũt tñ hic ꝓsumptionẽ siue ꝓ, siue contra.ff.eo.l.etiam matris. cui stat donec ꝓbetur contrarium: sed non ꝓiudicat veritati: vt i cõcor. gl. & ff. eo.l. fi. Ioan. And.

a ¶ *Nominatus.*]Bene dicit,nominatus,& habitus,nam sola nomina tio a non facit eum filium.C.de prob.non epistolis.& C.de test. neq;. & C.de hær.instit.si pater.& C.de proba.non nudis.& arg.℣.de præsum. illud.

¶ *Glo. seq.dupliciter obiicit , scilicet pro primo dicto patris , & pro secundo matris,& soluit.*

b ¶ *Infirmare.*]Verba ista sumpta fuerunt ex illa l.C.de non.nu. pec. generaliter.cum enim assertioni coniugum credatur quòd aliquis nõ sit eorum filius. ℣. qui fil. sint legiti. transmissæ. multo fortius creditur eis quòd aliquis eorum sit filius. ℣. qui fil. sint legi. per tuas. & ff. de proba. etiam. Sed nonne potius præsumendum est pro primo dicto patris , qui primo negauit illum esse filium suum, vt patet in integra , quàm pro secundo , cum non sit verisimile quòd in filium suum tam graue quid dixisset? Argu. ℣. de præsumptio. litteras. vbi non statur secundo iuramento. quòd si fuisset filius illius , non potuissent viscera eius non fuisse mota super eod. ℣. de præsump. asserte. & 23. quæst. 4. ea vindicta. sic & primo dicto testis credi debet, & non secundo in contrarium prolato.℣.de testi.cum in tua.arg.Præterea paternus affectus omnem vincit affectum. C. de cura. fu. l.vlti. Sed videtur quòd potius secundo dicto matris stãdum est quàm primo : quia potius iuramento quàm simplici verbo creditur , maxime cum alia præsumptio præceslit quòd de alio sit genitus : sed fauore filiationis,potius ſtatur communi opinioni & nominationi vtriusque parentis.

c ¶ *Consobrinus.*]Sic patet quòd consanguinitas præsumptiue probata,dissoluit matrimonium.Item propter connexitatem causæ sententia lata pro vno præiudicat aliis.3.q.6.hoc quippe. & ℣. de accu.ad petitionem.& 31.dist.tantis.Ber.

a Hoc dicebat Ioan.sub dubio,forte, vel secundũ eũ falte quo ad hoc creditur nũcio vt negans cogatur iurare se nõ citatum. ℣. de rest.inte. ex literis. Io.And.

¶ In concilio , & aliquot antiqs codicib': occurrunt.

b Dicit Hoſp excep.io de necessitate nõ est per rigẽda i scripturis:sed redigẽda tantũ. Ioã.And.

c ¶ *Exceptiones.* Exceptio enim danda est in scriptis b, & redigenda in actis:& hic proprie appellat exceptiones,quæ proponuntur contra aduersarium,vel cõtra rescriptum: quia specialiter præmisit de recusatione iudicis,proposita exceptione probabili iudex non debet procedere in quæstione principali,donec de ipso cõstiterit.℣.de offi. dele. prudentiam.§.fexta.nec simul de exceptione & principali quæstione cognoscendum est:quia ordo iuris peruertereturt.℣.de iudic.exhibita. Et ex ordine istorum verborum notatur qualiter exceptiones proponantur.Recusatio enim iudicis naturaliter præcedit , & ideo primo proponenda est & expedienda , & si illa non probetur , proponantur exceptiones postea,& illæ coram delegato probari debent,& per ipsum examinari.℣.de rescrip.super litteris.& ℣.de foro compe.ex parte B. Si vero iudex ſtatuat terminum ad omnes exceptiones dilatorias proponendas:quod & facere potest,& debet. ℣. de excep. pastoralis. proponere debes omnes tam contra iudicem quàm contra alios , & eis propositis procedetur ſtatim primo loco super iudicis recusatione,pendentibus aliis quousque expedita sit quæstio recusationis,cum illa sit præiudicialis : quia ea probata aliæ postea locum non habent.

d ¶ *Petitiones.*]Ideo petitio siue libellus dari debet in scriptis : quia secundum formam petitionis formari debet sententia. ℣. de sim. licet Hely.& si inepta fuerit,succumbit.℣.de iud.examinata.& vt sciat reus an velit cedere vel contendere,deliberatione habita.3. q. 3. offeratur. arg.℣.de dila.præterea.Item nisi certa sit petitio,non citabit iudex reũ vt ſ.q.2.si primates.& 3.q. 9. iudicas. & sic est op.arg. q̃ oblatio libelli

e Et hoc interest ind eis q̃ ipsa petitio detur, in quo interfit actoris & rei. no. in clem. de verb. sig. sa pe.ver. verum quia in gl.2.Io. And.

e ¶ *Responsiones.*] quæ debent fieri ad petitionem actoris iudice interrogante,vel etiam actore,vt apparet lit.contest.quæ fit tantum per petitionem & directam responsionem ad eam.℣.de litis contest.c.1.& ℣.de elec.dudum 2.qua omissa licet positiones factæ fuissent & responsiones non tamen valebit iudicium,vt ibi.

f ¶ *Interrogationes.*]id est,positiones:quia actor ponere debet id super quo intendit habere confessionem rei , & sic ponit talis ſyndicus hoc,dumtamen faciat ad instructionem causæ , & reus debet respondere,credo vel non credo,si iuratum est de calumnia. si iuratũ est ſolummodo de veritate dicenda , debet simpliciter respondere , sic vel non,concedo vel nego , & per positiones has & responsiones non fit litis contestatio,vt dictum est.& sic differentia est inter responsionẽ, quæ fit p litis ꝯte. & quæ fit postea per positionẽ actoris:vt hic patet. Vel ponuntur proprie interrogationes q̃ fiunt à iudice ex officio:quia quotiens æquitas ipsum mouet,pòt interrogare partes.ff.de inter. ac. vbicunq;.& 30.q.vlti.iudicantẽ.& etiã postquã cõclusum est in causa. ℣.de fi.instr.cũ Ioannes.& etiam pars pot interrogare : & valet rfisio. ℣.de do.& contu.prout.ff.de interrog.act. fi sine.§.1. & aduocatus pôt interrogare.ff.de adulte.si postulauerit.§.quæstioni.

g ¶ *Confessiones.*]Et taciturnitas etiam scribi debet, puta interrogatus noluit respondere.talis taciturnitas pro confessione habetur.ff.de interrogatoria actione.de ætate.§.nihil interest.& est arg.65.dist. & si forte.& 54.dist.si seruus. & huiusmodi confessiones factæ ad petitionem actoris vel iudicis,& etiã partis,possunt reuocari , quæ fiunt post litem contestatam , si quis probauerit se erraſſe. ℣. de confessionib. c. qui

lationes a , recusationes b , exceptiones c , petitiones d , responsiones e , interrogationes f , confessiones g , testium depositiones, instrumentorum h productiones, interlocutiones i , appellationes k , renunciationes l , conclusiones , & cætera q̃ occurrerint cõtenti ordine conscribenda: loca designando,tẽpora m , & personas.Et omnia sic conscripta partibus tribuantur:ita quòd originalia penes scriptores remaneant : vt si sup processu iudicis fuerit suborta contentio,per hoc possit veritas declarari:quatenus hoc adhibito moderamine, sic honestis & discretis deferatur iudicib', quod per improuidos & iniquos , innocentium iustitia non lædatur. Iudex autem,qui constitutionem ipsam neglexerit obseruare , si propter eius negligentiam n quid difficultatis emerserit, per superiorẽ iudicem animaduersione debita castigetur: nec pro ipsius præsumatur o processu,nisi quatenus in causa legitimis constiterit documentis.

h ¶ *Instrumentorum productiones.*]Scilicet,vt sciatur vtrum exhibitũ sit tempore competenti:nam postquã conclusum fuerit in causa, produci non poterit.℣.de fide instr.cum dilectus.B.

ADDITIO. Contrarium sentiunt domini de Rota decisione 5.

† In cõcilio ita:hoc adhibito moderamine,quatenus sic honestis,&c. q̃ lectio clarior est,in Gregorianis tamen exemplaribꝰ haberꝫ, vt est impressum.

† Innocentiꝰ iij. in concilio Laterañ.cap. 38.& c. 3. eo. tit in 4. cõp. Et de materia huius ca. vltra tradita hic p doctores,vide quę scripsi lib. 3. cõment i Di rect.inquisitor.Scol. 22. addeAngelũ in l. gesta. C. de re iud. & Franciscum Curtium iuniorẽ tract. feud par.7.q. 4. vbi multa de his duab' personis loco vnius nostratij adhibẽdis.

† Adde qd notarius dicitur publica persona. concor.l 2. in fin.ff. rem pupil. io.

† Iudicũ extraordinariũ q̃ dicatur.

Tabellio an æquiualeat, duobus.

† Lundeñ.

† Lond.

† Ludeñ.

e Ante sententiã:post, i causa appellationis sec'. infra. de fi. instru.cũ Ioanes.Io. And.

f Cõcor.l. fit expressu. ff. de app.& l.1. C.quãdo ꝓuo. non est necesse.

Universidad de Deusto
Biblio

vellet eã impugnare ratione proceſſus nõ debet audiri, qa præſumẽdum eſt quòd omnia ſint legitime acta ex quo tẽpore ſententiæ nihil dixit nec appellauit: tamẽ credo, ſi ſententia detur, q̃ taciturnitas partium non poſſit facere ſententiam aliquam, quæ nulla eſt: vt ſi lis cõteſtata non ſit, aut ſi die feriata eſſet lis conteſtata. Ber.

AD noſtram.] Primo ponit prauam conſuetudinem, quam ſecũdo ſeruari prohibet: ibi, *Volentes.* Abb. Siculus.

CASVS. In regno Daciæ lex talis ſiue conſuetudo ſeruabatur, q̃ ſi aliqui de criminibus accuſabantur, quæ per legitimos teſtes probari poterant contra ipſos, reputabantur immunes, dummodo valeant ſe purgare quoquo modo: ſacerdotes & clerici Daciæ, huic legi innitebantur: peruenit hoc ad nõtitiam domini Papæ: ipſe volens vt hæc mala conſuetudo, quæ eſt contraria omni iuri, extirpetur à clero, mandat quatenus in probatione huiuſmodi negatiuæ, nullus audiatur, dum tamẽ ex aduerſo poſſit affirmatiua probari. Nota conſuetudinem non valere contra iuris ordiné. Ité affirmatiua præualet negatiuæ.

a ¶ *Quoquo modo.*] id eſt, per viles & criminoſos, & ſibi ſimiles: quod eſſe nõ debet, immo debent eſſe bonæ famæ & opinionis. ℣. de purg. ca. conſtitutus.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem, in quo erat hæc conſuetudo contraria iuri, & reſpondet dupliciter.*

b ¶ *Omni iuri.*] Et vere, quia accuſatoribus & teſtibus comparentibus audienda eſt accuſatio: vt ℣. de accu. licet. & c. veniens. & quaſi per totum. ergo contrarium erat iuri quòd purgatio admittebatur ſuper his quæ legitime probari poterant contra illos: quæ tunc demum admitti debet. cum aliquis infamatus eſt [a], & nullus apparet accuſator. ℣. de ſimo. de hoc. & ℣. de purg. can. nos inter alia. & c. ex tuarum. & c. cũ dilectus. & 15. q. 5. c. 1. & 2. q. 5. omnibus. & ℣. de accu. accedens, & quia lex illa eſt contraria omni iuri, eſt quàm citius extirpanda. 8. diſt. mala conſuetudo. lex autem debet eſſe honeſta. 4. diſt. erit autem. Item contraria erat iuri, quia negantis factum nulla eſt directa probatio. ℣. c. prox. & ℣. de elect. bonæ. C. de prob. actor. & 6. q. vlt. c. accuſator. De hac negatiua dictum eſt ℣. de ele. bonæ [b].

c ¶ *Affirmatiua.*] Illa enim primò probari debet: quia ei qui dicit incumbit probatio. ff. de proba. l. 2. tamen ſi poſtea probato crimine vellet reus probare negatiuam indirecte, audiretur. ℣. de teſti. ex tenore. & c. ſeries. ſed contra probationem teſtium non admittitur purgatio, vt hic patet. Bernar.

CVm cauſam.] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Mandamus.* Abb.

CASVS. Inter Colubrienſ. & Egitanẽſ. epos vertebat qõ ſuper limitatione ſuarum diœceſium. Papa cõmiſit cauſam illã quibuſdã iudicibus: mandans eiſdẽ quatenus in negotio ipſo procedãt ſecundũ diuiſiones quæ per libros antiquos vel alio modo melius probabuntur, & per teſtes, & famam, & per alia quæcunque adminicula. Not. qualiter fines probantur. Item quæ non proſunt ſingula, collecta proſunt.

¶ *Glo. ſeq. not. quòd antiquorum librorum, &c. inducit tria ſimilia.*

d ¶ *Per libros antiquos.*] Not. ergo quòd ſcriptura antiquorum librorum facit fidem. ℣. de præſcr. ad audientiam [c]. Ité creditur inſtrumento producto ex archiuo publico, etiam ſi ſubſcriptionem non habeat. 30. q. 1. peruenit. & in Auth. de iis qui ingre. ad ap. §. illud coll. 5. & C. de fid. inſtru. Authen. ad hoc. & ℣. de in integ. reſt. tum ex litteris. & ff. de proba. cenſus. & C. arbi. tutelæ. l vlt. & C. qui po. in pig. ha. ſcripturas. Item ſi reperiatur ſcriptura in aliqua columna vel lapide, ei ſtatur. 24. q. 2. fane. Item ſcripturæ quæ olim fiebat in albo prætoris, fides adhibebatur. ff. de iuriſdi. om. iud. ſi quis id. & ff. de albo ſcriben. l. 1. & 2.

c ¶ *Teſtes, famam.*] Per teſtes enim antiquos vtriuſque parochiæ probatur huiuſmodi diuiſio. 16. q. 1. plures. & ruſticis ſenibus præcipue in antiquis creditur. ff. de leg. 3. ſi chorus. & fama in talibus præcipue valet quorum memoria non habetur. ff. de probatio. ſi arbiter. ff. de aqua plu. arcenda. in ſumma. §. item Labeo. per ſe tamen, ſi alia adminicula adſint, non probat. 3. q. 3. c. ſi teſtes. §. ſæpe etiam ſine. & ff. de teſti. l. 3. §. quæ argumenta. & ℣. de præſumptio. illud. 35. q. 6. ſi duo.

f ¶ *Adminicula.*] Adminicula ergo etſi per ſe non probant, tamẽ adiuuant. ℣. de ſimo. per tuas. & ℣. de ſucceſſ. ab inteſta. cum dilectus. & ℣. de teſtibus. præterea. & ℣. de præſump. litteris. & c. 3. Et ſic eſt arg. quòd quæ non proſunt ſingula, multa iuuant. C. de teſta. ſancimus [d]. & ff. ex quibus cauſis maio. nec non. §. ſi quis ſæpius. & indicia etiam probant. C. de rei vendicatio. indicia. Ber.

CAuſam matrimonij.] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Mandamus.* Abbas.

CASVS. Quædã puella contraxit matrimonium cum quodam iuuene, & traducta ab ipſo, tandem receſſit ab eo, & intrauit monaſterium, ſe virginem & monacham aſſeuerans: Iuuenis prædictus repetebat eandem, dicens quòd eã carnaliter cognouiſſet: illa econtra virginem ſe eſſe ac monacham aſſerebat. mulier propter hoc educta fuit de monaſterio, & induxit quaſdam mulieres ad probãdum per aſpectum corporis virginitatem: tandem vir volebat reprobare mulieres illas, quæ inductæ fuerant contra ipſum: mulier vero dicebat quòd timebat violẽtiam ſibi fieri ab illo: Conſultus Papa ſuper hoc negotio reſpon. mandat quibuſdam iudicibus, quatenus puellam illã ponant interim in illo monaſterio quod intrauit, vt ibi vſque ad finẽ cauſæ valeat ſecure morari: recepturi poſtmodum non ſolum probationes virorum, quas inducere voluerit contra mulieres illas, quas induxit puella ad probandam virginitatem, verumetiam alias probationes hoc negotium contingentes, quas vtraque pars duxerit producendas & quia dicit canon, quòd manus & oculus obſtetricum ſæpe fallitur, mandat vt adhuc honeſtas matronas, & in hoc prudentes deputare procurent ad inquirendum vtrum dicta puella virginitatis priuilegio ſit munita. Nota quòd iudex debet locum ſecurum prouidere partibus. Item omnes probationes quæ tangunt negotium, ſunt admittendæ. Item mulier inſpecta iterum inſpicitur, ſed iſtud fit propter periculum animarum, ne decipiatur, & quia oculus & manus obſtetricum ſæpe fallitur.

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

g ¶ *Ponatis.*] Sed quare non reſtituitur mulier viro ſuo: ſi habuit poſſeſſionem illius. ℣. de reſtitu. ſpolia. ex cõqueſtione. & cap. ex tranſmiſſa. [e] & c. litteras. & ℣. de rap. cũ cauſa? Hoc ideo fuit: quia illa dicebat ſe virginem eſſe: & ſuper hoc induxit mulieres ad probandum virginitatem: quod ſi verum eſſet, tenebat monachatus: vnde non debuit ſibi reſtitui, ne ab eo corrumperetur. argumen. ℣. de ſponſ. cum locum. Et eſt caſus iſte qui impedit reſtitutionem, vnde ponenda eſt in eodem monaſterio, quouſque plene conſtet de cauſa, ne poſſet pati aliquam violentiam: quia iudex hoc prouidere debet. 33. quæſt. 2. ſiue de coniugij fœdere. & 3. q. 9. hortamur. ff. de rebus dub. vbi. & ℣. de reſt. ſpol. ex tranſmiſſa. & cap. litteras. & ℣. de appel. ex parte.

h ¶ *Mulieres.*] Vir volebat reprobare mulieres illas, quæ illam inſperxerant: quòd erant malæ famæ & criminoſæ [f], cum illæ debeant eſſe prouidæ & honeſtæ, ac peritæ in facto illo. ℣. de frigi. & maleſic. frater nitatis. & ff. de ven. inſp. l. 1. hæc enim probatio confeſſioni viri præfertur. ℣. eodem. propoſuiſti. alias enim ſtatur confeſſioni viri dicentis ſe cognouiſſe vxorem. ℣. de deſpon. impu. continebatur. & 33. q. 1. ſi quis acceperit. quandoque tamen oculus obſtetricum fallitur, vt hic dicit, & 27. q. 1. nec aliqua.

¶ *Glo. ſeq. not. quòd in cauſa matrimoniali, &c. ſignat contrarium.*

i ¶ *Pars.*] Nota quòd omnia quæ contingunt cauſam, & per quę poſſit melius inſtrui, ſunt inquirenda. ſic ℣. de iudi. exhibita. & ℣. de electi. ſcriptum. & ℣. cap. proxi. Et not. hic argu. q̃ in cauſa matrimonij aperti teſtificationibus adhuc alij teſtes ſunt inducendi, quia inductæ hic fuerunt

[a] De materia huius c. vide Bart. la ſonẽ & alios. in l. in illa ſtipulatione ff. de verbo. ob. vbi late Iaſon, Inno. in c. ſuper his. infra de accu. copioſe Philippus Portius. lib. 5. cõmu. op. concluſione 36.

† Vide l. omnes populi. & ibi Bart. ff. de iuſt. & iur. & l. leges ſacratiſſimæ. C. de epi. & cle.

† De materia huius decretalis, qua liter poſſint probari fines diœceſis, tradit notabiliter Aretinus conſil. 42. inci. viſo cõſilio. & Alexander poſt Bartolum in l cũ aliquis. C. de iur. de lib. adde recentiores in l. 1. ff. ſi cert. petat. vide etiã notas noſtras in hoc cap.

a Vide Nicolaum Eymericum in Directorio. Inquiſit. par. 2. queſt 57. & quæ ibi dixi.

b Et ibi videro quos citaui de probatione negatiuæ.

c Concord. text. in l. ſi procurator. & ibi Bart. ff. de procu. & in l ſi qua per calũniã. & ibi Pe. de bella pertica. Cy. & Bal. C. de epiſ. & cle. & de materia huius gloſſæ vide plene per Iaſonẽ, Decium & Doctores. in l. 1. ff. ſi cer. petatur.

[d] Contraria voluntas, de qua conſtanſus decennij tollunt primũ teſtamẽ tum non alterum tñ. Ioan. And.

† Ideo hæc tam diligens cautela hic adhibetur, quia qui virginẽ à propoſito caſtitatis reuocat, excommunicatur. concilĩ Toletanum 3. c. 10. concilĩ Mariſconẽſe primũ c. 12.

† vtraque.

† Masburgẽſ.

[e] Vel ibi patet non haberi hoc caſu poſſeſſio ſine copula: & adde quod dixi de cõuer. coniu. dudum. in prin. ſo. And.

[f] Vel corruptæ ſecundũ Inno. vel volebat contra illas produce re alias matronas honeſtiores, & plures aſſeſſores contratium, quibus ſtandum eſt, infra, tit. 1. in noſtra. Ioan. And.

fuerunt mulieres, & adhuc aliæ inducũtur, vt ſequitur. ad idem inducuntur. ℣. de ſponſa. ſicut. & ℣. de conſangui. & affini. ex litteris. & ℣. de teſti. ſeries. quia ſententia contra matrimonium lata non tranſit in rem iudicatam. ℣. de re iud. lator, & c. conſanguinei. Arg. contra. 3. eod. iurauit.

¶ *Gl. ſeq. ponit 6. ad cõmendationem virginitatis.*

a ¶ *Virginitatis priuile gio.*] Priuilegium [a] virginitatis maximum eſt, quia replet paradiſum. 34. q. 1. nuptiæ. quæ ſola eſt potens Deo animas hominum præſentare. in Authen. de Ienonibus. §. ſancimus. coll. 3. & eſt illa principium aliarum virtutum. in Auth. quomodo oporteat epiſcopos & alios prælatos & religioſos ad ordinem religionis adduci. §. neque autem ſacris. coll. 1. & virgo ſola quo ad legem promotionis reputatur, & inter virgines corrupta inuita etiam conſecrari non poteſt. 32. q. 5. pudicitia. & ſolæ virgines aureolam habebunt. 32. q. 5. ſi Paulus. pauci tamen habebunt hoc priuilegium: vt dicit Grego. 50. diſtin. quia tua.

ADDITIO. Vnde verſus.

Aureolã virgo, martyr, fideique magiſter:
Præter communem dicuntur habere coronã.

CVm bonæ memoriæ.] Proprie non dicuitur: ponit enim cuiuſdam cõmiſſionis formam bimembrem. Et ſecundum membrum ibi, *Alioquin.* De eodem facto habetur ℣. de arb. cum tempore. Abbas.

CASVS. Inter epiſcopum Mesburgenſ. ex vna parte, & abbatem & conuentum Bigamen. monaſterij, ſuper ſtatu ipſius monaſterij & quibuſdam ſpoliationibus, contra abbatem factis, à prædicto epiſcopo quæſtio vertebatur: ſuper his cauſa commiſſa fuit quibuſdam iudicibus: coram quibus litis conteſtatio facta fuit, prout partes confitebãtur, & proceſſum in cauſa, ſed non terminarunt eandẽ aliquibus cauſis impedientibus, vel ipſam cauſam remiſerunt ad dominum Papam. Poſtea Papa cauſam eandem commiſit iudicibus iſtis, mandans eiſdẽ, quatenus acta originalia, quæ apud priores iudices remanſerunt, debeant inquirere diligenter, & ipſa ſi poterunt inueniri, & ſi qua alia partes duxerint legitime proponenda, in ſcriptis redacta ad præſentiam Papæ remittant: ſi vero acta inueniri non poterunt, cum non reuocetur in dubiũ de conteſtatione litis ſuper ſtatu monaſterij, & ſpoliationibus prædictis, recipiant probationes partium de nouo, & audiant ſi partes voluerint tractare de compoſitione: & quòd ſuper hoc inuenerint, & cauſam ſufficienter inſtructam ad dominum Papam remittant. Nota quòd acta prioris iudicij danda ſunt iudicibus aliis, ad quos cauſa peruenerit: & poſſunt ad hoc compelli. Item per confeſſiones partiũ conſtat de conteſtatione litis, licet non reperiatur in actis, ex quo partes conficentur.

b ¶ *Iudices.*] Originalia acta ſemper apud iudicem ſiue ſcriptorem remanere debent. ℣. eo. quoniam. & ſi cauſa ad alios iudices manauerit, poſtea illis tradere tenetur: vt hic dicit, & ℣. tit. proxi. cauſam quæ. & ſic patet quòd atteſtationes in vno iudicio receptæ valent in alio. in Auth. de teſti. §. quoniam multæ. coll. 7. & C. de arbit. l. pen. in fi. & C. de teſt. l. vlti.

c ¶ *Proponenda.*] Nam ſi teſtes coram prioribus iudicibus recepti & publicati fuerant, alij non recipientur vlterius. ℣. tit. proxi. conſtitutus. ad fin. inſtrumenta vel confeſſiones poterant recipere: vel ſi aliqua fuiſſent capitula ſuper quibus teſtes non fuiſſent recepti, ſuper illis poterunt teſtes recipere. infra titulo proximo, cauſam quæ.

d ¶ *Alioquin.*] id eſt, ſi non poterunt acta inueniri [b], tunc recipiantur probationes de nouo ſuper ſtatu monaſterij, & ſpoliatione abbatis: ſuper quibus de litis conteſta. facta non reuocabitur in dubium, immo illud confitebuntur partes, & ſi teſtes aliqui recepti fuiſſent, & clauſæ atteſtationes eſſent coram primis iudicibus, ſi voluerint partes, computabuntur in numero aliorum. ℣. de teſtib. cum cauſam. in fine.

cendas: Et quia (vt dicit canon) ſæpe manus fallitur & oculus obſtetricum, volumus & mandamus, vt adhuc honeſtas matronas, prouidas, & prudentes † deputare curetis, ad inquirendum, vtrum dicta puella virginitatis [a] priuilegio ſit munita.

¶ Gregorius nonus præpoſito ſanctæ Mariæ Megdeburgenſi. & decano Miſnenſi.

¶ *Acta etiam litis ordinatoria facta coram primis iudicibus, fidem faciunt coram † ſecundis.*

CAP. XV.

CVm bonæ memoriæ. & infra.

¶ Cum acta originalia dicantur apud priores iudices [b] remanſiſſe: Mandamus, quatenus ea cum omni diligentia requirentes, ipſa ſi potuerint inueniri †: & ſi qua partes duxerint legitime, pponẽda [c], in ſcriptis redacta, ad noſtram præſentiam remittatis. ¶ Alioquin [d] cum non reuocetur in dubium de conteſtatione litis ſuper ſtatu Pigameñ. monaſterij, & quibuſdã ſpoliationibus contra abbatem eius factis à Meſburgenſi. † epiſcopo, recipiatis partium probationes de nouo: & audientes, ſi partes audire voluerint, de compoſitione [e] tractatum: tam quod ſuper hoc inueneritis, quàm cauſam ſufficienter inſtructam, ad nos remittere procuretis.

TITVLVS XX.
De teſtibus & atteſtationibus.

Ex concilio Materenſi. †

¶ *Breue eſt.*

CAP. I.

PLacuit [f] ſancto conuentui, vt teſtes non conducantur pretio [g]: & vt quicunque idonei [h] & fideles [i] in teſtimonium aſſumantur: ac nullus teſtimonium dicat, niſi ieiunus [k].

¶ Gregorius Ioanni defenſori eunti in Hiſpaniam.

¶ *Nulla eſt receptio teſtium facta contra non citatum.*

CAP. II.

IN † nomine [l] domini: & infra.

¶ Quod autem dicit epiſcopus, quòd teſtis non ferat teſtimonium pro pretio. Secundum, quòd talis debet eſſet teſtis cui nulla poſſit opponi exceptio. Tertium quòd ieiunus debet ferre teſtimonium. Nota, quòd teſtis cõductitius repellitur. Item idoneus debet eſſe teſtis: cum nulla poſſit opponi exceptio.

f ¶ *Placuit.*] hoc c. habent quidam pro [c] palea. 4. q. 3. placuit.

g ¶ *Pretio.*] Quorum teſtimonium non valet, quia pretio ſunt corrupti. 4. q. 3. c. placuit. §. item in criminali. & ℣. de prob. licet. & ℣. eo. ſicut. 14. quæſt. 5. non ſane. & ℣. eod. quotiens. & 35. q. 6. epiſcopus in ſynodo.

¶ *Glo. ſeq. reci. per q. ſcilicet qui ſint idonei.*

h ¶ *Idonei.*] Idoneus reputabitur, ex quo per aliquam exceptionem non repellitur: quia quilibet præſumitur idoneus, niſi probetur contrarium. ℣. de præſumpt. dudum. [d] & edictum de teſtibus prohibitorium eſt, vt quilibet admittatur, qui non repellitur. ff. de teſt. l. 1. 1. reſponſo.

¶ *Glo. ſeq. aſſimilat accuſationem teſtimonio.*

i ¶ *Fideles.*] quia infideles non admittuntur. ff. eo. l. 1. & 2. q. 7. non poteſt. & c. ſi hæreticus. ſic nec ad accuſandum. ea cauſa. & ea. q. alieni pagani. & c. quærendum.

ADDITIO. Excipe caſum c. contra Chriſtianos. de hær. lib. 6. vbi bonus tex. cum gloſſa.

k ¶ *Ieiunus.*] Hoc de honeſtate dictum eſt, non de neceſſitate. ſic 22. q. 5. honeſtum. Ber.

IN nomine domini.] Diuiditur in tres partes. Nam primo ponit dictum. Secundo probat per legem. Tertio concludit. Secunda: ibi, *Ne poſtea.* Tertia: ibi, Ecce. Abb. Siculus.

CASVS. Capitulum iſtud loquitur de materia illius decreti. 2. q. 1. in primis. Epiſcopus quidam dicebat quòd eo abſente viliſſimi teſtes recepti fuerint contra ipſum, vnde non debebant ſibi præiudicare: Vnde conqueſtus fuit domino Papæ, & ipſe reſpõdet, quòd ſi ita eſt: nullius momenti ſint huiuſmodi teſtes: & quòd ita ſit, probat per legẽ vbi dicitur, ne poſtea obiiciatur teſtibus, quòd per vnã partem geſta ſunt, oportet, vt teſtimonia dentur aduerſario à iudice monito vt veniat, & audiat teſtes: Si vero venire noluerit iuſto impedimento ceſſante, valebunt ac ſi vtraque pars præſens fuiſſet, ex qua lege argumentatur Papa. Ecce admonendus eſt ſemper aduerſarius, vt veniat ad audiendos teſtes: & quia hoc hic omiſſum eſt, firmitatem non obtinet. Not. q̃ legem poſſumus allegare pro nobis. Item teſtes recepti altera parte abſente & non citata, non valent.

l ¶ *In nomine domini.*] hæc eſt pars illius c. 2. q. 1. in primis.

¶ *Glo. ſeq. ponit 7. quæ in teſtibus requiruntur.*

[a] Viliſi

† In omnib⁹ ſcriptis Mariceñ. † Aliàs, Meciẽſ. † Aliàs, Macilium non dum vidim⁹: deſumpſit ve ro Raymundus hoc c. ex 2 compil. tit. de teſtib. c. 1.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cõp. Et pro hiſtoria ac intelligentia text⁹ videto notas noſtras ſ hoc caput.

c Hoc eſt verum, nam in vetuſtiſſimis Gratiani exemplaribus non reperitur, ſed ſ recẽtioribus iam habetur.

d Concor. l. non. omnes. §. à Barbaris. ff. de re mi.

a ¶ *Vilissimi.*]quibus non est credendum.2.q.1.in primis. quædã cõsiderantur in testibus,quæ his versibus notantur.

Conditio,sexus,ætas,discretio,fama:
Et fortuna,fides,in testibus ista requires.

b ¶ *Ne postea.*]Ista verba sunt in Auth.de testi.§.& hæc vero.coll.7.

¶ *Glo.seq.reci.per q. an testem deponẽtem pars debeat audire, & videtur quòd sic,&c.*

c ¶ *Audire.*]Non est ita intelligendum,vt audiãt testes cum deponunt dictum suum,cum in secreto & sigillatim sint reciendi. ǰ. eo. venerabili. C. de test. nullum. ǰ. de accusa.inquisitionis.§. 1. sed audire debent testes. id est, videre & audire eos iurantes,& post publicationem videre & audire dicta ipsorum poterunt, & hoc seruatur exemplo Danielis, qui secreto examinauit illos falsos testes sacerdotes, qui falsum testimonium tulerunt contra Susannam.Et hoc regulare est cum agitur in forma iudicij.sed Auth. vnde verba ista sumpta dicũtur, dicunt doctores loqui in causa publicationis.3. vt lit.non contesta.quoniam.§.sunt & alij.ǰ.eo. significauit.& tunc videtur quòd aduersari[a] possit interesse receptioni testium , & ipsos testes audire,p iura ista. [a] Sed tu expone testes, id est, attestationes:vt in Auth. prædicta de test.§.& hoc vero.vbi dicit audiri attestationes & depositiones.

† Hæc duo verba:& cõfecta:in manuscriptis codicibus , nõ habẽtur.

† Adde q̃ testis dicitur recipi , quãdo iuratur. Concor. l. si quando. C. de testib.

† quia.

† B. Gregorius lib.2.epistola 36. indictione 11. cap. 65. & c. 4.eo.tit in 1. compilat.

Et an & quãdo mulier possit esse testis in crimi nalibus,vide plene per Antonium Gomezium tomo 3 variar. resolut.c 12. & per Iuliũ Clarum in prac.crim.§. fin.q 24.

[a] Et hoc tenet hic Vincẽ. omnino. vide q̃ not. in Spec. eod. tit.§. tractandum.in prin. Ioan.And.

quia se absente , etiam vilissimi [a] sint testes exhibiti nullius momenti:lege noscendum est constitutionis nouellæ,quæ de testibus loquitur in hæc verba: ¶ Ne postea [b] obiiciatur eis,quòd per vnam partem gesta[& cõfecta †]sunt,oportet vt testimonia dentur,illo admonito à iudice, aut defensore venire & audire [c] testes. Si vero noluerit venire [d],& nõ ex ineuitabili [e] quadã necessitate venire non possit:Sancimus huiusmodi testimonia ita valere, tamquam si non ex vna parte consisterent , sed etiam ipso prẽsente facta fuissent. ¶ Ecce admonendus [f] est semper aduersarius:vt ad audiendos testes † veniat: quod, quia hoc omissum est, vt quod † contra legem [g] actum est,non habeat firmitatem.

¶ Idem Sabino defensori Sard.

¶ *Mulier testificatur contra clericum, cum de crimine agitur.*

CAP. III.

QVoniam † aliqua nobis de persona Epiphanij presbyteri sunt facinora nunciata, necesse est vt cuncta diligentius perscrute ris: Et seu mulieres [h] cum quibus peregisse [i] dicitur:seu alios quos de causa scire aliquid sensseris,huc festines adducere:quatenus ecclesiastica districtione,liquide possint

b Vide Alex. consil. 132. lib. 1. Antonium Gomezium loco proxime citato.

quæ vera sunt aperiri.

¶ Pascalis Papa.

¶ *Vbi agitur ad correctionem de peccato impediendo , principalis persona admittitur in testem.*

CAP. IIII.

IN † omni negotio [k] principalis persona dicens veritatem de re sibi nota,rectissime habenda est pro teste:cui adhibito vno,efficiũtur duo testes : adhibitis duobus, efficiuntur tres. Quod patenter ostendit Dominus cum dicit : Si peccauerit [l] in te frater tuus,corripe eum inter te & ipsum solum: quòd si te non audierit,adhibe tecum vnum, vel duos testes: vt in ore duorum vel trium [m] stet omne verbum. ¶ Item alibi affirmat dicens:Ego sum qui testimoniũ perhibeo de meipso , & testimonium perhibet de me pater.nam in lege vestra scriptum est, quia duorum hominum testimonium verũ est.

¶ Eugenius tertius.

¶ *Dicit quales esse , & qualiter iurare debeant,qui super consanguinitate deponunt.*

CAP. V.

QVotiens † aliqui propter cognationẽ propinquitatis [n] separari petuntur : duobus † vel

† Cap. 5. eo. in 1.cõpi.

De materia vide Antoniũ Gabriel. lib. 1. com conclu. tit. de testibus, conclu. 1.& seq.

Math. 18. Luc.17. Ioan.17.

† Post concil Lateran. sub Alexan. iij par. 8 c. 17. & c. 20. eo. tit in 1. compil.

† Adde q̃ vbi nõ est præfixus testiũ numer[us],duo sufficiũt.cõc l.vbi numer[us] C. de test.

rum est.Nota capitulum istud intelligendum in denunciatione.

¶ *Gloss.seq. restringit litteram , & dicit quære. Secundo quærit, & soluit.*

k ¶ *In omni negotio.*] Quod dicit, in omni negotio, generalitas ista restringitur in causa denunciationis , vbi debet præcedere fraterna monitio,ad hoc vt admittantur ad denunciandum.ǰ. de iudi.nouit.& ǰ. de accu.c.2.& c.cũ dilectus 2.& ǰ. de simo.licet Hely. & arg. ad hoc 2.q.7.accusatio.& cap.si quis erga.in eodem casu loquitur hoc cap. & hoc patet ex ipsa littera.& hoc idem dicitur 2.q.1. si peccauerit. alias in causa sua nemo idoneus testis intelligitur.4.q.3.c.si testes.6.itẽ nullus.& ff.eo.nullus.& ǰ.eo.de cætero. Item consueuit dubitari vtrum criminosi & infames admittantur ad denunciandum aliorum crimina? & est dicendum quòd nõ [c]. 3.q.7.qui fine.& c.postulatus.§.porro. in fi.& 1.q.1.multi.in prin.quia tales debent esse bonæ famæ.35.q.6.episcopus in synodo.& ǰ.de testibus cog.præterea.§.1.& ǰ. de spon. cum in tua.vbi de hoc.

† Cap.21.eo. tit.in 1.cõpi, & post cõcil. Lateran. sub Alexan. iiij. par.8.cap.18.

¶ *Glo.seq.circa auctoritatem,si peccauerit:ponit tres opi. & remittit.*

l ¶ *Si peccauerit.*] H.dixit, q̃ hæc [d] auctoritas extenditur ad oẽs sine distinctione personarũ.arg.pro eo.2.q.7.quapropter.& 24.q.3. tam sacerdotes. Alij dicunt q̃ tantũ ad prælatos. argu.23.q.4. ita plane. Alij dicunt,& videtur melius, quòd extenditur ad eos tantum qui aliqua habent administrationem super aliquibus.23.q.4. duo ista nomina. de hoc dicitur 2.q.1. si peccauerit.& ǰ.de hære. cum ex iniuncto.

m ¶ *Duorum vel trium.*]id est,non paucorum,tamen quædam causæ requirunt plures,sed nulla causa contenta est vno.ǰ.eo.licet.

Votiens.]Duo sunt dicta.Secundũ:ibi , *Probatio autem.* Abbas.

CASVS. Quãdo aliq volunt separari ,ppter pſanguinitatẽ,pſanguinitas illa debet ,pbari per duos , vel per tres testes de illa cõsanguinitate:vel si contanguinei non supersunt , debet probari per meliores & antiquiores eiusdẽ loci,& debent iurare quòd non odio,vel amore,vel aliquo commodo quod habeant vel habituri sint , ad hoc iuramentum accedunt:& sic dicunt rei veritatem,vt à suis maioribus acceperunt,& credunt ita esse.

n ¶ *Propinquitatis.*]Intransitiue est hoc, id est,propter cognationem quæ

† Post concil Lateran. sub Alexan. iij par. 8 c. 17. & c. 20. eo. tit in 1. compil.

c Fallit ī criminibus exceptuatis vt luti hæresi , læsa maiestate , simonia & similib⁹. doctores in c. in fidei fauorem. de hæret. lib. 6. vide Iulium Clarum in prac. crim.§. fi. q. 24.

d De expositione huius auctoritatis cõsulo theologos & prælatos B Thomam 2.2. q. 33. art. 3.

quæ est propinquitas.25.q.3.c.1.& 2.

¶ *Glo.seq.alle.concor signat contrarium,& remittit.*

a ¶ *De eadem consanguinitate.*]35.q.6.c.1.& 2.& ǰ.qui mat. accu. posvidetur.Arg.contra. ǰ.eo.super eo.Sol.vt ibi.

b ¶ *Duplici iuramento.*] In iuramento illo duo articuli continentur: vt ǰ.sequitur.

c ¶ *Amicitia.*] Testes enim iurare debent remoto odio, amore, cõmodo,amicitia.4. q. 3.si testes.§. item testium. & 11.q.3.quatuor.& 35. q. 6. de parentela. [a]

a Per quod cã. intelligit hic Inno. de amicitia carnali,quæ corruptionẽ inducat:charitatiua enim non impedit testem,secũdum. Ho de hoc in Spec. eo.ti.in prin. Ioan. And.

d ¶ *Credere ita esse.*]ho die non videtur locum habere ex toto quod hic dicitur , quòd non valet testimonium de auditu siue de credulitate, immo necesse habẽt dicere,quòd viderint personas omnes in cõsanguinitate , designando gradus ab vtroque latere: vel saltem aliquas personas in gradibus:aliter non valet. ǰ.eo. licet. & ita parum valet testimonium de auditu.vnde ad huc debent addere quãtum ad hoc.& ita credere à suis maioribus audiisse,vt ibi dicitur.

† Cap.11.eo. tit.in 1.cõpi, & post cõcil. Lateran. sub Alexan. iiij. par.8.cap.18.

Nsuper.] Diuiditur, quia ponit dictum,qd postea determinat: ibi, *Dummodo.*Abb.Siculus.

CASVS. Prior & fratres sanctæ Trinitatis pe tiuerunt , vtrum producere possint de fratribus suis in testimonium in causis ecclesię suæ:statuit Papa,quòd liceat eis hoc facere,dummodo vnus aut duo instituantur ad agendum , & respondẽdum: & tunc eorum testimonium,in causis in quibus instituti sunt,nõ debet admitti.Not.q clerici possunt ferre testimoniũ in causis ecclesiarũ suarũ.Itẽ nõ põt quis in eadẽ causa esse ,curator & testis.

b Concord. text. in l. sicut. & ibi Bart. ff. quod cuiusq; mo.in l. testatrix.§. 1.ff.com.prę.

e ¶ *Ecclesiæ.*]Et ita clerici possunt ferre testimonium in causa ecclesiæ suæ.14.q.2. super prudentia.& ǰ.eo.cum nuncius. & c.tuis. & ǰ. de iureiur.& si Christus. [b] in fi.Ber.

f ¶ *Vel duo.*]Et sic patet,quòd duo possunt constitui procuratores:hic tamen aget qui prius litem occupauit.ff.de procu.pluribus.& ǰ.de ,procurato.non iniuste.vbi de hoc.

g ¶ *Admitti.*]quia nemo debet habere duplex officium in causa.4.q. 4.c.1.& 2.& singula officia singulis personis sunt committenda.89.dist. singula.& 16.q.1.presbyteros.& ff.ad Treb.ille à quo. §.tempestiuum. ff.de pac.si plures.C.de assess.l.nemo.Ber.

Ex parte.]Hæc decre.reputatur difficilis,& est secundum Io. And. & dicit quòd quidam glossatores eam trãsiuerunt quasi eius dubia non viderent,alij non glossauerunt in ea,vt Bonaguida,Aretinus. D.Ant.dicit quòd nec ipse Io.And. intellectum decre. penitus diluciduit.quicquid sit, decre.hæc habet aliquos not.articulos.Ioan.Andr. summat sic:Probatio exceptionis propositæ contra testes, differri potest post publicationem attestationum. Ego multũ miror de hac summatione Io.And.quæ licet sit vera in se,in nullo summat litteram , cũ in summario de contentis in textu nulla fiat mentio,& ipse Ioã.And. longe melius aliis solitus sit compendiose & eleganter summare textus , adeo vt communiter doctores eum sequentes, soleant cum suis summariis transire.sed nemo potest esse Iob,vt nõ erret in dictis suis: vt ipsemet Ioan.And.dicit in procemio nouellæ.in 6.Do.Ant. secundũ intellectum,qui sibi videtur verus , summat sic:Appellatio quo ad finem exceptionis consequendæ, non iustificatur solo exceptionis obiectu,vel probationis oblatione : quo ad finem autem deuoluendi sic. Hæc summatio vera est in se,& melius probatur ex iis quæ not.in cap. interposita. infra de appel.cui melius congruit quàm hic. nam nil attingit de materia huius titu. nec discutitur principaliter hic virtus appellationis,sed exceptionis contra testes propositæ : ideo summo sic breuiter : Si exceptio legitima opposita contra personas testium non admittitur , licite appellatur.hoc dicit secundum lecturam Ioan. And.quæ hodie communiter approbatur. Diuiditur decreta. principaliter in duas partes. In prima ponitur querela. In secunda mandatum:ibi,*Mandamus.*Prima facit quinque. Prima namque causam iustificat. Secunda : ibi , *Miles.* ponit formam impetrati rescripti, vitia notanter exprimendo. Tertia:ibi,*Tandem.*ponit processum postea ex eo secutum. Quarta:ibi,*Nihilominus.* narrat sententiam.Quinta:ibi, *Quam nunc.* ponit euentum post sententiam. Secunda principalis suodiuiditur in tres. Primo instruit iudices si narrata per presbyterum sunt vera : Secundo ,si non sunt vera ,: ibi , *Si vero.* Tertio ponit clausulam consuetam contra personas testium : ibi, *Testes.* Abbas.

CASVS. Quidam presbyter nomine A. quandam ecclesiam canonice adeptus est , vt dicebat: & eam xxx. ann. & amplius possedit in pace. Tandem quidam miles tacito quòd esset laicus. contra ipsum litteras impetrauit ad quosdam iudices, vt si constaret quòd dictus presbyter filius fuisset illius qui proximo in ea dẽ ecclesia ministrauit: vel quòd publice haberet fornicariam,ipsum à prædicta ecclesia remouerẽt:coram quibus dictus presbyter per procuratorem militis tractus fuit in causam , qui quosdam testes infames & notabiles ad testimonium produxit:facerdos asserebat illos non esse iij.recipiẽdos, eo quòd qui dam eorum erant latrones & raptores manifesti,dicens se hoc probaturum:Iudices nihilominus testibus talibus receptis , post appellationem à dicto presbytero interpositam,priuauerũt ipsum præscripta ecclesia , quam quidam dapifer filius ipsius militis detinet occupatam:quo facto presbyter conquestus fuit domino Papæ: vnde mandat quibusdã, quatenus si constiterit eũsdẽ, quòd dictus presbyter non fuerit per testes idoneos dicta ecclesia spoliatus , cassata sententia prædictorum iudicum,non obstantibus etiam litteris confirmationis , si quæ super ecclesia impetratæ fuerunt , restituant ecclesiam presbytero præfato, nec eum permittant exinde molestari : Si vero non sunt vera quæ sacerdos narrauit,scilicet quòd iudices non processerunt taliter contra ipsum,causam audiant,& fine debito decidant:& testes , quos ille A. nominauerit ad testimonium producendos , moneant vt coram eis testimonium perhibeant veritati. Nota quòd viles testes,notabiles & infames , contra clericos non sunt recipiendi. Item sententia lata post appellationem legitimam , cassanda est non obstante confirmatione. Item in fine est argumentum , quòd testes non sunt compellendi super criminibus obiectis in modum exceptionis contra testes.

† Alias ita: Hereforden. episcopo , & abbati Sudẽ.

¶ *Glo.seq. obiicit , & dupliciter soluit.*

h ¶ *Tacito.*]Ex eo quod dicit,tacito,& c.videtur quòd litteræ istæ nõ valebant.arg.ǰ.eod.decætero.& ǰ. de tranfactio. ex litteris. Sed contrarium videtur:quia de publica fornicatione agebatur : quo casu licet laico vitare [c] vel accusare tales clericos.32.dist. prater hoc.§.verum.& c.nullus.Et sic debet admitti miles ad agendum contra sacerdotem fornicarium : quod quidam concedunt, & ideo dicit, tacito, quia de facto sic accidit:quia & si dixisset se laicum: nihilominus litteras habuisset.Vel dicas quòd ideo dicit,tacito, quia de facto sic accidit:quia non intererat eius,quia non erat parochianus vel patronus illius ecclesiæ,& ideo tacita veritate impetrauit. vnde non valebant, si hoc ab initio fuisset oppositum, bene fuisset auditus.ǰ.de rescrip.super litteris. & quia hanc exceptionem dilatoriam omisit, valuerunt litteræ per consensum illius presbyteri:quare iudicio cœpto illam opponere non valebat. ǰ. de re iudi. inter monasterium. C. de exce.l.penul.& vlt.si enim interfuisset illius,puta si esset patronus vel parochianus,bene admitteretur saltem ad denunciãdam , licet ipsum accusare non posset.16.q.7.filiis ac nepotibus.

† Post concil. Lateran. sub Alexan. iij.par.8 cap. 22.& cap.23. eod. tit. in 1. compilat.

† Clemoñden.

† Culmode.

† Culmedo

† Vox,cam, deest in pluribus.

c Non sequitur, si licet vitare: ergo licet accusare. secundũ Tã. Gof. Inno. & Host.

i ¶ *Impetrauit.*]Supple sub hac forma,quòd si dictus &c.

k ¶ *Qui proximo.*]Et ideo ecclesiam non potuit retinere sine dispensatione Apostolicæ sedis.ǰ.de fil.presby.præsentium.& c.penul.& vlti. 8.q.1.Apostolica.

† In omnibus antiquis legitur focari.m. quam vocem agno eũsdẽ, quòd dictus presbyter non fuerit per testiẽs, & alij veteres interpretes.focariæ vero cõcubinæ dicuntur quasi foco adhidẽtes.l. 2.C. de donat. inter virũ & vxor. & vide l. 15. ff. de fundo instruct. vbi focariavidetur appellari , quæ focũ curat.

l ¶ *Per interpositam personam.*] scilicet per procuratorem. & sic patet quòd ciuiliter agebat , vt remouceretur solummodo ab ecclesia. ǰ. de simo.cum essent. aliàs si criminaliter ageret,nõ admitteretur, etiã si per seipsum , nisi suam vel suorum iniuriam prosequeretur.ǰ. eod. decætero.& 4.q.vlti.omnibus. Sed nec tunc per procuratorem : quia in criminali non interuenit procurator.ǰ.de accu.veniens.& 2.q. 6. si quando.& §.præcedenti.vbi de hoc,& melius 5.quæstio.3.in criminalibus causis.

¶ *Glo.seq. reci.per q.an exceptiones contra testes sint statim admittendæ vel reseruandæ.Tenet quòd regulariter reseruandæ.Huic decre tali dupliciter respondet vel sed hoc non.& in fi.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Infames & notabiles.*] Huiusmodi exceptiones in tempus disputationis debent reseruari, nec expedit testes reprobari tali modo, donec constet an contra eum deposuerint, cum possint reprobari testes post aperturas testium, protestatione præmissa ante aperturam. ℣. eodem. præsentium. & ℣. de excep. denique. & ℣. de simo. licet Hcly. & capi. per tuas. Sed hoc non seruauit sacerdos iste, vnde valuit receptio testium, & lata sententia quousque testes fuerint reprobati, non obstante appellatione. Quandoq; tamen statim admittitur exceptio antequam deponat, si causam criminalem habet cum ipso. in Authen. de testi. §. si vero. colla. 7. quandoque recipiuntur ante apertu ram aliorum, ne prorogetur negotium. ℣. de probationib⁹. licet. aliàs debet recipi statim, vt in tẽpus disputationis quæstio reseruetur. C. eod. Auth. si testis odiosus. sed ex hoc quod hic appellauit, & admittitur appellatio, videtur quòd audiri debeat volens stare tim hoc probare: tamen quod prius dixi, ordinarium est, licet de facto hic aliter contingat. Vel dicas quòd hæc exceptio fuit oppositа post receptionem testium, a annullaretur dictum eorum, sed non fuit admissa, vnde recte appellauit.

†Prædictã

Prædicta

a Hæc lectura est contra textum, vbi vt dicit illos nõ æsse recipiẽdos, & vbi dicit, testibus talibus

b ¶ *De periurio.*] Vnde receptis: nisi dicas quòd ibi rescriptio inspicit effectum: vt tunc videat recipere, qñ ad dicta illorum pronũciat ad hoc ℣. titu. 1. ex litteris. de renũ. sup hoc. Ioan. And. vlterius ad testimonium non deberet admitti, si de hoc constaret. 6. quæstio. 1. quicunque. 22. q. 5. paruuli. & capi. si quis conuictus. & ℣. eodem. testimonium.

c ¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

¶ *Si vobis constiterit.*] Arg. contra. ℣. de iureiur. veniẽtes. ibi reuocat executio sententiæ antequam cognoscatur de appellatione, hic non. sed ibi fuit appellatum à diffinitiua sententia, hic non fuit: & sic super certo articulo appellatum fuit hic, ibi simpliciter à sententia.

d ¶ *Glo. seq. primo soluit obiectionem. Secundo obiicit & dupliciter soluit.*

¶ *Testes idoneos.*] Ad hãc probationem admittitur post sententiam, quia ante sententiam hoc facere voluit, & non fuit admissus, & etiam appellauit propter hoc. sic ℣. de sen. & re iu. cum I. & A. Si vero non dixisset hoc ante sententiam, post sententiam non videtur audiendus. ℣. de excep. denique. vbi de hoc, nisi de falso agere vellet: quòd posset vsque ad xx. annos. ℣. de except. cum venerabilis. & C. de fal. querela. & ℣. de probat. licet. Præterea ex hoc videtur quòd appellans tenetur probare causam appellationis esse veram, sic ℣. de excep. olim. Sed cõtra videtur quòd sufficit illud probare, quòd appellans proposuit probabilem exceptionem coram iudice à quo appellauit, illam se offerens probaturum: & quòd non fuisset admissus, vt probatur. ℣. de appe. interposita. 1. respon. & c. dilecto. & c. vt debitus. & ℣. de offi. deleg. cum causa. & hoc idem fecit sacerdos iste, qui legitimam opposuit exceptionem, quam se obtulit probaturum. Sol. illa contraria loquuntur in exceptionibus dilatoriis, b per quas non eliditur principale propositum: vnde cum iudex nollet admittere probationem super exceptione probabili, grauauit ipsum, & reddidit se suspectũ, & ideo sufficit hoc solum probare coram iudice appellationis, qui procedet postea super principali: alioquin causa remitteretur ad priorem iudicẽ, vt dicit c. vt debitus, sed hæc exceptio quasi peremptoria est, etsi non directe, saltem per obliquum, vt si vult releuare causam suam, necesse habet eam probare esse veram, alioquin staretur sententiæ latæ auctoritate illorum testium, quia præsumitur pro sententia iudicis quamdiu non probatur contrarium, quia per hoc apparet eum frustratorie appellasse. ℣. de re iu. cum I. & A. & hoc idem probare debebat coram primis iudicibus, ne sententiarent contra ipsum si fuisset admissus. & sic contraria se non tangunt, vnde non sunt contraria. Præterea licet probet se causam probabilem allegasse, ac eam se probaturum obtulisse, non tamen debet propter hoc sententia reuocari, nisi probet testes fuisse tales, vt ille allegabat: quia si cassaretur eius sententia, & postea non probaret testes fuisse tales prout dicebat, & offerebat se probaturum, iterum condemnaretur, & sic rediret in pristinum statum: quare non debet cassari sententia, nisi probet primo quod ante sententiam probare tenebatur: si enim iudices isti non tulissent sententiam: tunc sufficeret probare quòd causam probabilem allegauit, & quod etiam obtulit se probaturum: quo facto postea probabit testes fuisse tales, si poterit. Bernard.

b Si enim peremptoria haberetur probata hoc ipso quòd iudex illam nõ ad probationes illius recipit, de facili posset iudex in fauorem excipiẽtis perimere ius appel. & facit quod no. supra in Spe. d appel. §. qualiter. ver. sũt quoque. Io. An.

¶ *Glo. seq. not. etiam delegatum, &c. ponit duas opi.*

e ¶ *Molestari.*] Ex hoc videtur quòd iudex delegatus non tantum debet mittere in possessionem, sed missum tueri. ℣. de simo. querelam. in fine. Dicit Lau. quòd hoc potest facere delegatus, vbi hoc exprimitur in litteris: cum sententia lata functus sit officio suo. ℣. de offic. deleg. in litteris. quia hoc videtur spectare ad ordinarium. ff. ne vis fiat ei qui in pos. mit. l. 1. §. 1. T. dicit q̃ potest hoc delegatus vsque ad annum. ℣. de offi. deleg. quærenti. sed ante sententiam, quia semper durat iurisdictio, videtur quòd semper possit defendere eum in possessione quam assignauerit, cum scilicet fuerit contumax ante litis con testationem.

¶ *Glo. seq. obiicit, soluit dupliciter, sed primam approbat.*

f ¶ *Si vero res aliter.*] id est, si falsum suggessit, quia non fuit priuatus ecclesia sua per tales testes. nec iudices processerunt contra illum. Sed videtur esse contra ius, quia secundum hoc debuit remitti ad priores iudices, & condemnari in expensis. ℣. de appel. vt debitus. & c. cum in ecclesia. vnde dicas quòd fecit ei in hoc gratiã c dominus Papa, quia non remisit illum ad priores iudices. Si vis, expone aliter, id est non potuit probare testes tales fuisse, vt dicebat, per quos lata fuit sententia. sed quod sequitur, cõtrarium videtur, & ideo expone vt prius.

ADDITIO. Vel dic quòd si testes fuerint boni, saluum remaneat eis ius si aliter probare possit dictam sententiam fuisse iniustam.

g ¶ *Monere.*] Arg. quòd in crimine non sunt cogendi testes, etiam in excipiendo.

I qui testium.] CASVS. Iudex mittere debet ad testes in casibus huius capituli, nec debent compelli venire ad iudicem. Nota hic casum specialem in quo iudex mandat testes recipi.

¶ *Glo. seq. circa testes impeditos præmittit tria, demum quærit, arg. negatiue, & soluit contrarium.*

h ¶ *Valetudinarij.*] Ad istos impeditos tali infirmitate vel senectute, & egregias personas debet mittere iudex. ff. de iureiuran. ad egregias. vel ad iudicem loci, vt eos recipiat, & dicta eorum sigillata sibi remittat. in Authen. eo. §. & quoniam sancimus. versi. multæ. colla. 7. C. de fide instru. Auth. apud eloquentissimum. & ff. eod. l. 3. §. item diuus. ℣. de fideiuss. constitutus. & isti possunt recipi lite non contestata. ℣. vt lit. non contesta. quoniam. 1. respon. & ℣. eod. cum olim. Sed nunquid senes sunt compellendi ferre testimonium inuiti? Videtur quòd non. 4. q. 3. c. si testes. §. item inuiti. & ff. eod. tit. inuiti. & ff. de excusatione tutorum. l. 2. & ff. de iure immu. l. maiores. Dic quòd compelluntur secũdum canones propter peccatum. 11. q. 3. quisquis. & ℣. de fals. c. 1. & ℣. de iudic. nouit. & opt. argu. ad hoc. ff. de vaca. munc. l. 2. §. corporis debilitas. Ber.

i ¶ *Glo. seq. primo obiicit & sol. Secundo soluit aliud contrarium.*

¶ *Paupertate.*] Sed quare remittit ad istos? quia licet sint pauperes, bene possunt venire d. Potest dici quòd ideo, quia tales sunt, q̃ nõ decet eos venire ad iudicẽ, forsitan quia nobilis, & ita verecundatur venire propter nimiam paupertatem, licet tamen iste pauper aliàs honesta persona est: nec est suspectus propter suam paupertatem, & sic non est contra. 2. q. 1. in primis. versi. quia igitur. & 4. q. 3. c. si testes. versi. item testium. cum ibi loquitur de suspectis.

Sicut nobis.] Corrupti & periuri ad testimonium non debent admitti. ita communiter summant Doctores: sed hæc summatio nil nouj affert, cum totum corpus iuris de hoc plenum sit, & maxime in c. testimonium. ℣. eod. & 22. q. 5. paruuli. vbi probatur quòd semel periurus non debet amplius ad iuramentum admitti: nisi veniat in suum præiudicium, vt in c. cum in ecclesia. de maior. & obedien. Primo ponitur consultatio. Secundo distingueus responsio: ibi, *Super quo.* Et secundũ membrũ distinctionis: ibi, *Si vero.*

CASVS. Quidã pro pecunia falsum tulerũt testimoniũ in causa matrimoniali: propter illorum testimonium sententia diuortij lata fuit: Postea vere priuatim accedunt ad iudicem, asserentes nullam consanguinitatem esse inter eos, & dicunt se corruptos perhibuisse testimonium falsitati: queritur vtrum ad dictum istorum debet sententia reuocari? Respondet quòd si vir aut vxor aut alter eorum ad secunda vota transiuit, pœnitentia debet imponi testibus de periurio & adulterio vno vel pluribus, quibus causam dederit: & diligenter inquirendum est coram quibus talis corruptio intercesserit: & si tales exhibeantur per quos veritas prædictæ corruptionis possit probari, recipiendum est eorum testimonium, & sententia est reuocanda. Dictum vero prædictorum testium (cũ periuri sint) non est aliquatenus admittendũ. Nota quòd periuro non est credẽdum. Item primo dicto aliquius stãdum est. Item qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur.

† Aliàs: Exoneñ. & Vigor. episcopis.

† Ca. 14. eo. tit. in 1 compilat. Similis extat sententia post cõc. Lateranẽs. sub Alexan. iij. par. 8. ca. 10.

† Adde, ad quos debẽt mitti examinatores, in l. ad egregias. & ibi Bart. ff. de iureiur. & in l. generaliter. C. eo.

† Vide l. generaliter. C. de nõ nume. pec & l. eos. & ibi Bar. ff. de fal.

a De pœnis periurorũ vi de Baldũ in l. iurisiuran. di. C. de reb. cred. & late per Guidonem Papæ decisio. 178

† Aliàs: Ide Archerẽ. archiepiscopo. Aliàs: Ariten. archi episcopo.

† Cap. 9. eo. tit. in 1. cõpil.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. cõpil.

b Concord. text. in l fi. quis ad fe. C. ad legẽ iul. de vi pub.

c Hoc fatetur: sed litera nõ de falsitate, sed corruptione loquitur: vt dixit in text. Sed qñ migrauerũt ad secunda vota cũ maiori discussiõe recipientur testes: & difficilius retractabitur sententia secundũ Inno. sed H. dicit, qñ non migrauerũt impetrare illis pœnitentia tantum de periurio. sed vtroque casu fiet inquistio. Io. An.

c Fugiendæ sunt lecturæ quæ contra naturã suam iura deducunt ad gratias: sed poterat dicere glossa hoc fuisse de iure, ex virib⁹ dilationis, vt dicit hic tex. Ioan. And.

d Cum producens eis procuret expensas: vt infra de reseri. statutum. §. pen. lib. 6. 10. And.

parentela inter virum & vxorem exibent iuramenta, per quæ inter ipsos diuortij sententia promulgatur: postea vero priuatim nullam inter eos consanguinitatis lineam asserentes, se corruptos dicunt testimonium perhibuisse falsitati.

¶ Super quo taliter respondemus, quòd si vir & vxor, aut alter eorũ, ad secunda vota transiuit: testibus de periurio a & adulterio b, vno pluribusve, quibus causam dederunt c, pœnitentia indicatur †. Si vero ad secunda vota idem vir & vxor non migrauerint d, diligenter inquirendi sunt coram quibus corruptio intercessit: & si tales exhibeantur, per quos possit prædictæ corruptionis veritas comprobari, recepto eorum testimonio est sententia reuocanda; nõ enim testimonium prædictorum (cum periuri e sint) est in hoc casu aliquatenus admittendum.

¶ Idem †

¶ *Socius criminis & muneris non testificatur etiam in crimine simoniæ, & vnius testimonium non sufficit ad condemnationem.*

CAP. X.

VEniens † ad nos L. presbyter sua relatione mõstrauit, quòd ei obiectũ fuit, quòd in ecclesia de Oueñ. canonicum nõ habuisset ingressum: quia promisisset vnicuique parochianorũ quinque barillos vini remittere f, qui sacerdoti ibi pro tempore seruienti, consueuerant pro beneficio dari. Verum cum duo apparuissent, qui iurati deposuerũt prædictum presbyterum talem feciſſe promiſſionem, & cum altero illorũ g pactum illud factũ fuisse, tu de presbytero prout ordo rationis † exigit iudicasti h. ¶ Et nos tuam sententiam commendamus, eo quòd ille qui eodem erat infectus crimine, inde contra eũ testificari nõ † posset, nullique de se confesso i, aduersus alium in eodem crimine sit credendum, nec vnius testimonium k ad condemnationem sufficiat alicuius.

¶ Idem abbati † san. L. & priori san. C.

¶ *Attestationes in vno iudicio receptæ fidem faciunt in eadem causa, & inter easdem personas coram alio iudice.*

CAP. XI.

CAusam † quæ: & infrà. ¶ Discr. vestræ mandamus, quatenus susceptis attestationibus vtriusque partis, quæ ab aliis iudicibus l sunt receptæ, causam ipsam fine debito terminetis.

† Aliàs, iuxis.

† De hoc articulo vide late per Antonium Gomeziũ tom. 3. varia. resolut. cap. 12 & per Iulium Clarũ in pra. cti. crim §. fi. quæst. 11.

† Aliàs ita: abbati sancti Benedicti, & Priori sanctæ Crucis.

† Cap. 10. eo. tit. in 1. cõpi.

a De hoc fatetur: sed litera nõ de falsitate, sed corruptione loquitur: vt dixit in text. Sed qñ migrauerũt ad secunda vota cũ maiori discussiõe recipientur testes: & difficilius retractabitur sententia secundũ Inno. sed H. dicit, qñ non migrauerũt impetrare illis pœnitentia tantum de periurio. sed vtroque casu fiet inquistio. Io. An.

b Concord. text. in l fi. quis ad fe. C. ad legẽ iul. de vi pub.

c Fugiendæ sunt lecturæ quæ contra naturã suam iura deducunt ad gratias: sed poterat dicere glossa hoc fuisse de iure, ex virib⁹ dilationis, vt dicit hic tex. Ioan. And.

d Cum producens eis procuret expensas: vt infra de reseri. statutum. §. pen. lib. 6. 10. And.

e De pœnis periurorũ vi de Baldũ in l. iurisiuran. di. C. de reb. cred. & late per Guidonem Papæ decisio. 178

† Aliàs: Ide Archerẽ. archiepiscopo. Aliàs: Ariten. archi episcopo.

† Cap. 9. eo. tit. in 1. cõpil.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. cõpil.

† Vide l. generaliter. C. de nõ nume. pec & l. eos. & ibi Bar. ff. de fal.

† Aliàs, iuxis.

† De hoc articulo vide late per Antonium Gomeziũ tom. 3. varia. resolut. cap. 12 & per Iulium Clarũ in pra. cti. crim §. fi. quæst. 11.

† Aliàs ita: abbati sancti Benedicti, & Priori sanctæ Crucis.

† Cap. 10. eo. tit. in 1. cõpi.

a ¶ *Infames & notabiles.*] Huiusmodi exceptiones in tempus disputationis debent reseruari, nec expedit testes reprobari tali modo, donec constet an contra eum deposuerint, cum possint reprobari testes post aperturas testium, protestatione præmissa ante aperturam. ℣. eodem. præsentium. & ℣. de excep. denique. & ℣. de simo. licet Hcly. & capi. per tuas. Sed hoc non seruauit sacerdos iste, vnde valuit receptio testium, & lata sententia quousque testes fuerint reprobati, non obstante appellatione. Quandoq; tamen statim admittitur exceptio antequam deponat, si causam criminalem habet cum ipso. in Authen. de testi. §. si vero. colla. 7. quandoque recipiuntur ante apertu ram aliorum, ne prorogetur negotium. ℣. de probationib⁹. licet. aliàs debet recipi statim, vt in tẽpus disputationis quæstio reseruetur. C. eod. Auth. si testis odiosus. sed ex hoc quod hic appellauit, & admittitur appellatio, videtur quòd audiri debeat volens stare tim hoc probare: tamen quod prius dixi, ordinarium est, licet de facto hic aliter contingat. Vel dicas quòd hæc exceptio fuit oppositа post receptionem testium, a annullaretur dictum eorum, sed non fuit admissa, vnde recte appellauit.

†Prædictã

Prædicta

a Hæc lectura est contra textum, vbi vt dicit illos nõ æsse recipiẽdos, & vbi dicit, testibus talibus

b ¶ *De periurio.*] Vnde receptis: nisi dicas quòd ibi rescriptio inspicit effectum: vt tunc videat recipere, qñ ad dicta illorum pronũciat ad hoc ℣. titu. 1. ex litteris. de renũ. sup hoc. Ioan. And. vlterius ad testimonium non deberet admitti, si de hoc constaret. 6. quæstio. 1. quicunque. 22. q. 5. paruuli. & capi. si quis conuictus. & ℣. eodem. testimonium.

c ¶ *Si vobis constiterit.*] Arg. contra. ℣. de iureiur. veniẽtes. ibi reuocat executio sententiæ antequam cognoscatur de appellatione, hic non. sed ibi fuit appellatum à diffinitiua sententia, hic non fuit: & sic super certo articulo appellatum fuit hic, ibi simpliciter à sententia.

d ¶ *Glo. seq. primo soluit obiectionem. Secundo obiicit & dupliciter soluit.*

¶ *Testes idoneos.*] Ad hãc probationem admittitur post sententiam, quia ante sententiam hoc facere voluit, & non fuit admissus, & etiam appellauit propter hoc. sic ℣. de sen. & re iu. cum I. & A. Si vero non dixisset hoc ante sententiam, post sententiam non videtur audiendus. ℣. de excep. denique. vbi de hoc, nisi de falso agere vellet: quòd posset vsque ad xx. annos. ℣. de except. cum venerabilis. & C. de fal. querela. & ℣. de probat. licet. Præterea ex hoc videtur quòd appellans tenetur probare causam appellationis esse veram, sic ℣. de excep. olim. Sed cõtra videtur quòd sufficit illud probare, quòd appellans proposuit probabilem exceptionem coram iudice à quo appellauit, illam se offerens probaturum: & quòd non fuisset admissus, vt probatur. ℣. de appe. interposita. 1. respon. & c. dilecto. & c. vt debitus. & ℣. de offi. deleg. cum causa. & hoc idem fecit sacerdos iste, qui legitimam opposuit exceptionem, quam se obtulit probaturum. Sol. illa contraria loquuntur in exceptionibus dilatoriis, b per quas non eliditur principale propositum: vnde cum iudex nollet admittere probationem super exceptione probabili, grauauit ipsum, & reddidit se suspectũ, & ideo sufficit hoc solum probare coram iudice appellationis, qui procedet postea super principali: alioquin causa remitteretur ad priorem iudicẽ, vt dicit c. vt debitus, sed hæc exceptio quasi peremptoria est, etsi non directe, saltem per obliquum, vt si vult releuare causam suam, necesse habet eam probare esse veram, alioquin staretur sententiæ latæ auctoritate illorum testium, quia præsumitur pro sententia iudicis quamdiu non probatur contrarium, quia per hoc apparet eum frustratorie appellasse. ℣. de re iu. cum I. & A. & hoc idem probare debebat coram primis iudicibus, ne sententiarent contra ipsum si fuisset admissus. & sic contraria se non tangunt, vnde non sunt contraria. Præterea licet probet se causam probabilem allegasse, ac eam se probaturum obtulisse, non tamen debet propter hoc sententia reuocari, nisi probet testes fuisse tales, vt ille allegabat: quia si cassaretur eius sententia, & postea non probaret testes fuisse tales prout dicebat, & offerebat se probaturum, iterum condemnaretur, & sic rediret in pristinum statum: quare non debet cassari sententia, nisi probet primo quod ante sententiam probare tenebatur: si enim iudices isti non tulissent sententiam: tunc sufficeret probare quòd causam probabilem allegauit, & quod etiam obtulit se probaturum: quo facto postea probabit testes fuisse tales, si poterit. Bernard.

b Si enim peremptoria haberetur probata hoc ipso quòd iudex illam nõ ad probationes illius recipit, de facili posset iudex in fauorem excipiẽtis perimere ius appel. & facit quod no. supra in Spe. d appel. §. qualiter. ver. sũt quoque. Io. An.

¶ *Glo. seq. not. etiam delegatum, &c. ponit duas opi.*

e ¶ *Molestari.*] Ex hoc videtur quòd iudex delegatus non tantum debet mittere in possessionem, sed missum tueri. ℣. de simo. querelam. in fine. Dicit Lau. quòd hoc potest facere delegatus, vbi hoc exprimitur in litteris: cum sententia lata functus sit officio suo. ℣. de offic. deleg. in litteris. quia hoc videtur spectare ad ordinarium. ff. ne vis fiat ei qui in pos. mit. l. 1. §. 1. T. dicit q̃ potest hoc delegatus vsque ad annum. ℣. de offi. deleg. quærenti. sed ante sententiam, quia semper durat iurisdictio, videtur quòd semper possit defendere eum in possessione quam assignauerit, cum scilicet fuerit contumax ante litis con testationem.

¶ *Glo. seq. obiicit, soluit dupliciter, sed primam approbat.*

f ¶ *Si vero res aliter.*] id est, si falsum suggessit, quia non fuit priuatus ecclesia sua per tales testes. nec iudices processerunt contra illum. Sed videtur esse contra ius, quia secundum hoc debuit remitti ad priores iudices, & condemnari in expensis. ℣. de appel. vt debitus. & c. cum in ecclesia. vnde dicas quòd fecit ei in hoc gratiã c dominus Papa, quia non remisit illum ad priores iudices. Si vis, expone aliter, id est non potuit probare testes tales fuisse, vt dicebat, per quos lata fuit sententia. sed quod sequitur, cõtrarium videtur, & ideo expone vt prius.

ADDITIO. Vel dic quòd si testes fuerint boni, saluum remaneat eis ius si aliter probare possit dictam sententiam fuisse iniustam.

g ¶ *Monere.*] Arg. quòd in crimine non sunt cogendi testes, etiam in excipiendo.

I qui testium.] CASVS. Iudex mittere debet ad testes in casibus huius capituli, nec debent compelli venire ad iudicem. Nota hic casum specialem in quo iudex mandat testes recipi.

¶ *Glo. seq. circa testes impeditos præmittit tria, demum quærit, arg. negatiue, & soluit contrarium.*

h ¶ *Valetudinarij.*] Ad istos impeditos tali infirmitate vel senectute, & egregias personas debet mittere iudex. ff. de iureiuran. ad egregias. vel ad iudicem loci, vt eos recipiat, & dicta eorum sigillata sibi remittat. in Authen. eo. §. & quoniam sancimus. versi. multæ. colla. 7. C. de fide instru. Auth. apud eloquentissimum. & ff. eod. l. 3. §. item diuus. ℣. de fideiuss. constitutus. & isti possunt recipi lite non contestata. ℣. vt lit. non contesta. quoniam. 1. respon. & ℣. eod. cum olim. Sed nunquid senes sunt compellendi ferre testimonium inuiti? Videtur quòd non. 4. q. 3. c. si testes. §. item inuiti. & ff. eod. tit. inuiti. & ff. de excusatione tutorum. l. 2. & ff. de iure immu. l. maiores. Dic quòd compelluntur secũdum canones propter peccatum. 11. q. 3. quisquis. & ℣. de fals. c. 1. & ℣. de iudic. nouit. & opt. argu. ad hoc. ff. de vaca. munc. l. 2. §. corporis debilitas. Ber.

i ¶ *Glo. seq. primo obiicit & sol. Secundo soluit aliud contrarium.*

¶ *Paupertate.*] Sed quare remittit ad istos? quia licet sint pauperes, bene possunt venire d. Potest dici quòd ideo, quia tales sunt, q̃ nõ decet eos venire ad iudicẽ, forsitan quia nobilis, & ita verecundatur venire propter nimiam paupertatem, licet tamen iste pauper aliàs honesta persona est: nec est suspectus propter suam paupertatem, & sic non est contra. 2. q. 1. in primis. versi. quia igitur. & 4. q. 3. c. si testes. versi. item testium. cum ibi loquitur de suspectis.

Sicut nobis.] Corrupti & periuri ad testimonium non debent admitti. ita communiter summant Doctores: sed hæc summatio nil nouj affert, cum totum corpus iuris de hoc plenum sit, & maxime in c. testimonium. ℣. eod. & 22. q. 5. paruuli. vbi probatur quòd semel periurus non debet amplius ad iuramentum admitti: nisi veniat in suum præiudicium, vt in c. cum in ecclesia. de maior. & obedien. Primo ponitur consultatio. Secundo distingueus responsio: ibi, *Super quo.* Et secundũ membrũ distinctionis: ibi, *Si vero.*

CASVS. Quidã pro pecunia falsum tulerũt testimoniũ in causa matrimoniali: propter illorum testimonium sententia diuortij lata fuit: Postea vere priuatim accedunt ad iudicem, asserentes nullam consanguinitatem esse inter eos, & dicunt se corruptos perhibuisse testimonium falsitati: queritur vtrum ad dictum istorum debet sententia reuocari? Respondet quòd si vir aut vxor aut alter eorum ad secunda vota transiuit, pœnitentia debet imponi testibus de periurio & adulterio vno vel pluribus, quibus causam dederit: & diligenter inquirendum est coram quibus talis corruptio intercesserit: & si tales exhibeantur per quos veritas prædictæ corruptionis possit probari, recipiendum est eorum testimonium, & sententia est reuocanda. Dictum vero prædictorum testium (cũ periuri sint) non est aliquatenus admittendũ. Nota quòd periuro non est credẽdum. Item primo dicto aliquius stãdum est. Item qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur.

† Aliàs: Exoneñ. & Vigor. episcopis.

† Ca. 14. eo. tit. in 1 compilat. Similis extat sententia post cõc. Lateranẽs. sub Alexan. iij. par. 8. ca. 10.

† Adde, ad quos debẽt mitti examinatores, in l. ad egregias. & ibi Bart. ff. de iureiur. & in l. generaliter. C. eo.

† Vide l. generaliter. C. de nõ nume. pec & l. eos. & ibi Bar. ff. de fal.

¶ Super quo taliter respondemus, quòd si vir & vxor, aut alter eorũ, ad secunda vota transiuit: testibus de periurio a & adulterio b, vno pluribusve, quibus causam dederunt c, pœnitentia indicatur †. Si vero ad secunda vota idem vir & vxor non migrauerint d, diligenter inquirendi sunt coram quibus corruptio intercessit: & si tales exhibeantur, per quos possit prædictæ corruptionis veritas comprobari, recepto eorum testimonio est sententia reuocanda; nõ enim testimonium prædictorum (cum periuri e sint) est in hoc casu aliquatenus admittendum.

¶ Idem †

¶ *Socius criminis & muneris non testificatur etiam in crimine simoniæ, & vnius testimonium non sufficit ad condemnationem.*

CAP. X.

VEniens † ad nos L. presbyter sua relatione mõstrauit, quòd ei obiectũ fuit, quòd in ecclesia de Oueñ. canonicum nõ habuisset ingressum: quia promisisset vnicuique parochianorũ quinque barillos vini remittere f, qui sacerdoti ibi pro tempore seruienti, consueuerant pro beneficio dari. Verum cum duo apparuissent, qui iurati deposuerũt prædictum presbyterum talem feciſſe promiſſionem, & cum altero illorũ g pactum illud factũ fuisse, tu de presbytero prout ordo rationis † exigit iudicasti h. ¶ Et nos tuam sententiam commendamus, eo quòd ille qui eodem erat infectus crimine, inde contra eũ testificari nõ † posset, nullique de se confesso i, aduersus alium in eodem crimine sit credendum, nec vnius testimonium k ad condemnationem sufficiat alicuius.

¶ Idem abbati † san. L. & priori san. C.

¶ *Attestationes in vno iudicio receptæ fidem faciunt in eadem causa, & inter easdem personas coram alio iudice.*

CAP. XI.

CAusam † quæ: & infrà. ¶ Discr. vestræ mandamus, quatenus susceptis attestationibus vtriusque partis, quæ ab aliis iudicibus l sunt receptæ, causam ipsam fine debito terminetis.

† Aliàs, iuxis.

† De hoc articulo vide late per Antonium Gomeziũ tom. 3. varia. resolut. cap. 12 & per Iulium Clarũ in pra. cti. crim §. fi. quæst. 11.

† Aliàs ita: abbati sancti Benedicti, & Priori sanctæ Crucis.

† Cap. 10. eo. tit. in 1. cõpi.

a De pœnis periurorũ vi de Baldũ in l. iurisiuran. di. C. de reb. cred. & late per Guidonem Papæ decisio. 178

† Aliàs: Ide Archerẽ. archiepiscopo. Aliàs: Ariten. archi episcopo.

† Cap. 9. eo. tit. in 1. cõpil.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. cõpil.

b Concord. text. in l fi. quis ad fe. C. ad legẽ iul. de vi pub.

c Hoc fatetur: sed litera nõ de falsitate, sed corruptione loquitur: vt dixit in text. Sed qñ migrauerũt ad secunda vota cũ maiori discussiõe recipientur testes: & difficilius retractabitur sententia secundũ Inno. sed H. dicit, qñ non migrauerũt impetrare illis pœnitentia tantum de periurio. sed vtroque casu fiet inquistio. Io. An.

c Fugiendæ sunt lecturæ quæ contra naturã suam iura deducunt ad gratias: sed poterat dicere glossa hoc fuisse de iure, ex virib⁹ dilationis, vt dicit hic tex. Ioan. And.

d Cum producens eis procuret expensas: vt infra de reseri. statutum. §. pen. lib. 6. 10. And.

parentela inter virum & vxorem exibent iuramenta, per quæ inter ipsos diuortij sententia promulgatur: postea vero priuatim nullam inter eos consanguinitatis lineam asserentes, se corruptos dicunt testimonium perhibuisse falsitati.

¶ Super quo taliter respondemus, quòd si vir & vxor, aut alter eorũ, ad secunda vota transiuit: testibus de periurio a & adulterio b, vno pluribusve, quibus causam dederunt c, pœnitentia indicatur †. Si vero ad secunda vota idem vir & vxor non migrauerint d, diligenter inquirendi sunt coram quibus corruptio intercessit: & si tales exhibeantur, per quos possit prædictæ corruptionis veritas comprobari, recepto eorum testimonio est sententia reuocanda; nõ enim testimonium prædictorum (cum periuri e sint) est in hoc casu aliquatenus admittendum.

¶ Idem †

¶ *Socius criminis & muneris non testificatur etiam in crimine simoniæ, & vnius testimonium non sufficit ad condemnationem.*

CAP. X.

VEniens † ad nos L. presbyter sua relatione mõstrauit, quòd ei obiectũ fuit, quòd in ecclesia de Oueñ. canonicum nõ habuisset ingressum: quia promisisset vnicuique parochianorũ quinque barillos vini remittere f, qui sacerdoti ibi pro tempore seruienti, consueuerant pro beneficio dari. Verum cum duo apparuissent, qui iurati deposuerũt prædictum presbyterum talem feciſſe promiſſionem, & cum altero illorũ g pactum illud factũ fuisse, tu de presbytero prout ordo rationis † exigit iudicasti h. ¶ Et nos tuam sententiam commendamus, eo quòd ille qui eodem erat infectus crimine, inde contra eũ testificari nõ † posset, nullique de se confesso i, aduersus alium in eodem crimine sit credendum, nec vnius testimonium k ad condemnationem sufficiat alicuius.

¶ Idem abbati † san. L. & priori san. C.

¶ *Attestationes in vno iudicio receptæ fidem faciunt in eadem causa, & inter easdem personas coram alio iudice.*

CAP. XI.

CAusam † quæ: & infrà. ¶ Discr. vestræ mandamus, quatenus susceptis attestationibus vtriusque partis, quæ ab aliis iudicibus l sunt receptæ, causam ipsam fine debito terminetis.

† Aliàs, iuxis.

† De hoc articulo vide late per Antonium Gomeziũ tom. 3. varia. resolut. cap. 12 & per Iulium Clarũ in pra. cti. crim §. fi. quæst. 11.

† Aliàs ita: abbati sancti Benedicti, & Priori sanctæ Crucis.

† Cap. 10. eo. tit. in 1. cõpi.

a De pœnis periurorũ vi de Baldũ in l. iurisiuran. di. C. de reb. cred. & late per Guidonem Papæ decisio. 178

† Aliàs: Ide Archerẽ. archiepiscopo. Aliàs: Ariten. archi episcopo.

† Cap. 9. eo. tit. in 1. cõpil.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. cõpil.

† Vide l. generaliter. C. de nõ nume. pec & l. eos. & ibi Bar. ff. de fal.

b Concord. text. in l fi. quis ad fe. C. ad legẽ iul. de vi pub.

c Hoc fatetur: sed litera nõ de falsitate, sed corruptione loquitur: vt dixit in text. Sed qñ migrauerũt ad secunda vota cũ maiori discussiõe recipientur testes: & difficilius retractabitur sententia secundũ Inno. sed H. dicit, qñ non migrauerũt impetrare illis pœnitentia tantum de periurio. sed vtroque casu fiet inquistio. Io. An.

c Fugiendæ sunt lecturæ quæ contra naturã suam iura deducunt ad gratias: sed poterat dicere glossa hoc fuisse de iure, ex virib⁹ dilationis, vt dicit hic tex. Ioan. And.

d Cum producens eis procuret expensas: vt infra de reseri. statutum. §. pen. lib. 6. 10. And.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sa defertur, debet habere acta omnia prioris iudicis. ℣. tit. proxi. quoniam. & c. vlt. Et si testes apud primum iudicem non sunt publicati, adhuc alij possunt induci. ℣. eodem. cum causam.

Cvm nuncius.] CASVS. Clerici non debent repelli à ferendo testimonio in causa ecclesiæ suæ, eo quòd clerici sunt: nisi aliud impediat. Not. quòd illi qui sunt de vniuersitate, possunt ferre testimoniũ in causa ecclesiæ.

¶ *Glo. seq. alleg. tres cõc. & tria iura in contrarium soluit. Secũdo quærit. alleg. 3. ad negatiuã. & alia 3. ad affirmatiuam: ponit opinionẽ, vltimam soluit. & pro contraria solutione ibi remittit.*

† Cap. 11. eo. tit. in 1. compilat. & post concil. par. 8. cap. 3.

a ¶ *Repellendi.*] Immo sunt admittendi. 14. q. 2. super prudentia. & ℣. eo. insuper. vbi de hoc. & Instit. de re. di. 5. vniuersitatis. & §. nullius autẽ. ff. de re. di. l. in tantum §. 1. arg. cõtra inst. de test. §. licet & C. de testi. omnibus & 4. q. 3. c. si testes. §. nullus. quia causa ecclesiæ satis videt sua. Sol. in causa ecclesiæ vel vniuersitatis qui dicit testimonium, pro nullo de vniuersitate hoc facit, ergo nec pro se. arg. 12. q. 2. qui manumittit. Sed pone quòd aduersarius petat clericos in testimonium de ecclesia pro se induci contra ipsam ecclesiam, nunquid debent compelli? Videtur quòd non. ℣. de postu. c. vlt. in fin. & filius cõtra patrẽ nõ cõpellit, quia nõ cõpellit cõtra alios inferiores sibi coniunctos. 4. q. 3. §. itẽ lege Iulia 2. Sed ille est filij ecclesiæ quę ipsũ dominũ sociauit. ℣. de pœ. presbyteri. ergo nõ cõpellit ferre testimoniũ cõtra ipsã. Itẽ nemo debet petere ab aduersario suo instrumẽta propria. ℣. de probat. c. 1. & C. de test. nimis. & 4. q. 3. §. qui intẽdit. Sed cõtra videt q̃ possit, quia ecclesia potest ipsũ inducere pro se, ergo tenet illũ recipere contra se. 4. q. 3. c. si testes. §. si quis testibus. 19. distin. si Romanorum. & actoris, & rei æqua debet esse conditio. ℣. de mut. pe. cap. 2. & testis pro vtraque parte debet ferre testimonium. 14. q. 5. nõ sane. & nihil debet licere actori quod reo non licet. ff. de reg. iur. non debet. Quidam dicunt quòd non debet compelli clericus ferre testimonium contra ecclesiam suam: tamẽ si ecclesia ipsum inducit pro se, tunc tenetur & compellitur dicere pro aduersario. ff. de eden. l. 1. §. edenda. & sic intelligitur quod dicitur: testis pro vtraque parte debet ferre testimonium. Alij dicunt quòd verius videtur, quòd bene debeat compelli ad hoc, non obstantibus contrariis signatis, quia non tangunt hunc casum, quia causa ecclesiæ non est proprie clerici, & tacere veritatem, peccatum est. 11. q. 3. quisquis. nec ob. arg. infra eod. veniens. in fi. vbi de hoc.

† Cap. 12. eo. tit. in 1. cõpilat. & post concil. Lateranẽ. sub Alexã. iij. par. 8. cap. 4.

† Cap. 14. eo. tit. in 1. cõpilat. & post concil. Lateranẽ. par. 8. cap. 8.

Iam decisio huius capitis locum etiam habet in clerico primæ tonsuræ tenet Dominicus in c. sacerdotes. 1. q. 7.

a De carnal est prohibitio & edictũ de testib' prohibitorium. ff. eodẽ l. 1. Ioan. And.

Vper eo.] Communis diuisio. Secunda: ibi, *Respondemus.* Abbas.

CASVS. Testes recepti sũt in aliqua causa criminali siue ciuili: opponunt eis crimina, vt à testimonio repellãtur; quærit q̃d iuris sit? Respondet, quòd si de criminibus illis antea non sunt conuicti vel confessi, si modo inde conuincãtur, non sunt in testimonium admittendi. quod dicitur hic, intellige prout traditur. ℣. eo. testimoniũ. Not. quòd obtentu criminis repellitur testis à testimonio etiam in criminali: quod verũ est si in crimine perseueret.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

b ¶ *Confessi.*] si ante accusationem institutam contra eos conuicti vel confessi fuerunt, si adhuc in crimine perseuerent, repelluntur. ℣. eo. testimonium. vbi hęc materia plenius expeditur. contrarium signatur 4. q. 3. §. item lege Iulia 1. & ff. de iis qui no. infa. athletas. §. calumniator. secundum leges damnatus tamen repellitur à testimonio: sed secundum canones repellitur, siue iam condemnatus sit, siue ei probari possit & probetur.

De cætero.] primo ponit regulam, à qua secundo excipit: ibi *Nisi.* exceptionem determinat: ibi, *Nec tunc.* Abbas.

¶ Idem Cantuarien. archiepiscopo, & Vigor. episcopo.

¶ *Clerici non sunt à ferendo testimonio in causa ecclesiæ suæ sine rationabili causa repellendi.* 10

CAP. XII.

CVm † nuncius: & infra.

¶ Non lateat prudentiam vestram, quòd clerici non sunt à ferendo testimonio super negotio ecclesiæ suæ (nisi alia rationabilis causa impediat) repellendi a.

¶ Idem Cantuarien. archiepiscopo.

¶ *Crimen nunc probatum repellit testẽ, aliàs de illo crimine non damnatum.*

CAP. XIII.

SVper † eo quod quæsiuisti, vtrum testes sint reprobandi in causa criminali vel ciuili, quibus ab aduersa parte crimina opponuntur: Respondemus, quòd si etiam ante non sunt conuicti vel confessi b de criminibus illis, dũmodo inde conuincantur, in testimonium non debent admitti.

¶ Idem Salernitano archiepiscopo.

¶ *Laicus in criminali non testificatur contra clericum, accusat tamen pro sua vel suorum iniuria.*

CAP. XIIII.

DE † cætero laicos in accusationem vel testimoniũ contra clericum, in criminali causa non esse aliquatenus admittendos, censura sacrorum canonũ c manifesti' edocet: Nisi forte suã d vel suorum iniuriam prosequãtur. Nec tunc etiam ad testimonium, sed ad accusationem possunt admitti.

¶ Idem eidem.

¶ *In causis ecclesiasticis & ciuilibus, post sunt fieri tres productiones testiũ. quarta autem non admittitur absque solemnitate legali. Et super dictis testium post ipsorum publicationem potest publice disputari. hoc dicit, secundum lecturam communem, & verbis textus congruẽtem.*

CAP. XV.

IN † causis ecclesiasticis vel ciuilibus vltra tertiam productionem e, nõ debent testes produci, nisi adhibita quadam solemnitate, quæ in legibus inuenitur expressa. Et super dictis testium cum fuerint publicata, publice potest disputari.

¶ Idem præposito, & canonicis Embrudẽ. † ecclesiæ.

¶ *Si quis probat actum gestum post appellationem, & aduersarius probat quòd ante, præfertur prima probatio: & actus iudicatur non tenere, nisi secundus probet quòd ante omnem appellationem.*

CAP. XVI.

CVm † tu fili præposite cum quibusdam canonicis tuis, & archiepiscopus vester essetis in nostra præsentia constituti: & infra.

CASVS. Quærebatur, vtrum laici recipiendi sint in accusationẽ vel testimonium contra clericos. Respondet quòd secundum canones non sunt aliquatenus admittendi, nisi suam vel suorum iniuriam prosequantur, & tunc ad testimonium non sunt admittendi, sed ad actionem possunt admitti. Not. quòd nullus repellitur à prosecutione iniuriæ suæ, vel suorum etiã contra clericum, nisi esset excommunicatus.

c ¶ *Canonum.*] quos habes 2. q. 7. c. 1. 2. & 3. & 6. q. 1. beatus. & 11. q. 1. c. 2. & ℣. de accusa. cum P. Manconella.

¶ *Glo. seq. addit alium casum, & remittit.*

d ¶ *Suã.*] & in exceptis criminibus vbi admittũtur laici contra clericos etiam viles quandoque. ℣. de simo. tanta. Quando & qualiter laici admittantur in accusationem vel testificationem clericorũ, dicitur. ℣. de accus. cum P.

IN *causis.*] Duo sunt dicta, secundum: ibi, *Et super.* Abbas.

† Cap. 15. eo. tit. in 1. cõpil. & post cõcil. Lateran. sub Alexan. iij. cap. 9. par. 8. Et de materia huius decretalis vide late per legistas in Auth. qui semel. C. de probatio. adde Lapum allegatione 82. & de intellectu Hostiensem in sum. tit. de dilation. §. & quibus.

† Eſtbrudẽs. † Embrudin.

CASVS. In causis ecclesiasticis non debent testes produci vltra tertiam productionem, nisi adhibita solemnitate legali, vt traditur ℣. eo. vltra. Nota quòd quarta productio nõ debet dari, nisi cum iuris solemnitate.

¶ *Glo. seq. ponit 2. lect. circa productionem de qua hic loquitur: & primam approbat.*

e ¶ *Productionẽ.*] id est, dilationem, quia in vna dilatione plures possent producere testes, quelibet die dilationis posset producere, hodie vnum, cras alium, & sic vsque ad vltimã diem dilationis. Finita prima dilatione iusta causa allegata, iudex secũdam dilationem dabit, & iterum tertiam: quartam non dabit nisi cum iuris solemnitate. prout traditur ℣. eo. vltra tertiam. & in Auth. eo. tit. §. quia vero. coll. 7. versi. si vero. Et hoc intellige antequam renunciauerit productioni testium, quia non posset postea audiri. ℣. eod. de test. in fine. nec danda est semper quarta productio, si iudex viderit eam denegandam, vt effrænatam multitudinem testium compescat. ℣. eo. significauerũt. Immo ex eadem causa posset denegare tertiam & secundam, dummodo in prima dilatione sufficientes testes produxerit. ℣. eo. de testibus. Et nisi quarta productio, id est, dilatio deĕ cessante causa prædicta, scilicet effrænata multitudine: appellatio propter hoc emissa tenet, vt in di. decre. significauerunt. Vel dic quòd tertia productio fieri debet sub vna dilatione: tamen vt prius dixi, seruatur de facto, & ita consuetudo interpretatur primam expositionem, quæ est optima legum interpres. ℣. de consuet. cum dilectus. & hoc notat dominus Azo, secundum I. B. C. eod. tit. l. vlti. Bernar.

Vm tu fili.] Si fieri potest concordanda sunt dicta testium, quæ videntur contraria. Primo decise narrat factum. Secundo diffinit: ibi, *Cum constet.* Abbas.

CASVS. Quidam præpositus & canonici sui ex vna parte, & archiepiscopus ipsorum ex altera, super quadam sententia excommunicationis causam habebant adinuicem: ex vtraque parte testes producti fuerunt: tandem causa delata est ad dominum Papam: vnde ipse testibus examinatis dicit, quòd testes capituli iurati dixerunt, quòd sententia excommunicationis lata fuit post appellationem, & testes archiepiscopi similiter iurati dixerunt, quòd sententia lata fuit ante appellationem: Papa vero dicta testium volens interpretari benigne, ne de periurij reatu notentur, decreuit sententiam illam non tenere: quia vtrumque esse potuit, scilicet quòd & ante sententiam fuit appellatũ, & super illa deponunt testes capituli, & post eandem iterum fuit appellatum, & super illa deponunt testes archiepiscopi, & sic diuersum tempus impedit contradictionem testium. Nota quòd in benignioré partem semper facienda est interpretatio. Item, testes semper debent (si possunt) concordari propter periurium.

¶ *Glo.*

¶ *Glo. seq. not. testes concordandos, & c. Secundo arg. duo. tertio obijcit & soluit.*

Testes discordes sunt ad concordiam reducendi.

2 ¶ *Beoigne.*] Not. quòd testes, si potest fieri, ad concordiam sunt reducendi, ne periurij reatu notentur: & si non ad litteram, saltem quo ad spiritualem intellectum. 11. q. 3. antecessor. & c. quòd præcessor. & 8. q. 1. in scripturis. sic & Euangelistæ reducuntur ad cõcordiam. de pœn. dist. 1. periculose 32. q. 7. quòd autẽ. & omnia testimonia sequenda sunt si potest fieri. 4. q. 3. si testes. Item est hic arg. q̃ dubia probatio nõ prodest ei qui eam inducit. sic ℣. de probat. in præsentia. Item arg. quòd in dubijs pro reo iudicari consueuit. ℣. de fid. instr. inter dilectos. in fi. & ℣. de proba. ex litteris. ff. de reg. iur. sæpe. in dubijs. Sed videtur quòd in tali dubio potius debuit Papa interpretari quòd essent excommunicati: quia hoc esset securius propter periculum animæ: nam excommunicatio est medicinalis. 2. q. 1. multi. & ideo traditur quis satanæ, vt spiritus eius salu' fiat in die domini. 11. q. 3. audi denique. & ad cautelam saltem absoluatur, aliàs debuisset saltem mandasse illos absolui. ℣. de app. ad præsentiam. & ℣. de sen. excom. per tuas. Sed hoc dictũ fuit propter testes, ne de periurio notarentur saltem de facto: quia licet testimonium reprobetur, testes tamen inter infames quasi ex falso testimonio non habentur. ℣. de ord. cogni. cum dilectus. & ff. de iis qui no. infa. Lucius. sed tamen re ipsa & opinione hominum non fugiunt infamiæ notam. ff. de obse. à lib. & libertis papræstan. l. 2. & ℣. eo. testimonium. & sic prouidet tam in testibus, quam in canonicis, cum ipsi potuerunt postea ad cautelam facere se absolui, a sim. ℣. de appel. ad præsentiam. Et quia potuit esse quòd pluries fuerit appellatum: vt sequitur. & hæc sententia fuit potior & benignior.

¶ Cum constet testes vestros iurasse, quòd post appellationem, excommunicationis sententiam tulerit: & archiepiscopi testes similiter iurasse, quod ante appellationem: Nos dicta testium benigne a interpretari volentes, ne periurij reatu notentur: quia vtrumque esse potuit, & quòd post primam appellationem, & ante secundam, sententia lata fuerit, eandem sententiam decernimus non tenere.

¶ Idem episcopo Placen.

¶ *In causa appellationis super nouis capitulis tantum testes noui & veteres producuntur, iuramento secũdum morem prius recepto.*

CAP. XVII.

FRaternitatis † tuę litteris nos consulere voluisti, vtrum recipiendi sint noui testes super quęstione iudicata, in qua testib' renunciatum b constet vtrinque. Et an testibus in prima causa receptis, propter causam appellationis liceat super quæstionibus iudicatis aliquid noui proponere, & infra. ¶ Duximus tibi respondendum, quòd in appellationis causa, si noua contigerit emergere capitula, super quibus aliqua partium voluerit nouos testes inducere, vel per iam receptos c aliquid comprobare, eos credimus posse recipi super nouis d dumtaxat capitulis: receptis prius ab ipsis, secũdum formam recipiendorum testium, iuramentis e.

¶ Idem Exoneñ. episcopo.

¶ *Qui iurauit testimonium nõ dicere, testificari compellitur, si testificationes publicatæ non sunt.*

CAP. XVIII.

INtimauit † R. presbyter †, q̃ G. † clericus capellanum eius & alios quamplures de testibus suis iuramento constrinxit, quòd testimonium, consilium, & auxilium contra ipsum non præberent eidem. Ideoque iniungimus, vt si testimonium eorum f † publicatum non est: nec est abrenunciatũ testibus: eos qui sunt iuramento g adstricti, & alios (si necesse fuerit) idoneos, in testimonium recipere non postponas.

† Post cõcil. Lateran. cap. 12. par. 8. & c. 17. eod. tit. in 1. cõpil.

Et de materia vide Angelũ in l. per hanc. C. de temp. appel. & Anton. de But. in c. attestationes. infra de despon. impub. & in c. at si clerici. supra de iud. vbi hũc textum limitat.

b Datur & alia solutio, q̃ contraria loquatur super eodẽ capitulo: ista super diuersis secundũ Host. Io. An.

a Et forte hoc mandauit Papa: licet hoc non dicatur secundũ Tẽc. Vin. & Phil. Ioan. And.

Fraternitatis.] In prima parte ponitur consultatio. In secunda responsio: ibi, *Duximus.* Consultatio est bimembris. Et secundum membrum: ibi, *Et an.* Abbas.

CASVS. Sententia lata est in aliqua causa: in qua renunciatum fuit testibus vtrinque, & conclusum in causa: appellatum fuit ab illa sententia: quæritur vtrum in causa appellationis noui testes possunt recipi super quæstione iudicata; & vtrum testibus in prima causa receptis, liceat aliquid de nouo proponere super ipsa quęstione? Respondet Papa, quòd si in causa appellationis noua capitula oriuntur, super quibus partes voluerint testes inducere, vel per iam receptos aliquid probare, bene sunt recipiendi solummodo super nouis capitulis, receptis primo iuramentis secundũ formam nouorum testium. Not. quòd post aperturam testium siue in causa principali, siue in causa appellationis, non sunt recipiendi testes super, eodem capitulo, super quo testes publicati sunt. sed super nouo bene recipiuntur.

b ¶ *Renunciatum.*] Maxime quia si non esset renunciatum expresse, ex quo publicatæ fuerunt attestationes, non possunt postea alij testes super eisdem capitulis induci. ℣. eod. de test. c. intimauit.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

c ¶ *Receptos.*] Et sic patet, quòd idem testis pluries potest recipi cõtra aliquem. Sed contra videtur 4. q. 3. c. placuit. §. item in criminali. ff. eo. produci. Contraria loquuntur in criminali: & ibi qui semel tulerit testimonium contra aliquem, præsumitur inimicus eius, si iterum velit contra ipsum testificari b. ℣. de accusat. meminimus.

¶ *Gl. seq. signat contrarium de duabus legibus in concor. alleg. Auth. & ponit responsionem Legistarum ad illam, quam responsionem reprobat: & legibus prædictis respondet.*

d ¶ *Nouis.*] pendentibus ex veterious, & quæ ex illis oriuntur. ℣. de fid. instr. cum Ioannes. & C. de temp. ap. per hanc. & in principali causa apertis attestationibus super nouo capitulo orienti ex primis recipiuntur testes. ℣. eod. series. & c. ex tenore. Sed contrarium videntur dicere leges: quia etiam super eisdem capitulis in causa appellationis noui testes recipi possunt. C. de app. eos. §. 1. & 2. C. de temp ap. per hanc. & sic etiam obseruatur in iudicio seculari. Sed Auth. dicit contrarium, & concordat huic cap. q̃ postquã aliquis dicit testificata, nõ potest vlterius testes producere super his, super q̃bus introducti sunt. in Auth. eo. §. quia vero. coll. 7. sed domini legum satis friuolam adhibent solutionem: Intelligunt enim Auth. in eadem causa ante sententiam diffinitiuam, & leges istas in causa appellationis: sed ratio prohibitionis remanet in eadem causa appellationis quæ fuit in principali, scilicet periculum subor nationis: & ideo q̃ causa remanet eadem vtrobique: & vbi est eadem ratio, idem iudicium habendum est. ℣. de transla. inter corporalia. ff. ad legem Aqui. illud. & alibi, quotiens vitium ex vna radice nascitur, consequens est vt eadem lege tollatur. C. de nup. si libertam. Vnde dicendum est, q̃ apertis attestationibus vlterius non recipiantur super eisdem articulis alij testes. & leges prædictæ recte possunt intelligi, vt habeant locum super nouis articulis pendentibus ex prioribus, & sic concordabunt iuri canonico. & Auth. prædic. §. quia vero. in quo non distinguitur vtrum in causa principali, vel in causa appellationis.

† Post cõcil. Lateran par. 8 c. 13. & cap. 18. eo. tit. in 1. compilat. Et de materia vide Oldradũ consil. 127. & 160. & consil. 90. & 97.

† Vox, presbyter, deest, in antiquis.

† Aliàs, V. illorum.

e ¶ *Iuramentis.*] Aliter enim non admitterẽtur nisi à partibus remissum fuerit. ℣. eo. tuis. Forma vero secundum quam iurare debent, talis est. Iurabunt enim quod dicent totam veritatem iudici, vel cui commiserit, quam nouerint de re illa super qua iurant. 3. q. 9. hortamur. c & in Auth. eod. tit. §. 1. Item quòd nullam interferant falsitatem. 2. q. 4. nullam. & 3. q. 9. pura. Item quòd pro vtraque parte dicent veritatem quã sciunt. 14. q. 5. non sane. Item quòd dicent omnem veritatem, siue interrogati siue non. arg. ℣. de acc. cum dilectus 1. Item quòd non pretio nec amore, nec timore vel odio, seu pro alio commodo testimonium dicent. ℣. eo. quotiens. ℣. eod. licet 2. §. testes. Tanc.

c Vbi patet q̃ iatare debet tactis euangeliis: sed vetus præsumatur tenigisse, videndũ satis scri. si in §. sequitur. infra alle. super ver. & no. Io. An.

Intimauit.] In prima parte ponitur conquestio. In secunda prouisio: ibi, *Ideoque.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam R. nomine habebat causam cum V. clerico: Idem quendam suum capellanum, & alios quamplures iuramento adstrinxit, quòd contra ipsum V. pro dicto R. non ferrent testimonium, nec consilium vel auxilium præberent eidem: Vnde conquestus fuit domino Papæ: mandat Papa, quòd si testimonium aliorum testium productorum non est publicatum, nec abrenunciatum testibus, iudex recipere non postponat illos qui sunt iuramento adstricti, & alios si necesse fuerit in testimonium. Not. q̃ iuramentum illicitum non repellit à testimonio. Item attestationibus publicatis super eodem capitulo, non sunt alij testes recipiendi. Item postquam renunciatum est productioni testium, non sunt vlterius admittendi.

f ¶ *Eorum.*] scilicet testium, qui iam erant inducti & recepti. nam si dicta illorum publicata fuissent, nec isti, nec alij, reciperẽtur vlterius: vt ℣. cap. proximo dictum est.

¶ *Glo. seq. ponit duplicem lecturam. Prima quòd isti iurati deponũt. Secunda quòd super subtractione. & primam approbat.*

g ¶ *Iuramento.*] Eo enim ipso quòd voluit subtrahere copiam probationis aduersario suo, præsumitur iniquam causam fouere, & experiri debet in se iudicis auctoritatẽ eluſam. 3. q. 7. c. infames. versi. quis autẽ & ℣. tit. proxi. peruenit. Ideoque non oost ante iuramento tali, quod inique fuit extortum, iurabunt dicere veritatem super negotio principali, cum illud iuramentum illicitum fuerit, & sine peccato seruari non possit d, cũ celare veritatẽ sit peccatũ mortale. 11. q. 3. quisquis. §. de cri. fal. c. 1. & denũciãdi sunt illo iuramẽto nõ teneri. ℣. eo. Istitutus. & est expressum. ℣. de accu. olim. Temerariũ enim iuramẽtũ nõ repellit à promotione. ℣. de iureiu. sicut 1. ergo nec à testimonio, vt hic dicit. Aliter th alij intelligunt, q̃ isti nõ debent iurare super principali, sed solummodo ad detegendum tantæ calliditatis commentum. ℣. tit. proxi. peruenit 1. sed illud ibi exponitur. Credo ei standum quod primo dixi.

d De hoc vide Spec eod. tit. § penult. versũ quid si quis. sed melius per B. Thomã 2. 2. q. 70. art. 1. ad secundũ argum. adde quæ dixi lib. 2 cõmentar. in Directo. Inquisitor. Schol. 15. §. vltimo.

Can

Universidad de Deusto
Biblioteca

Causam, quæ.] Communis diuisio. Secunda: ibi, *Iudicibus.* Abbas Siculus.

CASVS. Inter monachos de Martu. ex vna parte, & plebanum & clericos eiusdem loci ex altera quæstio vertebatur, quæ fuit commissa quibusdam iudicibus, coram quibus testes fuerunt hinc & inde recepti, & renunciatum productioni testium, & attestationes etiam publicatæ. Tandem monachi quoddam priuilegium impetratum lite pendẽte produxerunt in medium, per quod iuri alterius partis generari præiudicium videbatur: Iudices super hoc dubitantes consuluerunt dominum Papam super hoc, scribit Papa ipsis monachis dicens, quòd ipse mandauit iudicibus vt recipiant testes idoneos, qui producti fuerũt super aliis capitulis, si qua fuerunt, & alia ab his super quibus testes recepti fuerunt. & eorũ attestationes publicatæ, non obstantibus aliquib[a] capitulis nouiter impetratis per nũcios monachorum quæ contineantur in priuilegio, vel aliis litteris sibi cõcessis, postquam causa ipsa eisdem iudicib[a] commissa fuit, quæ videantur præstare impedimentum alteri parti, & causam ipsam concordia vel iustitia mediante decidant. In fine mãdat monachis, quòd priuilegium illud per nuncium suum ad præsentiam suam transmittant: quia Florentinus episcop[s] significauit domino Papæ, quòd quędam capitula contra rationem erant ibi conclusa. Not. quòd attestationibus publicatis non sunt vlterius testes alij recipiendi super eisdem capitulis, vel etiam renunciarum. Item lite pendente priuilegium in præiudicium alterius partis impetratum nullam de lite faciens mẽtionem, non valet, & eo non obstante iudices procedere debent.

† Marta.

† Post cõcil. Lateraneñ. sub Alexan. iij. par. 8. cap. 15. & c. 19. eo. tit. in 1. cõp.

† continentur.

¶ Idem abbati & fratribus de Martura †.

¶ *Publicatio vel renunciatio testium in certis capitulis, non præiudicat volenti testes producere in alijs. hoc dicit quo ad titulum.*

CAP. XIX.

CAusam † quæ vertitur inter vos, & plebanum & clericos sanctæ Mariæ de Martu. commisimus iudicibus terminandam: cũque vtraque pars in eorum esset præsentia constituta, & testes essẽt hinc inde recepti, & eis ab vtraq; parte renunciatũ, & attestationes etiam publicatæ, quoddam priuilegium nuper à nobis impetratũ in medium protulistis: & infra. ¶ Iudicibus ipsis mãdauimus, vt su per aliis capitulis [a], si qua alia fuerint ab his super quibus testes recepti sunt, & eorum attestationes publicatæ, testes (si qui idonei producti fuerint) recipiãt: & (nullis capitulis nouiter [b] à nobis per vestros nuncios impetratis, quæ contineantur † in priuilegio vestro, vel in aliis litteris, quas vobis indulsimus, postquam causam ipsam eisdem commisimus [c], prædictæ plebi in hac causa impedimentum præstantibus) concordia, vel iustitia mediante decidant. ¶ Quia vero Florentinus episcopus intimauit quædam capitula eidẽ priuilegio esse inserta, quæ obuia rationi [d] videntur, illud ad nostrã præsentiã cum vestro nuncio trãsmittatis.

¶ Idem Nouicen. † episcopo.

¶ *A testimonio repellitur simili morbo laborans.*

† Noviceñ.

Idem videt Hostiensi sub motu proprio principis sit concessa. Ioan. And.

Idem nec damnosa. Iber.

Personas.] CASVS. Sic pone casum secundum quòd loquitur hæc decre. Vacat aliqua ecclesia: filius prælati decedentis, vel vicarij, vel etiam alius: cum prælatus ad quẽ spectat institutio ecclesiæ dicit se ius habere in ecclesia, appellat, ne prælatus ordinet ecclesiã:

CAP. XX.

PErsonas † ecclesiarum: & infra. ¶ Verum si coram te, vel alio quolibet negotia ventilentur: nolumus vt aliqui morbo consimili [e] laborantes, si certum sit, aut legitime super hoc possint conuinci, si ab alterutra parte testes adducti fuerint, in testimonium admittantur.

¶ Idem in concilio Lateran.

¶ *Christianus contra Iudæum in testem admittitur.*

CAP. XXI.

IVdæi † siue Sarraceni: & infra. ¶ Testimonium quoque Christianorum aduersus Iudæos in omnibus causis (cum illi aduersus Christianos, testibus suis vti præsumant [f]) recipiendum esse censemus. Et anathemate decernimus feriendos, quicunq; Iudæos Christianis voluerint in hac parte præferre: Cum eos Christianis subiacere [g] oporteat, & ab eis pro sola humanitate foueri [h].

¶ Idem Matthæo Cardinali.

¶ *Testimonium matris est suspectum, vbi filia petit in virum aliquem se maiorem. Et ad dictum solius matris de impedimento deponentis impeditur matrimonium, sed contractum non dissoluitur.*

CAP. XXII.

SVper † eo quod à nobis tua deuotio postulauit, vtrum viro negante se mulierem affidasse, ipsius mater mulieris, & altera mulier possint ad testimonium recipi:

CASVS. Dicitur q̃ testimoniũ Christianorũ aduersus Iudæos recipiẽdum est in qualibet causa, cum ipsi Iudei aduersus Christianos suis testibus vti præsumunt: & qui Iudæos volũt Christianis in hac parte præferre, sunt excommunicandi, quia Iudæi debent subiacere Christianis. Nota q̃ Iudæi subiacẽt Christianis, sed non contra. Nota, testimoniũ Christianorum contra Iudæos indistincte admittendum.

¶ *Glo. seq. signat contrarium.*

f ¶ *Præsumant.*] de facto: quoniã de iure nullus infidelis contra fidelem debet admitti in testimonium. 2. q. 7. si hæreticus. & c. nõ potest. & 23. q. 4. ipsa pietas.

g ¶ *Subiacere.*] 23. q. vlti. dispar. & melius ꝯ. de iudic. cum sit. & 54. dist. nulla. & 17. q. 4. constituit.

h ¶ *Foueri.*] 86. dist. pasce.

Vper eo.] Duo sunt dicta, & quodlibet subdiuiditur: vt per se patet. Abbas.

CASVS. Aliqua mulier petiit aliquem in virum: vir negat q̃ contraxit cum ea: mulier vult probare intentionem suam per matrem, & per alteram mulierem: quæritur vtrum mater sit admittenda in testimonium pro filia? Respondet Papa, mater videtur diligere incrementum filiæ, ac honorem: & ideo vbi vir superior est diuitiis, nobilitate, potentia vel honore, suspectum est testimonium eius, & ideo nõ est aliquatenus admittendũ. Secundo ponit alia quæstio. Aliqua mulier vult ꝺtrahere cũ aliquo: mater alterutrius dicit q̃ sunt consanguinei: quæritur an sint ꝺiungẽdi vel nõ ꝓp solũ dictum matris? Rñdet Papa, q̃ si matrimonii nõ est ꝫ̃ctum inter eos: matre asserente illos esse cõsanguineos, non debent coniungi. Si vero iam contractum est matrimo

Dicit Papa quòd si corã isto episcopo vel etiam alio huiusmodi negotia ventilentur, non vult vt aliqui morbo consimili laborantes, si hoc certũ sit aut probari possit, in testimonium admittantur, si ab altera parte adducti fuerint. Per illud verbum, huiusmodi, qđ erat in antiqua decretali videbatur hæc decret. locum habere in similibus causis. Sed in ista decre. non est illud verbũ, huiusmodi, sed simpliciter dixit, negotia, vnde videtur intelligẽda decre. in omnibus causis, vt quicunque habet simile negotium, non admittatur in testimonium simi lis causæ. Not. q̃ qui cõsimilẽ causam habet, in causa cõsimili testis esse non debet.

¶ *Glo. seq. allegat tres concor. & inducit tria similia.*

e ¶ *Morbo cõsimili.*] Sic 4. q. 3. c. si testes. §. liberi testes. & ꝫ. eo. veniens. & ꝫ. de confes. c. 1. vbi de hoc. Sic & iudex qui habet consimilem causam, potest recusari [b]. ꝫ. de iudic. causam quæ 2. fic & qui in crimine detinetur, non potest alium denunciare vel accusare: vt 3. q. 7. qui sine. & c. postulatus. §. porro. in fi. 1. q. 1. multi. circa prin. & ꝫ. de spon. cum in tua. nec potest alium corripere qui in simile delictum corruerit. 15. dist. cap. vlti. & 26. dist. vna tantum. sim. 42. dist. §. 1. & 61. dist. in sacerdotibus.

† Cap. 4. tit. de appellat. i compilat. & post concil. Lateraneñ. o. c. 5.

† Ex concil. Lateraneñ. sub Alexan. iij. c. 26. & c. 5. tit. de ludæis. i. 1. cõp.

b Sed an talis similitudo causæ repellat testem: vt Goff. velle q̃ sic in Spec. eo. tit. §. 1. verſic. item. quod habet. sed Ho. hic putat hoc ab surdum, nisi esset sol[a] vehementer suspect[a]: esset enim absurdum, qv nus emptor alteri emp ro ri non posset ferre testimonium: & dicit decre. intelligendã de socio & p tit. ipse secũdum legem, quoniam liberi. C eod. tit. dic in recte vt dixi in iudice in decre. causam. Ioan. And.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. compilatione.

Vdæi.] Primo ponit dictum. Secundo addit pœnam: ibi, *Et anathemate.* Tertio addit causam: ibi, *Cum eos.* Abbas.

† Et de materia vide per Spec. tit. de teste. §. 1. ad de quæ. de hoc articulo copiose dixi li. 2. cõment. in direct. Inquisito. Scol. 10. & lib. 3. Scol. 124.

monium, non debent separari sine iuramento plurium personarum. Nota quòd pater vel mater potest admitti in hoc casu vel repelli, secundum distinctionem hic positam. Item ad dictum vnius impeditur matrimonium contrahendum, sed non dirimitur iam contractum.

¶ *Glo. seq. fortificat tex. signat contrarium & soluit.*

† quia

a De hoc articulo vide late; tradita per Antoniũ Gabrielium lib. 1. com. conclu. tit. de testib. cõclusione 17.

† eos.

a ¶ *Cum mater.*] Et ita videtur quod pater & mater nõ possũt ferre [a] testimonium in causa filii. 4. q. 3. c. si testes. §. ité testis idoneus. Et quia causa filij, causa patris esse videtur: quia damnum & emolumentum ad eum pertinere videt. arg. 2. q. 6. biduum. ver. palam. & in causa sua nullus idoneus testis est 4. q. 3. §. nullus. & arg. 3. q. 5. c. 1. & pater & filius pro vna persona reputantur. 35. q. 3. contradicimus. §. hac auctoritate. & C. de impu. & aliis substi. l. vlt. in fi. Inst. de inuti. stipu. §. ei qui. Arg. contra. 35. q. 6. cõsanguineos. & ꝫ. quima. accu. pos. videtur. Sol. Pater & mater & cęteri consanguinei bene admittuntur ad coniugendum matrimonium, sine etiam ad dissungendum propter consanguinitatem fauore matrimonij, vt dicunt duo vltima contraria. illi etiam sunt cæteris præferendi: vt ibi dicitur. Sed quod hic dicitur, intelligitur de his parẽtibus, qui suspecti sunt, vt littera dicit: vt si alter superior est potẽtia, diuitiis, vel honore, pater & mater alterius non est admittendus: aliàs vbi æqualitas est; vel modica etiã excellentia [b], admittuntur: vt dicunt vltima cõtraria, & hoc in matrimoniali causa: in aliis vero causis pater pro filio, vel econuerso non recipitur: vt dicunt iura prædicta. & illa decr. videtur in fi. quæ tamen loquitur in coniungendo vel dissungendo propter consanguinitatem: vt ibi dicitur.

† Cap. 1. tit. de foro cõpett. in 2. cõpil. Et quatenus loquitur de vni[o], aut plurium testimonio, vide Nellum tract. de test. & Iacobũ Nouellum regula 215. incip. testes duo & plene p Antoniũ Gabriliũ lib. 1. cõ. & cõclu. tit. de testibus, cõclu. 1.

b Quia tunc cessat suspicio & idem si ipsi parentes essent: vel de honesti: secundum Tanc. Io. An.

c In quibus casib[s] soleat vnus testis, vide per Nellũ in suo tracta. de testibus.

b ¶ *Firmatum.*] id est, contractum per consensum mutuum de præsentiam: nec enim separari nõ posset ad dictum vnius testis: quia in nulla causa dictum vnius [c] sufficit. ꝫ. c. proxi. & ꝫ. c. veniens. & 4. q. 3. c. si testes. §. item vnius vero. alias contrahere non debent, quia ad dictum vnius impeditur matrimonium contrahendum. ꝫ. de spon. præterea 2. Item & sola fama impedit. ꝫ. de consang. super eo. multa enim impediunt contrahendum, quæ non dirimunt iam contractum. ꝫ. de iureiur. quemadmodum. & c. nõ omnia quæ impediunt ordinandum deijciunt iam promotum. 55. q. 1. §. vlt. & ꝫ. de reg. c. ad apostolicam. & ꝫ. de accu. c. super his.

c *Licet.*] Iudæus nil potest probare minus quam per duos testes fideles & honestos. Et facit quatuor præmittit causam dicti, ponit dictum: ibi, *Mandamus.* quod probat auctoritate: ibi, *Iuxta.* soluit obstaculum: ibi, *Quia licet.* Abb. Siculus.

CASVS. Dicitur in hac decre. quòd nulli Christiano, & multo minus Iudæo licitum est causam suam probare per vnũ testem. vnde si quæstio aliqua emerserit inter aliquos Christianos & Iudæos, non minus quam duorum vel trium testium testimonium admittatur, qui sint probatæ vitæ, & fidelis conuersationis: quia vt Dominus dicit, In ore duorum vel trium testium stat omne verbum; tamen quædam causæ sunt quæ plures quam duos requirunt, sed nulla est quæ vnius testimonio quantumcunque legitimo terminetur. Not. quòd vbi numerus testium non exigitur, duo vel tres sufficiunt. Item vni in præiudicium alterius non est credendum.

d De hac materia notatur supra de electio. c. cũ in cunctis.

c ¶ *Multo minus.*] Arg. a maiori. fic 43. dist. dispensatio. & 11. q. 1. magnum. fic 32. q. 5. si Paulus [d].

e Concor. l. 3 §. fin. cum l. seq. & ibi Bart. ff. de iureiur.

d ¶ *Glo. sec. signat contrarium, & soluit.*

d ¶ *Conuersationis.*] Et ita Iuda[s] de iure nõ admittit ꝫ Christianũ ad testimoniũ. arg. 2. q. 7. si hæretic[s]. & c. nõ potest. & c. pagani. & 23. q. 4. ipsa pietas [e]. Arg. 5. eo. Iudei. nõ est cõtra: quia ibi factũ recitat, s. q̃ illi vti præsumũt, sed illud de iure fieri non debet.

¶ *Glo. seq. exponit affirmatiuam negatiue, & dat simile per contrarium subdens quatuor casus, in quibus nõ sufficiunt duo testes.*

e ¶ *Duorum vel trium.*] id est, non paucorum prout sequitur, & sic affirmatiua exponitur per negatiuam. 35. q. 3. æqualiter. ff. de manumis. l. 4. in prin. ff. de dolo. l. non debet. in fi. ff. de leg. 2. cum pater. §. rogo. & l. cum quidam 2. & econtrario negatiua exponitur per affirmatiuam, non suum. i. alienum. C. vnde vi. l. cõqueredatur. sic exponunt quidã dist. 1. omnes leges. naturale est transire per agrũ alienum, id est, non suum.

f ¶ *Quædam.*] Quædam sunt causæ, quæ plures testes requirunt, sicut testamentum, vbi requirũtur septem testes. C. qui test. fa. pos. l. hac consultissima. & C. de test. l. si vnus. & puberes debent esse testes. C. de testa. l. hac consultissima. In cedicillis quinque requiruntur. C. de codi. l. vlti. Item in dona. causa mortis quinque testes requiruntur. C. de do. causa mor. l. vlt. Et in casu quẽ habes. 2. q. 4. præsul. & c. nullam. Item quinque requiruntur cum quis debitum in scriptis vult probare se soluisse. C. eo. tit. l. testium.

Math. 18. *Luc.* 17.

† Vox, causa, deest in multis antiquis.

† Cap. 5 eo tit. in 2. compilatio.

¶ *Glo. seq. soluit tria cõtraria.*

g ¶ *Vnius.*] Hoc verum est in alterius præiudicium. Et sic non obstat de consc. dist. 4. cum itaque. §. paruulos. vel vbi quis non habet ius petendi. ꝫ. c. proxi. & ꝫ. de spon. præterea 2. tamen vnus testis præsumptionem inducit, sed non facit [e] probationem. 20. q. 3. præsens. ff. quemadmo. test. aper. l. 1. in fi. & ff. de do. præle. Theopompus. Sed ibi testator hoc voluit.

In litteris.] Communis diuisio. Secunda: ibi, *Respondemus.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidã nobilis cõtraxit matrimoniũ cũ quadã muliere, cui fere per septennium cohabitans, consobrinã patris ipsius mulieris antequã eam duceret, se asseruit cognouisse, vnde petebat separari ab ipsa, ad quod probandũ induxit tres testes de familia sua: quæritur an tales testes sint admittẽdi? Rñdet Papa, ꝙ si res ita se habet, pro illorũ testimonio ab vxore separari non debet, nec aliqui admittanẽ nisi sint probatæ vitæ & opinionis, de quibus non sit verisimile, q̃ debeãt pro aliquo deierare. Nota q̃ ꝫ matrimoniũ familiares nõ admittuntur: q̃a præsumptio est contra eos, & propter periculum animæ.

h ¶ *Consobrinam.*] Allegabat primum genus affinitatis in tertio gradu, quod habet prohibitionem vsque ad quartum, olim vsq; ad septimum. 35. q. 3. c. 1.

¶ *Glo. seq. in prin. & in fi. non admitti testes familiares dicit, & qui sint familiares, & medium signat contrarium, & soluit.*

i ¶ *De familia.*] Testes quos accusator de familia sua producit, nõ valent. ff. eod. l. penul. & domesticus siue familiaris non est admittendus. C. eo. tit. lib. 1. Dicuntur familiares de quibus legitur C. de iis qui ad eccle. confu. l. vlti. §. 1. ver. sane. & 3. q. 5. c. 1. & 3. & c. accusator. & 4. q. 3. c. placuit. §. item in criminali. ver. ité etiam iure ciuili. & in alio ver. ité testes. Arg. cõtra. 14. q. 3. super prudentia. & ꝫ. eo. insuper. & c. cum nuncius. cum suis consimilibus. Sol. domestici appellantur proprie quibus imperari potest ratione patriæ vel dominicæ potestatis: vt in l. præsenti, quales credo hic fuisse. Cõtraria nõ obstãt, quia in alio casu loquũtur, & illud est à iure permissum fauore ecclesiæ: quia nõ ferunt testimoniũ pro aliquo singulari. Familiares appellantur consanguinei, colonus, ascriptitius, mercenarius, filius in potestate, libertus & seruus, & omnes habitantes in domo. Sed illi quibus imperari potest, nullo modo admittuntur: alij cum distinctione affectionis: vt propter hoc ꝫ eos præsumatur vel non: vt dicit Hug. 3. q. 5. in summa. & c. 1.

Familiares, & domestici, qui dicatur.

k ¶ *Vitæ.*] Not. in matrimonio separando præcipue testes esse admittendos, qui sunt probatæ vitæ & opinionis. ꝫ. de consang. ex litteris. quia tolerabilius est aliquos contra statuta hominum dimittere copulatos, quàm coniunctos legitime contra statuta domini separari. ꝫ. eod. c. licet. in fi. Ber.

c Probat tamẽ semiplene Ant. Gomezius tom. 3. varia. resolut. cap. 12. num. 2. dixi plene lib. 3. com. in Direct. Inqui. Schol. 118. §. & hoc valet.

† Vide l. 2. §. familiæ ff. vi bono. rap. & l. pronunciatio. §. ff. de verb. sign.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vm venisset.] Istud capitulum habet vnum dictum in principio, quod non facit ad materiam,& potuisset hoc omitti. Et sunt duę partes. In prima partis conquestio. In secunda dat iudices: ibi. *Mandamus.* quibus tria mandat. Secunda: ibi, *Quæstiones.* Tertia: ibi, *Si quæ vero.* Abbas Siculus.

CASVS. Inter abbatē de Sicolano ex vna parte, & magistrum Martinum ex altera controuersia super pluribus articulis vertebatur, quam Lucius Papa commisit quibusdam iudicibus fine debito terminādam. Iudices tulerunt sententiam super quibusdā articulis pro magistro M. dicebatur quòd sententia nō valebat, cum esset lata post appellationem interpositam occasione mortis delegantis. Respondebat ex parte magistri M. quòd appellatio illa nō impedit quo minꝰ sententia debeat cōfirmari, cum post illam appellationem egerit,& testes produxerit, & sic appellationi renunciauit, & citatio iudicium vel mortem delegantis pręuenerit. Mandat Papa, quatenus si sententia illa fuit canonice promulgata, iudices illam confirment, non obstante appellatiōe prędicta, cum post appellationem illam egerit & respondere rit, & testes produxerit citatiōe facta ante mortem delegantis: alias vero quęstiones super quibus testes producti fuerunt, & publicatæ attestatiōes: vel etiam si renunciatum sit, hincinde testibꝰ nullis aliis receptis super eodem capitulo ab alterutra parte secundum tenorem illarum attestationum debeant terminare; & si aliæ quæstiones fuerint super quibus testes non fuerunt recepti vel renunciatum eisdem, audiant quæ hincinde partes proponere voluerint, finem debitum imponentes eisdem. Not. quod qui post appellationem producit testes, vel stat iuri, tacite renunciat appellationi. Item post publicatas attestationes licet altera pars nullos produxerit, non sunt alij testes inducendi. idem si renunciatum est hinc & inde: aliàs bene possūt admitti.

a ¶ *Confirmetis.*] Hæc confirmatio habetur perinde ac si per Papam facta fuisset. arg. C. de ve. iu. enu. l. i. §. sed neque. in fi.

¶ *Glo. seq. alleg. 6. concor. Secundo arg. quòd mortuo delegante, &c. dicens quosdam hoc tenere, sed glo. tenet & probat contrarium, & ad hanc decre. respondet.*

b ¶ *Egerit.* ℣. de offic. del. gratū. ff. de pact. tale. §. 1. ff. ad Mace. si filius C. de re iudic. l. ad solutionem. &℣. de re iudic. quòd ad consultationē. &ff. de mino. si filius. Arg. ex hoc loco quòd mortuo etiam mandatore re integra possunt procedere iudices de consensu partium: &hoc cōcedunt quidam. Contradico, quòd partes non possunt ammodo eis dare iurisdictionem ex litteris illis, cum iurisdictio iam sit finita per mortem mandātis. arg. op. ℣. de offi. deleg. significantibus. quia actio semel extincta, amplius non reuiuiscit. de conse. dist. 4. quæris. & ff. de solu. l. quæ res. §. aream. C. de remiſ. pig. cum ex causa. & priuatorum consensus eum non facit iudicem qui nulli præest iudicio. C. de iur. om. iud. priuatorum. & hoc probatur ff. si cer. pet. l. eius qui in prouincia. verſic. nam & si tibi in hoc nummos, &c. & quod dicit; postea egerit, scilicet post appellationem. ℣. de offi. delg. gratum. & intellige quòd citatio facta fuit ante mortem delegantis, vt dicit illa decr. gratum. & sic perpetuata fuit iurisdictio: vt ibi dicitur. hæc decre. loquit de eodem facto cum illa gratum.

a Dicit, &c. hæc quæ sequuntur, vsque in finē glossulæ nō habentur in antiquis exēplaribus. est tamen additio ab hinc plusq̄ centū annos facta.

Dicit [a] magister G. quòd ipso iure non expirat mandatum morte mandatoris, sed per exceptionem. vnde quæ per exceptionem expirant, possunt à partibus relaxari: ideo potest iudex procedere, & valet si nihil opponatur. arg. ff. de bon. poſ. l. 6. & l. pen. ℣. de re iud. inter. arg. de hoc plura inuenies ℣. de rescrip. in c. ad audientiā. in vlt. gloſ.

c ¶ *Iustitia.*] quæ tribuit vnicuique quod ſuum est. Insti. de iusti. &iur. r. respon. & 22. q. 2. cum deuotiſſimam.

b ¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit.*

d ¶ *Si quæ.*] Cum dicit primo, quòd ſententia confirmetur, quare dicit hoc? Dicas quòd plura ca. & penitus diuerſa erant, & ſuper quibuſdam fuit lata ſententia, ſuper quibuſdam non. ſic ℣. eod. cauſam quæ.

c ¶ *Renunciatum.*] Si renunciatum fuiſſet, licet nullos teſtes produxerit pars illa quæ renunntiauit, non eſt vlterius ad hoc admittenda [b], quia licitum eſt cuilibet renunciare iuri ſuo. 7. q. 1. quàm periculoſum. & C. de pac. l. ſi quis in cōſcribendo. Arg. ad hoc q̄ non eſt licitum redire ad hoc quod ſemel renūciauerit. C. de re. cre. l. ſi quis iuſiurandum. & remittētibus actiones ſuas non eſt amplius recurſus dandus ad eas. ff. de ædil. edi. quæritur. §. ſi venditor. vel etiam ſi ali qui recepti fuerint, & renunciant productioni, alios poſtea inducere non poſſunt. ℣. eo. de teſtibus.

b Niſi eſſet talis cui cōrenunciare iuri ſuo. 7. q. 1. quàm periculoſum. & C. de pac. l. ſi quis in cōſcribendo. Arg. ad hoc q̄ non eſt licitum redire ad hoc quod ſemel renūciauerit. C. de re. cre. l. ſi quis iuſiurandum. & remittētibus actiones ſuas non eſt amplius recurſus dandus ad eas. ff. de ædil. edi. quæritur. §. ſi venditor. vel etiam ſi ali qui recepti fuerint, & renunciant productioni, alios poſtea inducere non poſſunt. ℣. eo. de teſtibus. peteret reſtitutionis beneficium: vt minor, vel eccleſia. ſupra. de reſti. io in reg. auditis. ſecūdū Tāc. Io. And.

Eries.] Legitur variis modis, ſed duobus modis ſummari poteſt per Doctores ſecundum duos intellectus communiores. Et primo ſic. Publicatis atteſtationibus poteſt falſitas primorū teſtium comprobari. hęc tamen lectura ſimpliciter non eſt vera, vt probat Panor. Secundo ſic. In cauſa matrimoniali publicatis atteſtationibus poteſt falſitas primorum teſtium etiam directe probari, ſi ſuper directa vel indirecta probatione non potuit pars ante publicationem inſtrui. Panor. autem ſummat, & tertio modo non ponendo aliquam ſpecialitatem in cauſa matrimoniali, temperando primum ſummarium ſic: Publicatis atteſtationibus, poteſt falſitas primorum teſtium etiam directe probari, ſi ſuper directa vel indirecta probatione nō potuit pars ante publicationem inſtrui. Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Præjenti.* Abbas Siculus.

†Cap. 3. eo. tit. in 2. cōp.

CASVS. Filij quorundam nobilium contraxerunt ad inuicem matrimonium: Tandem pars vna matrimonium accuſauit, & teſtes produxit legitimos, qui conſanguinitatem inter prædictos firmiter aſſerebant, ponentes duas perſonas in primo gradu, B. videlicet & I. dicentes illos eſſe fratrem & ſororem: Pars aduerſa dicebat id falſum eſſe, B. ſcilicet eſſe ſororem I. & ad hoc probandum inducebat teſtes & publicum inſtrumentum: Sed pars illa quæ matrimonium accuſabat, dicebat teſtes illos non eſſe recipiendos: & iudex etiam dicebat, quòd non erat conſuetudo eccleſiæ ſuæ, vt poſt teſtes receptos & publicatos, qui ɔſanguinitatē cōputant, alij ex oppoſito admittātur. Iudex quæſiuit quid ſibi eſſet agendū? Reſpondet Papa, q̄ ſi nō eſt aliud quod impediat, non obſtante illa conſuetudine iuri ɔria, teſtes illos admittat. Nota q̄ teſtibus publicatis ɔ matrimoniū, alij teſtes admittuntur ad probandū q̄ primi falſum tulerunt teſtimoniū, quia & poſt ſniam etiam admitterentur, cum per illos eccleſia decepta fuiſſet: & ita ſententia contra matrimonium lata non tranſit in rem iudicatam, quin ſemper audiatur volens probare contrarium.

f ¶ *In primo gradu.*] Sufficit enim in computatione conſanguinitatis incipere à primo gradu, licet de ſtipite nihil dicant. ℣. de ɔſangui. tua. & 35. q. 5. c. i. & ℣. de diuor. c. porro. & ℣. eo. c. licet.

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

g ¶ *Inſtrumentum.*] Sed qualiter per inſtrumētū poterat ɔbari, q̄ B. & I. non fuiſſent frater & ſoror, qa de cōſanguinitate nō pōt inſtrumētū fieri, vt vr? Credo q̄ inſtrumentum illud nō inducebatur directe ſuper conſanguinitate, ſed indirecte forte in inſtrumēto cōtinebatur ſic, ſup aliquo cōtractu, B. & I. eius filia promiſerunt aliquid facere, & ſic dicebantur pater & filia, vel appellabātur in inſtrumēto patruus & neptis: & ſic inducebatur [c]: & inſtrumētum bene poterat produci poſt apertūrā teſtium ſemper antequā renunciatū ſit vel cōcluſum in cauſa. ℣. de fide inſtr. cap. cum dilectus. Bernard.

¶ *Glo. ſeq. primo adiuuat tex. & improbat conſuetudinem. Secundo ponit opi. Vinc. contrariam. Tertio illam reprobat, & dat huic decre. duos intellectus. vlti. ſignat & ſoluit contrarium.*

c Vel forte de natalibus illius i factū fuerat inſtrumentum, in quo continebatur quęs & ex qua illam ſuſceperat: & quo anno & die nata fuerat, ſecūdū Ho. alleg. C. de inge. l. pen. ff. cau. l. iſti qui dem. §. 1. Io. And.

¶Vrbanus tertius.

¶Donec atteſtationes fuerint publicatæ, et eis renunciatum, produci poſſunt teſtes: poſtea vero non ſuper eodem capitulo, ſed ſuper alio ſic. hoc dicit, quo ad titulum.

CAP. XXV.

†Cap. 25. eo. tit. in 1. cōp.

CVm † veniſſet ad Apoſtolicam ſedem magiſter M. nobis expoſuit, quòd Lucius Papa prædeceſſor noſter cauſam, quæ inter ipſum & abbatem de Sicolaſi. †vertebatur, commiſit iudicibus fine debito terminandam: & infra ¶ Mandamus, quatenus, ſi ſentētiam illorum noueritis canonice promulgatam, eam auctoritate Apoſtolica cōfirmetis [a]: nec appellatio illam † impediat, quæ hic † interpoſita dicitur occaſiōe mortis prædeceſſoris noſtri; cum poſtea egerit [b] & reſponderit, teſteſque duxerit producendos †.

†Sidolaſi.

†illa, in anti quis.

†Dictio, hic, deeſt in anti quis.

†Vide l. ſi exhĩdat⁹. &l. ſi proponas. §. 1. ff. de inof fic. teſta. & l. 2. C. de iure dot.

¶ Quæſtiones quoque alias ſuper quibus teſtes fuere producti, & depoſitiones publicatæ eorum, vel renunciatum fuit teſtibus hinc & inde, nullis aliis ab alterutra parte ſuper eodem † receptis, ſecundum tenorem ipſarum mediante iuſtitia [c] terminetis. ¶ Si quæ [d] vero fuerint quæſtiones † ſuper quibus vel teſtes non fuerint producti, vel renunciatum [e] eiſdem, audiatis ſi qua hinc inde propoſita fuerint, finem illis debitum imponentes.

†Aliàs, ſup eodem negotio.

†Dictio, q̃ſtiones, deeſt in plurib⁹ ãtiquis.

¶ Clemens tertius.

¶Poteſt reus producere teſtes ad probādum contrarium eius quod actor probauit, ſi publicatio atteſtationum non eſt facta, conſuetudine contraria non obſtāte. hoc dicit, ſecundum notabiliorem lecturam.

CAP. XXVI.

SEries † tui reſcripti nobis aperuit, quòd cum nuper inter filios quorundam nobilium tuæ ciuitatis, coniugalis quæſtio tractaretur: & infra. Pars quæ matrimonium accuſabat, teſtes produxit legitimos, qui conſanguinitatem inter prædictos eſſe firmiter aſſerebant, in primo gradu f ponendo duas perſonas, B. videlicet & I. dicentes illos eſſe fratrem & ſororē: pars autem oppoſita id falſum eſſe dicebat, B. ſcilicet eſſe ſororem I. ad corroborādam aſſertionem ſuam, tam teſtes offerens, quàm publicū inſtrumentum g. Vnde quia pars accuſantiū teſtes illos nō eſſe recipiendos ɔponit, & tu nō eſſe conſtitutum, vel renunciatum eiſdem, audiatis ſi qua hinc inde propoſita fuerint, finem illis debitum imponentes.

†Cap. 3. eo. tit. in 2. cōp.

a ¶ *Iuri contraria.*] Bene dicit, iuri cōtraria, quia huic obijciebatur quòd teſtes alterius partis falſum dixerant; vt ℣. dixi. & ad falſum probandum non ſolum poſt publicationem teſtium, immo etiam poſt ſententiam teſtes ſūt admittēdi. ℣. de proba. c. licet. etiā vſq; ad xx. ann. ℣. de excep. cum venerabilis. & ℣. eod. ex tenore, & ℣. eod. ſicut. & ℣. de re iud. c. lator. & c. conſanguinei. ſic etiam inſtrumentum poteſt probari falſum. C. de contrahen. ſti. optimam. Vinc. & alij dicūt, q̄ hæc cōſuetudo conſonat iuri, quia poſt publicationē teſtiū non ſunt alij teſtes in cōtrariū vel ad idē inducēdi. arg. ℣. eo. fraternitatis Et Vinc. dixit, q̄ hæc non erat decre. ſed ſalua pace ipſius in hoc non bene dixit, quia in alio caſu loquitur hic, quia agitur de falſo, vt dictū eſt; nec propter hanc decre. offenditur regula illa, qua ipſe dixit, quòd poſt publicationem teſtium non ſunt vlterius teſtes admittendi, quia illud locum habet quādo ſuper eodē capitulo inducūtur, ſuper quo alij inducti fuerunt: quia illud non licet nec ei qui eos induxit, nec aduerſario. ℣. eod. fraternitatis. & in Auth. de teſtib. §. quia vero. coll. 7. & illa regula generaliter vera eſt. Quidam [a] tamē dicunt, quòd non obſeruatur in cauſa matrimoniali: & ibi non poſſunt recipi etiā ſuper eodē capitulo: & dicūt illud eſſe ſpeciale in fauorem matrimonij. Arg. ad hoc. ℣. de ſpon. ſicut. in fi. ℣. de conſan. & affini. ex litteris. ſed ibi teſtes non fuerant recepti. ℣. de probatio. cauſam matrimonij. & quia poſt ſententiā audiretur, ergo multo fortius ante ſententiam. ſententia enim contra matrimonium non tranſit in rem iudicatam. De hoc dicitur etiam. ℣. de proba. iurauit. Hic non poterat omitti iſta ɔbatio ſine periculo animę: ibi poterat omitti ſine periculo: quia nullum peccatum in non contrahendo, ſed in ſeparando periculum eſt, ſi non ſunt conſanguinei.

†Cap. 4. eo. tit. in 2. cōp. Et de intellectu vide notas noſtras in hanc decretalem.

†Sola fama carnalē copulā non ƀbari concor. glo. in l. 3. §. 1. cum not. ff. de teſtib.

a Hoſtiē. hic dicit q. quicquid alij ſcribāt, & quicquid ſeruet de quo iuſto iudici nō eſt curandū. de electio. cum cauſā. de mēte iuris hoc etiam, quod in cauſa matrimōiali publicatis atteſtationibus ſuper eiſdē capitulis etiam in eadem inſtantia, licet teſtes ɔducere per rationē quę ſe quitur in gl. quia hoc licet poſt publicationē, & poſt ſententiā. Ioan. And.

b ¶ *Conſitor.*] Sed quomodo ſunt conſcij niſi viderint: quia forte ab eo audierunt: quia illud dicimus ſcire, quod ab aliis audiuimus. 12. q. 5. hoc videtur. Vel quia viderunt ſolum cum ſola in lecto, vel nudum cum nuda, ſed non viderunt eos carnaliter commiſceri. ℣. de præſump. tertio. & ideo dicit: ſed de viſu nihil affirmant.

c ¶ *De viſu.*] hoc eſt ſi vidiſſent illos carnaliter commiſceri.

¶ *Glo. ſeq. quærit an fama cum auditu, & c. alleg. ad negatiuam, & affirmatiuam ſoluit. dando tres lectūras huic capitulo.*

d ¶ *De auditu.*] quia forſitan teſtes diſtabant tenui pariete à commiſcentibus, audiendo eos ſimul cōmiſceri, ſed non videbant. Sed nūquid fama in tali teſtimonio de auditu ſufficit, vt debeant ſeparari? Nō videtur: quia teſtimonium de auditu non habet locum in hoc caſu, quia fama per ſe nihil probat, licet præſumptionem inducat. b arg. ℣. de eo qui cogn conſan. vxo. ſuæ. ſuper eo. ad fi. nec dicitur firmare, ſed potius infirmare. 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. item ſæpe. Contra videtur, quia violenta præſumptio loco probationis habetur, præcipue in hoc caſu. 32. q. 1. dixit dominus. Et arg. ad hoc. ℣. de accu. repellantur. Sol. intelligūt quidam hanc decre. cum agitur ad matrimonium impediendū, puta aliquis volebat contrahere: obiiciebatur q̄ non poterat, quia ille cognouerat conſanguineam illius cū qua contrahere volebat, q̄ in tali caſu leuis probatio ſufficit vnius teſtis, vel etiā ſola fama impedit. ℣. de ſpon. præterea. & ℣. de cōſan. ſuper eo. & ℣. eo. ſuper eo. in fin. & improprie ponitur verbum illud, accuſatur. in prin. & ſic exponitur, accuſatur. i. denunciatur: c quia quod non eſt, non poteſt accuſari, ſed denūciari poteſt ad impediendum matrimonium. ℣. de deſpon. impu. ad diſſoluendum. & ſecundum hoc planum ſatis eſt. Vel poteſt intelligi cum maritus accuſat vxorem de adulterio ad tori ſeparationē, & ipſa excipiendo accuſat cum aliquam cognouiſſe: vt eum à ſua intentione repellat. ℣. de adul. c. pen. & vlti. 32. q. 6. nihil iniquius. Vel ſimpliciter poteſt intelligi cū vxor accuſat maritum de adulterio ad tori ſeparationem, dicens eum aliquā cognouiſſe. & hoc videtur verius, & vtroq; iſtorum caſuum videtur ſatis probari adulterium per huiuſmodi teſtimonium de auditu: quia audiebant eos commiſceri iuxta tenuem parietē. Et ſi fama publica conſentiat, & alia adminicula ſuffragentur, prout ſequitur in littera, ſatis intelligitur eſſe probatū: quia omnia iſta faciunt probationem ſufficiētem. ℣. de præſum. litteris. & cap. tertio. Ex his autem omnibus, iudex confirmabit motum animi ſui. ℣. de renū. in præſentia. & 4. q. 3. ſi teſtes. & ff. de teſti. l. ob carmen. §. ſi teſtes. Et eſt hic arg. q̄ quido non proſunt ſingula, multa collecta ſimul iuuant. vt in ƀdictis decr. litteris. & c. tertio. & ℣. de proba. c. cum cauſam. vbi de hoc. Ber.

c Vel, id eſt, per accuſatoné impetitur ſecundum Vin. Io. And.

Vm à nobis.] Sunt tres partes. Secunda. ibi, *Nec ſcriptum.* Tertia ibi, *Salua.* Abb. Siculus.

CASVS. Quærebatur vtrum dicto ſeu verbo iudicis credatur in cauſis? Conſultus Papa reſpondet, quòd ſecundum iura canonica & ciuilia, verbo vnius iudicis non eſt credendum in cauſa, ſiue ſuper teſtamentis, ſiue quibuſlibet aliis contractibus quęſtio agitetur: nec ſcriptū illorū eam obtinet firmitatem, quāuis teſtium adminiculo fulciatur, quin poſſit reprobari per teſtimonia duorum vel trium teſtiū bonorū, ſalua in omnibus auctoritate ſedis Apoſtolicæ. Not. quòd vni iudici non creditur in cauſa in præiudicium alterius. Item ſcriptura iudicis poteſt reprobari per teſtes.

e ¶ *Canonica.*] Vt 6. q. 2. c. ſi tantum. & c. placuit. & de probatio. c. quoniam contra.

f ¶ *Ciuilia.*] C. de arbi. l. ne in arbitris. §. ſinautem. [d] & 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. item vnius. & C. de teſti. l. iurisſiurandi.

d Non creditur verbo arbitri, qui dicit iuratū. Io. And.

¶ *Glo. ſeq. quærit, arg. affirmatiue, ſoluit diſtinguendo.*

g ¶ *Vnius.*] Sed quid ſi eſſent plures, nunquid crederetur eis? Arg. quòd ſic. ℣. de elect. cū dilecti. & ℣. de accu. c. cū dilectus. In iudicio ſi dicit de aliq̄ feciſſe in ɔiudiciū alteriꝰ partis negātis, nō credit eis: niſi quatenꝰ ɔſtiterit legitimis documētis. ℣. de ƀbatio. c. q̄n. in cauſa vero appellationis, in defectū probationis, ſi ſuper iis quæ coram eis acta ſunt inducerētur tāquam teſtes & iurati, vt ſi dubitaretur de proceſſu: ſatis poſſent admitti, arg. prædictarum decr. cū dilecti. &, cum dilectus. ibi creditur eis, ſed ſuper principali non. 2. q. 6. ſtatuendum.

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

h ¶ *Scriptum.*] Hic dr q̄ nō ſtatur ſcripturæ epi vel iudicis, quia poſſit probari ɔrium, niſi habeat teſtium ſubſcriptionem. ɔria ſignātur. ℣. de proba. poſt ceſſionē. & 11. q. 3. curæ. & ℣. de fide inſtru. c. 2. ſuper hoc dicas vt dictum eſt ℣. de proba. c. poſt ceſſionem. Ber.

h ¶ *Scriptum.*] Factum non per manum tabellionis: quia poteſt reprobari per duos vel tres teſtes, quamuis adminiculo teſtium fulciatur, vt hic patet: ſecus eſſet de inſtrumento per manum publicam facto, ibi ad minus quatuor eſſent neceſſarij, prout no. ℣. de proba. tertio. in glo. quæ incipit, ſic ergo. Vel dic, niſi teſtium adminiculo, &c. quia ſi teſtiū adminiculo fulciatur, tunc non poterit per duos vel per tres teſtes reprobari, ſed per quatuor vel plures: & ſic æquiparatur inſtrumēto tabellionis manu publica facto. arg. ℣. de fi. inſtr. c. 1.

¶ *Gl. ſeq. argumentatur à contrario, & c.*

i ¶ *Teſtimonia.*] Sic ſcriptura iudicis pōt reprobari per teſtes: ſed ſi pūblica eſt, æqualem vim habet cum teſtibus. C. de fide inſtr. c. in exercēdis. Et ſic videtur ex eo quod dicit, niſi teſtiū adminiculo fulciatur, q̄ ſi ſcriptum iudicis habet teſtium ſubſcriptionem, quòd non valet reprobari per teſtes, ſed non eſt verum: quia quantumcunq; authenticū ſit in

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit instrumentum, potest reprobari: vt j. de fid.instru.c.cum Ioannes.& C. de proba.l.cũ precibus. & ꝛ. de proba.tertio. vbi plene de hoc not. Arg.contra.j. de præscrip.c.ad audientiam.vbi potius statur priuilegio quam testibus. sed ibi ab eadem parte introducuntur priuilegia & testes.& expone,nisi,id est,quamuis.

a ¶ *Sedis apostolicæ auctoritate.*] Et ita vr ꝙ non requiratur subscriptio in litteris dñi Papę, & ꝙ contra eas non admittatur probatio.argu. C. de testa. omnium.nisi essent falsæ.Sed cõtra vr ꝙ in litteris domini Papæ subscribũt Cardinales.12.q.2. cũ redemptor. & 35. q. 9. quod quis. in priuilegio subscribunt Cardinales, in aliis litteris non subscribunt.

† Cap. 2. eo. tit.in 3.compilat. Et de materia vide Spec. tit.de teste. §.1.

DE testibus.] In prima decisa potest consultatio. In secunda,responsio:ibi, *Consultationi.* Et responsio est bimembris. secundũ membrum prosequitur: ibi,*Si vero.* Abbas.

CASVS. Aliquis trahit aduersariũ suum in causam , reus obiicit exceptionem dilatoriam,inducit testes ad causam probandam iuramento præstito : pars altera petit eos cõpelli vt deponant super negotio principali:quæritur vtrũ sint ad hoc cogendi ? Rñdet Papa , ꝙ si testes inducti sint solũmodo ad exceptionem dilatoriam probandam , cum super illa tantum iurauerint dicere veritatem , super negotio principali non debent audiri , nec compelli ad testimoniũ perhibendũ:quia deponerent non iurati.Si vero inducuntur ad exceptionem peremptoriam probandam,& altera pars petat vt super negotio principali deponant,& vt iurent super illo dicere veritatem, sunt sine dubitatione ad hoc cogendi,nisi forte sufficiens productio super principali iam sit facta,vel nisi sit renunciatum productioni testiũ , vel nisi depositiones testiũ sint publicatæ.Not.quòd non valet dictum testis si deponat super quo non iurauit.Item testis iurare debet super toto negotio dicere veritatem,qui inducitur ad peremptoriam exceptionem probandam,si hoc fuerit petitum:nisi in tribus casibus hic contentis . Item peremptoria exceptio potest opponi & probari postquam renunciatum est productioni testium super negotio principali. Item potest opponi post testium publicationem.

b ¶ *De testibus.*] inducti & iurati.

¶ *Glo.seq.coadiuuat text.quærit & soluit.*

c ¶ *Non iurati.*] Hoc [a] ideo dicit,ꝙa cũ producebãtur ad probandã dilatoriã,iurauerũt super illa tm̃,vnde si postea petatur ꝙ deponãt sup principali,nõ debent cogi ad idẽ, nec etiã sponte si vellent : quia non iurauerunt super hoc:vnde nõ valent dicta eorum super illo.ff.de peti. hære.l.si quis libertatem.§.vlt.C.qui le. perso. l.vlti. & facit ad hoc ff. de iureiur.si duo patroni. §. idem Iulianus. in fi. vnde si testes inducti super possessione deponant super proprietate, non prodest, [b] per iura prædicta.Et est arg.ad hoc.ꝛ. de cau.poss.pastoralis. sed si peteretur , vt deponerent super principali,cum inducebantur ad probandam dilatoriam:nunquid sint compellendi?Ad hoc dicas,ꝙ si inducuntur super exceptione dilatoria, quæ proponitur ante lit.contest. tunc non debẽt adstringi iurare super principali : quia lite non contest. testes recipi non debent.ꝛ. vt lit.non contest.quoniam.& per totum.

ADDITIO. Si vero post exceptionem dilatoriam, quæ proponitur post litem contestatam,tunc recipi debent.

d ¶ *Cogendi.*] quia ex quo pars aduersa approbat illos pro se, & contra se tenetur recipere illos.4.q.3.cap.si testes.§.si quis testibus.& propter connexitatem causæ.j. de do.post diuor.resti.de prudentia.

e ¶ *Sufficiens.*] Ex quo sufficiens productio testium facta est,non sunt alij admittendi:vt hic patet.vnde & quarta dilatio tunc denegaretur. j. de test.c.significauerunt.

¶ *Glo.seq.not.peremptoriam probari,&c.& rationem reddit. Dicit etiam quòd prius probari posset,sed illud reprehendit.*

f ¶ *Publicatæ.*] Sic patet quòd attestationibus publicatis potest obiici exceptio peremptoria,& probari.C. de excep. si quidem. & C. de proba. exceptionem. nouus enim articulus est exceptio peremptoria, & ideo probari potest apertis attestationibus principalis causæ & etiã omnibus sedis Apostolicæ auctoritate [a] .

¶ Idem Tyreñ. † episcopo.

¶ *Testi super dilatoria inducto , non creditur super principali , nec cogitur deponere : secus si super peremptoria: tunc enim cogi potest vt iuret deponere super toto.*

CAP. XXIX.

DE † testibus [b] : & infra. Cõsultationi tuæ taliter respõdemus, quòd si testes sint inducti ad exceptionem dilatoriam solum modo probandam , cum super ea tantum iurauerint dicere veritatẽ, super principali, nec debent audiri,nec cogi testimoniũ perhibere , vtpote super quo deponerent non iurati [c] . ¶ Si vero cum ad probandam exceptionem peremptoriam , ab alterutra partium inducuntur , reliqua pars super principali negotio , etiam eos deponere forte petierit, & vt cogantur super toto negotio dicere veritatem , sacramento eos postulauerit obligari : ad id sunt sine dubitatione cogendi [d] : nisi forsan sufficiens [e] productio testiũ super principali iam facta fuerit , vel renunciatum testibus † , vel depositiones testiũ fuerint publicatæ [f] .

¶ Idem Helieñ.& Cistreñ.episcopis,& archidia.de Norbañ.

¶ *Dicta testium non sunt ad petitionẽ tertij publicanda. Et is qui produxit testes coram certis iudicibus,non potest ad eundem effectum coram iudicibus aliis illos producere,sed illorum attestationibus debet esse contentus.*

CAP. XXX.

CONstitutus [g] † in præsentia nostra procurator magistri R. proposuit, quòd cum decanus & capitulum Eboracen̄.ei tum auctoritate Lateranen̄. † concilij, tũ priuilegij [h] proprij ratione, archidiaconatum Richemundiæ canonice contulissent, magister H. qui archidiaconus Richemundiæ nominatur,ipsum eo post appellationem ad nos interpositam spoliauit. Cumq; prædictus † R. ad iudices super restitutione sua commissionis litteras impetrasset, memorat⁹ H.litteras reuocatorias [i] impetrauit: & infra. Inter alia postulabat & probare,videlicet si de ipso negotio sit iudicatum, transactum, vel sit finitum : vt in concilio Lugdunen̄. de lit. contest. c. exceptionis.

CONstitutum.]Attestationum publicatio non fit ad petitionem tertij,& pars apud quam deposit̄ sunt attestationes, non potest vlterius testes producere.Prima pars processum narrat.Secũda interloquitur,& interloquendo committit.Secunda:ibi, *Nos eas.*Et quia littera est multum inuoluta,pone casum in terminis sic vt sequitur. Abbas Siculus.

CASVS. Vacante archidiaconatu Richemundiæ , archiepiscopus Eboracen̄.ad quem pertinet collatio eiusdẽ, tunc absens contulit archidiaconatum illum magistro Ho.decanus & capitulum Eboracen̄. credentes potestatem cõferendi deuolutam ad eos auctoritate Lateran̄.concilij,tum etiam auctoritate priuilegij sui,archidiaconatũ ipsum contulerunt magistro Rogerio,& ipsum induxerũt in possessionẽ ipsius. Sed magister Honorius post appellationem spoliauit eundem, propter quod magister R. ad dominum Papam accedens super restitutione sua ad iudices litteras impetrauit:Sed magister Hono. accessit ad curiam,& impetrauit litteras reuocatorias:vnde procurator R. ad dominum Papã accedens,prædicta ex parte R.proposuit:post prædicta postulauit Hono.vt dominus Papa quasdam attestationes faceret aperiri,quæ in causa eadem fuerant receptæ:Procurator R.respondit illas non esse aperiendas , cum testes non fuissent inducti in hac causa,sed in causa illa quæ inter archiepiscopum Eboracen̄. & eundẽ R.vertebatur:dominus Papa noluit eas aperire,sed causam commisit quibusdam iudicibus,ita scilicet quòd si constiterit eis dictum Hono. testes pro se coram aliis iudicibus delegatis produxisse,sit contentus attestationibus illis depositis apud ipsum : alioquin si nullos produxit,eo non obstante quòd testes illi quorum dicta Hono. petiit aperiri,producti fuerunt coram iudicibus illis,si pro dicto Hono. producti fuerint,ad testimonium admittantur. Nota ꝙ eadem causa inter plures personas,& coram diuersis iudicibus potest tractari:& attestationes receptæ in vno iudicio non valent in alio,nisi partes consentirẽt: vt hic patet.Item alter qui causam agit, posset se opponere corã aliis iudicibus pro iure suo ; & res inter alios acta , aliis non prodest nec nocet.

g ¶ *Constitutus.*]Decre.ista loquitur de materia illa,de qua loquitur de concess.præben.post electionem,& ex illa potest colligi casus. Archiepiscopus Eboracen̄.absens concesserat archidiaconatum Richemundiæ magistro Hono.capitulum Eboracen̄.magistro Rogerio.

h ¶ *Priuilegij.*]j. de concess.præben.c.post electionem.

i ¶ *Reuocatorias.*]Non tamen recessit de curia.

a ¶ *Præ-*

a De materia huius gl. late. Speculat. tit. de teste. §. 1. versi. ité quod depo- fuit sup alio.

b Sicut sentia vel pa etũ inter cer tas personas & super certis rebus , alijs personis vel super alijs rebus nõ nocet. infra, de re iud. c. penul. de off. ord.cap.dilectus. ff. de pac.l.si vnus. § ante omnia.sic dicẽdum est de testimonio: vt hic, & infra , c. proxi. & c.veniens. Ioan. And.

† Tirien.
† Trien.
† Tureñ.
† Tireñ. archiepiscopo.in vno ve tustissimo.

† Vide text. in Auth. inhemus.&ibi. Bart. C. de iud.

† Cap.3. eo. tit.in 3. cõpi.

† Sub Alexã. cap.8. habetur ar. de concession. præben. c. 2.

c Si intelligas,id est,dilatio. Adde quartum,scilicet effrænata multitudo secundũ Gof. infra, eo.c.cũ causam. & c. significauerũt Ioan. And.

† Aliàs:prædictus magister R.

c Quod est verum , nisi attestationes clausæ & sigillatæ apud ipsum fuissent depositæ : & ipse sic eas restituereret se cundũ Ho. Ioan. And.

† Aliàs:præfatus magister R.

a Hic est casus huius decretalis, quẽ ponit Bern.

b Siue sit aliud ratione personæ,siue rei,siue causæ secundũ Host.Io. An.

† Cap.3. eo. tit.in 3. cõpi.

† Sub Alexã. cap.8. habetur ar. de concession. præben. c. 2.

c Si intelligas,id est,dilatio. Adde quartum,scilicet effrænata multitudo secundũ Gof. infra, eo.c.cũ causam. & c. significauerũt Ioan. And.

† Aliàs:præfatus magister R.

a ¶ *Prædictus* H.]qui litigabat cum procuratore magistri Rogerij in curia:vt sequitur statim in littera.

b ¶ *Archiepiscopum.*]Inter [a] archiepiscopum & magistrum R. causa super hoc eodem negotio agitata erat coram aliis iudicibus: & testes fuerunt ibi recepti:archiepiscopus dicebat ad te pertinere collationẽ archidiaconatus. R. dicebat ꝙ pertinebat ad capitulum à quo fuerat institutus : attestationes ipsas petebat H. aperiri, & ideo Papa noluit, eas aperire: vt sequit in vernos eas aperire. Et sic patet per hoc , quòd testes recepti in vno iudicio nõ faciunt fidẽ in alio [b], nisi inter easdem personas. quandoque tamen testes recepti coram arbitro valent coram iudice.arg.C.de arbit.l.pe.sed illud inter easdem partes secundum distinctionem illius l.C.de testi. l. vlti.

c ¶ *Delegatis.*] à legato Apostolicæ sedis,qui causam illis commisit.

d ¶ *Produxisse.*] super causa quæ inter ipsum Ho.& archiepm̃, & magistrum R.vertebatur.Ex hoc probatur, ꝙ si duo litigant super aliquo, & tertius veniat dicens se habere ius in illa re , & petat se admitti,audiendus est,cum sua intersit.

e ¶ *Depositis.*] Eo ipso ꝙ attestationes fuerunt apud ipsum depositæ, non potest vlterius alios producere:quia præsumitur didicisse testificata [c]. Si vero apud iudices remansissent,tunc posset alios testes producere,cũ illorũ attestationes non fuerunt publicatæ.j. eo. cum causam.§.vlti.nec renunciauerat productioni testium. quidam supplent hic,apud eum depositis & publicatis, & sic planũ est:quod verius vr. f ¶ *Alioquin.*]id est,si non fuerint ab ipso producti , & depositi apud ipsum & publicati.

g ¶ *Producti.*] non ab Honorio in hac causa , sed ab archiepiscopo: quorum supra petiit Honorius publicationem,sed non obtinuit.Et est arg.hic,ꝙ res inter alios acta nõ nocet alijs.j. de fi.instru. c.inter.& j. de re iud.c.penul.

Præsentium.] Ponit regulam , & tres casus excipit à regula,& ad secundã determinationem subdit. Secundus:ibi, *Nisi forsan.* Tertius:ibi,*Vel ostendere.* Determinatio:ibi,*Cæterum.* Regula est ista , ꝙ post publicationem attestationum non potest obiici in personas testium,scilicet eorum qui deposuerunt.Primus casus à regula exceptus est,ꝙ potest obiicere post publicationem , si iurat quòd malitiose ad hoc non procedit.secundus & tertius sunt faciles in tex.Abb.Sicul.

CASVS. Quia post publicatas attestationes frequenter obiiciebatur in personas testium malitiosę causa differendi negotium,statuit Papa vt si aliquis post publicatas attestationes in personas testium obijcere voluerit,tunc demum id ei liceat , si iuramento firmauerit, ꝙ ad hoc ex malitia non procedat , nisi ante publicationem illud fuerit protestatus,vel nisi ostẽdere potuerit ꝙ post publicationem didicerit quod obiicit in personas.Sed si aliquis fuerit protestatus se velle repellere personas testiũ post publicationes ipsorum , si quid pro ipso dixerint, de facili non credatur.Not.ꝙ non creditur iuramento alicuius quòd malitiose non procedat. Item ex eo quod quis impugnat , non debet commodum consequi.

¶ *Glo.seq.tractat quòd producens,licet non reprobet personam , reprobat tamen dictum:& ponit diuersitatis rationem quare aliud in instrumento.*

h ¶ *Si quis.*]scilicet contra quem producuntur testes.qui enim producit testes , contra personas eorum dicere non potest , nec in sua causa nec in alia, nisi ex noua causa. sed in dicta eorum bene potest dicere: quia fibi ipſis in ſerie ſui teſtimonij contradicunt , ſiue pro ſe inducti sunt in causa,siue contra se in alia.4.q.3.c.si testes.§. si quis testibus. Et est ratio:quia cum produco testem,personam eius approbo,& ideo ꝛ personam eius dicere non possum.& ideo si approbo illum pro me,& teneor recipere contra me.19. dist.si Romanorum. sed quid sit dictum ignoro,& ideo in dicta dicere possum si video ꝙ contradicit sibi ipsi,vel etiam aliis testibus meis,vel si facit pro aduersario meo. [d] tamen arg.contra hoc in fi.Sed quid si produxit instrumenta?Non potest aliquid dicere contra illa:quia diligenter debuit prouidere instrumentum an faceret pro se,vel contra se , antequam produceret illud: sed in teste istud præuideri non potest: quia frequenter mutat * ex eo quod dicunt se scire qđ nesciunt,& quandoq; dicunt se nescire quod sciũt,& econuerso.& hæc est causa quare diuersæ scripturæ ab eadem parte prolatæ inuicẽ sibi derogant.C. de fi.instru.l.scripturæ.& hoc habes j. de fi.instr.imputari.potest tamẽ quis dicere se nolle vti instrumento producto si arguitur falsitatis.C.de fi.instru.l.3.

¶ *Glo.seq.ponit sex exempla,&c.*

i ¶ *In personæ.*]Obiicere põt quis in pſonã testis,ꝙ sit periurus,infamis,cõspirator,inimicus,ꝙ sit corruptus,ꝙ sit seruꝰ & multa alia possẽs sup hoc inuenire exẽpla. de hoc melius dr. j. eo.testimonium.Ber.

¶ *Glse.coadiuuat textũ in hoc quod dicit, probationẽ fieri per iuramentũ, per rationẽ , & tria similia. Dicit demum huic locum esse cum de calumnia nõ est iuratũ, ponit epi.ꝑiã, tamẽ prima approbat,& probat.*

k ¶ *Iuramento.*] Iuramẽtũ est hic legitima probatio:ꝙ quilibet præsumitur bonus,nisi probetur mal⁹.ꝛ. de scru.c.vnico.& j. de præsum.c.dudũ.& C.qui mili.nõ possunt.sup seruis.lib. 12. sic ẽt cõscietia vel fides ꝓbatur ꝙ iuramento.j. de senten.excõ.c. si vero ali quis.sic j. de excep. cap. pastoralis.Itẽ per solũ iuramentũ ꝓbatur amissio rerũ.ꝛ. quod met. causa. c. vlti. Et quod hic dicit de iuramẽto isto ꝓstãdo, locũ habet in causis, vbi de calũnia non iuratur, sed de veritate dicenda.Quod in his causis præstari debet,habes ꝛ. de elec.c.dudum.& j. de iure iuran.c.ex litteris.& ita iuramentum de veritate dicenda non excludit sacramẽtũ de calum.super emergenti exceptione:vt hic patet.& ꝛ. de elect.c.cum dilectus.& ꝛ. de resti.spol. c. litteras.Si vero iuratum esset de calumnia,nõ est aliud iuramentũ postea præstandũ.C.de iura.calum.Auth.in hoc sacramento. & in Auth. de iis qui ingre.ad appel.§. vlt.vbi hoc expressum est ad fi.coll.5.vnde sunpra fuit Authen. Quidã dicunt ꝙ in qualibet causa hoc iuramẽtũ est præstandũ,siue iuratũ sit de calũnia, siue de veritate dicenda,& est speciale:& surgit hoc ex quadã præsumptione:quia cum nihil dixerit contra testes,cũ producebantur testes,& postea cũ publicatur:quo ibi nõ credo quòd sufficeret præmittere ꝓtestationẽ , licet sufficeret hic.sed qđ prius dixi verius credo:vt dixerit T.& G.& Vincen. olim. sed modo mutatur,vt dicitur.& ꝙ locũ habeat tantũ hæc decr.vbi de calũnia nõ iuratur.arg.opti.probatur.ff.de pœn.sanctio legũ.vbi dicit nouа lex ſtatuitur,ad eas ſpecies pertinere nõ vr, quib⁹ ipſa lege pœna ſpecialiter addita eſt. nec verisimile eſt delictũ vnũ eadẽ lege variis æſtimationib⁹ coerceri:& ex præſumptione ꝓdicta ſtatutũ fuit,vt poſt publicationẽ iuretur ꝙ ex malitia nõ procedat,cũ protestatio nõ proceſſerit.& hoc vbi de calumnia non fuit iuratum. [f]

l ¶ *Dicitur.*]Hoc difficile est probare nisi per iuramentũ.sic j. de excep.pastoralis.& sufficit hoc iuramentum sicut in prox.casu.

¶ *Gl.seq.coadiuuat textũ tribus rationibus,obiicit, & soluendo ponit duas lectiuas illius ver.de facili. Quod approbo, non reprobo.*

m ¶ *Protestatus.*]Per hanc protestationem videtur ꝙ noluit fidẽ adhibere dictis illorũ testiũ ꝛ sc.nõ ergo debet habere ,ꝓ se.19.dist.si Romanorũ. & 3.q.8.§.cuius in agẽdo.j. de cen.c.cũ olim.C. de foiu. l. penulti.sic C.ad leg Corne.de fal.l.qui falsas.& ff.de inoffic.testamen. l. Papinianus.§. meminisse.& C.de iis quib.vt indi.alia.& est absurdum redire ad hoc cui renunciatum est.C. de rebus credit. l. si quis iusurandũ.Sic econuerso semel ꝓbatũ reprobare nõ possum.8.q.2. dilectissimi.ff.de neg.gest.l.Põponius.ff.de adul.si vxor.j. de iureiuran.c.quẽadmodũ.Sed nõ vr, ꝙ intellectus talis probabilis sit:quia licet reprobem personã,nõ ideo videor reprobare dictũ:sicut econuerso licet approbem personã,non tamẽ approbo dicta.4.q.3.c.si testes.§.si quis testibus. & propter ea sola protestatio si amplius nõ sit processum, nõ obest:quia licitũ est desistere quãdocũq; ante sniam,vt dicit iura prꝙdicta,scilicet l.qui falsas.& §.meminisse. l.alia. Et ita sola protestatio non nocet,si non fuit processum ad actũ,quin credatur si pro ipso dixerint.& si processum fuit ad reprobationẽ,& nõ obtinuit , si dixit ꝙ ipso,non prodest.Et expone de facili non credatur,id est,nullo modo credatur.simile 2.q.6.biduum.ver.si aduersarius.vbi habes:difficile est vt hoc audiatur,idest,nullo modo audiatur. C. ad legem Cornel. de fal. l. imperator. & 47. diſtin. quamtumlibet. & 1. quæſt. 1. principatus. Vel intellige quòd dicit,de facili non creditur,quando ab initio antequam deponeret , protestatus fuit quod licitum esset in personas obiicere:tunc enim præsumptio est cõtra testẽ,ꝙ criminũ timore aliquid dixerit pro ipso,ne postea obiiceretur ei crimen:& tunc,si dicit aliquid pro ipso,de facili non credatur , nisi habito respectu ad qualitatem

¶ *Publicatis attestationibus non opponitur in personas testiũ: tres casus excipit , & ad secundum determinationem subdit.*

CAP. XXXI.

PRæsentium †auctoritate statuimus,vt si quis [h] post depositiones testium publicatas,obiicere voluerit in personas [i] eorum,ei tunc tandem id liceat, cum iuramento [k] firmauerit, quòd ad hoc ex malitia non procedat : Nisi forsan ante publicationem id fuerit protestatus: Vel ostendere poterit, quòd post publicationem didicerit [l] , quod obiicit in personas.

¶ Cæterum cum quis personas testium se velle post publicationem depositionum repellere,fuerit protestatus : [m] si quid pro ipso dixerint, de facili non credatur.

† Cap.4. eo. tit.in 3.cõpi. Et de materia vide plene per Antoniũ de Butrio in c. ex parte. sup. ta. eo. & per Lapum alle.72.

e Inn.& Ho. Nec obstabat secundũ ipsos aut præallegatus quod fallit in casibus a iure ex primitur ꝙ iuretur de malitia tu dicit de in nõ expressis vbi iudici videbatur illud exigendũ de iur. calum. c. 2 in fi.l.6.lo. And.

f Concord. gl si.in l. 3.§. i.ff. de mi & Bal. in l.si ff. de in lit. iur.

g Facit in fi. i. cum re. & ibi Bal. in fi. C. quodmet. causa & l. si quis ex test.

Universidad de Navarra Biblioteca

litatem personæ ipsius testis, vt puta si est talis, & ita honestus q̃ propter hoc nulla suspicio est contra ipsum, quòd aliquid diceret timore alicuius criminis: tunc creditur ei. si vero sit suspecta persona, vt timore illo præsumptio sit contra illum, tunc non creditur ei, vel de facili non credatur sine aliis adminiculis, sed cum illis bene creditur: & sic dupliciter potest intelligi quod dicit, de facili nõ credatur. Bernardus.

† Ligonien. & Elienũn. episcopis.

IN *nostra.*] Si testes à diuersis producti deponentes ɔ̃ria, sint æqualis honestatis, statur maiori numero: alias prævalere poterit paucorũ auctoritas. Præmittit factum, & diffinitionis causam. Secunda: ibi, *Mandamus.* dat mandatum bimembre. Secundum ibi, *Si vero.* Abbas Siculus.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. cõp. Et de materia vide Romanum singul. 361. incipien. duo testes. & Corsetũ singul. 252. incipiẽ. duo testes. verbo: testis.

CASVS. Quidam archidiaconus habet controuersiam cum quibusdam monachis, quæ cõmissa fuit quibusdam iudicibus lit. contest. plures testes hinc & inde recepti fuerunt, quibus examinatis iudices dubitauerunt qualiter deberent ferre sententiam: Cõsuluerunt dominum Papam remittendo sibi attestationes: dominus Papa diligenter testibus examinatis rescribit iudicibus illis: cum plures testes tam ex parte archidiaconi quam ex parte monachorũ sint producti, quos non solũ diuersa, sed aduersa penitus constat testimonia reddidisse, non tamẽ ad multitudinẽ testiũ respicere oportet, sed potius ad qualitatem testium, & ad dicta ipsorum, quibus potius lux veritatis assistit, ex quibus iudex motum animi debet informare: mandat Papa iudicibus, quatenus si testes vtrinque producti sint eiusdem honestatis & existimationis, pro archidiacono sententiam proferant, cum plures testes produxerit quã monachi. Si vero testes monachorum tantæ præminentiæ fuerint, quòd auctoritas eorũ aliorũ sit multitudini meritò præferenda, absoluant monachos ab impetitione archidiaconi. Nota q̃ nõ semper debet iudex ad multitudinem testium se referre, sed potius ad honestatẽ & opinionem testiũ, qui verisimilia negotia dicant, & ita non semper statur maiori parti. Item cum testes sint eiusdem existimationis, tunc standum est numero testium.

¶ Idem Londoñ. † & Helien. episcopis.

¶ Si actoris & rei testes contraria deponunt, fidem sibi non derogant, sed præualent digniores, & verisimiliora deponentes: & si in cæteris est disparitas, præfertur numerus.

CAP. XXXII.

IN † nostra præsentia: & infra. ¶ Cum igitur hinc plures, inde vero sint testes numero pauciores producti, quos non solum diuersa, sed aduersa a penitus in quibusdam constat testimonia reddidisse: quia etiam ad multitudinem tantum respicere non oportet, sed ad testium qualitatem, & ad ipsorum deposita, quibus potius lux veritatis assistit, ex quibus motum b animi sui conuenit iudicem informare: Mandamus, quatenus si testes vtrinq; producti eiusdem honestatis & æstimationis † extiterint: cum constet testes monachorum esse testibus archidiaconi numero pauciores, pro archidiacono c sententiam proferatis. ¶ Si vero testes ex parte monachorum producti, tantæ præeminentiæ fuerint, quòd eorum auctoritas aliorum sit merito multitudini præferenda d, ab impetitione archidiaconi absoluatis eosdem.

¶ Idem Priori sancti Fridiani Lucañ. & magistro G. canonico Pisano.

¶ Ad probanda impedimenta electi, laici & fœminæ admittuntur (adde) & testes de auditu, & fama sufficienter non probant.

CAP. XXXIII.

TAm † litteris vestris, quàm depositionibus testium intelleximus, nihil esse contra Lucanũ

† Adde generaliter in quibus possunt esse testes in l. 1. & 2. per Cyn. ff. de leg. & de restitut. spoliatos.

† Cap. 6. eo. tit. in 3. compilat. Et sup hunc textũ vide Abbatẽ in c. reprehẽsibilis. intra de appellationi.

cundi sunt plures & meliores. & si æquales numero, recurratur ad dignitatem vt hic, aliàs staretur potius primis: quia potius præsumitur subornatio in secundis, quàm in primis. Ber.

b *Motum.* ℑ. de renũ. cap. in præsentia. & 4. q. 3. si testes. & ℑ. eo. c. præterea.

c *¶ Pro archidiacono.* ℑ. eo. cum tu. arg. cõtra. ibi præsumitur, q̃ vtraque pars verum dixit: quia illa dicta simul poterant esse vera, hic vero non, ideoque recte statur maiori parti.

d *¶ Præferenda.*]vel saltem coæquanda: quia tũc iudicabitur pro reo: vt dictum est in prima notula. Quod hic dicitur recurrendum est ad dignitatem personarum, vt auctoritas præferatur multitudini, ex altera parte intelligitur quando numerus in modicum excedit. ℑ. de electio. cap. ecclesia vestra. si enim multum excederet, tunc præfertur numerus. Argu. contra. ℑ. de elect. c. dudum. simile 19. dist. in canonicis. Sed in arbitrio iudicis discreti æquitate inspecta: quia declarari, vel regula de facili dari non posset. ff. de diuer. & temp. præscript. de accessionibus.

Tam litteris.] Primo ponit, q̃ probauerunt testes contra electum. Secundo prosequitur articulum bigamiæ: ibi, *Quia vero.* Tertio ponit pœnam archipresbyteri & sacristæ: ibi, *Archipresbyterum.* Abbas Siculus.

CASVS. Ecclesia Lucana vacante, quidã fuit electus in episcopum. Contra istam electionem archidiaconus Lucanus, & G. sacrista, & qui dam alij se opponebant, vnde denunciauerunt quædam impedimenta domino Papæ contra electum, & quòd contraxerat matrimonium cũ vidua: dominus Papa super his commisit inquisitionem. Item archid. & G. sacrista prædicti litteras sub nomine maioris partis capituli cõtra electum miserunt domino Papæ. Capitulum hoc intelligens, significauerunt Papæ litteras illas de conscientia capituli nõ emanasse, sed falsæ erant: & de hac falsitate Papa mandauit inquiri. iudices super his receperunt testes, & dum vellent recipere testes super eo q̃ electus matrimonium dicebatur contraxisse cum vidua, appellatum fuit ad sedem Apostolicam ne laici vel fœminæ reciperentur contra ipsum in tali articulo: vnde iudices attestationes super aliis articulis receptas remiserunt ad dominum Papam cum litteris suis: Papa examinatis attestationibus illis rescribit iudicibus, dicens, quòd tam per litteras ipsorum, quàm per depositiones testium intellexit, nihil esse probatum contra electum prædictum, nisi de auditu & fama: & si super aliis aliqua videantur esse probata, testes vel sunt soli, vel tales qui nõ potuerunt illa probare, sed quia super matrimonio propter appellationem prædictam testes non fuerunt producti, mandat quatenus testes siue laicos siue fœminas idoneos, qui ad hunc articulum probandum inducti fuerint, recipiant & examinent diligenter, excommunicantes illos qui eos impedire præsumpserint, quo minus testimonium perhibeãt veritati: quibus publicatis, si forte irregularitas probata nõ fuerit, indicant electo purgationem super obiectis, per septem canonicos maioris ecclesiæ vel priores, & presbyteros ciuitatis Lucanæ: qua recepta præfigant ei terminum quo consecrandus ad dominum Papam accedat. Si vero irregularitas probata fuerit, vel si non fuerit probata, & si infra terminũ cõstitutũ purgationẽ non præstiterit, illũ remoueant à prælatione Lucanæ ecclesiæ, mandãtes capitulo, vt de alio

a De intellectu & materia hui⁹ glos fæ vide glos sam finalem in c. ecclesia il 2. de electi. & glossã plenissimam in §. nunc autem quærit. 63. dist. & glossam in c. si testes. 4 q. 3. verbo: veritatis. adde glossam in c. ego solis. dist. 9.

b Puta iuri cõmuni cõsona: & vide quod dicam de pscri. auditis. sup ver bo, exceptio nem. Io. An.

c Naturaliter vt æqu⁹,

sibi prouideãt in pastorem. In fine dicit, q̃ archidiaconus, & sacrista, qui sub nomine maioris partis capituli domino Papæ contra electum litteras destinauerunt, ab officio & beneficio denuncient esse suspensos, donec mereantur domini Papæ indulgentiam obtinere: cum per attestationes prædictas constet, maiorem partem capituli, huiusmodi litterarum consciam nõ fuisse. Nota quòd singulares testes non probãt. Item vilibus testibus nõ creditur. Item cum opponitur irregularitas in modum exceptionis, laici & fœminæ vel idonei admittuntur. Item qui testes impediũt, sunt excommunicandi. Itẽ infamatus debet se purgare super his de quibus est infamatus: quod si nõ fecerit, repellitur. Item qui litteras capituli falsat, ab officio & beneficio debet suspendi. Item hic negatiua probatur: vt colligitur.

¶ Glo. seq. signat contra vium, & soluit.

a *¶ De auditu.*] Sic ergo testimonium de auditu tantum cum fama non facit fidem. ℑ. de accu. inquisitionis. §. quæsiuisti. & ℑ. de eo qui cogno. consan. vxo. suæ. super eo. Arg. contra. ℑ. eo. præterea. vbi creditur testimonio de auditu cum fama. & 32. q. 1. dixit. sed loquitur ibi de præsumptione violenta. & ibi speciale est in eo casu, aliàs non sufficit, sed hæc fama purgationem inducit: vt in decre. inquisitionis. & hic, vt patet inferius.

¶ Glo. seq. ponit differentiam inter criminales ciuiliter motas, & mere ciuiles.

b *¶ Probata.*] Not. quòd in causa criminali etiam ciuiliter mota, licet actor habeat præsumptionem pro se, non tamen defertur ei iuramẽtum, immo locum habet regula, Actore non probante reus absoluitur. C. de eden. qui accusare. tamen si infamatus est, ex hoc debet inde se purgare. in ciuili, aliud: quia si actor habet bonam præsumptionem pro se, habito respectu ad qualitatem personæ & causæ, defertur ei iuramentum a ℑ. de iureiu. c. vlt. & C. eo. l. in bonæ.

c *¶ Soli.* Id est, singulares: & ideo non valent. ℑ. de proba. c. licet. & ℑ. de electio. c. bonæ. & c. cum dilectus.

d *¶ Tales.*]forte criminosi, vel malæ opinionis. vnde eis non creditur. 2. q. 7. testes.

e *¶ Cum vidua.*]corrupta: aliàs non obesset. 34. dist. Valentino. & quòd cognouisset eam si corrupta esset. ℑ. de biga. debitum. & intellige quòd contraxit in sacris, aliàs notam criminis non contraxisset: quia tunc non esset crimen contrahere cum vidua, sed irregularitas quædã, quæ repellit à ꝓmotione: vt ℑ. de big. c. 1. 2. & 3. q̃ videtur potius hic fuisse.

¶ Glo. seq. reci. per obiec. de c. mulierem. & de ver. signifi forus. & soluit. Itẽ signat aliud ɔ̃riũ, & soluit. Arg. respodet, & remittit.

f *¶ Fœminas.*]Not. b quòd cum opponitur crimen siue irregularitas in modum exceptionis contra clericum ciuiliter, indifferenter admittuntur laici & fœminæ, vt hic patet: sicut in denunciatione. ℑ. eod. tit. quoniam. quia licet agitur de crimine, non agitur criminaliter: vt in c. quoniam. ℑ. eod. vnde procurator potest interuenire. ℑ. de accu. super his. in fi. aliàs mulier non admittitur in crimine. 33. q. 5. mulierem. & ℑ. de verbo. signi. forus. §. vlti. & 15. q. 3. ex eo. nec in testamento admittitur. Insti. de test. or. §. testes. ver. sed nẽque mulier. Item aliud contra. ℑ. eod. decætero. ℑ. de accu. c. meminimus. & c. cum P. Manconella, 2. q. 7. laicos. & c. ipsi Apostoli. & c. testes. c & hæc omnia contraria loquuntur cum criminaliter agitur.

g *¶ Excommunicantes.*] Videtur quòd testes compelli possunt vbi odiosa proponitur exceptio. ar. ℑ. de ele. cũ dilecti. vbi electores compelluntur detegere fraudẽ. sed hic nihil dicitur de testibus, sed de impediẽtibus testes, & ideo dicas, q̃ nõ debent cõpelli. Super hoc dic vt no. ℑ. tit. proxi. dilectorum. vbi de hoc in fi. notulæ. & dixi ℑ. de accu. super his. in quadam notula, quæ incipit, & tamen. vbi de hoc.

¶ Glo. seq. arg. pro opi. quam reprobat.

h *¶ Purgationem.*]Arg. pro illis qui dicunt semper accusato indicendam purgationem, quod non est verũ nisi ex hoc infamatus fuisset. 6. q. vlti. quod autem. & 2. q. 5. presbyter.

¶ Glo. seq. obiicit, & soluit.

i *¶ Non fuisse conscią.*] Sed qualiter hoc potuit constare cum singuli essent in suis testimoniis singulares. ℑ. de ele. cum dilectus. & c. bonæ 1. & ℑ. de accu. cum dilectus. in fi. Sol. bene potuit cõstare probando absentiã fratrum tempore cõtento in litteris. ℑ. de iis quæ fi. à prælato. quãto. & ℑ. eo. tit. ex tenore. vel quotiẽs fiebat mentio in capitulo de hoc facto, nulla fuit habita mentio de talibus litteris. ℑ. de proba. tertio. ar. C. ad l. Cor. de fal. qui veluti. Not. ergo qualiter puniẽdi sunt qui præter conscientiam capituli huiusmodi litteras nomine capituli scribunt: quia tamquam falsarij puniuntur. ℑ. de iis quæ fiu. à præla. c. quãto.

† Et quia falsarũ litteras puniẽdi sũt, de quorũ pœna vide Bar. in l. Paulus. ff. de falsis.

† Cap 7. eo. tit. in 3. cõpil.

Cum olim.] Prima pars narrat factum. Secunda: ibi, *Madamus,* dat iudices, quibus committit receptionem testium, & prouidet quid per eos agendum sit reo contumace. Abb. Siculus.

CASVS. Ecclesia Meneñ. olim fuit archiepiscopalis, quam archiepiscopus Cantuariẽs. tenebat pro sua suffraganea: archidia. ipsius ecclesiæ mouit quæstionem super statu seu libertate ipsius contra Cantuariẽs. archiepiscopum in præsentia domini Papæ, vnde ipse causam commisit quibusdam iudicibus, mandans eisdem, quatenus nisi archiepiscopus archidiaconum prædictum posset repellere ab agendo per aliquam exceptionem, conuocatis partibus, vel eorum procuratoribus ad locum ideoneum & securum, & lite legitime conteste. testes vtriusque partis recipiant diligenter, quos duxerit producendos. sed si archiepiscopus legitime citatus non comparuerit per se vel per procuratorem idoneum, aut litẽ noluerit contestari, nihilominus recipiantur testes maxime senes & valetudinarij, quos archid. duxerit producendos, non obstante appellatione, & depositiones eorum studeant ad sedẽ Apo. destinare, statuentes partibus terminum peremptorium, quo per se vel idoneos procuratores coram domino Papa se præsentent sententiã recepturæ. Nor. quòd in causa liberali reo absente per contumaciam testes recipiuntur lite non contesta. & sententia fertur, & est specialis casus fauore libertatis.

† Locus. n. li tigij securus esse debet ac talis, vt omnis iniquitatis suspitio procul absit.

k *¶ Meneñ.*]Ista ecclesia Meneñ. quæ aliàs dr̃ sancti Dauid, olim fuit archiepiscopalis, sicut apparet per priuilegium ipsius ecclesiæ: quam Cantuariẽs. archiepiscopus tenet pro suffraganea ecclesiæ suæ: archidiaconus ipsius ecclesiæ super statu seu libertate illius mouit quæstionẽ archiepiscopo Cantuariẽs. dicens eam liberam esse, & per consequens debet esse metropolis super cunctis ecclesiis Vualliæ. hoc dicit Tan. qui factum nouit.

¶ Gl. seq. reci. per q. qualis erat hæc exceptio. & tria ponit exempla, & primum reprobat, & contra reprobationem legem allegat.

l *¶ Per exceptionem.*]Forte obiiciebatur ei, q̃ nõ habebat mãdatũ, & sne litteris sui capituli. & ep̃i nõ erat audiendus: vt ℑ. de procu. c. 1. sed nõ est verũ in hoc casu: quia quilibet alius etiam minor põt prosequi iniuriam ecclesiæ suæ, ne trahatur in peiorẽ statũ. 12. q. 2. non liceat. etiã aliis contradicentibus. ff. de lib. causa. l. 1. 2. & 3. licet aliàs coniuncta persona repellatur, fi agat ɔ̃ voluntatẽ aliorũ. ff. de procu. l. Pꝺoniꝰ.

Universidad de Deusto

§.vlti. sed hic non est ita: nã quilibet agere tenetur pro ecclesia. 2.q. 7. quapropter. & 5.q.5. non vos. & sic vnus iuste resistit omnibus. 31. dist. Nicæna. & ĵ. de iis quæ fi. à ma. par. ca. c. cum in cunctis. arg. contra. ff. qui & à qui. ma. lib. non fi. si quis hac lege. §. quotiens. [a] Et ita intelli-

[a] Secundum Ioã. solue, q̃ ibi fauore libertatis in ea renouãda requirit consensum patronorum, qui sunt eiusdẽ grad⁹: hic fauore ecclesiæ, in cuius libertate de fundẽda admittit alterũ. Ioan. Andr.

ge de alia exceptione, puta rei iudicatæ, vel quia esset excommunicatus, vel aliam consimilem. Ioan. Item arg. est hic quòd exceptio peremptoria ante lit. conte. potest obiici & probari, & sic repellitur actor ab agendo: quod verum est in tribus casibus. ĵ. de lit. conte. c. exceptionis. in concilio Lugdunẽ. [lib. 6.]

[a] ¶ *Valetudinarios.*] Sic ĵ. vt lit. non contest. quoniam. 1. responso.

¶ *Glo. seq. reci. per obiect. de decre. quoniam. dat duas solutiones. primam reprobat. contra secundam opponit, & oppositioni respondet. finaliter approbat primã.*

[b] ¶ *Receptur æ.*] Sic videtur quòd contra contumacem possit procedi vsque ad sententiam etiam lite non contest. Si hæc est vera littera, & loquitur de diffinitiua: sic non solum senes, sed omnes indifferẽter sunt recipiendi: & hoc videtur dicere satis littera, testes maxime senes, & sic illud, maxime, proprie ponitur: Et sic est iste vnus casus in quo fauore libertatis recipiuntur testes lite non contest. & sententia profertur, sicut cõtingit in electione prælati, vel matrimonio carnali. ĵ. vt lit. non contest. quoniam. §. porro. Et est ar. ad hoc. C. de inge. ma. l. diffamari. Et sic intelligebat Tan. [b] Alij exponũt istã litteram, sententiam, id est, interlocutoriam, scilicet, de missione in possessionem, si altera pars non venerit, vel si partes venerint, litem primo contestabuntur. Sed prima lectura ex ipsa patet littera: nam si Papa vellet intellexisse de interlocutoria, de ea mẽtionem feciſſet. ĵ. de deci. ad audientiam. & ĵ. de trasla. inter corporalia. Sed multum videtur obstare huic cum dicit, senes & valetudinarij, cum illi consueuerunt recipi lite non cõtest. vt in c. quoniam. Vnde si Papa intelligebat q̃ in casu isto possint recipi lite non contest. ex parte actoris, simpliciter dicere debuit, recipiatis testes quos archiduxerit producendos: secundum quòd præcepit in casu cõsimili, cum actor absens est contumaciter, & reus præsens. ĵ. de do. & cont. causam quæ. ideoque videtur quòd loquatur hic de sententia interlocutoria, & testes senes & valetudinarij recipiantur, ne copia subtrahatur probationum ex eorum defectu: vt ĵ. vt lit. non conte. quoniam. & secundum hoc dicit, maxime, id est, tantum. Vel dic vt dixit Tan. & hoc potest intelligi ex eo quod dicit, maxime, quod verbum non fuit in antiqua compilatione, & quia non recipiuntur testes lite non contest. cum fit missio in possessionem propter contumaciam, sed summatim examinato negotio fit missio. ĵ. vt lite non contest, quoniam frequenter. §. in aliis. & §. seq. Ber.

[c] Cap. 8. eo. tit. in 3. compilat. Et de materia vide late per Soci num regula 498. incipiẽte: testes publicatis attestationibus.

[d] Vide l. 1. C. de sportulibus. & in l. 2. eod. tit.

[e] Et Gof. & Host. addenres aliã rationem, s. pericu lum animarum.

EX *tenore.*] Publicatis attestationibus falsitas priorum testium potest indirecte probari. sic communiter summatur, sed hæc summatio non continet vsquequaque veritatem, vt probat Panor. Communis diuisio. Secunda: ibi, *Quia igitur.*

CASVS. Inter R. militem & M. mulierem causa matrimonij coram quibusdam iudicibus delegatis vertebatur, coram quibus mulier proponebat, quòd dictus miles corporaliter præstitit iuramentum, quòd ipsam duceret in vxorem, & postmodum carnaliter cognouit eandẽ, & traduxit in domum: Miles vero illiud inficiabatur omnino, adiiciẽs, quòd etiã hæc vera essent, eam tamen de iure habere non poterat in vxorem, ex eo quòd aliam tunc viuentẽ priùs duxerat in vxorem: ad probandam intentionem suã pars vtraq; testes produxit: testibus præ-

CAP XXXV.

EX † tenore vestrarum accepimus litterarum, quòd cum vobis causam quæ vertitur inter R. militem, & M. mulierem, commiserimus fine debito terminãdam: & infra. ¶ Pars mulieris proposuit quòd dictus miles prius corporale præstitit iuramentum, quòd ipsam duceret in vxorem, & postmodum carnaliter cognitam [c] traduxit in domum †. Miles vero hoc inficiabatur [d] omnino: adiiciens [e] quòd & si hæc vera essent, eam tamen de iure habere non potuit, eo quòd aliam tunc viuentem [f] prius duxerat in vxorem. Cum per testes militis videretur esse probatum, quòd ipse ante festum Purificationis beatæ Virginis, B. † mulierẽ solemniter accepit in vxorem, & testes M. mulieris dicerent, quòd in septimana paschali sequente festum prædictum, de ea ducenda præstitit iuramentum: prædictus miles ab impetitione ipsius absolui cum instantia postulabat. Verũ ex parte sæpedictæ mulieris extitit replicatum, quod eo tempore, nec non & ante †, quo testes dicti militis dixerant eum cum alia matrimonium contraxisse, fuerat semper in Eboracen. prouincia commoratus: cum testes ipsi dicerent, hoc longe extra dictam prouinciam actum esse: determinantes tempus & locum, quod per testes idoneos erat probare parata. Sed econtra fuit ex aduerso respõsum, quòd (cũ attestationes iam essent hinc inde solemniter publicatæ) locus productioni testium iam nõ erat. ¶ Quia igitur dubitatis, vtrũ post publicationem attestationum super illo articulo deberent testes admitti: nos inquisitioni vestræ auctoritate præsentium respõdemus, testes mulieris ad probandum illũ articulum admittendos [g].

[c] ¶ *Inficiabatur.*] Et ita per narrationẽ, & issionẽ facta est cõtestatio litis. ĵ. de elec. dudũ 2. & ĵ. de lit. contest. cap. vnico. & C. de lit. cõtest. l. vnic.

[d] ¶ *Adiiciens.*] In modũ exceptionis. sic ĵ. de or. cog. c. 1. & ex istis verbis debes instrui qualiter debeas respondere, & sub qua forma: quia sic excipiendo non confitebl. ĵ. de except. cum venerabilis. vbi de hoc. & ff. de except. non vtiq;. & ĵ. de except. venerabilem.

[e] ¶ *Glo. seq. obiicit, & sol. finis reci. per quæstionem, an dato quòd verũ esset primam viuere, &c.*

[f] ¶ *Tunc inuentem.*] Ille allegabat turpitudinẽ suã, vnde non debuit audiri. ĵ. de dona. inter dilectos. & ĵ. de consen. præb. cũ super quæstione. & ĵ. de confes. cum super. [c] sed in casu isto & in quolibet, vbi vertitur periculum animæ, auditur allegans turpitudinẽ suam. ĵ. eo. sicut. & ĵ. de re iudi. lator. & c. consanguinei. & in causa liberali auditur aliquis confitens turpitudinem suam, scilicet, se vendidisse filium ingenuum. C. de libe. causa. l. 1. Vincen. Item ex eo quod dicit tunc viuentem, patet quòd hæc non poterat esse vxor: sed si prima esset defuncta, & hæc sciebat illum aliam habere antequam contraxit cum eo, eam postea habere nõ posset. ĵ. de eo qui duxit in matr. sup hoc. & c. ex tua rum. & c. cũ haberet. si vero credebat eũ esse solutũ quãdo ꝺxit cũ eo, bene posset eũ habere. ĵ. de eo qui dux. in matrim. c. 1. & c. veniens. Ber

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem an præsentiam probare liceat, & c. soluit obstaculum.*

[g] ¶ *Admittẽdos.*] Hic habes expresse, q̃ post publicationem testium, etiã in eadẽ instãtia iudicis testes recipiuntur super nouo articulo, vel exceptione. ĵ. eo. de testi. vbi de hoc. & ĵ. eo. series. & C. de exce. si quidem. C. de prob. l. exceptionẽ. & ĵ. de except. c. denique. super veteri vero non sunt recipiendi. ĵ. eo. fraternitatis. vbi de hoc. Sed certe licitum est mulieri ꝓbare absentiã viri, ergo & eodẽ modo licitũ est viro ꝓbare præsentiã [d]: quia mos vtriq; gerendus est. ff. de ꝓbatio. circa eum. quia nõ debet actori licere quod reo nõ liceat. ff. de reg. iur. l. non debet. Et ita est arg. q̃ postquam didici testificata, non possum inducere testes super eodẽ articulo: sed alius est modus inducendi, & ad aliud nunc quam primo. ĵ. eo. c. veniens. & c. cum in tua.

ADDITIO. Vincen. tamen dixit q̃ ita decre. non habet locũ, nisi incon

[a] Aliàs ita: B. mulierẽ ac cepisset solẽniter, &c.

[b] In plurib⁹ antiquis legitur: nec non, & antequã.

[c] Con or. l. trãsactione. C. de transa. & in l. mercatores. C. de cõd. ob. turp. cau.

[d] Secundum Tanc. idem Host. qui dicit quòd mulieri non licebit producere testes cõtra hos secũdos. ar. infra eod. licet. 2. bonus tamẽ iudex dicere debet examinare testes istos, vt si qua latet falsitas, ipsã penitus compreheñdere. infra eo. c. cum causam. Ioã. Andr.

incontinenti post publicationem voluerit probare contrarium.

Significauerunt.] Si sine causa negetur quarta dilatio petita cũ solemnitate legali, potest appellari. In prima ponitur appellantis decisa narratio. In secunda appellationis commissio: ibi, *Mandamus.* Abbas Siculus.

CASVS. Inter monachos sancti Dionysij ex parte vna, & abbatissam & moniales de Forcellis ex altera, tam super possessione quam super proprietate prioratus de Argentolio corã iudicibus delegatis quæstio vertebatur: Moniales super causa proprietatis primitus sunt iudicũ ingressæ, & testes ꝓduxerunt in illam: Postmodum iudicio petitorio suspenso, possessionis iudicium sunt ingressæ, super quo testes ab vtraque parte fuerũt producti, ita quòd publicatio testium fieri iam debebat: sed monachi quartã productionẽ testiũ cum iuris solemnitate petierunt super iudicio possessionis: quam cum iudices denegassent, ipsi sedem Apost. appellarũt ab ipsorum interlocutoria: quibus peractis iudices processum suum domino Papæ significauerunt: mandat Papa quibusdam iudicibus, quatenus si cõstiterit eis abbatẽ & monachos quartam productionem testium cum iuris solemnitate super possessorio petiuisse, & propter hoc infra x. dies appellasse post interlocutoriam iudicum, ad quartã productionem testiũ cum solemnitate iuris admittant eosdem, nisi forte iudices quartã productionẽ negauerint, vt effrænatã multitudinẽ testium refrænarent: & si in probatione appellationis defecerint, in expensis legitimis parti alteri ꝺemnẽtur: & causam possessionis ad quã moniales habuerũt recursum, primitus debeãt terminare: nisi esset in petitorio ꝓcessum in tantum quòd possit de proprietate liquere, & tũc quæstionẽ determinent simul vtranq;: quod si de proprietate ad plenũ adhuc nõ cõstet: procedãt in ipsa iudicio possessionis finito. Nota q̃ qui primo cœpit agere de proprietate, potest redire ad iudiciũ possessionis suspẽso petitorio. Itẽ quarta productio dari debet cũ solẽnitate legali: alioquin appellatio propter hoc interposita valet: nisi denegetur ex causa, vt hic dicitur. Itẽ interlocutoria transit in rem iudicatã: nisi appellet ab ipsa infra decem dies. Itẽ qui deficit in ꝓbatione appellationis à grauamine interpositæ, condemnari debet alteri parti in expensis.

[a] ¶ *Tenuerunt.*] Quod eis licuit. ĵ. de causa pos. pastoralis. & ff. de vi & vi arm. cum fundum. §. vlt. & ff. de acq. pos. naturaliter. §. nihil.

[b] ¶ *Ea ratione.*] Hæc ratio bona erat, quia interdictum vnde vi, datur hæredi & bonorũ possessori. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. interdictũ hoc. in fin. & datur in hæredem in id quod ad eũ peruenit. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. pen. & l. se. & 16. q. 6. si epm.

[a] Adde quis hæredis appellationem veniat. in l. hęredis. cum no. ff. de ver. signifi.

[b] Quo ad partem, non quo ad iudicẽ; quod dic vt no. de app. cum cessante. Io. Andr.

[c] Ad hoc inducitur, q̃ q̃nq; dat iudex tres dilationes, q̃nq; vnã pro omnibus. Ioan. And.

[d] ¶ *Inuentarunt.*] Sic ĵ. de appellationi. vt debitus. & quòd remitti debet ad eundem iudicem à quo appellauit, vt dicit illa decret. vt debitus. & eod. tit. cum in eccle-

[d] Cõcor. l. fi. §. illud. C. de temp. app. & ibi. Bart. de Bel. pert. Cy.

sia. Sed quare secundum iura prædicta non remittuntur partes ad priores iudices si apparuerit monachos frustratorie appellasse? Hoc ideo contingit, quia priores iudices retulerunt negotium domino Papæ, & ita dẽfierunt esse iudices per relationem: vt ĵ. de officio lega. licet. in princip. & C. de rela. l. 1. & 2. & vt patet ex princip. cap. Quid iuris sit de huiusmodi expensis, dictũ est plene ĵ. de dolo & contumacia. finem. Bernard.

[e] Vel de tuleruntappellationi. infra. de appe. cum appellationibus. lib. 6. Io. Andr.

i ¶ *Liquere.*] Non videtur quòd plene liqueat nisi postquam renunciatum fuerit & cõclusum: cum ante renunciationẽ possint partes adhuc producere testes super nouo articulo, & instrumenta. arg. ĵ. de electio. dudum. & ĵ. de fid. instr. cum dilectus.

[f] Cap. 10 eo. tit. in 3. cõpil. Ideo vero tã diligens cura in examinandis testibus est adhibẽda per iudicẽ, ne mendacia dicãt. facit Deuteron. ca. 19. Eleuitheri. Papa in cap. iudicatem. 30. q. 5. & videtur. Si manet ca. ho. instit. tit. 64. nu 19.

¶ *Glo. seq. recitetur per q. scilicet quid de fructibus monialibus obtinẽtibus in possessorio, & monachis in petitorio.*

[g] ¶ *Recursum.*] Sed esto q̃ moniales obtineant in possessione, ergo habebunt rem cum fructibus à tempore deiectionis. ĵ. de restit. spol. grauis. & ff. de vi & vi ar. l. 1. §. qui vi deiectus est: sed pone q̃ monachi obtineant postea in petitorio: ergo habebunt rem cum fructibus à tempore litis cõtest. super proprietate: & imputent sibi moniales q̃ primo intentarunt iudicium proprietatis: quia litis contestatio exæquat omnes possessores, & per litis contest. fiunt malæ fidei possessores, & ideo fructus post lit. cõtest. omnes restituendi sunt cum ipsa re. C. de rei vendic. certum est. & ff. de petitio. hered. sed & si lege. §. si ante litem. Sed forte inspicitur litis contest. de nouo facta super proprietate: & quia moniales primo conueniebant, modo conueniuntur. Et hoc verum est secundum legistas, qui dicunt, q̃ ex toto renũciatur iudicio proprietatis anteq̃ admittatur ad possessorium. Secundum iura canonica non renũciatur iudicio proprietatis, vt hic dicit: quia postea debent procedere in iudicio proprietatis. Sed secundum hoc videtur quòd fecerunt sibi præiudicium circa fructus perceptos, & post litis contesta. super proprietate, si monachi postea obtinuerunt in iudicio proprietatis. Ioan. And.

[h] ¶ *Condemnantes.*] Et sic patet, q̃ appellans iniuste condemnandus est in expensis alteri parti, & istud generale est. 2. q. 6. omnino. & ĵ. de

[h] Cap. 9. eo. tit. in 3. cõpil.

[i] Argẽtorio.

voluerint, effrænatam [f] multitudinem testium refrænare) vos ad quartam productionem (adhibita solemnitate legali) admittatis eosdem, ipsos (si in probatione [g] defecerint) in expensis legitimis condemnantes [h]. ¶ Et nisi adeo sit in petitorio iam processum, vt plene possit de proprietate liquere [i] †, vos causam possessionis, ad quam de iuris beneficio abbatissa & moniales habuere recursum [k], primitus terminetis, in causa proprietatis postmodum processuri: alioquin quæstionem terminetis simul vtranque.

¶ Idem episcopo Placentino.

¶ *Diligenter examinandi sunt testes, & puniendi qui eos impediunt: & ipsorum testium multitudo est per iudicẽ refrænanda.*

CAP. XXXVI

SIgnificauerunt † nobis: & infra. ¶ Cum causa quæ vertitur inter abbatem & monachos sancti Dionysij ex vna parte, ac abbatissam & moniales de Forcellis ex altera, tam super proprietate, quã super possessione prioratus de Argentolio †, iudicibus à nobis cõmissa fuisset, & moniales sup causa proprietatis prius litem ingressæ, testes produxissent in illa, postmodum possessionis iudicium, suspẽso petitorio, intentarunt [a]: & infra. Vnde in causa possessionis, quam moniales petebant, ea ratione [b] quòd illæ quibus ipsæ succesſerant, inde fuerant violenter eiectæ, testes fuerunt ab vtraque parte producti, & eousq; processum, vt publicatio fieri iam deberet [c]: & infra. ¶ Mandamus, quatenus si vobis constiterit abbatẽ & monachos, quartam productionem testium, cum iuris solemnitate [d] super possessorio petiuisse, & propter hoc infra decem dies [e] post interlocutoriam sententiam appellasse (nisi forte iudices quartam ꝓductionem negauerint, pro eo q̃ moniales obtineant in possessione, ergo habebunt rem cum fructibus à tempore deiectionis. ĵ. de restit. spol. grauis. & ff. de vi & vi ar. l. 1. §. qui vi deiectus est: sed pone q̃ monachi obtineant postea in petitorio: ergo habebunt rem cum fructibus à tempore litis cõtest. super proprietate: & imputent sibi moniales q̃ primo intentarunt iudicium proprietatis: quia litis contestatio exæquat omnes possessores, & per litis contest. fiunt malæ fidei possessores, & ideo fructus post lit. cõtest. omnes restituendi sunt cum ipsa re. C. de rei vendic. certum est. & ff. de petitio. hered. sed & si lege. §. si ante litem. Sed forte inspicitur litis contest. de nouo facta super proprietate: & quia moniales primo conueniebant, modo conueniuntur. Et hoc verum est secundum legistas, qui dicunt, q̃ ex toto renũciatur iudicio proprietatis anteq̃ admittatur ad possessorium. Secundum iura canonica non renũciatur iudicio proprietatis, vt hic dicit: quia postea debent procedere in iudicio proprietatis. Sed secundum hoc videtur quòd fecerunt sibi præiudicium circa fructus perceptos, & post litis contesta. super proprietate, si monachi postea obtinuerunt in iudicio proprietatis. Ioan. And.

[a] Adde quis hæredis appellationem veniat. in l. hęredis. cum no. ff. de ver. signifi.

[b] Quo ad partem, non quo ad iudicẽ; quod dic vt no. de app. cum cessante. Io. Andr.

[c] Ad hoc inducitur, q̃ q̃nq; dat iudex tres dilationes, q̃nq; vnã pro omnibus. Ioan. And.

[d] ¶ *Solemnitate.*] quã habes ĵ. eo. c. pen. & in Auth. eo. tit. §. quia vero.

[e] ¶ *Infrà decem dies.*] Idem tẽpus datur ad appellãdum, à diffinitiua. 2. q. 6. anteriorum. Et sic patet, quòd infra x. dies debet appellari ab interlocutoria. ĵ. de elect. cum dilecti. alias transit in rem iudicatam [b], vt ibi dicitur, idem etiam tempus datur ad supplicandum. C. de precib. impe. offe. Authen. quæ supplicatio. Vincen.

[f] ¶ *Effrænatam.*] Nota nouitatem iuris: sed ratio est antiqua. sic ĵ. c. prox. & ff. de testibus. l. 1. in fi. & ex eadem causa posset iudex denegare tertiã, & etiã secundã. fin. ff. de iud. nonnunquã. [c] 24. q. 3. de illicita. & ĵ. de dolo & cõtumacia. cũ dilecti. ex quo eadẽ subest causa in secũda siue in tertia, vt in quarta: idẽ seruandũ est hinc inde. supra de translat. inter corporalia. Vel si infra certum tempus causa deberet terminari. ĵ. de officio delega. de causis. Vincent.

[g] ¶ *In*

[i] Argẽtorio.

[k] ¶ *Recursum.*] Sed esto q̃ moniales obtineant in possessione, ergo habebunt rem cum fructibus à tempore deiectionis. ĵ. de restit. spol. grauis. & ff. de vi & vi ar. l. 1. §. qui vi deiectus est: sed pone q̃ monachi obtineant postea in petitorio: ergo habebunt rem cum fructibus à tempore litis cõtest. super proprietate: & imputent sibi moniales q̃ primo intentarunt iudicium proprietatis: quia litis contestatio exæquat omnes possessores, & per litis contest. fiunt malæ fidei possessores, & ideo fructus post lit. cõtest. omnes restituendi sunt cum ipsa re. C. de rei vendic. certum est. & ff. de petitio. hered. sed & si lege. §. si ante litem. Sed forte inspicitur litis contest. de nouo facta super proprietate: & quia moniales primo conueniebant, modo conueniuntur. Et hoc verum est secundum legistas, qui dicunt, q̃ ex toto renũciatur iudicio proprietatis anteq̃ admittatur ad possessorium. Secundum iura canonica non renũciatur iudicio proprietatis, vt hic dicit: quia postea debent procedere in iudicio proprietatis. Sed secundum hoc videtur quòd fecerunt sibi præiudicium circa fructus perceptos, & post litis contesta. super proprietate, si monachi postea obtinuerunt in iudicio proprietatis. Ioan. And.

[a] Adde quis hæredis appellationem veniat. in l. hęredis. cum no. ff. de ver. signifi.

[b] Quo ad partem, non quo ad iudicẽ; quod dic vt no. de app. cum cessante. Io. Andr.

[c] Ad hoc inducitur, q̃ q̃nq; dat iudex tres dilationes, q̃nq; vnã pro omnibus. Ioan. And.

[d] ¶ *Solemnitate.*] quã habes ĵ. eo. c. pen. & in Auth. eo. tit. §. quia vero.

[e] ¶ *Infrà decem dies.*] Idem tẽpus datur ad appellãdum, à diffinitiua. 2. q. 6. anteriorum. Et sic patet, quòd infra x. dies debet appellari ab interlocutoria. ĵ. de elect. cum dilecti. alias transit in rem iudicatam [b], vt ibi dicitur, idem etiam tempus datur ad supplicandum. C. de precib. impe. offe. Authen. quæ supplicatio. Vincen.

[f] ¶ *Effrænatam.*] Nota nouitatem iuris: sed ratio est antiqua. sic ĵ. c. prox. & ff. de testibus. l. 1. in fi. & ex eadem causa posset iudex denegare tertiã, & etiã secundã. fin. ff. de iud. nonnunquã. [c] 24. q. 3. de illicita. & ĵ. de dolo & cõtumacia. cũ dilecti. ex quo eadẽ subest causa in secũda siue in tertia, vt in quarta: idẽ seruandũ est hinc inde. supra de translat. inter corporalia. Vel si infra certum tempus causa deberet terminari. ĵ. de officio delega. de causis. Vincent.

[g] ¶ *In*

CAP. XXXVII.

CVm † causam, quæ inter archiepiscopum Rauennat. ac commune Faueñ. & infra. ¶ Quia vero vtrique parti nimis existeret onerosum, vt testes producerent coram nobis: Mandamus, quatenus recipias testes, quos vtraque pars tam super principali negotio, q̃ super proprietate. ¶ *Diligenter examinandi sunt testes, & puniendi qui eos impediunt: & ipsorum testium multitudo est per iudicẽ refrænanda.*

CAP. XXXVII.

CVm † causam, quæ inter archiepiscopum Rauennat. ac cõm

Universidad de Deusto
Biblio

¶ *Glo.seq.obiicit, & soluit.*

a ¶ *In personas.*] Sed cum exceptio, quæ opponitur in personas testium, debeat reseruari in tempus disputationis post publicationem testium: vt ff. eod. præsentium. quare Papa dicit quòd statim hoc faciant. Ideo fecit, ne differatur negotium: quia præsumtio erat contra Fauétinos, ne causa protrahendi negotium obiicerent in personas testium post publicationē: Vnde Papa voluit super hoc prouidere, & ideo non fuerunt admissi. ad hoc supra, de probatio. licet. in casu tamen statim admittitur ad probandum. vnde cum dicitur quòd ille sit odiosus ex criminali causa, statim debet hoc probare: C. de testib. Authen. si dicatur. si ex leui causa vel pecuniaria odiosus dicitur, recipiatur eius dictum, & in tempus disputationis reseruet huiusmodi quæstio: vt ibidem dicitur in Authent. eo. tit. §. si vero. coll. 7. ª. Item & in alio casu cū obiicitur testi quòd sit seruus, si dicat se liberū, non debet admitti, nisi prius ostendat chartam suæ manumissionis. C. eod. titu. in Authen. si testis seruilis. argum. contra quòd statim debeat audiri qui obiicit crimen testi. supra eod. ex parte A.

a Et eo casu dixit G. loqui hāc litteram cū exceptio talis est quæ non repellit testē, sed reddit testimoniū eius suspectum, pp quod reseruetur exceptio. & idem not. infra de excep. c. 1. Io. Andr.

b ¶ *Procures.*] sigillatim per se, aliàs non valerent eorum dicta. ℣. eo. venerabilis. & ℣. de accusat. inquisitionis. §. 1. & ℣. de electio. quia propter. arg. C. de testi. nullum. Ber.

c ¶ *Circumstantiis.*] aliàs non peruenitur ad veritatem. 23. q. 8. occidit. an, f. lucri gratia vel inimicitiarum testificentur, & de aliis circūstantiis, de quibus traditur ff. eo. l. 3. & 4. q. 3. c. si testes. Ber.

¶ *Glo. seq. tractat primo de teste, qui non reddit causam scientiæ interrogatus vel non secundo quærit, alleg. pro & contra, & soluit. tertio tractat quomodo testis cognoscere debet illos de quibus deponit.*

d ¶ *De causis.*] Causam enim scientiæ debet quærere iudex, quam si non reddiderit, non valebit dictum testis. 4. quæst. 3. si testes. §. solam. & 24. quæst. 3. si habes. & in Auten. de test. §. licet dudum. collatio. 7. Si vero iudex non quæsierit, & testes simpliciter dixerint se scire, valebit. ℣. de re iudic. sicut. vbi de hoc. & ff. de noui oper. nunciat. de pupillo. §. qui nunciat. in fin. Et de personis ipsorum testium an sint honesti. 4. quæst. 3 §. 2. Sed nunquid testis tenetur respondere an sit criminosus, periurus, vel talis qui nō possit testificari? Et videtur quòd sic; quia istæ sunt circumstantiæ de quibus quæritur. ff. eod. l. 3. & 4. q. 3. si testes. & quia testis in causa criminali & ordinandus æquiparantur. 2. quæst. 7. ipsi Apostoli. & cap. testes. sed ordinandus tenetur dicere crimen suum. 50. dist. ex pœnitentibus. & 24. distin. cap. vlt. op. argu. ℣. de except. deniq;. Sed contrariū non inuenitur, ergo stabimus legibus prædictis. quod enim non mutatur, quare stare prohibetur. C. de testa. sancimus. Sed ℧ videtur, q; non teneatur respōdere: quia nemo tenetur prodere se. de pœn. distin. 1. non tibi dico. Hæc auctoritas loquitur de eo qui in iudicio animæ confitetur, & ille non tenetur crimen suum occultum publice cōfiteri. Quid ergo dicemus? Satis potest dici quòd debet respondere saltem ad ea de quibus traditur 4. q. 3. si testes. & ff. eo. tit. l. 3. Et op. arg. ℣. de accusi. inquisitionis. §. 1. & si de aliis interrogentur b. Et satis videtur honestum quòd non interrogentur nisi de his de quibus fit mentio in ll. prædictis: quia talia non sunt amplianda, sed restringenda. Præterea testes debent cognoscere litigantium personas, à quibus & contra quos inducuntur, quando agitur de contractibus, aliter non videtur q; possint congrue testificari. arg. in Authen. eo. tit. §. 1. coll. 8. & in Authen. de instru. cau. circa prin. §. si quis igitur. coll. 6. C. de iure deliber. sancimus. §. finautem dubius. in fi. & si dubitatur an testes cognoscant contrahentes vel litigantes, exhibendi sunt ipsis testibus, vt eos cognoscant; & in eadem forma in qua esse consueuerunt: quia mutata forma, & substantia quasi mutata videtur. ff. ad exhib. Iulianus. §. fed & si quis. Istud frequenter fit, præcipue vbi factum suspectum præsumitur.

b Not. Io. 2. q. 7. quærendū. quod iudex potest in genere quærere à teste an possit esse testis. ad hoc 8. q. 3. Artaldus. Io. And.

Danielis 8. 13.

c ¶ *Loco.*] exemplo Danielis.

f ¶ *Tempore.*] quia si diuersi sunt, siue in loco siue in tempore, non valet eorum dictum. 3. quæst. 9. nihilominus. nec intellige de tempore, id est, de qualitate temporis nisi esset suspectus testis, vel ex tēpore, i. ex mora. & ex hoc etiam redditur testimonium suspectum. 4. q. 3. cap. si testes. 6. item in testibus considerandum est. Cum enim testis præsumitur suspectus, quibuscunque modis potest, inquirenda est veritas. arg. 30. quæst. 5. iudicantem. & 35. quæst. 9. graue. & C. de eden. is apud quem. in fi. Iudex ergo diligentius in omnibus istis & aliis per quæ potest veritas melius perscrutari, debet interrogare: aliter enim ad veritatem non possumus peruenire. 23. q. 8. occidit.

ADDITIO. Vnde versus:

Auditus, visus, persona, scientia, causa:
Fama, locus, tempus, ac certum, credulitasque:
Dum testes recipit, iudex hæc cuncta notabit.

quàm in personas a testium duxerit producendos: ac eos diligenter examinare procures b: & de singulis circumstantiis c prudenter inquirens, de causis d videlicet, personis, loco e, tempore f, visu, auditu, scientia, credulitate, fama, & certitudine, cuncta plene conscribas: & infra. Testes g autē, & cæte. ¶ Quòd si forte Fauentini vel alij, eos quos dictus archiepiscopus ad perhibendum testimonium veritati duxerit producendos, præsumpserint impedire: tu ipsos ab huiusmodi præsumptione cessare compellas h. Volentes autem effrænatam i multitudinē testiū refrænari: volumus, vt hinc inde quadragenarium numerum testium excedere non permittas: ita videlicet vt si Fauentini testiū depositiones ratas habere voluerint k, quæ à Ferrarien. episcopo & abbate Pompoñ. receptæ fuerint: testes ipsi computentur in numero prælibato, alioquin (cum attestationes ipsæ sint clausæ) iidem testes, si necesse fuerit, iterato producantur.

g ¶ *Testes autem.*] Clausula ista non recipit omnia superiora: quia testes illi qui inducuntur super criminibus, non compelluntur. ℣. tit. proxi. dilectorum. vbi de hoc.

¶ *Glo. seq. quærit de impediente quid si non potest compelli. alleg. quod habeatur pro producto, & signat contrarium.*

h ¶ *Compellas.*] per excom. ℣. eo. tam litteris. & hoc bene potest: ga præstat impedimentum cau sæ: & quia iurisdictio ad omnia extēdit, sine quibus causa expediri non potest. ℣. de offi. dele. præterea. & c. prudentiam. 6. sexta. ad fin. & c. r. & c. suspicionis: & ℣. eo. tam litteris. & ff. de iurisd. omn. iu. l. 2. Et si nullo modo potest compelli, & ita testes non possunt inde dicere veritatem: quid erit? Videtur quòd debet haberi pro producto ac si deposuisset contra illum qui fecit illum impediri, vel cōsentit: quia si vellet prohibere ne taliter impediretur, bene posset c. ℣. eo. cōstitutus. arg. 3. q. 7. c. infames. ver. si quis adeo. arg. contra. 1. q. 4. quia præsulatus.

i ¶ *Effrænatam.*] Sic ℣. eod. cap. proxi. & ff. de testi. l. 1. in fi. Et sic vltra xl. dicitur esse effrænata multitudo, sic ℣. de cle. excom. mi. latores. Sed hoc potius consideratur secundum magnitudinem causæ, & personarum qualitatem. nam quandoque xxiij. millia dicuntur pauci. 45. distinct. disciplina.

¶ *Glo. seq. ponit duas lecturas, & secundam reprobat, demum quærit, & soluit.*

k ¶ *Voluerint.*] Hæc littera potest intelligi secundum distinct. illius l. C. eod. titu. l. vlti. ℣. eod. præsentata. d Vel dic vt dicebat Ioan. & Lau. quòd quamdiu attestationes sunt clausæ, possunt adhuc iidem testes iterato induci, vt addant: quia forte tunc non habebant omnia in memoria. in Authen. eod. tit. §. quia vero multi. & argu. ff. de quæst. repeti. vel vt corrigant errorem suum: sed illud non credo: quia hoc debent facere incontinenti, & non ex interuallō. ℣. tit. proxi. præterea. in fin. Et argum. ad hoc 35. quæst. 6. de parentela. in ver. discordasse. Sed si quis testis secundo inductus dicat contrarium eius quod primo dixit: tunc dictum suum non valet, nec creditur ei. argum. ℣. eod. cum in tua. ℣. de appellat. solicitudinem. in fi. nisi forte ita esset q; primæ attestationes non valuissent, puta ab eo receptæ qui nullam habebat iurisdictionē, vel potius quia pro non scriptis debent haberi, nec debet publicari, sed potius incidi. ff. quib. mod. pig. vel hypoth. fol. l. 1. in fi.

d Vel forte isti eps & abbas fuerant arbitri, vel forte delegati, sed processerant sine tertio collega, vel alter eorum fuerat recusatus secundum Vinc. Ioan. And.

ij ¶ *Veniens ad Apostolicam sedem.*] Vbi variatur modus agendi publicatis attestationibus, super eod. cap. testes producere licet. Et tres sunt partes. In prima ponit ordinē processus, & disputationes partium super receptione testium. In secunda Papa interloquitur: ibi, *Nos igitur.* in tertia causam cōmittit. ibi, *Quocirca.* Abbas Siculus.

CASVS. Vacante decanatu Claremontesi. archidiaconus eiusdem ecclesiæ electus extitit in decanum: Quidam oppositum fuit illi electo: causa commissa fuit quibusdam iudicibus, qui tulerunt sententiam super decanatu pro archidiacono, & in parte mandauerunt illam executioni: Sed quia ex parte capituli ab illa sententia fuit appellatum, non fuit in totum executioni mandata, propter quòd archidiaconus & procutores capituli ad sedem Apostolicam accesserunt: Archidiaconus in præsentia Papæ petebat sententiam pro eo latam in totum executioni mandari. procuratores capituli dicebant sententiam illam contra iustitiam, & post appellationem esse latam: vnde debebat cassari: archidiaconus dicebat illos non esse audiendos, cum essent excommunicati. dum hæc proponerentur, P. subdiaconus domini Papæ se opposuit ex aduerso, asserens se canonice in decanum Claremontesi. electum. vnde dictus archidiaconus in sua petitione non erat audiendus: quia decanatus ipse non ad illum, sed ad se potius pertinebat. Tandem interlocutus fuit Papa, vt dictus P. si posset incontinenti suam intentionem probaret: Ipse vero super hoc testes & instrumenta produxit, & dominus Papa interlocutus fuit, quòd sua interesset, vt se posset opponere archidiacono prædicto lite contestat. inter illos tam super electione, quàm super sententia: quæritur fuit ab archidiacono vtrum vellet admittere in hoc iudicio attestationes primo receptas in articulo supradicto: Qui respondit quòd vellet, dummodo posset obii

† Cap 11. eo. ti. in 3 compilatione. Et de intellectu huius decretalis Vide Petrū de Beninten dis decisione 14.

* De hac materia loquitur infra de appel. cōstitutus.

c Dicebat Hosti. quòd si principalis vel alius eo mādāte hoc faciat, habetur testis pro producto. ar. ff si quis cau. l. 1. § 2. simili modo. Idem si hoc fiat p aliū amicum principalis ipso principali tacente & dissimulāte. arg. infra de simo. sicut nobis. & cap. nobis secus si hoc fiat ab inimico vel etiam amico ipso sine fcau de contra licente, vt ibi. & ff. ex qui. cau. in possess fio. ea. l. pen. Ioan. And.

obiicere tam in personas testium quàm in dicta: quo audito pars aduersa respondit, q; attestationibus illis vti nolebat, cū non super principali negotio, sed super incidenti articulo fuissent lite non contest. receptæ. vnde super negotio, & illos & alios voluit producere testes. Sed archidiaconus respondit, quòd cum testes illi tam super sententia, quàm super electione dixissent, & eorum dicta publicata fuissent, in iudicio non liceat illi postquam testificata didicerat, super eisdem articulis testes producere: dominus Papa pronunciauit, quòd testes essent super toto negotio recipiendi, quos vtraque pars duceret produc endos: vnde mandat quibusdam iudicibus, quatenus receptis testibus & rationibus partiū intellectis, causam ipsā tam sup principali quā etiam incidenti fine canonico debeant terminare. In fine dixit, illa quæ in capitulo agūntur, non possunt de facili probari nisi per canonicos: vnde mandat, vt ad cautelam absoluant eosdem, vt vocati ad testimoniū libere possint pro vtraque parte testificari. Nota quòd quilibet ad quem negotium pertinet, siue cuius inter est, potest se opponere, & debet admitti primo probato, quòd sua interfit. Item cum diuersus est modus agendi, publicatis attestationibus super eodem articulo possunt iterum testes produci: cum alius sit modus agendi quam prius. Item cum quis dicit se debere admitti, plene debet probare quòd sua interest, licet hoc sciat: alias non admitteretur. Item ea quæ in capitulo fiunt, per canonicos probantur. Item excōicati testificari non possunt.

a ¶ *Appellationem.*] bene allegabant isti procuratores si hoc probare possent, scilicet quòd contra iustitiā: quia executio per hoc suspenditur: sic si obiiciebatur quæstio falsitatis. a C. si ex falsi. instrument. lege vlti na. Laurentius.

b ¶ *Noluerit.*] quia dicebat quòd erant constituti procuratores ab excommunicatis, vt patet in integra.

ADDITIO. Vel quòd ipsi procuratores erant excommunicati. c. post cessionem. ℣. de proba. & hæc melior: cum excommunicatis non sit denegata defensio, vel per se vel per procuratores. cap. cum inter. ℣. de excep. & ℣. de iudi. cap. intelleximus.

c ¶ *Audiendus.*] Sententia lata inter me & te, non est executioni mādanda, si ius alterius partis lædit. infra de re iudicata. cum super. & supra de offic. deleg. super eod. & ff. de appell. à sententia. Laurentius.

d ¶ *Incontinenti.*] No. sententiam executioni mandandam nisi statim probetur exceptio. ℣. de rest. spo. litteras. C. de compen. l. vlt. in fi. & C. de ordi. cog. l. fi. §. vlt. fin. ℣. de re iudi. cum super.

e ¶ *Fundaret.* loquod debet audiri contra illam sententiam, quæ lata erat pro archidiacono.

b Hosti. dicit, quòd partes minus sufficiēs pro bationibus se submittere possunt ad hoc. infra. c. proximi. & quod ibi notatur. Ioan. And.

f ¶ *In articulo.*] ad quem probandum fuit admissus, scilicet quòd sua interesset.

g ¶ *Vellet.*] quia ad hoc cogi non poterat, cum ad aliud probandum fuissent inducti. ℣. eod. cum causam quæ. & arg. ℣. eod. constitutus. ℣. eo. cum in tua. ex consensu tamen partium valuissent b. arg. C. eod. tit. l. vlt.

¶ *Glos. seq. ponit duas obiectiones, & vnam quæstio. & solutiones ipsarum.*

h ¶ *Vtraque pars.*] Sed quare necesse habet iste P. contra sententiam illam inducere testes, cum illa sententia ei non debeat obesse, quia res inter alios acta aliis obesse non debet. ℣. de fi. instrum. inter dilectos & ℣. de re iud. c. pen. in prin. Respondet, quia de hoc agebatur antequam sententia ei præiudicasset, qui sciebat rem ad se pertinentem tractari: quia si primo sibi actio eius rei competebat, & permisit sequentem agere: præiudicium sibi fecit. ℣. de re iudi. cap. pen. ff. de re iudi. sæpe. quia hoc ipso tacite renunciare videtur iuri suo. ℣. de iis quæ fiunt à maio. par. cap. ex ore. quia quam cito sciuit causam illam tractari, statim debuit contradicere, & se opponere: quod cum non fecerit, præsumitur consentire. arg. ℣. de offic. deleg. cum olim. & 54. dist. si seruus. & ℣. qui ma. accus. pos. insuper. secus si nescisset causam agi. ar. ff. de accu. si cui. §. iisdem. Præterea adhuc iidem, vel alij testes super hoc sunt admittendi: & ita super eodem articulo & inter easdem personas testibus publicatis iidem vel alij testes iterum reciuntur. Vnde contra. ℣. eod. fraternitatis. c cum suis concordantiis. Sed iam solutum est: quia illud contingit propter diuersum modum agendi. ℣. eod. cum in tua. & in fin. ℣. eo. c. cum causam quæ. Sed si illi etiam qui primo inducti fuerunt, contrarium dicunt in secundo iudicio: quid erit? Non credo valere dictum eorum: licet aliud sit iudicium, & alius modus agendi. ℣. eo. cum in tua. & ℣. de præsum. litteras. ℣. de proba. per tuas. Ber.

c Hic Host. ad timorem subornationis addit illā rationem de qua ibi dixi ioan. And.

† In codice Barbatiæ ita: cā super principali negotio, quam si per etiā incidenti, &c.

† Alias, testificari, legitur.

¶ *Glo. seq. adiuuat textum signat contrarium. arg. & duas obiectiones soluit.*

i ¶ *Canonicos.*] Quæ enim in capitulo fiunt, per alios probari non possunt, cum alij ad capitulum nō vocentur d sic & quæ domi fiunt, per alios non de facili explorantur. C. de repu. consensu. §. super placitis in grauī. §. si pupillus. & §. seq. & l. 1. §. si vir aut vxor. licet aliàs apud domesticos facile quid confingatur. C. de donat. datam. ar. contra. ℣. eod. in litteris. Ité est hic argu. quòd excommunicatus post absolutionem suam restituitur pristino statui. 4. q. 1. cap. 1. Item ea quæ in capitulo aguntur, per alios probari debent, vt hic dicit. Et hæc est causa quare compellitur canonicus ferre testimonium contra ecclesiam suam, super contractu inito cum capitulo suo, nec debeat ideo perdere beneficium suum: quia hoc facit compulsus. ff. de bonis libertorum. qui cum maior. §. penultimo. secus esset si assumeretur ad officium, vt in aduocatione vel procuratione: quia tunc perdere debet beneficium suum. supra de postulationibus. cap. vlt. hic ideo absoluuntur ad cautelam, vt possint testificari: quia dicebatur quòd erant excommunicati post appellationem e, alias nullus absoluitur ad cautelam. Nec intelligas quòd quilibet excommunicatus vocatus ad testimonium debeat absolui. & hic ideo absoluuntur ad cautelam: quia non poterant probari per alios, quàm per illos de capitulo, vt littera dicit.

† Cap. 12. eo. ti. in 3. compilatione. Adde hic Guidonem pape pro ma iore text. & glossarū intelligentia.

d Concor. l. facit. & ibi Bald. ff quod cuiusq; vni. & l. testatrix. ff. cōmu. præd.

e Et ideo nō fuerūt remissi ad excommunicatores. Et sic nō obstat supra de offi. dele. pruden tiam. § 6. secūdū Inn. per quem dicunt hic Go. & Philii quòd iudex absoluit testes excōicatos. si g alios veritas haberi nō po test: nisi sit tale genꝰ excōicationis, cuius absolutio reseruet Papæ. Ioan. Andr.

† *Vis quæstionibus.*] Ponit dictum, à quo casum excipit: ibi, *Nisi.* Abbas.

CASVS. Licet in causa monasterij monachi & conuersi licite producantur ad testimonium, non tamen sine iuramento ad testificandū recipiuntur, nisi iuramentum eis à parte altera remittatur. Nota q; iuramentum testis potest remitti à partibus expresse, sed non iuramentum calumniæ: quia introductum est propter iudicis religionem, & in fauorem partium, iuramentum testis propter iura litigantium principaliter declaranda: & ideo illud remitti expresse à partibus non potest, sed illud bene potest.

a ¶ *Iuramen*

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Iuramenti.*]Sed cum iuramento bene,aliàs quantumcunque religiosus sit aliquis,in præiudicium alterius non est ei credendum.ĵ. eo. nuper.& sic tam monachi,quàm alij clerici possunt ferre pro ecclesia sua testimonium.3. eod. insuper. & c.cum nuncius.& ĵ.de iureiu.& si Christus.in fi.& 14.q.2.super prudentia.

b ¶ *Remittatur.*] Et sic patet quòd iuramentum testis potest remitti : & hoc ideo, quia verbo ad uersarij, possum totum ius meum relinquere: vt C. de fideicommissis. l. vlt.Sed videtur quòd nó possit remitti [a], quia introductum est vt veritas detegatur, & vt religio iudicantis non circumueniatur : & sic videtur quòd in fauorem iudicantis : ergo partes non possunt illud sibi remittere.Solu.iuramentú illud iudicis auctoritate remittitur, & istud iuramentum principaliter in fauorem partis præstatur:vnde posśt illud sibi remittere partes. Sed numquid iuramentum istud potest remitti in causa matrimoniali de consensu partium? Dico quòd non: quia nec eorum cõfessioni statur in causa matrimoniali:etiã si fama consentiat siue rumor : & hoc ideo ne colluderent ad inuicem contra matrimonium.ĵ. de eo qui cognouit consanguineã vxoris suæ.super eo.sed in coniungendo videtur quòd possit remitti,quia ibi creditur confitenti dummodo non sit in alterius matrimonij præiudiciũ.ĵ.de clan.despon. ca. 2.Sed quid dices de iuramẽto calumniæ,an possit remitti à parte pari? Videtur quòd non:quia nec consuetudo valet de ipso non præstando.3.de iur.calum.cæterum.& videtur expressum.C.de iur.calum. l.2. §.sed quia veremur.sed eadem ratione qua iuramentum testi remittitur:quia in fauorem partium præstatur vt veritas eliciatur,& non occultetur.14.q.2.quamquam.potest iuramentum calumnię remitti:quia illud præstatur in fauorem partium ne calumnioſe aliquid fiat : & vt veritatem vel saltem secundum quòd æstimat:confiteatur:vt C. de iura.cal.l.2.§.finautem.ad fi. Dicunt quidam,vt Io.& B.& alij sequaces, quòd iuramentum istud de calumnia expresse remitti non potest : sed tacite bene remitti potest,nec sententia propter hoc cassaretur. ar. ff. de procu.filiusfamilias.§.veterani. & C. eo.tit.ita demũ.vbi exceptio procuratoria contra militem expresse remitti non potest, tacite vero bene potest.ff.de iureiur.l.iusiurandum.§.qui iusiurandum.ſcut aliqñ tacita probatio plus operatur quàm expressa.ar.ff.de solu.vero procuratori.§.alia.& l.si quis stipulat? in melle.§.1.Alij dicunt vt M. & eius sequaces [b] quòd non potest,nec tacite nec expresse,cum non tantum in fauorem partium,sed pro communi vtilitate introductum est,vt dicit lex q̃ ex dissimulatione remitti non potest. C. de iuramento calũniæ.l.2.§.sed quia veremur.Ber.

ADDITIO. Tu dic vt hodie habetur in cap. primo, de iuramento calum.lib.6.vbi deciditur quòd tacite potest remitti,sed non expresse, & sic approbatur opinio Io.& Ber.

Dilecto filio.] In prima ponitur impetrantis querela. In secunda prouidet:ibi, *Ne igitur*.Abbas.

CASVS. Inter præpositum Arieſi.& comitissam Flădreſi.quæstio vertebatur super donatione sex præbendarum sacerdotalium:causa super hoc commissa fuit episcopo & abbati Dedimeſi. & decano Attrebateſi.Idem præpositus in præsentia iudicum constitutus citra lit. contest.proposuit,quòd testimonium decani necessarium sibi erat in causa prædicta, cum de iure suo non nisi per ipsum & quendam alium testem tantum fidem facere posset:vnde petebat ab eis,vt in causa ipsa procederent decano excluſo,aut superſederent à negotio, quousq; dominus Papa alium subſtitueret loco sui:sed iudices postulationem suam admittere noluerunt, immo post appellationem à collatione præbendarum ipsarum suspenderunt eundem præpositum:præpositus hæc omnia domino Papæ significauit.Ne igitur propter testis defectũ iustitia præpositi valeat deperire,loco ipsius decani subſtituit domn? Papa abbatem Vrſicampi,mandans eiſdem,quatenus ſi est ita,relaxata ſuspensione præpositi,procedant in causa iuxta prioris mandati tenorem. Not. quòd propter defectum testis iudex remoueri debet, vt possit testificari in causa,in qua datus erat iudex. Item ius collationis præbendarum cadit in laicum.

c ¶ *Citra litis contestationem.*] protestando q̃ per illa verba non intendebat litem contestari.3.de or.cog.cum dilectus.

¶ *Glo. seq. Panor.expedit per tres q.tertia ibi,si iudex vellet.*

propriis producere absq; iuramẽti [a] exhibitione non possunt: nisi forte à parte remittatur [b] aduersa.

¶ Idem Attrebateſi.episcopo, & Dedimeſi.& Vrſicampi abbatibus.

¶ Delegatus necessarius in testem remouetur à iudicando,& alius subrogatur.

CAP. XL.

Dilecto † filio Arieſi.præposito nobis innotuit exponente,quòd cum causam,quæ inter ipsum & comitissam † Flandrensem super donatione sex præbendarũ sacerdotalium agitatur,vobis episcope ac abbas Dedimeſi. & Attrebateſi.decano duxerimus commit tendam:idem præpositus citra litis cõtestationem [c] proposuit, quòd testimonium decani sibi necessarium erat in causa prædicta, cum de iure suo non nisi per ipsum & alium vnicum [d] tantum testem, facere fidem posset. vnde postulauit, vt in causa ipsa eo procederetur excluſo [e], vel superſederetur negotio, quousq; subſtitueremus alium loco eius,vos autem petitionem eius admittere recusastis [f]: quinimmo post appellationem à præbendarum ipsarum donatione ſuspendistis eundem. ¶ Ne igitur ob testis [g] defectum eius iustitia valeat deperire,te abbas Vrſicampi loco ipsius duximus ſubrogandum [h] †: Mandantes quatenus,ſi est ita (ſuspensione præpositi relaxata [i]) in causa iuxta prioris mãdati tenorem, ratione præuia procedatis.

¶ Idem iudici Sabineñ.

¶ Ne probationis copia pereat,citato aduersario recipiuntur & publicantur testes,quos reus induxit.

CAP. XLI.

SIgnificauit † nobis presbyter ſancti N.Sabiñ. dioecesis,quòd d ¶ *Vnicum.*] Sed nũquid esset idem ſi haberet duos præter istũ? Vt q̃ non,quia duo testes sufficiunt.3.eo.licet.& ĵ.de test.relatum.& 4. q. 3. c.ſi testes.§.item vbi numerus.& 2.q. 4. §. 1. adhuc credo q̃ remoueri debeat à iudicio, & præcipue ſi illi duo ſint viles , & quia testes non habent omnia in memoria ſemper,& ſic veritas occulteretur,& probationis copia totaliter deperiret.ar.op.3. vt lit. non conte. quoniam. 1. respon.& curare debent magiſtratus , vt etiã ſalua ſit rerum probatio. ff. eo. tit. curent. & arg. in Auth.eo.tit.vlt.col. coll. 7.& ff.ad l.Aqui.in lege. ſi autem plures haberet non deberent remoueri: quia vbi aliquis habet ſufficientes testes,alij nó compelluntur.3.eo.ti.c. de testibus.in fi. Sed nun quid esset idem in causa criminali? Videtur q̃ nõ, quia in criminali non compelluntur testes.ĵ.ti. prox.dilectorum.Adhuc credo quòd ſit remouendus.non obſtat eo quod non potest compelli: q̃a præcibus induci posſet vt testificaretur : ſed ſi omnino nollet testificari,non deberet remoueri etiam in causa ciuili. Si iudex vellet iurare q̃ nil ſcit de causa illa, nó debet remoueri. Idem credo tenendum ſi aliquis in fraudem procuret, vt causa talibus cõmittatur,licet haberet alios plures:quia fraus ei prodeſſe non debet. arg.opti.ĵ.de simo.nobis.& c.ſicut.& 3.de rescrip.ſuper litteris.

† Facit ad hoc tex. in l. litteras.& ibi Cyn. & Bar. C.de præſup.

† Cap.14.eo. tit.in 3 cõpil. Et de materia huius decretalis vide plene p Bar. in Auth.ſed & ſi quis ab aliquo. C.de testib.addatur hic Guidonem Papæ.

e ¶ *Excluſo.*]Hoc habet locum quando clauſula illa,quòd ſi non omnes:& c.ponitur in rescripto.

¶ Gloſ.ſeq.adiuuat textum.Secundo quærit de aduocato,& ſoluit di ſtinguendo.Tertio fortificat quæſtionem,& ſoluit. Quarto quærit de delegante , &c. ponit opin.Io.& ſoluit, & contrario reſpondet.vlt. quærit & ſoluit.

f ¶ *Recuſastis.*] Et male:quia etiam prætor testimonium dicere debet. 4.q.3.c.ſi testes.ver.ſi res exigit.nec enim arctanda est copia probationum.ff.de incend.ruin.nau.l.ne quid.§.de his. Sed quid ſi impetres illum in iudicem , qui volebat esse aduocatus meus in illa causa? Ob hoc non remouetur , cum alium possim habere aduocatum , niſi hoc dolo feceris,vt mihi subtraheres copiam aduocati periti.ar.ĵ.eo.conſtitutis 1.& 3.q.7.c.infames. §. ſi quis autem. Sed ſi ei reuelaui ſecreta causæ meæ,non sufficit ad remouendum eum:quia non debet iudicare ſecundum conſcientiam,ſed ſecundum allegata.3. q.7.iudicet. Sed quid erit ſi iudex iſte de quo quæritur,cõmittat ſtatim vices ſuas alij, nihil ſibi retinendo, nunquid tenet talis commiſſio ? & ſi tenet , nunquid potest iſte esse testis coram illo ? Dicit Io.q̃ non potest corã eo ferre testimoniũ,quia fungitur vice eius qui delegauit [c] . & idem est iudicare per alium quod per ſe.arg.3.de offi.deleg.coram. & licet modo non ſit iudex,ſufficit q̃ fuit,vt non possit esse testis. 2. q. 6.ſtatuendum est.Satis honeſtum putarem,& quod possit committere,& quòd possit esse testis coram illo.& c.illud ſtatuendum. [d] Ioquitur de iudice qui cognouit de causa.& hoc potest dici per decret.iſtam:quia iſte iudex fuit:& tamẽ admittitur ad testimonium, immo propter hoc remouetur.Et ſi ordinarius peteretur in testem coram officiali ſuo,nunquid deberet testificari?Credò quòd ſic,ſi neceſſitas immineret.

¶ *Glo.ſeq.quærit & ſoluit.*

g ¶ *Testis defectum.*] Et ſic eo remoto poterit ferre testimonium in causa. Sed nũquid aduerſarius poterit obiicere in perſonam iſtius decani,vt à testimonio ipſum repellat? Non,cum ipſum approbauerit in iudicé eum eligendo,ſed in dicta bene poterit hoc obiicere.4.q.3. c.ſi testes.§.ſi quis testibus.3.q.3.§.offeratur.& 32.q.5.horrendus.

¶ Gl.ſeq.reci.per q.quãtum tempus habeat iudex iudici ſubrogatus: & diſtinguit.

h ¶ *Subrogandum.*] cum vnus iudex alij ſubrogatur,totum tẽpus habet quod alij conceſſum fuerat.ff.de iudic.ſi iudex. & hoc cum res est integra. Si vero non est integra,tunc ſi est delegatus, habet reuocare temporis:ſi ordinarius,non minus anno.ff.de iudi. edictum. C. de iudi.properandum.§.finautem.in medio.

i ¶ *Relaxata.*] De facto,quatenus de facto proceſſit.2.q.6.arguta.arg. ĵ.de appel.ad præſentiam.& 3.de offi.ord. c.pen. quia excommunicatio vel appellatio fuit legitima, & ſuſpenſio nulla. e ĵ de ſent.excom. per tuas.3.de offi.ord.c.pen.Ber.

SIgnificauit.] In prima parte petitio. In ſecunda iudicis datio:ibi, *Quocirca.* Abbas.

CASVS.

CASVS. Quidam nobiles fundauerunt eccleſiam ſancti Nicolai Sabiñ.dioecesis, & liberam eam esse volentes tempore fundationis dixerunt,ſe nihil iuris retinere in eadem : facerdos illius eccleſiæ cum super tali libertate nulla inſtrumenta facta fuiſſent , timens ne proceſſu tẽporis probationis copia deperiret,petiit à domino Papa ſuper hoc ſibi prouideri:vnde mãdat iudici Sabineñ.quatenus testes idoneos,quos idem presbyter ſup hoc duxerit præſẽtandos , examinet diligenter : & eorum dicta in publica monumenta redigi faciat,denunciatione præmiſſa fundatoribus antedictis , vel eorum hæredibus , vt receptioni testium interſint ſi velint, & ſuper tali denunciatione fiat publicum inſtrumentum.Not.cautelam bonam& vtilẽ propter ea quæ contingere posſet. Item futuris casibus occurrendum est.

† In codice Barbatię ita: quos ſuper hoc idẽ presbyter duxerit præſẽtandos.

† Vide Lambertinum de iure patronat art. 4. q. 2. princi. 1. par. 2. lib.

a ¶ *Deperire.*] Arg. q̃ futuris casibus prudẽter debemus occurrere. ſic 3.vt lit.non conteſt.quoniam.1.reſpon.& 3. eo. ſi qui teſtium.& ĵ.eo.Albericus.& ĵ. eo. de confir. vtili vel inutili. cum dilecta.& ff.loca.ſi quis domum. ad ſi. ff. ad legem Aquili.in lege Aquilia.ff.de vſufru.l.1.in fi. &C.de vſur.pupil.l.vlt.ff.de furt.qui tabulas & l.qui vas.& 23.diſt. in nomine domini.& 3. de electione.licet.& inſtrumẽta omnia propter hoc fiunt.1.q.7. faluberrimũ.

¶ Glo.ſeq.ponit quinque differẽtias inter hanc receptionem, & illam quæ fit cum timetur mors, &c.tamen quartam reprobat.ſecũdo gloſſa tractat quòd etiam ex parte actoris locus eſt huic publicationi.

b ¶ *Teſtes idoneos.*] Inter hanc receptionem testium , & illam quæ fit cum timetur de morte testium, vel de absentia diuturna. 3. vt lit. non conteſt.quoniam.1.reſponſ. multiplex est differentia. Hic enim recipiuntur omnes testes indifferenter tam iuuenes quam seneſ,ſed in casu illo non recipiuntur niſi illi tantum de quorum morte timetur,puta quia ſunt seneſ vel infirmi , & de quorum absentia diuturna timeſ, vt ibi dicitur.Item hic ſtatim publicantur ad perpetuam rei memoriã: ibi non publicantur, ſed [a] conſignantur. Illi non valent post annum, niſi infra annum vel agat vel denunciet illi perſonæ contra quam inducti ſunt,vt ibi dicitur : illi perpetuo valebunt tamquam Authenticũ inſtrumentum,quorum dicta ſunt redacta in publica monumenta. C. de re iud.gesta.Item contra illos potest obijci in perſonas, ſed contra iſtos non, ſi appareat inſtrumentum denunciationis : vt dicit Vin. ſed hoc non est verum.Item hic producuntur vbi non mouetur,nec timeſ lis in præſenti. ibi ſecus. Et not. quòd hæc publicatio videtur habere locum etiam tantum in defenſione ſiue exceptione , non autem in actione,[b] nec est contrarium ff.ad legem Aquil.l. in lege Aquilia. quia ibi testes conſignantur.ſic intelligit Dominus Azo legem illam:immo dico idem in actione quandoque per eandem l. ff. ad legem Aquiliã, in l Aquilia.ibi publicantur , & ſententia fertur , ſed condemnationis exactio competit tantum cum exiterit condition:vt ibi dicitur. 3.vt lite non conteſtata.quoniam. 1. reſponſo. in Authen. eodem titul. §. & hoc verum est.coll.7.ſed in his duabus concor.conſignãtur.& in Auth. prædicta,vbi dicit,publicantur,i.publica manu tranſcribuntur , vt loquatur ante lit.conteſt. cum illa decre.quoniam ſecundum vnum modum legendi; ſi vis intelligere Auth. loqui in caſu decre. huiuſmodi, tunc proprie ſedet:publicantur , id est , in publica monumenta reducuntur:vt ibi dicitur.Vin.

a Videto in hunc locum Guidonẽ Papæ hic.

b Facit ad hoc l. publicati.& ĵ.teſtamenta. cum no.C.de teſt.

c Ad domũ. ſi absens est. ar. infra. de cler.non reſi. ex tua.3. de eo qui mit. in poſ.c.ſi ſecũdum Ho.in. put. quòd ſi absens eſt, ſi potest hoc fieri ſine periculo, expectabitur donec perſonaliter ſibi denuncietur.arg. ff.quæ ſen.ſi ap.re.l 1. § cũ ex eo.,& dicit quod iura quæ dicunt ſufficere citationẽ ad domũ po nũt cauſ ſpeciales: remittit tamẽ ſupra. de eo qui mit. in poſ.c.ſi ſupe rius.alle. Io. And.

¶ Denunciando.] arg. quòd non valet receptio teſtium , niſi denũciatio de hoc etiam facta ſit parti aduerſæ.3.eo. in nomine domini.ĵ. de fideiuſ.conſtitutus.& 3.vt lit.non conte.quoniam.& 3.q.9. chartæ. quod est verum. Item arg.quòd facta denunciatione [c], ſiue veniat ad videndum teſtes,ſiue non,valet receptio teſtium. 3. eo. tit. in nomine domini.& de hac denunciatione fieri debet publicum inſtrumentum: vt ſi dubitaretur de denunciatione forſitan : quia ſi negaretur ab aduerſario, probaretur per inſtrumentum.

d Hoc c.loqtur de iudice qui petitur ĩ teſtem ſuper principali: vt not.ſupra cũ à nobis.in fi. ĵ.glo.Io. And.

e Vel ſecũdũ Ho.ĥ. ,ppriе ponit ſeſpectu appell. quia anteq̃ decret. hæc emanaſſet, caſus iſte nõ erat in iure expreſſus, & ſcribebatur iudicibus appẽll.remo vn de proceſſus tenui: mero iure , ſed debuit retractari per ſuperioris officiũ. de appel paſtoralis.Ioan. And.

Vm cauſa.]Poſt publicatas atteſtationes nouum capitulum probari poteſt per teſtes antiquos.ita cõmuniter ſummaſ,& ſecũdũ hoc nihil inducit de nouo hoc c.cũ hoc habeatur in c.fraternitatis.& in c.cũ veniſsẽt.cũ multis ſimil.3.eo. In prima parte ponitur deciſa petitio. In ſecũda cõmiſſio:ibi, *Cũ igitur.* Et pone casũ litteralẽ, vt colligitur ex gloſ.2.Monaſterii S. Martini de Monte vendidit quædam caſamẽta ciuibus Viterbieñ. poſtmodũ ſentiens ſe læſum vltra dimidiam iuſti pretij, egit cõtra dictos ciues emptores condictione c.cum dilecti. de emp. & vend. ſeu l.2. C. de reſcin. vendi. vt reſcinderetur venditio, vel alias ſupplerent iuſtum pretium:probauit monaſterium in hoc iudicio ſe fuiſſe deceptum vltra dimidiam iuſti pretij : Sed non determinauerunt teſtes quanta fuerit illa læſio : Et hæc probatio ſufficiebat ſi emptores voluiſſent emptionẽ reſcindere:ſed quia dicebant ſe velle iuſtum pretium ſupplere,fuit dubitatum , nunquid monaſterium poſſet de nouo probare quãtitatem exceſſus, cum dicta teſtiũ fuiſſent publicata ſuper

† Cap.2.titu. de emptore, in 3. compilatio. Et præ aliis vide hic Guidonẽ Papæ.

ti probandi,possunt teſtes etiam antiqui publicatis atteſtationibus produci.

CAP. XLII.

CVm † cauſa,quæ inter œconomum monaſterij ſancti Martini de Mõte:& infra. ¶ Cum igitur abbas & fratres eiuſdem loci probare intendant, quanti pretij venditionis tempore [c] poſſeſſiones prædictæ fuere:Mandamus, quatenus recipiatis teſtes,quos alterutra partium ſuper hoc duxerit producendos : & infra. ¶ Si vero pars monaſterij ad hũc articulum eoſdem teſtes produxerit , quos ad alium [f] probandum produxit, vos nihilominus eos recipere procuretis:quoniam aliud est probaſſe deceptionis [g] exceſſum,& aliud probare quantitatem valoris.

deceptione? Et reſpondetur quòd ſic:quia iſta est noua materia , licet habeat partem incluſam de antiqua , non oportebit iterum probare monaſterium fuiſſe deceptũ,ſed de nouo nunc determinabitur quantitas deceptionis,& ſic ceſſat timor ſubornationis,cum ratione additi videatur nouum capitulum,ſicut in ſimili vides cum auditur quòd teſtes ſubornati falſum dixerunt. iuxta no.in ca. licet. de probationibus.& per glo.in ele.2.de testib.hæc colligunturex hoc c.& c. cũ causa.ĵ.de empt.& vend.quæ in eodem facto loquuntur. Abb. Not. q̃ diuerſus modus agendi est probare , quòd quis ſit deceptus vltra dimidiam iuſti pretij , & probare quantum deceptus est vltra dimidium, vnde teſtes recepti in vno articulo publicatis atteſtationibus eorum, possunt recipi in alio , nec dicuntur recipi ſuper eodem capitulo.

d Integrã etiam inueꝛies in 3. cõpilatione , q̃ ſupra. initio capitis citati.

e ¶ *Tempore.*]Tempus enim cõtractus inſpiciendum est.ĵ. de emp. & ven.cum dilecti.C.de reſcin.ven.ſi voluntate. in fin. & ff. de euict. ex mill. §.1.& ff.de mino.denique.5.ſcio.& 3.de electũ.dudum.

¶ Gl.ſe.opponit,reſpondet.& ex reſponſione aliam ob. infert,cui reſpondet.ſecundo quærit & ſoluit.

f ¶ *Ad alium.*]Alium articulum habes ĵ.de emp. & ven. cum cauſa quæ.& est pars iſtius,& olim erat tota integra. [d] & ibi probatum fuit: quòd monaſterium deceptum fuit vltra dimidiam iuſti pretij,non determinando quantum vltra.vnde probari modo debet quantum valebat res vltra dimidiam iuſti pretij. Sed qualiter debuit probari excesſus deceptionis ſine quantitate valentiæ?Reſpondeo , hoc modo potuit esse,quia cum res eſſet vendita pro decem , teſtes dicebant q̃ res valebat multo plus de xx.ſed non taxabant quanto plus de xx. & illud plus debet probari.Sed illi teſtes qui fuerunt inducti ad probandum primum articulum, quomodo admittuntur ad probandum ſecundũ? quia ſi tunc fuit interrogatus quantum valebat res vltra xx.& ipſe reſpondit quòd neſciebat,non videtur vlterius admittendus. Sed intellige quòd ſimpliciter dixerunt,nec fuerunt interrogati de quantitate exceſſus.vel hoc non nocet:quia poſtea potuit ſcire quod tunc etiam neſciebat,& informare ſuam ſententiam ex aliis argumentis:nec propter hoc est contrarius ſibi,nec dicuntur teſtes produci ſuper eodem articulo,quia ad aliud inducuntur modo quàm prius.ſic 3.eod.veniés. & ĵ.eo.cum in tua.primo enim dixerunt teſtes,q̃ res valebat vltra xx. modo dicũt præciſe q̃ res valet vltra xxiiij.vel xxv.vel aliã certã quãtitatem declarant vltra xx. Sed qualiter hoc probatur? Dico quòd ex qualitate rei & quantitate reddituum probatur pretium rei.C. de reſcinden. venditio.ſi quos. ff.de re.eo. qui ſub tu.vel cura.ſi fundus. in prin.quandoq; res æſtimatur quoniam poteſt colligi in quinquaginta. annis.in Auth.de alie.& emphy.cõtracti.§.ſanctiſſimas.col.9.quando- que etiam conſideratur quantum in xx.annis poſſit colligi.in Authen. de re.eccle.non ali.§.quia vero leonis.colla.2.vel etiam æſtimatur ſecundum quod vendi poterat tunc: quia res tantum valet quantum e vendi poteſt.ff.ad Treb.l.1.§.ſi hæres.nec ex affectu debet æſtimari, ſed communi æſtimatione.ff.ad l.Falc.pretia.in prin.Ioan.And.

g ¶ *Deceptionis.*]Licitum est cõtrahentibus adinuicem ſe decipere. f ff.de mino.in cauſæ.2.§.in pretio.verum est vſque ad dimidiã , ſed nõ vltra. vt hic & C. de reſcin. ven. l. 2. & ĵ. de empt. & vend. cum dilecti.

ADDITIO. Sed quare admittitur iſta ſecunda ꝓbatio rei, & quãtũ valet:nonne valet probatio ſuperioris q̃ vltra mediũ fuerunt de-

cepti,ad hoc vt rescindatur contractus?certe sic.C.de rescin. vendi. l. 2.Sed respondeo quantum ad rescissionem contractus valet prima probatio:sed quia emptor habet electionem rem restituere, & pretiū recipere , vel supplere quod deest de iusto pretio : & ideo admittitur probatio secunda,vt in d.l.2.

Albericus.]In prima ponitur partis petitio. In secunda prouisio& iudicis datio:ibi, *Ideoque*. Abbas.

CASVS. Inter Albericum militem & C. mulierem vxorem ipsius corā capitulo Rauennatē. matrimonialis quæstio vertebatur:tandem sententia diuortii lata fuit inter eos : sed sententia non fuit redacta in scriptis.Postmodū vero cōtraxit cum alia,de qua filios suscepit : ipse vero timens sibi & filiis præiudicium generari, quia sententia non fuit lata in scriptis : petiit à domino Papa, vt testes qui interfuerunt sententiæ, recipi faceret:vnde mādat quibusdam, quatenꝰ testes qui interfuerunt sententiæ , recipiant , & depositiones ipsorum in scripturam publicam re digi faciant. Not. quòd sententia super matrimonio lata tenet , licet in scriptis redacta non fuerit, si hoc probetur p testes.Item ad cautelam futurorum recipiuntur testes, licet quæstio non moueatur : & intellige quòd denunciatio faciēda fit personis illis quorum interest testes non recipi.

¶ *Glo.seq.not.dat simile,signat contrarium,& soluit.*

a ¶ *In scriptis.*] Not.quòd sententia lata in causa matrimoniali tenet, licet non fit lata in ª scriptis,& in alio casu quem habes 11.q. 1. si quis cum clerico.& C. de sen. ex breui.rec. Auth. breuissimas. contrarium habes 2.q.1.in primis.in fi. vbi de hoc. & c.statutis, illa generalia sunt, hoc speciale fauore filiorum,sicut in causis matrimonialibus multa alia specialia sunt,vt dictum est ℨ.vt lite non contestata.c.1. Bernardus.

b ¶ *Publicam.*] Ad hanc publicationem faciendam vocandi sunt, quos negotium tangit,& etiam hæredes eorum ℨ.eod. significauit. sic etiam recipiuntur testes ad cautelam futurorum , quia timetur de testibus quòd possunt non esse tempore litis.ℨ. vt lit. non contesta. quoniam.tamen differentia est inter istos testes & illos,vt dictum est ℨ.eo. significauit.sic etiam accipiuntur.ff.ad legem Aquil.in l. Aquilia.

Cum in tua.] Potest dupliciter summari. primo quòd contineat id quod c.veniens.ℨ.eod.Et secundum hunc intellectum h.d.Variato fine agendi,publicatis attestationibꝰ licet producere testes. Aduerte , quod hæc lectura procedit si habetur respectus ad secundam productionem, vel ad tertiam respectu primæ , quia prima productio fuit facta extra iudicium, dum procederetur secundum formam c. fi. de clande.despon.vt matrimonium posset contrahi,non obstante forte infamia in contrarium.Sed secunda & tertia fiunt in iudicio , dum directe agitur ad matrimonium separandum propter consanguinitatem. Sed quo ad tertiam productionem nouissime fiendam , respectu secundæ iam in iudicio factæ , non procedit hic intellectus , quia in eodem iudicio agitur , & tertia probatio est directe contraria secūdæ.& sic non deberet admitti publicatis attestationibus , per cle. 2.ℨ. eo.ti.Ideo legitur aliter,& communius sic,Publicatis attestationibus in causa matrimoniali,super eodem articulo,vel directe contrario,testes produci possunt. Et hāc specialitatem in causa matrimoniali probat hæc littera melius quolibet alio iure. Cnmmunis diuisio.Secunda ibi,*Quanquam*.Abbas.

CASVS. Titius & Mæuia volebant contrahere matrimonium:posito bannо in ecclesia ᵇ publice, apparuit aliquis denuncians parentelam inter eosdem : demum viri bonæ opinionis & famæ iurati dixerunt, eos posse adinuicem copulari : & sic etiam matrimonium est contractum : postea vero in casu accusationis probatum est eos esse in gradu prohibito:modo quæritur , qui istorum debeant præferri?Papa respondet , quòd quamuis primi testes dixerunt pro matrimonio , & secundi in contrarium , scilicet pro matrimonio dirimendo , valebit dictum secundorum:tamen si illi primi 11.vel 12. iterum velint iurare, ac dicere illud idem quod primo dixerunt,prævalebit dictum eorum; nec obstabit exceptio quòd didicerint testificata:quia prius fuit quæstio denunciationis, & nunc est quæstio accusationis. Not. quòd propter diuersum modum agendi super eodem articulo , testes iterum possunt induci. Item in causa criminali non habet locum ista exceptio, quia partes testificata didicerunt.

c ¶ *Ad aliud.*]id est,quā quis ᶜ primi testes dixerunt pro matrimonio,& secundi contrarium , & primi in causa denunciationis , & secundi in causa accusationis,valet dictum secundorum , quamuis contra matrimonium deponant.

¶ *Glo.seq.factum narrat, & obiicit quòd quæstio non soluitur, & obiectioni respondet.*

d *Ob aliud.*] Cū enim in modum denunciationis probatum esset,quòd fama erat,illos esse consanguineos, & quòd esset scandalum si contraherent , inducti fuerant ad improbandam consanguinitatem testes de illa consanguinitate , vt omnis suspicio tolleretur: & sic contraxerunt, vt infra de sponsali.cum in tua.quæ est pars istius. Postea vero contracto matrimonio,accusatore idoneo comparēte, tres vel quatuor alij testes idonei iurarunt illos esse consanguineos , cum directe accusabatur matrimonium. Et ita propter diuersum modum agendi possunt iidem & alij testes publicatis attestationibus induci super eodem articulo. sic supra eodem.veniens.2.& ar. ℨ.eo.cum causa, quæ inter œconomum.

Sed hic non videtur Papa respondere ad quæstionem propositam.Sed dic quòd eo ipso quòd dixit,si in secundo iudicio illæ eædem personę iuratæ dicant id quod dixerunt in primo,valet dictum eorum, datur intelligi quòd valet dictum istorum,qui secundo sunt recepti,si primi iterum in secundo iudicio non introducantur aut alij, & ita secundū hoc separentur.Sed non videtur quòd isti tres vel quatuor præferantur prioribus 11.vel 12.licet ad aliud sint illi inducti,& ob aliud isti,nisi in secundo iudicio tales inducerentur,vel tot quòd merito præferrentur prioribus.ℨ.eo.titu.de testi.& cap.in nostra.Sed dicas quòd stabitur istis secundis,si alij in contrarium non inducantur , cum sit alia causa,& alius modus agendi. Bernardus.

¶ *Glo.seq.tripliciter exponit finem,& primam reprobat.*

e ¶ *In hoc casu.*]id est,in causa matrimoniali.sic exponit Io.Et secundum hoc patet,quòd si aliqua pars probauit consanguinitatem , pars alia publicatis attestationibus potest improbare consanguinitatē : vt hic videtur,& ℨ.eo.series.nam in causa matrimoniali,etiam post sententiam illud potest fieri,cū sententia lata contra matrimonium non transeat in rem iudicatam.ℨ.eodem,sicut.& ℨ.de senten.& re iudi. lator. & c.consanguinei.& 35.q.9.cap.loci nostri. §. his ita respondetur. in fine.Sed Ioan.dicit,quòd tales testes tunc demum sunt recipiendi, cum pars aduersa protestatur se velle incontinenti probare consanguinitatem,ne postea sit præsumptio ꝺ ipsam ꝙ velit subornare testes. Sed hoc non credo,quia siue protestetur,siue non , bene possunt probare contrariū:cū sit alius articulus,in quo agitur de falsitate ᵈ priorum dictorum testiū.De hoc dictum est ℨ.eod.series.& cap.ex tenore. Et verbum istud quod dicit,in hoc casu:non simpliciter sic expone,id est,in causa matrimoniali indirecte:quia nec ibi publicatis attestationibus ab eadem parte,de iuris rigore debent testes super eodem articulo & eodem modo induci,nec etiam in causa appellationis.ℨ.eod. fraternitatis. & ℨ.de probatio iurauit.vbi de hoc.sed sic debet exponi in hoc casu, id est, cum probata est consanguinitas contra matrimonium,potest altera pars publicatis attestationibus improbare cōsanguinitatem , vt in casu huius cap. cum agitur de falsitate priorum testium,vt dictum est.idem esset in alio impedimento.ℨ.eo.ex tenore. Vel sic potest exponi,in hoc casu,id est,cum aliter agitur in vno iudicio,& aliter in alio , supra eodem. veniens. & c. cum causa, quæ inter œconomū.Tamen si testis dicat contrarium in secundo iudicio ei quod

specialitatem in causa matrimoniali Et tunc expone textum in fine ibi , in hoc casu , scilicet , cum testes aliàs producti reproducantur. Panor.

CAP. XLIIII.

CVm †in tua diœceſi:& infra.

¶Vtrum autem si accusatore idoneo comparente,per tres vel quatuor testes , inter iam coniunctos,parentela probaretur,per depositiones eorundem posteriorū testium derogetur fidei vndecim vel duodecim propinquorum, qui antiquiores tempore , ac præstantiores meritis ante contractum matrimonium , in contrariū iurauerant †, distinguendo personas & gradus , à quibus directe hi de quorum copula agitur , descenderunt:an primi posterioribus præferantur,non immerito quæri posset. ¶ Quamquam autem ad aliud c & ob aliud d iurauerint tā illi , quàm isti:tamen si in secundo iudicio priores personæ iuratæ,deponerent illa eadem quæ primo dixerunt, absque dubio eorum testimonia prævalerent: nec eo posſent prætextu repelli , quòd partes testificata didicerant:cū talis exceptio locū nō habeat in hoc casu e.

Testes etiam publicatis at testationibꝰ possunt induci, si varie tur modus agendi.

c Hæc glosſula non est Bernardi, nec habet in antiquis exemplaribus.

† Cap.3. eo. tit. in 4.com pilat. Et præceteris videas hoc loco Guidonē Papæ.

† iurauerūt

† Cap.2. eo. tit.in 4. com pilatio.

Idem.

¶ *Recipiuntur& publicantur testes qui interfuerunt sententiæ , vbi per scripturam de sententia non apparet.*

CAP. XLIII.

ALbericus †miles nobis insinuare curauit, quòd cum olim inter ipsum, & C. mulierem Rauennateñ. coram capitulo Rauennateñ.matrimonij quæstio verteretur , tandem lata fuit diuortij sententia inter eos: postea vero dictus miles timens sibi& filijs,quos de legitima vxore suscepit , ex eo posſe præiudicium generari,quòd in scriptis ª redacta non fuit sententia memorata,supplicauit vt testes qui sententiæ interfuere prædictæ,recipi faceremus. ¶Ideoque mandamus, quatenus testes curetis recipere antedictos, depositiones ipsorum in scripturam publicam ᵇ redigi facientes.

Idem Beluacen.episcopo.

¶ *Publicatis attestationibus possunt produci testes super eodem articulo, vel directe contrario , qui prius fuerunt producti in iudicio summario,seu extra iudicium.hoc dicit secundum notabiliorem intellectum,non ponende aliquam*

specialitatem in causa matrimoniali Et tunc expone textum in fine ibi , in hoc casu , scilicet , cum testes aliàs producti reproducantur. Panor.

CAP. XLIIII.

CVm †in tua diœceſi:& infra.

¶Vtrum autem si accusatore idoneo comparente,per tres vel quatuor testes , inter iam coniunctos,parentela probaretur,per depositiones eorundem posteriorū testium derogetur fidei vndecim vel duodecim propinquorum, qui antiquiores tempore , ac præstantiores meritis ante contractum matrimonium , in contrariū iurauerant †, distinguendo personas & gradus , à quibus directe hi de quorum copula agitur , descenderunt:an primi posterioribus præferantur,non immerito quæri posset. ¶ Quamquam autem ad aliud c & ob aliud d iurauerint tā illi , quàm isti:tamen si in secundo iudicio priores personæ iuratæ,deponerent illa eadem quæ primo dixerunt, absque dubio eorum testimonia prævalerent: nec eo posſent prætextu repelli , quòd partes testificata didicerant:cū talis exceptio locū nō habeat in hoc casu e.

alij testes publicatis attestationibus induci super eodem articulo. sic supra eodem.veniens.2.& ar. ℨ.eo.cum causa, quæ inter œconomum.

Sed hic non videtur Papa respondere ad quæstionem propositam.Sed dic quòd eo ipso quòd dixit,si in secundo iudicio illæ eædem personę iuratæ dicant id quod dixerunt in primo,valet dictum eorum, datur intelligi quòd valet dictum istorum,qui secundo sunt recepti,si primi iterum in secundo iudicio non introducantur aut alij, & ita secundū hoc separentur.Sed non videtur quòd isti tres vel quatuor præferantur prioribus 11.vel 12.licet ad aliud sint illi inducti,& ob aliud isti,nisi in secundo iudicio tales inducerentur,vel tot quòd merito præferrentur prioribus.ℨ.eo.titu.de testi.& cap.in nostra.Sed dicas quòd stabitur istis secundis,si alij in contrarium non inducantur , cum sit alia causa,& alius modus agendi. Bernardus.

¶ *Glo.seq.tripliciter exponit finem,& primam reprobat.*

e ¶ *In hoc casu.*]id est,in causa matrimoniali.sic exponit Io.Et secundum hoc patet,quòd si aliqua pars probauit consanguinitatem , pars alia publicatis attestationibus potest improbare consanguinitatē : vt hic videtur,& ℨ.eo.series.nam in causa matrimoniali,etiam post sententiam illud potest fieri,cū sententia lata contra matrimonium non transeat in rem iudicatam.ℨ.eodem,sicut.& ℨ.de senten.& re iudi. lator.& c.consanguinei.& 35.q.9.cap.loci nostri. §. his ita respondetur. in fine.Sed Ioan.dicit,quòd tales testes tunc demum sunt recipiendi, cum pars aduersa protestatur se velle incontinenti probare consanguinitatem,ne postea sit præsumptio ꝺ ipsam ꝙ velit subornare testes. Sed hoc non credo,quia siue protestetur,siue non , bene possunt probare contrariū:cū sit alius articulus,in quo agitur de falsitate ᵈ priorum dictorum testiū.De hoc dictum est ℨ.eod.series.& cap.ex tenore. Et verbum istud quod dicit,in hoc casu:non simpliciter sic expone,id est,in causa matrimoniali indirecte:quia nec ibi publicatis attestationibus ab eadem parte,de iuris rigore debent testes super eodem articulo & eodem modo induci,nec etiam in causa appellationis.ℨ.eod. fraternitatis. & ℨ.de probatio iurauit.vbi de hoc.sed sic debet exponi in hoc casu, id est, cum probata est consanguinitas contra matrimonium,potest altera pars publicatis attestationibus improbare cōsanguinitatem , vt in casu huius cap. cum agitur de falsitate priorum testium,vt dictum est.idem esset in alio impedimento.ℨ.eo.ex tenore. Vel sic potest exponi,in hoc casu,id est,cum aliter agitur in vno iudicio,& aliter in alio , supra eodem. veniens. & c. cum causa, quæ inter œconomū.Tamen si testis dicat contrarium in secundo iudicio ei quod

Cōsanguinitas probata potest etiam publicatis at testationibꝰ improbari.

d Non potest negari quo dicta probatio falsitatis fiat super eo dem articulo:vt dixi supra.ti.1.licet. & patet in cle.eo. tit.testibus. Ioan. And.

a Vide Archidia.in c.statutis 2.q.1.& glosſā in c.fi. de re iud.lib. 6.

b Quo ordine antequā matrimoniū contrahatur denūtiariadebeant in ecclesia contrahere uolētes præsc ibit eō ciliū Triden. sessio. 24. de reformatione matrimonij. cap.1.

† Vox, dicti, deest in omnibus manuscriptis.

† ostendat.

a De materia huius glosſæ vide B.Thomā, & ibidē Caietanum 2.2 q.89 art. 7. & Sotum lib.3.de iust. & iure.q.1.artic.7.

b ¶ *Veriſimile.*] Licet præsumatur,quòd istud fiat de voluntate archiepiscopi:tamen hanc præsumptionem potest archiepiscopus elidere. 1.q.4.quia præsulatus & ℨ.de homi.Petrus.

c ¶ *Scrupulo.*] 86. dist.culpam.& 83.dist.error.& 23.q.3 qui potest.

d ¶ *Sanctiones.*] vt C.de postu.prouidendum.in fi.& ℨ.tit. proxi.peruenit.& 3. q.7.c.infamibus.ver.si quis autem. Ber.

quod dixit in principio, non valet dictum eius , vt hic colligitur. & ª de ꝓbationibꝰ,per tuas.arg.ad hoc.ℨ.de præsumpt.litteras.alia tamē expositio melior est.

Constitutis.] Tria sunt dicta.Secundum:ibi, *Illos*.Tertium:ibi , *Si quis*.Abbas

CASVS.M. canonicus Surrentinus in præsentia domini Papæ accusabat de crimine simonię archiepiscopū suum, & protestatus fuit ab initio, quòd consanguinei ipsius archiepiscopi multa impedimēta præstiterunt per suam potentiam dicto M. quo minus copiam probationum secum haberet, inducendo quosdam ad iurandum ne aduersus archiepiscopum aliquid dicerent , & alios minis & terroribus à testimonio arcere nitantur: dominus Papa ex officio suo volens sup hoc prouidere, mandat cuidam iudici,vt generalem ꝓferat sententiam excōmunicationis in omnes illos, qui aliquod impedimentum ipsi M.præstare præsūpserint in testibus producendis:&illos qui iurauerunt non ferre testimonium contra archiepiscopum,denunciet iuramēto huiusmodi non teneri:& si aliqs de cōsanguineis archiepiscopi , aliquem de testibus ipsius M. præsumpserit impedire , eundē archiepiscopum ab officio pontificali suspēdat, &faciat manere suspensum , donec à tali præsumptione desistat: quia non est verisimile, quòd eo inuito talia fiant: quia si voluerit , potuit prohibere: vnde debet experiri iudicis auctoritatem eiusam , qui defensionis copiam subtrahit aduersario suo.

Not.quòd non tenet iuramentum,quo quis adstringitur nō ferre testimonium : & eo non obstante admittitur eius testimonium. Item omnes impedientes iurisdictionem iudicis excommunicari debent. Item qui subtrahit aduersario copiam probationis , ostendit se malam causā habere: vnde puniri debet.

¶ *Glo.seq. recitatur per obiectionem,& soluit.*

a ¶ *Non teneri.*] Et ª ita iuramentum tale etiam nullum est ipso iure , quamuis videatur posse seruari sine interitu salutis æternæ,& ideo seruandum videtur:sed in veritate non est seruandum : quia expedit peccata nocentum nota esse.ff.de iniu.eum.qui.in prin.quia& in iudicio veritatem occultare mortale peccatum est,præterquam in crimi- nibus.11.q.3.quisquis.ℨ.de crim.fal.c.1. & ideo tale iuramentum illicitum est. sic habes ℨ.eo.intimauit.vbi de hoc.Et sic patet hic,& cap.intimauit. quòd temerarium iuramentum non repellit aliquem à testimonio sicut non repellit ab electione.ℨ.de iureiuran.sicut.

Excommunicari possunt qui partem impediunt in testibus producendis. Et denunciandi sunt testes non teneri iuramento de veritate non dicenda. Et si consanguinei impediunt testes actoris de veritate non dicenda , punitur reus de cuius voluntate hoc fieri præsumitur.

CAP. XLV.

COnstitutis †in præsentia nostra archiepiscopo & M. canonico Surrentiañ dum ipse illum de simoniæ crimine deferret:&infra. ¶Cæterum quoniam à principio protestatus est præfatus M. ipsius archiepiscopi consanguineos multa impedimenta per suā potentiam præstitisse, quo minus probationum copiam in nostra præsentia secum haberet , cum quosdam induxerint ad iurandū, ne aduersus archiepiscopum aliquid dicerent,& alios minis&terroribꝰ à testimonio perhibēdo arcere nitantur: Nos ex officio nostro super hoc prouidere volentes, mandamus, vt generaleꝫ feras ex communicationis sententiam in omnes , qui impedimentum aliquod ipsi M. præstare præsumpserint in testibus producendis. ¶Illos autem , quos (vt dictum est) iurasse constiterit,quòd contra archiepiscopum nihil dicerent , denuncies iuramento huiusmodi non teneri ª. ¶Si quis autem de consanguineis dicti †archiepiscopi aliquem de testibus præsumpserit impedire (quia verisimile ᵇ non videtur , vt eo inuito talia fierent , & ob hoc non caret scrupulo ᶜ societatis occultæ, eo quòd si voluerit, potuerit prohibere: cum secundum legitimas sanctiones, ᵈ iniquam ostendant †se causam fouere: & experiri debeat iudicis auctoritatem eiusam,qui defensionis copiam subtrahit aduersario)

Idem.

¶ *Excommunicari possunt qui partem impediunt in testibus producendis. Et denunciandi sunt testes non teneri iuramento de veritate non dicenda. Et si consanguinei impediunt testes actoris de veritate non dicenda , punitur reus de cuius voluntate hoc fieri præsumitur.*

CAP. XLV.

COnstitutis †in præsentia nostra archiepiscopo & M. canonico Surrentiañ dum ipse illum de simoniæ crimine deferret:&infra. ¶Cæterum quoniam à principio protestatus est præfatus M. ipsius archiepiscopi consanguineos multa impedimenta per suā potentiam præstitisse, quo minus probationum copiam in nostra præsentia secum haberet , cum quosdam induxerint ad iurandū, ne aduersus archiepiscopum aliquid dicerent,& alios minis&terroribꝰ à testimonio perhibēdo arcere nitantur: Nos ex officio nostro super hoc prouidere volentes, mandamus, vt generaleꝫ feras ex communicationis sententiam in omnes , qui impedimentum aliquod ipsi M. præstare præsumpserint in testibus producendis. ¶Illos autem , quos (vt dictum est) iurasse constiterit,quòd contra archiepiscopum nihil dicerent , denuncies iuramento huiusmodi non teneri ª. ¶Si quis autem de consanguineis dicti †archiepiscopi aliquem de testibus præsumpserit impedire (quia verisimile ᵇ non videtur , vt eo inuito talia fierent , & ob hoc non caret scrupulo ᶜ societatis occultæ, eo quòd si voluerit, potuerit prohibere: cum secundum legitimas sanctiones, ᵈ iniquam ostendant †se causam fouere: & experiri debeat iudicis auctoritatem eiusam,qui defensionis copiam subtrahit aduersario)

eundem archiepiscopum ab officio pontificali suspendas, &facias manere suspensum , donec illum fecerit à tali præsumptione cessare.

Idem Magdeburgen. archiepiscopo,& præpositi.Seburgen.

¶ *Qui testificata non didicit,nec renūciauit testibus producendis super antiquis articulis seu capitulis , testes etiam aliàs producti os producere potest.*

CAP. XLVI.

ij CONstitutis †in præsentia nostra procuratore A.sororis nobilis viri marchionis Misnēn. † & nuncio illustris principis Bohemorum: & infra. ¶Pragen.episcopus ad petitionem eiusdem principis, ipsa volente ad ipsum accedere , vt suas coram eo proponeret actiones , sed à satellitibus eiusdem prohibita, qui ei bis vel ter prohibuerunt ingressum , post appellationem ad nos interpositam, diuortij sententiam promiugauit: à qua ipsa fecit ad nostram præsentiam prouocari,& infra. ¶Mandamus,quatenus partibus ad locum idoneum conuocatis,recipiatis testes, quos vel nobilis ipsa pro se, vel princeps pro parte sua(cum nondum testificata didicerint f)super processu Pragen.episcopi, vel posteriorum iudicum,duxerint producendos: & nobilis ipsa [ꝓ se †]vel testes, quos prius induxit g, vel alios si voluerit inducere non vetetur , cum nō renunciauerit testibus producendis.

Idem in concilio generali †.

¶ *Ponit concilium duodecim, sine quibus ad probandam consanguinitatem in causa matrimoniali, non valet testimonium de auditu.hoc dicit summādo generaliter.*

CAP. XLVII.

ij LIcet †ex quadam necessitate præter cōmunē formā

eundem archiepiscopum ab officio pontificali suspendas, &facias manere suspensum , donec illum fecerit à tali præsumptione cessare.

Idem Magdeburgen. archiepiscopo,& præpositi.Seburgen.

¶ *Qui testificata non didicit,nec renūciauit testibus producendis super antiquis articulis seu capitulis , testes etiam aliàs producti os producere potest.*

CAP. XLVI.

ij CONstitutis †in præsentia nostra procuratore A.sororis nobilis viri marchionis Misnēn. † & nuncio illustris principis Bohemorum: & infra. ¶Pragen.episcopus ad petitionem eiusdem principis, ipsa volente ad ipsum accedere , vt suas coram eo proponeret actiones , sed à satellitibus eiusdem prohibita, qui ei bis vel ter prohibuerunt ingressum , post appellationem ad nos interpositam, diuortij sententiam promiugauit: à qua ipsa fecit ad nostram præsentiam prouocari,& infra. ¶Mandamus,quatenus partibus ad locum idoneum conuocatis,recipiatis testes, quos vel nobilis ipsa pro se, vel princeps pro parte sua(cum nondum testificata didicerint f)super processu Pragen.episcopi, vel posteriorum iudicum,duxerint producendos: & nobilis ipsa [ꝓ se †]vel testes, quos prius induxit g, vel alios si voluerit inducere non vetetur , cum nō renunciauerit testibus producendis.

Idem in concilio generali †.

¶ *Ponit concilium duodecim, sine quibus ad probandam consanguinitatem in causa matrimoniali, non valet testimonium de auditu.hoc dicit summādo generaliter.*

CAP. XLVII.

ij LIcet †ex quadam necessitate præter cōmunē formā

Constitutis.] Prima pars ponit formam processus,& grauamen appellantis.Secunda dat iudicem:ibi, *Mandamus*.Abbas.

CASVS. Inter principem Bohemorum & vxorem eius sororem nobilis viri Marchionis Misnē.matrimonialis quæstio vertebatur: ad petitionem ipsius principis episcopus Pragen. citauit vxorem ipsius pro causa illa:& dum vellet ad ipsum accedere , & suas proponere defensiones , ipsa fuit prohibita bis vel ter à seruientibus ipsius episcopi, qui prohibuerunt ei ingressum. ad ipsum : propter quod ad sedem Apost.appellauit,sed non obstante appellatione episcopus tulit sententiā diuortij inter eos : à qua sententia appellauit : causa appellationis commissa fuit iudicibus , qui processerūt in causa appellationis:tādem causa ista delata fuit iterū ad sedem Apost.vnde Papa cōmittit causam istam archiepiscopo Magdeburgen. & eius coniudici , mandans eisdem quatenus partibus ad locum idoneum conuocatis,recipiant testes quos ipsa nobilis ꝓ se induxerit , vel princeps pro sua parte, cum nondum testificata didicerint super processu Pragen. episcopi, vel processu posteriorum iudicum duxerint producēdos:& ipsa nobilis inducat : si voluerit testes, quos prius induxit : vel alios , cum nondum renūciauerit testibus producendis. Not. quòd iudex locum idoneum debet partibus assignare.

Item si testes in vno iudicio recepti non sunt publicati,in alio iudicio possunt adhuc iidem & alij recipi,cum nondum testificata didicerint,nec renūciauerint partes testibus producēdis. Item cū dubitatur super processu iudicium an sit legitimus , super hoc inquirendum est.

e *Actiones.*] id est,petitiones:quia non est inquirendum cuiusmodi actio intētetur.ℨ. de iud. dilecti. vbi de hoc. & c. examinata.vel defensiones:quod melius est.

f *Didicerint.*] & ita si didicissent ᵇ testificata , vlterius non recuperentur testes super isto processu causæ matrimonialis: secus videretur si ageretur de consanguinitate probanda , vel improbanda : vel alio impedimento : vt ℨ. de probationibus, causam matrimonij.& ℨ.eod.series.vbi de hoc.

¶ *Glo.seq.quærit & soluit:finis soluit aliam quæstionem.*

g ¶ *Induxit.*] Sed nunquid iidem testes possunt ꝛepius induci quoufque fuerint publicatæ attestationes? Ita videtur,vt hic, & ℨ.eod. cum causam.vbi de hoc in glosſa quæ incipit,hæc littera.& hoc secundum tenorem illius legis C.de testib.l.vlt.etiam post publicationem.& tamē antequam dicicerit quis testificata,potest producere testes , ᶜ nisi renunciauerit productioni.in Auth.eo.tit.§.quia vero.coll.7.quamuis altera pars viderit attestationes , vt ibi dicitur.

ij *Licet ex quadam.*] Propter multa dicta nō recipit ꝺ gruā sūmationē.Diuidit.Nā primo ponit sex quæ respiciūt pſonas. Secūdo alia sex,quæ respiciūt dicta.Secunda:ibi, *Testes autem*. Abb. Sicul.

CASVS. Olim constitutum fuit ex quadā necessitate,vt in cōputandis gradibus consanguinitatis & affinitatis valeret testimoniū de auditu:

† Cap.4. eo. tit.in 4. com pila.Et ꝓ intelligētia seu materia videlicet,an & qñ delictum factū per cōsanguineos seu amicos præsumatur factū de voluntate illius de cuius fauore agitur, vide Oldrā. consi. 92. incipien. rex habebat.

† Aliàs ita: Magdeburgenū archiepiscopo,&ꝓposito Sebingenum.

† Cap.5.eod. tit.in 4. cōpilatione. Et de intellectu text' & glosſarum vide præ aliis hic Guidonē Papæ.

† Misnēn.

† Hæc duo verba , ꝓ se, desunt in antiquis exēplaribus.

† In cōcilio generali Lateranen. sub Inno.iij.cap. 52.

† Cap 6.eo. tit.in 4. com pilatione. Et declara hāc constitutionem , vt per Dominicum in ca. priscis. 55.dist.adde etiā hic Guidonē Papę.

b De intellectu huiꝰ glosſę vide Antonium deBurio in c. fraternitatis.in pra,eo.& Baldum in c.iurauit.de probatio.

c Idem Gul. in 5pe. de test. §. satis vtiliter. vers. quid si publicatæ. vide etiā Hostien. in ſu.eo. tit. §. verum. & latius Ioan. And. hic.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ditu: eum propter breuē hominum vitam testimonium de auditu deponere non valebant vsque ad septimum gradum: Quia ex hoc contra legitima coniugia multa pericula proueniebant, statuit concilium, ne super hoc recipiantur testes de cætero de auditu, cum prohibitio cōiugalis quartum gradum non excedat, nisi forte personę tales fuerint, quibus sit fides merito adhibenda, & ante litem motam testificata didicerint ab antiquioribus suis, non ab vno: cum ille si viueret, non sufficeret: sed à duobus ad minus nec ab infamibus, & suspectis, sed à fide dignis: quia absurdum esset illos admitti, quorū repellerentur auctores: & si vnus audiuisset à pluribus, non debet admitti: vel si infames ab hominib⁹ bonæ opinionis illud audiuerint, nō debent admitti: quia infamibus actus legitimi sunt interdicti. & testes in suo adiiciant iuramento quòd odio, vel amore, timore, vel commodo ad ferendum hoc testimonium nō procedunt, designando personas expressis nominib⁹, vel circunlocutione sufficienti: & ab vtroque latere singulos gradus distinguant, & iuramento suo adiiciant, se intellexisse à suis maioribus qđ deponunt, & credant ita esse; sed nec tales sufficiunt, nisi iurati deponant se vidisse personas, vel salté in vno graduū prædictorum constitutas pro consanguineis se habere: tolerabilius enim est contra statuta hominum relinquere copulatos, quàm coniunctos legitime cōtra statuta domini separare. Nota testimonium de auditu in causis matrimonij hodie simpliciter non valere. Item testimonium vnius non probat. Itē infames à testimonio repelluntur. Item nō debet admitti ad testimonium cuius auctor repellitur. Item remoto odio, amore, timore, commodo, testis debet ferre testimonium. Item tolerabilius est, &c.

† Vide l. testium. C. eo & l. in summa. ff. de aq. plu. arcen.

† Dictio, forte, deest in concilio, habetur tamen in Gregoriana compi.

2 ¶ *Institutum.*] 35. q. 6. de parentela.

b ¶ *Valerent.*] vt ff. de gradi. non facile.

c ¶ *De auditu.*] nisi sint graues personæ, & aliquos vidissent in aliquo gradu pro consanguineis se habere: vt infra eodem sequitur.

¶ *Glo. seq. recitetur. per quæstionem.*

d ¶ *Personæ.*] Non intelligas graues appellari illos qui in dignitate sunt constituti: quia aliud est dignitas, quàm grauitas: vt 4. q. 3. placuit. §. item in criminali verſiculo, in secunda lege. sed graues dicuntur hic qui non sunt leues: puta homo bonæ famæ & opinionis, & antiquus homo. sicut benemeritus dicitur qui nondum demeruit. ff. de legatis 2. cum pater. §. rogo. & l. cum quidam. & 3. de scru. cap. vnico. vel seniores hic appellant graues, ad quos recurrit deficientib⁹ testib⁹ de parētela. 35. q. 6. cap. 1. & fenib⁹ in dubijs & antiquis factis maior fides adhibet. ff. de fi. instr. l. vl. & ff. famil. ercis. si quę sūt. & ff. de leg. 3. si chor⁹. §. 1.

e ¶ *Motam.*] Secus esset si post motam: tunc enim non admitterentur.

f ¶ *Suis.*] Qui etiam alijs præferuntur in consanguinitate computanda: quia ipsi melius sciunt suā genealogiam. ꝫ. qui matri. accusar. post. videtur. & 35. q. 6. cap. 1. & 2. & non ab extraneis sciunt: quia illi non sciunt ita.

¶ *Glos. seq. primo reddit rationem textus. Secundo quærit, ar. & soluit. secundo soluit aliud dubium. Tertio argu. inducit simile: allegat contrarium, & soluit.*

a In multis antiquis exemplaribus, hic incipit alia glossa super verbo: sed à cui fundus. in fin. sed duobus ad minus.

g ¶ *Ab vno.*] quia ille non sufficeret: & omnes illi qui causam habēt ab vno, pro vno solo reputantur. ar. 1. q. 1. cito. ff. de condi. & demon. sed à duobus ad minus debent audiuisse. Sed quid si illi duo audiuissent ab vno? Non videtur quòd valeat? & secundū hoc iudex ascenderet in infinitum. hæc quæstio nō procederet: sufficit ergo quòd audiuerint à senioribus suis de illa cōsanguinitate: & si vellent testificari de eo quod audiuerunt à quibuscunque aliis, locum haberet obiectio h. Item & si plures essent testes, & quilibet eorum audiuisset ab alio quàm alter, non valebit testimonium, nisi quilibet illorū audiuisset à pluribus, à duobus ad minus, vel nisi omnes ipsi coniunctim audiuissent à duobus. & ita est argu. quòd ille non debet admitti cuius auctor repellitur: sicut scripta illa non debent recipi cuius auctor reprobatur. ꝫ. de hæret. fraternitatis. Arg. cōtra. ꝫ. q. matri. accusare posse cum in tua. sed illud locum habet in accusatore, hoc in teste.

b Hoc cōtra maxime cū non de facili scire possit testis à quo vel à quibus habuerunt illi qui sibi dederunt: nec hoc prætextu est probatio angustanda: dummodo honesti sint testes. Ioan. And.

h ¶ *Auctores.*] Argu. q̄ infamia nō inducit purgationem, quæ ab inimico actore vel à leuibus personis processit. 11. q. 1. in cunctis. & ꝫ. de accusationibus, qualiter & quando 2.

i ¶ *Actus legitimi.*] quia personis vilibus & indignis portæ dignitatis non debent patere. ꝫ. de excess. prælat. inter dilectos. & C. de dig. neque fam. osi. lib. 12. & C. de infamibus. l. vnica. lib. 10. & ar. 32. quæst. 5. præceptum.

k ¶ *Demōstratione.*] Sic 3. eo. quotiés. & ꝫ. de cōsanguin. & affin. tua nos. & 3. cum in tua.

¶ *Gl. seq. quærit & soluit. Iterum quærit: ponit opinionem. Ioannis, & contrarium soluit.*

l ¶ *Gradus.*] Sed numquid tenetur probare de stipite? Non, quia de illo non reperitur cautū, sed tantum de lateribus: vt 3. eod. series. & casus ponit fratres pro stipite. 35. quæst. 5. cap. 1. & cap. parentelæ. sufficit ergo incipere à fratribus. ꝫ. de consanguinita. & affinita. tua. Sed quid dices si quidam testes probant de vno latere, & alij probant de alio latere tantum: nunquid probata est hæc consanguinitas? Ioan. dixit quòd talis probatio sufficit: & hoc probat taliter, si probatur de Martino quòd sit filius Ioannis, per consequens probatur quòd Ioannes est pater Martini. Item si alij testes probant quòd Bertha est filia Ioannis: per cōsequens probatur quòd Ioannes est pater Berthæ. cum ergo iudici constat, quòd Ioannes est pater Martini, item constat ei quòd est pater Berthæ: ergo constat ei, quòd Martinus & Bertha sunt frater & soror, & sic probata est cōsanguinitas illorum. hoc cōcedebat Ioan. & ita non semper requiritur, q̄ testes ab vtroque latere notam habeant cōsanguinitatem. Item si quis vult improbare consanguinitatem, sufficit quòd interrumpat primum gradum. 3. eod. series. sed hoc non credo, nec discedo ab hac littera, & ab illis iuribus quæ dicunt, q̄ ab vtroq; latere testes debēt cōputare consanguinitatem. arg. 35. q. 6. de parentela. & 3. eo. quotiens. & ꝫ. de cōsanguinit. & affin. tua. & 3. eo. cum in tua.

l Dicit P. q̄ ibi laicus per receptionem sacerdotij mutauerat forum. & sic per iudicem laicum compellī non potest: quę ratio hic cessat. sit ergo ratio, de qua dixi super ver. solo. Io. And.

m ¶ *Vno.*] siue propinquo, siue remoto.

Per tuas.] Communis diuisio. Secunda ibi, *Nos igitur.* Abbas.

CASVS. Inter canonicos S. Petri ex parte vna, & G. Sancti Simonis ex altera corā iudice delegato sup quibusdā possessionib⁹ quę-stio vertebat: dict. G. trib. mensib. post testiū publicationē elapsis, petiit iterū interrogari testes suos: q̄suit iudex q̄d sibi sup hoc esset agēdū? Rndet Papa illū nō esse de cætero audiēdū, nisi forte sup certis articulis à principio petissēt illos interrogari, & iudex id negligēter vel malitiosē prætermisisset. Nota negligētia vel malitia iudicis parti nō debere obesse, quo minus post aperturam testium iterū interrogentur.

Glo. seq. ponit rationem dicti, & subdit vnum intellectum, reprobans moram quorundam.

n ¶ *Audiendum.*] Cū attestationes sunt publicatæ, nō sunt testes amplius interrogandi: qui a timeretur subordatio testium. in Auth. eo. tit. §. quia vero. coll. 7. & 3. eod fraternitatis. & ideo cum possint testes noui induci, nec interrogationes aliquę sunt faciendæ, vt 3. eo. constitutis 2. Ante aperturam testium bene potest testis iterum dicere, & etiā corrigere dictum suum, dum tamen incontinenti. ꝫ. tit. proxi. præterea. & iudex ex officio suo etiam post aperturā testium, si testis obscure protulit testimoniū suū, potest interrogare iterū testem. ꝫ. eod. cum clamor. & ff. de interrogatoria actione. vbicūque. sed hic loquitur cum pars plura capitula dedit, super quibus petiit ab initio testes interrogari: & si negligēter vel malitiosē iudex omisit, nō debet illi obesse malitia vel negligentia iudicis: vnde iterum debent deponere super illo articulo.

† De intellectu & extensione huius textus vide Paulum de Castro cons. 369. incip. In quid tenetur probare de stipite? Non, quia de illo non reperitur cautū, sed tantum de lateribus: vt 3. eod. series. & casus ponit fratres pro stipite. 35. quæst. 5. cap. 1. & cap. parentelæ. sufficit ergo incipere à fratribus. ꝫ. de consanguinita. & affinita. tua. Sed quid dices si quidam testes probant de vno latere, & alij probant de alio latere tantum: nunquid probata est hæc consanguinitas? Ioan. dixit quòd talis probatio sufficit: & hoc probat taliter, si probatur de Martino quòd sit filius Ioannis, per consequens probatur quòd Ioannes est pater Martini. Item si alij testes probant quòd Bertha est filia Ioannis: per cōsequens probatur quòd Ioannes est pater Berthæ. cum ergo iudici constat, quòd Ioannes est pater Martini, item constat ei quòd est pater Berthæ: ergo constat ei, quòd Martinus & Bertha sunt frater & soror, & sic probata est cōsanguinitas illorum. hoc cōcedebat Ioan. & ita non semper requiritur, q̄ testes ab vtroque latere notam habeant cōsanguinitatem. Item si quis vult improbare consanguinitatem, sufficit quòd interrumpat primum gradum. 3. eod. series. sed hoc non credo, nec discedo ab hac littera, & ab illis iuribus quæ dicunt, q̄ ab vtroq; latere testes debēt cōputare consanguinitatem. arg. 35. q. 6. de parentela. & 3. eo. quotiens. & ꝫ. de cōsanguinit. & affin. tua. & 3. eo. cum in tua.

† Dictio, Sācti, deest in omnibus manuscriptis.

† Dispositio huius decretalis an habeat locum in causa summaria, vide per Beturium in c. veniens 2. supra eod.

a Forte facta erat publicatio, quia aliqui fuerāt interrogati, aliqui non. Ant.

† Ita in glimmo videtur. Ioan And.

† Vide l. non possunt. & ibi plene Bar. ff. de legib.

† Londoñ.

Per tuas.] Communis diuisio. Secunda ibi, *Nos igitur.* Abbas.

CASVS. Inter canonicos S. Petri ex parte vna, & G. Sancti Simonis ex altera corā iudice delegato sup quibusdā possessionib⁹ quę-stio vertebat: dict. G. trib. mensib. post testiū publicationē elapsis, petiit iterū interrogari testes suos: q̄suit iudex q̄d sibi sup hoc esset agēdū? Rndet Papa illū nō esse de cætero audiēdū, nisi forte sup certis articulis à principio petissēt illos interrogari, & iudex id negligēter vel malitiosē prætermisisset. Nota negligētia vel malitia iudicis parti nō debere obesse, quo minus post aperturam testium iterū interrogentur.

Glo. seq. ponit rationem dicti, & subdit vnum intellectum, reprobans moram quorundam.

n ¶ *Audiendum.*] Cū attestationes sunt publicatæ, nō sunt testes amplius interrogandi: qui a timeretur subordatio testium. in Auth. eo. tit. §. quia vero. coll. 7. & 3. eod fraternitatis. & ideo cum possint testes noui induci, nec interrogationes aliquę sunt faciendæ, vt 3. eo. constitutis 2. Ante aperturam testium bene potest testis iterum dicere, & etiā corrigere dictum suum, dum tamen incontinenti. ꝫ. tit. proxi. præterea. & iudex ex officio suo etiam post aperturā testium, si testis obscure protulit testimoniū suū, potest interrogare iterū testem. ꝫ. eod. cum clamor. & ff. de interrogatoria actione. vbicūque. sed hic loquitur cum pars plura capitula dedit, super quibus petiit ab initio testes interrogari: & si negligēter vel malitiosē iudex omisit, nō debet illi obesse malitia vel negligentia iudicis: vnde iterum debent deponere super illo articulo.

a ¶ *Interrogari.*] immo videt quòd de iure mero iterū sunt examinandi, non obstante publicatione, cum sit aliud capitulum ab illis super quibus publicatio facta est a 3. eod. causam quæ. & cap. cum venisset. super illo vero articulo sup per quo testes recepti sunt, nullę interrogationes eis publicatis sunt faciendæ: nisi iudex ex officio suo, vt dixi, illas viderit faciendas b. quidam hoc faciunt de cōsuetudine etiam ad petitionem partium: sed illa consuetudo contra ius est. Bernardus.

Licet dilectus.] Nouum est quod inducit hæc decr. prius nullo iure aperte prouisum, & hoc dicit in summa. Testes super principali ꝺductos reprobare licet, & reprobatorios iterum reprobare. & vlterius non est reprobationi locus. Vel summa clarius sic comprehendendo vtrumque intellectum: vt in rubro. Diuiditur, in prima processus narratio. in secunda causæ commissio. Secūdaibi, *Mandamus quatenus.* Abbas.

CASVS. Inter Burgensem episcopum ex vna parte, & clericos Sanctæ Mariæ de Castro Soret ex altera, coram Cardinali Treceñ. Sanctæ crucis quæstio vertebatur: procurator episcopi proposuit se adhuc vel le dicere contra personas testium productorum, super negotio principali: mandat Papa quibusdam iudicibus, quatenus recipiant testes, quos partes producere voluerint contra personas testium productorum super negotio principali: & si rursus illos pars altera, vel vtraque voluerit reprobare, contra illos probationes admittant, ita quod vltra non liceat partibus ad reprobationem testium aspirare: ne diutius negotium prorogetur, si producendi quartos contra tertios, & sic deinceps partibus licentia tribuatur. Nota duas reprobationes testium fieri posse, & non vltra: ne in infinitum negotium prorogetur.

b ¶ *Proponebat.*] quod ei licebat secundum tenorem illius decre. 3. eod. præsentium. & secundum ea quę ibi dicuntur: nisi ei terminus statutus fuisset, infra quem hoc facere debuit. 3. de probatio. licet.

¶ *Glos. seq. declarat quod hic dicitur de duabus reprobationibus, vtroque vel actore solo probante.*

c ¶ *Quos.*] scilicet illos qui inducti fuerunt ab vtraque parte ad reprobandos testes super principali productos. Ista littera sic intelligitur: vtraque pars produxerat testes super principali: dicitur, si vtraque pars vult improbare testes inductos contra se super principali, illud facere potest. & hæc est secunda productio testium, facta contra principales ab vtraque parte. Item si pars altera vel vtraque vult reprobare testes istos secundo inductos, ad reprobationem principalium, illud potest. & sic est tertia productio ad reprobationem testium secundo loco inductorum. vltra vero ad quartā reprobationē aspirare nō licet propter infinitatē vitādā: sicut vltra tertiā productionē quarta dilatio nō est danda. ꝫ. eod. vltra. infinitas enim est vitanda: vt C. de cipio illos interrogari 2 super certis capitulis postulasset, idque malitiosē, vel negligenter fuerit prætermissum.

¶ Idem Vall. Oleti & Sacramentæ abbatibus Palentinæ & Segobiēn. diœcesis.

¶ *Testes probatorios & reprobatorios probatoriorum reprobare licet, sed reprobatorios reprobatoriorum non licet.*

CAP. XLIX.

iij LIcet † dilectus filius noster L. tituli Sanctæ Crucis presbyter Cardinalis, quem procuratoribus Burgeñ. episcopi, & clericorum sanctę Marię de Castro Soret, dedimus auditorem, ea quæ procuratores ipsi proponere voluerunt, audierit diligenter: quia tamen procurator dicti episcopi contra personas testium productorum in principali adhuc se velle dicere † proponebat b: & infra.

¶ Mandamus, quatenus recipiatis testes, quos contra personas productorum super principali negotio partes duxerint producendos: quos c si rursus pars altera vel vtra que voluerit reprobare †, contra illos, probationes admittere procuretis, ita quòd vltra non liceat partibus ad reprobationem testiū aspirare: ne, si producendi quartos contra tertios, & sic deinceps partibus licentia tribuatur, negotium diutius protelari contingat.

¶ Idem præposito & magistro G. & R. Lauduñ. † canonicis.

† Londoñ.

sacrosanct. eccle. vt inter diuinum. & vt sit litium finis. ff. pro socio. l. vlti. ff. de arbit. non distinguemus. §. quæsitum. & 3. de dol. finem. ff. de leg. 3. l. fideicommissa. §. si quis decem. & C. de iud. apertissimi. Aliàs non videtur quòd possit intelligi quin alteri videretur fieri iniuria, puta si actor tantum induxerit testes, & reus velit eos reprobare, cōtra reum debet audiri: & ita est secunda productio. Item & si actor vult reprobare testes rei, audiri debet c. & hæc est tertia productio, & sic non licet reo vlterius producere. & sic remanet reus inferior d in reprobatione: & imputet sibi quòd non produxit testes in principali. Et hoc bene colligitur per quandā decre. extra cōpillationem, missam archiepiscopo Rothomagēsi super quadam causa, quæ vertebatur inter abbatem & conuentum de Spaldig. Lincoñ. diœcesis ex altera: abbas qui fuit actor, produxit testes super principali negotio: Prior & conuentus admittuntur ad reprobandos testes abbatis productos super principali negotio, & abbas admittitur ad reprobādos testes partis aduersæ inductos, ad reprobationem testium abbatis, & vltra non proceditur ad aliquam productionem. quæ decr. incipit, præsentium. & ponitur in isto tit. [lib. 6.] Vterq; enim actor & reus duas tantum debet habere reprobationes e, & hoc cum vterque produxit testes super principali negotio. in quo casu loquitur hæc decre. Ber.

c Concor. l. si quis. secūd à Cyn. & ibi Bar. C. eod.

d Idem in a-

† Pro intelle-ctu huius decretalis, vi decretal. de Innocentium in c. ex parte supra de arbit.

† clericos, leguntur in aliquot antiquis codicibus.

† alter.

† Ebrudun. † Ebredeñ.

e Si vero actor solā pro bauit in principali, quilibet habebit vnam tantū, & sic semper in numero æqualitas. Io. Andr.

Præsentata.] Diuiditur, nam in prima ponitur partis petitio. In secunda causæ commissio: ibi, *Discretioni.* Abb. Siculus.

CASVS. Inter archidiaconum Suessioñ. ex parte vna, & capitulum sancti Petri Suessioñ. ex altera, super iurisdictione quam idem archidiaconus se habere in dicta ecclesia ratione archidiaconatus dicebat, quæstio vertebatur: tandem vt ad concordiam peruenirent, cancellarium Parisiēn. & magistros R. Remeñ. & B. Britoñ. clericos super quæstione illa arbitros elegerunt: qui suscepto arbitrio vsque ad sententiam processerunt: & cum sententiam proferre deberent, vnus illorū decessit, & alius in archiepiscopum Ebredunen. est assumptus, qui distat per duodecim dietas ab ipsis: & sic arbitrium expirauit, cum alter solus in ipso procedere non valeret: vnde petit archidiaco. sibi super hoc prouideri: mandat Papa quibusdam, quatenus causam ipsam secundum acta coram arbitris habita, debeant terminare, reseruata capitulo optione, vt vel recipiāt depositiones eorū testium productorū, qui supersunt contra eos: vel si eas admittere noluerint, consentiant, vt iidem testes iterum admittantur, saluo iure, quod in vtroque casu competit ipsi capitulo tam in personas testium, quàm in dicta. Nota q̄ per mortem arbitrorum arbitrium est finitum. Item in optione est illius contra quem testes inducti sunt corā arbitris, si testes viuunt, admittere illorum attestationes, vel vt iterum inducantur coram iudice: & sic in casu isto testibus publicatis, iterum iidem testes inducuntur. Item contra personas testium coram arbitris productorum potest opponi.

f Dicit P. q̄ ibi laicus per receptionem sacerdotij mutauerat forum. & sic per iudicem laicum compellī non potest: quę ratio hic cessat. sit ergo ratio, de qua dixi super ver. solo. Io. And.

d ¶ *In archiepiscopum.*] Vnde non debebat compelli sententiam dicere. ff. de arbit. non distinguemus. §. sacerdotio f. & l. licet. & ff. de vacat. mune. l. prætor. 1. respōso. in fi.

¶ *Glos. seq. veci. per q. cum hic dicatur, quòd vnus ex tribus solus, &c.*

e ¶ *Solo.*] Nec etiam cum altero, nisi ex forma compromissi hoc facere possent: nam cum in tres compromittitur, non possunt duo tertio mortuo vel absente iudicare, nisi hoc incontinenti in compromisso

Universidad de Deusto
Biblioteca

missō sit actum.ff.de arbit.Pedius.in fin.& l.item si vnus.§. item si plures.& §.vlti.& l.sicuti.& l.non distinguemus.§.cum in plures. & ℨ. de offi.deleg.vno delegatorum.& ℨ.de testi Raynutius.& cap.Raynaldus. sic.etiam in delegatis.ℨ.de offic.deleg.cap.causam matrimonij.&cap. vnico.& ff.de re iud.c.duo.Bernardus.

a ¶ *Arbitrium.*] id est, compromissum, cōpromissum enim per mortem alterutrius arbitrorum expirat.ℨ. de offi. deleg. vno. e arbitrium nō posset expirare : quia non latum erat.

b ¶ *Acta.*] Sic patet, q testes recepti coram arbitro valent in iudicio. hoc est simpliciter verū de ijs qui iam sunt mortui:de alijs qui viuunt, est in optione illius cōtra quem inducuntur.vt depositiones eorum admittat, vel eis repulsis ijdem testes iterum producantur,vt hic dicit,& C.de testi.l.vlt. saluo iure obijciendi tā in personas testium quàm in dicta: vel in vtroque casu, vt in dicta l.vnde fūptum est quod hic dicitur.& idem C.de arbit.l. pen.in fi.& ℨ.eo. causam quæ inter archiepiscopum. arg. sed ibi ali⁹ articulus est.

c ¶ *Casu.*] scilicet cum vult attestationes illorū qui superfunt ratas habere: vel si vult quòd iterum producantur: vtroque istorum casuum potest obijcere in personas eorum vel in dicta. Sed nunquid in personas eorum qui mortui sunt? Credo quòd possit obijcere,vt dixi ℨ.vt lit.non contesta.quoniam.& est verum, sicut & in dicta eorum.C.eo.tit.l.vlti.Ber.

Vper nobis.] Communis diuisio. Secunda : ibi , *Respondemus.* Abb.Siculus.

CASVS. Quidam presbyter A. nomine , ordinem fratrum Minorum intrauit causa probationis , & postmodum nulla facta professione exinde infra annum exiuit: sed fratres ipsum super hoc molestabant : vnde petijt à Papa sibi super hoc misericorditer prouideri : mandat Papa Penneñ.episcopo , vt si res taliter se haberet , denunciaret illum ad obseruationem illius ordinis non teneri : coram episcopo Custos fratrum ad probandum , quòd idem presbyter professionem fecisset, quosdam testes de ordine suo induxit : qui depositum super hoc nō iurati, contradicente supradicto presbytero : vnde presbyter illud significauit domino Papæ , & ipse respondet episcopo , quòd non est credendum testimonio alicuius quantumcunque religiosus existat,in præiudicium alterius : nisi iuratus deponat. Nota quòd nulli credendum est in præiudicium alterius nisi sit iuratus.

d ¶ *Ordinis sui.*] quod facere potuit.ℨ.eo.cum nuncius.& c. insuper. & ℨ.de iureiur.& si Christus.in fin.14.q.2. super prudentia. & illi præcipue sunt admittendi : cum talis professio in eorum præsentia fiat: quæ etiam per alios non posset ita bene probari, qui ad talia non vocantur.ℨ.eod.veniens.in fi.

e ¶ *Contradicēte.*] Secus si volente & consentiente : quia tunc bene valet testimonium.ℨ.eod.tuis.

¶ *Glo.seq.alleg.3.concor.de iuramento.& 3.de vno solo. ad vtrunque signat contrarium de sex canonibus,& soluit,& dat casum exceptū.*

f ¶ *Nisi iuratus.*] Sic b 4.q.3.c.fi testes.§.item iurisiurandi. & C. eo. tit.iurisiurandi.& 3.q.9. hortamur. & vni testi non creditur. ℨ. eo. veniens.& c.licet vnius.fi.sue sit iuratus , siue non in alterius præiudicium,vt hic,in fin.& 33.q. 2.admonere. Arg. contra quòd vni creditur etiam non iurato.28.dist.de Syracusanæ.86.dist.tanta.8.q.3.talia.& 97. dist.nobilissimus.& 23.q.4. inter quereias. & 20. q. 3. præsens clericus. Sed in his non creditur nisi quo ad præsumptionem , sed ad plenam probationem non.Quandoque tamen bene creditur vni, quando non fit præiudicium alicui,puta,vtrum aliquis sit baptizatus, vel vtrum esset ecclesia consecrata.de cōsecr.dist.4. paruulos. & c. cum itaque. & vbi quis vult probare se egisse pœnitentiam per confessorem suum c. & ℨ. de simo. nemo. & arg. ℨ. de pœ.&remiss.omnis vtriusque. d.

Venerabili.] In prima parte ponitur petitio. In secunda testium recipiendorum commissio:ibi,*Discretioni*.Abb.Siculus.

CASVS. Multi episcopi,& abbates,& alij viri religiosi apud Cister. in generali capitulo congregati,domino Papæ significauerunt,quòd de meritis bonæ memoriæ M.quondam abbatis sancti Martini ordinis Cistercieñ.Coriso.diœce.à domino multa miracula apparuerunt,vnde supplicarunt eidem,vt ipsum catalogo sanctorum faceret annumerari:Vnde mandauit qui busdam , vt diligenter veritatē inquirerent super vita & miraculis dicti abbatis , & eam sibi significarent: ipsi recepe runt multos testes , & eos domino Papæ remiserunt:dominus Papa inuenit ex relatione ipsorum inquisitorum,quòd testes illi non erant recepti secreto & sigillatim , cum ea diligentia quæ solet in testibus adhiberi : vnde non adhibuit fidem eorum dictis: & ideo mandat episcopis præsentibus , quatenus testes quos abbas & monachi sancti Martini Cisterc.super vita & miraculis piæ memoriæ M. abbatis monasterij supradicti, duxerint producendos, sigillatim & secreto examinare procurent, cum ea diligentia quæ solet & debet in receptione testium adhiberi. Nota quòd testes sigillatim & secreto sūt examinandi , aliàs non valent.

¶ *Glo.seq.tractat quare copulat hæc duo inquirenda de vita & miraculis.*

g ¶ *Super vita & miraculis.*] Non solū de miraculis,sed etiam de vita est inquirendum : quia etiam miracula fiunt quandoque per malos e.nam Petrus faciebat miracula , & Simon magus faciebat multa:& magi similia Moysi:vt 1.q.1.teneamus.& ante necesse est vt sciamus illa impetrasse de Deo,quæ martyres mandant.50.dist.si quis præpostera.& ℨ.de hære.cum ex iniuncto.& ad hoc vt aliquis pro sancto habeatur,prius ab ecclesia debet approbari.ℨ.de reli.& vener.sanct.c. 1.ne aliquis vanis figmentis decipi valeat: vt eo.tit.c.2.

¶ *Glo.seq.inducit exemplum & rationem.& dat duo similia:scilicet de electione, & confessione.*

h ¶ *Examinare sigillatim.*] Secreto enim siue sigillatim testes examinandi sunt. argum. C.de testi.nullum. & ℨ. de acc. inquisitionis. sic etiam vota canonicorum in electionibus faciēdis inquirenda sunt secrete. ℨ. de electio. quia propter. sicut Daniel secreto & seperatim examinauit illos sacerdotes qui accusabant Susannam. Et ideo examinandi sunt secreto & seperatim , quia vnus instrueret alium, & sequeretur dictum alterius. & ita non posset falsitas eorum facile deprehendi. sic etiam in præsentia quis debet solus suo sacerdoti confiteri peccata. infra , de pœn. & remiss. omnis vtriusque.

i ¶ *Diligentia.*] quæ solet adhiberi : immo etiam cum f maiori : quia circa maiora maius periculum vertitur,& ideo cautius est agendum. 42.dist.quiescamus.& 61.dist.miramur.& 7.q.2.c.vlt.& ff. ad Carbo. l. 1. §.2.ne aliqui vanis & falsis decipiantur figmentis:vt ℨ. de reliq. & vene.sanct.c.2.Ber.

Vm clamor.] Diuiditur:quia in prima ponitur querela. in secunda mandatum:ibi,*Mandamus quatenus*.Abb. Siculus.

CASVS. Archiepiscopus Acherontinus super simonia & aliis criminibus erat apud dominum Papam multipliciter infamatus: vnde frequentibus clamoribus excitatus , dedit duobus episcopis in mādatis, vt super his diligenter inquirerent veritatem , & sibi quod inuenirēt, rescriberent diligenter:ipsi super simonia & aliis excessibus testes receperunt , & eorum attestationes remiserunt domino Papæ : apertis attestationibus L. & G. super simonia ita confusè deposuerunt,quòd ex dictis eorum veritas non poterat declarari:vnde iterum mandat Papa, quatenus testes illos examinent diligenter , & alios qui super hoc sciuerint veritatem , & dicta illorum & aliorum quos receperint , sub sigillis suis domino Papæ remittant. Not. quòd iudex qui ex officio inquirit , iterum potest examinare testes , qui obscure dixerunt , post ipsorum publicationem: secus credo in ordinario iudicio.

k ¶ *Acherontin.*] De isto arciepiscopo habes ℨ.de colluſ.cap.vlti.

Glo.

¶ *Glos. seq.dupliciter obijcit.contra ob. alleg. & soluit.*

a ¶ *Ita deposuere confusè.*] Sed quare hic præcipit Papa apertis attestationibus illos iterum examinari , cum deberet fieri interpretatio contra illum, qui testes ipsos produxit.ℨ. de probat. in præsentia. & obscuritas ei obesse potius debet , qui potuit eam apertius declarare. ff. de contrahenda emptio.Labeo. & l. cum in lege.ff.de pact. veterib⁹. & verba interpretanda sunt contra stipulatorē. ff.de verb.obligationib. l. stipulatio ista. §. in stipulationibus.&præterea timeri potest subornatio testium:&apertis attestationibus non sunt vlterius testes ijdem vel alij recipiendi super eodem capitulo. vt ℨ. eo. fraternitatis.in tex. & in glo.& cap. constitutis 2. Arg. contra quòd obscuritas nō nocet ei,immo quod vtile est ei,accipiendum est.ff.de iud. si quis intentione a. Dicas quod iudex ex officio suo hoc facere debet,& præcipue hic , vbi agebatur ex officio iudicis per inquisitionem. non ad petitionem alicuius, sed ad clamorem & famam.ℨ.de colłu.dece.cap.vlti. quod est pars istius , & maxime in crimine simoniæ,de quo fiebat inquisitio.Et ideo si obscure dixit, iterum examinetur testis & declaret , siue interpretetur dictum suum : quia in ambigua oratione spectatur sententia eius qui eam protulit.ff. de regulis iuris.in ambiguis orationibus.& qualitercunque potest iudex inquirere veritatem,inquirere debet. 30. q. 5. iudicantem. & ante publicationem,& post quandoque visum fuerit iudici,potest interrogare.ff.de interrog.act.vbicunque. & ℨ. de fide instrum. cum Ioannes. 40 versic. siu. & quia publicæ vtilitatis interest ne crimina maneant impunita. ℨ. de sententia excommu. vt famæ. circa fin. ne ad malitiam quisquam profiliat.C.de pœn.si operis. & magna ratio suadet ob malefitia pœnas soluisse.ff.de fideiusso.si a reo.§. illud quod. vnde talis cōfusio debuit declarari.ff.de testam.hæredes palā.§. qui vero.Bernard⁹.

Testimonium eius cui ab aduersa parte.] Sunt duæ partes. Prima tractat de criminoso perseuerante. Secunda vero de emendato:ibi,*Si vero*. Secunda subdiuiditur. In prima tractat de emendato,qui producitur in ciuili uel in criminali mota ciuiliter. In secunda de illo qui producitur in criminali mota criminaliter : ibi, *in criminali*. Abbas.

CASVS. Testis inductus est in aliqua causa ciuili vel criminali : ab aduersa parte opponitur crimen ipsi testi vt à testimonio repellatur : probatum est crimen contra ipsum : quæritur an valeat testimonium eius?Dicit Papa,si testis adhuc in crimine perseuerat,siue causa ciuilis sit , siue criminalis, testimonium eius non valet. Si vero sit emendatus de crimine,& eum non comitetur infamia, non debet repelli à testimonio in causa ciuili, nec in criminali , cum ciuiliter de crimine agitur , præterquam pro reatu periurij : quia periurus nullo casu ad testimonium admittitur.In criminali vero causa si conuictus fuit de crimine in alio iudicio,instituta contra ipsum accusatione,vel modo etiam per exceptionem exinde conuincatur , vel si grauata sit opinio eius,pro eo quòd quandoque fuit in tali modo repulsus:potest remoueri a testimonio , licet egerit pœnitentiam : Sed in hoc casu vltimo cum sit grauata eius opinio, non repellitur in causa ciuili. Nota quòd testis qui in crimine detinetur , secundum canones non admittitur ad testimonium in aliqua causa; si est emendatus, admittitur cum distinctione prædicta.

b ¶ *Crimine perseueret.*] Nota quòd testis qui in crimine detinetur, siue in ciuili causa,siue in criminali repellitur , vt hic patet : quia non est credendum contra alios eis qui in criminibus implicantur.3. q. 11. neganda.& cap.non est.8.& q.7. qui sine peccato. & cap. poltulatus. & quamdiu in culpa fuerit,testimonium ferre non potest.32. q. 5. præceptum.Nec criminosus criminosum accusare potest: vt in prædictis iuribus:quia de quo minus videtur,& c.3.q.7.ca.infames. §. porro. in fi. & 1.q.1.multi.circa prin.

¶ *Glos. seq. coadiuuat tex.in eo quòd loquitur de emendato.*

c ¶ *Emendatus.*] vnde admitti debet , quia iam incipit esse quod non fuit.50.dist.ferrum.& dicitur in canone.age pœnitentiam,& prima opera fac.50. dist. quia tua. & c. domino sancto. & ℨ. de simo. per tuas. & ff. de ædil. edict. quod ita. & hoc in causa ciuili & criminali cum ciuiliter agitur,vt hic.& c.per tuas.ita quòd ex illo non remanserit sub nota infamiæ acta pœnitentia : quia repellitur tunc propter infamiam b.ℨ.ti.proxi.præterea.puta si esset condemnatus de furto suo nomine : quia non potest facere iudex quin condemnatum de furto suo nomine non sequatur infamia.ff.de furt.non potest. Et aijs modis potest notari:vt 3.q. 7.cap.infames.§.porro.in fi. Quia licet per pœnitentiam animas saluare possumus,infamiam tamē abolere non possumus.2.q.3.Euphemium.§.hinc colligitur. & sic pœnitentia nō prodest eis,quantum ad hoc quòd actus legitimi sunt infamibus interdicti. ℨ. eod. licet ex quadā.nisi prius fuerint in integrum restituti.4.q.3. ca. si testes.§.item lege Iulia. 2.q.3.c.si quem.§.præuaricator.in fi.& infamib⁹ portæ dignitatis nō debent patere. ℨ. de excef. præla. inter dilectos. C. de infa.l.vnica.lib.10. & C.de digni. neque famosis.lib.12.& ferre testimonium dignitas est. 32. q. 5.præceptum. Item pōt assignari contrarium. ℨ. de simo.per tuas. ibi dicitur quòd in crimine cum ciuiliter agitur, vides testes, & non emendati recipiuntur. hic videtur à contrario sensu, quòd nō recipiātur.Solue,vt ibi dicitur.

d ¶ *Periurij.*] Periurus enim post quantamcunque pœnitentiam ad testimonium amplius non recipitur,vt hic patet,& 6.q.1.quicunque.& 22.q. 5.paruuli. & c. si quis. & ar.2.q.7.non pōt.& ℨ. de præsump.litteras c.& qui scienter venit contra iuratam transactionē, infamis est.C.de transac.si quis maior.

e ¶ *Confessus.*] Qui enim in iudicio condemnatus fuit de crimine, suficit ad hoc vt à testimonio repellatur in causa criminali, licet egerit pœnitentiam.nec necesse est vt amplius conuincatur:vt hic patet.nec talis admittitur ad purgationem alicuius. ℨ. de pur.can. cōstitutus. sic & ℨ.de excep.denique.§.1.vbi repellitur à testimonio qui conuictus fuerit de crimine,vel confessus. Et intelligē §. illum secundum istam decre. vt repellatur in criminali causa , si egit pœnitentiam : si non egit,repellatur etiam in ciuili,si in crimine perseuerat:vt ℨ.diximus.

¶ *Glo.seq.no.cum eius opi.& c probat,& dat simile. dein arg.obijciendo, & soluit.*

f ¶ *Opinio.*] Sic patet quòd si opinio alicuius grauata est, ad testimonium admitti nō debet in causa criminali,cum sine omni infamia debeat esse testis. ℨ.de excep.denique.& 2.q.7.testes.& præcipue in causa criminali:vt hic.nec etiam tales admittendi sunt ad honores.81.dist. tantis.& ℨ.de accu.omnipotens.& ℨ.eo.c.vlt.in nullo enim debet vacillare opinio ordinandi.33.dist.laici.& arg.ad hoc.C.de procu. reum criminis.& ff.de de decu. eos.Et est argu.ex hac littera , quòd res siue sententia inter alios acta facit fidem in alio iudicio.sic 24.quæst.1.subdiazonus. Sed hoc solum quòd in alio iudicio repulsus fuit , non sufficit vt in alio repellatur,sed infamia inde orta ipsum repellit,alias iterum oporteret crimen probari ad hoc vt repelleretur.

¶ *Glo. se.quærit & soluit.Iterum quærit.arg.affirmatiue per duo iura,& soluit negatiue.solutioni signat contrarium.solutionem coadiuuat,& remittit.*

g ¶ *In hoc casu.*] Scilicet quādo grauata est eius opinio d. tunc enim propter hoc non repellitur in causa ciuili,& idem in duobus casibus præmissis.& idem est si de crimine ciuiliter agitur , dummodo emendatus sit de crimine:vt superius patet. Sed qualiter probabitur quòd sit emendatus de crimine ? Satis potest probari per sacerdotem sui qui de ipso debet testimonium perhibere.50. dist.in capite.& 2. q. 1. si peccauerit. in fin. & infra de simo. nemo. Sed nunquid testis cui obijcitur crimen , potest obijcere quòd obijciens sit criminosus? Arguimen. quòd sic. 2. quæst. 7. si hæreticus. quia tales litigatores digni sunt talibus testibus. C. de hære. l. penu. Dico quòd non potest : quia ille causam suam prosequitur , & nemo prohibetur à prosecutione iuris sui, licet sit criminosus: vt 4. quæst. 6. omnibus. Nisi esset excommunicatus , vel talis cui esset forum interdictum , vel infamis cui actus legitimi sunt interdicti. supra eod. licet. immo excommunicatus vel infamis non repellitur , cum sit reus : quia quælibet legitima defensio sibi reseruatur. ℨ. de excepti. cum inter. & quia contra testem directe non agitur , sed potius contra aduersarium , quia in testem actio non dirigitur. ℨ. de ord. cog. cum dilectus. in fin. pari ratione nec aduersarius mecs potest mihi obijcere crimen propter hoc. Vnde si seruus vult probare , se contraxisse cum aliqua libera sciente eum seruum esse , cum in hoc casu habeat personam stāndi in iudicio , potest excipere contra testes aduersarij , quòd ipsi sunt serui , licet ipse laboret simili impedimento. Arg.contra.ℨ.eod.personas.& 3.q. 7.iudicet.& 25. distin. primum. nam si seruus accusatur , eadem sibi competit defensio quæ & libero.ff. de accusa. hos accusare.§. si seruus. Quando crimina obijcienda sunt testibus,dicitur ℨ.eod. præsentium. Ber.

h ¶ *Ciuili.*] Idem c est si de crimine,ciuiliter agatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vltra tertiam.] Primo ponitur regula, secundo exceptio: ibi, *Nisi*. Abbas.

CASVS. Aliquis tertiam habuit productionem testium, adhuc petit quartam: quæritur vtrum debeat audiri? Respondet Papa quòd non, nisi præstito iuramento, quòd neque per se, neque per alium testificata didicerit, nec per dolũ aliquem aut aliquã machinationem quartam petit, sed quia illos habere non potuit, quos nunc producere intendit. Not. quòd præter iuramentum calumniæ, aliud iuramentum præstatur lite contesta.

¶ Idem.

¶ *Quarta productio non est danda sine solemnitate legali, de qua hic.*

CAP. LV.

VLtra † tertiam productionem [a] non debent testes † produci in causa †. Nisi præstito ab eo, qui hoc postulat, iuramento [b], quòd neque per se, neque per alium, testificata [c] subtraxerit, vel fuerit percunctatus [d]: nec per dolum [e] aut artem aliquam quartam productionem exposcat: sed quia quos desiderat de nouo producere, prius habere nequiuit [f].

¶ Idem.

¶ *Accusatus criminaliter non admittitur in testem contra alium in causa criminali, sua accusatione pendẽte, nisi in exceptis criminibus.*

CAP. LVI.

NOn † debet quis in criminibus (Nisi forsan in exceptis) ad testificandum admitti, pẽdente accusatione [g] de crimine contra ipsum: cum etiam accusati (nisi prius se probauerint innocentes) ab accusatione ac susceptione ordinũ repellantur.

¶ Idem.

¶ *Quarta productio non est danda sine solemnitate legali, de qua hic.*

CAP. LV.

† Vide Baldũ & Imolã in l. 2. §. inspectio. ff. a quẽad. test. aper. & Geminianũ in c. sciendum. 29. dist. ad de Bal. in l. inciuile. ff. de legib.

† In omni [b] manu. ac cæteris vetustioribus exemplaribus ita: non debẽt testes in causa produci: nam dictio, vlteri⁹, quæ circunfertur in vulgatis perperam est adiecta.

† Vide text. in Auth. qui semel. C. de proba.

† Vide Burchardũ lib. 1 decretorum cap. 164.

a Secundũ Host. deficit ratio: quia iuramẽtũ calumniæ non defendit, q dilationem peris superstitiosum. vnde dic q exigitur ad tollendum iuris præsumptionẽ, quæ est, quòd quãlibet fictũ & calũniã, malitiosè petatur hæc dilatio. Io. An.

b Adde quãdo debet petiti. & infra q tẽpora, per l. C. de dilat. & 3. q. 3. c. inducias §. spatium.

c Hæc tres glossulæ non sunt Bernardi, nec habẽtur in vetustis exemplaribus.

d Denegare tur etiam secunda & tertia ei q. post primam per cũctatus est dicta testium: quod innuit finis §. quia vero. secundũ Inno. Host. & And.

[a] Secundũ Host. deficit ratio: quia iuramẽti calumniæ non defendit, q dilationem peris superstitiosum. vnde dic q exigitur ad tollendum iuris præsumptionẽ, quæ est, quòd quãlibet fictũ & calũniã, malitiosè petatur hæc dilatio. Io. An.

[b] Adde quãdo debet petiti. & infra q tẽpora, per l. C. de dilat. & 3. q. 3. c. inducias §. spatium.

[c] Hæc tres glossulæ non sunt Bernardi, nec habẽtur in vetustis exemplaribus.

[d] Denegare tur etiam secunda & tertia ei q. post primam per cũctatus est dicta testium: quod innuit finis §. quia vero. secundũ Inno. Host. & And.

Vltra tertiam.] Primo ponitur regula, secundo exceptio: ibi, *Nisi*. Abbas.

CASVS. Aliquis tertiam habuit productionem testium, adhuc petit quartam: quæritur vtrum debeat audiri? Respondet Papa quòd non, nisi præstito iuramẽto, quòd neque per se, neque per alium testificata didicerit, nec per dolũ aliquem aut aliquã machinationem quartam petit, sed quia illos habere non potuit, quos nunc producere intendit. Not. quòd præter iuramentum calumniæ, aliud iuramentum præstatur lite contesta.

¶ Idem.

¶ *Quarta productio non est danda sine solemnitate legali, de qua hic.*

CAP. LV.

VLtra † tertiam productionem [a] non debent testes † produci in causa †. Nisi præstito ab eo, qui hoc postulat, iuramento [b], quòd neque per se, neque per alium, testificata [c] subtraxerit, vel fuerit percunctatus [d]: nec per dolum [e] aut artem aliquam quartam productionem exposcat: sed quia quos desiderat de nouo producere, prius habere nequiuit [f].

¶ Idem.

¶ *Accusatus criminaliter non admittitur in testem contra alium in causa criminali, sua accusatione pendẽte, nisi in exceptis criminibus.*

CAP. LVI.

NOn † debet quis in criminibus (Nisi forsan in exceptis) ad testificandum admitti, pẽdente accusatione [g] de crimine contra ipsum: cum etiam accusati (nisi prius se probauerint innocentes) ab accusatione ac susceptione ordinũ repellantur.

TITVLVS XXI.

De testibus cogendis, [vel non †.]

¶ Alexan. iiij. Papien. electo.

¶ *In causa ciuili monendi & inducendi testes sunt ad testificandum: & si se subtrahant odio, gratia, &c. compellũtur.*

CAP. I.

AVsam † matrimonij, quæ inter M. mulierem, & filium R. vertitur, commisimus iudicibus terminãdam. ¶ Ideoque mandamus, quatenus testes ab alterutra partium in suæ assertionis testimonium inuocatos, ne veritatem occultent [h] diligentius moneas & inducas. Si autẽ odio, vel gratia, vel timore [i], se subtrahant, eos ad ferendum testimonium coram præfatis iudicibus, vel eorum † nuncio [k], quem ad hoc miserint, eccleſiastica districtione compellas.

† In aliquot vetustis, desunt hæc duo verba: vel non.

Et pro intellectu textus, & glossã vide præ cæteris Guidonem Papiẽ. hic.

[a] Cap. 2. eo. tit. in 1. cõpil.

[b] Scilicet sit vtrũ [c] scilicet malæ fa- mæ vel malæ opinionis: & tunc cũ est malæ opinionis, admittantur: licet c. illud loquatur in accusatione, aliter admitti non debent, cũ etiã si ciuiliter ageretur, non essent admittendi, nisi essent emẽdati, & cũ aliis adminiculis. ℣. de fimo.

ille accusatus de crimine excepto. Ioan. And.

Dictio, eorum, deest in vetustioribus exẽplaribus.

ff. de pub. iud. is qui. & hic in fi. Item nec potest constitui procurator. C. de procurat. l. reum. Item nec accusare. Ex hac enim decre. patet, q testimoniũ in criminali actione, accusatio & ordinum susceptio pari passu incedunt, ex eo q accusatus pendente sua accusatione repellitur à testimonio ab accusatione & ordinum susceptione. Præterea ex eo quod dicit in principio in crimininibus, patet q secus est in ciuili: quia tunc non obstante accusatione, videtur q interim possit admitti in testem in causa ciuili ℣. eo. testimonium. & est versũ si sit emendatus de crimine. & eum non comitetur infamia, vt ibi. arg. ℣. de fimo. per tuas. quia licet accusetur, non statim re⁹ est. 15. q. vlt. c. vlt. quia pendente accusatio ne remanet in officio suo, & interim subditi eius ei obedire tenẽtur. ℣. de accus. olim. & 8. q. 4. nõne. Ité patet hic, q minus idonei testes quorum opinio vacillare vt, admittuntur in exceptis criminibus ex eo quod dicit: nisi forsan in exceptis criminibus: sed hoc forte est intelligendum secundũ distinctionẽ illius c. 2. quæ. 1. in primis. & si nec sic veneritis, excommunicationis & depositionis sẽtẽtiam poteritis formidare. Nota q crescente contumacia, crescere debet & pœna.

[a] Cap. 2. eo. tit. in 1. cõpil.

Et pro intellectu textus, & glossã vide præ cæteris Guidonem Papiẽ. hic.

DE TESTIBVS COGENDIS, VEL NON.

¶ *Quia officium testium quasi publicum est, & ad illud interdum inuiti coguntur, ideo post tractatum de testibus, &c. sic continuat Ioan. And.*

Ego continuo sic: Visum est ℣. de testibus. sed quia posset dubitari vtrum ad testificandũ possint cõpelli, merito subditur ista. Abb. Sicu.

De hac materia habetur 2. q. 6. statuendum.

Causam matrimonij, quæ inter.] In causa matrimoniali cogendi sunt testes ferre testimoniũ. ita cõmuniter summatur, sed nõ placet inquãtũ ponit specialitatẽ in matrimonio: q̃ sic loqui vñr iura in alia materia ciuili. In prima parte ponit causæ cõmissionẽ. In secũda prouidet partibus: ibi, *Ideoque*. Abb. Siculus.

CASVS. Quædam causa matrimonialis vertebatur inter mulierem & virũ suũ: cõmissa fuit iudicibus. Mandat Papa Papiẽ. electo, quatenus moneat testes ad ferendum testimoniũ, quos vtraque pars sibi duxerit nominãdos. Si vero odio, amore, vel timore se subtraxerint, quo ad ferendũ testimoniũ corã prædictis iudicibus, vel nuncio, quem ad hoc miserint, cõpellat eos per ecclesiasticam censuram. No. testes cõpellendos, sed prius monendos.

¶ *Glo. seq. ponit duplicem causam compulsionis testium.*

¶ *Occultent.*] Sic 14. q. 2. quamquam. hæc enim est causa quare testes cõpellũtur, ne veritas occultetur, & ne malus vt bonus ætimetur: vt in c. quamquã. & qui veritatẽ occultat, peccatum cõmittit mortale. 5. ii. q. 3. quisquis. ideoque cõpellitur.

¶ *Timore.*] Tunc enim testes sunt compellendi, aliàs non vñr q̃ compelli debeãt. ℣. eo. super eo. ex eo enim q non vult ferre testimonium, præsumitur contra ipsum: vnde dico illum ſtatim compellendum, nisi constaret per alios, quòd bene possit veritas comprobari.

¶ *Glo. seq. signat contrarium: & dupliciter soluit.*

¶ *Eorum nuncio.*] Puta, si fuerint debiles, vel infirmi, vel egregia persona.

[a] Hæc q. no. 4. q. 3. c. vno. [b] gl. sed pone. & in Spec. de cit. §. pen. ad fi. & facit quod not. in ſta. de solut. Odoard'. & quod dixi de of. deleg. P. & G. & videtur expeditũ de sent. excom. venerabilib'. §. idem. li. 6. Ioan. And.

[g] An sit peccatũ mortale non testificari, præter tradita hic per doct. vide B. Tho. 2. 2. q. 70. art. 1. adde Iac. in l. præscriptione. C. si contra ius vel vtil. pub.

persona. ℣. tit. proxi. si qui testium. & ff. de iureiur. ad personas. arg. cõtra. 3. quæst. 9. testes. ibi dicit quòd præsentes debent esse testes, illud intellige de illis personis quæ ad iudicium venire possunt. Vel intelligе illud in criminali, vbi testes debent esse in præsentia iudicis: hoc in ciuili. & hoc bene distinguitur. C. de. fid. instrum. Authen. apud eloquentissimum. exigitur enim vt in criminali sint coram iudice, & non solum ex dictis, sed etiam ex gestis iudex informetur motum animi sui. ff. de testi. l. 3. §. item diuus.

† In aliquot antiquis ita: Põtiæ, & Asyæ. sed Assisij puto scribendũ. aliàs Põtiæ, & Asiliæ.

CVm † super.] Per excõmunicationis, suspensionis, & depositionis sententiam cogendi sunt testes. Tria facit. Primo præcipit. Secũdo punit cõtẽntẽ. Tertio aggrauat. Secũda ibi, *Si vero*. Tertia ibi, *Et si*. Abb.

† Cap. 7. eod. tit. in 1. compilatione, & post concil. Lateran. sub. Alex. iiij. par. 8. cap. 2.

CASVS. Mandat Papa quibusdam presbyteris, quatenus ad præsentiam suam accedant perhibituri testimonium veritati, super causa quæ vertitur inter episcopũ Prænestinũ, & abbatẽ Sublacen. Si vero non venerint, sciant se ab officio & bñficio suspensos: & si nec sic veneritis, excommunicationis & depositionis [d] sẽtẽtiam poteritis formidare.

¶ Idem Genuen. † Archiepisco.

¶ *Testis qui timore aduersæ partis se subtrahit, testificari compellitur. adde etiam in criminali secundum communem intellectum: & sic aliquid additur ad cap. 1. supra eod. & cap. delictorum. infra eod.*

CAP. III.

SVper † eo [e]: & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respõdemus, quòd si factum est notorium, non eget testiũ depositionibus declarari, cum talia probationem vel ordinem iudiciarium non requirant [f]. Verum si non est notorium, & is qui conuenitur, factum negauerit, testes qui interfuerunt

† Ianuen. † Ian. Epõ.

[d] Cap. 4. eo. tit. in 1. compilatione. & cap. 7. part. 8. post cõc. Lateran. sub Alexan. iij. Et de materia notorij, & an in eo requirat⁹ probatio, vide la te per Salice tum, Abericum, & alios in l. ea quidẽ. C. de accusatio. & p Iulium Clarum in prac. eri. §. fi. q. 9.

¶ Idem presbyteris Pontiæ †.

¶ *Vbi testimonium est necessarium, cõpellendi sunt testes ad illud ferendum, etiam per suspensionis, excommunicationis, & depositionis sententiam.*

CAP. II.

CVm † super causa, quæ vertitur inter Prænestinum episcopum, & Sublaen. abbatem, sit testimonium vestrum necessariũ: Mandamus, quatenus perhibituri testimonium veritati, Apostolico vos conspectui præsentetis. Si vero non veneritis [a], sciatis vos ab officio [b] & beneficio ecclesiastico Apostolica auctoritate suspẽsos. Et [c] si nec sic veneritis, excommunicationis & depositionis [d] sẽtẽtiam poteritis formidare.

¶ Idem Genuen. † Archiepisco.

¶ *Testis qui timore aduersæ partis se subtrahit, testificari compellitur. adde etiam in criminali secundum communem intellectum: & sic aliquid additur ad cap. 1. supra eod. & cap. delictorum. infra eod.*

CAP. III.

SVper † eo [e]: & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respõdemus, quòd si factum est notorium, non eget testiũ depositionibus declarari, cum talia probationem vel ordinem iudiciarium non requirant [f]. Verum si non est notorium, & is qui conuenitur, factum negauerit, testes qui interfuerunt facto, monendi sunt, nõ cogendi [g] ad ferendum testimonium veritati. Nisi forte timore [h] aduersæ partis constiterit iudici, eos à ferendo testimonio reuocari. Licet ad hoc passim [i] possint de † iuris humani rigore compelli.

¶ Idem.

¶ *Compelluntur testes etiam in criminali, quos accusatus malitiosè accusatori subtraxit. hoc dicit secundum verum & communem intellectum. Abbas.*

CAP. IIII.

PEruenit † ad audientiam nostram, quòd cum I. Prior sancti Laurentij, coram te fuisset de simoniæ, & adulterij crimine accusatus, quendam, qui cõtra eum ducendus erat in testimonium, iuramento [k] adstrinxit, vt nõ deponeret contra ipsum: & infra. ¶ Nos igitur attẽdentes, quòd nemo debet [l] aduersario instrumenta [m] (quorum appellatione testes continentur) subtrahere: & quòd tam ille qui subripit instrumenta, quã qui aduersario parem † aduocationis copiam subtrahit, iniquam ostendit [n] à se litem foueri, & experiri debet in se iudicis auctoritatẽ eiusdem [o]: Respondemus, ad detegendum tantæ fraudis & calliditatis commentum P †, ipsum testẽ merito compellendum.

[a] Hæc q. no. 4. q. 3. c. vno. [b] gl. sed pone. & in Spec. de cit. §. pen. ad fi. & facit quod not. in ſta. de solut. Odoard'. & quod dixi de of. deleg. P. & G. & videtur expeditũ de sent. excom. venerabilib'. §. idem. li. 6. Ioan. And.

[g] An sit peccatũ mortale non testificari, præter tradita hic per doct. vide B. Tho. 2. 2. q. 70. art. 1. adde Iac. in l. præscriptione. C. si contra ius vel vtil. pub.

¶ *Seq. reci. per cõtrarium de decre. cũ non ab homine. vbi remittit.*

[b] ¶ *Ab officio.*] Is est or do, cum culpa incipit à contumacia, tunc debet bet excommunicari. 23. quæst. 4. forte. Secus si à crimine, tunc debet deponi. 81. dist. dictum. & ℣. de iudi. cum non ab homine. vbi de hoc.

¶ *Glossa sequens not. quod plures, &c.*

[c] ¶ *Et si nec sic veneritis.*] Not. ar. quòd in vna citatione possunt fieri plures citationes, sicut etiam fit de consuetudine propter difficultatem citationum: vt ℣. de do. & contu. veritatis. & c. cum dilecti. & ℣. de in integ. restit. tum ex litteris.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

[d] ¶ *Depositionis.*] Et sic crescẽte cõtumacia crescere debet & pœna. ℣. vt lit. nõ cõtest. quoniã, in fi. ff. de pœ. relegati. nisi necessitas sit impedimẽto. arg. ff. de arbi. Celsus. §. idem ait. nõ enim in omni casu excõmunicare eũ intelligitur. arg. ff. de solu. si seruus decẽ. in fi. Quid si excõicassẽt eũ nisi veniſſet in termino nulla exceptione facta, nunquid erit excõicatus si nõ potuit venire [a]? In casu tali saltẽ quo ad Deum, nõ est excõicatus: quia impossibile præceptũ non ligat. ff. quæ sen. sine app. rescin. l. Paulus 2. sed quia ecclesia illud ignorat, docet de impedimẽto, & absoluetur sine difficultate à grauamine. arg. ℣. de sent. excom. sacro. sic ex eadem causa reuocatur sentẽtia diffinitiua, nec mandanda est executioni. ff. de iu. si prætor, & ℣. de re iu. cũ Bertholdus. & c. cum olim. multo fortius excõmunicationis sententia tenet: sed probato impedimento siue grauamine (vt dixi) debent absolui.

[a] Hæc q. no. 4. q. 3. c. vno. [b] gl. sed pone. & in Spec. de cit. §. pen. ad fi. & facit quod not. in ſta. de solut. Odoard'. & quod dixi de of. deleg. P. & G. & videtur expeditũ de sent. excom. venerabilib'. §. idem. li. 6. Ioan. And.

[g] An sit peccatũ mortale non testificari, præter tradita hic per doct. vide B. Tho. 2. 2. q. 70. art. 1. adde Iac. in l. præscriptione. C. si contra ius vel vtil. pub.

Vper eo.] In prima ponitur decisa consultatio. In secunda responsio: ibi, *Consultationi*. in qua diffinguit, & secundum membrum prosequitur: ibi, *Verum*. cuius responsio moderatur: ibi, *Nisi*. & demum quærentem instruit: ibi, *Licet*. Abbas.

CASVS. Aliquis conuenitur de aliquo facto coram iudice, ille factum negat, quæritur an illi qui interfuerunt negotio, cogendi sint ferre testimonium veritati? Respondet Papa, si factum notorii est, nõ sunt necessarij testes, cum talia probationem vel ordinẽ iudiciarium non requirant. Si vero non est notorium, & is qui conuenitur, factum negauerit, testes qui interfuerunt, nunquid non cogendi sunt, non cogendi: nisi forte timore aduersæ partis à ferendo testimonio reuocentur. de iuris rigore tamen indistincte sunt cogendi. Nota quod factum notorium non requirit probationem. Item nota, q̃ testes sunt compellendi dicere veritatem.

¶ *Glossa sequens incipit casum.*

[e] ¶ *Super eo.*] Quæstio fuit talis: Aliquis conuenitur de aliquo facto manifesto, quæritur an illi qui facto interfuerũt, sunt ad ferendũ testimonium compellendi.

[f] ¶ *Non requirant.*] quãtum ad examinationem vel probationem, sicut nec in confitente necessarię sunt partes iudicis. ff. ad legem Aquil. proinde si occisus. sententia tamen necessaria est. ℣. de diuor. porro.

¶ *Glo. seq. recitetur per contrarium de decre. supra proxima.*

[g] ¶ *Non cogendi.*] Hoc intellige à principio. primo enim sunt monendi, & postea si noluerint, sunt cogendi, vt ℣. eod. c. prox. clerici vero in causa laicorum cogi non debent, nisi cum aliæ probationes haberi non possunt. 14. q. 2. quamquam.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

[h] ¶ *Timore.*] Sed quis probabit hoc? Certe eo ipso quòd monitus est, & non vult testificari, præsumitur cõtra ipsum, q̃ non bono animo hoc faciat: & ex hac præsumptione compellitur. arg. C. qui mili. nõ pos. super seruis. lib. 12. & testes inuiti cogendi sunt. C. de testi. si quando Authen. sed hodie. & sic hodie seruatur [b], & si constaret, quòd pars aduersa hoc faceret, debet excõmunicari. ℣. tit. prox. cum causam. 1. §. quòd si forte. & c. constitutis 1.

[i] ¶ *Passim.*] scilicet [c] in ciuilibus, sed in criminalibus non, nisi agatur ciuiliter: vt ℣. eo. c. dilectorum.

† Dictio, de, deest in vetustioribus.

† In aliquot antiquis exẽplaribus ita: parem aduocationis, seu defensionis copiam, &c. alias: partẽ, in duob⁹ vetustissimis.

† Aliàs: commerciũ. quæ vox etiã est in antiqua cõpiatione.

Peruenit.] Compellitur testis illius fraudem detegere, qui aduersario probationis copiam subtrahit. sic communiter summatur. Communis diuisio. Secunda: ibi, *Nos igitur*. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam nomine Ioan. de sancto Laurentio accusatus coram iudice suo de simonia & adulterio, adstrinxit per iuramentum quendã, qui ℣ eũ ducendus erat in testimoniũ, q̃ ℣ ipsum nõ deponeret. Dubitauit iudex qualiter aduersus eũ sit procedendũ, & an testis ille sit cogẽdus ad testimoniũ proferẽdum: quæsiuit à Papa quid iuris sit? Papa considerans q̃ nemo debet aduersario suo instrumẽta subtrahere, quorũ appellatione & testes cõtinẽtur, & q̃ ille qui hoc facit, & qui parem copiam aduocationis subtrahit aduersario suo, iniquam ostẽdit à se litẽ foueri: respõdet ipsum testẽ cõpellendũ ad detegendũ cõmentũ tantæ calliditatis & fraudis. Nota q̃ nullus debet subtrahere aduersario suo instrumẽta vel testes, vel parẽ copiã aduocationis, aliàs põt puniri à iudice. Item nomine instrumentorũ cõtinentur & testes.

[k] ¶ *Iuramẽto adstrinxit.*] Quod fuit temerariũ & illicitũ, & ideo nõ seruãdũ: vnde nõ obstãte tali iuramẽto cõpelli debet ferre testimoniũ sup negotio principali. ℣. ti. pxi. inrimauit. & c. ſtitutis. & debet denũciari nõ teneri illo iuramẽto: vt in c. constitutis. & ℣. de accu. olim. vbi de hoc. Ber.

[l] ¶ *Nemo debet.*] Hæc verba habuisti. ℣. tit. prox. constitutis. & 3. q. 7. c. infames. §. sunt. autẽ. ver. si quis autẽ. & C. de postu. prouidendum. Ber.

[m] ¶ *Instrumenta.*] [d] Quòd qui fecerit, tenetur ad interesse. 12. q. 2. si quis de clericis.

[n] ¶ *Cõsentiam.*] præsumptiue: sicut præsumitur contra illum, qui ad pecuniæ corruptelam descendit. C. de pœ. iu. qui ma. iudi. l. 1.

[o] ¶ *Eiusdem.*] quia instrui iudex non poterat super causa, illo procurante. ff. de offic. proconsul. nec quicquam. §. vlt.

¶ *Glo. ſ. sequens recit. per q. an super principali cogi debeat. ponit opi. Lan. quam partim approbat, demum ponit contrariam, cui signat contrarium. ℣. eo. cap. penul. & ibi remittit.*

[p] ¶ *Commentum.*] Ex hoc videtur quòd non sit cogendus dicere veritatem super principali: sed tantummodo reuelare hanc fraudem. &

[d] Adde hic, quòd appellatione instrumentorũ, vt dicit tex. veniunt testes: tũ in termino dato ad productionẽ instr. non possunt testes produci. l. testium. C. eod.

Universidad de Deusto

a Quasi dicat, quòd si haberet alia testes, vinceret ad hoc C. de probat. si possessione. quod nō ere dit Vin. sed forte secundum eum defertur tūe iuramētum. supra de procura. ex insinuatione. Io. And.

† Seboiēn. † Gobiēn.

† Cap. 1. eod. tit in 2. cōpi. Et de materia vide Iulium Clarum in practi. crim. §. fi. q. 24.

hoc dicebat Lau. & debebat procedi in causa tamquam deposuisset contra illum, & sic habebat illum pro producto fraude reuelata a, & sic seruabit iste iuramētum suum, & hoc colligi videbatur ex antiqua decr. Sed hoc non est verum, vt hic dicit. & quod dictum est, ad detegendum tāte fraudis, &c. supple, & nihilominus super principali debent compelli: vt dicunt illa iura. argu. 3. tit. prox. intimauit, & cap. constitutis, & arg. 3. eo. cap. vlt. & arg. contra. 3. eo. dilectorum. vbi soluitur. Dic quòd non compellitur super principali: vt dicebat Lau. sed ad fraudem detegendam debet compelli, vt postea denuncietur non teneri illo iuramēto, postea poterit iurare super principali si voluerit, sed non debet compelli, & sic planum est, & nullum contrarium, vt dicit Lau.

¶ Clemens iij. Sebogien. † episcopo.

¶ *Si res aliter probari non potest, etiam in causa criminali compellendi sunt testes. hoc dicit secundum lecturam notabiliorem.*

CAP. V.

iij PEruenit † ad nos, quòd cum à laicis enormis & intolerabilis iniuria clerico multis astantibus & videntibus inferatur, iniuriantes in causam tracti, negant se tātum facinus commisisse: & cum læsus eorum testimonio qui præsentes extiterant, hoc probare desideret, illi nolunt veritati testimonium perhibere: & infra. ¶ Cōsultationi tuæ taliter respondemus, quòd hi qui de rebus ecclesiasticis b testificari recusant c, si aliter veritas nequiuerit elici, ad illud sunt per censuram ecclesiasticam compellendi.

¶ Idem.

¶ *Super consanguinitate probanda cogendi sunt testes. Ita communiter summatur Sed Panor. non placet hoc summarium, & ideo summat sicut cap. 1. supra eod.*

CAP. VI.

CAeterum † quòd super consanguinitate cogendus sit testis perhibere testimonium veritati, non dubitatur à nobis, cum id tam ius scriptum d approbet quā consuetudo actibus e vtentium approbata †, si ipsum f constiterit odio vel gratia, veritatē suppriмere, aut timore f.

¶ Celestinus tertius.

¶ *Testis synodalis, qui coram ordinario super matrimonio deposuit, non compellitur iurare super eo coram delegato. hoc primo. Propter superuenientem infamiā à testimonio repellitur. hoc secundo. Potest tamen si erauerit incontinenti non ex interuallo dictum suum corrigere. hoc tertio.*

CAP. VII.

PRæterea † si testes publici, quos tua ciuitas nuncupat synodales g, super causa matrimonij coram te vel tuo capitulo semel testimonium reddiderint, non debent compelli, vt in præsentia alicuius delegati iudicis, super eadē causa iterato h præbeant iuramentum: dummodo aliter i fiat fides iudici delegato: nisi forte articulus nouæ quæstionis k emergat. ¶ Huiusmodi † vero testes publico iure possunt propter infamiam à perhibendo l testimonio remoueri, & hæc leuis præsumptio sufficit. arg. ff. de peti. hæred. si quis libertatem. §. plane. Ber.

¶ *Glo. seq. dupliciter exponit, quòd hic de odio dicitur.*

f ¶ *Timore.*] Timor potest referri ad multa, siue odio personæ, vel timore hoc contingat, cōpelli debent. 3. tit. proxi. cōstitutis. & c. intimauit. & 3. eo. peruenit. c sic etiam odio ipsius sacramēti, quod quidē tenui religione abhorrēt. C. de fi. instru. l. vlt. & 3. de simo. & si quæstiones. & tunc fortius debent compelli: aliàs si nollent iurare damnando f iuramentum, tamquam hæretici debent condemnari. 3. de hære. excōmunicamus. §. fi.

PRæterea.] Communiter summatur vt in rubro. sed quia variis modis intelligitur, posset aliter summari. Et q̄ hæc summatio generalis potest conuenire cuilibet intellectui, transeo pro nunc cum communi summario. nam ex infra dicendis patebit clare intellectus. Tres sunt partes, quæ per se patēt. Abb. Siculus.

CASVS. Cum episcopus visitat parochiam suam, conuocato populo facit aliquos honestiores de plebe iurare, q̄ ipsi diligenter inquirent si aliqui consanguinei matrimonialiter sunt coniuncti, vel si aliqui tales cōiungi velint, quòd denūciabūt episcopo vel eius misso: testes itti dicuntur synodales, de quibus legitur 35. q. 6. episcopus in synodo. & hoc secundū consuetudinem alicuius loci, vt hic dicit, quos ciuitas tua nuncupat synodales. Secundum hoc sic pone casum: Testes isti coram episcopo, vel coram capitulo semel tulerunt testimonium in aliqua causa, sed causa illa postmodum peruenit ad aliquem delegatum: super eadem causa non debent compelli iterato iurare, dūmodo delegatus veritatem aliter intelligere possit: nisi forte articulus nouæ quæstionis emergat. Secundo dicit. quòd si testes isti postquam in communi iurauerunt, infamiam contraxerūt, debent à perhibendo testimonio remoueri: & si testes isti in suo testimonio errauerunt, sed non studiose, & incontinenti se correxerint, reprobari, nō debent: secus erit autem si suæ correctioni interposuerint interuallum. Nota quòd testis semel tantum in causa iurare debet. Itē testis propter infamiam à testimonio remouetur. Item testis incontinenti potest corrigere dictum suum, ex interuallo non.

g ¶ *Synodales.*] De quibus habes 35. q. 6. episcopus in synodo. ¶. de accu. sicut olim.

h ¶ *Iterato.*] Iuramētū enim istorū testiū ad totū tēpus debet extēdi, dū durant in officio illo, postquā iuramētū illud in synodo præstiterūt, siue corā ordinario, siue corā delegato causa illa tractetur: vt hic innuit: sicut iuramentū calūniæ ad omnia quæ in causa contingunt extenditur 8. C. de iuramen. calum. Authen. in hoc iuramento.

¶ *Glo. seq. arg à contrario & illud reprobat.*

i ¶ *Aliter.*] Et si aliter nō fiat fides, innuit hæc littera quòd iterū iurare debeāt corā delegato etiā pro eadem causa: sed non videtur q̄ iterū iurare debeāt: vnde satis pōt suppleri, maxime, sicut & testis ex quo semel iurauit ferre testimoniū in aliqua causa, non debet amplius iurare super illa, nisi emerserit aliquid de nouo.

k ¶ *Quæstionis.*] Tūc enim debet iurare super articulo illo nouæ quæstionis: quia primum iuramentum non extenditur ad illum articulum nouæ quæstionis: quia cum præstitit illud in synodo vel coram episcopo, non cogitabatur de illo, & quòd iterum iurare debeat probatur 3. tit. prox. fraternitatis. vbi nouus articulus probatur tam per antiquos testes quàm per nouos prius præstito ab omnibus iuramento: vt 3. tit. prox. c. de testibus. & C. de tempo. appel. per hanc.

l ¶ *A perhibēdo.*] Nota ergo, q̄ testes huiusmodi synodales pp infamiā superueniēte remouētur a testimonio phibendo, nō aūt a perhibi to: q̄a infamia vel delictū superueniēs nō vtciat q̄ legitime factū est. ¶. de eo q̄ cog. q̄sang. vxo. fuæ. discretionē. & c. tur. & c. iordane. arg. C. de testi. l. 1. & 3. q. 7. c. infamis. §. verū. ff. de offi. præto. Barbarius. sic rescriptū Papæ nō cassat ea q̄ legitime facta sunt. 3. de testi. ipo. audita.

a ¶ *Remo*

2 ¶ *Remoueri.*] Habes hic quòd infamis repellitur à denunciatione: vt ¶. de spon. cum in tua. & ¶. de accus. cum dilectus filius. & c. sicut olim. & ff. de populari act. popularis actio. Hugo contra. Bernardus.

b ¶ *In communi.*] id est, in synodo vel auditorio communi. 35. q. 6. episcopus in synodo.

¶ *Glo. seq. reci. per q. & solu. In fine signat contrarium, & soluit.*

a Quidā dicūt quòd testis potest re uocare ertorem vsq; ad sentētiam, sicut & principalis. C. d iu. & fa. igno. l. ertor. quod non placet Go. Io. And. b Vnde dicit Host. q̄ licet multa sint scripta, ipse putat hoc arbitrarium, vt considerata qualitate psonę, quātitate interualli, colloquio partiū, & reliquis circunstātiis, iudex correctionē admittat vel non: & facit quod dixi in tex. Ioā. And.

† Cap. 3. ti. de accusat. in 3. compilatio. Adde hic Guidonem Papæ.

c ¶ *Incontinenti.*] id est, in eadem instantia a iudicij, antequam loquatur partibus vel antequā recedat à præsentia iudicis: quia postea suborn atus præsumitur, sed hoc posset intelligi habito respectu ad qualitatem personæ: vt sic posit corrigere vel addere etiam ex interuallo b. Qualiter intelligatur, in continenti, probatur ff. de verb. oblig. continuus actus. ff. de adulte. quod ait lex. §. vlt. in fi. C. de erro. aduo. l. vlti. & 32. q. 1. apud misericordem. & melius 3. de elect. quia ppter. ibi inuenies multas expositiones huius verbi, incontinenti, siue mox. Argu. contra. 35. q. 9. quod quis commisit. sed illa contraria non tangunt hoc.

† Vide text. in l. 3. & ibi Cyn. C. quæ sit lon. consuetu.

f Hęc fuit hę tesis Pseudo apostolorum & Valdēsiū. & Eymeric' in Directorio inquisitor. part. 2. q. 12. & 14.

¶ *Vper his.*] CASVS. Quidam electus fuit in episcopum Lucan. qui dam canonici se opposuerunt dicentes, q̄ erat malæ famæ, & quòd matrimonium contraxerat cum vidua, & litteras cōtra ipsum nomine capituli ad dominum Papā miserunt super his articulis commisit Papa inquisitionem: dubitabatur an testes ad hæc probanda debeāt compelli? Respondet Papa, quòd testes qui ad hæc probanda nominati fuerint, compellantur.

d ¶ *Super his.*] Hæc decr. est pars illius quā habes ¶. de accu. super his. in fi. illius decisa est. Et de hac materia loquitur 3. tit. prox. tam litteris.

¶ *Glo. seq. ponit casum.*

e ¶ *Articulis.*] Ex hoc loco potes sumere casum tam illius decr. tam litteris. 3. titu. proxi. quàm illius, super his. ¶. de accusa. Quidam electus fuit in episcopum Lucan. quidam se opponebant electioni illius dicentes, quòd erat malæ famæ, & quòd matrimonium contraxerat cum vidua. Item isti qui opponebant se litteras contra electum nomine capituli domino Papæ miserunt, quas tam electus quàm capitulum falsas dicebant, & capitulum nescisse de litteris illis: & de istis articulis mandat Papa inquiri, & ad hæc probanda testes sunt cōpellendi.

f ¶ *Glo. seq. signat contrarium, & remittit.*

f ¶ *Cogatis.*] Hic compelluntur testes in criminibus, & etiam in irregularitate. ¶. eo. c. proxi. & sic est contra. 3. eo. peruenit. & ¶. eo. dilectorum. vbi soluitur.

CVm contra.] Super crimine falsi cogendi sunt testes. sic summat Ioan. And. Sed certe nō elicitur hoc simpliciter ex textu, q̄a mādat sub ꝺditione si se gratia, odio, &c. & sic nō ponit speciale in crimine falsi: q̄a sic loquitur in aliis causis criminalib. 3. eod. super eo. Communis diuisio. secunda ibi, *Nos igitur*. Abbas Siculus.

CASVS. Magister Radulphus impetrauit litteras à sede Apostolica: dū ipse tam per se, quàm per procuratorem illis litteris vteretur, obiectū fuit ei quòd essent falsæ, quod cum ipse negaret, pars aduersa voluit hoc probare, petens vt testes quos ad hoc probandum nominaret, compellerentur: quæsiuit archiepiscopus cui litteras direxerat suprad ictas, vtrum testes super articulo falsitatis huius essent compellendi? Respondet Papa, quòd si se gratia, odio, vel timore subtraxerint, compellat eos veritati testimonium perhibere. Nota testes in criminibus compellendos.

¶ *Gl. seq. ponit dubitationis causam. signat contrarium & remittit.*

g ¶ *Compellere.*] Dubitationis causa fuit: quia videbatur quòd in criminibus non sunt compellendi testes. in Authen. de testib. §. quoniam. collat. 7. ar. C. eo. si quando. in princi. ex eo quod dicit ibi, in pecuniariis causis testes cogendos, videtur q̄ non in criminibus: sed contra hoc mandat Papa, scilicet quòd compellantur. & 3. cap. prox. & in seq. c. dicit, quòd in criminalibus non compellantur, sed ibi habetur contrariorum solutio e, & quando compellantur, & quando non.

g Dicit hic Host. hoc esse generale in omnibus officialibus, qui iurant officium exercere, siue sint testes, siue iudices, siue tabelliones, vel nuncij, eum videto.

h Satis est q̄ testis adhibitus testimō to cōmuni opinione eo tempore habebatur pro libero. Ioan. And.

Dilectorum.] CASVS. Inter capitulum Vulteran. ex parte vna, & episcopum eorundem ex altera, super diuersis articulis per conuentionis & reconuentionis modum quæstio vertebatur: procuratoribus vtriusque partis in præsentia Papæ constitutis lite contest. Mandat Papa quibusdam, quatenus testes qui fuerint nominati, si se odio, gratia, vel timore subtraxerint, per censurā ecclesiasticam compellant veritati testimoniū perhibere. Nota testes super criminibus non compellendos.

¶ *Glo. seq. habet duas partes. Prima dicit, testes in ciuilibus cogendos, excipit mediatores & certos priuilegiatos. Secunda ibi, In criminibus. tractat principaliter de ipsorum compulsione in criminibus. & facit septem. Primo alleg. pro & contra. Secūdo ibi, Super hoc. ponit opi. quæ habet illos cogi cum de crimine ciuiliter agitur. Tertio ibi, Sed huic. illam impugnat. Quarto ibi, Ideoque. ponit opi. suam, quæ habet illos nō cogi etiam cum de crimine ciuiliter agitur. Quinto ibi, Qualiter. respondet ad contraria, opi. suam reassumēs. Sexto ibi, Alij, reassumit & coadiuuat opin. contrariam dicens illā æquam. Septimo ibi, Inno. ponit opi. Innocentij.*

† Nos igitur taliter, &c.

† Adde quòd de iure ciuili mulctantur. concor. l. 1. ff. si quis ius. di. non obtem.

h ¶ *Super criminibus.*] Circa cōpulsionem testium nota, quòd in causa ciuili vbi aliter veritas haberi non potest, indistincte sunt compellendi tam clerici d quàm laici, ne veritas occultetur. 14. q. 2. quamquā. & quia mortaliter peccant qui veritatem occultant. 11. q. 3. quisquis. vnde monitione præmissa indistincte compelli debent testes. 3. eo. super eo. & eo ipso quòd monitus non vult testificari, præsumitur quòd etiam malitiose hoc faciat, vt sæpius dictum est 3. eo. causam. Quandoque tamen in pecuniariis causis non compelluntur, vt in mediatoribus qui non compelluntur ferre testimonium in contractibus, in quibus mediatores fuerunt, nisi de consensu partium. in Auth. eod. §. quoniam. coll. 7. Item in aliis casibus, qui quasi priuilegiati sunt e. 4. 9. 3. c. si testes. §. item in criminali. ver. item inuiti. & tribus cap. seq. In criminibus vero patet hic quòd compellendi non sunt. & ar. ad hoc. C. eo. si quando. in prin. & 3. eod. peruenit. In cōtrarium videtur quòd bene sunt compellendi. 3. eod. super his. & c. cum contra. in quibus expresse compellitur. & arg. 3. titu. proxi. cum causam. ver. testes autem, &c. sed ibi. ver. ille soluitur, & ad principales testes illud restringitur. & 4. q. 3. §. item in criminali. ver. item lege Iulia publicorum iudiciorum. ex eo enim quòd certæ personæ ibi non compelluntur: datur intelligi quòd aliæ compellantur: quia quod de vno negatur, de alio, &c. 25. dist. qualis. ff. eo. lege Iulia. illę enim personæ priuilegiatæ sunt propter connexitatem. vnde aliæ omnes compellūtur. Super hoc dicunt quidam, quòd si agatur directe in modum accusationis, non sunt testes compellēdi: Si vero ciuiliter agitur de crimine in modum exceptionis, vel denunciationis, aut etiam inquisitionis, tunc compelluntur: vt 3. eod. titu. super his. & ¶. de fimo. licet Hely. Sed huic distinctioni contradicit expresse hæc decr. quia non poterat agi criminaliter in hac decre. sed ciuiliter tantum, duabus rationibus. Primo, quia hic agebatur causa conuentionis & reconuentionis inter episcopum & capitulum, vt patet in antiqua: & quia per procuratorem, vt littera ista dicit, procuratoribus constitutis. sed procurator non interuenit in causa criminali. ¶. de accusat. veniēs. & ff. de publi. iudi. l. pen. §. fi. f & 5. q. 3. in criminalibus. & in crimine non fit mutua accusatio vel denunciatio: quia non relatione criminum, sed innocentia reus purgatur. ff. de pub. iud. is qui. & 3. q. 11. neganda. & sic necesse est vt dicamus, quòd hic obiiciebantur crimina testibus g, vt à testimonio repellerentur. & ideo dicit, cogatis testes, scilicet qui nominati fuerint præterquam super criminibus. Ideoque dicendum est, quòd super criminibus testes compellendi non sunt, siue dicte agatur de crimine, siue ciuiliter, vt hic patet, & 3. eod. peruenit. & hæc est ratio: quia in infamiam alterius nemo debet facile prosilire: quia tales detractores dicuntur. 6. q. 1. ex merito. & c. tribus seq. ergo multo fortius nec compelli. Qualiter respondebis

d De hoc 2. q. 6 statuendum. in fi. Io. And.

† Qualiter cogātur testes testificari, vide per Specul. tit. de teste. §. sequitur.

e De his priuilegiatis satis in Spe. de teste. §. pe. in prin. Io. And.

f Alias 1. & vide in c. veniens. proxi. alle super. 1. glo. Io. And.

g Licet Host. teneat opin. contrariam gl. satori, istud tantum dictum bene sibi placet: Ioan And.

Universidad de Deusto
Biblioteca

capitulis ſ. proximis? Ad illud, ſuper his. dicas quòd ibi compelluntur teſtes ad probandum infamiam ſiue irregularitatem cõtra electum, ne indigna perſona ad apicem dignitatis promoueatur per ſurreptionem, quia vilis perſona ad tantam dignitatem ſurreptione promoueri non debet: & iudex ex officio ſuo hoc facere debet propter publicam vtilitatem: quia ille omnibus de ſua plebe præficitur, & ſic eſt quaſi ſpeciale in cauſa inquiſitionis. & ĵ. de fim. licet Hely. & inquiſitio non fit niſi vbi infamia præceſſit: vnde ibi non compelluntur teſtes in infamiam alicuius, ſed ex tali compulſione ſi probentur crimina, oritur infamia. ſ. titu. proxi. teſtimonium. & quia ibi agebatur de falſo per inquiſitionem: ideo compelluntur teſtes ne talis falſitas remaneat impunita ex defectu teſtium: in quo caſu intelligitur proxi. c. cum cõtra. quia dico illud ſpeciale in crimine falſi [a], & præcipue in litteris Papæ, in quibus multa ſpecialia ſunt. ĵ. de crim. fal. ad falſarium. & idem in caſu ſeq. cap. Dico ergo quòd vbi cunque agitur actione odioſa vel exceptione, per quam ad infamiam alicuius procedatur, nõ ſunt compellendi teſtes (vt dictũ eſt) niſi in caſibus prædictis. ſecundũ leges compelluntur, niſi in caſibus vbi ſpecialiter non debent compelli, vt dictum eſt, & hoc dicunt Tan. & Vin. Alij cõtrarium dicunt prout dictum eſt. Sed ſupradictis omnibus rationibus poteſt de facili reſponderi ſecundum illos qui dicunt, quòd ſemper compellendi ſunt teſtes: niſi agatur criminaliter tantum. Dic quòd nulla criminalis erat quæſtio inter epiſcopum & capitulum, ſed ciuilis tantum, vt patet in integra, in 5. compilatione, ſcilicet conuentio & reconuentio. & quod dicit, teſtes qui nominati fuerint, cogatis veritati teſtimonium perhibere, ſi gratia, odio vel timore ſe ſubtraxerint, præterquam ſuper criminibus: ſic debet intelligi, quod teſtes in ciuilibus quæſtionibus ſunt compellendi, ſed in criminalibus non debent compelli. & ſic Papa prouidit hic nouum ius, & ſic contrarium nullum contra iſtos: & ſic non oportet dicere vt dicunt, quòd hic erat controuerſia inter epiſcopum & capitulum ſuper pluribus articulis ciuilibus, & ſuper criminalibus: & quòd iſti erant procuratores ad excuſationes tantum allegandas, vel quòd dati erãt lite conteſtata: iſta ſtare non poſſunt, vt patet in antiqua decre. & per iura prędicta: ciuilis enim & criminalis quæſtio non cõcurrunt ſimul, immo criminalis præiudicat ciuili. ĵ. q. vlti. cap. non eſt. §. aliquando. Sed magis æquum [b] videretur quòd ſemper compellerẽtur qualitercunque agatur, ne crimina remaneant impunita, dum tamen non criminaliter directe, nec per viles perſonas quis condemnetur. ar. cõtra. ĵ. de ſen. excomm. vt famę. cum ſuis concor. ibi poſitis. & ar. ĵ. de collu. c. 1. & 2. & vlti. & ſ. titu. proxi. cum cauſam. ver. teſtes autem, &c. & ſ. eo ſuper his. & c. cum contra. & ĵ. cap. proxi. Inno. iiij. dicit q vbi non eſt peccatum tacere, id ſuper quo teſtes inducuntur, non ſunt cõpellendi. ſed ſi peccatum eſt tacere, compelluntur.

Venerabilis.] Diuiditur, Nam in prima parte ponitur iuſta petitio. In ſecunda ipſius exauditio: ibi, *Ideoque*. Abb. Siculus.

CASVS. Ciues Ceruiceñ. cum duobus M. & I. quondam clericis eccleſiæ Rauennateñ. quandam fecerunt coniurationem contra archiepiſcopum Rauennateñ. dantes eiſdem clericis quãdam pecuniæ quãtitatem: & ad hæc celanda ſe iuramẽti vinculo adſtrinxerunt: Archiepiſcopus ſuper his & quibuſdam aliis articulis, contra ciues & clericos prædictos ad Bonoñ. epiſcopum & eius coniudicem litteras impetrauit: vnde cum intentionem ſuam probare nõ poſſet, niſi teſtimonio ciuium prædictorum, ſupplicauit domino Papæ, vt ſibi prouidere ſuper hoc dignaretur: ne ergo ex defectu teſtiũ ſua iuſtitia deperiret, mandat Papa eiſdem iudicibus, quatenus monitione præmiſſa per cẽſuram eccle. compellant illos quos viderint compellendos, vt ab huiuſmodi iuramento abſoluant illos, quos archiepiſcopus ad teſtimonium duxerit producendos, & nihilominus ſi illi ſe gratia, odio, vel timore ſubtraxerint, ſimili cenſura compellant eoſdem, ad perhibendum teſtimonium veritati. Nota teſtes compellendos ad coniurationem probandam. Item iuramentum temerarium non repellit à teſtimonio. Item impedientes iuriſdictionem iudicis, poſſunt compelli vt eum non impediant.

¶ Idem epiſcopo Bonoñ. & magiſtro B.

¶ *Ad detegendam veritatem coniurationis, coguntur ſocij etiam iurati.*

CAP. XI.

VEnerabilis frater noſter archiepiſcopus Rauennateñ. propoſuit, quòd ciues Ceruiceñ. † cum M. & I. quondam clericis eccleſiæ Rauennateñ. quandam præſumpſerunt coniurationem [a] facere contra eum: nihilominus in detrimentum eius dantes eis quãdam pecuniæ quantitatem, & ad hæc celanda ſe adſtringentes vinculo iuramẽti: vnde humiliter ſupplicauit, vt cum cauſam ſuper his & quibuſdam articulis vobis duxerimus committendam, & ipſe intentionem ſuam probare non poſſit niſi teſtimonio ciuium prædictorum †, prouidere ei † (ne pro defectu teſtium pereat ſua iuſtitia) dignaremur. ¶ Ideoque mãdamus quatenus monitione præmiſſa per cenſuram eccleſiaſticam appellatione remota cogatis illos quos videritis compellendos, vt ab huiuſmodi iuramento [b] abſoluãt, quos idem archiepiſcopus ad teſtimonium duxerit producendos: eos [c] nihilominus (ſi ſe gratia, vel odio, vel timore ſubtraxerint) diſtrictione ſimili compellentes ad perhibendum teſtimonium veritati.

† Coruien. † Ceraten. † Tremeñ.

a Quid erit de crimine hæreſis, ſimoniæ, & læſæ maieſt. ſecundum Hoſt. q dicit ſe ratione huius ſpecialitatis nõ videre. Ioan. And.

† Videl. ſi. C. de hære. & l. quotiens. ff. de q. & l. cũ probatio. ff. de probat.

† Dictio, ei, deeſt in multis antiquis.

b Dicit Pe. de Sam. hic q ꝑ hęc verba gl. nõ recedit à ſuperiori ſua opi. ipſe vero dicit hoc tenendũ, quòd vbi iudex ꝑcedit ex officio etiam in criminali, cogit teſtes, ſi ad alteri' petitionem nõ cogit. Ioan. And.

TITVLVS XXII.

De fide inſtrumentorum.

¶ Gregorius †.

¶ Inſtrumenti exemplum non ſolemniter ſumptum, fidem non facit abſque originali, hoc dicit ſecundum ipſius mentem.

CAP. I.

SI † ſcripturam authenticam [d] non videmus, ad exemplaria [e] nihil facere poſſumus.

† Li. 2. Epiſt. 3. ca. 42. regiſtri.

† Cap. 1. eod. tit. in 1. cõpil. Et quæ dicatur publica ſcriptura tradit Roman. cõſ. 77. Alex. conſ. 65. li. 4. huc ſpectant tradita per Ioannem de Anania cõſi. 33. & per Antonũ de Buttrio conſil.

¶ *Glo. ſeq. reci. per q. quæ ſit pœna conſpirantis contra epiſcopum.*

a ¶ *Coniurationem.*] Clerici enim qui contra epiſcopum ſuum faciũt coniurationem, vel inſidias ei parauerint, deponendi ſunt, & tradendi curiæ ſeculari, vt puniantur. 11. q. 1. ſi quis ſacerdotum. & c. coniurationum. & tribus c. ſeq. laici vero qui contra epiſcopum ſuum conſpirationem faciunt, ſunt excommunicãdi, & cõmunione priuandi. 11. q. 1. conſpirationum.

¶ *Gl. ſe q. obiicit, & ſoluit. in fi. arg. ſociũ, &c.*

b ¶ *Iuramẽto abſoluãt.*] Sed videtur quòd non debeant abſolui, cũ iuramentum non tenuerit. vnde potius denunciandi ſunt non teneri huiuſmodi iuramento ligati. ſ. tit. proxi. conſtitutis. & c. intimauit. & ĵ. de accu. olim. & ita hæc abſolutio poti' dicitur fieri ad cautelam, ſiue de facto. ſic quandoque abſoluuntur aliqui, vt poſſint teſtificari. ſ. tit. prox. veniens. in fine. præterea & alia ratione iuramentum huiuſmodi non tenuit: quia coniurationes huiuſmodi illicitæ ſunt. 11. q. 1. ſi quis ſacerdotũ. & cap. coniurationum. & capitulo ſeq. ergo tale iuramentum non eſt ſeruandum, cum vergat in diſpendium ſalutis æternæ. ĵ. de iureiur. ſi vero. & 22. q. 4. ſi aliquid. & in multis cap. eiuſdem q. & quia non habuit tres comites. ſcilicet, veritatem, iuſtitiam, & iudicium, vt ea cauſa, q. 2. animaduertendum. vel licet ſit illicitum, auctoritate propria non debet quis venire contra. arg. contra. ſ. de ele. venerabilem. Item habes hic quòd ſocius criminis admittitur ad detegendã cõſpirationem, immo certe tenetur illam conſpirationem manifeſtare & denunciare. 6. q. 1. c. ſi quis cum militibus. in fin. & 79. diſt. ſi quis Papa. Item in defectum probationis minus idonei teſtes admittuntur, qui alias non admitterentur. C. de hæ. l. pen. & 4. q. 3. ca. ſi teſtes. §. item ſerui reſpõſio. & propter defectum teſtium admittuntur qui alias admitti non debent. ſ. de elec. cum dilecti.

c ¶ *Eos.*] Cum [c] fuerint abſoluti, vt voluerint ferre teſtimonium propter iuſturandum. nihilominus, &c.

c Hæc gloſſula nec Bernardi eſt, nec in antiquis exemplaribꝰ habetur.

DE FIDE INSTRVMENTORVM.

¶ Continuata eſt hæc rub. ſecundum Io. And. ſupra in rub. de teſti. Vel dic tu ſic: Vſum eſt ſupra de vna ſpecie probationis, quæ ſcilicet fit per teſtes: nunc ſubiicit de alia quæ fit per inſtrumenta. Abbas Siculus.

De hac materia habetur 3. q. 9. teſtes. §. ſi debitum.

SI *ſcripturam.*] CASVS. Dicitur hic quòd ſi non apparet authentica ſcriptura, non poteſt fieri exemplaribus fides, niſi ſupple eſſet tranſcriptum per iudicem, & eius auctoritate publicatum. Not. quòd exemplari non creditur, niſi oſtendatur originale.

¶ *Glo. ſeq. recit. per q. quæ ſcriptura dicatur authẽtica.*

d ¶ *Authenticam.*] 25. q. 2. dicenti. Authentica ſcriptura eſt quæ per manum publicam, vel per iudicem cum trium teſtium, vel duorum ad minus ſubſcriptione vel teſtimonio facta eſt. in Authen. de inſtr. cau. §. ſed inſtrumenta. col. 6. vel duorum virorum. ſ. de proba. quoniam cõtra. vel quæ habet ſigillum authenticum. ĵ. c. proxi. & ſ. de proba. poſt ceſſionem. & etiam ſcriptura quam facit priuatus in præſentia trium teſtium, videtur authentica: in Auth. de inſtru. cau. §. ſi tamen quiſquã. coll. 6. & C. qui po. in pig. ha. ſcripturas.

d Notũ emphyteutam dñs recipit, non per procuratorẽ, ſed per ſe vel per litteras, vel ꝑ ſcripturã facta apud iudicem vel tabularios per atteſtationẽ. Ioan. And. e Idem Ho. & Guil. in Spec. de inſtr. edi. §. videndum verſ. ſi quid ecce. Io. And.

¶ *Glo. ſeq. ponit caſum exceptum: quærit, & ſoluit.*

e ¶ *Exemplaria.*] C. de eden. Authent. ſi quis in aliquo. niſi ipſa exemplaria ſumpta & publicata ſint iudicis auctoritate. C. de teſt. publicati. & ĵ. eo. c. vit. ar. C. de in. emph. l. vlt. §. & ſi quidem dominus. circa fin. d C. de re iu. geſta. Sed pone quòd ita Papa mandat, procedatis ſecundũ tenorem priorũ litterarũ, & primæ litteræ non conſtarent, num quid poterunt procedere? Dicas q ꝓ non [e], niſi prima forma prius appareat per iura prædicta, vel niſi probetur tenor prioris reſcripti nõ cancellati, non vitiati. ĵ. de priuile. cum olim. nam per litteras vltimas non datur iuriſdictio, vel ſi datur, non conſtat per eas de priori forma, & ideo non põt procedi per ipſas. ſic non tenetur quis exequi ſententiã, niſi ei fiat fides de iuriſdictione. ſ. de offi. deleg. cum in iure.

Scripta vero.] Io. And. non ſummat: quia breue eſt. Ant. ſummat ſic: Priuato inſtrumento non creditur, publico ſic. Publicum dicitur ſi manu publica eſt confectum, vel ſigillo authentico eſt ſigillatum, cum ſubſcriptione teſtium. Hæc ſummatio nõ placet Panor. tum quia ex littera non colligitur, tum quia non putat veritatem in ſe continere, per ea quæ dixi in c. præcedẽti. Et ĩ hoc cap. aliquid tangit. Et non diuiditur quo ad litterã, ſed quo ad intellectum. Primo ponit dictum, ſecundo duos caſus excipit. Abbas.

CASVS. Ecce aliquis exhibet in iudicio aliquam ſcripturam factã per manum aduerſarij, vel ab alio, ita tamen q non per publicam perſonam, cum ſubſcriptione teſtium: ſed teſtes inſcripti in illo inſtrumento mortui ſunt: quæritur vtrum ſcriptura illa valeat, & fidẽ faciat ſi negetur ab aduerſario ſuo? Reſpondet Papa, quòd ſi teſtes inſcripti mortui ſunt, ſcriptura illa non obtinet firmitatem, niſi per manum publicam facta fuerit, vt appareat publica: aut habuerit ſigillum authenticum per quod poſſit probari. Nota quòd inſtrumenta publica & ſigilla authentica fidem faciunt.

† Cap. 2. eod. & in 1. cõpil.

¶ *Alexander tertius.*

¶ Corruit inſtrumentum ſi teſtes inſcripti deceſſerint, niſi ſigillum habeat authenticum, vel à notario ſit confectum.

CAP. II.

SCripta † verò authentica [a], ſi teſtes inſcripti deceſſerint (niſi per manum publicam [b] facta fuerint, ita quod appareant [c] publica, aut authenticum ſigillum [d] habuerint, per quod poſſint probari) non videntur nobis alicuius firmitatis robur habere.

¶ Idem.

¶ Reſcriptum Apoſtolicum propter raſuram in loco non ſuſpecto, non cenſetur vitioſum. h. d. ſecundum mentem.

CAP. III.

EX † litteris veſtris accepimus, quòd cum cauſam quæ inter magiſtrum A. & R. ſuper capella de Ambitoria † vertitur, de mandato noſtro ſuſceperitis terminandam, præfatus R. litterarum ſibi copiam fieri poſtulauit [e]. Qui cum eas argueret falſitatis: quia in narratione facti abraſæ [f] ſunt, vbi ſcriptũ eſt, iura parochialia: & infra. ¶ Dicim⁹, quod propter abraſionem illam, iudicari fallæ nõ poſſunt, nec etiam haberi ſuſpectæ, præſertim cum & priuilegia in poſſeſſionibus [g] abradantur: & litteræ in narratione facti (ſi erratum eſt) poſſunt incunctanter abradi.

¶ Idem Eboraceñ. archiepiſcopo.

¶ Redarguẽti priuilegium de falſo, iudex faciet illud exhiberi coram iudice & paucis, & in loco cõgruo & ſecuro: & interim ſtabitur ſententiæ latæ per illud.

CAP. IIII.

ACcepimus † litteras, quas abbas ſancti Auguſtini cõtra Cantuarieñ. archiepiſcopum tranſmiſit: & infra. ¶ Cum priuilegia non inſpecta non valeant [h] argui falſitatis, & difficile ſit & † periculoſum ea apud ſedem Apoſtolicam exhiberi: præcipimus, vt vel exhibeantur eidem archiepiſcopo in clauſtro prædictorum fratrum, vel in alio loco congruo & ſecuro [i], vſq; ad natiuitatem proximam ſancti Ioannis Baptiſtæ. Si vero nec venerit, nec ſufficientem reſponſalem miſerit, ei perpetuũ ſilentiũ imponatis ipſa vlterius arguenda, iuſtitia mediante. Ceterum ſi ipſe vel ſui ſuper hoc aliquid proponere voluerint, ſuper hoc audientia. Ben.

† Cap. 2. eod. tit. in 2. cõpil. Et vide Baldum in l. iubemus. C. de teſta. & Felinum in c. fraternitatis. in fra. de hæret. & Matthæũ de Afflictis deciſio 404. † Alodoñ.

† Cap. 1. eod. tit. in 1. cõpil. Et vltra alios videto hic Guid. Papæ.

† Aliàs loco dictionis, & ſi eſt dictio, ex comparationes. & C. de iudi. teſti. ſi vnius. L. g ¶ *In poſſeſſionibus.*] id eſt in nominibus poſſeſſionum [c], ſed in nominibus actoris vel rei vel iudicis ibi omnino raſura eſſet ſuſpecta. Item ſi eſſet ibi falſum latinũ, ſuſpectę ſunt litteræ. ſ. de reſcri. ad audientia. Ben.

c Hoc in eo firmatorius, vt dixi in tex. ſed Go. hoc intelligit de modica mutatione litterę, ſecus ſi totũ nomen rade retur. ar. ſupra de dolo & contu. c. 2.

Cœpimus.] In prima ponitur partis deciſa petitio, In ſecunda parte prouiſio: ibi, *Cum priuilegia*. Abbas.

CASVS. Inter archiepiſcopũ Cãtuarieñ. & monaſteriũ ſancti Auguſtini orta fuit controuerſia ſuper ſtatu & libertate ipſius monaſterij: ex parte monaſterij exhibita fuerunt priuilegia, quorum obtentu lata fuit ſententia pro monaſterio: poſtmodum archiepiſcopus dicens illa priuilegia eſſe falſa, ſententiam illam ſeruare nolebat. Abbas timens aggrauari ab ipſo, appellauit ad ſedem Apoſtolicã, & archiepiſcopus tulit ſententiã interdicti in eccleſias monaſterij, propter quod abbas domino Papæ fuit conqueſtus. ſuper hoc ſcribit archiepiſcopo Eboraceñ. & eius coniudicibus dicens, q priuilegia non inſpecta nõ poſſunt argui falſitatis. & quia difficile eſſet & periculoſum ea apud ſedem Apoſt. exhiberi, præcipit vt exhibeantur prædicto archiepo Cãtuarieñ. in clauſtro ipſorum fratrum, vel in alio loco congruo & ſecuro, vſque ad natiuitatem S. Ioannis Baptiſtæ. Si vero non venerit, nec miſerit, imponant ei perpetuum ſilentiũ ea vlterius arguendi. Interim vero non vult Papa illa priuilegia vacillare, præcipiens ſententiã, quæ eorum auctoritate lata eſt inuiolabiliter obſeruari: & archiepm in inſpectione priuilegiorũ xij. hominum numero faciant eſſe contentũ. Not. q qui dicit priuilegiũ ſiue inſtrumentũ eſſe falſum, debet ibi tradi ad inſpiciẽdũ. Itẽ ad certũ tẽpus hoc fieri debet, interim vero priuilegia & ſententia ſuam obtineant firmitatem.

a Hoc intendit q ſi habes publicũ inſtrumentum de debito, & ego habeo talem ſcripturam in adiudicatione hypothecæ rei præfer is mihi. Io. And.

b Illa. l. probat non credi literis Irenarchæ, qui retulit malefactorem, ſed ex integro quæritur: & ſi male & dolo ſe retulit, punitur. Io. An.

h ¶ *Non valeant.*] Aliàs enim nec redargui poſſunt, nec etiam ſciri quod deberet ſeruari per ipſa: quod totum ex ipſarum inſpectione deprehenditur, ĵ. de priui. dilecti. & c. porro. & ĵ. c. proxi. 96. diſt. bene qui dem. nec poſſumus iudicare de lege niſi ea perſpecta. ff. de legi. inciuile. & qui priuilegium vel inſtrumentum vult arguere falſitatis, primo iurabit q calumnioſe hoc non dicat: alias non audiretur, nec daretur ad inſpiciendum. C. de fid. inſtru. l. vlt. quæ intelligitur cum agitur de falſo criminaliter: tunc inſcribitur accuſator: vt ibi dicitur. Quidam intelligunt legem iſtam cum agitur ciuiliter de falſo, ſecundũ q hæc decr. intelligitur. & ſecundum hoc bene probat id ad quod inducitur, cum quis ciuiliter vult arguere inſtrumentum de falſo. & hoc intelligo verum vbi de calumnia non eſt iuratum [d], & eſt ad hoc arg. ſ. de teſt. præſentium. & ĵ. de exceptio. paſtoralis.

a Idem Gof. infra c. prox. ſi. gl. not tẽpus, in fi. de hoc ſupra de probatio. licet in 1. glo. Ioan. And.

i *Securo.*] Hoc iudex ꝓuidere debet vtriq; parti. 3. q. 9. hortamur. 33. q. 2. ſiue. & ĵ. de app. ex parte. & ſ. vt lit. non conteſt. accedens 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Glo.seq.not.accusationi & exceptioni tempus præfigi.*

z ¶ *Arguendi.*]Nota tempus præfigendum accusare volenti,vltra qđ non auditur:vt 4.q.5.c.1.& j.qui fil. sint le. lator. j. de accu.licet.j. de clandesti.despon.cum inhibitio. & j. qui ma.accu.tua. & C. de inge. ma.diffamari.& C. qui accu. non pos. si ea.sic & ad exceptiones proponendas. j. de except. pastoralis.

¶ *Glo.seq. argu. signat contrarium, & remittit.*

b ¶ *Vacillare.*]Arg.quòd pendente accusatione contra aliquem interim remanet in statu ex officio suo pristino. 8. q. 4. nonne.arg.contra. j. de testi. non debet. vbi de hoc.

ADDITIO. Fortius contrarium.j. de cri.fal. super eo. Sed hic erat iá sententia executioni de mandata:ibi non.

† In codice Barbatiæ ita: abbati sancti Fromũdi, & eiusdem cõuentui.

c ¶ *Obtentu.*]Auctoritaté enim priuilegiorum sententia lata fuit super statu monasterij, absoluendo monasterium à subiectione archiepiscopi:& ita patet, quòd licet dicatur sententia lata per falsa instrumenta siue testes, quousque de hoc constet in sua firmitate perdurat, & ei standum.ff.de re iudi.diuus. a falsitate vero probata nullius erit momenti ipsa sententia.j. de procu. in nostra.in fin. & C. de procu.licet.

† Cap.3. eo. tit.in 2.cõpi. Et de materia vide Bar. & Bal. in l.fi. C.de præcib. imperat. offer.& Barr.& Angelum in l.fin. C. de bon. auctо. iud.possid.& Felinũ in ca. 1.supra de probatio.Baldum & Doctores in l. inciuile.ff.de legib.

d ¶ *Priuilegiorum.*]Vel etiam in parte ipsorum. j.cap.proxi.& ff.de edẽ. l.1.§.2.Bernar.

† In pluribꝰ antiquis ita: Cõsultationi vestræ taliter,&c.in quibusdam ita: Super quo respõdemus.

a Vide de prob.licet.su per gl.2. Ioã. And.

b Licet in vi exceptionis ad idẽ infra de præscript. ad audiẽtiã. & ca.auditis. idem si in vi actionis. supra de cõsue. c. cũ dilec⁹. Ioan.And.

guendi [a]. Interim autẽ nolumus illa priuilegia vacillare [b]: sed præcipimus sententiam quæ eorum obtentu [c] super statu monasterij lata est, inuiolabiliter obseruari:& infra. ¶ Iubemus etiam vt archiepiscopum in inspectione priuilegiorum [d] duodecim hominũ numero faciatis esse contentum.

¶ Celestinus iij.abbati † sancti Secundi.

¶ *Instrumentum vel priuilegium, quo quis vtitur coram iudice, aduersario in tegraliter legi non debet: sed solũ illud capitulum de quo agitur,edi debet.*

CAP. V.

† Cap.3. eo. tit.in 2.cõpi. Et de materia vide Bar. & Bal. in l.fi. C.de præcib. imperat. offer.& Barr.& Angelum in l.fin. C. de bon. auctо. iud.possid.& Felinũ in ca. 1.supra de probatio.Baldum & Doctores in l. inciuile.ff.de legib.

COntingit † interdum, vt dicitis, quòd quandocunque cum aliquo litem habetis priuilegium vestrum aduersæ parti cogimini plenius exhibere [e]. vnde accidit, quòd occasione vnius capituli super quo conuenimini: plurima litigia suscitantur [f]: & infra. ¶ Consultationi † tuæ taliter respondemus, vt quandocunque super exhibendo priuilegio, vel indulgentia, seu instrumento fueritis requisiti:presente iudice [g] aut aliquibus prudẽtibus viris deputatis ab ipso,audiente parte cõtraria tantummodo recitetur: ita quòd si super vno tantum capitulo † quæstio fuerit,illud [h] solummodo rescribatur,& aduersæ parti copia eius fiat.

¶ Innocentius iij. Mediolañ. archiepiscopo.

¶ *Instrumentum publica manu non confectum,habens sigillum, cuius litteræ non sunt legibiles,vel scripturæ deletæ,vel enormem patitur fracturam, nõ probat. hoc dicit prout magis facit ad titulum.Et est casus quotidianus & notabilis pro istis sigillis antiquis. Panormitanus.*

CAP. VI.

INter † dilectos filios G. abbatem sancti Donati de Scozula, & B. procuratorem tuum, super subiectis articulis diu fuit in nostro auditorio litigatum. Petetustissima videbatur,scriptura recentior apparebat.Tertio quia falsum sigillũ videbatur appositũ:& hoc apparebat per imaginem ipsius sigilli,& per litteras ipsius,quæ proprium nomẽ Luitardi nõ videbanẽ exprimere,sed potius hoc nomen Lotarius.Item cera sigilli ab interiori parte vetustissima erat:cera quæ videbatur apposita ab exteriori parte,quasi ad conseruationem sigilli,recens erat & mollis,quod cũ diligéter inuestigatũ fuisset,repertũ fuit, q̃ charta sub vetusto sigillo fuerat perforata,& per glutinum nouæ ceræ,quæ posita erat exteri⁹ quasi ad conseruationẽ sigilli,vitiose fuit ipsi chartæ subiunctũ: & eadem specie falsitatis cætera fere priuilegia Romanorum imperatorum præter priuilegium Henrici,vel falsa reperta sunt,vel falsata.Sed priuilegium Henrici ad fidem faciendã nõ sufficiebat: q̃a non erat publica manu cõfectũ,nec sigillũ habebat authenticũ, ex eo q̃ erat de media parte consumptum, nec plus de proprio nomine apparebat, nisi hæc vox(icus)cum hac additione,Dei gratia:ita q̃ ex litteris illis non poterat magis probari quòd esset Henrici,quàm Lodouici. Instrumentũ etiam sniæ multis modis videbatur suspectum : tum quia quædam litturæ apparebant in ipso,tum quia subscriptio notarij videbatur alterius manu fuisse quàm subscriptio instrumenti,& tñ notarius confitebatur se propria manu instrumentum scripsisse, & littera recentior videbatur quàm charta,& atramentũ aqua videbatur infectum,vt antiquius appareret.In omnibus aũt priuilegiis quæ posteriora erãt,nulla de ipsa sentẽtia mẽtio habebatur,& si instrumentum sniæ legitimũ esset,tamen quia inter alios lata fuit,& res inter alios acta non nocet aliis,nec attestationes docebant , cum inter alias personas receptæ fuissent. Sed priuilegium Henrici videbatur confirmatorium & donatorium extitisse:vnde videbatur,q̃ Henricus dominium rerũ donatarum monasterio contulisset,quãuis ex forma petitionis,quæ in ipso priuilegio continetur,confirmatorium videatur. Vt ergo intelligatur eo modo quo magis valere posset,distinguendum videbatur, vt Henricus alia donauerit,& alia confirmauerit, quia eadem non possunt confirmari & donari,confirmantur prius habita & possessa,donantur quæ adhuc habita non sunt:vnde illa non poterant intelligi per priuilegium illud donata,sed cõfirmata:quia quod meũ est,ex alia causa meum fieri non potest,nisi desierit esse meum,cum ergo priuilegiũ Henrici cõfirmatorium tantũ fuerit, quo ad illa quæ deducta fuerãt in iudicium,si principale non tenuit, nec accessorium. per instrumenta vero locationum non est probata proprietas nec possessio : cum ad probationem rei suæ seu defensionem non sufficit locatio facta. postquam vero super his fuerit diutius litigatum : quia legitime probata non fuerant quæ petebantur ad monasterium pertinere, ab impetitione ipsius procuratorem archiepiscopi dominus Papa absoluit nomine

a Ponderat Host.in procuratore rei, quod hic etiã non dicitur quod procurator archiepiscopi, qui reus erat habuit mandatum , nisi ab archiepiscopo per quod probat prælatum sine capitulo posse stare in iudicio.& remittit ad illã dẽ. edoceri. & decret.primam de procu.Io.And.

† infra, legit in antiquis.

† Licineñ.

† Loduici.

† Binieñ.

† Aliàs,artículo.

† Cap.1 eod. tit.in 3.cõpil. Et de materia vide per Decium in c. tertio loco. supra de probatio.adde Panormitanũ in c. vlti. supra de rescrip.& adde notas nostras in hanc decretalẽ. & vide etiã Cravettam. trac. de antiquit. temp. part.1. circa finem.

mine Mediolañ. ecclesiæ:quoniã cũ obscura sunt iura partium:cõsueuit contra eum qui petitor est iudicari.Nota q̃ libellus potest concipi in persona procuratoris nomine tantum ecclesiæ. Item in libello potest apponi , saluo iure addendi vel diminuendi. Item nota hanc decretalem ad cognoscendam falsitatem priuilegiorum & instrumẽtorum primo in annis domini & indictione.Item ex qualitate chartæ. Itẽ ex sigillo priuilegij. Itẽ ex scriptura notarij. Itẽ res inter alios acta aliis non obest. Item res intelligi debet vt potius valeat quàm pereat. Itẽ aliud est quod confirmatur,& aliud quod donatur. Item quod meũ est, ex alia causa meum fieri non potest. Item si principale non tenet,nec accessorium. Item facta locatio non probat dominium , nec possessionem. Item sententia formatur in persona procuratoris. Item cum obscura sunt iura partium,iudicandum est pro possessore.

¶ *Glo. seq. cum duabus sequentibus ponit tria notanda, & de singulis remittit.*

a ¶ *Petebat.*] Habens mandatum à capitulo suo: aliàs non audietur. j.detransac.cap.contingit. nisi cauisset de rato [a] j.de offi.deleg.corã. De hoc dixi j. de resci. edoceri.

b ¶ *Procuratore tuo.*]Et ita est concipiendus libellus in personam procuratoris nomine ecclesiæ.ar.C. de episc.& clerici.omnes.§. hoc nihilominus. de hoc dictum est j.de elect. querelam.

c ¶ *Cum honore.*] Et sic patet, quòd libellus generalis potest offerri. j. de resti.spol. cum ad idem. vbi de hoc plenius dicitur j. de libel. obla. cap.2.

d ¶ *Obtinuerat.*] Sed si obtinuit in possessorio qualiter modo petit, cũ habuerit possessionem ? Dicas quòd obtinuit in possessorio causa retinendæ.j.de iudic.examinata. sed archiepiscopus recuperauit possessionem infra annum offerendo cautionem coram episcopis Regiñ. & Mutiñ.& præterea monasterium non stetit in possessione, sed archiepiscopus.j.de sequestra.ad hoc.

¶ *Glo.seq.ponit opi.quam reprobat & remittit.*

e ¶ *Iure addendi.*]Dicunt quidam ar.huius litteræ , q̃ verba ista semper sunt ponenda in libell.arg.Insti.de actio.§.fi minus.Sed nõ est necesse q̃ ponãtur,nisi q̃s velit ponere ad cautelã:quia vsq; ad lit.cõtest. potest mutari vel addi,vel diminui libellus.C. de eden.l.edita actio. de hoc dictum est j.de libel.obla.cap.2.

b De hoc articulo vide ibi plene per Decium, Cagnolum , & alios.

f ¶ *Pertinere.*]verbum istud,pertinere,latissime patet.ff.de verb. sign. verbũ istud pertinere. vnde per hoc deduxit in iudiciũ quicq̃d iuris habebat in rebus illis,ex quo nullam causam adiecit.ff. de except. rei iudi.& an eadem.§.actiones.& de hoc dixi j.de libel.obla.c.2.& 2.q. 8.c.per scripta.§.libellorum.

g ¶ *Conferebat.*]tanquã dñs p̃dicti comitis,q̃ feudũ alienare nõ potest sine licentia dñi,vt in constitutione Frideri.de feudis.& C.de iure emphy.l.vlt.arg.j.de dote post diuor.restri.cap.nuper.sed hæc collatio ad alia,& cõfirmatio ad alia refertur:vt j.sequitur eodẽ cap. Vincen.

h ¶ *Et supra.*]Hoc vult dicere littera ista,quidã testes dicebant,q̃ monasterium possederat xl.annis citra,alij dicebant q̃ per quinquaginta annos & j.sed vere non probant : quia si hoc fuisset probatum , obtinuisset monasteriũ,& ideo dicit:nitebatur probare.

i ¶ *Consumptum.*] Cõsumptio vel ratio obest in nominibus iudicum, in data,in remotione appellationis:vt dictũ est j. eo.c.ex litteris.

¶ *Gl.seq.ponit quòd indictio inscribenda est in instrumentis, & quomodo discernatur.*

k ¶ *Indictionis.*]Indictio enim consueuit poni [c] in priuilegiis & instrumentis: vt hic. & 23. distin.in nomine Dñi. & 73.dist.in nomine patris. & in fi.& anni Dñi sunt ponendi , & nomen imperatoris & mẽsis & dies. & hoc totum legitur in Auth. vt nomen imperadocu.præpo. coll.5. editio tamẽ instrumẽtorum debet fieri aduersario sine die & consule & indictione , & annis Dñi: quia inspectio instrumẽtorum præstat materiã fabricãdi falsũ.ff.quẽad. test.ape.l.2.§. diem autẽ. nisi quis vellet agere de falso:vt hic,& C. de cõtrahen.& commit. stipu. optimã. Nota ergo quid sit indictio , ad hoc vt scias an instrumentum falsum ex indictione discernat. Est eñ indictio quidam numerus annorum constans ex tribus lustris, id est quindecim annis [d]: & debet poni in principio cuiuslibet instrumenti , vt dictum est.incipiens à prima indictione per totum annum dicit , indictione prima. In secundo anno dicit, indictione secunda, & sic vsque ad xv. & xv.ann.finito iterum incipit à prima indictione:& sic fiet perpetuo.Si ergo vis scire falsitatem instrumenti vel priuilegij per indictionem, vide quotus annus domini ponatur in instrumento , & quota indictio ibi ponatur , & illos annos domini diuidas per xv. & quicquid supererit à xv.ita q̃ non cõpleat xv. additis ibi tribus , talis debet esse indictio in instrumento. & si non est ibi talis indictio, falsum est instrumentum.& hæc est regula ad inueniendum indictionem. Tres annos domini appone [e] quindenum numerum, & quotus numerus remanet infra xv.tãta est indictio. & si facta diuisione remaneant xv.tantum.xv.est indictio.

c Quid si nõ fuerit posita: vel si errarit in ea:quia cõcordat cũ anno: vide quod dicã in fi.6.lib. super data.Ioan. And.

† Dictio,indumẽtis,deest in nõnullis vetustis exẽplaribus.

d Nam v.ãni faciũt vnum lustrũ.ff.locati. itẽ quæritur.§ qui impleto.Ioan, And.

† quod

e Quia anno natiuitatis Domini tertia erat indictio. Ioan. Andr.

ADDITIO. vnde versus.

Si per quindenos domini diuiseris annos,
His tribus adiunctis,indictio certa patebit.
Si nihil excedit,quindena indictio currit.

f De hac cõparatione ex quib⁹ instrumentis fiat,p quẽ & qualiter : & de ipsius effectu no.plene per Host.in som ma huius ti. §.3.4.& 5. Io. Andr.

l ¶ *Videretur.*]Nota q̃ ex qualitate chartæ falsitas deprehenditur. j. de cri.fal.c.licet.§.eos.& hic fit comparatio chartæ ad litteram , sicut alibi fit comparatio scripturæ ad scripturam [f]. C.de fide instr. l.comparationes.

m ¶ *Dimidia.*]Ad hoc enim vt sigillum sit authenticum,debent apparere characteres & orbita.ff.qui testa.face.possf.ad testium.§.signum.& de pœn. distin.2. principium inquit.versic. quid namque boni, & cætera.

n ¶ *Delectæ.*] Non enim dicuntur litteræ signatæ vbi nomen deest. ff. qui testa. fa. pos. l. ad testium. §. si quis ex testibus. & si quis non habet proprium sigillum, cum alieno signare potest. C. de test. si vnus. sed exprimendum est hoc, vel forsitan non tenet hoc in contractibus præcipue magnarum rerum , & etiam principum. j. de appella. significauit. & litteræ illæ deletæ fuerant de ipsa cera sigilli.

o ¶ *Duæ litteræ.*] scilicet, v.& i.

¶ *Glo.seq.quærit, & soluit.*

bica erat,ea omnia præfato monasterio à iam dicto Luitardo fuisse donata. ¶ Sed contra priuilegium donationis à procuratore tuo mulꝛa fuerunt obiecta.Primo, quia ibi maxime apparebat cõsumptum [i] (videlicet in annotatione indictionis [k]) vbi potuisset falsitas facilius deprehendi. Secundo, quia cum charta vetustissima videretur [l], recentior apparebat scriptura, tãquam non illo tempore facta fuisset. Tertio quia falsum sigillum vitiose videbatur appositũ : eo quòd à media parte sigilli apparebat quędam imago,non cum mitra in capite,sed cum pileo:nec induta põtificalibus, sed regalibus indumẽtis †, tenens in manu non baculũ pastoralem,sed quasi sceptrum regale,cuius facies nõ apparebat integra, sed dimidia [m], tamquam in illa medietate respiceret aliam mediam, quæ tamen tota vacua remanebat,sed quædam imago videbatur ex ea fuisse deleta : quia cera in ea parte,nec in colore nec in planicie, reliquæ parti similis apparebat:vnde nõ cẽpi,sed imperatoris videbaꝫ fuisse sigillũ: quia † in vna medietate, Cæsaris imaginẽ ex primebat:& in altera medietate p̃sumebatur vel filij , vel coniugis imaginem habuisse:nam & in ipso sigillo nullæ aliæ litteræ apparebant , nisi quæ nomen proprium cum hac adiectione : Dei gratia: defignabant. Sed cum proprium nomen ipsius episcopi fuerit Luitardus, in nomine proprio quod exprimebat sigillum,deletæ [n] fuerant duæ litteræ [o], secunda quæ erat inter l. & t. & sexta , quæ pro indictionibus regulariter, & partire per & quotus numerus remanet infra xv.tãta est indictio. & si facta diuisione remaneant xv.tan tum.xv.est indictio.

ADDITIO. vnde versus.

Si per quindenos domini diuiseris annos,
His tribus adiunctis,indictio certa patebit.
Si nihil excedit,quindena indictio currit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Publica manu.*] sed nonne sufficeret priuata, habens subscriptionem trium testium. C. qui po. in pig. hab. scripturas. & 16. q. 3. placuit. §. potest. versi. is autem? Respondent quidam q̄ non, nisi testes viuant. ar. 3. co. c. 2.

b ¶ *Magis.*] Poterat tamen alio modo probari vtrum fuerit Henrici vel Ludouici, videlicet per chronicam imperatorum, ex annis domini & indictione.

c ¶ *Litteræ.*] id est, cantellaturę, siue rasuræ. alibi dicuntur interlita. C. de testa. l. si vnus.

d ¶ *Profiteretur.*] id est, confitebatur per se fecisse completionem instrumenti. in Auth. de tabel. §. 1. colla. 5. &]. de priuileg. c. cum olim.

e ¶ *Mentio.*] Nota in priuilegiis mentionem esse faciendam sententiæ, vt hic videtur: & etiam cōpositionis.]. de deci. ex multiplici. sic etiam in rescriptis facienda est mentio de priuilegiis. 3. de rescri. cum ordinem. & vnum rescriptum debet facere expressam mētionē de alio rescripto, ad hoc vt ipsum tollat. 3. de dolo & contu. ex litteris. Item vnum priuilegium de alio.]. de præscrip. c. veniens.

f ¶ *Inter alios.*] Sed [a] nonne quia sciebat causam suam agi, immo q̄a ipse iudex fuerat, & pro monasterio iudicauit, sibi præiudicauit. ff. de re iudi. fæpe. ff. de pigno. fideiussor. 2. resp.]. de re iud. suborta? Dic q̄ tunc actum fuit solum possessorio, quod non præiudicat in petitorio. Vel hoc ideo fuit, quia delictum personæ, &c. 16. q. 6. si episcopum.

g ¶ *Acta.*] sic 3. de testi. veniēs. 2. q. 5. interrogatū. hæc regula ponit]. de re iudi. cap. penul. vbi de hoc.

h ¶ *Nocumentum.*] Illas enim posset approbare, sed cogi non poterat. ar. 3. de testi. cum causam. & c. constituto. & cap. veniens 2. cū inter alias personas receptæ fuissent, sed si in alio iudicio tantum & inter easdem personas receptæ fuissent, tunc tenetur illas ratas habere si sint publicatæ. arg. C. de libe. cau. l. iubemus. & 3. de probat. c. vlt. & 3. de testi. causam quæ. & idem est si coram arbitro recepti sunt, cum distinctione tamen illius legis. C. de testi. l. vlt. & 3. de testi. c. præsentata. B.

Glo. seq. tria elicit argumenta.

i ¶ *Petitionis.*] Argu. q̄ responsum conformandum est petitioni. ff. de iuter. act. de ætate. Item arg. quòd ex forma petitionis formanda est sententia: quia ex petitione apparet qualiter & de quo sit actum.]. de accu. qualiter & quando. &]. de simo. c. licet Hely. [b] Et est arg. quòd libellus sit dandus, aliàs de prædictis constare non posset.

¶ *Glo. seq. ponit 5. concor. & alleg. 4. iura.*

k ¶ *Valere.*] Sic ergo facienda est interpretatio, vt res de qua agitur magis valeat quam pereat.]. de verb. sig. abbate.]. de priuile. in his. 12. q. 2. si quos de seruis. & ff. de re. du. quotiens. & ff. de verb. oblig. quotiés in stipulationibus. arg. contra. 3. de offi. deleg. cum super. & ff. de iure codic. l. 1. & ff. de re. du. in ambiguo. & ff. de hær. insti. quotiens.

1 ¶ *Nequiuissent.*] & ita talia debent esse subiecta, qualia permittunt prædicata. Lau.

¶ *Glo. seq. alleg. vnam concor. & tria contraria.*

m ¶ *Confirmari.*] Videtur quòd idem non possit dare & confirmare. ff. de iur. om. iudic. & quia. Sed contra videtur 63. dist. in synodo. & 23. dist. in nomine domini. & 3. de elect. c. cum inter canonicos.

n ¶ *Quod meum est.*] sic Instit. de act. §. sic itaque. ff. de acq. poss. possideri. §. ex pluribus. & Insti. de leg. §. sed si. C. de contrahen. emp. cum res. & l. si mater. ff. de contrahē. emp. siue rei. C. de iure dot. auia. ar. vbi dicitur, quòd cū patri iam prouisum sit per legem, vt habeat actionem ad repetendam dotem si pactum faciat, non nascitur ex hoc actio, cum iā eam habeat à lege. ea tamen possessio pluribus ex causis habetur. ff. de acq. poss. possideri. §. ex pluribus. licet enim vnū sit genus possessionis, multæ tamen sunt eius species: vt ead. l. possideri. §. vlt. licet ergo ex pluribus causis possit fieri traditio rei. arg. ff. de solu. cum quis. §. de peculio. ex vna tamen dominium acquiritur [c]. arg. ff. ad leg. Fal. fundo. & l. si à me. & C. loca. ad probationem. præterea ex hoc videtur quod si aliquis plures titulos sui dominij assignet, cum hoc esse non possit, succumbat. ar.]. de concess. præbend. post electionē. & C. de contrahen. emp. l. 4. & l. fi ancillam. tamē licet ratione vnius tituli sit effectus dominus, ratione alterius tituli cōpetit exceptio, licet iste titulus nullus esse videatur [d]. ff. de excep. l. nemo.

¶ *Glo. seq. ponit 5. cōcor. alleg. 4. iura in contrariū, & soluit alleg. etiā Authen. in contrarium, & soluit.*

o ¶ *Nec accessorium.*] Illud regulariter verum est, vt si principale non tenet, nec accessorium. C. de legi. non dubium. &]. de dote post diuor. resc. & si necesse. & 3. de fo. compe. si diligenti. & 3. de ele. qualiter. & ff. ad Mace. creditorem. arg. contra]. de iureiur. debitores. & C. si aduer. ven. l. 1. & ff. qui, mo. vsusf. amit. quid tamen in prin. & l. præcedenti. & illa specialia sunt. Item contra, C. de episco. audien. Auth. liberi furiosi. vbi tenet legatum, & non tenet testamentum. Sed illud sit in odium filiorum qui negligunt patrem.

Glo.

[a] Per quod videt quòd scholaris recedens, possit in domo vel camera alium ponere loco sui: sed an hoc possit inuiti sociis: vide in Spec. de iudi. §. 2. ver. circa hoc quæritur. & not. Instit. loc. §. fin. Io. And.

[b] Vide Cassaneum ad cōsuetudines ducatus Burgun. in fine operis, tit. de conclusione consuet. verſ. Signe. & seq. vbi de materia hui' glos-sæ.

[c] Concor. l. si procurator. ff. de procurat. & l. ne satisdatio. ff. item ra. hab.

[d] Ratio, quia nullus prohibetur vti pluribus exceptionibus cōtrariis. infra de reg. iur. accessarium. l. b. 6. Ioan. And.

[a] *Locatio.*] sed hoc falsum videtur: quia si ego locaui tibi domum, tu non potes mihi referre quæstionem dominij: vt ff. de pig. ac. l. si pignore. & melius. C. loc. si quis conductionis. ff. commoda. l. ita vt. Sed verum est quod non refertur quæstio dominj si agatur illa actione quæ oritur ex pignoratitia, vel commodati, vel locati. sed secus si agat reali actione: quia illa non proponitur tamquā contra commodatarium vel inquilinum: sed quasi contra quemlibet possessorem. ff. ad exhibendū. de eo. §. 1. & verba ista sunt sumpta. C. locati. l. ad probationem. & arg. ad hoc. C. de præscrip. xxx. vel xl. an. male agit. C. de dona. censualis. & conductor rem conductam locare potest [a]. ff. loca. qui insulam. & C. eod. tit. nemo.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & remittit.*

b ¶ *Procuratorem.*] Hic ergo formatur sententia in personam procuratoris. contra. 3. de proba. licet. De hoc not. 3. de electi. querelam.

c ¶ *Qui petitor est.*] quia cum obscura sunt iura partium, iudicādum est pro reo: vt hic dicit. & 3. de proba. c. ex litteris & c. in præsentia. & 3. q. 9. indicas. & ff. de actio. & oblig Arrian'. ff. de pœn. respiciendū. Insti. de interdi. §. commodum. nisi in liberali causa. ff. de manumiss. l. antepen. & ff. de re iud. inter pares. Item si agatur de inofficioso testamento, potiùs pro testamento iudicandum. ff. de inoffi. testa. si pars iudicantium. Item pro matrimonio. 33. q. 1. si qs acceperit. & 30. q. 3. c. fi. & istos tres casus & quartum habes]. de re iudic. c. vlti. Ber.

[a] Dictio, at tētius, deest in aliquot antiquis codicibus.

Q*Vòd super.*] Cōmūis diuisio. Secūdaubi, *Ad quod.* Abbas.

CASVS. In archiepiscopatu Cantuarien. erant quidam cruce signati: mandauit Papa Cantuarien. archiepiscopo, vt eos ad voti executionem compelleret: & dum ipse eos compellere vellet ad votum soluendum, ipsi super absolutione voti redeuntes ab Apostolica sede ostendebant Cardinalium sigilla ignota: cum super impedimentis quæ exponebant non esset eis de leui credendum: quę fuit archiepiscopus q̄d agere debeat super his? Et respondet Papa, quòd si aliquando litteras talibus concedit, rescribit illis qui sciunt personas & facilitates eorum, hoc modo, vt diligenter inquirant veritatem super impedimentis expositis, statuentes super hoc, quod animarum saluti, & succursui terræ sanctæ magis nouerint expedire, & prouidentes ne in fraudem voti aliquid fiat: vnde si tales litteras impetrauerint tacita veritate, vel expressa falsitate: siue sint Cardinalių, siue etiā Papę, & nō solū dubiæ, sed etiā certę; litterę illę nō valēt: & eis nō obstātib⁹, debēt ad voti executionē cōpelli. Nota q̄ illi q̄ votū emittūt cōpellēdi sūt ad executionē ipsi⁹, nisi iusta de causa p̄ sedē Apostolicā sint absoluti. Itē litterę impetratę p̄ veri suppressionē, vel falsi suggestionē non valent. Itē not. quòd sigillo ignoto credi non debet.

d ¶ *Super his.*] hæc decretal. est pars illius.]. de vo. quòd super his.

e ¶ *Absolutione.*] à voto peregrinationis.

¶ *Glo. seq. tractat de sigillo ignoto, obfiscato, & noto.*

f ¶ *Ignota.*] Cum [b] vero sigilla ignota sunt, tunc eis non est standū, nisi sint v. aut eo amplius. 98. dist. c. 1, & 2. si vero obfuscata sunt, sunt suspectā: vt 3. c. proxi. ff. qui testa. face. poss. ad testium. §. fi signata. tunc enim remittuntur ad consignatores, vt agnoscant sigilla sua. ff quemad. test. ape. si quis ex consignatoribus, & si quis non agnoscit suum sigillum, non ideo vitiatur, sed suspectum habeatur instrumentum. ff. eod. l. 1. in fin. cum vero sigillum notum est, tunc creditur talibus litteris etiam in præiudicium alterius. 3. de proba. post cessionem. & c. 4. quādiu in contrarium non probetur [c], vt ibi.

[b] Et in cōstit. c le de verb. signifi. fæpe. versi. verum quia. Ioan. And. in nouel.

[c] Facit de elect. vt quis duas. li. 6. Io. And.

[a] Aliàs, incautum. est autē encaustū librationū atramentum, de quo vide Cœlū Rhodiginū li. 7. lect. 10. an tiquar. ca. 31.

[b] etiam.

[a] Videtur in l. 3. & ibi Docto. & Bar. ff. iudi. sol.

[a] In aliquot vetustissimis ita cum iuxta sanctiones legitimas, quod meum est ex vna causa, ex alia causa amplius meū fieri nō possit.

[b] vtcumq;.

[c] vtrinque.

[d] Ratio, quia nullus prohibetur vti pluribus exceptionibus cōtrariis. infra de reg. iur. accessarium. l. b. 6. Ioan. And.

g ¶ *Impedimentis.*] cum votum nequeant adimplere.

¶ *Glo. seq. dat tria similia.*

h ¶ *Carere volumus.*] quia veritatem debent litteræ continere, quia votum reuocant, sicut illæ quæ reuocant alias litteras: vt 3. de offi. dele. ex litteris. & 3. de dona. ex litteris. & 3. de rescr. cæterū. &]. de iudi. inter monasteriū. & ita seriem rei litteræ continere debent.]. de cohabi. cle. & mu. super eo. Et ita patet hic quòd litteræ generales non absoluunt aliquem à voto, nec à sententia excōmunicationis.]. de sen. excom. cum pro causa. & argu. 3. de offi. or. ex parte.

i ¶ *Non obstantibus.*] Denegabit enim delegatus suā cognitionē, vbi delegans denegaret cōmissionem. 3. de rescrip. cap. super litteris.

[a] *Pastoralis.*] Duo sūt dicta. secundum: ibi, *Verum.* Abbas Siculus.

CASVS. Aliquādo allegantur decretales in iudiciis, de quibus dubitabatur an sint decretales: de quibus non constat per bullam: quæsitū fuit a Papa quid iuris esset? Sup hoc statuit Papa, vt si aliqua decretalis allegat, de qua iudex dubitet, si illa consonat iuri communi, secundum illam non dubitet iudicare, cum secundum ius commune potius iudicare videatur. Sed si iuri communi sit dissona, non iudicet secundum ipsam, sed cōsulat superiorem de illa. Nota distinctionem huius decret. circa decretales, de quibus dubitatur an sint decretales vel non.

¶ *Glo. seq. distinguit in rescripto an sit contra ius, an aliàs iniquum in decr. an sit præter ius, an contra consuetudinem.*

k ¶ *Dissonz.*] Nota q̄ si aliquod rescriptū sit ō ius, statim est abiiciēdū. 25. q. 2. rescripta. nō enī rōne rescripti recedēdū est à iure cōi: vt 3. de rescr. cām quę. & 3. de ętate & qualitate. eā te. immo auferēdū est de manib⁹ tenētis, & dādū est principi. C. de paga. & sacrifi. eor. l. sicut sacrificia.]. de fi nō est ex toto ō ius, sed aliàs sit ini quū: tūc expectādū est secūdū mādatū. 3. de offic. dele. c. si qñ. & in Authen. vt nulli iudi. §. fi vero. coll. 9. Si aūt aliqua decre. est pter ius, non statim eiicitur, sed consulitur superior, vt hic dicit: & hoc ideo q̄ cū inter alias decr. allegatur, præsumitur q̄ sit decretalis. arg. 20. q. 1. quę progenitores. Si aūt decretalis. obuiat ꝓsuetudini, præualet ꝓsuetudo: modo ꝓsuetudo sit probabilis, & legitime sit ꝓcripta. 3. de ꝓsuet. c. vlt. 3. de cōsti. cū oēs. & 3. de eo qui mit. in pos. cū veniſſent [e] nisi princeps per suū statutū intendebat tollere consuetudinē. ff. de sepul. vio. l. 3. §. diuus. aliàs succumbit consuetudo.]. de re iudi. cum causam quæ.

[e] *Consulat.*] & interim pēdente relatione iudex superſedeat causæ. arg. 3. de offic. deleg. licet. & C. de rela. l. 1. & 2. q. 1. nomen presbyteri.

C*Vm dilectus.*] Duo sunt dicta. secundum: ibi, *Super tertio.* Abbas.

CASVS. Quia instrumenterū appellatione continentur & testes: & post publicationē testiū alij testes non possunt produci: dubitatum fuit, vtrū post publicationem attestationum, instrumenta produci possint vlque ad sententiam, antequam sit concluſum in causa.

¶ *Glo. seq. ponit duplicem dilitationis causam.*

m ¶ *Post publicationem.*] Dubitatio forte fuit illa: quia forte diu tacuit cū protestari vel edere debuisset. ff. de eden. l. 1. §. edere. & §. edenda [f]. Vel illa erat dubitatio: quia post publicationem testium non licet producere alios testes, vnde videbatur quòd non liceret producere instrumentū: quia nomine instrumentorū cōtinentur & testes. 3. de testib. cogen. peruenit. ff. de fide instru. l. 1. sed non est ita, quia in instrumentis non timetur subornatio, sicut in testibus, quia ex multis causis & facilius deprehenditur falsitas instrumentorum quàm testium

[f] Cap. 4. eo. tit. in 3 cōpil. Et de materia vide Bar. in l. diui fratres. ff. de pœ. & Rotā decis. 174. in antiq. Barto. & Paulū de Castro in l. admonendi. ff. de iureiur. Oldra consil 105. incip. vi detur dicendum.

[a] vtralibet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

stium: vt ℨ. eo d. inter dilectos. & ℨ. de probat. licet. Vinc.

a *Conclusum.*] i. renunciatum allegationibus, & omnibus aliis probationibus. ℨ. de cau. poss. paſtoralis. & ℨ. de procu. auditis.

SVPER TERTIO. Conſuetudo erat in partibus Scotiæ, quòd aliquis per inſtrumenta regis probabat intentionem ſuam in iure: dubitauerunt iudices iſti, vtrum inſtrumenta illi⁹ regis admittere debeat in cauſis? Reſpondet Papa conſultus, quòd conſuetudo illi⁹ patrię obtinet approbata, vt fides adhibeatur inſtrumẽtis illius regis: & ipſi poterunt ea in cauſis admittere, præſertim cum rex ipſe tantæ fuerit honeſtatis, quòd ipſius inſtrumẽta maximæ habeantur auctoritatis in partibus Scoticanis. Nota, quòd inſtrumenta poſſunt produci vſque quo concluſum ſit in cauſa, vel vſq; ad terminum ad hoc p̃fixum. Item inſtrumentis regis creditur ſi conſuetudo hoc obtineat. Item ex qualitate perſonæ approbatur vel reprobatur inſtrumentum.

† Scotianis.

† Cap. vnico. eo tit. in 4. compil. Et de intellectu vide Fabrũ Inſtit. de inutil. ſtipulat. §. itẽ verborum.

¶ *Gloſſa ſequens ponit de virtute conſuetudinis.*

b ¶ *Approbata.*] Nota, quòd conſuetudo facit aliquod inſtrumentũ authenticum, quòd aliàs non eſſet: & conſuetudo dat alicui iuriſdictioné, qui aliàs habere non poteſt. ℨ. de arb. dilecti. & ℨ. de fo. compe. cum contingat. a ſic & conſuetudo facit aliquem illegitimum, qui aliàs eſt legitimus ad ꝓmotionem. ℨ. de cleri. coniuga. cum olim. & perſonas legitimas ad matrimonium facit illegitimas. ℨ. de cognatiſpi. ſuper eo. Bern.

a Concor. l. 1. & ibi Bart. C. ad Velle. & in Authẽ de inſtru. cau. §. oportet.

† Quãdo dicatur vacua poſſeſſio vide per Angelũ & legiſtas in l. in cõuẽtionalib⁹. §. ſi quis vacuam. ff. de verb. oblig. adde gloſſã ſingularẽ in §. quod autem. Inſtit. de vſucapio.

c ¶ *Honeſtatis*] Not. ꝙ ex qualitate perſonę approbatur inſtrumentum. ff. de eden. ſi quis ex argentariis. §. 1. & ℨ. de præſc. ad audientiam. & ℨ. de præſump. illud.

Vm Ioannes] In prima parte ponitur proceſſus cauſæ principalis. In ſecunda proceſſus cauſæ appellationis: ibi, *Cum igitur.* In tertia diffinitio ipſius cauſæ appellationis: ibi, *De conſilio.*

CASVS. Ioannes eremita coram iudicibus ciuitatis Viterbij petebat à Petro conciue ipſius 130. lib. Seneſ. ex cauſa mutui. Ex aduerſo proposuit idem P. quòd idem Ioan. tenebatur eidem in 180. lib. pro pretio cuiuſdam domus, quam ipſe Ioan. ei vendiderat: vnde petebat vt 130. ſibi deberet compenſare, & reſiduum ſibi debere perſolui: petiit inſuper poſſeſſionem ipſius domus ſibi tradi vacuam & liberam. lite conteſt. ſuper hoc & aliis articulis, cum fuiſſet hincinde aliquandiu diſputatum, iudices auditis atteſtationibus & allegationibus, condẽnauerunt iſtum P. vt eidem Ioan. poſſeſſionem prædictæ domus vacuã & liberam traderet: ab hac ſententia dictus P. ſedem Apoſtolicam appellauit: Papa dedit T. capellanum ſuum partibus auditorem, coram quo ex parte ipſius P. fuit propoſitum, venditionem ipſius domus nõ puram, ſed conditionalem fuiſſe: & ideo ipſum non teneri ad traditionem ipſius. Ad hoc probandum quatuor teſtes induxit, cum eſſet nouum capitulum pendens ex veteri: Qui iurati dixerunt, ſe interfuiſſe contractui inter ipſum P. & Io. ſuper eadem domo celebrato pro certo pretio, hac adiecta conditione, vt idem P. domum ipſam inhabitaret in vita ſua, & poſt eius obitum domus illa remaneret M. & R. filijs ipſius P. nepotibus ipſius Ioan. de anno, menſe, ac die quo facta fuit vẽditio, dixerunt ſe non recordari. dictus I. venditionem non conditionalem, ſed puram fuiſſe dicebat: Ad hoc probandum induxit inſtrumentum venditionis, & tabellionem qui fecit inſtrumentum, & vnũ de teſtibus ſcriptis in inſtrumento: dubitatum fuit quæ probatio valere debẽt, & prꝙponebatur ex parte ipſius P. quòd licet teſtes & inſtrumenta eandem vim obtineant in cauſis, non tamen inſtrumentum tanti debet eſſe valoris vt præferatur depoſitionibus trium vel pluriũ teſtium. Econtra ex aduerſo fuit reſponſum, quod cum ipſe Io. intentionem ſuam per inſtrumentum probaſſet, & P. venditionem. non puram, ſed conditionalem fuiſſe proponeret, nec per teſtes P. de certo tempore fuerat facta fides: vnde non apparebat ꝙ ſuper illa venditione depoſuiſſent, & in inſtrumento certum tempus adiiceretur, probatio ipſius P. inefficax erat ad intentionem

¶ *Glo. ſeq. notat, querit, & ſoluit, & remittit.*

a ¶ *Quodliber inſtrumentum.*] Et ita patet quòd contra inſtrumentum quantumcunque publicum admittuntur teſtes, vt hic a: quia ſecundum teſtes productos contra inſtrumentum ſententiatur. ad idem inducitur. ℨ. de præſcr. ad audientiam. & C. de proba. cum precibus. Si quęris quot teſtes prędicent inſtrumento, poteſt dici quòd iiij. vel v. ad minus: quia auctoritas tabellionis videtur æquiualere duobus teſtibus. ℨ. de probat. quontã contra. & ipſum inſtrumentum valet duos teſtes: quia paré vim obtinet probatio teſtium vel inſtrumentorũ. C. de fid. inſtr. l. in exercendis. vt hic deciditur. & ſic patet quòd ad minus per quatuor meliores vel quinque teſtes inſtrumentũ reprobetur. De hoc dictum eſt ℨ. de proba. tertio. ſed in caſu iſto teſtes non reprobant inſtrumẽtum, ſed addunt inſtrumento, quod notarius omiſerat forte per obliuionem. Ber.

a Et ſic reprobatur opinio Lanfranchi Cremonenſi. qui dicebat per teſtes nõ reprobari inſtrumẽtum, niſi eſſet ſuſpectum, vel ex parte conficientis, vel ex parte producentis: & reddebat rationem, quia memoria hominũ labilis; nec communiter teſtes ita ſunt intẽti ſicut tabellio, quare plus creditur inſtrumento ſecundũ eũ. Ioan. And.

† Infero ꝙ per cõfeſſionem rei vbi debitum eſt liquidũ admittitur recompẽſatio, concor. l. Iulianus §. offerri. ff. de act. emp.

b ¶ *Exceptionis.*] Vnde non videbatur pro ipſo ſententiandum. ℨ. de er. cog. cum dilectus. ℨ. de excep. c. denique.

c ¶ *De certo.*] Propter quod ꝓbatio inſufficiẽs videbat. ℨ. de probatio. in præſentia. arg. ℨ. eod. inter dilectos. & ff. de eden. l. 1. §. editiones.

¶ *Glo. ſeq. notat quòd index, &c. dat ſimile, reddit duplicem cauſa, & demum determinat & remittit.*

d ¶ *Poſtquam.*] Et ſic patet quòd iudex poteſt interrogare partes quãdocunque viſum fuerit. ff. de inter. actio. l. vbicũque. & 30. q. vlt. c. vlt. ſic etiam poteſt interrogare teſtes poſt publicationem ſi obſcure dixerint, quandocunque viſũ fuerit. ℨ. de teſti. cũ clamor. quia veritas ſæpius examinata magis ſplẽdeſcit in lucem. 35. q. 9. graue. quia officium iudicis eſt latiſſimum. ff. de iuriſ. om. iud. l. 1. ſed ad petitionem partis non debet teſtes interrogare. arg. ℨ. de proba. in præſentia b. de hoc dicitur 20. q. 5. iudicantem.

¶ *Glo. ſeq. arg. ſignat contrarium, remittit & ſoluit.*

e ¶ *Pronunciauimus.*] Arg. quòd ſuper exceptione incidenti ſit pronunciandum. argu. contra. ℨ. de ordi. cogn. c. 1. vbi de hoc, ſed ratio quare pronunciatur hic ſuper hac, & non ibi, poteſt aſſignari. hic oppoſita fuit exceptio poſt ſententiam: vnde ſuper exceptione nondum fuerat directe vel indirecte pronunciatum: quare in cauſa appellationis debuit de ea pronunciari: quia de ea cognitum fuit: & ad hoc vt ſciretur quare ſententia reuocetur, ſed cum opponitur ante ſententiam, ſuper ea pronunciatur indirecte, dum ſententiatur ſuper principali. Bernar.

¶ *Glo. ſeq. not. dat ſimile, ſignat contrarium, & remittit.*

f ¶ *Huiuſmodi exceptio.*] Per hoc pater, quod exceptio peremptoria omiſſa ante ſententiam, poteſt opponi poſt ſententiam in cauſa appellationis. C. ſen. reſcin. non poſ. l. 2. aliàs non poſſet niſi per beneficium reſtitutionis: vt in l. prædicta. & ℨ. de priuil. cum olim 2. ℨ. de in integ. reſtitu. ſuſcitata. ſic etiam in compenſatione omiſſa ante ſententiam, nihilominus actio remanet ſalua poſt ſententiam citra aliquam appellationem c, non obſtante re iudicata in prima petitione. ff. de compẽ. quòd in diem. §. 1. Arg. tñ ℨ. ℨ. de re iudi. inter monaſterium. Sol. vt ibi.

Ex parte.] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Quia.* Abb. Siculus.

CASVS. Quædam regina impetrauit litteras quaſdam ſuper reſtitutione ſpoliationis cuiuſdam caſtri: in quib⁹ deficiebat hæc litera, o, in hac dictione, ſpoliarũt: quærit vtrũ ꝓp hoc reſcriptum vitiet? eandem vim obtineant inſtrumẽtorum fides, & depoſitiones teſtiũ in litibus exercendis, non tamen quodlibet 2 inſtrumentum tanti debet eſſe momenti, vt trium vel plurium idoneorum teſtium depoſitionibus præferantur: & infra.

¶ Ad hoc autem idem Ioannes ex aduerſo reſpondit, quòd cum intentionem ſuam per iam dictum fundauerit inſtrumentum, ac tu in modum exceptionis b venditionem ipſam non pure, ſed conditionaliter celebratam eſſe proponas †, nec per teſtes ad hoc à te inductos de certo c fuerit tempore facta fides: & ideo non appareat quod ſuper illa venditione deponas, quam conſtat per dictum inſtrumentum, determinato tempore fuiſſe contractam, huiuſmodi probatio videbatur inefficax, ad intentionem contrariam elidẽdã. Verum reſponſionem iſtam eſſe proponebas inualidam: quoniam cum vtraque pars à nobis interrogata, fuiſſet in iure confeſſa, quòd vnica tantum venditio ſuper domo contracta fuerit: & ex depoſitionibus teſtium liqueat venditionem conditionalẽ fuiſſe: ex vtriuſque confeſſione colligitur, eiuſdẽ domus venditionem conditionalem extitiſſe, non puram: non obſtante quòd ipſa interrogatio facta fuerit poſtquam d à partibus extitit in cauſa concluſum. cum iudex (qui vſque ad prolationem ſententiæ debet vniuerſa rimari) poſſit interrogare de facto, quotiens dubitationis aliquid occurrit †: & infra. ¶ De conſilio fratrũ noſtrorum pronunciauimus e, vẽditionem prædictæ domus fuiſſe conditionaliter celebratam, & te [ob † hoc] nullatenus obligatum ad traditionem ipſius: ſuper hoc memorato Ioanni ſilentium imponentes. Sententiam vero iudicum prædictorum, qui aliàs iuſte pronunciaſſe noſcuntur, (cum huiuſmodi † exceptio coram ipſis nec probata fuerit, nec obiecta) quo ad dictum capitulum infirmamus, eã quo ad alios articulos [auctoritate † Apoſtolica] confirmantes.

¶ Honorius tertius.

¶ *Defectus litterę non vitiat reſcriptũ.*

CAP. XI.

EX † parte chariſſimę in Chriſto filiæ B. quondam Anglorum † reginæ fuit propoſitum: & infra. ¶ Quia reſcriptum Apoſtolicum, pro eo quòd in hac dictione, ſpoliarunt, hæc figura, o, deerat d, aſſeritur vitioſum: Mandamus, quatenus hoc non obſtante in negotio ipſo præuia ratione procedas.

¶ Gregorius nonus Priori ſancti Bartholomæi, & decano de Arcubus Londoñ. †

¶ *Licite appellatur à iudice, qui parti hoc petenti non facit edi communia inſtrumenta.*

CAP. XII.

G † perpetuus vicarius eccleſiæ de Rechan nobis expoſuit, quòd cum Prior & conuentus de Ledis, eum ſuper decimis h coram iudicibus auctoritate Apoſtolica conuenieſſent, & dictus G. ſuper i ſimilibus corã ipſis reconuenieſſet eoſdẽ: quia dicti iudices copiam quorundam inſtrumentorũ communium k, quæ habebat ſedẽ apoſtolicã appellauit. Mãdat Papa, quatenus ſi ita eſt, reuocato in ſtatum debitum quicquid poſt appellationem, &c. Nota ꝙ inſtrumẽta cõia parti, pars exhibere tenet. Itẽ recõuẽtio in ſpũalibus faciẽda eſt.

¶ *Glo. ſeq. obiicit. alleg. contra obiectionem, & remittit. & demum obiicit & ſoluit.*

h ¶ *Super decimis.*] Sed nonne iſte vicarius ſi cõueniebatur pro decimis vicariæ ſuæ, debebat dñm in iudicium nominare? Ita vt, quia ipſe dominus non eſt. ℨ. vt lit. non conteſt. quoniã. §. penul. & C. vbi in rem act. l. 2. & ipſe dñs debuit conueniri. arg. ℨ. de præſcrip. auditis. & 16. q. 3. inter memoratos. arg. ꝙ teneatur rñdere, cũ ipſe habeat ius in re. ℨ. de ap. ad audientiam. ſicut vſufructuarius tenetur ad reſectionem domus & ad tributũ. ff. de vſufr. l. vſufructu legato. §. fi. & l. ſeq. aliàs, §. hacten⁹. & C. eo. tit. eum. De hoc dictum eſt ℨ. vt lite non conteſt. quoniã. §. pen. Sed intelligo, ꝙ iſte vicarius habebat mandatum generale vel ſpeciale ad agendum & defendendum à rectore legitime factum, alias non fuiſſet admiſſus eo ipſo ꝙ eſſet vicarius, cum non habebat adminiſtrationem, nec titulum ſicut prælatus, nec prætudicaretur eccleſiæ per factum ipſius. Bernard.

i ¶ *Super ſimilibus.*] Et etiam ſuper diſſimilibus poterat eos reconuenire, & ei tenebantur reſpondere. ℨ. de mu. pe. cap. 1. vbi de hoc.

¶ *Glo. ſeq. circa editionem diſtinguit inſtrumenta communia & propria: & in his an vtatur necne: & cum vtitur, edũtur ſine die & cõſule. fallit in caſu.*

k ¶ *Communium.*] Not. circa exhibitionem inſtrumẽtorum. Et primo ſcire

† Vide tex. in l. vbicunque. cum concor. ff. de inter. act. l. 1. & 2. eod. tit.

b Vbi de hoc n. 4 gl. & ſupra. de teſt. puas. Ioã. An.

c Multo fortius in cauſa appellationis. & de hoc in Spec. de appellat. § penverſi ſed nũquid in cã. & vide qđ plene dixi de ord cog. cap. vlt. in magna gl. verſi. & idẽ eſt qñqi. eſt verſi. ſeq. Ioan. And.

b Si ſtipulatus ſum rem dari: & vacuã poſſeſſionẽ tradi, pactum incerti ex ſtipulatione, veniunt fructus poſtea percepti: vt verba, & vacuam, &c. aliquid addant. Ioã. And.

c Niſi iudex à quo appellatur, ſuperiorem in rẽ poſſe alibi nõ cognoſcat. ſupra qui fil. ſint legi. per venerabilẽ. §. rationib⁹. ſupra de foro compe. licet. in Authen. vt dif. Iudi § ſi tamen contingerit. ſecundũ Hoſtien. Ioã. And.

d Hanc gloſ ſulã non puto Bernardi, nec inuenio in antiquis codicibus.

† Hæc duo verba, ob hoc, deſunt in vetuſtioribus codicibus.

† Hæc duo verba, auctoritate Apoſtolica, deſunt etiam in vetuſtiorib⁹.

† De materia vide Fulgoſiũ, Paulũ Caſtr. & Doctores in l. 1. apud quem. C. de edendo. adde de Spec. tit. de inſtru. editione. §. vi dendum.

d De hoc articulo vide notata per Hoſt. & Doctores infra de crim. fal. c. pen. & ea. ex litteris. ſupra de reſcript. adde hic Io. And.

† De materia vide Fulgoſiũ, Paulũ Caſtr. & Doctores in l. 1. apud quem. C. de edendo. adde de Spec. tit. de inſtru. editione. §. vi dendum.

† Anglicorũ.

† Lugduñ.

scire debes, quòd rescriptũ & omnia acta causæ, confessiones & respõsiones, & attestationes & quæcunque acta sunt in iudicio, peti possunt exhiberi vel condictione ex lege, vel iudicis officio. C. de eden. l. 2. Vel condictione ex illa decre. 3. de proba. quoniam. & integraliter sunt exhibenda: quia communia sunt. C. de eden. non est nouum. & l. vlt. & ff. eo. tit. prætor. §. 1. & l. si quis. 5. ratione. & l. argẽtarius. 1. respon. & hic est expressum. Sed si instrumenta propria sunt, & actor petat à reo instrumenta, per quæ intentionem suam probare vult, non est audiendus: quia apud scipsum debet habere probationes suas. 3. de proba. c. 1. & C. de eden. qui accusare. & acto re non probante, reus debet absolui: vt in l. qui accusare. & j. vt eccle. benefi. vt nostrum. Et ita nec reus actori, nec actor reo tenetur exhibere instrumentum ad standum intentionẽ aduersarij [a]. Si vero actor vel reus vtitur aliquo instrumẽto proprio, illud aduersario edi debet sine die & consule, ne præstetur materia fabricandi falsum. 3. eo. contingit. & c. accepimus. & ff. quemad. testa. ape. l. 2. §. diem autem. & ff. de eden. l. 1. §. editiones. Nisi veller alterutra partium arguere instrumentum de falso: quia tunc integrum instrumentum derum. Item bet ei edi: vt 3. eo. inter dilectos. & C. de contrahen. & commit. stipu. l. optimam. Bernar.

† Vide Antonium de Butrio in c. in nostra supra. de testib. et eundẽ in c. ex tenore. supra. de rescript. adde Bart & Sali. in l. uersarij. de fide instr. Baldum in l. imperator. ff. de stat. hõ.

[a] Hodie vsurarũ cũ debitis agitur, quemad. testa. ape. l. 2. §. cogi possũt edere libros rationũ suarum: vt in cõcilio Viẽnẽn. de vsu, ex graui. §. cæterum. Item bet ei edi: vt 3. eo. inter hæretici c. vt commissi. de hæret. lib. 6 & dixi copiose lib. 1. commen. i Director. Inquisitor. Schol. 101.

¶ De materia huius decretalis vide Bartolum in l. diuus ff. de falsis adde Alexan. consil. 18. in 4. volum. & consil. 13. incip. ex his quę in themate & consil 158. in cip. circa primam. 2. volum.

Imputari.] Imputatur producenti scripturas cõtrarias in hoc, quia inuicem sibi derogant. h. d. Ponit primo dictum. Secundo ipsius rationem; ibi, *Cum in ipsius.* Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis agebat contra aduersarium suum, puta petens ab eo aliquam pecuniam: ad suam intentionem probandam induxit duo instrumenta contraria, quærebatur cui illorum, vel an neutri standum esset? Respondet Papa quòd istæ scripturæ contrariæ fidem sibi adinuicem derogant, & sic non valent, & imputet sibi qui eas in iudicio protulit. quia in potestate sua fuit quam voluerat non proferre, debuit enim eas præuidisse, & alteram protulisse. Nota, qui contraria allegat: non debet audiri, & imputet sibi qui causam suam male tractat.

[a] *Imputari.*] hæc decre. sumpta est ex illa lege C. de fide instru. l. scripturæ.

¶ *Glo. seq. primo declarat. secundo quærit & soluit.*

[b] ¶ *Contrarias.*] hoc verum est siue directe contrariæ sint, siue indirecte. Directe, vt si induco instrumentum in quo promisisti mihi soluere tali die x. & aliud exhibeam, in quo continetur quòd ego feci tibi pactum de non petendo. Indirecte, puta si induco instrumentum, in quo continetur quòd promisisti mihi soluere decem Bonoñ. tali die. Item produco aliud, in quo continetur, quòd eadem die promisisti mihi soluere x. Romæ [b]. illę scripturę licet non contradicant directe: tamen indirecte siue per obliquum contrariæ sunt, & ideo vna derogat alij, sic quandoque scriptura & factum sibi ad inuicem derogare videntur, vel saltem alterum alteri. 3. de ele. cum inter R. Sic ergo patet, quòd qui contraria allegat, non est audiendus. j. de app. solicitudinem. circa fi. 33. q. 7. quod autem. & 8. dist. quo iure. & hoc locum habet quando ab eadem parte producuntur, secus si à diuersis: quia tunc ei statur, quæ magis est sine suspicione, & quæ dignior est. C. de contrahen. stip. optimam. in fi. Sed nunquid est idem in testibus ab eadem parte productis? Dico quòd non: quia in testibus nõ possum prouidere quod dicturi sunt, & ideo stabitur dignioribus [c]: sed per instrumẽtum bene potuit prouidere quod magis expediret producere: vt hic dicit in fi. & sibi imputet quòd minus diligens fuit: nam vigilantibus, non negligentibus iura subueniunt. ff. qui ex cau. ma. non enim. & ff. de eden. l. veluti.

[b] Et vtraque personaliter facta fuit non altera p procuratores. nec obst. ff de ver. obl. l. fi. §. inter eos. Io And.

[c] Concor. l. fi plures & ibi Bart. ff. de ac eu. & l. 4 § e iusdem & §. scire potes, ff. de testib.

Si cautio.] Ponit dictum quod diuidit in duo membra, & secundum: ibi, *Sed si causam.* Abbas Siculus.

CASVS Aliquis agebat contra aliquem aduersarium suum, petens ab eo certam pecuniæ quantitatem: ad hoc probandum inducebat quoddam instrumentum, in quo reus simpliciter confitebatur se debere quantitatem petitam, nullam causã exprimendo ex qua deberetur: queritur an ex tali cautione reus sit condemnandus? Respõdet q pars altera, & per quæ intendebat intentionem suam super principali fundare, fieri non faciebant eidem hoc cum instantia postulanti, nostram audientiam appellauit: Ideoque mandamus quatenus si est ita, reuocato in statum debitũ, &cætera.

¶Idem.

¶ *Scripturæ contrariæ ab eodem productæ, fidem non faciunt.*

CAP. XIII.

IMputari [a] †ei potest, qui contrarias [b] inter se scripturas in iudicio protulit, fidem sibi ad inuicem derogantes: Cũ in ipsius fuerit potestate, quam voluerat non proferre.

¶Idem

¶ *Si in instrumento debiti exprimitur causa, condemnatur debitor, nisi probet indebitum: si non exprimitur, necesse est vt creditor probet id fore debitum.*

CAP. XIIII.

SI cautio [c] †, quam à te indebite [d] proponis expositam, indeterminate [e] loquatur, aduersarius tuus tenetur ostendere debitum, quod continetur in ea. Sed si causam [f] propter quam huiusmodi scriptura processerit, expresseris in eadem, confessioni [g] tuæ statur: nisi probaueris te id indebite [h] promisisse.

¶Idem I. tabellioni.

¶ *Auctoritate ordinarij potest notarius tabellionis mortui notas in publicam formam redigere.*

CAP. XV.

CVm † P. tabellio morte præuentus, quædam non perfecerit instrumenta, quæ in nota redacta fuerant ab eodem: Ad petitionem eorum ad quos pertinent, auctoritate ordinarij [i] iudicis poteris ea fideliter in publicam formam redigere: habitura per hoc perpetuam firmitatem [k].

¶Idem.

¶ *Instrumentum exemplatum per tabellionem auctoritate ordinarij, eandẽ vim habet cum originali.*

[a] *Imputari.*] Imputatur producenti scripturas cõtrarias in hoc, quia inuicem sibi derogant. h. d. Ponit primo dictum. Secundo ipsius rationem; ibi, *Cum in ipsius.* Abbas Siculus.

[b] ¶ *Contrarias.*] hoc verum est siue directe contrariæ sint, siue indirecte. Directe, vt si induco instrumentum in quo promisisti mihi soluere tali die x. & aliud exhibeam, in quo continetur quòd ego feci tibi pactum de non petendo. Indirecte, puta si induco instrumentum, in quo continetur quòd promisisti mihi soluere decem Bonoñ. tali die. Item produco aliud, in quo continetur, quòd eadem die promisisti mihi soluere x. Romæ [b]. illę scripturę licet non contradicant directe: tamen indirecte siue per obliquum contrariæ sunt, & ideo vna derogat alij, sic quandoque scriptura & factum sibi ad inuicem derogare videntur, vel saltem alterum alteri. 3. de ele. cum inter R. Sic ergo patet, quòd qui contraria allegat, non est audiendus. j. de app. solicitudinem. circa fi. 33. q. 7. quod autem. & 8. dist. quo iure. & hoc locum habet quando ab eadem parte producuntur, secus si à diuersis: quia tunc ei statur, quæ magis est sine suspicione, & quæ dignior est. C. de contrahen. stip. optimam. in fi. Sed nunquid est idem in testibus ab eadem parte productis? Dico quòd non: quia in testibus nõ possum prouidere quod dicturi sunt, & ideo stabitur dignioribus [c]: sed per instrumẽtum bene potuit prouidere quod magis expediret producere: vt hic dicit in fi. & sibi imputet quòd minus diligens fuit: nam vigilantibus, non negligentibus iura subueniunt. ff. qui ex cau. ma. non enim. & ff. de eden. l. veluti.

[c] ¶ *Si cautio.*] Hæc decretalis sumpta est de l. illa. ff. de proba. cum de indebito. §. vlti. & dic, cautio, id est, scriptura: siue sit priuata, siue publica. Bernardus.

[d] ¶ *Indebite.*] Quia dicis quòd non teneris ad id, super quo cautio exposita fuit.

[e] ¶ *Indeterminate.*] id est, non exprimens ex qua causa debeatur.

¶ *Glo. seq. exemplificat: quærit, & soluit arg. & remittit. Iterum quærit, & soluit.*

[f] ¶ *Si causam.*]puta, qa confessus fuisti mutuo recepisse pecuniam pro missam: vel ex aliquo alio contractu antecedenti: tunc enim statur tuæ confessioni, quæ cõtinetur in illa cautione: stitu. Neapo. alioquin si causa non sit inserta, non poteris conueniri ex illa cautione. C. de non nume. pecu. generaliter. cum satis sit indignum, vt quod quisque sua voce dilucide protestatus fit: in eundẽ casum proprio infringere valeat testimonio. 3. de proba. per tuas. & in l. prædi. generaliter. in fi. & arg. 1. q. 7. saluberrimũ. & 27. q. 1. omnes fœminæ. quod si non promittat, sed confiteatur se debere mihi ex aliqua iusta causa præcedẽte, idem est ac si promittat, vt teneatur ex illa confessione: vt in l. prædicta, generaliter. in fi. & ita patet ex hoc, quòd confessio extra iudicium facta, causa adiecta bene præiudicat ad probandum. De hac materia dictum est 3. de confes. c. vlt. Item quid si me absente confiteatur se mihi debere? Talis confessio non nocet ad instar stipulationis: vt Insti. de inuti. stipu. §. item verborum.

[d] Concor. l. 2. & ibi Bart. ff. de leg. 1. & in l. cũ filius. § 1. ff. de ver. oblig.

¶ *Glossa sequens notat confessioni stari: & ponit tres casus exceptos.*

[g] ¶ *Confessioni.*]Sic ergo statur confessioni contra se quandoque, vt in pecunia confessata: quia tũc potest opponi exceptio non numeratæ pecuniæ infra biennium. C. de non nu. pe. in contractibus. in prin. & in dote. C. de do. cau. non nu. l. vlt. in Authen. ibi posita. Item fallit vbi statur secundæ confessioni, & non primæ. C. ad Velleia. Authen. siue à me.

[h] ¶ *Indebite.*]Et ita admittitur probatio contra talem cautionem, licet causa subiecta fuerit, scilicet quòd talis promissio indebita fuit, puta quia iam satisfecit ei: sicut qui dicit pecuniam indebitam se soluisse, illud probare tenetur. j. de solutionibus. c. vlt. & ff. de proba. c. cũ de indebito. 1. responso.

[i] ¶ *Auctoritate ordinarij.*] Ordinarius ergo præstabit auctoritatem suam huic tabellioni, ad petitionem illorum quorum sunt instrumenta, vt ea redigat in publicam formam: sic & si essent consumpta propter vetustatem, aut aliam iustam causam. infra cap. proxi.

[k] ¶ *Perpetuam firmitatem.*] vt hic dicit. sic & testamentum auctoritate ordinarij in publicam formam redigitur. C. de testa. testamenta. & l. consulta. & talis publicatio æquiualet testamento. C. eod. publicati. hoc tamen scire debes, quòd tabellio dum viuit, non potest alteri committere completionem instrumenti: sed ipsemet debet cõplere instrumentum, prout in protocolo reperitur: nihil addendo vel diminuendo quàm in protocolo continetur: vt in Authen. de tabel. coll. 4. post mortem vero fiat prout dicitur hic. & C. eod. tit. L contractus. Ber.

† Vide plene per Martheũ de Affli ctis sup cõstitu. Neapo. incip. Baiulos omnes. notabili 13. & seq. adde Baldũ cõsil. 62. lib. 5. Alexan. consil. 136. & 151. lib. 1.

& 27. q. 1. omnes fœminæ. quod si non promittat, sed confiteatur se debere mihi ex aliqua iusta causa præcedẽte, idem est ac si promittat, vt teneatur ex illa confessione: vt in l. prædicta, generaliter. in fi. & ita patet ex hoc, quòd confessio extra iudicium facta, causa adiecta bene præiudicat ad probandum. De hac materia dictum est 3. de confes. c. vlt. Item quid si me absente confiteatur se mihi debere? Talis confessio non nocet ad instar stipulationis: vt Insti. de inuti. stipu. §. item verborum.

¶ *Glossa sequens notat confessioni stari: & ponit tres casus exceptos.*

[g] ¶ *Confessioni.*]Sic ergo statur confessioni contra se quandoque, vt in pecunia confessata: quia tũc potest opponi exceptio non numeratæ pecuniæ infra biennium. C. de non nu. pe. in contractibus. in prin. & in dote. C. de do. cau. non nu. l. vlt. in Authen. ibi posita. Item fallit vbi statur secundæ confessioni, & non primæ. C. ad Velleia. Authen. siue à me.

[d] Concor. l. 2. & ibi Bart. ff. de leg. 1. & in l. cũ filius. § 1. ff. de ver. oblig.

SI *instrumenta.*] Primo ponitur quæstio. Secundo solutio: ibi, *Coram.* Abbas.

CASVS. Aliqua instrumenta propter vetustatem, vel aliam iustam causam quasi consumpta sunt: petuntur exemplari: quæritur quid fieri debeat? Respondet Papa, quòd præsententur coram ordinario, vel coram delegato specialiter ad hoc: ille postmodũ inspiciat diligẽter illa instrumẽta, & si in nulla parte sui vitiata sint, præcipiat illa exemplari p publicam personam: & habebunt eandem auctoritatem cũ originalibus. Nota ista duo capitula, quia frequenter locum habent.

¶ De materia huius decretalis & glossarum eius, vide Iasonem in l. 3. C. de iu. emphy. Paulum de Castr. cõs. 91. incip. super eo. Oldr. cons. 323. inc. circa primũ. Alex. cons. 4. inci. videretur. in 2. vol.

[a] ¶ *Vetustatem.*] Propter vetustatem instrumenta & priuilegia renouanda sunt: vt hic, & j. de confir. vti. vel inuti. cum dilecta. aliàs si vetustate consumerentur, nulla fides eis adhiberetur. 3. eod. inter dilectos. sic & testes, ne probatio pereat, in publicam formam rediguntur. 3. de testi. significauit. & 3. vt lit. non contest. quoniam. 1. respon. & §. sunt & alij. & ff. ad leg. Aquil. in leg. C. de vsur. pupil. l. vlti. arg. Bernardus.

CAP. XVI.

SI † instrumenta propter vetustatẽ [a], vel propter aliã iustam causam [b] exemplari petantur: Corã ordinario iudice vel delegato ab eo specialiter, præsententur: qui si ea diligenter inspecta in nulla sui parte vitiata reperierit, per publicam personam [c] illa præcipiat exemplari, eandem auctoritatem per hoc cum originalibus habitura.

[b] ¶ *Iustam causam.*]puta, qa littera incipit deleri ex vitio chartæ vel encausti, quàuis. instrumentum de nouo fit factum, vel alio modo qđ possit contingere de facto; ita tamen facienda est hæc renouatio, si adhuc sint ita integra q̃ non sit dubitatio de ipsorum tenore: vt hic dicit: vel si essent pro parte iam consumpta, vt ex inspectione non possit deprehendi de fide ipsorum, non sunt renouanda nisi prius per testes probaretur de integritate instrumentorum. j. de priui. cum olim. & hæc innouatio debet fieri auctoritate ordinarij: vt hic dicitur. sic 3. eo. c. proxi. Bernar.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

[c] ¶ *Publicam personam.*] Sic 3. c. prox. & c. cum dilectus. Quid si publica persona non possit haberi? Satis credo quòd per aliquam personam honestam auctoritate iudicis rescribi possunt. arg. 3. de probat. quoniam contra: ita tamen quòd sigillum authenticum apponatur, quod imponat fidem instrumento. 3. eod. c. 2. & c. cum dilectus. aliàs posset deperire ius illius; quod esse non debet: immo curare debet iudex vt salua sit rerum probatio. ff. de testi. curent. Bernardus.

DE PRAESVMPTIONIBVS.

¶ *Quia præsumptiones quandoque plene probant, quandoque semiplenam probationem faciunt, quandoque alias præsumptiones coadiuuant, vt patet infra in processu tituli: Ideo post tractatum de probationibus, de testibus, & de fide instrumentorum - annectit hanc rubricam: in qua tractatur de quadam specie probationis. Et vide ad materiam quod dixit Panor. in c. tertio loco. supra de proba. & no. in c. ferrum. 50. dist. Ab. Quid autem debet præsumi si clericus amplexetur mulierem. 11. q. 3. abstit.*

[a] Quia talis res non reciprocabat diuisionẽ. C. cõ. vtri iud. possessionũ. secũ. Vin. Io. Andr. in nouel.

Sicut noxius.] Ludus noxius inducit præsumptionẽ fraudis. Vel sic: In dubio in delictis præsumitur dolus. & aduerte quia verba tex. non sũt Papæ, sed Salomonis in parabolis, vt patet ex præscriptione; & habetur originaliter in parabolis in c. 26. & pone casum litteraliter referendo consultationem ad Papam auctorem huius compilationis. & dicas sic: Quidam accessit ad Gregorium IX. quærens ab eo, Pater sancte, quidam intrauit domum cuiusdam qui reputabatur amicus suus, & clandestine quædam iocalia subtraxit, & reclusit sub mantello suo: cum autem dominus domus hoc detexisset, ille ad excusationem suam dixit quòd iocose fecisset. vellem scire an ex confessione sua ille sit absoluendus? dominus Papa respondet, quòd huius solurio quæstionis ex dictis Salomonis in parabolis colligitur euidenter: qui inter cætera dicit, q̃ sicut noxi[a] [a], id est nocẽs est is qui manifeste nitit nocere, licet forte non fuerit secutus effectus; ita is qui nocet occulte, licet in deprehensionis actu dicat quòd iocose fecit, quasi dicat, quòd sibi non est credendum, ex quo actus est in se nociuus. Abb.

[b] ¶ *Et C. de inof. test. si noille interfici: tunc illi quæ erat in possessione adiudicaretur, nisi alia mater. ff. qđ me. cau. ibi quidem. vnde & pietas paterna pro filiis capit cõ filium. ff. de adult. nec in ea lege. ad fi. quia nullus est affectus qui vincat paternũ. C. de cur. fur. l. vlti. post prin. Io. And.*

[d] ¶ *In mortem,*] id est, vt mortem inferat, licet res non habuerit effectum, ex quo processit ad actum. 51. dist. fi quis post acceptum. & de pœ. distin. 1. si quis cum telo.

CAP. I.

SIcut noxius est qui mittit lanceas & sagittas in mortem [d]; ita vir qui fraudulenter nocet amico suo, & cum fuerit deprehensus [e], dicit, ludens [f] feci.

¶Idem †.

¶ *Ex violẽta præsumptione fertur diffinitiua, & est casus notabilis.*

CAP. II.

AFferte mihi gladium: Cumque attulissent, ait [g]; diuidite infantem viuum, & date dimidiam partem vni, & dimidiam partem alteri. Dixit autem mulier cuius filius erat viuus ad regem (commota [h] sunt quippe viscera eius super filio suo) obsecro domine, date illi infantem viuũ, & non occidatur: econtrario alia † dicebat: nec mihi [i], nec tibi sit, sed diuidatur. Respondit rex, & ait: Date [k] huic infantem viuum, & nõ occidatur, hæc est enim matereius [l].

¶Hieronymus super parabolis †.

¶ *Conuersatio in adolescentia facit præsumptionem in senectute.*

CAP. III.

EX studiis suis intelligi-

[e] ¶ *Deprehensus.*] in opere nociuo.

[f] ¶ *Ludens.*] licet hoc asserat, non excusatur, quia noxius ludus est culpa. ff. ad le. Aquil. nam ludus. cum dabat operam illicitæ rei. 50. dist. clerico. & c. si quis voluntate. nam omne maleficium praue præsumitur actum. C. ad leg. Cor. de fica. l. 1. C. de iniur. si non conuictus.

ADDITIO. Et omne beneficium recte præsumitur actum.

[g] *Aferte mihi.*] Diuiditur: nam prima pars ponit factum, & ex quo secunda diffinit: ibi, *Respondit.* Et aduerte q̃ hæc dispositio siue decisio non fuit originaliter Papæ, sed Salomonis: & habentur hæc ver. ba tertio Regum in c. 3. vnde hic in suprascriptione dicitur idem, & habet respectum ad cap. proxi. & pone casum litteraliter vt ibi dictũ est. Vel specialius sic: Quidã proposuit coram Roma no pótif. an iudex valeat sententiam diffinitiuam proferre ex sola præsumtione vrgentissima? Respondet Papa quòd sic, & ad probandum inducit auctoritatem & exẽplum Salomonis, qui ex sola præsumptione, iudicauit inter illas mulieres meretrices contendentes de filio. & vide latius hanc historiam in Biblia in loco prælleg. to. Abbas.

† Scilicet Salomon in iudicio duarũ mulierum li. 3. Reg. c. 3. & c. 2. eo. tit. in 1. compilat. Et de materia vide Matesila singul. 118. inci. no. q̃ præsumptio violẽta.

† illa

† Cap. 20. & c. 4. eo. tit. in 1. cõpilation. Hoc spectat. l. is q. §. diu⁹. ff. de tuto. & cur. dat. ab his. & §. cæruos i glo. de fiert. instit. de re. diui.

CASVS. Cũ duæ mulieres essent simul in quadam domo, & vtraque haberet filium paruulũ infantem, contigit quòd alter infans mortuus est: illa cuius filius erat mortuus, accepit filium alterius viuum, & filium suum mortuum latenter posuit ad latus illius, cuius filius erat viuus: postmodum illæ duæ mulieres cœperunt cõtendere inter se illa cuius filius erat viuus, petebat filium suũ ab alia: illa respondebat: filius tuus mortuus est, meus autem viuit: illa respondebat econtra: Accesserunt ad regem Salomonem, & cœperũt contendere coram rege: cum illa cuius filius erat viuus, non posset probare quòd filius suus esset, voluit rex per præsumptionem muchnire cuius filius esset: dixit rex: Afferte mihi gladium: allato gladio ait: Diuidite infantem viuum, & date dimidiam partem vni, & dimidiam alteri. Illa cuius filius erat viuus, dixit regi: domine, date illi infantem viuum, & non occidatur: econtra altera dicebat: nec mihi nec tibi sit, sed diuidatur: Tunc ait rex: Date huic: scilicet quæ nolebat illum infantem diuidi, viuum: hæc est enim mater eius: & ita rex ad hanc præsumptionem rectam tulit sententiam.

[h] ¶ *Commota.*]interpositio est.

[i] ¶ *Nec mihi.*]Hæc non fuit audienda, quæ nocere tantum voluit, & nõ prodesse: vnde malitiis eius non est indulgendum. ff. de rei ven. in fundo. & 3. de rescrip. sedes Apostolica. & j. de priuileg. ex parte tua 2. & j. qui ma. accu. pos. significante.

[k] ¶ *Date huic.*]Hæc enim fuit sententia diffinitiua lata per solam præsumptionem. sic 32. q. 1. dixit dominus. hæc locum habent cum violẽta est præsumptio.

¶ *Gl. se. quærit, & soluit. iterum quærit. arg. pro & contra, & soluit.*

[l] ¶ *Hæc est enim mater eius.*] i. præsumit ex dilectione vnius, & odio alterius. arg. 23. q. 4. ea vindicta. circa prin. [b] Sed si vtraque dixisset filiũ suum esse: tunc vtriq; arg. ff. de re. du. qui duos. ff. de inoff. testa. l. Papinianus. §. sed nec impuberis. arg. contra quòd neutri succedat. ff. de re. du. l. si fuerit. quoniam ponit impossibile quod est contra naturam, scilicet se habere duas matres, vnde non est audiendus. ff. de inter. actio. confessionibus. §. 1. ff. quæ sen. sine appe. rescin. l. vlt. Item altera erat in possessione, ergo alteri incumbit probatio. ff. de probatio. ei qui dicit. pro hac parte standum est.

ADDITIO. vero de confessione nequius constaret, dic vt no. 3. de testibus. in nostra.

EX *studiis.*]Primo ponũt verba Salomonis in parabolis. c. 20. Sed o ponũtur verba Hieronymi illa exponẽtis: ibi, *Quæcunque.* Et pone casum vt in cap. præcedentibus, referẽdo consultationẽ ad Papam.

Universidad de Burgos Biblioteca

CASVS. Puer aliquando presumitur quòd bonus debeat esse ex actibus suis, quando videmus aliquem puerum bona opera facere, puta libenter audit sapientes, studet virtutibus, audit mandata Dei. per ista signa exteriora præsumitur quòd bonus futurus sit.

a ¶ *Intelligitur.*] id est præsumitur. & est arg. per exteriora præsumi de interioribus. 32. q. 5. qui viderit. & 50. dist. si quis diaconus.

ADDITIO. Versus: *Intima per mores cognoscimus exteriores.*

b ¶ *Intellige.*] id est presume. nam pro certo nō possumus scire, q̄ post illa tria quæ Salomon asserit difficilia, scilicet viā colubri super petrā, viam aquilæ super cælū, viam nauis super aquas, quartum quasi reputat impossibile, viam viri in adolescentia sua tanquā inuestigari non possit: a tamen ex his argumentis bonam colligimus opinionem quousque appareat in contrarium. infra eodem. c. vlti. Bernar.

† Cap. 5. eod. tit. in 1. cōpi. Burchardus libr. 1. decr. c. 161. & Iuo. par. 5. ca. 271. vide Bald. in c. in præsentia. supra. de probatio.

a Glo. est similis & ferme de verbo ad verbum. Insti. de iusti. & iu. §. his itaque. in ver. auertit.

NVllus.] Abbas antiquus dicit casū ponendum p decre. veritatis. de do. & contu. Abbas Siculus.

CASVS. Reus qui est in aliquo delicto de quo conuenitur, semp fugit, & nunquam vellet venire ad iudicium, & hoc ipso præsumitur contra ipsum: & ille qui est innocens, libenter quærit vt absoluatur, nec aufugit. & ex hoc præsumit quòd sit innocens.

† Homil. 18. † Ioan. c. 8. & c. 6. co. tit. in 1. compilat. Et vide Bal. in l. 2. c. de sacrosan. eccle. † Gregorius li. 2. epistola 4. regist.

a ¶ *Subterfugit.*] Qui enim iudicium refugit, apparet eum de iustitia diffisum. 11. q. 1. Christianus. & 3. q. 9. decreuimus. & 74. dist. honoratus. Bernar.

d ¶ *Confitetur.*] interpretatiue. 11. q. 3. rursus. Trifariam dicitur quis confiteri: Ore, 15. q. 6. c. 1. & 2. Rei euidentia, 28. di. priusquam. Contumacia, vt hic & 3. q. 9. decreuimus.

NOnne bene dicimus.] Qui tacet, consentire præsumitur. ita sūmat Io. sed hæc summatio est nimis generalis, & contra regulā, is qui tacet. de reg. iu. lib. 6. Primo ponuntur verba Euangelij. Secundo verba Gregorij exponentis seu inserentis ad decisionem quæstionis. Secunda: ibi, *Duo quippe.* Abbas

CASVS. Dum Iudæi disputabant cum Iesu, siue contendebant, dixerunt Iesu, Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Respondit Iesus: Ego dæmonium non habeo. Dicit Gregorius tibi illata fuerunt: per hoc quòd vnum negauit, de alio intelligitur confiteri tacendo. No. quòd q̄ de vno negat, de alio tacendo confitetur.

e ¶ *Nonne bene dicimus,*] verba sunt Iudæorum.

f ¶ *Duo quippe.*] verba sunt Gregorij.

g ¶ *Illata.*] Id est ignominiose dicta sunt, vel iniuriose.

h ¶ *Vnum negauit.*] scilicet dæmonium habes.

i ¶ *Alterum.*] scilicet, b Samaritānus es, tacendo concessit.

¶ *Glo. seq. not. tacentem consentire. ponit quosdam casus exceptos. signat contrarium. dat duas solutiones. secundo arg. 4. iura allegat. ad casum conuersum alleg. duo.*

k ¶ *Tacendo.*] Not quòd qui tacet, c consentire videtur. 54. dist. si seruꝰ. & 27. dist. diaconus. & 28. dist. diaconi. ff. de con. & demon. cum ita legatum. ver. quæ enim Titio. Fallit hæc regula in casibus. ff. de ser. vrb. præd. inuitum. ff. de fur. qui vas. §. vetare. & ff. quib. mo. pig. vel hyp. sol. sicut. §. non videtur. ff. de procur. filiusfamilias. §. inuitus, alium casum habes 65. dist. cap. vlti. 74. dist. cap. 1. arg. contra. ff. de regu. iur. qui tacet. Dicas quòd qui tacet, non consentit vbi agitur de dominio rerum amittendo, nisi affinitas aliud inducat. ff. de donat. inter vi. & vxo. si seruus communis. Vincen. Vel melius dicas quòd vbi per prohibitionem meam possum prohibere quod fit, & taceo: tunc taciturnitas pro consensu habetur. 54. distin. si seruus. Si vero per prohibitionem meam non possum prohibere quod fit: tunc non obest mihi taciturnitas, puta me inuito potes vendere rem meā. ff. de contrahen. emp. rem alienam. sic etiam videtur distinguere lex, sæpe. ff. de re iud. & 11. q. 3. quando. & j. de re iud. ca. pen. tamen fallit hoc in casibus prædictis. Item arg. quod de vno negatur, de alio conceditur. 25. dist. qualis. 15. q. 3. ex eo. & ff. de iud. cum prætor. & 23. q. 2. lator. ff. de pact. dotalibus. ob res. §. 2. & econuerso. & quod de vno affirmatur, de alio negatur. ff. de condi. & demo. cum ita legatum. & ff. de legi. & senatuscon. cum lex. & C. de procu. l. maritus. vbi de hoc Bernar.

b Hæ tres glossulæ non sunt Bernardi, nec habētur in antiquis codicibus.

e De materia huius glossæ vltra doctores hic, vide Cumanum cōſ. 72. & 142 Romanum consil. 311. & Aretinum cons. 14.

MAndata.] Quatuor facit. Primo præmittit exordium. Secundo subdit narrationem: ibi, *Proinde.* quam tertio determinat: ibi, *Quas non.* Quarto rationem subiūgit: ibi, *Quia.* & in hoc vltimo facit iste textus ad tit. Et ideo vt reducas decreta. ad tit. potes ponere casum in terminis referendo consultationem ad Gregorium auctorem huius compilationis. Nam quæ rebatur an ex præteritis sit præsumendum circa futura, & Gregorius pro solutione inducit auctoritatem Gregorij, qui scribēs Maximo episcopo dixit, vt habetur in tex. Abb. Siculus.

¶ *Ex præteritis præsumitur circa futura.*

CAP. VI.

MAndata † cælestia [l] efficacius gerimus, si nostra cum fratribꝰ onera partiamur [m]. Proinde super cunctas ecclesias Siciliæ te vices sedis Apostolicæ [n] ministrare decernimus. Quas non loco tribuimus, sed personæ [o]. Quia ex trāsacta in te vita didicimus, quid de subsequenti conuersatione tua præsumamus.

¶ Idem †.

¶ *Ex vicinitate præsumitur notitia facti loci vicini.*

CAP. VII.

QVosdam †: & infra. ¶ Africā vero qualiter mortalitate, & languoribus vastetur, quanto viciniores [p] estis, credo [q] quòd subtilius cognouistis.

¶ Idem † Victori episcopo.

¶ *Præsumitur factum notum in vicino loco, quod est notum in remoto.*

CAP. VIII.

QVanto: & infra. Latere te in vicino non potuit [r], quod ad nos in longinquo peruenit.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. cōpil. & ca. 1. tit. de off. vicarij. in 1. compilat. Et vide l. nō omnes. §. à Barbaris. ff. de re milit. adde Decium & Abbatē in c. in præsentia. de ꝓbat.

† Gregorius lib. 7. epistola 123. siue 127. regist.

† Cap. 8. eo. tit. in 1. cōpil. Adde de materia simili in l. 1. vbi per Bar. & docto res. ff. si certū petat. & in l. si ita. in fine. ff. de fun. instr. & per Feo. linum in ca. litteris, infra eod.

† Gregorius in regist. lib. 10. epistola 33. & 34. vn de intelliges aperte hoc fragmētum. & c. 9. eo. tit. in 1. compil. Et vide l. 3. §. si trans vicinū. ff. de noui ope. nunt.

ADDITIO. Sed ego non credo glos. verum dicere, quia illud non refertur ad iniungentem onus, sed ad eum qui debet onus alterius subire. Papa autē hic loquitur de se. quare arbitror quòd Papa loquitur hic de mandatis cælestibus sibi tamquam vicario factis circa pascēdum populum Dei: nam efficacius adimplet assumendo multos ad ministerium iuxta illud euangelicum: Messis quidem multa, operarij autem pauci: rogate dominum messis vt mittat operarios in messem suā. 21. dist. §. 1. Abbas.

¶ *Glo. seq. arguit ad brocar. allegat 5. iura. & vnum allegat in cōtrarium, & soluit.*

m ¶ *Partiamur.*] Not. arg. de officiis partiendis. 93. dist. diaconi. circa medium: ibi, sufficit huic ordini, &c. C. de assess. nemo. 16. q. 1. presbyteros. ff. de pac. si plures. 89. dist. singula. arg. contra. ff. de adoptio. si consul. Solu. prima regula generalis est: contraria tamen quandoque inueniuntur, aut causa necessitatis vel vtilitatis concessa. 21. q. 1. relatio. 30. q. 1. ad limina. ff. de contrahen. emp. fistulas. §. fundum. & ff. de stipu. seruo. l. 1. §. communis seruus.

n ¶ *Vices sedis Apostolicæ.*] Et tamen non poterit extendere manum ad ea quæ in signum vniuersalis dominij sunt Romano pontifici reseruata. ℨ. de transla. c. 1. & ℨ. de offi. leg. q̄ translationem.

o ¶ *Sed personæ.*] Et ideo cum persona d finitur. 7. q. 1. petisti. ff. de con. prin. l. 1. in fi. Si vero loco concedatur priuilegium, perpetuum est. 16. q. 1. hinc etiam. & 25. q. 2. c. 1. & 2. ff. de iur. immu. l. 4. & j. de insti. cum veniſſent.

d Cui cōmissa est legatio non committentis, quod die vt infra de offi. le. c 2. li. 6. Io And.

QVosdam.] CASVS. Casum sic ponit Abbas, quòd forte isti quibus scribitur, petebant præbendas ibi, & erant ibi vicini, quos Papa noluit exaudire, cum terra ipsa satis oppressa esset a barbaris, q̄ ipsi vicini melius scire debebant ratione vicinitatis.

¶ *Duæ glossæ sequentes duo colligunt argumenta.*

p ¶ *Viciniores.*] Arg. quòd ex vicinitate præsumitur pro aliquo, vel ℨ aliquem: & ideo scire præsumitur: vnde facile non creditur in contrariū. 16. dist. quod dicitis. & j. qui ma. accu. posſ. cū in tua. & j. c. proxi.

q ¶ *Credo.*] id est præsumo. Et est argu. quòd vbi quis interrogatur an credit vel non, non est dandum tempus etiam ad liberandum: quia ex præsumptione informat suam credulitatem. Ber.

r ¶ *Non potuit.*] i. præsumitur nō potuisse, immo cōtra præsumptionem

nem iuris bene admittitur probatio in contrarium. ff. quod me. cau. non est verisimile. & 82. dist. propositi. & j. qui ma. accuſ. posſ. cum in tua. ff. de proba. qui testamentum. Arg. contra 11. q. 1. si qui clericorum. Circa huiusmodi præsumptionem dicendum est, quòd temeraria repellatur. 6. q. 1. oues. probabilis præsumptio inducit quandoque expurgationem. j. de pur. c. 2. p totum. violenta præsumptio quandoque sufficit ad condemnationem. ℨ. eo asserte. & 32. q. 1. dixit dominus.

† Cap. 3. & c. 10 eod. tit. in 1. compilati.

ADDITIO. Vnde versus. *Tu suspensus eris, si causa probabilis extet: Si violenta, rues, non te temeraria tanget.*

† Castren.

SCribam.] Breue est. Pone casum litteralem, vt dictum est in præcedentibus cap. Abbas.

¶ *Glo. seq. ponit duas lecturas, & iuxta secundam arg.*

† Cap. 11. eo. tit. in 1. cōpi. & post cōcil. Lateranen. sub Alex. iij. par. 8. c. 14. Vide Aucha ranum cons. 389. in casu præmiſſo. & Petrū de Perusio in tract. permutationis.

a ¶ *Scribam eis.*] Ironice, quasi dicat, nō scribam: vel potest legi plane. Et est arg. inducias esse cōcedendas malitiose petenti ad conuincēdam malitiam. de pœn. distin. 1. prædixerat. ff. de verbo. oblig. si insulam. & l. insulam. ℨ. de dolo & contu. cap. prout. & c. cū olim. & cap. veritatis.

† Dictio, presbyter, deest in vetustis libris.

† probationes.

† Manuensi.

¶ *Glo. seq. ponit triplicē præsumptionem ex presenti, & triplicem ex præterito.*

b *Ex priꝰ datis & negletis.*] Quādoque ex præsēti præsumitur circa psens. 6. q. 1. qui crimen. quandoque ex præsenti præsumitur circa præteritum 34. q. 2. cū per bellicam quadoque ex presenti circa futurum. 50. dist. si quis diaconus. ver si. cum vero, & c. quādoque ex præterito circa præteritū. 28. dist. quia sunt culpæ. quandoque ex præterito circa præsens, quotiens de fama quæritur alicuius. 77. dist. quicunque. & c. monachus nouitius. quandoque ex præterito circa futurū: vt hic, & 23. q. 5. si apud. & ℨ. eo. mādata.

† Cap. 14. ti. de sponsa. in 2. cōpilatione & post cōcil. Lateran. sub Alex iij. par. 50. c. 41. Iam de materia vide Abbatem in cā. nō est. de sponsal. & Cyn. in l. si inuita. C. de nupt. & de intellectu Lodouicum Romanum singul. 451. inci. nunquid per instrumentum.

¶ Hieronimus super Osee †:

¶ *Ex præteritis præsumitur circa futura.*

CAP. IX.

SCribam eis [a] multiplices leges meas. Ex prius datis, & neglectis [b] apparet quòd has negligent.

¶ Alexan. tertius decano Cassineñ. †

¶ *Efficacior probatio requiritur ab eo, qui probare vult illud, quod non est verisimile.*

CAP. X.

QVia † verisimile non est, quòd H. presbyter † personatum ecclesiæ R. capellano concesserit [c], & ab eo eiusdem ecclesiæ acceperit vicariam: Prouideas ne super hoc probationem † recipias, nisi communis loci fama [d] id habeat, vel tales personæ appareant, de quibus verisimile non sit, quod debeant deierare. Quoniam sæpe contingit, quòd testes corrupti facile inducantur ad falsum testimonium proferendum.

¶ Idem Genuen. † archiepiscopo.

¶ *Per cohabitionem diutinam & famam de matrimonio, & contractibus matrimonialibus, ac alia adminicula probatur matrimoniū. Panormitanus.*

CAP. XI.

ILlud † quoq; nobis innotuit, quòd cum quædam libera mulier per decem annos & vltra cuidā seruo scienter [e] cohabitauerit, & ab eo fuerit carnaliter cognita, nunc ipsum asserit suū nō esse maritum. Verū vir eā vendicans [f] in vxorem, ostendit publicum instrumentum, in quo sese coniuges nomināt [g], & per quod ipsum ei donationem [h] propter nuptias fecisse apparet. Mulier vero instrumentum illud asserens vitiosum, vt seruo dominus fraudaretur [i], plures testes produxit, quod ille ab amicis eius sæpe rogatus, vt eam despōsaret, nec despōnsasse. nec despōnsaturum [k] se ipsam firmiter asseret. vir autem nō nisi prædicto instrumento, & quibusdam testibus qui viderant eam annulos [l] deferentem, ipsam probauit vxorem: sed mulier de more illarū quæ panes vendunt, se annulos detulisse dicebat. ¶ Verum quia in huiusmodi dubietate, fama viciniæ magis debet attendi †, si fama loci [m] habet, quòd vir ipsam in lecto † & in mensa sicut vxorem [n] tenuerit (cum matrimonium [o] sit maris & fœminæ coniunctio indiuiduam vitæ consuetudinem retinens) cogenda est mulier, vt eidem viro affectu seruiat coniugali: præsertim [p] si præscriptum instrumentū inducit. 32. q. 4. dicat aliquis. ff. de proba. l. vlt. non tamē sufficienté probationem inducit. C. de ꝓbatio. nā epistolis. & C. de libera. cau. l. penu. præter quam in casu. C. de lati. liberta. tollen. l. vnica. §. simili quoque.

a Vt renunciatio prælaturæ pro vicaria. & arguit per hoc Host. ad id quod post eū dixi de præben. prætera. adde. alia exempla per Bar. in l. cum quid. ff. si cer. pet. vide Romanum cons. 190.

h ¶ *Donationem.*] Dos enim constitui non potest nisi liberis personis. C. de lati. libert. tollen. l. vnica. §. sed & si quis hominum. sic eadem ratione donatio non potest constitui nisi in liberam mulierem, & a libero viro, vnde præsumptionem inducebat tale instrumentum. ff. de iur. dot. si mulier. §. eius nomine. sed nō plene hoc ꝓbat: q̄a nō fuit factū instrumentum super matrimonio. C. de nupt. neq; fine nuptiis. & ita non probat hoc esse quod ab hoc contingit abesse. ℨ. de transla. inter corporalia. & C. vnde cognati. non hoc.

¶ *Glo. seq. quatuor casus quibus dominus fraudatur, ponit, &c.*

i ¶ *Fraudaretur.*] Not. casus in quibus dominus fraudatur à seruo. j. de coniugio seruo. licet. & j. de natis ex libero ventre. c. vnico. Item alius casus est. C. de lati. lib. tol. l. vnica. §. sed etsi quis homini. Tertius est in Authen. de nup. §. fi vero ab initio. colla. 4 alius casus est in Auth. constitutio. quæ dignitas liberat filium à pa. pote. in prin. coll. 6.

k *Despōnsaturum.*] hæc assertio præsumptionem tantum faciebat: quia potuit postea mutare voluntatem.

l ¶ *Annulos.*] Not. q̄ si annulus datur ét mulieri in ecclesia vel in domo, præsumptio b est ꝓ matrimonio. 30. q. 5. fœminę. fi coram parentibus, præsumunt spōsalia. 30. q. 5. nostrates. hoc faciebat ad ꝓsumptionē.

m *Fama loci.*] Not. quòd in talibus fama plurimū consideratur. arg. 2. q. 5. presbyter si à plebe. ff. de te. l. 3. §. eiusdem. & 4. q. 3. c. si testes. §. ité in criminali. ver. item sæpe. & 35. q. 6. si duo. C. ne de ſta. def. si mater. & j. de eo qui co. consan. vxo. super eo. Item est hic arg. quòd fama suscita ad probationem, si aliæ præsumptiones coadiuuent, ita quòd cum fama faciunt probationē: & ita quæ non prosunt singula, multa iuuāt. j. c. proxi. & c. 3. & ℨ. de testib. præterea.

¶ *Glos. seq. obiicit, & soluit.*

n *Vxorem.*] Sed quære requiritur alia probatio, cum cohabitatio sufficiat ad matrimonium. ff. de ritu nup. in liberæ? Respondeo, illa est præsumptio legis, sed canon non præsumit esse matrimonium nisi probetur propter periculum animæ. 30. q. 5. c. 1. (testa. in prin.

o *Matrimoniū.*] Hæc diffinitio ponitur 27. q. 2. §. 1. & Insti. de pa. po.

p *Præsertim.*] id est, maxime: quia idem esset sine vllo instrumento, si sola fama cum aliis probatur.

Vide l. filiū. ff. de his qui sunt sui vel alieni iur. & l. de ætate. vbi Bart. ff. ad Sylanian.

Nota signa tractandi ali quā sicut vxorē. & vide Baldum in c. ex tenore. & Nide iure. & in c. ex transmissa. de testi spol.

b Gl. loqui vl detur quādo nō exprimūtur tūc verba sapientia consensum. de quo dic. vt not. infra. de consan. ca. vlt. in vlt. glo. Ioā. And.

a ¶ Offi

Universidad de Murcia Biblioteca

a ¶ *Officium suum fideliter.*] Quod semper præsumitur. ℣. de præsum. ad audientiam. nisi contra præsumatur, vel probetur. nam tunc de crimine falsi vtrique incumbit probatio. C. de falsis. vbi. Bernar.

Itteris.] Communis diuisio. Secunda: ibi, *Consultationi.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidã P. nomine contraxit matrimonium cum A. muliere, petens postmodum separari ab ea quo ad mutuam seruitutem, pro eo quòd postquam mulier cum prædicto viro contraxerat matrimonium, consanguineus ipsius viri, eam cognouit: Ad hoc probandum testes inducti fuerunt, qui dicebant quòd viderant consanguineum illius viri solum cum sola, nudũ cum nuda, ea intentione (vt credebant) vt eam cognosceret carnaliter, & hoc viderunt in multis locis, & horis electis: quærebatur an propter has præsumptiones deberent separari? Respondet Papa quòd propter huiusmodi violentã suspicionem fornicationis, possunt quo ad seruitutẽ mutuam separari, ita tamen vt vir, illa mortua, cum alia contrahat si vo luerit: mulier vero sine spe cõiugij permanebit. Nota quòd violẽta præsumptio sufficit ad condemnationem.

b ¶ *Separari.*] quantum ad thorum, & mutuam cohabitationem.

c ¶ *Accusatores.*] Id est, a accusator. sic 2.q.1. in primis. non enim plures accusatores admittantur: quia posset contingere quòd vnus probaret, alter non. ergo cũ sint plures, iudex eligat magis dignum. ff. de accu. si plures. tamen qui semel apparuit inter accusatores, amplius testificari non potest. ℣. de accu. cum P.

d ¶ *Vt credebant.*] Non dicit vt sciebant, cum opus illud non plene pateat visui. sufficit ergo ferre testimonium de eo quod inducit violentam præsumptionem b, quæ sufficit in hoc casu: vt hic patet, & 32.q.1. dixit dominus.

e ¶ *Latebras.*] quæ suspectis personis interdicuntur. 35.q.6. ab isto die. Adeo vt si post trinam admonitionem inueniantur confabulari, excõmunicentur. ℣. de cohabi. cle. & mulie. si quisquam. & in Authen. vt licet. matr. & auiæ. §. his quoque. coll. 8.

f ¶ *Diuortij.*] quo ad mutuam seruitutem.

g ¶ *Spe coniugij.*] propter incestum, quem commisit. 27.q.2. si quis spõsam. nisi timeretur de sua incontinentia: tunc enim daretur sibi licentia contrahendi. 33.q.2. in adolescentia. Bernar.

Tertio loco.] Primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, *Nos autem.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam iuuenis contraxit cum quadam per verba de præsenti, Alia mulier neptis prædictæ sponsæ proposuit se prius cognitam ab illo iuuene quàm cum illa contraxisset: Ad quod probandũ testes produxit, qui dixerunt se pro certo credere, quòd illa dicti iuuenis extitit concubina: adijcientes quòd eos viderant insimul per plana, nemora, vias & inuia conuagantes pluries, & fama viciniæ super hoc erat: Iudex ad maiorem certitudinem, iuramentum vtriusque recepit, qui confessi fuerunt quòd carnaliter se adinuicem præcognouerant, licet iuuenis ab ea recedere nollet, quam iurauerat in vxorem: quæsitum fuit à Papa quid iuris esset? Et ipse respondit, quòd cum hoc nõ dicatur, sed prædicetur à pluribus manifestum, solutis sponsalibus separentur. Nota quod ex multis præsumptionibus inducitur probatio sufficiens. Item fama cum illis præsumptionibus probat.

h ¶ *Impediendum.*] id est separandum.

¶ *Glo. seq. inducit duas concor. alleg. 5. contraria, & soluit.*

i ¶ *Præcognitam.*] Et ita affinitas præcessit matrimonium, & sponsalia: quod si verum est, consanguineum illius postea habere nõ poterat.

† Cap. 2. eo. tit. in 2 compil. Et de intellectu vide omnino Matheslanũ sing. 118. inci. nota q præsumptio violenta. Marsilium sing. 216. inci. præsumptio iuris. & Alexã. consi. 15. inci. viso processu.

† In codice Barbatię ita: vt eã cognosceret carnaliter videret, & multis secretis locis, &c.

a Hæc glosula non est Bernardi, nec habetur in vetustis codicibus.

† Cap. 8. tit. de sponsal. in 2. compilatione.

b Quæ hic colligitur ex solitudine, nuditate, loco, & sexũ diuersitate secundũ Hostiẽ. & de hoc supra de testi. præterea. multa, ex quibus insurgit præsump. vide in Spec. eo. tit. §. 1. Io. Andr.

ab eo conditum fuerit, qui officium suum fideliter adimpleuit.

¶ Idem.

¶ *Per violentam præsumptionem probatur carnis copula.*

CAP. XII.

Litteris † tuæ fraternitatis receptis nobis innotuit, quòd cum P. ab A. muliere, quam in vxorem acceperat, peteret separari, accusatores c matrimonij produxerunt testes firmiter asserentes, quòd postquam mulier cum prædicto viro contraxerat matrimonium, consanguineum viri ciusdẽ solum cum sola, nudũ cum nuda, in eodem lecto iacentem, ea (vt credebant d) intentione, vt † eã cognosceret carnaliter, viderunt multis secretis locis, & latebris e ad hoc commodis, & horis electis: & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd ex huiusmodi violenta & certa suspicione fornicationis, potest sententia diuortij f promulgari: ita quidem vt vir licentiam habeat mortua illa ducendi aliã, muliere sine spe g coniugij remanente.

¶ Clemens tertius.

¶ *Idem dicit vt præced. capitul.*

CAP. XIII.

Tertio † loco quæstionis huiusmodi nodum tua fraternitas petiit explicari, an iuuenis sponsam, in quam per verba de præsenti consensit, debeat vxorem habere, ad quorum matrimonium impediendum h, neptis ipsius sponsæ prosiliẽs, se † à iuuene carnaliter præcognitã i opponebat, à qua producti testes dixerũt, se pro certo credere, q illa dicti iuuenis extiterat concubina: adiicientes, quòd eos insimul viderant per plana & nemora, vias & inuia, pluries conuagantes: & testimonium viciniæ se super hoc recepisse dicebãt. Ad maiorem autẽ certitudinẽ k (quia minus sufficienter credidisti esse probatum quod eadem mulier asserebat) tam ipsa quàm iuuenis iuramentis adstricti, seorsum confessi sunt, quòd se inuicem carnaliter præcognouerant: licet iuuenis nollet l ab ea quam despõsauerat, separari: ¶ Nos autem quæ dicta sunt m intelligentes, præsertim cum hoc non dicatur occultum, sed quasi prædicetur à plurib⁹ manifestum, cõsultius esse credimus, vt matrimonialiter non coniungantur †, sed solutis sponsalibus n separentur.

¶ Innocentius tertius Niuerñ. episcopo, & archidiacono Bituricẽ.

¶ *Propter præsumptionem etiam vehementem non debet quis de graui crimine condemnari.*

CAP. XIIII.

Itteras † vestras accepimus continentes, q cũ causa, quæ vertebatur inter Altissiodorẽ. vxor. suæ. discretionem. & quasi per totum.

Itteras.] In prima ponitur iudicum cõsultatio. In secunda rñsio: ibi, *Nos vero.* quæ subdiuiditur. In prima ponit motiuum mãdati. In secunda mandatum: ibi, *Quocirca.* Abbas Siculus.

CASVS. Eps Altissiodorẽ. impetrauit litteras cõtra quosdam Burgẽses de Charitate, quos impetebat de hæresi, quorũ vnus extiterat G. de quo hic agit, vt causa posset facilius expediri: vtraq; pars cõpromisit in duos de iudicibus sub certa pœna, reseruata sibi nihilominus delegata potestate: corã arbitris istis ℣ G. ponebat eps, q erat hæreticus & periurus, pro eo quod cũ ipse G. haberet suspectus de hæresi, & cõfessus fuit hæresim suã apud Charitatẽ redeũdo ad catholicã vnitatẽ, & idẽ cõfessus fuit de quodã fratre suo q eodẽ laborabat errore, & cũ frater ille corã Bituricẽs. archiepo de hæresi cõueniret, purgatio sibi fuit indicta per G. fratrem suum, qui vere catholicus credebatur, ipse G. cõpurgauit fratrẽ suũ, quẽ primo hæreticum asseuerat: & ideo eps proponebat ipsum G. duo contraria dixisse, vnde & periurus & hæreticus dicebatur ab ipso epo, & in hæresim relapsus: Ipse vero hoc negabat, q licet de se confessus fuisset, de fratre tamen nihil dixerat: sed episcopus ipsum conuicit per testes: propter eius contrarietates iudices habuerunt G. de hæresi suspectum, vnde miserunt illum cum litteris suis ad dominum Papã; His omnibus diligenter consideratis, dominus Papa habuit istum G. de hæresi vehementer suspectum, tum quia quod ante dixerat postea negauit se dixisse: tum quia vel mendacium prius dixit in fratrem asserendo illum hæreticũ, vel postea periurium commisit in Deum purgando illum de hæresi, quorum vtrumque reddit eum valde suspectum. Verisimilius tñ videtur, q eo tempore quo reuertebatur ad fidem, tam graue mendaciũ nõ dixisset in fratrem, nisi fuisset accẽsus zelo catholicæ fidei: vnde præsumit q cũ postea purgauit illum, turpiter deierauit: vnde mandat Papa iudicibus præsentibus, quatenus cum propter solam suspicionem, quamuis vehementem, nolit illum de tam graui crimine condemnari, talẽ & tãtam securitatem ab ipso recipiant præter iuratoriam cautionem, q timo

35. q.3. de incestis. & c. nec eam quam. & ℣. de eo qui cogno. cõsan. vxo. suæ. de illa. & in pluribus cap. eiusdem tituli. præterea hic auditur allegans turpitudinem suam. ℣. de spon. præterea. 35. q. 3. extraordinaria. Arg. contra. ℣. de test. sicut. & ℣. de confessis. c.1. & 15.q.3. nemini. & ℣. de concess. præben. cum super quæstione. & ℣. de do. inter dilectos. Illud verum est, q allegãs turpitudinem suam non est audiendus, tamen propter periculum animæ suæ audietur. ℣. de re iud. lator. & cap. consanguinei. & in fauorem libertatis pater auditur qui filium vendidit. C. de liber. cau. l.1. & ff. eod. l. 1. & 2. secus est contra libertatem. ff. de adop. l. post mortem.

De materia huius textus & glossæ, videlicet quod fit audiẽdus, qui suam turpitudinẽ allegat, ob animæ periculũ euitandũ, vide to Iasonẽ in l. iusiuran dũ quod ex cõuentione. §. procurator. ff. de iureiur.

† Quid contineatur sub hoc, infra, patet in gl. super verbo: purgando.

† videtur. † videbatur.

a Concor. l. furti. §. qui iussu. ff. de his qui no. infa. & Bal. in 1. constit. C.

† iungantur.

Cap. 1. eod. tit. in 3. cõpil. Et de intellectu vide Fer. in 2. controuersiarũ vsu frequẽtium. materiã vero huius decretalis in causa hæresis, de qua loquit, plene explicatur in commentariis ad Directorium Inquisitor. li. 2. Schol. 12. & Scho. 61. & lib. 3. Schol. 122.

k ¶ *Certitudinem.*] ad supplementum probationis. C. de reb. credi. in bonæ fidei. ℣. de iureiur. cap. vltimo. in fi. & ℣. de probat. sicut cõsuetudo. sic ℣. de despon. impube. attestationes.

l ¶ *Nollet ab ea.*] vnde præsumebatur quòd non cõfiteret falso se neptem illius præcognouisse.

m ¶ *Dicta sunt.*] scilicet quod testes dixerunt, q viderant illos per plana & nemora: & quòd iurauerunt, & de fama viciniæ, & aliæ psumptiones, quæ in littera exprimuntur. & sic est arg. q quæ non prosunt singula, multa simul considerata iuuant. arg. ℣. c. proxi. & ℣. de testi. præterea. & ℣. de proba. cum causam. vbi de hoc. ff. qui. ex cau. maio. necnon. §. si quis sæpius. & 35. q. 6. si duo. ff. de testi. ob carmẽ. §. si testes.

n ¶ *Sponsalibus.*] de facto: quoniam de iure nõ tenuerunt, cum essent illegitimæ personæ ad cõtrahendum propter affinitatem prius cõtractã. ℣. de eo qui cog. consan.

Cap. 1. eod. tit. in 3. cõpil. Et de intellectu vide Fer. in 2. controuersiarũ vsu frequẽtium. materiã vero huius decretalis in causa hæresis, de qua loquit, plene explicatur in commentariis ad Directorium Inquisitor. li. 2. Schol. 12. & Scho. 61. & lib. 3. Schol. 122.

timore pœnæ temporalis debeat coerceri, discretã pœnitentiam iniungentes eidem ex qua appareat, an sit vere pœnitens, an ficte conuersus. Et si taliter eum verum catholicum cognouerint, non permittant eum vlterius indebite molestari, alioquin tanquam hæreticum eum condemnent. Not. quòd qui contraria dicit tanquam suspectus repellitur. Item hic vna præsumptio præponderat alteri, quia illa magis accedit ad veritatẽ. Item propter vehementem suspicionem nõ debet quis condemnari de hæresi. Item à periuro non debet amplius iramentum requiri. Item timore pœnæ temporalis aliquis coercetur.

¶ *Glo. se. no. probat per simile signat cõtrarium, & soluit. Itẽ arg. signat contrarium, & remittit.*

a ¶ *Arbitros.*] Et sic patet, quòd delegatus potest esse arbiter retenta etiã delegata iurisdictione. sic ℣. de præben. c. nisi. & ℣. de arbit. cum olim. &c. innotuit. Sic etiam ordinarius potest esse arbiter. arg. ℣. de elect. causam quæ. & ℣. de arbit. cum tempore. Sed ℣ vi 3. q. 7. c. infamis. §. tria. in fin. ff. de arb. sed & si in seruum. §. 2. Non sunt cõtraria, & iudex non potest iubere vt in eum compromittatur, a sicuti ibi dr. sed si partes volũt in ipsum compromittere bñ possunt. arg. ff. de tut. & cur. da. ab his. prætor ait. & in Auth. vt disse. iudi. §. si vero contigerit. coll. 9. Itẽ est arg. hic q in arbitriũ posśit de crimine cõpromitti. vnde signatur contra. ff. de arbi. non distinguemus. §. Iulianus. & ℣. de in integ. restitu. c. penult. in fin. vbi de hoc. Item arg. quòd posśit. 5. q. 2. si primates.

b Hæc glosula non est Bernardi, nec habetur in vetustis codicibus.

b ¶ *Statuerunt.*] Cum b agitur de crimine, aut illud infamat, & tunc si agatur criminose, non potest compromitti. ff. de arbit. non distinguemus. §. Iulianus. si ciuiliter ad confisćationem bonorũ, bene compromittitur: vt hic. Aut non infamat, & tunc potest compromitti. ff. de his qui not. infa. quid ergo. §. ex compromisso.

c ¶ *Confessus.*] Pœnitendo de ea, & redeundo ad ecclesiam.

d ¶ *De fratre.*] Bene poterat testificari in hoc casu ℣ fratrem c. si enim frater tuus, vel amicus tuus, vel vxor tua, quæ in sinu tuo dormit, deprauare voluerit veritatem, sit manus tua super eos. 23. q. 8. legi. & q. 5. si audieris. & dicere debes patri & matri, nõ noui vos. 93. distinct. diaconi. & ℣. titu. proxi. quemadmodum. alias in magnis criminibus nõ auditur cõtra eum. C. qui accu. nõ poss. si magnum. in leuibus bene. C. eo. titu. si fororem. & 4. quæst. 3. c. si testes. §. parentes.

c Tradit late Gigas tract. de crimine læsæ maiestatis li. b. 2. tit. quomo & per quos. q. 9.

e ¶ *Recognouerat.*] id est, confessus fuerat.

f ¶ *Suspectum.*] Nam sola suspicione suspectus habetur, nisi se purget ad arbitrium sui episcopi d: quod si non fecerit, excommunicari debet. ℣. de hære. excommunicamus. §. 1. Bernar.

d Concor. l. si fideiussor. in gl. officiũ cũ no. ff. qui satisfda. cog.

g ¶ *Purgando illum.*] Scilicet fratrem coram archiepiscopo Bituricẽsi, corã quo conueniebatur frater ille de hæresi, & ei fuit indicta purgatio, vt per ipsum G. deberet se purgare, & ipse fratrem suum compurgauit: propter quod eps dicebat ipsum periurum & hæreticum: quia primo dixit illum hæreticum, & postea eum compurgauit. Sed ipse G. dicebat, quòd licet de se confessus fuisset, de fratre tamẽ nihil dixerat: sed contrarium probauit episcopus: vnde isti iudices habentes suspectum ipsum, cum litteris suis remiserunt ad Papam.

h ¶ *Verisimilius.*] De nemine præsumitur quòd sit immemor suæ salutis. 1. quæstio. 7. sancimus.

i ¶ *Tam graue.*] Immo in vltimo articulo non semper præsumitur quòd verum dicat aliquis. C. de probationi. rationes. ff. de probationibus. qui testamentum. ff. de lega. 2. Lucius. §. quisquis mihi 2. & ff. de legatis 3. cum quis. §. Titia. Solu. licet præsumatur quòd verum dicat, non tamen sit sufficiens probatio iudici. arg. ff. de pig. acti. grauis. Et licet hæredes necesse habeant stare religioni defuncti, non tamen creditores. C. de proba. Authen. quòd obtinet.

k ¶ *Præsertim in fratrem.*] Præsumitur aliquid ratione consanguinitatis vel affinitatis. supra eodem. afferte. ℣. de test. requisiti. ℣. de simo. sicut. & supra de æta. & qualit. tuam. ff. de ri. nup. non solum. §. 1. C. de rei vxo. actio. l. vnica. §. fileat. e arg. 3. q. 5. accusatores, vel testes. Io.

¶ *Glo. seq. notat, & signat contrarium.*

l ¶ *Purgauit.*] Hoc est notabile, quòd semper est standum primo dicto alicuius, si postea cõtrarium dicat etiam in alio iudicio. ℣. de testi. cum in tua. & etiam extra iudicium. ℣. de probatio. per tuas & sic periurus reputatur qui vnũ vno iudicio vel eodem dicit, & postea aliud. Itẽ hic vna præsumptio præponderat alteri. ff. de in integ. restitutio. diuus. Arg. contra. supra de electio. cum inter R.

m ¶ *Vehementem.*] Immo ex leui causã probatur quis hæreticus. arg. C. de hæreti. l. 2. scilicet quantum ad hoc vt suspectus de hæresi habeatur, & vt procedatur quasi contra suspectum, sed non vt condemnetur de hæresi. Item vehemẽs præsumptio pro probatione accipitur. 32. quæst. 1. dixit dominus. & supra eod. afferte. 54. dist. fratrem. infra de iudæ. c. vlt. Respon. quòd non vehemens, sed violenta tantũ, de qua prædicta cap. loquuntur. & ff. de re. du. si mulier. & l. præceden. nec etiam omnis violenta. si probetur contrarium. 27. q. 1. nec aliqua. supra de proba. proposuisti. & 35. q. 3. extraordinaria.

n ¶ *Præter iuratoriam.*] Hoc ideo dicit: q a postquam quis semel periurus est, amplius ad iuramentum non debet admitti. 22. quæst. 5. paruuli. & c. si quis conuictus. & 2. quæst. 7. non potest. & 6. q. 1. quicunque. & supra de testibus testimonium. quia timor est ne incidat iterum in periurium. arg. infra de coha. cleri. & mul. clericos. Ber.

ADDITIO. Glo. ista procedit si dictio, præter, in isto textu stat exclusiue. Sed secundum doctores accipitur inclusiue, vt sic vltra cautionem iurare teneatur. & hæc verior. Nec obstat motiuum gl. quia istud iuramentum est oneris, & non honoris.

Cum in.] Diuiditur in quinque partes. In prima præmittit exordium circa excusationem episcopi. In secunda: ibi, *Licet.* ponit dilationem ipsius. In tertia: ibi, *Quia tamen.* ponit dilationis repulsionem & causam. In quarta: ibi, *Sed vt.* ponit inquisitionis commissionem. In quinta: ibi, *Qui nobis.* inquisitorum relationem. Abb.

CASVS. Episcopus Quinquecclesiẽs. de Hungaria diffamatus erat apud regem, q cum quadam nepte sua perpetrabat incestum, propter q rex Hungariæ litteras suas misit domino Papæ denunciando sibi crimen ipsius, postulãs vt malum hoc pernicioſum exemplo de Hungaria remoueret: Sed quia huiusmodi suggestio non procedebat bono zelo, noluit Papa fidem adhibere dictis eius, sed voluit scire vtrum hoc ex charitate procederet: scripsit episcopo Auriesi. vt prudenter & caute à coepiscopis aliis inquireret diligenter, vtrum crederent illum tali peccato reprehensum: & ipsi episcopi postmodum rescripserunt domino Papæ, q ipsi credebant eum virum honestæ conuersationis, personam ipsius multipliciter commendantes: vnde super hoc scribit Papa istis episcopo & abbati dicens, q episcopus ipse adeo se maturum, honestũ, & prouidũ exhibuit, q ab ecclesia Romana pallio meruit decorari: quare non est de leui credendum, q postquam ad senilem peruenit ætatem, turpiter abiecerit iugum domini: quia huiusmodi labes, quæ aliquando in iuuentute contrahitur, in senectute frequenter purgatur: præterea non est credendum, q vir talis ad hoc se conuerteret, vt cum propria nepte abominabilem perpetraret incestum, quia etiam secundum leges naturale fœdus nihil permittit inter tales personas fœui criminis suspicari. Not. q ex præterita vita præsumitur de præsenti. Item propter meritum personæ conceditur priuilegium. Item inter coniunctas personas naturale fœdus non permittit turpe aliquid suspicari. Item denunciatio ex charitate fieri debet. Item superior non statim debet credere de subditis quæ referuntur eidem, sed prius debet ab aliis inquirere. Item propter infamiam à maleuolis ortam, non est inquisitio facienda.

o ¶ *Honestum.*] Ex quo enim adeptus est tantam dignitatem, præsu-

c Proliberis non sit dotis retentio cũ naturalis ſtimulus parentes hortetur ad liberorũ suorum educationem. Io. ã. And.

† Temporalis, reperio in omnibus vetustioribꝰ exemplarib. quod est etiã in veteri compilat.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. compilat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mitur quòd ratione suæ virtutis adeptus sit. 61. dist. c. 1. & cap. miramur. & is gradus cæteros antecellit, quem labor prolixior & stipendia meliora fecerint anteire. C. de offi. magistri officiorum. nemo.

a ¶ *Ad senilem.*] Arg. quòd ex quo quis honestus fuit, quòd & postea fuerit honestus. 5. eo. mandata. & 2. q. 1. in primis. in fin. ff. de re mili. nó omnes. 5. à barbaris. Ité præsumitur pro senili ætate potius quàm pro iuuenili. arg. 34. distin. fræernitaris. 20. distin. de quibus. & iurisperitus ex verbis senum rusticorum argumentatur. ff. de leg. 3. si chorus. §. 1.

b ¶ *Frequentius.*] Non tamen semper: iuxta illud.

Stultitia est quæ te nõ sinit esse senem. & illud:

Quod noua testa capit, inueterata a sapit.

Et difficile continentiam seruat qui illicito se concubitu maculare nó metuit. 34. dist. 5. quod vero. & peccator cum venerit in profundum vitiorum contemnit. 17. dist. nec licuit.

a Idem not. 1. q. 1. quibusdam. Horatius in epist. Quo semel est imbuta recens seruabit odorem testa diu. Io. And.

ADDITIO. Vnde versus: *Militat in tenevis annis amor hospes amœnus.*

Est in canicie ridiculosa venus. & illud:

Exultat lenitate puer, gravitate senectus.

Inter vtrumque manens, stat iuuenile decus.

conuerterit.

Videl. vt vim. & ibi glos. & doct. ff. de iusti. & iure.

c ¶ *Naturale fœdus.*] ĵ. de cohabi. cleri. & mulie. c. penul. & C. de episc. & cleri. eum qui.

d ¶ *Detulisset.*] Denunciando: quoniam laicus non potest clericum accusare. ĵ. de accu. cum P. & ĵ. de testi. de cætero. nec præsens absentem. 3. q. 9. c. 1. & 2. q. 7. ipsi apostoli.

Aliàs ita: Sed vt probaremus spiritu si essent ex Deo, &c.

Aliàs: Ianuen.

e ¶ *Charitatis radice.*] Vnde non debuit admitti. ĵ. de accusa. cum oporteat. & c. meminimus.

f ¶ *Malignis delationibus.*] Id est, detractionibus. Et est arg. quòd propter infamiam à maleuolis ortam non est inquisitio facienda, & vel purgatio indicenda. ĵ. de pur. can. cum in iuuentute. quæ est pars illius. & 11. q. 3. in cunctis. ĵ. de accu. qualiter & quando.

Aliàs: archiepiscopo.

g ¶ *Rescripserunt.*] Bene debuit eis credi cum essent ad hoc deputati à domino Papa. arg. 5. de prob. post cessionem. & 11. q. 3. curæ. 5. de fi. instru. c. 2. & præterea per has litteras nulli fiebat præiudicium.

b Immo videtur: hic probari contrarium. sed die quòdhic commissa fuit non solèmis inquisitio veritatis: sed occulta indagatio credulitatis & famę Io. And. Idè vult hic Felinus, & alij.

¶ *Vdum.*] Prima pars ponit querelam. Secunda dat iudicem: ibi, *Causam.* Abb. Siculus.

CASVS. Quidam scholaris C. nomine impetrauit litteras ad Mediolan. archi. vt ipsum faceret recipi in clericum, & in fratrem, si persona esset idonea à presbytero ecclesiæ sancti Victoris, in qua consueuerunt esse clericus & sacerdos: Sed presbyter ille coram arch. constitutus proposuit, quòd facultates eccle fiæ duobus clericis non sufficiebant, adiiciens, quòd idem C. non erat idoneus ad beneficium illius ecclesiæ obtinendum: dubitatum fuit & contentio erat super hac idoneitate, an deberet iste C. probare se idoneum: Vnde propter hoc partes redierunt ad Papam: mandat Papa istis iudicibus, vt ex illa clausula, scilicet: si persona fuerit idonea: quæ in rescripto erat inserta, eidem scholari probandi se idoneum nulla necessitas imponatur, cum prima facie præsumatur idoneus, nisi probetur indignus. Not. quòd qui libet præsumitur idoneus, nisi probetur contrarium.

Glo. seq. quærit. & soluit. solutioni alleg. contrarium.

h ¶ *Sufficiebant.*] Hæc exceptio legitima est, quia tot sunt ponendi in ecclesia quot ex facultatibus ipsius possunt commode sustentari. infra de institu. c. 1. & c. auctoritate. & infra de concess. præben. ex parte. Sed quis probabit ecclesiam esse soluendo, vel non esse? Respondeo, ille qui dicit, non est soluendo, ostendendo facultates & redditus ecclesiæ: vt hic innuitur. & arg. C. de inoffic. test. omnium. & ff. de leg. 2. cum pater. §. rogo. Arg. contra. C. de pbatio. ex persona.

i ¶ *Ex illa clausula.*] Quæ & si non fuisset apposita, subintelligitur. supra de referi. cũ adeo. & supra de elect. causam. & ff. de seruit. si cui. ff. de ri. nup. quamquam.

¶ *Glo. seq. alleg. duas concor. inducit simile. obiicit & remittit, quæritur & soluit.*

K ¶ *Præsumatur idoneus.*] Sic supra de scru. c. vnic. & 86. dist. si quid. hic sic præsumitur quis bonæ fidei, nisi probetur contrarium. C. qui mili. non pos. super seruis. lib. 12. & C. de non nu. pec. Auth. cótra qui propriã. Vincen. Et sic videtur quòd negatiua probari debeat ex eo quod dicit, nisi aliud in contrarium ostendatur: sed negatiua probari non potest. supra de elect. bonæ. vbi de hac negatiua satis dicitur. Sed qualiter probabit illum non esse idoneum? si dicatur non idoneus ratione scientię, tunc iudex illum examinabit, an sit quantum ad hoc idoneus. supra de æta. & qual. accepimus. si ratione delicti vel irregularitatis, ille qui hoc obiicit, illud probet secundum illam regulam: Ei qui dicit incũbit probatio. ff. de probat. l. 2.

¶ *Is pro quo beneficiando scribitur cum clausula, si idoneus fuerit, non tenetur probare se idoneũ, cum idoneus præsumatur.*

CAP. XVI.

DVdum †archidiacono Mediolan. dedimus in mandatis, vt C. scholarem à presbytero sancti Victoris in clericum eiusdem ecclesiæ recipi faceret & in fratrem: & infra. Sed presbyter memoratus archidiacono declinans examen asseruit, quòd nequaquam sufficiebãt h duobus clericis, facultates ecclesiæ memoratæ: adiiciens quod prædictus C. non erat idoneus ad illius ecclesiæ beneficium obtinendum: & infra.

¶ Causam vobis duximus committendam, ita vt ex illa clausula i, scilicet: si persona †fuerit idonea: quæ nostro rescripto reperitur inserta, eidem scholari probandi se idoneum nulla necessitas imponatur, cum prima facie præsumatur idoneus k nisi aliud in contrarium ostendatur.

TITVLVS XXIIII.

De iureiurando.

Gregorius tertius.

¶ *Agi potest ad relaxationem iuramenti, cuius implementum turpitudinem continet ex parte suscipientis, hoc dicit, quo ad intellectum, & est casus notabilis. Abb. Siculus*

CAP. I.

EX †administratio-nis: & infra. ¶ Mandamus, quatenus creditores ad iuramẽta l super vsuris sibi soluendis præ-

libi dicitur quòd omnis controuersiæ finis est iuramentum, infra eodem. & si Christus. Vide ad materiam glo. not. 22. quæst. 1. in summa. quæ ponit quid sit iuramentum, quid iurare, quæ fuit causa institutionis iuramenti, item formam iurandi, & pœnam periurii. Abbas. Siculus.

De hac materia tractatur 22. quæst. 1. & q. 2. & quæst. 4. & 5. & 35. q. 5. per totum. 15. q. 6. c. auctoritatem. 5. à fidelitatis. vsque ad fi. quæstionis. & 2. q. 6. fere per totum.

EX *administrationis.*] Creditores compelluntur relaxare iuramentum de vsuris sibi soluendis. h. d. quo ad literam.

Iuramenta.] Recepta à debitoribus pro persoluendis vsuris creditoribus, quæ in præiudicium animarum quo ad creditores seruari non possunt, & ideo ratione peccati compelluntur creditores relaxare huiusmodi iuramenta. supra de iudi. nouit. sed quantum ad iurantes non est peccatum. c infra eo. debitores. vnde soluere tenentur. sed si iurauit non repetere, potest illud denunciare ecclesiæ: & sic compelleretur creditor restituere vsuras quasi indirecte officio iudicis. infra eod. ad nostram 2. arg. infra de cog. spi. tua. & 2. q. 1 fi peccaurit. Vel compellitur relaxare iuramentum, vt hic. vel si nondum sunt solutæ, compelluntur desistere ab exactione. infra de vsuris. tuas. Bern.

a ¶ *Districtio*

a Vel intẽdicto.

b Et de sta. re. c. vnico. §. pen. lib. 6. Ioan. And.

† Videl cũ aliàs ĵ. Bal. C. de vsuris.

† Aliàs Gregorius in registro. sed nondum reperi.

† Cap. 9. eo. tit. in 1. compil. & post concil. Lateranen. sub Alexan. iij par. 17. cap. 7. Et de materia vide Archidiaconũ in c. 2. de pact. lib. 6. Salicetũ & Paulum Castrensem in Authen. sacramẽta. C. si aduersus venditio. & vide omnino Dominicum Sotum lib. 8. de iust. & iure. q. 1. art. 7.

† Cap. 10. eo. tit. in 1. compil. Sed neque hoc caput dicit Antonius Augustinus se inuenire in registro B. Gregorij & de materia vide B. Thomam 2. 2. q. 89. art. 7. & q. 88. art. 2. & 4.

c De hoc articulo vide B. Thomam & ibi Caietanum 2. 2. q. 89. art. 7. & Sotum supra citatũ.

† Ex hac decretali colligitur quem libet præsumi bonũ, de quo articulo præter Felinũ, & alios hic vide Alexãdrum consil. 127. incip. Saluatoris. in 3. volum.

† Adde φ hæc clausula potius importat modum quàm cõditionẽ, vt notatur in clement. 1. de offic. deleg. vide Baldum in l. neque. C. de probatio.

† In duob⁹ vetustissimis, nonus, in cæteris, tertius habetur.

† Cap. 4 eo. tit. in 2. compil.

d ¶ *Posse constringi.*] Arg. est hic quod iuramentum metu extortum ipso iure non teneat, vt quidã dicũt, vt Basianus & T. Alij c dicunt & melius, quòd iuramentum metu exortũ est obligatorium, dummodo sine periculo animæ possit seruari. & hic præstitum fuit iuramentum de rebus ecclesiæ: & ideo nullum fuit hic iuramentũ de rebus ecclesiæ præstitũ quod seruari non posset sine salutis æternæ interitu. de hoc plene dixi ĵ. quod metus cau. abbas. & tene quod ibi dicitur, & quod dicitur hic in fine.

e ¶ *Absoluimus.*] Intellige de facto ad cautelam. sic. 34. q. 1. audiuimus. & 11. q. 3. excellẽtissimus. & ĵ. de app. ad præsentiam. Vel expone, absoluimus, id est, absolutum esse oste dimus, & sic concordat litteræ præcedenti, scilicet nullis vinculis posse constringi.

Et an vocari pars debeat, vt hæc iuramẽta relaxentur, vide de Alexan. consil. 91. in cip. visis. & Aretinũ cõsil. 33. incip. consultatio præmissa.

a ¶ *Districtione.*] i. suspensione vel excommunicatione a. infra. de ver. sig. quærenti.

b ¶ *Cogatis.*] Tanquam delegati auctoritate huius canonis: vt ĵ. de offi. ord. irrefragabili. §. cæterũ. & ĵ. de hære. ad abolendam. in fi. b vel etiã tamquam ordinarij. arg. infra de vsur. post miserabilem. Ber.

PEruenit.] Legitur duobus modis. Primo quòd iuramentum fuit præstitum super rebus ecclesiæ. Secũdo nõ intelligitur quòd fuit præstitũ super rebus propriis ipsius prælati. Cõmunis diuisio. Secũda: ibi, *Cognita.* Abbas.

CASVS. Comes Arnulphus spoliauit episcopum Laudicen. rebus c suis spoliatum, & iurare cõpulsum quòd non repeteret sic ablata. ¶ Cognita igitur contumelia, valde doluimus, asserentes ipsum episcopũ nullius iuramenti vinculis super hoc posse d constringi: quem tamen absoluimus e, quia nefandi sima coactione iurauit.

¶ Idem regi Francorum.

¶ *Non deierat qui iuramenti implementum in melius commutat. Et non adstringitur quis iuramento ad implendum quod iurauit, si ab alia parte non impletur, cuius respectu præbuit iuramentum.*

CAP. III.

ij PEruenit† ad nos: & infra. ¶ Non enim propositum aut promissum infringit f qui in melius illud commutat.

¶ Nec tu ei, etiam si promissum tuum iuramento vel fidei obligatione, interposita conditione firmasses, aliquatenus teneris, si constat eum conditioni minime paruisse g.

¶ Idem Petro subdiacono.

¶ *Ponitur forma iuramenti septem capitula continens, secundum quam iurant Papæ episcopi: sed hodie omnes recipientes dignitatem à Papa sibi iurãt. Hoc sit pro summario & diuisione.*

CAP. II.

PEruenit † ad nos Laudicen. episcopum ab Ar. comite rebus c suis spoliatum, & iurare cõpulsum quòd non repeteret sic ablata. ¶ Cognita igitur contumelia, valde doluimus, asserentes ipsum episcopũ nullius iuramenti vinculis super hoc posse d constringi: quem tamen absoluimus e, quia nefandi sima coactione iurauit.

¶ Idem regi Francorum.

¶ *Non deierat qui iuramenti implementum in melius commutat. Et non adstringitur quis iuramento ad implendum quod iurauit, si ab alia parte non impletur, cuius respectu præbuit iuramentum.*

CAP. III.

ij PEruenit† ad nos: & infra. ¶ Non enim propositum aut promissum infringit f qui in melius illud commutat.

¶ Nec tu ei, etiam si promissum tuum iuramento vel fidei obligatione, interposita conditione firmasses, aliquatenus teneris, si constat eum conditioni minime paruisse g.

¶ Idem Petro subdiacono.

¶ *Ponitur forma iuramenti septem capitula continens, secundum quam iurant Papæ episcopi: sed hodie omnes recipientes dignitatem à Papa sibi iurãt. Hoc sit pro summario & diuisione.*

CAP. IIII.

EGo † N. episcopus ab hac hora in antea fidelis ero sancto †Petro, sanctæque Romanæ Ecclesiæ, dominoque meo Papæ C. eiusque successoribus h canonice i intrantibus.

¶ Non ero neque †in consilio, neque in facto vt vitam perdat k aut membrum †, vel capiatur mala captione.

¶ Consilium quod mihi aut per se, aut per litteras, aut per nuncium manifestabit, ad eius † damnum nulli pandam l.

¶ Papatum Romanæ ecclesiæ, & regulas sanctorum patrum, adiutor ero ad defendendum & retinẽdum (saluo ordine meo m) contra omnes homines.

¶ Vocatus ad synodum veniam: nisi præpeditus fuero canonica n præpeditione.

¶ Legatum Apostolicæ sedis, quem certum esse cognouero, in eundo & redeundo honorifice tractabo o, & in suis necessitatibus adiuuabo.

¶ Apostolorum limina singulis Pannis, aut per me, aut per certum nuncium visitabo: nisi eorum absoluar † licentia. Sic Deus me adiuuet, & † hæc sancta euangelia.

¶ Vrbanus Papa.

¶ *Non tenetur clericus episcopo suo obedientiæ iuramentum præstare, nisi ratione administrationis sibi concessæ.*

¶ *Glo. seq. inducit in brocar. 4. concor. alleg. tria contraria, & soluit*

f ¶ *Infringit.*] Sic nondicitur deierare, qui ex iusta causa iuramentum deserit. ff. qui satisfd. cog. l. vlt. & 22. q. 4. mulier. & q. 2. beatus. infra de voto. scripturæ. & cap. licet.

g ¶ *Paruisse.*] Arg. expressum hic fidem non seruari ei qui contra fidem versatur. ff. pro socio. si conuenerit. & 28. q. 2. si infidelis. ff. de inoffi. testa. si instituta. C. de pac. cum proponas. Argu. contra. 23. q. 1 noli æstimare. 33. q. 5. quòd Deo. 22, q. 4. innocens. Solu. prima rubrica vera est gene raliter. illud contra, noli. vbi dicitur, hosti fides seruanda est, intelligitur si promittatur, & eidem seruetur: & sic concordat priori. sed aliud est in cap. quod Deo: quia loquitur de voto commuiter à viro & vxore facto, vbi nulli conuenire licet? quod postquam promissum est, omnino est seruandum: vt 32. q. vlti. cap. vlt. ad fin.

† Cap. 20. tit. de electione in 1. compil.

† beato

† Aliàs, deest dictio, neque.

† Adde φ appel. membri veniat. Bart. in l. 2. ff. de publ. iud. Auth. sed nouo iure. C. de fer. fug. & 89. dist. singula.

† eorum, legitur in vetustioribus.

EGo N. *episcopus.*] Hic traditur forma qualiter episcopi iurant fidelitatem domino Papæ, & successoribus suis.

h ¶ *Successoribus.*] Qui sic iurauit, non tenetur successori iurare. infra. eodem. veritatis.

i ¶ *Canonicè.*] 12. quæst. 2. alienationes. de conse. distinct. 1. hic ergo.

K *Vitam per dat.*] Hoc non sufficit, immo vbicũque senserit dominum periclitãtem, ad prohibendas insidias occurrere debet. C. de his qui. vt

† Aliàs: absoluat.

† Aliàs ita: & hæc sancta Dei euãgelia.

CAP. V.

NVllus †episcopus ¶ clericos suos (nisi forte quibus

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compil

Et vide Abbatem in c. legebatur & in c. cum in ecclesijs. supra de mat io. & obedien.

indi. l. vlt. 22. q. 5. de forma. quæ hic minus dicuntur, ibi supplentur: & c. eo. nuer so.

l ¶ *Nulli pandam.*] Hoc intelligo de honesto consilio, quoniam consilium mali tenetur reuelare illi cui posset prodesse, & non obesse. 22. q. 5. hoc videtur.

m ¶ *Saluo ordine meo.*] Id est, secundum quod pertinet ad meum honorem: quia non cum armis.

n ¶ *Canonica.*] ¥ t 18. dist. si episcopus.

o ¶ *Tractabo.*] Si constiterit per litteras suæ legationis. C. de man. principis. l. vnica. & 42. distin. quiescamus. arg. vel quia est honesta persona. 97. dist nobilissimus.

p ¶ *Singulis annis.*] Vel rarius iuxta chirographum suum. 93. distin. iuxta. & hoc intellige de archiepiscopis & episcopis qui subsunt domino Papæ, nullo medio. d supra de maio. & obed. dilecti. Bernar.

d Idem seruatur in aliis si confirmatione, cõsecratione, vel pallium à Papa recipiunt. Ioan. And.

ADDITIO. Ego N. nota quòd abbates præstant hoc iuramentum in benedictione: sicut episcopi in consecratione. De iuramento vero quod præstat imperator, dic vt in cle. Romani: infra eo. tit. De iuramento quod præstãt inferiores clerici, habes in c. quamquam. 23. dist. latius per Host. & Ioan. And. infra eo. tit. tua. De iuramento quod præstat vasallus domino feudi, est tex. in c. de forma. 22. q. 5. Et de multiplici iuramento vide in Spec. eod. tit. §. 1. ver. illud aũt. Abbas Siculus.

e Ego tamẽ in vetustis exẽplaribus reperio, nec ob id videtur palea.

q NVllus *episcopus.*] Hoc cap. ponitur pro c palea. 22. q. 5. cap. vlt. ¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit, & ponit casus quibus licite iuratur. & ver. de his iuratur in multis casibus.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Iurare compellat.*] 23.dist. quanquam.Arg.contra.Sed illud intelligitur secundum istud : vt illi tantũ quibus committitur administratio ecclesiæ, iurét : alij vero nõ 3.de maio.& obe.legebatur.arg.3. c. prox. Sunt & alij casus in quibus iurãtur pro pace.22.q.1.c.6. Itẽ pro fide. de cõsec.dist.2.ego Berẽgarius.& 1.q.7.quotiẽs.Pro fama.ẽ.de pur.can.quotiẽs.& in aliis pluribꝰ ca. ibi positis.Pro obedientia: vt hic,& ca.proxi. & 3.de elect.significasti.Pro cautela dilapidationis. 28. dist. de Syracusanæ. Pro veritate in defectum aliorũ testium.14.q.2.quãquam. Vnde versus:

Pax,& fama,fides,reuerentia,cautio damni:
Defectus veri sibi quærunt magna cauerí.

Debitores.] Tria sunt dicta. Secundũ : ibi , *Si vero*. Tertiũ: ibi,*Et cum*. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis promisit soluere vsuras,cum vsuræ inhibitæ sint in iure canonico & diuino: quærebatur vtrũ ille sit cõpellendus ad eas soluẽdas?& respõdet quòd nõ debet cõpelli ad hoc. Si vero iurauit soluere. tunc propter iuramentũ debet compelli : & cum vsuræ solutæ fuerint, creditores sunt compellendi per censuram ecclesię vt eas restituant. Nota ꝙ secundũ canones obligatio vsurarum non tenet, sed iuramentum super hoc factum tenet, & debet seruari. Item vsuræ restitui debent.

¶ *Glo. seq.recitetur per contrarium.*

b ¶ *Cogi non debent.*] quia nulla fuit obligatio de iure diuino siue canonico: tamen iuramentum super hoc factum, est seruandum,& sic patet quòd licet non teneat principale , tenet tamen accessorium contra illud ẽ. de foro compe.si diligenti.& C.de leg. non dubium.

¶ *Glo.seq. miscet. 4.obiect.& soluit.*

c ¶ *Cogendi sunt.*] Sed [a] videtur quòd non sunt cogendi : nam debitor habet actionẽ ad repetendum vsuras iam solutas : ergo.multo fortius habet exceptionem contra agentem.ff.de reg. iur.inuitus.§.1. & ff. de superfi.l.1.§. plane. Item dolo petit quod statim restituere debet. ff. de do.excepț.dolo.& ff.de reg.iur.in condemnatione.§. dolo facit. Itẽ si soluitur debitum,non repetitur.ff.de cond.indeb.Iulianus.&l.si procurator.& l. iudex.Et si indebitũ scienter soluitur,non repetitur : quia donari videtur.ff.de reg.iur.cuius per errorem.& ff.de cond. indeb.l. 1. & C.eo.tit. indebitum. Item à iuramento non videtur liberatus qui sic soluit vt postmodum repetat.ff.de solu.qui sic soluit.& l.qui hominem, §.vlt.Ad hoc dicas,quòd vsuræ indebitæ sunt iure canonico,& in nullo casu conceduntur,etiam vt captiui redimantur. ẽ.de vsur. super eo. & ideo solutæ peti possunt tamquam indebitæ, non obstat eo quod dicitur , indebitum scienter solutum non repetitur : quia hoc fit metu iuramenti , vnde sibi non præiudicat quod per metum facit. Vel sic, vno iure soluere tenetur propter iuramentum,sed alio iure repetit : quia in debitæ solutæ sunt : & sicut habet debitor actionem ad petendũ solutum : ita habet actionem aduersus creditorem vt eum liberet à iuramento.supra eod.c.1.& infra de vsur.tuas.& quod dicit , cogendi sunt, intellige cum non petunt absolui à iuramento.

¶ *Glossa seq.arg.ex argumento infert,& dat simile.*

d ¶ *Reddere iuramentum.*] Ar.quòd soluere vsuras non est peccatum: aliàs nõ cõpellerentur.22.q.1.si peccatũ:sed ille qui recipit, peccat: & in eodẽ facto alter peccat,& alter non : sic etiã in alio casu vnus committit adulterium,alter non.32.q.5.proposito.

AD nostram noueritis audientiam.]Si debitor creditori iurauit rẽ pignoratam non repetere,nisi ipsius debitum soluat,iuramentum seruare compelliur. sic summat Ioan. And. sed hæc summatio nullam dubitationem continet:sed forte propter varietatẽ lect.summauit Ioã. And.ita gñaliter.Cõmunis diuisio. Secũda : ibi, *Ideoque*. Abbas Sicul.

CASVS. Quidam P.nomine , quandam summam pecuniæ mutuauit quibusdam hominibus,recipiendo ab eis quasdam possessiones & redditus in pignore:præstito iuramento ab eis quòd ipsi Petro super illis nullum grauamen inferrent,donec,sibi pecuniam soluerent: antequam de possessionibus & redditibus illis sortem suam deduxissent, cœperunt illum coram archiepiscopo molestare.ita quòd per archiepiscopum dictus P. fuit excommunicatus : vnde super his conquestus fuit domino Papæ , & ipse mandat eidem archiepiscopo,& eius conindicibus,quatenus recepta sufficienti cautione ab ipso. P. ꝙ eorum debeat stare mãdato,ipsum absoluant.postmodũ cõpellant creditores , si est ita:vt possessiones & reditus prædictos eidẽ P. restituant,quia contra iuramẽtum suum venerũt, nec sibi molestiam inferant vel grauamẽ,donec pecunia fuerit restituta, sicut iurauerunt, compellant dictũ P.vt quicquid recipit vltra sortem,deductis expensis,restituat eis : quod si non fecerit, excommunicent illum. Nota quòd sufficiẽs cautio peti debet ab eo qui vult parere mandato ecclesiæ.Item iuramentum semper seruandum est , etiam factum super vsuris soluendis , licet promissio vsurarum non valeat. Item creditor nihil vltra sortem petere potest: expensas tamẽ quas fecit circa pignora , potest deducere.

e *Deductis expensis.*] Nullus casus est, qui hoc genus deductionis impediat.ff.famil.ercis.fundus qui.nisi in decimis. infra de deci.cum homines.& c.tua nobis.quãdo in decimis expensę sunt dodu cendę , legitur infra de deci. pastoralis. hoc solũ computatur in fructu , quod supereſt deductis expensis:vt in l.prædicta,fundus.de istis dicitur supra de restitu. spol.grauis.

f ¶ *Adstrinxisti.*]Quia [b] non restituebat possessionem,sed dixit hic ꝙ tacuit odio vsurarum.

g *Sufficienti cautione.*] Nomine cautionis simplex promissio intelligitur.C.de verb.signifi.fancimus.de consec.distin.4.prima.si autem dicatur idonea vel sufficiens,vt hic,intelligitur de pignoratitia vel fideiussoria.ff.mandati.si mandato Titij.§.vlt.& ff.de fideicom. lib. l. 4. §. adiici.

h ¶ *Mandato.*] Hic [c] remittitur ad excommunicatorem : quia non appellauerat , sed simpliciter denunciauerat Papæ,& etiam caue,quia erat excommunicatus pro contumacia.

i ¶ *Pecunia persoluatur.*]Scilicet sors sua , quam dedit : vel donec de ipsis fructibus fuerit satisfactum : quia in sortem sunt computandi. infra de vsur.cap 1.& 2.& C.de pigno.actio.l.1.& 2.sed in casu isto propterea quòd iurauerunt nullum super possessionibus illis grauamen inferre donec creditori fuerit satisfactum , tenentur timore iuramenti pecuniam restituere creditori:vt supra cap.proximo.& postea repetere possunt quicquid percepit creditor vltra sortem,tanquam indebitum.

K ¶ *Pecuniam.*]Scilicet [d] totam,partem enim recipere non tenetur.ff. de vsur. tutor.§.Lucius : & de actio empt.Iulianus.§.offerri.& hoc est verum,si debitori totum confiteatur:aliàs secus.& sic intelligitur l.ff.si cer.peta. quidam existimauerunt.

¶ *Glossa sequens obiicit,ponit opin.& tres solutiones.*

l ¶ *Ad restituendum.*]Sed videtur quòd isti debitores deberent cadere à iure suo,quia dixerunt sibi ius.ff.quod met.caus.extat edictum.argum.C.vnde vi. si quis in tantam.16.q.6.placuit.Dicunt quidam , quòd in causis ecclesiasticis rigor iuris non seruatur.supra de dolo & contu. ca.1.& supra de iudi.dilecti.argu.Vel non fuit actũ ad hoc.ff.si quis cau. l.1.respon. 1. in fi.supra de ordi.cogni.cũ dilectus.& infra de excepț.ca. 1.& quia auctoritate iudicis hoc fecerunt [e] Vel aliter nihil pertinet ad Papam de possessione,nisi quantum ad prohibitionem vsurarum & periurij,& ideo propter iuramentum præcipit possessiones restituendas ratione peccati supra de iudi.nouit.Ber.

Si verò

† Vide l. 1. cũ notatis. C. de fruct. & lit.expen.

† De hoc articulo vide quæ dixi li. 3. commẽt. in Direct. Inquisit. Schol. 6.

† In codice Barbatiæ ita : si ita ẽ, per censurã, ecclesiasticã cogatis:

b Hæc glosa non est Bernardi, nec est in antiquis codicibus.

c Neq; hæc glossula est Bernardi, nec habetur in antiquis.

d Neq; hęc glossula est Bernardi, nec habetur in antiquis.

e Hæc opi. glo.reprobatur : quia auctoritas iniuste impensa,nõ excusatur l. iuste possidet. & ibi Bart. ff. de acq. poss.

† Cap.2. eo. tit.in 1.com pil. & post concil.Lateranen.sub Alexan. iij. par. 16.ca.4. Et de materia & intellectu.vide Bal. c. 1. supra eo.& Andreã Siculũ in repet. l. cũ acutissimi. C. de fideicom. Couarruuiã in c. quãuis. in 2. par. relectionis. §. 3.

† Cap.3. eo. tit. in 1. compil. Et de intellectu vide Ferdinandũ Vasquium. lib.1.de successio.creatione.§. 10. & Couarruuiam in c. quãuis. in 1. par. relectionis.§.4.

a De materia huius glossæ vide B.Thomam 2,2.q.78.ar. 3. & Dominicũ Sotum lib. 6. de iusti. & iure. q.1.art. 4. & 5. & hęc tractatio de vsuris plenius petenda est ex propriis titulis : vbi addam.

CAP. VI.

DEbitores † ad soluendas vsuras in quibus se obligauerant,cogi [b] non debent.Si vero de ipsarum solutione iurauerint, cogendi [c] sunt domino reddere [d] iuramentum. Et cum vsuræ solutæ fuerint , creditores, ad eas restituendas, sunt ecclesiastica seueritate (si necesse fuerit)compellendi.

¶ Idem Rothomagen. archiepiscopo, & eius suffraganeis.

¶ *Debitor, qui iurauit creditori nullũ grauamen super re pignorata inferre, donec soluerit debitum , non auditur repetens pignus volendo compensare fructus in sortem : sed debet prius debitum integraliter soluere, & demum rem cum fructibus inde perceptis exposcere.h.d.& est casus notabilis.*

CAP. VII.

AD † nostram noueritis audientiam peruenisse,quòd cum P. quibusdam hominibus certam summam pecuniæ mutuasser, quasdam ab eis possessiones & redditus recepit in pignore : ipsos iuramenti religione adstringens , quòd super illis donec soluerent sibi pecuniam, nullum ei grauamen inferrent. Licet autem de possessionibus illis & redditibus nondum sortem,deductis expensis, [e] receperit †, tu tamen frater archiepiscope, eũ propter hoc excommunicationis vinculo adstrinxisti f: & infra. ¶ Ideoque mandamus, quatenus recepta à præfato P.sufficiẽti [g] cautione,quod vestro † debeat parere mandato [h], absoluatis eundem.Deinde debitores eius qui prædictas possessiones & redditus contra iuramentum subtraxisse dicuntur, si † ita est , eos ecclesiastica cẽsura cogatis,vt hæc restituãt: nec sibi molestias inferant , donec ei pecunia persoluatur [i], Cum autem ei pecuniam [k], sicut iurauerunt , persoluerint: vos ipsum ad restituendum [l] quicquid (deductis expensis) vltra sortem recepisse constiterit,inducere studeatis:& si commonitus non fecerit,in eandem excommunicationis sentẽtiam reducatis eundem.

¶ Idem Senonen. archiepiscopo.

¶ *Si iuramentum per metum extortum seruari potest,sine interitu salutis æternæ seruandum est : ecclesia tamen Romana consueuit à tali iuramento absoluere.*

SI vero aliquis quemquam graui ſsimo metu.] Cõmunis diuisio. Secunda : ibi, *Duximus tibi*. Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis per metum grauissimum compulsus fuit renunciare beneficium suum,iuramento interposito de eodem vlterius non repetendo : & sic ille compulsor retinuit sibi beneficium illud : quæritur quis illorum debeat beneficium illud habere,an neuter? Respondet Papa, quòd non est tutum alicui venire contra iuramentum suum, nisi illud tale sit quòd seruari non possit sine periculo animæ , Papa non vult alicui dare materiam contra iuramentum suum veniendi,ne auctor periurij videatur : tamẽ in Romana ecclesia à pluribus Romanis Pont. factum est , quòd clerici qui coacti beneficium suum abiurarunt , de iuramento beneficium absolutionis meruerunt: & ad coercẽdam iniquitatem illorum , qui illos iurare compulerant,permissi sunt eadem beneficia obtinere. Nota,quòd iuramentum semper est seruandum , dummodo in obseruatione ipsius periculum animæ non vergat. Item nec Papa, nec etiam alius debet esse auctor periurij , nec dare alicui materiam perierandi. Item à tali iuramento per metum præstito quis absoluitur si petat , & constiterit quod taliter iurauerit : aliàs non absolueretur.

† Cap.4. eo. tit.in 1.cõmpilatione. Et post concilium par. 17.cap.1.vide c. ad audientiã. supra de eo quod met. causa.

† Hinc colligues valere renunciationem beneficij metu factã, de quo vide Imolã in c. ad aures. supra quod met. caus.& Abbatem in c. 2. §. 1. de rest. spoliat.

a ¶ *Iuramenti.*] Scilicet de non repetendo vlterius ipsum beneficium, & sic plana est responsio domini Papæ.

¶ *Glo.seq. recitetur per quæstio.quid de temporali.*

† Sardin.& Gabilon. episcopis.

b ¶ *Salutis æternæ.*] Idem est etiam si temporalis.22. q. 4.c. innocens. §. vlt. ver.quisquis ergo.in fin.hoc intellige si directe vergat in interitũ: quoniam si occasionaliter seruandum est , puta si aliquis vltramontanus,siue Gallicus iurat se moraturum Romæ in Augusto, occasione talis iuramenti posset vita temporalis adimi , si tunc Romæ moraretur. Idem est si in deteriorem exitum vergat.22.q.4.si aliquid.infra eo. cum quidam. Ala.

¶ *Glo.seq. arguit,alle.2.iura,in contrarium alle. 3.ponit duas opi.solvit & remittit.*

c ¶ *Iuramentum proprium.*] Argu. ex hoc loco , quòd iuramentum metu exortum seruandum est,& obligat : & qui illud non seruat, periurus est, dummodo seruari possit sine periculo animæ. ẽ. quòd met. cau. ad audientiam. & 22.q.4.si aliquid [a]. Argum. contra. ẽ. quod met. cau.perlatum.&c. abbas. 15. q. 6. auctoritatem. Basianus & Tanc. dicunt,quòd iuramentum metu extortum neminem obligat ex eo , quòd dicit lex : quod metus causa factum est , ratum non habebo. ff. quod metus causa. l.1. Ala. & aliij.quidam dicunt hic , quòd si is qui iurat habet animum obligandi se, siue adimplendi , obligatur ; si non habet, non obligatur. argum. infra de bapt. & eius effectu. maiores. §. item quæritur. Communior est opinio & verior , quòd iuramentum metu extortum est obligatorium , quia voluntarium. 15. q. 1. merito. dummodo sit tale iuramentum , quòd sine interitu salutis æternæ seruari possit , vt hic dicit expresse : quod si esset,nullus propter quemcumque metum iurare debet : quia potius debet quælibet mala pati , quàm malo consentire. 32.q. 5. itane. & ẽ. quod met. cau. sacris. & tale iuramentum quidam appellant assertorium [b]. Alia dicuntur promissoria, quæ etiam non obligant , vt dicunt, si talis sit metus qui possit cadere in constantem virum : de hoc plenius dictum est supra de his quæ vi metusve cau.fi.l.fi.Abbas.

a Adde Barto. in l. cum confitearis. C. de reuo. dona.

b Iuramẽtũ assertorium, quod dicatur & cæteras eius species late prosequitur Dominicus Sotus.lib. 8. de iust. & iure. q.1.ar.7. vide etiam B. Thomã. 2. 2.q. 89. art. 7.

d ¶ *Ne auctores periurij.*] Simile dicit imperator.C.si aduer. ven. l.1. immo & si negligenter ea quæ malè vsurpantur omittimus , excessus viam aliis aperimus. 93. dist. peruenit. & 35.q. 9.loci.ff.de pact. dotalibus.cõuenire. & ff.de pact.si vnus.§.pacta.& arg.C. de indict. viduita. tollen.l.2.in fine.Vincentius.

e ¶ *Meruerunt.*]De facto ad maiorem cautelam , secundum illos qui dicunt,quòd tale iuramentum non obligat. Secundum nostram opinionem dicas,meruerunt in veritate cum essent obligati,& possent sine periculo animæ seruare.

f ¶ *Permissi sunt.*]Arg. est hic : in alterius odium cum altero dispensandum.arg.3.q. 5. de accusatoribus.& 6.q.3.denique.& 79.dist.si quis Papa. & 6. q. 1. si quis cum militibus. in fine. & hoc facit expresse pro nostra opinione. Bernar.

CAP. VIII.

SI † vero aliquis quemquam grauissimo metu sub religione iuramenti [a] , suum ius refutare coegerit,ipsumque sibi retinuerit , quia nos consulere voluisti , an alter eorum , vel neuter id habere debeat : Tibi duximus respondendum , quòd non est tutum,quemlibet contra iuramentum suum venire, nisi tale sit, quod seruatum vergat in interitum salutis [b] æternæ : nec nos alicui dare materiam volumus veniendi contra iuramentum proprium [c] : ne auctores periurij [d] videamur. verum aliquando in Romana ecclesia à pluribus prædecessoribus nostris factũ esse recolitur, quòd clerici qui coacti ministerium ecclesiæ abiurarunt,de iuramento absolutionis beneficium meruerunt [e] : & ad coercendã iniquitatẽ eorũ,qui ecclesiasticos viros ad præstãdũ illud compulerant, permisi [f] sunt in eadem ecclesia ministrare †.

¶ Idem Sardinensibus † episcopis.

¶ *Monachi qui pro debito monasterij iurãt stare in obstagio, & fideiussores, qui iurauerunt creditorem indemnem seruare,iuramenta seruare coguntur.*

† Cap.6.eo. tit.in 1.compil. Et post concil. Lateran.sub Alexan. iij. par. 17.ca.3. Vide Romanũ in l. scien dũ.ff.de ver. obligat. Guiliermũ Benedictũ in cap. Raynutius. par. 1.verbo: testamentũ. 3.

† Aliàs,G. alias, N.

† 6.

† 6.

EX † rescripto , quod nobis est præsentatum, innotuit, abbatem Tremeñ. cum Petro super summa octo milliũ solidorum,taliter conuenisse: & infra. ¶ Super hæc prædictus abbas quosdam ex monachis obsides [g] dedit , qui de obseruanda conuentione iurauerunt,vt si ipsi deficerent alij monachi loco eorum in obstagio ponerentur. Insuper si fidem dicti monachi non seruarent , abbas dedit eidem, V. † & eius vxorem fideiussores: qui similiter fidem præstitisse dicuntur. ¶ Ideoque mandamus,quatenus tam abbatem quàm monachos [h] , quàm V. † & vxorem [i] ipsius monere curetis , vt sicut iurarunt eandem conuentionem faciant adimpleri , alioquin abbati & monachis ingressum interdicatis ecclesiæ : & in terra præfati V.† & vxoris eiusdem,vsque ad dignam satisfactionem inhibeatis [k] diuina officia celebrari.

¶ Idem Lundoñ. & Vigorien. episcopis.

¶ *Periurus est & ab ecclesia removendus , qui non necessitate,sed voluntate venit contra licitum iuramentum.*

CAP. IX.

EX † rescripto , quod nobis est præsentatum, innotuit, abbatem Tremeñ. cum Petro super summa octo milliũ solidorum,taliter conuenisse: & infra. ¶ Super hæc prædictus abbas quosdam ex monachis obsides [g] dedit , qui de obseruanda conuentione iurauerunt,vt si ipsi deficerent alij monachi loco eorum in obstagio ponerentur. Insuper si fidem dicti monachi non seruarent , abbas dedit eidem, V. † & eius vxorem fideiussores: qui similiter fidem præstitisse dicuntur. ¶ Ideoque mandamus,quatenus tam abbatem quàm monachos [h] , quàm V. † & vxorem [i] ipsius monere curetis , vt sicut iurarunt eandem conuentionem faciant adimpleri , alioquin abbati & monachis ingressum interdicatis ecclesiæ : & in terra præfati V.† & vxoris eiusdem,vsque ad dignam satisfactionem inhibeatis [k] diuina officia celebrari.

¶ Idem Lundoñ. & Vigorien. episcopis.

¶ *Periurus est & ab ecclesia removendus , qui non necessitate,sed voluntate venit contra licitum iuramentum.*

Abb.Siculus. Nota, monachos obsides dari posse. Item iuramentum semper seruandum esse , dummodo sine periculo animæ possit seruari. Item propter debitum alicuius potest terra eius interdici.

¶ *Glos.seq.obiicit & contra ob.alleg.& dupliciter soluit.*

g ¶ *Obsides dedit.*]Voluntate illorum,aliàs detineri non possunt. Sed qualiter liberi homines obsides erunt,contra illa iura.C. quæ res pig. ob.posſ.qui filios.& infra de pig.c.2.C.de ac.& oblig.ob æs alienum. & in Auth.vt nulli iudi.§.quia vero.coll.9.vbi dicitur , quòd creditores qui filios debitorum in pignore recipiunt,cadunt à credito , & aliam tantam quantitatem debitori persoluere debent,& verberibus subiici. Sed contra , canon docet obsides dandos.23.q. 8. vt pridem. & ff. qui test.fa.posſ.obsides.& ff.de iur.fi.diuus? Respondeo non tenet obligatio in libero hoie,vt ius constituatur in eo tanquam in pignore,nec tenet alienatio,nisi in casu.C.de pa.qui fil.dist. l. 2. nam cum teneat ibi venditio,multo fortius pignoris obligatio , sed detinetur liber homo qualitercumque,vt fiat quod conuenit,vt hic factum narratur.Vel non potest obligari pro pecunia,sed pro pacto ineundæ pacis,vel consimili. supra.de arb.cap.è xpõsita.

h ¶ *Monachos.*] Nomine monasterij,cuius nomine contracta fuit obligatio,& ideo compelli debent,vt eam seruent sicut iurauerunt.supra eo.ad nostram:cum in ipsius vtilitatem pecunia processerit.

¶ *Glo.seq.obiicit,& tripliciter soluit.*

i ¶ *Et vxorem.*]Sed quare mandat Papa mulierem istam puniri,cum iuuetur auxilio Velleiani.ff.ad Velleia.l.1.& 2. & C. ad Velleia.l.1.& l. quamuis [c].Potest dici quòd non punietur,si excipiat quòd non potuit fideiubere:vel ipsa forsitan renunciauit beneficio dictarum legum, vel potest aliter dici etiam si non renunciauit, ꝙ punietur propter iuramẽtum,quod seruari potest sine periculo animæ.supra.c.proxi.& infra eo. tit.c.cum contingat.Ber.

c Adde an mulier renũciãs Velleiano possit pro debitis incarcerari.per Bar. in l. sub conditione. ff. de test.tutel.

d Sequitur , daturũ factumve quid spopondit nõ obligat veluti si spondeat Titiũ quinque aureos daturũ. Ioã. And.

K ¶ *Inhibeatis.*]Cum ipsi iurauerint eandem conuentionem facere ob seruari,compellendi sunt ad hoc si per eos steterit quominus obseruetur : alioquin si darent operam quam possent ad ipsam obseruandã, non inciderent in periurium:quia hoc solum videntur iurasse se facturos, & curaturos , quia simpliciter factum alterius iurare non poterãt, nec promittere. ff.de verb.obliga.stipulatio ista. in princip.& Insti. de inuti.stipu.§.si quis alium [d].& argu.31.q.vlt.c.vlt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Querelam.] Prima pars ponit impetrantis querelam. Secunda dat iudices : ibi, *Quoniam*,&c.Abb.Siculus.

CASVS. Gulielmus clericus promisit iuramento interposito R. clerico Linconien.se soluturum annuatim ipsi R. duos Bisantios nomine ecclesiæ de statera , sed per biennium in solutione pensionis cessauit, propter quod dictus R. conquestus fuit domino Papæ. Super hoc scribit Papa iudicibus dicens, quod non merentur ecclesias regere qui sunt crimine periurij irretiti : vnde mandat Papa, quatenus si cõstiterit dictũ G. contra iuramentũ suum cessasse in solutione pensionis,nõ necessitate,sed voluntare, ab ipsa ecclesia ipsum remoueant & eam prælato R. restituant. Nor. quòd periuri ecclesias regere non debent. Item cũ aliquis cessat in solutione census per biennium , amittit rei detentionem, & res domino restituitur. Item necessitas excusat à periurio.

† Cap.7. eo. tit.in 1.compilatione. Et post concil. Lateran. sub Alexan. iij par. 17. cap.5. Et de intellectu, vide Corsetum singul. 93. littera Et verbo : Emphiteuta.

† Cessare.

a ¶ *Per biennium.*] Propter hoc solum priuari debuit , etiam si non iurasset.10.q.2.c.hoc ius. & §.qui rem.& infra de loca.cap.pen. & vlti. & ff. loca. quæro. §. inter locatorem.

b ¶ *Periurij irretiti.*] Sunt enim infames.6.q.1. infames. &c.quicunque. & 22.q.5.si quis cõiuctus. & argu. C.de transact. si quis maior.& infamibus portæ dignitatis patere non debent.C. de dignitat.l.2.lib. 12. & C. de infam.l.vnica.lib. 10. & infra de excess. præla. inter dilectos. nec amplius ad testimonium admittuntur.6.q.1.quicunque.& 22.q.5. paruuli. & supra de testi.testimonium.

† Cap.2.eo. tit.in 2.compil.Et de intellectu, vide Ferdinandum Vasquium lib.2. de successionũ creatio. §. 18.

¶ *Glo. seq not.alleg.primo tria iura.secundo tres rationes.*

c ¶ *Non necessitate.*] Nota,quòd necessitas excusat à periurio.23.q. 8. si nulla.infra eod.breui.& 50. dist. presbyteros.quia necessitas [a] legem non habet.de consecra.dist.1. sicut & supra de consue. quanto.ĩ.de pig. significante.& de conse.dist.5. discipulos. & infra de fur. si quis per necessitatem. & iura subueniunt necessitate impeditis. ff. ex quibus cauma.non est.ff.loca.cum in plures.§.vestimenta.& ff.si quis cau.l.2.§.2.& nõ dicitur deierare qui ex iusta causa deserit iuramentum.ff. qui satid. cog.l.vlt.ergo si iste sola voluntate cessauit,merito priuari debet, cũ sit infamis secundum canones : vt dicitur in proxi.notula.

a De difficultate, no. infra eo. breui.in 1. glo. Ioan. Andr.

¶ *Glo. seq. obiicit,& soluit.*

d ¶ *Remouentes.*] Sed videtur quòd iste non deberet remoueri : quia ciuiliter agebatur,de pensione videlicet : vnde etiam probato crimine ciuiliter deponi non debet.infra de accu.super his.& c. inquisitionis. 1. respõso. nec amittere ecclesiam. Arg. contra supra de ord.cog.c.2.sed hæc forte haberent locum , si iste prælatus esset , & ageretur contra eum ciuiliter : sed ipse erat conductor siue vicarius , qui certam debebat domino reddere pensionem : vnde probato qualitercumque eum fraudem commisisse , res est ei auferenda. ff. de lege commiss. l. lege [b], & in modum quasi denunciationis fuit hæc querela. & de hoc agebatur vt ecclesia priuaretur: & qui debitum non soluit ad quod iuramento est adstrictus, beneficio suo priuatur.infra de fideiuss. peruenit. sic & iste priuari debet ecclesia,tum quia per biennium canonem non soluit,tum quia periurus est voluntate non necessitate.

b Si fundũ vendo & trado, ita quòd pretio infra terminũ nõ dato fundus sit inẽptus: pretio non soluto si fũdus reuenit. venditor petet fructũ, nec aliquid penes emptorẽ ex ea re manebit in qua fefellit. Io, Andr.

Tua nos.] Communis diuisio. Secunda : ibi , *Tuæ igitur.* Abb. Siculus.

CASVS. Monachi seu viri religiosi habent aliquando præsentationẽ in ecclesiis , à quibus certam percipiunt pensionem : cum ipsi eligunt clericos ad easdem ecclesias,constringunt eos iuramento,ad maiorem pensionem solito persoluendam , vel præstandum aliquid præter solitam pensionem : cum vero episcopi eos instituunt, iurant quòd pensionem annuam non augebunt : quæritur hic quod iuramentũ sit seruãdũ? Respondet Papa,quòd posterius iuramentũ ratione & auctoritate Laterán.concilij iuuatur : & ideo primo præiudicat quod de cupiditate processit : verumtamen iustum est , vt clerici illi pro periurio quod vitare non possunt,ab ecclesiis perpetuo remoueantur. Nota, quòd pensio annua augeri non debet.Item si quis duo fecit iuramẽta,quod maiori iuuatur ratione , est obseruandum.. Item temerarium iuramentum repellitur ab ecclesia.

¶ *Duæ sunt hic glo.quarum quælibet dupliciter ostendit sui textus locutionem impropriam.*

e ¶ *Primo præiudicat.*] Neutrum tamen obseruabit , quia de ecclesia remouetur:& licet secũdum non fecisset, primũ seruari non debet contrarium iuri.infra de cẽsi. prohibemus. & cap. graui.& c.cum clerici.

f ¶ *Pro periurio.*]Id est, temerario iuramento,nõ enim habuit iustitiam se cum,& alia [c] quæ debẽt in iuramento interuenire.22.q.2.animaduertendum.& q. 4. in malis. ficut. n. in iuramento exceptum debet esse ius superioris. infra eo. venientes.& c. ad nostram 2.& ff.ad municip. imperatores.& in constit.Friderici de feu.ca.vlt. multo fortius ius canonicũ intelligitur esse saluum in ipso iuramento. infra eo.veniens.argu. & cap. ad nostram 2. arg. supra de constit.quæ in ecclesiarum.& ff.de pact. iurisgẽtium. §.generaliter. si vero quis falsum iurat ignoranter, credens verum esse quod iurat,nullum est peccatum.22.q.2. homines falsum iurant. In primo exemplo periurium est transgresio iuramenti:quod si licitũ est , peccat mortaliter transgrediẽdo. supra eo. si vero.& c. querelam. si est illicitum , ita vt eius obseruatio vergat in dispendium salutis æternæ, non peccat contraueniendo [d], sed peccauit iurando.22.q.4.c. 1.& 2.& 3. Item periurium quandoque dicitur indiscretum iuramentum:istud ex deliberatione, vel proposito factum,mortale peccatum est.infra eod.sicut ex litteris. 22. q. 4. qui sacramento. Si vero quis iurat iocosa leuitate vel incaute veniale est peccatum.25.dist.c.vnum orarium.§. criminis. aliàs, ea demum.

† taliter

† Concilij latera. sub Alex.iij.cap. 7. §. prohibemus. habes infra de censib. c. prohibem⁹. c Quæ debeant in iuramento interuenire , seu quales comites habeat , tradit B. Thomas. 2.2.q.89.ar. 3. & Sotus lib. 8. de iust. & iure. q.1.art 3.

† Cap.11. e. tit.in 1.compilatione. Et quibus respectibus pœna augeat, vel minuatur, vide Socinum cõsil. 157. incip. præsens consultatio. par. 2.

† Vide Sotum li. 8. de iust. & iure. q.1.art.7.

d Et sic non est perplexus.Io.An

ADDITIO. Vnde versus. *Si iuramentum licitum vis dicere, cerne*
Quis, cui,quid,per quod,ad quid,cui,quomodo,quando.

Vni quidam.]Sunt duo dicta , quæ per se patent vt in rubro. Secundum:ibi, *Illi vero.*Abb.Siculus.

CASVS. Quidã episcopi de Sardinia receperunt a quibusdam creditoribus quandam pecuniæ quantitatem,& iurauerunt illam ad certum terminum persoluere:quod facere contempserunt : quæritur quid sit istis episcopis faciendum,pro eo quòd contra iuramentum venerunt? Respondet Papa,quòd in ipsos tanto grauius est vindicandum, quanto maiori dignitate præcellunt,& quia eorum exemplo alij ad similia prouocantur.

¶ *Glo.seq.alleg.pro concor.6.cano. & duas decre. pro contrariis 4. cano. & duas leges,& soluit.*

g ¶ *Dignitate.*]Sic patet [e], quòd dignitas delinquentis aggrauat peccatum.40.dist.homo Christianus.& 11.q.3.præcipue.& 50.dist.quia sanctitas tua.& 19.dist.nulli fas.32.q.5.qui videritz.q. 1. nulli fas. & infra de hære.excommunicamus.6.credentes.& infra de homi.sicut dignũ. 1.respõso.Arg.contra.C.vt nemo pri.l.2.& 24.q.1.qui contra pacem.& 17.q.4.nullus clericorum,& 35.dist.ante omnia.45.dist.cum beatus. &. ff.de pœ.aut facta.§.persona.Sol. contrarietas ista ita debet intelligi: nam in quantitate contemptus,metitur Deus quantitatem reatus:quãtum enim infringitur iustus,tantum amat.7.q.1. c. aduersitas §. cum vero.ergo à simili quantum contemnit,tantum peccat.argu.11.q. 3: §. cum ergo.in fi.quanto vero quis maior est , siue in maiori dignitate, tanto magis præsumitur peccare & contemnere:vnde quod dicitur dignitas delinquentis aggrauat peccatum,melius diceretur , aggrauat peccantem:quia præsumitur,quòd plus contemnat,vnde ratione præsumptionis tantum maior pœnitentia illi imponitur,quia ecclesia nescit conscientiam illius;tamen potest esse quòd plus contemneret aliquis rusticus quàm magnus prælatus.vnde Ouid.*Peius adulterio,tur pis adulter obest.*& sic intellige primam rubricam.In pecuniaria pœna plus

e De materia huius glossæ, vide late per Andreã Tiraquellum tract. de pœnis temperan. aut remitten. cau. 31. adde Simancam catho. Institit.tit.46.& Cõradum Brunum li. 5.de seditio. cap.4.

na plus puniuntur maiores quàm minores,nobiles, quàm ignobiles, in pœna corporali sæpe puniuntur minores,& parcitur maioribus.35.dist. ante omnia.& sic intelliguntur contraria.

¶ ILLI VERO. Quidam iurauerunt non loqui patri , vel matri, sorori,vel fratri,nec aliquod subsidium impartiri eisdem. Dicitur quòd isti ab isto illicito iuramento sunt absoluendi, iniuncta eis pœnitentia, pro eo quod male iurarunt. Not. quòd plus debent puniri maiores quã minores. Item factum maiorum trahitur à minoribus in exemplum. Item iuramentum illicitum non obligat , & ad cautelam à tali iuramento quis absoluitur.

a ¶ *Absoluendi.*] Ad cautelam. sic 22. q. 4. inter cætera. cum iuramentum non sit vinculum iniquitatis , vt ibi , & infra eo.quanto. & c. Quintauallis.

b ¶ *Pœnitentia.*] Vnius anni. 22. q. 4. qui sacramenta.

Sicut ex litteris.]Communis diuisio.Secunda: ibi , *Respondemus.* Abbas.

CASVS. Prior cuiusdam monasterij iracundiæ calore commotus, iurauit quòd in claustro eiusdem monasterij in quo professionem fecit, de cætero cum G.monacho non moraretur: Abbas suus dubitauit,super hoc consuluit Papam. Et ipse respondet, quòd nõ licuit illi monacho temerarium facere iuramentum contra fidem suæ professionis : & suæ stabilitatis propositum: Vnde mandat eidem abbati , vt talem pœnitentiam sibi iniungat , quòd alij illius exemplo deterriti similia pertimescant : & in claustro quod abiurare non potuit, stabilitate perpetua suam pœnitentiam agat.Nota,quòd temerarium iuramentum non est seruandum. Item iuramentum contra professionem & stabilitatem promissum,non tenet. Item pœna vnius, debet esse metus multorum.

† Cap.3.eo. tit.in 2.compilatione. Vide Romanum sing. 3 14.incip.volo cõmentare,& Decius, & Cagnolus inl. quicquid calore. ff. de regul. iuris.

† Vide B. Thomã. 2. 2.q.89.art. 7. & Sotum lib. 8. de iust. & iure. q.1.art.7. vbi latissime differitur , an omnes iuramentũ obligent.

c ¶ *Moraturus.*] Vbi vero se denouit,semper debet manere.16.q. 1.qui vere & ideo male iurauit.

d ¶ *Temerarium.*]Immo nec licitum sine licentia superioris.12.q.1. nõ dicatis.20.q.4.monacho.ĩ.de iur.calum.c.1.in fin.& ĩ.de postu. ex parte.& 16.q.1.monachi. Et clericus non debet abiurare ecclesiam sine licentia superioris.ĩ. de renunciatione. admonet. & infra de regu.licet.

e ¶ *Frangeret.*] seruando iuramentum.

f ¶ *Pertimescat.*]Quia pœna vnius debet esse metus alterius.2. q. 7. quapropter.C.ad l.Iul.re.l.1.& ff.de pœ.l. capitalium. §. famosos. & ĩ. de transact.c.1.in fin.

g ¶ *Pœnitentiam.*]De illicito & temerario iuramento pœnitentia debet imponi.supra c.proxi. & contra tale iuramentum salubriter venian dum est. 13.dist.in.cap.1.& 2.22.q.4.per totum.

Veritatis amica.] ¶ In prima decisa consultatio. In secunda respõsio : ibi,*Respondemus.* Abbas.

a Hic casus Bernardi, est, & in antiquis exemplaribus reperitur.

CASVS. [a] Clemens Papa iij.indulsit Gulielmo regi Sicilię , vt ipse non teneretur sibi præstare iuramentum fidelitatis pro regno Siciliæ, ita tamen quòd ex hoc non fieret sibi vel successoribus suis præiudicium,quo minus hæredes sui sibi & successoribus suis fidelitatẽ facere tenerẽtur.sup ista indulgẽtia qõ mota fuit in præsentia regis,vtrum singuli hæredes regis singulis successoribꝰ Clemẽtis præstare deberẽt fidelitatẽtũc duo Cardinales,q erãt ibi legati apostolicæ sedis,illã indulgẽtiã sic fuerũt interpretati,quòd hæredes ipsius regis tenebãtur iurare fidelitatẽ dño Papæ Clemẽti, & successoribꝰ suis :quo ꝑstito aliis postmodũ iurare minime cõpellũtur : postmodũ cõsultus fuit Papa super illa interpretatione,& ipse respondet, quòd non vult recedere ab illa interpretatione,vt hæredes sui postquã sic iurauerunt,successoribus iurare põ cõpellantur:ita tenẽtur eis seruare fidelitatẽ ac si iurassent.Hanc formã iurandi habuisti ĩ.eo. ego N. & colligitur ex antiqua decre.Ber.Not. q iuramentum fidelitatis transit ad successores: quia hoc actum fuit expresse.Item licet vasallus non iuret fidelitatem successoribus domini: tenetur tamen eis esse fidelis ac si iurasset.

h ¶ *Simplicitas.*] Fides enim veritatis , verborũ adminicula non requirit.C.vt se ab hæredi.ab. l. 1. sic ergo cõmendatur simplicitas. [b] ĩ. de sum. Trin. c. 1. in prin. & 3.q. 9. pura. & ĩ.de iudi.pastoralis.

† Aliàs ita: hominij , etiam fidelitatis puritatem,&c.

b Quod intelligas, vt no. 16.q.1.ficupis. Ioan. And.

¶ *Glo.seq.obiicit,& dupliciter soluit.*

i ¶ *Compellatur.*]Sed [c] contra videtur : libertus ecclesiæ cuilibet successori tenetur professioné facere infra annum.12.q. 2.sæpe.& cap.longinquitate.& feudatarius inue stituram petere debet à domino infra annum :vt in constit. Friderici de feu. §.præterea.Potest dici quòd hic fuit specialis indulgẽtia.Vel dicas verius, quòd iurare successoribus potest si vult,sed non debet compelli si iurauit sub hac forma.Ego iuro tibi fidelitatem & successoribus tuis catholicis:ex quo semel iuratum est sub hac forma , non debet amplius iurare , quia istud iuramentum perpetuum est quo ad illum qui iurauit , & ita tenetur successoribus sicut illi cui iurauit.

c De materia huius glossæ, vide Baldũ in l. 2. C. de fru. & lit.expen. & in l.2. C. Plus val. quod agit. & Paulum de Castro cõ fil.65.& con fil.307.

† Cap.6. eo. tit.in 2.com pil.

Verum in ea.]Prima pars ponit quæstionem,& ipsius responsionem.Secunda responsionis illationem:ibi, *Cæterum.*Abb.Siculus.

CASVS. Quidam iurauerunt inuiti & compulsi pro vita & rebus suis seruandis:quærebatur,an isti indigeant absolutione , an ipso iure sint absoluti?Respondet Papa,quòd nihil dicit hic aliud quam antecessores sui dixerint,qui taliter iurantes absoluerunt:veruntamen vt auferatur materia peierandi,non est eis dicendum, vt iuramenta non seruent:sed si ea non seruauerint,non sunt propter hoc tãquam pro mortali crimine puniendi tanquam pro directo periurio. Not. quòd iuramentum metu extortum est obligatoriũ,ex quo aliqui à tali absoluuntur.Item si quis tale iuramentum non seruat,debet puniri non tanquã directo periurio & volũtario.Itẽ trãsgresio huius iuramẽti nõ dicit simpliciter mortale peccatũ. Itẽ metus iustus pœnã attenuat. Ber. K⁹ *Absoluãtur.*]Id est,absolutione indigeãt an ipso iure sint absoluti.

i ¶ *Inuiti.*]Per talẽ,scilicet metũ,qui possit cadere in constantem virũ. ĩ.quod met.causad audientiã.& ff.quod met. caus. metus autẽ.aliàs si sponte iurassent vel per vanũ metum, non absoluerentur à iuramento, immo illud necesse haberent seruare.ĩ.de restit.spo.accepta. & cap. solicite.& ff.qđ met.cau.metus aũt.quia ꝺ vanũ metũ nõ auditur aliquis .

m ¶ *Antecessores.*]Scilicet Gelasius,Gregori⁹,& Vrbanus.15.q.6.alius. & in cap.nos sanctorum iuratos.Et Alex.ĩ.cod.si vero.

¶ *Glossa sequens ponit duas lecturas.*

n ¶ *Absoluerunt.*]Quidam expoũerunt de facto : quia ipso iure non tenebantur,si iusto metu iurarunt. Nos vero proprie intelligimus , vt dictum est ĩ.cod.si vero.& ĩ.quod met.cau.c.abbas.

o ¶ *Non seruent.*]Id est,qꝺ ad ea obseruãda non sunt adstricti:quia tenent illa seruare,dũmodo sine interitu salutis æternæ seruari possunt. ĩ.eo.si vero.veruntñ si illa non seruãt, non sunt puniendi tanq̃ pro directo periurio,& ita metus culpam attenuat, si iuramentũ non seruãt.

† periurãdi.

p ¶ *Mortali.*] Argu. est hic, quòd iuramentum metu extortum parum

Universidad de Burgos
Biblioteca

obligat.supra quod metus cau. perlatum.& ca.abbas.vbi plene de hoc. & supra de restitu.spo. solicite.& de hoc dicitur supra eod.si vero.

Veniens.]In prima parte ponitur querela impetrantis.In secunda prouisio.ibi, *Verum.*Abbas.

CASVS. Quidam Venetus nomine Alanus habuit verba cum M.Mau

† Cap.1. eo. tit.in 3.com pil.

rien.conuitia inter se inferendo, propter quod ille A.graues inimicitias dicitur incurrisse:Quidā amici vtriusque partis volentes eos reducere ad concordiam, suggesserunt illi A. vt in satisfactionem iniuriarum iuraret stare mandatis H. & S.&M.consanguineorum ipsius M. ille nō credens se tale quid fecisse propter quod aliquod graue deberet sibi imponi, iurauit stare mandatis illorum:ipsi præceperunt ei sub debito iuramenti, quod nunquam curiā ducis intraret, nisi quando omnes generaliter vocarentur: Iste recepto tam iniquo mandato,accessit ad Papam, exponens sibi prædicta: adiiciens quòd erat cōsiliarius ducis, & pluribus ecclesiis, quarum erat aduocatus,iuramento tenebatur in iure suo adesse, & nullo modo taliter iurasset si mandatum contrariū sibi præsciuisset:Vnde super hoc scribit Papa illis tribus ciuibus Venetis, dicens, quod ipse super hoc scribit patriarchę Grandesi. vt si mandatū illud priori iuramento licite facto repugnet, ipsum auctoritate Papę denunciet nō seruandum. Nota, quòd cum aliquis alicui simpliciter iurat,mandatum debet esse idoneum,non iniquum,vt hic patet, aliàs relaxatur mandatū. Item iuramentum contrarium alij iuramento licite facto, seruandum non est.

† In aliquot antiquis ita: Cūque idē A. non credens se tale quid cōmisisse,&c.

† De multis clausulis, quę intelliguntur in iuramento,vide plene per Romanū & Iasonem in l.vlt. ff. qui satisd. cogā. & per Baldū in l.vlt.C.de nō num.pec. & per Aretinū in §. æque.Instit. de exceptiō.

† obseruandum.

¶ Glo.seq.exponit, obiicit, & soluit.

a ¶ *Mandato.*]Idoneo,scilicet sic fuit exaudiendum.ſ.de elec. causam quæ.& ℨ.de resc rip.cum ad eo.& ff. de op.liber. si libertus.ℨ. eo. Quintaullis.Iniquæ tamen sententiæ arbitri standum est.ff.de arbit.l.3. & l. diem.§.stari.dum tamen dolus absit.C.de arbit.l.3. ff. de arbit. non distinguemus.§.cum quidam.& Instit.mandati.§. illud. Quare ergo non statur huic mandato? Respondeo, isti non fuerunt arbitri , sed fuerunt arbitratores,siue amicabiles compositores,vt boni viri,vnde si male arbitrentur , siue inique componant , eorum dictum reducendum est ad arbitrium boni viri.ff.pro soc.si societatem.

ADDITIO. Vel dic quòd isti fuerunt arbitri in re sua:quod eis nō ſicuit.ff.de arb.l.pe.sicut nec iudex,de iudic.l.Iulianus. & C. ne quis in sua causa ius sibi di.l.vnica.

¶ Glo.seq.arguit.signat contrarium,& remittit,quærit, & soluit.

b ¶ *Præsciuisset.*]Argu.iuramenta secundum intentionem iurātis fore interpretanda.22.q.5.humanæ aures.arg.contra.22.q.5.quacūque arte. & ca.ecce.de hoc dicitur infra de spon.ex litteris.Sed nunquid potuit ei præcipere,vt cederet bonis:vel vt ei daret bona suæ?Non, quia iuramentum non extenditur ad illa de quibus non est cogitatum.infra eo. Quintaullis. infra de deci. ex multiplici.argum. supra de restit. spolia.audita.22.q.1.ne quis arbitretur.ff.de transact.cum Aquiliana. ff. de pig.obligatione.ff.de pec.peculij.& C. quæ res pign.ob.pos.l.1. Et ciuili modo intelligendum fuit iuramentum , vt dictum est in prima notula. ff.de seruitu.si cui.ff.de rit.nu.postquam.Sic & liberta si iurauit non nubere,de illicitis nuptiis intelligēdum est.ff.de iure patro.adigere.§.vlt.

c ¶ *Repugnet.*] Et sic videtur quòd si mandatum non repugnet priori iuramento,iuramentum sit seruandum,cum possit seruari sine interitu salutis æternæ.ſ.eo. si vero. quod verum est , tamen si enormem læsionem in rebus temporalibus pateretur, obtinebit relaxationem iuramenti.supra quod metus cau.abbas & 22.q.4.cap.innocens.§.illicitum.

lud seruare non teneor,hoc dicit inhærendo verbis litteræ.

CAP. XVI.

VEniens † ad præsentiam nostram A. nobis exposuit, quòd olim cum M. Maurien. † alternatim conuitia inferendo certauit : propter quod cum graues inimicitias incurrisset, quidam qui partis vtriusque amatores extiterant,suggesserunt prædicto A. vt in satisfactione iniuriarum vestro iuraret obedire mandato [a] .Cum que † idem non crederet se tale quid commisisse , propter quod ei aliquod graue deberet imponi , iurauit stare mandatis illorum:ipsi præceperunt ei sub debito iuramenti , quod nunquam curiā ducis intraret, nisi quando omnes generaliter vocarentur : Iste recepto tam iniquo mandato,accessit ad Papam, exponens sibi prædicta: adiiciens quòd erat cōsiliarius ducis , & pluribus ecclesiis , quarum erat aduocatus,iuramento tenebatur in iure suo adesse , & nullo modo taliter iurasset si mandatum contrariū sibi præsciuisset: Vnde super hoc scribit Papa illis tribus ciuibus Venetis, dicens, quod ipse super hoc scribit patriarchę Grandesi. vt si mandatū illud priori iuramento licite facto repugnet, ipsum auctoritate nostra denunciet non seruandum. Nota , quòd cum aliquis alicui simpliciter iurat,mandatum debet esse idoneum,non iniquum,vt hic patet, aliàs relaxatur mandatū. Item iuramentum contrarium alij iuramento licite facto , seruandum non est.

¶ Idem magistro Apollinari.

¶ Qui iurauit ecclesiam defendere,& requisitus sine iusta causa recusat, periurus est , nec eum defendit appellatio.

CAP. XVII.

BReui † scisitatus es quæstione, vtrum ille qui iura alicuius ecclesiæ seruare , ac pro posse defendere iuramento tenetur , si necessitate imminente super hoc sub iuramenti debito requisitus duxerit appellandum , periurij reatum incurrat. ¶ Respondemus, quòd in hoc articulo appellantem a periurio talis appellatio non excusat,immo (nisi difficultas [d] existat propter quam requisitus [e] non possit ecclesiæ subuenire)culpa periurij potius irretitur.

¶ Idem illustri regi † Aragoniæ.

¶ Iurans scienter illicitum, non indiget absolutione , sed tenetur illud non obseruare. Si vero iurauit ignoranter, debet illud obseruare , si aliquo licito modo est obseruabile. Si autem iurauit licitum quod putabat illicitum , debet obseruare iuramentum : sed de animo deprauato aget pœnitentiam.

CAP. XVIII.

QVanto † personam tuam: & infra. ¶ Quidam consiliarij tui(immo potius deceptores) tuum animum induxerunt, vt iurares , irrequisito assensu populi, vsque ad certum tempus,patris tui conseruare monetam, quæ tamen circa mortem eum conscientia quòd habeat malam causam. 11. q. 3. væ qui dicitis. nam & tunc aduocatus non tenetur iuuare clientulum suum. C. de iudi. rem non nouam. §. patroni causarum. Sed ipse licet teneatur sequi conscientiam suam , ecclesia tamen habebit eum pro periuro.supra de restitu. spol.litteras. & infra de sententia excom.inquisitioni.

Vanto.] Princeps qui iurauit certam seruare monetam:si sciebat illam legitimo pondere fraudatam,pœnitere debet de iuramento quod fuit illicitum:& ideo non seruandum. Si vero ignorabat.tunc iuramentum seruat si illam facit restaurari.sic communiter summatur.Primo ponitur consultatio.Secundo responsio:ibi , *Super quo.*In qua tria membra distinguit.Secundum:ibi, *Si vero.* Tertium: ibi,*Veruntamen.*Abbas.

CASVS. Quidam consiliarij regis Aragonum , immo potius deceptores , induxerunt ipsum vt iurareret irrequisito assensu populi , vsque ad certum tempus,patris sui conseruare monetam,quæ circa mortem eius legitimo pondere fuerat diminuta,ita quòd graue scādalum in populo ortum erat : Hoc intellecto rex quod indiscrete fecerat,reuocare volebat,& satisfacere populo,vnde petiit absolui ab huiusmodi iuramento : Papa scribit eidem dicens,quòd in casu isto non tam est absolutio necessaria,quàm interpretatio adhibenda:cum enim iuramentum illud fecit,aut credebat monetam illā falsam esse,aut legitimam:si falsam,iuramentum fuit illicitū, & ideo non seruandum,& pro eo debet illi pœnitentia indici : si vero credebat legitimam , iuramentum licitum fuit,& ideo seruandum,& Papa consulit illi,vt moneta illa reprobata,quæ diminuta fuerat à legitimo pondere,alia moneta cudatur nomine patris sui,& illā reducat ad legitimum statum,quem habuit tempore patris sui meliorem : & sic iuramentum seruabit , veruntamen si credebat monetam diminutam quando iuramentum illud præstitit , & sua eum conscientia remordet,confiteatur peccatum suum , & pro illicito iuramento pœnit

to pœnitentiam agat.Nota quòd iuramentum aliquando recipit interpretationem , vt hic patet,& quòd aliquando requirit absolutionem. Item iuramentum non est vinculum iniquitatis,& ad licita & honesta semper debet referri. Item iuramentum illicitum non est seruandum.

¶ Glo.seq.tractat de triplici falsario monetæ , & ponit circa illud crimen tria specialia.

a De falsantibus monetam, & eorū pœna, vide extrauagantem Pij Papæ. V. quæ incipit : Cūnihil magis. & Iuliū Clarum lib. 5. sent. §. falsum. & Couarruuiam in tract. de collatione veterū numismatum. cap. 8.

† In codice Barbatię ita: tu quod ege ber.si indiscrete cupiens, &c.

a ¶ *De fraudata.*] Qui [a] enim falsat monetā principis,exuritur.C. de fal. mone.l.2.Qui autem falsat monetam ciuitatis , punitur capite.C. eod. l. 1.Sed ille qui nūmos radit vel tingit , si liber est datur ad bestias:si seruus vltimo supplicio punitur.ff.ad leg. Cornel. de fal.quicunq;. & sunt hæc tria specialia:quia quilibet tenetur ad accusationem huius criminis. Ité quia condemnatus non appellat. Item quòd punitur ille in cuius domo falsa moneta cuditur, licet illud ignoret. C. de fal.mone.l.1.

¶ Glossa sequens recip. per q.an Papa possit absoluere à iuramento.ponit opin. Hu. item Lau. & Tanc.

b ¶ *Absolui.*] Absoluere potest Papa quemlibet à sacramento ex iusta causa : puta propter scandalum intolerabile,vt si malum exemplum prorogetur in multos , claue tamen discretionis præcedente.H. tamen hoc negabat:& omnia iura quæ dicunt vel innuunt Papam posse absoluere à iuramento, intelligebat de illicito : qa in his quæ sunt de iure naturali,vt in voto & iuramento , Papa non dispensat.arg. ad hanc opi. infra eod. c. & si Christus. vbi dicitur redde domino iuramenta tua. quasi similem interpretationem habes infra eodem petitio. & infra de

† Hic fuit Petrus secūdus , qui regnauit anno Domini. 120. vide Ioannē Vasæū.ca. 18. annaliū Hispaniæ, & Taraphā lib. 1. de regibus Hispaniæ.

a De hoc in Spec. de aduocato.§. 1. ver.sed nunquid is qui iurauit.

b Hoc sano modo accipias.

† Cap.4. eo. tit.in 3.com pilatione. Et de materia absolutionis à iuramento, vide Felinū in c. 2. infra de sponsal. adde Cardinalem in clement.1.§. nos autē. de iureiuran. & B.Tho. 2. 2. q.89.art.9,

eius fuerat legitimo pōdere defraudata [a] . Cum autem adeo sit diminuta , & minoris valoris effecta , quòd graue propter hoc scandalum in populo generatur, tu † quod egeras indiscrete cupiens reuocare, ac necessitati populi satisfacere, ab obseruatione iuramenti prædicti, postulasti suppliciter à nobis absolui [b] . ¶ Super quo diligens indagator potuisset facile intueri , quòd non tam erat absolutio necessaria, quàm interpretatio requirenda:quoniam cum iuramentum feciſti , monetam aut falsam , aut legitimam esse credebas. Si falsam , iuramentum fuisset illicitum , & nullatenus obseruandum , & pro eo esset tibi pœnitentia iniungenda : cum iuramentum non vt esset iniquitatis [c] vinculum , fuerit institutum. ¶ Si vero legitimam esse credebas , iuramentum licitum fuit & vsquequaque seruandum. Et vt irreprehensibiliter obseruetur , consulimus & mandamus [d] , vt reprobata moneta, quæ a legitimo pondere fuerat defraudata , alia sub nomine patris tui moneta cudatur, quam ad legitimum pondus reducas , secundum eum statum, quem tempore patris [d] tui habuit meliorem : ita quod antiqua moneta, quæ ab illo statu falsata non fuerat , cum ea pariter expendatur: per quod & dispendium vitari poterit, & iuramētum seruari [e].

b Gof. dicebat obiectionem procedere si fecisset cudi monetam sub nomine patris: sed hoc non faciebat, sed solū vtebatur veteri. Ho. dicit quòd iura contraria nō in moneta,sed in istis locum habent,nam dummodo non falsetur moneta, nec alteri præiudicetur.non refert an cudatur sub nomine patris & filij , vel quæ figura ponatur , vt hic patet. Ioan.And.

e ¶ *Seruari.*] Et [e] sic si non possit expresse seruari in omni , seruatur tamen in illa quæ fuerat defraudata. & est argum.ad quæstionem prospositam & solutam. infra de spon. ex litteris 2. in gl.isti erant.

f ¶ *Satisfactionem.*] Pro temerario iuramento imponitur pœnitentia vnius anni. 22.quæst. 4. qui sacramento. sed pro directo periurio imponitur pœnitentia vij. annorum. 6. quæst.1. quicumque, & 22. quæst. 1. cap. vltim. immo qui scienter deierat, secundum canones infamis est : vt 6. quæst. 1. infames. & qui contra transactionem iuratam venerit scienter , infamis est. C.de transac. si quis maior.

c Hæc glossa non est Bernardi, nes habetur in antiquis codicibus.

Venientes.] Iudices qui iurant infra certum tempus sententias exequi , hoc non obstante appellationibus ab eis interiectis deferre tenentur. h. d. Diuiditur in quatuor partes : In prima reprehensio consulū. In secunda : ibi, *Verum.* ipsorum excusatio. In tertia: ibi, *Quia vero.*ipsorum excusationis reprobatio ; & generale mandatum. In quarta: ibi , *Cum ergo.* mandatum speciale & comminatio non parentis. Abb.

† Cap.5. eo. tit.in 3.com pilatione. Et de intelle ctu tex. & glossarū vide præ aliis hic Guidonem Papæ.

CASVS. Quidam ciuis Tudertinus. S. nomine, conuētus fuit ab aduersario suo coram iudice ciuitatis super quibusdam possessionibus: Iudex audiris meritis causæ,condēnauit ipsum ad restitutionem rerum petitarū : ab illa sententia appellauit ad dominū Papam : consules ciuitatis non obstante appellatione,sententiam illā executioni mandarunt , inducētes actorē in possessionem rerum de quibus quæstio vertebatur : super hoc appellans conquestus fuit domino Papæ, cui subest ciuitas illa quo ad temporalem iurisdictionem : Vnde ipse consulibus & populo Tudertino mandauit, vt possessionem ipsam restituant appellāti, alioquin nouerint quòd ipse mandauit Nucerino episcopo vt eos ad id ecclesiastica censura compellat : cuius negotij occasione præmittit Papa quæ præcedunt , dicens quòd ipsi tenentur humiliter & deuote appellationibus ad sedem Apost. interpositis deferre : quia etiam leges seculares post sententiam beneficium appellationis non denegant aggrauatis , sed ipsi sententias appellatione suspensas exequuntur : Consules Tudertini se super hoc excusabant in præsentia Papæ dicentes quòd cum aliqui vocantur ad officium consulatus , iurant quòd super mutuis & plagiariis iudicabunt secundum consuetudinem ciuitatis , & infra xxviij. dies sententias exequentur: vnde saluo huiusmodi iuramento nō poterant deferre appellationibus. Sed contra istam executionem dicit Papa, quòd iudices iurant iudicare secundū leges,sicut consules isti iurant iudicare secundum consuetudinem ciuitatis suæ : & ideo sicut iudices possunt grauare subditos cōtra leges,sic & consules isti possunt contra consuetudiné suos subditos aggrauare : Vnde præcipit eis, quatenus appellationibus ad sedem Apostolicam interpositis deferant humiliter & deuote, cum iuramentum illud eos excusare non possit , in quo ius superioris intelligitur exceptum.Not.decre.istam ad plura argumenta.Primo ad illud, Sententia diffinitiua à qua est appellatum, non debet executioni mandari. quòd fi fiat,executio debet reuocari,vt hic patet: & ideo deferre debet iudex appellationi, & nihil innouare ea pendente. Item in iuramento semper ius superioris intelligitur exceptum : & cuiuscumque alterius : quia iuramentum factum in præiudicium alterius non valet: cum illud obseruare non possit. Item iuramentum personale est.

g ¶ *Leges.*] 2.q.6.anteriorum.& c. non ita.

h ¶ *Plagiariis.*] Id est fideiussoribus.vulgare est illius terræ.

Universidad de Deusto

a Ibi maiores & minores iudices iurare iubetur. Io. And.

b Hæc glosſula non eſt Bernardi, nec habetur in vetuſtis exẽplaribꝰ.

c Neque hanc gloſsã puto Bernardi, nec inuenio in vetuſtis exẽplaribus.

† poſſunt.

† Recentino.

† Cap.6.eo. tit.in 3.compilatione. Et de materia vide B.Thomã. 2. 2. q. 78.art. 3.& Dominicũ Sotum li. 6. de iuſt.& iure.q.1.art.4.

d Imperiali. ibi dicitur ꝙ in omni iuramento noſnatim excipitur Imperator.

e Nec habetur in vetuſtis codicibus nec eſt Bernardi.

f Hæc etiam gloſsula non eſt Bernardi, nec habetur in antiquis codicibus.

g Adde ꝙ appellatio ſuſpendit executionẽ l. à diuo Pio. §. 1. cũ gloſſ. & ibi Bar. ff. de re iud.

¶ *Iurarunt.*]In Authen. de iud. §. quia verò. coll. 6. C. de iudi. rem non nouam 2. & 3. q. 7. iudicet.

b ¶ *Conſuetudinem.*]Licite ergo iudicatur, ſecundum conſuetudiné loci. ſupra de eo qui mit. in po. cauſa rei ſeruandæ. cum veniſſent. quia conſuetudo præiudicat iuri. ſupra de conſue. c. penult.

c ¶ *Interpoſitis.*]Iſta ciuitas Tudertina ſubeſt domino Papę quo ad iuriſdictionem temporalẽ, & ideo tenent appellationes ad Papam factæ, aliàs non. infra de app. ſi duobus.

d ¶ *Ius.*] Vnde e pone: aliquis eſt receptus in canonicum & in fratrem, iurat ſe ſeruare laudabilem conſuetudinem eccleſiæ ſuæ: & talis eſt conſuetudo in eccleſia, quòd qui ibi habet præbendam, debet reſidere per ſex menſes, ſed an tequam faciat quod iurauit, accedit ad ſedem Apoſtolicam, & ſupplicat domino Papæ, vt ipſum abſoluat: Quæro vtrum iſte ſit periurus? Et reſpondetur quòd non, ar. iſtius litteræ: quia videtur quòd quando iurauit, quòd debuit intelligi, niſi Dominus Papa remittat ei iuramentum. Sed probo, quòd ſit periurus. C. de tranſa. ſi quis maior, vbi dicitur quòd aliquis venit contra iuramentum tribus modis: iudicem interpellando, iudici ſupplicando, quod promiſit non faciendo: Vnde videtur quod iſte ſit periurus ſupplicando Rom. Pon. vt abſoluat, ſed ſi petitione non præmiſſa ipſum abſoluiſſet, non eſſet periurus.

e ¶ *Ius ſuperioris.*] No. quòd in iuramento excipitur auctoritas maioris, vt hic patet. & infra eo. eã te. & ſupra de reſcri. conſtitutus. arg. à cõtrario ſenſu. ff. ad muni. imperatores. & in conſti. d Friderici de feud. §. vlt. & eſt ius canonicum. infra eod. ad noſtram 2. Io.

¶ *Glo. ſequens recitetur per contrarium.*

f *Exceptum.*]Sed e nonne poſſunt ſuper hoc condere legem municipalem contra ius cõe? Reſpondeo, poſſunt condere legem contra ius commune, quæ tamen non ſit in præiudicium alterius, vt hic dicit. & ſ. de conſti. quæ in eccleſiarũ. ſpecialiter tamen non condendo legem bene poſſunt litigantes renũciare appellationi. C. de temp. ap. l. illud. §. vlt.

g *Executioni mandandam.*]Quod fieri non debuit: tum quia beneficio appellationis extinguitur pronunciatum. ff. ad Turpil. l. 1. §. vlt. tum quia interpoſita appellatione nihil innouari oportet. 2. q. 6. appellatione. & ff. nil inno. appel. pen. l. vnica. Ber.

h ¶ *Poſſeſſionem ipſam.*] Cum f appellatur à ſententia diffinitiua, ſi appellatione pendente fuit mandata executioni, iudex appellationis debet reuocare in irritum quicquid factum eſt poſt appellationem, & antequam cognoſcat an appellatio ſit iuſta vel iniuſta: ſed ſecus eſt cum appellatur à grauamine, quia prius debet cognoſci de meritis appellationis, quàm reuocari quod factum eſt poſt appellationem. ſupra de dila. c. 1. in fi. quia ibi dicitur: ſi eſt ita, reuocato, &c. Iudex ordinarius non poteſt exequi ſuam ſententiam ex quo altera pars appellauit: ſed iudex delegatus poteſt non obſtante appellatione alterius partis ſ. de offi. dele. ſuper eo. in fi. & cap. paſtoralis. §. præterea. certe iſtæ duæ vltimæ concordantiæ contrarium dicunt.

¶ *Gloſſa ſequens ſignat contrarium & ſoluit.*

i ¶ *Reſtituatis.*] Arg. cõtra. ff. de appel. cum ex cauſa. vbi expectatur talis reſtitutio vſque ad euentum confirmationis, vel caſſationis ſententiæ. Sed non eſt contrarium: quia non dicitur ibi, quòd non debeat expectari, ſed ibi recitatur factum prout contingit: vnde patet quòd pendente appellatione executio non debet fieri: & ſi fiat, inuito poſſeſſore reſtitui debet in priſtinum ſtatũ antequã appellationis cauſa examinetur. 8. ar. ſ. de offi. deleg. paſtoralis. §. præterea. & hoc eſt notabile.

ij *Ad noſtram.*] Per iudicis officium ſubeuenitur illi qui propter iuramentum vſuras repetere non poteſt, ita ſummat Io. And. Et quidem procedit hoc ſummarium ſecundum vnum intellectũ ſatis clarum. Primo narrat factum. Secundo prouidet: ibi, *Mandamus.* Abbas.

CASVS. Quidam ciues Piſani I. & G. cuidam vſurario P. nomine multas perſoluerunt vſuras, iuramento interpoſito, ꝙ nec per ſe, nec per aliũ prædictas vſuras repeterent, vel apud eccleſiaſticum iudicẽ, vel etiam ſeculare ſuper his deponerent quæſtionẽ. Creditor poſt modum condidit teſtamẽtum, in quo præcepit hæredibus ſuis, vt omnibus qui probarent ſe dediſſe vſuras eidem, ipſas eis reſtituerent: Sed dicti I. & G. nõ audebãt repetere vſuras propter huiuſmodi iuramentũ: & hæredes nõ ſatisfaciebãt eiſdẽ. peruenit hoc ad notitiã domini Papæ, vnde mãdat Piſano archiepiſcopo, quatenus ſub pœna excommunicationis publice in eccleſia proponat, vt qui ſuper hoc veritatẽ nouerint, procedant ad teſtimonium proferẽdum: & ſi conſtiterit de præmiſſis, compellat hęredes illius per cenſurã eccleſiaſticã vt vſuras quaspater illorũ à prædictis recepit, reſtituant vniuerſas. Not. quòd hic recipiũtur teſtes lite nõ cõteſt. quia procedebatur in modum inquiſitionis ſiue denunciationis, & ex officio iudicis. Itẽ qui non poteſt agere propter iuramẽtũ, poteſt denunciare. Item aliquid conceditur vnæ via, & alia denegatur. Itẽ vltimę voluntatis executio ſpectat ad eccleſiã ſi hæredes exeq. noluerint.

K ¶ *Peruenisſe.*] Non dicit per quẽ, vel à quo.

ADDITIO. Forte fuit fideicõmiſſarius teſtatoris vel amicus debitoris, vel ipſe debitor: ſed hoc forte fuit tacitũ propter opinionem vulgarium, qui per id æſtimaſſent illum periurum. & eſt ſim. ſ. eo. intellecto. ſ. de arbit. peruenit. Io. Andr.

¶ *Glo. ſeq. ſoluit tres quæſtiones.*

l ¶ *Repeterent.*]Si iurauit nõ repetere, denũciet illud eccleſiæ. Quid ſi iurauit nõ denũciare? Reſpõdeo, iuramentũ fuit illicitũ, & ideo non ſeruãdũ cũ quilibet ad hoc teneat. ſ. de cog. ſpiri. tua nos. & ſ. de hære. cũ ex iniũcto. ſ. eo. quẽadmodũ. in fi. & 2. q. 1. ſi peccauerit. ſed ſi iurauerit ſoluere, nec repetere, nec recipere h illud denũciet eccleſiæ, vt dictũ eſt. Vin.

¶ *Gloſſa ſeq. reci. per q. an iure legati, &c.*

m ¶ *Probarent.*] Videtur iuramentũ iſtud remiſſum eſſe ex teſtamento: niſi velis ita interpretari hæc verba, vt. ſ. illi de iure repetere nõ poſſint, qui iurauerũt non repetere. Sed tamẽ largius interpretabimur vltimas voluntates. ſ. de donatio. cũ dilecti. ff. de triti. vi. & oleo lega. l. 3. Sic ergo iure legati poſſunt iſti repetere vſuras, quaſi ex noua cauſa ſuperueniente. Si enim aliquis abiurat beneficiũ, põt poſtea ipſum repetere ex noua cauſa ſuperueniente. ſ. de renun. cum inter P. & ff. de ſucceſ. edic. l. 1. §. quod dicimus. aliàs. §. ſed videndũ. & arg. ſ. quod met. cau. ad audientiã. Item cum iuro ſoluere aliquid, ſolutũ poſſum repetere. ſ. eo. debitores. non enim eſt cogitandũ de nouo iure. ff. de tranſact. cũ Aquiliana. Si vero ius nouum non eſt mihi acquiſitum, poſſum agere vt remittatur iuramentum. ſ. eod. c. 1. & primo agendum eſt vt iuramentum remittatur, & tunc poteſt repetere ſecure. Ber.

¶ *Gloſſa iſta dicit per obie. quòd lite non conteſt. &c. & dupliciter ſoluit.*

n ¶ *Ad teſtimonium.*] Nota teſtimonium ferri lite non conteſ. ſed hoc ideo cõtingit, quia hic procedebatur in modũ inquiſitionis, ſiue denunciationis, vt patet per prin. c. vlt. i vel Papa hic voluit extra ordinem procedi, & ſine accuſatore per denunciationem. Item quia ad eccleſiam, vel epiſcopum ſpectat exequi voluntates defunctorum. infra de teſt. ſi hæredes. & cap. penult. & C. de epi. & cleri. nulli. & l. ſi quis ad declinãdam. & ff. de petit. hære. ſi hæreditas. §. vlt. & ſic ſeruant iſti iuramentum ſuum hac via. Io.

o ¶ *Conſtiterit.*]Per inquiſitionem. ſupra de teſti. cog. præterea.

h Supple etiã oblatas, dicit. Ho. ꝙ & ſi omnino iurans vellet hoc iuramentũ ſeruare, non tamẽ creditor pecuniã illam lucrifaciet, ſed fiet inde eleemoſyna. de vſu. cum tu. Ioa. And.

i Sed hodie in cauſis vſurarũ ſine lit. conteſt. procedi tur, per cle. de iudi. diſpendioſam. & de verb. ſig. ſæpe. Ioan. An.

iij *AD noſtram.*]Iudex qui iurauit in omni cauſa iudiciarium ordinem obſeruare, in notoriis ſubtilitatem ordinis iudiciarij non ſeruabit. h. d. Diuiditur. nam in prima parte recitat tenorem iuramenti: in ſecunda: ibi, *Nos.* illud dupliciter interpretatur. Et ſecũda interpretatio: ibi, *Quamquam.* Et vt clarius habeas intellectum, pone ſic caſum. Archiepiſcopus Neapolitanus quaſi per extorſionem, forte ad inſtantiam ſui capituli vel populi, præſtitit generale iuramentũ, vt in omni cauſa obſeruaret ordinẽ iudiciarium: proceſſu temporis cum occurrerent facta notoria, dubitauit an deberet in eis iudiciarium ordinem obſeruare. Papa ſuper hoc conſultus interpretatus eſt hoc iuramentum dupliciter: primo vt non extendatur ad cauſas notorias, ſed intelligatur ſecundum ſubiectam materiam. ſcilicet vt in cauſis non notoriis obſeruetur ordo iudiciarius: in notoriis vero non ſeruetur per omnia: quia ordo in notoriis eſt, vt per omnia non ſeruetur, iuxta illud vulgatũ: In extraordinariis ordo eſt ordinem non ſeruare. Secundo dicit poſſe intelligi, vt referatur ad cauſas, in quibus ordo iudiciarius eſt ſeruandus: dicit enim quòd ſi iſte archiepiſcopus habuit in animo vt ordinem iudiciarium in omni cauſa pariter ſeruaret, & ſic ceſſet prædicta interpretatio: tale iuramentum cum ſit contra canonicas ſanctiones, potius eſt dicendum periurium, nec aliqua ratione ſeruandum. Abbas. Not. quòd iuramentum contra canones præſtitum non tenet. Item iurare contra ius, non iuramentum, ſed potius periurium eſt. Item iuramentum directe ſeruari poteſt, vel per interpretationem ſeruandum eſt. Item in dubiis benigna debet fieri interpretatio. In notoriis per omnia ordo iudiciarius non eſt ſeruandus. Item arg. quòd verbum generale non eſt generaliter intelligendum.

† Cap. 7. eo. tit. in 3. compilatione. Et de materia, videlicet, quod in notoriis, nõ ſit ordo iuris ſeruandus, vide Iulium Clarũ in pract. cri. § fi. q. 9. ad de Salicetũ & doctores in l. ea quidẽ. C. de accuſat. & Antonium Gomeziũ tom. 3. variar. reſolut. cap. 1.

† Vide l. ſi vero. §. qui pro rei. ff. qui ſatiſd. cog. & l. 2 & ibi Bart. ff. de furt.

a Idem not. de pur. can. cum dilecti. in glo. quia nec. & idem hic Inn. & in decre. ſacro. in prin. infra de ſent. excom. vbi de monitione loquitur. Io. And.

b Concor. l. præſenti. §. ſicuti. cum gl. C. de his qui ad eccleſ. confe.

CAP. XXI.

iij AD † noſtram noueris audientiã peruenisſe, ꝙ à te quaſi per extorſionem a tale fuit præſtitum iuramentum, quòd in omni cauſa deberes ordinem iudiciarium obſeruare. Verum quoniam ſecundum traditiones canonicas manifeſta accuſatione non indigent †: nec in eis eſt ordo iudiciarius obſeruandus b, qui debet in aliis obſeruari: nec tu quando ſub præmiſſo tenore iuraſti, habebas in mente c, vt propterea venires contra canonicas ſanctiones: alioquin non iuramentum, ſed periurium d potius extitiſſet: nec eſſet aliqua ratione ſeruandum.

¶ Nos iuramentum tuum benignius e interpretari volentes, ita quòd conſonet canonicis inſtitutis, fraternitati tuæ auctoritate præſentium intimamus, quod in manifeſtis & notoriis, ratione iuramenti præmiſſi, non credimus te teneri ſeruare f ſubtilitatem ordinis iudiciarij, quã in his non ſeruari per omnia, ipſa iuris ratio poſtulat, g & requirit h, vnde videbitur ſubtiliter intuenti, de ordine iudiciorum procedere, vt in præmiſſis non per omnia ordo iudiciarius obſeruetur.

¶ Quamquam † & ſecundum approbatum intellectum recte poſſit intelligi quod iuraſti, vt in omnibus cauſis ordinem iudiciarium obſeruares, in illis videlicet i, in quibus eſt ordo iudiciarius obſeruandus k, Sic ergo faciens, & iuramenti tenorem ſeruabis, & inſtituta canonica non omittes.

† Aliàs: Quamquam etiam.

¶ Idem iudici Carolitano † .

¶ Si vnum iuramentum vni debitum alteri præſtatur, illicitum eſt, & eo nõ obſtante cui debetur præſtandũ eſt.

CAP. XXII.

EA † te credimus diſcretione vigere, vt intelligas per teipſum quòd onus non remittitur, ſed augetur l, cum cuiquam improuide ſoluitur, quod alij m ex debito eſt præſtandum. Sane cum archiepiſcopus Turritanus à te nomine † noſtro iuramentum fidelitatis (ſicut à nobis mandatum acceperat) exegiſſet, illud exhibere in eius manibus diſtuliſti, aſſerens quòd Piſano archiepiſcopo n ſaluo Apoſtolicæ ſedis honore huiuſmodi præſtiteras iuramentum. ¶ Cum igitur nobis & eccleſiæ Romanæ fidelitatem facere tenearis, ſi præſtitum o iuramentum ei quod à te nobis tamquam debitum eſt præſtandum contrarium p reputes, illud q illicitum iudicabis: & illicito non obſtante, quod licite, immo ex debito petitur, exhibebis: vel ſi præſtitum præſtando contrarium non exiſtit, illud ſine difficultate præſtabis.

¶ Idem Alatrino † epiſcopo.

† Aliàs Salatrino.

c Et ſic quãdoque trãſirent crimina impunita contra id in fra de ſen. excom. vt famæ. & ſic in ducit periculum ſaluris. arg 12. q. 2. cum deuotiſſimam.

† Aliàs katalitin,

† Cap. 8. eo. tit. in 3. compilatione.

† Aliàs ita: nomine eccleſiæ.

d Hæc gloſſula non eſt Bernardi, nec habetur in vetuſtis exẽplaribus.

K ¶ *Obſeruãdus.*] Hic d eſt ar. ad illam quæſtionem, qua quæritur. Pone, aliquis iurat quòd de cætero non cognoſcet concubinam ſuam: modo vult eam ducere in vxorem, nunquid poteſt non obſtante iuramento? Dicas quòd ſic: quia intelligitur iuraſſe de fornicario coitu, & non de licito & debito. vnde poteſt cum ea contrahere non obſtante iuramento.

EA te.] Qui iurauit ei cui non debuit, cui debet iurare compellitur. Primo ponit exordium. Secundo narrationem: ibi, *Sane.* Tertio concluſionem: ibi, *Cum igitur.* De materia huius cap. habetur in c. ſi diligẽti. ſ. de præſcrip. Abb.

CASVS. Dominus Papa mandauit archiepiſcopo Turritano, quatenus iuramentum fidelitatis exigeret & recideret à iudice Carolitano nomine Romanæ eccleſiæ pro ipſo iudicatu: Iudex ille noluit iuramentum illud exhibere, aſſerens quòd illud præſtiterat Piſano archiepiſcopo ſaluo eccleſiæ Romanæ honore, Papa hoc intelligens ſcribit ſuper hoc iudici ſupradicto: dicens quòd non remittitur debitum ſed augetur, cum alicui ſoluitur quod alij eſt præſtandum: ſed cum iuramentũ illud eccleſiæ Romanæ dictus iudex præſtare teneatur, ſi iuramentum iam præſtitum contrarium reputet illi quod domino Papæ præſtare tenetur, primum illicitum eſt: & illo non obſtante illud præſtare debet quod ab eo petitur. Si vero primum iuramentum non eſt contrarium præſtando iuramento, illud ſine mora præſtare debet. Nota, quòd nõ releuatur à debito qui alij ſoluit, quod debet. Item cũ duo iuramẽta cõtraria ſunt, vidẽdũ eſt qd magis ſit licitũ, vt altero reiecto illud ſeruet.

l ¶ *Augetur.*]Quoniã grauius ſolui poteſt vero creditori qd alteri eſt ſolutum, & tamen non liberatur à debitore. ff. de conſtit. pecu. ſi vero mihi. ff. de ſol. vero procuratori. §. 1. & ſ. de homi. ſicut dignũ. §. eos. in fi.

m ¶ *Quod alii.*]Sic. ff. de cõdi. inde. in ſumma. in fi. vnde ſi alij ſolueris qd alij debes, nõ liberaberis, & ille furtũ cõmittit. ff. de fur. falſus. §. 1. ni ſi ille ratũ habeat. ff. eo. ſi vẽdidero. §. ſi Titꝰ. vnde patet, ꝙ peiꝰ eſt ſiue grauius latroni, ꝙ partiſ ſpoliã cũ ſocio, quã ſi nõ partiſ. 22. q. 4. ſi qué ad peccatũ. Io. & expone qd dicit alij. tãtũ. l. & ſic nõ obſtat qd ſoluit vni ex plurib', quorũ cuilibet inſolidũ qd debebatur. ff. de duo. re cõſti. l. 3.

n *Archiepiſcopo.*]De hac materia tractatur ſ. de præſcri. ſi diligẽti.

o ¶ *Præſtitum.*]Piſano archiepiſcopo.

p ¶ *Contrarium.*]Quia ſi vnum contrariorum eſt bonum, reliquum eſt malum. 8. q. 1. ſciendum. & 32. diſt. hoſpitiolum.

q ¶ *Illud.*]Scilicet quod præſtitiſti archiepiſcopo.

Universidad de Burgos Biblioteca

Vintauallis.]Istud est valde famosum cap. propter materiam arbitrorum, quæ hic tractatur. Communis diuisio. Secunda: ibi, *Quocirca.* Abbas.

CASVS. Filiæ Quintauallis venerunt ad verba cum quibusdam mulieribus aliis, & eis dictus Quintauallis iurauit stare mandatis illarū: quæ tale fecerunt illi sub debito iuramenti, quòd si aliqñ filij, aut filiæ, aut vxor illius, aliquod factum vel verbum contumeliosum mulieribus illis obiicerēt, idem Quintauallis filios & filias ex hæredaret, & vxorem à se remoueret: Quintauallis recepto tam iniquo mandato, significauit hoc domino Papæ, vnde mandat episcopo Alatrino, quatenus prædictis mulieribus iniungat, vt mandatum illud reuocent, cum licitum fuerit iuramentum, & mandatum illicitum: alioquin denuncier illum non teneri ad obseruādū hmōi mandatum. Nota quòd cum aliquis simpliciter iurat stare mandato alicuius, licitum debet esse mandatum: alioquin mā datum non ligat,

a ¶ *Iuramentum.*]Quod ciuili modo fuit intelligendum. ff. de seruitu. si cui .& supra eod. veniens. vbi de hoc.

¶ *Glossa sequ. exprimit causam iniquitatis horū mandatorum, & ponit 14. causas propter quas filius potest exhæredari.*

b ¶ *Exhæredaret.*] Ad hūc casum iuramentū nō extē debatur, nec debuit extendi. Arg. ℨ. eod. quanto. & melius. in cap. veniens 22. q. 4. vnusquisque. & ff. de oper. libert. si libertus. ff. de fideicom. lib. Thais ancilla. §. fororē. & ff. de manumiss. l. 4. in fi. nisi in certis casib⁹, qui continentur in Auth. vt cū. de ap. cog. §. causas. coll. 8. & ita turpe fuit mandatum. Item contra præceptum domini fuit hoc mandatum, vt vxor separaretur à viro. 28. q. 1. idololatria. & 33. q. 2. quos Deus. Causæ a vero ingratitudinis propter quas pater potest exhæredare filium, sunt hæ. Prima si filius parentibus manus intulerit. Item si grauem iniuriam eis fecerit. Si criminaliter eos accusauerit de causa, quæ non sit aduersus principem vel rem publicam. Si cum maleficis versatur. Si maleficus efficiatur. Si vitæ parentum fuerit infidiatus. Si vxori vel concubinæ eius se immiscuerit. Si ex dilapidatione filij graue dispendium parentes sustulerint. Si pro persona vel debito eius inquantum potest fideiubere noluerit. hoc tamen quod de fideiusione dicitur, ad filios masculos tantum pertinet. Item si prohibuit eos facere testamentum. Si contra voluntatem parentum inter arenarios & mimos perseuerauerit, cum pater non fuerit illius professionis. Si filia vitam luxuriosam egerit, cum parentes vellent eam pro posse dotare, nisi neglexerint eam maritare vsque ad xxv. annos. Si parentibus furiosis debitam curam non impenderit. Si parentem captum de carcere eripere neglexerit. hoc totum habes in præmiſ. authentica b.

† Cap. 9. eo. tit. in 3. cōpil. Et vide Baldum in Authent. ge neraliter. C. de episc. & cleri. adde notas nostras in hāc decretalem.

† Aliàs, filiæ,

ADDITIO. Vnde versus: *Bis septem causis exhæres filius esto:*
Si patrem feriat, vel maledicat ei.
Carcere detrusum si negligit ac furiosum.
Criminis accuset, insidiasve paret.
Si dederit grauia sibi damna, nec hoste redemit.
Testari prohibet, aut dat arena locum.
Si prauos sequitur, vel amat genitoris amicam.
Non orthodoxus, filia quando coit.
Hos versus habes in summula pauperum.

b In codice Barbatiæ post hoc verbum, authētico, ſtatim ſubiunguntur hæc alia: ſed hoc totū ceſſat per ingreſſum religionis: vt 19. q. vlt.

Va nos.]Coniuges abiurare se non possunt. ita summat Ioan. Diuiditur. In prima consultatio. In secunda responsio. Secunda: ibi, *Nos igitur.* Abbas.

CASVS. Quidam B. nomine, & A. vxor eius adinuicem iurauerunt se numquam mutuo petituros: quæsiuit ordinarius quid si

¶ *Qui iurauit stare mādato alicuius, non tenetur parere si præcipit illicita: vt quòd filium exhæredet, vel vxorē abiuret.*

CAP. XXIII.

QVintauallis † nostris auribus intimauit, quòd pro offensa quam filiæ ipsius aliis mulieribus irrogarant, quòd earum mandato pareret, præstitit iuramentum a : quæ tale illi sub debito iuramenti dedere mandatum, quòd si quando filij † aut vxor illius aliquod factum, vel verbum contumeliosum mulieribus illis obiicerent, idem filias & filios exhæredaret b, & à se propriam remoueret vxorem.

¶ Quocirca mandamus, quatenus cum licitum fuerit iuramentum, sed mandatum illicitum, prædictis, vt reuocent mandatum illud, iniungas: alioquin eum ad mandati obseruationem illius denuncies non teneri.

¶ Idem archiepiscopo Terraconeñ.

¶ *Ex causa leui, & temeraria coniuges etiam quo ad torum & mutuam cohabitationem se separare nō possunt, etiam cum iuramenti interpositione.*

CAP. XXIIII.

TVa † nos duxit fraternitas consulendos, quid tibi sit

† Cap. 10. eod. tit. in 3. compil. Et vide Sotum li. 4. senten. dist. 32. q. 1. art. 3.

a De materia huius glossæ vide Iasonem in Anth. non licet. C. de li ber. præterit. Marsilium singul. 78. incip. plures sunt.

super hoc faciendum, quod B. & A. vxor eius adinuicem iurauerunt, se numquam mutuo petituros c : idem vero núc repetit illam instanter: ea econtrario affirmante, quod prius se faceret Sarracenam † quàm rediret ad eum : & infra. ¶ Nos igitur fraternitati tuæ respondētes, Mandamus, quatenus vtrumque ad continentiam seruandam moneas & inducas: quam si promittere voluerint & seruare, vtrumque dimittas sine alio commorari d : alioquin si vir noluerit continere, tu illā vt reuertatur e ad ipsum, & tanquam vxor cum viro moretur, per excommunicationis sententiam appellatione remota, compellas: cum & temerarium fuerit huiusmodi iuramentum, & adulterium vtrinque f sit commissum.

¶ Idem Genuen. † archiepiscopo.

¶ *Is qui iurauit cum muliere contrahere, propter superuenientem fornicationem vel deformitatem eam repellere potest: propter præcedentē non. hoc dicit.*

CAP. XXV.

VEmadmodum † si vir mulieri iurasset, quando contraxit cum illa, quòd eam semper pro legitima vxore tenerentur se numquam mutuo petituros: quæsiuit ordinarius quid si

b Si mulier ſtipulatur ſibi dotē à viro reddi, vt de ipſa teſtetur, nō cōditionalis, ſed cauſatiua eſt hęc expreſſio. Ioā. And.

c Licet ſic ſentiāt Docto. viderur tamē quòd compēſatio poſſit admitti de cōſenſu deponētis cum in ſuō fauoré hoc ſit inductū. arg. infra de reg. ſtatuimus. cū ſuis con.cor. Ioā. And.

a Stipulatio dotalis conditionē habet ſi nuptię fuerint ſecutæ, vnde ſi nō ſequātur deficit ſtipulatio. Io. An.

† Vide Couarruuiam li. 4. varia reſolut. c. 9.

† In antiquis, Ianuē.

c Per quod c. dicit Inn. quòd ſi ad cōtinentiam ſeruandam hoc iuraſſent vlterius repetere ſe non poſſent. vide quod poſt eū dicā de couer. cō iug. dudū. ſu per ver. caſti tatē. de coniug. lepro. c. 1. ſuper iiij. gl. Ioā. And.

† Ca. 11. eo. tit. in 3. cōpilat. Et de materia vide Magiſtrum & Doctores lib. 4. ſentē. dist. 35. & la tiſſime Sotū ibi, dist. 36. q. 1. art. 1. & ſeq. & vide notas noſtras in hāc decretalem.

non teneatur: quia in illo iuramento talis debet conditio subintelligi: si illa contra legem desponsationis non venerit: alioquin si post tale iurandum fieret publica meretrix, eam ducere teneretur: quod esset prorsus absurdum: & hoc probat per locum à maiori. si vir post contractum matrimonium propter fornicationem dimittere potest vxorem, multo fortius ante coniugium celebratum propter fornicationem potest non admittere sponsam: quia turpius ejicitur quā nō admittitur hospes. nec obstat iuramentum in aliquo istorū casuum: quia iuramentum illud tale est propter conditionem subintelligendam, quod potest seruari & non seruari sine transgressione iuramenti: præterea si post huiusmodi iuramētum, huiusmodi mulier fieret leprosa, vel paralytica, vel nasum amitteret, vel quicquā turpius ei contingeret: teneretur, eam ducere in vxorem. Respōdet si esset vxor de præsenti, eam dimittere non posset: si spōsa de futuro, eam ducere non teneretur: quia multa impediunt matrimonium cōtrahendum, quæ non dirimunt iam contractum.

a ¶ *Dimittere.*]Nec etiā accusare. ff. de adulter. si vxor. §. si quis vxorem. & §. vlt. & C. ad l. Iul. de adulteriis. propter violatam.

¶ *Glo. seq. ponit decem generales cōditiones in iuramentis subintelligēdas. in fi. quærit, & soluit.*

b ¶ *Conditio.*]Nota quòd plerumque intelliguntur conditiones in iuramentis, vt hæc, si placet Papæ, vt supra. eod. venientes. Item hæc, si Deo placuerit. 22. q. 2. beatus. §. 1. Item hæc, si res in eodē statu perman serit. 22. q. 2. ne quis. ff. de sol. cum quis. Item si mihi seruabitur fides. supra. eod. peruenit. & ff. loca. 2. quæro. §. inter. Item honestæ & possibiles, vt hic dicitur. & infra eo. ſicut. Item hæc, si mihi numeraueris pecuniam. C. de non nu. pec. indubitati. Item hæc, si nuptiæ fuerint secutæ. ff. de iur. do. stipulationem. a Item hæc, si non immoderatum quid præcipiatur. supra eod. veniens. & c. Quintauallis. & ff. de ope. liber. si libertus. Item facultas subintelligitur. supra eod. breui. Item commoditas. ff. quarum re. ac. non da. l. 1. §. quæ onerandæ. Speciales aūt conditiones non subintelliguntur si non exprimantur, licet mente concipiātur. 32. q. vlt. cap. vlt. in fi. C. de condit. ob tur. causam, si repetendi. nisi vbi lex exprimit aliquid tacite agi inter contrahentes: quia tunc illud pro expresso hr. ff. si cer. peta. cum quid. & ff. de verb. oblig. triticum. & hæc vera sunt in promissoriis iuramentis, sed in assertoriis nulla conditio subintelligitur, & de tali loquitur 32. q. vlt. c. vlt. & C. de iure do. si mulier à viro b. Sed nunquid dicemus oē iuramentum conditionale, si omnes præmissæ conditiones subintelliguntur? Certe non. ff. de cond. & demonst. conditiones.

c ¶ *Præcedentem.*]Quia ex quo semel probauit mores ipsius, non potest postea reprobare. 32. q. 5. horrendus. nisi ex superuenienti causa. vt supra. de æta. & quali. accepimus. & supra de offi. deleg. infinuante. & 4. q. 3. c. si testes. §. si quis testibus. Io.

d ¶ *Fortius.*]Nam cui damus actionem, multo fortius exceptionem. ff. de reg. iur. inuitus. §. cui damus. & ff. de superfi. l. 1. §. plane. & supra eod. debitores. quandoque tamen consequimur excipiendo quod agēdo petere non possumus. ff. de neg. ge. l. 3. §. pupillus. & ff. de compen. si cū filiofamilias. quandoque quædam consequimur agendo, quæ non consequimur excipiendo. supra eod. debitores. & supra quod me. cau. ad audientiam. Item potest depositum repeti, sed non compensari c. De eō pen. l. vlt. & infra de depo. bona fides. §. 1.

e ¶ *Non admittere sponsam.*]Nā & sponsus potest sponsam accusare de adulterio quasi matrimonio iā initiato. arg. C. de adul. propter. nisi in casu. ff. de adult. miles. §. quærebatur. quia & iniuria ei facta est. ff. de iniur. Item apud. §. sponsum. quia nec matrimonium, nec spem matrimonij violare permissum est. ff. de adul. si vxor. §. diuus.

f ¶ *Eiicitur.*]Deterior namque dolus eius cognoscitur qui interruptā iterum litem deseruit. quam qui semel cœptam deliquit. in Auth. de litig. §. omnem. in fi. coll. 8. & minus malum est viā domini non agnoscere, quàm post agnitam retroire. infra de apostatis. quidam.

g ¶ *In alterutro.*] Id est. in vxore dimissa, & sponsa non admissa.

h ¶ *Ad vtrumque.*]scilicet, vt eam recipiat, vel non recipiat.

¶ *Glo. seq. reci. per obiec. demum quærit, arg. pro, & soluit cōtrarium.*

i ¶ *Oculos, vel nasum.*] Sic patet quòd iuramentū quandoque potest seruari sine interitu salutis æternæ, & tſi nó tenetur illud seruare. sed hoc ideo est, q. a honestas intelligitur in hoc iuramēto, vt si res in eodē statu permanet. id enim tacite agitur. 22. q. 2. ne quis. & ff. de solutio. cū quis. sed si iuramentū non posset seruari sine interitu salutis æternæ, vel si esset cōtra leges vel bonos mores, seruari non debet. ℨ. c. pxi. & c. Quintauallis. & ff. de lega. 1. si quis inquilinos. §. vlt. ff. de leg. 3. si quis. in prin. & ff. de iu. patr. adigere. secus esset si mulier laberetur in facultatibus. Sed quid si p violētiā opprimatur spō sa de futuro? Vī q nihilo minus teneaſ cū ea ℨhere. arg. 32. q. 5. re vera. ff. de adul. si vxor. §. si quis plane. sed nō est verū. 27. q. 2. raptor. & c. seq. & 22. q. 5. finge. & c. ille. & ita punitur sine culpa, sed non sine causa.

† Vide l. pen. ff. de cō di. ob turp. cau. & l. generaliter. & l. si plagij. per Bart. ff. de verb. obl.

K ¶ *Teneretur.*]Quasi dicat, non tenetur eam admittere.

l ¶ *Quamuis.*]Istud, quamnis, non est aduersatiuum, sed causatiuum, & ponitur, quamuis, pro quia.

† Vide magistrum sentē. & ibid. doctores li. 4. dist. 39. vbi plenissime de cultus disparitate.

m ¶ *Impedit*]Vt votum simplex. 27. dist. si vir. sic 15. q. 1. §. vlt. vbi dicitur: non omnia quæ impediunt ordinandum, deiiciunt ordinatum.

¶ ILLVD AVTEM. CASVS In §. isto alia quæstio ponitur, quæ talis est: Aliquis iurauit quòd super nullo crimine accusaret vxorē: quę rituran istud iuramentum esset seruandum? Rñdet Papa q iuramentū tale temerarium est: quia si mulier fieret infidelis, & nollet cohabitare viro sine contumelia creatoris, vel illū traheret ad mortale peccatū, debet ſtatim illā accusare apud iudicē suū: & nisi se corrigat, illā dimittere debet secundū canones. Sed si iurauit expresse, q eā super adulterio nō accusaret, nūquid debet seruari hoc iuramētū? Et vī q nō, quia dicit scriptura: Patronus est turpitudinis, q crimē celat vxoris. Et in Euāgelico dr: Si primo & secūdo correcta nō se emēdet, dicēdū est Ecclesiæ, vt tāquā ethnica & publicana post modū euītet. Sed ōriō vī qđ est seruandū, q. a nō solū septies sed septuagies septies dimittendū est vxori peccāti: Rñdet Papa, q in hoc casu tutius est p p iuramētū, vt eā no accusēt ad diuortiū celebrādū, sed denunciare debet illā ad pœnitētiā p agēdā. Not. q in iuramēto honestæ cōditiones subintelligūtur quamuis nō apponātur. Item nō potest quis reprobare vxorē quā approbauit, ex causa pcedente matrimoniū vel spōsalia. Item multa impediūt matrimoniū ꝺhendū, q nō dirimunt iā cōtractū. Item matrimoniū de p̄senti nullo casu superueniēte dissoluitur, nisi ante carnalē copulā, p fiteatur alter. Item si q̄s iurat simpliciter nō accusare vxorē, temerariū est iuramētū. Item si q. s iurat non accusare vxorem de adulterio, seruandum est iuramētum: tamen debet eam denunciare vt pœniteat: quod si non fecerit, poterit eam dimittere, & ita alia via consequitur intentionem suam, & alia denegatur. Item qui non potest accusare, potest denunciare.

n ¶ *Illud.*]Aliquis iurauit q̄ super nullo crimine accusaret vxorem suā: q̄ritur an istud iuramētū sit seruādū? Ad qđ rñdet Papa: illud, &c.

d Hæc glosa nec est Bernardi, nec habetur in vetustis codicibus.

¶ *Glo. seq. distinguit pœnam criminis commissi & committendi.*

o ¶ *Crimine.*]Nam pactum illud non valet, si quis pacisc atur ne alium accusēt de crimine non dum perpetrato. ff. de pac. si vnus. §. pacta, & §. illud. tamen de crimine iam commisso pacisci potest ne de eo agatur. ff. de pact. si vnus. §. pacta. & ℨ. eo. c. ver. non solum septies, &c. Nec illud pactū tenet, ne dolus præstetur. ff. de reg. iur. contractus. Talia enim pacta contra publicam vtilitatē esse videtur: q a per ea inuitantur

Universidad de Deusto
Biblioteca

tantur homines ad peccandum impune. fin. ff. de pact. dota. couenire [a] & supra de consuetu. c. pen. & quia publicæ vtilitatis est, ne crimina remaneant impunita. infra de senten. excom. vt famæ. & ff. de sol. Stichum. §. 1, & ff. ad l. Aquil. ita vulneratus. in fin.

e Vide in c. statim alleg. super vlt. gl. l. A.

a *Dimitteret.*] Quia frater aut soror nō est seruituti subiect⁹ in hmōi. 28. q. 1. si infidelis. & infra de diuor. quanto. iuxta illud.

Spernas spernentē vel blasphemare volentem:
Vel te credentem sceleris ad mortale trahentem.

Nā sunt absque mora, sic vincula rupta prioris. Vinc.

b ¶ *Patronus.*] 32. q. 1. cap. 1. & ff. ad l. Iul. de adult. l. 2. §. 2. & ff. de furt. qui vas. §. 1. arg. infra de adul. si vir.

c ¶ *Ethnica.*] Ethnos, i. gens. inde ethnica. i. gentilis.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & remittit.*

d ¶ *In hoc casu*] Vltimo scilicet vbi iurauit non accusare eam de adulterio, & ita potest se q̄s obligare pacto ad non accusandum. infra de accu. veniens. arg. contra. ff. de pac. si vnus. §. illud. & §. pacta. & ff. de pact. Matt. 18. Luc. 17. do. conuenire. hoc solutum est supra in notula, nam illud.

e ¶ *Desistat.*] Et ita pactum & iuramentum valet quatenus tangit rem familiarem, non in eo q̄ publicam, vt dixi in notula, nam illud.

¶ *Glo. seq. quærit, ponit ovi. Io. & in fi. opi. Tan. in medio not. quòd cui vna via, & e. alleg. vnā concor. & 5. iura in contrarium.*

f ¶ *Denunciare.*] Sed quid si nollet corrigi, nec deberet illam impetere apud iudicem suum, vt eam nisi penitus resipisceret, omnino dimitteret [2], secundum canonicas sanctiones. ¶ Quod si expresse iurasset, quod eam super adulterio non impeteret, esset ne seruandum huiusmodi iuramentum? Cum scriptura testetur, quòd patronus [b] est turpitudinis, qui celat crimen vxoris: & secundum regulam Euangelij, si primo & secundo correpta resipiscere nollet, dicendum esset Ecclesiæ, vt tamquam ethnica [c] & publicana deinde vitaretur: ne per hoc libera præberetur ei peccandi facultas propter impunitatem peccati. ¶ Sed nunquid vir non potest dimittere vxori peccanti non solum septies, sed etiam vsque septuagies septies, secundum Euangelicam veritatem? ¶ Tutius ergo in hoc [d] casu videtur vt propter iurisiurandi religionē, vir accusare desistat [e] vxorem ad diuortium celebrandum: quamquam denunciare [f] eam possit ad pœnitentiam peragendam.

¶ Idem abbati & capitulo Castellionis.

¶ *Licite ex causa necessaria etiam per religiosos iuratur.*

CAP. XXVI.

ET + si Christus præceperit secundum Euangelicam veritatem: Sit sermo vester [g], est est, non non [h]: vt affirmatio [i], vel negatio sicut procedit ex ore, ita procedat ex corde: quia tamen hominum excrescente malitia, simplici assertioni vel negationi vix creditur, idcirco prudenter adiunxit: quod amplius est, à malo est: à malo quidem, non tam culpæ quam pœnę, nec exhibentium, sed exigentium iuramentum: nam incredulitas huiusmodi magis est pœna, quàm culpa. vnde non dixit malum, sed dixit, à malo. Licet enim iuramentum prohibuisse dominus videatur, nusquā tamē per creatorē, sed per creaturā [k] iurare prohibuit: ne per huiusmodi iuramētū transferretur ad creaturā honorificentia creatoris. Quare + cū in Euāgelio præmi fisset, Dico vobis, nolite iurare omnino [l] statim subiūxit: neque per cœlū, quia thron⁹ Dei est: neque per terrā, quia scabellū pedū ipsius est: neque per Hierosolymā, quia ciuitas est regis magni: neq; per caput tuū, quia non potes vnū capillum facere albū aut nigrum. ¶ Et quamuis non sit per creaturam iurandum: si tamen iuretur per creaturam, si iuretur, & est pœna illius non culpa: & licet dominus videatur prohibuisse iuramentum, non tamen prohibuit iurare per creatorem, sed per creaturam: vnde cum præmisit, Nolite iurare omnino, statim subiunxit, neque per cælum, neque per Hierosolymam: tamen si iuratur per creaturam, seruandum est iuramētum, dummodo licitum sit quod iuratur. Secundo respondet auctoritate Iacobi Apostoli dicens, quòd Iacobus non simpliciter prohibuit iuramentum, sed voluntatem iurandi, dum dixit: Ante omnia fratres mei nolite iurare omnino: quia nullus debet iurare spontanea voluntate nisi necessitate instante, & tunc licite iuratur, dummodo iuramentum habeat tres comites, scilicet veritatem, iudicium, & iustitiam: sed prohibuit iurare per creaturam: vnde dixit Apostolus, Homines per maiorem suū iurant. ostendens per quem sit iurandum, id est, per Deum: & quòd iurandum sit in necessitate, ostendit exemplo angeli, qui iurauit per viuentem in secula seculorum: & exemplo domini qui legitur plus dixisse quàm, est est, non non: dum dixit, In veritate dico vobis, si enim iuramē tum malum esset, dominus non iurasset. Tertio dicitur quòd quædam prohibentur, quia per se mala sunt: quædam vero prohibentur ex causa, nō quia mala sint, sed quia si fiant frequenter, inde mala sequuntur: sicut vinum per se malum non est, sed ex frequenti & incauta potatione luxuria generatur: Vnde dixit Apostolus, Nolite inebriari vino, in quo est luxuria: Sic & iuramentum per se quidem malum non est, cum sit confirmatio veritatis, sed tamen prohibetur ex causa, quia ex frequenti & incauta iuratione periurium sæpe contingit: vnde legitur: Vir multum iurans replebitur iniquitate: sicut Paulus concesserit discipulo suo Timotheo, vt vtatur modico vino propter stomachum, sic certe cum exigit necessitas pro re vera, licita, & honesta potest iurari, quia cessante causa cessat effectus. Vltimo respondet Papa quæstioni propositæ, licet enim sint viri perfecti, vt quantumcumque possunt, iuramentum vitare debeant, tamen concedit eis ne propter defectum testium monasterium suum sui iuris sustineat læsionem, vt deficientibus aliis testibus possint in causis monasterij sui veritati testimonium perhibere. Nota quòd per creatorem, & non per creaturam iurandum est, tamen si per creaturam iuretur, seruandum est iuramentum, si licitum est q̄d iuratur. Item in necessitate iurandum est, dum tamen iuramentum habeat veritatem, iudicium, & iustitiam. Item per iuramentum delatum deciditur q́o. Item quædā sunt simpliciter mala, & ideo prohibita: quædam vero sunt simpliciter bona, sed prohibentur ex causa. Item cessante causa cessat effectus. Item monachi & clerici deficientibus aliis testibus possunt deferre testimonium pro ecclesiis suis.

† Cap. 13. eo. tit. in 3. compil. Et de materia huius decretalis plene. B. Tomas. 2. 2. q. 89. art. 2. & Dominicus Sotus lib. 8. de iustit. & iure. q. 1. ar. 2. vide quoque notas nostras in hoc cap.

Matt. 5.

† Adde an testis iurans per Sanctū Iacobū, vel alium deponat, vide Cy. in l. testium. C. de testib.

b Vbi de hoc secundum regulares, vt infra. de reg. iur. eū quid. lib. 6. Ioa. Aud.

ET si.] Monachi & conuersi iurare possunt pro testimonio ferendo in causa monasterij sui. ita communiter summatur, sed hæc summatio nimis restringit litteram. Diuiditur in quinque partes. In prima respondet auctoritati Euangelicæ, qua videbatur prohibitum iuramētum. In secunda: ibi, *Iacobus quoque.* Respondet auctoritati Apostolicæ. In tertia: ibi, *Angelus.* probat multis auctoritatibus noui & veteris testamenti, quòd licitum est iurare. In quarta: ibi, *Quædam enim.* dicit quare simpliciter prohibetur iuramentum. In quinta: ibi, *Licet.* dat petentibus licentiam iurandi. Abbas,

CASVS. Ad finem capituli collige casum, & causam constitutionis huius decre. Abbas & monachi Castellionis habebant causas pro monasterio suo, dubitabant vtrum liceret eis ferre testimonium, & iurare pro causis monasterij sui? Et videbatur eis quòd non deberent iurare, primo auctoritate Euangelij dicentis: Sit sermo vester, est est, nō non: quod amplius est, à malo est. Item Iacobus Apostolus videtur prohibere iuramentum dum dicit: Ante omnia fratres mei nolite iurare. Dominus Papa consultus respondet primo auctoritate Euangelij, & eam exponit dicens: Sit sermo vester, est est, non non: vt affirmatio vel negatio sicut procedit ex ore, ita procedat ex corde: tamen quia malitia hominum crescente non creditur de facili simplici affirmationi vel negationi: ideo adiunxit, quod amplius est, à malo est. illud amplius. s. iuramentum non est malum, sed à malo illius qui non vult credere, ni

g ¶ *Sit sermo vester.*] 22. q. 1. ita ergo.

h ¶ *Non non.*] Istæ duæ negationes non faciunt hic vnam affirmationem secundum quod alibi faciunt. ff. de verb. sig. duobus verbis.

i ¶ *Affirmatio.*] Ecce declaratio geminationis, id est, vt quod os affirmat & cor affirmet: & quod os negat & cor neget. sic xxiij: di. psalmista.

¶ *Glo. sequens ponit quinque modos quibus iuratur per creaturas.*

k ¶ *Creaturam.*] Sic 22. q. 1. clericum. & in Authen. vt non luxurientur contra naturam. coll. 6. §. & quoniam. Per creaturas licitum est iurare vbi exprimitur in iure, vt per crucem. 22. q. 5. qui iurat per Euangelium. 22. q. 1. si aliqua per ordinem. vt 1. q. 7. quotiens. per salutem principis. ff. de iureiu. qui per salutem. l. 3. §. vltim. per altare [c]. 22. q. 1. habemus. aliter enim iurare non debet. vnde non licet iurare per membra Dei. in Authen. vt non luxurientur contra naturam. collat. 6.

ADDITIO. & 22. q. 1. si quis per capillum vbi pœna ponitur.

l ¶ *Omnino.*] Id est, ex leui causa, vel per omnia simile omnino habetur in lege: vt si fideiussor intercedat pro maiori summa quàm principalis debitor, omnino non obligatur. ff. de fideiusso. græce. §. illud. Vin.

c Istæ l. dicunt quod tunc licet alicui iurare: per salutem suam, vel filiorum quādo iuramentum sic defertur, & intelligitur respectu diuini numinis sic iurari. Ioan. And.

a ¶ *Seruandum.*] Qualitercunque iuratur, si licitum est q̄d iuratur, seruandum est iuramentum. 22. quæst. 1. mouet te. & ff. de iureiur. l. non erit. §. 1. quia multa fieri non debent, facta tamen tenent 27. distin. si vir. & 17. quæst. 2. nos nouimus. Sicut iudex vltima die fuæ iurisdictionis iudicare non debet. ff. de iurisd. omn. iudic. eum qui. si tamen sententiam dixerit, tenet. ff. de offic. proconsulis. meminisse. in fin. supra de offic. deleg. consuluit.

† In antiqs exēplaribus ita: quoniā ad iurandū, &c.

† De quib⁹ plene B. Thomas. 2. 2. q. 89. ar. 3.

Hier. 4. Iacob. 5.

† Apud Iacobū in vulgata editione deest, dictio, per, quā tamen habēt omnes Raymundi codices.

† Hebr. 6.

Apocalyp. cap. 10.

b ¶ *Nolite.*] Id est, non habeatis voluntatem iurandi.

c ¶ *Necessitas.*] Et ita nunquam iurandum est nisi in necessitate, sed hæc necessitas includit etiam sub se vtilitatem. 22. q. 1. tu malum. & capitulo. ita ergo. Iau.

d ¶ *Tres comites.*] De quibus habes 22. q. 2. animaduertendum. & q. 1. & iurabunt.

e ¶ *Propheta.*] scilicet Hieremias.

f ¶ *Et iurabunt.*] Hæc habes 22. q. 1. & iurabunt.

g ¶ *In veritate.*] Conscientiæ.

h ¶ *Et iudicio.*] Id est, discretione, vel deliberatione.

i ¶ *Iustitia.*] Id est, vt quod iuratur sit iustum & licitum. & isti sunt tres comites qui debent interuenire in quolibet iuramento: & si ista defuerint, non iuramentum, sed periurium est dicendum, vt in capitulo, animaduertendum. 22. q. 2.

k ¶ *Omnis cōtrouersiæ.*] Quia post iuramentum delatum & præstitum nihil amplius quærendū est. ff. de iureiur. nō erit. §. delatum. & parem habet auctoritatem cum transactione, & maioré quàm res iudicata. ff. de iureiur. l. 2. quod verum est si est delatum à parte: istud enim retracta ri non potest. ff. eo. admonendi 1.

l ¶ *Amen.*] Id est, sine defectu, & est nota assertionis.

m ¶ *Testis est mihi Deus.*] In veteri testamento iurabatur sic: viuit Deus, viuit anima mea. sic iurauit vidua quæ erat in Sarrepta Sydoniorum Heliæ prophetæ. Tempore gratiæ in primitiua ecclesia iurabatur: testis est mihi Deus: Deum inuoco testem. 22. q. 1. si peccatum. & 22. distinctione, sacrosancta. Hodie iuratur per Deum, per Euangelia. 63. dist. tibi domino. & 1. q. vlt. c. vltim.

a De materia & veritate huius glossæ, vide plene per Dominicū Sotū lib. 9. de iust. & iure. q. 5. art. 2.

n ¶ *Morior.*] hoc habes 22. q. 1 non est.

o ¶ *Quædam.*] Posset aliquis quærere ex quo licite iuratur, quare prohibuit dominus iuramentum? respondet Papa: quædam, &c.

b In isto & præcedenti exemplo male dicit glo. in seq. bene. Certum est, quòd baptismus est sacramentum, & benedictio nubentium est sacræ rei signum. & sic per illa confertur & augetur gratia Spiritus sancti. ergo prohibitū, quia simoniacū. Io. And.

Rom. 1.

Psal. 109. Psal. 131.

†Hæc verba: & non frustrabitur eum, desunt in omnibus scriptis exēplaribus, vno vetusto excepto.

† Domino

c Concor. text. in l. 2. ff. de iurisd. om. iud. cum vulgar.

Ecc. l. c. 23.

d Idem in Spec. de le. §. vlt. ad fi. ver. in summa.

†Ad Eph. c. 5.

cleſiæ corpore. & cap. sicut pro certo. & c. ad Apostolicam, & hoc est quod dici consueuit; quædam sunt simoniaca, quia prohibita: quædam sunt prohibita, quia simoniaca. & de hoc dicitur 8. de offi. dele. ex parte. q ¶ *Ex causa.*] 22. q. 1. ita ergo. C. si manci. ita væne. ne prostit. l. 1. & vlt.

¶ *Glo. seq. notat tria arg. ad primum alleg. duo contraria.*

seruandum [a] est quidem dummodo sit licitum quod iuratur: quia teste veritate, qui iurat in cælo, iurat in throno Dei, & in eo qui sedet super eum. ¶ Iacobus quoque non simpliciter prohibet iuramentum, sed voluntatem iurandi, cum ait: Ante omnia fratres mei nolite [b] iurare: quoniam † ad iuramentum non debet quemquam spontanea voluntas inducere, sed necessitas [c] trahere importuna: & tunc potes sine culpa iurare: dummodo illos tres † comites [d] habeat iuramentum, de quibus propheta [e] ait: Et iurabunt [f] viuit dominus, in veritate [g], & iudicio [h], & iustitia [i]. Quod autē Iacobus subdit: neque per cælum, neque per terram, neque per † quodcumque aliud iuramentum: iurare vetat per quamlibet creaturam, quodcumque sit illud: alioquin non dixisset Apostolus †, Homines per maiorem suum iurant, & omnis controuersiæ [k] eorum, ad confirmationem finis est iuramentum. in quo patenter ostendit per quem sit iurandum: cum ait. Homines per maiorem suum iurant, id est. per Deum. & cur sit iurandum, vt videlicet omnis controuersiæ finis sit iuramentum. Angelus quoque quem vidit in Apocalypsi Ioannes stantem super mare & super terram, leuauit manum suam ad cælum, & iurauit per viuentem in secula seculorum: Christus etiam plus legitur dixisse in Euangelio, quàm est est, non non, cum sæpissime dixerit: Amē [l] dico vobis: quòd ipse secundum Lucam exponens, cum præmisisset. Amen dico vobis, quia: nemo propheta acceptus est in patria sua: consequenter adiunxit: In veritate dico vobis, quia multæ viduæ erāt in diebus Heliæ in Israel. Apostolus quoque iurabat cum diceret: Testis [m] est mihi Deus. & iterum, quotidie morior [n] per gloriam vestram fratres: quæ græca exemplaria manifestissimam iurationē esse ostēdunt. Si enim per se malum esset iurare, profecto dominus non iurasset: cum tamen in veteri testamento legatur, quia iurauit dominus, & non pœnitebit eum. & rursum, iurauit dominus Dauid veritatem. [& † non frustrabitur eum] immo & præcepit in veteri testamēto: Redde Deo † iuramenta tua. ¶ Quædam [o] enim prohibentur, quia per se mala sunt [p], vt furtum, adulterium, & huiusmodi: quæ nō sunt aliquatenus facienda. Quædam vero prohibentur ex causa [q], non quia per se mala sunt, sed quia si fiant frequenter & multum, ex his mala sequuntur [r]: vt vinum per se malum non est, & tamen prohibet Apostolus † dicens, Nolite inebriari vino in quo est luxuria: quoniam ex frequenti & immoderata vini potatione, luxuria generatur, Sic & iuramentum per se quidem malum non est, cum sit confirmatio [s] veritatis: sed tamen prohibetur ex causa [t], quoniam ex frequenti & incauta iuratione, periurium sæpe contingit: sicut in ecclesiastico legitur: Vir multum iurans replebitur iniquitate, & non discedet à domo eius plaga. Quemadmodum ergo Paulus indulsit propter necessitatem discipulo suo Timotheo, vt vtatur modico [v] vino propter stomachum, & frequentes infirmitates: sic profecto cum necessitas exigit, pro re vera, licita, & honesta, potest secure iurari: quia cessante [x] causa cessat & eius effectus. dixit Vincentius, verum est circa alias personas: sed circa eandem personam non cessat, nisi priuilegium vel concessio tenderet ad noxam. & tunc expone verba illa, verum est ab initio: sed si ex post facto incipit odium, non cessat effectus. i. prohibitio. arg. ff. de deci. suggestum. & 63. dist. c. quia sancta. §. versū. & ff. de vul. substi. ex facto. & sic plana est glossa. alias verum est. & ita non respondet exposition. dic verum est circa alias personas, quæ non habent priuilegia, sed circa eandem personam quæ habet priuilegium, non cessat priuilegium. i. non perditur, nisi priuilegium ipsum vel concessio tenderet ad noxam, vt dicunt tres prædictæ concordan. arg. infra de deci. cap. suggestum. 63. dist. §. verum. De hoc qualiter intelligatur, dictum est supra de renun. post translationem & 61. dist. cap. statuimus. §. his auctoritatibus. Vel dic cessante causa. id est cessante periurio cessat prohibitio, & instante necessitate pro re vera, licita, & honesta, licite iuratur. & hic est sensus huius litteræ quantum ad hunc casum.

ADDITIO Vel dic, cessante causa. i. frequenti, immoderata, & incauta

m ¶ *Testis est mihi Deus.*] In veteri testamento iurabatur sic: viuit Deus, viuit anima mea. sic iurauit vidua quæ erat in Sarrepta Sydoniorum Heliæ prophetæ. Tempore gratiæ in primitiua ecclesia iurabatur: testis est mihi Deus: Deum inuoco testem. 22. q. 1. si peccatum. & 22. distinctione, sacrosancta. Hodie iuratur per Deum, per Euangelia. 63. dist. tibi domino. & 1. q. vlt. c. vltim.

n ¶ *Morior.*] hoc habes 22. q. 1 non est.

o ¶ *Quædam.*] Posset aliquis quærere ex quo licite iuratur, quare prohibuit dominus iuramentum? respondet Papa: quædam, &c.

¶ *Glo. seq. tractat de duplici simonia.*

p ¶ *Mala sunt.*] Quædam [a] enim illicita sunt in sui natura, quædam ciuiliter. i. iure positiuo vel consuetudinario. ff. de verb. sig. probrum. arg. ff. de adul. si adulterium. sic quædam sunt simoniaca ipso iure, scilicet quæ in veteri testamento erant prohibita, vt vendere spiritualia. 1. q. 1. qui studet. quædam sunt prohibita per constitutionem ecclesiæ, vt dare aliquid pro benedictionibus nubentium, pro baptismo [b], pro ponendis prælatis in sede. De his habes plura exempla. ff. de simo. cum in ec-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cauta iuratione cessat periurium.

a ¶ *Cessat effectus.*] Distingue [a], aut est causa finalis, aut impulsiua: si finalis, tunc cessante causa, cessat effectus, verbi gratia, prohibetur ne presbyteri gerant tutelas aliorum hac de causa, vt melius vacent diuinis officiis: & sic sita causa finalis est, vnde cessante causa cessat effe-

3 Hæc glosa non est Bernardi, nec reperitur in antiquis exemplaribus, & parū habet eruditionis.

† Videl. generaliter. C. de episc. & cle. & l. fi pater. C. de hæred. inst.

ctus. vnde si non vacent diuinis officiis, poterunt gerere tutelas. C. de epis. & cler. Authen. generaliter. Sed causa impulsiua cessante non cessat effectus, verbi gratia propter Calfurniam fuit statutum ne mulieres essent aduocatrices: quia Calfurnia posteriora dorsi sui ostendebat iudici. vnde Calfuruia fuit causa impulsiua ne mulieres aduocaret. vnde ea mortua mulieres non aduocabunt, hoc tamen habetur in ff. de post. l. 1.

b ¶ *Indulgemus.*] Id est, indultum esse ostendimus iam olim [b]. 14. q. 2. super prudentia. & supra de testi. tuis.

b Sim. de cu. quia in causis Ioan. And.

† Cap. 3. tit. de constit. in 3. compilatione. Et pro expositione textus & glossarū, vide præalios Guidonē Papæ hic.

Sicut nostris.] Diuiditur in tres partes. In prima ponit iuramētum temerarium. In secunda punit iurantem: ibi, *Pro iuratione.* In tertia committit inquirenda & retractanda: ibi, *Quia.* Abbas.

CASVS Vacante ecclesia Tudertina, canonici antequam tractatus aliquis haberetur de pastoris electione, quædam iuramenta in damnum episcopalis iuris fecerūt: postmodum vnus ex illis electus extitit in episcopum, & consecratus: episcopus ipse videns quòd ex hoc redditus episcopales diminuebātur: quęsiuit à Papa vtrum iuramenta illa essent seruanda? Papa considerans, quòd iuramentum non fuit institutum, vt iniquitatis vinculum esset, & iuramenta quæ contra vtilitatem ecclesiasticam attentantur, non iuramenta sed periuria dicuntur, pro iuratione incauta, fecit ei pœnitentiam imponi, mandans episcopo Amelien. quatenus de canonicis illis super præmissis veritatem inquirat: & si ita esse inuenerit, in statum pristinum reducat quicquid in damnum episcopalis iuris datum esse repererit. Not. quòd iramentum in damnum ecclesiæ datum non est seruandum, nec obligat, sed potius periurium dicitur, & de hoc debet pœnitentia imponi.

¶ *Glos. seq. not at, quòd existens in mortali, & c. alleg. duo iura, & inducit tria similia. & his interserit tria iura, quæ allegat in contrarium & illis respondet.*

c ¶ *Incauta.*] Sic patet, quòd aliquis in mortali peccato existens si promotus fuerit, non remouetur. supra de tempo. ord. ex parte. & 50. dist. quicunque. & episcopus qui committit mortale peccatum, non remouetur: vt qui sine causa vult renunciare. supra de renuncia. nisi. & est contra illud 81. dist. quicunque. c & c. prece. & 24. dist. c. vlt. & 50. distin. ex pœnitentibus. & sic huiusmodi temeraria iuramenta non repellunt à promotione, nec à testimonio. supra de testibus. intimauit. & cap. constitutis. & supra de testibus cog. capitulo vltimo. Vel dic quòd potius consulitur ecclesiæ quàm personæ. supra de ord. cog. cum dilectus. Item in mortali peccato existēs admittitur ad accusandum. 5. quæst. 1. quidam & hoc fuit ad declarandā innocentiam illius infamati per libellum occulte projectum. sed isti sic promoti non remouentur: quia huiusmodi crimina leuia sunt, quæ non deiiciunt ordinatos. 68. distin. c. 1. pro quibus imponitur solummodo pœnitentia saltem vnius anni: vt 22. quæst. 4. qui sacramento. Quæ autem crimina inducant depositionem, & quæ non, notatum inuenies supra de temp. ord. ex tenore. & c. vlt. & 15. q. vlt. in summa.

c Et vide qā dixi de elec. auditis. super vlti. gl. vers. sed qd ſ. Ioan. And.

d ¶ *In damnum.*] Et sic patet quòd vacante ecclesia canonici nihil possunt disponere de rebus episcopatus in ipsius præiudicium. 12. q. 2. si qua de rebus. & infra ne se. va. per totum. nec redditus episcopales possunt diminuere. infra de rebus ec. non alie. vt super. immo nec episcopus ipse, vt ibi dicitur. vnde quicquid factum fuerit in præiudicium episcopatus, totum, debet in statum pristinum reuocari.

sa, cessat effectus [a] †. ¶ Licet ergo debeatis esse viri perfecti, vt quantum potestis iuramēti vinculum euitetis: volentes tamen indemnitati vestri monasterij prouidere, ne propter defectum testium, sui iuris sustineat læsionem: præsenti vobis pagina indulgemus [b], quatenus vos & monasterij vestri conuersi possitis in causis eiusdem (deficientibus aliis testibus) pro ipso perhibere testimonium veritati.

¶ Idem episcopo Amelien.

¶ *Iuramentum contra vtilitatem ecclesiasticam præstitum non tenet.*

CAP. XXVII.

Sicut † nostris est auribus intimatum, ecclesia Tudertina vacante, ipsius canonici, & episcopus cum eis, dum esset in minoribus ordinibus constitutus, iuramenta quædam in damnum episcopalis iuris fecerunt, priusquam de Pontificis electione tractatus aliquis haberetur: & infra. ¶ Pro iuratione incauta [c] imponi fecimus episcopo pœnitentiam congruentem: & infra. ¶ Quia † non iuramenta, sed periuria potius sunt dicenda, quæ contra vtilitatem ecclesiasticā attentantur: Mandamus, quatenus ab ipsis canonicis inquiras super præ-

† Aliàs, Quia vero.

¶ *Glo. seq. veci. per quæstionem.*

e ¶ *Reducas.*] Immo & ipse idem Tudertinus episcopus posset reuocare. [d] 12. q. 2. non liceat. & 35. q. 9. quod quis cōmisit. & si consensit tanquam canonicus potest postea tanquam episcopus reuocare, quia quasi ante aditam hæreditatem consensit. arg. ff. quorum le. l. 1. §. quod ait prætor. nam quædam facit aliquis tāquam alius. supra de ele. quòd sicut. & c. cum inter canonicos. & ff. de ado. si pater. §. qui duos. ff. eo. si consul.

d Hoc verū si intuitu dignitatis vult venire contra iuramentum: secus si intuitu suæ personæ: qa tunc necessaria est superioris licentia ar. de elec. venerabilem. secundum Tan. & Vinc. Ioan. And.

Cum contingat.] Nō auditur mulier contra alienationem rei dotalis, cui sponte cōsensit, & non contrauenire iurauit. Ita communiter summatur. In prima parte ponitur consultatio. In secunda responsio: ibi, *Nos autem.* Abbas.

† In quibusdam antiquis ita: & si ea inueneris esse vera, quæ in damnum episcopalis iuris reperis taliter attentata, in statū, &c.

CASVS. Aliquis alienauit res dotales, & alias quas donauerat vxori propter nuptias, præsente vxore, & consentiente alienationi: & ne vxor vlterius cōtra alienationem veniat, firmauerat proprio iuramēto, quòd contra alienationē non veniret: postmodum matrimonio soluto nititur venire in contrarium: Consultus Papa respondet, quòd licet consensus mulierū non videatur in talibus obligatorius secundum leges: tamen debet mulier seruare huiusmodi iuramentum, ne tali prætextu viam contingat periuriis aperiri, & hoc est verum, si iuramentum tale sine vi & dolo spōte præstitum fuit, cum in præiudicium alterius nō redundet, nec obseruatum vergat in dispendiū salutis æternæ. Not. quòd iuramentum præualet legi. Item iuramentum semper seruandum est ex quo fine periculo animæ seruari potest. Item iuramentum factum in præiudicium alterius non tenet.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. compilatio. & de intellectu vide Couarruuiam in c. Raynutius. §. 10. de testam. & Mathæum de Afflictis decisio. 322.

misis diligentius veritatem: & † si ea inueneris esse vera: quod in damnum [d] episcopalis iuris repereris taliter attentatum, in statum debitum appellatione remota, reducas [e].

¶ Idem.

¶ *Iuramentum præstitum super actu à lege infirmato principaliter fauore iurantis, licet secundario in fauorem publicum, necessario est obseruandum si non vi, nec dolo fuit præstitum, & in alterius præiudicium principaliter non redundat. h. d. multum singulariter considerata medulla capituli.*

CAP. XXVIII.

CVm † contingat interdum, quòd constante matrimonio, mulieres alienationibus super rebus dotalibus & donationibus propter nuptias consentiant, ne vlterius contraueniant proprio sacramento firmando: ac soluto, processu temporis, matrimonio, contrauenire nitantur: vtrum hoc eis liceat, à nobis tua fraternitas requisiuit.

¶ Nos autem fraternitati tuæ taliter respondemus, quòd & si mulierum consensus in talibus non videatur obligatorius secundum legitimas sanctiones [f], ne tali tamen prætextu: viam contingat periuriis aperiri, mulieres ipsæ seruare debent [g] huiusmodi iuramentum, ne tali prætextu viam contingat periuriis aperiri, & hoc est verum, si iuramentum tale sine vi & dolo spōte præstitum fuit, cum in præiudicium alterius nō redundet, nec obseruatum vergat in dispendiū salutis æternæ. Not. quòd iuramentum præualet legi. Item iuramentum semper seruandum est ex quo fine periculo animæ seruari potest. Item iuramentum factum in præiudicium alterius non tenet.

f ¶ *Sanctiones.*] Vt ff. de fun. dota. l. Iulianus. quæ prohibet alienationem fundi dotalis, & C. ad Velle. Authen. siue à me.

¶ *Glo. seq. miscet plura contraria, & tripliciter soluit, respondens ad contraria, & inducens huic simile.*

g ¶ *Debent.*] Contra id quod hic dicit signantur multa contraria: quia regula vtriusque iuris dicit, quod contra leges fit, pro infecto habendū est. 10. dist. vides. nec iuramentum valet contra hoc factum. supra de fo. compe. si diligenti. & C. de legi. non dubium. & vbi principale non tenet, nec accessorium. supra de fi. instru. inter dilectos. cum suis concor. Item cum talis cōtractus sit à iure damnatus. ff. de fun. dota. l. lex Iulia. & C. ad Velle. Auth. siue à me. qualiter iuramentum præstet robur contractui, cum iuramentum non sit vinculum iniquitatis. 22. q. 4. inter cætera. & supra eo. quanto? Nec enim illud sufficit quòd sine interitu salutis æternæ possit seruari: quia illud fallit in temerariis iuramentis supra eo. ex litteris. & fallit quandoque, licet non sit temerarium. supra eo. quemadmodum. & c. Quintaullis. Item vbi quis iurat se soluturum pecuniam spe futuræ numerationis, potest venire contra iuramentum, si ei non soluatur. & tamen potest seruari fine interitu animæ. C. de non. nu. pe. indubitati. Sed illud habet tacitam conditionem si pecunia fuerit ei numerata. Item si iurat illud quod sit turpe vel contrarium legi, iuramentum est nullius momenti. ff. de leg. 1. si quis inquilinos. in fin. Item vbi per iuramentum indicitur alicui perpetua viduitas, istud non tenetur seruare. ff. de iure pat. adigere. Ad hoc dicas, quòd lex considerauit quid sit vtile corpori, & honestum. Nam expedit mulieribus saluas habere dotes suas, vt inueniant aliquos, quibus nubere possint. ff. so. ma. l. 1. Sed canon considerat vtilitatem animæ. e Vel dic, quòd tunc præiudicat ei mulieri iuramentum quando aliunde potest consuli mulieri, vt dicitur in Auth. siue à me. Ioan. ita soluit has cōtrarietates. Aliter potest dici q̄ siue mulier possit consulere aliunde sibi, siue non, non potest venire contra iuramentum sponte præstitum, & sine dolo vel metu. Et licet contractus talis non videatur obligatorius, quantum est de sui natura, tamen sine aliqua turpitudine potest seruari iuramentum

e Quæ præferenda est corpori. C. de sacr. sanctę eccle sanctimus. 12. q. 1. præcipimus. secundum Host. Ioan. And.

tum super eo præstitum: vnde hic consideramus potius accessorium quam principale, propter periculum animæ, vt hic dicitur, sicut alias obligatio non tenet, tamen iuramentum super hoc præstitum debet seruari. f. eo. debitores. Præterea prohibitio huiusmodi alienationis fundi dotalis non est perpetua: quia si secundo post biennium consentiat mulier, bene tenet. in Authen. prædicta, siue à me, vnde multo fortius iuramentum potest confirmare, quod prius nō valebat: vt quasi pro cōsensu secundo habeatur. Et illa contraria superius inducta, intelliguntur de illis quæ perpetuam habent causam prohibitionis, & in sua natura turpia sunt: vt patet ex contrariis. vnde si iuramentum ibi interueniat, non tenet, cum non possit seruari sine interitu animæ. Simile huic habes 3. de pigno. significate. ibi dicitur quòd pactum legis commissoriæ in pignoribus nō tenet, quòd est verum. C. de pact. pigno. l. 2. & 3. & tamen si iuramentum interueniat super pacto tenet, nec auditur volens venire contra: vt colligitur in decre. prædicta, significante. arg. à contrario sensu, & sic intelligas istam & illam.

Cap. 2. eo. tit. in 4. compilatio. Et de materia huius decretalis, quando videlicet bellū dicatur iustum, vel iniustum vide B. Thomam 2. 2. q. 40. ar. 1. Franciscū Victoriā in relectione de iure belli. & Alfonsum Castrum li. 2. de iusta hæreti. punitio. c. 14.

a Intelligas directe: nam aliàs indirecte bene potest esse præiudicium filiorū, qui aliàs succederent in re illa si non fuisset alienata: sed vide cap. venientes. supra eo. vbi de hoc.

a ¶ *Sine vi.*] Argu. quòd iuramentū metu vel vi præstitum non est seruandum. Quid iuris sit, dixi 3. quod metus causa. abbas. & de hoc dicitur 15. q. 6. auctoritatē. & 3. eo. peruenit.

b De materia tacta à glo. de fide seruanda vel non seruanda frangenti fidem, vide Abbatē, & Felinū cap. peruenit. 2. de iureiuran. & Syluestrum in summa, verbo, iuramentum. 4. §. 15.

b ¶ *Præiudicium.*] Scilicet creditorū vel filiorum. a Arg. à contrario sensu. 3. c. venientes. Ber.

Sicut: &].] Fides [b] etiam iurata seruāda non est ei, qui fidem frangit. h. d. & sunt duæ partes. Secunda: ibi, *Iuramentum autem.* Et pone sic casum litteralem. Quidam Henricus iniuste mouit bellum contra quendam Ioannem, in quo multa eius bona per violentiam occupauit, ac eum captum forte ad iurandum induxit, vt bona sic occupata non repeteret: Vel secundum alium intellectum, relaxauit eum iuramento de redeundo ad vincula, & hoc fuit primum iuramentum, de quo textus in principio loquitur. demum præstitit aliud iuramentum, de quo in fine litteræ, & non apparet super quo. Sed forte secundum Hosti. ille Ioan. promisit Henrico centum libras si ipsum non offenderet, & ille licet promiserit & iurauerit forte non offendere dictum Ioā. nihilominus eum offendit, quibus peractis iste Ioannes fuit cōquestus Papæ petens super omnibus de opportuno remedio sibi prouideri: Papa commisit causam quibusdā, quibus mandat respectu primi iramenti, vt habetur in littera in principio. respectu secundi respondet quid iuris, vt in versiculo, iuramentum: & sic clara est littera. Abb. Siculus. Not. quòd ea quæ auferuntur in belle iniusto, sunt restituenda: ergo à contrario sensu, si bellum sit iustum, possunt licite retineri. Item fides non est illis seruanda, qui fidem non seruat, quod subintelligitur iuramento.

c ¶ *Iniuste.*] Et ideo saltem indirecte ratione peccati spectat hoc ad iudicium ecclesiæ. 3. de iudi. nouit.

ADDITIO Quid sit iustum bellum, habes 23. q. 1. summa.

d ¶ *Restituat.*] Quia iniustum erat bellū: sed si iustum fuisset bellum statim res sic occupatæ essent suæ. 23. q. 5. dicat.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit, obscure tamen.*

e ¶ *Non ligat.*] Quia non seruanti fidem fides non est seruanda. simile supra eod. peruenit. & ca. quemadmodum. quia illa conditio subintelligenda est in hoc iuramento: vt notatur in ca. quemadmodum. Argu. contra 33. q. 5. quòd Deo. e sed illud non tangit hoc.

c Et 11. q. 3. inter verba. in fin. secundum Vin. Ioan. And.

Inuis.] Primo ponit factum reprehensibile, cui secundo prouidet: ibi, *Quia.* Abb. Sic.

CASVS Clerici iuramentū fidelitatis laicis præstare non debent, cum nihil tēporale teneant ab eis: quia seruus suo dño stat aut cadit.

f ¶ *Temporale.*] Si temporalia possidentur à laicis, in his sunt minores illis. supra de ma. & obe. solitæ. & 18. dist. fi episcopus. Bern.

g ¶ *Fidelitatis.*] Immo nec clericis hoc iuramentum præstandum est. infra de simo. ex diligenti. & infra de re iud. ca. vlti. & supra eod. tit. nullus. nisi in casibus notatis ibi.

¶ Idem in concilio generali †.

¶ *Clerici non habentes temporalia à laicis, non tenentur eis præstare iuramenta fidelitatis.*

CAP. XXX.

NImis de iure diuino quidā laici vsurpare nituntur, cū viros ecclesiasticos nihil temporale sobtinentes ab eis, ad præstandum sibi fidelitatis iuramenta compellunt. ¶ Quia vero secūdū Apostolum seruus suo domino stat aut cadit, sacri auctoritate concilij prohibemus, ne tales clerici personis secularibus præstare cogātur huiusmodi iuramenta †.

† Lateran. sub Innoc. iij. c. 43. & c. 3. eo. tit. in 4. compilat.

¶ Hono. iij. A. & C. canonicis Antiochenis.

¶ *Qui iurat non esse contra aliquem, potest in causis propriis & ecclesiæ suæ esse contra eum. h. d. secundum intellectum glossæ.*

CAP. XXXI.

PEtitio † vestra nobis exhibita continebat, quòd ecclesia Antiochena vacante, princeps Antiochenus timens conspirationes aliquas fieri contra eum, à vobis iuramentum extorsit [i], quod contra ipsum de cætero nō essetis: & infra. ¶ Interpretatione † congrua declaramus [k], vos iuramento huiusmodi non teneri, quin pro iuribus & honoribus ipsius eccle-

† Ad intellectū huius c. nota quæ cō ditiones inteligantur in iuramēto de quibus Arctinus in §. æque. fallit. de exce. l. fin in l. fi conuenerit. ff. de iurisd. om. iu.

h *Seruus suo.*] Vt 2. q. 1. multi. ad fi. si seruus stat suo domino, remunerandus est ab ipso: si cadit, puniendus, quasi dicat si steterit, remunerabitur: si ceciderit, iudicabit à domino suo. Et sic est arg. quòd laici d nullam habent iurisdictionem in clericos: nec etiam per consensum clericorum. supra de fo. compet. si diligenti. & cap. significasti. vbi de hoc. Bern.

d De hoc articulo vide plene per Franciscū Victoriam in prima relectione de potestate eccle siæ. q. vlti. ma.

Petitio.] Habito respectu ad gl. in hoc ca. sic summatur. Qui timenti conspirationem iurat de non essendo contra eum, potest (tali iuramento non obstante) in propriis & ecclesiæ suæ causis stare contra eum. Communis diuisio. Secunda: ibi, *Interpretatione.* Ab.

Ad Rom. c. 14.

† iuramentum.

CASVS. Antiochena ecclesia vacante, princeps Antiochenus timens cōspirationes fieri cōtra ipsum iuramentum extorsit à canonicis Antiochenis, quòd non essent decætero contra ipsum: canonici habebant causas postmodum contra ipsum pro ecclesia Antiochena, etiam & proprias: quæ fuerunt à domino Papa qualiter super hoc sibi & ecclesiæ prouiderent propter iuramētum prædictum? Papa interpretatus fuit per prædictū iuramentum canonicos illos nō teneri huiusmodi iuramento, quo minus libere stare possint contra ipsum principem, pro defendendis iuribus & honoribus ecclesiæ suæ, & propriis, suos coercendo à machinatione solummodo per quam ipse princeps deberet incurrere læsionem personæ, vel amissionem sui principatus. Not. quòd licet iuret vel promittat aliquis alicui, quòd non erit contra ipsum, tamen non tenetur ei contra se vel cōtra ecclesiam suam, vel contra communitatem suam, quia iuramentum non extenditur ad hunc casum: quia contra se nemo tenetur, vel contra ecclesiam suam. Item ad conspirationem principis adstringuntur.

¶ *Glo. seq. not. contra iuramentum extortum, & c. inducit duo simila de confessione & consensu: tenet contrarium, distinguendo tamen, & arg. iuramentum valere pro parte tantum.*

i ¶ *Extorsit.*] Iuramentum per dolum siue metum extortum, cum de hoc constiterit, non est seruandum. supra eod. cum contingat. in fi. & sic confessio ex metu. 15. quæstio. 6. ca. 1. & 31. quæstio. 2. Lotharius. sic & consensus taliter extortus non valet. infra de priuil. cum olim. Sed videtur quòd iuramentum in eo quod non tangit negotia ecclesiæ, vel etiam propria, sit seruandum, licet sit extortum, cum possit seruari fine interitu animæ. supra eod. si vero. & ca. ad nostram 2. & ca. cū contingat. & 22. q. 4. si aliquid. & ita p tale iuramentū tenent, quòd nullam conspirationem, vel aliquod aliud, quod sit ɔ̄ statū principis procurabunt: & ad hoc alias de honestate tenerentur etiam sine iuramento, & ita seruare tenentur iuramentum illud quātum ad hanc partem iuramenti, licet fuisset extortum. Et sic est arg. quòd pro parte tenet iuramentum, & pro parte non. & sim. supra de maio. & obe. dilecti. & 22. quæstio. 4. inter cætera. sic & factum alicuius pro parte valet, pro parte non. infra de præbendis. dilectus. similem declarationem habes supra eodem. quanto.

k *Declaramus.*] Declaratio iuramenti siue interpretatio cum de ipso dubitatur, pertinet ad Papam. supra eod. quanto, sic infra de eccle. ædi. ca. vlt. supra de electio. venerabilem. ad finem. Sic & in omni sacramento intelligitur excepta auctoritas Papæ, supra eod. venientes. & supra de rescriptis. constitutus. similiter & imperatoris.

Universidad de Deusto

ff.ad municipa.imperatores.& in constitu.de feud.§.vlt.& idem cum dubitatur vtrum sit licitum,vel illicitum.supra de elect.venerabilem.

a *Specialibus.*]Et no.quòd licet quis aperte teneatur alicui per sacramentum:tamen contra se non tenetur, vel cōtra ecclesiam suam, vel etiam contra communitatem suam , vt hic patet aperte. arg. supra de postu.ca.vltim.in fin. nam & in generali sermone psona loquens intelligitur excepta , vt hic. & ff. de sena.l. 1.§.1. & ff.loca. l. qui insulam. §.vltim.& C.de solu.inquisitio.C.de consti.pecu.Authen. sed ita. & ff. de condi.& demonstra. qui heredi.§.Plautius.Et est argu. quòd si promisi tibi dare turrem meam,vel castrum contra omnem hominem, non tamen teneor dare contra me. Nam nemo tenetur alium plus diligere quam seipsum, quia ordinata charitas à seipso incipit. 23. quæstio.5.si non licet.& primo debet facere sibi eleemosynam , deinde proximo. de pœn. distinct.3.sane cauendum. Argu.contra. ff. de pact. cum in eo esset. & ff. si ser.vendicetur.altius. & ff.de neg. ge. si pupillus. §. vltim. in Authen. vt disse.iudi.§.si vero refutauerit.colla.9.ff.de pig. Paulus. §. vltim. & infra de nat. ex libe. ventre. ca. vnico. contraria ista specialia sunt. Bernard.

†Specialib⁹ legitur in omnib⁹ scriptis licet in aliquot vulgatis mēdose legatur: spiritualib⁹.

a Si seruus consentiente domino obligat omnia ipsius bona, etiam ipse seruus obligatus est. Io. And.

Ex literis.] Si iudex in principio causæ iuramentum de veritate à partibus nō exigit, in processu illud exigere poterit. Sic communiter summatur,sed hoc summarium licet sit verum in se , non tamen colligitur ex litera , in qua non ponderatur quod à principio non fuerat exactum. Secundo modo secundum alium intellectum summatur sic : Cum agitur de vsuris , & probationes deficiunt, si fama est pro petente , in supplementum probationis exigitur iuramentum.Hæc lectura est notabilis , & potest esse vera in se,sed non congruit huic literæ , quæ non loquitur de iuramento litis decisiuo,sed de veritate dicenda : quæ inter se multum differunt.In prima parte ponitur consultatio. In secunda responsio mandatum continens:ibi, *Ne igitur.*

CASVS. Quidam nomine G. impetrauit per literas restitutionem vsurarum contra E. archidia. & magistrum canonicum Tulleñ. iudices lite contestata receperunt testes productos ab ipso G. impetrante,per quos testes non potuit constare de quantitate sortis siue principalis , sed de obligatione pignoris bene constitit , & per famam quasi notorium habebatur,quòd ex quadam terra , quæ ipsi est obligata,sortem suam & amplius deduxisset : vnde videbatur iudicibus , vt iuramentum de veritate dicenda exigatur à partibus ; vt per iuramentum constaret de sorte : significauerunt hoc domino Papæ , mandat Papa ne ex defectu hmōi iuramenti succumbat iustitia,& sic veritas occultetur, quatenus compellant partes per cen. eccle.ad præstandum huiusmodi iuramentum. Nota in causa vsurarum iuramentum de veritate dicenda præstandum esse : sicut in spiritualibus causis,& ad hoc partes compelli debent.

¶ *Glo.sequens ponit duas differentias iuramēti de veritate ad iuramentum de calumnia,& per quem præstentur.*

b ¶ *Veritate.*] Iuramentum istud de dicenda veritate præstatur solummodo in spiritualibus causis,sic supra de elect. dudum 2. iuramentum enim de calumnia in talibus non præstatur. supra de iuramen.calum. literas. requiritur etiam à prælato ecclesiæ de consuetudine,præcipue cum de facto suo agitur : alias non videtur quòd prælatus sit interrogandus.de hoc dixi supra de elec.dudum 2.& per istud iuramentum respondetur tantum de eo quod scit. Vnde debet simpliciter respondere,scio vel nescio. Sed per iuramentum de calumnia respondetur de eo quòd credit,vel existimat.C. de iura. calum.l.2.Hoc iuramentum de veritate dicenda præstat hodie prælatus in causa ecclesiæ in animā suam, & capituli sui in spiritualibus causis,vt habetur in quadam decretali:extra compilationem , quæ incipit,præsentium,&c.

c *Ex fama.*] Et ita patet,quòd qualitercumq; aliquid sit diuulgatū per famam,seu quasi notorium , non sufficit ad probationem. 4. q.3. c.si testes.§.item sit sæpe.sed cum aliis adminiculis sufficit. ℨ. de test. & attestat. præterea.tamen sola fama sufficit ad matrimonium impediendum. infra de consangui. & affi. super eo. & infra de spo. cum in tua.

d *Amplius.*] Omne quod percipitur de rebus titulo pignoris obligatis,totum debet computari in sorte , & quod supereſt, debet restitui. infra de pig. cum cōtra. & infra de vsu.ca.1.& 2. deductis primo expensis. vt ibi dicitur : quia fructus tantum intelliguntur deductis expensis. C. de fruc. & li. expen.l.1.& ff.fol.mat. fructus. quia nullus casus potest interuenire qui hoc genus deductionis impediat. ff. fa. er. fundus. quinimmo fructus percepti ipso iure pignus liberant.C.de dist. pig.l.1. & quicquid percipitur ex pignore,computatur in sortem.C. de pign.ac.l.1. & 2. & infra de pign.significante.

¶ *Glossa sequens ponit quatuor causas huius iuramenti.*

e ¶ *Occultata veritate.*] Hæc b est causa quare hoc iuramentum exigitur, vt ſ. veritas reueletur timore iuramenti.sic ex eadem causa testes compelluntur, qui alias non compellerentur.14. q.2.quamquam. & supra de test.eo.ca.vlt.per totum.& quia mortale peccatum est occultare veritatem. 11. q. 3. quisquis.& infra de crim.fal.cap. 1. & quia causa vsurarum est quasi spiritualis:cum sit ecclesiastica , iuramentum de veritate dicenda exigitur , & non de calumnia. Nec colligitur hic quòd iuramentum de calumnia hic præstitum fuisset,vt quidam dicunt:si tamen de calumnia & veritate simul iuraretur , non crederem esse peccatum tam in ciuili quam in spirituali:nec offenderetur ordo iuris, immo vtile esset,& si hic iuratum fuisset de calumnia , superfluum non esset iuramentum postea de veritate præstitum : quia ad diuersa referuntur, quia æque præiudicat confessio de credulitate sicut de veritate. Dubitatio huius iuramenti fuit forte : quia non fuit præstitum debito tempore. ſ. statim post litis contesta. sicut iuramentum de calumnia præstatur:vnde quæritur,an postea debeat præstari, & sic patet, quòd tunc potest præstari iuramentum de veritate, siue de calumnia antequam sit in causa conclusum,nec est de substantia ordinis iudiciarij,quòd statim lite contesta.præstetur.Ber.

Ntellecto iandudum.] Si is qui præst iurauit alienare: non valet alienatio quam postea fecit,etiam si iurat non contrauenire. Sic communiter summatur. Sed hæc summatio nimis restringit literam, quæ fundat se non solum super iuramento , sed etiam super iure debito.Ponit primo factum corrigendum.Secundo corrigi mandat:ibi, *Nos*, submittens causam mandati:ibi, *Quia*.Abb.Siculus.

CASVS.Rex Hungariæ fecit quasdam alienationes in præiudiciū regni sui,& contra honorem regis,interposito iuramēto de ipsis non reuocandis:significatum fuit hoc domino Papæ , vnde scribit archiepiscopo Collosseñ.& eius suffraganeis,& eidem regi super hoc , vt alienationes prædictas studeat reuocare,non obstante iuramento illo:quia in coronatione sua iurauit iura regni sui & honorem illibata seruare:vnde illicitum fuit iuramentum,si quod præstitit,de non reuocandis hmōi alienationibus , & ideo non seruandum , & priori iuramento licite præstito obediendum.

¶ *Glo.seq.dat simile , quod fortificat. Secundo ponit duplicem causam quare iuramentum non obligat.*

f ¶ *Regni sui.*]Sic & episcopi iurant in sua consecratione, quòd iura sui episatus non alienabunt. ℨ.de eccle.ædi.ca.vlti.& ℨ.de re. eccl. non alie.vt super.& q̄ de nouo non infeudabunt. ℨ.de feu.ca. 2. immo & si suspectus

si suspectus esset de dilapidatione,debet cautionem præstare.28.dist. de Syracusanæ.Sic ergo patet, q̄ iuramentum istius regis in coronatione sua licitum & honestum fuit.ergo secundum in contrariū præstitum fuit illicitum.ℨ. eod. tua 1. quia contra canonica statuta fuit præstitum,& ideo non seruandum. sic ℨ de foro compe. si diligenti. & supra.eo.eam te.quia si vnum cōtrariorum est bonum , reliquum est malum. 8.q.1.sciendum. & 32. dist. hospitiolum. qñque tamen vtrumque contrariorū bonum est, vt nubere & non nubere.28.q.1.sic enim neque. vltra vnam columnam huiusmodi enim iuramenta quæ fiūt in damnum suæ dignitatis,non iuramenta, sed periuria siue temeraria sunt censenda. ℨ. eod. sicut nostris a. Vnde ille qui præstitit, sua auctoritate potest venire contra, & reuocare male alienata b,vt ibi dictum est, immo tenetur ad hoc ex iuramento prius præstito , & ex officio sibi commisso. 35. q. 9. quod quis commisit. & sic est argumen.q̄ iuramentum factum per metum super rebus ecclesiæ non repetendis,non obligat. supra eod.peruenit 1.

a ¶ *Non seruandum.*] Quia in malis promissis rescinde fidem.22.q.4.in malis. & per totam illam quæstionem.

Mulieri,quæ.] Diuiditur q̄ ad intellectum , quia primo ponitur quæstio.Secundo solutio & ratio:ibi, *Nec.*Abbas.

CASVS. Mulier quædam petebat quendam in virum suum : & per iuramentum asseruit in iure,quòd ille in eam matrimonialiter consenserit per verba de præsenti:vir hoc negabat. cum mulier non haberet alias probationes,vir fuit ab eius impetitione absolutus:quæritur , vtrum iudex debeat ei dare licentiam cum alio contrahendi? Respondet Papa quòd non , ne auctor periurij videatur : nec debet hoc ei prohibere,ne si forte falsum iurauerit,matrimonium impediret:sed est suæ conscientiæ relinquenda.Nota quòd actore non probante reus debet absolui. Item nullus per dictum suum debet dare materiam peierandi : quia imputaretur ei. Item relinqui debet suæ conscientiæ.

¶ *Glo.seq.quærit,arg.affirmatiue, soluit contrarium.*

b ¶ *Absoluto.*] Quia actore non probante reus debet absolui. infra vt eccles.beneficium.vt nostrum.& supra de cau.pos. cum ecclesia. & C. de eden.qui accusare.& infra eod.ca.vlti.§.1.Quid si mulier ista habuisset vnum bonum testem: nunquid defertur ei iuramentum ? Videtur quòd sic. supra de probationi. sicut consuetudo. & C. de re. credi.in bonæ.& infra eod.ca.vlti.in tali casu non dico iuramentum deferendum quantumcumque honesta sit persona , quia hic agitur quasi de statu hominis cum per hoc seruitus constituatur in ipso:nec causa dicitur modica,quia iuramentum defertur inspectis circumstantiis causæ & personarum.infra eod.ca.vlt.

¶ *Glos. sequens repetens textum , & ipsius rationem subdit contrariam olim opi. Lau.cui respondet.*

c ¶ *Periurij.*]Sic supra eod.si vero.& C.si aduer. vend.l.1. nec debet ecclesia viam periuriis aperire,quæ periuria vetat.C.de indi. vi. l. 2. in fi.& supra eod.tit.cum contingat.ne inde iniuriarum nascatur occasio,vnde iura nascuntur.infra de accu. qualiter & quando 1. & C. vnde vi. meminerint. & ecclesia non debet alicui laqueum iniicere. 27. q. 1. de viduis 2. quod faceret si daret ei licentiam contrahendi contra id quod iurauit : immo ecclesia debet ei suadere , vt contra proprium non veniat iuramentum. arg.prædi. ca. de viduis. ratione huius præsumptionis , quia de nemine præsumendum est , quòd sit immemor suæ salutis.1.q.7.sancimus.sed non debet ei expresse prohibere propter aliam præsumptionem , quæ posset esse in contrarium,quia potuit esse quod falsum iurauit,cum legitime possit contrahere si falsum fuit quod iurauit : quia periuri & criminosi & Iudæi c,qui sunt extra ecclesiam , possunt contrahere matrimonium. 26. dist. deinde opponitur. & infra de diuor. gaudemus. & infra de consang.& affin.de infidelibus. & sic duæ præsumptiones contrariæ hic concurrunt,& neutra præponderat alteri. Simile supra de elect. cum inter R. Quandoque tamen vna præsumptio elidit aliam. supra de præsumptionibus.literas.& ff.de in inte.resti.diuus.Quid ergo faciet ecclesia? Taceat.sic infra de cog.spi.super eod.in fi.sicut spiritualis homo tacet,quia mentiri timet , timet etiam ne ille qui ad mortem quæritur, occidatur.22.q.2.ne quis arbitretur. Relinquatur ergo conscientiæ suæ: ipsa enim scit an contrahere possit, si verum est quod iurauit nullum potest cōtrahere matrimonium quo ad Deum, sed si falsum est,bene potest contrahere:vt est probatum. Lau. dicebat in hac quæstione,quòd bene poterat contrahere , & dari licentia contrahendi.& hoc tali argumento:nam qui vendicat rem, dicit per consequentiam aliū possidere. supra de iu. examinata. tamen potest redire ad interdictum vti possidetis. ff. de acqu.possessio.naturaliter.§.nihil. sed erabat. qui enim rem vendicat , hoc facit ratione dominij d , quod habet vel credit se habere. sic & mulier quæ petit aliquem, hoc facit ratione seruitutis , quam in eo acquisiuit per consensum mutuum de præsenti : & hoc notauit Laurentius de clandest.matrimonio. in antiqua compilatione. ca. primo.

a Et habet hoc locū in præceptis,& prohibitionibus,in cō filiis , & demonstrationibus non, secundum Vin. Gof. Iac. & Phil. Ioan. And.

† Pro intellectu , vide quæ late scribit Host. in sum.tit. de assertorio iuramento. § & super quibus.

b Nisi iam propter hoc depositus esset. 12. q. 2.monem⁹. Ioan.And.

† Adde q̄ iuramentū non debet deferri ei q̄m credimus incursurum periurium.l.2. C. de indi. vidui.tol.

Lericus.] Primo ponitur quæstio. Secundo solutio : ibi, *Licet.* Abbas.

CASVS. Aliquis clericus iurauit se seruaturum statuta edita in ecclesia:iuramento taliter præstito , promisit per iuramentum se seruaturum statutum quoddam , quod post præstitum iuramentum factum fuit in ecclesia : quærebatur vtrum teneatur a ℨ obseruationem illius statuti per iuramentum factum? Respondetur quòd ex promissione sua tenetur seruare quod promisit , sed non ex debito præstiti iuramenti. Nota quòd iuramentum non extenditur ad illa super quibus iuratum non est. Item ex promissione aliquis obligatur.

† Vide Iasonem in l.sub præcepto.C. de trāsactio. & Albericū trac. de statut.par. 1. q. 25.& Decium in Rubrica. C. qui admitti,&c.

d ¶ *Per idem.* Iuramentum iam præstitum.

e ¶ *Quod promisit.*] Iste clericus iurauit se seruaturum statuta tunc edita in ecclesia sua , & post præstitum iuramentum promisit per idem iuramentum seruare statuta , quæ postea statuerentur ; ex hoc patet quòd iuramentum non extenditur nisi ad ea tantum de quibus est cogitatum,vt dictum fuit, & non ad ea quæ postea accidunt. argu.supra eodem quemadmodum. & capitulo , ad nostram 2. sic & transactio ad ea tantum de quibus actum est: & pactum extenditur. ff.de transactionibus:cum Aquiliana.& l.qui cum tutoribus. & ff. de pactis. tres fratres. & C. de transactionibus. si de certa re. & supra de testib. cap. de testibus. sed licet ex debito illius iuramenti e non teneatur seruare statuta postmodum edita,tenetur tamen seruare illa ex sua promissione : quia inter simplicem loquelam, & iuramentum non facit Deus differentiā.22.q.5.iuramenti. nec refert quantum ad obseruationē an p iuramentū an per solā fidē ,promissum sit adstrictus. Et æque etiā puniretur si non seruaret ,promissum. ℨ. de fideiussoribus.peruenit.& supra quod metus causa.ad aures.Credo tamen, quòd maior pœnitentia imponetur ei qui venit contra iuramentum , quàm ei qui venit contra fidem tantum sine iuramento : quia magis contemnere videtur.

e Vide quod ibi nota. & dic hāc equiparationem fieri quoad genus , non quo ad determinatam quantitatem reatus.Ioan. And.

Vramentum.]Hoc ca.habet principaliter duas partes. secunda est in §. sane. & primo legitur istud principium : quod communiter non summatur,sed pro iuuenibus summo sic , vt in summa io. Et diuiditur hoc principium in tres partes. Prima tractat de iuramento necessario,quod scilicet defertur à iudice parti.Secunda de iudiciali,quod scilicet,defertur à parte parti. Tertia tractat de relatione non fienda per reum in actione famosa.secunda:ibi , *Quamuis.* tertia:ibi,*Nec liceat.* Abb.Siculus.

CASVS. Aliqui litigant coram iudice , iudex defert iuramentum alteri parti in iudicio:vt illud iuramētum sit loco probationis: quæritur an istud iuramentum sit de necessitate præstandum? Respondet Papa,quòd iuramentum hoc recusari non potest, nisi iusta de causa qua allegata & ostensa istud præstare non cogitur : sed si vna pars defert iuramentum alteri parti in iudicio , illud iuramentum licite potest recusari vel referri. Ponamus si aliquis conueniatur actione famosa,tunc non est licitum referre huiusmodi iuramentum.

f Dicit Hosti. aliud iudiciale , aliud extraiudiciale:iudiciale vero, aliud voluntariū , aliud necessariū. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens distinguit, & prosequitur triplex iuramentum.in fi. ponit duo notanda.*

f ¶ *Ate.*]Loquitur iudici. Nota quòd iuramentum aliud est voluntarium,aliud necessarium , aliud iudiciale f. Voluntarium est,quod pars defert parti extra iudicium:& dicitur voluntarium qđ voluntarie defertur,& voluntarie suscipitur nec refertur, idest , is cui refertur,non potest cogi subire iuramentum.sic ergo exponit in sequenti

† De intellectu textus.& glossarū, vide præ aliis Guidonem Papæ hic.

e Et excōmunicati. in fra eo.de eo qui duxit in mat. significauit. Ioan. And.

† Vide Iasonem in l.sub præcepto.C. de trāsactio. & Albericū trac. de statut.par. 1. q. 25.& Decium in Rubrica. C. qui admitti,&c.

d Cui nō dicit cōrariū interdictum vti possidetis, etiam in tentando. Ioan.And.

† Colocen. in omnibus.

† De intellectu, vide Oldradum consil.94. & 95. Ferdinandū Vasquium lib.2.de successione.§.8.& Couaruuiā in c. quāuis. in 2.par. relectio. §. 2. de pact.li. 6.

b Vide B. Thomam 2. 2.q.70.ar.1. & ibid. Caietanum.

† Vide tex. in l.prohibere. §. quod plane.& ibi Bart.ff.quod vi aut clam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

concordantia.ff. de iureiuran.iusiurandum quod. sed de hoc non dicitur hic. Necessarium dicitur quod defertur à iudice in defectum probationis,nec potest referri nec recusari nisi iusta de causa,vt hic in prima linea. & C.eo.l.generaliter.§. finautem. & potest appellari nisi recusatio admittatur, vt ibi dicitur. De hoc habes supra de procur. ex insinuatione. & supra de proba. ca. 2. & C.eod.in bonæ fidei.Iudiciale dicitur a iudicio quòd pars defert parti in iudicio,quod non est necessarium subire vel referre,vt hic.versi.quáuis quod. & l. præd. generaliter.§.finautem.sed si reus retulerit iuramentum actori, necesse habet iurare [a]: aliàs prætor denegabit ei actionem.ff.eodem. iusiurandum.§. ait prætor.immo procedetur quasi iurasset reus. C.eo.generaliter. §. omne. olim non poterat recusari.ff. eod. tit.manifestæ. & C.eod. delata. sed illud potest intelligi cum iam susceptum est iuramentum, vel hoc nouum ius:illud vero vetus. Et no. quòd post iuramentū à iudice delatum parti,& præstitum à parte parti,potest recedi ab eo propter nouas probationes, sed post iuramentum delatum à parte parti, & præstitum ab eo non potest recedi.ff.eod.admonendi. Item procurator, nisi sit vniuersorum bonorum,vel nisi specialiter mandatum sit, iusiurādum deferre non potest.ff.eod.iusiurandum.§.procurator.

tum, nisi [a] iusta de causa, non potuit recusari. Quamuis quod in iudicio a parte parti defertur, recusari possit licite, ac referri. Nec liceat conuento famosa [b] actione, referre huiusmodi iusiurandum.

¶ *Actore nihil probante reus est absq; omni onere absoluendus: si vero præsumptio est pro eo, defertur reo iuramentum, vel ipsi actori consideratis personarum & causæ circunstantiis. hoc dicit.*

¶ Sane † si actor omnino in probatione [c] defecerit,reus debet (& si nihil præstiterit) obtinere. Præsumptione vero faciente pro illo [d], reo deferri potest ad ostendendam suam innocentiam iuramentum, nisi iudex (inspectis personarum & causæ circunstantiis)illud actori videat deferendum.

[a] ¶ *Nisi iusta de causa.*]Puta quia dubitabat,quòd hoc iuramentum est de veritate.ff.eo.tit. iusiurandum , & ad pecunias. 1. respon. ff.re. amota.Marcellus.& sic præter iuramentum de calumnia , iuratur de veritate ab altera parte in isto casu.sim.supra eo.de testi.vltra.Ber.

¶ *Glos.sequens exemplificat , secundo dat alium casum ad quem inducit 5.iura.tertio dicit quòd deferens iurat ad calumniam.*

[b] ¶ *Famosa actione.*] Vt in actione furti & aliis famosis actionibus. & actione rerum amotarum non refertur iuramentum:vt ff.re. amo. l.Marcellus.§.vlt. & ll. seq. & idem est vbicumq; lex defert iusiurandum.C.de fideicommiſ.l.vlt.& C.de iu.deliberan.sancimus.§. licentia.& C.de iu.do.impe.l.vlt.& C. de his qui ad eccle. confu. præsenti.§. sicubi [b].& C.de bo.aucto.iudi.pos.l.fi.§.vlt.nisi eadem lege permittatur referendi potestas.Item & illud scias, quòd qui iusiurandū defert, primo iurabit quòd per calumniam non defert : vt in l. præd. Marcellus. & C. de fideicom.l.vlt. & ff.eod.iusiurandum.§.qui iusiurandum.

SANE. Quia supra dixerat de iuramento deferendo à iudice , & à parte,ne aliquis crederet hoc iuramentum indistincte posse deferri, subiicit hunc §. in quo ponit notabilem & solennem limitationem. Et potest diuidi in duas partes.In prima ponit regulam , In secunda ipsius determinationem:ibi, *Præsumptione vero.* Abbas Siculus.

CASVS. Dicitur hic quòd si actor omnino deficit in probatione, reus debet absolui,quamuis nil p̄bet:sed si præsumptio sit p̄ actore, reo potest deferri iuramentum ad tollendum illam præsumptionem, & suam innocentiam ostendendam: & hoc verum est nisi iudex consideratis circumstantiis personarum & causæ videat iuramentum illud deferendum actori.Nota in prima parte dilationem super tribus iuramentis.In secunda nota , quòd reus debet absolui si actor omnino deficit in probatione.Item iuramentū defertur habito respectu ad honestatem personæ,& quantitatem causæ.

[c] ¶ *In probatione.*]Not.quòd si actor omnino nihil probat,nec habet præsumptionem:reus & si nihil præstiterit, absoluitur. sic ℨ. de causa pos.cum ecclesia.& infra.vt eccle.bene.vt nostrū.& supra eod.mulieri.& C.de eden.qui accusare. Si vero actor habet præsumptionem pro se,& contra reum:tunc contra talem præsumptionem defertur à iudice reo iuramentum ad purgandum innocentiā suam,vt hic dicit expresse. & C.de his qui ad eccle.confu.præsenti.§.sicubi. & C.eo.in bonæ.quæ intelligitur secundum istum §.vt quandoq; deferatur reo, quandoque actori : quia non distinguitur ibi. & actori quandoq; defertur iuramentum in defectum probationis ; puta cum habet vnam bonam præsumptionem [c],siue vnum bonum & honestū testem: tunc habito respectu ad quātitatem causæ,& qualitatem personæ , vt non sit præsumptio quòd pro tāto debeat deierare,defertur iuramentum ipsi actori.ad hoc præstat optimum arg.ff.de leg.tut.legitimos. & supra de renun.super hoc.in fi.& supra de procu ex insinuatione,& sic intelligitur.supra de probat.sicut consuetudo.

[d] ¶ *Pro illo.*] Scilicet pro actore.Bernar.

DE EXCEPTIONIBVS.

¶ *Supra visum est de iure actorum , quo muniuntur vt lanceis seu gladiis:merito subiicitur ius reorum , quo muniuntur vt clypeis & loricis.Sicut enim actiones sunt arma actorum:ita exceptiones arma reorum.Vel sic.supra visum est de probationibus in genere & in specie, sed quia vt plurimū fundata intētione actoris reus opponit peremptoriam, vel alias exceptiones contra probationem actoris, congrue igitur ex ordine subiicitur tractatus de exceptionibus.*

TITVLVS XXV.
De exceptionibus.

¶ Celestinus tertius.

¶ *Si testis de crimine contra eum excepto conuincitur , vel aliàs conuictus apparet,repellitur à testimonio: sed de crimine non punitur,si non tangit negotium principale.*

CAP. I.

DEnique † quòd indicta & personas testium : & infra. ¶ Si crimina testibus obiiciuntur [c], de quibus non fuerāt hactenus accusati [f], sed tantum per exceptionē opponuntur, probatio illorum criminum exhibenda [g] est, antequā causa per sententiam [h] terminetur: na illa probari debent , antequam causa per sententiam terminetur, quæ si probata fuerint , testes à testimonio repellentur : quia dicunt canones:testes absque vlla infamia,vel suspicione,vel macula manifesta in ferendo testimonio requiruntur;quòd si sola crimina de quibus alio tempore conuicti vel confessi fuerint, in iudicio testibus obiiciantur,à testimonio repelluntur : quia eorum confessioni non est credendū contra alios,nisi prius se probauerint innocentes. Cæterum quæreret aliquis : ecce crimina probata sunt contra testes in modum exceptionis,nunquid debent testes puniri pœna ordinaria? Rndet Papa , quod propter hoc non debent puniri pœna ordinaria: quia in eos accusatio iuris ordine non procedit , sed sufficit vt à testimonio repellantur , vbi crimen quod eis obiicitur , non contingit causam de qua agitur. Nota quòd testes sine omni infamia debent esse. Item testes conuicti vel confessi de crimine in iudicio a testimonio repelluntur. Item nullus debet puniri sine accusatore. Item secundum modum agendi punitur aliquis.Hæc decr.intelligenda est & notanda secundum illam supra de testi.testimonium.

Decretales. Cc 3 obtinebat:

DEnique † quòd indicta & personas testium : & infra. ¶ Si crimina testibus obiiciuntur [c], de quibus non fuerāt hactenus accusati [f], sed tantum per exceptionē opponuntur, probatio illorum criminum exhibenda [g] est, antequā causa per sententiam [h] terminetur: quæ si probata fuerint, testes à testimonio repellentur : quia dicunt canones: testes absque vlla infamia, vel suspicione, vel macula manifesta in ferendo testimonio requiruntur; quòd si sola crimina de quibus alio tempore conuicti vel confessi fuerint, in iudicio testibus obiiciantur, à testimonio repelluntur : quia eorum confessioni non est credendū contra alios, nisi prius se probauerint innocentes. Cæterum quæreret aliquis : ecce crimina probata sunt contra testes in modum exceptionis, nunquid debent testes puniri pœna ordinaria? Rndet Papa , quod propter hoc non debent puniri pœna ordinaria: quia in eos accusatio iuris ordine non procedit , sed sufficit vt à testimonio repellantur , vbi crimen quod eis obiicitur , non contingit causam de qua agitur. Nota quòd testes sine omni infamia debent esse. Item testes conuicti vel confessi de crimine in iudicio a testimonio repelluntur. Item nullus debet puniri sine accusatore. Item secundum modum agendi punitur aliquis. Hæc decr. intelligenda est & notanda secundum illam supra de testi. testimonium.

[e] ¶ *Obiiciuntur.*] Hanc decretalem intellige secundum tenorem illius decre. supra de testibus.testimonium. & secundū tenorem illius decretalis,præsentium.supra de testibus.

¶ *Glo.seq.signat contrarium, & soluit.*

[f] ¶ *Accusati.*] Si enim accusati & confessi vel conuicti fuissent , indistincte repellerentur , etiam sine alia probatione si hoc constaret: vt supra de testibus.testimonium.& ca.super eo. Item arg. contra. 4. q.3.ca.si testes.§.Item lege Iulia.Solu.aliud secundum leges,vbi non repellitur ab obiectu criminis nisi condemnatus fuisset , & infamis effectus:secundum canones sufficit si probetur criminosus.

[g] ¶ *Exhibenda.*] Statim vel infra terminum competentem à iudice statuendum.supra de prob.licet.& supra de offic.deleg.prudentiam. §.sexta.arg.seruata distinctione illius Authen. C. de testi. Authen. si dicatur. Bernar.

¶ *Glo.seq.ponit opi.Tanc.secundo ponit aliā quā in fine determinat.*

[h] *Per sententiam.*] Quidā dicunt vt Tanc. quòd hoc est verum de illa exceptione quæ obiicitur in personam testis, quæ ante sententiam debet probari:illa vero quæ in dicta testium opponitur, s. cum testis arguitur de falso , vel actor vsus fuerit falsis testibus vel instrumentis,vsque ad xx.annum potest opponi.C. de falsis. quærelam. & infra eod.cum venerabilis. sed in causa matrimoniali in infinitum posset agi de falso : quia sententia lata contra matrimonium non transit in rem iudicatam per tractum temporis. infra de re iudi. lator. & cap. consanguinei.infra de eo qui duxit in matri.cum haberet. & 35. q. 9. loci nostri.§.his ita respondetur.Sed si de falso ante sententiam fuerit obiectum,& non probatum,post sententiā opponi non potest,nisi appellatum fuerit.C.de fid.instr.l.vlt.Et idem vī dicendum vt alij dicunt, de hac exceptione,quæ opponitur in personas testium,s.quòd in causa appellationis iterū posset opponi. nam in causa appellationis potest opponi exceptio peremptoria , quæ debuit proponi ante sententiam.C.sen.res.non pos.l.2.sed hæc est exceptio peremptoria, saltem per obliquū siue indirecte : quia probato q̄ testes sint periuri, vel alias criminosi,non debent admitti,alias videret q̄ hæc exceptio esset dilatoria:quod non est verū.& præterea potuit esse q̄ ista ignorabat in priori iudicio,& post appellationē didicit qđ modo obiicit: vnde saltem cum iuramēto, si hoc ante aperturam non fuit protestatus,debet admitti.ℨ. de test.præsentium. quod hic dicitur;antequam causa per sententiam terminetur,supple,nisi fuerit appellatum: alias verum est quod hic dicitur,quòd citra appellationem non audiretur.

[a] ¶ *Et supra de testi.licet & c.in litteris.secundū Hostien.*

† *Epistola 2.refert Burchardus lib. 1.decr.cap. 164.*

† *Scilicet Felix , Calistus , & Damasus, quorum refert Burchardus de hac re dict.lib.1. decret. cap. 169.171. & 172.*

[a] ¶ *Cum sicut.*] Supple, quæ, s. crimina obiecta, si probata fuerint, testes repellunt,& subdit causam , cum , i. quia testes absque vlla , &c. sicut canonica,&c.& sic lege hanc literam.

[b] ¶ *Absque vlla.*] Vt 2. q.7.testes. & q. 4. præsul a. & illa sunt canonica instituta , de quibus hic loquitur.

[c] ¶ *Cōuicti vel cōfessi.*] Vnde repelluntur si hæc ostendantur sine aliqua probatione. ℨ. de testi. testimonium. idem erit & si modo cōuincantur. vt in prædict.c.testimonium. & intellige istum §. scām tenorem istius capituli,testimonium.vt ibi dixi : vt s. si in crimine perseuerant , repellantur & in ciuili , & in criminali: si sunt emendati , admittantur in ciuili & criminali , cum ciuiliter agit:dummodo ipsos non comitetur infamia. & hoc est quod sequī in fin.§.nisi prius, &c. In criminali vero nullo modo , quamtuncumque egerint pœnitentiam, vt ibi.

[d] ¶ *Stephanus.*] 3. q. 11.ca.1.2. & 3.

¶ *Glo.seq.obiicit ad vtramque distinctiuam , & soluit.*

[e] ¶ *Innocentes.*] Si fuerint conuicti per testes,non vī q̄ possint probare se non esse tales : quia talis negatiua non admittitur ℨ testes. ℨ. de probat. ad nostram. & si fuerint confessi , non possunt probare ℨrium. quod enim quisquis sua voce dilucide p̄testatus est , in eundem casum proprio testimonio infirmare non potest. ℨ. de probationibus.per tuas.& C.de non numerata pecunia,generaliter.quia confessioni primæ standum est.ℨ. de præsumptionibus.litera s.& expone, innocentes,scilicet per pœnitentiam [b].ℨ. de testi.testimonium.Litera ista;nisi prius se probauerint innocētes,sic debet intelligi,id est , nisi probauerint se emendatos de crimine,& egisse pœnitentiam:& hoc si fuerit,innocentes reputātur,& ita demum admittuntur, vt dictum est in notula proxima.vnde non obstante eo q̄ confessi vel conuicti fuerint:& hoc probare possunt per sacerdotem suum.50.dist.in capite.& 2.q.1.si peccauerit.in fi.& infra de simo.nemo.

[b] *Ista enim sunt cōpatibilia, s. quē deliquisse,& pœnituisse, & hoc teneas , licet Tanc.Vin. Gof.Phili.& Inn.hic dixerint , quòd probata erat innocentia, eo ipso q̄ non probatur cōtrariū. allegar de præsum.ducū.cum simi libus. Ioan. Andr.*

[c] *Concor. l. 2. & ibi Bald.§.quòd obseruare. C.de iur.calum.glo. in l.qui iurasse. §.si pater. ff. de iureiurā.*

[f] ¶ *Cæterū.*]Rñsio taciтæ quæstionis:posset aliquis quærere an testes, quibus crimina probantur in modum exceptionis , sint propter hoc puniendi? Respondetur quòd non.

¶ *Glo.seq.argumentum remittit,argumento respondet,& iterum arguit ad alium casum.*

[g] ¶ *Siue confessi.*] Ex eo quod dicit,confessi,est optimum argumentum q̄ testes tenētur rndere an sint criminosi: quia si tenent confiteri cum opponitur exceptio ℨ eos,vt innuit hæc litera, multo fortius qñ examinantur. De hoc dixi ℨ. de testibus , cum causam. & quod dicit, confessi:& hoc intellige qñ examinabantur,& interrogati fuerunt à iudice sup crimine:& ipsi sunt confessi,licet rndere non tenerentur. & ideo non creditur eis cum iaceant in crimine [e].Vel dic q̄ debent interrogari qñ crimina in modum exceptionis testibus opponuntur, vt dictum est , cum litera ipsa hoc dicat. sed illud nunquā vidi fieri. Et est argumentum,quòd si iudex recusetur coram arbitris, potest ab eo quæri,& debet inde dicere veritatem, & hoc vidi fieri sæpe.

[h] ¶ *Pœna.*] Vt supra de ordine cognitionum. cum dilectus. vbi de hoc.ff.de his qui notantur infamia. Lucius.

¶ *Glossa sequens recitatur per obiectionem , & soluit quòd hoc speciale,& dat simile.*

[i] ¶ *Contingere.*] Si enim crimen quòd obiicitur testi, contingit causam de qua agitur,non solum repellitur,sed etiam punitur: sicut cum vir accusat vxorem de adulterio, & ipsa excipit de lenocinio , q̄ ipse tradidit eam adulterandam.ff.de adul. l. 2. §. si publico.sic & testis qui in testificando vacillauerit,siue falsum dixerit,punitur.C.de test. nullum.& 4.q.3.ca.si testes.§.item qui falso.sim. supra de conf. super. & supra de elect. super eo. ca. per' inquisitionem. argu. aliàs puniri non debet:quia non agitur de hoc:vt hic dicit , sed in eo in quo agitur,scilicet quia repellitur à testimonio.

CAP. II.

A † Nobis ex parte tua fuit quæsitum [a] ,vtrum is qui excommunicato in locutione vel oratione scienter communicat, excommunicatum ipsum à sua possit accusatione repellere , cum ille communionem huiusmodi replicet contra eum. Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus , quòd ipse ab accusatione [k] illius poterit remoueri , cum primus à communione fidelium sit exclusus, secundus vero tantum à sacramentorum [l] participatione sit † remotus.

¶ Idem Audicen. † episcopo.

¶ *Habens plura beneficia,cōtra alium de pluralitate nō excipit.h.d.Io. And.*

CAP. III.

CVm † ecclesiasticæ prouisionis officium : & infra.

Nobis.]Communis diuisio.secunda:ibi, *Nos.*Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis est excommunicatus maiori excommunicatione,puta Titius : Martinus participauit Titio scienter in locutione vel oratione:& sic Martinus est excōicatus minori excōicatione:ecce Titius accusat Martinum,Martinus excipit ℨ Titium , dicēs ipsum esse excōicatum maiori excōicatione:Titius replicat ℨ Martinum dicens : Tu non potes excipere cōtra me,quia tu sciēter participasti mihi in oratione vel in locutione : quæritur vtrum Martinus possit repellere Titium à sua accusatione, non obstāte replicatione Titij ? Rndet Papa quòd Titius bene potest repelli à sua accusatione non obstante replicatione:quia Titius remotus est à communione fideliū : Martinus vero solummodo à participatione sacramentorū.Nota,q̄ excōicatus maiori excommunicatione repellit ab agendo,sed minori excōicatione ligatus nō repellitur , quia nō est remotus à cōione fidelium.

¶ *Glo.seq.obiicit,& tripliciter soluit.*

[k] ¶ *Accusatione.*] Dubitatio fuit in hoc, cum ēsi prius cōmunicauerit ei,non videbatur postea ei obiicere posse excōicationem,cum approbauerit mores illius. infra de accusa. nulli. supra de iureiuran.quemadmodum.& ff.de adul.l. si vxor.in fin.& ff. de neg.gest.Pomponius 1.8.q.2.dilectissimi.32.q.5.horrendus. & 4.q.3. ca.si testes. §. item si quis testibus. & infra de his quæ fi. à maio. parte.cap.ex ore.Item non debet alij obiicere quod ipse noluit seruare. infra de præben.pro illorum. & infra ca. proxi. & infra de appel. an sit. & supra de elect. bonæ 1.Sed his omnibus potest responderi cum August.Nonnullos sustinemus,quos inuiti toleramus.24.q.1.quisquis. Præterea alia est solutio.prædicta locum habēt in accusationibus: vt ℨ.de sent.excom. in præsentia. vt si aliquis participauerit excōicato, non potest ei postea opponere excōicationem, vel ipsum denūciare, cum ipsum non duxerit euitandum.sic loquitur illa decr.in præsentia. secus in exceptionibus , vt hic : quia licet reus sit excōicatus minori excōicatione.siue etiā maiori,potest excipere ℨ actorem,cum quælibet legitima defensio sit ei reseruata:vt ℨ.eo.cum inter.& c.dilecti. ℨ innuitur hic vbi dicit, secundus vero,&c. q̄ si accusatus esset maiori excōicatione notatus , non posset suum accusatorem repellere à sua accusatione:quod nō est verum,vt dicunt iura proxime dicta,& alia plura:vt patet infra.eo.dilectæ.& c.significauerunt. quia nec infamis infamem , nec criminosus criminosum potest accusare. 32. q.6. nihil iniquius.& 3.q.7.iudicet.& infra de adult.c.pen.& vlt.& C. de adult. qñ Alexandrum. vnde supple ibi , maxime. Secundus vero à sacramentorum communione maxime : quia idem esset si esset remotus à communione fidelium : licet Gratianus esset in contraria opinione per id quod legitur 2.q.7.alieni.quod patet in hoc. §. qui est contra: sed illud est speciale. Fallit tamen vbi p̄sequitur quis iniuriam suam. 4.q.7.omnibus.Item fallit in episcopo.vt infra de accusa. nulli. & illud fuit:statutum in odium [d] episcoporum : quia non debent habere prauos homines & viles in familia sua.2.q.7.cum pastoris.

[l] ¶ *A sacramentorum.*] Infra de senten. excom. significauit.contra. sed illud videtur esse speciale in excommunicatis à Papa, vel potest habere locum quando communicat ei pro quo excommunicatus [a]. infra de senten.excomm.nuper.& c.si concubinæ.vel ibi fuit excommunicatus cum omnibus fautoribus suis.11.q.3.excellentissimus.

Cum ecclesiasticæ.]Hoc cap. aliqui summāt sic:Reus non necessarius ab exceptione repellitur per replicationem paris criminis,vel obiecti. Et hæc decretalis est difficilius quo ad intellectum : & adhuc redditur magis difficilis propter dicta Doctorum.Diuiditur in duas partes. In prima ponit decisum exordium. In secunda mandatum:ibi, *Mandamus.* Abbas.

CASVS. Quidam Iacobus nomine fuit inuestitus per dñm Papam de quadam præbenda vacante in Nouarien.ecclesia , & de mandato ipsius in corporalem possessionem ipsius præbendæ inductus , quam non permittebant eum Nouarien.canonici possidere : hoc proposuit Iac.prædictus in præsentia dñi Papæ.Econtra p[illegible] capituli exceptionem quandā proposuit ℨ ipsum, videlicet q̄ in alia ecclesia bñficium

Universidad de Burgos Biblioteca

obtinebat.Ille replicauit cõtra eos, quòd ipsi plura beneficia in pluribus eccleſiis obtinebant. Inno. cognita veritate mandat Lauduñ. epiſcopo, quatenus dictum Iacobum faciat præbendæ illius pacifica poſſeſsione gaudere, de qua fuit per C.inueſtitus, non obſtante exceptione prædicta,quam non poſſunt ei obiicere,cum & ipſi varia beneficia in diuerſis eccleſiis habere noſcantur.Nota,quòd qui ſimili impedimẽto laborat, non poteſt illud alij opponere. Item exceptio exceptione ſine replicatione tollitur.

¶ *Glo.ſeq.ponit opi.Vin. quam in fi.approbat.ſecundo opi.Tan.& I.contra quam opp.& reſpõdet, demum quærit, & opi. ponit, quæ probat per rationem & per locum à diuiſione.*

g¶ *Opponere.*] Vincentius dixit in hoc loco, quòd nomine collegij, vel eccleſiæ poterãt opponere hanc exceptionem, & illi qui non habebant plura beneficia, nomine ſuo & eccleſiæ: ſed hoc nõ profuit: quia Papa Celeſtinus ſcienter cõtulerat illi Ia. beneficium, & ideo non poterant opponere. Arg. ſupra de offi. deleg. paſtoralis. §. præterea. & infra de reli. do. conſtitutus. Et dic quòd bene admitteretur exceptio niſi iam fuiſſet miſſus in poſſeſsionem, & confirmatus prout hic fuit: vt patet in antiqua, & hoc vbi dicit; pacifica poſſeſsione gaudere.T.& I.dicebant,quòd nomine eccleſiæ non poterant illã opponere: quod enim in ſuis perſonis æquum putabant,in aliis non poterant reprobare. ſupra de conſti.cum omnes. 19.dist.ſi Romanorum.32.q.6.nihil iniquius.4.q.3.ſi quis teſtibus. ff. de reg.iur.cum par.& infra de adul.c.pen.& vlti. Sed videtur quòd nomine eccleſiæ poterant obiicere:quia delictum perſonæ,&c.16.q.6.ſi epiſcopum.& infra eo.cum venerabilis.Sed non debent propter hoc admitti:quia ſic alia via conſequerẽtur id quod volebant, quod eſſe non debet.ſupra de procu.tuæ.& quia non expedit eccleſiæ hanc exceptionem opponi, immo expedit eccleſiæ plures habere diuites clericos,vt eam poſsint melius defendere,& imperũ & fiſcus abundabit vtens ſubiectis locupletibus. in Authen. vt iudi. ſine quoquo ſuſſra.§.1.coll. 2. Sed pone quòd aliqui ſint qui non habent plura beneficia, nunquid poſſunt opponere?Dicũt prædicti Tanc.& Io.quòd non ſint admittendi: quia ſic alij eſſent conſecuti per iſtos quod per ſe non poterant,quod eſſe non debet.ff.de bo.lib.quærit.arg. 46. diſt. ſicut non ſuo.ff.de admi.re.ad ciui.per.l.2.in prin.Item iſti nõ habentes plura beneficia qui obiiciunt hanc exceptionem, aut elegerunt alios,aut electi ſunt ab illis:Si alios elegerũt, tali exceptioni renunciaſſe videnr:vt ſupra de conſti.cum acceſsiſſent.& infra de præben. pro illorum.Si vero electi ſunt à talibus, non poſſunt hoc obiicere, cum habeant cauſam ab illis qui hoc opponere non poſſunt. arg. 16. q.3.ſi ſacerdotes. in fi.& ff.de iu.do.cum in fundo. & indignum eſt vt illi admittantur ad repulſionem illorum quorũ repellerentur auctores.ſupra de teſt.licet ex quadam.Et ex hoc ſequitur,q̃ ſi aliquis non facit mentionem in reſcripto de beneficio ſuo, quòd capitulum non poteſt ei obiicere de falſitate reſcripti, cum eis non competat talis exceptio, & tamen reſcriptum non valet, ſed tamen valet quantum ad hoc infra de præben.pro illorum. Plerumque enim datur actio ei qui non poteſt agere, ideo quia reo non competit exceptio. ff. ſi ſerven.loci.§.pen.& ſupra quod me.cau. ad audientiam. & 3. de iureiu. debitores.Mihi vr̃ quòd Vinc.melius dixit, non obſtantibus rõnibus aſsignatis:& ideo illi ſaltem q̃ non habent alia beneficia, bene poſſunt hanc exceptionem opponere,& defendere eccleſiam.3. de conſ.præben.ex parte.& 3. eo.dilecti.immo vnus ſolus poteſt ſe opponere:vt 12.q.2.nõ liceat.quia vtilitas eccleſiæ in hoc procurat,& ideo audiẽdus eſt.3.de his quæ fi.à maio.par.cap.cum in cunctis.& 31. diſt. Nicæna.quin iſti qui ſe opponunt procurent vtilitatem eccleſiæ, non dubitatur:quia ſi iſte,qui plura beneficia habeat,reciperetur,læderetur eccleſia:cum non poſsit continuam reſidentiam facere, ad quam de iure communi tenetur,& ita non poſſet eccleſiæ deſeruire.fauore enim eccleſiæ, & propter vtilitatem ipſius eccleſiæ ſtatutum fuit vt clerici debeant in eccleſia reſidere. Nec ob.quod dr̃ quòd iſti receperunt alios habentes plura bñficia, ergo non poſſunt amplius hanc exceptionem opponere.hoc non eſt verum. Si enim ſemel male fecerunt,non ſequitur quòd poſtea idem facere debeant [a].Et licet renunciauerint exceptioni ſuæ 3 vnum,non renunciant 3 alios.& quia res inter alios acta non prodeſt aliis, nec nocet.3. de re iud.ca. pen. cum ſuis concor. arg. ad hoc. 3. de priuil. ſi terra.&c. accedentibus.

¶ Mandamus, quatenus Ia. faciatis præbendæ illius, de qua per Celeſtinum prædeceſſorem noſtrum noſcitur inueſtitus, pacifica poſſeſsione gaudere: cum exceptionem illam quòd præfatus Ia. in alia eccleſia beneficium poſsidet, ei non poſſint opponere [a], quos conſtat varia beneficia in diuerſis eccleſiis obtinere.

¶ Idem epiſcopo Helieſi.

¶ *Index ſtatuere debet terminum ad omnes dilatorias proponendas: poſt quem excipientem non audiet, niſi in tribus caſibus hic exceptis.*

CAP. IIII.

PAſtoralis †:& infra. ¶ Qm̃ per dilatorias exceptiones, malitioſe nonnunquam cauſarum terminatio prorogatur, inquiſitioni tuæ reſpondendo decernimus, vt infra certum tempus à iudice aſsignandum, omnes dilatoriæ [b] proponantur †: Ita quòd ſi partes extunc [c] aliquas voluerint opponere, quas non fuerint proteſtatæ [d], nullatenus audiantur [e] †: niſi forte aliqua de nouo [f] ſibi competens exorta fuerit: vel is, qui voluerit eam opponere, ſidem faciat iuramento, ſe poſtmodum [g] ad illius notitiã peruenisse.

† Cap.3.eo. tit.in 3.com pil. Et pro intellectu vi de Antoniũ de Butrio in c. item cum quis. de reſtit.ſpol. & in c.licet cauſam. de probat.adde Baldũ in l.2. ff. quod vi aut clam.

¶ Idem monachis † Farſeñ.

¶ *Excommunicatus excipere,appellare, & omnem defenſionem facere poteſt:ſed reconuenire non poteſt.*

† Vide tex. in l. ſi. C. de excep. & in l. 2. & ibi Bart.ff.de re iudic.

† Vide tex. in Authen. qui ſemel. cũ ibi not. C.de probat.

† Hæc duo verba: monachis Farſen. deſunt in antiquis.

in præiudicium alterius.

¶ *Glo.ſeq.reci.per quæſtio.*

b ¶ *Dilatorias.*]Secus de peremptoriis, & de exceptione excommunicationis [b], quæ poſſunt proponi quandocumque.de his dicitur infra eod. exceptionem.

c ¶ *Ex tunc.*]Id eſt poſt terminum ſtatutum à iudice & finitum.

¶ *Glo.ſeq.reci per quæſtionem,nũquid ſufficiat generalis proteſtatio.*

d ¶ *Proteſtatæ.*] Supra de teſti. præſentium. & intellige proteſtatæ nominando expreſſe exceptiones, quæ ſcribi deberent. 3. de proba. quoniam.vt ſi velit proponere exceptionem recuſationis, illã primo debet proponere: & ſuper illa tm̃ procedere, de aliis poteſt proteſtari ſic;ſaluis aliis dilatoriis,quę tales ſunt,& debent nominari,probandis ſuo loco & tempore poſtquã cognitum fuerit de ſuſpicione. de hoc dixi 3.de proba.qm̃.nec ſufficit dicere in genere, ſaluis aliis exceptionibus: quia per hoc nulla videretur prouiſio huius decr.3. de confirma. vti. vel inut.bonæ. ar. ſupra de dolo & contu.ex literis.

b Idẽ Hoſt. & Guli. in Spec. eo. tit. §.2.verſi.ſed nunquid poſt, & hoc eſt veriũ hodie per Clem. excom municationis.eo.tit. vbi vide Ioan. And.

¶ *Glo.ſeq.inducit ſimile,declarat tex. not. quòd terminus præcludit viam excipienti, dat ſimile in accuſante.*

e ¶ *Audiantur.*]Sic etiam dicit lex,q̃ ſi aliquis propoſuit vnam exceptionem & ſuccubuit, ſi vult aliam poſtea proponere, hoc faciat infra terminum conſtitutum.Inſtitu de excu.tut.§.q̃ aũt. & hoc verũ eſt, q̃ ſimul poſſunt proponi cum alicui competunt plures exceptiones,quæ nõ ſunt 3riæ,ſed in cõtrariis ſecus; vnde ſi primo propoſuit vnam & ſuccubuit:volẽs poſtea ire ad aliam, bene admittitur. C. de inoffi.teſt.3 maiores.& 3.tit.proxi.auditis.& ita patet q̃ hic perditur exceptio ſi non proponatur infra terminum conſtitutum, ſed actio non perditur. Simile in accuſatore: quia ſi non proſequitur accuſationem ſuam 3.terminum,poſtea non auditur.3.de accuſat. veniens. & C. qui accu. non poſ.l.3.& 4.q.5. quiſquis.de hoc dictum eſt ſupra de proba.licet.immo punitur in libra auri qui exceptionem dilatoriam poſt litis ingreſſum proponit. C. de excep. l. ſi quis aduocatus.

¶ *Glo.ſeq.reci. per q.quid ſi poſt lit.conteſta. oritur.*

f ¶ *De nouo.*] Scilicet poſt terminum ſtatutum. idem eſſet, ſi etiam poſt litem conteſtatam exorta ſit.3.de offi.deleg.inſinuante.quia quæ de nouo emergunt,auxilio nouo indigent.ff.de inter.act.de ætate. §. ex cauſa.& noua res nouum conſilium & remedium exigit.ff.de ven. inſpi.l.1.in prin.Et ſi noua cauſa allegetur, puta quia fideiuſſor mortuus ſit,iterum æquum erit præſtare cautionem.ff.vt in poſ.le. plane. & nouis morbis noua conuenit antidota præpari. ſupra de iura. calum.cæterum.50.diſt.vt conſtitueretur.

¶ *Glo.ſeq.inducit ſimile.quærit quid ſi poſt cõteſtationem innoteſcit: ponit opi.affirmatiuam,ſoluit negatiue.*

g ¶ *Poſtmodum.*]Scilicet poſt terminum conſtitutũ,infra quem omnes dilatoriæ proponantur.ſic 3.de teſti.præſentium. & ita iuramentum eſt hic,& ibi legitima probatio.Sed quid ſi poſt litem conteſtatã vellet iurare,q̃ poſt ipſam conteſtationem ad notitiam ipſius peruenit,quæ tm̃ non eſt exorta de nouo,ſed erat ab initio,puta cõſanguineus erat iudex impetrantis, vel impetrans vaſallus iudicis, vel aliqua alia cõſimilis,ſed hoc reus ignorabat,nunquid debet audiri? Dicunt quidam,quòd ſic.Mihi vr̃ quòd amplius non audiatur: quia ab initio debet inquirere de huiuſmodi dilatoriis: quia vigilantibus & non negligentibus iura ſubueniunt. ff. qui. ex cau. ma. non enim ff.de eden.veluti.& facilitati & negligentiæ ſuæ imputet. Neq; enim oportet per ſingula momenta onerari actorem. ff. vt in poſ.leg. ſi is à quo.§.vlt.ſic enim non eſſet litium finis. & hoc quod dicit hic locum habet

a Concor. l. 2. ff.de ſena. & l.ſi cui. §. fin.ff.de acc. & Bar. in l. ſemel.ff. de regu.iur.

Paſtoralis.]Diuidit.nam in prima ponitur deciſa conſultatio.In ſecunda rñſio:in qua duo facit.Primo ponit decretum, & ipſius cauſam.Sc̃o pœnam & tres caſus exceptos:ibi, *Ita quòd.* Abb.Sicu.

CASVS. Quidam malitioſe dilatorias exceptiones,pponebant vt cauſarum terminatio differretur: ad iſtorum malitiã compeſcendam ſtatuit Papa,vt 3.certum tempus aſsignandum à iudice,oẽs dilatoriæ exceptiones proponantur,ita q̃ ſi partes poſt terminum aliquas voluerint proponere,quas in termino non fuerunt proteſtatæ, nullatenus audiantur, niſi de nouo poſt terminum exorta fuerit,vel niſi ille q̃ eam opponere voluerit, fidẽ faciat iuramẽto ſe poſt terminum ad illius notitiam peruenisſe. Not. q̃ iudex poteſt ſtatuere terminum ad dilatorias proponendas,nec poſtmodum poſſunt proponi niſi in tribus caſibus hic contentis, ſ. ſi fuero proteſtatus, ſi de nouo mihi cõpetat, vel ſi iurem poſtmodũ eam ad meam notitiam peruenisſe.Item quæ de nouo emergunt,nouo auxilio indigent.Item per iuramentum probatur conſcientia, aliquius. Item nota hic caſum vbi iuramento vnius creditur

a Ii eſt quibus ignorãt factum non ius, ac ſi diceret, ſi ignorabam iudicẽ conſanguineũ. ſed ſi ignorabam eum propter hoc recuſari poſſe, mihi imputabitur Ioan. And.

† Cap.2. tit. de iudiciis in 4.cõpilat.

† Argẽtorio.

† Malis.

† Vide Hoſtieñ. in ſum. tit.de recuſat.§. quæ ſunt iuſtæ cauſæ.

† Aliàs,ſcięntia

Et de hac clauſula: ex certa ſcientia, quid operetur, vide Antoniũ Gabri.l.um li.6. com. opinio. tit. de clauſulis.cõcluſio. 1.

CAP. V.

CVm † inter Priorẽ & conuentum de Argentolio † ex parte vna, & nobilem virum S.de Malileone † diœceſis Pictauien. ex altera, ſuper damnis & aliis coram vobis ex delegatione noſtra quæſtio verteretur, procuratore ipſius nobilis veſtrum volente declinare iudicium, eo quòd duos ex vobis habebat ſuſpectos: procurator monaſterij allegauit parti eiuſdem nobilis (cum eſſet vinculo excommunicationis adſtrictus) exceptionis huiuſmodi beneficium interdictum: & infra. ¶ Inquiſitioni veſtræ duximus reſpõdendum, quòd prædicto nobili legitima defenſio [a], in iudicio reſeruatur: & maxime iudicis recuſatio †: cum periculoſum ſit coram ſuſpecto [b] iudice litigare: ac ſuſpectis iudicibus ſedes Apoſtolica cauſam de certa conſcientia [c] † non cõmittat. vnde in talibus non excommunicati fauor attenditur,ſed æquitas iudicantis, cum non debeat claudicare [d] iudicium: ac ſatis videatur abſurdum, ſi actore impugnante, reo defenſionis cõpia denegetur, quia ſic cõdemnaretur, qui deberet abſolui aliquando: nec excommunicato denegãda eſt abſolutionis ſententia, q̃ eſt in cauſa abſolutionis: & ſi condemnetur poteſt appellare ſi cõtra iuſtitiam fuerit cõdemnatus: & eadem ratione alia ſuffragia in vno & eodẽ iudicio non denegantur eidem. Sed excommunicatus reconuenire actorẽ non poteſt:ne ſi in defenſione ſuſtinetur,ad impugnandum extendatur. Nota q̃ periculoſum eſt litigare ſub iudice ſuſpecto.Item in iudiciis æquitas ſeruãda eſt, & non fauor. Item iudicium claudicare non debet. Item excommunicatus poteſt appellare, & omnis legitima defenſio eſt illi ſalua in iudicio, ſed agere vel reconuenire non poteſt. Item fauorabiliores ſunt rei quam actores.

† Vide tex. in l. fi. C. de excep. & in l. 2. & ibi Bart.ff.de re iudic.

† Cap.2. tit. de iudiciis in 4.cõpilat.

† Argẽtorio.

† Malis.

† Vide Hoſtieñ. in ſum. tit.de recuſat.§. quæ ſunt iuſtæ cauſæ.

† Aliàs,ſcięntia

Et de hac clauſula: ex certa ſcientia, quid operetur, vide Antoniũ Gabri.l.um li.6. com. opinio. tit. de clauſulis.cõcluſio. 1.

¶ *Glo.ſeq. inducit duo ſimilia. Secundo obiicit,& ſoluit. Tertio quærit, & ſoluit.*

a ¶ *Legitima defenſio.*]Hic manifeſte patet, quòd excõicatus poteſt excipere & defendere ſe in iudicio:vt 3.eo.dilecti.& c. dilectæ. & c. ſignificauerunt.& poteſt appellare,& appellationem proſequi.3. eo. ca.vlt.& eadem defenſio competit excommunicato,quæ cõpetit non excõicato,ſicut eadem defenſio competit ſeruo quæ libero. ff.de accuſeruos. Et libertus qui aliàs patronum accuſare [b] non poteſt, in ipſum patronũ retorquere poteſt accuſationem, ſi à patrono accuſet. ff.de bo.lib.qui cum maior. §. ſi libertus. quia ignoſcendũ eſt illi qui prouocatus voluit ſe vlciſci:vt ibi. Et ſic poteſt excipere de pacto de non petendo,& exceptionem probare, non obſtante q̃ lex dicit, q̃ reus in exceptione fiat actor.ff.de .pb.in exceptionibus.q̃a quicquid facit,ad ſui defenſionẽ facit. Itẽ qualiter p̃ſtabit ſacramẽtum calumniæ,cum ſibi non liceat ingredi ſacra,multo minus & tangere?5.diſt. ad eius vero.& 44.diſt.nulli clerico.Et quibus cætera ſacramenta negantur,qũo vnum genus ſacramenti putatur poſſe concedi?5.diſt.illud. In illo caſu conceſſum eſt à iure in odium potius excõicati, q̃ omnia poſsit facere quæ ad cauſam pertinẽt,& ſic iurabit, & omnes participantes ſibi occaſione litis non incidũt in canonem, cum talis cõio ſit potius ad damnum ſuum, quam ad commodum. Sed quid ſi excõicatus conuenitur ſuper eo q̃ quo fuit excõicatus iniuſte, numquid poterit excipere q̃ non tenetur rñdere niſi reſtituatur ei cõio hominum,qua fuit iniuſte priuatus? Dicit Io. c q̃ ſic, nec tenetur antea rñdere,dummodo oſtendat q̃ iniuſte fuit excõicatus.3.q.2. c.1.& 2.q.5.ſuper cauſa.in fin. quia omnia iura ſunt reſtituenda corporalia & incorporalia.2.q.2.nullus poteſt.& 3.q.2.ca. ſi epiſcopus. Et ſic not. q̃ qui remotus eſt à quolibet actu legitimo, tamen excipere poteſt.

b Concor. tex. in l. de venia. ff. de in ius vocã.

c Et Vinc. hoc verũ ſi agat excommunicator, vel is qui fecit illũ excõmunicari: ſecus ſi alius. arg.ſupra de reſt.ſpo frequens.lib. 6. Ioan. And.

b ¶ *Suſpecto.*] Vt 3.q.5.quòd ſuſpecti.C.de iudi.apertiſsimi.

¶ *Glo.ſeq.arguit & remittit.*

c ¶ *Conſcientia.*]Arg.quòd ſententia lata à iudice ſuſpecto poſsit retractari,ſi detecta fuerit ſuſpicio: quia literæ ſic obtentæ nullam videntur conferre iuriſdictionem. De hoc dictum eſt ſupra de reſcrip. ad audientiam 2. Et not. quòd omne reſcriptum habetur ſuſpectum quod de conſcientia Papæ non emanauit.de reſc.cum dilecta. & infra de cõſtr.vti vel inuti. porrecta.

d ¶ *Claudicare.*] Not. æqualitatem ſeruari in iudiciis. ſupra de iud. nouit. & 4.q.4.ca.2. & 3. q. 9. ca. vlti. nec debet actori licere quod reo non licet. ff. de reg. iur. non debet 2.

e ¶ *Remedium.*] Quia ſicut poteſt excipere, vt dictum eſt,ſic poteſt appellare: vt 3.q.9.reuera. & infra eod.ca.vltimo.

f ¶ *Legitima.*]Arg.quòd qua ratione vnum alicui concedit, & omnia quæ ſunt eiuſdem cenſuræ, ſunt concedenda. arg.4. diſt.denique. in fin. & 5. diſt.ad eius vero.

¶ *Gloſ.ſeq.quærit, & ſoluit.*

g ¶ *Reconuentione.*] Sic ergo patet, q̃ licet poſſit excipere & appellare, non poteſt tñ reconuenire.rõ redditur in litera ſequenti. q̃ue tñ admittitur reconuentio vbi nõ admittitur conuentio. 3. q. 8. cuius in agendo. & ff. de iud.l. 2. §. ſed ſi agant. Sed nunquid poteſt excõicatus cõpenſare? Dico q̃ non: quia qui cõpenſat, quodammodo agit. ſed ſi ageret, repelleret per exceptionem: ergo non poteſt compenſare. ff. de compen. quæcunque. immo & ſi vellet compenſare: & ab aduerſario admitteretur,iudex ex officio ſuo ipſum debet repellere.3.eod.exceptionem.in fi.quia quod vna via prohiberet,alia 3 ſequeret:quod eſſe non debet.3.de procu.cap.tuæ Ber.

† Facit ad hoc tex. in l. 1. cum ibi nota. C. de condi. indebiti.

† Farfenen.

† Franoten.

† In quibuſdam ita: Innocentius iij.archidiacono Riche mundiæ.

† Cap vnico. tit. de cõceſſis in 4. compil.

Et de materia vide late per Dynum in c. exceptionem de reg.iur lib. 6. adde Romanum in l. cum mulier. ff. ſolu. matr.

h ¶ *Extendatur.*]Sim.infra de eccleſi.ædifican. cum dicat Apoſtolus. in fi.1. reſponſo.

Vm venerabilis.]Si reus à quo res petitur, excipiat de permutatione ipſius rei facta cum actore, nõ fatetur per hoc actorem fuiſſe dominum.Et exceptio falſi etiã poſt ſententiam poteſt opponi. Diuiditur principaliter in duas partes.In prima ponitur facti & proceſſus narratio.In ſecunda diffinitio:ibi,*Intelleximus.*Prima ſubdiuiditur in tres. Nam primo ponit petitionem actoris. Secundo: ibi, *Idem.*reſponſionem exceptionis & probationis reorum. Tertio: ibi, *Ad hæc.* replicationem & probationem actoris.Secunda principalis etiam ſubdiuitur in tres partes.Primo ponit quoddam motiuum diffinitionis ſoluens obſtaculum. Secundo diffinit cauſam quo ad ſpiritualia:ibi, *Quia vero.* Tertio quo ad temporalia:ibi,*Verum.*Abbas Siculus.

CASVS. Epſs Sabineñ.habebat cauſam cum monaſterio Forſeneñ. ſuper eccleſia ſancti Viti,coram auditoribus vtrique parti conceſsis: petebat Sabineñ.epſs ipſam eccleſiã à monaſterio Farſeneñ.cum poſſeſsionibus & pertinentiis ſuis,dicens eandem tam in temporalibus quam in ſpiritualibus pertinere ad eccleſiã Sabineñ.procurator monaſterij nondum epi intentione fundata præpropere ſic rñdit, q̃ etſi eccleſia prædicta olim fuerit eccleſiæ Sabineñ. ſubiecta, eam tamen epſs non poteſt petere,cum ex cauſa permutationis monaſteriũ eam obtineat:ad hoc probandum quoddam exhibuit inſtrumẽtum,in quo prima facie contineri videbatur,q̃ Theodoſius epiſcopus cum aſſenſu canonicorum ſuorum prædictam eccleſiam ſancti Viti conceſsit monaſterio Farſeneñ.in concambium pro quibuſdam eccleſiis & rebus aliis.Ad hoc epſs rñdit intentionem ſuam eſſe fundatam per huiuſmodi rñſionem: quia cum procurator monaſterij reſponderit ſe dictam eccleſiam ex permutatione facta per Sabineñ. epm obtinere, per conſequens p̃ſtabatur ſe credere, q̃ dicta eccleſia tempore permutationis pertinuit ad eccleſiam Sabineñ.quia cõtractus permutationis celebrari non poteſt niſi cũ vero dño,vel cũ eo qui loco domini habetur: & ad probandum q̃ dicta eccleſia pertineret in temporalibus ad epm,quoſdam teſtes induxit, per quos oſtendere nitebatur, quòd ipſe diſponebat pro velle ſuo de bonis ipſius eccleſiæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

His & aliis examinatis, dominus Papa intellexit dictum epm intentionem suam non probauisse per testes, vel per rñsionem supradicti procuratoris: quia qui opponit exceptionem, non videtur confiteri de intentione aduersarij, vel per instrumentum ad hoc exhibitum ex aduerso: quia in eo Theodosius eps à quo permutatio facta proponebatur, non dicitur eps Sabinen. quãuis in trãscripto quo procurator vtebatur, appositũ fuerit Sabinen. per vitium falsitatis; licet nimis excesserit qui trãscriptum illud falsauit, & delictũ personæ non debeat in damnum monasterij redundare, & falsitatis exceptio & ante sententiam & post, posit vsq; ad xx. annos obiici. veritate comperta: non vult Papa, quòd per hoc monasterio præiudiciũ generetur: verumtamen quia constitit Papæ dictam ecclesiam sitã esse in diœcesi Sabinen. adiudicauit ei ius episcopale in omnibus in eadem, exceptis illis quę per Authentica scripta eidẽ episcopo sunt subtracta, cum exempta non probetur, quo ad temporalia eiusdem ecclesiæ absoluit monasteriũ ab impetitione episcopi, cum super hoc nõ probauerit se legitima præscriptione munitum. Nota quòd qui excipit, non confitetur de iure aduersarij. Itẽ qui aliud vel aliquid addit vel minuit de instrumento in præiudicium partis alterius, falsarius est. Itẽ delictum personæ non debet nocere ecclesiæ. Item exceptio falsi semper potest proponi vsque ad viginti annos. Item eo ipso quòd ecclesia sita est in diœcesi episcopi, ei subest in omnibus ad ius episcopale pertinentibus, sed propterea non subest ei in temporalibus nisi illud probetur.

† propere.

a ¶ *Ex permutationis.*] Similem [a] casum habes supra de transa. præterea.

b ¶ *Respõsionem.*] Factam per procuratoré monasterij. scilicet vbi dixi, præpropere sic respondit. sed in hoc non bene allegabat episcopus pro se: quia huiusmodi repentina litis contesta. non præiudicabat monasterio. in Authen. de exh. re. §. illud. coll. 3. arg. 32. q. 1. apud. & 5. q. 5. ca. qui ambulat. 6. sed aliud. ibi; qui autem inconsiderate loquitur, sentiet mala. 50. distin. ponderet. & merito: quia litis contestatio directe debet fieri per interrogationem & respõsionem directam affirmando vel negando simpliciter. supra de lit. contesta. ca. vnico. & supra de elect. dudum 2. Sed hic procurator sub forma exceptionis sub conditione respondet, vt patet ex ipsa respõsione, & per id quod postea sequitur in litera, vbi dicit; vel per procuratoris respõsionem.

¶ *Glossa sequens enumerat actiones bonæ fidei, dicens quare sic dicuntur, & in quo differunt.*

b De actionibus stricti iuris & bonæ fidei accurata disputatio.

c ¶ *Bonæ fidei.*] Quæ [b] sunt actiones bonæ fidei, habetur Insti. de actio. §. actionum. & cõnumerantur ibi. xvij. scilicet actio ex vendito, empto, locato, & conducto, negotiorum gestorum, mandati, depositi, pro socio, tutelæ, commodati, pignoratitia, familiæ erciscundæ, cõi dividundo, præscriptis verbis, quæ de æstimato proponitur, vt si rem meam do tibi, & æstimo vt eam vendas pro x. aut x. reddas mihi aut rem. ff. de æstima. actio. l. 1. & permutatio, de qua sit hic mentio, & hæreditatis petitio. Aliæ vero dicuntur actiones stricti iuris: vt actio ex mutuo, arbitrium, & consimilia. Nec dñr bonæ fidei, quia in eis tñ seruari debeat bona fides: quia in ɔctibus stricti iuris seruari debet bona fides: & in quocumque ɔctu bona fides interuenire debet. C. de actionibus & obligationibus, bonam. Ideo dicuntur stricti iuris quia non venit in eis nisi quod stricte exigit actionis natura: vnde nõ veniunt vsuræ ex mora in ɔctibus stricti iuris, nisi specialiter sint promissæ. ff. de negotiis gestis. quia tantundem. & C. de vsuris. l. 3. Sed in ɔctibus bonæ fidei veniunt vsuræ ex tempore moræ. ff. de actionibus empt. & vend. Iulianus. §. ex vendito. & ff. de vsu. mora. §. in bonæ fidei. Nota in actionibus stricti iuris non venit interesse, si rem dari mihi est in obligatione. secus in rem tradi vel factũ. ff. de verb. oblig. vbi autem. §. vlti. & l. si fundum. & ff. de re. iudi. si quis ab alio. §. vlt.

c Sed omnia ista accessoria veniunt in bonæ fidei iudiciis. ff. de actio. emp. & vend. l. 1. in princ. sed non veniunt in contractibus stricti iuris. Item in bonæ fidei actionibus quæ veniunt ea de quibus nihil est cogitatum, vt ruta cæsa, & similia. ff. de act. empt. & vend. l. fundi. §. si ruta. & supra de cauſ. poſ. cum ecclesia. & ibi quædam de his tanguntur. In actionibus bonæ fidei multum exuberat officium iudicis, & pinguius quã in actionibus stricti iuris, & in illis rationibus dicuntur bonæ fidei, & aliæ dicuntur stricti iuris.

ADDITIO. Numerus actionum bonæ fidei, quæ sunt xvij. patet in his versibus.

Empti, cõducti, mandati, depositique,
Pignora, ercti scundæ, communi, pro socioque,
Dotis, & hæredis, tutelæ, commoda, gestor,
Præscriptis verbis, si mutat, siue licetur:
Ista bonæ fidei sunt, stricti cætera iuris.

Et aduerte, q̃ in primo versu per empti, intelligitur venditi: quia nunquam vnum est sine altero: & per conducti, subauditur, locati.

d ¶ *Loco domini.*] Hoc ideo dicit: quia qui dat alienam rem, non contrahit permutationem. ff. de re. permutatione. leg. 1. in fin.

¶ *Glossa sequens obiicit, & soluit.*

e ¶ *Confessus.*] Hæc regula sumpta est ff. de except. non vtique. Sed nonne ex eo quòd confessus fuit permutationem factam, per consequens est confessus quòd sit factum de meo tuum: quia illud dicitur permutatio. ff. de re. permutatione. l. 1. in fin. & qui confitetur vnum, per consequens confitetur id quod sequitur ex illo. 8. dist. quo iure. & supra de offi. deleg. cum super. & supra de dolo & contu. cum dilecti. Præterea tacita cõfessio, habetur p̃ contestatione. ɔ. de dolo & contu. prout. [d] Item interrogando fit confessio, siue negatio. 22. q. 2. quod ait. & 32. q. 7. quid in omnibus. & j. de homi. cũ iuramento. ff. de verb. obli. l. 2. §. si quis ita. Ad hoc dicas q̃ excipiẽdo de permutatione non confitetur de intentione aduersarij, vt hic dicit: quia potest esse quòd de facto fuit permutatio, & non de iure, Similiter in exceptione pacti de non petendo debitũ, quia per hoc non confitetur debitũ: quia potest esse quòd non de iure debuit. Qui excipit, debet ita dicere, Frater, non confiteor hoc quod dicis; sed si fecissem, pactum factum est mihi de non petendo. Et sic iste etiam respondet dicendo; & si dudum fuerit, &c. quia sic non asseruit simpliciter, sed sub conditione, & ideo non præiudicauit talis confessio ipsi monasterio: quia non fuit confessio, sed exceptio: vel si pertinuit ad ecclesiam Sabinen. permutatio interfuit. Item si quis dicat se præscripsisse, & aduersarius dicat; ego interrupi præscriptionem tuam: nonne per hanc exceptionem dicendo; ego interrupi præscriptionem tuam, confitetur de intentione aduersarij? quare ergo postea auditur probatio præscriptionis post talem exceptionem, per quam confitetur de intentione aduersarij: vt supra de testi. ex tenore. infra tit. prox. illud? Sed dicas quod non fatetur de præscriptione qui excipit de interruptione, nec confitetur de intentione aduersarij: & ideo debet probare præscriptionem qui eam opponit. supra de proba. ex literis. & infra tit. proxi. illud. Et sic debet dicere; non credo te præscripsisse: sed si hoc verum esset, dico quòd interrupi præscriptionem tuam: quam interruptionem probare debet, vt dicit decretalis, illud. Idem est dicendum cum aliquis petitur in virum, dicat; non confiteor me esse virum tuum: sed si esset, consanguinitas est inter me & te: vt supra de testi. ex tenore. Nam sic respondendo, non confitetur de intentione aduersarij, nec onerat se aliqua probatione, sed aduersarium, nisi tunc demum cum actor fundauerit intentionem suam: quia tunc exceptio probanda est: vt not. infra eo. exceptionem.

ADDITIO. Qualiter has exceptiones debeas proponere & probare, & quando principale negotium, habes C. de exceptionibus. siquidem. Item habes supra de testibus, ex tenore.

d Et infra de appellat. cũ causam. & taciturni tas. supra de præsump. nonne. Item Samaritana quæ dixit, scio quia prophera es: per consequens dixit se virum habere. 31. q. 1. Ioan. And.

† videbatur.

a ¶ *Per vitiũ.*] Hoc ipso debuit succumbere monasterium. supra de rescriptis. olim.

¶ *Glo. seq. ponit duas lecturas, & secundum alteram quærit, & soluit.*

b ¶ *Licet autem.*] Respõsio quasi tacitæ quæstionis. Posset quis dicere, si instrumentum falsauit, ergo hoc ipso debuit succumbere monasterium quod exhibet in strumẽtum falsum? Respondet Papa, delictum ipsius qui ipsum falsauit, non debet in damnũ monasterij redundare. 16. q. 6. si episcopus. Vel intellige potius quod al legabatur contra monasteriũ ex parte episcopi, vt per hoc amitteret causam: vt supra de rescriptis. olim. Propter consimilem falsitatem tulit Eugenius Papa sentẽtiã contra ecclesiam Osecneñ. ɔ. de inintegrũ restitutione. tum ex litteris. Sed quare non hic Papa tulit sententiã cõtra monasterium? quia non cõstitit capitulum fuisse in culpa: vt bene innuit littera ista, delictum personæ, &c.

c ¶ *Ad viginti annorũ.*] C. de falsis. querelam. De hoc dictum est supra de probationibus. licet.

¶ *Glo. seq. arguit pro & contra, & soluit.*

d ¶ *Veritate comperta.*] Sed vtrum talis sententia teneat ipsó iure, dubitari consueuit: quod non videtur: quia exceptio non datur ex ea. ff. de except. quæ agnitis. Sed si nulla [a] est ipso iure, qualiter incipit valere etiã post ann. xx. quia quod ab initio nõ valet tractu tẽporis non conualescit. ff. de reg. iur. qd ab initio. & l. penul. 16. q. 3. c. placuit. §. potest. verſic. quòd si priuatus.

a Contrariũ videtur notasse, scilicet quòd contra illa fit restitutio necessaria. supra de probat. licet. in fin. 2. glo. & ibi remiſi ad Specu. de senten. prola. §. fi. versi. item oppo. quòd est lata. & seq. dicebat hic Hostien. hic videri contraria quæ dicit glo. ſ. quòd sententia teneat, & pronuncietur nulla. dicit aũt quòd nullitas repicit veritatem, plenius de hac materia videas hic per Ioã. And. in nouel.

& supra de elect. auditis? Dicas quòd talis sentẽtia tenet, & in suo robore durabit, & seruari debet quousque falsitas reuelatã fuerit. ɔ. de fide. instru. accepimus. §. interim. quãuis articulus ille dubitabilis est, durabit sententia. reuelata vero veritate tunc primo apparet q̃ nulla fuit. & ideo tunc pronunciabitur nulla. sic j. de frigi. & malefici. fraternitatis. in fin. & quicquid occasione talis sententiæ perceptum vel obtentũ est, nõ cassabitur: sicut per sententiã ius non cõstituitur, sed si quod erat declaratur cum sententia profertur. ff. ſi seruit. ven. sicuti. §. sed si quæritur. & hoc dicit littera ista, valeat retractari veritate cõperta, sicut est in sententia lata per falsum procuratorem: quia falsitate probata judicium nullum tunc primo apparet. supra de procuratoribus. in nostra. & C. eod. tit. licet.

e ¶ *In diœcesi.*] 16. q. 7. omnes. & 18. q. 2. monasteria.

Olim: & infra.] Qui propter exceptionem nõ admissam appellat, coram iudice appellationis probare debet exceptionẽ esse veram. ita cõmuniter summatur. Sed secundum hanc summationem hæc decreta. est in dubio per cap. interpositа. j. de appellationibus. ideo potest summari aliter intelligendo, quòd hic scribitur executoribus illarum sententiarũ, & sic exceptio inferens nullitatem sententiæ etiã coram executore auditur ad effectum, vt si veram esse cognouerit, supersedeat. Et iste est notabilis intellectus. In prima ponitur appellantis querela. In secunda prouisio: ibi, *Discretioni*. Et vt patet ex prædictis, habet iste textus duos intellectus. Secundum primum & magis commune pone sic casum. G. tractus coram iudice delegato opposuit, quòd trahebatur vltra duas dietas, replicabatur vt in littera: demum propter exceptionem non admissam fuit appellatum: delegatus appellatione non obstante excommunicauit illum G. & fuerunt impetratæ litteræ ab aduersario super executione istius sententiæ ad istos, de quibus in suprascriptione: coram quibus G. proposuit exceptionem suam: & quia non audiebatur, mandat eis Papa vt in littera patet. Secundum alium intellectum pone casum, quòd G. appellauit & impetrauit litteras ad istos iudices in suprascriptione contentos, quibus Papa mandauit, vt patet in littera: & iste intellectus est magis planus, & literæ consentaneus. Abbas Siculus. Vel sic, vt error quorundam conticeat, sic pone casum. Contra quendam G. literæ obtentæ fuerunt ad archiepm Treuereñ. coram quo iste G. excepit, quòd extra suam diœcesim vltra duas dietas ɔ constitutionem concilij generalis vocabatur. & quia dictus archiepus super hoc eum non audiuit, ad sedem Apostolicam appellauit: & sic iste G. obtinuit literas ad istos abbates intitulatos, quos archiepus prius subdelegauit ex causa prædicta, petens coram eis pronunciari appellationem suam iustam: sed aduersarius respondit ipsum non esse audiendũ: quia licet archiepiscopus distaret vltra duas dietas, ipse tñ infra duas dietas locum & diem partibus assignauit, sed hoc non fuit probatũ: Papa consultus mandat, vt si ille G. poterit probare quòd vocatus esset ɔ cõstitutionem concilij generalis, eius appellatio pronunciaretur legitima, & iudices non procedant: alioquin, &c. & ita supersedere id est non procedere. ta ceant ergo qui dicunt supersedere, id est, procedere: quia hoc nusquam inuenitur, sed primũ dictũ sic ɔ. de rescrip. dilectus filiꝰ Io.

† De materia huius decretalis, qua tenus agit de dieta, vide de Barto. in l. 1. ff. si quis cautio. Imolã in l. continuus. ff. de verb. oblig. Alexan. consil. 22. incip. consideratis verbis statuti. in 4. vol.

CASVS. Nobilis vir V. conueniebatur p̃ literas Apostolicas coram archiepo Treuereñ. ex parte ipsius nobilis fuit propositum coram ipso, quòd auctoritate illarũ literarum rñdere non tenebat: pro eo q̃ vltra duas dietas extra suam diœcesim trahebatur in causam: & quia dictus archiepus hãc exceptionem non admisit, sedẽ Apostolicam appellauit: propter quod tam procurator ipsius quàm partis aduersæ ad sedem Apostolicam accesserunt, corã qua procurator dicti nobilis prædicta proposuit: & procurator partis aduersæ rñdit, q̃ dictus nobilis vltra duas dietas extra suam diœcesim non trahebatur: quia archiepiscopus in tali loco sibi terminum statuit, qui non erat remotus ab illo vltra quàm per concilium sit prouisum: vnde Papa mandat quibusdam iudicibus, quatenus si procurator dicti V. poterit probare exceptionem prædictam, videlicet se trahi in causam vltra duas dietas contra concilium generale, appellationem ipsius legitimam fuisse pronunciet, & negotio supersedeat. Nota quòd qui appellat a grauamine ante sententiam in causa appellationis, debet probare causam appellationis veram fuisse. & hoc verum est quando non obtulit illam se probaturum. Item nota quòd iudex potest remouere grauamen de duabus dietis.

† prædicti

f ¶ *In tali loco statuerit.*] Ex eo quod dicitur, patet quòd si aduersarius meus impetrauit literas vltra duas dietas extra diœcesim meam, & iudices volunt venire vsque ad locũ illũ, qui nõ distat vltra duas dietas, non possum propterea eorum iudicium declinare: quia non trahunt me vltra quam prouisum est per concilium generale, & ita non faciunt contra concilium, vt hic litera probat. & infra vbi dicit se in causam trahi vltra duas dietas. & hoc idem dicit constitutio illa. supra de rescript. nonnulli.

b Hæc vera secundũ illa tẽpora: hodie vero inspicimus nõ solum locũ conuentionis, sed etiã commissionis, supra de rescri. statutũ. § cum vero. & §. seq. lib. 6. Ioan. And.

[b] Sed nunquid iste reus procurabit illos veniendo ad locum? Non credo. De hoc dixi in constitutione illa, nonnulli.

¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit.*

g ¶ *Probare potuerit.*] Sic vt q̃ ille qui appellat ante sniam diffinitiuam a grauamine, q̃ in causa appellationis necesse habeat probare coram iudice appellationis causam suæ appellationis veram fuisse. sic supra de testi. ex parte Adæ. Sed ɔ videtur, q̃ sufficit probare coram iudice appellationis, quòd iudex inferior exceptionem admittere noluit. supra de offic. delega. cum causa. & infra de appellat. vt debitus. & melius cap. dilecto. Illud contrarium, ex parte Adæ. soluitur in illa decreta. Alia vero contraria soluuntur per decreta. infra de appellat. interpositа. 1. respon. Cum enim quis probabilem causam exponit, quam dicit se probaturum, si iudex ipsum

Universidad de Deusto
Biblioteca

repellat, & propter hoc appellatur: tunc in causa appellationis non est necesse probare causam veram esse, sed sufficit probare quòd non fuit admissus. Si vero non obtulit se probaturum, sed illam tantum allegauit: tunc in causa appellationis probabit causam illam veram fuisse, alias ad priorem iudicem remittetur secundum tenorem illius decret.

† Lateranen. sub Innocent. iij. cap. 37.

infra de appellat. interposita. & secundum illam hodie procedendū est, & ideo in hac decretal. debet probare quòd trahebatur vltra duas dietas: quia cum proposuit suam exceptionem, non obtulit se illam probaturum, sed in decre. illa, dilecto. ȝ. de appel. non obtulit se probaturum, & tamen sufficit probare quòd non fuisset admissus ibi, iam cōstabat de exceptione per confessionem presbyteri facta coram auditore. Sed dubitabatur an propter illam vel alias legitimas fuerit appellatū, & ideo sufficit probare quòd proposuerat illas eis, & quòd non fuisset admissus & eodē modo respōdeas ad illam.ȝ.de offi.deleg. cum causam. quia iudices ibi certi erant de exceptionibus: quia bene sciebāt vtrum habuissent subdelegationem iudicis vel excusationem ipsius. hodie enim seruandū est prout dicit illa decr. interposita. de appellationibus.

† vide Abbatē & Doctores in c. penul. & vlt. de adult. & Bar. in l. viro atq; vxore. ff. solut. matr. & in l. Papinianus. §. Marcellus. ff. de doli excep.

† dictio nobis, deest in multis antiquis.

† Alias ita: Graciaceñ. ecclesiæ.

¶ *Idem archidiacono Translig. & officiali & I. canonico Turonensi.*

¶ *Pro defensione suæ ecclesiæ potest quis opponere exceptionem excommunicationis, periurij, vel aliam legitimā exceptionem: nec per replicationem excommunicationis, vel periurij repelli potest.*

CAP. VIII.

Dilecti. † filij S. & P. ac G. canonici ecclesiæ sanctæ Mariæ, transmissa nobis † petitione monstrarunt, quòd cū M. canonicus eiusdem ecclesiæ ipsos coram delegatis à nobis traxisset in causam, super eo quòd se opponunt electioni à quibusdam canonicis Grandeñ. † factę de ipso in Priorem ecclesiæ supradictæ: iidem proposuerunt, quòd dictus M. non debebat audiri, eo quòd excommunicatus erat, & periurij crimine irretitus. Cumque dictus M. præfatis G. & P. periurium, & S. excommunicationem in modum [† exceptionis &] replicationis obiiciens, eorum exceptionem quam corā archiepiscopo proposuit sæpedicto: videlicet se in causam trahi vltra duas dietas, contra constitutionē concilij † generalis, vos appellationem dicti G. legitimam decernētes, negotio supersedere a curetis.

a ¶ *Super sedere curetis.*] Supple, abbatem sancti Lau. & eius coniudices ad quos G. litteras impetrauerat contra ipsius aduersarium super prosecutione appellationis suæ procedere permittentes, iuxta traditam sibi formā: alioquin isti procedent iuxta traditam sibi formam, non obstantibus litteris impetratis ad abbatem sancti Lau. & eius coniudices. Si vero G. non probauerit se trahi vltra duas dietas extra diœcesim, abbas iste sancti Huberti & eius coniudices procedere in negotio sibi commisso non omittant ad petitionem aduersarij, & iuxta mandatum ad ipsos directum, non obstantibus litteris impetratis ad abbatem sancti Lau. & eius coniudices, sicut continetur in antiqua decr. aliàs esset manifeste cōtrarium a. ȝ. de appel. vt debitus. cum si. Sed isti quibus scribitur, non erant iudices appellationis, sed dati erant ad exequendum quasdam sententias suspensionis contra istum G. latas ab archiepiscopo Treueren. post appellationem ab isto G. interpositam, & cognoscere debent de appellatione G. quia hoc eis mandatur per litteras istas. & si G. non probauerit exceptionem, procedent postea ad exequendas sententias suspensionis latas ab archiepiscopo prædicto.

a De huius contrarij solutione vide hic plenè per Hothē. Joannem And. & alios Doctores.

Dilecti.] Per excommunicationis & periurij exceptionem à sua vel ecclesiæ suæ defensione quis repelli non debet. Prima pars ponit petitionē appellātis. Secūda dat iudicē: ibi, *Quocirca.* Ab. Sicu. CASVS. Quidam canonicus Grāden. M. nomine electus fuit in Priorē eiusdē ecclesiæ. S. P. & G. se opponebant electioni illius, vnde ȝ illos litteras impetrauit: ipsi corā iudicibus cōstituti ꝓpoſuerūt ꝙ dict⁹ M. nō debebat audiri pro eo ꝙ erat excōmunicatus & periurus. Sed dictus M ȝ G. & P. in modū replicationis, obiecit periuriū, & excōicationē cōtra S. ſ. vt eorū exceptionē elideret: sed procurator illorum respōdit, ꝙ probatio illius electi super hoc recipi nō debebat: quia & si illa etiā probaretur, nō essent propterea à defensione suæ ecclesiæ repellēdi: & si excōicatio cōtra dictū electū probaretur, in modū exceptionis repelleretur ab agendo. Sed replicatio excōicationis ꝓbata nō repelleret à defendēdo. Iudices interlocuti fuerunt, ꝙ prius reciperent probationes super replicatione premissa, propter quod ad sedem Apostolicam appellarunt: mandat Papa quatenus si est ita, reuocetur in irritum quicquid fuit factum post appellationem. Nota, ꝙ excommunicati & periuri non repelluntur à defendendo. Item non debet admitti ad probandum, quo probato non prodest.

b ¶ *A defensione.*] Sic patet quòd quilibet admittitur ad defensionem ecclesiæ suæ etiam periurus: quia etiam ad agendum suæ ad accusandum admitteretur prosequens suam vel suorum iniuriā. 3. q. 11. neganda 2. & 4. q. vlt. omnibus. ergo multo fortius ad defendendum, cum ad defendendum admittitur qui aliàs ab agendo repellitur. supra eod. cum inter. & ȝ. eod. cap. dilectæ.

c ¶ *Defendendo.*] Et ex hoc patet quòd excommunicatus tam se quam ecclesiam suam defendere potest: agere vero nequaquam: vt hic. & ȝ. eod. cum inter. & infra eod. ca. proximo.

d ¶ *Interlocuti fuerūt.*] Et male: quia si hoc esset probatum, non repelleretur: quia excommunicato vel criminoso licitum est defendere tam se quam ecclesiā suam. ȝ. eo. cum inter. Et est arg. ꝙ nō debet quis admitti ad probādum, quo probato non prodest. C. de probat. ad probationem. ȝ. de offic. deleg. cū contingat. ad fin. vbi de hoc.

¶ *Glo. seq. not. alle. vnā concor. in contrarium. alleg. ȝ. iura, & soluit.*

e ¶ *Si res ita se habet.*] Hic habes, quòd contra exceptionem doli non datur replicatio de dolo. ff. de do. except. apud Celsum. §. Marcellus. Sed contra habes supra eod. cum ecclesiasticæ. & infra de diuor. significasti. & infra de adult. intelleximus b & c. sequen. & 32. quæst. 6. nihil iniquius. ff. soluto matrimo. vbi. Sed veritate inspecta non sunt contraria quo ad finem: quia vnus est finis suæ effectus, siue replicatio doli detur suæ negetur, scilicet, ne alter de dolo suo commodum habeat. In casu præsenti nō datur replicatio ad hoc ne alter scilicet actor agere posit, cum sit excommunicatus, sed admitteretur hic replicatio si actor excommunicatus admitteretur ad agendum: quod esse nō debet. & ita commune delictum noceret vni, & alteri non. vnde non obesset ei excommunicatio. & ita intelligitur lex prædicta, apud Celsum. §. Marcellus. Ideo ibi nō datur replicatio, ne scilicet cōmunis malitia alteri sit lucro, alteri vero damno, verbi gratia. Dolo induxi te ad aliquid promittendum: Deinde induxisti me dolo ad remittendum, & sic vterque est in dolo: quo casu si ago contra te ad id quod promisisti mihi per dolum meum, mihi poteris opponere doli exceptionem, quam exceptionem non potero remouere per meam replicationem. si enim daretur hæc replicatio, repelleretur reus, & actor remaneret in lucro de dolo: quod esse non debet. Et ideo in l. illa non datur replicatio. Et in contrariis datur replicatio propter eandem causam: vt patet in adulterio viri & vxoris. verbi gratia: Mulier repetit virum suum, ipse opponit ei adulterium exciendo contra eam: & ipsa replicat cōtra eum quòd & ipse similiter est adulteratus, hic admittitur replicatio mulieris, & ideo scilicet ne ille lucrum habeat de suo adulterio, si replicatio mulieris nō admitteretur: & sic remaneret maritus in lucro de dolo suo, & vxorem repelleret. & ita vni noceret adulterium, alteri vero nō, quod esse non debet. & sic intellige ȝ. eo. cum ecclesiasticæ c. Et ita patet ꝙ idem est replicationem dare, quod denegare. Et sic eadem ratio est vtrobique. & hic est ratio alia quæ redditur in litera d, & melius ȝ. eo. cū inter.

Postolicæ.] Hæc est pars illius decret. infra de cleri. excomm. Apostolicæ. Et potest diuidi in quatuor partes. Nam primo ponit exceptionem. Secundo: ibi, *Quas.* replicationem. Tertio: ibi, *Ne tamen.* relaxationis causam. Quarto: ibi, *Sententias.* relaxationem. Abbas Siculus.

CASVS. Duo canonici Prageñ. I. & M. accesserunt ad sedem Apostolicam propter ordinationē Prageñ. ecclesiæ. quidam volentes impedire propositum illorum, obiiciebant eis quasdam sententias suspensionis & remotionis à beneficiis in modum exceptionis, & ipsi rñdebant sententias illas nullas esse, & hoc probare volebāt per testes & instrumenta. Dñs Papa ne propter hoc impediret ordinationē Prageñ.

† Vide tex. in l. circa. cum nor. ff. de probat.

b Vide quod ibi scribā post Inn. & infra de re. ec. nō alie. si quis presbyterorum. super vlti. glo. Ioan. And.

† De materia videlicet de absolutione ad cautelā vi de Spec. tit. de senten. §. vt autē. adde Ioannem de Annania in c. 1. infra de malef. & Albericum in l. à præcedēte. C. de dilation.

c Concor. tex. in l. non debet. cum vulg. ff. de reg. iur.

d De hoc in Spec. eo. tit. §. fi. ver. sed nunquid. Ioan. And.

Prageñ. ecclesiæ propter quam venerant, sententias illas relaxauit ad cautelam. Nota, quòd suspensus ab officio & beneficio non admittitur ad agendum pro ecclesiæ ordinatione, cum huiusmodi spiritualia tunc temporis possidere non possunt, nec agere pro eis possunt.

a ¶ *Constitutis.*] Vt a cum tractaretis de electione facta vel facienda.

b ¶ *Ordinationem.*] Quę a in præsentia domini Papæ fieri debebat per istos: & ne impediretur, absoluit eos ad cautelam.

¶ *Glo. sequens. arg. alleg. duo iura in contrarium. alleg. duo alia, & soluit.*

c ¶ *Contingeret retardari.*] Ex hoc videtur ꝙ suspensus ab officio & beneficio non posset agere tanquam excōmunicatus esset maiori excommunicatione. argu. supra de consue. cum dilectus. & ȝ. de ele. cū inter R. ibi suspensus nō potest eligi. & sic electus non posset agere pro sua electione. argu. contra infra de cleri. ex com. min. c. vlt. vbi habes, quòd suspensi eligere possunt, & sic possunt agere pro sua electione, sic & exercere ea quæ sunt iurisdictionis. supra de elect. illa. Solu. contraria ista loquuntur in diuerso casu. hic enim loquitur de suspensione iudicis, & in concor. contraria loquuntur de suspensione canonis, & canon mitius agit quàm minister iuris. ff. de arbi. Celsus. & l. præceden. in fi. Cum ergo isti suspensi dicantur per sententiam hominis ab officio & beneficio, iam non interest ipsorum agere pro ecclesia: cum ab ipsius beneficio priuati sint, & præcipue cum agunt pro re spirituali, scilicet pro ordinatione ecclesiæ, à qua priuati sunt per suspensionē: vnde cū nō posśt eligere vel eligi, non possent prosequi causam electionis: quia non possent agere pro eo quod possidere non possunt pro se vel pro alio. arg. infra de cleri. excom. mini. si celebrat. in aliis autem negotiis propriis vel ecclesiæ, quilibet, si mandato ecclesiæ agerent, bene admitterentur: quia non sunt priuati communione hominum. supra eod. à nobis. sed quia priuati sunt communione sacramentorum, ad sacramenta spiritualia non admittuntur, nisi prius fuerint restituti. & ideo fuerunt absoluti ne contingeret ordinationem ecclesiæ impediri, quæ in præsentia domini Papæ fieri debebat per istos: & ideo ne ordinatio siue electio ecclesiæ impediretur, absoluit eos ad cautelam.

d ¶ *Ad cautelam.*] Sic ȝ. de testi. veniens. in fin. & infra de appel. ad præsentiam. & infra de senten. excom. per tuas. & 24. q. 1. audiuimus.

a Hæ duæ glossulæ nec sunt Bernardi, nec habētur in antiquis exemplaribus.

Dilectæ in Christo.] Per excommunicationis exceptionem à prosecutione appellationis quis repelli non debet. Sic cōmuniter summatur: sed hæc summatio non continet aliquam dubitationem per c. cum inter. supra eo. & infra eo. ca. fi. Diuiditur hæc decre. Nam in prima ponitur appellantis narratio. In secunda appellationis cōmissio: ibi, *Quocirca.* Abbas Siculus.

CASVS. Inter Priorem & conuentum de Buccellia ex parte vna, & prioriſſam & conuentum de Campesia ex altera, super quibusdam decimis quæstio vertebatur. Ad petitionē prioris & conuentus prædictorū cōmissa fuit causa illa abbati S. Benedicti, & eius cōiudicib⁹: sed moniales ex grauamine sufficiēti ab eis sedē Apost. appellarūt, & nuncium suū ad appellationem prosequēdam transmiserūt: Iudices

† De materia, videlicet, an & quando valeat rescriptum impetratum per excommunicatum, vi de Cardinalem consil. 3. tit. de rescrip. & consil. 12. tit. de regula. adde Felinum in c. 1. supra de rescript.

dem Apostolicam constitutis. a, quædam suspensionis & amotionis à beneficiis sententiæ fuerunt in modum exceptionis obiectæ: Quas licet properetis vos posse nullas esse per testes idoneos, & instrumenta probare: Ne tamen ordinationem b Prageñ. ecclesiæ propter quam veneratis, huiusmodi obiectionis obstaculo contingeret retardari c: Sententias ipsas relaxauimus ad cautelam d.

¶ *Idem decano Linconiensi.*

¶ *Excommunicationis exceptione nō obstante valet rescriptum impetratum in causa appellationis, licet de excommunicatione lata post appellationem à grauamine non faciat mentionem. hoc dicit. & secundum hoc est casus notabilis & singularis, per quem forte posset colligi vna regula, quòd de inno nato post appellationem etiam ab interlocutoria non est necesse in rescripto facere mentionem. Panormitanus.*

CAP. X.

Dilectæ † in Christo filiæ Prioriſſa & conuentus de Campesia nobis significare curarunt, quòd cum inter ipsas ex vna parte, & Priorem & conuentum de Buccellia ex altera, super quibusdam decimis & rebus aliis pro quibus conueniebantur ab illis coram abbate sancti Benedicti & eius collegis, auctoritate Apostolica, quæstio verteretur, & ipsæ ad nos ex sufficienti e grauamine appellassent, ac nuncium suum ad appellationem miserint prosequendā: præfati iudices postmodum tulerunt excommunicationis sententiam in easdem: Papa appellationis causam commisit Priori de Angles & coniudicibus suis, nulla mentione habita de ipsa excommunicatione: coram quibus pars aduersa proposuit, quòd cum essent excommunicatæ, & in literis appellationis non fieret mentio de sententia excommunicationis lata contra ipsas, literæ non valebant, & quia iudices hanc exceptionem non admittebant, dictus Prior sedē Apostolicam appellauit, & causam fecit committi Priori de Gernemoe, & coniudicibus suis, coram quib⁹ ex parte monialium fuit excipiendo propositum, quòd sententa excommunicationis in eas lata fuit post appellationem legitimam, & cuilibet etiā excommunicato defensionis auxilium in iudicio reseruatur: quare iudices monialium exceptionem partis aduersæ admittere non debebāt, ficut ipsi eam nō admiserunt, & ideo appellatio propter hoc interposita non valuit: Sed quia Prior de Gernemoe, & eius coniudices exceptionem huiusmodi admittere denegabant, ipsæ moniales sedem Apostolicam appellarunt. Vnde mandat Papa decano Lincoñ. quatenus si est ita, quicquid factum fuerit post appellationem ipsarum, in irritum reuocetur, & in causa, pcedatur iuxta mandatum directum ad Priorem de Gernemoe & coniudices suos. Nota, quòd excommunicatus potest appellare, & appellationē prosequi.

e ¶ *Ex sufficienti.*] Sic supra vt lit. non contest. accedens. Sed die de grauamine, scilicet expresso corā iudice, aliàs appellatio non admittitur nisi causa probabili allegata b: quæ si esset probata, debeat legitimo appellationi deferri. infra de appellationibus. vt debitus. & c. interposita. & c. cum speciali. & c. cū causam. & c. dilecto.

b Ad le Inn. in c. fin. de no. ope. nun. & Barto. in l. in minoribus. ff. de his qui. vt indig.

f ¶ *Denegarunt.*] Et bene, vt sequitur ȝ. in fi. quia licet excōicatæ essent etiam ab initio, & ab aliis iudicibus, nihilominus poterant appellare si grauarentur, & literas impetrare. ȝ. eo. cum inter. & ȝ. eo. c. proxi. & vlt. vnde literæ super hoc impetratæ valuerunt: vt ȝ. sequitur.

g ¶ *Reciperent.*] Et male fecerunt: quia vt sæpius dictum est, excommunicati à sua defensione repelli non debent: quod isti facere nolebāt: & ideo quicquid fecerunt post appellationem, in pristinum statum reuocatur.

h ¶ *Si est ita.*] Scilicet, quòd Prior de Gernemoe non receperat exceptionem prioriſſæ.

i ¶ *Priorem de Gernemoe.*] Quod fuit primū respectu istius mādati, sed fuit tertiū mandatū respectu primi directi ad abbatem sancti Benedicti. Et iste Linconiēn. decanus postquā cōstiterit sibi de appellatione prioriſſæ interposita corā priore de Gernemoe pro eo ꝙ exceptionem prioriſſæ non recipiebat, debet cognoscere sup eo de quo prior de Gernemoe debuit. ſan appellatio monachorū fuerit legitima vel nō: & ſi iſte inuenerit monachos legitime appellaſſe, ꝓcedat ſi minus legitime, ꝓdēnabit priorē & cōuentum ad expensas reſtituendas prioriſſæ, & remittet partes ad Priorē de Angles, prout hic dicit: qa ea eſt forma appellationis q̄ interponit à grauamine. ȝ. de appellatio. cū in eccleſia. & c. vt debitus. & ille Prior de Angles poſtea cognoſcet de appellatione ſibi ꝙmiſſa interpoſita ab abbate Sancti Benedicti

Universidad de Deusto
Biblioteca

nedicti : & si Prior de Angles inuenitur minus legitime appellasse, remittet partes ad abbatem sancti Benedicti : si autē appellatio fuerit legitima, procedet in negotio iuxta mandatum. infra de appellationibus. interposita.

† Vide petrum Ducsiam regula. 270. incip. excōmunicatus non potest, &c.

Significauerunt nobis.] querelam appellantis. In secunda instruit iudicem à quo : ibi, *Mandamus*. Abbas. Siculus.

† Cornaē. † Conaē.

CASVS. Canonici de Tornaco elegerunt in suum archipresbyterum. P. clericum, & electionem suā præsentarunt archiepiscopo Mediolanen. Ipse vero eam renuit confirmare, N. clericum instituens in archipresbyterū ecclesiæ supradictæ, propter quod clerici ad sed. Apo. appellarunt, & causam appellationis fecerunt committi præposito sancti Stephani, qui electionem ipsorum confirmans, & pronuncians ius eligendi ad ipsum capitulum pertinere, partem aduersam ab impetitione ipsorum absoluit [b] : à qua sententia partes ad sedem Apostolicam appellantes, causam ipsam vobis obtinuere committi. Sed à parte altera exceptione excommunicationis opposita contra capitulum memoratum, vos minus prouide attendentes, quòd prætextu excommunicationis oppositæ à prosecutione appellationis, non

Diuiditur in duas partes. In prima ponit

CAP. XI.

SIgnificauerunt† nobis capitulū de Tornaceñ. † quòd cum P. in suum archipresbyterum elegissent, Mediolan. archiepiscopus præsentatam sibi electionem renuens [a] confirmare, quendam Zepum clericum in archipresbyterum instituit ecclesiæ supradictæ : quare ipsis ad sedem Apostolicam appellantibus, præposito sancti Stephani causam super his dicimur commisisse : qui electionem ipsorum confirmans, & pronuncians ius eligendi ad ipsum capitulum pertinere, partem aduersam ab impetitione ipsorum absoluit [b] : à qua sententia partes ad sedem Apostolicam appellantes, causam ipsam vobis obtinuere committi. Sed à parte altera exceptione excommunicationis opposita contra capitulum memoratum, vos minus prouide attendentes, quòd prætextu excommunicationis oppositæ à prosecutione appellationis, non debeat quis excludi [c] : cū omnis legitima defensio excommunicato in iudicio reseruetur : partem aduersam non esse cogendam ad respondendum eisdem perperam decreuistis: propter quod dictum capitulum nostram audientiam appellarunt : & infra. ¶ Mandamus, quatenus si est ita, exceptione huiusmodi non obstante, in eodem negotio procedatis [c].

¶ Idem.

¶ Reus in qualibet parte litis excommunicationem cōtra actorem obiiciens auditur : & si malitiose distulerit, in expensis condemnatur : & dato quòd non excipiat, ipse iudex publice excommunicatum repellet.

CAP. XII.

EXceptionem† excommunicationis in dilatoriis [f] proponendis reus scienter omittens, in qualibet parte litis opponere minime prohibetur: quod est in hac exceptione specialiter obseruandum : ne † quisquam in periculum animæ

a Idest priuatos nunciare : & tūc demum consentem talem elegerunt. Io. An.

b An victor propter hoc solum appelleti, quòd victus non est sibi condemnatus in expensis ipso victo appellante super principali : & quid etiā si victus nō appel, vide in Spec. de appellat. §. in quibus. versi. 34. & ver. si. seq.

c Qualiter ergo isti admittuntur? Et sic est arg. quòd excommunicatus admittitur ad agēdum. Dicas ergo quòd in eo quòd condemnati fuerunt, quasi rei intelliguntur. ne ergo suum ius amittant per iuiquam sententiam, admittuntur ad defensionem iuris quod amiserant per sententiam : & sic quicquid faciunt, totum est ad sui defensionem : & ideo admittuntur non obstante exceptione excommunicationis : quia prætextu excommunicationis non est aliquis condemnandus iniuste, aut etiam absoluendus. Per talem enim sententiam iniquam amitterent isti ius suum si non admitterentur contra sententiam, & sic transiret in rem iudicatam, quia ex eadem ratione non possent appellare: sed quilibet condemnatus potest appellare : vt supra eod. cum inter. & prosequi appellationē suam. infra eod. ca. vlti. secus videtur si esset lata pro eo sententia, quia tunc non videtur valere sententia, si est excommunicatus. actor. sed causa propterea nō periret : quia eo absoluto agere posset. sic ergo isti sunt audiendi. Quid facient iudices si inuenerint sententiā iniquam? Debēt eam cassare. Sed nunquid cōdemnabunt alteram partem ipsi excommunicato? [d] Videtur quòd sic : quia hoc ad officium eius qui cognoscit de appellatione pertinet. & sic fertur sententia pro actore excommunicato ex certa scientia. Sed contra. infra eod. ca. proxi. in fin. Forte posset dici, quòd condemnatio differtur in tempus absolutionis : ex quo iam releuatum est grauamen. In casu illius capituli credo quòd capitulum fuit excommunicatum post appellationem pro alia causa, & ab aliis iudicibus, & sic minus contineret dubitationis. Sed non est verum quòd feratur sententia pro excommunicato: quia non constat illum excommunicatum esse: immo repellitur excipiens, nec auditur volens reprobare excommunicationem, & sic potest iudex ferre sententiam pro tali : sed si post sententiam latam vellet probare quòd actor erat excommunicatus, audiretur forte: quia exceptio excommunicationis in qualibet parte litis admittitur : vt infra ca. proxi. Sed sententia quæ præcessit, non minus robur obtinet firmitatis, & executio sola impeditur si post rem iudicatam excommunicatio probetur, vt in decre. Innocen. iiij. quæ sic incipit, Pia consideratione. in fine [lib. 6.]

c Facit ad hoc l. inducitati. cum nor. C. de adulter.

† De materia vitandorum excommunicatorū vide late per Felinum in c. Rodulfus. de rescript. & per Sotū lib. 4. sent. dist. 22. q. 1. art. 4.

† De intelligentia huius decretalis vide Antonium de Butrio in cap. 1. de re. iud.

† Vide Bellameram de cisione. 226. & Gomeziū in compendio vtriusq; signaturæ.

† Aliàs, nequis.

d Host. declarat hanc q. formando ipsam in illo qui petit ab alio x. & iuste reus absoluitur, & iniuste actor appellat, postea excōmunicatur ipse actor : an possit non obstante excōmunicatione prosequi appellationē, & nūquid iudex appellationis retractet sententiā, & an reum cōdemnet. Ioā. And.

¶ *Glo. seq. reci. per q. ad quam dupliciter respondet.*

a ¶ *Renuens confirmare.*] Quod facere potuit, si non erat idoneus: & illos potuit priuare [a] iure eligendi. vnde si hoc fuit verum, tenebat archiepiscopi institutio. supra de elect. nihil est. & c. quia propter. ad ipsum enim pertinet examinare & confirmare dictum electum, vel reprobare, vt ibi dicitur : aliàs iusta fuit appellatio clericorum: quod patuit postea per sententiam. Vel ideo hic eam noluit confirmare, quia dicebat archiepiscopus ad ipsum spectare ius eligendi archipresbyterum in plebe, & hoc apparet per sententiam iudicis delegati, qui confirmauit electionem capituli, & pronunciauit ius eligendi ad ipsum capitulum pertinere.

¶ *Glo. seq. recitetur per q. ad quam tripliciter respondet.*

b ¶ *Absoluit.*] Super quo fuit hæc absolutio, hic non dicitur, potuit esse quòd capitulum petebat à parte aduersa expensas, [b] vel forte petebat fructus perceptos ab illo instituto qui peti poterant, vel quòd vlterius non haberet vocem contradictionis in electione, & super hoc appellauit capitulum quantum ad confirmationem electionis : quantum ad ius eligendi appellauit pars altera, & sic ab eadem sententia potest vtraque pars appellare. sic] de testa. Raynutius. & cap. Raynaldus. quia sunt in sententia plura capitula, aliàs non haberet locum duplex appellatio ab vtraque parte.

c ¶ *Excludi.*] vt supra. c. proxi. & c. cum inter. & c. vlti.

¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit. quærit, alle. pro & contra, & vacillando soluit.*

d ¶ *Defensio.*] Ex hac littera videtur quòd isti de capitulo erāt rei ex eo quòd dicit, legitima defensio : sed apparet ipso facto, q̄ erāt actores : quia petebant electionem suā confirmari, & ius eligendi ad se spectare dicebant : in istis duabus obtinuerunt, in tertia petitione succubuerūt, super qua appellauerunt, & ex eo etiam quòd dicit parte aduersam non esse cogeadam ad respōdendū illis de capitulo, & sic erāt actores, sed actor excōmunicatus nō admittūtur ad agēdū. j. c.

ar.] de proba. quoniā] falsam. vbi de hoc. Et qui illam omittit transeundo ad alias, ad illam postea nō videtur posse reuerti : quia litigando coram ipso super aliis, personā iudicis approbare videtur. Itē aliæ dilatoriæ ante ingressum litis debent proponi.] de re iud. inter monasterium. & C. de excep. l. vlti. &] de app. cum causam. & C. de procu. vt demum. ad hoc etiam facit C. de iud. sancimus. in fin. vnde post lit. cont. aut etiam post terminū statutū ad dilatorias proponendas proponi non possunt.] eo. pastoralis. nisi de nouo orta fuerit: vt ibi dicitur. &] de of. deleg. infinuāte. Dilatoria solutionis ante litē conte. proponi debet, sed proponēda est postquam actor fundauerit intentionem suam. C. de prob. exceptionem. & 3. q. 6. c. si quis episcoporum. §. exceptionem. & quādoq; potest proponi etiā in causa appellationis.] de fi. instru. cum Ioannes. C. de excep. si quidē. Exceptio vero peremptoria proponi potest quādocūque ante sententiā, siue etiā antequam sit in causa conclusum, & potest etiam proponi ante lit. con. vt hic. & C. de excep. exceptionem. &] de præscri. auditis. &]. de test. c. de testibus. in fi. & post sententiam in causa appellationis. C. sen. rescin. non pos. l. 2. Et est alia dilatoria, quæ partim accedit ad naturam veræ dilatoriæ, & partim ad naturam peremptoriæ, sicut est exceptio excommunicationis : quia proponi potest quandocumque & ante litem cont. & post sententiā, & etiā si nō appellaretur: quia quan doque facit retro iudicium nullum : vt hic. &] de re iudic. ad probādū. Et vere dilatoria est : quia ea probata iudicium siue processus est nullus, sed actio remanet salua, vt in prædi. decre. ad probandum. quandoque tamen nō facit iudiciū nullū, vt in decret. pia. vt dicitur in not. etiā si. Et est speciale in hac exceptione propter periculum animæ. vt hic dicit. Item quodam modo similis est huic exceptio falsi procuratoris : quia & illa potest proponi quandocunque etiam post sententiam. supra de proc. in nostra, & C. eod. tit. licet.

¶ *Glo. seq. not at speciale, &c.*

a ¶ *Qui si eam omiserit.*] Not. quoddam speciale in hac exceptione quod in aliis non seruatur : quia si ex certa scientia illam omittat, nihilominus potest eam opponere quandocunque postea, sed in aliis non est ita. supra de off. del. infinuante. &]. de re iud. inter. & 3. q. 5. q. suspecti. puniuntur tamen in expensis litis propter dolum suum. Item est hic arg. manifeste, quòd nemo iuri publico potest derogare seu renunciare.] de fo. compe. si diligenti. vbi de hoc. & supra de fer. c. vlti. & arg. infra de sent. excom. c. contingit.

b ¶ *Condemnandus.*] Etiam si excōmunicatio probata fuerit, & processus habitus, non valebit. & hoc innuit littera ista, vt actor laboribus [b] & sumptibus fatigetur : aliàs quare puniretur in expensis reus si processus teneret? Sed per decr. noua.]. eo. pia consideratione. si instantia iudicij durante excommunicationis exceptio proponatur vt probetur, processus habitus valebit : sed in sequentibus actor non auditur donec fuerit absolutus. & per hoc obuiatur malitiis eorum qui scienter omittunt excommunicationis exceptionē ab initio dolose, & sic bona fuit prouisio illius decre. pia. Et idem intelligo etiā si per malitiam non omittatur : secus credo de illa exceptione, quæ proponitur contra iudicem publice excōmunicatum, in quem nulla cadit iurisdictio. Vnde dū sic est excōmunicatus, non tenet processus illius. infra de re iu. ad probandum. De hoc notauit in decr. pia. in gl. quæ incipit, sed mirum. [li. 6.]

¶ *Glo. seq. cum versi. præced. qui si eam. arg. alleg. duo iura. Secundo alle. simile circa quod tractat duo, scilicet quid si ex communicatio sit occulta, & quæ dicatur publica.*

a Vide l. nec supina. & in l. regula. ff. de iuris & facti ignor.

c ¶ *Publice.*] Not. etiam istud quòd in hoc est arg. quòd nulli liceat ignorare quod publice factum est. 16. dist. quod dicitis. & supra de post. præla. ad hæc. [a] Et ideo non prodest alicui si dixerit se ignorasse: vt in proxi. cap. simile de iudice excommunicato publice. infra de re iud. ad probandum. Vnde collige si occulte quis excommunicetur, quod postea non renocaretur sententia siue processus. op. ar. de cle. excom. mi. Apostolicæ. vbi de hoc : quia de occultis non cogitur diuinare. infra vt eccle. bene. vt nostrum. & ff. ad l. Aqui. si putator. & ff. man. si fideiussor. §. si cum debitor. quia nec tenemur ad eius obseruationem nisi post publicationem. supra de consti. cognoscentes. vbi dicitur rem quæ culpa caret. & 82. dist. proposuisti. et dico eam publice latam si iudex tulerit sententiam illam in loco vbi publice iudicare consueuit præsentibus officialibus suis & partibus, vel altera absente per contumaciam. C. quomodo & quando iu. si vt proponis. 2. & l. 1. aliàs si occulte non obesset: quantum ad hoc multa arg. possunt induci contra ea quæ occulte fiunt. 19. dist. Anastasius. & supra de off. deleg. consuluit. ff. de ritu nup. palam. & de officio præfect. prætor. Barbarius.

c *Glo. seq. dat tria similia, & reddit rationem textus.*

d ¶ *Officio iudicis.*] Sic prælatus ex officio suo examinare debet electum sibi præsentatum. supra de elect. nihil est. & ca. cum nobis olim. & ca. venerabilem. & prætor quos prohibet in totum prohibet, etiam si pars non opponat. ff. de postu. quos prohibet. & ff. de procuratoribus. filius familias. §. veterani. Sic etiam iudex admittit compēsationem, licet pars hoc non petat. ff. de petitione hæreditā. l. vlt. & ff. de iniuriis. apud Labeonē. §. si quis. aliàs ius publicū offenderetur : quod esse non debet. supra de fo. cōp. si diligenti. C. de procuratoribus. militem. & C. locati. milites. iudex enim qui scit actorem excommunicatum, non debet ei participare : & sic tam pro se quàm pro aliis illum repellat ex officio suo. sic & quædam possunt obiici post sententiam. C. de iuris & facti ignorantia. l. 1. & ff. ad Macedonianum. cum tamen.

† De materia huius decretalis vide Phil. in c. olim. supra de rescrip.

Duersario.] CASVS. Aliquis conuenit aduersarium suum super aliqua re quam possidebat tempore litis cont. sed quia postea sine dolo desiit rem illam possidere, fuit absolutus : postea eandem rem cœpit possidere : actor petit eandem rem, quæritur an res iudicata ei obsteret? Et respondet Papa, quòd non obstat exceptio rei iudicatæ. Not. quòd ad hoc vt aliquis condemnetur, necesse est vt possideat tempore litis conte. & tempore quo sententia fertur item si aliquis possideat tempore litis conte. & postea sine dolo desiit possidere, absolui debet.

c ¶ *Tempore motæ litis.*] Not. quòd ad hoc vt sequatur cōdemnatio, reus debet possidere tempore litis conteſt. & quòd possideat cum res iudicatur. sed si tempore litis conte. possideat, cum res iudicatur sine dolo malo amisit possessionem, absoluitur. ff. de rei vend. sinautem. §. 1. Vel sufficit possidere cum res iudicatur, vt ibi dicitur.

¶ *Glo. seq. quærit. alle. pro & contra, & dupliciter soluit. In fine ponit quatuor, quæ requiruntur vt obstet exceptio rei iudicatæ.*

f ¶ *Si ne dolo.*] Sed quis probabit quòd sine dolo? Lex dicit, quòd idem qui desiit possidere. ff. de exce. rei iudica. si rem meam. l. si à te. 11. §. de qua lege sumpta est hæc decre. Sed contra vt quòd aduersarius: Nam qui dolum allegat, dolum probare debet. ff. de prob. quotiens. §. qui dolo. Qualiter ridebis legi prædictæ, quæ dicit q̄ ipse debeat probare? Respōde quòd hoc ipso quòd ↄtrarium non probat, satis probat ipse q̄ sine dolo desiit possidere. C. qui mili. non poss. super seruis. li. 12. & C. de test. omnium. sic probatur benemeritus eo ipso q̄ non probatur demeritus. ff. de leg. 2. l. cum pater. §. rogo. Ideo dicit sine dolo: quia si dolo desiit possidere, condemnabit tanquam possideret : quia dolosus pro possessore habetur. ff. de regul. iur. qui dolo. &]. parem. & ff. de rei vendicatio. quod si dolo. & l. sinautem. §. sed & is. ff. de peti. hær. nec vllam. §. is autem. & l. etiam. §. item si quis. & l. sed & si lege. §. sinautem. & §. perinde. Vel dic q̄ eo ipso quòd tempore lit. conteſtatæ possidebat, si postea dicit se non possidere ad hoc vt absoluatur, præsumitur ↄ ipsum q̄ dolo desiit possidere: & ideo tenetur probare q̄ sine dolo desiit possidere ad hoc vt absoluatur, vt dicit l. prædicta, si rem meam. aliàs condemnaretur tanquam possideret. Item si quis nō possideat, & offerat [b] se liti actore ignorante, non condemnabitur ac si possideret. ff. de rei vendi. sinautem. in princip. & l. is qui se liti. Sed si actor sciret illum non possidere, secus esset: vt l. is qui se. Item si agat ad exhibēdum si absoluatur reus, qui non possidebat, & interim incipiat possidere, tamen obstat exceptio rei iudicatæ. ff. de excep. rei iud. si quis ad exhibendum: ad hoc vt exceptio rei iudicatæ obstet, oportet ad minus q̄ tria concurrant, scilicet q̄ idem sit corpus siue eadem quantitas, idem ius siue causa petendi, & eadem conditio personarum. ff. de excep. rei iudi. cum quæritur. & l. sequenti. & l. cum de hoc. Item quòd ille qui absoluitur, possideat rem tempore sententiæ, vt hic dicit. & ff. de exceptio. rei iudic. si rem meam. & ff. de rei vendi. sinautem. §. 1. Bern.

b Non citatus : sed si citatus non interrogatus : vt in Spe. de interro. §. 2. ver. pone er go. Io. And.

Venerabilem.] Primo ponit dictum. Secundo subiungit ipsius causam : ibi, *Quia nihil*. Abbas Siculus.

CASVS. Archiepiscopus Narbonen. appellauit à iudicibus pp grauamen sibi illatū. & sup appellatione suas literas impetrauit: coram iudicibus appellationis obiiciebatur literas non valere, pro eo quod tpe impetrati rescripti erat ex causis aliis excōicatus : iudices consuluerunt Papam; & ipse respondet, q̄ licet ex aliis causis tpe impetrati rescripti excōicationis vinculo teneretur, de quibus in literis suis mentio non haberet, nihilominus ad ,psequendam appellationē suam debet admitti, quia nihil prodesset excōicato appellare, si non posset appellationem

Universidad de Deusto
Biblioteca

lationem suam prosequi,& litteras impetrare.Nota quòd excõmunicat⁹ potest appellare,& prosequi appellationé,& litteras impetrare.
a *Ex sufficienti.*] Sic 3.eod.dilectæ.Et intellige quòd expressit causam grauaminis coram iudice à quo appellauit, vt ibi dixi: aliàs non admittitur appellatio.infra de appella.vt debitus.

b *Tempore impetrati rescripti.*] Nor. quod 3. sæpius dictum est, quòd ceus excomunicat⁹ siue à iudice suo,siue ab aliis tẽpore impetrati rescripti nõ prohibetur prosequi appellationẽ, & appellare 3.q.9.reuera.& 3. de sentẽ. exco. per tuas. & 3.eod.cum inter. & c. dilecti. & c. significauerunt. Et lit eras impetrare, & omnia facere quæ pertinent ad suã defensionem, vt hic omnia patent per iura prædicta,licet non faciant mentionem de sua excõmunicatione , & super ipsa appellatione potest litteras impetrare : vt dicit in fi.

DE PRAESCRIptionibus.

¶ *Supra visum est de exceptionibus in genere, sed quia frequẽter obiicitur præscriptionis exceptio,& plerũq; e dubitatur an,& quando competat : merito post præcedentem sequitur ista. Abb.Siculus.*

De hac materia tractatur.16.q.3.& 4.& 3.q. 2.in princip.quæst.

Lacuit.] Diuiditur.Nam primo ponit dictũ Secundo determinat : ibi, *Si tamen* casum determinatum exponens: ibi, *Si autem.* alium addens: ibi,*item si.*Abbas. Siculus.

CASVS. Episcopi siue prælati negligebant parochianos suos reuocare ad catholicã vnitatẽ: vnde statuit concilium istud,vt si aliquis aliquẽ locum ad catholicam vnitatem conuerterit,si per triennium tenuerit locum illum , nemine ipsum repetẽte , de cætero non repetatur ab eo : & hoc verum est si per ipsum triennium fuit episcopus,qui posset illum repetere , & tacuit : Si vero nullus fuerit episcopus,non præiudicetur ecclesiæ : sed cum ecclesia episcopũ habuerit, liceat ex ea die infra triennium loci ipsum repetere. Item si episcopus per triennium illud catholicus nõ fuerit,non currat tunc præscriptio.Sed si ad catholicam vnitatem cõuersus fuerit, ex eo die quo conuersus fuerit , per triennium habeat potestatem repetendi locũ illum , qui pertinebat ad ecclesiam suam. Nota,quòd vacante ecclesia non currit præscriptio. Item non currit præscriptio eo tempore quo episcopus catholicus non est : tunc enim comparatur vacanti ecclesiæ.

¶ *Glo.seq. signat successiue duo contraria,& soluit.*

c ¶ *Per ipsum triennium.*] Signatur contra.16.q.3.placuit.vt quicunq; vbi dicitur, quòd qui post sex menses a negligit plebes cõuertere ad catholicam vnitatem : qui postea potuerit eas conuertere,habeat ipsas. Solu.illud cap.& illud sunt eiusdem concilij , & illud debet intelligi per suppletionem istius,& econuerso,licet vt vicini episcopi admoneant episcopum,vt plebem suam conuertat ad fidem catholicam : & si negligens fuerit per sex menses à tempore admonitionis cõputandos,qui potuerit eam postea cõuertere,habeat eam, computato isto triennio post illos sex menses, & sic habet sex méses primo, & postea triennium,& sic nullum contrariũ. Et ita habes hic præscriptionẽ trium annorum, & sex mensiũ cõtra ecclesiam , quod est contra illud. ȝ.eo.de quarta.& 16.q 3.c.placuit. §. quas actiones. Sed hoc introductum fuit fauore fidei catholicæ.

¶ *Gl.s.seq. obiicit, & soluit.*

d ¶ *Si autem non fuerit.*] Et ita vacante ecclesia non currit ei præscriptio. Itẽ si episcopus fuerit hæreticus,non currit ecclesiæ præscriptio: vt in §.seq.quia tunc ecclesia quasi vacare intelligitur.Sed videtur quòd debeat currere,quia ecclesia vacante ipsius œconomus potest conuenire & conueniri:vt arg.12.q.2.vulteranæ.& ca. vobis b ergo videtur quòd currit præscriptio.Sed non est verum quòd œconomus possit agere vel conueniri vacante ecclesia,quia tunc caret legitimo defensore.infra ne sed.va.per totum.& ideo non currit , immo dormit interim præscriptio.

b Hæc cap. non loquuntur in œconomo : sed in coadiutore,qui plenã habet administr. in temporalibus. secundum Goff. Ioan. And.

ti a grauamine ad Apostolicam sedem appellans , ad vos super appellatione sua , nostras litteras reportauit : & si ex causis aliis tempore impetrati rescripti b , vinculo fuerit excommunicationis adstrictus, de quibus ibi mentio non habetur, ad prosequendam per easdem litteras appellationem prædictam decernimus admittendum. ¶ Quia nihil excommunicato appellare prodesset, si non posset appellationem suam prosequi , & super ea litteras impetrare.

TITVLVS XXVI.
De præscriptionibus.

¶ Ex concilio Africano†.

¶ *Episcopus contra episcopum, locum per se conuersum , ad fidem præscribit triennio : sed cum vacat ecclesia vel est in schismate , non præscribitur contra ipsam.*

CAP. I.

PLacuit†, vt si quisquam aliquem locum ad catholicam vnitatem cõuerterit, si eum per triennium nemine repetente tenuerit , vlterius ab eo non repetatur. Si tamen per ipsum trienniu c fuerit † episcop⁹ qui posset repetere, & tacuit. Si autẽ non fuerit d, non præiudicetur matrici ecclesiæ : sed liceat cũ locus acceperit episcopum , ex ipso die infra trienniũ repetere. ¶ Item si fuerit episcopus ad catholicã fidem ex Donati† parte cõuersus,nõ ei præiudicet præfinitum tempus: sed ex quo die cõuersus est , habeat per triennium potestatem repetendi locum,qui ad ipsam cathedram pertinebat.

¶ Ex registro† Gregorij Italiæ † patriciæ.

¶ *Duobus modis summ tur. Primo sic : Taciturnitas prælati non nocet eccl.siæ,donec sit præscriptum. Secundo sic: In rebus inuasis non currit præscriptio. Ioannes Andr.*

CAP. II.

NIhil† prodest : & infra. ¶ Nihil cum scandalo e, nihil cũ forali strepitu , vobiscũ nos velle de causis pauperum f diffinire, vobis scripsisse meminimus g. ¶ Sed illud vos scire credimus,taciturnitatem atque patientiam nostram , futuris h post me pontificibus , in rebus pauperum , præiudicium non facturam.

¶ Gregorius.

¶ *Per quietam & syneram possessionem triginta annorũ præscribit ecclesia rem priuati. h.d. prout loquitur in præscriptione ecclesiæ actiue:& iste intellectus tenendus est.*

Nihil prodest.] Hoc cap. legitur variis modis in glos. & extra. secundum Ioánem Andr. summatur duobus modis secundum primas duas lect. quæ eliciuntur ex glosse. fin. Et istæ duæ lecturæ sunt veræ in se,& procedunt sine scrupulo. De aliis vero posset dubitari.Diuiditur. Nam primo repetit quod scripserat olim.Secundo protestatur ibi, *Sed illud.* Abbas Siculus.

CASVS. Quædam domina Patricia occupauerat parté patrimonij beati Petri , Papa Gregorius scripsit ei , quòd ipsa dimitteret patrimonium illud , & ipsa ei rescripsit,quòd ipsa parata erat facere rationem : & Papa secundo mandauit eidem , quòd nihil cum scandalo , nihil cum strepitu iudicij volebat de causis pauperum diffinire. vltimo cum ipsa nõ dimitteret bona pauperum,reducit eidem dãe ad memoriam qualiter olim scripserat sibi, dicens quòd taciturnitas & patiẽtia sua non faciet præiudicium successoribus suis in rebus pauperũ. Not. arg. nihil cum scandalo faciendum. Item bona ecclesiarum pauperum sunt. Item in re inuasa non currit præscriptio.

¶ *Gl.s.seq.ar. propter scandalum inducit tria similia , signat contrarium.*

e ¶ *Nihil cum scandalo.*] Arg.quòd propter scandalum desistendum est à iure suo. supra de temp. ordi. ad aures.vbi de hoc. & 10.q.3.cauendum.& 11.q.3.nolite.Et sic domin⁹ cum sciret non debere se soluere tributum,tamen propter scandalum soluit:& Apostolus ne aliquem scandalizaret,propriis manibus victum sibi quærebat. 28. q. 1. iam nunc.versũ finem.& propter scandalum consuetudo loci seruanda est,vt fecit mater Augustini.12.dist.illa.in fin.arg.infra de reg. iur.qui scandalizauerit.

f ¶ *De causis pauperum.*]Et sic bona ecclesiæ pauperum sunt. 16. q. 1. quoniam quicquid.& 23.q.7.quod autem.& q. 8.cõenior. circa prin. & ideo pauperum esse dicuntur , quia tempore necessitatis omnia sunt communicanda c.47.dist.sicut hi.& 12.q.1.ca.2.& victu & vestitu his contenti sim.us.10.q.2.episcopus.& 12.q.2. autem.

g ¶ *Vobis scripsisse meminimus.*] Et d ideo forte creditis quòd res pauperum retinere possitis,quasi vobis videamur fecisse pactum de non petendo,quod falsum est,vt sequitur.

¶ *Glossa seq. ens arg. inducens rationem & simile,alleg. duo contraria,& dupliciter sol.*

h ¶ *Futuis.*]Arg.quòd negligentia vel taciturnitas prælati non præiudicat successoribus:quia dicitur pœnæ,& c.3.tit. prox. cũ venerabilis. & 16.q.6.si epm.sic & tpe plati male alienant s nõ currit præscriptio. 16.q.3.si sacerdotes.& platus conditionem ecclesiæ deteriorẽ facere non potest.ȝ.de dona.fraternitatem.arg.3.3.eo.c.prox.& ȝ. eo. auditis.in fi.Sol.negligentia plati siue taciturnitas bene þiudicat ecclesiæ:quia pp taciturnitatem currit þscriptio:vt ȝ. quasi per totum. & 3. eo.c.prox.& ideo hoc intellige quantum ad centenariam præscriptionem, quæ sola currit ecclesiæ Romanæ.17.q.4.nemo.& ȝ.eo. cum nobis.quia non potuit þscribere tpe suo p centum annos.& in Auth. vt Romana ecclesia gaudeat.& c.6.1.coll.2.Vel potest intelligi de re inuasa,quam ista patricia inuaserat violenter : in qua nõ currit præscriptio.16.q 3.licet in regulis.& 93.dist. illud. & hæc protestatio fuit quasi quædam interruptio,quam fecit princeps principi. e. Sed hoc non facit illa,quam habes 16.q.3.placuit.§.potest.ver.is autem cuius. & C.de an.excep.vt perfectius.supra de offi.ordi.pastoralis.in fin.

c Nec sunt appropriandæ, de præben. cap. 2. Ioan. And.

d Hæc glossula non est Bernardi, nec habetur in vetustis codicibus.

e Vnde dicebant Inn. & Host. q ibi ponitur tempus post qđ, licet populus lapsum acquirere, & lucrari : hoc vero ponit tempus post qđ episcop⁹ populi lapsi non potest illum repetere. Ioan. And.

Sanctorum.]

Sanctorum.]Hoc cap.prout loquitur in præscriptione ecclesiæ passiue. hoc dicit : Ecclesia contra ecclesiã præscribit spatio xxx. anno.& hodie non procedit per c.infra proximum.

CASVS. Olim habebat locum præscriptio xxx. an. in rebus ecclesiæ: hodie nõ:vnde tenet quod hic dicitur. Vel sic pone casum ad hoc vt teneat ista dec. Rector cuiusdam ecclesiæ possedit per xxx.an.quiete quasdã possessiones cuiusdam militis, quæritur si præscripsisset? Respondetur q sic, vt sequitur in littera : & sic non tollitur c.istud per c. sequens. nam ibi loquitur quãdo vna ecclesia præscribit ȝ aliã, hic quando ecclesia præscribit ȝ priuatum. Et iste casus probatur per §. potest. 16.q.3.Not.quòd proclamatio synodalis interrumpit præscriptionem.

a ¶ *Sanctiones.*] vt 16.q. 3.c.1.& 2.& c. quicũque. &c.placuit.

b ¶ *Quiete.*] Id est,sine interruptione aliqua, & sine molestia: de qua notatur ȝ.eodem, illud.

c ¶ *Syncere.*]Id est,bona fide,a quod præsumitur eo ipso quòd non probatur contrarium. arg. C.qui milli. non pos. super seruis.& qui malam fidem allegat, eam probare debet. arg. 16. q. 4. volumus. ff. de proba. quotiens. §. qui dolo.& quod dicit de xxx. ann. præscriptione , quæ non tenet hodie , verum est in rebus ecclesiæ , tenet tamen in rebus priuatorum. ȝ. eo.de quarta.& c.ad aures.

d ¶ *Absque synodali proclamatione.*] Per istam synodalem proclamationem fit interruptio præscriptionis , si aliàs non posset item contestari. C.de anna.excep. vt perfectius. aliàs non videtur. C. de præscrip.xxx.anno.sicut in rem.

Et quarta.]Primo ponit dictum.Secundo casum non exemptum: ibi, *Nisi.* Tertio ius antiquũ reprobat : ibi , *Nã Romana.* Ab. Sicu:

CASVS.Quidam clericus præscripserat quartã decimarũ, & oblationum quæ ad episcopũ pertinebant : quærebatur an posset se tueri contra episcopũ? Respõdet Papa, quòd clericus ille potest se tueri ab impetitione episcopi super quarta prædicta præscriptione xl. ann. nisi interim ecclesia pastore vacaret,qui iura ipsius exigere debuisset. In fin.respondet tacitæ quæstioni, quæ posset fieri per canones antiquos in c.præcedenti.nonne sufficit præscriptio xxx.an.vt dicunt canones? Respõdet Romana ecclesia tricẽnalem præscriptionẽ contra ecclesiã nõ admitti.Nota quòd vacante ecclesia non currit præscriptio. Item sola præscriptio xl.annorum locum habet.

e ¶ *Quadragenaria.*] Hodie vero iure cõmuni sola xl.an. præscriptio currit contra ecclesiã nulla distinctione facta inter ecclesias & monasteria : vt hic patet, & infra eo.in pluribus cap.& 16.q.3. c. placuit. §. potest.versi.quas actiones.prout distinxit Gratianus , & male in illo. §.potest.16.q.4.versi.fin.per vnam columnam. ver. in canonibus vero, & cæt.

¶ *Gl.seq.obiicit,& soluit.*

f ¶ *Se posse tueri.*]Sed videtur quòd nõ possit se tueri,quia illa quarta decimarum de iure cõmuni videtur ad episcopũ pertinere. 10. q.3. vnio.vnde si clericus iste cessauit in solutione illius quartæ, fuit malæ fidei possessor,& ideo non præscripsit.ȝ.c.prox.& ȝ.eo.quoniam. &c. vigilãti.&c.si diligẽti.Intellige q ab isto clerico nõ incœpit þscriptio, nisi habuisset titulum talẽ qui dedisset ei causam præscribẽdi, de quo dicitur ȝ.eo.si diligenti. Sed ab aliquo prædecessorum fuit inchoata, & ipse inueniens ecclesiam in possessione habuit bonã fidem b , credés quòd aliqua iusta causa possideret: vnde compleuit præscriptionem , quia qui in locum alterius succedit , iusttam habet ignorantiæ causam.ff.de reg.iur.qui in alterius.Vel potuit habere titulum.ſ.concessionem episcopi tantũ.Vnde præscripsit occasione illius tituli tantum,licet minus iustus esset : vt dicitur ȝ.eo.si diligenti.

g ¶ *Carnisset.*] Quia ecclesia tunc caret legitimo defensore.ȝ.ne sede vac. cap.1.& vlt.& hic quare non currit præscriptio. ȝ. eod.ca.1. & sic istud tẽpus subducitur de præscriptionib. e. ȝ.eo.auditis.&c.cũ nobis.

b Sufficiens hæc solutio quo ad malã fid.excludẽdam , sed nõ quo ad validãdam præscriptionem in hoc casu tanto tempore possedisset cuius initij vel cõtrarij nõ fit memoria. huius ratio: quia ius cõmune hic est contra præscribẽtẽ infra eo.c.1. lib.6.Io.An.

c Secundum Tanc.qui

Vigilanti.]Primo ponit dictum.Secundo:ibi, *Ephesinus.*rationem legis contrariæ.Tertio corrigit:ibi, *Nobis.*Abbas Siculus.

CASVS Secundum leges malæ fidei possessor præscribit rem alterius:Vnde dubitauit quidam eps , an idem esset secundum canones: super hoc rescribit Papa , dicens q valde cauendum est ne malæ fidei possessores simus in prædiis alienis:quia nulla antiqua dierum possessio iuuat malæ fidei possessorem,nisi rem restituerit postquam eam nouerit alienã,cum postea bonę fidei possessor dici non possit , ostendens qualiter aliter fit secundum leges.Ephesinus enim legislator hãc legem inuenit vt locum haberet præscriptio xxx. vel xl. an. in malæ fidei possessore ſolummodo propter vitandã negligentiam miserorum , & longi temporis errorem & confusionem , primus tricẽnali vel quadragenali præscriptioni vigorem legis imposuit †.Nobis autem tam in rebus cognitis m, quam latentibus n placuit non habere vigorem.

¶dem Mauritano episcopo.

¶ *Vna ecclesia in parochia alterius xl. annorum spatio decimas præscribit.*

CAP. VI.

AD †aures nostras peruenit,duas ecclesias litigasse super decimis , quas vna earũ in alterius parochia annis quadraginta possedit : & infra.

¶ Tuæ fraternitati tenore præsentium innotescat , quòd de & hoc secundum canones,secus secundum leges. C. de præscriptionibus xxx.vel xl.annorũ.si quis emptionis.& 16.q.3.c.placuit.§.potest.

¶ *Glossa sequens quærit,argu.pro & contra.ponit tres opiniones , & mediam approbat.*

i ¶ *Nouerit.*] Quod est intelligendũ si ante impletam præscriptionẽ habuerit malam fidem:qñ qui mala fide possidet,non præscribit: vt dictum est.Sed pone q post completam præscriptionem incipiat habere malam fidem , nunquid tenetur ipsam rem restituere vero dño? Vt q sic:quia iam scit q res non est sua, & non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum. 14. q. 6. si res. & ȝ. de vsur. cum tu. sed ȝ vr, q completa præscriptione iam tutus est secundum vtrumq; ius.ȝ. eo. proxi.& ȝ.eo.tit.c.qñ oẽ.& in pluribus aliis:ergo iure possidet.si iure,ergo iuste & bene:vt 14.q.4.quid dicam. nec iam dr aliena : vt ibi. Præterea iura faciunt hoc meum , illud tuum. 8. dist. quo iure. Item conditor canonis vel legis potest mihi dare rem alienam , & tutus ero.ff.de euict.Lucius.& C.de quadriẽ.præscrip.bene à Zenone. & q totum. & sic multo fortius potuit inducere hanc præscriptionem in odium negligentium. Quidam dicunt, q qũcunque habent conscientiam rei alienæ,tenetur eam restituere,aliàs peccat. Alij dicunt , qđ vr verius,q non tenetur eam amplius reddere , quia iam non esset aliena,immo sua,& iuste eam possidet , quia iure. 14. q. 4. quid dicam.sicut qui auctore prætore possidet,iuste possidet.ff.de acq. poss. iuste.Ala.d dixit,q si ex causa lucratiua rem habuit , semp eam reddere tenetur. argu. ff. de his quæ in frau. cre. qui aũt. §. si quid cum pupillo.si vero ex causa non lucratiua,puta q emit ab eo quem credebat dominum,non tenetur.arg.14.q.1.quod debetur.

k ¶ *Ephesinus.*]Imperator forsitan fuit vel iurisperitus, qui hanc legem primus edidit.

l ¶ *Segnitiem.*]Vitandam scilicet , ne rerum dominia essent incerta. ff.de vsuca.l.1.& Insti.de vsuca.in prin.

m ¶ *Cognitis.*]Ipsi domino,quòd ab aliis possideantur.

n ¶ *Latentibus.*]Quia verus dñs rem illam nescit ad se pertinere.

o ¶ *Placuit.*]In malæ fidei possessore,qui præscribere nõ potest,siue verus dominus sciat rem illam ad se pertinere,siue ignoret.vt 34.q.2. si virgo.& ff.de peti.hære.fed & si lege.6.si de eo.

Ad aures.]Communis diuisio.Secunda:ibi, *Tuæ.*Abbas Siculus.

CASVS.Quædam ecclesia þscripsit decimas in parochia alterius xl.ann. quæritur an tuta sit ecclesia þscriptione? Respondet Papa quòd de iure melior est conditio possidentis : quia præscriptio xl.ann.excludit omnẽ actionem.Not.quòd melior est conditio possi

etiam reprehendit eos qui dixerãt morte prælati præscriptionẽ interrũpi.Io. An.

Cap.7. eo. tit.in 1.com pil.& post concil. Lateranen.sub Alexan.iij. par.3 8. c. 5. Et de materia copiose Couarruuias in regula,possessor. de reg.iuris. lib.6.

Concor. rex.in l.si. C. de præscri.lon.tẽp.

Mauritianę.

Cap.9 eo. tit.in 1.com pil. Et vide Balbũ tract. de præscrip. in 1. parte quintæ partis principalis.q. 14 & Iasonem in Auth. quas actiones. C. de sacrosan. eccle.

d Cuius distinctio reprobatur se curdũ Hostien. C. de præscrip. 30. temp. 1 pen. & infra de do. Apostolicæ. 10. And.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tio possidentis. Item præscriptio xl.anno. excludit omnem actionẽ.
a *De iure.*] Canonico & etiam ciuili. ℨ. de proba. ex litteris.& infra de iure patro. quod autem. 14. q.5. non sane.& C. de rei ven.quotiẽs. ff. de reg.iur. cum par.ff. de condi. ob tur. causam.si ob turpem.
Glo.seq.signat contrarium.& remittit.
b *Quadragenalis.*] Sic patet quòd vna ecclesia potest præscribere decimas in parochia alterius, licet titulum non ostendat, arg. ℨ. eo. titu. de quarta. ℨ.eo.veniens. Arg.ℨ.ℨ. de deci.dudum. vbi dicitur, quòd titulus est necessarius. de hoc dicitur.ℨ. eo. si diligenti.

ADDITIO. Hodie est textus apertus. c. 1. eo. tit. lib. 6. vbi titulus est necessarius, vel tantum temptus de cuius initio non sit memoria, cum sit ℨ ius commune, quòd vna ecclesia perciat decimas in aliena parochia. c. ad decimas, de resti. ſpo. li. 6. Panor.
¶ *Glo.seq. reci. per duo contraria,& in vtroque remittit.*
c *Actionem.*] Arg. q̃ actio secundum canones sit proponenda. de hoc dicitur ſuprà de iudidilecti.&c. examinata.& quod dicit, omnẽ actionem excludit, intellige quòd talis sit actio quæ possit præscribi : quia quædam sunt quæ præscribi non possunt. a ℨ.eo.c.proxi.& c. accedentes. & c. cum non liceat. vbi notatur in quibus casibus non currit præscriptio. Bern.

Ausam quæ.] Laicus decimas non præscribit. communis diuisio. Secunda : ibi, *Ideoque.* Abb. Siculus.

CASVS Inter archidiaconum Regin. & nobilé virum G. quæstio super decimis vertebatur : Papa commisit causam illam, mandans iudici quatenus causam ipsam debito fine decidat, non obstãte præscriptione temporis, vel concessione alicuius personæ ecclesiasticæ vel secularis, si idem G. eam opponere voluerit : quia cum laici non possunt possidere decimas, eas præscribere non valent. Not quòd laici non possunt possidere decimas, aut etiam alia mere spiritualia. Item quod possideri non potest, non potest præscribi.

d ¶ *Concessione.*] Supple facta post Lateran. cõcil. in quo cauetur q̃ laici sine animarum periculo decimas detinere non possunt : vt ℨ. de deci. prohibemus. & melius eod. tit. quamuis sit graue. vnde hodie episcopi decimas laicis in feudum concedere non possunt : quia ius decimarum cum sit spirituale, non cadit in laicum : vt hic in fi. faris patet. De hoc dicetur in decre. infra. de deci. quamuis sit graue.
e *Secularisve.*] infra. de deci. tua nobis. & c. dudum.
f *Detinere.*] Sic 16.q.7.c.1. Et dic detinere scilicet ciuiliter, b naturaliter autem de facto possident laici, & in periculum animarum. Exigitur ergo ciuilis possessio ad præscriptionem in huiusmodi spiritualibus. i. vt persona sit talis, in quam possit cadere huiusmodi possessio de iure. In laicũ enim ius spirituale non cadit. ℨ. de electione. sacrosancta. & c. Massana. & 96. dist. bene quidem. Talis quidem possessio germinat prolem, ideſt fructum parit, acquirit dominium, secundum Io. vt arg. Insti. per quas perso. not. acqui. §. sed bonæ fidei. & ideo quia non possident, non præscribunt : quia sine possessione præscriptio non procedit. ff. de vsucap. l. 3. & melius in l. sine possessione. & præscriptionem obiicere non potest nisi quis possideat. ℨ. de proba. ex litteris. in fi. Ergo laici non possunt nobis obiicere præscriptionem in huiusmodi spiritualibus: quia non possident ciuiliter decimas, subaudi, nisi allegent alium titulum & concessionem factam.

Illud autem.] Sunt duo dicta. Secundum : ibi, *Verum.* Abbas Sicu.

CASVS. In canonibus reperitur, quòd qui rem alterius præscribit. xxx. annis, tutus est præscriptione : quæritum fuit à Papa vtrum hodie locum habeat talis præscriptio. Respondet, quòd Romana ecclesia non dimittit, vel non admittit minorem præscriptionem quàm xl. annorum, licet quidam canones admittant tricennalem. Et si ecclesia per xl. annos rem aliquã inconcusse possedit, aduersus aliã ecclesiam potest se tueri quadragenaria præscriptione. Si vero de præscriptione & interruptione quæritur inter partes, ab vtraq; parte testes recipi debẽt: Et si probata fuerit interruptio, præscriptio nõ vale

a Concor. tex. in l. si rẽ. & ibi glo. ff. de pa.

Cap. 1. eo. ti. in 2. cõpil. De materia vide plene per Balbum tract. de præscript. in quinta parte principali, & quando & qualiter interrumpatur præscriptio vide Barto. in l. naturaliter. ff. de vsucapion.

b Et sic ponitur detentio pro possessione, sicut autem conuerso. 12. q. 1. c. 2. Ioan. And.

iure melior est conditio possidentis. Quia quadragenalis b præscriptio, omnem prorsus actionem excludit.

¶Idem Parmensi episcopo.

¶Laici spiritualia possidere non possunt: ergo & per consequens nec præscribere.h.d.& quotidie allegatur.

CAP. VII.

CAusam †quæ inter Regiñ. archidiaconum, & nobilé virum G. super decimis vertitur : & infra.. ¶Ideoque mandamus, quatenus causam ipsam debito fine decidas, non obstan te præscriptione temporis, vel concessione decclesiasticæ secularisve c personæ, si idem G. eã opponere voluerit : quia cum laici decimas detinere d non possint, eas nulla valent præscribere ratione.

¶Idem.

¶Si contra præscriptionem xl. annorum, quæ sola currit contra ecclesiam, opponatur interruptio: vterque probabit.

CAP. VIII.

ILlud †autem te scire volumus & tenere, quòd aduersus ecclesias minorem præscribit. Not. quòd quadraginta annorũ præscriptio secũdum canones hodie locum habet. Itẽ præscriptio debet esse continua, & nõ interrupta.
g *Quadraginta.*] Supra eo. de quarta. & ca. ad aures. & ℨ. c. proximo.
h *Canones.*] 16. q. 3. ca. 1. & 2. & ca. quicunque. & c. placuit. quæ hodie non tenent. supra eo. c. 3.

ptionem quàm quadraginta g annorum Romana ecclesia non admittit, licet quidam canones h comprobent tricẽnalem: & ecclesia se potest aduersus i ecclesiam quadragenaria temporis præscriptione tueri, de re illa quam inconcusse k quadraginta annis noscitur possedisse. ¶Verum si de præscriptione & interruptione inter partes fuerit mota quæstio, ab vtraq; parte l testes recipi debent: & si probata fuerit interruptio m, præscriptio non tenebit.

¶Idem.

¶Fines prædiorum ecclesiasticorum xl. annorum spatio præscribuntur.

CAP. IX.

QVia †indicante abbate C. Comperimus, inter eum & abbatem sanctæ Luciæ, exortam de finibus quæstionem: agrimensoris n diffinitione, illam prospeximus finiendam. ¶Hortamur igitur, vt ad lo-
cã o, de quibus est contentio, accedentes, eam in vestra faciatis præsentia terminari: Quadraginta p tantum annorum

Glo. seq. recitetur per quæstionem.
i *¶Aduersus ecclesiã.*] Hoc ideo dixit: quia ad uersus priuatum bene tuetur se ecclesia spatio c xxx. anno. vt supra eo. sanctorũ. quæ in isto casu habet intelligi : ne quod in eius fauorem noscitur indultum, ad eius læsionẽ retorqueri contingat. C. de leg. l. quod fauore.
k *Inconcusse.*] Id est quiete, & sine aliqua interruptione. infra eod. auditis. & ca. seq. Vel sine aliqua synodali proclamatione, per quam interrumpitur præscriptio. ℨ. eod. sanctorum.
l *¶Parte.*] Super præscriptione & interruptione: vt ℨ. eod. auditis.
¶Glo. seq. distinguit interruptionẽ naturalem & ciuilem. De prima ponit duos modos, & octo de secunda.
m *¶Interruptio.*] Not. q̃ interruptio fit pluribus modis, naturaliter & ciuiliter. Naturaliter duob⁹ modis, per inundationem maris & fluminis. vt ff. de acquir. pos. qui vniuersas. §. itẽ quod à mari. & l. possideri. §. Labeo. Item per

c Alios casus in quib⁹ minori tempore præscribetur, refert Bernardinus Diaz regula 222. quæ incipit: ecclesia non patitur.

deiectionem & expulsionem. ff. de vsuca. naturaliter. §. 11. Ciuiliter vero multis modis interrumpitur præscriptio. Et primo per libellum principi oblatum d in annali actione. C. quando li. princi. da. lit. contesta. faciat. l. 2. Item per litis contestationem, quod habet locum in perpetuis actionibus. 16. q. 3. placuit. §. potest. versicu. is autem. & §. quod si ij. & coram suo iudice. C. ne de sta. defun. l. penultima. Si non potest litem contestari, sufficit iudicem adire, & libellum offerre contra absentem, vel ℨ eum qui conueniri non potest aliqua de causa, & in quærimoniam deducere ius suum, vel coram publicis personis, vel ad domicilium rei cum iudex haberi non potest proponat, & sic interrupta est præscriptio. C. de anna. excep. vt perfectius. & prædi. §. potest. ver. is aũt. Itẽ p sacrũ oraculũ oblatũ principi. Et p executorẽ si postea subsecutã fuit conuentio. C. de præscri. xxx. an. sicut in rem. in fi. Item p solutionem vsurarũ. C. de præscri. xxx. an. si quis emptionis. in fi. Item p synodalem, p clamationem. ℨ. eo. sanctorum. Item per secundã cautionẽ à debitore factã. C. de præscri. xxx. an. cũ notissimi. §. sed etsi quis. Item per denunciationem factã à colono. ℨ. vt lit. non conte. qm̃ frequenter. §. quod si super. & C. vbi in rem act. l. 2. Bern.

Via indicante.] Primo ponit dictum, quod secundo exequendo committit: ibi, *Hortamur.* Tertio circa exceptionem instruit: ibi, *Quadraginta tantum.* Abbas Siculus.

CASVS. Inter duos abbates orta fuit quæstio de finibus : Papa mandat illam quæstionem diffiniendam per agrimensores, qui ad loca de quibus contentio est accedant, & in præsentia illorum quæstionem faciant terminari, præscriptione xl. annorum tantum vtriq; parti seruata. No. quæstionem de finibus in præsentia iudicum terminari. Item præscriptio xl. ann. hodie locum habet.
n *¶Agrimensoris.*] Qui tenetur de modo finium actione in factum, si male renunciauerit, dummodo doloſe hoc faciat. de culpa enim vel negligentia non tenetur. ff. si men. fal. mo. dix. l. 3. §. 1. Lau.
o *¶Ad loca.*] Vt loca diuidẽda subiiciat oculis. ff. fin. re. si irruptione. in fi. C. fi. regun. fi quis. Et hic potest sumi arg. q̃ iudex potest iudicare secũ q̃ nouit, & non secũm allegata. Et not. q̃ iudex q ℨ conscientiã vel ℨ iustitiã in grauamẽ alterius aliquid fecerit, p gratiã vel sordes, p vnũ annũ nouerit se suspensum: & si durãte suspensione ingesserit se diuinis, irregularis efficit: cũ quo solus Papa dispensat, & in veram litis æstimationẽ condẽnabit, vt in dec. Inn. iiij. cũ acter. de re. iu. [li. 6.]
¶ *Gl. seq. inducit quatuor concor. alle. 4. iura in cõtrarium, & soluit distinguendo inter fines parochiarum, &c. & prædiorum. primo casu aut constat de limite, aut non. Et si cõstat, aut quæritur de limite, vel adhærentibus, aut de non adhærentibus.*
p *¶Quadraginta.*] Sic ergo vi q̃ fines præscribi possunt: vt 16. q. 4. volumus.

d Per excepti onem vero non interrumpitur, vt not. de or. co. c. 2. in glo. hic patet. Io. An.

lumus. & q. 3. inter memoratos. & ℨ. eo. ad aures. & supra de proba. ex litteris. Sed contra videtur quòd fines præscribi non possunt : vt 16. q. 3. licet in regulis. & ℨ. de paro. super eo. 16. q. 3. quicunque. & c. inter memoratos. Super hoc dicas vbi fines diœcesium siue parochiarum constat distinctos fuisse, vel etiam potest probari per libros antiquos, & testes, & famam, & alia ad minicula : vt ℨ. de proba. cũ causam, fines diœcesis siue parochiæ, aut pro uinciæ non possunt præscribi. & sic loquuntur c. ista. 16. q. 3. licet. & c. quicunque. & ℨ. de paro. super eo. & ratio est, ſ. ne prouinciarũ termini confundantur. 16. q. 3. quicunque. & sic limes præscribi non potest, nec ea quæ limitibus adhærent. ff. de rei. vẽ. quæ religiosis. & ff. de contrah. emp. in mo dicis. Vbi vero non constat, nec potest probari de diuisione, limes & ea quæ sibi adhærent bene possunt præscribi. a & sic distinguit illud c. 16. q. 3. inter memoratos. Fines vero prædiorum bene præscribuntur, in quo casu loquitur illud ca. ex litteris. ℨ. de proba. in quo casu potest intelligi illud c. 16. q. 4. volumus. & illud quod hic dicitur. Si vis intelligere hic de finibus parochiarum, intellige hic quòd fines non erant distincti. vnde habet locum præscriptio, vt dicit c. inter memoratos. Illud scias, quòd licet limes præscribi non possit, tamen ea quæ sunt infra limitem limiti non adhærentia præscribuntur b spiritualia & temporalia: & sic loquuntur ℨ. eo. c. ad aures. & ℨ. eo. auditis. vbi vna ecclesia præscribit decimas in parochia alterius, & tunc necessarius est titulus. Vt not. ℨ. c. si diligenti. & in quadam decre. Greg. eo. tit. venerabilium. vt notatur infra eod. si diligenti.

†Cap. 1. tit. de capellis monachorũ in 2. compila. Et de materia, quãdo videlicet nõ currat præscriptio, vide Speculat. tit. de appel. §. nunc breuiter. adde late per Ripam tract. de peste.

a Adde quæ dicantur adhærere limitibus: per Bal. in l. 1. ff. de offic. præfe. vrb.

†Curreto.
†Cirieto.
†Cerreto.

†Cap. 1. eo. tit. in 3. compil. Et de ampliatione vide Innocẽtium, & Antonium de Butrio in c. cum ex officij. infra eo. tit.

b Gof. hic dixit, quòd postquam fines sunt turbati, & alter incipit fines possidere, vt solum propriũ non vt fines, tũc incipit præscribere, ante turbationem autem non præscribit: quia vtrique fini-bus cõmunibus tũc vtitur ratione suæ partis. ff. pro so. l. merito. Ioã. And.

†Cleri, in multis antiquis.

Ex transmissa.] Prima pars ponit querelã, Secunda dat iudices : ibi, *Discretioni.* Ab. Sic. & erat hæc olim sub ti. de capellis monachorũ.
CASVS. Ecclesia de Camenone pertinet ad monasterium de Habeñ. & homines de Sib. & Vintoñ. ecclesiarum sunt parochiani matricis ecclesiæ de Camenone. clerici de Sib. & Vintoñ minutatim omne ius parochiale præter ius funerandi subtraxerunt illi matrici ecclesiæ, scilicet decimas & oblationes : vnde abbas & monachi de Habendon. pro ecclesia sua matrice de Camenone conquesti sunt domino Papæ. Vnde mandat iudicibus, quatenus faciant restitui decimas & oblationes cum aliis obuentionibus prædictæ matrici ecclesiæ de Camenone, non obstante præscriptione tempore hostilitatis à clericis prædictarum ecclesiarum. Not. quòd monachi possunt habere ecclesias parochiales, & sic per consequens populum. Item maior ecclesia vel monasterium potest agere pro ecclesia sibi subiecta. Item ius parochiale generale nomen est, vt hic patet. Item tempore hostilitatis non currit præscripto. Item debentur matrici ecclesiæ, & non capellæ.
a *Ecclesia de Camenone.*] Quæ parochialis erat ecclesia & matrix, pertinens ad monachos, si aliæ erant sub illa : & ita istæ ecclesiæ pertinebant ad monasterium mediante matrice ecclesia, & ita maior ecclesia potest agere pro iure subditarum ecclesiarum. sic infra eo. auditis. & 16. q. 3. inter memoratos
b *¶Minutatim.*] Fruſtatim lupus comedit agnum. 13. q. 1. c. ecclesias. §. his ita. vltra vnam columnam. & est quasi quædam species alluuionis quæ prædiorum statum immutat, alij auferendo paulatim, alij dando latenter. C. de alluuio. l. 1. & 2.
c *¶Funerandi.*] Ius funerandi consistit in sepulturis mortuorum, & exequiis, & oblationibus inde prouenientibus. c & istud ius non subtraxerant matrici ecclesiæ. de hoc iure habes infra de sepul. per totum.
d *¶Decimas.*] Et sic patet, quòd de iure communi matrix ecclesia debet percipere decimas infra confines suæ limitationis, & sic capellæ

c Concor. tex. in l. & si quis. §. funeris causa. & l. funerum sumptus. ff. de rel. & sumpt. fune.

nihil debent habere: quod est verum nisi per specialem indulgentiam vel præscriptionem. infra de deci. cum contingat. & 16. q. 1. de decimis.
e *¶Non currente.*] Tempus hostilitatis non currit: immo illud subducitur de præscriptione. sic & 16. q. 3. prima actione. ff. de ca. & postli. reuer. postliminium. & C. eo. ab hostibus : & in aliis casibus. supra eo. cap. 1.

Apostolicæ sedis deuote recipiant, & procurent, dicti ordinarij procurare ipsos renuũt, & † procurantibus ad expensas subsidium impertiri: & infra. ¶Volentes autem, vt quod omnibus imminet, ab omnibus f con portetur : Mandamus, quatenus nisi dicti ordinarij per speciale priuilegium Apostolicæ sedis à præstandis procurationibus ostenderint se immunes (etiam si longissimo tempore procurationis obsequium non impenderint : cum in talibus g præscriptio sibi locum nequeat vendicare) ipsos ad procurationis sarcinam ordine debito sub eundam, teneri decernas.

¶Idem de Costa, & de sancto Donato † Prioribus.

¶Sub ditus non præscribit obedientiam contra prælatum.

CAP. XII.

CVm †non liceat à capite mẽbra recedere h non suffi cimus admirari, quod sicut referente Bracharen. archiepiscopo nobis est intimatum, licet ecclesiæ vestræ in ipsius sint diœcesi constitutæ, vos tamen obedire sibi tamquam episcopo †vestro, contumaciter recusatis : & infra. ¶Ideoque mandamus, quatenus præfato archiepiscopo & ecclesię Bracharen. obedientiam & reuerentiã

†Aliàs ita: procurantibus ad expẽsas nolunt subsidium. &c.

†Tornato.
†Cornato.
†Aliàs ita: de Costa, & sancti Martini.

†Cap. 2. eo. tit. in 3. com pil. Vide Romanum singul. 500. in cip. curialis de Florẽtia. & doctores in c. sacerdotes. 2. q. 7.

†archiepiscopo.

Accedentes.] Prima pars ponit querelã. Secunda dat iudicem: ibi, *volentes.* Abbas Sicu lus.

CASVS. Præpositus sancti Nazarij, & A. canonicꝰ sancti Stephani pro curatores cleri ad sedẽ Apost. accedentes conquesti sunt de ordinariis maioris ecclesiæ, q̃ cum ipsi procurent legatos & nuncios Apostolicæ sedis, dicti ordinarij non velint illos procurare, nec aliquid conferre ad procurationes præstãdas: volens Papa vt quod omnibus imminet, ab omnibus comprobetur: mandat abbati de Cenedo, quatenus si dicti ordinarij per speciale priuilegium Apost. sedis à præstandis procurationibus ostenderint se immunes, decernat ipsos ordinarios teneri ad procurationes ordine debito faciendas, etiam si longissimo tempore non impenderint procurationem: cum in talibus nõ habeat locum præscriptio. Not. quod omnes tangit, ab omnibus approbandum est. Item res ecclesiæ tenentur procurare nuncios & legatos Romanæ eccleſię, nisi speciale priuilegium ostendant. Itẽ in procurationibus non habet locum præscriptio.
f *¶Ab omnibus.*] Arg. quod omnes tangit, ab omnibus est approban-
dum. 66. dist. cap. 1. & supra de temp. ord. ſi archiepiscopus. & supra de offi. ordi. ad hoc. ff. de aqua plu. arc. in concedendo. & C. de auctoꝛ. præstan. l. vlt. Item vbi onus, ibi emolumentum. 12. q. 2. charitatem. & c. eccle siasticis. & Insti. de leg. pa. suc. §. 1. & C. de fur. manifestissimi. §. finaltem. d & melius. C. de cad. tol. l. vnica. §. pro secundo.
¶Glo. seq. dat vnum simile, & duo similia.
g *¶In talibus.*] In procuratione quæ debetur ratione visitationis, non currit præscriptio. infra eo. cum ex officij. & hic patet. fed in illa quę datur ratione institutionis bene currit: de qua loquitur. c. 18. q. 2. Eleutherius. Item in illa quæ datur ratione consuetudinis : vt 18. q. 2. seruitium.

Cum non liceat.] Sunt duę partes. Prima reprehendit factum istorum, quibus scribitur exprimendo causam. Secunda illud corrigi præcipit, & exceptionem remouet: ibi, *Ideoque.* Abbas.
CASVS. Archiepiscopus Bracharen. conquestus est domino Papæ, quòd Priores de Costa & de S. Donato denegabant sibi obedientiam & reuerentiam exhibere, licet ecclesiæ suæ in ipsius archiepiscopatu essent constitutæ, dicentes quòd eam sibi exhibere non consueuerunt. Mandat Papa dictis Prioribus, quatenus prædicto archiepiscopo exhibeant obedientiam & reuerentiam debitam, sicut alij clerici suæ diœcesis: præscriptione temporis non obstante. Nota quòd contra obediẽtiam non currit præscriptio.
¶Glo. seq. ponit tres casus exceptos, demum obiiciendo quærit, & soluendo quæstionem repetit.
h *¶Recedere.*] Nisi vbi incidit in hæresim. 24. q. secunda, sane 2. Vel in schisma. supra de ele. quia diligentia. & in crimine nonorio fornicationis, & in simoniaco in ordine, si possit probari. 32. dist. §. verum. & 1. q. 1. si quis à simoniacis e. In aliis autem criminibus etiam si sint notoria, expectanda est sententia. 15. q. vlt. scisciantibus. 8. q. 4. nonne. & supra vt lit. pen. laudabilem. & cap. à memoria. & infra de diuor. porro. Et est ratio: quia fornicarij notorij & simoniaci sunt suspensi ipso iure. 1. q. 1. reperiuntur. Sed nonne pro aliis criminibus prohibetur quis à perceptione Dominici corporis. de consec. dist. 2. quotidie. & ab immolatione. vt 6. distin. testamentum. Quare ergo potius circa ista crimina

e De hoc 2. q. 7. sacerdotes. Ioan. And.

Universidad de Navarra Biblioteca

a Hoc est quod quærebam, quare canon dicit. Respondeo, ista est ratio specialis in simoniaco in ordine: quia intrusus occidit quantũcunque occultus: vt nota. de simo. tanta fornicatio auté inquinat animã & corpus, & magis frequentatur. 32. q. 7. q3 in omnibus. & ideo magis persequẽda. ff. de pœ. l. aut facta. §. fi. secundũ Hostien. idẽ Gof. infra de simo. c. tanta. Ioa. And.

hoc dicitur? Solu. canon dicit a, quòd istos simoniacos & fornicarios vitare possumus iure mero, sed alios non, nisi essent excommunicati, & suspensi vel depositi. Vinc.

a ¶ *Suæ diœcesis.*] Eo enim ipso debent sibi subesse. 16. q. 7. omnes basilicæ. & 18. q. 2. monasteria. nisi ostendant se exemptos. ỹ. de confir. cum dilecta. ad fi. & hoc ideo, quia possessor non cogitur probare titulum suæ possessionis. C. de rei vẽd. l. vlt. C. de petit. hęre. cogi. & 2. q. 5. §. 1. quia ius istud de communi iure pertinet ad episcopum in omnibus clericis suę diœcesis, vt hic patet.

¶ *Glo. seq. ponit 26. casus, quibus vel non præscribitur, vel præscriptio dormit. & quinque personas quæ non præscribunt. in fi. signat contrarium, & soluit. & primo recitetur finis.*

b ¶ *Non obstante.*] Nota hic casus in quibus nõ currit præscriptio. Primo in obediẽtia, vt hic. Item in procuratione ratione visitationis debita. ỹ. eo. c. proxi. Item in decimis à laicis possessis. ỹ. eo. cautum quæ. Item in matrimonio. ỹ. de consang. non debet. Item in tributis suę publicis functionibus. C. de præscrip. xxx. vel xl. an. l. comperit. Et liber homo non præscribitur. 16. q. 3. c. placuit. §. potest. versi. quòd si priuatus. & seq. §. Item tempore vacantis ecclesię non currit præscriptio. Nec tempore schismatis. supra. ca. proxi. & ca. de quarta. & ỹ. eod. cum nobis. Item tempore hostilitatis non currit. ỹ. eod. c. ex transmissa. & 16. q. 3. prima. Item nec contra neruum ecclesiasticæ disciplinæ. ỹ. de consue. cum inter vos. Item in re quæ de iure communi possideri non potest. 93. dist. illud. & 100. dist. contra morem. Item limes. 16. q. 3. licet. & ỹ. de paro. super eo. Itẽ nec in re spirituali iniusto titulo acquisita. ỹ. de transact. præterea 2. Item nec via publica. ff. de via pub. viam. Item nec cõtra ius publicum. C. de ope. publi. præscriptio. Item res sacra. & res fiscalis. Instit. de vsucap. §. 1. & §. res fisci. Item res præsidi data contra legem Iuliam repetundarum. ff. ad legem Iul. repetundarum. quod contra legem. Item res pupillaris. ff. de acquirẽdo rerum domi. bonæ. Item fundus dotalis. ff. de fun. do. si fundus. Item res peculiaris, vt videtur C. ne de sta. defun. l. vlti. Item pupillo non currit præscriptio. C. qui. ex cau. in integ. resti. non est ne. l. vlt. Item vxori durante matrimonio non currit præscriptio, nisi maritus vergat ad inopiam. C. de iure do. in rebus. §. omnes. Item in rebus quæ sub conditione debentur, non currit præscriptio, nisi à tempore conditionis extantis. C. de præscrip. xxx. ann. cũ notissimi. §. illud aũt. Item tempore suspensionis prælati non currit præscriptio. ỹ. de concess. præben. quia diuersitatem. Item filiofamilias non currit præscriptio, dum est in potestate patris, C. de anna. excep. l. 1. in fin. §. vlt. & C. de bon. quæ lib. quæcunque. ad fi. & C. de bo. ma. l. 1. in fin. & ỹ. de postu. præla. bonæ memoriæ. in fin. Item quidam sunt, qui præscribere non possunt, vt precario tenentes. 10. q. 3. quia cognouimus b. Item colonus. 16. q. 1. clerici. & c. seq. C. de præscrip. xxx. anno. male agitur. Item qui nomine alieno possidet. ỹ. eod. si diligenti. Item vsufructuarius. Instit. per quas personas nobis acquiri. §. fructuarius. Nec creditor præscribit pignus. ff. de vsuca. non solum. §. qui pigneri. & C. de pign. act: nec creditores, & hoc intellige de lõga præscriptione secundum leges, non de longissima. argu. est quòd contra obedientiam præscribitur. ỹ. de priuil. cum olim T. c Sed ibi habuit priuilegium ratione cuius præscripsit, & præterea fuberat Rom. eccle. quæ ipsam obedientiam contra episcopum potius præscripsit. sic ỹ. eo. cũ ex officij.

b Concor. l. si filius. §. is qui. cum no. ff. de nox. actiõn. & l. creditores. & ibi Bart. C. de pig.

c Et eo. tit. gũ personæ. lib. 6. Ioan. And.

ADDITIO. Vnde versus.

Hostis, schisma, minor, confinia, res sacra, dotes.
Ecclesiæ nexus, laicus, res spiritualis.
Visito, coniugium, via publica, liber, obedit.
Functio, res fisci, publicum ius, de repetundis.
Si vacat ecclesia, suspensio, sub patre natus.
Vxor, conditio, si res non possideantur.
Res pupillares, his atque peculia iungis.
Impedimenta vetant hæc ne præscribere possis.

Audientiam.] In feudo Romanæ ecclesiæ contra ipsam ecclesiã & vasallum currit sola præscriptio centũ annorũ. Duæ sunt partes principales. In prima ponitur processus narratio. In secunda diffinitio: ibi, *Nos igitur.* Prima subdiuiditur: quia primo ponit petitionem actoris. Secundo responsionem rei: ibi, *Sed ea.* Tertio probationes actoris: ibi, *Ad quod.* Quarto probationũ ipsarum impugnationes: ibi, *Sed inter.* Abbas.

CASVS. Inter nobilẽ virũ Matafelonẽ ex vna parte, & castellanum de castro Palatioli ex alia, quæstio vertebatur super quibusdam iuribus quæ nobilis prædictus dicebat se debere percipere in dicto castro pro ecclesia Romana. Partibus propter hoc in præsentia Papæ cõstitutis, ex parte ipsius nobilis proponebatur, quòd Alexãder Papa concesserat in dicto castro sibi xl. sol. Papien. quos Romana ecclesia ibi cõsueuit percipere annuatim. Insuper comestiones, placita, bãna, forisfacta, & omnia iura quæ ibi Rom. ecclesia habebat. Castellanus econtra dicebat se ad ea nulla ratione teneri: ad quod probãdũ prædict⁹ nobilis inducebat priuilegiũ Alexandri, & librũ censuale, & hoc idem nitebatur probare per testes, qui dicebãt se vidisse præscriptum censum nunciis Romanorum Pontificũ à quinquaginta annis & infra fuisse solutum. Sed inter alia fuit ex aduerso responsum, quòd nec priuilegium, nec liber censualis tibi aliquid commodi afferebat †: cum priuilegio vsus non fuerit spatio annorum triginta: & liber censualis suspectus existeret: quia non fuerat in camera nostra receptus: ac scriniarius g alio modo scripsisset dicta testiũ, quàm dixissent.

¶ Nos igitur magis b auctoritatem priuilegij, quàm depositiones testium attẽdentes: considerantes etiam librum censualem i, quem non suspectum habuimus †, licet non in nostra, sed in Cardinalis sancti Hadriani camera sit inuentus, qui †eũ quando camerarius fuerat, de camera beati Petri suscepit: nec credentes ipsum scriniarium (cum iuratus k sit officium suũ fideliter exequi) aliud scripsisse, quàm à testibus diceretur: Respicientes insuper (quod est lõge validius) ipsum negotium aliquid cõferebãt, cum ipse priuilegio vsus non fuerit spatio xxx. ann. nec liber censualis: quia suspectus erat ex eo, quòd nõ fuerat inuẽtus in camera Papæ, & notarius aliter scripserat dicta testiũ quã dixissent: Dominus Papa cõsiderãs potius auctoritatẽ priuilegij quã dicta testiũ, nec librũ censualẽ habet suspectũ, licet in camera Papæ non fuisset inuentus, nec credat notariũ aliter scripsisse dicta testium quã dixissent: Considerans insuper (quod est longe validius) negotiũ ipsum tangere principaliter Rom. eccl. cõtra quã nõ nisi cẽtenaria currit præscriptio, condẽnauit dictũ castellanũ in solutione omniũ petitorũ, iniungendo eidẽ, vt dicto nobili, nõ tanquã sibi, sed tamquã Rom. eccl. cuius auctoritate debet percipere prædicta, & cuius etiã vasallus propter prædicta existit, persoluat. Nota casum vbi magis creditur priuilegio quam testibus. Item liber censualis fidem facit. Item præsumitur pro illo qui officium suum iurauit fideliter adimplere. Item contra Romanam eccle. non currit præscriptio nisi centum annorum.

† affereb̃at.

† Adde q̃ libro censuali ecclesiæ in loco non suspecto, seruato creditur. l. 1. ff. si cert. per. Bart.

† Quia

c ¶ *Comestiones.*] Id est d albergarias, seu procurationes, quas à singulis seu certis percipere poterat.

d ¶ *Banna.*] Id est ỹ. ius indicendi bannum, vel edictum.

e ¶ *Placita.*] Id est iurisdictionem causarum.

f ¶ *Forisfacta.*] i. pecuniarias pœnas delinquentiũ. ar. ỹ. de pœ. ꝓbyter.

g ¶ *Scriniarius.*] Scriniarij appellantur tabelliones, & est vulgare Romanorum.

¶ *Glo. seq. signat centrarium, & soluit.*

h ¶ *Magis auctoritatem.*] Arg. cõtra. C. de fide instru. in exercendis. ỹ. de fid. inst. cum Ioannes. Sol. illud generale, & istud speciale propter antiquitatem facti. ff. de proba. census. & sunt semper specialia ista obuiantia illi generali, vbicunque scriptura est necessaria. 97. dist. nobilissimus. C. de man. prin. l. 1. ỹ. de offi. deleg. cum in iure. C. si mi. se ma. dixe. si alterius. & vbicũq; priuilegiũ allegatur. arg. ỹ. de priui. porro. quædã enim meliùs probantur per instrumenta quã per testes: vt dictũ est e. De hoc ỹ. de proba. tertio. vt hic sequitur, vbi dicit, considerantes etiam librum censualem, & cætera.

i ¶ *Censualem.*] Sic erũ ꝓ libros antiquos probatur diuisio diœcesum. ỹ. de proba. cũ causam. & instrumẽto producto de archiuo publico creditur. C. de fid. instr. Authen. ad hoc. arg. 30. q. 1. quenit. publicũ testimoniũ dr habere, ex quo magistrat⁹ cõfitetur illud de archiuo publico esse: vt hic. & si manu cõmentarien. ei signa imposita sunt cõsueta. arg. ff. de iu. fi. l. in fraudem. §. quotiẽs. & C. de fid. instru, plures. ff. de probat. census. C. arbit. tutelæ. l. vlt. & sufficit, quod in libro Authentico scriptũ est. 6. q. 3. scriptũ est in l. & ff. qui & à qui. ma. lib. non fiant. l. prospexit

d Hæ duæ glossulæ nec Bernardi sunt, nec habentur in antiquis codicibus.

e Vel respicit factum: quia testes solum dicebant se vidisse cẽsum solutũ: priuilegium vero asserebat illum debitum. & facit. infra de priuil. fi. Papa. lib. 6. Ioan. And.

K ¶ *Iuratus.*] Sic ergo præsumitur pro aliquo ratione iuramenti. 1. q. 7. sancimus.

sancimus. ỹ. de præsump. illud. Item ratione honestatis suę. ỹ. de fid. instr. cum dilectus.

a *Principaliter.*] Secus si secundario. ỹ. de re iudi. c. penul. arg. ỹ. de priui. si de terra. & c. accedentibus. Posset tamen iste castellanus præscribere vt teneret terram, & esset feudatarius ecclesiæ Romanæ, & non ille: quia per hoc nõ præiudicatur ecclesię. sic 16. q. 4. volum⁹. ar. C. de præscrip. xxx. anno. competit. & l. iubemus. 16. q. 3. c. placuit. §. potest. & ỹ. eod. sanctorum.

b ¶ *Centenaria.*] 16. q. 3. nemo. & ỹ. c. prox. & C. de sacr. san. eccle. l. vlti. & melius in auth. ibi signata, quas actiones. in fine.

¶ *Glos. seq. arg. de verbo, tanquam, & inducit sex concor.*

c ¶ *Tãquam.*] Arg. quòd aliquis facit aliquid non tamquàm ipse, sed tamquàm alius. ỹ. de electi. cũ inter canonicos. & ff. de adopt. si pater. §. q. duos. ff. de inoffi. testa. Papinianus. §. sed neque impubẽris. ff. quãdo app. sit. l. 1. §. solent. & ỹ. de reb. eccle. non alie. si quis presbyte rorum. sic aliquis facit aliquid in eo quòd homo. & aliud in eo ꝙ rex. 23. q. 4. si ecclesia. in fin.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. com pil. Et de materia schismatis vide B. Thomam 2. 2. q. 39. & Turrecrematam in sum. de eccles. lib. 4. par. 1. cap. 1. & multis sequent.

Cvm vobis.] In prima ponitur decisa consultatio. In secunda responsio: ibi, *Licet.* Abbas Siculus.

a Hic casus Bernardi est, & in antiquis exemplaribus reperitur.

d ¶ *Cum vobis.*] CASVS. Hildesemen. a episcopus mouebat quæstionẽ subiectionis contra monasterium Grandeñ. & ecclesiam Romanam, dicens ꝙ præscripserat subiectionem ỹ libertatem monasterij: cõmisit Papa quibusdam abbatibus, vt reciperent testes episcopi ad probandum præscriptionem contra libertatem monasterij. Sed postquàm inchoata fuit præscriptio ỹ monasteria, scissura trium schismatũ b fuit in ecclesia Romana. Modo iterum scribit Papa eisdem iudicibus dicẽs, quòd tam iure canonico quàm ciuili Romana ecclesia gaudet priuilegio speciali, vt non nisi præscriptio centum annorum currat contra Roma. eccle. tamen dicit Papa, quòd non vult computare tempora schismatum in præscriptione, sed de medio deduci. Bernar.

b De quib⁹ infra de schisma. cap. 1. Ioan. And.

Nota quòd Romana eccle. gaudet priuilegio speciali centum annorum non solum in rebus propriis, sed etiam in ecclesiis sibi immediate specialiter subiectis. Item tempore schismatis non currit præscriptio.

e ¶ *Legali.*] C. de sac. sanct. eccle. vt inter diuinum e. & in Authen. vt Roma. eccle. cen. an. gau. pri. §. quod autem. coll. 2.

c Et Auth. ibi posita.

f. ¶ *Canonica.*] 16. q. 3. nemo. & ỹ. c. prox. & ỹ. eo. si diligenti. in fi.

g ¶ *Centum annorum.*] Hæc præscriptio obtinet in rebus & possessionibus, sed in priuilegio prælationis, quo sup aliis ecclesiis obtinet principatum, nulla currit ei præscriptio. 93. dist. qui cathedrã. 24. q. 1. quia ex fola. & c. rogamus. & c. schisma. quia hoc esset præscribere obedientiã: quod esse non potest. ỹ. eod. cum non liceat. quia nemo debet esse sine capite. 93. dist. nulla. Vinc. Sed videtur certe impossibile probari præscriptionem centum annorum. idem est ac si diceret Papa: nolo quòd currat præscriptio contra Romanam ecclesiam. sim. 2. q. 4. præsul. Sed qualiter probabit se possedisse spatio centum annorum? per instrumẽta nõ posset hoc probari: quia per instrumenta non probatur possessio. ỹ. de fid. instr. inter dilectos. per testes non posset probari, nisi testes ad minus haberent 114. an. d Vnde videtur ꝙ sufficiat ꝓbare per tẽpus cuius non extat memoria: quia tanto tẽpore res aliæ præscribuntur, quę alias non præscriberentur. ff. de aqua quoti. & æsti. hoc iure. §. aquæ ductus e. vel quòd testes dicãt se semper audiuisse à suis maioribus, & nemo sit qui viderit vel audierit aliud. sic enim probatur de antiquitate. ff. de proba. si arbiter. & ff. de aqua plu. arcen. in summa. §. idem. Ioan. Sed non recedendum est à verbis istis, & sic necesse est probare centenariam præscriptionem: & sufficit quòd ita placuit legislatori. ff. qui & à quibus. prospexit. & 6. q. 3. scriptum est in lege.

d Quasi velit sentire Laurentius cuius fuit hæc glos. ꝙ pubes de his quę vidit an nus te puberta nõ possit de his testificari. & hoc etiam not. 3. q. 9. testes. Ioan. And.

e Et infra de ver. sig. super quibusdam.

h ¶ *Schismatum.*] Quando currat præscriptio, & quando non, dicitur ỹ. eo. c. cum non liceat.

i ¶ *Deduci.*] Tempus enim schismatis deducitur de præscriptione si primum sit, medium, vltimumve. C. de præscrip. long. temp. Auth. quod si quis quibusdam. & C. de resti. mi. quod tempore. ff. quib. ex cau. manecnon. §. si quis sępius.

Vacantis.] De præscriptione subducitur tempus quo vacauit ecclesia ỹ quã præscribitur. ita summat Ioan. And. Sed hæc summatio de nihilo seruit, cum hoc sit expressum in multis iuribus. ỹ. eo. de quarta. & c. 1. cum similibus. Primo ponit processum & conclusionem negotij. secundo indecise narrat restitutionem ab vtraque parte petitam & concessam. Tertio committit probationes recipiẽdas super restitutione & causam diffiniendã. Secũda: ibi, *Verum.* Tertia: ibi, *Quocirca.* Ab. Sicu.

CASVS. Inter episcopum Vigor. & abbatem de Heuescã vertebatur controuersia super quibusdam ecclesiis in valle de Heuescam constitutis, quas episcopus dicebat ad se spectare

tangere principaliter a Romanam ecclesiam, contra quam non nisi centenaria b prescriptio currit: in solutione prædicti census, & aliorum petitorum condemnauimus partem aduersam: iniungentes eidem, vt tibi, non tanquam c tibi, sed tanquam ecclesię Romanæ (cuius auctoritate debes percipere, cuius etiam propter prædicta beneficia vasallus existis) fine difficultate persoluat.

¶ Idem Hel. & Gu. abbatibus.

¶ *De centenaria præscriptione, quæ solum currit contra Romanam ecclesiam, tempora schismatum deducantur.*

CAP. XIIII.

CVm †vobis d: & infra. Licet tam legali e, quàm canonica f sit diffinitione statutũ, vt contra Romanam ecclesiam, quæ gaudet priuilegio speciali, non illis, nisi centum annorum g præscriptio locum sibi valeat vẽdicare: tempora tamen intercidentium † schismatum h, quæ secundum iuris ordinem cursum præscriptionis impediunt, nolumus aliquatenus cõputari: sed diligẽti cõsideratione adhibita, de ipsa cõputatione deduci i.

† intercedẽtium.

¶ Idem Helien. & Rossen. episcopis.

¶ *Prælatus inferior potest præscribere in certis ecclesiis suæ diœcesis totũ ius episcopale: subducitur tamẽ de præscriptio ne tẽp⁹ quo vacauit ecclesia cathedralis.*

CAP. XV.

AVditis †& intellectis meritis causæ, quæ vertitur inter Vigoren. episcopum, & abbatem de Heuescam, super ecclesiis in valle de Heuescã, quas episcopus asserit ad se diœcesana k lege spectare: abbas l autem eas esse ab eius iurisdictione prorsus exemptas m: præscriptionẽ petiit episcopus se admitti per beneficium restitutionis, ad probandum quòd Vigor. ecclesia tanto tẽpore vacauerat, quòd tẽpore vacationis subducto, præscriptio nõ fuit completa: Abbas videns quòd ista probatio præiudicabat sibi in totum, petiit se admitti per idẽ beneficium ad probandũ quòd vallis de Heuescam est ille locus, qui fuit per duos reges libertati donatus, quẽ Celestinus Papa libertati donauit: Papa videns quòd vtraque ecclesia necessariam probationem omisit, vtrãque restituit contra alterã in prædictis articulis: sed quia probatio abbatis præiudicialis erat mandat Papa iudicibus, quatenus inspiciant priuilegia The. & Of. regum, quæ abbas super libertate prędicta asserit se habere, & si per illa cõstiterit quòd vallis de Heuescã sit ille locus quem Celest. libertati donauit, absoluant abbatem ab impetitione episcopi super ecclesiis prædictis, episcopo super illis silentiũ imponentes: Si vero abbas in hac probatione defecerit, audiãt probationes episcopi, super tempore quo infra quadraginta annos sedes episcopalis vacauit: et si per tantum tempus vacasse cõstiterit, quòd illo subducto, præscriptio nõ sit cõpleta, adiudicent episcopo ius episcopale in illis ecclesiis, abbati silentium imponẽdo. Si aũté episcopus hãc exceptionẽ nõ probauerit, tamẽ quia ipse probauit interruptionem in quibusdã articulis, adiudicent eidem ius episcopale in illis, dummodo intra xl. annos interruptio facta fuerit: in cæteris in quibus abbas præscriptionem probauit, episcopo silentium imponentes. Not. quòd ius episcopale generale nomen est, & habet multas species sub se: vt hic patet. Item de vna defensione potest quis transire ad cõtrariã: quia præscriptio & priuilegium cõtraria sunt, & tamen abbas hic admissus fuit ad vtrũque, sed sub alternatione illud fieri debet. Item priuilegium regale declarat priuilegium Papæ, & sic priuilegium obtẽrum nõ probat. Item tempus vacantis ecclesiæ debet deduci de præscriptione. Itẽ licet quis præscribat in vno articulo, non tamen in alio.

† Cap 5. eo. tit in 3. com pilat. Vide ca. auditis. supra de in teg. rest. vbi Doctores: adde Balbũ tracta. de præscrip. in 3. par. sextæ. partis principalis. q. 1. & Felinum in c. irrefragabili. supra de offi. ord.

k ¶ *Diœcesana.*] Hæc diœcesana lex comprehendit etiam legẽ iurisdictionis. De his dicitur supra de offi. ord. dilectus. & capit. conquerente.

l ¶ *Abbas autem.*] Sic ergo cum agitur de subiectione aliquorũ, non illi, sed ille qui dicit illos sibi subiectos esse, conueniri debet. 16. q. 3. inter memoratos. & supra vt lit. non conte. quoniam. §. quod sic. & ff. de lib. ho. exhiben. l. vt fi. ff. de serui. l. vlt. in fi. & ff. si seruꝰ vendi. is cuius familia f. sic & pro illis agere põt. supra eo. ex transmissa. Et subditus etiam conuenitur supra de ele. querelam. sed ibi conuenitur subditus suo nomine. & 12. q. 2. quicunque militum. sed si petere vellet procurationem vel censum à capellanis, eos poterit cõuenire. arg. ff. de vsufru. si pendentes. §. penul. & l. vsufructu relicto. & l. vsufructu legato. §. hactenus. & infra de cen. cum instantia.

f Et supra de ma. & obe. inter qua tuor. vbi de hoc Ioan. And.

m ¶ *Exemptas.*] g Primo per priuilegium Romani pontificis, supra de in integ. resti. auditis. in illa lit. era vbi dicit: cognouimus, & c. quæ dicitur pars illius. Secundo per præscriptionẽ, vt sequitur in vers. verũ, &c. & hoc intelligitur sub hoc, infra. Vnde prædicta decr. fuit decisa ab isto loco: quia faciebat ad tit. de rest. in integ. & hæc decr. continuatur in integ.

g Hæc glossula in manuscriptis desideratur, in quibusdã autem vetustis impressis iam habetur.

¶ *Glos. seq. no. & remittit, secundo obiicit & soluit.*

Universidad de Navarra Biblioteca

a ¶ *Ius episcopale.*] Hic manifeste patet, ꝙ iura episcopalia præscribuntur: vt infra eo. cum olim. de hoc dicitur 16.q.3.quicunque. Sed videtur quòd abbas non potuerit præscribere hmõi exemptionem cõtra illud. supra eo. cum non liceat. & supra de consue. cum inter. sed bene potuit præscribere illas ecclesias, si legitimo tempore illas possederit, vt supra eo. de quarta. & sic abbas illas habebat pleno iure, sed abbas suam propriam libertatem præscribere non posset, sed alius cuius nomine ipsam allegaret. infra eo. cum ex officij, si super hoc habuit tale quale priuilegiũ. ar. ff. de consue. cum dilectus. & ff. de priui. cum olim. Item patet quòd omnia iura quę abbas potest possidere, potest præscribere. ff. eo. cum olim [a]: sed nõ alia quæ enumerantur 68. dist. quamuis corepiscopi. vnde ea quæ ad vtranque legem spectant, potest præscribere: vt hic patet. cognitio enim causarum matrimonialium tantum de iure communi spectat ad iurisdictionem episcopi. ff. de excep. prela. accedentibus. quã præscribit abbas: vt infra sequitur: ius episcopale genus est, & habet multas species sub se, quæ enumerãtur ff. de offi. or. conquerente. & c. dilectus. & ff. quedã enumerantur, vt ibi dixi circa possessionem, & cętera quæ sequuntur.

a Adde ꝙ ex præscriptione quæritur quasi dominiũ. l. cũ postulassem. §. damni. & ibi Bart. ff. de dã. infe. & l. 3. ff. de vsur.

b ¶ *Præscripsisse.*] Sic ergo abbas iste tuebatur se duplici iure: scilicet exẽptionis, & iure præscriptionis, quæ iura sunt contraria. infra eod. veniens. quia si tutus erat iure priuilegij, non potest præscribere: quia quod meum est ex vna causa, ex alia meum fieri non potest. supra de fid. instru. inter dilectos. Sed dicas quòd simul non proposuit ista duo, sed de vna exceptione transiuit ad aliam: quod fieri potest. arg. 24.q.1. quisquis. ff. de excep. nemo. C. de transact. interpositas [b]. supra de causa poss. & propri. pastoralis. & supra de testi. significauerunt. & ff. de acquir. poss. naturaliter. §. nihil. & generaliter licitum est de vna defensione transire ad aliam. argu. bo. supra de proba. licet. & infra eod. cum olim. nisi vbi ius contrarium prohibet. ff. de reg. iur. nemo ex his. vel sub disiunctione simul proposita fuerant: vt si hoc vel illud probauerit abbas obtineat, & nisi forte per tantum temporis spatium ecclesia vacasset. Bernar.

b Dico trãsactionẽ metu factam & cum seruo. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. obiicit, & dupliciter soluit.*

c ¶ *Si per illa.*] Celestinus exemerat à iurisdictione episcopi loca quę isti reges donauerant libertati. cum autem per priuilegia Celestini nõ constaret, quòd vallis de Heuescam, in qua episcopus petebat ius episcopale, esset de illis locis donatis libertari ab illis regibus: mandat Papa inspici priuilegia illorum regum, & si per illa priuilegia constiterit quòd vallis de Heuescam sit de illis locis, apparet quòd Celestinus exemit locum, scilicet vallem de Heuescam. & sic abbas obtinebit: nec habet locum postea probatio vacantis ecclesiæ: & sic prius cognosci debet de hoc articulo tamquam præiudiciali.

c Non nocet adulto iudicium contra eũ habitum dũ defensore & curatore carebat. Io. And.

d ¶ *Subducto.*] Sic ff. eo. cap. 1. & c. de quarta. & c. cum vobis. quia tunc defensore carebat. sic C. quomodo & quando iud. si præses [c]. sic & absenti adiiciuntur tot anni quot fuit absens. C. de præscrip. long. temp. Authen. quid si.

¶ *Glos. seq. obiicit, soluendo obiect. repetit.*

e ¶ *Interruptionem.*] Sed cõtrarium videtur, quòd si interrumpit quo ad quædam: ergo quo ad omnia ex iure episcopali prouenientia: nam qui aurem hominis tetigit, totum hominem tetigisse videtur. de pœn. dist. 1. vulgaris. arg. C. de duo. re. l. vlti. [d] hoc tamen vt sciens se habere ius episcopale, vno tantum vtitur. arg. ff. de ser. rusti. prædio. vna est via. & ff. quemad. serui. ami. si stillicidij. §. vlti. & ff. de ser. vt pomum. ad fi. Sed non est ita: vt hic patet, & ff. de capell. monac. cum dilectus. licet enim præscribatur in vno capitulo, non præscribitur in alio: vel si fiat interruptio in vno, non prodest in alio.

d Vsu retineo seruitutem vtendo per me, vel illum, qui meo nomine sit in possessione. Ioã. And.

f ¶ *Sancti Petri.*] Forte percipiebantur nomine Romanæ ecclesiæ. arg. infra eo. si diligenti. sed abbas allegabat ad se pertinere ministerium perceptionis. supra eod. ad audientiam.

ptionem ac procurationem archidiaconi, necnon solutionem denariorũ sancti Petri [f] in valle de Heuescam: circa cognitionẽ quoque causarum matrimonialium †, & capellani suspensionem in prædicta villa de Mortona, & interdictum capellarum in præfata villa de Heuescam, vos super his ius episcopale adiu dicetis eidem: si tamen circa suspensionem & interdictum huiusmodi, infra quadraginta annos interruptio facta fuit: in cæteris ei silentium imponentes [g], quæ abbas præscripsisse probatur.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & ibi remittit, quærit, allegat pro & contra, & soluit.*

g ¶ *Imponentes.*] Sibi imputet episcopus qui tanto tempore gesta taciturnitate firmauit. C. de his qui à non domino manu. l. vlt. in fi. & sic patet, quòd negligentia prælati nocet ecclesiæ. Argu. contra: quia taciturnitas non videtur nocere successori. supra eo. nihil. vbi de hoc. argu. ad hoc. ff. de pet. hæred. si quidem possessor. §. si quid autem. Sed nunquid ei qui non potest agere, currit præscriptio? Videtur quòd sic, sed restituitur. ff. de itin. actuque priua. l. 1. §. si quis propter. & ff. de serui. rusti. prædio. & Attilicinus. Sed contra videtur. argu. infra de appellat. ex ratione. & C. de anna. excepti. l. 1 in fin. quia vbi nulla petitio, nulla mora. ff. de verb. oblig. l. si pupillus. & ff. si certum petatur. l. lecta. Dicas ergo, quòd præscriptio semper currit: sed si lædatur quis, restituitur ex iusta causa. ff. ex quibus causis maiores. l. prima, in fin. & l. ait prætor. §. primo & secundo, nisi lex impediat cursum præscriptionis: vt in l. 1. C. de annali exceptione, in fine. & in casibus qui notantur. supra eodẽ cum non liceat. & ff. de iudi. l. 1. §. penul. in casu tamen non fit restitutio quando currit præscriptio, cum potest habere recursum contra impedientem, cuius dolo res periit. ff. de dolo. l. arbitrio. §. dolo. & hoc si soluendo est ille dolosus: aliàs fit restituio contra aduersarium. ff. de dolo. l. & eleganter. §. si dolo. illud tamen scias, quòd vbi quis lædit ur in præscriptione, restitutionem petere debet infra quadriennium. C. de tempor. in integrum restitutione. l. vltima: vbi vero non currit, semper seruatur illæsus, nec est aliqua restitutio ibi facienda. Laurentius tamen super hoc dicit vt notatur supra de in integr. restitut. auditis. in notula secunda. illa ecclesia, & c.

† Hodie vide de concilio. Tridẽt. sessio. 24. de reformatione. cap. 20.

¶ Idem Parisien. episcopo.

¶ Non potest subditus contra superiorem visitationem, aut procurationem ratione visitationis debitam, in seipso præscribere: quamuis alius in personã alterius præscribere posset vtramque.

CAP. XVI.

CVm † ex officij sui debito Senonen. prouinciam visitaret archiepiscopus Senon. per Parisiensem diœcesim transitum faciens, ad abbatis Sancti Maglorij Prioris de Castres, & quorundam aliorum ecclesias eiusdem diœcesis, necesse habuit declinare: à quibus cum procurationem sibi debitam postularet, ipsi eam inhumanitatis nomine detrectarunt. Cum autem per testes ab abbatibus de Heuescã pleno iure possessæ, vt videantur in eis episcopale ius [a] legitime præscripsisse [b]: & infra. ¶ Quocirca mandamus, quatenus inspectis priuilegiis The. & Of. regum, quæ abbas super præmissa libertate asserit se habere: si per illa [c] constiterit, quòd vallis de Heuescam sit ille locus quem Celestinus prædecessor noster libertati donauit: absoluatis abbatem ab impetitione episcopi super ecclesiis memoratis: & adiudicantes illas abbati pleno iure subiectas, episcopo super illis silentium imponatis. Quòd si abbas in hac probatione defecerit, audiatis probationes super tempore, quo infra quadraginta annos sedes episcopalis vacauit: & si per tantum temporis vacasse constiterit, vt illo subducto [d] non fit quadragenaria completa præscriptio, vos in illis ecclesiis ius episcopale adiudicetis episcopo: & super illo perpetuum silentium imponatis abbati. Si autem exceptionem huiusmodi episcopus non probauerit: quia tamen interruptionem [e] probauit, circa processionem pentecostalem, in villa & ecclesia de Mortona, & receptionem ac procurationem archidiaconi, necnon solutionem denariorũ sancti Petri [f] in valle de Heuescam: circa cognitionẽ quoque causarum matrimonialium †, & capellani suspensionem in prædicta villa de Mortona, & interdictum capellarum in præfata villa de Heuescam, vos super his ius episcopale adiu dicetis eidem: si tamen circa suspensionem & interdictum huiusmodi, infra quadraginta annos interruptio facta fuit: in cæteris ei silentium imponentes [g], quæ abbas præscripsisse probatur.

¶ Idem Parisien. episcopo.

¶ Non potest subditus contra superiorem visitationem, aut procurationem ratione visitationis debitam, in seipso præscribere: quamuis alius in personã alterius præscribere posset vtramque.

CAP. XVI.

CVm † ex officij sui debito Senonen. prouinciam visitaret archiepiscopus Senon. per Parisiensem diœcesim transitum faciens, ad abbatis Sancti Maglorij Prioris de Castres, & quorundam aliorum ecclesias eiusdem diœcesis, necesse habuit declinare: à quibus cum procurationem sibi debitam postularet, ipsi eam inhumanitatis nomine detrectarunt. Cum autem per testes ab abbatibus de Heuescã pleno iure possessæ, vt videantur in eis episcopale ius [a] legitime præscripsisse [b]: & infra. ¶ Quocirca mandamus, quatenus inspectis priuilegiis The. & Of. regum, quæ abbas super præmissa libertate asserit se habere: si per illa [c] constiterit, quòd vallis de Heuescam sit ille locus quem Celestinus prædecessor noster libertati donauit: absoluatis abbatem ab impetitione episcopi super ecclesiis memoratis: & adiudicantes illas abbati pleno iure subiectas, episcopo super illis silentium imponatis. Quòd si abbas in hac probatione defecerit, audiatis probationes super tempore, quo infra quadraginta annos sedes episcopalis vacauit: & si per tantum temporis vacasse constiterit, vt illo subducto [d] non fit quadragenaria completa præscriptio, vos in illis ecclesiis ius episcopale adiudicetis episcopo: & super illo perpetuum silentium imponatis abbati. Si autem exceptionem huiusmodi episcopus non probauerit: quia tamen interruptionem [e] probauit, circa processionem pentecostalem, in villa & ecclesia de Mortona, & recep-

† Cap. 6. eo. tit. in 3. cõpil. Et de materia visitationis & procurationis vide concilium Lateran. sub Alexan. iij. c. 4. vbi plene. & cõcil. Later. sub Innocẽ. iij. cap 33. adde concil. Oxoniense cap. vt singula. & concilij Tridẽt. sessio. 24. de reformatione. c. 3. & Bernardin ũ Diez regula 396. incip. procuratio, seu visitatio

b De hoc præter nota tia hic per Doctores dicunt in c. fin. infra de censib. lib. 6. vbi plene per Ioan. And.

c Hic casus Bernardi est & in antiquis eodicibus habetur vsque ad illa verba: in hunc modũ dicens. nam casus Bernardi ita finit rescribit eidem archiepiscopo, prout patet in littera.

& procurationem, quæ debetur propter visitationem, non currit præscriptio. Item archiepiscopus iure metropolitico potest prouinciam suam visitare. Item nemo suis sumptibus cogitur seruire.

a Hanc glossam in antiquis non reperio.

a ¶ *Negauerunt.*] quia [a] tenebatur ad hospitalitatem. 42. dist. §. 1. & c. quiescamus.

¶ *Glo. seq. ponit causam contra quam vnam legẽ allegat.*

b ¶ *Allegantes.*] Et male: quia tempus non est modus tollendæ obligationis. ff. de actioni. & obliga. obligationum. §. placet. Arg. contra. C. de agri. & censi. l. litibus. lib. 11.

c ¶ *Petitam.*] Propter quod archiepiscopus eos excommunicauit.

¶ *Glo. sequens ponit opi. quam reprobat.*

d ¶ *Penitus.*] Quidam notauerunt in loco isto, quòd licet procuratio nõ possit præscribi, tamen si episcopus visitat quòd nullam recipiat procurationem, tunc potest præscribi procuratio. ar. ad hoc ff. de censi. sopitæ. cum enim procuratio talis possit commutari, vt 10. q. 3. relatum. ergo & remitti. Sed non est ve rum, quia expresse non potest episcopus procurationem illam remittere. ff. de censi. cum venerabilis. Arg. contra. ff. de dona. pastoralis. Item ratio legis obuiat eis, nam quandiu quis habet haustum, & iter debet habere. ff. de serui. rusti. prædio. l. 3. §. vlt. & licet ager sit sterilis ita quòd nihil inde percipiat, tamen re tineo vsumfructũ in eo. ff. de vsufru. arboribus. §. vlti. Ioan.

† vtrũque † Aliàs: ideoque mandamus.

e ¶ *Procurationem*] ff. de offi. præsi. plebiscita. & ff. de offic. procon. & lect. §. vltimo. & l. obseruare.

f ¶ *Ratione visitationis.*] Sim. ff. eo. c. accedentes. vbi de hoc.

g ¶ *Visitationem.*] Istud esset præscribere obedientiam, quod esse nõ potest. ff. eod. c. cum non liceat. & ff. de consue. c. cum inter. & sic patet quòd idem iuris est in accessorio quod in principali, vt si principale, scilicet visitatio non præscribitur, nec procuratio, quæ accedit visitationi. sim. ff. de fo. compe. si diligenti. & ff. de offi. dele. prudentiam. ad fi. & contra correctionem non licet suffragium quærere. ff. de appel. c. reprehensibilis. & c. ad nostram.

h ¶ *Consuetudine.*] Præscripta. 9. q. 3. conquestus. immo de iure communi. ff. de censi. sopitæ. cum de iure communi debuerat visitare: cum episcopus est negligens [b]. 9. q. 3. cum simus. & de iure communi debet habere tunc procurationem, vt hic patet: quia nemo suis stipendiis cogitur militare, vt hic dicit. & 10. q. 2. precarie. & 13. q. 1. c. ecclesias. §. his ita que. & 28. q. 1. iam nunc. in fi. & ff. de simo. cum sit Romana.

i ¶ *Aliud.*] Vt si haberent priuilegium. ff. eo. accedentes. vel si aliquando absoluti fuissent. arg. infra de censi. sopitæ.

† 1. ad Cor. cap. 9. cuius verba sunt: Si nos vobis spiritualia seminauimus magnũ est, si nos carnalia vestra metamus.

Si diligenti.] No. pro intellectu. cap. quòd titulus non requiritur in præscriptione quadragenaria contra ecclesiam, nisi cum ius commune vel præsumptio est contra præscribentem: vt in c. 1. ff. eod. tit. lib. 6. Diuiditur. nam primo inducit vnam rationem contra archiepiscopũ, & secundo reprobat excusationem ipsius per locum à diuisione. secunda: ibi, *Nos igitur.* Abbas Siculus.

CASVS. Archiepiscopus [c] Pisanus fecit sibi præstari iuramentum fidelitatis nomine suo & ecclesiæ Pisanæ à marchione Massæ iudice Calaritano pro illo iudicatu, cum tamẽ iudicatus pertineat ad Romanam ecclesiam, Papa hoc intelligens mandauit archiepiscopo Pisano, vt cum absolueret ab illo iuramento, vt illud postmodum exhiberet ecclesiæ Romanæ, eo non obstante. vnde archiepiscopus misit nuncios suos ad dominum Papam, vt super hoc se excusaret, respondens eidem, quòd postquam fuit in archiepiscopum assumptus, iuramentum illud fidelitatis recepit ab illo iudice pro ecclesia Romana, & hoc idem fecit antecessor suus, Papa vero audita responsione, & aliis quæ nuncij sui proponere voluerunt, rescribit eidem archiepiscopo in hunc modum dicens, quod iudicatus Calaritanus ad ius & proprietatem Romanæ ecclesiæ pertinet sicut tota Sardinia nullo mediante: vnde nõ licuit ei pro se vel ecclesia, prædictum exigere iuramentum & intellectis quæ

si præsumptio est contra eum. hoc dicit secundum Ioannem Andr. addita supletione Panormitani.

CAP. XVII.

SI † diligenti: & infra. Cum iudicatus Calaritanus ad ius & proprietatem beati Petri pertineat, sicut tota [k] Sardinia nullo pertinet mediante, tibi non licuit pro te vel ecclesia tua, à marchione Massæ iudice Calaritano fidelitatis exigere iuramentum: & infra. ¶ Nos igitur quæ nũcius tuus propone re voluit plenius circũspectis, nõ intelleximus te vel ecclesiã tuã super hoc aliquo iure subnixam, cum auctoritatẽ sedis Apostolicæ non ostẽdas, per quã à iudicibus Calaritanis tu & antecessores tui fidelitatis exigeretis iuramenta: nec præscriptione aliqua muniaris: cum secundum confessionem [l] tuam, non ecclesia Pisana vel tu fueris in quasi [m] possessione iuris exigendi huiusmodi iuramentum, quod † per sedem Apostolicam ab ipsis iudicibus receptum fuisse fateris: per quod constat ecclesiam Romanam, semper in quasi possessione fuisse, cum pro ea ministerio tuo & antecessorum tuorum exactũ fuerit & præstitum iuramentum: & is etiam possidere dicatur, cuius nomine [n] possidetur. Si vero dicatur quòd nomine [o] tuo, & antecessor negauerunt [a]: ad suæ negationis defensionem hoc solum allegantes [b], quòd non meminerint se procurationem huiusmodi prædecessoribus eiusdem archiepiscopi exoluisse, nec ab eis aliquando fuisse petitam [c]: & infra. ¶ Nos igitur præmissam allegationem eorum nullam penitus [d] reputantes, cum contra procurationem [e] quæ ratione [f] visitationis debetur: præscribi nequiuerit quemadmodum nec contra visitationem [g] ipsam potest aliquo modo præscribi ex si alius contra eum præscribere posset vtranque †: Mandamus †, quatenus sententiam, quam in huiusmodi contemptores, de antiqua metropolis consuetudine [h] tulit archiepiscopus memoratus, vsque ad satisfactionem condignam facias obseruari: quia secundum Apostolum, Qui † spiritualia seminat, non est magnum si metat carnalia: cum nemo cogatur suis stipendiis militare. Si quid enim aliud [i] quàm superius fuerit allegatum, contra intentionem archiepiscopi obiicere voluerint, & probare: Nos eis faciemus iustitiam exhiberi.

¶ Idem Pisano archiepiscopo

¶ Qui alieno nomine possidet, nõ præscribit, nec etiam is qui proprio, nisi habeat bonam fidem & iustum titulũ,

† Cap. 7. eo. tit. in 3. compil. Et de bona fide, & qualiter probetur vide Innocen. & Imolam in c. fin. infra eo. Oradium con fil. 244. & Paulum de Castro consil. 153 adde Baldũ in l. fin. C. de edict. diui Hadr. tollen.

† Aliàs ita: quod pro se de Apostolica, cæterum omnes manuscripti habent vt est impressum.

d Vsu retineo seruitutem vtendo per me, vel illum, qui meo nomine sit in possessione. Ioã. And.

e Concor. tex. in l. sequitur. §. si viam. & ibi Bart. ff. de vsucap.

¶ *Glossa sequens recitetur per q. an præsumatur bona fides, & tenet quòd sic, nisi in quatuor casibus. ponit demum casum quo scientia rei aliena, &c. subdit quòd mala fides tradentis non nocet. alleg. contrarium. & solvit.*

a ¶ *Bona fides.*] Illud generaliter verum est, quòd secundum canones bona fides præscribentis necessaria est, siue de re spirituali, siue ciuili. ǰ. eo. quoniam. & ǰ. 50. vigilanti. & 34. q. 2. si virgo. & bona fides intelligitur cum aliquis credit tradentem esse dominum, vel habere ius distrahendi, licet erret in facto. a ff. de verb. signifi. bonę fidei. & hæc bona fides semper præsumitur, b nisi probetur contrarium, cum lex dicat præsumi ignorantiam nisi probetur scientia. ff. de proba. l. verius. Quandoque tamen præsumitur contrarium propter denunciationis vigorem. C. de rei vendi. l. si fundum. vel quia mercatur aliquid contra leges. C. de agri. & cen. l. quemadmodum. lib. 11. vel si emit à procuratore meo per collusionem, vel quia emit à prodigo vel luxurioso, cui bonis interdictum est, cũ sciret protinus illum consumpturum pecuniam. ff. pro emp. l. qui fundum. §. qui sciens. & l. si quis. Quandoque tamen quis habet conscientiam rei alienæ, & tamen vsucapit, vt si decretum iudicis interuenit. ff. de noxa. action. & generaliter. & 16. q. 3. placuit. & c. quicunque. & ǰ. eo. ca. 1. Illud tamen scias, quòd non obstat accipienti mala fides tradentis. ff. de diuer. & tempo. præscrip. an vitium. Arg. cõtra. C. de præscrip. longi tempo. Auth. malæ fidei. Sed illud intelligitur de præscriptionibus x. vel xx. ann. vbi bona fides ab vtraque parte exigitur, sed in xxx. vel xl. anno. præscriptione secundum leges non nocet. 16. q. 3. c. placuit. §. potest. & §. quòd si mala fide. C. de præscrip. xxx. anno. si quis emptionis. suprà eo. vigilanti. Item dicitur bona fides, licet quis erret in iure. arg. infrà de iure patro. cura. sed illud intelligitur aliter, vt ibi dicitur. & ff. de petit. hæred. & ǰ. §. scire. licet secus sit in vsucapione. ff. de vsucap. nunquam 2. Item & si habeat conscientiam dubiam, bona fides dicitur. c ff. de vsuc. l. qui scit. §. bonæ fidei.

a Dynus in regu. possessor. de reg. iur. libro. 6. circa fi. tractat an errãs in facto, in iure vel in vtroque dicatur bonæ fidei. Ioan. And.

b Videquod not. 16. q. 3. dilectio. in glo. fi. vbi no. Io. super bona fide & titu. stari iuramento. Ioan And.

c Dicit Ho. illud verum secundum ll. secus secundum canonem. infra c. pe. & vlt secũdum quos sequendum est quod est vtilius animæ. infra de spon. iuuenis. Io. And.

¶ *Glo. seq. alleg. vnam concor. & vnum arg. obiicit per quatuor capitula, & per rationem. solvit primo rationem. demum ponit opinio. Io. quam reprobat. soluens postea principalem obiectionem.*

b ¶ *Iustus titulus.*] Ex hoc videtur quòd bona fides non sufficiat sine iusto titulo. sic ǰ. de deci. c. dudum. quia ex solo cursu temporis ius non constituitur, sicut nec tollitur. ff. de actio. & obligat. l. obligationum. §. placet. sed contra videtur quòd bona fides tantum sufficiat in huiusmodi præscriptionibus. ǰ. eod. quoniã omne. & ǰ. eo. vigilanti. & c. de quarta. & ǰ. de cau. pos. cum ecclesia. in quibus tantum sufficere videtur bona fides, cum de titulo ibi nulla fiat mentio. immo videtur quòd ista contraria sint. si enim aliquis habet iustum titulum, puta priuilegium siue concessionem, iam securus est. vnde postea non est ei necessaria præscriptio: vel si iam præscripsit, non est necesse impetrare priuilegiũ, immo impetrando vnum, alij renunciare videtur. ǰ. eo. veniẽs. & quod semel meum est, ex alia causa meum fieri non potest. ǰ. de fide instr. inter dilectos. & Instit. de actio. §. fi itaque. & ff. de acquir. pos. l. possideri. §. ex pluribus. d Ad hoc potest dici, quòd titulus pro tanto dicitur iustus, quia dat causam præscribendi, licet in veritate non sit iustus: quia tunc nulla est præscriptio necessaria. ff. de vsucapio. l. sequitur. §. si ex lana. Vnde minus iustus titulus dat causam præscribendi, si adsit bona fides, vt ille credat talem titulum sufficere, & credat tradẽtem esse dominum. & sic potest intelligi quod dicitur ǰ. eo. de quarta. & ǰ. de consue. cum dilectus. & ǰ. de emp. & ven. peruenit. ff. pro emp. quod vulgo. & ff. pro legato. l. 4. & vlti. Sed cum in casu isto non ostenderet aliquem titulum, & sciret rem ad alium pertinere, vt patet per confessionem illius, non poterit præscribere. ideo dicit, quòd bona fides & iustus titulus requiruntur in præscriptione rei ecclesiasticæ, Io. dixit, quòd circa incorporalia non est necesse allegare titulum: vt notatur secundum eum. supra de cau. pos. cum ecclesia. Sed hoc exemplum contradicit ei.

d Vide de cau. pos. c. fi. super gl. 2. Ioan. And.

Vt ergo scias quando sit necessarius iustus titulus, & quã sufficiat bona fides, inspiciendum est an iura illa super quibus allegatur præscriptio, iure cõmuni valeãt ab ipso possideri necne. Si enim iure cõi possint possideri, sufficit bona fides ad præscribendũ. Et sic intelligũtur quasi omnia iura istius tituli. & 16. q. 3. & 4. per totũ. eo saluo, quod dictum est de limite. supra eod. quia Si vero iure cõi possideri nõ possunt, ab eo qui obiicit præscriptionem, quantuncumque habeat bonam fidem, non præscribit, quia præscriptio ius creatum auocat, nouũ autem ius non creat. vt 100. dist. ǰ. morem. 93. dist. illud. Sic ius decimarum non e cadit in laicũ, & ideo nulla valet ibi præscriptio. 16. q. 1. c. vlt. & q. 3. c. placuit. 5. potest. versi. quòd si priuatus. & q. 7. c. 1. & supra eodẽ, causam quæ. vbi non pro dest titulus. & 1. q. 3. quæsitum. sic ius eligendi nõ cadit in laicum. supra de elect. sacrosancta. & cap. Massana. & infra de iure patrona. à nobis. & sic intellige infra de deci. dudum. quia & illi hospitalarij de iure comuni decimas possidere non possunt: vnde compelluntur titulum ostendere ex quo habuissent causam præscribendi: sic & in monasterio, si monachi nollent subesse episcopo, quia allegarent præscriptionem, cum de iure communi subiectionem euitare nõ possunt. & generaliter obtinet hoc in his & aliis omnibus, quæ iure communi possideri non possunt ab his qui ea detinent. & hoc patet ex eo quod talia impetrantur per priuilegium, ergo de iure communi non possidentur. 100. distinctio. contra morem. Sic episcopus in parochia alterius episcopi non potest decimas & ecclesias possidere de iure communi: vnde si allegaret præscriptionem in decimis & ecclesiis in diœcesi alterius, allegare debet titulum, & hunc probare. & hoc probatur in quadam decret. noua Gregor. quæ incipit, venerabilium. f & causa de hoc fuit inter archiepiscopum Rothoma. & episcopum Exonien. & idem est de aliis parochiis inferioribus, vt vna ecclesia in parochia alterius non præscribat sine titulo. & sic intelligitur supra eodem ad aures. nisi illa ecclesia quæ præscribit, habeat titulum. sed videtur quòd olim sufficiebat bona fides. 5 supra eodem ad aures. Bern.

e Cur ius decimarũ non cadat in laicos tradit B. Thomas. 2. 2. q. 87. art. 3. & Sotus lib. 9. de iust. & iure. q. 4. art. 3.

f Modo incipit episcopũ & habetur in c. 1. eod. tit. de præscrip lib. 6.

Cum olim.] Diuiditur in tres partes. In prima ponit petitionem actoris, & ipsius iura. In secunda ponit iura ipsius abbatis: ibi, *Ad elidendam*. In tertia diffinit: ibi, *Quia prædictus*. Abbas Siculus. CASVS. Episcopus Lucanen. in præsentia domini Papæ litigabat cũ abbate & monachis sancti Saluatoris de Ficheto, super plebe Salamazanæ, & capellis pertinentibus ad dictam plebem, petens in eis institutionem, & alia ad ius episcopale pertinentia: Ad probandum intentionem suam primo allegabat ius commune, cuius auctoritate dicebat omnia spiritualia in prædictis locis in eius diœcesi constitutis, ad ipsum tamquam ad diœcesis episcopum pertinere: Insuper allegabat quoddam arbitrium ab episcopo, archipresbytero, & primicerio Lucanis super hoc promulgatum: Ex parte abbatis exhibitum fuit quoddam priuilegium Grego. vij. quod videbatur præcessisse dictum arbitrium, per quod monasterium plebes & capellæ videbantur libertati donatæ: & alia priuilegia Romanorum pontificũ post dictum arbitrium obtenta: qui libertatem sibi concedere videbantur. Induxit insuper testes ad probandum præscriptionem: dominus Papa examinato negotio, quia constitit ei quòd abbas sufficienter ostendit monasterium suũ super institutionibus, & quibusdam aliis articulis. tam in plebe quàm in capellis legitima præscriptione munitum, absoluit abbatem ab impetitione episcopi super iam dictis articulis, & super aliis omnibus, quæ ad ius episcopale pertinere noscuntur secundum tenorem arbitrij, eũdem abbatem quo ad plebem & capellas condemnauit. Not. quòd ius episcopale in multis articulis consistit: & licet præscribatur in vno, non tamen in alio. Item per partem non retinetur totum. Item per arbitrium receditur à priuilegio. Item contra arbitrium præscribitur.

g Dic vt infra. eo. c. 1. li. 6. & vide quod ibi not. in mag. glo. per quæ decido. prolixe no. hic per Inn. & Host. Ioan. And.

c ¶ *In diœcesi tua.*] 16. q. 7. omnes basilicæ. & 18. q. 2. monasteria. & supra eo. cum non liceat.

a ¶ *Præ*

a ¶ *Præscriptione munitum.*] Et ita patet, quòd nisi abbas præscripsit super institutionibus, destitutionibus, & ordinationibus plebani & clericorum baptismo, pœnitentia in leuioribus culpis, sepultura, decimarum perceptione, ac diuinis officiis celebrandis, tam in plebe, quàm in capellis prædictis, in excommunicando atque interdicendo, & etiam absoluendo, legitima præscriptione munitum a c abbatem ipsum ab impetitione tua, super iam dictis articulis, duximus absoluendum, super illis tibi perpetuum silentiũ imponendo: super aliis omnibus quæ ad ius episcopale spectare noscuntur, iuxta tenorem b arbitrij, eundem abbatem, quo ad plebem & capellas prædictas, sententialiter condemnantes.

a Infra de pac. c. 1. lib. 6. Ioan. And.

¶ Idem.

¶ *Qui præscriptione completa priuilegium contrarium impetrat, & vtitur illo, præscriptioni renunciat. Si præscriptio non erat completa, malam fidẽ habet, & ideo non præscribit.*

CAP. XIX.

Veniens † ad præsentiam nostram abbas sancti Martini de Pannonia: & infra. ¶ Petiit à nobis postmodum idem abbas, vt Vesprimien. episcopus non impediat c, vel faciat impediri, quo minus omnes qui in Simagien. parochia vel comitatu consistunt, de omnibus quæ possident decimas sibi soluant, sicut in priuilegiis Paschalis Papæ prædecessoris nostri & sancti regis d Stephani cõtinetur. Præfatus vero episcopus postulauit e, vt decimas Simagien. comitatus infra suæ diœcesis terminos constitutas, quas detinet idem abbas, sibi restitui faceremus, nisi aliquo iure speciali f sei ipsas possidere monstraret: & infra g. ¶ Chrisma h vero, oleum sanctum, consecrationes altarium, seu basilicarum, ordinationes clericorum, qui ad sacros ordines promouendi fuerint, clerici ecclesiarum vel capellarum ipsius monasterij, quod est in Vesprimen. diœcesi constitutum, à Vesprimen. episcopo postulabunt, si quidem catholicus fuerit, & gratiam i sedis Apostolicæ habuerit, & ea gratis sine prauitate aliqua voluerit exhibere: alioquin ab alio quem maluerint præsule catholico, susciendi ea liberam habeant facultatem: sicut in priuilegiis dicti Paschalis k, & Alexandri Papæ prædecessorum nostrorum perspeximus contineri. Non obstante priuilegio Clementis l Papæ, per quod priuilegium impetrauit, iuri præscriptionis renunciasse videtur, cum abbas priuilegio Alexan. sit vsus coram Papa in hac causa: quod tamen contradicebat intentioni abbatis quantum ad hunc articulum. Si vero nondum erat consummata præscriptio, sed erat in præscribendo, quando priuilegium obtinuit: post impetratum priuilegium bonã fidem non habuit: & ideo non præscribit. Not. quòd eo ipso quo clerici & ecclesiæ sunt in diœcesi episcopi, omnia sacramenta tenentur recipere ab eodem, nisi contrariũ ostendatur. Item gratis sacramenta sunt conferẽda. Item ab eo episcopo qui catholicus non est, non debent recipi sacramenta prædicta. Item secundum priuilegium nõ derogat primo, nisi de ipso faciat mentionẽ, sicut in rescriptis. Item præscriptio & priuilegium sunt contraria. Itẽ ex diuersis causis titulus siue dominium haberi non potest: vt hic patet: quia quod meum est, ex alia causa meum fieri non potest. Qui habet priuilegium, præscriptio quo ad hoc nihil addit. Item qui non habet bonam fidem, non præscribit.

b Concor. l. Celsus. & ibi Bar. ff. de vsuc. & glo. Institu. eod. §. nouissime.

c ¶ *Impediat.*] Intentabat abbas vti possidetis. Bernar.

¶ *Glo. seq. aug. sed tenet contrarium.*

d ¶ *Regis.*] Arg. quòd reges possunt dare priuilegium decimarũ, & de rebus spiritualibus. 96. dist. Constantinus imperator. Sed contrarium verũ est. infra de deci. tua nos. & c. dudum.

e ¶ *Postulauit.*] Super libellis istis non formatur sententia: sed super secunda parte libelli ipsius abbatis, in qua petiit vt clerici ecclesiarũ monasterij libere possint recipere sacramenta, quæ enumerantur in ver. chrisma, &c. & ibi incipit formare sententiam. super aliis libellis nihil dicit in hac decre. quia non pertinent ad hunc titulum. Ber.

f ¶ *Speciali.*] Sic argumentatur 100. dist. contra morem. sed hic abbas ostendebat libertatis priuilegium.

g ¶ *Et infra.*] Hæc d non est nisi pars sententiæ: super isto, infra, de falcata fuit pars sententiæ. ſ. super decimis petitis. vel sic: & infra, supple etiã quòd episcopus petebat, quòd abbas & clerici reciperẽt ab eo, sicut à diœcesano ecclesiastica sacramenta, sed ad elidendam intentionẽ suam abbas ostendit priuilegiũ Paschalis Papæ & Alexan. Papæ, in quibus continebatur, quòd abbas reciperet ecclesiastica sacramenta ab episcopo si esset catholicus, vel gratiam sedis Apostolicæ haberet, & iple ea fine prauitate vellet conferre. Item ostendit aliud priuilegium Clemẽtis Papę, in quo indistincte fuerat monasterio indultũ, vt à quocumque possent ecclesiastica recipere sacramenta: quod non valuit. quia de prædictis priuilegiis Paschalis & Alexan. non faciebat aliquam mentionem: insuper præscriptionem legitimam allegauit, vnde Papa pronunciat vt sequitur. Sed quid de decimis petitis: quia in sententia de ipsis mentio non est facta? sed quomodo de ipsis pronunciauit, non habemus: sed si abbas probauit de iure suo super ipsis obtinuit, aliàs succubuit: quia actore non probante reus absoluitur. supra de iureiuran. cap. vltimo.

d Hæc non est glossa Bernardi, nec habetur in vetustis exemplaribus.

h ¶ *Chrisma.*] Hic incipit sententia.

i ¶ *Gratiam sedis Apostolicæ habuerit.*] Id est e, quòd non sit excõmunicatus, suspensus, aut interdictus. c. quod sedem. ǰ. de offi. ordi.

k ¶ *Paschalis.*] Idem videtur de iure cõmuni quòd ab alio posset petere: etsi illa clausula non esset apposita f, quia propter malitiam, siue defectum iudicis delegati, deuoluitur potestas ad eum, qui in causa illa iudex non est. supra de offi. ord. significauit. & supra de foro comp. ex tranſmissa. & c. ex tenore. & 65. dist. ſi forte.

e Nonne hęc glossula apparet in vetustis Bernardi exemplaribus.

f Contra videtur dicendum per c. Romana. de supplen negli. præl. lib. 6.

l ¶ *Clementis.*] Dato super prædictis articulis, vt illa sacramenta reciperent à quo vellent: quod non valuit.

c Dic quòd iste rex. iste rex erat, & Apostolicæ sedis legat[e], secundũ Innocentium, vel secundũ Host. Rex donauit temporalia, Paschalis spiritualia. supra eo. auditis. Ioan. And.

¶ *Glo.seq.no.& remittit.ponit opi.contrariam & respondet.*

a *Nullam.*] Sic patet expresse, quòd secundum priuilegium debet facere mentionem de primo,ad hoc vt reuocet illud. de hoc dictũ est plene ẽ.de præscrip.c.1.Quidã tũ dicunt aliud esse in priuilegio quàm in rescripto,cũ priuilegiũ sit lex priuata.3.dist.priuilegia. & vna lex nõ debet de alia facere mẽtionem.sed illud obtinet in legibus communibus, quas princeps habet in scrinio pectoris sui.C.de testam.omnium.secus in legibus priuatis:quarum non habet memoriam.supra de offi.deleg.ex parte.sicut nec habet memoriam rescriptorum.

b ¶ *Opponebat.*] super præmissis sacramẽtis recipiendis ab alio episcopo.

c ¶ *Renunciasse.*] Not.q̃ priuilegium & præscriptio contraria sunt, ex quo simul haberi non possunt:vt dixi. ẽ. eod. si diligenti.& cap.auditis. quia ingressus vnius, alterius operatur egressum.simile 32.q.1.cum renunciatur. & 100. dist. contra morem. ff. de separa.l.1. §. illud sciendũ. ff.de minor.in causa 2.in princ.& ff. ad munic.l. 1. ff. de legat. 1. fi quando. C.de thesau.l.vni.lib. 10. sicut econuerso vtendo iure communi renũciatur priuilegio.ẽ.de constitut.cum accessissent. & j. de præb. pro illorum:& j.de priule.si de terra.& c.accedentibus.&C.de iure do.impetrando. l.2.& ff.rem ra.hab.l.3.§.falsus procurator. Sed videtur q̃ iure communi & priuilegio possit quis simul vti.ẽ.de cõsue. cum dilectus. nec renunciat quis iuri militari,licet vtatur iure communi.ff. de milit.l.3.& 23.dist.quamquam.in princ. a & ff.de priui.cre.l.antepe.sicut iuri communi & cõsuetudini aliquis.innititur. 95. distin.olim.& j. de cens.i.sopitæ. Potest dici quòd hic necessum fuit à iure communi, scilicet præscriptione : quia impetrauit abbas priuilegium donationis. & ex diuersis causis non potest habere dominium. ẽ. de fid.instrum. inter dilectos.& ff. de acqui.possess.l.3. §.ex pluribus. sed si ipse impetrasset priuilegium confirmationis , illud non obstaret:quia confirmaret ius quo vtebatur,scilicet præscriptione.

¶ *Glossa sequens primo declarat in quo erat contrarietas, & qualiter dicatur præsertim.secundo quærit,arguit,& soluit.*

d ¶ *Intentioni.*]Dicebat abbas,quòd licebat clericis ecclesiarum suarum recipere sacramenta ab episcopo à quo vellent iure præscriptionis, & priuilegium Alexandri dicebat , quòd primo à diœcesano sibi postulare tenebantur. & ita priuilegium istud quantum ad hunc articulum contradicit, & ita impetrando contrarium priuilegium renunciauit præscriptioni , & præcipue quia vlus est in iudicio priuilegio Alexand.Et idem esset si priuilegio non fuisset vlus:quia eo ipso quòd impetrauit priuilegium,renunciabat præscriptioni,& ita habebat malam fidem, & ideo non poterat præscribere post impetratum priuilegium si nondum erat completa præscriptio:vt litera dicit. Sed si nullũ priuilegium allegasset,sed solam præscriptionem,nunquid aliter episcopus posset præscribere collationem istorum sacramentorum ? Ex hac littera videtur quòd sic. Contra videtur supra eod.si diligenti. quia in talibus quæ sunt contra ius commune , titulus necessarius videtur : vt ibi dicitur.& infra de deci.dudum.& c.venerabilium b .

e ¶ *Contradicit.*]Simile j.de concess.præben.ex tenore.& ẽ.de fide instrumen.imputari.

Quoniam omne.] Possessor malæ fidei nullo tempore præscribit. ita communiter summatur:sed per hoc summarium nihil inducerẽt de nouo iste tex.cum esset pronũsum. ẽ. eo.vigilanti. Diuiditur in quatuor partes.In prima ponit constitutionis causam.In secunda constitutionem:ibi,*Synodali.* In tertia infert ex causa:ibi, *Cum generaliter.* In quarta concludit:ibi, *Vnde.* Abbas.

CASVS. Quicumque facit contra conscientiam,ædificat ad gehennam.& ideo statuit concilium , quòd nulla valeat præscriptio absque bona fide tam canonica quàm ciuilis:quia omni constitutioni & consuetudini derogandum est, quæ sine mortali peccato seruari non potest.& ideo oportet,vt qui rem alterius præscribit, in nulla parte præscriptionis habeat malam fidem. Nota,quòd qui facit contra conscientiam,peccat mortaliter.Item præscriptio sine bona fide non valet. Ité per hanc constitutionem derogatur omni constitutioni iuris ciuilis & & canonici,quæ sine mortali peccato seruari non potest.Item in præscriptione exigitur bona fides continua.

a Vbi de hoc hoc, dic vt plene not.de reg.iu.null'. li. 6. scilicet quòd hic tenores priuilegij,& præscriptionis erãt contrarij : & ibi vide re poteris quasdã opiniones quas hic recitant Pe. & Ab. & vide quod dicam de priui. cũ personæ. li. 6.super gl.& sic Io.And.

b Hodie habetur cap.1. de præscri. lib.6.

legiis suorum prædecessorum non extitit derogatum, cum de ipsis nullam a fecerit mentionem : præsertim cum & ipse Clemens priuilegium illud concesserit , saluis institutionibus non solum Romanæ ecclesiæ, sed ipsius etiam legatorum , ¶ Nec obstare poterat præscriptio, quam idem abbas in suum subsidium opponebat b : quia si consummata erat , quando ab Alexandro Papa priuilegium impetrauit , iuri præscriptionis renunciasse c videtur† : præsertim cum coram nobis priuilegio illo sit vsus, quod suæ intentioni d , quantum ad hunc articulum , contradicit e . Si vero nondum consummata,erat præscriptio , sed erat in præscribendo : post impetratum huiusmodi priuilegium , bonam fidem non habuit : & ideo secundum canones non præscripsit.

† Videl. vnic.C.de thesau.lib.10.

f ¶ *Ex fide.*] Id est, ex conscientia.sic exponitur de pœ.dist. 3. ad fi.§. illud. quasi ad medium.& ẽ.de resti.spo.litteras. 28.q.1.§.ex his.

¶ *Glossa sequens signat contrarium & remittit. quærit , arg. pro & contra,& soluit.Iterum quærit,& remittit.*

g ¶ *Bona fide.*]Arg.contra.j.de iure patro.cura.Quando quis dicatur habere bonam fidem,dictum est ẽ.eo. si diligenti.in notula , illud generaliter. & quilibet præsumitur habere bonam fidem. Sed quid si aduersarius etiam vellet probare ipsum nullo titulo possedisse , sed potius per violentiam : & sic mala fide incœpit possidere?videtur quòd debeat audiri ex quo vult probare originem præscriptionis vitiosam. C. de pigno. Authent. ne creditores.& C. de præscrip. lon. temp. in Authen. malæ fidei. C. de distract. pig. & qui sub imagine. & 16. q. 3. si sacerdotes. & c. seq. & c. licet.& c. 1. in fin. & 93. dist. illud. C. de præscr. xxx. ann. si quis emptionis.§.sed hæc.argu. contra.ẽ.eod.ad aures. quia vt ibi dicitur , quadragenalis præscriptio omnem tollit actionem. & C.de præscript.xxx. ann. l.pen.& vlt. Ad hoc potest dici , q̃ bene debet audiri qui vult probare malam fidẽ ab initio habuisse:quia postea præscribere non potuit.ẽ.cap.proxim.in fin.& c.vigilanti.& ca.si diligenti.& hic c Sed numquid hic tenetur docere de titulo, cum hic tantum dicat de fide? De hoc dictũ est ẽ.eo.si diligẽti.in notula,ex hoc videt.

† Innocentius iij. in concilio generali Lateran.c. 41.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ *Nec in foro canonico, nec ciuili valet præscriptio cum mala fide.*

CAP. XX.

QVoniam † omne quod non est ex fide f peccatũ est, Synodali iudicio diffinimus , vt nulla valeat absque bona g fide, præscriptio tam canonica quàm ciuilis h : Cum generaliter sit omni constitutioni atque cõsuetudini derogandum,quæ absque mortali peccato non potest obseruari. Vnde oportet,vt qui præscribit,in nulla tẽporis parte rei habeat conscientiam alienæ.

† Cap.3. eo. tit.in 4 compil. Vide Matheſilanum ſing. 23. incip. nota q̃ oẽs leges. & Antoniũ Gabrielium li. 5. commu. conclu.tit. de præſcriptio.concluſione. 3.

TITVLVS XXVII.

De sententia & re iudicata

¶ Gregorius † .

† Lib 2. epiſtola.6. cap. 45. regiſtri B.Gregorij

¶ Sententia lata contra leges vel canones nontenet, nec ab ea opus est appellare. Panor.

c Concor. tex. in l. 1. cũ ibi not. C. de præscri. long. temp.

¶ *Glossa sequens po.opi.Io.cui oppo. demum approbat illam , & dat simile.Fi.reci.per quæst.*

h *Quàm ciuilis.*] Ex eo quod dicit,tam canonica quàm ciuilis,videtur quòd Papa voluit præiudicare præscriptioni laicorum , quæ præscriptio locum habet vbi etiam habent malam d fidem in præscriptione xxx.vel xl.annorum ẽ.eo.vigilanti.& 16.q.3.c. placuit.§. potest.& §. quòd si mala. Dicebat Io. quòd ratione peccati statuit hoc Papa de præscriptionibus laicorum : quia omnis causa ratione peccati saltem indirecte pertinet ad ecclesiam.ẽ. de iud.nouit.& secũdum hoc omnia ciuilia iura quæ tractant de præscriptione xxx.vel xl.ann.in malæ fidei possessoribus non tenent hodie.Sed hoc non credo,quòd per istã constitutionem Papa voluerit præiudicare legibus. Sed quo ad ius diuinũ verum est illud, quòd sine peccato mortali laicus malæ fidei præscribens talem rem retinere non potest.14.q.6.c.1. Et littera ista sic intelligitur tam canonica,id est tam de re spirituali quàm ciuili. Et hoc vult dicere , ille qui præscribit. bonam fidem habere debet , siue res quam præscribit spiritualis sit, vel ciuilis ſeũdum iura canonica, & sic nihil statuit contra leges. Vel dicas ſecundum quòd dixit Io. quòd lex aliud considerauit quàm canon : lex enim considerauit negligentiam non petentis rem suam.ẽ.eod.vigilanti.ſed canon considerauit peccatum præscribentis mala fide, quod non excusat negligentiam non petentis rem suam:& ideo dicit hic,quòd nulla valet præscriptio siue canonica,vel.ciuilis,quæ sine peccato mortali conseruari non potest:vnde potius ſtandum est canoni,quàm legi in hoc casu : quia præscribens non excusatur à peccato per rationem legis:& ideo canon voluit propter periculum animarum ini hoc leges corrigere,licet non seruetur in iudicio ſeculari:ſicut dicitur de legibus permittentibus vsuras,quæ hodie non renent:vt no. j.de vſur.quia in omnibus.Et constitutio ista tantum respicit futura,cum de præteritis nihil dicat.ẽ.de constit.c.vlt.vbi de hoc.Sed e quid dices, vbi ecclesia habet vtrã?; iurisdictionẽ:nũquid iudicabit ſuper laicos ſecundũ canones de huiusmodi præscriptione? Videtur q̃ ſic auctoritate illius constitutionis:& quia non debet impugnare quod ſtatuit obſeruandum , & quod aliàs prohibet. j. de nat.ex lib:ven.c.vni.Et q̃ exigit in aliis, multo fortius in ſe exigere debet.ff. de nego. geſt.ſi pupilli.§.fi & ff.de admi.tu.quotiẽs.§.ité ſi tẽporali.

d De materia huius gloſſæ , vide plene per Dominicũ Sotũ. lib. 4. de iuſtitia & iure q.5.art. 4.

e Quæ ſunt ab hoc loco vſque in fiñe gloſſæ,de fideiũre in aliquot antiquis , ſed ea habet codex Barbatiæ & alij , & Bernardi eſſe creditur.mus. vnà cũ paucis verbis, quæ conſultò deleuimꝰ.

¶ *Glo.seq.format quatuor quæstio.quas soluit,& in vltima remittit.*

i ¶ *Nulla temporis.*]Scilicet ipſius præscriptionis. Si enim posſ cõplet præscriptionem sciat rem alienam,non dicitur ideo mala fide possidere.de hoc dicitur ẽ.eo.vigilãti. Sed quid ſi tempore præscriptionis habuerit conſcientiam læſam,postea incipiat habere non læſam : nunquid propter hoc est interrupta præscriptio ? non videtur , quia errorea fuit, vnde eam deponere debet.j.de ſimo. per tuas.& 11.quæſtio.3. cui est illata. Item quid ſi dubitat an res ſit ſua , & habet iuſtam cauſam dubitationis ? adhuc dicitur bonæ fidei poſſeſſor , & vtitur fructibus.ff. de vſur.qui ſcit.§. bonæ fidei. & in hoc caſu præſcribit , licet habeat cõſcientiam dubiam,non tamen læſam : quia neſcit adhuc an res ſit aliena,debet inquirere ab aliis de re illa , vt ſic perueniat ad veritatem.argum.37.diſt.§.vlt.23.q. vlt. occidit. Item quid ſi prælatus habeat læſam conſcientiam alicuius rei quam poſſidet , licet eccleſia habeat bonam fidem:nũ quid tenetur dimittere illam ? Reſpondeo non, ſed ſignificabit illi , cuius eſt , vt petat: & ſic purgabit conſcientiam ſuam;nec in hoc videtur fraudem facere. ff. de nego. geſt. atqui natura. §. cum me abſente.a & ff.man.quintus.Sed ſi ille veniat & petat in iudicio , & prælatus confiteatur , numquid præiudicat eccleſiæ, qui habet bonam fidem ? Si enim prælatus conſtitutus à collegio ad defendendum confitetur tanquam ſyndicus in iudicio , bene præiudicabitur eccleſiæ : quia tunc ſuſtinet perſonam totius capituli:alias nõ credo. quòd confeſſio prælati præiudicet eccleſiæ, niſi forte cõfiteretur de eo. quod ipſemet feciſſet. argu.25. q. 2. poſtquam. De hac materia dixi ſupra de electũ.dudum 2.tu dic,vt ibi.

a Facit q̃d ibi nota. & 34.q.2.ſi virgo. caueat tamen plat⁹ ne aliquo casu cõtra cõſcientiã faciat, vel fieri procuret,ſecundum In. Ioan. And.

† Cap.2. eo. tit.in 1.compil.Et de materia vide late per Bar. Angelum & doctores in l. cum prolatis. ff. de re iudicata.

CAP. I.

SEntentia † a contra leges b canonesve prolata, licet non ſit appellatione ſuſpenſa,non poteſt tamen ſubſiſtere ipſo iure.

¶ Idem † .

¶ *Lites debent celeriter terminari.*

CAP. II.

IVrgantium controuerſias,celeri c ſententia terminare , & æquitati conuenit , & rigori.

¶ Idem † .

¶ *Sacerdos ſine iuſta cauſa non eſt deponendus,*

CAP. III.

NOn poteſt quemquam à ſacerdotali gradu (niſi iuſtis ex cauſis) concors ſacerdotum d ſententia ſubmouere.

¶ Leo Papa † .

¶ *Iuſte quis petit ſententiam à Papa confirmari , ſi iuſte & rationabiliter fuit lata,*

† Scilicet Gregorius Ioanni epiſcopo Ravennati lib. 2. cap. 28. eiuſdem regiſtri. Et cap.3. eo. tit.in 1. compil Et vide notata in c. fi.de electio. lib.6.

DE SENTENTIA ET RE IVDICATA.

¶ *Hæc rubr.duobus modis ſecundum Ioan.poſt Goſ. continuatur ad præcedentia. Primo ſic : viſo quomodo res acquiruntur per præſcriptionem,videndum quomodo aliter acquiruntur ciuiliter,ſcilicet per ſententias iudicum.Vel ſecundo ſic:Expedito tractatu proceſſus iudiciorum,ad ſententias quæ finem imponũt litibus,veniamus. Quia vero ſecundum Ioan. And. lata ſententia ſi non appellatur ab ipſa,ſi mit nomen rei iudicatæ ,ideo & de re iudicata ſummittit.dicit tamẽ quòd large poteſt dici res iudicata,licet poſſit appellari. Abbas.*

De hac materia habetur 35.q.11.& 5.q.4.& 3.q. 9. per totum.& 11. q.3.§.de his inquam.vſque ad §.hoc & ſi.vt dictum eſt.& 30.q.vlt.§. his ita.vſque in fi.

Ententia.]Non valet ſententia , quæ contra ius est lata expresso errore in ſententia.ita ſummat do.Ant.quia Io.And. non ſummat propter breuitatem. hoc ſummarium est in ſe verum , ſed non congruit litteræ , in qua nulla fit mentio de expreſsione erroris in ſententia. Abbas.

CASVS. Dicitur in capitulo iſto , quòd ſententia lata contra leges vel canones,nulla est ipſo iure,licet non ſit ſuſpenſa per appellationẽ. No.quòd ſententia contra ius lata nulla est,licet nõ appelletur ab ea.

a ¶ *Sententia.*]Decr.iſta loquitur de materia illa.16.q.1. frater noſter. & ex illa littera poteſt colligi caſus huius decreta.

¶ *Glo.ſeq.ponit duo exempla,q̃ dicta , cui ſignat cõtrariũ & ſoluit.*

b ¶ *Contra leges.*]Quæ dicunt q̃ ſententia à non ſuo iudice lata , non tenet.C.ſi à non compe.iu.l.1.& 2.& vlt.& 2.q.1.in primis ver.de perſona.11.q.1.c.pe. & ſupra de iudi.at ſi clerici.& 16.q.1.frater noſter.vt hic patet.Item ſententia lata contra leges.ideſt ius cõſtitutionis,ita quòd hoc in ſententia exprimatur,nulla est ipſo iure b , & citra appellationem reſcinditur:vt hic patet.& infra eo cum inter vos.in fi.& infra eo. 70 inter cæteras.& 2.q.6.c.ei qui.§.diffinitiua.ver.item ſi ſententia contra ius ſcriptum.& ff.de ap.ſi expreſsim. Item ſi calculi error in ſententia ſit expreſſus:ſententia non tenet.ff.quæ ſen.ſine. ap. reſ. l.1.§.1.& j.de ſen.excom.per tuas.nec efficitur aliqua per appellationem,vt in l.prædicta,ſi expreſſum.Ar.contra.quod efficiatur aliqua per appellationẽ. ff.rem ra.ha.l.3.§.falſus.& ff.de iudic.licet c ſed non est ita. ibi enim ſententia lata est in perſona falſi procuratoris,vnde ab initio tenet ſententia quãdiu conſtet de falſo procuratore:&ſi dñs recurrat ad cõe auxiliũ appellationis,intelligif approbare factũ falſi procuratoris,&ideo per appellationem efficitur aliqua,quæ per exceptionem poterat irritari.ſecus vbi ab initio nulla eſt , vbi eſt defectus in iuriſdictione,ibi per appellationem non firmatur, vt hic, & in cõcor.ibi poſtis.Sed in §.falſus.& in l.licet verum. non fuit defectus in iuriſdictione.

b Concor. l. ſi curator. C.de in integ. reſt. & l. clarum. C. de au. præſtan.

c Et hoc tenuit olim Tan.per hęc iura , poſtea mutauit. Ioan. And.

Virgantium.] CASVS. Dicitur in capitulo iſto quòd controuerſiæ litigantium celeri debent ſententia terminari.Nota quòd lites prorogari non debent.

¶ *Gl.ſeq. alleg.4.concor.ſignat vnũ contra.& ſoluit,& determinat.*

c ¶ *Celeri.*] Simile 2.q.1.ſicut.& C.de iudi.properandum in princ. & ſupra de dolo & cõtu.finem.& c.venerabilis.ar.ẽ. 11. q. 3.cum apud illud intelligitur qñ ſaia lata est ad mortem : & ibi diſſertur executio ex cauſa,vt ibi dicitur.nec tñ cum nimia feſtinatione ferenda est ſententia,ante quã iudex poſsit eſſe inſtructus. ẽ. de in inte.reſtit. cum ex litteris.quia ipſum oportet cuncta rimari.30.q.vlt.c. vlt. aliter enim ad veritatem peruenire nõ poſſet. 23. q. vlt. occidit. ſed moratoria cunctatio ne cauſam examinabit. ff. de admi. & peric. tut. tutor qui.§.1.

d Et C.de pœ. ſi vindicari. ſed ibi nontardatur ſententia, ſed exec utio. Io. And.

CAP. IIII.

EA , quæ iuxta eccleſiaſticũ morem e iuſte & rationabiliter fuerint diffinita , noſtra quoque ſententia roborentur † .

¶ Alex.iij.Eboracen.archiepiſcopo.

¶ *Iudex deputatus ſuper executione ſententiæ , admittit exceptionem fraudis, ſeu nullitatis ſententiæ,non ad effectum vt ſuper ea pronunciet , ſed vt negotium ad ſuperiorẽ qui iudicauit, tranſmittat , ſi illam probabilem reperit.h.d.notabiliter.*

CAP. V.

DE † cætero noueris , quòd ſi ſententiam à nobis latã præcipimus per aliquem executioni mandari, & fraus g interuenerit , non eſt facultas executori de toto negotio cognoſcẽdi : ſed deferri quæſtiones quæ inciderint , ad ſedem Apoſtolicam oportebit.

¶ Idem Nornicen.epiſcopo.

¶ *Non ſufficit reo damnato ad traditionem poſſeſſionis,tradere pignus pro ipſa poſſeſſione.*

e Vide concilij Tridentini ſeſſio. 13. de reformatione c. 4. & late per Albertinum in c. quoniam. de hæret lib. 6.

† Poſt concil. Lateran. ſub Alexan. iij. par. 49. cap. 12. & cap.7. eod. tit.in 1.com pil. adde ea. 40.tit.de appellat. in 1. compil.Et vi de Romanũ conſil. 1.

dices , quibus cauſa per Papam committitur. 6. q. 4. ſi quis epiſcopus criminaliter. & cap. 1. & est ſpeciale in cauſa epiſcopi. aliud ſpeciale vbi non tenet ſententia plurium.not.ẽ.de reſcrip.paſtoralis.in prin.

Eaquæ.] Fuit f forſan,vt dicit Io. And. exordium alicuius Papalis confirmationis:quia non est verisimile quòd fuit ſpiritualis diſpoſitio in his verbis dumtaxat concepta,cum non imponit neceſsitatem, ſed potius innuit cuique eſſe hoc petendi facultatem conceſſam : in hoc tamen non est vis.Abb.

f Conſule totam epiſtolam, à me citatam, vt intelligas quid fuerit.

CASVS. Dicitur in capitulo iſto , quòd ea quæ ſecundum canones iuſte & rationabiliter ſunt diffinita,per confirmationem Papæ debent approbari.No.quòd ſententiæ iuſtæ latæ per Papam debent confirmari:quod verum est ſi poſtulatum fuerit eas confirmari.

e ¶ *Morem.*] id est,ſecundum canones.

f ¶ *Roborentur.*] Si poſtulatum fuit ea roborari.vt 35.q.9.omnimodis. & 2.q.1.ſicut.& ẽ.de pact.quotiens. ſupra de tranſ.c.1. & hæc quidem confirmatio ſi facta fuerit ex certa ſcientia, & cum cauſæ cognitione, non poterit poſtea inferior iudex de illa iudicare.j. de confir. vtili vel inut.c.1.& 2.vbi de hoc.

De cætero.] Merus executor ſententiæ , contra quem excipitur de fraude non cognoſcit, ſed remittit. ita communiter ſummant doctores , ſed iudicio Panormitani minus bene , quia iſte textus non loquitur de mero executore : quia merus executor nullam exceptionem executionem impedientem admittit:vt in l. ſi vt proponis. & in l.executorem.C.de execu.rei iudi.Sed tex.iſte admittit, vt is cui executio committitur,admittat exceptionem ad effectum,vt remittat negotium ad ſuperiorem , non vt ſuper principali pronunciet. Et non diuiditur. Abbas.

CASVS. Ecce Papa præſentibus partibus tulit ſententiam diffinitiuam,mandat Papa alicui quatenus ſententiam illam debeat executioni mandare,executor litteris executionis receptis citat partes : reus contra quem debet executio fieri, dicit quòd ſententia non est executioni mandanda,quia per fraudem & dolum lata eſt:dubitat executor quid facere debeat,vtrum debeat cognoſcere de fraude allegata? Reſpondet Papa , quòd executor de fraude illa vel dolo cognoſcere non debet,ſed hoc referat ad ſedem Apoſtolicam. Not.q̃ merus executor vltra executionem nullam habet cognitionem : & ideo referre debet ſuperiori quæſtionem fraudis quæ opponitur contra ſententiam.

¶ *Gloſſa ſequens litteram exponit , & exemplificat , ſignat contrarium.ſoluit,& remittit.*

g ¶ *Fraus.*] Scilicet circa negotium principale , quia obtinet ſententiam per fraudem , puta per falſos teſtes , vel per falſa inſtrumenta.ſi hæc obiiciantur coram executore,vt executio differatur , non est ei facultas de hoc cognoſcendi , vt hic dicit : quia ſic aſſumeret partes iudicis, quod eſſe non debet. C.de execu.rei iudic. ſi vt proponis nec ſententiam debet mandare executioni,ſed hæc referre debet ſuperiori:vt hic dicitur, & j.de cri.fal.ſuper eo. Arg. contra hoc habes,

quòd iste executor posset de huiusmodi cognoscere.25.q.2.& si nõ cognitio. Sol. hoc cap. de mero executore intelligitur, qui nullam habet cognitionem annexam nisi solam executionem.sic intelligitur ĵ.de fal. super eo.Lex prædicta intelligitur de illo executore, qui habet cognitionem. De hac materia plene tractatur ĵ.de offi.delega.pastoralis.§. quia vero.

Cum aliquib⁹.] Hoc cap. poterit intelligi duobus modis. Primo q̃ loquatur in pignore prætorio, puta quòd prætor vel iudex propter contumaciam rei ponit verbo tenus actorem in possessionem rei petitæ, in actione reali, vel aliorum bonorum ipsius rei in actione personali.Et intel lectus litteræ est, quòd ad causandũ pignus prætorium,ad hoc vt missus possideat,nõ sufficit iussus iudicis, sed requiritur vt actualiter mittatur in possessionem. Et secundum hunc intellectum, h. d. in summa. Non sufficit ad prætoriũ pignus, vt verbaliter detur, nisi actualiter fiat missio. Secundo potest intelligi cum possessio aliqua vel proprietas alicuius rei,seu res aliqua adiudicatur actori iure dominij,& reus pro executione vult dare aliquod pignus,& nõ ipsam rem saltem in præsenti: hoc casu non sufficit. & secundum hunc intellectum hoc intendit. Non impediret reus sententiam adiudicationis possessionis si sit paratus dare pignora. Et non diuiditur.Abbas Siculus.

CASVS. Dicitur hic quòd cum alicui adiudicata est possessio,nõ sufficit quòd aduersarius det pignus,sed mittẽdus est in possessionem, & gaudere debet plena & pacifica possessione.Nota,quòd cum alicui adiudicatur possessio, non pignora,sed possessionem debet habere.

a ¶ *Pignora.*] Sic ff.de consti.pecu.promissor.§.cõstitutio.& ff.de pig. act.non est.vbi dicitur,pignus [a] non aliter constituitur nisi ventũ fuerit in possessionem.simile ff.de acquir.possess. possideri. in prin. & hoc ideo,ne lites ex litibus oriantur.ff.de re.iudi.l.4.in §.ait prætor.

Lator.] Diuiditur, quia in prima ponitur facti narratio.in secunda iudicis dario:ibi, *Nolentes igitur.* Abbas.

CASVS.Quidam P. nomine quandam duxit in vxorem carnali copula subsecuta:Tandem scandalum inter eos est exortum:consanguinei mulieris mouerunt quæstionem contra virum, quòd illa eius non poterat esse vxor:& sic studio vtriusque interueniente fuerunt separati minus iuste:Vir prædictus ad conscientiam rediens,accesit ad dominum Papam,exponens sibi prædicta:vnde mandat iudicibus,quatenus si constiterit eos non fuisse legitime separatos, & ecclesiam deceptam fuisse, ipsos faciant infimul permanere. Nota, quòd hic auditur turpitudinem suam allegans,sed hoc est propter periculum animæ.Ité sententia contra matrimonium lata non transit in rem iudicatam.

¶ *Glos.seq.recitetur per obiectionem & solutionem.*

b ¶ *Insinuatione.*] Modo collige ex hoc loco,quòd in causis in quibus vertitur periculum animæ, potest quis venire contra factum suum, vt reuocetur sententia quam ferri procurauit [b]. & si constiterit ecclesiã fuisse deceptam,reuocabitur sententia.ĵ.eo.cõsanguinei. & ĵ.de testib. sicut.& 35.q.9.c.loci.§.his ita.in fi.aliàs turpitudinem suam allegans nõ auditur.ĵ.de dona.inter dilectos.& ĵ.de concess.præb.cum super.

c ¶ *Renitentem.*] Hæc violentia transiuit postmodum in consensum per carnalem copulam subsecutam.ĵ.de sponsa.ad id.

d ¶ *Aetatis.*] Et hoc contradicit ei quod præmisit de cărnali copula, & sic fuit allegatio,& ex alia causa fuit matrimonium separatum.

¶ *Glossa seq.distinguit, aut fertur sententia contra matrimonium,aut pro matrimonio,& tunc aut subest impedimentum, aut non.*

e ¶ *Permanere.*]Non obstante sententia prius lata:quia contra matrimonium non currit præscriptio.33.q.5.quod Deo.etiam si ab illa sententia non fuit appellatum:quia sententia lata contra matrimonium non transit in rem iudicatam,quin reuocetur sententia quandocumq; error sententiæ detectus fuerit,vt hic patet.& ĵ. de frigi.& maleficiis. fraternitatis.35. q.9. graue.& ca.loci.§.his ita. Sic nullo tractu temporis matrimonium confirmatur in gradu prohibito contractum.ĵ. de consanguinitate.

CAP. VI.

CVm † aliquibus est adiudicata possessio, non sufficit eis dari pignora [a], nisi corporali possessione lætentur.

¶Idem eidem,& V.archidiacono.

¶ *Sententia lata contra matrimoniũ nunquam transit in rem iudicatam: vnde quandocumque reuocatur cum constat de errore.*

CAP. VII.

LAtor† præsentium sua nobis insinuatione [b] monstrauit, quod cum quandam mulierem legitime desponsasset, & carnalis esset copula subsecuta, inter eos scandalum est subortum, cuius occasione debitum ei subtraxit: consanguinei vero mulieris, hoc molestum habentes, quæstionem mouerunt: proponentes, quod mulierem inuitam & renitentem [c], nec ætatis [d] aptæ matrimonio existentem,duxisset vxorẽ: & quoniam idem vitam cupiebat agere dissolutam: demum vtriusque studio interueniente, fuerunt minus rationabiliter separati. ¶ Nolentes igitur matrimonia canonice contracta, leuitate quadam dissolui: Mandamus, quatenus si vobis constiterit eos per iudicium ecclesiæ non fuisse legitime separatos, ecclesiamque deceptam, ipsos † faciatis sicut virum & vxorem insimul permanere [e].

¶Idem T. & clericis Sanctæ Anastasiæ Veronẽ.

¶ *Retractatur sententia prætextu iniquæ consuetudinis lata contra ecclesiã.*

CAP. VIII.

CVm † causa quæ vertitur inter vos,& G.& A. laicos,super domo quadam eis ab archipresbytero vestro vendita, ad examen I. Apostolicæ sedis legati delata fuisset, post appellationem ad nos interpositam, & receptas inducias, quoniam infra terminum tibi sibi T. ad eam prosequendam præfixum, iter non arripueras [f], contra te sententiam proferens, memoratis G. & A. præfatam domum secundum Veronen,ciuitatis consuetudinem adiudicare curauit. Deinde cum causa fuisset ad nos per appellationem delata, Brixien. episcopus delegatus à nobis, sententiam contra vos (spreta forma canonum) secundum eandem consuetudinem sicut præfatus legatus fecerat, promulgauit [g]. ¶ Nos autem considerantes, quòd licet vsus vel consuetudinis [h] non minima sit auctoritas, nunquam tamen veritati, aut legi præiudicat [i], præscriptam sententiam reuocauimus: & vos ab impetitione absoluentes illorum † vobis & ecclesiæ vestræ domum adiudicauimus supradictam †.

¶Idem Eboracen.archiepiscopo.

¶ *Sententia iniqua retractatur per superiorem, licet causa fuerit appellatione remota commissa. Si autem continet manifestam iniquitatem est nulla, hoc dicit intelligendo,quòd plerunque duos casus.*

CAP. IX.

INter † cæteras: & infra. ¶ Ité cum aliqua causa appellatione remota cõmittitur, & sententia fertur iniqua, eam euacuari [a] oportet: nec ei debet stari, si iniquitatem contineat manifestam [b].

¶Clemens tertius.

¶ *Sententia lata contra absentem non contumacẽ in causa matrimoniali nõ valet.h.d.intelligendo, quòd hæc mulier non fuit contumax.Panor.*

CAP. X.

TEnor † litterarum tuarum ostendit, quod cum inter R.& M.mulierem quæstio matrimonij verteretur: Theatino episcopo commissa fuisset: idẽ eundem R.mulierem absente, ab impetitione ipsius absoluit. Cæterum eadem mulier à nobis ad te litteras impetrauit, vt de causa cognosceres, & eam fine debito terminares:& infra.

¶Dictus vero R.à te vocatus ad causam, infirmitate [c] prætenta † non affuit: sed quia nocte sequente aliam sibi copulare præsumpsit, in eum excommunicationis sententiam promulgasti [d]: à qua postmodum absolutus ad te veniens, ostendit litteras episcopi memorati,quibus eum ab inquietatione ipsius absolutum fuisse patebat. Quia igitur mulier suos testes offert ad probandum, quod idẽ R.eam desponsationis annulo † publice subarrasset [e]: tu quid super his agere debeas, postulas edoceri. ¶Ideoque inquisitionis tuæ tãliter respondemus, quòd (non obstante illicita absolutione [f], quam episcopus fecit) in causa procedas eidem R.sub pœna excommunicationis arctius interdicens, ne ad eam quam superinduxit accedat [g], priusquam fuerit causa decisa.

¶Idem.

¶ *Sententia diuortij in causa matrimoniali rite lata ad solam coniugis confessionem asserentis contrarium, non reuocatur.sed interim ei ſtatur donec legitime de contrario doceatur. Ita ſummatur, vt aliquid de nouo afferat. Panormitanus.*

CAP. XI.

CONsanguinei † E. latricis præsentium,sicut tuis litteris intimasti, compaternitatem inter ipsam & virũ suum legitiata sequens præsumptio elidit,primam.sic ff.de in int.æst.diuus.

¶ *Glo.seq.dupliciter exponit subarrationem.*

e ¶ *Subarrasset.*]Idest fidem consensus de præsenti dedisset:aliàs si loqueretur de consensu de futuro, non mandaret Papa virum separari ab illa, cum qua postea contraxit per verba de præsenti:quia sic soluta erant priora sponsalia.infra de spon.ca. pen. & vlti.infra de matrim. contra.contra interdi.ec. c.1.& 2.& est vulgare loci illius. sic 27.q.2. si quis vxorem. Vel potest dici, quod subarratio fit per immissionem annulli interueniente consensu tacite vel expresse: vt hic dicit. Et dic tacite, vt in muto,expresse, vt in loquente: & stabitur huic subarrationi, quamuis nihil dicat,quã diu contrarium non probabitur:quia præsumitur pro matrimonio.arg. 27. distin. quod interrogasti.30. q.5. nostrates. & c. fœminæ.nihil enim interest an facto vel verbo quis declaret volũtatem suam.33. dist.cap.1.& 41. dist.c.1. & de pœni. dist. 1. in actione. & infra de pœn. & remiſ omnis vtriusque.§. vltim.& ff.de legi. de quibus. [d] nisi probet se animo non cõtrahendi id fecisse. argu. 22.q. 2. quod ait. & ff. de actionibus & obligationibus. obligationum sub stantia.

f ¶ *Absolutione.*] Facta contra mulierem absentem, vt superius patet.& ita sententia lata contra absentem non contumacem nulla est in quocunque negotio:quia ea non obstante citra aliquam appellationem cognoscitur de causa:& hoc probatur 3.quæstio.9.caueãt. omnia. absente. reuera. absens. & si citatus esset aliquis ad sententiam, & iusta de causa impeditus venire non posset, reuocatur sententia.ĵ.eo.cum Bertholdus.aliàs si fuisset contumax,non reuocatur.24.q.3.de illicita.3.q.9. absens.§.nisi.& in Authen. vt omnes obe.iudi.§.si vero neque.co la.5.

¶ *Glo.seq.obiicit,& soluit.*

g ¶ *Accedat.*] Sed qualiter mulier illa secunda priuatur iure suo ante finem causæ, contra illud suprà vt lite penden. laudabilem.& 8.quæstio. 4. nonne? Sol. cum aliquis cum aliqua contraxit in facie ecclesiæ approbante ecclesia, si postea matrimonium accusetur, locum habet illa decre.laudabilem.& similia alia iura.sed cum aliquis contrahit lite pendente cum aliqua, vel contra prohibitionem ecclesiæ, tunc locum habet quod hic dicitur.& ĵ.de matr.contracto contra inter.eccle. ca.1. & vlt.quia cum res facta est litigiosa,nõ debet in aliam transferri personam.11.q.1.qui res.C.de litig.l.vlti.

ADDITIO.Sed quomodo dici potest litigiosa quæ finita erat per sententiam, à qua non fuerat appellatum, vt in princ. dicit Host.quòd hoc inducit citatio viri facta antequam secundam desponsaret,& ideo dicitur lis pendere,& quasi litigiosa esse.de appel.suggestum. de offic. delega. licet.non ob. sententia quæ hoc casu non transit in rem iudicatam,vt sæpius dictum est.facit cle.vt lit.pend.cum lite.

Consanguinei.] Idem dicit quod decre.lator.ĵ.eod.ti.Communis diuisio.secunda:ibi, *Fraternitati.*Abb.

CASVS.Quædam mulier contraxit matrimonium cum quodam viro: Tandem consanguinei eiusdem mulieris accusauerunt matrimonium,dicentes,quòd ipsa non poterat esse eius vxor cum esset comater ipsius:quo probato sententia diuortij lata fuit:post sententiam latam mulier confessa est episcopo loci;quòd in veritate ante sententiam eius commater non fuerat, sed post separationem, compaternitatem cum eo contraxit,& postmodum cum alio contraxit: quæritum fuit à Papa quid iuris esset?Et ipse respondet,quòd per solam mulieris confessionẽ non est à sententia recedendum per iudicium ecclesiæ promulgata,nisi legitime in contrarium probaretur. Not. quòd per confessionem alterutrius

† Cap. 8.eo. tit.in 1.compilat. Et post concil. Later. sub Alexan. iij. par. 3 6 cap. 2. Et vide Specular. tit. de pigno.

† Cap.9.eo. tit.in 1.compilat.Et post concilij Later. sub Alexan. iij. par.6.ca.11. Et quo iure retractentur sententiæ, quæ nõ transeunt in rem iudicatã trac dit Antoni⁹ Butr ius in c.ad audientiam 2 supra de rescrip. idem Antonius & Innocentius in c. tenor. infra eod.tit.

† eos.

a Prætoriũ, secus in cõuentionali: vt eo.tit.l.1. vbi etiã notatur differentia inter pignus prætoriũ & conuentionale. & hic per Vin.Ioan. And. a dde Paulum de Castro, & Alexandrũ Imolen.in l. 1. ff. de pignor. act.

b Concor. tex.in l.post morte. cum ibi nota. ff. de adop.

† Cap.10. eo. tit. in 1. compil.

† Cap. 17. tit. de appellat.in 1.compilat.Et vide l.ciues.C.de appellatio. quæ videtur contraria. adde glossam & doctores ibidem.

† Cap.5. eo. tit.in 2.com pil.

a Vide in c. ſtatim alleg. in glo. pe. & vlti.

b Additur pœna. infra eo.cũ æterni.li.ſ Ioan. And.

c Secundũ Tan. quæ etiam dixit talem consuetudinem esse in multis ciuitatibus Lombar. inducta per ſtatuta ciuitatum. & facit quod not. de for. comp. ca.2. lib. 6. quod hic no.Egi.Io.

c Quod ſi dubitatur de infirmitate an excuſet, mittatur medicus ad ægrotũ. C. de temil. l. ſemel. lib. 12. secũdũ Gof. & Ho. Ioan. And.

† Prætenſa. † rerentus. † de tentus.

† Et hinc præſumitur cõtractum matrimoniũ de quo vide per Felinum in c.illud. ſupra de præſumpt. vbi late tractat ex quibus matrimoniũ probari poſſit. adde Lapum allegatione. 58.

d Ibi nihil interest an ſuffragio populus volũtatem ſuam declaret: an rebus ipſis & actis.

† Cap. 6. eo. tit. in 2. compilatione. Et præ aliis videto hic Guidonem Papæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

alteutrius coniugũ à iudicio ecclesiæ non receditur. Item quandocunque constiterit ecclesiam deceptam fuisse in causa matrimonij, sententia contra matrimonium lata reuocabitur.

a ¶ *Legitime.*] Quo ad ordinem iuris, non quo ad veritatem.

b ¶ *Rationabiliter.*] Et illud referas quo ad ordinem tantum.

c ¶ *Probaretur.*] Per legitimos & idoneos testes, & non per illos qui primum falsum tulerunt testimonium: cum periuri sint. ff. de testib. sicut. sic ẽ. eo. Iator. vbi de hac materia. nam ad confessionem mulieris & etiã viri non reuocatur sententia per ecclesiam lata secundum ordinem iuris, sicut nec ad eorum confessionem matrimonium separatur. infra de eo qui cog. cõsang. vxor. suæ. super eo. a Ber.

† Dictio, sed, deest in pluribus antiquis exemplarib⁹.

Vm olim.] Prima pars narrat factum, secunda diffinit: ibi, *Nos igitur.* Abbas.

CASVS. Vacante archidiaconatu Magaloñ. episcop⁹ Magalõ. nominauit P. de Castro nouo ad ipsum archidiaconatum: præpositus eiusdem ecclesiæ inhibuit, ne aliquis institueretur ibidem, nisi prius duplici voce sibi concessa, & ne cõtra fieret, appellauit: sed episcopus dictum P. per annulum de archidiaconatu inuestiuit, & præpositus aliũ nominauit: propter quod ꝓcuratores vtriusque partis ad sedem Apostolicam accesserunt: Celestinus intellecto negotio cassauit quicquid factum fuit ab vtraque parte, pronuncians quòd episcopum quàm præpositum & alios monerent ad ordinandum archidiaconum concorditer: quod si non facerent, ipsi executores archidiaconum ordinarent: post hoc idem Celestinus cõtra pronuntiationem suã archidiaconatum ipsum contulit G. qui nondum promotus erat ad diaconatus officium, circũuentus vt dicebatur, procuratore episcopi ignoraute in curia existenti. Tandem negotium istud delatum fuit ad Innocentium: ipse vero volens prædecessorum suorum vestigiis inhærere, dicentium, sententiam Romanæ sedis, cum aliquid subreptum est, posse in melius commutari: quod de prædicto G. factum fuit, in irritum reuocauit: & ei, licet absens existeret, silentium imponendo, cum de subreptione liquido constitisset, non obstante donatione, quam à dicto episcopo in elusionem sedis Apostolicæ idem G. dicitur recepisse, mandans capitulo Magaloñ. quatenus prædictum archid. in concordia eorum qui præsentes in ecclesia fuerint, ordinare procurent. Not. quòd sententia Romanæ sedis propter subreptionem reuocatur. Item ea quæ per subreptionem fiunt, debent in irritum reuocari. Item contra absentem proceditur in his quæ per subreptionem commisit.

a Facit ad hoc tex. in l. filium, cum not. ff. de his qui sunt sui vel ali. iur.

b Tex. est simi. in l. si contul. ff. de adop.

c Secundũ antiq. canõ. valebat. 40. dist. c 2. Ioã. And.

d ¶ *Duplici sibi voce.*] Forte hoc dicebat se habere de consuetudine ratione dignitatis, vnam ratione præposituræ, & aliam ratione canoniæ: [b] sed non videtur quòd propter pluralitatem stipendiorum plures habeat voces, cum vox vnius potior sit quàm alterius ratione dignitatis: sicut in testibus. ẽ. de test. in præsentia. vel aliquis forte commiserat ei vices suas, quod licet hodie secundum tenorem illius constitutionis. ẽ. de ele. quia propter.

e ¶ *Ad diaconatus.*] Hæc allegatio non valebat [c] si erat subdiaconus. ẽ. de æta. & quali. c. præterea. & ca. à multis. sed assumit illam non causam vt causam. ẽ. de electione. causam quæ.

¶ *Gl. seq. not. arg. & obiicit. ponit opi. Io. quam reprobat. demũ soluit.*

f ¶ *Circumuentus.*] Nota quòd præsumitur circumuentus qui mutat interlocutoriam suam, quam tamẽ cum in præiudicium alterius partis me [a] probauerunt, ita quod inter eos sententiam diuortij protulisti: prædicta vero E. cum sit tibi postmodum confessa, quòd eius commater in veritate ante sententiam non fuisset, [sed] post separationem compaternitatem cum eo contraxit, & tandem ad secundas nuptias conuolauit: & infra. ¶ Fraternitati tuæ respondemus, quòd propter solam confessionem mulieris, non est recedendum à sententia per iudicium ecclesiæ rationabiliter [b] promulgata, nisi legitime in contrarium probaretur [c].

¶ Innocentius iij. archidiacono & sacristæ Magaloneñ.

¶ *Si Papa contra pronunciationem suam confert beneficium, hoc tacita: surreptitia dicitur collatio, & non tenet.*

CAP. XII.

CVm † olim Magaloñ. episcopus P. de Castro nouo ad vacantem archidiaconatum eiusdem ecclesiæ nominasset, præposito, vt nullus ibi (nisi prius duplici [d] sibi voce concessa) institueretur per appellationem interpositam inhibente, episcopus dictum P. de archidiaconatu per annulum inuestiuit. Præpositus vero alium ad eundem archidiaconatum nominare præsumpsit. Tandem C. prædecessor noster, quod factum fuerat ab vtraque parte cassauit: pronuncians quòd aliquibus scriberet, vt tam episcopum quam personas ad ordinandum concorditer archidiaconum monerent: & eorum forte monitis non admissis, hoc ipsi exequi non differrent. post hæc vero dictus prædecessor noster G. qui nondum ad diaconatus [e] erat promotus officium, præter conscientiam procuratoris episcopi, apud sedem Apostolicam, tunc morantis, ipsum archidiaconatum contra pronunciationem suam contulit, sicut credimus circunuentus [f]. ¶ Nos igitur inhærentes vestigiis prædecessorum nostrorum dicentium, sententiam Romanæ sedis cum aliquid fuerit subreptum, posse in melius commutari, quod de prædicto G. factum est, non obstante donatione, quam ab eodem episcopo in elusionem donationis [g] Apostolicæ nuper dicitur recepisse, in irritum reuocamus, & ei licet absenti [h], cum de subreptione [i] liquido cõstet †, super dicto archidiaconatu perpetuũ silentiũ imponẽtes, præcipiẽdo mãdamus, quatenus sepedictum archidiaconatũ (plena omniũ vestrum qui præsentes [k] fuerint in ecclesia interueniente concordia) ordinare curetis.

¶ Idem abbati & conuentui sancti Zenonis Veroneñ.

¶ *Valet sententia contra ius litigatoris lata. si ab ea infra x. dies non fuerit appellatum. Vel sic, & aliter: Per sententiam, à qua non fuit appellatum. potest ecclesia subiici prælato inferiori episcopo, seu ad aliã eccleſiã pertinere.*

CAP. XIII.

CVm † inter vos pro ecclesia vestra, & archipresbyterum vbi lite non contestata non proceditur contra absentem. Sol. potest dici, quòd hic fuit lis conte. vt dicunt quidam. sed ex littera non colligitur: vel hic fuit citatus vel expectatus. Vin. arg. ad hoc ẽ. de do. & cõtu. cum olim. & si fuit citatus & noluit venire, recte potuit procedi contra eum lite non contestata: quia de electione prælati agebatur. ẽ. vt lit. non cont. quoniam. §. porro. vel quia Papæ constitit de subreptione: [d] ergo ei absenti licet non citato imponit silẽtium propter fraudem suã, quia decipit Papam.

† Vide Bartolum in l. quod iussit. in fine. ff. de re iudicata.

† Cap. 3. eo. eo. tit. in 3. compil. Et de materia an scilicet sententia lata contra ius litigatoris valeat, vide Felinum in c. nouit. supra de iud. adde Bart. in l. penult. ff. de iust. & iure.

d Idem not. 35. q. 9. venã. Io. An.

i ¶ *Subrepti ne.* Quæ per subreptionem fuerunt impetratæ, valere nõ debent. ẽ. de electio. cum dilecti. & 55. q. 9. sententiam.

¶ *Glo. seq. recitetur per duas obiectiones.*

K ¶ *Præsentes.*] Immo & absentes vocandi sunt, si commode vocari possunt. ẽ. de elect. quòd sicut. & c. quia propter. nisi consuetudo esset in contrariũ, quòd absentes non vocarentur. ideo forte dicit, qui præsentes fuerint. & quod dicit, omnium vestrum, vel maioris partis, supple, quia quod maior pars & sanior facit, valet, & canonicum reputatur. ẽ. de ele. quia propter. ẽ. de his quæ fi. à ma. par. ca. c. 1. [e]

Vm inter vos.] Prima pars narrat processum, & iura vnius partis. Secunda diffinit, diffinitionis causam præmittens: ibi, *Quamuis.* Abbas.

CASVS. Inter abbatem & conuentum Sancti Zenonis Veroneñ. ex vna parte, & archipresbyterum & clericos sancti Proculi ex altera, super subiectione ipsius ecclesiæ quæstio vertebatur: partibus in præsentia domini Papæ constitutis, proponebatur ex parte monasterij, quòd ecclesia prædicta monasterio debet pleno iure subesse, in institutione videlicet

e Concor. l. & suum. §. fi. cum l. seq. ff. de pact.

videlicet, destitutione inuestitura archipresbyteri, & eius fidelitate, & aliis per quæ plena subiectio declaratur. Ad hæc probanda pars monasterij inducebat instrumentum publicum concessionis B. quòdam Veroneñ. episcopi, quam concessionem T. successor illius confirmauit: Induxit etiam priuilegia Romanorum pontificum & Patriarcharũ Aquilegieñ. quorum vnus de subiectione plenaria, in priuilegio suo euidenter expressit. Allegauit insuper, quòd olim inter abbatem Sãcti Zenonis & archipresbyterum Sãcti Proculi & fratres ipsius, orta fuit quæstio de obedientia manuali & fidelitate: sed illi ad hæc duo se teneri negabant, & super his testes inducti fuerunt: Tandem præfatus T. Veronen. episcopus sententialiter diffiniuit, quòd archipresbyter vel dimitteret ecclesiam, aut faceret eidem abbati obedientiam & fidelitatem, secũdum quòd quidam Cardinalis olim iudicauerat, cuius sententiam episcopus fuit secutus, & à sententia episcopi appellatũ non fuit, & sic in rem transiit iudicatã: Ex parte aduersa proponebatur, quòd prædicta donatio non valebat, & ita per consequẽs nec priuilegia cõfirmationis ipsius concessionis. Dominus Papa his & aliis auditis & intellectis, dicit: quamuis nõ sit multũ insistendum instrumẽto donationis, nec confirmationis, vel priuilegiis, quæ ab ipsa donatione causam & originem habuerunt, tamen considerauit quòd quantum ad ipsos ligantes ius ex sententia factum fuit ex quo transiit in rem iudicatã, etiam si contra ius litigatoris lata fuisset, cũ lata non fuerit cõtra ius constitutionis expresse, veritate gestorum sermonibus prævalente, ideſt sententia prædicti episcopi lata pro abbate, præfertur aliis quæ inducebat abbas pro se, quæ parum faciebant, cum donatio illa nõ valuerit, quę sententia præsumitur rite lata: diffiniuit Papa quòd archipresbyter sancti Proculi, qui pro tempore fuerit, præstet obedientiam & fidelitatem abbati sancti Zenonis. Not. quòd sententia à qua non est appellatum, transit in rem iudicatam, & facit ius inter partes, ideſt declarat. Item si principale nõ tenet: nec alia omnia quæ ab ipso causam & originem acceperunt. Item licet sententia lata sit contra ius litigatoris, à qua nõ est appellatum, tenet: si lata est contra ius constitutionis expresse, nulla est: nec est necesse appellare ab ipsa. Item veritas gestorum sermonibus prævalet. Et potest hic sumi illud generale: Plus valet quod in veritate agitur, quàm quod simulate concipitur. Item semper præsumitur pro sententia donec in contrarium ostendatur.

† In codice Barbatiæ ita: q̃ inter quondam abbatẽ eiusdẽ monasterij, & S. archipresbyterum, &c.

a ¶ *Pleno iure.*] In spiritualibus & temporalibus. 16. q. 2. visis. & ẽ. de priuileg. quoniam per confessionem.

b ¶ *Similibus.*] Et ita abbas huiusmodi iura episcopalia possidere in ecclesiis potest, & præscribere. ẽ. tit. proxi. auditis. & c. cum olim.

c ¶ *Testimonio.*] Aliàs non valeret: quia patriarcha vel archiepiscopus in diœcesi suffragranei sui nihil disponere possunt, nisi quantum canones illis concedunt. ẽ. de excess. præla. sicut vnire. & ẽ. de offi. ordi. pastoralis. vbi de hoc. & c. Romana. & 9. q. 3. conquestus.

¶ *Glos. seq. alleg. vnam concor. signat contrarium, & soluit.*

d ¶ *Sua vice.*] Potest enim quis subscribere per se, vel per alium. ar. ff. de admi. tu. ita tamen. §. gessisse. argum. C. de testa. hac consultissima. in prin. sed illud est cum ipsi sciunt scribere. sic etiam cum alieno annulo possunt signare testamentum. C. eo. si vnus.

e ¶ *Cardinalem.*] qui delegatus fuit ad causam, sed forte fuit appellatum ab ipso.

f ¶ *A quo.*] Hic [a] corrigitur textus decretalis, quia ista est littera regestri: *A quo fuerat iudicatum, quòd vel archipresbyter ecclesiã dimitteret, aut abbati obedientiam repromitteret: credens etiam quòd testes vera deposuerint coram eo, qui de fidelitate manifestum protulerant testimonium, idem & ipse sententialiter diffiniuit.*

a Hæc glossula non est Bernardi, nec habetur in antiquis codibus.

g ¶ *Donationis.*] Quia donatio nõ valebat, quæ non fuit facta secundum formam iuris. 12. q. 2. fine exceptione. ẽ. de donatio. pastoralis. & ideo confirmationes vel priuilegia, quæ illam donationẽ confirmabant, non valebant: quia si principale non tenet, nec accessorium. ẽ. de fide instr. inter dilectos. & C. de legi. non dubium.

h ¶ *Ad litigantes.*] Secus quo ad alios. C. de exceptio. pro portione. & ẽ. eod. cum super. & ẽ. eod. de testib. veniens 2. & ẽ. eo. c. pen. nisi in casibus in causa filiationis. ff. de liber. agnoscen. l. 1. §. vlti. & duabus legibus seq. Item in causa testamẽtaria. ff. de inoffi. testa. qui repudiantis. & l. potthumus. §. 1. in causa liberali. ff. de statu ho. ingenuum.

† Vide l. 1. ff. eo. & Liti gatoribus. C. de appel.

† præsumitur.

i ¶ *Iudicatam.*] Hoc est post decẽ dies. infra eod. quod ad consultationem. & supra eod. cum dilecti. in fin. & 2. q. 6. ei qui. §. diffinitiua. ff. de condi. indeb. eleganter. §. 1. vnde postea retracta ri per appellationem vel supplicationem non potest. Lau.

K ¶ *Contra ius constitutionis.*] Illa enim nec trãsit in rem iudicatam: nec est necesse appellare ab ea. z. quæst. 6. §. diffinitiua. & sic intellige quando in sententia error exprimitur: vt infra de sent. excom. per tuas. & ff. de appel. si expressum. & ẽ. eod. inter cæteras. vbi de hoc. & c. 1. & in §. diffinitiua.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. compilatione.

l ¶ *Sermonibus prævalente.*] Forte hoc ideo dicit, quia res aliter fuit narrata quàm gesta [b]. sic ff. de re iudi. actorum. & veritas rerum errore gestorum non vitiatur. ff. de offic. præsi. illicitas. §. 1. hoc vult dicere secundum Ioan. quia verba, siue sermo donationis non concordabant sententiæ. Sensus huius litteræ talis est: sententia hic appellatur veritas gestorum: quia res iudicata pro veritate accipitur. ff. de statu. ho. ingenuum. sermones hic appellat alia quæ allegabantur scilicet donationes, priuilegia, confirmationes super donatione, quæ nihil valebant: & ita veritas gestorum id est sententia quæ lata fuit auctoritate gestorum, quæ in prima causa probata fuerunt, quæ præsumuntur legitime acta, prævalent sermonibus, prædictis donationibus, & confirmationibus nihil valentibus: & ita Papa sententiat secundum primam sententiam tantum in duobus articulis, qui continebantur in sententia, & hunc intellectum probat lex prædicta. ff. de officio præsi. illicitas. §. 1. Ber.

b Vel donatio aliter facta quàm scripta. q̃ constitit. secundũ Gof. de varia significa gesto. vide quod dixi de procu. c. 1. super ver. gestisque. Ioan. And.

Causam quæ.] Sufficit ad confirmationem sententiæ nihil continentis iniquum, quòd contra ipsam aliquid non probetur. Communiter sic summatur: sed hæc summatio iudicio Panormitani nõ euacuat totam sententiam litteræ: nec continet, seu decidit aliquod factum dubitabile. Diuiditur: quia in prima parte ponit delegatorum processum, sententiam, & appellationem. In secunda: ibi, *Licet.* ponit allegationem appellantis motiuum suum & confirmationem sententiæ. Abbas.

CASVS.

CASVS. Inter canonicos Nouarien. ex parte vna, & A.clericum ex altera quæstio vertebatur super præbenda Nouarien. ecclesiæ,quæ de consensu partium commissa fuit episcopo Lauden.qui cognito de meritis causæ, tulit sententiam pro canonicis Nouarien.à qua dictus clericus sedem Apostolicá appellauit:partes pro causa illa coram domino Papa comparuerunt : In cuius præsentia propositum fuit ex parte ipsius clerici , quòd dictus eps contra formam mandati sententiam promulgauit sicut per attestationes ni tebatur ,pbare:Papa auditisrationibus partium, consideransq; quòd iudex non semper ad vnam speciem probationis , animi sui motum informat, & ipsa sententia nihil cõtinebat iniquũ.& de cõsensu partium causa fuerat commissa , sententiã à prædicto episcopo latam confirmauit.Nota,q; qui appellat à sententia, probare debet sententiã esse iniustam. Item iudex non debet semper animum suum alligare ad vnam speciem probationis tantum : sed omnia quæ coram eo acta sunt, debet diligenter considerare , & ex his omnibus animum suum informare , & secundum hoc ferre sententiam.Item sententia nihil iniquũm continere debet.

Er quia de partium consensu datus fuit iudex non poterat recusari, nisi noua causa superueniret. supra de offic. delegati.c.insinuante.

¶ *Glossa sequens distinguit inter contra , & præter.*

a ¶ *Mandati.*]Si hoc probatum fuisset, sententia non valeret.supra de rescriptis.cum dilecta.& supra de offi. deleg. venerabili. & infra de confir. vtil.cap.examinata.aliud esset si præter formam[a]. supra de officio deleg.ex parte. & supra de electio.in causis.& ff.iudic. fol.l.iam tamen.6.pen.& ff.man.l.vlt.& ff. de procu. ad rem. & l.ad legatum.& iudex cui cõmissa est inquisitio , primo debet inquirere de fama , licet hoc non dicatur in litteris. infra de accusat.cum oporteat.

a Ita tamen quòd sit de coniunctis, nec vitietur forma,secundũ Host. & hoc probãt concordantiæ quas allegat gl. aliter autẽ idẽ esset præter quod cõtra remittit.de offic. delegati.prudentiam.1. respõso.& facit ad hoc de elec.si cui. lib. 6. vnde iudex etiam ordinem formæ sequi debet. de rescr.causam quæ. & etiam mentem. vt ibi. & supra de rescri. super litteris.in fi. Ioan.And.

¶ *Glossa seq̃ns signat contrarium,& remittit.*

b ¶ *Nitebatur.*] Et ita qui appellat, probare debet de iniquitate sententiæ.ſ.de ap.cum in ecclesiis.& C.de ap.qui ad ciuilia.Sed cõ ra vide tur dicere Auth.de his qui ingre.ad appel.§.illud. coll. 5.dic vt dictum est ℨ.de renun.in præsentia.

¶ *Glo.seq.alleg.4.concor.ostendens ex tribus quæ narrat tex.primum solum validum.*

c ¶ *Speciem.*]Sic ℨ.de renun. in præsentia.ℨ.de testib.in nostra.& 4.q. 3.cap.si testes.& ff.de test.ob carmen.§.vltim.Et nõ.quòd plura hic videntur facere pro ipsa sententia,scilicet quòd nihil continebat iniquũ: quia de communi consensu partium fuit causa commissa : & quòd requisitus fuit ille iudex ab vtraque parte, vt sententiam ferret:quorum quædam nihil operantur ad hoc vt teneat sententia,vel non teneat: siue de communi consensu causa fuerit cõmissa, siue non: hoc nihil facit vt sententia magis valeat vel non, nec etiam quòd fuerit iudex requisitus,nisi cum causa esset commissa infra certum tempus, & prorogata iurisdictione infra tempus, & post tempus requisitus consensit, vt ferret sententia m:tunc enim videretur prorogare iurisdictionẽ.ℨ.de offi. delega.de causis.quia istis non obstantibus posset appellare,si alias sententia esset iniqua.Primum ergo faciebat pro confirmatione sententiæ scilicet quòd non continebat iniquum:& quia ille A.sententiam illam non potuit impugnare,quòd esset iata contra formam statuti vel mãdati, vt allegabat:vnde merito debuit confirmari : quia semper ſtatur sententiæ,quandiu contrarium non ostendatur.vt in decre. prædicta, scilicet,in præsentia.Ber.

da Nouarien. ecclesiæ vertebatur ,Laudensi episcopo de consensu † partium commissimus terminandam : qui pro vobis contra dictum A. diffinitiuam sententiam promulgauit: à qua fuit ad nostram audientiam appellatum :& infra. ¶ Licet ex parte ipsius A. fuisset propositum,quòd contra formam mandati a nostri , dictus episcopus sententiam promulgauit , sicut per attestationes nitebatur b probare : quia tamen iudicis animus non semper ad vnam probationis speciem c inclinatur , & ipsa sententia nihil continebat iniquum , & eidem iudici de communi partium assensu , fuerat causa commissa, qui vt sententiam ferret post examinationem causæ ab vtraque parte fuerat requisitus , sententiam ipsam curauimus confirmare.

¶ Idem Constantien.episcopo.

¶ *Si sententia præcipit aliquid fieri ad certum terminum,tempus decendij ad appellandum currit à tempore sententiæ,nõ autem à die finiti termini. hoc primo. Quadrimestre tempus quod à lege datur condemnatis in personali, potest à iudice ex causa arctari : & sponte terminum arctatum recipiens, non potest post decendium appellare, licet non constet iudicem ex causa terminum abbreuiasse. hoc secundo. Ab executione sententiæ non appellatur , nisi in executione modus excedatur. hoc tertio.hoc dicit euacuando medullam cap.secundum Panormitanum.*

Quod ad consultationem.] Sententia per lapsum decem dierum transit in rem iudicatam,si prius non fuerit appellatum.Et quadrimestre tempus quod datur condemnatis in personali ad soluendũ, potest ex causa per iudicem arctari.cõmuniter sic summatur:quæ summatio iudicio Panormitani nil noui decidit. Diuiditur principaliter in duas partes.se cunda:ibi, *Taliter*.Et scias quòd causus litteralis ponitur multis modis, quia littera nimis succincte factũ narrat.Abbas.

CAP. XV.

QVod † ad consultationem & infra. ¶ Quia postulasti vtrum appellationi sit clerici deferendum , qui purgationem indictam sibi per sententiam , & ad ipsius receptionem terminum competẽtem, † puta viginti dies vel amplius sine contradictione † recipiens , & ad diem veniens,consequenter appellat , causam d non exprimens appellandi:nec sit locus e nisi suscipiendæ purgationi , & executioni sententiæ f , à cuius prolatione & purgatione iniuncta , vltra decendium † dicitur effluxisse † : Taliter duximus respondendum, quòd cum post decem dierum spatium , sententia in auctoritatem rei transeat iudicatæ : qui ad prouocationis subsidium infra id temporis non recurrit, appellandi sibi aditum denegauit : cum per hoc videatur per interpretationem iuris latæ sententiæ paruisse : præsertim vbi causa non redditur appellandi. ¶ Sed nec executionẽ ipsius sententiæ ideo conuenit retardari, licet ad hoc agendũ quadrimestre tempus regulariter sit statutum : quia id arctari g potest nonnunquam à sedente in medio, & etiam prorogari : & qui ab initio sponte recepit terminum breuiorem , imputari †,sibi potest & debet: cum ex hoc videatur amplius beneficium contempsisse. vnde talis non audietur appellans, nisi forte aduersus eum mo-

† Cap 5. eo. tit.in 3.com pil.

d Hic casus in antiquis exemplaribus reperitur.

CASVS. d Indicta fuit cuidam purgatio vsque ad xx.dies,& ab ipso recepta:adueniente xx.die appellauit nulla causa adiecta: dicitur , quòd eius appellatio non est admittenda , cum infra x. dies non appellauerit: quia per hoc acquieuit sententiæ iuris interpretatione. Item condemnatus fuit in causa pecuniaria , & quòd ad eundem terminum solueret: ipse nolebat soluere nisi post tempus quadrimestre,qd datur rei iudicatæ? dicitur quòd propter hoc non est differenda executio sententię:& si propter hoc appellauerit, non auditur appellans: quia illud tempus potest arctari & elongari iusta de causa:& talem terminum sponte suscipiendo quadrimestri tempori renunciasse videtur:tamen si modum iudex excessisset in exequendo , poterit appellare.Vinc.Nota quòd nisi condemnatus appellauerit infra decem dies,sententia transit in rem iudicatam. Ité qui non appellat , iuris interpretatione sententię paruisse videtur.Item quadrimestre tempus qd datur condemnatis à iure in causa pecuniaria, potest abbreuiari & elongari à iudice ex causa.Item si quis terminum illum recipiat sponte, & sine causa ampliori tempori renunciare videtur. vnde postea non potest appellare propter hoc.

† Vide l.generaliter. cũ no.per doct. C. de rebus cre.& iureiuran.

† conditione.

† decennist.

† Vide l. 2. C.eo. & l. si exheredatus. & l.si proponas.§. 1.ff.de inofficio.testa.

† imputare

Item tacite renunciat quis iuri suo. Item ab executore non est appellandum,nisi modum excedat.

d ¶ *Causam non exprimens.*] Cum appellatur à grauamine ante sententiam , causa grauaminis propter quam appellatur semper est exprimenda.ſ.de app.vt debitus.& c.dilectus.& constitutus. Sed cum quis appellat à diffinitiua : tunc sufficit dicere.appello ab iniqua sententia. ff.de mi. præfecti autem.& 2.q.6. post appellationem. §. forma.& cap. anteriorum.sed in casu præsenti non valebat appellatio,siue expressisset causam,siue non,cum terminus appellationis esset elapsus.

¶ *Glossa sequens allegat concor.signat contrarium,&c.*

e ¶ *Locus.*] Hoc ideo dicit:quia petendo inducias videtur approbasse sententiam.ℨ.de offic.deleg.gratum.& ℨ.de testi. cum veniſſet.C.de re iud.ad solutionem. ff.de pact.tale.§.1. C.de iure do.impe.l.2.ar.2.q.6.§. biduum.in fi.& hic expresse dicitur.arg.contra.3.q.3.offeratur.

f ¶ *Sententiæ.*]Non ipsius de qua mentio facta est:scilicet de purgatione præstanda,sed alterius latæ in pecuniaria causa secundum quòd dicitur in casu.

¶ *Glossa sequens alleg.duas concor.signat contrarium,& soluit.*

g ¶ *Arctari.*]Sic ff. de re iudi.l.1.ſin. ſ. de app.oblatæ. contra.ff.de re iu.l.4.§.si quis condemnatus.Sol.quod dicitur hic & c. oblatæ.& ff.eo. l.2.intelligitur quando ex iusta causa prorogatur , vel etiam arctatur tempus quadrimestre.lex contraria quando iudex nulla causa assigna ta arctat tempus : quod facere non debet. vnde tunc tempus suppletur à lege.

¶ *Glossa*

¶ *Glossa sequens alleg.4.concor.obiicit,& soluit.ponens octo modos quibus executor modum excedit.in fine signat contrarium.*

a ¶ *Excedatur.*]Sic 2.q.6.ci qui.§.sunt etiam quorum.& §. ab executore.& C. quorum appellatio non re.l.ab executione.& supra de offic. deleg.super quæstionum.§.nos etiam.Sed qualiter excedit modũ?quia aut facit quod mãdatur, & tunc non excedit : aut facit aliud,& tunc nulla est sententia:vnde nõ est necesse appellare. supra eod.cap. 1. quia non seruat formam mandati.supra de rescrip.cum dilecta. & infra de confirma.vtil.vel inuti. examinata?Sol.iudex potest excedere mandatum faciẽdo quod mandatur , & plus aggrauando illum contra quem fit executio:& tunc tenet sententia , vnde necessaria est appellatio. Item in alio casu si vendicauerit partes iudicis.C. de executio. rei iudi. si vt proponis. & tunc sententia nulla est , vt ibi. Item si obiiciatur excommunicatio. 11.q.3.cum excommunicato. supra de excep. cum inter.& in decre.Inn.iiij.pia considera tione. [lib. 6.] Item si innouatio facta esset post rem iudicatam: tunc mutatur ordo executionis.ff.de re iudi.l.4. §. si ex cõuentione.Item si velit prœuenire tempus quadrimestre. ff. eod. l. 4.§.si quis condemnatus. Item si male interpretaretur sententiam. ff. de appellatio.ab executore. Item si obiiciatur quæstio falsi.supra eo de cætero.C.si ex fal.instr.iudicati.& infra de cri. falsi.super eo. Item si fiat exceptio per quam retro nullum fiat iudicium. supra de procura. in nostra.Argu.contra.ff.manda.diligenter.in princ.vbi dicitur , qui excessit mandatum,aliud quidem facere videtur.

dus executionis canonicus excedatur a.

¶ Idem de cano cancellario,& C. canonico Lundunien.

¶ Sententia potest probari per testes, licet non deponãt de causis, quæ solent iudicem mouere ad sententiandum.

CAP. XVI.

SIcut † nobis intimastis,cum causa quę inter H.subdiaconum , & . Presbyterum super quinque frumenti modiis vertebatur , ipsi subdiacono per annos singulos exoluendis , vobis commissa fuisset : & restitutionem sibi fieri postularet subdiaconus supradictus : aduersarius se ad hoc non teneri respõdit,cum alia vice super hoc conuentus fuerit , & sententialiter absolutus b: quod ostendere voluit duorum testimonio,ex quorum depositione constitit,quod magister A.auctoritate episcopi Lunduñ. ipsum absoluit ab impetitione subdiaconi memorati. Verum quia testimonium ipsorum quasi nude prolatum fuerat , cum de causis c quæ iudicem mouere solent ad sententiam proferendam , nihil dixerint : quid tenendum sit,se

† Cap.6. eo. tit.in 3.com pil.Et de materia, vide Alexandrũ & Iasonem in l. 2. C. de bon.possess. secundũ tab. & de annua præstatione, vide Baldũ consil. 96. lib.5.

¶ Idem Astoricen.episcopo,& abbati sancti Isidori Legionen.

¶ Ab eadem sententia potest appellare ne dum reus victus ,sed etiam tertius cuius interest:& poterit sententia quo ad reum nil de iure suo docentem confirmari:respectu vero tertij rationabiliter appellantis infirmari.

CAP. XVII.

CVm † super controuersia, quæ inter Aurien. episcopum & monasterium Cellæ nouæ , super statu ipsius vertebatur, pro episcopo diuersæ sententiæ latæ fuissent , nuncius Oueten. episcopi , per eas Oueten , ecclesiam læsam grauiter querebatur ,ad quam proponendum duxistis Apostolicam consulendam. ¶ Cum † autem in plerisque locis ,in quibus copia prudentum habetur , id moris existat , quòd omnia quæ iudicem mouent , non exprimantur d in sententiis proferendis: vobis taliter respondemus , quòd cum ex depositionibus testium prædictorum constiterit sententiam à iudice suo prolatam : propter auctoritatem iudiciariam , præsumi debet e omnia legitime processisse †,

¶ Idem Astoricen.episcopo,& abbati sancti Isidori Legionen.

¶ *Ab eadem sententia potest appellare ne dum reus victus ,sed etiam tertius cuius interest:& poterit sententia quo ad reum nil de iure suo docentem confirmari:respectu vero tertij rationabiliter appellantis infirmari.*

CAP. XVII.

CVm † super controuersia, quæ inter Aurien. episcopum & monasterium Cellæ nouæ ex altera super statu ipsius diuersæ sententiæ pro episcopo latæ fuissent,tam ex parte monasterij quam ex parte Oueten. episcopi fuit ad sedem Apost.appellatum:vnde episcopus Oueten.p nuncium suũ conquerebatur,per sententias illas,ecclesiã Oue.enormiter esse læsam, ad quã dicebat dictũ monasterium pertinere:quare dicta sententia pro episcopo nõ debet executioni mãdari:super hoc negotio multa fuerũt allegata in præsentia dñi Papę:vnde cũ ex parte monasterij nihil ratio nabile ostẽsum fuerit,quare dicta sniia ,p eṗo lata debuerit irritari, & ideo quantũ ad monasteriũ ipsam cõfirmauit,mandat Papa iudicibus, quatenus si constiterit appellationem pro ecclesia Oueten.rationabiliter interpositam, & ad eam prosequendam nuncium suum infra tempus legitimum destinasse, executio sententiæ differatur,ne circa possessionem Oueten. ecclesia detrimentum incurrat:alioquin sicut iustũ fuerit executioni mandetur sine præiudicio ecclesiæ Oueten.cum hoc sibi non præiudicet quo minus suam possit consequi rationem : cum res inter alios acta non noceat aliis iuxta constitutiones canonicas & ciuiles.No.quòd qui libet cuius interest,potest appellare à sententia in

ter alios

† Vtrum in sententia de beat causa eximi, vide per Imolam in l. fi is ad quem. ff. de acquir. hered.& per Marianum in repetitio. c. qualiter & quando. infra de accus.

† Aliàs præcessisse.& facit ad hoc l. 1.C. de professo. qui in vrbe Constã & l. 1. cũ not.C.de legib.

† Cap.7. eo. tit.in 3.com pil. Et de materia , videlicet, an & quando tertius possit appellare, vide Card. in element. 1. de causs.pos. & proprie. Oldradum consil. 252. incip.contra prouisionẽ. adde Barto. in l. à sententia.ff. de appel.

a ¶ *Mandati.*] Sic ff. de re iudi.l.1.§.fin. ſ. de app.oblatæ. contra.ff.de re iu.l.4.§.si quis condemnatus.Sol.quod dicitur hic & c. oblatæ.& ff.eo. l.2.intelligitur quando ex iusta causa prorogatur , vel etiam arctatur tempus quadrimestre.lex contraria quando iudex nulla causa assigna ta arctat tempus : quod facere non debet. vnde tunc tempus suppletur à lege.

b ¶ *Absolutus.*]Exceptio de re iudicata impedit litem contestẽ.ℨ.vt lit. non contest.c.vlt.vnde non tenebatur litem contestari presbyter iste,si hoc opposuisset,vt dicit decre,prædicta,quæ incipit,exceptionis.Ber.

c ¶ *De causis.*] Videtur quòd testis debeat assignare causam sui testimonij,vt ℨ.de test.cum causam. vbi de causis mandatur inquiri. & 4.q. 3.si testes. §. item solam. aliter enim non peruenitur ad veritatem.23.q. vlt.occidit.nec sufficit testi dicere se scire,nisi assignet causam scientię suæ:cum multa sint genera sciendi.22.q.5.hoc videtur.quod verum est si testis interrogatus fuerit. si vero interrogatus non fuerit,bene valet dictum eius,licet fuerit nude prolatum,vt hic.arg.ff.de no.ope.nun.de pupillo.§.qui opus.

inter alios lata, ne mandetur executioni. Ité infra tẽpus legitimum, id est infra annum debet quis prosequi appellationem. Item etsi non appelletur à sententia inter alios lata, tamen remanet ei cuius interest ius saluum : cum res inter alios acta non noceat aliis.

¶ *Gloss. ista quærit opponendo, & soluit. secundo obiicit, & soluit. tertio quærit, &c. & soluit.*

2 ¶ *Monasterium.*] Et ita tenet sententia quo ad vnã personam, & non quo ad aliam, sic & vltima voluntas defuncti destituta solemnitate iuris tenet quo ad filios, & non quo ad extraneum. C. fa. erc. l. vlti. & C. de test. hac consultissima. §. ex imperfecto. Arg. contra. ĵ. de do. inter dilectos. & ĵ. de capel. mona. dilectus. ĵ. eo. suborta. & ʒ. de arbi. cum tempore. & 49. dist. c. vlt.

b ¶ *Interpositam.*] Sed quare iste compellitur probare se iuste appellasse, cum non magis onerara retur si contra eum esset lata sententia? sed si hoc probabit, nunquid cassabitur sententia? Dicas q̃ non cogitur plene proba re causam appellãdi, sed sufficit probare quòd ali quo modo sua interfit. ʒ. de testib. c. veniens. 2. nec cassabitur statim sententia, sed differetur executio sententiæ, si probabit quòd iuste appellauerit, & postea admitteretur tam super principali quàm super sententia. sic ʒ. de testib. veniẽs 2. quia per sententiã non fit adhuc magnum præiudicium, sed per executionem. sic. ʒ. de of. del. super eo. & ita sentia inter alios lata nõ obstat alij. tamen tale quale præiudicium fit alij, vt hic patet. arg. C. de li. cau. iubemus. Sed non videtur quòd à sententia lata inter alios posit appellari. ff. de ap. à sententia. in prin. immo potest, vt hic patet, vt per appellationem executio differatur. Sed pone quòd sententia mandetur executioni pro episcopo, nunquid episcopus præstabit cautionem ecclesiæ de Cella quòd ipsam defendat contra Oueten. episcopum? Videtur quòd sic, quia si duo petant rem ab vno, victor præstabit cautionem, quòd defendat victum contra alium: ff. de rei ven. is à quo. ff. de petit hæ. l. penult. sed hic non est ita quia hic agit modo tantum ecclesia Oueten. Io.

† Aliàs ita: cui quæ præmissa sunt non præiudicent, quominus sententia valeat consequi rationẽ.

† Vide l. Lucius. ff. de his qui not. infam. & l. res inter alios. aliàs est Modestinus. ff. de excep.

c ¶ *Non noceat.*] Littera ista contradicit superiori, vbi dicit, ne circa possessionem, &c. quod hic dicit, non noceat, verum est quantum ad proprietatem: sed ibi loquitur de præiudicio quo ad possessionem, & ita non contradicit. simile C. de libe. cau. iubemus.

d ¶ *Canonicas.*] Supra de fide instr. inter dilectos. infra eo. c. penul. & infra de dona. inter dilectos.

e ¶ *Ciuiles.*] C. res inter alios acta per totum. & ff. de re iudi. sæpe.

Cvm Bertoldus.] Probata iusta causa absentiæ, reuocatur sententia lata contra absentem, maxime vbi apparet iudicem circunuentum. Vel aliter, & sic: Contra sententiam auditur is qui fuit absens docto de impedimento, etiam minus sufficienter, si opponit de iniquitate, quam ex tenore sententiæ & ex actis cõstare dicitur, quo docto obtinebit. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponitur processus narratio. In secunda: ibi, *Licet.* partis restitutio, auditoris datio, ipsius relatio, Papæ definitio, suum motiuum continens. Prima pars potest subdiuidi, sed nõ expedit: quia satis patent partes in littera. Abb.

CASVS. Bertoldus miles habebat villam suam in qua erat ecclesia, vnde ipse erat patronus: villam illam obligauit P. militi: dicto P. creditore sublato de medio, A. nepos eius & hæres vacante ipsa ecclesia D. clericum eiusdem loci præsentauit ad dictam ecclesiam, dicens quòd ius patronatus cum vniuersitate transisset in eum: archidiaconus de consensu episcopi ipsum instituit in eadem, & in corporalem possessionem induci fecit eundem: dictus Bertoldus dominus fundi hoc audiẽs T. presbyterum episcopo præsentauit, sed episcopus ipsum non admisit: propter quod dictus T. presbyter corã Remen. archiepiscopo Apostolicæ sedis legato, contra præfatum D. deposuit quæstionem: archiepiscopus causam super hoc iudicibus delegauit sub hac forma, vt causam instructam ad ipsum remitterent, præfigendo partibus terminum peremptorium, in quo eius se conspectui præsentarent sententiam recepturæ: ad quem terminum dictus D. cum suis attestationibus accessit. T. presbyter nec iuit nec tunc misit aliquem responsalem: legatus inspectis attestationibus D. clerici, ipsum ab impetitione T. presbyteri absoluit. postmodum vero idem T. presbyter infra breue tempus ad legatum accedens, iustam causam absentiæ allegauit: quo audito, archiepiscopus mandauit quibusdam iudicibus, vt si iustã causam absentiæ ostenderet coram eis, prædictam sententiam nullius decernerent esse valoris, & causam terminarent eandem: alioquin sententiam ipsam facerent obseruari: dicti iudices cõmiserunt aliis vices suas: qui testes super prędicto articulo receperũt: à quibus dictus D. clericus ad sedem Apostolicam appellauit: Papa auditis pro bationibus illius presbyteri super absentiæ suæ causa licet eã minus sufficienter probasse: ne tamen prędicaret opinio veritati, commisit Papa causam illam cuidã Cardinali: ipse vero intellectis meritis causæ, omnia retulit domino Papæ qui archiepiscopum inuenit circunuentum fuisse ex tenore sententiæ: tamen quia continebatur in illa, quòd per attestationes illius vel ipsius clerici fuerat sufficiẽter probatum, quòd præfatus A. in possessione iurispatronatus exiterat, cũ ipsum ad eandem ecclesiã præsentauit: cum tamen per attestationes illas nihil aliud ostensum fuit nisi quòd prædicti P. & A. annuatim perceperunt decem solidos. qui patronis illius ecclesiæ dari consueuerunt: tum quia dicebatur in sententia illa, quòd dictus T. in probatione defecerat, cum per attestationes illius apparet manifeste ipsum T. suam intentionem sufficienter probasse: tum etiam quia causam non recipit sufficienter instructam, cum vnius partis attestationes receperat, quæ parum faciebant ad causam: vnde Papa sententiam prædictam cassauit: & præfato T. adiudicauit ecclesiam memoratam, cum à vero patrono ipsum constitit fuisse præsentatum. No. quòd non valet sententia lata contra absentem si constiterit eum iusta de causa impeditum fuisse. Item licet minus sufficienter probetur absentiæ causa: nihilominus debet de causa iterum cognosci. Item veritas præualet opinioni. Item cum iudex circunuentus est, iterum debet de causa cognosci. Item non dicitur causa remissa sufficienter instructa, nisi allegationes vtriusque partis remittantur. Item euidenter hic patet, quòd ex præsentatione patroni acquiritur ius præsentato si patronus in sua præsentatione persistat.

quitate. h. d. & est verus & not. intellectus secundum Panor. quem alij doctores non clare dilucidarunt.

CAP. XVIII.

CVm † Bertoldus miles curiam suam P. militi pignori obligasset, eodem P. sublato de medio, A. nepos eius qui successit eidem, vacante ecclesia eiusdem loci, asserens quòd ius patronatus cum vniuersitate f transisset in eum. D. clericum eiusdem loci, archidiacono ad supradictam ecclesiam præsentauit: qui de consensu episcopi g ipsum instituit in eadem, in possessionem eum induci faciens corporalem. Prædictus vero B. dominus fundi, T. sacerdotem memorato episcopo præsentauit: sed ipsum episcopus non admisit. Cum autem dictus T. aduersus h memoratum D. super prædicta ecclesia deposuerit quæstionem, Remen. episcopus † Apostolicæ sedis legatus iudicibus negotium delegauit: ad quem cum attestationes vtrinque receptas per partes postmodum remisissent i, & præfacto D. cum suis attestationibus accedente, dictus T. nec per se nec per responsalem idoneum comparere curaret: ipse attestationibus inspectis

† Cap. 8. eo. tit. in 3. com pil. Et de intellectu vi de Lamberti num de iure patro. lib. 1. par. 3. art. 2. q. 2. de materia vero textus & glossarũ vide præ cęteris hic Guidonẽ Papæ.

† Archiepiscopus in pluribus antiquis est, ita legendum puto, est autem in Gallia is archiepiscopatus, cui multi subsunt suffraganei.

¶ *Idem.*

¶ *Si citatus ad sententiam ex legitima causa iudici ignota non comparuit, tenet sententia eo absente lata, sed retractatur eo probante legitimam absentiæ causam. Si vero impedimentum probatur non plene, non retractatur sententia: nisi prius doceat de ipsius ini-*

† Tudertino.

† Tudebeñ. Vox suis, deest in anti quis.

a Est ergo necesse q̃ exprimatur hoc casu per emptorum vbi vnica fit citatio. de hoc 24. q. 3. de illicita. in fin. mag. gl. nõ sic in causis, in quibus sine figura procedit̃ per elec. de ver. sig. sæpe circa. fi. Ioan.

sed quia probauit iustam causam absentiæ, reuocatur sententia: vt 3. q. 9. caueatur. Bern.

¶ *Glo. seq. reci. per obiect.*

a ¶ *Breue tempus.*] Et ita vĩ q̃ mora posit purgari in iudiciis. ff. si q̃s cau. si post tres. quod locũ habet ante. lit. cõte. & vbi ius actoris non est factũ deterius: vt dicit illa lex. sed hic non fuit sententia retractata propter breue tẽpus: sed quia ,, bauit iustam causam absẽtiæ, fuit audit⁹.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

b ¶ *Iustã causam.*] Alioquin nõ fuisset auditus. arg. contra supra de in integr. rest. ex literis. Sed illud fuit in fauoré matrimonij, & quia non poterat habere recursum cõtra dolosum, cum in eo casu fuerit nõ soluendo, supra de procu. querelã. & §. q. 3. si ægrotans. & ita reuocat sententia si iuste impeditus venire non potuit. ff. de dam. infec. l. si finita. §. si forte. Nec dicitur iudicatum vbi iusta de causa detentus præsens esse non potuit. ff. de re iudi. quæsitum. nec mandari debet talis sentẽtia executioni: vt ff. de iudic. si prætor. in fin. & est notabile istud quòd reuocatur sententia cum interesse non potuit: & sic est arg. quòd iudex non debet nimium festinare ad sententiam: vt dicit lex prædicta, si finita. §. si forte.

¶ *Glo. seq. obiicit, & sol.*

c ¶ *Decernerent.*] Sed qualiter potuit iste legatus retractare sententiam suam, cum nullus iudex posit hoc facere: dummodo non sit lata ʒ ius cõstitutionis. C. sen. rescin. non pos. l. 1. Respondeo, quòd nõ potest retractari nisi per in integ. res. ff. de mino. in causæ. 2. §. vlt. & l. seq. Vel nisi ipso iure sit nulla. C. de accu. l. 4. vnde hic fuit retractata per in integ. restitutionẽ a, & improprie ponitur hic; nullius momenti: quia talis sententia bene tenet quousque fuerit reuocata.

d ¶ *Committentibus.*] Sed qualiter delegatus ab alio quàm à principe committit alij vices suas ʒ illud. supra de off. dele. sup quæstionũ. §. si vero. & C. de iud. à iudice? Quidam dicunt, q̃ hic erat lis contes. coram delegatis: vnde cum videatur facti quasi domini litis, possunt alij committere vices suas ad similitudinem procuratoris. arg. C. de procur. l. nulla. & l. neque tutores. Vel dic quòd hic non fuit oppositum. & ideo taliter de facto processum fuit, & hodie ttari debet prædictis iuribus. C. de iud. à iudice. & supra eo. super quæstionum. & est expressum. ĵ. de app. cum causam. vnde non valet hodie quod hic dĩ.

e ¶ *Minus sufficienter.*] Et tamen admissus fuit per talem probationem, ne veritati opinio præualeret: vt sequitur. Et sic arg. colligitur hic, quòd minus sufficiens probatio admittitur. Ex pluribus aliis causis fuit iste auditus, quia circunuentus fuit iste legatus ex pluribus causis, quæ in sententia continentur. Primo dicitur quòd ille erat in possessione iuris patronatus: & hoc falsum fuit. Item dicebatur in sententia, quòd T. defecerat in probatione, & hoc fuit falsum: vt infra dicitur. Item quia causa non fuit sufficienter instructa ad legatum remissa: quia attestationes illius T. non fuerunt remissæ ad legatum, prout ipse mãdauerat: vnde manifeste apparet legatum circunuentum fuisse. Bern.

¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit.*

f ¶ *Quodam iure.*] Sed videtur q̃ propter hoc q̃ fuit in possessione partis, quòd etiã fuit in possessione totius. ff. de ser. rust. præd. vna est via. & qui minimam partem fundi possidet, totum possidere videtur. ff. de acqui. pos. possideri. Sed non est ita supra de præscri. auditis. vbi de hoc. & infra de capel. mona. dilectus. quia perceptio pensionis nec possessionẽ probat nec dominium. supra de fid. instru. inter. dilectos. in fi. & ff. de acqui. posses. quamuis. §. 1. quia alia est perceptio pensionis, & alia possessio præsentationis: & ideo errauit legatus

Pensionis perceptio neque possess. probat, neque dominium.

clerici memorati, ipsum ab impetitione sæpedicti T. sententialiter reddidit absolutum: eidem T. imponens silentium super ecclesia memorata. Postmodum autem idem presbyter ad archiepiscopi præsentiam infra breue a tempus accedens, iustam causam b absentiæ allegauit: archiepiscopus vero Argentino electo, & Altæ Syluæ, & Tudebernoñ. † abbatibus dedit [suis] literis in mandatis, vt si iustam absentiæ causam ille ostenderet corã eis, prædictam sententiam nullius decernerent c esse valoris, & causam fine debito terminarent, alioquin facerent sententiam obseruari. verum dicto electo, & præfatis abbatibus committentibus d aliis vices suas, ipsi subdelegati testes super prædicto articulo receperunt: à quibus dictus clericus vocé ad nos appellationis emisit: & infra. ¶ Licet autem iustam causam absentiæ minus sufficienter e presbyter probauisset, ne tamen præiudicaret opinio veritati, R. diaconum Cardinalem eis concesimus auditorem: qui cum nobis omnia fideliter retulisset, ex tenore sententiæ archiepiscopum inuenimus circunuentum: tum quia continebatur in illa, quòd per attestationes ipsius clerici fuerat sufficienter probatum, quòd præfatus A. in possessione iurispatronatus exiterat, cum eundem ad prædictam ecclesiam præsentauit, cum tamen per attestationes illas nihil aliud ostensum uerit, nisi quòd pro quodam iure f quod de illa ecclesia consueuit exhiberi patronis prædicti P. & A. annuatim decem solidos acceperunt: tum etiam † quia in eadem sententia dicitur, quòd dictus T. in probatione defecit, cum per attestationes suas appareat ipsum suam intentionem g sufficienter probasse: tum etiam quia causam non recepit sufficienter instructam: cum vnius tantum partis attestationes receperit, quæ parum faciebant ad causam: Vnde sententiam ipsam duximus irritandam, memorato T. adiudicantes ecclesiam supradictam, cum per attestationes nobis constiterit euidenter, ipsum à vero patrono h fuisse ad sæpedictã ecclesiam præsentatum.

¶ *Idem.*

¶ *Papa in sententijs quas profert, ordinem iuris seruat.*

CAP. XIX.

IN † causis, quæ summi Pontificis iudicio diciduntur, & ordo iuris & vigor æquitatis est subtiliter obseruandus: Cum præsentandi consistit in fructu, eo ipso quòd creditor vtitur tali fructu, exonerari debet quantitas debiti. C. de pig. actio. l. 1. & 2. & infra de vsu. ca. 1. & 2. sed talis fructus æstimari non potest, & ideo non diminuit quantitatem debiti. Item nec aliis iuribus vtitur creditor, nisi hoc conuenerit. ff. de pig. actio. sed an viæ. Item quia soluto pignore omnia iura tollũtur. ff. quib. mo. pi. vel hypo. fol. l. 1. & C. si pig. pignori datum fuerit. l. 1. & 2. & sic præsentatus soluto debito esset de ecclesia remouendus, quòd est contra illud. 16. q. 7. inuentum. & 56. dist. satis peruersum. & infra de excef. prælat. ca. vlt. Item quia creditor peccat vtendo pignore. ff. de fur. creditor. alias incipit, si pignore. licet enim creditor rem sibi obligatam posit locare, vt ff. de pig. act. creditor. tamen fructus cõputabit sibi in sortem. infra de pig. cum contra. licet enim in venditione omnia iura transeant, arg. ff. de officio præfe. vt. l. 1. in versi. cum vrbem nostram. §. 3. non tamen in obligatione generali veniunt quæ specialiter non obligarentur. ff. de pig. l. obligatione. & l. seq. ff. de pec. qui peculium. & C. quæ res pig. oblig. pos. l. 1. arg. contra ista, scilicet quòd fructus non diminuant sortem: quia seruitus quandoque inutilis est. ff. de seruit. l. ei qui fundum. sed ius patronatus bene transit cũ vniuersitate, nisi specialiter excipiatur. infra de iure patro. cum secundum. & ca. ex literis d.

IN *causis.*] Inferiores tenentur iudicare secundum quòd Papa inter certas personas iudicauit, si rite & recte sententiã tulit. Primo ponitur dictum. Secundo ratio. Tertio exceptio. secunda: ibi, *Cum in similibus.* tertia: ibi, *Nisi.* Abbas Siculus.

CASVS. Dicitur hic quòd secundum quòd Papa iudicat, & alij debent iudicare: & ideo Papa iuris ordinem & æquitatis rigoré in causis diligenter obseruare debet: cum in similibus alij debeant similiter iudicare, nisi cum ipse aliquid dispensatiue duxerit ordinandum. No. quòd ordo iuris & æquitatis rigor in iudiciis obseruanda sunt. Item sententia Papæ ius facit quo ad omnes: Item secundum quod ipse iudicat, & alij iudicare debẽt: & sic in similibus idem iudicium est habendum. Item in dispensationibus causa necessitatis & vtilitatis attendenda est. Item dispensationes non debent trahi ad ius cõmune.

† Diction. etiam, deest in antiquis, & in veteri compilatione.

† Cap. 9. eo. tit. in 3. com pil. Et an in sententia principis requiratur ordo iuris, vide per Iasonẽ. in l. 1. ff. de consti. princip. adde Paridem de Puteo in trac. syndicatus. verbo: & in quantum.

a Eo modo potest cum sit generalis legatus: secus si esset specialis delegatus, secundũ Vinc. & de hoc dixi infra de accusa. qualiter. 1. super gl. 1. Ioan. And.

b Hoc tenent Tan. Vin. & Gofre. Io. And.

c Idem Phi. In. & Hos. sed Dama. in q. sua 1. de iure patronatus, dicit quòd præsentare potest credi tor nomine debitoris. Ioan. And.

d Concor. l. inter omnes ff com. præd gl. in l. fideiussor. ff. qui. satisfd. cog.

Universidad de Navarra Biblioteca

¶ *Glo.seq.dicit aliud in interlocutoria,signat contrarium , & soluit.*

a ¶ *In similibus.*] Et sic patet , quòd diffinitiua sententia principis trahenda est ad consequentiam,ex quo alij similiter iudicare debẽt.sed interlocutoria non.C.de legi.l.3.circa fi.& l.fi imperialis.arg.contra. quòd interlocutoria vim legis habet. ff.quod me.caus. metum. §. sed quod prætor ait. quod verum non est , nisi interlocutoria in corpore iuris claudat.& est similis huic 16,q.3.licet.Bern.

¶ *Nter monasterium.*] Tenet secũda sententia diffinitiua lata cõtra primam,si de prima non fuit exceptum, neq; appellatum à secunda.h.d. secundum vnum intellectũ. Diuiditur in quatuor partes. In prima ponit thema decisum. In secunda diffinitionis causam. In tertia soluit quoddã obstaculum. In quarta diffinit. secunda: ibi, *Cum constiterit.*tertia : ibi , *Non obstante.* quarta:ibi,*Factũ*,Abbas.

† Cap. 10. eo. tit. in 3. compil. Et vide l.Imperatoris.cũ glos.ff. de re iudi.adde Alexandũ consil. 193. & Paulum de Castro consil. 325. inci. in causa quæ verti tur.

CASVS. a Vacante monasterio sancti Leufredi, monachi elegerũt quendam de gremio sui monasterij in abbatem: & dum peterent confirmationem suæ electionis,monachi sancti Antonij se oppoſuerũt dicentes , illã electionem esse cassandam, ex eo q̃ de monasterio sancti Antonij fieri debuisset: quare diœcesanus episcopus illam distulit confirmare:tandem super hoc causa fuit commissa quibusdam iudicibus ad petitionem monasterij sancti Leufredi,coram quibus iudicibus partes litem contestatæ fuerunt,& processum fuit in causa,& testes recepti fuerunt: demũ monachi sancti Antonij ad alios iudices literas impetrauerunt,continentes quòd primi iudices erant eis certa ratione suspecti : vnde proposuerunt quasdam exceptiones friuolas contra illos : quas cum iudices b admittere nollent , ipsi appellauerunt. iudices videntes quòd primæ literæ non reuocabantur per secundas , processerunt in causa non obstante appellatione eorum, & confirmauerunt electionem factam per monachos sancti Leufredi:vnde occasione appellationis prædictæ delata est causa ad dominum Papam:coram quo obiiciebatur contra sententiam,quòd lata erat à suspectis iudicibus,& quòd causa fuerat aliis iudicibus delegata:& post appellationem allegabant etiam sententiam,quæ prius lata fuerat pro eis super quæstione ipsa:dominus Papa auditis hinc inde propositis,quia constitit ei quòd secundæ literæ non reuocabant primas : tamen quia causæ suspicionis friuolæ fuerant,quæ debuerant proponi ante litis ingressum , & ideo renunciasse videntur eisdem , & quia nec de processu, nec de priuilegio sedis Apostolicæ fecerãt mentionem, quæ si fuissent expressa,literas nullatenus habuissent,confirmauit sententiam à primis iudicibus latam , non obstante sententia quæ allegabatur : quia nec fuit ostensa domino Papæ , nec primis iudicibus : quæ etiam si fuisset illis ostensa:nihilominus contrarium statuissent ea postposita, quia non valebat:si autem valebat,& non oppoſuerunt eam: eis imputetur , cum lites prætextu nouorum instrumentorum non debeant instaurari,& electo saluo iure diœcesani munus benedictionis exhibuit. Nota quòd dilatoriæ exceptiones ante litis ingressum debent proponi.Item ipso facto renunciat quis iuri suo.Item secundæ literæ ad hoc vt reuocent primas , debent facere mentionem de processu iudicij , & de priuilegiis Apostolicæ sedis. Item prætextu nouorum instrumẽtorum lites instaurari non debent. Item sententia cõtra res prius iudicatas tenet. Item per factum superioris non præiudicatur inferiori. Bern.

b ¶ *Litis.*] Supra de except. pastoralis. 3. q.6.ca.si quis episcoporum. §.exceptio.& C.de iudi.apertissimi.& l.cum specialis.Bern.

¶ *Glo.seq.reci.per q.an iudicis recusatio alias exceptiones præcedere debeat.& primo alle.quòd sic.secundo alle.contrarium , tertio ponit opi.Tan.quarto ponit opi.Ioan.quinto vacillando approbat opi.Tanc.*

c ¶ *Subeundo iudicium.*]Quicunque habet plures exceptiones dilatorias,debet primo opponere illam de iudice suspecto:illa enim præcedit naturaliter, vt patet supra de probatio. quoniam ex ordine verborum.vt ibi dictũ est. Si enim primo opponeret exceptionem contra personam aduersarij,puta q̃ ipse sit excommunicatus post literas impetratas,quia modo non est admittendus,& sententia pro ipso ferat̃, sic approbat personam iudicis : vnde ipsum postea reprobare non potest. 4. q. 3. ca. si testes. §. item si quis testibus. & 3. q. 8. cuius in similibus a casibus cæteri teneantur similiter iudicare : Nisi forte cum aliquid (causa necessitatis & vtilitatis inspecta) dispensatiue duxerit statuendum.

¶ Idem conuentui sancti Leodij.

¶ *Secunda sententia in diuersa instantia cõtra primam lata , tenet mero iure,nec debet infringi etiam si sit iniusta, ex quo ab ea non fuerit appellatum , præsertim si prima sententia secundis iudicibus non fuit ostensa. h.d. Panormitanus.*

CAP. XX.

INter † monasterium sancti A. Rothom. & vestrum , super modo eligendi abbatem in monasterio vestro fuit quæstio agitata:& infra. ¶ Cum constiterit nobis primam commissionem non fuisse per vltimam reuocatam , tum quia causæ suspicionis in iure propositæ friuolæ videbantur : quas etiam tanquam dilatorias ante litis b ingressum opponere debuissent †: quibus coram delegatis eisdem subeundo c iudicium renunciasse d videntur:tum etiã quoniam de priuilegiis e Apostolicæ sedis & processu f negotij coram primis iudicibus , nihil in secundis literis dicebatur , quod si fuisset expressum, obtinere † minime potuissent: Non obstante g sententia , quæ pro monasterio sancti A. dicebatur fuisse prolata , quæ tamen nobis ostensa non fuit: cum si prædictis iudicibus fuisset ostensa, ea posthabita h contrarium statuissent : alioquin i eam obiicientibus imputetur: cum sub prætextu nouorum k instrumentorũ lites non debeãt instaurari : Factum priorum iudicum ratum & firmum habemus, & eorum sententiam confirmantes , l electo à vobis nos ipsi munus benedictionis (saluo iure diœcesani) curauimus exhibere.

† Cap. 10. eo. tit. in 3. compil. Et vide l.Imperatoris.cũ glos.ff. de re iudi.adde Alexandũ consil. 193. & Paulum de Castro consil. 325. inci. in causa quæ verti tur.

a Hic casus Bernardi videtur , & in antiquis codicibus reperitur.

b Secundi, secundũ Petr.de Sa. qui bus cõmissum fuerat, quòd si inuenirent illas suspiciones legitimas, procederent in causa: vel loquitur de primis. Ioa.

c Et sic vitiatur opi.dicentium , q̃ quandoque vsque ad lit. conte. possit opponi. ad quid enim hoc casu fieret protest. Ioan. And.

† Vide l.1. & ibi Cynũ. & Doc.C.de dilatio.

† obtineri

d Ecce ergo quòd iudex in prima exceptione iudicabit pro reo,reculari ne possit. Ioan. And.

e Concor. l. cuius. in fi. ff. de manu. &l. si cõtra. C. de inoff. test.

f L.1. C.de spor. Goffr. ibi , siqua præsum.fuerit hic manifestudinis nostræ post habita præsumptio. Io. And.

g Adde quæ dicãtur nouã instrumẽta. & quãdo illis liceat vti , in l. per hanc.in glo. in vers. ad nouum.& ibi Cyn.C.de tẽp.appellat.

infinuante.maxime nulla protestatione præmissa,quòd præterea non renunciat exceptioni de suspecto iudice.Io.innuebat,sed nõ præcise distinguẽdo:si succubuit in aliqua exceptiõe, adhuc potest redire ad illam de suspecto:quia ad hoc intendit vt declinet iudicium:vnde nõ plene consentit in iudicem.ar. C. de inof.test. contra maiores. secus esset si obtineret in aliqua exceptione:quia tunc approbauit sententiam iudicis d:vnde illum postea reprobare non poterit,vt dicitur in prin.notulæ. & hoc satis æquum videtur , tamen credo standum opi. Tan.quia litigando sub ipso approbat personam iudicis. semel enim consentit,&c.siue p̃ eo,siue ɔ̃ eum sententiauerit,vt hic patet e.Ber.

¶ *Glo. seq. ar. & remittit.*

d ¶ *Renunciasse.*] Arg. q̃ tacite siue ipso facto renũciat quis iuri suo. sic supra de of.dele.gratum.& c. insinuante. & ɔ̃. de his quæ fi. à ma. part.cap.ex ore.vbi arg.plura inuenies de hoc.Bernardus.

e ¶ *De priuilegiis.*]Per quæ ius eligendi de suo monasterio se habere dicebatur.supra de consue.cum dilectus.quod non debuit taceri.supra de rescrip. cum ordinem.

f ¶ *Et processu.*]Nam de processu negotij & exceptione (si qua proponitur)mentio fieri debet. supra de procu.in nostra.

g ¶ *Non obstante sententia.*] Quæ non tenebat forte lata à iudice non suo,vel non seruato ordine iudiciario:vnde sequitur,quæ si fuisset ostensa,contrarium statuissent.Bern.

¶ *Glo.seq.dupliciter exponit literam,posthabita.*

h ¶ *Posthabita.*] Exponitur hæc litera per Tanc.ea habita. i. ea visa. post,i.postea ɔ̃rium statuissent quam statuerunt.quasi dicat si iudices illã vidissent, statuissent ɔ̃rium eius quod fecerunt:quia non confirmassent electionẽ:& ideo dicit,alioquin,i. si non fuisset illis ostensa, imputent sibi q̃ debuerunt ostẽdere.Sed hæc expositio ɔ̃dicit notulæ Lau.,pxi.positæ:vnde sc̃dm notulã Lau. sic expone,posthabita,i.postposita.C.de spor.l.1,vt sit vna dictio.sic exponit 32.q.3.dicit Sarra,ibi, ɔ̃iugalem posthabuit torũ.i.postposuit ɔ̃iugalem torũ , & accessit ad ancillam.sic C.de exac.mili.annonæ.l.2.in fi.lib.12. quasi dicat si sententia fuisset iudicibus ostensa,illam postposuissent siue spreuissent, & statuissent contra ipsam sicut statuerunt,quia non tenebat.

i ¶ *Alioquin.*]Id est,si tenuisset,& non eam oppoſuerunt, imputetur eis. Vel alioquin,i.si nõ fuisset postposita siue spreta:q̃ sententia tenebat, imputatur eis:quia ammodo prætextu nouorum instrumentorum, id est,repertorum de nouo sententia nõ retractabitur. & iste est verior intellectus.& hæc expositio probatur ɔ̃.cap. proxi. versic.nimirum.& ff.de nego.gest.fi autem.§.1.& ff.de compen.l.quod in diem.§.1.

k ¶ *Nouorum.*]Id est,de nouo repertorum.infra cap.proxi.

l ¶ *Confirmantes.*]Et ita tenet hic sententia ɔ̃ res prius iudicatas,quia hic monachi eã omiserunt,post sententiam ea vti non possunt: quia prætextu nouorum instrumentorum non retractatur sententia.ff.de re iu.Imperatores.& C.de transa.sub prætextu. nec exceptio peremptoria locũ habet post sententiam,nisi appellatum sit.C.sen.rescin.non pos.l.2. & ɔ̃. de fi. instru.cum Ioanes. Item iure minoris subuenitur ecclesiæ in hac exceptione.ɔ̃.de in inte.rest.c.1.& c.auditis. sed hoc non fuit petitum a.

a Quod peti poterat ex quo læbatur ecclesia, secus si ipsius personæ tantũ. de hoc dixi de rest in inte. c.fin.& in cle. eo.tit. c. vnico. in 2. gl.Ioa. And.

† Cap.1 1.eo. tit.in 3.com pil.

† Resbacen se.

† Tresba ten.

† Accurbaten.

¶Idem episcopo , decano,& cancellario Parisien.

¶ *Tenet sententia contra priuilegium ostensum vel nõ ostensum , si ab ea nõ fuerit appellatum,vel supplicatum.*

CAP. XXI.

SVborta † inter Meldẽn.episcopum , & monasteriũ Attrebatense †, super ipsius monasterij subiectione materia quæstionis : & procuratoribus partium litigantibus coram nobis : quia per confessionem a partis aduersę constitit,eundem episcopũ quasi possessionem b obedientiæ in eodem monasterio habuisse : ipsum restituendum decreuimus ad eandem.

¶ Verum quia priuilegium Innocẽtij Papæ prædecessoris nostri libertatem monasterij pleniariam exprimebat , decano Suessionen.& suis coniudicibus rit, super subiectione monasterij silentium imponant eidem: Iudices p.dicti restituerunt eps̃m , & postmodum cœperunt cognoscere super statu ipsius monasterij : Contra priuilegium Innocentij Papæ exhibuit eps quandam sniam Alexan. Papæ super subiectione ipsius monasterij:Iudices receptis probationibus vtriusque partis, causam instructam remiserunt ad dñm Papam:Papa auditis & intellectis rationibus partium: quia intellexit rationes epi efficaciores, subiectionem in eodẽ monasterio adiudicauit eidẽ , vt ibidem habeat tanquam diœcesanus eps̃ potestatẽ , ita tñ q̃ per hanc sentẽtiam nullum ɔiudicium sedi Apostolicæ generet,quominus cum voluerit suã iustitiã prosequatur : In fine rñdet quasi tacitæ quæstioni : Diceret aliquis , nonne priuilegiũ Innocentij debuit tueri monasteriũ cõtra sniam Alex.Rñdet Papa,si priuilegiũ Innocentij Alexandri fuit in iudicio præsentatum,& ipse tulit sniam in contrarium, illud intelligitur reprobasse: si vero nõ fuit exhibitum,prætextu priuilegij de nouo reperti, sniã Alexan. non debet reuocari. Nota q̃ confessio procuratoris dño piudicat.Item incorporalia non possidentẽ,sed quasi.Iteꝝ restitutio ad subiectionem ante ingressum principalis causæ facienda est.Iteꝝ licet causa liberalis sit ɔiudicialis:tñ quæstio possessionis ei ɔiudicat.Item ɔ priuilegiũ admittit ,pbatio siue defensio.Item non sufficit obiicere nisi probetur obiectum. Item protestatio præmittenda est ne fiat alicui præiudicium circa ius suum:vt hic fecit Papa. Item priuilegio libertatis nullus renunciare potest in præiudicium Papæ. Item instrumentum intelligitur reprobatũ,eo ipso quòd iudicatur contra ipsum. Item prætextu priuilegij de nouo reperti non debet sententia reuocari.Et sic negligentia nocet, sed per hoc non fit præiudicium Papæ quo minus si voluerit ius libertatis sic saluum monasterio.

¶ *Glossa sequẽs notat, & remittit.*

a ¶ *Per confessionem.*] Nota confessionem procuratoris domino præiudicare. De hoc dictum est supra vt lite non contesta.cap.1.

¶ *Glo. seq. reddit rationem textus.*

b ¶ *Quasi possessionem.*] Hoc ideo dicit:quia incorporalia non possidentur d,sed quasi.arg.supra de præscri.si diligenti.& supra de causa possessionis.cum ecclesia.& ff.de vsuca.sequitur.§.fi viam.& ff.de acquirendo rerum dominio. l.si seruus. §. incorporales.

¶ *Glo.seq.notat,obiicit,& soluit tripliciter.*

c ¶ *Restituto.*]Nota quòd licet causa liberalis sit præiudicialis,tamẽ quæstio possessionis ei præiudicat,vt hic patet. & C.de ordin. cog. l. vlti.§.fin.agebat ipse eps possessorio, de quo constitit per confessionem partis aduersæ : vnde Papa mandat ipsum restitui e petitorio, sed de hoc nõ probauit episcopus coram Papa, sed pars aduersa per priuilegium Innocentij : vnde mandat Papa imponi silentium episcopo , nisi contra priuilegium aliud probetur : & ita qui obtinet in proprietate,obtinet finaliter in possessione , licet alter p̃bet de possessione.supra de cau.possessionis.cum dilectus. & hoc cum vtr̃ que iudicio actum est. Sed quare Papa non tulit sententiam pro monasterio , cum per priuilegium Innocentio probatum esset , quòd erat liberum & exemptum,& ex parte episcopi nihil ostensum esset contra priuilegium , & actum esset ab episcopo petitorio & possessorio. supra de caus. possess.cum ecclesia?Respondeo, episcopus cœpit Papa prosecutus fuit tantum possessorium , petens inducias ad probandũ contra priuilegium Innocen. vel ipse ex officio suo voluit prouidere episcopo:alias non recte processisset Papa. Vel si possessorio tantum actum fuit,abbas petit causam committi quantum ad petitoriũ,cum per priuilegium intentio eius probaretur:quod melius videtur.

d ¶ *Prosequatur.*] Arg. de protestatione præmittenda. si.m. infra de don.inter dilectos.in fi.& 9.q.3.saluo.supra de elect.Cumana.§.1.

e ¶ *Nimirum.*] Responsio tacitæ quæstionis. diceret aliquis , nonne priuilegium Innoc.debuit tueri monasterium?Respondet Papa quòd non,secundum quòd sequitur in litera.

f ¶ *Alexandro.*] Qui super eadem quæstione sententiauit pro episcopo,vt habetur in parte decisa: quam sententiam episcopus coram iudicibus exhibuit,& coram Papa, de qua hic fit mentio.Ber.

¶ *Glo.seq.not.inducens duo similia , & vnum diuersum.*

g ¶ *Reprobasse.*]Nota,q̃ instrumentum dñi reprobatum eo ipso quòd cum iudici ostenditur,ɔ̃rium iudicat:sic testis reprobatur eo ipso q̃

† Quia illa sententia prævalet , quæ validioribus fulcitur rationibus. §. item preiũ. Institution. de empt. & vendit.

† Alias ita: tulit sententiam contra ipsum , illud intelligitur, &c.alias ita: tulit sententiam contra, illud intelligitur, &c.in omnibus tamen desunt illa duo verba paulo infra corã eo.

d Arg. 84. dist. c. quisquis. cum suis concordant.

e De hoc articulo videto hic pre aliis Innocen ciũ, Hostien sem, & Ioan. And.

Universidad de Deusto
Biblioteca

iudex ℈ cum iudicae.arg.℈.de ord,cog.cum dilectus. in fi. & ff. de his qui not. infa.Lucius. sic ex quo quæstio falsi mouetur, & iudex contrarium iudicat,eam intelligitur reprobasse.C. si ex fal.instru.l.1. Secus est in compensatione:quia vbi iudex non admittit compensationem,post sententiam potest opponi:sed si expresse eam reprobat,postea opponi non potest. ff.de compensa. quod in dicm,§. 1. & ff. de negotijs gestis.l.1.inautem.§.si quocunq; modo.ita hic. quia Alexander reprobauit priuilegiũ Innocentij si fuisset ostensum in iudicio.sic ℈. cap. proxi. Item hic est arg. q ipso facto & sine verbo perditur priuilegium. supra de offic. deleg. gratum. & infra de his quæ fi. à maio. par. cap.c. ex ore.

¶ *Glossa sequens alleg. ires concor.excipit duos casus : inducit duo simplia.*

a ¶ *Retractari.*]Supra c. proxi.ff.de re iud.Imperatores,C.de transa. sub prætextu. in fi.nisi in casu : vt in l. prædicta.Imperatores. ff. de iureiu. admonendi [a]. Et sic tollitur priuilegiũ per sententiam , sicut per conuentionem.infra de dec. ex multiplici. & per arbitrium.supra tit. proxi. cum olim 2.

Si vero non fuit coram eo exhibitũ, prætextu priuilegij de nouo reperti, prædicta non debet sententia retractari [a].

¶Idem sanctæ Mariæ in Cagi, & Vallis secretæ abbatibus.

¶ *Sententia à qua fuit appellatum, retractatur si constat testes ad quorum dicta tantum lata fuit, conspiratores fuisse, & contradicente parte receptos.*

CAP. XXII.

CVm †I.& A.canonici sancti Dionysij Remeñ. ex parte quorundam canonicorum eiusdem ecclesiæ, nostro Apostolatui reserarint, quòd abbas eorum super dilapidatione, periurio , simonia , & quibusdam aliis erat multipliciter infamatus [b] : Nos Cathalañ. episcopo & eius collegis dedimus in mãdatis, vt ad ecclesiam personaliter [c] accedentes , tam in capite, quàm in membris corrigerent †corrigenda,& statuerent, quæ statuenda viderent : & infra. ¶ Iudices autem abbatis & canonicorum iuramenta recipientes [d] ; abbatem ab administratione ipsius ecclesiæ per sententiam remouerunt:correctione membrorum dilata [e] ; quam tunc non poterant expedire. A qua sententia , cum procurator prædictus ad nostram audientiam appellauerit, proposuit dictam sententiam reprobandam:

† De hoc articulo vide Felinũ post abbatẽ in c. dilectus. de rescript.

† Cap.12. eo.tit.in 3. compil.

a Dicit Gof. & nisi per in me.tetti. super de resti. in inte. suffi tata.ff.de mi ro. ti ex ea fa.Ioan.And.

CASVS. I.& A.canonici sancti Dionysij.pro se & quibusdã aliis canonicis suis denunciarunt domino Papæ , abbatem suum super dilapidatione,periurio, simonia,& quibusdam aliis criminibus , super quibus erat multipliciter infamatus:vnde Papa mandauit quibusdam iudicibus,quatenus ad ecclesiam personaliter accedãt, & tam in capite quã in membris corrigant corrigenda , & statuant quæ secundũ Deum viderint statuenda:iudices vero receptis iuramẽtis abbatis & canonicorum abbatem ipsum ab administratione ipsius ecclesiæ per sententiam remouerunt,dilata correctione membrorum : à qua sententia procurator abbatis appellauit : vnde postmodum in præsentia Papæ proposuit dictam sententiam reprobari debere:primo quia iudices lite non contestata in negotio processerunt, tũ quia iuramenta conspiratorum ℈ ipsum recipientes , depositionibus testiũ corã partibus non publicatis,nec ostẽsis,eidem ad sniam procedere præsumpserunt:Papa vero his & aliis intellectis : quia de articulo conspirationis sibi non potuit fieri plena fides,mandat iudicibus, quatenus si constiterit,quòd illi conspiratores fuerunt,quorũ iuramenta iudices recepersit,& quod abbas probare voluerit coram eis , & iudices dicta illorum solummodo secuti sunt , cum per alios ea probata non essent,sniam protulerunt , q processum illorum debeant irritare , in principali negotio iuxta formam comprehensam in prioribus literis postmodũ procedentes.Si vero abbas non poterit probare illos conspiratores fuisse,vel si etiam hoc probauerit , appareat tñ quòd nihil deposuerunt super his pro quibus fuit abbas amotus:vel etiam si aliqua deposuerunt ℈ abbatem, ea tñ per alios fuerãt sufficienter probata,,peessum illorum iudicum debeant confirmare:quia quãuis auctoritas abbatem non debuerint conspiratores admitti , iuramentum tñ ipsorum de veritate dicenda super statu ipsius ecclesiæ recipi potuerit , vt per dicta illorum super aliis fides possit haberi, quæ ipsum abbatem non tangebant,præcipue cum tunc probatum non esset ipsos cõspiratores fuisse. Not. q aliquis pòt per alium denunciare. Ité conspiratores non admittuntur ad testimonium. Item exceptio proposita ante sui in à grauamne in causa appellationis debet vera esse. Item non sufficit probare conspiratores,nisi probetur,q iudex secutus fuerit dicta illorum. Item cõspiratores potius possunt admitti contra alios quam contra illum contra quem conspirasse dicuntur.

b ¶ *Infamatus.*] Post [b] hunc textum corrigitur litera decretalis per registrum fici:& cum super his,& aliis cum procuratore ipsius abbatis aliquandiu litigassent, nos Cathalañ.

c ¶ *Personaliter.*] In hoc casu nõ possent isti committere vices suas: vt supra de offic.delega. quoniam Apostolica. §. is autem cui. & in casibus aliis qui ibi ponuntur , & in loco ipso debet fieri inquisitio vbi morãtur illi de quorum vita quæritur. 47. distin. de Petro. & 2. q.1. Deus omnipotens.24. q.1. pudenda.& 23.distin.illud. & supra de electio.postquam.

d ¶ *Recipientes.*]Secundum formam quam habes infra de accu.qualiter & quãdo.§. formam. & c.cum dilectus.

e ¶ *Dilata.*] Per hoc patet, quòd licet inquisitor de quibusdã tulerit sententiam , de quibusdam non , non ideo expirat officium eius quin de aliis possit cognoscere, & pronunciare,& idem est in ordinario. ff. de doli exceptio. apud. §. item quæritur. & ff. de negotiis gestis. sinauté. §. penul. aliàs incipit l. nam & si seruus.in arbitro idem est, nisi dictum sit vt de omnibus simul pronunciet , & si tunc de quibusdam pronunciant , nihil egit : & de nouo potest pronunciare. ff. de arbi.qd tamen.

f ¶ *Lite non cõtestata.*] Hæc exceptio efficax non est : quia in inquisitione potest procedi lite non contesta.vt supra vt lit.non contest.quoniam frequenter. §. sunt & alij.si contumaciter se absentet,tamen citari debet,& exponenda sunt sibi omnia quæ contra ipsum obiiciuntur.infra de accusa.qualiter & quãdo.§.debet. & hoc intelligitur cum aliquis prosequitur inquisitionem.sed cum ex officio tantum inquirit [c],ibi proprie contestari non potest.Bernar.

g ¶ *Conspiratorum.*] Qui nullo modo recipiendi sunt.infra de simo. per tuas.

h ¶ *Nec ostensis.*]Et illud ei non debuit denegari, immo omnia quæ sibi obiiciuntur,& dicta testium sunt danda eidem.ℸ.de accu. qualiter & qñ 2.§.debet.& c.olim.§.si vero. & ita tam ex hac causa , quam ex præcedenti tenuit appellatio.Papa tamen retulit se ad illum articulum de conspiratione,quia de aliis ei constitit.

i ¶ *Conspiratores.*] Qui enim malo zelo mouentur,ad testimoniũ admitti non debent. infra de accu.cum oporteat. & infra de simo. per tuas.1.& 11.q.1.conspirationum.& c.coniurationum. & hic.

¶ *Glo.seq.signat contrarium,& remittit,& arguit.*

k ¶ *Iuramenta.*] Sed nõ videtur,q sufficiat hoc,nisi hoc fuisset obiectum corã iudicibus, & q abbas probare voluerit:vt dicit litera ista. Item nec sufficit q fuerit obiectum, & q obtulit se probaturum , nisi modo ,debentur conspiratores: & ita non cassatur snia , nisi probetur quòd causa exposita fuit vera. sic ℸ. de testib. ex parte Adæ. vbi de hoc.Sed contra.infra tit.proxi.interposita. Sed illud soluitur in c. ex parte.Et est hic arg.quòd exceptio,quæ proponitur contra personam testis,obiicienda est,& probanda ante sententiam : nisi per iudicem steterit:vt hic satis innuitur.sic supra de except.denique. vbi de hoc.

l ¶ *Secuti.*]Sic patet, quòd non sufficit probare coniurationem , vel conspirationem,vel falsitatem testis vel instrumenti,nisi probetur iudicem secutum fuisse dicta falsorum, seu conspiratorum testium,seu instrumentorum.C.si ex fal.instru.falsum.arg.supra de testi.sicut.

m ¶ *Constaret.*] Ex hoc patet , q per appellationem non reuocantur

b Hæc glossa non est Bernardi, sed Innocentij, nec habetur in vetustis codicibus.

† Hunc textum Inno. dicit hic esse singularẽ ad hoc quòd attestationum publicatio est de iustitia, non autem de substantia.

† Aliàs, eisdem, & male cum de solo abbate fiat sermo.

c Dicebat Per. & post cum Abb. quòd in generali inquisit. non fit contesta. in speciali , vero vocatur is cõtra quẽ inquiritur: qui si negat, habetur id pro contest. si vero est contumax, procedi potest contra ipsum,vt lit. nõ contesta. quoniam. §. sunt & alij. Ioan. And.

d Hostien. dicit, quòd hoc probare voluit , sed non obtulit: vel obtulit nec fuit recipiũs : vel si fuit repul. sus non tamẽ appellauit propter hoc,sed solũ à diffinitiua. Ioan. And.

nisi ea quæ minus legitime facta sunt:vt supra de resti.spol.audita. Et est mirabile , quòd sententia tenet lata post appellationem legitime interpositam. & vbi causa legitima & probabilis opposita fuit , quod est contra illud.supra de offic.deleg.super quæstionum.in fin.sed appellatio ista licet fuisset legitima prima facie : quia causa sufficiens erat,tñ nõ probauit:quia debuit probare oẽs testes,qui contra eum deposuerunt, cõspiratores fuisse ; vt hic patet. & si modo apparet,quòd appellatio non fuit legitima.vnde non reuocatur sententia,sed confirmatur, vt supra de testi. ex parte Adæ.

¶ *Glossa seq. in sui prin. solu. obiec. cui dat simile,demum quærit opponendo,& tripliciter sol.*

a ¶ *Potuerunt.*] Hic vt q minus idonei testes admittãtur in causa inquisitionis,sicut in causa cõpurgationis. supra de præsum. literas. & ℸ. de purga.c.constitutus. sed hoc ideo est:quia de facto suo agit:quia & serui nñso credit cũ de facto suo interrogatur. 4. q.2.e.si testes.§.item serui nñso. Sed nonne alij de ecclesia q forte sunt idonei possunt illos repellere , cum sint criminosi,nec debeat cõuinci per criminosos? Potest dici,q sic : & qd hic dr, q tales admitti possunt, intelligo non quantum ad plenam fidem faciendam,sed ad præsumptionem. & quia si dicta ipsorum debilitentur in aliquo,non tamen euacuantur in toto,& sic cum aliis adminiculis probabunt. infra de simo. per tuas. in fin. Vel potest dici,q præiudicatur aliis qui hucusq; toleraverunt eos , nec aliquod crimen obiecerunt eis.infra de accu.nulli [a].hoc tamen verũ est, quòd ℈ extraneũ non possent induci testes de ecclesia, nisi essent idonei.14.q.2.super prudentia.& 2.q.1. Deus omnipotens. Io. Et prætera eo tempore quo recepti fuerunt non constabat eos conspiratores fuisse : vt hic in fine dicit : Vnde hæc exceptio potest opponi contra istos ab aliis : quia hoc probato , cum sint criminosi , contra alios testificari non possunt , nisi quo ad præsumptionem : vt dictum est supra de testi.ca.testimonium.Ber.

† Vvartim.

† Cap.1. eo. tit.in 1. compil. Et pro intellectu vide Bart.in l.infamem.ff.de pub. iudi. & de materia Iasonem in l.cunctos populos. C. de sum. trinit. & Doctores in §. iniuria autẽ.Instit. de action.

† Videl. 1. & l.Athletas. ff.de his qui. not. infa.

† Aliàs ita: propter dictam sententiam,&c.

a Dic illud speciale in episcopo: vt ibi not. & 2. q.7. pagani. §.in hoc.Io. And.

Vm te.] Damnatus pro nulla vel modica iniuria , infamis non efficitur. h. d. secundum quod glo.intelligit. Diuiditur in duas partes.In prima ponitur petitio ; In secunda ipsius examinatio , vel responsio:ibi,*Nos*.Abbas.

CASVS. H.de Castro Guartini,& B.habuerunt inter se verba iniuriosa,ita quòd H. dixit ipsi B. q equus suus non erat minoris valoris quàm capilli ipsius B. quare ipse B. conuenit H. actione iniuriarum. Iudices qui de hoc cognoscebant,damnauerunt dictum H. in x. sol. vnde ipse timens ne per dictã sniam notaretur infamia, petiit à dño Papa beneficium restitutionis ad famam: Papa vero considerans , q nulla vel modica facta sibi fuerit iniuria , vult ipsum H. per dictam sententiam infamia non notari. Nota , quòd condemnatus de iniuria notatur infamia:nisi iniuria sit minima:vt hic patet.

b ¶ *Infamia.*]Actio enim iniuriarum infamat , siue ciuiliter siue criminaliter agatur.ff.de iis qui not. infa. athletas. §. vlt. Si quis conueniat te actione famosa , si vis vitare infamiam , constitue procuratorem.ff.de iis qui not.infa.l.furti.§.si quis alieno.

c ¶ *Minima.*]Quia non omnia talia verba sunt pro iniuria habenda, vt si ex repentino animo hoc dixit.2.q.3.si quis iratus.de pœn.dist.1.c. diuortium. quoniam nec lubricum linguæ ad pœnam facile trahendum est.ff. ad l.Iul. ma. famosi. §. nec lubricum. & inconsultus calor calumniæ vitio caret.2.q.3.ca.si quem.§. notandum. Item illud requiritur quòd sit contra bonos mores.ff.de iniuriis.item apud. §. 1. & §. adiicitur.& ita habes arg. hic quòd pro modico nõ datur actio iniuriarum.sicut nec actio de dolo datur pro modico.ff.de dolo.si oleum. in fi. & l. seq. & restitutio pro modico non datur.ff. de in integ.resti. scio illud [b].sed actio furti pro modico datur.14.q.6.ca.vlt.& Insti.de rerum diui.§.gallinarum.

b Et infra de re. ecc. non alie.c.penul.

c De materia huius glossæ vide plene per archidiaconũ præpositum. & alios in c. Euphemiũ. 2.q.3. & in c. si quis. 6. q.1.

¶ *Glo.seq.obiicit,& soluit.*

d ¶ *Volumus.*] Si isti erant [c] clerici,planum est:sed ex litera non vr. vnde potuit Papa talem insamiam (si qua fuit) remouere. 2.q.3.ca.si quem.§.notandum.in fi.Sed si erant laici,non vr q Papa potuerit infamiam per ciuilem iudicem irrogatam, remouere, quia quamquam animas,&c. infamiam tñ abolere nõ possumus.2.q.3.c.Euphemium.§. hic collligitur.Sed dic quòd subsunt quo ad temporalem iurisdictionem domino Papæ:& sic planum est.

Ad probandum.]De eodem facto loquitur.c.cum dilecta. de rescriptis.Et pone sic casum literalem quantum pertinet ad intellectum cap. Vacante quodam monasterio

¶Idem.

¶ *Reuocata sententia propter defectum iurisdictionis , vt quia vnus ex iudicibus publice excõmunicatus erat : vel propter iuris ordinem non seruatum: iterum de principali quæritur.*

CAP. XXIIII.

AD †probandũ quòd procurator dominæ: & infra. ¶ Vos autem interim agnoscatis de confirmationis sententia, quæ lata est à iudicibus delegatis,de electione custodis, vt eam (sicut de iure fuerit faciendum) confirmare vel infirmare curetis:ita vt, si pro eo quòd vnus ex delegatis iudicibus,qui eandem sententiam protulerunt , excommunicationis vinculo esset publice innodatus [e], quando sententia lata fuit, sicut per metropolitani literas [f]perhibetur: aut ex alia iusta causa [g], eandem sententiam constiterit infirmandam : ipsa cassata [h], de ipsius electione custodis iterum cognoscatis [i].

† Cap.2. eo. tit.in 4.com pil. Et pro intellectu huius decretalis vi de Antoniũ de Butrio in c.fraternitatis. supra de testib. & practicã opponendi excommunicationem contra iudicẽ, vel testem tradit Bar. in l.1. C. de testib.

literis ordinarij statur.Item vtile vitiatur per inutile.Item licet tempore latæ sententiæ iudex sit excommunicatus,& ideo sententia nulla;ea tamen quæ fecit ante excommunicationem,valebunt.

¶ *Glo.seq.reci. per q.scilicet quid de occulto.*

e ¶ *Innodatus.*] Sic ℸ. de excep. exceptionem.ad fi.vbi de hoc.aliud si occulte : quia tunc nec ipse nec alij ipsum tenebantur vitare: quia diutnare non poterant. infra vt eccl.bene. vt nostrum. vnde cum cõi opinione liber & absolutus habeatur & credatur , quicquid interim facit,valet:vt 3.q.7.c.infamis.§.tria. versi. verumtamen si seruus [d]. & ff.de offi.præto.Barbarius.C.de testam.l.1. & infra de iure pa. consultationibus.& infra de cle.excom.mi.Apostolicæ.Ber.

d Contrat. ibi not. Io. dic tamẽ vt ipse not. 24. q.1. in fum. & de hoc 11.q.3. cur. Io.And.

¶ *Glo.seq.arg.& remittit.*

f ¶ *Per metropolitani literas.*]A quo dicitur excommunicatus:& ita est argu.quòd literis episcopi creditur [e].supra de proba. post cessionem.vbi de hoc.

e Immo videtur arg. quòd nõ creditur. Ad sufficiens esset.infra de app.constitutis.supra de elect.per inquisitionem.& 2.q.1. si qui episcopi. §. ecce cum honoris. & supra de æta. & qualic.vlt.& supra de offic.custo.c. 1. Vel quia non fuit seruata forma.supra de elect.quia propter.& c. cum post petitam. Vel quia non fuisset seruatus ordo iuris:quia non fuisset lis contestata.supra vt lit. non contest.ca.2.quod melius videtur [f],vt per hoc non præiudicetur principali negotio , sed tantum processus cassetur. supra de elect. dudum 2.

¶ *Glo.seq.exponit,not.alleg.duas concor.dupliciter obiicit,& soluit. contra solutionem alleg.duo iura,& arguit.*

h ¶ *Cassata.*]Id est,cassa & irrita nunciata. Et sic patet quòd retractetur sententia si detegatur impedimentum post sententiam. arg. 8. dist.veritate.29.q.2.si quis ingenuus.& est hoc contra illa iura. 3. q. 7. ca.infamis.§.tria.ver.verum.cum aliis concord.suis ibi positis. supra in prima notula.& 1.q.1.si quis à simoniacis. Sed aliud inconueniens videtur : quia retractatur sententia quo ad alios iudices qui legitimam personam habebant. sic supra de offic. deleg. cum super. ideo retractatur sententia : quia impedimentum erat notorium per sententiam publice latam. vnde nulla in eum potuit cadere iurisdictio. & ita cum sibi & aliis communiter causa commissa fuisset,& duo sine ipso iurisdictionem non poterant exercere,vnde propter connexitatem reuocatio fit quo ad omnes: quia non potuit tenere sententia quo ad quosdam,& non quo ad alium, cum illi per se nõ habuissent iurisdictionem. simile. ff. de arbitr. Pedius. in fin. Arg.contra.ff. quod cum falsõ tut.l.1.§.1.& supra de elect. cum Vintoñ. Item arg. hic quòd vtile per inutile vitiatur.supra de offic.deleg.cum super. & c.super quæstionum.§.fi vero.vbi de hoc.

f Immo præced. exẽpla non sunt bona.Ioa.And.

g Solue vt no. supra de offi.deleg. cum super. Ioan. And.

i ¶ *Iterum cognoscatis.*]Et sic patet , q licet sententia siue processus cassetur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

a An de nouo fieri debeat confessatio, vide in Spec. de test. prola. §. iuxta proposi. versi. sed n. Ioan. And

cassetur, actio tamen salua remanet: vnde iterum cognoscetur ex integro a de causa: quia pro non iudicato habetur. simile. C. quomodo & quando iudex. si vt proponis. Hæc exceptio excommunicationis in qualibet parte litis potest opponi, etiam si fuerit omissa scienter. supra de excep. exceptionem. Bernar.

¶ Gregorius nonus.

¶ Res inter alios iudicata aliis non nocet: fallit in eo qui passus est illum litigare, cui secundo loco competebat actio vel defensio, vel à quo causam in iure iudicato habuit.

CAP. XXV.

† Vide l. res inter. C. qui b* res iudi. non noc. & pro intellectu vide Baldum in margarita ad Innocentiū verbo: sententia. Iasonem in l. 1. §. huius studij. ff. de iust. & iure. & Albericū practa. de fatuis. par. 3. q. 65. & Co. narruuium in pract. qō. c. 13.

QVamuis † regulariter aliis non noceat res inter alios a iudicata: Ei tamen qui cum sibi primum de ea re actio vel defensio competebat, sustinuit sequentem agere: Ac illi etiam qui passus est eum à quo causam habuit, experiri, est prejudicium generatum.

¶ Idem.

¶ Si duo ordinarij pronunciant contraria, tenet sententia pro reo. fallit in quatuor casibus hic contentis & similibus. Si vero delegati discordant, delegans est adeundus: Si arbitri, neutra tenet.

CAP. XXVI.

DVobus † iudicibus, vt accepimus, diuersas sententias proferentibus b: si ex iurisdictione ordinaria processerūt, tenet pro reo, non pro actore sententia: nisi in causa fauorabili, puta matrimonio, libertate, dote, seu testamento pro ipso fuerit promulgata. Si vero ex delegata c potestate, vtraque pendet sententia ex arbitrio delegantis. Quòd si ex compromisso, neutra debet habere vigorem.

Dvobus iudicibus.] Tria sunt dicta, quæ per se patent. Abbas.

CASVS. Ecce duo sunt iudices in aliqua causa: diuersas proferunt sententias: quæritur quæ illarum teneatur distinguitur: si sunt ordinarij, tenet sententia pro reo, & non pro actore, nisi in causa fauorabili, puta matrimonio, libertate, dote, seu testamento, pro ipso actore sententia lata fuerit. Si vero sint delegati, vtraque pendet sententia ex arbitrio delegantis. Si vero sunt arbitri, neutra sententia valet. Nota, quòd fauorabiliora sunt iura ad absoluendum quam ad condemnandum, nisi in quatuor casibus hic contentis, scilicet matrimonio, libertate, dote, & testamento.

¶ *Glossa sequens declarat decre. locum non habere in iis quæ discordant dispari numero, vel cum aliqui sint absentes, & repetit tex.*

b ¶ *Diuersas sententias proferentibus.*] Hoc intellige cum omnes sunt præsentes, alias vno absente alius sententiam ferre non posset, immo nulla est, si feratur. supra de offic. deleg. causam matrimonij. & 2. q. 6. ca. ei qui. §. diffinitiua. verſic. item si plures. distinctio illa quæ habetur in §. diffinitiua. super versic. item si plures. & in decret. prædicta, causam matrimonij. ponitur tota in decret. præsenti. si ergo plures sunt iudices, siue sint ordinarij, siue delegati, siue arbitri, & omnes præsentes sunt, tenet sententia maioris partis. 65. distin. ca. 1. & 2. ff. de re iudi. duo ex tribus. & ff. de arbit. si in tres. & l. seq. & l. diem. §. si plures. fallit in casu vbi non valet sententia maioris partis. supra de rescript. pastoralis. 1. respon. Item fallit in causa criminali episcopi secundum quosdam: quia non valet ibi sententia, nisi omnes concordent. 6. q. 4. ca. 1. & si quis episcopus criminaliter. Cum vero iudices æquali numero discordant in sententia, puta vnus ex vna parte, & alius ex alia, vel duo ex vna, & duo ex alia, locum habet decret. præsens. si ergo sint ordinarij, & prædicto modo discordent tenet sententia pro reo, vt hic dicit: quia promptiora sunt iura ad absoluendum quam ad condemnandum. supra de prob. ex literis. & supra de fid. instr. inter dilectos. in fi. & ff. de act. & ob. Arrianus. nisi in quatuor casibus hic contentis. Primo fauore matrimonij. vt 33. q. 1. si quis acceperit. & infra de despon. impub. continebatur. De libertate autem habes in prædicta decret. ex literis. circa finem. & ff. de re iudi. inter pares. De testamento habes. ff. de inoffic. test. si pars iudicantium. Alius casus de dote inducitur fauore dotis, vt hic dicit, quia mulieribus multum fauoris debetur in dotibus suis. infra de do. post diuor. restit. super. infra c de pig. ex literis. & sic isti quatuor casus propter fauorem excipiuntur.

ADDITIO. Vnde versus:

Stat testamentum, libertas, coniugium, dos:
Si sint æquales qui producuntur vtrinque.

¶ *Glo. seq. quærit diuersitatis rationem, & soluit.*

c ¶ *Ex delegata potestate.*] In delegata iurisdictione secus quàm in ordinaria: quia vtraque pendet à superiore. argu. ff. de re iud. duo iudices. in compromisso vero neutra valet: vt ff. de arb. diem. §. si plures. Sed quæ est ratio diuersitatis quare sententia ordinariorum teneat, & non delegatorum, sed pendet à superiore, & sententia arbitrorum nulla? Dicas quòd in ordinaria iurisdictione non est superior ad quem recurratur d nisi lex mortua, & ideo lex voluit sine alio remedio, quòd talis sententia teneret pro reo in fauorem ipsius. In delegatis potest haberi recursus ad delegantem, vt ipse approbet quam viderit comprobandam, & ideo remanet in pendenti. in sententia arbitrorum non est quis superior, nec habet iurisdictionem à lege, & ideo nulla est,

De materia, videlicet cum plures iudices proferunt diuersas sententias, quę præualeat, vide Alexandrū in l. si duo ex tribus. & in l. si in tres ff. de recep. arbit. & de intellectu regulæ quod fauorabilior est reus quā actor. vide Iasonē in l. nō est nouū. C. de eden.

c Et ff. sol. mat. l. 1. ff. de iu. do. in ambiguis.

d Immo semper est repetire superiorem, nisi in Papa. supra de elec. licet. est ergo ratio secundum H est. vt magis deferatur iurisdictio ordi. quæ naturalis est, & fauorabilis. Ioa.

DE APPELLATIONIBVS, &c.

¶ Quia si à sententia non appellatur, transit in rem iudicatam: & de hoc vidimus supra tit. proxi. appellatio autem impedit effectum rei iudicatæ, ideo de illa videndum est. Vel continuatur clarius. Supra visum est de sententia & eius effectu, sed quia appellatio est remedium cōtra sententiam, merito subiicitur hæc rubri. Et quia secundum Ioan. And. appellatio, recusatio, & relatio æque conueniunt in iurisdictione iudicis suspendendæ: ne auctor haberet materiam multiplicandi rubricas, annectit omnia ista tria simul. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur 2. q. 6. per totum.

† De hac materia vide quid nouissime sanciuerit concilium Tridentinum sessio. 13. de refor. c. 1. & sessio. 24. de refor. c. 20. & alibi.

TITVLVS XXVIII.

De † appellationibus, recusationibus, & relationibus.

¶ Alexan. iij. Exoñ. episcopo & decano Lundoñ.

¶ Collatio bene ficij facta post appellationem, ex probabili & verisimili causa interpositam, est ipso iure nulla.

CAP. I.

Dilecti.] Collatio beneficij post & 5 appellationē legitimam facta non tenet. Cōmuniter sic summatur, sed hæc summatio est nimis generalis. Diuiditur, nam primo ponit querelam appellantium. Secundo dat iudices: ibi, *Super quibus.* Et pro positione causus literalis, aduerte. Nam iste Prior & clerici de quibus in prin. literæ, cōquerebantur de quatuor grauaminibus eis illatis per istum archiepiscopum post appellationem ad Papam interpositam: quorū tria exprimuntur in litera: quartum erat in antiqua, & fuit causa breuitatis hic decisum: scilicet quòd cōtulerat ecclesias spectātes ad collationem Prioris: & solum huic decisę respondetur. Ad alia vero in litera expressa non respondetur hic & ideo dicit Io. And. quòd fuit hæc decre. male decisa. similis decisa habetur in ca. veniens. de præscriptionibus. Sed dic excusando quantum fieri potest compilatorem, quòd ad alia hic expressa non fuit hic specifice inserta responsio: quia satis quid iuris erat habetur in suis titulis, puta in tit. de senten. excom. ca. per tuas. de offic. deleg. ca. cum contingat. cum si. Noluit autem decidere ista grauamina, vt comprehenderemus totum factum sicut accidit. Voluit autem breuitatis causa decidere quartum grauamen, quia satis potest ex responsione comprehendi: nam ex responsione satis comprehenditur interrogatio, vt in ca. inter dilectos. §. cæterum. de fid. instr. Abbas. Nota quòd quicquid fit post legitimam appellationem, debet in irritum reuocari. Item per negligentiam amittit quis ius suum, & illud transfertur ad superiorem. Item legatus qui non est de latere domini Papæ missus, non potest conferre ecclesias vacantes, quarum ordinatio pertinet ad inferiores prælatos.

† Post concilium Lateranen. sub Alexandro iij. par. 10. cap. 1. & c. 2. eo. tit. in 1. compilat. vide Corsetum in singul. verbo: querela. ad de Aretinū consil. 75.

† Aliàs: gratum ad nos querimoniam, &c.

a ¶ *Grauem querimoniam.*] Propter quam deberet deponi archiepiscopus, qui non detulit appellationi. 2. q. 6. decreto.

ADDITIO. Non est verum quòd sit deponendus qui non defert appellationi. & ca. decreto. non dicit hoc: quia illa crimina obiecta fuerunt propter quæ deponendus erat.

b ¶ *Post appellationem.*] Quæ si legitima fuit, sententia suspensionis vel interdicti postea lata non tenuit. infra de senten. excom. per tuas.

c ¶ *Si eidem.*] Si canonici appellant ante conditionem extantem, suspensa erit excommunicatio. infra eod. præterea.

d ¶ *Per idoneas.*] Hoc solum sufficeret sine fama loci per duos vel per tres testes. supra de testi. licet.

e ¶ *Famam.*] Fama per se non sufficit. 4. q. 3. ca. si testes. §. item sæpe fit. sed cum aliis admiculis, puta cum teste vno aut aliis legitimis. argu. supra de proba. cum causam. & supra de præsump. illud. & cap. 3. & supra de testi. præterea.

f ¶ *Factas.*] Post appellationem præmissam à Priore.

¶ *Distulerint.*] Vltra sex menses, si eis elapsis concessiones factæ fuissent, valerent: quia potestas ad archiepiscopum a est translata. ¶. de concess. præben. & eccle. nō vacan. nulla. & ita per negligentiam perdit quis ius suum. sic infra de iure patro. quoniam. & cap. cum propter discordias b. & propter culpam. supra de elect. cum in cunctis. & ca. cum Vintoñ. & ca. quia propter.

¶ Idem archiepiscopo Remeñ. †

¶ Appellatio generalis respectu causæ non valet.

CAP. II.

INter † cætera: & infra. ¶ Sucper eo quòd abbas sancti Apollinaris in clausto à te appellationem h interposuit generalem super omni causa quæ aduersus eum aliquo tempore posset moueri: ipsum exinde redarguimus †: nec huiusmodi appellationem duximus admittendam.

¶ Idem abbati sancti Petri.

¶ A correctione legitima non appellatur, nisi modus excedatur. h. d. inspectamente litterę.

CAP. III.

AD † nostram: & infra.

¶ Quia vero remediū appellationis non ideo est inuentum, vt alicui à religionis & ordinis obseruantia exorbitanti, debeat in sua nequitia i patrocinium exhibere: Mandamus, quatenus si quādo quilibet subditorum tuorum, ad remedium appellationis conuolauerit, non ideo minus k eum iuxta tenorē mandati, quod in prædicta regula cōtinetur, & institutionem ordinis corrigas † & castiges.

¶ Idem Norwiceñ. episcopo.

¶ Si appellans infra terminum à iudice à quo appellauit, vel à seipso statutū, appellationē non prosequitur, sententiæ vel iudicio illius stare cōpelluntur.

nisi a grauamine comminato vel illato. infra eod. cum cessante. nisi apparuerint alia indicia: vt infra eod. consuluit.

Ad nostram.] A correctione non appellatur. Primo præmittit causam mandati. Secundo mandatum: ibi, *Mandamus.* Abbas Siculus.

CASVS. Abbas sancti Petri quæsiuit à Papa an deberet deferre appellationibus monachorum suorum à correctione interpositis? Respondet Papa quòd appellatio non est inuenta vt alicui præstaret patrocinium in sua nequitia existenti: quare mandat eidem, quatenus non obstante appellatione subditorum suorum corrigat eos secundum regulam & institutionem ordinis sui. Nota quòd appellatio non defendit aliquem in delicto. Item à correctione non admittitur appellatio.

i ¶ *In sua nequitia.*] Appellatio enim non est inuenta vt sit iniquitatis vinculum, sed oppressorum leuamen. ¶. eod. cum speciali. §. porro. & ff. de minor. præfecti prætorio. & sic iuramentum nō est iniquitatis vinculum. 3. de iureiur. quanto. & 22. q. 4. inter cætera. Item nota quòd vtendum est aliquo ad eum vsum ad quem istud fuit institutum d 22. q. 2. is autem. & 45. dist. licet 2. & 3. de translat. inter corporalia. & ¶. eod. suggestum. in fi.

k ¶ *Minus.*] A correctione enim non appellatur. ¶. eod. reprehensibilis. & cap. cum speciali. in fin. & 3. de offic. ordin. licet. nisi excedat modum in corrigendo. ¶. eod. de priore. & 3. de offic. delega. super quæstionum. §. nos autem. sicut appellatur ab executore cum modum excedit. 3. de re iudic. quod ad consultationem. in fi. à quo aliàs appellari non potest. ¶. eod. nouit. & 2. q. 6. cap. ei qui. §. sunt quorum. ver. ab executore. & ideo non admittitur appellatio à correctione: quia sit ad pœnitentiam, & extra formam iudicij. argu. 27. q. 1. si homo. 45. distin. cum beatus. nec admittitur recusatio. ¶. eod. cum speciali. in fine. & hæc locum habent in omnibus regularibus: vt in constit. cum speciali. in fine.

a Si erat proximus superior capitulo. Ioa. And.

b Et infra de rescri. tibi. de præben. si clericus. lib. 6. Ioan. And.

† Rauen.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. compil. & post concil. par. 10. c. 2. integram clausu la inuenies c. 28. in 1. compil. eod. tit.

† Adde qd de iure ciuili, per l. à pro consulibus. C. eo. & C. quo. ap. non recip. l. ab executore.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. com pil. & post concil. Late ranen. sub Alexan. iij. par. 10. ca. 4. Et num religiosi possint post professionē indici strictior vita, tradit Oldradus consil. 96.

† Concordat concilio Tridentino sessio. 13. de reformat.

c Qui tradit ædes retinēdo binis ædibus quas habet seruitutes, debet speciem seruitutis exprimere. Ioan. And.

d Pallii inter dum: vt infra de pœn. quādis lib. 6. Ioan. And.

Universidad de Sevilla Biblioteca

Personas.] Potest appellans suæ appellationi terminū breuiorem termino iuris statuere: eo autem nimis prolixum statuente vel nullum, potest iudex statuere competentem, infra quem si non satisfaciat termino, deserta est appellatio. h.d.cum prin. c.seq. Dividitur in duas partes, prout duo sunt dicta. Secunda, ibi: *Si autem.* Abbas.

CASVS. Aliquis appellauit, appellationi suæ nimis prolixum terminū statuit. iudex debet ei assignare terminum infra quem sedem Apost. cōuenienter possit adire: & si ad terminum illum appellationē suam non fuerit prosecutus, extunc compellit appellantem stare iudicio suo super iis quæ in quæstione vertuntur: & si competentem terminum sibi præfixit, & appellationem ad illum non fuerit prosecutus: simili modo compellat eundem. Nota quòd aliquis potest sibi præfigere terminum ad appellationem prosequendam: & si nimis prolixum præfixerit, iudex debet terminum competentem præfigere. Ité si appellās nō prosequitur appellationem suam in termino sibi præfixo: ei renunciare intelligitur. Et sic est arg. quòd tacite renūciat quis appellationi suæ.

† Cap.4. eo. tit. in 1. com pil. & post concil. par. 10. c. 5.

† Si aliquis.

a ¶ *Præfixerit.*] Et sic appellans potest sibi statuere terminum ad appellationem prosequēdam, iudex eodem modo. infra eo. oblatæ. & infra cap. prox. & c. ad hæc. & c. peruenit 1.

a De hoc 2. q. 6. appellatione. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. tractat de triplici termino appellatio.*

b ¶ *Tu ei diem.*] Hic statuitur dies ad prælentandum se iudici. ℣. c. seq. quandoque statuitur ad iter arripiendum [a]. infra ca. peruenit 2. & supra ca. prox. cum causa [b]. quandoque statuitur terminus à lege annus, vel ex iusta causa biennium. infra ca. proxi. Terminū vero statutum à parte vel à iudice neutra pars potest prætenire. infra eod. sæpe. & ca. oblatæ. Terminum à lege potest vtraque pars prætenire, dum tamen appellatus doloſe non prævenīat appellantem: vt infra eod. oblatæ. & de termino dato à lege potest intelligi. infra eod. ex insinuatione. vt dixit Ioan. quod non est verum, vt ibi dicitur.

b Et infra de elect. c. 1. & c. cupientes. de offi. ord. quāuis. lib. 6. Ioan. And.

c ¶ *Extunc.*] Post terminum elapsum: & procedere potest ac si peremptorie vocatus non venisset [c]. infra eod. sæpe. & infra eo. consuluit nos. in fin. Ber.

c Hostien. dicit extūc. i. ex quo certū est quòd contempserit: quia tantum fluxit de tempore quòd impossibile apparet illum ad tempus peruenire posse. arg. ff. de verb. oblig. stipula. & l. continuus. Tu dic contra vt dicam infra eo. reprehensibilis. Ioa. And.

CAP. IIII.

Personas † ecclesiarum: & infra. ¶ Si quis † ad nostrā audientiam appellauerit, & appellationi suæ prolixum terminum præfixerit [a]; tu ei diem [b] infra quem Apostolicam sedem conuenienter possit adire, assignes: ad quam si venire contempserit, tu illum extunc [c] iudicio tuo super iis quæ in quæstione vertuntur: & si competentem terminum sibi præfixit, & appellationem ad illum non fuerit prosecutus: simili modo compellat eundem. Nota quòd aliquis potest sibi præfigere terminum ad appellationem prosequendam: & si nimis prolixum præfixerit, iudex debet terminum competentem præfigere. Ité si appellās nō prosequitur appellationem suam in termino sibi præfixo: ei renunciare intelligitur. Et sic est arg. quòd tacite renūciat quis appellationi suæ.

¶ Idem Remeñ. archiepiscopo.

¶ *Appellans ad prosequendum habet annum, & ex causa biennium, nisi iudex moderetur. Et si infra id tēpus non prosequitur, rata manet sententia, vel redit ad primum, si ante sententiam appellauit. h.d.*

CAP. V.

Vm † sit Romana: & infra. ¶ Fraternitati tuę duximus respōdendum, quòd si ante sententiam vel postea fuerit appellatum, huiusmodi appellantibus † annus indulgetur [d], aut ex necessaria & euidenti causa biennium: nisi forte iudex à quo appellatum fuerit, secundum locorum distantiam [e], & personarum, & negotij qualitatem, recisius [f] tempus fuerit moderatus. Infra quod si is qui appellauerit, causam appellationis non fuerit prosecutus, tenebit sententia: si post sententiam appellauerit, & à causa sua cecidisse videtur: nec amplius super eodem negotio audietur appellans. Si vero [g] à grauamine [h] exprimi. ff. de solu. rarum. & ff. rem ra. hab. quo enim. §. Iulianus. & infra de do. Apostolicæ. & ita ex causa hoc faciendum est. supra tit. proxi. quod ad consultationem. & ff. de re iud. l. 2. & supra de dila. ca. 1. Quædam tamen inducię sunt statutæ in iure, quæ diminui siue mutari non possunt, nec augeri: vt est tempus decem dierum datum ad appellandum. Item etiam tempus infra quod peti debet in integrum restitutio, & etiam terminari, scilicet quatuor annorum [d]: vt secunda q. 6. anteriorum. & C. de tempo. in integ. resti. l. vlt. De hac materia dictū est supra de dila. præterea. Sed nunquid est illud ita intelligendum simpliciter vt iudex possit diminuere de anno appellationis, vt appellans teneatur causam appellationis finire infra minus tempus anno vel biennio? Quidam dicunt, quòd bene potest iudex imponere hanc necessitatem appellanti, vt ipse debeat finire causam appellationis quantum est in se: sed si remaneret per iudicem vel per aliam iustam causam, non est ei imputandum. infra eod. ex insinuatione. & 2. q. 6. anteriorum. §. ad hoc. & sic intelligunt quod dicit; nisi iudex forte recisius tempus fuerit moderatus infra quod finiat causam suā. Verius dicas, q̄ iudex non potest istud tempus abbreuiare quantum ad hoc, vt appellās teneatur causam finire infra tempus statutum à iudice, immo annum integrum habebit, vel biennium ex iusta causa ad finiendum causam, quo elapso rata manebit sententia, vt hic dicit. & C. de tempo. appel. l. vlti. sed pro tanto dicitur iudex posse recisius tempus moderari: quia iudex posset compellere appellantem siue terminum statuere illi, vt se repræsentet in termino illo coram superiore ad quem appellauit, vel iter arripiat ad prosequendam appellationem coram illo ad quem appellauit: quod si non fecerit, si lata est sententia, potest illam mandare executioni: quia statim tenet ac si appellatum non fuisset, sed si appellauerit ante sententiam, postea tunc procedat in causa: quia terminus talis tunc obtinet vicem peremptorij. infra eo. sæpe. & supra tit. proxi. cum causa. & supra ca. prox. & quantum ad hoc solum potest iudex recisus tempus moderari. si vero nullum terminum statuit appellanti: tunc habet annum à lege, & iudex tunc per totum annum non potest procedere ad exequendam sententiam: vel super principali anno elapso potest, secundum quòd potest cum terminus statuitur: & hoc satis colligitur infra ca. reprehensibilis. §. 1. & c. consuluit 1. in fi. & hoc statuitur propter malitiam appellantium, qui malitiosè appellant causa impediendi executionem vel processum iudicis, & per hoc ei consulitur contra quem appellatur.

¶ Glos. seq. alleg. tria iura. in contrarium alleg. alia tria: & iterum per alia tria coadiuuat primam partem, & soluit distinguendo: demum quærit, ponit op. & soluit.

f ¶ *Recisius tempus.*] Arg. quòd iudex potest abbreuiare inducias datas à lege. sic ff. de re iud. l. 2. & eo. oblatæ. & supra eod. tit. proxi. quod ad consultationem. Arg. cōtra quòd non possit. 28. dist. de his. & ff. de re iud. l. 4. §. si quis condemnatus. & 3. q. 3. de induciis. immo arbitrio iudicis ista videnī committi. arg. 5. q. 3. si ægrotans. 3. q. 2. si episcopus. ff. de iud. nonnunquam. Sol. inducię quæ dantur à lege vel canone, seruandæ sunt, nisi iusta causa interuenerit quare sint abbreuiandæ: & tunc committitur arbitrio iudicis: vt hic. & ff. de verbo. oblig. continuus. §. 2. & magis hoc potest officio iudicis discerni quam aliqua locutione exprimi. ff. de solu. rarum. & ff. rem ra. hab. quo enim. §. Iulianus. & infra de do. Apostolicæ. & ita ex causa hoc faciendum est. supra tit. proxi. quod ad consultationem. & ff. de re iud. l. 2. & supra de dila. ca. 1. Quædam tamen inducię sunt statutæ in iure, quæ diminui siue mutari non possunt, nec augeri: vt est tempus decem dierum datum ad appellandum. Item etiam tempus infra quod peti debet in integrum restitutio, & etiam terminari, scilicet quatuor annorum [d]: vt secunda q. 6. anteriorum. & C. de tempo. in integ. resti. l. vlt. De hac materia dictū est supra de dila. præterea. Sed nunquid est illud ita intelligendum simpliciter vt iudex possit diminuere de anno appellationis, vt appellans teneatur causam appellationis finire infra minus tempus anno vel biennio? Quidam dicunt, quòd bene potest iudex imponere hanc necessitatem appellanti, vt ipse debeat finire causam appellationis quantum est in se: sed si remaneret per iudicem vel per aliam iustam causam, non est ei imputandum. infra eod. ex insinuatione. & 2. q. 6. anteriorum. §. ad hoc. & sic intelligunt quod dicit; nisi iudex forte recisius tempus fuerit moderatus infra quod finiat causam suā. Verius dicas, q̄ iudex non potest istud tempus abbreuiare quantum ad hoc, vt appellās teneatur causam finire infra tempus statutum à iudice, immo annum integrum habebit, vel biennium ex iusta causa ad finiendum causam, quo elapso rata manebit sententia, vt hic dicit. & C. de tempo. appel. l. vlti. sed pro tanto dicitur iudex posse recisius tempus moderari: quia iudex posset compellere appellantem siue terminum statuere illi, vt se repræsentet in termino illo coram superiore ad quem appellauit, vel iter arripiat ad prosequendam appellationem coram illo ad quem appellauit: quod si non fecerit, si lata est sententia, potest illam mandare executioni: quia statim tenet ac si appellatum non fuisset, sed si appellauerit ante sententiam, postea tunc procedat in causa: quia terminus talis tunc obtinet vicem peremptorij. infra eo. sæpe. & supra tit. proxi. cum causa. & supra ca. prox. & quantum ad hoc solum potest iudex recisus tempus moderari. si vero nullum terminum statuit appellanti: tunc habet annum à lege, & iudex tunc per totum annum non potest procedere ad exequendam sententiam: vel super principali anno elapso potest, secundum quòd potest cum terminus statuitur: & hoc satis colligitur infra ca. reprehensibilis. §. 1. & c. consuluit 1. in fi. & hoc statuitur propter malitiam appellantium, qui malitiosè appellant causa impediendi executionem vel processum iudicis, & per hoc ei consulitur contra quem appellatur.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. com pil. & post concilium par. 10. ca. 6. Vide Roma num singul. 167. incip. iudex à quo. & Guidonē Papæ dec. 436.

† In vulgatis legitur, appellationi bus, sed anti qui habent appellanti, bus.

g ¶ *Si vero à grauamine.*] Si [e] ante litem contestatam à grauamine quis appellat, tunc si statuto termino non prosequatur appellationem, iterum potest appellare. & sic intellige illam decre. infra. eod. sua. & c. directe. Si vero post litem contestatam appellet, & infra terminum non est prosecutus, non auditur appellans: quia iam fuit contumax. 2. q. 6. ca. ei qui. §. sunt quorum.

e Hāc glossam non reperio in vetustis exēplaribus, nec credo Bernardi esse.

h ¶ *A grauamine.*] Causa grauaminis probabilis allegata, quæ si probata esset, reputaretur legitima, alias non auditur. ℣. eod. vt dębitus,

a ¶ *Ante litis.*] Hoc potest intelligi cum appellatur super aliqua exceptione dilatoria coram iudice. infra eo. ex parte. & etiam post. ℣. eo. super eo. & 2. q. 6. non ita. secus secundum leges: vt ibi.

b ¶ *Passim.*] Iquādocúque etiam grauamine non expresso. & sunt illi canones. 2. q. 6. ad Romanā. & c. seq. fi quis placuit. & supra vt lit. non contest. accedens 2. hodie necesse est allegare causam probabilē, quæ si esset, & c. quæcunque sit causa. infra eod. vt de bitus. & c. cum speciali. §. porro.

¶ *Glo. seq. ponit duas lecturas eius quod hic de prouocatione dicitur.*

a Concor. l. 1. cum gl. & doct. ff. si qua. pau. fe dic. & i. fi. C. de ord. cog.

c ¶ *Nec solent.*] Proprie sumpto vocabulo [a]: qa appellatio non fit nisi à iudice. supra de offi. deleg. super quæstionum. §. nos aūt. vel prout dicitur appellatio continet querelā iniquæ sententiæ. ff. de mino. præfecti prætorio. loquitur ergo de appellationibus, quas aliqui quandoque faciūt cum dicunt, ego appello te ad curiam, vel venias ad iudicem, vt faciat mihi iustitiam. sed ille non tenetur ire: sicut denunciatio facta ipsi domino in foro non tenet, sed in re ipsa debet fieri. ff. de no. ope. nūl. de pupillo. §. si quis forte. Vel dicas quòd loquitur de appellationibus quæ fiunt extra iudicium ab aduersario: ne faciat aliquid in præiudicium appellantis, super eo pro quo appellat, & tales appellationes quasi prouocationes sūt ad causam: & talibus appellationibus est deferendum. infra eod. bonæ. & tales appellationes faciunt clerici frequenter inter se, & in electionibus. & pro aliis negotiis ecclesiæ. supra de elect. cōsideraūimus. & c. bonę. & c. auditis. infra de iis quæ fi. à ma. par. ca. c. 1.

1. ad Cor. cap. 5.

† Cap. 6. eo. tit. in 1. com pil. & post concil. Lateranen. sub Alexan. iij. par. 10. cap. 15. Vide decisio. Rotæ 21. inci. item si ab excōiicatione. tit. de appellat. in nouis. & de iudicis recusatione adde Alex. consil. 180. lib. 2 & Romanū consil. 220.

d ¶ *Ante sententiā.*] Post litis ingressum, vt differat à præcedēti. verſi.

¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit.*

e ¶ *Cogitur.*] Sed non videtur quòd sit compellendus [b]. C. de appel. eos. in fi. vbi dicitur, quòd nemo compellitur prosequi appellationē, immo potest pœnitere. 2. q. 6. c. ei qui. §. fi quis libellos. sed debet cōpelli alternatiue. infra eo. consuluit. 1. & c. sæpe.

b Hęc glossa respicit litteram ad quē. vnde dicitur infra quòd compellitur alternatiue. s. quòd aut prosequatur aut redeat ad iudicem à quo appellauit. Io. An.

f ¶ *Audiri.*] infra eod. peruenit.

g ¶ *Manifestus.*] Id est, notorius. infra eo. peruenit ad nos. in notoriis enim non admittitur appellatio: vt ibi.

¶ *Glo. seq. arg. alleg. contrarium, & tripliciter soluit.*

h ¶ *Irrequisitum.*] Arg. q̄ in notoriis non est aliquis vocandus in ius

c Concor. l. qui testamē to. §. mulier. & ibi Bal. ff. de test.

c. arg. 2. q. 1. de manifesta. 11. q. 1. statuimus. Arg. cōtra 12. q. 2. indigne. & nemo est excōicandus, nisi legitima admonitione præmissa. infra de senten. excom. sacro. Dic quòd non fuit requisitus per edictum peremptorium ad iudicium: admonuit tamen eum ad pœnitentiam: & quia crimen notorium erat, non vocauit eum: quia nec expediebat ex quo nolebat se corrigere, vel irrequisitum illa vice, vel requisiuit eum per Apollinem discipulum suum.

Ad hæc.] CASVS. Aliquis appellauit super aliquā causam: pendente appellatione conuenitur vel accusatur super alio, quam super eo, super quo appellauit, quæritur an teneatur stare sub illo à quo appellauit, appellatione pēdente? Rńdet Papa, q̄ si voluerit potest eum tamquā suspectū recusare, alioquin stare debet iudicio eius, & præcipue si iudex ordinarius suus existat. Nota q̄ pendente appellatione coram ordinario, potest ipse ordinarius recusari, si super alia causa conueniatur appellans coram eo.

¶ *Glo. seq. alleg. vnam concor. obiicit de vna l. & soluit. demum quærit, & soluit.*

i ¶ *Tanquam suspectum.*] ℣. eo. proposuit. Sed videtur q̄ non posit eū vitare tāquā suspectū: quia nō potest hoc prætendere, quasi habeat eum offensum. ff. apud eum à quo appell. l. vna. secundū leges non recusantur iudices ita indistincte: tamen si aliquod crimen enorme interim & manifeste committat, non poterit ipsum vitare [d]. infra eod. proposuit. & c. præterea 1. cum sit eius ordinarius. Sed quid fiet tunc de causis illis super quibus conuenitur pendente appellatione? Episcopus tunc delegabit causam aliis, sicut fit cum aliās tanquam suspectus recusatur. 11. q. 1. peruenit. & infra eod. cum speciali. & supra de foro compe. si quis contra clericum. Bernar.

d Idem si fuit contumax in appellatione prosequenda: quia sicut tunc nō appellat, sic nec recusat. supra c. proxi. infra eo. super eo. 2. secundū Tāc. Vin. & Inn. Ioan. And.

Si duobus.] Superior ad quē tuus aduersarius appellat, si ignorat te super eadem causa ad sedem Apostolicam appellasse, te nolentem comparere, excommunicare poterit. hoc primo. Duo sunt dicta. Secundum: ibi, *Denique.* Abb. Siculus.

CASVS. Duo litigabant coram iudice suo, puta coram archidiacono: vnus appellauit ad episcopum, alter ad Papam: vel coram episcopo vnus appellauit ad Papam, alter ad archiepiscopum: ille qui appellauit ad episcopum, vel qui appellauit ad archiepiscopum, ad diem appellationis accessit ad ipsum, proponens se ad eius audientiam appellasse, tacito de appellatione aduersarij ad sedem Apostolicam interposita. Qui appellauerat ad Papam citatus fuit ab episcopo vel archiepiscopo: ille confidēs de appellatione sua ad Papam interposita, nec iuit nec misit, aliquem responsalem: & quia non venit, fuit excommunicatus: quæritur an teneat excommunicatio? Et respondetur, quòd tenet sententia in eum pro contumacia lata, nisi iudex ille cognouerit eum ad sedem Apost. appellasse. Secundo ponitur alia quæstio. Aliquis appellauit à ciuili iudice ante iudicium vel post ad dominum Papam: quæritur an talis appellatio valeat? Respondet Papa quòd tenet appellatio in illis, qui subsunt Papæ in temporali iurisdictione: In aliis vero quamuis de consuetudine alicuius loci teneat, de iuris tamen rigore non tenet. Nota primo, quòd quilibet vocatus ad iudicium debet ire, & allegare priuilegium suum: aliàs tenet sententia pro contumacia lata in ipsum. Item de vno foro nō est appellandum ad alium forum, nisi consuetudo aliud inducat.

¶ *Si à iudice inferiori vnus appellat ad Papam, alius ad inferiorem, tenetur appellans ad Papam comparere ad citationē iudicis inferioris; saltem allegaturus appellationem suam: aliàs valebit processus à minori, nisi sciuerit appellationem interiectam ad Papam.*

CAP. VI.

Ad † hæc si in vna causa quis appellauerit, & pendente appellatione aliquod crimen committat, vel prius commisisse dicatur, vel modo etiam accusetur, aut conueniatur de alia re, super qua non sit appellatum: & illam proferri contingat ad audientiam iudicis, à quo in alio negotio appellauit: eum potest, si voluerit tanquam suspectum [i] vitare: alioquin debebit eius stare iudicio, maxime si suus ordinarius iudex existat.

¶ Idem.

¶ *Si à iudice inferiori vnus appellat ad Papam, alius ad inferiorem, tenetur appellans ad Papam comparere ad citationē iudicis inferioris; saltem allegaturus appellationem suam: aliàs valebit processus à minori, nisi sciuerit appellationem interiectam ad Papam.*

CAP. VII.

Si † duobus coram suo iudice litigantibus, alter ad nostram [k], alter ad sui iudicis [l] audientiam super eodem negotio appellauerit: & ille qui ad suum iudicem appellauit, ad diem appellationis veniens, se ad eum appellasse proponit, eo tacito quod aduersarius eius ad audientiam Romani Pontificis appellarat: si legitime citatus, nec venit, nec responsalem misit, aut etiā aliàs parere contemnit, tenebit [m] excommunicationis sententia, in eum pro contumacia promulgata: nisi iudex cognouerit [n] eum ad audientiam Romani Pontificis appellasse.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. com pilat. & post concil. par. 10. c. 7.

¶ *A ciuili iudice, qui non est de temporali iurisdictione ecclesiæ, nō appellatur ad Papam. h. d. vsque ad finem.*

e Secundum Tanc. qui exposuit, sui iudicis, id est c. is copi qui suus iudex est. Io. An.

k ¶ *Ad nostram.*] Quod fieri potest omisso quolibet medio. 2. quæst. 7. metropolitanum. arg. secus secundum leges. ff. de app. imperatores.

¶ *Glo. seq. ponit duas lecturas*

l ¶ *Ad sui iudicis.*] Hoc potest intelligi dupliciter: vt litigarēt coram archidiacono, & alter ad suum iudicem, scilicet episcopum [e] appellauit, alter ad Papam: vel coram episcopo, & alter appellauit ad archiepiscopum, qui ipsius iudex est per appellationem: & alter ad Papam, qui omnium est iudex ordinarius. ℣. de sentent. excom. per tuas. & 3. de offic. leg. cap. 1.

¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit.*

m ¶ *Tenebit.*] Sed videtur, quòd nō teneat: quia lata est post appellationem, vnde non tenet. ℣. de senten. excom. per tuas. & iam non erat suus iudex: vnde nō potest illum excommunicare. 9. q. 2. c. 1. Item quia vocabatur ad maius tribunal. ff. de re iud. contra pupillum. §. 1. Sol. hic tenet sententia propter contumaciam, vt hic dicit: quia debuit ire & allegare priuilegium suum. ℣. eo. cum parati. & ff. de iudi. si quis ex aliena. ex quacunque enim causa quis vocetur, ire debet ad prætorem. ff. si quis in ius voc. non ierit. l. 1.

n ¶ *Nisi cognouerit.*] Ergo si notū illi erat, quòd non esset de sua iurisdictione, non tenet sententia: & ille non tenebatur venire ex quo sciebat iudicem hoc scire. arg. ff. si quis in ius voc. l. 2. quia qui scit, certiorari non debuit. ff. de act. emp. & vend. l. 1. in fin. & 3. de elect. cum inter vniuersas.

Universidad de Deusto

a ¶ *Nostræ temporali.*] vt supra de iureiu. venientes. & supra de fid.instru. cum Ioannes.

b ¶ *Credimus.*] Et ita patet q iurisdictio temporalis non pertinet ad ecclesiam, nec de ea debet se intromittere in præiudicium iudicis secularis. supra de iudi. nouit. in prin. & infra qui fi. sint legi. lator. & infra de priuile. c. 2. nisi cũ vacat imperiũ. 3. de foro comp. licet 1. tunc enim propter defectum iudicis eis secularis bene appellabitur ad Papã. arg. 32. q. 5. administratores. & 3. de foro cõp. ex tenore. Ber.

† Vide Hostiensem in c. Ioannes de fide instr. & glossam in c. fi necesse. de donat. inter virum & vxor.

Exratione.] Etiã post biennium auditur appellans, qui prius appellationẽ prosequi non potuit. h.d. Primo ponit dictum, cuius rationem interserit. Abbas Sicu.

† Albezar.

CASVS. Quidam clerici appellauerunt à sententia contra eos lata: quã ex iusta causa ꝯ biẽnium non fuerant prosecuti: petebãt à Papa, q̃ adhuc admitterentur ad prosequendam appellationem, cum infra biennium eam nõ potuerint prosequi: mandat Papa iudicibus, quatenus, si constiterit eos propter impotentiã prosecutionẽ appellationis omisisse, nõ vult Papa, q̃ propter hoc eis debeat præiudicium generari. Not. q̃ impotẽtia excusat ita, q̃ etiã post biennũ admittitur quis ad prosequendam appellationẽ: & sic nota, q̃ si p me nõ stat, mihi nõ imputatur.

† Cap. 8. eo. tit. in 1. compil. Vide Ioannem de Anania consil. 1. Angelum consil. 39. Oldradũ consil. 60. & Lapum allegatione. 307.

† generari.

† Vigorn.

¶ Denique † quod quæris, si à ciuili iudice ante iudicium, vel post, ad nostram audientiam fuerit appellatum, an huiusmodi appellatio teneat: tenet quidem in his qui sunt nostræ a temporali iurisdictioni subiecti: in aliis vero, & si de consuetudine ecclesiæ teneat, secundum iuris rigorem credimus b non tenere.

¶ Idem Tlebano & clericis sancti Nazarij de Albia.

¶ *Lapsus biennij non præiudicat appellanti, quominus ex causa legitima audiatur, saltem per beneficium restitutionis in integrum. h. d. secundum vberiorem intellectum.*

CAP. VIII.

EX† ratione: & infra. ¶ Verũ si appellationẽ biennio elapso interpositam à sententia contra vos prolata, prosecuti non estis: dummodo prosecutionem ipsius, per impotentiã c vos constiterit omisisse, nolumus quòd iustitiæ vestræ debeat præiudicium generare †.

¶ Idem Vigorien. † episcopo.

¶ *Si reus post citationem vel notitiam litterarum iuit ad curiam, delegatus in causa procedet, aliàs non. h. d. cum cap. suggestum. infra eodem.*

CAP. IX.

MEminimus † : & infra. ¶ Cæterum cum aliquam causam contingit tibi appellationem remota committi: & aduersa pars post citationem d iter arripuerit ad sedem Apostolicam veniendi, non minus poteris in negotio secundum iuris formam procedere. Quòd si ante e citationem iter arripuerit, non est aliquatenus procedendum.

¶ Idem.

¶ *Supersedetur propter articulum in quo appellatum est, etiam super principali causa, si sine illo articulo expediri non potest. h. d. inhærendo literæ.*

CAP. X.

SVper † eo quod solicitudo tua quæsiuit, prudentiæ tuæ duximus respondendum, quòd si de aliqua exceptione quæstio oriatur, & exinde appellationem f fieri contingat, eidem exceptioni erit merito supersedendum: & si principalis g causa sine illa h terminari i non poterit, ei nihilominus supersedeatur.

¶ *Non obstante appellatione ex falsa causa interposita, potest index ad vlteriora procedere. hoc dicit.*

¶ Si autem aduersa † pars de falsi suggestione k in appellationem prorupit: non est sententia super hoc differenda.

¶ Idem.

¶ *Etiam pro minoribus seu leuioribus causis appellari potest.*

CAP. XI.

DE † appellationibus pro causis minimis a interpositis, volumus te tenere, quòd eis, pro quacunque leui causa fiant, non minus est, quam si pro maioribus fierent, deferendum.

¶ Idem.

¶ *Secundum canones appellatur etiam ante sententiam: secundum leges non, nisi in quibusdam casibus: hoc primo. Et appellatio & recusatio æquiparantur in hoc qui a sicut in appellatione requiritur causa rationabilis, ita & in recusatione: hoc secundo. Et tempus assignatum iudici ad causam deciden dam, incipit currere à tempore præsentationis rescripti. hoc tertio secundum verum intellectum.*

CAP. XII.

IJ SVper † eo: & infra. ¶ Sacri canones ante & post litis † cõtestationẽ b, & in prolatione sententiæ & post, singulis facultatem tribuunt appellandi: leges autem seculares appellationem (nisi in casibus c) ante sententiam non admittunt.

¶ In causis quoque ecclesiasticis, vbi appellationis remedium tollitur, sicut d appellationi, ita recusationi, non est aliquatenus deferendum †. ¶ Si autem infra certum tempus lis decidenda committitur, extunc terminus incipit currere †, cum iudices contigerit litteras recepisse e.

¶ Idem.

¶ *Conuentus super iniuria clerici, vel super adulterio, appellare potest nisi sit notorius. h. d. cum cap seq.*

CAP. XIII.

PEruenit † ad nos, quòd sed allegabat tantum, & ideo non valet appellatio. Vel dicas, quòd hæc exceptio de falsi etiam suggestione non est admittenda post litem contest. cũ sit dilatoria, & sic erat lis cõtest. quia sola sententia erat ferenda. vnde non debet differri sententia propter talem appellationẽ interpositã occasione exceptionis, quæ ab initio fuerat proponenda. supra de re iudi. inter monasteriũ. fin. C. de fal. l. 2. & C. de leg. si in fraudem. vbi nõ differtur executio propter suggestionem falsi. Ber.

† Cap. 11. eo. tit. in 1. compil. Et post cõciliũ c. 10. Et quã do de minimis ratio habeatur, docet Iason in Authen. qui rem. C. de sacrosan. eccl. & in l. sciendum. ff. qui fatisd. cogã. adde late Corsetum in tract. de minimis.

De appellationibus.]

CASVS. In qualibet causa maiori vel minori potest quis appellare, si grauetur. Not. quòd idem ius seruari debet in minori sicut in maiori. & est arg. quòd in modicis dãdus est libellus.

¶ *Glo. seq. reci. per q. quæ causa sit minima, & quadrupliciter respondet, & reddit causam.*

a ¶ *Minimis.*] Minima causa potest dici duorũ aureorum, quia pro ea non datur actio de dolo: vt ff. de dolo. si oleũ. in fin. & l. seq. vel etiam x. aureorum. ff. si cui plusquã per legem Falcidiam. l. 3. §. quamuis. vel l. solidorum. C. de defens. ciui. l. 1. Vel illa dicitur minima, quæ ad sumptus iudiciales non sufficit. 2. quæstio. 6. ante riorum. §. illud etiam. & ita pro qualibet causa appellatur: quia ita potest quis grauari in parũo sicut in magno. quantitas causæ non facit, quare introducta sit appellatio, sed iniquum grauamen. supra eodẽ, ad nostram. & infra eodem, cum speciali. §. porro. sic etiam in minima re furtum committitur. 14. q. vlti. cap. vlti. quia non furtum, sed furantis affectus cõsideratur: vt ibi dicitur.

† Vide tex. in l. si quis ex. & ibi Bart. ff. de iur. om. iud.

ij SVper eo.] Tria sunt dicta. Secundum: ibi, *Si autem.* Abbas Sicul.

† Dictio, currere, dest in omnib' antiquis.

CASVS. Causa commissa est alicui: reus aliquam exceptionem obiicit in causa illa, ꝓpter quam exceptionem appellatur? quæritur vtrum iudex ea non obstante possit in principali procedere? Respõdetur, quòd si causa principalis sine illa terminari nõ possit, supersedere debet iudex in principali quæstione. In fine ponitur alia dubitatio. Ecce lite contestata opponit reus, quòd per falsi suggestionem litteræ sint impetratæ: quæritur an hæc exceptio sit admittenda? Respondet Papa quòd propter hoc non est differenda sententia. Nota q̃ licet appellatio sit remota in principali, appellatur super incidẽti quæstione. Item si principalis quæstio sit talis, q̃ nõ possit decidi sine incidenti, iudex supersedebit vtrique. Item exceptio de falsi suggestione post lit. contest. non valet.

† Cap. 15. eo. tit. in 1. compilat. & post cõcilium. par. 10. c. 13. & de materia huius & sequentis decretalis vide Baldum in l. addictos. C. de episco. audient. & doctores in c. Romana. de appellat. lib. 6.

¶ *Glo. seq. dicit ante litem contestatam, & post, &c.*

f ¶ *Appellationem fieri.*] Hoc potest habere locum tam ante litem contest. quàm post ea: vt si ante litẽ cõtest. obiiciatur aliqua exceptio rationabilis, quæ si esset probata deberet legitima reputari, & c. & iudex eam admittere nolit, si propter hoc appelletur: iudex vel non debet procedere, vel remouere grauamen. ꝯ. eod. vt debitus. & c. cum cessante. aliàs reuocabitur totum quod fecerit. De hoc habes multa exempla. ꝯ. eod. ex parte. & c. significauit. & c. significantibus. vbi infinita exempla inuenies super hoc post litem contest. & eodem modo pone exemplum. x. de ordi. cog. c. 1.

g ¶ *Et si principalis causa.*] Et ita non proceditur super principali, & in præiudicialibus exceptionibus hoc habet locum. plura exempla ponuntur. 3. q. 11. c. non est. §. aliquando.

h ¶ *Sine illa.*] puta pactum de non petẽdo, præscriptio, & cõsimiles.

¶ *Glos. seq. obiicit, & soluit.*

i ¶ *Terminari.*] Ergo videt, q̃ si principalis causa possit expediri sine illa; q̃ non obstãte illa appellatione procedere possit in principali. & ita vt q̃ teneor litigare sub illo, qui etiã me grauauit, à quo appellaui iusta de causa, ꝺ illud ꝯ. eo. ad hoc. & ꝯ. eo. proposuit. Satis crederé. q̃ vacat hic arg. à ꝺrio sensu: quia cũ iã certa rõe me grauauit, quo poterit procedere postea me inuito? non videtur. 3. q. 5. quod suspecti.

¶ *Glos. seq. ponit duas lecturas.*

k ¶ *De falsi suggestione.*] Hoc intelligunt quidã cũ probare nolebat, sed

PEruenit.] Communis diuisio. Secunda: ibi, *Fraternitati.* Abbas.

CASVS. Clerici conqueruntur se ab aliquibus vulneratos vel læsos: conqueruntur clerici de illis malefactoribus suis: ipsi statim Apo. sedem appellant: dicit Papa, si eorum excessus non sit notorius, compellendi sunt vt infra conueniens tempus appellationem interpositam prosequantur: Si vero excessus illorum notorius fuerit, non obstante appellatione illorum denunciandi sunt excommunicanti vsque ad debitam satisfactionem: & cum literis sui iudicis Apostolico conspectui se præsentent. Not. quòd in notorio crimine non admittitur appellatio.

¶ *Glo. seq. recitatur per contrarium.*

f ¶ *Notorius.*] b Quia si esset notorius, iudex debet procedere contra ipsum. supra de iureiu. ad nostrã. & nullam appellationem admittat. supra eo. cum sit Romana. §. vlti.

a Vide de test. cog. præterea super vlt. glossa. Ioan. And.

b Hæc glossula nec Bernardi est, nec habetur in vetustis codicibus.

g ¶ *Compellas.*] Alternatiue scilicet, vt vel prosequantur appellationem in termino constituto à iudice, vel eo elapso corã eo respondeant. sic infra ca. proxi. & infra eod. ad hoc. 2. & sic intellige. supra eod. cum sit Romana. ver. si vero ante. aliàs nemo potest compelli prosequi appellationem: vt C. eodem tit. l. eos. in fine.

h ¶ *Notorius.*] Supra eod. ca. cum sit Romana. & infra ca. proxi. & habes ex hac decr. arg. q̃ excommunicatus appellare potest. 3. q. 9 reuera. & supra de except. cum inter.

i ¶ *Prætermittas.*] Supra c de testi. co. ca. perueniat. vbi videtur quòd iudex potest compellere testes super hoc. Sol. & dic quòd non videtur ꝑdesse talis iurisdictio, nisi haberet correctionem. supra de offic. delleg. ex literis. vnde dic quòd bene potest hic compellere testes. nomine enim rerum ecclesiasticarum intelliguntur clerici. nam vt hic videtur quòd possit ex hoc sententiare, ergo idem cognoscere: quia qui potest de causa cognoscere: potest inde sententiare: & econuerso. supra de off. dele. ca. 1. & c. præterea.

c Neque hãc glossulã inuenio in antiquis codicibus, nec puto Bernardi esse.

k ¶ *Donec patsis.*] In hoc casu cum iniuria est manifesta, primo debet satisfacere quàm absoluatur. d infra de verb. signi. ex parte 1. & c. cum olim. simile. infra de sen. excommuni. parochianos.

d Et sic in tel ige quod not. eo. tit. de sent. excom. ad hoc in glo. vlt. Ioa. And.

CONsuluit.] Cõis diuisio. Secunda: ibi, *Consultationi.* Ab. Siculus.

CASVS. Dicitur in hoc capitulo q̃ si manifestum est aliquem vxorem alterius detinere, vel iniecisse manus violentas in clericum: si super hoc conueniatur, appellationi suæ non est aliquatenus deferendum: Sed cum multa dicantur notoria quæ non sunt, cauendum est ne quod dubium est, pro notorio habeatur. In fine dicit quòd qui appellant, cogendi sunt vt infra conueniens tempus appellationem suam prosequantur, aut pareant iudicio iudicis, à quo appellãt. Not. quòd in crimine notorio cessat appellatio. Item appellantes cogendi sunt appellationem prosequi, aut iudicio iudicis parere.

l ¶ *Aliquatenus.*] Sic supra eod. ca. proxi. & c. cum sit Romana. in fin.

m ¶ *Notoria.*] Notorium dicitur tribus modis. infra de cohabi. cleri. & mu. ca. vlt. vbi de hoc.

n ¶ *Cogere.*] Sub alternatione: vt vel prosequantur appellationem in termino statuto, vel eo elapso respondeant coram eod. vt supra ca. proxi. & ca. cum sit Romana. & infra eo. sæpe. & c. ad hoc 2.

Suggestum.

Vggestum.] Communis diuisio. Secunda: ibi, *Tu.* Abbas Siculus.

CASVS. Aliqui opprimuntur ab aduersariis suis: propter quod appellant: & cum ipsi oppressi appellatione facta & grauati iter arripiunt ad appellationem prosequendam, aduersarij illi cognoscentes appellationem interpositam, nec vadũt nec mittunt ad præsentiam Papæ: sed cum intelligunt illos litteras reportasse, appellant, & iter arripiunt ad Papam, vt sic aduersarios eludãt. Suggestum fuit hoc domino Papæ: vnde mandat, quatenus si quis deprehensus fuerit hoc ex fraude vel malitia facere, appellationi suæ nullatenus deferatur, & iudex in causa procedat, quia decre. illa qua ilti hæc facere præsumunt, non ad dem primẽdam cuiuscunque iustitiam facta est, sed ad remouendum iniquũ grauamẽ. Not. quòd nemo de sua malitia cõmodum reportare debet. Item occasio iuris ad iniquum compendium trahi non debet. Ber.

† Cap. 20. eo. tit. in 1. compil. & post concilium Lateran. sub Alexan. iij. par. 10. c. 19.

a ¶ *In vocem appellationis.*] Arg. hic quòd aliquis possit appellare in absentia [a] iudicis. arg. ff. de al'e. iud mu. causa fa. c. 1. quia ex quo quis scit, appellandum est. 2. q. 6. biduum. & C. quomodo & quando iudex. ab eo. & ff. quando appe. sit. l. 1. §. si aduersus. vnde videtur quòd si episcopus meus vellet me excommunicare, & absens appellem, si ferat sententiam, non tenet: tamen in hoc casu tenet, quia ignorat me appellasse, & ideo non punitur per c. 2. q. 6. decreto. & 34. q. 3. de illicita. Lau. Et est hic arg. quòd talis appellatio valet, dummodo non fiat malitiosè, sed hodie non valet appellatio talis. infra eo. vt debitus. & c. cum speciali.

a De hoc articulo vide Angelũ con sil. 130. incip. visis omnibus. & Lapum allegatione. 39. incipiẽs, valeat appellatio.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

b ¶ *Deprehensus.*] Sed quis probabit istum malitiosè appellasse? aduersarius qui hoc obiicit. ff. de proba. ab ea [b]. & l. in exceptionibus. quia qui fraudem allegat, eam probet. ff. de proba. quotiens. §. qui dolo. ipso facto videtur quòd sit probata malitia.

b Pars quæ dicit aduersarium à iure prohibitum, id probet. Ioan.

c *Epistolam.*] supra eo. meminimus. & infra. eo. ad hæc. sicut asseris.

d ¶ *Remouendum.*] Supra eo. ad nostram. & infra eod. cum speciali. §. porro. Quod enim prouisum est ad concordiam, non debet vergere ad noxam. 45. dist. licet. 2. & iuris occasio ad iniquum dispendium trahi non debet. C. de vsuc. pro emptore. eum qui. & infra de priuile. quod nonnullis. in fine. de rescrip. nonnulli.

Ad præsentiam.] Si post appellationem excommunicatus celebrat diuina, non incurrit aliquam irregularitatem, nec ex eo venit puniendus, si constat appellationem fuisse legitimam. Et primo ponit dationem auditorum. Secundo actum ipsorum: ibi, *Qui*, Tertio principalem diffinitionem: ibi, *ideoque*. Abbas Sicu.

CASVS. Inter archiepiscopum Eboracen. & R. presbyterum controuersia fuit oborta occasione cuiusdam excommunicationis, in ipsum presbyterum latæ ab archiepiscopo: Papa commisit causam ipsam episcopo Tusculano & Cardinali sanctæ Susannæ: coram quibus proponebatur ex parte archiepiscopi, quòd ipse post sententiam in se latam diuina officia celebrauit, vnde puniri debebat secundũ quòd iura requirunt. Ex parte presbyteri respondebatur, quòd excommunicatio non tenebat, cum esset lata post appellationem legitime interpositam: vnde non debebat puniri, & ideo omnia quæ facta fuerant contra ipsum reuocari in pristinum statum: Cardinalis intellecto negotio, licet presbyter non esset excommunicatus de iure, tamen de facto & ad cautelam ipsum fecerunt absolui: & ideo mandat Papa archiepiscopo quatenus prædictum presbyterum de cætero non molestet,

¶ Idem.

¶ *Hoc capitulum summatum est supra eodem c. meminimus.*

CAP. XV.

SVggestum † est auribus nostris, quod cum opressi ad præsidium Apostolicę sedis recurrunt, & appellatione facta iter arripiunt, aduersarij eorum appellationem interpositam cognoscentes, nec ad præsentiam nostram accedunt, nec responsalem transmittunt. cum autem senserint illos nostras litteras reportasse, in vocem appellationis [a] prorumpunt, & iter ad nos arripiunt veniendi, vt sic eorum solicitudinem, à quibus impetuntur, eludant. ¶ Tuæ consultationi taliter respondemus, vt si quis deprehensus [b] fuerit hoc ex fraude vel malitia facere, appellationi eius non deferas, neque ob id causam tibi commissam terminare postponas: quia decretalem epistolam [c], qua tales muniri videntur, non ad deprimendam † cuiusque iustitiam, sed ad remouendum [d] grauamen nos fecisse cognoscas.

† Cap. 22. eo. tit. in 1. compilat. & post concilium par. 10. cap. 21. Et vide c. cupientes. §. quod per viginti. & ibi Gemi. de elect. lib. 6.

¶ Idem Eboracen. archiepiscopo.

¶ *Excommunicatus pendente cognitione appellationis absolui potest ad cautelam: & si apparet eum legitime appellasse, non punitur pro eo quòd interim celebrauit diuina.*

CAP. XVI.

AD † præsentiam nostram R. presbytero veniente, episcopo Tusculano, & P. sanctæ Susannæ Cardinali tuam & ipsius causam commisimus audiendam. Qui ad obiectionem tuam, licet R. presbyter non esset excommunicatus de iure de facto tamen eum fecerunt absolui [e]. ¶ Ideoque mandamus, quatenus prædictum presbyterum, pro eo quòd post excommunicationem, contra [f] appellationem factam diuina cantauit, nullatenus inquietes: sed ad eum statum [g] reducas omnia, in quo erant tempore appellationis emissæ.

¶ Idem Cantuarien. archiepiscopo.

¶ *Si appellans turbatur in possessione super qua fuit appellatum, iudex à quo, potest illam possessionem sibi reformare appellatione in suo statu permanente. h. d. secundum communem intellectum.*

CAP. XVII.

CVm † teneamur: & infra. ¶ Quoniam nos cõsulere voluisti, vtrum si eorum possessio, qui ad audientiam nostram appellant, turbata fuerit, tibi eam sibi liceat reformare [h] eo de quo appellatio est interposita, prætermisso [i]. ¶ Prudentiæ tuæ taliter respondemus, quòd si exinde ad te querela peruenerit, id ordine iudiciario tibi licebit †.

¶ Idem episcopo, & archidiacono Bononien.

¶ *Generalis & vaga appellatio respectu cuiuslibet grauaminis non valet: sed restricta ad certam causam sic.*

CAP. XVIII.

ij COnsuluit †: & infra. ¶ Consultationi vestræ pro eo quòd post excommunicationem celebrauit diuina, cum excommunicatio illa facta fuerit post appellationem legitimam, sed omnia reducat ad eum statum, in quo erant tempore appellationis emissæ. Not. quòd absoluitur quis ad cautelam, licet non sit excommunicatus. Item sententia excommunicationis post appellationem legitimam lata nulla est: vnde q. postea celebrat, non punitur. Item quæ post talé appellationem fiunt reuocanda sunt in pristinum statum.

c Vnde dicit Ab. quòd licet quis petat absolui ad cautelam non propter hoc fatetur se excõmunicatũ. dicit tamen absolutionem non dandã nisi petenti. alleg. de eo qui duxit in ma. significasti. Io. Andr.

e ¶ *Absolui.*] Ad cautelam [c]. Sic supra de testi. veniẽs. in fin. & ibi ad sæpe fit, licet excommunicatio de iure nõ teneat. infra de sent. excom. per tuas. & c. venerabili. & c. solet à nonnullis. & 3. de offi. deleg. cum contingat. 24. q. 1. audiuimus. sim. ff. de remiss. l. vnica. C. de ingenuis. l. 2. & in quadam decreta. Innocentij iiij. solet à nonnullis. [lib. 6.]

f ¶ *Contra appellationem.*] Scilicet legitimã, vnde nõ tenuit excommunicatio: quod ex eo patet, quia de facto fuit absolutus, vnde cessare à diuinis non debuit. infra de sententia excommunicationis. per tuas. & c. solet à nonnullis. [lib. 6.]

† Cap. 23. eo. tit. in 1. compil. & post concilium par. 10. cap. 23.

g ¶ *Statum.*] Sic infra eod. bonæ. & supra de offic. deleg. super quæstionum. in fi. & 2. q. 6. appellatione interposita. & ff. nihil inno. app. pen. l. vnica. & supra de iureiu. venientes. & supra de elect. cum inter canonicos.

†Hic post dictionem licebit. est in vulgatis verbũ, experiri, quod nec sensus admittit, nec vsquam est in antiquis.

Cvm teneamur.] Cõmunis diuisio. Secunda: ibi, *Prudentiæ*. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis litigabat coram ordinario suo archiepiscopo Cantuarien. appellauit ad Papam super causa illa de qua litigabat: pendente appellatione illa, aliquis turbauit possessionẽ ipsius appellantis: quæsiuit archiepiscopus vtrum liceat ei reformare possessionem turbatam, eo prætermisso super quo est appellatum? Respondet Papa, si ad ipsum querela exinde peruenerit, ordine iudiciario id sibi licebit, nec propterea intelligitur appellationi renunciare. Not. quòd licet appellans redeat ad iudicem suum à quo appellauit pro alia causa pro qua non appellauit, non intelligitur appellationi suæ renunciare, cum sit eius ordinarius in aliis causis.

† Cap. 24. eo. tit. in 1. compil. & post concilium par. 10. c. 24.

d Quia infra dicit recuperari: videtur loqui de perdita: & de hac non dubitatur: cũ prin. illi l. aperte loquatur de his qui sunt possessione priuati, sed an agat vti possid. pro turbata dubitatur, tenetur quòd sic per rubricã, vt supra eo. & per ibidẽ tã rationis. infra tit. 2. cum dilecta. cum concor. Ioan. And.

h ¶ *Reformare.*] Per seruum etiam turbata [d] possessio potest recuperari absente domino. C. si per vim, vel alio modo. l. 1.

i ¶ *Prætermisso.*] Et sic videtur quòd in eo tantum articulo super quo appellatur, exemptus est à iurisdictione iudicis sui ordinarij. infra eod. proposuit & supra eod. ad hæc. & contrarium ex illis decre. colligitur. & ad hoc est arg. ff. apud eum à quo appel. l. vnica. vnde potest possessionem illam reformare, nec per hoc intelligitur renunciare appellationi, vt hic patet. In delegato secus, quia ex quo appellatur ab ipso ex legitima causa, nulla remanet ei iurisdictio, infra eod. vt debitus. vnde si rediret ad legatum, renunciare intelligitur appellationi. supra de offic. deleg. gratum. supra de test. cum veniisset.

ij *Consuluit.*] Generalis appellatio si fiat omnibus in causis, non valet: si fiat in vna tãtum, bene valet. hoc dicit. Secunda pars: ibi, *Si vero*. Abbas Siculus. Quod dicitur hic non tenet, & intellige hanc decre. secundum illam. infra. eod. vt debitus.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

a ¶ *Generalis*

a Concor. tex. in l. 1. & ibi Bar. § si quis. ff. eo. & in § libelli.

a ¶ *Generalis.*] Hic admittitur generalis appellatio [a]. cõtra. supra eo. c. 2. vbi non admittitur secundum quod dicit hic, in vna causa soluit. 5. ibi loquitur de generali appellatione, quæ fit in qualibet causa, sed nec istud tenet, quia causa probabilis semp est exponenda, aliter non admittitur appellatio, siue generalis sit siue specialis. j. eo. vt debitus. & cap. cum speciali. §. porro.

Vm parati.] Prætextu appellationis non debet subditus contemnere ordinariũ. ita cõiter summatur. Sed certe hæc summatio est nimis generalis, & de nihilo seruit per c. vt de bitus. j. eo. Diuiditur. Nam primo ponit quod opponebat Cardinalis cõtra episcopũ. Secũdo excusationẽ episcopi: ibi, *Cumque*. Tertio responsionẽ ad illam: ibi, *Cardinalis ecõtra*. Quar to citationẽ episcopi: ibi, *Nos vero*. Abbas Sicul⁹.

CASVS. Episcopus Zamoren. quasdam petitiones per nunciũ suũ fecit coram dño Papa proponi: quas eũ paratus esset admittere, I. diacon⁹ Cardinalis olim in Hispania legatus proposuit cõtra ipsum, quòd cum ipsum ad synodũ suam vocasset, ad eius vocationem contempsit accedere: propter quod ipsum excõicauit: & sic excõmunicatus se fecit in episcopũ consecrari: Quidam canonicus sancti Iacobi pro ipso episcopo firmiter asseruit, quòd erat tunc in legatione regis, & ideo ad ipsum venire non potuit: Cardinalis allegauit econtra, q. nũcius suus in uenit eum in Salamantina ecclesia, & non in legatione regis: Iterum nũcius episcopi allegauit, q. ab ipso Cardinali appellauerat ante sententiam latam: Papa vero his intellectis, considerans quod prætextu appellationis non debuit contemnere ad vocationem legati venire, præcipit eidem episcopo, quatenus vel in persona propria vel per nũcios idoneos Apostolico conspectui se præsentet, suam si poterit innocentiam ostensurus. Nota q. quilibet vocatus à iudice suo venire tenetur allegaturus priuilegium suum. Item argumentum quòd nuncio sit credendum. Item argumentum quòd auctoritas regis excusasset ipsum si in legatione regis inuentus fuisset. Item argumentum q. nemo prohibetur pluribus defensionibus vti. Item creditur iudici in præiudicium alterius. Item aliquis dicitur præsens per nuncium.

†Zamoren. †Zamorten. †Amoren. †Gemoten. Sed omissis varietatibus Zamoren. lego, de quo vide Ioannẽ Vasæum in annalibus Hispaniæ cap. 21.

b ¶ *Promulgauit.*] Propter contumaciam: vt 11. q. 3. certum. & supra. eod. si duobus.

¶ *Gloss. seq. allegat quatuor iura, in contrarium allegat alia quatuor, & soluit.*

c ¶ *In legatione regis.*] Arg. q. excusaret eum auctoritas regis, si in legatione regis inuentus fuisset. arg. 18. dist. si episcopus. 63. dist. Salonitanæ. & in Auth. quo oportet episc. §. illud. coll. 1. 23. q. vlt. si vobis. Arg. ꝺ. quòd non excusat. 23. q. vlt. quo ausu. & c. reprehensibile. 25. q. 1. oe. & 12. q. 2. quicunque militum. sol. si mandatum regis præueniat mandatũ cuiuslibet prælati post dominum Papam, tunc regi obtemperandum est, si ab ipso teneat regalia. 23. q. vlt. c. si in morte. §. ecce. Quod si Papa vocat eum postea, exemplo Petri relictis omnibus etiam regalibus sequatur Papam. vnde iste etiam si ibi fuisset, debuit venire ad Cardinalem exemplo Petri [b], qui vicem Papæ gerebat. 93. dist. c. vlt. 94. dist. c. 1.

b Luc. c. 5. & 1. q. 1. pastor. §. verum.

¶ *Glo. seq. arg. alleg. vnam l. in contrarium tres decr. & soluit.*

c Aliter incipit, ne tamẽ. Ioan And.

d ¶ *Suus nuncius.*] Arg. quod simplici nuncio credendum est etiam in alterius præiudiciũ. ff. de re. eo. qui sub tute. vel cura. l. magis. §. illud. Arg. cõtra supra de offi. deleg. prudentiam. quia dicitur ibi per certum nunciũ litteratorie destinatum: & vni testi in alterius præiudiciũ credi nõ debet. ꝺ. de testib. veniẽs. 1. & c. licet. nuncio tamẽ publico iurato fideliter exequẽti officiũ suum bene creditur circa citationes, aliter non crederetur. arg. supra de præsump. illud. supra de præscrip. ad audientiam. & arg. prædictæ legis.

respondemus, quòd si generaliter appellationem quis interponeret ab omni grauamine, quod sibi posset contingere, huiusmodi appellatio tenere non debet.

¶ Si vero ab aliquo iudice super omni grauamine, quod in vna causa sibi posit inferri, quamquam generalis [a] appellatio sit interposita, appellationi tamen eius est ab eodem iudice deferendum.

¶ Idem Zamoren. † episcopo.

¶ *Appellatio friuola non excusat inferiorem, quo minus teneatur obedire superiori, & vt de contemptu puniatur, nisi innocentiam suam aliter purget. h. d. Et est casus nota. in eo quod dicitur istum esse puniendum.*

CAP. XIX.

CVm † parati essemus tuas petitiones admittere, I. diaconus Cardinalis olim Apostolicæ sedis legatus proposuit, quòd cum ad eius vocationem contempsisses accedere, in personam tuam excommunicationis sententiam promulgauit [b]: & infra. ¶ Cumque N. canonicus beati Iacobi firmiter asseueraret, quòd in legatione regis [c] esses, & ideo non potuisses ad vocationem prædicti Cardinalis accedere: Cardinalis econtra asseruit, quòd non in legatione regis, sed in Salamantina ecclesia, te suus [d] nuncius inuenisset †: & infra. ¶ Nos vero attendentes, quòd te non decuit contemnere, obtentu [e] appellationis ad vocationẽ venire legati: præcipimus, quatenus vel in persona propria, vel per nuncios idoneos Apostolico te conspectui repræsentes, innocentiam tuam (si poteris) ostensurus [f].

† Vide l. si quis vxori. § appellationem. & ibi Bart. ff. de fur. & in l. eũ qui §. 1. ff. eo mo.

¶ Idem Cantuarien. archiepiscopo.

¶ *Si mandatum factum ei qui iurauit stare iudicio ecclesiæ, excedit limites iuramenti & licitæ promissionis, appellare poterit: aliàs secus. h. d. compendiosè. Abbas.*

CAP. XX.

ij AD † hęc: & infra. ¶ Præterea de his qui iuramentum præstãt, quòd ecclesiæ stabunt iudicio, & postea appellant [g]: Id tua solicitudo prouideat, vt eos seruare quod iurãt: vel infra [h] quadraginta dies post appellationem interpositam, iter arripere [i] ad ipsam prosequendam [k] compellas.

¶ Idem Carnoten. episcopo.

¶ *Summa vt supra, c. proximo.*

CAP. XXI.

QVæstioni †, quam facis, vtrum appellationi illius sit deferendum [l], qui (sicut

† Cap. 30. eo. tit. in 1. compilat. & post concilium par. 10 cap. 29. Et vide glos fam in c. quod bene. o. q. 4.

† Cap. 31. eo. tit. in 1. compil. & post concil. par. 7. cap. 20. vbi habes integrã clausulam.

ij AD hæc.] Qui iurauit stare mãdato ecclesiæ, nõ auditur appellans cõtra iuramẽtum: si tamen de facto grauatur, appellare poterit. hoc dicit cum sequenti. Secunda pars: ibi, *Id tua*. Abb. Sicu.

CASVS. Aliqui iurant q. stabunt iudicio ecclesiæ: & postea appellant: quæsitum fuit, quid agendum sit de istis? Rñdet Papa, quòd iudex debet eos compellere, vt vel obseruent iuramentum suum, vel quòd infra xl. dies post appellationem suam iter arripiant ad eam prosequendam. Nota quòd prætextu appellationis non potest quis venire contra iuramentum suum.

¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit.*

g ¶ *Appellant.*] Sed quare non compelluntur præcise etiam stare iudicio ecclesiæ, secundum quòd iurauerunt? Ideo non compelluntur, quia grauabantur: aliter non admittitur hodie appellatio [d]. Infra eo. vt debitus. & ideo non videtur deferre iuramentum, cum ex iusta causa dimittat illud. ff. qui satisd. cog. l. vltim.

d Dicebat In fine iuter, fine nõ, fine grauamine nõ potest hodie appellari. Ioan. And.

h ¶ *Infra quadraginta dies.*] Non arctatur ad hoc nisi secundũ quòd visum fuerit iudici. vt supra eod. c. cum sit Romana.

i ¶ *Iter arripere.*] Hic præfigitur terminus ad iter arripiendum. sic supra eod. personas. vbi de hoc.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & remittit.*

k ¶ *Prosequendam.*] Contra. infra eo. c. proxi. sed soluitur ibi.

Quæstioni.] Communis diuisio. Secunda: ibi, *Respondemus*. Abbas Sicu.

CASVS. Aliquis excõicatus præstitit iuramentum q. stabit mandato ecclesiæ, & sic fuit absolutus: & antequã mandatũ fiat ei, appellat causa subtergij, vel mandato recepto: quæritur vtrum deferendum sit appellationi illius? Rñdet q. non est deferendum appellationi quæ iuramento illius debeat obuiare, sed ftatim reducendus est in eandẽ sententiam, donec mandatum susceperit: & adimpleuerit pro posse. Nota q. ꝺ iuramentum non admittit appellatio. Item qui non adimplet mandatum, debet reduci in eandem sṽam à qua fuit absolutus.

¶ *Glos. seq. signat contrarium, & soluit dupliciter.*

l ¶ *Deferendum.*] Supra cap. proxi. ꝺ ibi iusta de causa appellauit, hic causa subterfugij, vt litera dicit, & litera soluit contrarium. Vel sic intellige

Universidad de Deusto

tellige datur fitatem [a] istarum decre. ibi iurauit stare iudicio ecclesię, quia propter cõtumaciam fuerat excõmunicatus, & licet appellet ex causa probabili, iudicio stare intelligitur: quia facit quod ius sibi permittit. infra eo. vt debitus. arg. ff. iudi. sol. cum apud. & ff. rem ra. ha. l. 3. §. falsus, hic erat excõmunicatus pro aliquo delicto in quo iacebat,

a Hoc teneas, licet Ioã. not. 1. q. 7. si qui vo luerit. quod supra cap. prox. mandatis ecclesiæ: hic vero mandatis iudicis: quæ solutio no est vera: vt no ta. infra de sent. exc. ex tenore. Ioa.

qui (sicut moris est) præstito iuramento absolui meretur, & antequam ei mandetur aliquid, vel mandato recepto, causa subterfugij appellauerit: Respondemus, quòd appellationi quæ iuramento eius debeat derogare, non est in aliquo deferendum, sed statim erit in eandem reducendus [a] sententiam, quæ (donec mãdatum susceperit, & susceptum pro posse [b] fuerit prosecutus) debet firmiter obseruari.

¶ Idem Vintoñ. † episcopo.

¶ *Appellans ab ordinario, postea de delicto ab eo cõmisso puniri potest per ipsum ordinarium. h. d. sed supple ad textum idem esse de antea commissis, si nunc de illis accusatur, vt c. ad hæc 1. supra eo. & c proposuit. infra eodem.*

CAP. XXII.

† Vintonen. Vyntoniensi,

PRæterea † de his qui ad sedem Apostolicam appellãt, & postea grauia [c] committentes, se dum conueniuntur, appellatione tuentur: Duximus respondendum, quòd eos appellatio non debet in sua iniquitate [d] tueri, quo minus eorum excessus censura canonica puniantur.

† Cap. 32. eo tit. in 1. compil. & post concil. par. 30. cap. 25.

¶ Idem Grandensi patriarchæ, & sancti Vitalis presbytero Cardinali.

¶ *Qui non detulit appellationi sui ad uersary, de sua posteriori circa idem contra eum excipere nequit.*

CAP. XXIII.

COnstitutis † in præsentia nostra abbate sancti Felicis, & presbytero R. pro controuersia, quæ de electione Tor-

† Cap. 37. eo. tit. in 1. compil.

sed illud intelligitur antequam pœniteat. Tanc. dicebat quòd aliam cautionem debeat ab isto recipere præter iuramentũ. s. fideiussoriam

b Nomine idoneæ cautionis præmissa intelliguntur. Ioã. And.

cautionẽ, vel pignoratitiã. ff. man. l. si mandato. 5. vlt. [b] & ff. de fideicom. lib. l. 4. §. adiici. arg. illius decret. litteras. Sed illud loquitur cum suspectus est de hæresi: vnde ecclesia recipit fideiussoriam cautionẽ ad dãnũ illius. Et Ala. hoc idẽ sentiebat. arg. 5. de proc. c. 1. & 3 de præsumpt. scribam. Dico cũ Lau. q. iterũ isti iurabunt in confusionem ipsorum, & quia forma est talis, quòd cum iuramento absoluatur. infra de sentẽ. excom. c. ex tenore. & c. cum desideres. in fine. & c. super eo.

b ¶ *Pro posse.*] Aliàs nõ compellitur. 14. q. 6. si res. & 24. q. 8. pessimã. infra de vsu. cum tu. quia impossibile præceptum non obligat. ff. quæ sen. fine ap. rescin. Paulus. sic supra de pact. c. vlt. Ber.

PRæterea.] Duæ sunt partes. Secunda: ibi, *Duximus*. Abb. Sicul.

CASVS. Aliqui appellant super aliqua causa: appellatione pendente, aliqua grauia committunt, & dum conueniuntur super excessibus illis, volunt se tueri per appellationem: quæritur quid iuris sit? Respõdet Papa, quòd appellatio illa non debet eos defendere quo minus corũ excessus puniantur censura canonica. Nota quòd appellatio non extenditur ad ea quæ post appellationem fiunt. Item appellatio non tuetur aliquem in delictis.

c Concor. l. cui pacto. cum glo. in ver. maioribus. ff. de t. r. export. l. 1. & l. relegato 10 rum. §. fin. ff. de interd.

c ¶ *Glo. seq. reci. per quæstionem quid de leuibus.*

c ¶ *Grauia.*] Maxime quoniam si super articulo aliquo appellatio facta est, ad ea quæ postea emergunt, non extenditur: quia in aliis remanet sub iurisdictione iudicis sui. infra eod. proposuit. & supra eod. cum teneamur. ergo multo fortius appellatio illos non defendit in enormibus. vt infra. eod. c. proposuit c,

d ¶ *Iniquitate.*] sic supra ea. eo. c. ad nostram. & c, cum sit. in fin, & c. pervenit. & c, consuluit,

iurisdictione iudicis, nisi in eo tantum super quo appellatur. supra eo. cum teneamur. & c. ad hoc. & infra eod. pastoralis. & infra eod. Romana. §. cum vero.

¶ *Glo. seq. arg. quòd sic, & soluit.*

a Concor. l. sæpe. ff. de of. procon. & l. eum q. §. si mulier. in glo. ff. de iniur.

a ¶ *Non debet.*] Hoc verbũ, debet, necessitatem importat. Sim. 11. q. 4. debent. [a] vnde si appellans vult eum recusare, potest, quia suspectus est: vt hic dicit. & supra eod. ad hæc. alioquin sit. nollet eum recusare, tenetur coram illo respondere: quia suus iudex est. Sed quid si appellaui à delegato & pendente appellatione iterum datur iudex contra me in alia causa: nũquid potero ipsum recusare propter ipsam appellationem? dicas q̃ sic, arg. illius cap. Dicas quòd hæc recusatio pendente priori appellatione est in pendenti. [b] Nã si pronuncietur appellationem tenuisse, apparet quòd eum grauauit: & sic admittitur recusatio in secunda causa: arg. infra eod. postremo. si autem pronunciatur male appellatum, apparet quòd illum nõ grauauit. vnde remittitur ad primum iudicem. infra eo. c. cum in ecclesia. & c. vt debitus. & sic non poterit eum recusare in alia causa.

b Immo statim recurritur ad arbitros: & probato coram eis grauami ne, procedet recusatio, aliter non: vt dixi supra eo. ad hęc si. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

† Cap. 41. eo. tit. in 1. compilat. Et post concil. Lateran. sub Alexan. iij. par. 3. ca. 2.

b ¶ *Manifesto.*] Habes hic quòd in notoriis nõ est locus recusationi, sicut nec appellationi. [c] ꝛ. eod. c. cum sit. & c. consuluit. Arg. contra. 2. q. 5. quia suspecti. sed illud de manifestis non notoriis. hic vero de manifesto, quod est notorium.

c De hoc articulo præter Innocen tium, Hostiensem, & Ioann. And. hic, vide Iulium Clarũ in pract. crimi. §. fin. q. 94.

† Vide archidiaconũ in c. qui iubente. 11. q. 3. vbi dicit satisfactionem non esse denegandam excommunicato, licet venia interdũ denegetur. hæc enim differunt.

non debet [a] ad respondendũ super aliis compellere: nisi pro crimine adeo graui & manifesto [b], quo ipso actu merito sit damnandus.

¶ Idem Cantuarien. archiepiscopo.

¶ *Absoluitur excommunicatus cautione recepta, licet aduersarius, vel excommunicator ne absoluatur, appellet. h. d. secundum vnum intellectum, quẽ tamen oportet limitare, quando excommunicatio non fuit lata pro manifesta contumacia, vel offensa: quia tũc non debet absolui: nisi satisfactione præcedente, vt in c. ex parte. 1. infra de verbor. signifi.*

CAP. XXV.

QVa † fronte nos consulere valeas, non videmus: cum dicaris ordinem iuris peruertere [c] iam enim non in ecclesia, sicut est canonicum [d] & honestum: non etiam in palatio, non in camera tua, sed in camera regis, contra debitum [e] iuris, & pontificalis officij digni tatem, episcoporum electiones diceris confirmare: & infra.

¶ Sane si quis pro contumacia, vel alia [f] qualibet causa, interdicto vel excommunicatione tenetur adstrictus, & offert se ad iustitiam de his pro quibus sententiam ipsam excepit: iudex † eum (ne in excommunicatione decedat [g]) absoluere poterit: etiam si pars aduersa ne absoluatur, appellationis obstaculum interponat: ab ipso tamen ante absolutionem sufficienti cautione [h] recepta, quòd vel in præsentia Romani pontificis, ad cuius audientiam appellatur si maluerit aduersarius, vel coram iudice cui causam delegauerit, iuris pareat æquitati. ¶ De his etiam qui conqueruntur [i] se irrationabiliter excõmunicationi vel interdicto suppositos, illud [k] idẽ dicimus, etiam si ij qui huiusmodi protulerunt sententiam, ad sedem Apostolicã duxerint appellandum.

¶ Idem in concilio Lateranen.

¶ *Prælatus subditum suspendere vel excommunicare non debet, nisi monitione præmissa: nec subditus contra disciplinam ecclesiasticam appellare potest, maxime si est religiosus. Et iudex à quo, præfigit terminum appellanti, ad appellationem prosequẽdam: infra quem si non prosequitur, iudex à quo reassumit iurisdictionem: Appellans vero non prosequens appellationem suam, condemnatur in expensis appellato hoc prosequenti.*

CAP. XXVI.

EPrehensibilis: & infra. ¶ Presẽti † decreto statuti-

c ¶ *Contra debitum iuris.*] Cõfirmatio enim causæ cognitionem desiderat d: vt 23. dist. illud. 47. dist. de Petro. & ideo de plano expediri non potest. 3. q. 3. c. inducias. §. spatium. & 9. a iudice. & 2. q. 3. c. si quem. §. notandum. ver. item pro tribunali. & non de plano. & ff. de of. proconsu. l. nec quicquam. C. de sent. & interlo. iud. cum sententiam. ff. de reg. iur. omnia quęcunque. & talia fieri nõ debent nisi præmissa diligenti examinatione tã personę, quàm de modo electionis. supra de ele. nihil est. & fieri non debent sine consilio capituli sui, vel maioris partis. infra de iis quæ fi. à præla. sine consensu ca. nouit. & c. quanto.

d Vnde requiritur q̃ præcedat citatio secundũ formam traditam. de elect. c. vlt. lib. 6. Ioan. And.

f ¶ *Cõtumacia vel alia.*] Infra de verb. signifi. ca. ex parte.

g ¶ *Decedat.*] Quia pp peccatum homo citius etiam mori præsumitur. 11. q. 3. episcopi si sacerdotali. in fin. & arg. 12. q. 1. ca. 2. tollit Deus malos de medio, ne peccatum eorum augeatur. 23. q. 4. ea vindicta. ver. magni sancti viri. sicut tollit bonos ne malitia mutet intellectum eorum. de pœni. dist. 4. si ex bono. & ideo propter periculum mortis non admittitur hæc appellatio, nec in iis quæ dilationem nõ capiunt: vt ff. de ap. reci. vel non. l. vlti. & 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua. & §. sunt quorum: ver. si quis ausus. C. de sepul. vio. l. vlti. & ff. de fe. l. 1. §. 2. & l. solet. Præterea nihil deperiit aduersario si absoluatur & ei prodest, quo casu nõ est eius malitiæ indulgendum. ff. de rei ven. in fundo. & ff. de aqua. plu. ar. in summa. §. item variis. sic propter periculum mortis citius absoluitur [e] ꝛ. de sen. excom. sacro. & c. nup.

† Scilicet Alexander iij. in concilio Lateran. c. 6. & c. 42. eo. tit. in 1. compil.

¶ *Glo. seq. reci. per quæstionem, an iuratoria, & c.*

h ¶ *Cautione.*] Ergo non iuratoria, quia nomine cautionis simplex promissio intelligitur. C. de verb. sign. sancimus. immo iuratoria cautio præstatur in absolutione, cum illa sit forma ecclesiæ generaliter statuta. infra de senten. excom. ex tenore. & c. cum desideres. & c. super eo. immo in casu isto cum excommunicatur quis quia non paret iuri, non debet absolui, nisi præstita cautione sufficienti quòd iuri parebit: sicut cum restituitur possessio. supra de sequestra. c. 1. in fin. sed in aliis excommunicationibus sufficit iuratoria: alias videtur fieri iniuria aduersario.

† Quàm caute & prudenter sentẽtiam excommunicationis ferenda sit in antiquẽ, tradit concilium Tridentinum sessio. 24. de reformatio. ca 3. quod vide to.

i ¶ *Conqueruntur.*] Coram superiore excommunicatoris, qui per simplicem querelam de excommunicatione cognoscere potest. supra de of. ordi. ad reprimendam. & infra de sen. excom. sacro.

e Quandoque tamen differtur absolutio, super quo vide quod not. 18 dist. si quis autem. in vlt. glo. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. alle. contrarium: & ibi remittit.*

k ¶ *Illud idem.*] Quòd absoluatur scilicet non obstante appellatione illius, qui ipsum excommunicauit. arg. contra infra eo. solicitudinem. Sol. ibi.

Reprehensibilis.] Quinque sunt dicta huius textus. Secundum: ibi, *Nec subiecti*. Tertium: ibi, *Si vero*. Quartum: ibi, *Si autem*. Quintum: ibi, *Præcipue vero*. Abb.

CASVS. Quia prælati nimis prompti erãt & faciles ad excommunicandum, & subditi promptiores ad appellandum: volens Lateran. concilium prouidere super his, tam subditis quàm prælatis, statuit, quòd prælati suspensionis vel excommunicationis sententiam nullatenus proferant in subiectos, nisi canonica communicatione præmissa: nisi forte talis sit culpa, quæ ipso facto suspensionẽ vel excommunicationem inducat, nec subiecti contra disciplinam ecclesiasticam appellæ præsumant. Sed si aliquis pro sua necessitate appellauerit, competens sibi terminus præfigatur ad prosequendam appellationem: quod si infra terminum non fuerit prosecutus, ex tunc eps auctoritate sua vtatur. Si autem aliquis appellauerit, & ille contra quem fuerit appellatum venerit, ille vero qui appellauit venire neglexerit: si proprium habuerit, in expensis parti alteri condemnetur, vt hoc saltẽ timore perterritus, nõ facile quis appellet. In fine dicit, quòd religiosi cum pro suis excessibus fuerint corrigendi, cõtra regularem

Universidad de Burgos
Biblioteca

gularem disciplinam non appellent. Not. quòd canonica monitio præcedere debet excommunicationem. Item si quis infra terminum sibi statutum appellationem non prosequitur, iudex postea officio suo vtatur. Item qui non prosequitur appellationem suam, condemnari debet aduersario eam prosequenti in expensis. Item à correctione non appellatur.

a ¶ *Canonica commonitione.*] Trina scilicet, illa enim dicitur canonica. 16.q.7.omnes decimæ.& 17.q. 4. de presbyterorũ. de canonica ª admonitione habes ẽ. de iud. c. nouit.& 2. q. 1. si peccauerit. & si quis ea omissa aliquem excommunicauerit, per vnum mensem ingressum ecclesiæ sibi nouerit interdictũ.

ª Melius dixisset Euangelica, Ioan. And.

b Idest, in pœnam, siue coercitionẽ.

infra de sententia excom. sacro. & in odium ᵇ prælatorum, qui excommunicabant non præmissa admonitione, contra istud concilium emanauit illa constitutio: sacro. &c.cum medicinalis. quæ imponit ipso iure pœnam illam prælatis.

b ¶ *Proferant.*] Tenet tamen, licet contra hoc faciant.11. q. 3. sententia pastoris. nisi in duobus casibus. infra de sententia excommunica.c. per tuas.vbi habes duos casus. tertium habes in c. statuimus. & quartum habes 24. quæstio. 1. audiuimus.& sic sunt quatuor casus,in quibus nõ tenet sententia pastoris.

c ¶ *Ipso suo genere.*] Id est ipso facto.supra eod. c. proposuit. in fi. vt 17. q. 4. si quis suadente. 81. distin. si quis sacerdotum.& c.si quis amodo. 1.q.1.reperiuntur. & infra.de sentent. excom.si concubinæ.& c.nuper ᶜ. tunc enim possunt puniri sine admonitione, & sine pœna illius constitutionis, sacro.

d ¶ *Nec subiecti.*] Quia subiecti constitutionem illam non seruabant, immo indifferenter appellabant, non expectata aliqua admonitione, & nulla causa præmissa. Alia etiam constitutio edita est contra ipsos, quæ illis imponit silentium. infra eodem.cum speciali. & sic patet quòd subditi contra ecclesiasticam disciplinam non appellant, nisi grauarentur iniuste secundum tenorem illius constitutionis, cum speciali.

e ¶ *Competens.*]Secundum tenorem illius decreta.supra eod.cum sit. si exposuit causam probabilem suæ appellationis ante sententiam. ĵ. eo.vt debitus. post sententiam est necesse allegare aliquam causam.

f ¶ *Tunc episcopus.*]Quia perinde est ac si non appellauerit.supra eo. cum sit. & infra eod.sæpe.

g ¶ *Si quid proprium.*] Punitur appellans qui non prosequitur appellationem in expensis alteri parti, ex eo quòd ipsum ad iudicium prouocauit,& non venit: & si prosecutus fuisset per procuratorem non ad tractandam litem,sed ad impetrandas litteras : aduersario legitime prosequente , ad totam causam similiter condemnatur , quia non venit sufficienter instructus.infra eod.Nicolao.sed si non habeat proprium : aliàs punietur secundum arbitrium iudicis.14.q.5.si res.& supra de dolo & contuma.c.finem.si. ff.de iudi.eum quem temere.supra de rescriptis.cæterum.& cap.vltimo.

h ¶ *Regularem.*] Simile supra eo.ad nostram, vbi de hoc.

iij Ad hæc: *&infra.*] Duo sunt dicta. secundum: ibi, *Aut si.* Abbas.

CASVS. Iudex compellere debet appellantem , vt appellationem suam prosequatur infra terminum sibi præfixum : vel licet iuri coram ipso. In fine dicit, si aliqua partium iudicem habet suspectum , iudicem eligant,qui causam dirimat. Not.quòd iudex potest compellere appellantem, vt appellationem prosequatur. Item iudex ordinarius potest recusari,sed potest partes compellere, vt alium eligant coram quo quæstio terminetur.

i ¶ *Compellere.*]Sub alternatione,vt dictum est ẽ. eod.consuluit. & cap. peruenit. sic alternatiue cõpellitur quis ad continentiam vt 27.q.2.multorum.

k ¶ *Suspectum.*] Et ita ordinarius ᵈ potest recusari. De hac suspicione tene quod dicitur infra eodem cum speciali. & supra de foro compe. si quis.Bern.

ij Peruenit.] In prima ponitur decisa consultatio. In secunda responsio : ibi , *Cum autem.* quæ tria facit, quæ per se patent.Abbas Siculus.

CASVS. Episcopꝰ Salabrien. monuit G.canonicum suum,vt in ecclesia sua residentiam faceret:ille appellauit ; quæsiuit episcopus à Papa quid super hoc faceret? Mandat Papa eidẽ episcopo,quatenus illũ moneat, vt in ecclesia sua residentiam faciat, vel infra terminum competentẽ iter arripiat causa prosequendi appellationem: interim vero vices eius in prædicta ecclesia committat alicui honestæ personæ:& de beneficio illius ei ꝓuideatur: quod si alterũ istorũ non fecerit, præbenda ipsa priuet eũdẽ, & alij eam conferat, qui ibidẽ deseruiat. Nota quòd clerici in ecclesiis residentiam facere tenentur ad mandatũ sui prælati:quod si nõ fecerint, possunt eis priuari.

l ¶ *Residẽtiam.*] Quam quilibet clericus de iure communi facere debet. 7. q. 1. si quis in clero.& 91.distin.Eleutherius.infra de cleri. non resi. ex tuæ. & quia nonnulli. nisi iusta causa excusentur,puta infirmitate, vel si abest de licentia prælati sui.infra de cleric.non resi.relatum.

m ¶ *Frustratoriæ.*]Et ita admittitur hæc frustratoria appellatio , quæ hodie non recipitur , nisi causa probabilis exponatur in appellatione.infra eo.vt debitus.& cap.cum speciali.& c.interposita.

n ¶ *Arripiat.*]Terminus iste datur ad iter arripiendum,non ad præsentandum se iudici.De hoc dictum est supra eo.personas.ad hoc tamen præcise non potest compelli.C.de appel.l.eos.in fine.sed sub alternatione : vt sæpius dictum est.

¶ *Glos. seq. obiicit,& soluit.*

o ¶ *Assignes.*]Sed ex quo appellatio eius admittitur,quare dicit Papa ꝙ beneficia illius alij interim assignentur, cum appellatione interposita,quæ recipitur,nihil innouari oportet. 2. q.6.ca. post appellationem. §. appellatione ? Hoc ideo fit , quia ecclesia interim non debet carere suffragio clerici , & ideo ne seruitium ecclesiæ propter appellationem illius diminuatur,subtrahitur illi beneficium, & assignatur alij qui interim officiet ecclesiam vice sua , quia frustratoria videbatur appellatio. Bernar.

¶ *Glo. seq. notat,& remittit.*

p ¶ *Priues.*]Ex hoc patet , ꝙ qui in ecclesia sua non vult facere residentiam , põt à prælato suo ea priuari , nisi iusta causa fuerit impeditus , quare residere non posset. ĵ. de cleri. non resi. inter quatuor. & c.vlti.de hac materia dictum est ẽ.vt lit.non contest.qm̃ frequẽter.

Consu

† Videl. si suspecta. eũ glossa.& l. secundo requiris.ff. eo.

d De quo necessario intelligitur decr. secundum Abb. pro eo quòd delegatus recusatus non delegat. infra eo. secundo requiris.Ioa. And.

† Salesburien. Salesberien.

† Cap. 44. eo. tit. in 1 compil. Et de residẽtia canonicorum & aliarum personarũ ecclesiasticarũ vide quid nouissime diffinierit concilium Trident. sessio. 24. de refor. cap. 12.

† Hic locus vix potest intelligi, vt legitur in vulgatis, qui est apertior in antiquis, vt patet in notis huius capitis , quas videto.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compil. Et quantũ potestatẽ habeat Papa super Iudæos , & alios infideles, tradit Inn.& alij in c. super his. infra de voto.& vot. redemp.& plenissime Nicolaus Eymericus in Direct. Inquisit. par. 2. q. 40.

† Ianuensi, sed idem est, nam olim Genuam, Ianuam vocabant.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. compil. Et de missione nuntij an aliquid nunc operetur vide Panormi tanum infra hoc tit. c. vt debitus.

CAP. XXVII.

iij Ad †hæc: & infra. ¶ Cum à te super aliqua causa fuerit appellatum : fas tibi sit

† perterrit⁹. detentus. † deterritus.

† In codice Barbatiæ ira : contra regulã prælati sui , & capituli sui disciplinam appellare, &c.

c 32. casus quibus ipso iure quis in currit excõmunica. per constitu. lib. 6. not. eod. li.de sen. excommuni. eos qui. & 50.casus expressos per constituti. clc. & duos tacitos nor. in clc. de sent.excommunic.c.1. quorum 16. sunt reseruati. vt ibi notatur.Ioan. And.

Cap. 43. eo.tit.in 1. compilat. Et vide Felinum in c. exceptionẽ. supra de exceptionẽ.

CAP. XXVIII.

ij Peruenit †ad nos ; quòd cum G. ecclesiæ tuæ canonicum , vt in ea residentiam ł faceret ; monuisses , in appellationem prorupit : & infra.

¶ Cum autem frustratoriæ ᵐ dilationis causa videatur dictus canonicus appellasse:Mandamus , quatenus cum studiose moneas , vt in eadem ecclesia residentiam faciat : vel †infra terminum eam prosecuturus, iter ad nos arripiat ⁿ veniendi. Interim vero alicui honestæ personæ , vices eius in ecclesia prætaxata committas , & ei de beneficiis illius assignes ᵒ, vnde posit congrue sustentari. Quod si præfatus G. alterum istorum adimplere neglexerit, tu præbenda sua priues ᵖ eundem,& eam alij idoneæ personæ concedas.

¶ Idem.

¶ *A iudice iurisdictionem exequente, non appellatur.*

iij Consuluit.] Communis diuisio.Secunda:ibi , *Non conuenit.* Et intellige hanc litteram duobus modis.Primo quòd cum episcopus compelleret Iudæos , vt dimitterent mancipia Christiana in sua libertate, cum non sit licitum eis secundum iuris dispositionem habere seruos Christianos : appellabatur ab eo per regem Francorum , qui interponebat appellationem in fauorem Iudæorum,à quibus forte multa commoda percipiebat. Secundo modo potest intelligi , quòd non appellabat hic rex , sed appellabatur ab eo , qui tãquam minister ecclesiæ compellebat Iudæos, vt dimitterent seruos Christianos. Et vtraque lect. potest adaptari litteræ : nec mutatur iuris dispositio : nam vtroque casu appellatio erat contra dispositionem iuris, merito non erat admittenda.Abbas Siculus.

† Cap. 3. eo. tit. in 2. compil. De intellectu vide Guidonẽ Papæ hic.

† Vide l. capitalium. §. famosos. ff. de pœ.Bar. in l.de minore.§.tormenta. ff. de qõ.

CASVS. Quæritur an appellationi regis Francorum sit deferendum pro Iudæis , vt liceat eis habere mancipia Christiana,& synagogas ædificare ? Respondet Papa quòd non , cum sit contra concilium generale. Nota quòd appellationi factę contra leges & canones non est deferendum. Item nota contra Iudeos , quòd non possunt habere Christiana mancipia.

a ¶ *Pro huiusmodi appellationibus.*]Huiusmodi appellationibus non est deferendum contra canonicas sanctiones.54. dist.mãcipia. de quo decreto fit hic mentio , & ĵ.de Iudæ.multorum. & c. Iudæi. 2. & c. cum sit nimis. & sic patet quòd appellatio , quæ fit contra leges , vel canones, non est aliquatenus admittenda. infra de cleri. non resident. c. relatum. Bernardus.

iiij A *hæc.*]Idem dicit quod c.meminimus.& c.suggestum.supra eodem.

CASVS. Aliqua causa commissa est alicui appellatione remota, ille contra quem commissio facta est,appellat, dicens se pro eadem causa nuncium suum ad sedem Apost. destinasse:quæritur an tali appellationi sit deferendum ? Respondet Papa, quòd si constiterit iudici appellãtem destinasse nuncium ad sedem Apost.antequam partes essent citatæ,vel antequam delegatio causæ peruenisset ad ipsum, debet appellationi deferre. Si vero post citationẽ fuit nuncius destinatus:non tenetur appellationi deferre. hoc intellige secundum illam. ĵ. eod. vt debitus. Nota quòd missio nuncij excusat appellantem ne respondeat corã iudice,cui causa est commissa:& hoc intellige si nuncius mittatur antequam partes fuerint citatæ. Si vero post,non excusat. Item licet causa non admittatur appellatione remota,potest tamen appellari.

b ¶ *Delegatio.*]Id est cognitio delegationis factæ.

c ¶ *Ad sedem Apostolicam.*] hodie non admittitur talis appellatio, quia si haberet litteras super eodem negotio,non prodesset,si nondum essent iudici præsentatæ. ĵ.eod.vt debitus.Similiter habes. ẽ. eod.memini mus.vbi de hoc.

De *Priore.*] CASVS. Quidam canonicus regularis appellauit à suo Priore , qui modum excedebat in correctione, quem fecit vestibus vsque ad camisiam spoliare.Prior non obstante appellatione, processit enormiter contra illum canonicum,vnde conquestus fuit dominꝰ Papæ:vnde mandat cuidam iudici , vt si præfatus canonicus appellauit propter enormitates ipsius Prioris manifestas , quæ reddunt ipsum notabilem,& ipse non detulit appellationi,compellat ipsum ad Apost.sedem. cum litteris veritatem continentibus venire , satisfacturum de tanto excessu.Nota quòd prælatus non debet excedere modũ in corrigendo : alioquin tenet appellatio, quæ aliàs non teneret. Item qui non defert appellationi legitimæ,debet puniri.

¶ *Glo.seq.reci.per obiectionem decre.ad nostram.&c.*

d ¶ *Contempsit.*] Ex hoc patet,quòd si prælatus modum excedat in correctione , quod bene admittitur appellatio à tali correctione. ẽ. de offi.ordi. licet. aliàs à correctione non appellatur.ẽ. eo ad nostram.& c.reprehensibilis.vlt.respon.& ĵ.eo.cum speciali.in fi.

a Sicut iste vt dixi in tex. & patet in antiqua. & hoc respicit hæc glo. secundũ Ab. Ioan. And.

¶ *Gl.seq.reci.per obiect. de l.quoniam iudices.*

e ¶ *De tãto excessu.*] Et sic patet quòd qui non defert legitimæ appellationi,debet puniri , & si clericus fuit,deponi debet.2.quæst.2.vt decreto. si laicus xxx. pondo auri mulctetur.C.de appella. quoniam iudices.

¶ Cap. 5. eo. tit. in 2. com pil.

CAP. XXIX.

iij Consulũit †nos tua fraternitas,vtrum sit appellationibus deferendum à rege Francorum pro Iudæis interpositis , vt mancipia detineant Christiana : & infra. ¶ Non conuenit vt pro huiusmodi ª appellationibus , ab obseruatione decreti debeas abstinere.

¶ Idem Genuensi †archiepiscopo.

¶ *Qui ante citationem vel notitiam litterarum misit nuncium ad Papam, appellare potest ne delegatus procedat: secus si post.*

CAP. XXX.

iiij Ad †hæc, sicut asseris: & infra. ¶ Respondemus , quòd iudex si ei constiterit appellantem , antequam partes essent citatæ , vel delegatio ᵇ causæ peruenisset ad ipsum , qui appellationis interponit obstaculum , nuncium ad sedem Apostolicam ᶜ destinasse , factæ debet appellationi deferre : sed si post citationem fuerit destinatus , satis potest exequi quod mandatur.

¶ Idem.

¶ *Qui non detulit appellationi interpositæ ad Papam,mittitur cum litteris ordinarij ad curiam puniendus.*

CAP. XXXI.

De †Priore:& infra. ¶ Cæterum si præfatus canonicus Priorem propter suas enormitates manifestas , quæ ipsum notabilem reddunt †, ad sedem Apostolicam appellauit: & ipse tali appellationi deferre contempsit, ᵈ eum cum litteris tuis veritatem continentibus, de tanto excessu ᵉ satisfacturũ ad sedem Apostolicam venire compellas.

¶ Idem.

¶ *Contra constitutiones regulares appellatio religiosum non defendit.*

CAP. XXXII.

Via †nos: & infra. ¶ Vt ab bates ſqui de aliqua publica infamia ᵍpublice respersi sunt †aut conuicti,ʰ deinde† in communi capitulo ⁱ commoniti,prælationi cedere noluerint, appellandi non habeant facultatem.

¶ Idem.

¶ *Iudex à quo,potest præfigere terminum appellanti ad prosequendam appellationem:quo lapso reassumit iudex iurisdictionem.*

CAP. XXXIII.

Audaures nostras:& infra. ¶ Appellanti ad prosecutionem appellationis , terminus ᵏ congruus præfigatur : infra quem si appellationem non fuerit prosecutus , extunc compellatur stare iudicio delegati.

¶ Idem Abulen.episcopo.

¶ *Si præcedente grauamine quis summittit se protectioni superioris,habetur pro appellante , dummodo seruauerit ea,quæ in appellatione sunt necessaria.*

CAP. XXXIIII.

Audientiam nostram noueris peruenisse , quod

¶ Cap. 7. eo. tit. in 2. com pil. Et vide Lãfrancum de Oriano, in c. quoniã contra. supra de probatio.

i ¶ *In communi capitulo.*] Quod facere debent abbates & Priores de triennio in triennium. ĵ. de statu regula. in singulis.& si sponte cedere noluerint , tunc præsidentes capitulo denuncient episcopo diœcesano,qui ipsum remoueat. ĵ.de sta.reg.in singulis.& cap.seq. §.1.& in tali casu non habet locum hæc appellatio contra huiusmodi correctionẽ, maxime cum publice sint infamati, vt per talem appellationem remaneat infamia.sim. ẽ. eo.consuluit.sic & à pœna legis appellari non potest.ff.de verborum significa.l.antepenultima.

Audires.] Aduerte quia istud cap. non est ex toto superfluum: Nam loquitur in delegato , de quo non habebamus textum ita apertum.Abbas Siculus.

CASVS. Dicitur in capitulo isto,quòd iudex debet appellanti competentẽ terminum præfigere ad appellationem suam prosequendam, infra quem si non fuerit prosecutus appellationem , extunc debet iudex ipsum compellere stare iuri coram eo.Not.quòd tẽpus potest præfigi à iudice appellationi prosequendæ. Item qui non prosequitur appellationem, incidit in iurisdictionem iudicis à quo appellauit.

K ¶ *Terminus.*] Hoc iam sæpius dictũ est ẽ. eod.personas.& c.seq. & ĵ.eo.sæpe.& c.oblatæ.quia perinde est ac si non esset appellatum.

Audientiam.] Qui se & sua protectioni Papæ summittit , licet verbum, appello,non exprimat, intelligitur appellasse. h.d.Primo narrat factum.In secundo dat iudicem:ibi, *Licet autem.* Abb.Sicu.

CASVS. Ecclesia sancti Iacobi Zamoren.subest ecclesiæ Cõpostellanæ.Episcopus Zamoren.multipliciter molestabat G.præsbyterum prędictæ ecclesiæ sancti Iacobi Zamoren. propter quod idem presbyter se & ecclesiã suã sub protectione domini Papæ suppoſuit:sed prędictus episcopus nihilominus post inuocatum sedis Apost.patrocinium, quia forte verbum appellationis,non expresit,dictum presbyterum excõmunicauit:propter quod idẽ presbyter domino Papæ fuit conquestus.

¶ Cap. 6. eo. tit. in 2. com pil. Vnde cognosces apte huius decretalis sensum.

b Tamen hæc decret. exprimit de iudicio delegati. Ioan. And.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Respondet Papa, licet ꝓdictus ꝓsbyter ex simplicitate verbū appellationis non expresserit, tamē se & sua sub protectione Apostolica subiecerat: vnde sine causæ cognitione non debuit aliqua sententia condemnari: vnde mādat, quatenus si constiterit ita esse, sententiā, quam prædictus episcopus tulit in eundem presbyterum, denunciet nullam esse.

Nota quod simplicitati parcendū est. Item idem est supponere se sub protectione Papæ, sicut appellare ad ipsum: vt hic patet. sed hoc intelligo extra iudicium. Item nō refert an aliquid ex æquipollentibus fiat. Item sine causæ cognitione non debet aliquis condemnari, nisi in notoriis, vbi ordo iuris non seruatur. Item nemo ius sibi dicere debet. Item sententia excommunicationis post appellationem lata, non tenet.

† Dictio, nam, deest in antiquis.

a ¶ *Ecclesiæ.*] quæ est propria Compostellanæ ecclesiæ.

† Cap. 2. tit. de rescr. in 2. compil. Vnde intelliges hoc fragmentū. & vide l. legatus. ff. de offi. præsid. & l. munerum. & §. iudicandi. cum ibi notatis ff. de muner. & honor.

b ¶ *Ex simplicitate.*] Vnde ei parcendum fuit. 86. distinct. tanta. & ff. de iur. om. iud. si quis id, §. doli. & ff. si quis in ius voca. non ierit. l. 2. §. 1. C. de testam. l. vlti. & ꝛ. de præscript. super litteris.

† Vvaltero † Gualtero.

c ¶ *Nostræ protectionis.*] Arg. ꝛ. de priuile. ex parte. vbi non eximitur, licet aliquis habeat litteras protectionis domini papæ, à iurisdictione sui iudicis. Solutio. ibi loquitur de generali protectione, hic specialis protectio fuit, quæ obtinuit vicem appellationis. & præter ea ibi constat illos subesse suis prælatis. hic sacerdos iste non erat de iurisdictione Zamoren. episcopi, immo dicebat se subesse ecclesiæ sancti Iacobi Compostellan. & erat in possessione libertatis, & allegabat superhoc priuilegium Compostellanæ ecclesiæ: quare sententia Zamoren. non tenuit. vnde sine causæ cognitione ius sibi dicere non debuit in presbyterum illum: ipso enim facto appellauit. argumentum ꝛ. eod. dilecti. & cap. vt nostrum.

Litteræ protectionis Papæ an eximant aliquē à iurisdict. sui iudicis.

d ¶ *Cognitione.*] Delegata à Papa: quia ipse non posset cognoscere de hoc, an iusta causa fuisset huiusmodi protectio vel nō, & an haberet a iurisdictionem in ipsum: quia nemo ius sibi dicere potest. C. ne quis in sua causa. l. vnica. Ber.

e ¶ *Denuntiet non tenere.*] Et sic nulla fuit sententia tamquam à non suo iudice lata pro huiusmodi protectione, ac si verbum appellationis expressisset. sic ꝛ. de senten. excom. per tuas.

a In hoc male dicit glo. nisi restringas hoc dictum cum proximo: & hoc plenius intelliges per not. infra eo. solicitudinem. in glo. sed quære. in fi. Ioā.

Accepta.] Diuiditur in duas partes. Secunda, ibi: *Non debet.* Abbas.

CASVS. Dicitur in capitulo isto, ꝙ si contigerit ab audientia alicuius iudicis appellari, non debet causa ad ipsum remitti, nisi partes in hoc consentiant. Not. ꝙ causa non debet ad eum remitti, à quo est appellatum, nisi in casibus.

f ¶ *Ad eos.*] Vt 2. q. 6. §. vlt. & c. si quis episcopus accusatus. & C. de appel. eos qui. & ꝛ. de senten. excom. per tuas.

¶ *Glo. seq. reci. per obiect. resoluitur plurale in singulare.*

b Et sic resoluitur plurale in singulare. infra de pri. vt priuilegia. ad fi. & sic etiā debet exponi. infra cap. 1. lib. 6. Ioan. And.

g ¶ *Nisi partes.*] i. pars appellans [b]: quia non obstante dictione alterius partis potest appellans redire ad priorem iudicem. ꝛ. eodem interposita. §. 1. tamen condemnabitur appellans aduersario in expensis alteri parti, si contradicente aduersario reuertitur ad eum iudicem: vt ibi dicitur.

Postremo.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ si iudex delegatus sit consanguineus impetrantis, vel fuerit aduocatus in eadem, vel alia iusta causa suspectus, potest legitime recusari, licet sit ei causa remota appellatione commissa. Nota quòd si iudex fuerit consanguineus impetrantis, vel aduocatus in eadem causa, recusari potest, licet appellatio in litteris sit remota. Item ex qualibet iusta causa potest iudex recusari.

c De hoc articulo vide Hippolytū de Marsiliis singu. 133. incip. affinitas repellēs.

¶ *Glo. seq. quærit, arguit pro & contra, & soluit. Secundo iterum quærit & soluit. tertio ponit alia exempla suspicionis & remittit.*

h ¶ *Consanguineus.*] Sed vsque [c] ad quem gradum intelligimus istā consanguinitatem? Videtur quòd vsque ad septimum, quia vsque ad illum gradum succederet illi, aliis deficientibus. 35. q. 5. ad fedem in 1. col. vnde cum remaneat affectio, potest recusari vsque ad illum gradum in quo posset ei succedere. argu. contra. quia hodie consanguinitas vltra quartum gradum non extenditur. ꝛ. de consangui. & aff. non debet. ar. illius constitutionis, non debet. posset dici, quòd vltra quartum gradum non posset recusari vt suspectus sed certe honestius reputo, ꝙ in superioribus adhuc repellatur: quia semper affectio & dilectio prima remanet: & succederet ei, vt dictum est. modica enim causa repellit iudicem, puta familiaritas. ꝛ. de offi. deleg. insinuante. & periculosum est sub iudice litigare suspecto. 3. q. 5. quia suspecti. li. & C. de iud. apertissimi. Quid si iudex æqualiter esset consanguineus vtriusque? Tunc par affectionis causa suspicionem remouet [d]. ff. de ritu nup. nō solum. §. de vno. Item remoueretur iudex si esset dominus impetrantis. ꝛ. de offi. deleg. causam quæ. vbi plures casus notantur. Item de hoc plures casus inuenies ꝛ. vt lit. non contest. accedens. Item si ab ipso appellatur in alia causa. ꝛ. eo. ad hæc. & c. proposuit. de eo qđ hic dicitur, & ꝛ. de off. delegati. causam quæ. & in decre. prædicta, accedens. plane inuenies de hoc. Bern.

c Et Inno. cum eis supra de consue. cum insuper. Ioan. And.

i ¶ *Aduocati officio.*] Qui enim fuit aduocatus in causa, postea in ea iudex esse non debet, aut assessor, ne actionis sue vel aduocationis memor, incorrupti iudicis non possit nomen præferre. C. de offi. assessio. nemo. in fine. & qui similem causam habet, remouetur. ꝛ. de iudiciis. causam quæ. Bernardus.

d Idem not. in teste. 3. q. 5. c. 1. & in §. de vno. Item remoueretur iudex si esset dominus impetrantis. ꝛ. de offi. deleg. causam quæ. vbi plures casus notantur. Item de hoc plures casus inuenies ꝛ. vt lit. non contest. accedens. Item si ab ipso appellatur in alia causa. ꝛ. eo. ad hæc. & c. proposuit. de eo qđ hic dicitur, & ꝛ. de off. delegati. causam quæ. & in decre. prædicta, accedens. plane inuenies de hoc. Bern.

v *Ad hæc.*] Communis diuisio. Secunda: ibi, *Noueris.* Abbas.

CASVS. Aliqui clerici sunt interdicti, & appellant, & de appellatione constat non seruant interdictū, quæritur quid iuris? Respondeo sicut post appellationem legitimam nemo potest excommunicari, sic clerici non possunt declinare interdictum, cui ante appellationem suppositi fuerant. Nota quòd post appellationem nemo potest excommunicari. Item si excommunicatio, vel interdictum præcedat, non releuatur per appellationem sequentem.

¶ *Glos. seq. primo æquiparat excommunicationem & interdictum. Secundo quærit: ponit duas opin. contrarias, dicens primam seruari, quam in parte declarat & remittit, & in fi. sic loquitur, quòd quid sentiat non apparet.*

K ¶ *Interdictum.*] Nota ꝙ excōicatio & interdictum æquiparantur in hoc, ꝙ sicut excōmunicatio post appellationem non tenet. ꝛ. de sent. excom. per tuas. ita & interdictum emissum per appellationem subsequentem non suspenditur, vt hic patet: & econuerso ꝛ. eo. pastoralis. nisi sub conditione ponatur interdictum. siue sententia feratur medio tempore, potest appellari. ꝛ. eo. præterea. & ꝛ. eo. dilectis. §. quia. Sed quid si aliqua ecclesia interdicta est, & episcopus suspendat ad tempus interdictum, vt in ea celebretur, si quis tunc appellat, nunquid valet appellatio? Videtur quòd non, licet relaxetur interdictum ad tempus vt in ea celebretur, interdictum tamen est, & in interdicta ecclesia bene celebratur. ꝛ. de priui. cum & plantare. §. quod si. & c. vt priuilegia. ꝛ. de offi. ordi. irrefragabili. & excommunicatus etiam potest prædicari. ꝛ. de sent. excom. responso. & c. cum voluntate. 1. respon. non enim est nouum interdictum, licet eius executio suspendatur. argum. ff. de preca, sed si manente. ff. de pecul. peculium. §. si ære. & ita appellatio non suspendit interdictum, & sic episcopus potest suspendere suum interdictum, nec prodest appellare medio tempore: & hoc dicunt Lau. & Vincen. & Tanc [e]. ꝛ. eo. dilectis. §. quia. Et alij dixerunt sicut Guli. Naso, quòd episcopus nunquam potest suspendere suum interdictum quin tollat illud ex toto: vnde si tunc appelletur, & iusta sit appellatio, defendetur per appellationem: & illud quod inducunt prædicti doctores ad hoc probandum, non probat hæc decret. cum & plantare. quia illud fit auctoritate speciali domini Papæ: vnde alij ad consequentiam trahere non possunt, vt possint facere quod celebretur in ecclesia interdicta. de facto tamen seruatur opinio prædictorum doctorum: & quòd hoc possit fieri. probatur infra eod. dilectis. §. quia. vbi de hoc. De appellatione facta dum suspenditur interdictum, dic, vt not. in prædicto. §. quia. dixit Tan, quòd

† Cap. 45. eod. tit. in 2. compil. & post concil. par. 10. cap. 18.

† Cap. 11. eo. tit. in 2. compil. Et vide hic præ aliis Guidonem Papæ.

† Nouarien si.

† Cap. 46. eod. tit. in 1. compil. Quō autem conueniāt & differant interdictum & excommunicatio tradit Ioā. Anania. in Rub. de cleri. excom. minist. & Geminianus in c. 1. de sen. excom. li. 6.

† Vide l. qui ad ciuilia. C. de ap. & l. vni. C. vt eau. post pube. adsit tut.

quòd si ecclesia interdicatur, tale interdictum potest suspendi: sed si homo interdicatur, tale interdictum non potest suspendi quin tollatur in totum: quia non potest esse in ecclesia & extra eodem tempore. Sed non credo, quòd episcopus possit dare alicui priuilegium celebrandi in ecclesia interdicta: quia illud pertinet ad Papam.

ADDITIO. Et est arg. pro eis ꝛ. de offi. ord. irrefragabili. & hoc est quasi expressum in tex. & in gl. ꝛ. eo. dilectis.

a ¶ *Declinare.*] Infra eo. pastoralis.

Cum in ecclesia.] Primo narrat factum. Secundo prouidet: ibi, *Vnde.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam clerici de Gallia Linconien. episcopi volentes ipsius iudicium declinare, vt sub archiepiscopo litigarent sine rationabili causa euitabant episcopum suum, appellando ad archiepiscopum: Significatum fuit hoc domino Papæ: Vnde mandat ipsi archiepiscopo, quatenus si aliquando contigerit aliquem de clericis à prædicto episcopo appellare ad ipsum, non prius eorum appellationem admittat, quàm ei constiterit appellationem interpositam fuisse, vel ab iniusto grauamine, vel ab iniusta condemnatione: alioquin remittat illos ad episcopum suum. Nota quòd archiepiscopus nō est iudex ordinarius sub ditorū suffraganeorum, nisi in certis casibus. Item nullus debet appellare nisi grauetur: alioquin remittendus est ad eum à quo appellauit.

† Cap. 13. eo. tit. in 2. compil.

b ¶ *Obseruare.*] Quod de iure facere non possunt nisi per appellationem, & in aliis certis casibus, qui notantur ꝛ. de offi. ord. pastoralis. loquitur Papa archiepiscopo Cantuarien.

c ¶ *A grauamine.*] Expresso in appellatione, in quo casu tantum tenet appellatio ante sententiam. infra eo. vt debitus. & c. cum causam. in fine. & c. dilecto.

d ¶ *Iniusta condemnatione.*] In casu isto cum appellatur à diffinitiua sententia, non est necesse causam exprimere, nisi quòd dicat, appello ab iniusta sententia [a]: & tunc debet superior cognoscere, vel alij committere secundum arbitrium suum.

a Concor. tex. in l. minoribus. & ibi Bal. C. de his quib' vt indig.

¶ *Glo. seq. arguit & remittit.*

e ¶ *Alioquin.*] Id est si appellatio non sit legitima, remittitur ad illum à quo appellauit [b], vt procedat in causa cum appellauit à grauamine, vel ꝙ exequatur sententiam quam ipse superior confirmauit. & sic est hic opti. argu. ꝙ iudex appellationis qui confirmat sententiam, quam alius tulit, nō debeat ipsam mandare executioni, sed primus. De hac materia tractatur supra de offi. dele. pastoralis. §. præterea.

b Videto hic Io. And.

f ¶ *Remittas.*] Aliàs cā ad eum à quo appellatū est, remitti non debet, nisi de consensu appellantis. ꝛ. eod. accepta. & infra eod. interposita. §. 2.

g ¶ *Eius iudicio.*] Ita ꝙ omne ius saluum sit ei contra quem fuit appellatum: vt si tunc fuit minor, nunc autem factus maior, iure minoris vtetur. ff. de minori. 1. intra vtile. 1. responso.

e Hæc glossula nec Bernardi est, nec in vetustis exēplaribus reperitur.

h ¶ *Paruitorum.*] Nam [c] archiepiscopi non habent iurisdictionem super subditis suffraganeorum suorum: nisi in certis casibus. supra de offi. ordi. c. pastoralis. & capitulo, duo simul.

c Et Inno. ibi.

Directæ.] Communis diuisio. Secunda: ibi, *Responsemus.* Abbas.

CASVS. Quædam causa matrimonialis tractabatur coram ordinario: coram quo vir impedimentum consanguinitatis opposuit: mulier sedem Apost. appellauit, iudex statuit terminum appellanti: mulier illa non fuit prosecuta appellationem in termino constituto, & ea renunciante appellationi, iudex in causa procedens, recepit testes de consanguinitate: Tandem mulier iterum appellauit: petiit iudex vtrum debeat ad sententiā pro cedere? Rñdet Papa, ꝙ licet in cōcilio Laterañ. sit statutum, vt si aliquis appellauit, & infra terminum sibi præfixū appellationem suam non fuerit prosecutus, iudex auctoritate sua libere possit vti: tñ quia iterum appellauit (quod sibi licuit in eadē causa) à iurisdictiōe illius fuit exēpta, præsertim cum hic ageretur ad separationē matrimonij, qđ est res fauorabilis. Not. ꝙ si appellans appellationem suam in termino præfixo non prosequitur, iudex postea in causa procedet. Item in eadē causa potest bis appellari, super vno articulo. Itē matrimonium res fauorabilis est.

i ¶ *Renūciante.*] Supra de offi. deleg. gratū. ipso enim facto renunciauit appellationi testes producēdo. sic ꝛ. de iis q̄ fi. a ma. part. cap. capit. ex ore. ꝛ. de priuile. si de terra. & c. accedentibus.

† Cap. 14. eo. tit. in 2. compil. Et in hac materia vide Bal. in repet. c. cōmissa. de elect. lib. 6. & de intellectu Anton. But. in c. licet. de voto & voti redemp.

† In omnibus manuscriptis ita: ei licuerit in eadem causa appellare secūdo: & hanc lectionē approuit glo. Ta. hic verbo: appellare.

† In codice Barbariæ, Clemēs iij.

k *Lateranen. concilij.*] Secūdo sic 2. q. 6. c. si autem. §. si quis in quacunque. & C. ne li. in vna eademque causa. l. vnica. & quod dicit, appellare secundo, intellige à diffinitiua sententia, à qua secundo appellare permissum est [d], & non vltra. ꝛ. eo. fin. & vt dicunt iura prædicta. & hoc idem locum habet, ante sententiā si grauaretur quis pluries super vno articulo, secundo posset appellare etiā super illo, immo ante sententiam si grauaretur quis posset appellare pluries quàm secundo vel tertio vel quarto, quotiens super diuersis articulis grauaretur: quia super vnoquoque articulo licitum est appellare si grauaretur.

d Eidē personæ. hoc dicto pro tanto quia si à sententia cōtra te pro me lata appellasti secundo, & iudex secundæ app. casset. 1. & 2. sententiā, ob illa potero appellare: & hoc respectu appello quarto. & de hoc vide in Spec. de app. §. quotiens. s. per totū. §. Ioan. And.

m ¶ *Res fauorabilis.*] Infra qui matri. accusē. posse. videtur. Bern.

Præterea.] Primo ponitur consultatio. Secundo respōsio: ibi, *Videtur autem.* Abbas.

CASVS. Iudex ita protulit sniam: Nisi infra viginti dies satisfeceris Titio: cognoscas te suspensum, vel interdictum, vel excōicatum: ille cōtra quem snia lata est, medio tempore appellauit, nec ad diem præfixum satisfecit: quæritur vtrum ille sit excōicatus, aut non propter appellationem ante terminum interpositam? Respondet Papa, ꝙ appellatio huiusmodi sniam impedit & suspendit. Nota ꝙ sententia excōicationis lata sub ꝺitione vel in diē non ligat, nisi aduenīēte die vel ꝺitione: & ideo si medio tpe appelleē, suspēditur eius effectꝰ: vt hic patet.

n ¶ *Satisfeceris.*] Quid sit satisfacere, habes ff. qui satisda. cog. l. 1. & ff. de pig. act. si rem alienam. §. omnis. Lauren.

¶ *Glo. seq. tria facit. primo notat, & signat cōtrariū. secūdo ponit differētiam inter sententiā excōicationis & alias sentētias. Finis recit. per q. de excōmunicato sub conditione, qui ea pendente mutat forum.*

o ¶ *Impedire.*] Et ita suspenditur sententia, quæ nondum tenet. non enim tenebit nisi extante conditione. infra de sent. excom. à nobis. 1. ex quo autem teneret, non suspenderetur eius effectus per appellatio-

Universidad de Sevilla Biblioteca

nem.infra eod.pastoralis.in fin.Argu.contra. quia vbicunque conditio extiterit,perinde habetur ac si ab initio pure contrahatur.ff. qui pot.in pigno.ha.l.potior.& ita sententia excommunicationis sub conditione potest ferri, & statim currunt tempora appellationis, vnde statim appellandum est ante diem conditionis, vt hic patet. sic & aliæ sententiæ sub conditione possunt ferri. sed ibi infra decem dies est appellandum : post decem dies non auditur appellans, licet adhuc non exret conditio. 2. quæst. 6. biduum. & illud not. quòd si pendente conditione efficiatur de alieno foro , is in quem lata est huiusmodi sententia : puta quia transtulit domicilium alio loco , nihilominus ligatus erit existente conditione , nisi ante conditionem appellauerit. argum. C. de testa. manumiss. statuliberis. arg. op. ad hoc supra de foro competenti.capi. penult. Lauren.

† Cap.16. eo. tit.in 2. compil.

Reliquas quæstiones seu partes huius decretalis habes supra e.prudentiam. de offi. deleg. & c.prudentiã. de mut. peri.

† Aliàs ita: in quo taliter respondemus.aliàs ita: Inquisitioni tuæ taliter respõdemus.

† Lib. 26. in Iob c.7.

† Vide l.pater.§.fundũ. ff. delega. 3. & in l.cũ pater.§.dulcissimis.& vtro bique per Bart.ff.de leg.2.

† exequatur

† Aliàs ita: vtrũ inhibea tur primo, an secundo, medio an fine.

¶ Idem.

¶ Si per rescriptorum committantur plures articuli connexi , & in vno remoueatur appellatio , intelligitur remota etiam in aliis.hoc dicit.

CAP. XLI.

SEcundo† requiris, cum pluribus articulis in vna cõmissione positis,in vno tantum contingit appellationẽ expresse vetari : vtrum appellatio teneat, si super aliis fuerit appellatũ.¶ In quo† tibi respondemus, quòd cum secundum beatum Gregoriũ† verba intentioni [a] deseruiant† : & hæc sit nostra intentio , vt de omnibus articulis qui in commissione ponuntur,iustitia suũ consequatur† effectũ:in omnib° [b] appellatio intelligitur interdicta. Nihil enim interest, vtrum† inhibeatur primo,an secundo,medio,an in fine:cũ(sicut vtriusque [c] iuris argumenta nos docent) ea, quæ in principio,ad medium,& ad finem : illa vero quæ in medio , ad finem atque principium sæpe referri contingat.

Secundo.] Diuiditur principaliter in duas partes,sicut duo sunt dicta.secundũ : ibi, *Tertio* Abb. Siculus. Vbi sint aliæ quæstiones siue partes huius cap.dictum est supra de offi.deleg.c.prudentiam.

CASVS. In vna commissione plures articuli continentur, in vno tantum articulo appellatio inhibetur:appellatur super aliis articulis,quæritur an teneat appellatio? Respondet Papa , q̃ secundum Gregorium ver ba deseruiunt intentioni, & hæc est intentio Papæ,vt de omnibus articulis qui in commissione ponuntur , iustitia fiat,& ideo appellatio in omnibus articulis intelligitur interdicta : nec refert vtrum appellatio inhibeatur in principio , medio,vel in fine : quia vt dicunt iuris argumenta ea quæ ponuntur in principio,ad medium & finem : & quæ in medio, ad finem atque principium sæpe referuntur. Tandem ponit aliam quæstionem:aliquis proponit se habere iudicem suspectum,quæritur an causam suspicionis allegare teneatur & probare? Rñdet Papa quòd causam suspicionis allegare tenetur:& partes eligere debent arbitros nõ multum remotos, qui de suspicione cognoscant:quod si non fecerint iudex partes ad hoc compellat:& si infra terminũ competentem à iudice assignatum suspicio probata non fuerit:iudex ex tunc in causa procedat : sed si suspicio fuerit probata , iudex vlterius in causa non procedat:quia suspecti & inimici iudices esse non debent.Nota q̃ verba intentioni deseruiunt , & secundum intentionem proferentis verbum prolatum intelligendũ est. Item appellatio refertur ad omnia quæ in commissione ponuntur. Item determinationes quæ in principio ponuntur, omnia sequentia determinant,& econuerso.Item causa suspicionis specificanda est coram iudice. Item causa suspicionis non coram iudice suspecto , sed coram arbitris à partibus electis probari debet.Item iudex debet compellere partes vt arbitros eligant,qui de causa suspicionis cognoscant.Item si causa suspicionis infra terminum præfixum probata non fuerit , iudex in causa procedere debet. Item suspecti & inimici iudices esse non debent.

a ¶ *Intentioni.*] 22.q.5.humanæ.& infra de verb.signi.intelligentia.

¶ *Glos.seq.signat contrarium, & soluit.*

b ¶ *In omnibus.*] Infra eodem, inquisitioni.contra.Solue:hoc contra quod dicit hic , locum habet cum est vnum negotium principale , sed plures articulos continet pendentes ex negotio principali. exemplum pone supra de refcri.cũ dilecta.& supra de offi.deleg.venerabilis. Illud autem quod dicitur infra eod.in decre. Gregor. inquisitioni.loquitur cum plura sunt negotia omnino diuersa in vna commissione contenta. Exemplum pone de hoc. 2. q. 1.in primis. tunc licet sit prohibita in vno:non tamen est prohibita in alio,nisi hoc dicatur in decr.Greg.arg. ad hoc. ff.de mino. etiam. §. 1. C. de repud.l.vnica.sed hodie ipso iure remota est appellatio.infra eod.vt debitus.

c ¶ *Vtriusque iuris.*] Canonici,& ciuilis. 32. quæst.7. Apostolus. ff.de pac. item quia. §. vltim. & ff. de verb. oblig. Titia. §. 1. C.fami. ercis. quotiens. C. de pact. petens. ff. si cer. pet. lecta est.de leg. 1. si seruus plurium. in fine.

¶ *Glo.seq.instruit coram quo, qualiter & quando sit proponenda recusatio,& coram quo probanda: & quid agendum ea probata.*

d ¶ *Coram eodem allegare.*] Nota quòd hæc decre.loquitur de iudice delegato.sed j.eo.cum speciali. loquitur in ordinario.Vnde nota, q̃ qui iudicẽ recusare intendit,causam iustæ recusationis [a] debet allegare coram ipso:vt hic dicit:talem videlicet, quæ si esset ,pbata, deberet legitimã reputari.j.eod. cum speciali.sicut in appellatione. j. eo.vt debitus.& recusatio dãda est in scriptis.3.de probatio. quoniam. & ante litem contest. debet proponi, cũ sit dilatoria.3.q.3. offeratur.& 3.de re iud.inter monasterium. & C. de iudi. apertissimi. vel saltem infra terminum statutum a iudice ad dilatorias proponendas.supra de excep. pastoralis. nisi ex noua causa superuenientæ post lit.contest. proponi non potest. 3.de offi. dele.insinuante. Secundũ leges potest proponi vsque ad viginti dies , vt in prædicto §. offeratur. & C.de sen. & interlo. omn. iud. Authent. & consequenter. Causa vero suspicionis coram arbitris à partibus electis est probanda supra de offi. deleg. suspicionis. & infrà eod. cum speciali.& supra de foro compe.licet.1. Causa vero recusationis non probata delegatus incausa procedat.ea vero probata supersedere debet iudex , ne amplius se intromittat, cum apparet ipsum non habere iurisdictionem post pronunciationem arbitrorum.

a Quæ autẽ & quot sint causæ iustæ recusationis tradit copiose Hostiensis in sum. tit. de recusat.§. quæ sunt iustæ causæ. & Io. And.in c. legitima. de appel. lib. 6.

† Cap. 17. eo.tit.in 2. compil. Et vide Matheslanum singul. 28. incl. nota quòd si actor.

† Aliàs: factam.

In ordinario secus est : quia potest committere causam illam personæ non suspectæ, vel illam causam remittere ad superiorem.infra eo.cum speciali.& ibi de hoc:etiam inuitis partibus : quod non potest delegatus:vt ibi notatur.

e ¶ *In aliquos.*] Id est,arbitrum,vel arbitros.An tales arbitri veri dicantur,dictum est supra de offi.delegati.suspitionis.

¶ *Glo.seq.signat contrarium,& soluit.*

f ¶ *Debent cogi.*] Arg.contra.ff.de iudi.si quis ex aliena.sed ibi dubitatur an iudex sit , hic autem non : cum constat de iurisdictione , sed prætenditur recusatio [b]. Lauren.

b Ibi ergo cognoscit, hic nõ: quia hic plus quã ibi iudex afficitur : vt dixi de off. dele. suspicionis. & adde quod no. infra eo. solicitudinẽ in glos. sed quare. Ioan. And.

g ¶ *Terminum competentem.*] Terminum istum non iudex,sed arbitri statuere debent. supra de offi.deleg. suspicionis. Hodie verò debet iudex assignare terminum.vt in decre.Innocen.iiij.in hoc eodem titulo,capitulo,legitima. [lib.6.]

¶ *Glo.seq.signat contrarium,& dupliciter soluit.*

h ¶ *Supersedere.*] Contradicit lex:quia licet iudex delegatus recusetur,potest causam alij delegare.C. de iud.cum specialis. ibi nõ probatur causa suspicionis , sed allegata suspicione delegatur causa alij. & quia non grauatur in aliqua probatione, permittitur a lege vt delegatus alij deleget : sed hic necesse habet probare causam suspicionis : & ideo quia in hoc grauatur , releuatur probata suspicione : vt amplius non committat inuito recusatore,& nos aliud seruamus secundum canones.Certe lex illa non dicit,quòd committere possit causam , & sic non contradicit.

i ¶ *Suspecti & inimici.*] Sic 3.q.5.quia suspecti.& C. de iudi.apertissimi.Bernard.

An sit.] Habet duos intellectus. secundum primum potest sumari sic : Appellationi suæ renunciat , qui post eam aliquid in ipsius præiudicium innouauit. secundum alium intellectũ:Non est deferendum appellationi illius , qui appellationi aduersarij non detulit. Secunda pars:ibi, *Respondemus.* Abbas.

CASVS. Aliquis paratus erat spoliare aliquem re sua:ille appellauit ne aliquam iniuriam sibi faceret, vel grauamen : non obstante illa appellatione spoliauit illum : Spoliatus traxit suum spoliatorem in causam,paratus probare incontinenti suam spoliationem:ille spoliator appellauit:quæritur an eius appellationi sit deferẽdum? Respondet Papa, q̃ cum in eo sit puniendus in quo peccauit , appellationi illius non est deferendum, qui appellationi deferre neglexit. Not. q̃ punitur quis in quo peccauit. Item qui appellationi ab alio interpositæ non defert,nec ei appellanti est deferendum:quia frustra legis auxilium implorat, qui committit in legem.

¶ *Glo.*

¶ *Glos.seq.quærit,ponit opi.Lau.& soluit.*

2 ¶ *Incontinenti.*] Sed qualiter intelligis illud, incontinenti,an vsque ad triduum? C. de erro. aduo. l.vlt.an sine interuallo.3.de test.cogen. præterea.& 3.de elect.quia propter.& 3.de rest.spol.litteras.& 3.de test.veniens 2.an quam cito potest.ff.de statu libe.si peculium.§.vlt.& ff. ad Tertul.l.2. §. confestim:Sol.hoc potest committi arbitrio iudicis , vt dixit Alanus. Ego dico, quòd hic supplendum est,maxime : quia idem esset si congruo tempore hoc probaret:quia frustra auxilium legis implorat, qui committit in legem. supra eod. constitutis.& supra de elect. bonæ. & ff.de mino. auxilium. in fin. & hic expresse dicitur, nisi ipse se sponte obligaret , vt hoc probaret incontinenti. quia posset renunciare iuri suo. simile. supra de'restì.spo.c.1.[a].

† Vox,quis, deest in anti quioribus.

† neglexerit

a Concor. tex.in l. siquis in conscrib.cũ concord. C. de pact.

¶ *Glos.seq. arguit pro, & soluit contrarium.*

b ¶ *Indignum.*] Nunquid ille qui non detulit appellationi in vna causa,repelli debet in alia à beneficio appellationis? Argu.q̃ sic.supra de exce.cum ecclesiasticæ.& supra de elect.bonæ.in fin.& infra de vsu. quia frustra. ff.quod quis que iuris.l.3.§ . hæc pœna. Respondeo q̃ non debet in alia causa ab illo vel alio repelli : & sufficit quòd semel punitus est : argum.supra de electio. cum in cunctis. §. clerici. & cap.cum Vinton. [b]. Et sic habes, quòd quis punitur in eo in quo deliquit.sic j. de iure patron.pastoralis.& supra de tempor. ordin. litteras.

† Cap.1.eo. tit.in 3 .compil. Et est pars cap.nouit. supra de offi legat. & de iud.

† Aliàs, verus.

b Et hæres qui accõmodauerit taci ta voluntate contra leges in ea tantũ parte,in qua fraudem cõmisit, amittit Falci. ff. de his qui. vt indi. l.heres. & l. reciptum. Io. And.

Nouit ille.] Diuiditur. Secunda pars : ibi , *De suspicionis.*Abbas. CASVS. Dominus Papa mandauit cuidam legato in Francia vt terram regis Franciæ supponeret interdicto : quod & fecit : Rex Franciæ conquerebatur de legato, quòd perperam processerat contra ipsum,quia cũ esset ei suspectus,appellauit ab ipso, & post appellationem, in terram suam tulit sententiam interdicti. Respondet Papa regi dicens,quòd Cardinalis sententiã illam non edidit , sed potius publicauit :nec fuit dictator ipsius,sed poti° executor:sed ab executore appellari nõ potest nisi modum excedat. Et Papa in litteris Cardinali directis appellationem inhibuit : de suspicione dicit,quòd licet non credat eum suspectum : & si tamen fuisset , propter illam appellationem desistere non debuisset:quia non suo motu,sed de mandato Papæ processit.Nota quòd ab executore appellari non debet,nisi modum excedat.Item licet executor sit suspectus , ab eo tamen propter hoc appellari nõ debet:quod si fiat , nihilominus debet exequi quod mandatur, cum nullam habeat cognitionem.

† In recentioribus impressis ita: de suspicione autem obiecta.

c ¶ *Non edidit.*] Sed dominus Papa tulit sententiam illam.

¶ *Glo.seq.adducit similia.*

d ¶ *Publicauit.*] Sic & Achatius non fuit dictator noui erroris , sed veteris imitator.24 q.1.Achatius.& 12.distin.præceptis.& infra.de feu. cap.2.simile infra de priuil. quia intentionis.qui enim rem perducit in lucem , potius rem declarat quàm aliquid noui faciat. ff. de acq. rer. do. adeo quidem.§.si quis.in fin.ff.de test.hæredes. §. 1. ff. si ferui.ven. sicuti.§.distant.aliàs,sed si quæratur.

e ¶ *Secundum ius.*] Tam canonicum quàm ciuile. supra de re iudi. ad consultationem.& 2.q.6.c.ei qui.§.sunt quorum.versi.ab executore, & C.quorum appellatio non reci.l.ab executore.

c Idem not. 2.q.6.§.sunt quorũ. ver. ab executore. Io. An.Et concor. l. à diuo Pio. & ibi B. §. si super rebus. ff. de re. iu. & in l. miles.§.qui iudic.eo.tit.

f ¶ *Ab executoribus.*] Hoc intelligendum est de mero executore, qui nullam habet cognitionẽ, sed trãs executionem.3.de offi.deleg. pastoralis.§.q̃a vero.vbi de hoc.& supra.tit.prox.de cętero.talis fuit iste.

g ¶ *Modũ excederẽt.*] Sic 3.tit.,pxi.quod ad cõsultationẽ.vbi de hoc.

¶ *Glos.seq.dupliciter legitur.*

h ¶ *Debuisset.*] Ex hoc videtur quòd sicut nõ posset appellari à mero executore,ita non potest recusari. 3. eo.super eo. & c.2. §. 3. sed si non esset merus executor, bene posset appellari ab ipso & recusari. Io. Sed videtur potius dicere l ittera ista, q̃ si quis appellat à suspecto, q̃ propterea non debet admittere quin procedat, q̃a primo recusatio est proponenda:& si iudex illam non admittat, si sit iusta, tunc est appellandum , quia tunc ipsum grauat.suspicio enim proponenda est secundum formam illius decreta.supra eod. tit. 2. requiris.& infra eod.cum speciali.Bernardus.

Sæpe.] Diuiditur. Primo ponit constitutionis cãm. Secundo statuit:ibi, *Quia tamen.* In qua sex facit. Primo statuit vt appellatione recepta terminus habeat vicem peremptorij. Secundo:ibi , *Quòd si forsitan.* quid si interposita prouocatio non fuerit recepta.Tertio:ibi , *Saluis.* saluat constitutiones dispõentes sup desertione appellationis. Quarto: ibi, *Quicquid.* declarat primũ dictũ huius constitutionis. Quinto : ibi, *Si quis.*punit præueniẽtem terminũ hominis. Sexto: ibi, *Hoc autem.* cõstitutionẽ determinat. Abb.

CASVS. Aliqui appellant ad sedem Apostolicã , sed propter defectũ alterius partis non prosequẽtis appellationem interpositam nec per se, nec per alium, vel forsitan ex malitia procuratoris mandatum occultantis, lites quæ de facili poterant terminari , remaneant indecisæ, cum frequenter iuris quæstio [l] moueatur,cuius apud nos probationes necessariæ [in contrario †] non existunt , & interdum etiam facti [m] quæstio de leui posset partibus præsentibus comprobari. Vnde licet in Lateranensi [n] † concilio fuerit constitutum, vt si in quocunque negotio aliquis appellauerit,& ille qui appellatus fuit,venerit appellans & si fuisset , propter appellationem interpositam ab eo,desistere debuisset [h] : ad quod non pro prio motu,sed nostro potius præcepto processit.

† Cap.2. eo. tit.in 3.com pil.

† Dictio, subsequentis , deest in antiquis.

† Inclusa de sunt in antiquis exemplaribus.

¶ Idem

¶ Si appellatio recipitur à iudice , vel approbatur à parte , terminus ad eam prosequendam præfixus obtinet vicem peremptorij , vt in absentem procedatur, acsi peremptorie fuisset citatus:nec talis terminus præueniri poterit ab aliqua partium.

CAP. XLIIII.

SAEpe † cõtingit, quòd cũ ad nostram audientiam appellatur,propter defectum partis alterius [ ], neque per se, neque per responsalem idoneum appellationem interpositam prosequentis,vel forsitan ex malitia [subsequentis †] responsalis [k] mandatum procuratorium occultantis , lites quæ de facili poterant terminari , remaneant indecisæ, cum frequenter iuris quæstio [l] moueatur,cuius apud nos probationes necessariæ [in contrario †] non existunt , & interdum etiam facti [m] quæstio de leui possent partibus præsentibus comprobari. Vnde licet in Lateranensi [n] † concilio fuerit constitutum, vt si in quocunque negotio aliquis appellauerit,& ille qui appellatus fuit,venerit appellans minime cõparente,appellans debet appellato cõdemnari in expensis.Sed quia propter hoc lites nihilominus , prorogabantur, statuit Innoc.iij.vt si huiusmodi appellatio à iudice recepta,vel à parte fuerit approbata:iudex statuat terminũ appellanti:ita si infra terminũ appellationẽ non fuerit prosecutus,eo elapso peremptorij edicti vires obtineat terminus assignatus,vt extũc in absentem perinde procedatur,ac si peremptorie vocatus fuisset ad iudiciũ:quòd si appellatio interposita malitiosè recepta vel approbata non fuerit , nihilominus vigoré suũ obtineat,cum apparuerit legitime prouocatum,saluis constitutionibus promulgatis de appellantibus post sententiã:quia tunc illis non prosequẽtibus appellationes suas post terminum appellationi præfixum,rata manet sua , quæ fuerat appellatione suspensa : verumtamen quicquid posset proponi circa citationem peremptoriã ab absente ad sui defensionẽ,illud idem proponi possit aduersus huiusmodi appellationem. In fine dicit, si quis præuenerit terminum appellationis, & veritate tacita litteras impetrauit , careat impetratis , & in expensis alteri parti condemnabitur.Nota arg.q̃ contumacia siue dolus procuratoris nocet domino.Item quæstio iuris probationem non requirit. Item qui non prosequitur appellationẽ suam infra terminũ sibi statutũ,iudex eo elapso procedat tamquã citatus peremptorie non veniẽte. Item citatus peremptorie auditur iustã cãm absentiæ allegans. Itẽ si quis impetrat litteras ante terminũ à iudice,vel ab appellante statutum tacito de illo termino,litteræ non valent,& tamquã contumax punitur in expensis.

i ¶ *Alterius.*] Scilicet appellantis.

¶ *Glo.sequens notat,& remittit.*

K ¶ *Responsalis.*] Sic videtur quòd negligentia siue dolus procuratoris noceat domino. De hoc dictum est supra vt lit.non conte.c. 1.

l ¶ *Iuris quæstio.*] De hoc pores habere plura exẽpla,scilicet vtrum laicus vel aliquis in minoribus ordinibus constitutus eligi possit ad dignitatem vel minor xxv. ann. vel aliquis possit habere plura beneficia de iure communi. de hoc nulla probatio apud Papam est necessaria,cum ipse habeat ius in scrinio pectoris sui. C. de testa.omnium.

m ¶ *Facti quæstio.*] Quæstio facti quandoque præsentibus partibus de leui posset probari , puta per confessionem partium , vel instrumenta quæ haberẽt,vel per testes præsentes.

n ¶ *In Lateran.concilio.*] supra eod.reprehensibilis.

Universidad de Navarra Biblioteca

a ¶ *Appellauerit.*] Istud nota,quòd qui appellat,si appellatio sua recipiatur a iudice,vel ab aduersario approbetur:tenetur illam prosequi sufficienter, quantum ad totum negotium : aliàs si nuncium mittat ad impetrandum tantum , vel nullum mittat parte altera prosequente, condemnabitur in expẽsis alteri parti.ĵ.eo. Nicolao.& c.interposita.§. 1.aliàs si nõ approbetur appellatio à iudice aut ab aduersario , sufficit mittere procuratoré ad impetrandum,licet altera pars sit præsens , vt in decre.interposita.§. 1.secus est de appellato,quia ei non imponitur prosequendi necessitas , nisi venire velit vel solus vel cum aduersario.2.q.6.ca. ei qui. §. appellatore. & potest negligere causam si vult, cum sine ipsa possit causa appellationis tractari si contumax fuerit.C.de tẽp.appel. l. vlt. §.illud.eo prius citato.ĵ. eod. per tuas. Et nota ꝙ qui appellat à grauamine,causam in scriptis assignare tenetur[a],& petat apostolos in quibus iudex causam exprimat appellationis,& cur appellatio non sit admissa: vel si forsitan appellatio ni sit delatum , postea statuat terminum appellanti:& si appellatus voluerit, partes debent per se vel per procuratores instructos ad causam [b] tractandam accedere. quod si appellans non fecerit,reputabitur non appellans, & ad primum iudicem remittetur, & in expensis parti alteri condemnabitur:& si appellatus hoc contempserit,ipse in expensis condemnabitur:vt infra eo.tit.in decr.Inno.iiij. cordi nobis est. infra eod.tit. [lib. 6.]

† decernitus.

†suscepta.

a Concor. tex. in l.eos. §.si vero cũ no.C.eod. & in l. 1. §. libelli. per Bar.eo. tit.

b Non solũ ad causam appellationis , sed etiã ad causam principalẽ.

b ¶ *Obtineat.*] Ipsa appellatio siue terminus statutus à iudice ad ipsam prosequendam erit loco peremptorij : vt eo elapso procedat iudex in causa, si non fuerit appellationem prosecutus.

c ¶ *Absentem.*] Hoc potest intelligi de appellante & appellato.

¶ *Glos. seq. ponit duo conuenientia inter terminum appellationis, & citationem peremptoriam,& vnum in quo discrepant.*

d ¶ *Ac si peremptorie.*] Vt si lis non est contestata,excommunicetur reus absens qui appellauit,vel mittatur actor in possessionem causa rei seruandæ.si lis est contestata,potest ferri diffinitiua sententia si liqueat de causa:vel si non liqueat,constituatur verus possessor.supra de do.& contu.prout.supra vt lit.non contest. quoniam.§.in aliis.si actor est absens,qui appellauit,procedatur contra ipsum ad testium receptionem, & ad diffinitiuã sententiam , vt supra de do.causam quæ. prout not.in decre.prout. Item in alio habet appellatio similitudiné cum citatione peremptoria , vt ficut peremptorie citatus q.nõ venit non auditur appellans.34.q.3. de illicita. similiter nec appellans , qui non prosequitur appellationé.ĵ.eo.personas. & c.cum sit Romana. in hoc tñ differunt, quia peremptorie citato iudex potest facere gratiã.ĵ.de offi.dele.cõsuluit.sed si quis non ꝓsequitur appellationẽ,statim tenet sniã:vt ĵ.eo.cũ sit.nec amplius auditur appellãs,vt ibi dicitur [c],& hic ver.saluis,&c.& hoc intellige cum notũ est hoc iudici,quod appellans non est prosecutus appellationem in termino constituto,& ipse non cõparet in prẽsentia iudicis in ipso termino. aliàs nõ potest procedere cõtra absentem.

c Secundũ Ioan. idem Hostiensis. Ioan. And.

e ¶ *Saluis constitutionibus.*] Hoc respicit id quod dixi ĵ. ver. ex tunc in absentẽ procedatur,&c.sed hic post sniam statim rata manet snia,& ꝓcedit iudex ad executionem tñ:sed tũc ante sniam alius est modus procedendi,vt dictum est in notula illa,vt si lis non est conte.&c.

¶ *Glos.seq.alle.concor. & rationem reddit,quærit,arg.pro,& soluit. Iterum quærit,& ponit opin.Vincen.item Tancre.quam approbat.*

f ¶ *Rata manet sententia.*] Sic.ĵ.eo.cũ sit Romana.& 2.q. 6. ei qui. §. appellatore.qui enim non prosequitur appellationem, fingitur nõ appellasse.C.de temp.appel.l.vlti.§.vlti.vnde etiã retro notatur infamia. ff.de iis qui no.infa.furti.Sed nũquid est idẽ in snia excõicationis,vt si aliquis fuerit excõicatus post appellationẽ,& eã non prosequitur : an tũc rata manet snia excõcationis:vt fingatur nõ appellasse? Vt ꝙ sic: quia retro notatur infamia qui condemnatur de furto , nec ꝓsequitur appellationẽ:vt in l.prædicta.furti.Sed hoc nõ est verũ in snia excõicationis:quia aut appellatio tenuit,aut nõ.si tenuit excõicatio lata postea ipso iure nulla fuit.ĵ.de sen.excõ.per tuas.& ita siue prosequitur appellationem siue non,non efficitur postea aliqua.ff.de re.iur.quod ab initio.& 16.q.3.c.placuit.§.potest.vltra vnã col.si appellatio non tenuit,ergo excõicatio postea facta statim tenuit.& aliud est [d] in snia excõicationis quàm in aliis:quia effectus aliarũ sniarum suspenditur si appelle tur.ff.ad Turpil. l.1.in fi. sed effectus excõmunicationis nõ suspenditur per appellationẽ.ĵ.eo.pastoralis.ex hoc sequeretur absurditas si aliquis retro esset excõicatus.sequeretur enim ꝙ aliquis canonice electus esset:& tamen cassanda esset electio eius facta

d Hoc quando sequitur appellatio, vt statim dicit gl.quãdo vero præcedit est idem. de hoc not. in præal.decre. licet. in glo.2. Ioan.

quod non curantibus,post terminum appellationi prosequendæ præfixum,rata manet sententia [f] , quæ fuerat appellatione suspensa. Quicquid autem contra citationem peremptoriam posset ab absente [g] proponi , aduersus appellationem huiusmodi valeat allegari. ¶ Si quis autem terminum appellationis præueniẽs [h] tacita veritate [i] litteras impetrauit : & careat [k] impetratis,& pœnam contumaciæ [l] non euadat. Hoc autem in litibus [m] , siue iudiciis exercendis volumus obseruari.

¶Idem Lemouicen. †& Caturcen.. † episcopis.

¶Appellatione deserta per negligentiam appellantis , potest iudex ex officio procedere in casibus in quibus eius officium exuberat. & est casus valde notabilis.

CAP. XLV.

CONSTITV-

e Et sic per sententiam amisit omnem iurisdictionem:vnde si tulit postea sententiam,nulla fuit.

g ¶ *Absente proponi.*]Hoc vult dicere littera ista:sicut absens perem ptorie vocatus,qui nõ potuit venire iusta de causa detentus, audit alle gans impedimentum suum, ita ꝙ reuocatur qđ contra eum factũ est.ĵ. ti.prox.cum Bertoldus.& ff.de iud.si prætor.& 4.q.5. quisquis.sic appellans [f] si non potuit appellationem suam prosequi infra terminum constitutum , auditur volens probare impedimentum. supra eod. cum sit Romana.& cap.cum ex ratione.& C.de temp.appel.l.vlt.§.illud.

f Supple, vel appellatus: quia terminus de quo loquitur de cr.peremptorius est vtrique. Ioan. And.

h ¶ *Præueniens.*] Hoc intelligitur de termino statuto à iudice, vel ab appellante,secus est in termino statuto à lege,qué potest quis præueni re.2.q.6.cap.ei qui.§. appellatore. dum tamen appellatus nimium non præcurrat vt appellantem in commissione impetranda supplantet. infra eo.oblatæ.

i ¶ *Tacita veritate.*] Quia tacuit impetrãdo quòd terminus statutus fuisset a iudice [g] vel à seipso.

g Fortius secundũ Host. si tacuisset ipsam app. infra tit. 2. bonæ. supra de rescrip. ex parte.1. Ioan.

k ¶ *Careat impetratis.*] Iste cui præfigitur tempus ab homine , non potest ante terminum illum impetrare. Nunquid illud tempus currit in anno appellationis? Non videtur : quia tunc non est in mora : quia si vellet procedere non posset , vt hic dicit: & ei qui agere non potest, non currit tempus:vt dicit lex.C.de anna.excepţ.l.1.§.vlti.

l ¶ *Pœnam contumaciæ.*] Quia punitur in expensis.supra eod.reprehensibilis.& iudex cui fit commissio,illum condemnabit ad expensas. infra eod.vt debitus.

m ¶ *In litibus.*] Et [h] vbi non seruatur iuris ordo,vt in notoriis supra de iureiur. ad nostram. & in causa inquisitionis. supra vt li. non cont. quoniam. & vbi crimina patent, & corriguntur. supra eo.reprehensibilis.& c.cum sit Romana.in fi.

h Hæc glosula non reperitur in antiquis codicibus, nec credo Bernardi esse.

Constitutus.] Si appellans in causa electionis infra tempus legitimũ non prosequitur,non per hoc præiudicatur cognitioni faciendæ officio iudicis super impedimentis electi.h.d.Diuiditur.Primo ponitur partis narratio.Secunda:ibi, *Intellecto.* Papæ motiuum.& iudicum datio. Abbas Siculus.

CASVS. Vacante decanatu Clarem.quidã canonici contulerunt potestatẽ eligendi in eẽm , & quidã non , hoc acto in illa translatione vel collatione,quòd episcopus nõ procederet ad electionem sine aliis. Dum essent in tractatu electionis,xj.canonici appellauerunt,ne aliquis eligeretur in decanum sine assensu omnium requisito : Episcopus cum quibusdam aliis contulit decanatum archidiacono illius ecclesiæ : & pars alia alium elegit : Quidam Cardinalis legatus sedis Apostolicæ examinationem electionis illius commisit duobus abbatibus , vt causam instructam ad sedem Apostolicam remitteret,non vt appellationi interpositæ derogaret:facta examinatione,Cardinalis transmisit illam ad sedem Apostolicam : partibus postmodum in præsentia Papæ constitutis,archidiaconus prædictus prædicta omnia allegauit,petens electionem de se factam confirmari. Ex parte aduersa responsum fuit, quod

quòd non erat confirmanda, sed infirmanda : quia facta fuit post appellationem contra formam expo traditam:& ꝙ archidiaconus sponte renunciauit facto epi : Ad hoc fuit pro archidiacono allegatum,ꝙ illi non erant vlterius audiendi,cum appellationem suam infra terminum non fuerant prosecuti:Dominus Papa his & aliis auditis,intellexit per assertionem Cardinalis prædicti,quòd sub ea forma fuerat appellatũ , ne sine assensu omniũ procederetur in electione decani:& ꝙ appellationé infra annũ non fuerant prosecuti, nec allegauerunt causam ꝓpter quam esset eis biennium concedendum:quia sicut infra annũ miserunt bis nuncium , ita potuerunt mittere procuratorẽ:verũtamẽ ne videatur do minus Papa peremptorias exceptiones proposi tas sub silentio prætereri , mandat iudicibus. quatenus si constiterit archidiaconum sponte renunciasse facto episcopi, ex quo facto nititur : vel si constiterit ipsum episcopum processisse ad electionem ipsius archidiaconi contemptis prædictis canonicis,sine quibus ad electionem procedere non valebat secundum sibi traditã potestatem,eidem archidiacono super decanatu silentium imponant : alioquin nominationem seu electionem de alio factam, & quicquid fuerit secutum ex ipsa, denuncient irritum & inane. Nota quòd ius eligendi potest transferri in vnum. Item qui non prosequitur appellationem infra annum, postea non admittitur ad eam prosequendam , nisi iustam causam ostenderet propter quam daretur ei biennium. Item qui repellitur vna via,admittitur per aliam viam.Item licitum est cuilibet renunciare iuri suo. Item forma mandati seruanda est.

† Cap.3. eo. tit.in 3.compil. Iam ex hac decreta li obseruabis multa singularia, quæ præ cæteris colligit Guido Papæ hic.

† Illidij.

† destinarũt.

a ¶ *Constitutus.*] Hæc decre.loquitur de materia illius supra de test. veniens secundo.

b ¶ *Transtulerunt.*] Et quidam alij retinuerunt penes se potestatem eligẽdi,hoc acto in ipsa translatione,quòd episcopus sine aliis ad electionem non procederet:vt infra dicitur.

¶ *Glo.seq.recitatur per obiectionem,& dat duas solutiones.*

c ¶ *Præter assensum omnium.*] Id est præter assensum omniũ requisitorũ:quia omnes sunt vocãdi.supra de elect.ꝙ ficut.& c. q.a propter. & c.bonæ memoriæ 2. Si velles intelligere præter assensum omnium, scilicet habitum in electione , non valuisset appellatio : quia non est necesse ꝙ omnes consentiant in electione:quia sufficit consensus maioris partis & sanioris capituli in electionibus,ex quo vocati sunt omnes:vt dicit illa constitutio,quia propter.& multa alia iura eiusdem tit.& infra de iis quæ fiunt à maiori parte capi. cap. 1. seruata forma illius capituli,quia propter.

d *Derogaret.*] Quia nec posset si vellet,ex quo appellatum est ad superiorem,vel delegatum [a].supra de officio legat.licet.& supra de postu.bonæ memoriæ.

¶ *Glos.seq.obiicit.ponit duas opin.Io.& Tãcre.& secũdã approbat.*

e ¶ *Delegauit.*] Sed qualiter potuit iste legatus delegare causam alij, cũ iam esset delata ad Papã per appellationẽ,cõtra id.ĵ.de offi.del.ĵtu duisti.& c.licet?Ioan. dicit [b] quòd speciale est in causa vbi appellatur ab electione,ꝙ alter cognoscere possit.Tanc.dixit & melius.ꝙ hoc facere non potest,nisi de consensu partium, quem credebat hic interuenisse,ad hoc vt causam magis instructam remitteret ad Papam per iura prædicta.C.de rela.l.1.& 2.& infra.eo.intimasti.

f ¶ *Indulgendũ.*]quia indulgeri non debet nisi ex iusta cã.ĵ.eod. cum ratorem idoneum destinasse:Ne tamen peremptorias exceptiones [h] ex eorum parte propositas videamur sub silentio prætorire: Mandamus , quatenus si vobis cõstiterit archidiaconũ facto episcopi ex quo nititur, sponte renunciasse [i]: vel prædictum episcopum processisse [k] ad electionem ipsius , prætermissis [l] prædictis,sine quibus ne procederet in illa translatione voluntatum ex qua nititur archidiaconus, proponitur esse actum , ei super decanatu silentium imponatis: alioquin nominationem seu electionem taliter factam [m] de alio , & quicquid fuerit secutum ex ipsa , denuncietis irritum & inane.

¶Idem cancellario Meteñ.

¶Contra electum vel confirmatum, nullum aliud ius expectantem , non admittitur regulariter exceptio vel appellatio,maxime frustratoria ad impediendum electionis vel cõfirmationis effectum,sed possessione habita poterit accusari vel denunciari. h.d.& secundum hoc est casus notabilis.

CAP. XLVI.

ij COnstitutis †in præsentia nostra decano sancti Saluatoris,& cantore Meteñ. & infra. ¶Meteñ. [n] episcopus intimauit , quòd sancti Saluatoris præpositura vacante,die electioni præfixo,per Patrem & Filium & Spiritum Sanctum in virtute obedientiæ, ac sub animæ periculo canonicos adiurauit [o], vt secundum Deum & iuxta cos illos per Patrem & Filiũ & Spiritum Sanctum, vt secundũ Deum vnum eligerent de duobus,in quos partes videbantur cõueniſſe, quem magis vtilem & idoneum ecclesiæ reputarent : post hoc decanus cum quibusdam nominauit in præpositum cantorem Meteñ. cantor sancti Saluatoris cum quibusdam aliis concorditer cancellarium Meteñ. elegerũt in præpositum : cuius electionem tamquam à maiori & saniori parte capituli Meteñ. episcopus confirmauit:& cum vellet ei dare inuestituram , decanus appellauit ad sedem Apostolicam contra ipsum impotentiam allegando , dicens illum cancellarium impotentem in partibus illis,in quibus bona præposituræ consistunt,addens quòd alia sibi opponeret in præsentia Papæ,quę tunc in præsentia iudicis suspecti noluit explicare.demum causa ista ad sedem Apostolicam est delata:decanus pro parte sua in præsentia Papæ hæc & alia proposuit:Dñs Papa examinato negotio,quia ei constitit euidenter appellationis causam corã epo expressam,rationabilem non fuisse,& aliã non expressit, quãuis dixerit ꝙ exprimeret corã Papa:vnde ipse statuit,vt per ea quæ dicta fuerant,cõfirmationis effectus nõ debeat impediri:Postquã vero pacificã possessionẽ ipsius ꝓposituræ habuerit , si quis cõtra ipsũ aliqd ꝓponere voluerit,nõ in modũ exceptionis, sed in modũ denũciationis vel accusationis,licẽtia habeat proponendi.Nota,ꝙ qui appellat etiam extra iudicium,causam iustæ appellationis debet exprimere. Itẽ corã iudice appellationis potest quis exprimere aliam cãm,quã illam,quam in appellãdo expressit:qđ locũ habet in huiusmodi appellationibus electionum. Item qui nõ potest excipere,potest accusare vel denunciare.

† Cap.4. eo. tit.in 3.compil. Et de ꝑcipua huius decretalis quæstione, an videlicet sit necesse semper eligere magis idoneũ,vide B. Thomã. 2.2.q.63. art.2.ad 3. argumentũ. Sotum li. 3 de iust. & iure q.6.art 2. & Couarruiam. in regulam peccatũ. de regul. iur.lib. 6. in 2.part.relec. §.7. & concilium Tridẽtinũ sessio. 24. de reformat.c.1.& c. 18. vbi diguiorem eligendum docet.

n ¶ *Meteñ.*] Ex vna parte.

o ¶ *Adiurauit.*] Talis adiuratio loco iuramenti habetur.2.q.5.si quis presbyter.infra de purg.can.cap.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Magis vtilem.*] Ad hoc quidé de iure tenétur ille enim qui est dolctior & sanctior, est eligẽdus. 8. q. 1. licet ergo. cuius comparatione cæteri grex dicantur. 25. dist. c. vnũ oratoriũ. §. nunc autẽ. & 1. q. 1. vilissimus. & 61. dist. in sacerdotibus. licet talis sit eligendus, sufficit tñ si est idoneus: quia cõueniens scientia toleratur in prælato. ℣. de ele. cum nobis olim. & sufficit quòd nõ sit malus. 16. q. 7. monasteriũ. ℣. de præsum. dudum.

b ¶ *Cantor.*] Sancti Salvatoris.

c ¶ *Maiori & saniori.*] Quasi à duabus partibus electus: vnde merito debuit præualere, qđ semper obtinet in electionibus. ℣. de elect. quia propter. & in aliis etiam negotiis ecclesiæ, nisi à paucioribus aliquid rationabile ostendatur. infra de iis, quæ fiunt à ma. par. ca. c. 1.

†Hoc est Cancellarii Metensem cui hæc scribit Papa.

¶ *Glo. seq. primo reci. per obic. & sol. secundo quærit, ar. pro & cõtra, & soluit.*

d ¶ *Impotentiam.*] Impotentia pueniés ex nimia senectute, vel corporis debilitate, bene nos repellit à promotione. 8. dist. archidiaconum. Sed hic non obiiciebatur talis impotentia: vt patet ex littera. Sed nũquid est habẽda ratio potentiæ in electionibus siue diuitia rũ, siue nobilitatis, sicut habeť ratio dignitatis a? Arg. quòd sic. 4. q. 3. in textibus. 30. dist. hoc scripsimus. 97. dist. nobilissimus. 41. dist. non cogantur. 24. q. 1. qui contra pacem. in Aut. de defen. ci. §. 1. coll. 3. & ℣. de præb. de multa. ff. de custo. & exhi. re. l. 1. & ff. fam. er. si quæ sunt. & ff. de fi. instru. l. vlt. & C. qui bo. ce. pos. l. vlt. Sed cõtra videtur, vt pauperas præferatur. 12. q. 2. gloria eſ. i. & c. Socrates b. 15. q. 1. illa. in fi. ff. de va. & extraor. cog. l. 1. §. est enim res quidem sanctissima. Sol. si omnes aliæ circunstantiæ pares essent hinc inde, satis potest recurri ad diuitias seu potentiam: vt per eas subleuetur ecclesia per iura prædicta. Item patet hic quòd non recurritur ad dignitatem, cum numerus est longe maior ab alia parte. supra de elect. dudum c.

a Adde ad hoc Bar. in l. si plures. ff de acc. & l. 3. §. tu magis. ff. de testi.

b Et q. 1. c. cletic? qui. vbi not. quãdo sit peccatum habere diuitias. Io. And.

c Hæc glosula non est Bernardi, nec habetur in vetustis codicibus. neque hoc fragmentũ cuius memini inuenio in veteri cõpilatione.

e ¶ *Explicare.*] Aduertendum est, quòd hic deficit totus iste textus sequens, secundũ quòd compertũ est in regiſtro, & incipit: Nec appellatio quam post confirmationẽ obiecerat, cõfirmationis factũ debuit impedire, qđ à minori parte cõtra cõstitutionẽ maioris & sanioris nulla rationabili causa obiecta vel oſtẽsa interposita fuerat: quia & decanus opponens rationabilem causam suæ appellationis, nec oppositi, nec ostendit. Nos ergo, &c.

f ¶ *Rationabilẽ non fuisse.*] Ex hoc patet, qđ eps non tenebatur deferre appellationi prædictæ: quia licet alius sit potentior, nõ fuit iusta causa appellandi, dũ tñ alter sit idoneus, & sic potẽtia hmõi vel nobilitas nõ pferť: sed ideo detulit, qa dicebat se velle aliã ꝓponere corã Papa.

¶ *Glo. sed. arg. alleg. contra, soluit, & opi. ponit.*

g ¶ *Aliam vellet obiicere.*] Ex hac littera satis colligitur, qđ aliá exceptionẽ, siue aliam cãm possum ꝓponere corã iudice appellationis, quã expresserim coram illo à quo appellaui. argu. ff. de ap. scio quæsitum. & noua instrumenta & allegationes possum inducere in causa appellationis. C. de tẽpo. ap. per hanc. Sed ℣. j. eo. dilecto. & c. vt debitus. quia non admittitur appellatio, nisi sit rationabilis causa expressa: vt ibi dr. ergo si illã non expresit, postea non potest aliam exprimere, ꝓ quam non appellauit. In casu præsenti dico, qđ coram iudice appellationis possum opponere quancunque causam rationabilẽ volo, siue illã expresserim in appellatione, siue non: vt ℣. vt lit. non cõtest. accedens. & supra de fi. instr. cum Ioannes. & de hoc supra de except. denique. & multo fortius si protestatus fuerim me velle tunc aliã ꝓponere, vt hic. & si decanus aliam proposuisset, bene fuisset auditus: sed nullam proposuit: quia non habebat quid obiiceret: vel mutauit consilium suum, & superior tenetur illam admittere: quia si nihil opponeretur, ipse ex officio suo tenetur inquirere de ipsa electione, & meritis electi. supra. de elect. cũ nobis olim. & c. nihil est. & c. venerabilẽ. immo si aduersarius negligens esset, superior debet inquirere de exceptionibus peremptoriis. supra eo. c. prox. ne per surreptionem aliquis adipiscatur honores. ℣. de elect. cum dilectus. & in cap. cum nobis olim. Quid iuris sit in aliis casibus

consciẽtiam suam, vnum eligerent de duobus, in quos partes videbantur oculos extendisse, quem ecclesiæ magis vtilẽ [a] & idoneum reputarent. Decanus autem cum duobus diaconibus, & subdiaconibus tribus, dictum cantorem in præpositum nominauit: Cantor [b] vero ipse, qui presbyterali officio fungitur, & Custos cum Scholastico & magistro B. sacerdotibus, leuitis duobus, & subdiaconibus quinque te †concorditer elegerunt: cuius electionem tamquam à maiori [c] & saniori parte capituli factam (cum de personæ tuæ honestate constaret) prædictus episcopus confirmauit: & cum tibi vellet domum †& inuestitu ram porrigere (vt est moris) decanus ad sedem Apostolicam appellauit, contra te impotentiam [d] duntaxat allegans: proponendo te in partibus illis, qua si penitus impotentem, in quibus præposituræ possesiones exiſtunt, addens, quod alia tibi obiiceret in præsentia nostra, qđ tunc in presentia iudicis suspecti noluit explicare [e]. ¶ Nos ergo, quia constitit euidenter illam appellationis causam, quæ fuit expressa, rationabilem [f] nõ fuisse †: aliam autem tunc non expresit: & si dixerit idem decanus quòd aliã [g] †vellet obiicere coram nobis: decernimus tuæ confirmationis effectum, nõ debere per ea, quæ sunt proposita, impediri. Si quid tamen contra te non in modum [h] exceptionis ad impediendum electionis & confirmationis effectum: sed in modum denũciationis vel accusationis duxerit proponendum, postquam pacificam ipsius præpositurę possesionem fueris assecutus, proponendi licentiam non negamus.

¶ Idem Vigorien. episcopo.

¶ *Appellari potest, si locus non tutus partibus asignatur, etiam si sit scriptum appellatione remota.*

CAP. XLVII.

EX † parte tua: & infra. ¶ Præsenti pagina respõdemus, quòd cum excusetur honeste, qui ad præsentiam delegatorum iudicum non potest secure venire citatus: tu vel tui, quotiens ad illos iudices vos euocari contigerit, ad quorum præsentiam vobis periculosum est cum in modum exceptionis obiicitur crimen electo: nisi electus publice sit infamatus de illo crimine, quòd differenda sit exceptio. infra de acc. accedens. Arg. C. de edict. diui Hadri. tol. l. 2. C. de Fals. l. 2. & sic videtur quòd iste sub conditione recipiat dignitatem, si innocens repertus fuerit. ff. de tut. & cura. da. ei qui. Item patet hic, quòd licet aliquis sit exclusus à iure excipiendi: non tamen à iure denunciandi vel accusandi, Sic. supra de iureiur. quemadmodum in. fin. simile. infra de concess. præb. post elect. in fi. Sed quare iste etiam post confirmationem non potest obiicere crimen in modum exceptionis: vt infra de accu. super his? Respondeo ratione præsumptionis oneratur duriori modo agendi: quia de facili repellitur quis à denunciando: vt si fuerit inimicus vel criminosus, qui denunciare non potest, cum se non correxerit, vel si non præmonuit similiter est durum agere criminaliter propter pœnã talionis, sed excipere potest quilibet criminosus & excommunicatus. ℣. de excep. dilecti. in fin. Io. Alia ratio verior est, quia vlterius non posset obiicere crimen in modum exceptionis per confirmationẽ, quam iste habuit, & possesionem corporalem, quam mandat Papa dari huic, consequitur iste plenum ius, à quo repelli non potest, nisi ꝓ denunciationem, vel accusationẽ. Vnde exceptio locum non habet: quia per exceptionem repellitur quis ab obtinẽdo, vt dicit illa decre. super his. & licet tibi sit confirmatus & habeat possesionem, nondum tñ plenum ius habet. vnde adhuc habet ibi locum exceptio: sed hic non est ita. In decre. accedens. erat ille iam institutus per Papam, & non deerat sibi nisi sola executio, quam Papa mãdat fieri, nisi publice infamatus esset: quia executio differri nõ debet ꝓtextu exceptionis oppositæ, nisi opponeretur de falso. ℣. titu. prox. decætero. & ℣. de cri. fal. super eo.

EX parte.] Diuiditur, quia primo ponitur decisa consultatio. Secundo responsio: ibi, *Præsenti.* Abbas Siculus.

CASVS. Si iudex citat aliquem ad locum, ad quem non posit ire secure, proposita exceptione de loco suspecto libere poterit appellare: licet appellatio in litteris sit inhibita, nisi iudex locum securum ei duxerit asignandum. Nota exceptionem de loco suspecto admittendam. Item quamuis in litteris Apostolicis appellatio sit inhibita, potest tamen iusta de causa appellari. Item iudices securum locum partibus asignare debent. Item not. argum. quòd iudex potest reuocare grauamen, vt appellans cogatur recedere ab appellatione.

¶ *Glo. seq. ponit quatuor quæ requiruntur in loco.*

i ¶ *Periculosum est ire.*] Nota qđ ibi iudex diem præfigere debet, vbi

vbi partes sine piculo possint accedere, & oẽs sui siue testes siue aduocati. 33. q. 2. siue de cõiugij. & 3. q. 9. hortamur. 2. q. 2. c. vlt. & ff. de iud. si locus. immo nec altera pars, quæ non potest venire honeste, tenetur ire ad locum inhonestum. ff. de arbi. si cum dies. §. si arbiter. Item non solum dicitur locus incommodus propter inimicitias, sed etiam si excedat duas dietas: vt ℣. de rescri. nonnulli [a]. Itẽ nec extra prouinciarum terminos est facienda citatio. 3. q. 6. neminem. nisi ex speciali iusione principis. C. de epi. & cle. Auth. sed hodie. C. de ap. cum post. in Auth. vt omnes obe. iu. §. 2. coll. 5. & vbi citatur quis ad locum periculosum, non sufficit præstare ducatũ: vt ℣. vt lite non contesta. c. accedens.

a Hodie dic vt eo. titulo. per quem etiam determinat quod hic dixerat Per. scilicet delegatum posse cõmittere causam extra prouinciã, dummodo subdelegatus non citet extra prouinciam. sed dic vt ibi. §. in nullo. Ioan. And.

a ¶ *Nisi iudices.*] Not. arg. iudicem posse reuocare grauamẽ, vt appellans cogatur recedere ab appellatione legitima ℣. eo. cum cessante.

†Capit. 6. eo. tit. in 3. compil. Et de materia sigilli vide Felinum in cap. 2. supra de fide instrum. & Decium in capitulo post cessionem. supra de probatio. & quos citaui in c. 6. de fide instru.

Significauit.] Prima pars ponit querelam appellantis. Secunda dat iudices: ibi, *Quocirca.* Abb. Sicu.

CASVS. De sancto magistro hospitalis Eboracen. fratres ipsius hospitalis elegerunt B. presbyterum in rectorem siue magistrum ipsius hospitalis: archiepiscopus Eboracen. ad quem vt dicebat ordinatio ipsius hospitalis pertinebat, dictum B. electum præfecit ibidem: postmodum vero decanus & capitulũ Eboracen. dicentes qđ ad ipsos hospitalis ordinatio pertinebat, impetrauerunt litteras super hoc ad quosdam iudices: Iudices citabant tam archiepiscopum quàm dictum magistrum: in quorum præsentia cõparuit procurator capituli, cum litteris procurationis sigillatis sigillo capituli: in quo continetur, vel continebatur sigillum capituli ad citationes tantum, cum capitulum aliud sigillum habere noscatur, Magister hospitalis excipiendo proposuit, quòd occasione illarum litterarum procurator taliter constitutus non debebat ad causam admitti: & insuper adiunxit, quòd auctoritate quarundam litterarum ad alios iudices obtentarum, prius conuentus fuerat super eodem negotio: de quibus in posterioribus litteris non fiebat mentio: quare coram eis non debebat, nec poterat per illas litteras conueniri: Iudices hmõi exceptiones admittere noluerunt: quare sedem Apostolicam appellauit: vnde mandat Papa, quatenus si constiterit propter prædictas exceptiones vel alterum earũ fuisse ad sedem Apostolicam appellatum, quicqd factum fuerit post appellationem huiusmodi, debeat in irritum reuocari: & postmodum iudices in causa procedant. Nota, quòd procurator debet esse legitime constitutus: aliàs repelletur. vnde primo debes hoc videre vtrum sit recte constitutus. Item non debet quis pro eadẽ causa ad diuersos iudices trahi. Item secũdæ litteræ non valent, nisi expresse de prioribus fecerint mentionem. Item aliquis proponit plures exceptiones, quarum quælibet per se sufficit, si alteram probet. Item quicquid sit post appellationem legitimam, debet in irritum reuocari.

b Hanc glo. dicit hic Abbas esse singularem ad hoc quòd iudex potest quem citare per nunciũ priuatũ sine litteris, dato sibi aliquo signo. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. dupliciter exponit quod hic dicitur de sigillo.*

b ¶ *Ad citationes.*] Faciendas scilicet, quando capitulum citabat aliquos, sigillabat litteras illo sigillo: sed per illud sigillum non debebant constituere actorem ad causam: immo cum sigillo noto & authentico. Vel etiam cum citabantur, mittebant nuncium cum sigillo illo b: nec tamen sufficiebat sigillum ad litem totam. Ber.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem.*

c ¶ *Constituebat actorem.*] Adhuc poterat obiici huic actori, quòd non erat cõstitutus de auctoritate Archiepiscopi Eboracen. quia si capitulum conueniat aliquem, vel conueniatur, auctoritas prælati debet interuenire: & si prælatus similiter agat vel cõueniatur, debet habere consensum capituli, supra de iud. causam. & supra de procu. c. 1. vbi de hoc. sed si capitulũ agat ℣ prælatũ suũ, vel cõueniatur ab ipso, tunc dabitur capitulo actor ad litẽ auctoritate iudicis ad instar minoris: qui si vult litigare ℣ curatorem suum, dabit iudex minori actorẽ: vt Insti. de author. tut. §. vlt. & Insti. de curato. §. vlt. cum enim ecclesia æquiparetur minori, & capitulum dicatur ecclesia. ℣. de testa. requisisti. ergo & capitulũ æquiparatur minori. sed hic agebat capitulum contra archiepm & contra rectorem hospitalis, q per archiepm fuerat institutus, qui dicebat ordinationẽ hospitalis ad se spectare, capitulum vero contrarium dicebat: vnde in casu isto archiepiscopus non præstaret auctoritatem capitulo contra se, & sic iudicis auctoritate potest constitui per capitulum iste actor siue procurator, vt dictum est. d ¶ *Prius conuentus.*] Hęc allegatio est efficax. supra de rescript. ex tenore. & supra de foro compe. cap. penult. & infra eo. vt debitus.

†attentatũ.

†Cap. 7. eo. tit. in 3. compil.

¶ *Glosa sequens argu. alleg. quinque iura. alle. quatuor in contrarium, & remittit.*

e ¶ *Aliquam.*] Arg. qđ qui plura narrat in libello suo quorum vnum pro se sufficeret, sufficit vnum probare. infra de præb. cum iam dudum. & infra de accu. accedens. & supra de rescrip. inter. ff. de cõdi. & demon. fasa. 5. 1. c. & infra de priuileg. vt priuilegia. Argu. contra. supra de rescript. ex parte. vbi de hoc. ff. de excu. tut. qui testamento d. & supra de rescri. olim. & supra. de probat. licet. sed ibi se obligauit ad probandum vtrumque, vt ibi dictum est. & sic vtraque istarum exceptionum legitima fuit ad appellandum.

c Vide in c. licet. infra alle. super gl. sic videtur. Ioa. And.

d Vide in c. olim. super vlt. glo. Ioa. And.

f ¶ *Et cætera.*] Id est, ad vestram præsentiam quatenus, si vobis constiterit ob dictas causas vel earum aliquam [e], ad nostram fuisse audientiam appellatum: reuocato in irritum, quicquid post appellationem huiusmodi noueritis esse factum †, partes, & cætera [f].

¶ Idẽ magistro G. archidiacono, & vvnormanno canonicis Suessionen.

¶ *Licite appellat reus, si non auditur petens declarari rẽ petitam in libello.*

CAP. XLIX.

SIgnificãtibus § † T. & R. fratribus, nostro fuit Apostolatui declaratum, quòd cum inter ipsos ex vna parte, & V. ex altera, super quadam terra coram iudicibus delegatis, quæstio verteretur, ipsi cũ plures terras haberent, vt terra illa super qua quæstio vertebatur, ostenderetur eisdem, à iudicibus postularunt: quod cum ipsi facere denegarent [h], ad nostram audientiam prouocarunt. ¶ Quocirca manda mus, quatenus si est ita, reuocato in statum debitum si quid post appellationem noueritis attentatum, & cætera.

¶ Idẽ Eboracen. †episcopo, & de Luc. & de Monte molli abbatibus.

¶ *Iudex à quo non potest statuere terminum ad finiendam appellationem: quod si fecerit, intelligitur statuisse ad se præsentandum.*

CAP. L.

EX †insinuatione Prioris & canonicorum sanctæ Barconuocetis, & in causa procedatis.

Significantibus.] Diuiditur in duas partes. Secunda: ibi, *Quocirca.* Abbas Siculus.

CASVS. Decretalem istam & eius casum habes supra de libel. obla. cap. a. de verbo ad verbum.

e In quo dã vetusto ita post verbũ exponitur: sed ibi additur noua littera, idest, oblato libello, & ob hoc variatur: alioquin superfluerit vna istarum.

g *Significatibus.* Hæc decr. ponitur ℣. de libel. ob. & ibi exponitur c.

ADDITIO. Sed ad aliũ effectum. ergo non obstat argumen. de supersuitate.

¶ *Glos. seq. recitatur per obiectionem & remissionem.*

h ¶ *Denegarent.*] Et ita pronunciandũ est super incidenti siue emergenti. hæc quæstio non erat incidens, sed potius emergens. De hoc plene dicitur supra de ordi. cog. c. 1. f Ber.

f Concor. l. 1. & ibi Bal. C. de ord. cog. & l non ignorat. per eum. C. qui accu. non possunt.

EX insinuatione.] Summatur vt in rubro secundum intellectum gl. quæ cõmunitur tenetur. Vel summa sic: Si iudex à quo præfigit terminum ad prosequendam appellationem, & ad redeundum à prosecutione, non valet terminus respectu redeundi, sed bene valet respectu prosecutionis, adeo quòd à neutra partium præueniri potest. Primo ponit querelam appellantis. Secundo dat iudicem: ibi, *Quia vero.* Abbas Siculus.

CASVS. Inter priorem & canonicos sanctæ Barbaræ ex vna parte, & V. camerarium ex altera, super quodam manerio coram ordinario quæstio vertebatur: dictus V. ad sedem Apostolicam appellauit: iudex qui causam eius videbatur fouere pro eo quòd quidam clericus commensalis suus dicti camerarij fuerat aduocatus, talem terminum sibi statuit, vt vsque ad festum Purificationis beatæ Mariæ vtraque pars ab appellationis prosecutione esset reuersa: Interim vero clericus dicti camerarij præueniens nuncium prioris, nec expectauit vsque ad legitimum terminum, impetrauit litteras & recesit: Prior hoc intelligens significauit hoc domino Papæ: super hoc rescribit Papa dicens, quòd ille iudex non potuit ei legem imponere, vt causam teneretur intra prædictum

Universidad de Deusto
Biblioteca

tempus expedire, immo absque damno morę intacta permaneat quousque eam faciat expediri: quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent: mandat Papa quatenus si est ita, partibus conuocatis audiant causam. Nota quòd minor legem suo superiori imponere non potest. Item si per principem stat quo minus appellans expediat causam suam, non imputatur appellanti: Et sic nota quòd impedimentum iudicis non nocet causæ, nec partibus præiudicat. Item qui litteras impetrauit ante terminum, litteræ non valent. Item fraus & dolus alicui non debent patrocinium impertiri.

† Tangari. † Tanger.

† Hic perperam in vulgatis legitur, monasterio.

¶ *Glo.seq. ponit opinionem quam reprobat.*

a ¶ *Aduocatus.*] Ex hoc sumebant quidam arg. q̄ iudex posit recusari si aduocatus alterius partis est commensalis ipsius: sed non est sufficiens causa recusandi. ℨ. de offic.iudic. c. 1. Sed si altera pars esset commensalis, siue familiaris iudicis, tunc potest recusari. supra de offi. deleg. insinuante.

† Aliàs, causam.

b ¶ *Reuersa.*] Hoc facere non potuit: quia sic esset imponere legē domino Papæ: vt hic dicit, & 2.q.6.anteriorum.§.adhæc.

† His habes in Authenti co de appellat. §. adhæc sancimus. & C.de tẽpor. appellat. Authentica: sed & his.

c ¶ *Potuerit.*] Simile 21. dist. inferior. & supra de elect. innotuit. ff. de mino. minor. ff. ad Trebel. ille à quo. §. tempestiuum. & supra de maio. & obe. cum inferior. Bernar.

¶ *Glo. seq. quærit. ponit opi. quam reprobat, & soluit.*

d ¶ *Expectato.*] De termino constituendo dictū est ℨ. eod. personas. quia triplex est terminus: vt ibi dicitur. Sed de quo termino intelligitur quod hic dicit? De anno appellationis non potest intelligi: quia terminus ille bene potest præueniri, dummodo nimium aduersarius nō præcurrat. ℨ.eo.oblatæ. Io. intelligit terminum istum de termino legali, sed de illo non potest intelligi: quia si non prosequitur aliquis appellationem vsque ad annum, postea non potest prosequi: quia rata manet sententia, vel iudex proceder in principali. ℨ. eo. cum sit Romana. & sic necesse est vt intelligatur de termino statuto à iudice: vt intelligamus: q̄ vsque ad festum Purificationis altera pars expectare debeat, nec antea debeat litteras impetrare: quod cum non fecerit, nō valent litteræ ante terminum illum impetratæ, vt hic dicit, & ℨ. eo. sæpe. & sic terminus iste statutus fuit ad prefentandum se iudici, licet alia fuisset intentio statuentis terminum ipsum: & sic quia non poterat statuere illum terminum, valeat quod statuere potuit: quia si non valet vt ago, valeat vt valere potest: vt C. plus valere quod agi. l. 1. & per totum. Et quod de tali termino intelligatur, patet ex littera vbi dicit, interim autem, & c. quasi ante terminum statutum ab ipso iudice. vnde non valent litteræ.

e ¶ *Audiatis causam.*] Vt si de his constiterit, litteræ camerarij nō valebunt: vt supra c. sæpe. & iste procedet in causa secundum iuris ordinem, alioquin remittentur partes ad iudices camerarij: & punientur in expēsis. supr. de rescrip. cæterum. & ℨ. de do. & contu. ex litteris, Ber.

Bonæ.] In prima parte ponit allegationes appellantis. In secunda appellati. In tertia pronunciat: ibi, *Præmissis*. Abbas Sicu.

CASVS. Mortuo O. de camera rectore ecclesiæ de Fasi. abbas sancti Augustini Cantuar. primo per quosdam monachos, postmodum per seipsum possessionem ipsius ecclesiæ fuit ingressus, appellans ne aliquis eum super possessione ipsius ecclesiæ molestaret: & cum postmodum prædictam ecclesiam pacifice possedisset, quidam laici ipsum abbatem & monachos de possessione ipsius ecclesiæ per violentiam eiecerunt: quam ecclesiam archidiaconus Cantuar. cœpit postmodum possidere: vnde abbas & monachi dictam ecclesiam petierūt sibi restitui cum fructibus inde perceptis: lite contestata inter monachos & archidiaconū testes fuerunt hinc inde producti. demum causa delata est ad dñm Papam, coram quo prædicta ex parte abbatis fuerunt proposita: procurator archidiaconi proposuit ex aduerso, quod de functa persona illius ecclesiæ, archidiacono tantum datur eius custodia. immo archidiaconi tam de iure communi, quàm de consuetudine genera li, tā in illa ecclesia quàm in aliis eiusdem diœcesis illo iure semper vsi fuerunt: & ille O. nomine ipsius archidiaconi eandem ecclesiam possi debat, qui ei vnam procurationem & v. sol. annis singulis exhibebat: his & aliis diligenter auditis, dominus Papa præ dictos abbatem & monachos in eius statum re ducendos decreuit, in quo erant tempore appellationis factę ex verisimilibus & probabilibus causis, saluo iure proprietatis vtriq; parti cū fructibus medij temporis. assignan dis eisdem. Not. quod extra iudicium potest appellari, & à futuro grauamine. Ité ex veris & probabilibus causis debet appellatio interponi. Item in causa possessionis fertur sententia saluo iure proprietatis. Item spoliati re stitui debent cum omni sua causa, & fructibus in pristinum statum.

in quo erat tẽpore appellationis emissæ. h. d. inhærendo verbis litteræ: & vt mos geratur vnicuiq; lecturæ Panor.

CAP. LI.

BOnæ † memoriæ O. de Camera persona ecclesiæ de Fan. viam vniuersæ carnis ingresso: abbas sancti Augustini Cantuarien. eiusdem ecclesiæ, quam ad se asserit pertinere, primo per quosdam monachos, secundo per seipsum possessionem ingressus f, ad nos pluries † vocem appellationis emisit, ne quis eum super possessione ipsius ecclesiæ præsumeret molestare: cumque aliquandiu prædictam ecclesiam pacifice possedisset. quidam laici Cantuarien. diœcesis, ipsum abbatem & monachos de possessione ipsius ecclesiæ per violentiam eiecerunt: & infra. Procurator vero archidiaconi proposuit ex aduerso, quòd defuncta persona ecclesiæ, archidiacono tantum datur eius custodia: immo archidiaconi, qui fuerunt pro tempore, tam de iure communi g quàm de generali consuetudine, tam in illa ecclesia, quàm in aliis vniuersis eiusdem diœcesis, hoc iure semper vsi fuerunt. Præterea præfatus O. nomine h archidiaconi ecclesiam possedit eandem, vtpote qui ei vnam i procurationem, & quinque solidos † nomine ecclesiæ annis singulis exoluebat: & infra. ¶ Præmissis igitur diligēter inspectis, prædictos abbatem & monachos, in eum statum k in

† Cap. 9. eo. tit. in 2. compil. Et de intellectu vide Philippum Francum in suis quæst. in materia petitorij. q. 1.

† Sed cū pluries appellatur, quæ appellatio sit sequēda tradit Lanfrancus de Oria no supra in c. quoniã cõtra. de appel.

Hoc enim videtur spectare ad ipsum de iure. 63. dist. si in plebibus. infra de instit. cum venissent. immo potius ad archiepiscopū, vt ibi dicit: quia archidiaconus hoc habebat ex donatione archiepiscopi.

h ¶ *Nomine archidiaconi.*] Et ita archidiacon⁹ intelligebatur possidere per alium: quia qui per alium possidet, possidere intelligitur. Instit. de interdict. §. possidere. & supra de præscri. si diligenti. & supra de restit. spoliat. cum venissent.

i ¶ *Vnam procurationem.*] Hæc ratio non fuit sufficiens: quia solutio pensionis nec dominiū nec possessionem probat, nec priuat alium sua possessione. a supra de fi. instr. inter dilectos. ad fi. & supra titu. proxi. cum Bertoldus. ff. de acqui. possess quamuis. §. 1.

¶ *Glos. seq. obiicit, & tripliciter soluit.*

K ¶ *In eũ statum.*] Sed cũ abbas & monachi spoliati fuissẽt per laicos illos, & nõ p archidiaconũ, qũo cõpetit eis interdictũ vnde vi ℨ archidiaconũ, nec etiã vĩ fecisse ℨ appellationẽ monachorũ. Et sic est cõtra. ℨ. de restit. spo. cũ ad sedẽ. in fine. Potest dici, q̄ monachi restituũt hic nõ ex vi interdicti, sed iudicis officio. arg. 2.q. 1. in primis. vbi remouetur tertius qui successerat iã defuncto, & forsitan cõstitit Papę quòd abbas possidebat cum appellatio fuit ab ipso interposita. Vel forte hæc facta fuerãt per laicos mandante archidiacono, vel ratum habẽte. vnde tenetur vnde vi. vt ff. de vi & vi arm. l. 1. §. deiecisse. & §. sed & si quis. & supra de restit. spoliato. cũ ad sedẽ. Lau. Vel quia scienter archidiaconus recepit rem, qua monachi fuerunt spoliati, & ita succesit in vitium. ℨ. de restit. spol. sæpe. & supra de iudi. quia V. & hoc verius puto, vnde tenetur ad ipsam rem restituendam cum fructibus medio tẽpore perceptis: vt hic dicit, & non solum perceptis, sed & qui percipi potuerũt. ℨ. de resti. spo. grauis. & quia post appellationẽ rem recepit ab illis laicis. vnde

† Vide notas nostras in c. 2. & 3. de arbitris. vbi ago de solidis.

a Et ecclesia licet plene spectet ad monasterium, soluit tamen episcopo carhedraticum, & census antiquos. de donat. pastoralis. secundum Innocentiũ, & clement. de censib c. 1. Ioan. And.

cis. vnde omnia restituuntur in pristinũ statum tempore appellationis factæ.

2. ¶ *Ex verisimilibus.*] Sufficit ergo quòd sit probabilis causa appellationis: licet non sit vera vel necessaria, talis videlicet debet esse, quæ si esset probata, legitima esset: tunc valet appellatio. infra eo. vt debit⁹.

Dilecti filij. Si contra superiorem suũ quis itinerat ad Papam, habetur pro appellante, ita q̄ excõicatio postea in eũ lata non tenet. Prima pars ponit querelam. Secunda dat iudicẽ: ibi, *Cum autem.* Abb. Siculu.

CASVS. Inter archiepiscopum Cantuarien. & Priorem & monachos Cantuarien. ecclesiæ super capella de Lamede controuersia vertebatur: monachi pro causa illa miserunt ad sedem Apostolicam duos monachos I. & H. quos duos dictus archiepiscopus post iter arreptum excõicauit: illi conqueſti fuerunt domino Papæ: cum autem plus sit facto quàm verbo ad sedem Apo. appellare, & illi ad sed. Apo. propter causam illam venientes intelligantur prouocasse ad eam: mandat Papa quibusdam, quatenus si ita est, dictos I. & H. denũcient excõicationis vinculo non teneri. Not. quòd plus est facto quã verbo appellare. Ité qui iter arripit ad sedẽ Apo. veniendi, appellasse intelligitur. Item sententia excõicationis lata post appellationem factam facto vel verbo non tenet. Item in causa sua quis iudex esse non debet.

¶ *Glo. seq. ponit octo, quibus factum resp icitur. demum reci. per q. an iter arreptum ad archiepiscopũ habeatur pro appellatione. arg. quòd non, vna ratione. addit aliam secundum Io. quam reprobat. Demum obiicit quòd etiam ad Papam iter arreptum non habeat vim appellationis, & soluit.*

† Dictio perceptos, deest in vetustioribus exemplaribus. & in codice Barbatiæ iuxta vocẽ, fructus in margine erant hæc: perceptos, qui percipi potuerunt. supra de restit. spoliat. c. grauis.

† Ca. 10. eo. tit. in 3. cõpil. Vide Abbatem consil. 223. incip. illud de iure quæritur. & Iasonem in l. de quibus. ff. de legib. vbi fatẽtur fortiora esse dicunt quam verba ad declarandam voluntatem.

† Lamecre.

a De hoc axiomate vide multa per Albertinum tract. de agnoscẽdis. asserti. 10. q. 8. & q. 34. & q. 36.

b Sicut nec sufficit pro Apostolorũ petitione. infra. cap. ab eo. li. 6. & est simile. infra de ele. ecclesia. 1. Io. An.

¶ Idem sancti Augustini, & sancti Gregorij Prioribus.

¶ *Itineris arreptio habet vim appellationis, si seruãtur ea quæ seruari debẽt in appellatione. hoc dicit secundũ vnũ intellectum intrinsecum.*

CAP. LII.

ij Dilecti † filij I. & H. Prioris & Monachorum Cantuarien. ecclesiæ nuncij retulerunt, quòd cum pro causa quæ inter dictos Priorem & monachos, & Cantuarien. archiepiscopum, super capella de Lamede † vertebatur, ab ipsis ad sedem, Apostolicam mitterentur, idem archiepiscopus post iter arreptum, in eos excommunicationis sententiam promulgauit. ¶ Cum autem plus sit ad quo tempore appellationis factæ ex verisimilibus a & probabilibus causis ad nos legitime interpositæ fuisse noscuntur (proprietatis parti vtrilibet saluo iure) decernimus reducendos: ac fructus medij temporis perceptos † censuimus pariter assignandos eisdem.

CAP. LIII.

PAstoralis † officij diligentia: & infra. ¶ Quęsiuisti vtrum quando inhibetur appellatio in rescripto, frustratoria tantum inhibita videatur. Nos igitur attendentes, quòd per appellationem frustratoriam, etiam si non fuisset inhibita, negotium non debeat impediri, respondemus, quòd quælibet prouocatio intelligitur remoueri, quæ à iure non indulgetur expresse c: sed si appellans fuerit grauatus iniuste, grauamen huiusmodi per superiorẽ poterit emẽdari d.

sedem Apostolicã facto b prouocare quàm verbo, & ipsis propter dictam causam ad Romanam ecclesiam venientibus, intelligatur ad sedem Apostolicam prouocatum: Mandamus, quatenus si est ita, dictos I. & H. denuncietis excommunicationis vinculo non teneri,

¶ Idem episcopo Heliñ. †

¶ *Per clausulam, appellatione remota, inhibetur omnis appellatio, quæ à iure non indulgetur expresse. h. d. vsque ad §. verum.*

† Elien.
† Helen.

† Cap. 11. eo. tit. in 3. compil. Et de clausula. appellatione remota, vide Baldũ in l. 3. C. de appellat. & Antonium Bur. in c. vt debitus. infra hoc tit.

c Et quę plura potes videre in Spe. de ap. § in quibus. ver sed quam dices Ioan. And.

d Concor. tex. in l. hi qui ad ciuilia. & ibi Bar. C. eod. & in l. prope randum. C. de iudi. & c. significauit. supra de in. exhibita. de exc. dilecti. & c. significauerũt. supra eod. significauit. Ioan. And.

SVSPECTO. ℨ. de of. dele. super quæstionũ. in fi. Multa exempla possẽ assignare c in quibus recipitur appellatio, licet sit remota in rescripto. Vbicunque permittit ius appellare, secundũ antiqua iura bene admittebatur appellatio licet causa in iure nõ exprimeretur, dummodo non esset manifeste frustratoria, de qua in intellige q̄ dicit ver. nos igitur attendẽtes. vbi per appellationẽ frustratoriã etiã si nõ esset manifeste, & c. i. manifeste frustratoria, aliàs si habebat qualẽcunque excusationem, poterat appellare, dũmodo non constaret ipsam frustratoriã. 2.q. 6. ad Romanam. & pluribus aliis ibidẽ. & ℨ. eo. personas. & c. pernenit. & c. cũ sit Romana. Hodie vero siue sit remota appellatio, siue non in rescripto, non potest appellari nisi probabilis causa fuerit allegata, talis quæ si foret, & c. d Item siue expressa in iure, siue non causa propter quam appellatur, dummodo sit probabilis, bene tenet appellatio. infra eodem vt debitus. & ita constituto illa addit huic decret. hoc, scilicet quod si causa probabilis propter quã appellatur, nõ sit expressa in iure, valet appellatio, secundum hanc decretalem non valebat. Quid operetur remotio appellationis hodie, dicetur infra eod. vt debitus. Ber.

c ¶ *Expresse.*] Argu. q̄ oia intelliguntur prohibita, quę non inueniũtur in iure cõcessa. ℨ. de trãslat. inter corporalia. vbi de hoc. Expresse indulgetur appellatio, etiã si remota sit appellatio in rescripto, si iudex denegat restitutionẽ spoliato. ℨ. de restit. spo. ex conquestione. Ité si non vult admittere recusationẽ cõsanguinitatis. ℨ. eo. postremo. Item si non facit exprimi res petitas in libello. ℨ. eod. significantibus. Ité, si citat partes ad locũ non turũ. ℨ. eo. ex parte. Ité si cogit partes litigare coram subdelegato

d ¶ *Emendari.*] non enim debuit appellanti obesse quod non fuit suæ appellationi delatum, cum appellatio eius iusta fuerit. 2. q. 6. c. ei qui. §. appellatore. & supra eodem sæpe. hodie vero non ſtamus huic, sed ei quod dicitur infra eodem. vt debitus. vt videlicet appellatio teneat siue grauamen in iure sit expressum, siue non, dum tamen sit probabile.

VERVM. Diuiditur. Primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, *Nos itaque.* Abbas Siculus.

VERVM QVIA. CASVS. In isto §. sic pone casũ: Aliquis appellauit à iudice suo in aliquo certo articulo, & sic ad tẽpus est exẽptus à iudice suo per appellationẽ quantum ad causam illã: secundũ hoc ponitur talis quæstio: Iudex excõicauit aliquẽ, ille appellauit ab ea tamquam iniustã, & in eo casu appellauit in quo valuisset appellatio, si ante excõicationem facta fuisset: quæritur vtrũ iudex posit ipsum denunciare excõicatum, non obstante illa appellatione? & videtur q̄ non posit, eo q̄ per appellationem interpositam videatur excõicantis iurisdictio dormitasse, & sic exemptus est ab eo quantum ad causam illam. Item quæritur vtrum excõicato possint ad tempus subtrahi ecclesiastica beneficia? Ad primam quæstionem respondetur, q̄ excõicatio trahit secum suam executionem, & excõicatus amplius non ligatur per denunciationẽ: & ideo iudex potest ipsum excõicatũ denũciare, vt ab aliis euitetur. Ad secũdam quæstionẽ respondetur, q̄ prouentus ecclesiastici illi merito subtrahũtur, cui cõmunio ecclesiæ denegatur. Nota. q̄ omnis appellatio intelligitur remota, quæ in iure scripta nõ est per remotionẽ appellationis. Et sic est arg. q̄ omnia intellegũtur prohibita

Universidad de Navarra Biblioteca

prohibita quæ nō sunt concessa expresse. Itē per appellationē legitimā eximitur quis à iudice suo ad tempus quantū ad causam illā. Itē excōicatio secū trahit executionē. Itē per denūciationē amplius nō ligatur q̄s. Itē appellatio nō impedit denūciationē. Ite excōicati priuandi sunt beneficio ecclesiæ dum in excommunicatione persistunt. Et sic not.

quòd qui extra ecclesiā est, nihil nomine ecclesiæ potest possidere.

a ¶ *Ad tēpus.*] Qui enim appellat à iudice ordinario super aliqua causa ad tēpus, tūn exemptus est ab ipso quantum ad illam articulum, sed in aliis remanet iudex: & tamen pendente illa causa potest illū si voluerit in alia causa tamquam suspectum recusare. supra eod. ad hoc si in vna. & c. proposuit. & c. cum teneamur. & infra eo. Romana. §. cū vero. [lib. 6.] in delegatis secus.

† Vide quod per hūc. §. de terminat. Romanus, cons. 482. incip. in casu præmisso. in 2. dubio.

b ¶ *Casu.*] Hoc dicit propter crimina notoria, in quibus non admittur appellatio. supra eo. cum sit Romana. & cap. consuluit.

c ¶ *Dormitasse.*] Scilicet ne vlterius sit procedendum: quia appellatio ne interposita extinguitur pronunciatum: vt ff. ad Turpil. l. 1. in fine.

¶ *Gl. seq. obiicit, ponit tres solutiones, scilicet Pet. Hispa. Lau. & I. Iterum obiicit, & soluit.*

d ¶ *Cū executionem.*] Hæc ratio non est sufficiens: quia non appellatur à sniā excōicationis: nam cū quis absoluitur ab impetitione alicuius, hmōi sniā secum trahit executionē [a], & tn̄ ab ea appellatur. ℨ. de exce.

† potest in antiquis.

a Ad materiam vide q̄d dicā de concess. præbend. cum nostris. in gl. multū ergo. post prin. Ioan. And.

¶ *Licet excommunicatus ab excōmunicatione appellet, nihilominus denunciari potest, & beneficij redditibus spoliari. hoc dicit.*

¶ Verum † quia multotiēs quis ad tempus [a] per appellationem legitimam, à iudicis sui, quo ad aliquem certum articulum, eximitur potestate: consuluisti nos, vtrum si quis excommunicationis sententia innodatus, ante denunciationem ipsius ab ea tamquam minus rationabiliter promulgata, in eo casu [b], in quo ante sententiā appellatio vires obtinuisset, curauerit prouocare, eo quòd per appellationem interpositam excommunicātis videtur iurisdictio dormitasse [c], ipse denunciare possit eundem, & ad tempus ecclesiasticis beneficiis clericum spoliare. ¶ Nos itaque respondemus, quòd cum executionem [d] excommunicatio secum [e] trahat, & excommunicatus per denunciationem amplius non ligetur, ipsum excommunicatum denunciare potes †, vt ab aliis euitetur. Et illi prouentus ecclesiastici merito subtrahuntur [f], cui ecclesiæ communio denegatur.

¶ *Glo. seq. quærit. arg. pro & contra. & soluit.*

e ¶ *Excommunicatio secum trahat.*] Ex hoc patet, q̄ sniā excōicationis vel statim ligat, vel statim nulla est. Sed quid si aliquis excōicatur post appellationē probabilē, aut ille est excōicatus, aut nō. probo quòd non est excōicatus: quia excōicatus est post appellationem probabilē, quæ legitima est: ergo non est excōicatus. ℨ. de sen. excom. per tuas. & infra eo. dilectis. Sed contra videtur q̄ sic: quia iudex appellationis pronunciat appellationē nō tenere. ergo per cōsequens ꝓnūciat excōicationē tenuisse. Rndeo q̄ si quis dubitat an talis excōicatio teneat vel non, ex futuro pendet an teneat: sicut ex futuro euentu pendet an teneat matrimonium vel non. ℨ. de frigi. & malefi. fraternitatis. in fi. Vnde hæc argumentatio nō valet, iste est excōicatus post appellationem probabilem, quæ si probata esset, &c. ergo excōicatio nulla est: immo est inferendum. ergo, q̄ excōicato non est habēdus, & tamen reuera excōicatus est: quia statim ligat sententia excommunicationis, vel statim nulla est. tamen si talis medio tēpore adeptus esset ecclesiā: non videtur q̄ esset ea priuandus: quia ipsum probabilis [c] error excusat. infra de sen. excom. sacro. cum interim licite communicetur ei in omnibus sacramentis. infra eo. dilectis. & quicquid tunc facit, valet. 3. q. 7. c. infamis. §. tria. ver. verum. & C. de testi. l. 1. Item quia medio tempore status eius integer est. ff. nihil inno. appel. pende. l. vnica. §. integer. nec damnatus dicitur qui appellauit. ff. de pœn. l. 2. §. 2. Io.

¶ *Glo. seq. huius prin. & fi. reci. per q. & sol. Demū quærit, & soluit, & dubitatiue distinguit. Item quærit, & distinguēdo soluit.*

f ¶ *Subtrahuntur.*] Qui enim extra ecclesiā est, nihil nomine ecclesiæ potest possidere. 8. distin. quo iure. & 23. q. 7. c. 2. & 3. & 32. dist. eos. & c. præter hoc. si tamen non habet aliud vnde viuat, dico ei interim prouidendū de bonis ecclesiæ. & quia depositō prouidet significauerūt. Ab executore appellatur si modū excedat. 2. q. 6. c. ei qui. §. ab executore. & ℨ. c. proxi. q̄d ad ↄsultationē. Itē sniā furti trahit secū suā infamiam. ff. de fur. non potest [b]. & ff. de iis qui no. infa. furti. Quæ est ergo causa? Pet. Hisp. dixit q̄ Deus ligat, & non homo. 11. q. 3. nemo. vbi de hoc. & à principe non appellatur. Illa videtur verior ratio vt homo crescat per meritum parendo etiā ini quæ sententiæ. Ar. 8. q. 1. sciendū. & 11. q. 3. q. d ergo. & vt magis timeatur disciplina ecclesiastica. Lau. Io. dixit quòd ↄstitutio ecclesiæ hoc facit vt magis timeat, sicut cōstitutio hominū facit q̄ sniā quę cito ligat, quo ad eius effectū tardius liget. 2. q. 6. anteriorū. & 11. q. 3. cum apud Io. Sed vr̄ q̄ non sit differētia inter sniam excōicationis & alias sniās: immo idē, verbigratia, cū dico, excōico te, statim es excōicatus, ita q̄ nihil aliud est necesse. Idem est cū dico; condemno te vt soluas illi decē, quia statim eo cōdemnatus: & si appelletur ab ista sniā condemnatio non remouetur per appellationē, immo remanes cōdēnatus quantūcunq; appelles, sicut ille remanet excōicatus qui post excōicationem appellat, quod patet per sententiā appellationis, in qua dicitur: confirmo vel cassо primam sententiam. & fic sententia semper durat vtroque casu. In aliis sententiis appellatio retardat id quod nondū extat: scilicet solutionē vel rei de qua condemnatio facta est, traditionē: quia verum est istum condemnatū, sed non est verum istum adhuc solmisse: & si statim condemnatus solueret, & postea appellaret, nihil releuat talis appellatio: nisi in euentu causæ appellationis. ff. de ap. cū ex causa. In excōicatione nihil est quod possit appellatio retardare. Verus effectus sententiæ est q̄ cōdemnatus soluat: quia ad hoc agitur. & finis excōicationis est, vt sit excōicatus: & ipsa prolatione sententiæ statim peruenitur ad istum finē: sed in aliis sententiis condemnationis non statim per sententiā consequitur finem, id est, iudicatum. & appellatio impedit solam executionem: quia ad hoc est opus facto, licet condemnatio sit facta. sed in sententia excommunicationis non est ita opus facto quo ad suum effectum, nisi vt publicetur.

¶ *Glo. seq. quærit. arg. pro & contra. & soluit.*

e ¶ *Excommunicatio secum trahat.*] Ex hoc patet, q̄ sniā excōicationis vel statim ligat, vel statim nulla est. Sed quid si aliquis excōicatur post appellationē probabilē, aut ille est excōicatus, aut nō. probo quòd non est excōicatus: quia excōicatus est post appellationem probabilē, quæ legitima est: ergo non est excōicatus. ℨ. de sen. excom. per tuas. & infra eo. dilectis. Sed contra videtur q̄ sic: quia iudex appellationis pronunciat appellationē nō tenere. ergo per cōsequens ꝓnūciat excōicationē tenuisse. Rndeo q̄ si quis dubitat an talis excōicatio teneat vel non, ex futuro pendet an teneat: sicut ex futuro euentu pendet an teneat matrimonium vel non. ℨ. de frigi. & malefi. fraternitatis. in fi. Vnde hæc argumentatio nō valet, iste est excōicatus post appellationem probabilem, quæ si probata esset, &c. ergo excōicatio nulla est: immo est inferendum. ergo, q̄ excōicato non est habēdus, & tamen reuera excōicatus est: quia statim ligat sententia excommunicationis, vel statim nulla est. tamen si talis medio tēpore adeptus esset ecclesiā: non videtur q̄ esset ea priuandus: quia ipsum probabilis [c] error excusat. infra de sen. excom. sacro. cum interim licite communicetur ei in omnibus sacramentis. infra eo. dilectis. & quicquid tunc facit, valet. 3. q. 7. c. infamis. §. tria. ver. verum. & C. de testi. l. 1. Item quia medio tempore status eius integer est. ff. nihil inno. appel. pende. l. vnica. §. integer. nec damnatus dicitur qui appellauit. ff. de pœn. l. 2. §. 2. Io.

¶ *Glo. seq. huius prin. & fi. reci. per q. & sol. Demū quærit, & soluit, & dubitatiue distinguit. Item quærit, & distinguēdo soluit.*

f ¶ *Subtrahuntur.*] Qui enim extra ecclesiā est, nihil nomine ecclesiæ potest possidere. 8. distin. quo iure. & 23. q. 7. c. 2. & 3. & 32. dist. eos. & c. præter hoc. si tamen non habet aliud vnde viuat, dico ei interim prouidendū de bonis ecclesiæ. & quia depositō prouidet

¶ Idem episcopo Parisien.

¶ *Si appellans ad superiorem comparet coram iudice inferiori super concernentibus ipsum appellationem, ipsi appellationi renunciare videtur. Si autem protestetur quòd propter hoc non intendit renunciare appellationi, tamquam contraria allegans non est audiendus: nisi notorium sit actum illum esse iniustum, super cuius emendatione adiuit inferiorem. hoc dicit, & est bonus casus.*

CAP. LIIII.

SOllicitudinem † pastoralis officij: & infra. ¶ Sane cum sicut recepimus, duobus coram suo episcopo litigantibus, alter eorum ad sedem Apostolicam appellasset, episcopus appellantem reputans contumacem, ipsum excommunicationis vinculo innodauit: qui coram metropolitano de episcopo sibi petiit iustitiam exhiberi, asserens, quòd post appellationem legitime ad nos interpositam, ipsum excommunicauerat: & petens se ad eum statum in quo fuerat appellationis tempore à metropolitano reduci, denunciari videlicet absolutū: adiiciens etiam, quòd appellationi non renunciabat ob-

c Vide Dominicum Sorum lib. 4. sen. dist. 22. q. 1. art. 2. vers. quartus demum casus.

† In vno vetustissimo exēplari ita: dummodo de illis.

† Ca. 12. eo. tit. in 3. compil. Vide Felinum in c. cum M. Ferrariensis. supra de constit. & Doctores recentiores. in l. non solùm. §. morte. ff. de oper. noui nunciatione.

d Vt ſ. nō habeatur distinctio cause: & merito, quia celebrare diuina prouenit ex ordine: quo impedito per suspensionē in nullo loco celebrare licebit, sed potuit à peritia, quæ post interdictum perdurat in homine. nō impeditur ergo extra iuris dict. in terdicentis. nisi subsit infamia. quo casu lex impedit, & non homo. Ioan. And.

tur

tur contrarium, archiepiscopus non cognoscet: quod si fecerit, non potest episcopus appellare, nisi notorium sit excommunicationem non tenere. Communis diuisio. Secunda: ibi, *Nos igitur*. Abb. Sicu.

CASVS. Duo litigabant coram episcopo suo, alter eorum ad sedem Apostolicam appellauit, eps illum reputans cōtumacē excōicauit eundem: Ille coram archiepiscopo suo petiit sibi iustitiam fieri de ipso, qui post appellationem legitimam excommunicauit eundem, & petiit se restituī in pristinum statum, in quo fuerat tempore appellationis, denunciari videlicet absolutum, protestans quòd appellationi non renunciabat, sed prosequi volebat eandem. Primo quæritur, vtrum metropolitanus cognoscere valeat de huiusmodi quęstione. Et si archiepiscopus illi legitime appellasse inuenerit, iterum quæritur vtrū ipsum denunciare valeat absolutum. Tertio quæsitū fuit, vtrum si eps appellauerit ab archiepiscopo ne illum absoluat, appellationi sit huiusmodi deferēdum. Ad hoc rndet Papa, q̄ sicut metropolitanus non valet cognoscere de appellatione facta ad Papam, ita non potest cognoscere de iis quæ post appellationem fuerunt innouata, dummodo non possit cognosci de illis nisi de appellatione cognoscatur, vel de iis quæ causam ipsam contingunt: & tunc si metropolitanus vellet de iis quæ causam ipsam contingunt cognoscere, eps posset appellare: & sic soluitur tertia quæstio: quia ad officium illius qui de appellatione cognoscit, pertinet corrigere quæ post appellationem fuerunt innouata. Soluit postmodum secundū articulum: si vero notorium esset quòd mandatum epi fuit iniustum, cui non tenebatur subditus obedire, & ita per consequentiā appareat illum iuste appellasse, potest archiepiscopus declarare subditum irritio nabiliter fuisse excōicatum. Vltimo veram dat solutionem ad primam quæstionem, dicens: cum excōicatus qui appellauerat iuxta præscriptā formam corā archiepiscopo contra episcopum deponit quæstionem: metropolitanus potest cognoscere de huiusmodi quæstione: cum ipse per hoc renunciare appellationi tacite videatur: sed si verbo vel facto protestatur se velle prosequi appellationem, tanquam aduersa petens & sibi contrarius non est audiendus. Nota quòd ad quem pertinet cognoscere de appellatione, ad eundem pertinet cognoscere de iis quæ causam appellationis contingunt. Item ad quem pertinet principale, & accessorium. Item ille potest appellare cuius interest: vnde appellat episcopus ne archiepiscopus de hoc cognoscat. Item iniusto mandato non est obediendū. Item tacite renunciat quis appellationi. Item qui contraria proponit, non est audiendus.

† Vide l. si filiusf. ff. ad Macc. & l. 2. C. de iure dot.

iectæ: sed prosequi volebat eandem: † & infra. ¶ Nos igitur in quisitioni tuæ taliter respondemus [a], quòd sicut metropolitanus de appellatione ad nos interposita cognoscere [b] omnino non valet: sic nec de his [c] quæ post appellationem fuerant innouata: dummodo de aliis † cognosci non possit, nisi de appellatione pariter cognoscatur: vel de iis quæ appellationis causam contingere dignoscuntur. In quo [d] casu si metropolitanus ad cognoscendum partes suas in terponere forte præsumeret, episcopus posset [e] ad appellationis beneficium conuolare. Nam ad officium eius qui de appellatione cogniturus est, pertinet, prudenter corrigere, quæ contra ipsam inuenerit attentata. ¶ Si vero [f] notorium [g] existeret, quòd mandatum episcopi indiscretum fuerat, vel iniustum, cui non tenebatur subditus obedire: ac per consequentiam ei

a Agenti, & ex noua causa nō obstat exceptio rei iudicatæ. Ioan. And.

liqueat euidenter subditum legitime prouocasse: potest archiepiscopus auctoritate metropolitana declarare [h] subditum irrationabiliter extitisse anathematis mucrone percussum. Cum autem [i] excommunicatus qui appellauerat, iuxta præscriptam formam coram archiepiscopo deponit contra episcopum quæstionem [k], metropolitanus ad cognoscendum de causa potest interponere partes suas: cum ille appellationis prosecutioni renunciare tacite [l] videatur. Sed si verbo vel facto appellationem se velle prosequi protestetur †: non est tamquam [m] aduersa petens, & sibi contrarius audiendus.

¶ Idem episcopo, & Cantori Trecen.

¶ *Per appellationem legitime interpositam principale cum accessoriis ad iudicem appellationis defertur, & sententiæ excommunicationis & interdicti post appellationem latæ nō tenent.*

probabilis causa exposita est in appellatione, iam exemptus est à iurisdictione illius, & est illi suspectus: vt supra eo. ad hæc si. & c. proposuit. & præsumptio est pro ipso quòd semper vellet iudicare pro sua iurisdictione. & eadem est causa quare arbitri cognoscunt de suspicione, & non ipse iudex [b]. sed cum dubitatur [c] de iurisdictione, secus est: quia de hoc ipso, an sit iudex, agitur: quia semper præsumitur pro iurisdictione quandiu in contrarium ostendatur, ex quo apparet delegatio vel ordinaria iurisdictio, vt supra de resci. super litteris. in fi. Ber.

† protestatur.

b Est etiam similis ratio quare cognoscit de restitu. contra sua sententiam, & non de appellatione. & de hoc in Spe. 2. parte. de ref. in inte. §. videndum post med. Ioan.

f ¶ *Si vero.*] Qui enim alias non habet iurisdictionem, si crimen est notorium, habet. supra eo. peruenit.

g ¶ *Notorium.*] Hic innuit solutionem secundæ quęstionis, quæ fuit vtrum archiepiscopus denunciare debeat istum absolutum si inuenerit eum legitime appellasse.

ADDITIO. Et dicit, quòd si est notorium mandatum episcopi fuisse indiscretum vel iniustum, bene potest hoc facere.

c Inter iudicē, & part: secus si inter diuersos delegatos: quia tunc in terdū recurritur ad arbitros. supra de rescrip. pastoralis. Ioan. And.

h ¶ *Declarare.*] Sed nunquid potest pronunciare sententiam episcopi iniustam. vel denunciare illum non ligatum? Videtur quòd sic, cum notum sit ei episcopum deliquisse. sed non credo: quia sic pronunciaret appellationem fuisse iniustam, & sic vsurparet officium superioris: Si autem vellet renunciare appellationi fuæ, tunc archiepiscopus posset pronunciare sententiam iniustam. immo pronunciaret sententiam nullam fuisse, & denunciaret illum absolutum si legitima appellatio præcessit. supra de offi. deleg. cum contingat.

i ¶ *Cum autem.*] Modo dat veram solutionem, quæ perimit prædictā & est solutio primæ quæstionis, quæ fuit, vtrum metropolitanus cognoscere valeat de huiusmodi quæstione, quam iste appellans coram episcopo deposuit.

K ¶ *Quæstionē.*] Et ita magistratus potest facere iniuriā subdito. ff. ad leg. Aquil. quemadmodum. §. magistratus. & ff. quod metus causa. l. 2.

l ¶ *Renunciare tacite.*] Simile C. de iureiur. si quis. & supra de offi. dele. gratum. & infra de iis quæ fiunt à ma. parte ca. ex ore. vbi de hoc. & infra de priuile. accedentibus. & C. de iur. do. impe. l. 2.

¶ *Glo. seq. no. alleg. 5. iura, alleg. 3. in contrarium.*

d Concordat. l. 1. C. de furtis. vbi late Doctores.

m ¶ *Tamquam aduersa.*] Nota, quòd non auditur [d] proponens contraria. 23. q. 7. quod autem. & 13. q. 2. quam præposterum. & supra de præsum. litteras. 74. dist. gesta. C. de mu. patrimo. profes. lib. 10. arg. contra ℨ. de regula. sicut. ff. de inof. test. Papinianus. §. sed nec impuberis. ℨ. de præsc. auditis. & est hic ar. q̄. si aliquis contestatur litem, licet dicat illa verba, salua lite contestata, nihilominus facta est lis contestatio. arg. ℨ. de cōstitut. cum M. Ferrariēsi. Arg, cōtra. 9. q. 3. saluo. ff. qui mo. pig. vel hypo. sol. si debitor. §. fi in venditione. ff. ad Sylla. hæres. ff. de acquir. hered. pro hęrede. 7. q. 1. pontifices. supra de elect. Cumana. vbi de protestatione tractatur.

Dilectis

Universidad de Burgos

Dilectis.]Primo ponitur partis narratio. Secundo diffinitiō: ibi, *Quia verò.* Abbas Siculus.

CASVS. Episcopus Altisiodorensis quendam presbyterum domus Dei faciebat in vinculis detineri, pro eo quod bona quædam ipsius ecclesiæ, quæ furtiue subtraxerat, restituere denegabat, propter quod fuerat excommunicatus in qua ecclesia episcopus vt dicebat, iurisdictionem plenariam obtinebat: decanus Altisiodoren. dicens ecclesiam ipsam & dictum presbyterum ad suam iurisdictionem spectare, monuit episcopū, vt ei dictū presbyterum restitueret: episcopus timens ne decanus aliquid in suum præiudicium attentaret, ad metropolitanam sedē appellauit: Sed decanus appellationi non deferens protulit interdictum, vt episcopo in ciuitate præsente, ad minus in ecclesia Altisiodoren. cessaretur: post hæc in termino appellationi præfixo partes cōparuerunt in præsentia officialis archiepiscopi. Senon. decanus allegauit, quòd appellationi episcopi ideo non duxerat deferendum, quia presbyter adhuc in vinculis tenebatur, quādo ad sedem Apostolicam appellauit: officialis non obstante appellatione iritum nunciauit interdictum post appellationē episcopi à decano promulgatum: post hęc quia decanus impediebat diuinum officium in ecclesia celebrari, episcopus ipsum excommunicauit: & per archiepiscopum suum fecit excommunicatū nunciari: sed canonici Senon. decanū nō vitabant. Super his orta quæstiōe inter episcopum & decanum, procuratores vtriusque partis ad sedem Apostolicum accesserunt. hæc & alia coram domino Papa proposita fuerunt: Papa examinato negotio, intellexit, quòd episcopus diuersos modos expressit, secundum quos paratus fuit iustitiam exhibere decano super captione presbyteri, appellans ad metropolitanum: decanus postea non potuit ferre sententiam interdicti: & ideo Papa sententiam illam decreuit irritam & inanem post appellationem legitimam promulgatam: eo non obstante, quòd decanus quasi variando proposuit, quòd antequàm episcopus appellasset, tulit sententiam interdicti, cuius effectu m ad tempus duxerat suspendendum: cum & si hoc verum fuisset, appellatione interposita procedere non debuit ad sententiam exequendam, & processum officialis pronunciauit temerarium: qui post appellationem à decano interpositam decreuit sententiam interdicti irritam & inanē: quia appellatione ad sedem Apostolicam interposita, nihil debuit innouari. Præterea sententia episcopi promulgata in decanum, prima facie videbatur recte lata, cum per officialem prohibitum esset ne seruaretur in ecclesia interdictum, & decanus diuinum officium impediebat: tamen quia per appellationem à decano interpositam ad Papam cui officialis duxerat deferendum, Apostolos concedendo, non solum principale negotium, sed etiam accessoria deferebantur ad sedē Apost. sententiam episcopi latam post appellationem, decreuit Papa irritam & inanem. In fine dicit, licet archiepiscopus decanum denun ciauerit euitandum: tamen canonicos Sennone. qui saniori ducti consilio communicauerunt eidem, inculpabiles iudicauit: qui potius voluerunt deferre appellationi factę ad Papam, quàm denunciationi factæ ab archiepiscopo. Not. quòd sententia lata post appellationem legitimam, non tenet. Item varia proponens non est audiendus. Ité post appellationē non est sententia mandanda executioni. Item appellatione pendente nihil est innouandum. Item eo ipso quòd quis cōcedit Apostolos, defert appellationi. Item per appellationē legitimā, & principale & accessoriū ad superiorē deferuntur. Et sic not. ꝙ qui cognoscit de principali, & de accessorio cognoscere potest. Ité appellationi deferendum est potius quā denūciationi excōmunicationis. Ité excommunicatus post legitimam appellationem non est vitandus.

Cap. 13. eo. lib. in 5. compil. Et vide notas huius capitis.

† dispositionem.

† redderet, legebatur: sed, recrederet, reposui mus. Et vide notas in hūc locum.

† Vide l. iure. ff. ad mun. & in l. 1. §. per hāc. cum glo. ff. de rei vend.

¶ *Glo. seq. quærit. arg. pro. soluit contrarium.*

2 ¶ *Faceret.*] In hoc enim non incidit in canonem latæ sententiæ.

CAP. LV.

Dilectis † fil iis decano Altisiodorensi, ac magistro R. Altisiodorensis episcopi procuratore in nostra præsentia constitutis, idem magister proposuit, quòd cum dictus episcopus presbyterum domus Dei, in qua dispensationem † plenariam obtinere dignoscitur, detineri faceret[a] vinculis mancipatum, pro eo quod bona quædam eiusdem domus, quæ furtiue subtraxerat, restituere detrectabat: propter quod etiam ab eodem episcopo fuerat excommunicationis vinculo innodatus: & supradictus decanus episcopum monuisset, vt ei restitueret, vel saltem recrederet † presbyterum memoratum †, quem ad iurisdictionem suam spectare firmiter asserebat: episcopus metuens ne decanus aliquid in suū præiudiciū attentaret, se ac suos, statū ecclesiæ, ac ciuitatis, protectioni metropolitani supponēs, ad eius audientiā appellauit. Verū decanus post modicū tēpus, interdictū [b] huiusmodi promulgauit, vt episcopo in ciuitate præsente, à diuinis in Altisiodoreñ. ecclesia cessaretur. Postmodum vero cum die appellationi prefixo, cōparuissent partes coram officiali curiæ Senoñ. decanus allegās, quod appellationi ab episcopo interpositæ ideo non duxerat deferendū, quoniā presbyter supradictus adhuc in vinculis tenebatur,[c] quando † ad nos vocem appellationis emisit: officialis autem iudicauit irritum [d] interdictum, à decano post appellationem episcopi promulgatum: & infra [e] Quia vero idē episcopus diuersos modos expresit, secūdum quos decano paratus fuit super captione presbyteri iustitiam exhibere, ad metropolitanam sedem appellans, decanus non potuit post hoc ferre sentētiam interdicti: & ideo sententiā ipsam ab eo post appellationem legitime [f] promulgatam, irritam decernimus & inanem, non obstante quòd decanus ad excusationem suam quasi variandos proposuit, quod priusquam episcopus appellasset, sententiam tulerat, cuius effectum ad tempus duxerat suspendendum [g]: cum interim appellatione interposita, procedere non debuerit ad sententiam exequēdam,[a] officialis processum, qui post appellationē huiusmodi sententiam interdicti irritam & inanem decreuit, temerarium iudicantes: cum appellatione ad nos interposita nihil debuerit in nouari.

¶ Præterea licet excommunicationis sententia in decanum per episcopum promulgata, rite lata prima facie videretur cum per dictum officialem esset prohibitum, ne seruaretur in ecclesia interdictum. & decanus ne celebraretur in ecclesia prohibendo, diuinum videretur officium perturbare [b]: quia tamen per appellationem ad nos interpositam ex parte decani, cui etiam officialis duxerat deferendum [c], Apostolos concedendo, non solum principale [d] negotium, sed accessoria etiam ad nostrum referebantur examen: eandem sententiam post appellationem huiusmodi promulgatam decernimus viribus caruisse. ¶ Verum licet archiepiscopus post appellationem [e] prædictam, de qua sibi per officialis litteras innotuerat, decanum denunciauerit euitandum: Senon. tamen canonicos (qui saniori ducti consilio communicauerunt eidem, vt appellationi ad nos interpositæ magis quàm [f] denunciationi ab archiepiscopo factæ deferrent) inculpabiles iudicamus.

¶ Idem Mediolanen. archiepiscopo.

infra de depos. graui. sinfra de sent. excom. vt famæ. Sed nunquid licet laico taliter detinere clericum habentem administrationē ipsius? Arg. quòd sic: infra ne cleri. vel mona. capitu. 2.[a] sed non credo & expone ibi, deprehendantur in fraudem verborum: scilicet reddendo rationem administrationis. ecclesia tamen illis, qui taliter deprehenduntur in fraudem, non subuenit: quia post prohibitionē ecclesiæ hoc fecerunt, vt ibi dicit, sicut volebant Iudæi capere Iesum in verbo. de pœ. dist. 7. capitulo. 1. versi. 2 qui à Deo. & c. si mile. ff. de pigno. actio. l. vltima.

¶ *Glo. seq. recitetur per contrarium.*

b ¶ *Interdictum huiusmodi.*] Hoc facere potuerit decanus ex speciali consuetudine, [b] vt ciuitatem vel ecclesiam maiorem supponeret interdicto: Nam de iure communi secus est. infra de iis quæ fiūt à ma. parca. quæsiuit.

c ¶ *Tenebatur.*]Quia dū quis manet in crimine super quo appellat non est audiendus. supra eod. consuluit. & cap. cum sit Romana. in fin.

ADDITIO. Hoc verum est si sit notorium.

d ¶ *Iudicauit irritum.*] Quod facere non debuit propter appellationem decani: vt infra sequitur, & tamen interdictum non tenebat propter appellationem episcopi: quia qui facit quod ad ipsum non pertinet, etiam si bonum sit, improbatur. 96. dist. bene quidem. Tan.

¶ *Glos. ista in fine soluit contrarium.*

e ¶ *Diuersos modos.*]Qui fuerunt illi, non dicitur hic. forsitan dixit episcopus quòd paratus erat dimittere sacerdotem præstita cautione de restituendis rebus ecclesiæ, vel de conseruando ecclesiam indemnem, vel si decanus ostenderet ecclesiam illam & sacerdotem ad se pertinere: & ita fuit appellatio iusta. vnde secundum hos vel consimiles modos [c] volebat ei facere iustitiam, & ideo non tenuit interdictum: quia non erat notorium captionē presbyteri iniuriosam esse, vnde non obstat. supra eo. consuluit.

f ¶ *Legitime.*]Not. quòd vocat appellationem legitimam propter probabiles causas, quas expresit appellans: quod semper debet facere qui appellat. infra eo. vt debitus. & c. cum speciali. §. 1. & 3. eo. bonæ. & infra eo. cordi. [lib. 6.]

g ¶ *Variando.*]Vnde non debuit audiri. 3. c. proxi. in fi. 4. q. 3. c. placuit. §. item in criminali. versi. qui falso. 74. distin. gesta. 23. q. 7. quod autem. in fra de pœ. super his. & infra vt eccle. benefi. vt nostrum.

¶ *Glo. seq. obiicit, soluit, demum tractat an purum interdictum suspēdi possit. & quid si interim appelletur.*

h *Suspendendum.*] Sed non videtur ꝙ sententia interdicti possit suspendi: cum enim interdictum & excommunicatio pari passu ambulēt: supra eo. ad hæc quoniam. & excōicatio non possit suspendi. supra eo. pastoralis. ergo nec interdictum. sententia enim statim consequitur suum effectum, Nam facti quidem quæstio in arbitrio. & c. 2. q. 3. c. Euphemium. §. notandum. nec iudex potest efficere quin damnatum furti sequatur infamia: vt ff. de fur. non potest. Ad hoc dicas, quòd sententia interdicti, quam tulit decanus, fuit sub conditione, vel in diē prolata: quia suspendit ecclesiam quādocunque episcopus esset præsens. simile. ff. de hære. insti. quotiēs. §. si quis ita. & talis sententia bene potest suspendi per appellationem. supra eo. præterea. 2. & ideo cum appellatio interposita fuerit ante diem conditionis. immo cum appellatio prœcesit sententiam, nō debuit postea, nec potuit ferre nec exequi sententiam interdicti. Potius tamē dic quòd quantūcunq; purum sit interdictū, potest suspendi: & in hoc differt ab excōicatione sicut executio dignitatis alicuius suspenditur. 15. q. 8. si quis presbyter. sicut effectus acceptilationis suspenditur, licet non ipsa acceptilatio: vt ff. de do. inter vi. & vxo. cum hic status. §. siue autem. Vnde si relaxatum est interdictum ad tempus, ipsum tamen manet. ff. de preca. sed si manente. nec est opus vt iterum renouetur. 26. q. 6. qui recedunt. & C. de cu. fu. cum aliis. & in casu isto si appelletur, non suspenditur interdictum: vt dictum est supra eo. ad hæc quoniam. sed littera sequēs, cū interim

a Et 5. q. 1. quidam. in fin. puto ꝙ inducat qđ ibi dicit tex tus teneri ad disciplinā sed non dicit per quē. Ioan. And.

† Dictio, quādo, deest in omnibus antiquis, in quibus legitur ita: adhuc in vinculis tenebatur, ad nos vocem, &c.

b Vide hic Hostien. & doctores, priusquam de re tā graui facile pronunties. & vide omnino concilium Trident. sessio. 24. de reformat. c. 20

c Vt si dicebat se paratū stare iudicio archiepiscopi, vel amicorum cōiter electorū, vel his similia. Ioan. And.

interim, & c. contradicit expresse. Vnde si tempore suspensionis appelletur, non debet postea exequi interdictum, vt hic dicit, dummodo appellatio sit legitima. Contrarium tamen dixerunt Lau. Vin. & Tan. vt dictum est supra eo. ad hęc quoniam. sed ista littera obstat eis. Sed quod hic dicit, intelligitur quando interdictum positum fuit in diem vel sub conditione. effectus vero excommunicationis suspendi non potest: quia quam cito quis est excommunicatus, est membrum diaboli, & est priuatus sacramentis & communione fidelium. vnde ad hoc vt efficiatur mēbrum Dei, necessaria est absolutio. 11. q. 3. excellentissimus. Papa tamen posset eius effectum suspendere. infra de sen. excom. si vero. quia de nulla sententia facit aliquam. 3. q. 6. hæc quippe. maius enim est de nihilo aliquid facere, quam de aliquo aliud vel nihil. de consc. dist. 2. re vera. ver. fin. in ver. sermo igitur Christi qui potuit facere ex nihilo qđ non erat, & c. Ioan.

ADDITIO. hac materia habes supra. eo. ad hæc quoniam sub interdicto.

a ¶ *Exequendam.*]Quia appellatione interposita nihil est innouandum. 2. q. 6. post appellationem §. appellatione. ff. nihil innou. l. vnica. ex hoc patet, quòd iudex post appellationem diffinitiuam sententiam non debet executioni mandare, alioquin restituatur possessio appellanti antequam de appellatione cognoscatur. supra de iureiuran. venientes. & idē dicit hic inferius, quòd appellatione interposita nihil debet innouari.

b ¶ *Perturbare.*] Qui perturbat diuinum officium, sine pœna excommunicationis potest eiici de ecclesia, [a] infra de sent. excom. veniens. & cap. cum voluntate. §. si qui vero.

c ¶ *Deferendum.*]Primo non detulit, sed denunciauit interdictum nullum, vt supra dicitur. postea detulit quo ad processum principalis causæ & Apostolos concessit: vt hic dicit. Tan.

d ¶ *Principale.*]Captio presbyteri fuit negotium principale, accessoria fuerunt interdictum & eius obseruatio: & sic patet quòd idem iuris debet esse in accessorio quod in principali supra de offi. del. præterea. & ca. prudentiam. ad fi. & ff. de iurisd. om. iud. l. 2. ff. de re. iur. cum principalis. supra c. proxi. ver. nos igitur.

¶ *Glo. seq. recitetur per obiectionem & solutionem.*

e ¶ *Post appellationem.*] Huiusmodi appellationem dicit legitimam, & tamen factum decani fuit minus legitimum. simile. infra de concess. præben. constitutus. quantum ad partem decisam. & sic videtur quòd appellatio minus legitima [b] impedit factum excommunicationis. hic satis potuit esse vt factum decani fuisset minus legitimum, & tamen decanus ex alia causa postea potuit legitime appellare.

¶ *Glo. seq. recitetur per obiectionem & solutionem.*

f ¶ *Quam denunciationi.*]Hic videtur quòd in dubio magis stetur appellationi quā denunciationi excommunicationis; & quā ipsi sniæ cū tū potius præsumēdū sit pro sententia quā ꝓ appellatione: quia appellans tenet probare sententiā iniustā: vt 3. eo. cum ecclesia. & est si. ff. de mino. minor, xxv. ann. in fin. [c] Ioan. credo quòd cum dubitabatur an teneat appellatio, potius vitandus est quàm in dubio ei communicandū: arg. infra de cle. excom. illud. Ber.

Vt nostrū.]Primo ponit dictū. Secūdo rōnē dicti: ibi, *Cū plus.* Ab.

CASVS. Casum istius decretalis habes infra vt ecclesiastica beneficia si. dimi. conse. vt nostrum. ibi legitur ista cum illa.

g ¶ *Vt nostrum.*] Hæc decre. est pars illius quam habes 3. vt eccles. benefi. vt nostrum. & per illam intellige istam.

h ¶ *Renouauimus.*] Et ita quicquid postea factum fuit non tenuit. & ità traditio sigilli postea facta non valuit tamquam à non suo iudice. simile 3. vt lit. penden. ecclesia sanctæ Mariæ. 3. de offi. lega. licet. & 3. de postu. bonæ memoriæ.

i ¶ *Cum plus.*] Sic ipso facto negat aliquis clericatum. j. de sen. excom. contingit. & j. de vi. & hone. cleri. c. vlti. & plus est reuocare negotium ad se, quàm sit appellare: sed post appellationem nihil est innouandum. 3. c. proxi. & c. bonæ. ergo multo fortius post quam superior ad se negotium reuocat, inferior nihil facere potest. 2. q. 1. nomen. & si iudex dicat se velle referre negotium superiori, statim tenetur partibus tradere acta. j. eod. intimasti. si partes hoc approbauerint. C. de rela. l. 2. simile. 3. eo. dilecti. vbi de hoc. Bernar.

Oblatæ.] Cōmunis diuisio. Secunda pars: ibi, *Licet igitur.* Quæ distinguit, & secundum membrum distinctionis prosequitur: ibi, *Si vero.* In tertia instruit iudicem: ibi, *Superior.* In quarta concludit ad propositum: ibi, *Ex his.* Abbas.

CASVS. Inter ecclesiam de Sābf. ex vna parte, & ecclesiam de Rinocor. ex alia, coram de legatis iudicibus quæstio vertebatur. lata fuit sententia pro ecclesia de Sambf. à qua sententia fuit ad sedem Apo. appellatum ex parte ecclesiæ de Rinocor. nec ad procurationem appellationis fuit terminus assignatus: plebanus de Sambf. super obseruanda sententia sicut rationabiliter lata erat, litteras impetrauit: pars altera postmodum super sententia infirmanda ad alios iudices litteras impetrauit, nulla de prioribus in posterioribus litteris habita mentione: Dubitabatur vtrum priores iudices vel posteriores de quæstione illa cognoscere debeant. Consultus Papa respōdet: quāuis appellanti legitime à sentētia indulgeatur annus à lege, & ex iusta causa biennū, tū huiusmodi terminus pōt restringi non solū à iudice à quo appellatur, verū etiā ab appellāte: cum ideo constitutū sit, nō vt terminus ipse præueniri nō possit, sed ne valeat prorogari: Distinguit Papa in quo casu litteræ impetrentur, si terminus præfigitur ab appellante vel iudice appellationi prosequendæ, si appellatus tacito de illo termino litteras impetrauerit, huiusmodi litteræ tanquam veritate tacita impetratæ non valent: si vero non sit aliquis terminus ab appellante vel iudice præfixus, pars appellata infra terminum constitutum à lege poterit commissionis litteras impetrare, dummodo nimium non festinet vt appellantem in commissione supplantet: & earum auctoritate poterit iudex in appellationis causa procedere, ita vt si appellans voluerit in causa procedere, oportebit eum agere sub iudice sic obtento: nisi possit eum legitime recusare, quod si appellans agere noluerit, appellatus nihilominus poterit prosequi causam ipsam: & si iudex appellationis viderit ex dilatione periculum imminere, poterit de ea cognoscere, neutro etiam prosequente appellationem, vt periculum euitetur: puta si appelletur à sententia super confirmatione alicuius electionis, & vtraq; pars velit etiā ad annū differre, psecutionē appellationis: debet enim iudex tunc terminū moderari, ne gregi dominico diu desit cura pastoris. his ergo consideratis, respōnsum est quæstioni istorū iudicum, videlicet, ꝙ per posteriores nō derogatur prioribus litteris legitime impetratis, per quas potērūt primi iudices, procedere ad infirmandā vel confirmandā sniam præuia ratione. Nota ꝙ appellans habet annū ad appellationē prosequendam

† Cap. 1. tit. vt ecclesiastica beneficia fine diminutione conferantur. in 3. compil. vide Archidiaconum in c. multum stupeo. 3. q. 6.

† euocare.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. compil. Et quia varij sunt huius decretalis articuli variis locis sunt videndi doctores. Et dericus de Senis consil. 28. inci. pun ctus quęstionis Felinus in c. ex teno re. supra de rescrip. Romanus consil. 483. incip. dubitatur. Calderinus consil. 14. tit. de rescrip. vbi quærunt, an de litteris nullis fieri debeat mentio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dam, & ex iusta causa biennium. Item terminus talis annus scilicet potest abbreuiari à iudice vel ab appellante, sed prorogari non potest. Ité nemo debet præuenire in litteris commissionis impetrandis appellanté nimiũ festinanter. Ité terminum statutũ à iudice vel ab appellãte neutra pars potest præuenire. Item iudex appellatiõis potest prosequi causam appellationis si periculũ immineat, neutra parte ipsam prosequi volente.

a ¶ *Biennium.*]ℨ. eo.cum sit Romana. & c. constitutus.

b ¶ *A prouocante.*] ℨ. eo.personas.

c ¶ *Prorogari.*] Nisi ex iusta causa. ℨ. eo. ex ratione. & c. cum sit Romana.& hic.

d ¶ *Appellatus.*] Idem est de appellante. ℨ. eo. ex insinuatione. & ℨ. eo. sæpe.

e ¶ *Pars appellata.*] Pars appellata nõ potest præuenire terminum legalem, nisi secundum q̃ hic dicitur.& 2.q. 6. c. ei qui.§.appellatore.Terminum vero statutũ ab homine neutra pars potest præuenire. ℨ. eod. sæpe. pars appellans infra terminum legalem quãdocunque potest: & si vult, potest litteras impetrare, cum in eius fauorẽ annus cõcedatur eidem. infra de confir.bonæ.Ité & illud scias,quòd infra terminum legalem debet causa appellationis esse terminata, nec potest vltra protendi.2.q.6. ei qui appellat.& C. de temp.appel.l.vlt.§.vlt.& l.nemo.& nisi iusta causa prorogetur. supra eo. cum sit. & c.constitutus. & hic.

f ¶ *Præcurrat.*] Et sic nemo debet præuenire diligentiã alterius captiosè[a].sim.16.q.3.placuit. & ff.ad Tertul.l.2. §. si mater 2.

g ¶ *Prosequi.*] Etiam altera parte absente, tamẽ prius citata : vt hic patet,& 2.q.6.c.ei qui. §.appellatore.& ℨ.de sent. & re iud.cum Bertoldus.C. de temp.ap.l. vlt. §. illud etiam. & est expressum. ℨ.eod.c.proxi.Ber.

h ¶ *Periculum.*] Ne ecclesia in spiritualibus vel temporalibus ex mora detrimentum incurrat:in quo casu posset etiam lite non contest. procedi. supra vt lit non contest,quoniam.§.1.arg. supra eo.constitutus.

i ¶ *Prioribus.*] Hoc intellige dum tamen priores litteræ de alterius partis appellatione fecerint mentionem , aliàs non valerent veritate tacita impetratæ. infra de confirma.bonæ. & supra de rescrip.ex parte.

[a] Aliàs iura subueniunt vigilantib⁹. ff.de his quę in frau. cre. pupillus. in fi. & de hoc supra tit. 1. cum olim Ioan.And.

† scilicet, appellans.

Per tuas.]ℭ. Communis diuisio. Secunda pars : ibi , *Nos igitur.* Abb.Sicul.

CASVS. Appellatum ab Apostolica sede commissa: pro plebe Sambrienſi sententiam protulisse[n], & à procuratore plebis de Rinocor. ad nos fuerit sine termino appellatum, nec delatum appellationi fuisset , nec ad prosecutionem ipsius terminus à iudicibus partibus assignatus : plebanus de Sambro super obseruatione prædictæ sententiæ(sicut rationabiliter lata erat)nostras ad vos litteras,& alia pars alias commissionis litteras à nobis super infirmanda eadem postmodum ad alios iudices impetrauit,nulla in posterioribus litteris de prioribus habita mẽtione:vnde in dubitatione reuocato , an posteriores iudices,vel vos de illa debeatis cognoscere , Nos super hoc consulere voluistis:& infra.

¶ Licet igitur appellanti legitime à sententia indulgeatur annus à lege, aut ex iusta causa biennium [z] ad appellationem interpositam prosequendam: quia tamen huiusmodi terminus potest restringi,non solum à prouocante [b] , verum etiam à iudice , à cuius sententia prouocatur(cum ideo sit constitutum, non vt terminus ipse præueniri non possit,sed ne valeat prorogari [c]) credimus distinguendum , in quo casu litteræ impetrantur : & quidem quando certus terminus ab appellante, vel à iudice appellationi præfigitur prosequendæ , si eo tacito appellatus [d] litteras impetrauerit : huiusmodi litteræ tãquam tacita veritate subreptæ , obtinere non debent aliquam firmitatem. Si vero non sit aliquis terminus à iudice , vel ab appellante præfixus, pars [e] appellata infra terminum constitutum à lege (dummodo minimum non præcurrat [f] , vt appellãtem in commissione impetranda supplantet) commissionis litteras poterit impetrare, quarum auctoritate in appellationis causa legitime procedatur : ita quod si appellans voluerit in causa appellationis procedere , oportebit eum agere sub iudice sic obtento nisi possit eum legitime recusare:quod si agere noluerit †, appellatus potest nihilominus prosequi [g] causam ipsam : maxime si sentiat sibi ex dilatione imminere grauamen. ¶ Superior quoque iudex si viderit ex dilatione periculum [h] imminere, potest & debet neutro prosequente appellationem,occurrere , vt periculũ euitetur: puta , si à sententia lata super confirmatione alicuius electi fuerit prouocatum, & vtraq; pars velit etiã ad annũ prosecutionẽ appellationis differre,potest vtique,immo debet, superior iudex ad quem fuerat appellatum , terminum prouide moderari , ne gregi dominico diu desit cura pastoris. ¶ Ex his igitur consultationi vestræ nouerit is esse responsum , quòd per posteriores non derogatur prioribus [i] legitime impetratis : per quas ad confirmandam sententiam vel infirmandam , præuia potest ratione procedi.

¶ Idem.

¶ Altera parte contumaciter absente potest index appellationis etiam principale negotium diffinire, si post litem contestatam fuerit appellatum.

CAP. LVIII.

*Per † tuas litteras requisisti, vtrum si post latam sententiam,vel saltem post depositiones testium publicatas , fuerit ad sedem Apostolicam appellatum , hi qui super hæc delegantur à nobis , si altera partium eorum se noluerit conspectibus præsentare,causam sibi delegatam † iudiciali possint calculo terminare. ¶ Nos igitur consultationi tuæ taliter respondemus, quòd cum lis sit super eodem negotio coram primis iudicibus legitime contestata, poterunt † iudices delegati (eo qui conuenitur se per contumaciam absentante,) cum eis de meritis causæ liquebit [k] , commissum sibi negotium diffinire.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ Notabile & famosum capitulum, habens multa noua dicta , vtrunque ius limitantia. & hoc dicit in summa inhærendo simpliciter verbis litteræ: Appellans ante sententiam , tenetur exprimere causam rationabilem coram ipso iudice à quo: nec admittitur exceptio,quòd prius miserat nuncium ad sedem Apostolicam , vel quòd litteras impetrauerat,quæ nondum sunt iudici præsentatæ.

[n] Cap.3. eo.tit.in 4. compil. Hanc decretalem luculeter præ ceteris interpretati sunt Paulus de Leazariis & Philippus de Perusio , & vide concilij Trident. sessio. 13. de reformat. cap. 1.

[z] Causę principi. vel appellanti. quando. s. expedito articulo appel. aggreditur principales: quòd dic vt dixi supra eo. sæpe. super gl. vt silis. Ioan. And.

[b] Vtrunque dictũ dicit Inn.à somniis procedere : quod Host. reprehendit.Ioan. And.

[c] In hoc allegat glo.contra se.cum enim ista noua constitu. generaliter loquatur ergo nõ remouet illam quæ specialiter loquitur de iudice, qui cognoscit appe.remo. supra eo.pastoralis.Ioa.And.

[d] Concor.l. ampliorem C.eod.&l. properandũ. §. sin autem re⁹. & vtrobique per Bar.C. de iudi.

[e] Hæc glossa vsque ad illã in verbo : Si dicat.nec est Bernardi, nec habetur in vetustis codicibus, sed vt series litis indicat, additio est facta ad glos[f] sam proxime præcedẽtem.

[f] Ad hæc quòd dicens simpliciter, appello , videtur ad Papã appellare. not.eod.præcipimus.c. 2.q.6. omnes.

[g] Cap.2. eo. tit.in 4. compil. Et vide Matheſilanum singula.66. inci. nota, quòd in causa.

[h] delatam.

[i] potuerunt

[k] Scilicet Innocentius iij. in concilio generali Lateran. ca. 35.

[l] Nisi præsens plenius probare velit: quia tũc probationes recipient. supra de test. fraternitatis de si, instr. cũ Ioannes. secundum Host.Ioan. And.

tumax,adiudicabũt præsenti possessionem reseruata quæstione proprietatis absenti,sicut facerent ante sententiam.Vel dic quòd sufficit tantum infirmare sententiam condemnando absentem in expensis. 2. q.6.c.ei qui.in §.appellatore.Ber.

Vt debitus.] Diuiditur principaliter in tres partes. In prima ponitur duplex constitutionis causa. In secunda constitutio : ibi, *Statuim⁹*. In tertia quædam processatio : ibi, *Saluis.*Abb.Sicul.

CASVS. Quia frequẽter malitiose appellabatur , & in grauamen alterius partis,& in derogationem iudicis : voluit concilium vt iudicibus honor debitus deferatur , & consulatur litigatoribus super laboribus & expensis. statuit igitur, vt si quis coram idoneo iudice cõuenerit aduersarium suum, ille ad superiorem ante sententiam non appellet absque causa rationabili allegata coram iudice à quo appellare intendit : sed coram illo suam iustitiam prosequatur , non obstante si dixerit,quòd ad superiorem pro causa illa nuncium destinauerit , aut litteras impetrauerit ab eodem , quæ nondum fuerint iudici delegato assignatæ : si vero putauerit appellandum ex causa rationabili , coram iudice illam exponat : talem videlicet quæ si foret probata , legitima reputaretur.postmodum superior de appellatione cognoscat:& si constiterit minus rationabiliter appellatum , illum remittat ad illum à quo appellauit , & insuper in expensis alteri parti condemnet eundem. Si vero appellatio legitima fuerit , in causa procedat , saluis constitutionibus de maioribus causis ad sedem Apostolicam perferendis. Nota , quòd ante sententiam nullus debet appellare nisi grauetur, & causa grauaminis exponi debet coram iudice à quo appellatur.Item non valet nuncium misisse,vel literas habere,quæ nõdum sint delegato assignatæ. Item qui minus legitime appellat , remittitur ad illũ à quo appellauit, & in expensis alteri parti condemnatur.

¶ *Glo.seq.alleg.concor. & arg.*

a ¶ *Deferatur.*] Sim. C.quando prouo. non est necess. omnem honorem. & fic est ar.q̃ iudices honorandi sunt propter suam dignitatem.

¶ *Glossa sequens arg.*

b ¶ *Coram idoneo.*] Hoc ideo dicit , quia si conueniatur coram non suo iudice,non obest ei , quia debet allegare priuilegium fori : nec præiudicatur ei quod facit coram eo.supra de iudi.at fi clerici.& supra de foro compe.fi diligenti.& c.significasti.& est arg. ad quæstionem:vtrum interruptio facta sit per lit.contesta. coram non suo iudice.quòd non sit interruptio facta,patet.C.ne de ista.defun.si pater.

¶ *Glo.seq.primo arg. à contrario. secundo no. omnes iudices æquatos. tertio quærit.ponit duas solutiones Io.& primã non approbat. Demũ aliter soluit,dicens quòd remotio appellationis nihil operatur hodie.*

c ¶ *Ante sententiam.*]Nota quòd dicit,ante sententiam,ergo de appellatione post sententiam nihil statuit:quia quod de vno dicitur, de alio negatur.25.dist.qualis. & supra de præsum. nonne. quod verum credo:& idem dicitur in decre.noua.eo.tit.cordi nobis.[lib.6.]Et ita patet quòd hodie idem iuris est in omnibus iudicibus delegatis & subdelegatis & ordinariis , à quibus non potest appellari , nisi causa rationabili allegata scripta vel non scripta:quia dicit;coram idoneo iudice.& sic non habet locum hodie decr.illa,super quæstionum.§. si vero duo.vbi dicit , quòd si delegatus alij committat vices suas , ab illo poterit appellari [a] , licet causa sit appellatione remota commissa,sed quantum ad alia bene tenet. Cum ergo remota sit appellatio ante sententiam ipso iure,vt hic probatur , quid operatur remotio appellationis,cum Papa semper scribat appellatione remota? Io. dixit,quòd remotio appellationis hoc hodie operatur , vt post sententiam appellari non possit,quin iudex possit mandare sententiã executioni non obstante appellatione , nisi habeat causam probabilem appellandi. sed si non est remota appellatio : tunc appellari potest post sententiam secundum quod appellabatur ante constitutionem istam.supra de offi.deleg.super eo.Sed hoc nõ est verum, quia de appellatione post sententiam nihil statuitur per istam constitutionem: vt dixi.Et Ioan.etiam nõ persistit in hoc, immo dicit [b] quòd si remota est appellatio,non potest appellari nisi in casibus expressis à iure. supra eod. pastoralis. & si non est remota : tunc appellatur quotiens habet probabilem causam appellandi,talem quæ si esset probata,&c. vnde potest dici,quòd illud idem operatur hodie remotio appellationis,cum apponitur in literis , quòd olim operabatur , quia potest appellare in casibus tãtum expressis à iure, licet sit remota appellatio in non expressis , non poterit appellare : vt supra eo. pastoralis. vbi notantur quidam de illis casibus.& ita per remotionẽ appellationis non posset hodie appellari in casibus non expressis, sed in aliis posset.Ex vi huius constitutionis potest appellari vbicunq; quis grauatur,li cet grauamen non sit expressum in iure. & quia iniquum erat, quòd aliquis euidenter grauatus non posset appellare , qui habebat probabilem causam appellandi : cum casus ille non esset expressus in iure,emanauit ista constitutio,qua cauetur , quòd quicunque habet probabilem causam appellandi,talem quæ si esset probata , &c. licet illud grauamen non sit expressum in iure,possit appellare: & ita hæc constitutio ad alia extenditur , quàm illa decre. pastoralis. quotiens enim noua lex constituitur , ad eas species [c] pertinere non videtur quibus specialiter ipsa lege pœna addita est.ff.de pœ.sanctio legum. & ita constitutio ista permittit appellare vbi remotio appellationem prohibebat.ergo siue sit remota appellatio in literis, siue non , idem iuris est.Si enim non est remota appellatio,potest appellare,vbicunque permittitur appellatio per iura specialia:vt supra eod.postremo. & c. ex parte.& c. significantibus. & in omnibus cõsimilibus: vbi exprimitur in decre. quòd possit appellari , & beneficio istius constitutionis potest appellari in omnibus aliis casibus non expressis vbi exprimitur talis causa, quæ si foret probata, legitima esset:licet illa non sit scripta in iure. & ita patet quòd remotio appellationis quo ad veritatem nihil operatur,sed potius apponitur ad cautelam : quia plus timeri solet quod specialiter prohibetur , quam quod generaliter imperatur , 23. dist. quamquam. & consuetudo est ecclesiæ. & tam in principalibus quæstionibus quam in incidentibus remota est appellatio per istam constitutionem,& coram quocunq; iudice,nisi cum quis grauatur in casibus expressis vel non expressis ; & sic Papa remouet id quod iam remotum est de iure.sic concedit Papa quod de iure communi concessum est. supra de iureiur. & si Christus. in fi. [d]

d ¶ *Absque rationabili causa.*] Sic [e] ergo remota est per istam constitutionem quælibet appellatio , quæ absque rationabili causa apponitur. Quid ergo operatur clausula de remotione appellationis, quæ tota die apponitur in rescriptis?Dicunt quidam quòd nihil , sed apponitur ad cautelam:quia plus timetur quod specialiter iniungitur,quã quod generaliter imperatur.ℨ.de hæret.si aduersus.& 23.dist. quamquam.sed cõtra istos opponitur quòd secundum eos ista clausula frustra membranas occupat , contra illud quod legitur 19. dist. si Romanorum.Item pro nihilo est facta decre.quæ distinguit , an prædicta clausula ponatur in medio literarum. & secundum hoc tantum præmissa amplectitur.an ponatur in fine, vt sic omnia præmissa comprehendat.infra.eo.inquisitioni.quæ post hanc constitutionem emanauit.Idcirco alij dixerunt , quòd hæc constitutio etiam tantum in ordinario locum habet,contraria autem in delegato loquuntur : sed propter hoc non est soluta quæstio,quid prædicta clausula operetur. Tertij dicunt,quòd ante sententiam nihil operatur : quia remota est appellatio quælibet,nisi ex causa probabili fiat per istam constitutionem , sed post sententiam impedit executionem etiam sententiæ , si propter causam expressam in iure fuerit appellatum. supra ca. pastoralis.pro ista sententia facit opi.supra de offi.deleg.super eo.in fin.ibi enim dicitur,quòd si ille cui est causa commissa appellatione remota suam sententiam velit executioni mandare in præiudicium alterius partium , inter quas causa vertitur , poterit appellari: vnde tenet ibi appellatio facta ab episcopo vel archidiacono.Et subiungitur ibi ratio:quia non illis,scilicet episcopo vel archidiacono,sed partibus,inter quas causa vertitur, appellationis remedium est sublatum. & sic auditur ibi episcopus vel archidiaconus appellans : quia non est eis appellatio interdicta. Ergo per oppositũ partes inter quas causa vertitur,non poterũt appellare: quia eis appellationis remedium est sublatum,& sic non obstante partiũ appellatione sniã mandabitur executioni:quia prohibitæ sunt appellare , cum aliàs appellatione pendente,nisi esset prædicta clausula, nõ posset sniã executioni mãdari. ℨ.de iureiur.venientes.& ℨ.eo.c.dilectis. istorum sniã impugnatur in eo quod dicunt,q̃ ante sniam nihil operatur [f]. Est enim reperire casum in quo habet ne cessario operari.Nam secundũ canones omissis omnibus mediis potest ad Papã appellari.ℨ.eo.solicitudinem. & c. si duobus.2.q.6. ad Romanam. cum duobus cap. præce. & duobus seq. Pone ergo q̃ mihi à Papa est causa commissa appel.re. committo tibi litis contestationem tm̃,mihi cæteris reseruatis: facta litis contesta. coram testibus,tu vis testes recipere,& sic fines mandati excedis , & sic potest à tua audientia appellari. Sed ad quem appellabitur, nunquid ad Papam , cum ad eum omnibus omissis mediis appellari valeat:vt dictum est supra?Certe non & si sic fieret , appellatio non valeret:quia ex virtute prædictæ clausulę,ad me est tãtummodo appellandũ:quia mihi de iurisdictione reseruaui.ℨ.de offi.deleg.super quæstionum.§.porro.ver.si causa sit ei appellatione remota cõmissa, &c. ergo à cõtrario sensu si causa non esset app.re.cõmissa,posset appellari ad Papã per iura prædicta.nec opponas de præsenti cõstitutione, quia non potest nisi ex causa probabili ibidem appellari : quia ego posui quòd ex causa probabili appellatur:quia fines mãdati excedis: & sic secundum hanc constitutionem appellatur. sed non potest appellari ad Papã , quia inhibita est appellatio in rescripto. & appellat hic ante sniam diffinitiuam:vnde p istum §.tam ista snia quàm prima etiã impugnatur: vnde dicũt quarti q̃ ante sniam & post sniam idem operat , videlicet q̃ non possit appellari nisi ex causa in iure expressa.pro istis est casus dec.ℨ.eo.pastoralis. quem intelligo q̃ non possit appellari nisi ex causa expressa in iure, quantum ad hoc q̃ processus iudicis p appellationem valeat impediri,sed grauatus ex causa probabili poterit appellare.& si de grauamine cõstiterit, poterit per superiorem remoueri:vt ibi dicit.nec obstat hæc decr. nam hæc dicit , quòd ex causa probabili appellari potest,& illa dicit idem:sed dicit illa , q̃ Iudex non tenet appellationi deferre,ex quo causa non est expres-

[a] Ac si dicat gl. quòd ibi possit sine : causa appellari,& scribat adhuc hodie. immo traditur littera rescribenda , si in casibus quibus poni debet de stylo curiæ nõ esset posita hæc clausula. Ioan. And.

[b] Vtrunque dictũ dicit Inn.à somniis procedere : quod Host. reprehendit.Ioan. And.

[c] In hoc allegat glo.contra se.cum enim ista noua constitu. generaliter loquatur ergo nõ remouet illam quæ specialiter loquitur de iudice, qui cognoscit appe.remo. supra eo.pastoralis.Ioa.And.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sa in iure, nec ista dicit, quòd teneatur, & ideo non contradicunt. Patet ex præmissis quòd omnibus omissis potest appellari ad principem: & tamen recipit instantiam in præal.§.porro. vnde vt illa materia planius & plenius pateat, ita est distinguẽdum: quia appellatur quandoq; ab ordinario, qñque à delegato, quandoq; à subdelegato. Si ab ordinario, planum est q; ad proximũ superiorem est appellandũ. 2. q. 6. placuit. & l. canonizata, anteriorũ. §. ad hoc. cum concord. [a] tñ nihilominus omissis mediis potest appellari ad Papam. ℣. eo. si duobus. & c. solicitudinem. 2. q. 6. ad Romanam. cum duobus cap. præ. & duobus seq. Si autem appellatur à delegato, subdistingue: quia aut est delegatus ad vniuersitatem causarum, aut ad vnam causam tñs. Si ad vniuersitatẽ causarum, vt est vicarius epi, non appellabitur ad eum, sed ad eũ ad quem appellaret ab eo, l. ad archiepm: vt in constitutione Inno. iiij. eiusdem tit. Romana. tñ omisso archiepo & aliis mediis posset appellari ad Papam, vt dictum est ℣. Si autem appellet à delegato ad vnam causam tñs, si est delegatus à principe, tñs ad principẽ appellabitur: si est delegatus ab alio, appellabit ad eum qui ipsum delegauit. ff. quis & à quo app. l. r. in prin. sed & illo omisso appellari posset ad principem, vt dictum est ℣. Si vero appellet à subdelegato, subdistingue, quia aut est subdelegatus delegati à principe, aut subdelegatus delegati à non principe. si est subdelegatus delegati à principe, aut ille delegatus subdelegauit totam causam, & tunc põt appellare tñ ad principem: aut sibi aliquid de iurisdictione retinuit; & tunc si sit remota appellatio in rescripto, non potest appellari ad Papam, vel ad principẽ, sed ad delegatum tñs, qui subdelegauit. Sed si non est remota appellatio, posset appellari ad delegatum q; subdelegauit [b], & nihilominus ad Papam eo omisso: vt ℣. de offi. dele. super quæstionum. §. porro. & p iura præmissa, quibus probatur q; omnibus omissis potest appellari ad Papam. Si aũt appellatur à subdelegato delegati à nõ principe, potest appellari ad eum qui delegauit ff. quis & à quo ap. l. r. in prin. & l. vlt. & nihilominus eo omisso ad Papam, vt per iura allegata patet. Si quæras qũo delegatus à non principe põt alij causam delegare, ℣ id quod legitur in decre. cum causam quæ. ℣. Rñdeo, illud intelligo qñ alicui causarũ vniuersitas est cõmissa, sicut est vicarius epi, qui potest alij causam delegare. ff. de iud. cum prætor. & cõstit. Inn. iiij. ℣. de fo. comp. Romana. §. nec à cõtrario sensu. in vj. quod aũt sæpius dictũ est, q; omnibus omissis põt ad principem appellari, intelligo secundum canones esse verum, sed secundũ leges si fuerit omisso medio ad principẽ appellatũ, remittit princeps causam appellationis ad eũ ad quem debuit appellari. ff. de app. imperatores. Item qđ dictũ est ℣. q; à subdelegato delegati à principe, q; totã causam subdelegauit, vel cui erat causa ap. re. commissa põt appellari ad principem, intellige sc̃dm canones, nõ sc̃dm leges: vt in vtroque casu appellaret ad delegatũ q; subdelegauit. C. q; p sua iur. iud. da. pos. l. r. ad fi. Vel solue ℣rietatẽ illius l. vt notat ibi pdi. dec. super qõnũ. §. porro.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem, an sint correcta, &c. dicit quòd sic: & rationem reddit. secundo obiicit, & dupliciter soluit.*

a ¶ *Si dicat.*] Et si properera appellauerit, eius appellatio non est admittenda. 2. q. 6. ca. non solent. §. eius qui. ff. de ap. reci. eius qui. & sic correcta sunt iura illa. ℣. eo. meminimus. & c. ad hæc sicut. & ℣. de offi. deleg. cum causa. quia nõ, pdest nuncium ꝓmisisse ad superiorem, nec pdest etiam habere literas quod plus est, q; nondum sint iudici pśentatæ, vt hic dicit. Ratio huius constitutionis fuit, ne quis sine causa declinet examen ordinarij iudicis, vt proprius honor debitus iudicibus deferatur. C. quando prouo. non est necesse. omnem honorem. vnde sicut non potest declinari iudicium eius per appellationem frustratoriam, sic nec per missionem nunci: quia per missionem nunci non intelligitur prouocasse facto vel verbo, cum causa nondum esset mota, nec comminata: nec ad iudicem aliquo modo insinuata. Vnde licitum est aduersario ad iudicium prouocare, & ius suum prosequi coram ordinario: & ita præuenire aduersarium: nec prodest illi literas allegare, si nondum sint iudici præsentatæ. & ita quasi præuentus oportet eum coram ordinario respondere: quia iudices illius non prius dicuntur iurisdictionem recepisse cum effectu, nisi cum eis literæ præsententur. supra eod. super eo. 2. in fi. sic cum quis citatur, si postea pendente citatione mutauerit domicilium quasi præuentus oportebit eum respondere. supra de fo. compe. ca. pen. sic & iste qui iam habebat literas in archa sua, præuẽtus est. Præterea si per secundum rescriptum non tollatur iurisdictio delegata, nisi de ea fiat mentio, multo fortius videtur quòd non tollatur ordinaria, nisi de ipsa fiat mentio, facilius enim tollitur extraordinaria, quam ordinaria. 3. q. 3. ca. inducias. §. ei autem. Super hoc dicas, quòd si iurisdictio ordinaria iam cœpta est per solam citationem, amodo non potest tolli quantum ad causam illam per literas Papæ, nisi de hoc fiat mentio in rescripto sicut & in delegata. Sed si ordinaria iurisdictio non est cœpta per citationem, præuenitur bene per rescriptum, prout quotidie fit, nec est necesse fieri mentionẽ in rescripto de ordinaria: & hoc ideo, vt dicit Io. quia ordinaria iurisdictio generalis est: vnde tollitur per specialem, quantum ad illam speciem quæ delegatur. supra de rescr. pastoralis. arg. infra eod. tit. cap. 1. & eo ipso quòd Papa scienter committit causam, eam transfert a potestate ordinarij. supra de offi. dele. pastoralis. §. præterea. Et tu dicas aliã rationem meliorem: cum enim dominus Papa sit iudex ordinarius omnium hominum: vt 9. q. 3. cuncta. potest quilibet eum adire per simplicem querelã re integra: & ipse potest cognoscere vel delegare: nec est necesse quòd faciat mentionem de iurisdictione minoris: & per appellationẽ itur ad ipsum: sicut in delegato contingit, de quo minus videtur. ℣. de offic. deleg. ca. 1. Item & hic corrigitur istud. ℣. de rescr. plerumque. vt ſtatim quis possit aliũ præuenire habẽtem priores literas, quæ non sunt iudici præsentatæ. de hoc tamen dixi supra de rescr. c. 1. & ita patet ꝓ ille qui primo suas literas exhibet iudici siue præuenit alium in citatione facienda per ordinarium, vel per delegatum, ille obtinebit [c]. ad hoc facit. supra de rescri. capitulum sanctæ crucis. & ita non refert q̃ sint primæ vel secundę re integra existente. & sic intelligitur cõstitutio ista. re non integra existente [d] locum habent alia iura, in quibus cauetur quòd nõ valet secundum rescriptũ, nisi faciat mentionem de primo.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

b ¶ *Delegato.*] Et ita videtur quòd si primæ literæ delegato sint assignatæ, non potest præueniri ab ordinario vel delegato per secundas, nisi fiat mentio de primis. sed quid si non procedant primi iudices, nunquid valebunt secundæ? vel quam diu debent expectare secundi, si non possunt primi procedere impediti iusta de causa? Potest dici, quòd in hoc casu locum habeat decr. illa, plerunque. supra de rescrip. vt si non procedant primi iusta causa cessante, valeãt secundæ. Sed si non curant procedere, tunc moneãtur per ordinarium vel per secundum delegatum, vt procedant infra terminum competentem: quia vnus iudex propter negligentiam amittit iurisdictionẽ, & alter postea procedit in causa supra de offi. ord. significauit. & supra de offic. deleg. prudentiam. in fi. supra de fo. compe. licet. & c. ex tenore. ne de dolo & malitia pars altera commodum cõsequatur: quia dignum est, vt propter negligentiam sue dolum perdat iurisdictionem. Ista notula intelligitur cum primæ literæ sunt iudici præsentatæ, nulla citatione facta per eas; sed non est curandum de iis quæ in illa dicuntur, quia litera ista; priusquam, &c. debet intelligi prout dicitur in sequenti notula, quæ incipit, sed nunquid. & in fin. illius notulæ. & si propterea. quia non dicitur præuenta iurisdictio per solam præsentationem, licet litera ista hoc innuat.

¶ *Glo. seq. quærit, arg. pro, soluit contrarium.*

c ¶ *Assignatæ.*] Sed nunquid sola præsentatio literarũ siue assignatio sufficit vt non possit præueniri ab ordinario siue ab alio delegato? Ex hac litera videtur quòd sic. Sed contra potius videtur, quòd sola præsentatio siue assignatio non sufficiat: quoniam video quòd si duo sint ordinarij, possum aduersarium meum conuenire coram altero quem voluero eligere, non obstante si aduersarius dicat quòd volebat & deliberauerat me conuenire coram alio, cum quo tractauerat, nisi ipsius citatio præueniſſet. & idem credo in legatis siue delegatis, siue in delegato & ordinario re integra. Rem intelligo integram ante citationem [e], per quam iurisdictio perpetuata est, & non per præsentationem. ℣. de offi. deleg. gratum. vnde quod dicit; prius, &c. supplẽdum est, maxime, quia idem est post ꝓsentationem & ante citationẽ: nisi aliud viderem. & hoc dĩ in fi. illius not. & si propterea per solã præsentationẽ vel additionem ordinarij nulla esset, facta citatione non est ꝓuentus aduersarius, sed per citationem præuentus est. ℣. de foro compe. c. vlt. & per solam citationem iurisdictio perpetuatur, & non per solam ꝓsentationem. Si alibi inueneris vbi dicat q̃ sola præsentia sufficiat, reducas illa ad id quod hic dicitur. Ber.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

d ¶ *Ex rationabili.*] Colligitur euidẽter ex hac litera q̃ semper causa appellationis talis, quæ si esset ꝓbata, legitima esset, proponenda est coram iudice à quo appellat, vt ℣. eo. cum causam. in fi. vbi dĩ de hoc. Sed potest quæri quæ causa dicatur probabilis: vtrũ illa quæ videtur iudici vel aliis? Videtur q̃ hoc non sit referendum ad opinionem iudicis. ℣. de sent. excom. sacro. sicut nec ad opinionẽ iudicis refertur quod dicatur manifestũ, sed ad ipsam rei veritatem. ℣. de verb. sig. cum olim. ad idem facit 3. q. 7. iudicet. Sentẽtiabit enim iudex in hoc sc̃dm quod sibi videt, habita tñ collatione sapientũ, si non esset certus. arg. ff. de arb. qualẽ. & iudex æstimabit ex opinione animi sui ea q̃ proponuntur. arg. 4. q. 3. c. si testes. §. itẽ sæpe fit. Si vero iudex dubius remaneat, quia iudex non potest certificari an sit probabilis vel non: in tali dubio deferat appellationi. ℣. de senten. excom. sacro. ad fi. [f] quicunq; eũ appellat à grauamine siue in iudicio, siue extra, causam rationabilẽ debet allegare in scriptis sc̃dm tenorẽ cõstitutionis Innoc. iiij. ℣. eo. cordi. [lib. 6.] aliàs reputabitur non appellans: vt ibi dicitur.

¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit.*

e ¶ *Rationabiliter.*] Quia causa quam proposuit in appellando, non fuit probabilis: vt ex euentu causæ apparet. Quid autem debeat probare appellans in causa appellationis, dicitur infra eod. interposita. vbi de hoc. Sed qualiter remittitur ad illum à quo appellauit, cum habeat eum suspectum. supra eod. ad hæc. sed non potest dicere illum suspectum cum ex propria culpa [a] processerit illa suspicio: sicut ille qui non prosequitur appellationem. supra eod. personas. & cap. cum sit Romana.

a ¶ *In expensis.*] Hoc generaliter obtinet, quòd qui deficit in appellatione, punitur in expensis. supra de testib. significauerunt. de expensis istis plene dicitur supra de dolo & contu. finem. & ℣. de rescri. c. vlt.

¶ *Glo. ista tractat quod sit officiũ iudicis appellationis. Distinguit inter appellationẽ ab interlocutoria, vel à grauamine, & à diffinitiua.*

b ¶ *Alioquin.*] Hic patet ꝓ si iudex appellationis pronunciat appellationẽ tenere, quòd per hoc nõ expirat eius officiũ: sed incipiet postea cognoscere de causa principali. C. de re. credi. generaliter. §. finautem. & in Authen. de san. epi. §. si quis contra aliquem. in 1. const. coll. 1. Dicas ꝓ hoc locum habet quãdo appellatur à grauamine ante sententiam: quia tunc iudex datur quasi sub conditione quo ad principalẽ causam, vnde primo cognoscit de grauamine: & si inueniat legitimam appellationem, tunc pronũciat legitime appellatũ fuisse, & postea procedit super principali. si male appellauerit, pronunciabit male appellatũ, & remittet partes ad priores iudices, in expensis appellantem condemnando, vt hic dicitur: & sub hac forma semper rescribitur quando appellatur à grauamine. Si vero appellatur à sententia diffinitiua, tunc iudex debet cognoscere de meritis causæ, & videre an bene, vel male sit iudicatum: & si bene sit iudicatum, confirmabit sententiam, vel cassabit, si male iudicatum fuit: vt 2. q. 6. in fine. & C. de appellationibus, eos. in quibus dicitur, quòd iudex tantum pronunciare debet sententiam iustam vel iniustam. Si vero plura capitula sint in sententia, siue plures articuli, iudex pro parte potest confirmare, & pro parte cassare & reformare sententiam secundum quod iustum fuerit. infra de testa. cap. Raynutius. & cap. Raynaldus.

c ¶ *Causis.*] Illæ enim semper sunt referendæ ad sedem Apostolicam. infra de bap. maiores. Quæ dicantur maiores causæ, not. supra de offic. deleg. quod translationem [b].

Cum cessante.] Diuiditur. Nam principium & finis ponunt duplicem constitutionis causam, medium ponit constitutionem: ibi, *Statuimus.* Abbas.

CASVS. Si iudex delegatus aut etiam ordinarius aliquid comminando vel etiam interloquendo protulit, quo executioni mandato alter litigantium grauetur: si à tali comminatione vel interlocutione fuerit appellatum, & iudex sano vsus consilio comminationem vel interlocutionem illam reuocauerit, libere in causa procedat, nõ obstante appellatione, dummodo non sit ex alia legitima causa suspectus: ne friuolis occasionibus negotium retardetur: quia cessante causa cessare debet effectus. Nota, quòd iudex potest mutare interlocutoriam sententiam, quo facto appellatio propter hoc inter posita locũ non habet. Item processus negotij friuolis occasionibus retardari non debet. Item cessante causa cessat effectus.

¶ *Glo. seq. arg. quod reprobat. Secundo obiicit & soluit. Tertio quærit, & ad negatiuam allegat duo iura ad contrarium. I. quod iusſit. soluit, & cautelam docet. Quarto in fin. arg. alle. vnam l. allegãs in contrarium duo iura, & soluit.*

d ¶ *Comminando.*] Videtur ergo quòd si iudex comminatoria verba proferat parti, quòd ex hoc possit appellari, nisi de hoc satisfaciat iudex. quod tamen non est verum [e]: quia ex officio suo comminari debet. ff. de iudi. in peremptorio. & ℣. de resti. in integ. tum ex literis. in fi. nec etiam debet ſtatim quis moueri propter asperitatem verborũ. ℣. de res. si quando. Sed qualiter iudex potest mutare consilium suum in alterius iniuriam cõtra regulam istam. ff. de re iud. nemo? Sed certe eodem modo quo appellans potest mutare consilium: vt 2. q. 6. ca. ei qui. §. si quis libellos. & c. & iudex. & intellige si appellans adhuc non fecit sumptus ad prosequẽdam appellationem. ff. de cond. ob cau. da. si pecuniam, in prin. sed si sumptus vellet reficere, potest adhuc reuocare grauamen: quia iam non interest illius. ℣. eo. interposita. §. 2. Sed nunquid iudex post decẽ dies potest mutare suam interlocutoriam? Videtur quòd non, quia postea transit in rem iudicatam: sicut etiam in diffinitiua. ℣. de elect. cum dilecti. & ℣. de testi. significauerunt. ad fi. arg. contra ff. de re iu. quod iusſit. Potest dici, quòd licet transeat in rem iudicatam quo ad hoc quod post x. dies non possit appellari, nõ tamen quo ad iudicem, quin possit reuocare suam interlocutoriam: quia & appellans post decem dies põt renunciare appellationi: quia ipso facto renũciat quis eo ꝓ non prosequit ipsam. ℣. eo. personas. Aduertat tñ qualiter corrigat suam ſniam siue errorem: quia si ita dicat: Ego reuoco ſniam meã, siue corrigo errorẽ meũ: sic fatet se erraſſe: & sic ille habuit, pbabilẽ causam appellãdi, & sic videtur, ꝓ iurisdictio ab illo translata sit: & sic canon nõ posset [d] reddere sibi iurisdictionẽ, cum fateatur causam à se trãslãtã. Curialius ergo dicat? non credo te grauaſſe: sed si grauaui te in aliquo, illud reuoco. arg. colligitur exhac decre. ꝓ interlocutoria non transeat in rem iudicatam. sed verum est, ꝓ non transit, vt dictum est, quin iudex bene posſit illam reuocare re integra. Sed quãtum ad illum ℣ qué lata est sententia, si nõ appellet ℣. x. diebus, bene transit. & sibi imputetur q̃ non appellauit: quia sententiæ acquieuiſſe vi. argu. ℣. tit. proxi. q̃ ad cõsultationem. Io. Ité hic est arg. [e] ꝓ actio semel extincta non reuiuiſcit. arg. ff. de bon. pos. sc̃dm tabulas. l. pen. §. q. testamento. & est ℣ illud de consec. dist. 4. quæris. & ff. de sol. qui res. §. æream. sed hoc est bñficio huius cõstitutionis: & qa iudicis est corrigere qđ minus legitime fecerit. ff. de acc. qualiter & qñ. alia iura plura hoc dicũt.

Cum speciali.] Prouidet concilium contra frustratorias appellationes & recusationes, in vtrisque tradẽs formam qualiter iuste fiant, & quomodo in eis procedẽdum sit: & est ca. multũ allegabile, & quotidianum: & potest ſpecialius hoc prin. sic ſummari, vt in rubro. Primo recitat antiquam constitutionem. Secundo promulgat nouam: ibi, *Statuimus vt.* Primo ponitur vna constitutio. Secundo alia: ibi, *Porro.* Tertio protestatur: ibi, *Cæterum.* Abbas.

CASVS. Per illam constitutionem, sacro approbante cõcilio. infra de senten. excom. prouiſum fuit, ne prælati aliquem excõicarent, nisi competenti cõmonitione ꝓmissa, per quam prouidit concilium subditis. per istam constitutionẽ vult prouidere ꝓlatis, ne ſubditus commonitus frustratoriæ recusationis vel appellationis obtentu declinare possit examen monentis, statuens vt si quis allegauerit se iudicem habere ſuspectum, corã illo causam iustæ recusationis assignet, & ipse cum aduersario, vel si aduersarium non habeat cum iudice arbitros cõiter eligat, aut si non potuerint concordare, ſuũ arbitrum vterque eligat, qui de ſuspicione cognoscant: & si concordare nequiverint, aduocent tertium: vt quod decreuerint, obtineat firmitatẽ, & auctoritate hmõi decreti sciant se ad hoc teneri in virtute obedientiæ sub obtestatione diuini iudicij: causa ſuspicionis infra terminum a iudice præfigendum non probata, iudex in causa procedat: sed si causa ſuspicionis probetur: iudex recusatus negotium committat personæ idoneæ de assensu recusatoris, ne illum valeat postea recusare: vel si magis viderit expedire, ad superiorem negotium remittat.

e ¶ *Prohibitione.*] Quam habes infra de senten. excommu. sacro.

f ¶ *Competenti.*] Trina scilicet: vt 16. q. 7. omnes decimæ. 17. q. 4. de presbyterorum. & 24. q. 3. de illicita.

g ¶ *Coram eodem.*] Supra eodem secundo.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

h ¶ *Iustæ suspicionis.*] Quid si dubitetur [f] an sit iusta, quia non est in iure expreſſa, & aliàs dubitaretur? Respondeo, arbitri electi de hoc cognoscãt, primo an sit iusta, quia omnia quæ ad hunc articulum pertinent, ad arbitros pertinent. supra de offi. deleg. cap. suspicionis.

i ¶ *Cum iudice.*] Hoc intellige quando iudex ordinarius procedit ex officio suo contra aliquem ad famam vel clamorem. infra de accusa. qua. & quando. & sic loquitur ista cõstitutio in ordinario: vt bene declarant sequentia. aliter intelligi non potest. & ita tam in ordinario iudicio quam extraordinario. scilicet inquirendo põt iudex recusari.

¶ *Glo. seq. ponit casum quando non venit expreſſum quod venit tacitum, finis recitetur per contrarium.*

a Concor. l. præcipimus. C. eod. & §. pen. & fi. in Authen. eo. tit.

b Concor. l. 1. ff. quis & à quo. & l. proponebat. ff. de iud.

Iudicis examen non potest declinari, neque per missionem nunci ad superiorem, neque per literas nondum iudici præsentatas.

a Nec eximpobitare ſua, &c. ff. de fur. itaque ſu lo. Ioan. And.

[1] Vide l. tutores. §. tutor. & ibi Bart. ff. de admi. tu.

† Cap. 36.

† Cap. 4. eo. tit. in 4. com pil. Et vide l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patro. & l. qđ dictũ. ff. de pactis.

b Et generaliter omnes causæ quæ concernunt, religionem, & materiam fidei dicuntur maiores.

c Non in principali, ſed quod p ſuum iudicẽ procedetur. Ioan.

d Scilicet, quia citatio facta est per primas. Ioa. And.

e Licet citatio facta ſit coram delegato, tamen expirat rescriptum per litẽ contestẽ. postea factã corã ordinario, de hoc in Spec. tit. 1. §. reſtat. ad fin. & facit quod dicam de purg. ca. c. pen. ſuper fin. vlt. glo. Ioan. And.

f Vbi de hoc in glo. antep. & vide quod dixi ſupra eo. pastoralis. in glo. nõ tamen ad fin. & de hoc 2. q. 6. ad Romanam in 1. gl. Ioa. And.

ad inferiorem remittat, & in expensis [a] alteri parti condemnet †: Alioquin [b] ipse procedet: saluis constitutionibus, de maioribus causis [c] ad sedem Apostolicam referendis.

¶ Idem in eodem †.

¶ *Si iudex à quo est appellatũ à grauamine, illud reuocat: potest in principali causa procedere.*

CAP. LX.

CVm † cessãte causa cesset effectus: Statuimus, vt siue iudex ordinarius, siue delegatus aliquid comminando [d] vel interloquendo protulerit, quo executioni mãdato, alter litigãtium grauaretur: & sano vsus consilio ab huiusmodi interlocutionis vel comminationis effectu destiterit, libere in causæ cognitione procedat: non obstante si à tali comminatione vel interlocutione fuerit appellatum: dummodo non sit ex alia legitima causa suspectus: ne processus negotij friuolis occasionibus retardetur.

¶ Idem in eodem †.

¶ *Volens iudicem recusare, debet coram eodem suspicionis causam probabilem proponere: & eam coram arbitris communiter eligẽdis probare: qua non probata, sua iurisdictione iudex vtitur in principali; ea vero probata, remittit negotiũ ad superiorẽ, vel causam committit de recusatoris cõsensu.*

CAP. LXI.

CVm † speciali sit prohibitione [e] prouiſum, ne quis in aliquem excommunicationis sententiam, nisi competenti [f] cõmonitione præmissa promulgare præsumat: volentes etiam prouidere, ne forte commonitus, frustratoriæ recusationis vel appellationis obtentu, monentis possit declinare examen: Statuimus, vt si allegauerit se iudicem habere ſuspectum, coram [g] eodem causam iustæ ſuspicionis [h] assignet †: & ipse cũ aduersario, vel (si forte aduersarium non habeat) cum iudice [i] arbitros communiter eligant, aut si non potuerint concordare, ſuũ arbitrum vterque eligat, qui de ſuspicione cognoscant: & si concordare nequiverint, aduocent tertium: vt quod decreuerint, obtineat firmitatẽ, & auctoritate hmõi decreti sciant se ad hoc teneri in virtute obedientiæ sub obtestatione diuini iudicij: causa ſuspicionis infra terminum a iudice præfigendum non probata, iudex in causa procedat: sed si causa ſuspicionis probetur: iudex recusatus negotium committat personæ idoneæ de assensu recusatoris, ne illum valeat postea recusare: vel si magis viderit expedire, ad superiorem negotium remittat.

e ¶ *Prohibitione.*] Quam habes infra de senten. excommu. sacro.

f ¶ *Competenti.*] Trina scilicet: vt 16. q. 7. omnes decimæ. 17. q. 4. de presbyterorum. & 24. q. 3. de illicita.

g ¶ *Coram eodem.*] Supra eodem secundo.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

h ¶ *Iustæ suspicionis.*] Quid si dubitetur [f] an sit iusta, quia non est in iure expreſſa, & aliàs dubitaretur? Respondeo, arbitri electi de hoc cognoscãt, primo an sit iusta, quia omnia quæ ad hunc articulum pertinent, ad arbitros pertinent. supra de offi. deleg. cap. suspicionis.

i ¶ *Cum iudice.*] Hoc intellige quando iudex ordinarius procedit ex officio suo contra aliquem ad famam vel clamorem. infra de accusa. qua. & quando. & sic loquitur ista cõstitutio in ordinario: vt bene declarant sequentia. aliter intelligi non potest. & ita tam in ordinario iudicio quam extraordinario. scilicet inquirendo põt iudex recusari.

¶ *Glo. seq. ponit casum quando non venit expreſſum quod venit tacitum, finis recitetur per contrarium.*

† Scilicet cõcilio Lateranen. c. 4. §.

† Cap. 5. eo. tit. in 4. com pil. vide concilium Trident. ſeſſio. 13. de reformat. cap. 1

d vnde dicq; licet ſimpliciter fateatur se errasse, vel se trãslãtã. Curialius ergo dicat? non credo te grauaſſe: sed si grauaui te in aliquo, illud reuoco. arg. colligitur exhac decre. ꝓ interlocutoria non transeat in rem iudicatam. sed verum est, ꝓ non transit, vt dictum est, quin iudex bene posſit illam reuocare re integra. Sed quãtum ad illum ℣ qué lata est sententia, si nõ appellet ℣. x. diebus, bene transit. & sibi imputetur q̃ non appellauit: quia sententiæ acquieuiſſe vi. argu. ℣. tit.

† Adde quòd de iure ciuili non est necesse probare causam. l. cum ſpeciatim. ſi. & l. aperdies, bene transit. & sibi imputetur q̃ non appellauit: quia ſententiæ acquieuiſſe vi. argu. ℣. tit.

e Host. dicit. hic non colligitur. forte hoc dixit quia appellatio non extinguit, ſed ſuſpendit. ſupra de iurisdi. vene. Ioan. And. in nouel.

f Vbi vero non dubitat quia manifeſte iniusta est, ipse idẽ index illam repellit: & sic nõ obstat ſupra de causa. possef. cũ olim. Innoc. & Hoſtien. Ioan. And.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 ¶ *Tertium.*] Sub hac forma non posset compromitti in duos, vt si dissentiat, tertium eligant. ℨ. de arb. innotuit. & ff. de arb. item si vnus. §. si in duos. sed si in duos simpliciter compromittatur, si dissentiunt, prætor eos cogere debet vt concordent, vel tertium assumant. ff. de arbit. item si vnus. §. principaliter. & ℨ. de offic. deleg. suspicionis. §. 1. Item arg. q̃ arbiter quãtum ad hunc casum posset egredi fines iniunctos, quod verũ est auctoritate huius cõstitutionis, aliàs non potest. ℨ. de arbit. cum dilectus. ff. de arbi. non distinguemus. §. vlt. Bern.

† eligant.

b ¶ *Districto præcepto.*] Et sic videtur q̃ idem faciat præceptũ canonis, quod facit præceptũ iudicis, vt beneficio huius canonis teneatur concordare, vel alium eligere. sed quia canon iste pœnã istam non imponit, iudex recusatus cõpellat illos, & pœnam eis imponat si non concordant. ℨ. de offi. deleg. suspicionis. in fi. quæ sit potestas istorũ arbitrorum, dicitur. ℨ. de offic. deleg. suspicionis. in fi.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem.*

c ¶ *Terminum.*] Ab ipso iudice præfigendũ, infra quẽ arbitri suspicionis negotiũ terminare procurent. ℨ. eo. tit. legitima. in conci. Lugdu. [lib. 6.] quæ corrigit illam, suspicionis. in hoc tantum. & merito iudex recusatus arbitris iterum terminum præfigere debet, infra quem causam suspicionis determinent, si-

a Vt supra eod. constituit. 1.

cut iudex à quo appellatur, potest & debet præfigere terminum appellanti a. infra quem causam appellationis prosequatur: alioquin in causa procedat. vt in §. seq. & ℨ. eod. sæpe. & eadẽ ratio est in vtroq; casu. scilicet ne prætextu friuolæ appellationis, vel recusationis negotium prorogetur. ideo decr. illa, suspicionis. corrigitur.

b Non est verũ: quia de alio termino loquitur: vt ibi notatur. Io. And.

b quantum ad hunc articulum. Bernar.

¶ *Glo. seq. primo not. & ad id signat contrarium, & soluit. Secundo ponit duas lecturas, & ad secundam opinionem ponit, & soluit.*

d ¶ *De recusatoris.*] Nota ergo q̃ hæc constitutio loquitur in ordinario, quod ex eo ꝓbatur q̃ iudex recusatus cõmittit alij negotiũ illud: quod non potest facere delegatus inuito recusatore. ℨ. eod. secundo. immo ſtatim suspensa est potestas ipsius, vt ibi dictũ est, quæ loquitur in delegato tm̃. sic ℨ. de fo. compe. si quis ȝ clericum. & 11. q. 1. peruenit. & ℨ. eo. ad hæc. & ȷ. vbi ordinarius recusatus cõmittit alij causam, ꝓbata primo suspicione scd̃m tenorẽ huius constitutionis. Sed cõtra ℨ. de foro compe. licet. vbi ordinarius recusatus non cõmittit negotium, immo ibi recurritur ad alium iudicem. sed illa loquitur scd̃m consuetudinem loci, cum vacat imperium, nec cõtinet ius cõe. Et sic patet ex hac constitutione, quòd ordinarius potest recusari, & causa suspicionis ꝓbanda est coram arbitris. & scd̃m determinationem istius intellige iura prædicta, quæ loquuntur de recusatione ordinarij. Et nota q̃ hæc clausula de recusatoris assensu scd̃m Ioanné si determinet totalem disiunctam, cõmittat negotium, vel ad superiorem remittat, in optione recusatoris est, an velit negotiũ committi; an ad superiorẽ referri. & dicit Ioãnes, q̃ intellectus iste ꝓbabilis est. Si determinat primam partem tm̃, tunc litera vult, q̃ scd̃m voluntatem recusatoris eligẽda sit persona cui cõmittat negotium, dum tm̃ nõ sit suspecta. Intellectus iste non vr̃ ꝓbabilis, immo improbabilis: iniquũ enim esset, q̃ actor ad voluntatem ipsius rei ipsum cõueniat: Nam ꝓ modica causa qñq; traheret eum ad Papam, vt illum fatigaret laboribus & expensis: & sic posset sæpe cõtingere, q̃ potius renũciaret liti quam vellet taliter laborare: vel posset eligere talem, licet illum recusare nõ possit, qui causam suam male tractaret. vnde dicas, de recusatoris assensu, & etiam de assensu actoris: vt de vtriusque partis assensu, committat negotium recusatus. quod ꝓbatur ℨ. de foro competenti. si quis ȝ. & ℨ. eo. ad hæc. & ȷ. vbi dr̃, te insistente iudicem eligãt ipsæ partes: partes enim cõi cõsensu iudices eligere debent cũ ordinarius recusatur. 11. q. 1. peruenit. Si partes non concordauerint: tunc iudex cõmittat alicui pſonę neutri parti suspectę, & qđ dicit de recusatoris assensu, præcipue intellige q̃ requirendus est assensus recusatoris, ne iterum recuset illum ex quo consentit in illum. supra de

Iudex recusatus an alij possit negotium committere.

Iudex rẽcusatus negotium non committat nisi vtraque pars consentiat.

gat: aut si communiter conuenire non possunt, absque malitia ipse vnum, & ille alium eligat †, qui de suspicionis causa cognoscant: & si nequiuerint in vnam concordare sententiam, aduocent tertium a, vt quod duo ex ipsis decreuerint, robur obtineat firmitatis. Sciantque se ad id fideliter exequendum, ex iniuncto à nobis in virtute obedientiæ sub obtestatione diuini iudicij districto b præcepto teneri. Causa vero suspicionis legitima coram ipsis infra competentem terminum c non probata, sua iurisdictione iudex vtatur. At ipsa probata legitime, de recusatoris d assensu personæ idoneæ cõmittat negotium recusatus: vel ad superiorem transmittat, vt in eo ipse procedat secundũ quod fuerit procedendum.

¶ *In notoriis non admittitur appellatio, in dubijs causa probabilis corã iudice est exprimẽda, quæ debeat legitima reputari, quãſi nõ prosequitur iudex à quo, in causa procedat. Idem si prosequitur & nõ probat. Hæc autẽ cõstitutio nõ extẽditur ad regulares. h. d.*

¶ Porro commonito ad appellationis obstaculum conuolante: si eius excessus euidentia rei, vel ipsius cõfessione e, aut alio modo legitimo fuerit manifestus †, (cum appellationis remedium nõ sit ad defensionem iniquitatis, sed ad præsidium innocentiæ institutũ) non est prouocationi huiusmodi deferendum. Excessu quoq; dubio existente, ne friuolæ appellationis diffugio, appellans iudicis processum impediat, coram eodem probabilem causam appellationis exponat: talem videlicet, quæ si foret probata, deberet legitima reputari. & tunc si habuerit aduersarium, infra terminum f secundum locorum distantiam, & temporis qualitatem, & naturam negotij, ab eodem iudice moderandum, appellationis causam prosequatur: quam si prosequi non curauerit, extunc ipse iudex (appellatione non obstante) procedat gnullo † autem aduersario comparente, cum iudex ex suo procedat officio, appellationis causa coram superiore h pro-

† Infert ꝙ confessio sola inducit notorium. concor. l. cũ fideicõmiss. ff. de fideicom.

† In pluribus recentioribus ita: nullo autẽ aduersario cõparente, tũc iudex ex officio suo procedit appellationis causa. &c.

sequatur: quam si non fuerit prosecutus, extunc non obstante appellatione iudex in causa procedat. si vero nullũ habuerit aduersarium, cum iudex ex officio suo ad famam & clamorẽ processerit, superior appellationis causa probata suum officiũ exequat: sed si in ꝓbatione appellationis defecerit, ad eũ à quo appellauit remittat: hanc constitutionem & illam sacro approbante concilio, non vult concilium ad regulares extendi contra suas obseruãtias speciales. Nota q̃ monitio debet præcedere vindictam. Item appellatio fruſtratoria non valet. Item causa recusationis vel suspicionis coram iudice recusato assignanda est. Item constitutio ista intelligenda est in ordinario. Item ordinarius potest recusari iusta causa assignata. Item causa suspicionis probata causam committit ordinarius: quod non facit delegatus. Item causa committi debet de assensu recusatoris. Item in notoriis excessibus nõ admittitur appellatio. Item appellatio non est inuenta ad defensionem iniquitatis, sed ad præsidium innocentiæ. Item qui appellat iustam causam debet allegare. Item iudex potest terminum appellationis moderari. Item qui non probat causam appellationis, remitti debet ad eum à quo appellauit. Item regulares contra suas obseruantias appellare non debent.

c Vbi de hoc, & plenius infra eod. Romana. §. si autẽ

e ¶ *Confessione.*] Ita patet, quòd non admittitur appellatio contra confessionem, vel si excessus sit manifestus euidentia rei vel alio legitimo modo, puta per sententiam. Istis tribus modis factum dicitur notorium. ℨ. de cohabi. cleri. & mu. c. vlt. Confessus non auditur appellans. 2. q. 6. quicunque. Consueuit tamen dici, quòd sola confessio non impedit in criminali, quin possit appellari. 2. q. 6. c. ei qui. §. sunt quorum. c in ciuili tamen si vellet probare errorem, auditur. ff. de confes. cum fideicommissum. supra de confes. cap. vlti. sed hic non admittitur: quia à correctione non appellatur, & extra ordinem agitur hic.

lib. 6. & in Spec. de appel. §. in quibus. circa princ. Ioan. And.

f ¶ *Infra terminum.*] Nota quòd triplex est terminus, vt not. ℨ. eo. per sonas. & ibi illud videas.

g ¶ *Procedat.*] Ad petitionem aduersarij: vt differat à sequẽti, quando iudex ex officio suo procedit.

h ¶ *Coram superiore.*] Sed qualiter procedet superior, quando episcopus procedit ex officio, nunquid vocabitur episcopus? Credo quòd sit vocandus, vt defendat processum suum si voluerit: sicut vocaretur aduersarius in alio casu, cum est ibi actor & reus: nec tunc necesse est iudicem esse præsentem, qui tulit sententiam: quia ius eius non læditur d. argu. 2. q. 6. hoc etiam.

d Secus si ius suũ lædetur: vt qa dicitur fecit se litem suã, vel incidisse in constitutionem, de re iud. cum æternã. ibi. ꝙ probatur hoc de sentẽ. excom. venerabilibus. eo. lib. Ioan. And. in nouel.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

a ¶ *Defecerit.*]

a ¶ *Defecerit.*] Et sic videtur, q̃ appellans teneatur probare se iuste appellasse, quod est verum si appellatio recipitur: aliàs nõ. infra eod. interposita. & sic præsumitur pro sentẽtia iudicis. supra de renuncia. in præsentia. Argu. contra. ℨ. de proba. quoniam contra. Sed dic quòd præsumitur pro sentẽtia iudicis, ex quo apparet de actis, sed pro processu non præsumitur, si dubitaretur de ipso, nisi quatenus constiterit: vt in cõstitutione illa, quoniam contra.

b ¶ *Has constitutiones.*] Scilicet præsentẽ, & illam. infra de senten. excommu. cap. sacro.

c ¶ *Regulares.*] Supra eod. reprehensibilis. & supra eod. ca. 2.

† Contra suas obseruationes speciales.

Cvm causam.] In prima ponitur narratio appellantis: In secunda iudicũ datio: ibi, *Mandamus.* Abbas.

CASVS. Inter abbatẽ & conuentum de Valle sancti Ioannis ex parte vna, & Priorem & conuentũ de Nouo loco ex altera, super quadã ecclesia quæstio vertebatur: quæ commissa fuit iudicibus delegatis: Iudices vices suas quibusdam iudicibus commiserunt, sed nõ totaliter: coram istis subdelegatis petiit procurator canonicorũ inducias ad proponendum exceptiones dilatorias: Dũ ista proponerentur, aduocatus ipsius ductus errore, interrogatus: respondit, q̃ ecclesia de Nouo loco, ecclesiã de qua quæstio erat, xl. annis possederat pacifice & amplius: Sed procurator confessionẽ aduocati reuocauit eadem die, cũ ipsius confessio suæ petitioni contraria videbatur, ne per illam confessionem præiudicium sibi posset generari, pro eo quòd exceptiones dilatoriæ ante litis contestationem sunt proponendæ: Iudices delegati credentes per hanc confessionem litem cõtestatam fuisse, testes partis alterius receperunt: quibus receptis examinationem quorundam testium aliis commiserunt: qui receperunt quosdam testes monachorum: Iudices delegati talem examinationem approbauerunt, cũ de iure non valeret; propter quæ grauamina procurator canonicorum ad sedem Apostolicam appellauit: causa delata fuit ad dominum Papam: datus fuit partibus auditor: coram quo procurator canonicorum prædicta omnia proposuit, petens processum prædictorum iudicum irritum nunciari: pars vero altera instanter petebat processum prædictorum iudicum approbari, & causam ipsam, quæ multo tempore duranerat, terminari: Papa his & aliis intellectis, quia sibi non constitit de prædictis, Mandat quibusdam, quatenus si prædicti Prior & canonici probauerint, quòd per procuratorem ipsorum aduocati responsio eadem die extitit reuocata: quia sic per consequens apparet, quòd lis non fuerit contestata: vel si cõstiterit quòd iudices delegati approbauerint testes receptos à subdelegatis subdelegatorũ suorum, cum delegatus ab alio quam à principe causam alij delegare non possit: quicquid factum est post appellationem prædictam, denuncient irritum & inane, dummodo hæc in appellationis causa fuerint expressa. Nota quòd confessio aduocati præiudicat parti suæ, nisi eadem die reuocetur. Item per indirectam responsionem videtur lis contestata. Item subdelegatus alij causam subdelegare non potest, sed solus subdelegatus à principe potest alij causam subdelegare. Item processus habitus lite non contestata nullus est. Item causæ propter quas appellatur, sunt exprimendæ in ipsa appellatione, & propter illas appellandum est.

† De materia huius decretalis, qua tenus indicat errorem aduocati nocere clienti, vide Barbatiam consil. 6. in 1. vol. & Iasonem in l. error. C. de iu. & fa. ign.

† Olisem

d ¶ *Ad proponendum.*] Quod iudex ex officio suo etiã facere debet. supra tit. proxi. inter monasterium. & supra de exceptio. pastoralis.

a Hanc glosam non inuenio in antiquis codicibus, nec puto Bernar di esse,

e ¶ *Pacifice.*] Propterea a qđ petitio aduersæ partis fieri nõ debebat: & sic fuit lis contestata.

f ¶ *Litis contestationem.*] Quod verum est: vt 3. q. 6. ca. si quis episcoporum. §. exceptio. & supra titu. proxi. inter monasterium. & C. de excep. si quis aduocatus.

g ¶ *Iudices.*] Delegati.

h ¶ *Testium.*] Quibus receptis iudices delegati examinationem quorumdam testium commiserunt quibusdam, qui vices suas aliis commiserant, & illi quosdam testes receperunt; primi iudices delegati approbauerunt receptionem illorum testium, cum de iure talis receptio non valeret, propter quæ grauamina extitit appellatum.

ADDITIO. Quos testes approbauerũt primi delegati à Papa, & sic iterum aliud grauamen intulerunt: propter quod appellatũ fuit ad Papam.

i ¶ *Eadẽ die.*] Sed nunquid est istud necessarium: vt eadem die debeat reuocari. vel quandocunque ante sententiã? Videtur quòd quandocunq; ante sententiã: vt supra de confes. c. vlt. C. de iu. & fac. ign. error facti. & infra de cẽs. olim. vbi de hoc, vel saltem vsque ad triduum b. C. de erro. aduo. l. 3. In casu isto videtur, quòd eadẽ die debeat reuocari, vel saltem antequã fiat aliquid in causa, p quod videatur approbare huiusmodi confessionem, puta si producerentur testes, vel si aliquid aliud fiat quod tãtum post litem cõtestatam fieri debet.

† Vide tex. in l. 2. cum l. fin. C. de er. aduo.

b Nudo verbo, non tacta fide de errore, secũdum Host. & scripsi in prælle. dec. olim. super gio. 2. Ioan And.

† Aliàs, eodem die.

k ¶ *Lis contestata.*] Ergo videtur, quòd si non probabit, quòd confessio eadem die fuerit reuocata, per consequens lis fuit contest. & sic per indirectam confessionẽ aduocati etiam fit litis contest. si. supra de do. & contu. prout. c arg. contra. supra de ele. dudum 2. & supra vt lit. nõ contest. vnico. vbi dicitur q̃ per narrationem & responsionẽ fit litis contest.

c Concor. l. 1. ꝓbi Cyn. C. de confe. l. 2. §. quòd obsteturi. ff. de iur. calũ.

¶ *Glo. seq. alleg. duas concor. secundo reprobat opin. respondẽs ad cap. quo probatur. tertio principale dictum determinat.*

l ¶ *Delegatus*] C. de iudi. à iudice. & supra de offi. deleg. super quæstionum. §. si vero. per hoc patet q̃ reprobata est opinio illorũ qui dicunt q̃ subdelegatus post litem contest. potest d alij vices suas subdelegare, ad instar procuratoris qui post litem contest. factus est dñs litis: vnde potest postea dare aliũ procuratorem. C. de procura. nulla. & l. neque. & sic volunt intelligere illam decret. supra. tit. proxi. cum Bertoldus. quæ expresse ȝdicit huic. sed illa non continet ius quantum ad hoc, nec fuit obiectum: & ita per patientiã toleratur. infra de præben. cum iamdudum. in fine. q̃ ius non contineat, patet per hoc q̃ hic dicit, q̃ non nisi delegatus à principe causam potest alij delegare. non distinguendo ante litem contest. vel post, & ita ibi non potuit de iure delegari. Est ergo tenẽdum, q̃ subdelegatus alij subdelegare non potest: quia sic & illi possent iterum subdelegare: quod esse nõ debet. & est simile in excõicatione, quæ non transit in tertiam personam. & quod dicitur; delegatus ab alio quam à principe non potest alij causam delegare, intellige de eo qui est delegatus ab alio ad vnam causam tãtum: nam si esset ei delegata vniuersitas causarum, bene posset vnam causam alij subdelegare. ff. de iudi. cum prætor. §. 1. alias non potest. ff. de officio proconsulis, & lega. legatus. quia quasi ordinarius videtur.

d Hæc quæstio an sub delegatus possit subdelegare, valde est anceps inter Doctores, de qua vide late per Iasonem in l. à iudice. C. de iud. & ibidem per Alexandrũ, & opinio glossæ hic, quod non possit, cõis est. adde quę dixi lib. 3. coment. in Directorij Inquisitor. schol. 31.

¶ *Glo. seq. quærit, allegat duo, pro & contra, & soluit distinguendo.*

m ¶ *Dummodo hæc.*] Sed nunquid possit in causa appellationis proponere aliam causam quam non expressit in appellando? Videtur q̃ sic. supra eod. constitutus 2. Item & noua causa potest opponi in causa appellationis: & noua instrumenta, & allegationes. supra de fid. instru. cum Ioannes. ff. de appel. scio. supra de test. fraternitatis. & C. de temp. appel. per hanc. & supra vt lit. non contest. accedens. Sed cõtra videtur expressum. supra eo. vt debitus. vbi dr̃ q̃ qui appellat, causam appellationis propter quam appellat, debet allegare coram iudice. & hic expresse idẽ dicit litera ista, dummodo hæc in appellationis causa expressa fuerint. & infra ca. proxi. Super hoc ita distingue; aut appellatur à grauamine ante sniam diffinitiuã, aut à sententia diffinitiua. Si à grauamine ante sniam: tunc necesse est allegare coram iudice appellationis causam sui grauaminis, talem quæ si esset probata, esset

Universidad de Deusto
Biblioteca

bata, esset legitima, vel quæ esset expressa in iure: & tunc in causa appellationis non potest aliam allegare; vt hic dicit, & supra eo. vt debitus. Et est ratio, quia non appellatur nisi à grauamine: sed propter hanc causam, quam vult de nouo proponere coram iudice appellationis, non grauabatur, nec propter hoc appellauit: & iudex appellationis cognoscere debet tãtum super eo pro quo appellauit: & Papa semper ita rescribit in appellationibus ante sententiã, si est ita. Si vero [a] aliquis appellat à diffinitiua, tunc non est necesse aliquã causam allegare cum appellat, sed sufficit dicere; appello ab iniqua sententia [b]. & tunc in causa appellationis potest opponere nouam causam, & noua instrumẽta. & sic loquitur supra de fid. instr. cũ Ioannes. & l. scio, & per hanc decr. illa supra eo. cõstitutis. specialiter intelligitur in causa electionis, vt ibi dicitur. Et decr. illam, accedens. intellige vt ibi dicitur. Itẽ in aliis appellationibus extra iudiciũ [c] faciendis exprimenda est causa propter quam appellatur. infra de iis quæ fi. à ma. parte cap. ca. 1. & supra eod. bonæ. & supra de elect. cum nobis. & supra eod. dilectis. & in scriptis proponenda est: alias reputabitur nõ appellans, in decre. Innoc. iiij. cordi nobis est. eod. tit. [lib. 6.]

a Hæc sententia glosse approbatur per c. appellanti. eo. tit. in Clement.

b Et sic intellige quod not. 80. dist. c. 1. & de hoc 2. q. 6. nõ ita. Ioan. And. in nouel.

c De appellationibus extraiudicialibus in causis electionũ, dic vt infra de ele. vt circa. lib. 6. & cle. eo. tit. constitutionem. Io. An.

Dilecto.] Primo ponit factum coram auditore narratum. Secundo committit causam, & præmittit quare: ibi, *Quoniam*. Abbas.

CASVS. D. presbyter obtinuit literas à domino Papa super receptione sua in Salamãtina ecclesia ad quosdã executores: coram quibus fuit ex parte capituli Salamantini propositũ, quòd cum in Salamantina ecclesia certus esset canonicorum numerus iuramento firmatus, de quo in literis directis ad eos mentio non fiebat, non debebant per eas procedere ɔ capitulum Salamantinum, & ne secus facerent, sedem Apostolicã appellauit, sed executores huiusmodi appellatione cõtempta tulerunt excõicationis sententiam in episcopũ & capitulum Salamantinum: vnde tam procurator capituli, quam dictus sacerdos coram auditore confessus fuit, q̃ in ecclesia Salamantina certus erat canonicorum numerus instititutus. Sed quia licet per confessionem presbyteri cõstiterit Salamantinam ecclesiam certum canonicorum numerum habuisse iuramento firmatum, & huiusmodi exceptionem coram executoribus fuisse propositam, & q̃ appellatũ extiterit ab eisdem, tñ non cõstitit Papæ, q̃ per huiusmodi exceptionem non admissam, vel aliam legitimam fuerit appellatum: Mandat Papa quibusdam iudicibus, quatenus si constiterit exceptionem prætam de certo numero canonicorum iuramento firmato, vel alias exceptiones legitimas fuisse propositas corã executoribus prædictis, nec admissas, & ideo parte capituli appellasse, processum ipsorum executorũ denuncient irritũ & inane. Nota exceptionẽ de certo canonicorũ numero iuramẽto firmato legitimã esse. Itẽ nõ sufficit proponere exceptionẽ legitimã, nisi propter eã nõ admissam fuerit appellatũ.

¶ *Glo. seq. iustificat appellationis causam. secundo circa textum repetit tria.*

a ¶ *Propositas corã ipsis.*] Sic patet, q̃ causa propter quã appellatur, proponenda est coram iudice à quo appellatur: & sic fuit causa ista legitima: quia non est verisimile, q̃ Papa ex certa scientia mandasset illum recipi ɔ iuramenta canonicorũ: immo vt Papa circumuentus. ɔ.

¶ Idem decano, & Thesaurario, & P. sancti Petri canonico Zamoreñ.

¶ *Non sufficit appellanti docere quòd exceptionem legitimam & veram opposuit, & appellauit, nisi doceat propter exceptionem nõ admissam appellasse. hoc dicit, & est casus notabilis & quotidianus.*

CAP. LXIII.

DIlecto filio G. capellano nostro D. presbytero & I. capituli Salamantini procuratori à nobis auditore concesso, procurator capituli proposuit coram eo, quòd cum dictus presbyter super receptione sua in Salamantina ecclesia executorias à nobis ad archidiaconũ Ciuitateñ. & collegas eius litetas impetrasset, coram eis fuit ex parte capituli allegatum, quòd cum in ipsa sit ecclesia certus numerus canonicorum, iuramento firmatus, de quo in literis ad eos directis mentio non fiebat, per eas non debebant contra ipsos procedere: & ne aliter facerent, fuit ad nostram audientiam appellatum: & infra. ¶ Quoniam igitur & si per confessionem presbyteri factam coram auditore prædicto, constiterit Salamantinam ecclesiam habere certum numerum canonicorum iuramento firmatum: & huiusmodi exceptionem coram executoribus fuisse propositam, & quòd appellatum extiterit ab eisdem: quia tamen non constitit, quòd propter exceptionem huiusmodi non admissam, aliamve legitimam fuerit appellatum: Mandamus, quatenus si vobis constiterit præfatam exceptionem huiusmodi de certo canonicorum numero iuramento firmato, vel alias legitimas exceptiones fuisse propositas coram ipsis [a] executoribus, nec admissas, ac ideo partem capituli appellasse: ipsorum executorum processum denuncietis irritum & inanem.

¶ Idem sancti Andreæ archidiacono, & magistro I. canonico de Melẽh, †

¶ *Appellans qui terminum appellationi præfigit, si mittit procuratorem ad impetrandum & contradicendum tantum, & appellatio fuit recepta à iudice, vel approbata à parte: aduersario legitime prosequenti condemnatur in expensis. hoc dicit secundum communem intellectum, licet glossa aliud senserit.*

CAP. LXIIII.

NIcolao † militi ac † fratri E. monacho monasterij sanctæ Mariæ, sancti Adriani diaconum Cardinalem concessimus auditorem: in cuius præsentia cum dictus monachus, non nisi ad impetrandũ & contradicendum procurator fuerit institutus, supplicauit humiliter idem miles, vt contra ipsos tanquam † contumaces procedere deberemus: & infra. ¶ Mandamus, quatenus si vobis constiterit, dictos abbatem & conuentum appellationi [b] suæ terminum præfixisse: cum ad prosequendam eandem sufficientem procuratorem non miserint: memorato milite ipsam personaliter prosequente, ipsos ad restituendas expensas à tempore appellationis factas militi memorato. Nota q̃ ille qui appellat, si terminũ præfixit suæ appellationi, & à iudice vel aduersario appellatio fuerit approbata, tenetur mittere procuratorem sufficientem ad totam causam, aliàs in expẽsis cõdemnabitur altera parte eam prosequente, vt hic dicitur.

¶ *Glo. seq. distinguit an fuerit vel non, terminus appellationi præfixus ab homine, & remittit.*

b ¶ *Appellationi.*] Potest [c] enim quis appellationi suæ statuere terminum ad ipsam prosequendam. ɔ. eo. personas. & c. oblatæ. & si talis appellatio à iudice vel ab aduersario fuerit probata: tunc appellans tenetur prosequi causam p sufficientem procuratorem ad causam, parte altera eam prosequẽte; aliàs in expensis appellator condẽnabitur, vt hic dicit: & idem intellige in diffinitiua, vt cum appellans statuit terminum ad prosequendam appellationem suam, tenetur appellans mittere sufficienter ad causam suam defendendam: aliàs procedetur ad confirmandam: vel infirmandam sniam, etiam altera parte non prosequente: vt ɔ. de renun. veniens. Si vero appellans non præfixit terminum appellationi suæ prosequendæ: nec à iudice, nec ab aduersario appellatio fuit approbata, tunc sufficit appellanti mittere procuratorem ad impetrandum & contradicendum, altera parte etiam prosequente. ɔ. eo. tit. interposita. §. 1. ad hoc facit. ɔ. eo. tit. cordi. [li. 6.] vbi dicit si appellatus voluerit prosequi: quia approbat appellationem. & sic ideo vterque tenetur mittere sufficienter, vt ibi dicit. Sed si appellatus noluerit prosequi appellationẽ, quia eam nõ approbat, tunc sufficit appellanti mittere simplicem nuncium ad impetrãdum & contradicendum à contrario sensu horum verborum, si appellatus voluerit. & ita hæc decre. & illa interposita. §. 1. loquũtur in diuerso casu, & non cõtrario. Et not. q̃ terminus statutus ad prosequendam appellationem à iudice vel ab aduersario, vicem obtinet peremptorij. ɔ. eod. sæpe. De hac materia plene not. supra de renũ. veniens. in glo. quæ incipit, sed non videtur. Bernar.

ADDITIO. Miles iste approbauit appellationem, vel etiã iudex, quod patet ex eo quòd eã fuit personaliter prosecutus, aliàs ſtabitur illi decr. ɔ. eo. interpositæ. & sic corrigitur ista in hoc. si vero appellatio nec à iudice nec ab aduersario fuerit approbata: tunc appellans potest simpliciter cõstituere procuratorem ad impetrandum & contradicendum, licet pars altera eam sufficienter prosequi sit parata. infra eo. interpositæ. §. 1.

a ¶ *A tempore appellationis factas.*] Quia extunc fuit contumax, ex quo non misit sufficientem procuratorem: quia extunc videtur citatus ad causam. simile. ɔ. de dolo & contumacia, cum dilecti [a] supra eod. reprehensibilis. & cap. sæpe.

Va nobis.] Diuiditur. Primo ponit querelam appellati. Secundo sententiam auditoris: ibi, *Cumque*. Tertio inhibitionem factam iudicibus appellationis: ibi, *Nos*. Abbas.

CASVS. Inter R. tutorẽ filiorum B. ciuis Tuscañ. ex vna parte, & F. pro se, & P. tutorem quondam filij B. ex altera, super quadam summa pecuniæ corã iudice Tuscañ. quæstio vertebatur: idem iudex pro eodem R. diffinitiuã tulit sniam, à qua snia fuit appellatum, quæ bis per iudices delegatos fuit cõfirmata, & iterum tertio fuit appellatum, & cõmissio facta: tãdem ad Papã delata est quæstio, auditor super hoc interlocutus fuit, partem alteram nõ potuisse tertio appellare: mandat Papa tertio iudici appellationis, quod in causa illa vlterius non procedat. Nota quòd tertio non est appellandũ à diffinitiua sententia.

b ¶ *Iterum.*] Hæc vox, iterum, duas res significat: & exponitur iterũ, id est quotiens opus erit. ff. de eden. veluti [b].

c ¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit. Item aliud contrariũ, & sol.*

¶ *Tertio appellare.*] Bene interlocutus fuit: vt 2. q. 6. si quis in quacunque. & C. ne li. in vna eademq; causa ter appell. l. vnica. Ex hoc & in prædictis iuribus patet, q̃ non licet ter appellare. Sed ɔ videtur 2. q. 6. quotiens. vbi dicitur: quotiens putauerint se grauari, ad Romanæ sedem appellent. vt 3. q. 6. pulsatus. Sed dic quotiens, id est secundo, & non vltra in diffinitiua sententia, siue super eod. ca. sic supra eod. directæ. vbi de hoc: & sic illud quotiens restringitur: verbum enim generale sæpe restringitur. 18. dist. placuit. 75. dist. quod dic. in fi. & 12. q. 2. sine exceptione. in prin. & supra de rescr. sedes. Item arg. contra. 31. q. 2. Lotharius. vbi dicitur, quòd Teberga ter appellauit. sed exponi consueuit, ter appellauit, id est ter vocem appellationis emisit dicendo ter, appello. Ber.

iij *Dilecti filij.*] De subdito vel delegato episcopi ad archiepiscopum appellare non licet. h. d. Primo ponit querelam appellantis, qui secundo dat iudicem: ibi, *Quocirca*. Abbas.

CASVS. Inter Priorem & conuentum de Lacu Rubeo, & F. militem coram magistro A. ex delegatione ordinarij quæstio vertebatur: idem miles ad Bituricen. archiepiscopum appellauit: Tandem partes cõparuerunt in psentia officialis archiepi Bituricen. corã quo ex parte Prioris fuit excipiendo propositum, quòd cum omisso diœcesano

d Immo videtur idem in numero statuto, licet iuratus non sit confirmat°. & de hoc in præall. de cr. constitutus. in fi. 1. glo. Ioan.

† Vide quid per hanc decretalem differiat Dominicus distin. 20. in summa.

† Aliàs: Meden.

† Tusculan.

† Tusculan.

† Vide l. 1. cũ not. C. de adminiſt. tuto.

† De materia huius decretalis quatenus agit de insufficienti procuratore, vide notata per Baldum in l. fin. C. de edil. action. adde c. his qui. de procurat. lib. 6.

† Aliàs: ità ac fratri. G. monacho monasterij sanctæ Mariæ. S. Sancti Adriani, &c.

† Aliàs, tam quam contra.

a De procura. auditis. Ioan. And.

b Loquitur de editione iterum ex causa fiẽda, sine causa non. Ioan. And.

e Sequentes glossæ non habentur eodẽmodo in omnibus codicibus, tamẽ nõ placuit eas in uertere: cæterũ in notis huius ç. inuenies vt. habentur in quibusdam mauscriptis.

pore [a] appellationis factas eidẽ militi condemnetis.

¶ Idem episcopo Mantiñ. & P. canonico Tuscañ.

¶ *Ab eadem sententia ab eodem tertio appellare non licet.*

CAP. LXV.

SVa † nobis R. tutor filiorum quondam B. ciuis Tuscañ. † petitione monstrauit, quòd cum inter ipsum ex vna parte, & F. pro se ac P. tutorem quondam filij B. ex altera, super quadam summa pecuniæ coram iudice Tuscañ. † quæstio verteretur, idem diffinitiuam pro eodem R. sententiam promulgauit: quæ bis fuit per iudices delegatos à sede Apostolica cõfirmata †: & infra. Sed pars altera quæ semel & iterum [b] appellauerat, tertio vocẽ appellationis ad nos emittens P. & eius collegæ cognitionem ipsius sententiæ à nobis obtinuit delegari: & infra. ¶ Cumque R. sanctæ Marię in Cosmed. diaconus Cardinalis super appellatione tertio ad nos emissa, vtrique parti à nobis datus auditor, interlocutus fuerit, illos non potuisse de iure tertio appellare [c]: Nos prædicto P. & eius collegæ dedimus in mandatis, vt in negotio ipso nequaquam procedere attentarent.

¶ Idem magistro G. archi. & offic. Lemoñ.

¶ *Appellatio omisso medio iudice interposita, causam non deuoluit exceptione opposita. h. d. secundum communem intellectum.*

CAP. LXVI.

iij DIlecti filij Prior & conuentus de Lacu Rubeo † trãsmissa nobis petitione mõstrarunt [d]: & infra. ¶ Ex parte dictorum Prioris & conuentus fuit excipiendo propositũ: quòd cum omisso diœcesano episcopo, fuisset ad archiepiscopum † appellatum, ad quem gradatim fuerat appellandum, in causa ipsa de iure procedere non debebat. sed quia officialis archiepiscopi huiusmodi exceptionẽ admittere denegabat, ipsi ad nostram audientiam appellarunt: & infra. Quocirca mandamus, quatenus sententias post huiusmodi [e] appellationem latas [in eos †] denuncietis penitus non tenere.

¶ Gregorius ix. magistro † scholarium H. & G. de Rupe, canonicis sancti Andoniani, Morineñ. diœcesis.

¶ *Si is qui desiit esse tutor, nomine pupilli conuenitur inuitus, poterit appellare.*

† Rubro.

† De hac materia vide de Zanchinum tract. de hæret. ca. 29.

† Hæc duo verba: in eos, desunt in aliquot antiquis.

† In codice Barbatiæ ita: magistro scholarum. H. & G. de Rupe canonico sancti Adriani Morinen. &c.

c Cum glosa sentiunt Innocẽtius & Hostiensis, vt bene adnotauit hic Ioan. And. quicquid dicat archidiaconus in c. si delegatus de offi. delegati. lib. 6.

Universidad de Deusto

a Sim. infra co.c.pen.lib. 6. dicebat I. de offi. or.ir refragabili. legem illam. intelligendā quando prælat. sedet cū ordine, non quasi vnus ex ordine præsidēs cōsiliū & auctoritatē prębendo facto ordinis vel quando præses non concor. cum ordine. hęc secunda parū valet, sed totū in tellige iuxta distin. præ di. decret. pe Ioan.

†De materia vide iuculenter per Baldum. §. nos autem. Instit. de Attil. tutor.

†Colester.

† Breuion.

†Vide Authen. matri & auiæ. C. quando mu. rg. of. fun. po.

CAP. LXVII.

ij EX †parte M. dominæ de Colb. †nobis fuit oblata querela, quòd cum nobilis mulier domina de Bellebron. †super quibusdam terris ipsam nomine filiorum suorum coram iudicibus auctoritate nostra traxisset in causam, eadem in iudicium ipsorum excipi fecit præsentia, quòd cum res de quibus in iudicio agebatur, & prædicti filij eius sub potestate a & tutela ipsius minime permanerent, cum iam ad secunda vota transisset †: super his ei non tenebatur ipsorum nomine, quorum tutrix esse desierat, respondere. sed quia dicti iudices hac exceptione neglecta nihilominus ad hoc compellebant eandem, ipsa sentiens se grauari, nostram audientiam appellauit. Ideoque mandamus, quatenꝰ si ita est, reuocato in irritū quicquid post appellationē huiusmodi inueneritis attētatū, audiatis hincinde proposita, &c.

¶Idem magistro, & fratribus domus Morieñ.

¶*Si iudex de iure dubitans vult consulere superiorem, debet consultationis copiam partibus edere: aliàs eius verbis consultationis fides nō adhibetur.*

ADDITIO. Et dicas contra opinio. Bernar. qꝰ consuetudo nō valet, quòd appelletur de officiali episcopi ad ipsum episcopum, cū sit idem auditorium vtriusq;. patet in ca. non putamus. de consuet. lib. 6.

ij EX parte M.] Diuiditur, quia in prima parte ponitur appellantis querela. in secunda dat iudices: ibi, *Ideoque mādamus*. Abbas Siculus.

CASVS. Quædā mulier nomine filiorū suorum impetrauit literas contra quandam aliam mulierē M. nomine, super quibusdam terris ad quosdam iudices delegatos: corā quibus dicta M. excipiēdo, proposuit, quòd cū res de quibus in iudicio agebatur, & prædicti filij sui sub potestate ac tutela ipsius non essent, cum iam ad secunda vota transisset, super his rndere nullatenus tenebatur eidem nomine filiorum suorum, quorū desierat esse tutrix: & quia iudices hanc exceptionem non admittebant, sed rndere compellebant eandem, ipsa sedem Apostolicam appellauit: vnde mādat Papa, quatenus si est ita, reuocato in irritum quicquid post appellationē iudices inuenerint attentatum, audiant postmodum hincinde proposita. Nota, quòd quam cito mater tutrix filiorum suorū ad secunda vota transit, finitur tutela, nec potest postea pro filiis conueniri. Item quicquid fit post legitimam appellationem, in irritum debet reuocari.

a ¶*Sub potestate & tutela.*] Filius non dicitur esse in potestate matris, sed patris, quantum ad ius patriæ potestatis. Instit. de patr. potestate. §. ius autem. quia filius familiam patris sequitur, & non matris. Instit. de legitima agnatorum tutela. §. 1. & 3. de conuersione infideli. c. vlti. sed per officium tutelæ bene recidit filius in potestatem matris. Illud tamen regulariter est verum, qꝰ fœmina tutrix esse non potest: quia virile officium est. C. qñ mulier tutoris officio fungi potest. l. 2. & ff. de reg. iuris. l. 2. & 3. de arbit. dilecti. nisi à principe tutelā impetrauerit. vt ff. de tute. l. vlt. tamen si mater maior est, & nullus tutor legitimus sit, vel datus non sit impuberi in testamento, vel si sit excusatus, potest repetere tutelam filij. Et ipsa iurabit qꝰ ipsa non trāsibit ad secundas nuptias, & renunciet Velleiano sub hypotheca rerū suarum. C. qñ mulier tutoris officio fungi potest. l. 2. & 3. olim sic obseruabatur. Hodie tamen per Authen. præfertur mater omnibus tutoribus legitimis & datiuis, sed non testamentariis, renunciando simplici verbo secundis nuptiis, & non per iuramentum, & Velleiano, & omni alio auxilio: vt si obligauerit se pro pupillo, non iuuetur. C. quando mulier tutoris officio fungi potest. Auth. ma. & auiæ. & in Authen. de hæ. ab intestato veni. §. ex his. coll. 9. & in Authen. vt matres sine prohibitione tute. gerant. §. quia vero. coll. 7. & C. quando mulier tutoris officio. Authentica sacramentum. & quam cito ad secundū matrimonium b conuolauerit, soluta est c tutela quasi mortua esset: vt dicto §. quia vero. Et ita patet qꝰ mulier ista bene excipiebat: quia tutrix esse desierat transeundo ad secundas nuptias. Item si transeat ad secundas nuptias non reddita rōne tutelæ, omnia bona sua & mariti secundi tacite sunt filiis obligata. C. in quibus causis tacite pignus contraha. l. si mater. & in Authen. de nuptiis. coll. 4. §. si ante tutelam. Item in principio debet facere inuentarium & satisdare rem pupilli

b Secus est in sponsalibus. & de hoc in Spe. de eu. §. nūc autem. ver. quid si nondum. & seq. Ioan.

c Tamen mortuo marito secundo recuperat illā re integr. quod dic vt in Spec. §. prædi. ver. quid si iuris. Io. And.

saluam fore: vt in Authen. vt mat. sine prohi. §. vlt. coll. 7. Ber.

Nimasti.] Exemplum relationis debet partibus edi antequam fiat relatio. Et facit hoc c. ad secundam partem rubricæ. Et pro intellectu præmitte, quòd licet ex multis causis Papa impugnaret relationem factā per iudices, inter alias adiecit istam causam, de qua in tex. ideo dicit in tex. *Præterea*. Abbas.

CAP. LXVIII.

INtimasti †: & infra. ¶Præterea hospitalariis ignorantibus, & non facta eis copia de inquisitionis bprocessu, ad nos relationē trāsmisisse noscuntur: cum iuxta legitimas sanctiones, quotiens relaturū se iudex quilibet pollicetur, illico litigatoribus apud acta cōsultationis exēplum edere teneatur.

¶Idem archiepiscopo, archidiacono, & G. canonico Turoneñ.

¶*Si ante litem cōtestatam circa principale negotiū iudex aliquid innouat, vel diē aſſignatā sine causa præuenit, licite appellatur. Et si procurator datus ad impetrandū super appellatione non seruauit formam mandati, auditur appellans etiam post annum.*

CAP. LXIX.

SIgnificante †Aureliañ. episcopo, nos noueritis accepisse, quòd cum decanus & capitulum Magduneñ. ipsum, super eo quod dicebant, alibi quam in stallis decani & capituli prædictorū, carnifices carnes vendere non debere †, corā iudicibus auctoritate Apostolica conuenissent: petentibus tandē decano & capitulo nominatis † iudicum officium implorando, vt cum idem episcopus post citationem a carnes in stallis aliis vendi fecisset: quod per eum super hoc factum fuerat, in statum pristinum reuocarent; pro parte ipsius fuit propositum, quod cum lis præfertim b non fuisset super negotio contestata, locum imploratio huiusmodi non habebat: adiiciens, quòd cum de consensu partium coram dictis iudicibus ad litigandum super ipso negotio certus dies statutus fuisset, & quantum ad illam diem solutum fuisset iudicium eorundem, præuenire c diem ipsum, ac audire partem aduersam in tali imploratione absque consensu partium non debebant, & quia super his d non audiebant eundem, nostram appellauit audientiam, & licet procuratorem suum infra annum ad huiusmodi appellationem miserit prosequendam: quia tamen dictus procurator (vt creditur) circonuentus, contra inhibitionem ipsius episcopi, nostras super hoc ad quosdam iudices, certa ratione suspectos, litteras impetrauit, dictus episcopus vti noluit litteris sic obtentis, petens non obstante lapsu anni, ad prosecutionem appellationis ad mitti. ¶Ideoque mandamus quatenus si de inhibitione huiusmodi & præmissis causis appel

†De materia relationis, de qua hic differit vide glossā & Doctores in c. causam. 2. de testi. Dominicū in c. de elec. lib. 6. & quid sit relatio tradit glossa in l. 2. C. de legib.

†De simili materia vide late per Iasonem in repeti. l. quominus. ff. de flumi.

†Vide l. 1. & ibi Cyn. C. quæ sit longa consue.

†numeratis.

d Et hanc contradict. & eius causam iudex debet referre de calumnia. an vero teneatur referre de calumnia, per iurio & variatione, dicū est super artic. expensarum. vide in Spec. de rela. §. 2. ver. fin. Io. And

causis præmissis vel earum altera constiterit, reuocato in statum pristinum quicquid post appellationē hmōi fuerit attētatum, procedant in negotio iuxta priorum continentiam litterarum. Nota quòd pendente dilatione lite nō contestata officium iudicis delegati locum nō habet. Itē pendente dilati one iudicis officium cōquiescit, vt interim nihil facere posit sine consensu partium. Item procurator qui excedit fines mandati, non præiudicat domino, & ideo non obstat lapsus anni.

a ¶*Post citationem.*] Certe nec ante citationem, nec post debuit eps molestari super possessione carnificij lite pēdente, si ipse possidebat, cum capitulū super hoc conueniret epm, vnde patet quòd erat in possess. de qua non debuit eiici lit. pen. ff. vt lit. pen. c. 1. & 2. 16. q. 4. volumus. vnde male petebat capitulū: vel si capitulū possidebat agens ꝺ episcopum ne inquietaretur, adhuc non poterat implorare officium iudi. lit. non contest. vt ꝺ. sequitur: quod magis videtur. Ber.

a Aliàs ita: supple, maxime: quia nec post lit. contest. debuit ei auferri possessio, si ipse possidebat: sed verius videtur qꝰ capitulū possidebat: vt dixi.

b ¶*Præsertim.*] Id. est, maxime: quia nec post lit. contest. debuit ei auferri possessio, si ipse possidebat: sed verius videtur qꝰ capitulū possidebat: vt dixi.

c ¶*Præuenire.*] Quod facere non poterant: qa pendente dilatione, iudicis officiū conquiescit: nisi partes consentiant. C. de dilat. siue pars. ex causa tñ mutatur dilatio qñque. ff. de arb. dicere aūt. in fin. & arg. de re iudi. quod iusſit. & supra eod. cum cessante. arg. & est notabile, qꝰ iudex data dilatione nihil facere posit ante terminū altera parte inuita.

ADDITIO. An parte absente posit statuere præsenti & resistenti terminū ad probandū, & qd de termino ipso, vide in Spec. de dila. §. nunc videamus. ver. sed pone ecce. & duobus ver. sequent. Ioann. Andr.

¶*Glo. seq. signat contrarium & dupliciter soluit.*

d ¶*Super his.*] Not. qꝰ iudices lit. non contest. reducere volebant capitulum in pristinum statū, vt carnifices non venderent carnes alibi q̄ in stallis capituli, qđ facere nō debebant, cum adhuc possent recusari lit. non contest. 3. q. 3. c. induciæ. §. offeratur. & ita ante lit. cōtest. iudex delegatus circa principale negotium nihil facere potest. arg. 3. de rescr. super litteris. & supra eo quòd pendente dilatione procedere volebāt: qđ facere nō poterāt: vnde valuit appellatio. arg. 3. b 3. de offi. iudi. c. 2. in fine. Potest dici qꝰ illa loquitur in ordinario, cuius iurisdictio fundata est, cuius etiam officium ante litem contestatam & post implorari potest tēpore competenti, sed non dilatione pendente aduersario ꝺicēte: vt hic dicit, & C. de dilationibus. siue. hic loquitur de delegato cuius iurisdictio non est firma ante litem contestatam: quare eius officium implorare non potest ante litem contestatam, & maxime dilatione pendente, vt hic patet. Vel verius dicas, qꝰ ibi loquitur de alio officio iudicis quod petitur incidenter fauore minoris vel alterius qui vtitur iure minoris: hic de alio quod quasi respicit principale factum qđ immutatum est ab aduersario, & quod etiam competeret maiori post litem contestatam coram delegato., sed nō ante nec pendente dilatione, vt dictum est.

Vel dic, qꝰ hic imploratur iudicis officium eo die quo solutum erat iudicium; quia dꝰus erat terminus in quo partes comparere debebant: & interim iudicis officium conquiescit: vt dictū est C. de dilationibus, si vero. Sed non negatur quin posit implorari officium in termino constituto, quamuis implorari non posit pendente dilatione, sed in contrario petitur officium iudicis in termino constituto ad procedendum.

¶*Glo. seq. obiicit, & soluit dupliciter.*

c ¶*De inhibitione.*] Et sic patet, qꝰ procurator non potest excedere finones mandati, alias non nocet dño. C. de procu. si procurator. & supra de offi. dele. cum olim. Si vero simpliciter cōstitutus fuisset, nulla forma data sibi de iudicibus impetrandis, non posset eos recusare, quos procurator impetrasset. 3. de cau. poſ. cum olim. & hoc à cōtrario sensu, vbi de hoc. Sed vī quòd non sit amplius audiendus post annum, & sibi imputet qꝰ tali commisit negotia sua. ff. de mino. cum mandato. in fi. agat. ergo eps contra procuratorem, vel cōtra eum qui circūuenit procuratorem ipsum. ff. de do. & elegāter. §. si dolo. hic procurator circunuentor forte nō erat soluendo. & ita restituitur ꝺ aduersarium. ff. de eo per quem fact. erit. l. vlt. 1. rñ. vel auditus fuit eps ex generali clausula: c si qua iusta causa mihi vidēbitur, in integrum restituā. ff. qui. ex cau. ma. l. 1. in fi. arg. 3. de in integr. restit. ex literis. arg. ꝺ. de pig. significante. quātum enim in ipso fuit, bene prosecutus fuit appellationem, & ita auditur episcopus triplici ratione. Quòd auditor post annum, hoc fuit propter factū procuratoris: quod fuit iusta causa, quare indulgetur biennium: vt supra eo. cum sit Romana. ex aliis duabus causis præmissis tenuit appellatio, aut ex altera earum. Et est arg. quòd quando plura mādantur coniunctim, quorum alterum per se sufficit, alterū sufficit probare. De hoc dictum fuit supra de rescript. ex parte. Ber.

latiōis vel earū altera, cōstiterit, reuocato in irritū, &c. Vsque ad †attentatum in †iam dicto negotio, iuxta priorum continentiam literarum, &c.

¶Idem.

¶*Capitulum famosum & multū allegabile. & hoc dicit: Ad iustificandum appellationem ex causa interpositam, probare oportet causæ veritatem coram iudice ad quem, nisi fuerit coram iudice à quo oblata probatio & reiecta. hoc dicit singulariter vsque ad §. eidē.*

CAP. LXX.

INterposita †appellatione ex causa probabili f, non sufficit appellanti probare, quod ex causa huiusmodi prouocauit, si eam non doceat esse veram g: nisi hoc se offerens hprobaturum non fuisset admissus.

¶*Si appellatio nō fuit recepta à iudice, vel approbata à parte, sufficit appellanti mittere procuratorem ad impetrandum & contradicendum: licet pars appellata sit parata in curia prosequi. hoc dicit vsq; ad §. ille denique. Abbas Siculus.*

¶Eidem iquoque permittitur, si non recipiatur appellatio eius à iudice, nec ab aduersario approbetur, super prosecutione appellationis per procuratorem ad impetrandū & cōtradicendū cōstitutū, litteras impetrare: licet pars altera per se vel per procuratorem idoneum, iudicium

†Dictio, ad, deest in aliquot anti quis.

Iu iam dicta causa.

e Host. dicit qꝰ oppositio gl. procederet nisi contra expressam inhibitionem iudices elegisset: sed veniendo cōtra ipsam non præiudicauit domino: vt in prin. glo & ideo ipso iure sine restitu. beneficio seruatur illæsus: quia nō est quod sibi debeat imputari. remittit supra ex ratione. Ioan. And.

†De intellectu vide Rubeū Alexandrinū in tract. de potestate procura. par. 1. adde notata per Innocen tiū & Butriū in c. cum inter canonicos. supra de elect. & in c. ad dissoluendum. infra de desponſ. impub.

appellauit: quæritur vtrum coram iudice appellationis sufficit hoc probare, scilicet quòd causam probabilem allegauit, coram iudice à quo appellauit, nec fuit admissus? Respondet Papa, qꝰ hoc nō sufficit, nisi causam illam doceat esse veram, nisi coram inferiore obtulerit se probaturum, & non fuisset admissus: quia tunc non habet necesse probare causam veram fuisse, sed sufficit probare quòd causam probabilem allegauit, quam obtulit se probaturum, nec fuit admissus, & propter hoc appellauit.

ef ¶*Probabili.*] Tali, quæ si foret probata, reputaretur legitima. supra o. vt debitus. &c. cum speciali. §. 1.

¶*Glo. seq. alleg. duo similia, & tria contraria.*

g ¶*Esse veram.*] Sim. supra eod. de testi. ex parte Adæ. & supra eod. tit. proxi. cum I. & A. d Ar. contra. supra de offi. deleg. cum causa. & supra eod. vt debitus. &c. dilecto.

¶*Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

h ¶*Nisi hoc se offerens.*] Huic verbo signatur cōtra. 3. de test. ex parte Adæ. quia ille Adam obtulit se probaturū, nec fuit admissus ante sententiā, & tñ in causa appellationis debet probare causam apellationis veram fuisse. Solue hoc sc̄dm quod ibi dixi. ex hoc enim aparet apertum grauamen, quòd oppono causam probabilem, & eam offero me probaturum, si non admittor. & ideo sufficit hoc probare in causa appellationis: quia hoc probato, satis probat grauamen: quia perinde habetur, ac si causa allegata, quam volo probare, esset vera, & me repelleret. secus est cum simpliciter causam allegat: quia tunc vī id quasi malitiose feciſſe: vnde illam causam tenetur probare veram fuisse. arg. 3. eod. super eo. §. si autem aduersa. De hac materia plene dictum est in decre. ex parte Adæ. & supra de excep. olim. Bern.

EIDEM QVOQVE. Dicitur hic qꝰ si appellatio non recipiatur à iudice, nec ab aduersario approbatur: licitum est appellanti prosequi causam per procuratorem constitutum ad impetrandum & contradicendum tantum, licet pars aduersa per se vel per procuratorem idoneum apud sedem Apo. iudicium recipere sit parata.

i ¶*Eidem.*] Scilicet appellanti.

d Concor. tex. in l. quicunque. cū ibi no. § 1. ff. de restī. in integ.

Universidad de Deusto

a *Recipere iudicium sit parata.*] Sibi imputet q̃ nõ approbauit appellationem ex quo eam apud sedẽ Apost. prosequi voluit. & si appellationem approbasset ipse vel iudex: tunc enim tenetur sufficienter prosequi: alias punitur in expensis ℨ. eod. Nicolao. Sit ergo cautus q̃ appellat circa duo: primo quòd cum appellat ex causa probabili, q̃ offerat eam se probaturum: quia in appellatione relaxabitur: quia non oportebit eum probare causam esse veram. Item in alio, quòd cum recipitur appellatio à iudice, vel ab aduersario suo, prosequatur causam suam per sufficientem procuratorem ad totam causam, [a] ne condemnetur alteri parti eam prosequenti in expensis.

a Appellatio nis: nam super principali non habet necesse mittere, nisi appellatus hoc petierit: licet recepta, vel approbata sit appellatio, secundũ Inn. & Host. vt infra eo. cordi. §. 1 li. 6. vide de hoc in glo. 2. Ioan And.

ADDITIO. Ité præligat terminum appellationi suæ, ne appellatio posit supplantari. ℨ. eo. oblatæ. Item constituat fidelem procuratorem. ℨ. c. proxi. in fi. & infra, de pigno. significante, secundum Host. & de his cautelis plenius in Spec. de appellatio. §. qualiter. versiculo, in summa. & sequentibus.

† Vide Abbatem in c. dilectus. il. 3. infra de præben. & Angelum in l. si quis libellos. C. eo. tit.

† Vide l. si quis libellos. C. eo. tit.

ILLE DENIQVE. Aliquis appellauit ad superiorem, coram illo ad quem appellauit, petiit remitti ad eũ à quo appellauit: pars altera contradicit: quæritur an debeat remitti, & dĩ q̃ sic, non obstante contradictione alterius partis, sed debet cõdemnari in expensis legitimis aduersario, quas eũ pp hoc fecisse constiterit.

† Hæc duo verba: est tamen. desunt in antiquis, & in recentioribus magis emendatis.

b *Ad petitionem eiusdem.*] Sic ℨ. eo. accepta. aliàs enim non debet cã remitti ad eũ à quo est appellatum. C. de app. eos. & 2. q. 6. c. ei qui. §. ab eo. & infra de sent. excom. per tuas.

¶ *Glo. seq. reci. per q. quare non potest resistere appellatus.*

c ¶ *Contradictione partis alterius.*] Pars appellata contradicere nõ potest: quia non habet iudicem suspectum, qui pro ea tulit sententiã, cum ipsum per hoc ap, pbauerit: vnde ipsum reprobare nõ potest. 4. q. 3. c. si testes. §. si quis testibus. & in fauorem tantum appellantis statũ fuit, quòd ad eum non remittatur à quo appellauit huic fauori, qui pro eo introducitur, potest renunciare: cum hoc licitum sit cuicunque. C. de pactis. si quis in conscribendo. infra de regula. ad Apostolicam. condemnatur tamen alteri parti in expensis tamquam contumax: quia malitiosè ipsum traxit in appellando ipsum ad Papam: quia perinde est ac si ipse non fuisset prosecutus altero prosequente. ℨ. eo. c. reprehensibilis.

SANE. Aliquis appellauit à grauamine coram iudice appellationis, paratus est probare grauamen propter quod duxerat appellandum: pars aduersa citata contumaciter se absentat: quæritur quid sit iudici faciendum? Respondet Papa, quòd iudex potest super hoc procedere lite non contestata, licet litis contestatio nondum facta fuerit in articulo appellationis, vel in ipso negotio principali: quia cum in casu illo iniquitas prioris iudicis arguatur principaliter, non est rigor iuris requirendus, ex quo causæ perplexitas posset sequi. Not. in primo responso, quòd qui appellat à grauamine, semper adiiciat in assignatione causæ, q̃ offerat se causam illam probaturum: & sic de veritate causæ quam exposuit, non habebit necesse probare. quod si non fecerit, causam veram probare debebit. Item in secundo responso nota, quòd qui appellat, & eius appellatio à iudice, vel ab aduersario approbetur sufficienter, ad totam causam procuratorem mittere debet: alioquin alteri parti eam prosequenti personaliter condemnabitur in expensis. Item in tertio responso not. q̃ potest quis remitti ad eum à quo appellauit contradicente parte aduersa: sed illi aduersario condemnabitur in expensis. Item in quarto responso not. q̃ altera parte absente per cõtumaciã iudex appellationis potest cognoscere de grauamine. Item vtraque parte præsente, contestatio litis fieri debet in huiusmodi exceptionibus.

d ¶ *Lite non contestata.*] Hic habes nouũ casum, in quo potest procedi lite non conte. alium habes ℨ. de offi. iudi. c. 2. alij notantur. supra vt lite non contest. quoniam frequenter. ratio redditur in littera: quia agitur de iniquitate iudicis, non de negotio principali, vel de facto aduersarij: vnde æquum fuit vt de hoc cognoscatur non obstante absentia aduersarij. [b] Et ita colligitur ex hac litera à contrario sensu, si esset præsens, quòd super exceptione deberet lis contestari, quod verum credo: vt not. supra de offi. dele. prudentiam. §. fexta.

b Concor. Authenti. ei qui. & ibi Bar. C. de tempo. appel.

ipso appellationis articulo, vel negotio principali: quia cum in hoc casu iniquitas prioris iudicis principaliter arguatur; nõ est rigor e iuris (ex quo sequi posset causæ perplexitas) requirendus.

¶ Idem.

¶ *Clausula, appellatione remota, in medio literarum posita respicit præmissa quibus annectitur, non sequetia, nisi repetatur in fine literarum. Et hoc si negotia sunt separata.*

CAP. LXXI.

INquisitioni † tuæ taliter respondemus, quòd quotiens clausula per quã tollitur appellationis remedium †, in medio literarũ ponitur: si sunt plura negotia se minime contingentia, præmissa f tãtum complectitur nisi forte in fine literarum prædicta clausula iteretur.

¶ Idem.

¶ *Breue est. sed per alia verba sic summatur. Appellatio vnius prodest alteri, si communi iure iuuentur, & idem sit negotium, & eadẽ defensionis causa, & sint eadem sententia condemnati: aliàs secus.*

CAP. LXXII.

VNa † sententia g pluribus cõdemnatis, si vnus solus aduersario, cum ipse non peccauerit: & ſipuniret illum faceret contra conſcientiam: ſed propter contumaciam videtur puniendus. Et ideo vt hæc perplexitas euitetur, potest iudex cognoscere de hoc grauamine lite non contesta. ſcilicet de iniquitate iudicis: probato vero grauamine reuocabitur grauamen, & postea iudex citabit absentem: & ſi citatus non venerit, propter ipſius contumaciam procedetur contra ipſum c & ſic nulla perplexitas eſt. Si vero appellatio non valuit: remittitur ad illum à quo appellauit.

c Vt no. supra. c. ſæpe in gl. vt ſilis. Io. And.

INquiſitioni.] Non diuiditur. Abbas Siculus.

CASVS. Cum plura negotia in vna commiſsione ponuntur, minime ſe contingentia, & clauſula illa, remota appellatione, ponitur in medio literarum, reſpicit tantum præcedentia, niſi in fine commiſsionis clauſula illa reiteretur. Not. hic argumentum, quòd determinationes reſpiciunt tantum præcedentia, & non ſequentia.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & remittit. Secundo arguit, & allegat duo contraria.*

f ¶ *Præmiſſa.*] Arg. contra. ſupra eo. ſecundo inquiris. 1. reſpon. vbi dicitur quòd non refert an ponatur in medio, principio, vel fine remotio appellationis: quia ad omnia refertur. Solu. eſt ibi, quia hic ſunt diuerſa negotia non ſe tangentia: ibi vnum negotium, licet habeat plures articulos. [d] Item eſt argumentum quòd determinationes reſpiciunt tantum præcedentia, & non ſequentia. arg. contra. ff. de lega. 1. ſi ſeruus plurium. §. vlt. & 32. q. 7. Apoſtolus. Bern.

d Quaſi concatenatos. gone exemplum. ſupra de reſcri. cũ dilecta. ſecũ dum Hoſt. qui dicit de vtroque mẽbro patent exempla. ff. de neg. geſ. cum actum ff. de admi. tu. l. tutorem ff. de tu. & ratio. di. l. 1. §. nunc tractemus. & §. in tutela. & l. ſi tutor. reip. §. 1. & 2. & l. ſi tutor. & ff. eo. tit. l ſi qui. §. pen. & vl. Ioan. And.

VNa ſententia.] CASVS. Plures ſuper aliqua cauſa communi conuenti ſunt: condemnati ſunt omnes: vnus illorum appellauit & obtinuit: quæritur an victoria ipſius cæteris proſit? Reſpondet Papa, quòd victoria vnius iure communi cæteris prodeſt, ſi communi iure iuuentur, & idem ſit negotium, & eadem ſit cauſa defenſionis. Not. quòd res inter alios acta aliis prodeſt, & ſententia vnius prodeſt aliis.

¶ *Glo. ſeq. diſtinguit inter corporalem & incorporalem. In primo membro ſubdiſtinguit, an iure communi an ſpeciali iuuetur.*

g ¶ *Vna ſententia.*] Sententiam huius decre. habes. 2. q. 6. ca. ei qui. §. ſunt quorum. & §. quandoque. C. ſi vnus ex pluribus appel. l. 1. & 2. Vnde vt intelligas quod hic dicitur, not., quòd ſi res communis ſit pluribus & corporalis, nec diuerſitas facti ſeparationem recipit, vt in duobus correis debendi: ſi omnes condemnati ſint, & vnus appellauit, victoria vnius omnibus prodeſt vt hic dicit, & 2. q. 6. ca. ei qui. §. quandoque. & C. ſi vnus ex pluribus ap. l. 2. & ſint tales qui non iuuentur beneficio reſtitutionis. Si vero vnus fauore minoris ætatis impetraret ℨ ſententiam beneficium reſtitutionis, hoc non prodeſt aliis: vt in l. prædicta. C. ſi vnus ex pluribus. l. 2. & 2. q. 6. §. quod & ſi ætatis. & ideo dicit hic ſi iure cõi iuuentur. Si vero res ſit incorporalis, & cõis, & indiuidua, tunc victoria minoris prodeſt maiori. ff. quemadmodum ſer. amit. ſi communem. 1. reſponſo: vt ſeruitus indiui dua ſit, tamen vſusfructus licet ſeruitus ſit, diuidi poteſt. ff. ad legem Falci. l. 1. §. ſi vſusfructus.

† Qualis metus esse debeat, tradit Aretinus in §. quadrupl. inſt. de action. Paul' de Caſtro & Iaſon in l. cum aliquis. C. de iure de liberan. & in l. interpoſitas. C. de ſtã sac. adde Felinum in c. eccleſia S. Mariæ. ſupra de conſtit.

† Conteſtatione, legitur in omnibus antiquis.

† In codicibus manuſcriptis ita: De peregrinantibus, in vno ſolo vt editum eſt. in alio ita: De peregrinationibus.

† Albin epo & H.
† Abbianẽ ſi.
† Albien.
† Aldien.
† Ylen epo & capitulo.
† Autien. epiſcopo. & R.

a ¶ *Eadem cauſa.*] Pone exemplum: tres erãt tutores habentes adminiſtrationẽ indiuiſam, gerentes cõdeminati ſunt, vnus appellauit & obtinuit, cæteris prodeſt: q̃a idem eſt negotium commune, & eadem cauſa defenſionis. Si autem vnus geſsit, & alter non, ſi ille qui non geſsit, appellauit, iniquum eſſet vt eius appellatio prodeſſet ei qui geſsit, vt ff. de app. ſi qui. §. pe. ex quo §. ſumitur verſicul' iſte. & C. ſi vnus ex plu. ap. l. 1. & 2. q. 6. §. quãdoque. & idem eſt ſi habent diuerſas adminiſtrationes: quia tunc nõ prodeſt vnius appellatio alteri. arg. ad hoc. C. de diuer. reſcr. l. 2.

Si iuſtus.] Primo ponitur thema. Secundo deciſio: ibi, *Ad appellationis.* Tertio moderatio: ibi, *Dummodo.* Ab. Sicu.

CASVS. Aliquis condemnatus eſt per ſententiam diffinitiuã, vel etiã interlocutoria ℨ eum lata eſt, ante ſententiam ille non audet appellare: quæritur quid ſit ei faciendum? Rñdet Papa, ſi iuſtus metus excuſat illum, ita q̃ appellare non poſsit hoc ipſo ad appellationis beneficium conuolaſſe reputatur, dummodo ℨ. decem dies exprimat cauſas appellationis coram iudice à quo appellare voleba: vel ſi eius copiã habere nõ poteſt, in præſentia bonorũ virorũ idẽ faciat, ſuper hoc proteſtatione præmiſſa, q̃ iuſto metu appellare nõ audet: & ſic non currunt tẽpora ℨ. quæ debuit appellare. Not. q̃ iuſtus metus excuſat, ne tempus currat. ℨ. quod quilibet appellare teneatur proteſtatione ſup hoc facta, aliàs ſine prote ſtatione non ſufficeret metus. Item argu. ſi per me non ſtat quo minus faciam quod debeo, mihi non imputatur præmiſſa proteſtatione. Item per proteſtationem interrumpitur præſcriptio decem dierum in hoc caſu.

b ¶ *Excuſat.*] Arg. q̃ ea que per metum fiunt, non obligant. de hoc dixi. ℨ. quod met. cau. abbas. ſt ita pro appellante habetur. ſed illud non ſufficit, niſi & illud proteſtetur. C. de iis qui per met. iud. non app. l. 2. ff. de ap. cum quidam. de quibus legibus ſumpta eſt hæc decreta. & ita currit tempus ei qui agere non poteſt, niſi iſtud proteſtetur. fim. ℨ. de of. ordi. paſtoralis. in fi. & 16. q. 3. c. placuit. §. pe. verſi. is aũt. & ℨ. de cle. c. vlt. & C. de an. exce. vt perfectius. & C. de epi. aud. l. vlti. & ita interrumpitur præſcriptio per proteſtationem.

¶ *Glo. ſeq. tria notat, & de primo remittit.*

c. ¶ *Coram iudice à quo.*] Nota quòd ſi poteſt habere copiam iudicis à quo debet prouocare, non debet cor̃ alio proteſtari, ſed tunc demũ cum iudicem illum habere non poteſt: vt hic dicit, & ſic ex ordine verborum argumentandum eſt. arg. 43. diſt. pit rector. in fine.

¶ *Glo. ſeq. obiiciendo quærit, & tripliciter reſpondet.*

d ¶ *Exprimendas.*] Sed quare compellitur exprimere cauſas appellationis cum ſufficiat dicere, appello. 2. q. 6. c. poſt appellationem. §. forma? Hoc intelligo quando appellatur ante ſententiam ab aliquo grauamine, quia tunc cauſa appellationis debet exprimi. ſupra eodem vt debitus. & cap. cum cauſam. vbi dicitur quando ſit exprimenda cauſa appellationis, & quando non. Vel dic quòd idem eſt in diffinitiua. C. de iis qui per metum iudicio non appella. l. ſecunda. [a] & ſupple, maxime. quia non eſt neceſſe cauſas appellationis exprimere niſi velit. ff. de appellationibus, ſcio quæritum. Vel quòd dicit, cauſas. intellige n genere, ſic: iniqua ſententia lata eſt contra me, nec audeo appellare, & hoc proteſtor coram vobis. Bern.

a Lex illa dicit, infra dies legitimos. ſ. quibus appellari licet: cã app. euidenti affirmatione diſtinguatur. Ioa. And.

DE CLERICIS PEREGRINANTIBVS.

Supra viſum eſt de appellationibus: ſed quia peregrinãtes in multis gaudent priuilegio appellantium, merito ſubiicitur hæc rubrica de clericis peregrinantibus. Abbas Siculus.

De hac materia habetur 24. q. 3. ſi quis Romipetas. &c. paternarum. de pœn. diſt. 6. ſacerdos. de conſecratione, diſtinctione quinta, non oportet.

CAP. I.

ONquerẽte † I. preſbytero intelleximus: & infra.. ¶ Licet preſbyter idem res ſuas & eccleſiæ ſuæ, in protectione noſtra non poſuerit e quãdo ad nos acceſsit: tamen cum hi qui accedunt ad præſentiam f noſtram, cum rebus eorum debeãt eſſe ſub Apoſtolica protectione ſecuri: Mãdamus quatenus quic quid eidem presbytero poſt iter arreptum ad nos veniendi ſubtractum eſt, vel ablatum, ſibi reſtitui faciatis g †.

† Vide c. 1. eo. tit. in 2. compil.

CASVS. Quidã preſbyter I. nomine, dũ vellet ire ad curiã domini Papæ cauſa peregrinationis, res ſuas & eccleſiæ ſuæ non poſuit ſub protectione dñi Papæ: Poſt iter arreptum, quidam aduerſarij fui res ſuas ſibi & eccleſiæ abſtulerunt: vnde ille conqueſtus fuit dño Papæ: dicit Papa, licet presbyter ille non poſuerit res ſuas & eccleſiæ ſub protectione ipſius. tñ hi qui ad ipſum accedunt cum rebus ſuis ſub Apoſtolica protectione debẽt eſſe ſecuri: vnde mãdat quibuſdam, quatenus quicquid eidem presbytero poſt iter arreptũ ad Papam, ſubtractum eſt vel ablatum, faciant ſibi reſtitui. Nota, q̃ plus eſt facto exprimere quam verbo. Item qui ad Papã accedũt cauſa peregrinationis, ſub eius protectione conſiſtunt. Item argumentum quòd poſſeſsio abſentis turbata reſtitui debet.

† faciatis, legitur in omnibus manuſcriptis, vnde conſtat non ſolo epiſcopo Ambianẽ ſed aliis vt variæ lectiones oſtẽdunt.

e ¶ *Non poſuerit.*] Expreſſa voce, ſed expreſsit ipſo facto: quod plus eſt. ſupra tit. proxi. dilecti. & c. vt noſtrum. & c. audientiam 2.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem de quo acceſſit, &c.*

f ¶ *Ad præſentiam noſtram.*] Cauſa peregrinationis ſupple, vt faciat ad hunc titulum: quia interim ſub Apoſtolica protectione conſiſtunt. 24. q. 3. ſi quis Romipetas. paternarum. illi canones qui ad hunc titulum pertinent. §. ſi per vim, vel alio modo abſentis poſ. turbata eſt. l. 1 & C. de emanc. liber. l. iubemus. ff. de tutori. & cura. da. ab his. l. vlt.

g ¶ *Faciatis.*] In hoc caſu quando poſſeſsio abſentis taliter turbatur, ſeruus, amicus, proximus, colonus petere poſſunt vt poſſeſsio reſtituatur: vt in l. prædict. C. ſi per vim vel alio modo. l. 1. Bern.

DE CONFIRMATIONE VTILI VEL INVTILI.

¶ *Supra viſum eſt de ſuſpenſione ſententiæ ſeu iurisdictionis iudicis, quæ fit remedio appellationis ſeu peregrinationis: Sed quia ſententia ſeu proceſſus iudicialis quandoque confirmatur per ſuperiorem, & poſſet dubitari de validitate vel inualiditate confirmationis, merito ſubiicitur hæc rubrica de confirmatione vtili. Abbas.*

Si quis.] Secunda pars: ibi, *Sed ſi.*

CASVS Aliquis mouit quæſtionem cõtra aliquem ſuper re aliqua: reus lite pendente impetrauit à ſede Apoſtolica confirmationem rei litigioſæ: quæſitum fuit, an ſuper hoc iudex ſuperſedere debeat cauſæ cognitioni? Et reſpondet, q̃ ea non obſtante, de cauſa cognoſcere debet, & eam fine debito terminare; ſed ſi rem pacifice poſsidebat, qũ confirmationem obtinuit: non licet iudici poſtea de quæſtione ſuborta cognoſcere, vel diffinire ſine mãdato Apoſtolicæ ſedis. Nota q̃ lite pẽdẽte nõ valet cõfirmatio vel priuilegiũ obtẽtũ ſup re litigioſa, tacito q̃ res fuerit in iudiciũ deducta.

¶ *Glo. ſeq. vec. per q. quæ res dicatur litigioſa.*

h ¶ *Litigioſæ.*] Res litigioſa eſt de cuius dñio cauſa mouetur inter petitorem & poſſeſſorem iudiciaria cõuentione: vt traditur C. de lit. Authen. litigioſa res. Et ſic controuerſia ſuper poſſeſsione orta nõ facit rem litigioſam: quod verũ eſt: & ſuper res litigioſas nouum priuilegium impetrari nõ poteſt. ℨ. de teſti. cauſam quæ. & ℨ. vt lit. penden. c. 1. & vlt. & ℨ. eo. bonæ. Nec ad aliã põt trãsferri pſonã. 11. q. 1. quia res. & ℨ. vt li. pẽden. eccleſia ſanctæ. & in Authen. in medio li. ſacras iuſsio. non fieri. §. ſi vero nondum. coll. 8. [b] & non obſtante priuilegio tali ſiue indulgentia iudex procedere debet.

b Vide vt lit. pen. c. fi. ſuper 1. glo. Ioan.

¶ *Glo. ſeq. tractat de cõfirmatione in forma cõi. obiicit, quærit & ſol.*

i ¶ *Confirmationem.*] Nota, q̃ confirmatio impetrata ſub forma cõi,

Universidad de Deusto
Biblioteca

sine etiã innouatio nihil nouiuris tribuit, sed solummodo vetus con
seruat. 11.dist.præceptis.arg.13.q.3.c.vlt. & infra eo. cum dilecta. & c.
sequentibus.& infra de priuil.quia intentionis, vnde per talem con
firmationé vel innouationé nõ impeditur petitio alterius, vel iudicis
cognitio.ℸ.de cõcef.præben.quia diuersitatem.ℸ.eo.bonæ.arg.9.q.3.cõ
quæstus. nũc vero. & su
pra de offic.ordi.licet.&
ff.ne quid in loco publi.
l.2.§.fi quis à principe.
quia hoc facit Papa sine
præiudicio alicuius : vt
patet per iura prædicta.
Quid ergo valent hmõi
confirmationes? parum
valent, nisi quia solet
plus timeri quod spe
cialiter,&c.23.dist. quan
quam.

† Vvigorñ.
† Vvigoren.

† Cap.2. eo. tit.in 1.com pilat. & post concil.par. 50. cap. 16.

¶ *Glo.seq. recit. per q. quomodo intelligatur quod hic dicitur, iudicẽ inferiorẽ,&c. ponit tres opi.Vin.Lau.& Tan. & hanc approbat.*

a ¶ *De quæstione postea exorta.*] Quia dicit hic, non esse licitum iudici cognoscere de quæstione exorta sine mandato Papæ, dicit Vin. quòd si post confirmationem moueatur ei quæstio, an licite obtineat beneficium an non, non est licitum iudici de hoc cognoscere sine mandato Papæ : sed si ei obiicitur crimen, non impeditur propter confirmationé iudicis cognitio. Sed cẽrte non est verum a si confirmatio sit facta in forma communi sine causæ cognitione, si aũt cum causæ cognitione confirmatio sit facta, tunc verum est quod dicit Vin. & idem dicit quod Tanc.& Lau.dicit, q si moueatur quæstio, an talis confirmatio valeat vel non, de hoc non potest cognoscere iudex inferior, quod verum est.T.distinguit,& melius.Aut enim confirmatio facta fuit sine causæ cognitione in forma communi, & tunc non impeditur petitio alicuius vel cognitio : in quo casu loquuntur iura superius assignata: Si vero confirmatio fiat de beneficio alicuius, vel de aliqua sententia cum causæ cognitione, & hoc cognito Papa ex certa scientia confirmat tibi beneficium tuum, vel sententiam latam de quæstione illa, si postmodum quæstio suboriatur, nullus poterit iudicare sine speciali mandato Papæ : Et hoc intelligitur ex ipsa confirmatione : quia tunc simpliciter confirmat nulla conditione apposita. De tali confirmatione habes supra de offic.deleg.quoniam abbas.& ℸ.de transac.c.1.& ℸ. de pac. quotiens.& ℸ.de testi.veniens.& ℸ.de offi.dele. coram. in fin. & infra de testa.Raynutius. & c. Raynaldus. & infra de insti. ex frequentibus.& infra eod.c.penul. & in aliis confirmationibus cum dicitur : Confirmamus sicut iuste possides.sicut exponitur.id est si.ℸ.de cõcef.præben.quia diuersitatem. Et istas duas decret. intelligebat Tanc. de confirmatione, quæ fit cum causæ cognitione ex certa scientia Papæ,tamẽ si certum esset, q per falsi suggestionem confirmatio sit obtenta,non valebit huiusmodi confirmatio.infra c.proxi.& sic possunt intelligi istæ duæ decret.Bernar.

De confirmationibus.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, q de cõfirmationib⁹ sedis Apostolicę nõ licet alicui iudicare, nisi ad hoc habeat mandatum,aut certum sit quòd per falsi suggestionem sint elicitæ. Nota quòd de confirmationibus Papæ sine eius mandato nullus debet iudicare nisi per falsi suggestionem fuerint obtentæ.

b ¶ *Iudicandum.*] Nisi per eum qui concessit,vel successorem, vt notatum est in glossa præcedentis decretalis.

Bonæ memoriæ.] Potest legi multis modis, sed hic non est insistendum : quia non continet vtilitatem magnam.Et primo ponitur cõsultatio.Secundo responsio bimembris : ibi, *Respondemus.* Secundum membrum : ibi, *Verum.*Ab.Sicu.

CASVS. Lata fuit sententia diffinitiua pro ecclesia ℑ aduersarium ecclesiæ,ille ℸ.decem dies appellauit: iudices nihilominus mandauerunt sententiam executioni: appellãs litteras impetrauit de reuocanda sententia : ecclesia pro qua lata erat snia,caute præueniẽs appellan tẽ litteras cõfirmationis sententiæ in forma cõi impetrauit,nulla de appellatione habita mẽtione : quæsitũ fuit quæ litteræ prævalerẽt.? Rñdet Papa, q litteræ posteriores debent prioribus iudicium generare, & iudices debent cognoscere de appellatione non obstante confirmatione obtẽta veritate tacita super re litigiosa, sed si diceretur in literis appellationis secundo impetratis ; nullis veritati & iustitiæ præiudicantibus:vel etiam sub alia forma verborum,dummodo de literis confirmationis nihil expresse diceretur, respondet Papa, quòd tunc tamdiu literæ confirmationis suum debẽt habere vigorem, donec de iniqua sententia plenius cognoscatur per secundas literas, & in suspenso cõfirmatio remanebit. Not. quòd lit. penden. de re litigiosa cõfirmatio impetrata nõ valet, siue sit obtenta in principali causa, siue in causa appellationis. Itẽ confirmatio est in pendenti donec cõfirmetur vel infirmetur sententia. Itẽ literæ generales non reuocant speciales. Ber.

c ¶ *Mandarunt.*] Quod facere non debuerunt: quia appellatione interposita nihil est innouandum.2.q.6. appellatione. & ff. nihil inno.appellatione pendente.l. vnica. immo reuocari debet executio antequam de appellatione cognoscatur b. supra de iureiurando. veniens. & ℸ. de appellationibus.dilecti.

d ¶ *Caute præueniens.*] Quod facere præmature non debet, vt appellantem in cõmissione impetrata supplãtet. supra de appella.oblatę.Secus si nõ præueniat diligentiam appellantis. infra eod. ca. §. verum. quia tunc valet primæ, vt ibi.

e ¶ *Mẽtio habebatur.*]Et ideo non valuerũt.supra de rescri.ex parte.quia tacita veritate.sim.supra de app. sæpe.in fi. Et ita patet,quòd si quis non faciat mentionem de appellatione aduersæ partis, non valent literæ : quod est notabile.sic supra de rescri. ex parte.vbi de hoc.

f ¶ *Generare.*] In hoc scilicet, quòd non obstantibus primis literis confirmationis iudices dati ad appellationem, cognoscent de ea. supra eod.ca.1.arg.ℸ.eo.c.prox. ad fi.Arg.fi.supra de testi. ex parte Adæ. & c.causam quæ.& infra de priuile.dudum. Bernar.

g ¶ *Si dicatur.*] In secundis literis impetratis ab appellante.& quod dicit,si dicatur,supple,maxime.

h ¶ *Nullis literis.*]Per hanc generalitatem nihil reuocatur.supra de do.& contu.ex literis.& ff.ad leg.Corn.de fal.diuus. nec valet legatũ vel stipulatio fundi in genere facta, nullo fundo demonstrato. ff. de iu.do.cum post diuortium. §. gener à socero. & ff. de iure fisci. ita fidei. expressam enim debent facere mentionem de primis ad hoc vt primæ reuocentur.supra de offi.deleg.ex literis.

i ¶ *Forma.*]Id est c in forma communi.

k ¶ *Nil diceretur.*]Quod c eas reuocaret.

¶ Glo.seq.obiicit.& dupliciter soluit.

l ¶ *Tamdiu.*]Ista litera multũ vi contradicerepriori,quæ dicit, q posteriores debent præiudicare prioribus.& hic innuitur q valent literæ confirmationis primæ,ergo non est opus vt in prioribus fiat mẽtio de appellatione, & ita non refert vtrum in secundis fiat mentio de primis,vel non.vnde debet intelligi §. iste.in eo casu cum primæ valent,cũ appellatus non puenit diligentiam appellantis, sed expectauit legitimo tempore,& sunt literæ sine aliquo vitio,& sic procedent primi iudices ad confirmandam vel infirmandam snĩam:vt ℸ. de app. oblatæ.ad fin.quia p talem generalitatem non reuocantur primæ legitime impetratæ,vt dĩ in proxima notula.In primo casu non valent primæ literæ:quia appellatus pręuent diligentiã appellãtis,nec fecit mentioné de appellatione : vt patet ex ipsa litera. Vel dic q iudices dati supappellatiõe,debẽt cognoscere de iniquitate snĩæ:& literę cõfirmationis tãdiu valebũt,quousq; cõstet de iniqua snĩa:& si snĩa confirmet,remanebit cõfirmatio in statusuo.Si vero cassetur, cõfirmatio nõ valebit.arg.ℸ.de fid.instr.accepimus.§.interim.& ℸ.c.pxi. in fi.arg. ad hũc sensum litera ista cõpetentius adaptat. Et ista fuit simplex cõfirmatio snĩæ,q̃ fecit Papa in forma cõi cõmissa impetrãti:aliàs quare fuissẽt posita hæc decr.in tit.isto?petius debuisset poni in tit.de appel.si deberet intelligi sẽm illã decr.oblatæ.Et ex litera vtriusq; decr. patet

b Et quicquid postea factum est etiam ante appellati. & post sententiã. infra de appel.non solũ.li.6. Io. And.

† Exod.
† Padebitenen.

c Hæ duæ glossulæ nec sunt Bernardi, nec habẽtur in vetustis codicibus.

patet intellectus iste. In illa, oblatæ. dicitur q Plebanus de Sambro super obseruatione sententiæ litteras ad iudices impetrauit commissionis,sicut rationabiliter lata erat : & hic dicitur q rescriptũ confirmationis fuerat assecutus : quia Papa eam confirmauit in forma communi:& sic nõ intelligitur ista secundũ illã, & litteræ confirmationis nõ mittũtur hic iudicibus, sed illis qui confirmationẽ impetrãt. Bern.

† Cap.1 eo. tit.in 3.com pilat.

† Gudiẽn.
† Gardeueneñ.

† Aliàs ita: propter viarum distantiam, & discrimina.

Vm dilecta.] Diuiditur in septem partes. Primo ponitur forũ petitio, & Papæ commissio. In secunda, ibi, *Nos autem.* Inquisitorum relatio, & canonicorum obiectio. In tertia : ibi, *Vnde.* iudicum datio,& ab ipsis appellatio.In quarta : ibi, *Nuper autem.* sororum iterata petitio, & earum contradictio. In quinta: ibi,*Nos igitur.* Papæ interlocutio, & priuilegij innouatio. In sexta : ibi, *Quia vero.* Papa abbatissam constituit procuratricem.In septima:ibi, *Nolentes.*cõmittit principale diffiniendum.Ab. Siculus.

† Adde q est tutum vt solemniter transcribatur. Concor. l.vnum testa mentũ ff. de testa.

CASVS. Abbatissa & moniales cuiusdam monasterij volebant priuilegia sua innouare : vnde cum propter viarum discrimina non possent illa præsentare domino Papæ,supplicauerunt eidẽ, quatenus aliquibus personis discretis mandaret, vt eorũ tenoré inspicerent diligenter, & ipsum sub sigillis suis ad sedem Apostolicam destinarẽt : vnde Papa scripsit quibusdã episcopis & abbatibus, vt illa priuilegia inspicerent diligenter, & tenoré ipsorũ sub sigillis suis fideliter destinarent, quod & factum fuit : Papa viso priuilegiorum tenore, dum vellet illa priuilegia facere innouari, quidam canonici proposuerunt id fieri non debere, cum Hildemesen. ecclesia in possessione subiectionis ipsius monasterij per centum annos & amplius extitisset : vnde ipse tunc priuilegia noluit innouare,sed mandauit quibusdam, vt ad locum idoneum accẽdentes, vocatis qui fuerunt euocandi,inquirerent veritatẽ:à quibus pars Hildesemen. ecclesiæ sedem Apostolicã appellauit : vnde postmodum abbatissa prædicta petiit iterato dicta priuilegia innouari. Ex aduerso fuit petitum, vt causam ipsam dominus Papa committeret aliquibus, qui testes reciperent,quos producere intendebant ℑ priuilegia,& ad probandam præscriptionem legitimam : dñs Papa cõsiderans q iure ciuili cautum est, vt qñ periculũ testium timetur, etiã lite nõ contestata testes valetudinarij, & alij de quibus ex aliqua rationabili causa timetur, recipiantur,eadẽ æquitate prouocatus,priuilegia illa quasi nimia vetustate cõsumpta fecit innouari,ita tamẽ quòd per talem innouationem nullum ius de nouo monasterio acquiratur, sed antiquum conseruetur : Sed quia prædictum monasterium ad ius & proprietatẽ ecclesiæ Romanæ per priuilegium prædecessorum suorum noscitur pertinere,abbatissam prædictam nomine Romanæ ecclesiæ constituit procuratricem:vt cum aduersus iura Romanæ eccle.non nisi centenaria currat præscriptio, ipsa super hoc & aliis vice nostra procuret, quæ coram te in iudicio fuerint procurãda. ¶ Nolentes igitur quòd de statu eiusdem monasterij diutius dubitetur, Mandamus, quatenus locum tutum & commodum eligens, recipias testes, quos ad præscriptionem probãdam Hildesemeñ, ecclesia, vel

† probandã

CAP. IIII.

CVm †dilecta in Christo filia abbatissa & sorores ecclesiæ de Gardeuen. †sua cuperent priuilegia innouari : propter †viarum discrimina, quatuor episcopis, & abbatibus totidem, vt ea inspicerent diligenter, & tenorem ipsorum fideliter transcribentes sub sigillis suis nobis remitterent, duximus iniungendum : & infra. ¶ Nos autem tam legato qui sub sigillo proprio ea nostro fecit conspectui præsentari, quàm inquisitoribus ipsis fidem debitam adhibentes : licet non videremus a quare non deberent eadẽ priuilegia innouari †: quia tamen C. maioris ecclesiæ, & I. sanctæ Crucis canonici proposuerunt Hildesemen.ecclesiam in possessione subiectionis ipsius monasterij per centum annos & amplius extitisse, priuilegia ipsa tunc nõ duximus innouanda.Vnde iudicibus dedimus in mandatis, vt ad locum idoneum accedentes, (citatis qui fuerint euocandi) inquirerent super his diligentius veritatem : à quibus pars Hildesemen. ecclesiæ ad Apostolicam sedem appellauit. Nuper autem iterato prædicta petiit abbatissa, quatenus deberemus priuilegia suæ ecclesiæ renouare. Ex aduerso vero fuit postulatum, vt causam ipsam discretis viris committere dignaremur,qui testes reciperent, quos contra priuilegia monasterij, & ad probandum † præscriptionem legitimam, inducere proponebant. ¶ Nos igitur attendentes, quòd iure sit ciuili b statutum,vt quando periculum testium formidatur, ne veritas occultetur,& probandi copia fortuitis casibus subtrahahatur, etiam lite non contestata testes valetudinarij & alij, de quibus ex aliqua rationabili causa timetur, ad testimonium admittantur : eiusdem æquitatis similitudine prouocati c, prædicta priuilegia quasi iam nimia vetustate consumpta, cũ fuerint non in pergameno, sed in papyro conscripta[†, duximus] innouanda d : nolentes quòd ex innouatione huiusmodi nouum e ius monasterio acquiratur, sed antiquum(si quod habet) per innouationem priuilegij conseruetur. ¶ Quia vero præfatum monasterium ad ius & proprietatem Apostolicæ sedis per priuilegium prædecessoris nostri pertinere monstratur : ne ius ecclesiæ Romanæ remaneat indefensum, eandem abbatissam procuratricem f ipsius duximus statuendam : vt cum aduersus Romanæ ecclesiæ possessiones & iura, non nisi centenaria currat præscriptio, ipsa super hoc & aliis vice nostra procuret, quæ coram te in iudicio fuerint procurãda. ¶ Nolentes igitur quòd de statu eiusdem monasterij diutius dubitetur, Mandamus, quatenus locum tutum & commodum eligens, recipias testes, quos ad præscriptionem probãdam Hildesemeñ, ecclesia, vel C. ad legem Falcidiam, lege vltima. ff.ad legem Aquiliam,illud.& ℸ. de translationibus,inter corporalia.& C.de constituta pecunia, lege vltima.Itẽ arg.eandem esse rationem in testibus & instrumẽtis. C. de fide instrumentorum in exercendis.& supra de testibus cogẽdis, capitulo,peruenit.

† Vide l. 2. C.de iure scri.

a Vide de testi. significauit. super glo. 2.Ioan. And.

b Vide de cri.fal.c. pe. super 1. glo.

c Vide de testi. significauit. super 1.glo. Ioan. And.

¶ *Glo.seq.signat contrarium, & soluit.*

d ¶ *Duximus innouanda.*]Ne si vetustate cõsumantur, nulla fides eis adhibeatur.arg.ℸ.de fi.instr.inter dilectos. ar. ℑ q instrumentis vetustate consumptis,vel à muribus rosis, sit adhibenda fides.ff.de bo.pos. secundum tab.l.1.§.si rosæ.& supra de fide instru.capitulo vltimo.

d De materia huius glossæ, vide late per Decium & Cagnolum in l.1.ff.de reg. iur.

e ¶ *Nouum ius.*]Simile.12.dist.ca. præceptis.

e Et sine mãdato pro cõsorte, aliàs in cle.de pro eu. religiosus. 10. And.

¶ *Glo.seq.dat tria similia,alle.tria iura in contrarium,& tripliciter soluit.Demum quærit, & soluit tripliciter.*

f ¶ *Procuratricem.*]Sic d ergo fœmina potest esse procuratrix, sic & arbiter.ℸ.de arbi.dilecti.similiter & iudex 12.q. 2. cum deuotissimam. Nam & monachus de mandato e abbatis põt esse procurator. 16.q.1. monachi.Vel dic, quòd ratione administrationis potest esse procuratrix,sicut & abbas.ℸ.de transact.contingit.& ℸ.de censi.fopitæ. Vel ideo potuit esse procuratrix ecclesiæ suæ, sicut miles in causa numeri sui.ff.de procura. filiusfam.§.veterani.Vel dic, quod verius est, q Papa ex certa f scientia cõstituit eã procuratricẽ,vnde de hoc non est disputandũ.16.q.4.§.q autem.& C.de cri.sacri. l. 2. & ff. de re iud. quidam consulebant.& ℸ.de offic.dele.cum vigesimum.aliàs fœmina non potest

f Et de virtute clausulæ, ex certa scientia, vide plene per Antonium Gabrielũ. lib. 5.com. conclusion.tit. de clausulis conclu.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

non poteſt eſſe procuratrix.3.q.7.c.infamis.& tria.& C.de procu. alienam.ff.de reg.iur.l.1. Sed ſi papa in ſua perſona vellet agere, coram quo agere debet? Debet ſuper hoc arbitros eligere, vel delegare cauſam alij,arg.ff.de iuriſdiſom.iu.qui iurisdictioni [a]. Vel poſſet eſſe iudex in cauſa eccleſiæ ſuæ. De hoc dictum eſt ſupra de iudiciis, cum veniſſent.

a Vide de elect. quetam. super gl.Ioa. And.

a ¶ *Ad interruptionem.*] Sic ſupra de reſcr. illud, & c. auditis. vbi de hoc

b ¶ *Legitimam.*] ſcilicet, centum annorum, quæ ſola currit contra Romanam eccleſiam ſupra de præſcriptionib⁹. cum nobis.

c ¶ *Diœceſi.*] Vt 16.q. 7. omnes baſilicæ. & 18. q. 2.monaſteria.& infra de religioſis domibus, cõſtitutus.

Ad noſtram.] Communis diuiſio. Secunda pars: ibi, *Cũ igitur.* Ab.Sicu.

CASVS. Quidam canonici regulares impetrabant litteras confirmationis ſuper adminiſtrationibus ſuis, tacito q̃ eſſent regulares : ſignificatum fuit hoc domino Papæ ex parte præpoſiti illorum regulariũ: dicit Papa,quòd regularibus perſonis Apoſtolica ſedes aliqua non cõſueuit confirmare: vnde mandat Papa , quibuſdam,quatenus confirmationes à prædictis regularibus taliter impetratas, denuncient irritas & inanes. Not.quòd regularibus ſua beneficia ſiue adminiſtrationes non confirmantur perſonaliter. Item confirmatio tacita veritate impetrata non valet.

†Cap. 2. eo: tit. in 5. compil.

† Neumaſcñ.

†Neumaſcñ. ſed ego Numauſcñ. ſcriberem, ceſſi lectioni ali quot vetares codices adſtipulantur.

d ¶ *Perſonaliter.*] ſcilicet,tacita veritate quòd ſit regularis : & ſi exprimeretur,ſunt falſæ litteræ : quia in talibus perſonis adminiſtratio nõ cõfirmatur.infra c.prox. Secus eſſet ſi realiter aliqua concedantur ſeu confirmẽtur, quia tunc valent b fauore enim

b Simile.in ta de priu. ne aliqui. li. 6.Ioan And.

ad interruptionem a oſtendendam cœnobium duxerit producendos : & ſi legitimam b præſcriptionem probauerit,vt intendit : niſi probata fuerit interruptio ex aduerſo, ſubiectionẽ ipſius monaſterij adiudices epiſcopo memorato , cum conſtet ipſum in ſua diœceſi c conſtitutum , priuilegium quod monaſterio innouari fecimus corrumpendo : alioquin eidem ſuper hoc perpetuum imponens ſilentium , monaſterium pronuncies perpetua libertate gaudere , noſtro ſibi priuilegio reſignato.

¶Idem epiſcopo, & præpoſito Vticen.

¶Non valet confirmatio , quam religioſus impetrauit à Papa ſuper temporali adminiſtratione , ſeu prioratu ,ſi tacuit ſe regularem. ſi vero expreſſit, reſcriptum præſumitur falſum : quia Papa non conſueuit concedere. h. d. cum ſeq.

CAP. V.

AD † noſtram audientiam præpoſito Nemaneñ. † eccleſiæ ſignificante peruenit, quòd quidam canonici Nemaneñ: † eccleſiæ à nobis litteras cõfirmationis ſuper adminiſtrationibus ſuis obtinere laborant, religionis ſuæ conditione ſuppreſſa. ¶Cum igitur regularibus perſonis non conſueuerit Apoſtolica ſedes aliqua perſonaliter d confirmare. Mandamus, quatenus confirmationes , quas ab ipſis canonicis(cum regulares exiſtãt) noueritis taliter impetratas,denũcietis irritas & inanes.

¶Idem.

¶ *Idem dicit quod ſupra,ea.proxi.*

CAP. VI.

POrrecta † nobis ex parte tua petitio cõtinebat,quòd plures ex religioſis , qui Prioratibus, vel aliis adminiſtrationibus præſunt , à nobis ſuper ipſis quoad vixerint poſſidendis, cõfirmationis literas ſe aſſerunt impetraſſe e : & infra. ¶ Cum igitur à Cancellaria noſtra huiuſmodi literas emanaſſe non credamus f : Mandamus , quatenus illos qui tales literas exhibuerint, in quibus prioratus vel adminiſtrationes tanquam religioſis confirmantur g , eoſdem punias tanquam falſitatis h auctores † , Si vero in eis non fit mentio religionis ipſorum, illas tanquam tacita veritate ſubreptas, denuncies nõ valere.

¶Idẽ nobili viro Matthæo de Riuariis. †

¶Sententia ſeu laudum contra formã iuris vel compromiſſi latum per arbitros,licet per Papam in forma communi fuerit confirmatum,non tenet.

CAP. VII.

EXaminata †cauſa,quæ vertitur inter te & milites Cãpanicos ſup eccleſia ſancti Angeli:perpendimus arbitriũ quod vicedominus Sabineñ. dicebatur ſuper eodẽ negotio promulgaſſe,contra formã iuris & compromiſſi i fuiſſe dictatum.Vnde non obſtante confirmatione k C. Papæ prædeceſſoris noſtri, qui confirmauerat illud ſicut prouide latũ fuerat,& ab vtraque parte receptũ , decernimus ipſum irritum & inane.

† Cap. 1. tit. de reſcr.in 3. comp. & quatenus ex hoc textu colligitur ob præſumptionem puniri aliquem de crimine falſi, vide Ioannẽ Aniã in Rub. de crimin. fal.& Alex. conſil. 77. incip. in cauſa accuſationis.volum. 1.

† actores.

† Riuaria

† Cap.3. eo. tit.in 3.com pil. Et regulam huius decretalis, quòd arbiter debeat ſequi formã iuris , limitanis ſi arbitro fit data poteſtas iudicandi ſecundum cõſciẽtiã etiã adde Baldum in l. certum. C. vnde cog. & Lanfrancũ de Oriano in tract. de arbit.par. 7. q.14.

c Vide infra tit.1.cum ab omni. in vlt.glo.Ioan. And.

i ¶ *Iuris & compromiſſi.*] Duplici ergo ratione non valuit arbitrium:Primo quia ɔ ius fuit latum arbitriũ , forte per ſordes, vel per gratiã,& ideo nullũ.C.de arb. l.3. c ſic ét obtinet in aliis iudicibus ſi ferant ſententiã ɔ ius ſcriptum,nõ tenet.2.q.6.ei q.5. diffinitiua. ver. item ſi ɔ ius.ſed ɔ ius litigatoris lata bene teret ſententia , à qua nõ eſt appellatũ:vt ibidẽ dr.& ɔ.de re iudica.cum inter vos.in fin. Et idẽ intellige in arbitrio: q̃a ɔ formam cõpromiſſi nihil poteſt facere arbiter.ɔ.de arbi.cum dilectus.ff.de arb. l. pedius in fi.& l.non diſtinguemus.§.de officio.

k ¶ *Non obſtante confirmatione.*]Et ita patet q̃ cõfirmatio nihil vel modicum operatur:quia ſi aliquid inuenit,confirmat illud:aliàs nihil operatur.ɔ.de cõceſ.præben.quia diuerſitatẽ. d & ſic patet q̃ confirmatio ſub forma communi non impedit petitionem alterius , nec cognitionem iudicis. De hoc dictum eſt ſupra eod.ca.1. arg. quòd ſi principale caſſatur,& acceſſorium.ſupra de fide inſtr.& ſupra, de re iudi.cum inter vos.

d Vbi de hoc in fin.& infra de re. iur. acceſſorium. lib. 6. Ioan.And.

¶Glo.ſeq.recitetur per duplex contrarium,ſcilicet infra.c. proxi. & infra de verborum ſignificatione.albate.

l ¶ *Sicut prouide.*] Hæc enim verbi,ſicut prouide , in confirmationibus poſita , conditionaliter intelliguntur : vt hic patet. & infra de conceſ.præben.quia diuerſitatem. Arg. contra infra ca. proxi. Secus ſi ponuntur in priuilegio: quia cum priuilegium ſit lex priuatã , certum debet ibi poni , vt aliquid concedat priuilegium. infra de verb.ſignifi.abbate.aliàs eſſet inutile.infra de priuile.in his.arg.ſupra de offic. deleg. quoniam abbas. & ſupra de electio.cum monaſterium. Ioan.

Venerabiles.]

Venerabiles.] Cõis diuiſio. Secunda : ibi, *Mandamus.* Abb. Sicul. CASVS. Inter archiepiſcopum Nichoſieñ. & ſuffraganeos eius ex vna parte,& regẽ, barones & alios nobiles regni Cypri ſuper quibuſdam decimis quæſtio exorta fuit: ſed mediante Alban.epo tũc legato,inter eos amicabilis compoſitio interuenit,hoc adiecto in cõpoſitione,quòd quam citò per ſedem Apoſtolicã fuerit confirmata,ſtatim debeat executioni mandari : Poſtmodum Papa illam confirmauit : & ad maiorem ſecuritatem tenor compoſitionis inſertus fuit in ipſa confirmatione : ipſi tamen nobiles ipſam compoſitionem ſeruare nolebant , ſumentes occaſionem ex eo videlicet, quòd verbum confirmationis ſecundum ſtylum eccleſiæ Romanæ præcedit tenorem compoſitionis, id eſt,in litteris confirmationis præmiſit Papa verba illa, cõpoſitionem per legatum factã confirmamus , ſicut ſine prauitate facta eſt : & ex eo videlicet eam ſeruare nolebant : quia clauſula illa conſueta: ſicut ſine prauitate facta eſt,in litteris confirmationis continetur : cũ per hoc non videbatur ſimpliciter confirmata, ſed ſub conditione, videlicet ſi iuſte eſſet lata : propter quod archiepiſcopus & ſuffraganei eius ſignificauerunt hoc domino Papæ vnde ipſe mandat prædictis nobilibus, quatenus ſi prędicta vera ſunt, compoſitionem illam adimplere procurẽt. Not. quòd compoſitio amicabilis poteſt fieri inter eccleſiam & laicos ſuper decimis,dum tamen auctoritas Papæ interueniat , vt hic patet. aliàs non credo quòd valeat citra confirmationem Papæ , inter eccleſiam & laicos : ſed hoc actũ fuit inter partes, aliàs non valeret,niſi Papa confirmaret compoſitionem. Nota , q̃ ex quo Papa, ex certa ſcientia compoſitionem vel tranſactionem confirmat,tenet & valet,etiam ſi aliàs non valeret.

† In codice Barbatiæ ita: mediante Alban.epiſcopo tunc legato.

† quantocitius.

† Hæc duo verba: [tenorem cõpoſitionis.] in omnibus impreſſis codicibus quos ego viderim vno ſatis vetuſto excepto ,deſiderantur,& male : quia ſine illis nullius conſtat ſenſus, ea tamẽ nos ex omnibus manuſcriptis ſupplcuimus.

¶ Honorius tertius illuſtri regi,Baronibus & militibus,& aliis hominibus Cypri.

¶ In confirmatione ex certa ſcientia dictio , ſicut ponitur cauſatiue : nec nocet ſi verbum confirmationis præcedit tenorem confirmati.

CAP. VIII.

VEnerabiles frater N. archiepiſcopus Nichoſien. & ſuffraganei eius tranſmiſſa nobis petitione mõſtrarunt, quòd inter ipſos & vos ſuper quibuſdam decimis, mediãte † Albaneñ. epiſcopo tunc Apoſtolicæ ſedis legato, amicabilis compoſitio a interuenit: expreſſe adiecto , quòd quãto cyus † eam auctoritate Apoſtolica confirmari contingeret , ſtatim deberet executioni mandari : verum licet ſit per nos confirmata, & ad maiorem rei euidentiam litteris confirmationis tenor compoſitionis inſertus b , ipſam tamen renuiſtis obſeruare : occaſionem friuolam prætendentes, tum ex eo quòd in litteris verbum, confirmationis, [tenorẽ † compoſitionis] iuxta ſtylum eccleſiæ Romanæ præcedit : tum quia clauſula cõſueta , ſcilicet, [ſicut ſine prauitate c prouide facta eſt,] in eiſdem litteris continetur : & infra.Mãdamus , quatenus ſi præmiſſis d veritas ſuffragatur , compoſitionem eandem adimplere curetis.

¶ Idem vniuerſis Abbatibus & Prælatis, ac conuentibus & clericis , in Conſtantinopolitana diœceſi conſtitutis.

¶ Collatio eccleſiæ alteri facta per legatum ,& per Papam confirmata , ius diœceſani non lædit.

CAP. IX.

SVa † nobis patriarcha Conſtantinopolitanus conqueſtione monſtrauit , quòd cum quidam veſtrum ſumentes occaſionem ex eo quòd I. presbyter Cardinalis tunc Apoſtolicæ ſedis legatus , quibuſdam aliis eccleſiis & clericis in ſpiritualibus & temporalibus contulit monaſteria eorundem † , ipſi patriarchæ obedire recuſant , & ei de iuribus patriarchalibus reſpondere:in ſuæ præſumptionis adiutorium inducẽtes confirmationes huiuſmodi collationum à ſede Apoſtolica impetratas. ¶ Cum igitur nolumus † iura quæ diœceſanis debentur, per collationes ſeu confirmationes prædictas minui e ſeu lædi:Mandamus , quatenus occaſione huiuſmodi non obſtante , ipſi patriarchæ reuerentiam & obedientiam exhibere curetis,eique de iuſtitiis ſuis integre reſpondere.

† Vide Archidiacon. in c.de eccleſiaſticis. 25.q.2.

† Aliàs,earundem.

† nolimus.

Sva nobis.]Cõis diuiſio. Secũdapars: ibi, *Cum igitur.* Ab.Siculus.

CASVS. Quidã Cardinalis legatus Apoſtolicæ ſedis in partibus Cõſtãtinopolitanis, cõtulit quædam monaſteria quibuſdam aliis eccleſiis in temporalibus & ſpiritualibus : ſuper illis collationibus confirmatio Apoſtolicæ ſedis obtenta fuit in forma communi:Iſti prælati quorum eccleſiæ aliis collatæ fuerant, ſumentes occaſionem ex collationibus prædicti legati,& cõfirmationibus, patriarchæ Conſtantinopolitano obedire recuſant , & ei de iuribus parochialibus reſpondere : Vnde patriarcha Conſtantinopolitanus cõqueſtus fuit domino Papæ:Super hoc ſcribit Papa vniuerſis prælatis diœceſis Conſtantinopolitanæ , dicens, quòd ipſe non vult iura quæ diœceſanis debentur , per huiuſmodi collationes ſeu etiam confirmationes minui ſiue lædi : vnde mandat prædictis prælatis , quatenus huiuſmodi friuola occaſione non obſtante, ipſi patriarchæ obedientiam & reuerentiam exhibere procurent & ei de ſuis iuſtitiis ſemper reſpondere.Nota,quòd legatus non poteſt ſubiicere vnam eccleſiam alteri in præiudicium diœceſani epiſcopi:nec Papa per huiuſmodi confirmationes ſuper hoc obtẽtas intelligit iuribus epiſcopalibus præiudiciũ generare , Item per confirmationem ius alterius non tollitur.

a De virtute clauſulæ: ex certa ſcientia, vide late per Antoniũ Gabrielium lib. 6. com. concluſion. tit.de clauſulis. concluſione 1.

b ¶ *Tenor compoſitionis inſertus.*] Vt per hoc appareat, q̃ compoſitio legitima fuerit,& nõ poſsit de ea dubitari.arg.ɔ.eo. c.1. & 2. vnde non poſſet alius iudex vlterius de quæſtione ſuborta cognoſcere , vt ibi dicitur : quia Papa ex certa ſcientia cũ eã viderit,confirmauit, immo ſi cõpoſitio aliàs nõ valeret : ex quo Papa ex certa a ſcientia confirmat,valet.ɔ. de tranſac.c.1.& c. veniens. Si vero tenor cõpoſitionis nõ eſſet ibi inſertus,nec ipſe vidiſſet compoſitionẽ,& eã confirmaſſet, ſicut prouide facta eſt,nihil operaretur.vt ɔ.c.proxi.& vt dictum eſt.ɔ. eo.c.1. Sed nũquid neceſſarium erit de cætero oſtendere inſtrumentũ cõpoſitionis,poſtquã oſtenditur cõfirmatio Papæ, in qua cõtinetur tenor cõpoſitionis?arg.q̃ ſic.ɔ.de fide inſtr.c.1.C.de eden.Auth.ſi quis in aliquo.ſed non credo q̃ de cætero expediat oſtendere inſtrumentum compoſitionis de neceſsitate , cum auctoritate Papæ tranſcriptum ſit & redactum in publicam confirmationem.C.de teſt.publicati.& infra de priui. cum olim eſſemus. & arg. ɔ. de fide inſtr. c.vlt. De hoc no. infra de verb. ſig. abbate.

¶ Gloſſa ſequens recitetur per obiectionem, & ſolutionem.

c ¶ *Sicut ſine prauitate.*] Per iſta verba quæ in confirmationibus conditionaliter intelliguntur,vt dictum eſt.ſupra ca, prox. dubitabatur,an teneret compoſitio: quia non videbatur eam confirmaſſe ſimpliciter : vnde eam ſeruare timebant;ſed errabant : quia illud intelligitur cũ Papa cõfirmat ea quę nõ videt:& ideo dicit in cõfirmationib⁹; ſicut ſine prauitate. ſed qñ cognoſcit de cõpoſitiõe,& videt ea quę cõfir mat:tunc licet illa verba ponantur in confirmatione,non intelliguntur cõditionaliter, ſed cauſatiue,& ſic intelligitur; ſicut ſine prauitate facta fuit cõpoſitio.id eſt quia ſine prauitate.Bern.

d ¶ *Si præmiſſis veritas ſuffragatur.*]Id eſt,ſi cõpoſitio taliter fuit facta & cõfirmata tenore cõpoſitionis inſerto : quia per hoc apparet quòd ipſam approbauit: vnde mandat eam ſeruari.

Sva nobis.]Cõis diuiſio. Secũdapars: ibi, *Cum igitur.* Ab.Siculus.

CASVS. Quidã Cardinalis legatus Apoſtolicæ ſedis in partibus Cõſtãtinopolitanis, cõtulit quædam monaſteria quibuſdam aliis eccleſiis in temporalibus & ſpiritualibus : ſuper illis collationibus confirmatio Apoſtolicæ ſedis obtenta fuit in forma communi:Iſti prælati quorum eccleſiæ aliis collatæ fuerant, ſumentes occaſionem ex collationibus prædicti legati,& cõfirmationibus, patriarchæ Conſtantinopolitano obedire recuſant , & ei de iuribus parochialibus reſpondere : Vnde patriarcha Conſtantinopolitanus cõqueſtus fuit domino Papæ:Super hoc ſcribit Papa vniuerſis prælatis diœceſis Conſtantinopolitanæ , dicens, quòd ipſe non vult iura quæ diœceſanis debentur , per huiuſmodi collationes ſeu etiam confirmationes minui ſiue lædi : vnde mandat prædictis prælatis , quatenus huiuſmodi friuola occaſione non obſtante, ipſi patriarchæ obedientiam & reuerentiam exhibere procurent & ei de ſuis iuſtitiis ſemper reſpondere.Nota,quòd legatus non poteſt ſubiicere vnam eccleſiam alteri in præiudicium diœceſani epiſcopi:nec Papa per huiuſmodi confirmationes ſuper hoc obtẽtas intelligit iuribus epiſcopalibus præiudiciũ generare , Item per confirmationem ius alterius non tollitur.

e ¶ *Minui.*]Quia non debet inde procedere iniuriarum occaſio , vn de iura naſcuntur.C.vnde vi.meminerint.infra de accuſa.qualiter & quando. & quia ſi ſua iura vnicuique epiſcopo non ſeruantur , quid aliud eſt quam vt ordo eccleſiaſticus confundatur? vt 11.q.1.peruenit. nec fuit intentio domini Papæ per cõfirmationem huiuſmodi aliquid ſubtrahere epiſcopo diœceſano , nec etiam per collationem Cardinalis,immo remanet ius ſaluum diœceſano epiſcopo. infra de relig. domi.ca.2.& dicit Papa : nec honorem meum reputo in quo fratres meos honorem ſuum perdere cognoſco:vt 99. diſt. ecce. Et ſic patet, quòd per confirmationem huiuſmodi ius alterius non tollitur. ſic etiam licet Papa recipiat aliquem ſub ſua protectione,nõ propterea eximitur à iuriſdictione ſui epiſcopi. infra de priuile. ex parte.ſic licet aliqui aſſumantur in confraternitatem Hoſpitalariorum , ſiue Templariorum , non eximuntur à iuriſdictione ſuorum epiſcoporum.infra de priuileg.cum & plantare.§. pen. & cap.ex tuarum. & c. penul. Bern.

FINIS LIBRI SECVNDI.

Universidad de Deusto
Biblioteca

LIBER TERTIVS.

DE VITA ET HONESTATE clericorum.

LIBER TERTIVS.

TITVLVS I.

De vita & honestate clericorum.

¶ Ex concilio Magunti no †.

¶ *Cum celebratur, diuiſus eſſe debet clerus à populo.*

CAP. I.

VT laici [a] ſecus altare [b] quãdo ſacra myſteria celebrãtur, ſtare vel ſedere inter clericos non præſumant: Sed pars [c] illa quę † cancellis ab altari diuiditur, tantum pſallentibus pateat clericis. Ad orandũ vero & communicandum laicis & fœminis (ſicut mos [d] eſt) pateant ſancta ſanctorum. [e]

¶ Ex concilio Pictauienſ. †

De hac materia habetur.12.q.1.& 21.q.4.& 23.diſt.c.clerici comam.vſque ad finẽ diſt. &c. his bene ergo.& 35.& 41.& 43.& 44.& 86.& 91.& 92. diſt.per totũ. & de conſecratione . diſtinctione 5. nunquam. vſque ad capitulum de ſpiritu.

VT laici.] Laici prope altare vel in choro dum officia celebrantur,ſtare non debent,ſed cauſa orandi ire vel accedere poſſunt. hoc dicit. Tria ſunt dicta. Secundũ: ibi, *Sed pars*. Tertium: ibi, *Ad orandum*. Abbas.

CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quòd laici non debent ſedere in choro inter clericos, quando cantantur diuina officia, ſed in ſancta ſanctorũ.Nota,quòd laici inter clericos ſedere non debent. Item eccleſia debet habere duas partes,ſ.chorum, qui per cancellos diuiditur ab altari, & ſancta ſanctorum,id eſt,partem inferiorem eccleſiæ, quæ vulgariter dicitur,nauis eccleſiæ,

a ¶ *Vt laici.*] Supple,ſtatuimus.

¶ *Glo.ſeq.reddit cauſam,& textum fortificat.*

b ¶ *Secus altare.*] Laici enim ibi ſtare non debent, ſed tantum clerici vt liberius intendant diuinis officijs [a]: vt de conſec. diſt. 2. ſacerdotum. conſecratæ etiam mulieres incenſum circa altare portare nó debent.23.diſt.ſacratas.& in c. non liceat.& de conſec. diſt. 1. in ſancta.& infra tit.proxi.c.1.in fi.

¶ *Glo.ſeq. cum ſeq.ponit quadruplex nomen loci inter cancellos: ſed in quarto aliqui variant.*

c ¶ *Sed pars illa.*] Id eſt, chorus in quo morantur clerici ad cantandum,qui diuiditur ab altari per cancellos: vt patet per exemplum in eccleſia Bonoſi.& locus infra cãcellos appellatur ſacrarium. vnde inſacrati homines ibi ſacrata vaſa contingere non debent. de conſec. diſt. 1. in ſancta. & appellatur ſacrarium diaconium, eo q diaconus miniſtrat ibi altari.23.diſt,non oportet.dicitur etiam presbyterium.de conſec.diſt.2.ſacerdotum.

d ¶ *Sicut mos eſt.*] Et ita eſt hic arg.pro conſuetudine.

e ¶ *Sancta ſanctorum.*] In qua ſummus ſacerdos intrabat: ſed hodie laici & fœminæ ad orandum & cõicandum tantum poſſunt intrare. Alij exponunt, ſancta,id eſt,maior pars eccleſiæ,ſiue corpus.

ADDITIO. Quæ pars dicitur nauis eccleſiæ à vulgaribus.

CLerici.] Pro ſummario nota quòd armorum delatio clericis eſt inhibita,in tantum q contra facientes grauiter peccant. hoc colligitur ex eo quia tale delictum eſt excommunicatione dignum: vt hic, ſed excommunicatio non infertur niſi pro graui crimine, vt in ca.nullus. & in ca.nemo.11.q.3.Abbas.

CASVS. Patet. Nota quòd clerici arma portare non debent: nec vſurarij eſſe debent.

f ¶ *Clerici arma.*] Clerici arma portare non debent. 23.q.vlt.clerici. & c. quicunque. ſine iuſta cauſa [b]. Iuſtam cauſam intellige ſi per loca periculoſa tranſitum faciant,tũc poſſunt portare arma ad terrorem latronum, licet peutere non debeant. arg. 23. q. 3. Maximianus. aliter portare non debent:& ſi tertio admoniti non deſtiterint,perdunt priuilegium illius canonis. 17. q. 4. ſi quis ſuadẽte. & infra.de ſenten. excom. in audientia. & c.contingit.

¶ *Gloſſa ſequens differentiam ponit, à qua in fine recedit.*

CAP. II.

CLerici † arma [f] portantes, & vſurarij [g] excommunicentur.

¶ Ex concilio Maticeñ.†

¶ *Presbyter habens populum, debet habere clericum qui ſecum cantet, & in aliis hic expreſsis eum iuuet.*

CAP. III.

VT † quiſq; presbyter qui plebem [h] regit, clericum habeat [i], qui ſecum cantet: & epiſtolam [k] & lectionem legat: & qui poſsit ſcholas [l] tenere, & admonere ſuos parochianos, vt filios ſuos ad fidem [m] diſcendam mittant ad eccleſiam:quos ipſe cum omni caſtitate erudiat.

¶ Gregorius nonus. †

CAP. IIII.

SI quis †ex clericis [n] comã relaxauerit [o], anathema ſit P.

& lectionem legat, & qui poſsit docere pueros, & parochianos ſuos monere, vt mittant filios ſuos ad diſcendam fidem catholicam, id eſt,Credo in Deum:quos ipſe doceat diligenter. Nota ex hac decre. quòd duo ad minus debent eſſe in eccleſia. Item nota quòd ſolus presbyter non debet diuina officia celebrare.Item nota quòd ſacerdotis intereſt docere parochianos ſuos ſymbolum, & eos inuitare ad fidem.

h ¶ *Plebem.*]Id eſt,populum:quæcunque ſit eccleſia, ſiue plebs, ſiue capella:vt ſupra de filiis presbyterorum, propoſuit.

¶ *Glo.ſeq.arguit.*

i ¶ *Clericum habeat.*] Argu. quòd eccleſia dedicari non debet niſi dos pro duobus ad minus ſufficiat clericis.1.q.2.placuit.& de conſec. diſtin.1.nemo.

ADDITIO. De hoc dic vt infra de conſec.eccle. vel alta.ca. cum ſit.in glo. nec etiam.

¶ *Glo.ſeq.ſignat contrarium,& ſoluit,demum quærit,& ſoluit.*

k ¶ *Epiſtolam.*]Sic acolythus debet legere epiſtolam.contra 34. diſt. ſi ſubdiaconus.hoc intellige in neceſsitate,in eccleſiis illis, vbi non ſunt ſubdiaconi, aliàs intellige ſecundum illud 49. diſt. quoniam vidimus. Nec diaconus etiam epiſtolam legere debet, quia videretur ab ordine ſuo recedere [d], 74. diſt.ſi qui clerici. arg. de conſec. diſt.1. ca. 1. & 2. in fine. & 92. diſt. in ſancta.Sed pone quòd ibi non ſit ſubdiaconus, ſed presbyter, diaconus,& acolythus: quis dicet epiſtolam ? Acolythus, & diaconus dicat Euangelium, quod eſt eius officium: ſed acolythus dixit prophetiam, diaconus dicat epiſtolam. Vinc.

l ¶ *Scholas.*]Docendo pueros Pſalterium,& cantare.

m ¶ *Ad fidem.*]Id eſt,Symbolũ.id eſt,Credo in Deum patrem: quod antiquitus ante baptiſmum didicerant baptizandi. de conſec. diſt.3. ante viginti.& 10.q.1.placuit.

SI *quis ex clericis.*]CASVS. Dicitur in hoc cap.quòd ſi aliquis ex clericis comam relaxauerit, ſcilicet in contemptum eccleſiæ, anathema ſit. Nota, quòd clericus qui comam nutrit, excommunicandus eſt.

n ¶ *Si quis ex clericis.*]Iſtud cap.habes 23.diſt.ſi quis ex clericis.

¶ *Glo.ſeq.caſum excipit,& ponit verſus.*

o ¶ *Relaxauerit.*] Habitum ſemel ſuſceptum non debet dimittere. 20.q.3.procliuis. niſi ex iuſta cauſa. infra eod. clerici. vnde cum quidam reprehenderetur à Papa,reſpondit: *Tutius vt peterem laici ſub imagine Romam,Fas fuit vt ſineren luxuriare comam.*Bernar.

p ¶ *Anathema ſit.*]Id eſt, fiat. nonenim eſt excommunicatus ipſo iure.30.diſt.quaſi per totum.

Clericus.

CLericus.] CASVS patet.Nota quòd clericus comam nec barbam nutrire debet,niſi ex iuſta cauſa,ſcilicet ex timore.

a ¶ *Nutriat.*] Niſi ex iuſta cauſa,vt dictum eſt in proxi.cap. & infra eod.clerici. immo detonſo capite & patentibus auribus incedere debet [a]. 23.diſtin.non liceat 2.

ij CLericus.] Legi poteſt hoc ca. ſic, q principium & finis ponat vnũ caſum, medium vero ponat alium, & ſecundũ hunc intellectum h.d.Si clericus non in ſacris contrahat matrimonium, vxoré non dimittat, & ſi profeſſus contrahat, ſeparabitur ab vxore, & iterum tondebitur.Abbas.

CASVS. Aliquis clericus qui non eſt in ſacro ordine, nec eſt profeſſus aliquam religionem, accepit vxorem, & dimiſit tonſuram: quæritur eſt in concilio Triburiẽſi. quid ſit de iſto clerico faciendum?ſtatuit concilium,quòd vxorem retineat, & iterum tondeatur,nec in vita ſua ea dimittat.Nota quòd clericus coniugatus debet portare coronam.

b ¶ *Sine gradu.*] Sacro. ſim.32. diſt.ſiquis eorum.

c ¶ *Traditus.*] Si enim traditus fuiſſet ita quòd monachus eſſet, non poſſet habere vxorem,quam poſtmodum accepiſſet, aliàs non prohibetur [b] redire ad ſeculum. infra de reg. & tranſ. ad reli. cũ ſimus.& 20.q.1. quam progenitores & 32. diſt. placuit.& ca. feriatim.& c.ſi qui vero.

¶ *Gloſ.ſeq.ſignat cõtrarium,& remittit.*

d ¶ *Tõdeatur.*] Arg.eſt hic quòd clericus coniugatus debet portare coronam.arg.ad hoc.20. q. 3.eos qui. & c. procliuis. Sed.arg.contra. infra de cleri.coniu. Ioannes. vbi de hoc.

CLericis.] Capitulum iſtud ponitur 23. diſtin. clerici. & eſt pars illius infra.ne clerici.vel mo.c.clericis.Bernardus.

CASVS. Dicitur in hoc cap.quòd clerici qui comam nutrierint,tondeantur ab archidiaconibus ſuis etiam inuiti. Nota quòd clerici tonſuram portare debent.

¶ *Glo.ſeq.duo elicit argumenta.*

e ¶ *Inuiti.*] Argu.quòd aliquis cogendus eſt ad bonum,& ad id præcipue quod iam ſuſcepit. 45.diſt.de Iudæis. in fi.& infra de bap. & eius effect.maiores.verſus finem. aliàs nemo debet compelli ad bonum: vt ibi dicitur.& 23.q.5. ad fidem.Item arg.quòd beneficia conferuntur in inuitos.45.diſt.& qui emendat.& 23.q.5.non vos.circa me.& q.4.diſplicet.& 74.diſt.placuit.& cap.conſuluit.

MOnaſteria.] CASVS. Quidam clerici monaſteria monialium nimis frequentabant:ſtatuit Lateraneñ.concilium, quòd ſine manifeſta & rationabili cauſa vlterius frequentare non præſumant:quod ſi fecerint, per epiſcopum arceantur: & ſi non deſtiterint, ab officio ſuſpendantur:ſi laici fuerint, excommunicentur. Nota quòd cum aliquis facit contra prohibitionem canonis, non ſufficit ad hoc quòd excuſetur cauſa rationabili,niſi ſit manifeſta. Item hoc verbum,frequentare,in vitium ſonat.Item crimen propter quod excommunicatur laicus,deponit clericum.

f ¶ *Rationabili.*] 18. q. 2. pernicioſam.& capit.diffinimus:& 91. diſt. clericus. nec ſufficit cauſa rationabilis niſi ſit manifeſta : vt hic viderur.

ADDITIO. Et arg.11.q.3.non ſunt.& 12.q.1.nolo.

¶ *Glo.ſeq.recitetur per quæſtionem.*

g ¶ *Frequentare.*] Solam freqüentiam reprobare videtur:ſed frequentia videtur ex duabus vicibus. 25. q. 2. ita nos.arg. opt. 26. diſtin. vna tantum. nec repetita : quia remiſsionem veniæ crimina niſi ſemel commiſſa non habent. C.de epiſc. audi. l. 3. ſic ergo vltra vnam vicem

¶ Ex concilio Carthaginenſi †.

CAP. V.

CLericus neque comam nutriat [a], neque barbam.

¶ Ex concilio Triburiẽſi.

¶ *Clericus non profeſſus nec in ſacris exiſtens poteſt vxorem ducere, ſed iterum tondebitur ſi vult gaudere priuilegio clericali, vel diſpenſatiue tenere beneficium.h.d.ſecundum modum qui eſt magis conſentaneus litterę, ſecundũ quem ponit vnũ caſum dumtaxat.*

CAP. VI.

ij CLericus † ſi tõſura dimiſſa vxorem acceperit, qui quidem ſit ſine gradu [b], nec monaſterio à parentibus traditus [c], vxorem permittatur habere, & iterum tondeatur [d]: nec in vita ſua vxorem dimittere audeat.

¶ Alexan.iij.Cantuarieñ.archiepiſcopo.

¶ *Clericus debet tonſuram deferre: & ſi non vult, poteſt inuitus à ſuo ſuperiore tonderi.*

CAP. VII.

CLericis †: & infra. ¶ Clerici qui comam nutriunt [& barbam †] etiam inuiti [e] à ſuis archidiaconis tondeantur.

¶Idem in concilio Lateraneñ. †

¶ *Frequentãs monaſteria monialiũ, & monitus non deſiſtẽs,ſi clericus eſt, deponitur:ſi laicus, excommunicatur.*

CAP. VIII.

MOnaſteria ſanctimonialiũ ſi quiſquam clericus ſine manifeſta & rationabili [f] cauſa frequentare [g] præſumpſerit, per epiſcopũ † arceatur:& ſi non deſtiterit [h], ab officio eccleſiaſtico reddatur immunis:Si laici,excõi cationi ſubdantur †, & à cœtu fidelium fiant penitus alieni.

¶ Gregorius ſeptimus †.

¶ *Epiſcopus poteſt ſtatuere in eccleſia certum numerum clericorum, ſecundum ipſius facultates, qui viuant in communi, & contradictores ad hoc compellere:& iſtos in communi viuentes poteſt abſoluere ab excommunicatione incurſa,propter iniectionem manuum in ſocium.*

CAP. IX.

QVoniam † vt (vt ait ſcriptura) & infra. ¶ Statuimus, vt facultatibus eccleſiarum veſtrarum,prouentibus †& expenſis [i] diligenter inſpectis,certum in eis valeatis ponere numerum clericorum: & ſtatuere vt bona eorum veniant in commune: in vna domo [k] veſcantur, atque ſub vno tecto dormiãt & quieſcant. † Si qui vero contradictores extiterint, licitum vobis ſit per ſuſpenſionem officij & beneficij,aut grauiori etiam pœna, ſi opus fuerit,ad hanc obſeruantiam eos appellatione compellere non obſtante. ¶ Indulgemus etiam, vt ſi quiſquam eorum qui ſimul viuunt [l], pro

QVoniã.] Tria ſunt dicta.Secundũ:ibi, *Si qui*. Tertium : ibi, *Indulgemus*. Abbas.

CASVS Quia tot clerici inſtituẽbantur in eccleſiis, quòd honeſte de bonis ipſorum non poterant commode ſuſtentari: ſtatuit Greg. vij.vt ſecundum facultates eccleſiarum, conſideratis expenſis, certus numerus clericorum ſtatuatur in eis, & bona clericorũ veniant in communi, & in vna domo comedant, & dormiant ſub vno tecto: & ſi qui contra hoc ſtatutum facere præſumpſerint. per ſuſpẽſionem officij & beneficij ad hoc compellantur, & etiam ſi opus fuerit grauius puniantur. ſecundo dicit, quòd ſi aliquis eorum qui ſimul viuunt manus violentas in ſocium miſerit, indulget Papa prælatis eorum poteſtatem abſoluẽdi eos, & pœnitentiam imponendi: niſi forte atrocitas facti grauiorem pœnam exigat. Nota ex hac decretali, quòd ſecundũ facultates eccleſiarũ clerici ſunt inſtituendi in eis. Itẽ canonici regulares de iure cõi debent communiter viuere .Itẽ cũ regularis verberat regularẽ,prælatus eius põt eum abſoluere,niſi delictum ſit enorme.

¶ *Glo.ſequ. not.triplicis expenſæ rationem habendam, & de reſiduo numerum taxandum.alleg.5.concordan.*

i ¶ *Et expenſis.*] Iſtud notabile eſt,quòd in facultatibus æſtimandis habenda eſt ratio expenſarum [c], quæ ſint in hoſpitalitate, ad quam tenentur eccleſiæ. Item in epiſcopalibus perſoluendis. infra de præben. de monachis. & recipere nuncios & legatos Apoſtolicæ ſedis. infra de cenſi. cum inſtantia. & argu.ad hoc. 2.q.5. nobilis. Illi enim fructus æſtimandi ſunt,qui ſuperſunt deductis expenſis. C. de fru.& li. expen.l. 1. d & ita tot ſunt ponendi in eccleſiis,quot ex fructibus illis poſsint honeſte ſuſtentari : vt hic euidenter patet, & infra de inſti. c. 1. & c. auctoritate. & infra de conceſſ.præb.ex parte.in fi.& ſupra de conſt.cum M.Ferrarieñ. & infra de verb.ſignifi.c.vlti. & hæc exceptio legitima eſt : cum facultates non ſufficiunt,ſiue e ſint diſtinctæ præbendæ in eccleſia,ſiue non.

¶ *Glo.ſeq.alle.tres canones pro,& duos cõtra, quos dupliciter ſoluit.*

K ¶ *In vna domo.*] Sic 32.diſt. præter hoc.& de conſe.diſt.5.in omnibus.& 12.q.1.neceſſaria.arg.contra 12.q.1.quia tua.& 32.diſtin.ſi qui vero.Solu.quod dicitur hic,& in concor.ſignatis,ius commune eſt, & honeſtum eſſet,vt ſeruaretur:ſed derogatur huic iuri per contrariam conſuetudinem, quam Papa ſcit & toleret. Capitula contraria loquuntur ſecundum antiqua tempora, de quibuſdam clericis coniugatis, quibus dabantur beneficia extra conſortium aliorum, potius de gratia quam de iure:quia de nouo conuerſi fuerant, & loquitur in vtroque capitulo de epiſcopo Anglorum.ſic. 35.q.3. quædam lex. & c. quod ſcripſi. Si vis intelligere capitulum iſtud de regularibus planum eſſet : quia non dicitur hic de quibus loquatur : & hoc videtur ex eo quod dicitur infra.indulgemus. vt ſi quiſquam eorum qui ſimul, &c. qui ſimul in eodẽ refectorio comedere, & dormitorio dormire debent. infra de ſta. reg.cum ad monaſterium.

¶ *Glo.ſeq.reci.per q.de quibus clericis hoc intelligatur.*

l ¶ *Qui ſimul viuunt.*] Ex hoc videtur, q loquatur hoc capitulum de regularibus qui ſimul viuunt & dormiunt, quibus tamẽ conceſſum eſt vt à ſuis prælatis abſolui poſsint. infra de ſen.exc.monachi.& c.cum illorum.& hoc idem priuilegium cõceſſum eſt Hoſpitalariis Hieroſolymitanis,

† Cap. 13. vt refert Burchardus lib. 3. decr. cap. 102. & Iuo par. 2. cap. 137.ſed Antonius Auguſtinus in notis antiquæ compilationis.c. 1. eodem. tit. ait hoc cap. in conciliis eſſe ex concilio Turonenſi 2.c.4, & videl. nemo Apoſtolorum.& ibi gloſſam & Doctores. C. de ſacroſan.eccle.

† Aliàs ita: quæ à cancelliis.

† Pictauenen.

a Pro laicis qui cantant in eccleſia non in pulpito arguit Io. 92. diſt. non liceat. Ioan. And.

† Cap. 2. eo. tit in 1.com pil. Vide in Clemen. de exceſſib.prælato. adde notas huius capitis.

† Maticonen.

† Burchardus lib.2. de cre. c. 56. Iuo par.6.c. 152.& ca. 7. eod.tit.in 1. compil. Et vide notas noſtras in hanc decretalem.

b Hoc non probant iura ſeq. nec approbat cõ ſuetudo, ſecundũ Hoſtien. Si preſbyter dicat Euangelium nunquid vtetur ſtola vt diaconus,ſcilicet ſuper ſuiſtrum huiſmodi tũ, vt 25. diſt. vnum. not. 23. diſt. eccleſiaſtica. Ioan. And.

c Secundum Tãc. & Vincen. Io.And.

† In plurib⁹ antiquis deeſt vox, nonus.

† Cap.3. eo. tit.in 1. com pil. Et videto notas in hanc decretalem.

† Cap. 6. tit. ne clerici vel mona chi. in. 1. cõ pilat. Et videto hic notas noſtras.

† Hæc duo verba, & barbam, deſunt in omnibus manu ſcriptis.

† Conciliũ Laterã. ſub Alexan. iij. c. 11. & cap. 8. eo. tit in 1. compil.

† Alias ita: ab epiſcopo arceatur.

† Vide l. nemo. C. de epiſc. aud. & l. 1. cum gl. §. Iulianus. ff. de iti. actu, priua.

† nonus.
† octauus.
† quartus.
† tertius.
Sed vt plurimum legitur: octauus, tam in vetuſtiſſimis quàm in recentioribus.

† Cap. 10. eo.tit.in 1. compilat. confert con cilium Tolet anum. 4. c. 21. refert Gratianus 12.q.1.c.1.

† Aliàs ita: atque prouẽ tibus,&c.

c Concor. tex. in l. 4. cũ gl.ff. vbi pu. edu.deb.

d Hoc fructũ nomine contine. tur, quod in ſtis ſumptibus deductis ſupereſt Ioan. And.

e Aliàs ita: ſiue ſit diſtinctus numerus canonicorũ, ſiue non.

Universidad de Sevilla Biblioteca

lymicanis, vt per suum Priorem qui sacerdos est absoluantur. ℣. de sen. excom.canonica. Alij vero prælati secularium ecclesiarum hoc priuilegium non habent quia cum regularibus tantũ concedatur, vt patet per iura prædicta, aliis denegatur. 25. dist. qualis. & arg. supra. de præsum. c. nonne. & ff. de iud. cum prætor. Non enim quod vni personæ per priuilegium sigillatim conceditur, aliis conuenit denegari. 16. q. 1. hinc est etiam. in fi. & 7. q. 2. petitti. Omnibus enim illud beneficium est prohibitum nisi specialiter sit concessum: & sic intelligitur hoc capitulum tantum de regularibus. Bernardus.

† signum manus † iniectione in socium, à communione meruerit fieri alienus, reconciliandi & pœnitentiam imponendi, potestatem pleniam habeatis: nisi forte atrocitas a facti pœnam grauiorem exp ectet †.

a *Atrocitas.*] Hoc semper excipitur. ℣. de sent. excom. cum illorũ.

Innocentius tertius.

¶ *Ecclesiastici iudices & delegati gratis iudicare debent, nec exigere possunt decimam vel aliã quotam litis, etiam si hoc habeat consuetudo.*

CAP. X.

CVm † ab omni specie mali præcipiat Apostolus abstinere b : & infra. ¶ Sane ad audientiam Apostolatus nostri peruenit, quòd cum ex delegatione nostra causas suscipitis pertractandas. more † secularium c super decima litis vel parte alia, pro diuersa terrarum consuetudine præter expensas d victualium cum litigantibus receptis pignoribus pro salario conuenientis. ¶ Nos attendentes, quòd ad hoc vobis & aliis clericis sint ecclesiastici redditus deputati, vt ex ipsis honeste viuere debeatis: & infra. Ideoque mãdamus, quatenus ab huiusmodi exactionibus decætero abstinentes †, vigorem iudiciarium gratis e ſtudeatis litigãtibus impertiri: non obstãte quòd in fraudem à quibusdam proponitur, quòd id exigatur nomine assessorum f: cum nec iustum iudicium iudici vendere liceat: & venales sententiæ † ab ipsis etiam secularibus legibus reprobenturg.

¶ Idem Liuonien. episcopo, & eis qui cum ipso sunt fratribus.

¶ *Ad euitandum scandalum, possunt religiosi diuersi habitus missi ad prædicandum de nouo conuersis, se in vnũ superiorem habitum, & propositum conformare.*

CAP. XI.

DEus † qui ecclesiam suam noua semper prole fœcundat: & infra. ¶ Ne igitur, si dispar in vobis obseruantia fuerit, & dissimilis habitus, apud eos quibus vnum Euangelium prædicatis, scandalum suscitetur: ¶ Mandamus, quatenus eo non obstante, quòd inter vos monachi sunt & canonici regulares, vel alij etiam regulare vitã sub alia distrinctione † professi h: omnes pariter in vnum regulare propositum & honestum habitum, quantum ad hoc spectat officium, conformetis †: deatis litigãtibus impertiri: non obstãte quòd in fraudem à quibusdam proponitur, quòd id exigatur nomine assessorum f: cum nec iustum iudicium iudici vendere liceat: & venales sententiæ † ab ipsis etiam secularibus legibus reprobenturg.

† Aliàs ita: & venales sẽtentiæ ipsis etiam secularibus legibꝰ reprobã tur.

¶ Idem Liuonien. episcopo, & eis qui cum ipso sunt fratribus.

¶ *Ad euitandum scandalum, possunt religiosi diuersi habitus missi ad prædicandum de nouo conuersis, se in vnũ superiorem habitum, & propositum conformare.*

CAP. XI.

DEus † qui ecclesiam suam noua semper prole fœcundat: & infra. ¶ Ne igitur, si dispar in vobis obseruantia fuerit, & dissimilis habitus, apud eos quibus vnum Euangelium prædicatis, scandalum suscitetur: ¶ Mandamus, quatenus eo non obstante, quòd inter vos monachi sunt & canonici regulares, vel alij etiam regulare vitã sub alia distrinctione † professi h: omnes pariter in vnum regulare propositum & honestum habitum, quantum ad hoc spectat officium, conformetis †: gitur. 10. q. 2. precariæ. & ℣. de præscr. cum ex officij. & merces fibi pro labore suo constitui debet. 12. q. 2. charitatem. & iurisconsultus bene potest vendere rectum consilium. 11. q. 3. non licet. & 14. q. 5. non sane e. & dicit lex quòd spe præmiorum inuitandus est assessor. C. de assess. l. 1.

g ¶ *Reprobentur.*] Ita quòd non sit opus appellare. 2. q. 6. §. venales. & C. quando prouoca. non est necesse. l. venales. Si autem fuerit sententia arbitri, tenet: sed agens ex ea repellitur doli exceptione. C. de arbitr. l. 3. Bernard.

Deus qui.] Primo ponit exordium. Secundo causam mãdati: ibi, *Nç igitur.* Tertio mandatum: ibi, *Mandamus.* Abbas Siculus.

CASVS. Liuonienses de nouo conuersi erant ad fidem: datus fuit eis episcopus & quidam alij fratres ad prædicandum Euangelium: quia isti prædicatores dissimilem habitum habebant, murmurabant, & scandalum inter Liuoñ. suscitabatur ex tali diuersitate: scribit Papa episcopo Liuonien. & aliis fratribus dicens, ne propter dissimilem habitum scandalum suscitetur inter illos, quibus vnum Euangelium prædicant: mandat eisdem, quòd omnes debeant se conformare in vnum regulare propositum, & honestum habitum, quantum spectat ad hoc officiũ, non obstante eo quod quidam illorum sunt monachi, quidam vero canonici regulares. Ex hac decre. nota quòd propter scandalum receditur à iure, & ab habitu regulari: sed istud fit ad tempus ex causa. Item in iis quæ spectant ad professiones, auctoritas Papæ intelligitur excepta, sicut dicitur de iuramento.

¶ *Glo. seq. arg. & illud determinat.*

h ¶ *Professi.*] Arg. quòd sicut in quolibet iuramento auctoritas Papæ intelligitur excepta: vt ℣. de rescrip. constitutus. à cõtrario sensu. & ℣. de iureiur. venientes. ita & in professione. arg. ℣. de reg. & transe. ad religuia in insulis. hoc verum intellige quantum ad solemnitates: secus tamen est in iis quæ sunt de substantia ordinis: vt ℣. de stat. reg. cum ad monasterium. in fin. Cum autem isti sint diuersarum professionum, simul non possunt esse in vna ecclesia: quia dicit canon: Homines diuersæ professionis, non sociabis in vno eodemque officio. 16. q. 7. in nona. quia quilibet se conformare debet moribus eorum inter quos viuit: vt 41. distinct. quisque. nam ex diuersitate habitus generatur scandalum. 33. q. 5. quod Deo pari. Conformabunt autem isti se in superiori habitu: sed interius ferant vestes congruentes suæ religioni. Et est hic arg. pro opinione Hug. q. canonicus regularis posit fieri canonicus. in ecclesia seculari. arg. 74. dist. quorundam. & 58. distin. c. 2. sicut monachus potest

potest esse episcopus in ecclesia seculari. 18. q. 1. c. 1. Ioan.

Cum decorem.] Primo ponit factum reprehensibile. Secundo illud præcipit emendari: ibi, *Fraternitati.* Ab. Sicu.

CASVS. Quidam ludi qui dicuntur theatrales, fiebant in ecclesiis in quibus introducebantur monstra laruarum: propter quos ludos, honestas ecclesiæ deformabatur: & presbyteri & diaconi in quibusdam festiuitatibus, scilicet sancti Stephani, sancti Ioãnis, & Innocentum ludibria sua exercebant: mandat Papa prædictam consuetudinem ludibrio rum, immo potius corruptelam de prædictis ecclesiis penitus extirpari: ne ꝑpter huiusmodi turpitudinem honestas ecclesiæ inquinetur. Nota quòd consuetudo inhonesta & turpis debet ab ecclesia aboleri.

† Cap. 4. eo tit. in 3. compil. concilij Triden. sessio. 24. de refor. c. 12. §. vestitu insuper. Vide Nauarrum in manuali confessario rum. c. 19. adde notas nostras in hanc decretalem.

¶ *Glo. seq. distinguit inter ludos lasciuiæ, & cõpunctionis.*

a ¶ *Monstra laruarum.*] Prohibitum est etiã causa ludibrij vti habitu monachali, vel alio religioso, & grauiter punitur qui hoc facit in Auth. de san. epis. §. vlt. coll. 9. & arg. C. de epis. audien. l. minime. Non tamen hic prohibetur repræsentare præsepe Domini, Herodem, Magos, & qualiter Rachel plorabat filios suos, & cætera quæ tangunt festiuitates illas, de quibus hic fit mẽtio, cum talia potius inducant homines ad cõpunctionem quam ad lasciuiam vel voluptatẽ: sicut in pascha, sepulchrũ domini & alia repræsentantur ad deuotionẽ excitandam, Et quòd hoc possit fieri, est arg. de consec. dist. 2. semel. & dist. 4. quęris. versus fi. Et quodlibet festum est signum & repræsentatio præteritarum rerum. 75. distin. quòd die dominico.

† Concilium generale Lateranen. sub Innocentio iij. c. 14. & c. 2 eod. tit. in 4. compil. Iam de continentia clericorũ & de pœnis incontinentiũ vide quod nouissime statuerit concilium Trident. sessio. 25. de refor mat. c. 14.

¶ Idem.

¶ *Ludi theatrales etiam prætextu consuetudinis in ecclesiis, vel per clericos fieri non debent.*

CAP. XII.

CVm † decorẽ domus Dei: & infra. ¶ Interdum ludi fiunt in ecclesiis theatrales, & non solum ad ludibriorum spectacula introducuntur in eis mõstra laruarum a, verum etiam in aliquibus festiuitatibus b diaconi, presbyteri, ac subdiaconi insaniæ suæ ludibria exercere præsumunt: & infra. ¶ fraternitati vestræ mandamus, quatenus ne per huiusmodi turpitudinem, ecclesiæ inquinetur honestas, præsumptam ludibriorum consuetudinem, vel potius corruptelam c, curetis à vestris ecclesiis extirpare.

† Aliàs ita: prout magis vel minus peccauerint, &c.

† Vide l. ex diuersa. §. 1. cum not. ff. de rei ven. & Instit. de pub. iud. §. item lege Iulia.

b ¶ *Festiuitatibus.*] Scilicet sancti Stephani, sancti Ioannis, & Innocentium.

c ¶ *Corruptelam.*] Turpis consuetudo potius dicitur corruptela quam consuetudo, quæ citius est extirpanda. 8. dist. mala consuetudo. & supra de consuet. cum inter vos. & c. cum venerabilis. & infra de excess. præla. c. inter dilectos.

Idem in concilio generali †.

¶ *Clerici debent continere, & caste viuere: contra facientes punit: & seuerius puniuntur illi qui possunt legitimo matrimonio vti.*

CAP. XIII.

VT clericorum mores & actus in melius reformẽtur, continenter & caste viuere studeant vniuersi, præsertim in sacris ordinibus cõstituti: ab omni libidinis vitio præcauentes, maxime illo, propter quod venit ira d Dei in filios diffidentiæ, quatenus in conspectu omnipotentis Dei puro corde, ac mundo corpore valeant ministrare. ¶ Ne vero facilitas e venię incentiuũ tribuat delinquendi, statuimus, vt qui comprehensi fuerint incõtinentiæ vitio laborare, prout magis † aut minus peccauerint, puniantur † secundum canonicas sanctiones, quas efficacius & districtius ꝓcipimus obseruari: vt quos diuinus timor à malo nõ reuocat, temporalis saltem pœna f cohibeat à peccato. ¶ Si quis igitur hac de causa suspensus præsumpserit celebrare diuina: non solum ecclesiasticis beneficiis spolietur, verum etiam pro duplici culpa perpetuo deponatur g. ¶ Prælati vero qui tales præsumpserint in suis iniquitatibus sustinere, maxime obtentu pecuniæ, vel alterius commodi temporalis, pari subiaceant vltioni. ¶ Qui autem secũdum regionis h suæ morem non abdicarunt copulam coniugalem, si lapsi fuerint, grauius puniantur: cum legitimo matrimonio vti possint.

d De hoc articulo vide Specula. tit. de sala. §. 1. ibidem habes pleraq; alia huc spectantia.

¶ Idem in eodem †.

¶ *Clericus crapulosus, vel ebriosus monitus non desistens, ab officio vel beneficio suspenditur.*

CAP. XIIII.

A Crapula i & ebrietate omnes clerici diligẽter abstineant: vnde vinum sibi temperent, & se vino: Nec ad bibendũ quispiam incitetur: cum ebrietas & mentis inducat exiliũ, & libidinis prouocet incentiuũ. ¶ Vnde illũ abusum penitus decernimus abolẽdum, quo in quibusdã partibus ad potus æquales, suo modo se obligant potatores: & ille iudicio talium plus laudatur qui plures inebriat, & calices fœcundiores exhaurit. ¶ Si quis autem super his se culpabilem exhibuerit, nisi à superiore commonitus satisfecerit, ab officio † vel beneficio k suspendatur.

e Concor. rex. cũ glo. & Bar. in l. 1. ff. de var. & extraor. cogni.

† Eodem cõcilio Lateranen. sub Innocentio iij. c. 13. & cap. 3. eo. ti. in 4. compilat. Adde concilium Trident. sessio. 22. de reform. c. 1. & de materia vide plene per virũque Thomã. 2. 2. q. 148. per totum. vbi de gul. & Nauarrũ in manuali confessario rum. c. 23.

a Hanc & seq. vide in præ c. clerici super 1. & vlt. glo. Ioã. And.

† Hoc dicitur propter Græcos.

ADDITIO Nisi probabili ignorantia exculetur. eodem tit. Apostolicæ.

h ¶ *Regionis.*] Hoc dicitur propter Orientales, qui vtuntur matrimonio iam contracto, etiam in sacris ordinibus. infra de cleri. coniug. cum olim. 31. distinctio. aliter. Bernard.

Crapula.] Primo prohibet crapulã & ebrietatem. Secundo abusum se obligantium ad potum: ibi, *Vnde illũ.* Tertio pœnas statuit: ibi, *Si quis.* Abbas.

CASVS. Primo dicitur, quòd clerici abstinere debent à crapula & ebrietate, & vinum sibi tẽperare, & se vino. Secundo dicitur, quòd non incitent se adinuicem ad bibendum: quia ebrietas vitium libidinis est & mentis exiliũ. Tertio dicitur, quòd non inuitent se ad æquales potus, vt qui plus bibit laudetur. Quarto dicitur, quòd tales, nisi cessauerint, suspendantur ab officio & beneficio. Nota quòd clerici sobrij debent esse. Item ebrietas parit vitium libidinis, & mentis exilium inducit. Item æquales potus sub pœna officij & beneficij prohiberi debent.

i ¶ *A crapula.*] 4. distin. denique. Crapula dicitur quantum ad superfluitatem ciborum: & dicitur crapula quasi cruda epula b. Ebrietas quantum ad potum. & dicitur ebrietas ab c, quod est sine, & bria, quod est mensura. Vnde ebrius est qui sine mensura bibit. vnde Horatius:

b Vide ad hoc de consecrat. dist. 5. ne tales. & Ecclesiastici c. 27. vide Hieronymũ ad Rusticũ. 2. cap & ad Titum ca. 5.

Fœcundi calices quem non fecere disertum?

¶ *Gloss. seq. quærit, & remittit.*

k ¶ *Vel beneficio.*] Hoc relinquitur arbitrio superioris, vt delinquentem suspendat ab officio vel beneficio. Quid si dicat iudex, suspendo te ab officio vel beneficio. Dic super hoc vt no. ℣. de cler. excom. mi. latores. in notula quæ incipit, etiam. Bernardus.

† exposcat

Cap. 1. eo. tit. in 2. compil. Et quib' personis sint causæ ecclesiasticæ cõmittendæ, vide concilij Triden. sessio. 25. de reformat. c. 20. 1. Thess. 5.

† In codice Barbatic ita: more seculariũ iudicum.

Vide l. 1. ff. quod cuiusque vni. & in l. quæ onerandæ. ff. de optio. legata.

a Host. dicit quòd redimere vexationem non est malum, nec species mali. 22. q. 4. qui peccat. canonille ad hoc inducitur ad cõtra gium: quia dans repetit pro solu. vide quod ibi nota. & 11. q. 3. quicẽque. Ioa. An.

b Ciuilis fori quia in ecclesiastico spoꝛtulæ nõ debentur. super quo vide quod no. de plus peti. c. vnico, super gl. pen. Ioan. And. Adde omnino Romanũ singul. 183. incip. Tu scis. & quæ dixi lib. 3. comment. in Directorij Inquisitorij Schol. 148.

c In esculentis & poculentis tantũ qd dic vt infra de rescript. statut. §. insuper. lib. 6. Ioan. Andr.

Universidad de Deusto

† In eodē cōcil. Later. sub Innocē tio iij. c. 16. & c. 4. eod. tit. in 4. com pil. Idem cō firmat con ciliū Tridē tinum sessio 14 de reform at. ca. 6. & sessio. 22. de reforma. c. 1. & vide no tas nostras in hanc cōstitutionem.

† Quibus ludis pos sunt clerici interesse, & ludere, vide per Bal. in l. fi. ff. qua re act. non da. & C. de epis. & cler. Authen. in quidicimus.

Clerici.] Aduerte ad vnum verbum Innocentij diligenter: dicit enim quòd hoc cap. loquitur de honestate. Petrus vero dicebat, quòd quædam sunt honestatis, & quædam præcepti. Abbas.

CASVS. In hac constitutione ponuntur quatuordecim articuli, scilicet, quòd clerici officia secularia non exerceant, nec sint ioculatores, nec intrent tabernas nisi ex iusta causa, nec ludant ad talos, nec huiusmodi ludis intersint, coronam habeant congruentem: clausa deferant desuper indumenta in longitudine & breuitate decentia, pannis rubeis & viridibus non vtantur, sotulares & manicas non habeant consuticias, frænis, sellis, pectoralibus, calcaribus deauratis non vtantur, cappas manicatas ad diuinum officium non gerant, nec alibi nisi ex iusta causa, scilicet timoris, sacerdotes & personæ fibulas omnino non ferant: neq; corrigias auri vel argenti ornatum habentes: vel annulos, nisi quibus competit ex dignitate. Secundo dicitur quòd pontifices habeant in publico superindumenta linea, nisi sint monachi, qui habitum semper habebunt monachalem, palliis diffibulatis non vtantur in publico, nisi post collum, vel ante pectus connexis. Quic quid in ista constitutione continetur, notabile est.

¶ Idem in eodem †.

¶ *A negotiis, personis, locis, ludis, vestibus inhonestis, & ornatu minus honesto præcipit clericos abstinere, & habitu honesto vticuius vanitatem in pluribus exprimit & detestatur.*

CAP. XV.

CLerici officia vel commercia secularia nō exerceāt [a], maxime inhonesta: Mimis, ioculatoribus, & histrionibus non intendant: Et tabernas [b] prorsus euitent, nisi forte causa necessitatis in itinere constituti. Ad aleas [c] & taxillos non ludant: nec huiusmodi ludis intersint †, Coronam & tonsuram habeant congruentem [d]. Et se in officiis ecclesiasticis, & aliis bonis studiis exerceant diligenter. Clausa deferant desuper indumenta, nimia breuitate vel longitudine non notanda [e]. Pannis rubeis aut viridibus, necnon manicis aut sotularibus consuticiis, frænis, sellis, pectoralibus, calcaribus deauratis [f], aut aliam superfluitatem gerentibus, non vtantur. Cappas manicatas ad diuinum officium intra ecclesiā non gerāt, sed nec alibi qui sunt in sacerdotio & personatibus constituti: nisi iusta causa [g] timoris exegerit habitum transformari. Fibulas omnino non ferant: neque corrigias auri vel argenti ornatum habentes: sed nec annulos [h], nisi quibus competit ex officio dignitatis. ¶ Pontifices autem in publico & in ecclesia superindumentis lineis omnes vtantur: nisi monachi [i] fuerint, quos oportet ferre habitum monachalem. Palliis diffibulatis non vtantur in publico, sed vel post collum, vel ante pectus hincinde connexis.

¶ Honorius iij. Ambianen. † episcopo.

¶ *Clericus, qui tertio monitus à negotiationibus secularibus non abstinet, interim perdit quo ad bona priuilegium clericale: hoc dicit. Et est textus multum notabilis, & qui quotidie allegatur.*

CAP. XVI.

EX † litteris Pontini comitis intelleximus, quod quidam clerici terræ suæ, potius secularibus negotiationibus † quàm officiis diuinis intendunt: & gaudere volentes priuilegio clericali †, nolunt statutis patriæ (quibus quotiens expedit ficut laici se tuentur [k]) in negotiationum suarum quæstibus † subiacere: & infra. ¶ Mandamus, quatenus si tales tertio [l] à te commoniti, ab huiusmodi non resipuerint: sed prætermissis diuinis officiis, negotiationibus [m] institerint † supradictis: cum [n] facto priuilegium abiiciant clericale †: tu quo minus, dum his se implicant, de suis facultatibus [o] statutis & consuetudinibus patriæ subiaceant, non defendas eosdem.

a De materia huius glossæ vide plene per Couarruuiam in regula: peccatū. de regul. iur. lib. 6. in 2 part. relectionis. §. 4. & Dominicam Sotum lo. 4 de iust. & iure, q. 5. art. 2.

a ¶ *Non exerceant.*] Quod qui fecerint, ab officio suo degradentur. 91. distin. clericus. immo nunquam de manu sua exeat psalterium. de cōsec. dist. 5. nunquā. in prin.

b ¶ *Et tabernas.*] 44. distin. c. clerici.

¶ *Glos. seq. tex. fortificat. Secundo obiicit, & soluit. Tertio quærit, ponit opin. Pla. & contrariam, & soluit.*

c ¶ *Ad aleas.*] Hic prohibetur clericis non tantum ludere, sed ne intersint ludo, in tantum quòd qui publice aleator est, repellitur à promotione. infra de excess. præla. inter dilectos. Nec debent esse inspectores ludi huiusmodi. in Auth. de san. epis. §. interdicimus. coll. 9. & tribus annis arceantur à ministerio, vt ibi dicitur. Sed videtur q; primo sit admonendus antequā puniatur: vt 35. dist. c. 1. sed hoc credo in beneficio obtento, secus in obtinendo: quia multa impediunt promouendū quæ non deiiciunt. 15. q. 1. §. vlt. & supra de iureiu. quemadmodum. & infra de excess. præla. inter dilectos. Sed nunquid [a] potest repeti qđ perditur in alea. Dicunt quidam q; non, sed pauperibus est eroganda pecunia illa. arg. 14. q. 5. non sane. Nam cum turpitudo versatur ex vtraque parte, melior est conditio possidentis. ff. de condi. ob tur. cau. l. si ob turpem. §. porro. & l. vbi autem. hæc fuit opi. Pla. Alij dicunt & melius quòd possit repeti. ff. de alea. l. vlt. in fi. vbi dicitur, quòd si seruus vel filius familias ludit, patri vel domino dabit repetitio. & etiā vsq; ad 50. annos, vt dicit græca constitutio. Et si quis existens in alea rem suā vendidit, non tenet de euictione. ff. quarum re. ac. non da. l. 2. §. 1. & C. de reli. & sum. fu. in Auth. alearum vsus. Seruandum est quod ibi dicitur.

d ¶ *Congruentem.*] Vt videantur differre à monachis.

e ¶ *Non notanda.*] Arg pro medio spectando. supra, de offi. deleg. quæ renti. ff. de acqui. re. do. l. adeo. §. cum quis.

f ¶ *Deauratis.*] Hoc sine licentia principis etiam laicus habere non debet. C. de vesti. olo, & aura. l. nemo. lib. 11. tamen conformabunt se in vestibus consuetudini regionis, ne videantur hypocritæ: vt 30. dist. si quis virorum. & 4. dist. erit autem. ne vile sēat dignitas clericalis. 80. dist. episcopi. De hac materia dicitur 21. q. 4. in summa. Ioannes.

g ¶ *Causa.*] Tunc enim habitus monachalis propter hoc susceptus, non præiudicat. supra quod metus causa, per latum. & ita clericus iusta de causa potest postponere habitum clericalem, nec censetur Apostata.

h ¶ *Annul. s.*] Per annulum enim præsumitur matrimonium, argu, 30. q. 5. fœminæ. & supra de præsump. illud. in fin.

¶ *Glos. seq. arg. remittit, & signat contrarium.*

i ¶ *Nisi monachi.*] Arg. quòd monachus [b] factus eps non penitus absoluitur à regula monachali. De hoc no. 16. q. 7. inuentum [c]. arg. contra. 28. q. 1. statutum. Ber.

b De hoc articulo vide plene per B. Thomam. 2. 2. q. 185. art. 8.

c Et melius q. 1. c. 1. in fi. ibi soluitur. Io. And.

EX litteris.] Primo ponitur querela. Secundo prouisio: ibi. *Mandamus.* Abbas.

CASVS. In terra comitis Pontini erant quidam clerici, q; potius intendebant negotiis secularibus quàm diuinis officiis: isti volētes gaudere priuilegio clericali, nolebant subiacere statutis patriæ: sed quando statuta illa pro se faciebant, tamquam laici statutis illis se volebant defendere: Iste comes Pontinus significauit hoc domino Papæ, vnde mandat Papa episcopo Ambianē vt clericos illos moneat tertio: & si non se correxerint, & prætermissis officiis diuinis tales negotiationibus se immiscuerint, non defendat eosdem, quo minus de facultatibus suis subiaceant statutis patriæ dum talibus se implicant: quia ipso facto renunciant priuilegio clericali. Ex hac decret. not. quòd vsque ad tertiam admonitionem gaudent clerici priuilegio clericali. Item ipso facto renunciat quis priuilegio suo. Item clerici clericaliter viuentes in rebus propriis debent de fendi ab ecclesia: qđ est bene notandum.

† Ambien. Abien. † Abianen. Abienen.

† Vide Geminianum in c. fin. de offi. deleg. in 6. Lapum allegat. 1. & Alexand. si consil. 212. incip. in statutis. in 2. volu.

† negotiis

† Aliàs ita: priuilegiis clericorum.

¶ *Glos. seq. arg. remittit, & signat contrarium.*

K ¶ *Se tuētur.*] Cum isti statuta patriæ approbant pro se, tenentur ea recipere contra se. 19. dist. si Romanorum. & 4. q. 5. §. si quis testibus. & 3. q. 8. c. accusatores. §. cuius in agendo. & si illa reprobant, non debent ex eis commodum habere. infra de cens. c. cū olim. C. de reb. cred. l. generaliter. 1. respon. in fine. arg. contra. 10. dist. c. 1. & 37. dist. si quid veri [d]. & 2. q. 7. si hæreticus. & arg. supra de excep. c. cum venerabilis:

†In aliquot vulgaris legitur, quæstionibus, sed in antiquis, & recentioribus magis emendatis, vt est impræsum.

† vtuntur

† Vide l. quæstiones. C. de re iudi. & l. si pro ponas. §. 1. ff. de inof. testa.

l ¶ *Tertio.*] Hæc est canonica admonitio. 17. q. 4. §. si quis domum. & c. de presbyterorum. & 24. q. 3. de illicita. post quam admonitionem nisi destiterint, perdunt priuilegium illius canonis. 17. q. 4. si quis suadente. & infra de sent. excom. in præsentia. & c. contingit. Admonitio enim semper præcedere debet vindictam. 12. q. 2. c. indigne. 16. q. 7. omnes decimę. infra de sen. excō. sacro approbante concilio. in princ. verum tamē non loquitur hic de illo priuilegio, si quis suadente.

d Ibi soluitur, & circa hoc contrariū vide qđ dixi de excep. cum venerabilis. in gl. quasi dicat. versi. sed contra. Ioan. And.

m ¶ *Negotiationibus.*] Talia enim clericis sunt prohibita. 3. eo. c. clerici. & 88. dist. fornicari. & 14. q. 4. clerici & infra ne clerici vel monaster totum.

¶ *Glos. seq. no. quòd ipso facto, & c. rationem ponit, & duo similia. & quomodò verbum differt à facto.*

n ¶ *Cum facto.*] Nota quòd ipso facto amittit quis priuilegium suum: vt hic patet. & infra de sen. excom. cōtingit. Vnde frustra implorat ecclesiæ auxilium, qui committit in eam: vt in eo. c. contingit. quia frustra implorat legis auxilium qui committit in legem. infra de vsu. quia frustra [e]: & seipsos reddunt indignos priuilegio suo. sim. infra. de immu. ecc. c. vlt. & sim. 17. q. 4. c. frater. & coeps. fic ipso facto appellatur. supra de appel. dilecti. & c. vt nostrū. & facto renunciat quis appellationi. 3. de offi. delega. gratum. & infra de iis quæ fi. a ma. par. cap. ex ore. Sed ipso verbo clericus priuilegio suo renunciare non potest. 3. de fo. cōpe. si diligenti. & 7. de sent. excom. contingit.

e Concor. l. si §. sin vero postquā. C. de iur. delibe. & l. auxilium. in fin. ff. de mino.

¶ *Glo. seq. not. à contrario sensu, quòd clerici, & c.*

o ¶ *Suis facultatibus.*] Bene dicit, suis: quia propter hoc facultatibus ecclesiæ nō fit præiudiciū: quia delictum personæ, & c. 16. q. 6. si episcopum. Et nota quod dicit: dum his se implicant, quasi dicat, si non implicāt se his, priuilegio ecclesiastico gaudebunt in rebus suis, sicut in rebus

a Rationem quære. de pig. ex litteris. in glo. pen. & patet hoc de censi. c. pen. de im. ecc. c. 1. lib. 6. & in cle. de censi. præsenti.

† Hoc reperio in concilio Nannetē si c. 3. refert Burchardus lib. 2. decr. ca. 116. Iuo par. 6. cap. 192. & c. 1. eod. tit. in 1. compil. Vide concilij Trident. sessio. 25. de reformat. c. 14. & notas huius capitis.

† Vide l. eū qui. C. de epis. & cleri.

b Vel nobilibus, qui secum habent pedissequas, quasi secus, si solæ maneant, secundum Tā. Ioan. And.

bus ecclesię. quod est bene notandum. quòd res clericorum & ecclesiarum eodem priuilegio gaudēt [a] 12. q. 2. ecclesiarum seruos. & 16. q. 1. similiter. Si vero se implicant, tunc cessat priuilegium. & ita suspenditur priuilegium alicuius ad tempus propter delictum. 15. q. 6. iuratos. & c. nos sanctorum. sim. C. de cur. fur. l. cum aliis. & infra de sent. excō. sacro. & 81. dist. si qui sunt. & c. seq. De eodem priuilegio dicit decr. q clericus vxoratus etiam tonsuratus priuilegio clericali gaudere non pōt. infra de cleri. piugat. Io.

DE COHABITATIONE clericorum & mulierum.

¶ *Quia mulierum consortia reddunt vitam clericorum de incontinentia suspectam: ideo post præcedentem subiicitur hæc rubrica. Abb.*

De hac materia tractatur 32. dist. nullus. vsque ad §. prohibētur. & c. interdixit. & 33. dist. c. vlt. 34. dist. per totum. 18. q. 2. pro huius. vsque ad §. item sunt alij. & 34. q. 4. per totum.

NIhil dēum.] Sacerdos mulieres, quas etiā antiqui canones permittunt, si suspectæ sunt, retinere non debet. hoc dicit. Et habet quatuor dicta. Primo ponit, quòd nullus clericus debet tenere extraneam. Secundo, quòd nec consanguineam. Tertio, quòd consanguineę indigenti extra hospitiū suum potest prouidere. Quarto quòd nulla fœmina tanquam ministra in ecclesiis cum clericis misceatur. Secunda: ibi, *Sed neque.* Tertia: ibi, *Sed si.* Quarta: ibi, *Prohibendum.* Abbas.

CASVS. Clerici indifferenter retinebant secum mulieres etiam suspectas: statuit concilium Magun. vt clerici fœminas secum non retineant, de quibus suspicio posset haberi, nec etiam illas quas canones permittunt, scilicet matrem, amitam, sororem: quia diabolo instigante, in illis scelus quandoque perpetratur, vel cum illis quæ cum eis morantur: sed si qua de his habet necessitatem, eis longe ab ecclesia necessaria ministrent. In fine dicit quòd nulla fœmina ad altare accedat, vel ministret presbytero, nec infra cancellos sedeat vel stet. Nota, quòd clericus nullam fœminam habere debet secum in domo sua. Itē presbyter de rebus ecclesiæ potest matri suæ prouidere, aut etiam sorori, siue consanguineæ. Item nulla fœmina debet ministrare presbytero nec in choro sedere.

[a] ¶ *Retineat.*] Vt 32. dist. interdixit. & c. nullus. & c. præter hoc. & 81. dist. cum omnibus.

¶ *Glo. seq. obiicit & soluit. distinguit inter suspectum, & non inter collateralem & descendentem.*

b ¶ *Canones.*] 32. dist. interdixit. 81. dist. cum omnibus. Videtur quòd canon iste corrigat omnes illos canones, cum illi permittant huiusmodi mulieres cum clericis habitare matrem, sororem, & amitam. & idem permittit Innocentius infra eo. cap. à nobis. concordans prioribus canonibus. Sic solue hanc contrarietatem, quod dicitur hic, intellige de suspectis [b] clericis & iuuenibus, & de mulieribus suspectis: quia si suspectæ sunt, non debent secum manere. 34. dist. quorūdam. contraria loquuntur de illis mulieribus de quibus nulla est suspicio mali: quia in talibus naturale fœdus nihil sæui criminis suspicari permittit. infra eo. à nobis. & C. de epi. & cler. eum qui. & supra de præsum. cum in iuuentute. Item in linea transuersali vsque ad secundum gradum possunt habere clerici consanguineas: vt 81. dist. cū omnibus. In descendentibus vel ascendentibus videtur quòd vsque ad quartum gradum, ibi, amplius potest extendi permissio quàm in collaterali.

c ¶ *In illis.*] Id est, occasione illarum quandoque aliæ commorātur cū illis, vel veniunt ad illas. vnde dicit Aug. Non omnes quę cum mea sorore sunt, sorores meæ sunt. 81. dist. legitur. Vel intellige proprie vt littera dicit. & hoc vult littera sequens, aut in pedissequis illarum.

¶ *Glo. seq. recitatur per contrarium.*

d ¶ *Subministrent.*] Et sic patet quòd clerici possunt sustentare consanguineos pauperes de quibus capitulū hoc intelligitur: quibus potius quàm extraneis tenentur [c] 86. dist. non satis. aliàs non, si diuites sunt. vel vt diuites eos faciant. vt eo. c. & 12. q. 2. cap. qui isquis. ad idē. 31. distin omnino.

e ¶ *Ad altare.*] Vt 23. dist. sacratas. & de consecra. dist. 1. in sancta.

TITVLVS II.

De cohabitatione clericorum & mulierum.

¶ Ex concilio Maguntiñ †.

¶ *Clericus non debet retinere in domo mulierem suspectam de incontinentia, etiam si sit mater, vel alia consanguinea.*

CAP. I.

NIhibendum est, vt nullus sacerdos fœminas, de quibus suspicio potest esse, retineat. [a] ¶ Sed neque illas quas canones [b] concedunt, matrem, amitam, & sororem: quia instigante diabolo, & in illis [c] scelus perpetratum reperitur: aut etiam in pedissequis earundē †. Sed si qua de his necessitatem habuerit, presbyteri habeant in vico aut in villa domum longe à sua conuersatione, vt ibi eis, quæ sunt necessaria, submin istrent [d]. ¶ Prohibendum quoque est, vt nulla fœmina ad altare [e] præsumat accedere, aut presbytero ministrare: aut infra cancellos stare, siue sedere.

¶ Ex decreto Eugenij Papæ.

¶ *Excommunicatur clericus in sacris, qui a suspectarum mulierū colloquio, vel earū consortio monitus nō desistit.*

CAP. II.

SI † quisquam sacerdotum [f], id est presbyter, diaconus vel subdiaconus, de quacunque fœmina crimine fornicationis suspectus, post primam, secundam, & tertiam admonitionem [g] inueniatur fabulari, & aliquo modo conuersari cum ea, excōmunicationi subdatur, fœmina vero canonice [h] iudicetur.

¶ Alexander tertius Salernitano archiepiscopo.

¶ *Non debet prælatus clericum cogere ad concubinam abiurandam, sed eā no lentē dimittere potest excommunicare*

CAP. III.

CLericos † in sacris ordinibus constitutos, qui publice [i] tenent concubinas, ad eas abiurandas [k] nolumus à tua fraternitate compelli: ne in eandem fornicationem instinctu diabolicæ fraudis redeuntes [l], periurij reatum incurrant. ¶ Verum ipsos per suspensionis & interdicti sententiam debes arctius cogere, vt mulieres ipsas à se ita remoueant, quòd de illis siniſtra suspicio non possit haberi. Et si qui eorum ad ipsas redire, vel alias accipere forte præsumpserint: in aliquos eorum debes perpetuam ex-

c Contra l. q. 3. peruenit. vbi dicitur, grauius peccatum dare consanguineis. ibi fol. in vlt. glossa. Ioan. And.

† Cap. 3. eo. tit. in 1 com pil. Vide concilium Late ran. sub Leone x. sessio. 9. de reformatione euriæ, & aliorū ver. concubinarij. adde quod postremo statuit concilium Trident. sessio. 24. de reformatione matrimonij. ca. 8.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. com pil. Et post concilium Lateran. sub Alexand. iij. par. 18. c. 1. & vide concilium Trident. loco proxime citato & sessio. 25. de reformat. c. 14.

d Etiam in minoribus, infra eo. si autem. de diacono specialiter & continetur nomine sacerdotis, habes 15. q. 5. c. 1. in fi. Ioā. And.

e Adde pro intellectu huius glo. quia est anceps, quod no. Cyuus in l. 2. C. quę sit lon cōsu.

f Sic etiam soluitur 17. q. 1. si quis sacro. vbi de hoc.

g Videro hic. Ioann. And. exponentem ex multorū sententia, quid significet hic perpetua excommunicationis sententia.

a ¶ *Exemplo.*]

Universidad de Deusto

a ¶ *Exemplo.*] Pœna vnius debet esse metus alterius: vt ff.de pœ.l capitalium.§.famosos.45. dist.sed illud.& 2.q. 7. quapropter.& j. de exce. præla.tanta. & 10.q. 1. quia sacerdotes. in fi.

Sicut ad.] Habet tria dicta, quæ patent in textu. Secundum:ibi, *Si vero.* Tertium: ibi, *Et si.* Abbas.

CASVS. Clerici de archiepiscopatu Cantuarien. publice tenebant concubinas: mandat Papa Cantuariensi archiepiscopo, & eius suffraganeis, quatenus clericos illos moneant, vt illas concubinas abiiciant à se,& eas vlterius non admittant: quod si facere contempserint, ab ecclesiis suis eos suspendant, vsque ad debitam satisfactionem: & si eas suspensi retinuerint, eos ab officio, i. ab eisdem ecclesiis perpetuo remoueant. Nota hic quòd episcopi possunt dispensare cum publicis concubinariis, si se corrigere voluerint, cum de iure posint priuari. Item si clericus suspensus retinuerit concubinam, perpetuo beneficio suo debet priuari.

† In codice Barbatiæ ita: vt alij exemplo eorum à similibus arceantur.

† Cap. 5. eo. tit in 1. com pil. Et post concilium Lateran. par. 18. cap. 2. & vide oino concilium Tridentinum locis præcitatis, & an notorius fornicarius sit eligibilis, tradit Oldrad' consil. 85. quę videto.

¶ *Glo.seq. recitetur per quæstionem.*

b ¶ *Et supra.*] Alij nihilominus sunt compellendi: sed non cum tanto rigore, vt vel contineant, vel beneficia dimittant: j.eo.si autem. & 32. dist. lectores.

¶ *Glo.seq. signat contrarium,& soluit.*

c ¶ *Suspendatis.*] Ita isti non sunt suspensi ipso iure.videtur cõtra.32.dist. nullus. & c. præter hoc. Sol.quod dicitur hic, & infra eo. c. si autem. intelligitur de his qui adhuc tolerantur ab ecclesia, quia illi ipso iure non sunt suspensi. Quod dicitur in contrariis, locum habet quando factũ est notorium,vel quando sunt condemnati per sententiam: aliàs quantuncunque sit aliquis criminosus,non est vitandus [a] infra.eod.vestra.& 28.dist. consulendum.& infra eo.c.vlti.

† Lauden. † Luadon.

a Vinc. dicit notoriũ fornicatorem ipso iure suspensum: vt tamen augeatur pœna ab homine necessaria est admonitio, vt hic & infra c. 2. Item secundũ Hostien hic non loquitur de suspensione officij, sed beneficij, & sic diuersitas est, non cõtrarietas. Ioan. And.

communicationis sententiam proferre: vt alij eorum † exemplo [a] perterriti à similibus arceantur.

¶ Idem Cantuarien. archiepiscopo, & eius suffraganeis.

¶ *Si clerici moniti concubinas non dimittunt.suspenduntur à beneficiis: & si se non corrigunt, deponuntur.*

CAP. IIII.

SIcut † ad extirpanda: & infra. ¶ Fraternitati vestræ mandamus, quatenus clericos vestræ iurisdictionis, qui in subdiaconatu & supra [b], fornicarias habuerint, studiose monere curetis, vt à se illas remoueant, eas vlterius minime admissuri. Si vero acquiescere contempserint, eos ab ecclesiasticis beneficiis vsque ad satisfactionem congruam suspendatis [c]. Et si eas suspensi præsumpserint detinere, ipsos ab eisdẽ beneficiis perpetuo remouere curetis [d].

¶ Idem Eboracen.archiepiscopo.

¶ *Litteræ à clerico concubinario suspẽ so super absolutione (tacita facti serie) obtentæ,non valent.*

CAP. V.

SVper † eo vero quòd asseris A. presbyterum fornicariã detinentem, propter oc ab officio suo suspensum [e]: & infra. ¶ Porro si litteras à nobis obtinuerit, quæ facti seriem [f] non contineant: nolumus illas sibi prodesse.

¶ Idem London. † episcopo.

¶ *Si clerici moniti non dimittunt con cubinas,suspenduntur à beneficiis: & si se non corrigunt,deponuntur.*

CAP. VI.

SI † autem clerici tuæ iurisdictionis (siue in sacris ordinibus,siue in inferioribus † constituti) fornicarias detinent:nisi eas ad secundam vel tertiam commonitionem à se dimiserint,easdem de cætero contemptuti:liceat † tibi eos ecclesiis vel earũ portionibus [g] appellatione postposita spoliare [h], officio ipsis nihilominus interdicto.

¶ Lucius tertius.

¶ *A clerico fornicario, quandiu tolerat ur,nec habet operis euidentiam, licite audiuntur diuina,& percipiuntur ecclesiastica sacramenta. à notorio vero abstinendum est,non quia in sacramento sit defectus, sed ad ipsorum fornicatorum emendationem. h. d. inhærendo verbis litteræ.*

CAP. VII.

VEstra † duxit deuotio inquirendum:& infra. ¶ Alicubi dicitur, nullus audiat [i] missam sacerdotis, quem scit indubitanter concubinam habere,alibi vero legitur: non potest aliquis quantumcunque [k] pollutus fuerit, diuina polluere sacramenta, quæ purgatoria cũctarum contagionum existunt. Qualiscunque † enim sacerdos sit, quæ sancta sunt coinquinari non possunt. Sumite ergo ab omni sacerdote Christi mysteria: quia omnia in Christi fide [l] purgantur. ¶ Cæterum [m] aliud est crimen notorium [n], aliud da. Et respondet Papa,aliud est crimen notorium. aliud est occultum. Notorium est de quo presbyter canonice condemnatus est:in quo casu loquitur cap.illud,nullus audiat,&c. Occultum quod ab ecclesia toleratur,in quo casu loquitur ca. illud,Non potest aliquis quantuncunque pollutus,& c. Item aliud est notorium quod non diffitetur presbyter,& aliud pene occultum,quod ab ecclesia toleratur.Sed aliud est abstinere à missis eorum, qui occulti sunt & tolerãtur ab ecclesia: vt peccandi licentia cæteris auferatur,& ipsi ad pœnitẽtiam reuocẽtur: & hoc licet:quia sit bono zelo,& nõ contemptu,& aliud est si à missis eorundem qui tolerantur,aliqui abstineãt ex eo quòd in fornicatione iacent,quod nõ licet.Sine dubio à clericis quamuis fornicariis ex quo tolerantur ab ecclesia,nec habent operis euidentiam,licite diuina officia audiantur,& alia recipiãtur ecclesiastica sacraméta.Ex hac decretali solum colligitur,quòd à notorio fornicario non sunt recipienda diuina officia vel ecclesiastica sacramenta:ab occultis fornicariis,qui to lerantur ab ecclesia,licite recipiuntur,nec sunt contemnendi.

† Cap.8.eo. tit.in 1.com pil. Et post concilium Laterane.par. 18.c 9.

† Cap. 5.eo. tit in 1.com pil. Et post concilium Lateran. par. 18. cap. 2. & vide oino concilium Tridentinum locis præcitatis, & an notorius fornicarius sit eligibilis,tradit Oldrad' consil. 85. quę videto.

† In codice Barbatiæ ita: liceat tibi ab ecclesiis suis, vel earum portionibus, appellatione, &c.

† Cap.7. eo. tit.in 1.com pil. Et post concil. Lateranen. par. 18. cap. 8.

† minoribus

† In codice Barbatiç ita: cubinas,suspenduntur à beneficiis: & si se non corrigunt,deponuntur.

† Cap.1.eo. tit.in 2.com pil. Et post concil. Lateran.sub Alexan. iij. par. 50. cap. 38. Et de propria materia huius cavide Nauarrum in Manuali confessiorũ. cap. 25.

† In codice Barbatiæ ita: Qualiscunque sacerdos sit, quæ sacra sunt, &c.

i ¶ *Nullus audiat.*]32.dist.nullus.& c.præter hæc.

K ¶ *Quantumcunque.*[Vt 15.q.vlt.c.vlt.vsque ibi,cæterum.

l ¶ *In Christi fide.*]Id est per fidem Christi.hucusque sunt verba capituli quod inducit T.

m ¶ *Cæterum.*]Hic incipit respondere distinguendo inter crimen notorium,& occultum.

¶ *Glo.seq.distinguit inter famam & notorium,& manifestum:& notorium triplex,facti,iuris,& præsumptionis.*

n ¶ *Notorium.*]Ad [b] intelligentiam eorum quę hic dicuntur, nota, quòd aliud est fama, aliud manifestum, & aliud notorium. Fama sic consue

b De materia huius glossæ vide plene per Salicetum in l. ea quidem C.de accusat. & Antonium Gomezium tom. 3. variarum resolut. cap. 1. & Iulium Clarum in pract. crim. § fin.q. 9. & Specu. tit.de notorio crimine.

consuevit describi:Fama est illæsæ dignitatis status, vita, & moribus cõprobatus, & in nullo diminutus.ff.de var.& extraor. cog.l. cognitionum.§. existimatio. & qui talem famam negligit, crudelis est. 12.q.1.nolo. Fama vero quandoque ex scientia, quandoque ex suspicione procedit, quandoque ex certo auctore, quandoque ex incerto.de consecra.dist. 4.sanctum est. Manifestũ dicitur quòd ex scientia & certo auctore procedit, & quòd potest probari. ff. de testa. & qui testa.fa. pos. hæredes palam. & 11. q. 3. eorum qui accusantur.Item etiam quãdoque dicitur occultum quod potest probari. C. de app.eos.§.siquis autẽ. sed & manifestum dicitur quandoque de quo constat per confessionem, vel probationem, vel per euidentiam facti. infra de verb. sig. cũ olim. sed tale manifestũ potius dicitur notorium. infra eo. cap. vlt. Circa notorium [a] distingue, aliud est notorium facti, aliud iuris, aliud præsumptionis.Notorium facti est, quod ita exhibet se conspectui hominum, quod nulla potest tergiuersatione celari. j. eo. c.proxi.&c. vlt.& de tali hic intellige: in quo nullus auditur appellans. supra de ap.cum sit Romana.in fi.& c. peruenit.& in tali notorio credit ur simplici officiali.4. q.4.c.nullus.§.aliquãdo. Nec requiritur scientia omnium,sed plurium:vt quando omnes admissũ scelus proclamant: vt 2.q.1.c.scelus.& c. de manifesta. Notorium iuris est, de quo aliquis condemnatur, vel est in iure confessus: vt hic. & ff. de ista. ho. l. vlti. & ff. de re iudic. res iudicata.& infra eo. c. vlt. & in hoc notorio quandoque requiritur probatio si negetur. supra de re iud.sicut. Notorium præsumptum est, vt paternitas, filiatio. ff. de in ius voc. quia semper. & supra de fil.presby.conquerente.& consanguinitas dr notoria præsumpta.infra de diuor.porro.§.1.Quòd aliquis sit filius alterius.non posset vere probari.ff.de condi.& demonst.Lucius.

† ministeria.

† retineatis.

† tanquã, legitur in quibusdam manuscriptis,& male, vt indicat glossa hic verbo: taliũ.

a Ponebat hic Petrus versus: Quę vel nemo negat, populo, vel teste probantur, Vel se subiicitũt oculis, notoria dicas. Ioan. And.

† Cap.1.eo. tit.in 3.com pil.Et de materia vide Antonium Gomezium tom. 3. variar. resolu. cap.1.& Iulium Clarũ in prac. cri. §.fin.q. 9. vbi plene inquirunt an in notoriis requiratur ordo iuris.

b Intellige sano modo, quia non puniuntur hic humano iudicio, sed diuino relinquuntur punienda.

c Idem Hos. sed contradicit huic lecturæ illa littera, vt peccandi, & sic posset dici talium, quorũ fornicatio est notoria, & ab ecclesia non occultum. Notorium diffinitur, de quo presbyter canonice condemnatur [a]. Occultũ [b] quod ab ecclesia toleratur. Cæterum aliud est quando crimen notorium non diffitetur [c] presbyter, vel de ipso est canonice [d] condemnatus. Aliud est pene occultum [e], quod ab ecclesia toleratur. Item aliud est à talium [f] officiis abstinere, vt peccandi licentia cæteris auferatur, & huiusmodi ad pœnitentiæ fructum trahantur: atque aliud si talium tamquam in fornicatione iacentium mysteria † respuantur.Sine dubitatione itaque teneatis †, quòd à clericis & presbyteris quamquam † fornicariis, quamdiu tolerantur [g], nec habent operis euidentiam [h], licite diuina mysteria audiantur,& alia recipiantur sacramenta ecclesiastica.

¶ Innocentius tertius Exoneñ.episcopo.

¶ *Si fornicatio clerici est ita puplica, quòd transit in notorium,nec accusator nec testis necessarius est:sed si est publica per solam famam,non sufficiunt ad condemnationem sola testimonia, id est,testium dicta non iuratorum,sed si ex hoc oriretur scandalum, indicitur purgatio:in qua deficiens canonice punitur.*

CAP. VIII.

TVa † nos duxit fraternitas consulendos, si de clericis publice concubinas habẽtibus, qui quando à te cõueniuntur [i], se esse concubinarios diffitentur, nec apparet contra eos legitimus accusator: credendum sit testimonio [k] bonorum virorum, inter quos [l] viuere dignoscuntur. ¶ Nos igitur consultationi tuæ taliter respondemus, quòd si crimen eorum ita publicum est, vt merito debeat appellari notorium: in eo casu nec testis nec accusator [m] est necessarius: cum huiusmodi crimen nulla possit tergiuersatione celari [n]. Si vero publicum est, non ex euidentia [o], sed ex fama:in eo casu, ad condemnationem eorum sola testimonia nõ sufficiunt:cum non sit testimoniis [p], sed testibus iudicandum. Sed si de clericis ipsis talis habeatur suspicio, vt ex ea scandalum [q] generetur in populo,licet contra ipsos non apparuerit accusator, eis tamen est canonica purgatio indicenda: quam si præstare noluerint, vel defecerint † in præstanda, eos canonica debebis † animaduersione punire.

¶ Idem Pistorienſi episcopo.

CAP. IX.

A † Nobis tua fraternitas requisiuit: & infra. ¶ Cum clericis quoque non permittas mulierculas [r] habitare:nisi forte de illis personis [s] existant,in quibus naturale [t] fœdus nihil permittit sæui criminis suspicari.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Clericus concubinarius in officiis vitandus non est,nisi sit notorius.*

CAP. X.

QVæsitum † est de clericis in fornicationem prolapsis, non ex euidentia,sed ex fama,tunc talia testimonia non sufficiunt ad cõdemnationẽ alicuius:qa testibus,non testimoniis est credẽdũ.Sed si de illis talis habeat suspicio, qd scandalum generetur,illis est purgatio indicẽda: quã si pstare noluerint, veldefecerint in pstãdo, canonicè puniãtur.Nota quòd in notoriis facti nõ est necessaria probatio. Item notatur quòd testibus credendum est, non testimoniis.Item q̃ deficit in purgatione, punif, & tunc fama pro veritate accipitur præsũptiue. Item deficere in purgatione,& non subire purgationẽ,paria sunt: quia in vtroque casu deponitur quis.

i ¶ *Cõueniũtur.*]Id est in terrogantur.

K ¶ *Testimonio.*] Simpliciter dato sine iuramento. Bernar.

l ¶ *Inter quos.*] Et ideo magis præsumitur,quòd vitam illorum agnouerunt.23.q.1.paratus.supra de præsump.quosdam.& c.quãto.& 12.q.2.q. & humanis.& 16.dist.quod dicitis.

m ¶ *Nec accusator.*] 2. q.1.de manifesta.j. de accu.euidentia.& supra de iureiur.ad nostram.

n ¶ *Celari.*] Quia & si vellet celare, negatio nulla effet. C.de pœn. q. sententiam [d].ff.de tribu. illud.§.penult.

o ¶ *Ex euidentia.*]Si cõstet aliquẽ habere suspectã mulierẽ secũ in domo,eo ipso videtur probata fornicatio.ẽ.eo.fi q1 quã.& c.clericos.& si publice eã detineat,eo ipso conuictus est:vt in c. clericos.aliàs enim non posset esse certũ, nisi per huiusmodi præsumptionem.supra de præsum.litteris.& c.3.ergo si hæc notoria non sunt, sed tamen fama sit,testimonia requiruntur.vt sequitur in littera.

p ¶ *Testimonis.*] ff.de testi.l.3.§.item diuus.& 4.q.3.c.si testes. §. alia est fides.& in Auth.de instr.cau.§.si vero.coll.6. valent tamen talia testimonia ad infamiam alicuius.arg.de conse.dist.iubemus. 14.dist.c.1. & 2.q.7.cum pastoris.

q ¶ *Scandalum.*]Ex hoc videtur quòd propter solam suspicionem siue famam non est indicenda purgatio,nisi scandalum oriatur.arg. 2. q. 5.presbyter.& 3.q.2. audiuimus.& 2.q.1.nomen.& infra de accu.qualiter & quando.Bern.

† In codice Barbatiæ ita: vel si defecerint in præstanda.

† debes.

Nobis tua fraternitas.] CASVS. Præcipit Papa episcopo Pistoriensi quòd mulieres non permittat cum clericis habitare, nisi tales sint,cum quibus naturale fœdus nihil mali suspicari permittat:vt est mater,soror,amita.Nota q̃ naturale fœdus excludit suspicionem mali.

r ¶ *Mulierculas.*] 32.dist.interdixit.& 81.distin.cum omnibus.

s ¶ *De illis Personis.*] Argu.contra.ẽ.eo.c.1.Dic super hac materia vt ibi notatum est.

t ¶ *Naturale.*] Sic supra de præsum.cum in iuuentute.& C.de epi. & cleri.Leum qui.Ber.

† Cap.2.eo. tit.in 1.com pil. Et vide l. eum qui probabilem. C.de epis. & cler.vbi simi lis est dispositio,& similia dispositionis verba,& concilium. Tride. sessio.25. de reform: cap. 14.

† De materia huius de cretalis vide plene per Turrecrematam in c. nul lus & c.præter. 32. dist. & per Nauarrũ in manuali cõfessariorum. c. 25.

Q Væsitum.] Communis diuisio Secunda pars:ibi, *Verũ.* Abb. Sic. CASVS. Aliqui clerici prolapsi sunt in fornicationem:quæsitũ fuit à Papa,vtrum eorũ officiũ sit audiendũ,antequam pœniteãt. Respondet Papa,quòd licet quilibet suspensus sit pro mortali peccato, quoad se,quantum ad alios tamen suspensus non est, & ideo non debet in officiis cuitari, nisi peccatũ illud notorium sit vel per sententiã,

d Iudex in causa capitali non dãnare tenetur, nisi sit cõuictus, q̃ vix quæ cõmisit negare sufficiat. Ioan. Aud.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel per confessionem in iure factam, vel per euidentiam facti quæ negari non possit. Nota per hanc decreta. quòd quilibet pro mortali peccato suspensus est quoad se. Ité notorium tribus modis dr, vt hic patet.

¶ *Glos. seq. tractat triplicem suspensionis speciem.*

a ¶ *Ad seipsum.*] Nota, quòd aliquis dicitur suspensus quo ad se tantum, & non quo ad alios: vt quilibet in peccato mortali constitutus: vt 6. distin. testamentum. & 1. q. 1. sacerdotes. in fi. supra de tép. ordi. c. vlt. & hic, & supra eod. vestra. Quandoque tamen quantum ad se & quantum ad alios. 32. distin. nullus. & cap. præter hęc. & infra de simo. tanta. & hic in fin. & 3. eod. vestra. quando que aliquis dicitur suspensus quo ad alios, & non quo ad se, vt cum ciuitas vel villa est interdicta propter delictum ciuium vel secularis potestatis[a], tunc clerici non sunt suspensi quo ad se: quia in alio loco possūt celebrare [b]. non interdicto. sic supra de cleri. peregri. tuæ.

b ¶ *Euitari.*] Et ita licet aliquis sit criminosus, non debet in officiis euitari, quandiu ab ecclesia toleratur: vt supra eo. tit. vestra duxit. & 15. q. vlti. c. vlt. nisi in tribus casibus sequētibus, cum quis de hoc sit condemnatus, vel in iure confessus, vel euidentia rei sit factum notorium. De hoc satis dictum est supra eo. vestra.

c ¶ *Propositio.*] Bene dicit in casu proposito, scilicet de fornicatione: vt in princip. cap. in isto enim casu magis videtur vitandus, cum in aliis non sit quis ipso iure suspensus quantuncunque crimen fuerit notorium, excepto simoniæ crimine, vbi suspensus est ipso iure, etiam si crimen sit occultum. 32. dist. c. præter. §. verum. 1. q. 1. reperiuntur. infra de simoni. tanta. & sic notauit Vincen.

d ¶ *Per sententiam.*] diffinitiuam. c supra de ord. cog. cum dilectus. & supra de exceptio. denique.

a Hæc differunt inter se: vt infra de sent. exc. si sententia. li. 6. 2. respō. Ioan. And.

b Alta voce: nam submisse possunt celebrare etiā in eodē loco. quod dic vt infra de sen. excō. c. vlt. lib. 6. Ioan. And.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. com pilat. Et post conciliū Lateran. sub Alexa. iij. c. 2. vbi est integra clausula.

† Adde quales ex hoc facto suspecti fiunt de hæresi. Bernardin. Diaz in pract. crimin. cano. c. 74. Simācas catholicis inst. tit. 40.

c Hanc glossam & sequentem nō inuenio in antiquis exemplaribꝰ, nec puto Bernardi esse.

TITVLVS III.
De clericis coniugatis.

¶ Alexander tertius.

¶ *Matrimonium contractum per clericum existentem in sacris, non tenet: secus in minoribus, sed tunc cogitur dimittere beneficium.*

CAP. I.

SI † qui clericorū infra subdiaconatum acceperint vxores, ipsos ad relinquenda [e] beneficia ecclesiastica, & retinendas vxores, districtione ecclesiastica compellatis. ¶ Sed si † in subdiaconatu, & aliis superioribus ordinibus vxores accepisse noscūtur: eos vxores dimittere [f], & pœnitentiam agere de commisso, per suspensionis & excommunicationis sententiam compellere procuretis.

¶ Idem Herfordeñ. episcopo.

¶ *Coniugatus ad administrationem & ad ordinem ecclesiasticum vel beneficium non promouetur, nisi castitatem promittat, & non sit bigamus.*

CAP. II.

SAne † : & infra. ¶ Prouideas attentius ne deinceps clericus coniugatus ad ecclesiastica beneficia, vel sacros [g] ordines, aut administrationes ecclesiasticas admittatur: Nisi forte castitatem [h] voueret perpetuam: & qui vnicam & virginem [i] habuisset vxorem.

¶ Idem Verulaneñ. † episcopo.

39 ¶ *Si clericus in minoribus beneficiatus matrimonium contrahat, priuatur beneficio: & quod dedit ecclesiæ, sibi restituitur. hoc dicit. Et in hoc vltimo est casus notabilis, & multum allegabilis.*

CAP. III.

QVod † à te: & infra. ¶ Vtrū clerici infra subdiaconatus ordinem cōstituti, qui carnis deuicti vitio continere non valentes [k], vxores accipiunt, ecclesiastico beneficio canonice debeāt spoliari: Id volumus te tenere, quòd cum simul voluptatibus & carnalibus desideriis, ac diuinis & ecclesiasticis obsequiis vacare non valeant, ob immunditiā [l] cui quis ipso facto renūciat priuilegio clericali. ℣. de vita & honest. cleri. c. vlt. ℣. de sen. excom. cum nō ab homine. & c. contingit. 2. arg. ℣. 32. dist. si qui vero. & 12. q. 1. q. a tua. illa contraria intelliguntur de miseri cordia, & hodie non tenent ipso iure: ergo clericus coniugatus beneficium amittit, vt dictū est: nec alicui coniugato potest conferri: & si conferat [f], debet priuari. ipso iure. ℣. c. proxi. & c. quòd à te. & c. sane. & c. diuersis fallaciis. & ita ius cōmune est quod hic statuitur.

f ¶ *Dimittere.*] Quia nō tenuit matrimonium, & priuandi sunt beneficiis suis, nisi cum eis dispensetur. infra eod. sane. & 28. distin. presbyterum.

Ane.] Primo ponitur dictum. Secundo exceptio: ibi, *Nisi*. Abb. Sic.

CASVS. Quia coniugati ad beneficia ecclesiastica promouebantur, præcipit Papa, ne decætero clericus coniugatus ad beneficia ecclesiastica, vel ad sacros ordines, vel ad aliquam administrationem admittatur, nisi forte castitatem voueret perpetuam, & qui vnicam tantum & virginem habuisset vxorem. Nota, quòd clerici coniugati beneficia ecclesiastica habere non debent, nisi castitate præmissa. Item nullus cōiugatus debet promoueri, nisi qui vnicam & virginem habuit in vxorem.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. com pil. Et post conciliū Lateran. sub Alexa. iij. cap. 1.

† Veran. Verulen. Ierulanen. Velitren.

g ¶ *Ad sacros.*]28. dist. nullum. & 31. dist. ante triennium. Ber.

¶ *Glo. seq. reci. per contrarium de decre. cum sis, &c.*

h ¶ *Castitatem.*]Sequestrato mansionis cubiculo. 77. dist. episcopus benedictionem. & hoc intelligo cū ambo processerint in dies suos, vt sine omni suspicione possint separatim manere, aliàs si essent iuuenes, non possent promoueri, nisi pariter ad religionem transirent. infra de couuer. coniuga. cum sis præditus. & c. ad Apostolicam. Vel dic prout not. infra de conuersi. coniugat. coniugatus in fine glo. quæ incipit, sed nunquid.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. com pilat. & post conciliū Lateranen. sub Alexand. iij. cap. 10. c. 7. Et de materia vide Iasonem, & alios in Authen. ingressi. C. de sacrosanct. eccles.

¶ *Glo. seq. argu. & alleg. 3. iura. alle. 2. in contrarium: ponit opinionem, & soluit.*

i ¶ *Virginem.*]Arg. quòd qui corrupit vxorē suam antequā eā duceret, promoueri non potest. 24. dist. curandum. & c. præcipimus. & desponsata debet esse in virginitate. 30. q. 5. qualis. arg. contra. 34. dist. Valentino. & supra de biga. debitum. Quidam dicunt quòd iste non potest promoueri, sed verius est quòd potest promoueri: quia causa impedimenti cessat: quia iste non diuisit carnem suam in plures: vnde bene potest promoueri, argumento præd. c. Valentino. & debitum. Ber.

79 QVod † à re.]Communis diuisio. Secunda: ibi, *Id volumus*. quæ sub diuiditur in duas partes. Secunda: ibi, *Sane*. Ab. Sicul.

CASVS. Quidam clerici in minoribus ordinibus constituti accipiebant vxores dicentes, quòd non poterāt continere: quæritur vtrum deberant beneficia retinere? Respondet Papa, quòd sunt beneficiis ecclesiasticis spoliandi: quia carnalibus desideriis & diuinis officiis seruire non possunt, propter indignitatem ipsorum: veruntamen si ecclesiis illis, in quibus intitulati fuerant, aliquid de bonis suis contulerint: cum ab ecclesiis illis fuerint sequestrati, bona illa restituantur eisdem. Nor. quòd clerici cōiugati beneficia ecclesiastica retinere non debent. Item cum quis recedit ab ecclesia, quod secum attulit, ei dandum est. quod verum est quando auctoritate iudicis recedit, & non sua culpa.

K ¶ *Non valentes.*]Propter consuetudinē: quia difficile continētiam seruat qui illicito cōcubitu se maculare nō desinit. 34. dist. §. quodvero.

¶ *Glo. seq. reci. per contrarium de cap. Nicæna. & soluit.*

l ¶ *Immunditiam.*] Quæ tamen castitas est cum propria vxore. 31. dist. Nicæna. sed hic appellatur immunditia quo ad obsequium ecclesiæ. vnde illi quibus licitum erat habere vxores tempore vicis suę non discedebant de templo, vt non iungerentur vxoribus. 31. dist. tenere. sed hodie semper est abstinendum: vt ea. dist. c. ante triennium. §. causa. & c. seq. & c. eos.

a ¶ *Priuan-*

a ¶ *Priuandi.*] supra eo. c. 1. & c. 2. & infra eod. diuersis.

¶ *Glo. seq. alleg. sex concor. alle. in contrarium 4. iura. ponit opi. quæ distinguit, an sponte, & c. cui opponit demum aliam opinio. quæ distinguit inter ingressum & non. tertio aliam. quarto soluit distinguendo inter tacitum & expressum.*

b ¶ *Redire.*] Simile. 16. q. 6. de lapsis. cognouim⁹. & c. illud. 3. de renun. ex transmissa. 17. q. 4. c. vlti. ff. de col. illicitis. l. 1. in fi. argu. contra, quòd non debeant ad eum redire. 12. q. 2. nulli liceat. 17. q. 4. sunt qui opes. infra de condi. ap. verum. in Aut. de mona. §. si vero relinquens. coll. 1. Super hoc diuersæ solutiones recitari consueuerunt. Aliud est cum quis sua sponte recedit, & tunc nihil ei restituitur: in quo casu loquuntur contraria. Aliud cū iudicis auctoritate: in quo casu intelligitur hoc capitul. & concordantiæ hic assignatæ. Sed huic solutioni opponitur: [a] iste culpa sua ad hunc casum peruenit: ergo debet sibi imputari. 3. de æta. & quali. c. 1. Propter hoc dicunt quidam, quòd omnis donatio facta ecclesiæ, vel monasterio tempore ingressus, tacitam habet conditionem vt duret, eo ibidem perseuerante, ad instar dotis. C. de rei vxo. act. l. vnica. §. cum autem. & ℣. de do. post. diuor. re. nuper. & sic clerico recedēte quocunque modo restituuntur ei sua. & idem in monacho, vt illa transferat secundo monasterio, ad quod transit, fec⁹ est vbi aliquis donat ecclesiæ ad illam non transiens: quia tunc nō reuocatur donatio: quia perfecta donatio amplius non reuocatur. 32. q. 1. non enim. C. de reuo. dona. l. 2. & 3. & l. generaliter. & C. de do. quæ sub modo vel condi. perfecta. nisi aliqua conditio in donatione expressa fuisset. infra de condi. app. verum. Verius videtur quòd istud dictum sit de benignitate: & cætera consimilia contraria de iure stricto. Vel potest dici, quòd si expresse res donatæ sunt tempore ingressus, nunquam sunt postea restituendæ. arg. C. si pen. app. mors interuenerit. l. 3. & C. si re. vel accu. mor. sue. l. vlt. nisi gratiam vellet facere clericis. Si vero tacite, tunc sequuntur personam: & sic potest intelligi quod hic dicitur: quia bona sunt accessoria, & ideo principale sequuntur.

† atitulati

† Cap. 1. eo. tit. in 2. com pil. & vide Felinum in c. ita nos supra de iure iuran.

† dicenda.

† Aduerte tamen, quia ex tali facto contrahendi matrimoniū postquam sunt in sanctis suspecti fiunt de hæresi, vt notaui supra hoc tit. c. 1.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. com pilat.

a Hæc obiectio non procedit: quia vtitur licentia sibi data ab Apostolo. 28. distin. de his. vnde puniri non debet. C. ad l. Iul. de adul. Gracchus. præterea si eccle. gesset retinere illius bona, iā indirecte cogeret illum cōrinere, qđ esse non debet. vt 32. q. 1. integritas & facit opr. ff. de cond. instit. quæ sub cōditione. §. qui sub iurisiurandi secundū Gofred. & Phil. Ioan. Andr.

b Sequitur non posse esse connubium: quia ex hmōi cōtubernio ser ui nascūtur. Ioan. And.

suam ecclesiasticis sacramentis indigni tractandis, ecclesiasticis proculdubio beneficiis sunt priuandi. ¶ Sane si ecclesiis quibus intitulati † fuerant, de possessionibus, aut aliis bonis aliqua contulisse noscuntur: cum ab earundem ecclesiarum ministerio fuerint & beneficio sequestrati, ad ipsos recta via debēt absque contradictione redire [b].

¶ Idem.

¶ *Peracta pœnitentia dispensant episcopi cum sacerdotibus, qui matrimonium de facto contraxerunt.*

CAP. IIII.

SAne † sacerdotes illi, qui nuptias contrahunt, quæ non nuptiæ, sed contubernia [c] sunt potius nuncupanda † : post longam pœnitentiam, & vitam laudabilē continentes, officio [d] suo restitui poterunt † : & ex indulgentia [e] sui episcopi eius executionem habere.

¶ Innocentius tertius Norwicen. episcopo.

¶ *Auferenda sunt clerico beneficia, quæ habebat tempore contractus matrimonij: collata vero postmodum scienter per episcopum, per eundem auferri non possunt, sed per superiorem. h. d.*

CAP. V.

DIuersis † fallaciis: & infra. nus beneficia ecclesiastica retinere contendunt: quæritur quid iuris sit? Dicit Papa, cū ergo vir cogitet quomodo placere possit vxori, & ideo circa ea quæ Dei sunt, minus valeat cogitare: quia quasi in duo diuisus plenam sui non habet potestatem, mandat episcopo Norwicen. quod huiusmodi clericos ecclesiasticis beneficiis debeat spoliare, cum

¶ Accepimus autem, quòd quidam clerici tuæ diœcesis, qui matrimonium contraxerunt, ecclesiastica beneficia detinere cō tendunt: in quorum conuersatione cithara [f] cum psalterio male concordat. ¶ Cum ergo vir cogitet quomodo placere possit vxori: & ideo minus quæ Dei sunt valeat cogitare: cum quasi diuisus [g] in duo † , plenam sui non habeat, potestatem, vt ei à quo stipendium recipit, plenius famuletur: Mandamus, quatenus huiusmodi clericos beneficiis ecclesiasticis, quæ in tua diœcesi sunt adepti, priues appellatione remota: præsertim cum rerum ecclesiasticarū substantia per tales soleat deperire [h]. Nisi forte tu talibus scienter [i] contuleris ecclesiastica beneficia: quibus eos non per [k] te, sed † per superiorem decernimus spoliandos. [l]

¶ Idem Archerontino archiepiscopo.

¶ *Filius sacerdotis Græci ex vxore genitus, licite inter Latinos promouetur, si scandalum non obsistat. h. d. Et est casus notabilis.*

CAP. VI.

CVm olim ad nostram audientiam peruenisset, quòd

ecclesiasticarum rerum substantia per tales soleat deperire: nisi ipse scienter contulerit beneficia: & tunc non per ipsum, sed per suum superiorem spolientur beneficiis illis. Not. quòd iura ad ea adaptantur, quę frequentius accidunt. Item coniugati de iure beneficia ecclesiastica habere non debent. Item substantia ecclesiasticarum rerum sæpe deperit per tales, vnde ad administrationem earum admitti non debent. Item quis non potest contra factum suum venire.

† Vide l. si plures. vbi glo. & doctor. ff. de pactis.

f ¶ *Cithara.*]Per citharā intellige vitam actiuam seu laicalem: per psalterium intellige vitam cōtemplatiuam siue clericalem: sed aliquis non posset esse simul contemplatiuus, & actiuus. & sic coniugatus ecclesiam habere non debet: quia nō bene conueniunt. supra eo. quod à te. Contra ℣. de renun. nisi cum prudē. vbi quis potest esse contemplatiuus pariter & actiuus. Sed de alia cōtemplatione dicitur hic.

† In codice Barbatiæ ita: sed per de renun. superiorem tuum, &c.

g ¶ *Diuisus.*] Quia pluribus intentus minor est ad singula sensus: & dū ad vtrumque festinat, neutrum bene perficit. 16. q. 1. presbyteros. C. de assesso. nemo.

ADDITIO. Vnde versus. *Qui binos lepores vna sectabitur hora, Vno quandoque, quandoque carebit vtroque.*

h ¶ *Deperire.*] 28. dist. de Siracusanæ.

i ¶ *Scienter.*] Secus [c] si ignoranter: quia tunc posset eos priuare. ℣. de electio. cum Vintonien.

¶ *Glo. seq. arg. alleg. quatuor iura. in contrarium alleg. sex. ponit duas opi. scilicet Ioan. & Lau.*

K ¶ *Non per te.*] Arg. q⁹ nemo potest venire contra factum suum. simile de fil. presby. veniēs. 12. q. 2. monemus. ff. de adoptio. post mortem. & ff. de ser. ru. prædi. per fundum. arg. contra ℣. de elect. nosti. ℣. de præben. cum non ignores. ℣. de re. ecc. non alie. si quis presbyterorum. 55. dist. pœnitentes. & 35. q. 9. quod quis commisit. & C. de agri. & censi. quemadmodum. li. 11. Ad hoc dicit Ioan. quòd vbi agitur de reuocatione rei male alienatæ, idem qui alienauit, potest repetere: quoniam quilibet in alienatiōe rei ecclesiasticæ auditur, volens contradicere. 12. q. 2. non liceat Papæ. tum in fauorem ecclesiæ, tum in odium illius qui recipit rē ecclesiæ minus legitime [d]. Vbi vero agitur de repetitione beneficij, secus est: & hoc ideo, ne detur via male volentibus reuocare liberalitates suas: vt 16. q. 2. visis. & C. de do. si quis argentum. §. fin. & quia hic est tantum fauor, & non odium. Laurentius dixit, quòd vbi factum reprobatur à iure, ille idem qui fecit potest venire contra factum suum, nisi in pœnam ei interdicatur, vt hic. in verecundiam episcopi hoc fit, qui scienter talibus contulit beneficia. vbi autem factum non tenet ex alia causa, puta in re communi, ibi qui concessit non potest venire contra: vt in l. per fundum: quia quod suum proprium erat concessit. Cap. illud veniens. loquitur dispensatiue, & illud soluitur ibi. Cap. monemus. intelligitur postquā iam depositus est alienator: ne sit contra. c. illud quod quis commisit.

c Hæc glossula, nec est Bernardi, nec habetur in antiquis exēplaribus.

d Ioannes Monachus in decr. si tibi absen. de præb. li. 6. dicit, quòd plus non agit nomine suo, sed alieno, sicut procurator nō dominus supra de dona. c. 2. de dilatorijs. & ob hoc male agens alienando, de quo non habet mādatum, agere potest de reuocando, de quo habet mandatum ad hoc ff. de procu. qui duos. & l. seq. Io. And.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

l ¶ *Spoliandos.*] Sed quis conferet illa beneficia post spoliationem? Credo quòd conferri debeant secundum dist. illius c. 5. de ele. cum in cunctis. in fin. & c. nihil est. vt si canonici consenserunt episcopo, per archiepiscopum conferantur. si non consenserunt per capitulum conferantur: & hoc in illis beneficiis, in quibus deuoluitur potestas à capitulo ad episcopum, & econuerso: in aliis per archiepiscopum, per quē isti remouentur.

Vm olim.] Cōmunis diuisio. Secunda: ibi, *Nos igitur*. Abbas. Sicu.

CASVS. Vacāte Anglorien. ecclesia, canonici eiusdem can-

Universidad de Deusto
Biblioteca

torem Tricarien. in episcopum elegerunt: archiepiscopus Archerontinus electionem illius examinans & personã, inuenit quòd pater eius sacerdos & Græcus fuit, & iuxta morem Græcorum in minoribus ordinibus constitutus vxorem duxit, & ex illa in sacerdotio suscepit eundem: dubitauit archiepiscopus, vtrum electionem illam deberet confirmare? Consultus Papa rem considerans, quòd orientalis ecclesia non admisit votum continentiæ, immo in minoribus ordinibus contrahere possunt, & in superioribus matrimonio vti contracto: mandat quòd si aliud non obsistat, illũ confirmet, nisi consuetudo regionis repugnet pro eo quòd inter Latinos Græci huiusmodi conuersantur. Not. quòd occidentales clerici tenẽtur ex voto ad continentiam; licet quidam dicant quòd ex constitutione ecclesiæ tantum. Item Græci possunt contrahere in minoribus ordinibus constituti, & in superioribus vti matrimonio. Item consuetudo regionis eum facit ineligibilem, qui aliàs est eligibilis.

† Agion.
† Triacan.
† Aliàs ita: & in aliis, &c.
† fuerat
† duxerat
† Aliàs ita: in minoribus ordinibus constituti contrahunt.
† Vox canonicũ, deest in antiquioribus.
† De materia huius decretalis, an scilicet clericus cõiugatus gaudeat priuilegio clericali, vide Geminianum in c.1.eo.tit. lib. 6. & Lapum allegat. 40.

canonici Anglorien.† cantorem Tricaricen.† sibi elegerant in pastorem: & infra. ¶ Licet tibi de forma electionis canonicę, ac idoneitate personæ in† aliis constitisset: mouit te tamẽ, quòd cum pater eius Græcus fuerit†, & iuxta ritum Græcorum vxorem duxerit†: in minoribus[a] ordinibus constitutus, cantorem ipsum ex vxore legitima in sacerdotio suscepisset.¶ Nos igitur attendentes, quòd Orientalis ecclesia votum[b] continentiæ non admisit: quoniam Orientales in minoribus ordinibus† cõtrahunt: & in superioribus vtuntur matrimonio iam contracto: Mandamus, quatenus nisi pro eo quòd inter Latinos Græci huiusmodi conuersantur, regionis consuetudo repugnet[c]: si aliud [canonicum†] non obsistat, ad confirmationem & consecrationem eiusdem, sine dubitatione procedas.

¶ Idem episcopo Pictauien.

¶ *Clericus coniugatus non beneficiatus, non cogitur deferre tonsuram.*

CAP. VII.

Ioannes† nobis conquerendo monstrauit, quod tu eum quanquam iam dudum vxorem legitimam duxerit, pro eo quòd prius in acolythum fuerat ordinatus, compellere niteris, vt tõsuram deferat clericalem, ex qua inter ipsum & vxorem suam possit scandalum generari: cum de consuetudine terræ tuæ clerici vxorati non cogantur inuiti portare tonsuram.¶ Quoniam igitur idem etiam tonsuratus non potest[d] priuilegio clericali gaudere: Mandamus, quatenus ipsum super tonsuratione huiusmodi non molestes: dummodo nullum percipiat beneficium ecclesiasticum[e], cuius ratione teneatur clericalem deferre tõsuram: quia cum eum oporteat secularibus negotiis immisceri, tonsura ipsius secularia exercẽtis videretur profecto in ministerij nostri vituperium redundare.

¶ Idem.

¶ *Vxorati non admittuntur ad ecclesiasticas dignitates, & coguntur dimittere quas habent.*

CAP. VIII.

CVm† decorem: & infra. ¶ Eos qui sunt publice vxorati, non admittatis[f] de cætero ad ecclesiasticas dignitates: dimissis[g] ab eis quas non possunt sine prauo exemplo, & graui scandalo[h] retinere.

¶ Hono. iij. H. quondam reginæ Anglorum.

¶ *Clerici coniugati in rebus suis non gaudent priuilegio clericali.*

CAP. IX.

EX† parte tua fuit propositum, quòd nonnulli litterati de terra & regione Anglorum, habitu & tonsura dimissis ducunt vxores: tamen ad hoc vt declinent iurisdictionem reginæ, & eam defraudent debitis obsequiis, tonsuram resumunt. insuper quidam alij prima tonsura recepta similiter contra hunt, & eam deferunt, vt excusari valeant à prædictis: significauit hoc regina domino Papæ, & ipse respondet, cum ergo reddenda sint Cæsari quæ sunt Cæsaris, & Deo quæ sunt Dei: patienter sustinebit si à talibus clericis iustitias suas exegerit, sicut ab aliis coniugatis. Nota quòd cuilibet ius suum seruandum est. Item clerici vxorati amittunt priuilegium clericale.

† dimissis
† duxerunt
† reasumũt
† eo
Mat. 22. Mar. 12. Luc. 23.
† Aliàs ita: vt à talibus, &c. sed in antiquis legitur vt est impressum.
† Vide notas nostras in hanc decretalem.
† De materia huius tituli vide quid nouissime cauerit concil. Triden. sessio. 6. de refor. c. 1. & 2. & sessio. 23. de refor. cap. 1.
† Aliàs ita: ecclesia præbendaria.
† Conciliũ Sardicense cap. 1. Burchardus lib. 1. decret. c. 79. Ivo par. 3. c. 185. huc spectat canõ Apostolorũ., 14. vbi vide Theodorũ Balsamonẽ, sed lege notas huius capitis.
a Dicebat hic Abbas, q̃ in his q̃ pertinent ad res subsunt domino temporali. In his vero quibus vtegetur persona, secus, dic vt infra eo. c. vni. lib. 6. Ioan. And.

a ¶ *Consuetis iustitiis.*] Prætextu huiusmodi clericatus declinant subire iudicium reginæ, nec volunt ibi respondere alicui conquerenti.

b ¶ *Obsequiis.*] Id est angariis & perangariis, à quibus clerici debent esse immunes. infra de immu. ecc. non minus. & C. de epi. & cler. l. 2. & 16. q. 1. §. nouarum.

c ¶ *Quæ sunt Dei Deo.*] Verba ista sunt 23. q. 8. c. conuenior. in fi. & c. seq. vnde ecclesia de agris suis tributum soluit imperatori. 11. q. 1. si tributum. & c. magnum. & 23. q. vlti. tributum. & c. conuenior.

ADDITIO. Vnde versus.

Redite (Christus ait) ea quæ sunt Cæsaris illi:
Reddat quisque Deo, quæ legit esse Dei.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & remittit.*

d ¶ *A talibus.*] Et sic patet quòd clericus coniugatus & tonsuratus non gaudet priuilegio clericali: vt supra eo. Ioãnes. De hac materia dic vt ibi[a], immo & clerici non coniugati perdunt hoc priuilegium post trinam admonitionem dum se immiscent negotiis secularibus: vt supra de vi. & ho. cle. c. vlt. Item argu. cõtra. de sent. excommunic. contingit: Solue vt ibi

a Adde rextũ in l. pe. §. ad crimen. & ibi Bar. ff. de pub. iud. Spe. in tit. de sta. mo. versi. 3 o.

† De materia vide Geminianum, Glossam & alios in c. 1. eo. tit. lib. 6. & Baldum in margarita verbo: clericus.

d Adde & in fra de big. altercatiõis lib. 6. Ioan. And.

ADDITIO. Vide c. 1. eo. tit. [lib. 6.] qđ est singulare pro materia ista.

c ¶ *Beneficium ecclesiasticum.*] Clericus[c] coniugatus ex dispensatione Papæ potest beneficium habere. Vel secundum Host. intelligitur de clerico coniugato habente stipendium ab ecclesia, non tamen in titulum: nam si consuetudo est, tonsuram ferre debet.

Cum decorem] CASVS. Dicitur hic quòd clerici vxorati non debent admitti ad ecclesiasticas dignitates, & si quas habent, illas amittant: quia sine scandalo & malo exemplo eas retinere non possunt. Nota quòd clerici vxorati non debent admitti ad ecclesiasticas dignitates, & habitas amittere debent.

f *Non admittatis.*] Sic supra eo. c. sane.

g ¶ *Dimissis.*] Quia coniugati simplicia beneficia possidere non possunt, & ideo eis sunt priuandi. supra. eo. c. 1. & c. diuersis. & c. quo ad te. & c. sane. Bern.

h ¶ *Scandalo.*] Ob hoc solum quandoque repellitur quis à beneficio. infra de præb. cum teneamur. quia nihil cum scandalo faciendum est. 3. de præscri. nihil prodest. supra de temp. ordi. ad aures.

EX *parte.*] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, *Cum igitur.* Abbas Siculus.

Casus.

ti terræ tuæ (habitu & tonsura clericali relictis †) publice dicunt † vxores: & infra. ¶ Vt tamen consuetis iustitiis[a], & debitis obsequiis[b] te defraudent, tonsuram resumunt † abiectam: & infra. Quidam etiam accepta prima tonsura similiter contrahunt, & eandem tonsuram deferunt, vt eodem † prætextu excusari valeant à prædictis: & infra. ¶ Cum igitur reddenda sint quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ[c] sunt Dei Deo: æquanimiter duximus tolerandum, si † à talibus[d] iustitias debitas velut ab aliis vxoratis exigas, & seruitia consueta.

¶ Idem.

¶ *Si clericus in minoribus militet, non est cogendus deferre tonsuram, vel habitum clericalem.*

CAP. X.

VT † consultationi tuæ breuiter satisfiat, Respondemus, quòd R. miles tuæ diœcesis, qui olim cùm in minori esset cõstitutus[e] ætate tonsuram tantum & coronam clericalem assumpsit, non est cogendus[f] deferre habitum clericalem.

TITVLVS IIII.

De clericis non residentibus † in ecclesia † vel præbenda.

¶ Exconcilio Sardicensi. †

¶ *Episcopo non licet sine licentia Papæ transire ad alium episcopatum, ipsum acceptando: aliàs priuatur habito & ambito, & hoc intendit cum glossa.*

CAP. I.

NOn liceat episcopo de ciuitate sua transire[g] ad aliam: Manifesta est enim causa[h], pro qua facere hoc attentat: Cum nullus sit inuentus episcopus, qui ad minorem[i] de maiori ciuitate transiret.

¶ Leo tertius.

¶ *Deponitur Cardinalis, qui in suo titulo non residet. h. d. Et est iste textus multum notabilis.*

CAP. II.

EX † gestis: & infra. ¶ In synodo Anastasius presbyter Cardinalis tituli beati Marcelli, ab omnibus[k] canonice est depositus[l]. Eo quòd parochiam suam per annos quinque, contra canonum instituta † deseruit: & in alienis vsque hodie demoratur.

¶ Ex concilio Laterani.. †

¶ *Vni plures dignitates vel ecclesiæ cõferri non debent, & ecclesia est conferenda illi qui residere & regere valeat per seipsum: aliàs perdit ecclesiam, & donans conferendi potestate priuatur.*

CAP. III.

QVia nonnulli modum aut ætatis non imponentes, dignitates[m] diuersas ecclesiasticas, & plures ecclesias parochiales, contra sacrorum canonum instituta[n] nituntur accipere, vt cum vnum officium & aliàs non debet priuari quantuncunque vagabundus discurrat. infra eo. ex tuæ.

Quia nonnulli.] Tria facit. Primo ponit vitium. Secũdo adhibet remedium: ibi, *Cum igitur.* Tertio imponit pœnam: ibi, *Quòd si.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam cupiditate ducti diuersas dignitates, & plures parochiales ecclesias contra canones recipiunt, quibus deseruire non possunt, cum etiam vni ecclesiæ vix sufficere possunt: statuit Lateranen. concilium, quòd istud decætero non fiat: sed cum beneficium ecclesiasticum committi debuerit, tali committatur personæ, quæ residere in loco possit, & per seipsum officium suum exercere: & qui contra hoc fecerit, quod accepit amittat: & ille qui dedit, conferendi potestate illa vice priuetur. Nota quòd nullus potest habere plures dignitates, vel plures parochiales ecclesias. Item per seipsum debet quis residere, & non per vicarium. Item qui indigno confert beneficium, debet priuari potestate conferendi beneficium illud, & vt indignus debet remoueri.

¶ *Glo. seq. ponit quinque modos, quibus accipitur dignitas.*

m ¶ *Dignitates.*] Dignitas dicitur quandoque quædam prærogatiua in ecclesia, quæ alio nomine personatus appellatur: vt hic, & supra, de resc. ad aures. & infra de præb. de multa. quandoque enim accipit p̃ seculari prærogatiua. 23. q. 5. administratores. & 43. dist. c. 1. interdũ pro potestate accipitur. ff. de of. quæsto. l. vnica. in prin. Interdum pro ordine. 4. dist. denique. Quandoque pro conditione accipitur. vestire enim debet fructuarius seruos secundum dignitatem eorum, id est, cõditionem. ff. de vsufruc. & quemadmodum q̃s vtatur. sed & si quid. §. 1. De pœna istorum q̃ retinent plures dignitates, habes infra de præbe. de multa. & 3. de electione, dudũ 2. & infra eo. conquerente. Vin.

n ¶ *Instituta.*] Vt 21. q. 1. per totum. & 10. q. 3. vnio. & 16. q. vlti. per laicos. & 89. dist. singula. & 3. de ætate & qualitate. eã te. infra eod. cõquerẽte.

a ¶ *Vix.*

g ¶ *Transire.*] Sine licentia domini Papæ, vt 1. q. 1. si quis. aliàs perderet habitum & ambitam. supra de transla. inter corporalia. & c. quanto. nec alij inferiores sine licentia sui episcopi. supra de renũciatione, admonet.

h ¶ *Manifesta est enim causa.*] Scilicet ambitio maioris dignitatis. Et est hic arg. dubia in peiorem partem esse interpretãda. 3. de elect. c. 2. Argu. contra. infra de reg. iur. est ote. & ff. de reb. dub. quotiens 2.

ADDITIO Sed istud est propter talem præsumptionem.

i ¶ *Ad minorem.*] Nec tamen illud est faciendum: quia qui crescit de minori ad maius crescere debet. 93. dist. legimus. in fi. & 3. de trãslatio. c. 1. & 74. dist. cap. gesta. arg. Facilius enim dispensatur, vt quis trãseat ad maiorem quàm ad parem, vel ad minorem, propter maiorem vtilitatẽ. supra de trãslatio. licet. Bernardus.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. compillation. Et videto notas nostras in hanc decretalem.

EX *gestis.*] Primo narrat depositõẽ Cardinalis. Secundo eius causam: ibi, *Eo quòd.* Abbas.

CASVS. Quidã presbyter Cardinalis tituli sancti Marcelli, per quinque annos deseruit parochiam suam contra canones: & quia admonitus redire noluit, in synodo priuatus fuit dignitate sua.. Nota quòd prælatus non debet ecclesiã suam derelinquere, quod qui fecerit, priuari debet per sententiam.

† Statuta.

† Concilium Lateran. sub Alexan. iij. c. 13. nẽ cũ aliud non dicitur, intelligendum est Lateran. sub Alexa. iij. & habetur cap. 3. eod. tit. in 1. compil.

k ¶ *Ab omnibus.*] Id est, omnibus approbantibus suam depositionem: quoniã solus Papa ipsum deposuit.

l ¶ *Depositus.*] Id est, à dignitate sua remot' b, eo primo monito legitime vt rediret. infra eo. ca. inter quatuor. & c. vlt.

b Et plures testes requiruntur ad eũ conuincendum. 2. q. 3. presul. & c. seq. Ioa. An.

Universidad de Deusto

a ¶ *Vix.*] 76.q.1.presbyteros.& C,de assesso.l.nemo.
b ¶ *Per seipsam.*] Hoc quidem ius commune est , vt in ea ecclesia in qua intitulatus est, debeat deseruire.21.q.1.c.1.& 70. distin. sanctorum. & 71.dist.cap.clericos. & 91.dist. Eleutherius. Quandoque tamen a in casu potest quis seruire per nexa est dignitati vel præbendæ.ℸ. de præbendis. extirpandæ. §. qui vero.& c.exposuisti.Sunt autem quædam quæ per alios fieri non possunt de iure , vt officium in ecclesia , nisi in casibus vt dixi : vt hic patet. ff. de solutionibus , inter artifices. & ℸ. de officio delegati, quoniam apostolica. §. 2. arg. 2. q. 3. c. si quem. §. abolitio. Quædam vero sunt , quæ per alios fieri possunt. C. de caduc.tol.l. vnica. §. finautem.
c ¶ *Priuetur.*]ℸ. de præben. de multa. & supra de electio.cum in cūctis. & ibi augetur pœna , & dic,priuetur ea vice.Ber.

Elatū.] Primo ponitur excessus. Secundo prouisio:ibi, *Cum igitur.*Abbas.

CASVS. Dictum est in prædicto concilio , q̄ ecclesia vel beneficium ecclesiasticum tali personæ debet cōmitti , quæ per se curā ipsius valeat exercere:sed quidam affirmāt se hoc facere velle,sed illud efficere contradicunt : peruenit hoc ad Papam : vnde mandat Papa archiepiscopo Eboracēsi.quòd cum verba cum effectu sint accipienda.si tales præsentati fuerint,ipsos non admittat,& q̄ recepti sunt remoueantur,nisi de licētia suorum prælatorum fuerint absentes, puta studio litterarum, vel aliis honestis causis : & si cōtra hoc appellauerint, eorum appellatio nō valebit.Nota quòd ex promissione sua quis obligatur.Item verba cum effectu sunt accipienda. Item non debet quis se absentare ab ecclesia sua sine licentia sui prælati,quantumcunque causam habeat honestam.Item si aliquis appellet ne faciat residentiam,non valet appellatio:sed hoc intellige de eo qui promisit residentiam.

d ¶ *Lateranen.concilio.*] Supra cap.proxi.
e ¶ *Contradicunt.*]Ipso facto,recedendo scilicet.
f ¶ *Cum effectu.*] Nota quòd verba cum effectu sunt accipienda. de pœn.distin.1.cap. hæc autem verba.& ff.ne quis eum qui in ius vocat. est. l. fi. per alium.§.docere.ff.quod quisque iur. l.1. §. hoc autem.C. communia de le.l. 2. & 27.quæst.4.si quis suadente. & 23. distinctio. psalmista,& 16.q.1.in canonibus. versic. custodes chartarum,&c.9. q. 2.instituti.ex quo enim intitulati sunt debent ibi perpetuo permanere. 70. distin.sanctorum.& 71.dist.cap.clericos.& 21.q.1.c.1.
g ¶ *Amoueri.*] Infra de præbend.quia intantum.& c. cum non ignores.præmissa tamen admonitione, infra eod.inter.& c.vltimo,& capitulo, ex tuæ.
¶ *Glo.seq.signat contrarium,& soluit.*
h ¶ *Prælatorum.*] Clericus enim fine licentia sui prælati abesse non debet,etiam ex iusta causa,siue causa studiorum,vt hic patet:siue aliis iustis causis,puta causa peregrinationis,de consec.dist.5.nō oportet. vel pro negotiis suis. 7.q.1.præsentium.ergo multo minus abesse debet ex non iusta causa.
i ¶ *Diffugium.*]Argu.contra supra de appellatio. peruenit 2.Sol. hic loquitur de eo qui habet curam animarum,& qui expresse promisit residere:ibi de simplici beneficio.& de eo qui expresse non promiserat residere:ibi tantum pendente appellatione per alium deseruitur in ecclesia de beneficio illius.
k ¶ *Decreti.*]De hoc not.supra.eo.c.proxi.Ber.

2 Vide concilium Trident. sessio. 6. de reformat.cap.2.

† Aliàs ita: vt id de cætero nō fiat.

† officium,

† receperit.

† Cap.4. eo. tit.in 1.com pil. Et post concilium Lateran. sub Alex.iij. par. 15, cap.1.

† In codice Barbatiæ ita : tales si præsentati fuerint,non admittātur, sed admissi poterunt amoueri.

vix [a] implere sufficiant , stipendia sibi vendicent plurimorum: nec id† de cætero fiat , districtius inhibemus. ¶ Cum igitur ecclesia vel ecclesiasticum ministerium† committi debuerit , talis ad hoc persona quæratur, quæ residere in loco , & curam eius per seipsam [b] valeat exercere. Quod si aliter actum fuerit: & qui receperit,quod contra sacros canones accepit† , amittat:& qui dederit largiendi potestate priuetur. [c]

¶ Alexan.iij.Eboracen.archiepiscopo.

¶ *Præsentatus ad ecclesiam non confirmatus,si apparet quòd nolit residere, non debet institui per superiorem:confirmatus autem & ex non iusta causa non residens, priuatur appellatione remota.*

CAP. IIII.

RElatum† est nobis , quod cum in Lateranēn. concilio [d] statutum sit , vt personæ tali ecclesia vel beneficium ecclesiasticum conferatur , quæ residere in loco , & curam eius per se valeat exercere, nonnulli ad ecclesias præsentati hoc se posse affirmant, sed efficere contradicunt [e] : & infra. ¶ Cum igitur verba accipienda sint cum effectu[f] : tales si† præsentati fuerint , non debent admitti , & admissi poterunt amoueri[g] : nisi forte de licentia suorum prælatorum [h] , vel studio litterarum, vel pro aliis honestis causis contigerit eos abesse:nec patrocinari debet eis appellationis diffugium [i] , si contra huiusmodi intentionem decreti [k] fuerit interiectum.†

¶ Idem.

CAP. V.

FRaternitati † tuæ : & infra. ¶ Præterea clericum alterius diœcesis, absque commendatitiis[l] litteris sui epi,nō debes recipere:nisi pro eo receperis ab Apostolica† sede mandatum.

¶ Idem.

¶ *Qui non residet in beneficio etiam modicæ æstimationis,illo priuatur.*

CAP. VI.

COnquerente † nobis R. presbytero accepimus, q̄ G. clericus ab eo pro quo ecclesia sua, de qua vitæ [m] necessaria [n] vix potest percipere [o] , annuatim viginti solidos extorquere conatur, asserens beneficium illud in eadem ecclesia sibi fuisse collatum : & infra. ¶ Fraternitati tuæ mandamus , quatenus si tibi constiterit , quòd dictus G. habeat ecclesiastica beneficia sibi sufficientia [p] : vel quòd eidem ecclesiæ non deseruiat ¶ , sibi super præscripto beneficio silentium,sublato† impedimento appellationis, imponas.

¶ Idem.

¶ *Qui est in seruitio episcopi, percipit fructus beneficij tamquam residens, præter distributiones quotidianas.Ab.*

CAP. VII.

DE cætero† : & infra. ¶ Statuimus ne canonicis , dodiendus. Item si non deseruiat,nihil percipere debet.

m ¶ *Vitæ.*] Verbo victus,vestis etiam continetur. ff. de verborum significatione.verbo,victus.

n ¶ *Necessaria.*] Vnde potius fuit sibi subueniendum.arg.infra de cēsibus. licet.& C.noua vectī.l.1.& 10.q.3.vnio.

o ¶ *Percipere.*] Ad c hanc non se refert Papa in sequentibus , & hoc ideo quia tempore collationis potest illud opponi , non postea. 8. q.2.dilectissimi.ex quo consentit in eum,licet paupertate laboret , non potest dissentire.91.dist.clericus.Vin.

p ¶ *Sufficientia.*] In hac sufficientia considerantur plura : nobilitas, scientia : quia tales personæ maioribus redditibus sunt honorandæ. ℸ. tit.proxi.de multa.in fi.Dignitas consideranda est.ff.de vsufru. sed & si quid.§.1.ita q̄ possit sufficere sibi & suis, & hospitalitatem seruare , & iura episcopalia soluere.infra tit.prox.de monachis.

q ¶ *Deseruiat.*] Quodcunque istorum constiterit , sufficit ad repulsionem ipsius.arg.ℸ.de referi.inter cætera. & sic patet, quòd clericus residentiam facere debet in ecclesia sua : aliàs potest ea de iure communi priuari.ℸ.de ap.peruenit.2.& ℸ.eo.inter.& c.vlt. & præcipue cum habet in ecclesia aliquam dignitatem.ℸ.eo.ex parte.nec in absentia aliquid p̄cipere debet.ℸ.c.prox.arg.nisi cōsuetudo in cōtrariū se habeat d.ℸ.de cōsti.cū oēs.& ℸ.eo.ad audientiā.arg.q.a ibi ius cōe fuit iuramento firmatū.Et est arg.q̄ de iure cōi nullus potest habere plura beneficia, quorū alterū sufficiat.ℸ.tit.prox.cum teneamur.& supra de rescrip,cum adeo.

DE cætero.] Ponit dictum , à quo excipit : ibi. *Nisi.* Et hoc dicit. Qui est in seruitio prælati,fingitur residere.Abbas.

CASVS. Quidam episcopus quandoque ducebat secum aliquos de canonicis ecclesiæ suæ : alij subtrahebant illis, qui cum episcopo erāt, quod consueuerant percipere de communitate : statuit Papa ne canonicis illis, qui in seruitio episcopi fuerint , aliquid subtrahi debeat vel auferri : nisi

b Et hoc respectu dicūtur commēdatitiæ : ad hoc infra ti tu.1.in Lateranen.in fi. dicuntur etiam formatæ, quia dantur sub certa forma. vt patet. 73. dist.per totū vbi ponitur earū tenor Si tamen essent amissæ, poterūt probari per testes.de cleri. pere.tuæ.secundū Vin. Gof. & Ho Ioan.And.

† Videl. si qua pœna. cum cōcor. ff. de verb. signific.at.

† Cap.1.eo. tit.in 2.com pilat. Et vide Abbatem in c. cum iam dudū. infra de præben.

† Aliàs ita: Apostolicæ sedis. & c.

† Cap. 2. eo. tit.in 2.com pil.

† Aliàs, sublato appellationis obstaculo.

† Cap.4. tit de præbend in 1. compilat.

c Hanc glosulam non habent veteres codices.

d Die hodie prout diffiniuit concilium Trident.sessio. 6. de reform. c.2.& sessio. 23.de reform. cap.1.

auferri:nisi forte sint victualia,quæ absentibus dari non consueuerunt. Not.quod dum quis est in seruitio episcopi, pro præsente & deseruiente debet haberi:& sic ecclesiæ deseruire intelligitur.

a ¶ *In seruitio.*]Not.quòd qui est in seruitio episcopi pro præsente reputatur quo ad perceptionem beneficij,& ecclesiæ seruire intelligitur. arg.7.q.1.scire. & 16. q. 1. similiter.& 12.q.2.hæc huius placiti. & ℸ. eodem, ad audientiam,arg. ff.de excu.tuto.iurisperitos.& C.de excus.tuto. l. vlt.& qui est in seruitio Papæ, pro præsente habetur. ℸ. eodem.cum dilectus.

b ¶ *Victualia.*] Huiusmodi victualia siue distributiones non dantur studentibus in Theologia. infra de præbē.licet.

EX parte..] Cōmunis diuisio.Secunda:ibi, *Quia ergo.* Abbas Siculus.

CASVS. Decanus cuiusdam ecclesiæ transtulit se ad partes Gallicanas. & ibi per x. annos. moram fecit , ita quòd non fuit reuersus ad ecclesiam suam:capitulum ipsius ecclesiæ significauit hoc domino Papæ: Respondet Papa , quòd non vult quòd ipsa ecclesia decani officio defraudetur : mandat capitulo, vt scribant ei , quòd ad suam ecclesiam reuertatur, & ibi exerceat officium decani:quòd si venire noluerit ad terminum sibi datum , dat eis licentiam decanū alium eligendi. Not.quòd licet aliquis longo tempore absens fuerit ab ecclesia sua , semper tñ citandus est vt redeat , ante q̄ ipse beneficio suo priuetur.

c ¶ *Per decem annorum.*] Et ita videtur ecclesiam habere pro derelicto.per minus spatiū priuari potuit.ℸ.eo.c.2.& 7.q.1.præsentium.tamen primo debet moneri vt redeat.infra eo.c.proxi.& c.inter.& c.vlt. aliàs nō debet priuari iure suo non citatus , non conuictus vel confessus,vel per contumaciam absens. ℸ. de maio. & obed.c.inter quatuor. immo & si esset vagabundus , primo ad ecclesiam suam citari debet. infra eo.ex tuę.Et sic patet,q̄ quantocunque tempore aliquis sit absens ab ecclesia sua,semper est monendus,[a] vt redeat.Tamen si alibi se intitulari permisit:secundum beneficium recipiendo ipso iure videtur vacare primum : potestque priuari ipso iure quantum ad possessionem. infra de concess.præben.litteras.& cap.cum nostris.

d ¶ *Officio.*] Quod sit officium decani,ex consuetudine potius colligitur. & sic decanus ad residentiam tenetur : aliàs priuatur decanatu, vt hic patet.

e ¶ *Ex tunc.*] Id est,nisi redierit ad terminum sibi præfixum,extunc, id est,post terminum eligant.

f ¶ *Concedimus.*] Nisi iustam causam ostenderit, quare venire non possit.infra eod.cap.inter.& cap.vlt.

QValiter.] Cōmunis diuisio.Secūda:ibi,*Discretioni.*Abb.Siculus.

CASVS. Archiepiscopus Raguſinus ab ecclesia sua recessit, ita per quadriennium expectatus & reuocatus etiam per litteras domini Papæ,nec redire voluit:mandat Papa capitulo Raguſino, vt post mensem à receptione litterarum , aliam personam idoneam sibi eligant in pastorem,nisi forsitan reuersus sit. Not. q̄ citandus & expectandus est quis,antequam priuetur ecclesia sua,& de gratia datur huic vnus mensis post primam citationem. Item nor. q̄ non eo ipso quòd clericus recedit ab ecclesia sua,habet ipsam ,p derelicta, sed cū vocatus nō redit.

g ¶ *Quadriennium.*] Immo vltra annum abesse non debet,nisi iussio imperialis eum detineat. in Authen. quomodo oporteat episcopos ad ordin. §. & illud etiam diffinimus. coll.1. & in Authen. de san. epi. §. interdicimus. collat. ix. tamen quamdiu non renunciat, clericus semper est:& licet vagetur,non habet ecclesiam pro derelicto,nisi contrahat contrariam negotiationem , vt si fiat miles, vel si contrahat matrimonium,vt supra de cle.coniu. c.1. vel nisi admonitus non redierit : vt infra eo.tit.cap.proxi.& ca.vlt.& 7.q.1.peruenit.

¶ *Glo.seq.not at tempus receptionis,& c.signat contrarium.*

h ¶ *Redierit.*] Sufficit si reuersus fuerit tempore receptionis litterarum,vel vsque ad mensem reuertatur post receptionem : quòd est notabile,vt tempus receptionis consideretur.arg.supra de foro compet.licet.& supra de appel.super eo.& infra tit.proxi.dilectus.2. vbi de hoc. supra de rescrip.eā te.& ℸ.de vsu.quia frustra.in litteris ℸ vsurarios cōsideratur tempus subsequens,non tempus datæ.

b Vt si impetrans etiā post datum exigit vsuras, non audiatur per scriptum,nisi prius i.las restituat.Io. And. Item concor. text. in l. cū quidā. §. diuus. ff.de vsur. Bal. in l. auersus. C. eo. & in l. meminisses. cum glo. ff. eod.

† Cap.2. eo. tit.in 3.com pil. pars huius decretalis infra de relig. domib. inter quatuor. & supra de maiorit. & obedien. inter quatuor, & de cleri. pere.inter quatuor.

† Patracen.
† Patriceen.
† Patricen.
† Patrecen.
vt plurimū.

† Cap.3. eo. tit.in 3.com pil. Et vide concilium Trident. citatum. supra.eo.c.qualiter.

† dilectionis

† Clemens

† Cap.8. eo. tit.in 2.com pilat.Et vide Felinum in c. 2.supra de rescript. & Oldradum consil. 125. incip. articuli domini Arnoldi.

† Aliàs ita: iam per decem annos.

† Cap.1. eo. tit.in 3. com pil. & qualiter hodie procedatur cōtra prælatos non residentes,præscribit concilium Tridentinum sessio. 6. de reformat. c. 1. & sessio. 23.de reformat.c. 1. qd videto.

a Nisi licentiatus fuisset ad certū tempus:quo casu si vltra illud tēpus abfuerit,priuari potest: nisi iustam causam habeat.7. q. 1. præsentium. vt sic dies, interpellet. infra de loca. c. potuit, secundum Goff. istud procederet, si in datione licentiæ monitus fuisset redire in termino,vt etiā dixi vt lite non contestata,quoniā §.porro. super glo. de hac.Io.And.

ADDITIO. Quod soluetur. infra.tit. proximo, dilectus.

i ¶ *Post mensem.*] Adhuc indulget ei vnum mensem post receptionē litterarum si non sit reuersus.

INter quatuor.] Primo ponitur dictum: Secundo exceptio : ibi, *Dummodo.*Abas.

CASVS. Quidam clerici patriarchæ Constantinopolitani,sine licentia ipsius absentabant se ab ecclesiis suis , sine iusta & necessaria causa:quæsiuit patriarcha qualiter cum illis esset agendum: Respondet Papa , q̄ expectet illos congruo tēpore, secundum quod ei videbitur: & nisi redierint ad terminum eis præfixum,possunt priuari ecclesiis suis,dummodo non sint iusto impedimento detenti. Not. quòd sine licentia sui prælati clerici ab ecclesiis suis se ab entare non debent. Item clerici absentantes se citandi sunt, & expectandi congruo tempore antequam priuentur beneficiis suis. Item iusto impedimento detenti non debent suis beneficiis spoliari.

¶ *Glossa seq.dicit arg.à contrario cessare , & arg.quòd bonum est.*

k ¶ *Sine iusta causa.*] Quod facere non debet, immo si iusta causa subsit,debet petere licentiam ab epo suo.ℸ.eo.c. relatum. & de consc.dist. 5.non oportet.& sic non est arg.à cōtrario sensu,ſ.vt iusta causa possint esse absentes sine licentia prælati. Vnde est argu. quòd bonum non est faciendum sine licentia prælati.supra.eo. relatum.& 16.quæst.1. monachi. Et hoc ideo est ne obedientia contemnatur : quia propter obedientiam etiam bonum debet intermitti.11.q.3. quid ergo.

l ¶ *Deserunt.*] Huiusmodi clerici , qui ita deserunt ecclesias suas , desertores appellantur in canone.21. q. 2. placuit. & capi possunt ab his quorum consortium declinare nituntur. arg.18.q.2.abbates.

m ¶ *Congruo tempore.*] Hoc ad arbitrium episcopi refertur considerātis circunstantiis viarum , & distantiæ. supra de appellatio. cum sit Romana.

n ¶ *Iuste priuari.*]Nisi redierint in termino eis constituto post admonitionem.infra eo.c.vlt.& ℸ.c.proxi.in fi.iusto impedimento cessante , vt dicit littera seq.

o ¶ *Impedimento.*] Quo probato, sunt restituendi. 7.q.1. præsentium. & infra eo.tit.cap.vlt.Ber.

EX tuæ.] Duo sunt dicta.Secundum : ibi,*Contra.*Abbas.

CASVS. Quidam prælati ecclesiarum,subditi archiepiscopi Panor.absentarunt se ab ecclesiis suis,ita q̄ citari non poterant : quæsiuit archiepiscopus à Papa,qualiter cum illis esse agendū? Respōdet Papa, q̄ edictum trinæ citationis faciat proponi apud ecclesias ipsorum : & si non venerint,& vltra sex menses ecclesias deserierint,debent ecclesiis spoliari , sed prius procedatur cōtra eos per sententias suspensionis & excommunicationis, vt ad obedientiam ipsius archiepiscopi redeant : & si eorum malitia sic cōpesci non poterit, cardinalis Apostolicæ sedis legatus remoueat eos ab administratione suarum ecclesiarū, & ecclesiis illis de personis idoneis faciat prouideri:sed eos non deponat,vt cum eis,si expedierit, misericorditer agi possit.Not. q̄ qui non apparet, apud domicilium suum debet citari trinis edictis : & antequam procedatur contra eum , debet expectari per sex menses. Item arg. quòd cum depositio non sit dispensandum.

a ¶ *Publi*

Universidad de Deusto

Dicit Hostien.cum la citant sufficit edictum publicari ad domos vel ecclesias per prima iura. sed si infra prouinciam fuerint sui copiam, procedi nõ posset ex edicto quod nõ peruenisset ad eos, nec contra latitantes ex edicto nõ solemniter proposito:& sic loquitur contrarium. Ioan. And.

† Vide l. hæres meus. ff. de cond. & demon. & l. in fraudem. ff. de inte fici.

† Parenthesi inclusa desunt in antiquis & in omnibus manuscript.

† istorum illorum.

† amoueat.

† Alidias.

b Hæc glossa non est Bernardi, nec habetur in vetustis libris.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. compil. Et de materia vide plene per Horatium Lutij tract. de priuile. Scholarium priuil. 98. & concilium Triden. sess. 5. de refor. in c. 1. in fine.

a ¶ *Publicari.*] Sic supra de dol. & contum. causam quæ. & cap. vltim. ff. de dam. infe. l. 4. §. prætor. ff. de libe. agno. l. 1. 1. respon. nec ob. ff. quæ sen. sine ap. rescin. l. 1. §. item cum ex edicto. [a] quia ibi non solemniter positum est edictum.

¶ *Glo. se. signat contrariũ, & soluit. contra solutionem alleg. duo iura.*

b ¶ *Sex menses.*] Arg. 3. eodem. c. 2. & cap. qualiter. & in Authen. de san. episco. §. interdicimus. collatio. ix. Arg. contra. sol, hoc tempus statutum ab homine interpellat, & loco admonitionis habetur. infra de loca. potuit. 16. q. 3. placuit. vnde in casu isto mora non purgatur. arg. 20. q. 2. puella. nisi iustum impedimentum ostenderit, quare venire non potuit, vt 7. q. 1. præsentium. & infra. eod. c. vlt. Arg. contra. quod mora purgetur. 100. distin. quoniam. & arg. 88. distin. perlatum.

c ¶ *Spoliari.*] Id est, suspendi iuxta canonicas sanctiones ab administratione temporalium, procedendo postea contra eos, prout sequitur in littera.

d ¶ *Vt ipsos.*] Scilicet vagabundos prælatos, quia hic loquitur littera de prælatis tantũ, ex eo quòd dicit, ab administratione remoueat, & quibus præsunt ecclesiis. Qualiter sit procedendũ contra istos & alios absentes, plene dictum est. supra. vt lit. non contesta. quoniam frequenter. §. porro.

e ¶ *A spiritualium.*] [b] Aliàs à spiritualiũ, aliàs ab episcopali, vel melius ab episcopatuum. & ita est in regiſtro, vt dicit Innocentius.

f ¶ *Remoueat.*] Ex isto mandato speciali si sunt episcopi, aliàs non posset legatus ex generali mandato. supra de offi. legat. quod translationem. quo ad alios prælatos potest ex generali mandato. etiam lite non contesta. priuantur ecclesiis suis. supra. vt lit. non contest. quoniam frequenter : secus si de crimine ageretur : vt no. supra de dolo & contum. veritatis. in notula magna. Bern.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit. Item arg. alleg. 3. iura, & duo alleg. in contrarium.*

g ¶ *Agi posset.*] Sed nunquid surrogati remouerentur? Nõ credo, sed dispensabitur cum eis, si necesse fuerit, vt in ordinibus toleretur. Arg. est hic quòd ille qui deposuit, non posit restituere. arg. de pœn. dist. 6. placuit. in fi. & ff. de quæst. l. 1. in fin. & ff. de pœ. Diui fratres. Arg. contra 11. q. 3. episcopus. 46. dist. c. clericus. Ber.

Væ fraternitatis.] Primo ponitur qõ. Secundo respõsio : ibi, *Ad quod.* Abb. Siculus.

CASVS. Quidam clerici obtinuerunt indulgentiam, vt causa studendi beneficia sua perciperẽt in absentia sua, & sic accepta licentia à suo prælato transferunt se ad villas vel castella, in quibus modicum est studium, cum deberent venire Bonon. quærebatur vtrũ deberẽt habere beneficia sua in huiusmodi studio? Dicit Papa, quòd ex præfata indulgentia fructum habere non debent, cum fraus & dolus eis patrociniũ non debeant impertiri. Nota quòd nomine studij de meliori vel saltem de bono intelligendum est. Item indulgentia intelligi debet, secundum quòd ille qui eam concessit intelligit. Item fraus & dolus nemini prodesse debet, sed obesse.

h ¶ *Indultum.*] Ab episcopo suo, supra eo. relatum. Vel dic, indultum à Papa.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & arg.*

i ¶ *Ad villas.*] In regiis enim ciuitatibus, & non in paruis villis siue in castris iura docenda sunt, vt in procœmio digestorum. Arg. contra. 12. q. 2. gloria episcopi. & ff. de offi. præsi. sed licet.

k ¶ *Studiorum.*] Licet * indeterminate dixerit studiũ, de meliori intel

se fraudulenter absentãt †, nec ad ipsos valet citatio peruenire, trinæ citationis edictum faciãs publicari a : & si nec sic curauerint obedire, & vltra sex menses b suas deseruerint ecclesias, [iuxta † sanctiones canonicas] eis debent merito spoliari c.

¶ *Iste versiculus non summatur propter varietatem lecturarum, & quia secundum vnum intellectum non facit ad rubricam.*

¶ Contra eos etiam procedatur, vt ipsos d per suspensionis & excommunicationis sententiam, ad tuam obedientiam venire compellas. Quòd si nec sic eorum † malitia poterit emolliri, eos B. tituli sanctæ Susannæ presbyter Cardinalis Apostolicæ sedis legatus à spiritualium e administratione remoueat † : & quibus præsunt ecclesiis, de personis idoneis faciat prouideri. Sed in eos degradationis sententiam nõ promulget, vt cum eis misericorditer (si expediat) facilius agi possit g.

¶ Idem Altisiodorensi † episcopo.

¶ *Priuilegiatus vt absens in studio fructus præbẽdæ recipiat. Existẽs in villa vel castello, vbi nullũ est, vel minus competẽs studiũ, priuilegio nõ vtitur.*

CAP. XII.

Tuæ † fraternitatis discretio postulauit : & infra. ¶ Quæsiuisti præterea, vt cum interdum canonici quibus studiorum gratia est indultum h. vt in absentia sua fructus percipiant præbendarum suarum, accepta licentia se ad villas i transferunt vel castella, in quibus nullum est vel minus competens studiorum k exercitium: vtrum præbendarum suarum fructus sint talibus conferendi?

¶ Ad quod † breuiter respondemus eis, qui huiusmodi fraudem committunt l, (cum fraus & dolus nemini debeat † patrocinium impertiri) præfatam indulgentiam competere non debere.

¶ Honorius iij. præposito de Valeriis.

¶ *Qui iurauit in ecclesia residere, pro seruitijs ecclesiæ licite se absentat.*

CAP. XIII.

EX † parte tua fuit propositũ, quòd tempore quo recepisti præpositurã de Valeriis, præstitisti de facienda residentia iuramentum : & infra.

¶ Postulationi tuæ taliter respõdemus, quòd si te non absentando in fraudem, proposituræ tuæ iura fideliter prosequeris †, cum ex hoc censeri debeas residẽs m, periuriũ n non incurris.

¶ Idem capitulo Meteñ. †

¶ *Familiaris Papæ (non obstante constitutione contraria) præbendæ suæ fructus percipit in absentia.*

CAP. XIIII.

VM † dilectus filius magister Otto: & infra. ¶ Mandamus, quatenus non obstante ligendum est. arg. §. de iureiu. quanto. Arg. contra. §. de elect. cum nobis. olim. §. de censib. ex parte. ff. de reg. iur. semper in stipulationibus. Item argu. q̃ idem est esse minus competens, & esse nullum. arg. §. de trãsla. inter corporalia. sic ff. de auct. tut. l. 2. & ff. qui satisd. cog. quotiens. & ff. ad Velle. l. quamuis. §. si conuenerit. Sed sufficit si sit studium conueniens siue mediocre. ff. de ædil. edicto sciendum. §. illud. & l. si quid. §. vendidor.

l ¶ *Committunt.*] §. de fur. itaque fullo. §. sed nemo. & ff. de arbit. ita demum. §. de resc. fedes.

Ex parte.] Communis diuisio. Secundo tibi, *Postulationi.* Ab.

CASVS. Quidam electus fuit in præpositum de Valeriis, in receptione ipsi⁹ præposituræ præstitit iuramentum, quòd faceret residentiam in eadem: postmodum vero quandoque absentabat se pro iuribus, & rationibus ipsius præposituræ prosequendis siue procurandis: dubitabat idem præpositus, vtrum per huiusmodi absentiã periurium incurrisset. consultus Papa respõdet eidem, quòd si nõ absentet se in fraudem dũ ipse prosequitur iura ecclesiæ suæ, non debet dici absens, sed residens: & ita periurium non incurrit. Nota quòd qui absens est pro vtilitate ecclesiæ suæ, præsens reputatur, & iuramentum illud extenditur ad hoc, quòd qui vtilitatem ecclesiæ suæ procurat, præsens esse dicitur. Item fraus nõ admittitur in iuramẽto.

¶ *Glo. seq. alleg. duas cõcordantias: & ponit tria similia.*

m ¶ *Residens.*] Quando quæ cẽsetur residens qui nõ est, vt hic, & §. c. pxi. sic ff. de capti. & postli. reu. l. retro dicitur. quando quæ dicitur præsens, qui in hortis est. ff. de procur. præsens. & qui est in eadẽ prouincia, pro præsente reputatur. C. de præscr. long. temp. l. vlt. sic quãdoque fingitur monachus q̃ nõ est [b] arg. §. de regula. vidua. & 27. dist. qđ interrogasti.

¶ *Glos. seq. allegat duas cõcordantias, ponit tres casus similes, interserit argumentum, cui assignat contrarium.*

n ¶ *Periurium.*] Vide qualiter benigne interpretatur iuramentum, ne de periurio notetur §. ſ. de testib. cum tu. ita tamen quòd fraudulenter se non absentet: quia tunc periurium incurreret §. ſ. de sent. excom. relatum. & si esset in seruitio episcopi, periurium nõ incurrit. §. eo. decẽtero. quia pro præsente censetur, quia ecclesiæ tũc seruire intelligitur. 7. q. 1. scire. & idem esset si reuocaretur à Papa : quia eius auctoritas in iuramento illo intelligitur excepta. §. c. proxi. & supra de iureiur. venientes. & 9. q. 3. per principalem. Item habes hic argu. quòd iuramentum extenditur ad ea de quibus dictum non fuit vel cogitatum. Arg. contra supra de iureiu. c. pen. [c] Item quod pro negotio ꝓprio pót esse absens, nec incurrit periurium. supra de iureiu. petitio. & 2. q. 1. prohibentur: vbi milites propter iuramentum accusare prohibentur: tamen non obstante iuramento causam suam vel suorum prosequi possunt. in hoc enim iuramento exceptum intelligitur propriũ factũ, quia in generali sermone persona loquẽtis intelligitur excepta. C. de solu. inquisitio. & ff. de cond. & demon. qui hæred. §. Plautius. quia ordinata charitas à sei ipso incipit. 23. q. 5. si non licet. & de pœ. dist. 3. qui vult.

Vm dilectus.] Primo ponitur dictũ, Secundo eius ratio: ibi, *Cum.*

CASVS. Canonici Meten. talẽ fecerũt cõstitutionẽ in ecclesia sua, q̃ in absẽtia sua nihil pciperẽt: magister O. eiusdẽ ecclesiæ canonicus existens in curia Romana in seruitio domini Papæ, petebat ab eis beneficium suum, sed ipsi occasione dictæ constitutionis, illud denegabant: mandat Papa canonicis Meten. quatenus, non obstante illa constitutione, quæ facta est contra absentes, debeant eidem magistro assignare fructus præbẽdæ suæ, existenti in seruitio domini Papæ quia illi qui in seruitio domini Papæ cõmorãtur, non debent gaudere

minori prærogatiua, quã illi qui in ecclesia cõmorantur: quia per ipsos præsentium negotia fæpius promouentur, istud intelligo de gratia q̃ mandat dari beneficium non obstãte illa constitutione. Nota quòd qui est in seruitio domini Papæ, ecclesiæ suæ deseruire dicitur.

a Idem Hosted die contra si constitutio simpliciter continet ius cõmune, per decr. infra de resc. & per ea quæ no. de const. c. 1. li. 6. Ioa. And.

† Vide l. sed & reprobari. §. pen. & ibi Bal. ff. de excu. tut.

a ¶ *Constitutione.*] Nisi hoc dictum fuisset, non valuisset rescriptum [a] supra de rescrip. constitutus. supra de offi. deleg. ex parte. & infra. de decimis, ex multiplici.

¶ *Gl. se. quærit, & soluit.*

b ¶ *Fructus.*] Nunquid victualia, quæ tantum præsentibus consueuerũt dari, debent habere nota. §. eo. de cætero. & infra tit. prox. non licet. nã si de illis Papa intellexisset, mandasset vt tamquã vni ex residẽtibus prouideretur eis. infra de verb. sig. olim. arg. supra de translatio. inter corporalia. infra de deci. ad audientiam. & C. de cadu. tol. l. vnica. §. si vero nemo. in fi. arg. C. de rei vxo. actio. l. vnica. §. sciendum.

c ¶ *Cum familiares.*] Nã & ipsi pars corporis eius esse intelliguntur. 6. q. 1. c. si quis cum militibus. versi. nã & ipsi. C. ad Jeg. Iul. maiest. quisquis.

d ¶ *Obsequiales.*] Ex eo enim eorum conditio deterior esse non debet, immo tunc gaudent priuilegio, quia excusantur à tutela. ff. de excu. tu. iurisperitos. & C. eo. tit. l. vlt. Et sic dicuntur præsẽtes qui in seruitio Papæ sunt: sic etiam qui in seruitio episcopi sunt. supra eo. de cætero.

Ad audientiã.] Duæ sunt partes. Secunda: ibi, *Decernimus.* Ab.

CASVS. Canonici Meldenſ. quandam constitutionem fecerunt iuramento interposito confirmatam, quòd canonici nihil perciperent nisi cum in ecclesia residerent, illis exceptis, qui propter infirmitatem excusarentur, & qui essent in seruitio Apostolicæ sedis: episcopus q̃que habebat aliquos in seruitio suo de canonicis, & capitulum occasione illius constitutionis subtrahebat illis fructus præbendarum suarum, & ita episcopus nõ poterat eos habere quando volebat, vel sibi expediebat: peruenit hoc ad notitiã domini Papæ & super hoc statuit Papa, vt duo de canonicis existentes in seruitio episcopi integre percipiant fructus præbenbarum suarum, quia absentes dici non debent qui in seruitio episcopi commorantur. Nota, q̃ qui infirmus est quasi deseruire intelligitur, vnde integre percipit præbendã. Iteé non dicitur absens qui in seruitio episcopi vel ecclesiæ cõmoratur.

c ¶ *Constitutio.*] Isti cõstituerunt quod ius commune statuit, & iuraueruntseruare ius commune. absentes enim nihil percipere debent, nisi sit de consuetudine approbata. supra. de consti. cum omnes.

¶ *Glo. seq. cum seq. iustificat duos casus exceptos.*

f ¶ *Infirmitas.*] Hoc ipso satis puniuntur, quia non debet addi afflictis afflictio. 7. q. 1. cum percussio. & infra de cleri. ægro. c. 1. & cap. ex parte [b] non enim debet ei pœna in culpam verti. dist. 5. c. 1. in fine. & cap. ad eius vero. immo potius est miserandum & compatiendum. 3. q. 9. indicas. & infra de censi. licet. nec duplici damno debet aliquis afficiri. ff. de iur. dot. l. iure succursum est. & ff. de condi. ob cau. si pecuniam. §. fed si acceperit. vnde prælatus infirmus non repellitur, sed datur ei coadiutor. 7. q. 1. quamuis. & famuli ægri, quos curamus, nobis seruire intelliguntur. ff. de ſta. li. 3. §. Stichus. & tempore infirmitatis pascendi sunt. ff. commo. in rebus. §. possunt.

b Concor. l. diuus Marcus in pri. ff. de offi. præfid. & l. ſi idem. ff. de iuris. om. iud. Ioan. And.

g ¶ *In Apostolicæ.*] Et si hoc non fuisset appositum, nihilominus intelligeretur, quia præsens censetur. supra ca. proxi. & supra eo. ex parte. vbi absens præsens censetur, nec periurium incurrit: vt infra, vbi dicit, cũ absentes dici, &c. & eius auctoritas semper intelligitur excepta. supra de iureiur. venientes. ff. ad munici. Imperatores. & supra. eo. ex parte. 2.

¶ *Glo. seq. recitetur per q. an plures quàm duo.*

h ¶ *Vt duo.*] Per hoc intellige. supra eo. de cætero, vt duo ex canonicis possint esse in seruitio episcopi, ita q̃ non priuẽtur beneficio suo interim. si vero plures essent, priuarentur, ex eo q̃ concedit de duobus, intelligitur prohibere de pluribus. arg. 25. dist. qualis. & supra de præsum. nonne. & credo hoc statutum fuisse, ne in fraudem hoc aliqui procurẽt: & ecclesiæ seruitium diminueretur propter illorum absentiam: & ex hoc videtur, quod vltra duos non posset cogere episcopus vt in seruitio suo essent.

¶ Gregorius ix. patriarchæ Antiochiæ Apostolicæ sedis legato.

¶ *Si ecclesia patitur ministrorum defectum, priuilegiati super absentia per subtractionem prouentuum redire coguntur. h. d. Et est bonus textus: & potest multum practicari.*

CAP. XVI.

CVm † ad hoc sint ecclesiastica beneficia deputata : & infra. ¶ Sane nobis innotuit, quòd ecclesia Antiochena †, multis ex seruitoribꝰ eius absentibus, est fere destituta l ministris: Vnde mandamus, quatenus non obstantibus m Apostolicis indulgentiis n †, & prædecessorum tuorum licentia o, ab sentes canonicos & assisios p reuoces ad residendum † in ecclesia supradicta: & si non venerint q, tu de ipsorum beneficii dum absentes fuerint, ipsi ecclesiæ facias congrue deseruiri †, in vtilitatẽ eiusdem, quod ex præfatis beneficiis superfuerit, conuertendo.

¶ Idem.

¶ *Priuatur beneficio clericus non residens si monitus non redeat, nec iustã excusationem alleget. h. d. & est casus notabilis.*

CAP. XVII.

CLericos †, in ecclesiis, tuæ iurisdictionis beneficia, quæ residentiam exigunt assecutos, si ad alterius diœcesim latis suis, quamuis indulgentia Papæ sint muniti. Item ex causa cessat sue perditur priuilegium.

l ¶ *Destituta ministris.*] Hæc est iusta causa reuocandi eos: vt 21. q. 2. placuit. & quia in eo manere deberent, in quo vocati sunt. ea. causa. q. 1. c. 1. & 70. dist. sanctorum.

¶ *Glo. seq. reci. per quæstionem.*

m ¶ *Non obstantibus.*] Nisi hoc diceretur, non posset illos prætextu istarum litterarum reuocare, cum de indulgentia concessa non faceret mentionem c. §. de præscri. veniens.

n ¶ *Indulgentiis.*] Similis reuocatio est §. de deci. suggestum.

o ¶ *Et prædecessorum tuorum licentia.*] Et si de hoc non fuisset facta mentio, nihilominus valuissent litteræ : quia indulgentia non extendebatur post mortem illorum, vnde statim expirauit, cum in præiudicium ecclesiæ nil facere possit: quod si fecerit, successor poterit reuocare. §. de do. c. 2. & penult.

p ¶ *Assisios.*] Vocat assisios beneficiatos, qui non sunt canonici, qui seruire debent ecclesiæ, nec vocantur ad communes tractatus cum canonicis. & dicuntur assisij quasi assidui. in multis ecclesiis sunt plures tales, qui mansionarij dicuntur.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

q ¶ *Venerint.*] Arg. contra. §. eo. inter quatuor. & c. ex tuæ. & §. de app. peruenit 2. & 7. q. 1. præsentium. vbi ex toto priuantur si non reddeant ad terminum sibi præfixum. Hic Papa mitius voluit agere cum eis propter indulgentiam, vnde non priuantur ſtatim, sicut illi qui non habent indulgentiam. §. c. proxi. & satis priuantur, quia beneficia eis subtrahuntur ex toto : vt sic indirecte fiant volentes per amissionem beneficiorum. sic §. de ætat. & qualit. quæris. tamen si diu perdurarent in sua contumacia, poterit illos ex toto priuare per iura prædicta. §. c. proxi.

Lericos.] Non diuiditur. Abbas.

CASVS. Quidã clerici assecuti sunt bñficia, quæ requirũt residentia in ecclesiis diœce. suæ. Isti clerici transibant ad alienã diœcesim causa moràdi sine licentia sui epi⁹. Postulatus Papa quid de talibus sit agendũ, Respõdet q̃ si moniti nõ redierint ad terminũ sibi datũ, spoliã di sunt

† Et quatenus hic videtur indicare beneficia etiã simplicia residentiam. postulare, vide Cardinalem clemen. 1. de foro cõpe. q. 12 & 13. & Felinum in c. dilectus filius. fu. ra de rescrip.

† Anthiochiæ.

† Vide l. 2. & ibi Bal. ff. ne quid in loco pub.

† residentiã.

† deseruire.

† Vide Ancharanum consil. 8. & Lapum allegat. 116. Ad de Burchardũ. lib. 1. decretorum c. 74. 75. & seq.

e Putat Egid. hoc verum quãdo tempore indulgentiæ impetratæ ecclesia non patiebatur ministrorũ defectũ, vel patiebatur. & de hoc fuerat expressum in indulgentia, aliàs putat indulgentiã nõ valuisse à principio data in præiudicium tenor me diuini cultus. supra de constit. ex parte. Io. And.

Universidad de Deusto
Biblioteca

di sunt ecclesiis illis, nisi ostenderint rationabilem causam quare non possint redire. Nota, quòd qualitercũq; clerici sint absentes de licentia vel sine prælati sui, semper vocandi sunt antequá procedatur cõtra eos. Ité si causam rationabilé ostendãt, quare venire nõ pñt, non puniũtur.

a ¶ *Licentia.* Sine licẽtia absque licentia a tua morandi causa transierint, liceat tibi si moniti non redierint b, dictis beneficiis (nisi excusationem c rationabilem ostenderint) spoliare.

†Hoc concilĩ nondũ reperi, sicut pleraque alia.

†Cap. 1. eo. tit. in 1. compil. Et de materia vide B. Thomã. 2. 2. q. 185 art. 6. & 7. & Sotum. lib. 10. de iust. & iure. q. 4. art. 1. & seq.

†Lib. 11. epistola 29. siue 31. c. 31. indict. 6. registri. & c. 3. eod. tit. in 1 compil. & vide l. actione. §. Labeo. ff pro socio.

†beneficia.

†Videtur sumptum ex Authen vt determinatus sit num. cleri. §. in aliis autem.

†Cap. 2. eo. tit. in 1. compil. Adde qđ circa hoc sanciuit cõcilium Trident. sessio. 21. de reformat. cap. 2.

b ¶ *Redierint.*] Nota, qp clericus siue de licentia sui episcopi, siue sine licẽtia sit absens, prius est monendus vt redeat, q̃ priuet beneficio suo, vt hic patet. & 3. eod. inter. & ca. ex tuę. Super hoc tamen distingue c quia aut habet ecclesiã pro derelicto, aut non. Si habet eã pro derelicto, puta qa contraxit matrimoniũ, vel factus est miles, vel ioculator cũ de hoc constiterit, episcopus statim potest ecclesiã illius alij conferre. 3. de cle. cõiug. c. 1. & 63. dist. si quis. Vel si recepit aliam ecclesiã habẽtem curã animarũ, cum prius talẽ haberet. 3. tit. proxi. de multa. Si vero nõ habet eã pro derelicto, monendus est: si cõparet, tunc fiat prout hic dicit: si non comparet, quia vagabundus discurrit, tũc fiat quod dicitur 3. eo. ex tuæ. De hac materia plenius dictum est supra vt lit. non contest. quoniam frequẽter. §. porro. ver. si vero.

c ¶ *Excusationem rationabilem.*] Puta, quia erat infirmus, quare venire non potuit. 7. q. 1. præsentium. vel quia habet ibi capitales inimicitias, ita quòd illuc venire non audet. 3. de elec. bonæ 2. vel alia quacunque iusta causa a, itaquòd venire non possit: tunc si procederetur contra ipsum, non præiudicaretur ei. arg. sup. de test. in nomine Domini. Et arg. est hic semper rationem esse reddendam de omnibus. sic supra de rescrip. c. si quando.

a Puta interperies aeris, vel timor mortis. 74. dist. quorundam. de renun. ad supplicati, vel factio pontis, vel simi. & habes exẽpla. ff. si quis cautio. l. 12. vel Papalis indulgentia. supra c. proxi. secundũ Host. Ioan. And.

b Vel de ipsis dignitatibus & præbendis, vt magis faciat ad titulum.

TITVLVS V.

De præbendis & dignitatibus.

¶ Ex concilio Pictauien. †

¶ In bonis ecclesiæ non succeditur iure consanguinitatis.

CAP. I.

VT †nullus d de clero, siue de populo, ecclesiastica bona †iure cõsanguinitatis e sibi requirat habenda.

¶ In corpore canonum †.

¶ Non licet episcopo aliquem ordinare sine titulo.

CAP. II.

NOn †liceat vlli episcopo ordinare clericos f, & eis nullas alimonias præstare: sed duorum alterum eligat: vel non faciat clericos, vel si fecerit, det illis vnde viuere g posint.

¶ Grego. † Anthemio subdiacono.

¶ Bona ecclesiarum cõmunia sunt. nec debet quisquam tamquam propria sibi vendicare.

pro his qui sunt in sacris ordinibus. infra eo. cum secundum Apostolum.

¶ Glo. seq. signat contrarium, & soluit.

g ¶ *Viuere.*] Arg. contra 70. dist. c. 1. & 2. Illud corrigitur in odiũ c episcoporum. infra eod. cum secundum Apostolum.

c Id est, in pœnam, vt alibi expositum est.

CAP. III.

RAtio nulla permittit, vt quod pro communi vtilitate datum esse cognoscitur, propriis cuiusquam vsibus applicetur h.

¶ Al ex. iij. in concilio Lateranen. †

¶ Qui ordinauit aliquem ad sacros ordines sine titulo, non habentem de suo vnde viuat, prouidere tenetur ei de suo, donec aliquem titulum fuerit consecutus.

CAP. IIII.

EPiscopus si aliquẽ sine certo titulo, de quo necessaria vitæ percipiat, in diaconum i vel presbyterum ordinauerit: tamdiu ei necessaria k subministret, donec in aliqua ecclesia ei conuenientia stipendia militiæ clericalis assignet: Nisi talis ordinatus de †sua vel paterna hæreditate subsidium l vitæ possit habere.

¶ Idem in eodem †.

¶ Non debent episcopi permittere quẽ plures ecclesias obtinere.

CAP. V.

QVia in tantum quorundam processit ambitio, vt non duas vel tres, sed plures m ecclesias perhibeantur

†Cap. 5. & ca. 5. eo. tit. in 1. compil. & vide concilium Trident. citatũ supra c. non liceat.

†Aliàs ita: de sua paterna hæreditate, &c. quod non probo.

†Cap. 14. & c. 6. eo. tit. in 1. compil. & concordat concilium Tride. quod nouissime hæc roborauit, sessio. 7. de reformat. c. 2. & 3. & sessio. 24. de refor. c. 17.

h ¶ *Applicetur.*] Id est, approprietur. s. vt tãquã proprium reputet quod est ecclesiæ. & sic non obuiat quod hic dicitur, diuisioni præbendarum. sic exponitur. 25. q. 1. quę. ad perpetuam. 12. q. 1. c nulli. 6. si ergo.

Atio.] CASVS. Dicitur hic quòd nulla ratio sinit, qp aliquis propriis applicet vsibus, quod pro communi vtilitate est datum. Nota, quòd nullus ré ecclesię ita sibi appropriare debet, vt ita suam reputet, scilicet quòd possit eam alienare.

Piscopus.] Primo ponit dictum. Secũdo eius exceptionẽ: ibi, *Nisi, &c.* Abbas.

CASVS Statuit Lateranen. concilium, qp episcopi nullum debeant ordinare sine certo titulo in diaconum, vel presbyterum, & idem intellige de subdiacono: quod si fecerint, tamdiu ministrent illi necessaria, donec in aliqua ecclesia sibi conueniens beneficium assignent, nisi de sua vel paterna hæreditate subsidiũ vitæ possit habere. Not. qp nullus debet ordinari sine certo titulo: & si ordinatus fuerit, debet ei ordinator prouidere. Item ad titulum sui patrimonij potest quis ordinari.

i ¶ *Diaconum.*] Idem est de subdiacono. ĩ. eod. cum secundum. & idem videtur de minoribus ordinibus. supra eo. c. non liceat.

K ¶ *Necessaria.*] Consideratis facultatibus ecclesiæ & dignitate ipsi clerici. arg. ff. de ali. & cibaria. leg. cum alimenta. & ff. de iu. dot. quæro. & supra de vi. & hone. cle. quoniam. & ff. de vsufru. sed & si quid. §. 1. & infra eo. de multa.

l ¶ *Subsidium.*] Innuitur hic quòd aliquis sine titulo ecclesiastico possit ordinari, ex quo habet de suo vnde viuere possit. & est verum. ĩ. eod. tuis. & facit ad hoc 12. q. 1. illi qui. & 16. q. 1. c. vlt. & 1. q. 2. clericos. & c. seq. quia intelligitur ordinari ad titulum sui patrimonij, & talis censetur in persona & rebus gaudere priuilegio clericali. 12. q. 2. ecclesiarũ seruos. & 16. q. 1. sunt d. quia de foro ecclesiæ factus est, licet non habeat ecclesiam.

d Concor. tex. in l. 2. C. de epis. & cler.

Via in tantum.] Primo ponitur excessus. Secundo prouisio: ibi, *Per fratres.* Abb. Sicu.

CASVS. Quidam ambitione ducti nolunt esse contenti vna vel duabus ecclesiis, aut etiam tribus, sed quotcunque possunt, acquirunt, cum etiam duabus seruire non possint: præcipit Lateranen. concilium, qp ambitio istorum corrigatur per epos in quorum iurisdictione clerici constituũt, & de beneficiis istorum quæ obtinẽt ɔ canones, & periculum animarum inducunt, prouideatur pauperibus clericis, qui ecclesiis valeant deseruire. Nota, quòd nemo potest habere duas ecclesias sine periculo aiæ, nisi dispensatiue per Papam. Item indigentibus, & de seruire volentibus debent ecclesiæ conferri,

¶ Glossa sequens quærit & soluit.

m ¶ *Plures.*] Quid iuris sit de hoc, plene dr ĩ. de elec. dudum 2. Sed quid si aliquis habeat plura beneficia per dispensationem, nunquid vocabitur ad capitulum vtriusque ecclesiæ pro negotiis siue electionibus? Credo qp sic, si est in tali loco vnde commode vocari possit nisi consuetudo ecclesiæ approbata faceret in contrarium: quia ex quo cum eo dispensatur in ecclesia, per consequens in omnibus accessoriis dispensatur. & sic seruatur ĩ. de elect. in Genesi: & coram vno episcopo conuenietur tñ de his quæ ad vnam pertinent ecclesiam: sicut cõuenitur quis rõe possessionis vbicũque res sit, rei vendicatione, licet non habeat domicilium. C. vbi in rem act. l. vlt. & supra de fo. compe. fane. & c. fin. Et sic qui habet duas ecclesias in diuersis episcopatibus vtrobique intelligitur habere domicilium. argu. supra de rescript. dilectus filius. 2.

a ¶ *Nec*

a ¶ *Nec duabus.*] Sic supra tit. proxi. cap. quia nonnulli. & 16. q. 1. ca presbyteros.

b ¶ *Canonibus.*] Quos habes 70. dist. ca. sanctorum. & 21. q. 1. ca. 1. per totam quæstionem.

c ¶ *Animarum.*] Nisi per dispensationem obtineant illas: vt supra de elect. dudum 2.

†hæc

†Vox, præbendarum, non est in antiquis, nec in concilio.

Vm teneamur.] Nõ recipit congruam diuisionẽ. Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis habens sufficiens beneficium, impetrauit literas pro alio bñficio in alia ecclesia obtinendo, nec fecit mentionem de beneficio quod habebat: quæritũ fuit à Papa vtrũ teneretur ille cui literæ diriguntur, prouidere illi auctoritate illarum literarum? Respondet Papa, si mandatum nostrũ receperis super prouisione illius qui habet aliud sufficiens beneficium, patienter sustinebimus, si non feceris qđ mandamus, nisi de beneficio suo in literis nostris fiat mentio, vel si non potes ei prouidere sine scandalo. Nota, qp oportet mandatum dñi Papæ adimplere, nisi subsit rõ non adimplendi. Item si quis habens beneficium competens, literas impetrauerit ad aliud obtinendum: nisi fecerit mentionem de alio bñficio, non valent. Item propter scandalum multa sunt dimittenda, quæ aliàs fieri deberent.

d ¶ *Aliud beneficium.*] Et ita si qs habeat aliud beneficium, potest excipi ɔ eum. ĩ. de rescript. cum adeo. &c. si proponente. vbi de hac materia plene tractatur, nisi excipiés similiter habeat plura bñficia. ĩ. de excepti. cum ecclesiasticæ.

†Cap. 8 eo. tit. in 1. compil. & post concilium Lateranen. par. 30. cap. 2. Et vide Imperator. per Bart. ff. ad Trebel.

†In omnibus manuscriptis ita: aut si nõ potes ei sine graui scanda lo prouide re: æquanimiter sustinemus, &c. in vno, sustinebimus.

†Cap. 9. eo. tit. in 1. compilat. & post concilium Lateranen. sub Alexan. iij. par. 30. c. 3.

¶ Glo. seq. arg. à contrario, & illud determinat.

e ¶ *Commode sustentari.*] Ergo videtur quòd si non potest commode sustentari, non oportet fieri mentionem: quod satis videtur æquũ. Sed tutius est quod de ipso faciat mentionem, quantuncunque sit modicum: quia vi doloue tacuisse, vt citius obtineat literas, quia simpliciter se clericum appellauit. Si vero dixisset se nullũ bñficium assecutum, cũ habuerit tenue, non valent literæ ĩ. de rescr. si proponente aliquo.

ADDITIO. Vide cap. si motu proprio. eod. tit. [lib. 6.]

¶ Glo. seq. cum sequenti elicit duo argumenta.

f ¶ *Si non potest.*] Arg. id solum fieri posse quod cõmode vel iure fit, etiam sine scandalo. ff. de verb. sign. l. nepos. ff. de vsu & hab. l. non aliter a. 22. q. 2. faciat homo. Et sic propter scandalum quandoque recedit à iure. arg. supra de cleri. coniu. cum olim.

g ¶ *Æquanimiter.*] Arg. quòd mandatum superioris non est necesse adimpleri vbi ratio non adimplendi potest reddi: argu. supra de rescrip. si quando. arg. supra tit. proxi. ca. vlt.

haberet, cum nec duabus a possint debitam prouisionem impendere: Per fratres & coepiscopos nostros hoc †emẽdari præcipimus: & de multitudine [præbendarum †] canonibus b inimica, quæ dissolutionis materiam & euagationis inducit, certumque continet periculum animarum c, eorum qui ecclesiis deseruire valeant, indigentiam volumus subleuari.

¶ Idem.

¶ Ad mandatum Papæ non tenetur quis prouidere illi, qui beneficium in literis tacuit, vel cui sine scandalo prouideri non potest. h. d. Et in vltimo est iste textus semper menti tenendus.

CAP. VI.

CVm †teneamur: & infra. ¶ Si mandatum nostrum pro alicuius prouisione receperis, qui aliud beneficium d habeat, de quo valeat commode sustentari e: nisi forte in literis ipsis de hoc mentio habeatur: aut †si non potest f ei sine scandalo prouideri, æquanimiter g sustinemus, si pro eo mandatum nostrum non duxeris exequendum.

¶ Idem.

¶ Habẽs plures ecclesias, alterã eligere, & alteram dimittere compellitur.

CAP. VII.

REferẽte †I. presbytero accepimus, quòd cum duas

a Sequitur: mulier hospitem recipere potest, quòd si is sit qui honeste cũ ea quæ vsum habeat, habitaturus sit. Ioan. And.

haberet ecclesias, archidiaconus tuus ipsum altera spoliauit, & cuidam presbytero G. nomine assignauit h eandem. prædictus autem I. sentiens se in hac parte grauari, ad metropolitanum, videlicet Remen. archiepiscopum appellauit i. Cumque de mandato eiusdem archiepiscopi, in prædicta ecclesia restitutus fuisset, præfatus archidiaconus eundem I. eo quòd ad præsentiam suam vocatus venire contempsit, vinculo excommunicationis astrinxit k. ¶ Nos †autem ipsum à sententia qua tenebatur, facientes absolui, tibi mãdamus, quatenus præscripto l. de prædictis † ecclesiis, vna, quam voluerit l, relicta, alteram præfato G. si ecclesiam non habet †, non differas assignare. alioquin ipsam alteri personæ idoneæ beneficio ecclesiastico carenti m, incunctãter assignes.

¶ Idem in concilio Turonen †.

¶ Præbendæ & dignitates nõ debent diuidi, nec etiam permutari.

CAP. VIII.

MAioribus † ecclesiæ beneficiis in sua integritate manentibus, indecorum nimis videtur vt minorum clericorum præbendæ patiantur sectionem. Idcirco vt sicut in magnis, ita quoque in minimis n mem-

h ¶ *Assignauit.*] Quod hic dr, videtur de iure cõi spectare ad episcopum 16. q. 7. c. nullus. & 3. de offi. archi. c. cum satis. nisi hoc habeat archidiaconus de consuetudine præscripta. arg. ĩ. de excess. præla. c. 2. & 3. de offi. archidiac. ca. vlt.

ADDITIO. De hac materia quære 3. de offi. ordi. pastoralis.

¶ Glo. seq. allegat concordantiam, signat contrarium, & ibi remittit. opi. ponit Lauren. quam reprobat.

i ¶ *Archiepiscopũ appellauit.*] Et sic omittitur medius. sic ĩ. de no. ope. nun. significantibus. Arg. contra 3. de appel. dilecti filij Prior. Dic vt ibi Lau. dixit, quòd ideo quia omisit medium, nõ tenuit appellatio: vnde postea tenuit sententia excõicationis lata ab archidiacono in psbyterũ. sed hoc nõ est verũ, quia appellatio illa finita erat postquam fuit restitutus sacerdos in pristinũ statum: & de consuetudine appellatur ab archidiacono ad archiepm b: sed archidiaconus post illam restitutionẽ iterũ vocauit presbyterũ ad se: & quia non venit ipsum excõicauit: & sic tenuit sua non obstante appellatione, qđiu terminata erat & finita.

k ¶ *Astrinxit.*] Sic patet, qp archidiaconi possunt excõicare. ĩ. de eo qui furt. ord. rece. cap. 1.

¶ Glo. seq. obiicit. ponit opi. Alani, quam ipse reprobat.

l ¶ *Quam voluerit.*] Iste volebat vtranque tenere, sed videtur quòd vtraque debuit spoliari. 7. q. 1. si quis episcopus. quod cõcedebat Alanus, & dispensatiue reseruatur ei altera: quod non credo, quia illud decretum specialiter loquitur in episcopo: & licet non debuerit iste recipere secundam, tamen non debebat propterea perdere vtranque secundum illa tempora, sed alteram tantum: vt infra ca. præterea. hodie vero illud verum est, quòd qui recipit secundam habentem curã animarũ, cum prius talem haberet, ipso iure vacat prima: & si vtranq; retinere contenderit, spolietur vtraque. infra eod. de multa. alias nihil adiiceret constitutio illa.

m ¶ *Ecclesiastico carenti.*] Arg. quòd qui habet vnum beneficium, nõ potest obtinere secundum, vel literas impetrare, nisi de primo faceret mentionem. supra ca. proxi. & supra de rescrip. cum adeo. & ca. si proponente. quia habenti dare, nihil aliud est quàm perdere. vt 1. q. 2. pastor. nisi per dispensationem. supra de elect. dudum 2. & qui vnum beneficium habet, non reputatur idoneus ad aliud. infra eo. super.

Maioribus.] Prohibetur diuisio præbendarum, & permutatio dignitatum. In prima ponitur causa prohibitionis. In secunda prohibitio: ibi, *Idcirco.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam plati bñficia minorũ clericorũ diuidebant in plura bñficia, maioribus bñficiis in sua integritate manentibus: cõcilium Turon. videns qp hoc erat iniquũ, statuit qp ecclesia seruet vnitatem sine aliqua sectione in minoribus bñficiis sicut in maioribº, vt de cætero nulla fiat diuisio pbendarũ, aut etiã dignitatũ permutatio. Nota qp ad vnã pbendã plures eligi nõ possunt: & si fiat, nõ valet. Ité idẽ iuris est in minoribº, sicut in maioribº. Ité pbẽda diuidi nõ debet. Ité permutatio dignitatũ fieri nõ debet, qđ verũ est sine auctoritate superioris.

¶ Glo. seq. arguit ad duo.

n ¶ *In minimis.*] Arg. qp idem iuris est in paruis quod in magnis. 14. q. vlt. ca. vlt. supra de appel. ca. de appellationibus. & ita magnum iudicabis vt paruum. supra de iudi. nouit. Item est arg. quòd idẽ est iuris in parte quod in toto. arg. 1. q. 1. si quis episcopus. Ber.

b Hoc placet Hostiẽsi qui dicit se scire qp archiepiscopus Remen. talibus consuetudinib' vtitur. allegde appel. Roma. li. 6 Ioan. And.

†Aliàs ita: Nos autem à sententia qua detenebatur eũ facientes, &c.

† præscriptis.

†habeat.

† Vide Antonium Augustinum in notis antiquæ collectionis loco mox citando ex 1. cõpilatione.

† Cap. 10. eo. tit. in 1. compilat & post concil. Lateranen. par. 30. cap. 4. Et de materia vide Ioannẽ Ananiam in c. audiuimus. infra de collu. & plene per Bellamerã. tract. de permutatione beneficiorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Diuisionem.*] Sine iusta causa. infra eo.cum causa. Ex iusta causa potest vna præbenda diuidi in duas cum vacat, si facultates sufficiant. infra eod.ca. vacante. arg. infra eo. significatum. & infra de eccl. ædi. ad audientiam. & sic erunt duo iura, sed duo ad vnam præbendam eligi nō possunt, vt vnus vnam medietatem habeat, & alter alteram, vel quòd vnus expectet quousq; alia vacabit, immo talis electio est casanda. J. eo. tuæ fraternitatis. & c. delicto. Ber.

† Vide l. cui pacto. per Bart. ff. de ser. expor.

b ¶ *Dignitatum permutationem.*] Permutatio dignitatū, aut etiā præbendarum, sine auctoritate superioris fieri non potest: quod si fecerint, eisdem sunt spoliandi. J. de re. permutatio. cum olim. nisi dispensatū fuerit cum illis. infra eo. tit. c. cum vniuersorum. superior vero si viderit expedire hoc facere potest: vt infra eo. tit. quæsitum. Bern.

† Cap. 11. eod. tit. in 1. compilat. Et nū hodie sit correcta hæc decretalis per c. 2. de concessio. præben. lib 6. vide ibi per glossam. adde Decium in 1. ex parte 1. supra de offi. deleg. & Felinum in c. nonnulli. supra de rescript.

Elatū.] Præmittit & submittit causas mādati, ipsum mādatum inferendo. Abbas.

CASVS. Archiepiscus Cātuarien. instituit in ecclesia sua magistrum Iacobum in canonicum & in fratrem, & promisit eidem conferre primam præbendam, quæ in ipsa ecclesia vacauerit: & assignauit eidē aliquam portionē, quousq; præbendam integram conferret eidem: Sed cum postmodum in ecclesia ipsa præbēdæ vacassent, archiepus non adimpleuit suam promissionem: vnde iste Iacob[b] accessit ad Papam, & exposuit ei qualiter archiepus se habuerat erga eum. Scribit Papa archiepo dicēs, q; postquā dictus Iacobus est institutus canonicus in ipsa ecclesia, & promisit ei dare præbendam primo vacaturam, dignum est, vt integram debeat habere præbendam: vnde mandat ipsi archiepiscopo, quatenus si dictus Iacobus fuerit in ecclesia canonice institutus, & in choro & capitulo & aliis, quorum communis est vsus, habet sicut canonicus potestatē, ei præbēdam si qua vacat, vel quam primo vacare cōtigerit, assignet, secundum quod ipse promisit: quia inconueniens est, vt præbenda careat, qui in canonicū est receptus. Nota, quòd aliquis potest recipi in canonicum, & vacaturam expectare præbendam, ita tamen quòd aliquid percipiat, vt hic percipiebat. Item promissum adimplendum est. Item qui est canonicus receptus, non debet carere præbenda.

† Vox diœcesis, deest in quibusda antiquis.

a Concor. tex. in l. 1. & ibi Bart. ff. de pac. & ff. ad l. Fal. l. fin.

c ¶ *In promissis.*] Arg. q; ea quæ promittuntur, sunt opere adimplenda. supra de pact. qualiter. & 12. q. 5. qua Ioannes. & 32. q. vlt. c. fi. [a] Sed vī quòd talis promissio non teneat, quia beneficium non potest promitti, vel cōcedi antequam vacet. J. de concessio. præben. & eccl. non va. nulla. Sol. dicas q; hæc promissio licita fuit: quia hic primo receptus fuit in fratrem & canonicum; & eo pure recepto, promisit ei eps conferre primam præbendam vacaturam, & hoc non est ꝯ ius, immo ad hoc tenebatur eps de iure, quia eo ipso q; dedit canonicatum, per consequens obligauit se ad præbendam etiam sine promissione expressa: quia alterum sine altero diu esse non potest. 1. q. 3. si quis obiecerit. ff. de decurionibus, Herennius. vnde iste taliter institutus potest agere contra epm, vt conferat ei præbendam in ecclesia illa in qua est receptus: vt dicitur in fine. Promissio vero siue collatio beneficij non vacantis nulla est, & sic loquitur capitulum. J. de concessione præbend. nulla. & c. relatum. & capitulo, ex tenore. & iste nullam habet petitionem ex tali promissione, seu collatione.

d ¶ *Vacauerit.*] Arg. contra. infra eod. dilectus filius. ibi soluitur.

e ¶ *Liberaliter.*] Immo vī q; ex necessitate, quia eps non habet liberalitatem necessariæ electionis. arg. ff. de leg. 2. vnum ex familia. & in necessitate non est liberalitas. ff. de adimen. lega. l. rem legatam. & ff. de donatio. inter virum & vxo. si quis pro vxore. quia nec eam potest sibi retinere. supra de offic. archipresby. vt singulæ. Sol. Liberalitas est vt ei prouideat sine coactione: & licet necesse habeat cōferre beneficium, non tamen habet necesse conferre isti vel illi: & ita si conferat tibi gratiam facit, cum eam tibi non teneatur conferre & sic liberalitas & necessitas circa diuersa referuntur, sed hic necesse habebat conferre, cum iam esset institutus, & promiserit ei conferre primam præbendam, quæ vacaret ibidem.

Varitiæ.] Primo ponitur excessus, Secundo correctio. Secunda: ibi, *Ideoque.* Abbas.

rum diminuere non possunt, respectu portionis, quæ debetur rectoribus, seu vicariis, nec parochias diuidere.

CAP. X.

AVaritiæ †, quæ est idolorum [f] seruitus: & infra. ¶ Intelleximus quòd in ecclesiis vestris, de quibus certas pensiones consueuistis percipere, portiones [g], vel antiquos redditus [h] minorastis, quos nonnulli clerici ecclesiarum ipsarum olim habuisse noscuntur; & infra. ¶ Ideoq; mandamus, quatenus si quas portiones, vel antiquos redditus clericorum sine cōsensu archiepiscopi vestri minuere, vel parochias diuidere præsumpsistis, ad integritatem pristinam reuocetis.

† Cap. 12. eod. tit. in 1. compilat. & post concil. Lateran. par. 13. c. 1.

Idem præposito & capitulo Insularum.

¶ Possunt prælatus & capitulum præbendæ vacanti honestum onus imponere, ad quod præbendarius teneatur.

CAP. XI.

SIgnificatum † est nobis, quòd cuidā sacerdoti præbendam vnam in ecclesia vestra communi voluntate dedistis, ita [i] quòd Missam de sancta Maria (nisi corporis infirmitate grauatus sit) debeat cotidie celebrare: & ecclesiam vestram, non nisi communi, tam

† Cap. 13. eod. tit. in 1. compil. & post concil. Lateran. par. 30. c. 9.

b Hanc glossam non reperio in vetustioribus exemplaribus.

CASVS. Quidam monachi & canonici regulares, ecclesiis suis certas pēsiones annuatim recipere consueuerunt: sed ipsi portiones & antiquos redditus, quos clerici ipsarum ecclesiarum percipiebant, diminuerunt, & parochias suas diuidebant sine cōsensu archiepi sui: vnde mandat Papa ꝑdictis regularibus, quatenus si quas portiones, vel antiquos redditus clericorū sine consensu archiepi, diminuerunt, vel parochias diuiserūt, ad integritatem pristinam debeant reuocare. Nota, q; monachi, certas portiones vel redditus, quos percipiūt clerici in ecclesiis ipsorū, sine consensu diœcesani sui diminuere non possunt, vel diuidere vnā parochiam in duas. f ¶ *Idolorum.*] 28. q. 1. idololatria. & 47. dist. ca. bonorum. & in Authen. vt iudi. sine quoquo suffra. §. cogitatio. vltra med. coll. 2.

g ¶ *Portiones.*] Hoc [b] potest intelligi qñ monachi certam portionē assignant presbyteris, & totum quod supereſt appropriant vsibus suis.

h ¶ *Redditus.*] Hoc intellige, qñ monachi certam partem percipiunt, & totum aliud dimittūt capellanis: & tunc in nullo diminuere debent quod relinquunt capellanis suis, sine cōsensu archiepi sui, vel episcopi sui: & idem esset si clerici certam partem percipiunt, & monachi totum aliud: & ex eo quod dicit; sine consensu archiepiscopi, videtur quòd de consensu ipsius hoc facere possint, & diminuere, & parochias diuidere: quod verum est iusta de causa [c], infra de eccle. ædi. ad audientiam. & infra de excessib. prælatorum. sicut vnire. & 16. q. 1. præcipimus. §. sicut duo. & arg. J. de his quæ fiunt à præla. sine consensu cap. cum Apostolica. & infra de censibus. quanto. & sic possunt diuidere parochiam iusta de causa: vt patet per iura prædicta: possunt etiam redditus diminuere: puta, si ecclesiæ facultates essent ampliatæ, vt sic de augmento & monachi sentiant vtilitatem, cum huiusmodi ecclesiæ subsint eis quo ad temporalia: quia de huiusmodi videtur loqui cap. & infra eod. de monachis.

b Hanc glossam non reperio in vetustioribus exemplaribus.

c De hoc 10. dist. c. 1. dic hoc verum consentiente prælato & clericis: aliàs nō de eccl. ædifi. ad audientiā. 56. dist. satis. si nollent consentire, & iusta causa subesset, compellentur per superiorem, ad quem recurrendum est. infra de iure pat. nullus. licit etiā prælatū hoc non facere vacan. eccl. de cuius diminutione quæritur. de re. eccl. non alie. dudum. lib. 6. Ioan. And.

Significatum.] Primo ponitur ordinatio tria continens. Secundo confirmatio cum limitatione: ibi, *Quam siquidem.* Abbas.

CASVS. Quædam præbenda vacauit in quadam ecclesia: præpositus & capitulum illius ecclesiæ communi consensu & voluntate statuerunt, vt quicunque ad ipsam præbendam eligeretur, Missam de sancta Maria cotidie celebraret, nisi esset corporis infirmitate grauatus, nec ecclesiam dimitteret, sine consensu præpositi & capituli, & quòd iura illius præbendæ non alienaret: quo facto electus est quidam sacerdos ad illam præbendam: præpositus & capitulū petierunt à Papa, vt institutionem ipsius deberet confirmare: & dominus Papa ipsam confirmauit, ita quòd sacerdos ille assidue debeat officium suum impendere ipsi ecclesiæ, nisi fuerit corporis infirmitate grauatus: & quanto frequentius poterit salua honestate sua Missarum solemnia celebrare: nec liceat sibi hoc officium subtrahere illi ecclesiæ, nec ad aliam se transferre. Nota, quòd vacante beneficio potest onus imponi ipsi beneficio, dumtamen onus sit licitum & honestum. Item conditio (vt hic dicitur) locum habet in spiritualibus: sed non ita intelligitur, immo oneris est determinatio. Item sacerdos potest aliquid accipere, vt Missam celebret.

i ¶ *Ita quòd.*] Arg. consueuit hic notari, q; in spiritualibus potest interuenire pactio siue conditio, J. de elect. significasti. arg. de transl. c. 2. arg. contra, supra de pact. c. vlt. & 1. q. 2. quam pio. Sol. vt nulla sit dubitatio, sic intellige, q; nulla conditio siue pactio hic apposita fuit cum aliqua

aliqua persona, sed præpositus & capitulum vacante illa præbenda constituerunt, vt qui ad illam præbendam eligeretur, onus istud subiret, vt sic res transiret cum suo onere. ff. de pig. ac si conuenerit. §. 1. & infra de pig. ex literis. & ff. de vsufr. l. vsufructu legato. & l. si pendentes. §. pen. & opt. arg. infra vt ec. be. fine di. confe. vt nostrum. ad fi. & hæc conditio licita est & honesta pro diuino cultu apposita. Quidam etiam dicunt q; similiter posset eligi tali conditione apposita. Sed quid esset si conditio esset illicita? Videtur quòd conditione facta collatio, siue institutio teneat. arg. Instit. de hære. institu. §. hæres & pure. & infra eo. dilecto. & turpis condition pro non adiecta habetur. infra de condi. app. ca. vlt. hæc vera essent, nisi obstaret simonia. Vinc. ita arg. quòd sacerdos potest recipere pecuniam, vt celebret diuina, quia sic operas suas videtur potius locare. arg. 10. q. 3. relatum. & 12. q. 2. charitatem. &c. quicunque 2. infra de simo. cum sit. & 1. q. 2. cap. vlti. quia suis stipendiis hoc facere non cogitur. supra de præscrip. cum ex officij. Arg. contra. infra de simonia, cum in ecclesiæ corpore. Si nullum habet beneficium ecclesiasticum ratione cuius ad hoc teneatur, potest locare operas suas ad certum tempus, & recipere mercedem pro labore suo, nec simoniam committit: aliàs si habet beneficium, non licet ei hoc facere.

† Constitutionem.

† Episcopo Vvigor.

† Cap. 14. eod. tit. in 1. compilat. & post concil. Lateran. par. 30. cap. 1. Et de intellectu vi de Lambertinum tract. de iure pat. lib. 1. par. 1. q. 10.

a ¶ *Quam capituli.*] Istud præter ius fuit appositum, quoniam sufficit consensus prælati. supra de renunc. ca. admoneri.

b ¶ *Delegare.*] Id est non potest committere alicui officium suum, & dic, anniuersarium, id est, officium.

c ¶ *Salua honestate sua.*] Hoc ideo dicit, quia non esset honestum, vt bis, vel ter missam in die celebraret. de conse. dist. 1. sufficit. & infra de celebra. misse referente. vel saluā: id est, sine peccato mortali, quod esset inhonestum.

d ¶ *Voluptatis.*] Tamen religionis causa posset ad aliam ecclesiam se transferre petita licentia, quamuis non obtenta. infra de regu. licet quibusdam.

De monachis.] Reputatur materia huius cap. difficilis propter iura vario modo loquentia. Et hodie hoc capitulum extenditur etiam ad religiosos exemptos: vt in cap. 1. infra eod. tit. lib. 6. Et adde nouam prouisionem, quæ circa hoc habetur in cle. 1. de iure pat. & vide de ecclesiis istorum regularium textum in cle. quia regulares. de suplen. negli. prælа. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam monachi habent ecclesias suas, in quibus pronunt vicarios suos, & istos vicarios intantum grauant, quòd hospitalitatem seruare non possunt, nec episcopalia iura soluere: Mandat Papa Vigorien. archiepiscopo, in cuius iurisdictione sunt isti monachi: quòd nullum recipiat ad præsentationem monachorum, nisi tantum ei de prouentibus ecclesiæ coram ipso fuerit assignatum, vnde possit hospitalitatem seruare, & episcopalia iura persoluere. Hanc portionem non poterunt monachi diminuere, sine consensu episcopi. & sic potest intelligi capitulum. J. eo. auauritiæ. Nota quòd clerici tenentur ad hospitalitatem. Item competenter debet quis bñficiari, ita quòd possit commode sustentari, & iura episcopalia persoluere.

a Tullius lib. 2. de offi. Decorum valde est, patere illustribus hospitibus domos virorum, illustrium. Ioa. And.

e ¶ *Hospitalitatem.*] Ad quam clerici præcipue [a] tenentur. & 62. dist. §. 1. & 85. distin. Florentinum. quia quicquid habent clerici, pauperum est. 16. q. 1. c. vlt.

f ¶ *Glossa sequens tractat quomodo monachi interdum ex concessione episcoporum, interdum ex fundatione habent ecclesiam quo ad temporalia, interdum ius patronatus tantum. & subdit quo casu locum habeat hoc cap.*

f ¶ *De prouentibus.*] Per hoc patet, quòd loquitur de ecclesiis quæ sunt monachorum quo ad temporalia: in quibus possunt monachi sibi omnia appropriare, reseruata honesta sustentatione presbytero, vt hic dicitur multo magis vbi habent ecclesias quo ad spiritualia & temporalia. Si vero habent ecclesiam ex concessione laici, vel confirmatione episcopi, idem est: quia temporalia tunc habent. arg. 15. q. 1. c. vlt. & infra de priuile. cum & plantare. §. in ecclesiis. si non accedit consensus episcopi, nihil valet [b] concessio laici. infra de iure pat. ca. quod autem. in fin. &c. illud. Si habent ecclesiā ex concessione episcopōrū, si certa forma fuit apposita, illa seruetur. ff. de pact. in traditionibus. si pleno iure ipsam contulit, pleno iure habent eam. si simpliciter contulit ecclesiam, cathedraticum & coerctionem retinet episcopus. infra de do. pastoralis. Si vero ex fundatione monachi ecclesias obtinēt, habent eas tantum quo ad temporalia. 16. q. 2. ca. 1. & pen. & vlt. nisi essent priuilegiati cum omnibus capellis habitis, & habendis. & si non habent priuilegium, habebunt temporalia, reseruata sufficienti sustentatione presbytero, & episcopus habet ibi institutionem ad præsentationem monachorum, & ei subest presbyter quo ad spiritualia. & sic potest intelligi hæc decre. & infra de priuile. cum & plantare. §. in ecclesiis. Quandoque monachi habent ius [c] patronatus tantum. & tunc nihil habent nisi solam præsentationem. infra de iure patr. cum seculum. cum transeat cum vniuersitate: vt ibi. In quo ergo casu locū habet quod dicitur, quòd censualis pensio nō auferatur. supra de pact. cum clerici. & J. de censi. prohibemus. & supra eod. auaritiæ. Potest dici, quòd vbi monachi habent ecclesias ex donatione episcopōrum quo ad temporalia, census prius impositus non debet augeri: vel cū ex donatione laicorum ius tantū recipiunt patronatus, census qui ab initio fuit inipositus, augeri non debet. infra de censi. scientes. fine iusta causa & rationabili, & de consensu episcopi: vt dictum est supra eod. auaritiæ. In aliis vero casibus, puta, cum pleno iure habent ecclesias quo ad temporalia & spiritualia possidere eas possunt pleno iure. Quandoque tamen monachi totum applicant vsibus suis, reseruata honesta sustentatione presbytero: vt hic. Quandoq; certam partem recipiunt, siue certam dimittunt presbytero, aliud totum sibi retinent: vt infra eod. auaritiæ. & hoc secundum consuetudinem diuersorum locorum. Dic de hoc vt 16. q. 2. in summa. Bernar.

b Immo valet quo ad ius patr. infra de iure pat. cap. vnico. lib. 6. Io. And.

† Sal. epō.

Adhæc.] Ponit dictū, & eius rōnem subdit: ibi, *Cum singula.* Abb.

CASVS. In hoc capitulo, & sequēti dī, q; nullus pōt habere plures dignitates, vel psonatus in vna ecclesia, aut etiā in diuersis: & hoc ius continetur in istis duobus capitulis. Nota, ex istis duobus capitulis, quòd nullus potest habere plures dignitates, vel personatus.

† Cap. 7. tit. de testa. in 1. cōpilat. & post concilium Latranen. par. 29. cap. 6. Et vide l. fi. per Bal. C. de indict. vid. & l. his. C. de reuo. don.

g ¶ *In vna.*] Infra eod. de multa. in fin. idem in diuersis, vt ibi. & infra ca. proxi. & 3. eo. quia intantum. & 3. de cleri. non resi. quia nonnulli.

h ¶ *Singula officia.*] Id est dignitates, vel psonatus. 89. dist. ca. singula. & 21. q. 2. sicut. & infra eo. cum non ignores. & infra eo. de multa. nisi per dispensationem Apostolicæ sedis, vt ibi, & 3. de elect. dudum 2.

Præterea.] Primo narrat casum, quod secundo corrigi mandat: ibi, *Mandamus.* Abbas.

i ¶ *Regulariter.*] Arg. q; canonicus regularis pōt fieri archidiaconus. arg. 58. dist. c. 1. & 74. dist. quorundā. & J. de stā. reg. qd Dei timorem. Sic nec monachus in diuersis monasteriis esse pōt, nec abbas prēfici. J. de relig. domi. c. vlt. Sic non potest quis habere plures personatus in eadem ecclesia, aut etiam in diuersis. infra eo. de multa. & 3. cap. proxi.

k ¶ *Maluerit.*] Sic 3. eo. c. referente. & sic habuit optionem scḋm ista iura [d]. Hodie non habet optionē, immo recipiendo secundā dignitatem ipso iure vacat prima: & si contenderet retinere vtranque, priuaretur vtraque. J. eod. de multa. cum enim militiæ sint distinctæ, & personæ illis deputatæ debent esse distinctæ. vnde nemo potest esse in duobus collegiis simul. ff. de coll. illi. l. 1. §. vlti. nec duas militias habere.

d Quæ hodie locū habent in casu. infra de reseri. grātia. li. 6. possent etiam locū habere, cum secundum beneficiū est minus & vtilius, secūdū Host. qui dicit æquū in scholis: fateretur tamē in iudiciis & in curia sim pliciter tenere ri decretū. de multa. Io. And.

Universidad de Deusto
Biblioteca

habere. C. qui milit. non posſ.4.& l.7.§. in posterum. lib. 12. nec duos honores.ff. ad muni. libertus. §. præscriptio. ergo multo fortius hæc sunt in spiritualibus honoribus obseruanda.

Cvm non ignores.] Hodie poteris seruare hoc cap. in beneficiis residentiam requirentibus,& etiam in curatis,si de facto nollet dimittere primam ecclesiam. Primo ponitur causa mandati. Secundo mandatum : ibi , *Cum igitur.* Tertio soluit obstaculum : ibi, *Quòd si.* Abbas.

CASVS. Archipresbyter & clerici cuiusdam plebis elegerunt quendam presbyterũ rectorem cuiusdam ecclesiæ in suum presbyterum, siue in capellanum suũ, & ipse cõsensit electioni,volebat tamen locum habere in vtraque ecclesia: archipresbyter & clerici contradicebant, volẽtes quòd in sua ecclesia resideret:& sic orta fuit super hoc quæstio inter ipsos : Vnde nuncius presbyteri , & quidam clerici alterius ecclesiæ ad sedẽ Apostolicam accesserunt : dominus Papa auditis hinc & inde propositis,considerans quòd non est conueniẽs , vt idem presbyter locũ habeat in duabus ecclesiis , mãdat archiepiscopo Ianuen. vt dictum presbyterũ beneficio quod habet , faciat manere contentum: & si archipresbyter & clerici consenserint , & modo dissentiant , non debet cum ipsorũ scandalo in eorum ecclesia locũ habere. Nota quòd vna ecclesia vnum tantum debet habere rectorem , cum in vno corpore duo capita esse non debeãt, nec vnus rector debet præsse pluribus ecclesiis. Item propter scãdalum aliquis repellitur ab obtinendo beneficio.Item arg.quòd ex quo aliqui consentiunt in aliquẽ,possunt dissentire:& hoc propter scandalum : & isti dissentiebant : quia presbyter ille nolebat dimittere primam ecclesiam.

† Cap.1. eo. tit.in 2.com pilat.Et vide quod per hunc textũ sentiebat Abbas in c.2.in fra de iure patron.

† haberet.

† dissidentibus.

† Vide Vasæum in annalibus Hispaniæ. cap. 21.

¶ Idem Ianuen. archiepiscopo.

¶ *Si electus ad secundam ecclesiam noluerit dimittere primam , eligentes possunt resilire , & electum non acceptare.*

CAP. XV.

CVm † non ignores, quòd vna ecclesia [a] vnius debeat esse sacerdotis : & infra. ¶ Cum igitur nuncius presbyteri , qui in duabus ecclesiis locum habere cõtendit [b] , & quidam clerici alterius ecclesiæ ad nostram præsentiam accesserint contra eum : Nos attendentes non esse conueniens , vt idem presbyter locum habeat † in duabus ecclesiis : Mandamus, quatenus ipsum beneficio quod habet , facias manere contentum [c] . ¶ Quòd si forte archipresbyter , & clerici alterius ecclesiæ in eum consenserint [d] , eis nunc dissentiẽtibus †, cum ipsorum scandalo [e] non debet locum in ipsa ecclesia quærere vel habere.

¶ Innocentius tertius Zamoren. † episcopo.

¶ *Ordinato ad sacros per episcopũ sine titulo , nemine præsentante,ordinator vel successor compellitur in necessariis prouidere, donec titulum habuerit.*

CAP. XVI.

CVm † secundum Apostolum qui altari seruit , viuere debeat de altari [f]: & qui ad onus eligitur , repelli [g] non debeat à mercede:patet à simili, vt clerici viuere debeant de patrimonio Iesu Christi , cuius obsequio [h] deputãtur , vt ipsa nominis [i] ratio persuadet.Cum enim à cleros, quod est sors [k] vel hæreditas,clerici appellentur:quia in sui † ordinatione vel assumuntur [l] in hæreditatem Domini : vel assequuntur [m] hæreditatem in ipso †, vt vere possint psallere cum propheta: Dominus pars [n] hæreditatis meæ: dignum [o] est , vt ecclesiæ stipendiis sustententur , in qua & † per quam diuinis obsequiis ascribuntur. Licet autem prædecessores [p] nostri , ordinationes [q] eorum qui sine certo titulo promouentur,in iniuriam ordinantium irritas [r] esse voluerint & inanes:Nos tamen benignius agere cupientes †,tamdiu per ordinatores , vel successores [s] eorum prouideri volumus ordinatis , donec per tamen volens benignius agere cum taliter ordinatis , statuit , quòd per ipsos ordinatores , vel successores eorũ tamdiu prouideatur ordinatis,donec per eos beneficia ecclesiastica fuerint consecuti.Nota quòd qui altari seruit,de altari viuere debet. Item ad quem spectat onus,& emolumentum.Item qui aliquem ordinat, vel ordinari facit ad sacrum ordinem,prouidere tenetur eidem,donec per ipsum ordinatus beneficium ecclesiasticũ fuerit assecutus. Item si episcopo simpliciter scribatur , vt alicui prouideat in ecclesia sua non solum in cathedrali ecclesia potest prouidere,sed etiam in parochiali.

† Cap.1. eo. tit.in 3.com pil. *1.Cor. 9.*

† fua.

† Aliàs : in Christo. *Psal. 15.*

† Aliàs : vel.

† Vide l. cũ in testamento. ff. de re iud.& l. quotiens.eo. tit.

a ¶ *Vna ecclesia.*] Hoc generaliter verum est, quòd vnus debet esse sacerdos vnius : vt supra eod.ca. proxi. & infra eo. de multa.De hac materia dicitur supra de elect.dudum 2.

b ¶ *Contendit.*]Vnde hodie priuari debet vtraque.infra eo.de multa.

c ¶ *Contentum.*]Supra eo.ca.proxi.&c.ad hæc.

d ¶ *Glo.seq.obiicit,& soluit.*

¶ *Consenserint.*]Si semel consenserunt in eum,nõ possunt amplius dissentire.supra de elect.cum inter canonicos.& 8.q.2.dilectissimi. & 32.q.5.horrẽdus.Quid est ergo quod dr;eis nunc dissentientibus:& sic cõtradicit hæc decr.ꝓdictis iuribus [a]?Sol.sic intellige quod dr hic, ꝙ sacerdos ille electus fuit ad curam animarum,& simul ad continuã residentiam,ad quam de iure tenetur:supra de cle.nõ resi.quia nonnulli. sed ipse volebat retinere priorem ecclesiam cum illa ad quã electus erat sc;o ab archipresbytero & clericis: vnde cum ipse nollet primã dimittere,licitum fuit archipresbytero & clericis ab electione ipsius recedere,& merito:quia vtranque de iure habere non poterat.Si aũt vellet dimittere primam,& secundam recipere: tunc non possent archipresbyter & clerici ab electione eius discedere , ex quo semel in eum consenserunt,& sic intelliguntur prædicta iura.

[a] Concor. tex. in l. in fraudem. & ibi Alb. de Rosa. ff. de test. & l. fi. & ibi Cynus. C. ad Maced.

e ¶ *Scandalo.*]Arg.quòd propter scandalum quandoque receditur à iure.supra eod.cum teneamur.& supra de tempo.ordi.ad aures.

Cvm secundum Apostolum.]Primo ponitur causa constitutionis & correctionis iuris antiqui,& noui promulgatio.Secundo determinatio casus propositi specialiter. Secunda : ibi, *Inde est.* Abbas. Sume casum ad medietatem capituli:ibi, *Inde est*, &c.

CASVS. Episcopus Zamoren.ordinauit in subdiaconum quendam clericum G.nomine sine aliquo titulo:tamen morte præuentus eidem clerico in beneficio ecclesiastico non prouidit:postmodum successor illius requisitus non prouidebat eidem:accesit ad Papam exponens eidem qualiter prædecessor illius ordinauerat ipsum in subdiaconũ: scripsit Papa quibusdam, vt illum subdiaconum examinarẽt si dignus esset ad ecclesiasticum beneficium obtinendum , prius episcopo Zamorẽn.citato , vt examinationi interssint : vnde scribit Papa Zamorensi episcopo , quòd cum clericus ille à prædecessore ipsius ordinatus fuerit sine certo titulo,si examinatores prædicti eo citato,vt examinationi ipsius interssit per se vel per alium , & vt liceat sibi proponere quicquid rationabiliter duxerit proponendum , tam super idoneitate personæ, quam etiam super quantitate & qualitate beneficij, illum inuenerint esse dignum:tandiu necessaria vitæ sibi ministret , donec in ecclesia Zamorẽn. vel alia , per ipsum beneficium fuerit competens assecutus : scituri pro certo , quòd si dignus repertus fuerit, & ipse episcopus ei neglexerit prouidere,cum Papa super hoc fuerit requisitus,compellet ipsum per districtionem ecclesiasticam ad prouisionem ipsius : occasione huius nẽgotij Papa præmittit illa quæ præcedunt , hoc modo; dicit Apostolus : Qui altario seruit , viuere debet de altari : & qui ad onus assumitur , emolumentum inde debet habere. ergo patet , quòd clerici qui deputati sunt obsequio Iesu Christi, de ipsius patrimonio viuere debẽt; clerici enim à cleros , quod est sors appellãtur: & ideo dum ordinãtur, vel assumuntur in hæreditatem Domini , vel assequuntur hæreditatẽ in ipso. licet autẽ prædecessores Innocentij , ordinationes eorum qui sine certo titulo promouẽtur, quantum ad executionem irritas esse voluerint & inanes in iniuriam ordinantium:Innocentius tamen volens benignius agere cum taliter ordinatis , statuit , quòd per ipsos ordinatores , vel successores eorũ tamdiu prouideatur ordinatis,donec per eos beneficia ecclesiastica fuerint consecuti.Nota quòd qui altari seruit,de altari viuere debet. Item ad quem spectat onus,& emolumentum.Item qui aliquem ordinat, vel ordinari facit ad sacrum ordinem,prouidere tenetur eidem,donec per ipsum ordinatus beneficium ecclesiasticũ fuerit assecutus. Item si episcopo simpliciter scribatur , vt alicui prouideat in ecclesia sua non solum in cathedrali ecclesia potest prouidere,sed etiam in parochiali.

† Vide l. cũ in testamento. ff. de re iud.& l. quotiens.eo. tit.

f ¶ *De altari.*]12.q.1.ex his.

g ¶ *Repelli.*]Ad quem spectat onus,& emolumentum.12.q.2.charitatem.&c.quicunque. &c. ecclesiasticis [b]. & econuerso non est ferendus is qui lucrum amplectitur , onus autem subire recusat. C. de ca. toll.l.vnica.§.pro secundo.

[b] Concor. tex.in l.secũdum naturã. ff. de re iud. & l.fi. §. sed cum. ff. de fur.

ADDITIO. Vnde versus: *Cõmoda qui sẽtis,iũgas onꝰ emolumẽtis.*

h ¶ *Obsequio.*]Non tibi,sed domino grauis est cui seruit egestas. arg. 93.dist.diaconi versũ.mendicat.l.au.

i ¶ *Nominis ratio.*]21.dist.cleros & clericos.& 16. q.1. si cupis.& nomina debent esse consonantia rebus.Insti.de do.§.est & aliud.

k ¶ *Sors.*]12.q.1.cui portio.

l ¶ *Assumuntur.*]Vt qui ordinantur sine beneficio,vel assumuntur,vt habeant hæreditatem Domini.

m ¶ *Assequuntur.*]Scilicet qui ad beneficium recipiuntur , isti in sua ordinatione ſtatim consequuntur hæreditatem Domini.

n ¶ *Dignum.*]12.q.2.ecclesiasticis.

o ¶ *Prædecessores.*]70.dist.neminem.&c.sanctorum.

p ¶ *Ordinationes.*] Nisi promotus sit ad titulum patrimonij sui. infra eo.tuis.& supra eod.episcopus si.

q ¶ *Irritas.*]Quo ad executionem,non quo ad veritatem, quia ordinem non admittunt.

¶ *Glo.seq.obiicit,& dupliciter soluit, & solu.determinat.*

r ¶ *Successores.*]Sed quare cõuenitur hic successor ex delicto defuncti,cum regulariter crimina morte extinguantur.23.dist. quorundam. & C.si reus vel accu.mor.fue.l. 2. & successor non conuenitur ex delicto defuncti.C.ne ex deli.defun.l.vnica? Rndeo , ne in cleri opprobrium mendicare cogãtur.93.dist.diaconi.arg.§.de cle. coniu.Ioanes. in fi.Vel dic ꝙ nõ tam successor quã ecclesia [c] punitur in hoc casu, ꝙ non resistit epo in tali ꝓmotione: nam sine consilio ecclesiæ nõ facit ordinationẽ.24.dist.c.pen.vnde punit si ei delinqũti nõ resistit.2.q.7. c. qua

[c] Non video in quo puniatur ecclesia, vel capitulum cum episcopalis mensa grauatur, secundũ Host.Ioan. And.

c. quapropter & hoc intelligo quando ipse episcopus examinauit.si autem alij examinauerunt , ipsi tenebuntur. 54. dist si seruus. 24. dist. quando.& hoc innuit quod dicitur infra nullo præsentante.Et in hac prouisione dignitas promoti est attendenda.arg.41.dist. non cogantur.ff.de in.l.sed & si susceperit.§.2.ff.de vsuf.sed & si quid. §. 1. & infra eo.ca.de multa. & ff. de do.l. si filiusfamilias. Item considerantur facultates ecclesiæ.argu.ff. de admi. tu. l. cum plures.§.cum tutor. & ff.de rel.& sump.fu.si quis sepulchrum.§.sumptus. & hic inferius.Bernar.

† Aliàs ita: in subdiaconum.

¶ *Glo. seq. in prin. reci. per obie. & solutionem. Deinde dat duo similia. Iterum obiicit,& soluit. Tertio obiicit,& soluit.*

a ¶ *Liceat.*] Si scriberet ipsi ordinatori , ipse nõ posset aliquid obiicere nisi hoc literis contineretur:quia quos idoneos reputauit ad ordines , debet reputare idoneos ad beneficium. supra de æta. & qual. ca. accepimus. sed successor potest. & ita semel approbatus iterum probatur & reprobatur, sicut medicus [a]. ff. de mune. & ho. l. vt gradatim. §. reprobari. & virgo semel probata iterum probatur [b]. 27.q.1. nec aliqua. & melius supra de proba.ca.penul.& vlt.& 2.q. 5. habet hoc proprium. & c. Mennam. sed hoc totum gratia est:quia de facto vnius sæpius quærimon debet. ff. de nau. cau.stabu.l. licet. in fine. Sed nonne præsumi debet pro ordinato ? Sic. arg.supra de proba.post cessionem.nisi probetur contrarium. Item qualiter cognoscitur postea de eius idoneitate, cum sententia episcopi , qua pronũciauit ipsum idoneum , transiuit in rem iudicatam, à qua non fuit appellatum. supra de elect. cum dilecti. in fin.Respondeo,totum sit de gratia. Vel dicas quòd tantum quæritur de noua causa postea emergente.arg.supra de æta.& quali .ordi.c. 1.

a Quod est speciale propter hominum sanitatem. Ioan. And.

† illorum

b Quia sæpe manus fallitur, &c. vt ibi.

¶ *Glossa sequens quærit,soluit. alleg. pro , & contra. ponit opi. Vin. demum soluit.*

b ¶ *Donec per te.*] Quid si episcopus ordinauit eum ad aliquem titulum,& ille est euictus ab eo , nunquid episcopus tenetur de euictione? Arg.quòd non:quia donator non tenetur de euictione. ff. de ædil. edi.l.ad res donatas.arg. contra.7.q.1. præsentium. & infra eod. inter cætera.Dixit Vinc.quòd episcopus specialiter non teneretur si dedit ei beneficium sufficiens,& factum sit insufficiens & exinanitum:sufficit enim minori ab initio adire locupletem hæreditatem. ff. de mi. verum.§.si locupleti.tenetur tamen generali obligatione quia tenetur prouidere & ordinare ecclesias omnes sui episcopatus.de cõsec. dist.1.c.omnes.Tu dicas melius cum T.si fraudulenter contulit ei beneficium alterius quo alius non fuit iuste priuatus,siue alij debitum, & ipse cui contulit,hoc ignorauit [c],tunc specialiter tenetur episcopus ei prouidere in æquiualenti beneficio. arg. 7.q.1. præsentium. & infra eo.inter cætera.& infra de iure pa.ca.pastoralis.

c Ad hoc in fra eo. fi beneficia.li. 6. Ioan. And.

Nter cætera.] Narrat primo factum.Secundo mandat decerni; & causam exprimit:ibi,*Supradicto episcopo.*Abbas.

d Hic casus Bernardiest, & in antiqs exemplaribus reperitur.

CASVS.H.& G. [d] permutationẽ suarum ꝓbendarum affectantes, eas in manu Papæ renunciauerunt : postmodũ mandauit Papa decano Remen. vt de præbenda G. inuestiret H. sed eps loci hoc intelligens contulit eam magistro P.vnde orta lite inter magistrum P.& H. dominus Papa reuocauit ꝓfatam renunciationem,& vtrique restituit beneficiũ suum:& ne magister P.remaneret frustratus spe sua , Mandat Papa epo,vt præbendam alicui non conferat,donec assignauerit magistro P.beneficium ꝓbendale in eadem ecclesia: & si ꝺ fecerit,illud cassat:ne fraudulenter visus sit illi contulisse ꝓbendam. Bernar. Nota,ꝙ vbi ponitur ista clausula:quòd si ꝺ factum fuerit,decernimus irritum & inane:quod fit postea,ipso iure non tenet.Item qui dat beneficium quod dare non potest , tenetur ad beneficium quod dare potest:ne fraudulenter visus sit beneficium contulisse.

¶ *Glossa sequens rec.per obiect.vlt.alleg.concor.remittit,signat contrarium,soluit , & distinguit.*

c ¶ *Assignari debebat.*]Ex quo G.resignauit tali modo,vt daretur H. & non fuit ei data , sed magistro P. non videbatur ei renunciasse:nec videtur eam perdidisse, sicut non amittit possessionem qui eam sub modo alij tradidit,nisi modus existat [e].videt enim sub conditione eam tradidisse. supra de resti. spo. olim 1. & ff. de acq. posses. qui absenti. §. si quis:& qui sub cõditione tradidit possessionẽ, & recedit à possessione, non perdit eam.ff.eod.si cum me. vnde iste non videbatur amisisse possessionẽ bñficij sui : sed certe verum est ꝙ amiserat per renunciationem,sed Papa postea ex officio suo vtrunque restituit propter discordiam suscitatam.

† ɣv.

† Laudensi

† ideñ.

e Text. est in l. verba. ff. de condi. instit. & in l.actus.ff. de reg.iur.

† Lauden.

† mandatis.

d ¶ *Irritum.*] Simile C. de legi. non dubium f. & C. de rebus eccl. non alie. l. sancimus. & 10. dist. c. vides. fi hoc verbum non contineretur in literis,& ipse conferret, videtur quòd cessio teneret, licet effet facta contra mãdatum Papæ. infra eod. dilectus filius G.vbi de hoc.

f Factũ contra legẽ habetur ꝓ infecto. Ioan. And.

e ¶ *Assignauit.*] Hic ex presse habes quòd si eps concessit mihi beneficium quod concedere non potuit, tenetur mihi ad aliud consimile. 7. q. 1. præsentium. de hoc dicitur supra ca. proxi. fim. supra de fil. presby. veniẽs.arg.ff.de pig.act. l.eleganter.§.qui reprobos.ff.ad Velleia.quamuis.§.fi conuenerit. & ff. qui satisfd.cog.l.quotiens.ff.de leg.1.l.fi filiusfamil.§.fi quid alicui. & ff.de leg.2.l. mortuo. §. Labeo. quia adiuuari beneficiis nos oportet, non decipi. ff. commodati.l. in commodato. §. sicut.in fi. & infra de commo.ca.vni.in fin.Et fic est contra id quod dicit lex,quòd donator non tenetur de euictione. ff. de ædil. edi. l. ad res donatas.sed hic in veritate non dicitur donare , quia necesse habet eam donare , & in necessitate nemo liberalis existit.ff. de adimen.leg.l. rem legatam.in fin. & de hoc dictum est supra eod.ca.relatum.& hoc intellige quando episcopus sciuit quòd eam donare non poterat, & ille qui recipit ignorauit, vt dixi supra ca. proxi. si enim recipiens hoc sciebat , non credo,quòd habeat petitionem contra episcopum ad aliam præbendam,instar illius qui sciens emit liberum hominem,quia emptio nulla fuit : secus si ignoranter emit. ff. de contrahen. emp.l.liberi hominis. Io.

† Cap. 4.eo. tit.in 3.com pil.Et de materia vide Card.consil. 3. & Oldradum consil. 67.

Cvm iamdudum.]Opponenti plura contra electum, sufficit alterum probare quod ad cassationem eius sufficiat.h.d. Primo ponit sex quæ opponebantur contra electum. Secundo diffinitionem quæstionis conditionalem.Tertio respondet tacitæ quæstioni vel obiectioni.Secunda:ibi, *Mandamus.*Tertia:ibi, *Cum multa.* Abbas Sicu.

CASVS. Vacante præpositura Sicluneñ. à quibusdam canonicis ecclesiæ Sicluneñ. electus fuit quidam nomine Ioannes de Bythinia,maiore parte capituli prius appellante,& quibusdam canonicis absentibus & non vocatis : ad petitionem ipsius Ioannis commissa fuit causa quibusdam iudicibus : iudices illi confirmauerunt electionem ipsius Ioannis : tandem causa commissa fuit aliis iudicibus ad petitionem partis aduersæ , & illi cassauerunt confirmationem priorum iudicum : demum Papa cassauit processus primorum & secundorum iudicum,reducens causam in eum ſtatum in quo erat ante primam commissionẽ:istis omnibus sic peractis R.Sicluneñ. canonicus oppositus est isti Ioanni,proponens multa contra ipsum,scilicet pluralitatem dignitatum & beneficiorum , contra concilium Lateraneñ. & quòd die intrusionis suæ ante confirmationem , administrate

Universidad de Sevilla Biblioteca

nistrare præsumpsit, & post cassationem confirmationis electionis suæ ministranit. his & aliis auditis, Mādat dominus Papa quibusdam iudicibus, quòd si inuenerint prædictum Ioannem habere plures dignitates atque præbendas, aut aliquod aliud de præmissis (quod sufficiat) inuenerint esse verum, eidem Ioanni super ipsa præpositura silentium imponant, ab impetitione ipsius Sicluñ. ecclesiā absoluentes. In fine respōdet Papa quasi tacitæ quæstioni: posset quis opponere domino Papę, quare vos istum repellitis? multi sunt qui habent pluralitatem dignitatum & beneficiorum? Respondet, Multa per patiētiam tolerantur, quæ si in iudicium deducerentur, exigente iustitia cassarētur. Nota, q̄ qui habet plures dignitates seu personatus, sine dispensatione Papæ ineligibilis est. Item ante confirmationem nemo debet administrare: quod si fecerit, debet eius electio cassari. Item per patientiam multa tolerantur, quia non denunciantur vel accusantur: quæ si in iudicium deducerentur, secundum iustitiam cassarentur.

a ¶ *Multitudo.*] Quæ est canonibus inimica. supra eo. quia intantum.

b ¶ *Auaritiæ.*] Quæ à promotione repellit. 85. dist. cap. Florentinum. quam etiam dixit lex legitimis ictibus ferienda. C. de inoffi. test. l. si quis suo. & est seruitus idolorum. supra eo. ca. auaritiæ. Bernar.

c ¶ *Nostræ diffinitionis.*] Quam non habes in compilatione, quæ olim erat de insti. ca. tua nup.

d ¶ *Lateranen. concilij.*] Supra eod. quia intantum.

e ¶ *Cōfirmationem.*] Hoc ita intellige, quòd super hac electione fuit causa commissa ad petitionem illius electi, & iudices illi electionem firmauerunt, & posta alij iudices, quibus eadem causa fuit commissa, confirmationem illam cassauerunt, sicut hoc totum habetur in compilatione Innocen. supra de re iudic. ca. 1. de quibus hic fit mentio.

f ¶ *Præbendas.*] De hoc dictum est supra de ele. ca. dudum 2.

g ¶ *Aliud præmissorum.*] Scilicet quòd ante confirmationem ministrauit. supra de elect. qualiter. vel quòd ministrauit post cassationem confirmationis: quia Papa etiam totum cassauit quicquid factum fuit per iudices priores & posteriores.

¶ *Glo. seq. alleg. vnam concor. in contrarium alleg. 7. iura, & soluit.*

h ¶ *Ecclesiam.*] Et ita videtur quòd ecclesia, quæ ipsum elegit, sciens ipsum habere plures dignitates atque præbendas, non posuit ipsum repellere. arg. supra eo. cum non ignores. arg. contra. supra de except. cum ecclesiasticæ, & melius. supra de elect, cum inter canonicos. 8. q. 2. ca. dilectissimi. & 32. q. 5. horrendus. infra de concess. præben. cum super. & supra de cleric. coniug. c. diuersis fallaciis. & infra de dona. ca. inter dilectos. Sed hæc locum non habent: quia iste non fuit electus ab ecclesia: immo ecclesia se sibi opponebat, & electus fuit à quinque solummodo, aliis appellantibus prius & quibusdam absentibus, vt hic patet, in decr. quæ olim erat in compilatione Inno. de re iud. ca. 1. hæc decr. de illa electione loquitur. Bern.

i ¶ *Per patientiam.*] Hic respondet tacitæ quæstioni: diceret aliquis, multi sunt habentes plura beneficia, quare ipsum reprobatis domine Papa? & ipse respōdet: multa per patientiam, &c. & tamen per talem patientiam non fit dispensatio. arg. infra de cogn. spi. super eo. & supra de iureiu. mulieri. arg. talis patientia voluntatem requirit. ff. de tribu. l. 1. a

a Dominus sciens seruū mercari in rep. tenetur tributoria, non tamen requiritur quòd velit, sed satis est quòd nolit, ex quo scitur. Ioa. And.

Dilectus filius.] Continet quatuor dicta. Primo mandatum Apostolicum. Secundo: ibi, *Ad instantiam.* iustum & iniustum præceptum legati. Tertio: ibi, *Cum ergo.* iusti processus confirmationem, & iniusti reprobationem, Quarto: ibi, *Facientes.* Papalem subiunctionem, Abbas.

CASVS. Episcopus Lincoñ. de mandato dñi Celestini Papæ, cuidam clerico G. nomine quandam præbendam in ecclesia Lincoñ. assignauit: sed capitulum Lincoñ. noluit ipsum recipere ad eādem: tandem ad instantiam Remeñ. archiepiscopi, tunc episcopi Prænestini, Apostolicæ sedis legati, talis compositio inter capitulum & G. intercessit, quòd receptus fuit in canonicum & in fratrem, concesso sibi stallo in choro, & loco in capitulo, & participatione diuinorum, ita tamē quòd fructus præbendæ recipere non deberet, nisi loco proximo vacaturæ: sed quia plures præbendæ postmodum vacauerūt, nec eidem G. aliquā assignauerunt, accessit ad Papā proponens eidem omnia supradicta: scribit Papa iudicibus, dicens, dictum G. in canonicum recipi canonicis non obuiare institutis, sed vacaturā expectare prębendam esse contra Lateraneñ. concilium: vnde Papa factum legati in eo quòd dictum G. recipi fecit in canonicum & in fratrem approbauit: sed quòd nihil reciperet nisi loco proximo vacaturæ, reprobauit: quia vero indignum est, vt receptus in canonicum beneficio careat, Mandat iudicibus, vt episcopum & capitulum cōpellant, vt ei prębēdam (cum se facultas obtulerit) assignent: & portiones cotidianas, quæ fiunt in ecclesia, faciant assignari eidem. Nota, quòd aliquis potest recipi in canonicum sine assignatione prębendæ, dummodo aliquid sibi assignetur tanquam canonico: & si additur quòd nihil percipiet nisi cum vacauerit prębēda, hoc non licet, sed sic potest recipi: Recipimus te in fratrem, & prouidebimus tibi cum facultas se obtulerit, istud non est contra concilium. Item sentētia pro parte tenet, & pro parte non tenet. Item vtile non vitiatur per inutile, nec licitum per illicitum.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

k ¶ *Percipere non deberet.*] Istud fuit ɔ conciliū. j. de cōcess. præben. nulla. Sed ɔrium videtur. x. eo. relatum. vbi tenet promissio vacaturæ prębendæ. Sol. hic nihil percipiebat, sed ibi sic: vt patet, ex illo verbo; integritate p̄bendæ gaudere: & ex eo q̄d dicit; quorum cōis est vsus: & hic hoc solum additur q̄ percipiat ea quæ de cōi conferuntur, & ita non contradicit, sed concordat: & hic vitium fuit expressum.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit.*

l ¶ *Illicito.*] Arg. contra supra de consti. cum M. ver. quatuor receperunt ad vacaturas, &c. Solut. Papa illud reprobauit. vnde præcepit quòd eis prouideatur ex superexcrescentibus, &c. & ita concordat cum ista. vel ibi recepti fuerunt simpliciter, vt ibi nota.

ADDITIO. Vel non reprobatur receptio in ius canoniæ, sed receptio ad vacaturas.

¶ *Glo. seq. arg. instruit, quærit, opin. ponit, & soluit.*

m ¶ *Approbantes.*] Arg. q̄ sua sue donatio tenet ꝑ parte, & ꝑ parte nō. sic x. de arbi. cum tpe. 12. q. 2. si quos. & 17. q. 4. quæsti. & 22. q. 4. inter cætera b. & infra de testa. Raynutius. & c. Raynaldus. Caueas tamen qualiter fiat electio. si dicatur; eligimus te ad proximam vacaturam, nulla est electio. infra de concess. præben. c. nulla. & c. relatum. & c. ex tenore. Si vero dicatur; eligimus tē in fratrem & socium, & promittimus tibi conferre beneficium cum primum vacauerit, tenet electio talis. supra eo. relatum. & j. de concess. præben. cum super. assignando eidem cotidianas distributiones, alias compellerentur ad hoc, vt dixi hic in fi. & ille intelligitur electus ad quoddam ius de nouo creatum. j. eo. dilecto. & illud ius perit quam cito assignatur beneficiū vacans. non enim diu posset manere tale ius sine re corporali. 1. q. 3. si quis obiecerit. & talis canonia auget numerum canonicorū, sed non prębendarū. Sed nūquid plures possunt taliter eligi, si duo possunt eligi, eadē rōne & plures, s. tres & quatuor, & quotcunq;? Dicit Io. q̄ sedm numerum prębendarum possūt plures vel pauciores eligi. Sed certè non videtur quòd tot possint eligi quot sunt ibi canonici, propter diutinam expectationem: sed sufficit q̄ pauci eligantur, saltem duo vel tres vel quinque. supra de consti. cum M. Ferrarien.

a ¶ *Defraudetur.*] Sic supra eo. relatum.

b ¶ *Cum sit facultas.*] Hoc idem erat ei promissum in illa compositione: sed archiepūs auctoritatem pstare non potuit, immo illud solum cassat q̄ nihil percipere deberet. Lau. Item ex eo q̄d dr hic, patet q̄ legatus non potest dispensare ɔ concilium 4. j. de concess. pben. nulla. sed solus Papa. Ité aliud est dicere, cum facultas se obtulerit, & aliud cum beneficium vacauerit, vt hic patet. & infra de cōcess. præben. accedens.

¶ *Glo. seq. recitetur per obiectionē & solutionē.*

c ¶ *Assignare.*] Hoc idē poterat consequi ex illa compositione, vt vr: dicit Io. q̄ non: quia tpe compositionis vacabant ibi beneficia, & volebat ipsum expectare proximam vacaturam. Item aliud additur compositioni: q̄ ipse habeat cotidianas distributiones siue victualia, quæ de cōi conferuntur: quæ tñi præsentibus dantur. x. de cle. non resi. de cætero. & j. eo. licet. Perceptio enim talium prębendarum non facit canonicum, quia sola salarij perceptio nō facit decurionem. ff. de decu. fola b. & j. eod. dilecto.

Væ fraternitatis.] Primo ponitur decisa facti narratio, & cō sultatio. Secundo respōsio: ibi, *Nos.* Abbas.

CASVS. Aliquando cōtingit quòd ad vnam prębendam vacātem duo eliguntur propter importunitatem petentium: quæsitum fuit a Papa an talis electio de iure teneat, Papa considerans quòd si duo vnam prębendam tenerent, esset contra concilium Turonen. quod prębendarum inhibet sectionem: & si vnus illorum prębendam haberet, alter illorum sub expectatione contra Lateraneñ. concilium remaneret: Respondet quòd talis electio de rigore iuris est cassanda. Nota quòd quæ per importunitatem fiunt, valere non debent. Item prębenda diuidi non debet. Item electiones contra iura factæ non valent, & ipso iure nullæ sunt.

d ¶ *Importunitatem.*] Electio facta ad importunum clamorem non valet. supra de elect. Ofius. 61. distin. miramur. & per importunitatem non concedenda fæpe concedimus, dicit imperator. C. de petitio. bon. sub. l. 1. lib. 10.

e ¶ *Concilium Turonen.*] Supra eo. maioribus. & infra vt eccl. bene. vt nostrum. & 1. q. 3. c. si quis prębendas.

¶ *Glo. seq. duas obiectiones soluit.*

f ¶ *Sectionem.*] Sed cum vna parochia posit diuidi in duas. 16. q. 1. præcipimus. & 10. q. 3. ca. vnio. de consec. dist. 1. omnes. j. de ec. ædi. ad audientiam. quare vna p̄benda non pōt diuidi in duas? Rūdeo, duæ parochiæ licite fiunt ex vna, iusta causa interueniente, q̄ vtraque sit parochia per se, & habeat propriam limitationem: sed q̄ duæ sint sub vna limitatione, nō potest. 16. q. 1. plures. & eodem modo vna prębenda pōt diuidi in duas, ita q̄ sint ibi perpetuo duo canonici, dummodo facultates illius prębendæ sufficiant competenter duobus. j. eo. ca. vacante. sicut vna domus pōt diuidi, & de cætero erunt duæ domus: & vnus fundus si diuidatur, erunt duo fundi. ff. cōia ꝑdiorum. l. si quis duas. §. 1. sed p̄benda diuidi nō debet, vt sub noīe vnius p̄bendæ censeatur vterque quasi dimidius canonicus, quia vnitas nō recipit diuisionem. 24. q. 1. loquitur. nulla enim seruitus diuiditur, licet vsusfructus diuidatur. ff. ad leg. Fal. l. 1. §. si vsusfructus. & ff. de vsu & habita. vsus pars. Sed nonne hoc modo potest diuidi prębenda, q̄ idem ius apud vtrumq; remaneat: quia & iura incorporalia apud plures possunt insolidum residere. infra de iure pa. c. 1. & ff. de seruit. viæ & ff. de bo. liber. l. libertus. in fi. in prębenda hoc esse non potest, vt dictum est. infra eo. dilecto. licet enim dicatur idem ius esse apud plures, reuera tamen quilibet speciale & separatū ius habet. ff. quemad. serui. amit. l. aqua. Et not. quòd sicut de vna p̄benda possunt duæ fieri si facultates sufficiant: sic ex causa necessaria possunt & debent diminui prębendæ. c. infra de verb. sign. ca. vlt.

a Conceden do ius in vacatura, potest tamē reseruare. q̄ die vt infra de in. pa. est dilectus. de offi. le. c. 3. & 4. lib. 6. Ioa. And.

Brudeg.

Cap. 6 eo. tit in 3. com pilat.

Aliàs ita: quod si vn⁹ ipsorū, &c.

Sub Alex. iij. c. 8.

Aliàs ita: super quo respondemus.

b Aliàs, Herennius. & vide in c. dilecto. super 3. glo. Ioan. And.

c Id est, numerus prębendarum: vt sic augeāt singulæ prębendæ. hoc intendit Ioan. And.

Cap. 5. eo. tit. in 3. com pilat.

Lingon.

Lingon.

Lingon.

Lingon.

proxime.

Sub Alex. iij. cap. 8. & habetur infra de concessione præbendæ. cap. nulla.

Videl. si conueneritcum glo. ff. de pign. act. melius in l. necnon. §. 2. cum glo. nō prohibeat. & exqui. cau. maio.

b Regulariter enim nō vitiatur vtile per inutile. infra de reg. iur. vtile. lib. 6.

g ¶ *Lateranen. concilij.*] Infra de concess. præben. ca. nulla.

h ¶ *De rigore iuris.*] Innuit q̄ de patiētia posit tolerari & confirmari, quasi dispensando, quod satis potest concedi: quia talis dispensatio non est perpetua, sed ad tempus: nec proprie dicitur facere contra concilium. Ad quid ergo diceret, de rigore iuris? aliàs simpliciter respondisset dicēdo, quòd talis est cassanda, & multæ tales electiones tolerātur, & ex causa posset iuris rigor relaxari. argu. op. infra eo. ca. vacante. & c. cum causam. vbi tenet integrare prębendā tali modo collatam, nec mādat cassari.

Si esset vir prouidi.] Primo recusat suspectā ordinationem, & ipsius duo membra declarat. Secundo præmissis motiuis sub certa moderatione illā approbat. secunda: ibi, *Quia igitur.* Abbas Sicu.

CASVS. Vacante quodam Prioratu duo fuerūt electi ad ipsum: causa commissa fuit sup his duabus electionibus, vt negotiū posset facilius expediri, partes cōpromiserunt sup istis duabus electionibus in iudices delegatos, retēta sibi iurisdictione delegata, iudices isti siue arbitri, pro bono pacis & concordiæ ordinauerūt, quòd vnus electus prioratum haberet, alter vero viginti libras perciperet annuatim de redditibus capituli, & xl. libras perciperet annuatim de prouētibus prioratus: & hæc ordinatio ab omnibus recepta est & approbata: tandem petiuerunt illam ordinationem per sedem Apostolicam confirmari: Super hoc scribit Papa dicens, quòd illam ordinationē haberet valde suspectam propter malum exemplum, nisi tam illi qui eam fecerunt, quā illi circa quos facta fuit, essent viri prouidi & honesti: quod enim factum fuit per illos, vt vnus de duobus electis habeat prioratum, hoc factum fuit secundum iustitiam ex delegata iurisdictione: quod de altero factum est, vt ipse habeat viginti libras de redditibus capituli, & xl. de prouentibus prioratus percipiat annuatim, hoc secundum prouidentiam fuit ordinatum ex arbitraria potestate, cum in delegatos fuerit compromissum, qui retenta iurisdictione delegata, pro bono pacis & concordiæ confecisi sunt se hoc fecisse: quia ergo ordinatio ista ab omnibus est recepta, & Prior & capitulum prouisionem istam sine grauamine possunt exhibere, quæ facta fuit non ex pactione partium, sed ex iudicum prouisione pro bono pacis: Papa eam tolerat hoc modo, vt videlicet dignitas prioratus non remaneat onerata, ita quòd defuncto Priore, successor eius ad præstationem quadraginta librarum nullatenus teneatur, ne circa prouentus prioratus aliqua sectio fieri videatur. Nota, propter honestatem personæ præsumitur pro ipso. Item aliquis potest vti simul delegata & arbitraria potestate. Item pro bono pacis aliqua sunt tolerāda, quæ aliàs reprobarentur. Item quæ fiunt ex pactione partium circa spiritualia, illicita præsumuntur. Item prouisio ista fuit personalis, non tamen transit ad successorem.

i ¶ *Honesti.*] Ex qualitate personæ præsumitur licitum quod aliàs esset illicitum. arg. 9. q. 2. Lugdunen.

¶ *Glos. seq. obiicit, & soluit. Secundo quærit. arg. affirmatiue. & contrarium soluit.*

k ¶ *Ex arbitraria.*] Et ita potest aliquis simul vti arbitraria & delegata potestate. sic x. de præsum. c. literas. sed istud non vi posse cōstare; quia si rōne delegatæ potestatis adiudicauerunt alteri prioratum, sedm hoc q̄ constabat eum canonice electū, qualiter p arbitriū poterunt ipsum condēnare ad soluendum alteri parti indebitum, cum alij solui non possit quod est alij debitum. x. de iureiur. eam re. quia si prioratus fuit isti debitus, cōstat q̄ solutio pecuniæ est indebita? Potest dici quòd isti non fuerunt arbitri, sed arbitratores, id est compositores, quorū arbitriū si iniquū sit, auctoritate superioris retractatur. x. de arbi. non sine. vel reducitur ad arbitriū boni viri. ff. pro socio. si societatem. Sed nunquid ratione talis arbitrij possent ipsi adiudicare alteri prioratū? Ar. q̄ sic, x. de tranſact. c. decætero. sed non est ve-

Cap. 7. eo. tit in 3. com pil. Et vide quod per hoc cap. dicit Bald. in c. 1. §. inter partes. de lege Corradi, in vſibus feudo.

Aliàs, trigintа.

recipiat

In iudice delegatus potest compromitti. Doctores in c. cum tempore. supra de arbit. Spec. tit. de arbit. §. 1. ad de Lanfranc. tract. de arbit.

Universidad de Navarra
Biblioteca

rum:quia talia spiritualia possideri nõ possũt, nisi ex iusta institutione canonica.1.q.1.legum.sic & in matrimonio non potest ineuenire arbitrium.3.de transa.c.vlt.& 3.de in integ.resti.cap.pen.in fin. & hic ver.hoc ex iurisdictione delegata.Ber.

a ¶ *Ex iusſione.*]Ex pactione partium non liceret, nec illam toleraſſet Papa : vt 3. de pac.cũ pridem.sed quia iudicis auctoritate factum fuit, & ad tẽpus sustinetur. 3. de transa. de cæsero. sic enim excusatur ab infamia , qua iussu iudicis pacisci tur de furto.ff. de his qui not.infa.l.furti.§. qui iussu. Et quòd Papa hic tolerauit huiusmodi compositionem , hoc fecit propter causas præ dictas,scilicet pro bono pacis & vtilitatis : quia placuit omnibus : & si Papa cõpositionem non toleraſſet,auctoritas iudicis nõ sufficiebat:quia de iure hoc facere non poterat : vnde dicit Papa; Nos eã hoc adhibito moderamine toleram⁹, & ad tẽpus tantũ, vt sequitur.& occasione huiusmodi ꝓuisionis ª assumũt quandoque aliqui causam malefaciendi.

ª Aliàs,com promissionis.

†Vaden. †Vadenen.

b ¶ *Prioratus.*] Nisi hoc esset appositum , confirmatio talis siue tolerantia fuisset realis. arg. 3. de transac.veniens.& j. de insti.cum venissent.

†Vatien.

c ¶ *Prouentus.*]Quoniã sicut ius diuidi non potest,sic nec fructus : vt 1. q.3.c.vlt.& j.vt eccle.bñ. vt nostrum. & 16.q.1.c. si monachus.

†Cap.8. eo. tit.in 3.com pil.

Ro illorum.]In prima ponit facti narratio. In secunda causæ cõmissio:ibi, *Quia.* Abb.

CASVS. Domin⁹ Papa mandauit archiepiscopo Burdegaleñ. vt in aliqua ecclesiarum suarum magistro P. competens beneficium faceret assignari; contradictores per censurã ecclesiasticam compescendo:recepto isto mandato , mandauit decano & capitulo Xantoñ. vt dictum magistrum reciperent in canonicũ & in fratrem:Canonici Xantoneñ.ex aduerso dicebant , ꝙ habebant certum numerum canonicorum , & ideo ipsum recipere nó tenebantur: Archiepiscus intelligens quòd ipsi abusi fuerant indulgẽtia de certo numero canonicorum,dictum magistrũ de præbenda & canonia Xantoñ ecclesiæ inuestiuit,& contradictores excõicauit:& quia canonici non recipiebant eundem, iterum accessit ad Papam petẽs super hoc sibi prouideri:Scribit Papa quibusdam dicens , ꝙ quia quod de præ dicto magistro per dictum archiepiscopum prouide factum fuit, auctoritate sua vult ratum haberi:mandat quatenus si constiterit prædictos canonicos indulgentiam de certo canonicorum numero non seruasse,& auctoritate propria aliquem vltra constitutum numerum in canonicum recepisse:sententiam excõicationis, quam tulit archiepiscopus in eosdem , tandiu faciant obseruari; donec dictum magistrum recipiant in canonicum & in fratrem, & ea quæ ad canonicatum pertinent, duxerint assignanda: cum legem dño Papæ imponere non possint,quam ipsi negligunt obseruare.Not. ꝙ si scribit Papa archiepiscopo vt det alicui in aliqua ecclesiarum suarum præbendam, potest dare præbendam in qualibet ecclesia sui suffraganei. Item per hanc decretalem probatur, ꝙ ex vi huiusmodi mãdati nõ possit executor mittere in possessionem corporalem:licet sit arg.3. ex eo quod dicit ; de Xantoñ. ecclesiæ præbenda inuestiuit : sed hoc soluitur in glossã quæ incipit,per talem.Item qui auctoritate propria venit contra indulgentiam in hoc casu amittit eam. Item excommunicati recipiunt aliquem in fratrem , & valet receptio.& sic est arg. quòd excommunicati possunt eligere,sed non est verum.

d ¶ *Ecclesiarum suarum.*] Sub hoc termino comprehenditur omnes ecclesiæ ipsius prouinciæ , etiam episcopales , ᵇ vt hic patet. & 3. de vsu pal.c.1.sue habeant ius conferendi siue non: sed in aliqua prælatura per hanc formam prouidere non posset.j.eo,c.vlt.& hoc in quibus ius habet,secus in aliis,secus si dixisset,in aliqua ecclesiarum tuæ prouinciæ,quia tunc non refert vtrum ius habeat vel non ratione ordinariæ potestatis, cum auctoritas talis generalior sit quam alia : tamen Papa in hoc non reprobat factum archiepiscopi. Et sic large sumitur quod dicit,suarum.

ᵇ De hoc vi de Ioan. An. in c. quãuis. eo.tit lib. 6.

e ¶ *Contradictores.*]Hæc sententia non comprehẽditur nisi partes, & alij etiã qui de facto contradicunt,& non de iure.

f ¶ *Eluſionem.*] Multæ enim viæ sunt hominibus ad malitiam. in Authen.de nup.§. minores. in fin.coll.4.

g ¶ *Prædictũ magistrũ.*] Innocẽtius ᶜ dicit, ꝙ in registro sic habetur post ista verba;Cum consensu & voluntate tua frater epe, de præbenda & canonicatu Xantoneñ. ecclesiæ,&c.

¶ *Glo.seq.reci.per quæstionem,an executor datus per hæc verba ; facias prouideri vel assignari , possit inuestire. ponit opi. quòd possit, soluit contrariũ , ad hãc decr.respõdet,& remittit, allegat contrarium, & soluit.*

h ¶ *Inuestiuit.*] Per talẽ inuestituram nõ adipiscitur quis possessionem, nisi corporaliter in possessionem mittatur.j.de do. per tuas. De tali inuestitura habes 3. de reiu.cum olim. & j. de his quæ fi.a ma. par. cap. ex ore. & hoc ꝓbatur per hoc ꝙ Papa mandat , ꝙ solũmodo sententia lata in eos obseruet donec dictum magistrum recipiant in fratrem.Si enim in possessionem missus fuisset, Papa mandasset, vt in possessionem inductus defenderetur. Et sic per hanc decre. non probatur,quod per hanc formam mandamus , vt talẽ facias recipi in canonicum & in fratrẽ talis ecclesiæ, ɔ tradictores per censurã ecclesiasticã,&c.vel facias cõpetens beneficium assignari.ᵈ ꝙ possit mitti in possessionẽ ipsius ecclesiæ,nec inuestiri, cũ hoc ei non mãdetur, cum certa forma scḋm quã procedere debet , sit præfixa. Quidam tñ dicunt per hanc decr. ꝙ per talem formã põt mittere in possessionẽ, siue inuestire,qđ ego non credo,prout not.j.de concess. præben. cum nostris.Arg.3.3. de exceptio.cum ecclesiasticæ.Non est ɔ:quia ille iam fuit per Papam inuestitus,& in corporalẽ possessionem de mandato ipsius inductus,vt patet in integra.Et quod dixit hic;inuestiuit , fecit vltra formam sibi datam:quod patet per respõsionem Papæ, quæ de inuestitura nullam fecit mentionem,sed excõicatione, quam præcepit obseruari quousque ipsum reciperent,& ideo dicit, prouide.

i ¶ *Prouide.*] ᵉ Excusauit eum Papa , sed reuera non bene procesuit inuestiendo:sed refert vtrum mandetur; facias prouideri , vel facias beneficium assignari. In primo casu delegatus non potest inuestire: quia prouisio non est sibi demandata, sed faciat prouideri. In secũdo potest inuestire , & faciet beneficium assignari ; quia modo sibi est prouisio reseruata & illi sic inuestito fructus postea debebantur.3.eo. dilectus.& c.relatum.& hoc: quia forma rescripti seruanda est. supra de rescrip.cum dilecta..cum similibus.

¶ *Gl.seq.ar.alle.duo iura,& remittit.alle.4. in contrarium:quærit & soluit.*

k ¶ *Auctoritate propria recepisse.*] Et ita qui semel facit ɔ priuilegium suum,sibi præiudicat in illo.3.de referi.cõstitutus. & 3. de consti.cum M.& c.cum accessissent.vbi de hoc.arg.j.de priui.accedentibus.& c.si de terra.§.1.& C.de excu. tuto.l. voluntariæ.Et hoc attende, quòd dicit;auctoritate propria , quia si hoc auctoritate Papæ fecissent,non intelligerentur venisse ɔ priuilegium suum,etiam si esset iuramento firmatũ:quia auctoritas Papæ semper intelligitur excepta. supra de iureiu.venientes. & 3. de elec.significastis. Sed quid si venissent ɔ indulgentiam auctoritate Cardinalis legati Apostolicæ sedis, nunquid excusarentur?Non credo : quia non posset illos compellere ad hoc vt contra indulgentiam Papæ aliquem reciperent.

¶ *Glo. seq.*

† Sanctoné.

†quadragesimo.

c Hæc glossula nec est Bernardi, nec habetur in vetustis exẽplaribus.

†eos.

†canonicatu.

†Sancton.

†obseruandam.

d Innocentius distinguit hic inter formã, facias prouideri , & formam , facias assignari: quasi prima forma contineat quòd facias ius cõferri: secũda quòd ius cõferat & faciat factum assignari.sed vide hic relia qua per Ioa. And.

e Hanc glossam nõ inuenio in antiquis,nec credo esse Bernardi.

¶ *Glo.se.not.quòd excõmunicati canonicos recipere possunt.alie.duas rationes,& duo similia : ponit lectũrã contrariam,quã nõ approbat.*

a ¶ *In canonicum.*] Et ita ea quæ faciunt excõicati in eorum præiudicium , bene valent , & ita excõicati recipiunt aliquẽ in canonicũ , & valet talis receptio : & ea quæ faciunt excõicati in eorũ præiudiciũ, bene valent. 3. de excecum inter. cum suis si. sicut excõicatur quis vt in causa procedat. 3. de off. ordi. significauit. & quia isti non debent absolui nisi satisfaciant: vt supra de offi. deleg. ex litteris. sed satisfacere nõ possunt nisi ipsum recipiant , nec per talem participationem erit ex cõmunicatus , sic excõicati admittuntur ad iuramentum qñque antequã absoluãtur. infra de senten. excommunicationis. ex tenore.& 3.de reseri. cap. capitulum sanctæ crucis. Vel expone, donec dictũ magistrum recipiant , id est, donec cautionem præstent quòd iuri parebũt in hoc , vbi habent causam defensionis. sed in hac decre. non habebant iustam causam defensionis, immo falsam: vt littera dicit.

¶ *Glos. seq. not. quòd fracto numero canonicorum,&c.*

b ¶ *Ad canonicatum.*] Mandat hic Papa dari huic illa quæ pertinent ad canonicatum,& non præbendam, & sic dabunt ei cotidianas distributiones quousque vacabit præbenda , vel quousque fructus fuerint augmentati. Et sic patet hic ꝙ licet canonici aliquem recipiant vltra numerum,etiam sua auctoritate,non augent numerum præbendarum,licet augeant numerum canonicorum.3.de consti.cum M. habuisti idem supra eo.dilectus.& infra eo.tit.dilecto.

Vis quæstionibus.] Ponit dictum, cuius vnam determinationem interserit : ibi, *Dummodo.* Abb.Siculus.

CASVS.Quidam clerici in minoribus constituti, nondum fuerant beneficium ecclesiasticum assecuti : habebant de bonis patrimonialibus vnde poterant commode sustentari : volebant promoueri ad sacros ordines : Respondet Papa consultus, ꝙ bene possunt ad superiores ordines promoueri,dum aliud canonicum non obsistat : & intelligitur ordinatus ad titulum sui patrimonij. Not. quòd quis potest ordinari ad titulum sui patrimonij.

¶ *Glo.seq.quærit,& soluit.*

c ¶ *De patrimonialibus.*] Habent ergo isti patrimonium pro titulo. sic 3.eo.c.episcopus si aliquem.nec debuit ab ẽpo beneficiũ petere, ex quo tali modo intitulati sunt : & iudicium sibi manducant & bibũt, qui de suo habent,& alienum recipiunt.16.q.1. quoniam quicquid. & 12.q.1.c.& si illi.& 1.q.2.clericos. Sed quid si patrimonium istorum periret chasmate vel alluuione, nunquid tenebitur istis prouidere? Dominicalis ª quæstio consueuit esse, tamen satis videtur quòd episcopus debeat eis prouidere in beneficio ecclesiastico : quia cum isti ad seculum redire non possint,redundaret in opprobrium ordinis cleri calis.arg. 93.dist.diaconi.& arg.supra de cle.coniug.Ioannes. & 3. de renunc.ad supplicationem.

ª Dominica lem quæstionem vocat quam olim iuris canoni ei doctores diebus Dominici sole bant tractare, extra cur sum legendi ordinarium: sicut Sabbatinã quæstionem appellant legistæ, quã in sabbatis , cum ab ordinariis lectionibus ceissabatur , suis discipulis explicabant.

¶ *Glo.seq. soluit dubium.Secundo quærit.arg.pro,& contra, ponit opinionem Vin.contra quam alleg.decre.tua. ponit opi.Tanc. & soluit. Tertio quærit & soluit. Quarto quærit,ponit primo opi. Vin.secundo opi.Tan. quam approbat.*

d ¶ *Congrue sustentari.*] Alias non debet ipsum promouere : quod si fecerit,tenetur ei ad supplementum.3.eo.c.2.& c.cum secundum Apostolum. Sed nunquid tenetur soluere decimas de tali patrimonio ad quod est promotus,quasi ad titulũ? Arg.ꝙ non.16.q.1.similiter, & infra de deci.nouum genus.Arg.cõtra 16.q.1.si quis laicus. Dixit Vin. quòd tenetur soluere decimas.arg. illius c. si quis laicus.Arg. 3.ꝙ non debeat soluere,vt infra de simo.tua.T.dixit quòd si ab aliis clericis reciꝑit diuinum officium,& alia sacramenta,debet eis soluere decimas, alioquin 3: quia de beneficio suo non tenetur soluere decimas.credo ꝙ propter clericatũ istius,licet sit ordinatus ad patrimonium suũ,ecclesia quæ primũ decimas percipiebat prædiales,iure suo non debeat defraudari : quia res semper remanet cũ sua causa , & sine culpa sua priuari non debet, nec est etiã iusta causa quare priuari debeat. Item quæritur an iste possit transire ad aliam ecclesiam sine licentia ẽpi? Dicas ꝙ non.7i.distin.primatus.Sed nunquid potest ᵇ vendere patrimonium tale? Vt quod nõ: quia inde viuere debet , & ecclesiasticum onus sustinere,quod cõstetur Vin.sed Tanc.dixit ꝙ põt vendere:quia qui pretio fruitur,rem habere vi. ff.de vsufru. quia qui pretio. & potest illud donare , quia & beneficio ecclesiastico posset renunciare, quod credo verius.

ᵇ Tene de hoc quod statuit cõcilium Tride. supra proxime citatum, ne cũ glossa fallaris.

CAP. XXIIII.

ACcedens †ad Apostolicã sedem:& infra. ¶Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd clericus absens per alium, vel alius ᵉ magis pro ipso, poterit de beneficio ecclesiastico inuestiri.

¶Idem Trecẽ. episopo.

¶Si ad vnum canonicatũ & ad præbendam duo sunt recepti simpliciter, receptio non tenet etiam interueniente Apostolica auctoritate. h. d. & est notabile capitulum: quare tene semper menti,& nota ipsum.

CAP. XXV.

DIlecto †filio P. sanctæ Pudẽtianæ †presbytero Cardinali , Cellerario Trecẽ. & R. procuratori tuo , auditore concesso , idem Cellerarius proposuit coram eo , quòd cum in manibus Remẽ. archiepiscopi tunc Apostolicæ sedis legati, intendentis prouidere G. nepoti suo in Trecẽ. ecclesia præbẽ-

†Vide c. si tibi absenti. eo.ti. lib. 6. &l.qui mihi donatum. per Bar. ff. de dona.

†Cap.1. eo. tit.in 4.com pil.

†Pudentianæ nomen hic etiam retinuimus, cũ Prudẽtianæ legatur in omnibus cõtra historiæ veritatẽ, de quo vide notas ad c. 35. supra de elect.

episcopus dubitabat , an carnale matrimonium inter absentes contrahatur,& ideo dubitauit an & spirituale. Prima quæstio expeditur 32.q.2.honoratur.& j.de conuer.coniu.ex parte.& ff.de ri.nupt.denique.Secunda dubitatio hic explicatur , vtrum clericus absens possit inuestiri per alium.vel dubitatio fuit illa,an inuestiretur quis pro absente & ignorante,& certe bene,& acquirit ei possessionem: & cum iste sciuerit,habebit causam vsucapiẽdi.C.de acquir.possi.l.1.Vin. Vel ideo dubitauit : quia sicut hæreditas temporalis per procuratorem acquiri non potest. ff.de acqu.hær.per procuratorem. ᶜ ita videbatur ꝙ hæreditas spiritualis acquiri non posset,sed non vi ꝙ dominium sit quæsitum per traditionem absenti.ff.de acqui.re. do. res ex mandato. Item nec possessio vi acquiri per inuestituram. j. de his quæ fi. à ma. par.cap.ex ore.& j. de do.per tuas.Dicas ꝙ si vel dans,vel accipiens intendit acquirere dñium absenti,tunc est ei quæsitũ : & sic loquitur. ff. de acqui. re. do. si procurator. ff. de do.qui mihi donatum. Sed si neuter hoc intendit,non statim acquiritur dominium. & sic loquitur. ff.de acqui.re. do.res. dominium tamen vel possessio non acquiritur per gestorem negotij.ff.de neg.gest.si ego.1o.

ᶜ Dicunt legistæ quòd temporalis hæreditas non potest per procuratorem acquiri , pro eo ꝙ acquiritur & aditur solo animo: ex quo vere de hiis non apparentibus adi non possibile est illã adiri, sed illud remũ de hæreditate iã delata : & quam scio delatam in deferenda loci habeat quod statim dicem. Ioa. And.

Dilecto.]Diuiditur in quatuor partes.Primo ponitur factũ,& allegatio pro Cellerario.secũdo allegatio ɔ eum:ibi,*Procurator.* Tertio diffinitio:ibi,*Vnde.*Quarto protestatio:ibi,*Ita quòd.*Abbas.

CASVS.Archiepiscus Remẽ. dũ in Francia legationis officio fungeret , intendebat ,puidere cuidã nepoti suo G. nomine in Trecẽ. ecclesia:Cellerarius Trecẽ. vt gratiam legati sibi acquireret,in manibus legati renunciauit præbendæ , quã in Trecẽ. ecclesia obtinebat: dictus legatus nepotem suum & dictũ Cellerarium instituit in canonicos Trecẽ.& Archiepiscus & capitulum cõiter assignauerunt vtrique stallum in choro,& locum in capitulo,vt fructus illius præbendæ diuiderent inter se,donec idem G.integraliter esset beneficium assecutus:& procurator generalis epi tunc absentis ista oia comprobauit, & dictus Cellerarius lectionem & Euangelium legit in sua septimana , & alia fecit quæ alij canonici consueuerunt. defuncto epo , tpe cuius hæc facta fuerunt , alter succesit : & dum accederet ad ecclesiam consecratus,dictũ Cellerarium recepit ad osculum pacis, & tũc non recipiũtur ad osculũ nisi canonici:& per biennium sine quæstione sic ꝓmansit:Postmodũ epus excitatus à somno , cœpit mouere quæstionẽ ɔ ipsum Cellerariũ sup ꝓbẽda prædicta,& sic q̃stio inter epm & Cellerarium ad sedẽ Apostolicã est delata : datus fuit quidam Cardinalis vtriq; parti auditor,corã quo Cellerarius ꝓposuit oia suprædicta:petẽs dictũ epm à sua molestatione cõpesci : ꝓcurator epi proposuit ex aduerso, ꝙ ad vnicũ beneficium qđ vacabat in ecclesia Trecẽ. nõ licuit ipsi legato duos instituere, allegando ad hoc concilio Turon. qđ ꝓbendarum inhibet sectionem,& concilium Lateranẽ.qđ ꝓbendarũ ꝓhibet expectationẽ. Præterea in ecclesia vbi nõ est certus numerus ꝓbendarũ,nulla etiam ꝓbenda vacante, pot aliquis in canonicũ assumi:quia intelligitur eligi ad quoddã ius qđ de nouo creat, & cũ eligi-

Universidad de Alcalá Biblioteca

cto nascitur: sed vbi est certus numerus præbendarũ, duo ad vnã præbendam eligi non possunt: cum illud ius spũale diuidi non possit: pp quod dictus procurator asserebat institutionem præfatã nõ valere, cũ in Trecen. ecclesia certus sit numer⁹ præbendarũ, quẽ capitulũ vel legatus augmẽtare nõ intendebat, vel ius aliquod creare de nouo: His & aliis auditis Papa dictũ Cellerarium cõdemnauit ad restitutionẽ eorũ quæ tenebat rõne p̃dictæ institutionis, imponẽdo silẽtium eidẽ super dicta præbenda, vel parte ipsius: ita tamẽ q̃ per hoc prædicto G. nepoti legati nullum præiudicium generetur: quæres inter alios acta, aliis obesse non debet. Nota, quòd legatus non potest instituere duos ad vnã præbendam contra concilium Turon. Item beneficij spiritualis perceptio non dat ius, sed sola canonica institutio. Ité res inter alios acta, aliis obesse non debet.

† resignaret

† beneficiũ.

a ¶ *Resignauit.*] Pure sine aliqua conditione & modo, aliàs simoniacus fuisset. 1.q.2.quàm pio. & supra de pact. pactiones.

¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit.*

b ¶ *Generalis.*] Vnde videbatur quòd domin⁹ ꝺ̃ factum procuratoris venire nõ debebat. arg. ꝺ̃. de offi. dele. cum olim. quia factũ procuratoris qui generalem habet ad ministrationẽ, domino præiudicat. ff. de iureiu. iusiurandum. §. vlt. ff. de pact. nam & nocere. sed tamen secus est, quia generali mandato nõ videtur delegasse, nisi id qd

† ſu quoque

a Et præpotito pecuniis non videtur esse mandatũ vt soluat nisi quibus debetur. ff. de solut. si is cui. §. cũ Bba. Ioan. And.

legitime [a] fieri potest. ff. de cond. indeb. si procurator. & ff. de his quæ fi. in frau. credi. si pater. vel quia fraudulenter aliquid faciat. ff. man. creditor. §. Lucius. vnde cũ talis institutio cõtra ius esset, non tenebatur eps illam ratam habere. ꝺ̃. eod. tit. tuæ. & ca. maioribus.

¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit.*

c ¶ *Recepisti.*] Per hoc videbatur consentire in institutioni ipsius b. f. 63. dist. Hadrianus. & ꝺ̃. de his quæ fi. à maio. par. cap. ex ore. & infra de priuile. cum olim. arg. C. ad Velleia. Authen. sine à me. & ꝺ̃. de spon. ad id quod. Item quia in p̃sentia sua gessit se tanq̃

b Adde ad hoc bonam glo. quæ dat etiam melior rationẽ in fi. in l. 1. C. vbi de æri. agi opor.

† Lateran. sub Alex. iij. cap. 8.

canonicum: vnde quia ipsum nõ remouit, statim vr ipsum approbasse. arg. ꝺ̃. de offi. deleg. coram. C. de acqui. poss. l. 1. C. de pa. po. s. filiũ. 20. q. 1. quem progenitores. talis patientia [c] non facit canonicum, sed tantũ canonica electio. ff. de decur. Herennius. & ꝺ̃. de insti. ex frequentibus. & C. de lib. cau. non idcirco. Bernar.

c Nec etiam expressus consensus, secundũ Inno. sim. qd dicã de con. præben. c. 1. super glo. 2. Ioan. And.

d ¶ *Molestatione.*] Et sic agebat interdicto, Vti possidetis.

e ¶ *Turonen. concilium.*] supra eo. maioribus. Ber.

f ¶ *Lateranen. concilium.*] Infra de concess. præben. nulla.

g ¶ *Diuidi.*] Quia vnitas non ꝛecipit diuisionem. 24. q. 1. loquitur, De hoc dictum est supra eo. tuæ fraternitatis. simile ꝺ̃. eod. c. inter cætera.

h ¶ *Augmentare.*] supra de constit. cum M.

¶ *Glo. seq. reci. per quæstionem.*

i ¶ *Huiusmodi clausula.*] Immo & si clausula illa non esset adiecta, tñ sine eius auctoritate non videtur q̃ possit contrauenire, ex quo confirmatio Papæ accessit. ꝺ̃. de constit. c. 1. & 2. Nam vbi princeps confirmat, idẽ est ac si ferat sn̄iam. C. de vete. iur. enu. l. 1. §. sed neque. versioa nostra facimus, &c. Verius est, q̃ non obstat eis talis confirmatio, cum eorum fauore facta sit, quin possint contrauenire si volunt. ꝺ̃. de cõstit. cum M. & c. cum accessissent. nisi clausula hmõi sit apposita; de cernatis irritum, & inane. Io.

k ¶ *Augmentare.*] Hæc fuit sufficiens ratio, quia intendebat idem ius, & eandem p̃bendam conferre pluribus, quare nõ valuit. ꝺ̃. eod. tuæ. sed si intẽdisset vtrũq; eligere in canonicum, talis electio nõ valuisset. ꝺ̃. eod. dilectus. & c. relatũ. quia ad duo iura intelliguntur eos elegisse, ita tñ q̃ facultates sufficerẽt duobus. infra ca. proxi.

¶ *Glo. seq. remittit, secundo obiicit, & soluit, tertio quærit. ar. pro, & contra. solu. quarto soluit quæstionem.*

l ¶ *Non obstat.*] Hanc regulam & eius expositionem habes ꝺ̃. de reiud. c. penul. Sed vr quòd causæ istorum ita sunt coniunctæ, q̃ snia lata ꝺ̃ vnum obstet alij. sic 3. q. 6. hæc quippe. & 81. dist. tantis Daniel. sim. infra de accus. ad petitionẽ. & 58. dist. ordinatos. sed secus est hic: quia agendo ꝺ̃ vnum, non agitur de iure alterius: sed in præmissis casibus agitur de vtroque. sic ꝺ̃. de adult. significasti. ff. de adult. denunciasse d. sed quid si postea agitur ꝺ̃ secundum, & ille secundus obtinet, nunquid prodest alij, vt per hoc retractetur sententia lata vr quòd sic: quia sententia lata pro vno ex sociis, prodest aliis: vt 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua. ver. quãdoque. & supra de appel. c. pen. & ff. si ser. vend. loci. §. 2. sed non est ita, quia illa intelligũtur cum sententia processit contra omnes in cõi causa. lex illa, loci. §. 2. loquitur de seruitute, quæ cõis est. & indiui dua: & pro parte quis agere nõ potest. Per decre. istã bene vr soluitilla quæstio, qua quærit, duo fratres ex eodẽ patre & matre eadẽ ꝺ̃xerũt matrimoniũ cũ duabus sororibus ex eodem patre & matre eadem: fuit lata sententia contra matrimoniũ inter vnum virũ & eius vxorem propter consanguinitatem: Quæritur vtrũ sententia ista præiudicet alteri fratri & eius vxori, qui non fuerunt in lite? Dicas quòd non fit eis præiudicium.

d Vide de simo. dilect⁹. 2. super 3. gl. Ioa. And.

† Aliàs, non intendebat.

nulla etiam vacante in canonicum quis possit assumi, cum intelligatur ad quoddam ius eligi, quod ex electorum assensu de nouo creatur †, & cũ electo in canonicum nascitur, & desinit cum defuncto: in ecclesia tamen quæ determinatum habet numerum præbendarũ, vno indiuiduo iure vacante, duo simul eligi non possunt ad illud: eo quòd huiusmodi spirituale ius diuidi g seu communicari nequeat inter eos: quanquam interdum hi ad quos spectat electio, de communi assensu augmentare h valeant numerum præbendarum, quoddam ius spirituale de nouo creando: nisi forte statutum aliquod obuiaret, quod esset iuramento firmatum: vel cui sedis Apostolicæ confirmatio accessisset: huiusmodi clausula i prohibitionis adiecta, vt si quicquam contra id fieret, non valeret, propter quod institutionem præfatam nullam fuisse dictus asseruit procurator: cum in Trecen. ecclesia certus sit prębẽdarum numerus, quem capitulum vel legatus augmentare k † minime intendebat, vel ius aliquod de nouo creare.

† creaturet

¶ Vnde dictum Cellerarium ad restitutionem eorum, quæ ratione prædictæ institutionis tenebat, sententialiter duximus condemnandum: ei super præbenda ipsa, vel eius parte silentium imponentes: Ita quòd per hoc prædicto G. nullum præiudicium generetur: cum res inter alios acta, regulariter aliis non obsistat l.

¶ Idem.

¶ De vna præbenda vacante possunt fieri duæ, si eius suppetant facultates, aliàs diuidens integrare tenetur.

CAP. XXVI.

VAcante † quadam præbẽda in ecclesia tua, duas ex

† Cap. 3. eo tit. in 4. compil. Et de materia, an ex causa rationabili de vna præbenda possint fieri duæ, vi de Doctores supra hoc tit. c. auctoritatem.

Vacante.] Duæ sunt partes. Secundo ibi, *Super quo.* Abbas Sicu.

CASVS. Vacãte quadã p̃benda in quadã ecclesia cathedrali, eps ex illa p̃bẽda cõstituit duas, & ibi instituit duos canonicos: altero illorũ defuncto, quidã clericus nõie Hippolytus p̃bẽdã illius defuncti auctoritate Apostolica fuit adept⁹. iste Hippolytus ꝑtenuit litteras à dño Papa ꝺ̃ eps̃m, vt integraret illi p̃bẽdã illã: & alius dicebat se habere idem ius ꝺ̃ ipsum eps̃m. q̃suit eps, q̃d facere deberet? Rndet Papa, q̃ cum Turon. concilij statuta diuisionẽ præbendarũ inhibeant, episcopus tenetur illas præbendas redintegrare de vacaturis, nisi ex certa & rationabili causa de prædicta præbenda constituerit duas, & tot sint prouentus vtriusque, quod possint competenter vtriusque sufficere. Nota, quòd vna præbẽda potest diuidi in duas, dũtamẽ vtrique sufficiant illius prouentus, aliàs non potest: & si diuisa fuerit redintegrari debet.

a ¶ *Turonen. statuta concilij.*] ꝺ̃. eo. maioribus.

¶ *Glo. seq. obiicit, & tripliciter soluit.*

b ¶ *Integrare.*] Sed quare tenetur integrare, cũ talis electio nulla fuerit. ꝺ̃. eo. c. proxi? Respõdeo, isti duo simpliciter fuerunt electi in canonicos vnde tenuit electio. supra. eo. relatum. & c. dilectus. Io. dicit [a] quòd licet non valuerit talis electio, eps tñ tenetur integrare præbendam, cũ ipse non possit reuocare quod fecerit. arg. ꝺ̃. de dona. inter dilectos. & ꝺ̃. de concess. præben. cum super. & supra de cleri. coniuga. diuersis fallaciis. Vel alia ratio potest reddi: Isti electi fuerunt ad duo iura de nouo creata, & non ad vnicum, & non intendebat episcopus facere cõtra concilium cum duas constituerat b præbendas ex vna, credens sufficere facultates ad duos vnde si reperiatur quòd non sufficiat duobus, tenetur integrare de vacantibus. infra eod. cum causam. & sic videtur q̃ episcopus possit tolerare si aliquando aliqui eliguntur ad vnum beneficium, vt ꝺr ꝺ̃. eod. tuæ.

† assensu

a Alternatiue quia etiã eius fuit solutio. supra proxime. Io. And.

† contingerint.

b Quod potuit infra de excess. prælati sicut vnir e. secundum Inno. quod est verum ex causa, secundũ Hostien. vt dixi. Ioã. And.

c ¶ *Constituit æ.*] Hic ergo patet, q̃ de vna præbenda possunt fieri duæ c. & secundum hoc epus duo noua iura: sicut vna parochia potest diuidi in duas. 16. q. 1. pcipimus. & ꝺ̃. de eccl. ædi. ad audiẽtiam. 1. De hoc dictũ est ꝺ̃. eo. tuæ.

c Hic vides posse epos ex causa diuidere præbendas: possunt etiam, & beneficia diuersa vnire, vt patet, in concilio Trident. sess. 21. de reformat. ca. 5. & sessio. 24. de reforma. c. 13. quod videro.

ij *Dilectus filius.*] Si Papa mandat ei ad quem spectat vt beneficium cõferat vni, collatio per eũ alteri facta tenet, ipse tñ ex tran sgressione punitur: vt hic dicitur. Prima pars querelam decisam continet. Secunda iudices præbet: ibi, *Fraternitati.* Abb. Sicu.

CASVS. Quidam clericus G. noie obtinuit litteras à dño Papa ad capitulum Nouarien. per quas mãdabatur eidem, vt dictum G. reciperent in canonicum & in fratrem, & præbendam (si qua vacaret) conferrent eidem: capitulũ mandatũ Apostolicum noluit adimplere, immo præbendã vacanté, quã dñs Papa prædicto G. conferri mandauit, alij assignauerunt: vnde idẽ G. petiit à domino Papa, vt quod de ipso mandauerat, faceret adimpleri: Ex parte capituli allegabatur, q̃ præbenda non vacabat ibidẽ: Papa his auditis mandat, quatenus si constiterit quòd in Nouarien. ecclesia, præbenda vacaret eo tempore quo Nouarien. canonici litteras receperunt, dictũ clericũ faciãt recipi in canonicũ & in fratrẽ, cũ præbendã illã in derisionẽ mandati Apostolici duxerint conferendam: & de prouentibus illius ecclesiæ aliquos redditus annuatim faciant assignari eidem, donec præbendale beneficium fuerit assecutus. Nota, quòd licet Papa mandet, vt alicui conferatur præbenda, & canonici eam alij conferunt, tenet collatio: sed ipsi cõpellendi sunt vt illum postea recipiãt: & quod dicit in fine, de redditibus prouideatur, &c. credo appositum fuisse in pœnam capituli, quia mãdatũ Apostolicũ cõtẽpsit, quia illud nõ [d] erat in antiqua.

d Immo in antiqua cõpilatione idẽ cõtinebatur his verbis: & eidem de redditibus, ipsius ecclesiæ singulis annis cõpetentes assignari prouẽtus, &c.

d ¶ *Vacaret.*] Ergo videtur à ꝺrio sensu, quòd si tunc nulla vacabat, nõ tenerentur ratione illius mandati eum recipere, & sic videtur tãtum vnum mandatum. sed videtur quòd duo, quia mandauit eum recipi in fratrem: quod vnum mandatum est, & præbendam conferri: & vnũ est consectuiũ alterius: vnde statim tenebantur illũ recipere, & postea beneficium conferre, vel statim, vel quam cito possent.

e De materia huius glossæ vide Federicum consil. 290. & Felinum in c. eam te. de rescript. vbi plenissime. adde Baldum in c. constitutus. supra de rescript.

¶ *Glossa seq. primo arg. tempus receptionis inspiciendum. Secundo de tempore datæ. Tertio de vtroque. Quarto arg. ad quæstionem, quam sol. vlt. sol. contraria.*

e ¶ *Receperunt.*] Hic consideratur tempus e receptionis lis̃um, & nõ datæ. sic ꝺ̃. de foro cõp. licet. ꝺ̃. de rescr. capitulũ sanctę crucis. Sic in lis impetratis ꝺ̃ vsurarios. ꝺ̃. de vsur. quia frustra. sic q̃q, cõsideratur tẽpus oblati libelli, licet tũc nõ recte agatur: si tñ postea incipit ius cõpetere, perfici potest iudicũ, ff. de pig. act. fi rem. §. vlt. & ff. de rei vẽd. finautem. §. 1. arg. ꝺ̃. quia tempus datæ est considerãdũ. ꝺ̃. de rescr. eã te. & ca. constitutus. Ité arg. ꝺ̃. ff. ad exhi. l. tigni. §. vlt. Item arg. q̃ si iudex tempore impetrati rescripti sit excõicatus, & tpe receptionis absolutus, quòd valeant literæ. arg. supra de appel. super eo. arg. supra de rescrip. pastoralis. ad fin. & ff. de iudi. cum furiosus. & supra de æta. & quali. præterea. ff. de acquiren. hæred. mutum. Io. quod non credo. immo literæ non valent, cum ab initio nullæ fuissent: vnde postea per absolutionem conualescere non possunt. Quare ergo potius hic consideratur tempus receptionis, & in illa, eam te. & ca. cõstitutus. tempus datæ? Hic consideratur tẽpus receptionis, & non datæ, quia quam cito vacat bñficium, pertinet collatio ad capitulum seu eps̃m, cum statim possint beneficium conferre quousque interdicatur eis, vel mandatum recipiãt super hoc: vnde si vacat tempore quo literæ dabantur, non præiudicat capitulo quousque ad ipsos mandatum perueniat: quia non tenentur diuinare. infra vt ecclę. bene. vt nostrum. vnde collatio medio tẽpore facta legitima est, sed mãdato recepto tũc primo præiudicatur eis, vnde postea non debent cõtrarium facere: quod si fecerint, procederetur contra eos prout dicitur hic, nisi diceret in mandato, quòd si secus feceritis, illud decernimus irritum & inane. supra eo. inter cætera. & cap. dilecto. sed in decret. eã te. consideratur tempus datæ, quia tempore datæ, & tempore receptionis vacauit præbẽda, & quia mandatum fuit capitulo de conferenda præbenda: & capitulum non poterat conferre, quia non pertinebat ad ipsum, sed ad epũm, & archidiaconus fuit postea electus: & sic mandatum sequitur ibi illum qui potuit conferre: & satis mandabatur illi quãdo mandabatur capitulo, cum ipse tempore datæ esset de capitulo: vnde ipse epũs non poterat se excusare, quòd non recepisset mandatum. In illa, constitutus. dicas quòd cum aliquis impetrat literas super beneficio: tunc si numerus statutus iuramento est firmatus in ecclesia contra quam impetrat, illud debet tunc dicere, aliàs non valerent literæ. Sed si tunc nullus esset statutus numerus, de eo quod non est, mentio fieri non potest: vnde si postea medio tempore statuatur, non præiudicat impetranti.

† Cap. 4. tit. de concess. præben. in 4. cõpil.

† proposuit

† vacaret

¶ *Glo. seq. obiicit inducens quatuor, & soluit.*

f ¶ *Duxerint conferendam.*] Videtur quòd talis collatio non teneat. arg. ꝺ̃. de concess. præben. proposuit. quia Papa ibi consimilem [f] donationem cassauit. Item eo ipso q̃ Papa præcepit isti dari, p̃hibuit alij dare. ff. de cond. & demon. cum ita. & ff. de procura. Pomponius. §. sed & is qui. Item talis electio facta est ꝺ̃ legem animatam: quæ durius agit quam inanimita. ff. de arbit. Celsus. & l. præcedenti. in fine. & ita nulla est. 10. dist. vides. Item ratione præcedentis denunciationis non valet quod factum est. C. de rei vendi. si fundum. infra de no. oper. nuncia. c. 2. ff. ad leg. Falci. dolo. ff. de eden. quædam. §. is autem. Sed verum est q̃ hæc collatio tenuit, licet ꝺ̃ mandatum Papæ, vt satis patet hic. & infra de concess. præben. proposuit. nec solum mandatum Papæ sufficit ad hoc vt ius habeat. ff. de pigno. actio. non est mirum. §. ſciendum. & supra de re iud. cum aliquibus. Item licet canonici obligari videantur, ipsa tamen præbenda non est illi obligata. arg. ff. de pollici. l. 2. & ff. de contrahenda emptio. l. vlti. in fine. Et ita electio talis quantum ad canonicos non vr canonica, sed quantum ad electũ sic: sicut sacerdos in mortali existens quo ad se illicite celebrat, quo ad alios licite. supra de cohabitatio. clerico. & mulie. cap. fina. sic donatio potest esse vitiosa, & tñ donum tenet. arg. infra de iure patronat. cura pastoralis. & C. de rei ven. quotiens. Vel licet peccent recedendo à mandato Papæ, non tñ peccant aliũ eligendo. simile 27. q. 1. nuptiarum, & ideo puniũtur: quia compelluntur illum recipere pro quo mandatũ receperunt: & hoc verum est, licet Papa mandet bñficium vacans vel cum primum vacauerit, alicui cõcedi: valet tamen collatio alij facta h nisi clausula illa adiecta fuerit; q̃ si ꝺ̃ feceritis, id decernimus irritum & inane. ꝺ̃. eo. inter cætera. & cap. dilecto.

f Non fuit consimilis: quia ibi datus fuerat executor ad prouidendũ: hic nõ. Io. And.

ADDITIO. Nisi Papa aliàs suam intimauerit voluntatem. infra de concess. præben. quia in cunctis. lib. 6.

g ¶ *Non habet sufficiens.*] Et ita si non habet sufficiens, non nocet, si de illo non fecit mentionem argumentum est hic, & ꝺ̃. eo. cũ teneamur. & cap. postulasti. De hoc dixi supra de rescrip. si proponente.

g Id est, alij non peccant ipsum audiẽdo, cũ ignorent eũ esse in peccato mortali.

h ¶ *Recipi.*] Et fic patet q̃ prior electus nõ remouetur, vt dictum est: licet contra

h Quod die hodie vt infra de cone. præben. si ea. seq. & ibi plene de hoc lib. 6. in fi. licet sit arg. contra C. de lega. nõ dubium. Ioan. And.

Universidad de Deusto
Biblioteca

licet ō mādatū sit receptus. sic ¶. d iis quæ fiūt à maio. par. cap. ex ore.

a Manc glos sulam non reperio in manuscriptis, nec credo esse Ber.

a ¶ *Assignari prouentus.*] Sic a 3. eod. dilectus. in fin. Istud additum fuit, quod non erat in antiqua compilatione.

Concilium generale Lateran. sub Innocent. 3. c. 29. & c. 4. eo. tit. in 4. compil.

De multa.] Diuiditur: quia primo narrat ius antiquum. Secundo subiicit nouum: ibi, *Præsenti*. Vel potest diuidi in tres partes: prout ostenduntur tria dicta. Secundum: ibi, *Is quoque ad quem*. Tertium ibi, *Circa sublimes*. Abb. Siculus.

CASVS. In Lateran. concilio statutum fuit, quòd nullus diuersas dignitates & pluresecclesias parochiales reciperet, alioquin recipiens sic acceptum amitteret & conferens concedendi potestate priuaretur: sed quia istud statutum male obseruabatur, Innocentius volens obuiare huiusmodi cupiditati, statuit, vt quicunque de cætero receperit aliquod beneficium curam habens animarum annexam, si prius tale beneficium obtinebat, ipso iure sit priuatus eodē: & si illud contenderit retinere, alio spolietur: & ille ad quem spectat collatio prioris beneficij, illud conferat cui viderit conferendum: & si vltra sex menses contulerit, ipsius collatio ad alios deuoluatur secundum statutum Lateran. concilij: & insuper tantum cogatur de prouentibus suis in vtilitatem ipsius ecclesiæ assignare, quantum à tempore vacationis cōstiterit esse perceptum: & hoc idem in personatibus siue dignitatibus obseruetur, addit insuper, vt nullus in eadem ecclesia plures dignitates vel personatus habere præsumat, etiam si curam non habeant animarum: tamen circa sublimes & litteratas personas, quæ maioribus beneficiis sunt honorandæ, per sedem Apostolicam poterit dispensari. Not. q. qui habet curam animarum, vel personatū, si ad cōsimile beneficiū eligatur, postquā illud receperit, ipso iure vacat primū. Itē qui non vult dimittere quod suū nō est: debet priuari eo quod suū est. Itē cū quis receptus est ad secundū beneficiū, secundū iura primū alteri debet conferri. Itē nota pœnā negligētis cōferre beneficiū. Itē nota pro venerabilibus & litteratis psonis. Itē solus Papa pōt dispēsare, vt aliqs habeat plures dignitates, vel curas aīarū.

† In Lateranen. concilio sub Alexandro iij. c. 13. & cum hoc decreto conuenit cōcilium Tridentinū sess. 7. de reformat. c. 2. & 4. & sessio. 24. de reformat. c. 17.

b ¶ *Lateran. concilio.*] supra de cleri. non resi. c. quia nonnulli.

¶ *Glo. seq. recitatur per quæstionem quando dicatur contendere, & ante litem conteſt. & c.*

b Dicit Host. ibi in intelligendū, contenderit, vt dixi supra vnde in fi. illius c. sequitur excommunicatio, quam non litis cōtestatio præcedere debet. 12. q. 2. indigne. Ioa. And.

c ¶ *Contenderit.*] Id est, in iure contentiose retinere voluerit. Si enim ante litē contestatā desisterit, non priuabitur vtraque, sicut est in aliis statutis sub pœna. ff. rem. ra. habe. hoc amplius. ff. de in ius vocā. l. quāuis. sic ponit 16. q. 1. statuimus b. & sic ipso iure hodie priuat' est q recipit secundū beneficiū habēs curā animarū. si pri° tale obtinebat. Olim habebat optionē, vtrū 1. vel 2. vellet retinere. ℨ. eo. referēte. & c. pterea.

¶ *Glo. seq. ponit casum exceptum, & exponit de qua receptione loquatur hæc littera.*

d ¶ *Post receptionem.*] Fallit in episcopatu, quia non statim vacant priora beneficia, nisi post tempus consecrationis. ℨ. de ele. cum in cūctis. §. cum vero. nec per solam receptionem perdit primū, sed per receptionem corporalem, vt hic dicit. & 21. q. 2. si quis iā translatus. Qui enim habet plures personatus, sine dispensatione Apostolicæ sedis, ineligibilis est. supra de elec. dudū. vbi de hac materia satis dicitur.

c Vel dic, suis, i. sui beneficij, quos facit: ad hoc infra de fideiuſ. c. 2. secundum Host. Io. An.

e ¶ *Lateranen. concilij.*] Infra de concess. præben. nulla.

¶ *Glo. seq. reci. per q. de quibus prouentibus intelligatur littera.*

f ¶ *Prouentibus.*] Bene dicit, de suis, id est, propriis, si proprium habet ℨ. de app. reprehensibilis. alioquin delictum personæ. & c. supra de excep. cum venerabilis. & 16. q. 6. c. si episcopum. aliàs si proprium non habet, puniatur alia pœna ad arbitrium iudicis. 16. q. 6. illud. & 14. q. 6. si res, vel repetatur ab eo qui recipit illud tanquam indebitum, quia tanquam inuasor possidebat: cum vacauerit ipso iure post receptionem secundi, & mala fide, vnde fructus omnes ab eo tempore restituere debet d. C. de rei ven. certum. supra eod. ca. dilecto.

g ¶ *Hoc idem in personatibus.*] Quia de similibus simile debet esse iudicium. supra de ele. dudum. quæ facit mentionem de hoc. & supra de translatio. inter corporalia. & supra de confir. cum dilecta.

d De iure pat. cum dilectus. in fi. Ioan. And.

¶ *Gl. seq. ponit opi. Ioan. quam reprobat.*

h ¶ *In eadem ecclesia.*] Not. quòd nō facit mentionē de præmissa pœna, vnde videtur quòd si quis in eadem ecclesia plures recipiat dignitates, nō ideò perdit priorem: quia pœnæ potius sunt arctandæ quàm extendendæ. de pœ. dist. 1. pœnæ. & ff. de pœ. l. interpretatione. hoc confitebatur Io. Contrarium credo: quia idem iudicium est habendum de personatibus non habentibus curam animarum, & habētibus. supra de elect. dudū. & pœna præmissa repetita intelligitur, quę enim in præfationibus præmittūtur, in stipulationibus repetita intelliguntur. ff. de verb. obliga. Titia. §. 1. & 32. q. 7. c. Apostolus.

¶ *Glo. seq. arg. alleg. octo iura, & ad vltimum remittit, alle. 2. in contrarium.*

i ¶ *Sublimes & literatas.*] Est ergo arg. quòd secūdum qualitatē personarum beneficia sunt conferenda. arg. 41. dist. non cogantur. & ff. de vsufruct. sed & si quid. §. 1. & 12. q. 2. Vulteranæ. & c. seq. & 74. dist. consuluit. & 1. q. 2. ca. vlt. & is gradus cæteros antecellat, quem stipendia longiora & labor plixior fecerint anteire. C. de off. ma. offi. l. nemo. & supra de maio. & obe. ca. statuimus. vbi de hoc. Arg. cōtra. 16. q. 7. ca. 1. & supra de consti. cum omnes. Et ita scientia nobilitat hominem, quæ pretio nummario comparari non potest. ff. de var. & extraor. co. l. 1. §. est quidā. Et si vis appellari philosophus, non debes esse auarus. C. de mu. pat. profes. lib. 10.

† Est autem triplex ratio, vtilitas ecclesiæ, necessitas, & prærogatiua personæ.

¶ *Glossa sequens arg. à contrario quod dupliciter fortificat & approbat, & ponit opi. Ioan. cōtrariam. Secundo reci. per q.* (*sed aliter*) *arg. à contrario, & remittit. & ponit opi. contrariam.*

k ¶ *Per sedem Apostolicam.*] Ex eo quòd dicit, per sedem Apostolicam, patet à contrario sensu, quòd per alios in talibus non potest dispensari: quia quod de vno conceditur, de alio negatur: sicut quod de vno negatur de alio conceditur. 25. dist. qualis. & supra de præsump. nonne. arg. 95. dist. illud. & infra de iis quæ fi. à præla. fine consensu cap. cum Apostolica. ff. de cond. & demon. cum ita. Et sic restricta est potestas episcoporum circa dispensationem huiusmodi beneficiorum, immo præter istam constitutionem videbatur quòd dispensare non possunt: quia episcopus priuabatur potestate conferendi illud beneficium, qui illud conferebat habenti consimile. supra de cle. non resi. quia nonnulli. Vnde sequitur quòd non poterat dispensare: quia si posset, non puniretur. Et sic planum est dicere, quòd solus Papa potest in talibus dispensare. Et quòd ita fit intelligenda ista constitutio, probatur aperte supra de ele. dudum 2. vbi de hoc c. Io. notauit hic quòd episcopi adhuc poterant in talibus beneficiis dispensare, & vaga & indiscreta dispensatio tantum prohibetur episcopis per hanc constitutionem, vt dixit: & possuit hic magnam notulam, quæ non multum est hic necessaria. Olim enim per antiqua iura bene dispensabant episcopi, vt aliquis haberet plura beneficia curam animarum habentia. 70. dist. sanctorum. sed illud hodie recipit immutationem per hanc constitutionem: & hoc mutatum fuit propter indiscretas & stultas dispensationes episcoporum. Item & illud notabis: quia hic prohibetur tantum dispensare in personatibus & beneficiis curam animarum habētibus, & ita circa alia beneficia possunt epi dispēsare sicut pri°: quia vnū negādo, aliud cōcedere vi. ℨ. de præsump. nonne.

† Cap. 30.

CAP. XXVIII.

DE multa prouidentia fuit in Lateran. b † cōcilio prohibitum, vt nullus diuersas dignitates ecclesiasticas, & plures ecclesias parochiales reciperet contra sacrorum canonum instituta: alioquin recipiens sic acceptum amitteret, & largiendi potestate conferens priuaretur. Quia vero propter præsumptiones & quorundam cupiditates, nullus hactenus aut rarus de prædicto statuto fructus prouenit: Nos euidentius & expressius occurrere cupientes: Præsenti decreto statuimus, vt quicunque receperit aliquod beneficium curam habens animarum annexā, si prius

ri c prouentus, donec ei sit in beneficio præbēdali prouisum.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ *Habens personatum, vel beneficiū curatum, si secundo tale receperit, vacat primum: quòd si retinere contenderit, etiam secundo priuabitur. hoc primo. Et is ad quem spectat beneficij curati collatio, licite confert si tum cum institutus aliud recepit: & si infra sex menses nō conferat, deuoluitur ad alium collatio, & aliter punitur. hoc secundo. Cum sublimibus vero & literatis personis circa pluralitatē beneficiorum incompatibilium solus Papa dispensat. hoc tertio. Hoc dicit istud capitulum vtile & famosum.*

CAP. XXVIII.

DE multa prouidentia fuit in Lateran. b † cōcilio prohibitum, vt nullus diuersas dignitates ecclesiasticas, & plures ecclesias parochiales reciperet contra sacrorum canonum instituta: alioquin recipiens sic acceptum amitteret, & largiendi potestate conferens priuaretur. Quia vero propter præsumptiones & quorundam cupiditates, nullus hactenus aut rarus de prædicto statuto fructus prouenit: Nos euidentius & expressius occurrere cupientes: Præsenti decreto statuimus, vt quicunque receperit aliquod beneficium curam habens animarum annexā, si prius tale beneficium habebat, eo sit ipso iure priuatus: & si forte illud retinere contenderit c, etiā alio spolietur. ¶ Is quoque ad quem prioris spectat donatio, illud post receptionem d alterius libere conferat, cui merito viderit conferendum: & si vltra sex menses conferre distulerit, non solum ad alios secundum Lateranen. † concilij e statutū eius collatio deuoluatur, verum etiam tantum de suis cogatur prouentibus f, in vtilitatem ecclesiæ cuius est illud beneficium, assignare, quantum à tempore vacationis ipsius constiterit † esse perceptum. ¶ Hoc idē g in personatibus esse decernimus obseruandum: addentes vt in eadem h ecclesia, nullus plures dignitates aut personatus habere præsumat, etiam si curam non habeant animarum.

¶ Circa sublimes i tamen & literatas personas, quæ maioribus sunt beneficis honorandæ: cum ratio † postulauerit, per sedem Apostolicā k poterit dispensari.

¶ Idem in eodem. †

¶ *Concilium generale à beneficiorum collatione suspendit eos, qui post secundam correctionem indignis beneficia conferunt: prouidet etiam quis interim beneficia conferat, & illam suspensionem relaxat solus Papa, vel solus patriarcha.*

† sub Alexā. iij. c. 8.

† In concilio ita: constituit ex eo esse perceptum.

† Cap. 5. eo. tit. in 4. compil. vide concilium Trident. sessio. 7. de reformat. c. 3. vbi hæc innouat. adde sessio. 24. de refor mat. cap. 18.

2 Immo parum facit: quia loquitur in præbendis eiusdem ecclesiæ. Ioa. And.

† In codice Barbatiæ ita: huic morbo adhibere medelam.

† Vide l. 3. cum vulg. C. de episc. aud. & l. seruos. C. ad l. Iul. de vi pub.

† De quib° vide Cassaneum in Catalogo gloriæ mundi. par. 4. consideratio. 9.

† Cap. 32.

CAP. XXIX.

GRaue † nimis est, & absurdum, quòd quidam ecclesiarum prælati, cum possint vi- 10
ros idoneos ad ecclesiastica beneficia promouere, assumere non verentur indignos: quibus nec morum honestas, nec litterarum scientia suffragatur: carnalitatis sequentes affectum, non iudicium rationis, vnde quanta ecclesiis damna pro- 20
ueniant, nemo sanæ mentis ignorat. ¶ Volētes igitur huic † morbo mederi, præcipimus, vt prætermissis indignis, idoneos assumant, qui Deo & ecclesiis velint & valeant gratum impendere famulatum: fiatque de hoc in Prouinciali concilio diligens inquisitio a annuatim: ita 30
vt, qui post primam & secundā correctionem b fuerit repertus culpabilis †, à beneficiis conferendis per ipsum concilium suspendatur c: instituta in eodem concilio persona d prouida & honesta, quæ suspensi suppleat defectum in beneficiis conferendis. Et hoc ipsum circa capitula, quæ in his deliquerint obseruetur. Metropolitani vero delictum, superioris iudicio relinquatur, ex parte cōcilij nunciandum. ¶ Vt autem hæc salubris prouisio pleniorem consequatur effectum, huiusmodi suspensionis sententia, præter Romani Pontificis auctoritatem, aut proprij Patriarchę minime relaxetur e: vt in hoc quoq; quatuor † patriarchales sedes specialiter honorentur.

¶ Idem in eodem. †

¶ *Rector ecclesiæ non obstante consuetudine episcopi vel patroni, debet de redditibus ecclesiæ sufficientem habere portionē. h. d. vsque ad §. qui vero.*

CAP. XXX.

EXtirpandæ † cōsuetudinis vitium in quibusdā partibus inoleuit, quòd scilicet parochialium ecclesiarum patroni, & aliæ quædā personæ f, prouentus ipsarum sibi penitus vendicantes, presbyteris earundem seruitiis deputatis, relinquunt adeo exiguam portionem, quòd ex ea nequeant † congrue sustentari. nam (vt pro certo didicimus) in quibusdā regionibus, parochiales presbyteri pro sua sustentatione non obtinent nisi quartam quartæ, id est, sextamdecimam decimarum. Vnde fit, vt in his regionibus pene nullus inueniatur sacerdos parochialis, qui vllam vel modicam habeat peritiam literarum. ¶ Cum igitur os bouis ligari nō debeat triturantis g, sed qui altari seruit, de altari viuere debeat: statuimus, vt (consuetudine qualibet episcopi vel patroni, seu cuiuslibet alterius non obstante) portio presbyteris ipsis sufficiēs b assignetur.

¶ *Priuatus est parochiali ecclesia rector in ea non residens, nisi sit annexa dignitati vel præbendæ: quo casu debet ibi habere perpetuum vicarium. Et in fine prohibet in fraudem rectoribus de ipsius prouentibus pensionem in beneficium dari. hoc dicit. Vel sic, Non residens in ecclesia parochiali, vel nō ponens vicarium quādo est annexa beneficio maiori, priuatus est ea. h. d.*

¶ Qui vero parochialem habet ecclesiam, non per vicarium sed per seipsum illi deseruiat, in ordine i quem ipsius ecclesiæ cura requirit: nisi forte dignitati vel præbendæ parochialis ecclesiæ sit annexa: in quo casu concedimus, vt qui talem habet præbendam k vel dignitati, vel præbendæ: in quibus casibus per vicarium ibi poterit deseruire canonice institutum, qui habeat de prouentibus ipsius ecclesiæ congruam portionem, alioquin sciat se illa priuatum auctoritate huiusmodi decreti: & alij conferatur qui velit & possit quod dictum est adimplere, id est, deseruire in ecclesia per seipsum. in fine dicit, quòd nullus de prouentibus ecclesiæ, quæ debet habere curam proprij sacerdotis, alicui conferat pro beneficio pensionem. Nota quòd laici & patroni bona ecclesiarū sibi vsurpare non debent, nulla consuetudine obstante. Item qui altari seruit, de altari viuere debet. Item presbyteris debet competens beneficium assignari. Item quilibet rector parochialis ecclesiæ per se, & non per vicarium debet deseruire in ipsa: nisi in duobus casibus, qui hic ponuntur, scilicet cum annexa sit dignitati, vel præbendæ. Item vicarius debet habere congruam portionem. Item qui renuit ordinari, priuari debet beneficio. Item nulla pensio constitui debet pro būficio in parochiali ecclesia.

e ¶ *Relaxetur.*] Ex hoc patet, quòd vbi conditor canonis non reseruauit sibi absolutionem, cæteris indulsisse videtur. infra de sen. excom. nuper.

† Cap. 6. eo. tit. in 4. com pilat. & vide concilium Tridentinū sessio. 25. in decreto de reformat. c. 9. §. patroni autem beneficiorum.

† nequeunt

Deut. 25.

b Qui maxime in his de liquunt: cōtra quos Hyeronim° 93. dist. diaconi. ibi solus episcop°, & c. secundū Host. Io. An.

c Concor. tex. sing. in l. fin. ff. de ac. & obl. & ibi doctor.

¶ *Extirpandæ.*] Principium istud vsq; ad §. *Qui vero.* diuiditur: quia primo ponitur excessus. Secundo prouisio: ibi, *Cum igitur*. Abb.

CASVS. Patroni ecclesiarum, & alij quidā, prouentus ipsarum ita sibi vsurpant, quòd presbyteri de sua portione nequeant sustentari, ita quòd presbyteri in quibusdam locis non obtinent nisi quartam quartæ, id est, sextamdecimam decimarū: & ideo ibi nullus sacerdos inuenitur, qui habeat peritiam literarū: cum ergo qui altari seruit, viuere debeat de altari, statuit concilium, vt non obstāte aliqua consuetudine alicuius personæ, presbyteris ipsis sufficiens portio relinquatur.

f ¶ *Personæ.*] Scilicet episcopi b: & alij qui habent ius restituendi, vt infra sequitur.

g ¶ *Triturantis.*] Vt 13. q. 1. ca. ecclesias. ver. item non alligabis.

¶ *Glo. seq. recitatur per q. quæ dicatur sufficiens.*

h ¶ *Sufficiens.*] Sic infra eod. expositi. talis vt sufficiat sibi & suis: vt 50. dist. studeat. & vnde honeste & sufficienter se possit procurare, & hospites recipere. supra eod. tit. de monachis. tamen hæc sufficientia perpenditur ex qualitate personarum. supra eo. de multa. in fi. c quia minus sufficit pauperi quā diuiti. 41. dist. nō cogant.

QVI VERO. Iste §. habet duo dicta. Secundum ibi, *Illud*.

CASVS. Dicitur in §. isto, quòd qui habet parochialem ecclesiam, in propria persona deseruiat ibidē in ordine debito, & non per vicarium: nisi forte illa parochialis ecclesia sit annexa dignitati, vel præbendæ: in quibus casibus per vicarium ibi poterit deseruire canonice institutum, qui habeat de prouentibus ipsius ecclesiæ congruam portionem, alioquin sciat se illa priuatum auctoritate huiusmodi decreti: & alij conferatur qui velit & possit quod dictum est adimplere, id est, deseruire in ecclesia per seipsum. in fine dicit, quòd nullus de prouentibus ecclesiæ, quæ debet habere curam proprij sacerdotis, alicui conferat pro beneficio pensionem. Nota quòd laici & patroni bona ecclesiarū sibi vsurpare non debent, nulla consuetudine obstante. Item qui altari seruit, de altari viuere debet. Item presbyteris debet competens beneficium assignari. Item quilibet rector parochialis ecclesiæ per se, & non per vicarium debet deseruire in ipsa: nisi in duobus casibus, qui hic ponuntur, scilicet cum annexa sit dignitati, vel præbendæ. Item vicarius debet habere congruam portionem. Item qui renuit ordinari, priuari debet beneficio. Item nulla pensio constitui debet pro būficio in parochiali ecclesia.

i ¶ *In ordine.*] Supra de cleri. non resi. quia nonnulli. & supra de elect. cum in cunctis. & supra de æta. & quali. c. 1. & 24. distin. presbyteri.

k ¶ *Præbendam.*] Ex hac litera colligitur, q° si quis habet curā animarum, & recipiat talē præbendam, q° ipso iure non vacat prima, immo licite potest vtranq; habere ex dispensatione epi, vt hic dicit. & hoc concedunt

c Item quia aliàs cū nullus dubitet quin Papa possit, cu gatorium fuisset hoc dicere, nisi intelligatur de Papa solo: ita etiā q° legatum de latere dicam° exclusum, & sic seruamus. faciunt iura nouissima supra proxi. alla. sump. nonne

Universidad de Deusto
Biblioteca

concedunt quidam, quia cessat ratio prohibitionis, vt hic quidam dicunt: quia in tali ecclesia annexa præbendæ non oportet residere. & sic illa constitutio de multa. non habet locum in hoc casu, vt dicunt; sed contrarium credo.

a ¶ *Maiori.*] Hic manifeste videtur, q̃ non potest quis simul habere præbendã & ecclesiam, dummodo ecclesia sit sufficiens. De hoc dicitur supra de elect. c. duã. 2.

b ¶ *Perpetuum.*] Eo ipso intelligitur perpetuꝰ, q̃ auctoritate episcopi est institutus. supra de offi. vica. ad hæc [a]. In istis ergo casibus tantum licitum est constituere vicarium, aliàs non.

¶ *Gl. se. reci. per contrarium de decre. inter. & dat quatuor solutiones.*

c ¶ *Priuatum.*] Ipso iure. simile supra eod. de multa. quod pòt intelligi post admonitionem, aliàs ℨ. 3. de cleri. nõ resi. inter. & c. ex tuæ. cũ suis similibus. Vel posset referri ad proxime dictũ, de illis qui per vicarios seruire debent: cũ quibus durius est agendũ. Vel dic, & verius, alioquin, id est, si non resideat per seipsum in ecclesia quæ dignitati, vel præbendæ est annexa, sciat se priuatum illa ipso iure. & sic respicit principiũ. 6. & non ver. nisi forte, &c. & ita sine aliqua admonitione priuatus est [b]. & sic videntur correcta illa iura pdicta vbi dicitur, q̃ prius monendus est quis ante quã priuetur ecclesia: qd̃ est honestius. Sed hoc est rigor quod hic statuitur, vt ipso iure sit priuatus. Vel quod dicit, alioquin, potest respicere vtrunque casum, i. quando per se debet seruire, & quando per vicariũ. sed verum est quòd tantum primum casum respicit, & non secundum.

a Adde ad hoc l. eum debere. eum ibi not. ff. de ser. vr. prædi.

† Aliàs ita: alioquin ipse illa se sciat, &c.

† Vide concilium Trident. sessio. 24 de refor mat. c. 13.

† Cap. 61. & refertur in ca. 7. eod. tit. in 4. compil.

b De hoc vide to hic Hostien. & Ioa. And. declarantes quali ter hoc intelligatur.

† Sub Alex. iij. cap. 9. cuius initium est: cum & plantare.

† Nominatim, quid sit vide l. 2. ff. de liber. & posthu. & §. nominatim. Instit. de exhær. edat. liberor.

† ei rabim[e].

ADDITIO. Et ex hoc potes dicere, q̃ illa capitula, inter. & ex tuæ. non obstant: quia ibi erant absentes, & forte habebant iustam causam absentiæ, vnde merito primitus sunt monendi, hic autem secus. Vel dic, q̃ prius dictum intelligatur cum habet præbendam & ecclesiam, quæ non est ei annexa: quas simul habere non potest. infra eo. exposuisti. vnde priuatus est ipso iure. contraria, autem loquuntur in alio casu, quando non sunt annexa.

d ¶ *Pro beneficio.*] Hoc enim posset in posterũ esse perniciosum ecclesiæ. simile. ℨ. de arbi. puenit. quia ecclesia videretur quasi censualis, & portio presbyteri diminueretur, qd̃ esse nõ debet. ℨ. eod. auaritiæ.

IN *Lateranen.*] Primo ponit tenorem concilij Lateranen. Secundo approbat & reuocat: ibi, *Nos autem.* Tertio addẽdo declarat: ibi, *Sane.* Abb. Sicu.

CASVS. Quod dicitur hic, hĩ. ℨ. de priuilegiis, cum & plantare. vsq, ad §. sane. in quo prædicto concilio præcipit, vt tales repræsentare procurent in ecclesiis q̃ ad ipsos pleno iure nõ ptinẽt, quos vel cõuersatio illorũ notos reddat, vel cõmẽdet testimoniũ platorum. Nota, quòd patroni nõ debẽt aliquos psentare nisi discreti sint & honestæ famæ.

e ¶ *Concilio.*] infra de priuileg. c. cum & plantare.

f ¶ *Laici.*] 16. q. 1. quoniam quicquid.

g ¶ *Sane.*] Hucusque sunt verba concilij. & ab hoc loco infra, additur prædicto concilio.

h ¶ *Conuersatio.*] Hoc ideo dicit, quia promouendus debet esse bonæ famæ & opinionis, ita quòd in nullo vacillet eius opinio. 33. dist. laici. ad idem facit. 24. dist. quando.

i ¶ *Prælatorum.*] Et etiam ab iis qui foris sunt, oportet promouendũ bonum habere testimonium. 8. q. 1. licet ergo. & 63. dist. vota ciuium.

Licet.] Stammatur in rubro. Vel sic secundũ aliũ intellectũ. Dispensatus super habendis fructibus in absentia, cotidianas distributiones non percipit, h. d. Primo ponit priuilegij tenorem. Secundo eius interpretationem: ibi, *Nolumus.* Abbas Siculus.

CASVS. Mandauit dñs Papa abbati & Priori sanctæ Genouefæ, quatenus magistro R. archidiacono Eboracen. in sacra pagina studere volenti, prouentus suos ecclesiasticos facerent integre ministrari: dubitabatur, vtrum deberẽt ei facere dari distributiones, quæ tãtum residentibus conceduntur? Rñdet Papa, q̃ non vult quòd ei faciãt dari distributiones, quæ tantum residentibus concedũtur, & his q̃ intersunt horis canonicis. Nota, q̃ constitutio Honorij non intelligitur de huiusmodi distributionibus cotidianis, licet dicat quòd integre percipiant sua bñficia in theologia studẽtes. & hoc est qd̃ dicit.

¶ *Gl. seq. exprimit quomodo hæc decretalis interpretatur decre. super specula. secundo quærit, & soluit.*

k ¶ *Distributiones.*] Simile supra de cle. non resi. de cætero. vide qualiter ista decre. interpretatur illam constitutionem, super specula. infra de magistris. quia licet dicatur; integre percipiant fructus suarũ præbendarum, tamen non percipiunt integre, quia de huiusmodi distributionib⁹ seu denariis, qui dãtur illis qui intersunt horis statutis, nõ intellexit Papa, sed de corpore præbẽdæ suæ, quam alij de iure communi in absentia sua percipere nõ debent clerici. arg. supra de const. cum omnes. Et sic intelligitur ista indulgentia: & ita prætextu huiusmodi indulgentiæ possunt habere integram præbendam, ac si essent præsentes, nisi sint huiusmodi distributiones vt in quibusdam ecclesiis cõsuetudo seruatur, vt præter præbendam qui horis interfint, certum quid percipiant: & ita quod hic dr, respicit consuetudinem ecclesiæ. In quibusdã vero est talis consuetudo, vt qui non interfunt horis, non percipiant aliquid de huiusmodi distributionibus, licet sint præsentes: ergo multo fortiꝰ in absentia nõ debẽt talia percipere. Et sic potest intelligi hæc constitutio, quia principis bñficium potius debet ampliari quam restringi. ℨ. de verb. sig. olim. ff. de cõsti. prin. l. vlt. quia vbi Dominus largus est, non debemus esse tenaces. 26. q. 7. alligant. in fi. Sed quid dices si præbendæ distinctæ non sunt, sed oĩa percipiunt de cõi, nec datur aliquid illis qui non interfunt horis? Tunc credo q̃ integre debeant habere beneficia in theologia studẽtes, habita ratione victus cotidiani c. alias parum valerent tales indulgentia, quantum ad illos qui non habent beneficia distincta.

EXpoſuiſti.] Primo ponitur petitio. Secundo prouisio: ibi, *Si euidens.* Abbas Siculus.

CASVS. Canonici Vesprimen. ante concilium generale. ℨ. eod. extirpandæ. consueuerunt habere capellas ad sui sustentationem, cum de maiori ecclesia non possent commode sustentari, sed occasione prædicti concilij subtractæ fuerunt capellæ canonicis illis, vnde non potuerunt de redditibus prebendarũ suarum sustentari: episcopus significauit hoc domino Papæ, Mandat Papa epo, si euidẽs necessitas, vel vtilitas exigat, bene poterit prebẽdas ecclesiæ suæ augmentare adiungendo capellas in perpetuum eisdem præbendis, referuãdo cõgrua portione capellanis. Nota q̃ epus põt & debet augere pbendas canonicis suis, si non possunt de suis pbendis cõmode sustentari, & hoc de capellis vel aliunde, referuata tñ portione debita capellanis.

l ¶ *Concilij generalis.*] Supra eo. extirpandæ.

† Vide concilium Trident. sessio. 25. de reformat. cap. 9.

† Vide concilium Trident. sessio. 5. de reformat. cap. 5. in fine. & Horatium Lurium tract. de priuil. schol. priuil. 98.

† R.

† Ebroycen.

† Vesprimen.
† Vespen.
† Vespertinien.
† Vespanien si.
† Vesprimicen.

† De hac materia vide decreta concilij Tridentini sessio. 21. de refor. ca. 5. & sessio. 24. de reformat. c. 13. & 15.

c Idem Hostien. supra tit. proxi. de cætero. dicebat. In. quòd prouidebitur fruentibus decreto eo quod cõi mensæ debetur de cõibus prouentibus.

a ¶ *Ante*

2 ¶ *Ante fieri.*] Et intellige quòd capellæ istæ non erant annexæ præbendis, quia nõ fuissent priuati canonici si annexæ fuissent, sed de cætero erunt annexæ, vt dicit littera, in perpetuum annectendis. Bern.

¶ *Glo. seq. reci. per q. quis dicatur prælatus ecclesiæ, canonicus vel sacerdos. ponit duas opi. & primam approbat.*

b ¶ *Necessitas vel vtilitas.*] Ista duo frequenter dispensationem inducunt, vt 1. q. 7. tali. propter necessitatem licitũ est alicui habere duas ecclesias. 10. q. 3. vnio. & ℨ. de æta. & quali. eam te. Et propter hanc necessitatem adiunguntur capellæ præbendis maioris ecclesiæ, referuata congrua portione presbytero. Et credo quòd canonici isti erunt prælati illarum capellarum, & sacerdos erit loco vicarij perpetui: vt supra eo. extirpandæ. ℨ. 1. & ita ex causa, capella siue parochialis ecclesia potest adiungi prædictæ. sic ex eadem causa vna ecclesia vnitur alteri. 10. q. 3. vnio. cum suis concor. Vel dic quòd si cleri ci isti certam portionem percipiunt de capellis, nec exercent ibi iurisdictionem aliquam: sed sacerdos habet ibi curam spiritualium, sacerdos erit prælatus, & habet ibi curam animarum, & per episcopum instituetur: nescio tamen quod istorum ibi obseruetur. Sed verius videtur quòd sacerdos sit loco vicarij: vt in ca. extirpandæ.

† nequiuerint.

† de Bar. † Bech.

† In vno per uetusto codice ita: episcopo Pictauien. & Priori, &c.

† exposuit

† Infero q̃ si à iudice pronuncian te se non iudicẽ, appellet: non ex tinguitur sua iurisdictio, notant Doctor. in l. si per in prudẽtiam. ff. de euict.

c ¶ *Discretione.*] Quæ est mater omnium virtutum. supra de offi. ordi. c. 1. & 1. q. 5. præsentium.

d ¶ *Augmentare.*] Et ita tenetur episcopus redintegrare præbendam, si fuerit diminuta vel diuisa, sine iusta causa. supra eod. vacante. & infra eod. c. cum causam.

e ¶ *Congrua.*] Vnde iura ep̃alia soluere possit, & hospites recipere. ℨ. eo. de monachis. vbi de hoc. Bern.

iij *Dilectus.*] In prima ponitur impetrantis querela. In secunda prouisio: ibi, *Mandamus.* Abbas.

CASVS. Papa mandauit decano & capitulo Andegauen. vt quendã G. noſe reciperent in canonicũ & in fratrẽ, quãcito facultas se offerret: quibusdã super hoc executoribus deputatis, coram quibus cũ ex parte capituli esset excipiendo propositũ, q̃ litteræ non valebant, pro eo q̃ nõ faciebant mentionem, q̃ collatio prædicta præbendarum ad ipsum de canum ex donatione regis pertinebat, ipsi executores interloquendo pronunciauerũt, se p̃ illas litteras procedere nõ debere: vnde mãdat Papa, ex exceptione huiusmodi non obstante, ad executionem mandati Apostolici procedant. Nota, quòd dñs Papa friuolas exceptiones non admittit.

¶ *Glo. ista reci. per obiect. & soluit.*

a De legato probat. cap. alleg. de Papa non. vnde secundum Host. Papa conferre posset tale beneficiũ, propter connexionem sũa litatis. de iud. quanto. & de gratia toleratlaicos in illo iure. de iur. pat. c. §. Ioan. And.

f ¶ *Ex donatione regis.*] Hæc ratio mouit istos ad exceptionẽ huiusmodi proponendam: quia si rex conferret ratione iurispatronatus hmõi præbendas, nõ posset cõpelli p Papam [a] ad hoc de iure. infra de iu. pat. cum dilectus. vnde decanus cum succedit in hoc iure regi, nõ deberet compelli ad hoc: quia qui in locum alterius succedit, vtitur eod. iure. C. de temp. in integ. restit. ea quæ. arg. sed hoc non est verum in casu isto, quia ex quo collatio istorum beneficiorum incipit pertinere ad ecclesiasticam personam, statim res fortitur naturam aliorum beneficiorum: quia res ecclesiastica non debet duplici iure censeri. 12. q. 2. cognouimus. in fi. & infra de deci. cum in tua. & ita ex hoc exceptio non valuit. vnde male interlocuti fuerunt isti iudices.

¶ *Glo. seq. arguit, & remittit.*

g ¶ *Collatæ.*] Arg. quòd si Papa mandat alicui dari præbendam, & canonici eam alij conferant, tenet collatio, licet sit ℨ mandatum Papæ. De hoc dictum est. supra eo. inter cætera. sic supra eo. dilectus.

h ¶ *Friuolam.*] & merito, quia iam incipit præsentare decanus ex donatione nõ tamquam laicus, sed tamq̃ clericus, & ita subest dño Papæ; nec præiudicatur patrono, si q̃que etiam per legatum sedis Apostolicæ aliquis instituatur eo inconsulto. supra de offi. lega. dilectus.

¶ *Glo. seq. quærit & soluit, & ponit opinio. contrariam.*

i ¶ *Exequi.*] Sed qualiter exequentur mandatum istud? nunquid dabunt huic aliquam de prædictis præbẽdis, quæ alij sunt collatæ? Non credo, sed exequentur mandatum, quia facient statim illũ recipi in fratrem, & quam cito facultas se obtulerit, faciẽt ei beneficium assignari secundum tenorẽ prioris mandati. De hoc dixi supra eo. dilectus. & c. inter cætera. licet q̃dã contrarium dicant. Ber.

Vper.] In prima ponitur decisa consultatio. In secũda rationis ratio. In tertia respõsio. In secũda: ibi, *Cũ aũt.* tertia: ibi, *Cõsultationi.* Ab. Sic.

CASVS. Quærebatur vtrum pueri & beneficiati dicantur idonei ad beneficium aliquod obtinendum: & respondetur, quòd cum pueri & beneficiati seruire non possunt, vel non possint in ecclesia, non debent dici idonei in eadem. Nota, quòd qui seruire non possunt in ecclesia, non reputantur idonei in eadem.

¶ *Glo. seq. quærit obiiciendo, & dupliciter sol.*

k ¶ *Pueri.*] Sed quos dicimus pueros? vsque ad xiiij. annũ dicitur quis puer [b]. 22. q. 5. pueri. & ℨ. de æta. & qualit. indecorum. & c. ex ratione. sed tales bene possunt habere beneficia, & ordinari vsque ad sacros ordines. sim. 28. dist. de his. & 77. dist. in singulis. & c. quicunque. Quid est ergo quod dicit quòd pueri non sunt idonei quia seruire nõ possunt? Dicas quòd pueri hic appellantur quantum ad hoc vsque ad septem annos [c], quia tunc seruire non possunt, quia nec discretionẽ habẽt: vnde non reputãtur idonei. Post septem annos bene reputantur idonei ad ordines minores, qui sunt doli capaces. ℨ. de delict. pue. pueris. & hoc per iura prædicta. c. de his. c. in singulis. c. quicunq;. Vel potest intelligi quantum ad dignitatem vel curã animarũ [d], ad quam non reputantur idonei. 1. q. 1. pueri. & c. estote. & ℨ. de æta. & qualit. ex rõne. & c. seq. & ℨ. de ele. cũ in cunctis. Sed huic stãdũ est tanquã posteriori, vt ad receptionẽ taliũ nulli sint cõpellendi, cum seruire non posint, vt hic dicit, quia propter seruitutem tantũ datur beneficium.

uerũt, aliis sunt collatæ [g]: & infra. ¶ Mandamus, quatenus occasione huiusmodi (quã reputamus friuolã [h]) nõ obstãte, mandatũ nostrũ exequi [i] procuretis.

¶ Gregorius ix. Argentinen. epiſcopo.

¶ Pueri, & aliàs beneficiati, non sunt idonei ad beneficia consequenda. h. d. inhærendo verbis literæ.

CAP. XXXV.

SVper † inordinata ordinatione: & infra. ¶ Cum autẽ illi sint in ecclesiis idonei reputandi, qui seruire possunt & volunt in ipsis: Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd pueri [k], & bñficiati [l], qui nõ possunt in eadẽ ecclesia deseruire, in ea non debent idonei reputari.

¶ Idem archiepiscopo, & m magistro R. Turonen.

¶ Pro vnius præbendæ integratione alia diuidi non debet.

CAP. XXXVI.

CVm causam quæ inter Aurelianen. epiſcopum, & I. de Blesis canonicũ sanctæ Crucis, super integratione præbendæ ipsius canonici vertebatur, vobis duxerimus committendam: & infra. ¶ Consultationi vestræ taliter respondemus, quòd nostra intentionis [m] non extitit, vt pro integratione [n] præbẽdæ supradicti canonici, præbenda de nouo aliqua scinderetur.

† De ætate requisita vide de Lapum allegat. 36. & Geminianum in c. indemnitati bus. de electio. lib. 6.

b De hoc vide de quo no. in proce. 6. lib. circa fi. Ioan. And.

c Adde q̃ dicitur etiã puer qui est infra decimum octauum annũ. l. 1. §. pueritia. ff. de pœnis.

d Vel regimen ecclesiarum secũdum Gof. ad hoc supra de æta. & qualit. indecorũ. Ioan. And.

e Hinc probat Hostien. hic, quòd præbenda requirit residentiã: & hoc modo residentia præbendæ præiudicat residentiæ parochialis ecclesiæ. supra c. extirpandæ. §. fin.

Cũ causam.] Cõis diuisio. Secũda pars: ibi, *Consultationi.* Abb.

CASVS. Quidã canonicꝰ sanctæ Crucis nomine Ioanes nõ habebat integrã præbendã, vnde orta fuit cõtentio inter ipsum & epm Aurelianen. super integratione præbendæ: impetrauit causam committi super hoc, vt præbendã ei facerent integrari: dubitauerunt iudices, vtrũ alia præbenda deberet scindi pro integratione præbendæ prædicti Ioannis: cõsultus Papa rñdet, q̃ non fuit intẽtionis dñi Papæ, q̃ aliqua præbenda de nouo scinderetur propter redintegrationẽ prædictam. Nota q̃ præbenda non debet diuidi: & si diuidatur, tenetur diuisor ad redintegrandam præbendam: & sic talis diuisio potest tolerari: sed de rigore iuris talis collatio deberet cassari.

m ¶ *Intentionis.*] Nota recurrendum esse ad intentionem mandãtis. infra. eod. ca. v. t. supra de procu. petitio. supra de arbi. expoſita. supra de rest. spo. audita. & supra de rescrip. mandatum.

n ¶ *Integratione.*] Et ita præbenda diuidi non debet, sed integra conferri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

conferri. supra eode. vacante. & prima quæstione 3. capite vltimo, & infra vt ecclesiastica beneficia, vt nostrum. quod si fiat, ille qui hoc fecerit, tenetur illam redintegrare de vacantibus, vt hic patet. & 3.eo.vacáte. & non aliud beneficiū diuidere, vt hic in fi.dicit. Et est.arg. quòd si sectio aliqua fiat præbendarum: quòd tolerari possit quousque integretur. De hoc dixi 3.eo.tuæ fraternitatis.

Venerabilis.] Defectus nobilitatis vel eminentis scientiæ non repellit quem à consecutione præbendæ, etiã in ecclesia, quæ nobiles dumtaxat viros & eminentis scientiæ recipere consueuit. In prima ponitur facti narratio. In secunda exceptionis repulsio, & causæ commissio: ibi, *Nos igitur.* Abbas.

† Aliàs: supplicauit nobis.

† eum

CASVS. In ecclesia Argentinensi quædam præbenda vacauerat tanto tempore, quòd ipsius collatio ad sedem Apostolicam fuerat deuoluta: episcopus Portuen. tunc legatus in partibus illis, contulit præbendã illam cuidam clerico. I. nomine, sed capitulum illius ecclesiæ non recipiebat eundem: Vnde præfatus episcopus petiit à Papa, vt suam collationem faceret obseruari: ex aduerso proposuit procurator capituli, qd hoc audito capitulum allegauit antiquã cõsuetudinẽ illius ecclesiæ, quòd nullum adhuc receperant in suum consortium, nisi nobilẽ, liberum, & ab vtroque parente illustrem, honestæ cõuersationis, & eminẽtis scientiæ: & ne ꝺ hoc fieret, ad sedem Apostolicã fuit appellatum, cũ nulla præbenda vacaret, an tequam monitorias litteras recepissent: Dñs Papa considerans, ꝙ nobilitas generis non facit Deo gratum & idoneũ seruitorem, sed potius virtutum & vitæ honestas: & dominus nõ solum nobiles & potentes ad suum eligit seruitium, sed ignobiles & pauperes, cum non sit personarũ acceptio apud Deũ, & vix ad dignitates inueniantur eminẽtis scientiæ viri, nedum ad præbendas: vnde Papa huiusmodi exceptiones nõ admisit: vnde mãdat Papa, ꝙ si constiterit prædictã præbendã vacasse, quando legatus dicto Io. ipsam contulit, illum faciant recipi ad eandem. Nota ꝙ nobilitas generis non est attendenda in collatione beneficiorũ, in ecclesia Dei, sed potius virtutũ & vitæ honestas. Itẽ non est acceptio personarum apud Deum.

† De materia nobilitatis, quatenus ad hunc locum spectat, præter doctores hic, vide Castaneum in cat. loco gloriæ mundi par. 8. considerat. 5. cum multis seq. Adde Paulũ de Castro consil. 108. & 209. & Ferdinandũ Vasquium lib. 1. controuersiarũ illust. cap. 25.

Rom. 2.
Gal. 2.
Ephe. 6.
Col. 3.

a B. Bernardus: Licet magna & diuina plane fuerint miracula, quæ dominus gessit interris, hoc tamen super omnia alia emicuit, ꝙ in paucis, simplicibus, & pauperibus totũ mũdum, & oẽm eius altitudinem sibi subiugauit.

Ioan. And.

a ¶ *Consuetudinem.*] Hæc consuetudo quantuncunque sit obtenta, & etiam antiqua, non est obseruanda: quia in talibus nulla distinctio nobilitatis est consideranda, sed vndecunque nati fuerint legitime, dummodo honestæ vitæ fuerint admittendi sunt. 40. dist. nos qui. & 56. dist. vndecumque & c. nunquam. ꝛ. de institu. ad decorem. quia non sanguini, sed vitæ meritis beneficia sunt conferenda. 8.q.1. Moyses. vt hic sequitur. vers. nos igitur.

b ¶ *Liberum.*] Hæc fuit bona exceptio, quia serui promoueri non possunt, nisi libertatẽ primo fuerint cõsecuti. ꝛ. de ser. nõ ordi. c.1. & 2. & 54. dist. nullus. & quasi per totum. sed hic non assumit liberum, eo ꝙ ille fuisset seruus: quod si fuisset, bona fuisset exceptio.

c ¶ *Non generis.*] Vt 32.q.4.c.recurrat. §. is ita.

d ¶ *Non multos.*] Hoc dicit propter Paulũ & pp beatũ Bartholomæũ, qui nobiles fuerunt. Alij vero Apostoli ignobiles & pauperes fuerunt, & tñ electi fuerunt ad regimen ecclesiæ a: quia apud Deum nõ gradus elegantior, sed vitæ melioris actio comprobatur. 23. q. 4. sicut excellentiam nec considerandum est quis maior sit in loco vel ordine, sed quis iustior. 40. dist. non loca. & c. multi. in fi. Arg. contra. 60. dist. c. vlt. & 3.eo. de multa. in fi.

¶ Idem.

¶ Clerici ignobiles, & non eminentis scientiæ propter hoc non debent à præbendis repelli, etiam in ecclesia quæ tales admittere non consueuit.

CAP. XXXVII.

VEnerabilis frater noster Portuen. episcopus supplicauit †, vt cum quandam præbendã, quæ in Argentineñ. ecclesia tamdiu vacauerat, quòd donatio eius erat ad sedẽ Apostolicam deuoluta, I. clerico contulerit, dum †in illis partibus legationis officio fungeretur, suam collationem benigno prosequeremur affectu.

¶ Verum procurator Argentini capituli proposuit ex aduerso, quòd idem capitulum hoc audito, consuetudinem a allegans antiquam iuuiolabiliter obseruatam, iuxta quam nullum, nisi nobilem †& liberum b & ab vtroque parente illustrem, honestæ cõuersationis, ac eminentis scientiæ in suum consortium hactenus admiserant: ne contra hoc fieret (maxime cum nulla tunc præbenda vacaret, antequam monitorias vel executorias litteras recepissẽt) ad sedem Apostolicam appellauit: & infra. ¶ Nos igitur attendentes, quòd non generis c sed virtutum nobilitas, vitæque honestas, gratum Deo faciunt & idoneum seruitorem: ad cuius regimen, non multos d secundũ carnem nobiles & potentes elegit, sed ignobiles ac pauperes: eo quòd non est personarum e acceptio apud ipsum †: & vix ad culmina dignitatum (nedum præbẽdas) viri eminẽtis f scientiæ valeant reperiri, exceptiones huiusmodi non duximus admittendas: infra. ¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus si vobis constiterit, prædictam præbendam vacasse, quando ipsam dicto I. cõtulit g eps memoratus, ipsum ad eam recipi faciatis.

† Aliàs: supplicauit nobis.

† eum

¶ Idem.

¶ Si mandatur prouideri in ecclesia, non potest de ecclesia prouideri.

CAP. XXXVIII.

CVm †olim Priori sãctæ M. dederimus † in mandatis, vt G. †diacono in aliqua ecclesia ciuitatis vel diœcesis h Lucañ. auctoritate Apostolica prouideret i: idem præfatum G. †. ecclesiæ sancti Petride Vico rectorem auctoritate huiusmodi nisus †est de signare: in qua rector ab eiusdẽ ecclesiæ clericis eligi consueuit, excommunicationis sententiam nihilominus proferẽs in rebelles. ¶ Cum igitur mandatum huiusmodi se ad talia k non extendat, nec ad rectoriam vel dignitatẽ nostra feratur † intentio, cũ pro simplici beneficio iusio nostra manat †: Mandamus, quatenus tam institutionem huiusmodi, quàm excommunicationis sententiam propter hoc latam, denuncies non tenere.

† olim

† dedimus

† feratur.

† maneat.

e ¶ *Personarum.*] Supra de iudi. nouit. 32. q. 4. ca. recurrat. §. is ita. & 3. q. 9. ca. vlt. & 4. q. 4. cap. 2.

f ¶ *Eminentis.*] Sufficit enim prælato ꝙ sit sufficientis scientiæ, licet non sit eminentis. supra de elect. cum nobis. aliàs pauci ad dignitates promouerentur, vt hic dicit: & ita multo fortius toleratur mediocris sciẽtia in beneficiis vt hic dicit. merito ergo hæc cõsuetudo & exceptio non fuit admittẽda.

g ¶ *Contulit.*] Aliàs non potuit ei beneficium nõ vacans cõferre. infra de concess. præben. nulla. solus Papa hoc posset facere. potest tamen donationi suæ reseruare primam vacaturam. ꝛ. de iure pat. cum dilectus.

Cum olim.] Rescriptum quo mandatur alicui de beneficio prouideri, rectoriam vel dignitatẽ non includit. h. d. Prima pars narrat executoris processum. Secunda reuocari mandat, dicens quare: ibi, *Cum igitur.* Abbas Sicu.

CASVS. Papa mãdauit Priori sanctæ Marię, vt V. diacono faceret prouideri in aliqua ecclesia ciuitatis vel diœce. Lucanæ: dictus Prior præfatum V. designauit in rectorẽ ecclesiæ sancti Petri de Vico, in qua per clericos eiusdẽ ecclesiæ rector eligi consueuit: & quia clerici nõ recipiebant eundẽ, excõmunicationis vinculo innodauit eosdẽ: significatum fuit hoc dño Papæ, & ipse rñdet, dicens, cum mandatum Apostolicum ad talia se nõ extendat, nec sit intentio dñi Papæ de cõferenda rectoria vel dignitate, cum pro simplici beneficio scribit: mãdat quatenus institutionem & excommunicationẽ denunciet non tenere. Nota ꝙ qñ scribitur ꝙ simplici beneficio, prouidere nõ potest huiusmodi executor in rectoria vel dignitate. Itẽ cũ sic mãdatur, prouideas siue facias ꝙuideri in aliqua ecclesia ciuitatis vel diœcesis: forma ista ad simplex beneficium tantũ extenditur. Item intentio mandãtis semper attendenda est & seruãda.

† Vide Oldradũ consil. 305.

† dedimus in antiquis.

† V.

† V.

† visus.

h *Diœcesis.*] Nisi hoc adiunxisset, non posset ei prouidere nisi in ecclesia aliqua ciuitatis. supra de rescrip. Rodulphus.

¶ *Glo. seq. distinguit inter executorem ad prouidendum, & ad compellendum, dicens, &c.*

i ¶ *Prouideret.*] Cum mandatur alicui sub hac forma: prouideas tali in aliqua ecclesiarũ ciuitatis, vel diœcesis, vel conferas tali beneficiũ in aliqua ecclesiarũ, &c. potestas prouidendi sibi data intelligitur: & per cõsequens Papa abstulit potestatẽ canonicis illius ecclesiæ prouidendi. arg. illius decr. ꝛ. de concess. præb. constitutus. Potest etiã talis iudex reseruare sibi primã vacaturã, vel interdicere ne eligãt, & decernere irritũ, quod ꝺ fieret, sicut video in generali legato, qui potest sibi reseruare donationẽ primæ vacaturæ. ꝛ. de iure patro. cũ dilectus. Et qd dicit, abstulit potestatẽ ꝙuidendi, hoc intellige postquã executor insinuauerat illi ad quẽ potestas pertinet cõferendi, ꝙ velit conferre præbendã illi ꝙ quo mandatur, collationem illius interdicendo, vel decernẽdo irritum si secus fieret, vt hic probatur: & ꝛ. de concess. præb. quia in cunctis. §. ex parte. ver. nõ sic autẽ. [lib. 6.] Sed antequam hoc fiat per executorem, bene potest conferre præbendam ille ad quem collatio pertinet, non obstante tali mãdato: vt dicit decret. quia in cunctis. §. ex parte. secus est si datus esset executor ad compellendum: tunc etiam non potest interdicere nec conferre, nec inuestire, sed tantum per excommunicationem compellere: & si canonici alium eligant, valet electio seu collatio illius beneficij. supra eo. dilectus filius. De hoc no. ꝛ. de reseri. abbatem. in gl. per hanc.

k ¶ *Ad talia.*] Scilicet ad dignitates vel rectoriã: quia nec intentio domini

domini Papæ talis fuit, ergo nec intentio iudicis seu executoris alia debet esse. ꝛ. eo. cum causam. & ꝛ. de arbi. exposita. Et eadem ratio, quæ mouet delegantem, moueat delegatum. ꝛ. de reseri. super litteris. in fi. Et forma mandati diligenter seruari debet. ꝛ. de reseri. cum dilecta. & ꝛ. de offi. dele. cum olim. & c. cum venerabilis. & C. de proc. l. si procurator a. ergo quicquid factum est contra formã mandati, non tenet. Et ita nec excõmunicatio, nec institutio talis tenuit: quia vires mandati non patiebantur. Et sic patet quòd cum Papa mandat alicui prouideri, de simplici beneficio tantum intelligendum est, nisi in litteris hoc contineatur. ꝛ. de reseri. abbatem. in fin. quia non omnis qui censetur dignus ad beneficium, dignus est ad dignitatem vel personatum b vel rectoriam: quia pueri simplex beneficium possunt habere, non tamen dignitatem. ꝛ. de æta. & quali. ex ratione. & c. indecorum. & ꝛ. eo. super. vbi de hoc dicitur. Et in dignitatibus is gradus cæteros antecellat, quẽ labor, &c. C. de of. magistri officiorum. l. nemo. & 61. dist. miramur. Hoc quod dicitur hic, ꝙ pueri possunt habere beneficium, intellige secundum quod not. ꝛ. eod. super. in fin. illius glo. sed quos, & cætera.

a Vide vt lic. non conte. c. 1 super gl. fi Ioan. And.

† Gregorius lib. 2 epistola 5 vbi extat integra & ca. 1. eod. tit. in 1. cõpilatione. Et vide l. seruus. ff. de euict. & glossam in l. natis. §. cũ autem. verbo, duplici ff. ad legem Rhod. de iactu.

b Vide quod no. infra. eo. cum in illis. fi. & Io. And.

† Gregorius. sed nomnib' manuscriptis, vt est impressum

† Post concilium Lateran. sub Alex. iij. par. 26. ca. 15. & c. 1. eod. ti. in 1. cõpilat.

DE CLERICO ægrotante vel debilitato.

¶ Supra visum est de clericis non residentibus, & de præbendis non cõferẽdis eisdem. Sed quia dubitari poterat, numquid eis ægrotantibus sint prouentus ecclesiæ subtrahendi: merito subiicit istam rub. Abb.

De hac materia tractatur 7. q. 1. & q. 2. & 33. dist. per totum. 3. q. 9. in fi. cas. & 17. q. 2. Gonsaldus.

Vm percussio.] Diuiditur: quia primo ponit dictũ cuius rationem interserit: ibi. *Quia si.* Abbas.

CASVS. Quidam sacerdos infirmitate detentus nõ poterat ecclesiæ deseruire, propter quod episcopus suus subtrahebat ei consueta stipendia sua: Sacerdos conquestus est domino Papæ: mãdat Papa illi episcopo, quòd propter hoc consueta stipendia sua ei non subtrahat, sed oĩa sibi tribuat quæ si sanus esset, ab ipsa ecclesia percipere posset: quia si alij exemplo hmõi essent deterriti, inueniri forte nõ posset qui vellet ecclesiæ militare. Nota ꝙ infirmus seruire intelligitur ecclesiæ, & oĩa percipere debet ac si sanus esset. satis enim affligitur ipsa infirmitate.

a ¶ *Impedire.*] simile 7. q. 1. cum percussio. & 3. q. 9. indicas. & 5. dist. ad eius vero.

b ¶ *Militaret.*] 23. q. 1. militare. & 1. q. 3. saluator. circa medium. C. de epis. & cle. Authen. sed hodie.

c ¶ *Ordinẽ.*] secundũ ordinẽ cuiuscunq; & dignitatẽ cõstituenda sunt beneficia. 12. q. 2. conceſſo. De hoc dixi ꝛ. de ma. & obe. statuimus.

d ¶ *Ægrotanti.*] quia famuli ægri quos curamus, nobis seruire intelliguntur. ff. de ſta. lib. 1. 4. §. Stichus. & tempore infirmitatis pascendi sunt. ff. commo. in rebus commodatis. §. possunt. Sic & clerici in ægritudine stipendiis suis priuari non debent.

Resbyterum.] Primo prohibet, & causam reddit: Secũdo permittit: ibi, *Ipsum autem.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam sacerdos amiserat duos digitos cum medietate palmæ, per quendã prædonẽ abscissos: eps illius, quæ stuit vtrum deberet permitti celebrare Missam? dicit Papa ꝙ nõ permittat illũ Missam celebrare: ꝙa nec propter debilitatẽ secure, nec sine scandalo propter deformitatem potest celebrare: in aliis sacerdotalibus officiis permittit illũ celebrare. Nota qd ab initio libere potest exequi, ex post facto infirmatur, vt patet in isto sacerdote. Item deformitas & scandalum remouent aliquem ab executione sacrorum ordinum.

¶ *Glo. seq. arg. alle. 2. iura, ad contrarium alle. vnam legem.*

TITVLVS VI.

De clerico ægrotante, vel debilitato.

¶ Gregorius Candido † epo Vrbeuetañ.

¶ Clericus infirmus integre percipit fructus beneficij sui.

CAP. I.

VM percussio corporalis: & infra.

¶ Fraternitatẽ tuam hortamur, quatenus latorẽ præsentium, ad percipienda quæ consueta sunt ab ecclesia tua, ægritudo sua non debeat impedire a: Quia si alij eius essent exemplo deterriti, forte non posset, qui militaret b ecclesiæ, inueniri: sed secundum eius ordinem c, quæcunque ei si sanus esset, poterant, ministrari, de ipsa exiguitate, quæ ecclesiæ põt accedere, fraternitas tua præbeat ægrotanti d.

¶ Eugenius, Papa.

¶ Presbyter cui medietas palmæ cum duobus digitis est abscissa, Missam non celebrat, sed cæteris sacerdotalibus officiis fungi potest.

CAP. II.

PResbyterũ †, cuius duos digitos cum medietate palmæ à prædone abscissos significasti, Missam nõ permittimus e celebra re: quia nec secure propter debilitatem, nec sine scãdalo f propter deformitatem g † mẽbri, hoc fieri posse confidimus. Ipsum autẽ cæteris officiis sacerdotalibus fungi minime prohibemus.

¶ Lucius tertius.

¶ Si rector ecclesiæ sit leprosus, dandus est ei coadiutor.

CAP. III.

DE † rectoribus ecclesiarũ leprę macula vsqueadeo infectis, quòd altari seruire nõ possunt: nec sine magno scãdalo h eorum qui sani sũt ecclesias ingredi. Hoc volumus te tenere, quòd eis dandus est coadiutor i, ꝙ curã habeat animarũ k: & de facultatib' ecclesiæ ad sustẽtationem suã, congruã recipiat portionem l.

¶ Clemens tertius.

¶ Si rector ecclesiæ sit leprosus, ab administrationis officio remouetur, sed de bonis ecclesiæ sustentatur.

CAP. IIII.

TVa † nos duxit fraternitas cõsulendos: & infra. ¶ De sacerdote, qui diuino iudicio lepræ morbo repercussus †, in parochiali ecclesia prelationis officio fungitur: Dicimus, quòd pro scandalo m & abominatione populi, ab administrationis n debet officio remoueri: ita quòd iuxta facultates sed contra. ꝛ. c. proxi. vbi de hoc dicitur.

† Cap. 2. eo. tit. in 2 cõpi.

† percussus respersus

† In vno ita: scandalo faciendum. Itẽ Clemens. iij. propter scandalum remouetur aliquis ab officio suo. Item ægrotanti dandus est coadiutor, & hoc verum est & speciale in leproso.

† Post concilium Lateran. sub Alex iij. par 37. c 4. & 3. eod tit. in 1. compilat.

† Pictauien. epiſcopo.

e ¶ *Non permittimus.*] arg. quod ab initio valuit, ex post facto infirmatur. 33. dist. vsqueadeo. & c. communiter diffinimus c. ar. contra, qd enim factum est recte, ex superueniente delicto corrumpi non potest. ff. de itinere actuque priv. l. nec enim. Ber.

f ¶ *Scandalo.*] Propter scandalum enim multa sunt dimittenda. ꝛ. c. prox. & ꝛ. de temp. or. ad aures. & ꝛ. tit. proxi. cum teneamur.

g ¶ *Deformitatem.*] Ex hoc verbo apparet quæ deformitas impediat ordinandum, cum suspendat ordinatũ. hoc tamen potest ipso facto melius perpendi, quàm aliquo statuto exprimi. ꝛ. de do. Apostolicæ. Bern.

† deformationem

E rectoribus.] Cõmunis diuisio. Secunda pars: ibi, *Hoc volumus.* Abbas Siculus.

CASVS. Dicitur in hac decre. quòd leprosi non possunt nec debent ministrare altari propter scandalum aliorum, qui sani sunt, sed dandus est illis coadiutor, qui habeat curam animarum, & de facultatibus ecclesiæ habeat suam portionem, vnde possit sustentari. Nota, ꝙ nihil est cũ scandalo faciendum. Itẽ Clemens. iij. propter scandalum remouetur aliquis ab officio quod est in actu, sed quo ad ius retinebit officium. B. dist. infixit, vtrum morbus sit curabilis vel incurabilis. Dicas cum Vin. & Tan. quòd quãdiu aliquis potest remanere in collegio suo sine scandalo & horrore, non substituitur ei aliquis: alias alius erit substituendus, vt hic, qui erit prælatus in totum, & infirmo prouidebitur de bonis ecclesiæ. ꝛ. eo. c. proxi. Ad idem satis concordat, quia talis coadiutor prælatus est ex toto. Et hoc patet ex eo quòd dicit, quòd habet curam animarũ, & est

† Pictauiẽsis. & Io. And.

† percussus respersus

d Vin. nisi ex toto remoueatur prælatus: & tunc ille nõ dicitur coadiutor. Io. And.

e Vin. dixit hanc sibi nõ placere: debilior b' enim in loco consulitur. 18. q. 2. in nullo. Io And.

hoc speciale in lepra propter abominationem populi & scandalum, sicut etiam iudex mutatur si non potest dare operam iudicio [a]: vt ff. de iudi. si longius. aliàs autem obtinet sententia H. & Lau. & datur tūc coadiutor. ī.c. proxi. Et sic est casus vbi aliquis punitur sine culpa, sed non sine causa. sim. ī. vt lit. non contesta. quoniam frequenter. §. si vero aliter. in fi. In quibus casibus priuatur quis sine culpa [b], sed nō sine cā. dicit ī. de priui. antiqua.

a ¶ *Ministrentur.*] ī. c. proxi. ex quo eum infirmitas non crimen abduxit: vt 7. q. 1. quamuis triste. quia non est afflictis addenda afflictio. 7. quæst. 1. cum percussio. criminosus enim dignus est vt egeat. ff. depositi, bona fides. Lau.

EX *parte.*] Sunt duæ partes. secunda: ibi, *Verum.* Abbas Siculus.

CASVS. Eps Aurasiensis graui morbo & incurabili fere per quadriēnium laborauit, ita quòd episcopale officium non potuit exercere: propter quod & ciues illius terræ petebant ab archiepiscopo Arelatesi. metropolitano suo instanter, vt eis super hoc prouideret: archiepiscopus significauit hoc domino Papæ: Respondet q̄ non potest illum ad renunciandum cōpellere, nec addenda est afflictis afflictio: sed est ei potius miserendum, cum ille in officio suo laudabiliter se habuerit: vnde Papa volens tam episcopo q̄ ecclesiæ prouidere: mandat archiepiscopo, vt det illi coadiutorium siue coadiutorem virum prouidum & honestum, per quem & episcopo & ecclesiæ consulatur. Nota quòd aliquis non debet compelli ad renunciandum propter infirmitatem. Item afflictis nō est addenda afflictio. Item dare coadiutorium episcopo morbo detento, spectat ad archiepiscopum.

† Cap. vnico eod. tit. in 3. cōpilatione.
† Arelatē.
† Aurasicēsi.
† Auraicēsi.

† misērandū.
† Aliàs ita: eo quòd ipse bonus extitit.

b ¶ *Ciues.*]Sic 7. q. 2. nuper.

c ¶ *Non possis.*]7. q. 1. scripsit qualiter. & c. quamuis triste.

d ¶ *Afflictio.*]Simile 7. q. 1. cū percussio. 3. q. 9. indicas. & 5. dist. ad eius vero. ff. ad leg. Rho. de iac. l. nauis. §. cum autem. In leproso tamen secus consueuit dici à quibusdam: vt ī. c. prox. vbi de hoc. idem Io. dicit circa leprosum quod Hug. & Lau.

¶ *Glo. ista notat, alle. 6. iura, & alleg. tria in contrarium.*

e ¶ *Coadiutorem.*]Sic ī. c. proxi. & ita patet, quòd propter infirmitatē superuenientem non priuatur prælatus, quia ecclesiastica beneficia nō sunt temporalia, 55. dist. præcepta. & ff. de adop. si tibi. ff. de hæredi. insti. hæreditas. ff. de reg. iur. actus legitimi. sic ff. de manumis. testa. libertas. ff. de pecu. peculium. §. 2. quod est verum. Arg. contra. ff. de offi. præ. si forte. & 7. q. 1. pastoralis [c]. 12. q. 2. nobis. Sol. verum est quòd beneficia ecclesiastica perpetua sunt, & ideo propter casum superuenientem fine culpa non priuatur prælatus: sed datur ei coadiutor: vt hic patet. & c. seq. In casu tamen alius viuenti sustituitur secundum quosdam. ī. c. prox. vbi de hoc. & 7. q. 1. pastoralis. omni tamen casu prouidebitur infirmo de bonis ecclesiæ, & coadiutor illi datur etiam inuito, arg. ī. de eccle. ædifi. ad audientiam.

e Dic vt ibi, & supra de fil. presby. veniens. in vl. gl. Io. And.

Consultationibus.]CASVS. Quidam archidiaconus morbo paralytico laborans officium linguæ amisit: quæritur quid iuris? Dicit Papa, quòd dandus est ei coadiutor. Nota quòd prælatis impotētibus officium suum exercere, dandi sunt coadiutores.

f ¶ *Officium linguæ.*] Idem est si amiserit officium oculorum. arg. 55. distin. si Euangelica. & quia est oculus episcopi. 94. distin. diaconi ecclesiæ.

g ¶ *Coadiutor.*] Et de hoc dictū est in proximis duobus capitulis.

DE INSTITVTIONIBVS.

¶ *Supra visum est de collationibus præbendarum, sed quia parum est conferre nisi sequatur institutio, ideo subiicitur hæc rubrica. Vel aliter: quia dubitari posset ad quem pertinet collatio seu institutio præbendarum & beneficiorum: ideo post rubricam de præb. subiicit hāc. Abbas.*

De hac materia tractatur 16. q. 7. omnes. vsque ad c. quoniam in quibusdam.

ecclesiæ, sibi necessaria, quandiu vixerit, ministrentur [a].

¶ Innocentius iij. Arelatesi. archiepiscopo.

¶ *Episcopo qui propter morbum incurabilem pastorale officium exercere non potest, dandus est coadiutor.*

CAP. V.

EX† parte tua fuit propositū, quòd cum Aurasiensis † episcopus graui & incurabili morbo fere per quadriennium laborauerit, ita quòd pastorale officium nō potest vllaten⁹ exercere: princeps terræ illius, ac ciues [b] ciuitatis eius dem, à te postulant incessanter, vt ipsis (cū sis metropolitanus eorū) studeas prouidere. ¶ Verum cum ipsum ad cessionem cōpellere non possis [c], nec debeas vllo modo, nec afflicto afflictio [d] sit addenda, immo potius ipsius miseriæ miserendum †, eo quòd † idem vir bonus extiterit, & ecclesiam salubriter sibi commissam gubernauerit: Nos volentes tam episcopo quàm ecclesiæ prouidere, Mandamus, quatenus illi coadiutorem [e] associes virum prouidum, & honestum: per quem tam episcopo, quàm populo vtiliter consulatur.

¶ Honorius iij. episcopo Auersano.

CAP. VI.

CONsultationibus: & infra. ¶ Archidiacono autem, quē morbo paralytico laborantem officium [f] linguæ asseris amisisse, coadiutor [g] est merito adhibēdus. Item dare coadiutorium episcopo morbo detento, spectat ad archiepiscopum.

b ¶ *Ciues.*]Sic 7. q. 2. nuper.

c ¶ *Non possis.*]7. q. 1. scripsit qualiter. & c. quamuis triste.

d ¶ *Afflictio.*]Simile 7. q. 1. cū percussio. 3. q. 9. indicas. & 5. dist. ad eius vero. ff. ad leg. Rho. de iac. l. nauis. §. cum autem. In leproso tamen secus consueuit dici à quibusdam: vt ī. c. prox. vbi de hoc. idem Io. dicit circa leprosum quod Hug. & Lau.

¶ *Glo. ista notat, alle. 6. iura, & alleg. tria in contrarium.*

e ¶ *Coadiutorem.*]Sic ī. c. proxi. & ita patet, quòd propter infirmitatē superuenientem non priuatur prælatus, quia ecclesiastica beneficia nō sunt temporalia, 55. dist. præcepta. & ff. de adop. si tibi. ff. de hæredi. insti. hæreditas. ff. de reg. iur. actus legitimi. sic ff. de manumis. testa. libertas. ff. de pecu. peculium. §. 2. quod est verum. Arg. contra. ff. de offi. præ. si forte. & 7. q. 1. pastoralis [c]. 12. q. 2. nobis. Sol. verum est quòd beneficia ecclesiastica perpetua sunt, & ideo propter casum superuenientem fine culpa non priuatur prælatus: sed datur ei coadiutor: vt hic patet. & c. seq. In casu tamen alius viuenti sustituitur secundum quosdam. ī. c. prox. vbi de hoc. & 7. q. 1. pastoralis. omni tamen casu prouidebitur infirmo de bonis ecclesiæ, & coadiutor illi datur etiam inuito, arg. ī. de eccle. ædifi. ad audientiam.

Consultationibus.]CASVS. Quidam archidiaconus morbo paralytico laborans officium linguæ amisit: quæritur quid iuris? Dicit Papa, quòd dandus est ei coadiutor. Nota quòd prælatis impotētibus officium suum exercere, dandi sunt coadiutores.

f ¶ *Officium linguæ.*] Idem est si amiserit officium oculorum. arg. 55. distin. si Euangelica. & quia est oculus episcopi. 94. distin. diaconi ecclesiæ.

g ¶ *Coadiutor.*] Et de hoc dictū est in proximis duobus capitulis.

DE INSTITVTIONIBVS.

¶ *Supra visum est de collationibus præbendarum, sed quia parum est conferre nisi sequatur institutio, ideo subiicitur hæc rubrica. Vel aliter: quia dubitari posset ad quem pertinet collatio seu institutio præbendarum & beneficiorum: ideo post rubricam de præb. subiicit hāc. Abbas.*

De hac materia tractatur 16. q. 7. omnes. vsque ad c. quoniam in quibusdam.

TITVLVS VII.
De institutionibus.

¶ Ex concilio Arelatesi. †

¶ *Numerus clericorum debet institui in ecclesiis collegiatis, secundum facultatem ipsarum.*

CAP. I.

ON amplius suscipiantur in monasterio monachorum, aut clericorum, seu etiā puellarū, quàm quot se regere de bonis ecclesiæ absque penuria [h] possint.

¶ Eugenius †.

¶ *Laici in canonicos nō possūt institui.*

CAP. II.

IN† ecclesia vestra certum numerum canonicorum (sicut nobis innotuit) communiter instituere curauistis: & infra. ¶ Cū laici [i] non debeant in canonicorum numero computari: nec vos debeatis differre [k], quo minus statutū numerum, de aliis clericorum personis idoneis [l] suppleatis: tales [m] ad supplendum numerum inuenire curetis, per quos Deo in diuinis officiis, per ecclesiasticos ordines cōgrue seruiatur.

¶ Alexan. iij. Cantuariesi. archiepiscopo, & eius suffraganeis.

¶ *Institutio beneficiorū spectat ad episcopos, vel eorum officiales.*

CAP. III.

EX† frequētibus querelis didicimus, in partibus vestris cōsuetudinem prauam à multis retroactis tēporibus inualuisse, quòd clerici ecclesiastica beneficia, sine cōsensu† episcopi diœcesis vel officialium [a] suorum† (quæ hoc de iure possunt) recipiunt [b]: minus rectè q̄ deceat cogitantes, quomodo id à sanctorum patrum est instituti onibus alienum, & ecclesiasticæ contrarium honestati. Vnde cū tu frater archiepiscope ex officio [c] tibi commisso tam iniquam consuetudinem de prouincia tua velis (sicut debes) radicitus extirpare †, tam in illos qui ecclesiastica beneficia taliter occupata scienter detinent [d], quàm in eos qui decætero occupare præsumpserint, excommunicationis sententiam protulisti. ¶ Nos itaque eandem sententiam ratam habentes, & eam auctoritate Apostolica confirmantes [e], Mandamus, quatenus clericos ipsos, qui ipsam sententiam incurrerint †, nisi congrue satisfecerint, absoluere minime præsumatis.

¶ Clemens iij. clero Constantinopolitano.

¶ *Vltra facultates non debet quis instituī inuitis clericis ecclesiæ.*

CAP. IIII.

AVctoritate† Apostolicæ sedis: & infra. ¶ Statuimus insuper, vt nullus in ecclesiis vestris, vltra quam facultates [f] earum sustineant †, vobis instituatur [g] inuitis [h],

¶ Innocentius iij. † sancti Marcelli & sanctæ Susannæ Cardinali Apostolicæ sedis legato.

¶ *Cum in ecclesiis oportet extraneos instituī, non debent institui clerici certæ quòd clerici bñficia ecclesiastica recipiebant sine licentia episcoporū, vel officialium suorum, non considerantes quòd illud erat contra instituta sanctorum patrum & ecclesiasticam honestatem: propter quod archiepiscopus volens illam consuetudinem penitus extirpare, omnes illos qui scienter beneficia taliter detinent temere occupata, vel qui decætero præsumpserint occupare, excommunicauit, & dominus Papa confirmauit eandem, mandans quatenus prædicti clerici qui sententiam illam incurrerint, nullatenus absoluantur, nisi prius satisfecerint. Nota, q̄ concessio ecclesiæ facta à laico, non valet sine consensu episcopi. Item beneficia ecclesiastica recipienda non sunt nisi ab his ad quos pertinent, scilicet ab episcopo, vel eius officiali, qui gerit vicē episcopi, vel ab aliis ad quos pertinet collatio: & qui ō fecerit, excommunicandus est. Item constitutio transit ad præterita, vt hic dicitur, quia priuat iam institutos, & similiter instituendos: quod verum est cum facit mētionem de præteritis.*

† assensū, in antiquis.
† ipsorum
† Vide Iom nes. C. de decurio. lib. 10.

a ¶ *Officialiū.*]officiales dicuntur quibus episcopi committūt vices suas: qui possunt instituere vice episcoporum, vt hic dicitur.

† In aliquot manu scripti pus ita: Eugenius Papa.

† Cap. 3. eod. tit. in 2. cōpil. Recte autem Contius addit hic omissa à Raymūdo, ex antiqua cōpilat.

† iucurrerūt

b ¶ *Recipiunt.*] Si à laicis recipiant, suspensi ipso iure per canones antiquos videntur. 16. q. 7. si quis deinceps. Arg. contra. ī. de iure pat. cura. cui stamus. sic ergo patet quòd auctoritas instituēdi est penes episcopum, licet capitulum quādoque eligat. ī. titu. proxi. nulla. tamen de consensu capituli episcopus instituere debet. ī. de his quæ fiunt à præla. nouit. nec obstat 70. dist. sanctorum. quia ibi capellæ subditæ sunt præposito quo ad sustentationem, non quo ad institutionem & administrationem. Lau.

† Cap. 1. ti. de iudi. in 2. cō pilatione.
† sufficiant
† P. sancti Marcelli, &c.
† Vnus vetus ita: P. sancti Marcelli, & B. sanctę, &c.

c ¶ *Ex officio.*]legationis quātū ad suffraganeos diœc. ī. de of. leg. c. 1.

d ¶ *Detinent.*]Vnde nullam possunt habere excusationem quantocūque tempore ea tenuerint, quia diuturnitas temporis peccatum non minuit, sed auget. ī. de simo. non satis. & c. cum in ecclesiæ corpore. & 24. q. 1. schisma. ī. de consue. quanto. secus si ignoranter, quia ignorantia nisi sit crassa & supina, tales excusat. ī. de ordi. ab episcopo qui renun. episcopa. c. 1. & 8. dist. consuetudo.

e ¶ *Confirmantes.*]post quā cōfirmationē archiepūs sniam relaxare nō posset, nisi illud quod sequitur, fuisset appositū. ar. ī. de confir. c. 1. & 2. & de conse. dist. 2. c. vlt. & ī. de temp. ordi. cū in distribuendis. Ber.

† Et C de sacro. sanct. eccl. nō plures. & hoc ne ad mēsurā personarum quæram⁹ possessiones: qñ nim⁹ auarū est, sed ex possessionibus quæ sunt, metiamur expēsas, vt in Authē. vt de ter. fil. nu. cleri. vltra med. 1. coll. secundū Gof. Io. And.

† Post concilii Lateran. par. 2. 28. ca. 11. & c. 1. eo. tit. in 1. compil.

Vctoritate.]CASVS. Statuit hic, q̄ in ecclesiis non instituantur vltra quam de ipsarum facultatibus commode sustētentur. Nota q̄ eum clerici instituī debent in ecclesiis, prouentus ecclesiarum cōsiderandi sunt.

f ¶ *Facultates.*]Hæ semper sunt considerandæ. vt ī. eo. c. 1. vbi de hoc. & ī. de vita & honesta. cle. quoniam. vbi habetur similiter de hoc.

g ¶ *Instituatur.*]Instituere est ius canoniæ in ecclesia vel in ecclesiastico beneficio tribuere. ī. de hære. cum ex iniuncto. Inuestire est quasi possessionem illius iuris conferre. indifferenter tñ vnū accipitur pro altero. verbi gratia: Instituere est spiritualis beneficij vel dignitatis possessionem corporalem tradere. ī. de offi. archi. ad hæc. c. vt nostrū. q̄ spectat de iure cōi ad archidiaconū, vt ibi dr̄. & fic intellige. ī. eo. cū venissent. Inuestire est ius canoniæ vel dignitatis tribuere, qđ pōt fieri per annulū vel librū. & fic intelligit ī. eo. cū venisēt. sed per hoc nō adipiscitur quis possessionem nisi postea corporaliter instituatur. ī. tit. proxi. cum nostris. & de præb. pro illorum.

¶ *Glo. ista arg. a contrario.*

h ¶ *Inuitis.*]nullus eps est dandus inuitis. 61. dist. nullus. dumtamen iustam causam ostendat. ergo eis volentibus potest dari, licet facultates non sufficiant [a]. & ita possunt sibi in hoc præiudicare, & victum postea sibi quærant. 91. dist. clericus victum. & in c. seq.

a Dumtamē ex his, licet parcius viue re possint. Goffr.

AD decorem.] Primo ponit excessū patriarchæ. Secundo illū corrigi mandat, & non parenti comminatur. Secunda: ibi, *Quocirca.* Abbas.

Cap. 1. eo. tit in 3. cōpil.
† Aliàs ita: Sicut nostris est aurib' intimatum.

CASVS. Patriarcha Cōstātino. in ecclesiis Constantinopolitanis instituebat Venetos tantum, nō considerās quòd qui iustitiam facit, acceptus est Deo, & beneficia ecclesiastica per successionē possideri nō possunt: vnde Papa mandat cuidam legato existenti in partibus illis, quatenus † moneat eundē patriarchā, vt clericos litteratos & idoneos vndecūque fuerint instituat in ecclesiis p̄dictis, & præcipue in maiori ecclesia: quod si non fecerit, indignum se reddet, vt isti legati compellant aliarū † nationum clericos ad suam obedientiam venire: nec dissimulent quin significent hoc domino Papæ, vt ipse per hoc intelligat, vtrum sit verum q̄ ipse patriarcha (vt dicitur) hoc promisit. Nota q̄ in ecclesia Dei nō debet locū habere successio hæreditaria. Ité qui iustitiam facit, Deo acceptus est. Item qui iustitiam aliis non facit, cit illi deneganda iustitia.

& alios
† Aliàs ita: Nec vos.

i ¶ *Acceptus.*]32. q. 4. c. recurrat. §. his ita.

¶ *Gl. ista alle. concor. ex generali verbo. arg. & resp̄odet. arg. tenens cōtrarium.*

k ¶ *Hæreditario.*]fic 8. q. 1. Apostolica. & fic vī q̄ nō solum filij, sed nec collaterales in ecclesiasticis beneficiis non succedant. ī. de iure pat. consuluit. sed tamē possunt. ar. ī. de offi. deleg. ex parte. dummodo non fiat iure successionis: vt ī. de elec. venerabilem. versus finem.

† Cap. 3. eo. tit in 3. cōpil. Adde quid p textum hunc dicat Felin⁹ supra ca. 1. de præscrip.

¶ *Glo. ista alle. concor. signat contraria, & soluit.*

l ¶ *Vndecunque.*]Arg. q̄ nihil refert de quo loco sit natus clericus, vel de quibus parētibus. ar. 40. dist. 9os q. & c. non loca. & 56. dist. vndecūq; & c. nasci. & c. dñs. Arg. ꝺ ī. de ser. non or. c. 1. & ī. de fili. presby. c. 1. & 2. & p totū. & 98. dist. aphros. ī. de ele. c. fi. vbi dr̄ q̄ prælati quidā instituēbāt clericos de alienis cpatibus ignorāte epo: quod esse nō debet: sed hic omnes erant extranei [b] tam Veneti quam alij, & ideo vndecunq; essent, debebāt in ecclesia Cōstan. instituī, & nō Veneti tantū. verū est q̄ locus non obstat, dummodo constet de bonitate personæ. & illud c. aphros. de incognitis loquitur. ī. de elect. bonæ. ad fi. Si aūt ex dānato coitu natus sit aliquis, nō obest ei quantū ad vitam æternam, sed obest ei quantū ad obtinēda beneficia ecclesiastica. arg. ī. de elect. innotuit.

b Quia nulli erat ibi clerici: quia terra erat de vno cōuersa. Ioan. And.

m ¶ *Indignum.*]Simile ī. de vsu. q. 2 fructus. & 2. q. 6. q. 5 scit. & est hic ar. culpā [c] culpa cōpensandā. 95. dist. festo. ff. ad l. Aquil. ité Mela. 1. rñ. [d] ī. de diuor. significasti. ī. de adul. c. pe. & viti. & ī. de pœ. constitutus.

c Ho. sano modo intelligas: nō enim faciēda sunt mala, vt veniant bona.

n ¶ *Compellatis.*]& hoc primo petierat patriarcha à domino Papa.

o ¶ *Potestis.*]id est, debetis. fic 22. q. 2. faciat homo.

d Adde quòd d. l. item Mela. non bene probat facit meli⁹ l. si ambo. ff. de compen.

p ¶ *Promisisse.*]Quod esset iniquū, quia nullo pacto & nulla cōditione beneficia ecclesiastica sunt cōferenda. 1. q. 2. quàm pio. ī. de pact. pactiones. ī. vt eccl. bene. vt nostrum. vnde simoniacum esset.

Cum venissent.]Diuiditur in tres partes. In prima ponit allegatio p̄ archiepiscopo. In secunda allegatio pro archi. ibi, *Inter alia.* In tertia interlocutio, & sub certa forma diffinitiuæ cōmissio: ibi, *Nos igitur.* Abbas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CASVS. Inter archiepm Eboracen.ex vna parte, & archidiaconū Richemundiæ ex altera quæstio vertebatur, super institutionibus personarum & custodia ecclesiarum vacantium: vnde procurator archiepi & archidiaconus accesserunt ad Papā.procurator archiepiscopi proponebat,quòd institutio personarum & custodia ecclesiarum vacātiū spectabant ad ipsum in dioecesi sua,tam de iure cōmuni quàm de cōsuetudine generali,sed quidam antecessores illius commiserunt quibusdā archid. Richemundiæ personaliter, tam institutionem quàm custodiam;vnde petebat procurator vt archi.illas dimitteret liberas & quietas:ex aduerso respōdit archidiaconus quòd archiepūs non personaliter sed realiter perpetuo concessit tam institutionem quàm custodiā archid. qui tunc erat de consensu capituli sui, & archidiaconatus fuerat in continua possessione istarum dignitatum, & aliarum libertatum tem poribus multorum archiepōrum & archidiaconorū, & ipse archiepūs sine aliqua conditione archidiaconatum ipsum concessit eidem,sed post concessionem dicebat archiepiscopus ꝙ cōcesserat ei archidiaconatū exceptis institutionibus & custodia ecclesiarum. Præterea dicebat archiepiscop[a], quòd archidiaconus abiurauerat illas dignitates: Dominus Papa his & aliis auditis,interlocutus fuit,quòd archid. defendendus esset in plena possessione ipsarum libertatum,donec ex parte archiepiscopi probaretur, quòd libertates prædictæ concessæ fuissent archidiaconis personaliter,& in hoc casu & ante concessionē archidiaconatus & post,& in ipsa concessione dictas dignitates potuit licite retinere,vel donec probatū fuerit archidiaconū illas abiurasse:sed in casu isto si concessio fuit realis,nihil vtilitatis accreuit archiepiscopo,quia Papa ad petitionem Eboracen. ecclesiæ,vel etiam per seipsum, archidiaconatui prouidebit:si alterutrum istorum fuerit probatum, silentium imponatur archid. super libertatibus illis:& si neutrū probatū fuerit,imponatur silentiū archiepiscopo.Nota ꝙ qui est in possessione,debet defen di in ea donec ꝓstet de iure.Itē concessio personalis cū persona finitur,realis perpetua est, quæ fit nō personæ,sed ecclesiæ. Itē factū prælati in damnum ecclesiæ nō præiudicat ecclesiæ.Itē iuramentū prælati in damnū ecclesiæ præstitum,ipsi prælato non ecclesiæ præiudicat.Item ecclesia sine prælato agere potest:sed hoc est propter iuramentū, quod seruari potest sine præiudicio ecclesiæ ab ipso prælato.

† Iurisdictione in vulgatis,sed in omnibus antiquis vt in textu.

† Ille

† Aliàs ita: respondit dicens.

† Contradictione.

† Idem verō

† archidiaconatus.

† Impediretur.

a¶ *Communi.*] arg.ad hoc ff. de offi.ord.cum vos. & 70.dist.c.a.1.q.3. c.3.& c.res ecclesiæ.& c.peruenit.& 16.q.7.nullus omnino.sed contrarium est verum, quia de iure communi institutio personarum & custodia vacantium ecclesiarum spectat ad archidiaconum.ff. de offi.archi.ad hęc.& c.vt nostrum.& 63.dist.si in plebibus.nisi consuetudo repugnet,vt hic videtur ad fi.ca.& ex confessione archidiaconi hoc potest colligi,& hic loquitur de institutione corporali:quia collatio dignitatum & præbendarum pertinet ad archiepiscopum.ff. tit.proxi.ꝙa diuersitatem.& c.post electionem. & hic, vt patet ex confessione archidiaconi. Ber.

ADDITIO. Secus obtinet alicubi de consuetudine.arg.ff. de ap.bonę.

b¶ *Custodias.*]scilicet,vacantium ecclesiarum.

c¶ *Ipsum.*]scilicet archidiaconatum.

d¶ *Ipse.*]scilicet archidiaconus.

¶ *Glo. ista obiicit quare archiepiscopo pro quo facit ius commune, indicitur onus probandi.Respōdet id fieri propter duas præsumptiones possess.& confess.demum distinguit inter donationem factam personæ & factam ecclesiæ.*

e¶ *Probatum.*]Sed quare incumbit onus probandi archiepo,cum de iure cōi hæc spectēt ad ipsum,vt hic videtur:vnde eo ipso vr fundata eius intentio 16.q.7.oēs basilicæ.C.de prob.siue.& ff. de cen. olim. Respondit,quòd nō solū de illo, sed de omnibus reddit ib[b] suis faceret quod sibi placeret: & infra. ¶ Nos igitur interlocuti fuimus,archidiaconum esse in plena libertatū eiusdem archidiaconatus possessione tuendum,donec probatum [c] legitime fuerit ex aduerso,libertates † ipsas archidiaconis,ab archiepiscopis personaliter fuisse [d] cōcessas: cum in hoc casu,tam ante, quàm post, & in ipsa etiam concessione, archiepiscopus eas † retinere potuerit licite tamquam suas vel donec legitime probatum fuerit, easdem libertates archidiaconū abiurasse [e]. Sed in hoc casu, si cōcessio illa fuerit realis, archiepiscopo nihil iuris vel vtilitatis accederet: quia nos vel ad petitionem Eboracen.ecclesię [h],vel per nosipsos,super hoc archidiaconatui consulemus. Si ergo alterutrum ipsorum fuerit legitime comprobatum †, archidiacono [i] super libertatibus ipsis:si neutrum, archiepiscopo silentium imponatur.

¶ Idem episcopo Treceñ. & archidi. Parisiensi.

¶ *Is ad quem spectat collatio dignitatum,seipsum instituere non potest.*

CAP. VII.

CVm † ad nostram : & infra. ¶ Illud autem nolumus vos

† Aliàs ita: eisdem libertates.

† ipsas

† approbatū

a De reser. si gratio.e. li.6. Ioan. And.

† Cap. 4.eo. tit.in 3. cōpi.

b Cōcor.tex. in l.donationes. §. species. & ibi Bar.ff.de do. idē in l. 1. C. de pe.bo.sub. & in l. pater ff.de ser. leg.

hic cōcessionem realem fuisse, ex quo est in possessione,& ideo tuendus est in illa quousque probetur contra eum cessionem factam fuisse personalem. immo si personæ facta fuit,præsumi debet personalis:si dignitati,realis [b].

¶ *Glo.ista ponit opin.Lau.& sol.demum elicit 4. no.*

g¶ *Abiurasse.*] Obiiciebatur archidiacono quòd abiurauerat hmōi libertates:vnde contra iuramentum non fuerat audiendus.Sed quare non auditur archidiaconus licet abiurauerit hmōi libertates,cū iuramentum illud temerarium fuerit & in præiudicium archidiaconatus, & ideo non seruandū ? ff. de iureiu. sicut 2. & c. intellecto. Lau. dicit quatenus iuramentū tāgit rē familiarem,obseruandi est : vt nihil vtilitatis vel honoris ad ipsum perueniat ratione illarū dignitatū, si eas abiurauerit.ar.ff. de iureiu.quemadmodum.Vel dic ꝙ bene potuit renunciare & abiurare ius institutendi,vt nunquam vteretur eo,& tamē dignitati propter hoc non præiudicetur,quia ecclesia posset tunc vti iure suo vt hic colligitur. Et sic potest seruari iuramentū sine præiudicio ecclesiæ,& sine interitu salutis æternæ. ff. de iureiu. si vero. §. 1. fin.ff. de spon.cōmissum.abiuratio talis siue renunciatio non tenet in damnū ecclesiæ.Tria notabilia notantur hic.Primum ꝙ factū prælati non præiudicat ecclesiæ.Secundū ꝙ iuramentū præstitū à prælato in damnum ecclesiæ seruatur ab ipso prælato,quod est contra id ff. de iureiu.sicut.Tertiū est quòd ecclesia habens prælatū sine ipso agere pōt. quod est contra id quod dici consueuit, quia nec prælatus sine consensu capituli,nec capitulum sine consensu prælati agere potest. ff. de proc.c.1.& ff. de iudi.causam.& nota ꝙ agenti interdicto,Vti possidetis, non pōt opponi quòd rem illā abiurauerit pro qua agit, sicut nec agēti interdicto,Vnde vi.ff. de resti. spo.c.solicite.

h¶ *Ecclesiæ.*]Ar. bonū quòd ecclesia vacante capitulum fungitur vice prælati:sed contrarium arg.colligitur.

i¶ *Archidiacono.*]Sed non archidiaconatui.

C *Vm ad nostram.*]Primo ponit dictū. Secundo ipsius rationē: ibi, *Quia cum ratione.*] Abbas.

CASVS. Vacante quadam abbatia custos illius eccl'esiæ electus in abbatem sibi nihilominus retinebat custodiā:quærebatur,vtrū de iure illā posset retinere, cū collatio ipsi[a] ad ipsum abbatē pertineat: Rūdet Papa ꝙ postquā fuit abbas effectus,custodiā de iure non potuit obtinere:quia cū donatio illius custodię,& aliarū dignitatū illius ecclesię pertineat ad abbatem ipsum,à seipso ea non potuit recipere,cū interdanté & recipienté debeat esse distinctio personarū:& ab alio eā non potuit habere,cum alius ius non haberet conferendi. Nota ꝙ eo ipso quòd aliquis adeptus est aliquā dignitatem,vacat prima, si quam habet.Itē nullus pōt dare sibiipsi.Item differentia debet esse inter dantē & accipientē.Item nota decretalem istam ff. episcopos & prælatos,ꝙ postquā sunt promoti,dignitates prius habitas vel de nouo vacātes retinent.

† Institutus.

a¶ *Ad ipsum.*] scilicet abbatem.

b¶ *Dantem & recipiētem.*]Simile 24.q.1.didicimus.ff. de in.pa.per nostras. ff. de bapti. debitū. ff. de auct.tu. l.1. & ff. de tu.& cur.da.l.ius dandi. §. prætor.aliàs,lex est.nemo enim vicem pluriū personarum sustinet. 16. q.1.presbyteros.& C. de assess.nemo.89.dis. singula.ff. de pact.si plures. ff. de of.presi.l.vlt.Arg.ff. de adop. si consul. & ff. de ele. cum inter canonicos. Sed quid si ipse conferret alij potestatē conferendi illam dignitatem, nūquid posset ab illo illam recipere,vt sic nō videretur eā recipere à seipso ? Nota arg. ff. de test.licet.& arg.18. q. 4.quæsti.ff. de auct.tut.pupillus.ff. de re mil. milites.§.1.ff. de admi. re. ad ci.perti.l.2.§.1.ff. de præb. de multa.in fi.arg.contra.quia multa possumus per alios, quæ non possumus per nos.83. distin. episcopus.5.q.3.c. vlti. ff. quæ res pig. oō.pos.Aristo.in fi.

† In vno vetusto nulla est inscriptio.

† Cap 1.eod. tit in 1 cōpil. & ca 1.tit.de ætate & qualit.in 1.cōpil.

DE CONCESSIONE præbendæ, &c.

Supra visū est de præbendis & dignitatibus ac earum institutionibus : sed quia sæpe præbendæ & dignitates conferuntur seu promittuntur antequam vacent , & quandoque ipsæ vacantes non conferuntur,sed remanent diu vacantes, merito restabat videre,& prouidere tam circa promissiones non vacantium quàm circa negligentiam in conferendo vacantia. Abbas. De hac materia tractatur 1.q.2. & q.5. per tot. & q.3. in quibusdam. & 16. quæst.7. §. cum ergo. & seq. cap. & 3. q.3. audiuimus.2. q.1. in primis.7. quæst.1. non furem.

† sub Alexā. iij.c 8.

Vi in viuorum.] Faciens se poni in beneficium viuentis,ab ecclesiastica communione repellitur.Vel clarius sic vt in rubro:& non diuiditur propter breuitatem.Abbas.

c¶ *Communione.*]idest, participatione corporis & sanguinis Domini.7.q.1.eum qui.

d¶ *Pellendi.*] & nihilominus deponendi.2.q.1.in primis.7.q.1.non furem.& c.eū qui.nisi ignorās quis instituatur aliquo remoto : quo casu excusatur.ff. depositi.si quis inficiatus.& ęps tenetur ei in alio beneficio prouidere.7.q.1.præsentium.& ff. de præb.inter cætera.Sed pone,ꝙ aliquis est iniuste depositus,alius hoc ignorans in locum eius substituitur,& stetit ibi per xl.annos,& postea scit de iure ad alium pertinere, nunquid debet cedere,& illi restituere? Videtur quòd sic.ff. de præscr. vigilanti.& c. si diligenti.34.q.2.si virgo.& de re iud.consanguinei.& c.lator.arg.contra.16.q.3.c.placuit.§.quas actiones.& ff. de præscrip.de quarta.Solu.Dicunt quidam theologi,ꝙ quandocunq; sciuero rē pertinere ad aliū,teneor rem restituere. De hoc dictū est ff. de præscr. vigilāti. Sed hoc nō credo ꝙ teneatur dimittere,quia eo ipso ꝙ condēnatus nō appellauit,acquieuit sententiæ,& ita transiuit in rē iudicatā. ff. de sent.& re iudi.qđ ad ꝙsultationē.& sic alius iuste fuit institutus.

e¶ *Viuis.*]nisi iusta rōne depositis.6 q.1.eos.50.dis.postquam.Bern.

Ignorare, quòd postquam M. fuit abbas effectus †, custodiam de iure non potuit obtinere: quia cum ratione abbatiæ ad ipsum [a] pertineat donatio tam custodiæ, quàm aliarum dignitatum,ac etiam præbendarum in ecclesia Patranen. custodiam ipsam recipere non potuit à seipso. Cum inter dantem & recipientem [b] debeat esse distinctio personalis,sed nec ab alio, cū ius conferendi alius non haberet.

TITVLVS VIII.

De concessione præbēdæ & ecclesiæ nō vacātis.

¶ Gelasius, Papa ad Romanos.

¶ *Institutus scienter in beneficium viuentis, deponendus est.*

CAP. I.

QVi † in viuorum sacerdotum loco ponūtur,hoc ipso sunt ab ecclesiastica communione [c] pellendi [d], quo se passi sunt successores viuis [e] sacerdotibus adhiberi.

¶ Ex concilio Lateranen.

NVlla † ecclesiastica ministeria [f], seu etiam beneficia vel ecclesiæ tribuantur alicui, seu promittātur antequam vacent [g] : Ne desiderare quis mortem proximi videatur,in cuius locum & beneficium se crediderit successurum. Cum enim in ipsis etiam legibus gentilium inueniatur inhibitum, turpe est, & diuini plenū animaduersione iudicij, si locum in ecclesia Dei, futuræ successionis expectatio habeat,quàm ipsi etiam gētiles condēnare [h] curarunt. ¶ Cū vero præbendas ecclesiasticas seu quælibet officia in aliqua ecclesia vacare contigerit,non diu maneāt in suspēso:sed infra sex menses [i], personis quæ digne administrare valeant, conferantur. ¶ Si autem episcopus,vbi ad † eum spectat [k], conferre distulerit, per capitulum ordinetur † . Quòd si ad capitulum antequā vacet non potest promitti, quod si fiat,non valet. ℑ.c.proxi.& ℑ.eo.tit.ex tenore.Et sic obligatio nulla contrahitur ex tali promissione,quia est contra ius.arg.contra.ℑ.de præb.relatum.& ibi soluitur.immo ibi receptus fuit statim in fratrem.

† Cap. 2. eo. tit.in 1. cōpi. Et cōcordat cum concilio Trident.sessione 24. de refor. c.19. vbi hoc decretum roboratur.& c. de testanda. eo.tit.lib.6.

† In codice Barbatię ita: vbi ad eum spectat collatio.

† ordinetur.

a¶ *Ad ipsum.*] scilicet abbatem.

b¶ *Dantem & recipiētem.*]Simile 24.q.1.didicimus.ff. de in.pa.per nostras. ff. de bapti. debitū. ff. de auct.tu. l.1. & ff. de tu.& cur.da.l.ius dandi. §. prætor.aliàs,lex est.nemo enim vicem pluriū personarum sustinet. 16. q.1.presbyteros.& C. de assess.nemo.89.dis. singula.ff. de pact.si plures. ff. de of.presi.l.vlt.Arg.ff. de adop. si consul. & ff. de ele. cum inter canonicos. Sed quid si ipse conferret alij potestatē conferendi illam dignitatem, nūquid posset ab illo illam recipere,vt sic nō videretur eā recipere à seipso ? Nota arg. ff. de test.licet.& arg.18. q. 4.quæsti.ff. de auct.tut.pupillus.ff. de re mil. milites.§.1.ff. de admi. re. ad ci.perti.l.2.§.1.ff. de præb. de multa.in fi.arg.contra.quia multa possumus per alios, quæ non possumus per nos.83. distin. episcopus.5.q.3.c. vlti. ff. quæ res pig. oō.pos.Aristo.in fi.

DE CONCESSIONE præbendæ, &c.

Supra visū est de præbendis & dignitatibus ac earum institutionibus : sed quia sæpe præbendæ & dignitates conferuntur seu promittuntur antequam vacent , & quandoque ipsæ vacantes non conferuntur,sed remanent diu vacantes, merito restabat videre,& prouidere tam circa promissiones non vacantium quàm circa negligentiam in conferendo vacantia. Abbas. De hac materia tractatur 1.q.2. & q.5. per tot. & q.3. in quibusdam. & 16. quæst.7. §. cum ergo. & seq. cap. & 3. q.3. audiuimus.2. q.1. in primis.7. quæst.1. non furem.

Vi in viuorum.] Faciens se poni in beneficium viuentis,ab ecclesiastica communione repellitur.Vel clarius sic vt in rubro:& non diuiditur propter breuitatem.Abbas.

c¶ *Communione.*]idest, participatione corporis & sanguinis Domini.7.q.1.eum qui.

d¶ *Pellendi.*] & nihilominus deponendi.2.q.1.in primis.7.q.1.non furem.& c.eū qui.nisi ignorās quis instituatur aliquo remoto : quo casu excusatur.ff. depositi.si quis inficiatus.& ęps tenetur ei in alio beneficio prouidere.7.q.1.præsentium.& ff. de præb.inter cætera.Sed pone,ꝙ aliquis est iniuste depositus,alius hoc ignorans in locum eius substituitur,& stetit ibi per xl.annos,& postea scit de iure ad alium pertinere, nunquid debet cedere,& illi restituere? Videtur quòd sic.ff. de præscr. vigilanti.& c. si diligenti.34.q.2.si virgo.& de re iud.consanguinei.& c.lator.arg.contra.16.q.3.c.placuit.§.quas actiones.& ff. de præscrip.de quarta.Solu.Dicunt quidam theologi,ꝙ quandocunq; sciuero rē pertinere ad aliū,teneor rem restituere. De hoc dictū est ff. de præscr. vigilāti. Sed hoc nō credo ꝙ teneatur dimittere,quia eo ipso ꝙ condēnatus nō appellauit,acquieuit sententiæ,& ita transiuit in rē iudicatā. ff. de sent.& re iudi.qđ ad ꝙsultationē.& sic alius iuste fuit institutus.

e¶ *Viuis.*]nisi iusta rōne depositis.6 q.1.eos.50.dis.postquam.Bern.

¶ *Beneficia non vacantia concedi vel promitti non debent:& cū vacauerint, concedi debent infra sex menses:quibus elapsis de episcopo ad capitulum, & ecōtra, demum ad proximum superiorem deuoluitur collatio.*

CAP. II.

NVlla † ecclesiastica ministeria [f], seu etiam beneficia vel ecclesiæ tribuantur alicui, seu promittātur antequam vacent [g] : Ne desiderare quis mortem proximi videatur,in cuius locum & beneficium se crediderit successurum. Cum enim in ipsis etiam legibus gentilium inueniatur inhibitum, turpe est, & diuini plenū animaduersione iudicij, si locum in ecclesia Dei, futuræ successionis expectatio habeat,quàm ipsi etiam gētiles condēnare [h] curarunt. ¶ Cū vero præbendas ecclesiasticas seu quælibet officia in aliqua ecclesia vacare contigerit,non diu maneāt in suspēso:sed infra sex menses [i], personis quæ digne administrare valeant, conferantur. ¶ Si autem episcopus,vbi ad † eum spectat [k], conferre distulerit, per capitulum ordinetur † . Quòd si ad capitulum antequā vacet non potest promitti, quod si fiat,non valet. ℑ.c.proxi.& ℑ.eo.tit.ex tenore.Et sic obligatio nulla contrahitur ex tali promissione,quia est contra ius.arg.contra.ℑ.de præb.relatum.& ibi soluitur.immo ibi receptus fuit statim in fratrem.

h¶ *Condemnare.*]Quia pactum de futura successione non valet.C.de inuti.stī.ex eo instrumento.C.de pact.l.vlt.nisi de consensu eius cuius est hæreditas:vt in l.prædicta.C.de pact.eodem modo non tenet promissio de præbēda non vacante,etiā de consensu eius, qui tenet eam, cum nulli possit eam concedere.ℑ.de iure pat.quod autem.in fi.sim.in li.feu.tit.1.§.fi vero archiepiscopus.

i¶ *Infra sex menses.*] Tempus istud sex mensium incipit currere à tempore scientiæ generaliter,& non à tempore vacationis.ℑ.eo.quia. in fi.arg.ff. de calum.annus.C.qui admi.ad bo.posſ.l.2.& q.scit, certiorari non debuit.ff. de act.emp.l.1.in fin.ff. de elec. cum inter vniuersas. in fin.& expressum est ff. de sup.neg. præ. licet.& ff. de præb. de multa.§.1.arg.Item tempus istud vtile est, quia tempus illud non currit à tempore suspensionis sententiæ quo eligere non possint.ℑ.eo. quia diuersitatem.Arg.contra.quòd currat,licet eligere non possint.ff. de ele. c.vlt.Nunquid possunt canonici eligere post tempus elapsum? Quidā dicunt quòd sic,sed contrarium est verum ꝙ non possint.& si eligant, non tenet electio.ff. de sup.neg.prælat.c.licet.& c.vlti.nisi de patientia toleretur.ℑ.eo.tit.litteras.quia pro non dato habetur quod ab illo datur qui non potest de iure donare.ℑ. de iur.pat.quod autem.in fi.Arg. contra.ff. si quis eau.& si post tres.ff. de arbi.Celsus. & auctoritate huius canonis,semestri tēpore statim elapso,potest eligere ille ad quem deuoluta fuerit eligendi potestas,nulla licentia à superiore petita. & constitutio ista tantū locū habet vbi distinctæ sunt præbendæ, & certus est canonicorum numerus cōstitutus. ℑ.eo.ex parte. Itē locū habet in dignitatibus & personatibus omnibus.sed in episcopatibus [a] & aliis episcopatibus olim locū nō habebat. ℑ.eo.dilectus.hodie locū habet in ępatibus,& archiepiscopatibus,& abbatiis vt potestas eligendi transferatur ad superiorem:sed minus tēpus datur in his, scilicet triū mēsium.ff. de ele.ne pro defectu.& ita in hoc æquiparantur, & differunt à minoribus beneficiis,& dignitatibus:quia minus tempus datur propter maius periculum:quia mora periculosa est in talibus.ff. de elect. cum inter.& ff. vt li.non cont.quoniam frequenter.§. porro.

† Aliàs ita: eisdem libertates.

† ipsas

† approbatū

a De reser. si gratio.e. li.6. Ioan. And.

† Cap. 4.eo. tit.in 3. cōpi.

b Cōcor.tex. in l.donationes. §. species. & ibi Bar.ff.de do. idē in l. 1. C. de pe.bo.sub. & in l. pater ff.de ser. leg.

† Cap. 2. eo. tit.in 1. cōpi. Et cōcordat cum concilio Trident.sessione 24. de refor. c.19. vbi hoc decretum roborat.& c. de testanda. eo.tit.lib.6.

† In codice Barbatię ita: vbi ad eum spectat collatio.

† ordinetur.

a Vide concilium Trident. sessio.24.de reformat.ca. 1. quales & qualiter prælati eligendę

k¶ *Spectat.*]ff. de iis quæ fiunt à præla.fi.con.ca.c.ca nosc itur.& ff. de

Universidad de Deusto Biblioteca

elect.cum ecclesia Vulterana. ad fi.

a ¶ *Capitulum.*]ff.de elect.cum in cunctis.fin.9.q.3.cum simus.

b ¶ *Religiosorum virorum.*]Sic ff.de elec.ne pro defectu.vbi dr. qualiter hæc verba intelliguntf.& ff3.dist.obeūtibus.vbi de hoc Ber. *Elatum.*]Duæ sunt partes,decisa consultatio & responsio.Secūda,ibi: *Cōsultationi.*Abbas.

CASVS. Aliqui recipiebant promissionem de ecclesiis non vacantibus; postmodum cum vacabant,illi appellabāt ne aliis conferri deberent:quæritur an tali appellationi sit deferendū? Respondet Papa, cū tales promissiones in concilio Lateraneñ. prædicto sint cassatæ, nunquā prætextu talis appellationis debet omitti,quin ordinentur cum vacauerint.Not.vbi nō tenet promissio, super hoc nō tenet appellatio. Item si nō tenet principale, nec accessorium.

† Cap.3 9.ti. de appe.in 1. compilatio. Et post concilium Lateran.par.47.c. 7.

c ¶ *Lateran.concilio.*]ff. c.proxi.

d ¶ *Appellationis.*] Tali appellationi non est deferendum, cū eorū non interfit.2.q.6. non solēt. & ff. de elec. cum inter R. quia ex tali promissione nihil iuris acquiritur.sic nec emptor habet actionem furti in re vēdita subtracta, si ei res nō fuit tradita.ff.de fur. Leum qui emit.B.

PRoposuit.]CASVS. Celestinus Papa mādauit præposito & capitulo Cameraceñ. vt T. presbyterum reciperent in canonicum & in fratrem , & assignarent ei præbēdam proximo vacaturam , quæ ad donationem suam spectaret in ecclesia sua , decano Remensi super hoc executore concesso:sed cum decanus inuenisset eos contumaces,dictum presbyterum inuestiuit de præbenda primo vacatura in ecclesia Cameracesi.pertinēte ad donationem ipsorum: tādem vacauit vna præbenda,& ipsi eam alij assignauerunt:Celestinus hoc intelligēs, & volens ratum haberi quod ab eodem decano factum fuit,cassauit collationem factam à capitulo,& dictum presbyterum de ipsa per annulū inuestiuit : sed cum dictus presbyter præbendam illam adhuc quiete habere nō posset,cum alius eam possideret, accessit ad dominum Innocentium & exposuit ei omnia prædicta:Dicit ergo Innocentius;liget nō sit intētionis suæ inuestituras de vacaturis factas habere ratas, qui potest super ius dispensare,tamen considerans, quòd dictus presbyter non fuit inuestitus de vacatura,sed de vacante per Celestinum, quæ post cassationem concessionis,quam fecit capitulum,intelligebatur vacare,mandat Papa præposito & capitulo Cameracensi, quatenus amoto ab eo quolibet detentore,dictam præbēdam præfato presbytero assignare procurent.Nota hic, q collatio facta contra mādatum Papæ valet,ex eo quòd Celestinus irritauit concessionem capituli, & ex eo quod dicit Innocētius,quæ post cassationem cōcessionis à capitulo factæ.& sic tenuit cōcessio capituli cōtra mādatum Papæ, & cōtra inuestituram decani.& sic est arg. quòd per inuestiturā ius nō acquiritur.Item nota quòd Papa potest dispensare cōtra ius.

e ¶ *Assignatione.*]faciēda,cum vacauerit, eidem presbytero. & hoc probatur in antiqua compilatione,vbi est illud verbum,faciēda a.vnde vī q nihil valuit.ff. de præb.inter cætera.vbi de hoc.

f ¶ *Executore.*] dato forte sub hac forma; mādatū nostrū exequaris.

g ¶ *Inuestiuit.*]id est,assignauit,vt patet per hoc quod dicit ff.eo. assignatione præbēdæ,&c.executor hoc fecit, & male , vt satis patet per litteram inferiorem:sed littera illa , ratum volēs,&c.cōtradicere videtur.sed Celestinus hoc ideo dicit,vt excusaret decanum,& assumeret causam cassandi collationem capituli.& hoc satis patet per verba Inn.factum enim decani fuit causa quare Celestinus cassauit concessionem capituli,aliàs nō debuisset cassasse.ff.de præbē.dilectus filius G. nō est alia ratio,nisi quia ipse voluit,quia de eo b quod nihil est, potest aliquid facere.de cōsec.dist.2.reuera. versus si.& simile. ff. de præ-

a Antiquæ cōpilationis verba loco initio huius capitis citato ita habēt: Et assignatione præbendę ad donationem vestrā spectā tis ī ecclesia vestra proximo vacaturæ eidem facienda, &c.

b Intellige hoc dictum glossæ iuxta id quod notaui supra.de transact. c.j. super glossa in verbo veri Dei vicem.

lū a pertinuerit, & infra præscriptum terminum hoc non fecerit, episcopus secundum Deum hoc cum religiosorum virorum b cōsilio exequatur: Vel si omnes forte neglexerint , metropolitanus de ipsis secundum Deum absq; illorum contradictione disponat.

¶ Alexan.iij. Eboracen. archiepiscopo.

¶ *Beneficia vacantia conferuntur non obstante appellatione illorū quibus promissa fuerant antequam vacarent.*

CAP. III.

RElatū † est auribus nostris: & infra. ¶ Consultationi tuę taliter respondemus,quòd cum in Laterañ. concilio c promissiones factæ de ecclesiis non vacantibus fint cassatæ : prætextu appellationis d eorū, qui dictis promissionibus innituntur, omitti non debet, quin ecclesiæ cum vacauerint , de personis idoneis ordinentur.

¶ Inno.iij.Præposito & Capitulo Cameracen.

¶ *Si scribitur ei ad quem spectat collatio,dato executore ad prouidendum,per præsentationem litterarum collatori factam afficitur præbenda:ita quòd collatio alteri facta non tenet.h.d.secundum verū intel.vide c.si capitulo.eo. tit. in 6.*

CAP. IIII.

PRoposuit † nobis T. presbyter,quòd cum C.Papa prædecessor noster, pro receptione ipsi e

† Cap.1.cod. tit.in 3.cōpil. Et vide Fede ricum consi. 299.

bendis.cap.proxi. illorum.ibi,quod de memorato magistro prouide, &c.

h ¶ *Assignastis.*] Vnde videtur quòd nihil valuit.ff.de præben. inter cætera.immo bene valuit:vt ff.de præb.dilectus filius.& hoc probatur per hoc cap.vt j.patet,vbi de hoc.

in fratrem,& assignatione c præbendæ ad donationem vestrā spectantis in ecclesia vestra proximo vacaturæ,mādatum Apostolicum vobis destinasset, decano Remensi executore f concesso, decanus ipse vos contumaces inueniens, ipsum de præbenda primo vacatura in ecclesia vestra , quæ ad donationem capituli pertinet, auctoritate Apostolica inuestiuit g : & infra.Sed cum præbenda,quæ ad donationem vestrā spectabat in ecclesia Cameraceñ. vacasset, eam alij assignastis h : & infra.Idem autem prædecessor noster quod ab eodē decano factum fuerat ratum i volens haberi, collationem præbendæ factam à vobis penitus irritauit k , & eum de ipsa per annulum inuestiuit l . ¶ Licet autem intentionis nostræ non sit, inuestituras de vacaturis m factas,contra canonum instituta n ratas habere, qui secundum plenitudinem potestatis de iure possumus supra o ius dispensare p † : attendentes tamē quòd idem presbyter,non de vacatura,sed de vacante per prædecessorem nostrum fuit inuestitus q , vt pote quæ post cassationem r concessionis s à vobis factæ intelligebatur vacare t : Mandamus, quatenus amoto ab ea præbenda quolibet detētore,eam ipsi cū plecit illi instituto,quē cassauit,cū de iure teneret electio,vt hic colligit.

† Cap.3 9.ti. de appe.in 1. compilatio. Et post concilium Lateran.par.47.c. 7.

† Cap.2.eo. tit.in 3.cōpil. Huc ipectat illud : quod sæpe animi mores corporis tēperaturā sequantur. de quo Alfonsus Castrus lib.2.de iusta hæret. punit.c.9.

† Hinc discees,quis dicatur inresus, de quo vide Calderinum cons.7 tit.de verbo. significat.

† Receperint.

i ¶ *Ratum.*]cum effectu.

k ¶ *Irritauit.*]id est,irritum nunciauit.Io.immo proprie tenetur , vt seq. probāt.Ber.

l ¶ *Inuestiuit.*]per talem inuestituram contulit ei ius canoniæ , cum nihil prius habuerit per Decanum.

m ¶ *De vacaturis.*] Innocentius & Celestinus vidētur diuersi. Innocētius non vult habere ratū factū Celestini: Celestinus videt habere ratam inuestiturā de præbēda vacatura factā per decanum , vbi dicit; ratum volens factum decani haberi, cum tamen decanus non haberet illud in mandatis. Inno. voluit habere ratam inuestituram de vacatura: quia Celestinus inuestiuerat presbyterum de vacāte post cassationem concessionis , & sic non poterat ratam habere in stitutionem de vacatura , cum iā esset inuestitus de vacante per Celestinum: nec etiam Celestinus ratā habuit inuestituram de vacatura: immo inuestiuit illum de vacāte. Ex hac decre. volunt quidā dicere, q si Papa mādat aliquem recipi in canonicum , & alius recipiatur , quòd debet cassari,vt hic fecit Celestinus. vnde figuratur contra.ff.de præb.dilectus 2.sed hoc fecit Celestinus ex plenitudine potestatis,& iniuriā fecante.

† Debhoc articulo vide Felinū in ca. postulasti supra de refcri. versic.quarē casus. Adde notas huius loci, quibus declaratur glossa in verbo,dispensare.

n ¶ *Instituta.*]ff.eo.c.1.& ff.de præbē.dilectus.

o ¶ *Supra ius.*]pro nihilo.hoc dicit,quia hic nō dispensat.sed propter hoc dicit,quia decanus illum inuestiuit de vacatura:& poterat illam eandem confirmare, & ita dispensasset supra ius , sed non habebat hoc locum hic : quia Celestinus illum postea inuestiuit de vacante.

¶ *Glo.ista ponit 5.casus quibus Papa dispensat,& 5.quibus nō dispēsat,sed quintum determinat.*

p ¶ *Dispensare.*]nam c contra Apostolum dispensat.34.dist. lector. & contra canones Apostolorum 82.dist. presbyter.Item contra vetus testamentum in decimis non dandis.ff.de deci.ex parte.& c.seq.Item in voto.ff.de vo.& vo.redemp.c.1.Item in iuramento.15.q.6. c. 2. & ff. de rescri.constitutus.A contrario sensu. de his duobus dixi ff. de inreiur. quanto.tamen contra vniuersalem ecclesiæ statum dispensare nō potest.24.q.1.memor sum.Nec potest dispensare quòd monachus habeat proprium.ff. de sta.mo. cū ad monasterium. in fi. Nec contra quatuor Euangelia,14.dist.sicut. Nec contra præceptum Apostoli.25. q. 1. sunt quidam.quod intelligo in iis quæ spectant ad articulos fidei. Item secundum quosdam non dispensat in secundo gradu consanguinitatis. ff. de ref. spo.litteras.quod non est verum.ff. de diuor. Deus qui. quod intelligo de collaterali.

c Hæc glossa in multis recentioribus est deprauata, quam restituimus ex antiquis codicibus, vt est impressa.iā vt eam recte intelligas vide Turrecrematā ī sum. de ecclesia li.3.ca.53.54. & seq & Melchiorem Canū li.3. de locis Theolog. ca.5.vide etiā notas nostras in hunc locum,vbi omnia hęc dogmata declarantur.

q ¶ *Inuestitus.*]per talem inuestituram contulit ei ius canoniæ.

r ¶ *Post cassationem.*]quoad factum referas secundum Io.

¶ *Glo.ista arguit,& remittit.*

s ¶ *Concessionis.*]arg.expressum,q si Papa mādat alicui dari præbendam,& detur alij,tenet collatio, licet contra mandatum. De hoc dicitur ff.de præb.dilectus 2.

¶ *Glo.ista signat contrarium,& soluit.*

t ¶ *Vacare.*]sic ergo videtur , quòd per sententiā statim perditur dominium. Inst. de of.iu.§.vlt.contra id.ff.de rei vend.in fundo. & C.de pact.l.traditionibus.& Insti.de re.di.§.per traditionem. Sed hoc ideo quia Papa cassauit concessionem illamet qua sententia nō appellatur, vnde statim dominium perditur.

¶ *Glo.seq.reci per obiect. & triplicem solutionem.*

a ¶ *Assignetis.*]id est,collatam dimittatis.vel intellige assignetis, id est conferatis iterum de facto.sic ff.de iu. pat.si vero.Vel istā assignationem potes referre quo ad possessionem, cum de iure eam habuerit per Celestinum Papā,& etiā per decanum de mādato Celestini: vnde dicitur ff. ratum volētes habere quod ab eodem decano factum fuerat,vt dicebat I. sed factum de cani nullum fuit , vt dictum est ff.

QVia diuersitatē.] CASVS. Archiepiscopus Eboracen.fuit suspensus à Papa ; tempore suspensionis suæ, & etiam postea quidam præter auctoritatem ipsius intruserant se in ecclesiam Eboracen. & aliàs ecclesias, in quibus collatio beneficiorum pertinet ad ipsum: super his conquestus est archiepiscopus domino Papæ: mandat Papa legato Apost.sedis , qui erat in partibus illis , quatenus compellat omnes qui acceperunt præbendas vel ecclesia. & dignitates pertinentes ad collationem archiepiscopi , præter auctoritatem ipsius, ad resignationem ipsarum per sententiam excommunicationis, & subtractionem aliorum beneficiorum suorū non obstāte confirmatione aliqua à sede Apostolica , in forma communi obtenta,nisi forte aliqui illa habuissent speciali auctoritate Apostolicæ sedis,vel auctoritate Lateranensis concilij , ita tamen quòd tempus suspensionis intra sex mēses nullatenus computetur : quia concilium Lateranense contra negligentes tantum fuit promulgatum : & tunc archiepiscopus non potuit vti propria potestate in conferendis beneficiis, & si propria culpa suspensus fuisset à potestate conferendi,tamen ad capitulum propter illam culpam collatio beneficiorum non erat deuoluta, sed ad dominum Papam donatio pertinebat, qui præter culpam aliquam potest conferre præbendas:tempore etiam quo accessit ad Papam, & permansit ibidem,& recessit infra sex menses nullatenus computetur.tempus sex mensium computetur , non à tempore vacationis præbendarum, sed à tempore notitiæ ipsius archiepiscopi.Nota quòd per confirmationem in forma communi , nihil iuris acquiritur. Item suspensus ab homine non potest eligere. Item tempus quo quis suspensus est, non currit,nec computatur in sex mensibus.Item sex menses currere incipiunt à tempore scientiæ,non à tempore vacationis.

† Cap. 2.co. tit.in 3.cōpil. Huc ipectat illud : quod sæpe animi mores corporis tēperaturā sequantur. de quo Alfonsus Castrus lib.2.de iusta hæret. punit.c.9.

¶ *Glo.seq.ponit quatuor similia.*

b ¶ *Diuersitatem corporum.*]quia quot sunt capita,tot sunt sententiæ. de consc.dist.4.sicut in sacramentis.ff.de arbi.item si vnus.§.principaliter. Et voluntates hominum sunt variæ. ff. ad Treb. quia poterat. & illud,

Velle suum cuique est,nec voto viuitur vno.

Item Ouidius :

Pectoribus mores tot sunt,quot in orbe figuræ.

ADDITIO. Et illud vulgare:Quot capita,tot sensus.

c ¶ *Aliis Ecclesiis.*] sic ff. de excel. prælato. ad aures.& 16.q.7.nullus omnino.

d ¶ *Beneficiorū.*]sic ff. de æta.& qua.quæris.& 12.q.1.§.1.circa fin.versi. ne dum quæriris vsurpare quod vestrum non est,&c.

¶ *Glo.seq.dat vnum simile , & ponit tres effectus confirmationis.*

e ¶ *Forma communi.*]per confirmationē enim non creatur ius nouū. ff. de cōfir.vti.vel inuti.cū dilecta.c.1.& quasi per totū.sic & innouatio priuilegij.ff. de priui.quia intentionis. quia qui cōfirmat, nō donat. ff. de fide inſtru.inter dilectos.& ff.de iur.om. ind. & quia. Veruntamen tria operatur confirmatio.Per confirmationem fit maioris auctoritatis res.11.dist.quis nesciat.& si fuerit minus valida, fit magis valida p cōfirmationem,si ex certa scientia hoc fiat.ff. de transact.c.1. Item quia nullus præter auctoritatem confirmantis potest de illo iudicare. ff. de con.vti.c.1.& 2.qualiter hoc intelligatur,ibi exponitur.

f ¶ *Lateran.Concilij.*]ff.eod.nulla.

nitudine honoris canonici assignetis a .

¶ Idem P.Sanctæ Mariæ in via lata diacono Cardin.Apost.sedis legato.

¶ *Semestre ad exigendum seu conferēdum à iure præfixum non currit legitime impeditc:nec incipit currere , nisi à die notitiæ vacationis.h.d. Et est textus multum allegabilis,& cotidianus.*

CAP. V.

QVia † diuersitatem corporum b , diuersitas sæpe sequitur animorum : & infra. ¶ Cōquerebat inter cætera Eboracen. archiepiscopus,quòd cum ad eum in ecclesia Eboracen & aliis c suis ecclesiis collatio pertineat præbendarum , tempore suspensionis ipsius,& postmodum etiam,quidam præter eius auctoritatem se intruserunt † in ipsas : & infra. ¶ Mandamus,quatenus eos qui præbendas,vel dignitates ecclesiæ Eboracen.vel aliarum ad donationē eius spectantes , præter auctoritatem acceperunt † ipsius,ad eas resignādas monitione præmissa per excōmunicationis sententiā, & subtractionem aliorum beneficiorum d , non obstante confirmatione à sede Apostolica obtenta sub forma communi e , quæ confirmat beneficia & præbendas,sicut iuste,& pacifice possidentur, appellatione remota compellas:Nisi forte aliqui cā vel ex speciali mandato Apostolicæ sedis , vel auctoritate Lateranen. concilij f ab Eboracen. capitulo sint adepti:Sic tamen, vt tempus suspensionis in sex mēsibus nullatenus computetur: cum illa Lateranen. concilij cōstitutio, cōtra negligentes h tantum fuerit promulgata: & † tunc si voluerit, non tamen i valuerit archiepiscopus ipse in conferendis præbendis vti propria potestate à qua k etsi fuerit † sua culpa suspensus l , nō tamen ad ipsum capitulum ex illa culpa præbendarum erat donatio deuoluta:sed ad illum tempore suspensionis illius † præbendarum donatio pertinebat, qui præter m eius desidiam & negligētiam, poterat præbendas donare. † Tempus etiam quo ad Apostolicam sedem accessit n , & apud illam permansit,vel recessit ab illa:infra sex menses nullatenus computetur. Semestre autem tempus,non à tēpore vacationis præbēdarum , sed notitiæ o ipsius potius volumus computari.

† Codex Barbaſ. ita: & tūc si voluit, non tamē valuit , & c.alij duo vetusti ita:& tunc si voluerit, nō tamē valuit.

† fuit

† ipsius

a Id est,tempus quo de liberat hæres an velit adire, non imputatur credito ribus hæredi tarii in aliqua ſeparati præſcriptione.Io.And.

† Vide I pupilli ff.de priuil. creditor. & I. grauis ff. de iuſ q not. inſam.

¶ Idem Basiliēsi † episcopo, & abbati sanctæ Mariæ.

¶ *Non valēt litteræ ad beneficium impetratæ , quæ de alterius colorata fācti possessione non faciunt mentionem. hoc dicit secūdum verū & communem intellectum.Et est textus multum allegabilis,& habet materiam quotidianam.*

Et fuit decisio multum subtilis.

CAP. VI.

CVm † nostris fuerit olim au-

† Cap. 3. eo. tit. in 3 cōpil.

i ¶ *Non tamen valuerit.*]hæc tamen bona ratio est, & ideo nō præiudicat ei.C.de anna.excep.l.1.§.vlti. & ff.de vſur. cum quidam. §. fi pupillo.arg.contra ff.ex quib.cau.ma.item ei. Item signatur cōtra.q suspensus eligat.ff.de cleri.excom.min.si celebrat.ibi soluitur.

k ¶ *A qua.*] Ex hoc loco colligitur:quòd archiepiscopus esset suspēsus ab officio & iurisdictione,vt dicebant Lau.& Io.ff.de consue.cum dilectus.

¶ *Glo.seq.signat contrarium.*

l ¶ *Suspensus.*]sic patet quòd licet culpa sua inciderit in excommunicationem vel suspensioné,non imputatur ei quod ex illa culpa processerit.15.q.1.fi concupiscentia. & c.inebriauerunt. & est simile , vbi culpa procedit:& tamen non imputantur ea quæ ex culpa sua processerunt.ff. de sponsal.veniens ad nos.ff.de fur.l.verum. & l. qui iniuriæ. in princ.ff.de pub.& vect.sed ij qui.§.finautem.arg.contra.50.dist. sæpe.& c.studeat.ff.quod metus cau.l.fi mulier.Io.

m ¶ *Præter eius.*]quia dñs Papa potest concedere præbēdas siue fuerit negligēs siue vigilās.ar.9.q.3.per principalē.C.de quadriē. præscri. l.bene à Zenone.& ff.eo.proposuit. Ité arg. est hic quòd bona clerici damnati deuoluenda sunt in fiscū ecclesiæ:ff.de cleri.nō resi.c. penul.

n ¶ *Accesit.*] sic miles commeatu accepto, id est, stipendiis quibus commeare,id est,abire debet,reipublicæ causa abesse videtur quousq; in domum suam peruenia:cum est in domo , non abest causa reipublicæ:quandiu est in itinere habet priuilegiū.ff. ex quibus cau.maio.l. miles.& l.qui mittuntur.in fi.sic & totum istud tempus quousque receperit se in domum suam,non currit.

o ¶ *Notitiæ.*]Sic ff.de sup.negli.præl.licet.de hoc dictum est ff.eod.c. nulla. nam is qui nescit, potestatem experiendi non habet. ff. de calum. annus. in fin. & 2.q.6.biduum. & ff. de ædil. edict. cum sex menses.

Cvm nostris fuerit olim.]Diuiditur:nam primo ponit gratiam & executionem thesaurario concessam.Secundo exceptionem cōtra illam. Tertio processum executorium. Quarto pronunciationem

auditoris. Quinto pronunciationis confirmationem. Secunda ibi, *Verum.* Tertia: ibi, *Quod dicti.* Quarta ibi, *Auditor.* Quinta: ibi, *Nos vero.* Abbas Siculus.

CASVS. Significatum fuit domino Papæ, quòd præpositura Lausan. ecclesiæ tanto tempore vacauerat, quòd donatio illius ad sedē Apostolicam fuerat deuoluta: vnde Papa mandauit episcopo & canonicis Lausan. vt præposituram ipsam cōferrent thesaurario Lausan. quibusdā super hoc executoribus sibi datis: episcopus & canonici coram executoribus propositorum, q illa præpositura non vacabat, quia licet ille qui fuerat præpositus, electus fuit in episcopum, tamē post suam consecrationē fuit electus denuo in præpositum, & eam sicut antea possidebat: executores dicentes hoc esse contrarium iuri, ipsam præposituram de iure vacantem præfato thesaurario assignarunt: hæc omnia proposita & allegata fuerunt coram auditore dato à Papa, & alia plura: auditor de mādato Papæ decreuit, vt quicquid factum fuerat à prædictis executoribus obtentu prædictarum litterarum, haberetur irritum & inane, eo quòd per falsi suggestionem, & veri suppressionem fuerant impetratæ, cum illa præpositura non vacaret de facto, quamuis de iure vacaret, quia talis possessio plus haberet facti quàm iuris, & dominus Papa sententiam illam ratam habet & firmam, & mandat quibusdam, vt vbi præfatus episcopus sufficienter oftenderit, quòd vel ex indulgentia sedis Apostolicæ speciali, vel ex alia iusta causa & necessaria post consecrationem suā præpositura concessa fuisset eidem, compellant ipsum ad resignationem ipsius præbendæ, deinde moneāt & iuducant capitulum Lausan. vt thesaurario conferre procurent. Not. q cum aliquis transit de vna dignitate ad aliam dignitatem, prima vacet, siue vacat de iure, licet ille de facto primam retineat cum secūda. Item per surreptitias litteras non datur iurisdictio. Item licet beneficium de iure vacet, & non de facto, tamen mentio facienda est in litteris super hoc impetratis de ipso facto, aliàs non valent, vt hic patet. Item in iure canonico sunt quædam quæ plurimum habent facti, & parum iuris. Item propter iustam & necessariam causam potest episcopus, vel alius prælatus habere plures dignitates etiam inconsulto Papa.

a ¶ *De iure.*] de facto tamen non vacabat, vt ĩ. sequitur.

¶ *Glos. seq. quærit, arg. pro. soluit contrarium. in fine quærit, ponit opi. Ioan. sed contrarium soluit.*

b ¶ *Assignarunt.*] Sed nunquid possunt hoc facere executores, quibus [a] hoc solum mandatum est, vt aliquos moneant recipere aliquem in fratrem, eosdem si noluerint compellendo? Videtur quòd sic, cum omnia accessoria intelligantur sibi commissa [b] ĩ. de off. deleg. prætexta. & c. prudentiam. in fi. ff. de procu. ad rem mobilem. & l. ad legatū. Sed non est ita, quia forma mandati diligenter est seruanda. ĩ. de rescri. cum dilecta. & ĩ. de off. deleg. venerabilis. & 27. q. 1. fi. custos. sed si mandetur sub hac forma, Mandatum exequi non tardetis, secundum quod mandabatur istis executoribus, vt patet in integra: tunc possunt facere quod dicit littera ista, secundum quòd isti fecerunt: sed factum istorum effectum non habuit, quia non vacabat præpositura de facto: & litteræ non valebant impetratæ tacita veritate, vt dicitur in fine. Si vero simpliciter mandetur sub hac forma, Mandamus, vt tales compellatis, vt talem recipiant in canonicum & in fratrem: tunc non possunt illum ponere in possessionem siue inuestire, sed simpliciter compellere. hoc vidi de facto. Sed si mandetur, vt illum mittant in possessionem præbendæ, nunquid possunt excōmunicare contradictores & impedientes? Io. dicit quòd non: quia executio tantū & non coercitio eis mandata est. Ego credo quòd possunt: quia illa executio nulla esset si coercitionem aliquam non haberet. ĩ. de offic. delega. ex litteris. & ff. de iurisdi. om. iud. l. 3.

¶ *Glo. seq. notat & remittit.*

c ¶ *Falsi suggestionem.*] Ex hoc videtur quòd si commissio per falsi suggestionem sit impetrata, & iudex eam secutus tulit sententiam, q sententia non teneat ipso iure [c] arg. ĩ. de rescri. constitutus. & ĩ. de iudi. cum I. & A. & C. si ex fal. instr. falsam. secus videtur si eam non sequitur, vt in cap. cum L. & A. De hoc dictum est ĩ. de rescrip. ad audiētiam 2.

¶ *Glo. seq. arg. ad quæstionem quid de primo rescripto, quando nō fit mentio in secundo.*

d ¶ *Non vacaret de facto.*] Ex hoc videtur quòd ad hoc vt rescriptū non sit vitiosum, non solum ea quæ iuris sunt, narranda sunt, sed etiā ea quæ sunt facti: pari ratione videtur, quòd si secundum rescriptū nō faciat mentionem prioris rescripti inualidi: quòd non valeat secundū. sed non est ita. [d] ĩ. de confir. vti. bonæ. quia litteræ priores non dicuntur priores, sed nullę potius exceptione oppoūta. 7. q. 1. factus est. nec litteræ quæ non valent, debent præstare impedimētum secundis quæ valēt. ĩ. de iure pa. illud. ff. de leg. 1. si seruus legatur. §. si seruus. ff. de ver. oblig. si dari stipuler. vbi stipulatio, quæ potest elidi per exceptionem, non impedit secundam. sic possessio non dicitur vacua quam alter quocunque modo possider, vel detinet, licet re uera nullus possessor sit. ff. de acti. emp. & ven. l. 2. §. vacua. Bernar.

e ¶ *Talis possessio.*] scilicet, quæ habetur ab eo qui habet plures dignitates.

¶ *Gl. seq. tractat de triplici possessione.*

f ¶ *Plus habet facti.*] Not. quòd aliqui possessio acquiritur quandoq; qui habet plurimum iuris, & minimum facti: & sic acquiritur mihi possessio per seruū, vel per eum quē habeo in potestate: vt ff. de aqui. pos. possessio quoque. & tunc ignoranti acquiritur possessiō, & currit vsucapio. ff. pro soluto. l. 2. in fi. Quandoq; possessio habet multum iuris & facti, cum acquiritur per procuratorē, & ignoranti acquiritur: sed vsucapio nō procedit nisi scienti. C. de acqui. pos. l. 1. ff. pro solu. l. 2. cum l. seq. & ff. de acqui. pos. possessio quoq;. §. 2. quandoque possessio habet parū iuris, & plurimum facti, vt illa quæ corpore nostro acquiritur, quia ibi animus nostr necessarius est. C. de acqu. pos. licet. & tunc vsucapio nō procedit sine corporali possessione. ff. ex qui. cau. ma. l. denique si emptor. cum l. seq. & talis est hæc possessio, q habetur plus hic facti quā iuris, immo nihil iuris habet hic: nisi ostendat quòd post consecrationē præpositura iusta de causa fuerat ei cōcessa: quia si haberet aliquid iuris, non compelleretur ad renunciandū sine causā. 16. q. 7. inuentum. 56. dist. satis peruersum. Item in acquirenda possessione plurimum facti consistit, & parum iuris: quoniam sine corporali actu non procedit, vt prædicta l. licet. in retinendo plurimū iuris est, quoniam solo animo retinetur. C. de acqui. pos. nemo ambigit. & l. licet. & solo animo perditur. ff. de acqui. pos. possideri. §. in amittenda.

¶ *Glos. seq. quærit, & soluit, & huic decre. dupliciter respondet.*

g ¶ *Iusta causa.*] Not. quòd ex iusta causa potest quis habere plures dignitates secundum antiqua iura inconsulto domino Papa, vt hic colligitur. hodie vero non licet sine speciali dispensatione domini Papæ. ĩ. de præben. de multa. iusta causa posset esse paupertas episcopatus. arg. 10. q. 3. vnio. & ĩ. de præben. expositi. Sed pone quòd aliquis habens beneficium cum cura animarum, recipit aliud beneficium cū cura animarum, & nihilominus retinet primum quod vacat ipso iure: alius dicens beneficium vacare, impetrauit litteras à domino Papa ad delegatum, vt illud beneficium sibi conferat, si est ita, nulla mentione habita in litteris de tali possessione, nunquid valent litteræ taliter impetratæ? Credo quòd valeant. & sicut ille ad quem pertinet collatio illius beneficij, potest illud conferre possessore irrequisito, vt dicit decr. illa, de multa. & ĩ. de elect. cum in cunctis. quæ loquitur in episcopo sicut hic: ita delegatus iste potest conferre beneficium illud, cum in hoc eandem habeat potestatem: non obstante quòd de hoc in litteris mentio non habetur. Sed hic non valuerunt litteræ, quia ex noua causa potuit eligi de nouo post suam cōsecrationem ad præpositurā eandem vacantem, prout Papa mandat inquiri: secus si non fuisset postea electus, sed præpositurā retinuisset ex prima cōcessione, credo quòd tenuisset collatio executorum per decr. prædictas. Vel dicas, litteras tales non valere iure nouo illius decre. de multa. & idē credo in personatibus & beneficiis curam animarum habentibus, secus in beneficiis simplicibus [e], aut si vnum beneficium sit cum cura vel personatu, & aliud sine cura vel personatu, tunc est facienda mētio de possessione facti, aliàs non valent. Ber.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

h ¶ *Inducere.*] Et nunquid possunt ad hoc eos compellere, vt eum recipiant, secundum quòd possunt episcopum compellere, vt renunciet? Non credo quòd possint compellere eos: quia monitores tantum esse videntur.

Lauson. Aliàs: tanto tēpore vacauisset.

Lauson.

Aliàs ita: alit teris nostris receptis.

a In antiquoribus ita: quibus hoc solū mādatū est, vt aliquos cōpellant recipere aliquē in fratrem.

b Illa allegatio caderet in casu conuerso: cōpulsio enim bene esset accessoria ad prouisionē, sed non prouisio ad cōpulsionem. & glos. intellexit, q per cōpulsionem venitur in prouisionem, sed per cōpulsos fiēdam. I. And.

c Adde pro decisi. huius q. l. quęrelā. & ibi Cy C. de fal. l. 4. op. & l. 1. C. si ex fal. instru. Io. And.

d Idem not. supra de restri. ex tenore. in fi. glo. de hoc infra de regu. iur. non præstat Ioan. And.

In antiquis ita: mag stro. H. Archidiacono, &c.

Cap. 4. col. in 3 cōpil.

Vide l. filius. §. inuit. ff. de procur. & l. in vitibus. & virobique Alexan. ff. de seruit. vrb. præd.

Ducereť.

In multis antiquis ita: kit siquis

sub Aletā iij. c. 8.

e Innocētius dicit idem in bñficiis vel præbēdis qū receptione secūdę vacat prima, puta, si hoc habet statutum vtriusque ecclesię, secundū Host. vel synodale: vel pone in iure cōi in casu infra. eo. litteras. Io. And.

Post *electionem.*] Contra agentem possessorio adipiscendæ, non obstat exceptio resignationis & abiurationis. sed iste intellectus non facit ad titulum, & ideo summatur secundo, quòd dignitas non vacans alteri conferri non potest. Et sunt duæ partes. In prima facti narratio. In secunda ipsius diffinitio: ibi, *Quoniam.* & quælibet pars subdiuiditur: vt de se patet. Abbas.

CASVS Magister H. & R. de sancto Cadmundo contendebant adinuicē de archidiaconatu Richemundiæ, propter qđ accesserunt ad dominū Papam. In præsentia eius ex parte R. de sācto Cadmundo, in hunc modum fuit propositum: Vacante archidiaconatu Richemundiæ, Archiepiscopus Eboracēs. in remotis agens, hoc audito, archidiaconatum ipsum contulit magistro H. mādās capitulo Eboracēs. vt eum in archidiaconum reciperent: sed ipsi mandato ipsius acquiescere noluerunt: quia prædecessor Innocentij inter cętera quę decano & capitulo Eboracēs. sub priuilegio concessit, decreuit ordinationem canonicorum seu personarū liberā esse: vt videlisset i donea & honesta persona, cui archiepiscopus vacantem præbendā vel dignitatem in ecclesia Eboracēs duceret conferendam, secundum antiquam consuetudinem ecclesiæ præsentaretur decano & capitulo Eboracēs. & si quis contra hoc esset introductus, nec q persona, nec pro canonico haberetur, & si archiepiscopus infra tempus Lateranēsi. concilij secundum formam priuilegij hoc non faceret, tunc liceret decano & capitulo prædicta cōferre: Sed quia de ipso decano in litteris archiepiscopi mētio non fiebat, per quem debebat in capitulo inuestiri: ipsius mandato fuit contradictum, & sic collatio archiepiscopi reprobata, credentes auctoritatem conferendi ad capitulum deuolutam R. de sancto Cadmundo archidiaconatum contulerunt, instāllantes eundem: proponebat insuper dictus R. quod magister H. renunciauerat & abiurauerat collationi archidiaconatus, quā sibi fecerat archiepiscopus, & post illam renunciationem eidem archiepiscopus contulit archidiaconatum, vnde dictus R. tam ratione primæ concessionis quā secundæ, petebat assignatum sibi archidiaconatum confirmari. His & alijs auditis, quia constitit domino Papæ archidiaconatum prædictum magistro H. per archiepiscopum primo fuisse concessum, & quòd institutio facta de ipso H. non fuisset secundum iuris ordinem reprobata, archidiaconatus non vacans alteri cōferri non potuit: sed magistro R. qui contra iustitiæ regulam in locum alterius prouehi se consensit, super ipso archidiaconatu silentium imposuit, decernens, vt institutio facta per archiepiscopum de magistro H. fortiatur effectum: & si postmodum aliquis apparuerit, qui contra ipsum aliquid velit opponere super renunciatione, vel abiuratione, vel aliquo præmissorum, ordine iudiciario poterit experiri. Nota, q prima electione celebrata, ea non cassata, non est alia facienda. Item qui in locum viuentis institui consentit, debet repelli. Item post factā constitutionem potest apponi abiuratio, vel renunciatio: ne per surreptionem habeat dignitatem.

¶ *Gl. seq. rec. per contrarium de dec. cum in cunctis. quòd dupliciter soluit.*

a ¶ *Confirmationem.*] supple, & consecrationem, quia aliàs non dicitur vacare plene. ĩ. de elec. cum in cunctis. vel ipse electus consensit, vt archidiconatus ipsius daretur magistro H. & sic vere vacauit.

¶ *Glo. seq signat contrarium, & soluit. impugnat allegationem, quam in fine coadiuuat.*

b ¶ *Ordinationem.*] id est, institutionem. Sed contra. I. eo. ver. quòd si archiepiscopus infra terminum Lateran. concilij secundum præscriptam formam personæ idoneæ non conferret: Solu. ad capitulum & decanum pertinet institutio in capitulo & in stallo: ad archiepiscopū autem pertinet institutio in præbenda & dignitate. id est, collatio beneficij, vel dignitatis: vt I. ver. personæ idoneæ.

c ¶ *Mentio nullatenus.*] Nec erat necesse facere mentionem de parte, id est, de decano: cum pars teneatur in toto. 94. dist. legimus. in fi. & 14. q. 5. pœnale. de consecr. dist. 5. non mediocriter. ff. quod met. cau. l. 1. ff. de reg. iu. in toto. sic etiam episcopus in ecclesia. 7. q. 1. scire. Sic nomine populi continentur senatores. Instit. de iur. na. §. plebs. Sic & familiæ appellatione, ipse dominus familiæ continetur. ff. de ver. signi. familiæ. quandoque tamen nomine ecclesiæ non comprehēditur episcopus. 63. dist. c. sacrorum. §. ex his. & I. de ver. signi. cum clericis. & 56. dist. Apostolica. & I. de testa. requisisti [a]. arg. contra prædicta q plus valet specialis nominatio, quàm generalis. 23. dist. quamquam. cū suis cōcor. & ĩ. de rescri. ecclesiā ęsm sedes Apostolica. cū suis concor. & c. eam te.

d ¶ *Institutione.*] id est, collatione [b].

e ¶ *Reprobata.*] id est, non admissa.

f ¶ *Resignationem.*] hoc proponebatur, sed non fuit probatum: sed si pro baretur, quia tamen petebatur confirmatio ratione primæ concessionis, quæ non tenuit, non prodesset, sed forte tenuisset ratione secundæ concessionis ab archiepiscopo factæ: immo videtur quòd nō, dummodo locum viuentis sciēter [c] occupauerit. 1. q. 1. in primis. versus princi.

¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit.*

g *Confirmari.*] Ex hac littera vī quòd R. erat in possessione archidiaconatus, & hoc petebat ei restitui: q a gebat possessorio ĩ. R. vt dī. in glo. de his. ĩ. rñ dicit decre. ĩ. de testi. ꝓstitutus. vbi dī q H. nō spoliauit ipsū R. sed littera illa inferior, s. super eo duximus silentiū imponēdū, &c. potius oſtēdit q ꝑ ageretur de ꝓprietate: quod veri' puto ex eo qđ dicit; petiit cōfirmari. si actū fuisset possessorio ĩ. R. nō fuisset cōdēnatus super ipso archidiaconatu, sed super possessione ipsius vel quasi.

ADDITIO. Tu dic quòd vterq; agebat & petitorio & possessorio. ĩ. de cauſ. poſ. & proprie. cum super electione.

h ¶ *Constitit.*] per confessionem R. vt patet in antiqua decretali.

i ¶ *Institutione.*] de te facta.

k ¶ *Reprobata.*] quæ primo debuit reprobari antequā transitus fieret ad secundam. ĩ. de elec. considerauimus. c. bonæ memoriæ 2.

l ¶ *Regulam.* ĩ. eo. c. 1. & 7. q. 1. non furem.

m ¶ *Effectum.*] quia non constitit quòd tempus sex mensium fuisset elapsum ex responsione R. vt patet in antiqua.

¶ *Glo. seq. ponit quatuor lectiuas.*

n ¶ *Renunciatione.*] De his enim corā Papa fuit propositum, sed non probatū, vt dixi supra. sed Io. dixit quòd siue hoc fuisset probatū siue non: ex quo iudex processit ad sententiam, amplius audiri nō debet. ĩ. de re iudi. inter monasterium. & c. suborta. & ideo non admisit eū in modum exceptionis: quia calumnioſe hoc obiicere videbatur d. vnde licet non admittatur in modum exceptionis, admittitur tamē in modū accusationis. sic ĩ. de appel. constitutus. in fi. vbi de hoc. Vel intentabatur possessorium, vnde non habet locum hic talis exceptio. ĩ. de restit. spo. c. 1. Ex antiqua bene colligitur, quòd possessorium intentabatur. Vel ideo nō fuit auditus iste R. quia si vellet ꝓbare quòd alter renunciasset vel abiurasset, propterea non obtinuisset, ex quo sua

Eadmūdo.

Aliàs ita: Exinde vero.

c Secus si ignoranter. 7. q. 1. præsentium. Inn de prēb. inter eę tera. secundū Host. I. And.

d Aliàs excepio abiurationis debuit fieri admitti. supra de rest. nec placet illa solu. q hic possessorio agebatur, secundū Phil. & Abbatem.

electio non tenebat.arg.3.de rescrip.olim.Et idem R.nitebatur ex cõcessione capituli,quæ non tenebat.arg.3. de rescrip. olim. Vel illa est potior causa,quare hæc possit postea opponi, ne videlicet per subreptionem habeat dignitatem:quia si renunciauerit vel abiurauerit,vel post tempus elapsum electus fuerit, non potest licite remanere, quia non habet canonicũ ingressum,3.de elect. cum dilect.3.de appellat.cõstitutus.&sic patet quòd talis sententia siue confirmatio nihil noui tribuit, si ꝓbabitur aliquid de præmissis: & ita quasi sub contradictione sententiauit Papa:Item habes hic quòd mora non potest purgari. De hoc dixi 3.eo. nulla.

† Tridoneñ. † Aliàs ita: Idẽ canonicis Tridonacñ.

† Cap.1.eod. tit.in 3.cõpi.

Vm super.] Primo ponit rationem diffinitionis,&allegationẽ contra illam,& duas responsiones ad eam. Secũdo diffinit ex ratione concludens:ibi, *Sententialiter*. Abbas Siculus.

† Tridoñ.

CASVS. Quidam clericus C. nomine quæstionem habebat cum canonicis Trideñ. super præbenda ecclesiæ Trideñ. propter quod partes accesserunt ad dominum Papam: proponebat dictus C. quòd canonici Trideñ.eum receperant in canonicum & in fratrem,nulla præbenda sibi assignata:nec mentio ne facta primæ vel secũdæ præbendæ,vnde petebat à domino Papa canonicos prędictos cõpelli, quatenus præbẽdã assignarẽt eidẽ in ecclesia Trideñ.Ex aduerso respondebatur, quòd non tenebantur ei beneficiũ assignare, cum receptus fuisset contra cõcilium Laterañ. vnde non debebant ad hoc compelli. Dominus Papa his auditis,quia non fuit probatum quòd receptus fuisset contra concilium Laterañ.licet obiectum , nec illi canonici videbantur hoc posse probare contra illum C.qui confitetur se illum contra concilium Laterañ.recepisse:sententiando decreuit, vt quamcito facultas se obtulerit , prædicto C. præbendale beneficium in Trideñ. ecclesia conferatur: quia ex quo receptus est in canonicum , non debet carere præbenda.Nota arg.quòd allegans se fecisse contra concilium,ex eo subsidium habere non decet. Item hic potest sumi illud generale:Frustra implorat auxilium legis qui committit in legem. Item ex quo aliquis est in canonicum receptus , debet habere beneficium.

† Aliàs ita: Laterañ.con cilij statuta.

a ¶ *Lateran.concilium.*] 3.eo.capitulo secundo.

b ¶ *Nõ extitit.*] Ideo tibi non nocet.C.de probat.cum precibus.f.d nocet ipsis confitentibus.C de fide instru.l.3.vnde puniri possunt tamquam confessi.3.de confessis. cum super. Ber.

¶ *Glo.seq.coadiuuat tex.per tres rationes.Contra primas duas alleg.2. iura,contra tertiam tria.demum obijcit,& soluit dupliciter.*

c ¶ *Posse.*] quia frustra legis auxilium inuocat,qui committit in legẽ. ℣.de vsur.quia frustra.& mutua delicta pari compensatione tolluntur. ℣.de adul.c.pe.& c.vlt.& ff.de dona.l.si duo.ff. sol.mat. viro. 3. de excc.cum ecclesiasticæ.arg.contra.℣.de sim. veniens. & ℣. eod. ex tenore a , vbi de hoc præterea turpitudinem suam allegabant , vnde non debuerunt audiri. ℣. de dona. inter dilectos. Et sic obstat alicui proprium factum,licet sit iniustum.sic 3. de cle. coniug. diuersis fallacijs. & de fi.presby.veniens. 28. dist. diaconi. ff. de ado. post mortem. ff. de seru. ru. præd. per fundum. arg. contra. 55. dist.pœnitentes. 35. q. 9. quod quis. 3. de præb. cum non ignores. Sed nonne in pari. causa turpitudinis potior est conditio excipientis.ff.de condi.ob.turp. caus. vbi autem,3.de præb.relatum.& c.dilecti.Item contra.℣.eo.ex tenore? Solu.hic clericus ille iam erat receptus in canonicum , & ideo potior fuit eius conditio b : secus si promissionem solum habuisset : vel receptus fuisset ad proximam vacaturam : quæ non tenet. ℣. eod. ex tenore.& 3.eo.c.2.& 3. & quia probatum non fuit quod contra concilium receptus fuisset. hoc potius soluit contrarium.

a Cõcor.tex. in l.fin.& ibi Cy.C.de cõpensa.f.&nd. b Nec obstat de diuor. si gnificasti. de adul.intelleximus. ibi enim datur agenti repulsa ratio cõtra exceptionẽ in fauorem matrimonij.

vel aliquo præmissorum , aliquis qui velit, & valeat , aduersus te quicquam duxerit proponendũ, ordine poterit iudiciario experiri.

¶ Idem C. canonico Tridentino †.

¶ *Recepto in canonicum teneatur capitulum prouidere quamcito facultas se obtulerit.*

CAP. VIII.

CVm † super quæstione Trideñ. † præbendæ:& infra.

¶ Cum autem constet te in canonicum Trideñ, † ecclesiæ fuisse receptum, licet receptionem tuam factam contra Laterañ. † concilii a pars aduersa proponat: quia tamen probatum non b extitit, nec ipsi canonici videbantur tibi hoc opponere posse c de iure, qui se fatentur te contra statuta præfati cõcilij recepisse: Sententialiter † decernimus, vt tibi quamcito se facultas obtulerit,præbendale beneficium in Trideñ. † ecclesia cõferatur:cum ex quo receptus es in canonicum , non debeas carere præbenda d.

† Aliàs ita: Sententiãdo decreuimus

† Tridoñ.

¶ Idem episcopo , & magistro † P. canonico Hildesemenſi.

† Aliàs ita: magistro P. & eꝑo R.ca.

¶ *Si habens præbendam in eadem eccle sia recipit dignitatem cum præbenda, vel aliam præbendam,vacat prima: & quamuis à superiore sibi confirmetur, tamen valet impetratio per alium facta de ipsa , etiam tacito de possessione alterius, quæ colorata non est.h.d. secũ dum verum intellectum.Panor.*

¶ *Glo.seq.obiicit & soluit.*

d ¶ *Carere præbenda.*]Nota quòd qui receptus est in canonicum,diu præbenda carere non debet.sic 3.de præb.& digni.relatum.& c. dilectus.sed illa,dilectus.contradicere videtur : ibi enim mandat Papa q distributiones quotidianæ conferantur,& hic expectat quousque vacauerit beneficium:quare non mandat hic dari distributiones? Respondeo , hic fuit receptus simpliciter in fratrem & socium nulla mentione habita de aliqua vacatura : & sic debet expectare vacaturam, vt hic dicitur. & in c. dilectus. fuit receptus in fratrẽ, ita quòd nihil perciperet nisi loco proxime vacaturæ, quod non licuit. & ideo fuit illud cassatum,vnde Papa noluit q illi darentur distributiones propter vitium expressũ: quod credo fuisse factum ex gratia. hic noluit facere hanc gratiam. antequam iste C. fuit receptus in fratrem, vacauit præbenda , & alius eam habuit e vt habetur in integra.Bernardus.

† Cap 6. eo. tit. in 3.cõpi.

† Vobis,legitur in antiquis. & ita etiã habetur in antiqua compilat.

† In omnib' antiquis ita: de ipsa in maioris ecclesię canonicũ est electus.

† In codice Barbatię ita: priorẽ etiam præbendã nihilomin' detinens

c Magister me' dicebat q hic non erat cotidianę distributiones.Abbas. vide qd post Innocẽtium dixi de constit.cũ M.super gl hic potest.Ioan.

† Dictio,cõi, deest in recẽtioribus,quã habent veteres vt plurimum.

† abiudicari, legitur in omnibus manuscriptis,& ponitur pro auferri,qd & series indicat:vnde colliges ꝑperã in aliquot vulgatis legi, adiudicari.in aliis abdicari, quod est sanius.

Itteras.] Primo ponitur consultatio. Secundo responsio : ibi, *Cum igitur*.Prima subdiuiditur. Nam primo ponit formã mãdati pro actore directi.Secũdo allegationem actoris : ibi, *De facto*. Tertio defensionem rei:ibi, *Sed præpositus*.Quarto elicit dubia ex prædictis:ibi, *Unde*.Abb.

CASVS. Significatum fuit domino Papæ , q in ecclesia sancti Vuiscardi Bremensis quædam prębenda vacauerat tanto tẽpore , quòd ipsius donatio secundum concilium Laterañ. ad ipsum fuerat deuoluta : vnde Papa mãdauit quibusdã, quatenus D.clericum inuestirent de ipsa:coram istis executoribus ex parte illius D.fuit propositum,quòd H. præpositus quondam simplex canonicus illius ecclesiæ fuit electus in canonicum maioris ecclesiæ, & postmodum anno elapso electus fuit in præpositum sancti Vuiscardi,nihilominus retinens priorem præbendam , quam in ipsa ecclesia tunc habebat:vnde petebat illam præbendam sibi conferri,quæ de iure vacabat:sed præpositus allegauit cõtra,quòd erat de consuetudine generali,quòd vnus in eadem ecclesia plures præbendas haberet: & quando archiepiscopus Bremeñ.ipsum de præpositura inuestiuit,tã præposituram quam præbendam illam de consensu capituli,ei confirmauit:dubitabant isti executores,cum aliquis de vna præbenda eligitur ad aliam,vtrum statim prima vacare intelligatur,an per sententiã debeat abiudicari eidem:& an propter confirmationem prædictam , præbenda illa debeat dici non vacare:super hoc consuluerunt dominum Papam:& ipse respondet,quòd si est ita,prębenda illa & si de iure vacet, de facto tamen non vacat:vnde mandat , quatenus dictum præpositum compellant , vt illam resiguet : & cum de facto vacauerit , illam prædicto clerico assignare procurent. Nota , quòd præbenda dicitur vacare de iure , & non de facto : & sic de ipso facto facienda est mentio in litteris domini Papæ super illo beneficio obtentis.

a Non est sic iuri inimicũ habere duas actiones ex eadem re, sicut habere duas præbendas in eadẽ eccles. quæ non sic effectiue recidunt in vnã, sicut actiones. & in § sequẽdum.qui sequitur. mulier habet dotẽ & legatũ: quia mariꝰ hoc voluit: quia in his nulla est absurditas : sed in casu dict. secus.Io. An.

b Immo habuerunt pro sententiã, licet Papa illis receptis postea fecerit gratiam. Ioan. And.

† Lateranẽsis concilij sub Alexan. iii.cap.8.

c Dic vt ibi supra de potestu.ca.3. in 1. glosſa.adde hic Io. And.

d Adde concor.in l.fi. cũ not. ff. de re. di.Bal in præ lu ſcu, in c.1. de feu.cog. Ioan And.

e Per eꝑm ſupra de vit. & hone. cler. qm. vbi de hoc.Io. And.

e Cõsensum.

f ¶ *Electus.*]Nihilominus retinuit præbendam: & canoniam minoris ecclesiæ,prout sequitur.

g ¶ *Ex consuetudine.*]Hæc consuetudo potius fuit cẽsenda corruptela.3.de consuetu.ad nostram.& duobus ca. seq. quia quot præbendæ vel personatus sunt in ecclesia,tot canonici debent constitui. arg. 3. eo.nulla.& 3.de instit.in ecclesia.& 89.dist.singula.& 3. de præben. de musta.

h ¶ *Confirmauit.*]quod facere non potuit.3. de elect.dudum 2.

¶ *Glo.seq.recit.per quæstionem,an episcopus possit eidem confirmare plura beneficia in vna vel diuersis ecclesiis. alleg. quòd non, subdit*

subdit illud verum in prohibitis per decret.de multa.vel in beneficijs eccle.alleg.2. iura,& remittit.Demum tenet etiam in vna dispensari posse ex causa.

a ¶ *Vacare nosc atur.*]Per hoc videtur quòd episcopus non potest alicui conferre plura beneficia.3.de prębendis, de multa. quia non potest dispensare quòd aliquis habeat plures ecclesias vel prębendas intitulatas 70. dist.sanctorũ. item eo ipso quod transiunt ad secundam ecclesiam vacauit prima.21.q.2. si quis iam transiatus. & 3.de elect. cum in cũctis. & 3. de præben. de multa.& est fi.ff.de re iu. l.4. c. si quis ex conuentione.ff.de diuor. l. vlti. in fin. Et hæc quæ dicta sunt iocũ habent qñ recipit secundam ecclesiã tamquam intitulatã cũ cura animarum: secus si recipiat simplex beneficium, quia per constitutionem illam , supra de prębendis,de multa. nõ videtur episcopis adempta dispensandi facultas circa beneficia simplicia , vel circa beneficiũ & ecclesiam,sed in personatibus & beneficijs curam animarum habẽtibus. Sed vt in eadẽ ecclesia habeat quis plura beneficia, episcopus dispensare non potest , vt hic colligitur, cum dicatur quòd talis prębenda de iure vacet, non obstãte confirmatione archiepiscopi prædicti. præterea simile habes 3. eod. cum nostris.ff. ad municipa.l. municeps 2. & C. de pact.dotalibus. si mulier.26.dist.acutius. in fi. Arg.contra. ff. de actionib⁹&obligat.quoties.a & C.de rei vxo. actio. l. vnica. §. sciendũ. Ioã. de Imo.

† Constituit.

† Cap. 7. eo. tit.in 3.cõpil.

b ¶ *Opponere.*] Videtur ergo quòd duo vel tres de collegio defendere possint ipsum collegium inuitis aliis,sicut & agere.12.q.2.c. non liceat.ver.liceat.ff. de lib. cau.l.2.& 3.sed tñ isti reportauerunt contrariam sententiam b , quia nihil rationabile ostenderunt quare possent cæteris obuiare. & est arg.quòd si vnus canonicus velit agere pro ecclesia,quòd non sit necesse ostendere litteras de rato. sed hoc non est verum. 3. de iudi.causam.& 3.de offi. dele.coram.& est hic notandum , quòd vnus vel duo possint se opponere pro defensione ecclesiæ, si rationabilem causam ostendant. ℣. de iis quæ fi.à maio.par.cap.cũ in cunctis.& hic.

¶ *Glo.seq.no. de suppletione,& remittit.*

c ¶ *Vtraque pars.*] Not. quòd dñs Papa supplet hic de facto , de hoc dictum est 3. de elect.cum nobis.& 3.de postu.prælato.bonæ 1.

d ¶ *Distinctæ.*] & ita vbi prębendæ distinctæ non sunt, nec certus canonicorum numerus definitus , non dicitur vacare prębenda:nec locum habet sua constitutio.3. eo. nulla.vt hic pater.sic etiã dicit de communiter viuentibus, quòd non debent facere portiones inter se. arg.12. q.1. quia tua.ibi ergo non dicitur vacare prębenda, sed vbi certum quid daꝑ quotidie cuilibet personæ per se viuenti , & vbi est certus numerus tantum

† Laudonẽsi.

† Laudeñ.

† Cap 8. eo. tit.in 3. cõp.

est expressa, prębenda illa dici debeat non vacare:nos consulere voluistis.¶ Cum igitur,si ita est,prębenda illa,et si non de facto,de iure tamen vacare noscatur a :Mandamus,quatenus dictum Prępositum,vt illam sine difficultate resignet,appellatione remota cogatis: quam cum de facto vacauerit,clerico memorato conferre curetis.

¶ Idem eꝑo & archipresbytero Papieñ.

¶ *In ecclesijs nõ numeratus,vacatio præ bendarum seu canonicatuum possibilis non est:nec fit ibi deuolutio ad superiorem ex negligentia semestri,in non prouidendo ecclesiæ de ministris. hoc dicit. & est casus notabilis.*

CAP. X.

EX † parte Astensis ecclesiæ nostris est auribus intimatũ, quòd cum quædam prębendæ in ipsa per quatuor annos & amplius vacauissent , Astensis episcopus quosdam ibidem instituit † , credens sibi hoc ex Lateraneñ.concilio licere. Instituti autem scientes non esse firmam institutionem huiusmodi,ad Mediolaneñ.archiepiscopum recurrerunt: qui eosdem in canonicos Astensis ecclesiæ ordinauit,& in corporalem possessionem prębendarum induxit, capitulo ciusdem ecclesiæ prębente assensũ † , trib⁹ tãtũ exceptis,qui se

† Constitutus.

¶ Idem eꝑo & capitulo Laudunenſi.†

¶ *Habens potestatem conferendi , potest de iure alteri tradere potestatem conferendi primũ beneficium quod vacabit.*

CAP. XI.

CONstitutus † in præsentia nostra H.ecclesię vestręcanonicus humiliter intimauit , quòd tu frater episcope potestatẽ ei dedisti sacerdotalem conferendi prębendas institutioni huiusmodi opponere b curauerũt:& infra.Tãdẽ vtraque pars c cõcorditer est cõfessa, quod in prædicta ecclesia nõ erãt distinctæ d prębędæ, nec canonicorũ numer⁹ erat certus. ¶ Nos igitur intelleximus euidẽter , statutũ Laterañ. † cõcilij de beneficiis vltra sex mẽses vacantibus locum in hoc articulo nullatenus habuisse: & si forte Astẽñ.ecclesia canonicorũ patereꝰ defectũ:vnde institutio per archiepm vel eꝑm facta, occasione concilij memorati,carere debet robore firmitatis,¶ Quia vero totũ capitulum e tribus exceptis, prædictorum receptionẽ affectat, nec ab illis tribus aliquid rationabile contra ipsos obiectũ est ostensum:Mãdamus,quatenus si Astẽñ. ecclesiæ suppetãt f facultates, secundũ consuetudinẽ g hactenus obseruatã, prædictos clericos pro canonicis faciatis haberi.

† Constitutus.

a Non est sic iuri inimicũ habere duas actiones ex eadem re, sicut habere duas prębendas in eadẽ eccles. quæ non sic effectiue recidunt in vnã, sicut actiones. & in § sequẽdum.qui sequitur. mulier habet dotẽ & legatũ: quia mariꝰ hoc voluit: quia in his nulla est absurditas : sed in casu dict. secus.Io. An.

b Immo habuerunt pro sententiã, licet Papa illis receptis postea fecerit gratiam. Ioan. And.

† Lateranẽsis concilij sub Alexan. iii.cap.8.

c Dic vt ibi supra de potestu.ca.3. in 1. glosſa.adde hic Io. And.

d Adde concor.in l.fi. cũ not. ff. de re. di.Bal in præ lu ſcu, in c.1. de feu.cog. Ioan And.

e Per eꝑm ſupra de vit. & hone. cler. qm. vbi de hoc.Io. And.

¶ *Glo.seq.in prin. & fi.arg. collegium vel ecclesiam per vnum posse defendi:dummodo,&c. arg.idem in agendo etiam sine cautione,sed tenet contrarium.*

¶ *Totum capitulum.*]arg quòd si aliqua ratio allegatur,& alia ratio mouet iudicem , quæ non allegatur , iudex ex officio suo potest eam supplere,& secundum illam procedere.3.de elect.cum nobis.ff.de pecul.quæstum.§.pen.& ff.de pœnis.l.1.§.fi apud.& ff.de petiti.hæred.l.vlti. Sed arg.contra.3.de iudi.c.examinata. c

¶ *Suppetant.*]Hoc semper considerandum est.3.de instit.c.1.& c. auctoritate.C.de sacrosanct.eccles.l.in ecclesiis. & supra de vi. & honecle. cap.quoniam vt ait.& ita obtinet hic pars ista , non ex illa causa quam allegauit per se,scilicet institutionem episcopi & archiepiscopi : sed quia Papa inuenit eos institutos per episcopum de consensu capituli,& si certus numerus esset constitutus , adhuc non valebat institutio archiepiscopi,vel episcopi, cum potestas conferendi prębendas illas translata fuisset ad Papam,cum iam per quatuor annos vacauissent.3.eod.nulla.

¶ *Glo.seq.not.secundum consuetudinem,&c.*

g ¶ *Consuetudinem.*] Not.q cum dñs Papa scribit pro aliquo eligendo, semper facienda est interpretatio secũdum consuetudinẽ ecclesiæ illius.3.de consue.cum olim d .nec enim minuendi sunt redditus consueti.℣.de censi.prohibemus.& quilibet eum gradum & honorem retineat,quẽ ex consuetudine pristinæ cõditionis meruit.C.de off.præf. vr.l.vlti.& ita licet non sit numerus constitutus,tamẽ tot sunt ibi constituendi,quot consueuerunt ibi esse,dum tamen sufficiant facultates: aliàs si non sufficerent, deberet reduci e numerus ille ad eum numerum quòd possent congrue sustentari.in Authen.vt deter. sit nu.cle.in vlti.col.coll.2.§.inuestigantes.Ber.

Onstitutus.] Diuiditur, quia in prima ponitur gratiæ petitio. In secunda exauditio ipsius : ibi, *Quocirca*. In tertia futuræ fraudis prouisio : ibi , *Quia vero*.Abbas.

CASVS. Epꝰ Laudun. contulit H.canonico suo potestatem conferendi prębendam sacerdotalem , quæ primo in ipsa ecclesia vacaret : & archiepiscopus Remeñ. Apostolicæ sedis legatus præcepit capitulo Laudun.vt cum prębenda vacaret , personam illam reciperent ad eam,cui dictus H. illam duceret conferendam.Iste H.adhuc dubitans de in

Universidad de Deusto

de iure suo, accessit ad dominum Papam, vt quod super collatione dictæ prædendæ factum fuerat, ratum haberet: mandat Papa episcopo & capitulo, quatenus personam illam cui dictus H. prædendam illam, cũ vacare contigerit, duxerit conferendam, sine contradictione recipiãt, & episcopus interim prædendam illam contra formam concessionis

† Aliàs ita: q̃ primo esset in vestra ecclesia vacatura.

† capitulum

suæ alicui non conferat. In fine dicit Papa, si cõcessiones huiusmodi ad consequtiam traherẽt: fieri possent in fraudem Lateranẽ. concilij, per q̃d beneficia antequam vacent, cõferri prohibent: vnde præcipit Papa, q̃ occasione huius mandati, quod continet gratiã specialem, fraudẽ adhibere volentibus licentia nullatenꝰ tribuatur. Not. quòd episcopꝰ ex causa potest delegare prębendarum collationes, quia hoc est iurisdictionis. Ité concessiones vel donationes factæ in fraudem iuris, nõ valent. Ité priui legium personale ad ius commune trahi non debet.

† illam

In cõcilio Lateran. sub Alexan. iij. c. 8. & ca. 2. supra. eo. adde consiliũ Tridẽ. sessio. 24. de refor. cap. 19.

¶ *Glo. seq. soluit tres quæstiones solutas iure nouo, vlt. adhuc quærit, & soluit.*

† tribuatur

a *Canonice.*] hoc. n. intelligebatur in illa cõcessione, vt personę idoneæ, & modo canonico illam conferret. ℣. de elec. causam quæ. arg. ℣. vt eccl. bene. vt nostrum. ff. de serui. fi cui. ff. de ri. nup. quãquam. Sed quid si ille conferat indigno, nunquid iterum posset dare? Certe non. ℣. de elec. cum in cunctis. Idẽ credo si electus ille non vult consentire, quia ius redit ad pristinum statũ. ℣. de elect. causa vintonien. a Sed nunquid episcopus & capitulum eã dare possunt? Ita: quia dolus procuratoris non obest domino. ff. de dolo. & eleganter. §. pen. ℣. de resti. in int. c. 2. & ℣. vt lit. non con. c. 1. vbi de hoc. Vin. Sed pone quòd episcopus ante collationem ipsius H. conferat eam, nunquid valet collatio? sic, Sed fi clausula illa: si contrafecerit decernimus irritũ & inane, &c. adiecta fuisset, tunc non posset conferre. ℣. de præben. in-

† Cap. 9. eo. tit in 3. cõpil. & de materia vide Romanum cõſ. 318 & Gemnianum in c. auaritiæ. de elect. li. 6. adde Felnũ supra in Rubrica de mario. & obedi.

a Vide cap. si cõpromissarius. de elect. lib. 6. vbi de his omnib'

ter cætera. aliàs si episcopus conferret, credo quòd collatio teneret. ℣. de præben. dilectus filius G. Bernar.

¶ *Glo. seq. primo allegat vnam concor. rationem reddit, dubium soluit, & arg. secundo quæ it. sol. & contra solutionem alleg.*

b ¶ *Contra formam concessionis.*] Sic ℣. de præben. relatum. Nõ enim reuocatur perfecta donatio 22. q. 2. non enim. & C. de vsuca. pro donato. l. vlt. & C. de condi. ob causam da. cum ancillam. nisi ob culpam do natarij. 16. q. 7. inuentum. 56. dist. satis peruersum, & ℣. de do. c. vlt. C. de reuo. dona. l. vlti. & Insti. de dona. §. sciendum. Sed si ante istud mandatum illam contulisset episcopus & capitulum si qua prębenda vacasset, valeret collatio: quia talis donatio vel concessio non tenuit, vt hic patet: & fi. ℣. eo. relatum. & ℣. eo. c. vlt. Item hic habes quòd concessio q̃ nulla est, efficitur valida p consensum Papæ. simile 3. q. 6. hoc quippe. Sed nunquid episcopus potest istud ius delegare alii, cum illud sibi competat? Arg. quòd sic. ℣. de elec. suffraganeis. de cõse. distì. 1. missarũ. & c. nullus 2. maxime cum instituere sit iurisdictionis, non episcopalis

bDe hoc articulo præter tradita hoc loco à Panormitano & aliis adde Oldradũ cõsil 77.

officij. ℣. de elect. nostri. & c. trãsmissam. Respondeo in genere b potest episcopus ex causa delegare tam institutionem quàm administrationem rerum suarum. 16. q. 1. statuimus. & ℣. de insti. ex frequentibus. sed non in specie per hanc decre. & ℣. eod. c. vlti. quia illud posset fieri in fraudem constitutionis. & ℣. eo. nulla. verumtamen ius instituendi in aliqua ecclesia donare posset. ℣. de donation. pastoralis. arg. contra ℣. de iure patrona. cum dilectus. vbi legatus reseruat sibi donationem primæ vacaturæ. Io.

c ¶ *In fraudem.*] No. hic arg. quòd si aliquid prohibetur vna via, non conceditur alia via, quia fraus fit legi. fic ℣. de procuratoribus. tuæ fraternitati. vbi de hoc. & optime habes hoc ff. de tutoribus & curatoribus. si rem. §. 1. & ff. de condit. instit. quæ sub conditione. §. si quis. & ff. de do. liber. quærit. & C. si mãcipiũ ita væneat nè prosti. l. vlt. ff. ad Mace. l. 3. §. is autem. in fi. & ff. de spon. l. oratio. & ℣. de priui. quãto. vbi de hoc.

Dilectus.] Communis diuisio. Primo petitio. Secundo repulsio: ibi, *Nos.* Abbas.

CASVS. Magister G. canonicus cuiusdam ecclesiæ cathedralis accessit ad Papam exponẽs eidem, q̃ episcopo suo viam vniuersæ carnis ingresso, archiepiscopus sanctæ Seuerinæ credẽs, quòd per negligentiam canonicorum, qui non elegerant infra sex menses, ad ipsum esset eligẽdi auctoritas deuoluta, dictum G. elegit in episcopum: Papa videns q̃ canon Lateranẽ. concilij contra negligentes editus, ad episcopatus vel archiepiscopatus nõ solet extendi, sed ad personatus alios, & ad minora beneficia, electionem huiusmodi, exigente iustitia, cassauit. Per sanctã hanc decre. declaratur illa decretalis, nulla. de quibus beneficiis intelligatur, nec corrigitur ista per illam constitutionem, ne pro defectu. Not. q̃ canon Lateranẽ. concilij contra negligẽtes editus, ad episcopat' vel archiepiscopatus nõ extenditur, sed ad personatus alios & minora beneficia.

† Alex. iij. in concilio Lateran. c. 8.

† In codice Barbatiæ ita: ad archiepatus vel episcopatus, &c.

† Prioti Hosten. & subpriori Fridi. Aliàs ita: Priori de Osen. & subprioti sanctæ Fridenuide.

† Cap. 10 eo. tit. in 3. cõpil.

¶ *Glo. seq. ponit quomodo Lateranen. concilium in deuolutione concordat cõcilio generali: sed discordat in tempore.*

d ¶ *Extendi.*] hodie vero si cathedralis ecclesia vel regularis p tres mẽses vacauerit, eligendi potestas deuoluitur ad proximum superiorem ℣. de elec. ne pro defectu. & ita hodie valeret talis electio facta per tres menses. constitutio illa, ℣. eo. nulla. loquitur de minoribus dignitatibus & beneficiis. vnde non extẽditur ad episcopatus, vel archiepiscopatus, sed poterat conferre eos auctoritate illius canonis. 50. dist. postquam. & 63. dist. obeuntibus. vnde non valuit hic electio facta auctoritate ipsius: illa, ne pro defectu, locum habet tantum in episcopatibus, archiepiscopatibus, & abbatiis. Ber.

† sub Alexã. iij. c. 8. & nũc contra concilium Tridẽt. sessio. 24. de refor. cap. 19.

X tenore.] Cõis diuisio. Secunda pars: ibi, *Nos igitur.* Abb. Sicu.

CASVS. Inter c clericũ ex parte vna, & abbatem & conuentũ de Bello ex altera vertebatur quæstio super diuisione ipsius. L. impetrauit causam committi super hoc quibusdam iudicibus: coram quibus petebat dictum abbatem & monachos compelli ad prouisionem ipsius secundum quod sibi promiserant: lite contestata dictus L. exhibuit quandam chartam, continentem, quòd monachi promiserant ei dare primam ecclesiam ad donationem suam pertinentem: Monachi dicebant se ad hoc non teneri, cum talis promissio fuerit contra Laterañ. concilium: dubitauerunt iudices quid iuris esset? Papa consultus respondet, quòd promissio prædicta non tenet facta contra cõcilium Lateran. vnde mandat, quòd prædicto clerico super hoc silentiũ imponatur. Not. quòd hic auditur allegans turpitudinem suã, & contra factum suum excipiendo. Item promissio contra concilium Lateranẽ. non tenet, nec obligationem inducit.

c Cõsule antiquã decretalem initio capitis citatã vnde facilè percipies fabricti speciem.

e ¶ *Chartam quandam.*] sibi imputet, qui chartam huiusmodi contra se exhibuit, quia potuit præuidere an ei prodesset vel obesset. sic ℣. de fide instru. imputari. & ℣. de præscri. c. pen. quasi ad finem.

¶ *Glo. seq. recitatur obiiciendo quòd turpitudinem suam allegans, & c. soluit, ponens quatuor casus, in quibus auditur, signat etiam cõtrarium, remittit, & soluit.*

d Adde qualiter & quãdo audiatur allegans turpitudinem suam in iusiurandũ quòd exceptione. §. fi. ff. de iureiur. & ibi p Docto. Ioan. quæ

f ¶ *Statuta.*] ℣. eo. nulla. & c. relatũ. Hic auditi fuerũt monachi isti turpitudinem suã allegantes, in odium illius recipiẽtis turpẽ promissionem. 28. dist. diaconi. sic auditur quis vbi vertitur periculum animæ d. ℣. de re iudi. lator, & consanguinei. immo generaliter in excipiendo bene potest quis allegare turpitudinem suam. ff. de condi. ob turpem causam. per totum. & etiam in agendo, cum eam allegat contra eum qui eam exegit. C. de iureiur. l. 1. & 2. Argum. contra ℣. eod. cum super quæstione. sed ibi soluitur. plus fuit ibi processum, quia receptus fuit in canonicum: hic sola promissio interuenit, quia ibi non fuit probatum quod contra concilium ille receptus fuisset, alioquin bene fuisset repulsus. Ber.

Accedens.] Prima pars factum narrat. Secunda approbat: ibi, *Nos.*

† Cap. 1. eod. tit in 4. cõpi. Num autem hęc decretalis sit correcta per ca. 2. eo. tit. li. 6. vide ibi glosã finalẽ. Adde ca. detestãda. eod. tit. lib. 6.

Et hodie propter abusiones prælatorum, qui in fraudem concilij Lateranẽ. promittebant beneficia cum facultas se obtulerit, est correctũ hoc c. per ca. 2. eod. tit. li. 6. nam nullo modo hodie valet promissio, siue fiat de vacatura, siue in genere, cum facultas se obtulerit. Abbas.

CASVS. Quidam monachi promiserunt cuidam clerico R. nomine prouidere in ecclesiastico beneficio quãdo posset: siue cum obtulerit se facultas: sed quia non prouidebant eidẽ, impetrauit litteras contra ipsos ad quosdam iudices delegatos, corã quibus petebat monachos compelli, vt prouideret eidem secundum quod promiserant: Respondebant monachi, quòd nõ tenebantur ei prouidere p illam promissionem, cum sit facta contra cõcilium Lateran. Iudices super hoc dubitãtes, significauerunt hoc domino Papæ. & ipse sup hoc rescribit monachis illis dicens, quòd aliud est prælatũ promittere collationem beneficij cum poterit, & aliud cum vacabit: cum in multis casibus a se facultas offerre posset, in quibus collatio non esset in expectatione vacaturi beneficij differenda: Mandamus, quatenus memorato R. (cum poteritis) ecclesiasticum beneficium assignetis.

¶ Idem

¶ *Si ad capitulum & prælatum vt prælatum potestas conferendi pertinet, de vno ad alterum lapsu temporis non trãsit. sec⁹ si prælatus interijt vt canonicus, quia tũc de capitulo trãsit ad prælatũ, nisi dolũ cõmitiat. h. d. & est textus multũ allegabilis.*

mandat illis, vt præfato clerico cum potuerint beneficij differenda: vnde mandat illis, vt præfato clerico cum potuerint beneficium ecclesiasticum debeant assignare. Nota quòd promissio de non vacante non valet. Item aliud est promittere beneficium cũ vacauerit (quod non licet) & aliud cum facultas se obtulerit: quod licet. vnde patet promissionẽ nõ vacantis factã in genere, non valere.

a ¶ *Casibus.*] Generalior est enim ista concessio: cum potero, quam ista, cum vacabit: nec etiam in ea cõtingit expectare mortem alterius, sicut in alia: nam possunt aliqui priuari ecclesijs. ℣. de præb. referente. Item quandoque aliqui renunciant. Item quia possunt aliqui adiungi alijs tamquam socij in ecclesia. Item possunt fieri de vna prębenda duæ. ℣. de præb. vacante. Item quia possunt augeri facultates ex testamento alicuius vel donatione: & sic non semper timetur quòd aliquis desideret mortem alterius, quæ fuit causa huius prohibitionis: vt ℣. eo. c. 2. sæpe enim permittitur aliquid in genere, quod non permittitur in specie. 13. q. 2. non æstimemus. 23. q. 4. non potest. ff. de quæstionibus. l. 1. §. quæstionem. & ℣. de officio ordinarij, si sacerdos. Et eodem modo videtur quòd huiusmodi promissio valeat; promitto tibi beneficium ecclesiasticum: cum sit generalis.

Postulastis.] In prima ponitur consultatio. In secunda responsio: ibi, *Ad quod.* à quo vnum casum excipit: ibi, *Nisi.* quem determinat: ibi, *Et in hoc.* Abbas.

CASVS. In quadam archiepiscopali ecclesia collatio prębendarum siue beneficiorum pertinet communiter ad archiepiscopum & capitulum: quærebatur si infra sex menses prębendam vacantem neglexerint ordinare, vtrum collatio ipsius prębendæ penes archiepiscopum remaneat? Respondet Papa, si capitulum & archiepiscopus infra prædictum tempus circa hoc fuerint negligentes, nec ab archiepiscopo ad capitulum, nec à capitulo ad archiepiscopum potestas deuoluitur cõse. ℣. sed ad superiorẽ secũdũ Lateran. cõcilij trãsit collatio: nisi forte archiepiscopus non tanquam prælatus, sed tanquam canonicus cum capitulo ius habet conferendi: in eo casu si archiepiscopus dolose impedierit collationem, dolus ei prodesse non debet. Nota casum in quo metropolitanus non potest purgare negligentiam capituli. Ité istud est ius cõe, q̃ collatio beneficiorũ simul ad capitulũ & epm pertinet: & tũc p negligentiã trãsferꝫ ad superiorẽ proximũ. Ité q̃q; archiepiscopus resider in capitulo vt prælatus, quandoque vt simplex canonicus. Item dolus nemini debet suffragari.

b ¶ *Nisi.*] Mutat casum, quando scilicet non pertinet simul ad epm & ad capitulum ius eligendi. sim. ℣. de offi. deleg. consultationibus.

¶ *Gl. seq. quærit obiiciendo, & sol. Iterum obiicit, ponit dictum Io. & soluit.*

c ¶ *Sed vt canonicus.*] Hic patet, q̃ vbi eligẽdi ius cõiter pertinet ad archiepiscopum & capitulum, huiusmodi ius eligendi nõ deuoluitur de vno ad aliũ. de hoc etiã dictum fuit ℣. de offi. ordi. irrefragabili. Sed qualiter episcopꝰ potest fiare in capitulo quasi canonicus: quia quàm cito fuit consecratus in epm, vacant priora beneficia sua. ℣. de ele. cum in cunctis. & municeps esse desiit senatoriam dignitatem adeptus. ff. ad municip. l. municeps. nec potest dici, quòd eligi possit postea in canonicum: quia secundũ hoc oporteret ipsum confirmare suam propriam electionem: quod esse non debet. ℣. de insti. cum ad nostram? Potest dici, q̃ licet dignitates priores perdat, ius tamen canonici retinet: non quod prius habebat a, sed quod epꝰ prius confuerit habere per vicarium, eo ipso q̃ quis eligitur in epm, eligitur ad tale ius canonici de cõsuetudine loci. & ex causa intelligo hanc consuetudinem introductam fuisse. arg. ℣. eo. cũ nostris. Sed obiicio fortius: si episcopus eligitur quasi canonicus de nouo electus, ergo in eligendo non habet primam vocem: quia sic eligeret seipsum, quod esse non debet. ℣. de insti. cũ ad nostram. Dixit Io. q̃ illud ius canonici ad quod electus est episcopus, est priuilegiatum, & excedit alia iura, & hoc ideo, quia illud ius annexum epali est dignitati, & ratione connexitatis sæpe fortitur aliquis priuilegium, vt 18. q. 4. §. quis contumax. ff. de rei vend. quæ religiosis. & ℣. de iud. quanto. Quod prius dictum est, verius est: quia simul eligitur ad vtrumque, eo ipso quòd eligitur in episcopum, eligitur in canonicum. & de speciali consuetudine hoc obtinet.

† a Facit clemẽ. de præsb. si iuxta. Ioã. And.

† sub Alexã. iij. c. 8.

† Vide quid perhũc textũ scribichic Panormitanus, de muneribus quæ dantur legatis.

† Aliàs ita: & capitulo Cameracẽ. Aliàs ita: & canonicis Cameracẽ.

† De materia quòd mulier possit habere ius patronatus, vide de Card. in clemen. 2. de iure pat.

† Flandrorũ

d ¶ *Cum dolose impedierit.*] Vt b quia fecit q̃ præpositus qui habet congregare capitulum, differret, ei promittens quòd ad placitum sũ conferret. Et expone, cum, pro si.

b Hæc glossa nõ est Bernardi, nec habetur in veteribus exemplaribus.

¶ *Glo. seq. ponit duas lectiuras, & secundam approbat.*

e ¶ *Dolus.*] si ergo capitulum non eligat infra tempus statutum procurante episcopo, non deuoluitur propter hoc eligendi potestas ad epm: & dolus eius non oberit capitulo: quia illud tempus restituendũ est capitulo. ff. ex qui. cau. ma. ait prætor. §. vlt. & l. sed & fi. §. hoc quoque. & ℣. de in integr. restit. ex litteris. Secus si dolo alterius factum esset: quia tunc ageretur ꝓtra illũ qui dolũ fecit. ff. de dolo. l. arbitrio. §. pen. si esset soluendo. Sed in casu isto doloſus non est soluẽdo, & ideo restituitur capitulo pristinum ius. ff. de eo per quem factum erit. l. vlti. & ff de dolo. & eleganter. §. pen. Io. contrarium credo c, & imputent sibi, quia non elegerunt infra tempus: sic enim aliàs vbi eligere non possunt, tamen currit tempus. ℣. de elect. c. vlt. & potestas eligendi non deuoluitur ad episcopum propter dolum suum, sed ad superiorem: vt in littera dicitur. Ber.

c Pro cõcordia harũ opinionũ, vide præ cæteris hoc loco Io. And.

Vin dilecta.] Directa vel indirecta promissio facta à patrono de beneficio vacaturo, non tenet. Primo narrat factum quod secũdo irritat, & fieri prohibet: ibi, *Mandamus.* Abbas.

CASVS. Comitissa Flandrẽsis habet ius patronatus in quibusdã ecclesijs, in quibus habet præsentationẽ: quasdam promissiones fecit de non vacantibus beneficiis, & donationes illorũ beneficiorum posuit in manibus quorundam, vt conferrent illa cum vacauerint: peruenit hoc ad notitiam domini Papæ, vnde mandat quibusdã, quatenus huiusmodi donationes denuncient irritas & inanes, præcipiẽdo illi committẽs, &c cætera similia attentare præsumat. Nota quòd promissio vel collatio de beneficio non vacante, non tenet.

f ¶ *Promissiones.*] Huiusmodi promissiones irritæ sunt. ℣. eo. nulla. & c. relatum. & c. ex tenore. & c. constitutus.

¶ Glo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Glo.seq.obijcit.& dupliciter soluit.*

2¶ *Donationes.*] Talis donatio non tenuit facta de re non vacante, vnde ea non obstante potuit comitissa præsentare vacantibus ecclesiis illis.ĵ.de iure patro.illud.& præterea talis donatio fieret in fraudē canonicæ sanctionis.ŝ.eo.constitutus.vnde non teneret nisi confirmaretur à Papa: vt ibi. Sed videtur quòd comitissa non poterat hoc allegare: quia turpitudinē suā in hoc proponebat.ŝ.eo. cum super quæstione. & ĵ.de donatio.inter dilectos.& C.de transl.l.trāsactione finita.&C.de re uo.dona. cum profiteare non præsumat.

† Aliàs ita:vt similia de cætero attenta re non præsumat.

† Glastoniæ.
† Glastomē.
† Glastonienſi.
† Glasteñ.

ius obtinet patronatus:& donationes eorū a in manibus posuerit alienis:Mandamus, quatenus id irritum decernentes, inhibeatis eidem,ne† similia de cætero attentare præsumat.

TITVLVS IX.
Ne sede vacante aliquid innouetur.

¶ Innocentius iij.Priori & conuentui Glaſton.†

¶ *Vacante sede,status eius mutari non debet.*

CAP. I.

† Cap.vnico.tit.in 3.cō pilatione.

NOuit† ille qui ſcrutator b eſt cordiū, quòd licet C. † [prædeceſſor noſter, eccleſiam veſtram erexerit cathedralem, ipſam Bathonieñ. eccleſiæ vniendo c, vt idem eſſet epiſcopus vtriuſque: quia tamen hæc vnio† aſſerebatur à vobis in graue præiudicium Glaſtō. eccleſiæ redundare,cum per ipſam diſſolueretur religio d, & fraudaretur eleemoſyna, & hoſpitalitas e tolleretur:Nos ad releuandum eccleſiæ veſtræ ſtatū cœpimus f intendere diligenter.& infra. ¶ Vos autem poſt obitum Bathonieñ. g epiſcopi humiliter poſtulaſtis, vt quia tempus aduenerat, quo ſine ſcandalo eccleſiæ veſtræ ruina poterat releuari†, cū & Bathonieñ. eccleſia id ipſum pariter poſtularet: Rex quoque cum regni magnatibus, & quidam epiſcopi cū multis abbatibus depoſcerent illud idem, vt vnione penitus diſſoluta, monaſterium veſtrum reduceremus in ſtatum antiquum, ſub abbatis regimine gubernandum. ¶ Attendentes igitur quòd epiſcopali ſede vacante h non debet aliquid innouari: cum non ſit qui epiſcopale ius tueatur: maxime

† De materia vnionis vide quod ſanctum nauit concilium Trident. ſeſſio.7.de re for.c. 6. & 7. & ſeſſio.24. de refor.c. 9. &13.&15 vbi pleniſſime.

† Vide l. æquiſſimū. cū notatis ibi. ff. de vſufru.

b Dicebat Innocentius quę dicta ſūt, nō ſunt perpetua: & ideo inſpiciendus eſt tenor priuilegiorū. de priuil. porro. idem Hoſt. alle. de offic. or. duo ſi mul. Io.And.

NE SEDE VACANte, &c.

¶ *Supra visum eſt de inſtitutionibus & collationibus beneficiorum:ſed quia poſſet dubitari, nunquid ſede vacante capitulum ſuccedat in ipſorū collatione,merito hinc ſumpta occaſione ſubijcitur hæc rubrica generalis, Ne ſede vacante. Et pōdera,quia rubrica loquitur negatiue, et ponit orationem perfectam, & ex ea poteſt argui quòd nihil poteſt innouari ſede vacante in præiudicium ipſius ſedis,niſi iure expreſſe caueatur.valet enim arg.ex rubro,iuxta not. ŝ. in proœmio:& C.etiā ob chiro.pecu.pig.te.poſ.ſuper rubri. & in l.1.eo.tit.Abbas Siculus.*

De hac materia habetur 12.q.2.hæc huius placiti.& in multis c.ſeq.

Ouit.] In prima ponitur petitio cum facti narratione.In ſecunda petitionis repulſio cum quadam proteſtatione.Secunda:ibi, *Attendentes.* Abbas.

CASVS. Celeſtinus Papa monaſterium Glaſtonieñ. erexit in eccleſiam cathedralem,vniendo illud eccleſiæ Bathonieñ.vt idem eſſet epiſcopus vtriuſque.poſt hæc monachi conquerebantur domino Innocentio dicentes, quòd illa vnio vergebat in graue præiudicium monaſterij ſui, cum per illam vnionem ſolueretur religio, eleemoſina fraudaret, hoſpitalitas tolleretur:vnde petebant ſibi & monaſterio prouideri ſuper his:propter quod mandauit Papa quibuſdam, vt monaſterium ipſum ſub Prioris regimine facerent gubernari,& epiſcopus certis redditibus eſſet contentus vnione manente, & quòd epiſcopus res monaſterij non expenderet:& ad petitionem Bathonieñ. epiſcopi confirmauit Innocentius hanc prouiſionem ſuo priuilegio:Mortuo Bathonieñ.epiſcopo petebant monachi à domino Papa,vt ſtatum monaſterij ſui deberet in melius releuare:quia tempus aduenerat in quo illud fieri poterat ſine ſcandalo:& hoc idem petebat Bathonieñ.eccleſia,& dominus rex,& alij plures magnates,& epiſcopi & abbates : vt vnione penitus diſſoluta, monaſterium reduceret in ſtatum antiquum: dominus Papa conſiderans quòd ſede vacante non debet aliquid innouari, cum non ſit qui ius epiſcopale defendat, nec Papa viſus ſit plus prouidiſſe perſonæ, quam eccleſiæ, ſi mortuo illo epiſcopo mutaret ſubito id quod eo viuente conceſſit, ideo petitionem illorum nō potuit exaudire : veruntamen concedit illis, vt cum eccleſia Bathonieñ. de paſtore fuerit ordinata, ius ſuum proſequendi liberam habeant facultatem, interim tamen monaſterium regatur ſub cura Prioris .Nota , quòd ſede vacante nihil eſt innouandum.Item tunc eccleſia caret defenſore,& ſic non eſt qui agat vel conueniat. Item quæ cū deliberatione facta ſunt, non debent ſubito immutari.

a Hoſtienſis hic quinque modis fieri poſſe vniones dicit, quos & explicat, eū videro.

b¶ *Scrutator.*] 32.diſt.erubeſcāt.& 24.q.3.Deus qui.&2.q.5.conſuluiſti.

¶ *Glo.ſeq.tractat de triplici vnione.*

c¶ *Vniendo.*] Nota quòd tribus modis a fit vnio eccleſiarum. vno modo ſic, vt vna ſubijciatur alteri, & ſecundum hoc erit ſedes apud illam cui ſubijcitur. Vel ſic poſſunt vniri, vt ex duabus dignitatibus fiat vna:& ſecundum hoc illi qui ſunt in vna eccleſia canonici,ſunt in alia,& tam iſti quàm illi intererunt in electione prælati,&in alijs negotijs:ſed in hac vnione diſtinguitur: quia aut vna eccleſia vnitur alteri, ſecundum hoc illius naturam & conſuetudinem & priuilegia aſſumit cui vnitur.ĵ.de ſta.mo.recolentes. §. vlti. ſi autem ſimul vniuntur:tunc conſuetudines & priuilegia , quæ meliora ſunt & humaniora in altera eorum debent vniri,vel retineri in vnitate. arg. de pœn.diſt.1. medicamentum.32. q.1. non eſt culpandus.Sicut cum Imperator vnit actionem bonæ fidei & ſtricti iuris, lubriter ordi illud vnitum retinet ea quæ meliora fuerunt in altera actione : vt C. de rei vxor. actio. l. vni. in prin.ſimiliter cum legata & fideicōmiſſa vniuntur , id quod humanius erat tam in vna quàm in alia, retinuit illud vnitū. C.cō. dele.l. 2. circa fin. Tertio modo poſſunt vniri , ita quòd vtraq; remaneat epiſcopalis , & ſecundū hoc ſunt duo epiſcopatus , licet idē ſit epiſcopus vtriuſq; eccleſiæ:vt 16.q.1.& temporis qualitas. & ſecundū hoc ſi illæ eccleſiæ diuerſis ſuberāt metropolitanis, propter illā vnionē neuter metropolitanus perdit ius ſuū b.ĵ. de relig. domi.qa monaſteriū.Io.

¶ *Glo.ſeq. addit tres rationes, textus addit duas.*

d¶ *Diſſolueretur religio.*] quia epiſcopus erat abbas : vnde non poſſet conuenienter ſeruari religio,cum eſſent diuerſæ profeſſionis,quia nō debēt promiſcuis actibus turbari officia.arg.C.de teſt. conſulta diualia.& 89.diſt.ſingula.Itē quia cōmunia materiam diſcordię creare ſolent.ff.de le.2.cum pater.§. dulciſſimis. & naturale vitium eſt negligi quod cōmuniter poſſidetur.C.quando & quibus quarta pars debet.l. 2.lib.10.ex huiuſmodi cauſis videbatur vnio damnoſa.Io.

e¶ *Hoſpitalitas.*]ad quā præcipue clerici & monachi tenentur.ŝ. de præb.de monachis.& 16.quæſt. 1. quoniam quicquid. epiſcopus enim redditus illos percipiebat , de quibus eleemoſyna fieri conſueuit.

f¶ *Cœpimus.*]Mandauit Innocentius quibuſdam, vt monaſterium ipſum ſub Prioris regimine facerent gubernari,& epiſcopus certis redditibus eſſet contentus vnione manente,& quòd epiſcopus res monaſterij non expenderet,nec epiſcopus bona eccleſiæ vacantis ſibi ſubiectæ alienare poſſet:ideo dicit, ad releuandum eccleſiæ veſtræ ſtatū cœpimus intendere, &c. & hoc Inn. ad petitionem Bathoñ. epiſcopi ſuo priuilegio confirmauit,ideo dicit,infra:quòd eo viuente conceſſimus , &c.

ADDITIO. hoc intelligas, quòd dicit in principio, nouit ille qui ſcrutator eſt cordium, quòd licet, &c. & nota quòd ante vacationem iſtam dominus Inno. præcepit quibuſdam iudicibus, vt deberent inſtituere Priorem in illo monaſterio , per quem illud monaſterium regeretur,& ita factum fuit,& ita poſtea vacante eccleſia hac petierunt a domino Papa,vt ipſe ſolueret vnionem.

g¶ *Bathonien.epiſcopi.*]De iſto epiſcopo nomine Sauarico dixit quidam verſificator:

Hoſpes erat mundo,per mundum ſemper eundo:
Sic ſuprema dies ſit ſibi prima quies.

Item dum deſcriberentur debita ſua, dixit quidam alius : Domine me pone creditorem in legione c.

c Id eſt, in ſocietate multorum creditorum, quos motiens reliquit epiſcopus.

¶ *Glo.ſeq.reci.per q.an propter neceſſitatem vacāte eccleſia poſſint clerici,& c.ponit opi.Hug.quæ reſpicit eccleſiam cathedralem.Demū circa contractus factos ſede vacante ponit opi. Io. quam reprobat.*

h¶ *Sede vacante.*] Vacante enim eccleſia clerici non poſſunt diſponere aliquid de rebus eccleſiæ. 12.q. 2. ſi qua de rebus. vbi de hoc. Nec epiſcopus bona eccleſiæ vacantis ſibi ſubiectæ alienare poteſt. 10.q.2.ſi quis epiſcopus.& 75.diſt.quoniam.Hug.tamen dicebat,quòd ſi ſit magna neceſſitas , clerici poſſunt aliqua alienare. & inducebat ad hoc 71. diſt. fraternitatem. quod potius contradicit d. & 12. q. 2. precariæ.dumtamen adſit auctoritas metropolitani , ſed non eſt ille caſus in quo metropolitanus debeat ſe intromittere de clericis ſuffraganeorum ſuorum. & eſt arg. ad hoc quòd iudex præſtat auctoritatē facto minoris,eo tempore quo non habet curatorē. C. qui admit. ad bon.poſ.l.bonorū. Item in minoribus eccleſiis poteſt epſ aliqua alienare propter neceſſitatem, mortuo ſacerdote. 10.q.2.ſi quis epiſcopus.

d Quia ibi clerici eccleſiæ vacantis petitus fuit à Papa.Ioan.

Item

Item ſi canonici faciant aliquem contractum mortuo epiſcopo, dicit Io.quòd tenet contractus:licet debeat reſcindi ſi læſa eſt eccleſia.12.q. 2.ſi qua de rebus.ſicut eſt in contractu minoris,qui non habet curatorem. C. de in integ. reſtitu. mino.ſi curatorem. hoc ego non credo: immo talis contractus nullus eſt,& ſine aliqua reſtitutione reuocatur, quatenus de facto proceſſit, idem etiam ſi haberet prælatum : & hoc etiā dico per d.c.ſi qua de rebus.quia datur optio epiſcopo , vtrum velit ſtare contractui , vel non circa aliquam reſtitutionem:&hoc in fauorem eccleſiæ:&ſic intelligit Hug. illud cap. ſi qua de rebus. & incipit tunc tenere talis cōtractus, ſi epiſcopus ratum habeat. & quòd ſit verū hoc,patet ĵ.c.vlt.vbi atteſtationes receptæ , vacante eccleſia, nō valēt. ĵ.eo.c. proxi. arg. & hic etiam:quia ſede vacante nihil eſt innouandum.Item nec valet ſententia cōtra eccleſiam lata , ſicut nec contra minorē, qui non habet tutorem vel curatorem. ff. de reiud.l.acta.§. vlti. C. qui da.tu.poſ.vnīuerſis.

† Aliàs : auctoritate præſentium.

† Aliàs ita: epo Caſū & magiſtris I. & f.
† Calineñ.
† Sueſſionen.

† Vide Hoſtiēſem in ca. ad abolendam.infra de hære.& Geminianum in ca.preſbyteri.21. diſtin. vbi plene de materia huius decretalis. adde Felin ū in c cū olim. de maio. & obed.
† appareat.
† apparet.

2¶ *Quàm eccleſiæ.*]Plus enim vtilitas eccleſiæ q̄ perſonæ ſuit attendēda. arg.12.q.5.quia Io.nec aliqs debet inuenire viā ad impugnādū,vel renocandum iudicia ſua.arg. ff.de mi.teſt.l.3.

b¶ *Nequiuimus.*] & ideo potius damnum veſtrum, quàm noſtram in famiam prælegimus. ŝ. de auct. & vſu pal. niſi ſpecialis.

c¶ *Indulgentes.*]Indulgentia ſuit ex hoc : quia vnio illa facta fuit auctoritate Celeſtini,&per dominum Innocentium confirmata:vt patet in antiqua cōpilatione,& beneficium principis debet eſſe perpetuum. 25.q.2.c.1.in Auth.conſtitu.quæ dig.li.à patria po.§.illud.coll.6.

Ila deuotionis.] Capitulum ſede vacante. non confert præbendas ſpectantes ad collationem prælati.h.d.Primo deciſe narrat factum. Secundo diffinit. Tertio ſoluens obſtaculum probat deuolutioni locum non fuiſſe. Secunda:ibi, *Eccleſiam.* Tertia:ibi, *Non obſtante.* Abbas.

CASVS. Collatio præbendarum in eccleſia S.Leucini pertinet ad epiſcopum loci:vacante ſede epiſcopali,vacauit quædam præbenda in dicta eccleſia S.Leucini : capitulum illius eccleſiæ credens collationē præbendarum vacante ſede deuolutam ad ipſum , præbendam illā vacantem contulit cuidam clerico:poſtmodum archiepiſcopus Capuanus de mandato domini Papæ inueſtiuit magiſtrum R. de illa præbenda,cui Papa illam præbendam contulerat , & ita orta fuit diſcordia inter magiſtrum R.& illum cui capitulum præbendam illam contulerat:vnde quęſtio ſuper hoc delata fuit ad ſedem Apoſt.Papa auditis rationibus vtriuſque partis , confirmauit præbendam illam dicto magiſtro R. non obſtante conceſſione per capitulum alij facta, vel confirmatione in forma communi obtenta : quia nullo iure cauetur , quòd vacante ſede capitulum fungatur vice epiſcopi in beneficiis conferendis , nec in eo caſu poteſt dici , quòd potestas conferendi beneficia vel præbendas per ſuperioris negligentiam ad capitulum ſit deuoluta , cum nullus ſit tunc ſuperior , qui de iure vel facto poſſit præbendas conferre. Nota quòd collatio , quæ nulla eſt , non impedit ſecundam. Item quod non eſt conceſſum , intelligitur prohibitum. Item ſede vacante ius conferendi præbendas non deuoluitur ad capitulum. Item non currit præſcriptio tunc : quia cum nullus ſit ibi prælatus , nulla eſt negligentia.

d¶ *Confirmandam.*] hic dominus Papa ex certa ſcientia confirmauit huic eccleſiam iſtam:vnde plenum ius conſecutus fuit , nec erat licitum alicui de ipſo iudicare.ŝ.de confir.vti.c.1.& 2. vbi de hoc.

e¶ *In forma communi.*] ſic ŝ.de conceſ.præb.quia diuerſitatem.&ſic patet , quòd talis confirmatio modicum operatur. De hoc dictū eſt ſatis ŝ.de confir.c.1.

¶ *Glo.ſeq.allēg.4.concor.obijcit,& remittit.*

ne plus fauiſſe perſonæ quàm eccleſiæ a videremur, ſi quod eo viuente conceſſimus , poſt obitum eius ſubito mutaremus, petitionē veſtram nequiuimus b exaudire, auctoritate † prædicta indulgentes c , vt cum Bathonieñ eccleſia de præſule fuerit ordinata , ius veſtrum apud ſedem Apoſtolicam proſequendi, facultatem liberam habeatis : interim autem ſub cura Prioris idem monaſterium gubernetur.

¶ Honorius iij.epiſcopo † Calneñ.& magiſtris V.& S.canonicis Sueſſaneñ.†

¶ *Beneficia ſpectantia ad collationem prælati,non poſſunt conferri per capitulum ſede vacante.*

CAP. II.

ILla† deuotionis ſynceritas: & infra.¶ Eccleſiam ſanctī Leucini, de qua magiſtrum R. donationis noſtræ gratia præcedente,prębendæ nomine de mandato noſtro Capuanus archiepiſcopus inueſtiuit, ſibi duximus confirmandam d :Non obſtante conceſſione per capitulum facta alij,ſeu confirmatione noſtra, ſi qua in forma e communi apparet † obtenta: cū nuſquam inueniatur f cautum in iure, quod capitulum vacante ſede,fungatur vice epiſcopi in collationibus g prębendarum,nec in eodem caſu poteſt dici poteſtas conferendi prębendas, ad capitulum per ſuperioris negligētiam h deuoluta: cum non fuerit ibi ſuperior,qui eas poſſet de facto , vel de iure conferre.

¶ Idem epiſcopo Burgineñ.†

¶ *Sede vacante iudicium habitum cō tra eccleſiam non tenet.*

CAP. III.

COnſtitutis coram I. prædeceſſore noſtro , procuratore eccleſiæ ſanctæ Mariæ de Caſtro Forti,& Burgineñ † epiſcopo præ deceſſore tuo , dictus procurator petebat ab eodem epiſcopo reſtitutionem,ſuper libertate libere eligendi ſibi prælatum,[& infra.†] ¶ Nos igitur depoſitiones teſtium, qui vacante i Burgineñ. † eccleſia, & carente legitimo defenſore fuerint † recepti,duximus reprobandas.

TITVLVS X.
De his quæ fiunt à prælatis † ſine cōſenſu capituli.

¶ Ex concilio apud Valentiam †.

¶ *Non tenet alienatio rei eccleſiaſticæ abſque approbatione capituli.*

CASVS. Inter epiſcopum Burgineñ. & eccleſiam ſanctæ Mariæ de Caſtro Forti quædam quæſtio vertebatur:procurator eccleſiæ ſanctæ Mariæ petebat ab epiſcopo Burgineñ.reſtitutionem ſuper libertate libere ſibi eligendi prælatum in dicta eccleſia , & ſuper terris ipſius & rebus aliis,quibus eccleſia fuerat ſpoliata : lite conteſtata coram Innocentio , & poſtmodum factis poſitionibus & reſponſionibus , ſue conceſſionibus coram delegatis iudicibus,& receptis quibuſdam teſtibus,cauſa iterum delata eſt ad ſedem Apoſt. Papa examinato proceſſu depoſitiones teſtium,qui vacante Burgineñ.eccleſia , & carente legitimo defenſore recepti fuerant,reprobauit.Nota quòd ſede vacāte cauſa tractari non poteſt , nec teſtes recipi : quia non eſt cum quo iſta fiant,& altera parte abſente proceſſus cauſæ nullus eſt.

i¶ *Vacante.*] Hic patet manifeſte, quòd eccleſia , quæ caret legitimo defenſore,conueniri non poteſt:quia ea vacante nihil eſt innouādum:quia non habet defenſorem.ŝ.eo. c.1.nec etiā alienatio fieri poteſt, vt dictum eſt ŝ.eo.c.1.Lau.dixit quòd vacāte ſede œconomus eccleſiæ poteſt interim agere.arg.ŝ.de iu.calum.in pertractandis.ſed in fauorem eccleſiæ expectatur quouſque habeat prælatum; ſed non eſt verum,vt hic patet.Et ita vacante ſede nihil fieri debet vnde poſſit ei præiudicari.In aliis vero in quibus non præiudicatur epiſcopo,poteſt capitulum ſupplere vicem epiſcopi.ŝ.de maio.& obed.his quibus. & cap.cum olim.vbi de hoc.

DE HIS QVAE FIVNT A PRAELATIS ſine conſenſu capituli.

¶ *Supra viſum eſt,quòd ſede vacante nihil debet attentari per capitulū: ſed quia poterat dubitari,nunquid ſede repleta poſſit prælatus diſponere de rebus eccleſiæ ſine capitulo,ideo ſubijcitur hæc rubrica.*

De hac materia tractatur 16.q.5.& q.7.per totum.

a Dē materia huius g'oſſæ vide late per Pōſtiēſem in c.1.de abſtē dam.ĵ.fin.de hæret.

† Burgeñ.habent nōnullos codices Vaticanæ bibliothecæ,tam in titulo quā in textu,vno recentiori excepto,in quo legitur, Burgenenſi.

† Aliàs: Burgd.

b Et ſic eſt expediū de ma.& obedien.ca. vnico.li.6 Ioan. And.

† Hæc verba: & infra, deſunt in magis vetuſtis, ſed habētur iam in recentioribus.

† Aliàs, Burgd'.

† fuerunt

† prælato

† Butchard' lib 3. decret. c. 170 Iuo. par.3 c.23 r. Panormi. li. 2.c 86.& c 1. cod. tit. in 1. compil. adde notas huius Decretalis.

Irrita.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Rrita. CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quòd irrita erit episcoporum venditio, vel donatio, vel commutatio rei ecclesiasticæ absque cõsilio capituli. Nota quòd episcopus nec vendere, nec alienare potest rem ecclesiæ sine consẽsu capituli: quod verum est de magna re, paruam e nim per se alienare potest vt 12.q.2.terrulas.

a *Irrita.*] 12. q. 2. sine exceptione.

b ¶ *Commutatio rei ecclesiasticæ.*]magnæ,parnam enim rem sine hac solemnitate alienare potest.2.q. 12. terrulas. & ĵ. de don.cæterũ.Bernard.

c ¶ *Subscriptione.*] Aliàs non tenet.12.q. 2. nõ liceat.& c.alienationes. & c.sine exceptione.

Ontinebatur.] In prima ponitur decisa consultatio.In secũda distinguens respon-
sio:ibi,*Consultationi.* Abbas.

CASVS. Quædam abbatissa fecit quandã donationem cuiusdam decimæ cuidam nomine H.postea vero aliquanto tempore elapso,eandem decimam cõcessit eidẽ: quærebatur,quę concessio prævaleret? Respondet Papa, quòd cõcessio decimæ prius facta,si cõuentui sciente & non cõtradicente facta est, tenet &valet : sed si ignorante conuentu, aut cõtradicente,decimam pdicto H. prius concessit, & postea de consensu capituli eandem decimam dedit eidem,secũda donatio debet valere, & præiudicare priori. Nota, quòd qui non contradicit, consentire videtur. Item prælatus sine cõsensu capituli cõcessionem facere nõ potest.

¶ *Glo.seq.signat contrarium,& soluit.*

d *Contradicente.*] Et ita in venditione rerum ecclesiasticarum taciturnitas pro consensu habetur.Arg.contra,ĵ,cap.proxi.& 12.q.2. sine exceptione.& 10.q.2.cap.etenim.§.hoc ius. in fin. Solu. hic ad tempus facta fuit concessio alicui clerico pro beneficio : in contrariis in perpetuum:& ideo necessarius est ibi expressus consensus, & subscriptio, per quam appareat de consensu.& est simile 54.distin.si ferunus.

e ¶ *Aut contradicente.*] ĵ.cap.proxi.

f ¶ *Glo.seq.ponit arg. quod reprobat.*

Non post multum.] Arg.quòd si multum tempus elapsum esset, & conuentus semper tacuisset,videretur consensisse a.Arg. ĵ. de priuile. si de terra.quod non credo,sed solum factum hic narrat.quòd semper possint contradicere tali contractui, immo non posset præscribere qui emit à solo prelato, cum sciat episcopum non habere ius distrahendi:quia contra leges mercatur,& ideo non præscribit.C.de agric. & censi.quemadmo.lib.11. b 16.q.3. si sacerdotes.

¶ *Glossa seq.obijcit,& soluit.*

g ¶ *Præiudicare.*] Sed videtur quòd donatio talis non teneat : quia prælatus non potest donare vel vendere,nisi vt meliora prospiciat. 12. q.2 sine exceptione.arg.16.q. 3. si sacerdotes. iam solutum est. hic non fuit donatio perpetua,sed temporalis.

Vm nos.] Primo ponitur dictum.Secundo exceptio.ibi,*Nisi.* Abbas Siculus.

CASVS. Episcopus Vigorien. sine consensu capituli sui concessit quandam ecclesiam quibusdam religiosis:successor illius donationem illam reuocare volebat:quæritur an possit?Respondet Papa, quòd donatio illa de rigore iuris non valet, quam fecit antecessor illius capitulo suo reclamante,nisi capitulum eam ratam postmodum habuisset. Nota, quòd prælatus sine consensu capituli sui donationem in damnũ ecclesiæ facere non potest.Item ratihabitio retrotrahitur,& mandato comparatur.Item subsequens consensus valet. Itẽ quod ab initio non valet,interdum ex postfacto conualescit.

¶ *Glo.seq. ponit quatuor casus communicandos capitulo.*

h ¶ *Reclamante.*]Et ita patet,quòd in negotiis ecclesię,necessarius est consensus vniuersitatis, vel maioris partis.ĵ. c. proxi. 12. q. 2. sine exceptione,& in ordinatione clericorum.24.distin.episcopus sine. & in dignitatibus conferendis.ĵ.eod.cap.proxi.& 93.dist.legimus.idem est in causarum ventilatione.15.q.7.episcopus nullus. felix. & cap. si autem.

¶ *Glo.seq.alleg.tres concor.& duas leges in contrarium.Iterum arg. conualescere quod ab initio nõ valet.alleg.sex iura, & quinque alleg. in contrarium,& soluit.*

i ¶ *Ratam.*] Et ita alienatio, quæ de iure non tenet , ratihabitione confirmatur.12.q.1.c.vlt. & ĵ.de iure pat. cura. & 12.q.2.si qua de rebus.Ar. contra. Instit. de auct. tuto.§.tutor. & ff.eo.tit. obligari. circa finem. Item argu. q ea quæ ab initio nõ valent, ex post facto conualescunt. ĵ.de coniug.ser.proposuit. ĵ. de despon. impub. de illis 2.31.q.2.c.1. & 2. ff. de curare rit.nup.si quis in senatorio.& 1. q.1.c. eos qui. §. cum ergo. circa finem. Arg.contra.24.q. 1.schisma.& ĵ.de simo.non satis.& ff. de reg. iur. quod ab initio.32.q.7. fl. igitia. cõsentit: nec & 16.q.3.c.placuit.§. potest.ver.q; si priuatus.Prima respõsio est vera qui-
que in maleficiis , vt teneatur ex maleficio qui ratum habet , sicut qui mandauit. ĵ.de restĩ.spol.cum ad sedem. Et quatenus litteras possunt fieri presentatio , vide Lapum allega. 75.

k ¶ *Caput.*] Sed nũquid episcopus auditur sine litteris capituli de rato,volens agere pro ecclesia sua?De hoc dic vt dictum est ĵ.de procu c.1.& ĵ.de rescrip.edoceri.

¶ *Glo. seq. quærit , & soluit.*

l ¶ *Non decet.*]12.dist.non decet.12.q.2.alienationes.& 15.q.7. episcopus 1. & ĵ.de præscrip.cũ non liceat.& ar.86.dist.si quid.& ĵ.eo.c.proxi.de quibus constitutionibus hic fit mentio.

¶ *Glo.seq.quærit , & soluit.*

m ¶ *Carere.*] Sed nunquid ipso iure tales constitutiones irritæ sunt? Videtur quòd sic ex hac litera:quod satis potest concedi d:quia factæ contra iura.C.de legi.non dubium.

Quanto.]Diuiditur:nam primo prohibet.Secundo præcipit : ibi, *Absentium.*Abbas.

CASVS. Prędictus patriarcha,omissis fratribus suis,in confirmationibus, & concessionibus,& aliis negotiis ecclesiæ suæ vtebatur consilio aliorum:mandat Papa eidem,quòd de cætero non faciat, sed de cõsilio fratrum vel maioris & sanioris partis, eadem pertractet & disponat. Præterea idem patriarcha in priuilegiis suis & aliis instrumentis nomina absentium fratrum inscribi faciebat: præcipit Papa,quòd hoc nõ faciat:quia talia munimenta irrita sunt & falsa,& ipse quæstionem falsi poterit formidare. Nota, quòd prælatus de consilio fratrum suorũ negotia ecclesiæ suæ per tractare & disponere debet. Itẽ episcopi possunt conferre priuilegia. Item de falso tenetur(vt hic dicitur)qui nomina absentium scribit in litteris ac si essent præsentes.

† Post concilium Lateran. sub Alex. iij. par.50.ca 16. & c. 5.eo.tit. in 1.compila.

† Aliàs ita: vt cum.

† In codice Barbatiæ ita: & quę statuẽ da fuerit statuens, errata corrigas,&c. quæ lectio planior videtur.

† Aliàs,facias.

a ¶ *Confirmationibus.*] ĵ.c.prox. cum aliis concor.ibi positis.& ĵ.c.proxi,& ita patet,quòd episcopus negotia ecclesiæ suæ cum consilio canonicorum suorum tractare debet.12.q.2.sine exceptione.& c.alienationes. & 86.dist.si quid. 16. q. 1. ecclesia habet.

¶ *Glo.seq.recitetur per q.an suscribens necesse habeat scire,&c.*

b ¶ *Absentium.*] Nota quòd de crimine falsi tenetur,qui nomina absentium fratrum facit inseri.C. ad leg. Corne. de fal.qui veluti.& ipsa instrumẽta sunt irrita.C.de testa.l.iubemus a. & in Auth.de instru.caut.& fi. §. 2. coll. 6.non tamen oportet testem scire quę in charta vel in instrumento continentur,cui sigillum apponit.ff.de pig.actio.l.Caius.C. de testa.hac consultissima.nec in hoc casu fit ei prejudicium quin possit postea contradicere si sua interfuerit: vt in l.Caius.sed si sciret , postea reclamare non posset:vt ff. de pig.& hypo:fideiussor. §.1.& 1.q.7.saluberrimum.& ĵ.de transac. ex litteris. 27.q.1.omnes fœminæ.& 20.q.1.vidua.Sic & crimen falsi incurrit qui sigillum surripuit furtiue nomine capituli. ĵ. de testib.tam litteris. Et qui litteras iudicum aperit.ĵ.de offi.deleg. cum olim. & ĵ. de rescrip. olim.vnde tales deponendi sunt per iura prædicta.

a Si testator scribere nesciebat , nec articulate loqui , falsum est testamentum.Io.And.

b Hoſt.remittit ad ea quæ ibi not & dicit quòd contradicere possunt infra vj menses post notitiam.Io. And.

c Hoſt. dicit aliud in tuto , qui nõ potest ratificare cõtractũ, in quo debuit auctorizare, nisi pauloſt.ff.de acq hæred. si quis mihi.ĵ. iussum.aliud in capitulo, quod nõ autorizat, sed ratificat nisi quo ad eius cõmodum pertinet. de elect. quod sicut ĵ. si aurem 10.And.

d Idem Goſ. & placet archidiacono de clec.c.vlt. li.6. vbi vide. super ver. irritas. Io. And

e Hoſtiensis tenet contrariũ dicit, quòd narratur factũ, nõ ſ: & ſi de iure etiam intelligas , loquitur cum ſunt omnia communia. Io.And.

CAP. I.

Rrita a , erit episcoporum donatio , & venditio, vel cõmutatio b rei ecclesiasticę, absque† collatione, & subscriptione c clericorum.

† In vno vetustissimo ita: si absque collaudatione, & subscriptione clericorum facta fuerit.

a Alexan.iij.Noruicẽ.episcopo.

¶ *In temporali alienatione, quam facit prælatus , taciturnitas capituli habetur pro consensu.*

CAP. II.

Ontinebatur† : & infra.

¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd concessio decimæ ab abbatissa prius facta , si conuentu sciente, & non contradicente d facta est, robur firmum debet habere. e Verum si ignoranter conuentu,aut contradicente e , decimã prius prædicto H. concessit, & non postmultum f temporis † de assensu conuentus eandẽ decimam dedit eidem , secunda concessio debet præiudicare g priori.

† Post concilium Lateran. sub Alex. iij. par.47.c.5.& c 2.eo. tit in 2.compilat.

† tempus.

a Idem Vigorien.† episcopo.

¶ *Alienatio temporalis facta sine consensu capituli , per ratificationem eius roboratur.*

CAP. III.

Vm† nos iampridem : & infra.¶ Certum est , de ripa iuris concessionem illam nõ tenere,quam reclamanteh capitulo per prædecessorem tuum cõstat factam fuisse.Nisi eam ratã i postmodum habuisset† .

† Vnigoreñ.

Cap.3 eo. tit.in 1.compilatione.

¶ Idem Hierosolym. Patriarchæ.

¶ *Prælatus sine cõsilio capituli instituere vel destituere,vel alia negotia ecclesiæ tractare non debet.h.d.cum cap.sequẽti.*

CAP. IIII.

NOuit† tuæ discretionis prudentia,qualiter tu & fratres tui vnum corpus sitis , ita† quòd tui caput k , & illi membra esse probantur.vnde non decet l te omissis membris, aliorum consilio in ecclesiæ tuæ negotiis vti : cum id non sit dubium, & honestati suę, & sanctorum patrum institutionibus † contraire.¶ Innotuit siquidem auribus nostris , quòd tu sine consilio fratrum tuorum, abbates & abbatissas,& alias ecclesiasticas personas instituis & destituis : & infra.Ideoque id auctoritate Apostolica prohibemus : & infra. Nos enim tales institutiones & destitutiones carere m decernimus robore firmitatis.

† tempus.

¶ Idem eidem.

¶ *Summatum est supra capitulo proximo.*

CAP. V.

QVanto† : & infra.¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus in concessionibus,& confirmationibus a , & aliis ecclesiæ tuæ negotiis,fratres tuos requiras,& † cum eorum consilio , vel sanioris partis eadẽ peragas & pertractes: &† quæ statuenda sunt statuas,& errata corrigas, & euellenda dissipes & euellas:¶ Absentiũ b quoque fratrum nomina inscribi non sinas † : quia talia munimenta irrita sunt & falsa,& tu exinde quæstionẽ falsi poteris merito formidare.

† Post concilium Lateran. sub Alex. iij. par.50.ca 16. & c. 5.eo.tit. in 1.compila.

† Aliàs ita: vt cum.

† In codice Barbatiæ ita: & quę statuẽ da fuerit statuens, errata corrigas,&c. quæ lectio planior videtur.

† Aliàs,facias.

¶ Celestinus tertius.

¶ *Si ecclesia collegiata habet præsentationem,præsentabit prælatus de consensu capituli, vel maioris partis:nisi de consuetudine vel priuilegio competat soli prælato.*

CAP. VI.

EA† noscitur: & infra. ¶ Cũ in prouincia tua sæpe contingat,q ad ecclesias in quibus collegia ius præsentandi habere noscũtur,eorũ abbates aut per se,aut per litteras c , personas idoneas episcopis diœcesi.præsẽtat† , & eis præsẽtatis & receptis aliqñ ante,aliqñ post,monachi cõtradicũt d .¶ Respondemus, quòd in præsentationibus prælatorũ intelligi debet e , quòd fiant de collegiorum suorũ assensu,sine quo non obtinent firmitatem. Vnde si constiterit conuentus vel maioris &† sanioris f partis non affuisse consensum, institutiones huiusmodi conuenit euacuari g : nisi ex antiqua & approbata cõsuetudine h † , vel cõcessa libertate i , aliqui eorũ prouauerint commissi sibi collegij nõ debere in ecclesiarum seu beneficiorum collationibus requiri cõsensum.

† Cap.vnico. eo.tit.in 2. compilat'o. Et quatenus p litteras potest fieri presentatio , vide Lapum allega. 75.

† præsentet.

a Si testator scribere nesciebat , nec articulate loqui , falsum est testamentum.Io.And.

b Hoſt.remittit ad ea quæ ibi not & dicit quòd contradicere possunt infra vj menses post notitiam.Io. And.

c Hoſtiensis tenet contrariũ dicit, quòd narratur factũ, nõ ſ: & ſi de iure etiam intelligas , loquitur cum ſunt omnia communia. Io.And.

d Idem Goſ. & placet archidiacono de clec.c.vlt. li.6. vbi vide. super ver. irritas. Io. And

e Hoſtiensis tenet contrariũ dicit, quòd narratur factũ, nõ ſ: & ſi de iure etiam intelligas , loquitur cum ſunt omnia communia. Io.And.

Innocen. iij. archipresbytero† & magistro scholarium† Bituricen.

¶ *Tenet donatio,quam de solius diœcesani consensu,facit laicus ecclesiæ,de decimis quas ab alia ecclesia habet in feudum ab antiquo,id est ante Lateranen. concilium.*

CAP. VII.

CVm† Apostolica sedes : & infra.¶ Sane sicut accepimꝰ, cum ex vna parte capitulum sancti Stephani,& ex altera monachi de pis diœcesi.præsẽtat† , & eis præsẽtatis & receptis aliqñ ante,aliqñ post,monachi cõtradicũt d .¶ Respondemus, quòd in præsentationibus prælatorũ intelligi debet e , quòd fiant de collegiorum suorũ assensu,sine quo non obtinent firmitatem. Vnde si constiterit conuentus vel maioris &† sanioris f partis non affuisse consensum, institutiones huiusmodi conuenit euacuari g : nisi ex antiqua & approbata cõsuetudine h † , vel cõcessa libertate i , aliqui eorũ prouauerint commissi sibi collegij nõ debere in ecclesiarum seu beneficiorum collationibus requiri cõsensum.

† Cap. 1.tit. de his q con e:duntur ab epo sine con fensu capitu li,in 3 comp.

† Adde quæ dicatur antiquo consuetudo , & approbata , per Doct. i l.hoc iure.§. duct aquę.ff.de aquę quo. & æsti.

† archiepo, in pluribus ant quis.

† scholarũ, legitur in omnibus fere Vaticanis.

¶ *Glo.seq.arguit & remittit.*

i ¶ *Libertate.*] puta, qa in priuilegia habet prælatus,quòd solus sine consensu fratrum instituat. & ita est hic arg.expressum c,quod ius eligendi de iure communi simul pertinet ad episcopum & capitulum , cũ episcopus sit caput capituli.ĵ.eod.nouit.nisi consuetudo contrarium inducat vel priuilegium,vt hic patet.De hoc dixi ĵ. de electio. cum ecclesia Vulterana. Ber.

c *Vm Apostolica.*] Duæ sunt partes principales. In prima consultatio.In secunda responsio:ibi,*Taliter respondemus.* Prima subdiuiditur. Nam primo ponit partium compromissum. Secundo vnius partis allegationem:ibi,*Dicti monachi.*Tertio allegationem alterius partis:ibi,*Econtrario.*Quarto consultationem arbitrorum: ibi, *Quia.* Secunda pars principalis subdiuiditur.Nam primo respondet consultationi.Secundo soluit & corroborat cõtraria:ibi,*Auctoritates.* Tertio responsionem corroborat:ibi , *Nam.* Quarto solutionem limitat: ibi,*Hoc autem.*Abbas Sicu.

CASVS. Inter capitulum sancti Stephani ex vna parte,& monachos de Platea ex altera,quæstio vertebatur : super quæstione illa in quosdam arbitros est compromissum,coram quibus proponebant monachi,donationem ipsius decimæ sibi factam fuisse, & à quodam milite de consensu Bituricen. archiepiscopi diœce. ipsius sibi confirmatam fuisse & ad confirmandam concessionem suam inducebant auctoritatem Hieronymi dicentis:Si aliquando fuerint à laicis , quæ diuini iuris esse nosc untur,male detenta,& in vsum transierint monachorũ episcopo loci præbente consensum,cõstabunt omnia perpetua firmitate subnixa. Econtrario pars altera respondebat , quòd consensus episcopi sine consensu capituli non sufficiebat:ad hoc inducebat auctoritatem Leonis,quòd episcopus de rebus ecclesiæ quicquam donare,vel commutare,aut vendere nõ audeat, nisi vt meliora prospiciat, & de consensu capituli sui id faciat,quod nõ fit dubium ecclesiæ profuturum:dubitauerunt ifti arbitri quando decima tenetur à laico , si conferatur ecclesiæ, vtrum sufficiat consensus episcopi sine clericorũ consensu:& Papa respondet quòd monendus est laicus,qui decimam tenet,vt illam restituat illi ecclesiæ ad quam spectat: quod si noluerit, & de consensu episcopi alteri ecclesiæ conceſſerit,valebit donatio:& auctoritates prædictæ licet sint diuersæ , nõ tamen sunt aduersæ: quia aliud est alienare quod ab ecclesia possidetur,in quo casu intelligitur auctoritas Leonis,& tunc non sufficit consensus episcopi sine cõsensu capituli:Et aliud est ad vsum ecclesiæ reuocare qđ à laico detinet: in quo casu intelligitur auctoritas Hieronymi:& tunc sufficit consensus episcopi:quia per vtranq; auctoritatem vtilitati ecclesiæ prouidetur: & hoc probatur per concilium Lateran. sumpto arg. à contrario sensu,in quo prohibet , ne aliqua religiosa persona ecclesias & decimas de manibus recipiat laicorum sine consensu episcoporũ;per qđ datur indirecte intelligi,q sufficit cõsensus epi,vt licitũ sit ecclesiæ decimas

Universidad de Sevilla Biblioteca

de manu recipere laicorum. Hoc quod dictū est, de illis decimis debet intelligi, quæ laicis in feudum sunt concessæ. Not. quòd licet compromittere in arbitros de rebus spiritualibus. Item ille potest iura distinguere, qui potest ius constituere. Item sicut ad consultationem iudicum respondet Papa, ita & arbitrorum. Item arg. à cõtrario sensu bene valet. Item decimæ datæ laicis in feudum possunt revocari.

a ¶ *Hieronymi.*] 16. q. 1. quoniam quicquid. & ℨ. de consti. c. cum omnes.

b ¶ *Leonis.*] 12. q. 2. sine exceptione.

c ¶ *Vendere.*] Nisi forte sit parua & sterilis possessio. 12. q. 2. terrulas.

d ¶ *Totius.*] vel maioris partis ibi seruientis. 10. q. 2. cap. ea enim. §. hoc ius.

e ¶ *Cleri.*] id est, capituli sui. bona enim aliarum ecclesiarum vendere nõ debet, nec venditioni auctoritatem præstare. 12. q. 2. abbatibus. & 17. q. 4. in venditionibus.

f ¶ *Ecclesiæ.*] scilicet, episcopali.

g ¶ *Profuturum.*] quantum ad opinionē ipsorum, & sic tenebit alienatio, quamuis contrarium eueniat. ª. ff. de admin. tut. tutor qui. §. 2. tamen si probaretur læsio, restitueretur, vt ℨ. de in integ. rest. c. 1.

h ¶ *Tenetur.*] de facto: quia veram possessionē habere non potest, cum laici decimam de iure possidere non possint. ℨ. de præscri. causam quæ. & 16. q. 7. c. 1. & tamen tolerat ecclesia, q laici decimas, quas antiquitus habuerunt in feudū, detineant, de quibus loquitur hæc decr. vt in fi. dicitur. Ber.

¶ *Gl. seq. ponit lect. Lau. quam reprobat.*

i ¶ *Monendus est.*] & etiam compellendus, cũ mortaliter peccat. 6. q. 1. illi qui. & 22. q. 1. c. vlti. Vel hoc intellige de eo cuius scandalum timetur. 23. q. 4. non potest. Nã si hoc esset verum, posset episcopus per alios laicos multas ecclesias spoliare, & alias ditare: quod si faceret, appellandum esset, cum hoc sibi non liceat. ℨ. de rebus eccle. non alie. c. 1. Hoc quod dicit Lau. intellige de decimis non in feudum cõcessis. sed decre. loquitur de decimis in feudum concessis, vt dicit in fine. Ber.

k ¶ *Præsertim.*] id est, maxime: q̃a ad hoc agitur vt de manu laici revocetur. Ber.

l ¶ *Perpetua.*] Et ita videtur valere donatio sine consensu capituli. sed hoc ideo est, quia per hoc vtilitati ecclesiæ consulitur, & illi qui decimam detinebat: quia hoc solum bene agitur, vt vita hominum corrigatur, 23. q. 5. prodest seueritas. aliàs semper requiri debet consensus capituli, vt ℨ. eo. per totum. Ber.

¶ *Gl. seq. recitetur per obiectionem.*

m ¶ *Alienare.*] Ideo non intelligitur alienare: quia transfertur de laico ad ecclesiam. Sic non dicitur alienatio quando transfertur de fratre ad sororem; sicut dicit lex; si testator prohibuit rem alienare, dando sorori, non videtur alienare. C. de fideicommiss. voluntas. ff. de leg. 2. vnum ex familia. §. 2. & l. peto. §. fratrem. Et qui trãsfert columnas de loco vno ad alium locum eiusdem ciuitatis [c], non videtur facta translatio. C. de ædifi. priua. si quis post. sed reuera talis reuocatio est quædam alienatio. 12. q. 2. Apostolicos. & ℨ. cap. proxi. quia si remanesset apud illum laicum decima illa, spes esset q̃ posset redire ad priorem ecclesiam, ad quam spectat, si decederet sine hærede, nisi hæredes

† Pratea.

† Aliàs, aliqua, sed apud Hieronymum, aliquãdo, vt etiã apud Gratianum c. vlt. 16. q. 1.

a De hoc, & quid iuris si ecclesia sit locupletata, nec dãnificata nor. 12. q. 2. fine exceptione. in gl. pen. Io. And.

† Facit ad hoc l. ptor. in princ. cũ glo. not & Bart. ffine quid in loco pub. & l. prohibere. §. plane. ff. qd vi aut clam.

b Vbi d hoc & 14. q. 1. §. 1. & infra. de deci. quis. Io. And.

† tenet

† ista

succedant in decimis, siue sint collaterales, siue descendentes: & est simile q̃ Deus magis voluit sibi hostias immolari quàm dæmonib⁹. 22. q. 1. considera.

n ¶ *In Lateranen. concilio.*] ℨ. de priuileg. cum & plantare. nec laici in alios laicos decimas possunt transferre. ℨ. de deci. prohibemus.

¶ *Glo. seq. dicit arg. à cõtrario sensu esse fortissimum.*

o ¶ *Datur intelligi.*] à contrario sensu: & est fortissimum argumentum. ff. de offi. eius cui mãda. est iurisd. l. 1. & 25. di. qualis. & 45. dist. disciplina. ver. desidẽde, pecca uit populus tuus. quasi dicat; ergo non meus ex quo peccauit: quia propter peccatum receditur à Deo. 32. q. 1. cum renũciatur. Lau.

P ¶ *Episcopi.*] Vide modum argumentandi: ex quo dicit de episcopo, ergo tantum de episcopo intelligendum est. sic 25. dist. qualis. & 95. dist. illud. ff. de cond. & demon. cum ita. Argu. contra. quia aliud est dicere, episcopum, & aliud solũ episcopum. ℨ. de testa. requisiti. d. & ita hic est vnus casus, in quo solus episcopus potest alienare: alios habes 12. q. 2. terrulas. & tribus capitulis seq. & 12. q. 2. bonæ.

q ¶ *In feudum.*] De aliis vero non esset verum q̃d hic dicitur, quia ecclesia potest illas vendicare, cum ille nullum ius habeat, sed hæc ecclesia ad quam spectant: nec potest petere propter ius feudi quod antiquitus ex causa fuit permissum: quia episcopus ius vnius ecclesiæ non potest alij dare: vt ℨ. de rebus eccl. non alie. c. 1. Io.

T *Va nuper.*] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, *Alterius.* Abbas.

CASVS. c Archidiaconus Meteñ. quæsiuit à Papa, vtrum episcopus siue electus de consensu archidiaconi tantum, sine consensu capituli, conferre possit vacantē ecclesiam baptismalem alicui monasterio vel alteri ecclesiæ, quæ habet ius patronatus in illa ecclesia vacante? Et respondetur quòd non potest, auctoritate Leonis Papæ: quia concessio vacantium ecclesiarum pertinet ad alienationē. Bernardus. Nota quòd prælatus sine consensu capituli bona ecclesiæ temporalia vel spiritualia non potest alienare. Item donatio episcopi cum consensu archidiaconi non valet. Item perpetuæ donationes nomine alienationis continentur.

r ¶ *Conferre.*] vt monachi habeant fructus illarum, & retineãt ecclesias ad vsus proprios, & sic læderetur ecclesia. vnde non valet talis cõcessio.

s ¶ *Vacantes.*] f Argu. contrarium: quia sede vacante nihil est innouandum. ℨ. ne sede vacan. nouit. & c. 2. & 3. Respõdeo, cõtraria loquuntur in episcopatibus & consimilibus.

t ¶ *Alterius.*] id est, istius præsentis quæstionis. sed ideo dicit, alterius, quia alia quæstio præcedit, quæ ponebatur in antiqua compilatione in tit. de insti. sed in hac non ponitur.

v ¶ *Leonis.*] 12. q. 2. sine exceptione. & ℨ. c. proxi.

x ¶ *Vendere.*] nisi forte sit res, quæ seruando seruari non possit. C. de admini. tut. lex quæ. in fin.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

y ¶ *Tractatu.*] Sed qualiter fiet tractatus? Conuenient omnes, & quilibet dicet quod sibi videtur. ℨ. C. de venden. reb. ciui. l. vlt. lib. 11. & tit. seq. l. vlti. & hoc de immobilibus, vel mobilibus pretiosis: quia si sint pre

† assensu
† scripturam
† rescriptum
† vtrunque
† sub Alexã. iij. c. 9.
† Mereñ.

d Ibi etiã in ver. si vero reliquatur: probatur cõtrarium, scilicet quòd idẽ sit dicere epõ, & soli epo quare dicas ex circunstãtiis hoc discerni, an hæc sint eadem, an diuersa. facit qd nota. de don. ad Apostolicæ. in 3. glos. & quod dicam super ea. Io. And.

† Cap. 2. tit. de his q̃ conced. ab epõ sine consen. capituli in 3. compil.

e Hic casus Bernardi est, & in antiqs exemplaribꝰ reperitur.

f Hanc glossam non inuenio in antiquis codicibus, nec puto Bernardi esse.

g Supple sicut fit cũ alienari debet res ciuitatis: & tunc bene continuatur quod sequitur.

sint pretiosa, necessaria est solemnitas. C. de admin. tut. lex quæ. secus in his quæ seruando seruari non possunt: vt l. prædicta. & ff. de petitio. hæred. l. diuus. Vinc.

a ¶ *Dubium.*] probabili iudicio, licet forte secus contingat. argu. ff. de mino. verum. §. si locupleti. & intellige, non sit dubium quantum ad se: quia sufficit ab initio bene gestum. ff. de negg. gest. sed an vltro. §. 1.

ADDITIO. Vel dic, dubium, scilicet communi opinione clericorum.

b ¶ *Per hoc.*] id est, per capitulum Leonis. 16. q. 1. possessiones.

c ¶ *Perpetuas.*] Perpetuæ enim intelliguntur ex eo, quia fiunt ecclesiis & non personis [a]: vt supra. c. prox. & ff. de annu. le. annua. & 12. q. 2. liberti. quia ecclesia non moritur: vt ibi dicitur, & ℨ. de insti. cũ venissent. si fiunt pſonis sine tẽporis præfinitione, durabunt in eorum vitam. 10. q. 2. hæc vsus præstatio. & 16. q. 1. possessiones.

† In omnib⁹ vaticanis ita: Irrita enim episcoporũ venditio, & commutatio rei ecclesiasticę erit, &c.

† vel

† Ex antiqs exẽplaribus ita restituim⁹, vt est impressam: nã in vulgatis, quę vidimus ita legitur: cũ cõcessiones ecclesiarum ad perpetuas alienationes nõ sit dubiũ pertinere.

a Adde quid dicatur perpetuũ, & q̃d perpetua alienatio, not. in l. nam imperator ff. de legi. & in l. 1. ff. de vsufru.

† Dionysius Papa epistola 2. ad Seuerũ episcopum.

† Conciliũ Lateranẽ. sub Alex. iij. c. 7. §. prohibemus.

Astoralis.] Communis diuisio: Secunda: ibi, *Ad quod.* Abbas Siculus.

CASVS. Episcopus Helien. fecit talẽ quẽstionẽ dño Papæ, Parochiæ auctoritate Dionysij [d] fuerunt limitatæ & distinctæ, vt prouentus cuiuslibet parochiæ in vsus cederent ministrorum: quęsiuit vtrũ liceat episcopo sine auctoritate Papæ, vel sine consensu capituli sui cõferre viris religiosis obuẽtiones alicuius parochialis ecclesiæ, reseruata sustentatione vicarij. Secũdo fecit aliam quæstionem: Lateranen. concilio prohibet nouam pensionem imponi ecclesiis, vel veterem augeri, quæsiuit episcopus Helien. vtrum episcopus possit religiosis locis totam ecclesiam, vel de nouo conferre aliquam portionem de consensu patroni? Ad hoc respondet Papa, quòd episcopus nec primum nec secundum facere potest sine licentia Papæ præter capituli sui voluntatem, salua constitutione canonica, quæ dicit, q̃ episcopus potest conferre piis locis quinquagesimam portionẽ. Nota quòd episcopus nec ecclesiam potest dare monachis, nec pensionem augere sine consensu capituli sui. Item centesimam vel quinquagesimam portionem potest dare piis locis sine consensu capituli sui: vt hic probatur.

b Prouinciæ d vero, & dicec. prius diai sę fuerunt. 8. dist. c. 1. & 99. dist. prouinciæ. Vincẽ. vtrobique de hoc. Io. And.

¶ *Dionysij.*] 13. q. 1. ecclesias [b]. 90. dist. c. 1. & 80. dist. c. episcopi.

e ¶ *Obuentiones.*] Id est, fructus vel redditus, retenta sibi ecclesia cum sustentatione vicarij.

f ¶ *Sustentatione.*] Sufficienti. ℨ. de præbend. de monachis. vbi de hoc. & ℨ. de supplen. negli. præla. sicut.

g ¶ *Lateranen. concilij.*] Vt infra de censi. prohibemus.

¶ *Glos. seq. reci. per q. alleg. pro, & contra, ponit opi. Hug. & Tanc. quam dicit tutiorem, sed contrariam approbat.*

h ¶ *Salua constitutione canonica.*] 12. q. 2. bonæ rei. Ex hac littera videtur manifeste, quòd episcopus posset dare quinquagesimam vel centesimam partem sine consensu capituli: vt in prædicto cap. bonæ rei. non obstante iuramento de non alienandis rebus ecclesiæ. infra de ecclesiæ ædiff. tua. & supra de iureiur. intellecto. nemo enim potest episcopum accusare de eo quòd templum Dei ædificat. 12. q. 2. aurum. Item quia sufficit semel à iure fuisse concessum: vnde non est vlterius necesse adire prætorem. ff. de cõdit. institu. quæ sub conditione. §. vlti. Argum. contra. ℨ. de donat. pastoralis. & ℨ. eod. c. proxi. 12. q. 2. si episcopus. & supra eod. cum nos. H. & Tanc. cum eo dicunt, quòd etiam in hoc casu requiritur consensus capituli: licet enim ei permittatur à iure alienare causa necessitatis vel vtilitatis, requiri tamen debet consensus capituli. 12. quæst. 2. sine exceptione. Littera tamen

atque cõsensu id eligat, quod non sit dubium [a] ecclesiæ profuturũ. Irrita † enim episcoporum donatio, venditio, & † commutatio rei ecclesiasticæ, erit absque conniuẽtia & subscriptione clericorũ. per hoc [b] enim noueris solutam secũdo loco propositam quæstionem: cum † concessiones ecclesiarum perpetuas [c], ad alienationes non sit dubium pertinere.

¶ Idem episcopo Helien.

¶ *Episcopus parochiales ecclesias, vel obuentiones ipsarum, de consensu patroni, sine consensu capituli sui monasterio conferre non potest.*

CAP. IX.

PAstoralis officij diligentia: & infra. ¶ Præterea quæsiuisti (cum auctoritate Dionysij [d] † fuerint parochiæ limitatæ) quatenus singularum parochiarum prouentus, in vsus ecclesiæ cederent necessarios, & stipendia ministrorũ: si episcopo liceat sine auctoritate summi Pontificis, vel saltem sine capituli sui voluntate, viris religiosis conferre obuentiones [e] alicuius parochialis ecclesiæ, sustentatione [f] vicarij reseruata. Et cũ Lateranen. † concilij [g] statuta prohibeant, ecclesiis nouam imponi vel augeri veterem pensionem; postulas edoceri, an episcopus valeat religiosis, consentiente patrono, totam ecclesiam, vel de nouo cõferre aliquam portionem? ¶ Ad quod breuiter respõdemus, quòd salua constitutione [h] canonica, de concedenda piis locis quinquagesima [i] portione, neque primum neque secundum facere potest episcopus (nisi de licentia Romani Pontificis) præter capituli sui voluntatem.

¶ Innocentius † tertius archiepiscopo Senonen. & eius suffraganeis.

¶ *Ad concilia prouincialia vocari debẽt, & admitti cathedralium ecclesiarũ capitula.*

CAP. X.

ET † si membra corporis: & infra. ¶ Prouinciæ Senoñ. capitula cathedralium ecclesiarũ ad nos querimoniam transmiserunt, quòd archiepiscopus Senoñ. & eius suffraganei, procuratores eorum † nuper ad prouinciale [k] concilium conuocatos, ad tractatum eorum admittere noluerunt: & infra. ¶ Visum fuit nobis & fratribus nostris, vt capitula ipsa ad huiusmodi concilia debeant inuitari, & eorum nuncij ad tractatum admitti, & præcipue super his quæ contingũt ipsa capitula: & hæc est ratio: quia cum archiepiscopus & episcopi sint vnum corpus cum capitulis suis, & ipsi caput, sine membris suis talia vel alia facere non debent, Nota, quod omnes tangit, ab omnibus debet tractari. Item non debet caput à membris recedere, nec membra à capite.

† Honorius tertius, habetur in omnib⁹ antiquis.

† De his prouincialibus cõciliis vide concilium Trident. sessio. 24. de refor. c. 2. & sessio. 25. de refor. c. 2. adde Melchiorẽ Canum li. 5. de locis Theolog. c. 4.

† Alias, capitulorum.

TITVLVS XI.

De his quæ fiunt à maiori parte capituli.

¶ Ex concilio Lateranen. †

¶ In vniuersitatibus ecclesiasticis prælatet regulariter quod fit à maiori parte, nisi minor pars rationabiliter cõtradicat. hoc dicit.

† Cõcilium Lateranen. sub Alex. iij. c. 16. & c. vnico. eo. ti. in 1, compil.

k ¶ *Prouinciale.*] De quo habes 18. dist. per totum. & ℨ. de accusat. sicut olim. De concilio monachorum habetur ℨ. de sta. reg. in singulis. & c. ea quæ.

l ¶ *Contingere.*] & merito: quia quod omnes tangit, ab omnibus debet comprobari [c]. 63. distin. cap. 1. & 66. dist. c. 1. & 8. q. 1. licet ergo. & ℨ. de tempo. ordin. si archiepiscopus. vbi de hoc. & ff. de adopt. nam ita. & ff. de mino. in causæ. §. causa. & l. etiam. §. vltim. & ff. de iure annu. aureo. diuus. & ff. de aqua plu. arcen. in concedendo. & in Authen. vt sponsal. lar. §. ad hoc quoque. colla. 8. Laici [d] vero huiusmodi conciliis interesse non debent, nisi specialiter inuitentur. 68. dist. Hadrianus. in fine. Vel etiam nisi specialiter tractaretur causa fidei. 96. dist. versi. nam. Vel nisi tractaretur de matrimonio: quia cum tales causæ eos tangant, possunt interesse. 35. q. 5. ad sedem.

c De reg. iur. quod oẽs. li. 6 in fi. I. And.

d De hoc articulo vide plenius hic p Ioannẽ And. Panormitanũ, & alios. adde Bullam Inuij tertij ante sessionẽ. 11. in concilio Triden. & Turrecrematã i sum. de eccle. li. 3. c. 12. & seq.

DE HIS QVÆ FIVNT A maiori parte capituli.

¶ *Supra visum est de his quæ fiunt à prælato & capitulo: sed quia quædam pertinent ad capitulum tantum, in quibus peragendis sæpe discordant, & dubitari posset quid iuris, merito subiicitur ista rubrica.*

De hac materia tractatur 16. distin. c. vltim. 5. quæst. 2. hoc ius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vm.] Ordinatio maioris partis capituli, per contradictionem & appellationem minoris partis nil rationabile opponentis, impediri non debet. Primo ponit factum reprehensibile. Secundo prouidet per statutū: ibi, *Quocirca*. Abbas Siculus.

CAP. I.

CVm in cūctis ecclesiis quod pluribus [a] & saniori bus fratribus visum fuerit, incunctāter debeat obseruari, graue nimis est, & reprehensione dignissimum, quòd per quasdam ecclesias pauci quandoque non tam de ratione, quàm de propria voluntate ad †ordinationem ecclesiasticam procedere nō permittunt [b]. ¶ Quocirca præsenti decreto statuimus, vt nisi à paucioribus & inferioribus aliquid rationabiliter [c] obiectum fuerit & †ostensum [d], appellatione remota præualeat semper, & suum consequatur effectum quod à maiori & saniori parte capituli fuerit constitutum [e]. Nec constitutionem nostram †impediat, si forte aliquis ad conseruandam † ecclesiæ suæ consuetudinem, se iuramēto dicat astrictum: Non enim iuramenta [f], sed potius periuria sunt dicenda, quæ contra vtilitatem ecclesiæ †, & sanctorum patrum veniunt instituta. ¶ Si quis autem † huiusmodi consuetudines, quæ † nec ratione iuuātur, nec sacris cōgruunt institutis, iurare præsumpserit: donec dignam egerit pœnitentiam, à perceptione sit Dominici corporis alienus.

¶ Celestinus † tertius Claremon. † episcopo.

¶ *Canonicus non interdicit ecclesiam, sed hoc facere debet episcopus cum capitulo.*

CAP. II.

QVæsiuit †: & infra. ¶ Super eo quòd ecclesiā § tuā quidā ex canonicis etiā minimis, quia pensio ecclesiæ debita nō redditur, vel clericus aliquis aut parochianus deliquit †, sine tuo & aliorum canonicorū assensu [h], interdicto supponunt †: & infra. ¶ Fraternitati tuæ taliter respōdemus, quòd interdictū in aliqua ecclesia per aliquem, vel aliquos de canonicis tuis, sine tuo & aliorum fratrū assensu positum, obseruare non debes, nec etiā sustinere, vt ab aliis obseruetur: & infra. ¶ Sed si quis in his deliquerit [i], ecclesiasticæ coercitioni subiaceat: cū peccata suos auctores † tenere debēat, nec pœna sit vlterius protrahenda, quàm delictū fuerit in committente repertum. Nota, quòd excommunicatio & interdictum fieri debent de consensu episcopi & capituli. Item ille qui peccat, solus punitur debet, & non illi qui non peccauerunt. Item pœna debet suos auctores tenere. Itē pœna nō debet excedere delictū.

g ¶ *Ecclesiam tuam.*] id est, tuæ iurisdictioni subiectam. simile ℣. de auct. & vsu. pal. cap. 1. & intelligitur hoc vbi canonicus non habet ius episcopale in ipsa ecclesia: alias si haberet, & ei denegaretur debita pēsio, vel aliqua offensa digna excommunicatione cōmitteretur, bene supponeret ecclesiam interdicto [b]: non nego tamē honestius esse personas interdicere: non enim ecclesiæ delinquunt, sed personæ. in Auth. de man. princ. §. oportet. colla. 3. & arg. ℣. de pœnis. licet. 16. q. 6. illud. hoc dicit Lau. sed ecclesia propter delictum alicuius interdici non debet: sed ille qui deliquit, puniatur: quia illi qui non peccauerunt, nō debent puniri: nisi ille qui deliquit sit dominus loci. quia tunc propter delictum eius terra supponitur interdicto. ℣. de spon. non est vobis. Ber.

h ¶ *Assensu.*] Quia talis sententia non tenet: cum lata sit ab eo qui nō habet iurisdictionem. 2. q. 1. in primis. C. si à non compe. iud. l. 1. & ℣. de consue. ad nostram. T.

¶ *Gl. seq. alleg. sex concor. & alleg. duo iura. & dupliciter sol.*

i ¶ *Deliquerit.*] 16. q. 6. cognouimus. & c. illud. quia peccata suos proprios tenere debent auctores [c]. vt hic dicit. C. de pœn. sancimus. C. nevxo. pro ma. ob. maritorum. 11. q. 3. illud. & ℣. de senten. excommu. Romana. §. fi. [lib. 6.] Sed contra videtur: quia perit iustus pro impio. de consec. dist. 1. in sancta. 15. q. vlt. cum multæ. Sol. quod hic dicitur, locū habet in pœna [d] spirituali: quod dicitur in contrariis, habet locum in pœna temporali, quæ quandoque imponitur alteri pro peccato alterius: vt 1. q. 3. §. item pro peccato. Vel hoc regulare est, illa casualia sunt. Tanc.

EX ore.] In prima parte ponitur factum. In secunda decisio: ibi, *Quia vero.*

CASVS. Pater cuiusdam canonici Augustēn. B. nomine, accedens ad dominum Papam, impetrauit litteras ab eodem ad decanum & capitulum Augustēn. quibus decano & capitulo mandabatur, vt dictū B. filium suum infra spatium temporis vnius mensis eligerent & assumerent in præpositum: & in signum inuestituræ sibi annulum aureum destinauit, executoribus super hoc deputatis: executores capitulum memoratum monuerunt, vt mandatum Apostolicum adimplerent: capitulum, licet litteras recepissent, audito q̄ C. præpositus ipsorum esset electus & confirmatus in episcopum Brixien. infra terminum in quo debebant executoribus respōdere, H. tunc eorum decanū in præpositum elegerunt, cui dictus B. reuerentiam exhibuit tamquā præposito: tandē ille H. fuit mortuus: eo mortuo capitulum statim elegit in præpositum istum, cui Papa scribit dicto B. appellante, ne ad aliquam aliam electionem procederent, cum ad ipsum dicta præpositura spectaret: & sic orta fuit controuersia inter ipsum B. & istum præpositum. Delata fuit causa ad Celestinum Papam, coram quo multa obiecta fuerunt contra istum B. & ita quòd Celestinus cassauit inuestiturā de ipso B. Ad vltimum delata est causa iterum ad dominum Innocentium, corā quo ista & alia allegata fuerunt: Papa vero super hoc ita duxit statuendū: quia constitit ei q̄ præfatus B. non fuit inuestitus de dicta præpositura, quamuis mandatum fuisset, vt de ea inuestiretur: etsi etiā inuestitus fuisset, illa inuestitura cassata fuit per Celestinum: & si etiam cassata non fuisset, cum propter hoc quòd dicto H. reuerentiam exhibuit tamquam præposito, iuri suo renunciare videtur: Papa considerans, quòd ipse B. appellare non poterat, vt per appellationem ipsius ordinationē ecclesiæ impediret, & intelligens quòd à maiori parte capituli electus fuit iste in præpositum, electionem ipsius & ordinationem auctoritate Apostolica confirmauit, & dicto B. silentium imposuit, super ipsa præpositura. Nota, quòd ipso facto renunciat quis iuri suo, vt iste obedientiā faciendo dicto H. Item tacite renunciat quis iuri suo. Item nō valet appellatio nisi interfit illius qui appellat. Item electio maioris partis capituli valet.

a ¶ *Annulo.*] Sic supra de re iudicata cum olim. propter hoc tamen non fuit institutus: cum in possessionem missus non fuerit: vt infra sequitur.

b ¶ *Eorum.* [s]cilicet executorum.

c ¶ *Tunc Augustēn.*] Cui H. dictus B. reuerentiam exhibuit tamquam præposito, vt sequitur infra. tandem idem H. mortuus est: eo mortuo capitulū statim elegit istū in præpositum, dicto B. prius appellante q̄ ipsum non eligerent, cum ad ipsum spectaret præpositura. De hac appellatione fit mentio inferius. hæc omnia habentur in integra.

¶ *Glo. seq. not. alleg. tria iura, & in contrarium alleg. octo. Item arg. & remittit.*

d ¶ *Et si mandatum.*] sic patet, q̄ propter talē inuestiturā, quā fecit cum annulo, non efficitur quis possessor ℣. de dona. per tuas. argu. ℣. de re iudic. cum aliquibus. quia in adipiscenda possessione actus corporalis requiritur. ff. de acq. possess. possideri. §. in amittenda. Argu. contra. ℣. de consue. ex litteris. & 16. q. 7. contra sanctorum. & q. 1. moderamine. & C. de sacrosanct. eccle. vt inter diuinum. & ff. de contrahend. emp. & vend. clauibus. & ff. de bo. auct. iudic. possid. quamuis. & ℣. de dolo & contuma. contingit. ff. de dam. infect. si finita. §. vlt. Item hic patet, quòd si Papa mandat alicui dari præbendam, & capitulum alium eligit, tenet electio. De hoc dictum est ℣. de præbendis. dilectus filius. Io.

e ¶ *Ratione.*] Quia erat in minoribus ordinibus constitutus, vt patet in integra, & quia reuerentiam faciendo illi H. iuri suo renunciauit: vt hic sequitur.

¶ *Glo. seq. arg. de tacito consensu, inducens 13. iura. alleg. 2. in contrarium. Tertio fortificat primū dictum. Quarto quærit, & soluit. Quinto elicit duo argumenta.*

f ¶ *Renunciasse.*] Nota hic arg. de tacito consensu. & licet verbis non renunciet, aut non consentiat, ipso facto tamē consentit. 32. q. 2. honorantur. & ℣. de transact. ex litteris. & 43. dist. sit rector. ff. mandati. si præcedente. §. Lucius. ff. ad munici. l. 2. & ℣. de offic. deleg. gratum. & cap. cum olim. in fi. à contrario sensu. ff. de inoffi. testamen. si proponas. §. 1. & l. nihil. & l. vlt. & ff. de public. si ego. §. 1. & ff. de mino. si filius. & C. de iure do. impe. l. 2. Arg. contra. ff. de decurio. Herennius. §. vlti. & ℣. de præb. dilecto. Ioan. Præterea licet renunciatio sit tacita, valet etiam citra auctoritatem superioris, licet expressa non valeat sine auctoritate superioris. ℣. de renuncia. admonet. sicut plus valet tacita prohibitio quam expressa, cum scilicet litem contestatur. ff. de solutio ni. si quis stipulatus fuerit x. in melle. ff. eod. tit. vero procuratori. §. vlti. Lauren. Sed quid si alius ageret cōtra illum præpositum, & cassaretur illius electio, nunquid iste qui exhibuit reuerentiā, potest agere pro præpositura? Nō: quia filius exhæredatus si approbauit testamentum patris, non potest postea impugnare. C. de inoffi. testamen. parētibus. & si alius impugnaret testamentum, ipse tamen non potest petere vltra quā sibi est relictū. ff. de legatis præstandis. l. contra. §. is qui. Vincen. Item argumentum quòd actio semel extincta non reuiuiscit. ff. de solutio. qui res. §. aream. & de consecr. dist. 4. quæris. Item argumentum, quòd licet res deueniat ad eū casum à quo potuit habere principiū, non valet. Bernar.

g ¶ *Per appellationem.*] Sic ℣. de elect. cum inter R. quia eius nō intererat appellare post reuerentiam præstitam. 2. q. 6. nō solent. appellatio enim non impedit ne id fiat quod perpetuo edicto decernitur. ff. de appellatio. recipi. vel non. l. vlt. Lauren.

¶ Idem.

¶ Prælatus cum maiori parte capituli contradicente minori, statuere potest, quòd ad necessariam reparationem fabricæ quilibet canonicus conferre teneatur.

CAP. IIII.

EX † parte tua nobis fuit frater archiepiscope intimatum, quòd ad restaurādam fabricam [h] Rothomagen. ecclesiæ, tractatum communiter habuistis, te postulāte, vt quilibet canonicorum tecum pariter aliquam suorum redditū portionem operi tam pio & necessario deputaret: & infra. ¶ Statuimus, vt † si quis vestrum tuis, frater archiepiscope, & maioris & sanioris partis capituli statutis super hoc duxerit † resistendum, obtineat sententia plurimorum [i] †.

TITVLVS XII.

Vt ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur.

¶ Innocentius tertius Mediolanen. archiepiscopo.

¶ Rubrum sufficit pro summario. vel summa sic secundum abbatem: Occulta collatio beneficij, licet sit susp ēcta, bene valet, dummodo aliàs legitime facta probetur. hoc dicit. Et est casus notabilis, non tamen facit ad titulum, nec omnes indistincte hoc tenent, sed maior pars concludit cum hoc summario.

EX parte tua nobis fuit frater.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, *Statuimus.* Abbas Siculus.

CASVS. Archiepiscopus Rothomagensis cum fabrica ecclesiæ suæ restaurationē indigeret, habuit tractatum cum fratribus suis, vt quilibet eorum cum ipso archiepiscopo, aliquam portionem redditūum suorum tam pio & necessario operi deputaret: & hoc ipsi facere noluerunt: vnde ipse significauit hoc domino Papæ: super hoc statuit Papa, vt si aliqui contradixerint statutis sui archiepiscopi, & maioris partis capituli & sanioris, obtineat sententia plurimorum. Nota, quòd sententia maioris & sanioris partis capituli præualet. Item in casu isto non tenentur, nisi maior & sanior pars consentiret.

h ¶ *Fabricam.*] Licet enim ille solus teneatur ad restaurationem fabricæ, qui partem deputatam fabricæ recepit: vt 10. q. 3. vnio. & q. 1. decernimus. tamen ille conferre tenetur. 16. q. 1. si monachus. & de eccle. ædificandis. c. 1.

i ¶ *Plurimorum.*] Hic ergo valet sententia plurimorum: quia euidens est illos ratione iuuari. ℣. eod. c. 1. sic 75. dist. c. 1. & 2. & ℣. de tempo. ordi. nec episcopi. Bernar.

ADDITIO. Gloss. in verbo, ratione iuuari, &c. Dixit Vincen. hoc esse, quia Papa hoc approbat, aliàs nullus compelleretur dare de proprio nisi vellet: quia tenentur vt singuli, vnde potior est causa prohibentis: & quia si tenentur vt collegium, communis mensa habet hoc sustinere, non priuata stipendia. Dicit Inno. hoc verum si non essent res ecclesiæ, sed proprie canonicorum. de rebus vero ecclesiæ, licet singulariter & specialiter ad singulos canonicos pertinentibus, poterit episcopus cum maiori parte capituli pro vtilitate ecclesiæ talia statuere. Idem Innocen. & Abbas. vide quod dixi supra

a Vide Decius in Rubrica C. qui admitti. & Alberi. cum tract. de stat. par. 1. q. 25. vnde intelliges veram esse hanc glossam.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cōpi.

† delinquit.

† supponit.

† actores.

† Vide l. ex facto. §. Iulian°. ff. de vul. & pu. facit l. rescripti. cū §. ff. de his quibus. vt indig.

† Cap. vnico. eod. titu. in 3. compil.

† Aliàs: Augustensibus canonicis.

b De hoc articulo vide hic plenius per Hostiensem, & Ioan. And.

c Huc spectant non illepidi versiculi: Auctores proprios sua crimina iureteneb ūt: Plus quā peccatur non vltra pœna tra hatur.

d De hoc vide latissime q. Alfonsum Castrū lib. 2. de iusta hæret. punit. ca. 10. & 11.

† D.
† E.

† suscepisset.

† In aliquot antiquis ita: in cōtemptū carū, assigna to tñ prius, &c. quā varietatē agno scunt hic veteres interpretes, & Hostiēsis, carū, legit, ita vt is cōtēptus ad litteras Papæ executorias referatur, eorum, tamen legitur vt plurimum.

† In codice Barbatiæ ita: quæ debet p. posito exhiberi.

† Vide l. tale. §. 1. ff. de pac. & l. si exhæredatus. ff. de inoffic. testa.

a Quam nō fecit, sed mādauit fieri. vnde nō procedit arg. gl. secundū Innoc. & Host. Ioan. And.

† Cap. vnico. eod. titu. in 4. compilat.

Et videquod per hoc c. dixit Calderinus consi. 6. tit. de his q̄ fiūt a prēla. refert Felin. in cap. cùm dilecta. suprà de rescript.

† Aliàs: vt si qui.

† duxerint.

† Vide l. & ſuum hæredem. §. fi. cū l. seq. ff. de pact & l. qđ ipse tamen non potest maior. ff. ad petere vltra quā sibi est muni.

† ecclesiasticam.

† enim

† Hęc periodus aliter recitatur in cōcilio, prędicto loco, qđ omnino vides.

† Clemēs iij
† Claromon.
† Claramon.
† Claremontēn.

† Dictio, ad, deest in aliquot antiqs. in cōcilio vero aperitus hęc continētur ita: ordinationē multotiens impeditur, & ordinationem ecclesiasticam procedere, &c.

† vel

† vestram
† obseruandam.

Universidad de Austral Biblioteca

supra de constitutionibus, cum omnes. super prima glossa. Ioann. Andr.

VT ECCLESIASTICA BENEFICIA sine diminutione conferantur.

CAP. I.

¶ Cap. vnic. eod. tit. in 3. cõpilat. Alia pars huius c. est saprà de appellat. cap. vt nostrum.

¶ Supra visum est de collationibus beneficiorũ faciendis tam à prælato cum consensu capituli, quàm ab ipso capitulo tantum: Verumtamen quia beneficia ipsa debent conferri sine diminutione, merito subiicitur ista rubrica. Abbas.

† accusatione.

T nostrum.] Diuiditur i quatuor partes. Primo assignatur Papalis responsionis causa & ratio. Secundo processus Papæ executio, & ad obiecta responsio: ibi, *Cum enim.* Tertio archiepiscopi inconuincibilis reprehensio: ibi, *Omnibus.* Quarto cautæ & necessariæ institutionis prouisio: ibi, *Vnde credimus.* & pone casum in terminis vt in glos. 1. Abbas.

a Hic casus Bernardi est, & in antiq. exẽplaribus reperitur.

a ¶ *Vt nostrum.*] Vt plene intelligas hãc decretalem sic pone casum: aliter non benc intelliges. Intellexit dominus Papa quòd cancellaria Mediolanen. ecclesię vacauerat vltra annum, & sic potestas conferendi illam deuoluta fuerat ad Papam: vnde mandauit Papa Mediolanẽsi archiepiscopo, vt ipsam conferret cuidam H. subdiacono domini Papæ: & si post receptionem litterarum aliquid faceret in contrariũ, illud cassauit: Archiepiscopus receptis litteris respondit [b], q illi cancellariã non contulerat: quia propter grauamina debitorũ retinuerat fructus ipsius: de qua responsione factũ fuit publicum instrumentum: visis litteris die sequenti respondit contrarium, q mandatum domini Papæ adimplere non poterat: quia reseruatis sibi prouentibus iam decem mensibus elapsis contulerat eã cuidam H. nomine: & de hac responsione fuit factũ aliud instrumentum: Ista relata fuerunt domino Papæ, & instrumenta ostensa: Papa vero intelligens varietatem huius responsionis, statim mandauit archiepo, vt ad præsentiã suã mitteret procuratorẽ idoneũ, & ostenderet, q ipse cancellariã cõtulisset personæ idoneæ, & modo canonico, & tempore competẽti, & idem H. veniret si vellet defendere ius suum: accessit procurator archiepi, & ille H. [c] & produxerunt duos testes in præsentia Papæ: qui iurati dixerunt, q parum post mortẽ cancellarij, archiepiscopus cõtulit cãcellariã dicto H. reseruatis sibi prouentibus, & illum inuestiuit per librum, præcipiẽdo quòd illud esset secretum: & vnus testis adiecit quòd post mandatũ domini Papæ eo vidẽte tradidit ei sigillum: alter dixit se hoc audiuisse: & procurator hoc idem fuit confessus: quod audiens Papa mandauit quibusdam [d], quòd si post secundũ mandatũ, per quod totũ negotiũ reuocabatur ad curiam, ei tradidit sigillum, talem traditionem decernerent nullam esse, & inhiberent illi H. ne sigillo vlterius vteretur: quod totũ factũ est, & prohibitus fuit vti sigillo: Per hoc intellige illam decretalem ẽ. de appell. vt nostrum. quæ est pars istius, & illã debes hic legere in principio: quia præcedit istam, vt patet, in antiqua cõpilatione; Propter hoc archiepiscop[o] misit nuncios ad dominũ Papam: post multas allegationes & excusationes ipsius archiepiscopi, vltimo proponebat dictus archiepiscopus, quòd cum nullus debeat sine accusatore damnari, nec aliquid sit actum in prædicto negotio in forma iudicij, testes contra eum recepti non poterant sibi præiudicare: quia hæc allegatio videbatur tangere personam domini Papæ, apertius vult exprimere in hac decretali causam quare mandauit inquiri de prædictis, ne quis crederet, quòd in facto isto perperã processisset. Et prosequaris postea vt sequitur in littera: hoc intellecto, quod præmissum est, satis patet intellectus capituli, & sine hac suppletione non bene intelligeres. Et hæc omnia & alia continentur in integra. Bernardus.

b Innocẽtius dicit q archiepiscop. hoc prius viua voce dixerat Papæ. Ioan. And.

ADDITIO. Causa vero inquisitionis est: Cum enim donatio fuisset occulta, propter quod non carebat suspicione, & elapso anno nullus cancellarius appareret: merito credebatur q ad Papam esset donatio deuoluta secundum Laterañ. concilium, & ideo illam poterat sine culpa conferre: quia Papa de occultis diuinare non poteſt, & præsumptio erat pro Papa, cum ipse prima vice responderet, quòd cancellariam non contulit: vnde non fuit grauamen, sed gratia q ei concessit facultatem probandi pro se. Item quod de nouo vel de modo canonico fidem sibi fieri mãdauit, ipse archiepiscopus dedit causam illi mandato: quia mandauit per litteras, & probauit per testes, quòd retentis sibi prouentibus, officium illud concessit: vnde Papa contra talem concessionẽ fuit merito suspicatus, & ideo Papa ex officio suo illam inquisitionem commisit faciendam, cum ad ipsum pertineat de subditorum excessibus inquirere veritatem: omnibus prædictis diligenter examinatis Papa inuenit archiepiscopum culpabilem in tribus, circa contrarietatem responsi, cum nulli debuerit ex certa scientia contraria respondere: circa carnalitatem animi, quia non debuit cum affectu carnali committere illud officium: & circa inhonestatẽ factũ: quia ex pacto, vel aliqua conuentione committere non debuit nudum officium, & retinere prouentus, cum hoc in Lateranẽsi. concilio sit prohibitũ, & in alio canone reperitur, quòd ecclesiastica beneficia sine diminutione sunt conferenda: Vnde circa hoc est distinguẽdum, vtrum ille qui dat beneficiũ spirituale, percipiat prouẽtus ante donationem: si enim non percipit prouentus ante donationem, sed alius & ex donatione consequitur vt fructus percipiat, simonia committitur: si vero ante donationem percipit ipse prouentus, hoc distinguendum est, vtrũ constituat ante donationem, vt ex causa necessaria retineat prouentus, & istud licitũ est: an conueniat cum eo qui accepit beneficium, vel cum alio mediatore retineat prouentus, & concedat beneficium: istud quidem non licet, ne aperiatur via illis qui præuitatem suam student palliare. Ex hac decretali not. q nullus debet sine accusatore dãnari. Item cum aliqua præsumptio apparet contra aliquem, debet se excusare, & reddere rationem super hoc: vt fecit hic dominus Papa. Item actore non probante, reus quamuis nihil probet, debet absolui. Item quando præsumptio est contra reum, onus probandi transfertur in eum, vt hic erat contra archiepiscopum: & ideo Papa imposuit ei onus probandi super tribus articulis prędictis. Item tria sunt consideranda in collatione beneficij, personæ idoneitas, modus canonicus, & tempus competens. Item occulta donatio nõ caret suspicione, quare nõ debet valere. Item nemo diuinare tenetur. Item superior ex officio suo debet inquirere de inferiorum excessibus. Itẽ contraria proponens, non est audiendus. Item carnalitas non debet attẽdi in beneficiis conferendis. Item in spiritualibus omnis pactio & conuentio illicita debet cessare. Item beneficia integra cõcedi debent. Item si ecclesia est onerata debito, vel propter aliam iustam causam & honestam præest episcopus ad tempus, prouentus tamen alicuius dignitatis vel prębendæ, licet illam conferat, potest retinere. Item nemini aperienda est via malignandi.

b ¶ *De vultu Dei iudicium.*] Qui enim iudicat, æquitatem præ oculis semper debet habere. ff. de eo quod certo loco. quod si Ephesi. §. in summa. & 4. q. 4. cap. 1.

¶ *Gl. seq. ponit vndecim casus exceptos à regula, quòd sine accusatore, &c.*

c ¶ *Sine accusatore.*] Hoc est generale: vt 2. q. 1. de manifesta. 22. q. 4. quisquis potestatem. Excipiuntur quidam casus. Primo, si suspecta scriptura in iudicio proferatur. C. de probationibus, iubemus. Si procax testis fuerit, & vacillauerit in iure. C. de testibus. nullum. & infra de pœnis. super his. Si tutor suspectus est. ff. de suspectis tutoribus. l. tertia. §. præterea videndum. Si maritus accusauerit vxorem de adulterio, & ipsa replicat de lenocinio. ff. de adulteriis. l. 1. §. si publico. Si iudex reperiat accusatorem calumniari. ff. ad Turpilianum. l. 1. §. 1. & 2. q. 3. capitulo, si quem. §. notandum. & ẽ. de calum. c. 1. & 2. Si in modo inquisitionis cognouerat de crimine. ẽ. de accusationibus. qualiter & quando. & capitulo; inquisitionis. Si infamatus deficit in purgatione. infra de simonia. de hoc. cum suis concordantiis. Si crimen est notorium. 2. q. 1. de manifesta. & ẽ. de accusationibus, euidentia. Si corrumpit testes aduersarij. 3. q. 7. cap. infames. versũ. si quis autem. Ioan.

ADDITIO. Nota ex hac glossa regulam & plures casus exceptos, & vide quasi cõsimilem glossam in canone, de manifesta. 2. q. 1. Alios ponit Specul. in titulo, de inquisitio. §. quando autem. in princi. & de ista materia per Bart. in l. 2. §. si publico. ff. de adulteriis. vbi satis elegantẽr tractatur, an & quando iudex possit procedere ex officio sine accusatore. Panor. dixit plene tam respectu iuris ciuilis quàm canonici in c. qualiter & quando. 2. de accu. ẽ. vbi plenius de hac materia vide per eundem Panormitanum.

d ¶ *Commisſæ.*] Quapropter mandauit fieri inquisitionem contra archiepiscopum, an tradiderit illi H. sigillum post secundum mãdatum, vt dixi in casu. & quòd probaret illa tria quæ sequuntur.

¶ *Glo. seq. ponit 13. casus exceptos à regula, quòd accusatore non approbante, &c.*

e ¶ *Actore non probante.*] Simile 6. q. vlti. actor. Hæc regula fallit: nã ratione præsumptionis aliquando transfertur probatio ad reum: vt hic. & ẽ. de procuratori. ex insinuatione. & ẽ. de iureiuran. c. vlti. ff. de dona. inter virum & vxorem. Quintus Mutius [d]. Item fallit cũ actor fundauit intentionem suam iure communi. 100. dist. cõtra morem. & 16. q. 7. omnes basilicæ. & C. de probat. siue possidetis. Item cum reus sponte assumit onus probandi. ff. de probatio. circa. Item in communibus iudiciis vtriusque probatio auditur. ẽ. de probatio. ex litteris Item.

d Diuidebat Hoſt. hic aliũ casum, scilicet, ꝓpter vitationẽ suspicionis turpis quæſt[o]: addit casum fauore ecclesię, vt cum petit bona q rector possedit tempore mortis, & remittit, & pecu. cleri. c. 1. Ioan. And.

Item cum vterque dicit se possidere. ẽ. de proba. licet. & ff. de iudi. in tribus. Item in crimine falsi vtriusque testes audiuntur. C. de fal. vbi. Item in crimine læsæ maiestatis, in sacramentis desertis, in proditione patriæ, & in crimine peculatus vtriusque testes audiuntur. C. de aboli. fallaciter. in fi. Peculatus dicitur furtum de re publica. 23. q. 4. quid ergo. ff. ad leg. Iul. pec. l. 1. Io. Item priuilegiũ actoris transfert onus probãdi in reum: puta si pupillus vel mulier repetat solutum tamquam indebitum, reus tenetur probare debitum. ff. de probat. cum de indebito. §. finautem. Item delictum ipsius rei [a] trãsfert onus probandi in ipsum: quia probata solutione, si eã negauit, tenebitur probare se debitum recepisse: vt in l. prædicta, cum de indebito. circa princ. & ẽ. de solutio. is qui. Itẽ negatiua, quę habet in se affirmatiuam implicitã, probari debet à reo. ẽ. de renunciatio. super hoc. & ẽ. de suc. ab intest. c. cũ dilectus. arg. ff. de probatio. ab ea parte. §. si quis. & l. si filius. & 3. q. 9. indicas. Tanc.

a Scilicet à quo repetit indebitũ. Io. Laterañ. sub Alex. iij. c. 8.

† possumus. † Quod ergo.

a ¶ *Porro.*] hic incipit assignare causam commissæ inquisitionis, quare sibi fidem fieri mãdauit super tribus articulis: & primo ostẽdit de tertio: postea de secundo circa princ. §.

b ¶ *Occulta.*] Not. quòd præsumitur contra occulte dantes vel facientes vel iudicantes. ẽ. de off. deleg. cõsuluit. & 19. distin. Anastasius. & ff. de iure fisc. ita fidei. in prin. ff. de admi. tu. non existimo. & 18. q. 2. perniciosam [b]. & tenebræ aptæ sunt ad fabricandũ falsum. ff. de ven. inspiciendo. l. 1. §. de inspiciendo. tamen si ille cui datum est occulte, sit capax: occulta donatio nõ vitiat donationem. C. de delato. l. 1. lib. 10. & electiones clandestinæ non valent. ẽ. de electio. quia propter. in fin. Tanc.

c ¶ *Lateranen. concilij.*] ẽ. de cõcef. prębẽ. nulla.

d ¶ *Diuinare.*] ficut & Paulus, licet esset spiritu Dei plenus, non tamẽ potuit secreta diuini consilij agnoscere. 22. q. 2. beatus. nec tenetur quis diuinare. ff. manda. si fideiussor. §. fi cum debitor. & ff. ad leg. Aquil. fi putator.

e ¶ *Grauamen.*] immo de iure fuit. C. de proba. siue.

f ¶ *Sed gratia.*] cum tamen primæ confessioni ipsius esset standum. ẽ. de probatio. per tuas. & ẽ. de præsumptio. litteras [c]. nisi probaret se errasse. ẽ. de censi. olim. C. de erro. aduo. l. vltim. & ẽ. de appel. cum causam. & ẽ. de confes. c. vlti. sed in hoc non videtur quòd posset errare: quia de facto suo certus esse debet. ẽ. de rescrip. ab excommunicato ex varietate ergo responsi præsumitur cõtra ipsum archiepiscopum. 4. q. 3. c. si testes. §. item qui falso vel varie. ẽ. de pœ. super his. ff. de quæstionibus, de minore. §. tormenta. in fin. & l. ex libero. in prin. Ioan.

g ¶ *Quod etiam.*] hic respondet secundæ obiectioni archiepiscopi.

h ¶ *Per testes.*] productos in præsentia Papæ, vt dixi in eo casu.

i ¶ *Et ideo nos.*] hic respondet ad id quod dixit, quòd nullus debet sine accusatore damnari, ostendendo causam quare commisit inquisitionem.

k ¶ *Inquisitionem.*] d scilicet vtrum sigillum dedisset archiepiscopus illi H. post secundum mandatum, propter quod reuocauit ad se inquisitionem, inquirendo & discutiendo negotium, & iniungendo vt probaret super tribus articulis, videlicet si contulisset personæ idoneæ, modo canonico, & tempore competenti.

culis imposuimus: videlicet vt ostẽderes, quòd prædictam Cancellariam personæ idoneæ, modo canonico, & tempore competenti donasses. ¶ Porro [a] cũ donatio fuisset occulta [b], & ideo, suspicione non careat, & elapso iam anno, nullus omnino Cancellarius appareret, non immerito credebamus, q secundum Lateranẽs. †concilij [c] statuta, ad nos esset ipsius Cancellariæ donatio deuoluta: & ideo potuissemus ipsam sine culpa conferre: quoniam etsi locum Dei tenemus in terris, non tamen de occultis potuim[9] †diuinare [d]. Quia † ergo contra illud, quod prima facie iuste præsumebatur pro nobis, præsertim cum responderis prima vice, quòd Cancellariam alicui nõ contuleras, facultatem tibi pro te probandi concessimus: non fuit grauamen [e], sed gratia [f], nec ex malitia, sed ex benignitate processit. Quòd etiam [g] de modo canonico fidem nobis, fieri mãdauim[9], tu causam præstitisti mandato, qui sępe nobis per litteras tuas intimasti, & tandem probasti per testes [h] quòd retentis tibi prouentibus, officium concesseras memoratum: ex quo non immerito contra talẽ concessionem fuimus suspicati. Et ideo nos [i], qui non tam ex plenitudine potestatis, quàm ex officij debito possumus & debemus, de subditorũ excessibus ad correctionem inquirere veritatem, te maxime causam † & occasionem præstante, inquisitionem [k] commisimus faciendam. ¶ Omnibus ergo diligenter auditis, te in tribus com perimus fuisse culpabilem: Circa

† Qualiter differãt causa & occasio, vide hic ꝑ aliis, Panotmi tanum.

b Ibi de mulierem. sub ſpecie religionis in priuatis recipi tur habitã tibus. Idẽ de occulte prædicantibus de hęre. cum ex iniuncto. conuẽticulas facientibus. C. de epis & cle. conuenti culam occult te mulierib[9] cohabitanti. bus. de præsum ca 4. secundũ Hoſt. Ioan. And.

c Concor. l. generaliter. C. de non nu. pen. & l. cum de indebito. ff. de proba. d Hęc glossa non est in vetustis libris, nec puto Bernardi esse.

l ¶ *Contrarietatem.*] quoniam qui allegat contraria, non debet audiri. C. de liber. cau. cum precum. & ẽ. de appel. solicitudinem. & 74. dist. gesta. 23. q. 7. quod autem. Lau.

¶ *Glo. seq. ponit opinionem Lau.*

m ¶ *Carnalitatem.*] In hoc casu dicit Lau. episcopum simoniam committere, vbi propter cõsanguinitatem concedit alicui beneficium, aliàs non concessurus: quia si quis iniusto cordis amore vel sordidis precibus sacerdotalem dignitatẽ receperit, &c. 1. q. 1. si quis neque. Arg. ẽ. de simo. veniens. & c. nemo. & c. tua. Nam ex quo fauor tertij nimium fauoris inducit, multo magis fauor illius qui ordinatur. 1. q. 1. sunt nonnulli. Lau. & sic cõsanguinitas inducit suspicionem, quòd donatio sit vitiosa. 10. q. 2. episcopus. 89. dist. decenter. Nam in clandestinis & domesticis donationibus facile quid cõfingitur pro negotij qualitate. C. de dona. donatio. §. 1. Sicut aliàs cõsanguinitas elidit suspicionem. ẽ. de cohabi. cleri. & mulie. à nobis. & c. tua. & par affectionis causa omnem elidit suspicionem. ff. de ritu nupt. non solum. §. de vxo. Io.

† Dictio, ex, deest in qui. busdam.

† Cõcordat c. constitutis 2. supra de appella. & vide quos ibi cita ui.

† Et eius tibi, &c. † Laterañ. sub Alex. iij. c. 7. §. prohibemus.

n ¶ *Sub modo.*] Not. q sicut conditio inducit simoniam. 1. q. 2. quampio. & ẽ. de pactis. pactiones. ita & modus: quia modus æquipollet conditioni e. ẽ. de conditio. appos. c. 2. & 3. 28. q. 2. si infidelis. C. de his q sub modo leg. vel fideicomm. relinq. l. 1. Immo magis est obligatus sub modo, quàm sub conditione: nam cui aliquid relinquitur sub modo, etiam statim potest illud petere si caueat de eo modo adimplendo. ff. de fideicom. lib. cũ in testamento [f]. & ff. de conditio. & demonstratio. quibus diebus. §. vlt. Si vero sub conditione aliquid relinquitur, non potest peti nisi conditione extante. ff. de condi. & demonstrat. qui hæredi. §. vlt. Io.

† percepit.

† consequitur.

† recipiat. † Hæc duo verba: circa hæc, desunt in antiquis. e Adde quòd conditio interdum dicitur mod[9] pẽdens ex fatto. l. cum ad præsens. & l. seq. ff. de condi. appo.

f Titio Sticho lego, vt cum manumittat: cauẽs de manumitto tendo ſtatim illum petit, idem in legato ad monumẽtum. Ioã. And.

o ¶ *Partem.*] ẽ. de censi. prohibemus.

p ¶ *Diminutione.*] 1. quæst. 3. si quis prębendas. ẽ. de præben. maioribus. & c. vacante. & c. cum causam.

q ¶ *Conſequatur.*] ex pactione in eo apposita. Vinc.

r ¶ *Vt ipſe.*] Donator, vel alius qui percipiebat ante. Vinc.

s ¶ *Conſtituat.*] Cum capitulo suo, non cum eo qui habiturus est beneficium: & hoc publice faciat, vt vitetur suspicio: sicut potest intelligi. supra. de præben. significatum. Et sic patet quòd episcopus potest ad tempus ex iusta causa retinere fructus vacantis beneficij, si forte grauatur debitis. argum. ẽ. de verbo. sign. c. penul.

DE REBVS ECCLESIAE ALIENANdis vel non.

¶ Supra visum est de collatione prębendarum, & beneficiorum: sed quia prębendati & beneficiati interdum alienant bona prębendarii,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& beneficiorum, ideo subiicitur hæc rubrica. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur 10. quæst. 2. & 17. q. 4. c. id constituimus. §. occasione. vsque ad §. sed notandum per totum. & 16. q. 6. per totum. a

a De iure ciuili tractatur hæc materia authen. eod. tit.

Non licet.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quòd episcopus vel abbas, qui præsunt pluribus ecclesiis, non debet terras vnius ecclesiæ vertere ad aliã: & si fuerint mutandæ ex causa iusta, cum voluntate ambarum partium fiat. Not. q; Abbas vel episcopus non potest rẽ vnius ecclesiæ applicare alij, quamuis ambæ sint suæ, sine iusta causa. Itẽ si episcopus vel abbas voluerit res vnius ecclesiæ permutare cum rebus alterius ecclesiæ, per mutatio debet fieri de consensu ambarum partium.

† Aliàs ita: alienandis vel non alienandis.

† Lugduñ.

a ¶ *Ad aliam.*] passim & sine causa: ex causa tamen posset. arg. 12. q. 2. bonæ rei. ꝯ. de eccle. ædi. ad audientiam. & 16. q. 1. præcipimus. §. sicut duo. & ꝯ. de excess. præla. sicut vnire. Quidã tamen hoc concedunt: vt Ala. Dic de hoc vt ꝯ. de reli. do. constitutus.

† Burchard' lib. 3. decre. c. 24. Iuo par. 3. cap. 29 & c. 1. eo. tit. in 1. cõpilat. & vide Calderinũ cõsil. 4. hoc tit.

† Vox, partium, deest in antiquis.

† Aliàs: Idẽ Burchardus lib. 15. c. 36. & Iuo par. 16. c. 37. habẽt desumptũ. hoc ex concilio Lugdunẽn. c. 11. sed in tomis concilio rũ reperitur in cõcilio Arluernensi c. 4. & c. 2. eo. tit. in 1. cõpilati.

b ¶ *Commutare.*] 10. q. 2. hoc ius. §. sed & permutare.

Vires.] Hoc cap. nõ diuiditur. Abbas.

CASVS. Olim quidam perebant à regibus res ecclesiæ, & obtinebant aliquãdo: quia istud iniquum erat, statuit concilium Lugdunẽ. quòd illa quæ sic traduntur, irrita & vacua habeantur, & illi excludantur à communione ecclesiæ, qui taliter accipiunt bona ipsius. No. q; hic non excusat auctoritas maioris. Itẽ nõ valet cõcessio laici facta de re ecclesiastica: quia pro non dato habetur, &c. Item prætextu laicæ donationis vel concessionis vsurpans sibi rem ecclesiæ, excõicandus est.

† Cõcilium Toletanum 4. ca 68. Burchard' lib. 3. decret. c. 177. Iuo par. 3. ca. 238. & c. 3. eo. tit. in 1. cõpil. adde notas nostras ſ hãc decretalem.

c ¶ *Regibus.*]16. q. 1. in canonibus.

d ¶ *Egentium.*]16. q. 1. quoniam quicquid.

e ¶ *Irrita.*]12. q. 2. quicũq; militũ. & c. de rebus. ar. ꝯ. C. de quadri. præscrip. bene à Zenone. Solu. lex ista non obtinet secundũ canones. V.

f ¶ *Excludantur.*]vt sic puniantur in quo deliquerũt. sic ꝯ. de tẽp. ord. litteras. & ꝯ. de iure pat. pastoralis. & 17. q. 4. frater. & c. seq. ꝯ. de immu. eccl. c. vlt. Ber.

Consensus.]Primo ponit dictum. Secundo adducit vnã limitationem: ibi, *Ita.* Abbas Siculus.

CASVS. Statuit cõcilij Toletanũ, q; sacerdotes q; bona sua relinquũt ecclesiis, aut aliqua ꝑdia ecclesiæ suæ acq̃runt, possint aliquos de seruis ecclesiæ tradere libertati secũdũ quãtitatẽ bonorũ quæ cõtulerunt ecclesię, secũdũ q; canones dicũt, ita tñ vt cũ peculio & posteritate sua maneãt in seruitio ecclesiæ, vtilitatẽ ecclesiæ secũdũ q; potuerint, ꝑsequẽtes. Nota hic duos casus, in q; bus sacerdos põt manumittere seruũ ecclesiæ, ſcũ bona sua relinquit ecclesiæ, aut aliqua ꝑdia ecclesiæ acq̃rit, quę duplũ valeãt q̃ seruꝰ. Itẽ posteritas manumissi, licet sit ingenua dẽt esse obnoxia ecclesię, & ꝑstare operas impositas tpẽ manumissiõis.

¶ *Glo. seq. recitetur per obiectionem.*

g ¶ *De familia.*]non benemeritos: nam benemeritos posset manumittere, licet ecclesiæ nihil contulisset. 12. q. 2. ſi quos de seruis. Ala. & hoc de consensu episcopi. 12. q. 2. placuit.

h ¶ *Modum.*]id est, quantitatem, vel æstimationem in duplum, vt res quam dedit, valeat duplum quàm mancipium, vt canones dicunt. 12. q. 2. episcopus, qui mancipiũ. de quibus hic fit mentio. Tanc.

¶ *Glo. seq. recitetur. per obiec. & duplicem solutionem, & subdit ter-*

uitatem suam satagunt palliare.

TITVLVS XIII.

De rebus ecclesiæ alienãdis † vel non.

¶ Ex concilio Lugduneñ. iiij. †

¶ *Non potest prælatus res vnius ecclesiæ alteri dare, nec inuicem illas res commutare sine ambarum consensu.*

CAP. I.

NOn † licet episcopo vel abbati, terram vnius ecclesiæ vertere ad aliam a, quamuis ambæ in eius sint potestate: tamen si commutare b voluerit terras earum cum consensu ambarum [partium †] faciat.

¶ Ex eodem. †

¶ *Principes seculares res ecclesiæ donare non possunt: & qui ab eis recipiunt, excommunicantur: & perdunt omnia quæ ab ecclesia aliàs legitime obtinebant. hoc dicit secundum vnum intellectum qui satis placet.*

CAP. II.

QVires ecclesiæ petũt à regibus c, & horrẽdæ cupiditatis impulsu egẽtium d subſtantiã rapiũt, irrita e habeãtur quæ obtinẽt: & à cõione ecclesiæ (cuius facultatẽ auferre cupiũt) excludãt f.

¶ Ex concilio Toletañ. †

¶ *Rector ecclesiæ, qui dat ecclesiæ rẽ duplæ æstimationis, seruos ecclesiæ manumittere põt: ipse tamen manumissus, &*

ejus posteri erunt sub patrocinio ecclesiæ. ita cõiter summatur, tamen non placet Panor. id quod dicitur de æstimatione.

CAP. III.

CONsensus totius concilij diffiniuit, vt sacerdotes, qui aut aliquid ecclesiæ suæ relinquũt, aut nihil habentes, aliqua prædia vel familias ecclesiis suis acquirunt, liceat illis aliquos de familia g eiusdem ecclesiæ manumittere, iuxta rei collatæ modum h, quẽ antiqui canones decreuerunt: Ita vt cum peculio & posteritate i sua sub patrocinio ecclesiæ maneant, vtilitates k iniunctas sibi, iuxta quòd poterunt, prosequentes.

¶ Ex eodem. †

¶ *Si prælatus nil de suo dans ecclesiæ, seruum ecclesiæ manumittit, non tenet manumissio.*

CAP. IIII.

EPiscopi l, qui nihil ex proprio ecclesiæ Christi conferunt m, liberos ex famulis ecclesiæ ad condemnationem suam facere non præsumant: Impium est enim, vt qui res suas ecclesiæ non attulerit, damnum inferat n. Tales igitur liberos †, successor o episcopus absque aliqua oppositione, ad ius ecclesiæ reuocabit.

¶ Ex concilio apud Siluañ. †

¶ *Res ecclesiæ alienari non debent.*

CAP. V.

NVlli liceat alienare prẽ immobilem ¶ eccleſię ſuę, siue

b Vbi de hoc, & plenius in c. de libertis, ea. q. 1. o: And.

† Ex eodem ſilicet concilio Toletano. 4. ca. 66. Burchardus li. 3. decr. cap. 189. Iuo par. 3. ca. 249. & c. 5. eo. tit. in 1. compil.

† libertos duo vetusti codices.

† Burchard' lib 3. decr. c. 144. Iuo par. 3. c. 183 vbi rectius quã apud Burchardum legitur vnde hoc sit sumptum. & c. 4. eo. tit. in 1. compila. & vide notas huius decretalis.

numittere possunt. ꝯ. c. proxi. 12. q. 2. episcopus qui. Tanc.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit.*

n ¶ *Inferat.*]arg. contra. 12. q. 2. ſi quos. Sol. ibi de consensu capituli, hic non c. Vel ibi de benemerito: hic de malemerito.

o ¶ *Successor.*]ꝯ. de precar. c. 2. 35. q. 9. quod quis.

Nulli.] Primo ponitur alienationis prohibitio. Secundo quid sit alienatio. Tertio pœnæ impositio. Secunda: ibi, *Alienationis.* Tertia: ibi, *Vnde.* Abbas.

CASVS. Quia prælati & clerici ecclesiarum indifferenter obligabant res ecclesiæ mobiles & immobiles, propter quod damna multa proueniebant ecclesiis, statuit concilium, quòd de cætero nullus debeat alienare rem immobilem ecclesiæ suæ, siue agrum, siue rusticum mancipium, nec pignori obligare. & alienationis verbum continet conditionem, permutationem, & emphyteuticum contractum perpetuum: & ideo omnes sacerdotes abstineant ab huiusmodi alienatione, pœnas constitutionis Leoninę formidando. Nota, quòd nullus debet alienare res ecclesiæ immobiles, & est sententia generalis, fallit enim in casu vtilitatis. Item verbo alienationis cõtinetur omnis alienatio quæ transfert dominium, vt puta venditio, & omnis illa per quã res obligatur. Item alienanti illicite res ecclesiæ pœna constitutionis Leoninæ infligitur.

p ¶ *Alienare.*]Nisi pro vtilitate ecclesiæ. 12. q. 2. sine exceptione. & iuris solemnitate, quæ habetur 10. quæst. 2. c. ea enim. §. hoc ius. Alanus.

ADDITIO. Hodie non seruatur. ꝯ. eo. dudum.

q ¶ *Immobilem.*]mobilia vero, quæ seruando seruari non possunt, potest prælatus alienare, ad instar tutoris. C. de administratione tutorum. l. lex quæ. in fine. & quando decre. opus non est. l. vltim.

a ¶ *Hypo*

a ¶ *Hypothecæ.*] Hypotheca est obligatio rei immobilis, pignus rei mobilis, quasi à pugno. Inst. de actionibus. §. inter pignus.

¶ *Glo. seq. ponit de alienatione quomodo large & stricte sumitur.*

b ¶ *Alienationis.*] verbum, alienationis, in hoc loco largissime accipitur. & sic C. de re. eccle. alie. vel non ali. ſancimus. & in Authen. de nõ alie. re. ec. §. nos igit. col. 2. alibi strictius accipit pro eo cõtractu quo trãsfertur dominium. C. de fun. do. l. 1. ff. de verb. sig. alienationis. ff. de alie. iu. mu. cau. fac. ex hoc. §. 2. C. de iure emphy. l. 1. A la. & ita neque vendere, neque sub ꝺditione tradere, neq; ꝑmutare, vel donare, vel emphyteuticũ contractum potest facere prælatus.

† conductionem.

† condictionem.

† In Romana tynodo tertia habita circiter annũ Dñi 506. vel 507. ca 4. 5. 6. 7. & 8. vt recte adnotat hic Contius. & cap 6. eod. tit. in 1. compil.

c ¶ *Leonina.*] C. de sacrosan. ecclesiis. l. iubemus. §. œconomus. & 12. q. 2. monemus.

Si quis.]Sunt tres partes, quæ patent, sicut sunt tria dicta. Secunda: ibi, *Quod si.* Tertia, ibi: *Sed etiam.* Abbas.

CASVS. Quia prælati ecclesiarum frequenter alienabãt bona ecclesiæ, & alij subscribebant in damnũ ecclesiæ: statuit Symmachus Papa, quòd si aliquis presbyterorũ, vel aliquis aliorum subſcripserit alicui alienanti prędium ecclesiæ, excommunicetur, nisi forte & alienator, & qui acceperit, per restitutionẽ sibi celeriter prosperexerint: quod si non fecerint, instrumentum inde confectum non valebit, propter pœnam quam propter hoc sustinebunt: & licitũ erit quibuslibet ecclesiasticis personis contradicere, & male alienata repetere cũ fructibus. Nota quòd qui alicui contractui subscribit, videtur illi consentire. Item fallit hic regula illa, Nemo potest venire contra factum suum: quia vt hic dicitur, alienator potest repetere alienata. Item vbi non valet alienatio, nec valet instrumentum de ea confectum. Item res male alienatas, cum fructibus percipit.

d ¶ *Defensorum.*] i. aduocatorum, vel procuratorum. 16. q. 1. de præsentium. Ala.

¶ *Glo. seq. arg. alle. 4. iur. alleg. in contrarium vnam legem, & soluit de mum distinguit.*

e ¶ *Subscripserit.*] arg. quòd qui de facto alterius ſuscribit, consentire videtur. ff. de in rem verso. l. pen. ff. quòd iussu. l. 1. §. sed & si. 12. q. 2. non liceat. & c. cum redemptor. arg. cõtra. ff. de pig. act. Caius. sed ibi ignorauit quod continebatur. sed verum est vbi ad auctoritatem cõtractus subscriptio desideratur. quod intelligas cum hac distinctione: quia aut subscribit quis nomine alieno, aut suo: ſi alieno, non obligatur qui subscribit, nec intelligitur consentire. ff. de inſt. actio. l. vlt. ff. de rescin. ve.

a Titius procurator Seij ab eo mortuo institutꝰ hæres hoc ignorãs subscripsit seruo hæreditario vendẽti fundum: ex subscriptionẽ obligatur. Io And.

b Nec p mẽbra distinguitur. de his vide in Hie. 5. cap. B.

f ¶ *Iratus.*] humano more loquitur, quoniam Deus non irascitur b. 22. q. 4. incommutabilis.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

g ¶ *Alienator.*] qui alienat in preiudicium ecclesiæ, etiam si iurasset non repetere, reuocare debet alienationem, non obstante iuramento cum sit illicitum. ꝯ. de iureiu. intellecto. arg. contra. ꝯ. de insti. cum venissent. sed ibi aliàs poterat consuli ecclesiæ per capitulum. in decr. intellecto. non erat alius per quem posset consuli regno. Ber.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem.*

h ¶ *Celeri.*]simile ꝯ. de loca. c. pẽ. & vlt. vbi dicit qualiter intelligat de celeri. Celeriter intelligo in hoc casu anteq̃ lædat ecclesia ex tali alienatione.

i ¶ *Prosperexerint.*] p repetitionẽ, & ita q; male alienauit rẽ ecclesiæ, potest repetere: vt hic patet. & 35. q. 9. qđ qꝰ. & ꝯ. de ele. nosti. qđ verum est ſi in administratiõe tolerat, sec' ſi remot' fuerit. 12. q. 2. monemꝰ. Ala.

¶ *Glo. seq. arg. & remittit.*

k ¶ *Remedium.* & ita est arg. quòd ſi dilapidator vult seruare ecclesiam indemnem, quòd non remoueatur. De hoc dixi ꝯ. de elec. q; sicut.

l ¶ *Pœnam.*] scilicet depositionis. 12. q. 2. diaconi. & C. de sac. ſan. ecc. l. iubemus. §. œconomus. & ſi satisfacere non posset, excommunicabitur quousque satisfecerit.

¶ *Glo. seq. alleg. tria iura. signat contrarium, & remittit.*

m ¶ *Ab initio nullas.*]Ex hoc manifeste patet, quòd alienatio, quæ fit contra formam iuris, nulla est ipso iure. ꝯ. de resti. in integ. cõstitutus. & ꝯ. de his quæ ſi. à ma. par. ca. c. 1. & 12. q. 2. fine exceptione c arg. cõtra. 12. q. 2. ſi qua de rebus. hoc ſoluit. ꝯ. ne se. vacan. c. 1. Vinc.

c Concor. textus in Authẽ. hoc ius. & ibi Bart. & Bal. C. de ſacroſan. eccle

† licet.

n ¶ *Personis.*]id est, clericis omnibus & conuersis & patronis. 16. q. 7. filiis vel nepotibus & parochianis, quia eorum interest. sed personæ alterius ecclesiæ non admittentur, cum sit priuatum iudicium.

† Vuigor.

† Vigoniẽſi

¶ *Glo. seq. facit quatuor, Primo notat optionem ecclesiæ dari, &c. Secũdo quærit an cedere teneatur. Tertio obiicit ad id quod hic dicitur alienatorem repetere. Vltimo ponit opi. & remittit.*

† Post concilũ Laterañ. ſub Alex. iij. par. 29. c. 4. & c. 7. eod. tit. in 1. compilat.

o ¶ *Alienata.*]de facto, quia ipso iure nõ tenet, vt dictum est. Et nota q; ecclesia habet actionem personalem contra alienatorem, ſi est ſoluendo, vel haber in rem actionem contra possessorẽ. 12. q. 2. Apostolicos. & est expressum. C. ſi tut. vel curat. l. 3. & vlt. sed ſi obtineret contra vnum, alter liberaretur. ff. de eo per quem fact. erit. l. 1. §. ſi plures. & ſi conueniat vnum, non ſit ei prætiudicium quo ad aliũ: ſola enim ſolutio imponit ei ſilentium. ff. depoſit. l. 1. §. ſi apud. & C. ſi tut. vel cur. l. vlti. Sed nunquid ecclesia tenetur cedere actiones suas ſoluenti contra alium? Non: cum enim cõueniatur ex delicto ſuo vel ex maleficio, non potest petere cessionem actionum. ff. de admi. tuto. l. ſi plures tutelam. Præterea alienator potest repetere, vt hic dicitur. Sed contra videtur quòd non ſit audiendus, cum teneatur de euictione: & dicit regula: Quem de euictione tenet actio, eundẽ agẽte repellit exceptio. C. de euict. exceptione. & l. ſi ob causam. Respondeo, illud generale est: ſed hic ſi repellatur, replicabit q; rem ecclesiæ repetat: quia contractus nullus est, & ideo non tenetur: ſicut excipitur contra mulierẽ de re vẽdita & tradita, ſed ipſa replicat factũ esse ꝺ Velleianũ. ff. ad Velleianum. ſi mulier. §. item ſi mulier. nec mirũ ſi contingit hoc in prælato: quia interdum accidit hoc in priuato. C. de agri. & censi. quẽadmodum. lib. 11. & est ſpecialis casus: & ſi nihil habet prælatus, non dabit pretium. C. de rei vendi. ſi mancipium d. Vin. Item ex hoc cap. dicunt quidam, quòd prælatus, vel etiam quilibet de ecclesia potest agere pro ecclesia ſine litteris de rato. De hoc dixi ꝯ. de procu. c. 1. & ꝯ. de resci. edoceri. ſim. 12. q. 2. non liceat. & sunt eiuſdem auctoris e.

d Vendicans mancipiũ vi vel furto ſublatum, & diſtractum, nõ habet neceſſe reſtituere pretium. Io. And.

Ad aures.] Ponit casum litteralem Ioannes And. in eo qui conſiſus de prælato nulla interueniente ſcriptura recipit ſyluam ab ecclesia reducendam ad culturam: & quòd ea reducta concederetur ſibi in emphyteuſim: postmodum prælatus dubitauit ex quo res erat culta, an posset dari in emphyteuſim, & respondetur vt in littera. Abbas. Diuiditur: quia in prima parte decisę ponitur factum. In ſecunda ponitur prouiſio: ibi, *Illas.* In tertia exceptio: ibi, *Niſi.* Ioan. de Imo.

e Aliàs: acto ris.

CASVS. Quidam de ſyluis ecclesiarum fecerunt terras arabiles, illas extirpando: quærebatur vtrum terræ illæ arabiles factæ, possent ſub annua pensione concedi hæreditario iure tenendæ illis vel hæredibus eorum, qui labore ſuo illas extirpauerunt? & respondet Papa, quòd bene possunt illis concedi: niſi forte possint aliis ad maiorem vtilitatem ecclesiæ conferri ſub eodem onere ac labore. Nota, quòd ecclesia vtilitatem ſuam ſemper facere debet, & res ſuas meliorare debet.

f Si fundo vẽdito cui' pars euincit', vel decreuit, vel accreuit p al luiorẽ prioris ſtatus habebit' ratio. vnde re dete riorata nõ diminuit', nec re aucta augeꝫ euictionis quãtitas. Ioan. And.

p ¶ *Hæreditario.*]idest, in emphyteuſim perpetuam. 10. q. 2. hoc ius. ver, perpetuo quoque. Tanc.

q ¶ *Niſi forte tunc.*]ſ. tẽpore ꝺctus. ſimile ꝯ. de empt. & ven. cum dilecti. & ꝯ. de ele. dudum 1. & ff. de euict. ex mille. §. 1. f & ſic ſpectatur initium contractus: & ſi tunc læditur ecclesia reſtituitur: alias ſi poſtea res fieret melior per ſolicitudinem colonorũ, ſi poſſeſſiones illas reddiderunt meliores, non expelluntur, ex quo in principio ecclesia decepta nõ fuit. C. loca. ædem quam. & l. legẽ quidem. C. de rescin. vend. ad rescindendã. ne negligentia ſua ſit eis damnoſa. C. de allu. l. vlt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

VT *super.*] Qui iurauerit non alienare ea quæ sunt de mensa, ea de quibus dubitatur an sint de mensa, alienare non debet. Abbas.

CASVS. Archiepiscopus Raueñ. recepit quasdam possessiones siue redditus à rege, aut etiam aliunde, ex certis locis in recompensationem decimarum subtractarum: & redditus illos siue possessiones retinuit ad vsum suũ, quousque diem clausit extremum: Quæsiuit successor illius, vtrum redditus illi siue possessiones intelligantur ad mensam archiepiscopi pertinere: Item cum ipse archiepiscopus teneatur iuramento fidelitatis, quod fecit Apostolicæ sedi, s. non alienare de nouo: quæsiuit, vtrum de redditibus illis possit fieri contract⁹ cuiuslibet alienationis? Respondet Papa, quòd si ue intelligãt d mẽsa archiepi siue nõ, nõ debẽt alienari: concedit tñ Papa archiepiscopo, vt ipse de consilio & assensu fratrum suorum, vel maioris partis, possit aliena re possessiones ecclesiæ suæ minus vtiles, vel cõram mutare pro aliis vtiliori bus habẽdis. Nota quòd archiepiscopi & episcopi iuramento tenentur non alienare de nouo possessiones eccl'ie. Itẽ prælati ecclesiarum possessiones minus vtiles alienare vel commutare possunt pro vtilioribus de ꝺsessu fratrum suorũ.

† Cap. 1. eod. tit. in 2. cõpi. Et quæ bona dicantur esse de mẽsa sancti, tradit hic præ aliis Innocentius.

† Hæc duo verba: vel expẽdit: desunt in omnibus antiquis, quæ velut expositio præcedentis verbi ex margine ppe irrepserunt in contexum.

¶ *Glo. seq. recitetur per obiectionem.*

a ¶ *Possessiones.*] Solent enim plerunque reges, possessiones & redditus certos dare ecclesiis loco decimarum, & hoc satis potest fieri pro decimis subtractis siue retentis, sed pro futuris nõ videtur admittenda talis commutatio. ℈. de rerum permu. c. vlt. Ala.

† vel.

b ¶ *Excepit.*] i. recepit. fi. ℈. vt lit. non conte. quoniam. fi. 23. q. 5. non est nostrum.

o ¶ *Sacramento.*] Nã quilibet episcopus, qui immediate domino Papæ subest, iurat ei fidelitatem, quòd non alienabit bona ecclesiæ, nec in feudabit de nouo. & idem iuramentum præstant alij episcopi suis Metropolitanis.

d ¶ *Alienationis.*] large sumpto vocabulo, siue transferatur dominium siue non. ℈. eo. nulli. & C. de re. eccle. non alie. sanctimus.

¶ *Glo. seq. reci. per q. vel obiectionem.*

e ¶ *Intelligantur.*] Ad quæstionẽ primã non respõdet: forte ideo q̃a nõ expressit q̃o tpe tenuit, & vtrũ bona fide an mala fide. ℈. de spon. de muliere. Ala.

f ¶ *Siue non.*] præsumitur tamen esse de mensa archiepiscopi, cum sit in possessione earum. C. de rei ven. l. vlti. Lau.

g ¶ *Consultius.*] quia certius. ℈. de spon. iuuenis. Lau.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit dupliciter.*

h ¶ *Assensu.*] 12. q. 2. terrulas. contra. Sol. hic vocat possessiones minus vtiles comparatione magis vtilium: ibi vero minus vtiles dicũtur simpliciter & absolute. hic est necessarius consensus capituli, ibi non. Vel ex honestate requiritur in his a non ex necessitate, vt ibi. Ber.

a Cõcor. l. 2. & ibi Bal. C. de agri. & cẽs. lib. 11.

AD *audientiam.*] Communis diuisio. In prima narrat factum, In secunda prouidet: ibi, *Ideoque.* Abbas.

CASVS. Quidam de canonicis Exoñ. ecclesiæ, quædam prædia ipsius ecclesiæ, aliis fratribus inconsultis, locauerunt in perpetuum in damnum ecclesiæ: peruenit hoc ad notitiam domini Papæ: vnde mandat Exoñ. epo, quaten⁹ si est ita locationes illas studeat reuocare: si vero nõ possint reuocari, nisi pecunia inde recepta restituat, ꝺpellat locatores ad pecuniã restituẽdã ꝺductorib⁹. Not. q̃ male alienata in dãnũ ecclesiæ, sũt reuocãda. Itẽ ꝺductores habẽt actionẽ ℈ locatores ad pretium repetendum.

i ¶ *Incõsultis.*] Vnde ℈ null⁹. ℈. eo. c. 1. & 12. q. 2. sine exceptione.

k ¶ *Locationes reuocare.*] de facto, quia ipso iure non tenuit contractus. ℈. de his quæ fiunt à præla. sine consensu cap. tua. arg. 24. q. 1. au-

mensa. hoc dicit vsque ad §. possessiones. Abbas.

CAP. VIII.

VT † super aliqua: & infra.

¶ Sane quæsiuisti à nobis, si possessiones a siue redditus regalium decimationum, & aliunde ex certis locis proueniẽtes, quos prædecessor tuus quousque diẽ clausit extremum, ad manus suas tenuit, & in proprium vsum excepit b, [vel expendit †,] nec aliis infeudauit, de mensa sint archiepiscopi intelligendi: & de eis, cum ex sacramento c fidelitatis tenearis Apostolicæ sedi nihil alienare, cõtractus alienationis d cuiuslibet possit interuenire. Tuæ ergo inquisitioni taliter respondemus, quòd siue intelligantur e de mensa, siue non f, vt non alienentur, consultius g existimamus †.

¶ *Possessiones ecclesiæ minus vtiles, pro vtilioribus, de consensu capituli potest episcopus permutare, vel alienare. hoc dicit.*

¶ Possessiones vero, quæ ecclesiæ tuæ minus sunt vtiles, pro alijs vtilioribus de fratrum tuorum, & † sanioris partis consilio & assẽsu h, alienandi seu commutandi liberã concedimus facultatem.

¶ Item Exoñ. episcopo.

¶ *Canonicus prædium ecclesiæ perpetuo locare non potest.*

CAP. IX.

AD † audientiam nostrã noueris peruenisse, quòd quidam de canonicis Exoñ. ecclesiæ, quædam prædia eiusdem (inconsultis i aliis fratribus) in damnum eius † in perpetuum locauerunt.

¶ Ideoque mandamus, quatenus (si verum est quod asseritur) locationes illas legitime reuocare k procures: ita quòd si eadem prædia non aliter reuocari potuerint †, eos quos noueris harum locationum auctores †, ad susceptam inde pecuniam cõductoribus refundendam, l † appellatione remota, compellas.

¶ Inno. iij. archiepiscopo Montis regalis.

¶ *Possessiones, quæ sunt de mensa, non possunt alienari. Et ecclesiæ consuetæ regi per regulares, secularibus clericis conferri non debent. hoc dicit. Ioan. de Imola.*

CAP. X.

POssessiones † ad mẽsam tuã, vel capituli pertinentes, alienare m non debes. Aut ecclesias in quibus monachi n ministrare cõsueuerunt, clericis o vel laicis assignare.

¶ Idem episcopo Mauriẽn. & Præposito Vlcoñ. †

¶ *Restituitur ecclesia contra alienationem, per quam enormiter fuit læsa. h. d. secundum lecturam veriorem.*

CAP. XI.

AD † nostram noueritis audientiam peruenisse, q̃ cum Tusiẽn. † monasteriũ depressum diuimus. sicut aliàs exponitur, seperari, id̃ est, non fuerunt mixta bona paterna & materna. C. de leg. hære. l. 2.

¶ *Glo. seq. quærit & soluit.*

l ¶ *Refundendam.*] Sed nunquid habent actionem de iure tales conductores contra locatores ad repetendam pecuniam? Sic, si fuerint bonæ fidei. 12. q. 2. Vulteranæ. in Authen. de re. eccle. nõ alie. §. si quis. coll. 2. si malæ fidei fuerint, Et Anton. 16. q. 3. c. placuit. §. ne rei do. vel templo. l. vniuersitas. 10. q. 2. hoc ius. in fin. §. qui vero. nisi de euictione prosexerint, C. de euic. li fundi. in casu tamen speciali malæ fidei emptor agit ad pretium. C. communia de leg. l. vltim. Lau.

† Cap. 2. eo. tit in 2. cõpi. Et vide Anton. 16. q. 3. c. placuit. §. charanũ cõs. potest. ver. vniuersas. C. 115.

† Aliàs ita: in damnum ecclesiæ.

† potuerint.

† potuerunt.

Possessiones.] Sunt duo dicta. Secundũ ibi, *Aut.* Abbas Siculus.

† actores.

CASVS. Quæsiuit archiepiscopus iste, vtrum possit alienare possessiones ad mẽsam suam, vel capituli pertinentes? Respondetur quòd non. Itẽ quæsiuit, vtrum posset ecclesias in quibus monachi esse consueuerunt, concedere clericis vel laicis: & respondetur q̃ nõ. Not. quòd episcopus possessiones ad mensam suam vel capituli pertinentes, alienare non potest. Item ecclesiæ regulares amplius seculares esse non debent, sed reformari debent per homines eiusdem religionis, quæ prius ibi fuerat.

† referendã.

† Cap. 1. eod. tit. in 3 cõpi. Et de matemonia vide Oldradum cõs. 262. & Cardin. cons. 131.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit.*

m ¶ *Alienare.* ℈. eod. vt super. Arg. contra. 12. q. 3. c. vlti. Solu. hic prohibetur perpetua alienatio possessionum, ibi cõceditur specialiter tertiarũ: vel quod ibi dicitur quòd potest alienare, intelligitur de cõsensu capituli, & si causa subest.

† Vltien.
† Vlticen.
† Vlcien.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõpil. vide Host. in ca. salubriter. & Io. And. in c. cõquestus. infra. d vsur.

† Aliàs: Secusien. vnde oriundus Hostiensis, & vocat monasteriũ Sancti Iusti. Aliàs: Cussien.

¶ *Glo. seq. reci. per quæstionem, quid econuerso.*

n ¶ *Monachi.*] Econuerso bene possunt seculares amoueri ab ecclesia aliqua, & in ea institui regulares, si episcopi diœcæ. consensus accesserit: dumtamen clericis alibi æque prouideatur. ℈. de ecclesiis ædificandis, ad audientiam 2. non tamen intelligas illud inuitis clericis faciẽdum: inuito enim vsufructuario non potest proprietarius deteriorem causam eius facere, etiam in meliorem statum mutando. ff. de vsu & habita. l. vlti. Laurẽ.

o ¶ *Clericis.*] quia quamdiu inueniri possunt regulares, nunquam ponendi sunt seculares. ℈. de reli. do. inter quatuor.

p ¶ *Laicis.*] Hoc ideo dicit, quia postquam locus factus est religiosus, amplius ad seculares vsus redire non debet. sic & de vestimentis altaris, & lignis ecclesiarum. ℈. de reli. do. ad hoc. & de consec. dist. 1. ligna. & c. altaris.

AD *nostram.*] Primo ponitur petitio. Secundo causæ commissio: ibi, *Quocirca.* Abb.

CASVS. Monasterium Tusiẽn. grauatum erat onere maximo debitorum, propter quod abbas & conuentus eiusdem tali necessitate ducti, quandam villam suam concesserunt in feudum cuidam laico, tali cõditione appositã, quòd idem laicus soluaret octoginta libras, pro quibus villa ipsa erat obligata: quod ipse non distulit effectui mancipare: videntes monachi, q̃ monasterium ex tali contractu enormiter esset læsum, supplicarũt humiliter domino Papæ, vt feudũ ipsum faceret ad monasteriũ reuocari, cũ idẽ laicus primo anno de redditibus ipsius feudi vltra summã percepit quã persoluit, & postmodum etiã per plures annos percepit fructus eius: vnde mãdat Papa quibusdã, quatenus si prædictũ monasteriũ ꝑ hoc inuenerint enorme dispẽdium incurrisse, cõpellant dictũ laicũ, vt prædictum feudum liberum & quietum dimittat monasterio prædicto, recepta prius pecunia à monachis, quã pro vtilitate monasterij pro prædicto feudo dicitur expẽdisse, cũ fructus percepti sibi debeant sufficere pro labore. Not. q̃ cum ecclesia enormiter læditur in aliquo contractu, debet restitui.

¶ *Glo. seq. reci. per obiect. & solutionem.*

a Nã duo dicuntur multi. Inst. de iure perso. in fi. Ioan. And.

a ¶ *Per multos.*] forte per duos, vel per tres a: quia pluralis locutio duorum numero cõtenta est. 4. q. 3. c. si testes. §. vbi numerus. hoc ideo dicit: quia post quadriennium non subuenitur ecclesiæ per beneficiũ restitutionis. C. de tempo. in integ. restit. l. vlti.

¶ *Glo. seq. quærit, & solvit distinguendo. in fine ponit opi.*

b ¶ *Enorme.*] hoc ideo dicit, quia pro leui damno non datur restitutio. ff. de re. in inte. scio. & ℈. de in inte. re. c. 1. Sed nũquid in hoc casu cũ lædatur enormiter, subuenitur ei per beneficium restitutionis, vel ipso iure tuta est b? Dico quod ex quo consensus capituli affuit, & ideo credebant vtiliter contrahere, tenuit contractus, licet læsa sit ecclesia. ℈. de emptio. & venditio. cũ dilecti. & 12. q. 2. fine. sed potest restitui si læsa sit enormiter. ℈. de in integrum restitutio. c. 1. sed si decepta esset vltra dimidiam partem iusti pretij, subuenitur ei iure cõmuni, & etiam cuilibet. C. de rescindenda venditione. l. 2. & ℈. de emp. & vendi. cum dilecti. & c. cum causam. secundũ hoc vsque ad legitimam præscriptionem potest agere, licet quidam dicant quòd in hoc casu agendum sit iudicis officio. Io.

b De hac quæstione vide ꝑ doctores in l. 1. C. de filio fam. & in l. fi. ff. si tutor vel cura.

¶ *Glo. seq. obiicit, et soluit.*

c ¶ *Sufficere.*] Sed non videt quòd ille debeat lucrari fructũ perceptos supra id quod ipse dedit ecclesiæ: nam cum aliqs restituitur, omnia debẽt restitui in pristinum statum, vt neutra pars sit in damno vel in lucro. C. de repu. l. 1. ff. de minori. quòd si minor. §. restitutio. Sed hoc est propter laborem suum, vt hic dicit. non enim omnino emptor damno afficiendus est. vt l. prædicta, q̃ si minor. §. restitutio. Itẽ quòd bona fide percepit. b ff. de acqui. re. do. bonæ fidei. ℈. de feudis. c. 1. arg. 12. q. 2. Vulteranæ. Ioan. & si vellet petere laboris mercedem, necesse haberet restituere fructus, qui excederent labores. ff. de rei vend. sumptus. Lau. Et sic est arg. quòd nemo cogitur suis stipendiis militare. & de labore suo mercedem quis recipere debet. 12. q. 2. charitatem. & c. ecclesiasticis. & 12. q. 2. precariæ.

† De intellectu huius texti vide latissime per Coarruuiã li. 1. varia resolut. c. 3 & Ferdinandũ Vasquium lib. 3. cõtrouer. vsu frequẽtium, ca. 71.

† Cap. vnico. eod. tit. in 4. compilatio.

† Lateranen se concilium generale sub Innocentio iij. c 44.

† facultas.

† istis.

Cvm laicis.] Alienationes de feudis vel aliis rebus ecclesiæ non tenent, etiam si p̃ constitutiones laicorũ approbẽt. h. d. vel aliter, & sic vt in rubro. Cõmunis diuisio. Secũda: ibi, *Volentes.* Abbas Sic.

CASVS. Laici quantuncunque religiosi sint, non habent aliquam potestatem disponendi de rebus ecclesiæ: sed si in contrarium faciunt, immunitatem ecclesiasticæ libertatis impugnant suis constitutionib⁹, immo potius destitutionibus, vsurpando iurisdictionem ecclesiæ: & etiam de spiritualibus illicite præsumendo: volens concilium huiusmodi grauaminibus obuiare, omnes constitutiones & alia omnia, quæ faciunt in præiudicium ecclesiarum, decernit concilium penitus non tenere. Not. quòd laici in præiudicium ecclesiæ nihil statuere possunt: & si qua in contrarium faciunt, non tenent: & sic istam constitutionem inducas contra eos.

d ¶ *Cum laicis.*] 96. dist. bene quidem. & ℈. de constitu. ecclesia. & 16. q. vlt. laicis. & c. non placuit.

¶ *Glo. seq. arg. allegat contrarium.*

e ¶ *Principes.*] Not. arg. quòd laici principes possunt dare ecclesiis priuilegium. 16. q. 1. generaliter. & 27. dist. §. hinc etiam. ℈. de immu. eccle. non minus. arg. immo, vt videtur, possunt dare priuilegium libertatis. 63. dist. in synodo. & melius. c. Agathosa. arg. ℈. de in integ. rest. auditis. arg. contra. 10. q. 1. nouerint. Ioan.

esset onere maximo debitorum, Abbas & conuentus eiusdem villam quandam necessitate coacti, B. laico concesserunt in feudum, tali conditione apposita, quòd idẽ octoginta libras persolueret, pro quibus eadem extiterat obligata: quod non distulit effectui mancipare: & infra. ¶ Vnde humiliter supplicarunt, vt feudum prædictũ faceremus ad vtilitatem monasterij reuocari: præsertim cum idem laicus primo anno de ipsius prouẽtibus vltra summã perceperit prætaxatam, & per multos a postmodũ annos sumpserit eius fructus: & infra. ¶ Quocirca † mandamus, quatenus si prædictum monasteriũ propter hoc inueneritis enorme b dispendium incurrisse, dictũ laicum vt (pecunia quam pro exoneratione feudi, seu etiam pro vtilitate ipsius monasterij expendisse noscitur, ab eisdem Abbate & conuentu recepta, cum sibi fructꝰ percepti sufficere c debeant pro labore) præfatum feudum eidem monasterio dimittat liberum & quietum, appellatione postposita compellatis.

a Per multos annos percepit fructus eius: vnde mãdat Papa quibusdã, quatenus si prædictũ monasteriũ ꝑ hoc inuenerint enorme dispẽdium incurrisse, cõpellant dictũ laicũ, vt prædictum feudum liberum & quietum dimittat monasterio prædicto, recepta prius pecunia à monachis, quã pro vtilitate monasterij pro prædicto feudo dicitur expẽdisse, cũ fructus percepti sibi debeant sufficere pro labore. Not. q̃ cum ecclesia enormiter læditur in aliquo contractu, debet restitui.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cõpi. Et vide Anton. 16. q. 3. c. placuit. §. charanũ cõs. potest. ver. vniuersas. C. 115.

† Aliàs ita: in damnum ecclesiæ.

† potuerint.

† potuerunt.

† actores.

† referendã.

† Cap. 1. eod. tit. in 3 cõpi. Et de matemonia vide Oldradum cõs. 262. & Cardin. cons. 131.

† Vltien.
† Vlticen.
† Vlcien.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõpil. vide Host. in ca. salubriter. & Io. And. in c. cõquestus. infra. d vsur.

† Aliàs: Secusien. vnde oriundus Hostiensis, & vocat monasteriũ Sancti Iusti. Aliàs: Cussien.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ *Alienatio rei ecclesiasticæ facta sine legitimo ecclesiasticarum personarum assensu, non tenet, licet approbetur per cõstitutionem laicorum.*

CAP. XII.

CVm † laicis d, quamuis religiosis, disponendi de rebus ecclesiæ nulla sit attributa potestas †, quos obsequẽdi manet necessitas, non auctoritas imperãdi: dolemus in quibusdam ex illis † sic refrigescere charitatem, quòd immunitatem ecclesiasticæ libertatis, quam non tantum sancti patres, sed etiã principes e seculares priuilegiis multis munierunt, non formidant suis constitutionibus, vel potius destitutionibus impugnare; non solũ de alienatione f feudorum, ac aliarum possessionũ ecclesiarum, & vsurpatione iurisdictionum, sed etiam de mortuariis †, necnon & aliis quæ iuri spirituali annexa g videntur, illicite præsumendo. ¶ Volentes igitur super his indemnitatibus consulere ecclesiarum, ac tantis grauaminibus prouidere, constitutiones & venditiones huiusmodi feudorum, seu aliorum bonorum ecclesiasticorum, sine legitimo personarum ecclesiasticarum assensu h præsumptas, occasione constitutionis laicæ potestatis: (cũ non cõstitutio, sed destitutio, vel destructio dici possit, nec non vsurpatio iurisdictionum †) sacri approbatione concilij decernimus non tenere, præsumptoribus per censurã ecclesiasticam compellendis i.

† iurisdictionis.

TITVLVS XIIII.

De precariis.

¶ Ex concilio apud Beluacum. †

¶ *Breue est, nec potest breuius summari.*

CAP. I.

Recariæ k de quinquennio in quinquenniũ l, secũdum auctoritatem & antiquam consuetudinem renouentur m.

¶ Ex concilio Carthaginensi †.

¶ *Reuocat successor precariam per prædecessorem irrationabiliter factam.*

CAP. II.

DE precariis a irrationabiliter factis à rectoribus ecclesiaque ad mortẽ accipiẽtis. 12. q. 2. sepe. 16. q. 3. clerici. Itẽ precaria dr ℈tus ad preces factus vsq; ad mortem accipientis: cuius contractus natura talis est quę habet 10. q. 2. precarię. & ℈. eo. c. vlt. q ℈tus innominat⁹ est.

a Hanc glossã non inuenio in vetustioribus, nec credo Bernardi esse.

† Vide Abbatem cons. 16. inci. quidam officiales. in 1. volu. & Romanum singul. 254. inci. Renerendus Dominus.

DE PRECARIIS.

¶ *Supra visum est de cõtractibus per quos trãsfertur dominium, restat hic videre de contractibus per quos trãsfertur vtilitas rei dumtaxat. Vel sic: Quia precariæ sunt quædã species alienationum, ideo post titu. præcedẽtẽ subiicitur hic titulus. Abbas.*

De hac materia habetur 10. q. 2. precariæ. 12. q. 2. precariæ. 16. q. 3. clerici. & c. sequen.

PRecariæ.] Potest summari: Precariæ concessæ de rebus ecclesiæ, debent secundũ antiquam consuetudinẽ de quinquẽnio in quinquennium renouari. Et habetur istud capitulum & sequens pro palea. 12. q. 2. c. precariæ. & sequẽ. secundum Io. de Imol.

CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quòd precariæ de quinquennio in quinquennium sunt renouandæ. Not. quòd precariæ de quinquẽnio in quinquennium debent renouari.

¶ *Glos. seq. distinguit precariũ à precaria & precariæ, ponit triplicẽ speciem.*

k ¶ *Precariæ.*] Precariũ est quod precibus petẽti vtendum conceditur tãdiu, quamdiu is qui cõcessit patitur. ff. de precar. l. 1. ℈. eo. c. fi. Precaria dicitur ad preces aliquorum vsq; ad quinquennium contractus initus: vt hic. Itẽ dr precaria ad preces facta donatio vs-

† Beluacen⁹.
† Burchard⁹ li. 3 c. 169 Iuo par. 3. ca. 230. & ca. 1. eo. tit. in 1. compil. vide concilium Meldense c. 17. 21. & 22.

† Antonius Augustinus in notis antiquæ collectionis eo. ti. c. 2. ait se nõ inuenisse in concilijs hoc caput sed ex tat, inquit, cõst tutio Lotharij to idẽ verbis li. 3. ti. 8. c. 2. legum Longob. in aliis est ti. 10. quãdo liceat rectoribꝰ ecclesiarũ acta antecessorũ suorum rescindere.

l Hæc glossula nec est Bernardi, nec habetur in antiquis codicibus.

a ¶ *Pœna*

Universidad de Deusto

a Ipso iure vel ex quo p sententiã reuocatur principale: ergo & accessorium, secundum Inno. & Host. alleg. eadem iura Ioan. And.

a ¶ *Pœna.*] Promissa super contractu irrationabiliter habito. in hoc enim casu loquitur capitulum: cum enim contractus non valeat: [a], nec pœna ei apposita. C. de legi. non dubium. ℨ. de foro competen. si diligenti. 15. q. 6. c. 1. & 2. C. de condi ob. causam da. l. 1. sed si contractus rationabiliter habitus est, valet pœnæ adiectio. arg. ℨ. de arbi. dilecti. tamen si ecclesia non agnouit contractum, soluere non tenetur. ff. de pig. act. si pignore. §. vlti mo. ff. de euict. illud. §. vlti. arg. contra. ff. de iure fisci. si procurator Cæsaris. Ala.

b ¶ *Ab eo.*] & etiam ab eo qui alienauit, si tolleratur. ℨ. de reb. eccle. non alie. si quis presbyterorum. ita successor potest reuocare quod prædecessor illicite fecit. 35. q. 9. quod quis.

† Vide l. 1. & ibi glossam, & Bart. ff. eo. tit.

† Hostiensis legendũ, seu corrigẽdum hic admonet: sed non concedentis.

P *Recarium.*] Sũt duę partes, quę patent. Secunda: ibi, *Porro.* Abbas.

CASVS. Rogasti me, vt rem meam concederem tibi ad vtendum: ego precibus tuis concessi tibi rem illam precario: volui postea reuocare istud pcariũ: tu nolebas mihi restituere: qrit vtrũ ego possim reuocare cũ mihi placuerit? Respondef quòd bene possũ reuocare quãdocũque mihi placuerit. Item soluitur precarium mortuo illo cui concessum fuit, sed non soluitur illo mortuo qui concessit. Item soluitur precarium, si ille qui concessit precarium alienauerit: quia per talem conuentionem rem alienam inuito domino possideri non licet. Secundo dicitur, quòd precariæ, quæ aliquando fiunt de possessionibus ecclesiarum, non debent reuocari pro voluntate concedentium. Nota quod precarium reuocatur pro voluntate concedentis. Item contractus, qui precariæ nominantur, non possunt reuocari ad voluntatem concedentium: & ita differentia est inter precarium & precarias.

¶ *Glo. seq. recitetur per modum summæ, quid sit precarium, quantũ duret, & c. vt notata è regione demonstrant.*

c ¶ *Precarium.*] Est autem precarium, vt dictum est in c. 1. quod precibus ad vtendum datur, & tamdiu durat quamdiu patitur qui concessit: vt hic: & ff. eo. l. 1. & est simile commodato: qui enim commodat rem suam, sic commodat vt non faciat eam accipientis, sed vt per mittat ei vti re commodata. & sicut reuocatur precarium, ita commodatum: vt ff. eo. l. 1. sed distant in hoc, quòd commodatum non reuocatur intempestiue. ff. commoda. in commodato. §. sicut. nisi post vsum completum. ℨ. tit. prox. ca. vnico. §. 1. Precarium vero quandoque reuocatur etiam si ad certum tempus sit concessum. ff. eod. cum precario. Consistit autem precarium tam in re mobili quam immobili, & in seruitutibus: vt si me rogaueris, vt per fundum meum ire vel agere tibi liceat, vel vt in tectum meum, vel in. aream ædium mearum tignum, vel stillicidium immissum habeas. ff. eo. l. 2. §. vlt. & l. 3. & 4. in prin. Itẽ in re propria non consistit precarium. ff. eod. l. 4. §. item si rem. nisi cũ debitor pignus rogat precario à creditore possidere. ff. eo. si debitor. ratione possessionis, & non proprietatis. ff. eod. certe. §. vlt. Item tam ille qui concedit precarium, quam qui rogat, possidet, vnus ciuiliter & alter naturaliter. ff. eo. & habet. §. penult. sed duo insolidum precario possidere non possunt. ff. eod. duo. & restitui debet precarium in pristinam causam, alias condemnabitur intantum quanti interfuerit: actoris. ff eo. quæsitum. §. ex hoc interdicto. & precarium constituitur inter præsentes & absentes, & per epistolam. ff. eod. precario. Item si precario durante prorogatur in vlterius tẽpus, nõ mutat causam possessionis. ff. eod. sed si manente. vnde non dicitur precarium nouum.

ADDITIO. Item qui precario rogat, dolum & culpam dolo proximam præstat. ff. eo. quæsitum. §. & illud.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

d ¶ *Soluitur.*] Obitu eius cui conceditur precarium, finitur, & non concedentis. immo ad hæredem eius qui concessit, transit. ff. eo cum precario. §. precarij. & l. quæsitum. §. quod à Titio. quia ipsi, non hęredi recipiẽtis cõcedit, vt ibi dr, & hic idẽ dr. Itẽ finit si concedens præcarium rem alienauerit, nisi de voluntate noui domini res eadem permaneat penes eundem. ff. eo. quæsitum. §. quod à Titio. & §. illud. Item soluitur precarium pignoris debitore soluente pecuniam creditori. ff. eo. si debitor. arg. contra. ff. loca. l. 4.

Precariũ & cõmodatum conueniunt, & differunt.

Precariũ qualiter finitur.

b Locatio vel precarij datio, quam fecisti donec voles, morte tua finitur. Io. And.

b ibi finitur precarium morte concedentis. Sed hoc ideo est: quia ille qui concessit precarium, hoc voluit, & expressit voluntatem concedendo precarium, & ideo finitur per mortem ipsius: sed hic, & ff. de precario. l. cum precario. §. 1. simpliciter concessum fuit precarium sine temporis præfinitione, & ideo non finitur per mortem concedentis. Ber.

rũ, se suosque successores pœna [2] graui obligantibus, vt facta ipsorũ dissoluere nequeant: Præcipimus, vt nemo successor antecessoris sui pœna sit obligatus: sed suæ prouidentiæ sit concessum, vt si antecessor eius res ecclesiæ irrationabiliter distribuit, ab eo [b] ad ius eiusdem ecclesiæ reuocentur.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Concessio precarij extinguitur voluntate concedentis, aut ei succedentis: precariæ autem concessio non.*

CAP. III.

PRecarium [c] † vtendum conceditur, quamdiu patitur qui concessit: soluitur [d] quoque obitu eius cui concessũ est, non † etiam concedentis: aut cum ipsum alienari contingit alicui hoc reuocare volenti: quia per conuentionem [e] huiusmodi, non licet rem alienam inuito domino possideri.

¶ Porro precariæ [f], quæ quandoque de ecclesiarum possessionibus fieri solent, non sunt pro voluntate concedentium reuocandæ †.

† Vide l. ereditores. & qđ ibi not. Bart. C. de pigno.

TITVLVS XV.

De commodato.

¶ Idem Gregorius nonus.

¶ *Commodatarius gratia sui tenetur etiam de leuissima culpa, non de casu, nisi in tribus casibus hic positis. Et commodatum ante vsum completum non reuocatur.*

CAP. I.

VM † gratia sui tãtum quis commodatum [g] accepit, de leuissima [h] etiam culpa tenetur: Liqui fit gratia recipientis tantum: merito subiicitur rubrica de contractu sibi simili: nam communiter commodatum fit gratia recipientis tantum, licet quandoque fiat gratia concedentis, vel vtriusque. *Abbas Siculus.*

† Vide textũ in §. item is, cui res. Insti. quib' modis re contrahitur obliga. & ibi latissime per Aretinũ & Doctores. Et quid de commoda o lege diuina cau: ref, vide in Exodo ca. 22. refertur in c. 1 & 2. in 1. compi. eod. ti. quod Raymundus omisit.

DE COMMODATO.

¶ *Visum est de cõtractu, qui fit gratia recipientis tantum: merito subiicitur rubrica de contractu sibi simili: nam communiter commodatum fit gratia recipientis tantum, licet quandoque fiat gratia concedentis, vel vtriusque. Abbas Siculus.*

De hac materia habetur 1. dist. ius naturale.

Vm gratia.] Habet duo dicta. Secundum: ibi, *Contra.* Primum subdiuiditur. Nam primo ponit vnum dictum. Secundo aliud, à quo tres casus excipit: ibi, *Licet.* Secundum subdiuiditur: nam primo ponit dictum. Secundo ponit rationem: ibi, *Cum non decipi.* Abbas.

CASVS. Cõmodaui tibi equũ meũ, vel etiã rẽ aliã: res ista deteriorata est: quærebatur, vtrũ tenearis mihi super hoc? Respõdet Papa, cum aliquis recepit cõmodatũ gratia sui tantũ, propter propriã vtilitatẽ procurandã, tenetur nõ solũ de culpa lata & leui, sed etiam de leuissima: verumtamẽ de casu fortuito non tenetur, nisi per culpam suã casus ille accideret, vel nisi pactũ interuenerit, quòd de certo casu & expresso in pacto teneret, vel nisi fuerit in mora in restituendo cõmodatũ. Secũdo quærebat, vtrũ cõmodatũ possit repeti ante vsũ expletũ, ad quẽ res fuit commodata: & dicitur, qꝙ ℨ illũ qui rẽ cõmodatã accepit, cõmodati agi nõ põt ante vsum cõpletũ: quia non decipi beneficio nos oportet, sed iuuari: qđ esset si ante finitum vsum cõmodatum reuocaretur. Nota qꝙ in cõmodato venit leuissima culpa. Itẽ de casu fortuito quis nõ tenetur, nisi in casibus, qui hic cõtinentur: ſ. si per culpã suam casus ille acciderit vel pactum interuenerit de certo casu, vel fuerit in mora in restituendo cõmodatum. Item intempestiue cõmodatum non reuocatur. Item beneficio decipi nõ debemus, sed iuuari.

¶ *Glo. seq. recitat per modum summæ, quid sit cõmodatum, vnde dicatur, & c.*

g ¶ *Commodatum.*] Est aũt cõmodatũ [c] alicuius rei ad aliquẽ specialem vsum gratuito facta concessio, & nõ trãslatio. & ideo dr, facta cõcessio: & nõ trãslatio: qa is qui cõmodat, dominiũ retinet & possessionẽ. ff. eo. l. rei cõmodatæ. Et dr cõmodatũ quasi vtẽtis cõmodo datũ. & ideo dr gratuito: qa si interueniat merces, trãsit in locationẽ, vel in ℨctũ innominatũ: do, vt des; facio, vt facias. Instit. mãda. §. vlt. Ad aliquẽ vsum ideo dixi, vt notetur differẽtia inter precariũ & cõmodatũ. Precariũ enim cõceditur sine præfinitione certi vsus: vnde quandocunq; põt revocari precariũ. ff. de preca. cũ precario. & ℨ. tit. pxi. c. vlt. sicut & depositũ. ℨ. tit. pxi. bona fides. Cõmodatũ aũt ad certũ vsũ cõceditur: qa statim subiicitur vsus ad quẽ res cõmodatur: vt si cõmodẽ equũ tibi vt ad villã duceres, & tu duxisti ad bellũ, teneberis: qa ad alium vsum duxisti, q̃ dixisti. ff. eo. si vt certo. §. fed interdum. Et cõsistit cõmodatũ in rebus mobilibus & se mouẽtibus, & immobilibus, & incorporalibus, puta seruitute habitandi. ff. eo. l. 1. quia ibi dicit commodari rẽ mobilẽ, & etiã soli. & adiecit Iulianus etiã habitationem posse commodari, & in iisdem rebus cõsistit precarium: vt dixi ℨ. tit. prox. c. vlt. Sed qđ vsu cõsumitur, nõ cõmodatur, nisi ad põpam, vt ditior appareat. ff. eo. l. 3. §. vlt. & l. seq. & qui potest obligare, potest cõmodare, & ei cõmodari. vnde pupillus nõ est obligatus, sed alius ei obligatur. ff. de act. emp. & ven. l. Iulianus. §. antepen. Ber.

¶ *Gl. se. dicit ad quid teneatur commodatarius, & quo restituì debet cõmodatum: & casum quomodo tenetur comodans commodatario.*

h ¶ *De leuissima.*] Cum enim gratia sui tantũ quis cõmodatũ accepit, tenetur

c De materia textus & harum glossarũ vide plene per Antonium Gomezium tomo 2. varia. resolut. c. 7. de cõmodato & depositc.

tenetur de dolo, & lata culpa, leui & leuissima, vt hic dicit: quia exactam diligentiam qualem in rebus suis adhibere debet. ff. eo. in rebus. immo non sufficit talem adhibere qualem in suis rebus, si tamen alius diligentior custodire potuit. ff. de actio. & oblig. l. 1. §. is quoque cui. & dolum & culpam. ff. eo. si vt certo. §. commodatum. Si vero gratia

a Vt si cõmodauit spõsæ, vel vxori ornamenta, vt ad me veniret ornata, tũc venit dolꝰ, & lata culpa, secũdum Goff. idẽ secundum Hostiẽsem, si cõmodaui tibi tradẽdas eo modo vxori, vel volẽs videre ludum scenicum cõmodaui tibi vestes scenicas: vt in cõcor. gl. Ioan. And.

† Lundoñ.
† Ludoñ.
† Lugdonen.
† Lindonien.
† Linconien.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cõpi. & post concilium Laterañ. sub Alex. iij. ar. 50. c. 33.

b De hoc articulo, qui frequẽter solet contingere, vide Antonium Gomezium loco supracitato.

dantis [a] tantum cõmodatum detur: tunc venit dolus, & lata culpa. ff. eo. si vt certo. §. interdum. & l. si mei causa. ff. de actio. & oblig. l. 1. §. is quo que apud quem. Si vero gratia vtriusque. tunc pstat dolum & latam culpam. ff. eod. in rebus. 1. re sponso, ad finem. & l. si vt certo. §. nunc videndum. ad fin. Casus vero fortuiti, qui pręuideri non possunt, non veniunt. C. eo. l. 1. & ff. e. in rebus. & ff. de act. & oblig. l. 1. §. is quoque cui. ℨ. de homi. Ioannes. & cap. vlti. nisi ista tria aliud inducant, culpa, pactum, vel mora, vt in prædicto §. is quoque cui. in fi. & l. in rebus. & ff. de reg. iu. contractus. & hic, & ℨ. tit. prox. c. 2. C. eo. l. 1. Culpa potest im putari, si rem sibi cõmodatam remiserit mihi p non idoneam [b] personam. ff. eod. qui non tam idoneum. secus si per idoneam personam, licet contrarium euenerit. ff. eo. argentũ. & ℨ. de pig. ca. significante. Item ex pacto præstantur casus fortuiti: vt hic dicit. & C. commo. l. 1. ita quod casus fortuiti connumerentur specialiter: vt ff. si quis cautio. sed & si. §. quæsitum. Et mora imputatur, puta si moram fecit in restituendo. ℨ. tit. prox. bona fides. & intelligendum est etiam si apud commodantẽ res fuisset eodem modo peritura. ff. de lega. 1. l. cum res. §. vlt. & in Authen. de depositio, & denun. inquilinorum. 1. responsio. ad fi. coll. 6. Et commodatum restitui debet ad pristinam causam. ff. eod. sed mihi. §. 1. aliàs quanti interest eius condemnatur, vt ibi dicitur. Ber.

a ¶ *Tost ysum.*] ff. eo. in commodato. §. sicut. sed in precario contrarium est, ℨ. tit. prox. cap. vlt. & ff. de preca. cum precario. Item qui commodauit vasa vitiosa, tenetur contraria actione pro vino effuso, ignorans tamen excusatur. ff. eod. in rebus. §. possunt. & §. item qui sciens. & l. penult. Bernard.

b ¶ *Decipi.*] ff. eod. in commodato. §. sicut. in fi.

cet casus fortuitus (nisi acciderit culpa sua, vel interuenerit pactum, seu in mora fuisset) sibi non debeat imputari. ¶ Contra eum quoque recte commodati non agitur, nisi post [a] vsum expletum, cuius gratia res fuerat commodata: Cum nõ decipi [b] beneficio nos oporteat, sed iuuari.

TITVLVS XVI.

De depositio.

¶ Alexander iij. Londoñ. †. episcopo.

¶ *Ex depositio facto apud clericum ecclesiæ, non tenetur ecclesia: nisi in vtilitatem ecclesiæ sit versum.*

CAP. I.

RAuis † illa querimonia vsque ad nos super depositio tuo tibi hactenus denegato peruenit: & infra. ¶ Cum enim non constet pecuniam tuam, quam ille vir Belial furatus est, in ecclesię vtilitatem [c] conuersam: non debemus de iure, ecclesiam deposita non fuerit, tenetur ecclesia inquantum in rem eius versa est. ℨ. de fideiuss. quod quibusdam. arg. C. quod cum eo qui ali. po. l. ei qui [d]. 10. q. 2. hoc ius. §. is creditor. & ff. depo. l. 1. §. an in pupillum. Alanus.

¶ *Glo. seq. quærit, soluit, & solutionem determinat.*

d ¶ *Personæ.*] & ita depositum factum personę non obligat ecclesiam: quia delictum personæ in dãnum, & c. ℨ. de institu. cum venissent. 16. q. 6. si episcopũ, & c. episcopo non licet. ℨ. de excep. cũ venerabilis. Sed qualiter dicitur cõmendata esse ecclesię? Respondeo, ex eo quod defertur in thesaurum ecclesiæ: sicut eo ipso qꝙ res missæ sunt in nauem, tenetur nauta, & debet habere custodiam omnium quæ sunt inuecta & illata. ff. nau. cau. fta. l. parui refert. §. si recepit. & ignorãs teneri videtur. C. de his q latro. occul. l. 1. e ff. furt. aduersus nautas. l. vnica. quod tamẽ nõ credo, nisi depositio facta sit in præsentia prælati & capituli: vt hic. Vinc.

† Hinc colliges clericos & religiosos posse ex causa torquiri. de quo articulo vide plene p Bernardinũ Diaz in præct. crim. cano. c. 17. & Simãcã in cathol. instit. tit. 65. adde quæ dixi super Directorio lib. 3. schol. 118.

e ¶ *Actionem.*] id est, petitionem: vt ℨ. de iudi. dilecti. vbi de hoc.

† Vide textũ & ibi plene p Doctores in § præterea & is. in fitm. quib. mod. re contrah. obli. & Antoniũ Gomezium tõ. 2. varia. resolut. cap. 7.

f ¶ *Loculos habet.*] & Domin' loculos habuit, vt indigentibus subueniret. 12. q. 1. habebat.

g ¶ *Quæstionibus.*] Nota quòd suspecti sunt torquendi, & in vinculis detinendi: & verberibus afficiendi, vel subiiciendi. 14. q. 6 si res. & 12. q. 2. fraternitas. & 23. q. 5. c. 1. & 5. q. 5. illi qui. & ℨ. de rapto. in archiepiscopatu ſ. T.

† Hinc colliges clericos & religiosos posse ex causa torquiri. de quo articulo vide plene p Bernardinũ Diaz in præct. crim. cano. c. 17. & Simãcã in cathol. instit. tit. 65. adde quæ dixi super Directorio lib. 3. schol. 118.

† Vide textũ & ibi plene p Doctores in § præterea & is. in fitm. quib. mod. re contrah. obli. & Antoniũ Gomezium tõ. 2. varia. resolut. cap. 7.

h ¶ *Rededere.*] Cum nota infamiæ. actio enim depositi infamat. C. depo. l. qui depositum.

Bona fides.] CASVS. Deposui penes te res meas: illæ res amissæ sunt, de rebus tuis nihil amisisti: quæritur an tenearis mihi ad eas restituẽdas actione depositi? Rñdetur, si res tuæ saluæ sunt, & res depositas amisisti, hoc ipso præsumitur quòd bona fides abest circa res depositas, & ita dolus assuit: & ideo tenetur ad restituendũ depositũ: & de culpa etiã tenetur depositarius si obtulit se deposito, vel si aliquid accepit p custodia: sed de casu fortuito nõ tenetur, nisi pactũ interuenerit, vel nisi culpa vel mora præcesserit casum. Secũdo quæritur vtrũ depositori liceat reuocare depositũ quãdocũq; voluerit? Rñdet q, sic: sed si depositarius opponeret cõpẽsationẽ, vel in toto, vel in parte, cõpẽsatio nõ est admittẽda: ne ℨctus qui ex bona fide oritur, ad perfidiã referat: sed in aliis ℨctibus bene admittitur cõpẽsatio, si causa ex qua cõpẽsatio postulatur, liq̃da fit, & facilem exitũ credatur habere. Nota, qꝙ ille qui recipit depositũ, de solo dolo tenetur, de culpa etiam tenetur, si obtulit se deposito, vel aliquid recepit p custodia. Itẽ depositarius de casu fortuito nõ tenetur, nisi pactũ interuenerit, vel nisi culpa vel mora præcesserit casum. Itẽ depositũ potest revocari quandocunque voluerit depositor. Itẽ contra depositum non admittitur cõpensatio. Item contractus depositi ex bona fide oritur.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem.*

c ¶ *Vtilitatem.*] & si in vtilitatem ecclesiæ versa esset: licet apud

¶ *Glo. seq. recitetur per q. an præsumptio sufficiat ad sententiam.*

i ¶ *Rebus tuis saluis.*] Ex hac præsumptione condemnabitur. sic C. loca. l. 1. & ff. eod. tit. quod Nerua. quia non minorẽ [g] diligentiã quàm in suis rebus præstare debet, vt in l. quod Nerua. ſic ff. commo. si vt certo. §. quod vero senectute. & ita si bona fides abest, dolus adesse præsumitur. nam contraria sunt. C. de rescind. venditio. si dolo. & est sim. 32. q. 1. cum renunciatur. & præsumptio sufficit ad condemnationem in casu isto. 32. q. 1. dixit Dominus. & 54. dist. c. fraternitatem. ℨ. de Iudæis. c. vlt. Ber.

[g] Caute dicit: quia interdũ maiorem prẽstare debet: vt latius hic prosequitur Io. And. & alij.

k ¶ *De culpa.*] Nota, qꝙ depositarius tenetur de solo dolo, si dolose versatus est in deposito. ff. eo. l. 1. §. in cõducto. & §. vlt. & ff. cõmo. si vt certo. §. 2. & ff. de reg. iur. l. contractus. & de lata culpa, quam Nerua dixit esse dolũ. ff. eo. qđ Nerua. quod Azo intelligit dolũ præsumptũ. ff. mãd. si fideiussor. 1. respõ. Ideo sic expone: quia in ea lege dr ipsam latã culpã prope dolũ esse. ff. de leg. 1. cũ res. & §. vlt. & ff. de actio. & oblig. l. 1. §. is quoq; apud quẽ. & alibi dr latã culpã dolo comparari. ff. si mẽsor falsi. mo. dixerit. l. 1. §. lata est. & ita non dolus est: quia nihil est id cui ipsum est simile. Quandoque tamen in casibus præter culpam depositarius, si ipse se obtulerit deposito: vt hic, & ff. eod. l. 1. §. sæpe. idem si mercedẽ accipiat pro custodia: vt hic, & ff. eod. l. 1. §. si quis seruum. Item & in tertio casu si conueniat inter eos. ff. eod. l. 1. §. si conueniat.

d Qui dat mutuum seruo, si verium est in rẽ domini, habet actionem do in rẽ verso. Ioan. And.

e Qui sciens latronẽ fusce pit, vel offerre iudicibus superfedit, p qualitate pœnæ punietur corporali supplicio, vel rerũ dispendio. Io. And.

f Cõcor. l. ob catmen. aliàs ob crimen. & ignoti. ff. de testi. not. in l. 1. C. de naufra. lib. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

niat. & ff.commo. si vt certo. §. nunc videndum. Sed si conueniat ne dolus præstetur,hæc conuentio non valet:quia cõtra bonos mores est. ff.eo.tit.l.1.§.si conueniat.& ff.de pactis.si vnus.§.illud.Item& in alio si causa depositarij res penes ipsum deposita sit.ff.eo.l.1.§.si pecuniam. & ff.si cer.pet.l.si quis neque.& tunc venit leuissima culpa, & si morã facit in restitué do.ff. eo.

si in Asia.§.vlt. Præsumit autem lata culpa vel dolus si non adhibeat diligentiam qualem in reb' suis. ff. eo. q; Nerua. vel quia res suæ saluæ sunt. & depositę non apparẽt, vt hic dicitur.& hoc exẽplum pone:Res suas ponebat in arca secura, & res depositas dimittebat in domo super banchas. Casus tamen fortuitus non imputatur:sicut nec in commodato.ℨ.tit.proxi.cap.vnico.&ff. cõmodato.in rebus.nisi in casib' hic contentis:vt si pactũ interueniat,vt præstetur. C.eo.l.1. cõtractus enim ex conuentione legẽ ac cipiunt,& seruari debẽt, nisi improbatum sit à iure.ff.eo.l. 1. §. si ꝙeniat. ff.de re iu.contractus.ita tamen quòd casus nominetur in pacto, sicut dixi in commodato. sic ℨ.c.proxi. propter culpã vel dolum casus imputatur: vt hic dicit. si enim rem depositam vẽdidit, & postea eam redimat, vt eam habeat in causa depositi,etiam si sine,dolo malo illius periit,tenetur :quia sufficit semel dolum commisisse.ff.eo.l.1.§.fi rem. Item propter moram præcedentem casus imputatur,etiam si apud deponentem periisset. sufficit enim quod res potuit non perire.ff. de leg.1.cum res.§.vlt.ff.eod. si in Asia.§.vlt.ff.de consti.pecu.qui autem.§.2.& ex eisdem. causis imputatur casus in commodato.ℨ.tit.proxi.c.vni. Item res deposita non deteriorata debet reddi,alias reddita non videtur.ff.eo.l.1.§.si res deposita.sic in commod.ff.com. sed mihi. §. 1. Consistit autem depositum in rebus mobilibus & se mouentibus tantum, nisi forte vbi apud sequestrum deponitur,cum res aliqua inter plures in controuersiam deducitur.ℨ.de iud.examinata. & talis depositio non potest fieri nisi à pluribus.ff.eod. licet. 1. respon. Item & rei depositæ sicut & commodatæ proprietatem retinemus,& etiam possessionem.ff.eo.licet.§.1.& ff.cõmod.l.rei commodatæ.

a ¶ *Reuocare.*] Quandocunque potest reuocare depositum:vt hic dicit,&ff.eo.l.1.§.est autem. &. §. pen. & si non restituitur,condemnatus suo nomine infamis efficitur.C.deposi.qui depositũ. ff. de his qui not. infa.l.furti.§.illud.sicut & precarium quandoque reuocatur.ℨ. de preca.c.vlt.secus in commndato,quod non reuocatur , nisi post vsum expletum.ℨ.de commo.c.vnico.ff.eo.in commodato.§.sicut.Ber.

b ¶ *Contra quod.*] Nota quod contra depositum non admittitur cõpensatio. C. eo. tit. si quis vel pecunias. vnde sumitur §. iste. nec etiam depositum cum deposito compensatur, sed qui primo deposuit,primo recipiat:vt ibi dicitur,& C.de compensa.l.vlti. & quod dicit, compensationem, in toto scilicet, deductionem, scilicet pro parte. & ita nec in toto nec in parte admittitur compensatio cõtra depositum. & in hoc priuilegiata est actio depositi. & quia prædoni restitui debet depositum. ff. eo. l. 1. §. si prædoni. tamen si dominus cum fure simul petat , domino restitui debet de æquitate. ff. eo. bona fides. & sic non erit perfidia , cum sit contractus bonæ fidei. Quare dicatur bonæ fidei , dixi ℨ. de excep. cum venerabilis.

c *In alijs.*] scilicet contractibus , siue in realibus siue in personalibus actionibus , si causa sit liquida. C. de compen. l. fi. in prin. etiã si non liqueat incontinenti , dum tamen possit liquere intra duos mẽses [a] . ff. de iure fis. aufertur. §. qui compensationem. Et nota quòd compensatio fit in pecunia , & in pondere, & in quantitate. C. de compen. si constat. & non in speciebus ad pecuniam. ff. de pig. ac. si conuenerit. ff. de condic. inde. si non sortem. §. si centum. C. de rei ven. si ea pecunia. absurdum est enim diminutionem rerum fieri propter pecuniam. ff. de impen. in res do. fa.quod dicitur. primo redum. C. de sponso Contra tamen videtur C. de compen. l. vlt. in prin. vbi dicitur,tam in rem quàm in personam;illud intelligitur si agatur in rem, & restitui non possit, potest admitti compensatio cum æstimatione in pecunia. & in delictis sit etiam compensatio.32.q. 6. nihil iniquius. & ℨ. de adult. cap. penult.& vlt. & ff. solut. matri. viro atque vxore. & in pœnis sit compensatio. ℨ. de pœnis,constitutus. Bernardus.

¶ Ex concilio apud Veles. †

¶ *Cogit episcopus ne carius vendatur transeuntibus,quàm in mercato vendetur.*

CAP. I.

PLacuit † vt presbyteri plebes suas admoneant, vt & ipsi hospitales [d] sint, & non carius vendant pa, vel mora præcedentibus, casus etiam fortuitus imputatur. ¶ Sane depositori licuit,pro voluntate sua depositum reuocare [a]: contra [b] quod compensationi vel deductioni locus non fuit: vt cõtractus qui ex bona fide oritur , ad perfidiam minime referatur [c], licet compẽsatio admittatur in alijs [c] , si causa ex qua postulatur , sit liquida , ita quòd facilẽ exitũ credatur habere.

TITVLVS XVII.

De emptione & venditione

¶ Ex concilio apud Veles. †

¶ *Cogit episcopus ne carius vendatur transeuntibus,quàm in mercato vendetur.*

CAP. I.

PLacuit † vt presbyteri plebes suas admoneant, vt & ipsi hospitales [d] sint, & non carius vendant transeuntibus,quàm † in mercato vendere possunt. Alioquin ad presbyterum [e] transeuntes hoc referant,vt illius iussu cum humanitate sibi vendant.

¶ Ex concilio Maguntiñ. †

¶ *Fraudãs mensuras & pondera, xxx. diebus in pane & aqua pœnitere debet.*

CAP. II.

VT mensurę [f] & pondera iusta fiant:& infra. ¶ Si quis iustas mensuras & iusta pondera [g], causa lucri mutare præsumpserit, triginta dies in pane & aqua pœniteat [h].

¶ Alexan.iij.Attrebateñ.episcopo.

¶ *Tenet venditio,licet vẽditor sit deceptus vltra dimidiã iusti pretij:potest tamen venditor agere vt restituatur res, vel iustum pretium suppleatur:& si alterum præcise petit,succumbit.*

CAP. III.

CVm † dilecti filij Beluacen. canonici,cõtra abbatẽ & fratres Cariloci † proponerẽt queri-

lum.Potest diuidi in duas partes:Nam primo ponit modum venditionis.Secundo modum denunciationis.Secunda:ibi, *Alioquin.* Abbas.

CASVS. Dicitur in hoc cap.quòd presbyteri debent admonere plebes suas,vt cum humanitate vendant res suas transeuntibus: ad quod si opus fuerit, compellãtur. Nota, quòd transeuntibus nihil carius vẽdendum est,quàm in mercato.

d ¶ *Hospitales.*]Possunt enim ad hoc compelli per excommunicationem.42.dist.c. si quis desp̃icit.§.hinc etiam.Ala.

e ¶ *Ad presbyterum.*]id est,episcopum.95.distin.olim. qui forte per hoc cap. de hoc cognoscere potest , sed forte consuetudo non est in hoc. Tan.

VT *mensurę.*]Sunt duæ partes,sicut duo dicta. Secũda:ibi, *Si quis.* Abbas Siculus.

CASVS. Dicitur in hoc cap.ꝙ qui iustas mensuras & iusta pondera causa lucri mutauerit,per xxx. dies in pane & aqua pœnitere debet. Nota ꝙ iustæ & legitimæ debent esse mensurę. Itẽ qui iustas mẽsuras, & iusta pondera causa lucri mutauerit,xxx. diebus pœniteat.

f ¶ *Vt mensurę.*]supple statuimus.

g ¶ *Pondera.*]24. q.1.nõ afferamus.& q.3.si quis romipetas.45.dist.omnis qui [b]. ff.de pœnis,in dardanarios.& ℨ.ne cle.vel mon.c. multa.

h ¶ *Pœniteat.*]Et insuper l. Corne.de falsi.puniri debet.ff. de extraord. cri-annonam.in fin.

CVm *dilecti.*]Cum res venditur minus dimidia iusti pretij, in arbitrio emptoris est , vtrum rem restituat recuperato pretio , vel iustum pretium suppleat.h.d.Primo ponit factum.Secũdo diffinit. Secunda:ibi, *Quia vero.* Abbas.

CASVS. Abbas & monachi Cariloci emerunt quandam syluam,quę Nigrauallis appellatur , à quibusdam canonicis Beluacen. ignorante capitulo Beluacen. pro decem libris , quæ tunc valebat quadraginta marchas:Ad petitionem capituli Beluacen. causa fuit commissa super hoc episcopo Moriñ.& decano Remen.cũ clausula illa , Vt si vterque interesse non posset,alter in eodẽ negotio procedere non differret:& cum episcopus causæ interesse non posset, decanus in causa processit: & quia cõstitit ei ꝙ prędicti fratres prædictam syluam minus dimidia iusti pretij cõparassent, pronunciauit prædictã venditionem non tenere,& syluã illã adiudicauit canonicis Beluacen.& eos in possessionẽ ipsius syluæ induxit.causa ista per appellationẽ ad sedẽ Apostolicã est delata:dominus Papa auditis rationibus & allegationibus vtriusq; partis,sententiam prioris iudicis cassauit tamquam iuri contrariam: & præcepit syluam prædictam monachis esse restituendam: quia cum res minus dimidia iusti pretij comparatur , in arbitrio emptoris est , an velit contractum rescindere , an iustum pretium supplere , salua quæstione canonicis Beluacen. super receptione pretij , vel consensu capituli in venditione non habito,seu alia causa rationabili, quam canonici contra monachos duxerint proponendam.Nota, ꝙ sentẽtia iuri contraria non valet.Item cum res minus dimidia iusti pretij cõparatur,in optione emptoris est supplere iustum pretiũ , vel recedere

à con

† Aluim
† Aluernam
† Alueren.

† Burchard' li.2.decret. c. 168.Iuo par. 6.c 259 Et c. 2.eod tit.in 1. cõpilatione. Et de materia vide plene p B. Thomam , & ibi Caietanũ. 2. 2.q.77. art.1. vide oino Conuarruuiã li 3. c.14.varia resol.

a Nec ex hoc tẽporis spatio fit deterior conditio repetẽtis debitũ , de quo constat,cum & vsque ad quatuor mẽses non debeat distringi ad soluendum. C. de sponso. rei iud. l.2 & 3.& no. de offi. dele. quærẽti,secũdum Hosti. Ioan. And.

† In plurib' antiquis ita: quam mercato vendere possint.

† Recte ait Antoni' Augustin' se in conciliis hoc caput nondũ inuenisse.refert Burchardus li.19.decret.cap.148. Iuo par. 15 c. 168.& c.3.co. tit. in 1.cõpi.

† Cap.4. eo. tit.in 1.cõpil.

† Karoli loci.

† Hæc duo verba,per testes, desunt in omnibus manuscriptis,& aliis antiquis exẽplaribus.

† Verbũ,pro nũciauit,deest in antigs. quod tamen adesse debere postulat sequentis contextus.

† Videl.2. C.de ref.ven. & ibi latissime p Pisellum,& alios.

a Ibi decept' in pretio nõ agit, nisi deceptus fuerit vltra dimidiam, cõsiderato contractus tempore.Io.

† Morisieñ.

b Per quę iura probatur ꝙ etiã in iudiciis vti debemus iusta statuta: ad idẽ de re iud. cum cterni. li.6.Io. And.

b Hæc iure fori inducta sunt: nam in foro cõscientię non licet. & de hoc articulo vide in terminis p B.Thomã. 2. 2.q.77.art.1. ad primũ argumentum.

† Cap. 2.eo. tit.in 2.cõpil. Et de materia huius decretalis vide pleneper Patium Rubiũ in repetitio. rubr. de donatio. inter virum & vxorem.§. 17.

† Vide Auth. siue à me. C. ad Velleiafatigari. Nota , quòd in re empta potest allegari præscriptio. Item nota quòd si res donata in donatione propter nuptias constante matrimonio alienetur de cõsensu vxoris , soluto matrimonio tenet alienatio , cũ donatio propter nuptias soluto matrimonio ad virum , vel eius hæredes debeat redire, nisi consuetudo vel pactum aliud inducat.ℨ. de dona. inter virum & vxor.cap.vlti.

† Pallioneñ.

† Alias, capitulo Pallioñ.

à contractu,& recipere pretium quod dedit.Item alienatio sine consensu capituli nulla est,& citra aliquam appellationem rescinditur. Item si quis ex vna causa petat rem aliquam,& succumbat,nihilominꝰ potest eam petere ex alia causa.& hoc per illam litteram;alia rationabili causa.

a ¶ *Capitulo.*] Vnde nõ tenuit venditio ipso iure, etiam vbi deceptio nõ fuisset in pretio.12. q. 2.fine. & ℨ. de his quæ fi. à pręla. c. 1. 10. q.2. hoc ius. vnde in fine refertur capitulo hæc exceptio.T.

¶ *Glo. seq. quærit , & soluit.*

b ¶ *Tunc valentem.*] ſ. tempore cõtractus. Sed pone quòd tempore vẽditionis valeret decem, tempore litis contestatę valeret triginta, siue stulto monachorum, vel a lio modo;nunquid modo reuocabitur venditio?Non : quia tempus venditionis spectandũ est.ff.de euic.ex mille. §. 1.C.de resc.ven.si voluntate [a] . ℨ. de elec. dudũ. & si deterior facta esset, non peterent:& ita cum petituri non essent contrarium , melioratione petere non debent.C.de sol.l.pe.ff.de dam. infec. qui bona.§.fi quis.Vin.

c ¶ *In arbitrio.*]Sic ℨ.eo. cum causam,& C.de rescin.ven.l.2.

¶ *Glo.seq.obiicit & soluit.*

d ¶ *Reddendam .*] Sed cum venditio nulla fuerit:q; facta fuerit ignorante capitulo : & vltra dimidiam decepta est ecclesia : nullum ius acquisitum fuerit monasterio?Respõdeo , si ad hoc actum fuisset,non fuisset restitutio facta: sed quia per iniquam sententiam spoliati fuerint monachi,restituuntur,nec fuit venditio iudicata nulla: quia nec agebatur ad hoc:Vnde dicitur hic, ꝙ in arbitrio sit emptoris , &c. non fit condemnatio nisi agatur ad hoc.ℨ.de ord.cog.cum dilectus Tanc.

e ¶ *Quæstione.*] Hoc ideo dicit : quia qui rem petit ex vna causa expressa,&succumbit,eandem rem ex alia causa petere non prohibetur. ff.de excep.rei.iud.& an eandem ℨ.de causa pos.c.vlt. De hac materia satis dicitur ℨ.de libel.obla.c.2.

¶ *Glo.seq.distinguit contractus bonæ fidei,& stricti iuris,& an dolus contrahentis vel alterius det causam contractui, an incidat : an sine dolo decipiatur in pretio , & tunc aut vltra dimidiam , aut non vltra.*

f ¶ *Deceptione.*] Cum dolus dat causam contractui,puta,dolo induxit te ad vendendam rem,aliàs non venditurum,non tenet contractus. ff.de dolo.& eleganter.arg.12. q. 2. quisquis episcopus.in fi. & ℨ. de rescindendo.& ff.de permuta.cum vniuersorum.Si vero incidit in contractum,quia venditurus eram,sed per dolum tuum minus vendidi,vel per dolum meum plus emisti:tenet quidem contractus,sed agitur ad supplementum residui.ff.de actio.emp.& ven. Iulianus. §. sed si venditor. Si vero dolus non dat causam contractui, nec incidit in contractum , sed deceptus sũ vltra dimidiã iusti ptij in vẽditione,obtinet qđ hic dicit.& ℨ.eo.cũ cã.& C. đ rescind.vẽditio.l.2.Si aũt ſu decept' minꝰ dimidia iusti ptij, nõ posſũ agere ad aliqđ: q; licitũ est ℨ̃hẽtibus ſese inuicẽ decipere vſq; ad dimidiã iusti ptij.ff.đ minori.in causę.§.in ptio.& hoc habet locũ in ℨctibꝰ bonę fidei.In ℨctibꝰ ſtricti iuris,etiã ſi dolꝰ dat causam ℨctui,tenet ℨctꝰ,sed agẽs ex eo elidit ope exceptionis.ff.de ver. obl. fi q; cũ aliter.C.de pactis.cũ postea.Et nota ꝙ in ℨctibus bonę fidei ſi dolꝰ dat causã ℨctui,nõ p ℨ̃hętes,sed p intermediã ꝑsonã,tenet ℨctꝰ, sed dat actio de dolo ℨ̃ mediatorẽ.ff.de dolo.&eleganter.§.1.in quoli bet tñ.ℨctu bona fides exigit.C.de act.& oblig.bona.Et nota ꝙ ſnque

b Hæc iure fori inducta sunt: nam in foro cõscientię non licet. & de hoc articulo vide in terminis p B.Thomã. 2. 2.q.77.art.1. ad primũ argumentum.

08

moniam, quòd ſyluam,quæ Nigra uallis dicitur,à quibusdam eorum ignorante capitulo [a] , pro decem libris, quadraginta marchas tunc valentem [b] comparassent:causam ipsam Moriñ. † episcopo,& decano Remeñ.commisimus terminãdam;adijcientes , quòd si vterque causæ cognitioni interesse nequiret,alter in eodẽ negotio ꝓcedere nõ differret:& infra.¶ Tãdẽ decanus in illius causæ cognitione processit:&cũ ei [ꝓ testes †] constitisset, ꝙ ꝑdicti fratres ſyluã minus dimidia iusti pretij comparassent , pronunciauit † venditionem non tenere:& ſyluam Beluacen. ecclesiæ adiudicãs,canonicos in possessionem induxit: & infra. ¶ Quia vero in arbitrio [c] emptoris est , si velit ſupplere iustum pretium,aut venditionem rescindere, cum res minus dimidia iusti † pretij comparatur:sententiam ipsam tamquã iuri contrariam irritãtes,possessionem monachis iudicauimus esse reddendam [d]: salua quæstione [e] canonicis super deceptione [f] pretij,vel consensu capituli in venditione non habito, & alia causa rationabili, quam canonici contra monachos duxerint proponendam.

¶ Celestinus tertius.

¶ *Si vir habeat alia bona vnde vxor possit sibi consulere : & consentiente vxore rem propter nuptias donatam vxori,vendiderit: emptorem , qui spatio triginta annorum rem possederit , non potest vxor inquietare super ea , maxime si pretium fuit conuersum in commodum vsum viri & vxor. hoc dicit secundum intell. Ctum , quem tenet Panormitanus. Et est casus notabilis limitans ius ciuile , secundum Ioan. Andr. non oportet adiicere maxime , sed omnia illa tria necessario requiruntur.*

CAP. IIII.

PEruenit † ad nos, quòd P. miles A.vxori suæ quandã domũ in donationẽ propter nuptias assignatam , muliere ipsa expressum dante consensum:B.mulieri vendidit pro certa pecuniæ quantitate: & infra. ¶ Prænominato vero militę viã vniuersæ carnis ingressio,relicta eius venire cõtra hoc præsumit, allegans dictam domum titulo donationis propter nuptias sibi concessam,alienari nõ potuisse, licet eius cõsensus ipsi noscatur contractui accessisse † , præfata vero B. ex eo nititur se tueri, quod † triginta annis constante illorum matrimonio , domũ ipsam bona fide, tituloque iusto possedit: & quia in communes vsus viri & vxoris , illius pretiũ est conuersum:ac factæ venditionis tempore , vnde sibi præfata mulier cõsulere potuisset: in viri facultatibus consistebat. ¶ Quia igitur super his nos cõsulere curastis:Respondemus:prædictã emptricem (si vera sunt quæ præmisimus) prescriptis occasionibus super ipsa domo,non debere vlterius fatigari [g].

¶ Innocentius iij.episcopo Pallieñ. †

¶ *Si in venditione apponitur pactum de recuperanda re post certum tempus, modico constituto pretio:præsumitur pignus,& non venditio.*

tiã consentiente vxore,nec currit ei præscriptio in rebus dotalibus. C.de iure dot.in rebus.nisi soluto matrimonio:vt ibi dicitur, & C.de ann.except.l.1. §. vlt. & C. de præscr.xxx.anno.cum notissimi.§.illud. nec sufficit quòd in communes vsus pretium versum est:quia pro parte mariti non potuit obligari.C. ad Velleia. Auth.si qua mulier. So. si vis vt omnis obiectio conquiescat, dicas quòd mulier illa donationem iſtam propter nuptias lucrari non debuit : quia sicut dos soluto matrimonio debet redire ad vxorem vel eius hæredes , ita donatio propter nuptias ad maritum vel eius hæredes. C. de pact. conuen. super do. l. penul. & vlt.& Authen. æqualitas. nisi ex pacto de lucranda dote vel donatione,vel de consuetudine secus obtineat.ℨ. de don. inter vir.& vxor. cap. vlt.C. de rei vxor.action.l.1.§.illo proculdubio.in quo casu intelligitur illa Authen.C. ad Velleian.siue à me.scilicet illo casu,quando ex pacto vel ex consuetudine debet donationẽ lucrari: vnde bene respondet Papa, quòd si mulier debeat lucrari hanc donationem, intellige decret. hanc secundum Authen. quòd tantum erat in bonis mariti,quòd potuit sibi cõsulere , & post biennium secundo alienationi tacite vel expresse præsumitur cõsensisse ratione tãti temporis.arg.ℨ.de iur.patr.cura.C.de pe. hære.si filius. Illa vero ratio non est multum efficax , quod in communes vsus pretium est conuersum, nisi velis dicere , quod vir & vxor habebant omnia damna & lucra communia.arg.ℨ.de do.inter vir.& vxor.c.2. immo quia soluta matrimonio vel cedit in substantiã viri , vel communibus liberis applicatur donatio propter nuptias, in Authen.vt immobilia antenup. do. §. & hoc dicimus. coll. 5. & ideo non intererat mulieris petere matrimonio soluto , ex quo non habebat liberos , aut etiam si haberet. Ber.

Intellectus Authẽ. siue à me.C.ad Vel leianum.

Ad

AD nostram.] Fictus emptor, qui verus est creditor, cogitur restituere rem in veritate pignoratam, (ed ficte venditam, si satisfactum est sibi de sorte fructibus computatis. ita cõmuniter summatur: sed hæc summatio est de indubio. Ideo summo iuxta litteram notabilius sic vt in rubro, & est casus singularis. Prima pars narrat factum. Secunda dat iudicem: ibi, *Quia igitur*. Abbas.

CAP. V.

AD† nostrã noueris audientiam peruenisse, quòd cum R. laicus [lator præsentium †] ab M. mutuũ recipere voluisset, creditor ne per canonem [a] contra vsurarios editum † posset in posterũ conueniri, domos & oliuas recepit ab eodem titulo emptionis [b], cũ reuera contractus vsurarius agere tur †: quod patet [c] ex eo, quòd creditor debitori promisit, quòd quandocunque à septennio vsque ad nouennium daret quadraginta † vncias tarenorum, quę vix dimidiam [d] † iusti pretij contingebant, domos eius restitueret, & oliuas. ¶ Quia igitur fraus & dolus cuiquam patrocinari non debẽt †: Mandamus, quatenus si res ita se habet, instrumento vẽditionis cõfecto in fraudem canonis promulgati contra vsurarios non obstante, prædictũ M. ad restituẽdas domos & oliuas ei, ad quem debent hæreditario iure deuolui (cum debitor sit viam vniuersæ carnis ingressus) per pœnam in Laterañ. † concilio [e] cõtra vsurarios promulgatam, appellatione remota compellas.

¶ Idem episcopo & archidiacono Vrbinaten. †

¶ *Venditor deceptus vltra dimidiam iusti pretij, agere potest, vt res sibi reddenti, pretium acceptum restituatur, vel iustum pretiũ suppleatur: & in hoc electio est emptoris. hoc dicit secundũ Antonium.*

CAP. VI.

CVm † causa quæ inter œconomũ monasterij sancti Martini de mõte ex parte vna, ac ciues Viterbienses super casamentis ex altera vertebatur, fuisset aliquandiu ventilata: cum constitisset nobis, monasterium in vẽditione vltra dimidiam [f] iusti pretij fuisse deceptum, sententiando decreuimus †, vt præfati ciues aut recepto pretio possessiones restituerent [g] memoratas, aut supplerẽt, quantum constaret legitimæ venditionis tempore iusto pretio defuisse.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Ponit tres casus, in quibus re euicta non tenetur venditor emptori de euictione.*

SI CAP. VII. † venditori post institu-

f ¶ *Dimidiam.*] Istud sic est intelligendum: ecce, res valet decem: vẽdidisti illam pro quatuor: patet q̃ tu es deceptus in sex: sed sex sunt plus quàm dimidia iusti pretij, quod est quinque, & ita es deceptus in dimidia, quæ est quinque & plus, scilicet vno: sufficit si illud plus valet vnum bolognínum tantum. & hoc intellige in venditore qui decipitur in pretio [c]. Et sic etiam in emptore decepto pone quòd res valeat decem, & emptor soluit sexdecim, potest agere ad pretium reciendum quod plus dedit, vel in totum recedere à contractu: quia sic patet, quòd est deceptus vltra dimidiam iusti pretij. soluit enim sex vltra dimidiam iusti pretij, quod fuit decẽ. Si enim decipieretur in quinque tantum, non ageretur: quia quinque sunt dimidia decem. & ita non est deceptus emptor in aliquo vltra dimidiam iusti pretij. sed quia sex dedit, vltra dimidiam decepit est, ideo aget. Azo. intelligit ista verba ita. Alij dicunt quòd necessarium est vt duplum iusti pretij & vltra dederit emptor: vt ecce, res valet decem, & ego emi pro viginti vnum, quod nulla lex dicit: & nihil est quod dicũt: quia hic decipitur emptor in plꝰ quàm sit totum iustum pretium. sed primum verius est. Et dom. Iacobus dicit eodem modo cum Azone.

¶ *Glo. seq. reci. per q. an idem sit in transactione. Secundo quærit quo iure agatur, ponit tres opi. & tertiam approbat. Tertio quærit de iuramento & soluit.*

¶ *Restituerent.*] ita agebat hic ad rescissionem contractus, nisi emptor vellet supplere iustum pretium. s. eo. cum dilecti. & hic. C. de rescin. ven. l. 2. secus [d] est in transactionibus, secundum quosdam. tenet etiam transactio, licet quis decipiatur vltra dimidiam iusti pretij. arg. ff. de reli. domi. constitutus. vbi episcopus omnia iura dimisit, solum octo denariis pro pensione retentis, &c. & est expressum, quòd si post transactionem inueniuntur publica instrumenta, per quæ appareat q̃ deceptus sit transigens in quadruplum, non tamen rescinditur transactio. ff. ad Treb. l. Lucius. §. vlt. Et est ratio in trãsactione: quia eo ipso quod à lite receditur, magnum commodum est: vnde indebitũ solutũ ob trãsactionem non repetitur. C. de transl. l. 1. ff. de condi. inde. in summa. Vin. Et hoc verum, nisi aliquis velit agere iudicis officio, vt minor, vel ecclesia: quia si lædatur in transactione, restituitur: sicut si læsus est in sententia, vel in aliquo contractu. C. si aduer. transa. l. 1. sed si directe velit agere cõtra trãsactionem, secus esset. Io. Sed quo iure agitur hic ad rescindendum contractum? Dicunt quidam, quòd iudicis officio. C. de rescin. ven. l. 2. C. de ac. empt. l. 4. Sed secundum hoc ageret tantũ ad quadriennium: quia vsque ad tempus illud competit in inte. rest. C. de temp. in inte. rest. l. vlt. Hæc fuit opi. Pla. Alij dicũt, quòd condictione ex illa lege C. de resc. ven. l. 2. & secundum hoc vsq; ad xxx. annos, quia omnes condictiones cum sint personales, perpetuæ sunt. Credit Vin. quòd agatur condictione ex eo contractu ex vendito alternatiue, vel ad supplendum iustum pretium, vel ad rescindẽdam venditionem [d], nec est mirum si per actionem ex eo contractu agitur vt recedatur à contractu. ff. de act. emp. l. ex empto. §. si quis virginem. Vin. quia in contractibus bonæ fidei multa veniunt de quibus nec est dictum nec cogitatum: vt ff. de contrah. emp. quotiés. & l. seq. & l. sed & si quid. C. de ac. em. l. 1. Io. hæc fuit opi. Ia. But. Sed quid dices si maior iurauerit se non venire contra venditionem: nunquid audietur quia deceptus est vltra dimidiã iusti pretij? Non credo q̃ audiatur; secus de minore: quia per iuramentũ nõ excluditur nisi per beneficiũ ætatis, nõ tamen renunciat iuri cõi: & ita poterit agere vel ad supplemẽtũ pretij, vel ad rescindendũ contractum, sed restitutionem in integrum petere non poterit: quia iuramentum repræsentat eum maiorẽ, nisi iuraret nõ repetere rem ex eo q̃ deceptus esset vltra dimidiã: tunc vtraq; via esset ei præclusa propter iuramentum. Ber.

SI venditori.] Euicta re tenetur venditor de euictione, nisi in casibus hic expressis. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis vẽdidit rem suam Titio: mouetur Titio quæstio de re illa sibi vendita: dicitur hic, q̃ si Titius non denunciauerit venditori, iuditio instituto contra ipsum, vt rem sibi venditam defendat: vel si Titius contumaciter se absentauerit tempore sententiæ: vel per iniuriam iudicis sententia lata fuerit contra ipsum: contra suum venditorem de euictione agere nõ valebit. Nota hic tres casus, in quib. venditor nõ tenetur de euictione, s. si nõ denũciauerit emptor venditori, vt rẽ sibi venditam defendat, vel si ptumaciter se absentauerit tẽpore sñæ: vel si per iniuriã iudicis sententia lata fuerit contra ipsum.

¶ *Gl. seq. tract. de denuntiatiõs necessitate: & cui, & quo tẽpore fiat, & qd si per venditorem stat. finis addit duos casus reliqui reci. in textu.*

a ¶ *Institutum.*] Not. ergo q̃ emptor ad hoc vt venditor teneatur ei de euictione, debet ei denunciare vt ipsum defendat, super re ab ipso sibi vẽdita. de qua quæstio ei mouet, alioquin non tenetur: vt C. de euictioni. emptor fundi. & l. auctore. nec fideiussores tenẽtur, quos pro euictione recepit: vt ibi dicit [a]. & si actor sit absens denuncietur fideiussori, vt ex prædictis legib. tenetur. Quidam tñ dicunt, q̃ non tenet denuntiare fideiussori. Et hęc denuntiatio potest fieri quolibet tempore, dummodo nõ nimis iuxta sententiam. ff. de euict. l. si rem. §. quolibet. Et illud scias, q̃ si per venditorem steterit quo minus sit ei denuntiatum, puta quia latitat, vel quia impedit ne possit ad eum citatio peruenire, nihilominꝰ tenetur de euictione. ff. de eui. si ideo. §. præsenti. & l. si dictum. §. si præsente. & idem est si denuntietur fideiussori præsente venditore, vt in d. §. si præsente. arg. s. vt lit. non con. quoniam. §. porro. Itẽ si emptor cõpromittit in arbitrũ, & contrariam sententiam reportauerit, vẽditor nõ tenet. ff. de eui. si dictũ. §. si compromiserο. Item si emptor potuerit vsucapere, & non vsucepit, imputatur ei: quia & venditor nõ tenet ei, si res euincatur ab eo: vt in l. si dictum. §. sicut põt. Ber.

b ¶ *Contumaciter.*] Si ptumax fuerit emptor, quia citatus nõ venit ad sententiam, sibi imputetur, si lata fuerit contra ipsum, quia tunc venditor non tenetur ei de euictione: quia videtur potius cõdemnatus propter suam contumaciam, quam propter aliam causam. ff. de eui. si ideo. 1. respons. C. eo. ti. emptor fundi: nec potest appellare tanquam contumax. 24. q. 3. de illicita. 2. q. 6. c. ei qui. §. sunt etiã quorum. Bernar.

c ¶ *Iniuriam.*] C. de eui. emptor fund. vnde sumpta est hæc decr. & hoc ideo, quia iniuria, quæ fit emptori, non contingit venditorem. ff. de eui. si per imprudentiam. sic si iudex per iniuriam pronuntiat ꝯ hæredem non nocet legatarijs. ff. de leg. 1. si seruus plurium. §. j. d ¶ *Legitimas sanctiones.*] de quibus iam præmissum est in l. emptor fundi. & l. si per imprudẽtiam. Et sic in tribus casibus hic contentis non tenetur venditor emptori, si non denuntiauerit, si contumax fuit, si per iniuriam iudicis condemnatur: tunc enim iudex facit litem suam: & ipse tenetur. ff. de iud. filius familias. & C. de pœ. iu. qui ma. iu. l. 2. & 12. q. 2. c. 1. & 2. Ber.

¶ DE LOCATO ET CONDVCTO.

¶ *Supra visum est de empt. & ven. sed quia locatio habet magnam similitudinem & vicinitatem cum venditione, adeo quòd in quibusdam casibus probabiliter dubitatur an sit locatio, vel emptio: vt l. 1. ff. eodẽ, merito post præcedentẽ rubricã subijcitur ista. Et ad modum clare ascernendi contractum locationis à venditione, vide Bart. in l. cotem. §. qui maximos. de publica. & in l. cum in plures ff. loca. Abbas Siculus.*

De hac materia habetur. 10. q. 2. c. ea enim. §. perpetua. & seq.

EX rescripto.] Primo ponitur decisa relatio legati. Secundo constitutio, quam confirmat: ibi, *Constitutionem*. Tertio publicari mandat: ibi, *Statuentes*. Abbas.

CASVS. Dicitur hic, quòd nullus scholaris, nullus magister conducat hospitium aliorum infra tempus conductionis sine licentia inquilini: nisi prius tempus cõductionis elapsum fuerit: qui contra fecerit, excommunicationem incurret. Nota, quòd transcripto creditur sine originali. Item nota contra superbiam, & elationem scholarium, qui volunt apparere potentes in pecunia. Item vnus legatus potest statutum alterius confirmare.

TITVLVS XVIII.

¶ De locato & conducto.

¶ Clemens tertius.

¶ *Excõmunicati sunt magistri, & scholares Bononienses, qui ante tempus conductionis conducunt hospitia aliorũ magistrorum, vel scholarium, sine eorum consensu.*

CAP. I.

EX † rescripto litterarum [c] Tusculan. episcopi nobis innotuit, q̃ cum ciuitatẽ Bonon. tempore suæ legationis intrasset: & infra. ¶ Constitutionem factã ab episcopo Portuen. Apostolicæ sedis legato, & à prædicto Tusculan. episcopo postmodum confirmatam, videlicet, vt nullus magistrorum † siue scholarium [f], sine licentia [g] contra se iudicium, quis omiserit, vt rem venditã sibi defenderet, nunciare: vel cõtumaciter [b] absuit † tempore sententiæ promulgatæ: seu per iniuriã [c] sententia lata fuit †, de euictione iuxta legitimas sanctiones [d] agere non valebit.

CAP. II.

VEstra nobis relatio declaravit, quòd cum ad firmam † fructus vestrarum dare consueueritis decimarum: & infra. ¶ Diœcesanorum episcoporũ statuto [i] per conducendis aliorum hospitiis in læsionem vel præiudicium habitantium, audeat hospitẽ conuenire, nisi prius constiterit tempus conductionis elapsum: vel in quilini in hoc suum fauorem præstiterint & consensum: cum idem Portuen. sub † excommunicatione [g] hoc prohibuerit, & alter sub pœna anathematis idem decreuerit obseruandum: ratam † esse decernimus, & auctoritate Apostolica confirmamus: Statuentes, vt à te frater episcope, & tuo quolibet successore, hoc singulis annis in communi audientia [h] magistrorum atque scholarium recitetur.

¶ Innocentius iij. abbati & conuentui sancti Petri de Pratel. London. † diœce. ¶ *Personæ ecclesiasticæ locare possunt prouentus decimarum his, cum quibus conditio ecclesiæ fit melior, statuto diœcesani contrario non obstante. & eadem ratio est de alijs rebus ecclesiæ.*

CAP. III.

VEstra.] Primo ponit decisio, & monachorũ querela. Secundo prouidet cum determinatione: ibi, *Dœcesanorum*. Abb.

CASVS. Quidam episcopi statuerunt, q̃ nullus deberet locare fructus decimarum suarum ad firmam, nisi parochialibus presbyteris: propter illud statutum, ecclesiæ non modicum ledebãtur, vnde monachi isti petierunt à domino Papa super hoc sibi prouideri: scribit Papa monachis illis, q̃ non obstante contrario statuto episcoporum, possint locare fructus decimarum suarum personis illis, cum quibus conditionem ecclesiæ poterunt facere meliorem, ita tamen q̃ ista locatio non extendatur ad feudum vel alienationem. Not. q̃ fructus decimarum & aliarum rerum spiritualium possunt locari, & vendi, & obligari, licet res ex quibus prouẽtus tales percipiuntur, alienari non possunt. Item isti prouentus non possunt dari in feudum, vel alienari perpetuò.

i ¶ *Statuto.*] Statuerũt epi, q̃ huiusmodi decimę parochiales pres-

† Cap. 1. tit. de emptore, in 3. compil.

† Hæc duo verba: lator præsentium, desunt in omnibus antiquis codicibus.

† A liàs: edictum.

† extitisset

† sexaginta.

† dimidium.

† debet: Vide l. si in fraude. C. de legi. & l. 1. & l. ex dolo. ff. de dolo.

† Cõcilium Lateranẽsi. sub Alex. iij. cap. 25.

a Vide Bartholomæum Cepollã tract. de simulat. contract. in 6. casu principali.

b Vbi dicit: i dolus emptoris qualitate facti, non quãtitate p tij estimatur: sed hic etiam fuit qualitas facti: quia in fra certũ tẽpus rest tuere tenebatur. Adde hic Io. And. & Inn. & item Io. And. cap illo vos infra. de pignor.

† absuerit.

† fuerit.

† Cap. vni. eo. tit. in 2. cõpila. Vide Horatiũ Luciũ tract. de priuil. Schola priuilegio 39. 40. & seq.

a Sufficit autem denũciasse auctori vt ibi & si. ff. de verbo. obl. mora. Io. Andr.

† Adde q̃ appellatione magistrorũ cõprehẽdunt doctores vtriusq; iuris. l. milites. & l. hi q. & ibi Do. ff. ex qb. ca. ma.

b Hac rõne vr q̃ appromitti possit in venditorẽ: de quo i Spe. de arb. §. 2. ver. sed nunquid in vẽditorẽ. & ver. sequen. Io. And.

† Cõcor. l. 2. & l. si quis cũ aliter. & ibi Bar. ff. de ver. oblig.

† Vrbeuet.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõpil. Et de materia huius decretalis, vide plenissime p Arium Pinel. lum in l. 2. C. de resci. vẽd. & per Antonium Gomezium tom. 1. varia. resol. c. 2. de empt. & vendit.

† decernim⁹.

c Et sic non obstat pp alternatiuam cit q̃ venditi actio non datur ad rescindendũ. C. de acti. emp. l. vẽditi 2. p quã reprobat. Ité illa lex dicit, q̃ non facile datur, quasi q̃q; detur, vt ibi no. Io. And.

d De hoc articulo præter Pinellũ paulo ante citatũ, vide Alex. consi. 89. vol. 2. & Franciscum Curtiũ consi. 66.

† De materia huius canonis, vide plene & luculenter per Antonium Gomezium tom. 2. varia. resolu. c. 2. de empt. & vendit.

† Aliàs, sub pœna excõmunicatiõis.

† ratum.

c Vide in p. al. c. 1. super gl. 2. Io. An.

† Lexonẽ.

† Londẽ.

† Hoc est, ad affectum, siue pẽsionẽ. est autẽ firma vox Anglica, & q̃ proprie dicatur dari ad firmam, declaratur hic Hostiẽ. huic ꝯctus exemplũ extat ĩ ca. q̃relã. j. ne prælati vices suas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a De hoc articulo pter Innocẽtiũ, Hosti. & Io. And. hic vide glossam, Geminia. nũ & doctores in ca. 2. de cõst. li. 6.

De materia huius c. q̃ frequens est vide Antonium Gomeziũ tom. 2. varia. resolu. c. 3. Ariũ Pinellum ī l. 2. C. de rescind. vend. par. 1. ca. 3. Parisiũ cons. 88. libr. 1. Adde etiã Guidonem Papæ decisio. 630.

† & sine culpa.

† cõtingẽte.

† sequentis

b Adde qs dicat casus fortuit⁹, ī l. strã. & modicũ dãnum ecclesia sustinere debet. 12. q. 2. bonæ rei. nec pro modico retractatur venditio. ff. de contrah. emptio. l. res bona. nec pro modico datur actio de dolo. ff. de dolo. fi oleum. in fin.

† fortuitis. & ibi Bald. C. de pi. ac. & glo. in §. Thesauros. in ver. fortuito casu. Inst. de rer. diui.

byteris solummodo locarentur, per quod vtilitas ecclesiarũ non modicum impediebatur: petierũt isti monachi sibi super hoc prouideri: cũ enim bene possunt facere statutum. de consc. dist. 3. ca. 1. & 3, de maio. & ob. si quis venerit. & 3. de sen. excom. à nobis fuit. Sed quia illud vertebatur in detrimẽtum vel præiudicium ecclesiarum: & quia non est cõtra ius: vt hic patet expresse, & fructꝰ decimarũ taliter ad tẽpus locentur, ideo Papa tollit statutum illud, licet ius decimarum taliter vẽdi vel locari non possit: cum spirituale sit. 3. de iure pa. c. 1. & c. de iure. 3. de simo. querelã. Ber.

a ¶ *Ad feudum.*] Et ita patet, quòd prælati ecclesiarum infeudare nõ possunt de nono. 3. de feu. c. 2.

b ¶ *Alienationem.*] Perpetuam scilicet, secundum quod dicitur: alienatio est cõtractus per quem dominium transfertur. C. de fun. do. l. 1. Quandoque verbum, alienationis, large accipitur. 3. de reb. eccl. non alien. nulli liceat. C. de reb. eccle. alie. vel non. fancimus. & in auth. de reb. eccle. nõ alie. §. nos igit. coll. 2. & eodẽ modo hic large accipitur, vt in c. nulli.

Ropter.] Diuiditur in duas partes ista c. principales. Nam primo loquitur in prædio rustico. Secundo in prædio vrbano. Secunda: ibi in §. *Verum.* Abb.

CASVS. Ecce, locaui alicui prædium meum pro certa pensione annuatim reddenda: sterilitas magna contingit, & si magnum dãnum dedit conductori sine culpa sua, vitio tamen ipsius rei, seu casu fortuito: quæritur vtrum colonus totã teneatur soluere pensionem? Respondet Papa, q̃ pensio remittenda est pro rata, nisi sterilitas possit compensari cum vbertate præcedentis vel subsequentis anni. Secũdo quæritur, vtrum locator possit expellere inquilinum de domo sua inuitum? Respõdetur: Si modo immineat necessitas, quæ non imminebat tempore locationis, locator inuito inquilino poterit domum inhabitare, & inquilinũ expellere, vel si refectione indiget, quæ non imminebat tempore locationis, remissa sibi pensione pro residuo tempore. Item si inquilinus peruerse moratur ibidem, potest inde amoueri, vel si non soluit canonem per biennium: nec sibi celeri satisfactione prouidit, potest expelli. Not. q̃ pensio aliquando remittenda est. Item sterilitas potest compensari cũ vbertate. Item nota, q̃ in quatuor casibus potest inquilinus expelli, s. si immineat necessitas, quæ non imminebat tempore locationis, vel si refectione indigeat domus, vel si inquilinus peruerse morat ibidem, vel si non soluit canonem per biennium.

Gl. se. tractat quid sit magnum damnum, & quid de modico. interserit casum exceptum: & de quo colono loquitur hæc littera.

c ¶ *Magno incommodo.*] Quando magno incommodo afficitur cõductor, tunc fit remissio pensionis. ff. eo. ex conducto. §. j. vbi dicit: si omnem fructum tulerit, vt fructus etiam seminis non superfit. & l. si vno. §. vbicunque. & C. eo. l. licet certis. & l. excepto. nisi aliud in locatione sit actum: vt in l. licet. alioquin si tale damnum nõ interuenerit, secus est. ff. eo. si merces. §. vis maior. quia modicum dãnum debet sustinere, vt ibi dꝫ. & l. habitatores. Intellige quod hic dicitur de eo colono, qui certã pecuniã annuatim debet, vel certas corbes: & nõ de partiario, q̃ cũ dño lucrũ, & dãnũ partit, vt dꝫ in §. vis maior. quia pro modico damno non datur restitutio: vt ff. de in integ. rest. scio. & 3. de in integ. resti. c. 1. & 3. de re. ec. non alie. ad nostrã. & modicũ dãnum ecclesia sustinere debet. 12. q. 2. bonæ rei. nec pro modico retractatur venditio. ff. de contrah. emptio. l. res bona. nec pro modico datur actio de dolo. ff. de dolo. fi oleum. in fin.

¶ *Gl seq signat contrarium & soluit.*

d ¶ *Vitio rei.*] Quia forsitam non potuit pati multam pluuiam, nec multã siccitatẽ, nec potuit colonꝰ occurrere quin suffocaret semẽ. sed 3 vꝫ. ff. eo. ex conducto. §. 1. vbi dicit, q̃ si vitia ex re oriuntur, damnũ esse coloni, vt si vinum coacuerit, vel si herbis segetes corruptæ sunt. Sol. ibi potuit colonus occurrere, hic nõ: quod patet ex eo quod dicit hic sine culpa coloni. casus etiam fortuitus domino non cet b, & nõ colono, vt nõ habeat pensionem nisi pro rata, & si nihil perceperit, nihil soluat, ita q̃ remissio facienda est in totum vel in partem, nisi vbertate præcedentis anni vel sequẽtis possit cõpensari sterilitas. C. eo. l. licet. & hoc ẽt si dominus remisit pensionem propter sterilitatẽ, si anno sequenti contingat vbertas, petere pôt pensionem integram: vt ff. eo. si vño anno. Bernar.

¶ Verũ c inuito inquilino domũ inhabitare, vel reficere poteris, si necessitas (quæ tũ nõ iminebat f locationis tẽpore) id exposcat, remissa sibi pro residuo tẽporis pẽsione: qui ẽt inde rationabiliter amouetur si peruerse g ibi fuerit conuersatus, vel cũ canonẽ h per biennium non soluisset, si sibi satisfactione celebri i nõ puidit †.

¶ Idem.

¶ *Emphyteuta ecclesiæ meliorationes suas vendere non potest, nisi seruatis his de quib. hic: Et si contra fecerit, vel canonẽ per biẽniũ nõ soluerit, nec morã postea celeriter purgauerit, iuste potest expelli.*

CAP. IIII.

POtuit † emphyteuta k (ecclesia primitus requisita l, eique nuntiato quãtum sibi ab aliis offertur, si nolle se emere dixerit: vel à denuntiationis tempore duorum mensium spatium sit elapsum) meliorationes & ius sibi cõpetens alijs vendere m, qui ab eo

c Vide de iur. c. cæterum. super gl. 2. Io. An.

† Desumptũ ex Auth. seu nouella. 7. de nõ alien. reb. ecc. c 2. Burchardus li. 3. decreto. cap. 165. Iuo part. 3. c. 184. & c. 1. eo. tit. in 1. compilat.

† Huic decretali mãdate vtilis & frequens est, de qua vide late p Iasonem & doctores in l. 1. C. de in re emphyt. Cagnolũ in Auth. q. ꝛc. C. de sacro. ecc. & pleniũme per Iulũ Clarũ lib. 4. recep. sent. §. emphyteusis. & de intellectu p Couarruuiam. lib. 3. varia. resol. ca. 17. d Hos casus explicat Antonius Gomez⁹ præcitato loco, quẽ videto.

e Itẽ in emphyteusi requirit scriptura. C. e. l. 1. in locatione non. Itẽ ꝺuctor nec vendit nec vendicat: emphyteuta sic. C. eod. l. 1. ff. si ager vec. l. 2. Io. And.

f Vin. ſ. pro quib. de do. int. vir. & vx. nuper. & nli. feudo. de feu. ſ. ali. fine com. ma. do. l. imperiale. Dicit ẽt Vinc. q̃ de alienatiõe fit mẽtio ſ l. & donatio est alienatio. Io. And.

† ꝓuiderit.

Canonem.] Hoc intellige qñ ad longũ tps cõduxit: puta ad decem annos vel plus, vel minus etiã. 6. vel 5. ff. eo. quæro. §. inter. Ber.

i ¶ *Celeri.*] Sic 3. de reb. eccle. alie. vel non. si quis presbyterorum. & 3. eo. c. proxi. vbi dicitur qualiter hoc verbum sit intelligendum. Et ita in quatuor casibus expellitur inquilinus.

POtuit.] Primo ponit requisita, vt ius emphyteuticũ possit vendi. Secundo contra facientes punit: ibi, *Emphyteuta.* Tertio soluit obstaculum: ibi, *Non obstante.* Abb. Siculus.

CASVS. Ecclesia dedit rẽ aliquã alicui in emphyteusim: iste emphyteuta meliorauit rẽ illã: quæritur vtrũ possit: vendere meliorationes suas? Rñdet q̃ emphyteuta debet primo requirere ecclesiam si velit emere ius suũ, & debet denuntiare illi quãtũ pôt habere ab aliis? & si dixerit se nolle emere, tũc pôt ius suũ vẽdere: vel si nihil dixerit, debet expectare ecclesiã per duos menses, quib. elapsis poterit emphyteuta vẽdere alijs suas meliorationes, q̃ ab huiusmodi emptione nõ prohibentur: & si contra hoc fecerit, vel per biennũ in solutione pensionis cessauerit, licite potest expelli, nisi celeriter post biennũ satisfecerit, nõ obstãte q̃ ei nõ fuit denũtiatũ: quia tẽpus in hoc casu ipsum interpellat. Not. q̃ emphyteuta semper debet denuntiare dño, si vult vẽdere ius suũ, aliàs cadit à iure suo. Itẽ si per biennium non soluit canonem, potest expelli. Itẽ in solutione canonis potest mora purgari. Itẽ tps est hic pro admonitione.

¶ *Gl. seq. reci per q. an emphyteusis sit locatio.*

k ¶ *Emphyteuta.*] Videtur q̃ emphyteusis sit locatio, ex eo q̃ ponitur in titu. de locato. sed non est verum. Inst. locati. §. adeo. Locatio enim potest fieri tam de rebus mobilibus quàm immobilibus: & se mouentibus: emphyteusis vero tm de immobilib. Cõtractus aũt emphyteuticus medius est inter vẽditionem & locationem. in hoc autem accedit ad vendi tionem, quia quando talis cõtractus celebratur, aliquid datur, sicut in vẽditione datur pretiũ, sed tamẽ differũt: quia per vẽditionẽ trãsfertur dñium, sed hic retinet dñs dominium. sed magis videtur accedere ad naturam locationis: quia sicut locator retinet dñiũ, & singulis annis aliquid recipit, ita & hic: quia emphyteuta singulis annis soluit canonem constitutum, & ideo potius ponitur hæc decre. in isto tit. quàm in præcedenti. Ber.

l ¶ *Requisita.*] Hoc sumptũ est C. de iure emphy. l. vl. Primo requiri debet dñs ab emphyteuta, an emere meliorationes ipsius velit secũdum qd hic dicitur, aliàs caderet à iure suo: vt in l. prædicta. Ber.

ADDITIO. Vnde versus.

Qui sine consensu templorum res alienat,
Vel censum bino qui soluere negligit anno:
Re careat tota, qui sic facit emphyteuta.

¶ *Gl. seq. quærit & ponit duas opiniones contrarias.*

m ¶ *Alijs vendere.*] Sed nũquid possunt donare? vꝫ q̃ nõ, quod quidam concedunt. Alij dicunt, quòd donare potest etiã, sine cõsensu domini. C. de fun. patri. l. 1. lib. 11. & pignori dare. ff. de pignori. l. lex vectigali. & ff. de pigno. actio. tutor. 9. vlt. Ber.

¶ *Gl. seq. quærit, & soluit.*

a ¶ *Prohibentur.*] Sed quæ personæ prohibentur ab huiusmodi emptione? Potest dici quòd serui ecclesiæ, capitanei, & omnes personæ maiores, q̃ non sunt idonei facilitate conueniẽdi, vnde posset dominus præiudicium pati. ff. qui satisd. cog. l. 2.

¶ *Gl. seq. quærit & respondet.*

b ¶ *Per biennium.*] vt 10. q. 2. hoc ius. 6. qui rem. in priuato triennium requiritur. C. de iure emphyt. l. 2. Sed si promisit soluere pœnam, rato manente pacto si nõ soluat pensionem, & petat pœnam, nihilominus vult eum expellere: nunquid potest? Dicas quòd sic. arg. ff. de transact. qui fidem. & l. pacto. & C. de pact. cum proponas. in fauorem domini dictũ est hoc. & facit ad hoc ff. de reg. iur. cum par. Bernardus.

¶ *Gl. seq. quærit, ponit quatuor opiniones, & soluit.*

c ¶ *Celeri.*] Et ita patet q̃ emphyteuta potest purgare moram offerẽdo canonem post biennium. Sic 3. cap. proxi. sicut alienator. 3. de rebus eccl. alienan. vel non. cap. si quis presbyterorum. & arg 3. de elect. quod sicut. in fine. & ff. de verb. obl. interdum. §. vlt. Sed quãtum tempus debitur ad purgandum istam moram? Videtur quòd ante sententiam: vt ff. de inoff. test. Papinianus. §. meminisse. & C. quibus vt indig. alia est. Vel etiam vsque ad litem cont. ff. rem rat. habe. amplius hoc. & C. de plus peti. l. vnica. & 3. eo. tit. c. vnico. Vel modicum tempus dabitur forsan decem dierum. ff. de constit. pecu. promissor. §. 1. & ff. ex quibus cau. maio. in integ. rest. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. & ff. si quis cau. l. & si post tres. vel quamcito potuit. ff. de Tertullia. l. 2. §. confestim. & supra de elec. quia propter. vbi plura argumenta de hoc inuenies. Quidam dicunt, quòd vsque ad litem contestatam potest emphyteuta vitare pœnam huius constitutionis, offerendo canonem per iura prædicta. Sed non credo quòd vsque ad litis contestationem possit purgare moram: quia hoc posset differre vsque ad duos annos: vel vnum, vel tres, vel plures post tempus statuti biennij, & ita non esset celeriter: & propterea hoc videtur potius facere timore pœnæ quàm voluntate, & interpellatur coram iudice: sed tẽpus statutum ipsum interpellat, vt dicit in fine, & vltro se debet offerre: vt C. de iure emphyte. l. 2. Dabo ei modicum tempus post biennium elapsum. Talis enim celeritas ad modicum tempus refertur post biennũ respectu ipsius biennij, sicut hæc adiectio plus ad modicam quantitatem respectu quantitatis nominatæ. ff. de verb. sig. hæc adiectio. & illud, modicum, considerabitur arbitrio iudicis, ex quo non est determinatum in iure 3. de offi. dele. de causis. & ff. de iu. deli. l. 1. §. ait prætor. & quòd appellatur arbitrium boni viri. ff. de verb. obli. continuus actus. §. 2. Ber.

¶ *Glo. seq. format sex quæstiones. Primam soluit, & eius contrarium consulit. Secundo quærit, & soluit distinguendo inter priuatum & prælatum ecclesiæ collegiatæ, vel non. Tertio quærit de protestate, & soluit. Quarto quærit, & ponit duas opiniones, & secundã approbat, signat contrarium: & soluit. Quinto quærit de sterilitate, & soluit. Sexto quærit de pluribus cohæredibus, & soluit.*

d ¶ *Expelli.*] Sed a nunquid auctoritate sua propria potest dominus expellere emphyteutam, si canonem debito tempore non persoluat? Videtur q̃ sic. C. de iure emphy. l. 2. satis potest dici, quòd sic auctoritate huius decre. & prædictæ legis. 10. q. 2. hoc ius porrectum. §. qui rẽ huiusmodi, dicit enim: lex permiscat crimen, cum sibi arbitrium suæ vltionis sciat concessum. C. de meta. deuotum. lib. 12. & arg. ff. de pig. l. lex vectigali. & arg. C. de seruis expor. l. 1. & 2. Sed melius faciet si auctoritate iudicis hoc fecerit. C. de pigno. l. 3. & j. de priuileg. pastoralis. Sed si alij tradidit possessionem, vel ab alio expellatur, non deficiet possessorem auctoritate sua. argu. ff. de vi & vi armata. l. colonus. Item si emphyteuta cessauit per biennium, & tantum amplius quòd non potest purgare moram, si dominus postea receperit pensionem? nunquid dominus postea poterit expellere emphyteutam? Respondeo, in priuato planum est: quia recipiendo pensionem iuri suo renunciauit. ff. de lege com. l. post diem. & l. præce. 6. fi. ipso enim facto renunciat iuri suo. 3. de his quæ fi. à maiori par. cap. ex ore. cum suis concor. Sed quid dices de ecclesia? Respondeo, si prælatus de consensu capituli recipiat pensionem, expellere non poterit postea emphyteutam, cum liberum sit ecclesiæ vel emphyteutam expellere, vel pensionem petere. in Auth. de ali. & emphyt. contractus. §. si quis vero locator. coll. 9. & eligendo vnum, alteri renunciasse videtur: vt in prædictis legibus, post diem. & l. præceden. 6. vlt. Sed si solus prælatus sine consensu capituli recipit pensionem, non credo quòd obsit ecclesiæ quo minus possit expellere emphyteutam, nisi postea capitulum consensisset. arg. 3. de his quæ fi. a præl. sine consensu cap. pastoralis. cum suis similibus. Et si vnus sit sacerdos siue rector solus in ecclesia siue in capella, & recipiat pensionem, idem credo q̃ amodo non poterit emphyteutam expellere, vt dictum est. Item quid si dicat dominus: recipio pensionem b sal-

a Desumptũ ex Auth. seu nouella. 7. de nõ alien. reb. ecc. c 2. Burchardus li. 3. decreto. cap. 165. Iuo part. 3. c. 184. & c. 1. eo. tit. in 1. compilat.

a De materia huius glossæ vide Iasonẽ & Iulũ Clarum supra ci tatos in principio huiꝰ decretalis.

b Temporis uo iure meo: vt per hoc præteriti sen non fiat mihi præiudiciũ cum Io. quominus possim te ex- Host. & Lau. pellere? Credo quòd va- vt no. in Spe. leat protestatio, nec per de acti. §. 1. li hoc præiudicatur ei: quia cet quidã idẽ direxint de & si ipsum vellet expel- futuro: vt ibi lere, nihilominus posset not. Io. And. petere pensionem. 10. q. 2. hoc ius porrectum. §. qui rem. & arg. ad hoc ff. si quis cau. l. 2. 1. respon. & ff. de eo quod cert. lo. l. vlt. Idem si fundus emphyteuticus clade vel casmate perierit vltra medietatem, vel plus vel minus: nunquid debet pensio diminui? Dicunt quidam quòd si vltra medietatem periit, non tenetur emphyteuta soluere integram pensionem. C. de iure emphy. l. 1. ex eo quod ibi dicitur: si vero particulare damnum, & c. quia nomine partis medietas intelligitur. ff. de verb. signi. nomen filiarum. §. 1. ff. de vsufruct. etiam partis. Alij dicunt, & melius, quòd totam pensionem soluere debet, adhærẽtes litteræ illius legis, vbi dicitur, ex qua non ipsa re penitus subtantia lædatur. Inst. locat. §. adeo. in fin. Secundum hoc signatur contra. C. de alie. l. 2. sed illud speciale est in tributo. Sed nunquid propter sterilitatem rei emphyteuticariæ debet pensio diminui? Et certe non, licet aliud sit in locatione. 3. cap. proxi. Item si sunt plures cohæredes, & vnus non soluit pensionem, nunquid propter hoc fit præiudiciũ aliis? Non credo, si soluant pensionem totam, & postea contra cohæredem agant iudicio familiæ erciscundæ. ff. famil. erciscundæ. §. fi vnus. Et quod dicit, expelli, respicit alteram partem disunctiuæ, scilicet cum canonem non soluit: quoniam in altero casu, scilicet quando alienetur domino requisito, emptor non potest expelli sine auctoritate iudicis sui. Bern.

e ¶ *Statuta.*] Non est ergo requirendus emphyteuta: quia tẽpus ipsum admonet. C. de contrahen. stipulatio. l. magnam. & C. de iure emphyt. l. 2. vnde sumuntur ista verba. sic & creditor ad petitionem vrgeri non potest: vt C. de pignor. creditor. ff. de administratione tutor. quidam. §. vlt. & C. si propter publicas functiones. ven. fu. cele. l. vlt. in fi. Ber.

tare meliori vel æquali. h. d. Et in hoc quod dicit, vel æquali, est casus notabilis.

CAP. I.

SI princeps voluerit rem immobilem sanctis locis præstare, & accipere ab eis aliam immobilem, eoque modo de communi voluntate ¹ permutationem contrahere: Liceat ᵏ ei hoc facere, si causa rationabilis ˡ id exposcat, & res, quam præstiterit, maior fuerit vel æqualis: pragmatica ¹ sanctione super hoc promulgata.

TITVLVS XIX.

De rerum permutatione.

¶ Ex concilio apud Siluan. †

¶ *Princeps potest rem ecclesiæ immobilem per permutationem acquirere, dato*

10 ptione huiusmodi minime prohibentur 2. ¶ Emphyteuta quoque secus præsumendo, vel cessando in 10 solutione canonis per biẽnium b, (nisi celeri c satisfactione postmodum sibi consulere studuisset) iuste potuisset expelli d. Non obstãte quòd ei vt canonẽ solueret, non extitit nunciatum: cum in hoc casu dies statuta c pro domino interpellet †.

† interpellat

20 ¶ *Princeps potest rem ecclesiæ immobilem per permutationem acquirere, dato*

30 *Sexto quærit de pluribus cohæredibus, & soluit.*

a ¶ *Expelli.*] Sed a nunquid auctoritate sua propria potest dominus expellere emphyteutam, si canonem debito tempore non persoluat? Videtur q̃ sic. C. de iure emphy. l. 2. satis potest dici, quòd sic auctoritate huius decre. & prædictæ legis. 10. q. 2. hoc ius porrectum. §. qui rẽ huiusmodi, dicit enim; lex permiscat crimen, cum sibi arbitrium suæ vltionis sciat concessum. C. de meta. deuotum. lib. 12. & arg. ff. de pig. l. lex vectigali. & arg. C. de seruis expor. l. 1. & 2. Sed melius faciet si auctoritate iudicis hoc fecerit. C. de pigno. l. 3. & j. de priuileg. pastoralis. Sed si alij tradidit possessionem, vel ab alio expellatur, non deficiet possessorem auctoritate sua. argu. ff. de vi & vi armata. l. colonus. Item si emphyteuta cessauit per biennium, & tantum amplius quòd non potest purgare moram, si dominus postea receperit pensionem? nunquid dominus postea poterit expellere emphyteutam? Respondeo, in priuato planum est: quia recipiendo pensionem iuri suo renunciauit. ff. de lege com. l. post diem. & l. præce. 6. fi. ipso enim facto renunciat iuri suo. 3. de his quæ fi. à maiori par. cap. ex ore. cum suis concor. Sed quid dices de ecclesia? Respondeo, si prælatus de consensu capituli recipiat pensionem, expellere non poterit postea emphyteutam, cum liberum sit ecclesiæ vel emphyteutam expellere, vel pensionem petere. in Auth. de ali. & emphyt. contractus. §. si quis vero locator. coll. 9. & eligendo vnum, alteri renunciasse videtur: vt in prædictis legibus, post diem. & l. præceden. 6. vlt. Sed si solus prælatus sine consensu capituli recipit pensionem, non credo quòd obsit ecclesiæ quo minus possit expellere emphyteutam, nisi postea capitulum consensisset. arg. 3. de his quæ fi. a præl. sine consensu cap. pastoralis. cum suis similibus. Et si vnus sit sacerdos siue rector solus in ecclesia siue in capella, & recipiat pensionem, idem credo q̃ amodo non poterit emphyteutam expellere, vt dictum est. Item quid si dicat dominus: recipio pensionem b sal-

Visum est supra de emptione & venditione: Item de quodam contractu emptioni vicino, vt de locato, merito subiicit aliud contractum emptioni proximum, vt est permutatio: Et hoc norum, permutationis, est multum generale: Nam conuenit omnibus rebus quæ inter hominum manus versantur, & propter hoc non habet nomen speciale, sed remansit in suo genere, quia plura sunt negotia seu res quam vocabula. l. natura. ff. de præscrip. ver. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur 10. q. 2. c. ea enim. §. Sed & permutare. & 12. q. 2. in multis cap.

SI princeps.] Primo ponitur quæstio: Secundo solutio: ibi, *Liceat.* Abbas Siculus.

CASVS. Quæsitum fuit in concilio isto, vtrum ecclesia posset rem immobilem permutare cum principe? statuit concilium, q̃ si princeps voluerit permutare rem immobilem cum sanctis locis, & ab eis rem aliã accipere, & de cõmuni voluntate permutationem facere, hoc licitum sit dummodo causa rationabilis hoc exposcat, & res quam princeps præstiterit, maior fuerit, vel saltem æqualis, & super hac permutatione principis sanctio promulgetur. Nota, q̃ princeps potest rem suam immobilem cum re ecclesiæ immobili permutare, dummodo ecclesia non lædatur. Item pragmatica sanctio est confirmatio ab Imperatore facta.

c Videto qd de hoc dicto sentiat hoc loco Io. And. d Pragmatica dispositio est, quã principis suggestione mittit, vt colligitur ex l. fi. C. de proximis sacro. scrinio.

f ¶ *Voluntate.*] Aliàs certe non posset, sicut cum communi consensu emptio contrahitur, & etiam dissoluitur. C. de actio. & oblig. sicut ab initio. Ber.

g ¶ *Liceat.*] Sic 10. quæst. 2. hoc ius porrectum. §. sed & permutare.

h ¶ *Rationabilis.*] puta, quòd vtilitas ecclesiæ in hac permutatione procuratur e, aliàs non debet fieri. 3. cap. proxi. sicut nec alienatio fieri debet nisi vt meliora prosperiatur. 12. q. 2. fine exceptione. & 3. de his quæ fiant à præla. cum Apostolica. Ber.

i ¶ *Pragmatica.*] Pragma, idem est quòd causa: vnde pragmatica d sanctio, est constitutio super aliqua re promulgata. hic tamen ponitur

Universidad de Navarra

pro confirmatione siue scriptura facta ab Imperatore cum causæ cognitione super tali permutatione. Ala.

VT *commutationes.*] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, q̃ cõcessiones factæ ab antecessore in damnum ecclesiæ, poterunt reuocari à successore. Nota, quòd res ecclesiæ caute commutari debent. Item successor potest reuocare res male alienatas à prædecessore.

a ¶ *Vt commutationes.*] supple, statuimus.

b ¶ *Inconsulte.*] id est, in damnum ecclesiæ: quod esse non debet: immo rationabilis causa debet subesse ad hoc vt fiat cõmutatio. s̃. eo. cap. proxi. vnde successor reuocauit inconsultam permutationẽ. simile s̃. de prec. c. 2. immo & illa quæ fecit, successor reuocare potest, quod in damnum ecclesiæ datum est siue alienatum. 35. q. 9. quod quis cõmiserit. s̃. de rebus ecclesiæ non alienandis. si quis presbyterorum. & 12. q. 2. monemus. dum tamen tolerentur in administratione. Ber.

Mancipia.] Breue est, & tolle principium capituli pro summario. quod autem sequitur hic, & in ca. seq. est eius expositio. Abbas Siculus.

CASVS. Quæsitũ fuit in concilio isto, vtrum mancipia ecclesiarum possint permutari cum mancipiis laicorum: statuit concilium, q̃ mancipia ecclesiastica permutari non debeant nisi ad libertatem, ita vide licet quòd mancipia quę dantur pro mãcipio ecclesiæ, permaneant in seruitute ecclesiæ, & mancipium ecclesiæ in libertate perpetua maneat: quia quod semel Deo dedicatum fuit, ad humanos vsus non debet redire. Nota, q̃ res ecclesiarum ad humanos vsus redire non debent.

c. ¶ *Commutari.*] 10. q. 2. precariæ. in fi. Arg. contra. sed hic determinat illud, & fauore libertatis hoc fit.

¶ *Glo. seq. signat contrariũ, & soluit. alle. quatuor. concor. signat vnũ contrarium, & soluit.*

d ¶ *Semel Deo consecratum.*] 12. q. 2. episcopus qui. & c. nulli licet. 19. q. 3. quæ semel. & j. de religio. domi. ad hæc. Arg. contra. 54. dist. ex antiquis. Solut. illud est præter regulam statutum contra eos qui ordinati sunt sine consensu dominorum suorum, cum in hoc ipso delinquũt, & maxime ad terrorem, ne alij hac occasione subtrahant se dominis suis. arg. 2. q. 7. quapropter. & ff. de pœn. l. capitalium. §. famosos.

¶ *Glo. seq. signat cõtrarium, ponit duas solutiones, vnam Ala. & aliã Lauren. Tertio soluit.*

e ¶ *Ad humanos.*] id est, seculares. de consecr. dist. 1. ligna. vestimenta. Sed contra videtur 12. q. 2. ecclesiasticis. vbi seruus ecclesiæ secularis persõnæ datur: ergo multo fortius permutari potest. dicit Alan. quòd loquitur hoc capitul. & sequens de seruo ecclesiæ dato & conuerso facto, qui cum sit religiosa persona, secularis personæ seruire non debet. Lan. dicit, quòd ex causa prohibitum fuit, quia ad laicorum suggestionem sæpe inutilia mancipia pro vtilibus permutabantur, quod ne fiat, statutum est vt non nisi ad libertatem commutentur, sed cessante causa cessabit constitutio. 61. dist. §. his omnibus, & ff. de pact. q̃d dictum. T. Vel dic, factum principis non est trahendum in consequẽtiam: ipse enim non subiicitur [a] legibus. & sic loquitur contrarium in principe. Ber.

a Quoad vi coactiua, vt notaui supra de constit. c. 1. super glossa in verbo: ab omnibus.

Iniustum.] Breue est, & idem dicit quòd supra proximo capitulo. Et tres dici possunt partes, sicut tria sunt dicta. Secunda: ibi, *Et ideo.* Tertia: ibi, *Et est.* Ioan. de Imola.

CASVS. Idem dicitur in capitulo isto quod in primo, scilicet, quòd Mancipia quæ fideles Deo & sanctis ecclesiis pro remedio animarum suarum contulerunt, occasione alicuius commutationis in seruitutem

†Burchard' lib 3. ca. 174. Iuo par 3. ca. 235. habent: Ex eodẽ, scilicet cõcilio apud Carisiã cũ c. 3. id nõdum vidim'. & c. 4. eo. tit. in 1. compil. refert etiam Gratian' 12. q. 2. c. 54. quãuis in multis sit palea.

¶ Ex concilio Beluacen. †

¶ *Permutatio rerum ecclesiasticarum facta in casu non concesso, seu non seruata solemnitate iuris, est reuocanda per successorem.*

CAP. II.

VT commutationes [a] rerum ecclesiasticarum, quæ ab antecessore inconsulte [b] factæ sunt, ab eo qui successor est, emendentur.

¶ Ex concilio apud Siluanectum †.

¶ *Mancipia ecclesiæ non debent permutari nisi ad libertatem, vel nisi sint fugitiua. hoc dicit cum cap. seq.*

CAP. III.

MAncipia ecclesiastica, nisi ad libertatem, non conuenit commutari [c]: videlicet vt mãcipia, quæ pro ecclesiastico homine dabuntur, in ecclesiæ seruitute permaneant, & ecclesiasticus homo, qui commutatur, fruatur perpetua libertate. q̃d enim semel [d] Deo consecratum est, ad humanos [e] vsus transferri non decet.

¶ Ex eodem †.

¶ *Serui ecclesiæ cum prophanis permutari non possunt, nec alienari, nisi sint fugitiui.*

CAP. IIII.

INiustum videtur & impium vt mancipia, quæ fideles Deo & sanctis eius, pro animæ suæ remedio consecrarunt, cuiuscunq; muneris mancipio, vel commutationis commercio iterum in seruitutem secularium redigantur: cum canonica auctoritas seruos tãtummodo permittat distrahi fugitiuos [f]. Et ideo ecclesiarum rectores summopere caueant, ne eleemosyna vnius, alterius peccatum fiat. Et est absurdum, vt ab ecclesiastica dignitate seruus discedens, humanæ [g] sit obnoxius seruituti [h].

¶ Vrbanus tertius.

¶ *Præbendæ pacto præcedente permutari non possunt, episcopus tamen potest de loco ad locum permutare personas.*

CAP. V.

QVæsitum † est ex parte tua, si commutationes fieri valeant præbẽdarum, cum commutatio dignitatum [i] in Turon. concilio fuerit interdicta: & infra. ¶ Generaliter itaque † teneas, q̃ commutationes præbendarum de iure fieri non [k] possunt: præsertim pactione præmissa, quæ circa spiritualia, vel connexa spiritualibus, labem semper cõtinet simoniæ [l]. ¶ Si autẽ episcopus [m] causam inspexerit necessariam, licite poterit de vno loco ad aliũ transferre personas: vt quæ vni loco [n] min' sunt vtiles, alibi se valeant vtilius exercere.

¶ Clemens tertius.

¶ *Ecclesiæ iure proprietatis possunt adinuicem permutari: & possessiones earũ etiam permutari possunt, & pro minus valentibus pretium suppleri.*

CAP. VI.

AD † quæstiones soluendas & infra. ¶ Intelleximus ex

b Adde q̃ vẽdens animal non patefaciẽs vitiũ latẽs, tenet'ꝛ ad hibitoria. ff. de æd. edic. l. redhibere. & l. si is qui hæres. ff. de exce. rei iud. an autem & quando vẽditor teneatur manifestare vitiũ rei venditæ ipsi emptori, vide q̃ B. Thomã 2. 2. q. 77. art. 3. & Sotum de iust. & iure li. 6. q. 3. art. 2.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cõpi. Vide notata in c. maioribus. supra. de præb. & de materia pene per Ægidium Bellamerã trac. de permutatione beneficio rum.

† igitur.

de loco ad locũ transferre personas. Nota quòd permutatio tam in præbendis quàm in dignitatibus est prohibita. Item in spiritualibus omnis pactio illicita reprobatur. Item non solum in spiritualibus, sed etiam in eis annexis committitur simonia. Item episcopus propter causam necessariam, potest facere commutationes præbendarum, & translationes personarum; quod intellige, non præmissa aliqua pactione.

i ¶ *Dignitatum.*] Et etiam diuisio præbendarum c. 3. de præben. maioribus. quod est concilium Turon. de quo fit hic mentio. & 12. q. 2. alienationes.

k ¶ *Non possunt.*] j. eo. cum vniuersorũ. & ca. cum olim. nisi hoc fieret auctoritate superioris. s̃. de præben. inter cætera. & hic prout sequitur. Bernar.

l ¶ *Simoniæ.*] Quia in spiritualibus, vel spiritualibus annexis, nulla pactio vel conuentio debet interuenire. 1. q. 2. quàm pio. & s̃. de pact. cũ pridem. & c. vlt. in spiritualibus annexis, vt est iuspatronatus. s̃. de iudi. quanto. & s̃. de præb. significasti. dic vt ibi.

m ¶ *Episcopus.*] Innocẽtius quartus dicit q̃ hoc verum est quãdo isti commutare volentes habent præbendas in diuersis ecclesiis, vel in eadem. si enim est præbendæ onus annexum, intelligitur hoc cap. si sunt in diuersis ecclesiis: si autem in eadem & sine onere, tunc possunt permutare auctoritate propria, & potest esse ratio, licet ipse non assignet, quæ sequitur in 70. dist. c. sanctorum. & 74. distin. quorundam. Bern.

n ¶ *Vni loco.*] 7. q. 1. mutationes. & c. scias. & omnis qui. & valet interdum mutatio loci. 81. dist. valet. Ber.

Ad quæstiones.] Communis diuisio, secunda: ibi, *Respondemus.* Abbas Siculus.

CASVS. Duæ conuentuales ecclesiæ constitutæ erant in diœcesi istius episcopi, vtraque illarum habebat ecclesiam parochialem cum possessionibus suis, & vtraque parochialis ecclesia magis erat vicina alteri

† Cap. 2. eo. tit in 2. cõpi. Et de intellectu videto omnino Couarruuiã li. 1. varia. resolu. c. 5. & de materia Bellamerã in trac. de pmut. beneficiorum.

c Cur ita loquatur hic glossa, videto hoc ipso loco per Ioã. And.

alteri, quàm illi cui erat subiecta: Istæ conuentuales ecclesiæ volebãt adinuicem permutare illas parochiales ecclesias, sed altera parochialis ecclesia pluribus possessionibus abundabat: & ideo conuentualis ecclesia cui subest, postulat sibi adiici certam pecuniæ quantitatem, vt sic contractus permutationis possit ad æqualitatem perduci: quæreb atur, vtrum hoc licite fieri posset? Respondet Papa, quòd vnus contractus fiat de parochialibus ecclesiis per se, & alius contractus de possessionibus fiat per se: & si ratione possessionum vna ecclesia præfertur alteri, ab alia ecclesia certa sibi pecuniæ quantitas adiiciatur, ita quòd contractus sibi inuicem nullatenus misceantur. Nota, quòd monasteria possunt habere ecclesias parochiales. Item permutatio temporalium & spiritualium adinuicẽ fieri non possunt: sed spiritualia inter se, & temporalia inter se recte per mutari possunt. Item cõmutatio ecclesiæ fieri potest, licet venditio sit interdicta.

† permutationes.

† de prædictis.

a Est enim necesse, q̃ vtraq; habeat temporalia, quorũ possit fieri hic sej a ratio. Io. An.

a ¶ *Prouentuum.*] Scilicet temporalium [a], vnde admittitur cum temporalibus mutatio, quod aliter non fieret. j. eo. c. vlti. & hic prout sequitur.

¶ *Glo. seq. tria dicit, & primum determinat. De secundo & tertio rationem reddit.*

† Aliàs ita: sic tñ, quòd cõtract' nequaquã sibi adinuicẽ misceantur.

† Sen.

b ¶ *Per se queat.*] & ita spirituale cum spirituali potest commutari, sicut temporale cum temporali. De hoc dixi s̃. de trãsac. super eo. arg. 16. q. vlt.

† Cap. vnico. eod. titu. in 3. compil.

nemini. & hoc auctoritate superioris. argu. ff. de his qui not. infam. furti. §. qui iussu. & cum indemnitate vtriusque. 10. q. 2. hoc ius. aliàs non liceret. s̃. de præben. maioribus. 12. q. 2. diaconi. & c. sine. aliàs, non. j. eo. c. vlt. Item nota, quòd ad hoc quòd aliquid habeatur tamquam beneficium, non potest ex permutatione prouenire, quia esset munus à manu, sicut nec transactione. s̃. de transact. super eo. Item licet permutatio locum habeat in spiritualibus, non tenet emptio & venditio, & est ratio, quia nulla est emptio sine pretio, vt Insti. de empt. §. item pretium. quod in quantitate & in numerata pecunia consistit. C. de contrahen. empt. & vend. empti fides. quod non est in permutatione. ff. de re. per. l. 1. Sed vterque est quasi emptor & venditor. ff. de ædil. edi. sciẽdum. §. emptorem. Lau.

c ¶ *Inhibitum.*] vnde videtur concessum. argu. 30. q. 4. qui spiritualem. & j. de spon. cũ apud. ff. de procu. mutus. §. 1. De hoc dicitur s̃. de trãsla. inter corporalia.

¶ *Glo. seq. reci. per q. an permutata vna, &c.*

d ¶ *Contractus.*] Duo enim erunt contractus non se aliquo modo tãgentes: tamen si vna villa commutaretur cum alia, ita quòd vtraque ecclesia esset accessoria ad villas, bene permutaretur cum vniuersitate. arg. j. de iure patro. ex litteris. c. cum seculum. ad instar fundi dotalis. ff. de fun. do. l. 1. C. eo. tit. l. 2. nec aliquid intelligitur esse pretium ecclesiæ sicut nec pretium peculij est, cum seruus venditur cum peculio. ff. de pecul. si ex duobus. §. vlti. & l. sequ. Laur.

Cum olim.] In prima parte narrat processum. In secunda diffinit: ibi, *Cum ergo.* Abbas Siculus.

CASVS. Magister S. archidiaconus, & B. præpositus adinuicem suas dignitates permutarunt propria temeritate: orta fuit postmodum super ipsa permutatione quæstio inter eos, propter quod partes accesserunt ad dñm Papã, in cuius præsentia magister S. spõte fuit cõfessus de permutatione, sed B. præpositus eam inficiabatur omnino, dicens, q̃ ipse præpositurã suã sine aliqua cõditione resignauit, & post resignationẽ prædicti magistri archidiaconatũ fuerat assecutus: Papa auditis hinc & inde propositis, constitit ei, q̃ dictus B. permutationi cõsensit, & prædictus magister publice fuit errorem suũ confessus, vnde vtrũq; sua dignitate per suam diffinitiuã priuauit. Not. q̃ qui dignitates vel beneficia auctoritate propria cõmutant, illis dignitatibus & præbẽdis sunt priuãdi. Itẽ cõfessus in iure, p̃ cõuicto habetur. Itẽ cũ spõte confesso mitius agit quàm cũ cõuicto, sed hoc forsitan fit, ꝓpter cõnexitatẽ.

e ¶ *Confessus.*] Quæ cõfessio ei præiudicauit. s̃. de cõfe. c. 2. & 3. Sed aduersario nõ debet præiudicari. j. de adu. significasti. & 2. q. 5. interrogatũ.

f ¶ *Cõsensum.*] Et sic fuit particeps simoniæ, vnde debuit priuari dignitate illa. s̃. eo. quæsitum.

¶ *Glo seq. no. & soluit contrarium, ponit rationem quare beneficia nõ permutantur.*

g ¶ *Diffinitiuam.*] Ergo in ciuili causa aliquæ sunt partes iudicis in confitentem, similiter & in criminali. 2. q. 1. nos in quemquam. nec obstat ff. ad l. Aquil. l. perinde. Nã nullæ sunt partes in cognoscẽdo, sed aliquæ sunt in pronunciando [a]. Io. Sic ergo patet ex hoc c. & s̃. eod. quæsitum. q̃ ibi bonã ratiõ nulli possunt de iure sua auctoritate adinuicem sua beneficia permutare, vt j. cap. proximo. Et illa potest esse ratio, q̃a non contrahit permutationem qui rem alienã tradidit. ff. eo. l. 1. §. vlt. Et arg. ad hoc. ff. de condi. cau. da. l. vlt. Sed beneficium nõ potest possideri tamquam proprietas, quia nullus dominium dicitur habere sui beneficij, cum quasi vsurario clerici comparentur: sed ecclesia bene potest possideri ab alia ecclesia tãquam proprietas, vnde possunt bene adinuicem permutari. s̃. eo. ad quæstiones. Item permutatio vicina est emptioni. ff. eod. l. vlt. & quasi succedit permutationi. ff. eod. l. 1. sed spiritualia emi vel vendi non possunt. j. de simonia. quereb lam. & 1. q. 1. qui studet. Ber.

† Aliàs ita; præsiterit permutationi assensum.

a Adde pro hoc textũ & c. & s̃. eod. quæsitum. q̃ ibi bonã ratiõnẽ in glo. auctoritate adinuicem in l. 1. C. de confessis.

† Cap. 2. tit. de præbẽdis in 3. compil. Et de intellectu vide Couarruuiam li. 1. var. resol. cap. 5.

Cum vniuersorum.] Dicit Ioannes And. q̃ gratiam continet, & potest summari secundũ eum in ea parte, quæ continet ius, hoc modo: Clerici per se sua beneficia non permutant. In prima parte ponitur narratio. In secunda gratiosa prouisio: ibi, *Cum igitur.* Abbas.

CASVS. G. Canonic' Leodiens. & L. clericus cœperũt inter se tractare de permutatione præbendarum suarum, quam permutationem credebant sibi expedire. G. canonicus præbendam suam isti L. resignauit: dictus L. contulit eam cuidam consanguineo suo, sed suam præbendam (sicut promisit) noluit resignare: & sic dictus G. spe sua frustratus remansit, & super hoc coram Leodiens. episcopo fuit diutius litigatum: tandem dictus L. appellauit ad Papam, sed dictus G. ad sedem Apostolicam accessit: dictus L. nec iuit nec misit: dictus G. prædicta exposuit domino Papæ: vnde super hoc scribit Papa quibusdam dicens: Cum igitur deceptis & non decipientibus iura subueniant, quamuis ipsi non possent de iure beneficia ecclesiastica permutare, vt tamen simplicitati venia tribuatur, mandat Papa, quatenus si constiterit prædictum G. taliter fuisse deceptum, consanguineus illius L. ab ipsa remoueatur præbenda, & quilibet alius illicitus detẽtor, & eam restitui faciant dicto G. Not. hic duas regulas, quòd deceptis & non decipientibus iura subueniunt. Item fraus & dolus nemini debet patrocinari. Item permutatio prædarum non potest fieri à possessoribus prædarum sine auctoritate superioris. Item simplicitati parcendum est.

h ¶ *Tractare.*] Quod non licet à possessore prædendæ vel dignitatis. s̃. de præben. maioribus. sed superior hoc facere potest. s̃. eod. quæsitũ. Ber.

i ¶ *Vtilitati vtriusque.*] Quia altera alteri magis vicina erat: vel alia conueniens causa. fim. s̃. eo. ad quæstiones. & 10. q. 2. hoc ius. §. sed & permutare. & s̃. eod. c. 1. T.

k ¶ *Resignare.*] Et sic decipit eum, vnde ei iura non subueniunt, vt infra. dicitur.

l ¶ *Deceptis.*] Sic s̃. de rescrip. super litteris. ff. ad Velleia. l. 2. §. verba.

C.eod.tit.si sine,quia stultis non consueuit succurri, sed errantibus. ff. de iur.& fac.ignorant.l.pe.§.si quis ius. & C.si mi.se.ma.dixe.fi is.& j. de dona.inter dilectos. Laur.

a ¶ *Simplicitati.*] Cui parcendum est supra de rescrip.super litteris.& in Auth.de instr.caute. & fi.§.hæc autem omnia. ff. si quis in ius voca. non ierit.l.2. ff. de eden.

¶Vide l.1.ff. de do.& l.ult. ff de suspect. tut.

per se de iure non possent ecclesiastica beneficia permutare, vt tamē simplicitati a venia tribuatur †: Mandamus, quatenus si constiterit prætaxatum G. taliter fuisse deceptū,amoto à prębenda sua consanguineo ipsius L. vel quolibet alio illicito detentore b,eam restituat faciatis eidem.

¶Gregorius nonus Betoñ.†& Fungiñ.abbatibus.

¶ *Spirituale cum temporali permutari non potest.*

CAP. IX.

EXhibita nobis abbatis & cōuentus sancti Martini de Pānonia petitio continebat,quòd cū super causa,quæ inter ipsos ex vna parte, & præpositum Albañ. † ex altera super quibusdam decimationibus vertebatur,ad C. † capellanum nostrum tunc in Hungaria commorantem,nostras litteras impetrassent: ipse ac mágister M. in quos vtrinque tamquam in arbitros extitit compromissum c, arbitrati d fuerunt, quòd si dictus præpositus obtineret decem millia solidorum † regalium à rege Hūgariæ concedi monasterio memorato,ipsi ab earundem decimationum petitione cessarent: & infra.

¶ Quocirca mandamus, quatenus si vobis constiterit de præmissis (cum permutatio de spiritualibus ad temporalia e improbetur) præ-dictum arbitrium, & quicquid secutum f est ex eo,vel ob id, irritū decernatis.

De Boteñ. & Singieñ. abbatibus.

†Beroñ. & Simugieñ.

† De Becañ. & Simigieñ.

† Albeñ.

† Albaneñ.

† G.

a Idem Inn. Host. Pet. & Abbas. huic gratiæ causam dedit,ne alter ex suo dolo cōmodū reportaret: sed hodie per cōst. cles.ñ beneficia permutationis causa resignata cō feratur, aliis q̄ permutare volentibus, nō tenet col latio: vt eod. tit.ne cōcessione.Io.An.

TITVLVS XX.

De feudis.

¶ Innocentius.iij.Marieñ. † episcopo.

¶ *Si dominus à vasallo recipit feudum in pignus , abstinendo ab eius seruitio, non tenetur computare fructus in sortem.hoc dicit secundum intellectum cōmunem: & est casus singularis, qui alibi non legitur.*

CAP. I.

INsinuatione † præsentium de claramus, quòd gageria g quam de feudo ecclesię tuæ ab M. dignosceris recepisse †, à te potest libere detineri †, fructibus non computatis in sortē: Ita videlicet, vt quamdiu fructus illos perceperis in sortem minime computandos,idem M. à seruitio, in quo tibi & ecclesiæ tuæ pro feudo ipso tenetur,interim sit immunis h.

¶ Idem Mediolañ.archiepiscopo.

¶ *Ponit tres casus,in quibus non obstāte iuramento de non infeudando, potest episcopus antiquum feudum ad ecclesiā reuersum nouo vasallo concedere.h.d.Et est casus notabilis interpretans iuramē-tum de non alienando.*

CAP. II.

EX † parte tua nostro est Apostolatui reseratum,quòd sæpius dubitasti, vtrum cū contingit sed ibi soluitur.Ex hac decr. c soluitur quæstio,quæ multum occurrit de facto:quandoque aliqui volunt certas possessiones tradere quo ad proprietatem vel vsumfructum ecclesiis, quibus tenentur soluere decimas possessionum suarum,vt sic aliæ possessiones liberæ remaneant ab exactione decimarum:patet quòd hoc fieri non potest: & hoc idē decernatis.

c Et ex cau. 16. q. 7. oēs. & de hoc per B.Brixi.in q. cum quædā eccl.& est do minicalis 49 vbi tenet B. q tale pactū factū ad decennium,ecclesia seruare tenetur,etiam si res p decimis permutata chaſmate pereat. Io.And.

† Mauriesi.

habuimus in antiqua compilatione de decimis, intelleximus. quæ non debuit remoueri.

DE FEVDIS.

¶ *Visum est supra de quibusdam contractibus,quibus rerum dominia transferuntur , sed quia per infeudationem transfertur vtile in vasallum,directo remanēte apud dominum, & sic est species cuiusdam alienationis, ideo post rubricas præcedentes subiicitur ista. Abbas Siculus.*

De hac materia tractatur 22.q. vlt. de fōrma.

† C.t.eo. tit. in 3.compil. Et de intelle ctu vide Coarruuiuiā li. 3.varia resolur.ca 1.& de materia titu li plene Iuli° Clarus tract. de feudo.

† accepisse.

† retineri.

INsinuatione.] Primo ponitur dictum. Secūdo limitatio:ibi, *Ita videlicet.*Abbas Siculus.

CASVS. Episcopus Marieñ. recepit in pignus quasdam possessiones ab M. pro quadam pecuniæ quantitate, quā mutuauit eidem : quas dictus M.ab ecclesia Marieñ.tenebat in feudum: quærebatur vtrum episcopus deberet computare fructus in sortem ? Respondetur, quòd episcopus potest licite retinere gageriam prædictā fructibus non computatis in sortem , quamdiu sortem restituerit totā: ita tamen quòd quandiu fructus illos receperit non computandos in sortem,dictus M.à seruitio quo ecclesiæ illi pro feudo ipso tenetur,interim sit immunis. Not. hic casum,in quo fructus non computantur in sortem,nec tamen cōmittitur vsura. Item fructus succedunt loco seruitij. Item proprietas fructuum siue possessio penes feudatarium est, & nō penes dominum feudi.

† Cap. 2. eo. tit.in 3 cōpi. Et de materia vide late per Iuliū Clarū in d tract. de feudo.

g ¶ *Gageria.*] id est b , pignus siue feudum, & est vulgare Theutonicorum.

b Gageria qd significet,do cet hic plene Hostiensis.

¶ *Glos. seq. reddit rationem , & dat simile. demum quærit & soluit.*

h ¶ *Immunis.*]In hoc casu permittitur ecclesiæ fructus non computare in sortem , vt res illa citius perueniat ad ecclesiam. simile j. de vsur.c. 1.& c. conquestus. & in alio casu non computantur fructus in sortem,vt j.eod.tit.de vsur.salubriter.Sed quid si vellet seruire ecclesiæ ad hoc vt computaret fructus in sortem ? Dico q̄ in hoc casu non est audiendus.Io.

EX *parte.*]Communis diuisio.Secunda:ibi, *In primo.* Abb.Siculus.

CASVS. Archiepiscopus Mediolañ. fecit tres quæstiones dño Papæ:vasallus ecclesiæ decessit , feudum quod ab ecclesia tenebatur, deuolutum est ad ipsum:quæsuit,vtrum feudū illud liceat ei alij dare non obstante iuramento quo tenetur non infeudare de nouo, Romano Pontifice inconsulto.Secundo quæsiuit:ecce vasallus alienauit feudum,quod ab ecclesia tenebat,sine licentia domini,& sic amisit feudum:vtrum possit filium illius vel consanguineū consorté eiusdē feudi inuestire de illo.Tertia quæstio est talis:Vasallus ecclesiæ alienauit feudum quod ab ecclesia tenebat, & iam non potest feudum illud de facili recuperare : quæsiuit, vtrum feudum illud possit alij laico dare in feudum , qui illud recuperet, & ab ecclesia recognoscat: Ad quamlibet quæstionem respondet , quòd licite feudum illud concedi potest.Not.q̄ iuramentum de non infeudando de nouo, non extēditur ad feuda antiqua,sed ad illa tantum, quæ nunquam fuerunt infeudata,

b Hoc videtur correctū: ga & si pauca vendat sine consensu dñi, feudum amittit.in li. feu.de ꝓhibita feu.alie. p d Fri. imperialem. §. habito, secūdum Host.sed g'. ibi & cōmuniter dñi legum contra, si partē vēdidit, illā solam perdat Ioan.And. † licite. † ipsum.

† Non inuenio in concilio Remēſi, ei tamen tribuunt Burchardus li.3. decre.c. 104. Iuo par.1.ca. 139.& c.1.eo. ti.in 1. cōpil.

† Aliàs: Ad hæc.

† In codice Barbatię ita. vel consortē eiusdē feudi, de ipso,&c.

c De hoc articulo vide q̄ breuiter dixi li.3.eō ment. in Director. inquisitorū. Schol 154.v bicito, q̄ de hoc disserūt.

vasallum tuum decedere, & ad te feudum a ipsius redire, feudum eius alij liceat tibi dare , quamuis iuramento tenearis astrictus non infeudare de nouo , Romano Pontifice inconsulto ? Ad hæc † si vasallum tuum feudum alienare b contingat, an ipsius filium vel cōsanguineum † eiusdem feudi cōsortē c, de ipso valeas inuestire d? Alia quoque dubitatio continebat,vt cum feudum alienatum repereris,quòd per te facile recuperare non potes:vtrum possis alicui laico in feudum illud concedere, qui & illud recuperet, & in feudū per ecclesiam recognoscat : & infra. ¶ In primo ergo casu feudum decedentis,libere(si videris expedire) concedas:Atque in secundo filium c vel consanguineum alienantis inuestiēs : in tertio feudum alienatum poteris ei licenter † cōcedere , per quem ipsa † ecclesia valeat rehabere.

TITVLVS XXI.

De pignoribus & aliis cautionibus.

¶ Ex concilio Remeñ. †

¶ *Res ecclesiæ pignorari non debent,nisi ex necessitate,& rationabili causa.*

CAP. I.

a Concor. l. imperialem. & ibi Bal.§ 1. de ꝓhi.feu. ali. per Fricol.10.

a ¶ *Alienare.*] Si vasallus alienat totum feudū, vel maiorem partem, perdit feudum:& dominus à quolibet possessore poterit illud reuocare: si vero minorem partem eiusdem dat in libello , vel obligat pignori, dūmodo remaneat in seruitio domini, ꝓpter hoc non perdit feudum b: vt in libro feu. quibus modis feudum amitta. §. 2. & 3.Tancre.

b ¶ *Filium.*]Videtur quòd ob delictum patris non debeat filius c feudum amittere.arg.ff.de in ius vocan.ad optimum.in fi. ff. de decurio. l.2.§.nullum.& ff.de bonis damna.cum ratio naturalis. 1. respon. §. si plures & arg.ff.de bonis libertorum.quæritur. pro & contra. & C. de quæst.diuo.ff.de iure patro.l.iura.Arg.contra.ff.eo.tit.l.qui contra legem.Ioan. De hoc scire debes,quòd si vasallus infra annum & diem inuestituram feudi ab hæredibus domini non quæsierit , vel domino petente iuramentum fidelitatis,tertio commonitus non præstiterit , vel aliquam feloniam contra tenorem iuramenti fidelitatis fecerit, perdit feudum,& reuertitur ad dominum.Si vero aliquid graue contra dominum perpetrauerit,puta fratrem eius vel patrem interfecerit vel aliud graue,si feudum est paternum,amittit illud: & non ad dominum,sed ad confeudatarios suos pertinet, vt in libro feudorum : quibus mod.feud.amit.§.vlt.sed ad filios illius non pertinet. Tan.

DE PIGNORIBVS ET ALIIS CAVTIONIBVS.

¶ *Visum est j. de quibusdam specialibus alienationis:Videndum restat de obligationibus realibus , ideo subiicitur rubrica de pignoribus. Abb.Siculus.*

De hac materia tractatur 12.q.3.& q.4.per totum.& j. in rubrica de solutionibus.

NVllus.]Vasa ecclesiæ,& alia deputata ad cultum diuinum,nisi ex iustissima necessitate pignorari non debēt. hoc dicit.Abbas.Et primo ponitur dictum. Secūdo exceptio:ibi, *Nisi.*secundum Floren.

CASVS. Dicitur in hoc capitulo,quòd nulli presbytero licet ornamenta ecclesiastica laicis impignorare , nisi in summa necessitate. Nota q̄ ornamenta ecclesiæ impignorare laicis non possunt,nisi iustissima necessitate vrgente.

¶ *Glo.seq.reci per obiect.cui dupliciter respondet.*

f ¶ *Librum.*]Non prohibet obligari quasi sacrum : quia non benedicuntur libri d sed ideo,quia ex quo fuerūt in sacro vsu,ad manus laicorum venire non debent.de consc.dist.1.ligna.altaris palla. vestimēta.in sancta. Vel eodem modo prohibentur obligari liber vel calix e, sicut prohibentur aliæ res ecclesiæ , nisi in casibus necessitatis.3.de reb. eccle.alie.vel non.nulli. vt hic patet.T.

d Excepto Missali , qđ habet certas orationes in pontificali.

e Vide hic Ioā And. distinguentem inter consecratiōnē quę fit cū certis vnctionib⁹, & eā quæ fit absq; vnctione.

¶ *Glo. seq. quærit , & soluit signat cōtrarium, & respondet.*

g ¶ *Necessitate.*] Quæ erit illa necessitas , puta si parochiani illius eccle fiæ caperentur.12. q.2.sicut omnino.& pro pauperibus alendis & consimilibus.12. q. 2. aurum habet. Et causa captiuitatis pignori dari possunt : vt in Auth. de non alie.rebus eccl.§.his autem pœnis. coll. 2. Sed contra videtur C. quæres pig. ob pos. l. 3. & ff. eo.tit.l.1. §. eam rem. & ff.de pigno.sed & quod. §. quod emptionem. à contrario sensu, sed canones præualent.G.

† Id est,obligare , est enim modꝰ loquēdi vulgaris Gebenen. vt hic ait Hostiensis.

† Sardiñ.defensori.

† Sancidem. defensori.

† Sāctio defensori.

¶ *Lator.*]Liber homo pro debito detineri non debet,etiam si nō habeat vnde satisfaciat. hoc dicit.Abbas.

† Scribendum ita: Gregorius Fārino defensori, ex epistola 43.li 3. registri.& ca 2. eod.tit.in 1. compil.

† Exoñ.

† Exoneñ.

CASVS. Dicitur quòd homo liber capi vel detineri non debet,scilicet pro debito , etiam si res defuerint.Nota q̄ homo liber pro debito capi vel detineri non debet. quod verum est si bonis cedere voluerit:vt C.qui bonis cede.posl.1.

† Cap.3. eo. tit.in 1.cōpil. Et post cēcilium Lateră. sub Alex iij. par.49 c.1.

† Offeñ.

† Oāc.

¶ *Glo.seq alle.concor.& excipit tres casus.*

h ¶ *Lex.* C.de act.& oblig.ob æs.& C.quæ res pig. ob.posl.filios. ff. de leg.1.senatus §.vlti.in Auth. vt nulli iudi.§.quia vero.coll.9 Nisi in casibus,vt qui ab hostibus detinentur. C. de cap.& post.re. l. ab hostibus.& l.vlti.Parer enim potest filium obligare quandoque , quoniam & vēdere potest in maxima necessitate.C. de patribus qui fil.distraxe. l.2.Item ex consensu libera persona obligari potest , scilicet in obstagio,vt j.de iureiur. ex rescripto f. aliàs ordinarium est vt qui bonis cedit,liber vadat quo vult.C.qui bo.cede.posl.1.& j.de solu. Odoardus. Alan.

f Alios casus commemorat hic Hostiēsis , quos videto.

¶ *Addici.*] id est adiudicari. quod verum est si bonis cedat, aliàs in carcerem detrudatur.C.qui bo.ce.posl.1.1.respon.

i ¶ *Addici.*]Id est adiudicari. quod verum est si bonis cedat, aliàs in carcerem detrudatur.C.qui bo.ce.posl.1.1.respon.

EX *præsentium.*] Primo narrat factum. Secundo dat iudices: ibi, *Vnde.*Abbas.

CASVS. Sacerdos ecclesiæ de Offitona pro sua propria necessitate, obligauit calicem argenteum, & medietatem vnius breuiarij eiusdē eccle.& morte præuentus,ea non recuperauit:filius illius defuncti requisitus per successorem , vt res quas pater obligauerat, recolligeret, facere noluit:vnde sacerdos conquestus est domino Papæ:vnde mandat episcopo Exoñ.quatenus,si verum est quod asseritur , filium illius qui successit eidem compellat,vt res prædictas recolligat,& ecclesiæ restituat supradictæ; quia indignum est vt res eius debeant deperire. Nota , quòd prælatus non potest obligare bona ecclesiæ pro suo facto proprio:quòd si fecerit,hæredes illius possunt conueniri.Item bona illius tacite sunt obligata ecclesiæ pro facto rectoris.Item filius hæres conuenitur ex contractu defuncti.

¶ *Glo.seq.dicit, & tripliciter soluit.*

k ¶ *Necessitate.*]Si pro sua necessitate obligauit, non tenuit obligatio.arg.C.si res alie.pig.da.fue.curator.& C.quæ res pig.obli.possunt. qui filios.quia non obligantur nisi quæ quis de rebus suis obnoxia facit. Quare ergo præcipitur quòd hæres luat , cum ecclesia libere à creditore possit repetere.10.q.2.hoc ius. §. qui vero res.3.de reb. eccl. alien.vel nō.si quis presby:erorum?Forte de facto:quia nisi recolligerentur,ecclesia rehabere nō posset.Vel voluit hic Papa creditori prospicere : quia aliter ab hærede presbyteri suum debitum consequi nō potuit.vel est in optione ecclesiæ,vtrum velit alienantem vel recipiētem conuenire.12.q. 2. si qua de rebus.& c. si quis qualibet. Ala. & C.

si tu. vel cura.l. etiam. & l.vlt.ad instar minoris: vt ibi dicitur. Bernardus.

ADDITIO. Et dic pro sua necessitate patrimoniali,non personali.

a ¶ *Filium.*]de matrimonio natum ante clericatum.

b ¶ *Ex successione.*] Ex facto defuncti conueniuntur hæredes. C. de cuict.l. si parentes. & 12. q.2.episcopus qui filios. & quia pater eius tutor ecclesiæ fuit,hæres tenetur insolidum.C.de hæredi.tuto.l.vlt.R.

Illo vos.] Communis diuisio. Secunda : ibi, *Respondemus.*Abbas.

CASVS. Henricus & B. eius frater, filij G. de Cosa,receperunt viginti tres libras mutuo à quadam muliere G.nomine filia Theobaldi,& ab hæredibus suis:pro qua pecunia obligauerunt ei quasdam terras:sed cum dicta mulier terras illas restituere nollet, impetrauerunt litteras contra ipsam ad quosdam iudices , coram quibus petebant terras illas sibi restitui : Ex aduerso respondebatur ex parte mulieris , quòd terras illas nõ tenebatur restituere, cum pignori obligatæ non essent: sed venditæ: secundum quod in instrumento inde cõfecto continebatur, prædictus H. pro se & fratre suo dicebat terras illas non esse venditas,sed pignori obligatas: quia in instrumento venditionis talis erat adiecta conditio,vt si à tempore contractus vsque ad duos proximos annos præfato T. patri ipsius mulieris emptio displiceret , G. pater H. ab inde vsq; ad vnũ annũ solueret viginti tres libras fructib⁹ perceptis computatis. Iudices dubitauerunt vtrum pura & absoluta esset venditio,an contractus pignoratitius iudicari deberet : consultus Papa respondet , quòd qualiscunque fuerit intentio contrahentium, & ex forma contractus non appareat venditio conditionalis,sed pura:quamuis per conditionem possit resolui, tamen ex duobus quæ in instrumento continentur,videlicet,quòd fructus percepti in soluenda pecunia debeant computari, & quòd vltra sortem tres libræ debeant persolui contra ipsum emptorem præsumitur vehemẽter, maxime cũ ipse consueuerit exercere vsuras.Nota,quòd cum dubitatur de intentione contrahentium,formæ contractus standum est. Item cũ aliquid vltra sortem percipitur,vsura præsumitur.Item contra eum præsumitur q̃ sit vsurarius,qui vsuras recipere consueuit.

† Canonicis Pisanis,

† Cap.1.eod. tit.in 3.cõpil. Et de intellectu vide Couarruuiã li.3. varia.resolu. cap.9.

† Vide l. qd si nolit. in fi. ff. ad edil.edi.

† Chosa.

c ¶ *Obligatis.*]Eo ꝺ̃ideratq̃ inter ꝺ̃hétes agebat.ff.de verb.obli. eũ qui.quia non quod scriptũ est,sed qd̃ gestũ est,inspicitur.C. plus valere quod agi.quã quod fimu.cõci.l.2.& 3. & ℩.qui fil.sint legi. per tuas.

d ¶ *Hæredum.*]id est,filiorum eius:quia nõ dicitur hæreditas viuẽtis, sed defuncti.ff.de hære.vel ac.ven.l.1.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem.*

e ¶ *Proximos annos.*]Cũ ℩ctus sub hac forma celebrat̃,vt liceat emptori à ℩ctu discedere,si emptio displiceat sibi:tũc vsq; ad sexaginta dies põt emptor à ℩ctu discedere,nõ vltra,nisi hoc dictũ sit,q̃ cunque velit,possit recedere à contractu a.ff.de ædil.edic.q̃ si nolit.§.vlt.

a Vel aliud rẽpus determinatum sit in cõtractu, vide quod di eam infra de do. per tuas. super 4 glos. Io.And.

f ¶ *Displiceret.*] ff.de rescin.ven.si conuenerit.

g ¶ *Pura.*]id est,certis verbis,scilicet,vt à verbis non recedatur. Lau.

h ¶ *Pignus.*]scilicet mente contrahentium considerata Lau.

i ¶ *Ex forma.*] Forma tamen inspicienda non est , ex quo constat de contractu.C.plus valere quod agi.l.1. & 2.Si autẽ dubiũ esset,standum esset scripturæ.ff. de exer.act.l.1.§.si is qui in nauem.

k ¶ *Per conditionem.*] C. de ædil. edic. si prædium.ff. de contrahen. emptio.l.3. b ff.de leg.com.l.1.ff.de in diem addic.l.2.

¶ *Glo.seq.obiicit,& soluit.*

l ¶ *Percepti.*]Hoc videtur potius facere pro ipso,q̃ contractus vsurarius non fuisset:sed hoc fuit contra naturam pacti:quia si aliquis rem vendit eo pacto,q̃ quandocunque pretium restituerit, rem ipsam recipiat , emptor lucratur fructus perceptos , quousque pecuniã recipiat. C. de pact.inter emp. & ven. fi fundum. Et ideo præsumptio erat contra ipsum. sed dic quòd non fuit vẽditio, sed pignus: quia in pignore computantur fructus,sed in vẽditione non computantur: vt ℩. de rebus eccle. aliẽ.vel non.ad nostram. & in legibus prædictis : quia iste creditor vsurarius erat.

b Nõ est emptio conditionalis sic facta vt si displiceret sit inempta, sed resolui᷑ sub conditione. Ioan.And.

m ¶ *Summam.*] fuit expresse vsurarium.14. q.3. plerique.& c.putant.

¶ *Glo. seq. obiicit , & soluit.*

n ¶ *Præsumitur.*]Sed videtur quòd hoc non debeat obstare emptori, q̃ aliquid vltra recipiat,ex quo fructus perceptos computat in pecunia recipienda:nam percipiendo, fructus suos facit. ff. de in diem addic.l.2.Respondeo verum est , sed tamen tenetur eos restituere.ff.de in diem addi. item quod dictum est.& hoc verum est , quando alius emptor meliorem conditionẽ attulerit. Io.

o ¶ *Consueuerit.*] ita ex qualitate personæ præsumitur talis contractus in fraudem vsurarũ factus. Idem potest dici in contractu vbi pœna apponitur,quæ excedit legitimum modum vsurarum.ff. de actio.emp.Iulianus. §. idem & C. de vsur. cum allegas. Et est simile vbi præsumitur contra aliquem ex eo quod facere consueuit : vt ff. de pigno. act. l. vel vniuersorum. ff. de vsur. qui semisses.§.1. & ff. ad Macedo.item.§.quod dicitur.ff.de leg.3.nummis indistincte. Io.

† Cap.2.eo. tit in 3.cõpil. Et an ob delictum mariti possit dos publicari,vide Albericũ tract.de stat. par.3 q.9 & q̃ dixi lib.3.in Directo. Inquisitor, Schol 153.

† Aliàs ita:tã frater mariti præfati, vide licet,R.&c.

† Vide l.1.& quasi p totũ. C.ne vxor p̃ ma.quod facit in casu l. scire. C. qui. mo.pi.ta.cõtra.

† remanserunt.

Bigitis, vtrum pura g sit,& absoluta venditio:an prefatus contractus pignus h debeat iudicari:Respondemus,quòd qualiscunque fuerit intentio contrahentium,& ex forma i contractus venditio non appareat cõditionalis,sed pura : quãuis per conditionem k possit resolui:ex duobus tamen quæ in pacto fuerũt expressa,videlicet,quòd fructus percepti l deberẽt in soluenda pecunia numerari: & quòd vltra summam m receptã sexaginta † solidi deberent persolui, contra ipsum emptorẽ præsumitur n vehementer : præsertim cum vsuras consueuerit o exercere.

¶ Idem episcopo Aquinati.

¶ *Mulier agit pro dote contra quemlibet detinentem bona mariti.*

CAP. V.

EX † litteris tuæ fraternitatis accepimus,quòd causam quę vertitur inter R.& A. mulierem tibi duximus committendam:& infra. ¶ Si quidem probatũ est,quòd p̃facinore à marito prædictæ mulieris commisso , eo fugam petente,tam † frater mariti,præfatus videlicet R.quàm ipsa mulier (licet minus iuste †) à regio iustitiario capti fuerint,& de ipsius mandato bonorum omnium delinquentis facta distractio , & soluta pecunia mercatori , qui à marito mulieris vulneratus fuerat , & rebus propriis ꝺ̃spoliatus:sed quædam possessiones illius penes eundem R. remanserant † : quas idem de mandato curiæ retinuit , soluta pro eis pecunia prædicto mercatori : quia emptor alius propter possessionum minutias a † non extabat:pars vero mulieris æstimationem dotis instantius petebat si bi restitui:vel in possessiones. quæ mariti fuerant † ,ex officio delegationis induci: & infra. ¶ Mandamus,quatenus si tibi constiterit ex his quæ in præsentia tua fuere proposita & probata,quòd mulier dicit viro dedisse b in dotem: & prædictum R. de bonis fratris aliqua possidere:cum mulieribus fauor c multus in recuperandis dotibus debeatur:& cautũ sit in iure,quòd propter maleficium d viri mulier remanere non debeat indotata:cũ etiam bona viri mulieri sint pro dote tacite obligata e,& † cũ suo onere f transierint ad quemlibet possidentem:R. prædictum eidem mulieri ad restitutionem dotis eatenus condemnes , quatenus de bonis fratris sui præfati noscitur possidere.

† In multis vetustis hic legitur , inimicitias,quã vocẽ seruus nõ admittit.

† fuerunt.

† Dictio, & deest in antiquis,

¶ Idem R. de Monte Fortino.

¶ *Si creditor , vel is qui ab eo causam habet , tot fructus percepit ex pignore , quod satisfactum est sorti, debet pignus restitui debitori.*

CAP. VI.

CVm † contra G.ciuem Anagninum † , super quibusdã possessionibus,quas quondam pater tuus L. de Saul † pro certa quãtitate pecuniæ obligauerat , & ipsius creditoris hæredes prædicto G.pignorauerant,mouisses in nostra presentia quæstionem : legitime probauisti , quòd ex earũ prouentibus tantum fuerat tam † ab eodẽ G.quã ab alijs qui eas tenuerant,à tempore quo fuerant obligatæ , perceptum g , quòd † fructus h forti poterant adæquari. ¶ Nos igitur attendentes,quòd in talibus perceptio fructuum, in solutione sortis accedat: cum secundum canonicas i sanctiones fructus restitui,& in sortem debeant computari k: considerantes etiam quòd possessiones ipsæ iam extenuassent l penitus totum onus,& debitum annullassent:ipsas tibi restituendas m esse decreuimus, & te per nuncium nostrum in possessionem induci fecimus corporalẽ.

¶ Idem.

¶ *Si ꝺ̃us,qui sub pacto legis commissoriæ pignorauit rem suam,& iurauerit non contrauenire,iuste impeditus infra diẽ statutum non redemit , post diem redimere poterit.*

CAP. VII.

SIgnificante † R. ciue Pisano nobis innotuit,quòd cum domum suam † G. Pisano ciui pro ducentis quinquaginta libris pignori obligasset,ac promisisset p̃stito iuramento,quòd nisi domum ipsam statuto termino recolligeret n,creditorem vlterius super ea minime molestaret:infra statutum tempus per certum & fidelem † nuncium (prout ei videbatur)creditori pecuniam numeratam remisit:quam idem nuncius infideliter agens,sicut ei iniunctum fuerat non persoluit : & postmodum idem R. ab Imperatore detentus, dicto G. satisfacere non potuit, vt debebat: & infra. ¶ Cũ igitur pactũ legis cõmissoriæ o † sit in pignoribus improbatum: & prædictum creditorem super ea non molestaret:sed dictus R. infra tempus statutum per certum & fidelem nuncium(vt credebat)pecuniam numeratam creditori remisit:sed nuncius ille perfide agens,pecuniam illam, sicut sibi iniunctum fuerat,non persoluit ; & postmodum idem R. ab Imperatore detentus,creditori satisfacere non potuit,vt debebat:sed postmodum ab imperatore liberatus pecuniam soluere voluit creditori,& ipse eam recipere noluit : quia non fuit in termino persoluta: vnde dictus R.significauit hoc domino Papæ:super hoc scribit Papa quibusdam,dicens:Cum ergo pactum legis commissoriæ sit in pignoribus improbatum,& præfatus R.quantum in eo fuit, iuramentũ seruauit:quia per eum quem certum nunciũ esse credebat pecuniã remisit in termino constituto:mãdat Papa, quatenus,si est ita , prædictum creditorẽ ecclesiastica censura cõpellant,vt sorte sua contentus,pẽsionibus illius domus in eam cõputatis,domũ præfato restituat debitori,pacto tali vel iuramento nequaquam obstante.Not.q̃ pactũ legis cõmissoriæ in pignoribus appositũ non obstat,quominus pignus restituatur,nisi iuramentũ interuenisset.Item iuramentũ in casu isto præiudicat legi , cũ fine periculo animæ non possit reseruari. Item posse suũ faciens , mandatũ legis adimplet. Item malitia nunciį non obest domino,dũmodo ab initio credatur fidelis nuncius. Item fructus pignoris computandi sunt in sortem.

¶ *Recolligeret.*]id est,redimeret.

¶ *Glo.seq.declarat quid sit lex commissoria signat , contrarium , & soluit.*

o ¶ *Commissoriæ.*] Sic pactum legis cõmissoriæ sit hoc modo e:Vẽdo tibi fundum Titianum certo pretio,puta x. pacto tali adiecto,quòd si

h ¶ *Fructus.*]fructus intelligũtur qui supersunt deductis expensis. C. de fruct. & litis expen.l.1.

i ¶ *Canonicas.*]ℨ. de vsu. quoniã.C. de pig. actio. l.1. & 2.

k ¶ *Computari.*] Nisi in casibus.ℨ.de feu.c.1.& ℨ. de vsu.c.1. & c.conquestus.& c.falubriter.

l ¶ *Extenuassent.*] Non enim potuit primus creditor in plus obligare pignus secũdo creditori d , quàm ei fuerat obligatum.ℨ. de do. inter vi.& vxo.nuper. & ff. de regu.iur.l.nemo plus. & ff.de vsufruct. quod nostrum.& ℨ.de iure patro. quod autem. in fi. argu. contra.ff.de acquirendo rerum do. non est nouum.T.

† Aliàs ita:in quo fructus, &c.

d Nũquid secundus creditor possit iterũ obligare, vide in Spec.to ti.§.1. ver.sed cũ piguus. Io.An.

m ¶ *Restituendas.*] tenetur enim creditor pignoratitia actione,si pignus deteriorauerit. C. de pigno. act. l. 2. sic & res commodata reddita non videtur , si deteriorata reddatur. ff. cõmo. si mihi.§.1.

† Ca.vnico. eod.tit in 4. comp l.& de intellectu vide de Couarru. in c. quãuis. de pact.lib.6. in 2. par. relect. §.3.

Significante.] Primo ponitur querela. Secundo datio iudicum : ibi, *Cum igitur.* Et pro intellectu scias, q̃ pactũ legis commissoriæ fuit inuentum ad dissoluendum contractum emptionis & venditionis ; & pone exemplũ prout dicitur in glo. 2. Abbas Siculus.

† Vox , fuã, deest in antiquioribus.

CASVS. Quidam ciuis Pisanus R. nomine, accepit mutuo ccl. libras à G.ciue Pisano:pro qua pecunia obligauit ei quandam domũ & promisit ei præstito iuramẽto,quòd nisi domum ipsam recolligeret termino constituto , vlterius creditorem super ea non molestaret:sed dictus R. infra tempus statutum per certum & fidelem nuncium (vt credebat) pecuniam numeratam creditori remisit:sed nuncius ille perfide agens, pecuniam illam, sicut sibi iniunctum fuerat,non persoluit ; & postmodum idem R. ab Imperatore detentus,creditori satisfacere non potuit,vt debebat:sed postmodum ab imperatore liberatus pecuniam soluere voluit creditori,& ipse eam recipere noluit : quia non fuit in termino persoluta: vnde dictus R.significauit hoc domino Papæ:super hoc scribit Papa quibusdam,dicens:Cum ergo pactum legis commissoriæ sit in pignoribus improbatum,& præfatus R.quantum in eo fuit, iuramentũ seruauit:quia per eum quem certum nunciũ esse credebat pecuniã remisit in termino constituto:mãdat Papa, quatenus,si est ita , prædictum creditorẽ ecclesiastica censura cõpellant,vt sorte sua contentus,pẽsionibus illius domus in eam cõputatis,domũ præfato restituat debitori,pacto tali vel iuramento nequaquam obstante.Not.q̃ pactũ legis cõmissoriæ in pignoribus appositũ non obstat,quominus pignus restituatur,nisi iuramentũ interuenisset.Item iuramentũ in casu isto præiudicat legi , cũ fine periculo animæ non possit reseruari. Item posse suũ faciens , mandatũ legis adimplet. Item malitia nunciį non obest domino,dũmodo ab initio credatur fidelis nuncius. Item fructus pignoris computandi sunt in sortem.

† Vide Antonium Gomezium tom 2. varia. resolu. cap.7.

CASVS. Quidam ciuis Pisanus R. nomine, accepit mutuo ccl. libras à G.ciue Pisano:pro qua pecunia obligauit ei quandam domũ & promisit ei præstito iuramẽto,quòd nisi domum ipsam recolligeret termino constituto , vlterius

† De hoc articu vide Couarruuiã lib. 3. varia resoluti. c. 2. vbi plene & lucu lenter.

e Adde qualiter fiat. per Bar.in l. quãuis.ff.de solution. Cyn.in l.1. C.de pac. pig.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vsque ad mensem non solueris x. fundus sit inemptus. quod hic pure venditum est, potest sub conditione resolui, & est in potestate vendito ris vtrum velit venditionem resolui: quia istud pactum, venditoris causa apponitur. ff. de leg. com. l. 1. & 2. arg. contra, quòd sit conditionalis talis venditio. ff. de pig. si fundus. §. fi. & ff. de contrahen. emp. l. fi.

1. respon. Sed ibi potius conditionalis venditio contrahitur. Sed pactum istud legis commissorię in pignoribus improbatur per l. 1. & 3. C. de pac. pigno. vt dicit hic. R.

† cõstituto.

a ¶ *Glo. seq. notat, & signat cõtrarium.*

a ¶ *Certum.*] ergo non imputatur domino malitia nuncij, vel procuratoris, si modo credebatur idoneus: vt hic videtur, & ff. commoda. argentum. fic. C. qui pe. tucum à matribus. arg. cõtra. ẽ. de offi. deleg. cum olim. & ff. de pscrip. verbis. apud. §. vlti. & 3. q. 7. in grauibus. Io.

† Perperã in vulgatis legitur, illud, cũ ad domũ referri debeat, cuius initio captus facta est mentio.

¶ *Glo. seq. arg. alleg. contrarium, & ibi remittit.*

b ¶ *Si est ita.*] arg. quòd iuramentum contra legem factum seruandum est, quasi diceretur, si nõ est ita, seruabitur iuramentum. verba ista, si est ita, referuntur ad id qđ dicit per eum quem certum nuncium, &c. arg. contra. ẽ. de foro comp. si diligenti. in fi. vbi de hoc.

† Vide l. 1. C. de vsufru. & Specul. ti. de pign §. sequitur videre.

† Egidij.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & ibi remittit.*

c ¶ *Iuramento.*] arg. cõtra. ẽ. de iurejur. cum cõtingat. ibi soluitur.

Cvm constet.] Pertinet ad secundam partem rubricæ, & primo ponitur quæstio. Secundo mandatum: ibi, *Mandamus.* Secunda pars continet duo dicta. Secundum: ibi, *Pecuniam.* Abb.

CASVS. Quidam fecit testamentum, & in testamento illo reliquit proprietatem bonorum suorum Mariæ vxori C. vsumfructum vero I. matri suæ, vxori Ogerij: Maria proprietaria mortuo testatore petebat ab I. vxore Ogerii præstari sibi idoneam cautionem, quòd ipsa vteret & frueretur salua rerum substantia in rebus immobilibus ad arbitriũ boni viri: mandat Papa quibusdam quatenus compellant ipsã ad cautionem idoneam præstandam, quòd ipsa vtatur & fruatur rebus immobilibus ad arbitrium boni viri, quæ vsu non consumuntur: pecuniã vero si quam habuit vel habebit, & æstimationem aliorum bonorum, quæ vsu consumuntur, & in hæreditate inuenta fuerunt, post mortem ipsius restituat, siue restituat dictæ Mariæ, vel hæredibus eiº. Not. quòd vsufructuarius tenetur præstare cautionem, quòd vtatur & fruatur ad arbitrium boni viri: aliàs repellitur, vt quidam dicunt.

c ¶ *Successisse.*] scilicet ex testamento filii: quia si ab intestato decederet, & filius non habuisset descendentes, parentes in totum succedũt secundum tenorem illarum Authen. C. ad Tertul. Authen. defuncto. & C. de suis, & leg. lib. ab intest. Authen. in successione. & etiam in Authen. de hære. ab intest. veni. §. consequens. & §. 1. & 2. coll. 9. vnde sũptæ sunt Auth. C. de his quæ ab inte. defe. Authen. in successione.

¶ *Glo. seq. cum sequẽtibus per modũ sũmæ recitari potest. & sic, scilicet quærẽdo de nouẽ, primo quid sit vsufructus, et cetera quæ per glo. patent.*

e ¶ *Cautionem idoneam.*] Nomine cautionis, nuda promissio intelligitur, C. de verbo. sig. fancimus. sed cum additur, idonea vel sufficiens, pignoratitia vel fideiussoria intelligatur. ff. manda. si mandato Titii. §. vlt. & ff. de fideicom. lib. l. 4. §. adiici. & Instit. de re. diu. §. venditæ. Et sicut in casu isto pignora vel fideiussores dãt, sic ẽ. de seqstra. ad hoc. satisdationem desiderat hęc cautio ad arbitrium boni viri. C. de vsufru. l. vsufructu constituto. Et hæc cautio non potest à testatore remitti. C. eo. l. 1. & C. vt in pos. leg. scire. cum fauore hæredis sit introducta, sed ipse hæres potest remittere. ff. ad le. Fal. põt.

f ¶ *Vtatur.*] Vsus fructus est ius vtendi fruendi rebus alienis, salua rerum substantia. ff. de vsufru. l. 1. & est ius in corpore, quo sublato ipsũ tolli necesse est. ff. eo. l. 2. & ideo dicitur, rebus alienis: quia res sua nemini seruit. ff. de serui. vr. prædi. l. in re communi. & ff. si vsufru. petatur. l. vti frui. in princ.

g ¶ *Vtatur.*] Hoc dicitur ad differentiã vtilis dominii, quod in reb⁹ aliis habet. vt est emphyteuta, & feudatarius, q habét vtile dominiũ.

ctus R. quantum in eo fuit, iuramenti debitum adimpleuit: cum per eum, quem certum [2] nunciũ esse sperabat, pecuniam remiserit termino statuto †, sed in captione detentus satisfacere non potuit creditori: Mandamus, quatenus si est ita [b], prædictum creditorem, vt forte contentus, pensionibus pignoris computatis in eam, illã † præfato R. omnĩ dilatione postposita resignet (pacto tali vel iuramẽto [c] nequaquam obstante) censura ecclesiastica cogatis.

¶ Gregorius nonus.

¶ Vsufructuarius cauet, quòd fruetur rebus immobilibus salua ipsarum substantia: & pecuniam & æstimationem mobilium quæ consumuntur vsu, finito vsufructu restituat.

CAP. VIII.

CVm † constet I. mulierem vxorem Ogerij †, quo ad vsũfructum filio suo successisse [d] in bonis quorũ proprietas ad M. mulierem vxorem C. dignoscitur pertinere: Mandamus, quatenus eam ad cautionem idoneam [e] exhibẽdam, quòd vtatur [f] & fruatur [g] salua terũ substãtia [h] rebus †immobilibus [i], quæ vsu non consumuntur, ad arbitrium boni viri [k]. ¶ Pecuniã [l] vero si quã habuit †, vel habebit, ac æstimationem bonorum, quæ consumuntur vsu, & in hæreditate inuenta fuerint, in morte sua, dictæ mulieri, vel hæredibus eius restituat, per censurã ecclesiasticam compellatis [m].

TITVLVS XXII.

De fideiussoribus. †

† Ex concilio Cantuarien.

¶ Breue est, nec potest breuius sũmari.

CAP. I.

CLericus † fideiussionibus † inseruiens [n] abii ciatur.

¶ Lucius iij. Elien. episcopo, & archidiacono Norwicen.

¶ Compellitur clericus seruare fideiussorem indemnem per assignationem reddituum suorum.

CAP. II.

PEruenit † ad nos ex conquestione R. clerici, quòd cum caue. l. 1. §. si ad fiscum. Item cum vsusfructus pertinet ad patrem in rebus filij. C. de bon. quæ lib. l. vlti. §. hæc proculdubio. Cõstituitur autem vsufructus in fundo rustico, & in ædibus, & in seruis, & cæteris rebus, scilicet gemmis, annulis, libris. ff. eo. sed & si quid. §. 1. & 2. & l. statuæ. & l. item si fundi. in prin. §. 1. & l. 2. §. 1. & 1. respon.

k ¶ *Viri.*] id est, iudicis. ff. de verb. oblig. continuus. §. cum ita.

l ¶ *Pecuniam.*] In his vero quæ vsu consumuntur, proprie vsusfructus non potest constitui: quia neque naturali iure potest fieri: quia nõ põt esse salua rei substantia; neque ciuili: quia ita dantur vsufructuario, vt fiant huiusmodi recipientium vsumfructum: puta vinum, oleũ, frumẽtum, & consimilia. Itẽ pecunia numerata, quę assidua permutatione & commistione consumitur. Inst. de vsufru. §. constituitur. & ff. de sol. si nummi alieni. vtilitatis tamẽ causa constituitur vsusfructus, vel quasi vsusfructus: quia ille cui dantur huiusmodi res, satisfdat de tanta pecunia restituenda, vel æstimatione aliarum rerum: vt hic dicit. & Inst. de vsufr. §. constituitur. & ff. de vsufr. earum rerum quæ vsu consumuntur. l. 1. 2. & 3. & l. si tibi vini. & finitur morte fructuarij, & capitis diminutione: vt l. prædicta, si tibi vini. maxima & media. Insti. eo. §. finitur.

m ¶ *Compellatis.*]Sed si non potest satisfacere, quid erit? Dicunt quidam, sufficit si iurer, in Auth. vt nulli liceat habere loci conseruatorẽ. §. fi vero crimen. coll. 9. arg. Azo dicit quòd non habebit vsumfr. ff. de vsufru. leg. vxori. B.

g ¶ *Fruatur.*]Hoc dicitur ad differentiam nudi vsus: quia minus est in vsu quàm in vsufructu. Insti. de vsu & habi. §. minus. & clerici possunt dici [a] vsuarij: quia nec possunt vendere, nec testari, nec donare, sed vsu tantum & vestitu contenti esse debent: vt 10. q. 2. episcopus habeat. Bernardus.

a De hoc arti culo vide plene p Couarruiam in c. cum in officiis. de testa.

h ¶ *Salua rerum substãtia.*] Id est, ne in totum pereat substantia, vnde tenetur reficere ædes, quoniam ad eum omnes fructus pertinent. ff. de vsufru. l. vsufructu lega. & l. hactenus: aliàs est §. illius prædictæ legis. & C. eo. tit. eum ad quem. vnde cautio præstatur.

†Aliàs: in rebus, &c.

†habuerit.

i ¶ *Immobilibus.*] Hæc autem cautio interponi debet siue res sit mobilis, siue immobilis, siue soli, vt hic. & ff. vsufru. quemadm. cau. l. 1. & appellatione mobilium ẽt sese mouentia continẽtur. ff. de verb. sig. mouẽtiũ. & arbitrio boni viri præstare debet, vt hic dicit. & C. de vsufru. l. vsus fructus. & ff. eod. item si fundi. Et cõtinet cautio ista duas causas. Vnam de vtendo fruendo arbitrio boni viri: Aliam de restituẽdo finito vsufructu. ff. vsufructua. quẽadm. cau. l. 1. 1. respon. & §. hæc stipulatio. Quandoq; tamẽ remittitur hæc cautio, cum certum est proprietatem redire ad vsufructuarium. ff. vsufru. quemad. cau. l. si vsufructus. §. plane. Item in fisco vsufructuario. ff. eo. leg. seu fideicom. cau. in l. pactum. ff. de pact.

†De materia huiº tit. vide Antoniũ Gomeziũ to. 2. varia. resolu. cap 13.

†Cartuariẽ.

†Carthaginen.

†Cap. 3. cod. tit. in 1. cõpi. Et videto notas nostras in hoc cap.

†fideiussori bus.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. cõpil. & post concilium Lateranense sub Alexandro iij. par. 23. ca. 5.

b Vide glossam in §. cõstituitur. verbo, satisdat. Institu. de vsufr. & glosam, & Bart. in l. pactum. ff. de pact.

¶ *Salua rerum substãtia.*] Primo fuit in optione creditoris quem vellet primo conuenire, principalem vel fideiussorem. C. de fideiu. iure nostro. hodie corrigitur illud per Auth. quia quamdiu principalis inuenitur, fideiussor non molestatur. C. eo. ti. Auth. præsente. nisi ipse fideiussor renunciauerit huic iuri. C. de duo. re. sti. Auth. hoc ita. & huic iuri renunciant fideiussores, & constitutioni diui Hadriani, q̃ est C. de q̃ sti pecu. diui Hadri. & huic iuri iste clericus fideiussor renunciauit.

¶ *Glo. seq. arg. quòd officium, & c. all. 7 iura. & 2. ad casum conuersũ: & signat vnum contrarium.*

b ¶ *Dispendium.*] arg. officium suum nulli esse damnosum. ff. de fur. si seruus communis. §. quòd vero. 4. q. 3. c. si testes. §. venturis. & ff. ad Velleia. l. 2. §. 1. ff. quemad. testa. ape. sed & si quis ff. quibus ex cau. ma. l. videlicet. & 2. q. 6. hoc etiam placuit. fic ẽ. de renun. sane [a]. Similiter econuerso non debet præmium consequi vnde pœnam meretur. 16. q. 1. legi. ff. de nego. gest. siue hæreditaria. arg. contra. ff. de his quibus vt indig. auferuntur. & l. 1.

a Et infra. de cle. cum non deceat. lib 6. 1. contra 7 q. 1. cõstituitum. vbi de hoc. Ioan. And.

c ¶ *Sigillo,*] Nota scripturam authenticam illam, quæ continet sigillũ episcopi. arg. ẽ. de fi. instru. scripta [b]. Ala.

b Adde q̃ illi credit. l. Lucius. & ibi Bar. ff. de fi. instr. & in l. q̃ dotis. ff. sol. mat.

d ¶ *Ex confessione.*] Confessus in iure pro iudicato habetur. C. de confes. l. vnica. ẽ. de confes. cum super. c. vlt & semper statur confessioni contra se factæ. 14. q. 2. §. 1. & ff. de interroga. acti. de ætate. §. fi quis. & ẽ. de confes. c. vlti.

¶ *Glo. seq. objcit vsuras per fideiussorem non repeti. dat solu. alia ponit contraria. Item opinionem Tancre.*

e ¶ *Seruent indemnem.*] Ergo petet vsuras, si eas soluit creditoribus. Sed oppono tibi, vsuræ indebitæ fuerunt. ẽ. de iureiu. debitores. ergo si ad eas etiam soluendas exceptione opposita, fuit condemnatus, hoc per iniuriam iudicis factum est, quare principalis debitor nõ tenetur ei ad hoc. ff. de fideiusorib. exceptione. ff. de cuict. si per imprudentiã. & ẽ. de empt. si venditori. & ff. manda. idemque. §. generaliter. Vbi dicitur; exceptio, quæ competit reo & fideiussori: & si eam scienter omittat, ei est imputandum. ff. de exceptio. omnes exceptiones. Item debitor non intelligitur mandasse, vt soluat indebitum. ff. de condi. indebi. si procurator. Sed dicerem quòd si fideiussor iurauerit soluere sortem & vsuras, propter iuramentum exceptionem proponere non po-

a De hoc articulo videro hic latius post Hostiensem & Io. And. & in notis nostris, vbi habes de huius decreti. intellectu.

CASVS. Quidam clerici C. & F. Anglici receperunt quandam quãtitatem pecuniæ mutuo à quibusdam mercatoribus Bonõ. Quidam clericus R. nomine fideiussit pro prædictis clericis apud mercatores: Vnº C. super fidem suam, & alter per iuramentum promisit ad terminum constitutum soluere pecuniam: sed illis pecuniam non soluentibus, dictus R. clericus satisfecit creditoribus de ea dem: vnde conquestus fuit domino Papæ: scribit Papa episcopo Elien. & archidiacono Norwicen. dicens, ne dictus R. dispendium patiatur, vn de videtur prẽmium meruisse: mandauit Papa Bon. episcopo, vt inspiciat instrumenta super debitis illis, quæ sunt apud creditores, & eorũ trãscripta sub sigillo suo signata mittat iudicibus istis, mandans eisdem, quatenus si p confessionem clericorum prædictorum, vel aliàs eis cõstiterit rem taliter se habere, moneant illos & compellant, vt prædicto R. pecuniam, quam pro eis soluit, restituant, & ipsum conseruent indẽnem: alioquin de redditibus eorum, debita ipsa personis faciant, & damna illa resarciri, aut redditus illos sibi assignent tandiu detinendos, donec de ipsis ei fuerit satisfactum. Præterea, si cõstiterit prædictos clericos religionem fidei & iuramenti sui violasse, eos ab officio & beneficio suspendant. Nota q̃ si clericus fideiusserit, tenetur. Item quis non debet pati dispendium de quo meruit prẽmium obtinere. Item sigillo episcopi statur tamquam veræ probationi. Item confessus in iure pro iudicato habetur. Item cum omni interesse satisfaciendum est fideiussori. Item stipendia clerici, vel beneficium detineri debent pro debito suo, quod verum est per iudicem. Item fides & iuramentum æquiparantur. Item periurus priuari debet officio & beneficio.

† Aut hic legendum I. & F. aut in c. cæterum. supra de iuramẽto calũ. C. & F. quoniam idẽ est casus in vtroque c. vt ibi notaui.

ipse pro C. † & F. clericis, mercatoribus Bononiẽsibus fideiusserit, illis præscriptam pecuniam non soluentibus [a], coactus est satisfacere de eadem. ¶ Ne igitur dispendium [b] patiatur, vnde videtur præmium meruisse: Bononiensi episcopo dedimus in mandatis, vt super debitis illis, instrumenta, quæ sunt apud creditores inspiciat, & eorum transcripta suo sigillo [c] signata, vobis mittere non postponat. Mandamus itaque discretioni vestræ, quatenus si ex cõfessione [d] prædictorum clericorum, vel aliàs legitime vobis rem ita se habere constiterit, moneatis eosdem, vt memorato R. pecuniam, quam pro eis soluit, restituant, ipsumque seruent indemnem [e]: alioquin de redditibus [f] eorum, præscripta debita faciatis exolui: & damna etiã, quæ propter hoc pertulit, resarciri: aut prædictos redditus sibi assignetis tandiu sine molestia detinẽdos, donec ipsa damna resarcita fuerint, & debita sine diminutione soluta. Præfatos vero clericos, si religionem fidei, & iuramenti [g] sui eos violasse constiterit: ab officio & beneficio suspendatis.

¶ Idem Cantuarien. † archiepiscopo.

¶ Per districtionem canonicam compellitur debitor à fideiussione absoluere fideiussorem, qui à creditoribus molestatur.

CAP. III.

COnstitutus † in præsentia nostra magister S. sua nobis assertione monstrauit, quòd pro Cancellario tuo tempore Laterañ. concilij, in quadam summa pecuniæ intercessit, quam quoniam vsque modo debitor non persoluit, se asserit plurimas à creditoribus Bononien. molestias pertulisse, & debitum augmentatum. ¶ Ideoq; mandamus, quatenus si legitime tibi de huiusmodi assertione constiterit, præfatum debitorem, vt eũ à prædicta intercessione, sine dilatione prorsus absoluat [h], ecclesiastica † censura compellas. Præsentium quoque auctoritate iniungimus, vt si debitũ, vel accessiones [i] ille negauerit, cõsuetudine, terit. ẽ. de iureiuran. debitores, nisi primo impetrasset absolutionem iuramenti c. eod. tit. ex administrationis. vnde satis potest petere vsuras, & expensas quas fecit: quia totum est interesse suum. ff. mand. si mandato. §. fi fideiussor. ff. de admi. re. ad ci. perti. l. 2. §. vlt. & hoc prout sequitur. & j. cap. prox. Sed obstat illa decret. debitores. quia ipse debet repetere vsuras, sed si non iurasset, & potuit opponere exceptionem, & non opposuit, non repeteret vsuras: quia indebitum soluit. hoc dicit. Ala. Vel dic quòd idẽ est cum iurauit: quia debuit impetrare absolutionem iuramenti, antequam solueret vsuras, si potuit. sed si non potuit, ipsemet repetet ab vsurario. Alij vt Tanc. contradixerunt.

c Dicit G. q̃ licet teneat recipere, nõ tenetur agere: præterea quia talis petitio quasi inhonestatem inducit, excusari debet fideiussor. ff. mãd. Idem. §. generaliter. vbi fideiussor inhonestã exceptionem ex sui persona competentem omittere põt. Ioan. And.

† Cartuariẽ.

† Cap. 5. eod. tit. in 1. cõpi. Et quibus casibus eximat fideiussor à fideiussione, tradit Antonius Gomezius tom. 2. varia. resolu. ca. 13. & Guido. Papæ decilio. 117.

¶ Gl. seq. no. alleg. vnam legem, & aliam allegat in contrarium, & soluit.

f ¶ *Redditibus.*] Nota clericis ob causam iudicati quotidiana stipendia interdici. ff. de re iudi. commodis præmiorum. arg. contra. C. quæres pigno. obli. possunt. sed in speciali conuentione non possunt obligari: vt l. proxi. tamen ex causa iudicati à iudice possunt pro iudicato obligari. arg. C. de execu. rei iud. stipendia. & C. de prædi. min. non alie. l. 1. ff.

† Aliàs ita: de re. eorum qui sub tut. vel cur. magis. Vinc.

¶ *Glo. seq. quærit obiiciendo, & soluit.*

g ¶ *Religionem fidei & iuramenti.*]Puniri enim debent: quia periuri sunt, & infames, secundum canones. 6. q. 1. quicunque. 22. q. 5. si quis. & ẽ. de iureiu. quereiam. C. de transi. si quis maior. & idem est venire contra fidem promissam, sicut contra [d] iuramentum: vt hic patet. & ẽ. quod met. cau. ad aures. quia inter simplicem loquelam & iuramentum non facit Deus differentiam. 22. q. 5. iuramenti. Sed quare mandat eos suspendi, cum ad hoc non fit actum? Potest dici quòd hoc facit ex officio suo: cum per denunciationem ad Papam peruenerit: quia vndecunque crimina claruerint, punienda sunt. 24. q. 3. ecce.

d Granius tñ peceatur veniendo contra iuramẽtum.

Constitutus.] Communis diuisio. Secunda: ibi, *Ideoque.* Abbas Siculus.

CASVS. Cancellarius Cantuarien. tẽpore Laterañ. concilij recepit mutuo quandam quantitatem pecuniæ à creditoribus Bon. pro qua pecunia magister Simon fideiussit: & quia Cancellarius pecuniam nõ soluebat, molestias plures prædictus magister à creditoribus sustinebat, & debitum suit augmentatum: vnde dictus magister conquestus fuit domino Papæ. vnde mandat archiepiscopo Cantuarien. quatenus si legitime sibi de huiusmodi assertione constiterit, præfatum Cancellarium moneat & compellat ecclesiastica censura, vt prædictum magistrum ab intercessione & obligatione absoluat: & si debitum, vel accessiones forte negauerit, iuramentum calumniæ subire cogatur, non obstante contraria consuetudine; & quia difficile foret dicto magistro testes in Angliam ducere: mandat iudicibus Bon. vt testes, quos idem magister inducere voluerit, vice ipsius archiepiscopi recipiant & examinent diligenter, & depositiones eorum transmittant sub sigillis eorum inclusas, significantes quanta fides testibus & instrumentis possit apponi: ipsi cancellario prius iniuncto, vt ad testes videndos vadat vel mittat. Nota, quòd debitor tenetur liberare fideiussorem ab obligatione, in qua diu stetit. Item debitum & accessiones, si eas soluit, potest fideiussor petere à debitore. Item non obstante loci consuetudine, clericus debet iurare de calumnia. Item si testes remoti sunt, debẽt eorum testimonia recipi, & mitti iudicibus, qui de causa cognoscant. Item iudex, qui testes recipit vice alterius, ei debet significare quanta fides illis sit adhibenda. Item testes recipi non debent in absentia eius, contra quem inducũtur, vel eius procuratoris.

h ¶ *Absoluat.*] Et ita potest fideiussor agere contra principalem debitorem, vt eum liberet, si diu steterit in obligatione. fic j. eod. c. vlti. vbi de hoc.

i ¶ *Accessiones.*] fic est arg. fideiussorem teneri ad vsuras. argu. contrã. C. eod. titu. si fideiussor. Distingue, vtrum fideiusserit in omnem

Universidad de Deusto
Biblioteca

causam,& sic tenetur:aliàs non.ff.loca.quæro an fideiustor.&ff.eo.tit. fideiussores ma gistratuum.Vincen.Contrarium tamen est verum secũ dum canones.ẽ.de iureiura.debitores.vt ẽ.tit proxi.dixi.

a ¶ *Legi.*] C.de iureiu.propter calumniam.l.1.& 2.&iuri canonico ꝓtraria est quantum ad causas ciuiles.ẽ.de iura.calum.c.1. & vlt.& c.in pertractandis.& c.seq.cõ cordat tamen canonib⁹. 2.q.5.c.1.& 2.

b ¶ *Intercessori.*] id est, fideiussori.

c ¶ *Satisdatione.*] Hoc si voluerit ,aliàs non cõ pellitur,sed sufficit quòd ei denũcietur , vt mittat vel vadat ad ipsos vidẽdos,aliàs reciperẽtur in termino constituto.ẽ.de testi.in nomine domini. & quod dicit,audiẽdos, id est, videndos iurare. Vel forte ideo cautioné præstare debet [a] :quia ꝓsumptio erat contra Cãcellarium ne in fraudẽ malitiose debitum ei ne garet,vt aduersarium fa tigaret laboribus & expensis:vt si eam præstare noller, hoc ipso tanquã suspectus compelleretur ad satisfaciendum. sed hoc non videtur: quia si ue vadat,siue non,nihilominus tenetur aduersario in expensis , immo debet compelli vt vadat vel mittat,vt ipse magis puniatur:quia tunc grauatur in suis proprijs expensis,& etiam aduersarij.

a Secundum Inn. quia qd sequitur fuit additio. Ioã. And.

¶ *Glo.seq.reci.per cõtrarium , quod dupliciter soluit.contra secundam solutionem alleg.& respondet.*

d ¶ *Transmittentes.*] Hoc fieri potest in causis ciuilibus,secus in criminalibus , in quibus testes in præsentia iudicis suum testimonium dicere debent [b] . C. de fide instru. iudices. & Auth. apud eloquentissimum.T.

Sunt tñ hæc in omnibus vetustis codicibus.

† Cap. 59. Et c.vnico.eod. tit.in 4.cõpi.

e ¶ *Quanta fides,*] Hoc ideo dicit:quia ille qui testes examinat, melius scire potest quanta fides sit eis adhibenda.ff.de testi.testium.1. respon.Bernardus.

ADDITIO. Non debet ipse scribere quòd testibus sit fides adhibenda,sed scribat de honestate [c] , & qualitate personarum testium , vt per hoc appareat quantum eis sit credendum.

b Nec hoc debet subdelegari: & idẽ videt in matrimonialibus. infra.de cõsan.& affi. ca. 1. talia tñ tota die de consuetudine subdelegam⁹. ad qd facit de offi. deleg. super qõnum.§ inutilis.secundum Innocẽtium. Io.An.

Q*Vod quibusdam.*] Primo ponitur dictum.Secundo exceptio : ibi, *Nisi.*Tertio pœna:ibi, *Et qui.* Abbas.

CASVS Quibusdam religiosis fuit prohibitum ne fideiubeant pro aliquo sine licentia abbatis , & conuentus , vel maioris partis : hanc prohibitionem extendit concilium generale ad omnes religiosos , & prohibet ne aliquis pecuniam mutuo accipiat vltra summam à capitulo constitutam.alioquin non teneatur conuentus pro talibus respõdere,nisi pecunia illa in vtilitatem monasterij sit conuersa, & de hoc legitime constet:& qui contra hoc fecerit, grauiori disciplinæ subijciatur.Nota,quòd monachus non potest fideiubere,vel mutuum acci pere sine licentia abbatis & conuentus.Item generaliter tenetur ecclesia de his quæ in vtilitatem eius sunt conuersa.

¶ *Gl.seq.ponit regulam de fideiussione clericorum & monachorum, & tres casus exceptos,in fi.æquiparat curialem.*

c Vbi de hoc:& de deposi.ca.1. vbi vide ibi Io. An. super 1.glossa.

f ¶ *Fideiubeat.*] nec clericus nec monachus fideiubere debet. ẽ. eo. tit.c.1.& 11.q.1.te quidem.nisi necessitas sit. & tunc tenetur ex pietate subuenire alijs.86.dist. non satis. Sed pro ecclesijs suis possunt fideiubere:vt hic dicitur,& in Auth.de sanct.episc. §. alium autem. coll. 9. Et hoc de licentia capituli vel maioris partis , vt hic dicit : aliàs monachus nihil ageret,nisi in vtilitatem monasterij pecunia fuerit conuersa:quia tunc etiam perinde est, ac si capitulum obligaretur. Item clerici inter se possunt fideiubere cum conueniuntur. C. de epis. & cleri. 80 oẽs.§.in hac.Itẽ nec adstrict⁹ curię põt fideiubere.C.locati.curialis.I.

¶ *Glo.seq.no.secundo sol.quæstionem.tertio arguit à contrario.*

g ¶ *In vtilitatẽ.*] istud bene notabile est,ꝙ creditor ꝓbet in vtilitatẽ eccl'æ credidisse.10.q.2.§.hoc ius.ver.is creditor [e] .Sed nec tunc agetur ex illo contractu,cũ ille null⁹ sit,credendo monacho sine consensu capituli,sed agitur actione de in rem verso:vt hic patet , & ff.de in rem verso.l.1.& l.si pro patre.A cõtrario sésu videtur,quòd vsq; ad

quæ est legi [a] contraria, non obstante,iuramentum calumniæ subire cogatur. ¶ Præterea quia difficile foret intercessori [b] , suos testes in Angliam ducere, iudicibus Bonoñ. (satisdatione [c] idonea à Cancellario ipso accepta, quòd ad testes audiendos vadat, vel mittat infra terminum competentem) litteris tuis significes , vt eos vice tua recipiant & examinẽt diligenter;& depositiones eorum transmittentes [d] inclusas , significent,quanta fides [e] possit iustrumentis vel testibus adhiberi.

¶ Innocentius iij. in concilio generali. †

¶ *Si sine licentia prælati,& maioris partis capituli religiosus fideiusserit , vel mutuum acceperit , non tenetur ecclesia & ipse recipiens punitur,nisi mutuum, sit versum in vtilitatem ecclesiæ.*

CAP. IIII.

QVod quibusdam religiosis à sede Apostolica est prohibitum , volumus & mandamus ad vniuersos extendi: ne quis videlicet religiosus,absque maioris partis capituli & Abbatis sui licentia, pro aliquo fideiubeat [f] : vel ab aliquo pecuniam mutuam accipiat vltra summam communi prouidẽtia constitutam : alioquin non teneatur conuentus pro his aliquatenus respondere: Nisi forte in vtilitatem [g] † domus ipsius manifeste constiterit redundasse. Et qui contra istud statutum venire præsumpserit, grauiori [h] disciplinæ subdatur.

Gregorius nonus.

¶ *Ponit tres casus , in quibus fideiussor contra debitorem agit antequam soluat, vt à fideiussione liberetur.*

CAP. V.

EVm, † pro quo te fideiussorẽ obligasti,si diu [i] in debiti solutione cessauit:aut dissipare [k] bona sua cœpit : seu super hoc condemnatus fuisti:iure poteris conuenire , vt te à fideiussione debeat liberare.

TITVLVS XXIII.

De solutionibus.

¶ Alex. iij.decano & Capitulo Morin. †

¶ *Successor in beneficio tenetur soluere debita prædecessoris pro necessitate ecclesiæ contracta.*

CAP. I.

D † hoc in Apostolicæ: & infra. ¶ Sicut filius [l] debita [m] patris soluere tenetur : ita prælatus sũmam à capitulo constitutam non tenetur creditor probare in vtilitatem ecclesiæ processisse,ex eo quod de alia probare tenetur,vt hic dicit.Bernardus.

h ¶ *Grauiori.*]sed etiam ad arbitrium iudicis , cum hic non sit certa pœna statuta. ẽ. de offi.deleg.de causis.

Vm pro quo.] CASVS. Obligasti te pro aliquo fideiussorio nomine:quæritur,vtrum possis agere cõtra principalem debitorem , vt te liberet ab obligatione? Respõdet Papa,quòd si debitor diu cessauit in solutione debiti , vel si dissipare incipit bona sua, aut si condemnatus fuisti , recte agere poteris contra ipsum,vt te liberet à fideiussione.Nota quòd in tribus casibus potest fideiussor agere contra debitorem antequam soluat , scilicet, si dissipare incipit bona sua: aut si condemnatus fuisti , vel si diu cessauit in debiti solutione debiti , vel si dissipare incipit bona sua : aut si condemnatus fuisti fideiussor.

† Vide Baldum in Authen. hoc ius protectũ. C. de sacrosc. ec. vbi de hoc.

¶ *Glo.seq.tres casus litteræ repetit,alle.concor. & addit quartũ dicens, quòd alias ante solutionem non agit , & dicit quare , In fin. exponit istud,diu.*

† Noruicen.

i ¶ *Si diu.*]Nota hic tres casus , quibus fideiussor potest agere contra principalem debitorem , vt eum liberet à fideiussione:Primus est, si diu steterit in obligatione.ff. mã. l. Lucius Titius. Secundus si reus incipit vergere ad inopiam: vt l. Lucius Titius. & C. man. si ꝓ ea contra quam. Tertius si fideiussor condẽ-

† Cap.1.eod. tit.in 1. cõpi. Et post cõcilĩ Lateran. sub Alex. iij. par.29.c.9.vbi ex integra clausula intelliges hoc fragmẽtum.

natus fit:vt in l.si pro ea contra quã.& istos tres casus habes hic.Quartus est si hoc ab initio conuenit:vt in l.prædicta,si ꝓ ea.& ff.de fideiuss. fideiussor pro vẽditore.Et ita in casibus ante solutionẽ põt agere fideiussor vt liberetur.arg.ff.mãda.si mãdato.§.quotiens.& ff.cõmod. si vt certo loco.§.ré tibi dedi.aliàs nõ potest:quia & hoc ipsũ vĩ ei mãdatũ vt soluat:& hoc ꝓmisit:& sunt quasi duo mãdata, vt se obliget , & vt soluat:vnde ad vtrũq; tenet.arg.ff.de ꝓdi. inde.indebitã. & est fi.ẽ. de do.& contuma.cũ dilecti.vbi duo intelligũtur mãdata.ff. de arbit. Celsus.& qa intẽpestiue nõ debet reuocare beneficium suum,ne omnino inutile fuisset:quia adiuuari nos beneficiis oportet: & non decipi.ẽ.de cõmo.c.vnico.ff.eo.in cõmodato.§.sicut. secus est in precario. ẽ.de prec.c.vlt.Et quod dicit,diu,referendũ est ad arbitrium iudicis, sicut illud,celeriter.ẽ.de locato & conduct.c.potuit.Ber.

k ¶ *Dissipare.*In isto casu potest mulier petere dotem constante matrimonio.C.de iure dot.l.vbi. [d] aliàs non potest. C.si constant. matri. dos solu.fu.l.vnica.Ber.

d Et supra de pig. ex litteris.Io.And.

DE SOLVTIONIBVS.

¶ *Visum est ẽ.de obligationibus,quæ tolluntur ex solutionibus: (nam solutione eius quod debetur,omnis tollitur obligatio.Inst.quib. mod. tol.obli.in prin.)merito post rub.præcedentes subiicitur ista de solutionibus.Abb.Sic.*

De hac materia habetur de pœn.dist.1.medicina.& dist.4.in tribus primis capitulis.

D hoc in Apostolicæ.] CASVS Dicitur in hoc cap. ꝙ sicut filius debita patris , cuius est hæres, tenetur soluere,ita prælatus debita antecessoris sui pro vtilitate ecclesiæ cõtracta.Nota ꝙ filius tenetur soluere debita patris ex contractu vel quasi,ex delicto non tenetur nisi inquãtũ ad ipsum peruenit:vt C. ne de ſta. defunc.l.1.vt quidam dicunt.secundum canones vero tenetur ex delicto insolidum,& hoc intellige de filio,qui est hæres. si enim hæreditatem non haberet,in nullo teneretur. Item nota,quòd prælatus prædecessoris sui debita soluere tenetur , si pro vtilitate ecclesiæ contracta fuerint.

l. ¶ *Filius.*]hoc verum est,si est hæres.

¶ *Glo.seq.distin.an fecerit hæres inuentarium, & an obligatio sit ex delicto, vel contractu.*

m ¶ *De bita.*]omnia,si non fecerit inuentarium:si fecit,tunc nõ tenetur nisi quantum vires hæreditatis se extendunt.C.de iure deliber. ſacimus iam duas. & hoc in debitis ex contractu descendentibus , vel quasi:sed in debitis quæ ex delicto,vel quasi procedunt , non tenetur nisi inquantum ad eum peruenit,vel nisi cum defuncto lis fuerit contestata. C.ne ex delic.defunct.l.vni.Ala.Secundũ canones tamẽ videtur quòd hæres tenetur ex delicto defuncti.ẽ. de sepul.c. vlt. & ẽ. de rap. in litteris. Tanc.

† Aliàs,Gregorius tertiꝰ & illa vel ba: Vniuersis ecclesiarum ꝑlatis: emittit Contius, & alij : sunt tamen in vetustioribus.

a Vbi plene de hoc & 12. q.2.episcop⁹ qui filios.Io. And.

b Cum effectu & nomine ecclesiæ secundũ Ala.Io.And.

† Vide l.quę dotis. ff. sol.Tertia:ibi , *Si quis.* Abb. mar & in l. Lucius & vtrobiq; Bart ff de fide instru.

† Inferior e pisc opo qa hæc pœna nõ habet locũ in episcopis c.quia periculosũ. de sentent. excom.lib.6.

a ¶ *Prædecessoris.*] Est enim quasi hæres ipsius. 23.q.8.conuenior.12. q. 2. c.vlt. [a] Ala.

b ¶ *Necessitate.*] aliàs non tenetur ecclesia. 10. q.2.hoc ius.§. & is credi tor.& ẽ.tit. proxi. quod quibusdam. & ẽ. de deposit.grauis.& sic succes for ad id tenetur quod prædecessor facere debuit [b] .12.q.5.quia.Io. & 16.quęstione 6.illud.Ber.

I quorundam.] Tria facit. Primo prohibet.Secũ decernit. Tertio pœnam imponit.Secunda:ibi, *Decernentes.* Tertia:ibi , *Si quis.* Abb.

CASVS. Quidam prælati ecclesiarum obligabant ecclesiam suam ꝓ debitis alienis: concedebant etiam litteras , vel figilla,vt pecuniam reciperent cum figillis ipsorum prælatorum:Præcipit Papa,quòd de cæteris ista non fiant,decernens ecclesias non teneri (si secus fuerit attentatum)ad solutionem talium debitorum: & si aliquis prælatus contra hoc venire præsumpserit , ab administratione temporalium & spiritualium noverit se suspensum. Nota quòd ex cõtractu prælati non tenetur ecclesia, nisi versum sit in vtilitatem ipsius. Item prælatus qui obligat ecclesiam pro alienis debitis,suspensus est ipso facto ab administratione spiritualium,& temporalium.

c ¶ *Grauare.*] c mutuum accipiendo.& alij tradendo:vel pro contra hente fideiubendo vltra.c.penul.ẽ.tit.1.

d ¶ *Litteras.*] c per quas concedunt prælati,quòd aliquis possit recipere pecuniam mutuo nomine suo & ecclesiæ suæ. Vel tradunt figilla,vt inde figilletur instrumentum sicut creditor voluerit dictare. Vel dic,litteras,seu figilla,id est,litteras figillatas.

¶ *Glo.seq.arg.alleg.5 iura,& vnam decret.in contrarium,secundo obijcit quærendo , & soluit.*

e ¶ *Litteras seu figilla.*] Arg.quòd litteris prælatorum credatur. ẽ. de probat.post cessionem.& 11.q.3.curæ.& ẽ.de fide instrumen.c.2.& ẽ.de cler.pereg.c.1.& figillo ecclesiæ creditur.73. dist.in nomine Patris. in fi.Arg.contra.ẽ.de probat.quoniam contra.Sed quare dicit hic,pro alienis,cum hic creditor intelligatur,&c.10.q 2.cap.ea enim.§.hoc ius. versic.& his creditor.& ẽ. tit.proxi. quod quibusdam. & ẽ. de deposi. grauis.& sic nec nomine suo : nec nomine alieno tenetur ecclesia.Ad factum referas hoc quia sic fatigaretur ecclesia de facto,& non de iure,Bernar.

f ¶ *Non teneri.*] Nisi quatenus versum est in vtilitatem ecclesiæ.ẽ.tit. proxi.c.quod quibusdam.

¶ *Glo.seq exponit,supplet arg.& remittit finis recitetur per quæstionem.alleg.3 cano.contrarium soluit.*

g ¶ *Suspensum.*] ipso iure.& insuper ecclesiam ipsam reddere debet indemnem,si in aliquo grauata est. ẽ. de re.eccle.alie.si quis presbyterorum.Et est arg.optimum , quòd si aliquis dilapidauerit ecclesiam, quòd licet velit eam reddere indemnem , nihilominus remouendus est [d] .De hoc dixi ẽ.de elect.quòd sicut.in fin.Et sicut ipso iure suspẽsus est,ita ipso iure videtur restitutus,cum ecclesiam reddiderit indẽnem.arg 81.distin.si qui sunt.16.q.7.deinceps.&15.q.6.nos sanctorum. Sed non credo quòd propter hoc sit restitutus:quia iam suspectus est: & satisdatio non immutat maleuolum animum tutoris. Insti. de suspect.tut.§.nouissime,& ff.eod.tit.suspectus,& l.sequen.immo remouẽdus est de facto,si administrationem non dimisit.ff.de suspect.tut.,suspectus.De hoc dixi ẽ.de offic.deleg.venerabili. Bernar.

d Hoc nõ credo , licet hoc commissum superioris arbitrio : cũ Papa sibi hoc reseruet.Io. An.

O*Doardus.*] Debitor qui non est soluendo,excommunicatus ꝙa non soluit,absoluitur cum cautione de soluendo , cum ad pinguiorem fortunam peruenerit. hoc dicit. Et est casus singularis iudicio Panormitani; cum nullam faciat mentionem iste textus de cessione bonorum,licet glossa &Docto.aliter sentiant.Et diuiditur in duas partes.Nam primo ponit querelam impetrantis.Secundo dat iudices:

ibi,*M andamus.*Abbas.

CASVS. Odoardus clericus obligatus erat P.clerico,& D.laico, & quibusdam aliis in quadam quantitate pecuniæ:ipsi conuenerunt ipsũ Odoardum coram officiali archidiaconi Remẽsis. ipse confessus fuit debita illa,sed propter inopiam soluere non valebat:officialis nihilominus excommunicauit eundem : propter quod conquestus fuit domino Papæ:Mandat Papa quibusdam , quòd si constiterit,quòd idem O. non possit soluere debita prædicta in totũ vel in partem , sententiam ipsam debeant relaxare sine aliqua difficultate , recepta prius ab eo idonea cautione, ꝙ si ad meliorem statum peruenerit, debita ipsa persoluat. Nota quòd qui soluere, vel satisfacere non potest , non est excommunicãdus,sed præstet idoneam cautionem quòd soluat quam cito poterit.

† Odardus, habent antiqua exẽplaria Et de materia vide lalique per Baldũ in § si Insti. de actio. ad de Ludouicũ Gomezium in reg. Cancellariæ de annali possessio re.q.53. & lanitius in tract signaturę regula 88.

h ¶ *Officiali.*] Officialis dicitur ille cui episcopus vices suas committit.ẽ.de in fi.& ẽ.de iudic.

† Aliàs:ab ipso

i ¶ *Recognoscentem.*] id est,confitentem debita. Qui enim cedit bonis antequam recognoscat debitum , vel antequam condemnetur,aut in iure confiteatur debitum, audiri nõ [e] debet. ff.de cessi.bo.l.pen.

† præscripta

e In quibusdam exẽplaribꝰ deest distinctio,non, vt notat Accur sius in d.l. penul.ff.de cessio.bono.cęterum in Pãdectis Florẽtinis habet dictio,non.

ADDITIO. Quod est verum,si placet creditori [f] ,aliàs statim probabit debitum suum,secundum quòd illa lex potest legi cum non,& sine non,vt ibi notatum est.

¶ *Glo.seq. reci. per obicc. quòd sententia tenere non debuerit : & soluit.*

k ¶ *Non valentem.*] Et ideo inanis est actio , quam inopia debitoris excludit.ff.de dolo.nam is.& ẽ.de restit. spol. olim. quia qui nihil habet,nihil dare potest:vt 1.q.7. Dabertum.& eius periculo nihil est. ff. de fur. itaque fullo.in prine.vnde videtur quòd non tenuit excõmunicatio,sed debuit eũ expectare,quousq; soluere posset.arg.decre.prædictæ,olim.& impossibile præceptum non obligat.ff.quæ sen.fine app. re sein.l.Paulus 2.& impossibilium nulla est obligatio.ff.de reg.iur.impossibilium,sed hic tenuit sententia forte propter dubiũ: quia nõ plene constabat,an in totum vel in partem posset soluere : & ideo cum de hoc constiterit,relaxatur vt hic dicitur.sed si certus esset iudex,qa nihil soluere posset,vel si cessisset bonis,sententia non tenuisset : vel si tenuisset , iniusta tamen fuit : & ideo fine difficultate debet absolui: & iudex tenetur sibi ad interesse.ẽ.de sententia excommunicat.sacro. hoc tutius est.

† De materia hujus decretũ vide lalique per Arctinum, Portiũ , & alios in §. is quoque Insti. quib mod re contrah. oblig.

l ¶ *Idonea.*]Et ita videtur,ꝙ per pignora,vel fideiussores.ff.man.si mãdato.§.vlti.sic ẽ.de pig.cũ constet.& hoc intelligo si potest: aliàs præstet quam poterit.† iuratoriam [f] .ẽ.de do.post dure.per vestras. vbi de hoc.& ẽ. de verb.sig.ex parte.vbi de hoc.

f Hostiensis hic indicat, ꝙ distincte hoc casu intelligit ido nea iuratoria: quia ex quo bonis cedit,notum est , ꝙ aliam præstare non potest:faciat ergo quod potest. 22.q. 2. faciat. Ioã. And.

¶ *Glo.seq.not.quòd cessio non liberat,& c.in fi.signat contrarium & soluit dupliciter.*

m ¶ *Ad pinguiorem.*] Et ita patet, quòd licet quis cedat bonis, non ideo liberatus est , sed obligatio remanet inefficax propter inopiam, sed in hoc prodest ei quòd non detruditur in carcerem.C.qui bo. ce. post.l.1.sed si postea perueniat ad pinguiorem fortunam (vt hic dicitur)soluere debet.ff.de cessio.bo.is qui.sed non in totum nisi in quantũ facere potest,vt dicitur in illa l.is qui.habita ratione ne egeat : sed non est fraudandus alimentis quotidianis.ff.eo.qui bonis.Insti.de act. §.vlt.& ff.de reg.iur.in condemnatione.Sed contra videtur ẽ. de fideiuss.peruenit. vbi de redditibus ecclesiæ satisfit creditoribus : quare non hic eo modo?Forte quia periuri erant:ideo redditus assignantur creditoribus: dignum est enim,vt male meriti egestate laborẽt.ff.depositi.bona fides.& 86.distin.non satis.vel hic non fuit actum ad hoc. 86.dist.non satis.ante medium.

I s qui.]Primo ponitur dictum.Secundo exceptio. secunda:ibi, *Nisi.* Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis credens se teneri alicui creditori,soluit ei pecuniam: videns postea,ꝙ non tenebatur,quia plene satisfecerat ei , repetebat pecuniã indebite solutã:quærit ꝙs debeat probare ꝙ indebita fuerit illa

Universidad de Deusto
Biblioteca

illa pecunia: Respondet, quòd ille qui dicit quòd indebite sit soluta, debet hoc probare, nisi ille negaret solutionem sibi factam, tunc si ei probetur solutionem factam, ipse qui conuenitur debet probare, quòd pecuniam debitam recepisset. Nota, quòd qui repetit indebitum solutum, illud debet probare. Item qui negat solutionem sibi factam, si de hoc conuincatur, in eũ transtertur onus probãdi, quòd debitam pecuniam recepit.

¶ *Glos. seq. distinguit quadruplex indebitum.*

a ¶ *Indebitam.*] Nota, quòd indebitum aliud dicitur iure ciuili tantũ: & aliud iure naturali tãtum: aliud iure naturali & ciuili. Qui soluit indebitum iure ciuili tantũ, per ignorantiam facti, repetere potest illud, quale est id quod potest retineri per l. Fal. C. de iur. & fac. ign cum quis. & C. ad l. Fal. error. quia credebat se plus habere in hæreditate quàm haberet: sed si per igorantiam iuris, non repetit: vt in legibus prædict. fal lit cum persona facit Iocũ repetitioni. ff. ad Velleia. l. quamuis. 5. interdum. & de condict. indebit. l. interdum. C. si aduersus ven. l. fin. Indebitum iure naturali tantũ, vt est illud quo per chirographum obligamur spe futurę numerationis, qui tale indebitum soluit, repetit. vt hic, & 1. q. 4. c. turbatur. 5. notandum. vbi de hoc, & ff. de prob. cum de indebito. 1. rñ. vnde sumpta fuit hæc decre. & ff. de condi. indeb. indebita. & ff. de consti. pec. quòd si maritus. 5. 1. & Instit. quib. mod. re contra. ob. 5. is quoque. Et hoc verũ est ante biennium, non post: quia tunc etiam posset peti cum effectu: vt Instit. de litterarum ob. in fin. C. de non nume. pec. l. 1. 5. in contractibus. in princ. Solutum vero indebitum vtroque iure, quacunque ignorantia repetitur: vt C. de cond. indeb. l. 1. Quod dictum est hic, & in precedenti membro, fallit in casibus quos habemus Instit. de oblig. quæ ex contra. na. 5. ex quibusdam. & in tex. & in gloss. ibi signata. Si sciens se non debere soluit, non repetit, quia donare videtur. ff. de condi. indeb. l. 1. & ff. de reg. iur. cuius per errorem. Aliud vero dicitur indebitũ per exceptionem, sed debitum iure naturali, siue vtroque. hæc exceptio, aut est temporalis, aut perpetua: si est tẽporalis, cessat repetitio. ff. de cond. indeb. quod in diem. & l. nam & si maritus. & l. nam si cum moriar. Si vero exceptio perpetua est, distinguitur, aut est fauorabilis, aut odiosa. Si est fauorabilis, per errorem solutum repetitur. C. ad Velleia. quamuis. & ff. de condi. indeb. qui exceptionem. Si est odiosa, vt Macedoniani, quæ datur in odium creditoris, solutum non repetitur, siue ignorantia iuris, vel facti. ff. de cond. indeb. qui exceptionem. & l. si is qui. Aliud est indebitum ad iuris rigorem seruandum. hoc sciens si soluit, non repetit. ff. de condi. indeb. iudex. & l. Iulianus. quia sententia de iure ciuili est, ideo ea quæ iuris naturalis sunt tollere non potest: quare si soluat, nõ repetit, vt l. Iulianus. Si vero incertum sit an exceptio sit temporalis, an perpetua: procedatur, ac si esset perpetua, ff. de cond. indeb. sufficit. Ciuilis tantum dicitur obligatio quando spe futuræ numerationis me chirographo obligaui. Instit. de litterarum ob. in prin. Naturalis tantum, quę re ipsa tollitur, vt puta numeratione cuniæ: & iusto pacto & iuramento tollitur, sicut & numeratione pecuniæ. ff. de sol. Stichum. 5. naturalis. Ber.

b ¶ *Probare tenetur.*] quia præsumitur eum debitum soluisse, nisi probet contrarium: quia non est verisimile quòd aliquis diligens, pecuniam suam iactet. ff. de probat. cum de indebito. 1. respond. Et hoc intelligo de eo q maior est vigintiquinq; ann. secus in priuilegiatis psonis, vt sũt pupill°, siue minor, mulier, miles, agricultor, & simplicitate gaudẽs. illę enim psonę nõ tenent, pbare pecuniã indebitã, sed ille q recepit, debet, pbare pecuniã debitã fuisse. ff. d̃ pbat. cũ d̃ indebito. 5. finautem.

c ¶ *Conuincatur.*] legitimis probationibus: vt ff. de probat. cum de indebito. 5. finautem. in princ.

d ¶ *Probandi.*] Nota quod onus pbãdi reo incũbit p̃ p̃ delictũ inficiationis a. sic etiã actio legis Aquiliæ p̃ p̃ inficiationẽ cresćit in duplũ ff. ad l. Aquil. inde Nerati°. 5. hęc actio. & alibi punit inficiator. C. d̃ non nume. pecu. Authen. ꝺ q̃ ppriam. & in Authen. de tri. & semis. 5. illud quoque. coll. 3. Itẽ cũ est plumptio ꝺ reũ, trãsfertur pbatio in ipsũ. C. de poa. siue possidetis. De hac materia dictũ est ꝺ. vt ecclesiastica beneficia, vt nostrum.

a Concor. l. eius qui. ff. d̃ iureiur. & Authen. contra qui propriã. C. de nõ nu pecu.

De indebito eiusque materia, accurata disputatio.

¶Lib. 12. indict. 7. epistola. 17 Aschelpidato patricio Gallorũ. sed Raymũdus A. solum scripsit.

¶Cap. 1. eo. tit. in 1. compil.

¶ponit

TITVLVS XXIIII.
De donationibus.

¶Gregorius ¶A. Patricio Gallorum.

¶ Potest intelligi duobus modis, & secundum primum intellectum hoc dicit: Liberalis in donando existimat se debere quod donat. Vel sic secundum alium intellectum: Promittentes aliquid donare, illud tamquam debitum adimplere tenentur.

CAP. I.

PRudentes c †: & infra. ¶ Hanc sibi quodammodo nobilitas legem imponit †, vt debere f se tam ¶pecuniam se soluisse, probare tenetur b quòd indebite sit soluta: Nisi eius aduersarius solutionem inficians, exinde conuincatur c: tunc enim diffitenti onus incumbit probandi d, quod debitum recepisset.

DE DONATIONIBVS.

¶ Supra visum est de contractibus non gratuitis, restabat videre de gratuitis: ideo merito subiicit hæc rubrica de donationibus. Abbas.

De hac materia habetur 86. dist. non satis. & in aliis cap. ibidem. 16. q. 3. placuit. & q. 6. illud. & q. 1. possessiones. 12. q. 2. ecclesiasticis. si quis bonæ. & cap. religiosam.

quod sponte tribuit, existimet †: Et nisi in beneficijs suis creuerit g, nihil † se præstitisse putet. †extimet †nec

¶Alexander tertius Parisien. episcopo.

¶ Non valet donatio, quam facit prælatus inconsulto capitulo, & in damnum ecclesiæ.

CAP. II.

FRaternitatem † tuam credimus non latere, quòd cum episcopus & quilibet prælatus ecclesiasticarum rerum sit procurator h, non dominus: conditionem † ecclesiæ meliorare potest, facere vero deteriorem i non † debet k. ¶ Accepimus autem, quòd prædecessor tuus, graues l donationes in rebus episcopatus fecit in detrimentum ecclesiæ, suis canonicis incõ-

q. 1. prædicator. & ĵ. de celeb. miss. cum Marthæ. vnde Martialis coquus, reprehendebat quendam qui tota die discurrebat per hospitia aliorum:

Scæuola tu comedis apud omnes, nullus apud te:
Alterius siccas pocula, nemo tua.
Aut tu redde vicem, aut desine velle vocari.
Dedecus est semper sumere, nilque dare. Vinc.

g ¶ *Creuerit.*] Saltem per bonam voluntatem: quia hilarem datorem diligit Deus; & qui dat propter præsentem pudorem, & rem & meritum perdit. 23. q. 6. c. iam vero. 5. ex his omnibus c. Tanc. vnde versus:

Da facie lęta: sine lętitia faciei
Si dederis, perdis rem meritumque rei.

FRaternitatem.] Tres sunt partes. In prima ponitur exordium. In secunda narratio: ibi, *Accepimus.* In tertia conclusio: ibi, *Vnde.* Abbas.

CASVS Episcopus Parisien. prædecessor istius, graues fecit donationes de rebus episcopatus in detrimentum ecclesiæ, inconsultis canonicis suis: petebat iste successor à Papa, vtrum posset eas reuocare: scribit ei Papa dicens, q̃ episcopus & quilibet prælatus ecclesiæ procurator est, & non dominus: & ideo conditionem ecclesiæ meliorem facere potest, deteriorem vero facere non debet: vnde donationes illæ iure non tenent: quare indulget, vt donationes illas tam à clericis quàm à laicis debeat reuocare. Nota q̃ prælatus non est dominus, sed procurator rerum ecclesiæ. Item conditionem ecclesiæ meliorare potest, deteriorare non. Item donatio episcopi facta sine consensu capituli non valet.

h ¶ *Procurator.*]prælatus enim ecclesię procurator est, non dominus. 12. q. 1. c. vlt. & q. 2. sine exceptione. & 10. q. 2. casellas.

i ¶ *Deteriorem.*]sic ŝ. de in integ. resti. c. 1. sim. ff. pro empt. qui fundũ. 5. si tutor. & ff. de procu. ignorantis.

¶ Glo. seq. recitetur per obiectionem.

k *Non debet.*]in faciendo, sed omittendo tamẽ potest. 16. q. 3 placuit. & ŝ. de præscrip. cap. 1. in faciendo etiam modice. nam modicum donare potest, si est consuetudo. ĵ. cap. proxi. & in hoc differt à procuratore: quia procurator nil donare potest, etiam generalissimam habens administrationem. ff. de procu. procurator totorum. Ala.

¶ Glo. seq. quærit, arg. pro, & soluit, & allegat contrarium.

l ¶ *Graues.*]ergo à ŝrio sensu si nõ sunt graues, nõ reuocãtur: q̃d verũ est. ĵ. cap. prox. T. Sed quid si per minutas, vel paruas donationes ecclesiam lædat, vel modicũ excedat? Vr q̃ totũ debeat reuocari. ff. de iure patr. si libertus. 5. si quis plures. immo quod vltra licitũ est reuocatur. arg. C. de dona. si quis argentũ. 5. in seruis autẽ. 12. q. 2. si quos de seruis. immo vr q̃ non sit attendenda coaceruatio, sed singularis quantitas. arg. ff. de iurisdict. om. iud. si idem. arg. contra. ff. de appella. si quis separatim. 5. si quis cum vna. ff. de pact. si plures. Lauren.

2 ¶ *In*

¶Cap. 2. eo. tit. in 1. compilat.

†In codice Barbatię ita: cõditionẽ ecclesiæ meliorẽ potest, facere vero deteriorem nõ debet. †Aliàs: non potest.

b Hęc glossula nõ est Bernardi, nec est i vetustis libris.

c Antiqui hic & de simo & si quę stiones. dabant versus: In poscente nouem, sex in donante notãda: Causa fides, modus & locu, & penuria tẽp°. Ætas, debilitas cum conditione petẽtis. Mẽs hilaris, festina man° sit, sitque facultas: Dulcior affat°, discretio dãtis, & ordo: Io. An.

a ¶ *Inconsultis.*] maxime cum nec eorum consilio potest facere donationem damnosam ecclesiæ. 10. q. 2. hoc ius. 5. qui res. 12. q. 2. sine exceptione. Tanc.

¶ Glo. seq. recit. per obiectionem.

b ¶ *Indulgemus.*]i. indultum esse ostẽdimus: quia de iure communi hoc facere poterat, vt 35. q. 9. quod quis commisit. ŝ. de reb. eccles. non alie. si quis psbyterorum. & ŝ. de prec. c. 2. Similem indulgentiã habes ŝ. ó iure iu. & si Christus. in fi. & ŝ. de vsu pal. ex tuarũ. Bernar.

CAEterum.] Prælat° modicã rẽ ecclesię donare põt, vbi hoc habet cõsuetudo. ita cõmuniter summat, sed hæc summatio multũ restringit litterã. Abbas Siculus. Et põt dici, q̃ primo ponit factum ex quo tacita resultat quæstio. in secunda responsio: ibi, *Datæ rei.* Imola.

CASVS. Abbas fecit donationem cum Priore & quibusdã de cõuentu, vel solus abbas: postea pars quentus reclamat & contradicit: q̃ritur quid iuris sit? Respõdetur, q̃ quantitas rei donatæ & consuetudo loci debet considerari in tali donatione; ita tamen q̃ consuetudo nõ sit contra canones: & secundum hoc donum ratum debet esse vel irritũ. Nota q̃ consuetudo in donationibus debet obseruari. Item quãtitas rei facit donum licitum, vel illicitum.

c ¶ *Consuetudo.*]ii. dist. in his. & c. catholica. ŝ. de his quæ fiunt à prælа. si. cons. ca. ea nosćitur. & 9. q. 3. conquestus. quæ tamen non sit canonibus inimica: vt hic dicit, & ŝ. de re iud. cum causa. 12. dist. sit sancta. & ff. de sepul. vio. l. 3. 5. diuus.

¶ *Glos. sequens obiçit, & dupliciter soluit. prima fuit Alani, Secũda Laurẽ.*

d ¶ *Ratum.*]& ita videtur q̃ abbas possit facere donationẽ. Sed ŝ videtur. quia nihil habet: ergo nihil dare potest. 1. q. 7. Daibertum. 54. distin. abbati. & 12. q. 2. quisquis. & ĵ. de iure patro. quod autem. in fi. & ĵ. de statu mona. cum ad monasterium. in fi. Itẽ procurator est. non dominus. 12. q. 1. si priuatum. ergo donare non potest. C. de admi. tu. non omnia a. & ŝ. tit. prox. Dicit Ala. quòd istud potest intelligi de pauperum erogatione, quam potest facere quilibet prælatus ecclesiæ, ita tamen quòd non prorogat ad nimiam quantitatẽ: vt hic innuitur. ar. 85. dist. non satis. ff. de offi. proconsu. solent. 5. vl. considerata consuetudine, & facultate ecclesiæ, ĵ. de censi. cum Apostolus. in fi. Vel etiã potest intelligi de vera donatione, quã põt facere prælatus b: si consuetudo loci habet hoc: nam consuetudo loci dat iurisdictionem, & liberiorem tribuit administrationem. ff. quod vi aut clã. prohibere. 5. non tantum. ver. hoc ita. & ŝ. de his q̃ fi. à præla. sine consen. cap. ea nosćitur. ita tamen vt ecclesia enormiter non grauetur. ŝ. c. prox. Ber.

Consultationibus.] Potest diuidi, quia distinguit duo membra: Secundũ ibi. *Si religiosis.* qd̃ determinat in ver. *Ita quod.* vel secundum Ioan. An. In prima ponitur consultatio decisa: In secunda distiguens responsio: ibi, *Donationes.* Imola.

CASVS Aliquis patronus, vel prælatus pcesset ecclesiã alicui clerico, viuẽte rectore illius ecclesiæ: q̃ritur an talis pcessio valeat? Rñdetur, q̃ nullius est momẽti: si autem pcessio fiat religiosis locis ab epõ, vel ipsius auctoritate, tenet: sed persona quæ ecclesiam tenet sine assensu ipsius, remoueri non debet. Nota q̃ ecclesia non vacãs priuatæ personæ pcedi non potest: item ecclesia pcedi potest locis religiosis, viuentib. personis earum: quod verum est auctoritate episcopi. Item nullus sine culpa iure suo priuari debet.

e ¶ *Viuentibus.*]ŝ. de concessione præbendæ. c. 1. 2. & 3. & c. vlt.

¶ Glo. seq. fignat contrarium, ponit opinionem, & remittit.

a Tutor nõ omni titulo alienat res pupilli, sed administrationis tãtũ causa. Io. A. b De monacho notaț. 12. q. 1. non dicatis. & 16. q. 1. alia. & vide in Cle. de vi. & honesta. cle. q̃n. ver. cætera. in 1. gl. Io. Andr.

¶Cap. 3. eo. tit. in 1. cõpilat. & ca. 2. tit. de consue. in 1. cõpilatiõe. & post pcilium Lateranen. par. 29. c. 3. integram clausulã q̃rito post dictũ cõciliũ par. 6. ca. 9. & par. 21. c. 3.

¶ Ca. 23. tit. de iure patronatus in 1. compil. & post cõciliũ Lateranen. par. 15. c. 20.

f ¶ *Auctoritate.*]aliter non valerent. ĵ. de iure patr. q̃ antẽ. in fin. & c. nullus. contra. ĵ. de iure pa. illud. Quidã dicunt, q̃ patronus sine cõsensu episcopi iuspatronatus potest donare loco religioso. & sic loquitur contrariũ. ecclesiam vero non, vt in primis cõcor. vt hic. De hoc dicetur in c. illud. Ber.

clesias possident, sine ipsorum assensu, eis in vita sua non debeãt † spoliari g.

¶ Innocentius 3. episcopo Florentino.

¶ Non obstante iuramento de nõ infeudando de nouo, prælatus integrare potest feudum, si appareat vasallum in mẽsura fuisse deceptum.

CAP. V.

PEr † tuas litteras proponere procurasti, quòd cum quidam nobis Florẽtini tempore schismatis † episcopum Florentinum in domo sua tenuerint: idem episcopus sedata schismatis tempestate, de mandato Alexandri Papæ quatuor modios terræ in feudum cõcessit h eisdem: & successor ipsius (prout est moris i) de certo k seu do præfatos nobiles inuestituit. verum cum ipsi assignatam terram mensurari fecissent: nõ nisi duos modios inuenerũt l, feudum integrari cum instantia postulantes: super quo dubitas, eo q̃ non sint in possessione m ipsi°, ne de nouo n videaris illud conferre: & infrà.

¶ Nos igitur attendẽtes, q̃ ecclesia in actib. suis, fraudem o nõ debet aliquã adhibere: Rñdemus, q̃ feudum ipsum secure poteris integrare p: cũ terra illa quatuor modiorum illis fuerit assignata. Nota, q̃ eps rõne seruitij psonæ suæ pstiti, põt rẽ ecclesiæ infeudare: Itẽ ex inuestitura nãciscitur quis possessionem. Item ecclesia in factis suis non debet fraudem, vel dolum adhibere. Item beneficium promissum redintegrari debet, non minui.

g ¶ *Spoliari.*] quia sine culpa sua non est aliqs bñficio suo spoliãdus. ŝ. de consti. cognoscẽtes. & 56. dist. satis peruersum. & 16. q. vl. inuentũd. Bernar.

Per tuas.]In prima cõsultatio. In secunda responsio: ibi, *Nos igitur,* Abbas.

CASVS. Quidã nobiles Florẽtini tpe schismatis tenuerunt epm Florẽtinum in domo sua: sedato schismate episcopus de mandato Alexãdri Papæ, dedit in feudu prædictis nobilib. quatuor modios terræ: & successor ipsius pfatos nobiles de certo feudo inuestiuit: sed cum ipsi terrã illã mẽsurari fecissent, nõ inuenerũt nisi duos modios: vnde petebãt feudum illud sibi redintegrari: dubitabat eps an posset, cũ nõ essent in possessione illius, ne de nouo videretur cõtra: Consultus Papa respondet, q̃ ecclesia in actib. suis nõ debet fraudẽ adhibere, vel dolũ: vñ secure poterit feudũ integrare, cum terra quatuor modiorum illis fuerit assignata. Nota, q̃ eps rõne seruitij psonæ suæ pstiti, põt rẽ ecclesiæ infeudare: Itẽ ex inuestitura nãciscitur quis possessionem. Item ecclesia in factis suis non debet fraudem, vel dolum adhibere. Item beneficium promissum redintegrari debet, non minui.

h ¶ *Concesit.*]sicut & Papa quandoque concedit priuilegium ob gratiam præstiti obsequij. 25. q. 1. c. vlt. circa fi. Lau.

i ¶ *Moris.*]& etiam iuris: vt in consti. Friderici, imperialem. 5. præterea.

k ¶ *De certo.*]id est, de certa terra non mensurata: vt infra dicit Bernard.

¶ Glos. seq. distinguit, an quis decipiatur in quantitate rei, aut in quantitate pretij.

l ¶ *Inuenerunt.*]Nota, quòd vbi quis decipitur in quantitate rei, agitur ad supplementum, etiam si deceptio fuerit citra dimidiã rei: quod verum est nisi fuisset terminus appositus ad mensurandum rem illam: quia tunc vltra terminum non audiretur: & nisi qui rẽ acceperit, renunciauerit de quantitate. ff. de contrahen. empt. qui fundum. secus si decipiatur in pretio: quia toleratur, vsque ad dimidiam iusti pretij. ŝ. de empti. & venditio. cum dilecti. & c. cum causa. C. de rescin. ven. l. 2.

m ¶ *In possessione.*]Ergo non adipiscetur quis possessionẽ ex inuestitura. ŝ. de his quæ fiunt à maio. par. cap. c. ex ore.

¶ Glo. seq. recitetur per obiectionem.

n ¶ *De nouo.*]quia forte iurauerat nõ infeudare de nouo; sed hoc nõ obstaret. ŝ. de feu. ex parte. & ĵ. de censi. cũ venerabilis. quia nõ dicitur nouum quòd ab alio fuit factum. Item alia ratione, quia licite potuit perficere donationem, licet eam non potuerit inchoare. ĵ. de Iudæis, consuluit. & ff. de noui ope. nun. l. 1. 5. opus nouũ. ff. de dona. inter virum & vxo. fi donatæ. 5. fi sponsus. nihil eñ nunc dat, sed datum declarat: vt ibi dicitur. ff. de testa. hæredes palam. 5. 1. Item quia multa permittuntur fieri ex prioris actus consequentia C. ad Velleia. si mulier. & ff. de minoribus. l. 3. 5. scio. quia de māda to Papæ hoc factum fuit ab initio. Ioan.

o ¶ *Fraudem.*]sic 20. q. 3. constituit. & ŝ. de his quæ vi metusve causa. fiunt, cum dilecti. arg. nec ecclesia debet alicui inijcere laqueũ. 27. q. 1. de viduis.

p ¶ *Integrare.*]simi. ŝ. de sol. c. j. & ŝ. de præben. vacante. c. cum causam.

¶Et hñ: vt j. de iure par. c. vnico. lib. 6. Ioã. And.

† debent

d Facit ad hoc text. in l. si qs ad sepulcrũ. iuncta gl. magna. & Bar. C. ad l. Iuli. de vi.

¶Cap. 2. eo. tit. in 3. cõpil.

† Schismata, q̃ varijs tpib. ecclesiam Dei in festarũt, enumerat Turrecremata i summa de eccl. li. 4. par. 1. c. 9. vbi vero cuius hic fit mentio, cõtigit circa an. Domini 1160. inter Alexãdrum iij. & Octauianũ, & alios. vide Turrecrematã pcitato loco i schimat. 19.

e De iure cõi: p restitutionis tñ bñficium ẽt eo casu cõsuli posset. f m Phili. de restit. in integ. c. 1. Ioã. f Si mulieri fuscipienti alienã obligationem succurrit p Velleianũ, creditori in pristinũ de bitorem restituitur actio. Io. An.

Universidad de Deusto
Biblioteca

† Alias ita: R.G.d Bur. & G. Burg. abbatibus.

† Cap.1.eo. tit.i 3.cõpi. Ad materiã vide Fel.i c. cãm d resc. adde Bart. in l. fi. ff.de reb. dub. & in l.fi idẽ.§. fi.ff.de iuri. om.iudi.

† eleemosy nas.

† apparet.

† Foresta. vúlgo locꝰ est patens, arboribꝫ, ꝙ ista fuit intẽtio donatoris, vt clausula illa, de foresta, quæ ponitur in fine instrumenti, nõ debeat referri ad primã donationẽ, quæ l.bera & pura fuit ab omni cõsuetudine seculari, sed respiciat inferiorem concessionem quæ habet pensionem insertam secundum rectum intellectum: quia in cõtractibus plena debet interpretatio adhiberi, in testamentis plenior, in beneficiis plen ſſim⁹. Nota, ꝙ donationem à patre factam filius non potest revocare. Item quando dubitatur de intentione testatoris, vel donatoris, & ipse decessit, recurrẽdũ est ad superiorẽ, & eius interpretatio tenenda est super hoc. Item in donationib. ad intentionem donatoris recurrendum est. Item determinatio quandoque respicit proxime posita, quandoque alia. Item nota regulam quòd in ꝓtractibus plena, in testamentis plenior, in beneficiis pleniſſima debet interpretatio adhiberi.

† ab omni, in recentio ribus.

† Adde ꝙ est facienda interpretatio i meliorẽ partẽ, vt res valeat. l. quotiens. ff. de reb. dub.

a De hoc vide hic latꝰ per Hostiẽ.

b De mã huius clausulę ꝙ ſtellectu textus, & gloſſæ vide plene p Antoniũ Gabrielíũ li. 6. cõmu. conclusio. tit. 1. d clausulis. cõclusiõe. 9.

ſam, quia adiuuari beneficiis nos oportet, nõ decipi. ſ. de com. c. Vni. & ff eo. in commodato §. sicut. in fine. & 25. q. 2. quęcunque. Io.

2 ¶ *Assignata.*] licet non tanta inuenta. Ber.

Vm dilecti.] Clausula onerosa post duas, vel plures donationes posita, ꝓximã tm̃ respicit, nõ superiorẽ, q̃ hẽt suã clausulã. h. d. & est hęc lectura ẽt notabilis: tm̃ non est hoc speciale in donatione, sed idem est in qualibet clausula apposita in fi. cuiuscũq; dispositionis. In prima ponitur iudicũ decisa cõsultatio. In secunda Papæ respõsio. ibi, *Mandamus*. Abbas.

CASVS. Quidã nobilis ꝓtulit quasdã terras pure & simpliciter sine aliqua ꝓditione ꝓ remedio animæ suæ in eleemosynam monasterio d Melios: Itẽ aliã terrã dedit eidẽ monasterio sub conditione pẽsionis, vt si forte pẽsio debita nõ solueretur, redigere posset terrã illã in forestã: Alanus dicti nobilis filius donationes illas volebat per violentiã redigere in forestã: sup hoc causa fuit cõmissa iudicib. iudices examinato negotio dubitauerũt ꝓ qua parte deberẽt ferre ſniam: rem ſerunt causam instructã cũ instrõ donationis ad Papã. Respcribit Papa eiſdẽ iudicib. mandans, quatenus pro monasterio ferant ſniam appellatione remota: qa ex tenore instrumẽti apparet, ꝙ ista fuit intẽtio donatoris, vt clausula illa, de foresta, respiceret omnia præcedentia.

ADDITIO ſ. vt liceret sibi & hæredib. suis, possessioẽs illas, quã docunque vellent, redigere in forestam.

c ¶ *Plena.*] C. quæ res p. g. obli. possſ. l. vlt. ff. si certum peta. l. 3. verũtamen. si vinum quod est in dolio, venditum fuerit, hoc videtur actum, vt in tempore competenti expediantur dolia propter nouã vindemiam. ff. de pericu. & commo. rei venditæ. l. 1. in fi. & l. 2.

diorum ipſis fuerit assignata 2.

¶ Idem R. † de Burg. & G. Berbur. Abbatibus.

¶ *In donationibus plenissima fit interpretatio: & ob hoc clausula onerosa post multas donationes apposita, proximam donationem tantum respicit. h. d. & est casus singularis.*

CAP. VI.

CVm† dilecti filij Abbas & monachi de Melios proposuerit corã nobis, ꝙ nobilis vir Alanus quasdã terras à patre ipsius eorum ecclesiæ in eleemosynã † assignatas, violenter redigere cupiat in forestã b: & infra. ¶ Mãdamus, quatenus ad ſtentiã pro ipso monasterio proferendam, appellatione postposita procedatis: cum ex tenore instrumenti euidenter appareat †, ꝙ hæc fuit mens & intentio c donatoris, vt clausula, de foresta †, quæ in fine ponitur instrumenti, non ad superiorem d donationem, quæ tã libera & pura fuit, vt immunis esset à † vexatione & consuetudine seculari: sed ad inferiorem concessionem, quę pensionẽ & determinationem habet insertã, iuxta ſanum referri debeat intellectũ: quia in cõtractibus plena c, † in testamentis plenior f, in beneficiis quoque pleniſſima 5 est interpretatio adhibenda.

¶ Idem episcopo Helienſi †.

¶ *Si episcopus in ecclesia quam de consensu capituli pio loco concessit, percipiebat certos prouentus, illos donasse videtur: alioquin omnes prouentus præter cathedraticum, cedunt pio loco. Et si episcopus concessit de consensu patroni, intelligitur patronus donasse iuspatronatus.*

CAP. VII.

PAstoralis † officij: & infra.

¶ Tua nos duxit discretio † consulendos, si episcopus consentiente patrono, viris religiosis aliquam ecclesiam concedendo, hac vtatur simplicitate verborũ: Concedimus vobis illã ecclesiã: vtrũ eoipso videatur in eorũ vsus fuisse concessa, vel ius tantũmodo patronatus? ¶ Nos autẽ inquisitioni tuæ duximus respondendum, ꝙ si episcopus ecclesiam illis conferat de consensu patroni, profecto patronus quod suum h est conferre videtur, ius videlicet patronatus †: & episcopus quod temporaliter i obtinet in eadem: vt si fructuum eiusdem ecclesiæ aliquam recipiat portionem, in eorum vsus illa portio cõuertatur. Quòd si ex ipsius prouentibus nullam debeat portionem habere, omnes prouẽtus præter cathedraticum k, in eorum vsus credimus conuertendos. Sed vt episcopi donatio sit lestitus. vnde nota, quod ab initio non valet, ex post facto cõualescit.

f ¶ *Plenior.*] ff. de reg. iur. in testamentis. ff. de vi. & tri. leg. l. 3.

g ¶ *Plenissima.*] ſ. de ver. sig. olim. 16. q. 2. visis. & q. 1. frater noster. ſ. de decimis. ex parte. ſ. de priui. quia circa. & 2. q. 3. c. fi quẽ. §. notãdum. in fine. ff. de iure immu. l. 3. C. de vsufr. antiquitas. ff. de consti. princ. l. beneficium.

† Hefieneſi.

† Cap.4.e. tit. in 3. cõpi. Reliquas partes huĩ decretalis q̃re ſ. de resci. pastoralis. & i alijs titu.

† fraternitas.

† Vide l. Cãus. cũ not. ff. de pig. actio.

† contractu

† recipẽtent

1 ¶ *Glo. seq. alle. 4. concor & vnum contrarium, deinde quærit, & soluit.*

h ¶ *Suum.*] Qui ergo cõcedit ecclesiam, quod suum est, intelligitur concessisse. ſ. de iurepa. quod aũt. § 1. ff. de contrah. emp. qui tabernas. ff. de leg. 1. ſi domus. §. vlti. ff. de vſu & habit. ſi ita. Argu. ſ. ff de le. 2. l. Mæuius. §. vlt. Sed quid ſi laicus ꝓcedit ecclesiam, de cõsensu episcopi? In eo casu non videtur episcopus aliquid concessisse, sed donationem laici tantum ratam habuisse, in eo quod laicus donare potuit. ſ. de iurepa. ꝙ autem. Io. And.

¶ *Gl seq. reprobat opinio. & dat duo similia, allegat ꝓ opinio. illa quatuor iura.*

i ¶ *Temporaliter.*] Per hoc reprobatur quod dici consueuit 16. q. 2. c. 1. scilicet, quòd idem est ſi episcopus concedat ecclesiam cum omni iure suo, vel simpliciter dicat concedo vobis ecclesiã nostram: nam vt hic patet, aliud iuris est hic in vno, & aliud in alio: sicut aliud est ſi qui contrahunt societatem simpliciter, aliud ſi contrahunt societatem omnium bonorum. ff. pro socio. l. 3. §. 1. & l. coiri societatem. sicut aliud est dicere, à munere: & aliud, ab omni munere. 1. quæſt. 1. sunt nonnulli. Argum. contra. 31. q. 1. quod ſi dormierit. ff. de seruit. ſi cui. ſ. de iure patro. ex litteris. ff. de ꝓh. emp. ſi aquæductus. Ioan.

k ¶ *Gl seq. ponit dictum, soluit obstaculum, demum obiect & soluit.*

¶ *Cathedraticum.*] Si ita generaliter dat eps ecclesiã: tunc etiã dedisse intelligitur ius instituẽdi. 16. q. 2. visis. sed quantũcunq; gñaliter eximat ecclesiam à se, semper intelligitur sibi correctionẽ retinuisse: vt in c. visis. & procurationem, & visitationẽ. ſ. de censib. cum venerabilis. & cathedraticũ, vt hic. nec obstat ſ. de reli. domi. constitutus. vbi videtur, ꝙ eps in totũ possit eximere ecclesiã: quia illa donatio fuit ꝓfirmata ex certa ſcientia per dominũ Papã: sicut vides ꝙ quantumcunq; generaliter patronus remittit iuspatronatus, iura quædã tamẽ retinet in liberto. C. de bonis liber. l. vltim. & mirum vr, ꝙ episcopus plus intelligitur dedisse quando minus habet. sed hoc ideo est, quia donationẽ interpretari debemus, vt potius valeat quã vt pereat. ſ. de priuil. in his. & ſ. de ver. sig. abbate. & ff.

& ff. de reb. dub. quotiens. & ſ. de fide instru. inter dilectos. Io.

2 ¶ *Capituli.*] aliter non valeret. ſ. de his quæ fiunt à præla. cũ nos. & c. tua. & c. pastoralis. Bernar.

INter.] Potest legi hoc cap. intelligendo, ꝙ istud erat hospitale priuatum. Et quatuor sunt partes. In prima actorum petitio. In secunda: ibi, *Procurator.* eorũ responſio. In tertia: ibi, *Attendentes.* causæ diſſinitio. In quarta: ibi, *Ita quòd.* protestatio, & ipſius ratio. Abb. Sicu.

CASVS. Inter hospitalarios ſancti Sepulchri, & fratres hospitalis ſancti Allucij vertebatur quæſtio super hoc hospitali, cum hospitalarij super possſessorio ſe mel & iterum quæſtioné intentassent, ipſi contrariam ſententiam reportarunt: tandem ad petitorium recurrerunt, & proponentes in præſentia Papæ, ꝙ G. rector & fratres & patroni hospitalis ſancti Allucij, habito communi tractatu deliberauerunt ipſum hospitale ſupponere hospitalariis ſupradictis, committentes in hoc tribus procuratoribus vices ſuas, vt quod super hoc per eos fieret, approbarent: illi procuratores cum hospitalariis taliter ſtatuerũt, vt aliqui mitterentur ad ipſum hospitale, qui eorum nomine reciperent assignationẽ ipſi⁹: duo missi ad ipſum hospitale fuerunt, qui receperunt donationem & assignationem hospitalis à magiſtro, & procuratoribus, & aliis fratribus hoſpitalis. Ex aduerſo reſpondebatur, ꝙ prædicta donatio non valebat: quia donatio illa facta fuerat à prædicto rectore: & fratribus paucioribus periuris & excommunicatis, multis ex aliis fratribus inconſultis, & in fraudem plebani de Piſcia, qui ſuper ipſo hospitali contra eos mouerat quæſtionem: dominus Papa his & aliis intellectis, cõſiderans ꝙ fratres, & patroni ſancti Allucij pro ſe, immo potius cõtra ſe ſuã turpitudinem allegabant, excõmunicationem, ſcilicet, periurium, & fraudem ab ipſis commiſſam, & intelligés donationem, ab ipſis factã, purã & ſimplicem extitiſſe: quia deceptis, & non decipientibus iura ſubueniunt, & per ea quæ propoſita ſunt, ꝺ proprium factũ defendere ſe non poſſunt: adiudicauit hoſpitale prædictum cum omnibus pertinentiis ſuis hoſpitalariis ſancti Sepulchri; ita tamen ꝙ per hanc ſententiam nullum præiudiciũ generetur diœceſano epiſcopo & plebano de Piſcia: cum res inter alios acta, aliis obeſſe non debeat. Nota, ꝙ licet quis ſuccumbat in poſſeſſorio, nihilominus poteſt intentare petitorium. Item allegans turpitudinem ſuam non eſt audiendus. Item deceptis & nõ decipientibus iura ſubueniũt. item res inter alios acta, aliis non præiudicat.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. compilat. Huc facit quę tradit Bar. in l. fi. ff. de actio. empt. & Oldradus consilio 264. an vna ciuitas possit alteri subijci.

† Hostiẽſis recitabat istud dictũ Io. de cõcessione facta laico vltra dictũ gloſſæ, addẽs etiã rõnẽ, ꝙ ẽt expreſſe non poſſet eps ecclesiã laico cõcedere. allegat d iud. decern mª. cũ ſim. habuit glo. corruptã. I. And.

b ¶ *Diſſimilibus.*] quod licite fieri poteſt, vt nunc agatur de adipiſcẽda poſſeſſione, quã nunquã habuerunt, & poſtea de recuperanda. ſic ff. de acq. poſſeſſ. l. naturaliter. §. nihil. & eadem res ex diuerſis cauſis peti poteſt. ſ. de iudiciis. examinata. & ſ. de cauſa poſſeſſionis. c. vlt. & C. de petitione hæreditatis. hæreditas a. ff. de exceptione rei iudicatæ. cum quæritur. & l. an eadem. Io.

a Hæreditatem ex vna cauſa petitã, ex alia peteꝛe poſsũ. Io. And.

c ¶ *Ad petitorium.*] ſ. de cauſa poſſeſſionis, paſtoralis. & ſ. de teſtib. ſignificauerunt. ſeu ibi conuerſo modo.

b Actiones vel res litẽ pẽden in cõ ſanguineos, vel extraneos donatione, emptione, vel alio titulo transferendæ nõ ſunt. Io. An.

d ¶ *Eorum nomine.*] Talia enim poſſunt fieri per procuratorem. ſ. de præben. accedens. & ſ. de præſcript. ſi diligenti. Io.

e ¶ *Quæſtionem.*] Et ita rem litigioſam tranſtulerunt in alium; vnde non valuit tranſlatio. C. de litig. l. 2. b & C. cõmuni diuidun. l. 1. in fi. & ſ. vt lit pend. eccleſia. & 12. q. 1. §. res litigioſa vnde referuatur ius ſuum plebano de Piſcia ſuper hac quæſtione. in fine.

¶ *Glo. seq. ponit brocar. ad primam partem negatiuam alleg. 7. iura, ad contrariam quinque. & soluit. Ioan.*

f ¶ *Turpitudinem allegabant.*] arg. ꝙ allegans turpitudinem ſuã non eſt audiendus. c C. de ſeruo pig. da. ma. ſi creditoribus. C. de reuo. dona. cum profitearis. C. de tranſac. tranſactione finita. ff. de legat. 1. l. ſi ſeruus plurium. §. 1. 15. q. 3. nemini. & ſ. de conceſſ. præben. cũ ſuper quæſtione. & ſ. de teſti, ſicut. Arg. contra. C. de lib. cau. l. 1. & l. interrogatã. Et 35. q. 3. extraordinaria. & ſ. de re iudi. lator. & c. conſanguinei d. Solu. generale eſt illud, ꝙ allegans turpitudinem ſuam non auditur. ff. de condi. ob turp. cau. l. 2. & 14. q. 5. nõ ſane e. Arg. niſi vbi vertitur periculum animæ vt in c. lator. & c. conſanguinei. vel niſi propter fauorem eccleſiæ. 35. q. 9. quod quis commiſit. vel fauore libertatis: vt in l. interrogatam.

c Vide Alexan. in l. iuſiurãdum. §. procurator. & ibi. dẽ Iaſon nem. ff. de iureiurando.

d Et ſupra d preſump. tertio. vbi etiã de hoc. Ioã. And.

e Vide d hac materia Bar. in l. ſi cõfeſſus. ff. de cuſto. reo.

g ¶ *Deceptoribus.*] ſ. de rerum permu. cum vniuerſorum. & C. ſi minor ſe ma. dixe. l. 2. ff. ad Velleianum. l. 2. §. 1.

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

h ¶ *Adiudicare.*] Sed qualiter poterant iſti ſe ſupponere, cum talia ad epiſcopum ſpectent. ſ. de exceſſ. præla. ſicut vnire. & arg. ſ. de conſue. cum dilectus. hęc enim aliquis poteſt eximere ſe à iuriſdictione ſui prælati. ſ. de foro compe. ſi diligẽti. & c. ſignificaſti. Reſpondeo, licet iſti non potuerint ſe ſubiicere, tamen per talem ſubiectionem ſibi poterat fieri præiudicium. ſic ſ. de renun. quod in dubiis. & 7. q. 1. ſi quis presbyter. ſub conditione tamen poſſunt ſe ſubiicere: vt ſ. de reſti. ſpolia. olim. Itẽ perſonas ſuas poſſent ſubiicere. ſ. quod metus cauſa. cum dilectus. Io.

i ¶ *Præiudicium.*] & ſic ſ. de capellis monachorum. c. 2. & ſ. de re iudicata. ſuborta.

† Vide l. trãſactionẽ. C. de pact. & l. ſi petitor. ff. de iudic. & l. ſi vnus. § pacta. ff. de pact.

k ¶ *Inter alios.*] ſ. de fide inſtru. inter dilectos. & ſ. de re iud. c. penul. vbi ponitur hæc regula, & ibi de hoc.

APoſtolicæ.] Primo ponitur conſultatio. Secũdo reſponſio: ibi, *Inquiſitioni.* Et ibi: primo repetit ius antiquum. Secundo illud declarans ſoluit propoſitam quæſtionem: ibi, *Hoc.* Abbas.

CASVS. Epiſcopi ſucceſſiue locis religioſis de redditibus eccleſiarũ ſuarum conferunt vltra quinquageſimam portionem, quandoq; vſq; ad tertiam vel quartam partem: quærebatur vtrum ſucceſſores poſſent reuocare quod vltra quinquageſimam datũ eſt? Ad hoc reſpõdet Papa: licet ſit diffinitum in canone, vt ſi aliquis epiſcoporum in parochia ſua voluerit conſtruere monaſterium, & ipſum dotare de rebus eccleſiæ ſuæ, non amplius conferat quam quinquageſimam portionẽ cenſus ipſius eccleſiæ: ſi vero eccleſiam ſecularem vellet facere monaſterium, vel eam ampliare pro ſuis ſepulturis, non amplius ei conferat quam centeſimã partem cenſus eccleſiæ, cui præeſt; hac æquitate ſeruata, vt cui tribuit, competens ſubſidium conferat: & cui tollit, dãna grauia non infligat; ita tamen ꝙ vnam de prædictis remuneracionibus, quam voluerit, tantum aſſumat: & hoc ſeruandum eſt, quòd vnus epiſcopus, vel alius non debet vltra quinquageſimam, vel centeſimã portionem conferre; ſed nec tantum, vel etiam minus cum graui detrimento eccleſiæ ſuæ, ſiue ſimul & ſemel id facere velit, ſiue pluries ſucceſſiue eidem eccleſiæ vel diuerſis: vnde quicquid cũ graui detrimento, ſiue de poſſeſſionibus, ſiue de prouentibus ad eccleſiam cathedralem, vel menſam epiſcopi pertinentibus conſtiterit eſſe collatum, poterit legitime reuocari, niſi præſcriptione, vel alia legitima exceptioce huiuſmodi actio excludatur: Tandem reſpondet quaſi tacitæ quæſtioni: diceret aliquis, non videtur ꝙ collatio quinquageſimæ, vel centeſimæ partis, poſſit graue damnum inferre: & ipſe reſpondet, ſiue ſemel tantum id fiat, ſiue pluries, ex variis circumſtantiis poteſt deprehendi eſſe valde damroſum, & hoc potius poteſt cognoſci ipſo facto quam per aliquod ſtatutum: & ita nec quinquageſima, nec centeſima debet cum graui damno concedi, ſemel aut ſæpe. Si vero intantum abundet epiſcopus, vt ſine damno eccleſiæ ſuæ amplius

quam quinquagesimam,vel centesimam possit conferre necessitati alterius ecclesiæ,licet per se non debeant excedere summam à canone constitutam, tamen de superioris auctoritate potest etiam in maiori summa necessitati alterius ecclesiæ subuenire. Nota, quòd æquitas est seruanda non solum in iudiciis,sed etiam in donationibus. Item donationem potest episcopus facere non tantum de rebus episcopat⁹, sed etiam canonicorum. Itē non solum de prouentibus,sed etiam de possessionibus. Item successor potest reuocare donationem factam à prædecessore,si vergat in grauedamnum ecclesiæ.Itē in donationibus valet præscriptio.Item hic probatur , quòd episcopus potest cōferre quinquagesimam , vel centesimā portionem. Item licet aliquid præsumatur prima facie non esse damnosum : tamen probatio admittitur in contrariū. Item quædam melius sciuntur ipso facto , quā iuris expressione. Item summam taxatam à canone potest prælatus in donatione excedere, nō tamen propria auctoritate:sed superioris.

† Cap.6. eo. tit.in 3.compil.

† Hūc canonem habes in concilio Toletano nono, cap. 5. refer Gratianus.12.q.1.c. 73.incip.bonæ rei. eius canonis verba hic inseriit Innocentius vsq;ad versū.Hoc sē per.

¶ *Glos. seq.inchoat casum.*

a ¶ *Respondemus.*]Quæstio fuit de hoc:quandoque episcopi successiue locis religiosis de reddi tibus ecclesiarum suaru cōferunt vltra quinquagesimam portionem , quandoque vsq; ad tertiam,vel quartam partē: quærebatur vtrum successor possit reuocare quod vltra quinquagesimam datum est? Ad hoc respondet Papa prout sequitur.

† vt per hoc temperamēti, &c.

b ¶ *In canone.*] 12. q. 2. bonæ rei.

c ¶ *Ecclesiæ.*] seculari iā constitutæ.

† eidem

¶ *Glo.seq.reci. per q. an sine consensu capituli , &c.tenet quòd sic.ponit opinio. contrariam , & opinio.Hug.mediam.Secunda pars recitetur per quæstionem, an de fructibus,vel etiam de possessionibus. ponit duas opiniones, & secundam approbat.*

d ¶ *Elargiri.*]Et hoc potest facere sine consensu capituli. sufficit enim à iure semel concessum fuisse.ff. de condi.institu. quæ sub conditione. §.vlti.&.ē.de his quæ fiunt à præla.sine cōsensu capituli.pastoralis. vbi de hoc,quæ videntur determinare hanc dubitationem.& ī. eod. cap. vbi dicit;per se non debet excedere,&c. ergo per se illam potest concedere a ; quia quod de vno negatur,de alio conceditur.25.dist.qualis.&.ē.de præsump.nonne.& ē.de his quæ fi.à præla.sine consensu capituli,cum Apostolica.in fin. b Et in alienationibus semper dicitur, q̄ consensus capituli requiratur.ē.eo.pastoralis.12.q.2.sine exceptione.& ē.de his quæ fiu.à præla.sine consensu capituli,cum nos. Quidam dicunt vt Lau.& T.& Io.super illo c.bonæ rei. q̄ hanc donationem facere debet de consensu capituli,argumento illius cap.12.q.2.si episcopus.Hug.dicit,q̄ hoc potest fieri de consensu clericorum,& tunc post mortem episcopi non reuocatur:vel sine consensu clericorum,& tunc reuocatur post mortem episcopi per successorem.Et ista quinquagesima,vel centesima intelligenda est quo ad fructus tantum : & hoc patet ex verbo illo,quinquagesimam,vel centesimam partem census.ita intelligit Hug. super cap.bonæ. & de fructibus formata fuit quæstio. Sed contradicere videtur inferior littera,vbi dicit:siue de possessionibus,&c. Ioan.intelligit c q̄ etiam de possessionibus,& perpetuo possit donare centesimam,vel quinquagesimam: & hoc satis potest concedi.Et est arguimentum vbi dicit;nisi legitima præscriptione, &c. ita tamen hoc facere potest,siue de redditibus, siue de possessionibus, q̄ ecclesia non lædatur.Ber.

a Immo nec per se sūam facere potest sine capitulo cum non sit ibi totus, cum mēbra deficiant.de his quæ fiu. a pla. nouit, & c. quanto. secundū Hostien.Io. An.

b Cōtor.tex in l.si marit⁹. in fi.cū vulg. ff. de procu.

c Secundum Goff. & Innocentiū. &

ecclesiæ suæ detrimento , potest legitime reuocari:nec etiam potest vltra quinquagesimam vel centesimam conferre , etiā cessante læsione ecclesiæ , sine auctoritate superioris.

CAP. IX.

A Postolicæ †[1] sedis oraculo: & infra. ¶ Inquisitioni tuæ taliter respondemus [a] , quòd licet sit in canone [b] † diffinitum,vt si quis episcoporum in parochia sua monasterium construere voluerit,& de rebus ecclesiæ cui præsidet ipsum dotare , non amplius ibidem quàm quinquagesimam, ecclesiæ [c] vero quam monasticis regulis informare, vel pro suis magnificare voluerit sepulturis , non amplius quàm centesimam partē census ecclesiæ,cui præest, debeat elargiri [d] : Quia tamen in eodem canone consequenter adiungitur, vt † hæc temperamenti æquitas obseruetur, quòd cui tribuit,competens subsidium conferat: & cui tollit, damna grauia non infligat: ea quidem cautela seruata , vt vnā tantummodo quæ placuerit ex his duabus,remunerationem assumat. Hoc semper est obseruandū, quòd vnus episcopus vel alius, nō solum non debet amplius , sed nec tantū nec minus cum graui ecclesiæ suæ detrimento conferre:siue simul & semel id facere velit , siue pluries successiue , eisdem † vel diuersis ecclesiis conferendo. vnde cum graue detrimentum siue de possessionibus, siue de prouentibus ad episcopalem mensam , vel cathedralem ecclesiam pertinentibus,in quamtalibet portione constiterit esse collatum,poterit legitime reuocari [e] : nisi præscriptione [f] , vel alia exceptione [g] legitima,actio huiusmodi excludat. Nā etsi [h] prima facie præsumatur, q̄ collatio quinquagesimę vel centesimæ partis , graue non inferat detrimentum , quia tamē non solum si sæpe,sed etiam si semel id fiat,ex variis circumstantiis deprehendi potest interdum valde dānosum: quod quidem magis potest ex ostensione [i] facti, quàm expressione [k] alicuius statuti cognosci: nec quinquagesima,nec centesima semel,aut successiue debet cum graui ecclesiæ damno cōferri. Si vero intantum abundet episcopus , vt sine damno ecclesiæ suæ,possit am plius etiam quàm per quinquagesimam , vel cētesimam partem necessitati alterius ecclesiæ subuenire , quamuis per se non debeat [l] summā excedere à canone [m] præfinitam , per quam incaute largiri volentibus est occursum:de superioris tamen auctoritate [pontificis †] potest etiā in maiori summa inopiæ alterius prouideri.

† Vox,pontificis , deest in vetustioribus codicibus.

¶ Gregorius nonus.

¶ Donatio potest per donatorem nō per hæredem eius , qui tacuit ob ingratitudinem donatarȳ reuocari in casibus hic expressis.

CAP. X.

PRopter [n] † eius ingratitudinem,in quē liberalitas est collata , donatoris persona de rigore

† De materia huius decretalis vide late p Ripā in repetitio. l.si. C. de reuocā. donat. Arerinū, & alios in § aliæ autē. Instit. de donat.

¶ *Glo.seq.recit.per quæstionem.*

e ¶ *Reuocari.*]Hic respondet quæstioni, q̄ reuocabitur tātum vltima, si plures fuerint factæ alienationes.ff. de iurepatro.si libertus.§.1.si vna tantum fuit & enormis , de ipsa detrahetur quod plus est. 12. q. 2. si quos de seruis.

¶ *Glo.seq. obiicit , & soluit.*

f ¶ *Præscriptione.*] Sed videtur quòd hoc stare nō possit, quia dicit lex: Qui contra leges mercatur,malæ fidei possessor dicitur: & ideo non præscribit.C. de agri. & censi. quemadmodum lib.11. & nulla temporis longitudo iuuat malæ fidei possessorem. ē. de præscriptio.vigilanti. & cap.si diligenti. & c.quoniā omne.& iuris ignorantia non prodest in vsucapione.ff. de iur. & fact.igno.iuris ignorantia.ff.de vsuca.nunquam. Respondeo,hæc est ignorantia facti,& non iuris. Facti enim quæstio est, vtrum lædatur ecclesia grauiter, & ideo ecclesia quæ recipit, cum habeat titulum & bonā fidem; præscribere potest, secundum quod hic dicit T. quia hæc donatio permissa est per canonē illum,bonæ rei.sed in aliis exceptionibus loquuntur prædicta iura. Bernar.

g ¶ *Exceptione.*] Puta, rei iudicatæ.ē. de re iud. cum inter vos.& ff. de excep.l.2.

h ¶ *Nam etsi.*] Responsio tacitæ quæstionis.

i ¶ *Ex ostensione.*] Vt si ostendatur ecclesia ære alieno grauata, vel graues imminere expensas in proximo,vel quia defecit ecclesia in expēsis consuetis propter talem donationem , quam si non fecisset , leuiter subiret expensas sine grauamine.

k ¶ *Quàm expressione.*] Quædam enim sunt quæ melius possunt intellectu percipi quàm elocutione exprimi.ff. de sol.ratum.& ff. rem ratam haberi. quo enim tutore.§. Iulianus.

l ¶ *Non debeat.*]Ex eo quod dicit,per se,non debet excedere summā à canone præfixam,ergo per se illam facere potest.vt dixi.

m ¶ *Canone.*]prædicto,bonæ rei.

Propter.]Primo ponit dictum,quod exēplificando specificat: ibi, *Si forte.*Secundo moderatur:ibi,*Quod tamen.*Abbas.

CASVS. Aliquis (pone Titius)aliquam liberalitatem siue donationem contulit in aliquem:quæritur,vtrum talis liberalitas,seu donatio aliquo casu posset reuocari ? Respondetur, q̄ de iuris rigore donatio in casibus potest reuocari , si forte donatarius impias manus in suum donatorem iniecit,vel si atroces iniurias sibi intulit , seu graue damnum rerum suarum,vel periculum vitæ datori suo inferre præsumpsit: sed si donator in vita sua de his nihil dixit:successores illius, hanc liberalitatem,seu donationem reuocare non poterūt.Nota hic quatuor casus,in quibus propter ingratitudinem donatio reuocatur,scilicet, si donatarius impias manus in suum donatorem iniecit : vel si atroces iniurias sibi intulit,seu graue damnum rerum suarum , vel periculum vitæ sibi inferre præsumpsit.Item nota, quòd si donator de his in vita sua tacuerit,successores liberalitatem,seu donationem reuocare non possunt.

¶ *Glo.seq.dicit vnde sumpta fuit , & dat regulam. secundo distinguit.*

n ¶ *Propter.*] Hæc decre.sumpta fuit ex lege C. de reuo. dona. l. vlti. Nota ergo quod donatio semel perfecta nō reuocatur etiam prætextu imperialis rescripti:C.de reuoc.dona.si donationem.& 12.q. 2. non enim.

enim.nec ex sola pœnitentia reuocatur.C.eo. possessionem. nec recipit conditionē postea perfecta donatio.C.de dona.quæ sub mo. perfecta [a] . in casibus tamen reuocatur propter ingratitudinem : Vnde distingue,aut donat quis liberto , aut extraneo. si liberto , reuocatur donatio,sola ratione obsequij non præstiti.& est mirabile:quia reuocatur res empta ex pecunia donata. C. de reuo.don. l. 1. sed libertas non reuocatur solo obsequio non præstito. C. de lib.cau.solo. sed propter easdem causas quibus donatio reuocatur , libertus ecclesiæ in seruitutem reuocatur.12. q. 2.octaua discussio. & in Authen.vt liberti de cætero aureo annulo non egeant.§.illud.coll.6.Reuocatur etiam donatio tota propter liberos susceptos à patrono. C. de reuoc. dona. fi vnquam. fi.17.q.vlt.c.vlt.Sed illud iure poli,non iure fori , aliàs autem totam non reuocat. C. de inofficio. dona.fi totas. Si autem in extraneum collata fit donatio , reuocatur ex ingratitudine:cuius qua tuor causæ hic notantur. Puta si donatarius impias manus in donatorē iniecerit , ipsum vulnerando : Vel atrocem iniuriam ei intulerit,vt ipsum vulnerando, vel fustibus cædendo : Si graue damnum rerum suarum vel periculum vitæ iniferre præsumpserit.Itē adde quintam , quæ hic non ponitur : Si conditionem appositam non adimpleuit.arg.ē.eod.cū dilecti.& hoc totum habes C.de reuoc.do.l.vlt.

a Siue fit per facta stipulatione vel pacto: siue fit implera per traditionē , vt notat⁹, & quo tribus modis diuerso respectu perficiunē contractus. no.C. de peric.& cōmo. rei vend. l. 1. in 1.glo.Ioā. And.

† ingerit

†In concilijs editis nō dum inueni. Burchardus. lib.3.decret. c.118. & Iuo par.3. c. 94. concilioRemēsi tribuūt. Et c.1.eo.tit. in 1. compilatione,tribuitur concilio Lateranensi.

† prouectus

† si postea

†Desumptū ex concilio Agathensi c. 54. vt recte ait Iuo par.3. ca 95. refert à Burchardo lib.3. decret. c.119.& in 1 compilat.eo. ti.c.2. vbi ex alijs cōcilijs desumptū dicitur,sed minus bene.

¶ *Præsumptū ex concilio Agathensi c. 54. vt recte ait Iuo par.3. ca 95. refert à Burchardo lib.3. decret. c.119.& in 1 compilat.eo. ti.c.2. vbi ex alijs cōcilijs desumptū dicitur,sed minus bene.*

ADDITIO. Istas quinque causas reuocandæ donationis habes in his versibus :

Quinque modis perdo,mihi quæ donata fuere.
Infero si damnum grauiter donantis in ære.
Huic per me si sit atrox iniuria facta.
Si sit persona manuali vulnere tacta:
Quando suæ vitæ crudeliter insidiabor.
Ingratus domino,ve donata spoliabor.
Ingratum factum dic me cum fregero pactum.

¶ *Glo.seq. recitetur per quæstionem.*

a ¶ *Reuocare.*]Reuocatur ergo donatio vtili rei vēdicatione, vel cōdictione ex lege.C.de reuo.dona.his solis.& C.de contrahen.emp. cū res.ff.de don.causa mortis.l.si mortis causa. Ber.

b ¶ *Atroces.*]Quæ considerantur ex tribus causis.scilicet ex facto,loco,& persona.Insti.de iniu.§.atrox.vt si quis vulneratus fuerit,vel fustibus cæsus [b] .

b Adde quæ dicat⁹ atrox iniuria:per l. prætor.§. post.ff.ā iniur.

¶ *Glo.seq.in fi.arg.ad quæstionem inducens duas leges.*

c ¶ *Successores.*]Hoc ius reuocandi personale est, quia non competit primordium huius causæ hæredibus donatoris , vel contra hæredes, vel successores donatarij,qui hoc in vita sua tacuit: vt hic dicit. & C. de reuo.do.l. vlti.ad fin.& l.1.in fi. quia per taciturnitatem remissum videtur.Et sic est arg. quòd feudum non est auferendum filio propter feloniam patris,si patri quæstio mota non fuit c.sic C.de inoffic.testa. omnimodo.arg.ff.ad Syllani.l.1.§.vlt.Bernar.

DE PECVLIO CLERICORVM.

¶ Supra visum est de donationibus:sed quia dubitari poterat nūquid clerici possent donationes facere de eorum peculio , merito subiicit hanc rubricam. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur 12.q.1.& q.3. & q.4.per totum. & q. 2. de laicis.& capitulo sequenti.

TITVLVS XXV.

De peculio clericorum.

¶ Ex concilio Arelatensi †.

¶ Quæsitum à rectore ecclesiæ tempore promotionis nihil habente , præsumitur de bonis ecclesiæ quæsitum.

CAP. I.

INuestigādum [d] est,si nihil patrimonij habens presbyter, quando promotus † est ad ecclesiasticum ordinē, postea † emerit prædia,cuius iuris sint:quoniam ecclesiæ,ad quam [e] nihil habens promotus est , esse debent [f] iuxta canonicam auctoritatem.

¶ Ex eodem †.

¶ De emptis per prælatum de bonis ecclesiæ,debet instrumentum confici nomine ecclesiæ:aliàs debet prælatus ab administratione remoueri.

CAP. II.

PResbyter [g] cū diœcesim tenet,de eis † quæ superemerit [h] ad ipsius ecclesiæ nomē, scripturam faciat : aut ab eius ordinatione discedat.

¶ Ex epistola Pij Papæ †.

¶ Quæsita per episcopum post consecrationem suam,ecclesiæ relinquēda sunt.

CAP. III.

VTvnusquisque [i] presbyter, res,quas post dies consecrationis acquisierit [k],propriæ ecclesiæ relinquat.

¶ Ex concilio Remēsi.†

¶ Empta per prælatum ex emolumentis ecclesiæ,efficiuntur ecclesiæ,licet prælatus emerit nomine alieno.

CAP. IIII.

INquirendum [l] est , si † quis presbyterorum de redditibus ecclesiæ,vel oblationibus,vel votis fidelium, alieno nomine res comparauit [m] † : quia sicut nec suo,ita nec alieno [n] nomine presbyter fraudē facere de facultatib⁹ ecclesiasticis † debet : quoniam hoc

[1] *Nuestigandum.*] CASVS. Statuit concilium Arelatēsi. quòd si presbyter nihil habens promotus fuerit ad regimen alicuius ecclesiæ, & postea emerit prædia , illius ecclesiæ debeant esse ad quam nihil habens promotus est. Nota hic argu.omnia quæ prælatus possidet , præsumi de bonis ecclesiæ acquisita fuisse.

d ¶ *Inuestigandum.*]à iudicibus,qui de hoc cognoscunt.

e ¶ *Ad quam.*]Sim.12.q. 3.placuit.& q.4. quicunque. & q.5. nulli. & cap. fixum.

† de his

f ¶ *Debent.*]quia præsumuntur de bonis ecclesiæ empta.12. q. 3. c. 1. & C.de donationibus inter virum & vxorem,etiam. ff. eod. Quintus Mutius d. Sed contra hanc præsumptionem admittitur probatio.12.q.1.sint manifestæ.& q.4.c.1.& 2.

†Videtur sūptum ex cōcilio Carthaginensi 3. c. 49.refert Burchard⁹ li. 3.decret.cap. 121. Iuo par. 3.c. 96. Gratianus 12 q. 3.c. 1. & c. 3. eod. tit. in 1. compilat.

Resbyter.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo,q̄ si presbyter qui tenet parochiam,aliqua emerit, ad nomen ecclesiæ conficiat instrumentum: & qui contra fecerit, ab eius ordinatione remoueatur. Nota q̄ cū presbyter aliquid emit, debet facere instrumentum in quo contineatur illud esse ecclesiæ: quod verum est, cum emit de rēbus ecclesiæ : secus est si de patrimonio suo emit.

d Ob vitādā suspicionem turpis quæst⁹ dicetur à viremouearur. Nota q̄ cū vel his q̄ in ipsius potestate sunt prouenisse quod acquisiuit vxor. I. And.

† In cōcilio impresso nō dum inueni, et tamen tribuūt Burchardus li. 3. decr. ca. 123. & Iuo par 3. ca. 96. & habetur in c 6. eod. tit. in 1. compil.

g ¶ *Presbyter.*]hoc cap. habetur 12 q.4.c.vlt.

† si aliquis presbyter

h ¶ *Superemerit.*]de rebus ecclesiæ:quoniam si de suis & ecclesiæ rebus emisset, pro rata pretij res diuideretur inter ecclesiam & hæredes presbyteri,si de hoc constaret.12.q.4.c.1.Et ita pro ea parte faciat instrumentum pro se : quia rutius est quòd non faciat instrumentum commune,sed separatim.T. aut non dātur ei optio,sed comminatio est.Ber.

† comparauerit

V Tvnusquisque.]Iste textus potest intelligi de episcopo , & tunc verbum,consecrationis,stat proprie, & verbum, presbyter , debet exponi,id est,episcopus,per ea quæ dixi in c.præcedenti.Secundo potest intelligi in quolibet rectore ecclesiæ,& tunc verbum, presbyter,stat proprie,& verbum consecrationis,debet exponi,idest ordinationis seu promotionis:quia proprie episcopus consecratur , & presbyter ordinatur:vt in cap.1.de sac. vnct.Abbas.

† ecclesiæ

CASVS. Dicitur in hoc capitulo,quòd quicquid presbyter acquisiuit à tempore promotionis suæ,post mortem eius remaneat ecclesiæ. Nota quòd quicquid prælatus acquirit post institutionem suam de rebus ecclesiæ vel eius occasione,ecclesiæ est.

i ¶ *Vt vnusquisque.*supple,statuimus.

¶ *Glo.seq.allegat quatuor iura.*

k ¶ *Acquisierit.*]Occasiōe ecclesiæ.ī.tit.px.q̄ a nos.& c.requisiti.& est arg. qđ teneor [c] tibi restituere qđ occasione rei tuæ ad me peruenit. arg.ē.de iureiuran.ad nostrā.& ff.manda.ex mandato.& l.idemq;.§.1. & 2.& ff.de procur.qui proprio.§.procurator.vers.fi.vt in cæteris.Bern.

c Et maxime in subsidiū. arg. ff. de eo per quē fac. est.l.fin. Ioā. And.

I *Nquirendum est.*] CASVS. Statuit concilium Remen. q̄ si aliqs presbyterorum de redditibus ecclesiæ, vel oblationibus ecclesiæ, vel votis fidelium res aliquas comparauerit,non nomine ecclesiæ,sed alieno, ecclesia poterit res illas petere, si cōstiterit q̄ de bonis ecclesiæ fuerint comparatæ:& ipse qui hoc fecit,debet puniri : quia sicut non suo nomine,ita nec alieno de suis facultatibus ecclesiæ fraudem facere debet:hoc enim sacrilegium est,& par crimini Iudæ,qui sacras oblationes furabatur. Nota q̄ de rebus ecclesiæ non potest prælatus aliquid alicui acquirere vel emere,nisi ecclesiæ.Item qui de rebus ecclesiæ fraudem facit,sacrilegium committit,& furtum.

f Vide hic Hostiēsem , & Ioannem And. & Doctores in l. minime.ff. ā legib. adde Ioannē Au. in c.1. infra. de voto. & ē de offic.delegati.c.2.

¶ *Inquirendum.*]scilicet à prælatis ecclesiæ.Ber.

m ¶ *Comparauit.*]supple,si hoc fecerit,puniendus est, & ecclesia poterit eas vendicare [f] , licet suæ non sint,& est speciale in ecclesia. sic & miles.C.de rei vendicat.si vt proponis. sic & pupillus. C. arbitriū tute.l.3.in aliis vero secus est de iure communi.C. de rei vendic. si ex ea.C.de donat.inter virum & vxorem.& si de tua.C.cōmunia vtriusq; iudic.si patruus tuus.

n ¶ *Alieno nomine.*]simile 46.dist.sicut non suo.

a ¶ *Sacrilegium.*]large sumpto vocabulo sacrilegij.7.q.2. prædia.& c. gloria episcopi.& 3.de foro compe.conquestus.

b ¶ *Asportabat.*]simile 23.q.4.quid ergo.17.q.4.si forte.Ber.

I quis.]Varij intellectus possunt colligi ex hoc cap.vt dicit Panor.

CASVS. Statuit concilium Toletanum,quòd si aliquis clericus pro sua sustentatione in terra ecclesiæ vineolas, aut agella fecerit,melio rando terram ecclesiæ, possideat ea vsque ad mortem:& tunc ecclesiæ restituat, nec iure testaméti, aut iure successionis alicui relinquat : nisi forsan episcopus velit eã assignare alicui ad tempus pro seruitiis ecclesię præstitis.Nota quòd nec prælatus nec clericus bona ecclesiæ potest alicui post mortem suam relinquere.Item episcopus potest conferre alicui terram ecclesiæ pro seruitio ecclesiæ præstito.

o ¶ *In terra.*]quæ sterilis erat.prius enim æquũ est illis relinqui , quorum labore ad fertilitatem redacta est , vt 3. de rebus eccle. alie. vel non. ad aures. & C. de alluuio.l.vlti. vel loquitur de terra prius culta & clerico pro beneficio assignata.16.q.1.possessiones.& q.3.clerici. Tan.

d ¶ *Obitus.*] argu.q; beneficiati ab ecclesiis vsufructuariis comparãtur : nam & morte finitur vsusfructus.Insti.de vsufr. §.finitur. Similiter morte clerici : vt hic & 3. de pigno.c.vlti.sed non per omnia comparãtur clerici vsufructuario , quia de terra aratoria potest hic facere vineam,quod illi non licet. ff. de vsufruct.quamuis. & l. vsufructuarius. Item vsufructuarius percipiẽdo fructus facit suos , & inde potest testari : quod non potest clericꝰ.j.tit. prox. quia nos.12.q.5.quia Ioãnes. nisi cum quodam moderamine , quod habetur j.tit.proxi.ad hoc.& c.relatum. §. licet. immo potius clerici possunt cõparari vsuariis, quibus tãtum ad vsum quotidianum vti licet.Instit.de vsu & habita.§.1.R.

e ¶ *Prohæredumve.*]Prohæres est qui putat se hæredem esse, cum nõ sit.ff.de peti.hære.prohærede.& Insti.de interdict. §. adipiscendæ. vel potest appellari hic pro quolibet decedenti poſ primum hæredem,siue pro quolibet decedente,cui relinquitur aliquid.

f ¶ *Pro seruitiis ac præstatione.*]id est,pro seruitiis præstitis ecclesiæ. j.tit.proxi.relatum 2.§.licet [a]. quia forte poterit possessionem illam assignare alicui clerico pro beneficio,vsque ad tempus vitæ suæ.16. q. 1.possessiones.& q.3.clerici.Bernar.

a Et supra ti. 1.p tuas.Ioã. And.

DE TESTAMENTIS ET VLTIMIS VOLVNTATIBVS.

¶ *Supra visum est de dispositione inter vivos:restabat videre de vltimis voluntatibus.Vel sic,*5. *visum est de peculio clericorum:sed quia dubitari potest,nunquid de omni peculio valeant clerici condere testamenta,ideo subiicit hanc rubricam.Abbas Siculus.*

De hac materia tractatur 12.q.5.& q.3. & 18. q. 4. per totum. & 19.q.vlt.c.quia.vsque ad finem.& 13.q.2.§ si aliud.& c.sequenti.12.q. 2.de laicis.4.q.3.versi.ob causam.16.q.1.commouere,& cap.sequen.23. q.8.§.quamuis.

Vorundam.]Primo ponitur factum. Secundo decisio: ibi,*Hortamur.* Abbas Siculus.

CASVS. Ioannes Attellanæ ciuitatis episcopus, fecit testamentum,& rurum suã in octo vnciis substantiæ suæ sibi hæredem instituit,& ecclesiam sũã in residuis quatuor : Mandat Papa Antonio subdiacono , vt hoc diligenter inquirat , & quicquid de bonis ecclesiæ ipsum constiterit habuisse ad ius ecclesiæ a qualibet persona debeat reuocare , nisi

†sacrilegũ

†Concilũ Toletanum 2.c.4.& cap. 7.eod.tit. in 1.compil. Et de materia textus&glosarum plene per Couarruiam in c. 1. & in c. cum in officijs.de testamen.

sacrilegium [a] † est , & par crimini Iudæ furis,qui sacras oblationes asportabat [b] & furabatur.

¶ Ex concilio Toletano †.

¶ *Meliorationes factæ per prælatum in rebus ecclesiæ,sunt suæ in vita,etiam si dimittat beneficium : sed de his testari non potest.hoc dicit secundum intellectum satis notabilem.*

CAP. V.

SI quis sane clericorum agella vel vineolas,in terra [c] ecclesiæ sibi fecisse probabitur , sustentandæ vitæ causa , vsque ad diem obitus [d] sui possideat:verum post suũ decessum ecclesiæ restituat , nec testamentario,aut successorio iure cuiquam hæredum prohæredumve [e] relinquat:nisi forsan cui episcopus pro seruitiis , ac præstatione [f] ecclesiæ largiri voluerit.

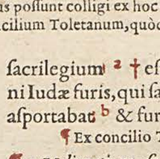
TITVLVS XXVI.

De testamentis † & vltimis voluntatibus.

¶ Gregorius nonus †Antonio subdiacono.

¶ *Episcopus de rebus patrimonialibus testari potest , de rebus vero ecclesiæ seu intuitu ecclesiæ quæsitis testari non valet.*

CAP. I.

OVorundã ad nos relatione peruenit,quòd I.Attellanæ ciuitatis episcopus condito testamento,in octo vnciis [g] substantiæ suæ nu-

a ¶ *Sacrilegium.*]large sumpto vocabulo sacrilegij.7.q.2. prædia.& c. gloria episcopi.& 3.de foro compe.conquestus.

b ¶ *Asportabat.*]simile 23.q.4.quid ergo.17.q.4.si forte.Ber.

I quis.]Varij intellectus possunt colligi ex hoc cap.vt dicit Panor.

CASVS. Statuit concilium Toletanum,quòd si aliquis clericus pro sua sustentatione in terra ecclesiæ vineolas, aut agella fecerit,melio rando terram ecclesiæ, possideat ea vsque ad mortem:& tunc ecclesiæ restituat, nec iure testaméti, aut iure successionis alicui relinquat : nisi forsan episcopus velit eã assignare alicui ad tempus pro seruitiis ecclesię præstitis.Nota quòd nec prælatus nec clericus bona ecclesiæ potest alicui post mortem suam relinquere.Item episcopus potest conferre alicui terram ecclesiæ pro seruitio ecclesiæ præstito.

o ¶ *In terra.*]quæ sterilis erat.prius enim æquũ est illis relinqui , quorum labore ad fertilitatem redacta est , vt 3. de rebus eccle. alie. vel non. ad aures. & C. de alluuio.l.vlti. vel loquitur de terra prius culta & clerico pro beneficio assignata.16.q.1.possessiones.& q.3.clerici. Tan.

d ¶ *Obitus.*] argu.q; beneficiati ab ecclesiis vsufructuariis comparãtur : nam & morte finitur vsusfructus.Insti.de vsufr. §.finitur. Similiter morte clerici : vt hic & 3. de pigno.c.vlti.sed non per omnia comparãtur clerici vsufructuario , quia de terra aratoria potest hic facere vineam,quod illi non licet. ff. de vsufruct.quamuis. & l. vsufructuarius. Item vsufructuarius percipiẽdo fructus facit suos , & inde potest testari : quod non potest clericꝰ.j.tit. prox. quia nos.12.q.5.quia Ioãnes. nisi cum quodam moderamine , quod habetur j.tit.proxi.ad hoc.& c.relatum. §. licet. immo potius clerici possunt cõparari vsuariis, quibus tãtum ad vsum quotidianum vti licet.Institu.de vsu & habita.§.1.R.

e ¶ *Prohæredumve.*]Prohæres est qui putat se hæredem esse, cum nõ sit.ff.de peti.hære.prohærede.& Insti.de interdict. §. adipiscendæ. vel potest appellari hic pro quolibet decedenti poſ primum hæredem,siue pro quolibet decedente,cui relinquitur aliquid.

f ¶ *Pro seruitiis ac præstatione.*]id est,pro seruitiis præstitis ecclesiæ. j.tit.proxi.relatum 2.§.licet [a]. quia forte poterit possessionem illam assignare alicui clerico pro beneficio,vsque ad tempus vitæ suæ.16. q. 1.possessiones.& q.3.clerici.Bernar.

a Et supra ti. 1.p tuas.Ioã. And.

DE TESTAMENTIS ET VLTIMIS VOLVNTATIBVS.

¶ *Supra visum est de dispositione inter vivos:restabat videre de vltimis voluntatibus.Vel sic,*5. *visum est de peculio clericorum:sed quia dubitari potest,nunquid de omni peculio valeant clerici condere testamenta,ideo subiicit hanc rubricam.Abbas Siculus.*

De hac materia tractatur 12.q.5.& q.3. & 18. q. 4. per totum. & 19.q.vlt.c.quia.vsque ad finem.& 13.q.2.§ si aliud.& c.sequenti.12.q. 2.de laicis.4.q.3.versi.ob causam.16.q.1.commouere,& cap.sequen.23. q.8.§.quamuis.

Vorundam.]Primo ponitur factum. Secundo decisio: ibi,*Hortamur.* Abbas Siculus.

CASVS. Ioannes Attellanæ ciuitatis episcopus, fecit testamentum,& rurum suã in octo vnciis substantiæ suæ sibi hæredem instituit,& ecclesiam sũã in residuis quatuor : Mandat Papa Antonio subdiacono , vt hoc diligenter inquirat , & quicquid de bonis ecclesiæ ipsum constiterit habuisse ad ius ecclesiæ a qualibet persona debeat reuocare , nisi

†In hunc titulum eradi tos scripsit Couarruias commentarios.

†In vetustio rib' ita:Gregorius A.subdiacono. alias Gregorius iij. &c. Contius in margine addit ita : immo primus lib.7.indict. 2.epist.51.Et habetur c.1. eo.ti.in 1. cõpilat.

illud solum quod ante suam promotionem noscitur habuisse:& quicquid acquisiuit post suam consecrationem, in dominio ecclesiæ conseruetur.Not.q; prælatus de bonis ecclesiæ testari non potest.Itẽ quicquid acquirit prælatus post suam consecrationem , remanere debet ecclesiæ.

rum hæredem instituit, ecclesiam suam in residuis quatuor. ¶ Hortamur [h] ergo,vt solicite hoc [i] discutias:& quicquid ipsum habuisse patuerit,à qualibet persona detineri nullatenus patiaris [k]:nisi † hoc solum quod eum ante [l] episcopatus ordinem, proprium habuisse [m] constiterit. Quicquid vero ecclesię ante ipsius consecrationem fuisse cognoueris , vel in episcopatus ordine prædictum episcopum acquisiuisse [n] †, in eiusdẽ ecclesiæ dominio conseruetur.

¶ Idem. †

¶ *Abbatissa testari non potest , etiam si nunquam induisset habitum monachalem.*

CAP. II.

QVia ingrediẽtibus : & infra. ¶ Gabina †Abbatissa conquesta † est, S. quondam abbatissam monasterij sui , postquam regendi suscepit officium, condito testamento [o] legata [p] quibusdam reliquisse, dicens eam vsque in diem obitus sui , non induisse habitum monachalem , sed in vestibus,quibus vtuntur loci illius † presbyteri permansisse,sicut & illa quæ ante ipsam fuerat abbatissa:& hoc pene † ex consuetudine [q] licuisse : & infra. ¶ Necessarium ergo visum est , postquam abbatissa ordinata [r] est , & in monasterio per annos plurimos vsque ad obitum præfuit , vestis qualitatem ad culpam forte [s] episcopi pertinere, qui eam sic esse permisit:non tamẽ testamentum,in quo plura quibusdam legauit:quæ vsque ad mortem non induit habitum monachalem,sed stetit in vestibus , quibus presbyteri illius loci vtuntur,sicut & illa quæ ipsam præcesserat,dicés hoc sibi licere ex consuetudine:Gabina abbatissa eiusdem monasterij quæ successit,conquesta est domino Papæ,quòd illa taliter legata relinque ret:Respondet Papa : Postquam illa abbatissa ordinata est , & in monasterio morata,ad culpam episcopi pertinuit, qui illam in seculariꝫ bus vestibus stare permisit:non tamen propter hoc monasterio præiudicare potuit,sed postquam monasterium intrauit,se & sua ei monasterio dedicauit.Not.q; delictum subditorum ad culpam prælatorum pertinet.Item delictum personæ in damnum ecclesię redundare non debet.Item intrando monasterium , se & sua intelligitur quis contulisse,nec amplius potest inde testari.

g ¶ *Octo vnciis.*] [b] id est , in duabus partibus hæreditatis, quæ dicitur as,& in 12. vncias diuiditur. Insti.de hæred.instit.§.hæreditas.T.

h ¶ *Hortamur.*]id est, præcipimus.

i ¶ *Hoc.*]id est, testamẽtum suum.Tanc.

k ¶ *Patiaris.*] hoc non habebit locum in rebus ab episcopo alienatis : si ecclesia agnoscat hæreditatem illius , tenetur tũc ratum habere quod fecit , pro ea parte pro qua est hæres.12.q.2. episcopus qui filio.ff.de reg. iur.ex qua persona.C. de rebus alienis non alienan.venditrici.nisi fecerit ecclesia iuuentarium. tunc enim non tenetur nisi inquantum vires hereditatis se extendunt. C.de iure deliberandi. l. sancimus.§.sinautem locis.

l ¶ *Ante.*]simile 28. dist. de Syracusanæ. 12. q. 5. nulli.C.de epis. & cleri. Auth.licentiam.& Auth. prohibitum.

m ¶ *Habuisse.*]hoc ideo dicit : quia renunciauit propriis : vel quicquid postea habuit , totũ fuit contemplatione ecclesiæ, & non personæ acquisitum. Alanus.

n ¶ *Acquisiuisse.*] intuitu ecclesiæ, vel de rebus eius:secus est de aliis.12. q.3.c.2.& q.5.fixum. & j. eo.quia nos.Ber.

QVia ingredientibus.]Primo ponit quæstionem. Secũdo solutionem : ibi, *Necessarium.* Abbas.

CASVS. Quædam abbatissa cuiusdam monasterij S. nomine , fecit testamentum,in quo plura quibusdam legauit:quæ vsque ad mortem non induit habitum monachalem,sed stetit in vestibus , quibus presbyteri illius loci vtuntur,sicut & illa quæ ipsam præcesserat,dicés hoc sibi licere ex consuetudine:Gabina abbatissa eiusdem monasterij quæ successit,conquesta est domino Papæ,quòd illa taliter legata relinque ret:Respondet Papa : Postquam illa abbatissa ordinata est , & in monasterio morata,ad culpam episcopi pertinuit, qui illam in seculariꝫ bus vestibus stare permisit:non tamen propter hoc monasterio præiudicare potuit,sed postquam monasterium intrauit,se & sua ei monasterio dedicauit.Not.q; delictum subditorum ad culpam prælatorum pertinet.Item delictum personæ in damnum ecclesię redundare non debet.Item intrando monasterium , se & sua intelligitur quis contulisse,nec amplius potest inde testari.

o ¶ *Testaméto.*]Testamẽtũ est testatio mẽtis,qua disponit quid de rebus suis aliqs velit fieri post suũ decessũ.13.q.2.c.placuit.§.sed aliud.j. de celebra.missa.cũ Marthæ.Institu.de testament.ordi.in princ.

p ¶ *Legata.*]Legatum est donatio quædam à testatore relicta ab hærede præstanda.Insti.de lega.§.1.

q ¶ *Ex consuetudine.*] Hic consuetudo non prodest , quia non quid fiat,sed quid fieri debeat,considerandum est.12.q.2.gloria epi, & 3.de elect.cum causam.& ff.de offi.præsi.sed licet.& factum vsurpatũ præscriptionem non inducit.93.dist.illud.16. q.3.licet.& in talibus nullus numerus defendit annorum.33.q.5.quod Deo.

r ¶ *Ordinata.*]id est,benedicta vel consecrata,quia abbatissa vel monialis non recipit ordinem propter vtilitatem sexus.arg.j.de pœn. & remissio. noua.

s ¶ *Forte.*]non est nota dubitationis,sed assertionis.13.q. vlti. habent forsitan illi. & in Euangelio : Si cognouissetis me , forsitan & patrem meum,

†sacrilegũ

†Concilũ Toletanum 2.c.4.& cap. 7.eod.tit. in 1.compil. Et de materia textus&glosarum plene per Couarruiam in c. 1. & in c. cum in officijs.de testamen.

†In hunc titulum eradi tos scripsit Couarruias commentarios.

†In vetustio rib' ita:Gregorius A.subdiacono. alias Gregorius iij. &c. Contius in margine addit ita : immo primus lib.7.indict. 2.epist.51.Et habetur c.1. eo.ti.in 1. cõpilat.

a Et supra ti. 1.p tuas.Ioã. And.

b Et ibi habetur pars de prin. decisa. Ioan.And.

†Scilicet Gregoriꝰ in quario epistopo Caralitano lib.3. epistola.10.re gistri.Et c.12 eo.ti in 1.cõpilatione. Et vide prælijs Couarruuiã in hãc decretalem.

†eulogio

†Hue spectat qđ notissime constituit concilium Trident. sessio. 22. de reformat. c. 8.&sessio 25 in decreto ꝺ purgatorio.

†Idem scilicet Gregoriꝰ Ianuario Caralitano epistola 7. eiusdem li.7.registri. refert Anselmꝰ Lucẽ.i.7.c.182. Gratianꝰ 19. q.3.c.7. Et c. 3.cod. tit. in 1.compilatione.

†Sabina

†questa

†ipsius

†Hic in vulgaris legi', plene; sed in manuscriptis, & registro B. Gregorij pene, lego , inde est restituũ. tamẽ in vno vetustissimo exẽplari habetur ita : & hoc pene ex loci consuetudine licuisse.

†Vide B. Thomam 2. 2.q. 185. art. 6.&.7.& ibidem Caietanum.& concilium Trident. sessio. 25 de reformatione,ca. 1

†acquisiuisse, in antiquis.

†Idem scilicet Gregoriꝰ Ianuario Caralitano epistola 7. eiusdem li.7.registri. refert Anselmꝰ Lucẽ.i.7.c.182. Gratianꝰ 19. q.3.c.7. Et c. 3.cod. tit. in 1.compilatione.

†Sabina

†questa

†ipsius

†Hic in vulgaris legi', plene; sed in manuscriptis, & registro B. Gregorij pene, lego , inde est restituũ. tamẽ in vno vetustissimo exẽplari habetur ita : & hoc pene ex loci consuetudine licuisse.

cCõcor. tex. in §. legati. & facto in stitu.de leg.

a Si quis res necessitate distraxit, fortassis huic officio iudeis succurretur, dum tamen pretiũ restituat. Io. And.

b ¶ *Competere.*] Ipso enim ingressu se & sua dedicauit Deo. 19. q. vl. quia ingredientibus ; & est pars huius. b & Authen.si qua mulier. & C. de sacrosan.eccl. Authẽ. ingressi.12.q.1.nõlo.&ca. non dicatis.Bernar.

NOs.]Propter negligentiam hæredis episcopus exequitur piã voluntatem defuncti. hic d.Primo ponitur narratio.In secunda prouisio: ibi, *Quamobrem.*vbi primo moneri mandat. secũdo suppleri:ibi, *Quòd si.* tertio reddit rationẽ ibi,*Sic enim.*Abbas.

CASVS Quidam S. nomine fecit testamẽtum, & T.mulierem sibi hæredem instituit , præcipiẽs monasterium de bonis suis debere fundari,cuiꝰ desiderium ab illa muliere ipsius hærede protrahitur : peruenit hoc ad dominum Papam:vn de mandat episcopo loci,quòd mulierem illam moneat, vt infra annum monasterium quod testator fieri præcepit debeat constituere in loco vbi fuit constitutum:quod si hoc non fecerit, episcopus illud faciat fieri , & omnia per episcopum designentur illi loco sine aliqua diminutione: quia etiam secũdum leges voluntates defuncto rum per episcopos adimpleri debent. Not. quòd volũtas defuncti ad pias causas adimpleri debet ab hærede infra annum.

Item si hæres negligens est,episcopus loci hoc faciat: quia secundum leges voluntates defunctorum per episcopos adimpleri debent.

c ¶ *Elogio.*]i.testamento.C.de testa.l.iubemus.

d ¶ *Protrahitur.*]id est,differtur.

e ¶ *Infra annum.*]Infra annum debet mandari executioni voluntas testatoris.C.de fideic. Auth. hoc amplius.& hic.& in Authen.de eccle. tit.§.si quis ædificatione.colla.9.

¶ *Glo. seq.reci.per q.scilicet quid si locus non fuit designatus. ponit dictum Lau.& secundam opi.Tan.*

f ¶ *In loco.*]demonstrato vel comprehenso à defuncto. si enim de loco incertus fit,non videtur obligatus ad faciendum : sicut in promissore liquidum est. ff. de eo quod cer.lo. l. 3. §. si quis insulam.& ff. de verb.obli.qui insulam.nisi aliud quid dicatur,tum causa religionis,tũ extremę voluntatis fauore.Io.& Lau.Alij dicunt, q; si incertus est locus vbi debuit ædificari , ad hanc causam relictum , fieret caducum. C.de cad.tol.l.vnica.§.si vero.ff.de dona.l.2.§.vlt.Et ideo dicit hic,in loco quo constitutum fuerat.T.dicit q; non erat caducum:quia testamenta sunt interpretanda largissime.5. de do.cum dilecti. in fi. & res ad pias causas relictæ,liberæ sunt à lucrationum inscriptionibus. 23. q.8.c.tributũ.§.quamuis.& in l.sancimus.

g ¶ *Leges.*]C.de epi.& cle.nulli.ibi habes quòd episcopus debet illud facere.

INdicante.] Primo narrat factum.Secũdo prouidet : ibi,*In quibus.* Abbas.

CASVS. Mulier quædam vxor Redempti moriens,concham argẽti iussit venundari,& dari libertis suis , & quandam scutellam argenteã reliquit cuidam monasterio,mandat Papa,q; voluntas illius per omnia debet adimpleri.Not.q; vxor potest testari viuente marito. Item voluntas testatoris per omnia adimpleri debet.

¶ *Glo.seq.arg.allegat tria iura.*

h ¶ *Nudis verbis.*]Tale legatum etiam valet secũdum leges.C. de fideicom.l.vlt.& est arg.quòd per nuda verba quis obligatur.arg. 12. q. 2.quicunque.22.q.5.c.quacunque.c.iuramenti.& C.de suf.l.vnica.

potuisse præiudicium [a] monasterio irrogare , sed res ipsius enim loco ex quo illic ingressa & Abbatissa constituta est , de iure competere [b].

¶ Idem. †

¶ *Si infra annum à die monitionis non fit executio testamenti per debitem exequi,deuoluitur executio ad episcopũ.*

CAP. III.

NOs quidem:& infra. ¶ Peruenit ad nos S. de hac luce migrante supremæ voluntatis elogio [c] † monasterium præcepisse fundari : cuius desiderium à T. religiosa fœmina eius hærede protrahitur [d]. ¶ Quamobrem te hortamur,vt eam commoneas †, quatenus infra annum [e], monasterium quod iussum est , debeat ordinare: & cuncta secundum voluntatem defuncti sine altercatione cõstruere. ¶ Quod si infra prædictum tẽpus, siue in loco [f], quo constitutum fuerat,seu si ibi non potest. & alibi placet ordinari,tecum implere neglexerit : tunc per te ædificetur , & omnia per te loco ipsi sine diminutione qualibet assignẽtur. Sic enim secundum piissimas leges [g], dilatas defunctorum pias voluntates , episcopali decens est studio adimpleri.

¶ Idem †Petro subdiacono.

¶ *Debetur legatum, quãus nudis verbis à testatore sit relictum.*

CAP. IIII.

INdicante:& infra. ¶ Cognouimus R.referente,quòd moriens vxor Redempti † concham argẽteam nudis [h] verbis iussit venundari,& suis dari libertis, & scutellam argenteam cuidam monasterio [i] reliquisse † : In quibus volũtatem eius , per omnia volumus adimpleri.

¶ Idem † T. episcopo.

¶ *Non debetur legatum cum testator rẽ non suam , sed ecclesiæ legauit. hoc dicit simpliciter inhærendo litteræ.*

CAP. V.

FIlius [k] † noster F. cõquestus est , quòd quondam P. pater suus aliquã ecclesiæ vestræ , sepulturæ suæ gratia , iuris alieni [l] reliquit. Et quidem leges seculi hoc habent, vt hæres ad soluẽdum cogatur,si actor eius rem legauerit alienam [m]: sed quia lege Dei , non autẽ lege huius seculi viuimus †, valde mihi videtur iniustum,vt res tibi legatæ,quæ cuiusdam ecclesię esse perhibentur , à te teneantur, qui aliena restituere [n] debuisti.

¶ Ex concilio Maguntino. †

¶ *Hæredi non adimpleti iussa testatoris,ab episcopo interdicitur res à testatore relicta. hoc dicit inhærendo litteræ.*

CAP. VI.

SI hæredes iussa testatoris non

a Si quis res necessitate distraxit, fortassis huic officio iudeis succurretur, dum tamen pretiũ restituat. Io. And.

b ¶ *Competere.*] Ipso enim ingressu se & sua dedicauit Deo. 19. q. vl. quia ingredientibus ; & est pars huius. b & Authen.si qua mulier. & C. de sacrosan.eccl. Authẽ. ingressi.12.q.1.nõlo.&ca. non dicatis.Bernar.

NOs.]Propter negligentiam hæredis episcopus exequitur piã voluntatem defuncti. hic d.Primo ponitur narratio.In secunda prouisio: ibi, *Quamobrem.*vbi primo moneri mandat. secũdo suppleri:ibi, *Quòd si.* tertio reddit rationẽ ibi,*Sic enim.*Abbas.

CASVS Quidam S. nomine fecit testamẽtum, & T.mulierem sibi hæredem instituit , præcipiẽs monasterium de bonis suis debere fundari,cuiꝰ desiderium ab illa muliere ipsius hærede protrahitur : peruenit hoc ad dominum Papam:vn de mandat episcopo loci,quòd mulierem illam moneat, vt infra annum monasterium quod testator fieri præcepit debeat constituere in loco vbi fuit constitutum:quod si hoc non fecerit, episcopus illud faciat fieri , & omnia per episcopum designentur illi loco sine aliqua diminutione: quia etiam secũdum leges voluntates defunctorum per episcopos adimpleri debent. Not. quòd volũtas defuncti ad pias causas adimpleri debet ab hærede infra annum.

Item si hæres negligens est,episcopus loci hoc faciat: quia secundum leges voluntates defunctorum per episcopos adimpleri debent.

c ¶ *Elogio.*]i.testamento.C.de testa.l.iubemus.

d ¶ *Protrahitur.*]id est,differtur.

e ¶ *Infra annum.*]Infra annum debet mandari executioni voluntas testatoris.C.de fideic. Auth. hoc amplius.& hic.& in Authen.de eccle. tit.§.si quis ædificatione.colla.9.

¶ *Glo. seq.reci.per q.scilicet quid si locus non fuit designatus. ponit dictum Lau.& secundam opi.Tan.*

f ¶ *In loco.*]demonstrato vel comprehenso à defuncto. si enim de loco incertus fit,non videtur obligatus ad faciendum : sicut in promissore liquidum est. ff. de eo quod cer.lo. l. 3. §. si quis insulam.& ff. de verb.obli.qui insulam.nisi aliud quid dicatur,tum causa religionis,tũ extremę voluntatis fauore.Io.& Lau.Alij dicunt, q; si incertus est locus vbi debuit ædificari , ad hanc causam relictum , fieret caducum. C.de cad.tol.l.vnica.§.si vero.ff.de dona.l.2.§.vlt.Et ideo dicit hic,in loco quo constitutum fuerat.T.dicit q; non erat caducum:quia testamenta sunt interpretanda largissime.5. de do.cum dilecti. in fi. & res ad pias causas relictæ,liberæ sunt à lucrationum inscriptionibus. 23. q.8.c.tributũ.§.quamuis.& in l.sancimus.

g ¶ *Leges.*]C.de epi.& cle.nulli.ibi habes quòd episcopus debet illud facere.

INdicante.] Primo narrat factum.Secũdo prouidet : ibi,*In quibus.* Abbas.

CASVS. Mulier quædam vxor Redempti moriens,concham argẽti iussit venundari,& dari libertis suis , & quandam scutellam argenteã reliquit cuidam monasterio,mandat Papa,q; voluntas illius per omnia debet adimpleri.Not.q; vxor potest testari viuente marito. Item voluntas testatoris per omnia adimpleri debet.

¶ *Glo.seq.arg.allegat tria iura.*

h ¶ *Nudis verbis.*]Tale legatum etiam valet secũdum leges.C. de fideicom.l.vlt.& est arg.quòd per nuda verba quis obligatur.arg. 12. q. 2.quicunque.22.q.5.c.quacunque.c.iuramenti.& C.de suf.l.vnica.

¶ *Glo.seq.quærit & soluit. Secundo quærit, arg.pro legatario : soluit pro hærede,respondens ad contraria.Tertio quærit arg. contra legatarium,soluit contra hæredem.*

i ¶ *Monasterio.*]Pone q; reliquit monasterio sanctæ Mariæ x. sed nõ determinauit cui,cũ sint plura monasteria sanctæ Mariæ,dabitur pauperiori. in Auth. de ecc. tit.§. si quis in nomine. coll.9. Item pone q; plures habeat scutellas, sed vna est melior alia:cuius erit optio ? potest dici q; legatarij. ff.de legat. 1. si domus.& melius. l. qui duos.Sed 3.ff. eo.tit. l. si quis a filio. §.fi quis.scilicet , quòd hæredis est electio. & C. de condi. indebit. si quis seruum. ff.de leg. 1. legato. & ff. de serui.rusti. prædi. l. si via. quibus statur. Contraria loquuntur quando hæres in mora est. d Item pone quod legauit seruum in fuga constitutum:cuius expensis quæritur?videtur quòd legatarij, quia ad ipsum spectat emolumentum : ergo & onus.C. de cadu. tollen.l.1.§ pro secundo. in fine.immo hæredis.ff. de legat.1.cum seruus.& l.seq.Laurent.

c De articulo hãc glosã vide hic plenius præmissis Couarruuiã, adde notata in l hæredes. § si incerto. scribi glossã ff.famil.ercis. & secundæ.

+ Recepti. puto autem esse propriũ vitij nomen.

+ Alias relinquisse , sed nostris antiquis.

† Idem scilicet Gregoriꝰ Dono episcopo Messanẽ. lib.7.registri indict.1.epistola 4 & c. 14 eo.tit.in 1.compilatione.

† De intellectu præter Couarruuiã vide Panormitanum Vasquium li 3. de succes. cratio.§ 2.7. Romanũ in repetito.Au then similiter C. ad l. Falcidiam & Euerard.m in loco à libertate ad piam causam.

† vtimur

ADDITIO. si seruus legatus est in fuga tempore testamenti: quæret eum hæres sua impensa. ff.de leg.1. seruo legato §.fi.Sed post testamentũ, & ante mortem quæret eum hæres sumptu legatarij.ff.eo.tit. si seruus legatus.Si post editam hæreditatem,si culpa hæredis soluat æstimationẽ, alias non cauebit. ff. eo. l.cum res.§. itaque.

Filius noster.] Hoc cap. habet multos intellectus : vt dicit Panor.Primo ponitur conquestio.Secundo prouisio:ibi,*Et quidem.*Abb.

† In vulgatis conciliis non reperitur. habetur post concilũ Lateran. sub Alexan. iij. par.43 c.5. & c.11 eod. tit. in 1 cõpilat. vide Synodũ Maguntinã celebratam multis seculis post Raymundi anno. 1549 c.97. & Lapum allegar.87.

CASVS. Quidã P.nomine,fecit testamẽtũ, & in testamẽto illo quędã quę ad ipsum nõ pertinebant,causa suę sepulturę reliquit cuidam cpo:filius eius petebat bona illa,vt ea restitueret illi cuius fuerãt , sed cps hoc facere nolebat:vnde cõquestus est dño Papæ: scribit Papa illi cpo dicẽs,q; leges seculi habẽt,vt hęres soluere cõpellatur, si testator rem legauerit alienã:sed quia cps viuere debet lege Dei , nõ aũt lege seculariũ,iniustũ est,vt res quę dicuntur esse cuiusdã ecclesię,teneantur ab ipso,qui aliena restituere debuit.Not. q; si testator scienter rem alienã legauerit,q; hęres tenetur rem legatã dare legatario , vel æstimationem eius:sed secundum legem Dei non compellitur.

¶ *Glo.seq.quærit opponendo,& soluit.*

k ¶ *Filius noster.*]Sed quid ad eum,cum res essent alienę?forte intererat ipsius,quia res ipsæ depositę fuerunt penes patrem suum , vel pignori obligatę. Alanus.

¶ *Glo.seq.distinguit an scienter vel ignoranter legetur alienum.*

l ¶ *Alieni.*]Cum quis scienter legat alienum,tunc hęres tenetur res redimere,vel legatario pretium dare,si res sit talis quæ vẽdi possit, alias non.Insti.de lega.§.non solum.& §.quod autem. Si ignoranter legat rem alienã,non valet legatum : nisi cũ legatur coniunctę personæ [e]. C.de leg.cum alienam.& legatarius debet probare scientiam:vt in §. quod autem.& ff.de proba.verius.Tan.

m ¶ *Alienam.*]scienter.

n ¶ *Restituere.*]de benignitate canonica.sic 17.q.4.quicunque. de iure stricto non tenebaꝛ reddere iuxta præmissam distinctionem.T. immo reddere tenebatur, sed poterat agere contra hęredem si scienter res illas legasset.Ber.

SI hæredes.]Vario modo põt intelligi:vt dicit Pan.primo ponit excessus.Secũdo,quisio.ibi, *Ab episcopo.*Tertio ratio:ibi,*Vt vota.*Abb.

CASVS. Dicitur in hoc capitulo,q; si hęredes non impleuerint iussa testatoris,per epm loci interdicantur illis omnia relicta cum fructibus inde perceptis:vt vota defuncti impleantur.Not.quòd hæres tenetur adimplere voluntatem testatoris.Item episcopus pot cõpellere

d In antiqs exemplaribꝰ ita reperio hanc glossã, vt impressa est & desinit ibi,Laurent. ideo cætera addimẽta putau.

ePuta,vxori, vel alteri cui de suo tantũ reliquisset.I. And.

heredem,& ei interdicere res sibi relictas cum fructibus à testatore, donec fecerit quod sibi iussum est à testatore.

a Hodie epi scopi executores sũt piarum voluntatum tanq̃ sedis Apostolicæ delegati concilium Trident sess. 22. de reformat. c. 8.

a ¶ *Adimpleuerint.*] infra annum. C. de fideicom. Authen. hoc amplius. 3. eod. nos quidem.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

b ¶ *Archiepiscopo.*] C. de testa. consulta diualia a. contra. Sol. publicatio testamenti nó pertinet ad episcopum, vt ibi dicitur: pertinet tamen ad eum testamenti defensio siue executio testamenti, vt voluntas defuncti seruetur. ff. de petitio. hæredi. l. hæreditas. §. si defuncto. arg. 3. eod. nos quidem. & j. eo. Ioannes. & hoc præcipue in his quæ ad pias causas relinquuntur. j. eod. tua.

† impleant.

† Sub Alexã. iij c. 15. & c. 4. eod. tit. in 1. cõpilatione.

¶ *Glo. seq. reci. per quæstionem, an filius non adimplens, &c. & ponit concordia iuris canonici & ciuilis.*

¶ Præter Couarruuiáhic, vide B Thomam 2. 2. q. 185. art. 6. & 7. & Dominicum Sotum lib. 10. de Iust. & iure q. 4. art. 3. adde ij dixi lib. 3. super Directorio inquisitorũ Schol. 254.

c ¶ *Interdicatur.*] Secundum legem antiquã hæres, qui non adimplebat voluntatem defuncti, priuabatur omni successione. C. de fideicom. l. vlti. & 11. q. 1. Sylueſter. Hodie autem tenet hoc in extraneo hærede, sed filius institutus hæres nó adimplens voluntatem defuncti, priuatur successione, relicta tantum sibi legitima. C. de fideicom. Auth. hoc amplius. & præualet lex in hoc casu canoni. In hoc tamen videtur In. concordare prædicto canoni, Sylueſter. & huic decr. j. de voto. licet. in fin. vbi de hoc. Sed illud ideo contingit, quia regnum diuidi non potest, sicut nec aliæ dignitates. 3. de præben. maioribus. & in consti. Friderici de feudis. §. præterea. Ber. Et hic nõ dicitur expresse, quòd priuẽtur hæredes, sed interdicatur eis quicquid relictum est: vt sic indirecte compellantur adimplere voluntatem defuncti. vel reducitur ad auctoritatem: vt saltem reseruetur hæredibus legitima: vt in Authen. de hære. & fal. §. primum. & §. si quis non implens. coll. 1. alia Auth. videtur dicere, q̃ hæres qui relicta ad pias causas conferre distulerit, totum amittere debet. in Auth. de eccle. tit. §. si quis autem pro redemptione. ver. si autem qui. coll. 9. Et in isto casu potest intelligi hæc decr. & hoc intellige in extraneo hærede. B.

† Post concilium Laterã. sub Alexan. iij par. 29 c. 2. & ca. 5. eo. tit. in 1. compilat. Et ð intellectu vide Couarruuiá in c. cum in officiis. de testamen.

Cvm in officiis.] Primo ponitur excessus. Secundo prouisio: ibi, *Hoc igitur.* Abbas.

CASVS. Inter alia opera charitatis primo loco id seruandum est, vt illis teneamur obnoxij, à quibus beneficia recepimus: sed quidã clerici contrarium faciunt. cum enim multa beneficia percipiant ab ecclesiis, ipsi bona illa per ecclesiam acquisita in alios transferre præsumunt: sed quia hoc inhibitum est per canones, statuit concilium Lateranẽ. q̃ clerici siue testati siue intestati decesserint, siue alij conferre voluerint, bona illa penes ecclesias debeant remanere. Not. quòd qui ab alio beneficium percipit, obligatus est ei. Item clerici de rebus ecclesiæ testari non possunt.

d ¶ *Teneamur.*] Donatarius enim donatori naturaliter est obligatus ad antidora. ff. de pe. hæ. sed & si lege. §. consuluit. 8. q. 1. illud. Ala.

e. ¶ *Acquisita.*]Quod enim acquirit facerdos, vel quilibet alius clericus intuitu ecclesiæ, ad ecclesiam pertinet. 3. eo. quorundam. & j. eod. ad hæc. & c. quia nos. & ff. de castren. pecu. l. castrense. & 12. q. 3. c. 1. & 2. de quibus canonibus hic loquitur. Tan.

f ¶ *Canonibus.* 12. q. 2. placuit. & cap. quicunque. & q. 5. obitum. & quasi per totum.

g. ¶ *Penes ecclesiæ.*]sic. j. cap. sequen.

adimpleuerint [a]: Ab episcopo [b] loci illius, omnis res quæ eis relicta est, canonice interdicatur [c] cũ fructibus & cæteris emolumentis: Vt vota defuncti adimpleantur. †

¶ Ex concilio Laterañ. †

¶ De bonis per ecclesiam acquisitis clerici testari non possunt.

CAP. VII.

CVm † in officiis charitatis primo loco illis teneamur obnoxij, à quibus beneficium nos cognoscimus recepisse: econtra quidam clerici cũ ab ecclesiis suis multa beneficia perceperint, bona per eas acquisita [c], in alios transferre præsumũt. ¶ Hoc igitur quia antiquis canonibus [f] constat inhibitum, nos indemnitati ecclesiarum prouidere volentes, siue intestati decesserint, siue aliis † cõferre voluerint penes ecclesias [g] eadem bona præcipimus remanere.

¶ Alexander tertius.

¶ Moderatam eleemosynam de bonis per ecclesiam acquisitis clerici facere possunt, etiam in ægritudine constituti.

CAP. VIII.

AD † hæc præsentibus innotescat, quòd clerici de mobilibus [h], quæ per ecclesiam sunt adepti, de iure testari non possunt [i]: Viuentes tamen, & sui cõpotes, moderate valent aliqua de bonis ipsis, non ratione testamenti, sed eleemosynæ intuitu erogare [k], in ægritudine constituti.

¶ Idem Vigilensi † episcopo.

¶ De bonis propriis, vel acquisitis intuitu personæ, clerici testari possunt, de acquisitis intuitu ecclesiæ non.

CAP. IX.

QVia † nos: & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respõdemus, quòd licet clerici de his quæ paternæ successionis, vel † cognationis intuitu, aut de artificio sunt adepti, seu dono consanguineorum, aut amicorũ, non habito respectu ad ecclesiam, peruenerũt ad ipsos, libere disponere [l] valeant: de his tamen quę consideratione ecclesiæ perceperunt, nullum de iure possunt facere testamentum [m].

¶ Idem Hostiẽn. † episcopo.

¶ Valet testamentum, quod parochianus facit corã presbytero parochiali, & duobus testibus: nec valet contraria consuetudo. hoc dicit inhærendo verbis litteræ.

CAP. X.

CVm † esses in nostra præsentia cõstitutus, proposuisti talem in tuo episcopatu consuetudinem obtinere, quòd testamenta, quæ fiunt in vltima voluntate, penitus rescinduntur, nisi cum subscriptione septem, vel quinque testium fiant, secũdum quòd leges [n] humanæ decernũt. ¶ Quia vero à diuina lege, & sanctorũ patrũ instituta, cæterum. & c. requisiſti. §. illud. Ber.

a Nec ob. ea. 2 q. præsul. & c. nullam. vt in §. ibi seq. lo. And.

a ¶ *Scriptum.*]in lege Mosaica, & in Euangelio. 2. q. 4. cap. 1. a & 3. de testa. licet vniuersi. Bernar.

¶ *Glo. seq. reci. per q. an etiam circa non pias causas valeat testamẽtum non habens debitum numerum testium. ponit opi. quòd non: & hanc approbat, ponit opi. contrariam quòd valeat, quam reprobat: demum subdit duas alias opiniones.*

b ¶ *Improbamus.*]super relictis ecclesiæ. Decreta lis ista intelligitur per sequentem, quia de eodẽ facto & eiusdem loci lo quuntur: nam in his quæ pietatis causa relinquũtur, minus solemnis voluntas sufficit, sicut & inter liberos. C. de testa. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. fami. erciscun. l. vlti. & C. de fideicom. l. vlt. in his enim cessat Falcidia. C. ad l. Fal. Auth. similiter. & in Authen. de eccle. titu. §. finautem. colla. 9. in his canonica portio nó deducitur. j. eo. tit. cap. vlt. Quidam tamen dicunt, quòd per hoc cap. quod generaliter loquitur, derogatur omnibus legibus, quæ dicunt minus solemnem voluntatem non valere, quod non credo: quia non est verisimile, quòd dominus Papa voluerit vnico verbo legibus derogare. argu. C. de inofficio. testa. l. si quando. & 3. de elect. ecclesia vestra. nec forte posset tollere leges quãtum ad eos qui non sunt de sua temporali iurisdictione [b]. arg. 3. de appella. si duobus. & 3. de iudic. nouit. quæ leges ne quid falsitatis in testamẽto committeretur, voluerunt, quòd certus numerus testium adhiberetur. C. de fideicom. l. vlti. Ita etiam credo q̃ istud locum habeat super relictis ecclesiæ, siue ad pias causas fauore religionis. j. cap. proxi. sic non derogabitur legibus. Vel dic, quòd Papa statuit hoc tantum in his obseruandum, in quibus habet temporalem iurisdictionem, quia quantum ad illos potuit legibus derogare. Ciuitas ista Velletrensis pertinet ad Papam quo ad vtramque iurisdictionem. Sed verius videtur quod primo dixi. Alij volunt dicere, quòd si agatur in foro seculari, seruanda est legalis solemnitas: si in ecclesiastico, stabitur istis decre. sed prius dictum magis placet.

¶ *Glo. seq. argumentatur, signat contrarium, & soluit.*

c ¶ *Sub intermination.*]Et ita videtur, quòd qui contra faciat, sit excommunicatus. 3. de locato. cap. 1. quam decre. tenemus canonem latæ sententiæ; & sunt ibi quasi eadem verba, quæ & in c. 63. dist. Salonitanæ. Arg. contra. j. de iure patro. relatum. in fi. vbi de hoc [c]. Non credo quòd sit canon latæ sententiæ, sed ferendæ, per c. relatum. Ber.

Relatum.]Primo ponitur factum reprehensibile: quod secundo corrigi mandat: ibi, *Mandamus.* & mandatum tertio probat: ibi, *Quoniam.* Abbas Siculus.

¶ Ex hac decreta. nota quòd cum de testamentis agitur, non secundũ leges, sed secundum canones iudicandum est. Item causa testamentaria ad iudicem ecclesiasticum pertinet: quod verum est in relictis ecclesiæ & ad pias causas. Item duorum testimonium valet in causa testamentaria. Item in ore duorum, vel trium testium stat omne verbũ.

d ¶ *Relictis ecclesiæ.*]Ad hunc casum restringe cap. proxi. 3. eo. in quo fauore ecclesiæ sufficiunt duo vel tres testes. T.

e ¶ *Decretorum.*] quæ dicunt, quòd in ore duorum, vel trium testium stat omne verbum. 2. q. 4. 5. 1. & cap. 1. & 48. dist. quoniam multa. Sic nota causas vltimæ voluntatis defunctorum ad ecclesiasticum iudicem pertinere, quod verum est in relictis ecclesię, & pauperibus. 13. q. 2. clerici. & c. qui oblationem. C. de episcopis & clericis. l. nulli licere [d]. per quæ cap. confirmatur quòd dixi 3. in proxi. cap. quod tantum de relictis ad pias causas intelligendum est: quod hic & ibi dicitur. Ber.

† Vellaneñ.

† Ca. 10. eo. tit. in 1. compil. & post concilium Lateranẽ. sub Alexã. iij. par. 30. c. 8 Vide Antonium in c. quod clericis 3. de foro cõpet & Salicetũ in Authen. Cassa. C. de sacrosã eccles.

Deut. 17. Matth. 18

b De hoc 10. dist. constitutiones. & infra. de re iu. in 2. reg. lib. 6. Ioan. And.

† Vigilieñ. habent anti qui.

† Post concilium Lateraneñ. sub Alexan. iij. par. 29. c. 5. & c. 6. eod tit. in 1. compilat. Et de intellectu vide Ferdinãdũ Vasquiũ lib. 1. de succes. resolut. §. 9.

†&, pro, vel, in antiquis.

† Ostieñ.

† Post concilium Lateraneñ. sub Alexan. iij. par. 30. cap. 20. & c. 9. eo. tit. in 1. cõpilat. Et multa q̃ requiratur, vt dispositio huius ca. habeat locum, tradit Guido Papæ decisione 543. adde Alexã. consil. 41. volu. 1. & consil. 47. volu. 2.

b Vnde dixit Vincẽ. quòd etsi tradere possit nõ potest dimittere post mortem tradendum. 12. q. 2. bocaæ. post mortẽ rogandũ disponere non potest 12. q. 3. quia Ioannes. vbi de hoc. dixit etiam q̃ non credit: quòd generalis cõsuetudo excusat clericos dãtes in morte omnia mobilia parentibus. Ioan. And.

c Et infra. 2 sagit. c. vnico. Ioan. An.

d Legatũ redẽptione capituorum non designata persona, q̃ distribuat, distribuet episcopus originis, vel habitationis, si o rigo est incerta.

ij *Relatum est.*] Quinque sunt partes: secunda. ibi, *Nomine.* tertia: ibi, *Licet.* quarta: ibi, *Cæterum.* quinta: ibi, *Quia vero.* Et venit hoc cap. ad declarationẽ cap. cũ in officiis. 3. eod. Abbas Siculus.

CASVS. In capitulo 3. eod. cum in officiis dicitur: Bona per ecclesiam acquisita ad eam deuoluantur in obitu clericorum: quæsitum est à Papa, vtrum de immobilibus tantum, vel de mobilibus sit intelligendum? Respondetur generaliter, bona quælibet per ecclesias acquisita eis debent iuxta Lateraneñ. concilium post acquirentis obitum remanere: sed per hoc vocabulum, ecclesia, non intelligitur episcopus, vel successor clerici morientis in ecclesia collegiata, sed ipsum collegiũ intelligitur. Vbi autem in locum defuncti vnus tantum est ordinandus, ille bona illius, & alia bona ipsius ecclesiæ debet habere. Et licet dicatur, mobilia per ecclesiam acquisita in alios transferri non possunt: consuetudo tamen non est improbanda, vt de mobilibus illis clerici possint aliqua conferre pauperibus, & aliis locis religiosis, & illis qui clericis seruierant, siue sint consanguinei, siue alij, secundum seruitij meritum: si vero clerici de hæreditate, vel aliter intuitu personæ suæ aliqua acquisierint, de illis disponãt pro arbitrio suo. In fine dicit: clerici qui plura habent beneficia in pluribus ecclesiis, bona illorum debent diuidi inter ecclesias pro rata secundum congruam distributionem. Nota, q̃ nomine bonorum tam mobilia, quàm immobilia dicuntur. Item nota casum vbi nomine ecclesiæ non episcopus, sed capitulum tantum intelligitur. Item clericus de rebus ecclesiæ acquisitis potest dare pauperibus, locis religiosis, & seruientibus in eis. Item clericus de rebus intuitu personæ suæ acquisitis potest testari. Item bona clericorum plura beneficia habentium debent diuidi inter ecclesias, in quibus habent beneficia.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. compilat. & vide præ aliis hic Hostiensem, & Couarruuiam.

† Cap. 15.

† Vide Ariũ Pinellum in Rubrica C. de bonis mater. in 1. parte.

† Codex Bartiæ ita: ei debeant, &c. conuenit an tiqua cõpil.

Elatum est.] Quinque sunt partes: secunda. ibi, *Nomine.* tertia: ibi, *Licet.* quarta: ibi, *Cæterum.* quinta: ibi, *Quia vero.* Et venit hoc cap. ad declarationẽ cap. cũ in officiis. 3. eod. Abbas Siculus.

CASVS. In capitulo 3. eod. cum in officiis dicitur: Bona per ecclesiam acquisita ad eam deuoluantur in obitu clericorum: quæsitum est à Papa, vtrum de immobilibus tantum, vel de mobilibus sit intelligendum? Respondetur generaliter, bona quælibet per ecclesias acquisita eis debent iuxta Lateraneñ. concilium post acquirentis obitum remanere: sed per hoc vocabulum, ecclesia, non intelligitur episcopus, vel successor clerici morientis in ecclesia collegiata, sed ipsum collegiũ intelligitur. Vbi autem in locum defuncti vnus tantum est ordinandus, ille bona illius, & alia bona ipsius ecclesiæ debet habere. Et licet dicatur, mobilia per ecclesiam acquisita in alios transferri non possunt: consuetudo tamen non est improbanda, vt de mobilibus illis clerici possint aliqua conferre pauperibus, & aliis locis religiosis, & illis qui clericis seruierant, siue sint consanguinei, siue alij, secundum seruitij meritum: si vero clerici de hæreditate, vel aliter intuitu personæ suæ aliqua acquisierint, de illis disponãt pro arbitrio suo. In fine dicit: clerici qui plura habent beneficia in pluribus ecclesiis, bona illorum debent diuidi inter ecclesias pro rata secundum congruam distributionem. Nota, q̃ nomine bonorum tam mobilia, quàm immobilia dicuntur. Item nota casum vbi nomine ecclesiæ non episcopus, sed capitulum tantum intelligitur. Item clericus de rebus ecclesiæ acquisitis potest dare pauperibus, locis religiosis, & seruientibus in eis. Item clericus de rebus intuitu personæ suæ acquisitis potest testari. Item bona clericorum plura beneficia habentium debent diuidi inter ecclesias, in quibus habent beneficia.

† cum Dei, &c.

† possunt

plures ecclesias, vel beneficia, fiet æque diuisio inter illa.

CAP. XII.

ij RElatum † est auribus nostris, quòd quia statuimus in Lateraneñ. concilio [f] † vt bona per ecclesiam acquisita, ad eam in clericorum obitu deuoluantur: dubitatis, an hoc sit de immobilibus tantum, vel de mobilibus sentiendum: & infra. Respondemus, quòd generaliter bona [g] † quælibet per ecclesiam acquisita, eis † debent iuxta Lateraneñ. concilio post acquirentis obitum remanere [h]. ¶ Nomine autem ecclesiæ nõ episcopus [i], vel successor clerici morientis, vbi est collegium clericorum, sed communis congregatio [k] intelligitur, quæ rerum illarum debet canonicam distributionem & curam habere. Vbi autem in loco defuncti tantum vnus est [l] ordinandus, is ea bona (sicut & alia ipsius ecclesiæ) in † Dei timore dispenset. ¶ Licet autem mobilia per ecclesiam acquisita, de in re in alios pro morientis arbitrio transferri non possint †: consuetudinis tamen est non improbandæ, vt de his pauperibus & religiosis locis, & illis qui viuenti seruierant, siue consanguinei sint, siue alij, aliqua iuxta seruitij meritum conferantur [m]. Cæterum quæ ex hæreditate, vel artificio, aut doctrina prouenium, distribuantur pro arbitrio [n] decedentis. ¶ Quia vero

† Cap. 15.

† Vide Ariũ Pinellum in Rubrica C. de bonis mater. in 1. parte.

† Codex Bartiæ ita: ei debeant, &c. conuenit antiqua cõpil.

plures ecclesias, vel beneficia, fiet æque diuisio inter illa.

CAP. XII.

ij RElatum † est auribus nostris, quòd quia statuimus in Lateraneñ. concilio [f] † vt bona per ecclesiam acquisita, ad eam in clericorum obitu deuoluantur: dubitatis, an hoc sit de immobilibus tantum, vel de mobilibus sentiendum: & infra. Respondemus, quòd generaliter bona [g] † quælibet per ecclesiam acquisita, eis † debent iuxta Lateraneñ. concilio post acquirentis obitum remanere [h]. ¶ Nomine autem ecclesiæ nõ episcopus [i], vel successor clerici morientis, vbi est collegium clericorum, sed communis congregatio [k] intelligitur, quæ rerum illarum debet canonicam distributionem & curam habere. Vbi autem in loco defuncti tantum vnus est [l] ordinandus, is ea bona (sicut & alia ipsius ecclesiæ) in † Dei timore dispenset. ¶ Licet autem mobilia per ecclesiam acquisita, de in re in alios pro morientis arbitrio transferri non possint †: consuetudinis tamen est non improbandæ, vt de his pauperibus & religiosis locis, & illis qui viuenti seruierant, siue consanguinei sint, siue alij, aliqua iuxta seruitij meritum conferantur [m]. Cæterum quæ ex hæreditate, vel artificio, aut doctrina prouenium, distribuantur pro arbitrio [n] decedentis. ¶ Quia vero

† cum Dei, &c.

† possunt

e De hoc articulo, vide late per Couarruuiá li. 1. varia. resolut. cap. 13.

f Et reuocata sunt contraria priuilegia, cõsuetudines & statuta infra de cle. quia sæpe. lib. 6. & Clemen. eo. tit. statutum. Ioan. And.

g ¶ *Bona.*]Arg. indefinite c dictum generaliter accipiendum. 19. dist. si Romanorum. j. de priuil. quia circa. j. de verb. signifi. cum tibi. & cap. quærenti. & ff. de contrahen. emptio. l. 3. & ff. de ser. vlt. bona. præd. l. si seruitus.

h ¶ *Remanere.*]sic 12. q. 2. per totum.

i ¶ *Non episcopus.*]Qui tamen est in ecclesia, & ecclesia in episcopo. 7. q. 1. scire.

k ¶ *Congregatio.*]hoc bene dicitur. 12. q. 2. de laicis, & C. hære. decu. l. 1. & 2. Lauren.

¶ *Glo. seq. quærit & soluit, iterum quærit, ponit opinio. & distinguit.*

l ¶ *Vnus est.*]Sed nunquid bona episcopi debent deuolui ad collegiũ maioris ecclesiæ moriente episcopo? Dicas quòd non, immo referuãda sunt successori. 12. q. 2. hęc huius placiti. & c. de laicis. & cap. illud. Nunquid est idem in bonis archidiaconi? Dicunt quidam, quòd non: sed collegio ecclesiæ deuoluuntur. Alij dicunt, & melius, si bona archidiaconatus distincta sunt, & diuisa à rebus canonicorum, tũc successori seruari debent. arg. 3. de rescript. edoceri. si vero cõmunia sunt omnia bona archidiaconi & canonicorum, tũc ad capitulum deuoluuntur. argu. 12. q. 2. quia cognouimus. & j. de deci. cum in tua. & 8. dist. quæ contra mores. Tanc.

m ¶ *Conferantur.*]sic 3. eo. ad hoc. nõ ita amare istud prohibitum est: sicut dicit lex de donatione inter virum & vxo. ff. de dona. inter virũ & vxo. si id quod. §. si quis serui operas. Lau.

n ¶ *Pro arbitrio.*] 3. eo. quia nos.

Universidad de Deusto

a Vers. Bonõ. & Parisien. dimitt. iij. & x habebat à Bon. & xx. à Parisie. Bonosi habebit vnum: & Parisien. habebit duo. Ioan. And.

† ipsas.

† Inclusa de sunt in nostris antiqs.

† Cap. 1 eod. tit. in 3. cõpi. Et de materia vide plene per Antonium Gomezium & Palacium Rubiũ in 31. legem Taurinam.

† dispositione

b ¶ *In secunda.*] primam habes ℣. de verb. sign. cũ tibi.

¶ *Glo seq. recitetur per quæstionem, an iste vere sit testatus, & soluit, & distinctionem ponit.*

† Cap. 2. eo. tit in 3. compilat., prima pars infra d penitent. officij. secũda hic tertia, in fra de fen. ex com. officij. vbi declarãtur reliquę quæstiones. & de variis portionibus vide Couarruuiam hic adde Federicum de Senis, consil. 154. incip. Io. seruus.

b Hanc glosã dicit, Baldus esse singularem in l. 1. C. de sacrosã. eccle.

c Quãdo in præteritum, non in futurum institutio est collata, non est captatoria: vt si dicatur: qua parte Titi[9] me hæredem instituit. me[9] hęres esto. Ioã. And.

a ¶ *Congruum.* Ve ei plus detur, à qua plus percepit [2], videtur tamen attendendum vtrũ vni etiam plus seruierit quàm alteri. arg. ℣. de feu. c. 1. & arg. ℣. de præben. cum secundum Apostolum. vbi dicit, Qui altario seruit viuere debet de altari. ergo si nõ seruiuit, vel si parum seruiuit, plus ei tenetur restituere. Lauren.

Vm tibi.] Vario modo legitur. Primo ponitur decisa consultatio. Secundo respõsio: ibi, *In secunda.* Et aduerte quòd iste textus est multum allegabilis, & frequentatur tam per canonistas, quam legistas, & est breuis decisio: sed aliquantulum obscura, ideo nota bene ipsum, & tene mẽti, quia quotidianus. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis commisit extremam voluntatem suam in dispositionem alicuius amici sui, & sic mortuus est: quæritur an ille dicatur decedere intestat[9]? Respõdet Papa, quòd non videtur decedere intestatus. Nota quòd qui extremam voluntatem in alterius dispositionem committit: non videtur decedere intestatus.

b ¶ *In secunda.*] primam habes ℣. de verb. sign. cũ tibi.

¶ *Glo seq. recitetur per quæstionem, an iste vere sit testatus, & soluit, & distinctionem ponit.*

c ¶ *Dispositionem.*] Licet de benignitate canonica videatur testamentum fecisse, re vera non est testatus, quia nullum est testamentum vbi nomen hæredis non exprimitur. C. de testa. l. iubemus. §. quod si non fuerit obseruatum. circa fi. & ff. de his quæ in testa. delen. l. proxime. & institutio hæredis, totius testamenti est fundamẽtum: vt Inst. de leg. §. ante hæredis. sed sicut nutu possunt aliqua relinqui. C. de fideic. & in epistola. ff. de leg. 3. nutu. & sicut nutu deprehenditur voluntas obmutescentis. 26. q. 6. qui recedunt. sic nutu de æquitate canonica fit testamentum, sicut & sufficit ad locutionem alterius quòd quis annuat testibus præsentibus, & dicitur decedere testatus [b], & tale testamentum dicitur nuncupatiuum. C. qui testa. fac. poss. hac consultissima. Licite ergo potest quis voluntatem alterius committere factionem testamenti sui. idest, an quis sit ei hæres. Distinguitur tamẽ: quia aut in voluntatem hæredis committo factionem testamenti, aut in voluntatem alterius. si in voluntatem hæredis, licite possum, licet expresse eius voluntati committam. ff. de cond. instit. verba hæc. sed si confero in expressam voluntatem alterius, non valet, vt si dicam; instituo hæredem, quem Titius voluerit. ff. de hære. insti. illa institutio. & l. si quis Sempronium. & l. captatorias. immo captatoria, id est, adulatoria appellatur talis institutio. C. de te mil. captatorias. secus si tacite. ff. de hære. instit. l. illæ autem institutiones [c]. vt si dicam: instituo te hæredem, si Titius ascenderit Capitolium: vt ff. de hære. instit. l. si quis Sempronium. & ff. de condi. & demon. l. nonnunquam. Sed legatum potest committi arbitrio alterius tacite: ff. de lega. 2. l. 1. sed alterius arbitrio expresse non potest committi. ff. de leg. 1. l. captatorię. & l. prædic. & incertæ personæ bene possunt institui hæredes: vt instituo pares hæredes. C. de epis. & cleri. si quis ad declinandã. & l. nulli. Ioan. And.

Efficij.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, *Consultationi.* Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis in testamento suo reliquit episcopo propriã portionẽ, & alia multa monasteriis vel ecclesiis: quæritur vtrũ episcopus de illis possit petere legitimam portionem? Rñdet Papa, q̃ si portionẽ illam legauit eṗo sub conditione, vt ea esset contentus, & eṗs cõditionem acceptauit, de aliis nihil poterit petere, quia per hoc aliis renunciare videtur. sed si portionem illam absolute reliquit, de aliis nihilominus legitimam portionẽ poterit vendicare. Si vero cõstiterit q̃ frauduléter modicã portionẽ reliquit, cũ cõditione, vt in cæteris eṗs nonnulli in diuersis ecclesiis beneficia possident, diuidantur quæ habuerant per æstimationem congruam [a] inter ipsos †.

¶ Innocẽtius tertius [Altissiodoren. † episcopo.]

¶ *Tenet testamentum, si quis extremam voluntatem suam alterius dispositioni committit, & dicitur testatus ad pias causas. h. d. secundum intellectum notabiliorem.*

CAP. XIII.

CVm † tibi de benignitate: & infra. ¶ In secunda [b] quæstione dicimus, quòd qui extremã voluntatem in alterius dispositionem [c] † committit, non videtur decedere intestatus.

¶ Idem C. tituli sancti Laurentij in Lucina presbytero Cardinali.

¶ *De relictis ecclesiæ petit episcopus partem suam, licet aliquid fuerit sibi à testatore relictum: nisi eo mode, & non in fraudem fuerit relictũ à testatore, quòd maneret ea parte cont. ntus, & legatum agnouerit.*

CAP. XIIII.

OFficij †: & infra. ¶ Secundo quæsiuisti, cum quis in testamento relinquit episcopo propriã portionem, & alia multa monasteriis vel ecclesiis, vtrum episcopus ex illis legitimam [d] possit petere portionem: & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respõdemus, quòd si portionem illam, cum cõditione [e] legauit episcopo, vt esset ea sola contentus, & episcopus acceptauit: quia per hoc aliis renunciasse [f] videtur, de cæteris non poterit exigere portionem. Quòd si eam ipsi absolute [g] reliquit, portionem sibi debitam poterit nihilominus de cæteris vendicare [h]. Si vero constiterit [i] quòd in fraudem modicum constituit mortuarium: vt in cæteris episcopus portione debita fraudaretur [k] (quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent †) episcopus portionem ex illis poterit exigere à canone [l] constitutam, saluis indulgentiis [m] Romani † Pontificis, quæ quibusdam regularibus sunt concessæ.

¶ Idem.

¶ *Relictum episcopo cõtemplatione personæ, non diuiditur cum ecclesia cathedrali: secus si contemplatione ecclesiæ, siue nihil relinquatur ecclesiæ, siue aliquid: siue coniunctim, siue separatim. Si autem soli ecclesiæ est factum relictum, episcopus habebit portionem canonicam. Præsumitur autem relictum contemplatione ecclesiæ factum, quando fit ab extraneo habente administrationem: secus si fiat ab administrationem non habẽte. Cum ecclesiis vero inferioribus episcopus non diuidit sibi relictum, quia non est sibi tanta communio cum ecclesiis inferioribus, sicut cum cathedrali.*

CAP. XV.

REquisisti † de his, quæ testator pro anima sua legat in vl- ex constitutione debetur. ℣. c. prox.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. compilat. Et de materia vide late post Barto. p Bartholomeum Socinum in l. ciuibus. ff. de reb' dub. & Petrũ de Perusio trac. de quarta canonica. adde Alexandrũ consil. 196. incip. viso testamento. in 2. volu.

k ¶ *Fraudaretur.*] Videtur tamen quòd agere debeat ad supplementũ episcopus in hoc casu, si minus ei reliquit legitima portione. C. de inoffi. test. l. si quando. §. generaliter. & l. omnimodo. quia non admittit grauamen ista portio, sicut nec quarta debita de iure naturæ. arg. ff. de adop. si arrogator. §. fed an impuberi. Lau.

l ¶ *Canone.*] Loquitur de illis canonibus. 10. q. 1. decernim[9]. & c. de his.

m ¶ *Indulgentiis.*] ℣. de sepul. in præsentia. & ℣. eo. c. vlti. Ber.

Equisisti.] Diuiditur. Nam primo quæstio. Secundo generalis solutio: ibi, *Et quidem.*] Tertio specialis: ibi, *Sed considerandum.* & ibi distinguit quatuor membra, quæ patent in textu. Abbas.

CASVS. Aliquis fecit testamentum, & multa pro anima sua legauit: quæritur fuit à Papa qualiter illa diuidenda sunt inter episcopum & ecclesiam? Respondet, quòd regulariter obtinet, quòd episcopus secũdum diuersas consuetudines locorum debet habere tertiam vel quartam portionem: sed videndum est, vtrum testator diceret: relinquo istud eṗo, an relinquo istud ecclesiæ: vel sic, relinquo istud episcopo & ecclesiæ: an sic, relinquo istud episcopo & illud ecclesiæ: in primo casu cum dicit, relinquo istud episcopo, distinguendum est, vtrum relinquatur episcopo ab extraneo, an à propinquo, si ab extraneo, præsumitur relictum intuitu ecclesiæ, & non personæ: vnde ecclesia cathedralis debet habere suam partem: sicut in secundo casu, si aliquid relinquitur ecclesiæ, episcopus debet habere suam partem: sed istud verum est, nisi testator exprimat, quòd velit istud esse tantum episcopi, & non, ecclesiæ: in quo casu voluntas testatoris seruanda est: secus est si dicat, quòd velit illud esse tantũ ecclesiæ, & non episcopi: quia priuata dispositio testatoris, nõ pòt immutare generalẽ cõstitutionẽ canonis; sed huic dicto canõ obuiare vr̃: dicit enim canõ: si aliq̃d legat pòtificibus ab extraneis aut cum ecclesia, aut sequestratim: quia ille q̃ hoc

a Congruum.] Hoc donat, pro remedio ánimæ suæ donat, non pro commodo sacerdotis: non proprium, sed quasi ecclesiæ dimissum computabunt: Respõdet Papa illi canoni dicens, quod dicitur in canone, verum est, quando testator non exprimit, quòd velit illud esse tantum episcopi, & nõ ecclesiæ. sed hoc exprimit hic testator: & ita non contradicit: si vero à propinquo legatur episcopo, præsumitur quòd intuitu personæ, & non ecclesiæ, nisi contrarium ostendatur, & de isto ecclesia nihil habebit: si autem relinquatur episcopo & ecclesiæ coniunctim, canonica diuisio inter eos est facienda. si vero diuisim legauit istud episcopo, & illud ecclesiæ, siue æqualia sint relicta, reducenda sunt ad canonicam diuisionem, nisi vtraque pars velit esse contenta suo relicto: si vero testator dicat, lego hoc episcopo, & illa capellis vel monasteriis: in casu isto, quod legatur episcopo, eius erit pcipuum cum ecclesia: sicut si cuilibet alteri legaretur: & de aliis quæ legãtur monasteriis vel capellis, portionem canonicam obtinebit: in fine dicit, si aliqua legantur clericis prælationem vel administrationem aliquam non habentibus, & qui possunt proprium habere: siue relinquatur ab extraneo, siue à propinquo, intuitu personæ præsumitur omne relictum, & de illo nec episcopus nec ecclesia aliquid habebit, nisi aliqd in contrarium ostendatur: quę hic dicuntur, locaiia sunt, quia non seruatur hoc generaliter. Not. quòd relictum episcopo ab extraneo, regulariter & generaliter præsumitur intuitu ecclesiæ esse relictum. si autem à propinquo intuitu personæ: tamen in vtroque casu probatio admittit in contrarium. Item quod obtentu alicuius, quare illi est restituendũ, & valet vocari contra nuncios procuratores, negotiorum gestores. Item voluntas testatoris semper debet obseruari, vbi ius vel aliquis nõ offenditur. Item soluitur quæstio, cui ab episcopo quæsita cedant. Itẽ relictum priuatæ personæ siue habeat beneficium siue non, semper præsumitur esse relictum intuitu personæ.

† In codice Barbarię ita: relinquo istud episcopo aut relinquo istud ecclesiæ: aut relinquo istud ecclesiæ & episcopo: aut relinquo istud ecclesiæ, & illud episcopo,

† Canõ cui hic meminit Papa, est in cõcilio Agathensi. cap. 6.

a ¶ *Tertiam.*] 10. q. 1. decernimus. & c. de his. & ℣. de sepul. c. 1. Ber.

b ¶ *Quartam.*] 12. q. 2. nobis concesso. & quatuor. & ℣. de sepul. cum super. Quandoque etiam medietas appellatur. ℣. de sepul. c. 2. & 10. q. 1. certificari. Capitula tamen quæ dicunt res ecclesiæ diuidendas in quatuor partes, de matricibus ecclesiis loquuntur. Vin.

c ¶ *Et ecclesiæ.*] coniunctim.

d ¶ *Illud ecclesiæ.*] separatim.

e ¶ *Præsumitur.*] præsumptione iuris, non de iure. vnde probatio in contrarium admittitur, puta, si longa & magna fuit dilectio. 12. q. 3. c. 2. sed econuerso si relinquitur à propinquo, præsumitur relictum intuitu personæ. ℣. eo. c. verũ. si vero ecclesiæ. & ℣. eod. quia nos. 12. q. 3. c. 1.

f ¶ *Aliquid ecclesiæ.*] Hic exemplificat secundum membrum distinctionis. Ber.

g ¶ *Episcopi.*] id est, proprium.

¶ *Glo. seq. quærit obiiciendo, ponit solutionem Laurentij, sed aliter soluit.*

h ¶ *Secus autem exprimat.*] Sed quæ est ratio diuersitatis, quòd quãdo relinquitur aliquid ecclesiæ tantum, quòd episcopus habet inde suam partem: & si relinquatur episcopo tantũ, ecclesia nihil habet: cũ episcop' sit in ecclesia & ecclesia in epo. 7. q. 1. scire? Laurẽt. dixit hoc euenire pp iuris impossibilitatem: quoniam ius non offendit si epo legetur tãtum, sed si tantum legaretur ecclesiæ, secluso episcopo, ex hoc

offenditur ius [b], arg. ff. de legat. 1. nemo potest. Vel potest dici, q̃ nomine ecclesiæ intelligitur epṡ tanquã caput. ℣. de his quæ fiũt à prælat. sine consensu capituli. cap. nouit. & cum scribitur capitulo scribit decano, qui est caput capituli. supra de concess. præb. post electionem. si ut qui præest exercituí, de ipso exercitu intelligitur. ff. de his qui notant. infa. l. 2. ff. quis & à quo appel. l. 1. §. si præses §. & appellatione familiæ principes continetur. ff. lẽt. vide d ap. de verborum significatio. l. familiæ. Nomine vero episcopi quandoque nõ intelligitur ecclesia, vt in eo qui renunciauit episcopatui. ℣. de transla. inter corporalia. & ℣. de eo qui renun. episco. c. 1. Et cũ aliquid datur ecclesiæ, nullæ personæ determinatæ intelligitur dari. ergo episcopus in de habere debet partẽ, cũ sit caput ecclesiæ: sed cũ relinquitur tãtũ epo intuitu tm personæ ipsius relictũ intelligit: & ideo ecclesia nihil inde habebit, immo episcopus in de potest facere testamentum. ℣. eod. quia nos. † eos

i ¶ *Constitutionem canonis.*]12. q. 3. pontifices. arg. 10. q. 1. fic quidam. & 16. q. 1. ad hoc. sic nemo facere potest quòd in testamento suo leges locũ habere non possint. ff. de leg. 1. l. nemo potest. ff. de pact. inter debitorem. & l. ius publicum. ff. ad l. Fal. quod de bonis. 1. respon. C. de condi. inser. l. 2. ℣. de fo. compe. si diligenti. ℣. de sen. excom. contingit. & ℣. eo. tua.

¶ *Glo. seq. distinguit inter legata & donata, & allegat contrarium.*

k ¶ *Nec est.*] Hic respõdet ad tacitæ quæstioni, quę posset fieri per canonem illum 13. q. 3. pontifices. cuius verba hic ponuntur; & hæc distinctio sumitur ab illo canone; & licet relinquatur episcopo sub proprio nomine, præsumitur tamẽ intuitu ecclesiæ relictum esse. ff. de ann. leg. 1. annu[9] quod intelligitur circa relicta in vltima voluntate ab extraneo: secus si aliquid detur epṡo inter viuos: quia tunc præsumitur intuitu amicitiæ datum aliquid, puta, si longa dilectio, & amicitia fuit inter eos, vel propter spem alicuius remunerationis. arg. contra. 12. q. 2. sancimus. & cap. præcedenti. Item aliud est dicere: relinquo hoc ecclesiæ: & aliud, relinquo hoc canonicis. In primo casu relinquitur ecclesiæ, in secundo non. ar. contra. ff. de reb. dub. ciuibus. Ioan. ff. de condi. & demonst. l. municipibus. hoc verum est, scilicet, quod dicitur in c. pontifices. scilicet, quod ecclesia habeat partem suam de his quæ legantur epiṡcopo. & illud, hoc, non referas ad proximum dictum, sed ad superius.

¶ *Glo. seq. recitatur per quæstionem, & ponit duas opiniones.*

l ¶ *A propinquo.*] ỽsq; ad quartũ gradũ. C. de epiṡco. & cler. Auth. licẽtia. & in Auth. de eccle. tit. §. interdicimus. coll. 9. & ℣. de ỽsan. & affin. c. non debet. Quidã dicunt vsque ad septimũ. cum canõ distinguat hic: vt 12. quæst. 3. c. 1. & 2 & 3. eo. quia nos. Vin.

m ¶ *Personæ.*] quare nihil debetur ecclesiæ argum. ff. de peti. hæred. ité veniunt. §. Item non solum.

n ¶ *Quòd si.*] tertium membrum distinctionis. T.

o ¶ *Si vero.*] quartum membrum diuisionis.

p ¶ *Dispositione.*] fauore vltimæ voluntatis. 13. q. 2. c. vlti. ff. pro socio. cũ duobus. alias incipit, si fratres. §. idem respondeo [c]. Io.

q ¶ *Contenti.*] ℣. c. proximo.

r ¶ *Decens est.*] sed non necessarium. decens enim est, vt pro modico non contendat. ff. loca. si merces. §. vis maior. & l. habitatores. & idem multum operatur repetitio verbi, hoc, scilicet cum dicitur: relinquo hoc epiṡcopo, & relinquo illud ecclesiæ. Lau.

s ¶ *Legatur.*] quia hoc est eius præcipuum, & diuidi debet illud cum ecclesia cathedrali. Vincen.

b Hoc est quod quęritur, quare ius offendit, & nõ in vno, & nõ in alio. Ioan.

c Aliàs est ver. sub §. sed principaliter. & ff. de electi. vlti. in fine vlti. glo. Ioã. An.

d Per hanc legem dicunt hic Petr[9], & Abbas, quòd si administratori ecclesiæ etiã expresso nomine aliqd legetur, epiṡcopus habebit canonicam.

e Socius qui cessantib' sociis refecitin sulam communi nomine, licet vsitatas centesimas, & dominium vendicare possit: tamen & leuiorem viã, scilicet agendo pro socio aggredi poterit. Io. And.

† voluerint

† quã scilicet dispositionem

† Aliàs ita: hęc quisquã nimium defraudet, &c.

a ¶ *De illis.*]scilicet monasteriis,vel capellis.
b ¶ *Canonicam.*]scilicet tertiam vel quartam:vt dicitur in princi. ca. & 3.eod.c.proximo.
c ¶ *Non est.*]hæc est ratio quare secus est. Ber.
d ¶ *Quanta est.*] Argumentum quòd non dicitur de gremio ecclesiæ qui eligitur de minoribus ecclesiis, licet sit eiusdem ciuitatis. arg. ĵ. de ver. signi. cũ clerici.
e ¶ *Acquirit.*]8.q.1.c.1.
f ¶ *Illud autem.*] quod sequitur.
g ¶ *Habentem.*]siue habeat beneficium ecclesiasticum siue non.Vicétius.
h ¶ *In vita eius.*] Post mortem bene si intestatus decedat.argum.ĵ. de succes.ab intesta.cum di lectus. ita tamen quòd non habeat ppinquos[a]. 12.q.vltima.cap. vltimo. &in Authen.de ecclesia. tit.§.si quis autem [b].col la.9.& 12.q.1.sint manifestæ. & 12. q. 2. episcopus qui filios.

a Agnatos vsque ad 7.cognatos vsq; ad 4. gradũ, secundũ In. Ioan.

b Si episcopus, clericus quis vel diaconissa moritur sine testamento & legitimis successoribꝫ succedit ecclesia,in quæ in stituti fuerunt.Io. An.

† In vno vetusto ita : & de his quæ illis legantur portionem, &c. in alio ita : & de his quæ aliis legantur episcopus portionem. &c.

R *Aynutius.*]Primo ponitur factum.Secũdo auditoris dati per Papam pronunciatio : ibi, *Cum autem.* Tertio pronunciationis, per Papam confirmatio : ibi, *Nos igitur.*Prima & secunda partes subdiuidi possunt:& partes patent in textu.Abbas.

i. ¶ *Raynutius.*] Ad intẽligentiam huius decretalis pone casum, quòd tota hæreditas R. valuit liiij.omnibus computatis[5.i] in quibus Clera mater ipsius habuit tertiam partem,scilicet, xviij. quæ tertia deducebatur iure Longobardorum: modo remanent xxxv.in quibus Adelasia vxor ipsius R.habuit similiter tertiam partem, scilicet xij. quæ tertia similiter deducebatur iure etiam Longobardorum : modo remanent xxiij. sed in illis xviij. quæ sunt tertia pars Cleræ,habuit Alterocha tertiam debitam iure naturę, in qua grauari non potuit : quæ tertia sunt tria , quia ambæ neptes de iure communi pro legitima habere debebant tertiam partẽ de xviij. quæ sunt sex,& sic quælibet tria , & tantum habuit Alteroca in tertia Cleræ:modo remanent tutori pro Adiecta xv.de tertia Cleræ tam iure naturæ quàm ratione donationis.Item in duodecim, quæ sunt tertia pars Adelasiæ,eodem modo habuit Alterocha tertiam debitam iure naturæ, scilicet duo : quia tertia pars de duodecim , sunt quatuor: quorum medietas sunt duo,pro Alterocha , & reliqua duo pro sorore sua Adiecta , tutor habet decem , in ista tertia Adelasiæ , tam propter ius naturæ , quam propter venditionem residui : habuit ergo Alterocha in tertia Cleræ & Adelasiæ quinque,& ita sententia retractatur : tutor vero habuit in illis tertiis vigintiquinque, quia quindecim habuit pro tertia Cleræ,& decem pro tertia Adelasiæ : quæ omnia sũt vigintiquinque.Item in viginti quatuor quæ remanebant pro hæreditate R.quælibet soror habebat suam tertiam debitam iure naturæ,quę est quatuor:modo Alterocha potest sibi computare pro domo, horto, & dote,illa quatuor pro sua legitima,si tantum valuerunt:&tutor pro Adiecta tantum recipiet,scilicet,alia quatuor:modo remanet hæreditas R.sexdecim scilicet: quę restituenda sunt Alterochæ : tamen tutor extrahet inde quartam per Trebellianum,scilicet,quatuor,& hoc verum est quando nihil est in fructibus : quia si aliquid est in fructibus , tutor extrahet Falcidiam tantum pro rata , fructibus computatis in ea,& residuum dabitur Alterochæ :& ita remanent duodecim pro hæreditate R.extractis legitimis,& quarta per Trebellianum: & illa duodecim reddenda sunt Alterochæ : habuit ergo Alterocha duodecim ex hæreditate R.quæ erant vigintiquatuor,extractis tertiis matris , & auiæ:& quatuor habuit pro sua legitima in illis viginti quatuor,ecce xvj. & habuit ex tertijs matris & auiæ v.quæ omnia sunt xxj. quæ xxj. tantum habuit Alterocha:tutor vero habuit ex tertiis Cleræ , & Adelasiæ vigintiquinque,& quatuor ex hæreditate R. pro legitima Adiectæ, quatuor per Trebellianum , quæ omnia trigintatria; modo adde vigintivnum,sunt quinquaginta quatuor,& hæc est tota hæreditas R. & sic est plana decretalis ista.Nota, quòd tutori dato in testamento , potest testator præcipere,vt sic de rebus suis disponat. Item si sit his cũ pupillo , tutor conuenitur. Item sententia fertur in personam tutoris. Item iudex appellationis potest in quibusdam sententiam confirmare , & in quibusdam infirmare. Item à tempore litis contestatæ dicitur quis esse in mora, vt hic videtur posse colligi. Item pater non potest priuare filium quarta legitima,vel etiam in ea grauare.

k ¶ *Et vxorem nomine Adelasiam.*] matrem puellarum, de quibus sequitur. Hæreditas Raynutij valuit quinquagintaquatuor computatis deste, domo , & horto , in quibus Alterocha fuit instituta hæres.

† Tusc aneñ.
† Tusañ.
† Tuscul.

debet.

¶ Idem episcopo Tuscano †.

¶ *In bonis patris,matris,& auiæ,habet quis debitam iure naturæ,in qua grauari nequit:& filius rogatus de restituenda hæreditate sub conditione , detrahit debitum iure naturæ, & Trebellianicã, in qua computantur fructus post litis contestationem percepti.*

CAP. XVI.

R Aynutius [i] †de Clera duas habens filias , Alterocham videlicet,& Adiectam,matrem insuper Cleram , & vxorem nomine Adelasiam [k], in extremis positus condidit testamentum: Alterochæ filiæ puberi vltra dotem quam ei dederat, domum & quẽdam hortum in eodem testamento relinquens [l] : Adiectæ vero impuberi reliquit cętera †bona sua: adiiciẽs vt alterocha & soboles quam gestabat in vtero , eidem impuberi succederent, si absque liberis [m] moreretur. Mortuo itaque testatore , tutores impuberis eam

† Rãnurius
† Ranutius

Authenticæ [d]. Et tales qui in certis rebus instituuntur, loco legatarij habentur,nec tenentur creditoribus.C. de hære.instí.l.quotiens.

d Vna incipit , nouissima.& habetur.C. d inof fic.testa. altera incipit , non licet. & est C. de liber.præter.

ADDITIO. Et si non suffireret,agere posset ad supplementum : vt in legibus prædictis.

¶ *Glo. seq. habet duas partes. Prima tractat distinctionem institutionum, &c. Secunda pars ponit tria : primum an remitti possit fideicommissum : an rogatus alienet : & quid de illo qui se obtulit monasterio.*

m ¶ *Si absque liberis.*] Ex [e] hoc videtur, quòd hæc substitutio fuerit compendiosa,scilicet,quandocunque decederet sine liberis,ei succederet soror cum sobole.Vnde nota,quòd est quædam substitutio vulgaris,quædam pupillaris , quædam exemplaris , quædam compendiosa.& tales substitutiones dicuntur directæ. Item est & fideicommissaria. [f] Substitutio [g] vulgaris est,quæ ab omnibus vulgaribus fit, & fit sub hac forma : Instituo te hæredem:& si tu non eris hæres, ille sit hæres. Insti. de vulga.substi.in prin.& expirat adita hæreditate. C. de impub.& aliis substi.l. post aditam. Pupillaris est , quæ fit talibus verbis : Filius meus mihi hæres esto,& si tu non eris hæres , vel si eris hæres, & infra tempus pubertatis decesseris,ille sit hæres. Insti.de pupil.substi.in prin.Hæc autem expirat adueniente pubertate.Insti.eo.§. masculo.& ff.de vulg. substi. in pupillari. Exemplaris est , quæ fit ad exemplum pupillaris , quæ fit furioso in his verbis : Si filius meus decesserit priusquam peruenerit ad sanam mentem, ille sit hæres. C. de impu.& aliis substi. l.humanitatis.& Insti.de pupil. substi.§. 1. hæc similiter expirat eo redeunte ad sanam mentem. Insti. de pupil. substi. §. qua ratione.

e Hęc glossa deprauata est in vulgatis codicibꝫ. eam nos restituimus ex antiquis exẽplaribus. inde in pluribus & in cæteris.

f Et hæc est indirecta: & alia recipro ca, vel breuiloqua. C. de impu.& aliis substi.l. fi cibus

g De substitutione vulgari, & cæteris substitutionibus, & cur ita appellẽtur,& quo modo,ac quibus verbis fiant, tradit Accurs. in §. qua ratione. verbo , ad exemplum. Institu. de pupillari substitu. & ibi plenissime Doctores.

Compendiosa sit talibus verbis:Quandocunque filius meus decesserit:ille sit hæres.C.de impub.& aliis substi.u.precibus.

Fideicommissaria dicitur quæ sic fit sic:Instituo te hæredem , & rogo te vt hæreditatem restituas Titio tali die, vel sub tali condicione,scilicet, si decesseris sine filiis:& ita subsitutio potest fieri per volo, mãdo,vel rogo.& hæc subsitutio potest fieri à quocunque,& cuicunque ante pubertatem,& post.Insti.de pupil. substi.§.vlt.& ff.de vulg.substi. l.cohæredi.§.cum filiæ:talis fuit subsitutio ista: & subsitutio vulgaris expirat,quamcito adita est hæreditas.C.de impub.& aliis subsitu. post]aditam.pupillaris statim expirat post tempus pubertatis.Institi.de pupillari subsitit.in principio & ff. de vulga.substi.in pupillari.hæc fuit fideicommissaria substitutio,siue precaria in casu huius decretalis.Io. Et hoc incertum conditionis potuit soror remittere forori , licet sit ꝺ voluntatem testatoris.C.de pact.l.1.& l.cum proponas.& hoc propter remouendum votum captandæ mortis.C.de transact.de fideicõmisso.

nec

nec potest alienare taliter grauatus.C.communia.de leg. l. vlti.§. sed quia nostra. & §. sed in omnibus. & in Authent. ibi posita , res quæ. nisi in casibus in Authen.ibi positis. libertatem tamen præstare potest pretio soluto. ff. ad Trebel. quidam. §. vlti. nec diceretur mori sine liberis , si monasterio dederit se & sua. ĵ. de proba. in præsentia. vbi de hoc. Vinc.

ADDITIO.

Ita in antiquis , sed in recentioribꝫ Lõgobardorum,legitur.

¶ Aduerte quòd vltra illas species substitutionum, est vna, quæ vocatur breuiloqua,quia breuibus verbis fit, & sub verborum breuitate cõtinet multas substitutiones : Aliquando duas vulgares tantum : vt si duobus hæredibus instítutis dicatur ; vos inuicem substituo: Aliquando duas pupillares tantum , vt quando fit duobus impuberibus exhæredatis: Aliquando duas fideicommissarias tantum , vt quando fit in codicillis : vt l.Scæuola. ff.ad Trebellia.Aliquando continet quatuor: duas vulgares , & duas pupillares , vt quando fieret duobus impuberibus iustitutis , & in potestate constitutis , vt l. iam hoc iure. & l. Lucius.ff.de vulg.& pupill. Aliquando continet sex, vt si dico,filios meos impuberes instituo : & eos inuicem substituo si decesserint in pupillari ætate,vel quandocunque: nam hæc continet duas vulgares si non adeatur hæreditas,& duas pupillares si decesserint in pupillari ætate , & duas fideicommissarias si decesserint postea. Aliquando continet octo : vt si quis haberet duos filios impuberes mente captos , & eos instítueret , vel substitueret per hæc verba ; si decesserint in pupillari ætate, vel post in dementia , vel alias quandocunque , inuicem substituo: nam tunc continet duas vulgares , duas pupillares , duas exemplares,& duas fideicommissarias:& sic octo. merito recte dicitur breuiloqua. appellatur etiam reciproca quasi repetita.ff. de vulg.& pupil.l. iam hoc iure. Notandum tamen quòd hæc substitutio non est proprie substitutio per se , sed est quædam adiectio substitutionis : nam sub se continet vulgares, pupillares , exemplares , & fideicommissarias : vt clare patet,per supradicta.verba sunt Bartoli,in l. Lucius. ff.de vulgari & pupillari. De materia substitutionum est bona glo. Instit. de pupil.substit §. qua ratione.

Ita in antiquis , sed in recentioribꝫ Lõgobardorum,legitur.

a ¶ *Filiũ ex eo.*]qui decessit ea viua. &cita perinde est,ac si nõ fuisset. ĵ. de verb.sign.nam & ego.cum mortis tempore liberos non haberet.ff. ad Trebell.ex facto.§.si quis autem susceperit [a].nec habuit ex illo nec condi.infer.l.1.& C.ad Trebell.l.iubemus.§.finautem.Vinc.

b ¶ *Est desuncta.*]& intellige,quòd ipsa instituit maritum,& tunc soror admittitur ex causa fideicommissi,vt sequitur ĵ. Si vero non instituisset eum , tunc peteret soror totam hæreditatem ab intestato.C. de fideicom.si in persona.& maritus non fuit indignus, aliàs non tenuisset institutio.C.de inoff.testamen.fratres. Vinc.

c ¶ *Possedit.*] Per hoc notatur , quòd Petro viuente mota fuit quæstio ei,& lis etiam contestata:vt ĵ.sequitur.

d ¶ *Clausit.*] lite prius contestata cum Alterocha & si eo eius:vt colligitur ĵ.ver.ibi.à tempore litis contestatæ percepti à prædicto Petro & filijs eius.

ADDITIO.

¶ Hoc non est necessarium , quia nihilominus possunt conueniri hæredes lite non contestata.

e ¶ *Suscitata.*] Non dicit orta,sed suscitata:quia Petro viuente fuit orta:suscitare est ortum aliquid motuum reuiuiscere.

¶ *Glo.seq.obiicit & soluit.*

¶ *Vel substitutionis.*] Sed videtur quòd istud petere non potuerunt : quia substitutio euanuit statim post tempus pubertatis , quia pupillaris videretur fuisse substitutio. Dico quòd non,quia substitutio facta talibus verbis : quandocunque iste decesserit sine liberis, suus tuo Alterocham : in hoc casu etiam post tempus pubertatis tenet

ADDITIO.

¶ Aduerte quòd vltra illas species substitutionum, est vna, quæ vocatur breuiloqua,quia breuibus verbis fit, & sub verborum breuitate cõtinet multas substitutiones : Aliquando duas vulgares tantum : vt si duobus hæredibus instítutis dicatur ; vos inuicem substituo: Aliquando duas pupillares tantum , vt quando fit duobus impuberibus exhæredatis: Aliquando duas fideicommissarias tantum , vt quando fit in codicillis : vt l.Scæuola. ff.ad Trebellia.Aliquando continet quatuor: duas vulgares , & duas pupillares , vt quando fieret duobus impuberibus iustitutis , & in potestate constitutis , vt l. iam hoc iure. & l. Lucius.ff.de vulg.& pupill. Aliquando continet sex, vt si dico,filios meos impuberes instituo : & eos inuicem substituo si decesserint in pupillari ætate,vel quandocunque: nam hæc continet duas vulgares si non adeatur hæreditas,& duas pupillares si decesserint in pupillari ætate , & duas fideicommissarias si decesserint postea. Aliquando continet octo : vt si quis haberet duos filios impuberes mente captos , & eos instítueret , vel substitueret per hæc verba ; si decesserint in pupillari ætate, vel post in dementia , vel alias quandocunque , inuicem substituo: nam tunc continet duas vulgares , duas pupillares , duas exemplares,& duas fideicommissarias:& sic octo. merito recte dicitur breuiloqua. appellatur etiam reciproca quasi repetita.ff. de vulg.& pupil.l. iam hoc iure. Notandum tamen quòd hæc substitutio non est proprie substitutio per se , sed est quædam adiectio substitutionis : nam sub se continet vulgares, pupillares , exemplares , & fideicommissarias : vt clare patet,per supradicta.verba sunt Bartoli,in l. Lucius. ff.de vulgari & pupillari. De materia substitutionum est bona glo. Instit. de pupil.substit §. qua ratione.

cum omnibus bonis eidem relictis à patre, iure Lombardo † cui dam P. nomine tradiderunt : quę filium [a] ex eo suscipiens, tandem sine liberis est defuncta [b]: cuius bona idem P. maritus eius superstes,aliquanto tempore possedit [c] in pace: qui cum alia muliere matrimonium contrahens , & filios suscipiens ex eadẽ , diem clausit [d] extremum. Postmodum inter Alterocham & filium eius ex vna parte,& filios eiusdem P.& Raynerii tutorem eorum ex altera , super bonis prædictis eiusdem Adiectæ suscitata [e] materia quæstionis,cœperunt coram G. iudice Tuscañ. adinuicem litigare:coram quo Alterocha & filius eius bona † quõdam Raynutij,tam quam ex causa fide commissi,vel subsitutionis [f] sibi debita,petierunt;tutore filiorum prædicti P.ex aduerso dicente,quòd obstabat illis annalis præscriptio [g] ,vsucapio [h] pro dote,ac longi temporis [i] silentium diutur num.Insuper allegabat , quod de bonis illis,tam tertia [k] Cleræ matris testatoris,& tertia Adelasiæ vxoris eiusdem , quàm quarta per Trebellianum,nomine ipsius Adiectæ erant ante omnia deducendæ. Dictus vero iudex supradictũ Raynerium tutorio nomine pupil lorum, in restitutione bonorum, Raynutij condemnauit: tertia Cleræ primo deducta,quàm Adiectę ac viro suo donauerat: de qua in subsitutione, quam fecit Raynutius,non videtur aliquatenus cogitasse: deducta quoque tertia Adelasiæ, quam ipsa P. vendiderat supradicto:præcepit etiam idem iudex,de his rebus illas tertias deducendas , de quibus deduci poterãt † secundum Tuscanæ † consuetudinem [l] ciuitatis. Deduci prę terea quartam per Trebellianũ idem iudex iniunxit,cum etiã quilibet extraneus restitutione grauatus , eam deducere potuisset. sed vtraq; [m] pars ab illa sententia prouocauit : & infra. ¶ Cum autem coram G. † diacono Cardinali auditore à nobis concesso , fuisset diutius litigatum , ipse de mandato nostro , sententiam supradicti iudicis , videlicet † in eo quòd dixit tertiam Cleræ, & tertiam Adelasiæ integraliter deducendas [n] , pronunciauit iniustam , & ab ea legitime pronocatum : diffiniens , sic illas tertias deducendas , vt tollitur nisi spatio xxx.annorum.C.de consti.pecul.nec currit præscriptio contra eam,nisi ex quo cœpit competere,id est,ex quo potuit agere ex testamento.C.communia de lega.l.n.& Insti. de leg. in prin. C. de præscrip. xxx. anno. sicut in rem. & C. de iure do. in rebus. Tanc.

† Aliàs itaq; & bona eõ dam Ranutii, &c.

† potest

† Tuscañ.
† Tusculanę.

† Dictio, videlicet. deest in pluribus antiquis.

i ¶ *Longi temporis.*]Longum tempus dicitur spatium x.vel xx. annorum.C.de præscrip.long.temp.super longi.

¶ *Glos.seq:obiicit,& dupliciter soluit.*

k ¶ *Tam tertia.*] Sed quid ad matrem,vel vxorem de bonis Raynutij, cum descendentes semper excludant matrem.in Authen. de hære. ab intest.veni.in princ.coll.9. similiter & vxor excluditur. C. vnde vir & vxor.l.vnica?Sed dic quòd istud erat secundũ consuetudinẽ ciuitatis, quæ matri, & vxori defert tertiam in bonis mariti, etiam, si filios habeat:quandoq; tamẽ defertur vxori quarta pars in bonis mariti,si ipsa est inops.C.vnde vir & vxor.Authen.præterea.Item cum vir eam sine causa dimittit.C.de repudiis.ubemus.§.1.Io. [d] Verius dicas q; istæ tertię non deducuntur secundũ ius ciuile , sed secundũ ius Lombardum , vt hic dr.s. in littera vbi dicitur, iure Lombardo.nam cautum est in Lõbardia, [e] quòd si maritus moriatur antequã vxor,vxor lucratur tertiã partem bonorum mariti.vnde tam mater quã vxor deducet illas tertias secundum legem Lombardã ; & in ciuitate Tuscana seruatur lex illa,& consuetudo est secundum illam,vt dicitur in prin.glossæ.

d Sed illa nẽ tangũt hoc, cum de terqua hic , nec de inopia,vel repudio aliquid hic dicatur. Ioan.And.

e Liber sic dictus vbi specialia iura statuunt super dote, secundum Innocentiũ, & notat Host. ius Lõbardũ per canonicum approbatum.ad idem de fer. non or. consuluic.& inuitæ ipsius ll. sunt canoni zatæ.18.q.4. & in a'iis locis, qd quali ter acc pien dum, prosequitur hic l.

l ¶ *Secundum consuetudinem.*] Forte consuetudo erat quòd mobilibus non deducerentur. Lauren.

m ¶ *Vtraque pars prouocauit.*]Sic ĵ.eo.Raynaldus.ĵ.de ap. si duobus. & C.de appel.l.vlt.Bernar.

¶ *Glo.seq.obiicit,& soluit.*

n ¶ *Integraliter deducendas.*] Petierat enim Alterocha legitimam in bonis matris , & auiæ , in quibus ipsa legitimam habere debebat. Insti. de exhæred. lib. §. mater. in Authen. de hære.& Fal.§.primum itaque.& ff.de inoffi.testa.l.1. & 2. & l. filius non impeditur. Sed quare renocatur donatio Cleræ in parte? Dic quòd fuit inofficiosa.C.de inoffi.do.l.1.& 2.& C. de inoffi. testam. Authen.vnde & si parens. Idem enim credo quòd venditio Adelahæ facta fuerit in fraudem & simulate : vnde non debuit obesse Alterochæ quantum ad legitimam:vt hic dicit:& donatio, & venditio in morte fuit facta : vnde Alterocha priuari non potuit sua legitima. ĵ. de sepul. de his. vbi de hoc.

a ¶ *Deli*

And

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Debita.*] id est, tertia iure naturæ.
¶ *Glo.seq.distinguit,& prosequitur de triplici quarta.*
b ¶ *Quartam partem per Trebellianum.*] Nota ergo quòd quartarũ, alia est debita iure naturali, quæ dicitur bonorum subsidium, & hæc debetur filiis tantum, qui sine causa exhæredari non possunt. C.de inoffic. dona. si totas. & C. de inofficio.testa.parentib⁹. & Authen.vt cũ. de app. cog. §. causas. coll. 8. & huic quartæ nullum grauamẽ potest imponi. C. eo.tit. o modo. & duab⁹ legibus sequentibus; & hæc hodie est aucta ad trientem & semissem secundum numerum filiorum: & vt si sint quatuor filij, & infra, debent habere tertiam partem. si sunt quinque, vel vltra, debent habere medietatem eius, qđ eis deferebat ab intestato ª. C. eo. Auth. nouissima. & in Authen. de trie. & semis. §. hæc nos. coll. 3. & in hac veniunt omnia quæ pfecta sunt ab eo cuius fuit hæreditas, & computantur in ipsa. C. de inoffi. testa. quoniam nouella. & C. de col. l. pen. Item est & alia quarta Trebellianica, vt cũ aliquis est in stitutus hæres, & rogatus vt alij restituat hæreditatem, si moriatur sine liberis: vt hic fuit, iste taliter institutus potest retinere quartam partem de tota hæreditate per Trebellianum. & sic appellata est Trebellianica à Trebelliano auctore. de hac habes In stit. de fideicom. hære. §. sed quia. & C. ad Trebel. per totum. & hæc detrahitur de vniuersitate hereditatis, & in hac imputantur legata & dationes. ff. ad leg. Fal. in quarta. Item est & alia quarta, quæ debetur iure institutionis, vt cum aliquis est institutus hæres: & illa hæreditas est exhausta per legata vel fideicommissa, tunc institutus hæres potest detrahere quartam partem de singulis legatis vel fideicommissis. C. ad leg. Fal. per totum. j. eo. c. Raynaldus. ad fi. versi. & saluo. in ista scilicet Falcidia, sola hæreditaria imputantur non donata, vel legata seu fideicommissa. ff. ad l. Falcidiam. Nesennius. & l. id quod. & l. quod autem. & l. in quartam.

†sufficiunt

†legitimã

a Et interdũ necesse habet relinquere filiis tres partes suæ subſtantiæ: quartas ſo ar bitrio reſeruata. ſ. cum filij ſunt curiales, vel filiæ nuptæ cu rialibus, in Authen. de trien. & ſem. § ꝓhibem⁹, coll 3. Io. An.

ADDITIO Est & alia quæ debetur arrogato in bonis arrogatoris. ff. de adop. si arrogator. Vnde versus:

Tunc Trebellanis cum reddere cuncta rogaris.
Sed defalcaris si per legata grauaris.
Olim quarta fuit ſemis vel tertia: ſed nunc
Quatuor aut infra dant natis iura trientem.
Semiſſem vero dant natis quinque vel vltra.
Arbitrium ſequitur ſubſtantia cætera patris.

¶ *Glo.seq.primo ponit circa imputationem fructuum in quartam, ponit tres caſus diuerſos, ſecundo obiecit, & ſoluit.*
c. ¶ *A tempore litis conteſtatæ.*] Ex quo à tempore litis conteſtatæ fuit in mora, computantur fructus in quartam, & quicquid ex his habet supra quartam, restituit, similiter & cum in mora non est, sed percipit fructus ex volontate defuncti, vt quia post tempus rogatus est restituere hereditatẽ, eos ꝓputat in quartã: sed qđ supra quartã habet, nõ restituit. si autẽ hæres ꝓcipiat fructꝰ negligẽtia nõ petẽtis fideicommiſſum: tunc non computat in quartam, nec restituit hæc probantur, ff. ad Trebelli. l. in fideicõmiſſaria. & l. mulier. §. ſi hæres. & l. ita tñ. §. hæres ex aſſe. Sed obijcit ɔ decretalem iſtã: Nõne hic filia primi gradꝰ rogata erat restituere hæreditatẽ ſororiꝭ & dicit lex q ꝓ vbi q⁹ primi gradꝰ rogatꝰ est restituere hæreditatẽ filijs ſuis, vel fratribus ſi deceſſerit ſine liberis, debeꝫ retinere quartã ꝓ imputationẽ fructuũ, licet hoc teſtator rogauerit. Sed in ipſis hæreditarijs rebꝰ retinebit quartã, & dodrãs restituit: vt C. ad Trebel. l. iubemus. & hic dr q ꝓ fructꝰ debent cõputari in quartam ᵇ. Dicas q ꝓ lex illa, iubemus. loquit de fructibꝰ ante litem ɔteſtatam percepti⁹, & illi non imputant filijs primi gradus, ſed percepti poſt litem conteſtatã imputãtur in quartam: quia poſt litem conteſtatam dicitur malæ fidei poſſeſſor, vnde illos tenetur reſtituere. C. de rei vendic. certum eſt. & ita non contradicit. Io.
d ¶ *A prædicto.* P.] per hoc tollitur quòd cum ipſo P. litis conteſtatio facta fuit, vt dixi ſ.
e) ¶ *Non potuit.*] C. de inoffi. teſta. quoniam in prioribus.
¶ *Glo.ſeq.reci.per queſtionem, an filius rogatus reſtituere, detrahat duas quartas. & arg. quòd ſic. ponit opinionem contrariam. vltimo ponit opinionem diſtinguentem.*
f ¶ *Legitimam ipſam.*] Retinebunt ergo iſti duas Falcidias, vnã debitam iure naturæ ᶜ, & alteram Trebellianicam quatam, ſ. quã retinet quilibet extraneus reſtitutione grauatus. j. eo. Raynaldus. Et q etiam de iure ciuili hoc fieri poſſit, probatur pluribus argumentis. Et primo pater dum rogat filium de reſtituenda hæreditate, non grauat eum in legitima, vnde fideicommiſſum in illa legitima non tenet ipſo iure, quia in ea nullum grauamen poteſt imponi filio. C. de inoff. teſta. quoniã in prioribus. & ideo in alio rogatus videtur. & de eo in quo ſt rogatus, debet quartã deducere. in Auth. de reſti. & ea quæ pa. §. quamobrem. coll. 4. & in Authen. de reſtit. §. nobis igitur. coll 8. Et est arg. ad hoc ex eo quod dicit lex, q⁹ ſi legatum relinquitur alicui, vltra id quod capere poſſit ᵈ, & lex Falcidia locũ habeat, primo deducitur Falcidia, ac ſi totũ caperet; poſtea detrahit quod capere per legem non poteſt, vt illud præter Falcidiã habeat hæres. & ſi id quod remanet, non excedit ſummam quam capere poteſt, totum debetur. ff. ad legem Falci. quotiẽs cuidam. & l. quod autem dicitur. & ff. ad Trebellian. cum hæres. Item legitimam iure naturæ capit vt debitum quoddã. in Auth. de hære. & Fal. §. primum itaque. & §. ſi quis autem non. coll. 1. & hic ſupra, vbi dicit; iure naturę debita Alterochæ. & j. eo. Raynaldus. vnde de reſiduo videtur q⁹ detrahat quartã, arg. C. ad leg. Fal. l. irritum. & eſt arg. ad hoc. ff. ad Trebel. l. petit. à filia. & in hac opi. fuit Innocen. hic, & G. j. eo. Raynaldus. Et ita tenendũ eſt ſecundum canonicam æquitatem: in qua opinione fuit dominus M. Sed do. Iaco. de Bel. dicebat quòd de iure ciuili filius tantum vna Falcidia debet eſſe contentus, hac ratione: quia ſi eligit habere quartam Trebellianicam, illam habet de bonis patris vt hæres: ipſam ergo tenetur computare in legitimam, quæ de iure naturæ debetur: nã in ea computat ea quæ capit de bonis patris iure hæreditario, & etiam alio modo. C. de inoff. teſta. quoniam nouella. Rurſus ſi eligit illam legitimam, quæ de iure naturæ debetur, illam debet computare in quartam Trebellianicam: nam ſi eligit illam habere, quæ iure naturæ ſibi debetur, negari non põt quin iure inſtitutionis capiat eam, quia in ea fuit inſtitutus ſicut in aliis bonis. C. de inoff. teſtam. cum quæritur. & l. parentibus. & l. ex tribus. Cum igitur conſtet, q⁹ eam capiat iure inſtitutionis, conſtat q⁹ per conſequens eam debet in quartam Trebellianicam imputare, quia in ea imputantur ea quæ iure inſtitutionis capiuntur. ff. ad l. Fal. in quartã. & l. acceptis. & ff. ad Treb. deducta. §. nũmis. Nec obſtat quod dicitur, q⁹ illam legitimam capit vt debitum, quæ nihilominus verũ eſt, q⁹ eam capit vt hęres: & in ea tenet inſtitutio. nõ eſt enim debitum à patre: vt per hoc ſit aliqua actio quæ cõpetat filio contra patrem, ſed ex natura debitũ dicitur, ita etiam q⁹ pater filium nõ defrauder, niſi iuſtam ingratitudinis cauſam committat filius: vnde inſtitui põt in ea: & tenet inſtitutio. Cum ergo vna in alia cõputetur, manifeſte apparet, quòd ambabus deductionibus vti non poteſt. Item dicit lex, q⁹ in teſtamẽto patris & filij, vna ſola quartæ deductio ſufficit: ff. ad l. Fal. l. in ratione. §. quod vulgo. & ff. de inof. teſt. Papinianus. §. ſi conditioni. & §. ſi quis impubes. & ff. ad Trebel. l. mulier. §. ſi hæres. & l. ſcribit Celſus. tamen ſi eligit Trebellia. nihilominus & illã quę debetur iure naturę, habere poteſt, ſcilicet, quatenus plus eſt in ea quam in Trebellianica, & econuerſo ᵉ. Hęc eſt communis opinio doctorum legum, ſed magis æqua videtur opinio canonica prout hic dicitur. & j. eo. Raynaldus. in qua opinione fuit dominus M. & eius ſequaces. Alij voluerunt diſtinguere vtrum pure & ſimpliciter filius rogetur de reſtituenda hæreditate; aut ſub conditione, vel in diem: vt ſi pure, tunc vnam Falcidiam tantum habere debet: ſi in diem vel ſub conditione, vtranque habebit. Ber.

†Tuſcan.

d Vt quia naturalis eſt, q legitimis exeant bus nõ capit niſi vnciam. C. de na. libe. l. 2. Ioan. And.

† In veruſtis fere omnib⁹ exemplarib⁹ ita: epiſcopo Nouionien. †Nonion. †Nouioniẽſi.

† Epiſcopi hodie tamquam ſedis Apoſtolicæ delegati omnium piarũ diſpoſitiõũ ſunt executores. concilium Tridẽ. ſeſſio. 22. de refor. c. 8 ad de idem cõcilium ſeſſio. 25 in decreto de purgatorio. iã vnde ſumatur hoc cap glo ſa indicat.

b Dixerunt Lau. & Vin. ſoluar q⁹ poterit, &c. Io And.

c Vide ꝺ hac materia gl. in l. de quarta ff. ad l. Falcid. per Bart. & an & quãdo in illa cõputentur fructus in l. Iulian⁹. p doct. C. de inof. teſt.

g ¶ *Conſuetudinem.*] vt ſi cõſueuit deduci in ipſis rebus hæreditariis, & non fructibus, inde deductio fiat: lex tamen vult q⁹ fructus in ea cõputentur. ff. de inoffi. teſta. contra veteranum. §. ſi conditioni. vt dictum eſt ſ. eo. cap.
h ¶ *Reſidui.*] Excipi tñ debuerunt iura ſepulchrorũ, & operarũ actiones ᶠ. ff. ad Treb. quia perinde. §. reſtituta. & l. ſi patroni. reſpon. ſi. ſed & actiones quas Adiecta hęres quęſiuit perſonaliter credendo pecuniã hęreditariam, vel pignus accipiendo pro debito, non tranſeunt ex ſola reſtitutione, niſi cedãtur. ff. ad Trebellianum. ſi hęres pecuniam. ſed actionem habet vt cedantur: vt ibi dicitur. L.

Va nobis.] Communis diuiſio. Primo conſultatio. Secundo reſponſio. Secunda: ibi. *Cum igitur.* Abbas.

CASVS. Quidam in vltima voluntate ſua pecuniam & alia bona relin

e Poteſt eũ mones eſſe in tertia repectu ſuæ partis: vt q⁹ diuidit eam cũ fratribus. Ioan. And.

f Hoc iuten dit, quòd filius rogatus reſtituere, habet ius ſepulchri hæreditarij & operarum, quas debebant liberti teſtatori, & deſcendentibus, etiam poſt reſtitutionem. Ioan. And.

relinquunt expendenda ad pias cauſas: & ad hoc faciendum deputãt tam religioſos quàm clericos ſeculares, & etiam laicos executores: iſti cum deberent bona prædicta in pios vſus expendere, alijs vſibus contra voluntatem teſtatoris applicare præſumunt: ſignificatum fuit domino Papæ: & cum epiſcopi locorum debeant prouidere, vt omnes piæ volũtates defun ctorum debeant adimpleri, etiam ſi teſtator illud prohibeat, mandat Papa epiſcopo diœceſis, quatenus compellat exe cutores huiuſmodi teſta mentorum, vt bona ipſa fideliter & plenarie in pias cauſas expendant ſecundum voluntatem defuncti. Nota, quòd epiſcopi poſſunt compellere executores teſtamẽ torum, vt voluntatem defuncti ad pias cauſas adimpleãt.
a ¶ *Piis voluntatibus.*] Nota, quòd relicta ad pi as cauſas ª, per diœceſanum epiſcopum debent executioni mandari ſi illi quibus hoc commiſſum fuerat, non adimpleuerint. j. eo. Ioannes. ff. de pet. hære. hæreditas. §. 1. & C. de epiſ. & cle. nulli. & ſ. eo. ſi hęres. qui ad hunc caſum reſtringitur, in quo etiam caſu duo vel tres teſtes ſufficiunt. ſ. eo. tit. cum eſſes. & c. relatum. vt ibi dicitur. & hoc qđ dicit hic, ſumptũ fuit de Auth. de ec. tit. §. ſi quis autem pro redemptio ne. coll. 9. vbi dicit Imperator: in omnibus talibus pijs voluntatibus defunctorum, volumus ſanctiſſimos epiſcopos prouidere, vt ſecundum voluntatem defuncti omnia procedant, licet teſtator, vel donator hoc prohibuerit.

pecuniam & alia bona, quæ per manus eorum ex teſtamentis decedentium debent in vſus pios expendi, non dubitant aliis vſibus applicare. ¶ Cum igitur in omnibus pijs voluntatibus ª ſit per locorum epiſcopos prouidendum, vt ſecundum defuncti voluntatem ᵇ vniuerſa procedant, licet etiam à teſtatoribus id contingeret interdici ᶜ: Mandamus, quatenus executores teſtamentorum huiuſmodi, vt bona ipſa fideliter & plenarie in vſus prædictos expẽdant †, monitione ᵈ præmiſſa compellas.

¶ Idem.

¶ *Filius rogatus reſtituere hæreditatẽ, detrahit tertiam iure naturæ & quartã Trebellianicam: in quibus poteſt legata relinquere, hæredes inſtituere, & pœnã imponere.*

CAP. XVIII.

Raynaldus ᵉ †Peponis filiꝰ, hæres ab ipſo inſtitutus hoc modo ᶠ, vt patruis ſuis hæreditatẽ reſtitueret, ſi abſq; filiis maſculis ᵍ patruum & filios: dabuntur ergo octo auunculis pro legato ſuo: quia ſententiatum eſt pro eis: dabit ergo iſtis patruus medietatem, quatuor ſcilicet, quia confeſſus eſt pro medietate ſe poſſidere prædicta, & de iſtis quatuor deducet quartam partem per Falcidiam, vnum ſcilicet: habebunt ergo auunculi tres, & patruus vnum: aliam vero medietatẽ legati, ſcilicet quatuor, dabunt filiis: quia & ipſi inſtituti ſunt hæredes in bonis R. ſicut & patruus: & non deducent inde Falcidiam: quia Falcidia non deducitur niſi quando hæreditas eſt exhauſta legatis: habebunt ergo auunculi quatuor à filiis, & tres à patruo: & ita ſeptẽ, & patruus per Falcidiam vnum: & ecce completa ſunt octo, & ita expeditũ eſt de iſtis octo quæ Raynaldus legauit auunculis: Modo videamus de aliis octo in quib⁹ inſtituit patruũ & filios: de iſtis dentur quatuor filiis ſine aliqua diminutione, alia vero quatuor debebat habere patruus: quia ſi quis inſtituat patrem & ſi à plures hæredes, tantum debet habere pater ſolus quantum omnes filij. ff. de vſufru. accreſcẽdi. l. ſi quis Titio. ſed quia patruus venit cõtra teſtamentum R. punitur: & dabuntur illa quatuor auunculis; neque deducet inde Falcidiam: quia Falcidia in pœnis locum non habet; ſic habent auunculi ſeptem ex legato, & quatuor ex pœna: & ita vndecim; & filij habebunt quatuor: ecce quindecim, & patruus vnum quod deduxit per Falcidiam, & ita ſunt ſexdecim: & ſic diuiſa ſunt iſta triginta duo, ſuper quibus fuit compromiſſum. Nunc videamus de aliis triginta duobus: in iis ſimiliter R. habebat medietatem ratione quartæ & tertiæ, & patruus aliam medietatem ex teſtamento Peponis deducat ergo patruus primo ſuam medietatem, ſcilicet ſexdecim: nunc remanẽt alia ſexdecim Raynaldo, in quibus inſtituit hæredes patrum & filios: modo iſta ſexdecim debent diuidi per mediũ inter patruum & filios: ſed quia patruus peccauit veniens contra teſtamentum R. (vt iam dictum eſt) punietur, & dabitur pars ſua, ſcilicet octo, auunculis: de quibus octo nihil deducet patruus: quia in pœnam ſoluet illa: vt dictum eſt de aliis quatuor: alia vero octo dabuntur filiis: Habet ergo patruus ſexdecim ex prima computatione ex teſtamento Peponis, & vnum quod extraxit de legato per Falcidiam, & ita decem & ſeptem, & ex ſecunda computatione habuit ſexdecim, & ſic computatis omnibus, habet triginta tria: auũculi vero ex prima computatione habẽt vndecim, & ex ſecunda octo, ratione pœnæ, & ita habent decem & nouem: filij vero ex prima computatione habent quatuor, & ex ſecunda habent octo, & ſic habent duodecim: iunctis itaq; duodecim filiorum, cum decem & nouem auunculorum, faciunt triginta vnum. ſi ergo coniugas triginta vnum cum triginta tribus, quæ habet patruus, habebis ſexagintaquatuor, ſine aliqua fractura vnciæ vel dimidiæ, vel quartæ, vel octauæ: Et intellige quòd ſecundum iſtam computationem auunculi debebãt habere octo de toto legato, ſi patruus non veniſſet contra voluntatem Raynaldi: ſed quia contra venit, perdit totam partem ſuam quam debuit in bonis habere, ſcilicet duodecim propter pœnam, ſed recuperauit vnum, ſcilicet Falcidiam: de aliis, ſcilicet quatuor, quæ reſtituit auunculis pro medietate legati eis debiti ex teſtamento R. & ita perdidit vndecim, & ita vndecim accreuerunt auunculis, & ita habent modo decem & nouem propter pœnam. Nota, quòd modus pro conditione ſeruatur. Item forma cõpromiſſi ſeruanda eſt: vnde ſi in plures ſit compromiſſum, tertio abſente vel mortuo cæteri poſſunt procedere, ſi hoc ſit dictum in compromiſſo, vt hic: alias non. Item ſi pluribus relictum fuerit fideicommiſſum, & vnus ſolus ſuperſtes eſt, illi debetur qui tempore exiſtentis conditionis ſolus inuenitur. Item verbum, quandoque, ponitur proprie & improprie, ſicut hic eſt in verbo, legauit. Item teſtator poteſt imponere pœnam hæredi, ſi ſuæ non pareat voluntati. Item legatum petendum eſt ab hærede, non auctoritate propria occupandum. Item ambæ partes poſſunt à ſententia appellare. Item litis conteſtatio facienda eſt coram iudice appellationis. Item duæ quartæ poſſunt deduci, ſcilicet debita iure naturæ, & Trebellianica. Item in legitima, quæ iure naturæ debetur, nullum grauamen poteſt imponi. Item ſententia pro parte confirmatur, & pro parte infirmatur. Item lex Falcidia inducitur contra voluntatem teſtatoris. Item ſi hæres fecerit inuentarium, vtetur beneficio legis Falcidiæ, aliàs nõ poteſt.

† Vide l. ſi pupillorum. § ſi ptor. ff. & non deducitur niſi quan reb. eor. per do hæreditas eſt exhauſta. Baldum.

† De materia & intelle ctu vide pre alijs hic Goarruuiã, & breuiter Fer dinandum Vaſquiũ lib. 2. de ſucce. creatio. § 20 Torniellum rubr ff. dele. Socinum in ff. cod.

¶ *Glo.ſeq.recitetur per obiectionem.*

b Hoc dicit quia legatũ ſub modo ſtatim petit præſtita cautione de modo adimplẽdo. nõ ſic in eo quod ſub conditione deberur ff. ꝺ condit. & de monſt. qui hæredi. & l. quibus diebus.

Monitione.] Quæ ſemper præcedere debet vindictam. 12. q. 2. indigne. & niſi hoc facerent, deberent perdere omne lucrum quod inde eſſent habituri: & epiſcopus illud poſtea exequatur, vt in prædicta Auth. de ec. tit. Ber.

Aynaldus.] Hæc decretalis eſt famoſa & habet materiam, quæ multum dependet à legibus. Et diuiditur principaliter in tres partes: In prima ponitur facti narratio: In ſecunda auditoris pronunciatio: In tertia ſententiæ confirmatio. Secunda ibi, *Dilectus.* Tertia: ibi, *Nos igitur.* Prima ſubdiuiditur. nam primo ponit teſtamentũ Raynaldi: Secundo factum poſt eius mortem emergens: Tertio ponit quæſtionem ex teſtamẽto, & ex facto prædicto poſtmodũ ortã, & partium allegationes: Quarto iudicis diffinitionem: Quinto vtriuſque partis appellationem: Secunda: ibi, *Porro.* Tertia: ibi, *Demum.* Quarta: ibi, *Præfatus.* Quinta: ibi, *A cuius ſententia.* Secunda principalis ſub diuiditur in quatuor: nam primo corrigit iudicis ſententiam tantum in vno articulo. Sdo in alio articulo ipſam ꝓfirmat: ibi, *Cæterum in eo:* Tertio ſuppler qđ primus iudex omiſerat, ibi, *Verum:* Quarto ſententiam quo ad alia confirmat: ibi, *Eodem.* Imola.
e ¶ *Raynaldus.*] Ad intelligentiam huius decretalis, Raynaldus. pone caſum, quòd tota hæreditas Peponis valuit ſexaginta quatuor, in triginta duobus factum fuit compromiſſum inter Raynaldum & patruos, & latum arbitrium: & in ipſis habebat Raynaldus quartam Trebellianicã, ſcilicet octo, q⁹ ſũt quarta pars de triginta duobus. adhuc remanent viginti quatuor, in quibus habet tertiam iure naturæ debitam, ſcilicet alia octo, q⁹ bis octo faciũt medietatẽ: alia vero medietas ꝓtinebat ad patruũ ex teſtamento Peponis: deducat ergo medietatẽ ſuam primo patruus, ſcilicet ſexdecim, modo remanent alia ſexdecim Raynaldo: Raynaldus iſte condens teſtamentum diuiſit iſta ſexdecim per medium, & legauit octo auunculis: in alijs octo inſtituit hæredes

f ¶ *Hoc modo.*] id eſt, hac conditione ᵇ, ſi ſine liberis maſculis moreretur, & ita modus pro conditione ſeruatur. C. de his quæ ſub modo relin. l. 1. Quæ ſit differentia inter modum & conditionem, dicetur j. de condi. appo. verũ. & hæc verba hoc modo, potius fuerunt verba illius, qui conditi decretalem.

g ¶ *Filiis maſculis.*] nec ſufficit ipſum filios maſculos habuiſſe niſi tempore

Universidad de Deusto
Biblioteca

tempore mortis superstites fuerint. ℨ. eod. Raynutius. super hoc dic vt ℨ. de proba. in præsentia. in gl. quæ incipit, ingressus. & fuit hæc substitutio fideicommissaria. & de hoc dic vt ℨ. eo. Raynutius.

a ¶ *Cum eis.*] scilicet paruis.

b. ¶ *Quibusdam bonis.*] Isti patrui forte aliqua possidebant de bonis Peponis ex institutione vel causa legati, vel etiã sine aliqua causa: & ideo dicit ita quòd neutra pars haberet licentiam transferendi aliam p sonam; vel forsitan ipse Raynaldus omnia possidebat: quia forte remanserunt indiuisa inter Peponem & fratres, vnde dicebant se habere ius in bonis illius.

c ¶ *Ex forma compromissi.*] quia dictum fuit in cõpromisso, vt si omnes interesse non posset, duo arbitrarentur, aliàs non possent. sic & cum plures sint iudices. ℨ. de offi. deleg. vno delegato rum. vt ibi.

¶ *Glo. seq. ponit dictum: quærit, allegat duas leges & vnam contra, & soluit.*

d ¶ *Neutra pars.*] In forma huius arbitrij nõ est vis facienda [a], quia nihilominus transferri possunt bona illa, quia sententiæ arbitri non paretur nisi metu pœnæ. C. de arbi. l. 1. & sic non obstante illo arbitrio tenuit legatum: vt ℨ. dicitur. Sed illud potest quæri, an pœna sit commissa si aliquas de rebus illis legauit auũculis suis, perinde ac si inter viuos alienasset? Et videtur quòd pœna compromissi committatur. ff. de verb. oblig. si ita quis promiserit; decem tibi dabo. ℨ. ea lege. arg. ff. de leg. 2. peto. ℨ. vlti. Est tamen contrarium arg. ff. de leg. 3. pater. ℨ. fundum vnde dicit Cardinalis, quòd non obstante arbitrio tenuit legatum, nec alia alienatio propter arbitriũ potuit impediri, si pœna cõpromissi committatur, vt dictũ est: iudex tamen qui primo tulit sententiam, hoc non putauit, immo credidit quòd arbitriũ impediret legatũ & hæredes, & ideo absoluit, vt sequẽtia docẽt.

e ¶ *Res prædictas.*] Super quibus fuerat compromissum, de alijs vero arbitri nihil dicere potuissent. ff. de arbi. non distinguemus. ℨ. de officio. & ℨ. de arbi. cum dilectus.

¶ *Glo. seq. obiicit, et soluit.*

f ¶ *Legitime.*] Videtur etiam quòd naturales filij debent intelligi per hoc verbum, quia & ipsi excludunt substitutum: vt si quis sit rogatus restituere hæreditatem, si sine filiis decesserit: sed & si habet naturalem [b], euaueſcit substitutio. ff. ad Trebel. ex facto. ℨ. si quis rogatus. & l. hæredibus. in fi. C. de instit. & substit. l. generaliter. in fi. ff. de leg. 2. cũ pater. ℨ. volo. si dixisset, si decesserit sine liberis, tunc locum habet qđ dicitur de naturali: sed ex quo addidit, de legitimis, intelligendum est tantum de natis ex libero matrimonio: aliàs nihil operaretur hæc adiectio, legitimis: sed debet operari. argu. ff. de leg. 1. ſi qñ quis vxori.

g ¶ *Medietatem.*] scilicet tertiæ & quartæ, quam poterat legare, cuius dominium transiuit in legatarios adita hæreditate; sed si intendisset legare medietatem omnium rerum suæ partis, quarum medietas pertinebat ad patruum ex testamento Peponis, tunc dominium illarum non transisset in legatarios, cũ res illę sint patrui, & illud locũ habet cũ testator rẽ suã legare intẽdit. sed legatarius potest agere ℨ hæredem actione ex testamento ad totam rem vel æstimationem, & non actione in rem; sed quantum pertinet ad casum præsentem, non est multum circa hoc curandum: quia Raynaldus non legauit auunculis vltra illas partes quas poterat legare; nam tertiam & quartam habebat in bonis patris: quæ faciunt dimidiam totius hæreditatis: Nam sua pars erat tertia & quarta, & ipse legauit auunculis medietatem suæ partis. id est tertiæ & quartæ, & sic non possunt agere auunculi contra hæredem nisi ad medietatem tertiæ & quartæ: & hoc notare voluit infra vbi dicit; propter quod in rebus prædictis, &c. vsque, pronunciauit. Ber.

h ¶ *De rebus prædictis.*] De quibus extitit compromissum, & potest intelligi quòd res illæ diu. sæ fuerunt inter R. & patruos. Ber.

¶ *Glo. seq. reci. per quæstiones, quare dixit de vno solo patruo, & dupliciter soluit. & quomodo inter patruum & filios hic fiat diuisio.*

i ¶ *Ex patruis.*] qui forte solus supererat, & alij mortui erant: vnde fideicommissum illi soli qui superstes erat debetur: qui tempore existentis conditionis solus inuenitur, ei debet in totum præstari, & filijs præmortuorum nihil debetur, qui sunt mortui ante diem fideicommissi cedentem, scilicet antequam ille Raynaldus esset mortuus: vt C. de cad. tollend. l. vnica. ℨ. si autem aliquid. & argu. C. de fideicõ. si in persona. & ff. de lega. 1. cum filiofamilias. in fine. & ff. ad Trebel. l. apud. ℨ. vtrum. & accedit ad hoc quòd totum ei debeatur. ff. de conditi. & demonstr. si quis legata. ℨ. 1. & cum sic legatur patruo & filiis eius, patruus solus habebit dimidiam, & filij communiter aliã dimidiam. ff. de vsufru. accre. si quis Titio. & si alij patrui supererẽt, bene potuit instituere quem voluerit de patruis ratione tertiæ & quartæ, sed fideicommissum debetur omnibus patruis.

¶ *Glo. seq. recitetur per obiec. de ℨ. ante hæredis.*

k ¶ *Legauit.*] Istud verbum ponitur proprie & improprie: proprie quãtum ad auunculos quibus legauit; improprie quantum ad patruum & eius filios, quibus non legauit, sed eos instituit hæredes [c]. vnde infra vocat eos hæredes, sic ff. de offi. procon. & lega. l. 2. vbi dicit manumitti tã liberi quàm serui. sic 28. dist. presbyterum. & ℨ. eo. cap. Versi. executioni mandari. & auũculi gerunt contra ipsos tanquam contra hæredes petentes legata: aliàs nõ valuisset testamentum, quia non inueniretur aliquis institutus. Institu. de leg. ℨ. ante hæredis institutionem nisi dictũ esset: si non valet iure testamenti, valeat saltem ratione cuiuslibet vltimæ voluntatis. C. de codicil. l. vlt. ℨ. id quoque.

l ¶ *Adiiciens.*]hoc bene facere potuit testator, quia potest pœnã imponere hæredibus, si non paruerint voluntati suæ. simile Institut. de leg. ℨ. pœnæ quoque nomine. est ℨ. vlti. & C. de his quæ causa pœnæ. l. vnica. dum tamen non sit turpe vel inhonestum quod testator præcepit: vt ibi dicitur. & ff. de condi. instit. quidam. & C. de institut. vel substitut. reprehendenda.

m ¶ *Ad ipsos.*]scilicet auunculos.

n ¶ *Vno ex patruis.*]illo scilicet, qui fuit institutus. vnde planius dixisset, patruo adeunte hæreditatem prædictam.

ADDITIO. Et si quis patrẽ & filios instituit hæredes, tantũ habeat solus quantum & omnes filij. ff. de vsufruct. accre. si quis Titio. & si alij patrui supererẽt, hic potuit instituere quem voluit de patruis ratione tertiæ & quartæ, sed fideicommissum debetur omnibus patruis.

o ¶ *Adeunte.*]& sic locum habet legati petitio. nam si ex testamento non adeatur hæreditas, deficit legatum, nisi sit ita relictum, q̃ a venientibus ab intestato præstetur [d]. ff. de test. tute. si nemo. aliàs est ℨ. sub l. præcedenti. & C. de fideicom. l. eam quam.

p ¶ *Petendo.*]Legatum enim ab hærede petendum est. C. de fideicom. eã quã. & ſi citra voluntatem hęredis legatarius occuper legatum, tenetur interdicto quorum legatorum, ad ipsum restituendum hæredi. ff. quorum leg. l. 1. in prin. tamen postquam est adita hæreditas, ipso iure dominium rei legatæ transit ad legatarium recta via. ff. de fur. à Titio. ff. de leg. 1. ſi tibi homo. ℨ. ſi seruus. vnde re legata nõdum cõprehensa, datur legatario rei vẽdicatio pro ipso legato. C cõmunia de le. l. 1. ff. de condi. fur. sed nec legatarius. & sic agebatur pro legato rei vendicatione.

q ¶ *Pro rata.*]id est, pro dimidia.

¶ *Glo. seq. quærit, arg. negatiue. ponit opin. contrariã, quã approbat.*

r ¶ *Si contra ipsum venirent.*] Sed nunquid potuit ita formari libellus de iure; peto talẽ rẽ, & ſi contradixeris mihi, peto pœnam? & vr q non: quia iudiciũ non debet esse in pendenti. ff. de iud. non quẽadmodũ. dicunt quidã cõtra: & lex illa loquitur in his quæ pendent extrinsecus, non ex his quæ in ipso iudicio aguntur, & q̃ posset sic formari libellus, est arg. C. locati. conductores. quod satis potest concedi arg. huius cap. & propter lites dirimendas. Ber.

¶ *Hæc glosſ præced. quæ incipit, petendo: circa actionem distinguit inter legatum & fideicommissum singulare, & fideicom. vniuersitatis.*

s ¶ *Quæcunque occasione.*] Ad hoc agebatur actione ex testamento: & non rei vendicatione, quia istud erat quasi fideicõmissum vniuersitatis, quia qui rogatur restituere, quicquid ad eum peruenit de hæreditate rogatus videtur. ff. ad Trebellianum. l. cogi. & l. præcedenti. vnde non transit dominium in fideicommissarium, nisi facta restitutione re & verbo, vel saltem verbo. ff. eod. restituta. & facta restitutione, tunc dominium transit in fideicommissarium: etiam si nondum sit nactus possessionem. ff. ad Trebellianum. facta. Hæc est differentia inter fideicommissum singulare & vniuersale: quia in singulari sine aliqua restitutione transit dominium in fideicõmissarium sicut in legatarium. C. communia de leg. l. 1. & 2. secus in fideicommisso vniuersitatis: ibi non transit nisi facta restitutione [e]. vnde ista alia non petebantur rei vendicatione: sed actione ex testamento.

¶ *Glo. seq. quærit: & tripliciter soluit.*

a ¶ *Alio*

a ¶ *Aliorum bonorum.*] Omnium, & hoc fecit iudex propter verba testatoris, qui dixit, quòd ſi patruus & filij venirent cõtra legatum, q̃cunque ad ipsos ex successione istius poterant peruenire, deuoluerẽtur ad auunculos. Sed quare non dixit similiter de rebus legatis, sicut de alijs quòd deuenirent ad ipsos auunculos? Potest respõderi, q̃ de rebus legatis non dixit: quia non putabat iudex, q̃ res deberẽt vel posset transire in alium aliquo modo: & hoc propter p̃ceptum arbitrorum. vel forte ideo non dixit de rebus illis: quia non putauit iudex quòd testator senserit de reb' illis legatis, dum dixit quòd bona in quibus ex testamento vel ab intestato dicti hæredes posſẽt succedere, deuenirent ad auunculos: quaſi ista generalia verba nõ pertinerent ad res de quib' dixerãt specialiter. arg. ff. de verb. obli. doli clausula. nec visum fuit iudici, quòd eaſdem res voluerit illos auũculos habere cũ aliis rebus. arg. ff. de pœ. sanctio legum. & ar. ff. de leg. 3. hæres meus. ℨ. 1. illa etiam videtur esſe melior ratio: q̃ nulla fuisset absolutio ƒ rebus legatis, ſi postea condẽnatio [a] facta fuisset in eisdem, & sic de alia videretur: ne alia via fiat quod alia via p̃hibetur. verum est, quòd patruus totum perdere debet, & satis colligitur per hanc litteram aliorum bonorũ: & ℨ. vers. verum in portione. quia quicquid patruus potuit capere ex testamento Raynaldi, debuit perdere, non obstante arbitrio, vt ibi dicitur, & illud totum fuit petitum per auunculos: & ex alia causa absoluit, & ex alia causa condemnauit eosdem.

b ¶ *Condemnauit eosdem.*] scilicet patruum & filios. & in hoc scilicet quòd filios condemnauit, & in alio etiam pronunciauit, id est, iudicem male pronunciaſſe.

c ¶ *Ambæ partes.*] sic ℨ. eo. Raynutius. & ℨ. de appel. ſi duobus.

¶ *Glo. seq. obiicit & soluit.*

d ¶ *Contestata.*] Et ita videtur quòd litis contestatio facienda sit coram iudice appellationis. Sed ℨ vr dicere lex, quod non debeat fieri contestatio: cũ iã sit facta in prima causa. C. de temp. ap. l. vlt. ℨ. illud. & ℨ. de appel. per tuas. Satis potest dici, q̃ in causa appellationis fiat p̃testatio de nouo. 2. q. 6. cap. ſi autem. ℨ. ſi quis in quancunque. nec tñ dicitur p̃ hoc fieri super principali: quia super alio vr fieri p̃testatio, quam in principali. Primo fuit p̃testatio facta directe sup re petita: in cã vero appellationis sup ipsa suã, q̃ sit iusta vel iniusta; & super aliis quæ addũtur, super quib' nulla fuit contestatio in prima cãtamen altera parte absente posſet iudex, p̃cedere sine litis contestatione, vt dicit lex p̃dicta. C. d' tẽp. ap. & decre. p tuas. de appel. & ℨ. d' renũ. veniẽs.

e ¶ *Nequiuit.*] Hoc planum est, q̃ a in legitima, q̃ iure naturę debet, nullũ grauamen, & nulla conditio apponi potest, & pro non adiecta habetur ſi apponatur. C. de inofficioſo testamento. quoniam in prioribus. & in Auth. de hæredi. & Falci. ℨ. primum itaque. & ℨ. ſi quis autẽ non implens. & ℨ. eo. Raynutius.

f ¶ *Trebellianicam.*] & ita duæ quartæ possunt deduci. De hoc dicit ℨ. eodem, Raynutius. vbi idem dicitur.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæst. an filius rogatus in singulis rebus vel vna tantum, & c. sol. quòd in singulis, ponit opi. contrariam quam probat tribus legibus, ad quas respondet.*

g ¶ *Portiones eaſdem.*] immo habuit res ipſas in totum: nam quãdiu Viuus fuit: habuit dominium omnium rerum. dicitur autem habuiſſe Portiones eaſdem in rebus prædictis, id est, facultatem deducendi eaſdem portiones in singulis rebus: quia de singulis debet fieri deductio tertiæ & quartæ: licet quidam contrarium dicant, quòd filius in vna re sola deducere possit tertiam iure naturæ, & quartam Trebellianicam. arg. C. fa. ercis. filium [b]. & ff. de leg. 1. potest. ff. ad l. Falcidiam. ſi ex pluribus. Sed verum est, quòd de singulis rebus debet fieri deductio, & illa lex, filium. non obstat: quia illud fuit ex voluntate patris: & illa lex, potest. non obstat. quia ibi loquitur cum legata erat pars hæreditatis: vnde vnum legatum censetur, vel illud contingit de voluntate legatarij & hæredis, vel ex officio iudicis: vt ibi dicitur. Illa, ſi ex pluribus. potest intelligi quando vni plures res legatæ sunt: tunc ſi soluat aliquas integraliter, in alijs plenam Falcidiam retinere potest per dõli exceptionem. Ber.

titione ſuper legato ipſos absoluẽs ad restitutionem aliorũ bonorũ [a] sententialiter condemnauit [b] eos[10] dem: A cuius sententia cum ambæ partes [c] ad nostram audientiã appellassent, petente vtraque parte dicti iudicis sententiam infirmari, quatenus contra se fuerat promulgata, & quatenus pro se faciebat, executioni mandari [†]: Dilectus f. † n. O. sancti Nicolai in carcere Tulliañ. diaconus Cardinalis lite coram se legitime contestata [d], quoniam idem R. habebat in bonis quondam Peponis patris sui, tertiam partem debitã iure naturæ, in qua grauari nequiuit [e], nec non quartam Trebellianicam [f], quã quilibet extraneus restitutione grauatus deducere potuisset †, propter quod in reb' prædictis auunculis legatis, portiones [g] eaſdem habuit R. præfatus, eaſque [h] potuit in vltima volũtate legare: ac p̃ hoc legatũ tenuit vſque † ad tertiam & quartam

† Vide. l. etiam vbi datur ratio huius dicti. ff. d mino.

† Id est, ſili' noſter: nam Papa singulares Cardinales, filios vocat, non fratres: exceptis Ostiẽn. Albanẽ. Portuen. Sabinen. Tusculan. & Prenestin. episcopis. & ita seruat stylus curię Romanę.

† Vide l. in ratione. ℨ. quod vu'g. & ibi Bar. ff. ad l. Falc. & in Auth. de hære & Fal. in prin.

¶ Aliàs ita: vſque ad tertiam & quartam partem præfatas.

a Poterat tamen ex vna causa absolui, & ex alia ſtatim condemnari. ad hoc infra. de accu. ad petitionem. 10. And.

b Ibi filius rogatus restituere, ſi in fundo quartam retinuit, ſi aliquid supra quartam ibi habet, restituere cogit. loan. And.

c Textus est ad hoc cum ſuis fallen. in l. ſancimus C. ad Trebel.

† communi in antiquis

† Vrbenatanen.

† Vrbeuentan.

† Vrbenetã.

† Vrbe venatarino.

d Fallit etiã in multis casibus no. in l. eã quam. infra. alle. & de hoc in Spe. de inſt. edit ℨ. nunc vero aliquo. ver. quid igitur ſi hæres. & ſeq. & eo. ti. de reſt. ℨ. 1. ver. pone. nullus. loan. And.

† Eſt ſupra di. x. t, q̃ fecit testamenti: quod nõ eſt hæc hęredis institutione. de hoc ſupra eo. cum tibi. id autem qđ eos infra. nominatur hæredes ſuffice ret, etiam ſecundum legem. quamuis in nulla re eos inſtituiſſet: ſed ſolum legaſſet. ff. de hære. inſt. l. 1. ℨ. ſi autẽ. ſic & in Auth. vt ap. cog. ℨ. cęterum. ſi hæredes. col. 8 loan. And.

† hoc

† quòd nõ &c.

Inſt. de hæredi. inſti. ℨ. hæreditas. ſi filius detrahit tertiam iure naturę, detrahit quatuor vncias, & remanẽt octo in quibus videtur quòd teneat fideicommiſſum, & de illis detrahitur quarta, scilicet duæ vnciæ: & ita tertia & quarta faciunt ſex, & ſic habebat dimidiam totius hæreditatis.

k ¶ *Pronunciauit.*] scilicet Cardinalis. Ber.

l ¶ *Ipſum.*] scilicet patruum.

m ¶ *Legati.*] quartæ scilicet Ber.

n ¶ *Pro rata.*] quæ quidem virilis eſt: nam cum vna res plurib' legatur, quilibet ibi habet virilẽ: nisi alia mẽs [c] appareat testatoris. ff. de leg. 1. ſi pluribus.

¶ *Glo. seq. declarat quid ſit reſiduum.*

o ¶ *In reſiduo præfati iudicis.*] De quo reſiduo absoluerat prior iudex patruum & filios: nam primus iudex in totum absoluit patruũ in legatis, & male, ſed quo ad filios bene: sed Cardinalis condemnauit patruum pro parte ſcilicet in dimidia ipſius legati tertiæ & quartæ pro rata: in hoc infirmauit sententiam prioris iudicis, in reſiduo autem confirmauit. & hoc totum intellige quantum ad legatum posſeſſionum, quæ legatę fuerunt, de quibus cõpromiſſum fuit. In alia autem parte sententiæ, ſtatim sequitur qualiter processit Cardinalis: ibi, cæterum, &c.

o ¶ *Reſiduo.*]Auunculi petebant iure legati medietatem bonorum, de quibus fuit cõpromiſſum. Reſiduum istud consiſtebat secundum intẽtionem prioris iudicis in illa medietate, à qua medietate absoluit patruum & filios, non habito reſpectu ad testamentum Peponis, & hoc propter præceptũ arbitrorũ, quod tamẽ nõ impediebat legatũ, & cõfiſtit in ſexdecim secundũ cõputationem noſtram: & male pronunciauit in eo quod patruũ absoluit in totũ, ſed quãtum ad filios bene pronunciauit: ſed postea Cardinalis oſtenſo testamento Peponis, correxit pro parte ſententiam primi iudicis, cõdemnans patruũ pro parte ſua, ſcilicet in quatuor; & in reſiduo, ſcilicet in octo, quantum ad filios, & in quatuor, quantum ad patruum confirmauit: & tamen in ſequẽti articulo perdit patruus illa quatuor, propter pœnã vno retẽto per legẽ. Falcidiã. & ſic in veritate in octo cõſiſtebat ratione tertiæ & quartæ. alia viij. pertinebãt ad patruũ & filios ex testamẽto Raynaldi; & hoc ſecundum computationem prædictam.

p ¶ *Secundo articulo.*]Duo fuerunt articuli. Primus in quo petebantur res legatæ: Secundus, in quo petebantur omnia quæ ad patruum & filios poterant peruenire ex testamento Raynaldi, ſi veniret cõtra legatum aunculo relictum.

q ¶ *Male ipſum pronunciaſſe.*]quantum ad personas filiorũ male pronunciauit: quia non venerant contra voluntatem testatoris in aliquo: male etiam pronunciauit contra patruum, quia condemnauit eum de omnibus aliis, quæ peruenerant ad eum ex testamento Peponis: quia in his quæ ſubiacebant restitutioni, ipſum non debuit condemnare, ſed de his tantum, quæ contingebãt eum ratione tertiæ & quartæ: pro qua parte confirmatur ſententia: pro alia quæ debebat restitui ei, infirmatur: vt ℨ. dicitur.

r ¶ *Cum nihil de petitis.*]Et ita hæc est bona ratio: quia hic agebatur rei vendicatione, ſaltem quo ad legatum, vt ℨ. dictum est: vnde cũ illi nihil posſiderent, non poterant conueniri rei vendicatione. C. de alie. iu. mi. causa facta. l. vnica: & ℨ. de re iud. examinata. quod sic ageretur. patet ex eo quod dicit, quòd patruus fuit cõfeſſus ſe posſidere, quia in reali actione quærendum est, an posſideat quis an non. ff. de rei vendicatione. qui petitorio. & l. officium. & ſi dixerit ſe non posſidere cum posſideat, & hoc probetur, transfertur posſeſſio in actorem, quamuis non probet rem ſuam esſe. ff. eo. l. in rem actio. & quia nondum adiuerant hæreditatem, non poterant conueniri. & ante litem contestatam hoc debet quæri, ne deluſorium ſit iudicium: vt hic patet.

s ¶ *Habebat.*]ratione illius institutionis, quam fecit R. de ipſo.

t ¶ *Bonis illis.*] scilicet, in aliis bonis & rebus, exceptis rebus legatis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gatis.vel posset intelligi de omnibus.

a ¶ *In bonis eisdem.*] In singulis enim rebus habuit tertiam & quartam: vt dixi.Ber.

¶ *Glo.seq.recitetur per obiect.de l.irritum.*

b ¶ *In quibus eius institutio.*] ergo videtur quòd in sola tertia & quarta teneat institutio: quod falsum est: immo tenet in omnibus. C. ad legem Falcidiam, irritum [a], sed dicitur in eis tenere,quia in eis potest institutus patruus grauari.in eo vero quod subiacet restitutioni, grauari non potest, immo illud deducitur tamquam æs alienum, residuum vero diuiditur inter patruum & filios eius: fideicommissum enim hæreditatis ex testamento Peponis soli patruo debebat, non autē eius filiis.Raynaldus autem instituit patruum cui hæreditatē Peponis restituere tenebatur, cum illud quod est patruo restituendum ex testamento Peponis, illud habeat præcipuū, & illud primo deducit sicut æs alienum:vt in l. prædicta,irritum.In quo autem adiectio pœnæ non tenuit, illud autem quod Raynaldus restituere non tenebatur, & in quo grauari non potuit, quòd est tertia & quarta, illud diuiditur inter patruum & filios eius,quos Raynaldus instituit sibi hæredes.arg. C.ad legem Falcidiam. quamquam.& in hoc solo,scilicet tertia & quarta tenuit adiectio pœnæ:vt hic dicit.

c ¶ *Pro rata eosdem.*] quasi dicat, pro qua parte legatum contingit quemlibet de aunculis,pro ea parte quemlibet contingit illud quod pœnæ causa adimitur illi patruo : quia patruus noluit parere testatori dando legatum aunculis,ideo perdere debet illud quod capere poterat ex testamento Raynaldi.Vel dic,pro rata , id est , pro medietate tertiæ vel quartæ partis bonorum Raynaldi , in quibus fuit institutus, quam medietatem amittit patruus:quia contradixit legato:vt hic dicitur.& istam medietatem restituit patruus tanquam legatum.

d ¶ *Legato.*] quod [b] amittit patruus nomine pœnæ,id est,vno retento.Item amittit alias duodecim vncias.

e ¶ *In residuo.*] Istud residuum potest intelligi dupliciter:quo ad bona Peponis quantum ad patruum , quia in illis condemnatio iudicis non tenuit,quæ contingebāt patruum per restitutionem ex testamēto Peponis,in quibus nullam pœnam potuit imponere Raynaldus : & ideo absoluitur patruus. Item quo ad bona Raynaldi quantū ad filios quos Raynaldus instituit;& quia non venerant contra voluntatem testatoris , & nihil inuenti sunt possidere de rebus petitis , condemnari non debuerunt:vnde absoluti fuerunt per Cardinalem.

f ¶ *Saluo nihilominus ei.*] scilicet patruo.

¶ *Glo. seq. cum sequenti recitetur per quæstionem , an in eo quod de pœna soluitur,detrahitur Falcidia.*

g ¶ *Beneficio legis Falcidiæ.*] Istud est ita intelligendum , patruus id quod sibi restituendum est,primo vt æs alienum(vt dixi) deducit de rebus illis,de quibus compromissum fuit,quæ continebūtur in primo articulo.De residuo,quod est tertia & quarta,tenetur præstare legata, & de illis detrahit quartam Trebellianicam per legem Falcidiam. C. ad l.Fal.in imponenda.& l.irritum,& l.quanquam.& ff.ad l. Falci. qđ de bonis.§.cum ñdei.& C.de bon. author.iud.pos.l. 1. deducet autem Falcidiam de rebus legatis.Et forte intellexit Cardinalis,quòd deducet etiam de aliis,quæ causa pœnæ adimuntur eidem, quia illa legata sunt illis auunculis. Si fieret eis controuersia de alio relicto. & ideo forte dicit].de Falcidia,quæ inducitur contra voluntatem testatoris. sed hoc non est verum:quia id quod pœnæ causa accreuit , non incidit in legem Falcidiam.ff.ad l.Falci.cum pater.in fi.& l. seq. arg. opt. Et quod prouisum est ad pœnam,non debet trahi ad gratiam.ℨ.de trā sact.inter corporalia.

h ¶ *Restitutione.*]id est,præstatione.

i ¶ *Legitimum.*] quod dicitur tempus anni. hoc tempus computandum est iussu iudicis.Si autem infra illud tempus non paruerit , tunc non potest vti beneficio Falcidię,immo perdit omnia excepto illo qđ sibi debetur ex fideicommisso.in authētica de hæredibus,& Falcidia, §.illud quoque.coll.1.

k ¶ *Inuentarium.*] aliter enim beneficio legis Falcidiæ vti nō potest. vt dicitur in Authen. de hæred.& Falcidia.§. si vero non fecerit inuētarium.

l ¶ *Contra voluntatem testatoris.*]Hoc ideo dicit, quia contra voluntatem testatoris videtur hic retineri Falcidia de rebus specialiter legatis:quia illas voluit testator omnino præstari illis aunculis , ita qđ nulla contradictio fieret eis:vnde contra eius voluntatem Falcidia retinetur , & tamen retinetur nihilominus, qa cōtra voluntatem testatoris inducitur Falcidia.ff. ad legem Falcidiā,Titia. Sed & in aliis rebus quę causa pœnæ auferuntur, si verum est,quòd quarta retineatur , inducitur contra voluntatem testatoris:sed non videtur qđ quarta retineatur in his quæ causa pœnæ auferuntur,vt dixi ℨ.in notula,istud est,&c. Nam testator causa pœnæ omnia voluit auūculis præstari.inducitur ergo Falcidia contra voluntatē defuncti.C. ad legē Falcidiam.si vt allegas [c].& l.penul.& ff.eo.tit. quod de bonis.§.vlt.Hodie vero Falcidia non potest induci contra voluntatem testatoris expressam [d], si testator certus de quantitate patrimonij sui hoc prohibeat. in Auth. de hæred.& Falcidia.si vero expressim.sed contra tacitam bene inducitur,vt bene dicunt leges prædictæ,si vt allegas.& sequentes.Ber.

Ioannes.]Diuiditur,quia primo ponitur quæstio.Secūdo solutio:ibi, *Post.*Abbas Siculus.

CASVS. O.clericus sanctæ Crucis legauit de bonis suis in vltima voluntate venerabilibus & piis locis , & hanc voluntatem suam exequendam commisit Ioanni clerico,& P.laico:& mandauit eisdem, vt creditoribus satisfacerent:dicit Papa, quòd post mandatum susceptū, per diœcesanum episcopum cōpelli debent explere voluntatem defuncti,si fuerint negligentes.Nota,qđ voluntates defunctorum ad pias causas per diœcesanum episcopū mandari debent executioni.

m ¶ *Piis locis.*]in quibus sufficit minus legitima voluntas [e].ℨ.eod. cū esses.& cap.relatum.

n ¶ *De bonis suis.*]propriis scilicet:quia de rebus ecclesiæ nihil posset legare.ℨ.eo.quia nos.

o ¶ *Mandatum susceptum.*]Mādatum susceipere nemo cogitur,susceptum vero necesse est adimplere.ff.commodati, in commodato. §. fi. ff.mandati.si quis alicui.§. qui mandatum. C. de procuratoribus, inuitus.ff.de arbit.l.3.§.1.Ber.

p ¶ *Per diœcesanum.*]sic intelligitur.ℨ. eo. si hæres. & cap. tua nobis. vbi de hoc.Ber.

De his.]Primo ponit dictum,in quo interserit exceptionem: ibi, *Dummodo.*Abbas Siculus.

CASVS. De his quæ legantur in ornamentis ecclesiæ,vel ad cultum diuinum,vel anniuersario,vel aliis piis locis,canonica portio deduci non debet:dūmodo ista legata non fiant in fraudem, vt episcopus vel parochialis ecclesia portione debita defraudet.Nota,qđ episcopus vel parochialis ecclesia non debet habere portionem de his quæ leguntur in ornamentis ecclesiæ,vel ad cultum diuinum.

q ¶ *Canonica portio.*]Portio ista diuersimode deducitur secundū varias consuetudines locorum.]. de sepul. certificari. & ℨ.eo. requisiti. quandoq; est tertia,& quandoque media.ℨ. de sepul.c.1.& 2.& 10.q. 1. de his.& c.antiquos.& c.decernimus.& quandoque quarta. ℨ. de sepul.cum super.

r ¶ *In fraudem.*]Tunc non prodesset.ℨ.eo.officij.

¶ *Glo.seq.reddit rationem,& dat simile,& causam addit.*

s ¶ *Deduci.*]Hoc dictum est propter reuerentiam diuini cultus:multa enim propter religionē admitti solent:nā summa est ratio quæ pro religione facit.ff. de religio.& sumpti.fune.sunt personæ.in fi. vnde in casu isto minus legitima voluntas sufficit.ℨ.eo.cum esses.& c.relatum. sic in his quæ ad pias causas relinquuntur,cessat Falcidia.C.ad l. Fal. Auth.similiter.& in Auth.de ec.tit.§.fin autē.coll.9. vnde sumptum est Auth.prædictum,similiter & sic cessat Falcidia in testamento militis priuilegio militari.C.de testa.mil.in testamēto.C.ad l.Fal.in testamēto. Item cessat deductio istius partis in equis & armis fauore terræ sanctæ.ℨ. de sepul.in nostra.Et hoc idem quod hic dicitur,habes ℨ. de verb. sign.ex parte.

DE

DE SVCCESSIONIBVS AB INTESTATO.

Supra visum est de successionibus ex testamento : verum quia sæpe hōes decedunt ab intestato,& dubitari potuisset de successione , ideo post rubricā præcedentē subiicitur ista. Et scias,quòd intestatus dicitur qui nullū vel non iure fecit testamentū.l.fi.C. fam.ercisc. [a] *Abb.*

De hac materia tractatur 12.q.3.c. 2. & q.5. cap. vlt.

TITVLVS XXVII.

De successionibus ab intestato.

¶ Ex concilio apud Alteñ. †habito.

Ed hoc.]Duæ sūt partes.Secunda : ibi,*Si autem.* Abb.

CASVS. Omnes clerici generaliter de his q̄ habēt per hæreditatem, vel alio modo intuitu personæ acquisierint: dū viuunt, possunt inde facere quicquid eis placet:si vero ante moriantur quàm de his disposuerint, pi cōsanguineos nō habēt, in ius ecclesiæ debet tradi. Nota, quod clericus potest testari ad libitum suum de omnibus acquisitis intuitu personæ suæ, puta artificio , hæreditario iure, donatione amicorum,& huiusmodi.

a ¶ *Intuitu personæ.*]Sic supra titul. proxi. quia nos.

b ¶ *Sanctificentur.*] Id est, tanquam sancta deputentur. ℨ. de rerū permutatione,mancipia. 12. q. 2. de laicis.& q.3.quicunque. Ala.

¶ *Glo. seq. recitatur per obiectionem.*

c ¶ *Tradantur.*] Intellige hoc cum non habent cōsanguineos, qui eis ab intestato succedant: illi enim admitterentur, & non ecclesia. 12. q.vlt. & c. vlti. & q. 3. quicunque.& in Auth.de eccle. titu. §. fi quis episcopus. coll.9.

Sancto.]Si presbyter intestatus decedat, de patrimonio suo fiunt quatuor portiones,prout hic habetur. Et non tenet hoc hodie secundū glos.& sic vult qđ hodie istud cap.sit correctū. sed huic lecturæ obstat qđ habet ℨ.in ꝓœmio,refecatis superfluis.Primo ponit excessus relatio. Secundo eius prohibitio:ibi,*Interdicimus.* Tertio peculij diuisio:ibi,*Peculium.* Quarto pœnæ inflictio:ibi,*Et si quis.* Abb.Sic.

CASVS. Laici quidā habebant seruos:manumiserūt illos , & ordinati sunt in presbyteros:qñ presbyteri isti moriebantur,totā substantiam illorum laici sibi vendicabant, tanquam de propriis seruis : ista relata sunt in cōcilio:vnde statuit concilium,qđ ista decætero non fiant, sed sicut liberi facti sunt ad susciipiendum gradū & diuinū officium, ita nihil ab eis exigatur præter diuinum officium : sed peculium illorum diuidatur in quatuor partes,quarum vna assignetur epo, altera ecclesiæ cui seruierunt,tertia pauperibus,quarta consanguineis:quos nisi habuerint , epūs eam in vsum ecclesiæ conuertat. Nota quòd laici nihil debent occupare de rebus clerici morientis. Item patronus in liberto potest retinere operas spirituales. Item substantia clerici morientis diuidi debet in quatuor partes,vna episcopo , alia ecclesiæ,tertia pauperibus,quarta parentibus idoneis danda. Item parentibus non idoneis nihil potest testari clericus moriens,vt puta hæreticis,vt infra de hæret.vergentis.

¶ *Glo.seq.distinguit,aut prælatus testatur,aut non.Secundo casu, aut res eius sunt distinctæ,aut permistæ:& hoc casu aut dubitatur an habuerit proprium,aut certum est habuisse.signat contrariū , & soluit.*

d ¶ *Moriētium.*] Cum decedit prælatus [b] de omnibus tam ante promotionem quàm post acquisitis intuitu personæ, liberam habet potestatem testandi.ℨ.c.proxi.& ℨ.de testamen.tua nobis.& 12.q.3.quicunque.& q.5.fixum.in Auth.de ec.tit.coll.9.§.interdicimus.Si vero decedat intestatus,si sunt distinctæ res , eius consanguinei succedunt sibi. 12.q.1.sūt manifeste.Si vero res ꝑlati sunt permistæ cū rebus ecclesiæ, tūc distingue,aut dubitat an habuit proprū,aut certū est qđ habuit : si dubitetur,semper ꝓ ecclesia est præsumendū,& totū vēdicabit ecclesia.arg.12.q.3.quicūque.ff.de reb.dub.ciuibus [c].sic in vxore.ff.de dona. inter vir.& vxo.Quintus Mutius.& C.eo.tit.etiam.Si vero certū est,qđ aliquid habuit,sed nescit quantū,obtinet hui' capituli distinctio: nec immerito,quia nullus hæres nobis ꝓximior est , quàm q̄ nos Deo sociauit.ℨ. de pœnis,presbyteri. licet ꝺdicere videatur 12.q.4.c.1.vbi dī, qđ sit dubium,qđ æqua debeat fieri distributio inter ecclesiam & hæredes sacerdotis. Sed dic quòd in alio casu loquitur hoc capitulum quàm illud.hoc capitulum intelligitur de illis presbyteris,qui ex seruis facti sunt presbyteri, quod videtur verius : vt dicit Laur. [d] Non credo quòd hodie haberet locum talis diuisio , immo credo qđ si aliquid haberet intuitu personæ , qđ cōsanguinei ei succedūt ab intestato. Si cōsanguineos non haberet, tunc ecclesia ei succederet.12. q.vlt.ca.vlt.ℨ. cap.proxi.

e ¶ *Præter diuinū.*] Arg. quòd patron' [e] potest tenere operas spirituales in liberto , quem manumittit ad clericatū. arg. supra de ser. non ordi. nullus.54. dist.frequens. Alanus.

f ¶ *Nō sunt idonei.*] Puta hæretici. 24. q. 2. sane profertur.infra de hæret. si quis episcopus.

Vm dilectus.] Rector ecclesiæ dicitur intestatus , si nullum facit testamentum , vel fecit,sed furiosus,& tali succedit ecclesia, si non habet cōsanguineos:secus autem si apparet illum fuisse monachum, vel sana mēte testatum. sic summat Ioan.And. & cōiter doctores sequentes,sed hęc summatio de nihilo prouidet, nec cōtinet in se aliquam difficultatem. Diuiditur in quatuor partes. In prima parte ponitur factū decisum. In secūda motiuum Papæ ad sententiam. In tertia allegatio episcopi diffinientis. In quarta diffinitiuæ commissio. Secunda : ibi, *Sufficienter.* Tertia:ibi, *Quia vero.* Quarta:ibi,*Nos causam.*Abbas Siculus.

CASVS. Archipresbyter de Alerio se & sua obtulit monasterio de Brusia:tandem dum ageret in extremis , voluntatē vltimā exprimendo asseruit se & sua monasterio cōtulisse:& sic decessit. Epūs Eduen. diœcesanus eius, occupauit quædā bona quondam ipsius archipresbyteri,& etiā quædā bona monasterij : vnde super bonis istis causa cōmissa fuit iudicibus; corā quibus petebat Abbas de Brusia , monasterio suo restitui quicquid epūs de bonis archipresbyteri , aut etiam monasterij occupauerat: & econuerso petebat epūs sibi restitui nomine parochialis ecclesiæ,cuius ille fuerat archipresbyter,quicquid de bonis dicti archipresbyteri monasteriū detinebat:ad probandam intentionem suam abbas testes induxit: Tādem causa delata est ad Papam:ipse vero examinato negotio diligenter,intellexit esse probatū, quòd archipresbyter dum ageret in extremis , voluntatem vltimam exprimendo,asseruit se & sua monasterio cōtulisse:& cum requisitus fuisset vt conderet testamentum,respondit se non posse testari : quia se & sua dederat monasterio:& vnus de testib' dixit se vidisse quando se & sua obtulit monasterio , & testes alij dicebant se audisse ipsum archipresbyterum in præsentia abbatis confitentem quod prædictum est:adiuuantes plurimum assertionem abbatis , non tanquam probarent sufficienter,sed tanquam vehementer adminiculum præstabāt.sed quia ex aduerso pars epi asserebat,qđ dictus Archipresbyter in extremis agens alienatus erat à mente , vnde non valuit quod dicebat:Papa causam ipsam cōmisit,sub hac forma, qđ nisi epūs probauerit archipresbyterū non fuisse sanæ mentis, cum vltimam voluntatem expresit,imponatur ei silentiū super impetitione monasterij, & cōpellatur restituere monasterio quicquid occupauit de bonis illius archipresbyteri,aut etiam monasterij: Si vero probauerit illum alienata mente dixisse prædicta , condemnetur monasterium ad faciendam epiſcopo restitutionem nomine parochialis ecclesiæ , omnium bonorum,quæ fuerunt ipsius archipresbyteri,cum ipse archipresbyter ab intestato decesserit, nec habuit consanguineos , & ipsi monasterio silentium imponatur. Nota,quòd vnus testis cum aliis adminiculis vehementibus fauore religionis sufficit ad fidē faciēdam. Item

Universidad de Deusto

furiosus nō potest facere testamētum:id est,q̄ est mēte captus.Itē publicatis attestationibus possunt testes induci super nouo articulo pendente ex priori. Item quis potest probare negatiuam, si includit in se affirmatiuā. Item episcopus pōt agere pro ecclesia sibi subiecta.

z ¶ *Participationem.*] Propter hoc non fuit monachus, nec etiam

a Hanc antiquam habes in loco citato initio hujus capitis.

stetit in habitu monachali:vt apparet ex antiqua [a], cum hoc non sufficiat ad monachatum.

b ¶ *Se & sua.*] Et postmodū in extremis agens cōfitebatur publice, q̄ nō poterat facere testamentum, quia se & sua contulerat monasterio. & hoc vltimum probauit Abbas per testes,primum articulum nō probauit nisi per vnicum testem:quod nō sufficit.B.

c ¶ *Vltimam.*]Quasi dicat:si hæc verba non expresse hoc dicāt, tamen tacite vim obtinent vltimæ voluntantis.Ber.

† contestari

d ¶ *Monasterio.*] Per hanc probationem obtinebit Abbas, si episcopus non probauerit archipresbyterū verba ista alienata mente dixisse. nec intelligas, quòd ex his verbis probetur dictum archipresbyterum fuisse oblatū dicto monasterio cū suis rebus, siue monachū fuisse : sed probat quòd voluit sua bona ad monasterium peruenisse : & quælibet verba, per quæ declaratur intentio testātis, sufficere videtur.ff. de fun. in.& instru,l. cum de lanionis. §. afinam. ad fin. & ff. de sup. lega. l. Labeo. ad fin. nemo enim æstimandus est dixisse quod non mēte cogitauerit.Ber.

† dictum

† Aliàs ita: alienatus erat à mente.

† ipsam

archipresbyter de Alerio ad participationem [2] orationum monasterio de Brusia, obtulit se & sua [b]: & infra. ¶ Sufficiēter intelleximus esse probatum,quòd dictus archipresbyter agens in extremis, velut vltimam [c] exprimens voluntatem, asseruit se & sua monasterio [d] contulisse. vnde cū requisitus esset vt conderet testamentum,respondit se non posse testari †: quia se & sua contulerat [e] monasterio supradicto:& licet vnus testis [f] solus dixerit se vidisse, quando se & sua obtulit monasterio : quia tamen alij testes dixerunt se audiuisse ipsum in abbatis præsentia quod prædictum † est confitentem [g], non tanquam sufficienter probantes [h], sed tanquam vehementer adminiculantes assertionem abbatis, plurimum adiuuabant. Quia vero pars episcopi asserebat se velle probare, quòd dictus archipresbyter in extremis laborans, tanquam phreneticus alienatus † erat mēte, vnde nō valuit quod expressit: ¶ Nos causam illam † tibi sub hac forma duximus cōmittendam : quòd nisi præfatus episcopus legitime probauerit sæpedictum archipresbyterum, suæ mentis compotem [i] non fuisse, cum vltimam [k] voluntatem expressit,super impetitione

b Verum est q̄ ista verba non sufficiebant ad probandum monachatum, sed ad probā dū vltimam voluntatem bene : vt dictum est in 4.glo. Ioan. And.

c Hic autem nō loquitur in donatione vel legato: sed in debito quo q̄s in testamento se confiteatur obligatum, in quo magis stat pr̄ę judicium hę redi : quia non deducit Falcidiā, sed in primo de duc it : & de hoc , & an cōfessio prę judicet filio quo ad legitimā in Spe. de confes. §. nūc videdū. ver. nunc sequitur vide rc.Ioa. And.

hanc scilicet:quòd tunc erat furiosus.sic supra de renun.super hoc.& C.de codi.nec codicillos. & ff.de condi.instit.quidam.ff. de proba. si filius,familias.contra.3.q.9.indicas. sed ibi archiepiscopus tenebatur probare episcopum illum fuisse sanæ mentis , quia constabat illum prius fuisse furiosum.Tan.

monasterij perpetuum ei silentium imponatur:& compellatur restituere monasterio, quæcunque de bonis ipsius archipresbyteri, vel etiam monasterij occupauit. Si vero legitime probauerit archypresbyterū , quæ super vltima voluntate præmissa sunt, alienata mēte dixisse:ad faciendam ei nomine parochialis ecclesiæ (cuius ipse † administrationē gesserat dum vixisset) restitutionem [l] bonorum, quæ ipsius archipresbyteri fuerāt, monasterium cōdemnetur:cū idem archipresbyter ab intestato decesserit : ipsique monasterio super impetitione [m] episcopi silentium [n] imponatur.

TITVLVS XXVIII.
De sepulturis †.

¶ Leo tertius.

¶ Decedens intestatus sepelitur in sepulchro maiorum, vel vbi eligitur sepultura:parochialis tamen ecclesia habebit canonicam portionem eius quod reliquerit ecclesiæ sepulturæ. h. d. secundum veriorem intellectum.

CAP. I.

NOs † instituta maiorum patrū cōsiderantes : Statuimus, vnūquēq; in maiorū suo-

† Dictio,ipse, deest vt plurimū in antiquis.

k ¶ *Vltimam voluntatem.*] Testamētum enim hominis tantum morte confirmatur,& immobile perseuerat post mortem. infra de celebrat. Missa.cum Marthæ.& 13. q. 2. vltima voluntas. & C.de sacrosan. eccle.l.1. Lauren.

l ¶ *Restitutionem.*] Si intelligas donationem hanc factā de bonis ecclesiasticis , de quibus intelligendum est, certe illa donare non potuit. supra de testa.cū in officiis. & c. quia nos. si de patrimonialibus. in istis nihil iuris habuit episcopus. Dicas quòd de propriis siue patrimonialibus hoc est intelligendum: & hoc constabat : aliàs præsumuntur ecclesiæ , & loquitur in eo casu [d] cum non appareret hæres. 12. q. vlti. cap.vlt. & in Authen. de eccl.tit.§. si quis episcopus.coll.9.ecclesia enim est proximus hæres. infra de pœnis. presbyteri. simile supra eod. cap. 1. Ioan.

m ¶ *Impetitione.*] Sed nōne episcopus dixit fibi ius , ergo debuit cadere à iure suo? Sed hoc nō debet redundare in damnum ecclesiæ.16.q.6. si episcopum. immo verius dicas , quòd pœna illius constitutionis , si quis in tantam. C. vnde vi. non habet locum in bonis iacentis hæreditatis , vnde legatarius qui legatum auctoritate

d Idem inno centius & Host.Io.An.

† In vno vetustissimo Vaticano ita: De sepulturis mortuorum.

† Post conc. lium Later. sub Alex.iij. par.43. capi 2.&c. 3. eo. tit. in 1.com pilat.Et vide c.2. eod. tit. lib.6.

sua capit ante aditam hæreditatem,non punitur in alio , nisi quia restituit possessionem.ff.quorum legatorum.l.1.respon.1.secus est si post aditam hæreditatem C.de leg.non dubium.

n ¶ *Silentium.*] Si primo sana mente sua obtulit Deo : nonne debet Papa tueri suam donationē inter viuos, licet in morte nō fuerit sanæ mētis,cum adhuc in eodē proposito intelligatur durare, infra de baptismo & eius effectu,maiores.ad finē?Præterea cum ille qui ab intestato debet succedere,immensam donationem defuncti reuocat,non in totū reuocat,sed quantū ad quartam sufficiat.C. de inof. dona.l.1. ¶.tit.prox.Raynutius.immo in vita sua oīa donare potuit.¶. eod. ca.1. Sol.Abbas non probauit donationem factā fuisse inter viuos,nisi per vnum testem : & alij qui probant illam quam expresit in vltima voluntate dum ageret in extremis , non probant oblationē inter viuos. Illa autē obiectio de inofficiosa donatione nō habet hic locum : quia querela de inofficiosa donatione non dat nisi illis quibus aliquid relinqui necesse est. C. de inoffi. dona. si totas. sed ecclesiæ sacerdotes non tenentur aliquid legare de suis propriis,nisi velint.Laurent.

DE SEPVLTVRIS.

¶ Supra visum est de successionibus ex testamento , & ab intestato, quæ capiunt effectum post mortem:vt in c.cum Marthæ.de cele. Mis. vnde cum fuerit visum de bonis defunctorum, merito restabat videre de sepulturis eorū:nam omnes morimur , & sicut aqua dilabimur super terram.2.Reg.14.c.& in c.in ecclesiastico.13.q.2.ideo. Abb.

De hac materia tractatur 13.q.2.& q.1.c.1.

NOs *instituta.*] Tria sunt dicta. Secundum : ibi, *Nulli.* Tertium:ibi,*Sed quia.* Abbas.

CASVS. Statuit Leo Papa,quòd quilibet debeat sepeliri in sepulchris parentum suorum,secundum quòd fecerūt antiqui patriarchæ: veruntamen nulli negādum est propriam eligere sepulturā,etiam alienam:quia & dominus hoc fecit: sed quia dignus est mercenarius mercede sua, tertiam partem iudicij sui illi ecclesiæ præcipit dari,in qua sepeliri debeat,vel debebat si non elegisset alibi sepulturam, & vbi dum viuebat cælesti pabulo refici consueuit:quod si fecerit,

si fecerit,vbicunq; voluerit eligat sepulturam:& ne aliter fiat, præcipit Leo Papa sub pœna excommunicationis. Nota , quòd debemus eligere sepulturam vbi maiores nostri sepulti sunt , quod verum est de honestate. Item licitum est alienam eligere sepulturam, id est, in alieno loco:vt patet per exemplum domini , qui sibi elegit sepulturā Ioseph. Itē ecclesiæ parochiali relinquenda est sua portio,cum quis eligit sibi sepulturam. Item

Gen. 49. *Exod. 14.* nullus debet terminos transgredi à sanctis patribus constitutos.

Luc. 10. a ¶ *Suorum.*] Et ita loquitur de indigena.Lau.

b ¶ *Patriarcharū.*] Qui in sepulchris patrū suorum sunt sepulti. 13. q. 2. ca.vnaquæque.§.Ioseph.

c ¶ *Propriam eligere.*] Et sic vī.9.q. quilibet adultus & discretus possit sibi eligere sepulturam, vbi voluerit. arg. ¶. eod. in nostra.hoc verum est, dum tamen eligat locū magis religiosum. ¶. eo.

† Aliter verone fiat, &c.

fraternitatē. vbi de hoc. & infra ca.proxi.Ala.

d ¶ *Alienā elegit.*] Quia natus in Bethleem , nutritus in Nazareth , sepultꝰ fuit in Hierusalē in sepulchro Ioseph.Tācre.

e ¶ *Tertiam partem.*] In sequenti cap. dicitur de medietate.¶.eo. cum super. dicitur de quarta. hæc diuersitas siue contrarietas determinatur secūdum diuersas consuetudines locorū.¶. eo. certificari.

Prou.22.

† Iuo par. 7. decreti c. 150. Anselmus.lib.5.c. 51. & c. 4. eod.tit.in 1. comp. Vide cap. 2. & ibi tradita per doctores de sepul. lib. 6.

f ¶ *Iudicij.*] Scilicet, quod reliquit huic ecclesiæ , in qua elegit sepulturam : & non de relictis aliis locis: vt infra eod.in nostra.Ber.

g ¶ *Pabulo.*] Pabulum cęleste expoſuit Alanus, id est , doctrinam secretorum fidei,vt solida cibaria.pabulum enim dicitur prædicatio verbi Dei.supra de offi.ordi.inter cætera.Ber.

a Dist. 100. c. rationis. vbi de hoc. & plenius infra de re iu. qui sentit.li. 6. ponit Host. versū. Cōmoda q sentis, iungas onus emolumētis. Ioan. And.

h ¶ *Consolationum.*]Ad quem spectat onus,& emolumentum. [a] 12.q. 2.ecclesiasticis.& c.charitatem.13.q.1.¶.1.Ala. & 16. q. 6. de lapsis.& ff. de reg.iur.secundum naturam.circa prin.tit.

i ¶ *Ne trāsgrediaris.*]Transgreditur quis terminos proximi sui,cum quis parochianum alterius admittit ad sepulturam : vt hic. Item cum alterius ſuiditum excommunicat vel interdicit.9.q.2.cap.1. & 2. Tertio cum euellit terminos possessionum vicini sui.86.dist. tanta nequitia. Quarto cum prædicat contrariū fidei.24.quæſt.3.transferunt.Item cum alterius parochianum recipit ad pœnitentiam, de pœniten. distin.6.placuit.infra de pœnit. & remiſsion. omnis vtriusque. Vincen.

Relatum.]Communis diuisio.Secunda pars:ibi, *Mandamus.*Abbas Siculus.

CASVS. Leo Papa statuit in capitulo isto , vt quicunque voluerit amodo in monasteriū conuerti,siue in vita,siue in morte medietatem omnium rerum suarū & possessionum, quas decreuit disponere pro anima sua,relinquat illi ecclesiæ ad quā pertinet.Nota, q̄ parochialis ecclesia debet habere medietatē(vt hic dicitur)de omnibus, quæ relinquit parochianus in vltima voluntate. sed circa hoc attende consuetudinem locorum.

k ¶ *Monasterio.*] Arg. quòd quis debet eligere locum religiosum ad sepulturam.

l ¶ *In vita.*]In ægritudine tamen,de qua decedit : alioquin nihil daretur ecclesiæ parochiali.infra eod.de his.Vin.

¶ *Glo.ſeq.ponit tres casus exceptos..*

m ¶ *Decreuerit.*]Supple ecclesiis : nisi relinquatur in ornamentis ecclesiæ,& sine fraude,& tunc nihil detrahitur.supra de testa.c.vlt. aut si reliquerit pauperibus vel consanguineis pro remedio animæ suæ, nihil detrahitur inde:vt dixit Ala. Item de armis & etiam equis pro subsidio terræ sanctæ relictis nihil detrahitur.infra eo.in nostra.

n ¶ *Medietatem.*]Super hoc standum est consuetudini loci.infra eo. certificari.

o ¶ *Ecclesiæ.*]Scilicet,apud quam fidei sacramenta recepit. sic intelligit Gratianus hoc cap.13.q.2.c.placuit.¶.sed aliud.in fin.Ber.

Fraternitatem tuam.]Hoc cap.hodie recipit determinationē,seu correctionem secundū alios per c.2.eo.tit.li.6.vbi habetur,quòd quis potest relinquendo sepulturā suā antiquam , eligere sepulturam in loco minus religioso. Diuiditur in tres partes. In prima ponit ius. In se cūda narra t factum.In tertia concludit.Secundo ibi, *Vnde.* Tertia ibi, *Quocirca.* Abbas.

CASVS. Quidā ciuis Ianuensis P. nomine de Castello, habebat sepulturam ab antiquis temporibus , & sui maiores apud monasteriū sancti Stephani : apud aliā ecclesiā minus religiosam elegit sepeliri: orta est quæstio de corpore illi⁹ corā archiepo Ianuen. significatū fuit hoc domino Papæ : vnde ipse rescribit archiepiscopo Ianuen. dicens, q̄ non credit ipsum ignorare, qualiter ab antiquo fuit dispositum apud monasteria & loca religiosa corpora defunctorū debere sepeliri, in quibus orationes & missarū solemnia frequētius celebrantur : vnde qui volūt ibi sepeliri , non est eis cōtradicendū: Qui vero relinquunt antiquas ecclesias, & sepulturā patrum, & aliorum parentum suorum, & ad noua & minus religiosa loca se transferunt,cōtra antiquam institutionē sanctorum patrū facere dignoscuntur:vnde si prædictus P. contra constitutionem vel consuetudinem istam antiquā & rationabilē , corpus suū sepeliendum mandauit, hoc non præiudicat rationi : & ideo mandat, quatenus corpus ipsius reddi faciat monachis sancti Stephani , & cum patrib⁹ suis sepeliri.Nota,quòd qui vult eligere sepulturam relicta sua propria ecclesia , eligere debet locū magis religiosum, aliter nō potest. Item si dimisso loco magis religioso eligat quis locum minus religiosum , non valet electio talis sepulturæ per illam literam ibi:qui vero relictis antiquis,&c.& ita nō sequitur, quòd extrema voluntas sit semper effectui mancipanda.

¶ Innocentij iij. † Genuensi † archiepo.

¶ Vbi quis sepulchro maiorum relicto, elegit sepulchrū in loco minus religioso, dolo inductus,seu ex cōtemptu , seu non dimissa ecclesiæ suæ canonica portione expresse vel tacite,non tenet electio. h. d. saluando istum textū quantum fieri potest.

CAP. III.

FRaternitatem † tuam non credimus ignorare,mortuorū sepulchra & cœmiteria, apud illas ecclesias & monasteria , ex antiquo esse dispositā, in quibus religiosorum [q] fratrū conuentus sunt constituti , & orationes atque missarum solemnia tam pro viuis quàm pro defunctis , frequentius [r] celebrantur. Vnde ipsorum deuotioni & extremæ voluntati, qui apud huiusmodi ecclesias sepeliri dēsiderant , minime contradicendū est. Qui vero relictis antiquis ecclesiis , & patrū aliorumq; parentum [s] suorū sepulchris, contra consuetudinem Patrum veteris testamenti , qui cum † patribus suis sepulti esse leguntur, ad noua [t] & minus religiosa loca se transferunt , irrationabiliter & contra antiquam cōsuetudinem facere videntur. ¶ Vnde si P. de Castello contra antiquā & rationabilem consuetudinē,

† Immo secundus , ait hic Cōtius.

† Aliàs Ianuensi. sed iā alibi monui , olim , Genuam,Ianuam vocatam.

† Cap. 5.eo. tit.in 1. compil.Vide concilium Matisconense secundū , cap. 17. adde q̄ de hac materia post hanc decretalem sanctum est in c. 2. de sepultu ris lib.6.

† Genes.c. 50. & 13. Reg.c.13.& alibi sæpe.

q ¶ *Religiosorum.*] 13.q.2.vbicunque.& c.placuit.

r ¶ *Frequentius.*] Hæc est ratio quare potius sepeliuntur homines in locis religiosis, quia frequentius ibi diuina officia celebrantur. Sed nonne tātum valet generalis [b] oratio quantū specialis? ita de consecratio.dist. 5. non mediocriter. illa est causa , quia spiritus sanctus ad mensuram non datur.de consecratione, dist.4.quæris.sed præsumptio est,quòd plus prosit specialis oratio quam generalis. & quidem honor amplius videtur deferri illis ,ꝑ quibus specialiter fit oratio.Bern.

b De hoc dubio quid sit sentiendum , vide per Nauarrum in enchyridio de oratione c. 20. erotema re. 12. & in manuali cōfessariorum ca. 25. vers. vigesimoquinto.

s ¶ *Parentum.*] 13.q.2.Ebron.& ¶.Ioseph.

¶ Glo.ſeq.recitatur per q. an in ſepultura ſit neceſſe locum plus religioſum eligere.ponit opinio.Hug.& ſequacium,quòd ſic. ponit cōtrariam Lau. & primam approbat, & reſpondet contrario.

t ¶ *Ad noua & minus religiosa.*]Ex hoc cap.patet,ꝑ qui vult eligere sibi sepulturam,sua relicta,debet eligere sibi magis religiosam. arg.¶. eo.cap.proximo. In hac opinione fuit T. H. & Ala. & mihi hoc idem vī.& facit ad hoc 13.q.2.vbicunque.& est simile.qui enim de vna religione transit ad aliam,ad strictioré transire debet.¶.de regul.& transeun. ad relig.sane. & cap. licet. Alij dicunt , vt Lau. & Vin. & Io. c

c Hoc no. 13.q.2.c.facultates. §. at illi. aliàs inci. nunc quæritur, & Ray.in summa.Go. hic, & supra c. 12. & in sum.§. apud quem. & approbatur hæc opi. infra c. cum quis, in fi.li. 6.Ioan.And.

ꝑ liberū est vnicuiq; sibi eligere sepulturā, etiam ad locū minus religiosum.arg.¶.eo. in nostra.& si qua cōtraria inueniantur,intelligātur cum illectus fuit , vel cum ex temeritate vel ex contemptu transiuit, vel cum debitam portionem non reliquit suæ ecclesiæ. & sic intelligunt illud cap.Primam opinionem præfero,& quod dicit ¶.eo.in nostra.non contradicit , quia illud contingit propter priuilegium quod habēt illi Hospitalarij,& Templarij,vt liberum sit cuicunq; apud eos eligere sepulturam , vt ibi patet:sicut & prædicatores habent idem priuilegium:aliàs non possent illos recipere ad sepulturam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ADDITIO. Secũda opinio est hodie approbata per c.2.eo.tit.li.6.

a ¶ *Præiudicat.*] Quoniam minus legitima voluntas defuncti defendi non debet.ff.de condi.insti.filius quidam a.& 12.q.5.ca.1. ff. de religiosis & sumptibus funerum.l.at si quis.§.hæc actio. quandoq; tamen minus legitima voluntas quantum ad solemnitatem testium defenditur. puta in relictis piis locis. supra de testa. relatum. & cap.præceden.

a Vide de sent.ex com. si vero.super vltri.glo.Ioa. And.

b ¶ *Corpus.*] Sic infra eo. cum liberũ. & oblationes quas ipsius occasione habuerunt, infra eod. tit. in nostra. & in cap.cum liberum.Tan.

DE *his.*] Duæ sunt partes.Secũda:ibi, *Si vero.*Abbas Siculus.

CASVS. Aliqui quandoque se transferunt ad loca religiosa cum bonis suis in infirmitate, vel etiam in sanitate, & nihil relinquunt ecclesiis à quibus receperunt salutis pabula:quærebatur quid iuris esset de his? Respondet Papa, q̃ si in ægritudine ad religiosa loca se trãsferunt, & de illa ægritudine moriũtur,canonica portio debet exhiberi illis ecclesiis à quibus assumuntur,& in quibus sepeliri debebant: si vero in sanitate se trãsferunt, tunc nihil dare compelluntur ecclesiis suis prioribus: quia liberum est tunc bona sua cuilibet impertiri,etiam priuatis personis.Not.quòd cum aliquis transit ad religionem in ægritudine, dum tamen ex illa ægritudine decedat, canonicam portionem debet habere parochialis ecclesia de his quæ legat illi monasterio. Ité cum quis in sanitate sua transfert se ad religionem,nihil potest parochialis ecclesia petere: quia tunc nõ solum piis locis posset res suas dare, immo etiam cuicunque vellet.

† Post cõcilium Latera. sub Alex. iij. par.49. c. 6. & c. 6. eod. tit.in 1.com pil.Vide Petrum de Perusio trac.de quarta canonica,& Alex. consil. 190. incip.viso testamento in 2. volu.

b Ex quo in ægritudine donationem facit de morte faciens mẽtionem, causa mortis hoc fecisse videtur. ff.de do. cau sa mor. l. 2. & 3.& C.eo. l. fi. secus si simpliciter donet: quia tunc videtur inter viuos donare.ff.de do. causa mort. l. Seia.§ fin.

c Idem Co. & Phil. & idem dixerũt omnes prædicti, & Innocentius quando in capella audit diuina,& in baptismali ecclesia recipit sacramẽta. id est, quòd illę inter se diuini dent. Ioan. And.

d Quæ sequuntur ab hoc loco vsque ad versiculum : si tamen. de sunt in antiquis exẽplaribus, nec puto Bernardi esse,ideoque diuersis sunt characteribus impressa.

aliquid de corpore suo sepeliendo mandauit, hoc non præiudicat [a] rationi, sed viribus debet carere. Quocirca mandamus, quatenus corpus [b] ipsius monachis sancti Stephani reddi facias, & cũ suis patribus sepeliri.

¶ Alexander tertius episcopo Spaleñ.

¶ *Si quis in ægritudine, de qua decedit, offert se & sua monasterio, ecclesia parochialis habet inde canonicam portionem: secus si in sanitate.*

CAP. IIII.

DE †his, qui in infirmitate vel sanitate cũ bonis suis, ad religiosa loca se transferunt, nihil tibi vel ecclesiis, à quibus receperunt salutis pabula, relinquentes, hoc tuæ volumus prudentiæ innotescere; quòd si in ægritudine ipsa ad religionem transeant, dummodo de ægritudine illa decedãt [c], de bonis suis ipsis ecclesiis, à quibus [d] assumpti fuerint, canonica debet portio exhiberi. ¶ Si vero ad religiosa loca se in sanitate transtulerint [e], de his quæ locis ipsis conferunt,cogi non possunt aliquid præscriptis ecclesiis imperiri:quia liberũ est eis tunc bona sua, non solum religiosis, sed etiã quibuslibet priuatis [f] conferre personis.

¶ Idem.

¶ *Qui sepeliunt parochianũ alienum, quẽ sepelire non debẽt, coguntur restituere corpus, & quæ ratione ipsius obtinuerũt. hoc dicit cũ capitulo sequenti.*

CAP. V.

EX †parte canonicorũ Obrigen. †nobis est intimatũ, q̃ Prior de Insula quendã parochianũ [g] suũ, post appellationẽ [h] ad nos factã in sua ecclesia sepeliuit: & infra. ¶ Mandamus, quatenus præfatũ Priorẽ cõpellas,vt memoratis canonicis,prædicti parochiani corpus restituat: & †exinde [i] amicabiliter conueniat cum eisdem.

¶ Idem decano & magistro R. Rauennatẽsi.

¶ *Summatum est supra cap. proximo.*

CAP. VI.

CVm †liberum sit: & infra. ¶ Ad audientiam nostram peruenit ex conquestione Abbatis, & fratrum sancti Martini Laudoñ, quòd cum presbyter quidam corpus cuiusdam mulieris (prout in vltima voluntate dispoſuit [k]) ad eandem ecclesiam dicti Prioris, vel fuit dolo inductus, vel fuit infra legitimos annos,& ideo corpus illius debet restitui cum bonis perceptis occasione illius:aliàs tantũ quarta,vel tertia vel medietas secundum consuetudinem loci.j.eod.in nostra.& j.eo.certificari. & quod dĩ de appellatione idẽ esset sine aliqua appellatione, vnde supple, maxime. Tancredus.

¶ *Glossa sequens obiicit,& soluit.*

c ¶ *Decedant.*]Quia tunc donatio causa mortis confirmatur [b]. ff. de dona.causa mortis.non videtur. Et est arg. q̃ non licet alicui in morte,quod in vita non liceret.arg.ẽ. de testam.cap. ad hoc. Nec mirum: quia potest qui sanus est,omnia bona sua consumere:in morte tamen non potest filios vel nepotes suos præterire.Instit.de Inoffi.testamen. & de exhære. libe. per totum. Tũ & sic intellige ẽ.de testam. Raynutius.de tertia Clerꝛ & Adelasiæ,quæ donata, vel vendita fuerunt in morte,vnde nõ potuit Alterocha defraudari sua legitima:aliàs in sanitate poterat defraudari:vt hic dicit in fine.Ber.

¶ *Glo.seq.quærit:ponit tres opiniones.Prima quòd diuident. Secunda pro ecclesia dimissa. Tertia pro parochia.*

d ¶ *A quibus assumpti.*]Quid si in vna ecclesia audiat diuina officia, & percipiat ecclesiastica sacramenta, & in alia habeat ab antiquis temporibus ipse & sui maiores sepultura, & in tertia eligat sepulturam:quæ istarum ecclesiarum habebit canonicam portionem? Rideo, diuidere debent illam canonicam portionem.argu.ẽ.eodem,capitulo primo.& ẽ.de testamentis,relatum.in fine. nisi consuetudo repugnet. arg.j.eod.cap.certificari,& cap.de vxore.in fi. & j. de decimis, cum sint homines. & j.tit. proxi.cap.vlt. T. [c] H.dixit,& melius, quòd illa ecclesia in qua est sua sepultura, debet habere canonicã portionem, & non illa in qua audit diuina.Nulla enim iniuria facta est ei ratione sepulturæ in alia ecclesia,quia non dicitur derelicta,nec offensa: nec ex tali electione ius acquiritur illi.

Item [d] *quid si in vna ecclesia percipit sacramenta, & in alia est sua canonica sepultura,quæ illarum habet canonicã portionem? Respondeo, eodem modo diuidere debent illam canonicam portionem. arg.supra.eod.c.1. & 2. & arg.ad hoc supra.de testa. relatum. in fine. nisi consuetudo repugnet.arg.infra.eod.certificari. & cap. de vxore. & infra.deci. cum sint homines.*

Si tamen ecclesia sua solebat aliquid percipere de iudicio sui parochiani,cum sepeliebatur in illa ecclesia,in qua parentes istius, qui in alia sepulturam elegit, pro rata eius quod solebat accipere, accipiet de canonica portione, quæ debitur parochiali ecclesiæ. hoc notatur per H. 13. q. 2. placuit. §. sed aliud,in summa ipsius. Alij dicunt contrarium,scilicet quòd ecclesia in qua consueuit sepeliri,nihil debet habere,sed parochialis in qua consueuit audire diuina,quod mihi non videtur. Ber.

e ¶ *Transtulerint.*] Se & sua reddendo; quod patet per principium capituli. si autem corpus suum tantum traderet sepeliendum post mortem,& relinquat ei aliquid,de hoc debet dare legitimam.

ADDITIO. Quæ est tertia, vel quarta, vel medietas secundũ consuetudinem locorum j. eod.cap. certificari.

f ¶ *Priuatis.*] Honestis tamen.86.dist.donare. & non hæreticis.C.de apostat.l.hi qui.& j.de hæreticis.si quis episcopus.& cap.sequenti.T.

Cap. 1. eo. tit.in 2. com pilat.

EX *parte.*] In prima parte ponitur querela. In secunda iudicis datio: ibi, *Mandamus.* Abbas Siculus.

†Oburgen. † Obligen.

CASVS. Prior de insula quẽdam parochianum canonicorũ Obrigen. post appellationẽ, in sua ecclesia sepeliuit: vnde canonici conquesti sunt dño Papæ: mandat ipse, quatenꝰ dictus Prior cõpellatur,vt corpus parochiani prædicti præfatis canonicis restituat, & de his quæ habuit occasione sepulturæ illius, amicabiliter conueniat cum eisdem. Not.quòd monachi possunt habere populũ. Ité non solum iuris vel rei petitur restitutio, sed etiam cadaueris. Item officium iudicis est, vt admoneat partes ad cõcordiam.

†In aliquot vetustis ita: aut exinde, &c.

g ¶ *Parochianum.*] Iste parochianus non elegerat sepulturam apud ecclesiam dicti Prioris, vel fuit dolo inductus, vel fuit infra legitimos annos,& ideo corpus illius debet restitui cum bonis perceptis occasione illius:aliàs tantũ quarta,vel tertia vel medietas secundum consuetudinem loci.j.eod.in nostra.& j.eo.certificari. & quod dĩ de appellatione idẽ esset sine aliqua appellatione, vnde supple, maxime. Tancredus.

¶ *Glossa sequens obiicit,& soluit.*

h ¶ *Post appellationem.*]Arg.cõtra.C.de sepul.vio.l.fin.& Auth. item qui domũ [c].& in Auth.vt cum.de appel.cog.§. pen. coll.8. & in Auth. vt defuncti, seu fune.non iniuri. à credito. circa principiũ,collatio.5. Solu.hic fuit appellatũ ne Prior inuaderet ius canonicorũ, in contrariis autem nõ recipitur appellatio,ne corpora sepeliantur: & ita non contradicunt,quia diuersimode loquuntur. T.

i ¶ *Exinde.*] Id est, de cæteris quæ obuenerunt occasione illius corporis amicabiliter conueniat:aliàs tenetur ea restituere.infra c. proximo,&c. in nostra.Ber.

Cvm liberum.]Diuiditur in duas partes.In prima conquestio. In secunda parte responsio:ibi, *Mandamus.*Abbas.

CASVS. Quidam presbyter corpus cuiusdam mulieris deferri faciebat ad monasteriũ sancti Martini Laudoñ.sepeliendum,prout ipsa in vltima dispoſuerat voluntate:monachi sancti Vincentij corpus illud violenter rapuerunt: & illud violenter in sua ecclesia sepelierũt: conquesti sunt monachi sancti Martini domino Papæ: mandat Papa, quatenus si est ita, monachi sancti Vincentij compellantur, vt ossa præfatæ mulieris & beneficia, quæ occasione sepulturæ illius habuerunt,restituant monachis sancti Martini.Not. quòd libere quis testatur,hoc habet ex iuris beneficio. Item quod vniuersaliter est dictum, recipit distinctionem. Item quod obtẽtu vel occasione alicuius quæritur, illi est restituendum. & est notabile contra nuncios pro dominis,& contra negotiorum gestores.

k ¶ *Dispoſuit.*] Et sic mulier ista elegit sepulturam apud ecclesiam sancti Martini, quæ erat magis religiosa, quàm ecclesia sancti Vincentij,cuius erat mulier ista parochiana: aliàs non poterat ibi eligere sepulturam,sua relicta. supra eod. fraternitatem. Vel forsitan non erat eorum parochiana, quod verius puto, ex eo quòd Papa non reseruat eis canonicam portionem.Ber.

¶ *Glo.seq.exponit. & q.soluit.*

a ¶ *Beneficia.*

a ¶ *Beneficia.*] Id est,oblationes, & quicquid propter hoc perceperunt. sic ẽ. eo. ex parte. & j. eo.in nostra.& agunt isti ad repetendum corpus,& beneficia ista,condictione ex canone isto.& supra eo. fraternitatem.& c.ex parte.vbi enim iure nouo obligatio inducitur,nec caueatur ibi quo genere actionis agendum sit, agendum est condictione ex illo canone, vel lege.ff. de condictio. ex lege.l.vnica. Ber.

b ¶ *Recepisse.*] Vel q̃ de iure percipere potuerũt, sicut contingit de violẽto possessore. supra de resti. spol. grauis. & C. vnde vi. si de possessione.ff.de pet.hære.l.i.in fi.

DE *vxore.*] Sũt duo dicta. Secundum: ibi, *Vtrum.* Abb.Sicul.

CASVS. Sicut liberũ est viro eligere sepulturam,ita liberum est mulieri:nulla est in hoc casu inter eos differentia, cũ a lege viri soluta esse intelligatur.Illa fuit dubitatio, quia dicitur 13. q. 2. vnaquæque. q̃ mulier siue in vita, siue in morte virum suum sequatur. In fine dicit, q̃ de filiis minoribus vbi debeant sepeliri, à sanctis patribus diffinitum non est:& ideo consuetudini loci relinquendum est.Not.q̃ vxor potest eligere sibi sepulturam sicut vir. Item consuetudo loci attendenda est.

† In antiquis codicibus ita: & de cætero similia non præsumant.

† Cap.7. eo. tit.in 1. com pilat. & post concilium Latera sub Alexan. iij. cap. 63. vbi integra est decretalis, & plures alias conquestiones cõtinet.

† vxorem

† Videl. in tempus.ff.de hære. instit. & l. cum spõsa.cum notatis.C.de donat. ante nupt.

¶ *Glo.seq.signat contrarium,& dupliciter sol.*

c ¶ *Aequalem.*] Argu. contra. 13. q. 2. vnaquæque. & 33.q.2. quos Deus coniunxit. Solutio. illud intelligitur secundum istud.vel sic,istud locum habet cum mulier eligit sibi sepulturam. si vero non eligat, locum habet quod dicitur ibi. arg. C. de digni.lib.12.mulieres. ff.ad municipa.filij.1.repon.& l.vlti.Ber.

d ¶ *A lege viri.*] Vt 7. quæstione 1. sicut. & C. de donatio. ante nuptias.quod sponsæ. & ff. de donatio. inter virum & vxo. si quis vxori ea. §.vlti.& l.seq. Ber.

e ¶ *Diffinitum.*] Et licet non sit diffinitum, videtur tamen quod filio possit eligere sepulturam : quia potest ei facere testamentum.Instit.de pup.sub. §. igitur. [a] quod potest concedi dummodo & ipse sibi eligat sepulturam, tamen consuetudini loci relinquendum est,vt hic dicitur.

† Cap.8. eo. tit.in 1.com pilat.

a De materia vide latius hic per Host. & Ioa. And.

f ¶ *Consuetudini.*]Si consuetudo non repugnat,sepeliuntur in sepulchro maiorum suorum.argum.infra eod.in nostra.in fin. Ber.

Cvm super.] Non solet summari, sed vt afferat aliquid vltra iura cõia, summa sic vt in rubro. & in hoc est casus singularis. Abb.

CASVS. Quæritur quantum debeat defunctus, qui eligit sepulturam dimittere parochiali ecclesiæ,vnde assumitur. & respon. ad minus quartam partem. Not. hic dicitur, quòd ecclesia parochialis debet habere quartam partem testamenti: sed hoc consuetudini relinquendum est.

¶ *Glo. seq.reci.per.q.*

g ¶ *De testamẽto.*] Id est,de his quæ testator relinquit pro sua anima iure legati illi ecclesiæ, in qua elegit sepulturam: & de oblationibus quarta portio relinquatur illi ecclesiæ,à qua corpora mortuorum assumuntur.infra eod.ca.proximo,&c.in nostra.

¶ *Glo.seq.ar.ecclesiam cathedralem,&c.*

h ¶ *Quarta.*]Vel medietas, seu tertia pars secundum loci consuetudinem.infra eod.ca.proxi. Ista quarta semper debet deduci, nisi in casu infra eod.in nostra.& in casibus.supra de testa. cap. vltim. Et est argum.quòd maior ecclesia cathedralis,non sit magis religiosa quàm siam sepeliendum deferret, monachi sancti Vincentij Laudoñ. corpus ipsius violẽter rapere, & in ecclesia sua sepelire minime dubitarunt: & infra. ¶ Mandamus,quatenus si ita esse inueneritis, præfatos monachos cõpellatis, vt ossa præfatæ mulieris,& beneficia [a], quæ occasione sepulturę ipsiꝰ recepisse [b] noscuntur, memoratis fratribus cũ integritate restituãt, & † de cætero talia facere non præsumant.

¶ Lucius tertius.

¶ *Mulier nupta libere potest sibi eligere sepulturam.*

CAP. VII.

DE †vxore vero, vtrũ quẽadmodũ vir, liberam debeat habere sepulturam : Nobis videtur, quod nulla super hoc inter virum & mulierem † sit facienda distinctio, sed vtrique in casu isto, æqualem [c] esse credimus facultatem : cum electio ista ad eum potius statum pertineat, in quo mulier soluitur à lege viri † [d].

¶ *Pater filios impuberes, vbi voluerit, potest sepeliri facere, si hoc habet consuetudo loci. hoc dicit.*

¶ Vtrum autem pater quo magis voluerit, minores filios valeat sepelire, non inuenimus à sanctis patribus diffinitum [e] : & propterea terræ consuetudini [f] decernimus relinquendum.

¶ Idem præposito & capitulo Fauentiñ.

¶ *Si parochianus ecclesiæ cathedralis alibi sepelitur, de ipsius funeralibus, seu relictis ecclesiæ sepulturæ, debetur quarta capitulo ecclesiæ cathedralis.*

CAP. VIII.

CVm †super quodam capitulo : & infra. ¶ Præsentiũ monasteria,secundum illam opinionem,quæ dicit, quòd semper eligendus est locus magis religiosus.

Certificari.] Communis diuisio.Secunda pars : ibi, *Cum autem.* Abbas.

CASVS. Quidam impetrauit priuilegium, vt qui apud eorum ecclesias elegerunt sepeliri, licitum sit eis eos recipere ad ecclesiasticã sepulturã cum ista clausula,salua debita iustitia illarum ecclesiarum, à quibus mortuorum corpora assumuntur: quæsitum fuit à Papa qualiter clausula ista: salua debita iustitia,&c. sit intelligenda, & exponenda? Respondet Papa quòd super hoc articulo diuersa antecessorum suorum cõstituta emanarũt: Leo Papa quandoq; appellauit illam iustitiam tertiã partem,quandoq; mediã: Vrbanus & Lucius quandoq; appellãt illam canonicã iustitiã, quartam partem : vnde Papa respondet secundum quod beatus Hieronymus inquit, Vnaquæq; prouincia in suo sensu abundet: & ita secundũ rationabilẽ consuetudinem loci,illa iustitia erit aliquando medietas, aliquando tertia vel quarta pro diuersitate locorũ. Nota, quòd nihilominus in mortuariis cõsuetudo loci seruatur.

† Cap 5.eo. tit in 2.com pilat.

† Hieronymus ad Lucinium.

i ¶ *Salua iustitia.*] Quæ exhiberi debet illis ecclesiis,à quibus dũ viuebant, percipiebãt ecclesiastica sacramenta, de bonis illis, quæ in testamento reliquit ecclesiæ vbi eligit sepeliri.

† Videl.Iabeo. ff. de sup.leg. & l. cum de lanionis.§.asinam. ff. de fun.instr.

k ¶ *Tertiam.*] ẽ.eo.ca.1. l ¶ *Mediã.*] ẽ. eo.relatũ. m ¶ *Quartam.*] Capitulum Vrbani non habemus, sed Lucij tertij. ẽ. eo.cap.prox. Ber.

† Dictio,partem,deest in antiquioribus.

n ¶ *Hieronymus.*] Cap. Hieronymi habes 76. dist.vtinam. Ber.

¶ *Glo.seq.quærit,& sol.*

o ¶ *Consuetudinẽ.*] Quid si de consuetudine dubitetur, vel variæ sint cõsuetudines in vicinis ecclesiis? De minori summa erit intelligendum : quia in illa omnes concordant.ff.de arbi.diem proferre.q.§.si plures [b].Ber.

† Cap 1. eo. tit.in 3 com pil.

b Si tres sunt arbitri, & vnus condemnat in 15.alter in 10.alter in 5. valet sententia in 5. Io. An.

In nostra.]Diuiditur in tres partes principales.Primo actoris petitio.Secundo:ibi, *Econtra.* reorum defensio. Tertio : ibi, *Talem.* causæ diffinitio. Abbas.

CASVS. Prior ecclesiæ Montis Ferrãdi,& Hospitalarij Claremontesi.diœcesis habebant inter se cõmen super iure funerando, vel funerandi : Hospitalarij recipiebant ad ecclesiasticã sepulturam parochianos dicti Prioris:causa super his commissa fuit iudicibus, coram quibus petiit dictus Prior satisfieri sibi de dãno, quod sustinuerat ab illis Hospitalariis, qui parochianos suos receperunt ad sepultura: & q̃ decætero non reciperent ad ecclesiasticam sepulturam parochianos ipsius:Ad probandum suam intentionem testes induxit: Tandem causa ad sedem Apostolicam est delata; in præsentia Papæ Prior pdictus proposuit præmissa:ex parte Hospitalariorum fuit propositum,q̃ ex priuilegiis sibi concessis licitum est eis,omnes, præter excommunicatos & interdictos, ad ecclesiasticam recipere sepulturam,qui apud eos elegerint sepeliri : & fidecommissa in vltima voluntate sibi relicta,recipere, soluta tantummodo quarta parochiali ecclesiæ,de cuius parochia mortuorum corpora assumuntur, præterquam de equis & armis,de quibus quartam deducere non tenentur: Papa auditis rationibus vtriusque partis, talem protulit sententiam, q̃ prędicti Hospitalarij decætero nõ recipiãt parochianos dicti Prio-

ris ad ecclesiast cā sepulturā, nisi apud eos elegerint sepeliri; & tunc parochialis ecclesia recipiat quartam partem de oblationibus, lectis, & aliis, quæ defunctus pro anima sua ibidem reliquit, præterquam de equis & armis: Hospitalarij residuum habeant, nisi dolo vel fraude Hospitalariorum defunctus inductus fuerit, ad huiusmodi electionem, vel dispositionem faciendam. Insuper iniunxit eisdem Hospitalariis, vt eidem Priori satisfaciant de quarta parte trium millium solidorum, quos constat eos à parochianis illius recepisse, cum probatū fuerit, quòd eorū oblati vel cōuersi fuissent. præterea præcepit eisdem, vt satisfaciant Priori de omnibus, quæ habuerūt à quodā, qui fuit interfectus in cāpis, nisi probauerint q̄ apud eos elegerit sepulturā: alioquin ei restituant quartam partem. Item restituāt omnia quæ habuerunt pro quibusdā aliis, occasione sepulturæ ipsorum, quos constat infra annos legitimos decessisse. Nota, quòd monachi possūt habere populum. Item cum dolo inducitur quis vt aliam eligat sepulturam, non præiudicat talis electio parochiali ecclesiæ. Itē quod occasione rei meę per alium quæritur, mihi de iure restituēdum est.

a ¶ *Parochianos.*] Nam & monachi habent populum. 16. q. 1. Agapitus.

b ¶ *Annos legitimos.*] Vnde non potuerunt sibi eligere sepulturam, quia nec testamētum facere potuissent: vt supra de prob. in præsentia. & 2. q. 6. cap. ei qui. §. diffinitiua. Sed pater potest eligere filio sepulturam, vt dictum est supra eo. de vxore. quia potest ei facere testamētum. Inst. de pu. sub. §. igitur. quod verū est, si ipse faciat sibi: aliàs si non fecerit sibi, nec filio impuberi facere potest. Instit. de pupi. substi. §. liberis. & ff. de inoff. testa. Papinianus. §. sed nec impuberis. T.

c ¶ *Parochia.*] Sic supra ca. proxi. Ber.

d ¶ *De equis & armis.*] Hoc inductum fuit fauore terræ sanctæ [a]. sic de his quæ relinquuntur in ornamentis ecclesiæ, siue ad cultum diuinum, nihil deducitur. supra de testi. cap. vlt.

¶ *Glo. seq. not at tractum futuri temporis, &c. determinat, signat contrarium, & soluit.*

e ¶ *De cætero.*] Et ita tractus futuri temporis hic ad iudicem spectat. simile supra eo. cum liberum. in fine. Et sic est contra illud. ff. de vsur. l. 1. §. 1. quod obtinet in his iuribus & seruitutibus, & in annuis præstationibus: quia in talibus actio pertinet ad futurum. ff. si ser. vendice. harum. & l. egi. & l. Labeo. & l. illa. de vsur. non contradicit, quia ibi non constabat adhuc de vsuris futuri temporis.

f ¶ *Recipiant.*] Immo debent cauere neque per se, neq; per successores eorum hoc facturos; & hæc est executio iudicis quo ad futurum tempus. argumentum ff. si serui. vendi. harum. & à iudice posset iniungi. sub pœna excommunicationis ne hoc faceret.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & remittit, & opinionem soluit.*

g ¶ *Apud eos.*] Et ita vī, quòd quis possit eligere sepulturā apud locum minus religiosum: quia Hospitalarij minus religiosi sunt quàm monachi. arg. 12. q. 2. bonæ. arg. cōtra 3. eo. fraternitatem. dic vt ibi notatum est. De hac materia cum quis vult eligere sepulturam, illum ordinem seruabit qui traditur 13. q. 2. vbicunque. quod cap. quidam intelligunt de peregrinis, qui non habent propriam sepulturam, qui debent sepeliri apud ecclesiam maiorem. Hugo intelligit illud cap. de ciuibus, qui habent propriam sepulturam in ecclesia maiori, qui quandoque morantur extra ciuitatem per villas vel castra: qui si ibi decedant, non debent suas sepulturas dimittere sine iusta causa, vt ibi dicitur: aliàs præsumitur illectus vel ex cōtemptu vel ex temeritate transire: vt plene dixi supra eo. fraternitatem. h ¶ *Reliquit.*] Hospitalariis iure legati.

i ¶ *Nisi dolo.*] Et ita dolus superueniens in spiritualibus rescindit cōtractum: quod est contra id supra quod met. cau. cum dilecti filij. vbi de hoc. & tunc de rebus suis nihil deberēt habere Hospitalarij. arg. 29. q. 3. constituit. ff. si quis cau. si duo. arg. supra de testib. requisiti. & cap. officij. & ff. de arbit. si duo. & sic propter dolū cessat priuilegium.

k ¶ *A parochianis.*] Qui elegerunt sepulturam apud Hospitalarios, & ideo quartam debent restituere parochiali ecclesiæ.

l ¶ *Annos.*] Isti non elegerunt sepulturam: nec eligere potuerunt [b]. vnde restituere debēt Hospitalarij prædicti quic quid ipsorum occasione receperunt. Bernardus.

Ex parte.] Communis diuisio. Secunda: ibi, *Quocirca.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidā nobilis solicitauit sæpe quādam puellam de stupro, & cum non consentiret eidem, posuit ei insidias super quodā ponte: & dum fugeret, casu cecidit de ponte, & mortua est: quæritur vtrum debeat in cœmiterio sepeliri? mandat Papa, q̄ cum illa non sponte præcipitauerit se de ponte, sed casu ceciderit, corpus eius debet in cœmiterio sepeliri: maxime cū ex honesta causa fugisse noscatur: & cui communicabatur [n] viuenti, cōmunicandum sit iam defunctæ.

¶ Idem Nidrosien. † archiepiscopo.

¶ *Si ossa excōmunicatorum sunt sepulta in ecclesiastico cœmiterio, & discerni possunt: debent exhumari, & proiici: aliàs secus.*

Ferrandi †, & procuratore Hospitalariorū Claremonten. diœcesis, idem Prior proposuit, quòd prædicti Hospitalarij † quosdam parochianos [a] suos, quorum duo erant infra annos [b] legitimos, receperunt ad ecclesiasticum sepulturam. Econtra prædictus proposuit procurator, quòd tam ex priuilegio, quàm ex indulgentia speciali, licet Hospitalariis omnes passim, præter excommunicatos, & interdictos, ad ecclesiasticam sepulturam recipere, qui apud illos elegerint sepeliri: fideique commissa in vltima voluntate relicta, possunt licenter accipere, soluta tantummodo quarta parochiali ecclesiæ, de cuius parochia [c] mortuorum corpora assumuntur, præterquam de equis & armis [d], quæ indulta sunt ipsis in † subsidium terræ sanctæ, de quibus quartam deducere non tenentur: & infra. ¶ Talem super his duximus sententiam proferendam: quòd prædicti Hospitalarij de cætero [e] non recipiant [f] parochianos ecclesiæ † supradictæ ad ecclesiasticam sepulturam, nisi apud eos [g] † elegerint sepeliri: & tunc parochialis ecclesia de oblationibus, lectis, & aliis quæ defunctus pro anima sua in vltima dispositiõe reliquit [h], præterquam de equis & armis, recipiat quartam partem, & hospitalarij residuum habeant: nisi dolo [i] vel fraude eorum defunctus inductus fuerit, ad dispositionem huiusmodi faciendam. Nihilominus ipsis Hospitalariis iniungentes, vt de quarta trium millium solidorum Priori satisfaciant memorato: cum constet eos à parochianis [k] eius illos solidos recepisse: nec † sit sufficienter ostensum, q̄ eorum oblati vel cōuersi fuissent. ¶ Eisdem præterea duximus iniungendum, q̄ nisi probauerint, quòd G. † parochianus Prioris, qui fuit interfectus in campis, apud ipsos elegerit sepulturam, vniuersa quæ ipsius intuitu receperunt †, Priori restituant memorato †: alioquin quartā partem solummodo restituere teneantur. Pro illis vero quos constat infra annos [l] legitimos decessisse, quæ sepulturæ eorum gratia receperunt, restituant vniuersa.

¶ Idem archiepiscopo Turonen.

¶ *Casualiter mortuus priuari non debet ecclesiastica sepultura.*

CAP. XI.

EX † parte parentum M. nobis est intimatū, quòd cum nobilis vir dñs I. de insula Butardi † eidē posuisset insidias, quā solicitauerat sæpe de stupro, & ipsa Gartionibus † qui eam rapere nitebātur, super quendam pontem occurreret, tandem fugiens manus illorum, in amnem de ponte cadens fuit casu submersa. ¶ Quocirca mandamus, quatenus cum illa non † sponte [m] præcipitauerit se de ponte, sed (sicut superius est expressum) casu ceciderit, corpus eius tradi facias ecclesiasticæ sepulturę: præsertim cum ex honesta causa fugisse noscatur: & cui communicabatur [n] viuenti, cōmunicandum sit iam defunctæ.

¶ Idem Nidrosien. † archiepiscopo.

¶ *Si ossa excōmunicatorum sunt sepulta in ecclesiastico cœmiterio, & discerni possunt: debent exhumari, & proiici: aliàs secus.*

a Ad eius acquisitionē & defensionē tunc Hospitalarij, & ēplarij specialiter deputati: vnde talia nō recipiunt diuisionem. Ioa. And.

† Montis Ferrati.

† De ordine Hospitalariorum vide Cassaneum in catalogo gloriæ mūdi par. 4. consideratione, 65.

† ad

† prædictæ ecclesiæ.

† illos

† Hic in vulgaris erat dictio, nisi, cū tñ legendū sit, nec sit, & c. vt in omnibus manuscriptis, & in veteri compilat.

† vv.

† receperint

† Vide l. 1. cū no. C. de instit. & substit. & l. quæ sub cōditione. §. quotiens. cū ver. seq. ff. de condi. insti.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. com pilat.

b Nec patres eis elegerunt, vel si elegerūt, nō habebat hoc consuetudo loci. infra eo. licet. li. 6. Ioan. And.

† Dictio Bu tardi, deest in omnibus antiquis exēplaribus.

† Vox, Gartionū vulgaris est Italorum, qua iuniores famulos significant.

† Recte dicit, non sponte, nam etiā ob castitatē seruandam non licuisset ei spōte se interficere. B. Thomas. 2. 2. q. 64 art. 5. ad tertium argumentum. & Archidiaconus in c. non est nostrū. 23. q. 5.

† Vitriosien. episcopo.

c Vide B. Thomam & Archidiaconum supra citatos.

d Idem concilium Tridentinum sessio. 25. de refor. c. 19.

e Vide omnino Antonium Gomezium tom. 3. varia. resolut. c. vltimo. 8.

a Vide c. 2. de hæret. li. 6. & ibidem glossam & doctores.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. com pil. Et vide Alfonsum Castrum li. 2. c. 18. de iusta hæret. punit.

† Vide Bart. in l. 2. ff. de cadauer. punito.

† Hæc sunt B. Augustini in libro de cura p̄ mortuis gerēda, cap. 2.

† precīosa

† Magalen. Et in aliquot vetustis pro Innocentio iij. Honorij iij. habetur.

b Hæc glossula nec est Bernardi, nec habetur in vetustis codicibus. Est autem Cœmiteriū dictū a verbo, κοιμάω quod est sopio, quasi dormitoriū mortuorū.

c Et facit ad ea quæ ibi not. & 44. dist. quiescamus. de quo vide quod dicam de homi. significasti. 2. ver. quod si discerni. Ioan. And.

mortem conuincuntur de hæresi [a]. 24. q. 2. sane profertur.

Acris.] Diuiditur: nam præmittit exordium ad probationem descendorum. Secundo soluendo distinguit: ibi, *Vnde.* Et secundum membrum distinctionis: ibi, *Quòd si.* Abbas.

CASVS. Aliquando contingit, quòd corpora excommunicatorum per violentiam aliquorum, vel aliquo casu in cœmiterio sepeliuntur, quæritur an debeant exhumari? Respondet Papa, si ab aliorum corporibus discerni possunt, exhumari debēt, & longe ab ecclesiastica sepultura iactari: si vero discerni non poterunt, non debent corpora illorum excommunicatorum cum aliorum corporibus exhumari, cum sicut sepultura pretiosa illis non prodest, sic nulla vel vilis non obest iustis. Nota quòd cui non communicamus viuo, non est communicandum defuncto. Item ratione dubietatis aliquid admittitur, quod si certum esset, repelleretur. Item vtile non vitiatur per inutile. Item nec pretiosa sepultura prodest defuncto, nec vilis nocet.

a ¶ *Non communicemus.*] Sic. 24. q. 1. ca. 1. & 2. nisi viuentes reconciliationem petierint, nec per eos stetisset: quia tunc absoluendi sunt post mortem. infra de sen. excom. à nobis. & 26. q. 6. qui recedunt. Ber.

b ¶ *In cœmiterio.*] Cœmiterium [b] dicitur à cemen Græce, quod est aurum latine, & teron quod est terra, inde cœmiterium quasi aurea terra, quia est cæteris pretiosior.

c ¶ *Exhumari.*] Immo forte nec religiosum locum facit cadauer excommunicati, si per ignorantiam sacerdotis vel eo inuito inferatur. arg. ff. de rel. & sum. fu. sunt personæ. Lau. Et ossa inde proiiciēda sunt antequam consecretur. de cōse. dist. 1. ecclesiam. Bernardus.

¶ *Glo. seq. arg. propter dubium, &c. dat similia de connexitate & difficili separatione, alleg. tria iura in contrarium.*

d ¶ *Excommunicatorum.*] Nota arg. quòd ratione dubietatis aliquid admittitur, quod aliter non admitteretur. 11. q. 3. nolite [c]. & 13. q. 2. non æstimemus. & ff. de adimen. leg. l. 3. §. si duobus. Item contingit ratione connexitatis. 14. q. 5. denique. & 81. dist. cum omnibus. & ff. de sol. si alieni nummi. & ff. de mi. etiam. Item ratione difficilis separationis. ff. de neg. gest. cum eum actum. ff. de admi. tut. l. tutorem qui tutelam. Arg. contra. de pœ. distin. 5. sunt qui. & c. 2. & ff. ad leg. Aquil. ita vulneratus. ff. de testa. tut. duo sunt Titij. ff. de manu. testa. cum ex pluribus. Io.

e ¶ *Speciosa.*] 13. q. 2. animæ defunctorum.

Bolendæ.] Primo præmittit abusum, quem secundo tolli mandat: ibi, *Mandamus.* Abbas.

CASVS. Apud Montem Pessulanum erat consuetudo, quòd clerici non permittebant effodi sepulturam, nisi prius eis certum pretium persoluatur: præcipit Papa istam consuetudinem aboleri, & clerici nihil audeant exigere hac de causa. Nota quòd pro terra in qua sepeliendi sunt defuncti, nihil est exigendum.

¶ *Glo. seq. dicit sepulturam dupliciter sumi, pro loco, & pro officio, & locus tripliciter, scilicet, priuatus, religiosus, & sacer. In primo procedit venditio, in reliquis non.*

f ¶ *Sepultura.*] Sepultura dicitur locus, siue terra in qua fit sepultura. Si in tali terra nullus vnquam fuit sepultus, nec aliàs est locus sacer, vt cœmiterium, licite potest vendi, & ex ea pretium recipi: quia nemo compellendus est de suo beneficium facere. 10. q. 2. precariæ. & quilibet suæ rei moderator & arbiter est. C. mand. in re mandata. & iustum est vnicuique sua committere. C. de iudæ. nemo exterus. potest ergo talis terra vendi, cum non sit religiosa vel sacra, sed purus dicitur talis locus. ff. de reli. l. 2. §. purus autem. & C. eod. tit. l. locum. & 12. q. 2. aurum. si enim in tali terra aliquis sepultus fuerit, & de voluntate eius cuius erat locus, amodo sacer factus est. C. de religio. l. 2. ff. eod. l. 2. §. sed & si alius. quare vendi non potest vel obligari: vt in l. prædicta. C. de reli. l. 2. & ff. de re. diui. sacra loca. in fin. & 1. q. 1. dictum est. De tali terra potest hoc intelligi, vel de terra cœmiterij, quæ religiosa & sacra dicitur, licet in ea nullus sepultus sit. argum. ff. de rei vendi. quæ religiosis. & 17. q. 4. quisquis. & c. sicut antiquitus. & talis terra vendi non potest. 13. q. 2. questa est. & c. præcipiendum. Item dicitur sepultura officiū sepulturæ: quod similiter vendi non potest, si clerici ad hoc teneantur, cum habent beneficium ab ipsa ecclesia, immo simoniam committunt. infra de simo. non satis. & c. cū in ecclesiæ corpore. & 13. q. 2. in ecclesiastico. & c. questa est. Si vero non teneantur ad hoc ratione beneficij, possunt inde accipere [d] pretiū: quia de suo hoc facere nō tenentur. 12. q. 2. charitatem. & supra de præseri. cum ex officij.

d Non ex pācto secundū Host. aliàs esset simonia secūdum eum. infra de simo. in tantum. & c. non satis. Io. And.

g ¶ *Exigere.*] Licet clerici exigere nō possint, laici tamen cōpelli possunt pias & laudabiles consuetudines obseruare, si quæ super hoc fuerunt. infra de simo. ad Apostolicam. multa. n. inhoneste petuntur quæ honeste recipi possunt. 18. di. de elogiis. 13. q. 2. questa est. 1. q. 2. placuit. & c. quam pio. ff. de var. & extraor. co. l. 1. §. est quidem. 14. q. 5. non sane.

Parochiano.] Diuiditur: quia duæ sunt partes. Secunda: ibi, *Sed eius.* Abbas.

CASVS. Quidam parochianus fuit excōicatus pro manifestis excessibus, homicidio, incendio, & pro violenta manuum iniectione in personas ecclesiasticas, & pro violatione ecclesiarum, & incestu: dum ageret in extremis, fuit absolutus per presbyterum suum iuxta formam ecclesiæ: quæritur, vtrum deberet in cœmiterio sepeliri? Respondet, quòd non debent ei cœmiterium & alia suffragia ecclesiæ denegari, sed hæredes eius & propinqui, ad quos bona peruenerunt ipsius, compellendi sunt vt satisfaciant pro eodem. Not. quòd cui vnum sacramentum conceditur, omnia alia quæ sunt eiusdem censuræ, sunt concedenda. Item sacerdos in necessitate potest absoluere à qualibet excommunicatione. Item hæredes tenentur ex maleficio defuncti, licet ad eos nihil ex illo maleficio peruenerit.

h ¶ *Incendio.*] Incendiarij vtrum sint ipso iure excommunicati, dicetur infra de sen. excom. tua nos.

i ¶ *Ecclesiasticas.*] Isti ipso iure sunt excommunicati. 17. q. 4. si quis suadente.

k ¶ *Violatione.*] Violatores ecclesiarum non sunt ipso iure excōicati, sed tanquā sacrilegi excommunicandi. 17. q. 4. sicut antiquitus. & c. si quis domū. & c. omnes. Idem est si quis res ecclesiæ inuadat, tanquam sacrilegus excommunicetur. supra de foro competenti. conquestus.

l ¶ *Iuxta formam.*] De qua habes infra de senten. excom. ex tenore. & c. cum desideres. 1. respon. & c. à nobis.

¶ *Glo. seq. arg. alleg. 3. iura, duo alleg. in contrarium, & soluit.*

m ¶ *Denegari.*] Quia ex quo communicauimus ei viuo, & mortuo communicare debemus. supra eo. ex parte. & 24. q. 2. sane. Item est hic argu. cui vnum sacramentum conceditur vel negatur, & alia intelliguntur concessa vel negata. 5. dist. ad eius. 95. dist. illud. & 13. q. 2. ca. vlti. Contra infra de tornea. ca. 1. & infra de rap. super eo. vbi conceditur pœnitentia & eucharistia, & tamen denegatur ecclesiastica sepultura, sed illud fit ad terrorem aliorum [e].

¶ *Glo. seq. reci. per contrarium, & soluit.*

n ¶ *Sed eius hæredes.*] Similem casum habes. ī. de rap. in literis. Et ita ex hoc cap. & illo patet, quòd hæredes conueniuntur ex maleficio defuncti, licet nihil inde peruenerit ad eos, quamuis lis contestata non fuerit cum defuncto, cum ad eos bona defuncti peruenerint: vt hic dicit, & 16. q. 6. si episcopum. infra de vsu. tua nos. & intellige hæredem esse hæredis hæredem. ff. de ver. sig. hæredis. sic hæres hæredis testatoris est hæres. C. de hære. insti. l. vlti. nam & secundum leges hæres tenetur condictione furtiua. ff. de cond. fur. si pro fure. §. si condictio. In casu etiam tenetur filius pro patre, licet non sit hæres. C. de primipilo, cum ex sola, lib. 12. quælibet enim actio ad

c Concor. l. cum prætor. ff. de iud. & l. si maritus. in fi. ff. de procur.

† Aliàs ita: non debet cœmiterium, vel alia, &c.

† vel

hæredem, & aduersus hæredem transmittitur. C. de contrahen. & commit. stipul. veteris. & l.vlt.C.vt actiones ab hæredibus & contra hære. inci. l. vnica.& in delictis, licet ad hæredem nihil peruenerit. arg.t.q.4.c.ecclesia,§.item peccato Israelitarum.ver.maxime. cum ex eo vtilitas deferatur ignoranti. Tamen secundum leges non tenetur hæres ex delicto defuncti, nisi in quantum ad ipsum peruenerit, vel nisi lis contestata fuerit cum defuncto. C. & ex delic. defunct.l.1.Sed ex contractu vel quasi, defuncti hæres indistincte tenetur.C.de act.& obli. ex depositi. & ff. de re. iu.ad ea.§. in contractibus. nisi in duobus casibus.vnus est ff.si mensor. fal.mo.dixe.l. si duobus. §.vlti. alius est ff. de tributo.illud.§.vltimo.Ber.

† Cap.85. In conciliis latinis.

TITVLVS XXIX.

De parochiis & alienis parochianis.

¶ Ex concilio Africano.†

¶ Inter episcopum substitutum episcopo hæretico, & ipsum episcopum hæreticum reuersum, & ex dispensatione receptum, diuiditur episcopatus modo hic expresso.

CAP. I.

DE PAROCHIIS & alienis parochianis.

† Cap.1.eo. tit.in 1.compil.Et ad verum intellectum huius capitis vide to notas nostras in hûc locum.

¶ Supra visum est de quodã iure parochiali, quod consistit in funerando: Sed quia poterat dubitari de aliis iuribus parochialibus:ideo subiicitur ista rubrica. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur 10.q. 2. & 16.q.5. & 13.q.1.per totum.

SI † epūs a ex Donatistis b ad catholicam est vnitatem conuersus c, æqualiter inter se diuidant d eas, quæ sic inuẽtæ fuerint,vbi ambæ partes e fuerint, id est, vt alia loca ad illum, alia ad aliũ pertineant, ita vt ille diuidat, qui amplius temporis in episcopatu habet,& minor f eligat. Quòd si forte vnus fuerit locus, ad eum pertineat quẽ plebs elegerit g. Sed si antiqui catholici suum voluerint, & illi suum qui ex Donatistis conuersi sunt, plurimorũ h voluntas paucioribus præferatur †. Si autem partes æquales sunt, maioris temporis i episcopo deputetur k †. ¶ Si autẽ ita plurima loca inueniũtur, in quibus ambæ partes fuerint †, vt nõ possint æqualiter diuidi, velut † si in impari numero fuerint,distributis locis, qui parem habent numerum, quicunq; locus remanserit, hoc in eo seruetur quod dictum est cum de vno loco superius tractaretur.

I episcopus.] Habet quinque dicta ad idẽ tendentia,quæ patent in textu. Abbas Siculus.

a Hic casus Bernardi est, & in antiquis exemplaribus reperitur.

CASVS. Sic a potest poni:Episcopus alicuius ciuitatis cũ magna parte plebis incidit in hæresim Donatistarũ. Vnde sunt ꝑcisi ab ecclesia: in plebe residua constitutus est nouus episcopus, priore reuertente ad fidem, tum pro multitudine sequentium eũ, tum pro vtilitate dispẽsatur cum eo, vt dignitatem recipiat : sed quia alter canonice ordinatus est,non debet ex toto deponi,sed inter se diuidunt omnia , vt patet in litera.Hodie vero non fieret talis dispensatio : & non continet ius hoc cap.Ber.Not.hic habes vnum casum, in quo duo episcopi possunt esse in eodem episcopatu:scilicet qñ alter labitur in hæresim,& alter canonice eligitur. Item melior est conditio minoris : quia maior diuidet, & minor eliget. Item voluntas plurium præferenda est paucioribus: quod est verum , nisi à paucioribus opponatur aliquid rationabile & probetur, vt supra de his quæ fi. à maio. par. cap. cum in cunctis.

† Vide l. & suum hæredem.§. finꝫ l. seq. ff.de pact.

† deputentur.

† fuerunt

† velut sub impari.

† velut si impari.

a ¶ *Episcopus.*]Id est,epatus.& sic ponitur contentũ pro continente. vel econuerso continens pro contento. de conſ. dist.2. cum omne.R.

b ¶ *Ex Donatistis.*] Quod dicitur in hoc capitulo, dispensatiue dictum est b.23.q.4.ipsa pietas.Ber.

b Et loquitur de his qui erant in partibus Africæ, vbi præualebant Donatistæ, secundũ Inn. Ioan. And.

c ¶ *Conuersus.*]Cum alius epꝰ in illo epatu iam erat creatus.Lauren.

d ¶ *Diuidant.*]Scilicet villas,vel parochias,vel plebes.

e ¶ *Partes.*]Id est,æquales. nomine enim partis dimidia intelligitur. ff.de verbor.significa.nomen.ff.de vsur. etiam partis.Ber.

f *Minor.*] Not.meliorem conditionem minoris.Ber.

g ¶ *Elegerit.*]Vt si pares sint cõpetitores mulieris moribꝰ,& genere, is potior existimetur , quem sibi consulens mulier approbauerit. C. de nuptiis, viduæ.

h ¶ *Plurimorum.*] 65.distin.c.1.2. & 3. & supra de his quæ fiunt à maiori parte capitu.capitulo primo,& supra de electio.licet,in fin.

i ¶ *Maioris temporis.*]Hoc ideo dicit , quia præsumitur citius mori. 13.q.2.illud. & in hoc est melioris conditionis.

¶ *Glo.seq.quærit , & soluit.*

k ¶ *Deputetur.*]Quid si non conueniant inter seꝫ Alternis annis percipient redditus. ff. communi diui. l. communi diuidundo.§. cum de vsufructu. Vincen.

VT *Dominicis.*] CASVS. Dicitur in hoc capitulo,qꝺ sacerdotes in diebus Dominicis , & in aliis diebus festiuis debent proponere in ecclesia , vt si est ibi aliquis qui ex contemptu dimisit suum presbyterum, statim recedat.Not.quòd nullus præsbyter alterius parochianum recipere debet ad diuina , quod verum est,si contempto prælato suo audire velit ibi diuina: absens enim iusta de causa potest audire diuina in ecclesia ad quam venerit.

† Vaneten. ‡ Naneten. sed legendũ Nanneten. estque hoc decretum. ibi c. 1.non c.419.vt refert Burchardus lib. 2.decr.c.92. nec c. 19. vt refert Iuo. par.2.c.122 habetur c.2. eo. tit. in 1. compil.concordat cõcilium Tride. sessio.22.in decreto de obseruãdis, in celebratione Missę. §. moneant.

† Burchardus lib.2.de cre. cap. 39. Iuo par.6.c. 140.& c. 3. eod. tit.in 1. compil. & vide notas in hûc locũ.

† Post concilium Lateran.sub Alexan.iij. cap. vlt.& cap. 5. eo. tit. in 1. compil. Vide Felinum in c.quia iudicãte.supra de præscri.& Oldradum consil. 283.

tur quod dictum est cum de vno loco superius tractaretur.

¶ Ex concilio Maneten †.

¶ Presbyteri parochiales Dominicis diebus & festiuis,parochianos alienos ad Missam admittere nõ debent , si ex contemptu ad eorũ ecclesiam accedunt.

CAP. II.

VT Dñicis, vel festiuis diebus presbyteri antequam Missam celebrent,plebem interrogent,si alterius l parochianus in ecclesia sit, qui proprio contempto m presbytero , ibi velit Missam audire : quem si inuenerint,statim ab ecclesia abiiciant.

¶ Hadrianus Papa †.

¶ Episcopus parochianum alterius sine ipsius licentia ordinare non potest, nec eum alter iudicare.

CAP. III.

NVllus episcopus alterius parochianũ iudicare præsumat n : & infra. ¶ Nã qui eum ordinare o non potuit,nec iudicare potest.

¶ Vrbanus tertius.

¶ Fines parochiarum,de quibus cõstat, vel finibus cohærentia , præscribi non possunt.

CAP. IIII.

SVper † eo vero quod apud vos intelleximus dubitatũ, an quod de finibus & † his, quæ finibus cohærẽt p, non præscribendis , statutum per canones q esse dignoscitur, sit in parochiarum limitibus † sicut in prouincialibus admittendum: Respondemus , quòd bene videtur in

1 ¶ *Si alterius.*] Alienus parochianus dicitur , licet ibi cõparauerit domum non causa habitandi. solam enim habitationem comparare in aliena ciuitate nõ facit domicilium. ff. ad muni. libertus.§.sola. Secus si in vtraque causa inhabitandi.ff. eo assumptio. §. iuris prudentibus. Vincen.

m ¶ *Contempto.*] Bene dixit,cõtempto, quia ex iusta causa absens bene potest audire diuina in ecclesia ad quam venerit.arg.7.q.1.episcopi vel presbyteri. 81. dist. cap. vlt. & est simile de pœ. dist. 6. placuit. 71. dist. primatus. & 9. quæ. 2. per totum. Ber.

Vllus.] CASVS. Dicitur, qꝺ nullus epꝰ alienum parochianum iudicet : quia qui eum ordinare non põt, nec iudicare.Not.qꝺ nullus potest iudicare parochianũ alterius : quia ad quẽ spectat ordinatio alicuius, & eius iudicatio : ergo qui non potest ordinare,non põt iudicare. hoc tñ intellige de epo : de aliis enm non:quia licet archidiaconus non possit ordinare, potest tñ iudicare, sicut & alij iudices.

n ¶ *Præsumat.*] Nisi eo domicilium transtulerit. C. de inco. & vbi quis do.ha.si in patria. lib.10. & infra eo. significauit. & nisi ibi deliquerit. ĵ. de rap. capitulo primo.

¶ *Glo.seq. signat cõtrarium.& soluit. Secundo arg.& remittit.*

o ¶ *Ordinare.*] Sic.9. q. 2. per totum.Arg.contra.25. dist.perlectis. vbi dicitur quòd archidiaconus potest iudicare c , sed non ordinare. Illud sic expone: sicut epꝰ non potest alienum parochianum ordinare, sic nec iudicare:Secus est de inferioribus iudicibus , sicut sunt archidiaconi , & cæteri prælati,qui possunt iudicare,sed non ordinare. Et ita arg.habes hic quòd sententia à non suo iudice lata non tenet. supra de iud.at si clerici.vbi de hoc.& C.si à nõ compet.iud.l.2. & supra de consue.ad nostram.nisi in casibus qui notantur supra de foro compet. cum sit generale.

Vper eo.]Cõis diuisio. Sc̃a pars:ibi, *Respondemus.* Abb.Siculus.

CASVS. In canonibus reperitur , quòd limites prouinciarum siue diœcesium , & ea quæ limitibus adhærent , non præscribuntur: quæsitum fuit , vtrum idem sit iudicium in limitibus parochiarum? Rñdet,qꝺ idem seruandum est in vtroque,dummodo constiterit limites canonica ordinatione fuisse distinctos.Not.quòd limites legitime distincti,& ea q̃ limitibus adhærent,,puinciarũ,siue diœcesium,& parochiarũ non ꝑscribuntur. Itẽ idem iuris est in minori qđ in maiori.

p ¶ *Cohærent.*] Principaliter : sicut intelligitur illud : Quæ religiosis adhærent,religiosa sunt:vt C.de rei vendi.quæ religiosis.& ff.de contrahen.emptio.in modicis.Vin.

q ¶ *Per canones.*] d qui dicunt, quòd limes præscribi non potest , ne prouinciarum termini confundantur.16.q. 3. quicunque. & c. licet in regulis. & c.inter memoratos. Quod dicit , parochiarum , exponunt quidã,id est epatuum:nam canó prædictus,quicunque. de prouincialibus limitibus tantum loqui vꝫ , sed scẽm hoc non traditur hic aliquid de capellis. Sed verius vꝫ quæstionem fuisse propositam de parochiis:nam canones prædicti loquuntur de diœceſibus , id est epatibus,& quod dicit,sicut in prouincialibus,põt exponi,id est,epatibus: sed idem intelligo in limitibus epatuum,& parochiarum, & prouinciarum , ex quo ibi distincti sunt fines , præscribi non possunt per iura prædicta,

† Post concilium Lateran.sub Alexan.iij. cap. 5. eo. tit. in 1. compil. Vide de Felinum in c.quia iudicãte.supra de præscri.& Oldradum consil. 283.

† vel

† liminibus.

c Quid hodie prohibeantur archidiaconi iudicare, vide de concilio Tride.sessio. 24.de refor. c. 20. §. ad hæc. & sessio. 25.de reforma.c.14.

d Qualiter & quando facta fuerit diuisio prouinciarum & episcopatuũ vide 80. dist. c. 1. & 99.dist. cap. 1.& 13.q. 1. c.1.

iura prædicta,cum eadem ratio sit in omnibus.& quòd idem sit in omnibus.patet satis ex hac decretali.

¶ *Glo.seq.elicit tria arg.*

a ¶ *In vtroque.*]Arg.quòd idem iuris est in minoribus quod in maioribus.arg.ĵ.de præben.maioribus.& ĵ.de ap.c.de appellationibus. Itẽ argumen. quòd de similibus simile debet esse iudicium. supra de reſcri. inter cæteras. & ĵ. de transla. inter corporalia.ff.de leg.non possunt. Itẽ arg. quòd vbi est eadem ratio , idem debet esse ius. ĵ. de confir. vti. cum dilecta. & ĵ. de constit.translato.& c.nã concupiscentiam.

† Clemens

ADDITIO. arg. ff. ad leg.Aquil.illud. & C. ad l.Aquil.l.fi.Bern.

† Cap.vnico eod.tit.in 2. compil.

Significauit nobis.] Duæ sunt partes. Secũda : ibi , *Fraternitati.* Abb.Siculus.

† Ancon.

CASVS. Postquam ciuitas Aconensis recuperata fuit à Christianis, multi se transtulerunt ad habitandum illuc , qui ante generalem occupationem terræ sanctæ , in aliis ciuitatibus regni Hierosolymitani morabantur: prælati prædicta rum ciuitatum volebant exercere iurisdictionem in prædictis habitatoribus Aconensibus , & alia spiritualia & temporalia exigebant ab eis, quibus non ministrabat spiritualia : Episcopus Aconen. conquestus est domino Papæ : vnde mandat iudicibus,quatenus compellant prælatos prędictorum locorũ, vt nullam iurisdictionẽ vsurpent in prædictos Acon. habitatores,nec ab eis temporalia exigant , quibus spiritualia non ministrant : verumtamen si de agris in eorum parochiis constitutis,fructus percipiunt,& in partibus vltramarinis ratione prædiorum decimæ soluũtur , decimas illas de cætero integre percipiant , & dicto Acon. tamquam suo diœcesano de cætero respõdere cogantur. Not. qꝺ licitum est alicui domicilium mutare. Item nota contra episcopos,& archidiaconos,& alios prælatos,qui redditus suos percipere non debent , nisi officium suum in verbo prædicationis & aliis exercuerint. Item decimæ prædiales illi ecclesiæ sunt dandæ , in cuius territorio prædia sunt constituta.

‡ Ancon.

¶ *Glo.seq.signat contrarium,& soluit.*

b ¶ *Habitatores iurisdictionem.*] Quia translato domicilio subtracti sunt eorum iurisdictioni.ĵ.de fo.compe.propoſuisti.13.q.1. ecclesias.§ quia ergo.& ibi dicitur quis habere domicilium,vbi habitat.ff.ad munici.municeps.§.miles. Sed videtur cõtradicere quædã lex. ff.de senatores. vbi dicitur qꝺ licet senatores domicilium habeant in vrbe, retinent tamẽ ius in prouinciis vnde sunt oriundi. Sed illud verũ est quo ad honores,non quo ad onera.ff. ad municipa.municeps.La.

‡ Fraternitati vestræ.

¶ *Glo.seq.notat,quærit,& soluit.*

c ¶ *Prædiorũ.*] Not. quòd decimæ prædiales a regulariter illi ecclesiæ debent dari,in cuius parochia prædia sunt sita.arg. 16. q. 1. si quis laicus.& ĵ.de deci.qñ.& c.cum contingat. sic & ciuitati tributũ soluendum est : vbi sunt agri.ff.de censi.forma.§.si vero.personales vero decimæ illi ecclesiæ debent dari,in qua diuina audiũt officia.16.q.1.questi.& hic in fi.idem dicit.Sed quid de illis qui inhabitant ciuitatem, & habent prædia & vineas extra,quæ non sunt in parochia alicuius,sed sita in terminis ciuitatis ? Videtur esse hoc in episcopi potestate , ar. ĵ.de deci.qñ.quia non possunt negari quin sint in parochia eius: non

† Ancon.

a De materia huius glossæ Vide Oldradum consil. 168. & glossam 13.q. 1. in summa faciunt traditã per Albericum tract. de statu.par. 2.q.137.

† De materia huius tituli, vide plene per B. Thomam, & Caietanũ.2. 2. q. 86. & 87. & per Dominicũ Sotũ.li.9.de iustitia & iure q. 3. & 4. per totum.

vtroque a seruandum, si fines legitima probatione, vel aliàs in dubitata fide constiterit ecclesiastica ordinatione statutos.

¶ Celestinus † tertius.

¶ Si parochianus seu diœcesanus domicilium transfert,primus prælatus in eo iura episcopalia seu diœcesana sibi non vendicat:decimæ tamen prædiales illius parochiæ sibi debentur , nisi alteri debeantur ex consuetudine.

CAP V.

SIgnificauit †nobis Aconen. † episcopus , quod cum post recuperationem Aconen † ciuitatis , ad habitandum in ea, se quam plurimi contulissent, qui ante generalem occupationem terræ sanctæ, in aliis ciuitatibus regni Hierosolimitani elegerant mansionem : & infra. ¶ Fraternitati tuæ † mandamus, quatenus prædictorum locorum prælatos, vt sibi nullam in prædictos Acone n.† habitatores b iurisdictionem vsurpent, nec ab eis tẽporalia exigant, quibus spiritualia non ministrant, districtione, qua conuenit cõpellatis : ita qꝺ si de agris in eorũ parochia constitutis, fructus percipiunt, & in vltra marinis partibus ratione prædiorum c decimæ persoluuntur,deinceps eis ipsas cũ integritate persoluãt: dicto vero Acon. † tãquam diœcesano suo cogantur de cæteris respondere.

† Cap.1.eo. tit.in 2.compil. Et de materia vide Nauarrum in manuali, c. 21. tit. de tertio præcepto ecclesiæ. & plene per Couarruiam, lib. 1.varia. resolut. cap. 17. & vide notas huius capitis.

† Aliàs, hoc

TITVLVS XXX.

De decimis†, primitiis,& oblationibus.

¶ Hieronymus super Ezechielem. †

¶ Exprimit quatuor genera decimarum, quæ ex veteri lege debebantur.

CAP. I.

DEcimam partẽ omnium frugum Leuiticæ tribui populus ex lege debebat. Rursus ex ipsis decimis Leuitæ, hoc est,inferiorum ministrorum gradus, decimas dabant sacerdotibus. Erant quoque & † aliæ decimæ , quas vnusquisque de populo Israel in suis horreis separabat, vt comederet eas , cũ iret in templũ in vrbe Hierusalem, & in vestibulo templi sacerdotes & leuitas ad conuiuium d inuitaret. Erant autem & aliæ, quas pauperibus recondebant.

¶ At vero primitię quas de frugibꝰ offerebant,non erant speciali nomine diffinitę e , sed offerentium arbitrio derelictæ. Traditionem quoque accepimus Hebræorum , non lege præceptam. sed arbitrio magistrorum f inolitam,quòd qui plurimum, quadragesimam partem dabant sacerdotibus:qui minimum, sexagesimam partem. & sic inter quadragesimam & sexagesimã licebat offerre quod volebant. & ita quod prius dubiũ erat, postea diffinitũ fuit ꝑ auaritiam sacerdotum.

† Dictio, & deest in aliquot antiquis.

d ¶ *Ad conuiuium.*] 13. q. 1. ecclesias. §. his itaque. Bern.

e ¶ *Diffinitæ.*] In qua quantitate dari debeat. Bern.

¶ *Glo.seq. arg. opi. magistrorum,&c.*

f ¶ *Magistrorum.*] Nota hic arg.quòd opiniones magistrorum sunt fouendæ. vnde Inno. opinionibus magistrorum non vult derogare.supra de restit. spolia. literas.& infra de sen.excom.officij.Et dicit lex , quòd ius constare non potest,nisi sit aliquis iurisperitus, per quem possit in melius perduci. ff.de ori.iur.l.2.§.post originem. Lau.

ADDITIO. Ex hoc textu Nota , quòd licet magistri possint glossare sicut placet quo ad primitias, non tamen quo ad decimas.

g ¶ *Licebat.*]Non licentia dispensationis.sed iuris communis.

h ¶ *Pentateucho.*] Liber est sic dictus à penta,quod est quinque , & teuchos , quod est volumen , quia in vno volumine quinque libri Moysi continentur.Ala.

b Id est, Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri,& Deuteronomium. Concilium Trid. sessio. 4.in decreto de canonicis scripturis.

¶ *Glo.seq.quærit.opi.ponit,ex qua iterum quærit,& soluit.*

i ¶ *In primitiis.*] Primitiæ enim tanquam debitæ exiguntur , sicut & decimæ.ar.16.q.1.reuertimini.32.dist.ꝑter hoc. & infra. eo. quam sit graue.Sed nunquid in pecudibus datur primogenitum? Hug. dicit de ducentis vnum dandum loco primitiarum.Sed quid si tot non habeat capita ? tunc soluat æstimationem secundum quantitatem illius numeri.Durum videretur dare primogenitum si forte non haberet vltra duo capita vel tria , aliàs minimum esset si haberet quadringenta vel quingenta siue mille.Laurentius.

† Post concilium Late. sub Alex. iij. par.13. cap. 16.& cap 7. eod.tit.in 1. compilat.Et hanc decretalẽ intelligo prout declarat eã B. Thomas & ibi Caietanus. 2. 2. q. 87.art.4.

Ouũ genus.] CASVS. Quæritũ fuit à Papa,vtrũ clerici à clericis decimas exigere possint? Rñdet,qꝺ hoc esset nouũ genꝰ exactionis,vt clerici à clericis decimas petant,cũ in lege Dñi nõ legatur:

Universidad de Deusto
Biblioteca

Leuitæ enim à Leuitis decimas nō accipiebāt : illi vero clerici, qui ab aliis clericis ſpiritualia recipiunt, de laboribus ſuis eis debent decimas dare. Nota clericos clericis dare decimas non debere.

¶ *Glo.ſeq.recit.per obiect.*

a ¶ *A clericis.*] Hoc intellige de dote eccleſiæ, de qua clerici non debent dare decimas : vt 16. q. 1. queſti. Sed de prædiis propriis ſiue patrimonialibus, clerici debēt ſoluere decimas. vt 16. q. 1. ſi quis laicus. & hoc ſiue prædia ſint in propria parochia clericorū, ſiue in aliena. B.

b *A Leuitis.*] Scilicet paribus, quoniam ſummis ſacerdotib⁹ inferiores decimas ſoluebant. 3. eo. c. proxi. Vel nō accipiebant Leuitæ à Leuitis, quibus ſpiritualia non miniſtrabant. Tan.

¶ *Glo. ſeq. reci. per obiect. quam dupliciter ſoluit.*

c ¶ *Debent.*] Videtur contradicere principio: ſed intellige principiū capituli de dote eccleſiæ, vt dixi. qđ hic dicit, intellige de patrimonialibus. Vel poſſes intelligere, q̄ hic dicit de clericis cōiugatis, q. ab aliis clericis ſpiritualia recipiūt [2], & hoc innuit littera, & ita planum eſt. B.

Ex multiplici.] Primo ponitur querela. Secundo iudicum datio: ibi, *Vnde*. Abbas.

CASVS. Inter abbatem & conuentum de Brudeia ex vna parte, & quendam presbyterum pro eccleſia ſua ex altera, talis compoſitio interceſsit ſcripto authentico monachorum robo rata, q̄ monachi deberent ſoluere annuatim dicto presbytero dum viueret, decimas de blado & vniuerſis leguminibus, exceptis minutis decimis, quas eis remiſit : poſtea Abbas impetrauit priuilegium, vt de laboribus ſuis, quos propriis ſumptibus excolunt, decimas ſoluere non teneantur, nulla de compoſitione prædicta mentione facta, ſtatim cœperunt excolere ſuis ſumptibus poſſeſsiones, ſuper quibus compoſitio facta erat, & ea occaſione ſubtrahebant decimas : vnde presbyter cōqueſtus eſt domino Papæ ſuper hoc: dicit Papa, quòd nō fuit ſuæ intentionis, per priuilegium prædictæ cō poſitioni derogare : quare mandat, quatenus Abbas & monachi compellantur prædictam compoſitionem ſeruare, vel cum ipſo presbytero amicabiliter conuenire, niſi de ipſa compoſitione in priuilegio cōtineatur expreſſe. Nota, quòd Papa per priuilegium ſuum non intendit reuocare compoſitionem, de qua in priuilegio mentio non habetur. Item priuilegium veritate tacita impetratum non valet.

¶ *Glo.ſeq.recitetur per quæſtionem.*

d ¶ *Quandiu viueret.*] Hic ſimpliciter & pure facta fuit compoſitio ſuper decimis : ergo de omnibus præſentibus & futuris intelligendū eſt : vnde ſi poſtea alias poſſeſsiones monachi acquiſierunt, ſub eadem compoſitione intelliguntur. infra de priuileg. quia circa.

e ¶ *Quietas* [b] *clamauit.*] Arg. quòd rebus nondum habitis poſsit quis renunciare. ff. de acquir. hære. is qui. Arg. cōtra. ff. de reg. iur. qui poteſt. Sol. non poteſt quis renunciare iuri antequam ſibi competat, vt ibi dicitur, pacīſci tamen poteſt: vt ff. de pactis. l. & hæredi. §. filius familias. & C. de pact. l. 1. & hic. R.

¶ *Glo.ſeq.arg.in contrarium, & ſoluit.*

f ¶ *Intentionis.*] Nota ſecundū intentionē dñi Papæ priuilegium fore intelligendū [c]. ſic etiā reſcriptū quo cōceditur beneficiū. 3. de præb. c. vlt. & 3. de reſcr. mandatū. Itē arg. q̄ Papa p̄ ſuum priuilegium ſiue reſcriptū, nō vult facere alicui præiudiciū. 3. de offi. ord. licet. & 3. de vſu pal. ex tuarū. & 3. de offi. deleg. ſuper eo. & hoc ideo eſt hic, quia priuilegium illud fuit tacita veritate impetratum: vnde non valuit; quod ſi dixiſſet, priuilegiū non fuiſſet conceſſum. 3. de reſcrip. ſuper literis.

g ¶ *Eandem conuentionem.*] Et ita patet, q̄ conuentio pōt interuenire in ſpiritualibus, ſaltē inter eccleſiaſticas perſonas. 3. e. ſuggeſtū. & c. nuper abbates. & 3. de trāſac. c. 2. Sed ad hoc vt cōpoſitio ſit perpetua, debet auctoritas epi interuenire. vt 3. de tranſ. de cætero. & ca. 2. aliàs erit perſonalis : vt 3. de tranſa. veniēs. & hic fuit compoſitio perſonalis: quia auctoritas ſuperioris nō interuenit: vt patet ex eo quod dicit 3. quādiu viueret. & ſic in vita ſacerdotis tantum durauit compoſitio.

h ¶ *Contineatur.*] Nam ſi de compoſitione facta fuiſſet mentio in priuilegiis, & ex certa [d] ſciētia, Papa derogaſſet huic compoſitioni. arg. ſupra de reſcrip. nonnulli. & infra de capellis. mo. ex parte. Bernardus.

Commiſſum.] Primo ponit querela. Secundo iudicis datio: ibi, *Ea propter*. Abbas.

CASVS. Monachi de Boſſe, eccleſiæ ſanctæ Mariæ, in cuius parochia commorantur, decimas integre non ſoluebant : conqueſtus eſt rector illius eccleſiæ domino Papæ : vnde mandat archiepiſcopo Cantuarien. quatenus monachos cōpellat, vt decimas de terris cultis, in quibus olim domus cōſtructæ fuerant, eccleſiæ prædictæ cum ea integritate perſoluant, quæ prius ſolui cōſueuerant, antequam in eadem parochia morarentur : & ſicut decimę olim ſoluebantur de paſcuis, ita & nunc ſoluantur de eiſdē, ad frugum fertilitatem tranſlatis abſque diminutione. Nota, decimas integre perſoluendas.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

i ¶ *Monachi.*] Non dicit hic de quib⁹ monachis: vnde ſi intelligis cap. de Ciſtercien. loquitur de poſſeſsionibus, quas non excolunt ſuis ſumptibus & laboribus, de quibus ſoluere debent decimas. infra eo. ex parte. Vel forte per ſubtractionem illarum decimarum parochialis eccleſia enormiter lædebatur, quod eſſe non debet. infra de verb. ſign. quid per nouale. arg. C. de preci. impe. offer. quotiens reſcripta [e]. Si vis intelligere de aliis monachis, planum eſt, qui decimas ſoluunt: niſi de noualibus cultis ſuis ſumptibus, & de nutrimentis animalium. infra eo. ex parte.

k ¶ *Integritate.*] Sic infra eo. ca. prox. & c. non eſt. & c. cum homines. & c. tua nobis. & 16. q. 1. ſi quis laicus. ff. de pub. & vecti. Imperatores. Bernardus.

¶ *Glo.ſeq.quærit & ſoluit.*

l ¶ *Paſcuis.*] Quæ ergo dicuntur noualia, à quibus oēs religioſi ſunt exempti? Dicas q̄ illa dicuntur noualia, quorum non erat memoria, q̄ culta fuiſſent. 3. de ver. ſig. quid per nouale. & quæ prius erant quaſi inutilia: vt mōtana, paludes, vnde parochialis eccleſia nihil ante percipiebat, vel ita modicū q̄ ſine læſione poterat amitterre illud, & ita iſta paſcua non erant prius inutilia, vel area, ſiue domus, vnde non deberent dici noualia per cap. quid per nouale.

Peruenit.] Capitulum iſtud & ſequens per ſe patent.

m ¶ *Molēdinorum.*] Etiā ſi ſit ad ventum. 3. eo. ex tranſmiſſa. Bern.

n ¶ *Fœno.*] De omnibus enim quæ fidelis homo acquirit, debet ſoluere decimas. 3. eo. ex tranſmiſſa. & de venatione, & de militia. 16. q. 1. decimas, & q. 7. quicunque. Bern.

o ¶ *Lana.*] In pecudum fructu lac, lanaque fœtus habetur. ff. de vſur. l. in pecudum. & Inſti. de re. diui. §. in pecudum.

Nuncios.]

Nuncios.] a ¶ *De apibus.*] Et oī fructu licite acquiſito. infra eo. ex tranſmiſſa. ſiue de animalibus. 3. c. proxi. ſiue intuitu prędiorum, ſiue intuitu perſonæ. ſupra de paroch. c. vlt. & infra eo. paſtoralis. Ber.

Vm homines.] Primo ponit factum reprehenſibile. Secundo corrigi mandat : ibi, *Mandamus*. Abb.

CASVS. Homines de Hortona tenētur ſoluere decimas parochiali eccleſiæ : ſed antequam id faciant, de fructibus non decimatis, ſatisfaciunt ſeruientibus & mercenariis ſuis pro debito totius anni, & de reſiduo decimas perſoluunt : mandat Papa vt ſtatim collectis fructib⁹ ante aliquā deductionē decimā ſoluere cōpellātur, & de ſubtractis ſatis faciant cōpetenter. Nota decimas perſoluēdas ante aliquam deductionem.

b ¶ *Parochiani.*] Arg. decimas eſſe dandas illi eccleſiæ, vbi quis accipit eccleſiaſtica ſacramenta, etiam prędiales: tamē contrarium eſt verum, q̄ prædiales potius dari debēt illi eccleſię, in cui⁹ territorio ſita ſunt prædia. ſupra tit. prox. c. vlti. niſi conſuetudo in contrarium eſſet. infra eod. cum ſint homines. Bern.

c ¶ *Non decimatis.*] De oibus enim ſatis, & plātatis, & de omnibus fructibus poſſeſsionum & animalium, & omnibus fructibus ratione prædiorum prouenientibus, nullis expenſis deductis decimæ ſunt ſoluendæ. infra eod. non eſt in poteſtate. & cap. tua nobis. De alijs vero quę proueniunt ex negotiatione & artificio deducendæ ſunt expenſæ, & de reſiduo perſoluenda decima. infra eod. paſtoralis.

¶ *Glo.ſeq.quærit, & ſoluit.*

d ¶ *Fructibus collectis.*] Id eſt, quam citius & competentius ſolui poſſunt: quia tardius dare peccatum eſt. 16. q. 1. decimæ. & qui non facit ſtatim, in mora intelligitur, vnde periculum decimarum ad ipſum ſpectat. ff. de lega. 1. cum res. §. vlt. & 3. de commo. c. vnico. Sed quid ſi ſacerdos tunc recipere noluerit? non eſt periculum illius. ff. de ſolu. qui decem [a]. ſi tamen poſtea ſacerdos voluerit recipere, rurſus incipit eſſe ruſticus in mora. ff. de actio. empt. & vend. ſi per emptorem. §. quod ſi eod. ff. de nou. oper. nun. prætor. §. penult. ff. quor. leg. l. 2. §. vlt. ſemper enim poſterior mora nocet ei per quem ſtit. ff. de peri. & commo. rei vendi. illud. ff. de vſur. debitor. Ala.

e ¶ *Dignam ſatisfactionem.*] Sic 16. q. 7. quicunque. & cap. omnes decimæ. & q. 1. ſi monachus.

Dilecti.] Communis diuiſio. Secunda pars : ibi, *Vnde*. Ab. Sicu.

CASVS. Monachi de Neuclen. habebant priuilegium de nō dandis decimis de terris, quas colūt ſuis ſumptibus : ipſi conducebāt prædia aliorum in parochia monachorum ſanctæ Crucis, de quibus prædiis monachi ſanctæ Crucis percipere decimas conſueuerūt, de quibus in magna parte ſuſtentationem habebant : & occaſione priuilegij prædicti decimas non ſoluebāt monachis ſanctæ Crucis, de prædiis conductis : vnde cū ipſi monachi enormiter grauarentur, conqueſti ſunt dño Papæ : vnde ſcribit eiſdē monachis de Neuclen. dicens, q̄ non fuit intentio anteceſſorum ſuorum, vt de poſſeſsionibus, quas conducunt, decimas nō perſoluant: quare mandat eiſdem, vt de prædiis conductis, monachis prædictis integre decimas perſoluant, vel cum eis amicabiliter conueniant. Nota priuilegia ſic intelligenda, vt intellexit auctor ipſorum. Item priuilegia non ſunt amplianda, quia ſunt odioſa.

† Vitorien. † Vuintonien.

† Cap. 18. eod. tit. in 1. compilat. Et poſt concilium par. 4. cap. 3. vbi in tegra clauſula. adde B. Thomā ſuperiori capite citatum.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. com pilat. Et poſt concilium par. 4. c. 4. & vide B. Thomam 2. 2. q. 87. art. 2. ad quartū argumentū. & Guidon. Papæ deciſio. 383.

† ſtatim de fructibus, &c.

† Nembio. † Noruolo. † Neuelo. † Nouolenſia.

† Cap. 6. eo. tit. in 1. com pilat. & poſt conciliium par. 13. ca. 2.

† Hunc exiſtimo eſſe B. Thomā Cantuarien. Archiepiſcopū qui circa annum Chriſti 1171. pro libertate eccleſiæ aſſeré da martyrio traditur ſub Alex. iij.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. com pilat. Et poſt conciliū par. 13. cap. 12.

d Quid operetur clauſula: ex certa ſcientia, tradit late Antonius Gabrielius li. 6. cōmu. concluſ. tit. de clauſulis, cō cluſio. 1.

† Vide quod dicit Bart. in l. ſi manifeſte. C. de ſer ui. & aqua. & in l. 1. ff. de aqua plu. arcen.

a Debens x ſi obtulit illa creditori qui recuſauit ſine iuſta cauſa illa re cipere, ſi per dit illa ſine culpa, doli mali excepti one tutus eſt, etiam ſi aliquādo interpellatus nō ſoluiſſet. Ioan. And.

e Vide de teſti. cauſam 2. ſuper vlt. gl. Ioa. And.

¶ Idem Vintonien. † epiſcopo.

¶ *Summatum eſt cum præcedenti, & declara vt in præcedenti dictum eſt.*

CAP. VI.

NVncios † & infra. ¶ Mandamus, quatenus parochianos tuos de apibus [a], & de omni fructu decimas perſoluere eccleſiaſtica diſtrictiōe cōpellas.

¶ Idem Exonien. epiſcopo.

¶ *De cima fructuū, ſtatim cum collecti ſunt, ſolui debet, nō deductis expenſis.*

CAP. VII.

CVm † homines de Hortona de frugibus nouem partibus ſibi retentis decimam eccleſiæ cuius parochiani [b] ſunt, ſine diminutione ſoluere tenentur: & antequam id faciant ſeruiētibus & mercenarijs ſuis de frugibus non decimatis [c], debita totius anni pro ſeruitio ſuo impendant, tunc demum de reſiduo decimam perſoluentes: Mandamus, quatenus eos cogatis, vt decimam ſtatim † fructibus [d] collectis perſoluant, atque de ſubtractis & retentis dignam ſatisfactionem [e] exhibere procurent.

¶ Idem monachis de Neuclen. †

¶ *Priuilegiati ſuper decimis nō ſoluēdis de his prædiis, quæ ab aliis conducunt, decimam ſoluere tenentur.*

CAP. VIII.

DIlecti † filij Abbas & fratres ſanctæ Crucis, ſua nobis conqueſtione monſtrarunt, quòd prædia vnde decimas, & in magna parte ſuſtentationem conſueuerunt habere, à pleriſque laicis conduxiſtis [f] & receſtis ad † firmā. Vnde qm̄ iidem fratres ex hoc grauātur enormiter [g], nec fuit intentionis [h] noſtræ aut anteceſſorū noſtrorum, vt de poſſeſsionibus quas conduxiſtis †, decimas nō ſoluatis: Mandamus, quatenus de prædiis quæ cōduxiſtis in parochiis ſuis, de quibus conſueuerunt decimas percipere, plenarie ſoluatis eiſdem : vel cum ipſis amicabiliter componatis [i].

¶ Idem Abbati & fratribus Doloſi. †

¶ *Reuocatur priuilegium, ſi ex poſt facto incipit enormiter nociuum eſſe.*

CAP. IX.

SVggeſtum † eſt ex parte veſtra, q̄ Abbas & fratres monaſterij de Vrſiñ. decimas à vobis auferre conantur : & infra. ¶ Diſcretioni veſtræ mādamus, quatenus cum prædicto Abbate & fratribus, ſuper ipſis decimis componatis : nam quando Romana eccleſia ordini veſtro priuilegia [k] de decimis dederat, ita erant raræ Abbatiæ veſtri ordinis, quòd exinde nulli poterat de iure ſcandalum ſuboriri : ſed nunc intātum augmentatę ſunt, ac poſſeſsionibus ditatę, quòd multi viri eccleſiaſtici, de vobis apud nos querelam † ſępe proponunt [l].

¶ Idem Terraconeñ. † archiepiſcopo.

¶ *Ciſtercienſes, Templarij, & Hoſpitalarij decimam prædiorum ſuorū, quæ proprius manibus aut ſumptibus excolunt, ſoluere non tenentur: aliį vero religioſi non ſoluunt decimas de hortis,*

Glo.ſeq.reci.per obiectionem, & ſolutionem.

f ¶ *Conduxiſtis.*] Si propria non ſufficiunt, licitum eſt clericis conducere aliena prædia, vt hic patet : & in Authen. de ſan. epiſ. §. aliud. colla. 9. & ſic non obſtant quæ conſueuerunt ſignari pro contrariis. infra ne clerici. vel mo. ca. 1. 2. & 3. & 86. diſt. peruenit. Bern.

g ¶ *Enormiter.*] In hoc caſu perditur priuilegiū. infra ca. proxi. & infra de verb. ſign. quid per nouale.

h ¶ *Nec fuit intentionis.*] Forte habebant iſti etiam monachi priuilegium, vt de laboribus ſuis decimas non darēt: ſed iſtud priuilegiū Papa non vult extendi ad conductitias poſſeſsiones: & ſic debet conſiderari ſcribentis intentio. ſupra de reſcriptis. mandatum. & ca. ad aures. & ſupra de præbend. cap. vlt. & cap. cum cauſam. 35. q. 3. quod ſcripſi. & ſupra cap. 3.

i ¶ *Componatis.*] Et ſic compoſitio bene poteſt fieri ſuper decimis. De hoc dixi ſupra eod. ex multiplici.

Vggeſtum.] Cōmunis diuiſio, conſultatio & reſponſio. Secunda pars: ibi, *Diſcretioni*. Abbas Siculus.

CASVS. Abbas & fratres Doloſi. monaſterij conqueſti ſunt Domino Papæ, quòd cum ipſi habeant priuilegia de non dandis decimis, monachi de Vrſiñ. decimas auferre conantur ab eis, contra tenorem priuilegiorum ſuorum : Vnde mandat abbati & fratribus, vt ſuper decimis illis cōponant: quia quando Romana eccleſia ordini illorum priuilegia de non dandis decimis conceſsit, ita erant raræ abbatiæ illius ordinis, quòd nulli poterat de iure ſcandalum ſuboriri : ſed modo intantum ſunt augmētatæ, & poſſeſsionibus ditatæ, quòd multi viri eccleſiaſtici, de ipſis proponunt querelam. Nota quòd ſuper decimis compoſitio fieri poteſt inter eccleſiaſticas perſonas. Item ſi priuilegium ex poſt facto incipiat enorme detrimentum inferre, reuocandum eſt priuilegium.

¶ *Glo.ſeq.arg.alleg.3.iura. & duo alleg.in contrarium, & ſoluit dans regulam, & quinque caſus.*

k ¶ *Priuilegia.*] Arg. q̄ ſecundum diuerſitatem temporum & varieta tem rerum priuilegia ſunt varianda. arg. 63. diſtin. cap. quia ſancta. §. verum. & infra de conſan. & affi. non debet. 12. q. 1. videntes. Sed cōtra, quia priuilegia perpetua firmitate cōſtare debent. 25. q. 2. c. 1. & 2. Solu. quod ibi dicitur, verum eſt, & generale, quòd perpetua ſunt, & immutabilia: ſed quod ibi dicitur, caſuale eſt: & cauſa noua ſuperueniente bene perditur b priuilegium : puta ſi quis abutatur priuilegiis. 11. q. 3. priuilegium. & 74. diſtin. vbi iſta didiciſti. Item propter delictum ciuium perditur priuilegium. 25. q. 2. ita nos. Item per negligentiam ſpatij x. anno. ff. de nundi. l. 1. Item per contrarium factum. ſupra de præben. pro illorum. & ſupra de conſti. cum acceſſiſſent. & infra de priuil. ſi de terra. Item cum enorme præiudicium alij inducit : vt hic. & infra de verb. ſign. quid per nouale. & ſupra ca. proxi.

ADDITIO. Vnde verſus:

Indultum tollit contemptus, crimen, abuſus;
Oppoſitum factum, damnum, tempus variatum.

l ¶ *Querelam ſæpe proponunt.*] Vbi enim priuilegium ex poſt facto recidit ad iniquum compendium, principis eſt æſtimatio. ff. de reg. iuris. Neratius. in fin. quia beneficia principalia ipſi principes ſolent interpretari. ff. de vul. ſub. ex facto. ſimile. 63. diſtin. ca. quia ſancta. §. verum.

b Adde qb reſcindat priuilegium per Olādrū cōſil. 96. adde Iaſonem in l. fin. de cōſtit. princ. & Felinum in c. cum acceſſiſſēt. ſupra de conſtit.

† Ad firmā, id eſt, ad certam penſionem titulo locationis, vt notaui in c. veſtra. ſupra de loca to.

† eōducitis.

† Dolen.

† Cap. 9. eo. tit. in 1. com pilat. & poſt cōcilium Lateran. ſub Alexa. iij. par. 13. c. 4.

† querimoniam.

‡ Turon. † Terraſcō.

Ex parte

Ex parte.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, *Sane.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam monachi albi & nigri occasione priuilegiorum, quæ super non dandis decimis sibi concessit Romana ecclesia, spoliare præsumebant ecclesias iurisdictionis Terracon. archiepiscopi: vnde ipse significauit hoc domino Papæ, & ipse rescribit ei dicens, q̃ prædecessores Alexádri fere omnibus religiosis concesserunt decimas de laboribus suis, sed Hadrianus postmodum fratribus Cisterciensis ordinis, Templariis, & Hospitalariis decimas laborum, quas propriis manibus & sumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium suorum, & de hortis & de noualibus suis: quas propriis manibus & sumptibus excolunt, & aliis, concessit vt decimas non persoluant: & Alexander super hoc imitatus est Hadrianum: vnde præcipit, quòd illi quibus hoc indultū est, occasione decimarum, de aliis rebus ecclesiarū suarum decimas subtrahere non præsumant, vel sibi aliquid vlterius vendicare. Nota quòd priuilegium non debet ad aliud extendi quàm ad ea quæ continentur in ipso.

† Cap. 10. eod. tit. in 2. compilat. & post concilij par. 13. ca. 5. & de intellectu vide Crauettam in l. 1. ff. de legat. 1.

† Quidam alij viri religiosi, &c.

† concesserunt.

† De Cisterciensibus & aliis hic nominatis vide plene per Cassaneum in catalogo gloriæ mundi, par. 4. cõsideratio. 58. & 65. & par. 9. considerat. 4.

a ¶ *Prædecessores.*] Scilicet Paschalis ij. & Gregorius. 16. q. 1. decimas. 12. q. 1. quia tua.

¶ *Glo. seq. tractat tria tempora circa decimas monachorũ primitiuorum, Paschalis & Hadriani, & vltimo 4. casus excipit.*

b ¶ *Laborum suorum.*] Hoc intellige de propriis possessionibus, & non de conductis ad firmam. ℨ. eod. dilecti. Quia vero de decimis monachorum varie loquuntur iura, ideo nota quòd monachi in primitiua ecclesia decimas dabãt de prædiis & laboribus suis, tamquam laici. arg. 16. q. 1. alia causa a. & c. generaliter. & 12. q. 1. duo. in fi. vsque ad tempus Paschalis ij. Postea vero idem Paschalis & concilium Magutinum statuerunt, quòd nec monachi, nec religiosi, nec aliqui communi ter viuentes, decimas de suis laboribus soluerent. 16. q. 1. quæsti. & c. decimas. Tẽpore vero procedente Hadrianus Papa solis Cistercien. Hospitalariis, Hierosolymitanis, seu Templariis concessit hoc priuilegium, vt de laboribus suis, quos propriis manibus excolunt, decimas soluere non tenerentur: Aliis vero monachis concessit decimas tantum de noualibus, quæ colunt suis manibus, & de hortis, & nutrimentis animalium suorum, vt hic dicitur, & sic modo seruatur. Et ita est tenendũ quòd Cister. Templarij, & Hospitalarij decimas de suis possessionibus, quas suis laboribus excolunt, soluere nõ tenentur: vt hic dr, & in duobus prox. c. seq. nisi pacto ad hoc teneãtur. ℨ. eo. ex multiplici. vel nisi parochialis ecclesia enormiter læderetur. ℨ. eo. dilecti. & c. suggestum. & ℨ. de verb. sign. quid per nouale. vel nisi soluendo renunciauerint priuilegio suo. ℨ. de priui. accedẽtibus. & c. si de terra. Et hæc quæ dicta sunt, vera sunt de monachis qui populum non regunt, sed si monachi habent populum, bene possunt recipere decimas personales & prædiales. 16. q. 1. moderamine. Hodie vero abbates Cistercien. & alij, qui simili gaudent priuilegio, de possessionibus, quas acquisierunt post concilij generale, vel de cætero acquirent, soluere tenentur decimas. infra eod. nuper. Tanc.

† Cap. 11. eod. tit in 1. compilat. & post concilij par. 13. cap. 6.

a Quidã reprehendunt vt Gu. hanc concor. & 2. seq. dicẽtes, q̃ nõ faciũt. tu dic quòd bene faciũt prima enim probat expo nendo: vt ibi not. mu. nus, ℨ. decimam. secũda probat monachos laicos. tertia probat laicos teneri ad decimas. Ioan. And.

c ¶ *De noualibus.*] Quid sit nouale, dicitur infra de verb. sign. quid p nouale. & infra de priuileg. c. vlt.

Licet.] CASVS. Religiosi, quibus concessum est, vt de laboribꝰ suis, quos propriis manibus, aut sumptibus excolunt, decimas nõ persoluant, si possessiones suas aliis tradunt excolendas, decimas de illis soluere tenẽtur ecclesiis parochialibus, in quibus priuilegium locum non habet.

d ¶ *Propriis manibus.*] Et sic loquitur de Cistercien. Templariis, & Hospitalariis, quibus hoc priuilegium concessum est b. ℨ. eod. cap. proxi. Bernar.

& nutrimentis animalium, nec de noualibus, quæ propriis manibus ac sumptibus excolunt.

CAP. X.

EX† parte tua ad nos noueris peruenisse, quòd albi monachi & nigri, & quidam† alij religiosi, ecclesias tuæ iurisdictionis redditibus decimarum occasione priuilegiorum, quæ sibi Romana indulsit ecclesia, spoliare præsumunt. ¶ Sane nolumus te latere, quòd prædecessores a nostri fere omnibus religiosis decimas laborum suorũ b cõcesserãt†. Sed prædecessor noster Hadrianus, solis fratribus Cistercien.sis† ordinis, & Tẽplariis, & Hospitalariis decimas laborũ suorũ, quos propriis manibus vel sumptibus colunt, indulsit: cæteris vero, vt de noualibus c suis, quæ propriis manibus vel sumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium suorum, & de hortis suis decimas non persoluant: quem sumus super his imitati. Quare hi, quib⁹ hoc indultũ est, hac occasione decimas de aliis reb⁹ eccle siæ suæ non possunt subtrahere, vel sibi aliquid vlteri⁹ vẽdicare.

¶ Idem.

¶ Priuilegium super decimis laborum non extẽditur ad terras, quæ aliis traduntur excolendæ.

CAP. XI.

LIcet† de benignitate sedis Apostolicæ sit vobis indultum, vt de laboribus, quos propriis manibus d vel sumptibus colitis, nemini decimas soluere teneamini: propter hoc tamen non est licitum vobis, decimas de terris vestris subtrahere, quas aliis traditis e excolendas.

¶ Idem.

¶ Priuilegium super decimis laborũ, etiam ea quæ non sunt noualia comprehendit.

CAP. XII.

AD† audientiam nostram: & infra. ¶ Illud priuilegij capitulum, praua quidam interpretatione f peruertentes, quo Cistercien.sibus indulgetur, ne de laboribus, quos propriis manibus aut sumptibus excolunt, aliquis decimas ab eis exigat: asserunt g, q̃ pro laboribus noualia intelligi debẽt: & infra. ¶ Mãdamus, quatenus non permittatis hoc fieri: nã si intelligeremus h tantũmodo de noualibus, vbi ponim⁹† de laboribus, de noualibus poneremus †.

¶ Idem Brixien. episcopo.

¶ Decimæ noualium debẽtur ecclesiæ in cuius parochia surgunt: si vero non sunt in certa parochia, debentur diœcesano qui potest sibi retinere, vel alteri ecclesiæ concedere.

CAP. XIII.

QVoniam† à nobis solicituo tua requirit, quid de decimis noualium tuæ diœcesis tibi sit statuendũ: Respondemus, vt si terræ, quæ arabiles sunt, infra certã alicuius ecclesiæ parochiam i fuerint, decimas earum pis stricte interpretatur. C. de leg. l. 2. & verba calumnianda non sunt. ff. ad exhi. l. penult.

g ¶ *Asserunt.*] Et male: quia si verbum esset ambiguum, latissima esset interpretatio facienda. ff. de consti. prin. beneficiũ. vel ipse idem princeps deberet suum priuilegium interpretari. C. de leg. l. vlt. & infra de sen. excom. inter alia. & ℨ. de iudi. cum venissent. 11. q. 3. 5. ex his. & priuilegiũ aliquid debet ꝺcedere. alias inutile esset. ℨ. d priuilegiis, in his.

h ¶ *Intelligeremus.*] Arg. q̃ à forma verborũ sine certa scientia non est recedendũ. 31. dist. omnino. ff. de legat. 3. non aliter. & 31. q. 1. 6. quomodo virginibus. C. de cad. toll. l. vnica. 5. si vero. & de consec. dist. 4. si quis presbyter. & ℨ. de transla. inter corporalia. & C. de proc. eius qui libertate meruit. l. vnica. 28. q. 1. sic enim. ver. cum vero dicit, ego dico, non dominus.

Voniam.] Primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, *Respondemus.* in qua distinguit: Secundum membrum prosequitur: ibi, *Alioquin.* Abbas.

CASVS. Eps Brixiensi. quæsiuit à dño Papa, quid de decimis noualiũ suæ diœcesis sit statuẽdũ? Rñdet Papa, q̃ si noualia illa sunt infra certam parochiam alicuius ecclesiæ, decimas illas faciat assignari illi ecclesiæ, sua parte sibi retenta: si vero non sunt infra certam parochiam, de illis disponat prout sibi placuerit. Nota, quòd decimæ noualium illi ecclesiæ dari debent, in cuius parochia surgunt noualia, alioquin in dispositione sunt episcopi.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

i ¶ *Parochiam.*] Quid si sunt insulæ? Considerandum est cui prouinciæ adhæreant, & de illa prouincia sunt, & ibi debent decimas, & ibi iudicentur. ff. de iudi. in fin. ff.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & remittit.*

a ¶ *Tua*

a ¶ *Tua parte.*] Eandem quam de antiquis percipis, & non maiorem: quia non debent in his duplici iure censeri. 12. q. 2. cognouimus. & ℨ. eo. cum in tua. & infra de censi. ecclesiis. hęc est quarta. 10. q. 2. vnio. vel intellige secundũ diuersam consuetudiné locorũ. supra de sepul. certi ficari. Arg. ℨ. ℨ. eo. cum contingat. vbi dicitur, quòd de iure cõi ad paro chiales ecclesias pertinet perceptio decimarum, & ibi soluitur.

†aliis ecclesiis, &c.

¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit.*

b ¶ *Eidem ecclesiæ.*] Sed nonne dabuntur vbi coloni recipiunt spiritualia. 16. q. 1. quæsti? Rñdeo, non: quia decimæ & tributa dantur ratione prædiorum, & non personarum. ff. de publi. & vectig. imperatores. 16. q. 1. si quis laicus. & cap. decimæ. & ff. de censi. forma censualis. ℨ. si vero quis.

† Post concilium par. 26. cap. 21. deest inscriptio. c. 26. eo. tit. in 1. compil. Vide de beatum Thomã 2. 2. q. 87. art. 1. & omnino concilium Trid. sessio. 25. de refor. ca. 12.

†Abienen. †Ambien.

Parochianos.] Littera per se patet.

† Cap. 27. eod. tit. in 1. compilat. & post concilium. par. 3. o. cap. 29.

c ¶ *Domino.*] Vt 16. q. 1. re uertimini. & c. decimæ sunt. & q. 7. omnes decimæ.

d ¶ *Quasi debitum.*] Istud, quasi, nõ est similitudinarium, sed expressiuum veritatis, sicut illud, quasi vniuersaliter à patre. & ex debito requirũtur. ℨ. eod. tua nobis. & 16. q. 1. decimæ. & c. statuimus. & 13. q. 2. qui oblationes.

†Masilien.

Ad hæc.] Primo recitat factum, quod secundo reuocari mandat: ibi, *Quoniam.* Abb.

CASVS. Quidam Abbas fecit donationé de quadam decima cuidam laico, & hæredibus eius: quæritur an talis donatio teneat? Respondet Papa, quia sanctuariũ Dei hæreditario iure possideri non debet, mãdat episcopo diœcesano, quatenus donationé viribus carere decernat: & nisi laicus ille decimã ipsam ipsi ecclesiæ liberé resignauerit, ipsum excõicet. Nota, quòd in spiritualibus succesio locum habere non debet.

† Cap. 28. eod. tit. in 1. compil. Vide præ aliis hic Panormitanũ, adde Felinũ in c. causam. supra de præscrip. & omnino vide Ancharanũ in c. quanto. infra de vsur. in 7. notab.

† Cap. 25. eo. tit. in 1. compil. & post concilium Latera. sub Alex. iij. par. 50. c. 40.

c ¶ *Sanctuarium.*] 8. q. 1. Apostolica. & infra de iure pat. consuluit. Ber.

f ¶ *Resignauerit.*] Et ita laicus decimas possidere non potest. 16. q. 7. c. 1. & ℨ. de præscr. causam quæ. & sic in feudum dari non possunt de nouo. De hoc dr ℨ. eo. quamuis. & ideo si non restituat, debet excõicari.

De terris.] CASVS. Quærebatur, vtrum Iudæi compellendi sint ad decimas psoluendas? Rñdet Papa, q̃ cõpellendi sunt ad decimas psoluendas, vel possessiones penitus dimittendas, ne hac occasione iure suo ecclesiæ valeant defraudari.

g ¶ *Persoluẽdas.*] Is enim ad quẽ spectat fructuũ perceptio, fructuum onera subire cõpellitur. ff. de vsufru. si pendentes. 7. pen. & l. hactenus. & ff. de pac. inter debitorẽ. & ff. de censi. forma. 5. si vero quis. & ita rõne ꝺiorum soluere debent decimas, & nõn rõne personarũ: quia nõ sunt de corpore ecclesiæ: vnde personales decimas non persoluunt.

h ¶ *Compellas.*] Prout tradit. ℨ. de vsu. post miserabilem. & c. quãto.

Quamuis.] Primo ponit factum reprehensibile. Secundo pœnam: ibi, *Statuimus.* Abbas.

CASVS. Quidam laici vsurpant sibi in rebus ecclesiasticis, quod ad sacerdotes noscitur pertinere, quod quidem graue nimis est, & dignũ pœna diuini iudicij, & maiorẽ etiã incurrũt formidinẽ, quòd ipsi fomitem suũ erroris in clero inueniunt, ex eo quòd quidã prælati cõcedũt decimas ecclesiasticas laicis disponendas, vnde impellunt eos in promptum periculum: cum potius eos ad viam vitæ debeant perducere: & ideo statuit Papa, vt si quis prælatus alicui remanenti in seculo concesserit decimam, vel ecclesiam, vel oblationem, à statu suo remoueatur ecclesiæ arbor quæ est inutilis, donec emendet & satisfaciat. Nota, quòd laico nulla spiritualis administratio concedi debet.

i ¶ *Disponere.*] Quod omnino eis non licet: quia de rebus ecclesiasticis nulla est laicis attributa potestas. 96. dist. bene quidem 16. q. 7. laicis. & supra dẽ constit. ecclesiã. & supra dẽ reb. eccl. non alie. cum laicis. & 89. dist. quoniam in quibusdam. & c. indicatum. & tales laici excommunicandi sunt a. 16. q. vlt. nullus laicorum.

¶ Glo. seq. quærit, & soluit, quatuor rationes inducens, & vnũ simile. demum solutionem declarat, & antiquæ permissionis causam reddit.

¶ Idem.

¶ Decimæ vel oblationes ecclesiæ, laicis concedi non possunt, & prælatus contra faciens est puniendus:

CAP. XVII.

QVamuis† sit† graue nimis, & diuini dignũ animaduersione iudicij habeatur, q̃ laici quidam quod sacerdotum est, in ecclesiasticis rebus vsurpãt: maiorem tamen incurrũt formidinem, q̃ fomitem sui erroris dicuntur in ipso clero aliquotiens inuenire: dum quidã prælatorũ ecclesiæ decimas, & ecclesias disponere i eis indulgent: & eos in deuia mortis impellũt, q̃ prædicatione eorũ ad viã vitæ fuerant reuocãdi: & infra. ¶ Statuimus, vt si quis alicui laico in seculo remanẽti, ecclesiã, decimã, oblationemque concesserit k, à statu suo, sicut arbor quæ inutiliter terram occupat, succidatur l: & donec emẽdet, dolore suæ iaceat ruinæ prostratus.

¶ Idem.

¶ Statur consuetudini, an colonus soluat decimã ecclesiæ, in cuius parochia sita sunt prædia, an ecclesiæ, vbi audit diuina, & percipit ecclesiastica sacramenta.

CAP. XVIII.

CVm† sint hões in parochia vnius ecclesię (sicut asseris) q̃ terras in alia parochia excolũt: tua discretio nos consuluit, cui ecclesiæ de terris illis decimas soluere debeãt: & infra. ¶ Sane non est mnobis facile super hoc

† Cap. 3. eo. tit. in 2. compil.

a Licet soluant æstimationem eius quòd perceptura erat ecclesia à catholico paro chiano. qũ die vt infra de vsur. quæ to. in fi. Ioa. And.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. compilat. Cur autẽ solis sacerdotibus nõ laicis decimæ debeantur, docet egregie B. Thomas 2. 2. q. 87. art. 3.

† verbũ, sit, deest in aliquot antiquis.

in feudũ dari non possunt sicut nec alia feuda. ℨ. de feud. c. 1. Et ea fuit causa quare olim antiquis temporibus dabantur in feudum laicis, & etiam alia feuda, vt videlicet defenderent ecclesias ab hæreticis, & ab aliis oppressoribus. postea vero cũ causa cessauit, non fuerũt concessæ, immo expresse fuit prohibitum: quia sine peccato laici nõ possunt eas retinere. ℨ. de his quæ fi. à præla. sine consen. capituli. c. cum Apostolica. & ℨ. eo. ꝓhibemus. Et decimas ab antiquo cõcessas adhuc possident laici & eorũ successores: tũ si aliqua noualia cõsurgunt, in decimatione nõ accrescunt eis. ℨ. eo. tua nobis. propter rationem, quæ ibi redditur in fin. Ber.

l ¶ *Succidatur.*] Id est suspendatur, vt innuit litera sequẽs: donec, &c. vel succidatur, id est, deponatur. & hæc expositio probatur 23. q. 4. ipsa pietas. sed primum verius videtur.

Cvm sint.] Primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, *Sane.* Abbas.

CASVS. Aliqñ cõtingit, q̃ morantes in vna parochia, excolunt terras in alia, quæritur cui ecclesiæ decimæ sint reddendæ? Rñdet Papa, q̃ super hoc non est facile dare rñsum, cum auctoritates sanctorum Patrum sint in hoc diuersæ: vnde in talibus recurrendum est ad consuetudinem, & videndum, vtrum illæ ecclesiæ in vno sint episcopatu, vel diuersis episcopatibus constitutæ: quia graue & difficile foret, si vna ecclesia in alio episcopatu reciperet decimas, cum ex hoc fines episcopatuum viderentur confundi. Nota quòd in decimis cõsideratur consuetudo. Item decimæ in parochia alterius præscribi nõ possunt, vt colligitur hic: ne fines epatuum vel parochiarum confundant.

† Cap. 3. eo. tit. in 2. compil.

m ¶ *Non est nobis facile.*] Quia quod à sanctis Patribus non est diffinitum, nec nos diffinire debemus. 2. q. 5. consuluisti. & quod Apostolus non diffiniuit, nec nos diffinire debemus. 31. q. 1. quod fi dormierit.

¶ Glo. seq. recitetur per quæstionem qualis erat ista diuersitas.

a ¶ *Diuersę.*

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ *Diuersæ.*] Non tamẽ aduersæ.nec.ſ.de his quæ ſunt à præl.ſine cõſenſu cap. c. cum Apoſtolica. Quidam enim ibi dicunt dandas eſſe decimas, vbi recipiuntur eccleſiaſtica ſacramenta.ſ.eo.nouum genus. & 16.q.1.qõ.Alij dicunt,quòd ibi debent dari vbi prædia ſita ſunt.ſ.eo. qñ,& ſ.de paro.c.vlt.& 16.q. 1. ſi quis laicus. Sed facile eſt ſoluere a hanc diuerſitatẽ: ibi debent dari perſonales de cimæ, vbi quis recipit eccleſiaſtica ſacramẽta: & ſi habet prædia in alia parochia, ibi debet dare decimas illorum prædiorum: vt ſ.tit.proxi.c.vlt.& ſ. eo. ad Apoſtolicæ. Si habet prædia in eadem parochia vbi audit diuina, ibi debet dare decimas prædiales & perſonales: & ſic diuerſitas illa poteſt intelligi : niſi conſuetudo prælcripta ſit contraria: vt dicit hic Ber.

a Sed Ioannes And. hic difficile hoc putat,& qua liter hæc diuerſitas conciliãda, vide latius hic per eũ.

b ¶ *Ad conſuetudinem.*] Nota, quòd in decimis perſoluendis conſuetudo attenditur. ſic ſ.eod, ad Apoſtolicæ.& c. in aliquibus. in ſi. Et intelligo, quòd illa conſuetudo ſit præſcripta , per quam iuri cõi præiudicatur, quæ eſt optima legum interpres,alias non credo locum habere cõſuetudinem,vt ſ.de conſue.cum dilectus.

†Certum reſponſum tibi dare.

†Conciliũ Lateran. ſub Alex.iij.cap. 14.§. prohibemus etiã, &c.23.eod. tit.in 1.com pil. Iã quàm ſit periculoſum detinere decimas, tradit Guido Papæ deciſio. 283.

†Vide l. minime.& in l. ſi de interpretatione. ff.de legib.

c ¶ *Glo.ſeq.ponit duas lecturas.*

c ¶ *Difficile.*] Non tamẽ impoſsibile : quia quod vix fit,tamen ſit.ſim.ff.de iudi.vix certis. quia ſi decimæ illæ ſint mſra limites alterius epiſcopatus non adhærentes limiti, bene poſſunt tunc præſcribi : dummodo habuerint titulum ex quo cauſam habent præſcribendi.infra eod.dudum. ſupra de præſcrip. ad aures. quæ ſic intelligitur.Si vis intelligere difficile, id eſt impoſsibile, quaſi non poſsit percipere decimas in alieno epiſcopatu: tunc intellige de decimis in limite poſitis,& limiti ad hærentibus : quia illæ præſcribi non poſſunt , quia ſic per conſequens: & limes præſcribi poſſet : quod fieri non poteſt, ne fines epiſcopatuũ confundantur : vt hic dicit.& 16.q.3.quicunque.& c.licet in regulis.& c.inter memoratos. & idem eſt in parochiis limitatis. ſupra de parochi.ſuper eo.& ſic intelligo quod hic dicit. Ber.

†Cap. 29. eod. tit.in 1. compilat. & poſt conciliũ Latetan. ſub Alex.iij. cap.3.§. & ꝓ intellectu textus, & gloſſarũ vide Nuarrũ in manuali confeſſariorũ,ca.21.tit. de tertio præcepto eccleſiæ.

d ¶ *Periculo.*] Sic 16.q.1.c.vlt.& ſ.de his quæ fi.à præla. ſine conſenſu capituli.cap.cum Apoſtolica.

d ¶ *Glo.ſeq.prorogat,quærit,& ſoluit diſtinguendo.*

e ¶ *Laicos.*] Nec etiam in clericos ſine auctoritate epiſcopi.16.q. 1. c. vlt.& ſ.de his quæ fi.à præla.c.cũ Apoſtolica.& ſ. de iure patr. nullus. Sed nunquid de conſenſu epi poſſunt transferri in alios laicos, ſi laici iſti habent decimas in feudum ab antiquo? Satis vr quòd illas poſſunt dare in alios laicos de conſenſu epiſcopi in feudum,ſicut ipſi habent: nec dicitur epiſcopus tunc illas dare in feudum. ſic ſ. de feud. cap.2.ſed ſi aliàs de facto poſsident : illas nec laico nec clerico poſſunt transferre,etiam de conſenſu epiſcopi,vt dicit prædicta decr. cũ Apoſtolica.in fi.Ber.

b Et in aliis caſibus qui nor. & quos dixi. ſupra de ſepul. ex parte. Ioan. And.

f ¶ *Sepultura.*] Sic ergo qui decimas quas iniuſte poſsidet,detinet,& non reſtituit eccleſiæ ad quam ſpectant, chriſtiana ſepultura priuari debet: ſicut in vſuris b.infra de vſur.quia in omnibus.Ber.

Ad apoſtolicæ.] Decimæ perſonales debentur eccleſiæ parochiali,prædiales prædiali,niſi aliud habeat conſuetudo. Sic cõmuniter ſummant Doctores , ſed hæc ſummatio non congruit textui in verſi. *Super.* qui ponit caſum capituli cũ ſint homines. ſupra eo. Communis diuiſio.Secunda pars:ibi, *Noueris.*Abbas.

CASVS. Conſuetudo quædam inoleuit in Hungaria, vt plerumque populi de parochia vnius epi , transferantur in parochiam alterius epi,& tamen vterque epſ decimam ab eis requirit: quæſtum fuit cui epo potius decimæ ſint reddendæ? Rñdet Papa, ꝙdecimę perſonales illi eccleſię ſunt reddẽdæ, in qua populi eccleſiaſtica perceperunt ſacramẽta: decimæ vero prædiorum , vel fructũ arborũ , ſi coluerint in alia parochia quam in ea in qua habitãt , quia in caſu iſto de diuerſis diuerſa conſuetudo ſeruatur, archiepſ iſte id eligat in hoc caſu & obſeruet, quod per legitimam & præſcriptam cõſuetudi nem nouerit obſeruatũ. Nota quòd de iure decimæ pſonales dãdæ ſunt vbi quis audit diuina: prædiales , vbi ſita ſunt prædia : niſi conſuetudo præſcripta repugnet.

10 do populi plerumq; de parochia vnius epiſcopi,in diœceſim alterius transferatur g : in qua licet per multa tẽpora morã traxerit, vterque tamen eſpicoporũ tam is cuius parochiam reliquerunt, quàm is cuius parochiani ſunt facti , decimationem requirit: Ideoque tua nos duxit fraternitas conſulendos , cui potius decimæ ſint reddendæ. ¶ Noueris igitur quod æquũ eſt , vt illi eccleſiæ decimę perſonales h reddantur ab eis, in qua eccleſiaſtica percipiunt ſacramenta. Decimas † vero meſsium , vel fructuum arborum , ſi coluerint in alia parochia , quàm in ea in qua habitant (quoniam à diuerſis diuerſa conſuetudo i tenetur) tu eligas in hoc caſu , quod per conſuetudinem diu obtentam ibidem noueris obſeruatum.

¶ Clemens † tertius.

¶ *De omni fructu prædij ſoluẽdæ ſunt decimæ.*

CAP. XXI.

EX † parte canonicorũ eccleſiæ tuæ, nobis eſt querela propoſita, quod quidã agricultores, cum ſimul vel diuerſis temporibus anni, in eodem horto vel agro diuerſa ſemina ſparſerint,non niſi de vnius k illorum ſeminum fructibus decimas illi † perſoluunt : & infra. ¶ Mandamus , quatenus ſi rem

† In vulgatis libris legitur ita : Super decimis vero, &c. ſed in omnibus manuſcriptis codicibus habetur vt cit impreſſum.

† Celeſtinus

† Cap.5. eo. tit.in 2.com pilat. Et de materia & pro declaratione huiꝰ decretalis vi dero omnino B. Thomã, & ibi Caietanum. 2. 2.q. 87. art. 2.

† illis

penſæ ante ſolutionem decimarum deducendæ ſunt : vt in cap. paſtoralis. Sed decimæ animalium an inter perſonales , an inter prædiales ſint, quæritur : & poteſt dici , quòd inter prædiales. vbi ergo paſcuntur continue , ibi decimæ ſolui debent. arg. ſupra eod. commiſſum.& ff.de ſerui.ruſt.prædiorum,pecoris paſcendi.C. de verb. ſignifi. l. 2. Sed quid ſi per medietatem anni in territorio vnius eccleſiæ,& per aliam medietatem in territorio alterius eccleſiæ paſcuntur? Æquum eſt vt diuidantur.argu.ſupra de teſti.relatum. in fi. & 1. q. 2. ca.2.& vlti.& 12.q.2.Vulteranæ.eodem modo ſi continue iaceant hic, & continue paſcantur ibi.arg.ff.ad muni. aſſumptio. idem eſſet ſi alii qui iacerent in vna parochia,& larem haberent in alia,debent diuidere decimas perſonales & oblationes.

i ¶ *Conſuetudo.*]Ius tamen commune in promptu eſt,quòd illi eccleſiæ debent dari in cuius territorio ſunt prædia : vt ſupra de parochi. cap.vlti. & ſupra eod. quoniam. tamen ſtatur conſuetudini loci ſi eſt præſcripta:vt dixi ſupra eodem,cum ſint homines. Nam & mulier ibi ſubit munera patrimonialia vbi habet patrimonium ſiue prædia e: perſonalia vero vbi habet domicilium. C. de mulieribus , in quo loco munera ſexui congruentia & honores agnoſcant. libro 1. lib. 10. Lauren.

c Concor. l. ſi vxorem.& ibi Cynus. C. de cundi. inſer. & in l.fi.C. de incolis. lib. 10.

EX *parte.*]Prima pars ponit querelam.Secunda dat iudicẽm : ibi, *Mandamus.*Abbas Siculus.

CASVS. Quidam agricultores in eodem agro ſimul in anno vel diuerſo tempore ſeminant diuerſa ſemina, nec decimas perſoluunt, niſi de vno ſemine : Mandat Papa , quòd de omnibus fructibus prædiorum ſine aliqua diminutione decimas perſoluant.

d Rationem inuenies apud B. Thomam loco proxime citato.

k ¶ *Vnius.*] Et male : quia qua ratione ſoluunt de vno ſemine , & de alio d ſoluere tenentur , ſiue eodem tempore , ſiue diuerſo eiuſdem anni:quia vna & eadem res diuerſo iure cenſeri non debet. 12. quæſt. 2.cognouimus.& infra eodem.cum in tua.& de conſec.diſtin.2. comperimus.

a ¶ *De*

a ¶ *De omnibus prædiorum.*] Et etiam arborum. ſupra c. proxi. & de fœno , & de lana.ſupra eod.peruenit.infra eod.c.proxi.

b ¶ *Diminutione.*] Id eſt, nullis expenſis deductis.ſ. eod. cum homines. & infra eod.c.proxi.& infra eo.c.tua nobis. Ber.

† prædictorum.

† Cap.4.eo. tit.in 2.com pil.Vide beatum Thomã præcitato loco,& omnino conciliũ Trident.ſeſſio.25.de reformat. cap. 12.vbi grauiter coercent non ſoluentes decimas.

NOn *eſt.*] Primo ponitur exordium.Secundo narratio : ibi,*Reuera.*Tertio cõcluſio: ibi,*Volumus.* Abb. Sicu.

CASVS. Quidam ante ſolutionem decimarũ deducebant expenſas: Reſpondet Papa, ꝙ ſancti Patres ſtatuerunt , ꝙ de oĩbus bonis quæ fide lis homo acquirit, decimas ſoluere debet : ad quod etiam compellendus eſt : vnde præcipit, quatenus antequam deducant expenſas de bonis prędictis,perſoluant eccleſiis quibus debentur, cum debita integritate.Nota, quòd decimæ tam perſonales quam prædiales de omnibus bonis ſolui debent integraliter.

c ¶ *De omnibus.*] Sic 16.q.1.decimæ.& q. 7. q. cunque. & cap. omnes decimæ. Ber.

d ¶ *Percelli.*] Et poteſt etiã eccleſiaſtica ſepultura priuari qui decimas non reſtituit.ſ. eod. prohibemus. & qui decimam non ſoluit , ad decimam partem (vt dicit Aug.) reuocari meretur. 16.q.1.decimæ.&in fame & in penuria maledictꝰ erit : vt ea.cauſa.q.1. reuertimini.

e ¶ *Antequam deducatis expenſas.*] Hoc verum eſt in prædialibus decimis: vt ſupra.ca.proxi.& infra eod. cap. tua nobis. Secus in perſonalibus.infra eod. cap.paſtoralis.

† Cap.7.eo. tit in 2.com pil.Vide cõcilium Trident. ſeſſio. 25.de reformat.cap.12. & cõcilium Matiſconenſe.2.c. 5. ade B. Thomam 2.2. q. 87.art.2.

EX *tranſmiſſa.*] Primo ponit deciſam querelam. Secundo dat iudicem: ibi, *Quia.*vbi præmittit generalem rationem,ex qua infert concluſionem : ibi, *Mandamus.*

CASVS. de ſe patet.Et potuit eſſe ratio dubitandi in iſto textu, quia venti non naſcũtur in loco,nec videntur moueri ex Dei beneficio,ideo videbatur ꝙ decima ex tali molendino ad ventum non eſſet ſoluenda.Sed contrarium dicitur,quia & mare & venti obediũt Deo. Matt.8.cap. Item quia terra in qua eſt tale molendinum, ſubiacet onori decimarum : vnde ſicut eccleſia ex tali terra perciperet fructus ſi coleretur , ita debet conſequi de redditibus ædificij ibi conſtructi, per hoc cap.& cap.commiſſum.ſupra eo.Abb.Sicu.

¶ *Glo.ſeq.reci.per q.an de illicite acquiſitis ſoluenda ſit decima.arg. quòd non à contrario huius litterę. alleg. etia cano. tres auctoritates & vnam legem ad contrarium.alleg.tres leges & vnam auctoritatẽ. ponit opi.Demum ſoluit diſtinguendo.*

a De materia huiꝰ gloſæ vide omnino beatũ Thomam 2. 2.q.87. arti. 2 ad 2.arg.& Sotum lib.9 de iuſti.& iure.q.3.art.3. addeCynum in l. 2. C. de cõdit.ob turpem cauſam & Iaſonẽ & Paulum Caſtrenſem in l.4.§. ſed qđ meretrici.ff. de condi.ob turpem cauſam.

f ¶ *Licite.*] Ergo videtur quòd de illicite acquiſitis a nõ teneatur decimam ſoluere.arg.1.q.1, non eſt putanda. vbi de hoc. & ſic meretrix de meretricio ſuo decimam ſoluere non debet : iuxta illud, non accipias mercedem proſtibuli. & Eſaias : Non accipias mercedem meretricis , nec pretium ſanguinis. & illud Honorabis dñm Deum tuum de tuis iuſtis laboribus. vt in cap. non eſt putanda. & illicite acquiſita non ſunt in bonis noſtris. ff. pro ſocio. cum duobus.§.vlt.Arg.contra quòd meretrix debet decimam ſoluere, quia nõ turpiter accipit.ff.de conditio.ob.turp.cauſam.idẽ & ſi. §. quotiens. præterea delictum non præſtat immunitatem.ff.de interdi. & releg. relegatorum. §. vlti. Criminoſum enim non dignitas , ſed pœna debet comitari.C.de decu.ne quis.lib.10. & illud Euangelij : Facite vobis amicos de mammona iniquitatis:vt 14.q. 5. qui habetis. & §. ſequen.Quidam dicunt,quòd de nullo illicite acquiſito poteſt fieri eleemoſyna , vel etiam decima ſolui. Et ſic nec meretrix , nec aleator , nec ſimoniacus,nec hiſtrio poteſt facere eleemoſynam ,vel decimam dare de tali lucro propter priora iura.arg.ex hac littera. Alii dicunt(quod verius credo)ꝙ de illicite acquiſitis poteſt fieri eleemoſyna,& dari decima,ſi de illis non competat repetitio, & dominium transferatur:& ſic meretrix,hiſtrio,ſimoniacus , & qui de mammona iniquitatis viuunt,id eſt per ſolicitudinem temporalem aliqua acquirunt : decimam dare,& eleemoſynam facere poſſunt: & de eo quod extorquetur ratione officij.14.q.5. non ſane. quia in his dñium transfertur & non competit repetitio,ſacerdos tñ non debet recipere decimam à meretrice:ne videatur ei impunitatem præſtare: ſicut qñque oblationes b aliquorum reſpuuntur rõne criminis.90.diſt.oblationes. 17.q.4.miror.Aliàs ſi dominium non transfertur , aut ſi transfertur & competat repetitio,non põt inde fieri eleemoſyna,vel dari decima,cum non ſit illius c:quia aliena non poteſt aliquis cõcedere præter domini voluntatem. infra eo. tua nobis.vt in vſuris, & in ſimonia. ſupra de iureiuran.debitores.& infra de ſimo.de hoc. & c. veniens.in furto , & rapina. Decimæ auẽ quæ dantur ratione prædiorum , iuſte accipiũtur ab eccleſia , & à quocunque etiam inuaſore , ex quo non dantur ratione perſonæ : eccleſia enim iuũ recipit.

b Vide B. Thomam 2. 2.q. 86. art. 3.vbi late de hoc.

c Vide l.falſus. in prin. & ibi Bald. ff. de fur. & in l. 1. C. de condi. ob turp.cau.

† Cap.1.eo. tit.in 3.com pilat. Et de materia textus & gloſſæ vide Couarruiam libr. 1.variæ. reſolut. cap. 17. Guidonẽ Papæ deciſio. 166.& deciſione 184. adde Sylueſtrũ in ſum. verbo decima.§.5.

g ¶ *De molendino.*] Supra eo.peruenit.& infra eod.paſtoralis.

A Nobis.] Primo ponitur deciſum exordium. Secundo ratio generalis : ibi , *Cum igitur.* Tertio ſolutio: ibi,*Fraternitati.*Quarto exceptio:ibi , *Niſi.* Abbas Siculus.

† Quid hoc ſit. dixi ſupra hoc tit. cap.dilecti.

CASVS. Nobilis aliquis locat aliquãdo poſſeſsiones ſuas ad firmã: locator de parte ſua decimas nõ ſoluebat: quæritur quid iuris? Reſpondet Papa , quòd cũ quilibet decimas ſoluere teneantur , & dantes & recipiẽtes poſſeſsiones ad firmam , decimas ſoluere tenentur : niſi oſtendere poſsint quare ab huiuſmodi ſint immunes.

† Cap.4.eo. tit.in 4 com pil. Vide hic præ aliis Hoſtienſem ,& Oldradum conſil.109.

h ¶ *Qualibet.*] Laicus : indiſtincte nulla temporis præſcriptione obſtante. ſupra de præſcript. cauſam quæ.clerici vero ſecundum quod dicitur ſupra eod.nouum.

† Aliàs ita: de ſpiritualibus rebus.

¶ *Glo. ſeq.obiicit,& dupliciter ſoluit.*

i ¶ *Exemptus.*] Cum enim decimæ ſint tributa egentium animarum, & eas in ſignum vniuerſalis dominij ſibi retinuerit.16.q.1.decimæ. & infra eod.tua nobis.& quæ debentur diuina conſtitutione.infra eod. tua.quomodo poteſt Papa concedere priuilegium de non dandis decimis contra præceptum diuinæ legis , contra quam diſpenſare non poteſt:immo vſque ad animam & ſanguinem debet defendere. 25. q. 1.ſunt quidam.& 5.diſt.in prin.& 8.diſt.quæ contra mores?Dic, quòd non dat alicui priuilegium de non dandis decimis : ſed concedit ei adminiſtrationem decimarum , vt inde ſuſcipiat ſuſtentationem , & reſiduum conuertat in vſus pauperum: tali modo cõcedit monachis: ſic poſſet etiam laicis concedere. Vel dic quòd contra ius naturale diſpenſare poteſt remittendo decimas alicui ſpecialiter : non tamen conſtitutionem poſſet facere , quæ omnino tolleret illud præceptum: quia ius naturale immutabile permanet.5.diſt.in princ.verum eſt inſimul,ſed non in indiuiduis.id eſt non poteſt omnino tolli , ſed poteſt in quibuſdam remitti:ſicut illud ius naturale quòd homines ab initio ſint liberi.in Authen.qui.mo.nat.effici.legi.§.ſi quis vero.verſi. poſtea vero.colla.6.immutatum eſt in quibuſdam, ſed non in omnibus : hoc enim fuit impoſsibile quòd omnes eſſent ſerui propter naturam correlatiuorum.

k ¶ *Recipientibus.*] Sic infra eo. tua nobis.

l ¶ *Oſtendatur.*] Puta, priuilegium exemptionis à præſtatione decimarum : vel niſi haberet decimas illas in feudum ab d antiquo :tunc dominus illas retinet ſibi:licet hodie non poſsint dari in feudum ,vt dixi ſupra eod.cap. quamuis.

d De hoc articulo vide omnino Sylueſtrum in ſumma. verbo. decima. § 9. adde de ciſionem ea pellæ Tholoſanæ 440.

Va.] Duo ſunt dicta,vt in rubro. Secundum:ibi,*Nec occaſione.* Abbas Siculus.

CASVS.Imperator concedit alicui poſſeſsiones aliquas liberas & immunes ab aliquo onere , & ſine præſtatione decimarum : quæritur an talis conceſsio liberet à præſtatione decimarum ? Reſpondet Papa quòd laicis de ſpiritualibus nulla eſt diſponẽdi attributa poteſtas, & ideo quantumcunque imperialis conceſsio generaliter fiat, nemi-

nem poteſt

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem potest eximere à solutione decimarum, quæ diuina institutione debentur. Secundo dicitur: alicui laico decimæ alicuius loci sunt in feudum concessæ: surgunt in eodem loco noualia, quæritur vtrũ laicus ille habere debeat decimas noualium? Rñdet Papa, licet decimæ sint laico in feudum concessæ, non tamen sunt ea occasione ab eodẽ

† Vide decisionem capellæ Tholosanæ. 440.

decimæ noualium vsurpandæ: quia in talibus non est licentia extendenda, sed potius restringenda. Nota, q̃ laici qualitercunque sint præeminentes, de spiritualibus disponendi non habent potestatem. Item cui concessum est quod est maius, non tamen cõceditur qđ est minus.

† Vide l. eũ quidam. cũ vulg. ff. de libe. & posth.

¶ *Glo. seq. ponit tres casus, in quibus laicus, &c.*

a Et in casu infra de ele. vbi periculum. § præterea. lib. 6. & quandã quæstionẽ Vin. hic aninci denter cognoscat de numero, vide ad litterã in Spec. de re. con. §. 2. post prin. & ad hic subdit., ibi vide in ver. & not. Ioa. An.

a ¶ *De spiritualibus.*] nec de temporalibus ẽt si ad commodum ecclesiarum respiciat. 96. dist. bene quidem. & supra de iud. decernimus. In casibus tamen laici potestatem habent super clericis de licentia ecclesiæ. infra de fal. ad fal sariorum. in clerico depósito incorrigibili. 3. de iud. cum non ab homine. Item vbi schisma faciunt, cum non possunt corrigi per ecclesiam a. 17. dist. nec licuit. 23. q. 5. de Liguribus. & infra de sentẽ. excommu. vt famæ. Tanc.

Cap. 2. eo. tit. in 3. compilat Et vide quos mox citabo.

b ¶ *Generaliter.*] Puta, cum dicit: Concedimus cum omni honore & districtu tibi possessiones tales, & sine aliquo onere, vel grauamine: per talem concessionẽ non concedit decimas, etiam si specialiter decimas concederet: quia ipsas de iure non posset possidere: ergo ipsas nõ potest alicui concedere. infra eo. dudum. quia lex humana non est supra legem Dei: sed subtus. 10. dist. cap. imperatorum.

† In recentioribus impressis ita: decimas ecclesiæ à clericis tuis, & c. sed nos ex antiquis exẽplaribꝰ Gregorij reposuimus, vt est impressum, quam lectionem agnouit Hostiensis.

tualibus a concedendi vel dispondi facultas: Imperialis concessio quantumcunque generaliter bfiat, neminem potest à solutione decimarum eximere, quæ diuina cconstitutione debentur.

¶ *Decimæ noualium non pertinent ad laicum, qui decimas habet in feudum. hoc dicit.*

¶ Nec †occasione decimationis antiquæ (licet in feudum decimę sint cõcessæ) sunt decimæ noualium vsurpandæ: cum in talibus non sit extendenda licẽtia d, sed potius restringenda †.

¶ Idem eidem.

¶ *Sine deductione seminis & sumptuũ debent dominus & colonus decimam soluere, & non cui voluerint ecclesiæ vel pauperibus, sed ecclesiæ cui debentur: nec ab hoc excusantur propter malitiam clericorum.*

CAP. XXVI.

IJ. TVa †nobis fraternitas intimauit, quòd quidam laici decimas †ecclesiis & clericis tuis, peruersis machinationibus subtrahere moliuntur. Quidam enim ex eis semen & sumptus, qui fiunt in agricultura, dicunt primitus deducendos, & de residuo impendendam decimam asseuerant. Alij vero de portione fructuum, quam à colonis accipiunt, partem decimæ separantes, eam capellis suis, aut aliis clericis, aut etiam pauperibus conferunt, vel in vsus alios pro sua voluntate conuertunt.

c ¶ *Diuina constitutione.*] Quasi ex debito. 3. eo. parochianos. & 3. cap. proxi. quia debent esse cibus in domo Domini. 16. q. 1. reuertimini. & q. 3. §. potest. ver. ité decimæ Deo mandante. & q. 7. primum. & sunt tributa egentium animarum: vt ea causa. quæst. 1. decimæ.

¶ *Glos. seq. signat contrarium & remittit.*

d ¶ *Extendenda licentia.*] Hoc dicit quia laici, sine peccato decimas possidere non possunt. 16. q. 1. cap. vlt. & 3. eod. prohibemus. & 3. eod. quamuis. Et ideo licentia ista non potest extendi ad noualia. Arg. 3. infra eod. ex parte. vbi soluitur. simile supra de reser. nonnulli. quia odia sunt restringenda, & fauor ampliandus. ff. de lib. & posthu. cum quidam.

ij. TVa nobis.] Diuiditur. Primo ponit tres machinationes. Secundo ad eas respondet: ibi, *Verum*. Tertio concludit: ibi, *Quoniam*. Abb. Sicu.

CASVS. Quidam laici dicebant, q̃ semen & sumptus, qui fiunt in agricultura, sunt primitus deducendi, & de residuo decima persoluenda. Alij vero erant qui de portione fructuum quam recipiunt à colonis, partem decimæ separabant, & eam assignabant capitulis suis, vel aliis ecclesiis, vel pauperibus, vel in alios vsus pro sua voluntate distribuebant. Alij sunt qui vitam clericorum tamquam malam vel pessimam detestantur: & ob hoc decimas sibi subtrahunt: episcopus diœcesis significauit hoc domino Papæ. Respondet Papa, quòd si isti ad Deũ à quo omnia bona procedunt, respectum haberent, ius ecclesiasticũ taliter nõ diminuerẽt, nec decimas egẽtiũ aiarum detinerent: & primo soluit primũ dictũ prædictũ, quasi per locum à minori: Deus cuius est terra, non debet esse deterioris conditionis quam dominus temporalis, qui terram suam alij tradit excolendam, & partem suam integraliter recipit à colono sine aliqua deductione

Nonnulli etiam vitam clericorum tanquã abominabilem detestantes, decimas eis ob hoc subtrahere non verentur: & infra. ¶ Verum si ad Deum (à quo cuncta bona procedunt) assertores huiusmodi, debitum respectum haberent, ius ecclesiasticũ diminuere non contenderent, nec decimas (quæ tributa esunt egentium animarum) præsumerent detinere. Cum enim Deus, cuius est terra & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo, deterioris conditionis esse non debeat, quàm dominus temporalis, cuius statutum gde terris, quas exhibet alis excolendas, non quidem deductis sumptibus aut semine separato, necessario cum integritate persoluitur: nimis profecto videtur iniquum †, si decimæ quas Deus in signum vniuersalis dominij sibi reddi præcipit, suas esse hdecimas & primitias asseuerans, occasione præmissa, vel excogitata magis fraude diminui valeant: cum Deo debita sit solutio decimarum, intantum, vt ad eas clericis exhibendas, quibus eas ipse pro suo cultu concesit, laici si moniti red dere †noluerint, ecclesiastica sunt † districtione † cogendi. Et cum de cunctis omnino prouẽtibus decimæ sint reddendæ: sicut colonus de parte fructuũ, quæ sibi remanet ratione culturæ: sic & dominus ide portione quam

Psal. 23.

† Et ob id non deductis expẽsis persolui debent, vt in fine capitis cõcludit, & vide Nauarrum in manuali. eo nñes fariorũ cap. 21. tit. de tertio præcepto eccles.

† soluere

† sint

† Vide cõcilium Tridẽtinum sessione 25. de reforma. c. 12. adde cõcilũ Matisconense. 2. c. 5. & synodũ Ticinensem. §. in sacris.

actionem confessoriam, quia ius præstandi decimas est quædam seruitus. Vel potest dici, quòd petuntur rei vendicatione. 16. q. 1. moderamine. & c. reuertimini. Ecclesia enim dicitur habere dominium decimarum, licet nondum habuit possessionem, vt quidam dicunt: & satis rationabile est. Sed verius est, quòd in hoc consistit priuilegium ecclesiæ, vt re nondum tradita ipsa facta sit domina. arg. de consuetudine ex literis. & C. de sac. sanct. eccle. vt inter diuinum. & sic C. arbi. tute. l. 3. & C. de rei ven. si vt proponis. vbi hoc priuilegium obtinet in minore, & in milite. Nec obstat quod dicitur. ff. de pollici. l. 2. in fin. vbi dicitur quòd nisi decima sit segregata ab aliis, non desinit esse in bonis prioris domini: sed aliud est cũ decima debetur ex voto, vt ibi. aliud cum debetur de iure, vt hic. vel petuntur condictione ex canone. 16. q. 1. decimæ. & C. reuertimini. & arg. ff. de condictione ex lege. l. vnica.

b De hoc articulo videto nic per Henricum Boich optime distinguentem.

f ¶ *Deterioris.*] Immo melioris: quia plus punire, & plus benefacere potest. C. de modo mulc. eos. 11. q. 3. qui resistit.

g ¶ *Statutum.*] c Id est, pars conuenta, siue pensio.

h ¶ *Suas esse.*] 16. q. 1. reuertimini.

¶ *Glo. seq. quærit, & dubium aperit, & soluit.*

i ¶ *Sic & dominus.*] Hoc intellige cum recipit partem suam ante solutionem decimarum: secus si post: quia tunc illa iam decimata est: & hoc verum est, cum dñs aliquo tam partem, puta tertiam, vel quartã vel etiam medietatem percipit, tunc enim vterque & colonus & dñs tenetur soluere decimam de parte sua: sic 3. eo. a nobis. Si vero certã partem puta, duos corbes, vel tres tñ colonus reddat dño, quantuncunq; percipiat iste colonus, tunc dñs de illis tenetur soluere decimas:

c Hæc glosula Hostiensis est, non Bernardi.

mas: quia pars illa non est decimata, neque diminuta. licet de decimato aceruo descendat. Sed illud quæri potest, cui dana sit decima de illis tribus vel duobus corbibus: illi ecclesiæ in cuius territorio sita est illa terra? Non, quia iam percepit decimam totius à colono, & est contra illã regulam, Bona fides non patitur vt bis idẽ exigatur. ff. de reg. iur. bona fides. Parochiali ecclesię non debet dari: quia nõ est decima personalis. Satis potest dici quòd debet dari rõne prædiorum, licet descenderit à decimato aceruo: sicut si aliquis donet alicui hũc corbem decimarũ: illi enim tenetur soluere decimam. quia ex lucro habet: colonus vero ille qui duos corbes tantum, vel tres soluit, tã to minus potest soluere parochiali ecclesiæ de toto aceruo: vt videtur arg. infra eod. cum non sit. in fi. & istud æquius videtur, tamen ecclesia potest conuenire possessorem siue suo, siue alieno nomine sit in possessione: siue etiam sit credidor. 16. q. 1. si quis laicus. ff. de vsufr. hactenus. decima enim tãquam onus sequitur possessorẽ, quia res transit cũ onere suo. infra. eod. cum non sit. 3. de pign. ex litteris. nec etiam pactum tuetur possessorem. supra de pact. plerique. ff. de pact. inter debitorem.

a Et iustius secundũ Hostiẽsem, qui etiam hic no. quod dixi secundũ eum. supra eod. cu sint. Ioan. And.

¶ *Gl. seq. quærit. arg. negatiue soluit contrarium.*

a ¶ *Prætextu vero nequitiæ.*] Hoc ideo dicit, dicit, quia decimæ potius dantur intuitu ecclesiæ quam personæ. Sed nunquid teneor dare decimas personales ei quẽ scio esse simoniacum, cum ipse sit suspensus. 32. dist. c. præter. hoc. 6. verum? Decimæ dantur ratione diuini obsequij: vt hic dicitur, scilicet in ver. quibus eas pro suo cultu concesit. & supra eo nouum. & 16. q. 1. quæstio. Item quia ordines non debent ab eo recipi. infra de simo. per tuas. Dico quòd decimæ sunt dandæ illi: nam & Iudæus præstat personales decimas quasdam quandoque, sed non omnes, licet non ratione diuini obsequij, & prædiales. infra de vsu. quanto. 5o. & supra eod. de terris. & per quandam decre. quæ est in antiqua compilatione b. eod. tit. ad audientiam.

b Hanc decretalem habes in 2. cõpilatione. c. 8. quam Raymundus omisit in hac collectione.

b ¶ *Aliena.*] Id est, ecclesiastica. 16. q. 1. in canonibus. & 12. q. 3. placuit. & 12. q. 1. expedit. Secularia vero potest princeps concedere alij. C. de quadri. præscri. per totum. excipe creditorem. ff. de acq. re. do. non est nouum. & in alio casu. 19. q. 3. si qua mulier. Vin.

c Idem concilium Trident. loco proxime citato.

c ¶ *Domini voluntatem.*] Quia non remittitur propter hoc debitum, sed augetur. supra de iureiuran. eam te.

d ¶ *Compellas.*] Excommunicari c debent qui decimas admoniti non soluunt. supra eo. cap. & 32. dist. præter hoc. & bannum domini Papæ componat. 16. q. 1. statuimus. Ber.

EX parte.] Primo ponitur decisa consultatio. Secundo Responsio: ibi, *Cum tibi*. Abbas Si.

CASVS. Abbas S. Columbæ Senoñ. impetrauit priuilegium, vt decimas de labore terræ parochiarum suarum cum integritate perciperet: post impetratum priuilegium surrexerunt ibi noualia: quæsiuit Abbas, vtrum deberet percipere decimas noualium auctoritate priuilegij sibi concessi? Respondet Papa, quòd cũ sit ei concessum quod ma ius est, videlicet, vt possit percipere decimas de labore terræ parochiarũ suarum, percipere potest & quod minus est: quia vbi maius conceditur, & minus concessum videtur. Nota quòd priuilegium trahitur ad res futuras & res consecuturas. Itẽ priuilegium large interpretari debet in hoc casu. Item cui conceditur maius. & minus concessum esse videtur.

¶ *Glo. se. alle. quinque concordantias, & quatuor ad casum cõuersum. arg. alle. tria iura. signat contrarium, & soluit.*

e ¶ *Conceditur.*] Sic 12. q. 1. præcipimus. & 16. q. 2. visis. 95. dist. illud. & ff. de reg. iur. non debet d. infra de do. post diuor. restitu. per vestras. Et econuerso, cui interdicitur minus, & maius, prohibẽtur esse vr. infra de senten. excom. cum illorum. arg. 74. dist. gesta. & ff. de senat. qui indignus. & ff. de ser. expor. cui pacto. Item est arg. quòd beneficia large sint interpretãda. infra de verb. sign. olim. supra de dona. cũ dilecti. in fi. ff. de consti. prin. l. vlt. arg. contra supra eod. tua. Sed ibi donatio decimarum laico facta odiosa est, cum peccato, & ideo non est extendenda licentia, sed est restringenda: vt ibi dicitur.

d Sequitur, cui plus licet quod minus est non licere. Ioan. And.

percepit ratione terræ, decimam reddere sine diminutione tenetur. Prætextu a vero nequitiæ clericorum, nequeunt eas (nisi quibus ex mandato diuino debentur) pro suo arbitrio erogare: cum nulli sit licitum aliena b cuiquam concedere: præter Domini voluntatem c; & infra. ¶ Quoniam igitur pati nolumus, vt ecclesiarum & clericorum iura præsumptione qualibet minuantur: Mandamus, quatenus omnes, qui ratione personarum, aut etiam prædiorum decimas ecclesiis & clericis tuæ diœcesis exhibere tenentur, ad eas cum integritate reddendas appellatione † remota compellas d.

¶ Idem Abbati sanctæ † Columbæ Senon.

¶ *Priuilegium super decimis non soluendis ecclesiasticæ personæ concessum, noualia comprehendit. h. d. secundum intellectum qui placet Panormitano.*

CAP. XXVII.

EX † parte tua: & infra. ¶ Cũ tibi quod maius est, sit cõcessum, vt videlicet decimas de laboribus terræ parochiarum tuarum cum integritate percipias: de noualibus eas exigere satis potes: quia vbi maius conceditur e, minus concessum f esse videtur.

¶ Idem Helien. episcopo.

¶ *Negotiator de lucro decimam soluit deductis expensis, quas facit de pecunia decimata: expensæ vero quæ fiunt pro habendis fructibus non deducuntur, & de fructibus soluitur decima, etiam non deductis expensis factis pro re restauranda.*

CAP. XXVIII.

PAstoralis † officij: & infra. ¶ Explicari postulasti, vtrum quis possit de molendinis g & piscariis necessarias h expensas deducere, priusquam soluat decimas ex eisdem, sicut est in negotiatione concessum i: Ad quod respondemus, quòd licet circa res acquisitas k vel factas de pecunia decimata, cum ipsæ venduntur, credamus deducendas l expensas m, & de residuo quasi de lucro n decimas persoluendas, vt si vendatur domus, ager, vinea, clibanus, molendinum, grex, aut quælibet

e Hic casus Bernardi est, & in antiquis exemplaribus reperitur.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. compilat. Et vide Turrecrematam in c. 16. q. 1.

f Plus placet Hostiensi ista ratio, quę sequitur, q̃ prima. quia verum est q̃ sine Deo nil possumus: addit aliam ne clerici videantur improbi exactores infra de censi. ex parte. & nemis locupletentur cũ aliena inacturo. ff. de condi. indeb. nã hoc. Ioa. An.

g Hæc glosula non est Bernardi, nec habetur in vetustis libris.

laboribus terræ parochiarum tuarum cum integritate percipias: de noualibus eas exigere satis potes: quia vbi maius conceditur e, minus concessum f esse videtur.

¶ Idem Helien. episcopo.

¶ *Negotiator de lucro decimam soluit deductis expensis, quas facit de pecunia decimata: expensæ vero quæ fiunt pro habendis fructibus non deducuntur, & de fructibus soluitur decima, etiam non deductis expensis factis pro re restauranda.*

CAP. XXVIII.

PAstoralis † officij: & infra. ¶ Explicari postulasti, vtrum quis possit de molendinis g & piscariis necessarias h expensas deducere, priusquam soluat decimas ex eisdem, sicut est in negotiatione concessum i: Ad quod respondemus, quòd licet circa res acquisitas k vel factas de pecunia decimata, cum ipsæ venduntur, credamus deducendas l expensas m, & de residuo quasi de lucro n decimas persoluendas, vt si vendatur domus, ager, vinea, clibanus, molendinum, grex, aut quælibet

† Cap. 4. eo. tit. in 3. compilat. Et vide Turrecrematam in c. 16. q. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quali.& diffe.5.sed sui quidem.& sola administratio deest ei. ff. de liber.& posthu.in fuis.Quidam dicunt.quòd extraneus hæres, donatarius, legatarius (quia totum est ei lucrum) decimam dare debet. Alij dicunt,& melius,quòd de immobilibus non tenetur quis soluere decimam : quia res ad quemlibet possessorem transit cum onere suo: vt infra eo. cum non fit.

† Illos

quoniam cum Deus alienam terram dedit filiis Israel,tantum de fructibus sibi dare decimas mandauit:& si de possessionib' decima daretur, cito possessiones deuoluerentur ad ecclesias. Sed nunquid doctor de coll ecta , & aduocatus de aduocatione, mercenarius de mercede tenétur soluere decimam? vti que. 16. q. 1. decimæ.

a ¶ *Merces.*] Emptæ cau sa mercimonij de pecunia decimata.Ber.

& Plus placet quòd loquatur de decimalacti , q̃ personalis est : quod videtur in eo, qui percepit fructus : sed si non percepisset, videtur deducenda expensa culturæ, propter quā est venditura carius.Ioan. And.

b ¶ *Deducendas.*] Quia tunc intelliguntur esse prediales decimæ a .Bernard.

c ¶ *Decimatæ.*] Etiam si possessiones illæ sint empt æ de pecunia decimata,vel sic etiam si expensæ illę sint factę de pecunia decimata , quod melius videtur.Ber.

d ¶ *Quoniã.*]Istud, quoniam,potius illatiue quã causatiue ponitur secundum Vincé. vel proprie, & melius.

e ¶ *Nisi cum onere.*]Nota quòd res transit cum onere suo. 16. q. 1. si quis laicus. ff. de contrahen. empt. alienatio b. infra eod.cum nõ sit. supra de pign.ex litteris. circa finem.Bernar.

b Vide in c. ex litteris.super glo. vlt. Ioa.And.

†Cap. 1. eo. tit.in 4.compilat.Et vide omnino Couarruuiam lib. 1. variarum resolut. cap. 17. circa finem.

f ¶ *Nec pro restauran-dõ.*] Hic respondet quæstioni propositæ.

g. ¶ *Credimus deducendas.*]Hoc speciale est in decimis,quòd non deducuntur expensæ pro fructibus colligendis : vel etiam pro conseruatione alicuius rei, aliàs etiam malæ fidei possessor deducit sumptus necessarios.ff.de peti.hære.si à domino.§.vlti. & supra de in integ.resti.requisiuit.ff.de solut.fructus.Io.

h ¶ *Decimandis.*]Sed si emissem ad hoc vt venderem , & antequam rem illam vendam,feciſſem sumptus pro illa conseruanda,bene deducerem sumptus.

i ¶ *Mercis.*]Mercis appellatio proprie ad res pertinet mobiles. ff. de verb.sign.mercis appellatio.

K ¶ *Destruatur.*]Si aliquid expenditur necessario ad illius conseruationem,illud non deducitur: vt dictum est supra.

Cvm contingat.] Diuiditur : quia primo ponitur quæstio.Secundo responsio.Secunda pars:ibi, *Vnde.* Abbas Si.

CASVS.In quibusdam parochiis quædam ecclesiæ & ecclesiasticæ personæ ab antiquo perceperunt decimas:de nouo fiunt noualia in parochiis illis , quæritur ad quem decima istorum noualium incipiat pertinere? Respondet Papa,quòd cum perceptio decimarum de iure communi pertineat ad parochiales ecclesias , decimæ noualium quæ fiunt in parochiis earundem,ad ipsos pertinere nosc untur,nisi illi qui antiquas decimas percipiunt,causam rõnabilem ostenderint , per quã decimæ noualium ad eos debeant pertinere. Nota quòd de iure communi decimę pertinent ad parochiales ecclesias. Item vna ecclesia potest præscribere decimas in parochia alterius.Itẽ qui præscribit in vno capitulo,non præscribit in alio.

l ¶ *Ab antiquo.*] Forte ex præscriptione. supra de præscript. ad aures.

¶ *Glo.seq.not.quòd de iure,& c.alle.duas concor.Demum duo contraria,& vni dupliciter,alteri tripliciter respondet.*

m ¶ *De iure cõi.*]Patet hic expressè,quòd decimæ de iure cõi pertinẽt ad parochiales ecclesias:vt 16.q.1.statuimus. & cap. de decimis, & c. si quis laicus.ergo non spectant ad episcopum.vnde in decimis parochiarum ecclesiarum non debet episcopus aliquam habere portionẽ:Nã

mercesi a ; Expensas tamen quæ fiunt pro fructibus percipiendis , ex illis , de quibus fructus prouenient , non credimus deducendas b etiam si fuerint decimatæ c : quoniam d salua decima , fructus efficiuntur eorum , qui faciunt ipsas expensas. Fructus autem ipsos †alienari posse non credimus , nisi cum e onere decimarum. ¶Nec pro restaurando f detrimento quarumlibet rerum ex quibus decimæ persoluuntur , credimus, g deducendas expensas, de prouentibus decimandis h:quia penes dominum res permanent restauratæ:vt si pars aliqua moriatur armenti , deterioretur vinea , portio mercis i depereat, vel torus clibanus destruatur k.

¶Idem.

¶ Qui præscribit decimas in aliena parochia , si ibi insurgunt noualia ipsorum decimas non habebit.

CAP. XXIX.

Vm † contingat interdum in tua diœcesi : & infra.

¶Cum in quibusdam parochiis, ad quasdam ecclesias vel personas ecclesiasticas , ab antiquo l pertineat perceptio decimarum,& de nouo fiant noualia in eisdem , quæris à nobis ad quem huiusmodi noualium decima incipiat pertinere? Vnde inquisitioni tuæ taliter respondemus , quòd cum perceptio decimarum ad parochiales ecclesias de iure m communi pertineat, decimæ noualium n quæ fiunt in parochiis earundem , ad ipsas proculdubio pertinere noscuntur:nisi ab his qui alias percipiunt †decimas , rationabilis o causa ostendatur †, per quam appareat noualium ad eos decimas pertinere.

¶Idem episcopo Beluacen.

¶ Decima omnium fructuum prædy debetur ei,qui decimas ibi præscripsit, sed ad aliud prædium præscriptio non extenditur.

CAP. XXX.

Vm † in tua diœcesi quædam monasteria, & cõuentuales ecclesiæ , in multis parochiis maiores decimas percipiant & minutas p , de quibusdam fructibus annuatim perceptis , non fuerunt decimæ persolutæ : & infra. ¶Respondemus, quòd si fructus prædicti de illa terra prouenerunt , de qua monasteria , vel conuentuales ecclesiæ , aliquos percipiebant ratione decimarum prouentus : eis proculdubio decimæ fructuum debentur eorum: cum ipsis terra illa ab antiquo q fuerit decimalis , & non debeat

Capitula quæ dant episcopo partem decimarum, loquuntur de decimis episcopalis ecclesiæ.Sed contra supra eo.quoniam.vbi dr, q̃ eps potest retinere partẽ suam de noualibus,quæ surgũt in parochia alicuius ecclesiæ.infra eo.dudũ.vbi eps petit decimas in diœcesi sua positas, fundata intentione sua de iure communi,& ita

non pertinet de iure communi ad parochiales ecclesias , quia ibi obtinet episcopus. Dicas q̃ de iure communi tantum baptismalibus e ecclesiis de cimæ debent dari. 16. q. 1. de decimis,prout not. Hugo ibi & c. statuimus. Quid ergo respondebis illi decretali, quoniam? Dicas quòd illa in tẽligitur per istam , vel potius loquitur secundũ consuetudinem loci , & illa,dudum.infra eod.potest intelligi de decimis in parochia episcopi positis : quia illæ pertinent ad eundem iure cõmuni,& de illis debet facere quatuor partes.12.q. 2.quatuor.& c. Vulteranæ.& ca.vobis concesso. Vel illæ decimæ quas pertebat episcopus Brixien. ad nullum pertinebant: quia non erant in parochia alicuius ecclesiæ parochialis,vnde ad episcopum de iure communi pertinebant: quia decimæ in potestate episcopi sunt.16.q.1. in sacris. & supra eo. quoniam. Vel dic quòd illa decre.dudum. loquitur de consuetudine:vt ibi notatur in fi. illius glo.q̃ incipit,fic. n ¶ *Noualium.*] Hic ad alium pertinent noualia, & ad alium decimæ.Vnde signatur contra.supra eod.ex parte M.illud intelligitur cum aliquis obtinet decimas per priuilegium : in quo casu debet habere noualia: quia ex quo eis concessæ fuerunt decimæ simpliciter , & noualia quæ postea ibi surgunt. infra de priuile.quia circa.Nam verbo generali simpliciter posito significabit decimas præsentis temporis & futuri.ff.de serui.vrb. prædi. si seruitus. &C.quæ res pig.obli.posl.vlt.& 19.dist.ft Romanorum.Sed hic loquitur cum habet decimas ex præscriptione : quia per hoc non præscribit noualia:& sic intelligitur cap. sequens. sed hoc intellige allegato titulo & probato.infra eo.dudum.& in quadam decr.extra compilationem,quæ incipit,venerabilium.

o ¶ *Rationabilis causa.*]Puta,priuilegium,aliud non possent ostendere,cum de iure communi pertineat ad parochiales ecclesias : vt supra eo.ex parte d.& præscriptio allegari non potest.Ber.

Cvm in tua.] Communis diuisio.Secunda pars:ibi , *Respondemus.* Abbas Siculus.

CASVS.Quædam monasteria & conuentuales ecclesiæ percipiunt decimas maiores & minutas in aliis parochiis,sed de quibusdam fructibus annuatim perceptis sibi non fuerunt decimæ persolutæ : quæritur,quis debeat percipere decimas illorum fructuum? Respõdet Papa, si fructus prædicti prouenerunt ex illa terra , de qua monasteria,vel cõuentuales ecclesiæ decimas percipiebant , & eis decimæ illorum fructuum debent dari , cum terra illa ab antiquo illis fuerit decimalis: quia vna & eadem res non debet duplici iure censeri:alioquin decimę parochialibus ecclesiis persoluantur,ad quas de iure cõmuni pertinet perceptio decimarum.Nota quòd vna ecclesia potest præscribere decimas in alterius parochia:quod hodie intelligendum est cum habes titulum.Item vna & eadem res diuersõ iure censeri non debet.Item decimæ de iure communi pertinent ad parochiales ecclesias:

¶ *Glo.seq.recitatur per quæstionem.*

p ¶ *Minutas.*]Minutæ decimæ appellantur partus animalium , & de pullis,ouis & hortis:vt supra eod. ex parte. de quibus etiam loquitur supra eod.ex multiplici.

q ¶ *Ab antiquo.*]Quia præscripserũt decimas illas.supra c.proxi.Ber.

¶ *Glo.seq.alle.4.concor.& vnum contrarium.*

a ¶ *Cen*

a ¶ *Censeri.*]12.q.2.cognouimus.& infra de priuile.quia circa. & supra eo.ex parte.ff.de vsuca.eum qui.in fi.arg.contra.ff.de pec. l. hinc quæritur.§.1.vbi dicitur, q̃ peculiũ quãdoque duplici iure cẽsetur. a Ber.

Dvdum.]Primo ponitur facti & processus narratio. Secundo:ibi, *Nos igitur.* ipsius diffinitio. Prima subdiuiditur in tres. Primo ponit actoris petitionem,& auditoris dationem. Secundo reorum defensionem , iudicis interlocutionem , & defensionis fortificationem. Tertio ipsius defensionis impugnationem. Secunda:ibi,*Prior.* Tertia : ibi, *Cæterum.* Abbas.

CASVS. Inter episcopum Vesprimeñ. & fratres hospitalis Hierosolymitani sancti Stephani, super quibusdam decimis quæstio vertebatur: partibus propter hoc in præsentia domini Papæ constitutis,datus fuit eis auditor : coram quo petiit episcopus decimas terrarum ,quæ per rusticos hospitalis prædicti in Vesprimeñ. diœcesi excolũtur: petiit insuper quasdam ecclesias , quæ per ipsos hospitalarios detinentur:in quibus dicebat intentionem suam de iure communi fundatam : Prior vero prædictus in prædictis ecclesiis & decimis præscriptionem allegans, propo suit,se super his nõ teneri episcopo respondere: auditor hoc audiens , significauit illud domino Papæ , & ipse mandat eidem , quòd idem Prior probaret titulum præscriptionis,quem allegabat : ipse statim exhibuit priuilegium regis ac reginæ Hungariæ, qui contulerunt ecclesiam sancti Stephani hospitali donationis titulo in perpetuam eleemosynam , ad quam dictæ ecclesiæ & decimæ pertinebant : induxit etiam quoddam scriptum confirmationis Clementis Papę , per quod probare volebat prædictam concessionem valere.Ex parte episcopi fuit propositũ, quòd in decimis & ecclesiis donatis à rege & regina , præscriptionem allegare non poterat pars aduersa , quæ non poterat habere initium à donatione ipsorum , nec à confirmatione Clementis tantum tempus effluxerat , quòd posset præscriptio confirmari : & sic talis titulus non valebat , immo vt dicunt canones , sacrilegium incurrit qui decimas vel ecclesias de manu recipit laicali : Dominus Papa his omnibus consideratis dicit,quòd donatores prædicti aliis conferre non potuerunt,quod de iure communi non poterant posisdere:& per confirmationem Clementis super ecclesia sancti Stephani , & aliis ad ipsum pertinentibus , factam hospitali,iuri episcopi non derogatur,quamuis scriptum authenticum appareret , quare prohibet ne fratres hospitalis præsumant vlterius impedire, quo minus prædictus episcopus decimas percipiat antedictas,& pacisce possideat in futurum.Nota.quòd eo ipso quòd ecclesiæ vel decimæ sunt in diœcesi episcopi,de iure communi ad eum pertinent.Item titulus debet probari in qualibet præscriptione canonica. Item laici in alios transferre non possunt,quod eis possidere non licet.Item si donatio non valet,cõfirmatio super ea facta non valebit. Item per huiusmodi confirmationem non fit præiudicium diœcesano episcopo. Item si scriptum authenticum non ostendatur , ad transcriptum nihil fieri potest.

b ¶ *Decimas.*] Sine inquietatione,vt libere percipi posset , talis vi-

a De hoc dicto vide latius hic per Ioan.And.

† Aliàs ita: vna eadẽque res,&c.

† pertinet

† Vesprimiẽ.

† Vespertiniẽ.

† Cap.3.eo. tit in 4.compil.Vide Oldradum consilio 1. & de multis huc spectãtibus vide Couarruuiã lib. 1. varia. resolut.cap.17.

† In omnibus manuscriptis ita: quæ per rusticos in Vesprimien. diœcesi excoluntur.

† Chiropha
† Curgo
† Sirogan.
† Cirogran.

vna eademque ecclesia † diuerso iure censeri a : alioquin parochialibus ecclesiis exoluantur, ad quas de iure communi spectat † perceptio decimarum.

¶Idem Vesprimeñ † episcopo.

¶ Laici ecclesias vel decimas donare non possunt,etiam si sunt reges:nec ex eorum titulo præstatur causa præscribendi.

CAP. XXXI.

Dvdum † aduersus fratres Hierosolymitani Hospitalis sancti Stephani , te proponente in nostra præsentia quæstionem , quòd ipsi decimas b de laboribus rusticorum suorum Vesprimen. ecclesiæ debitas , non permitterent tibi solui : & infra. ¶ Comparentibus igitur te ac ipsis , statuto termino coram nobis, G. presbyterum Cardinalem tibi & eis concessimus auditorem:coram quo decimas terrarum , quæ † per rusticos hospitalis Vesprimen. diœcesis excoluntur,& de Cirooga † & de Nouacularia ecclesia , quæ per ipsos hospitalarios detinentur , intentione tua de iure communi c fundata,petisti. Prior autem hospitalis in prædictis decimis & ecclesiis, præscriptionem allegans , proposuit se tibi non teneri super his respondere : quod cum per auditorem ad nostram audientiam peruenissetis, mandauimus, quòd idem Prior præscriptionis titulum , quem allegauit, probaret d : qui B. regis ac reginæ Hungariæ priuilegia exhibuit , qui ecclesiam sancti Stephani , ad quam dictæ ecclesiæ cum eisdem decimis pertinebant , in perpetuam eleemosynam hospitali donationis titulo concesserunt , confirmationis † Clementis † Papæ præde cessoris nostri scriptum exhibens , per quod probare volebat concessionem e prædictam, plenum habere vigorem : & infra. ¶ Cęterum ex parte tua fuit propositum , quòd in decimis & ecclesiis à rege & regina donatis , præscriptionem non poterat opponere pars aduersa, quæ nec à donatione ipsorũ initium habere poterat , nec à confirmatione præfata tantum effluxit temporis , quòd posit præscriptio confirmari : & sic donationis regis ac reginæ allegatus titulus nullus erat : cum sacrilegij crimen incurrat , qui ecclesias vel ecclesiasticum aliquid † de manu receperit † laicali f: & infra. ¶ Nos igitur cũ donatores prędicti , conferre non potuerint g aliis , quæ ipsi de iure non poterant possidere h , & per confirmationem prædicti Clementis super ecclesia sancti Stephani hospitali cum decimis , & aliis pertinentibus ad se †, factam,etiam si authenticum † appareret,iuri episcopali nullatenus i derogetur : sententialiter prohibemus k , ne fratres hospitalis præsumant vlterius impedire , quo minus decimas percipias memoratas, & pacifice possideas in futurum.

¶Idem in concilio generali. †

¶ Domini prædiorum cogi possunt,vt prædia dent colenda talibus , à quibus sine contradictione ecclesia possit decimas consequi.h.d.vsquè ad §.illæ.

bant , in perpetuam eleemosynam hospitali donationis titulo concesserunt , confirmationis † Clementis † Papæ præde cessoris nostri scriptum exhibens , per quod probare volebat concessionem e prædictam, plenum habere vigorem : & infra. ¶ Cęterum ex parte tua fuit propositum , quòd in decimis & ecclesiis à rege & regina donatis , præscriptionem non poterat opponere pars aduersa, quæ nec à donatione ipsorũ initium habere poterat , nec à confirmatione præfata tantum effluxit temporis , quòd posit præscriptio confirmari : & sic donationis regis ac reginæ allegatus titulus nullus erat : cum sacrilegij crimen incurrat , qui ecclesias vel ecclesiasticum aliquid † de manu receperit † laicali f: & infra. ¶ Nos igitur cũ donatores prędicti , conferre non potuerint g aliis , quæ ipsi de iure non poterant possidere h , & per confirmationem prædicti Clementis super ecclesia sancti Stephani hospitali cum decimis , & aliis pertinentibus ad se †, factam,etiam si authenticum † appareret,iuri episcopali nullatenus i derogetur : sententialiter prohibemus k , ne fratres hospitalis præsumant vlterius impedire , quo minus decimas percipias memoratas, & pacifice possideas in futurum.

¶Idem in concilio generali. †

¶ Domini prædiorum cogi possunt,vt prædia dent colenda talibus , à quibus sine contradictione ecclesia possit decimas consequi.h.d.vsquè ad §.illæ.

† Quid operetur confirmatio facta per Papam tradit Felinus in c. 2. supra de rescrip.& in c. inter dilectos. supra de fide instrum.

† In vetustioribus exẽplaribus ita: C.ꝑꝑ ꝑ n. q̃ verba in recentioribus ita sunt extẽsa, vt impresa.

† aliquod

† reciperet

† à se, in recentibus,sed in antiquis, ad se , habetur, id est ad ecclesiam sancti Stephani.

† Authentica,in recentibus , sed in antiquis,authenticũ,legitur.

† Innocentius iij. in concilio generali Lateran.c.53. & c.5. eod. tit. in 4.compilatione.

b Secundũ Io. qui etiã allegat.ff. de adop. l. adoptio.

c ¶ *Concessionem prædictam.*]Quam si Papa ex certa scientia confirmasset,valuisset,& ex ea sumpsisset vigorem,licet ex se nulla fuerit. arg.supra de pac.quotiens.supra de transact.c.1.96. dist. bene quidem. & 2.q.1.in primis b.Ber.

f ¶ *Laicali.*] Vt 16.q.7.si quis deinceps.vnde titulus talis habetur pro non titulo.

g ¶ *Non potuerint aliis.*] 1.q.7.Daibertum.infra de donationibus inter virum & vxorem.c.nuper.quia pro non dato habetur,quod ab illo donatur,qui non potest de iure donare.infra de iurepa.quod autem.in fi.Arg.contra.ff.de acquir.re.do.non est nouum.ff.de vsufru. quod nostrum.ff.de contrahend.empt.l.rem alienam.

h ¶ *Possidere.*]16.q.7.c.1.& supra de præscrip.c.causam quæ. quia spiritualia non cadunt in laicũ.supra de electio.sacrosanctа. & c.Massana. 96.dist.bene quidem.ver.nunquam licuit laico anathematizare.

i ¶ *Nullatenus derogetur.*]Nunquam enim intelligitur derogari iuri alterius , nisi hoc expriamatur. 85. dist. Florentinum. 99. dist. ecce.supra de aucto.& vsu pal.ex tuarum.& supra de offi. dele. super eo.Ber.

K ¶ *Prohibemus.*]Ex hac sententia videtur q̃ actũ sit iudicio vti possidetis.& ex eo quod dr supra in prin.nõ permitterẽt tibi solui: per pe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

titionem episcopi videtur actum petitorio. Sed standum est sententię: talia enim sunt subiecta, qualia permittunt prædicata. Ber.

† *N aliquibus.*] Prima pars ponit excessum, quem secundo corrigi mandat: ibi, *Volentes.* Abbas.

CASVS. In aliquibus regionibus quædam sunt gentes permistæ, quæ seruandum ritus suos decimas non soluunt, licet Christiano nomine censeantur: quidam domini prædiorum talibus personis sua prædia tradunt excolenda: vt inde maiores reddituus consequantur: statuit concilium, vt ipsi domini talibus personis prædia cõmittant, quòd absque aliqua ꝺditione, cũ integritate persoluãt decimas ecclesiis quibus debentur, & si necesse fuerit compellantur: in fine dicit, quòd illæ decimæ quæ debentur de iure diuino, vel etiam de loci consuetudine approbata, necessario sunt soluendæ. Not. ꝙ res transit cum onere suo. Item decimæ de iure diuino debentur. Item loci consuetudo attendenda est in solutione decimarum a ¶ *Compellantur.*] Pactum enim non nocet ecclesiæ, quin à quolibet possessore possit petere decimam: quia est onus quod sequitur ipsam rẽ. supra eo. pastoralis. & c. proxi. supra de pactis. ple rique. ff. de pac. inter debitorem. ff. de instit. si cũ villico. Arg. contra. ff. de pac. epistola. §. pactum. Si possessor partem fructuum recipit, & dominus partem teneat, vterque conueniendus est. supra eo. à nobis. & ca. tua nobis.

b ¶ *Ex lege diuina.*] Quas dominus suo dominio seruauit, & tanquã debita requiruntur. supra eod. parochianos. & infra eo. tua nobis. & 16. q. 1. decimę. Bernar.

¶ *Glo. seq. ponit dictum, ad quod inducit duo similia, quod postea fortificat, & determinat. secunda pars recipit. per. q.*

c ¶ *Loci consuetudine.*] Sic ergo attenditur consuetudo in decimis: nec mirum: quia [a] & in baptismo attenditur. de consecra. distinctio. 4. de trina. & in matrimonio. infra de cogna. spiritu. super eo. & merito seruatur consuetudo: quia æque punitur transgressor consuetudinis sicut transgressor legis. 11. dist. in his rebus. Et hoc potest intelligi de consuetudine illa, de qua habuisti supra eo. cum sint homines. & cap. ad Apostolicæ. vbi de hoc, & dic de cõsuetudine approbata & præscripta, aliàs non obesset consuetudo. supra de consuet. c. vlti. Si vero consuetudo est quòd detur duodecima pars. vel minor, talis consuetudo non sufficit. nisi sit approbata à Papa: quia non valet talis cõsuetudo quæ absque mortali peccato seruari non valet, quantuncunque longa. supra de præscriptio. quoniã omne. Sed hic non potest habere bonam fidem, quia de iure diuino debentur, & ita non posset præscribere, ergo nec consuetudo ibi locum habere põt: hoc dico in laicis: quia clerici vel ecclesia ɔ clericos non solum parte præscribere potest. sed etiam totam decimam. vnde dicit decretum: qui minus dedit decimas. modo emendet. 16. q. 7. quicunque 1. Ber.

Vm.] Diuiditur. Primo præmissa ratione punitur excessus. Secundo alia ratio, & excessus prohibitio: ibi, *Cum autem.* Tertio alia ratio: ibi, *Quoniam.* Abbas Sicu.

CASVS. Quidam ante solutionem decimarum, deducebant de fructibus decimandis census & tributa. & alias expensas: Cum igitur dominus in signum vniuersalis dñij quodam speciali titulo sibi de cimas reseruauerit: volens concilium & ecclesiarum dispendiis & animarum periculis obuiare, statuit, quòd ante exactionem aliquam tributorum vel censuum, præcedat solutio decimarum, vel saltem illi qui census vel tributa indecimata percipiunt, compellantur ea decimare: quia res transit cum onere suo. Nota, quòd decimæ dantur in signũ vniuersalis dominij. Itẽ omnem deductionem debet præcedere solutio decimarum prædialium. Item res transit cũ onere suo.

¶ *Glossa seq. obiici t, & soluit.*

d ¶ *Præcedat solutio.*] Quia vt hic dicitur, illas sibi Dominus in signum vniuersalis dominij reseruauit. supra eo. tua nobis. & ideo sine aliqua diminutione expensarum sunt soluendæ: vt ibi dicitur. & cap. cum homines. sed non refert multum, vtrum præcedat solutio decimarum exactionem tributorum vel census: quia soluere dñs de parte sua, & colonus de sua tenetur. supra eo. à nobis. & cap. tua nobis. Responderi potest, licet vterque cõueniri possit, melius & cõmodius est ecclesiæ cõuenire vnum quam plures. ff. de exercito. l. 1. §. vlti. & l. seq. Et distinguitur in casu isto. vtrum dominus percipiat certam partẽ, tertiam vel quartam, siue duos corbes vel tres tantũ. De hoc dicitur supra eo. tua nobis.

e ¶ *Cũ onere.*] Sic supra eo. pastoralis. ff. de contrahen. emptio. alienatio. & supra de pigno. ex litteris. Ber.

CAP. XXXII.

IN † aliquibus regionibus quædam permistæ sunt gentes, quæ secundum suos ritus decimas de more non soluunt, quamuis censeantur nomine Christiano: his nonnulli domini prædiorum ea tribuunt excolenda, vt decimis defraudantes ecclesias, maiores inde redditus assequantur. Volentes igitur super his ecclesiarum indẽnitatibus prouidere: statuimus, vt † ipsi domini talibus personis, & taliter sua prædia excolenda committant, quòd absque contradictione, ecclesiis decimas cum integritate persoluant, & ad id si necesse fuerit per censuram ecclesiasticam compellantur.

¶ Idem in eodem †:

¶ *Iste §. propter sui breuitatem non summatur.*

¶ Illæ quippe decimæ necessariò soluendæ sunt, quæ debẽtur ex lege diuina [b], vel loci consuetudine [c] approbata.

¶ Idem in eodem †:

¶ *Prius soluendæ sunt decimæ, quàm census seu tributa: & si prius illa soluũtur, postea decimari debent.*

CAP. XXXIII.

VM non sit in homine quid † semen serenti respondeat, quoniam iuxta verbũ Apostoli †: Neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus: ipsum †, qui de mortificato semine plurimum fructum affert. nimis auare quidam in decimis defraudare nituntur: census & tributa, quæ interdum indecimata prætereunt, de frugibus primitus deducẽtes. ¶ Cum autem in signum vniuersalis dominij, quasi quodam titulo speciali, sibi Dominus decimas reseruauerit: nos & ecclesiarum dispendiis, & animarum periculis obuiare volentes: Statuimus, vt in prærogatiuam dominij generalis, exactionem tributorum & censuum præcedat [d] solutio decimarum: vel saltem hi ad quos census, vel tributa indecimata peruenerint, (quoniam res cum onere [e] suo transit) ea per censuram ecclesiasticam decimare cogantur ecclesiis, quibus de iure debentur.

¶ Idem in eodem †:

¶ *Cistercien. Templarij, & Hospitalarij de fructibus possessionum quas ac quisierunt post concilium generale, de quo hic, decimas soluere tenentur, si de illis possessionibus prius soluebantur decimæ.*

CAP. XXXIIII.

NVper abbates Cisterciensis ordinis, in generali concilio † congregati, ad commonitionem nostram prouide statuerunt, ne decætero fratres ipsius ordinis emant possessiones, de quibus decimæ debeantur ecclesiis: nisi forte pro monasteriis nouiter [f] fundandis. Et si tales [g] possessiones eis fuerint pia fidelium deuotione collatæ, aut emptæ pro monasteriis de nouo fundandis, committantur [h] aliis excolendæ, à quibus ecclesiis decimæ persoluantur. Ne occasione priuilegiorum suorum ecclesiæ vlterius prægrauentur †, decernimus, vt de alienis terris & amodo acquirendis, etiam si eas propriis manibus aut sumptibus excolant, decimas persoluant ecclesiis, quibus ratione prædiorum antea soluebantur: nisi cum ipsis ecclesiis aliter duxerint cõponendum [a]. ¶ Et hoc ipsum ad alios [b] regulares, qui gaudent similibus priuilegiis, extendi volumus & mandamus: vt ecclesiarum prælati promptiores, & efficaciores existant ad exhibẽdum eis de suis malefactoribus iustitiæ complementum: eorumque priuilegia diligentius & perfectius studeant obseruare.

† Pro voce, cõcilio, quæ est in antiquis omnibus codicibus, in antiqua compilatione ponitur capitulo, quod non est ineptum: nam generales monachorum cõuentus capitula vulgo dicuntur.

† Cap. 55. Et cap. 7. eo. tit. in 4. com pil.

¶ Gregorius nonus.

CAP. XXXV.

INterdicimus vniuersis personis ecclesiasticis, vt decimas detentas à laicis [c], ad alienas ecclesias pertinentes, in pignus recipere ab eisdem laicis non præsumant.

TITVLVS XXXI.
De regularibus † & transeuntibus ad religionem.

¶ Ex concilio † Maguntiñ.

¶ *Non potest quis ad religionem admitti nisi volens, & in ætate idoneus.*

CAP. I.

NVllus [d] † tondeatur nisi in † legitima [e] ætate, & spontanea [f] voluntate.

¶ Ex eodem †.

¶ *Impubes monasterium ingressus, post annum à parentibus reuocari non potest, hoc dicit primo. Pubes per vim ingressus, post annum exire, vel à parentibus reuocari non potest. hoc dicit secundo. Abbas Siculus.*

CAP. II.

SI † quis ante annos legitimos consurgens [g] est sine cõsensu parentum suorum: si parentes ipsius infra annum [h] non reclamauerint ad principẽ [i], aut ad proprium episcopum, vel ad [k] missum dominicum, in clericatu permaneat [l]. ¶ Si vero post legitimos annos, per vim [m] † clericus [n] factus est, & nec ipse nec parentes eius infra annum ad memoratas personas reclamauerint, in clericatu permaneat [o], sicut is de quo superius dictum est.

¶ Ex concilio Toletano † .

¶ *Clericus secularis vtens habitu & nomine monachali, cogitur vt fiat monachus, vel ab hoc desistat.*

CAP. III.

VT clerici, qui se fingunt [p] habitu & nomine monachos, & non sunt, corrigantur:

† Vide B. Thomam. 2. 2. q. 189. art. 5. & concilium Trident. infra citatũ.

† Dictio, in, deest in omnibus antiquis codicibus.

† Scilicet cõcilio Magutino, sed recte ait Antonius Augustinus se in libris editis conciliorũ hoc cap. non inuenire.

† Burchardus lib. 8. de erect. c. 3. Iuo. par. 7. ca. 26. & c. 4. eod. tit. in 1. compilatione. Ad de beatum Thomam præcitato loco.

† Vide concilium Trident. sessione 25. tit. de regularibus. c. 19.

† Ex Iuone par. 7. c. 30. & 31. colliges hoc esse cõciliũ Tolet anum 4. vbi cap. 52. similis est sententia. Burchardus lib. 8. c. 7. & c. 5. eo. tit. in 1. compil.

† De materia huius tituli vide cõcilium Tridentinum sessione 25. tit. de regularibus.

† Ex concilio Magunti no Sagũtiaco celebrato an. 813. sub Carolo Imperatore. cap. 23. & c. 3. eo. tit. in 1. compilat.

† In codice Barbatiæ post verbũ, prægrauent, ita: Nos igitur statutũ & ratũ habẽtes decernimus, &c.

In codice Barbatiæ ita: vt ipsi domini de cętero, talibus, &c.

Cap 54. & cap. 6. eo. tit. in 4. compil. & vide notas huius capitis.

quòd

1. ad Cor. 3.

Hanc peticionem ex antiquis resicuimus vt est impressa, nam in vulgatis perperam legebatur, sed vide notas huius loci.

a Hoc intelligo circa solemnitates accidẽtales, seu exteriores cæremonias, non circa substantialia sacramentorum.

a Si abstinet à seruitio vassalli. Ioa. And.

compellitur redire ad monasterium propter dolum suum.27.dist.quod interrogasti.27.q.1.vidua.& infra cap.proxi. ita isti clerici fingunt se monachos ex honesta causa ab initio,ex qua datur eis optio. Sic etiã dico in matrimonio quòd si aliquis per dolum eo proposito copuletur alicui mulieri,quòd nolit stare legitime cum ea,& hoc sit paratus probare, non est audiendus:

† aut

† aut

a Quod dicit eo.tit. tua nos.Ioa. An.

† Alias, Auctian. sed habetur in cõcilio Triburiensi c. 25. refert Burchardus lib.8.c.36. Iuo par. 7. c.55. & c.6. eo.ti.in 1.cõpilat. Quib' locis alius conciliis tributur, sed fortassis nõ recte.

† In plurib' vulgatis legitur, Gregorius, alias, Greg.iij. sed in omnibus manuscriptis,quę nos vidimus,habetur vt est impressum, quæ lectio vera est, vt constat ex epistola 40. lib. 1. registri B. Gregorij,& cap. 7 eod. tit.in 1. compilat. Vide Ivonẽ par. 7. cap. 122 & omnino 8. Tho in 2. 2.q. 189 art. 8.

† peculium quodquam habere.

b De multiplici velo quære nota ta 20.q.1 c. Illud. §. velamen. in glo. & hoc per G.& H. Ioa. And.

c Fortassis reliquit hic glossa ad cõsuetudinem ecclesiæ Ambrosianæ Mediolanensis, vbi mulierculæ quædam,simplices hostias deferunt ad altare, post Euangelium solemnibus Missis: nam alibi vbi sit hæc cõsuetudo,cuius glossa meminit,nõ inuenio.

d Vide quod de matrimonio carnali notatur eo. tit mulieri. Ioan. And.

vt † veri monachi sint, vel † veri clerici [2].

Ex concilio Arelaten.†

¶ *Nouitia, quæ sponte se ingerit actibus professarum, per hoc censetur professa.hoc dicit,& est casus multum notabilis.*

CAP. IIII.

VIdua si sponte [b] velum conuersionis quamuis non sacrum sibi imposuerit [c], & in ecclesia inter velatas oblationem [d] Deo obtulerit, velit nolit sanctimoniæ habitum vlterius debet habere.Licet [e] sacramento firmare velit, eo tenore velamen sibi imposuisse vt deponere posset.

Gregorius† Anthe.subdiaen.

¶ *Monachus temere ad aliud monasterium transire,vel peculium habere non potest.*

CAP. V.

IOannes frater:& infra. ¶ Præsenti iussione mandamus, vt neque monachum de monasterio in monasterium [f] temere migrare liceat, nec eorum aliquem peculiare [g] † quicquam habere. Sed si hoc præsumpserit, monasterio, in quo ab initio conuersatus est,sub Abbatis sui regula competenti coercitione reddatur.

Ex registro Gregorij†.

¶ *Vbi est dura congregatio vel religio, requiritur in profitente plena pubertas, scilicet tempus decem & octo annorum. hoc dicit habito respectu ad mentem litteræ. Et est textus singularis.*

CAP. VI.

QVia [i] in insulis dura est congregatio monachorum: Pueros [k] in eorum monasteriis ante decimum octauum annum † suscipi prohibemus.

¶ Alexander iij.archiepiscopis & aliis ecclesiarum prælatis per Galliam † constitutis.

¶ *Si Cisterciensis sine licentia sui Abbatis ad aliud monasterium transit ad proprium monasterium regredi cogitur.*

CAP. VII.

NOn † est vobis dubium: & infra. ¶ Vniuersitati vestræ mandamus , quatenus monachos vel conuersos Cisterciẽsis ordinis post professionem, sine licentia Abbatum suorum, per episcopatus vestros recipi nullatenus permittatis [m], Et si qui

† Ciuitanẽ. aliàs desideratur inscriptio in codice Barbatiæ, & aliis.

† Post concilium Lateran. par. 21. c. 1. & c. 8. eod.tit.in 1. compilat. Et de materia huius decretalis tene quod nouissime diffinuit concilium Triden. sessio.25.tit.de regularibus & monialibus,c.15.

† Lib.1.epistola 48. ad Anthemium refert Gratianus 20.q. 1.c.quia aũt. & c.1.eo.tit. in 2.compil.

† In Galia.

† Post concilium Latera. sub Alex.iij. par. 27. c. 6. & c.2.eo.tit. in 1.compil. Vide Archidiaconũ in c.statuimus. 19. q. 3 & Ioannẽ And. in c. si religiosus. de elect.in 6.

e Aliàs : nouerit.

f Verũ dicit Bernardus, immo in vetustissimis Gratiani codicib' quos vidimus, nõ habetur hoc cap. vt intelligas postea adiectum,& ob id signari vt palea.

a ¶ *Celeriter.*]Post admonitionem. & celeritas ista ad arbitrium iudicis refertur,ex quo non determinatur.supra de offi. deleg. de causis. ff.de iure deli.l.1.in fi. De istis vagabundis tene vt dicitur infra eod. cap.vlti.

ADDITIO De hoc,celeriter,dicitur supra de locato & cõdu.c.vlt.

D nostram.]Minor xiiij. annis per professionem,religioni non obligatur:idem in maiori , qui sine probatione suscepit habitum professorum , quem dimisit infra triduum. Prima pars narrat factum. Secunda dat iudicem : ibi, *Quocirca.*Abbas.

CASVS. Eremitæ de Montefollio quosdã pueros seduxerunt in tantum , quòd quidam suasionibus eorum assensum præbentes , statim religionis habitum,in ipsorum monasteriis susceperunt: quorum vnus T. nomine , statim [b] pœnituit quod habitum induisset : & infra. ¶ Quocirca mandamus , quatenus si constiterit , quod præfatus T.ante xiiij.annum completum , habitum susceptum deposuerit , aut si post xiiij. annum habitũ ipsum sine probatione susceperit,& infra triduum deposuerit , eum ab impetitione dictorum Eremitarum denunciet absolutum:& eam,quam iurauit , accipiat in vxorem , si aliud [c] non impediat. Nota. quòd ante xiiij. annum votum non obligat. Item qui illectus habitum suscipit,præsumitur non voluisse.

¶ *Glo.se.arg.allegat quatuor iura pro , & 4.contra,& soluit.*

b ¶ *Statim pœnituit.*] Argumentum non dici factum quod non durat.1.q.1.constat.ff.quod cum eo qui in alie. po. si filius. ff. de in rem. ver.fi pro parte.§.versum.& 23.q.6.vides.Arg. contra. quia ex quo semel placuit,amplius displicere non potest. 32. q. 5. horrendus. C. de contrahen. empt. non idcirco. & 4. dist. erit autem.& cap. in istis. & 8. q. 2. dilectissimi.Sol.vbi constat de facto & eius qualitate [a] , non est quærendum de eius perseuerantia : Nam sufficit quòd ab initio constitit:cum vero constat de facto,sed de intentione nescitur, recurrimus ad præsumptionem perseuerantiæ:vt in casu isto & consimilib'.

¶ *Glo. seq.notat annum incœptum,& c.alle.quatuor iura : in contrarium alleg.tria,& soluit.*

c ¶ *Ante consummationem.*]Not.ex hoc verbo,quòd in casu isto annus incœptus [b] pro completo non habetur.20.q. 1.illud. & q. 2. si in qualibet. & infra eod. significatum.& in alio casu.supra de elect.cum in cunctis.arg.contra.ff.de mune.& ho.ad rem publicam.& 78.dist.ſbyter.& in c.prędicto,cum in cunctis. §. inferiora.Solut.in dignitatibus fauor consideratur : & ideo annus incœptus pro completo habetur:sed in episcopo est speciale in regulæ obseruatione grauitas est & labor , & sic odium:& ideo annus completus exigitur.arg.supra. eod. quia in insulis.

¶ *Glossa seq. signat contrarium,ponit opinionem quam reprobat:demum soluit.*

d ¶ *Triduum.*]Arg.contra 20.q.1.c.firma.& 27.q. 1.per totum. 20. q. 3. eos qui semel.fol.Quidam dicunt,quòd istud dispensatiue dictum est. aliàs regulare est,quòd pubes ingrediens etiam post momentum exire non potest:vt dicunt cõtraria.Sed hæc solutio non valet:quia cõtra votum continentiæ [c] non admittitur dispensatio:quia continentia castitatis & abdicatio proprietatis ita inhærent ossibus monachorũ, vt nec summus Pontifex valeat dispensare.infra de sta.mon.cum ad monasterium.in fin.Dicas ergo quòd iste sine deliberatione & ex mentis impetu intrauit,& illectus fuit:& ita quo ad Deum non fuit obligatus , qui considerat cor,& non opus.14.q.5.si quid inueniſti.& 15. q.6.c.1.in fi. & ideo nec apud ecclesiam,cum habeat certa indicia de tali voto facto impetuose , ex eo quòd sine probatione habitum susceperit , & quia infra triduum pœnituit,& quia prope pueritiam fuit.iure ergo communi ecclesia ipsum absoluere debuit,& ita non fuit obligatus quantum ad Deum,& eius ecclesiam. arg.22.q. 4. vnusquisque. & 15.q.1.sane. ar. 17. q. 4. sunt qui opes.Ber.

† aliqua

† obstat

Vper.]Communis diuisio Secunda : ibi, *Respondemus.* Quæ distinguit inter professos & nouitios.Abb.Sic.

CASVS. Quidam clerici susceperũt habitum religionis eo animo , vt ad seculum non redirẽt: & ante factam professionem ad priorem statum sunt reuersi: Respondemus, quòd si austeritatem religionis ad quam migrasse noscuntur , seruare noluerit , ad minorem religionem sunt cogendi transire : nec amplius in ecclesiis secularibus debent assumi : ne contra votum [f] quod Domino fecerunt, venire probentur. verũ si ante susceptum huiusmodi habitum [g] , in probatione positi recedere voluerint , secundum regulam † beati Benedicti, non videntur prohiberi ad priorem statum redire [h] : quæ videtur præcipere, vt in eadem veste , [i] in qua veniunt , reuertantur.

¶ Idem Ambianẽsi.episcopo.

¶ *Canonicus regularis potest effici monachus,si religio ad quam trãsit est strictior sua:aliàs secus.*

CAP. X.

SAne † de canonico , qui in ecclesia Aromatẽ. professionem fecerat, & fugerat ab eadem, in monachum à quodam Abbate recepto : Id tuæ fraternitati significamus, quòd si locus vbi nunc permanet, maioris religionis quàm ecclesia

† Cap. 9. eo. tit.in 1.com pilat. & post concilium Lateran. sub Alex.iij par. 21.c.2.

† Quid de hoc articulo disponat hæc regula, refert hic Hostiensis, regulæ octa verba commemorans.

† Cap. 10 eod.tit in 1. compilat. & post concilium Latera. par. 50. cap. 29.

tu intrauit, & illectus fuit:& ita quo ad Deum non fuit obligatus , qui considerat cor,& non opus.14.q.5.si quid inueniſti.& 15. q.6.c.1.in fi. & ideo nec apud ecclesiam,cum habeat certa indicia de tali voto facto impetuose , ex eo quòd sine probatione habitum susceperit , & quia infra triduum pœnituit,& quia prope pueritiam fuit.iure ergo communi ecclesia ipsum absoluere debuit,& ita non fuit obligatus quantum ad Deum,& eius ecclesiam. arg.22.q. 4. vnusquisque. & 15.q.1.sane. ar. 17. q. 4. sunt qui opes.Ber.

vbi distincti sunt habitus, compellitur ibi vel alibi esse religiosus : sed si recipit habitum nouitiorum,potest ad seculum redire.

CAP. IX.

SVper † eo quod quæsitum fuit de clericis , qui religionis habitum susceperunt [e] , & ante professionem ad priorem statum sunt reuersi : Respondemus, quòd si austeritatem religionis ad quam migrasse noscuntur , seruare noluerit , ad minorem religionem sunt cogendi transire : nec amplius in ecclesiis secularibus debent assumi : ne contra votum [f] quod Domino fecerunt, venire probentur. verũ si ante susceptum huiusmodi habitum [g] , in probatione positi recedere voluerint , secundum regulam † beati Benedicti, non videntur prohiberi ad priorem statum redire [h] : quæ videtur præcipere, vt in eadem veste , [i] in qua veniunt , reuertantur.

¶ Idem Ambianẽsi.episcopo.

¶ *Canonicus regularis potest effici monachus,si religio ad quam trãsit est strictior sua:aliàs secus.*

CAP. X.

SAne † de canonico , qui in ecclesia Aromatẽ. professionem fecerat, & fugerat ab eadem, in monachum à quodam Abbate recepto : Id tuæ fraternitati significamus, quòd si locus vbi nunc permanet, maioris religionis quàm ecclesia hoc constabat,vt ibi dicitur.

f ¶ *Ne contra votum.*] Quo renunciauerunt seculo generaliter,nõdum facta professione alicuius religionis.vnde cogendi sunt remanere vel ibi , vel ad mitiorem transire,si sponte voluerint , vt hic dicit.& infra eodem.consulti [d].

g ¶ *Habitum.*]De quo præmisit,ex quo renunciauerunt seculo.

h ¶ *Redire.*] Moribus emendatis.infra eodem.consulti.Ber.

¶ *Glo.seq.quærit in qua veste,& c.alleg.quòd in prima.soluit contrarium,& ad legem respondet.*

i ¶ *In eadem veste.*] Sed in qua veste positi in probatione debent esse?Videtur quòd in illa in qua venerunt.53.dist.legem.& 54. dist.multos.in fi.arg.17.quæstio.2.si quis incognitus.Dic quòd in monachali habitu,vt hic dicitur , & infra eod. statuimus.alioquin non posset probare austeritatem monachalem,quæ in vestibus pro magna parte consistit. Et quod dicitur hic in fin.in eadem veste redeant , in qua venerunt,sic intellige : quia finita probatione si noluerint ibi remanere, restituentur eis vestes cum quibus venerunt , & cum eis recedent, & sic seruatur pro regula monachorum.Et cap. [c] quæ dicunt,quòd probari debent in veste laicali,non seruantur , sed intelligas de veste,in qua venerunt. Vel dic in veste laicali , id est , in veste nouitiorum,qui sunt in probatione:quæ differunt ab illis quæ dantur profitentibus. infra eo.statuimus.

Ane.]Si canonicus regularis fit monachus , aut strictioris religionis : & manet monachus:aut laxioris , & redire compellitur. Et est textus notabilis.Diuiditur.Nam primo narrat factum. Secũdo distinguendo diffinit:ibi,*Id tuæ.*Ab.Siculus.

CASVS. Quidam canonicus Aromatẽsi.professus ibidem,ab ecclesia Aromatẽsi.aufugit , & à quodam Abbate in monachũ est receptus: quæsitum fuit,an deberet ibi remanere:Respondet Papa eſo Ambian. ęp si locus ille vbi nunc est,maioris religionis existit quam ecclesia Aro

d Post hæc verba in quodam antiquo exemplari mox subsequũtur hæc: Et intelligo , istã decretalem infra eod. consulti. secundum illã infra eod. statuimus. Hu.

e Scilicet il. illud c. multos.Io. And.

Universidad de Deusto Biblioteca

mateſi.ipſum in eodem loco cum pura cõſcientia remanere permittat, alioquin ad primam redire compellat eundem. Not. quòd de minori religione ad maiorem tranſire licet,& non econuerſo.

¶ *Glo.ſeq.ſignat contrarium.& ſoluit.*

a ¶ *Remanere permittas.*]Sed cõtra videtur 19. q.3.mãdamus.vbi dicitur, quòd ſi laicus regularis ad monaſterium tranſeat , ad canonicam reducatur & in vituperium memoriale cuculam portet. ſed illud intellige , quando cauſa leuitatis vel vanitatis non petita licentia tranſiit [a] : hic quando cauſa maioris religionis & bono zelo. infra eod. licet. Ber.

Significatum.] In prima ponitur conſultatio.In ſecunda reſpõſio: ibi, *Mandamus.*] Abbas Siculus.

CASVS. Quidam G. nomine infra xiiij. annũ conſtitutus,timore magiſtri ſui habitum religionis aſſumpſit , & inde infra annum exiuit , & ſic vagabundus diſcurrit : ſignificatum fuit hoc domino Papæ vnde mandat epiſcopo Beluacenſi.quatenus ſi in uenerit.quòd ille G.non fuiſſet oblatus à parentibus,& infra xiiij. annum à religione receſſit : ab illo voto quod fecit , ipſum denunciet abſolutum : Si vero à parentibus fuit oblatus, aut xiiij. annum compleuerit, quando religionem intrauit, ſiue poſt xiiij. annum profeſsionem à ſe factam ratam habuerit , compellat eundem ad eandem religionem, vel aliam tranſire. Not. quòd votum ante xiiij. annum nõ obligat. Item votum quod ab initio non tenuit,per ratihabitionem ſubſequentem tenet.

b ¶ *A parentibus oblatus.*]Si fuiſſet à parentibus oblatus ante xiiij. annum exire non debuit,ſed poſt xiiij. annum ibi ſtare non cogitur. infra eod.cum ſimus. aliàs ſi non fuiſſet traditus à parentibus,quando cunque vellet , poſſet exire,vt hic innuitur.

c ¶ *Fuerit oblatus.*]Supple,maxime.Ber.

d ¶ *Intrauit.*]Quia tunc tenet quòd fecit.20.q.1.illud.

¶ *Glo.ſeq.recitetur per quæſtionem.*

e ¶ *Ratam habuerit.*] Quod intellige ſi expreſſe conſentiat : immo certe etiam tacite , ſi vltra illud tempus remaneat [b]. infra de deſpon. impuber.litteras.& cap. acceſsit. tamen cauſa maioris certitudinis in principio xv.anni eius voluntas requirenda eſt. 20. quæſt. 1. cap. illud. & ſic ſeruant plures religioſi , & bene.Item eſt hic arg. quòd ea quæ ab initio non valent,tractu temporis conualeſcunt.ſi.infra de deſpons. impuber. de illis 2.Sed dic valet vt exnunc,ſed non vt extunc.ff.de officio proconſulis. obſeruare. in fine.

¶ *Glo.ſeq.obiicit,& ſoluit.*

f ¶ *Ad aliam religionem.*]Hoc non videtur probare:quia ſi fecit profeſsionem ibi,ad aliam poſtea minorem tranſire non poteſt. arg. ſupra eo,non eſt.Sed dic ad aliam eiuſdem religionis vel maioris.

Cvm virum,] Si impubes etiam inuitus à parentibus monaſterio traditus , factus maior , ſponte recipit habitum profeſſorum , ad ſeculum amplius redire non poteſt.In prima ponitur conſultatio.In ſecunda reſpõſio:ibi , *Conſultationi.* Tertio ſoluit contrarium:ibi , nec obloquitur.Abbas.

CASVS. Quædam puella infra annos diſcretionis monaſterio tradita fuit à parentibus,& habitum religionis aſſumens,benedictionem accepit,quam recipiunt, quæ velantur : poſtmodum de monaſterio exiẽs, cuidam militi ſe copulauit:quæritur,vtrum ad monaſterium redire teneatur?reſpõdet Papa quòd ſecundum Toletan.concilium,paterna deuotio,aut propria profeſsio,monachum facit:& quodcunque iſtorum allegatum & approbatum fuerit,obligatus erit : & ideo ad ſeculum redire non poteſt:nec poteſt vlterius iugum profeſsionis reiicere:cum non cõtradixerit quando benedictionem accepit,quam benedictionẽ induens , benedictionem accepit,& exiens poſtmodum ſe cuidam militi copulauit, ad monaſterium redire cogatur:Conſultationi tuæ taliter reſpondemus , quòd cum iuxta concilij Toletani [i] † cenſuram , monachum aut paterna deuotio [k], aut propria profeſsio faciat: quicquid horum [l] fuerit allegatum †, tenebit,reuertendi ad ſeculum aditu penitus interdicto. Non enim videtur illa monaſticæ profeſsionis à ſe poſſe iugum excutere , cum eam non conſtet euidenter contradixiſſe,cum benedictionẽ accepit, quã nõ niſi in ætate diſcretionis recipiũt, [m]q̃ velãtur:præſertim ſi ratihabitiõe ſecuta †(& ſi eã quãdoque cõtradixiſſe cõſtiterit)qđ ante geſtum fuerat,roboratur. [n]

¶ Nec obloquit[ur] [o],quod de prædeceſſoris noſtri Leonis † Papæ cõſtitutione per cõtrariũ ſẽſum ſumitur †:vt puellæ,quæ coactæ parẽtũ imperio virginitatis habitum ſuſceperunt †, ipſũ poſſint ſine præuaricatione deſerere,cũ de ea recte †poſit intelligi,q̃ in ætate nubili noſcitur conſtituta: tunc em̃ quia liberũ habet arbitriũ in electione propoſiti,ſequi parentũ non cogitur voluntatẽ.

¶ Idem.

¶ *Valet profeſsio facta ſine ſuſceptione habitus religionis.*

† Cap.4.eo. tit.in 2.com pil.Vide prę aliis hic Hẽricum Boich. adde B. Thomam 2. 2.q.88.ar.3.

† Aliàs ita: quod cum monachum faciat, non habitus,ſed, &c.

† Clemens iij.

† Cap.5. eo. tit.in 2.com pil.Et de intellectu vide Ferdinãdum Vaſquiũ lib. 1. cõtrouer. illuſtrium.c. 37.

a Adde qđ idem dixit Bal in l. interdum. §. diuus quoque.ff.de publicanis.

† Id eſt concilium Toletanũ.4. c.48

† Alligatum legitur in concilio , & in omnibus manuſcriptis , quam lectionẽ hic etiam agnouit Hoſt.In codice Barbatiæ periodus punctis diſtinguitur ita: quicq̃ horum fuerit, allegatũ tenebit. qđ exponit Hoſtienſis.

† ſequenti.

† Leo Papa 1. epiſtola 90. ad Ruſti cum Narbonenſem epiſcopũ c. 14.

† aſſumitur

† receperũt

† Dictio, recte , deeſt in vetuſtioribus.

b Per annũ. infra eo.c.1. lib 6, vbi habes 4 modos quibus ratificatur profeſſio minoris factí maioris.Io. And.

b Eodẽ modo exponũt Tancredus, Innocẽtius, Hoſtienſis, & alij antiqui.

c Si tamen profiteatur aliã religionẽ etiam laxioré, tenet profeſsio:qa ſecundũ votũ ſolemne derogat primo ſimplici. infra eo qui poſt votũ li. 6.Ioan.And.

c Argumentum a contrario ſenſu an,&quãdo valeat tradũt late Doctores poſt gloſſam in l. 1.ff. de offic. eius cui mãdat iuriſd. & Euerardus in loco à cõtrario ſenſu.

† Cap.3.eo. tit.in 2.com pil.vbi eſt integra clauſula.Vide concilium Trid. ſeſſio.25.tit. de regularibus.cap.15. & c.19.& c. 1.& cap.non ſolum. eodẽ tit.lib.6.

† Ca.11.eo. tit.in 1.com pilat & poſt concilium Lateran par. 30. cap. 10. vbi eſt integra clauſula. Et vide concilium Trid. ſeſſio.25.tit. de regularibus,cap.15. ex quo ceſſant nunc difficultates textus & gloſſarum.

† Cap.1.eo. tit.in 3.com pilat. vbi eſt integra clauſula. Et de materia vide late per Barbatiam conſil.60.

† Aliàs ita: non eſt ad hoc vllatenus,&c.

† Gargilien. † Targiñ. † Argiñ.

† Cap.2.eo. tit.in 3.com pil.vbi eſt integra clauſula. Et vide concilium Trid. ſeſſio. 25.tit. de regularibus.c. 15. ex quo ceſſant dubia textus & gloſſarum.

d Hic caſus Bernardi eſt, & in vetuſtis codici b[a] reperitur.

e Furioſus tpe quo furor declinauit , teſtari poteſt. Ioan. And.

qui non poſſunt habitũ ſemel ſuſceptum relinquere, & hic loquitur de ea,quæ adhuc erat infra annos diſcretionis , quæ facta adulta profeſsionem fecit,nec ꝺdixit.Vel ſi coacta fuit , poſtea conſenſit: vnde exire non poteſt.& eſt ſimile C.quod met.cau.l.2. ſupra de his quæ vi metusve cauſa fiunt. ad audientiam.

Porrectum.] Monachum facit profeſsio , non habitus tantum. Communis diuiſio. Secũda : ibi, *Inquiſitioni.* Ab. Sicu.

CASVS. Quidam canonicus Acherontinus I. nomine,votum emiſit vt fieret monachus,in infirmitate conſtitutus : ipſe vero timens , ne voto in completo decederet, iſtis manibus tradidit ſe Abbati in monachum & in fratrem : quæritur, an talis ſit compellendus promiſſum adimplere? Reſpondet Papa , quòd cum monachum non faciat habitus , ſed profeſsio regularis , talis compellendus eſt vt fiat monachus , & reddat Domino quod vouit , & qđ promiſit, ex quo votum emiſit , & Abbas ipſum recepit. Nota quòd ſola profeſsio ſine habitu monachum facit. Item qui votum facit vt fiat monachus , compellendus eſt reddere Domino qđ promiſit.

¶ *Glo.ſeq.alleg. tres contrarium.& ſoluit.*

a ¶ *Non faciat habitus.*[a]]Hic euidenter apparet, quòd habitus non facit monachũ , ſed ſola profeſsio regularis. ſic ꝯ. qui cle.vel vouen.conſuluit.& ꝯ.eo. ex parte. & ꝯ.eod.vt clerici.Sed contra videtur 27.dist. quod interrogaſti.& ꝯ.eod.vidua.& c.ſuper eo.Sol. illud verum eſt,q̃ habitus ſine profeſsione nõ facit monachũ: ſola enim profeſsio vera vel præſumpta monachũ facit,& ſolẽnizat votũ. Dicas ergo,q̃ quicunque facit profeſsionẽ in manu Abbatis , ſeu etiã alicuius monachi,& vbicunque,dummodo recipiatur eius profeſsio ab Abbate & fratribus,monachus eſt,& ſolẽnizatum eſt votum illius.ꝯ.qui cle.vel vouen.inſinuante.& hic.Et illa capitula,quod interrogaſti.& c.vidua.intelligũtur de præſumpta profeſsione. ex quo enim morãtur inter alias monaſterio,& gerũt ſe tamquãm monachas,monachæ ſunt cenſendæ.20. q.1. quem progenitores. & quia ab initio eo propoſito & eo animo intrauerunt , vt monachæ eſſent tacite , ex quo nullam proteſtationem fecerunt,& multo tẽpore ibi fuerunt, ſaltem per annum in habitu profeſſorum.ꝯ.eo.ex parte.vnde poſtea non audiuntur etiam ſi velint iura re cõtrarium.Illud capitulum,ſuper eo.intelligitur de illis qui habitum recipiendo renunciauerunt ſeculo tacite vel expreſſe : vt ibi dicitur. & ꝯ.eod. conſulti. & c. ſtatuimus. quod in eodem caſu loqui videtur cum illo cap.conſulti.

¶ *Glo.ſeq.dat duas lecturas.*

b ¶ *Profeſsio.*] Quæ hic interceſsit,ex eo quod dicit,iſtis manibus tibi ſe reddidit in monachum & in fratré, ſaltẽ tacite,licet forte non expreſsit formã profeſsionis,quã habes 20.q.1.vidua. & perinde fuit ac ſi formam illã ſeruaſſet.Sed littera ſequens videtur cõtradicere huic,vbi dicit: talis vt fiat monachus,& reddat Dño quæ promiſit,&c.Sed tu ex pone [b],fiat monachus,id eſt,ſter & viuat vt monachus.Vel intellige,q̃ votum fecit ſolũmodo vt fiat monachus , tradendo ſe in manus Abbatis : vt ꝯ.de voto & voti red. per tuas. vbi fuit ſimilis promiſsio. & hoc probat littera illa, ex quo à conuertendo votum emittitur: vt ſcilicet fiat monachus.talis ergo qui ſic promiſit & vouit,quòd intrabit religionem compellendus eſt vt fiat monachus, & reddat Dño promiſſum & votũ ſuũ : & ſic plane ſonat littera.Et ita collige ex hoc, quòd qui promittit ſe intraturũ aliquam religionem,tenetur cõplere promiſſum, & poteſt & debet compelli [c]. ꝯ. de vo. & vo. redemptio. per tuas.Quod prius dixit,verius puto : quia reddendo ſe in manibus Abbatis in monachum & fratrem,ſtatim fuit monachus.

CAP. XIII.

POrrectum † nobis ex parte tua petitorium continebat, quod I. canonicus Acherontinus infirmitate grauatus, votum vt fieret monachus , ſe aſſerit emiſiſſe : vnde metuens, ne voto decederet non completo,iunctis manibus tibi ſe reddidit in monachum,& in fratrẽ: & infra.

¶ Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus,quod † cum monachum non faciat habitus [a],ſed profeſsio [b] regularis : ex quo à conuertendo votum emittitur , & recipitur ab Abbate , talis vt fiat monachus,& reddat Domino q̃ promiſit, erit vtiq; cõpellendus.

¶ Celeſtinus † tertius.

¶ *Si pater ſe cũ bonis ſuis & filio impubere obtulit monaſterio filius factus maior exire poteſt religionem,& legitimam à monaſterio petere.*

CAP. XIIII.

CVm † ſimus : & infra. ¶ Sane noſtris auribus eſt relatum,quòd cum B. miles ſe cum filio ſuo diſcretionis [c] annos nullatenus attingente, ad quod[a] dam monaſterium cum bonis ſuis etiam contuliſſet : dictum filium ſuum fecit habitum ſuſcipere monachalem : & infra. Diſcretioni tuę taliter reſponde mus,quòd ſi dict[a] puer ad annos diſcretionis [d] peruenerit,& habi tũ retinere noluerit monachalẽ: ſi ad hoc induci nequiuerit, non † eſt vllatenus compellendus , quia tunc liberum ſibi erit eum dimittere,& bona paterna [e] , quæ ipſi ex ſucceſsione proueniunt [f] , poſtulare.

¶ Innocentius iij. epiſcopo & capitulo Targilen. †

¶ *Furioſus profitendo non obligatur, niſi factus ſanæ mentis ratum habuerit.*

CAP. XV.

SIcut [g] † tenor litterarum : & infra.¶ Conſultationi veſtræ taliter reſpondemus , quòd licet iſta duo inter ſe repugnantia [h] videantur , vt quiſquam , ſcilicet ſit extra ſe poſitus,& de præſenti vita deſperet : ſi tamen eo tempore,quo P. ſacerdos lator præſentium,poſitus † extra mẽtem [i] aſſeritur , indutus fuit habitu [k] monachali : cum alienatus non ſentiat , ac per hoc non valeat conſentire , eum denuncietis ab obſeruatione monaſtici ordinis abſolutum [l] : niſi poſtquam mentis ſuæ factus eſt compos , ſpontanea voluntate, profeſsionẽ fecerit monachalẽ.

¶ Idem Piſano archiepiſcopo.

¶ *Profeſsio nec fieri nec recipi debet infra tempus probationis,ſed facta,& recepta , tenet. hoc dicit.& eſt caſus notabilis,& quotidie allegatur.*

CAP. XVI.

AD † Apoſtolicam ſedem: & infra. ¶ Cum monaſi ad hoc induci nequiuerit, non † eſt vllatenus compellendus , quia tunc liberum ſibi erit eum dimittere,& bona paterna [e] , quæ ipſi ex ſucceſsione proueniunt [f] , poſtulare.

¶ Innocentius iij. epiſcopo & capitulo Targilen. †

¶ *Furioſus profitendo non obligatur, niſi factus ſanæ mentis ratum habuerit.*

CAP. XV.

SIcut [g] † tenor litterarum : & infra.¶ Conſultationi veſtræ taliter reſpondemus , quòd licet iſta duo inter ſe repugnantia [h] videantur , vt quiſquam , ſcilicet ſit extra ſe poſitus,& de præſenti vita deſperet : ſi tamen eo tempore,quo P. ſacerdos lator præſentium,poſitus † extra mẽtem [i] aſſeritur , indutus fuit habitu [k] monachali : cum alienatus non ſentiat , ac per hoc non valeat conſentire , eum denuncietis ab obſeruatione monaſtici ordinis abſolutum [l] : niſi poſtquam mentis ſuæ factus eſt compos , ſpontanea voluntate, profeſsionẽ fecerit monachalẽ.

¶ Idem Piſano archiepiſcopo.

¶ *Profeſsio nec fieri nec recipi debet infra tempus probationis,ſed facta,& recepta , tenet. hoc dicit.& eſt caſus notabilis,& quotidie allegatur.*

CAP. XVI.

AD † Apoſtolicam ſedem: & infra. ¶ Cum monaab inteſtato debetur. vel medietas ſecundum numerum filiorum. C. de inoffi. teſtamen.in Authen.nouiſsima.

f ¶ *Prouenium.*]Supra de teſta.Raynutius,& c.Raynaldus.vbi de hoc.

Sicut tenor.]Primo ponitur deciſa conſultatio.Secundo reſpõſio: ibi, *Conſultationi.*

¶ *Glo.ſeq.ponit caſum.*

g ¶ *Sicut.*] CASVS. Sacerdos [d] iſte infirmitate grauiſsima laborabat,ita quòd extra ſe poſitus deſperabat de vita præſenti,& in tali articulo conſtitutus indutus fuit habitu monachali : & ad monaſterium deportatus:tandem conualuit,& habitum dimiſit,& de Abbatis licentia monaſterium dereliquit : conſuluit ſacerdos dominum Papam quid eſſet ei faciendum : & ipſe reſpondet ſecundum quod ſequitur in littera.Bernardus.Nota quòd contraria allegans auditur.Item nota quòd mente alienatus non obligatur,cum nec conſentire valeat nec diſſentire , tanquam dormiens.Item quod ab initio non valet,ex poſt facto conualeſcit.

h ¶ *Repugnantia.*] Vnde non videbatur audiendus.ſupra de appe.ſoli citudinem.23.q.7.quod autem.C.de liberali cauſa.cum precum.

¶ *Glo.ſeq.reci.per q.quam ſoluit,& ſolutionem obiicit.*

i ¶ *Extra mentem.*Si autem integrum haberet iudicium,licet grauiſsimam pateretur infirmitatem,bene obligaretur,ſi vouerat.arg. Inſtitu. qui. non eſt permiſ.facere teſta.§.præterea [e]. tenetur autem hoc probare,ſcilicet ſe tunc temporis extra mentẽ fuiſſe.ſupra de ſucceſ. ab inteſta.cum dilectus.Arg.contra.3.q.9.indicas.Laur.

k ¶ *Habitu monachali.*]Ita quòd votum feciſſet:q.a ſolus habitus non facit monachum,ſed profeſsio.ſupra eod.porrectũ.& ꝯ.eod. ex parte.

l ¶ *Abſolutum.*]Et ita nullum eſt votum,ſiue obligatio , quæ fit mente alienata.ſic 17.q.2.Gonſaldus.

Ad Apoſtolicam.]In prima parte ponitur duplex conſultatio de ciſa.In ſecunda reſpõſio:ibi, *Quæſtionibus.*Primo reſpondet ad primam.Secundo ad ſecundam:ibi,*Prohibendum.*Abbas.

CASVS.Regularis inſtitutio prohibet monachum fieri ante vnius anni probationem:verumtamen quidam ante tempus illud aut etiam ſtatim faciunt profeſsionem , quæ recipitur ab Abbate : quæritur,

vtrum tales monachi sint censendi? Respondet Papa, licet tempus probationis vnius anni à sanctis Patribus sit institutum, tam in fauorem conuersi quam monasterij: tamen si ante tempus probationis, ille qui conuerti desiderat, habitum recepit, & professionem faciat, Abbate per se, vel per alium habitum concedente, & professionem recipiente, vterque iuri suo renunciare videtur, quod pro se noscitur introductum, & ideo monachus est censendus: quia multa fieri prohibentur, facta tamen tenent. In fine prohibet Abbatibus, ne passim ante tempus probationis quoslibet ad professionē recipiāt: & si contra fecerint, puniantur. Nota quòd regulare est, vt nullus ante vnius anni probationem in monachum, vel regularem canonicum recipiatur. Item nota hic rationes, quare tēpus probationis fuit inuentum. Item receptio & professio monachi potest delegari. Item quilibet renūciare potest iuri quod pro se noscitur introductum. Item multa fieri prohibentur, facta tamē tenent. Hæc regula locū habet in his quæ non habent perpetuam prohibitionem, quia non cauetur in prohibitione: quod si factum fuerit, non valebit. Item temp' probationis est institutū in subsidium fragilitatis humanæ.

† Dictio facta, deest in omnibus antiquis exemplaribus.

† Concilium Triden. sessio. 25. tit. de regular. c. 15. oppositū diffiniuit, quod videto.

† Dictio, roboris, deest in antiquis, & in emendatioribus codicibus.

† Item deest dictio, autē, quam habet codex Barbatiæ.

† Ancon.
† Adenen.
† Acomen.

¶ *Glo.seq. recitetur per obiectionem, quam dupliciter soluit, sed primam approbat.*

a ¶ *Anni.*] Vt 17. q. 2. Gonsaldus. quandoque tamen statuitur biennium. 19.q.2. monasteriis. quinq; triennium. 18. q. 2. si quis incognitus. quia diuersa tempora statuuntur, videtur esse arbitrarium: quod satis potest concedi: quia etiam statim posset recipi, & renunciare beneficio huius probationis: vt j. eo. c. dicitur. & cap. statuimus. Dici consueuit, quòd clericus ignotus & laicus notus probantur per biennium: sed clericus notus per annum, laicus ignotus per triennium, & sic intelligi consueuerunt capita prædicta. Sed non credo quòd hodie seruetur illa diuersitas: immo quilibet statim potest admitti, vt dictum est. Ber.

¶ *Gl. se. recitari potest per contrarium, quòd alter solus renunciet de l. quid fauore. secundo quòd etiam vterque non renunciet per cap. si diligenti.*

a De hoc articulo videto latius hic per Ioannē And. & per Panormitanū docētes quādo qs possit iuri suo renunciare.

b ¶ *Monasterii.*] Ergo alter altero inuito huic beneficio renunciare nō potest: quod est verum: quia cōiter in fauorem vtriusq; [a] introductū fuit: & qđ fauore alicuius introductum est, in odium eius non debet retorqueri. C. de leg. quod fauore: & in re communi potior est conditio prohibentis: vt arg. ff. de serui. rust. prædi. per fundum. & ff. communi diui. Sabinus. T. de cōmuni tm consensu potest vterque renunciare iuri suo, vt hic dicit: cum sit personale & singulare beneficium. supra de offi. deleg. gratum. C. de pact. si quis in conscribēdo. ff. de min. si iudex. & 7. q. 1. quam periculosum. secus si esset commune beneficium. & fauore omnium introductum. s. de foro competen. si diligenti. vbi de hoc. & 4. q. 3. c. si testes. §. item parentes.

c ¶ *Obtinent roboris firmitatem.*] Vt 17. q. 2. c. nos nouimus. & 27. dist. si vir. & 2. q. 6. c. biduum. Ber.

d ¶ *Prohibendum.*] Quia graue ē inexpertos Dei seruitio applicare. 19. q. 3. monasteriis. C. de re mili. contra publicam. lib. 12. & ff. de vac. mune. prætor. §. vlt. & tenetur quis de mala electione. arg. 23. dist. tales. ff. nau. caupo. ſtabu. l. vlti. §. 2. C. de colo. illy. l. vnica. lib. 11. vbi tenetur quis ex ipso quòd admisit ignotum.

e ¶ *Corrigendi.*] Arbitrio iudicis, ex quo pœna non adiicitur. supra de offi. deleg. de causis. ff. de iure deliberan. l. 1. in fine.

Sicut nobis.] Diuiditur: quia primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, *Fraternitati*. Abbas.

CASVS. Quidam clericus nimia ægritudine laborans, quasi de morte securus, & de recuperanda sanitate desperans, habitum canonicorum regularium petiit & accepit: sed ad ecclesiā non transiuit, nec bonis suis vti postposuit, videntibus & scientibus episcopo & canonicis ecclesiæ Nazareth, à quibus habitum susceperat regularem: & per multa tempora secluserit se habuit: quæsiuit episcopus, vtrum esset compellendus habitum resumere regularem? Respondet Papa, quòd si regularem habitum se postulante susceperit, & ad obseruationem religionis canonice sua se professione [i] ligauit, ad resumendum habitum ecclesiastica est districtione cogendus: cū, quòd tanto [k] tempore extra canoniam † mansit †, non in excusationem eius, sed in maioris transgressionis augmentum, merito valeat allegari.

¶ *Qui professionem fecit, licet in claustro nunquam permanserit, sed in seculo, & suis bonis vsus fuerit, ad obseruantiam regularem compellitur.*

CAP. XVII.

SIcut† nobis fuit propositum, quidam clericus cum ægritudine nimia laboraret, quasi de morte [f] securus, & † de recuperanda sanitate desperans, habitum canonicorum regularium petiit & accepit: sed nec ad ecclesiam transiuit, nec bonis suis [g] vti cessauit, videntibus & scientibus [h] episcopo & canonicis ecclesiæ Nazaren. † à quibus habitum susceperat regularem: & infra. ¶ Fraternitati tuæ taliter respondemus, quòd si regularem habitum se postulante susceperit, & ad obseruationem religionis canonice sua se professione [i] ligauit, ad resumendum habitum ecclesiastica est districtione cogendus: cū, quòd tanto [k] tempore extra canoniam † mansit †, non in excusationem eius, sed in maioris transgressionis augmentum, merito valeat allegari.

¶ Idem Priori & conuentui Dimolien. †.

¶ *Potest religiosus zelo sanctioris vitæ, ad religionem transire strictiorem, petita prius licentia prælati sui, licet non obtenta: etiam si primum monasterium sit priuilegiatum, quod de illo ad aliud etiam arctius transire non possit. hoc dicit. Et est casus notabilis, & quotidie allegatur.*

CAP. XVIII.

LIcet † quibusdam monachis [a] & canonicis [b], necnon & Hospitalariis & Templariis, à sede Apostolica sit indultum, ne postquam aliquis professus fuerit apud eos, ad alium locum possit ipsis inuitis arctioris etiam religionis obtentu, transire, vt vnusquisque secundum Apostolū in ea [c] vocatione permaneat, in qua dignoscitur esse vocatus: Quia tamen vbi spiritus Dei est ibi libertas & qui Dei spiritu aguntur, non sunt sub lege [d], quia lex non est posita † iusto: ea ratione videtur hoc illis fuisse concessum, ne quis ex temeritate [e], vel leuitate, in iacturam vel iniuriam sui ordinis, sub prætextu maioris religionis, ad alium ordinem transuolaret: sicut frequēter à multis constat esse præsumptum: non quidem vt ei transeūdi licentia denegetur, qui eam cum humilitate ac puritate duxerit postulandam, vt non ficte, sed vere, ad frugem melioris vitę valeat transmigrare. ¶ Talis ergo postquam à prælato suo transeūdi licentiam [f] postulauerit, ex lege priuata [g] (quę publicę legi prejudicat) absolutus [h], libere potest sanctioris vitę propositū adimplere: non obstante proterua indiscreti contradictione prælati: quia priuilegium meretur amittere, qui concessa sibi abuti tur potestate: Cum etiam Romanus Pontifex, qui supremam in ecclesia obtinet potestatem, Archiepiscopis & episcopis † cedendi licentiam ex [k] iusta causa peretibus, sine difficultate concedat. ¶ Quocirca nouerint vniuersi, quibus huiusmodi priuilegium est concessum, se ad concedendam licentiam transeundi taliter postulātibus de iure teneri: quia sicut subditus à prelato, cum humilitate & puritate debet transeundi licentiam postulare, ne bonum obedientiæ contemnere videatur: sic profecto prælatus subdito, sine difficultate & prauitate qualibet, debet transeundi licentiam indulgere, ne videatur proposito impedire diuinitus inspiratum. ¶ Si vero probabiliter dubitetur, vtrum quis velit ad ordinem arctiorem, aut laxiorem ex charitate, an ex temeritate transire, superioris [l] est iudicium requirendum; ne forte Angelus satanæ in lucis [m] Angelum se transformet. Illa semper regula inuiolabiliter obseruata, vt nullus absque licentia Romani Pontificis præsumat occasione quacunque deserere præsulatum, quoniam sicut maius bonum minori bono præponitur: ita communis vtilitas [n] speciali vtilitati præfertur †. Et in hoc casu recte præponitur doctrina silentio, solicitudo [o] contemplationi, & labor quieti. Ad quod vtique designandum vnigenitus Dei filius Iesus Christus, non de Rachele [p] secundum carnem natus est, sed de Lia †: nec legitur eum in domum suam Maria recepisse, sed Martha. Vnde quando potest episcopus præesse pariter & prodesse non debet cedendi licentiam postulare, aut etiam obtinere. ¶ Cum ergo R. monachus vester, ad fratres Cistercienſis ordinis transmigrauerit, non vt ordini vestro aliquatenus derogaret, sed vt apud eos vitam duceret arctiorem: Mandamus quatenus super eo quod de corde [q] puro. & conscientia bona, & fide non ficta feciſſe dignoscitur, eum nullatenus molestetis: quia chari-

† Cap 5. eo. tit. in 5. compil. De materia vide Speculat. tit. de statu monachor. & Hostie in sum. tit. de regular. §. & qualiter.

† Aliàs ita: & recuperāda sanitate desperatus.

† Nozaren.

† Canonicā, habētomnes antiqui codices.

† Religiosus contra bonum obedientiæ non potest præscribere. facit l. 1. C. de ser. fug.

† Dimolienen.
† de Molend'.
† Dubeolen.
† Dunolien.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. compil. Et de materia huius decretalis vide omnino B. Thomam. 2. 2. q. 189. art. 8. & Hostien. in sum. tit. de regularibus §. & qualiter

† Vide B. Thomam 2. 2. q. 185. art. 4.

a Hæc clarius patent in decretali incip. si qua libera. quæ est in 2. compil. tit. de sta tu regula. quā omisit Raymūdus in hac collectione.

b Facit ad hoc bonum arg. in l. fed & ſi. §. ſi ipſe ſeruus. ff. de pecu.

† Vide l. actione. §. Labeo. in verſi. eo tēpore. ff. pro ſo. glo. in l. 1. & ibi Bar. ff. ſol. matri.

† Hoc ita patet: Iacobgenuit Iudā ex Lia, Gen. c. 29. in fine. Iudas genuit Phares, & Zaran de Thamar: de hoc semine descēdit David, & Christus ſecūdū carnē. Math. c. 1. ſic ergo de Lia natus est Christus, id est, de genere suo.

c Si Iudæi eruceum vrēdo, vel alias fidem offendunt, perdēt hactenus ſibi permiſſa, Ioan. And.

d Vide infra de vo. quod ſuper his. §. 3. gl. Io. And.

re non posit, sed hoc ea ratione fuit illis concessum, ne quis ex temeritate vel leuitate, in iniuriā sui ordinis, sub prætextu maioris religionis, ad alium se posit ordinę transferre, nō ꝙ ei debeat licentia denegari, qui cum humilitate ac puritate, eam duxerit postulandam: qui ergo taliter à suo prelato licentiam postulauerit ex lege priuata, quæ legi cōmuni prejudicat, absolutus, ad arctiorem religionem libere poterit se transferre, non obstante proterua indiscreti contradictione prælati: quia priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate: vsū nouerint vniuersi, quibus hoc priuilegiū fuerit cōcessū, se de iure teneri taliter postulantibus transeundi licentiam impertiri: quia sicut subditus licentiam à suo prælato cum humilitate & puritate postulare tenetur: sic prælatus sine difficultate tenetur subdito licentiam indulgere, ne videatur propositum impedire diuinitus inspiratum. Si vero probabiliter dubitat, vtrum quis velit ad ordinē arctiorem aut laxiorem ex charitate aut ex temeritate transire, superioris est iudicium requirendū, ne forte Angelus Satanæ, in lucis Angelum se transformet. Illud tamen regulariter est obseruandum, vt nullus eps sine licentia Romani Pontificis præsumat deserere præsulatum: quia sicut maius bonum, minori bono præfertur: ita cōis vtilitas priuatæ præfertur: Mandat igitur Papa prædictis fratribus quatenus prædictū monachum, qui de puro corde & conscientia bona ad ordinem Cistercien. transiuit, vlterius non molestent. Nota, quòd qui lege priuata ducitur, à lege cōmuni est exemptus. Item petita licētia à prælato licet non sit cōcessa: potest quis ad arctiorem religionem trāsire, quasi ab ipsius lege solutus. Itē priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. Item sicut subditus tenetur prælato, ita prælatus tenetur subdito in hoc casu. Item episcopus sine licentia Papæ nō potest episcopatum dimittere. Item maius bonum minori bono præfertur. Itę cōmunis vtilitas præfertur priuatæ.

a ¶ *Monachis.*] [a] supra eod. non est.

b ¶ *Canonicis.*] 19. q. 3. statuimus. & c. mandamus. Ber.

c ¶ *In ea vocatione.*] 21. q. 1. c. 1. & q. 2. placuit. & 7. q. 1. non oportet.

d ¶ *Sub lege.*] 19. q. 2. duæ sunt. Ber.

e ¶ *Ex temeritate.*] Aduerte qualiter interpretatur priuilegiū istorū, scilicet quòd nullus talium posit transire ad strictiorem religionē, hoc est verū (vt dicit) temeritatis causa: sic enim cū prohibetur iuramentū, temerarium tantum intelligitur prohibitum. 22. q. 1. ita. ergo. Io.

¶ *Glo. seq. alle. tres concor. & vnum contrarium. quærit, & soluit, solutioni dupliciter opponit. Demum obiicit. ad textum & soluit.*

f ¶ *Licentiam postulauerit.*] Sufficit ergo petere licentiam licet non obtineatur. sic j. de arbit. cum olim. & j. de loca. & conduc. potuit. C. de iur. emphy. l. vlti. Arg. j. j. de electio. cum in veteri. & ad idem etiam posset induci circa prin. Sed quid si aliquis non petita licentia recesserit ad strictiorē vitā: nunquid est reuocandus? Consueuit dici quòd nō, dummodo leuitatis causa nō transeat, vt hic in fin. innuitur. Sed obstat 19. q. 2. mandamus. & illud potest intelligi qñ leuitatis causa transit. adhuc videtur contra. supra de ætat. & qualit. intelleximus. vbi transiuit quidam sine licentia ad aliud monasterium, nec inde punitus videtur, Sed qualiter potest quis inuito prælato suo personam suam alienare, cum rem alienare non possit, & maior sit alienatio personæ quàm rei. 12. q. 1. præcipimus. & 17. quæstione 1. præcipimus cap. 2. [b] cum forte clericus teneatur iuramento obedire. 8. q. 1. sciēdum. & supra de maior. & obe. cum in ecclesiis. nec etiam potest peregrinari sine licentia sui episcopi. de consc. dist. 5. non oportet. & sæpe propter obedientiam bonum intermittitur. 11. q. 3. quid ergo. cum obediendum sit, vbicunque non est cōtra præceptum Domini, vel dubium sit quòd non cō tra præceptum Domini sit. 23. q. 1. quid culpatur. in fi. Sed illud auctoritate canonis sit instinctu Spiritus sancti, & ita non cō stringitur per legem. 19. q. 2. duæ. arg. infra de diuor. gaudemus.

g ¶ *Ex lege priuata.*] Quę est amor Dei siue charitas, de qua dicitur: Habe charitatem, & fac quicquid vis. de pœ. dist. 2. radicara. Lau.

¶ *Glo. seq. quinque personas excipit.*

h ¶ *Absolutus.*] Ab hac vniuersitate excipitur vxor carnaliter cognita, impubes, & seruus. infra de conuer. coniu. quidam intrauit. 20. q. 2. c. 1. & 2. & 54. dist. si seruus. Item excipitur episcopus. infra eod. cap. ver. illa semper regula. & curię aditrictus. 53. dist. legem.

i ¶ *Meretur amittere.*] 11. q. 3. priuilegium. 74. dist. vbi ista. C. de Iudæ. l. 3. & l. Iudæos c. Ber.

K ¶ *Ex iusta causa petē tibus, sine difficultate concedat.*] Quæ sit iusta causa, & quę non, ostenditur supra de renunn. nisi cum pridem. Io.

l ¶ *Superioris.*] Simile. 11. q. 1. peruenit. infra de iure patron. nullus. in Auth. de sancti. episco. §. si à clero. coll. 9. Vinc.

m ¶ *In lucis.*] 26. q. 5. nec mirum. & 19. quæsti. 1. §. 1.

¶ *Glo. seq. reci. per obiectionem, & sol. & remittionem. Ioan. And.*

n ¶ *Ita communis vtilitas.*] Simile. 7. q. 1. scias. & in auth. de restit. & ea quæ par. §. licet. coll. 5. & supra de postul. præla. c. 3. hoc intellige cū per publicam non impeditur priuata: quia ordinata charitas incipit a seipso. 23. q. 5. si non licet. & de pœ. dist. 3 q. vult. & 19. q. 2. duæ. 14. dist. quod ait. ff. de iud. si longius. in fi. & ff. de præscri. ver. qui seruandarū. sic non debet prælatus sua negotia præponere negotiis ecclesiæ. 12. q. 4. quicunque. De hoc etiam dicitur supra de postu. prælato. c. 3.

o ¶ *Solicitudo contemplationi.*] Id est, vita actiua, quæ in hoc casu præponitur contemplatiuæ.

p ¶ *De Rachele.*] Rachel significat vitam cōtemplatiuā, quę est formosa, sicut illa fuit. Lia significat vitam actiuam, quæ fœcunda est in sobole, & ideo præfertur pulchritudini Rachelis. supra de renunciatio. nisi cum pridem. Ber.

q ¶ *Corde puro.*] Quia præsumitur prima facie ex ipso facto, quòd habet speciem boni, nisi probetur contrarium. supra de scru. c. vnico. & supra de præsumptionibus, dudum.

2 ¶ *Non communicat alienus.*] Scilicet à charitate.de pœ. dist. 1.cap. resuscitatus.§.item vt Christus. B.

Veniens.] Prima pars ponit petitionem mulieris. Secunda prouidet, & iudicem dat: ibi, *Nos igitur*. Abbas.

CASVS. Quædã mulier contraxit matrimonium cum quodam viro in facie ecclesiæ, & diutius cohabitauit eidem. Tandem orta fuit discordia inter eos, ex eo q̃ vir dicebat quandã amitam ipsius mulieris antequam eam duceret, cognouisse, sed de hoc non fuit ecclesiæ facta fides, vnde contigit q̃ vterque illorum iurauit, q̃ deinceps alterum non requireret: & postmodũ ad secunda vota transiuit vterque: viro secũdo de medio sublato; mulier viro priore viuẽte, ad agendum pœnitẽtiam, quoddam monasterium intrauit: postulans sibi consilium salutare impendi: Papa vero cõsiderans, quòd iuramentum illud illicitum fuit, mandat quibusdam, quatenus præfatum virum moneant & compellant: vt illam, quam superinduxit, dimittat, & vxorẽ suam recipiat, audituri postmodum si quid fuerit quæstionis: & si contra matrimonium nihil fuerit probatum, si vir ad religionem transire voluerit, ei licentiam tribuant transeundi, vt & illa mulier in suo posset proposito remanere. Nota, quòd iuramentum contra matrimonium, illicitum est, & non seruandum. Item si vir adulterium committit, mulier tamen non potest intrare religionem ipso in seculo remanente.

† Mireo. de Moren. sed vt plurimũ in antiquis legitur ita: de Misen.

† Cap. 6.eo. tit.in 3.compil. Et de materia præter doctores hic, vide Turrecrematam in c. quod Deo part.33.q.5. & Sotũ lib. 4. sen. dist. 27.q. 1.art. 4.

† quòd vt

b ¶ *Amitam cognouisset.*] Si hoc verũ fuit, non fuit matrimonium quo ad Deum: Vnde si probaretur, separarẽtur, ff.de eo qui cog. consan. vxo. suæ. super eo. aliàs non separarentur: vt eo. tit.de illo.

† præmissa

† cogatis.

¶ *Glo.se.quærit,arg.pro, & ponit duas opiniones.*

c ¶ *Illicitum iuramentum.*]Et ideo non seruandum.sic 3.de iureiu.tua. 2.Sed nunquid aliqui possunt licite se abiurare, & promittere perpetuam continentiam? Videtur q̃ sic: quia talia matrimonia sanctiora sunt aliis.33.q.5.quod Deo pari.Ad hoc dicunt quidam, quòd tali modo non possunt se abiurare, vt remaneant in seculo, nisi transeant ad religionẽ.Arg.ff.tit.proxi.ex parte.2.ad fin.Ioan. contrariũ dixit, & isti non abiurauerant se propter perpetuã cõtinẽtiã, sed vt possent adulterari, & quòd neuter illorum alterum accusaret: talis abiuratio prohibetur hic.& 3.de iureiur.tua 2.immo sine aliquo iuramẽto se possent obligare ad perpetuam continentiam.arg.prædict.ca. q̃ Deo pari.nullum est iuramentũ obstat,quin alter crimen alterius denunciare saltem possit. supra de iureiur.quemadmodum.

¶ *Glo.seq.signat contrarium,& soluit.*

d ¶ *Præfatã mulierem recipiat.*] Arg.3.ff.de diuor.significasti. sed hic locum habet; nihil mihi tu,vel ego tibi, nil Catilina Cethego. 32. q.6. per to.& 3.de iureiur.tua 2.& ff. de adulte.c. pen. & vlti. Io.& ff.soluto matrimo.viro atque vxore. Bernar.

e ¶ *Audituri postmodũ.*] Et ita quæstio restitutionis præcedere debet. supra de restit.spol.ex conquestione.& supra de ordine cognitionum, super spoliatione.

a Hoc verũ si se voto astrinxisset. Ioan. And.

f ¶ *Posset in suo proposito.*]Et compellenda esset in proposito a remanere,si maritus vellet ratum habere vel obseruare propositum.Arg. infra tit.proxi.quidam intrauit.& 33.q.5.quòd Deo.Io.

Consulti sumus.]Communis diuisio. Secunda:ibi, *Licet*.In qua distinguit duo membra.Secundum:ibi, *An conditionaliter*. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis intrauit monasterium,habitum sumendo nouitij, quæritur, vtrum infra tempus probationis,ante factam professionem licite possit ad seculum redire?super hoc diuersi diuersa dixerunt: Innocentius tamẽ distinguit, vtrum ille qui conuertitur,proposuerit absolute vitã mutare,vt in habitu regulari decætero Deo famuletur,vel regulam obseruantiam experiri,vt si sibi displiceret, ad seculum reuertatur: In primo casu saltem ad laxiorem regulam transire tenetur, vt regulariter viuat; In secundo vero casu, potest ad seculum redire. Vt ergo appareat, quę fuerit eius intentio, ab initio propositum & intentionem suam protesteturn. hanc intellige secundum illam. infra cap. penult.Nota, quòd eadem est substantia religionis apud omnes religiosos,sed in qualitatib⁹ differunt.Item nota vtilem distinctionem, quã ponit littera circa conuertendos. Item protestatio in omni contractu debet fieri,vt sciatur contrahentium voluntas.

† Cap.7.eo. tit.in 3.compilat.Et vide omnino concilium Trid. sessio.25.tit. de regularibus. c. 15. per quod cessat distinctio huius decretalis.

† Vide Aciaram lib. 4. de ver. signi. Cor. Fronto lib. de differentiis ait: noxa pœna est, noxia culpa.

g *Nouitij.*]Scilicet causa probationis, habitus nouitiorum debet discerni ab habitu professorum. infra eod. statuimus.

† Hæc duo verba: infra annum, quæ sunt in recẽtioribus,desunt in omnibus manuscriptis, & in impressis paulo antiquioribus.

h ¶ *Vel noxa.*] Nota versum: *Noxia delictum, delinquens noxa vocatur.*quandoque tamẽ vnum ponitur pro alio,vt hic.vnde meliusdixisset, noxia.Insti de noxa.circa prin.

i ¶ *Distinguendum.*]Distinctio ista hodie non videtur habere locum p decre.3.eo.statuimus.ex quo enim simpliciter assumit habitum nouitiorum, libere ante annum potest redire ad seculũ, nisi euidenter appareat contrarium,vt ibi,Lau.

† emẽdatis.

b Sed distingue de conditiõe prout Theologi,vt late refert Dominicus Sotus lib. 4. sen. dist. 29. q.2.art. 1. 2. & 3.& Syluester in sum. verbo,matrimonium. 3.

K ¶ *Absolute.*]Ita quòd euidenter appareat.infra eod.cap.proxi.

l ¶ *In primo casu.*]Sic intelligitur supra eo,super eo.eo enim ipso qd̃ absolute religionem intrauit,licet non fecerit professionem,intelligitur renunciasse seculo,cum nullam præmiserit protestationem. Vnde vel ibi remanere debet,vel ad laxiorem transire,vt dictum est in cap. super eo.Arg.contra.infra eo.statuimus.vbi de hoc.

m ¶ *Se cularitcr.*]Id est,dissolute.arg.81.dist.dictum.Ber.

¶ *Glo.seq.quærit,opi.ponit,& soluit.*

n ¶ *Remeare.*] Nunquid licebit tali contrahere matrimonium ex quo licet ei redire ad seculum?Dicunt quidam quòd non,cum sit simpliciter vouens.17.q.2.nos nouimus,Si autem contraxerit,tenet.27. dist. si vir.27.q.1.nuptiarum.& infra qui cler.vel vo.rursus. quod non est verũ: quia nec fuit expressum votum,nec intendit continere qui tãtum sub conditione vouet;sicut nec obligatur,qui sub conditione b contrahit matrimonium,conditione deficiente.infra.de condi.appo,cap.de illis.

¶ *Gloss. sequens quærit,alle.pro.ponit o pi.Io.in fin.soluit.contrarium interserit, arg. de protestatione. alleg. 4. iura, & duo in contrarium.*

o ¶ *Prot estetur.*] Quid si non protestetur c: nunquid præsumitur pro religione?Videtur quòd sic:quia summa est ratio,quæ pro religione facit.ff.de relig.& sum. fun. sunt personæ.dixit Io. quòd præsumi debet quòd potius voluerit absolute mutare seculum,quàm conditionaliter: nisi protestatio præcedat. Et sic est hic arg.quòd protestatio necessaria est.3.de his quæ vi metusve cau.ff.perlatũ.31.q.2. Lotharius. 7.q.1.Pontifices. & 3.de electio.Cumana.Arg. 3. 3. de consti.cum M.& 3.de appel.solicitudinem.vbi non valet protestatio illi qui contra illam facit, & ita præsumitur hic in dubio in securiorem partem: quia religio securior est.3.de re. iu. estote. ff.eo.tit.semper in obscuris.sicut cum dubitatur, an aliquis sit excõicatus, præsumitur ipsum excõicatum, vt absoluatur saltem ad cautelam,& tunc postea debet abstinere ratione dubij.3.de cle.excom.minist. illud.& infra de sen.exc. per tuas. Sed 3 videtur, ex quo assumit habitum nouitij, nec facit professionem, nec renunciat seculo expresse, quòd non intendit se obligare simpliciter. infra eo. statuimus. vbi de hoc dicitur, nisi euidenter appareat quòd tales, &c. qđ verum est: & sic intelligitur decre. secundũ illam.

† Cap.vnico. eod.tit.in 4. compil. Primam qõnẽ habes supra de foro compe. postulasti. secundã infra de homic.postulasti.& vide cõcilium Trident. initio præcedentis cap.citatum.

P*ostulasti.*]Communis diuisio. Secunda pars: ibi, *Nos*. Abb. Sic.

CASVS. Aliqui infra xiiij. annum assumpserũt habitum nouitiorũ,postmodum infra annum ante factam professionem ad suas ecclesias sunt reuersi: quæritur, vtrum debeant tolerari? Respondet Papa, quòd propter hoc non sunt à suis ecclesiis amouẽdi. Nota, quòd qui habitum nouitiorum assumunt, infra annum probationis possunt redire ad pristinum statum: nisi fecerint profẽsionem.

¶ *Glo.seq. dupliciter legit quod hic dicitur de minore, & secundum alteram declarat quale fuit dubium, & ponit opi.Hug.& Inno.*

† Venettan. Venen. Vertenen.

† Pro intellectu huius cap.vide omnino B.Thomam in 4. sent.dist.18. q.1.art.3.

a ¶ *Minoribus.*] Hæc qõ a non habet dubitationem: quia si erant infra xiiij.annum,non tenuit ingressus, & ita possunt libere exire. supra eo.ad nostram.significatum.& c.cum simus.& 20.q.1. illud. sed tamen verbum istud dubium est: quia potest intelligi quòd fuerũt infra xiiij. annum, & sic vĩ qõ, & quòd fuerint minores xxv. & maiores xiiij. 3. de prob.in præsentia.& tunc dicas,quòd nõ constabat euidenter,quòd seculum vellent mutare qñ habitũ susceperũt: quare possunt redire ad pristinum statum.3.eod.statuimus.Si vis intelligere quòd essent 3. xiiij. annos,hæc potuit esse dubitatio: quia forte erant doli capaces. & sic videbatur q̃ malitia suppleret ætatem,sicut in matrimonio carnali.3.de despon.imp.à nobis.& c.tuæ.quia & poterant se obligare diabolo,sic & Deo.3.de deli.pue.pueris. Sed Papa rñdet, quòd libere possunt ministrare in ecclesiis postea receptis:& sic non obligantur ante xiiij.annũ. Hug.vero dicebat q̃ bene obligatur doli capax,& tenebat monachat⁹: quia poterat se obligare diabolo,per illud c.pueris.& Innocentius fuit in eadem opinione,qui in decr.ista rñdet, quòd ingressus tenuit,si malitia supplebat ætatem: vt in antiqua decretali patet b. sed hodie non prodest. B.

a Quæstio etiam huius glossæ cessat hodie per concilium Trid. suprà citatũ initio præcedentis capit.

b Verba aũt antiquæ decretalis in 4. compilat. hoc tit. cap. 1. ita habẽt: Nisi prudentia forte sup pleuerit ætatem in illis, vt transire debeant ad regulam laxiorẽ: quia cum ipsi abque protestatiõe religionis habitum assumant,vitã præsumũtur proposuisse mutare. hæc ibi. quæ consulto resecauit Raymũdus.

E*X parte.*] Cõmunis diuisio.Secunda pars:ibi, *Ideoque*. Abbas.

CASVS. Quidam sunt,qui pluribus annis portauerunt habitum monachalẽ,tñ professionẽ monasticã non fecerunt: Cũ isti postmodũ arguuntur, super eo q̃ proprium habent, & aliàs irregulariter viuunt, dicunt se non teneri ad carentiam proprij,nec continentiam, cum habitus non faciat monachum, sed profẽsio regularis: significatum fuit hoc dño Papæ: mandat episcopo loci, quatenus quoslibet sibi subiectos,qui prædicto modo terram duabus viis ingredi nituntur,compellat per censuram ecclesiasticam, vt postquam per annum gestauerint habitum monachalem, regulam secundum formam ordinis profiteantur & seruent. Nota quòd nemo debet terram duabus viis ingredi. Item qui per annum gerit habitũ monachalem, præsumitur monachus: vnde compelli debet vt profiteatur regulam illius ordinis.

b ¶ *Habitus.*] 3.eo.porrectum. vbi de hoc.& infra qui cle.vel vo. consuluit.

c ¶ *Diœcesana.*] Id est, lege iurisdictionis: nam regulares non subsunt episcopo quantum ad legem diœcesanam. 16. q.1. cum pro vtilitate. sed lege iurisdictionis. Quæ differentia sit inter legem diœcesanam, & legem iurisdictionis,dicitur supra de offi.ordi. conquerente. & cap.dilectis.B ernar.

¶ *Glo.seq.inducit tria similia.& arg.alleg.duo iura.Io.*

d ¶ *Duabus viis.*]Et male: quia in vno eodemque officio non debet esse dispar professio.16.q. 7.in nona actione.& sic supra de elect. cum causam.& eit simile qđ dicitur,vsquequo claudicatis in duas partes? 49. dist.c.vlt.& nemo potest duobus dominis seruire:vt 26.dis.Acutius. & de pœnit.dist.1.c. suscitatus. 5. item vt Christus ait. Item arg. est quòd allegans contraria non est audiendus. supra de ap.solicitudinem.23.q. 7. quod autem. & ideo isti non fuerunt auditi.

¶ *Glo.seq. declarat præsumptionem,quæ insurgit ex lapsu anni: alleg. concor. dicens locum id habere cum est habitus indistinctus.*

e ¶ *Per annum.*] Hoc ideo dicit, quia per annũ debet quis esse in probatione antequam fiat monachus.17.q.2.Gonsal dus. & supra eod. ad Apostolicam.nisi renunciet illi beneficio: vt ibi dicitur.& infra cap.proxi.Qui ergo post annum remanet in habitu monachali,& non reclamat, intelligitur tunc ipso facto tacite vouere, vnde postea exire non potest: vt hic patet:immo compellitur expresse profiteri.nisi protestatio præcessisset. 3. quòd met. cau. perlatum.& hęc est præsumptio iuris, & de iure, ita quòd non admittitur probatio in contrarium,ex quo nulla protestatio præcesit.27.dist quòd interrogasti. supra eod.vidua.20.q.1.qué progenitores. similis præsumptio est.infra de spon.ad id quod. & c.is qui.& infra de Iudæ.c.vlti.& 54.dist.fraternitatem.Et quod dicit,per annum,posset suppleri,maxime si intelligatur de habitu monachali,qui dari profitentibus consueuit: vt infra. cap. proxi.aliàs locum habet quod dicitur de anno, vbi non est distinctus habitus nouitiorum ab habitu professorum. B.

Tatuimus.] Duo sunt dicta.Secundum:ibi, *Nihilominus*. Primum subdiuiditur.Primo statuit.Secundo excipit:ibi, *Nisi*.Tertio rationem subdit:ibi, *Cum*.Abbas.

CASVS. Statuitur in cap.isto,quòd nouitij in probatione positi,libere possunt ad priorem statum redire infra annum,antequam suscipiant habitum qui dari profitentibus consueuit,vel ante professionem emissam,nisi appareat euidenter,quòd tales voluerint vitã mutare,& in religione perpetuo Dño deseruire:quia licitum est cuilibet renunciare iuri suo.Statuitur insuper ad omnem ambiguitatem tollendam, quòd cum in quibusdam locis religiosis,habitus nouitiorũ non distinguatur ab habitu professorum,tempore professionis benedicantur vestes,quæ profitentibus concedũtur:vt per hoc habitus professorum,discernatur ab habitu nouitiorum.Nota,quòd nouitij in probatione positi infra annum libere possunt redire ad seculũ,nisi euidenter appareat, quòd voluerint vitam mutare.Item differentia debet esse inter habitũ nouitiorum & professorum,quæ in benedictione vestium consideratur.

¶ *Glo. seq.distinguit duplicem habitum: demum quærit: ponit tres opiniones,& soluit.*

f ¶ *Qui dari profitentibus.*]Nota q̃ est habitus c professionis,qui vocatus habet annexum,& eo ipso q̃ quis talem habitum recipit, monachus efficitur,& per talẽ habitũ intrando religionem solemnizat votum, quare postea reclamare non potest ex quo cœpit cum aliis canere. & de tali habitu loquitur hic.& sic potest intelligi.supra eo. vidua.& 27.dist.quod interrogasti.& 27.q.1.vidua.& 20.q. 1. quem progenitores. & talis habitus impedit & dirimit matrimonium.27. q. 1. c. 1. Item est habitus probationis,qui differt ab habitu professorum: vt hic in fi. dicitur. & talis habitus non obstat,quo minus possit redire ad seculum infra annum ante factam professionem,vt hic dicitur:& 3.eo.consulti.nisi euidenter appareat,q̃ voluit seculum mutare, vt statim dr.Sed pone:clericus est in probatione: nunquid expectabit episcopus vsque ad tempus probationis, vt conferat d beneficium:cũ ecclesia

† Huc referas concilium Trident. sæpe citatum sessio.25.tit. de regularibus,c.15. & vide præaliis hic Henricũ Boich, & Panormitanum.supra ea. ex parte.

c De variis habitũ generibus,quibus religio si distinguũtur, videto hic præaliis Henricum Boich.

d Hæc qõ iã est hodie declarata per decisionem Pontificiam in c. beneficiũ. de regularibus li. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ecclesia vacare non debeat vltra sex menses. ſ. de concef. præben. nulla. Dicit Io. quòd ſi auctoritate epiſcopi receſsit, videtur ei dediſſe licentiam vſque ad tẽpus probationis: ſi vero ſine licentia receſsit, tunc poterit cum legitimo tempore elapſo, priuare. Vel dicas, quòd ſi euidenter appareat quòd voluit abſolute mutare ſeculũ, ſtatim poteſt beneficium illius epiſcopus cõferre: ſi vero non cõſtet de hoc, tunc vr q eps teneatur ipſum expectare, vſq; ad tẽpus probationis: cum habeat illud tẽpus à iure ille conuertẽdus. ſ. eo. ad Apoſtolicã. & dicit decretum, quòd licentiã ab Apoſtolo datam nemini auferre poſſumus. 28. diſt. de his. ſi iudex minus tempus dederit, quàm ſit ſtatutũ à lege, ſuppleretur à iure. ff. de re iudi. l. 4. §. ſi quis. quia videtur iuſta de cauſa abeſſe: vnde non debet priuari. ſupra de cleri. non reſi. inter quatuor. & c. vlt. Verius tamen vr q ſi epiſcop⁹ non vult eſt tũ expectare, & eccleſia pp hmõi abſentiã damnum incurrat, debet eum citare, vt redeat, vel vt profiteatur: & ſi ad terminum non redierit, poteſt ordinare eccleſiã per iura proxi. allegata: nec credo illam eſſe iuſtam cauſam expectandi, quia priuata vtilitas non debet præferri cõi vtilitati. ſ. eo. licet. ſ. de poſtul. prælat. c. 3. Idem credo ſeruandũ ſi alter ſpõſus intret religionem, & infra certum tẽpus profiteatur, alioquin compellitur redire ad ſponſam: quia & ibi periculum imminet fornicationis. ſ. de conuer. coniu. ex publico. arg. ſupra vt lit. nõ cõteſt. qui frequenter. §. 1. ſatis poſſet dici, quòd epiſcopus non poſſet illũ priuare vſq; ad tẽpus ſtatutũ, & interim faciat deſeruiri in eccleſia p alium cui prouideat de bonis eccleſiæ. arg. ſ. de appe. peruenit 2. & ſ. de cleri. non reſi. cap. penſecus in muliere cui ꝺſuli interim non põt. hoc æquius videtur fauore religionis. ſumma enim eſt ratio quæ pro religione facit. ff. de relig. & ſump. fune. ſunt perſonæ. Ber.

† Aliàs ita: & in religione perpetua.

† Vide l. ſi quis in conſcribendo. C. de pact. Bar. in l. acta. ff. de re iudi.

† Dictio, habitus, deeſt hic in pluribus antiquis exemplaribus.

† De materia, præter doctores hic, vide Antharanũ in cap. cum in eccleſiis. de maiori. & obedien.

† Lateran. ſub innocentio iij. c. 12.

† Quis dicatur fugitiuus: vide ff. de ædil. edi. l. quis ſit fugitiuus.

† Dictio, ſuos, deeſt in antiquis codicibus: & redundare docent ſequentia, videlicet illa: de ordine ſuo.

a Quæ ſint euidentia ſigna, quib' appareat, q ſeculum mutare voluerit, plenius proſequitur his. Io. And.

b Aliàs diſſicile diſcernentur, ſicut difficile diſcernitur liber à ſeruo. ff. de contr. empt. quia difficile. ſecundũ Vin. Ioan. And. Bern.

¶ *Religioſi fugitiui annuatim ſunt requirendi, & cogendi vt ad monaſterium reuertantur.*

CAP. XXIIII.

NE† religioſi vagandi occaſionem habentes, ſalutis propriæ detrimentum incurrãt, & ſanguis eorũ de prælatorũ manibus requiratur c: Statuimus, vt præſidentes capitulis celebrandis, ſecundũ ſtatutũ cõcilij generalis d†, ſeu patres Abbates, ſeu Priores, fugitiuos† ſuos† & eiectos de ordine ſuo, requirant ſolicite annuatim. Qui e ſi in monaſteriis ſuis recipi poſſunt, ſecundum ordinem regula vel ante profeſsionem emiſſam, ad priorem ſtatum redire poſſe libere infra annum: Niſi euidenter appareat a, quòd tales abſolute voluerint vitam mutare, & in † religione perpetuo Domino deſeruire: Cum quilibet renunciare valeat ei, quod pro ſe noſcitur introductum †. ¶ Nihilominus ſtatuentes, ad omnẽ ambiguitatem penitus amouendam, quòd cum in quibuſdam locis religioſis, nouitiorum habitus non diſtinguatur ab habitu profeſſorum, profeſsionis tempore benedicantur veſtes, quæ profitentibus conceduntur, vt nouitiorum habitus† à profeſſorum habitu diſcernatur, b

¶ Idem.

¶ *Religioſi fugitiui annuatim ſunt requirendi, & cogendi vt ad monaſterium reuertantur.*

CAP. XXIIII.

NE† religioſi vagandi occaſionem habentes, ſalutis propriæ detrimentum incurrãt, & ſanguis eorũ de prælatorũ manibus requiratur c: Statuimus, vt præſidentes capitulis celebrandis, ſecundũ ſtatutũ cõcilij generalis d†, ſeu patres Abbates, ſeu Priores, fugitiuos† ſuos† & eiectos de ordine ſuo, requirant ſolicite annuatim. Qui e ſi in monaſteriis ſuis recipi poſſunt, ſecundum ordinem regula

10 vel ante profeſsionem emiſſam, ad priorem ſtatum redire poſſe libere infra annum: Niſi euiden ter appareat a, quòd tales abſolute voluerint vitam mutare, & in † religione perpetuo Domino deſeruire: Cum quilibet renunciare valeat ei, quod pro ſe noſcitur introductum †. ¶ Nihilominus ſtatuentes, ad omnẽ ambiguitatem penitus amouendam, quòd cum in quibuſdam locis religioſis, nouitiorum habitus non diſtinguatur ab habitu profeſſorum, profeſsionis tempore benedicantur veſtes, quæ profitentibus conceduntur, vt nouitiorum habitus† à profeſſorum habitu diſcernatur, b

¶ Idem.

¶ *Religioſi fugitiui annuatim ſunt requirendi, & cogendi vt ad monaſterium reuertantur.*

CAP. XXIIII.

NE† religioſi vagandi occaſionem habentes, ſalutis propriæ detrimentum incurrãt, & ſanguis eorũ de prælatorũ manibus requiratur c: Statuimus, vt præſidentes capitulis celebrandis, ſecundũ ſtatutũ cõcilij generalis d†, ſeu patres Abbates, ſeu Priores, fugitiuos† ſuos† & eiectos de ordine ſuo, requirant ſolicite annuatim. Qui e ſi in monaſteriis ſuis recipi poſſunt, ſecundum ordinem regula

rem, Abbates ſeu Priores eorũ, monitione præuia † per cenſuram eccleſiaſticam compellantur ad receptionem ipſorum, ſalua ordinis diſciplina f, Quod ſi hoc regularis ordo non patitur, auctoritate noſtra prouideant, vt apud eadem monaſteria in locis competentibus, ſi abſque graui ſcandalo g fieri poterit, † alioquin in aliis religioſis domibus eiuſdẽ ordinis, ad agendam ibi pœnitentiam, talibus vitæ neceſſaria miniſtrentur h. ¶ Si vero huiuſmodi fugitiuos vel eiectos inobedientes inuenerint, eos excommunicent & tanditu faciant ab eccleſiarum prælatis excõmunicatos publice nunciari, donec ad mandatum ipſorum humiliter reuertantur.

TITVLVS XXXII.
De conuerſione coniugatorum.

¶ Alexander tertius Vbergen. † epo.

¶ *Si vir de vxoris licentia profitetur, & vxor ipſa ſuſpecta nec continentiã vouet, nec religionem ingreditur, epiſcopus vxori virum reſtituet. hoc dicit iuxta litteram.*

CAP. I.

PRæterea i † vtrum laicus vxoratus, qui præſẽtib⁹ ſacerdotib⁹ & monachis ignorãte

Quod habes. infra de ſtatu monach. in ſinguli.

e ¶ *Qui.* Scilicet, præſidentes vel abbates.

ADDITIO. Vel dic & melius: qui, ſcilicet, fugitiui & eiecti.

f ¶ *Salua ordinis diſciplina.* Hoc eſt dicere, impoſita eis pœnitentia, ſecundum quòd regula illius ordinis requirit & præcipit.

g ¶ *Si abſque ſcandalo.* Nihil omnino cum ſcandalo faciendum eſt. ſ. de tempo. or. ad aures. ſupra de præſcri. nihil prodeſt. & væ homini illi per quem ſcãdalũ venit. ſ. de no. oper. nuncia. cum ex iniuncto. Ber.

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, & ſoluit.*

h ¶ *Vitæ neceſſaria miniſtrentur.* Et quis miniſtrabit ei neceſſaria? Abbas prioris monaſterij, vel ſecũdi? Credo quòd Abbas prioris monaſterij c: vt ſi aliquid habeat de ſuo, prouideat ei de illo. 16. q. 6. de lapſis. & etiam ſi non habuiſſet aliquid, prouidebit monacho ſuo tempore pœnitentiæ, alias monaſterium illud ſecundum quare grauaretur?

DE CONVERSIONE CONIVGATORVM.

¶ *Supra viſum eſt de regularibus in genere, ſed quia coniugati quandoque intrant monaſterium, & dubitari poſſet de eorũ ingreſſu, ideo ad clariorem doctrinam auctor poſuit ſpecialem rubricam.*

De hac materia habetur 33. q. 5. & 27. q. 2. cap. ſunt qui. cum duobus. cap. ſeq. & conuenit. infra de rap. c. pen. Abbas.

PRæterea. Communis diuiſio. Secunda pars: ibi, *Dicimus.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidã laicus præſentibus ſacerdotibus & monachis, ignorãte epo, de licẽtia & permiſsione vxoris monaſterij intrauit, & profeſsionẽ fecit, vxore in ſeculo remanẽte, nec tranſcurante ad religionẽ, aut cõtinẽtia vouẽte: quæritur, vtrũ laicus ille poſsit ab epo ſuo ad torum vxoris de monaſterio reuocari, an illa debeat cõpelli ad cõtinẽtiam obſeruãdã? Rñdet Papa, q vir põt & debet de monaſterio reuocari, niſi vxor ad religionẽ trãſierit, aut caſtitatẽ ꝑpetuo ſeruare ꝓmiſerit: cũ ſit illius ætatis, q ſine ſuſpicione non poſsit in ſeculo remanere. No. quòd alter coniugum non poteſt ad religionem tranſire altero in ſeculo remanente, niſi caſtitatem ſeruare promiſerit.

i ¶ *Præterea.* Supple, quæſiuiſti.

† præmiſſa † vide l. æquiſſimum. ff. de vſufr. & in l. oleũ. cum noratis ff. de dona.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. com pilat. & Poſt conciliũ Later. ſub Alex. iij. par. 5. ca. 4. Et de materia vide Turrecrematam in c. quod Deo. 33. q. 5. & Dominicũ Sotum lib. 4. ſent. diſt. 27. q. 2. art. 4.

a ¶ *Tran-*

2 ¶ *Tranſierit.* Cum non poſsit eſſe in ſeculo ſine ſuſpicione turpitudinis. 27. q. 2. ſcripſit. & cap. ſunt qui dicunt.

b ¶ *Promiſerit.* Manendo in domo propria, ſi eſt ſenex. infra eo. cum ſis. & cap. ad Apoſtolicam.

¶ *Gloſ. ſe. all. tria iura pro cõcor. & duo pro contrariis, & ſol. diſtinguẽdo. ponit opi. Iterum ſignat aliud contrarium, & ſoluit.*

c ¶ *Renocari.* Sic patet a quòd non ſufficit vxoris licentia, vt vir poſsit intrare monaſterium. ſic infra eod. ex parte 1. 33. q. 5. notificaſti. & infra eod. coniugatus. Sed contra. 33. q. 5. qui vxorem. 27. q. 2. Agathoſa. Solu. Dicas q ſi talis eſt vxor, quæ non poſsit eſſe in ſeculo ſine ſuſpicione fornicationis, non ſufficit ſola licentia vxoris, niſi & ipſa ſimiliter conuertatur: quo caſu hæc decretalis poteſt intelligi, & omnia ſimilia. Si vero ſenex eſt, ſufficit ſola licentia interueniente auctoritate epiſcopi. & ipſa voueat, & remaneat in ſeculo. infra eod. cum ſis. & cap. ad Apoſtolicam. & cap. vxoratus. & in caſu iſto intellige illa iura, quæ videntur dicere, quòd alter coniugum poteſt ad religionem trãſire de conſenſu vxoris, ea in ſeculo remanente. Alij volunt dicere, q ſufficit vxoris licentia. in fra eo. ex parte. & cap. conſuluit. & in hoc cap. loquitur de licentia extorta, vel quia fuit iuris ignara. ſed tene primum. Tanc. Item ſignatur contra. infra eod. veniens. Solu. illa fuit fornicata, & ita obſtabat ei exceptio fornicationis: ſic 27. q. 2. Agathoſa. Bernard.

a De materia huius gloſſæ vide quos paulo ante citaui.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. compilat. Et poſt concilium Lateran. par. 5. c. 1. Deciſionem huius decretalis valde tuetur Sotus ab impugnatione hæreticorum li. 4. ſen. diſt. 27. q. 1. art. 4. ad de Turrecrematam in c. ſeriatim. 32. diſt.

VErum.] Primo ponit dictum. Secundum ipſius rationem: ibi, *Quia.* Abbas.

CASVS. Dicitur hic, quòd ſi aliqui per conſenſum mutuum de præſenti matrimonium contraxerint, antequam ſint carnaliter coniuncti, poteſt alter religionem intrare a tero inuito, ſicut quidam ſancti de nuptiis vocati fuerunt: & ille qui remanſit in ſeculo, poterit matrimonium contrahere cum nondum ſint vna caro effecti. Nota, quòd ante carnalẽ copulã poteſt alter cõiugũ altero inuito intrare religionẽ.

¶ *Gloſſa ſequens ſignat contrarium, & remittit.*

d ¶ *Monaſterium.*] 27. q. 2. deſponſatam. infra eo. ex publico. arg. contra infra de ſpon. commiſſum. ibi ſoluitur. Bernard.

e ¶ *Sicut ſancti quidam.*] Sicut beatus Machariꝰ & Alexius. 27. q. 2. cap. ſcripſit. 6. ecce.

¶ *Gloſ. ſeq. ponit opi. quam reprobat. Io.*

f ¶ *Remanere.*] Et cum alia contrahere. infra eo. ex publico. Et dicunt quidam, quòd nihilominus remanet vinculum prioris matrimonij ſed prorſus inefficax propter ingreſſum: & ſic habebit duas vxores, ſed non obeſt tale vinculum. arg. de conſecr. diſtinct. 4. c. 2. Sed contra eos facit 31. q. 3. quomodo virginibus. & infra de diuort. gaudemus. Vnde primi matrimonij vinculum ſoluitur per ingreſſum religionis vt in Auth. de ſanc. epiſc. 5. ſi vero conſtante adhuc matrimonio. coll. 9.

Vidam.] Communis diuiſio. Secunda pars: ibi, *Conſultationi.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam intrauit monaſterium vxore inuita, coactus eſt ad eã redire: tandẽ mortua eſt illa: quærit, vtrum debeat compelli ad monaſterium reuerti, an poſsit aliam accipere vxorem? Reſpondet Papa, quòd vorum non tenuit: vnde ratione voti ad monaſterium non tenetur redire: tamen vlterius non poterit vxorem accipere, quia promiſit ſe nõ exigere debitũ carnis: quod fuit in eius poteſtate, & quantũ ad hoc tenuit votum; ſed nõ reddere, non erat in poteſtate viri, ſed vxoris: vnde dicit Apoſtolus: Vir nõ habet poteſtatem ſui corporis, ſed mulier, & econuerſo. Not. quòd alter coniugum altero inuito ad religionẽ trãſire non põt: Itẽ votum ꝓ parte tenet, & ꝓ parte nõ tenet, Item votum meum obligat me ad id quod in me eſt. Itẽ mutuam ſeruitutem ſibi debent vir & mulier, ex quo ſunt vna caro effecti.

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

g ¶ *Votum non tenuit.*] Plene, tenuit tamẽ quo ad ea quæ erãt in eius poteſtate, ſcilicet nõ exigere debitũ carnis: qđ in ipſius fuit poteſtate, ſic ſ. eo. placet. vnde compellitur continere, ſed non compellitur ad monaſterium redire: vt ſ. eo. placet. Arg. contra. ſ. eo. ex parte. & c. conſuluit. vbi compellitur ad monaſterium redire. ſed ibi ſoluitur.

h ¶ *Non tenetur.*] Id eſt non debet ab eccleſia compelli, ipſe tamẽ peccat ſi nõ perficit quod voluit, ex quo impedimentũ ceſſauit. arg. 17. q. 2. nos nouimus. Ber.

¶ *Gloſ. ſeq. obiicit, & ſolu. Secũdo quærit. ponit opi. Tan. contrariam quã approbat, & alternatiue reuertitur ad primã. Tertio quærit, ſoluit diſtinguẽdo, ſolu. opponit, & reſpondet.*

i ¶ *Non exigere.*] Hic ſ. eo. placet. Sed hæc ratio non videtur bona: ſic enim beata Maria b õhem non debuit, cum propoſuerit ſe non exigere. 27. q. 2. beata Maria. & tamen legitime contraxit, vt ibi dicitur. Reſpõdeo immo bona eſt hæc ratio, quia poſt tale votum cõtrahere nõ debuit, pp pronitatem quam habet exigendi debitum. & qđ dicitur de beata Maria, hoc fecit ex reuelatione diuina. Sed pone quod cõtrahat. quid erit? Tancredus dixit, quòd tenet matrimonium: quia votum non fuit ſolemne. arg. infra. qui cler. vel vouerſus. Alij dicunt, quòd non tenet matrimonium, & debent ſeparari. ſ. eo. ex parte. & cap. conſuluit. & hoc verius videtur: quia quantũ ad continentiã ſeruandam, ſatis ſolemnizauit ipſum votum per ſuam profeſsionem. Vel ſi vis dicere quòd matrimonium teneat, ipſe tamen debitũ ab vxore exigere nõ debet: quãquam reddere debet exactus: quia faceret ꝺ conſcientiam. arg. ſupra de reſtit. ſpo. littꝛas. & infra de ſen. excom. inquiſitioni. Item quæritur vtrum mulier poſsit intrare monaſterium in caſu iſto inuito viro: Hic põt diſtingui, an ſit reconciliatus ei, & eductus de monaſterio, & tunc non poteſt eo inuito intrare. arg. 33. q. 5. quod Deo pari. ſi vero non eſt reconciliatus ei, poteſt tranſire ad religionem eo inuito. 27. q. 2. Agathoſa. & 33. q. 5. qui vxorẽ. Sed videtur quòd nõ obſtante eo quòd eſt reconciliatus, q ipſa poſsit intrare religionẽ eo inuito: quia ipſe iam non poteſt ab ea exigere debitum: & ſicut ille ea inuita renuntiauit exactioni debiti coniugalis, ita & ipſa eo inuito poteſt renunciare ſeruituti, quam habet in ipſum. Hoc verum eſt quantum ad hmõi ſeruitutem: quia & ipſe debet ad monaſterium redire vbi fecit profeſsionem. infra eo. placet. quo ad alia tamen quæ vir debet vxori, & econuerſo, non videtur q viro inuito poſsit tranſire, poſtquam illa eduxit eũ de monaſterio, & ei eſt reconciliatus: quia non ſoluẽtur coniugati ad debitum carnale reddendum, ſed ad mutuũ auxiliũ & obſequiũ: quia in quibuſdam matrimonium eſt legis obſequium. 27. q. 1. nuptiarum. Ber.

1. Cor. 7.

b De hoc articulo vide B. Auguſtinum. lib. 24. contra Fauſtum Manichæum. c. 8. & 9. & magiſtrum ſent. li. 4 diſt. 39. § præmiſsis aliquid addẽdum. & ibi Sotum. q. 2. art. 1. & 2. vbi late de matrimonio B.

Vm ſis.] Communis diuiſio. Secunda pars: ibi, *Inde eſt.* vbi ex genere præmiſſo infert ſpeciem. Abbas Sicu.

CASVS. Præcipit Papa epo Exonen. ne in epatu ſuo permittat virũ vel vxorem ad religionẽ tranſire, niſi vterque ad religionem migrauerit: tamen ſi vxor eſt ſenex, quæ ſine ſuſpicione poſsit in ſeculo remanere, diſſimulare poterit, vt in ſeculo remaneat caſtitatẽ promiſſa, & vir poterit ad religionem tranſire. Nota, quòd alter coniugum non debet ad religionem tranſire ſine reliquo. Item ſi mulier ſit ſenex, & caſtitatẽ promiſerit, poteſt vir ad religionem tranſire. Item nota hic argumentũ pro ſenibus, quòd ſint continentes.

k ¶ *Conſtitutioni.*] 27. q. 2. ſunt qui dicunt. & cap. Agathoſa. quia Agatho. & c. ſcripſit nobis. in iſtis conſtitutionibus dicitur: quod vir & vxor poſtquam copulatione coniugij vna caro effecti ſunt, non poteſt alter

† Cap. 4 eo. tit. in 1. compilat. Et poſt concilium Lateran. par. 5. c. 3. Et de articulo huius cap. vide Turrecremam in c. ſunt qui dicunt 27. q. 2. in fin.

test alter ad religionem transire altero in seculo remanente.

a Sano modo hoc dictũ accipias ideo enim cõtinere nõ possunt, q3 reuerta ad cõtinentiam non se disponunt, neque ea faciunt, quæ pro cõtinentiæ dono à Deo impetrando fieri oportet.

a ¶ *Sterilis.*] Ratione ætatis, & non naturæ: quoniã multæ sunt steriles & inuenes quæ continere non possunt, nec volunt.

b ¶ *Sine suspicione.*] Sic infra eo. vxoratus. & cap. ad Apostolicam.

c ¶ *Dissimulare.*] Dissimulatione approbationis: quia talis trãsitus benè approbatur, si consentit mulier, infra eo. vxoratus. & c. ad Apostolicã.

Coniugatus.] Diuiditur: quia primo ponitur dictum. Secũdo exceptio: ibi, *Nisi*. Abb.

CASVS. Dicitur hic quòd nullus coniugatus ad sacros ordines recipiatur, nisi prius continẽtiã vouerit, & ab vxore fuerit absolutus. Nota, q̃ non sufficit viro licentia mulieris, vt ad ordines promoueatur, immo exigitur quòd continentiam voueat.

† Strigonien. & † Colonien. † Colocen.

¶ *Glo. seq. reci. per quæ. arg. pro & soluit contra vium.* Io.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. compilat. Et post concilium par 5. c. 6. Et de vero intellectu vide Durandũ lit 4. sen. dist. 27. q. 2. & ibidẽ Palud q. 3. & latius ibi Sotum q. 1 art. 4. verſ. præterea. cõtra eãdem primã cõclusionẽ.

¶ *Glo. seq. quærit, ponit opi. Ala. ponit cõtraria, & reuertitur ad primã.*

† Cap. 6. eo. tit. in 1. compil. Et post concilium Lat. 7. Et de materia & intellectu vide quos citaui paulo ante in c. coniugatus adde Dominicum in c. si se cuidam. 28 dist.

† In aliquot impressis exemplarib⁹, ita. & religiosam vestem vel vitã assumat.

d ¶ *Ad sacros.*] Ex eo quòd ,phibet, quòd coniugatus nõ promoueatur ad sacros ordines, datur intelligi, quòd possit ad minores: quia quod de vno negatur, de alio cõsequens intellectus patet. 25. dist. qualis. sed non est verum: quia coniugati promoueri non debent. supra de cleri. coniuga, diuersis fallaciis. immo si clerici sunt in minoribus ordinibus, beneficiis debent priuari. eo. tit. ca. 1.

¶ *Glo. seq. quærit, ponit opi. Ala. ponit cõtraria, & reuertitur ad primã.*

e ¶ *Ab vxore continentiam profitente.*] Sed nũquid sufficit hoc? videtur quòd sic. 32. dist. feriatim. & 77. dist. episcopus benedictionem, q̃ potius contradicit. sed ibi exponitur religionẽ, ideſt castitatem. sic supra de cleri. coniuga. sane. quod concedebat Ala. si vir remaneat in seculo. Alij dicunt quòd ordinari non debet, nisi ad religionem conuertatur vterque. Quod dicitur hic intellige in eo casu, in quo esset senex & sterilis. ita quòd nulla est suspicio de vxoris incontinentia: & sic intelligitur illa decr. sane. de cleri. coniug. nam qui promouetur ad sacros ordines, eo ipso intelligitur continentiam profiteri. & si iuuenis esset vxor, præsumptio esset contra vtrumque. argu. supra cap. proxi. in fin. vnde non debet promoueri talis, nisi ambo transierint ad religionem. secus si sit senex & sine suspicione vel dicas vt dixit Alan. quòd aliud est in eo qui promouetur ad sacros ordines remanendo in seculo: quia ibi sufficit quòd communi consensu continentiã promittant, vt dicunt iura primo inducta: quia etiam communi consensu, sine susceptione ordinum possunt continentiam profiteri remanendo in seculo. 33. q. 5. quod Deo pari. & aliud est in his qui conuertuntur: quia locũ ibi habet quod dicitur. 3. ca. proxi. & j. eo. ad Apostolicã.

Sane.] Communis diuisio. Secundas pars: ibi, *Fraternitati*. Abbas Siculus.

CASVS. Dicitur hic, quòd si coniugati ordinari voluerint, voluntas vxoris prius debet requiri, & obtineri, vt dicitur in præcedenti cap. prohibet etiam ne vxoratus posit in episcopum promoueri, nisi vxor sua continentiam profiteatur, & intret religionem, sacram vestẽ assumendo. Nota, quòd vxoratus non debet promoueri sine licentia vxoris. Item nota speciale in vxore episcopi, quòd debet continentiam profiteri: & intrare religionem antequam vir eius promoueatur in episcopum.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem.*

f ¶ *Vxoratum.*] Si de fraude non sit suspectus, ratione vxoris & fidorum a prælatura, & ab administratione non repellitur: in quo casu intelligitur hoc. 31. dist. omnino. secus si suspectus: quia sæpe per tales

vir vxore sua, aut vxor viro eius † non assumente religionis habitum, debeat ad religionem transire: & infra. ¶ Inde est quòd auctoritate Apostolica prohibemus, ne in episcopatu tuo virum vel vxorem (nisi vterque ad religionem migrauerit) tranfire permittas. Verum si ita vxor senex est & sterilis [a], quod sine suspicione [b] possit esse in seculo, dissimulare [c] poteris, vt ea in seculo remanente, & castitatem promittente, ad religionem transeat vir eiusdem.

¶ Idem Strigoñ. † & Colon̄: † Archiepiscopis.

¶ *Coniugatus non est ordinandus ad sacros ordines, nisi vxor continentiam promittat.*

CAP. V.

Coniugatus †: & infra. Nullus coniugatorum est ad sacros [d] ordines promouendus: Nisi ab vxore continentiam [e] profitente fuerit absolutus.

¶ Idem eisdem.

¶ *Vxoratus in episcopum promoueri non potest, nisi vxor religionem profiteatur.*

CAP. VI.

Sane † si coniugati consenserint ordinari, vxoris voluntas prius requirenda est: & infra. ¶ Fraternitati vestræ auctoritatẽ Apostolica prohibemus, ne vxoratum [f] præsumatis in episcopum ordinare: nisi vxor prius professa continentiam, sacrum sibi velamen [g] imponat, & religiosam vestem † assumat.

¶ Idem Brixien̄. episcopo.

¶ *Sponsa de præsenti non cognita, quæ substãtia ecclesiastica deperire solet. 28. dist. de Syracusanæ. & supra de cleri. coniu. diuersis fallaciis. 61. dist. Cathinensis.*

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

g ¶ *Sacrum velamen.*] Sed quid si esset vetula, nũquid sufficit si ꝓtinẽtia profiteatur, j. eo. vxoratus. & j. eo. ad Apostolicã? Rñdeo, non sufficit nisi conuertatur, & est speciale in vxore epi: aliàs ꝺiceret ca. præced.

ADDITIO. Quidam dicunt ꝙ non sufficit, & est speciale in epo: credo quòd sufficeret. & hoc intelligitur de iuuene, arg. ex fine huius capit.

dicit se velle religionem ingredi, compellitur infra certum tempus profiteri, vel adhærere marito.

CAP. VII.

Ex † publico instrumẽto nobis innotuit, quòd cum Veronẽn. episcopus causam matrimonij, quæ inter A. virum & M. mulierem vertebatur, suscepisset terminandam, iudiciali sententia matrimonium approbauit, & eidem mulieri præcepit, vt ad virum rediens, exhiberet eidem coniugalem affectũ: quod cum renueret †, fuit vinculo excõmunicationis astricta. ¶ Cæterum quia licet à præfato viro desponsata fuerit: adhuc tamen (sicut asserit) ab ipso est incognita: Mandamus, quatenus si prædictus vir ipsam carnaliter non cognouerit †, & eadem ad religionem [h] trãsire voluerit, recepta ab ea sufficienti [i] cautione, quòd vel ad religionem transire, vel ad virũ suum redire infra duorum [k] mensium spacium debeat, ipsam à sententia, qua tenetur, absoluas: ita quod si ad religionem transierit, vterque restituat [l] alteri, quod ab eo nosci tur recepisse: & infra. ¶ Sane quod Dominus in Euãgelio dicit, non licere viro † nisi ob causam fornicationis vxorem suam dimittere, intelligendum est, secundum interpretationem sacri eloquij, de his quorum matrimonium carnali copula est consummatum [m], sine qua consummari † non potest.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. compil. Et post concilium par. 5. cap. 8. Vide Turrecrematã in c. sunt qui dicũt. 27. q. 2. & omnino Dominicum Sotum lib. 4. sent. dist. 27. q. 1. art. 4. vbi egregie defendit decisionem hu⁹ decretalis.

† renuerit, in antiquis.

† cognouit.

Matt. 5. & 19.

† Vide concilium Trident. sessio. 24. tit. de sacramento matrimonij can. 6. & seq.

† cõsimari.

Carnali copula consummatum. Nota ꝙ ante carnalem copulam potest alter coniugũ religionẽ intrare, altero in seculo remanente. Item cum dissoluitur matrimoniũ iusta de causa, vterque debet alteri restituere quicquid ab eo habuit. Item priuatur quis iure suo fine culpa sua. Item per carnalem copulam matrimonium consummatur.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

h ¶ *Religionem.*] Quid si vellet remanere in domo propria, & seruare religionẽ? Non est audienda. j. eo. ex parte 2. in fi. quia ad bonum & malum se posset habere: & ideo quod certius est, tenendum est. vt infra de spon. iuuenis. & de pœn. dist. 7. §. 1. Ber.

i ¶ *Sufficienti.*] Nomine sufficientis cautionis intelliguntur pignora, vel fideiussores. ff. mand. si mandato. §. vlt. satis putarem in casu isto dari cautionem ad arbitrium iudicis. 24. dist. quanquam.

k ¶ *Infra duorum.*] Nunquid istud tempus est ordinariũ & regulare, vt semꝑ tm̃ tẽpus indulgeat, & nõ min⁹, licet dicatur de duobus mẽsib⁹? Credo ꝙ istud cõmitteretur arbitrio iudicis, vtrũ pl⁹ vel min⁹ tẽpus indulgeat ad profitendum dicẽti se velle ẽt intrare religionẽ. & currit à tempore illo quo iudex statuit terminum. Sed pone quòd elapsum est tẽpus statutum, nũquid adhuc potest intrare religionẽ? Dico quòd sic semper ante carnalem copulã. iudex tm̃ debet præfigere terminum peremptorium infra quem profiteatur, vel conuertatur ad virum: alioquin illam excommunicet, nec dabit ei tempus probationis episcopus nisi maritus consentiat. De hoc dic vt supra tit. proxi. ſtatuimus.

l ¶ *Restituat.*] Quod obtinet vbicunque matrimoniũ dissoluitur ex iusta causa. j. de do. post diuor. resti. c. 1. & j. de coniug. ser. proposuit. C. de spon. l. vlt. C. de epis. & cleri. Deo nobis.

m ¶ *Consummatum.*] Sed ꝺ videtur [b] quia matrimoniũ mandato Dei perficitur.

b De materia huius glossæ, quæ valde est cõtrouersa inter canonistas & Theologos vide Turrecrematã. in c. sunt qui dicunt. 27. q. 2. vers. ad tertium sic procedit. & latius per Sotum li. 4. dist. 27. q. 1. art. 4. ver. Alia vero argumenta.

perficitur. 26. dist. deinde opponitur. Sol. Est consummatio quæ fit quo ad matrimonij essentiam, quæ fuit facta in paradiso ab ipso Domino per coniunctionem animorum, quæ designat conformitatem fidelis animæ ad Christum: vt ibi: Et est quædam cõsummatio, quo ad sacramentum Christi ad ecclesiam, per incarnationem verbi Dei in vtero virginali: quod designatur per illud matrimonium, quod est carnali copula cõsummatum: vt hic. & supra de big. debitum. 27. q. 2. in omni. vel saltem quo ad hoc ꝙ impedire possit propositum religionis. Lau. Notauit hic Alanus ꝙ matrimonium non consummatum fortitur naturam ex constitutione ecclesiæ, ideo circa illud latissime patet Papæ potestas. Vincentius dixit, quòd Papa per dispensationẽ posset dissoluere tale matrimoniũ: posset etiam statuere, ꝙ per secundum matrimonium rumperetur primũ. secus de cõsummato quod ab ipso Domino naturam suam fortitur: & ideo sola interpretatio circa illud pertinet ad Papã, nõ dispensatio, vel contraria constitutio. Contra. tamen arg. infra de spon. duorum. c. vlt. Ber.

† Cap. 8. eo. tit. in 1. compilat. Et post concilium par. 5. cap. 9. Vide quos citaui supra eo. in c. coniugatus.

† exiſtat ita

Vxoratus.] Diuiditur principaliter in duas partes. Primo prohibet per hospitalarios sanctã Ioãnis vxoratum recipi sine vxoris licentia. Secundo ,phibet per ipsos recipi mulieres. Secunda: ibi, *Nullus*.

Prima pars subdiuiditur, secundum quod distinguit qualitatem vxoris licentiam dantis. Abbas.

CASVS. Primo dicitur, quòd cum vxoratus non recipiatur ad religionem, nisi vxor primo promiserit continentiam, si est talis, quòd sine suspicione possit in seculo remanere, in domo propria cum familia sua stare poterit. Secundo dicitur, quòd si est iuuenis, compellatur recedere à conuersatione secularium hominum, & intrare religionem. Tertio dicitur, quòd nullus clericus vel monachus tondeat mulierem, vel secum teneat. Nota, quòd vxoratus non potest transire ad religionem, nisi vxor prius vouerit castitatem. Item votum publice factum, videtur esse solemne. Item si mulier non caret suspicione, non sufficit viro eius licentia cõuertendi, nisi ipsa intret religionem. Item moniales non debent habitare cum monachis.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

a ¶ *Nullatenus recipiatur.*] Sed pone, quòd de licentia vxoris recipiatur, & professionem faciat solemniter, & habitum recipiat, sed vxor non promittit continentiam, nec promisit transire ad religionẽ, siue sit senex siue iuuenis, nunquid tenet monachatus, cum nõ sit seruata forma huius ca. supra eo. cum sis. & infra eo. ad Apostolicã? Ego credo, quòd monachus sit, & votum solemnizauit omnino quo ad se, ita quòd non possit exire monasterium, nec vxor potest eum repetere iure seruitutis: quia renunciauit illi seruituti dando ei licentiam; episcopus tamen per officium suum [a] potest virum de monasterio reuocare, & reddere vxori, ne illa incidat in fornicationẽ, cum hoc ad ipsum pertineat, si suspecta est. 93. distin. diaconi. & ita intelliguntur iura de hac materia loquentia. sed ea mortua compellitur redire ad monasterium. & sic intelligitur. 3. eo. c. 1. & j. eo. ex parte. consuluit. & 3. quod met. cau. c. 1. & licet dicatur hic, & 3. eo. cum sis. & j. eo. ad Apostolicam. quòd ader coniugum non recipiatur, nisi alter transeat ad religionem, vel promittat continentiam, verum est hoc quòd non debet recipi, nec ille etiam debet transire: tamen si recipiatur prædicto modo, tenet monachatus, vt dictum est: quia multa fieri non debent: facta tamen manent. De hoc no. infra eo. c. prox. nec dr in aliqua istarum decret. ꝙ monachatus non teneat, sed ꝙ ita fieri debeat. Ber.

a Idem notatur infra. c. proxi. ad fi. vlt. gl. & idẽ Innocẽtius supra eo. qui dã. Ioa. And.

b ¶ *Minus continenter.*] Sic supra eo. cum sis. & j. eo. ad Apostolicam.

c ¶ *Cum filiis suis & familia.*] Sic 20. q. 1. vidua. 27. q. 1. mulieres. arg. contra. ea. causa. q. 2. scripsit.

d ¶ *Tonsurare.*] 30. dist. si qua mulier.

e ¶ *Ad habitandum.*] Quia huiusmodi duplicitas reprobatur. 18. q. 2. diffinimus. & 32. dist. interdixit. 7. q. 2. cognouimus. Ber.

Ex parte.] Professus religionem de consensu vxoris in seculo remanentis, licet vxori fuerit restitutus, ea mortua ad monasteriũ redire cõpellitur. ita cõiter summat. textus tñ iste nihil dicit de restitutiõe, Prima pars ponit querelã. Scda dat iudicẽ: ibi, *Quia vero*. Abb.

CASVS. Quidã D. nomine in infirmitate positus, vxore sua cõsentiente votũ castitatis emittens, suscepit habitum monachalẽ, & postmodum liberatus, vxorẽ suam retinuit, & ea

& monasterium intrare compellitur.

CAP. IX.

Ex † parte Abbatis sãcti Petri ad audientiam nostram peruenit, quòd cum D. in infirmitate positus, consentiente † vxore votum vouens castitatis, monachalem habitum suscepisset, postmodum liberatus vxorem retinuit, & aliã, ea defuncta, sibi temere copulauit. ¶ Quia vero licet prædictus D. vxore sua remanente in seculo, de iure ad religionẽ [g] nequiuerit proficisci, ea tamẽ sublata de medio, votum sine salutis suæ periculo, non potuit violare: Mandamus, quatenus si verũ est quod asseritur, prædictum D. per excommunicationem cõpellas, vt muliere dimissa ad suum monasterium reuertatur, sub regulari habitu de cætero Dño seruiturus.

¶ Clemens † tertius.

¶ *Professus religionem vxore sciente & dissimulante, ea mortua ad seculum redire non potest. hoc dicit secundum intellectum veriorem, & singularem in materia.*

† Cap. 1. eo. tit. in 2. compil.

† Celestinus iij.

Consentiente & promittente intrare religionem. 27. q. 2. Agathosa. arg. Vel dic vt in notula seq. dicitur.

¶ *Glo. seq. ar. alle. duo iura, in cõtrarium alle. alia duo. ponit tres opi. & tertiam impugnat, ponẽs dictum Hu. & soluens decret. 1. supra eo.*

g ¶ *De iure ad religionem.*] Colligitur [c] hic arg. quòd vxoris licentia non sufficit, ad hoc vt ad monasterium possit transire vir eius. sim. 3. eo. tit. c. 1. & 33. q. 5. notificasti. Sed 3 vi. 27. q. 2. Agathosa. & 33. q. 5. qui vxorem. Quidam dicunt, ꝙ licentia vxoris non sufficit, nisi & ipsa cõuertatur. & c. qui vxorem. loquitur de consilio. & cap. Agathosa. exponitur ita ꝙ huic dicto concordat. Alij dicunt quòd sufficit licentia vxoris, & dando ei licentiam intelligitur solemnizare votum. arg. 32. dist. feriatim. 28. dist. diaconi. & cap. si qua vidua. & hoc cap. & similia loquuntur de licentia extorta. Tan. & quidam alij dicunt, quòd hoc intelligi debet secundum distinctionem illius cap. 3. eo. cum sis. & j. eo. ad Apostolicam. Sed hæc distinctio non vi hic habere locum: quia si fuit iuuenis, non sufficiebat dare licentiam, nisi ipsa conuerteretur, vt ibi dr: vnde non tenuit votum, nec debet compelli redire ad monasteriũ: vt 3. eo. quidam. si erat senex, bene potuit transire de licentia vxoris, vt ea iura dicũt: & hic dicit, ꝙ de iure trãsire nõ debuit. Hugo dicebat, ꝙ illa decret. quidam intrauit. non tenebat: quia bene debebat ille compelli ad monasterium redire: quia votum tenuit: & hoc idem põt dici secundũ eum de illa. j. eo. placet. ꝑpe si. vbi no cogitur redire ad monasteriũ, & sic ſtabitur huic: & j. eo. c. prox. hoc satis videtur. Sed dicatur ꝙ in decre. illa, quidam intrauit. tenet, & ille non compellitur redire ad monasterium: quia votum non fuit solemne: quia inuita vxore hoc fecit, nec fecit ibi professionem: hic vero consentiente vxore, professionem fecit. j. c. proxi. & sic omni modo quo potuit votum solemnizauit: vnde quamuis non debuerit vir transire, vxore in seculo remanente, tñ tenuit votum, & monachus fuit: quia multa fieri nõ debent, facta tñ remanent. 3. tit. proxi. ad Apostolicam. vnde cõpellitur redire ad monasteriũ vxore mortua: Sed cõtradicere vr. 3. c. 1. vbi mulier dedit licentiam viro, & tñ de monasterio reuocatur, & restituitur vxori, nisi vxor castitatẽ promiserit, aut ad religionem transierit: Sed nõ dicitur ꝙ monachatus nõ tenuerit, vnde mortua vxore compelli debuit ad monasteriũ redire: & ita cõcordat cum ista, & hoc probatur 3. quod met. causa. cap. 1. Hugo dixit, ꝙ decreta. illa non tenet: quia consentit marito, & debebat compelli ad castitatem, vel monasteriũ intrare si iuuenis esset. & præterea nõ dicitur ibi ꝙ mulier posset reuocare maritum, sed eps ex officio suo: tñ cõpellitur illa redire, propter ea quæ dixi j. eo. placet. ibi similiter nõ fuit solemne votum: quia non habuit licentiam viri. vnde nec illa compellitur redire ad monasterium. Ber.

b Ad hoc infra eo. t. veniens Io. An.

c De materia huius gl. vide plenissime per Henrichũ Boich supra eo. ca. vxoratus.

ADDITIO. Vel promisit vitam mutare. 27.q.2. Agathosa.

Consuluit.] Legitur variis modis, & secundum primum intellectum hoc dicit: si coniuges profitentur religionē, altero mortuo alter ad seculum redire non pōt. & iste intellectus elicitur ex textu, intelligendo, q̄ vxor etiā intrauit religionē. Legitur & secundo, q̄ solus maritus intrauit, & hoc intendit: Professus religionem de cōsensu vxoris in seculo remanentis, ea mortua ad seculum redire nō potest. sic cōmuniter summant doctores. sed iste textus non patitur aliquē istorum intellectuum. Communis diuisio. Secunda: ibi, *Consultationi.* Abb.

CASVS. Quidā consentiēte vxore sua transiuit ad religionem: tandem vxor illa mortua est, quæritum fuit, vtrum posit habitum secularē reassumere, & aliā ducere in vxorem, vel si ductam sibi liceat retinere? Respondet Papa, quòd prædictus vir nec habitū quem assumpsit, abiicere pōt, nec aliquā sibi in matrimoniū copulare: & si contraxerit, matrimonium ipsum est dirimēdum. Nota, quòd sufficit vxoris licētia ad hoc vt votū viri teneat, vt hic colligitur.

a *Transiens.*]De cōsensu a vxoris quæ senex erat, vel, p̄misit vitā mutare. 27.q.2. Agathosa, vel ipse post mortem vxoris ratū habuit quod prius fecit. sim. 3. quod met. causa. perlatū. Ber.

b *Transierat regularem.*]Ipse maritus. & ita idē est in canonico regulari, quod in monacho, cum parua sit differentia inter eos. 20.q.3. præsens clericus. infra de statu monacho. quod Dei timorem.

Glossa sequens soluit contrarium.

c *Dirimendum.*] Ergo votum eius fuit solemne, ex quo separat matrimonium. j. qui cleri. vel vouen. rursus. quod verum puto: quia de licentia vxoris intrauit, & ita tenuit ingressus: alias esset contra. infra eod. placet. in fine Ber.

CHarisimus.]Communis diuisio. Secunda pars: ibi, *Fraternit ati.* Abbas.

CASVS. Vxor regis Sueuiæ graui infirmitate depressa continentiam vouit: vir suus ad tempus voto continentiæ consensit: ipsa postmodum liberata, viro suo adhærere matrimonialiter recusabat: vnde rex petiit à Papa sibi super hoc prouideri, & cōpelli vxorem sibi matrimoniali adhærere affectu: mandat Papa quibusdam, quatenus si inuenerint vxorem regis prædicti graui infirmitate detentam, continentiam vouisse: & virum suum ad tempus præbuisse consensum: maxime si idem vir non vouit perpetuam continentiam, prædictam dominam viro suo faciant adhærere, & vtrumque adinuicem matrimoniali affectu tractare. Not. quòd vir & vxor pari cōsensu possunt continentiam vouere: sed alter sine altero vouere non potest. Item votum ad tempus emissum non obligat vouentem.

Glo. seq. arg. & remittit iterum arg. & approbat.

d *Præbuisse consensum.*] Arg. quòd sufficit alterius cōsensus ad hoc vt alter possit intrare religionem. De hoc dic, vt dictum est 3. eo. ca. 1. & ex eo quod dicit, ad tēpus, videtur si simpliciter licētiam dedisset, q̄ sufficeret, & ex eo q̄d dicit, maxime si vir eius cōtinentiā vouisset: quod verum est: quia vir & vxor cōi consensu possunt continentiā vouere perpetuo remanendo in domo sua. 33.q.5. quod Deo pari. & ad tempus. 33.q.4. Apostolus.

e *Maxime.*]Id est, tantum, secundum quosdam b. Ber.

Placet.]Communis diuisio. Secunda pars: ibi, *Super quo.* Abbas.

CASVS. Quædam mulier credens maritum suum esse mortuum, habitum religionis assumpsit: tandem eo reuerso, de monasterio educta fuit: viro suo postmodum defuncto, quæritur vtrum compellenda sit ad monasterium redire? Respondet Papa, q̄ votum suum non tenuit omnino, tamen in tantum tenuit, quatenus se potuit obligare: intrādo enim monasteriū promisit se non exacturam vlterius debitum carnis, quod erat in eius potestate: redire vero ad seculum, non erat in potestate ipsius, sed mariti, & ideo quo ad se votum tenuit, & post obitum viri tenere non desiit, cum ad eum casum deuenerit, in quo efficax potuit habere principium: tamen salutis suæ melius prouideret, si ad monasteriū rediret: si vero ad hoc induci nō poterit, non est compellenda. Not. quòd votum pro parte tenet, & pro parte non tenet. Item iuri suo licitum est cuilibet renunciare, sed iuri alterius nemo renunciare potest. Item si res venit ad eum statum à quo incipere potuit, tenet etiam si ab initio non tenuit.

f *Vsquequaque non tenuerit.*] Quia remansit obligata viro ad debitū reddendū. 33.q.5. si dicat.

g *In potestate ipsius.*] Sic. supra eod. quidam intrauit. Ber.

Glossa sequens quærit, & soluit.

h *In eius potestate nō erat.*] Et sic auctoritate propria exire non poterat. Quid si exiuisset de facto, nunquid esset compellenda redire? Videtur quòd non, per id quod dicit in fine.

ADDITIO. Et 27. q. 2. si vir. Sed contra supra eod. quidam. in fine.

Glo. seq. arg. ponit duas leges, & vnum canonem, & soluit.

i *Quantum ad ipsam tenuit.*]Argu. quòd sententia pro parte tenet, & pro parte non tenet. ff. de re iu. de vno quoque. ff. de min. etiam. §. 1. arg. contra. C. de repu. l. vnica. ff. fami. erciscun. l. in hoc iudicio. de conse. dist. 2. comperimus. Dic quòd si sententia continet plures articulos siue plura capitula c, id est, diuersa, potest pro parte valere, & pro parte non valere. & sic potest pro parte confirmari, & pro parte infirmari. exempla patent supra de testa. Raynutius. & c. Raynaldus. & l. prædicta, etiam. alias aut tota confirmatur, aut tota cassatur. de conse. dist. 2. comperimus.

k *A quo poterat.*]Sic econtra soluitur iudicium quod firmum erat, si ad eum statum deuenit à quo incipere non potuit. ff. de iudi. si à me. & l. si alter d. secus in matrimonio. 32.q.7. illi qui sani. & c. neque furiosus. infra de eo qui cog. consan. vxo. suæ, discretionem.

Glo. seq. quærit, & remittit.

l *Non cogendam.*] Sed nunquid tenet matrimonium si mulier ista contraheret? Dic vt dictum est supra eo. quidam intrauit. hic non fuit votum solemne: quia nec habuit licentiam viri: vnde non compellitur redire ad monasterium. sic supra eo. quidam.

ADDITIO. Vel dic verius, quòd non habuit viri cōsensum in suo ingressu, sed de professione emissa constat per responsionem domini Papæ.

D Apostolicam sedem.]Istud cap. est pars cap. ad Apostolicam. supra tit. proxi. Primo ponitur dictum. Secundo exceptio: ibi, *Nisi.* Abbas.

CASVS.

CAP. X.

COnsuluit † nos G. sacerdos, vtrum vir ad religionem transiens a, & in ea per annum & amplius moram faciens, vxore sua, postquam ad domum transierat b regularē, de præsenti vita sublata. seculare habitū resumere valeat, & aliā ducere in vxorem, vel si ductā ei liceat retinere. ¶ Cōsultationi huiusmodi taliter respōdemus, quòd prædictus vir nec habitū potest abiicere, quem assumpsit, nec aliquam sibi matrimonio † copulare. Quòd si cōtraxerit, matrimonium ipsum decernimus dirimendum c.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. com pil. De materia vide quos citaui supra eod. c. verum. & c. ex publico.

† Aliàs ita: in matrimonium copulare. aliàs ita: in matrimonio copulare.

¶Celesti nus tertius.

¶ *Coniunx quæ continentiam vouit, tenetur reddere debitum coniugi, licet ad tempus voto consenserit.*

CAP. XI.

CHarisim° †: & infra. ¶ Fraternitati vestræ mādamus, quatenus si inueneritis vxorem regis Sueuiæ, graui infirmitate depressam, continentiā vouisse, & virum eius ad tempus præbuisse consensum d maxime e si non idem vir cōtinentiam vouit perpetuam, eandem viro cohabitare faciatis, & vtrunq; inuicē maritali affectione tractare.

† Cap. 3. eo. tit. in 2. com pil. Vbi integram habes facti hic trūcati narrationem, quā & Contius affert.

¶Idem.

¶ *Si alter coniugum altero ignorante religionem profitetur, & propter hoc de monasterio educitur, illo mortuo ad monasterium redire non cogitur.*

CAP. XII.

PLacet † nobis: & infra. ¶ Solicitudo tua consuluit, vtrū mulier quæ credens mortuum maritum, habitum religionis assumpsit, & eo reuerso de monasterio educta fuit, post obitum viri sit ad regularem obseruantiam compellenda? ¶ Super quo respondemus, quòd licet votum eius vsquequaque non tenuerit f, eatenus tamen fuit obligatorium, quatenus se poterat obligare: promisit enim intrando monasterium, se non exacturam carnis debitum †, quod erat in potestate ipsius g; redire vero ad seculum, in eius potestate h non erat, sed in potestate mariti: & ideo quantum ad ipsam tenuit i votum: quod post viri obitum tenere non desiit: cum ad eum casum, à quo poterat k efficax habere principium, peruenisse noscatur. Consultius itaque dicimus, & ei cōgruentius ad salutem, vt ad monasterium redeat, vbi bona ducta intentione professionem fecit, & habitum religionis accepit. Si vero ad hoc induci non poterit, ipsam inuitam credimus non cogendam l.

† Vide Sotū lib. 4. sen. dist. 32. q. 1. art. 1. & 2. & 3.

Innocentius tertius Pisano archiepiscopo.

¶ *Summa vt supra eodem, capitulo, cum sis.*

CAP. XIII.

AD † Apostolicam sedem: & infra. ¶ Cum autē vir & vxor vna caro sint per copulam coniugalem effecti: nec vna pars conuerti possit ad Dominum, & altera in seculo remanere † profecto non est alter coniugū recipiendus ad obseruantiam regularem: Nisi reliquus perpetuam continentiam repromittat: sed & vitam deberet mutare: nisi forte sit ei° ætatis, vt sine a suspicione incontinētiç, valeat in seculo remanere.

† Cap. 2. tit. de regularibus. in 3. cōpil. Vide Turrecrematam in c. sunt qui dicunt. 27. q. 2. in fin. ade Anchara nū in cap. tua nos. de iureiuran.

† Luduñ.

¶Idem Lugduneñ. † Archiepiscopo.

¶ *Per religionis professionem, non per propositum castitatis seruandæ in seculo, dissoluuntur sponsalia de præsenti.*

CAP. XIIII.

ij EX † parte tua est intimatum, q̄ cū quædā mulier velum viduitatis b coram duobus Abbatibus assumpsisset, benedictione solemni cum celebratione Missæ ac litania † (sicut debuit) accedente; quidam nobilis proponebat, se prius mulierem ipsam, mediantibus internunciis c †, per verba de præsenti, arrha d etiam interposita, desponsasse: & infra. ¶ At illa se in illū consensisse confessa, dixit, quòd audierat eū esse lepra † percussum, & ob hoc eius fuerat abominata complexus e: & infra. ¶ Nos autē inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd etsi possit nō inconsulte videri, quòd ex quo matrimonium inter legitimas personas, per verba de præsenti contrahitur, illis viuentibus in nullo casu possit dissolui, vt viuente reliquo alter ad secunda vota transmigret †: etiam si vnus fideliū inter quos est ratum coniugiū f, fieret hæreticus †, & nollet permanere cum altero sine cōtumelia creatoris: nisi forte secus fieret ex reuelatione diuina, quæ superat omnē legē g: sicut à quibusdā sāctis h legitur esse factū. ¶ Nos tamen nolentes à prædecessorū † nostrorum vestigiis declinare, qui respondere cōsulti; antequā matrimonium sit per carnalem copulam consummatum, licere alteri coniugum reliquo inconsulto, ad religionem transire, ita quòd reliquus ex tunc legitime poterit alteri copulari: hoc ipsum tibi consulimus obseruandum in articulo prænotato: quāuis falsa sit causa i per quam ad susceptionem veli, prædicta mulier est inducta; cum sine qualibet tali causa idipsum religionis obtentu facere potuisset. ¶ Porro licet prædicta mulier videatur in veli susceptione k religionis habitum assumpsisse, si tamen velit in domo propria remanere, quasi propositū l castitatis in seculo seruatura, nihilomin° cōsummandum est matrimoniū iā cōtractum: nisi se voto m astrinxerit ad obseruantiā regularem: in quo casu compelli potest, vt relicto seculo, religionis propositum exequatur.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. com pil. De materia vide quos citaui supra eod. c. verum. & c. ex publico.

† Litania quid, tradit concilium Moguntiacū sub Carolo Magno anno 813. c. 32. & 33.

† Vide Sotū lib. 4. sentē. dist. 27. q. 1. art. 3. vers. sed alia hinē nsetur. & Turrecrema tam in c. nec illud. 30. q. 5. & in c. honorantur. 32. q. 2.

† De hoc Sotus li. 4. sen. dist. 32. q. 1. art. 1. ex quo intelliges, glossam finalem hic veram esse.

† migraret.

† Quia per hæresim nō dissoluitur matrimoniū. conciliū Trident. sess. 24. tit. de sacramento matrimonij, canone. 5.

¶Idem Rudineñ. † episcopo.

¶ *Maritus factus monachus à cōiuge adulterata, reuocari non potest.*

CAP. XV.

COnstitutus † in præsentia nostra H. sua nobis confessione patefecit, quòd cum quædam mulier, quæ sibi matrimonio copulata fuerat, ipsum adulterio carnali cognouisset, ipse ad religionis ingressum se transtulit, & ipsa postmodum ad secunda vota conuolauit. Quæritur igitur, si ipsa ad primum reuocari debeat coniugium? ¶ Nos igitur, qui nouimus, quòd Deo nobis. olim non poterat, vt ibi dicitur.

e ¶ *Complexus.*] Quærebatur vtrum veli susceptio impediret matrimonium inter eos.

f ¶ *Ratum coniugium.*]Quia contumelia creatoris non soluit ius matrimonij inter fideles, licet alter labatur in hæresim: quia matrimoniū ratum est inter eos. Sed si duorum coniugū infidelium alter cōuertatur ad fidē, tunc contumelia creatoris soluit ius matrimonij, secundū quòd df infra de diuor. quāto.

g ¶ *Omnē legem.*]19.q.2. duæ sunt. 3. de regu. licet. j. de diuor. gaudemus.

h ¶ *Sanctis.*] 3. eo. verū. 27.q.2. cap. scripsit. §. ecce. vers. item beatus.

¶ *Glo. seq. alleg. concor. & demū contraria tria.*

i ¶ *Falsa sit causa.*] Falsa. n. demonstratio vel causa legatum non perimit. C. de fal. cau. adiec. le. l. 2. ff. de condi. & demon. falsa demonstratio. nec mendaciū obligantis impedit obligationē. arg. j. eo. veniens. ff. de pigno. act. l. 1. & l. si rem alienam. nec virtat dispensationem. infra de cōsan. quia circa. & ita non considerātur quæ fuerit causa impulsiua. arg. 3. de iureiuran. quemadmodum. §. vlti. Arg. contra. j. de voto & vo. redem. magnæ. in fine a. Nā in huiusmodi spiritualibus etiam dolus aduersarij nō vitiat cōtractum. 3. de his quæ vi metusve cau. fi. cap. cum dilectus. & infra eo. dudum. & cap. accedens. nec considerātur causa vel intentio contrahentis. C. de condi. ob cau. da. si repetendi. & supra de reg. & transe. ad religio. vidua. 27. dist. quod interrogasti. Tan.

† Per prædecessores potest intelligi Alexan. iij. cuius sunt decretales in c. verum. & in c. ex publico. supra eo. is enim Innocentiū iij. qui hic loquitur, præcessit.

k ¶ *In veli susceptione.*] Sic infra qui cle. vel vouen. consuluit. 33.q.5. quod Deo pari. tamen solus habitus non facit monachum, sed professio. supra tit. proxi. porrectum. nisi feratur per annum. supra de reg. ex parte tua. vel nisi sit habitus professionis, qui datur profitentibus. supra titu. proxi. statuimus. & cap. vidua. & 20. q. 1. quem progenitores. & est hic arg. quòd susceptio veli siue habitus non facit monachum.

¶ *Glo. seq. reci. per quæstionem, an clericatus vel vita eremitica, &c. in fine quærit, & soluit.*

l ¶ *Propositum castitatis.*] Bene dicit, propositum: quia si vere castitatis votū deuoueret alicui religioni, scilicet sancti Augustini vel Benedicti, in propria domo manendo, bene solemnizaretur votū. 27.q.1. de viduis. & cap. mulieres. 20.q.1. vidua. j. qui clerici, vel vouen. insinuante. Vel dic q̄ talis religio non soluit sponsalia de præsenti, sicut nec dissoluerentur si vir fieret clericus. 27.q.2. si vir. De vita eremitica dicunt quidam, q̄ soluit sponsalia de præsenti. argu. 27. q.2. c. scripsit. §. ecce. Alij dicunt, quòd non. vnde si eremita contraheret matrimonium, teneret: quia potest habere proprium. 19.q.3. cap. perlatum. §. econtra. Io. Sed quid si in veritate leprosus fuisset? Si sit sponsa de futuro soluuntur sponsalia propter leprā: vnde nō tenetur cōtrahere. 3. de iureiu. quemadmodū. si essent sponsalia de præsenti, bene cōpelleretur consummare matrimonium, nisi vellet intrare religionē, sicut hic innuitur.

m ¶ *Voto.*] Id est, professione.

Constitutus.] Prima pars narrat factum. Secunda dat iudicem: ibi, *Ideoque.* Abbas.

CASVS. Quidam acolythus H. nomine, quandam puellam duxit in facie ecclesiæ in vxorē, & eam carnaliter cognouit: tandem orta est discordia inter illū & amicos puellæ: quare fuit alij copulata, & dict° acolythus fuit ad sacros ordinatus, & tandē habitū Cistercien. assumpsit: Dubitauit ipse H. an licite posset in suo ꝓpōsito remanere: accessit ad Papā exponēs sibi ꝓdicta: vnde mādat dioœsano epō, quatenus si res ita se habet, ꝓdictam mulierē cōpellat, vt ab illo recedat, cui per adulteriū fuit copulata, nec ꝓdictū monachū impediat, quo min° votū suum

a Ibi cessatio cautæ nō liberat à voto: sed ex illa votum facilius cōmutatur. Ioan. And.

† Tludeñ. † Tudineñ. † Tudineñ. † Audin. † Rudoneñ.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. com pil. Vide Turrecremam in c. dixit dominus. & ita c. in cōiugio. 32.q.1.

suũ valeat adimplere. Not. q; si vxor alicuius publice adulteratur, vir licite potest postmodum promoueri ad ordines, & intrare religionẽ: hoc intellige si post adulterium commissum eam non cognouit.

a Adde quod dicam post Innoc. in cap. proxi. in fi. Ioan. And.

a¶ *Ad gradum sacerdotij.*] Quod bene ueri potuit a, cum illa vxor sua publice fuit adulterata: vnde amisit ius quod habebat in eũ. infra de diuor. significasti. Itẽ si fuisset vidua, vel ab alio cognita, promoueri non debuit. 34. dist. curandum si cuius.

† *Gloſeq. obiicit, & ſol.*

b¶ *Cogere.*] Sed videtur quòd talis coactio ei obesse non debet, quo minus repetat virũ: quia in facie ecclesiæ nupsit tolerare ecclesia, quamdiu saltem appareat an fuerit matrimonium inter illos: Argumen. infra de fri. & malefi. fraternitatis b. infra de diuor. gaudemus. in fine. Respondeo, non excusatur propter hoc: immo magis puniri debet: quia taliter nupsit, nulla sententia separationis præmissa. vnde illa debet separari ab eo cui iniũcta fuit per adulteriũ: quia viuente viro priori, alteri non potuit copulari, licet perdiderit ius quod habebat in illum: quia manent coniuges etiam separati propter adulterium. 32. quæst. 7. c. 1. & 2. & sic obstat ei exceptio fornicationis c. infra eo. cap. prox. & 27. q. 2. Agathosa. aliàs si fornicata fuisset, posset ipsum repetere: vt in cap. Agathosa. nisi de cõsensu illius promotus fuisset: vt ibi. 33. q. 5. qui vxorem.

b Ibi fuerat matrimoniũ separatũ per iudicium ecclesiæ. Ioan. And.

† In omni. b* antiquis, impetatlegitur, in recen tioribus inquietet, habetur.

† Barudien, † Barrubrund'.

c Quæ quia notoria erat, obstaret etiã petenti restitutionẽ, de diuor. significasti. Ioan. And.

† Cap. 3. eo. tit in 3. compil. Et de in tellectu vide Dominicum Sotũ, li. 4. senten. dist. 27. q. 1. art. 4. circa finẽ.

sione mõstrauit, quòd in acolythatus ordine constitutus, quandam puellam R. nomine in facie ecclesię duxit vxorẽ: quam cum carnaliter cognouisset, orta discordia inter eũ & amicos puellæ, ipsa fuit cuidam alij V. nomine copulata: & tu memoratum H. vsque ad gradum sacerdotij a ordinasti. Cum autẽ eum sua cõscientia remorderet, habitum ordinis Cistercien. assumpsit: & infra. ¶ Ideoq; mandamus, quatenus si res ita se habet, prædictam mulierem, vt à dicto V. recedat, cui per adulteriũ est coniuncta, nec prædictum monachum impetat †, quo minus regulare votum valeat adimplere, per censuram ecclesiasticam cogere b non omittas.

¶ Idem Pictauien. episcopo, & Abbati de Boribardeñ, † Pictauien. diœcesis.

¶ Vxor non potest repetere maritum, de cuius licẽtia religionem intrauit, si post ingressum non continuit: licet adconsentiendum, seu ad dandam licentiam dolo fuerit inducta.

CAP. XVI.

VEniens † ad præsentiam nostram L. nobis intimauit, quòd cum olim intrandi monasterium propositum concepisset, pluribus sacerdotibus præsentibus, apud vxorem suam instituit, vt super hoc suum impertiretur assensum: & infra. ¶ Ipsa demum tam ipsius, quàm multorum astantium precibus, fletibusque deuicta, caput eius altari supposuit manu sua c: qui ea præsente tonsuratus ibidem, monasterium adiit; & finito probationis tempore, professionem d fecit solẽniter monachalem: illa vero in seculo remanens, inhonestos amatores admisit: & infrã. ¶ Quocirca mãdamus, quatenus si est ita, prædictum L. in monasterio quod intrauit, persseuerare libere permittatis: licet enim in hoc videatur non modicum deliquisse, quòd captiose e asseruit: quia † nisi sibi eadem mulier cõsentiret, tam sibi quàm toti mundo se inutilem redderet: & cum presbyteros exorauit, ne prædictæ mulieri exponerent, quod eandem relinquere seculum oporteret, si forte licentiam daret viro, ex quo tamen eadem caput viri altari sponte suppositum f, & postmodum non continuit, super reuocatione ipsius non est aliquatenus audienda: cum ipsius intentio exceptione possit commissæ fornicationis elidi: maxime cũ antequam fuerit fornicata, ipsum nõ duxerit repetendum g.

¶ Idem.

¶ Vxor maritum professum repetere potest, non obstante licentia profitẽdi, ab ea metu extorta.

CAP. XVII.

ACcedẽs † ad præsentiam nostram I. mulier proposuit, quòd cum V. vir eius eam sibi matrimonio copulasset, volens tandem idem vir habitum non renuit, cum decepta fuerit: nec ipsa etiam vouerit. arg. opt. ℨ. eo. cap. prox. nisi vir professionem feciſſet; postquam illa fuit fornicata: quia tunc non posset eps eum de monasterio educere, nec eum compellere, vt eam reciperet, propter fornicationem. Sed quid si vir fornicetur in monasterio cui mulier dedit licentiam: nunquid ipsum repetere potest? Non. 33. q. 5. quod Deo pari. quia pdidit omne ius quod habuit in viro: quia propter consequens delictum, non renascitur seruitus amissa. de conse. dis. 4. quæris. licet secus esset si ambo essent in seculo f: & propter fornicationem alterius ambo essent diuisi. ℨ. de diuor. ex literis. & ℨ. de iureiu. tua. & hoc ideo, quia ius quod monasterium habet in ipso, propter suum delictum perdere non potest. Io.

¶ *Glo. seq. arg. subueniri etiam ignoranti, &c.*

g¶ *Repetendum.*] Potuit ergo prius tum repetere. Et ita est arg. quòd si quis ignoret ius illud, scilicet q; si dederit licentiam viro, teneatur relinquere seculum, iterũ potest repetere: & sic subuenitur ignoranti hoc ius naturale. Lau.

Accedens.] Primo partis narratio. Secundo iudicis datio: ibi, *Quocirca.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam coniugatus volens assumere habitum monachalem, petiit ab vxore sua, vt super hoc suum præstaret assensum: quæ propter multa verbera & alia grauamina, quæ inferebat eidem, dicens quòd ipsam dimitteret, annuit voluntati ipsius, & sic vir ille assumpsit habitum Cistercien. & mulier domum quarundam monialium intrauit, nullo habitu assumpto, vel voto conuersionis emisso: tandem vir ille habitum dimisit, ad seculum redeundo: mulier statim petiit illum sibi restitui, propter hoc ad Papam accedens: vnde mandat, quatenus si est ita, vir compellatur eam recipere, & ei exhibere coniugalem affectum. Nota quòd licentia fraudulenter extorta non valet, ne vir possit monasterium intrare.

a¶ *Votis.*] Inuita & coacta: vt patet per præmissa verba: vnde votum viri non tenuit: quia alter inuito altero vouere non potest. supra eo. quidam. 27. q. 2. Agathosa. & 33. q. 5. notificasti. & cap. si dicat. vbi idem casus ponitur.

¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit. secundo quærit, soluit, & remittit.*

b¶ *Processu vero temporis.*] Sed videtur per spatium sequentis temporis, & patientiam ipsius mulieris ratificari ingressus viri. Arg. infra qui cle. vel vo. insinuante. cum vterque post ingressum tanto tempore tacuerit, & patientiam adhibuerit, nec videtur quòd postea audiatur, immo vir debet cõpelli redire ad monasterium. Argu. infra de spon. ad id quod. infra de fri. & malefi. ca. 1. & 1. q. 1. constat. Sed hoc non est verum, immo cum ipsa nõ mutauerit seculum, nec promiserit cõtinentiam a, semper adhuc intelligitur dissentire: quod apparet ex eo q; quamcito exiuit, eum repetiit, & sic per primum & vltimum colligitur, quòd medio tẽpore non consenserit. sic 28. dist. quia sunt culpæ. & præcipue cum præsumatur ex hoc quòd sit iuuenis: siue sit iuuenis, siue vetula, nũquam debet intrare sine licentia vxoris: sed seruatur quod dicitur supra eo. ad Apostolicam. Sed nunquid iste cum fuerit reddit⁹ vxori, poterit exigere debitũ? Dicas q; nõ poterit exigere debitum: quia renunciauit illi iuri, quod habebat in vxore, intrando monasterium, quod fuit in eius potestate: sed exactus reddere debet: vt dixi. ℨ. eo. quidam intrauit. De hac materia consueuit notari. 27. q. 2. Agathosa. & 33. q. 5. qui vxorem.

† Hinc colligitur licentiam fuisse metu extortam, & ideo non tenuit. 33. q. 5. notificasti. & ibi Turrecremata.

† Vender.
† Vandeñ.
† Vade.
† Vende.

† eo

a Cum ergo sine his non suffiçeret expressa licẽtia, minus tacita. sim. supra de preb. dilecto. secũdum Ioan. Tãc. & Vin.

† Honorius iij.

† Vide Ludouicũ Romanũ sing. 674. vt in meo codice incip. Non sumus in materia.

† Vices, habẽt antiqua exemplaria, vt impressũ est.

a Scilicet, antequã emitteret pro fessionem.

† Cap. vnico. eo. tit. in 4. compilat.

† Aliàs ita: quod si non sibi eadem mulier consentiret.

f Dicit G. notabiliter infra de adult. ca. vlti. vt hic refert Ioan. And. quòd eõpensatio adulterij non habet locũ quũ secundo adulterans mutauerat statum. adde hic Io. And.

d Adde ad hoc qđ notat Bal. in l. ea quæ. C. si man. ita fu. alie.

assumere monachalem, postulabat humiliter ab eadem, vt tam pio proposito faueret ipsius: quę propter multa verbera † & alia grauamina, quæ dictus vir inferebat eidem, se ipsam asserens dimissurum, annuit votis a eius. Cumque idem vir in domo de Vader. † Cistercien. ordinis, religionis habitũ assumpsisset: mulier in domo monialium, nullo ibi habitu religionis assumpto, vel voto conuersionis emisso, permãsit: processu vero temporis b, cum idem vir ad seculum rediens, religionis habitum reliquisset, eadem mulier se instanter ab ipso † petiit reassumi: & infra. ¶ Quocirca discretioni vestræ mandamus, quatenus si res ita se habet, dictum virum, vt eam recipiat, eique affectum exhibeat cõiugalem, appellatione remota, cogatis.

¶ Innocentius † tertius episcopo & Decano & Thesaurario Linconien.

¶ Vxor professi, quæ dedit viro licẽtiã profitẽdi, non compellitur ingredi religionẽ, si cõtinens est, & nõ suspecta.

CAP. XVIII.

SIgnificauit † nobis A. mulier, quòd cum ipsa F. viro suo corã decano sancti Quiriaci, vices † archiepiscopi Senonen. in hac parte fungẽte, licentiam concesserit religionem intrandi: continentiæ tamen voto eidem iniuncto, & recepta fide ab ipsa, quòd perpetuò continentiam, si eam emendatam vir recipere noluerit: tamen infra bienium potest eam recipere si vult: si vero noluerit eam recipere, vel si prius moriatur quàm eam recipiat, tunc tondeatur, & habitum monachalem recipiat ibi perpetuo moratura, vt expresse habetur in Authen. vt nulli iudic. li. ha. lo. fer. §. si quando vero adulterij crimen. coll. 9. vnde sumpta c fuit hæc decre. & C. de adul. Authen. sed hodie. & cum rebus suis: ne sit onerosa monasterio: vt in Authen. illa, sed hodie continetur: non tamen propter hoc erit monacha, nisi amplius processum fuerit. Et sic quandoq; propter culpam suam aliquis compellitur intrare monasterium. 50. dist. si ille. & 16. q. 6. de lapsis. 27. q. 1. si quis rapuerit. & idem videtur dicere decret. 32. q. 1. de benedicto. & 2. q. 1. in primis. versus prin. & 34. dist. fraternitatis. in fin. Olim vero alia pœna puniebantur adulteræ, quia lapidabantur conuictæ de adulterio secundũ legem Mosaicam. 33. q. 5. hæc imago. & C. de adulte. castitati. vbi legitimis pœnis subiicitur. sed d hæc pœna non inponitur cum non agitur criminaliter. supra de procu. tuæ.

Dvdum.] In prima ponitur facti & processus narratio. In secunda diffinitio: ibi, *Nos itaque.* Prima subdiuiditur. Primo ponitur datio auditoris. Secundo actoris petitio: ibi, *Coram quo.* Tertio: ibi, *Ad quod.* rei responsio. Quarto: ibi, *Verum.* actoris replicatio. Quinto: ibi, *Sed ad ista.* rei triplicatio. Abbas Siculus.

CASVS. Inter C. laicum & I. vxorem suam matrimonij quæstio vertebatur: datus fuit eis auditor: coram auditore petebat dictus C. sibi vxorem restitui, cui, ipsa per verba de præsenti contraxerat, carnali copula subsecuta: ad quod fuit ex parte mulieris responsum, quòd ipse pro animæ suæ remedio, spontanea voluntate, præsentibus duobus sacerdotibus & testibus quinque adhibitis, renunciauit omni iuri quod habebat in ipsa, resignando illud in manibus alterius sacerdotis, promittens se castitatem seruaturum, deuouendo se hospitali de Ponte voto solemni, & ipsi dedit licentiam monasterium intrandi,

a¶ *Votis.*] Inuita & coacta: vt patet per præmissa verba: vnde votum viri non tenuit: quia alter inuito altero vouere non potest. supra eo. quidam. 27. q. 2. Agathosa. & 33. q. 5. notificasti. & cap. si dicat. vbi idem casus ponitur.

¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit. secundo quærit, soluit, & remittit.*

b¶ *Processu vero temporis.*] Sed videtur per spatium sequentis temporis, & patientiam ipsius mulieris ratificari ingressus viri. Arg. infra qui cle. vel vo. insinuante. cum vterque post ingressum tanto tempore tacuerit, & patientiam adhibuerit, nec videtur quòd postea audiatur, immo vir debet cõpelli redire ad monasterium. Argu. infra de spon. ad id quod. infra de fri. & malefi. ca. 1. & 1. q. 1. constat. Sed hoc non est verum, immo cum ipsa nõ mutauerit seculum, nec promiserit cõtinentiam a, semper adhuc intelligitur dissentire: quod apparet ex eo q; quamcito exiuit, eum repetiit, & sic per primum & vltimum colligitur, quòd medio tẽpore non consenserit. sic 28. dist. quia sunt culpæ. & præcipue cum præsumatur ex hoc quòd sit iuuenis: siue sit iuuenis, siue vetula, nũquam debet intrare sine licentia vxoris: sed seruatur quod dicitur supra eo. ad Apostolicam. Sed nunquid iste cum fuerit reddit⁹ vxori, poterit exigere debitũ? Dicas q; nõ poterit exigere debitum: quia renunciauit illi iuri, quod habebat in vxore, intrando monasterium, quod fuit in eius potestate: sed exactus reddere debet: vt dixi. ℨ. eo. quidam intrauit. De hac materia consueuit notari. 27. q. 2. Agathosa. & 33. q. 5. qui vxorem.

Significauit.] Primo ponit mulieris querelam. Secundo dat iudices: ibi, *Quocirca.* Abbas Siculus.

CASVS. Quędam mulier A. nomine, coram decano sancti Quiriaci fungente vice archiepi Senonen. dedit licentiã viro suo religionem intrandi, voto cõtinentiæ sibi iniuncto, & recepta fide ab ipsa, quòd perpetuo continentia seruaret, & sic vir professionem fecit: Decanus vero, post factam professionem à viro, dicebat, q; mulier illa debebat religionem intrare: sed illud primo sibi non expressit: quod si expressum fuisset, viro licentiam non dedisset: Sed decanus ad hoc compellebat eandem: vnde mulier illa hæc omnia significauit domino Papæ: vnde mandat quibusdam, quatenus si est ita, & mulier talis ætatis existat, de qua suspicio non posit haberi, non permittant illam compelli religioné intrare, votũ continentiæ obseruantem. Nota, quòd mulier coram iudice ecclesiastico debet dare licentiam viro intrandi religionem. Item nota argumentum, quòd si mulier dat licentiam viro religionem intrandi: si iuuenis est, debet compelli vt ipsa similiter religionem intret: alioquin sufficit eius licentia continentiæ voto emisso.

c¶ *Talis ætatis de qua suspicio.*] Et ita videtur quòd si mulier iuuenis sit, non sufficit quòd continentiam promittat, ad hoc vt maritus posit religionem intrare: nisi & ipsa similiter mutauerit vitam. supra eo. ad Apostolicam. & cap. cum sis. Ex eo enim quod dicit: de qua suspicio haberi non posit, non debet compelli, intelligo quòd si sit suspecta, debet compelli religionem intrare, ex quo promisit continentiam: cum verisimile non sit quòd eam seruet, si remanserit in seculo. arg. supra eo. ex parte. in fin. licet non intenderet ab initio religionem intrare. & arg. ad hoc 33. q. 5. qui vxorem. quia eo ipso quòd licentiam dedit viro, & promisit continentiam, intelligitur tacite promisisse intrare religionem, cum sit iuuenis. arg. bo. supra eo. veniens. versus fin. & quæ sine conditione vouentur, sine conditione soluantur. 32. q. vlt. cap. vlt. & Dominus exigit oblatum, quod non exegerat offerendum. 27. q. 1. nuptiarum. in fi. & 45. dist. de Iudæis. Et sic cum teneatur ad continentiam per suam promisionem, tenetur ad id fine quo eam seruare non potest. arg. supra de offi. deleg. præterea. & cap. prudentiam. ad fin. & sic inuita compellitur intrare religionem, quia fecit id propter quod compellitur: sicut quandoq; ex officio suo compellitur intrare monasterium. 50. dist. si ille. 27. q. 1. si quis rapuerit. C. de adulte. Authen. sed nouo iure. & Auth. sed hodie. infra ca. proxi. Alij dicunt, quòd vir sibi debet restitui ex officio iudicis. supra eo. ca. 1. quod satis potest dici: vt notat. supra eo. vxoratus.

† Illi, scilicet viro suo.

Audemus.] Cõis diuisio. Secunda pars: ibi, *Mulieres.* Abbas Siculus.

CASVS. Aliquæ mulieres condemnatæ sunt de adulterio propter qđ à viris suis sunt relictæ: dicitur, quòd si ad frugem melioris vitæ conuersæ fuerint, si mariti earum cõmoniti eas recipere noluerint, in monasteriis cum religiosis mulieribus debẽt poni, vt perpetuam pœnitentiã ibi agant. Nota, quòd quandoque propter culpam suam compellitur quis intrare religioné, vt ibi pœnitentiã agat.

† Vide Ludouicũ Romanũ sing. 674. vt in nostro codice, incip. Nos sumus in materia. & de materia vide infra de adulteriis.

d¶ *Cecíderunt.*] Et sunt cõdemnatæ per sententiam: vel adulteriũ earũ publicum & notorium est secuta sententia, vnde viri eas recipere non cogũtur. infra de diuor. significasti. etiam si sint emendatæ, vt hic dicitur. Ber.

† Plonca.
† Plonta.

e¶ *In clausſtris.*] Et ita mulier de adulterio cõdemnata, vel publice deprehensa, detruditur in monasterium b ad agendã perpetuam pœnitentiam, si eam emendatam vir recipere noluerit: tamen infra bienium potest eam recipere si vult: si vero noluerit eam recipere, vel si prius moriatur quàm eam recipiat, tunc tondeatur, & habitum monachalem recipiat ibi perpetuo moratura, vt expresse habetur in Authen. vt nulli iudic. li. ha. lo. fer. §. si quando vero adulterij crimen. coll. 9. vnde sumpta c fuit hæc decre. & C. de adul. Authen. sed hodie. & cum rebus suis: ne sit onerosa monasterio: vt in Authen. illa, sed hodie continetur: non tamen propter hoc erit monacha, nisi amplius processum fuerit. Et sic quandoq; propter culpam suam aliquis compellitur intrare monasterium. 50. dist. si ille. & 16. q. 6. de lapsis. 27. q. 1. si quis rapuerit. & idem videtur dicere decret. 32. q. 1. de benedicto. & 2. q. 1. in primis. versus prin. & 34. dist. fraternitatis. in fin. Olim vero alia pœna puniebantur adulteræ, quia lapidabantur conuictæ de adulterio secundũ legem Mosaicam. 33. q. 5. hæc imago. & C. de adulte. castitati. vbi legitimis pœnis subiicitur. sed d hæc pœna non inponitur cum non agitur criminaliter. supra de procu. tuæ.

† Plonca.
† Plonta.

b De hoc varia statuerarum statuta, quæ si iusta sint, seruari debent.

† De materia huius decretalis vide plene per Turrecrematam supra fœlicis. tatũ, & Sotũ in 4. sen. dist. 27. q. 1. art. 4. & dist. 32. q. 1. art. 3. ad de Sylue. in sum. verbo: votum 5.

c Vide locũ vnde sumpta est hæc decretalis, vt apertius eam intelligas.

d In antiquis codicibus ita: sed hæc pœna non imponitur cum agatur ciuiliter. supra de procur. tuæ.

Universidad de Salamanca Biblioteca

intrandi, & versa vice ipsa dedit ei licentiam simili modo, & resignauit omne ius quod habebat in ipso, prout ista continebantur in publico instrumento: verum prædictus C. proposuit, quòd instrumentum illud mutatũ fuerat: quia cum casu amissum fuerat, illud quod prius fuerat in tertia persona, mutatum fuit in primam postea, & pl⁹ in vno quàm in alio continebatur: Insuper, quòd quidam deceptorie cum allexerunt proponentes eidem, quòd in hospitali prædicto cibis ad voluntatem suam posset vti, & quòd ardoré libidinis ibi extinguere posset: & sic seductus, iratus, & illectus non debet sibi obesse, quod dicitur in hac parte fecisse: sed ad prædicta sic fuit responsum, q⁹ non nocet an instrumentum loquatur in prima vel in tertia persona, dummodo veritas non mutetur. Præterea quamuis aliquando dicto C. spes. data fuisset, tamen eo tempore quo prædicta facta fuerunt, pure, simpliciter, & propria voluntate ea noscitur fecisse: vnde compelli debet vitam mutare: Dominus Papa sup his habito consilio cum fratribus suis mulierem prædictam ab impetitione dicti C. absoluit, perpetuum silentium imponendo eidem. Not. quòd vir & mulier ab omni iure quod alter habet in alterum, se absoluere possunt, & religionem intrare: quia iuri suo quisque potest renunciare. Item per instrumentum aliquid probatur sicut per testes. Item nó refert diuersitas narrandi vbi eadem dicuntur, & veritas non mutatur. Item dolus in spiritualibus non rescindit contractum: quia nó fit cõditio illius per dolum talẽ deterior. Item licet aliquid calore iracundiæ factũ sit ab initio, si postmodum per consentium ratificetur, valet.

† carnalem.

† Aretini.

† Vide de hoc articulo Henricũ Boich hic, & omnino Guidonem Papæ decisiõe 244. incip. quispia in causa.

a ¶ *Renũciauit omnino.*] quod ei licuit, etiam si non tenuisset votum ex toto: quia hoc erat in potestate ipsius. ℣. eod. quidam. & c. placet.

a ¶ *Omnino.*] Simile omnino habes supra de rescri. cum contingat. ff. de fideiuſ. l. Græce. §. illud. vbi dicitur, quòd fideiussor in duriorem causam non obligatur omnino.

b ¶ *Obsequio se deuouit.*] Et sic solemnizauit votum deuouendo se religioni illius hospitalis: vnde compelli debet, vt relicto seculo suum exequatur propositum. supra eod. ex parte. in fine.

¶ *Glo. seq. reci. per q. alleg. pro, & vnum canonem contra.*

c ¶ *Calore iracundiæ.*] Si hoc esset verum, nõ teneret votum: quia inconsultus calor, calumniæ vitio caret. 2. q. 3. c. fi quem. §. notandum 2. & c. fi quis iratus. Tempore enim furoris iustum putat esse quod facit. 11. q. 3. illa præpositorũ. & ira sæpe innocentes ad crimen inducit. ea. causa & ea. q. ira sæpe. & lubricum linguæ facile ad consequentiam trahi non debet. ff. ad leg. Iul. maie. famosi, C. si quis impe. maledi. l. vnica. Arg. contra. 17. q. 4. sunt qui opes. & hoc verum est nisi post calorem iracundiæ consentiat: vt in ca. si quis iratus. & supra, de regulari. sicut. in fine.

¶ *Glo. seq. fortificat textum & arg. pro testibus, &c.*

suam dicebat) materia quæstionis R. sanctæ Mariæ in Cosmidiñ. diaconum Cardinalem dedimus auditorem. Corã quo dictus C. cõquerendo proponens q⁹ indebite recusabas eidem (cuius vxor eras per consensum de præsenti, & carnis † copulã subsecutam) matrimonialiter adhærere, te sibi restitui postulauit. Ad quod fuit responsum, q⁹ ipse pro animæ suæ remedio, pura & spontanea voluntate, præsentibus duobus religiosis sacerdotibus, & adhibitis quinque testibus fide dignis, omni iuri quod in te habuerat, renunciauit omnino [a]; resignando illud in manibus alterius ex sacerdotibus supradictis, qui in personam ecclesię resignationem huiusmodi recipere procurauit: & quòd idem C. se castitatem seruaturum promisit, pauperumq; hospitalis de Ponte obsequio se deuouit [b]; promittens voto solemni omnia & singula supradicta, & tribuens tibi licentiam ad monasterium transeundi: te versa vice similiter promittente, ac tribuente illi licentiam, & ius quodlibet resignante: sicut hæc omnia dicebãtur per publicum instrumentum esse probata, manu B. notarij Aretiñ. † confectũ.

¶ Verum prænominatus C. proposuit, quòd casu, amisso instrumento † præfato, illud in prima persona, quod prius erat in tertia, insertis pluribus in vno, aliter quàm in alio fuit ab ipso formatum: & cum tibi iratus fuisset, sicut verba & verbera indicabant, nondum calore iracundiæ [c] quiescente, quidam ipsum deceptorie allexerunt, proponentes eidem, quod in hospitali prædicto cibis ad libitum posset vti, ac proprium retinere, præfato B. sibi nihilominus promittente, quòd non solum arderem, sed etiam appetitum libidinis extingueret in eodem: propter quod quicquid in hac parte fecisse dignoscitur, iratus, seductus pariter, & illectus, & sub spe promissionis, ac sub ea conditione vel modo, si posset continentiam obseruare, asseruit † à se factum. ¶ Sed ad ista respondebatur econtra, quòd an tabellio in tertia persona instrumentum conficiat, vel in prima (dummodo non mutetur substantia veritatis [d]) nihil interesse videtur. Insuper quamuis aliquando spes [e] memorato C. data fuisset, per quam ad hoc se proposuit † inductum; eo tamen tempore [f] quo talia facta fuerunt, pure, simpliciter, ac voluntarie [g], pro amore Dei, & remedio animæ suæ, solummodo ad votum & ad alia supradicta noscitur processisse †; propter quod à cõsortio secularium hominum debet discedere, vitamque mutare; cum se illius ætatis esse proponat, vt sine suspicione [h] incõtinentiæ non valeat in seculo remanere. ¶ Nos itaq; habito fratrum nostrorum consilio, te ab impetitione dicti C. sentẽtialiter duximus absoluendum, perpetuũ illi super hoc silentium imponentes.

¶ Idem.

¶ Breue est, sed per alia verba potest sic summari: Post sententiam diuortij, quo ad torum latam ob fornicationem spiritualem mariti, potest vxor libere religionem intrare.

CAP. XXI.

MVlier †, quæ in fide remansit [i], potest nolente viro, qui ab infidelitate reuertitur, propter quam ab eo fuerat iudicio ecclesiæ [k] separata, ad religionem libere conuolare.

d ¶ *Substantia veritatis.*] Hæc erat satis bona defensio: quia nihil refert narrandi diuersitas, vbi eadẽ dicuntur: vt ℣. de ver. signi. nihil obstat. sic quolibet loquẽdi genere formata institutio valet, si modo per eã liquebit voluntatis intentio. C. de test. quoniã indignũ. in princ. & est arg. pro testibus diuerso modo narrantibus, dum tñ in substantia facti nõ discordent [a. 8. q. 1. in scripturis. de consec. dist. 2. quotidie. Ber.

e ¶ *Spes.*] Not. hic arg. immo quasi expressum est, q⁹ in huiusmodi spiritualibus dolus aduersarij non vitiat contractum. sic supra de his quæ vi metusve causa fi. cum dilecti. supra eod. ex parte. & c. veniens. aliàs si dolus dat causam contractui, non tenet contractus. ff. de dolo, & eleganter. [b] Sed quare in huiusmodi spiritualibus licet dolus alterius interueniat, non vitiatur talis contractus? Quia talis dolus bonus dolus est, & bonus dolus non prohibetur. ff. de do. l. 1. Dolus, calliditas ad decipiendum dicitur: vt in prædicta l. sed per talem dolum nõ decipitur nec ad malũ inducitur, immo conditionẽ suam facit meliorem: & ideo non vitiat contractum.

f ¶ *Tempore.*] Not. quòd si quis renunciationis tẽpore non habeat metum vel violẽtiam, licet præcesserit vis vel metus, non aget interdicto quod vi. C. quod vi metusve caus. l. 2. & hic.

g ¶ *Voluntarie.*] Et sic licet ab initio deceptorie inductus fuisset: ex quo postea sponte hoc fecit, ꝓxima causa turpitudinis ablata esse videtur. sim. ℣. de dispensatione impu. de illis. in fi. & C. quod metus cau. l. 2. ff. de condi. ob tur. caus. l. si ob turpem.

h ¶ *Suspicione.*] Vnde compelli debet vitam mutare. supra eo. significauit. maxime cum hoc promiserit: vt patet supra. Bern.

Mulier.] Istud cap. propter suã breuitatem non diuiditur. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis coniugatus transiuit ad infidelitatem, vxore sua remanente in fide, propter quod illa fuit à viro iudicio ecclesiæ separata; vir reuersus est ad fidem: vir eam repetebat, ipsa nolebat redire ad eum, sed potius volebat religionem intrare: quæritur vtrum possit ad religionem transire eo inuito, & respondetur quòd potest: sed si nollet religionem intrare, debet compelli redire ad virum. Not. quòd vxor potest à viro per iudicium ecclesiæ separari, si sit infidelis. Item si vxor propter infidelitatem viri ab eo separata fuerit: viro nolente, potest ad religionem transire, licet vir sit reuersus ab infidelitate.

i ¶ *Remansit.*] Viro transeunte ad infideles: puta Sarracenos, vel Iudæos, vel etiam Hæreticos.

¶ *Glo. seq. arg. à contrario, & argumentum determinat, ex quo diuersitatem infert, & tunc ipsius rationem quærit, & dupliciter soluit.*

k ¶ *Iudicio ecclesiæ.*] Ergo à contrario sensu videtur, quòd si non fuit iudicio ecclesiæ separata, quòd eo inuito religionem intrare non possit: & ita aliud est quando iudicio ecclesiæ fuit separata ab illo, & aliud quando non fuit separata, sed ab illo propria auctoritate recessit. simi. infra de diuor. de illa. sed si nollet intrare religionem, compelli debet

a Sensus enim tollendus est, & nó casus. 34. q. 2. non satis. de consec. dist. 4. retulerunt. & lex non imponitur verbis. C. cõmunia de le. l. 1. 2. & de elect. cõmissa. lib. 6. Ioan. And.

† Aliàs ita: asseruit esse factum.

b Et de hoc supra de emp. & ven. cum dilecti. Ioan. And.

† proponit.

† Vide l. cũ plures. §. locator. ff. locati.

c Hæc glossula non est Bernardi, nec habetur in antiquis exemplaribus.

† De materia vide magistrum sent. lib. 4. dist. 39. & ibi plene per Bonauenturã, Scotũ & alios, vbi copiose de fornicatione spirituali & matrimonialis fidelium cũ infidelibus, & infidelium inter se.

pelli debet ad ipsum redire vtroque casu: siue fuerit iudicio ecclesiæ absoluta, siue non. infra de diuor. quanto. in fine. non obstante illa spirituali fornicatione, cum iam sit emendatus, & incipiat esse quod non fuit. 50. distin. ferrum. Secus in carnali fornicatione, siue iudicio ecclesiæ sit separata, siue publice sit fornicata: quia non tenetur illam recipere nisi velit, quãuis emendatam. ℣. eod. gaudemus. & hæc separatio fit tantum quo ad mutuam seruitutem: quia vinculum matrimonij non dissoluitur [a] in hoc casu cum alter fidelium transiit ad infidelitatem: vt in cap. prædicto; quanto. Sed quæ est ratio quare in fornicatione carnali non cõpellitur maritus recipere vxorem, etiam emendatam: sed in spirituali compellitur? Hæc potest esse ratio: si maritus cognosceret vxorem post carnalem fornicationẽ: postea promoueri non posset ea mortua propter defectum sacramenti: & sic præiudiciũ ei fieret. 34. dist. si laici. & c. si cuius vxorem. sed hoc non contingit in fornicatione spirituali: quia per pœnitentiam purgata est. Item alia est ratio: in fornicatione carnali anima & corpus polluitur: sed in spirituali tantum anima: & in carnali fornicatione non tantum fit in anima quòd displiceat marito: sed etiam in corpore: quod non fit in spirituali: & vir magis scandalizatur ex eo quod fit in corpore, & magis offenditur, quam ex eo quod fit in anima: & ita causa maioris scandali illati viro fit, vt post carnalem fornicationem non compellatur: sed post spiritualem fornicationem compellitur: nisi ad religionem transire voluerit, vt hic dicitur.

† Pro intellectu huius tituli vide Sotum li. 4. sent. dist. 39. q. 1. art 3.

a Hoc est verissimum, & diffinitum concil. Trid. sessio. 24. tit. de sacramento matrimonij, can. 5.

† Cap. 2. cõtit. in 1. compilat. Et præter doctores hic vide Panormitanũ in c. 1. & in c. super hoc. infra de eo qui duxit in mat. quã polluit per adult.

† ducere

† Vide concilium Triburiense ca. 40. & cap. 51. sed ibi nõ sunt hæc eadẽ verba.

TITVLVS XXXIII.

De conuersione † infidelium.

¶ Celestinus tertius.

¶ Non potest quis illã habere in vxorem cuius maritum occidit machinatione ipsius mulieris: secus si sine machinatione. Et est pulcher & quotidianus casus.

CAP. I.

LAudabilem †: & infra. Interrogasti de Sarracenis, qui dũ in captiuitate essent, quarundam Christianarum viros earum insidiis & machinationibus occiderũt, vtrum, quia postea per ipsas ad fidem Christianam cõuersi sunt, eas de iure possint accipere † in vxores: vel si duxerint, coniugium teneat eorundẽ. Hic Triburiẽsis † concilij [a] regula contenti fumus, asserentis, quòd si in mortem ipsorum malitiosè fuerint machinatæ, licet earum studio ad fidẽ accesserint, tamen nec eis adhærere debent, nec sunt, si adhærserint etiam tolerandi; cum tale damnum tali lucro [b] ecclesia compensare non velit. ¶ Ad hoc Sarraceni quidam in bello sunt Christianos interfecisse notati, & Christiani similiter [c] Sarracenos: postea vero Sarraceni ad fidem cõuersi, vxores eorum quos in belli certamine occiderunt, sibi matrimonialiter copularunt; & idipsum Christiani de Sarracenis mulieribus conuersis ad fidem fecisse noscuntur; quæ postquam de priorum virorum morte cõpererint † veritatem, diuortium instãter † exposcunt.

¶ In his igitur respondemus, quòd cum tales non procurauerint [d] virorum interitũ defunctorum, matrimonium inter huiusmodi personas licite potest contrahi; & taliter copulati diuortium nequeunt postulare.

¶ Gregorius nonus Argentiñ. episcopo.

¶ Si alter infidelium coniugum venit ad fidem, altero remanente in infidelitatis errore, cõmunis proles assignatur conuerso.

CAP. II.

EX † literis tuis accepimus, quòd quidam de Iudaicæ cæcitatis † errore, ad Christum verum lumen adductus, vxore sua in iudaismo relicta, in iudicio postulauit instanter, vt eorũ filius quadriennis assignaretur eidem, ad fidem catholicam, quam ipse susceperat, perducentes. Mortem virorum, matrimonium inter huiusmodi personas licite potest cõstrahi, nec debent aliquatenus separari: cum hic causa illa non subest propter quam debeant separari. Not. quòd mulier non potest contrahere cũ illo qui virum suum interfecit, si mortem eius fuerit machinata. Item compensatio non habet locum in delictis. Item quod per me non stetit, mihi imputari non debet.

† Comperiunt.

† Constanter.

c ¶ *Et Christiani similiter.*] Pugnantes pro patria & fide, ob quam pater in filiũ, & filius [b] in patrem insurgere debet. ff. de relig. & sumptib. funer. minime. & maritus in vxorem. 28. q. 1. vxor. in fine. 23. q. vlt. leg. Syromastem.

b Vide Alfonsum Castrum lib. 2. c. 26. de iusta hæretic. punitione.

¶ *Glo. seq. not. duo requiri, & ponit casus quibus sufficit alterum. in fine quærit. arg. pro. soluit contrarium.*

† De casu huius cap. vide B. Thomam lib. 4. sent. dist. 39. q. 1. art. 4. ad 4 argumentum.

d ¶ *Procurauerint.*] Ex eo quod hic dicit, & 31. q. 1. si quis viuente. infra de eo qui dux. in matri. ca. vlti. ad hoc vt matrimoniũ impediatur, duo exiguntur, scilicet affectus cum opere subsecuto [c]: & est simi. ff. de condi. & demon. l. 2. in fi. hic enim tunc punitur cum concorditer ad hoc procedunt. 15. q. 1. c. 1. in fi. & cap. si quis non iratus. quandoque punitur opus sine affectu quo ad legem promotionis. 15. q. 1. si quis non iratus. quandoque affectus sine opere: vt 1. q. 1. qui studet. supra de biga. nuper. ibi tamen interuenit opus non cum affectu. Quid ergo si ratum habuerunt eos interfectos esse? Idem videtur: quia in maleficiis ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. sed & si cum quis. Contra credo [d] arg. infra de spon. cum apud. cum edictum de matrimonio contrahendo sit prohibitorium, vt ibi. Ber.

† prauitatis.

c De hoc in fin. de eo q. fi. hic enim tunc punitur cum concorditer ad hoc procedunt. 15. q. 1. c. 1. in fi. & cap. si quis non iratus. quandoque punitur opus sine affectu quo ad legem promotionis. 15. q. 1. si quis non iratus. quandoque affectus sine opere: vt 1. q. 1. qui studet. supra de biga. nuper. ibi tamen interuenit opus non cum affectu. Quid ergo si ratum habuerunt eos interfectos esse? Idem videtur: quia in maleficiis ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. sed & si cum quis. Contra credo [d] arg. infra de spon. cum apud. cum edictum de matrimonio contrahendo sit prohibitorium, vt ibi. Ber.

d Idem no. Io. in præli. c. si quis viuente. Vin. hic. & Host. Ioan. And.

Exliteris.] Si vxore in Iudaismo relicta Iudæus ad fidem conuertitur, communis proles assignatur eidem. hoc dicit. Vel quo ad intellectum, maxime iuxta glossam, dic vt in rubro, & est casus notabilis. Primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, *Cum autem.* Consultatio vero duo facit. Primo ponit viri petitionem. Secundo defensionem mulieris: ibi, *Ad quod.* Responsio vero Papæ quadruplicem præmittit causam. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam Iudæus cõuersus ad fidem vxore sua in iudaismo relicta, petebat in iudicio, vt eorum filius quadriennis assignaretur eidem, per ipsum ad fidem quam susceperat perducẽdus: Mulier respondebat, quòd cum puer infans existeret, magis indigeret materno solatio, quam paterno, qui sibi ante partum fuerat onerosus, doloroso in partu, & post partum laboriosus: Vnde potius cõiunctio viri & mulieris dicitur matrimonium, quàm patrimoniũ: & ideo apud ipsam debebat potius remanere: quæritur fuit à Papa, quid iuris esset: cum filius in potestate patris consistat, cuius familiam sequitur, & non matris, & in tali ætate apud suspectas personas aliquis remanere non debeat, quæ vitæ ipsius insidientur: & pueri post triennium apud patrem non suspectum ali debeant & morari: & si apud matrem maneret, posset illum trahere ad infidelitatis errorem: & ideo propter fauorem fidei, respondet Papa puerum illum patri assignandum. Not. quòd filius conditionem patris vel matris conuersi ad fidem sequi debet. Item nota diffinitionem matrimonij. Matrimonium est legitima coniunctio maris & fœminæ indiuiduam vitæ consuetudinem retinens. Item filius est in potestate patris & non matris. Item filij apud suspectas personas morari non debẽt. Item filij post triennium à patre sunt alendi. Item fauor fidei attendendus est.

¶ *Glo. seq. primo arg. quòd causa, &c. & remittit. Secũda notat patrẽ*

etiam contra matrem, &c. Tres casus excipit. Tertio distinguit duo membra, & in secundo subdistinguit. Quarto notat filium sequi, &c.

a *Perducendus.*] Iusta fuit causa petitionis & honesta: & ita sumitur hic arg. q causa petitionis semper inferenda est in ipsa petitione: aliàs repellitur: supra de libel. oblatio. c. 2. & 3. vbi de hoc. Sed nota quòd pater potest petere filium in potestate sua constitutum, per interdictum de liberis exhibendis cõtra matrem & contra quemlibet detinentem: mater tamen q̃sque habet exceptionẽ contra maritum, puta si est minor triennio, cum apud eam tunc debeat educari: Vel etiam si iudicatum esset in contrarium. ff. de lib. exhi. l. 2. §. si vero. Et in alio casu habet exceptionem ob nequitiam patris, vt sine diminutione patriæ potestatis apud eam filius moretur. ff. eo. deinde. §. etiam si maxime. Circa hoc distingue, aut filius à nullo detinetur, aut ab aliquo, si ab aliquo, & tunc volens aut inuitus. Primo casu petere possum per officiũ iudicis. ff. de libe. exhiben. l. 3. §. hoc autem. Si ab aliquo volens detinetur, potest peti rei vẽdicat. adiecta causa de iure Quiritum cognitione prætoria. ff. de rei vendi. l. 1. §. 1. quod ius proprie Romanorum est. Instit. de pa. potestat. §. 1. In tertio casu locum habet interdictũ de lib. exhiben. vt ff. de libe. exhib. l. 1. 1. respon. & ff. de rei vend. l. 1. §. 1. Et nota quòd filius conditionem patris vel matris conuersi ad fidem sequi debet. 28. q. 1. Iudæi. & in hoc casu filius infans non doli capax sequitur meliorem conditionem: aliàs si doli capax esset, non deberet baptizari nisi sponte. a 23. q. 5. ad fidem. 45. dist. de Iudæis. quandoque tamen sequitur deteriorem conditionem, scilicet matris, si serua sit. 32. q. 4. c. vlt. Ber.

† producendus.

† alia.

† ac post partum, &c.

† ac per hoc

† Non debeat apud illas, &c.

† Insidiantur.

† ipsam

† In aliquot vetustis ita: De votis, & voterum redemptione. Iam de materiis voti plurima canonistis valde necessaria tradit B. Thomas lit. 4. sent. dist. 38. q. 1. art. 1. 2. 3. & 4. & 2. 2. q. 88. per totã quæstionem.

b ¶ *Paterno.*]Supra de præsumptio. illud.

c ¶ *Legitima coniunctio.*]Matrimonium dr legitima cõiunctio maris & fœminæ indiuiduã vitæ consuetudinem retinens. 27. q. 2. §. 1. Instit. de pa. po. in prin. Et hæc est ratio quæ consueuit assignari à doctoribus, quare potius dicatur matrimoniũ quàm patrimoniũ illa cõiunctio. B.

d ¶ *Potestate.*]Pater enim dicitur habere filium in potestate, & non mater. Instit. de patria potestate. §. vlt. & C. de adoptionibus, mulierem. vnde filius patris familiam sequitur, & non matris. Instit. de legitima agnato. tutela. §. 1. vnde ista verba fuerunt sumpta. Et expone, familiam, id est, agnationem, licet alias hoc nomen, familia, multas habeat significationes. ff. de verb. sig. pronunciatio. §. familiæ. & facit ad hoc Insti. de pa. potestate. in fi. & C. de verb. sig. l. vlt. non enim denominatur filius à cognatione matris, sed patris. ar. ff. ad mu. l. 1.

¶ *Glo. seq. reci. per quæstio. vbi pupillus debeat educari. & distinguit an mortuus sit pater, an viuit, &c.*

e ¶ *Insidientur.*] Nota q̃ mortuo patre pupillus educari non debet apud illas personas, quæ ipsius pudicitiæ possunt insidiari. ff. vbi pupil. educ. de. vel mo. l. vlt. Prætor enim decernere debet, vt sine vlla suspicione alatur partus, etiam contra voluntatem patris. ff. eo. l. 1. & æstimabit ex affectu singulorum quis magis ad suspicionem & spem successionis sit prior. C. eo. l. 2. veruntamen educatio pupilli nulli magis committenda est quàm matri, nisi vitricum ei inducat b. C. eo. l. 1. si vero viuo patre quæstio est, apud quem educetur filius facto diuortio, olim æstimabat prætor quando apud patrem, & quando apud matrem alatur. C. de diuor. l. vnica. hodie distinguitur, vt si pater causam diuortij præstitit, tunc ali debeat apud matrem. si vero mater causam præstitit diuortij, tunc ali debet apud patrem. C. eo. Authen. si pater. ergo hic ali debet apud patrem: quia mater præstat causam diuortij. infra de diuor. gaudemus. & c. quanto. quæ non sequitur maritum conuersum ad fidem, quem sequi debet. 13. q. 2. vnaquæque. & quia insidiaretur vitæ ipsius, vt hic dicitur, & per iura prædicta.

f ¶ *Post triennium.*] Filius minor triennio, apud matrem debet ali; maior triennio, apud patrem. C. de pa. pot. nec filium. arg. C. de infan. expo. l. 2. & infra eo. ca. vnico.

ADDITIO. Vnde versus.

† Non debet apud illas, &c.

† Insidiantur.

† ipsam

b Et tamen vitricus põt esse tutor. C. de contrario iud. tu. l. fi.

n Vide B. Thomam 2. 2. q. 10. art. 3. 2. & par. 3. q. 68. art. 10.

Mater alit puerum trimum: trimoque minorem.
Maiorem vero pascere patris erit.

g ¶ *Ad infidelitatis errorem.*] Hac de causa etiam si esset minor triennio, vel pater vellet eum perducere ad fidem, cum sit in eius potestate, patri debuit assignari in fauorem fidei Christianæ: cum aliàs si esset maior, & proclamet se velle fieri Christianum, debeat de manibus illorum eripi. ar. infra de Iudæ. sicut Iudæi.

¶ Alexander tertius Exoneñ. episcopo.

¶ *Vota possũt eleemosynis redimi, vel in aliud commutari, intercedente superioris auctoritate, & iusta causa redimendi, vel mutandi.*

CAP. I.

DE † peregrinationis votis an eleemosynis redimi possint, vel pro necessitate in aliud commutari: Respondemus, quòd ab eius qui præsidet, pendet arbitrio h, vt consideret diligentius qualitatem personæ, & causam cõmutationis i; scilicet an ex infirmitate, seu affluentia diuitiarum, an † alia causa probabili, peregrinatio an † recompensatio k melior fuerit, & Deo magis accepta: & secũdum hoc habet exinde dispensare.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. com pilat. Et post concilium Lateran. sub Alexan. iij. par. 3 5. c. 3.

¶ Idem Noruiceñ. episcopo.

¶ *Commutat Papa votum vltramarinum, in his maxime qui in puerili ætate vouerunt.*

CAP. II.

VEnientis † ad nos R. narratione accepimus, quòd

† Cap. 2. eo. tit. in 1. com pilat. Et post concil. Lateran. par. 50. c. 15. Vide B. Thomam 2. 2. q. 88. art. 9. & Syluestrum in sum. verbo votũ. 3. §. 5.

vouentis, & causam commutationis, scilicet an ex infirmitate, vel affluentia diuitiarum, aut alia probabili causa, vt scilicet peregrinatio vel commutatio magis sit Deo accepta, & secundum hoc super hoc dispenset. Nota, quòd circa votum peregrinationis potest episcopus dispensare. Item in commutatione voti qualitas vouentis & causa commutationis considerari debent. Item in votis commutandis considerari debet quid Deo magis placet.

¶ *Glo. seq. arg. ad commutationem pœnarum. alleg. 7. iura, & tria in contrarium sol. & arg.*

h ¶ *Arbitrio.*]Arg. de pœnæ commutatione. 82. dist. presbyter. 22. q. 4. innocens. de pœni. dist. 1. medicina. 36. q. 1. de raptoribus. 41. dist. non cogantur. infra de maledi. ca. 2. 12. q. 2. fraternitas. arg. contra. 16. q. 1. decimæ. & cap. de decimis. 32. q. vlt. cap. vlt. Sol. c Commutatio pœnæ adhibenda est quandoque, hac consideratione præhabita, vt illud quod vice commutationis præstatur intantum vel amplius sit Deo acceptum: vt hic in fi. & infra eo. scripturæ. & est arg. quod episcopi possunt dispensare in voto. Tanc.

i ¶ *Causam commutationis.*] Causa semper considerari debet quare fiat commutatio. arg. infra eo. magnæ. in fi. & c. quod super his.

¶ *Glo. seq. dat regulam, quam exponit. vnum casum excipit.*

k ¶ *Recompensatio.*] In omni voto, siue consistat in faciendo, siue in non faciẽdo, siue sit solemne, siue simplex, potest habere locum compensatio, dummodo ante votum fuerit liberæ voluntatis: Hoc dicitur propter articulos fidei, quos vnusquisque vouit in baptismo, quia illud votum ante baptismum est necessitatis: sed in voto continentiæ secus est, cui æque bonum vel maius inueniri non potest. arg. 32. q. vlt. ca. vlti. Et castitas sola est, quæ potens est, Deo animas præsentare. in Auth. de leno. §. sanctimus. coll. 2. & quæ suaderi potest, imperari non potest. 27. q. 1. integritas. infra de statu mona. cum ad monasterium. Bernardus.

† aut

† aut

VEnientis.] Duo facit. Primo ponit formam voti. Secundo eius absolutionem & mutationem: ibi, *Nos autem.* Abbas Siculus.

CASVS. R. clericus dum esset in puerili ætate cõstitutus & doli capax disposuit proficisci Hierosolymam: & cuidam, qui illuc accedere volebat, fidem dedit, & suam ab eo accipit, quòd in via fideles socij existerent: Tandem factus discretus & adultus, accessit ad Papam petens eius consilium: Papa illum absoluit à voto, quod in ætate puerili fecerat, ex facilitate potius quam arbitrio discretionis: ita tamen quòd votum redimat eleemosynis: & toto tempore vitæ suæ, si poterit, vni pauperi debeat prouidere. Nota, quòd votum redimi potest

cAdde quòd iura allegata in glossa loquuntur de commutatione pœnitentiæ, dic ergo esse textum cũ glossa in l. quod ergo. §. pœna grauior. & ibi B. ff. de his quino. infa.

potest eleemosynis, iusta de causa.

¶ *Glo. seq. reci. per obie.*

a ¶ *In puerili.*] Intellige q̃ erat doli capax, alioquin cõpensatio quæ sequitur, non erat imponenda: vel forsitan in maiori ætate ratum habuit: vnde tenebatur illud adimplere, aliàs non. 20. q. 1. illud. & supra de reg. significatum. &

† Aliàs: vetustum, quam lectionẽ iam olim impugnauit hic Hostiensis.

ca. sicut. Tan.

b ¶ *Disposuit.*] Procedendo ad actum exteriorẽ: vt patet ex littera sequenti. vnde mortaliter peccasset, nisi compleuisset votum, si cõmutatio non fuisset subsecuta. arg. 17. q. 1. qui bona.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

c ¶ Socij *fideles.*] Sed nũquid Papa potuit illũ absoluere ab obligatione qua socio tenebatur? Vtique. argu. 9. q. 3. per principalem. C. de quadrien. præscriptio. bene à Zenone. C. de precib. imperato. offeren. quotiens. nec erit dicendus voti transgressor. infra eo. non est. Alan.

¶ *Glo. seq. arg. alle. canonem ibi contrarium. alle. tria iura, & soluit.*

d ¶ *Facilitate.*] Arg. q̃d votum ex facilitate emissum obligat. simile 17. q. 4. sunt qui opes. arg. 3. 3. de reg. adnostrã. 22. q. 4. vnusquisque. & 27. q. 1. nuptiarũ. Sed hoc vt dictũ est, postea ratũ habuit, factus maior.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. com pil. Et præter doctores hic vide Nauarrum in manuali cõfessariorum ca. 12. num. 26. & 52. in latino nuper impresso.

e ¶ *Sufficiant.*] Nã possibilitas semper subaudiatur. 3. de iureiu. quereland. & c. breui. arg. 4. dist. erit autem. & ff. de statu. libe. l. cum hæredes. §. Stichus. & 47. dist. quod ad nos. Sic imposibile præceptum non obligat. ff. quæ senten. sine appel lario. rescindan. l. Paulus 2. Laur.

in puerili a ætate constitutus, Hierosolymam disposuit b proficisci: cuidam quoque, qui sepulchrum dominicũ proposuerat visitare, fidem dedit, & suam recepit ab eo, quòd sibi inuicem in via socij fideles c existerent: & infra. ¶ Nos autem ipsum à voto, quod in ætate tenera, facilitate d potius quàm ex arbitrio discretionis promisit, absoluimus, ita tamen quòd idẽ votum eleemosynis redimat: & iuxta consilium nostrum †, toto vitæ suæ tempore, vni pauperum Christi (dummodo ad hoc suæ facultates sufficiant e) debeat prouidere.

¶ Idem magistro A. de Mandeforde.

¶ *Ex sola conceptione boni explicandi, non obligatur quis ad bonum conceptum exequendum.*

CAP. III.

LItteraturam † tuã: & infra. ¶ Cum ex quadam minutione, nimio fuisses mortis pauore perterritus, hæc verba protulisti: Non diu hic morabor: proponens f in animo, quòd religionis habitum esses aliquando suscepturus: & infra. ¶ Tibi igitur respondemus, quòd si plus non est in voto processum, trãsgressor iudicari non poteris, si non impleas quod dixisti g.

¶ Idem.

¶ *Omne votum mutabile est in votum religionis.*

Literaturam] Hoc capi. continet notabilem & singularem decisionem: & potest sic summari: Simpliciter proponens religionem ingredi, licet non ingrediatur, non est reus voti. Primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, *Igitur.* Abbas Siculus.

CASVS. Magister A. fecit sibi minui in brachio: brachium eius intumuit ex illa minutione, ita q̃ perterritus fuit ad mortem: dum esset in tali statu, protulit hæc verba: non diu hic morabor: proponens in animo religionem intrare: dubitauit, an ex tali facto teneretur religionem intrare: rñdet ei Papa, q̃ si plus non est in voto processum, non debet dici transgressor, si non adimpleat quod dixit. Nota, quòd per simplicia verba non obligatur quis, nisi habeat animum adimplendi votum. Item nota hic argu. quòd ex nuda promisione non oritur obligatio.

¶ *Glo. seq. recitetur per obiectionem.*

f ¶ *Proponens.*] Non tamen animo obligandi, nec firmiter hoc proponendo seu eligendo: quia tunc mortaliter peccasset si non impleuisset propositum. 17. q. 1. qui bona. & §. 1. & 3. eo. c. prox. vbi dicit disposuit proficisci. & ideo dicit 3. si plus non est in voto processum: q̃a nõ dicit hoc animo se obligandi, vnde non fuit mendaciũ. 22. q. 2. quod autem ait. & nemo se obligat, nisi qui animũ habet se obligandi. ff. de actio. & obligatio. l. obligationum. ar. ff. si cert. peta. si ego.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. com pilat. Et post concil. Lateran. par. 50. c. 15. Vide B. Thomam 2. 2. q. 88. art. 9. & Syluestrum in sum. verbo votũ. 3. §. 5.

¶ *Glo. seq. arg. dat simile, & reddit causam.*

h ¶ *Temporale obsequium.*] Non enim est illi necessaria certa delicti satisfactio, cuius totum vitæ tempus obedientiæ impẽditur sui conditoris. de pœ. dist. 1. ca. quis aliquando. §. his auctoritatibus. sic non frangit propositum, qui illud in melius cõmutat. supra de iureiu. peruenit. Et ita est argu. q̃ intranti monasteriũ, non est imponenda c pœnitentia pro peccato ante commisso: Sic enim remittitur Astulpho pœnitentia publica, si monasterium voluerit ingredi. 33. q. 2. admonere. & hoc propter cõtinuationem pœnitentiæ & exercitij, in quo semper debent esse monachi. ar. 16. q. 1. vos autem. si vero postquã monasteriũ ingressi fuerint, delinquunt, bene subiiciũtur pœnitentiæ, & disciplinæ abbatis, secundum regulam illius loci. 5. de regu. c. vlti. & 3. de sen. excom. cum illorum.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. com pil. Et pro intellectu videde B. Thomam. 2. 2. q. 88. artic. 12. ad primum argumentũ. & lib. 4. sen. dist. 39. q. 1. art. 4. in corpore articu. ii.

CAP. IIII.

SCripturæ †: & infra. ¶ Reus fracti voti aliquatenus non habetur, qui temporale obsequium h in perpetuam noscitur religionis obseruantiam commutare.

¶ Innocentius iij. Strigoneñ. archiepo.

¶ *Executio voti vltramarini auctoritate Papæ potest ex causa differri.*

CAP. V.

NOn † est voti dicendus transgressor, qui quod vouit, auctoritate i sedis Apostolicæ distulit adimplere k. Sane significauit nobis rex Hungariæ, quòd cum in regni perturbatione † cõsilium & auxilium tuum sibi senserit hactenus profuisse, vtilitati eius non modicum derogaret, si Hierosolymam (sicut ex voto teneris) regno pergeres impacato: & infra. ¶ Ideoque mandamus, quatenus non prius iter arripias Hierosolymã adeũdi, quàm regnum ipsum l fuerit tranquillitati pristinæ restitutum: vel super hoc receperis ab Apostolica sede mandatum.

¶ Idem Andreæ duci.

¶ *Ecclesia compellit hæredem laicum per excommunicationem, & bonorum subtractionem, ad executionem voti vltramarini, ad quod se obligauit pro defuncto.*

CAP. VI.

LIcet † vniuersis liberum sit

† turbatione.

NOn est.]Tria facit. Primo præmittit exordiũ. Secundo submittit narrationem: ibi, *Sane.* Tertio conclusionem: ibi, *Ideoque.* Abbas.

CASVS. Archiepiscopus Strigoneñ. votum emiserat Hierosolymã visitandi: rex Hungariæ significauit domino Papæ, quòd cum regnum Hungariæ in perturbatione esset, consilium & auxilium archiepiscopi erat sibi multum necessarium: vnde petiit à dño Papa, quatenus mãdaret archiepiscopo, vt Hierosolymam non accederet, donec regnum ad tranquillitatem peruenire: vnde mãdat Papa archiepiscopo, quatenus iter non arripiat Hierosolymam adeũdi, priusquam regnum tranquillitati pristinæ fuerit restitutum, vel super hoc ab Apostolica sede recipiat mandatum; & ideo transgressor voti non habebitur qui de mandato Papæ votum distulit adimplere. Nota, quòd nõ dicitur transgressor voti, qui ipsum differt adimplere: quia quod differtur, non aufertur. & sic ex causa potest differri executio voti.

¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit.*

i ¶ *Auctoritate sedis Apostolicæ.*]Arg. quòd Papa potest dispensare in voto d, & episcopi etiam. supra eo. c. 1. Sed cum vota ex necessitate sint soluenda. 17. q. 1. c. 1. & de iure naturali non videtur, quòd ibi habeat locum dispensatio: quia dictum est, Vouete & reddite Domino vota vestra. infra eo. magnæ. & c. prox. vnde in his votis non dispensat, sed declarat. cum enim quis vouet peregrinari: subintelligitur, si cõmode fieri potest: vt supra de iureiur. quanto. vbi de hoc. & de voto & iuramento dic vt ibi, sicut nec frangit votum qui illud in melius commutat. supra c. prox. & de hoc dictum est. supra eo. ca. 1.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem.*

k ¶ *Adimplere.*] Si iusta causa subest. 3. eo. ca. 1. aliàs non est securus quo ad Deum, cum quo Papa dispensat, nisi subsit causa dispensandi: sicut nec dr absolutus qui causam excõicationis supprimit. 3. de off. ord. ex parte. & infra de sen. exc. cum pro causa. habebit tñ exceptionẽ quo ad ecclesiã, ille cũ quo sine causa dispensatum est. arg. ff. de furtis. inter oẽs. §. pen. quo ad Deum sibi allegatio non valebit, vbi iudicabitur eo teste quo iudice. 19. q. 3. aliorum hominum. & 11. q. 3. audi.

¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit.*

l ¶ *Regnum ipsum.*] Sic ergo Papa præfert vtilitatem priuatam cõi vtilitati c. cõtra id quod habes 3. de post. c. 3. & 7. q. 1. scias. & 8. q. 1. in scripturis. & 3. de reg. licet. Non sunt cõtraria, quia hic nõ præfert, sed differt: & q̃d differtur, non aufertur. 32. q. 2. ancillã. de pœ. dist. 6. nemo.

Licet.]Primo ponit exordium. Secundo: ibi, *Accepimus.* narrat factum. Tertio: ibi, *Mandamus.* cõcludit. Quarto cõminatur: ibi, *Ne si vnus.* Abbas Siculus.

CASVS. Rex Hungariæ votũ emiserat Hierosolymã adeundi, tandẽ voto nõ cõpleto agẽs in extremis, filio suo An dreæ duci sub intermi-

† Cap. 2. eo. tit. in 3. com pil. De intellectu Couaruuias in c. si hæreles. supra de sent. & de magna vori obligatione B. Thomas. 2. 2. q. 88. art. 3.

a Istud ar. nõ sumitur hic, cũ nec pact. fecerit, nec verbum emiserit, secundũ Hostien.

b Vbi de hoc. & 1. q. 7. quotiens. & de pact. c. 1. Ioan. And.

† Quum voueris nec veli- tem prius am, & quã doem reddit Ioann. And. sũ videro.

Universidad de Deusto Biblioteca

narione maledictionis paternæ iniſixit exequendũ,& ille ſigno crucis aſſumpto, promiſit votũ patris ſine dilatione adimplere : patre ſublato de medio, collecta multitudine quamplurima bellatorum, Hieroſolymã adire ſimulauit, & tandẽ acié bellatorũ ꝺ fratrẽ ſuum regẽ Hũgariæ conuertit : Papa hoc intelligẽs, mandauit eidem, quatenus omnibus aliis poſtpoſitis:

† propriæ

vſque ad feſtum exaltationis ſanctæ crucis iter arripiat Hieroſolymam, ademndi ſibi onus iniunctum & ſponte receptũ exequendo:ne ſucceſſione paterna ſe reddat indignum : quod ſi non fecerit , ex tunc ſe nouerit excõicatum , & priuabitur iure quod ſibi cõpetebat ordine geniturę, ſi dictus rex frater eius ſine prole deceſſerit, & regnũ ad minorem fratrẽ ipſius deuoluetur. Not. ꝙ vouere eſt volũtariũ , ſed adimplere eſt neceſſariũ. Itẽ aliquis votũ ſuũ poteſt exequi per aliũ. Itẽ qui non adimplet voluntatem defuncti , priuari debet ſucceſsione illius.

† Defuncto rum vota quando hæredes perſoluere teneantur,vide Hoſtienſem in ſum de voto. §. & vtrum. adde Nauar rum in manuali confeſſariorum cap. 12. nu. 56.& 57.

a ¶ *Liberum ſit arbitrium.*] Vnde dicit Auguſ. Quæ non cœpit,deliberet : quæ egreſſa eſt, perſeueret.27.q.1.nuptia rum. & ea ſunt in noſtris officijs gratiora, quæ cum liceret ea nobis non impendere, cauſa tamen dilectionis impendimus.28.q.1. iam nunc.

† Adde an ordine geni turæ, vel electione ſuccedi debent in regno. Bal. in l. ex hoc iure. ff. de inſt.& iu.

b ¶ *Reſilire.*] In aliud tamen poteſt commutari de auctoritate ſuperioris, & iuſta de cauſa: vt ſupra eo.cap.1.& 2. & infra eod.c.magnæ.

¶ *Glo. ſeq. arg. quem poſſe pro alio,&c.*

c ¶ *Commiſerit tuæ fidei exequendum.*] Arg. ꝙ aliquis poteſt ieiunare pro alio , & votũ alterius adimplere,quia mortuus ſoluit votum ſuum per ſuperſtitem.arg. 13.q.2.animæ defunctorum.& 26.q.6.ſi aliquis fuerit.

a Vide infra de verb. ſig. c. Abbate. in gloſſa penul. Ioan. And.

d ¶ *Occaſione qualibet.*] Supple minus idonea, quòd in generali verbo ſubintelligitur : arg.ſ.de elect.cauſam quæ.& ſupra de offi.delega. ex parte.2.ff.de ritu.nuptia.quamquam ª : & de iureiur. veniens. & c. Quintuallis.

e ¶ *Si dictus rex.*] Frater ipſius ducis , contra quem dux ipſe conuerterat acié bellatorum,quam contra inimicos crucis dirigere ſimulauit.

¶ *Glo.ſeq.ſignat contrarium,& tripliciter ſoluit.*

f ¶ *Priuandum.*] Dicit hic Vincentius,quòd qui non adimplet voluntatem defuncti,ſit ei auferenda tota hæreditas , & idem dicit canon. 11.q.1.Silueſter. & hoc concordat legi antiquæ.C.de fideicommiſsis. l. vltima.in fine.attamen illud obſeruatur in extraneo hærede. Sed licet filius inſtitutus hæres non adimpleat voluntatem defuncti , non ideo totum perdit,ſed reſeruatur ei legitima. C. de fideicommiſ. Authent. hoc amplius. Et ſatis poteſt dici, quòd lex in hoc caſu præiudicet canoni ratione æquitatis. Vel hic auxit pœnam legis ob fauorem terræ ſanctæ. Vel melius dic,quòd id quod dicit lex de legitima reliquenda,non poteſt habere locum in huiuſmodi dignitatibus , cum diuidi non poſsint : quia regnum vnicum debet eſſe : & ſi contigeret quòd aliter diminueretur,cito deſtrueretur,ſed aliæ hæreditates bene diuidũtur inter hæredes,ſed hic vnus tantum debet eſſe rex : & ideo dicit quòd totum regnum deuoluetur ad alium fratrem b.

b De hoc vide to hic copioſius per Hoſt.Io.An. & alios.

Mag*næ.*] Diuiditur principaliter in tres partes. Primo ponitur facti narratio.Secundo allegatur pro, & cõtra : ibi, *Et quidem.* Tertio diffinitio : ibi,*Cum igitur.*Abbas Siculus.

CASVS. Dum comes Campaniæ in vltramarinis partibus moram faceret, & eccleſia Trecenſ.contra eccleſiaſticam libertatem plurimũ grauaretur, Trecenſ. epiſcopus conſiderans quòd per alium eidem eccleſiæ non poſſet de facili ſubueniri, ad ipſum propoſuit accedere: & in ſignum peregrinationis & deuotionis terræ Orientalis , ſignum crucis aſſumpſit:& ſic arripuit iter peregrinationis : dum eſſet in via,intellexit quòd dictus comes mortuus erat,& licet intentionẽ ſuam conſpiceret iam fruſtratam , noluit tamen redire ſine conſilio dñi Papæ, & ſic ad vrbem acceſsit , & intentionem ſuam , & ſtatum eccleſiæ ſuæ domino Papæ expoſuit: dominus Papa conſiderans hæc dicit , quòd in hoc negotio tria ſunt conſideranda:quid liceat ſecundum æquitatem , quid deceat ſecundum honeſtatem , quid expediat ſecundum vtilitatem: oſtendens quòd ipſe votum ſuum debeat perficere auctoritate Prophetæ dicentis : Vouete & reddite : & hoc eſt quod dicit ; quid liceat. Item auctoritate Euangelij dicetis:Nemo mittens manũ ad aratrum, & reſpiciens retro , aptus eſt regno Dei:& hoc eſt quod dixit ; quid deceat.Item non expediebat propter exemplum aliorum: quia quòd agitur à prælatis,facile trahitur in exemplum ab aliis: & hoc eſt ꝙ dixit, quod expediat.Poſtmodum allegat in contrarium quòd votum perficere nõ debeat propter ætatem , cum vix poſſet ſuſtinere labores propter neceſsitatem Trecenſ.eccleſię,cui eſt obligatus : Ipſum etiam votum , quod licet ex ſui natura ſanctum eſſet,nõ tamen ſine licentia ſedis Apoſtolicæ vouere potuit : poſtea oſtendit quòd votum commutari poſsit auctoritate veteris teſtamẽti : vnde conſiderauit , quòd votum poſsit cõmutari in aliud opus pietatis , non curãdo quid homines inique loquantur,exemplo Domini dicentis : Sinite illos , quia cæci ſunt, concedit epiſcopo licentiam , votum peregrinationis taliter commutare , vt expenſas quas eſſet facturus eundo , & morando , & redeundo , tranſmittat in ſubſidium terræ ſanctæ , laborem orationibus & ieiuniis recompenſans : & quia epiſcopus ſpecialiter pro libertate Trecenſ. eccleſiæ per dictum comitem aſſequenda votum peregrinationis emiſit , eo ſublato de medio cauſa ceſſauit,& ideo ceſſare potuit & effectus : & hac cauſa inſpecta Papa hanc indulgentiam ſibi fecit. Nota quòd eccleſia poteſt implorare auxilium & brachium ſeculare cum iniuſte aggrauatur.Itẽ in quolibet voto tria cõſiderãda ſunt,q.d liceat,q.d deceat,quid expediat. Item factum prælatorũ de facili trahitur ab aliis in exemplum , & ideo valde cauere debent quid eis liceat, quid deceat,& quid expediat.Item clericus vel epiſcopus ſine licentia ſui ſuperioris votum peregrinationis non debet emittere.Item votum iuſta de cauſa poteſt commutari. Item veritas propter ſcandalum non eſt dimittenda.Item in voto locum habet recompenſatio. Item cauſa voti in ipſo commutando conſideranda eſt. Item ceſſante cauſa ceſſat effectus.

rinum in vigilias,orationes , & ieiunia:tunc maxime , cũ ceſſat cauſa quæ induxit ad vouẽdum ; ita etiam quòd expenſæ fiendæ in eundo, morãdo , & redeundo , integraliter mittantur in terræ ſanctæ ſubſidium.

CAP. VII.

M*Agnæ* † deuotionis:& infra. ¶ Cum Treceñ. eccleſia contra libertatẽ eccleſiaſticã grauaretur , nec per alium quàm per Campaniæ comitem in vltramarinis partibus conſtitutum , eidem eccleſiæ crederes poſſe de facili ſubueniri , ad ipſum propoſuiſti accedere : ac in ſignum peregrinationis & deuotionis terræ Orientalis,crucẽ Dominicam aſſumpſiſti:& infra. ¶ Quamuis autem audita morte ipſius , intẽtionem tuam conſpiceres iam fruſtratam, noluiſti g tamen ſine cõſilio Apoſtolicæ ſedis ad propria remeare,ſed ingreſſus vrbẽ †, intentionis tuæ propoſitum , ac ſtatum Treceñ. eccleſię nobis humiliter expreſsiſti : & infra. ¶ Et quidem tria præcipue duximus † in hoc negotio attendenda ; quid liceat h ſecundum æquitatem , quid deceat ſecundũ honeſtatẽ, & quid expediat ſecundum vtilitatem. Sane non i videbatur cõtra votum licitum , vt venires k cum vox clamet prophetica l : Vouete,& reddite Dño deo veſtro: vt primũ m ad conſilium,ſecundum ª ad imperium referatur. Sed nec decens videbatur b, cũ ſit ſcriptum in Euangelio : Nemo mittens manum ad aratrũ , & reſpiciens retro c aptus eſt regno Dei. ¶ Præterea non videbatur expedire , cum ex abſolutione tua ſcandalum poſſet laicorum mentibus generari,dicẽtium. Vbi eſt Deus clericorum ? & hoc exemplo credentium , ſe ad voti obſeruantiam non teneri.Quod enim agitur à prælatis d †, facile trahitur à ſubditis in exemplum:iuxta quod Dominus inquit ad Moyſen in Leuitico : Si ſacerdos qui eſt vnctus peccauerit facies delinquere populum. Verum ætatis e vitæ ſeneſcentis defectus , atque canicies , quæ vix labores & dolores ſuos tolerare poſſunt,in contrarium allegabant , & eccleſiæ Trecen. ſuſpiria , cui vinculo paſtoralis ſollicitudinis es ligatus, ſine cuius aſſenſu votum peregrinationis emittere forſitan f non debueras : & infra.¶ Ipſum etiã votum , quod ex ſui forma ſanctum & honeſtum erat , ex perſona vouentis minus licitum videbatur. Cum enim † iuxta canonica inſtituta , clericus abſque ſui epiſcopi licentia peregrinari g non debeat , & epiſcopus non minus , immo potius ſedi Apoſtolicæ ſit aſtrictus h, videri merito poterat , quòd abſque generali , vel ſpeciali licentia , votum peregrinationis, qua te tamdiu abſentares emittere non deberes: & infra.¶ Cũ igitur i in lege vetẽri , in qua non minus præceptum Domini obligabat , quàm votum hodie obliget in eccleſia , primogenita quæ Domino mandabantur offerri , quædam Domino redderentur , vt primogenita Leuitarum : quædam redimerentur,vt aliarũ tribuũ : quæ dã cõmutarentur in aliud , ſicut primogenitũ aſini,qui† pro oue cõmutabatur : ex hoc attẽdetes, ꝙ votũ cõmutari poſsit k in opꝰ aliud pietatis : non † curantes ꝙ os loquentium iniqua loquatur, dũ tamen non recedamus à tramite veritatis: de illius auctoritate ſecuri,qui cũ audiſſet à diſcipulis,Scis† quia Phariſæi audito hoc verbo ſcãdalizati ſunt? Rñdit,Sinite illos l cæci ſunt, & duces cæcorũ:tibi pro te & famulis tuis licentiã concedimus votum peregrinationis taliter cõmutare , vt expenſas quas fueras in eundo m, morãdo , & redeundo facturus , alicui religioſo cõmittas , in neceſſarios vſus terræ illius , ſine diminutione n qualibet transferẽdas:& infra. ¶ Laborẽ etiã laboribus recõpenſes, ſolicitius inſtãdo vigiliis , deuotius vacans orationibus,& in ieiuniis fortius te exercẽs. Ad hãc autẽ indulgentiã tibi faciendam ſpecialiter nos induxit, quòd cũ pro libertate Trecenſis eccleſiæ per dictum comitem aſſequenda , præcipue votum peregrinationis emiſeris , eo ſublato de medio , quia ceſſauere cauſæ o, facilꝰ ceſſare potuit & effectus.

¶ Idem Cantuarienſi archiepiſcopo.

¶ *Impedito ad tẽpus exequi votũ vltramarinũ , cõceditur dilatio:perpetuo vero impedito,indicitur redẽptio in eo quod magis expediat terræ ſanctæ.*

CAP. VIII.

Q*Vod* † ſuper his: & infra. ¶ Quæſiuiſti de his , qui pro ſuccurſu terræ ſanctæ, ſigno crucis aſſumpto , propter infirmitatem , vel paupertatem , vel aliam iuſtam cauſam , votum nõ poſſunt vtiliter adimplere , cum ſine diſtinctione receperis in mandatis , vt eos qui ſignum crucis aſſumptum abiecerũt , ad reſumptionem ipſius , & executionem voti compellas. ¶ Nos † autem inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus , quòd debiles & inopes magis illuc in defectum, quàm ad profectum accedunt; cum p iſti pugnare non poſsint, & illi q mendicare cogantur:niſi forte ſint nobiles & magnates,qui ſuis ſecum expenſis bellatores adducant:vel artifices & agricolæ , qui de laboribus ſuis ſibi poſsint adquirere neceſſaria, & terræ ſubſidia miniſtrare: quamuis non multi talium, propter breuitatem poſſeſsionum, & paucitatem inhabitãtium ibi ſint opportuni. ¶ Vnde credimus diſtinguendum inter illos qui temporalẽ r , & eos qui perpetuã impedimenti cauſam creduntur habere ; ꝙ primis indulgenda eſt dilatio s , ſecũdis autem eſt redemptio iniungenda; ac rerum facultate penſata,quas poſſunt , aut quas facturi eſſent expẽſas , perſonarũ præterea cõpenſato † labore t , ſubſidium terræ ſanctæ tranſmittant , exe-

a ¶ *Secundum.*] ſcilicet,reddite.

b ¶ *Sed nec decens videbatur.*] Vt venires contra votum.

c ¶ *Retro.*] Apoſtatando.ſimile ¶.de apoſta.quidam. Nam apoſtata dicitur retro ſtans.26.q.vlt.non obſeruetis.& 3.q.4.beatus. de pœn. diſt. 2.pennata.

a Et ibi ſequitur: Nec ſic inflectere sẽſus humanos edicta valeat, vti vica regẽtis. & Eccle.10. Quahis eſt rector ciuitatis , tales & habitantes in ea. Ioan. And.

Luc. 9.

† Vide omnino Alfonſum Caſtrẽſ lib.1.c. 8.de iuſti hæret. punit.

Leui.4.

d ¶ *Agitur à prælatis.*] Iuxta illud,Componitur orbis regis ad exẽplũ a. 11. q. 3. præcipue. Nam prælati ſunt tãquã ſignũ poſiti ad ſagittam, vnde inferiores vitam eorum reſpiciũt. infra de accu. qualiter & quando.

e ¶ *Verum ætatis.*] Hic allegat, ꝙ non tenetur perficere votum ſuum.

f ¶ *Forſitan non debueras.*] Maxime ad loca remota. arg. 7. q. 1.præſentium. & ff. de offic. præſi. illud obſeruandũ. 7. q. 1. ſi quis in clero.& de cõſe.diſt.5.non oportet. nec iſtud forſitan eſt dubitatiuũ.ſic 33. q.2.admonere.ſupra de procu. tuæ fraternitatis.Io.

g ¶ *Peregrinari.*] De conſe. diſt. 5.non oportet 1.

h ¶ *Aſtrictus.*] qa ſicut clericus ſine licẽtia epiſcopi ſui,nõ debet ab eccleſia abeſſe, vel recedere ab eadẽ.7.q.1.præſentium. & 3. de renun. admonet : ſic & epiſcopus ſine licentia Papæ. 3. de trãſla. inter corporalia.

i ¶ *Cũ igitur.*] Hic incipit oſtendere , ꝙ votum commutari poſsit.

k ¶ *Commutari poſsit.*] Cum igitur mandatum Domini , & votum pari paſſu ambulent,vt hic dicit : & mandatũ Domini poteſt adimpleri per aliud æquipollẽs, vt 22. q. 4.innocens. ergo & votum. ſic argumentatur hic Inn.& Io.

† Huc ſpectant tradita per beatum Thomam 2. 2.q. 88.art. 8.

1 ¶ *Sinite illos.*] Vt 11.q. 3.inter verba.

m ¶ *Eundo , morando, & redeundo facturus.*] Hæc tria tpa conſideranda ſunt, cum aliquis condẽnatur alij in expenſis factis , in proſequenda appellatione.ſ.de appellatio.reprehenſibilis. C. qui accu. non poſ. qui crimen. ſimile ſupra de conceſsio. præben. quia diuerſitatem.in fin.

Exod. 13. & 22. Num. 3. & 8. Deut. 15. Luc.2. Leui. 25. Exod. 36.

n ¶ *Sine diminutione.*] Præter illam diminutionem,quæ fieret in pecunia transferenda: qa ille qui eam portabit , ſuis expenſis non militabit. ſ.de præſcr.cum ex officij.& 12.q.2. charitatem. Vel intellige , quòd hæc pecunia mitti debet per aliquem religioſum, qui alias eſſet illuc iturus. Vincen.

† In codice Barbatiæ ita : quod in ouem commutabatur: altãs ita:qui oue cõmutabatur.

o ¶ *Ceſſauere cauſæ.*] Argu. quòd ceſſante cauſa ceſſat priuilegiũ.infra de verbo.ſign.abbate. in fi. & 16.q.1. generaliter. & 25.q.2. §. vlt. & Inſti. de aucto.tut. & cura. §. fin.

† nec

† In antiqua : Nonne ſcis, quia, &c.

Matt. 15.

c Facit ad hoc rex.in l. 1. ff. de auctoritut.

† Scilicet Romam per excellentiã. §.ſed ius. Inſti. de iure natur.

† diximus

Pſal.75.

a ¶ *Secundum.*

& C.de reſti.mili.l.vlt. & ſupra de deci. ſuggeſtum. Ioan. & ſupra de renun.poſt tranſlationem.vbi de hoc.ſupra de iureiurãdo, & ſi Chriſtus.in fine. Ber.

Q*Vod ſuper.*] Communis diuiſio. Secunda:ibi, *Nos autem.* quæ tria facit.Primo ponit generalẽ doctrinam. Secundo duplicem diſtinctionẽ.Prima : ibi, *Vnde credimus.* Secunda : ibi , *Rurſus.* Tertio ſoluit cõſultationem indeciſam:ibi , *De mulieribus.*Abbas.

CASVS. Quidam aſſumpſerant ſignũ crucis in ſubſidiũ terræ ſanctæ, & quia iſti votum ſuum non adimplebant, mandauit Papa Cantuarienſ. archiepo , vt eos cõpelleret ad executionẽ voti : Quidã propter infirmitatem , quidã propter paupertatẽ , vel aliã iuſtam cauſam vtiliter nõ poterant votum ſuum adimplere : quæſiuit archiepus à Papa , quid de his eſſet agendum ; & ipſe reſpõdet,quòd debiles & inopes,magis in defectum quam ad profectum illuc accedunt: quia debiles pugnare non poſſunt , & pauperes mẽdicare coguntur: niſi forte ſint nobiles & magnates , vt ſuis expenſis ſecũ poſsint ducere bellatores:vel artifices , vel agricolæ , quã de laboribus ſuis ſibi victum quærere poſſunt: vnde Papa diſtinguit inter illos qui tẽporalem cauſam habere noſcuntur, & inter illos ꝙ perpetuam : primis danda eſt dilatio , ſecundis eſt redemptio indulgenda: ita tamen quòd expenſas quas eſſent facturi, tranſmittant in ſubſidiũ terræ ſanctæ.

† Cap.4. eo tit.in 3.compilat. Et quatenus Innocẽtius & alij agunt hic de poteſtate Papæ , ſeu eccleſiæ in gerendo bello contra in fideles, vide Eymericum in Directorio Inquiſitorum par. 2. q. 46. & Franciſcum Victoriã in relectiõe de iure belli. adde beatũ Thomam 2. 2.q. 10. art. 8.

p ¶ *Cum iſti.*] Scilicet, debiles.

q ¶ *Et illi.*] Scilicet, inopes.

† Aliàs ita: Nos inquiſitioni tuæ reſpondemus.

r ¶ *Qui temporalem.*] Eandem diſtinctionem facit lex in iudice , vt ſi nõ poteſt intereſſe propter temporalem impotentiam , expectandus eſt : & ſi habeat perpetuum impedimentũ , remouẽdus eſt. ff. de vacamune. l. vlt. & ff. de iudiciis.ſi longius b.argumentũ ad idem ſupra de reſcriptis.ſciſcitatus.Io.

b Hæc l. loquitur etiã cum ſubeſt longa protractio, licet nõ perpetua infirmitas, neceſſaria profectio, vel rei familiaris periculum. Io. An.

f ¶ *Dilatio.*]Expectandi enim ſunt quouſq; cauſa impedimenti ceſſauerit. ſimile. infra de ſenten. excom. de cæcero. & c. quamuis.in fi.Idem eſt ſi per fortuitos caſus impediretur , nihilominus cum põt , adimplere tenetur.ff.de verb.obl. inter ſtipulantẽ.§. ſacram. niſi certa res eſſet promiſſa,nõ in genere. C. ſi cer.pet.incendium. Io. t

† Recompenſato.

t ¶ *Compenſato labore.*] Ieiuniis & orationibus: vt ſupra ca. proxi. circa fi.Lau.Vel videtur ꝙ tñ mittere

mittere teneantur pro quanto nollent sustinere laborem hûc, sed vix potest æstimari, prima expositio melior est.

RVRSVS. In isto §. distinguitur inter illos qui pro defensione terræ sanctæ votum peregrinationis emittunt, & illos quibus pro satisfactione suorũ peccatorũ iter peregrinationis iniungitur: Circa primos plus cõsideratur succursus terræ sanctæ: Circa secundos labor itineris, secundũ intentionẽ vouentis, vel pœnitẽtis: & ideo si aliquis de vouentibus est inutilis ad pugnandum, melius est votum redimere quàm expensas consumere: Et de pœnitente qui nõ potest propter debilitatem iter peregrinationis implere, idem est dicendũ, scilicet vt redimat votũ, sed non de illo qui potest ire, licet non possit pugnare: quia principalis causa consideranda est: Mulieres vero quæ nõ vouerũt, si remanere noluerint, viros suos sequantur: illæ vero quæ vouerunt: nisi sint diuites, vt possint secum ducere bellatores, redimãt votum. Nota q̃ votum pro terræ sanctæ subsidio factum, ex iusta causa potest redimi vel differri. Item in voto peregrinationis causa subsidij terræ sanctæ, & commutatio potest interuenire, non autem cum causa laboris & pœnitentiæ tantum imponitur. Item principalis causa voti consideranda est: & secundum illam dispensari debet.

† Contius, eundẽ addit in margine, aliàs consilium. verum quę præter fidẽ veterũ exẽplarium.

a ¶ *Circa primos.*] Scilicet, qui pro succursu terræ sanctæ votum emiserunt.

b ¶ *Circa secundos.*] Scilicet, quibus pro satisfactione suorum criminum labor peregrinationis est iniunctus.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. com pil. Et quatenus hic agitur de cruce signatis pro terræ sanctę subsidio, vide post concilium Lateranense sub Inn. iij. in expeditione pro recuperanda terra sancta. adde tractatũ de forma procedendi contra inquisitos de hæresi tit. de officio crucesignati. Doctores in c. excõicamus. §. catholici. infra de hæret. & plene Cãpegium: apud Zanchinũ c. 37.

c ¶ *Vouentium.*] Scilicet sponte, & non per pœnitentiam iniunctã.

d ¶ *Quamuis sit habilis.*] Hic formatur secunda quæstio sequentis capituli. §. secundo quæsiuisti.

e ¶ *Potens tamen.*] Vnde non subest causa cur debeat immutare: aliàs qui iniunxit, vel quilibet maior eo eam posset immutare iure cõmuni, sed immutationẽ huiusmodi pœnitentiæ videtur reseruare sibi, & illis quibus specialiter à sede Apostolica iniungitur, & est speciale. infra eod. c. proxi. Vinc.

f ¶ *De mulieribus.*] Non vouentibus, scilicet.

g ¶ *Viros suos.*] Et hic formauit archiepiscopus tertiam quæstionem. infra cap. proxi. §. quod autem.

h ¶ *Sequantur.*] Qui de vxorum licentia vouerunt: vel ex causa concedit Papa, q̃ viri possunt vouere se ituros in subsidium terræ sanctæ inuitis vxoribus. infra c. prox. versi. in tanta quoque.

i ¶ *Cæteræ vero.*] Scilicet vouentes.

EX multa.] Quinque sunt dicta: Secundũ: ibi, *Secundo.* Tertium, ibi, *Quod autem.* Quartum: ibi, *In tanta.* Quintum: ibi, *De clericis.* Abb. Siculus.

CASVS. In cap. præcedenti dr̃ quòd circa crucesignatos dispẽsãr, vt illi votum redimant, qui perpetuo impedimento detinẽtur: quæsiuit archiepiscopus ille Cãtuarien. vtrũ id q̃d in decretali prædicta dr̃, ius generale constituat, vt licitum sit prælatis absoluere sibi subiectos secundum formam sibi expressam. Præterea in dicta decretali in parte decisa dicitur: per viros religiosos poterit dispẽsari: quæsiuit idem archiepiscopus, de quibus religiosis intelligatur: Respondet Papa ad primam quæstionem, quòd in consultatione prædicta ius constituitur generale, & licet dicatur ibi, ad quales scilicet viros religiosos, non tamen explicatur ibi ad quos eius executio specialiter spectet: dicit Papa, executio illius iuris ad illos tãtum pertinet, quibus à sede Apostolica fuerit iniunctum: per hanc respõsionẽ soluta est secunda quæstio, de quib⁹ religiosis sit illud intelligendum, scilicet vtrũ de regularibus, an de episcopis: ad neutros istorum executio illius iuris spectat, sed ad illos tantum, quibus à sede Apostolica specialiter indulgetur.

† tantum, in vno vetustissimo exemplari.

† Religiosi, qui & quot modis dicãtur vide per Archidiaconum Io. An. & alios, in c. vt officiũ. §. verum quia. de hæret. li. 6. tradit plene Albertin. in c. quoniã. de hæret. li. 6. q. 1. per totam quæstionem.

k *Expressam.*] Supra cap. proxi.

l ¶ *Ad quales.*] Scilicet, viros religiosos, de quibus fiebat mentio in ca. proxi. quod super. sed illa clausula remota fuit, quæ posita erat sub illo. & infra ante §. illum. de mulieribus.

m ¶ *Incumbit.*] Ecce hic vnum mirabile, quòd est ius cõmune, vt dispensetur in voto cum debilibus, & huiusmodi. arg. supra eod. ca. 1. & tamen eius executio non permittitur alicui, nisi cui Papa specialiter committit. quod tamen restringendũ est circa votum huiusmodi, scilicet pro succursu terræ sanctæ emissum: ergo cũ hic Papa sibi dispensationẽ reseruet, in aliis votis episcopis dispensationẽ indulget. arg. supra ca. 1. de sent. excom.

† Aliàs ita: vt nobiles etiam magnates.

n ¶ *Religiosi.*] Religiosi dicuntur nõ solum monachi & regulares, sed & clerici: vt 1. q. 1. nullus. & etiam laici dicuntur religiosi. 28. distin. si qua vidua.

† Dictio, istam, deest in aliquot vetustis exẽplaribus.

o ¶ *Religione.*] 1. q. 1. vilissim⁹. 8. q. 1. qualis erit.

p ¶ *Ad neutros.*] Arg. generaliter dictum nulli esse dictum. supra de offic. deleg. ex parte 2. arg. C. de pig. l. 2. Io.

† Quãuis possit & alter.

SECVNDO. In præcedenti decretali dicitur, quòd si quis vouentium est inutilis ad pugnandum, quamuis sit habilis ad eundum, melius est redimere votum quam expensas consumere: quæsiuit archiepiscopus, vtrum sit generaliter intelligendum tam de nobilibus, qui secum possunt ducere bellatores, an de minoribus tantum? Respondet Papa, si diligenter considerasset, quæstionem istam solutam inuenisset in decretali prædicta, vbi dicitur, quòd debiles & inopes magis in defectum quam profectum accedunt, &c. Quod autem dicitur in fine præcedentis cap. mulieres quæ remanere voluerint, de illis intelligitur quæ per votum non sunt astrictæ. Item in voto isto viri vouere possunt sine consensu vxorum, propter necessitatem populi Christiani. Clerici vero qui vouerunt ire ad subsidium terræ sanctæ, cum clericatus officium eos reddat inhabiles ad pugnandum, votum redimant, nisi vel cõsilio sint strenui, vel officio prædicationis instructi, aut sint magnatum obsequio deputati; vel sint adeo diuites, vt secum possint ducere bellatores: hoc autẽ de vouentibus intelligendũ est, non de illis quibus labor peregrinationis in pœnitentia est iniũctus. Nota hic ab initio vnũ mirabile, quòd ius cõe est, vt dispensetur in voto terræ sanctæ: & tamẽ eius executio nulli permittitur, nisi cui Papa specialiter committat. Item quod generaliter dictum est, generaliter est intelligendum. Item nota casum, vbi vir potest sine vxoris consensu vouere, & in eius præiudicium. Item clerici pugnare non debent.

a ¶ *Maturitate tamen consilij.*] Idem dicit lex in aduocatis, qui non minus prouident generi humano, q̃ si patriam armis defenderent. C. de aduo. diuer. iud. l. aduocati. Et lex dicit, q̃ omnibus æque postliminium est, non solum his qui pugnare possunt sed omnib⁹ qui eius naturæ sunt, vt consilio vel auxilio, vel aliis modis vsui esse possint: vt ff. de cap. & postli. reuer. l. postliminium. §. vlti. & consilio pollet cui vim natura negauit a. & est ſi. ff. de vac. munerum. l. 2. §. qñ ita. & §. seq.

† Contrarium: Grandior in tauro vire⁹, sed paruula vulpes, Plenius angusta sub breuitate sapit. secũdum Goff. Et Ouidius, Parua nocent morsu spatiosum vipera taurum: A cane non magno sæpe tenetur aper. Ioan. And.

b ¶ *Superius ponitur.*] ꝛ. cap. prox. in fi. & hoc statim sequitur.

c ¶ *Viri præter vxorum.*] Specialissimus casus est iste, q̃ vir potest emittere votum præter licentiam vxoris, ꝛ illa iura. 33. q. 5. q̃d Deo. & 27. q. 2. si tu abstines. & per hoc videtur, quòd aliquod votum sit maius voto b continentiæ: nã propter continentiam etiam ad tempus non liceret hoc fieri: vt 33. q. 5. cap. 1. sed in voto absti nentiæ secus videtur, dum tamen per tale votum neutri fiat præiudicium. 33. q. 5. noluit. Io.

† valeant

b Circa hoc dictum vide B. Thomam 2. 2. q. 88. art. 11. & Sotum lib. 7. de iust. & iure. q. 4. art. 2.

d ¶ *Inhabiles ad pugnã dum.*] Clerici vero pugnare non debent. Arma enim clericorum sunt lacrymæ. 23. q. 8. clerici qui in quacunque. c. quicunque. & c. conuenior. licet non minus pugnet qui consilio pugnat, vt dictum est in notula, idé dicit lex.

† De materia huius. §. & cur clericis & epis pugnare nõ liceat: vide omnino B. Thomam 2. 2. q. 40. art. 2.

e ¶ *Obsequio deputati.*] Qui ex debito officij eos sequi teneretur. ꝛ. de senten. excomm. inter alia.

¶ *Glo. seq. arguit & signat contrarium.*

f ¶ *In pœnitentia est iniunctus.*] Videtur ergo q̃ mutatio voti non possit fieri in his pœnitentiis imponendis. arg. contra 82. distinct. presbyter si fornicationem.

PEr tuas.] Communis diuisio. Secunda: ibi, *Nos igitur.* Abbas.

CASVS Quidam emisit votum solemniter suscipiendi habitum regularẽ in Grationopolitana ecclesia: & postea promisit, q̃ infra certũ tempus votũ q̃d emiserat adimpleret: tandẽ termino transacto, votum suum non adimpleuit: postmodũ vocatus fuit ad regimen ecclesiæ Gebenẽsis. iste considerans q̃ votum emiserat, nec fecerat quod promisit, petiit consilium à dño Papa, & ipse consuluit ei, vt si suam sanare desiderat cõscientiam, resignet regimen ecclesiæ Geben. & reddat Dño votum suũ: si postmodũ capitulum ecclesiæ prædictæ ipsum duxerit eligẽdum, electionem poterit recipere de se factam. Nota quòd qui promittit solemniter religionem intrare, omnino intrare tenetur.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

g ¶ *Duos menses.*] Si hoc non appositum fuisset, nihilominus tenebatur suscipere habitũ regularem, & deberet ad hoc cõpelli, cum ad hoc voto solemni se astrinxerit. supra de cõuersione coniugatorum, ex parte. in fi. supra de reg. porrectum c. Sed quid si prælatus & fratres prædicti loci nollent ipsum postea recipere? Tunc non diceretur transgressor voti, si per eum non stetit infra tempus statutum. ſi. ꝛ. de spon. sicut. sed ipsi possunt compelli, vt eum recipiant ex quo promiserunt illum recipere: quia qua ratione ille compellitur ad votũ reddendum per decretalem prædictam, porrectum. eadem ratione & illi, ex quo votum suum emittit, & recipitur ab abbate. arg. ꝛ. de reg. cap. vlti. nisi aliud rationabile obsistat.

c Et infrà de frig fraterni tatis. & opti me facit. ff. de verb. obl. cum qui cæ lẽdis. §. quotiens.

† Granopolitana.

† Granopolitana, sed Grationopolitana lego, cuius ecclesiæ epo or, dinis sancti Augustini canonici regulares obediunt: & is etiam Gebẽnensis suffragani sunt archiepiscopi Viennensis. omnes in Burgundia.

d Hæc glossa deprauata erat, restituimus ex side veterum exẽplarium.

† Vide concil. Trid sess. 24. tit. de regularibus cap. 1.

† Haresbẽrien. & Beregaben. Habenen. & Beregaben.

† vtrum

† Quo ordine recipiantur, qui crucis characte re desiderãt insigniri, tradit Compegius in fine tractatus Zanchini de hæreticis, in instructione de modo cruce signãdi.

CAP. X.

*PEr tuas nobis literas intimasti, te in Grationopolitana † ecclesia suscipiendi habitũ regularem, votum solemniter emisisse; & postea promisisse in manibus prælati eiusdem ecclesiæ, te infra duos menses g postquam ab Apostolica sede redisses, votũ quod emiseras impleturum. Cumque termino ipso transacto, non curasses quod voueras adimplere, tandem existẽs voti transgressor, vocatus fuisti ad regimen ecclesiæ Gebẽnensis: & infra. ¶ Nos igitur tuæ discretioni consulimus, vt si tuam sanare desideras conscientiam, regimen resignes ecclesiæ memoratæ, ac reddas altissimo vota h † tua. Quòd si Capitulum eiusdẽ Gebẽn. ecclesiæ, te postmodum canonice duxerit eligendum i, electionem recipere poteris de te factam.

¶ Honorius tertius Haresbẽn. † & Bengad. præpositis.

¶ *Prælatus etiam professus potest votum vltramarinũ emittere, & in suos vsus vicesimam prouentuum ecclesiæ conuertere.*

CAP. XI.

*POstulastis à nobis, an † vobis professis ordinem regularem, quorum alter Cruce signatus est, & reliquus characte re crucis desiderat † insigniri, liceat vicesimam k prouentuum ecclesiarum vestrarum deputatam succursui terræ sanctæ, deferre vobiscum: & infra.

¶ Discretioni vestræ taliter respondemus, quòd si ecclesiæ vestræ per absentiam vestrã enormiter l non lædantur, & vos vtiles fueritis terræ sanctæ verum à dño Papa, vt liceret eis secum deferre vicesimã prouentuum ecclesiarũ suarum, deputatam succursui terræ sanctæ: Rñdet eis Papa: si ecclesiæ suæ pro ipsorum absentia enormiter non lædantur, & ipsi vtiles fuerint terræ sanctæ verbo & exemplo, (quod tñ committit illorum cõscientiæ) dimissis procuratoribus idoneis in ecclesiis suis, tenentur votum suum explere: & sic poterunt vicesimam ecclesiarum suarum, deputatã subsidio terræ sanctæ, secum portare. Nota, q̃ cum prælatus se absentat ab ecclesia sua, tenetur dimittere procuratoré, qui vice sua, procuret negotia ecclesiæ sũæ, tam in iudicio quam extra iudicium, & illud tenent omnes.

k ¶ *Vicesimam.*] Quam soluere tenebãtur oẽs, tam clerici seculares, quam regulares ad subsidiũ terræ sanctæ, scd̃m quod fuerat cõstitutũ in concilio generali in decretali illa, ad liberandã. quæ nõ est in hac compilatione: sed qui erant cruce signati, vel qui etiam vellent signari, non tenebantur ad hoc, immo sibi poterant retinere, vt hic dicit.

¶ *Glo. seq. arguit, signat contrarium, & remittit.*

l ¶ *Enormiter.*] Et ita non vult Papa propter succursum terræ sanctæ, ecclesias

Universidad de Navarra Biblioteca

ecclesias istas enormiter aggrauari in absentia istorũ, in quo casu cessat priuilegium.5.de decimis, suggestum. & j. de verb. sign. quod per nouale. & si non potest alter subueniri quin alter lædatur, commodius est neutrum iuuare ꝙ alterum lædere.14. q. 5. denique.22.q.2.primum.ff.de cond.indeb.nam hoc natura. Item nota quòd hic non præfertur publica vtilitas priuatæ [a]. arg. ad hoc 3. eod. non est. & est arg. contra id.7. q.1.scias. & supra de postu.c.3.vbi de hoc.

a ¶ *Verbo.*] Scilicet præ dicationis : quia licet per officium suũ inhabiles sint ad pugnandũ, possunt tamen in aliis se vtiliter habere. supra eo.ex multa.

b ¶ *Exemplo.*]Bonæ vitæ scilicet : quia verbo & exemplo dicimur præ dicare.43. dist. sit rector.

c ¶ *Conscientiæ vestræ.*] Ecce quòd relinquitur aliquis propriæ conscientiæ suæ. sic. 3. c. prox. & 23.q. 4. vir cum propria. 3.de renun.nisi cum pridem. in fi. & 33. dist. habuisse.& 4.dist.denique. & 15.q.8. cap. 1. & supra de iureiur. mulieri. quia de nemine præsumendũ est quòd sit immemor suæ salutis.1. q. 7. sanci mus.

¶ *Glo.seq.arguit.*

d ¶ *Procuratoribus.*] Nota arg. ꝙ prælatus quando se absentat ab ecclesia iusta de causa, & de licentia superioris, dimittere debet procuratorem in loco sui, qui procuret vtilitatem ecclesiæ.

¶ *Glossa seq.obiicit, & soluit.*

e ¶ *Tenemini.*]Sed quare dicit, tenemini, cum alter istorum nondum fecerit votum, sed dicat tñ, desiderat insigniri? Sed dic ꝙ iste, licet votũ adhuc non emiserit, tamen iam in animo suo plene deliberauerat,& propositũ suũ in hoc fixerat : vnde sine peccato contrauenire non poterat.17.q.1.qui bona.sic 3.eod.c.2.aliàs non diceretur transgressor.supra eo.litteraturam.

bo [a] pariter & exẽplo [b], (quod conscientiæ [c] vestræ duximus relinquendum) dimissis procuratoribus [d] idoneis in ecclesiis vestris potestis & tenemini [e] votũ peregrinationis implere : & sic potest in vsus vestros transire vicesima ecclesiarum vestrarum, terræ sanctæ subsidio deputata.

TITVLVS XXXV.
De statu † monachorum, & canonicorum regularium.

¶ Gregorius † archiepiscopo Neapolis.

¶ Diœcesanus non debet molestare monasteria, præterquam pro causa correctionis: nec eis oblata sibi vendicare.

CAP. I.

THeodosius †:& infra. ¶ Alicui monasterio nec tu, nec præsbyteri tui, præter diligentiam disciplinæ [f], aliquid molestiæ inferatis [g]. Aut si quid illic pro diuersorum † deuotione accesserit [h], vobis vendicare æstimetis. Cũ monachis ibi seruien tib⁹ debeat proficere, quicquid à fidelibus taliter offerri cõtigit.

¶ Ex concilio Lateranen †

¶ Monachi nõ debent poni singuli per parochias. hoc primo. Si pro monachatu aliquid detur, receptus à sacris ordinibus prohibetur: & recipiens ab officio suspenditur. hoc secũdo. Monachus habens peculium sine licentia abbatis ab altaris communione remouetur: & sic decedens, sepultura & fratrũ communione priuatur. hoc tertio. Si pecunia confertur pro habendo aliquod officium in monasterio, dans & recipiẽs deponuntur. hoc quarto. In prioratibus cõuentualibus per electionem instituti non sunt remouẽdi sine causa rationabili, & de causa rationabili tria ponit exempla. hoc dicit cõprehendendo substantiam.

a Dixit V. hoc contingere ꝙ prius ꝙ nõ confunditur & publica nõ multum iuuatur. dixit Gof. hoc ideo ꝙ prius nõ includebatur sub cõi. idẽ Host. Ioan. And.

† De materia tituli vide concilii Trid. sess.25.tit.de regularibus,& quo differãt monachi, & canonici regulares,tradit Iason in Authen. ingressi. C. de sacrosan. eccle.

† Hic in qui busdam recentioribus legitur Gregorius iij in aliis, nonus, sed recte ait Cõtius, immo primus lib.7.indict. 2.c.15.Et c. 1.eod.tit.in 1. compilat.

† Theodorius.

† Aliàs: clericorum.

b Prælati enim erãt isti & præpositi: vt patet in superscriptione decretalis.

† Conciliũ Lateran.sub Alex.iij.cap. 20. Et ca. 2. eod.tit.in 1. compilat.

CAP. II.

MOnachi nõ pretio [i] recipiãtur in monasterio, nec peculium [k] † permittantur habere:nec singuli per villas & oppida, per quascunque parochiales [l] ponantur ecclesias: sed in maiori conuentu, aut cum aliquibus fratribus maneant : nec soli inter seculares homines spiritualium hostium conflictum expectent, Salomone † dicente, Væ soli [m]: quia cum † ceciderit, non est qui subleuet eum. ¶ Si quis autem exactus pro sua receptione aliquid dederit, ad sacros ordines [n] non ascendat : is vero qui eum receperit †,officij suspensione mulctetur. ¶ Qui † vero peculium habuerit : nisi ab Abbate fuerit ei pro iniuncta administratione permissum [o], à communione remoueatur altaris : & qui in extremis cum peculio inuentus fuerit, & digne non pœnituerit, nec oblata receptione in monachum, nihil deber dare. Item nõ debet habere peculiũ. Item solus habitare non debet. Itẽ pœna dantis pecuniã pro sua receptione est, ꝙ non potest ad sacros ordines promoueri. Itẽ in casu monach⁹ potest habere peculiũ, scilicet causa administrationis. Item pœna habẽtis peculiũ est penitus in morte carere sepultura. Item Prioratus vel officia pro pretio alicui dari non debent. Itẽ nota hic differentiam inter Priorem conuentualem & alium : quia Prior conuentualis deponi non potest nisi pro manifesta & rationabili causa,puta,si fit dilapidator,vel viuat incontinenter.

g ¶ *Inferatis.*] Nisi hoc solũm quod canones iubent.18. q. 2. hoc tantum.& c.quàm sit. & c. luminoso.

¶ *Glo.seq.recitatur per obiectionem.*

h ¶ *Accesserit.*] In vita : quoniam si in morte causa sepulturæ aliquid relinqueretur, inde episcopus debet habere canonicam portionem. 3. de sepultu. de his. & cap. cum super. & 3. de testa.requisisti c. nisi cõsuetudo repugnet.

Monachi.] In hoc cap. quod cõiter non summatur, quinque sunt dicta. Secũdum:ibi, *Si quis.* Tertium:ibi, *Qui vero.*Quartũ : ibi, *Prioratus.* Quintũ:ibi, *Priores.* Abbas.

CASVS.Statuit Lateran.cõcilium,quòd monachi non recipiantur pretio in monasteriis, nec peculium habeant, nec soli per parochias habitent: quia væ soli: quia non est qui subleuet eum si ceciderit : & qui dederit,& qui receperit,puniatur. Qui vero peculiũ habuerit, nisi forte ab abbate fuerit ei pro iniũcta administratione permissum,à communione remoueaf altaris:& qui cum peculio in extremis inuentus fuerit, & nõ restituerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres accipiat sepulturã: quod intelligendũ est de omnibus religiosis:Abbas autem qui ista diligẽter nõ cauerit,officij sui iactura se nouerit incursurum : Item nullum officium pretio alicui concedatur , alioquin dãtes & accipiẽtes à ministerio fiãt ecclesiastico alieni. In fin. dicit, ꝙ Priores qui per electionem canonicam capituli sui fuerint instituti, nõ mutentur , nec remoueãtur nisi ꝓ manifesta causa. Nota ꝙ monachus pro sua receptione in monachum, nihil debet dare. Item nõ debet habere peculiũ. Item solus habitare non debet. Itẽ pœna dantis pecuniã pro sua receptione est , ꝙ non potest ad sacros ordines promoueri. Itẽ in casu monach⁹ potest habere peculiũ, scilicet causa administrationis.Item pœna habẽtis peculiũ est penitus in morte carere sepultura.Item Prioratus vel officia pro pretio alicui dari non debent. Itẽ nota hic differentiam inter Priorem conuentualem & alium : quia Prior conuentualis deponi non potest nisi pro manifesta & rationabili causa,puta,si fit dilapidator,vel viuat incontinenter.

i ¶ *Pretio.*]Infra de simo.quoniam simoniaca.

k ¶ *Peculium.*]Nisi pro iniuncta administratione: vt infra sequitur.

¶ *Glo.seq.reci.per obiectionem de canonibus:16.q.1.&c.*

l ¶ *Parochiales.*] Et sic patet,ꝙ monachi singuli in parochialibus ecclesiis esse non debent. Et istud quidem ius commune est , quod hic dicitur ex dispensatione : tamen vi quòd monachus potest præfici in parochiali ecclesia. 16.q.1.in parochia.& c.cum pro vtiliate. & c. doctos. & c. si monachus. & c. si quis monachus.in collegiata vero ecclesia videtur quòd de iure communi possunt eligi.infra eo.quod Dei timorem.& arg.supra tit.prox.per tuas.T.

m ¶ *Væ soli.*] 7.q.1.illud.81.dist.in omnibus.

n ¶ *Ad sacros ordines.*] Et insuper de monasterio expellatur secundum quod traditur j.de simo.quoniam simoniaca. Vel debet sibi pecunia restitui,& intret aliud monasterium.eo.tit.veniens.

¶ *Glo.seq.signat contrarium,opi.ponit cui signat cõtrarium,& ponit opinio.Hug.quam approbat,cui signat contrarium de decre.dudum.*

o ¶ *Administratione permissum.*]Aliàs proprium habere non potest. 12.q.1.non dicatis.27.q.1.monacho. 18. q.1.c. 1. & infra eo.cum ad monasterium.Arg.cõtra.27.q.1.de viduis. Illud planum est , ꝙ monachus proprium habere non potest [e] : immo & si sub ea conditione fieret monachus vt habeat proprium,conditio frangitur,& remanebit monachus, arg. j. de conditio. app. quicunque. vbi tenet matrimonium, & conditio

† Ecclesiastes.cap. 4.

† si

† recipit

† Vide concilii Trid. sessio. 25. tit.de regularibus.ca.2.

c Vel loquitur in religiosis priuilegiatis eo.tit. c.fi. Gof. vel prohibet totũ vendicari : sed non partẽ canonicã,& sic cessant contraria,secũdum Host. Ioan. And.

† peculium, id est, propriũ. vide l. cogi. ff. ad Trebellia.

d Nec obst. 20.q.3.constitutum.quod loquitur de illectis, qui non sunt simoniaci, secundũ Tan. Vincen. & Gof.Ioan.

e De hoc vide concilii Trident.paulo ante citatum.

& conditio frangitur. arg. ad hoc. ff. si vsusfru.peta.l.1.§.1. ff.de vsu & habi.sed neque.& C.de institutio.sub condit. reprehendenda. Arg. ꝺ. manifestum.infra de conditio.appos.c.vlt.vbi dicitur, quòd si conditio quę fit cõtra substantiã matrimonij,apponitur in matrimonio,matrimoniũ nullũ est: sed hæc conditio de proprio retinendo, est contra substantiam monachatus,vt videtur: quia dñs Papa in eo dispensare nonpotest , sicut nec in cõtinentia 2.j. eod. cum ad monasterium.in fi. & est arg.ad hoc 32.q.2. solet. In hac opinio. fuit Hu.& idem credo quòd non sit monachus : quia proprietatis abdicatio & continentia castitatis sunt de substantia monachatus sicut in matrimonio carnali. Arg. contra. supra de conuer. coniu. dudum.

a ¶ *Sepulturam.*] Sic j. eod.cum ad monasterii. & c. super quodam. & hoc idem locum habet in quolibet quem cõstat decessisse in mortali peccato.88.dist. neque apud.13.q.2.pro obeuntibus. & 23. q. 5. placuit. Ala.

b ¶ *Nulli tradantur.*] Vt fiat ibi custos,vel procurator ibi cõstituatur.1. q.1. si quis episcopus. & q.3.saluator.

¶ *Glo.seq.recitatur per contrarium de §.tales.*

c ¶ *Non mutentur.*]Hoc intelligitur de illis qui instituuntur perpetuo ꝓ canonicam electionem capituli , & confirmationem superioris. Isti sine certa causa remoueri non debent : quia sine culpa nemo priuari debet iure suo,56.dist. satis peruersum.& 16. q. vlt.inuentum.3.de iud.c. 1. Alij Priores qui per electionem canonicam non creantur,ad voluntatem abbatum suorum remouentur.infra eo.cũ ad monasterium. 5. tales. & huiusmodi regularibus non confirmantur Prioratus. supra de confirmatio. porrecta. Tanc.

d ¶ *Dilapidatores.*] Propter hoc bene remouentur.3.q.2. quia ea quæ. & infra de simo.licet Hely. & c.per tuas.& 3.de offi.deleg. venerabilis. & hoc si probetur. & propter incontinentiam remouetur abbas.18.q. 2. si quis.Abbas.

Ecolentes.] Diuiditur in quatuor partes.Primo Cistercien. ordo secundum antiqua tẽpora multipliciter commendatur.Secundo modernis temporibus confideratis reprehenditur. Tertio vt Cistercienses suis terminis sint contenti monentur. Quarto , quòd domus eis aggregatæ debeant se moribus istis conformare,instruuntur.Secũda : ibi,*Dolentes.*Tertia:ibi,*Ideoque.*Quarta : ibi , *Cæterum.* Abbas. Siculus.

CASVS. Abbates & conuentus Cistercien. ordinis in multis recesserunt a sua prima institutione,intantum, vt multi ex illis contra regulã ordinis,sibi vendicent villas, ecclesias, & fidelitates, & alia, quæ ab honestate regulari discrepant:de quibus Papa dicit se condolere:vn de mandat eis quatenus domus illorum suis terminis sint contentæ, secundum quod à prima sui origine fundatæ sunt:Si enim suas institutiones reliquerint, & cõuerti ad cõia iura aliorũ monasteriorum voluerint , oportebit eos iure cõi censeri , quia dignum est, vt qui similem cum aliis suscipiuat vitam , similem sentiant in legibus disciplinam:In fine dicit, ꝙ domus alia,quæ ad istorum ordinem sunt trãslatæ,vel se trãstulerunt,institutionibus istorum se conforment. Nota ꝙ qui similem vitam ducunt,simili debent foro conueniri,vel priuilegio gaudere.Item quod alij aggregatur, eius naturam debet imitari.

a De hoc articulo vide quos citaui infra hoc ti. c.fin.in vltimis verbis illius cap.

† Qui dicãtur fratres, & qui monachi, & quo differant à canonicis regularibus, tradit Iason in Authe.ingressi. C.de sacrosan.eccles.

† Curauerit, in concilio.

† Aliàs ita: vt videlicet. sed in antiquis & in concilio, vt est impressum.

† aliud

† Cap.2. eo. tit.in 2.com pil.Et de ordine Cistercien sium eo rumque origine, vide Antonium par.2. histo riali.tit. 15. §.18. & plene Cassaneũ in catalogo gloriæ mũdi par.4. consideratio. 58.

† In vno vetustissimo exemplari ita : fidelitates , hominia,& onera suscipiũt , & c. & in alio paulo recentiori ita : fidelitates & homagia susceperunt, &c. nam dicto , benigne,deest in omnibus & quid sit, hominia , late explicat hic Hostiensis, quẽ videre.

tio pro eo fiat, nec inter fratres † accipiat sepulturam [a] : quod etiam de vniuersis religiosis præcipimus obseruari. Abbas autem , qui diligenter ista non cauerit † , officij sui iacturam se nouerit incursurum. ¶ Prioratus quoque seu Obedientiæ, pretij donatione nulli tradantur [b], alioquin dantes & accipientes, à ministerio fiant ecclesiasti co alieno. ¶ Priores autem cum in ecclesiis conuentualibus, per electionem capitulorum suorũ canonice fuerint instituti , nisi pro manifesta & rationabili causa non mutentur [c]: videlicet † si fuerint dilapidatores [d], si incontinenter vixerint, aut tale aliquid † egerint , pro quo amouendi merito videantur , aut si etiam pro necessitate maioris officij , de consilio fratrum fuerint transferendi.

¶ Alexander tertius Abbatibus & conuentibus Cistercien.ordinis.

¶ Monet Cistercienses, vt seruent regulam secundum primæuam institutionem. hoc dicit primo. Et domus religiosa aggregata Cistercien sibus, eorũ mores seruare tenetur. hoc dicit secundo.

CAP. III.

Ecolentes † qualiter hæc sancta plantatio : & infra. ¶ Dolentes dicimus, quòd etsi non ab omnibus, neque in omnibus , à plerisque tamen & in pluribus , ab illa sancta institutione dicitur declinatum , in tantum , vt aliqui ex vobis primæ institutionis obliti [e], contra ordinis vestri regulam villas, ecclesias [f], & altaria [g] possident , fidelitates † & hominia [h] benigne suscipiunt, iustitiarias [i], & tributarias [k] tenent: & infra. ¶ Ideoque precibus & monitis exhortamur , quatenus domus illæ quæ à prima sui origine , in ipso ordine sunt fundatæ , constitutis † terminis sint contentæ & infra. ¶ Si enim relictis originalibus ordinis institutis , ad communia volueritis aliorũ monasteriorũ iura diuertere,oportebit vos cõi iure censeri [m]: quia dignum est, vt qui similẽ cum aliis vitã suscipiunt,similem sentiãt in legibus disciplinam. ¶ Cæterum domus illæ, quæ de aliis institutionibus ad vestrum ordinẽ se transtulerint,vestris omnino se satagant vsibus conformare: & relictis possessionibus vel etiã commutatis [n], quas institutio vestra nõ recipit,sic se in omnibus religioni vestræ coaptent [o], vt quemadmodum gaudent se in societatem ordinis , & habitus identitatem assumptas , sic etiã in paupertate secularium rerũ se lætentur vestris institutionibus conformatas.

¶ Clemens tertius.

¶ Regularis canonicus , qui non resignauit proprium in morte , non debet in cœmiterio sepeliri: & si de facto sepultus fuit, inde debet exhumari , si sine scandalo fieri potest.

CAP. IIII.

SVper † quodã canonico regulari , qui in articulo mortis agens,licet à Priore suo commonitus,propriũ [p], quod contra regulam laterter habuerat, noluit resignare , & sic diẽ clausit extremum , & fuit inter alios fratres traditus sepulturæ : & infra. ¶ Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd ille canonicus, non tantum fuit Christiana sepultura [q] priuandus, verumetiã si fine maximo scandalo [r] potuit † fieri, de ipsa proiici [s] dignus est ecclesia. Hoc autem cum forte contigerit , in similibus † est agendum.

¶ Innocentius iij. V. plebano sancti Gaulinij † :

Vper.] Cõmunis diuisio. Secunda : ibi, *Inquisitionem.* quã prorogat : ibi , *Hoc autem.* Abbas.

CASVS. Quicunque regularis in morte cum peculio inuentus fuerit, inter fratres non debet sepeliri : & si sepultus fuerit , debet inde eiici, dummodo fine scandalo fieri possit.Nota,quòd monachus habens proprium,in morte non debet cum fratribus sepeliri.Item in similibus idem est iudicium.

p ¶ *Proprium , quod contra.*] Cum talibus non dignatur Dominus fieri pars calicis eorum.12.q.1.clericus. & c. nolo.

q ¶ *Sepultura.*]Pro eo quòd in mortali peccato mortuus est.sic supra eod.monachi.5.qui vero.& infra eod. cap. 2. pro talibus enim sancta non orat ecclesia d.13.q.2.pro obeuntibus.& 23.q.5.placuit.Ber.

r ¶ *Maximo scandalo.*] Pro quo vitando multa fiunt & omittuntur, dummodo sine peccato mortali possint fieri vel omitti. infra de nouis operis nunciatione,cum ex iniuncto.

s ¶ *Proiici.*] Si ossa illius possunt discerni ab aliis. supra de sepultu. sacris.

t ¶ *In similibus.*]Sic supra de rescript. inter cæteras. & ita de similibus ad similia procedendum est. ff.de legatis.non possunt.Ber.

Quod Dei.]

b Prælati enim erãt isti & præpositi: vt patet in superscriptione decretalis.

† Conciliũ Lateran.sub Alex.iij.cap. 20. Et ca. 2. eod.tit.in 1. compilat.

† Theodorius.

† Aliàs: clericorum.

† Cap 6 eo. tit.in 2.com pilat.

c Concor. l. Iudæos. C. de Iu tax.& l. qui sine. ff. de neg ge.& de pecul. liberam.

d Et sic nota secundum Innocentiũ propter scandalum non exhumari, q aliàs exhumandus esset.Ioa.And.

† Potuerit habent vetustiores , qđ & series postulat.

† Gaulini.

† Gratiani.

Universidad de Sevilla

QVod Dei.] Diuiditur in tres partes. Primo ponitur exordium, Secundo facti narratio & supplicatio. Tertio supplicationis admissio cum duplici motiuo. Secunda: ibi, *Sane*. Tertia: ibi, *Licet*. Abb.

CASVS. Quidam plebanus sancti Gauinij desiderans ad frugem melioris vitæ transire, coram fratribus sancti Victoris, renunciauit officium plebani, promissionem faciens de sua conuersione: professionem tamen solemnem non fecit: nec habitum assumpsit: parochiani illius considerantes laudabilem administrationem ipsius, impetrauerunt à Florentino episcopo, vt adhuc administraret ibidem: & hoc idem obtinuerunt à quodam legato Apostolicæ sedis: postmodum petierunt à Papa, ꝙ hoc ratum haberet, præcipue cum illud feciſſet de licentia Prioris sancti Victoris? Super hoc rescribit Papa eidem plebano dicens, quòd licet in cõcilio Lateran. de monachis caueatur, ne soli per villas & oppida esse debeant: de regularibus tamen hoc non cauetur, qui etsi non putentur seiuncti à monachis, regulæ tamen inseruiunt laxiori, & monachi per canones antiquos ad curam parochialium ecclesiarũ ordinantur, ex quo debent prædicationis officium exercere, quod priuilegiatum est: sic ergo annuit postulationibus prædictorum parochianorum, vt ibi exerceat plebani officium, ita ꝙ vnum canonicum regularem (si fieri potest) habeat secum. Nota ꝙ qui promittit regularem vitam assumere, tenetur religionem intrare: & posset ad hoc compelli. Item monachi soli habitare non debent. Item licet eadem sit substantia ordinis canonicorũ regulariũ & monachorũ: est tñ differentia in qualitatibus. Itẽ monachi possunt habere populũ. ẽt officiũ presbyterorum est prædicare. Item officium prædicationis priuilegiatum est.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. com pil. Et vide præaliis hoc ipso loco Henricum Boich. & an religiosi pro moti in prælatos teneantur ad obseruantias regulares, tradit luculenter B. Thomas 2. 2. q. 185. art. 8.

† simpliciter.

† Concilium Lateran. sub Alex. iij. cap. 10.

a ¶ *Promisionem.*] Ex qua obligatus fuit ad obseruantiam regularẽ seruandam: licet non fecerit profeſsionem, vnde posset compelli ex sua promisione si nollet. supra de reg. porrectum. & supra tit. proximo. per tuas.

b ¶ *Ministrares ibidem.*] Aliter non poterat ibi ministrare, nisi de licentia episcopi, cum iam renunciasset officio plebaniæ quantum in se fuit. supra de renun. quod in dubiis. tñ intelligo ꝙ renũciatio tenuit.

c ¶ *Lateranen. concilio.*] supra eod. monachi.

d ¶ *Laxiori.*] Aliàs æquiparantur monachi & canonici regulares in multis. 20. q. 3. præſens clericus. & infra ne cleri. vel mona. super specula. & supra de postula. ex parte.

e ¶ *Canones.*] 16. q. 1. doctos. & 55. dist. prisc.

¶ *Glo. seq. quærit, ponit duas opi. & solu. Secundo obiicit de decr. per tuas, & soluit.*

f ¶ *Regimen in presbyteros.*] Vtrum monachi de iure cõi, vel dispensatione possint ad regimẽ animarum assumi, dubitari consueuit: Dicunt quidam, ꝙ hodie possunt de iure communi, olim tamẽ ex dispẽsatione: vt 55. dist. prisc. Alij dicunt, quòd nec hodie possunt nisi ex dispensatione, cum Latera. concilium hoc prohibeat. 3. eod. cap. 2. Satis potest dici, quòd olim monachi non poterant præfici ecclesiis, nisi ex necessitate, vt 55. dist. prisc. hodie possunt etiam vtilitate suadente. Sed regulares, vt dicit hic, licite possunt eligi ad regimen ecclesiarum vtilitatis causa, & de iure communi, vt videtur, argumen. supra tit. proxi. per tuas. Sed in hoc est differentia inter monachos & canonicos regulares [a], quòd monachus tenetur habere socios secum sui ordinis. supra eod. tit. cap. 2. & infra de capel. mona. cap. penult. & vltim. Sed regulares ad hoc non tenentur, nisi commode possint, vt hic dicitur: sed littera sequens contrarium innuit, vt ibi dicit, sic

a Vide aliàs differentias per Iasonem in Authen. ingressi. C. de sacrosan. eccles. adde Felinum in c. in præsentia. de probat.

¶ Canonicus regularis potest præfici ecclesiæ parochiali, etiam seculari: sed debet habere sociũ secum, sui ordinis, si commode fieri potest.

CAP. V.

QVòd † Dei timorem præ oculis habeas, ex fructibus tuis colligitur euidenter, cum opera, quæ facis, testimonium perhibeant veritati. ¶ Sane quondam desiderans ad frugem melioris vitæ transire, officium plebani resignans, coram fratribus sancti Victoris Bononien. promissionem [a] de tua conuersione feciſti, neque profeſsionem solemnem emittens, neque habitum religionis assumens: sed parochiani plebis eiusdem attendentes, te laudabiliter præfuisse, à Florentino episcopo impetrauerunt, vt ministrares [b] ibidem. hoc etiam P. presbyter Cardinalis tunc Apostolicæ sedis legatus proponitur annuisse, quod iam dicti parochiani à nobis ratum haberi, suppliciter † postularunt; præsertim cum de licentia Prioris sancti Victoris, noscaris hactenus id feciſse.

¶ Licet autem in Lateran. [c] † concilio de monachis caueatur, ne singuli per villas & oppida, per quaſcunque parochiales ponantur ecclesias, & cætera: quia tamen istud de canonicis regularibus specialiter non cauetur, qui etsi à sanctorũ monachorum cõsortio non putentur seiuncti, regulæ tamen inseruiunt laxiori [d]; & per antiquos canones [e] etiam monachi possunt ad ecclesiarum parochialiũ regimen [f] in presbyteros ordinari, ex quo debent prædicationis† officium (quod priuilegiatum [g] est) exercere: sic annuendum duxim⁹ postulatis, vt exercens plebani officium (si commode fieri poterit) vnum canonicum regularem tecum habeas ad cautelã: cuius in his quæ Dei sunt & regularis [h] obseruantiæ, tam cõsortio quàm solatio perfruaris.

¶ Idem Abbati † & cõuentui Sublaceñ.

¶ Primo tractat de vestibus monachorum. Secundo de abdicatione proprietatis. Tertio de silentio. Quarto de cibis. Quinto de officiis in genere & in specie.

CAP VI.

CVm † ad monasterium Sublaceñ. & infra. ¶ Firmiter inhibuimus, ne quis de cætero monachorum, lineis camisiis vteretur: & infra. ¶ Prohibemus quoque districte in virtute obedientiæ, sub obtestatione diuini iudicij, ne quis annuendum, &c. & hoc tutius est dicendum. Præterea dicitur hic circa principium, ꝙ plebanus iste promisionem fecerat solummodo de sua conuersione, nec profeſsionem fecit, nec habitum religionis assumpsit, & ita non fuit canonicus regularis, nec amplius in voto fuit processum: quod patet per hanc literam: Quare ergo Papa non mandat ꝙ votum suum Dño reddat, ne dicatur voti trãsgressor: propter quod signatur cõtrarius. 3. tit. proxi. per tuas. vbi dicit Papa, ꝙ resignet regimẽ ecclesiæ Gebeñ. & reddat Dño vota sua, & postea si electus fuerit, poterit electionem recipere de se factã: Potest ñderi, ibi necesse habebat resignare ea tum, aliter non poterat fieri monachus, aut regularis canonicus, cum ecclesia Gebeñ. esset secularis, & postmodum sine aliqua dispensatione potest eligi in epm: siue cathedralis ecclesia sit regularis, siue secularis, pp excellentiam ẽpalis dignitatis: sicut clericus secularis potest eligi in epm: siue ecclesia sit secularis, siue regularis: Hic vero etiam si esset iam canonicus regularis, nihilominus poterit dispẽsatiue assumi in plebanũ: ergo multo fortius poterat ibi remanere de licentia epi & Prioris dispensatiue: sed ⁊ promisionem nõ poterat dispensare, cum renunciatio sua non teneret simpliciter: & ideo dispensat Papa cũ ipso propter ꝓmisionẽ, vt remaneat in officio plebani propter maius bonũ, non facta aliqua profeſsione, & ex hac ꝓmisione debet viuere regulariter tãquam professus, vt dicit in fin. Quidam tamen dicunt, ꝙ fecerat profeſsionem, sed ex litera hoc non colligitur: sed in illa decre. per tuas. nõ petebatur dispensatio, vt ibi remaneret tãquam monachus, sed petebat consilium quid ei faciedum esset super voto quod fecerat. Papa respõdet, sibi de iure quòd reddat Domino vota sua, & sic non cõtradicit huic: & si idem fuisset petitum, idem fuisset respõsum. Ber.

† Concilium Lateran. sub Alex. iij. cap. 10.

† Vide concilium Trident. sess. 5. de reform. c. 2. & sess. 24. de refor. cap. 4. vbi multa valde vtilia de officio prædicationis.

† Aliàs: ita Abbati Lubiacen.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. com pil. Vide concilium Trident. sess. 25. tit. de regularibus. c. 1. & 2. & de intellectu huius decr. circa verba vltima, vide Albertinum tracta. de agnoscendis assertio. catho. & hæres. q. 23.

g ¶ *Priuilegiatum.*] In hoc est priuilegiatum officium prædicandi: quia nemo debet prædicare, nisi ei sit commissum ab episcopo loci, vel ab Apostolica sede. infra, de hæret. excõmunicamus. §. quia vero. & illi qui per electionem ad hoc eliguntur.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

h ¶ *Et regularis.*] Sed nũquid tenetur regulam obseruare propter illam promisionem? Dico quòd sic, vt dixi supra eod. c. in princ. & ita patet, quòd per solam promisionem obligatur quis ad obseruãtiam regularem [b]. Bernard.

b Credo ꝙ iste postea plus professit solemnẽ professionẽ emittendo, secundum Lau. Ioan. And.

CVm.] Non potest cõgrue summari propter multitudinem dictorum, sed cape diuisionem pro summario. Diuiditur enim principaliter in quinque partes: secunda: ibi, *Prohibemus*. tertia: ibi, *In oratorio*. quarta: ibi, *In refectorio*. quinta: ibi, *Tales*. Et primo ibi tractat de officiis in genere, secundo de clausurali Priore: ibi, *Prior*. tertio de Abbate: ibi, *Abbas*. Et confirmatur hæc decret. in Clemen. ne in agro. eod. tit. Abbas.

CASVS. In capitulo isto traditur qualiter monachi viuere debeãt, & qualiter etiam in aliis officiis tam prælati quàm alij debeant se habere. In fine dicit, ꝙ Abbas cum aliquo monacho dispensare non potest, vt proprium habeat: quia abdicatio proprietatis, & custodia castitatis ita sunt annexa regulæ monachali, vt contra ea summus Pontifex non possit licentiam indulgere. Nota, quòd monachus lineis camisiis vti non debet. Item monachus proprium habere non debet. Item monachus habens proprium, in sterquilinio sepeliri debet. Item in oratorio, dormitorio, refectorio, & clausuro silentium seruari debet. Item monachus in refectorio carnes comedere non debet. Item nihil est cum scandalo faciendum. Item nullum officium alicui monacho concedi debet in perpetuum. Item Prior conuentualis sub Abbate existens, potest monachos corrigere. Item tota cura

tota cura monasterij ad Abbatem pertinet. Item propter negligentiam potest prælatus deponi. Item cum monacho, vt habeat proprium, nõ solum Abbas non potest dispensare, sed nec etiam Papa.

a ¶ *Proprium.*] Sic supra eodem. c. 2. & cap. super quodam.

b ¶ *Resignet.*] Supra eo. monachi.

c ¶ *Expellatur.*] Etiam ab altaris ministerio remouendus est in vita. supra eo. monachi. & c. sup quodam. vel potest mitti in arctius monasterium, ne euagetur, vt sic pœniteat, & restituat illud. arg. 16. quæst. 6. de lapsis. & 27. quæst. 1. si quis rapuerit.

d ¶ *In morte.*] Secus si in vita, quia tunc debet conuerti in vtilitatem ecclesiæ. supra de offi. ordi. quãto. & 18. q. 2. Abbates.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

e ¶ *In sterquilinio.*] Sic supra eo. monachi. & c. sup quodã. quia in mortali peccato decessit, vt ibi dicitur. arg. contra. 23. q. vlt. quicũque. sed illud intelligitur de pœnitẽte. sed ad terrorem aliorum non orat pro eo ecclesia, sicut contingit de his qui moriuntur in torneamentis. infra de tornea. c. 1. a & infra de raptoribus. cap. 2.

† In eodice Barbatiæ ita: In oratorio, nec non refectorio, & dormitorio, &c.

f ¶ *Carne vescatur.*] De consec. dist. 5. c. carnem.

¶ *Glo. seq. ponit quatuor casus, in quibus Abbas dispensat.*

g ¶ *Indulgentia.*] Sic ergo Abbas potest dispẽsare in regula monachali quãtum ad esum carniũ: vt hic [b], & arg. de consec. dist. 5. carnem. Item in cella speciali cõstituẽda. 20. q. vlt. monachum. Item dispẽsat in ordine. infra de eo. qui fur. or. recepit. cum H. Item dispensat cum eo. qui excõmunicatus ordines susceperit. infra de senten. excõ. cum illorum. Io.

h ¶ *Delicat⁹.*] arg. ad hoc 41. dist. non cogantur. ff. ad l. Fla. de plagia. l. fi.

i ¶ *Perpetuo.*] Hoc verũ est, quando non eligitur canonice à capitulo, sed abbas committit ei administrationem. De hoc habes supra eo. c. 2.

K ¶ *Amoueri.*] Isti etiam regulares canonice electi ex iustibus causis remouentur. infra de simonia, per tuas.

l ¶ *In omnibus.*] quia tota potestas monasterij ad abbatem pertinet. 18. q. 2. nullam. etiam si durũ esset mandatum, ei parendum est. 23. q. 1. c. quid culpatur.

† Dictio, vero, deest in antiquis.

b Hoc non probatur hic, cum hic de carnibus nil dicat: facit tamen ad hoc finis ca. secundum Pet. & Abbatem: quia si prohibetur dispensare in illis, permittitur in aliis. Ioan.

c Hic debet esse cõcord. & 81. di. dictum. & bene est de gl. & adde ibi hanc glo. & supra de off. ar. ea quæ. Ioan.

m ¶ *Negligens.*] Quoniam pro negligentia potest remoueri. 18. q. 2. si quis abbas c. & 81. dist. dictum. & 86. dist. cap. 1. & 11. q. 3. placuit. & 100. dist. quoniam. & 1. quæst. 1. cap. si qui episcopi. §. ecce cum honoris. & C. de offi. præfec. orien. si quis. ff. de custo. & exhi. reo. carceri. & I. milites. quod verum est. si est magna negligentia. ff. de verbo. signi. magna. Ioan.

n ¶ *De suis manibus.*] Sic supra de offi. ord. irrefragabili. vbi inuenies cõncor. de hoc.

monachorum proprium [a] aliquo modo possideat: sed si quis aliquid habeat proprij, totum incontinenti resignet [b]. Si vero post hoc, proprietatẽ aliquã fuerit deprehẽsus habere, regulari monitione præmissa, de monasterio expellatur [c], nec recipiatur vlterius, nisi pœniteat secundum monasticam disciplinam. Quod si proprietas apud quemquam inuenta fuerit in morte [d], ipsa cum eo in signum perditionis, extra monasterium in sterquilinio [e] subterretur: secundum quòd beatus Gregorius narrat in dialogo se feciſse. vnde si quicquam alicui fuerit specialiter destinatum, non præsumat illud accipere, sed Abbati, vel Priori, vel Cellerario assignetur. ¶ In † oratorio vero refectorio, & dormittorio continuum semper silentium obseruetur. In clausto quoque certis horis, & locis, secundum antiquam consuetudinem monasterij laudabiliter obseruatam. ¶ In refectorio vero † nullus omnino carne vescatur [f]. Nec in quibusdam solemnitatibus (sicut aliquando fieri consueuit) cõuentus exeat cum Abbate paucis ibi relictis, vt extra refectorium edant carnes: cum illis diebus præcipue, regularis disciplina sit studiosius obseruanda. Sed nec extra refectorium: nisi in infirmitoria esum carnium credant sibi licere. Quamquam ex indulgentia [g] possit Abbas interdum aliquos fratrum, nunc hos, nunc illos (prout necessitas postulauerit) aduocare, ipsosque secum in camera sua melius & plenius exhibere. Porro debiles & infirmi, qui minutione indigent, vel aliqua medicina, non seorsum in cameris, sed omnes in infirmitorio, quæ necessaria fuerint sibi tam in carnibus quàm in aliis, recipiant competenter. Quòd si quis eorum debilis fuerit, aut etiam delicatus [h], vt non possit communibus cibis esse contentus: sic ei prouideatur sine scandalo aliorum, vt si Abbas vel Prior voluerit in refectorio misericordiam facere specialem, cibum aliquem competentem non ante illum, sed ante se faciat apportari, de quo ipso illi faciat pitantiam, pro sustentatione naturæ. ¶ Tales autem ad agenda officia monasterij deputentur, qui fideles fuerint † & discreti. Nec alicui committatur aliqua obedientia perpetuo [i] possidenda, tanquam in sua sibi vita locetur, sed cum oportuerit amoueri [k], sine contradictione qualibet reuocetur. ¶ Prior autem præ cæteris post. Abbatem, potens sit in opere & sermone, vt exemplo † vitæ, verboque doctrinæ fratres suos & instruere possit in bono, & à malo etiam reuocare: zelum religionis habens secundum conscientiam, vt delinquentes corripiat & castiget, obedientes foueat & confortet. ¶ Abbas, vero (cui omnes in omnibus [l] reuerenter obediant) quanto frequentius poterit, sit cum fratribus in conuentu: vigilem curam & diligentem solicitudinem gerens de omnibus: vt de officio sibi commisso dignam Deo possit reddere rationem. Quod si præuaricator ordinis fuerit, aut contemptor, seu negligens [m], aut remissus, pro certo se nouerit non solum ab officio deponendum †, sed & alio modo secundum regulam castigandum: cum offensa non solum propria, verum etiam aliena, de suis manibus [n] requiratur. ¶ Nec æstimet † Abbas quòd super habenda proprietate possit cum aliquo monacho dispensare: quia † abdicatio [o] proprietatis, sicut & custodia castitatis, adeo est annexa regulæ monachali, vt contra eam nec summus Pontifex possit licentiam indulgere.

¶ Idem in concilio generali †.

¶ Primo statuit de conciliis regulariũ prouincialibus celebrandis singulis triẽniũ. Secũdo moderatur numerum euectionum & personarum venientium. Tertio disponit de instructoribus, & præsidentibus capitulo. Quarto de tempore quo duret capitulum, & quid ibi fiet. Quinto quòd obseruetur, quod ibi fiet. Sexto de capitulo sequenti. Septimo de communi vita ducenda. Octauo de visitatoribus eligendis, & ipsorum officio. Nono extendit ad canonicos regulares. Decimo prouidet super discordia visitatorum. Vndecimo hortatur diæcesanos ad monasteriorum reformationem. Duodecimo præcipit protervos & similes compesci ab offensis monasteriorum. Et hæc diuisio sufficit pro summario.

¶ *Glo. sc. ponit quosdam casus, in quibus Papa nõ dispensat. Ponit demum opi. Vin. & Ioan. Item opi. contrariam & soluit. In fin. notat quatuor, quibus monachatio præiudicat.*

o ¶ *Abdicatio proprietatis.*] d & ita habes hic quòd Papa in multis præter articulos fidei dispensare non potest, scilicet vt monachus proprium habeat. & in voto continentiæ. item in secundo gradu consanguinitatis. supra de resti. spol. litteras. Item nec cõtra Apostolum. 25. quæst. 1. sunt quidam. Item nec contra quatuor concilia. 15. dist. sicut. quod vsquequaque verum non est, quoniam Papa dispensat contra multa statuta quatuor conciliorum: quamuis concilia non audeat reprobare: & tamen quod hic dicit verum est, quòd Papa non potest in his dispensare, quoniam abdicatio proprietatis & custodia castitatis sunt de substantia monachatus. Vin. & Ioan. dixerunt, quòd Papa nõ potest dispensare. vt monachus habeat proprium extendo monachus: sed de monacho potest facere non e monachum. Alij dicunt, quòd potest dispensare propter pleni tudiné potestatis, quòd monachus habeat proprium: quoniam potest auferre substantiam rei. argum. C. de rei vxoriæ actione l. prima in principio, & de nihilo f potest aliquid facere. tertia q. 6. hoc quippe. argu. de conse. dist. 2. reuera. Et exponunt quod hic dicit, non potest licentiam indulgere, id est non congruit potestati illius. simile. 32. quæst. 5. si Paulus. Puto verum esse, quòd Papa in his duobus licentiam indulgere non potest, vt littera ista dicit, etiam si vellet. nam contra votum castitatis dispensare non potest: quia nullum inuenitur æque bonum in quo possit commutatio fieri: quia nihil est melius continentia: quia virginitas replet paradisum. 32. q. 1. nuptiæ. & castitas sola est quæ cum fiducia potest Deo animas præsentare. in Authen. de incestis nouis. §. sancimus. coll. 2. & nullam commutationem potest dare homo pro anima sua, cum sit pretiosior

† sint

d Vide glossam de simili materia in c proposuit. 4. supra de concessione præben. & quos ibi citati. & notas nostras in d. c. proposuit. ibi illa & hæc glossa declaratur.

† Aliàs ita: vt exemplo vitæ, verbis doctrinæ fratres, &c.

f Vide l. carceri & l. milites. ff. de cust. reo.

† extimet.

† De hoc citulo, qui valde est cõtrouersus vide B. Thomam & Caietanum 2. 2. q. 88 art 11. Late per Turrecrematam in c. de illo clerico. 32. dist. a fide Ferdinandũ Vasquium lib. 1. contro uersi. illust. c. 25. & Albertinum initio capitis citatum.

† Conciliũ generale Latera. sub Innocentio iij. c. 12. & c. 2. de statu religiosorum in 4. compil. Et vide concilium Trident. sess. 25. tit. de regularibus, ca. 8. vbi hæc renouãtur.

e Vide B. Thomam & Caietanũ in fine huius decretalis citatos.

f Intellige hoc dictum prout declarauit in c. quanto. supra de transl. epi. super glo. in verbo: veri Dei vicem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiosior omnibus rebus.24.q.3.si habes.arg.12.q. præcipimus. Item not. quòd monachatio præiudicat omnibus votis:voto scilicet peregrinatio tiis. supra de vo.scripturæ.Item præiudicat etiam iuramento. infra de spon.commissum.Item maior est quàm pœnitentiæ impositio.33. q. 2. admonere. Item præiudicat matrimonio ante carnalem copulam.supra de conuersio. coniuga.ex publico. & capitulo, verum.& cap.ex parte.Ber.

In singulis.]Diuiditur in duodecim partes.Secunda:ibi,*Hoc adhibito.* Tertia:ibi , *Aduocent.* Quarta:ibi , *Huiusmodi.* Quinta:ibi,*Et quod.* Sexta:ibi,*Prouiso.* Septima: ibi,*Et qui.*Octaua : ibi, *Ordinentur.*Nona : ibi, *Hoc ipsum.* Decima:ibi, *Si vero.* Vndecima : ibi, *Porro.*Duodecima : ibi, *Ad hoc.*Abbas.Si.

CASVS Innocétius Papa volens intendere circa reformationé & statum monachorum , in generali concilio residens statuit,quòd in singulis prouinciis siue regnis fiat de triennio in triennium cómune Capitulum abbatum & Priorum abbates prorios non habentium, & qui non consueuerunt tale Capitulum celebrare , saluo iure diœcesanorum episcoporú: ad quod vniuersi conueniant , nisi fuerint legitime impediti apud vnum de monasteriis ad hoc aptum.ita ꝙ nullus pluſquam sex equitaturas,& octo personas adducat: & in hac nouitate aduocent duos abbates vicinos Ciſtercien. ordinis, ad præstandum sibi consiliú & auxilium opportunum , cum in huiusmodi Capitulis melius sint instructi , & illi duo aduocent duos abbates de ipsis , quos viderint expedire,& ipsi iiij.præsint ipsi Capitulo , ita tamen ꝙ per hoc nullus eorum auctoritatem prælationis sibi assumat : vnde possunt mutari cum visum fuerit expedire: In quo Capitulo diligés habeatur tractatus de reformatione ordinis & obseruantia regulari : & quod statutum fuerit illis quatuor approbantibus, irrefragibiliter obseruetur,& in eodem Capitulo constituantur certę personæ,quæ singulas abbatias eiusdem regni siue prouinciæ monachorum & monialium debeant visitare,corrigentes & reformantes,quæ correctionis & reformationis officio viderint indigere,ita quòd si rector aliquis fuerit remouendus, denuncient hoc episcopo diœcesano vt illum remoueat:quod si non fecerit, visitatores hoc referant ad Apostolicam sedem.Et hoc quod dictum est de monachis,de canonicis regularibus præcipit obseruari. Item diœcesanus episcopus monasteria sibi subiecta studeat reformare, vt cum visitatores illuc accesserint,plus inueniant ibi commendatione,quàm reformatione dignum : In fine præcipit Papa episcopis & personis,quæ præerunt capitulis celebrandis,vt compescant per censuram ecclesiasticam aduocatos,patronos,rectores , consules , & magnates , ne monasteria præsumant offendere in personis vel rebus. Not.hic arg.pro antiquioribus,quòd sint sapientiores.Item aliquis potest esse delegatus ex cõstitutione. Ité domin[a] Papa sic vult iura superiorum seruare,vt inferiorũ iniurias nolit sustinere.Ité ad iudicẽ seculare pertinet tueri ecclesias:ad quod,si non fecerit,poterit compelli.

¶ *Glo.seq.arg.alleg.duo iura.*

a¶ *Saluo iure diœcesanorum.*] In visitationibus, procurationibus, & correctionibus [a]. & est arg.quòd procuratio necessaria est. simile.9. q. 3.saluo.& 9.q.1.pontifices.

b ¶ *Non consueuerunt.*]Per hoc videtur quòd abbates exempti teneãtur venire ad tale capitulũ.quod verum est.infra in c.proxi.§. si vero & §.quòd.si Ab.

CAP. VII.

IN singulis regnis siue prouinciis, fiat de triennio in triennium (saluo iure diœcesanorum [2] pontificum) commune Capitulum abbatum atque Priorum abbates proprios non habẽtium , qui non consueuerunt [b] tale Capitulum celebrare : ad quod vniuersi conueniant præpeditionem canonicã nõ habentes,apud vnũ de monasteriis ad hoc [c]aptum.Hoc adhibito moderamine,vt nullus eorum plusquam sex euectiones & octo † personas adducat †. ¶Aduocẽt autem in huiusmodi nouitatis primordiis duos Cisterciẽ.ordinis vicinos Abbates,ad præstandum sibi cõsilium & auxilium opportunũ:cum sint in huiusmodi Capitulis celebrandis ex longa consuetudine plenius informati:qui absque contradictione duos sibi de ipsis associent, quos viderint expedire : ac ipsi quatuor præsint Capitulo vniuerso, ita quod ex hoc nullus eorũ sibi auctoritatem prælationis assumat,vnde cum expedierit prouida possit deliberatione mutari.

¶Huiusmodi vero Capitulũ aliquot certis diebus cõtinue,iuxta morem Cisterciẽ.ordinis celebretur:in quo diligens habeatur tractatus de reformatione ordinis,& obseruantia regulari.Et quod statutum fuerit illis quatuor [d]approbantibus, inuiolabiliter obseruetur, omni excusatione,contradictione, & appellatione [e]remotis. Prouiso nihilominus vbi sequẽti termino debeat Capitulum celebrari. ¶Et qui conuenerint , vitam ducant cõmunem,& faciant proportionabiliter simul omnes communes expensas, ita quòd si non omnes poterunt in eisdem , saltem plures simul in diuersis domibus cõmorentur. ¶Ordinentur etiam in eodem Capitulo religiosæ ac circunspectæ personæ , quæ singulas abbatias [g] eiusdem regni seu prouinciæ,non solum monachorum,sed etiam monialiũ, secundum formã sibi præfixam, vice nostra [h]studeant visitare, corrigẽtes & reformantes,quæ correctionis&reformationis officio viderint indigere, ita quòd si rectorem loci cognouerint ab administratione penitus admouẽdum,denuncient episcopo proprio,vt illum amouere procuret. Quòd si non fecerit , visitatores hoc referãt ad Apostolicæ sedis examen. Hoc †ipsum regulares canonicos , secundum ordinem suũ, volumus & præcipimus obseruare. ¶Si vero in hac nouitate quicquam difficultatis emerserit , quod per prædictas personas nequeat expediri,ad Apostolicæ sedis iudicium absque scandalo referatur,cæteris irrefragabiliter obseruatis,quæ concordi fuerint deliberatione prouisa.

¶Porro diœcesani episcopi, monasteria sibi subiecta ita studeãt reformare,vt cum ad ea prædicti visitatores [k]accesserint, plus in illis inueniant quod commendatione , quàm quod correctione sit dignum : attentissime præcauentes,ne per eos dicta monasteria indebitis oneribus aggrauẽtur : quia †sicut volumus superiorum iura obseruari , ita inferiores nolumus iniurias [l]sustinere. ¶Ad hoc districte præcipimus tam diœcesanis episcopis, quàm personis, quæ præerunt Capitulis celebrandis , vt per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescant aduocatos, le. supra de offic.ord. irrefragabili. Nunquid per hoc fit præiudicium epo loci?Videtur ꝙ non, per hoc quod dicit in prin.saluo iure,&c. vnde satis potest dici,quòd isti tunc demum corrigent,cum eps est negligens:quia aliàs nulla visitatio vel correctio necessaria est , immo grauarentur monasteria ex eorum accessu:& aliorum iurisdictionẽ vsurparent,cum sua iurisdictio epo non seruatur:vnde ordo eporum confunditur.11.q.1.peruenit.Videtur etiam ꝙ si episcopus esset negligẽs,ꝙ primo debeat admoneri.argu.3.de officio.ordina.quãto.& 9.q.3. nunc vero.Sed verius vi ꝙ sine aliqua admonitione possint visitare , & quia melius sciũt hoc quàm epi:nec epo fit præiudiciũ,ꝙa si inueniãt aliquẽ amouendum,denunciant epo,vt illũ amoueat,& ita saluo iure episcopi hoc officium exercent.Tamẽ si eps vellet visitare locum,ipsi prepponerentur epo,quia videretur quòd eps hoc faceret malitiose causa impediendi eos [d].Monasteria vero exempta sine aliqua distinctione visitabunt.]. eo.c.proximo,immo non obstante visitatione episcoporũ,ipsi exercent officium suum,vt dicit inferius.infra eo.c.§.porro.

i ¶ *Denuncient episcopo proprio.*] Sic infra cap.proxi, §.si vero.

K ¶ *Vt cum prædicti visitatores accesserint.*]Hic patet quòd visitatores isti possunt visitare,etiam si episcopi non fuerint negligentes.

l ¶ *Iniurias sustinere.*]Ne inde nascatur iniuria , vnde iura nascuntur.

a Vel quia per hoc in nullo eneruatur iurisdictio episcopi. vt infra eo. §. ordinetur. secũdum Hos. Ioan. And.

b Secundũ Io. secundũ quem videtur ꝙ si quis capitulo à principio contradiceret , & iustã causam ostẽderet , esset audiendus: & hoc innuit ibi : qui absque contradictione. idem Vin. & Ph.Io. And.

c Et equitaturarum , & hoc tenet Vin. non enim esset bene proportionatũ si tãtũ solueret qui ducit tres equos, sicut qui ducit sex,secũdũ Holt. Io. And.

d Videto hic Host. Ioan. And.

† Aliàs nouẽs. sed in concilio , octo, legitur.

† De hoc articulo vide quos citaui in cap. cum ex officii.supra de præscriptionib.

† Satisfaciẽdum.

† In codice Barbatiæ ita : hoc ipsum circa regulares canonicos,&c.

† Scilicet Lateranẽsis sub Innocẽtio iij.c. 12. quod est relatum supra capitulo proximo.& statutum cuius hic meminit , habetur ibi in §. ordinentur etiam.

† In codice Barbatiæ ita : Quia sic volumus superiorũ iura seruari vt in seriores nolumus iniurias sustinere. In aliis nõnullis itẽ veruſtis ita: quia sic volumus superiorum iura obseruari,vt inferiorũ nolumus iniurias sustinere. In concilio & aliis ita : quia sic volumus superiorum iura seruari, vt inferiorum nolumus iniurias sustinere; quia tamen lectio impressa recta est , licet in paucis recipiatur, nõ fuis mutata.

† Vide Hostiensem supra in eod. in c. cum ad monasteriũ. §. 1. super verbo : monastica disciplinam. & plenius eundem supra de regularibus, cap. vlt. §. 1. in fine.

a Nisi ex causa fiat contrariũ,vt in vxorici da , qui grauiꝰ punitur quàm marricida.propter refrænandã maritorum læuitiam, vt not.1.q.1.ci to turpem. in gl.& quis Ioan. And.

1253 De statu monachorum Tit.XXXV. 1254

tur.infra de accusa.qualiter & quando.& C.vnde vi, meminerint. Ber.

Eaquæ.]Huius capituli quinque sunt partes.Secunda:ibi,*Si vero.* tertia:ibi,*Sequentes.*quarta:ibi , *Præcipimus.*quinta:ibi , *Hæc autem.*Abbas.

CASVS. In præcedenti capitulo concilij generalis statuitur,qualiter commune capitulum de triennio in triennium debent abbates & priores celebrare : dicit Honorius in capitulo isto, quòd visitatores ordinati secundum concilium prædictum, cum processerint ad visitandum , de statu monachorum & obseruantiis regularibus diligenter inquirant , & tam in spiritualibus quã temporalibus corrigant & reforment , quæ fuerint , tenet sententia eorum qui absoluunt. ff. de re iudi. inter pares. & supra de re iud. c. vlt.

e *Et appellatione remotis.*]Inquisitio ista fit causa correctionis & reformationis,quare cum non habet appellatio.supra de appel. reprehensibilis.& c.cũ speciali.in fin. & 3. de offi. ordi. irrefragabili. nisi forsitan modum excederent : vt ibi , vbi de hoc: nec etiam recusare possunt , quia cum eos elegerint , eorum personas approbauerunt. 3. q. 3. c.induciæ.§.offeratur. & supra de causa pos. cum olim. nisi ex noua causa superueniente.3. de offi. deleg. insinuante. quia iusta recusatio nulli est deneganda [b]. 3.q.5.quod suspecti.& C.de sen.&interlo. om.iudi.l.vlt.argu.

f ¶ *Proportionabiliter.*] Id est,pro numero personarum [c] , & secundum facultates cuiuslibet , sicut in naui fit collatio secundum proportionẽ & æstimationem rerum. ff. ad legem Rhod. de iact.l.2.§. cum in eadem.

g ¶ *Singulas abbatias.*] Et sic exemptas.]. c.proxi.§. quòd si Abbas.versic.hæc eadem.

¶ *Glo.seq.quærit,& solut,& etiam soluit duas quæstiones.*

h ¶ *Vice nostra.*]Tanquã delegat[a] auctoritate huius constitutionis , simi-

† Vide Hostiensem supra in eod. in c. cum ad monasteriũ. §. 1. super verbo : monastica disciplinam. & plenius eundem supra de regularibus, cap. vlt. §. 1. in fine.

a Nisi ex causa fiat contrariũ,vt in vxoricida , qui grauiꝰ punitur quàm marricida.propter refrænandã maritorum læuitiam, vt not.1.q.1.ci to turpem. in gl.& quis Ioan. And.

patronos,vicedominos , rectores,& consules, magnates,& milites,seu quoslibet alios , ne monasteria præsumant offendere in personis aut rebus : & si forsan offenderint ,eos ad satisfactionem † compellere non omittant,vt liberius & quietius Deo valeant famulari.

¶ Honorius iij. abbatibus & monachis in Lombardia & Marchia Teruisina constitutis.

¶ Primo tractat de correctione monachorum.Secundo de correctione abbatum.Tertio visitatorum.Quarto de secularibus in monasteriis beneficiatis. Quinto constitutionem extendit ad moniales:hoc sufficiat pro summario.

CAP. VIII.

EA quæ pro religionis honestate:& infra. ¶ Porro cum visitatores secundum statutum generalis concilij † ordinati à generali abbatum capitulo, processerint ad visitationis officium exequendum , de statu monachorum , & obseruantiis regularibus diligenter inquirãt: & tam in spiritualibus , quàm in temporalibus corrigant . & reforment quæ viderint corrigenda : ita tamen quòd monachos delinquentes,per abbatem loci [a] corrigi faciant , eisque iniungi pœnitentiam salutarem, iuxta beati Benedicti regulam †, & Apostolica instituta , non secundum normam prauæ consuetudinis , quæ quasi pro lege in quibusdam ecclesiis inoleuit. Ipsi etiam visitatores , monachos quos contumaces inuenerint & rebelles , iuxta modum culpæ [b] , vice nostra,regulari censura percellant absque personarum delectu [c] , non parcendo rebellibus [d] ob suam pertinaciam, vel potentiam amicorum, quin ouem morbidam [e] eiiciãt ab ouili:ne inficiat sanas oues.

¶ Si † vero abbates in corrigendis , iuxta visitatorum mandatum & regularia instituta, in seipsis [f],seu monachis,inuenti fuerint negligentes , proclamentur & corripiantur,& ita puniantur publice [g] in capitulo generali, quòd pœna ipsorum sit aliis in exemplum [h]. ¶ Quòd si abbas non exemptus fuerit à visitatoribus nimis negligens,& remissus inuentus : id loci diœcesano denuncient sine mora : & per illum detur ei fidelis & prouidus coadiutor vsque ad capitulum generale. Si autem dilapidator inuentus fuerit , vel aliàs merito amouendus , per diœcesanum, postquam hoc sibi à visitatoribus denunciatum fuerit , amoueatur absque iudiciorum † strepitu [i] , à regimine abbatiæ , ac monasterio prouideatur interim administrator idoneus , qui temporalium curam gerat, donec ipsi monasterio fuerit de abbate prouisum. Quòd si forsan episcopus hoc adimplere noluerit vel neglexerit:visitatores,vel præsidentes capitulo generali , defectum episcopi, Apostolicæ sedi non differant intimare. Hæc eadem circa exemptos abbates fieri præcipimus per visitatores , vel præsidentes capitulo generali : depositione † ipsorum sedi Apostolicæ reseruata : ita vt abbate , qui amouendus videbitur , interim per visitatores , vel in capitulo præsidentes , ab administratione suspenso , administrator idoneus monasterio deputetur. Illorum autem excessus & alia, quæ visa fuerint intimanda , capitulo præsidentes nobis denuncient per fideles nuncios & pru-

† Vide concilium Trid. sessio.25.tit. de regularibus.cap.14.

b Ad hoc de coniu. seruo.c. 1. Ioa. And.

† Qualiter hæc verba sint accipienda , vide in clem. sæpe contingit. de verb. signifi. & Eymericum in Directorio Inquisitor. par. 3.q. 55.

c Hieronymus ad Amãdum:Putridę carnes ferro inditę gent & cauterio.

† Vide concilium Trid. sessio.24. de reform.c. 5.

d Adde quod no. supra de ele. dudũ. 2. circa prin. Ioan. And.

e Vide de calum.c.2. super vlti. glo. Ioan. And.

f Adde idẽ sentire Bart. to. in l. & an eadem. §. actiones. ff. de exceptio. rei iudi.

¶ *Glo.seq.alleg.duas concor.in contrarium alleg.5.iura. soluit,& solutioni signat contrarium.*

c¶ *Absque personarum delectu.*]Simile.supra de iud.nouit. & supra de præb.c.penult.argum.contra : quia plus punitur quandoque vnus, quàm alter.24.q.1.qui contra pacem.40.distin.homo christianus. 11. q. 3.præcipue.25.q.1.nulli.& C.de modo mul.eos. in fin. hic ergo non habet locum distinctio personarum,cum omnes sunt æquales , nec aliquis censetur ammodo nobili , vel potens:quia iam non habet propriam voluntatẽ.12.quæst.1.non dicatis. 20. q. 3. præsens clericus.& 27.quæst.2.scripsit. & ideo sine delectu personarum sunt percellendi,qui ibi delinquunt [b]. argumentum tamen cõtra. supra eo.c. cum ad monasterium

d ¶ *Rebellibus.*]Quia in contumacia persistenti, bus nos conuenit esse seueros [b]2.quæstio.5.quãto.supra de postula. cap. 1. si vero sine scandalo hoc fieri non posset , referatur ad Apostolicæ sedis iudicium. argum. supra eodem. c. proxim. versicu.si vero in hac nouitate.

e ¶ *Ouem morbidam.*] Quia resecandæ sunt putridæ carnes [c] 24. q. 3. resecandæ,quia vna ouis morbida totum gregem inficit.45.dist.sed illud.

ADDITIO. Vnde versus.

Morbida sola pecus inficit omne pecus.

f ¶ *Seipsis , seu monachis.*]Primo enim debẽt seipsos corrigere abbates , demum monachos. 42.distin.§. 1. & 47. dist. c.sicut.§. necesse. simile ff.de negot. gest. si pupilli.§. vltim. ff. de pact. cum in eo.ff.de fideiuss. tuto. & à quo debet suos monachos prohibere,multo fortius & seipsum. ff. si fer. ven. altius.nec potest alios corrigere , cum tacitus respondeat eadem quæ corrigit, commisisse.25. dist. primum.& 26.dist.vna tãtum.quia primo debet eiicere trabem de oculo suo , quàm festucam de oculo fratris.3.q.7.c.fames.§.porro.in fin.& 1.q.1.multi [d].

ADDITIO. Vnde versus:*Exterſis oculis aliorum facta videmus. Ad diſcernendum propria ſenſus hebet.*

g ¶ *Publice in capitulo.*] Quia publice deliquerant , & quia admoniti fuerant negligentes.arg.2.q.1.si peccauerit.

h ¶ *In exemplum.*]Vt 2.q.7.quapropter.& C.a d l.Iul.repetun.l.1.& ff. de pœnis.l.capitalium.§.famosos [e]. ff. de depositi.bona fides.1.responso.in fine.

¶ *Glo.seq.primo reddit rationem,subdit duo dicta , quorum primum recitetur per q.secundum per obiectionem.*

i¶ *Absque iudiciorum strepitu.*] Quia de plano & sine iudiciorum strepitu.infra de accusat.olim.& hoc ideo quia huiusmodi regulares de facili remouẽtur à suis administrationibus.infra de simo.per tuas. non est ordo iudiciarius vsquequaque seruandus in huiusmodi inquisitionibus regularium.infra de accusa. qualiter & quando. in fine.& in casu isto non est amplius quærendum de talibus,cum iam constet per inquisitionem visitatorum , quia de delicto vnius hominis sæpius non est quærendum.ff.nautæ caupo.ſtabu.l.licet.in fi.Item habes hic quòd iudex potest de causa cognoscere,non tamen potest sententiam ferre [f]. simile in causa episcoporum.3. q. 6.quamuis. & cap. dudum. sed hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

ideo fit ne præiudicetur episcopo diœcesano: & in hoc casu saluum est ius eorum. supra eodem cap.proxim.in princ.idem est etiam in exemptis, quorum depositio sedi Apostolicæ reseruatur:vt infra dicitur.Ber.

a ¶ *De communi contributione.*] Simile.ff.ad.l.Rhod.de iactu.l.nauis. in princ. & §. cum autem iactus.& l. 1. & 2. in princ.

¶ *Glo.seq. ponit duo similia.*

b ¶ *Et eorum negligentias.*] Et sic aliquis post depositum officium tenetur reddere rationem de his quæ male gessit, vel quæ male administrauit [a], sic curator tenetur de sua administratione, & conuenitur post depositum officium. C. de transact.l.3. sic etiam magistratus reipublicæ de lata negligentia tenetur. ff. de admini. rerū ad ciuita.perti. magistratus.

c ¶ *Clericos seculares.*] Quia in vno eodemque officio dispar non debet esse professio,nec est arandum in boue & asino.16.q.7.in nona. supra de elect. cum causam. Ber.

a Ad hoc infra de immunita. eccl. aduersus. in glo. seq.Io. And. Ité adde pro hoc text. in l.magistrat'. ff. de admini. re. ad ciui. perti.

† Vide quod per hunc §. determinat Ludouicus Romanus singulari 563. incip. An simplex appellanus.

DE RELIGIOSIS DOMIBVS.^

¶ *Supra visum est de statu religiosorum, & quibus subiiciantur,nūc de eorum domibus & ecclesiis,& quibus sunt subiectæ,est videndum, ideo,&c.*

† Dictio, episcopum, deest in antiquis, & in recentioribus magis emendatis.

De hac materia habetur.11.q.1.per totum. & 16. q. 7. omnes. basilicæ. cum sequenti.18.q.2. quidam. cum sequenti. Ab.

Vnc autem.] Continet vnū cōstructū, in quo approbat vnum modū cognoscendi, ad quem episcopum pertinet consecratio ecclesiæ,& alium modum improbat:ibi, *Non enim.* Abbas.

CASVS. Quædam ecclesia constructa fuit circa confines duorum episcopatuum:populus petebat illam consecrari: contentio erat inter episcopos,quis eorum deberet eam cōsecrare:quæsitum fuit à Papa quid iuris sit?Respōdet Papa: debet inquiri cuius ciuitatis episcopus baptisauerit incolas illius loci, an tequam ecclesia fundaretur, & ad cuius consignationem annuatim cōcurrerint: non enim hic diffinitur terminus aut locus:Sic ergo ille vocandus est ad consecrationem, qui p̄dicta cōtulit sacramenta.No.q̄ per collationē spiritualiū probatur cui subsit ecclesia, siue populis,& non per terminos vel loca.

† Episcopis.

† Neapolitano.

d ¶ *Dedicanda.*] Id est,consecrāda.tunc enim appellatur ecclesia,sicut electus in consecratione nomē assumit epi:sic monachus tūc dedicatur Deo, cum facit professionē.27.q.1.virginibus.& cap.si quis sacro.Ber.

e ¶ *Ad cuius consignationem.*]Ex istis duobus,scilicet,q̄d dicit baptizauerit,& ad cuius consignationē sub annua deuotione cōcurrerint,apparebit ad cuius iurisdictionē debeat pertinere.16.q.3.licet in regulis.& q.5.possessio territorij.Et hoc vt habere locū vbilibet certas parochias dentes,quibus de communi cōtributione a abbatum,iuxta cuiuslibet facultatē sufficienter ministrentur expensæ. Sequentes autem visitatores perquirant priorum visitatorum vestigia diligenter,& eorum negligētias b & excessus referant sequenti capitulo generali,vt iuxta culpā publice debitam pœnam portēt. Idem etiam de abbatibus præsidentibus generali capitulo,præcipimus obseruari.

¶ Præcipimus† quoque, vt in nullo monasterio,ad præbendas recipiāt decætero abbates & monachi clericos† seculares:nec hi, qui iam recepti sunt,locū vel vocem in capitulo, dormitorio vel refectorio seu clausto sibi vēdicare cōtendant,seu monachorū cœtibus importune se præsumāt miscere: sed beneficiis sibi concessis contenti,cōuersentur honeste, oportuna obsequia in monasteriis fideliter impendentes: nihilque vltra in spiritualibus aut temporalibus exigant in ipsis monasteriis,vel vsurpēt. Si qui vero talium à visitatoribus inuenti fuerunt criminosi,per diœcesanum episcopum † in non exemptis,& per visitatores vel præsidentes generali capitulo in exēptis,beneficiis priuētur eisdem. ¶ Hæc autem omnia etiam in monasteriis, quæ non habent abbates proprios, sed Priores,necnon in monasteriis monialium, quo ad articulos abbatissis & monialibus cōgruētes,præcipimus obseruari.

TITVLVS XXXVI.
De religiosis domibus vt episcopo † sint subiectæ.

¶ Gregorius Victori archiepiscopo Neapol. †

¶ *Si dubitatur in cuius diœcesi sit basilica consecranda , ille episcopus consecrabit qui prius in illo loco episcopalia exercebat.*

non distinguit:Sed si limes distinctus esset, non videtur esse dubitatio quis eam consecraret:nisi alter præscripsisset populum.

f ¶ *Terminis.*] Distinctis inter ciuitates per ciues.10. dist.lege.& 3.q.6. hæc quippe.vel terminis nouis.f.q̄n antiquis bene diffinitur.argum. ē. de paro.super eo. b & 16.q.3.inter memoratos. & cap. dilectio. Ioan.

CAP. I.

Vnc† autem ad basilicam, quæ dedicanda d est,debet disquiri,cuius ciuitatis episcopus,antequam fundaretur baptizauerit incolas,& ad cuius cōsignationē e sub annua deuotione concurrerint.Nō enim terminis f hæc aut locis g conuenit diffiniri:sed ille ad consecrationem vocetur h,cui per hunc modum quem scripsimus, constat debere permitti.

¶ Idem Agapito † abbati.

¶ *Nihil iuris deperit episcopo,in cuius diœcesi sita est ecclesia , quā Papa vnit ecclesiæ alterius diœcesis. & est casus quotidianus.*

CAP. II.

QVia monasterium , quod in fundo Martiano situm est, hostilitate faciente , dicitur desolatum : illud tuo monasterio , cum omnibus rebus suis, vel quæ ei competunt actionibus , perspeximus vniendum i : & infra. ¶ Ipsum autem monasterium , sic tuæ nos ordinationi commisisse cognoscas, vt tamen iurisdictionem illic non episcopus Surrentinus, in cuius ciuitate monasterium tuū est situm:sed Nucerinus,cuius k † est diœcesis, habeat.

¶ Nam sic huius † loci ordinationem disponimus,vt tamen iura sua singulis episcopis inuiolata seruemus.

¶ Ex decretis Eugenij Papæ.†

¶ *Episcopo subsunt omnia loca pia,& ad eius sollicitudinem debent ordinari ad vsum destinatum.*

CAP. III.

DE† xenodochiis & aliis similibus locis l, per sollicitudinem episcoporum , in quorum diœcesi m existunt , ad easdem n vtilitates quibus constituta sunt, ordinentur a.

¶ Vrbanus iij.Ariminen episcopo.

¶ *Locus auctoritate episcopi ad vsum hospitalitatis deputatus, est religiosus, & ad mundanos vsus redire nō debet.*

CAP. IIII.

ADł hæc:& infra. ¶ Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd si locus ad hospitalitatis vsum.& pauperum prouisionem fuerit (sicut moris est) auctoritate pontificis b destinatus,cum sit religiosus, non debet mundanis vsibus c deputari : sicut de vestibus,& ligneis vasis , & aliis ad diuinum cultum per episcopum deputatis antiqua indubitanter obseruat consuetudo, & sacri canones edocēt.Not. quòd ad hoc vt locus sit sacer, necesse est quòd accedat auctoritas pontificis,Ité quæ semel diuino cultui deputata sunt,ad humanos vsus amplius redire non debent.

† Cap.4.eo.tit.in 1.compil. Vide Archidiaconū in c. nemo. de consecr. dist. 5.& Cardinū consil. 5.& 6.tit. de religiosis domibus.

b ¶ *Auctoritate pontificis.*] Hoc ideo dicit, quia priuatus locum nō facit sacrum.ff.de rerum diuisione,in tantum.§. sacræ. ff. de sepulchro viola.l.3. §. fi quis in sepulchro dolo malo.& §. fi quis in sepulchro.

† Cap. 1.eo. tit.in 3.com pila.reliquæ partes quærendæ supra sub variis titulis in capitibus incipit. inter quatuor. Et vide concil. Trid. sessio. 14.de reformat.cap.10.

¶ *Glo.seq.allegat septē concor. in contrarium duo iura,& soluit.*

c ¶ *Mundanis vsibus.*] Quod enim semel Deo dedicatum est , ad humanos vsus amplius redire non debet.12.q.2.nulli licet.& supra de re.permu.mancip.& c.seq. & de consecrat. distinct. 1. ligna. & cap. vestimenta. & 19. q.3. quæ semel.& ff. de reli.& sumpti.fu.si quis sepulchrū.§.1.ª Arg. contra.§.4.dist. ex antiquis.& c.frequens. Prima rubrica vera est regulariter. Contraria loquuntur de seruis , quia eo ipso quod promoti sunt dominis eorum ignorantibus , peccauerunt: & ideo in eo puniuntur , quia reuocantur in seruitutem,excepto sacerdote, diacono, & subdiacono , qui rediment se. diaconus dabit vicarium : vt in capitulo ex antiquis , & subdiaconus eodem priuilegio gaudet cum diacono. supra de seruis non ordinandis , miramur. Secus est in ecclesiasticis possessionibus, quæ spirituales non sunt: quia & illæ possunt alienari si expedit. 12. q. 2.fine exceptione.& 10.q.2.§. hoc ius.Ber.

a Senatus prohibet sepulchrum permutari id est, alterius conuersationis vsū accipere. Ioan.And.

Inter quatuor.] Distinguit duo membra. Secundum prosequitur: ibi, *Sed si.* Abbas.

CASVS. Quærebatur à domino Papa,vtrum ecclesię regulares possint fieri seculares ? Ad quod respondet , quòd ecclesiæ regulares non debent fieri seculares, nisi deficientibus regularibus : & ita necessitas subiicitur legi.Nota,quòd ecclesia debet semper reformari per homines eiusdem professionis.Item necessitas non subiicitur legi.

b Immo nec præbendarios. de hoc supra tit. 1. c. vlt. §. penult. Ioan. And.

d ¶ *Per regulares.*] In ecclesia regulari non potest episcopus ponere canonicos [b] seculares,vt hic patet,& 19.q.3.quæ semel. & 18. q. 2. peruenit.& supra de re.eccl.ali. possessiones. supra de sta.mon.ea quæ. sed homines districtioris vitæ sunt ibi ponendi , vel alterius religionis. ¶.ne clerici vel mona.relatum.dum tamen haberi possint:aliàs ponerentur seculares,vt hic dicitur:quia necessitas legem non habet.§.de consue.quanto.& ¶.de re.iur.qđ nō est.& de cōſ.dist.1.discipulos c.sicut & de seculari ecclesia pōt fieri monasteriū.¶.de ecc.ædifi.ad audientiā.B.

c Concor. l. 1. ff. de of. consu. & l. non solum. eum vulg.§. fin. ff. de excus.tuto.

Constitutus.]Primo ponitur facti seu causæ narratio.Secūdo ipsi[c] diffinitio:ibi, *Cum autē.* Prima subdiuiditur in tres partes.In prima actoris petitio.In secunda reorum defensio : ibi , *Verum.* In tertia actorum replicatio:ibi, *Cæterum.* Abbas Siculus.

CASVS. Episcopus Albañ.in præsentia dñi Papæ constitutus , petebat ius epale in ecclesia Castri, qđ Pauli dicitur,ab abbate & fratribus monasterij Cryptæ ferratę , in qua monasterium ius patronatus habebat ex eo quod erat sita in diœcesi Alban.& ideo de iure communi debebat sibi de iuribus episcopalibus respondere : si vero ōrium appareret , petens compelli monasterium ad soluendam pensionem pro prædicta ecclesia,& restitutionem pensionis subtractæ à xl. annis & citra: Sed œconomus monasteri) ex aduerso respondit , quòd licet ecclesia illa sita esset in diœcesi Albañ. non tamen ei tenebatur respondere in aliquo, ex eo quòd Dominicus Lauitañ. episcopus , qui fuerat episcopus Albañ. omnes ecclesias sitas in diœcesi Albañ. pertinentes ad monasterium istud, & quicquid iuris habebat tam in monasterio q̄ in ecclesiis illis, concessit monasterio in emphyteusim sub annua pensione 8.denariorum : ita quòd licitum esset abbati & fratribus omnia sacramēta recipere à quocunque vellent episcopo, tam in monasterio q̄ in alijs ecclesiis, in quibus etiā ecclesiis cōcessit eis tertiā mortuariorū, & C. Papa qđ factum fuerat ab illo epo cōfirmauit : Insuper proposuit , q̄ etsi ecclesia illa aliquando fuisset subiecta ecclesiæ Alban. monasterium per xl. annos & amplius in pace possedit eādem : Ad hoc respondet procurator episcopi , concessionem Lauitan. episcopi non tenere, vt puta cōtinentem simoniacam prauitatem ; ex eo quòd episcopus spiritualia cōcessit, recipiendo pro eis annuam pensionem , & sic commisit vitium simoniæ : vnde concessio illa non tenuit:& confirmatio Papæ fuit obtenta per subreptionem, cum in cōfirmatione illa non fuerit mentio facta de illa pensione : Ad hoc fuit ex parte monasterij respōsum , quòd non est insolitum nec nouum, vt cum episcopi cōcedunt ecclesias pijs locis , aliquid sibi reseruēt in eis nomine pēsionis ; & Papa cum priuilegium libertatis vel protectionis præsidium aliquibus ecclesiis concedit, aliquem censum sibi reseruat in eis,& in litteris concessionis census exprimitur ad perpetuam memoriam : His & aliis auditis , dominus Papa condemnauit œconomum monasterij œconomo episcopi in solutionem prædictæ pēsionis de cætero faciendam, iuxta ratam , quæ contingit prædictam ecclesiam , & in restitutionem pensionis subtractæ à xl. annis secundum ratam eandem. Super omnibus aliis absoluit œconomum monasterij ab impetitione œconomi ipsius episcopi, eidem perpetuum silentium imponendo. Not.q̄ eo ipso q̄ ecclesia sita est in diœcesi alicuius epi,probatur sibi esse subiecta,nisi aliud ostēdatur. Item eps potest remittere iura epalia pro annua pensione, vt hic colligitur : nec est simonia, & præcipue cum accedit confirmatio Papæ.Ité sententia concipiēda est in persona procuratoris,siue ab initio , siue post litem cōte.interueniat: vt hic colligitur. Item not.hic arg. q̄ licet quis cesset in solutione pensionis vltra biennium,non ideo cadit à iure suo.

e ¶ *Recognoscebat.*] Id est, cōfessus fuerat iuspatronatus ad vestram ecclesiam pertinere.

f ¶ *Ius epis copale.*] Quid sit ius epale, & in quibus consistat, habes ¶.de offi.ord.conquerente.& cap. dilectus.in glo.

g ¶ *De iure communi.*] 16.q.7.omnes basilicæ. & 18.q.2.monasteria.& supra eodem.de xenodochiis.

h ¶ *Alban.*] Forte diuersis temporibus,vel vno tempore potuit habere per dispensationem domini Papæ.21.q.1.relatio.

i ¶ *Pertinentes.*] sed nō pleno iure.tūc verbum,pertinere, lariſsimā habet significationem.ff.de verbo.significatione,verbum pertinere.

K ¶ *Pensione.*] id est,censu.

¶ *Glo.seq.arg.reprobat,& remittit,ponit opinio.Ioan. & cōtrariam Hu.quam approbat.*

l ¶ *A quocunque.*]Hic vī q̄ eps posit aliquā ecclesiā eximere in totum à iure epali.¶.de censi.cū venerabilis.arg. q̄ nō est verū,vt ibi not. & arg.ad hoc.¶.de dona.pastoralis.Tū eps pōt cōferre priuilegia.¶. de his q̄ fi.à prælat.sine consen.cap.quāto. & ¶. de re iudi. cū inter. fed in præiudiciū aliorū priuilegiū cōferre nō pōt , vt vī : quia solus princeps potest auferre vni,& dare alteri.9.q.3.nunc vero.& c.per principalem. & C.de quadrien.præscrip.bene à Zenone.nam eps rem vnius ecclesiæ alteri ecclesiæ dare non potest.¶.de reb.eccl. nō alie. c.1. & eps in præiudicium archidiaconi aliquem priuilegiare nō potest.¶.de excef.præla.ad hæc.arg.ad hoc ¶.de his quæ fi.à præla.fi.cōsen .cap.cum Apostolica.Io.dixit d, quòd eps bene potest dare priuilegium vni ecclesiæ in

† Leuitan°. † Lauican. † Lucan. sed in omni bus manuscriptis legitur: Lauicanus.

† Albanen. † Albēn.

† Cap.2. eo. tit.in 3.com pilat.

d Et Goffre. & Vin. hic, quæ opinio vera secundum Host. quando epis copus facit id de consensu capituli & ex causa rationabili. his duobus deficientibus , vel ipsorum alterius , vera est opi. Hu. secundū eum. Ioan. And.

Universidad de Deusto
Biblioteca

præiudicium alterius:& inducebat 16.q.1.statuimus.vbi dr̃, quòd nullus præter consentiam epi debet dare decimas extra baptismalem ecclesiã:inde argumẽtatur à 3rio sensu, q̃ de consensu epi pòt.& Gratianus sic argumentatur in seq.§. Hu.tamen dicit ꝫ, q̃ hoc nõ pòt eps, & intelligit c.statuimus. de decimis ad epm pertinentibus. Verius credo qđ dicit Hu.q̃ eps nõ posset dare res vnius ecclesiæ,clericis inuitis,alterius ecclesię per iura prẽmissa: nisi certa & rõnabilis causa ostẽderetur, q̃a licet prìceps hoc possit,ep̃i tñ hoc nõ possunt.

† Dictio, partem, deest in antiquis.

a ¶ *Vobis tertia.*] scdm consuetudinẽ illius loci. ℨ. de testa. requisiti. & supra de sepult.c.1.

† Id est,Celestinus Papa prædecessor noster.

b ¶ *Cõfirmauit.*]ex certa scientia supple.

c ¶ *Oeconomus.*]In principio fuit episcopus Albañ. in causa, vt dicitur in principio,postea creauit œconomum : vt hic innuitur.

† Alban.

† Aliàs,monasterium tamen vestrum.

¶ *Glo.seq.obiicit,&soluit.*

d ¶ *Recompensationẽ.*] Videtur q̃ simoniacus fuerit talis ℨctus:& præcipue si pactũ interuenit: q̃a temporale pro spirituali dari nõ pòt.ℨ.de permu.ad q̃stiones. & c. vlt. a Sed sine pacto est. arg.q̃ posit, ℨ. vt eccles. benefi.c.vnico. Quare ergo in dubio poti⁹ interpretatur ℨctum esse non simoniacum, nisi quia in dubio accipiendũ est id qđ vitio caret. ff. de leg. in ambigua? Dico q̃ non committitur hic aut in cõsimilibus exẽptionib⁹ simonia,quia plus percipiebat eps temporalis cõmodi ab illa ecclesia, q̃ erant isti denarij, & ita potuit remittere totum retẽtis sibi octo denariis , & istud non dr̃ percipere propter aliquã recõpensationẽ : sed potius in signum subiectionis.infra de censi. cap. 2. Ioan.

† Hic etiam vox,partem, deest in antiquis, & in recentioribus magis emendatis.

a Et supra de transa.ca. præterea 2. Ioan. And.

† Faciunt ad hoc quę no tat Bart in l. Titio centũ. ff. de condi. & demon.

† eadem

e ¶ *Aliquid.*]Quod potest : quia etiam patronus hoc facere potest. ℨ. de iure patro. præterea.& infra de cẽsi. cum venerabilis. & 16. q.2.visis. & supra de donationibus.pastoralis.

f ¶ *Pensionis.*] Id est,census

g ¶ *Oeconomo.*] & ita formatur hæc sententia in personam œconomi, episcopi,& monasterij: & in principio fuit episcopus in causa: vt patet in principio cap. & sic est contra sententiam M. De hac materia dic vt dixi supra de electo.querelam. sententia tamen mandabitur executioni in personam domini.ff. de re iud.l.4.§.1.

h ¶ *Pensionis.*] id est,census.

¶ *Glo.seq.reci.per obiectionem & soluit , cui solutioni opponit , & propter id aliter soluit..*

b De hoc articulo vide omnino quos citaui supra tit. de locato & cõduct. ca.potuit emphyteuta.

i ¶ *Iuxta ratam.*] Hoc ideo dicit:quia pensio ista pro pluribus ecclesiis soluebatur. Item est hic arg. quòd si quis steterit vltra biennium b quòd non soluerit canonem,non cadit à iure suo, quia isti cõdemnantur ad restitutionem pensionis subtractæ à xl.annis & citra. sed hoc ideo contingit, quia non fuit actum illo iure , id est ad reuocationem rei emphyteuticariæ. immo satis videtur actum ad hoc petendo iura epalia, quæ eps concesserat monasterio , sed non expresse.quod patet ex petitione epi. Vel dic, quòd vere priuari debuit monasterium iure quod habebat in prædicta concessione: si vere contractus ille fuisset emphyteuticus , ex eo quòd non soluerit pensionem debito tempore. ℨ.de loca & cõdu.potuit. & si actum fuisset ad hoc,quia secũdum modum agendi, &c.ℨ.de accu. qualiter & qñ. 2. & ℨ. de simo. licet Hely. versus fi. Sed reuera hic non fuit contractus emphyteuticus , in quo ℨctu nõ transfertur dominum directum in emphyteutam,sed vtile:sed fuit censualis c ℨctus , in quo dirẽctum & vtile dominium transiuit in monasterium: & hoc apparet ex illa littera , vbi dicit , & quicquid iuris tam in monasterio quàm in ecclesiis in diœcesi eius sitis,&c. vnde quantocunque tempore steterit quòd censum non soluerit, nõ perdit propter hoc res donatas, sed censum totius temporis tenetur restituere : & bene fuit census petitus petendo ius episcopale , vt patet in principio : & ideo condemnatumfuit monasteriũ ad integram pensionem , id est , ad censum totius temporis , scilicet xl. annis subtractum: nam sub hac petitione, Peto ius episcopale: non solum comprehenditur ius episcopale quod ipso iure communi debetur: sed & quod constitutum est pacto vel consuetudine d. supra de præscrip. auditis. argum. & vbicunque inueneris in hac decretali pẽsionem, expone , id est , censum. & hæc expositio probatur per illud quod Papa dicit ; gratis censum accipiamus. & vbi dicit, census , exprimimus quantitatem.& ita plana est decre.Ber.

c Contractus censualis qualis sit & in dubio, an præsumat contractus censualis vel emphyteuticus, tradit plene Couarruuias lib. 3. ca. 7. varia resolutio.& qualiter sit cẽsus celebrandus vide in extrauaganti Pij V. Pont. Max. incip. cum onus Apostolicæ.

d Facit ad hoc l. solemus. & l fi quis intentione. cum not.ff.de iudi.

† Farsen.

K ¶ *Aliis reddimus.*] episcopalibus scilicet: & ita pensio ista comprehendebatur in petitione episcopi.Ber.

† Cap.1.eo. tit.in 4.compil.

Cvm venerabilis.] Sunt duæ partes. Prima factum narrat.Secunda diffinit: ibi, *Quia igitur.* Et vtraque subdiuiditur. vt per se patet. Abbas.

† Cancia. ‡ Cantia.

CASVS. Episcopus. Sabineñ. petebat ecclesiam sancti Angeli de Cauceia à monasterio Farbeñ. cum pertinẽtiis suis & possessionibus, dicens, illam ad se pertinere tam in spiritualibus quàm in temporalibus iure communi, eo quòd erat sita in diœcesi Sabineñ.Quòd in temporalibus ad se spectaret, nitebatur ostendere per publicum instrumentum , in quo continebatur expresse I. Sabineñ. episcopum H. Farteris nostris,ad successorum nostrorum memoriam, census exprimamus etiam quantitatem: auditis propositis œconomum monasterij vestri, œconomo. g eiusdem episcopi, ecclesiæ nomine , in solutionem pensionis h prædictæ , iuxta ratam i quæ contingit ecclesiam prædictam, & restitutionem subtractæ à quadraginta annis , secundum ratam eandem , per diffinitiuam sententiam condemnamus : & eundem œconomum vestrum ab impetitione œconomi eiusdem episcopi , super aliis reddimus k absolutum, perpetuum illi silentium imponentes.

¶ Idem abbati & conuentui Farbeñ. †

¶ *Episcopus petens ecclesiam quo ad temporalia & spiritualia , obtinet in spiritualibus eoipsò,quòd probat esse in sua diœcesi si non appareat exempta: sed in temporalibus succumbit, nisi aliter doceat de iure suo. & in hoc vltimo est casus notabilis.*

CAP. VII.

CVm † venerabilis frater noster I. Sabineñ. episcopus ecclesiã l sancti Angeli de Cauceia † cum suis pertinentiis & possessionibus petiisset, asserens eam ad se, tam in spiritualibus , quàm in temporalibus pertinere : allegauit ante omnia ius commune : quia cum constituta sit in diœcesi Sabineñ. sub ipsius debebat consistere potestate. In temporalibus quoque ad se dictam ecclesiam pertinere nitebatur ostendere per publicum instrumentum, in quo continebatur expresse I. Sabineñ. episcopum H. Farbeñ. abbati, & duobus aliis abbatibus post illum, dictam ecclesiam cum pertinentiis suis locauit , pro annua pensione quatuor solidorum Papieñ. Contra instrumentum illud ex parte monasterij fuit propositum , quòd nulla fides est ei adhibenda , propter superlinearem scripturam , & rasuram , in loco suspecto in annotatione indictionis : His & aliis intellectis , quia constitit domino Papæ ecclesiam prædictam sitam esse in diœcesi Sabineñ. adiudicauit episcopo ius episcopale in omnibus spiritualibus in eadem ecclesia , exceptis quibusdam capitulis , quæ per authentica scripta ei subtracta esse noscuntur:Sed quia instrumentum prædictum insufficiens fuit ad probandum , quòd ecclesia ipsa ei subesset quo ad temporalia , vt puta de iure propter prædicta suspectum , absoluit monasterium ab impetitione episcopi quo ad temporalia. Not. eo ipso quòd ecclesia sita est in diœcesi episcopi, de iure communi subest ei quo ad spiritualia. Item instrumentum suspectum est proprer superlinearem scripturam, & rasuram in indictione,id est, in annis Domini,& in aliis locis suspectis.Item illa duntaxat quę continentur in priuilegiis,sunt obseruanda.

† Cap.1.eo. tit.in 4.com pil.

¶ *Glo.seq.arg.& remittit,alleg.in contrarium quatuor iura,& vltimum soluit.*

l ¶ *Ecclesiam sancti.*]Hic vr̃ quòd si vna ecclesia agat de subiectione alterius,quòd non sit agẽdum ℨ ipsam ecclesiam , sed potius ℨ ipsam, quæ est in possessione illius.supra de electio.querelam. & 16.q.3. inter memoratos.

memoratos.& supra de præscript.auditis.vbi de hoc.ff. de libe. exhi. l. vlti.ff. de seruit.l.vltim.2. respon.& ff.si ser. vendi. is cuius familia. argu. contra. supra de appellatio. ad audiendiam. & supra vt lite non contestata.quoniam frequenter.§.quòd si.12.q.2. quicunque militum.& supra de electio.querelam. Sed ibi conuenitur subditus suo nomine , & non nomine ecclesiæ.

† Farsen.

a ¶ *Pertinentiis.*] Petitio ista nimis larga videtur, sic supra de restitutione spoliatorum, cum ad sedem.quia verbum, pertinere, late patet. ff. de verborum significatione , verbum pertinere. Quid iuris sit de hoc, dictum est supra de libelli oblatione , capitulo secundo , & supra de donationibus inter dilectos.

b ¶ *Locauisse.*] Sed hoc non sufficit. supra de fide instrumento. inter dilectos a. & C.locati.ad probationem.

c ¶ *Annotatio temporis.*] Id est , in annis Domini. idem esset in indictione , in qua citius comprehenditur falsitas. supra de fide instrumentorum, inter dilectos.Io.

d ¶ *In diœcesi Sabinen.*] Vnde iure communi ad eum spectabat.ℨ. eodem. de Xenodochiis. & 18.q. 2.monasteria.& 16. q. 7. omnes basilicæ.100. dist. contra morem.Ber.

e ¶ *Episcopale ius.*]Hoc in multis consistit. ℨ. de officio ordina. conquerente.

¶ *Glossa sequens exponit,& succesiue de duobus quærit. in vtroque arguit, & soluit.*

f ¶ *Propter prædicta.*] Scilicet propter rasuram in loco suspecto , & intelinearem scripturam. sic supra de fidę instrumento. inter dilectos. ad hoc enim vt credatur instrumento , oportet quòd sit sine omni suspicione.argu.supra de rescriptis.cum adeo. & cap.ad audientiam.& C.de edicto diui Hadriani tollendo.l. vltim. Sed quid si rasura reposita fuerit de eadem manu ? Non videtur quòd obstet. argum. infra de priuilegiis. cum olim. C.de fide instrumentorum , comparationes. Si constet quòd eadem manu & in loco non suspecto , non obest. Item quid si rasura sit in vno loco , & tamen per alia quæ posita sunt in instrumento , probetur bene ꝓpositum ? Videtur quòd sufficiat ad probandum. argum.bonum supra de re iudicata. cum Ioannes.& A.& G. fi ex falsis instrumentis vel testimon. lege tertia b. & hoc satis potest concedi:quia non est præsumptio quòd in fraudem factum sit:quia & sine illa rasura cõstabat. Item hoc ipso quod instrumentum falsatum fuit , sufficiebat ad imponendum ei silentium. supra de rescriptis , olim.Ber.

† Cap. 2.eo. tit.in 4.com pilat.Videto hic præ aliis Hostiẽsem, & Henricũ Boich. Adde concil.Trid. sessio 25.tit. de regularibus.cap. 11.

b Et melius secundum Host. ff. de leg. 1. si seruus pluriũ. §. si numer⁹ & supra de fide instr. pastoralis. Ioa. And.

Cvm dilectus.] In prima instruitur delegatus, qualiter super sententiis pronunciet.In secunda & tertia, qualiter super subiectione pronunciare debeat.Secunda:ibi, *Quòd si.*Tertia:ibi, *Similiter.* Abb.

CASVS. Eps Auriesñ. per circumuentionem fecit sibi præstari obedientiam ab abbate cuiusdam monasterij,quod situm erat in sua diœcesi, præter fratrum suorum assensum , cum monasterium ipsum diceretur liberum & exemptum,& sic orta fuit quæstio inter episcopum & monasterium super subiectione ipsius monasterij : Abbas timens se per episcopum aggrauari, sedem Apostolicam appellauit : episcopus non obstante appellatione tulit sententiam suspensionis & excommunicationis in abbatem , & monasterium interdixit , propter quod nuncius monasterij & nuncius episcopi ad sedem Apostolicam accesserunt: Coram Papa proposuit nuncius monasterij prædictas sententias non tenere. cum monasterium exemptum esset , vel saltem tutum erat legitima præscriptione. Sed quia nuncius monasterij mandatum procuratorium non habebat,causa non potuit in præsentia Papæ terminari: vnde committit causam quibusdam sub hac forma : Quatenus si constiterit iudicibus abbatem ad sedem Apost. antequam episcopus tulisset sententias prædictas in abbatem & in monasterium legitime appellasse , vel si constiterit monasterium prædictum exemptum esse à iurisdictione episcopi , iudicent prædictas sententias non tenere , non obstante quòd abbas ab episcopo circunuentus præter fratrum assensum , ei obedientiam promisit , cum fratrs & dolus ei patrocinari non debeant : sed si abbas defecerit in probatione exemptionis , nec legitima præscriptione poterit se tueri , adiudicent monasterium Aurieñ. ecclesiæ subiacere, quamuis probet se appellasse ante sententias supradictas,cum monasterium sit in ipsius diœcesi constitutum. Item & si abbas defecerit in probatione appellationis , si constiterit de exemptione vel legitima præscriptione, tam abbatem quàm monasterium absoluant ab episcopi impetitiõe.Nor. quòd sine mandato non admittitur quis ad agendum. Item excommunicatio vel interdictum post appellationem legitimam promulgata, nulla est. Item delictum siue factum prælati non præiudicat ecclesiæ. Item fraus & dolus nulli prodesse debet. Item potest quis se tueri priuilegio vel præscriptione sub alternatione , sed simul coniunctiue non potest : quia contraria sunt priuilegium & præscriptio.Ber.

† Hinc pátet sententias censurarum post appellationem latas non tenere,de quo vide Panormitanũ in c. considerauimus. supra de electio.

† fitum

¶ *Glo. fq. ponit differentiam , quam demum improbat.*

g ¶ *Ratihabitione.*]Notare vult differentiam inter litteras procuratorias , & litteras de rato: nam vbi quis simpliciter constituitur procurator , licet generaliter constituatur , tñ transigere siue componere non potest:vt ℨ.de arb.per tuas.& C.de transact. l.transactionis. & sic intelligitur ff. de procu. mandato c. Sed si adiiciatur clausula illa : & quicquid aliud etiam super hoc fecerit , ratum habebit: tunc poterit transigere siue componere , aliàs nihil operaretur illa adiectio , & sic videntur differre ista duo. argu.ff.iud. fol.l.3. §.procuratorem.simile habes ℨ.de offic.deleg.coram.Vel dic quòd nõ est differentia d inter mandatum procuratorium , & litteras de rato. Mandatum procuratorium appellat hic litteras de rato,& sic intellige ℨ.de officio deleg.coram.supra de transact. contingit.& ideo dicuntur litteræ de rato:quia in mandato procuratorio,cõstituens semper adiicit in fine,quòd ratum habebit quicquid procurator fecerit super causa illa,ad quam datus est.ff.de procu.l. fi procuratorem. Et cautio rati danda est,quando de mandato dubitatur.C.de procura.l.1.Ber.

† Conciliũ generale Lateran.sub Innocẽtio iij. c.13.& c.3. eod.tit.in 4. compilat.

c Et infra de procu. qui ad agendũ. lib.6.Ioan. And.

d Hẽ Guil. in Specu. de procu. §. 1: vers. in præmissis. Ioan. And.

h ¶ *Repromisit.*] Non enim potuit propter hoc renunciare priuilegio suo.ℨ.de arbi.cum tempore. & quia non habuit assensum fratrum suorum,non obfuit,quia delictum personæ,&c.& 16.q. 6.fi episcopum. & ℨ.de exceptionibus,cum venerabilis.

i ¶ *Præscriptione tueri.*] Hic de vna defensione siue exceptione transit ad ℨriam.ar.ℨ.de præscri.auditis.ff.de excep. nemo. similiter de vna actione transit ad ℨriam.arg.ℨ.de iud.examinata.C.de inoffic. testam. cõtra maiores.argum. contra supra de appellationibus.sollicitudinem. ff.de tribu.quod in hæredem. §. eligere. C. de non nu. pecu. Authen. cõtra qui propriam c. Sed quid si debuit proponere omnes exceptiones infra certum terminum? Non vr̃ quòd postea sit audiendus. supra de excep.pastoralis. Et qui in vna exceptione succumbit , volens aliam ſtatim proponere, non auditur , nisi hoc faciat infra terminum præfixum.Instit.de excu.tut. §. qui autem. Dicas quòd si alicui competunt plures exceptiones,quæ non sunt contrariæ , in eo casu si non proponit omnes scilicet ℨ.terminum,postea nõ auditur.& sic intelligitur §. Inst. de excu.tuto.§.qui autem.nisi secundum tenorem illius decr. pastora-

c Sol. casus est specialis, & facit.ff.de regu. iur. l. nemo ex his. & quod ibi not. Ioa. And.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lis.Si autem sunt cõtrariæ,puta, quia primo dixit se exemptum, & succumbit,postea potest aliam proponere;puta,præscriptionem [a] : vt hic. & c.auditis.& l.prædicta, ỹ maiores. Contrarium tñ est in actionibus: quia tunc ab initio debet eligere,aliàs postea non auditur volens aliam intentare contrariam:vt in l.prædicta,quod in hæredem,§.eligere.

a Etiam si mul posset hoc proponi, cum non sint contraria de priui. cum perso. næ.li.6. Ioa. And.

CAP. IX.

NE nimia religionum †diuersitas graue in ecclesiam Dei confusionem inducat, firmiter prohibemus,ne quis decętero nouam †religionem [a] inueniat : sed quicũque ad religionem conuerti voluerit,vnam de approbatis [b] assumat. Similiter qui voluerit religiosam domum de nouo fundare,regulam,& institutionẽ accipiat de approbatis. ¶Illud etiam prohibemus, ne quis in diuersis monasteriis locum monachi habere præsumat , nec vnus abbas pluribus monasteriis [c] præsidere.

†religionis

†Vide Cardinalem cõsil. 39. inci. in aliquibus locis.& Felinum in cap. ecclesia sanctæ Mariæ. supra de const. adde cap.vnicum. eo.tit.lib.6.

CASVS. Prohibet hic concilium, ne aliquis decætero nouam religionem inueniat , sed qui vult ad religionem transire , vnam de approbatis assumat. Item qui voluerit nouam domum fundare , & regulam & institutionem accipiat de approbatis: in fine prohibet , ne in pluribus monasteriis monachus existat , nec vnus abbas præsit pluribus monasteriis. Not. quòd diuersitas religionum reprobatur. Item qui fundat ecclesiam, non nouam religionem debet constituere , sed vnam de approbatis debet assumere. Item vnus monachus nõ debet habere locum in diuersis monasteriis , nec vnus abbas præesse debet pluribus abbatiis.

a ¶ *Nouã religionem.*] Nam nouũ collegiũ non põt constitui incõsulto principe.ff. de colleg.illi. l.3. sic nec noua dignitas sine auctoritate Papæ [b]. ỹ.de cõsue.cum olim. & 22.dist.c.1.

b Nec nouꝰ sanctus vel nouæ religiosæ. infra de relig.c.1 & 2. nec nouæ feriæ instituendæ. C. de feriis. à nullo iudice secundum Hostien. Io. And.

¶ *Glo.seq.inducit duo similia.*

b ¶ *De approbatis.*]Sic q nouã dignitatẽ instituit in ecclesia,cõstituet eã sc̃m cõsuetudinẽ aliarũ dignitatũ. ỹ. de cõs.cũ olim. similiter noua ecclesia debet regi sc̃m cõsuetudinem aliarum. ỹ. de censib. super eo.

¶ *Glo.seq.inducit alia duo similia.*

c ¶ *Pluribus monasteriis.*]Sic patet q nulluspotest esse monachus vel abbas in pluribus monasteriis : sic etiam de iure nullus potest præfici in diuersis ecclesiis secularibus. ỹ. de præben.de multa. nec simul præbendam & dignitatem habere.ỹ.de concess.præben cum nostris.& c.literas.nec abbas cum fratribus posset dispensare, vt monachus haberet locum in diuersis monasteriis. arg.ỹ.de elect.constitutis.

DE CAPELLIS MONACHORVM, & aliorum religiosorum.

¶ Supra visum est de religiosis,itẽ de domibus religiosorũ in genere: nunc autem subiicit in specie de domibus religiosis , seu capellis monachorum. Abb. Sic.

De hac materia tractatur 16. q.2.& q. 1.peruenit.& in aliis cap.

IN ecclesiis.] Primo ponit dictum.Secundo ampliat:ibi,*Ita vt*.Abbas.

CASVS. Statuit Vrbanus Papa,q monasteria q populum habent,habeant capellanum suum institutum ab epo de cõsilio monachorũ,q populum regat, & visitet cum necesse fuerit:cuius ordinatio & dispositio ad episcopum pertinet. Not. quòd monach curam populi habere non debent. Item ordinatio & dispositio presbyterorum ad episcopum pertinet.

¶ *Glo.seq.allegat nam concor.in contrarium alleg.4.cano.& soluit.*

d ¶ *Monachorum.*]Hoc ius cõe vt vt ỹ.de ſta.mo. monachi.vbi prohibentur poni per parochias.Signantur cõtraria. 16. q. 1. dictos. & c.vos autem. & c.in parochia. Sol. quod hic dicitur , intelligo de monacho claustrali,qui non est à populo electus,nec ab epo institutus. monachi debent habere capellanum,qui ministret populo sacramẽta, ab epo institutũ de consilio monachorum,vt hic dicit: qui circumeat parochiam cum necesse fuerit : quod monachi facere non debent. Ibi de illis qui præficiuntur parochialibus ecclesiis per epm,hic non. & hoc c. loquitur vbi est congregatio monachorum.

¶ *Glo.seq.recitetur per contrarium de cano.15.q.7.& c.*

e ¶ *Solius.*] Hoc ideo dicit: quia monachi non possunt remouere eum: sed si delinqueret,per epm debet remoueri ordine iudiciario,& ita excluduntur monachi quantum ad hoc.sed si deberet deponi:tunc necessarij sunt alij episcopi.15.q.7.fœlix.& c.si quis tumidus.

Dilectus.] Tria facit. Primo ponit petitionem actoris. Secundo defensionem rei.Tertio Papæ diffinitionem.Secunda : ibi , *Ad hæc*, Tertia:ibi,*Nos*.Abbas Siculus.

CASVS. Syndicus ecclesiæ sanctæ Cæciliæ , nomine ipsius ecclesiæ petebat ab œconomo sancti Laurentij de

CAP. I.

†ECclesiis vbi monachi habitant , populus per monachum non regatur : sed capellanus,qui populum regat, ab episcopo per consilium monachorum [d] instituatur : Ita vt ex solius [e] episcopi arbitrio , tã ordinatio eius, quàm depositio , & totius vitæ pendeat conuersatio.

†Cap. 1.eo. tit.in 1.compilat.Et vide concil.Trid. sessio.25.rit. de regularibus.c.11.ad de glossam & Archi.ibi conum. 16. q.2. in summa.

¶ Innocentius iij. archipresbytero,& clericis sanctæ Cæciliæ.

¶ Si ecclesia non cathedralis vendicat sibi ius in alia ecclesia, obtinebit solum quo ad ea,quæ probabit sibi deberi præscriptione,vel alio legitimo modo. hoc dicit secundum communem & verum intellectum.

CAP. II.

DIlectus †filius M.syndicus ecclesiæ vestrę,ab œconomo sancti Laurentij de Piscinula,in scrutiniis [f], baptismate , & capitulis [g], & similibus subiectionem postulans,possessorium & petitorium [h]intentabat.Cum enim ecclesia sancti Laurentij sit in parochia vestra sita , debet rat se spoliatam , saluo iure proprietatis ecclesiæ sancti Laurentij. per hoc ergo syndicus sanctæ Cæciliæ probare volebat proprietatem quo ad scrutinium & baptismã,& possessionem quo ad capitulum:Ad hoc œconomus sancti Laurentij ex aduerso respondit , quòd ecclesia ipsa nullo medio pertinet ad Romanam ecclesiam : præterea ipsa ecclesia fuit monasterium monialium , & generaliter seruatur in vrbe,vt nullum monasterium titulo sit subiectum : quare incongruum videbatur, vt regulares secularibus supponantur:& dominus Papa in ipsa ecclesia institutionem liberam exercebat & destitutionem. Dominus Papa his & aliis intellectis, condemnauit œconomum sancti Laurentij syndico ecclesiæ sanctæ Cæciliæ in scrutinio & baptismo,ita tamẽ quòd per hoc nullum præiudicium generetur Romanæ ecclesiæ , si quando ius suum forte duxerit prosequendum.In institutione vero, & destitutione , & capitulo œconomum sancti Laurentij ab impetitione syndici sanctæ Cæciliæ prorsus absoluit , sibi super hoc perpetuum silentium imponendo.Not. quòd in eodem libello potest quis intentare possessorium & petitorium super diuersis articulis,& etiam super eodẽ. Item confessio syndici vel procuratoris præiudicat ecclesiæ. Item obedientia probatur per hoc quòd quis vocatur & venit ad capitulum vel cõcilium. Item protestatio facienda est ne factum proprium suæ ecclesiæ noceat. Item in persona syndici formanda est sententia:& ideo condemnationis & absolutionis sententia potest in procuratorem vel syndicum proferri.

f ¶ *In scrutiniis.*] Sic.ỹ. de ma.& obed.his quæ. Scrutinium hic & ibi appellantur catechismi siue exorcismi , qui fiunt baptizandis per xx. dies ante [c] baptismum.de quibus legitur de consdist. 4.ante baptismũ. & c.ante xx.& 10.q.1.peruenit.Et est vulgare Romanorum:aliter accipitur scrutinium. ỹ.de scruti.cap.vnico. & aliter accipitur in cõcilio Lug. ỹ.de elect.in electionibus.& cap.quia propter.

g ¶ *Capitulis.*]Id est,synodo siue conuentu,vbi vitia corriguntur.

¶ *Glo.seq.not. in eodem libello,& c. inducit duo similia, & subdit causam.*

h ¶ *Et petitorium.*] Super diuersis ca. scilicet petitorium quo ad scrutinium & baptismã,possessorium quo ad capitulum : & sic duæ actiones simul in eodem libello possunt proponi [d] : sicut & de possessione soli interdicto vnde vi possum experiri , & de rebus vi ablatis ad exhibendum , vel vi bo. ra. ff. de vi & vi ar. l. prima. §. fi fundus. de quo & pro eadem re possunt ista duo simul intentari , & ab eadem parte : vt hic , & supra de caus. poss. cap. 2. 3. & 4. & c. cum dilectus. vbi materia ista expeditur. & c.pastoralis. Itẽ & vnum iudicium sufficit ad plures societates.ff.p soc.cũ duob⁹.§.fi plures.aliàs incipit , lex ista, sub qua

c Hæc scrutinia in septimana sancta fieri consueuerunt circa pueros postea in magno sabbato baptizãdos, vt refert Hostiensis & Ioan.An.hic ex Goffredo , & vide Archidiaconũ & Ioan. An.in c.2.de ele.lib.6.

d Concor. supra de test. ꝓbationes significauerunt.de eius poss. cum super Io.An.

sub qua est iste §.si inter fratres.ar.ff.fa.ercis. hæredes.§.de plurib⁹.&§. seq.& hoc fit causa dirimendarũ litium.ar.ff.de act. emp. l. non est nouum.& supra de cau.pos.c.ad vltimum.

a ¶ *De iure communi.*] supra tit.proxi.c. constitutus.

b ¶ *Præscriptionem.*] Immo & si allegasset eam , non iuuaretur , nisi allegaret eam ex alterius persona. supra de præscr.cum ex officij.

c ¶ *Verteretur.*] Super diuersis articulis, scilicet petitorio quantum ad scrutinium, & baptisma, & possessorio quo ad capitulum , vt patet ex ipsa littera.Sed modo coram Innocentio agebatur possessorio [a] & petitorio , & quia non fuit modo probatum de proprietate quo ad capitulũ, absoluitur ecclesia sancti Laurentij quo ad capitulum , vt in fine dĩ, dum ecclesia Romana habuit ibi institutionem & destitutionem , & ecclesia sanctæ Cæciliæ illa solummodo habebit postea , quæ presbyter confessus fuit quantum ad proprietatem coram Celestino Papa , cum in omnibus aliis ecclesia sancti Laurentij pertineat ad ecclesiam Romanam : vt in fine patet.

d ¶ *Sponte confessus.*] Et sic cõfessio procurato ris præiudicat dño. iste presbyter procurator erat ecclesiæ sancti Laurẽtij. De hoc notatur supra vt lite non contestata. capitulo primo. Et sponte dicit , quia secus si coactus.infra de accusa. cap. fi constiterit. Et confessio in vno iudicio facta coram Celestino,valet hic in alio corã Innocentio,vt patet.Ber.

¶ *Glo. seq. alleg. vnam concor. & signat vnum contrarium.*

e ¶ *Vocatum.*] Per hoc igitur probatur possessio [b] obedientiæ, q aliquis vocatus ad synodũ venit. arg. ỹ. de his quæ fiunt à maiori parte capituli. cap. ex ore. argu. ỹ. ỹ. de restit. spo. olim.

f ¶ *Curauit.*] Eodem iure debuit pronunciare diffinitiue super prædictis duobus articulis: sed noluit.Ber.

g ¶ *Scrutinium & baptisma.*] In his duobus obtinuit, in omnib⁹ aliis succubuit : vt infra sequitur.

¶ *Glo.seq.obiicit,& dupliciter soluit.*

h ¶ *Titulo.*] Id est,plebi seculari.18.q.vlt.peruenit.& cap. dudum. Sed nonne subiicietur epo qui est secularis ? Sed illud est , vt dixit Vin. propter excellentiam dignitatis [c]. immo verius videtur vt T. dixit, q de iure communi monachi possunt subesse titulo,i.plebi seculari. 16. q.1.alia.& c.ecclesia habet.& c.legi.arg.93.dist.à subdiacono.

i ¶ *Oeconomum sancti Laurentij.*] Hic formatur sententia in persona procuratoris siue œconomi, non tamẽ ipse conueniet vel conuenietur actione iudicati : nisi esset defensor tantum, vel datus in rem suam. ff. de procura.Plautius.Arg.contra q in persona domini.ỹ.de proba.licet. De hoc traditur supra de elect.querelam.

k ¶ *Generetur.*] Et ita Papa iudicat q ei non obsit exceptio rei iudicatæ.simile ỹ.de re iud.c.suborta.vnde bñ præscribit ỹ monasterium exẽptum spacio legitimo xl.ann.licet non contra Papam. 16.q. 4. volumus.

l ¶ *In institutione.*] Hic patet quòd in quibusdam iuribus episcopalib⁹ potest præscribi,ità quòd non propter hoc in aliis.& ita fallit regula illa,quòd per partem tota seruitus retinetur : vt ff. de ser. ru. prædi. vna est via. de hoc dicitur ỹ. de præscri. auditis. & hoc ideo est , quia ius

†Aliàs illã, & tunc expone , scilicet ecclesiam sancti Laurẽtij,quia possidebatur ab ecclesia sanctæ Cæciliæ cũ sita esset infra parochiam suã, non contra. Aliàs illa,scilicet iura quæ petebantur quibus vsa erat ecclesia sanctę Cęciliæ, non ecclesia sancti Laurentij.ita notat Hostien fiz,quem sequor.

a Et tamen super possessorio non pronunciat secundum Innocentiũ: sed potest dici quòd pronunciauit in decisa secundum Petrum & Abbatem.Ioan. And.

†ad hoc

†ipsa

b Sed non proprietas. Ioan. And.

c Facit quod no. de elec. nullus.lib 6. in vlt.gl. Io. And.

de iure communi [a] ecclesiæ vestræ,in prædictis omnibus subiacere,quia nec priuilegium exemptionis habet , nec præscriptionem [b] pro se poterat allegare, cum illa †ecclesia sanctæ Cæciliæ præscripsisset, sicut per testes dicebat legitime comprobatũ. Præterea cum coram C. Papa prædecessore nostro super prædictis , inter vestram & prædictam ecclesiam , quæstio verteretur [c], M. presbyter eiusdem ecclesiæ fuit sponte [d] confessus, quòd ecclesiæ sanctæ Cæciliæ scrutinium & baptisma debebat. Cumque pars vestra testes, qui se illum diuersis temporibus ad capitulum vocasse , ipsumque venisse asserebant , in medium produxisset : eis iurare paratis , prædictus presbyter se vocatum [e] iuisse ad capitulũ est confessus ; vnde prædictus prædecessor noster ecclesiam vestram , capitulo , quo se conquesta fuerat spoliatam , saluo iure proprietatis ecclesiæ sancti Laurentij , reuestire curauit [f], sicut in eius litteris continetur. per hoc ergo proprietatem quo ad scrutinium [g] & baptisma , & possessionem quo ad capitulum , vester voluit syndicus comprobare. Ad hæc †sancti Laurentij œconomus ex aduerso respondit , quòd ecclesia illa †nullo medio ad Romanam ecclesiam pertinebat. Cũ enim monasterium monialium fuerit,& generaliter seruetur in vrbe,vt nullum monasterium titulo [h] sit subiectum , incongruum videbatur,vt regulares secularibus supponantur. præterea vsq; hodie nos in ea institutionem & destitutionem liberã exercem⁹: & infra. ¶ Nos igitur auditis propositis , œconomum [i] sancti Laurentij syndico vestro in baptismo & scrutinio condemnamus;ita vt per hoc ecclesiæ Romanæ nullum præiudicium generetur [k] , si quando forte ius suum duxerit prosequendum. In institutione [l] autem,& destitutione,& capitulo,œconomum ipsum ab impetitione syndici vestri prorsus absoluimus,syndico vestro super hoc perpetuum silentium imponentes.

¶ Honorius tertius episcopo Venetensi.

¶ In prioratibus monachorum nõ possunt singuli monachi commorari , etiã si super hoc habeant rescriptum Apostolicum,nisi in illo fiat mentio de Lateranensi concilio.

CAP. III.

EX parte tua fuit propositũ: & infra. ¶ Abbas & conuẽtus Riuen. †Veneten. †diœcesis occasione litterarũ [m] Apostolicę sedis asserũt [n] sibi esse cõcessum , vt in singulis ipsorum Prioratibus singuli monachi cõmorentur, si pluribus nõ suppetunt facultates eorundem. ¶Cũ autem id obuiet Lateranen. cõcilio † de quo nulla mentio [o] est in litteris antedictis : Fraternitati tuæ breuiter respõdemus, quòd huiusmodi litteras ab Apostolica sede non credimus emanasse. Quod si per occupationem [p] forsitan emanauerint, nolumus [q] per hoc derogari cõcilio supradicto.

†Riuenen. †Rineñ.

†Naneten.

¶Idem Burdegalen.archiepiscopo.

¶ Ordinarius compellit abbatem , vt monachos à Prioratibus reuocet ad claustrum,vel eis socios adiungat.

CAP. IIII.

AD audientiam nostram peruenit,q nonnulli mo-

†Latera.cõcil sub Alex. iij.c.10. refertur supra de statu monacho.c. monachi.

c Hoſt. dicit istos fuisse conseruatores contra diœcesanũ. Ioan. And.

m ¶ *Asserunt.*]Et male:quia licet in ecclesiis illis non possent esse plures monachi,nõ tamẽ Papa cõcederet q soli monachi in singulis prioratibus singulariter ponerẽtur:quia illud esset ỹ concilium Lateranen. ỹ.de sta.mo.c.2.& est expressum ỹ. cap. proxi.vnde litteræ istæ de conscientia Papæ non emanauerunt.Bernar.

n ¶ *Nulla mentio.*] Et sic patet q si quis litteras impetrat ỹ aliquod ius siue concilium,non valent nisi fiat mentio de illo iure. ỹ. de rescrip. nonnulli.& ỹ.de æta.& quali.eam te.

o ¶ *Occupationem.*] Sic.ỹ.de sen.excom.si aliquando. C.de lib.cau.iubemus. idem esset si per importunitatem petentis.C.de pe.bo.sublatis. l.1.lib.10.arg.ỹ.de rescrip.si quando.

p ¶ *Nolumus.*] Tamen si vellet [d] , bene posset dispensare contra concilium : quia auctor illius concilij in parem non habuit potestatem. supra de elect. innotuit. & Papa maior est quàm concilium. supra de elect.significasti.

d Sed hoc non debet velle propter periculum peccati carnalis concupiscentiæ, quod imminet speciali ter: & est sequela solitariæ vitæ religiosi inter homines cõuersantis : & hoc considerauit concil. Later. vt ibi patet.Ioan. And.ex Hostien.

AD audientiam.] Primo ponit transgressionem concilij:quam secundo mandat corrigi:ibi, *Ideoque*.Abbas.

CASVS. Significatum fuit domino Papæ, quòd quidam subiecti archiepiscopo Burdegalen. solitarij habitabant in quibusdam Prioratibus contra statutum Lateranen. concilij : vnde mandat Papa eidem archiepiscopo,quatenus abbates seu Priores ipsorũ , vt vel ipses reuo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cent ad clauſtrum,facientes, per clericos ſeculares in eiſdem eccleſiis deſeruiri,vel aſſocient ſibi alios monachos , cum quibus vitam regularem obſeruent , per cenſuram eccleſiaſticam monitione præmiſſa compellat. Not. quòd monachi in eccleſiis ſoli ſine aliis monachis habitare non debent contra concilium Lateranen.Item epiſcopi poſſunt compellere abbates ne monachos ſolos per villas dimittant.

a *Diœceſana.*] i.iuriſdictiõis.De hac lege no. ſupra de off. or.dilectus.

b *Generalis concilij.*] Hic vocat Papa Lateranen.concilium generale , quod habes ℣. de ſta. mona.c.2. ſed concilium Innocentij ſemper ſic appellatur.

¶ *Glo. ſeq. ponit differentiam quã improbat.*

c *Eiſdem aſſocient.*] Et ita epiſcopi cõpellere debent abbates , ne monachos per villas ſolos dimittant , ſecus in canonicis regularibus , ſi eligerentur ad regimen animarum, nam illi non compelluntur alios ſecum habere,niſi id commode facere poſsint. ℣. de ſta. mo. quod Dei timorem. ſed ibi eſt collegium : vnde idem videtur de regularibus,ſcilicet quòd non deberent eſſe ſoli in capellis.

† Quod citaui ſupra c. præcedenti.

† clauſtra

† De materia totius tituli vide late per Lambertinum in libris de iure patronatus. adde concilium Trid. infra ſuis locis citandũ.

DE IVRE PATRONATVS.

† In omnibus antiquis itatex concilio Mediomatricis.idẽ Burchardus li. 3. decret. c.42.& in 1. compil.eod. tit.c. 1. Iuo. par.3. c. 46. habet ex cõcilio Medio matricẽſi c. 10.extat tamẽ hoc decretũ in conciliis vulgatis in ſynodo Cabilonenſi ſecũda habita ſub Imperatore Carolo Magno.c.26.

¶ *Supra viſũ eſt de præben.& dignit.item de reli.domi.itẽ de capel.mona.ſed quia ad iſtas ſit inſtitutio nõnunquam per præſentationẽ patroni, & ſic poſſet dubitari de iure patronatus , & de modo præſentandi: meritò poſt rubricas præcedẽtes ſubiicitur iſta.Ab. Sicul. De hac materia tractatur. 16.q. 6. piæ mentis. §. cum ergo.vſque ad fin.q. 16.q.5.ſi quis epiſcoporum.*

a De hoc articulo qd ſit tenẽdum vide clemẽtinã plures. de iure patronatus.

TITVLVS XXXVIII.

De iure † patronatus.

¶ Ex concilio Mediolanenſi.†

¶ *Si propter diſcordiam patronorum eccleſia caret adminiſtratore, ceſſatur in eccleſia à diuinis,tolluntur reliquiæ, & oſtia clauduntur,ſi aliter ſine ſcandalo eccleſiæ prouideri non poteſt.hoc dicit cum cap.ſequenti.*

CAP. I.

PErlatum eſt:& infra. ¶ Nobis viſum eſt, quòd eccleſia inter hæredes patroni diuidi nõ debeat a .Et ſi ſimultates b inter eos ſurrexerint,propter quas ſacerdos ſuo ibi officio canonice fungi non poſsit: ſi nachi , lege tibi diœceſana a ſubiecti, in quibuſdam Prioratibus habitant ſolitarij , contra ſtatutum generalis b concilij †. Ideoque mandamus , quatenus ipſorum abbates ſeu Priores , vt vel ipſos ad clauſtrum † reuocent , facientes in ipſis eccleſiis deſeruiri per clericos ſeculares: vel alios monachos eiſdem aſſocient c , cum quibus vitam poſſint ducere regularem , monitione præmiſſa , per cenſuram eccleſiaſticam compellas.

Perlatum eſt.] Duo facit concilium. Primo prohibet eccleſiam inter patronos diuidi : Secundo ponit quid facere debeat epiſcopus cum patroni non ordinant eccleſiam. Secunda : ibi,*Etſi.*Abb.Sicu.

CASVS. Aliquando contingit , ꝙ vnus patronus eccleſiæ relinquit plures hæredes : quilibet hæredum vult pro ſuo arbitrio eccleſiam ordinare cum vacat : ſtatuit concilium , ꝙ inter hęredes patroni eccleſia diuidi non debeat : & ſi diſcordia fuerit inter eos,propter quam ſacerdos ibi ordinari non poſsit , epiſcopus præcipiat vt nullo modo Miſſarum ſolemnia celebrentur ibidem,donec ad concordiam redeant , & canonice prouideant eccleſiæ. Not. quòd eccleſiæ diuidi non debent. Item epiſcopus poteſt compellere patronos eccleſiarum diſcordantes per ſubtractionem diuinorum vt ad concordiam redeant.

¶ *Glo.ſeq. fortificat text.per rationem ad quam inducit 4 iura.Secundo tractat an ius patronatus cuique patrono competat in ſolidum. In fin.quærit,& arg.*

d ¶ *Non debeat.*] Quia ad mutabilitatem mundanarum neceſsitatum eccleſia turbari non debet.10.diſt.lege.& 3.q.6.hæc quippe. & 100. diſt. c.1.& infra eo.querimoniam.Et nota quòd iuſpatronatus apud vnum quem que hæredum eſt inſolidum quo ad omnem eius effectum. ff. de bo.li. ſi libertus. in fi. præter ſacerdotis præſentationem , quæ eſt apud omnes a ,ita quòd apud nullum : vt hic patet,& ℣.c.prox. ſicut electio. quia res ſimplex eſt & indiuiſibilis, & ſic ad quemlibet hæredem inſolidum tranſit , etiam ſi ex diuerſis & inęqualibus partibus ſint hæredes. arg.ff.de ſer.via.C.de relig.ſi ſepulchrum. & ff. eo. l.ꝙ ſi locus. & ff.ad leg.Fal.l.1.§.ſi vſusfructus.& ff.de vſu & hab.vſus.quia incorporalia dividi non poſſunt.arg.7.q.1.nihil.Quid ſi non conueniant,poſſent ne paciſci adinuicem,vt alternis vicibus præſentarent? Arg.quòd ſic.ff. de vſufru.quotiens.ff.de ſerui.via.in fine.

ADDITIO. Et ff.commu. diui.l.communi dividundo.§.ſi de vſufructu.Inno.contra,cum ſit res ſpiritualis. vide cle.plures.eo.titu.

e ¶ *Simultates.*] Id eſt,latentia odia ſiue diſcordiæ.

f ¶ *Celebrentur.*] Sic 16.q. 7.conſiderandum. & cap.ſi plures. ſed hoc hodie ſeruari non debet , ſi aliquo modo ſine ſcandalo poſsit eccleſia ordinari.℣.eo.quoniam.Ber.

Væcunque.] CASVS. Si patroni eccleſiæ diſcordes fuerint,vt eam nolint de vno presbytero ordinare : ſi eſs aliter eccleſiæ conſulere non poterit, tollat inde reliquias, & claudat oſtia eccleſiæ , nec diuinum ibi celebretur officium,donec canonice vnum elegerint presbyterum. Iſta duo capitula reducenda ſunt ad ca. ſequens. Not. ꝙ eſs poteſt compellere patronos diſcordantes , ad ordinandam eccleſiam de vno preſbytero.

¶ *Gloſ.ſeq.ponit triplicẽ lecturam , Melen. Ioan. Fauen.& Alani.*

g ¶ *Reliquias.*] Quidam dicunt , ſicut Melendus, quòd hoc ca. non tenet. & illa. ca. ſimiliter non tenent. 16.q. 7. conſiderandum. & ca. ſi plures. & c.ſeq. quoniam. & ca. eam te. niſi forſitan ex facto eſs magnum ſcandalum oriretur, tũc poſſet ſeruari hoc quod hic dr ad tempus , quod ſatis vr.Ioan. Fauen.dicebat,tollat reliquias. i. nõ ponat. Ala. intelligit de reliquiis, quæ ſunt in capſis extra altare , quod eſt verum , quia de illis quæ ſunt in altari non intelligitur.

Voniam.] Primo ponit abuſum patronorum.Secundo conſtitutionem:ibi, *Præſenti.*Abbas.

CASVS. In quibuſdã locis patroni eccleſiarum , vel eorum hæredes , abutuntur poteſtate ſibi ab eccleſia conceſſa: quia cum vna eccleſia vnius debeat eſſe rectoris,ipſi in diſcordia plurimos præſentant:vnde ſtatuit Lateranẽſ. concilium , vt ſi forte vota patronorum in plures partes ſe diuiſerint, ille præficiatur eccleſiæ, qui plurimorum eligitur & approbatur aſſenſu,& aliàs idoneus fuerit: Si autem hoc ſine ſcandalo fieri non poterit, eps ordinet eccleſiam ſecundum quod melius ſibi viſum fuerit : In fine dicit, ſi de iure patronatus quæſtio emerſerit inter aliquos:& illa infra quatuor menſes non fuerit diffinita , ex tunc ſuperior ordinet eccleſiam. Not. quòd ex fundatione eccleſiarum acquiritur ius patronatus.Item plures rectores non debent inſtitui in vna eccleſia. Item electio maioris partis tenet, dummodo electus ſit idoneus. Item propter ſcandalum aliquando receditur à iure. Item ſi quæſtio iuris patronatus infra quatuor menſes non finiatur , eps poſtea ordinare poteſt eccleſiam.

¶ *Glo.ſeq.recitetur per q.an refectione,& c.& ponit opi. Lau. quam determinat.ſecundo quærit,arg.pro,& contra.& tenet vltimum.*

h ¶ *Fundatores.*] Nota quòd ex fundatione b eccleſiæ acquiritur ius patronatus:vt hic,& 16.q. 7. filiis.& ℣.eo.nobis. ſed ex refectione vel reparatione non acquiritur:vt dicebat Lau. arg. ff. ne quid in loco publi.l.præter.§.vicinales.ea videlicet ratione, quia qđ humani iuris eſſe deſiit,ſeruitutem non recipit.ff.cõmu. ſdi.tam vr.quàm ru. l. caueri c. qđ intelligo cum omnino non eſt deſtructum monaſterium vel eccleſia:ſed ſi funditus deſtructum ſit , & de conſenſu epi aliquis vellet reædificare eccleſiam,credo quòd acquirat iuſpatronatus , quia perinde eſt ac ſi ab initio eccleſiam conſtruxiſſet. infra de Iudæ. conſuluit. argum.Item quid ſi reædificata eſt eccleſia de eadẽ materia,nunq̃ prior patronus remanet patronus? Videtur quòd ſic,quia eadem eccleſia intelligitur.ff.de iud.proponebatur.& 7.q.1.denique. & argum.ff.de vſufruct.ſi in area.& ff.de ſer.vr. prædi. ſeruitutes. §. ſi ſublatum. & hæc eccleſia loco prioris ſuccedit,vnde eadem intelligitur.argum.ff.ſi quis cauſ.ſi eum.§.qui iniuriarum.& ff.ſi ex noxa.cau. l. 2. in fin. ff. de vſufruct.dominus.in princip.ff.de ſeru.ru. prædi. Attilicinus. argum. contra , quia deſinit eſſe patronus , & obligatio ſemel extincta, & c. ff. de ſolu.qui res.§. aream. & de conſecrat. diſtinct. 4. quæris. quod verius videtur.

a ¶ *Abutun*

a De hoc articulo vide quos citaui ſupra in c. conſtituris. 46. de appellatio.

a ¶ *Abutuntur.*] Et ita perdere debent priuilegium.11.q.3.priuilegium. & 74.diſt.vbi iſta didiciſti.

b ¶ *Qui maioribus.*] Simile.63.diſt.ſi forte. Sed nunquid requiritur ꝙ maioris a ſit meriti,& quòd plures eum præſentent? hoc videtur velle hæc littera,ſed videtur ſufficere ſi ſit idoneus,dum tamẽ habeat maiorẽ partem, licet alius ſit melior. De hac materia dicitur ſupra de elect. eccleſia veſtra.

c ¶ *Sine ſcandalo.*] Arg. quòd propter ſcandalũ receditur à iure. ℣. de præben. cum teneamur. & ℣. de no. ope. nun.cũ ex iniũcto. & ℣. de tem. or. ad aures. vbi de hoc.

d ¶ *Ordinet antiſtes.*] Ponendo ibi rectorem, ita quòd ipſum poſtea repræſentet ſi voluerit. arg.infra eod.ſi vero.

e ¶ *Infra quatuor.*] ℣. eod. cum propter. cõtra infra ca. eam te. ibi ſoluitur.

Ræterea.] Duo ſunt dicta.Secundũ : ibi, *Clericus.*Abb.Sicu.

CASVS. Quidam laici patroni in tantam audaciam prorumpunt , vt ſine auctoritate eporũ clericos inſtituant in eccleſiis , & deſtituant: & poſſeſsiones & alia bona eccleſiarum pro ſua volũtate diſtribuãt: propter quod Lateranẽſ. concilium decernit illos anathemate feriendos : Clerici vero, qui eccleſias de manibus recipiunt laicorum ſine auctoritate epiſcopi ſui, cõione priuentur : & ſi eas non dimiſerint , à miniſterio eccleſiæ & ordine deponãtur. Not. quòd laici etiam patroni de rebus eccleſiarũ ſpiritualibus vel temporalibus , ſine auctoritate epiſcopi ſui nihil diſponere debent.Itẽ ſine auctoritate epiſcopi clerici non debẽt inſtitui in eccleſiis. Item pœna clerici recipientis beneficiũ de manu laici eſt, vt con munione priuetur. Item pœna clerici non dimittentis beneficium receptum à laico eſt,quòd de poni debet.

† Defenſione , legitur in concilio, aliàs, diſpenſatione.

† Aliàs,perſonas.

† De intelle ctu huius §. vide Lambertinum tract. de iure patron. art.9.q.1. par.2.lib. 2.

† Scilicet, concilio Later. ſub Alexan.iij.c.14. §. præterea. & c. 5. eod. tit.in 1.com pilat.

† vel.

f ¶ *Inſtituant.*] 16.q. 7. laici.& c.per laicos.

g ¶ *Eccleſiaſtica.*] 16. q. 7.decimas.

h ¶ *Per laicos.*] infra de priuileg.cum & plantare.

¶ *Glo.ſeq.ponit opi.ſignat litteræ contrarium,& remittit.*

i ¶ *Communione priuetur.*] Et ita non eſt ipſo iure ſuſpenſus b qui recipit eccleſiam à laico , & per hoc intellige illos canones. 16. q. 7. ſi quis deinceps c.cum aliis cap. ſeq,quæ hoc dicere videntur. Item alia pœna etiam imponitur ei qui per abuſum laicorum conſentit ſuæ electioni,quia ſit ineligibilis.℣.de elect.quiſquis.arg. contra infra eo. cura. quòd ſcilicet eccleſia poſsit haberi per laicum.ibi ſoluitur.

Vod autem.] Duo ſunt dicta.Secundum : ibi, *De cætero.* Abbas Siculus.

CASVS. Patronus eccleſiæ ad vacantem eccleſiam præſentauit prælato ſuo (ad quem pertinet inſtitutio) clericum idoneum: clericus ille non fuit à prælato admiſſus : poſtmodum patronus voluntate mutata alium idoneum præſentauit , qui fuit ab epiſcopo inſtitutus , & in poſſeſsionem inductus : quæritur quis iſtorum alteri præferri debeat ? Reſpondet, quòd in caſu iſto melior eſt conditio poſsidentis , quia antequam præſentatio per epiſcopum approbetur , ratum non eſt quod à patrono fuit inchoatum. Not. quòd licitum eſt laico patrono variare ante inſtitutionem præſentati. Item nota caſum in quo melior eſt conditio poſsidentis,ſcilicet quãdo laicus patron⁹ præſentat primo vnum,nec recipitur,& præſentat ſecundo alium,& recipitur:ſecus eſt in clerico patrono.

K ¶ *Poſſidentis.*] Sic ℣.eo. paſtoralis.hoc intellige cum laicus præſentat:ſecus ſi eccleſiaſtica perſona,cui taliter variare non licet.infra eod. cum autem. ſed epiſcopus punitur : vt in cap. paſtoralis. Et eſt ſimile quod dicitur. C. de rei. ven. quotiens. ſimile. ſupra de præſcrip. ad aures. & ita ille potior eſt in iure,qui prior poſſeſsionem fuerit adeptus d,

ADDITIO. De hac materia tractatur ſupra de offi. ordi.cum vos. & melius.ſupra de offi. leg. dilectus.

DE CAETERO. Aliquis laicus patronus conceſsit eccleſiam , & inſtrumentum fecit ſub hac forma: Ego talis cõcedo & do eccleſiam talibus clericis ſiue collegiis , & præſenti charta cõfirmo: quæritur an talis conceſsio teneat?Reſpondet Papa, ſi conſenſus epi non accedat , nihil agitur: quia pro non dato habetur quod datur ab illo qui donare non poteſt. Not. quòd laicus eccleſiam ,nemini dare poteſt ſine conſenſu epiſcopi. Item pro non dato habetur , quod ab illo datur , qui de iure donare non poteſt.

¶ *Gloſſa ſequens quærit, ponit ſolu.Lau.*

l ¶ *Si conſenſus.*] Et ita ſi conſenſus epi acceſſerit , valet talis donatio vel conceſsio.℣. eod.c.illud.& c.nullus.Sed quid intelligitur dare patronus? eccleſiam dare non poteſt: quia ad eum non pertinet : immo ad epiſcopum. Lau. dixit quòd iuſpatronatus ſolũmodo intelligitur donare , qđ ſuum eſt, de cõſenſu tamen epiſcopi.℣.de dona. paſtoralis. ne deluſoria intelligatur donatio : vt res potius valeat quàm pereat. & arg. ff. de leg. 1.ſi domus. §. vlt. & hoc probatur ex eo quod dicit ; pro non dato habetur,& c.

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium.*

m ¶ *Pro non dato.*] Sic ergo pro non dato habetur , quod ab illo datur , qui de iure dare non poteſt.ff.de acqui.re.domi.traditio.& C.de pœ.l.2. ff.eo.l.2. §. vlti. & ℣.de do.poſt diuor.reſti.nuper.& C. qui pro ſua iurisdi. dare darive poſ.l.vnica.& 1.q.7.Daibertũ.Arg.contra. ℣.eo.cura.& melius c.conſultationibus.Supple hic , nec eſt in poſſeſsione vel quaſi , aliàs ſi eſſet in quaſi poſſeſsione non vi,non clam,non precario , nulla quęſtione ſibi mota:quia tunc ius acquiritur præſentato,& obtinet.infra eo. ex litteris.& c. conſultationibus. ſed iſti laici erant in poſſeſsione ſaltem de facto : & niſi conſenſus epiſcopi acceſſerit , non valet donatio , & ita concordat cum illa.infra eod.cura.

Via clerici.] Primo ponitur exceſſus.Secundo pœna: ibi, *Eoſdem.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam clerici comparant ius patronatus eccleſiarum, vel alio modo quo poſſunt acquirunt , vt poſtmodum cum vacauerint,eorum filij vel nepotes præſententur ad eas. præcipit Papa epiſcopo Exonieñ. vt hoc diſtricte prohibeat , & eoſdem clericos adeo uocationibus taliter acquiſitis appellatione remota ſpoliet. Not. quòd qui iuſpatronatus emit,eo debet priuari.

a ¶ *Aduo*

† Quod citaui ſupra c. præcedenti.

† clauſtra

† De materia totius tituli vide late per Lambertinum in libris de iure patronatus. adde concilium Trid. infra ſuis locis citandũ.

† In omnibus antiquis itatex concilio Mediomatricis.idẽ Burchardus li. 3. decret. c.42.& in 1. compil.eod. tit.c. 1. Iuo. par.3. c. 46. habet ex cõcilio Medio matricẽſi c. 10.extat tamẽ hoc decretũ in conciliis vulgatis in ſynodo Cabilonenſi ſecũda habita ſub Imperatore Carolo Magno.c.26.

a De hoc articulo qd ſit tenẽdum vide clemẽtinã plures. de iure patronatus.

† Aliàs concederint.

† Exoñ.

† Cap.8. eo. tit.in 1.com pilat. & poſt concil. Later ran. par. 15. c.4. Et de intellectu Lãbertinus de iure patro. art.2.q.5. par.2.lib. 1.

† Conciliũ Turienſe c. 32. Burcardus li. 3. decreti.c. 224. Iuo par.3.c.285 & c.2.eo.tit. in 1.cõpilat.

† In vno veteri codice alterius manu erat ſcriptum : ordinari.

† Aliàs, miniſterium, quod agnoſcit hic Hoſtienſis.

† Conciliũ Lateran.ſub Alexa. iij. c. 17. & c. 4. eod tit.in 1. compil.

† De intellectu & materia vide Hoſtienſem in ſumma eod. tit.§.quid iuris Lapum allegat 77. ad de Baldum in l. 1. ff. de ſenator. & Lambertinũ de iure patr. l.b. 2. par.2. art.8.q.2.

b Vide concil.Tridẽtiſ. ſeſſ 25 de reform.c.2.& ſeſſ 25 de reform.c.9.

b Quod credo. Tanc. & Vin. Idẽ Hoſtienſis cum nec laici ſint excommunicati.ſupra Proximo ref ponſo. Ioan. And.

c Vbi de hoc,& ſupra de renun.qđ in dubiis. & habent locũ hæc iura vbi laicus dat eccleſiã in titulum. ſecus ſi in proprietatem ſecundum Vin. Ioa. And.

c Per hanc l. dixit Vin in fra.c.ſignificaſti.quod ſi aliquis conſtruxit eccleſiam, & eam fecit conſecrari, ꝙ alĩ eam dotando patronatum ſibi nõ poteſt acquirere.Io.And.

Universidad de Deusto

a Quod pater ex eo, quia vt dicit rex. ad hoc emebatur, vt fieret præsentatio; secundum In. Ioan. And.

† Aduocationes, in vno solo codice manuscripto paulo recentiori.

b Concor. l. bonorũ. & l. hæreditas. ff. de per. hæreditabi ple ne per doctores.

† Heforden. † Herefordẽsi.

c Sed nõ intrudere: & sic loquitur contrarium. Ioan. And.

† Cap. 9. eo. tit. in 1. compilat. & post concilium Lateran. par. 15. c. Et ꝓ intellectu vide Baldũ in l. à procuratore. C. mãdati. & in l. si quis. C. de secund. nup. & in c. quanto. de iud.

† Saleberiẽ. † Salesbesiẽsi.

† v. † vv.

† suprãdictam.

d Per quæ iura dixit hic Innocentius ꝙ ecclesia libera erit ab aduocato. Io. An.

a ¶ *Aduocatias.*] Idest iuspatronatus, quod quandoque dicitur aduocatio: vt hic: quandoque vicedominatus, vel custodia siue guardia: vt j. eo. præterea. Item dr̃ ius frequentationis vel processionis. 16. q. 7. piæ mentis. &c. Frigientius. qũque gratia. 16. q. 5. si quis episcoporum. Tan.

b ¶ *Glo. seq. reci. per contrarium de decre.* j. c. prox.

b ¶ *Comparant.*] Per se tantum: quod esse nõ potest, cũ sit spirituali annexum. j. eo. de iure. sed cum vniuersitate potest obligari. j. eo. c. prox. & vendi. j. eo. c. cum secundum. b. ad instar fundi dotalis. ff. de fun. do. l. 1. ff. de æquiren. rerum domi. l. quædam.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem, quam soluit, signat contrarium, & ibi remittit.*

c ¶ *Filij.*] Licet aliquis sit patronus, se præsentare nõ potest. j. eod. per nostras. filios autem satis credo quòd possit præsentare c. ff. qđ cuiusque vni. l. illud. Arg. ff. j. eod. consuluit. vbi de hoc.

¶ *Glo. seq. quærit & soluit, refert aliam quæstionem, arg. negatiue, & illud tenet.*

d ¶ *Spoliando.*] Sed cui applicabitur? Potest dici quòd ecclesiæ cui per huiusmodi emptionem facta est simoniaca iniuria. arg. infra de simo. de hoc. & 17. q. 4. si quis in atrio d. & sic ecclesia erit patrona suiipsius. Sed quid si ipsa eadem ecclesia emisset iuspatronatus à suo patrono, nunquid amittit patronus ius patronatus, vt sic remaneat apud ipsam ecclesiam? arg. quòd non. infra eo. illud. quia venditio non tenuit: quia spirituale vel spirituali annexum vendi non potest. infra de simo. quere lam. & infra eo. de iure. & sic remanebit penes patronum restituta pecunia. Arg. contra posset hic colligi: quia hic dicitur quòd emptor spolietur, & non venditor: vnde eo ipso quòd imponitur pœna emptori, & non venditori, videtur remanere penes ipsum patronum iuspatronatus: quia si voluisset priuari, hoc dixisset sicut de alio. Vel dic quod prius dixi. B.

EX litteris.] Diuiditur in duas partes. Primo ponitur querela episcopi. Secundo dantur sibi iudices, & instruuntur quomodo debeat diffinire: ibi, *Mandamus.* Abbas Siculus.

CASVS. Abbatissa & moniales monasterij de Vintoñ. quandam villam fluam, in qua sita erat ecclesia de Latoñ. pertinens ad monasterium ipsum, locauerunt ad firmam G. militi, miles ille ad ecclesiam ipsam postmodum vacantem præsentauit episcopo V. clericum, quem episcopus instituit: postmodum abbatissa prædicta episcopo alium præsentauit: sed episcopus admittere noluit præsentatum ab ipsa: vnde abbatissa apud archiepiscopũ Cantuarien. de episcopo deposuit quæstionẽ: qui primũ præsentatum fecit remoueri, & secundum sibi præsentatum fecit institui, vnde orta fuit contentio inter eos: Salabrieñ. episcopus ꝙ primum instituerat, significauit hoc dño Papæ: vnde mandat iudicibus, quatenus si constiterit quòd prædicto militi prædicta villa fuerit concessa, non excepto iure patronatus, vel etiam si constiterit quòd antequam de iure patronatus inter abbatissam & militem controuersia orta esset, præfatus V. institutus fuisset per episcopum ad præsentationem militis, ecclesiam eidem adiudicent, dummodo idoneus sit: ita quòd si abbatissa obtineat aduersus militem, prædictus V. illi de temporalibus debeat respondere: & sic in vtroque casu obtinebit. Not. quòd iuspatronatus transit cum vniuersitate, nisi specialiter excipiatur. Item lite mota super iure præsentandi vel eligendi, præsentatio postea facta non debet, vel electio: & si fieret, non debet confirmari vel instrmari pendente quæstione iurispatronatus vel electionis. Item præsentatio facta ab illo qui in possessione iurispatronatus est, valet.

¶ *Glo. seq. ponit opinionem.*

¶ *Ad firmam.*] Dicunt quidã quòd talem contractum celebrauerũt inter se, ꝙ vtile dominiũ transiret in conductorem, & sic in ipsum trãsiuit iuspatronatus: secus in creditore. ff. de re iud. cum Bertholdus. B.

f ¶ *Præsentauit.*] Sũpple & episcopus ipsum recepit.

g ¶ *Apud Cantuariensem.*] Qui fecit primũ remoueri, & institui præsentatum per abbatissam, vnde orta fuit contentio inter eos.

catias [2] † ecclesiarum comparant [b], vel quocunque modo possunt, acquirunt, vt postmodum eorum filij [c], vel nepotes, ad easdem ecclesias præsententur: Præcipimus, vt id arctius inhibere procures: Eosdẽ aduocationibus taliter acquisitis, appellatione postposita spoliando [d].

¶ Idem Herfordeñ. † episcopo, & abbati de Forde.

¶ *Iuspatronatus consistens in aliqua vniuersitate temporalium, transit cum ipsa vniuersitate, etiam si vniuersitas transeat tantum quo ad vtile dominium, nisi iuspatronatus specifice sit exceptum. hoc dicit. Et est notabilis casus, & quotidie allegatur.*

CAP. VII.

EX † litteris J. Salabrieñ. † episcopi accepimus, quòd defuncta persona ecclesiæ de Latoñ. G. miles, qui villam in qua ecclesia sita est, à monasterio de Vintoñ. ad firmam [e] tenebat, ad eandem vacantem, G. † clericum prædicto episcopo præsentauit. postmodum abbatissa prædicti monasterij alium præsentauit [f] eidem, ad ecclesiam supra scriptam †: quo nolente præsentatum ab ea recipere, apud Cantuarienſem [g] archiepiscopũ grauem de episcopo deposuit quæstionẽ: & infra. ¶ Mandam[9] quatenus si vobis constiterit, ꝙ præfato militi præscripta villa fuerit, non excepto [h] iure patronatus, ad firmam concessa: vel [i] antequam de iure patronatus interabbatissam & militẽ controuersia esset suborta, præfatus G. † in præscripta ecclesia per episcopum, ad præsentationem militis institutus fuisset: ei (dummodo alias sit idoneus) adiudicetis ecclesiam, ita quòd si abbatissa obtineat aduersus militem, illi de temporalibus debeat respondere.

¶ Idem Vintonieñ. † episcopo.

¶ *Si laicus clerico vel religioso loco concedit ecclesiam sine consensu episcopi: non obstante tali cõcessione, quæ nõ valet, ad ipsam ecclesiam cum vacauerit, poterit præsentare, & eam alteri ecclesiæ de cõsensu episcopi poterit concedere. hoc dicit cum cap. cum laici. & cap. suggestum. infra eo.*

CAP. VIII.

ILlud † prætereundum non duximus, quòd si laicus epi-

clesias dare, quãuis iuspatronatus possint loco religioso cõferre: Si aũt ecclesia vacante iuspatronatus loco religioso cõtulerit, & aliquis sine præsentatione fratrum eiusdem loci fuerit institutus, eius institutio est de iuris rigore irritanda. Not. ꝙ non præstat impedimentum, quod de iure non fortitur effectum. Item ecclesia non vacans concedi non potest. Item laici sine auctoritate episcopi ecclesias dare non possunt. Itẽ laici possunt dare iuspatronatus loco religioso.

¶ *Glo. seq. ponit opinionem.*

a ¶ *Ecclesiam.*] Quidã intelligunt, quòd per hãc concessionẽ laicus iste intendebat dare ecclesiam quo ad proprietatem, vel ecclesiam in vsus proprios. quod facere non poterat. ℨ. de dona. pastoralis. 10. q. 1. nouerint. & c. sic quidam. cum alius eam possideret: secus si dedisset iuspatronatus etiam sine cõsensu episcopi [a], vt dicunt, vt no. infra eo. c. in notula, hæc littera innuit, &c.

¶ *Glo. seq. arg. alleg. duo iura. & tria alle. in contrarium.*

b ¶ *Aliquatenus impedire.*] Arg. quòd nõ præstat impedimentũ quod de iure non fortitur effectũ. arg. ℨ. eo. quod aũt. ℨ. de elect. bonæ. Arg. cõtra ℨ. de elect. cõsiderauim⁹. & c. auditis. & j. de sponsa. ad audientiam.

¶ *De re non vacante.*] Et ita patet, quòd ecclesia non vacans conferri non potest priuatæ personæ: vt ℨ. de donat. cõsultationibus. sed loco religioso de auctoritate episcopi ecclesia non vacans potest concedi: vt in decre. consultationibus.

d ¶ *Nemini.*] Id est, nulli priuatæ personæ licet.

e ¶ *Licet religioso.*] Hæc littera innuit, quòd laic⁹ posit dare iuspatronatus loco religioso sine auctoritate episcopi: sed ecclesiam non. arg. 16. q. vlt. nemini regum. sed non credo. vnde supple hic de consensu episcopi: quia siue concedat ecclesiam, siue iuspatronatus, necessaria est auctoritas episcopi. ℨ. eo. quod autem. & supra de don. consultationibus. & infra eod. nullus.

ADDITIO. Hæc opinio reprobatur per c. vnicum. eod. tit. lib. 6.

¶ *Glo. seq. quærit, ponit opi. Vinc. & respondet cap. quod Vin. alleg.*

f ¶ *Contulerit.*] De auctoritate episcopi, vt dixi. Sed nũquid laico põt dari iuspatronatus? Vin. dixit quòd sic. arg. j. eo. ex infinuatione. sed ibi non fuit donatio, sed frater cessit fratri ius suum, seu renunciauit ei quantum ad se ius præsentandi: & ita non fuit donatio, cum ipse insolidum esset patronus: vt ibi dicitur. sed cũ vniuersitate bene potest donari vel vendi & obligari. ℨ. eo. ex litteris. & infra eo. cum seculum.

QVerimoniã.] Habet duo dicta. secundũ: ibi, *Et vicissitudines.* Ab.

CASVS. Dr̃ in capitulo isto, quòd propter mutationes patronorum ordinatio ecclesiarum mutari non debet ab ipsis patronis, vel ab aliis: quod esset absurdum, cum in patronorum potestate ecclesia non consistat. Not. quòd propter mutabilitatem rerum mundanarum mutari non debet dispositio ecclesiarum.

¶ *Glo. seq. exponit, signat contrarium, & soluit.*

g ¶ *Mutationes.*] Licet patroni mutentur successione vel alio modo, ecclesiæ status propter hoc mutari non debet, cum in ipsorum dispositione ecclesia non sit, sed potius episcoporum: nec possunt illam extrahere de sua potestate. 10. q. 1. sic quidam. & c. nouerint. arg. contra. 16. q. vlt. decernimus. & c. filiis. sed hic habent tantum potestatem defendi ecclesiam, & denunciare sacerdotis excessus episcopo, sed super rebus nullam habent potestatem. supra eo. præterea.

h ¶ *Mutentur.*] Simile 10. dist. lege. & 101. dist. peruenit. 1. & 3. q. 6. hoc quippe.

i ¶ *Vicissitudines.*] [b] id est, permutationes, vt puta si patroni haberẽt plura iura patronatus, non possunt illa permutare sine auctoritate epis copi. Hostien.

C *Vm laici.*] Summatum est supra eo. c. illud. Primo ponitur dictum. Secundo ratio: ibi, *Non enim.* Abbas.

¶ Idem Eboracen. archiepiscopo.

¶ *Patronus ecclesiam clerico conferre non potest: & si contulerit, potest hoc non obstante, ad ecclesiam præsentare rectorem.*

CAP. X.

CVm † laici episcopis nescientibus, aut non cõsentientibus, ecclesias clericis concedunt, in quibus habent iuspatronatus, & postea pœnitentia [k] ducti, alios ad easdem episcopis repræsentãt, & illi ad eorum præsentationem, in eisdem ecclesiis ab episcopis instituuntur, eorum debet institutio stare, qui auctoritate sunt episcopi instituti: concesione priori (quæ nulla est [l]) omnino euacuata. Non enim licet laicis [m], cleri cos in ecclesiis præsumptione propria ordinare.

¶ Id em abbatibus, Prioribus, & clericis per archiepiscopatum Eboracen. constitutis.

¶ *Religiosi vendicare vel retinere non possunt ecclesias sibi concessas à laicis, sine dioecesani consensu: nisi legitime præscripserint, vel postea dioecesanus consenserit.*

CAP. XI.

CVra † pastorali: & infra.

¶ Mandamus, quatenus ex donatione laicorum [n], nisi auctoritas diœcesani episcopi & consensus adsit, nullus vestrum aliquas sibi ecclesias vendicare præsumat vel retinere taliter

[1] Cap. 11. eo. tit. in 1. compilat. & post concilium Later. par. 15. ca. 7. Et de intellectu vide Lãbertinũ de iure patr. ar. 3 6. q. 2. par. 2. li. 1. & art. 4. q. 2. par. 3. lib. 2.

† Verbum, fieri, quod hic est in quibusdam insertum, deest in omnibus antiquis codicibus, & in recentioribus magis emendatis.

[2] Cap. 10. eo. tit. in 1. compilat. & post concil. Later. par. 15. c. 6. Et vide cõciliũ Trid. sessio. 14. de refor. c. 13. adde concil. Magũtien. tẽpore Arnulphi. c. 4. & cõcil. Salegustadien. c. 13. & de intellectu vide Lãbertinũ de iure patr. ar. 2 q. 2. par. 3. lib. 2.

[3] Cap. 12. eod. tit. in 1. compilat. & post concilium Later. par. 1. 5. ca. 3. Et vide con ciliũ Tride. citatum. supra hoc tit. cap. illud.

[4] Cap. 13. eod. tit. in 1. compilat. & post concil. Lateran. par. 15. c. 9. Et de intellectu vi de Couarruuiam in regula: possessor. de regulis iuris lib. 6. & in 2. par. relectionis §. 11. & Lambertinũ de iure patr. art. 11. q. 1. par. 2. lib. 1.

a De hoc vide to hic latius per Io. And.

† ecclesiam

† Patronat⁹ ius conferẽdi, &c.

† Vintoñ. † Vvinton.

† Cap. 10. eo. tit. in 1. compilat. & post concil. Later. par. 15. c. 6. Et vide cõciliũ Trid. sessio. 14. de refor. c. 13. adde concil. Magũtien. tẽpore Arnulphi. c. 4. & cõcil. Salegustadien. c. 13. & de intellectu vide Lãbertinũ de iure patr. ar. 2 q. 2. par. 3. lib. 2.

† V. † vv.

g Sed hoc fuit ex virtute protestationis cõtra eos factæ: cui ipsi clerici consenserunt: vt ibi notatur. Ioan. And.

b Hæc glosula Hostiẽsis est, vt finis indicanec in ant, quis Raymũdi exemplaribus reponitur.

Universidad de Deusto Biblioteca

esi & plantare.nec debent interesse electionibus,vt ibi habeant vocem in ecclesia collegiata.supra de elect.Massana.& c.sacrosancta.

¶ *Glo.seq.obiicit per locum à diuisione,& tripliciter soluit.*

a¶ *Legitima.*] Si est, quadragenaria, quæ sola currit ɔ ecclesiam : vt 16.q.3.c.placuit,ver.quas actiones.Sed obiicitur cõtra hoc: isti monachi vel clerici, qui præscripserunt has ecclesias aut habuerunt bonam fidem, aut malam : Si dicas bonam, hoc non potuit esse, nisi quia ignorabant ius : sed ignorantia iuris non prodest ad vsucapiendum a. ff. de vsuca. nunquã. & qui ɔ legum interdicta mercatur, non præscribit. C. de agri.& censi. quemad modum. lib. 11. & illi ɔ interdicta canonum receperunt ecclesias. 16. q. 7.si quis deinceps.si quis episcopus.si quis clericus per laicos.ɔ.eo.præterea. & c.quod autem. & c. illud. & ita præscribere non possunt.Si malã fidẽ habuerunt, nulla præscriptione iuuantur. supra de præscr.vigilanti. & c. quoniã omne. & 34. q. 2. si virgo. Potest dici , q hic toleratur huiusmodi præscriptio propter scandalum,quia ecclesiæ non poterant reuocari sine scandalo. Quidam dicunt, quòd eo ipso quòd episcopo sciente & non ɔdicente possederunt,in telligitur episcopus consentire : & qđ sequitur, aut diœcesani habuerint postea consensum , supplent expressum : & tũc non est necessaria præscriptio,cum habent cõsensum episcopi. Vel potest dici , quòd illi qui ecclesias receperunt de manu laicorum, non possent præscribere,quia ɔ iura recipiunt : sedeorum successores præscribere possunt, qui hoc ignorant, & bonam fidem habent, ex quo inueniunt ecclesiam in possessione b : quia qui in locum alterius succedit , iustam habet ignorantię causam. ff. de regu. iur. qui in alterius.

† Aliàs,longa. quam ét vocem hic agnoscit Hostiensis.

a Et quoad hoc æquiparamus vsucapionem præscriptioni nostram:in vtraq; enim requiritur bona fides, secundum Vinc.Ioan. And.

† Lingoñ.
† Lundoñ.

† Cap.15. eod. tit.in 1. compilat. & post concilium Later. par.15.c.12.

† Cap. 16. eod. tit.in 1. compilat. & post concilium Latera. par.15.c.13. Et pro intelectu vide Baldum in l. 1.C.de bon. libe. & in l. 3.C. de edicto diui Hadriani tollé.

b Istã glossam dicit hic Panormitanus singularem in suo effectu.

b¶ *Consensum.*] Arg.quòd ratihabitio retrotrahitur. 16. q. 1. c.vlt.arg. contra.ff.de re.iur.l.penult.

¶ *Glo.seq.ponit brocar.quòd nemo plus iuris , & c. alle. quinque iura pro,& quinque contra : & soluit.*

c¶ *Nisi ius.*] Nemo.n. põt plus iuris in aliũ transferre quàm ipse habeat.ff.de reg.iu.nemo.ɔ. de do.post diuor.re.nuper. ff.de acqui. re. do. traditio.supra eo.quod aũt.in fi.54. dist.abbati. arg.ɔ.ff.de acqui.re.do. non est nouum.Insti.qui.alie.non licet.ɔ.cõtra.C.de distra. pig. quandiu.& l.si cessante.ff.de vsufr.quod nostrum.ff.de acqui. poss. interdum. Sol.primum verum est , & ista ɔria specialia sunt , nec etiam istud ius quod habent, scilicet iuspatronatus , possunt conferre sine auctoritate episcopi,vt dixi supra eo.illud.& infra eo.nullus.

Sacrosancta.] Primo ponitur quæstio.Secundo solutio : ibi, *Fas.* Tertio limitatio : ibi, *Ita.*Abbas.

CASVS. Inter aliquos vertitur cõtrouersia de iure patronatus super aliqua ecclesia.propter quã cõtrouersiam differtur vltra tẽpus à iure constitutum ordinatio ipsius : dicit Papa , q episcopus appellatione remota ordinet ecclesiã de persona idonea,ita q institutus repræsentetur ab eo , qui ius obtinuerit patronatus. Not. q dĩ hic , quod dictum fuit in illa decr.ɔ.eo.quoniã in quibusdam. Item persona idonea debet instituiri in ecclesia. Item licet institutus pleno iure gaudeat , tamen repræsentari debet à patrono , qui ius euicerit patronatus : quod verum est,non vt ius aliquod sibi crescat,sed ne de facto postea vexetur.

d¶ *Prorogatur.*] Vltra quatuor menses.supra eo.quoniam.& infra eo. cum propter.

¶ *Glo.seq.quærit opponendo,& soluit.*

e¶ *Repræsentetur.*] Sed quid valet hæc repræsentatio,cũ iam sit institutus,& ius habeat? Per hanc repræsentationem nullum ius acquiritur huic,sed præsentatur vt patronus per hoc sit in quasi possessione sui iuris,ne postea vexetur de facto c, infra eo.c.consultationibus.

c Ipse patronus vel presbyter à patrono secundum Alanũ, Ioan. And.

Vm seculum.] Primo exordium decisum:Secundo prohibitio: ibi, *Prohibemus.*Abb.Sicul.

CASVS. Hospitalarij aliquãdo acquirunt ius patronatus in ecclesijs acquisitas : Nisi legitima a † fuerit præscriptione munitus , aut diœcesani episcopi habuerit postea consensum b. Cum enim laici non possint in alios nisi ius c , quod habent transferre , huiusmodi concessiones irritas penitus esse censemus.

¶ Idem Lingoneñ.† episcopo.

¶ *Si patroni ecclesiæ vacantis infra tempus à iure concessum non præsentant,episcopus ordinabit ecclesias.*

CAP. XII.

SI † vero ordinatio alicuius ecclesiæ ad tuam institutionem spectat , &ɔ pro controuersia laicorum de iure patronatus inter se disceptantium, prorogatur d : Fas tibi sit appellatione remota,in eadem personam idoneam instituere: Ita quòd repræsentetur e ab eo,qui ius euicerit patronatus.

¶ Idem Hospitalariis.

¶ *Si ius patronatus ecclesiæ deuenit ad exemptos,per hoc in nullo debet lædi ius episcopale.*

CAP. XIII.

CVm † seculum reliquerit is: & infra. Prohibemus, ne cum ratione feudorum emptorum f , aliterve acquisitorum , vel etiã alio modo iuspatronatus in ecclesiis parochialibus acquisieritis,episcopo ius parochiale minuere g præsumatis.

¶ Idem

¶ *Sine consensu patroni non potest quis ecclesiam occupare.*

CAP. XIIII.

EX † insinuatione O. clerici accepimus,quòd cum ei frater eius , iuspatronatus quod in quibusdam ecclesiis habebat, liberaliter contulisset h :eas quidam sine ipsius assensu occuparunt , & detinent occupatas :& infra. ¶ Mandamus , quatenus (si est ita) earum detentores , vt easdem prædicto clerico restituant i ,per eum libere [& pacifice] ordinandas , monitione præmissa compellas.

¶ Idem Adoneñ.† episcopo.

¶ *Non potest patronus ecclesiam sibi retinere , vel etiam alteri concedere propria auctoritate.*

CAP. XV.

COnsuluit † nos : & infra. ¶ Cum sanctuariuã Dei iure hæreditario, k teneri non possit: nõ decet aliquatenus sustineri,vt clerici ecclesias à parẽtibus suis fũdatas , propria auctoritate l detineãt,aut laici filiis,vel aliquib⁹ aliis concedant m easdẽ.

† Cap. 17. eod.tit.in 1. compilat. & post concilium Later. par.15.cap. 14.Et de intellectu Lapertinus de iure patron. art.12.q.1. par.2.lib.1.

d Quod intelligas tam de suis,si ɔstituantur hæredes:vel alio modo succedant, q̃ de extraneis.16.q.7. considerandum vbi de hoc. & c. si plures. quidam tamen dicunt ad solos hæredes sanguinis deferri.ea.q.filiis.Ioa. An.

† Hæc duo verba: & pacifice, desũt in antiquis libris , & recentibus magis fidis, sũt in veteri cõpilatione.

† Adon.
† Andrensi.
† Andron.

† Cap. 18. eod.tit.in 1. compilat. & post concil. Latera. par. 15.c.15.

Iuxta patronatus trãsire facit nouus hæres: Res permutata, donatio,venditioque. Bernardus.

g¶ *Minuere.*] Et ita nihil plus iuris debent isti religiosi habere , quàm illi à quibus ius habuerunt:& sic episcopus ius suum integrum habebit: quia per mutationem talem ecclesiæ ordinatio mutari non debet. supra eod. querimoniam. & supra eod.cura.simile.

¶ *Glo.seq.ponit quatuor vel quinque modos,quibus transit iuspatronatus,& ponit versus.*

f¶ *Emptorum.*] Sic ergo iuspatronatus transfertur venditione cum vniuersitate : & hoc verum est , nisi specialiter sit exceptum.supra eo ex litteris.& venditio feudi facta intelligitur de voluntate domini,aliter nõ valeret , in constitutione Friderici de feudis. Transfertur etiam successione d .supra eo.quoniam in quibusdam.& c. 1.& 2.& 16.q.7. filiis. & permutatione.16.q.6.nemini regum. & alienatione vniuersitatis , vt hic:& donatione cum cõsensu episcopi facta. supra eo. quod autem. & c.illud.& infra eo.nullus. Vnde Versus.

Ex insinuatione.]Primo narrat factum. Secundo dat iudices : ibi, *Mandamus.*Abbas.

CASVS. clericus conquestus fuit domino Papæ,quòd cum frater eius concesserit ius patronatus,quod cõiter habebant in quibusdam ecclesiis,quidam clerici sine ipsius assensu & præsentatione , illas ecclesias occupant & detinent occupatas : mandat Papa , quatenus si est ita , detentores illarum compellantur,vt illas prædicto clerico restituant,per eum libere ordinandas.Not.quòd patronus potest dare ius patronatus,siue ius præsentationis personæ priuatæ.

¶ *Glo.seq.reci.per obiectionem,quam dupliciter soluit.*

h¶ *Liberaliter contulisset.*]Sic ergo videtur,q̃ laicus ius patronatus possit donare priuato,etiam sine cõsensu episcopi,sed supple,quòd de consensu epi hoc fecit.Verius videtur,q̃ hæc nõ erat vera donatio:q̃a vterq; istorum fratrũ erat verus patronus in solidum.supra eo.c. 1. & ff.de ope.lib.si libertus.in fin.quia res est indiuisibilis.arg.ff.si fer.vẽdi. loci corpus.§.si fundus.& ideo nihil dedit in veritate , sed concesit fratri tantum liberam ordinationem ecclesiarum , vt ipse solus posset præsentare:& est simile.ff.de ser.seruitutes.§.seruitus.

i¶ *Restituant.*]Quia non habuerunt canonicum ingressum : vnde debent expelli.sic 16.q.vltima,decernimus.

Consuluit.]Primo ponit rõ.Secundo dispositio:ibi,*Non decet.*Ab.

CASVS. Dicitur hic,quòd sanctuarium Dei hæreditario iure possideri non potest:& ideo sustineri non debet,quòd clerici auctoritate propria detineant ecclesias à parentibus eorũ fundatas , nec laici possunt ecclesias concedere filiis aut aliquibus aliis,cum sola præsentatio , & non concessio pertineat ad patronum.Not.quòd successio hæreditaria in ecclesia reprobatur.Item laici patroni ecclesiarum aliquibus ecclesias concedere non possunt auctoritate propria:

K¶ *Hæreditario.*]Successio hæreditaria in ecclesia esse non debet.8.q. 1.Apostolica.supra de fil.presb.ex transmissa.& c.ad extirpendas.

¶ *Glo.seq.cum s̃q.recitatur per q.an pater filium,& c.secundo quærit de pluribus patronis,& soluit.*

l¶ *Propria auctoritate.*]Secus si ad præsentationem parentũ:quia ipse se præsentare non posset. infra eo.per tuas.vnde non vr hic prohiberi præsentatio filij e , vnde permitti intelligitur.arg.infra de sponsum apud.

c Adde qđ Doct. dicũt. contra hanc glo.quia pater & filius censentur eadem persona.l.fiũ. C. de imp. & aliis subst.

m¶ *Concedant.*]Auctoritate propria.Idem intellige de clericis.ɔ.eo.tit. cap.

c.vlt.sed epo præsentare potest patronus filiũ,vt dictum est ɔ.quia suffragium patris valet filio.ff.quod cuiusque vniuer.illud notandum.Sed si plures sunt patroni, nunquid possunt vnum de se præsentare? Credo quod sic a. arg.supra de elect.cum in iure.

a Idem Vin Gos. & Hosticuri & decurriones vnum ex se dant tutorẽ. ff. de tut.& curat. da.ab his. vbi abs sunt.idẽ Gu. in Spe. e. tit. ad fi.Io. An.

E iure.] CASVS Dicitur hic quòd iuspatronatus cum sit spirituali annexũ , vẽdi vel emi non potest : & ideo qui illud comparauerit,talis contractus irritus est decernendus. Not. q̃ spirituale vel spirituali annexum vendi vel emi non potest.

¶ Idem.

¶ *Iuspatronatus per se vẽdi nõ potest.*

CAP. XVI.

DE † iure vero patronatus: & infra. ¶ Mandamus, quatenus si R. illud comparauit, (cum inconueniens sit vendi a iuspatronatus, quod est spirituali annexum b) contractum illum irritum c esse decernas.

¶ Idem.

¶ *Patronus non potest sine episcopi vel Papæ consensu , etiam loco religioso conferre ecclesiæ decimas , vel aliud spirituale.*

CAP. XVII.

NVllus † Laicus decimas d, aut ecclesiam e, aut quicquid ecclesiastici iuris est , sine concessione sui pontificis , monasteriis vel canonicis conferat g †. Et si quis episcopus impro bitatis vel auaritiæ causa consentire noluerit, Romano Pontifici nuncietur , & quod offerendum est, tunc eius licentia offeratur h.

¶ Idem.

¶ *Si quis episcopus, in ecclesia alterius diœcesis est patronus , præsentatus ab eo debet admitti,si est idoneus.*

CAP. XVIII.

SIgnificasti i †: & infra. ¶ Si episcopi post promotionem suam , præsentationes personarum ad ecclesias, à patronis earum , pro ecclesiis sibi commissis adepti fuerint:personæ k idoneæ , quas ad eas vacantes præsentauerint l, sunt admittendæ.

Idem abbati sancti Alberti †.

¶ *Institutus ad præsentationem eius, qui tunc iuspatronatus ecclesiæ possidebat,remoueri non debet : licet illud ius ab eo postmodum euincatur,secus si nõ possidebat , sed tantum credebatur esse patronus.*

CAP. XIX.

COnsultationibus † & infra. ¶ Si aliquis clericus ab ordinario iudice in ecclesia fuerit institutus ad præsentationem illius,qui eiusdem ecclesiæ credebatur m esse patronus, & postea iuspatronatus alius euicerit in iudicio , institutus non debet ab ipsa propter hoc remoueri n, si tempore præsentationis suæ , ille qui eum præsentauit , iuspatronatus ecclesiæ possidebat o cum ex hoc ei, qui de iure debet habere , nullum in posterum præiudicium generetur. Si vero non possidebat, sed tantum credebatur esse patronus,cum non esset,poterit ab eadem ecclesia remoueri p.

Idem Eboracen.archiepiscopo.

¶ *Valet secunda concessio ecclesiæ facta alteri ecclesiæ per episcopum & patronum,non obstante priori facta per patronum solum.*

CAP. XX.

VGgestũ † est,quòd cum ecclesiæ quædã de assensu docclesia remoueri.Not.quòd ex sola possessione,cum bona fide acquirit ius. Item argumen. quòd plus valet quod est in opinione , quàm quod est in veritate.Item quod legitime factum est,non debet irritari, licet ad eum casum deueniat,à quo non potuit incipere. Item ex sola opinione non acquiritur ius:

¶ *Glo.seq.arg.opi.præferri,& c.alle.5.iura,& duo in contrarium.*

m¶ *Credebatur.*] Et erat in quasi possessione iurispatronatus : quia tunc tenet præsentatio , etiam si in veritate non sit patronus.supra de elect.querelam.& supra de cau.pos.& proprie.cum olim.& hic. Item est hic argum. quòd plus valet quod est in opinione , quàm quòd est in veritate.1. quæstio.1. si quis à simoniacis. 3. q. 7. cap. infames. §. tria.& §.verum.infra qui. fil. sint legi.cum inter.& cap. per tuas. & supra de biga.nuper.in fi.argum.contra.29.quæstio. 2. si quis.& 8. dist. veritate.Et ita sola possessione acquiritur titulus e. licet ille dominus non sit qui præsentat,sed hoc facit bona fides.

n¶ *Remoueri.*]Quia quod legitime factum est,non debet irritari , licet ad eum casum deueniat à quo incipere non potuit.55.dist.præcepta. ff.de iti.ac.priua.l.2.& ff.de postu.l.1.§.casum.32.q.7. neque furiosus f. & quod rite & secundum leges factum est , ex alio euentu resuscitari non debet. C. de admi.tu.sancimus.Et quod legitime factum est,pœnam non meretur.C. de adul.l.Gracchus.

¶ *Glo. seq. quærit,& remittit.*

o¶ *Possidebat.*]Bona fide,vt dixi , & non vi. arg. C. de præscri. xxx. vel xl.anno. si quis emptionis. §. sed hoc.& 16.q.3.licet in regulis.Sed nunquid ille qui est in quasi possessione præsentandi , si ei moueatur quæstio proprietatis,poterit interim præsentare ante sententiã?Dic de hoc vt dixi supra eo.ex litteris.propter hoc tamen nullum fit præiudicium vero patrono in posterum:vt hic dicit.Bernar.

p¶ *Remoueri.*]Quia non præsentatus à patrono.16.q.7.decernimus.& sic credulitas sine possessione non valet,vel non prodest.

Vggestum.]Summatũ est supra in c.illud.Communis diuisio.Secundo ibi,*Vnde licet.*Abb.

CASVS. Quidam patronus quarundam ecclesiarum , de assensu archiepiscopi

d Hæc glossula non est Bernardi, nec reperitur in antiquis exemplaribus.

† Alberij,in vno solo, in cæteris, Alberti.

† Cap. 25. eod.tit.in 1. compilat. & post concilium Latera. par.15.c.20. Et de materia vide Abbatem consilio.54.incip. Christi eiusque matris præsidio. in 1.volu.

c Hic casus non est Bernardi , nec habetur in antiquis libris.

e Concor. l. 1.§.denique ff.de aqua plu. ar.not. Bar. in l.Celsus.ff.de vsuca.

f Et infra de reg. iur. factum legitime.lib. 6. Ioan. And.

Universidad de Navarra Biblioteca

chiepiscopi Eboracen. ecclesias illas concesserit ecclesiæ beati Petri Eboracen. vt illas haberent in prębendam: canonici de Nouoburgo concessionę illā annullare intendunt, ex eo q̄ dicebant concessionē illarū ecclesiarum, prius sibi factā: quæritur, quæ concessio valere debeat? Rsit Papa q̄ licet in donationibus ecclesiarū requirendus sit & expectandus patronorū assensus, tñ nisi auctoritas pōtificalis interuenerit, cōcedi non possunt: & ideo prima concessio, si cum assensu patroni, & auctoritate diœcesani facta est, aut etiam postea eius assensus fuerit subsecutus, posteriori concessioni præfertur: alioquin illa debet valere, quæ de auctoritate diœcesani facta est, quamuis posterius facta dicatur. Nota quòd patronus sine auctoritate episcopi ius quod habet in ecclesia conferre non potest. Itē quod ab initio non valuit, per subsequentem consensum confirmatur. Item concessio quæ nō tenet, non impedit secundam.

†Vox, episcopi, deest in antiquis.

a ¶ *Prius factam.*] Similem casum habes supra de his quæ fiunt à præla.c.continebatur.

b ¶ *Auctoritas.*] Episcopalis. supra eo. quod aūt. & c.illud. & c. nullus. & ℨ. de dona. consultationibus. & supra eod.c.cura. & hic, & c. præterea. & c.significantibus.

†Cap. 27. eod.tit.in 1. compilat. & post concil. Lateran.par. 50. cap. 33. Et vide con ciliūm Trid. sessio.14. de reform. cap. 13.

¶ *Gloss. seq. arg. alleg. quatuor iura.*

c ¶ *Subsecutus.*] Arg. qđ ab initio erat inualidum per subsequentem consensum confirmatur, & fit validum. supra eod. cura. & 16.q.1.c. vlt. a similе supra de his quæ fiunt à præla. fine consen. ca.c.cum nos. & supra de don. pastoralis. & supra eo.cura.

b Pro milite qui auditur post sententiam opponens peremptoriā, quā per ignorantiam iuris omiserat, faciunt tria, vt ibi notatur, quòd miles, quòd reus, quòd certat de damno vitando: contra eū duo, res iudicata, & iuris ignorantia. Ioa. And.

d ¶ *Quamuis posterius.*] Arg. q̄ litteræ quæ possent elidi per exceptionem, non præstant impedimentum secundis, quamuis de primis non faciant mentionem. supra de confir. vti.c.bonæ.

e ¶ *Fulcitur.*] Arg. quòd vbi plura faciunt pro aliquo quàm ℨ, obtinere debet. arg.13.dist. duo mala. & c.nerui C. de iur. & fa.ignor. l.1. b & supra de re iud. causam quæ. vbi sunt arg. de hoc. Arg. contra. 22. q. 1. monuet te.

c Non modo Angliæ, sed & Galliæ, Burgundiæ & Prouinciæ, vt hic notat Host.

Elatum.] Sunt duæ partes. Secunda: ibi, *Ad hoc.* Abbas.

CASVS. Quidam clerici occasione concessionis sibi factæ per laicos, non requisita episcopi auctoritate, in ipsis ecclesiis beneficia sibi vendicare præsumunt: quia huiusmodi personæ non intrant per ostiū, sed aliunde conscendunt, ac per hoc se reddunt indignos: mandat Papa prętatis ipsorum, quatenus si commoniti prędicta non resignauerint, ab officio & beneficio remoueantur, nisi episcopali fuerint concessione muniti.

f ¶ *Recognitionis.*] Id est, confessionis in iure factæ, donationis vel concessionis prius factæ de re quacunque, quod melius est, & est vulgare Anglicorum. c Alanus.

g ¶ *Vendicare.*] Id est, retinere.

h ¶ *Per ostium.*] 7.q.1.non furem. & 23.q.4.tres personas. & 1.q.1. ordinationes.

i ¶ *Conſcendunt.*] d & sic fures sunt. supra de elect. dudum.

k ¶ *Indigni.*] Intantum q̄ deponi debent, & excommunicationi subiiciendi sunt. 16.q.7.si quis deinceps. si quis episcopus. si quis clericus. hodie tamen non imponitur pœna prædictorum canonum: sed statur ei quod hic dicitur. Et si quis consentiat electioni de se factæ, per abusum laicorum, ineligibilis fit, nec potest promoueri sine dispensatione. supra de elect. quisquis.

d Hæc glossula nec est Bernardi, nec habetur in antiquis codicibus.

AD HOC. Quidam laici spoliant ecclesias possessionibus suis, vt mini fundi auctoritate Eboracen. archiepiscopi, ecclesiæ beati P. Eboracen. concessæ & assignatæ sint in prębendam, canonici de Nouoburgo concessionem illam irritare nituntur, occasione donationis, quam sibi asserunt prius [a]factā. ¶Vnde licet in donationibus ecclesiarū requirendus sit & expectandus patronorum consensus: quia tamen ecclesiæ, nisi auctoritas [b] interuenerit pontificalis, canonice concedi non possunt. Signi ficamus, quod prior concessio, si cum assensu patroni, & auctoritate diœcesani episcopi † facta est, aut eius assensus fuerit postea subsecutus [c], posteriori concessioni præfertur: alioquin illa debet prę ferri quamuis posterius [d] facta quæ consensu domini fundi, & episcopi auctoritate fulcitur [e].

¶Idem archiepiscopis & episcopis per Angliam constitutis.

Ab officio & beneficio remouetur, qui monitus non dimittit ecclesiā sine consensu episcopi sibi concessam.h.d.

CAP. XXI.

RElatum † est nobis, quòd nonnulli occasione laicæ recognitionis [f], non requisita episcopi áudientia, beneficia ecclesiastica sibi p̄sumūt in vestris parochiis vēdicare [g]. Quoniam igitur hmōi personæ non intrāt per ostiū [h], sed aliunde conscendunt [i], ac per hoc indigni [k] sunt pastoris nomine vel prærogatiua gaudere: Mandamus, quatenus eos si commoniti prædicta minime resignauerint (nisi episcopali concessione † muniti fuerint) ab officio reddatis & beneficio alienos: & infra.

¶ *Laici spoliantes ecclesiam excommuni cantur. hoc dicit.*

¶Ad hoc quoniam quidam laici ecclesias possessionibus spoliant, vt sic viros ecclesiasticos faciant coram sęculari [l] iudice litigare: vobis iniungimus, vt id publice sub interminatione curetis anathematis prohibere. Si quis autem prohibitionis vestræ contemptor extiterit, eum excommunicationi subdatis [m].

¶Idem.

¶Si quæstio iuris patronatus infra sex menses non terminatur à tempore vacationis, libere potest episcopus sine præsentatione ibidem instituere rectorem. hoc dicit. Sed intellige de patronis ecclesiasticus: nam in laicis sufficiunt quatuor menses.

CAP. XXII.

EAm † te decet: & infra. ¶Illas autem ecclesias, de quarum patronatu controuersia fuerit, si infra sex menses [n] postquā vacauerint, non fuerit cōtrouersia † terminata: licitum tibi sit de persona idonea ordinare.

¶ Lucius tertius.

¶ Patronus ius patronatus propria auctoritate alienare non potest, nec ab ecclesia aliquid temporale exigere, nisi tempore fundationis à diœcesano illud fuerit sibi reseruatum.

† beneficio.

e Concor. l. item criminali. C. de iur. om. iu. l. fin. C. vbi in remactio. exer. deb.

†Cap. 5. tit. de ætate & qualitate in 1. compilat. Et de intelłu Lambertinus de iure patro. art. 9. q. 1. par. 2. lib. 2.

† Vox, controuersia, deest in omnibus antiquis exemplaribus.

f Vide de fo. compet. c. fi. in fi. vltimæ glossæ. Ioan. And.

¶ Glo. seq. notat, & remittit.

m ¶ *Excōmunicationi subdatis.*] Hic patet, q̄ si quis prohibeatur sub pœna anathematis siue excommunicationis, licet quis contra facit, non est excommunicatus, sed debet excommunicari: secus videtur g si dicatur sub interminatione anathematis. infra de eo. qui fur. ord. rece. cap. 1. Vel si dicatur sub excommunicationis interpositione: quia qui contra facit, excommunicatus est. 62. dist. Salonitanæ. & supra de loc. & condu. c. 1. quia per illa verba innuitur, q̄ excommunicationis sententia lata sit. Dic de hoc, vt dicitur. infra de sim. sicut 2.

g Aliàs dicit, & est hoc contra hunc textū. secundum Host. Per. & Abbatem. Io. And.

EAm te.] CASVS. Si de iure patronatus alicuius ecclesiæ controuersia fuerit inter aliquos, & infra ses menses non fuerit terminata postquam vacauerit, extunc licitum sit superiori eandem de persona idonea ordinare. Nor. quòd quæstio iurispatronatus infra sex menses terminari debet.

¶ Glo. seq. signat contrariū, & dupliciter soluit, & secūdū approbat.

n ¶ *Sex menses.*] Contra supra. c. quoniā. & ℨ. eod. cū propter. vbi dātur tantum quatuor menses. 16. q. 7. si plures. & c. considerandum. & ℨ. eo. quæcunque. Sol. cum est contentio de electione inter patronos, tūc obtinet quod dī supra eo. quoniā. 1. rñi. Si autem ecclesia ordinari non possit sine nimio scandalo patronorum, tunc fatis posset dici q̄ eps tollat reliquias, & claudat ostia: & sic possumus tenere decreta prædicta, si plures. & considerandum. quia propter magnum scandalum ea quæ sine peccato mortali possunt omitti, quandoque omittimus. ℨ. de no. ope. nun. cum ex iniuncto. aliàs propter modicum scandalum non dimittat eps ecclesiā ordinare: vt dī in c. quoniam. Tamē cōsueuit dici, q̄ non statur hodie illis decre. sed illi decreta. qñ. vbi dī de sex mēsibus. Si vero est contentio inter aliquos de iure patronatus, tunc eps expectet vsque ad sex menses, & tunc auctoritate sua ordinet ecclesiā, si infra sex menses postquā vacauerit, illa quæstio diffinita non fuerit, vt hic dicit, saluo iure illius qui postea euicerit iuspatronatus in posterū. supra eo. si vero. & ca. consultationibus. & infra eo. cum propter. Sed si non

si non vult tantum expectare, post quatuor menses ordinet ecclesiam. supra eo. quoniam. & infra eo. cum propter. quibus standum est, vt dicit Lau. quia licet illa decre. quoniam. præcesserit istam: Inno. tamen concor. cum illa decre. quoniam. quæ est Lateranēsi. concilij. Quidam tamen ita dicebant, quòd hic computantur sex menses à tempore vacationis: & ita concord. concilium Lateranēsi. supra de concessione præben. nulla. & illa, quoniā. & cap. cum propter. intelliguntur à tępore motæ litis: quod satis potest concedi. & hoc satis innuitur per literam illarum decret. in quibus dicitur; si quæstio emerserit. & hic dicitur, postquam vacauerit; tamen episcopus potest facere quod istorum magis placet. Si vero contentio sit inter epm & patronum, puta eps dicit præsentatum indignum, patronus idoneū: tunc eps ponet œconomum ibi pro fructibus conseruandis, quousque fuerit expeditum. supra de offi. ordi. cū vos. Credo potius standum eis q̄ dicit Lau. si eps voluerit, quod dī, à tępore motæ litis, nō habet rationem: quia sic posset vacare ecclesia quasi per octo mēses, & decre. illa præcesit tępore illam, qñ. ℨ. eo. licet hæc sit posterior in titu. quia ambæ sūt eiusdē auctoris b. B.

a Scilicet Petrus Hispanus.

†Cap. 29. eod. tit. in 1. compil. extat integra clausula in c. 11. tit. de hæret. in 1. compil. est n. pars c. ad abolendam. vt obseruat Contius. & pro intellectu vide notata per Geminianum in c. cum in ecclesia. de præben. li. 6.

† In codice Barbatiæ ita: aut si aliud exegerint, excommunicabuntur.

b Facit quod not. de offi. archid. ad hæc. Io. An.

PRæterea.] Primo ponit duplex factū reprehensibile. Sed o ℨ secundū statuit, & pœnā imponit. Tertio ℨ primū discernit. Secunda: ibi, *Præsenti.* Tertia: ibi, *Contractus.* Abbas.

†Cap. 30. eod. tit. in 1. compilat. & post concil. Latera. par. 15. c. 8. Et de intellectu Lābertinus de iure patr. art. 19. q. 7. par. 2. lib. 2. & art. 13. q. 6. patt. 1. lib. 2.

CASVS. Patroni ecclesiarum iuspatronatus titulo donationis, vel emptionis, vel aliis cōtractibus pro arbitrio suo, in alios transferre præsumūt, & alias exactiones ab eis exigunt, tanquā à propriis rusticis: vnde statuit cōciliū, q̄ ab huiusmodi grauaminib[a] cessare debeāt, & nihil aliud exigant præter antiquos redditus ab epis institutos: & si aliud exegerint, excōicentur. Cōtractus huiusmodi, si quos fecerint, statuit Papa nō tenere. Nor. q̄ patroni ecclesiarū id solum ab ecclesia debent habere, quod à canonibus reperitur concessum. Item contrafaciens excōicari debet. Item iuspatronatus vendi vel emi nō potest.

a ¶ *Aduocati.*] Id est, patroni.

b ¶ *Ius aduocationis.*] Id est iuspatronat[a], vel potius ius aduocatiōis: nam alij dicuntur patroni, & alij aduocati c: vt infra. eo. cap. patet.

c ¶ *Emptionis.*] Qualiter iuspatronatus tranferatur venditione, seu aliis modis, dictum est supra eo. cum seculum.

d ¶ *Fodrum.*] Fodrum est collecta, quam imponebant isti patroni ecclesiis, & est vulgare Lombardorum.

e ¶ *Albergarias.*] d Id est, pactiones quæ debētur p̄ comestionibus.

f ¶ *Regium.*] Quod regi debetur, siue tributū regi debitum. 11. q. 1. si tributum. & 23. q. 8. conuenior.

¶ Glo. seq. recitetur per quæstionem, an census posit patrono cōstitui.

g ¶ *A locorum episcopis institutos.*] Statui ergo possunt redditus patrono vice tributi siue pensionis: vt hic patet, & 23. q. vlt. tributum. & ar. 18. q. 2. Eleutherius. & hoc ante consecrationē ecclesiæ, & non post e. arg. C. de dona. quæ sub modo. l. perfecta. & 16. q. vlt. filiis. possunt etiam statui vice beneficij & ante, & post. 16. q. 6. illud. & q. 1. possessiones. & q. 3. clerici. & c. si eps. amplius vero habere nō debent, quàm reperiatur in iure permissum. ℨ. de pœn. in quibusdam. quod si præsumpserint, puniantur, vt hic dī, & in cap. in quibusdam. & supra de statu mona. in singulis. in fi.

e Vide quod dicam de tradente dotē prius oblatā. de ele. generali. li. 6. super glo. fundās. Io. And.

¶ Glo. seq. signat contrarium, & remittit.

h ¶ *Contractus quoque huiusmodi.*] De quibus præmissum est, scilicet donationis, venditionis, & aliis: & sic patet quòd iuspatronatus vendi non potest. supra eod. quia clerici. & c. de iure. vel donari sine consensu episcopi. supra eo. nullus. arg. contra. supra eo. illud. ibi soluitur.

CVm autem.] Laicus patronus vno p̄sentato pōt aliū præsentare, secus in patrono clerico. Et secunda pars: ibi, *Verum.* Abb. Sicu.

CASVS. Patronus ad vacantem ecclesiam clericum idoneum præsentauit epō, & eo non reprobato postmodū alium præsentauit idoneum, quæritur quis præferri debeat? Rńdet Papa, iudicio epi est relinquendū. Et hoc verū est, si laicus fuerit præsentator: sed si collegiū vel ecclesiastica p̄sona præsentationē habuerit, q̄ prior est tępore, potior est iure. Not. q̄ laicus patronus variare pōt in præsentando, antequā præsentatus sit admissus: collegiū vel ecclesiastica persona non pōt variare. Itē qui prior est tempore, potior est iure.

i *Alium.*] Dando secundum vī recedere à priori: sicut ille qui plures constituit procuratores diuersis temporibus. ff. de procurato. si quis cum procuratorio. ℨ. vlt. & supra de procuratoribus, non iniuste.

¶ Glo. seq. no. de gratificatione. alle. 5. iura: in cōtrarium alle. 3. & fol.

k *Iudicio episcopi.*] Et sic locus est gratificationi. ff. loca. in naue. in fi. ℨ. talogo de offi. dele. de causis. arg. 26. q. 7. tempora. ff. de relig. l. vlt. ff. qui satisfda. cog. de die. Sed ℨ est ℨ. eo. cap. in fin. C. de dila. qm̄ plerumque. ff. de fideicom. liberta. generaliter. ℨ. quid ergo. Sol. cū dubitatur quis potior sit in iure, locus est gratificationi, vel cū aliquis nō pōt subuenire vtriq;. ff. ad Syllania, si quis in graui. ℨ. si cum omnes.

†De hoc axiomate vide quæ late scribit Cassaneus in catalogo gloriæ mundi, par. 12. consideratione, 99. adde Dynum & Ioannem An. in regula: qui prior. de reg. iu. lib. 6.

f Vt de rescriptis, lib. 6. Ioan. And.

l ¶ *Ecclesiastica persona.*] Quia clerici patroni pinguius ius habēt quàm laici. arg. 16. q. 5. si quis eporum. vel quia clerici variare non debent, in pœnam eorum hoc statutum est. Ala.

†Cap. 2 eo. tit. in 2. compilat Et vide concilium Trid. sessio. 14. de reformat. c. 12. & sessio. 25. de reform. ca. 9.

m *Qui prior est tempore.*] Sic infra eod. pastoralis. & ita habes hic, quòd qui prior est tempore, potior est iure. supra eo. cum procuratorio. ℨ. vlt. & supra de procuratoribus, non iniuste.

†Aliàs: taliter respondemus.

¶ Glo. seq. no. de gratificatione. alle. 5. iura: in cōtrarium alle. 3. & fol.

¶ Iudicio episcopi.] Et sic locus est gratificationi. ff. loca. in naue. in fi. ℨ. talogo de offi. dele. de causis. arg. 26. q. 7. tempora. ff. de relig. l. vlt. ff. qui satisfda. cog. de die. Sed ℨ est ℨ. eo. cap. in fin. C. de dila. qm̄ plerumque. ff. de fideicom. liberta. generaliter. ℨ. quid ergo. Sol. cū dubitatur quis potior sit in iure, locus est gratificationi, vel cū aliquis nō pōt subuenire vtriq;. ff. ad Syllania, si quis in graui. ℨ. si cum omnes.

constituxerit.

g Concor. l. fi fundum. & l. generaliter. cū multis aliis. C. qui pot. in pig. habe.

CAP. XXIII.

PRæterea † quoniam aduocati [a] ecclesiarū ius aduocationis [b], donationis, vel emptionis [c] titulo, aliisque pro sua voluntate contractibus, in alios transferre præsumunt, fodrū [d], albergarias [e], regiū [f], & similia tanquā à propriis rusticis, ab ecclesiis extorquētes: Præsenti decreto statuimus, eos siue aduocati, siue patroni, vel vicedñi, siue custodes, vel guardias habētes, seu quocunque alio nomine censeantur, à grauaminibus ecclesiarū cessare, nihilque in ipsis præter antiquos & moderatos redditus à locorū episcopis institutos [g] exigere: aut † si aliud exegerint, excōicationi subdantur. Contractus quoq; huiusmodi [h] quos fecerunt, vel facient in futurum, vim aliquam decernimus non habere.

¶ Idem Norwiceñ. episcopo.

¶ In pluribus successiue præsentatis à patrono laico, episcopo datur gratificatio: sed in præsentatis à persona ecclesiastica, potior est primo præsentatus. hoc dicit specialiter: & est vnum de principalioribus capitulis tituli.

CAP. XXIIII.

CVm † autē aduocatus clericum idoneum episcopo præsentauerit; & postulauerit postmodum eo non refutato alium [i] æque idoneum in eadem ecclesia admitti: quis eorum alteri præferatur, iudicio [k] episcopi credimus relinquendum, si laicus fuerit cui ius competit præsentandi. Verum si collegium, vel ecclesiastica persona [l] præsentationem haberet, qui prior [m] est tempore, iure potior esse videtur.

¶ Clemens tertius.

¶ Ex constructione ecclesiæ facta de consensu episcopi, acquiritur ius patronatus. hoc primo. Patronus non eligit prælatum in conuentuali ecclesia, sed in capella sic. hoc secundo. Patrono debetur processionis honor, & alimentatur ab ecclesia si vergat ad inopiam. hoc tertio. Et iste textus est de principaliorib⁹.

CAP. XXV.

NObis † fuit: & infra. ¶Inquisitioni tuæ tale † damus responsum, quòd si quis ecclesiam cum assensu diœcesani [n] construxit [o] †, ex eo iuspatronatus acquirit. ¶ Cæterū in conuentuali [p] ecclesia, non electioni prælati faciendæ, sed iam factæ honestius [q] patroni postulatur assensus: nisi aliter de sua [r] iurisdictione obtineat,

†Cap. 2 eo. tit. in 2. com pilat Et vide concilium Trid. sessio. 14. de reformat. c. 12. & sessio. 25. de reform. ca. 9.

†Aliàs: taliter respondemus.

constructe rit.

g Concor. l. fi fundum. & l. generaliter. cū multis aliis. C. qui pot. in pig. habe.

pra de maiori. & obedi. ca. 1. vbi de hoc. g

Nobis.] Tria sunt dicta. Secundum: ibi, *Cæterum.* Tertium: ibi, *Pro fundatione.* Abbas Siculus.

CASVS. Quæritum fuit à Papa, vtrum aliquis efficiatur patronus ex sola constructione ecclesiæ? Item quæritur, vtrum patronus sit ad electionem plebani cum clericis admittendus, vel repellendus, quamuis allegauerit se ex longa consuetudine interesse debere: taliter respondet Papa, quòd si aliquis de assensu episcopi ecclesiā construxerit, ex hoc ipso iuspatronatus acquirit. Ad secundam quæstionem respondet quòd in ecclesia conuentuali consensus patroni ad electionem faciendam non est requirendus, sed electioni iam factæ eiusdem requiri debet consensus, nisi aliter de sua iurisdictione obtineat. Sed in capella vbi vnus presbyter eligitur, patronus ipsum episcopo præsentare potest & debet de iure. Item patrono honor processionis seruatur: & si ad inopiam vergat, ab ecclesia illi secundum facultates ipsius succurritur, sicut est in canonibus constitutum. Nota, quòd ex sola constructione ecclesiæ acquiritur iuspatronatus. Item in collegiata ecclesia ius electionis non cadit in laicum patronum: secus in capella, vbi vnus tantum eligitur. Item patrono debetur honor processionis. Item si patronus ad inopiam vergat, ecclesia illi succurrere debet.

n ¶ *Assensu diœcesani.*] Aliàs non potest. de consecra. distin. 1. nemo. & in Authen. de mona. ℨ. illud. colla. 1.

o ¶ *Construxit.*] Et ita ex constructione acquiritur iuspatronatus. 16. q. 7. Frigentius. & cap. pię mentis. & c. filiis.

p ¶ *In conuentuali.*] Conuentualis dicitur, ex quo duo vel tres in collegio sunt. supra de elect. c. 1. Sed videtur quòd tres ad minus debeant esse. ff. de verb. signi. Neratius. tamen in vno retinetur ius collegij h. ff. quod cuiusque vniuersita. sicut. ℨ. vlt.

h De hoc supra de postu. c. 2. & 65. dist. si forte. Dixit hic Vin. quòd pluralitas facit collegiū, cum ad hoc sint instituti vt corpus faciant: & remittit ad not. per eum de elect. sancta. Ioan. And.

ADDITIO Quidam dicunt contrarium.

q ¶ *Honestius.*] Immo necesse est q̄ requiratur, vt vī. ℨ. de elect. cum terra. & melius eod. tit. sacrosancta. quia posset excipere ℨ ipsum si non esset idoneus, etiā post confirmationem, si male versatur, tenetur denunciare episcopo. 16. q. 7. filiis. & argu. opti. 18. q. 2. abbatem.

¶ Glo. seq. obiicit, & dupliciter soluit.

r ¶ *Nisi aliter de sua iurisdictione.*] Non vī q̄ istud stare posit: quia si intelligas hoc generaliter de quocunque patrono, obstat manifestum cōtrarium. ℨ. de elect. sacrosancta. & c. Massana. vbi habes, q̄ ius

Universidad de Deusto
Biblioteca

eligendi nó cadit in laicũ in collegiata ecclesia,nec valet aliqua consuetudo, vt laicus intersit cum clericis in electione prælati, vt hic videtur permitti.qualiter ergo respódebimus cótrariis?Potest dici secundum quod notauit hic Tancre. quòd hoc intelligi debet cum ecclesiastica persona ius obtinet patronatus: puta abbas, vel alia ecclesiastica persona: quia huiusmodi personæ bene possunt interesse electioni faciédæ cum clericis, ex quo consueuerunt ibi interesse electioni faciendæ:vel quia in fundatione reseruauerunt sibi istud ius de consensu episcopi,& sic de iurisdictione sua interesse possunt,ar. 18.q.2. Eleutherius. & sic non contradicit, vt notat. in cap.sacrosancta. vel potes hoc intelligere generaliter etiam de laico. Vel expone de sua iurisdictione sibi specialiter concessa in sua fundatione, quam concessionem ostẽdere debet. ar. 100.dist. contra morem. & ab eo qui hoc concedere potuit , scilicet à domino Papa,quia episcopus non posset hoc cõcedere: sicut credo [2]. arg. §dictæ decre. Eleutherij[3]. & hoc bene probatur 16.q.1. hinc etiam. vbi datum fuit tale priuilegiũ, quòd rex simul cũ monachis eligat abbatẽ : aliter vero patronus in electione esse nõ debet. & sic vtroque modo cessant prædicta contraria. consuetudo enim hic non prodest.

¶ *Glo. seq. quærit, alle. pro, & contra. dat vnã solutionẽ,cui opponit. & oppositioni adhæret. finis reci per quæstio. an perdat patronus ius præsentãdi,&c. soluit respõdens ad cõtrariũ.*

[a] ¶ *In capella.*] Sed nunquid inuito patrono posset fieri hæc capella collegiata ecclesia [b], cum sic amitteret præsentationẽ? Non videtur. arg.ad hoc.ff.si serui.vendi.is cuius familia.in fi.& ff.de vsu & habita. l.vlt.& 10.q.1.ca.1.arg.contra.10.q.1. decretum. vbi ordinatio ecclesiæ pertinet ad epm.& cap.nouerint.& ff.de vsu & habi.l.vlt.in fine.Satis posset concedi, q̃ posset in fauorem ecclesiæ , & sic puniretur patronus sine culpa , sed non sine causa. supra vt lite non contesta. quoniam.5. si vero. in fi. & 22. dist.renouantes. in aliis omnibus remanet patronus prætẽquam in electione prælati. in ipsa enim fundatione hoc euenire posse patronus prospicere debuit , & sibi cauere per superiorem.ff.loca.si quis domum.5.1.& 23. dist. in nomine dñi. & 3. de electio.licet.Sed his non obstantibus vi, q̃ inuito patrono capella in præiudicium patroni non posit fieri collegiata ecclesia , vt vi bene probari 16.q.7.monasterium : & ca.seq.vbi dr expresse,q̃ eps non potest auferre ecclesiã à dispositione patroni:& ita eo inuito collegiata fieri non potest:sicut eo inuito non potest ei auferri directe ius præsentandi.16.q.7.decernimus.& 3.eo.tit.cum dilectus. vbi de hoc.ergo nec indirecte.& vbi aliquid ei vna via prohibetur, alia via non conceditur.supra de procu.cap.tuæ.cum suis concor.ibi positis.Ité & alia ratione non debet fieri collegiata inuito patrono.Cum enim ecclesia teneatur prouidere patrono si ad inopiam vergat : si hoc fieret , non posset sibi postea prouidere sicut prius poterat , ergo sua interest ne fiat collegiata:quod probatur 16.q.7.quicũque. directe ergo nõ potest priuari iure præsentandi: vt dictum est , ergo nec indirecte faciendo ecclesiam collegiatam.Hoc credo verum,& æquum & honestum , vt per hoc laici inuitentur ad cõstructionem ecclesiarum:sicut per contrarium à prouisione ecclesiarum reuocarentur, & ita patrono inuito capella non põt fieri collegiata;sicut dñs rei non potest vsum rei immutare etiam in melius inuito vsufructuario , vt dicit lex prædicta. ff. de vsu & habi.l.vlt.in fin. Sed dato secundum dictum alicuius , quòd capella posit fieri collegiata ecclesia inuito patrono, nõ perdit propterea ius præsentandi rectorem. Si vero consentiat , vt posit fieri collegiata sine protestatione iuris sui,in eo casu dicerem electionem rectoris ad collegium tm̃ pertinere:& hoc etiam tempore fundationis fieri potuit. arg. 3. eod. præterea 2. & 18.q.2. Eleutherius. vtroq; tm̃ casu remanet patronus quantum ad alia.& hoc c. & alia iura quæ dicunt,q̃ in ecclesia collegiata patronus in electione esse non debet, intelligitur de illis ecclesiis,quæ ab initio de voluntate patroni factæ sunt collegiatæ. Bernardus.

b ¶ *Modeste.*] Habito respectu ad facultates ecclesiæ , & ad qualitatem personæ.10.q.3.c.vlt.& ff. de vsufruct.sed & si quid.5.1.

ADDITIO. Vñ.versus. *Patrono debetur honor,onus,vtilitasque. Præsens vt præsit,defendat,alatur egenus.*

[†] Vox , ecclesiæ, deest in antiquis.

[†] moderate.

vt partes suas interponere debeat electioni tranctandæ.Secus tamen est in capella [a] : in qua vnus presbyter à patrono eligitur, & pro institutione habenda , loci episcopo præsentatur.

¶ Pro fundatione quoque ecclesiæ † honor processionis fundatori seruatur : & si ad inopiam vergat , ab ecclesia illi modeste [b] † succurritur,sicut in sacris est canonibus [c] institutum.

¶ Innocentius tertius Rothomagẽsi. Archiepiscopo.

¶ *Patronus ecclesiæ vacantis , quanquam sit clericus, ad eam se præsentare non potest.*

CAP. XXVI.

[†] Cap.1.eo.tit.in 3.compil.

PEr † nostras postulasti literas edoceri, vtrum clericus ad vacantem ecclesiam, in qua ius obtinet patronatus , seipsum (si est idoneus) valeat præsentare. Cum igitur nullus se ingerere [d] debeat ecclesiasticæ prælationis officiis : Respondemus, quòd nullus se potest ad personatum alicuius ecclesiæ præsentare [e] ; quamtumcunq; idoneus sit , & quibuscunq; studiis & meritis adiuuetur.

¶ Idem Conuentrẽsi. episcopo.

¶ *Si quæstio iurispatronatus inter patronos non diffinitur infra quatuor menses, episcopus ordinabit ecclesiam sine præiudicio eorundem.*

CAP. XXVII.

CVm † propter discordias laicorũ : & infra. ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus si de iure patronatus quæstio emerserit inter aliquos: & [ab † eo] cui cõpetit, infra quatuor [f] menses non fuerit diffinitum,ex tunc ecclesiã ipsam de persona non differas idonea ordinare:Ita quòd illi ex hoc non debeat in posterum præiudiciũ generari, qui ius euicerit patronatus.

a Idem Ho. in Auchen. de ecc. tit. §.si quis ædificationem coll. 9.quia ei nõ est standũ in talibus. 10. dist c.1.secundum eũ potest & aliter intelligi vt dixi secundũ eũ super ver. tractandæ.Ioã. An.

b De hoc vide notata in c. dilecta.de excessibus præla. adde Hostiensem supra eo.fugestum & Ioa.An.hic.

¶ Idem Archidiacono & Cancellario Altisiodorẽsi.

¶ *Legatus de latere ecclesiã cuius alia ecclesia est patrona,collationi suæ reseruare potest,licet non vacet,& conferre cum vacat. hoc primo. Ex duobus præsentatis à patrono laico, potest superior instituere secundum. hoc secũdo. Et sic quo ad intellectum iste textus habet duo dicta diuersa:licet quo ad literam ambo commisceantur.*

CAP. XXVIII.

CVm † dilectus filius : & infra. ¶ Cum Hostiensis epi-

c ¶ *Canonibus.*] 16. q. 7. quicunque.

PEr *nostras.*] Aliàs, Per tuas. Consultatio ponitur & responsio. Secunda pars : ibi, *Cum igitur.* Abbas.

CASVS. Clericus habet iuspatronatus in aliqua ecclesia : quæritur vtrũ posit ad eam vacanté præsentare seipsum: & respondet quòd non,quantumcunque sit idoneus : quia nullus seipsum eligere debet. Nota, quòd nullus debet seipsũ ingerere alicuius prælationis officio. Ité nullus põt seipsum præsentare , quantumcunque sit idoneus. ¶ *Glo. seq. contrarium signat.*

[†] Cap.2. eo. tit.in 3.compil. Vide Gemnianum in ca.1.§.verum. de iur. patro.li.6.ad de Lapum allegatio. 75.& 95.

d ¶ *Ingerere.*] Hoc ipso tanquã ambitiosus debet repelli.8.q. 1. in scripturis. & 1.q. 6. si is qui. fim.C.de episc.& cler. si se quemquam.& ff.de procura.quæ omnia [c] : quia non ambitione , sed labore vnumquenque ad honorem conuenit peruenire.C.de re mi. l. cõtra publicam.li. 12. & 61. dist. miramur. ad fi. ar. 3.3.de elect.cum in iure.

[†] Hæc duo verba : ab eo,desunt in codice Barbarici , in antiqua compilatione,& in omnibus manuscriptis Vaticanę , & series antiquę cõpilat.indicat omnino abesse oportere.

c Vide de procu. mandato. in fine 2.glo. Ioan. And.

e *Præsentare.*] Quia differẽtia debet esse inter præsentatum & præsentantem : dantẽ & recipientẽ. 3. de insti.cũ ad nostrã. & inter baptizatũ & baptizantẽ. infra de baptis.& eius effectu.debitum.& ff.de tuto.& cura.da.ab his. prætor.& ff.de offic. præto. l. vlt. d & hæc est ratio quare persona electa non videtur computanda inter eligentes , vt augeat numerum eligentium:quia à seipso oriri non debet.24.q. 1. didicimus. & intus occidit.1.q.1.quibusdam.

[†] Cap.3. eo. tit.in 3.compil.Vide concil.Trid. sessio.24.de reform.ca.19. vbi huiusmodi reseruationes videntur prohiberi.

CVm *propter.*]Diuiditur,quia primo dictum ponit.Secundo protestationem subdit:ibi,*Ita quòd.* Abbas.

CASVS. Dicitur hic, quòd si quæstio emerserit inter patronos de iure patronatus , & infra quatuor menses non fuerit diffinita , liceat ex tunc episcopo ecclesias ordinare , ita tamen q̃ non fiat in posterum præiudicium illi qui ius euicerit patronatus. Nota quòd quæstio iurispatronatus infra quatuor menses terminari debet. Item propter discordias patronorum , non debet ecclesia priuari diuino officio. Item ordinatio episcopi , non facit præiudicium patrono euincenti iuspatronatus.

¶ *Glo. seq. allegat vnam concordan. signat vnum contrarium. & vtrobique remittit.*

f ¶ *Quatuor.*]3.eo.qñ.arg.3.supra eo. eam te. ibi soluitur. Quod dicitur hic , intellige per id quod dicitur.3.eod.quoniam. & c.eam te.

CVm *dilectus.*]Diuiditur.Nam primo ponitur petitio.Secũdo diffinitio:ibi *Nos igitur.*Abbas Siculus.

CASVS. Episcopus Hostiẽs. Apostolicæ sedis legatus mandauit archidiacono Carnoteñ. vt ecclesiam quæ primo vacaret in archidiaconatu suo donationis suę reseruaret,prohibendo eidem ne alicui conferret eandem,de qua V.clerico suo prouidere volebat. Tandem vacauit ecclesia de Berouilla:archidiaconus 3 mandatum legati G. sub diaconum præsentauit ad ipsam diœcesanũ epm , qui tm̃ non fuit admissus : legatus hoc audiens cassauit quod archidiaconus fecerat , & ecclesiam illam præfato V. concessit sic vacantem : post hoc vacauit quædã prębenda in ecclesia Sancti Martini Carnoteñ. quæ assignari debebat de iure H.clerico: diœcesanus eps considerans q̃ prębenda sancti Martini magis congruebat V. præfato , quàm ecclesia de Berouilla,& ecclesia de Berouilla magis cõgruebat H.clerico,prębendam sancti Martini assignauit V.clerico legati , & ecclesiam de Berouilla post assignationem ipsius V. ad præsentationem ipsius archidiaconi prædicto H.clerico cõcessit:vnde orta fuit cõtrouersia inter H.clericum, & subdiaconũ cui archidiaconus ecclesiam de Berouilla contulerat:vnde dictus H. & præfatus G.subdiaconus ad curiam accesserunt, diu super ipsa ecclesia litigãdo : dominus Papa auditis hinc & inde

& inde propositis,considerans, q̃ & si archidiaconus Carnoteñ. prædictus præfatum G.subdiaconum tanquam laicus præsentauit,& ipse non fuit per diœcesanum admissus , sed dictus H. ab archidiacono præsentatus,& ab epo institutus: secundum decre. Alex. non primus, sed secundus debet ecclesiam obtinere. Si vero archidiaconus prædictum G.subdiaconum tanquã clericus præsentauit:in eo quòd tanquã clericus faciebat , suberat iurisdictioni legati: vnde non 3 probationẽ, sed cõtra prohibitionẽ legati,qui donationi suæ collationem ipsius ecclesiæ decernebat reseruandam,ad eam nõ potuit alium postmodum præsentare : vnde Papa præsentationẽ ipsius G. minus canonice factam decreuit: & ea non obstante pronunciauit cõcessionẽ ipsius ecclesiæ H. clerico factam,canonicam extitisse , adiudicando eidem ecclesiam ipsam,cũ fructibus medio tempore perceptis, aduersario perpetuũ silentiũ imponendo.Nota quòd legatus potest sibi reseruare collationem vacaturi beneficij. Item laicus patron' siue clericus patronus ratione patrimonij quantum ad præsentationem non subest legato : vnde eo inuito ecclesiam concedere non potest : quod est valde notandum. Item clericus patronus ratione patrimonij sui variare potest:quia in hoc nõ reputatur clericus , sed laicus.Item præsentatus quousque non fuerit institutus, non dicitur habere plenum ius. Item qui canonice non habet ecclesiam , fructus quos medio tẽpore percipit, restituere debet.

[†] v

[†] v.

[†] v.

[†] Infero q̃ clericus in patrimonialibus censetur vt laicus. notat Albericus de Rosate in l.fina. C. si contra ius vel vti. pub.

[†] Aliàs ita: quia tamen per dictum diœcesanũ admissus, &c.& vox, episcopum, deest in antiqs & in recentioribus magis emendatis.

a ¶ *Præsentauit.*] Epo diœcesano, sed non fuit admissus , vt 3. sequitur.

¶ *Glossa sequens ponit parrem casus.*

b ¶ *Ecclesiam.*]De Berouilla,scilicet,in qua legatus instituerat prædictum G. sed diœcesanus eps fecit ibi quandam commutationem de consensu partium : prębenda illa quæ vacabat in ecclesia sancti Martini Carnoteñ.debebat assignari H.clerico:vnde G.[a] renunciauit illi ecclesiæ de Berouilla,quam habuit à legato , & episcopus ei contulit illam prębendam in ecclesia sancti Martini,quam debuit habere H. & illam ecclesiam de Berouilla sic vacantem ad præsentationem prædicti archidiaconi contulit H.clerico: vnde orta fuit cõtentio inter istum H.& prædictum G. quem primo præsentauit archidiaconus contra mandatum legati.

c ¶ *Tanquam laicus.*]Ratione patrimonij:& Papa argumẽtatur duobus modis,& vtroque modo ducitur ille ad inconueniens:Primo sic: si præsentat eum tanquam laicus , melior est conditio possidentis.3. eod.quod autem.1.respon.Si tanquam clericus,ergo præsentatio non tenuit:quia erat interdicta per legatum, & ita pro non dato habetur. supra eo.quod autem.1.respõso.

d ¶ *Statutum.*] Alexandri.supra eod.quod autem.1.respon.

¶ *Glo.seq.quærit , & soluit.*

[b] Expeditũ est infra de offi.l.e.penul. 1.respon. li. 6.

c ¶ *Decreuerat reseruandam.*]Sed quid si exiret prouinciam [b] & vacaret?Credo q̃ archidiaconus tunc illam posset conferre : quia egrediendo prouinciam finitur legatio.supra de offi.le.nouit. & c. vlt. sed si reseruasset donationi Papæ,tunc non credo quòd posset illam conferre : secus in negotiis iam cœptis antequam egrediatur prouinciam.supra de offi.lega.cap.vlt.

f ¶ *Clericus.*]Secus si tanquam laicus:quia tunc posset , non obstante reseruatione legati.

¶ *Glo.seq. obiicit de decreta. dilectus , & soluit. Secundo obiicit de fraude vacaturæ , per decret. constitutus,& soluit. Tertio obiicit de absurditate & soluit,quærit,alleg.pro,soluit contra.*

g ¶ *Quempiam præsentare.*]Et ita patet hic , q̃ legatus põt reseruare suæ donationi primã vacaturam [c].& si 3 fiat , non valet. sed vt quòd talis prohibitio non valeat.arg.3.de præben. dilectus. quia concessio de prima vacatura facta à legato non tenuit ibi. Sed non est 3 : quia hic non dedit , sed reseruauit suæ donationi,sed ibi dedit. Præterea istud vt fieri in fraudem canonis,vñ.non deberet valere.3.de concef.præben. cõstitutus. aliud est de epo : quia non habet tantã potestatẽ sicut legatus:vñ.eps non posset [d] sibi reseruare primam vacaturã,cum talem potestatẽ nõ habeat: immo si vacaret, cum ad eum non pertineret , cõferre nõ posset. Item vt quòd liberã electionẽ posset legat[e] auferre capitulo: quia qua ratione põt reseruare sibi primam vacaturam , & secundã, & tertiam;& sic non eligeretur [e]. Dicas q̃ liberã electionem non põt auferre : quia si sic esset, priuaret eos in totum, quod non posset: licet tempore suæ legationis posset interdicere & reseruare sibi electiones. Sed nũquid legatus posset dare ecclesiã inuito patrono laico?Quod vt: quia plus iuris habet in cõcessione platus,quam in præsentatione patronus.3.de offi.le.dilectus. quia quilibet patronus vndecunque habeat patronatum, subest legato quantum ad iurispatronatus , id est , quantum ad cognitionẽ iurispatronatus.ar.3.de iudi.quanto.sed hoc vi speciale in legato dñi Papæ : quia eps inuito patrono non posset ecclesiã dare. 16. q.7.decernim[a]. Sed certe quãuis patronus subsit legato quantũ ad iurispatronatus,id est,quantum ad cognitionem iurispatronatus:nõ tamen videt q̃ ei possit auferre præsentationem prouenientem ratione patrimonij, sicut posset prouenientem ratione ecclesiæ : & hoc innuitit hic ex hac distinctione: aliàs quare distingueretur inter præsentatum à laico,vel clerico? Licet enim Papa concederet, q̃ legatus concederet ecclesias inuitis patronis,non tamen sequitur, q̃ concesserit inuitis patronis habentibus iuspatronat[a] ratione patrimonij.arg.ff.ne quid in lo.publi.l.1.§.si quis à principe. Quidam præferunt primum dictũ [f]. Sed istud maiori nititur æquitate , vt patronus ratione patrimonij quo dotauit ecclesiam, non priuetur iure suo:nec fiat ei hæc iniuria.& propter hoc substraherentur & ipse & alij à fundatione ecclesiarum,& hoc est verum.

[a] Vox , irritã , deest in omnibus an tiquis exemplaribus.

[b] Prouisum est , quia in vna ecclesia collegiata pẽdente vna reseruatiõe non potest facere aliã. infra de offi cio leg. præsenti. 2. respõ.li.6.Ioan. And.

[c] Vide concil.Trid.sessio. 24.de reform. c. 19. vbi huiusmodi reseruationes prohibẽtur.

[d] Quod posset legatus de latere. in fra de offic. leg.c.1.li. 6. Ioan.And.

[e] decreuimus.

[f] Videtur placuisse Guil. in spec. de lega. §. nunc tractemus. versi.sed nũquid legat[a]. & G. Na. in decre. dilectus. Ioan. And.

[g] Cap.4. eo. tit.in 3.compil. & pro intellectu vide Archidiaconum in c. decernimus. 16.q.7.adde Geminianũ in c. per simoniam.20. dist.& Host. in summa tit. de iure patro. §. in quibus.

PAstoralis † officij : & infra. ¶ Postulasti edoceri,an clericus ad aliquam ecclesiam à patrono laico præsentatus , si diœcesanus episcopus ipsum nõ duxerit admittendum , ex huiusmodi præsentatione aliquid iuris assequatur in illa : Et si & si archidiaconus præfatum G. tamquam clericus præsentauit: quoniam in eo quod tamquam clericus faciebat , suberat iurisdictioni legati : vnde postquam idem legatus donationem illius ecclesiæ sibi decreuerat reseruandam [e] , ad eam tamquam clericus [f] non potuit quempiam præsentare [g] : præsentationem ipsius minus canonice factam decernimus † irritam †, & ea non obstante , concessionem eiusdem ecclesiæ factam prænominato H. pronunciauimus canonicam extitisse; adiudicantes eidem præfatã ecclesiam,cum fructibus medio tempore perceptis [h] ex ea , plene ac pacifice possidendam ; prædicto G.super hoc perpetuum silentiũ imponendo.

¶ Idem Elien. episcopo.

¶ *Si laicus patronus duos successiue præsentet , valet institutio de secundo, non obstante appellatione prius facta per primum : episcopus tamen qui malitiose primum repulit , eidem in competẽti beneficio prouidere compellitur: & in hoc vltimo est casus singularis.*

CAP. XXIX.

PAstoralis † officij : & infra. ¶ Postulasti edoceri,an clericus ad aliquam ecclesiam à patrono laico præsentatus , si diœcesanus episcopus ipsum nõ duxerit admittendum , ex huiusmodi præsentatione aliquid iuris assequatur in illa : Et si præsentationem prouenientem ratione patrimonij, sicut posset prouenientem ratione ecclesiæ : & hoc innuitit hic ex hac distinctione: aliàs quare distingueretur inter præsentatum à laico,vel clerico? Licet enim Papa concederet, q̃ legatus concederet ecclesias inuitis patronis,non tamen sequitur, q̃ concesserit inuitis patronis habentibus iuspatronat[a] ratione patrimonij.arg.ff.ne quid in lo.publi.l.1.§.si quis à principe. Quidam præferunt primum dictũ [f]. Sed istud maiori nititur æquitate , vt patronus ratione patrimonij quo dotauit ecclesiam, non priuetur iure suo:nec fiat ei hæc iniuria.& propter hoc substraherentur & ipse & alij à fundatione ecclesiarum,& hoc est verum.

[h] *Cum fructibus inde perceptis.*]Quia malæ fidei possessor fuit, ex quo præcessit mandatum:nec fuit per epm admissus, vt hic dr , & ita nullam habet excusationem.C.de rei vendica. certum. immo & quos percipere potuisset legitime institutus : quia est violentus possessor. supra de restit.spoliato.grauis.vbi de hoc.Bern.

Astoralis.] In prima ponitur consultatio. In secunda responsio: ibi,*Nos.*Et vtraque pars subdiuitur,vt patet in textu. Abbas.

CASVS. Aliquis est præsentatus epo à patrono laico , ad aliquam ecclesiam vacantem : sed eps ipsum non admisit : quæritur vtrum ex tali præsentatione ius sit illi acquisitum in illa ecclesia,& si ille appellauerit,vel alius institutus , & post appellationem patronus alium præsentauerit, & episcopus secundum præsentatum instituerit ; quæritur,vtrum ille ab ecclesia debeat remoueri: Innocentius vero volẽs inhærere vestigiis Alexãdri,qui distinguens inter præsentatos à laico & clerico patronis,possidentis conditionem censuit meliorem; respondet quòd institutio secundo loco præsentati à laico patrono, robur obtinet firmitatis:Sed quia eps idoneum clericum sibi præsentatũ malitiosè recusauit,statuit, vt ad prouidendum eidem in competenti beneficio compellatur ; quatenus puniatur in eo in quo peccauit. Nota q̃ laicus patronus potest variare ante institutionem. Item in-

ter præsentatos à laico & clerico, melior est conditio possidentis. Item aliquis punitur in eo in quo peccauit, & merito, quia iniuriā fecit primo præsentato.

¶ *Gl. seq. dat vnam concordan. quæ argumentatur pro, & soluit.*

a ¶ *Appellauerit.*] Similis appellatio est infra eo. ca. vlt. Sed nunquid tali appellationi erit deferēdum? Videtur quòd sic: quia ex sola præsentatione facta à vero patrono acquirit ius præsentato: ita quòd si aliū non præsentauerit, obtinere debet aduersus alium institutum. supra de re iudic. cū Bertholdus. & 16. q. 7. decernimus. & ita tenet appellatio, cum nullus alius sit adhuc præsentatus. Potest dici, q̄ appellatio ab initio tenet: sed si patronus postea aliū præsentauerit, & episcopus instituerit ipsum, iam non obstat appellatio, cum ei permissum sit à iure variare a. supra eo quod autem. & cap. cum autē. Episcopus vero punitur qui illum primum præsentatum nō admisit, vt hic dicitur: sed non ex vi appellatiōis, sed quia malitiose ipsum repulit.

b ¶ *Distinguens.*] Supra eo. cum autem.

c ¶ *Censuit.*] Supra eod. quod autem.

d. ¶ *Robur obtinet.*] Ecce vnam differentiam b inter præsentatos à laico & inter præsentatos à clerico, quia laicus variare potest, clericus non. ℨ. eo. cū autē. vnde videtur quòd si laicus præsentet indignum, nō perdit ius eligendi. arg. supra de offi. ordi. cum vos. vbi de hoc.

c ¶ *Malitiose.*]Sed quis probabit quòd malitiosē non admiserit? ep̄s non, quia pro ipsius facto præsumitur. ℨ. de elect. bonæ 1. & supra de proba. possessionem. Item nullo aliquid obiiciente, ipse pōt eum repellere. ℨ. de elect. venerabilē. & cap. cū nobis olim. arg. 28. dist. priusquā. & 39. dist. Petrus. sed potius contrariū est verum c: quia qui malitiā obiicit, eā probare debet. ff. de proba. quotiens. §. qui dolo. & 6. q. 2. placuit. c. si tantū. Dicendum est hic, quòd ep̄s debet ostendere, quòd ille nō sit idoneus, quia quilibet præsumitur bonus nisi probetur malus. ℨ. de scru. in or. fac. c. vni. & ℨ. de præsump. dudum. aliàs præsumitur malitia ep̄i. arg. ff. de rei ven. is qui dolo. & fuit hoc nouum ius & exquisitum, vt ep̄s propter dolum suum teneatur ei prouidere. arg. prædictæ l. is qui dolo. & in hoc præiudicat successori, sicut si ordinaret illum sine titulo. ℨ. de præben. cum secundū Apostolū, & est simile. qui enim recusat idoneum fideiussorem, tenetur actiōne iniuriarū. ff. qui satisda. cogan. si vero. in fine. & eo ipso probatur malitia, q̄ eum repellit nulla examinatione facta de ipso.

f ¶ *In quo.*]Sic ergo punitur aliquis in eo in quo deliquit. ℨ. de translationi quanto. cap. inter corporalia. & infra de immunit. eccle. ca. vlt. 17. q. 4. frater & coepiscopus.

Postulasti.]Nullum præiudicium generatur patronō, qui nō consensit præsentationi factæ per rectorem, de ordinando ad titulū ecclesiæ suæ. Primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, *Ad quod breuiter*. Abbas.

CASVS. Primo formatur talis quæstio, Vtrū sacerdos parochialis ecclesiæ posit aliquem præsentare ad ordines ad titulū ecclesiæ suæ irrequisito patrono: & si posit intitulari irrequisito patrono, quæritur, vtrum per talem intitulationem fiat præiudicium patrono, quominus posit præsentare quem voluerit, cū ecclesia vacauerit illo intitulato excluso? Ad primam quæstionem non videtur Papa respondere: sed ad secundam rndet, quòd per talem intitulationem nullum præiudiciū generatur patronis in posterū, quin posint ad illas ecclesias cum vacauerint, quos voluerint præsentare, nisi illi de assensu patronorū intitulati fuissent. Nota q̄ per factū præsentis nō præiudicatur patrono in præsentatione futura: nisi patronus cōsentiat facto rectoris.

¶ *Glo. seq. primo obiicit & soluit. Secundo quærit. argu. pro. sol. & c. Tertio ponit le tecturam 10. cui obiicit, subdens rationem ipsius 1. quam approbat.*

g ¶ *Vtrum electio.*]Duæ proponuntur hic quæstiones: Vna est, si sacerdos parochialis posit aliquem ordinandū præsentare ad titulum ecclesiæ suæ, irrequisito patrono: Secunda, si vacante ecclesia ille sic intitulatus sit alij præferendus, quem patronus præsentauerit? Ad primam quæstionem non videtur respondere: Ad secundam respondet, quòd non fit præiudicium patrono, quin posit præsentare quem velit. Per hoc potest dici, quòd vtrique quæstioni responsum est, vt sic illi intitulati maneāt in ecclesia; patronus tamen potest præsentare quem velit, qui erit prælatus ecclesiæ: & isti intitulati ius non habent in ecclesia: quia nec sunt ibi vt collegium, sed simplicē sustentationem habent: nec eorū consensus requiritur in electione sacerdotis, sed solus patronus eligit: & ita non fit præiudicium patrono per talē intitulationem, quantum ad præsentationem, cum eo inuito posint intitulari: sed si cōsentiret intitulationi: tunc fit ei præiudicium, quia postea tenetur illum præsentare, vt dicit in fi. Et quòd hoc fieri posit inuito patrono, est arg. ℨ. de fil. presbyt. proposuit. & 7. q. 1. illud. aliud videtur in patrono episcopo. 16. q. 5. si quis episcoporum. Sed quid si præsente & non contradicente patrono intitulatur? Videtur cōsentire, ex quo non protestatur ius suum. arg. 54. dist. si seruꝰ 2. ff. de exercit. l. 1. §. magistrum. & ff. ad municip. l. 2. sed hoc non est verum: quia non nocet ei taciturnitas, si eo inuito possunt fieri talia. Vel posset intelligi aliter quod dicit inferius, vt nullum patronis præiudicium generetur. dixit Ioannes, non præiudicatur, quin posint remoueri ab ipsis patronis post mortem sacerdotis. Sed contra videtur quòd successor tenetur nihilominus illis prouidere. supra de præben. cum secundum Apostolum. & H. dicit, quia ad patronum videtur spectare non tantum præsentatio sacerdotis, sed aliorum clericorum. 63. dist. principali. & 18. q. 2. Eleutherius. & 16. q. 5. si quis episcoporum. in Authenti. de sanctiss. episc. §. si quis oratorij domū. collatio. 9. dum tamen adsit consensus prælati. argu. supra de fil. presby. proposuit. nam patroni iudicium multum est sequendum, qui ita dilexit ecclesiam, vt ei sua conferret. arg. ff. de confir. tuto. si patronus. Contrarium tamen notauit Ioan. in cap. principali. quòd electio clerici non pertineat ad patronum, sed ad prælatum. Credo potius standum (vt hic notatur) vbi sunt tātum duo in ecclesia, scilicet rector & clericus, quòd patronus præsentet vtrumque, cum ecclesia nō dicatur collegiata. d. vt nota. supra de electio. ca. 1. sed in collegiata ecclesia nullum potest præsentare. Bernar.

Ransmissæ.]Communis diuisio. Secunda pars: ibi, *Consultationi.* Abbas.

CASVS. Capitulum Eboracen. ecclesiæ, ecclesiam quandam, in qua ius obtinet patronatus, concesserunt R. clerico: postmodum voluntate mutata L. clericum præsentauerunt archiepiscopo ad eandem ecclesiam post appellationem à dicto R. ad sedem Apostolicam interpositam: quæsiuit archiepiscopus, vtrum clericum illum sibi præsentatum deberet instituere, non obstante appellatione prædicti R. respondet Papa, quòd illum præsentatum instituere poterit in ecclesia illa, ad quam extitit præsentatus, tanquam potiorem; dummodo aliquid aliud canonicum non obsistat; cum ex vi iurispatronatus, sola præsentatio pertineat, ad patronum, & non cōcessio ecclesiæ. Nota quòd aliud est concedere ecclesiam, & aliud præsentare. Ille dicitur concedere ecclesiam, ad quem ordinatio ipsius ecclesiæ & collatio pertinet: hoc non potest facere patronus.

¶ *Glo. seq. vlti. per q. an valuerit appellatio.*

h ¶ *Post appellationem.*]Quæ appellatio non tenuit, cum nullum ius haberet, cum ad ipsum non pertineat concessio, sed præsentatio, vt ℨ. sequitur: quia ꝓ non dato habetur, & c. ℨ. eo. quod autem. in fi. & ita non interest eius appellare: quia nō solēt audiri, &c. 2. q. 6. non solēt. ℨ. de elect. cū inter R. & ℨ. de his quæ fiunt à maio. parte. cap. ca. ex ore.

¶ *Glo. seq. arg. item obiicit, & soluit.*

† instituerit

† Aliàs, Lucij, quam varietatem notatis hic, & luculenter declarat, eum videto.

a Et multa impediunt faciendum quæ nō cassant iam factum. secundum Inno. Ioan. And.

† Aureñ.

b Alias plures differentias recenset Panormitanus in c. cū propter. supra eod. tit.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. compil. Videto hic inter alios Hēricū Boich. & de intellectu Lambertinū de iur. patr. art. 8. q. 5. par. 3. lib. 2. & art. 6. q. 5. lib. 3.

c Hoc repre hendit hic Ioannes An. ex aliorum sententia, quē? videto.

† Idem Aurieñ. †episcopo.

¶ *Si ad præsentationem rectoris ad titulū ecclesiæ aliquis fuerit ordinatus: patronus, qui non consensit, ad ipsum cum vacabit, poterit præsentare.*

CAP. XXX.

POstulasti † per sedem Apostolicam edoceri, vt cum rectores parochialiū ecclesiarum quosdam præsentent ad suarum ecclesiarum titulos ordinandos, vtrum electio talium ad ipsos rectores pertineat, vel etiam ad patronos: & si in his patronorū non est requirendus assensus, vtrum ius illis saluum maneat eligendi: vt cum ipsas ecclesias vacare contigerit, intitulati huiusmodi non sint aliis præferendi? Ad quod breuiter respondemus, q̄ per intitulationē huiusmodi, nullum patronis præiudicium generatur †, quin posint alios ad illas ecclesias cum vacauerint, præsentare: nisi de patronorum processisset assensu.

† generetur

¶ Gregorius nonus Archiepo Eboracen.

¶ *Patronus etiam clericus ecclesiam vacantem conferre non potest: & si contulit, potest nihilominus ad illam præsentare.*

CAP. XXXI.

TRansmissæ ad nos tuæ literæ continebant, quòd cum capitulum Eboracen. ecclesiam de Gameforde vacantem, in qua ius obtinent patronatus, R. clerico concessissent †, ipsi postmodum L. clericum tibi ad eandem ecclesiam præsentarūt post appellationem h ab eodem R. talia. Vel posset intelligi aliter quod dicit inferius, vt nullum patronis præiudicium generetur. dixit Ioannes, non præiudicatur, quin posint remoueri ab ipsis patronis post mortem sacerdotis. Sed contra videtur quòd successor tenetur nihilominus illis prouidere. supra de præben. cum secundum Apostolum. & H. dicit, quia ad patronum videtur spectare non tantum præsentatio sacerdotis, sed aliorum clericorum. 63. dist. principali. & 18. q. 2. Eleutherius. & 16. q. 5. si quis episcoporum. in Authenti. de sanctiss. episc. §. si quis oratorij domū. collatio. 9. dum tamen adsit consensus prælati. argu. supra de fil. presby. proposuit. nam patroni iudicium multum est sequendum, qui ita dilexit ecclesiam, vt ei sua conferret. arg. ff. de confir. tuto. si patronus. Contrarium tamen notauit Ioan. in cap. principali. quòd electio clerici non pertineat ad patronum, sed ad prælatum. Credo potius standum (vt hic notatur) vbi sunt tātum duo in ecclesia, scilicet rector & clericus, quòd patronus præsentet vtrumque, cum ecclesia nō dicatur collegiata. d. vt nota. supra de electio. ca. 1. sed in collegiata ecclesia nullum potest præsentare. Bernar.

† Non refert præsentando, quod facere potuerunt, sed conferendo qd facere non possunt.

d Quæ dicatur ecclesia collegiata, & quibus signis cognoscatur esse collegiata, & alia plura huc spectantia tradit hic late Henricus Boich.

Ransmissæ.]Communis diuisio. Secunda pars: ibi, *Consultationi.* Abbas.

CASVS. Capitulum Eboracen. ecclesiæ, ecclesiam quandam, in qua ius obtinet patronatus, concesserunt R. clerico: postmodum voluntate mutata L. clericum præsentauerunt archiepiscopo ad eandem ecclesiam post appellationem à dicto R. ad sedem Apostolicam interpositam: quæsiuit archiepiscopus, vtrum clericum illum sibi præsentatum deberet instituere, non obstante appellatione prædicti R. respondet Papa, quòd illum præsentatum instituere poterit in ecclesia illa, ad quam extitit præsentatus, tanquam potiorem; dummodo aliquid aliud canonicum non obsistat; cum ex vi iurispatronatus, sola præsentatio pertineat, ad patronum, & non cōcessio ecclesiæ. Nota quòd aliud est concedere ecclesiam, & aliud præsentare. Ille dicitur concedere ecclesiam, ad quem ordinatio ipsius ecclesiæ & collatio pertinet: hoc non potest facere patronus.

¶ *Glo. seq. vlti. per q. an valuerit appellatio.*

h ¶ *Post appellationem.*]Quæ appellatio non tenuit, cum nullum ius haberet, cum ad ipsum non pertineat concessio, sed præsentatio, vt ℨ. sequitur: quia ꝓ non dato habetur, & c. ℨ. eo. quod autem. in fi. & ita non interest eius appellare: quia nō solēt audiri, &c. 2. q. 6. non solēt. ℨ. de elect. cū inter R. & ℨ. de his quæ fiunt à maio. parte. cap. ca. ex ore.

¶ *Glo. seq. arg. item obiicit, & soluit.*

a ¶ *Ex vi iurispatronatus.*]Nota ergo vim & potestatem quam habet patronus, quia patronus in eo quod patronus, ecclesiam donare non potest a. ℨ. eo. quod autem. & c. illud. sed solam præsentationem. vt hic patet. vnde nil aliud sibi vendicare debet. ℨ. eo. cum seculum. & ita concessio ista nulla fuit. vnde non præstitit impedimentum secundæ præsentationi, quā idem capitulum postea fecit. sic supra eod. illud. & c. cum laici. & est. arg. hic, quòd non præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum. Sed videtur quòd capitulum Eboracen. faciendo quod non licet, concedendo ecclesiam, priuari debuit potestate, saltem ea vice, præsentandi, quia dixit sibi ius, & vt puniatur in eo in quo deliquit. supra eod. pastoralis. ℨ. de translat. quanto. & arg. 16. q. 6. placuit. Propter hoc non puniuntur: quia & ipsi iidem correxerunt factū suum, præsentādo prout debebant, nec est iste casus in quo priuetur quis potestate eligendi, quia cum sit illud pœna, non debet imponi, nisi exprimatur quòd sit imponenda. Præterea non peccauerunt eligendo: quia non elegerūt, ergo puniri nō debent in eo, in quo non peccauerūt.

b ¶ *Potiorem.*] Et vere potior est, quia nullum ius habuit alter b: vt dictum est.

a Nō potest vti patronus his verbis, concedo, do, trado, do no ecclesiā, potest tamē dicere, concedo, vt habeas hanc ecclesiam, & tunc ponatur concedere pro cō sentire. potuit tamen ecclesia q̄nque pro iure patronatus. 16. q. vlt. nemini. & c. si plures. & dominium ponitur procura. ea. quæ. nonnulli. secundum Vin. & Gof. Io. And.

† Vide Turrecrematam in c. quęstū. 1. q. 3. & Guarruuiam li. 3. varia. resolut. c. 7. & Sotum lib. 6. de iust. & iure. q. 5. art. 1.

† Garmacia. † Germacia: sed vt plurimū habent antiqui codices, vt est impressum.

b Propter quod ponitur electiue, non cōparatiue. secundū Host. Io. And.

† Burchardus li. 3. decre. cap. 52. Iuo par. 3. c. 55. & c. 1. eo. tit. in 2. compil. sed in cōciliis editis extat in concilio Vormatiensi ca. 50.

† neque

† Aliàs, atriis, sed omnes Vaticani vt est impressum.

b ¶ *Potiorem.*] Et vere potior est, quia nullum ius habuit alter b: vt dictum est.

DE CENSIBVS.

¶ *Visū est supra de vno onere ecclesiarū, vt est ius patronatus, restabat merito videre de aliis oneribus, ideo subiicitur hæc rubrica.*

De hac materia habetur 10. q. 2. & 3. per totum. & 23. q. vlt. §. ecce. vsque ad §. hinc datur. 11. q. 1. si tributum. & cap. seq.

Ancitum.]Vario modo intelligitur: ideo vario modo summari potest. Tria sunt dicta. Secundum: ibi, *Et presbyteri.* Tertium: ibi, *Et si.* Abbas Siculus.

CASVS. Statutum fuit in concilio Guarmacien. vt vnicuique ecclesiæ vnus mansus integer tribuatur, absque vllo seruitio, & presbyteri in eis constituti nullum seruitium faciant, neque de decimis, neque de oblationibus fidelium, nec de aliis vel hortis iuxta ecclesiam positis, neque de manso prædicto, præter ecclesiasticum: Si autem amplius habuerint, senioribus suis debitum seruitium impendant. Not. q̄ dos ecclesiæ immunis debet esse ab omni tributo. Item res transit cum onere suo.

c ¶ *Sancitum.*] Istud capitulum habes 23. q. vlt. sancitum.

d ¶ *Mansus.*] Mansus dicitur in vulgari Italicorum quantitas terræ, quæ sufficit duobus bobus in anno ad laborandum.

¶ *Glos. seq. quærit, ponit opinionem Ala. contrarium soluit.*

e ¶ *Vilo seruitio.*] Sed quid dices si mansus ille primo fuit tributarius alterius ecclesiæ: quia ecclesia alia parochialis decimas inde percipiebat? Ala. dicit quòd mansus iste in fauorem ecclesiæ à tributo liberatur: sicut seruus factus presbyter, à seruitute liberatur: ad hoc induxit 23. q. 8. secundum canonicam. Alia autem prędia collata ecclesiæ à tributo non liberantur: vt hic in fin. quia res transit cum onere suo. ℨ. de pigno. ex literis. & de deci. cum non sit. & C. sine cen. vel reliq. l. 1. 2. & 3. ff. de pig. act. sane. & l. seq. §. fi fundus. & 23. q. vlt. tributum. & 11. q. 1. si tributum. & C. de epis. & cleri. l. 3. in fin. nisi forsitā quid speciale dicatur in dote ecclesiæ. arg. ℨ. de dec. nouum genus. Sed verius credo quòd mansus ille qui datur ecclesiæ, etiam in ipsa fundatione, si primo erat tributarius, vel soluebantur decimæ de ipso ecclesiæ parochiali, non debet ecclesia propter hoc iure suo priuari. 16. q. 1. ecclesiæ antiquitus. 23. q. 8. tributum. nisi fortasis modicum læderetur, quod de facili pati posset. sed si ex hoc læderetur, non debet iure suo priuari: quia tunc etiam priuilegium perditur, propter enormē detrimentum. ℨ. de verborum significatione quid per nouale. & hoc bene licitū est, quòd tale seruitium tributum ecclesiasticum appellari potest, ad quod tenetur ecclesia: vt infra sequitur.

f ¶ *Præter ecclesiasticum.*] Ecce quòd ecclesia potest soluere tributum ecclesiasticum. argu. 18. q. 2. seruitium. & 12. q. 2. ecclesiarum. & 11. q. 1. si tributum. & 23. q. vlt. tributum. vt dictum est.

g ¶ *Senioribus.*]id est dominis c. & est arg. quòd res transit cum onere suo. 16. q. 1. si quis laicus. & 100. dist. cap. rationis. Ber.

h ¶ *Seruitium.*] id est, censum.

ad sedem Apostolicam interiectam: & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd cum ex vi a iuris patronatus, nō concessio, sed præsentatio pertineat ad patronum, præsentatum (si ei aliquid non obsistat canonicum) instituere in ipsa ecclesia poteris, vt pote potiorem d.

TITVLVS XXXIX.

De censibus †, exactionibus, & procurationibus.

¶ Ex concilio apud Guarmaciam †.

¶ Ecclesiæ fundandæ debet pro dote tribui mansus liber à quolibet seruitio tēporali: ad ecclesiasticum tamē tenetur: sed si aliquid confertur ecclesiæ vltra mansum tenetur ecclesia ex eo soluere onera consueta. hoc dicit inhærendo litteræ.

CAP. I.

SAncitum c †est, vt vnicuique ecclesiæ vnus mansus d integer, absq; vllo e seruitio tribuatur. Et presbyteri in eis constituti, non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non †de domibus, neque de areis †, vel de hortis iuxta ecclesiam positis, neque de prædicto manso aliquod seruitium faciant præter ecclesiasticum f Et si aliquid amplius habuerint, indesenioribus g debitum seruitium h impendant.

Auguſt. super epistola ad Romanos.

¶ *Solutio tributi arguit subiectionem.*

CAP. II.

OMnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit: & infra. ¶ Et vos subditi i esse debetis. Ideo em̄ tributa præstatis: quia hæc est probatio k subiectionis.

¶ Gregorius Stephano Cantori †.

¶ *Non potest episcopus nouum cēsum monasterio imponere.*

CAP. III.

SCientes †: & infra. ¶ Asseruit prædictus abbas presbyterum l Missæ nouas monasterio consuetudines velle imponere: & infra. ¶ Mandamus, quatenus si ab m initio hoc non fuerit, etiam labentibus temporibus aliquid nouiter non permittas imponi.

¶ dem Constantino episcopo. †

¶ *Cæcus & pauper ad collectas non tenentur.*

CAP. IIII.

LIcet †multū: & infra. ¶ Dixit quoque prædictus cæcus quod ad collectas inter alios pariter compellatur: quod mus. & 95. dist. ecce. & 18. q. 2. hoc tantum.

¶ *Glo. seq. ponit brocar. de initio spectando, alleg. 12. iura, pro fi. alleg. 7. pro medio, sex contra medium, vnum soluit & remittit.*

m ¶ *Ab initio.*] Sic ergo ab initio potest imponi census ab ipso patrono de consensu episcopi. ℨ. titu. proxi. præterea. 2. & 18. q. 2. Eleutherius. ℨ. eodem, quanto. postea vero imponi non potest, nec impositus augeri. ℨ. eodem, prohibemus. & ita est hic argumen. initium esse spectandum. C. de bon. quæ liber. cum oportet. in fi. ff. de pœni. figulis. §. qui abortionis. 1. q. 1. quibusdam. C. communia de vsucap. l. 1. & vlti. de consecra. distinctione 1. placuit. & ff. commo. l. 1. in fin. & 6. distinct. testamentum. & ℨ. de loca. & conduct. propter sterilitatem. §. 1. & ff. de negotiis gest. sed an vltro. §. 1. in fi. ff. de verborum obligationibus continuus. §. cum quis. ff. de contra. & vtili act. tute. quid ergo. §. sufficit. argu. contra, scilicet finem esse spectandum. ℨ. qui fil. sint leg. tanta. in Authen. de nupt. §. quia vero. collatio. 4. 22. q. 2. quod autem ait. ff. qui satisd. cog. si antequam. de pœni. dist. 3. §. 1. in fin. 7. q. 1. suggestum. & ℨ. de renun. c. 1. argumen. ℨ, scilicet medium esse spectādum. vnde illud:

Cum media semper gaudebam ludere forma: Maior enim mediis gratia rebus inest. ℨ. de testi. cum tu. & 45. dist. disciplina. & cap. sunt namque. & ℨ. de offic. deleg. quærenti. & 23. q. 4. quidam cum bonorum. in fi. & ff. de pœn. respiciendum. C. de custod. & exhibi. reo. si quis. arg. cōtra. quod medium non sit inspiciendum. C. de hære. institu. sed & si. §. solemus. Solu. medium spectandum est in diffensione opinionum, & opinio media magis est amplectenda. ℨ. de offic. deleg. quærenti. e Quod dicitur initium esse spectandum, & finem esse spectandum, soluitur ℨ. de elect. dudum. vbi de hoc inuenies alias conordantias.

Licet multum.]Hæc est pars illius. ℨ. de restitu. spoliato. licet. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam cæcus conquestus est domino Papæ, quòd ipse cōpellebatur ad soluēdas collectas pariter cum aliis, nō habito respectu ad cæcitatem suam: mādat Papa episcopo loci, quòd hoc fieri nō permittat: quia iniquum est, eum qui taliter afflictus est, in collecta affligere, cum ei debeat potius ex collecta, si esset necessitas, subueniri. Nota, quòd miserabiles personæ ab ecclesia debent defendi. Item afflictis non est addenda afflictio.

† In codice Barbatiæ ita: Eugenius Papa. Sed mendose vt credo: inuenitur autem hoc in scholiis veterib⁹ sacrorum li. brorum, quę glossæ dicūtur ordinariæ, & inter lineas cap. 13. illius epistolæ Pauli, ita Antoni⁹ Augustinus

† Chartulatio lib. 1 t. epistola 20. indict. 7. Contius.

d Consule epistolam B. Gregorij vn de iumtur hæc decretalis, vt verius effingat faciē speciem.

† Restitue hanc inscriptionem prout obseruauit in c. 1 supra de restit. spol.

† Cap. 7. tit. de restit. spoliator. in 1 compil. Alia pars huius decretalis extat in c. 1. supra de restit. spol. hāc adiunge illi, & habebis pulchram ciuilam.

e Etiam temporalibus, quod intelligas quantū ad feudalia & seruitia rebus annexa. infra c. 1. de maio. & obe. solitæ. Ioan. And.

e Adde an & quando medium sit spectandum gl. nor in l. solent. §. fin. in fi. ff. de o ver. auariss.

Universidad de Burgos
Biblioteca

¶ *Glo.seq.allegat duo.quærit obiiciendo,& soluit.*

2 ¶ *Non permittas.*]Quid ad Papam de isto cæco, cum non videatur esse de sua iurisdictione,sed potius ad seculare pertineat? Immo cum sit miserabilis persona, eius correctio pertinet ad ecclesiam. 87. dist.c.1.&2. & ratione peccati saltem pertinet ad ecclesiam. 3. de iudic. nouit. & arg. 11. q.1. relatum. Vincen.

b ¶ *Miserer.*]Potius est cõsulendũ talibus quàm auferendum. C. ne. no. vect.l.1.qui enim morbo corporali laborant, à personalib⁹ muneribus excusantur. C. qui mor. se excu.l.1. & 2.libro 10. sed priuilegium illud nõ extenditur ad filios. C. eo.l.vlt.& satis iste affligitur,nec debet amplius affligi. 3. de cleri. ægrotan.c.1.& 7.q.1.cum percusio.& 3.q.9.indicas.

† Cap.5.eo. tit.in 1 compil.Et de materia vide Calde. cõsil. 1.tit.de libe. obla.

PEruenit.] Iste est bonus textus,& habet subtilẽ materiam,& hoc intendit.Non debetur census, cuius causa ignoratur.Abbas.

a Hic casus Bernardi est, & in antiquis exemplaribus reperitur.

CASVS. [a] Abbas Fraxinoren.deprędatus fuit ecclesiã Carpensem occasione cuiusdam census, quem abbas petebat ab ecclesia Carpen. dicebat archipresbyter Carpen. quòd nesciebat causam, quare soluere deberet illum censum: quæsiuit [b] à Papa quid iuris esset:& ipse respõdet prout sequitur in litera. Istæ duæ ecclesiæ sunt in dioecesi Mutinen. & comitissa Mathilda fuit domina & patrona in vtraque ecclesia. Bernardus. Nota,quòd cẽsus ignorantiæ id est , cuius causa ignoratur,solui non debet. Item qui petit aliquid,causam petendi allegare debet.

† Scilicet sub Alexan. iij. c. 4. & 6. eo.l.tit.in 1. compil. iam de materia vide quæ citaui in cap. cum ex officij. supra de præscriptio.

† 1. Thes.1. 2.Thes.3.1. Cor. 11. Actuum, 20

b Immo quę fuit comitissa, vt patet in superscriptione, & per litteram inquisitionis.Ioan. An.

¶ *Glo.seq.quærit.arg.negatiue & affirmatiue ad quamlibet partem, inducens quinque iura,& soluit.*

c ¶ *Census ignorantiæ.*]Id est,cuius causa ignoratur.ff.de fideiusso. si quis postquam.& l.si quis pro eo.& ff.quando dies leg. ce. huiusmodi legatum.Sed nunquid talis census siue cõsimile seruitium potest acquiri tempore?Videtur quòd non , quia sicut tempus non tollit obligationem.ff.de act.& obli.obligationum.§.placet.ita nec inducit [c].C. de pact.si certis annis.1.q.1.nullus episcopus.ad fi.q.vbi de hoc.10.q.3. quia cognouimus.C.ne vxo.pro ma.l.vlt.arg.contra 18.q.2. seruitium. 1.q.3.quæritum.in fi.ff.de vsur.cum de in rem verso.ff.de aqua plu. arc. l.vlt.ff.si ser.vendi.si quis diuturno.licet ius non probetur : vt ibi dicitur.Sol.licet ex tempore non acquiratur obligatio:tamen huiusmodi seruitia siue seruitutes bene acquiruntur, etiam si non habeant continuam causam.C.de serui.& aqua.l.1.& 2. & ff. de aqua plu. arcen. l. vlt.& de seruitiis tempore acquirendis loqui videtur lex.C.de agr.& cen.litibus.lib.11.arg.18.q. 2. seruitium. & ideo huiusmodi seruitia acquiri possunt spacio 40. annorũ. & hoc intellige de his quæ ius commune possideri non vetat : alia vero quæ possideri non possunt, non præscribuntur sine titulo,vt ibi dixi supra de præscrip.si diligenti.quia nec possessor in talibus defenderetur.Et si quis aliquid petat tale sibi deberi,sufficit allegare causam in libello,quamuis illam non probet, dum tamen probet tempus [d].arg.ff.si ser. vendi. l. si quis diuturno. vt dixi supra de consuetu.c. vlt. Alij dicunt quòd non est necesse aliquã causam exprimere,sed hæc litera in fine contradicit,ibi,ad quid solui debeat præsciatur,sed priori dicto concordat.

c De hoc dicto vide notata per Ioã And. & doctores in c. non formæ de regul iuris. lib. 6. & de censu ignorãtiæ,an solui debeat.vide Syluestrũ in sum. verbo. Gabella. 2. §. sexto quæritur.

d Vide glossam & doctores in l. 3.§.fin.ff.de aqua plu.arcen. & in l. se ruitutes prædiorum. 2. ff.de seruit.adde Ioã. And. supra de caus. poss. & fest.cap.fin.

fieri non permittas [a] : quia eum quem cæcitas sua grauat, inhumanum est nimis in collectione affligere:cui debuerat ex collectis,si esset necessitas,misereri. [b]

¶ Paschalis secundus comitissæ Mathildæ.

¶ *Petens censum debet rationem exprimere.*

CAP. V.

PEruenit † ad nos: & infra. ¶ Inquisitioni tuæ taliter respõdemus, quòd census ignorantiæ [e] nec diuinis [d], nec humanis legib⁹ inuenitur [e]. oportet quippe, vt omnis census, ad quid, & quãdo persolui debeat, præsciatur.

¶ Ex concilio Laterañ. †.

¶ *Determinat concilium numerum equorum, quos secum ducere possunt prælati visitantes: & prohibet eis tunc vti venationibus, & sumptuosas epulas quærere. hoc primo vsque ad ver. prohibemus.*

CAP. VI

CVm Apostolus †se ac suos propriis manibus decreuerit exhibendos [f] †, vt locum prædicandi auferret pseudoapostolis, & illis quibus prædicabat , non existeret onerosus: graue nimis esse dignoscitur, quòd quidam prælatorum , ita in procurationibus graues [g] existant, vt interdum ecclesiastica ornamenta subditi exponere cõpellantur : Et longi temporis victum breuis hora consumat [h] †. ¶ Quocirca statuimus, quòd archiepiscopi [i] parochias visitantes, pro diuersitate prouinciarum & facultatibus ecclesiarum quadraginta vel quinquaginta euectionum numerum , episcopi [k] autem viginti vel triginta,Cardinales vigintiquinque nunquam † excedãt : archidiaconi vero quinque vel septem: Decani [l] constituti sub episcopis †, duobus equis cõtenti existãt [m]. Nec cũ canibus [n] venatoriis,& auibus proficiscantur ; sed ita procedãt, vt non quæ [o] sua sunt , sed quæ Iesu Christi, quærere videantur. Nec sumptuosas [p] epulas quærant , sed cũ gratiarũ actione recipiant , quod honeste ac cõpetenter illis fuerit ministratum.

¶ *Prælati non debent grauare subditos talliis & exactionibus: permittitur tamen ex iusta causa petere ab eis moderatũ auxiliũ. h.d. vsque ad §. sane.*

¶ Prohibemus etiam , ne subditos suos talliis & exactionibus episcopi grauare præsumant. Sustinemus autem pro multis necessitatibus, quæ aliquotiens superueniunt , vt si manifesta ac rationabilis [q] causa extiterit , cum charitate , moderatum ab eis valeant auxilium postulare. Cum enim dicat Apostolus †: Non debent filij thesaurizare parentibus, sed parentes filiis [a] : multum longe à paterna pietate videtur , si præpositi subditis suis graues existant, quos in cunctis necessitatibus pastoris debent more fouere. Archidiaconi vero , siue Decani, nullas exactiones [b] siue tallias , in presbyteros seu clericos exercere præsumant.

¶ *In effectu dicitur quòd numerus equorum statutus in principio cap. non debet trahi ad augendum numerum aliàs solitum. Abbas.*

¶ Sane quod de prædicto numero euectionis , secundum tolerantiam dictum est , in illis locis poterit obseruari , in quibus ampliores sunt redditus & ecclesiasticæ facultates. In pauperioribus autem locis , tantam volumus teneri mensuram , vt ex accessu maiorum minores merito non doleant se grauari. Nec sub tali indulgentia illi qui paucioribus equis vti solebant, hactenus plurium sibi credant potestatem [c] indultam.

¶ Ex eodem. †

¶ *Nouus census ecclesiis imponi non potest , nec antiquus augeri. hoc dicit, & est de principalioribus huius tituli.*

CAP. VII.

PRohibemus insuper , ne ab abbatibus , episcopis , vel aliis prælatis, nouj [d] cẽsus [e] imponantur ecclesiis,nec veteres [f] augeantur , nec partem redditum suis vsibus appropriare præsumant [g] : sed libertatem quam sibi maiores conseruare desiderãt,minoribus [h] suis , bona voluntate conseruent.Si quis vero aliter fecerit , irritum [i], quod egerit,habeatur.

¶ Alexander tertius Vigorien.. † episcopo.

¶ *Prælatus seu rector ecclesiæ non potest præsertim post mortem , ecclesiam suam , propria auctoritate constituere censualem.*

CAP. VIII.

PRæterea †illi, qui episcopo ignorante [k] auctoritate sua pensionem annuam de ecclesiis quadam illusione † soluerint , [l] siue [m] receperint , eis defunctis [n] in receptione pẽsionis non sunt aliquatenus audiendi:si pontificis , aut alterius qui de iure id facere potuerit [o], auctoritatem & assensum super hoc non interueniisse constiterit. Non enim simplices sacerdotes vel clerici possunt ecclesias, quibus præsunt , auctoritate sua (præsertim post decessum suum)efficere censuales.

¶ Idem Carnoten. † episcopo.

¶ *Breue est , vel per alia verba sumatur sic : Episcopus ecclesiæ de manu laici per se ereptæ non potest ob hoc censum imponere.*

CAP. IX.

ECclesiis †, quas de nouo episcopi de manibus laicorum eripiũt, præter cathædraticum, & iura omnia quæ aliis ecclesiis [p] imponuntur, exactionẽ prohibemus [q] imponi.

¶ Idem. †

¶ *Noua pedagia sine consensu principum vel eorum qui ea habere debent , non sunt imposterum instituenda.*

[a] ¶ *Parentes filiis.*]16.q.1.prædicator.Ordine enim naturæ filius succedit patri,& non econuerso.ff.vnde lib.scripto. §. nõ sic parentibus. iste tamen ordo plerumque turbatur.ff.de inoffic.testa. nam & si. vnde dixit dominus Bulgarus cum [a] suus vnicus filius decessisset : Ordine turbato succedis Bulgare nato. & sic nota pro filiis.

a Aliàs ita: qui successit filio suo ordine,&c.

b ¶ *Exactiones.*]Ad op⁹ suum sine mandato epi, vel supple nisi in casu præmisso. nam quæ præmittuntur in præfationibus , in subditis repetita intelliguntur. ff. de verb.obligat. Titia. §. 1. & 32. q. 7. Apostolus. & de appellat.secundo requiris.

† 2. ad Corinth. c. 12.

c ¶ *Potestatem.*] Quia quod prouisum est ad leuamen , extendi non debet ad grauamen. 45. dist. licet.3. de appellat. cum speciali.& cap.fugestum. & infra de pœ. in quibusdam [b]. Lau.

b Concor. l. 1. §. 1. ff de noua.& l. illud cum no. C. de sacro. eccles.

Rohibemus.]Primo ponit duplicẽ prohibitionẽ, quã iustificat. Secũdo ponit decretum: ibi, *Si quis vero.* Abbas.

CASVS. Præcipit cõcilium Lateraneñ. ꝙ archiepi,epi , abbates , & alij prælati nouum censum non imponant ecclesiis , nec veteres augeant, nec partem prouentuum ecclesiarũ suis vsibus appropriare præsumant , sed libertatem inferioribus conseruẽt, quam sibi volunt à suis superioribus cõseruari: quod ɔ factum fuerit, irritum habeatur. Nota ꝙ noui census ecclesiis imponi non debent,nec veteres augeri.Item epⁱ non potest sibi appropriare redditus ecclesiæ. Item quod tibi vis fieri , alteri facere debes : & quod tibi nõ vis fieri,alteri non facias.

† Scilicet cõcil. Later. sub Alex. iij. c.7.§.prohibemus. & c. 7.eod. tit.in 1.compil. & de materia vide doctores in c.non minus. infra de immunit. eccles. adde late per Syluestrum in sum.verb. Gabella.

d ¶ *Noui.*]Id est, de nouo, cum ab initio impositi non fuerint. 3. eod. scientes. & qui ab aliis ecclesiis non soluuntur. infra eo.cap.ecclesiis.

¶ *Glo. seq. alleg.11.concor. & quatuor contraria,& soluit.*

e ¶ *Census.*]Qui imponitur in ipsa fundatione,puta,vt in singulis annis soluat vnum cereum,siue libr̃ ceræ vel piperis , siue etiam certam quantitatem pecuniæ,puta x.solidos,vel minus , vel etiam plus, quod præfiatur in signum subiectionis.supra eo. c. 2. & 3. & supra de cau.pos.c.vlt. Non credo quòd possit augeri ab epo vel abbate , licet augeantur possessiones : secus in procuratione.infra eo.quanto.quia procuratio non dicitur proprie census,sed pensio:videtur quòd possit imponi siue augeri auctoritate episcopi.infra c.prox. hoc intellige si iusta causa subest: aliàs non.

f ¶ *Nec veteres.*]Nota ergo census non esse augẽdos siue imponendos de nouo.C.de pascu.priua.l.1.lib.11.& supra de transact. de cæteris.arg.ff. de acquiren.re. dom.locus.3. de præben.auaritiæ. vbi etiam de hoc tangitur.& C.de no.vec.l.1.2.& 3.vbi dicitur quòd noua vectigalia non possunt imponi nisi à principe.j.e.significauit.& j. de verb. signifi.super quibusdam.& 18.q.2.seruitium.& 1. q. 1. nullus episcopus grauamen.in fin.C.de allu.l.vlt.arg.cõtra.ff.de fideicom.liber. l. generaliter.§.si quis alienum.ff.de flu.l.1.§.ripam.& ff.qui & à qui.si mortis. & infra eo.quanto. Sol. si per vbertatem fructuum fiat incrementum: cum eorum sit casus fortuitus & dubius.C.de vsur.si ea lege. propter hoc augeri non debet census : sed si accedat nouum prædium , noua parochia,vel aliquid tale : iustam videtur habere rationem eius. arg. ff. de vsufr.item si fundi.§.sed si insula.arg.cõtra.supra de vit. & hone. cleric.quoniam vt ait.& infra eo.tit.quanto. Lau.

g ¶ *Appropriare præsumant.*]Vbi tantum censum habere debent. & est arg. quòd eps fructus parochialium ecclesiarũ siue etiam præbendarum sibi retinere nõ debet vltra modum sibi permissum.10.q.3.quia cognouimus. supra vt eccle.benefi. ca. vni. ar. ad hoc. supra de deci. quoniam. Ala.

h ¶ *Minoribus.*] 95.dist. esto. & 22.q. 5. de forma.& si iura vnicuique ecclesiæ non seruentur,ecclesiasticus ordo confunditur.11.q. 1. peruenit. & 2. q.6.qui se scit.

i ¶ *Irritum.*]Etiam si iurauerit hoc. infra eod. grauis. & cap. significauit.2.q.6.qui se scit.

¶ *Præterea.*]Ponit casum generalem rationem subdens : ibi, *Non enim.*Abbas.

CASVS.Quidã rectores ecclesiarũ , collusione quadam facta cũ religiosis,qui habẽt in illis ecclesiis ius patronatus,soluunt eisdẽ ecclesiis annuatim pensionẽ, & illi eam recipiũt epo ignorante : quæritur an successores pensionem istam soluere teneãtur? Rñt ꝙ monachi nõ sunt audiendi in receptione pẽsionis, si auctoritas epi vel eius officialis , qui auctoritatem præstare possit, non interuenerit super hoc : quia simplices sacerdotes vel clerici, non possunt ecclesias quibus præsunt constituere censuales,præsertim post ipsorum decessum. Nota,ꝙ sine auctoritate epi pensiones ecclesiis imponi non debent.Itẽ census à priuata persona ecclesiæ impositus, vitam soluentis excedere non potest.

k ¶ *Ignorante.*] Pone exemplum quando volunt isti sacerdotes constituere censum , vt eorum consanguinei succedant post mortem illorum.j.eo. cum clerici. 1

l ¶ *Soluerint.*] Supple, sunt puniendi.infra eod. cum clerici.

m ¶ *Siue.*] Pro,&.

n ¶ *Eis defunctis.*]Quia pensio illa non ligabat successorem eius , qui ecclesiam [c] non potuit constituere censualem: vt dicit hic in fine.& supra de transact. de cætero.vnde si petãt monachi pensionẽ à successore,non debet soluere.

¶ *Glo.seq.arg.& remittit.*

o ¶ *Qui de iure id facere potuerit.*]Hic est arg.bonum , quòd census de auctoritate episcopi possit imponi de nouo,siue etiam augeri.Dic vt no.supra eo.c.prox.Ber.

Ecclesiis.] Vt intelligas , ratio dubitandi fuit: quia sicut tempore fundationis vel perceptæ libertatis,potest episcopus sibi certum censum constituere:vt in c.constitutus. supra de reli. do. & in c. præterea 2. de iure patro. ita videbatur quòd si capiebat ecclesiam de manibus laici , cum eam quasi de nouo duceret ad libertatem , quòd in recompensationem beneficij posset imponere nouum censum:Sed cõtrarium decidit:quia episcopus ad hoc tenebatur ex officio suo, & in necessitatibus nemo liberalis existit : vt in l.rem legatam. ff. de adimen.lega. Abbas.

CASVS. Aliquando laici tenent ecclesias: episcopi liberant eas de manibus laicorum:quæritur, vtrum plus iuris habere debeant in istis ecclesiis quam in aliis Respondet Papa , quòd nullam exactionem imponere eis possunt,nec debent,præter cathedraticũ, & omnia alia iura,quæ aliis ecclesiis imponuntur. Nota quòd idem ius quod episcopi habent in antiquis ecclesiis, idem & non plus debent habere in nouis,siue in illis quas liberant de manibus laicorum. Item non debent ecclesiæ diuersis iure censeri.

p ¶ *Aliis ecclesiis.*]Vt 10.quæst.3.illud.

¶ *Glossa sequens alleg.2.iura.*

q ¶ *Prohibemus.*]Per decre. Laterañ.concilij.3. eod. prohibemus. &

† Vide l. iusalimentorũ. ff. vbi pupi. edu. debeat.

† nusquam

†Aliàs,ipsis

e Archiepiscopi , si agit subditus: si conuenitur ad arbitros: hoc probat iura allegata. & supra tit. 1. nobis. & de regul. licet Ioa. And.

† Cap.8.eo. tit.in 1.com pilat. & post concil. Later. sub Alexan. iij. par. 28.c.9.

† Collusione , legitur post concilium, & fortalis aptius.

† Vigor. †Vigorien. †vvigoñ.

† Carnotẽsi. in vno, cæteri,carnoten. habent.

† Cap.10. eod. tit in 1. compil. Et post concil. Latera. par. 2.c.8.

c Vide hic latius per Ioan. And.

† Scilicet Alexander iij.in concil. Latera.c.2.2. & c. 2.tit.de treuga & pace,in 1. compilat.Et vide Sylueſtrum in sum. verbo : Gabella 3. vbi plene de materia huius decretalis.

Universidad de Navarra Biblioteca

18.q.2.hoc tantum.arg. est ergo hic, quòd consuetudo aliarum ecclesiarum seruari debet.infra eo.super eo.arg.ẽ. de consuetud.cum olim.

Nnouamus.]Primo ponit ,phibitio.Secũdo pœna:ibi,*Si quis*. Abb.

CASVS. Noua pedagia sine authoritate regũ vel principũ constitui non debent:& qui ɔ̃ fecerit,cõmunione careat Christiana. Nota, quòd soli principes noua pedagia constituere possunt.

† Alicubi,ie gitur vt plurimũ, in antiquis, & rectius quàm, alicui.

a ¶ *Innouamus.*] Quod iam statutum erat.24.q.3. paternarum.

b ¶ *Regum.*]Reges enim & principes tantum potestatem habẽt noua pedagia constituendi [a]. ff. de publi.& vect.l. vectigalia.& C.no. vect.l.1.2. & 3. alia omnia pedagia interdicta intelliguntur, nisi ex cõsuetudine, cuius non extat memoria exigantur. infra de ver. significatione,super quibusdam [b]. §. 1.

a Peccant tamen si hoc faciunt sine causa secundum Innocentium.Io. And.

1 monitus.

b Ibi etiam agitur plene per doctores de materia huius decretalis.

c ¶ *Cõmunione careat.*] Hęc est pœna canonica, secũdũ leges exilio perpetuo puniri debet. C. noua vectigalia.l.vlt.

† Cap.17. tit. de simonia in 1.com pilat. & post cõcil. Later. par.28. c. 8.

Vm clerici.]Primo ponitur excessus. Secũdo pœna:ibi, *Præcipimus*. Abbas.

CASVS. Quidam clerici cum quibusdam religiosis sine auctoritate epi faciũt collusiõem, cõstituendo eis censuales ecclesias, quas tenẽt: vt post eorum decessum ad præsentationem religiosorũ, ad easdem ecclesias filij vel nepotes clericorum ipsorum repræsententur , præcipit Papa,vt qui inuenti fuerint facere talia , ecclesiis ipsis appellatione postposita spoliẽtur.Nota,quòd clerici ecclesias quas tenent, nõ possunt constituere censuales,& spoliandi sunt ipsis ecclesiis qui hoc faciunt.

† Cap. 15. tit. de simonia,in 1. cõpilat. & post cõcil. Later. par.2.cap. 4.

d ¶ *Collusiõe.*] Collusio est inter reũ & actorem occulta, & illicita pactio,p quã alter in iudicio [c] se superari pmittit. simile ɔ̃. eo.præterea.

c Putabat Host. q̃ hic extra iudicium facta fuisset hæc collusio. Io. And.

¶ *Glo.seq.recitetur per obiectionem.*

e ¶ *Citra auctoritatem diœcesis.episcopi.*] Maxime quia collusio mala non excusaretur auctoritate epi : quia nec ipse nouum censum siue pensionem potest imponere.ɔ̃.eod.prohibemus.vbi de hoc.alias iusta & honesta causa interueniente videtur quòd possit, vt ibi dicitur.

f ¶ *Ad filios vel nepotes.*]Hæc est causa quare ista constituebant, & mala:& ideo eiuʒ causatum est malum: cuius enim causatum est malum,ipsum quoque malum est:vnde puniuntur,vt hic dicitur. Bernar.

Et quæ.]Primo ponitur excessus.Secundo pœna:ibi, *Quod*. Abb.

CASVS. Quidam archidiaconi faciebãt collectam denariorũ beati Petri per archidiaconatus suos , & sub tali occasione ecclesias & parochias plurimum aggrauabant:præcipit Papa,q̃ hoc non faciãt: quod si secus præsumpserint : id quod videntur habere, auferetur ab eis. Nota q̃ prætextu officij sibi commissi, non debet quis illicitas exactiones præsumere:quod qui fecerit,officio illo priuari debet.Itẽ priuilegium meretur amittere,qui permissa sibi abutitur potestate.

g ¶ *Collectam.*]Præstatio quædã est , quam Anglici soluunt Romanæ ecclesiæ : & debet esse moderata , vt certum & determinatum quid detur.ff.de dam.infe.ex damni.argu.C. de Iudæis,Iudæos. Alanus.

h ¶ *Grauetis.*]Scilicet,quoniam sub specie tributorũ non debent illicitæ exactiones fieri:vt hic patet,& ff.de of.præsi.illicitas. §. illicitas.

i ¶ *Auferetur.*] Ne dum quæritis vsurpare quod vestrum non est, perdatis quod vobis competere videbatur.13.q.1.§.1.circa finem quæstionis.& 23.q.2.si decet.quia priuilegium meretur amittere,&c. 11. q. 3.priuilegium. Ber.

Significauit.]Primo ponit casum perplexum.Secundo:ibi, *Quocirca*.distinguendo prouidet.Secundum membrum:ibi,*Si verò*. Abb.

CASVS. Monachi de Castig. elegerunt quendam clericum T. nomĩe ad regimen ecclesiæ de Fulsig.ipsum iuramenti vinculo adstringentes,de soluendo eisdem annuatim censum trium marcharũ , quas prædecessor eius soluerat: postmodum episcopus diœcesanus præcepit eidem in periculum ordinis, ne censum illum eis solueret , nisi primo constaret , quòd auctoritate episcopali fuisset impositus:Sacerdos prædictus hoc significauit domino Papæ: vnde mandat cuidam,quatenus si constiterit præfatum canonem auctoritate episcopi, & non de nouo fuisse impositum, præcipiat episcopo , vt prohibitionem suam relaxet: Si vero census de nouo sit impositus , siue auctoritate episcopi factũ sit , siue non : compellat monachos illos , vt clericum illum à iuramento absoluãt. Nota quòd noui census etiam de auctoritate episcopi ecclesiis imponi non debent. Item iuramentum de nouo censu soluẽdo præstitum relaxandũ est.

Matt.c.25. & Luc. c. 19.

† Cap.1.eo. tit.in 2.com pil.

† Fulcig. † Furtigeñ. sed vt plurimum in antiquis habetur,Fultig.

† Claustig. † Clausterigeñ.

k ¶ *Episcopali auctoritate.*]Quod videtur sufficere , iusta tamen de causa.supra eo.præterea. supra de præb. auaritiæ. ar. infra de eccle. ædificand. cap. ad audientiam.

† assumptus

† Canonem, habent omnia exemplaria manuscr. cuius vocis est eadem significatio, cum voce, censum.

¶ *Glo. seq. quærit , arg. pro,& contra ponit.opi. Lau.quam approbat.*

l ¶ *Interdixit.*] Sed in hoc dubito , cui potius debuit obtemperare.Videtur quòd episcopo. 11. q.3.qui resistit. & 23. q. 1. quid culpatur. Sed videtur potius quòd seruare debeat iuramẽtum, maxime cum habeat probabilem causam , quia prædecessor soluit,& sic erunt monachi in quasi possessione : vnde non debẽt priuari vsquequo constet. ɔ̃. vt lit.penden. c. 1. Laurentius dixit, q̃ potĩ seruari debet mãdatũ episcopi, & litera illa præfat arg. ad hoc

† Cap.2. eo. tit.in 2.com pil.Et quatenus hic agitur incidenter de visitatione monasteriorum, vide concil. Trid. sessio. 21. de refor mat. c. 8. & sessio. 25.tit. de regularibus,c.20.

uetis [h] : Quòd si secus præsumpseritis,id quod videmini habere,auferetur [i] † à vobis.

¶ Lucius tertius.

¶ *Qui recipit iuramentum de nouo censu impositio ecclesiæ persoluendo, compellitur iurantem absoluere.*

CAP. XIII.

SIgnificauit †nobis T. rector Ecclesiæ de Fulsig. † quòd cum à monachis de Castig. † ad regimen ipsius ecclesiæ fuisset electus †, de soluẽdo eis annuo censu trium marcharum, quas prædecessor eius soluerat, præstitit sacramentum : postmodum episcopus diœcesanus ne ipsum censum monachis solueret , nisi prius constaret quòd episcopali [k] auctoritate fuisset impositus , in periculum ordinis sui interdixit [l] : & infra. ¶ Quocirca mandamus, quatenus si præfatum censum † auctoritate præsulis, & non de nouo [m] impositum fuisse constiterit,episcopo præcipias, vt prohibitionem sine dilatione relaxet. Si vero census sit de nouo impositus , siue auctoritate episcopi [n] hoc factum fuerit,siue non, eosdem monachos, vt clericum à iuramento absoluant, appellatione remota compellas.

¶ Idem Raueñ.archiepiscopo.

¶ *Archiepiscopus visitans prouinciam etiam à monasteriis prouinciæ procurari debet.*

CAP. XIIII.

SOpitæ †: & infra. ¶ Sanè cum inter te & monasteria vt prohibitionem relaxet : quod satis potest concedi : quia conditio [d] subintelligebatur in iuramẽto hæc,scilicet,nisi rationabile aliquod impediat:& quia præsumptio est contra eos, ex eo quòd ipsum iurare fecerunt,ad quod non fuerat compellendus , etiam si de iure soluere debeat.

¶ *Glossa sequens quærit, & tripliciter soluit.*

m ¶ *De nouo.*]Et ita ab initio potest imponi.ɔ̃.eo.scientes.ɔ̃.de iu.par. præterea.& ar.ɔ̃.vt eccle.bene.cap.vnico.sed ex post facto non potest imponi census,nec etiam per compositionem.ɔ̃.de transact. de cæteris.Sed quem dicit censum nouum? Potest dici nouus,qui non est impositus in fundatione [e] ipsius ecclesiæ.18.q.2. Eleutherius. & ɔ̃. de iure pa. præterea.vel qui non est præstitus tãto tempore,quòd ad legitimam præscriptionem peruenit [f]. Sed multum refert,vtrum quis alteleget præscriptionem,quia ea probata obtinet , licet in veritate fuerit nouus:an vero censum ab initio constitutum: quia tunc non iuuatur tempore, nisi constet quòd legitime fuerit constitutus. vel potest appellari nouus,qui impositus fuerit post Lateraneñ.concilium.supra eo.prohibemus.& infra eo.grauis.Lau.

d Faciunt notata per Albericum tract. de statut.par. 1.q. 25.

e Vel exemplione.de religio.do.cundum Goff.Ioan. And.

¶ *Glossa sequens supplet , & remittit.*

n ¶ *Siue auctoritate episcopi.*]Hic euidenter apparet, quòd episcopi nouum censum non possunt imponere : & tu supple , verum est sine rationabili & iusta causa:vt no.ɔ̃.eo.prohibemus. Dic vt ibi.

f Adde quòd contra censum nõ præscribitur. l. competit C. de præscr. xxx. anno.

Opitæ.]Primo narrat factũ.Secundo diffinit:ibi, *Ea propter*. Abb.

CASVS. Inter archiepiscopum Rauennatem. & monasteria de Bononia controuersia vertebatur,super procurationibus recipiendis causa visitationis:Abbas sancti Proculi aliorũ monasteriorum de Bononia procurator,& pro monasterio suo, propter cõtrouersiã illã ad

Apostolicam

Apostolicam sedem accessit, & super causa ista diutius litigauit : archiepiscop' asserebat procurationes ipsas in aliis monasteriis suæ ꝓuinciæ sibi sine ɔ̃dictione præstari,& probauit per testes, procurationes exhibitas fuisse prædecessoribus suis in monasteriis Bonoñ. Papa vidẽs intentionem archiepiscopi iure cõi fundatã ; & antecessorum suorũ consuetudine adiuuari, condẽnauit monasteria supradicta , ad procurationem præstandã dicto archiepo & successoribus suis , secundum facultates eorum. Nota, q̃ archieps cum visitat suam prouinciã, procurationes de iure communi recipere debet. Item consuetudo in procurationibus recipiendis attendenda est. Item procurationes secundum facultates ecclesiæ sunt exigendæ. Item sententia lata pro prædecessore prodest successori.

a ¶ *Procurator.*] Et tñ cõstitutus erat ab vniuersitatibus pluribus: sed procurator proprie dicitur, qui mãdato dñi res ipsius tractat. ff. de procurat.l.1. non est differentia in nominibus secundum canones , dũ tamen constet quòd ei detur potestas agendi.supra de procura.petitio. vbi de hoc. & in Authen.de sanct. epis. §. alium autem. & §. si vero episcopi.coll.9.& 1.q. 3.saluator.

† Cap 4. eo tit.in 2.com pil Et de materia vide Cardinalem in Clement. 1.§.1. de excessib.præla.

b *In aliis.*] Ergo & in monasteriis Bonoñ. q̃ idem ius debet habere in hñs & in aliis. ɔ̃. eod. ecclesiis. ɔ̃.eo. super eo. quia vna & eadem res diuerso iure cẽseri non debet.12.q.2.cognouim'. & supra de deci. cum in tua. & ita est hic ar. ex eo quod alij faciunt,qui censentur eodẽ iure , & sub eodẽ dño, & tu facere debes , nisi ostendas contrarium.[a] 100.di.cõtra morem.

† Lateran. sub Alexan. iij.c.7.§.pro hibemus.

a Vnde dicebat Inno. q̃ huic archiepiscopo sufficiebat ius commune, vel generalis consuetudo , quia cũ nõ esset contra ius , erat extendenda ad ecclesias similis conditionis. Io. And.

Bononię , super procurationibus , quas ab eis exegeras , controuersia verteretur : & infra. ¶ Abbas sancti Proculi omnium aliorum procurator [a] sicut ex litteris quas portauit, apparuit, super hoc diutius litigauit : & infra. ¶ Sed tu procurationes ipsas in aliis [b] monasteriis tuæ prouinciæ,asserens tibi sine contradictione præstari, eas prædecessoribus tuis in monasteriis Bonoñ.exhibitas, per testes idoneos probauisti. Inde vtique vidimus intentionem tuam iure [c] communi , & prædecessorum tuorum consuetudine [d] adiuuari. Ea propter monasteria supradicta condemnauimus , ad procurationem secundum facultates [e] eorum , tibi tuisque successoribus exhibendam.

¶ Clemens tertius.

¶ *Patroni etiam clerici nouum censum ecclesiæ imponere non possunt, nec veterem augere : & si super hoc iuramenta vel cautiones exegerunt,cogunt absoluere.*

CAP. XV.

GRauis † admodũ & infra. ¶ Ecclesiasticæ personæ, cum ecclesias vacare contingit, non aliter quenquam ad ipsarum regimen volunt vocare, nisi aut nouum censum ecclesiis illis imponant , aut veterem contra constitutionem concilij [f] Laterañ. † augmentent , ad ipsius solutionem instituendum presbyterum, iuratoria [g], vel fideiussoria [h] cautione cogentes: & infra. ¶ Discretioni vestræ mandamus,quatenus quæcunq; constiterit contra cõstitutionem prædictam , super ecclesiis, vel earum censu , à tempore constitutionis [i] huiusmodi attentata, in irritum reuocantes: presbyteros,quos super his iuramenta illicita præstitisse noueritis , congrua satisfactione imposita, faciatis absolui [k]. eos qui de cætero contra formam canonum super his venire præsumpserint, canonice punientes..[l]

d ¶ *Consuetudine.*] Et sic duplici iure censetur : vnde fortius debuit pro ipso iudicari,cum vtrunque per se sufficeret.C.de edi. diui Adria. tol.l.fi.

e ¶ *Facultates.*] Quod quidem semper considerandum est.supra eod. cum Apostolus.10.q.3.cauendum inter cætera.& ɔ̃.c.vlt.ɔ̃.eo.quanto.& c cum nuper.& hoc intellige quando causa correctionis & visitationis accedit.ɔ̃.eo.cum nuper.sed si ex alia causa,puta pro negotiis propriis,tunc non habebit procurationem [b].arg.10.q.3.relatum.& ɔ̃. eod. tit.procurationes.Ber.

b Etiam si per illam diœcesim iret ad aliam visitandam: vt dicam eo. tit.Romana. § 1. super vet.visitationis. Ioa. An.

Gravis admodum.] Prima pars narrat factum.Secunda prouidet: ibi,*Discretioni*.Abbas Siculus.

CASVS. Quidam ecclesiastici seu religiosi, habentes præsentationem in ecclesiis , nolunt ad eas vacantes aliquos præsentare , nisi aut nouum censum illis imponant , aut veterem pensionem augmentent cõtra conciliũ Latera.& ad solutionẽ ipsius instituendos presbyteros iuratoria vel fideiussoria cautione cõpellunt : peruenit hoc ad notitiam domini Papæ : vnde mandat quibusdam,quatenus quicquid constiterit ɔ̃ constitutionem concilij super huiusmodi à tempore præfati concilij attentatum,in irritum debeant reuocare,& presbyteros, qui super his iuramenta illicita præstiterunt, faciant absolui , congrua satisfactione imposita : & qui contra formam canonum decætero super his venire præsumpserint, canonice puniantur. Nota quòd nouus census ecclesiis non debet imponi , nec vetus augeri.

Item constitutio trahitur ad futura,& ea tantum respicit : nisi dicatur in ea , quòd præterita respiciat. Item iuramenta contra formam canonum præstita illicita sunt , & ideo non seruanda. Item qui contra formam canonum aliquid attentant,paniendi sunt.

f ¶ *Concilij.*] Supra eod.prohibemus.& cap.præterea.

g ¶ *Iuratoria.*] Quod potius periurium, quàm iuramentum potest dici.supra de iureiuran.ficut nostris.

¶ *Glo.seq.rationem reddit.alleg.7.iura , & tria quibus fallit ratio.*

h ¶ *Fideiussoria.*] Hæc fideiusio non tenet , cũ sit accessoria ei quod non tenet. fic C. de leg. non dubium. ɔ̃. de foro comp. si diligenti. & ɔ̃. de re. permuta. c. vlt. ɔ̃. de fide instrumen. inter dilectos.C. de sacrosan. eccle. sancimus neminĩ. ff. de cond. si causa auunculo.ɔ̃.de dote post diuor. re. & si necesse. Fallit hoc ɔ̃. de iureiu. debitores.& c.cum contingat.C.si aduer.ven.l.1. ff. qui. mo. vsusfr. amit. quid tamen. 1. responso.

i ¶ *A tempore constitutionis.*] Arg.constitutiones ad futura tãtum extendi. supra de constit. cognoscentes. nisi dicatur in eis, quòd præterita respiciant. supra de constit. cap. vlt. vbi de hoc. & de hoc habes 82. dist.c.2.& 3.in fi. & 32. q. 4.dixit Sarra.

† Cap.1. eo. tit.in 3.com pil.

¶ *Glo.seq signat cõtrarium,& soluit.*

k ¶ *Absolui.*].Arg. contra.supra de iureiur. tua nos. hic vero vnum tantum fuit iuramentum & temerarium , ibi vero duo , ita quòd periuriũ vitari non poterat , & ideo ibi ab ecclesia remouentur. Et dic,absolui, id est absolutos nunciari.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

l ¶ *Puniẽtes.*] Pœna vero illorum qui contra canones veniunt,multiplex est,prout not.supra de elect.nihil est. & ɔ̃.de offic.ordi. ad reprimendam.Sed qualiter puniuntur in isto casu ? Potest dici , q̃ ecclesia priuabitur ex eo q̃ scienter post prohibitionem contrarium facit.Ber.

† Infero, q̃ solutio census non denotat dominium. arg.l. neque natales.C de probat.

† Vox, arge ti, deest in antiquis , & in recentioribus magis emendatis.

Quanto creatori.] Diuiditur.Primo recitat factum. Secundo indulget,& indulgentiam moderatur:ibi,*Indulgemus*.Abbas.

CASVS. Fundatores monasterij Bellæuillæ, ab ipsa fundatione ipsius monasterij,constituerunt vt fratres illic dño seruientes,fratribus sancti Irenæi vnam procurationem annis singulis exhiberent : quamuis ab eis nihil teneant, sed ab initio propter paucitatem fratrum & seruientium sancti Irenæi , procuratio illa fratres monasterij Bellæuillæ non grauabat, postmodum intantum creuit numerus eorũdem, q̃ ad procurationem vix sufficiunt quatuor marchæ,quæ pro vna fieri consueuit : quare monachi isti prouideri sibi super hoc postularunt: Papa indulget eis , ne vltra primam mensuram in procuratione fiant vlterius prædictis fratribus obligati , sed expensis quæ consueuerunt fieri sint contenti,nisi facultates sui monasterij intãtum excreuerint, q̃ sine grauamine possint exhibere procurationem prædictam. Nota, quòd in fundatione ecclesiarum potest imponi census de voluntate fundatoris.Item nota,quòd augmentatis facultatibus procuratio potest augmentari , & canonicorum numerus potest augeri. & sic est argu.quòd census ex causa potest augmentari & diminui.

c Quæ in hoc est necessaria secũdum Vin. & Goff. Ioa. And.

m ¶ *Voluntate.*]Sic ergo patet,quòd ab initio de voluntate e fundatoris potest imponi census. supra de iure patr. præterea.18. q. 2. Eleutherius.arg.16.q.vlt.filiis decernimus.

¶ *Glossa sequens reci.per obiect.& solutionem.*

n ¶ *Teneatis.*]Et ita fine causa constituta vi : vnde non videtur quòd teneat.supra eod.peruenit.sed bene seruanda est huiusmodi liberali-

Universidad de Deusto Biblioteca

tas.arcu.ẽ.de dona.per tuas. C.de dona.fi quis argentum. §. finautem.

a ¶ *Indulgemus.*] In hoc fuit indulgentia: quia cõstituta fuit simpliciter nulla certa quantitate taxata pro illa procuratione: vnde simpliciter tenebantur procurare fratres illos quotcũque essent.arg.ẽ.de priuile.quia circa.& ff.de ser.vrb.p̃di.fi seruitus.vbi verbũ, simpliciter po

a Arg. supra tit.in c. pastoralis,in fine. Lau. de hoc infra de reg.iu.in obscuris.li.6. Ioa. And.

situm,generaliter intelligendũ est: vt ibi, & 19. dist.si Romanorum. Sed ex eo q̃ non determinatur, debebatur conueniens siue mediocris a. ff. de au. & argen. lega. qui lancem. ff. de ædil. edi.fciẽdũ.§. illud. ff. de leg.3. nummis. C. cõia de leg.duobus.§. sed & si quis. Sol. quia grauabatur ecclesia, dabitur tñ ad primã mensuram: & tot fratres procurabunt modo, quot ab initio consueuerunt. Si vero quantitas constituta fuisset pro illa procuratione; illa nõ augeretur etiam auctis facultatibus.arg. 10.q. 3. relatum. ludibrium enim esset si quod statutum fuit ab initio, momento quolibet mutaretur. arg. C. de bon. quæ lib.l. vlt. §. vbi autem puellis. non enim quod rite, & secũdum leges ab initio actum est, ex alio euentu suscitari debet. C. de admini.tu.o. sancimus.

† Cap. 2. co. tit in 3. com pil. Vide Abbatẽ consil. 94. incip. videtur primo in 1. volu. & Felin. in c. accedentes. supra de præscrip.

¶ *Glo. seq. arguit, & signat contrarium.*

† haberi

b ¶ *intantum excreuerint.*] Quocũque modo. ẽ.de const.cum M. si vero parum excresceret, non augeretur procuratio, nec modicum lucrum auferretur conductori: quia & modicum damnũ sustinet.ff. loca.si merces. §. vis maior. Est ergo euidẽs ar. quòd si excrescant res, debet procuratio crescere: sicut econuerso diminuitur propter sterilitatem. ff. loca. si vno. & supra eodem titulo propter sterilitatem. Contrariorum enim eadem est disciplina. ff. de verbo. oblig. inter stipulantem. §. sacram rem. arg. idem melius Insti.de his qui sunt sui vel alie.iu.in princ.argu.ẽ. C. de allu.l.vlt.C.de fun.rei priua.l.2.lib.11. Sol. illa locum habent cum diligentia cultorum res vel fructus augmentatur,hic cum Dei prouisione & fideliũ oblatione res augmentatur: sicut contingit cum casu fortui to res deteriorantur,merces remittitur. Si vero vitio rei siue culpa coloni,puta, quia vinũ acuit,vel si segetes herbis corruptæ sunt,ꝺducto ri obest.ff.loca. l. ex conducto. §. vitium rei. tamen sine culpa coloni damnum contingens non obest colono.ẽ.eod.tit.propter sterilitatem.

† impenderit.

Item est ar.optimum quòd crescentibus facultatibus ecclesiæ,crescere debet numerus: etiam si sit numerus canonicorum statutus. ẽ. de consti.cum M.quæ non admittit hanc distinctionem, vtrum facultates crescunt prouisione Dei, an diligentia hominum b, quæ etiam nec in isto casu debet admitti: sufficit enim quòd res augmentatæ sunt. Lauren.

b Et maxime religiosorũ, qui sibi non possunt acq rere: & tal serant isti, vel aliter si bona ecclesiæ crescunt & augentur tacite,& per larens incrementum: nõ ideo augebitur census,si vero pateret, secus ad hoc. C.de alu.l. 1. & 2. Insti. de re, dini.§. qđ p alluuionem secundum Vin. Ioa. An.

C*Vm instantia.*] Diuiditur: quia duæ sunt partes principales. Secunda: ibi, *Sane.* Abbas.

CASVS. Primicerius & clerus Mediolanen. per quosdam nuncios suos cõquesti sunt domino Papæ, q̃ cũ ipsi legatos & nũcios Apostolicæ sedis deuote recipiãt & ꝓcurẽt, ordinarij maioris ecclesiæ Mediolanen. ipsos procurare renuunt, & ad faciendas expensas subsidium denegant impertiri: vnde in procurationibus exhibendis plus debito aggrauantur: quare sibi super hoc ꝓuideri postulabãt: Papa sic eorũ postulationi vel petitioni respõdet, q̃ cum omnes ecclesiæ legatis & nunciis Romanæ curiæ procurationes impendere teneantur, nullã haberi vult ab huiusmodi procurationibus excusatam: nisi forte per speciale priuilegiũ Apostolicæ sedis sit exẽpta, quod tamẽ Papa nõ credit etiã si longissimo tẽpore procurationẽ nõ ꝓstiterit, cũ in talibus locũ nõ habeat ꝓscriptio: quia & Papa circa prouisionẽ & solicitudinẽ omniũ ecclesiarũ non cessat: veruntamẽ in his exigẽdis, eũ modũ & ordinis circa omnes ecclesias nunquam omnino cessamus.

¶ *Tractat de modo procurationis ipsorum legatorum & nunciorum. Abbas.*

¶ Sane in his exigendis eum modum & ordinem volumus obseruari, vt nulla ecclesia c, vel prælatus, se indebite prægrauari e, rationabiliter conqueratur. Si vero de communi collecta, legatorum & nunciorum nostrorum expensas duxeritis faciendas (quod vobis non duximus inhibendum) ex hoc nobis, & nostris, nullum præiudicium volumus generari, quo minus possint à quocunq; maluerint, procurationes f sibi debitas postulare: ita quòd si exactus vltra suam grauatus fuerit facultatem, sibi ab aliis g restauretur: Nunciis tamen nostris in necessariis [expensis †] exhibendis pareat, quicunque fuerit requisitus h, ita quòd in fraudem i nihil penitus attenteturꝰ nec per communes ministros procurationis obsequium, si noluerint recipere, compellantur k: Qui vero contumaciter eis duxerint resistendum, districtione sunt ecclesiastica compellendi.

¶ Idem Zamorensi † & Salamantino Episcopis.

¶ *Si ad vnicam mensuram solui solet quod debetur ex voto, ad illam in posterũ solui debebit: si vero ad diuersas: liberabitur soluens etiam ad minorem.*

etiam dicitur,quòd in procuratione non currit præscriptio. Bern.

¶ *Glossa sequens tractat de modo procurandi legatum, signat contrarium. & soluit.*

e ¶ *Indebite prægrauari.*] Illud semper est obseruandum, vt secundũ facultates ecclesiarum procuratio exhibeatur. 10. q. 3. inter cætera. & cap. vlt. supra eo. cum Apostolus. infra eo.cum nuper. & cap. prox.si enim tenuis est patria extraordinario auxilio iuuãda est. C. no. vec. l. r. immo à paupere non debet exigere. 1.q.2. placuit. quia nec iudex exigit ꝓcessus à pauperibus. in Authen. de mãda. princip. §. si tibi quoque. collatio. 3. nec etiam tenuis vitæ homines sub aduentu officialium iniur is affici debent. ff. de offic. præsi. illicitas. §. 2. supra eo. cap. ea quæ. dabitur enim legatis lac ad bibendum, vt dicit Ioannes ne rubentibus buccis prædicent ieiuniorum doctrinam. 35. dist. cap. vj. die. & cap. ecclesiæ. nec bibent vltra tertiam vicem. 44. dist. in illa palea, quando. & comedẽt lardum vel carnes cum aceto. C. de erogat. mili. anno. l. 1. lib. 11. ar. contra. 41. dist. non cogantur. cui statur, & in hoc casu esset eis denegandum, si vltra v. res d peterent. infra de excessi. prælato. cum ad quorundam. ff. de aqua quo. & æsti. l. 1. §. Trebatius. & 10. q. 3. quia cognouimus. & supra de officio ordi. conquerente.

f ¶ *Procurationes.*] Infra, eod. procurationes.

g ¶ *Ab aliis.*] Cessis actionibus sibi à legato. arg. ff. de censibus. cum possessor. vel condictione ex hoc canone. arg. ff. de condict. ex lege l. vnica. Dabit enim legatus literas suas illi qui eum procurauit, vt ab aliis recipiat quod vltra partem suam expendit: sic obseruatur de facto. arg. l. prædictæ, cum possessor.

h ¶ *Requisitus.*] Etiam in prouincia, in qua non est legatus, in eundo & redeundo. supra de iureiur. ego N.

i ¶ *In fraudem.*] Vt e si descendit in domum amici, vt ab eo procuretur, & ille datis sibi literis per eum, ab aliis duplum vel triplũ recipit.

k ¶ *Compellantur.*] Quoniam particularis exactio & solutio nõ modica habet incommoda. ff. fami. erciscun. l. plane. arg. contra. ff. ad legẽ. Falc. lineam.

† Diãtio, expensis, deest in antiquis & in recẽtioribus magis emendatis.

† Samorẽsi. & Salamantĩ. de quib⁹ vide Vasæũ in Annalib⁹ Hispaniæ. c. 20. & 21

c Die etiam idem facere Imperatorẽ. l. comperit. C. de pæscr. xx. ann. Ioa. And.

d Impossibilium enim nulla est obligatio. ff. de reg. iu. impossibilium. & de hoc supra eod. cum Apostolus. Ioan. And.

e Hãc glossam non inuenio in antiquis exẽplaribus, nec credo Bernardi esse.

Falc. lineam. & l. Plautius. & ff. de pactis. l. epistola. §. vlt. & C. de pactis. debitori.

E*x parte.*] CASVS. In archiepatu Compostellano, quidam vota beati Iacobi cõtinue persoluerunt ad cõem mensurã terræ, cũ qua emũt & vendũt. quidã alij à lõgis retro temporibus abeorum solutione cessarunt: de nouo incõperũt soluere vota illa, ad quandam mensuram paruissimam & ignotam, & cum eadem soluere nituntur, quæritur fuit à papa, vtrum illi cogẽdi sint soluere vota prædicta, ad cõem mensurã terræ, secũdũ quòd alij soluerũt cõtinue? Rñdet Papa, quòd cũ nõ cõstet, ad quã mensurã antecessores eorũ prædicta vota persoluerũt, distinguẽdũ est, vtrũ habitatores regionis ipsius, qui vota illa continue persoluerunt, ad vnam & eandẽ mensuram persoluerint, an ad varias & diuersas: si ad vnam mensuram persoluerunt, & illi ad eandẽ mensuram soluere sunt cogendi: Si vero ad diuersas soluere consueuerunt, & illi volũt soluere ad minorem, non sunt cogẽdi, vt ad maiorẽ persoluant: quia cum hmõi vota gratuita fuerint ab initio, benigne sunt ab hmõi viris ecclesiasticis exigenda, ne videantur lucris temporalibus inhiare. Nota quòd successor tenet ad id qđ antecessor soluere consueuit. Item minor pars tenetur facere quod maior facit. Itẽ in votis locum habet coactio. Item in dubiis liberum est sequi quod magis placuerit. Item quæ gratis sunt oblata, benigne sunt exigenda. Item clerici lucris temporalibus inhiare non debent.

Et vt intelligas, incipias sic casum litteræ. Quidã vouerũt dare ecclesiis certos sextarios frumenti: in illo loco reperiuntur plures sextarij minores & maiores: dubitabatur, an secundum minorem vel maiorem vota essent exoluenda: Et respondetur vt in littera. Abbas Siculus.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. com pil. Et quatenus obiter tangitur hic materia implendi vti, vide B. Thomam 2. 2. q. 88. art. 3. & q. 189. art. 3. & qđ ex simplici promissione oriatur actio, vide notata in c. 1. de pact. adde glossã & Batto. in l. si vnus. §. pactus. ff. de pact.

† Aliàs ita: quidam qui à longis, &c.

a Eo præsertim tẽpore quo Hispaniam à fœda Maurorum colluuie, circa annos domini 800. & aliàs purgare nitebãtur, vide Vasæum in annalibus Hispaniæ.

a ¶ *Vota.*] Annua ab Hispanis a tẽpore cladis promissa. Laurentius.

b ¶ *Paruissimam.*] Quod facere non debent, qm̃ omnes ad communẽ mensuram terræ soluere debent. ff. de contrah. emp. imperatores.

c ¶ *Primo casu.*] Scilicet, cum omnes ad eandem mensuram soluunt: & ita quod maior pars facit, illi seruare tenent. 100. dist. ẽ. moré. ẽ. de cap. mo. dilectus. & arg. ẽ. eo. sopitæ. Itẽ arg. est, quòd in dubiis seruãda est consuetudo vicinorũ. ar. ẽ. de consue. cum olim. & ẽ. eo. super eo. & ẽ. eo. ecclesiis. ff. de lega. 1. si seruus pluriũ. §. vlt. Item in dubiis non sequimur quod maximũ est, sed quod minimũ. ff. de leg. 3. numinis. ff. de reg. iur. semper in stipulationibus b. arg. tamẽ est hic, quòd mediocritas est sequenda. de hoc notantur arg. plura. supra. eo. quanto. in notula, in hoc.

b Et infra de reg. iu. in ob scuris. lib. 6. dixit Vin. Per hæc iura, & per l. ff. de lega. 1. fi ita scriptũ. quòd cum dubitetas est in re, debet mor. sed si est in personis, omnes repellũtur ab instituto legato vel libertate. ff. de reb. dub. si fuerit. Ioan. An.

c Die etiam idem facere Imperatorẽ. l. comperit. C. de pæscr. xx. ann. Ioa. And,

d ¶ *Sunt cogendi.*] Supple, si soluentes plures sint non soluentibus. ẽ. de his q̃ fi. à ma. par. cap. c. vlt. & ẽ. de elec. dudũ. 1. & 19. di. in canonicis. ff. de pact. & suũ hæredem. in fi. vel etiam pares dignitates præcellentes. supra. de testib. in nostra. & ff. de pa. maiorem. verius videtur quòd siue sint plures siue pauciores, ex quo nõ apparet de mẽsura antecessorũ, sq̃ debent mensuram soluentium: illam enim præsumo fuisse institutam, & ad eos à suis maioribus peruenisse. Vin.

e ¶ *Ab initio.*] Simile. supra de voto & voti redem. licet. in princ. ideo pro eis bona fit interpretatio, ne ipsorũ munificentia ergo ecclesias retardaretur. ar. C. de bo. quæ lib. l. 2. alias dona plenius sunt interpretanda. ẽ. de dona. cũ dilectus. in fi. ne excogitata fraude aliquis possẽt obuiare suæ donationi. 16. q. 2. visis. & 17. q. 4. sunt qui opes. C. de do. si quis argentum. §. vlt. B.

C*Vm olim.*] Diuiditur Primo diffinit. Secundo soluit vnum obstaculum: ibi, *Licet.* Tertio aliud, ibi, *Absonum.* Et quia textus est aliquantulum intricatus propter nimiam discussionem facti, sic pono casum: Episcopus Augustẽsis. impetebat quemdam abbatem ratione duarum ecclesiarum possessarum ab eodem abbate, petendo illarum vigore procurationem, & alia iura episcopalia: Abbas vero & conuentus opponebant illas ecclesias non esse in diœcesi illius episcopi: Item producebat quoddam instrumentum, in quo continebatur, quòd episcopus illas ecclesias vel forte aliqua iura in eis concesserat abbati: & contra quædam instrumenta compositionum producta per episcopum, obiiciebat ille abbas, quòd per metum regiũ

¶ Idem Cæsaraugustẽn. † episcopo.

¶ *Ecclesiæ tenentur episcopo, in cuius diœcesi sunt, respondere de procurationibus, quarta decimarum, & aliis episcopalibus. hoc dicit quo ad titulum.*

CAP. XIX.

C*Vm* †*olim:* & infra. ¶ Quia nobis fides facta fuit, quod ecclesiæ de † Luna & de Bes, in tua sunt diœcesi constitutæ, non solum per alia f, verum etiam per hoc ipsum, quòd in instrumentis g compositionum continetur expresse, vt abbas sancti Ioãnis Prilatẽ †. tam de quarta decimarum, quàm de cæteris episcopalibus tibi debeat respondere; abbatem ipsum ad integram solutionem quartæ h omnium decimarum, nullis factis deductionibus i, & ad præstationem procurationum & aliorum episcopalium iurium in prædictis ecclesiis condemnamus. Licet k enim ex forma secundæ compositionis, deductiones essent aliquæ faciendæ: quia tamen compositionem idem abbas nullatenus approbauit, sed studuit multipliciter impugnare, ex ea non debuit illę compositiones emanauerant, vel forte diœcesi instrumenta esse falsa: Papavero diffinitvt habetur in litera. & est capitulum satis difficile. Abbas.

† Cæsar augustañ. epõ. hunc credo esse episcopum Cæsar augustæ ciuitatis, quæ est in Aragonia: nam viuente Innocentio iij. cu ius est hæc decretalis episcopum habebat, sed tempore Ioãnis xxij. Papæ metropolitana dignitate donata est.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. com pil.

† De Luna & de Tausf.

† Platen.

† Prælare.

† Prẽmaten. sed forte legendum Pinaten.

Vel pone sic casum: Episcopus Cæsarien. cõquestus est dño Papæ de abbate sancti Ioannis, qui eum fraudabat super quartis decimarum & quibusdam aliis, quæ habere debebat in ecclesiis quibusdam, quæ spectabãt ad ipsum epm quo ad ius patronatus, quæ omnia abbas sibi denegauit, dicendo illas non esse in sua diœcesi: quare dictus episcopus de diœcesi esse probauit: & idem abbas induxit quædam instrumẽta, prout se, in quibus continebatur, quòd idem abbas composuerat cum ipso epo super prædictis, tanquam diœcesano ecclesiarum dictarũ: quare dominus Papa de cõsilio fratrum suorum, condemnat dictum abbatem in omnibus petitis ab episcopo, sine deductionibus aliquibus faciendis ab abbate in prædictis ecclesiis: quãuis enim abbas potuisset aliqua deducere de petitis, occasione cõpositionis cuiusdam initæ inter epm prædictum & monasterium ipsum: quia tamen abbas non approbauit dictam compositionem, sed impugnauit, sicut potuit: quare vi illi tacite renunciasse, & nullum debet inde commodum sentire: præterea negare non poterat, q̃ non essent de diœcesi epi illius ecclesiæ, super quibus instrumenta ostendebat: quia illæ ecclesiæ cõcessæ fuerant à prædecessoribus epi monasterio, per quæ petebat abbas pro epo, & pro eo probabat non ex proposito vel directe, sed per quandam consequentiam. Nota q̃ eo ipso quòd ecclesia sita est in diœcesi alicuius epi, ei tenetur in epalibus respondere. Item super iuribus epalibus põt fieri cõpositio. Item ex eo quod quis impugnat, non debet aliquod beneficium consequi: cum ex hoc tacite ei renunciare videatur. Item tacita renunciatio præiudicat. Itẽ non debet quis instrumenta producere, per quæ aduersarius probet intentionem suam. Item contraria proponens non est audiendus.

f ¶ *Per alia.*] Forte per testes.

g ¶ *Instrumentis.*] Ex quo continetur in aliqua scriptura publica de finibus alicuius episcopatus, ei standum est, donec probetur contrarium, licet illa scriptura principaliter facta sit ob aliud. arg. C. de contrahenda & commit. stipu. optimam. C. de iu. delibe. cum aliquis. & supra de præsumpt. illud. & per libros antiquos probantur confines episcopatus. supra de probatio. cum causam. vbi de hoc. & arg. supra de parochi. super eo. in fine.

¶ *Glo. seq. reci. per obiec. & ponit solut. Lauren.*

h ¶ *Quartæ omnium.*] Hoc ius diuersum est, quandoque enim dicitur medietas. 10. q. 1. antiquos. quandoque tertia, vt eadem cau. q. 1. de his. quandoque quarta. 16. q. 1. constitutum. supra de præscrip. de quarta. & hic, & quandoque dicitur quòd nihil debet habere. 10. q. 3. ca. 1. Laurentius dicit quòd cap. illa loquuntur secundum diuersa tempora, Episcopus debet habere medietatem omnium reddituum episcopalis ecclesiæ, de parochialibus ecclesiis tertiam: postea ista tertia mutata est in quartam. 12. q. 2. quatuor. concessõ. de redditibus. demum statutũ fuit quòd nihil perciperent nisi velint subire onus fabricæ. 10. q. 3. ca. 1. & c. vnio. hodie potius locum habet cõsuetudo, sicut dicitur de quarta, vel tertia, vel medietate testamentorum, quòd ibi seruatur consuetudo loci. supra de sepulturis certificari c. Quid iuris sit de decimis, dicitur supra de deci. cum contingat. cum in tua. & cap. dudum. i ¶ *Nullis factis deductionibus.*] Hoc contingit culpa abbatis, qui reprobauit quantum in eo fuit instrumentum, quo cõtinebatur, quòd deductiones fieri poterant: vt infra sequitur.

c Vide l. obseruare. §. an tequam. ff. de off. pro. con.

k ¶ *Licet.*] Responsio tacitæ quæstionis.

¶ *Glossa*

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Glossa sequens ponit dictum quod statim determinat. Secundo arg. alleg. 3 iura. & duo alleg. in contrarium.*

a ¶ *Beneficium consequi.*] Nota, quòd aliquis fructum ex eo consequi non debet quod nititur reprobare [a] arg.13.q.2.quàm præposterum. supra de testibus, præsentium. quod verum est, si vsque ad sententiam per beneficium consequi [a], cui renunciasse tacite [b] videbatur. Absonum erat præterea, vt negaret illam ecclesiã in tua diœceſi constitutam, super qua instrumenta prædecessoris tui ostẽdebat [c] in iure, monasterio fuisse concessa, per quæ episcopale ius petebat [d] † expresse.

¶ Idem Spoletano episcopo.

¶ *Soluendi sunt census ad antiquam monetam, in qua instituti fuerint, nisi sit in alterius monetæ solutione præscriptum. hoc dicit. & est casus notabilis, & multum allegabilis.*

CAP. XX.

OLim † causam, quam aduersus clericos plebis Rupinæ, super sinodatico proponebas, Tudertin. episcopo & collegis suis commisimus terminandam: coram quibus ex parte tua fuit propositum, quòd cum iidem clerici prædecessori bus tuis tres in festo Natiuitatis, & tres in festo Resurrectionis Dominicæ, pro synodatico soluerint denarios Papieñ. nunc tantum tres Lucenses pro singulis denariis Papien. psoluebant: cum † tamen vnus denarius Papieñ. valeat sex Lucen. vnde petebas eos ad Papieñ. solutionem compelli: cum & si tum Lucen. primo anno receperis, semper tamen ius tuum postmodum fueris protestatus [e]: & infra. ¶ Cum igitur constet, quòd Papieñ. olim pro synodatico soluebantur; quod ex eo etiam sequitur, quòd Lucen. soluti sunt postmodum pro eisdem; cum ex dictis testiũ, & confessione † aduocati alterius partis non reuocata [f], postmodum appareat euidenter, quòd tempore L. prædecessoris tui pro synodatico, Papiensis fuit moneta soluta, & à tẽpore dicti L. non nisi triginta sex [g] annorum, ad plus, tempus effluxerit; & sit legitime comprobatum, quòd tres Lucenses qui pro vno Papieñ. post mortem ipsius L. soluebantur, quinque vel sex valebant ex illis qui hodie sunt in vsu: Intelligentes ex hoc quòd per monetæ declinationem acciderit, vt vsque ad tempus tuum Lucen. dati fuerint pro synodatico, sicut erant in vsu, procuratorem aduersæ partis nomine clericorum plebis prædictæ, tibi ad solutionem denariorum Papiensium, vel estimationẽ [h] † eorum, pro synodatico per diffinitiuã sententiam condemnamus.

¶ Idem Priori Sancti Stephani.

¶ *Episcopus remittens ecclesiæ seruitia quæ sibi debebat, & statuens quòd aliud seruitium nõ imponatur, procurationem non intelligitur remisisse.*

CAP. XXI.

CVm † venerabilis frater noster. Faueñ. † epũs: & solutio pensionis vel census fieri debet ad illam monetam, quæ ab initio fuit constituta, si est in vsu: aliàs ad eius æstimationem: & ita principium considerandum est.

e ¶ *Protestatus.*] Hinc ergo colligitur, quòd non prodest protestatio cum aliquis in contrarium facit [b], per id quod hic dicitur in fine quia si præscriptio [c] cõpleta fuisset, clerici obtinuissent non obstante tali protestatione. similes. de constitution. cũ M. & ẽ. de appellatione solicitudinem. ad finem. Ber.

¶ *Glo. seq. reci. per quæstio. an & quando confessio aduocati reuocari possit.*

f ¶ *Non reuocata.*] Et sic pater quòd confessio aduocati sicut etiam propria confessio præiudicat, nisi fuerit reuocata, vt hic patet, & ẽ. de appella. cũ causam. Quæ dam tamen confessio reuocari potest quandocunque ante sententiam C. de iur. & fa. igno. l. error facti. & ẽ. de confess. cap. vlt. & hoc intellige, si probat quis se errasse. ſi. ad l. Aquil. inde Neratius. §. vlt. ff. de confess. nõ fatetur qui errat. Sed si confessio aduocati fuerit incontinenti reuocata: siue eadem die: quia tunc non videor eam rata habere, ex quo eadem die eam reuoco: sufficit reuocatio simplex [d]. ar. decre. prædi. cum causam quæ. alia ratio est ibi. Sed videtur quòd ante litem contestatã possit indistinctè error reuocari. ff. de noxa. act. l. electio. §. pen. & etiam post, si nulla captio est aduersarij. ff. de int. actio. de ętate. §. vlt. quandoque ẽt post sententiam reuocatur error probabilis. ff. quando act. de pe. est an. l. 2. aliàs est. §. vlt. in l. 1. Nec obstat quod dicitur de triduo. C. de er. aduocat. l. 3. quia sic ibi contingit de facto, & non ponit ius. Io.

¶ *Glos. se. no. contra protestationem, & illud coadiuuat alle. contrariũ*

g ¶ *Non nisi triginta sex.*] Ex hoc colligitur, quòd si Lucenses recepti fuissent pro Papien. xl. annis, quòd præscriptum esset in solutione Papieñ. & sic protestatio non valuisset, vt dixi. ẽ. in prima notula: Nam si quis vtitur alia aqua quàm inter partes conuenerit, præscriptum est in illa. ff. quemadmodum seruit. amit. si quis alia. & l. si communem. §. 1. & si quis paucioribus iuribus vtitur pro pluribus, præscriptum est pro pluribus. ff. de seruitu. rust. prædio. vna est via. contra, de præscri. auditis. Sed contra videtur quòd non esset præscriptum in Papieñ. quia qui aliquid recipit loco alterius, illud recipere videtur. 21. dist. in nouo. & 94. dist. cap. 1. & supra de præscrip. auditis. ff. de administ. tuto. ita tamen. §. gefsisse. Item qui pretio fruitur, & re frui videtur. ff. de vsufruct. quia qui pretio. & penes eum est peculium, penes quem est pretium. ff. de pecu. sed si quis seruum. Sed contrarium est verum: vt patet per primas concor. Bernard.

¶ *Glos. seq. arg. ad quæstio. alleg. duo iura.*

h ¶ *Vel æstimationem.*] Argumen. ad quæstionem Dominicalem, q̃ ad antiquam monetam, & mensuram antiquam facienda est solutio, licet noua sit melior. ẽ. de iureiurando, quanto. & est expressum infra eodem, cum canonicis. argu. ff. si certum petatur. l. 3. ar. contra 32. q. 4. quis ignoret [e]. & argu. ff. de contrahenda emptione, imperatores. Idẽ esset si moneta minor sit modo in vsu: quia soluere debet æstimationem antiquæ: vt hic patet.

Cum venerabilis.] Prima pars decisę narrat factum. Secunda partis allegationem. Tertia diffinitionis motiuum. Quarta diffinit. Secunda: ibi, *Cognouimus*. Tertia: ibi, *Quia*. Quarta: ibi, *Decernimus*. Abbas Siculus.

CASVS. Inter episcopum Faueñ. & Priorem Sancti Stephani, super iuribus episcopalibus controuersia vertebatur: quia à dicto Priore dictus

a Videto hic Hostiẽsem, & latius de hoc per Ioa. And.

Aliàs, patebat quod agnouit glossa hic & Hostiensis.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. compil. Et de materia vide doctores in l. Paulus. ff. de solut. Albertum Brunũ tract. de augmento, Fratrem Curtium tract. de moneta, posita in l. cũ quid. ff. si cert. per. Couarruuiam tract. de numismat. c. 7. & late Antonũ Gabrielẽ lib. 3. cõmu. cod. tit. de solu. per totum.

† Alias ita: eum tamen denarius Papienñs valebat vi. Lucen. & c.

b Vide quæ dixi lib. 1. in Directorium inquisitor. Schol. 24. §. hactenus.

c Quæ per protestationem non interrũpitur, nisi in casibus. C. de ann. excep. vt perfectius. de offi. or. pastoralis ad fi. Innocẽtius. & 16. q. 3. c. placuit. §. potest versi. is autem. secũdum. Abbatem.

† In aliquot antiquis ita sunt hæ fusis punctis distincta: & confessione aduocati alterius partis non reuocata postmodum, appareat, &c.

† extimationis.

d De hoc ărticulo videto hic latius per Ioa. An. & abbatem.

† Cap. 6. eo. tit. in 3. compil. Iam episcopus à quibus non possit eximere ecclesiam, præter Panormitanũ hic, vide Oldradum consil. 182. Feder. consil. 147 adde glossam in summa 25. q. 2.

† Fauenti. † Faueñ.

a Præter illos quos initio cap. citatui, vide hic Panormitanum & alios referentes ea quæ epũs remittere non potest.

b Hæc glosſula nec est Bernardi, nec in antiquis codicibus reperit.

c Vide concil. Trid. sess. 24. de reform. cap. 3.

d Sic est differentia inter has duas in casu clem. eo. tit. ad nostrum. §. nos igitur Ioan. And.

e Vbi de hoc & vide in Specu. de sol. §. nunc aliqua. Ioan. And.

dictus episcopus petebat: Prior econtra respondebat, quòd ab ipso nihil petere poterat, exhibens quoddam instrumentum, in quo continebatur expresse, quòd episcopus Fauentinus olim ab omni exactione, tam sua quam suorum successorũ, dictam ecclesiam prorsus absoluit, & remisit eidem spallas, quas ipse & antecessores sui ab ipsa ecclesia recipere consueuit, retento sibi & ecclesiæ suæ vno cereo trium librarum cerę annuatim soluendo, statués, quòd nullum aliud seruitium imponeret: Dominus Papa viso instrumento prædicto, & aliis auditis & intellectis, quæ partes proponere voluerunt, cognouit, quòd præfatus episcopus spallas prædictas, quas recipere cõsueuerat, ipse & antecessores sui ecclesiæ prædictæ remisit, & quòd nihil aliud ei imponeret retento sibi & ecclesiæ suæ cereo prædicto, tamen quia visitationi annexa est procuratio: & episcopus ratione episcopalis iurisdictionis quam habet in ea, teneatur ecclesiam visitare, nec intelligatur quasi nouum imponi, quod ab ipsa fundatione de iure communi intelligitur impositum: Statuit Papa, quòd idem episcopus cum ad ecclesiam illam accesserit causa correctionis, moderatam procurationẽ ab ea recipiat bis in anno: & nihil aliud à dicta ecclesia exigere vel extorquere præsumat præter pensionem, & procurationes præscriptas. Nota quòd visitationi annexa est procuratio. Item quantumcumque episcopus eximat ecclesiam, & quibuscunque verbis, nihilominus sibi retinet visitationem, & procurationem. Item episcopi procurationem habere non debent, nisi quando causa correctionis accedunt ad ecclesiam. Item moderata debet esse procuratio.

† Vide concil. Trid. cita tũ supra hoc tit. in c. sopitæ.

† accipiat

† Vide concil. Trid. infra citatum super verbis: bis in anno.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. compil. De intellectu vide hic Hostien. & de materia seruandæ vicinæ consuetudinis glossam in c. cõsuetudo. dist. 1.

a ¶ *Annexa est procuratio.*] Contra quam non currit præscriptio. ẽ. eo. cum instantia. & supra de præscr. cum ex officij.

¶ *Glo. seq. not. quòd quibuscunque, &c. alle. 2. iura in fi. fortificat, in medio soluit contrarium.*

b ¶ *Causa correctionis.*] Hic patet quòd quibuscunque generalibus verbis episcopus eximat aliquam ecclesiam, tamen semper retinet [a] cathedraticum, & procurationem, & visitationem: aliàs enim esset contrarium quod habes. 16. q. 2. visis. in fi. supra de do. pastoralis. nec obstat. supra de reli. do. constitutus. vbi videtur, quòd generaliter possit eximere: quia illud fuit confirmatum auctoritate Papæ. sicut enim subditus non potest à se eiicere siue eximere iurisdictionem episcopalem. supra de fo. compe. si diligenti. supra de renun. admonet. sic nec prælatus suam iurisdictionem. ita nec puto quòd patronus quantumcunque verbis generalibus vtatur, aliqua iura tamen retinet in libero. C. de bo. liber. l. 3. Io.

c ¶ *De communi iure.*] Ergo de communi iure procuratio peti potest, ẽ. eo. sopitæ. & ita non fuit remissa procuratio per illa verba: aliud seruitium non imponeret. Et ita no. arg. quòd in generali remissione, non veniunt ea quæ in speciali non remittuntur: sicut in obligatione generali. C. quæ res pig. obligar. posſi. 1. ff. de pig. obligatione.

d ¶ *Moderatam.*] supra [b] eo. cum Apostolus. & c. cum instantia. Ber.

¶ *Glo. seq. obiicit. obiec. fortificat pro opi. cui resistit. & obiec. duplicit. soluit.*

e ¶ *Bis in anno.*] Hoc nouum vi: quia semel [c] in anno sufficit visitare. ẽ. de offi. archi. mandamus. & hoc siue liqueat esse necesse, siue non: vt videtur 10. q. 1. decernimus. epiſcopũ. placuit. Vin. Sed nõ credo: quia si certus est q̃ ecclesia non indigeat visitatione, non debet eam visitare: quia causa correctionis visitare debet: vt hic dicit. ergo cessante causa cessabit effectus. ergo quod dicit hic: bis in anno, intelligo si totiens opus fuerit. 18. q. 2. visitandi. & c. non semel. & 10. q. 1. regenda. Solemnis procuratio semel tantum in anno dari debet, videlicet cum epũs solito ordine antecessorum suorum visitat. ff. de off. procon. obseruare. aliæ dabuntur non cũ tanta solennitate [d]: quia etiam dantur hospitibus. arg. supra de præben. de monachis. Vel forsitan imposita fuit hæc seruitus ab ipsa fundatione. arg. ex litera illa. nec intelligitur imponi quasi nouum, quod ab ipsa fundatione de cõmuni iure fuit impositum, & cum eam non visitauerit, nihil recipiat. infra eo. procurationes. 10. q. 1. relata. Bernar.

quia fere tota prouincia Compostel. de nouo est ad iurisdictionem ecclesiæ tuæ conuersa; qualiter tibi prouinciam, vel partem prouinciæ visitanti obsequi debeat & seruire, necnon & in procurationibus prouidere: Tibi duximus respondendum, quòd illud obseruare tenetur quod in vicinis [f] prouinciis obseruatur.

¶ Idem in concilio generali.

¶ *Prælati tunc sunt procurandi, cum personaliter visitant: & debent tunc seruare concilium Lateranen. & prædicationi, correctioni, & reformationi vacare: legati & nuncij Apostolici pro his diebus tantum, pro quibus moram trahunt, procurari debent: & contra hanc constitutionem exactum, restituitur duplicatum.*

CAP. XXIII.

PRocurationes †, quæ ratione visitationis [g] debẽtur [h] episcopis, vel archidiaconis, vel quibuslibet aliis etiam Apostolicę sedis legatis, aut nunciis, absque manifesta, & necessaria causa nullatenus exigantur, nisi quando personaliter [i] † officium visitationis impendunt: & tunc euectionum, & personarum mediocritatem obseruent, in Lateran. † concilio [k] diffinito. ¶ Cognouimus, quòd præfatus episcopus spallas, quas ab eadem ecclesia tam ipse, quàm prædecessores sui recipere consueuerant, ecclesiæ præfatæ remisit, & statuit, quòd aliud ei seruitium non imponeret, sibi & ecclesiæ suæ annuatim trium librarum cereo pensionis nomine reseruato. ¶ Quia ergo visitationi annexa est procuratio [a], & episcopus ratione episcopalis iurisdictionis, quam habet in ea, teneatur causa correctionis [b] ecclesiam visitare præfatam: nec intelligatur quasi nouum imponi, quod ab ipsa fundatione de communi [c] fuerat iure impositum: Decernimus, quòd idem episcopus, cum ad ipsam ecclesiam causa correctionis accesserit, modera tã [d] ab ea procurationẽ recipiat † bis † in anno [e]: sed nihil aliud præter pensionẽ, & procurationes præscriptas, ab eadẽ ecclesia exigere vel extorquere pſumat,

¶ Idem Compostellano archiepiscopo.

¶ *Ecclesiæ de nouo conuersæ, in procurationibus & aliis, seruabunt consuetudinem vicinarum.*

CAP. XXII.

SVper † eo, quod fraternitas tua nos consulere voluit, vt

Super eo.] Primo ponitur cõsultatio. Secundo responsio ipsius Secunda: ibi, *Tibi*. Abb.

CASVS. Fere tota prouincia Compostellana, ad iurisdictionẽ Compostellanæ ecclesiæ, de nouo cõuersa erat: quæsiuit Cõpostellanus archiepiscopus à domino Papa, qualiter ei obsequi debeat & seruire, cũ ipse prouinciam visitat vel prouinciæ partem; & qualiter in procurationibus & aliis prouidere? Respondet Papa, quod illud obseruare tenetur quod in vicinis prouinciis obseruatur. Nota quòd in visitationibus & procurationibus exigendis, cõsuetudo vicinarum prouinciarum debet attendi.

¶ *Glo. seq. not. vicinarũ, &c. alle. sex iura, & quatuor in contrarium, & soluit.*

f ¶ *In vicinis.*] Nota q̃ in procurationibus faciẽdis & aliis seruitiis, si certũ quid statutũ non sit, consuetudo vicinarũ ecclesiarum est attendenda. supra eo. ecclesiis. & supra eo. sopitæ. & supra de capel. mo. ca. 2. & supra de consuetudi. cum olim. & supra de elect. cum ecclesia vulterana. infra de cognatio. spiri. super eo. Argu. contra. 12. dist. illa. & c. illlud. 76. dist. vtinam. de consecra. dist. 2. quotidie. Prima pars vera est: Contraria vero signata non contradicunt: quia ibi vnusquisque locus suam habet consuetudinem, sed hic non erat certum quid statutum esset, vel de consuetudine [e] obtentum, & ita non obstat. Bern.

Procurationes.] Primo prohibet. Secundo docet: ibi, *Porro*. Tertio punit: ibi, *Qui autem*. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam prælati aliquando recipiebãt procurationes causa visitationis, nec visitabant: vnde statuit concilium generale, vt procurationes, quæ debentur prælatis ratione visitationis, nullatenus exigantur ab eis, siue sint episcopi vel archidiaconi, vel etiam Cardinales, vel alij, absque rationabili causa & necessaria, nisi quando personaliter visitationis impendunt officium; & tunc seruent modum & mensuram in Lateranẽnsi concilio statutã, hoc adhibito moderamine circa legatos & nuncios Apostolicæ sedis, vt si apud aliquã ecclesiam moram fecerint longiorem & necessariam, ne locus illẽ nimium aggrauetur, procurationes recipiant ab aliis ecclesiis moderatas, ita q̃ numerus procurationum non excedat numerum dierum: & si vna ecclesia nõ sufficit, duæ vel plures simul coniũgantur ad vnã procurationem faciendam: visitatores non quærant quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi: & qui ẽ hoc statutũ venire præsumpserit, quod accepit reddat, & tantundem ecclesiæ quam taliter grauauit impẽdat. Nota, q̃ procuratio peti non debet, nisi quãdo visitationis officium impenditur. Item in procurationibus exigendis, ecclesię grauari non debet.

¶ *Glo. seq. tractat de triplici procuratione.*

g ¶ *Visitatiõis.*] Hoc ideo forte dicit: quia triplex est procuratio: Vna quæ ratione visitationis debetur: vt hic, & ẽ. eo. cum venerabilis. & ẽ. eo. cum nuper. Alia ratione consuetudinis. 18. q. 2. seruitium. Tertia ratione pacti f quod appositum fuit in ipsa fundatione. ẽ. tit. proxi. præterea 2. & c. quando. & 18. q. 2. Eleutherius. & ẽ. eo. quanto.

h ¶ *Debentur episcopis.*] Hoc ẽ dicit ad differẽtiam procurationum, quæ dantur ratione census: vt Albergariæ. vt ẽ. titu. proxi. præterea.

i ¶ *Personaliter.*] Vel etiam per alium, cum ipse intereſſe non possit propter latam & diffusam diœcesim. ẽ. de offi. or. inter cætera. Et procuratio exigi non debet, nisi [h] cum visitat. supra eo. cum venerabilis.

k ¶ *Concilio.*] Supra eo. cum Apostolus.

Latera. ca. 3 3. & c 1. eo. tit. in 4. compil.

Vide omnino concil. Trid. sessio. 24. de refor. c. 3. vbi plene de materia huius capitis. ad ie quos citaui in c. cum ex officij. supra de præscrip.

† Præsentialiter, in concilio.

† In Latera. concil. sub Alex. iij c. 4.

e Si diuersæ essent consuetudines, die vt legitur, & notatur supra de consue. cum olim. secundum Gosſ. Io. An.

f Quarta ratione priuilegij. arg. iura de excessib. prælat. accedentibus. secundum Hostiẽsem. Io. An.

g Hinc glosſulam non habent veteres ita exemplaria, nec credo Bernardi esse.

h Aliàs ita: nisi causa visitationis.

a ¶ *Non*

a ¶ *Non quæ sua sunt.*] 43.dist.nosse.& 8.q.1.sunt in ecclesia. & 10. q. 3.quia cognouimus.& c.cauendum.& supra de renun.quidam.
¶ *Glo.seq.signat contrarium,& ibi remittit.*
b ¶ *Impendat.*] Sic ergo qui grauat ecclesiam in procuratione, punitur in duplum : & qui grauat eam in xeniis,punitur in quadruplum [a].
a Qualiter id sit accipiendum, vide hic Hostien. Io. And. & alios.

tam : hoc adhibito moderamine circa legatos & nuncios Apostolicæ sedis , vt cum oportuerit eos apud aliquem locum morã facere necessariam , (ne locus ille propter illos † nimiũ aggrauetur)procurationes recipiant moderatas ab aliis ecclesiis vel personis , quæ nondum fuerant de suis procurationibus aggrauatæ , ita quòd numerus procurationum, numerum dierum , quibus huiusmodi moram fecerint , non excedat : & cum aliqua non suffecerit † per seipsam , duæ vel plures coniungantur in vnam. ¶ Porro visitationis officium exercentes , non quærant quæ sua sunt [a] , sed quæ Iesu Christi : prædicationi †, & cohortationi, correctioni, & reformationi vacando, vt fructum referant,qui non perit.Qui autem contra hoc venire tentauerit, & quod accepit reddat, & ecclesiæ quam taliter aggrauauit, tantundem impendat [b].
† ipsos
† sufficeret,
† In antiqs & in cõcilio sita: prædicationi , & exhortationi, &c.

¶Honorius iij. de Tiro † & Iosaphat abbatibus.
† Tiroñ.
† Aliàs ita: Abbatibus de Iosaphat & Tiruoñ.

¶ *Ecclesia etiam Ciuitatensis, tenetur procurare episcopum visitatem, quamquam ipsum nunquam procurauerit.*

CAP. XXIIII.

VEnerabili fratre nostro Cenomanen. episcopo accepimus conquerente, quòd cum causa, quæ inter ipsum ex parte vna, & abbatem & conuentum de Cultura ex altera , super procurationibus , quas ab eis petit idem episcopus , noscitur agitari,vobis fuerit ab Apostolica se de commissa : dicti abbas & conuentus , ex eo frustrari intentionem eiusdem episcopi moliuntur , quòd eorum monasterium in Cenomanensi villa [c] situm esse dignoscitur, & ipsi procurationẽ hactenus non [d] soluerunt: & infra. ¶ Discretioni vestræ mandamus , quatenus nisi aliud rationabile [e] ostẽderint,vos eos ad exhibendum eam sicut ius dictauerit,compellatis.
c ¶ *In Cenomanensi villa.*] Hæc allegatio erat potius cõtra monachos quàm pro eis : qa si monasterium situm erat in diœcesi Cenomañ. siue in ciuitate Cenomañ. ergo iure cõmuni suberat episcopo. 16. q. vlt. omnes basilicæ.& 18.q.2. monasteria. & supra de relig. dom. de xenodochiis.
¶ *Glo. seq. respondet ad secundam alleg. monachorum.*
d ¶ *Hactenus non soluerunt.*] Hæc excusatio vel allegatio non valebat : quia in procuratione, quæ ratione visitationis debetur,non currit præscriptio.ℨ.de præscriptio.cum ex officij. ℨ.c.cum instantia.sicut nec contra ipsam visitationem.Alius tamẽ prælatus posset præscribere vtrumque cõtra episcopum,vt ibi dicitur,Sic & contra procurationem quæ debetur legatis domini Papæ, nõ præscribitur.ℨ.eod.cum instantia.Et ideo dixi,ratione visitationis:quia in procuratione quæ competit ratione institutionis siue consuetudinis, bene currit præscriptio.argu.18. q.2.Eleutherius.& c.seruitium.
e ¶ *Aliud rationabile.*] Puta,priuilegiũ.ℨ.eo. cum instantia. vel si allegarent præscriptionem nomine alterius,& probarent.supra de præscri.cum ex officij. aliàs se tueri non possunt , vel nisi allegarent tantam paupertatem [b] quòd ipsum procurare non possent , tunc enim suis sumptibus debet visitare.arg.10.q.3.cauendum.& 28.q.1.iam nunc. De hoc dicitur supra eo.cum instantia.
b Adde quis sit censend' pauper. glo. C. vnde vir & vxor. præterea.

Cum nuper.] Diuiditur : Primo ponit querelam decisam.Secundo mandatum : ibi, *Mandamus*.Tertio comminatur : ibi, *Alioquin*. Abbas.
CASVS. Archiepiscopus Beneuentanus, dum visitabat prouinciam suam,tam auctoritate propria, quàm auctoritate domini Papæ , cuius auctoritate procurationes petebat , clerici nolebant ei procurationem exhibere : vnde conquestus est domino Papæ , vnde mandat eisdem , quatenus cum archiepiscopus prouinciam suam visitaue-

rit,siue auctoritate propria, siue auctoritate Papæ procurationes ratione visitationis debitas , secundum facultates ecclesiarum sibi exhibeant.Alioquin sententias,quas tulerit in rebelles,ratas habebit, & eas faciet inuiolabiliter obseruari.Nota,quòd archiepiscopus de iure communi potest prouinciam suam visitare, & procurationes recipere , & contradicentes excommunicare.
¶ *Glo.seq.ponit dictum. quod determinat,& remittit.*
f ¶ *Auctoritate propria.*] Quod ei competit de iure communi. supra eo. sopitæ. & hoc intelligecum episcopus est negligens:alias se intromittere nõ debet [c]. arg. 9.q.3.cũ simus. & c. conquestus. in quib⁹ casibus archiepiscopus posit se intromittere auctoritate metropolitani , de subditis suorum suffraganeorũ , notatur supra de offi.ordi. pastoralis.
g ¶ *Sine nostra.*] In quo casu potest se intromittere quandocunque auctoritate priuilegij , & tunc potest adiri tã per appellationẽ quàm per simplicẽ querelã , quod non potest in alio casu. sic supra de offi.leg.cum non ignoretis.
h ¶ *Ratione visitationis.*] Aliàs non tenetur. supra eo.procurationes. & c.cum venerabilis.
i ¶ *Iuxta facultates.*] Quæ semper in his considerãdæ sunt. supra eo. sopitæ.vbi de hoc.
c Idem Vincentius, immo põt etiã visitare eṕo non negligente secũ dũ formam decretalis Romana. In nocẽtij iiij. vt infra eod. c.vlt.lib.6.
† Vide breuiter hic ℣ Henricum Boich.

Cum canonicis.] Primo recitat factum. Secundo prouidet : ibi, *Damus*.Abbas
CASVS Rector cuiusdam ecclesiæ soluebat certam pensionem annuatim canonicis maioris ecclesiæ , & illam aliquot annis soluit ad monetam antiquam , in qua pẽsio fuerat ab initio constituta : postea alia moneta maior fabricata fuit : canonici exigebant pensionem sibi solui de meliori moneta ex integro : Mandat Papa quibusdam , quatenꝰ canonicos illos faciant manere contentos solutione prioris pecuniæ : vel si non est in vsu , contenti sint æstimatione pensionis antiquæ. Nota , quod pensio soluenda est secundum quòd ab initio fuit constituta, siue moneta diminuta fuerit,siue augmentata:sic initium spectatur.
† De materia solutionis in mutata moneta, vide Barto. & doctores in l.Paulus. ff.de solut.& quos citaui. supra eo. tit. in c. olim. causam.

CAP. XXV.

CVm † nuper archiepiscopus Beneuẽtanus Beneuentanam prouinciam visitaret : & infra. ¶ Mandamus , quatenus cum eundem archiepiscopum, siue auctoritate [f] propria, siue nostra [g] Beneuentanã prouinciam contigerit visitare , procurationes ratione visitationis [h] debitas,iuxta facultates [i] ecclesiarum vestrarum exhibeatis eidem : Alioquin sententiam, quam ipse rite tulerit in rebelles , ratam habebimus, & faciemus auctore Domino inuiolabiliter obseruari.
¶Idem.

¶ *Ad antiquam monetã,vel si non est in vsu,ad eius æstimationem soluendæ sunt pensiones antiquæ.*

CAP. XXVI.

CVm † canonicis maioris ecclesiæ, quandam summã pecuniæ , pro pensione ecclesiæ tuæ debitam , aliquot annis [k] persolueris †, & iidẽ summam illam ex integro de meliori moneta exigant sibi solui : Tibi † damus nostris literis in mandatis , vt canonicos illos solutione prioris pecuniæ [l], vel si non sit in vsu [m], æstimatione pensionis antiquæ facias manere contentos.
† De materia solutionis in mutata moneta, vide Barto. & doctores in l.Paulus. ff.de solut.& quos citaui. supra eo. tit. in c. olim. causam.
† persolueris.
† Dicto, Tibi, deest in omnibus manuscriptis.

k ¶ *Aliquot annis.*] Videtur quòd duo sufficiant : quia pluralis elocutio duorum numero contenta est.4.q.3.ca. si testes. §. vbi numerus. & de consecra. distin. 1. hoc quoque. & si post annos liber esse iussus est,post biennium liber erit.ff.de manumiss.test.libertas.§.vlti. & si data fuerit conditio in diebus , si nihil adiiciatur , biduo conditionem impleri oportet.ff.de verb.sig.inter illam.in fin.immo exigitur , quòd legitimo tempore præstita sit , ad hoc vt in futurum teneantur , nisi causa esset in euidenti.De hoc dicitur.supra eo.peruenit.
l ¶ *Solutione prioris pecuniæ.*] Quæ ab initio fuit constituta : & non ad nouam,quæ maior est:Si enim moneta diminuta fuisset , illam recipere nollent. supra eo. olim. Cum ergo minorem recipere nollent maiorem exigere nõ debent.ff.de damno infecto,qui bona.§. si quisquam.& C.de solu.l.penult.
¶ *Glo.seq.obiicit,& soluit.*
m ¶ *Si non sit in vsu.*] Tunc æstimationem illius antiquæ soluant : vt supra eo.

ℨ. eo.olim.in fin.Sed nunquid posset solui prima, si inueniretur,si non minus valet : si vero minus valet,& non est in vsu,non potest solui [a], quia reprobata moneta non liberat soluentem. ff. de pig. act. eleganter.§.qui reprobos.fin.ff.ad Velle.quamuis.§.fi conuenerit. ff. qui satisdare cog.quotiens.Ber.
a Inuito creditori. satisfactũ enim esset si ab eo scienter approbaretur. ff. de condi. & demonstr. quamuis. & imputet sibi qui tilẽ elegit.ff. pro socio , socius socio. Ioan. And.

Victoritate.]
CASVS. Religiosi licet aliquando celebrent in oratoriis,quæ in grangiis suis habent, propter hoc ratione visitationis , procurationes exhibere non debent. Nota , quòd in oratoriis religiosorum procurationes peti non debent.
† Pro intellectu vide distinctionẽ, quam hic affert Henrichus Boich.

¶ Idem.

¶ *Propter priuatum oratorium,procuratio ratione visitationis non debetur.*

CAP. XXVII.

AVctoritate † præsentium inhibemus, nequis pro eo quòd in oratoriis , quæ in grangiis † vestris habetis , interdum aliqui vestrum celebrant , procurationes , quæ ratione visitationis [a] debẽtur , à vobis exigere , vel extorquere presumat.
a ¶ *Ratione visitationis.*] Talis procuratio non præstat nisi qñ personaliter visitant locum causa correctionis.ℨ.eo. procuratiões.sed in grãgiis istis nulla fit visitatio, licet ibi qñq; monachi celebrent: sed ad caput [b] accedit prælatus causa visitationis. & ibi non consueuerunt morari monachi , sed conuersi causa colẽdi agros suos : & ita cum nulla fiat visitatio , nulla propter hoc , quòd ibi aliquãdo celebrant, debet præstari procuratio.
† In multis Hispaniæ locis grangias vocant, quæ Latini rura appellant.
b Vel ecclesiã , in cuius parochia habitant. Ioan. And.

TITVLVS. XL.

De consecratione † ecclesiæ vel altaris.

¶Alexander tertius.

¶ *Amoto altari vel lapide continente sigillum , reconsecrabitur altare , non autem ecclesia.*

CAP. I.

AD † hæc si altare [b] motumfuerit,aut lapis ille solummodo suprapositus † , qui sigillum [c] continet , confractus, aut etiam diminutus [d] debet de nuo consecrari [e]. Propter hoc vero nequaquã reiterare suam consecrationem ecclesia consueuit; licet id quidam canones [f] innuerevideantur.
† Vide omnino B. Thomam in 4. senten. dist. 13. q. 1.art. 2.quæstiuncula 5. & Syluestrum in summa verbo: altare.
† Ca.vnico. eod.tit.in 2. compilat. Et de intellectu præter Hostiẽsem glosam & doctores hic, vide Turrecrematam in c. si motum.de consecrat. dist.1.
b ¶ *Sigillum.*] Quod in lapide fit in consecratione.
c ¶ *Confractus aut etiam diminutus.*]Enormiter.ℨ.eo.quod in dubiis.
d ¶ *Consecrari.*] Ipsum altare,& non ecclesia.Alia enim est consecratio ecclesiæ,& alia altaris : vt sequitur in littera.
e ¶ *Canones.*] De consc.di.1.si motum.innuitur ibi , quòd ecclesia debeat consecrari dum dicit,si motum fuerit altare , denuo consecretur ecclesia.sed exponitur , altare,i.mensa siue tabula : ecclesia,idest altare.quod est dicere,si mota fuerit tabula,consecretur altare.Ber.
d In coniunctione consistit consecratio , siue fit mobile siue immobile secundum Tan. Io. An.

¶ Idem Nidrosien. † episcopo.

¶ *Habet duo dicta,& primo idem dicit quod c.primum supra eodẽ. Secundum dictũ dicit,quòd oleum non consecratum potest commisceri oleo consecrato,& totum fit consecratum.*

CAP. III.

QVod † in dubiis : & infra. ¶ Altare vero , in quo tabula , cui consecrationis benedictio pontificali ministerio adhibetur,si mota [h] , vel enormiter fracta fuerit , debet non immerito consecrari [i]. ¶ Nec negamus, quin oleum non consecratũ [k] , consecrato possit oleo commisceri.
† Cap. 2.tit. de dedicatione eccles.vel altarium in 3.compil.Et de intellectu vide Turrecrematam in c.si motũ. de cõsecra. dist.1.

¶ Idem Compostellano archiepiscopo.

¶ *Reconciliatur ecclesia , quæ propter homicidia & vulnera hominum ibidem perpetrata,polluta est.*

CAP. IIII.

PRoposuisti †, q̃ venientibus ad ecclesiam sancti † Iacobi ex diuersis regionibus peregrinis , & volentibus aliis ab aliis per contentiones & rixas, altaris de nocte custodiam vendieare , homicidia contingunt fieri † interdum ; & aliquando vulnera inferuntur : & infra.
¶ Fraternitati tuæ taliter † respondemus, quòd manente ecclesia & altari , ipsa reconciliari [l] poterit per aquam cum vino, & cinere benedictam.
† Cap. 3.tit. de dedicatione ecclesiarũ vel altarium , in 3. compil. Et vide Turrecrematam supra eo. tit. & Syluestrũ in summa. verbo : altare, circa finem. & verbo,cõsecratio.2.

h ¶ *Mota.*] De cõsecra. dist.1.si motũ.& ℨ. eo.c.1.
i ¶ *Consecrari.*] De hac consecratione dic vt ℨ. eo.c. 1. per quod intellige quod hic dicitur.
¶ *Glo.seq.arg.alle.4. iura , & duo alle. in contrarium, in fi. arg.*
k ¶ *Consecrato.*] Et ita sacrum tanquã dignius [f] trahit ad se non sacrum.13.q.2.non æstimemus. & ff. de rei vend. quæ religiosis. simile. ff. de sol.si alieni.ff.de vsuca. eum qui ædes. secus si vinũ apponatur [g] sanguini.infra tit.prox.cum Marthæ.§.quæsuisti.ver.præterea.Arg.cõtra quòd minus digum trahit ad se magis dignum.arg.supra de iurepatro.ex literis.& c. cum secundum.& arg.supra de offi.deleg.super quæstionum. §. fi vero duo sunt. Item argu.quòd in reficiendis sacris vestibus, filum non sacrum, siue pannus non sacer potest apponi,nec est opus nouã cõsecratione. Io.
† Diuisio, sicri , deest in antiquis.
† Aliàs ita: breuiter,respondemus.
f De hac regula vide latius per Iasonẽ in l. imperiũ.ff. de iurisd.om.iud.
g De hoc articulo consule B.Thomã 1.par. q. 77. art. 8.

Proposuisti.] Primo ponitur consultatio , secundo responsio: ibi, *Fraternitati*.Abbas Siculus.
CASVS. Peregrini de diuersis mundi partibus veniunt ad ecclesiã beati Iacobi,inter quos rixas & cõtentiones propter custodiam altaris fieri cõtingit:vnde vulnera & homicidia inferuntur ibidem: quæritur,vtrum propter hoc ecclesia debeat iterum consecrari? Respondet Papa , quòd non debet reconsecrari , sed debet reconciliari per aquam,cum vino & cinere benedictam.Nota quòd propter sanguinis effusionem non reconsecrantur ecclesiæ,sed reconciliantur.
l ¶ *Reconciliari.*] Nota quando ecclesia debet consecrari vel reconciliari:primo si dubitatur an sit consecrata. Idem de altari quod propter dubium debet consecrari. de consc. dist. 1. ecclesiæ vel altaria. quia non dicit iteratum,quod nescitur esse factum. de consc. dist. 1. solemnitates 1.fic est de baptismo.ℨ.de bapt.c.2.& simi.68.dist. presbyteri quos.& §.seq.Item si ecclesia est exusta tota vel maior pars , debet iterum consecrari.de consecratio.dist.prima,ecclesiis semel.arg.ff.de contrahen.emptio.domum.si vero tectum corruerit,& parietes illæ si remaneãt , vel etiam modicum de ipsis parietibus destructum fuerit, non debet propter hoc consecrari.infra eo. ligneis. & si tota ecclesia simul destructa fuerit vel maior pars,debet iterum consecrari: si successiue [h] sufficit aspersio aquæ benedictæ. de consecratio. dist. 1. de fabrica.Pro remotione altaris vel fractura enormi,non reconsecretur ecclesia : vt supra capitulo primo , pro sanguinis effusione , & pro adulterio , debet tantum reconciliari : vt hic patet. & infra de adul-
h De his dubiis præter Host. & Ioan. And. vide distinctiones, quas hic recenset Henrichus Boic.

te.signi

Universidad de Deusto Biblioteca

re.significasti.& ar.ff.co.c.vlt.Arg.cõtra de consecra.dist.1. ecclesiis semel. Sed illud intelligitur secundum hoc,quod sanguinis effusione vel seminis pollutione non consecratur.Per quem debet fieri hæc reconciliatio,dicitur infra eo.aqua.

ADDITIO. Sed pone quòd vir seipsum, vel aliquis alius aliquẽ in ecclesia suspendat: quid dices ? Non videtur reconsecranda, vt hic,sed est reconciliãda.

Vnde fis.] Ratio dubitandi in isto text. fuit, nam vni personæ nõ possunt plures ordines sacri eadem die conferri: vt in c. litteras. de temp. ord. Item vnica Missa in die per episcopum dici potest, vt in c. consuluisti.ff.tit.prox. & istæ consecrationes nõ fiũt sine Missa. De quo tamen dic vt habes per glossam not. in c. quod sicut.de elect.vbi disputatur an celebratio Missæ sit de substãtia consecrationis : vnde videbatur, quòd plura altaria in eadem ecclesia simul consecrari non possunt.& idem est in episcopis : sed contrariũ hic decidit: nam nihil obstat quo minus in eadẽ missa,&in eodẽloco possint plures epi cõsecrari vel plura altaria.Abbas.

CASVS. Cum plures clericos posit episcop⁹ simul ordinare, quæsitũ fuit à quodam archiepiscopo, vtrum plura altaria in vna ecclesia, & plures episcopos posset simul cõsecrare?Et Papa rsidet, q̃ põt. No. quòd plura altaria & plures episcopi possunt simul consecrari.

¶ *Glo.se. arg.* ℈ *Baziani, & dat duo similia.*

a ¶ *Plura altaria.*] Arg.℈ Bazianũ,qui dicit,quòd ꝓsecrato maiori altari,omnia alia altaria essent consecrata,si digito demonstrentur.arg. ff.de acq.pos.quod meo.§.si per venditorẽ a. C.de na. libe. si quis habens.sic plures clerici possunt ordinari.ℨ.de tempo. ordi. de eo. & 75. dist.qd̃ à patribus.& plures episcopos põt cõsecrare, modica fuit hæc dubitatio , sed non credebat quòd licet plures clericos posset ordinare,quòd posset plura altaria vel episcopos consecrare.Bern.

Igneis.] Duæ sunt partes,consultatio,& responsio. secunda : ibi, *Inquisitioni*.Abbas.

CASVS. Ligna ecclesiæ consumpta sunt vetustate, vel alia causa tectum ecclesiæ destructum est,& cõsumptũ,sed parietes integri remanserunt,sed mensa principalis altaris modicam passa est fracturam: reparatum est tectum,quæritur,vtrum ecclesia vel altare debeat recõsecrari ? Respondet Papa,quòd cum parietes in sua integritate permãserint,nec ecclesia,nec altare,propter causam prædictam debent denuo consecrari.Not.quòd parietibus ecclesiæ in sua integritate permanentibus,non est ecclesia reconsecranda.

b ¶ *Parietibus.*] Quam diu parietes integri sunt,non est ecclesia reconsecranda : quia in parietibus b consecratur ecclesia, & non in tecto, aut si successiue reparati essent. de conse. dist. 1. de fabrica. De hoc dictum est supra eo.proposuisti.& de tabula.supra eo.c. 1. & quæ ibi dicta sunt hic possent dici.

Consuluisti.]CASVS Corpora excommunicatorum in cœmiterio ecclesiæ sepulta sunt : quæritur , vtrum cœmiterium debeat denuo consecrari ? Rndet Papa , quòd cœmiteria illa reconcilianda erunt per asperſionem aquæ benedictæ solemniter , sicut in reconciliationibus ecclesiarum fieri cõsueuit,eiectis prius corporibus excommunicatorum , si à corporibus fidelium discerni poterunt. Not. quòd sicut ecclesia reconciliatur,ita & cœmiterium.

c ¶ *Cœmiteria.*] Sicut ergo c ecclesia reconciliatur , ita & cœmiterium,cum sit consecratum : vt hic patet,& illa corpora si discerni poterunt,sunt exhumanda,& extra cœmiteriũ eiicienda. ℨ.de sepul. sacris.& eadem gaudent immunitate ecclesia & cœmiterium. 16.q. 4. si quis cõtumax.& c.seq.& ita idem iuris est in accessorio quod in principali.supra de off.deleg.prudentiam. §. vlt. cum suis concordantiis,

d ¶ *Sicut in dedicationibus.*] d ℨ. eo. proposuisti. & de consecratio.

† Cap. vnico tit.de vsu & actione pallij. in 4. compil.

† Cap. vnico eo. tit. in 4.compil. & de materia præter doctores hic vide plene per Syluestrũ in summa verbo: consecratio, 3,

† Cap. 1. tit. de celebratione diuini officij in 4. compil. Et de materia vide Syluestrum in summa verbo : cœmiterium.§.4.

† contigerit

a Ille est casus in quo sufficit affectus, de quo per aliquem actum appareat: hic vero requiritur certa forma. Ioa. An,

b In quibus fiunt cruces & inunctiones,Ioa. An.

c Pro hac glossa facit textus in c. cum ecclesia.de immunit. eccles.& melior textus in c. si ecclesiæ. de sent. excom. lib.6.

d Vnde in Pontificali ponitur rub. de reconciliatione ecclesiæ & cœmiterij, simul & connexim tractando, vt doceat vno

¶ Idem.

¶ *Plura altaria simul in eadem ecclesia consecrari possunt, & idem in pluribus episcopis.*

CAP. V.

CVm † sis : & infra.¶ Noueris igitur , quòd plura in ecclesia vna altaria a , & plures epos simul poteris consecrare.

¶ Idem.

¶ *Corruente tecto parietibus illæsis, & mensa altaris non enormiter fracta,nec altare, nec ecclesia consecratur.*

CAP. VI.

LIgneis† ædificiis ecclesiæ vestræ casu cõsumptis , parietibus b tamen illæsis,ac mensa principalis altaris in sua extremitate modicam passa fracturã: & infra. ¶ Inquisitioni tuæ taliter duximus respondendum, quòd cum parietes in sua integritate permanserint , & tabula altaris mota , vel enormiter læsa non fuerit: ob causam prædictã, nec ecclesia,nec altare debet de nuo consecrari.

¶ Idem Senoñ.episcopo.

¶ *Polluitur ecclesia, vel cœmiterium, si excommunicatus in ea sepelitur.*

CAP. VII.

COnsuluisti † : & infra.¶ Cœmiteria c , in quibus excõmunicatorum corpora sepeliri contingit † , reconciliãda erunt dist. 1. si motum. & cap. seq. Bernardus.

Vm sicut.] In prima ponitur facti narratio,in secunda exhortatio:ibi , cum non sit. Abb. Et hæc decretalis ponit quæ deberent poni in principio tit. de donationibus. Abbas.

CASVS Regina Hungariæ quandam ecclesiam fundauit , & eam fecit consecrari,& in ea fuerunt clerici instituti: sed ecclesiam non dotauit:clerici illius ecclesiæ significauerunt hoc dño Papæ , vnde ipse scribit reginæ dicẽs:cum ecclesia non sit consecranda nisi de dote sit ei prouisum : tanto liberalius ad dotandam ecclesiam prædictam liberalitatis seu ꝓuisionis manus aperire debet, quãto ad hoc ex debito iam tenetur. Not. quòd non debet ecclesia cõsecrari nec etiam fundari nisi à patrono ei de dote primo prouideatur. Item qui fundat ecclesiam,tenetur dotem assignare eidem.

¶ *Gl.seq.primo ampliat & fortificat tex.Secundo quærit, & soluit. & iterum quærit.ponit opiquam approbat cũ certa moderatione.*

e *Consecranda.*] Nec etiam fundanda , nisi prius cõpetens dos fuerit ei assignata. de consec. dist. 1. nemo. in Authen.vt nullus fabri.ora.do.§. 1. coll. 5. & in Authen. vt deter. sit numeri.§.1.coll.1. vel si hoc omissum sit in fundatione sicut hic, non debet consecrari ecclesia , nisi dos ei prius fuerit assignata : vt 16. q. vlti. piæmentis.1.q. 2. placuit. & hic. cum ad hoc ex debito teneatur fundator:

aspersione † aquæ soleniter benedictæ ; sicut u in dedicationibus ecclesiarum fieri consueuit.

¶ Honorius tertius reginæ Hungariæ.

¶ *Qui fecit ecclesiam consecrari,tenetur eam dotare.hoc dicit.& tene menti hunc casum.*

CAP. VIII.

CVm † sicut ex relatione capituli Oradien. nobis innotuit , eorum feceris ecclesiam consecrari:& infra. ¶ Cum non sit ecclesia , nisi de dote prouisum ei fuerit consecranda c , eò liberalius ad dotandã prædictã ecclesiam aperire manus munificentiæ tuæ debes , quo ad hoc fortius , tanquam ex debito iam teneris f .

¶ Gregorius nonus Astoricen. episcopo.

¶ *Ecclesia polluta per sacerdotem simplicem reconciliari non potest , etiam si aqua fuerit per episcopum benedicta.*

CAP. IX.

AQua † per episcopum benedicta, ecclesiam reconciliari posse per alium episcopum non negamus , per sacerdotes simplices hoc fieri decætero prohibentes : Non obstante consuetudine f prouinciæ † Bracharen. (quæ dicenda est potius corruptela) quia licet episcopus committere valeat

vt dicit in fine. Sed quæ erit competens dos ? Respondeo,si sit monasterium,tunc dos debet esse tanta,quòd presbyteri, diaconi , & subdiaconi , cantores, & lectores posint ibi esse, prout traditur in Authen.vt determi.sit num.cle.§.1. si vero alia ecclesia collegiata,dos ad min⁹ debet esse pro duobus.arg.supra de fil.presby.proposuisti.7. q.1. illud aut tribus.de consl.dist.1. hoc quoq;. & q̃ posit recipere hospites,& episcopalia iura persoluere.ℨ.de prẽben.de monachis.supra de sup.negli.præla.c.2.Sed quid si eps consecrat, vel fundat ecclesiã non assignata dote?Dicit Bazianus & bñ, q̃ eps teneꝰ dotare ecclesiã , sicut teneꝰ prouidere illi quẽ ordinat sine titulo.ℨ.de prẽben.c.2.eps.& c. cum secũm Apostolũ.& hoc credo verũ, dummodo sine læsione ecclesiæ suæ hoc facere possit:aliàs non,nisi haberet proprium : quia delictum personæ,& c.vt 16.q.6.si epm.ℨ.de exceptio. cum venerabilis. & tũc fundator dotabit eã,& posset ad hoc cõpelli.ar.16.q.vlt. piæmentis.arg. ad hoc.ff.de rit.nu.qui liberos. & hæres fundatoris ad hoc tenetur.in Auth.de ecc.ti.§.si aũt.& §.si quis ædificationem.coll.9.Ber.

AQua.] Tria facit Ponit dictum. Damnat consuetudinem , causam reddens.Et subdit præteriti tolerantiam. secunda:ibi, *Non obstante*.Tertia:ibi, *Quod autem*.Abbas.

CASVS. In prouincia Bracaren. quando ecclesia vel per sanguinis effusionem, vel alio modo fuerat violata,reconciliabatur per simplices sacerdotes:peruenit hoc ad notitiam Papæ, vnde super hoc scribit Astoricen.episcopo.dicens,quòd per alium episcopum,quam per proprium ecclesia põt reconciliari,aqua per epm bñdicta,& non per simplices sacerdotes reconciliat ecclesia,non obstante consuetudine prouinciæ Bracharen. quæ dicenda est potius corruptela : quia licet eps committere possit quæ iurisdictionis sunt inferioribus clericis:tñ ea quæ sunt epalis ordinis non põt eisdem clericis inferioribus demandare.Quod autẽ sup reconciliatione hactenus factũ est de mandato eporum,duxit de misericordia tolerandũ.Not.q̃ ecclesia solummodo per epm reconciliari debet , non obstante cõtraria cõsuetudine. Item eps põt cõmittere ea q̃ sunt iurisdictionis inferioribus clericis , sed ea q̃ sunt ordinis epalis demandare inferioribus non põt. Item reconciliatio,q̃ nulla est,per tolerantiã Papæ fit aliqua:& ita de nihilo e facit aliquid,sicut de sententia quæ nulla est , facit aliquam.

f ¶ *Consuetudine.*] Not.ergo quòd consuetudo , quæ est contra iuris naturam,

polluto reliquum pollutum , quod dic vt infra eo. c. vnico. lib.6.Io. An.

† Aliàs ita: aspersione solemniter aquæ,&c.

† Vide Petrum de Petru. in tract. canonicæ episcopalis c. 7. & Bal. tract. de dote par. 1. ad de Ananiam consil.22. in cip.primo vidētur.

† In aliquot antiquis ita: nobis innotuerit quòd eo.um,&c.

† Vide l. fi. & ibi Alexa. ff. de doc. prælega.

† De intellectu præter doctores hic vide Couarruuiam li.3.varia.resolut.c.20.

Aliàs, ecclesiæ. & hoc agnoscit hic Hostiensis.

e Intellige hoc dictum prout declaraui in c. quanto. de translat. epi super glossa in verbo: veri Dei. vide.

naturam,non prodest,& ℨ illud ius non potest præscribi. supra de cõs. cum inter vos.& cap.cum venerabilis.& c.quanto.& c.vlti.vbi de hoc.

¶ *Glo.seq.exemplificat.& quærit diuersitatis rationem,& sol.*

a ¶ *Iurisdictionis.*] a Puta iudicare,cognoscere de causis,instituere, beneficia conferre, & omnia alia quæ assequutus est episcopus in confirmatione.argum. supra de elec.transmissam.hæc omnia committere potest & delegare vnicuique maiori vel minori: Sed ea quæ sunt episcopalis ordinis, demandare non potest inferioribus , puta clericos ordinare, virgines consecrare,chrisma conficere , & consimilia, quæ ministerium consecrationis desiderant. Sed quæ est ratio quare illa quæ sunt iurisdictionis possit cõmittere clericis inferioris gradus , & non illa quæ sunt ordinis demãdare ? Hæc potest esse ratio. Iurisdictio sola voluntate & verbo committitur , siue delegatus fuerit siue ordinarius, & reuocatur.supra de offic. dele. super quæstionum. §.intentionis. & §. porro. ff. de iudi. iudicium. sed collatio sacramentorum non confertur sola voluntate vel verbo, immo facto est opus: quia necessaria est visibilis vnctio & exterior: quæ est signum interioris vnctionis in corde. supra de sacra vnctio.ca. vno.quæ perpetua est,& amitti non potest , licet executio quandoque suspendatur.1.q.1.quod quidam. versi. si forte militiæ,&c.Et ita patet, quòd non possunt taliter demandari sicut iurisdictio vel reuocari : & talia conferri non possunt , nisi ab eis qui habent ea per collationem. 68.dist.presbyteri quos.& sic reconciliatio talis nulla est,cum sacerdotes illi non habuerunt potestatem illam per talem demandationem, quæ est ordinis episcopalis sicut consecratio. sed vnus episcopus alij episcopo potest hoc demandare , & per huiusmodi demandationem nihil ei committit,cum ipse episcopus habeat ea quę ministerium consecrationis desiderant, & ei deest tantum auctoritas : quia in alienam messem falcem mittere non debet,nisi de voluntate & mandato illius cuius est diœcesis.6.q.3.scriptum est.

quæ iurisdictionis a existunt: quæ ordinis tamen † episcopalis sunt , non potest inferioris gradus clericis demandare.

¶ Quod autem mandantibus episcopis , super reconciliatione factum est hactenus per eosdem misericorditer † toleramus b † .

¶ Idem eidem.

¶ *Ecclesia etiam non consecrata si polluitur,reconcilianda est.*

CAP. X.

SI † ecclesia non c cõsecrata cuiuscunque fuerit semine, aut sanguinis effusione polluta, aqua protinus exorcizata lauetur d , ne diuinæ laudis organa suspendantur. Est tamen , quàm citius fieri poterit, consecranda.

TITVLVS XLI.

De celebratione Missarum † , & sacramento Eucharistiæ, & diuinis officiis.

¶ Ex concilio Agathen.†

¶ *Presbyter tenetur horis debitis dicere horas canonicas:permittitur tamẽ sibi ex causa dicere eas , vsque ad vesperas inclusiue. hoc dicit secundum vnum intellectum.*

CAP. I.

PResbyter mane, matutinali officio expleto,pensum seruitutis suæ, videlicet Primã, Tertiam,Sextam,Nonã, Vesperãque persoluat e :.ita tamen, vt horis cõpetentibus f , iuxta possibilitatem,aut à se, aut à scholaribus g publice compleantur. Deinde peractis horis , & infirmis visitatis , si voluerit exeat ad opus rurale h ieiunus i , vt iterum necessitatibus peregrinorum , & hospitum , siue diuersorum commeantium , infirmorum atque defunctorum succurrere k possit,vsque ad statutam horam , pro temporis qualitate : propheta dicente: Septies in die laudem dixi tibi : qui septenarius l numerus no & cinere , cum qua reconciliatur ecclesia consecrata. supra eod. proposuisti.& argu.ad hoc supra de tempo.ordi. cum in distribuendis. & arg.de consecratio.dist.2.c.fin.argu.tamen contra. infra de immunit. eccles.cap.pen.Bernar.

DE CELEBRATIONE MISSARVM,&c.

¶ *Visum est supra de cõsecratione ecclesiæ vel altaris: sed quia in ecclesia consecrata Missæ celebrantur, & alia diuina officia dicuntur, ideo subiungitur hæc rubrica. Abbas.*

De hac materia tractatur de consecra.dist.5.conuenit.& duobus c. seq.15.dist.sancta in Pascha.De secunda parte,videlicet de sacramẽto Eucharistiæ tractatur de consecratio.dist.2.per totum.

Presbyter.] Communiter non summatur propter multitudinem dictorum. Primo præcipit officium dici horis debitis, & ex causa permittit anticipationem. Secundo specificat casum, quare permittit sibi anticipare : ibi , *Deinde*. Tertio concludit ibi,*Ergo*.Abbas Siculus.

CASVS. Presbyter mane omnes horas suas dicere debet , & peractis horis & infirmis visitatis,exeat ad rurale opus si vult,& alia faciat quæ sequuntur in littera.Not.quòd omnes horæ mane dici possunt excepto completorio.Item clericus cui beneficium non sufficit,ex artificio potest victum quærere.

¶ *Glo.seq.recitetur per obiectionem,& solutionem.*

e ¶ *Persoluat.*] Consilium est,vt simul dicat omnes horas,ne superuenientibus occupationibus aliquam horam dimittat: & intelligitur hoc de clericis pauperibus,quos ad opus rurale oportet exire , vt in littera patet:aliàs suo loco & tempore dicendæ sunt singulæ horæ.

ADDITIO. Vnde versus : *Exeat omnis inops opus ad rurale sacerdos:*

Si vult completis horis,ægris quoque visis.

f ¶ *Competentibus.*] Signatis campanis vel alio signo. supra de electio.in causis. & supra de officio custo.c.1. & 1.dist.ius militare.

g ¶ *Scholaribus.*] Hic exaudio,cum aliqua superueniẽte necessitate ipse officium suum perficere non potest.7. q.1. illud. & facit ad hoc supra de vi.& honestate clericorum.vt quisque.

h ¶ *Rurale.*] Clericus enim cui ecclesia non sufficit , ex artificio suo victum & vestitum quærat. 91. dist.clericus victum , absque officij sui detrimento.& 21.q.1.c.1.

i ¶ *Ieiunus.*] De consecra.dist.2.liquido.& de conse. dist.1.sacramenta. & dist.5.vt ieiuni.& c.vt episcopi.& 7.q.1.nihil.Ber.

K ¶ *Succurrere.*] Missam celebrando vsque ad statutam horam : vt hic dicit,id est,Nonam.de consecratio. dist.1. solent. vel vsque ad Tertiam quandoque.44.dist.non liceat.hoc in diebus communibus.

l ¶ *Septenarius.*] Sunt septem e horæ ficut sunt septem dona spiritus sancti. 30. quæst.1. peruenit. septem dies seculi, & septem ætates,qui-

c Concor.d. fancimus.C. de sacr. san. eccle. & Instit. de re. diui.§. locus.

† In cõciliis editis nondum inueni, refert Burchardus li.2. decr.c. 104. & 105. & Iuo par. 6.ca. 181.& 182. habetur apud Gratianũ 91. dist. c. presbyter. sed signatur vt palea,& c. 2.tit. de suffragiis, in 3. compil. & vide notas no stras in hoc cap.

Psal. 118.

d De hac re vide hic latius per Hostiensem. & Ioan. And.

e Vide Nauarrum in manuali de horis canonicis c.3. & notas nostras in hoc cap.

Universidad de Deusto

bus completis finietur mundus: septem petitiones in oratione Dominica, septem psalmi pœnitentiales, item septem diaconi, sicut septem candelabra. 93. distinctione, diaconi qui [a]. Et ita septem sunt horæ ad quas tenentur sacerdotes: de aliis nihil dicit: vnde videtur, quòd non teneantur: sed certe tenentur. argum. supra de præben. cum secundum Apostolum. 91. distin. c. 1. & 2. & 92. dist. c. vlti. Bernard.

ADDITIO. Vnde versus:

Hæc sunt septenis propter quæ psallim[9] horis.
Matutina ligat Christi, qui crimina purgat:
Prima replet spiritis, causa dat tertia mortis:
Sexta cruci nectit, latus eius Nona hipercit:
Vespera deponit, tumulo Completa reponit.

Q *Vida.*] Primo potuit excessus. Secundo prouisio: ibi, *Ideo.* Abbas.

CASVS. Quidam laici habent in consuetudine, vt per singulos dies audiant Euangelium: In principio erat verbum: & Missas peculiares: vnde statuit concilium, vt vlterius hoc non faciant, nisi suo tempore, nisi aliquando ex deuotione hoc facere velint, & non propter aliud: sed audiant Missas de eodem die. Et loquitur in casu, in quo non est nisi vnus presbyter in ecclesia, qui debet celebrare de die. Nor. quòd aliquid prohibetur nó propter se, sed propter illud quod inde sequi potest. Item Missæ de die audiendæ sunt, vbi aliquis ex deuotione velit audire.

a ¶ *Peculiares.*] id est, speciales. de cõsecratio. dist. 1. & hoc attendendum est. Ala.

¶ *Glo. seq. causam reddit, dat vnum simile, & arguit.*

b ¶ *Non fiat.*] Non quia malum sit audire tales Missas, sed malum est propter talem dimittere canonice statutas Missas de die: vt dr in fine. 21. dist. deniq;. vbi prohibetur minori benedicere præsente maiore; & dare eleemosynam non est peccatum sed dare ad iactantiam malum est. 1. q. 1. non est putanda. & c. vide quantum. & ita est arg. q̃ aliquid prohibetur, non propter hoc q̃ malum sit, sed p̃p id quod ex eo sequi potest. 3. de iureiu. & si christus. & 22. q. 1. in nouo. & 11. q. 3. nolite. 63. distinct. capit. quia sancta. 5. verum.

c ¶ *Deuotione.*] Quasi melius sit Missas istas audire, quàm alias canonicas de die. Bernar.

C *Consuluisti.*] CASVS. Quæsitum fuit à Papa vtrum sacerdos posit celebrare plures Missas eodem die? Respondet Papa, quòd excepto die Natiuitatis Domini, sufficit sacerdoti semel in die vnam Missam celebrare, nisi necessitas immineat. Not. quòd necessitas facit licitum, quod alias est illicitum. Item nota contra sacerdotes, qui plures Missas celebrant in die causa cupiditatis.

b De materia huius glossæ vide hic late per Host. Ioan. An. & alios: sed vide omnino B. Thomam lib. 4. sent. dist. 13. q. 1. art. 2. quæstiuncula 4 & 3 par. q. 83. art. 2. ad 2. argumentum.

¶ *Glo. seq. reci per q. quare in Natali dicantur tres Missæ, soluit & ponit versus.*

d ¶ *Natiuitatis.*] Die [b] enim Natiuitatis Domini plures Missæ celebrantur. de cons. dist. 1. nocte sancta. & celebrantur etiam tres Missæ propter mysterium: quoniam per illas tres Missas repræsentatur triplex status, scilicet, status ante legem, sub lege, & status gratiæ. Illa quæ cantatur in nocte, repræsentat statum illum, qui fuit ante legem, quando omnes erant in tenebris: vnde dicitur in Missa, illa prophetia: Populus gentium qui ambulabat in tenebris. Secunda quæ dicitur in aurora, repræsentat tempus sub lege in quo iam incipiebant ex parte scire Christum, sed non plene, propter dicta legis & prophetarum: & ideo cantatur inter diem & noctem: & dicitur officiũ: Lux fulgebit hodie. Tertia dicitur in die, per quam designatur tempus gratiæ, s. præsens: vnde dr officium: Puer natus est, &c. quod potes intelligere his verbibus:

Tres in natali debent Missæ celebrari:
Quarum prima, sacram Christi signat geniturã:
Altera venturi designat gaudia Christi:
Tertia iam factum quod lex fore sacra designat.

¶ *Glo. sequens quærit, & soluit*

à nobis impletur, si Matutini † Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonę, Vesperæ, & Completorij tempore, nostræ seruitutis officia persoluamus. nam de nocturnis vigiliis idem ipse propheta ait: Media nocte surgebam, & cætera. Ergo his temporibus laudes creatori nostro, super iudicia suę iustitiæ referamus.

¶ Ex concilio Triburiẽs. †

¶ *Propter Missam specialem Missa de feria dimittenda non est.*

CAP. II.

QVidam laicorum habent in consuetudine, vt per singulos dies audiant Euangelium: In principio erat verbum: & Missas peculiares [a], hoc est †, de sancta Trinitate, & de sancto Michaele. & ideo sancitum est in eodem concilio, vt vlterius hoc non fiat [b], nisi suo tempore, & nisi aliquis velit propter reuerẽtiam sanctæ Trinitatis, non pro alia deuotione [c] audire. Sed si voluerint, vt sibi Missæ cantentur, de eodem die Missas audiãt, pro salute viuorum, & etiam defunctorum †.

¶ Innocentius iij. Vigoreſi. † episcopo.

¶ *Sufficit sacerdoti semel in die celebrare: & excipit duos casus, scilicet necessitatem, & festum Natiuitatis.*

CAP. III.

C *Onsuluisti* †: & infra. ¶ Respondemus, quòd excepto die Natiuitatis [d] Dominicæ, nisi causa necessitatis [e] suadeat, sufficit sacerdoti semel in die vnam Missam solummodo celebrare.

¶ Idem archiepiscopo Bracharen.

¶ *In Missa commemorationis, licet dicatur propria præfatio, non tamen dicitur hymnus angelicus, nec symbolum.*

CAP. IIII.

C *Onsilium* † nostrum: & infra. ¶ Requisisti, vtrum in diebus profestis [f], in quibus ad honorem sancti Spiritus, beatæ Virginis, & sanctæ Crucis Missam celebrari contingit, hymnus Angelicus [g], symbolum [h], ac præfatio propria debeat decãtari: & infra. ¶ Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd apud nos in diebus profestis, cum Missarum solemnia in honorem beatæ Virginis celebrantur, neque hymnus Angelicus, neque symbolum decantatur, licet in Missa, propria præfatio decantetur, vt inter commemorationẽ, & solemnitatẽ differentia ostendatur. vnde, Te Deum laudamus, regularius [k] dimittitur, quàm dicatur in laudibus matutinis.

¶ Idem clericis sancti P. Magaloñ. †

¶ *Sacerdos post sumptam Eucharistiam, perfundat, nisi aliam Missam sit dicturus.*

CAP. V.

E *x* † *parte vestra*: & infra. ¶ Postulationi vestræ taliter respondemus, q̃ semper sacerdos vino [a] perfundere [b] debet postquã totum [c] acceperit Eucharistiæ sacramẽtum; nisi cũ eodẽ die aliam Missam debuerit celebrare: ne si forte [d] vinum perfusionis acciperet, celebrationem aliam impediret.

¶ Idem I. quondam archiepiscopo Lugdunẽn.

¶ *Si qua verba sunt in canone Missæ, quæ ab Euangelistis dicta non fuerũt, credere debemus quòd à Christo Apostoli, & ab Apostolis eorum successores acceperunt. & hoc dicit vsque ad §. quæsiuisti.*

CAP. VI.

C *Vm* † *Marthæ*: & infra. ¶ Quæsiuisti, quis † formæ verborum, quam ipse Christus expresit, cum in corpus & sanguinem suum, panem transsubstantiauit & vinum, illud in canone Missæ, quo ecclesia vtitur generalis, adiecerit, quod nullus Euangelistarum legitur expressisse: Cum enim in Euangelio sic legatur: Accipiens calicem, gratias agens benedixit, & dedit discipulis suis, dicens: Bibite ex hoc omnes: Hic est enim sanguis meus noui testamenti, qui pro vobis, & pro multis effundetur, in remissionem peccatorum: in canone Missæ sermo iste, videlicet: mysteriũ [e] fidei: verbis ipsis interpositus inuenitur. vnde cũ non Euangelista Christum hoc dixisse testetur †, miraris, quòd aliquis asseuerare tẽtauerit eum aliquid plus dixisse [f], quàm aliquis Euangelistarum asseueret. Verum si formam ipsius canonis inspicias diligenter, præter hoc, de quo tua fraternitas requisiuit, alia duo [g] videlicet: eleuatis oculis in cælum: & æterni testamenti: poteris in ipso canone reperire, quæ in textu Euangelico non leguntur. ¶ Sane multa [h] tam de verbis, quàm de factis Dominicis inuenimus ab Euangelistis omissa †, quæ Apostoli, vel suppleuisse verbo, vel facto expressisse leguntur: Paulus enim in actibus Apostolorum sic ait: Meminisse vos oportet verbi domini Iesu, qui dixit: Beatius † est dare [i], quàm accipere. Hæc nullus quatuor Euangelistarum descripsit. Nullus etiam horum expresit, quod Paulus de Christo ad Corinthios scribens ait: Visus est plusquam quingentis fratribus simul, deinde visus est Iacobo, nouissime autem tamquam abortiuo [k] visus est & mihi. Ipsi etiã Euãgelistæ mutuo inter se suppleuisse leguntur: quæ ab eorum aliquo, vel aliquibus sunt omissa [l]. vnde cum tres Euangelistæ posuerint: Hoc est corpus meum: solus Lucas adiecit: quod pro vobis tradetur. & cum Matthæus & Marcus dicant: pro multis: Lucas dicit: pro vobis: Matthæus autem: in remissionem peccatorum, adiunxit. Cæterum ea, quę adduntur in canone Missæ, possunt ex aliis locis Euangelij comprobari: Ioannes enim suscitationem Lazari describens, Iesum sursum oculos leuasse asserit, & dixisse: Pater gratias ago tibi, quoniam audisti me: & infra. ¶ Si tunc igitur in cælum oculos leuauit ad patrem, cum ad corpus exanime animam Lazari reuocauit †, probabilius [m] esse quisiuit, alia duo [g] videlicet: eleuatis oculis in cælum: & æterni testamenti: poteris in ipso canone reperire, quæ in textu Euangelico non leguntur. ¶ Sane multa [h] tam de verbis, quàm de factis Dominicis inuenimus ab Euangelistis omissa †, quæ Apostoli, vel suppleuisse verbo, vel facto expressisse leguntur: Paulus enim in actibus Apostolorum sic ait: Meminisse vos oportet verbi domini Iesu, qui dixit: Beatius † est dare [i], quàm accipere. Hæc nullus quatuor Euangelistarum descripsit. Nullus etiam horum expresit, quod Paulus de Christo ad Corinthios scribens ait: Visus est plusquam quingentis fratribus simul, deinde visus est Iacobo, nouissime autem tamquam abortiuo [k] visus est & mihi. Ipsi etiã Euãgelistæ mutuo inter se suppleuisse leguntur: quæ ab eorum aliquo, vel aliquibus sunt omissa [l]. vnde cum tres Euangelistæ posuerint: Hoc est corpus meum: solus Lucas adiecit: quod pro vobis tradetur. & cum Matthæus & Marcus dicant: pro multis: Lucas dicit: pro vobis: Matthæus autem: in remissionem peccatorum, adiunxit. Cæterum ea, quę adduntur in canone Missæ, possunt ex aliis locis Euangelij comprobari: Ioannes enim suscitationem Lazari describens, Iesum sursum oculos leuasse asserit, & dixisse: Pater gratias ago tibi, quoniam audisti me: & infra. ¶ Si tunc igitur in cælum oculos leuauit ad patrem, cum ad corpus exanime animam Lazari reuocauit †, probabilius [m] esse

† Vide Melchiorem Canum lib. 3. de locis Theolog. c. 3. & seq.

Act. c. 20. circa finẽ

† In omnib⁹ antiquis ita: Beatius est magis dare, quam, &c.

1. Cor. 15.

† reuocabat

lium: & æterni testamenti, prout sequitur.

a ¶ *Vino.*] Quærebatur quo perfundere debet sacerdos? rñdit q̃ vino.

b ¶ *Perfundere.*] Manus, scilicet post perceptionem corporis & sanguinis Domini.

c ¶ *Totum.*] Benedicit: quia vel totum recipiat, vel nihil. de consecratio. distinct. 2. comperimus.

¶ *Glo. seq. reci per q. quare dicat, forte, & dupliter sol. Secũdo de illo qui sumpsit medicinã, & soluit in fi. quærit, soluit, & ponit opinio. Hug.*

d ¶ *Nę si forte.*] Quia sacramenta à ieiunis [a] sunt percipienda. 7. q. 1. nihil. de cons. dist. 5. vt ieiuni. 75. dist. quòd à patribus. & supra de temp. ordi. litteras. Ideo dicit, forte: quia quorũdam est opinio, quòd quicquid admiscetur sanguini [b], sanguis efficitur. argu. supra tit. proxi. quòd in dubiis. & secundum illos, qui perfusionem acceperit, ieiunus erit: Sed potius vt dubitatiuũ illud, forte, & illa opinio hic euacuatur: Sed magis affirmatiue videtur poni: q̃ consuetudo interpretatur, quia sic obseruatur: quæ est optima legum interpres. s. de consue. cum dilectus. sic ponitur 33. q. 2. admonere. & supra de procu. tuæ. & sic est arg. quòd non est ieiunus quis postquam bibit. Sed post medicinam ẽsumptam, videtur quòd nihilominus possit celebrare: quia medicina nõ computatur inter alimenta. ff. de penu lega. non omne quod bibitur. Sed non est verum: quia si non debet post perfusionem, multo minus post medicinam: quia in honorem tanti sacramenti, prius sumi debet corpus & sanguis Domini. de consecra. dist. 2. liquido. & 7. q. 1. nihil. & antequam cibus digestus sit, corpus Christi sumi non debet. de consecratio. dist. 2. tribus. quòd si conficeret sacerdos post aliquem cibum vel potum sumptum, male faceret, tamen conficit. de consecratio. dist. 2. liquido. Hug. [d] dicit contrarium super decreto illo. 75. distinctio. quod à patribus.

a Vide B. Thomam 3. par. q. 80. art. 8.

b Vide B. Thomam 3. par. q. 77. art. 8.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. compilat. Et vide notas nostras in hãc decretalem.

† Ex vetustis codicibus restituimus locum, vt est impressus, nã in vulgatis corruptissime legebatur ita: Quæsiuisti, quæ sit forma verborũ, quam ipse Christus, &c. ex quib⁹ nullus poterat sanus sensus colligi.

c De hoc dubio vide omnino B. Thomam 3. par. q. 8. art. 8. ad 4. argu.

Matt. c. 26.

† testatur

d Errauit Hug. nec est vllo modo eius opinio tenenda.

C *Vm Marthæ.*] Tria sunt dicta, quæ patent per §§. Secundum: ibi, *Quæsiuisti.* Tertium: ibi, *Tertio loco.* Abbas.

CASVS. In Euangelio sic legitur: Accipiens calicem gratias agens, benedixit, & dedit discipulis suis dicens: Bibite ex hoc omnes, hic est enim sanguis meus, noui testamenti, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum: ad vim & prolationem istorum verborum, panis & vinum in corpus & sanguinem Christi transsubstantiatur: in canone Missæ, quo ecclesia vtitur generalis, additum fuit: mysterium fidei, quod verbum, nullus Euangelistarum expresit: vnde mirabatur archiepiscopus iste, quis ausus fuit adiicere verbum illud, quærens à Papa quis illud verbum adiecit: ad hoc respondet Papa, si formam illius canonis inspiciat diligenter, præter verbum illud de quo quæsiuit, alia duo videlicet: eleuatis oculis in cœlum: &, æterni testamenti: poterit in ipso canone reperire, quæ in textu Euangelij non leguntur: sed multa tam de verbis quàm de factis Domini omissa fuerunt ab Euangelistis, quæ Apostoli suppleuerunt: In actibus Apostolorum legitur Dominum dixisse: Beatius est dare, quàm accipere: hoc nullus Euangelistarum expresit: Item ipsi etiam Euangelistæ inter se mutuo suppleuisse leguntur quæ ab aliquo eorum vel aliquibus sunt omissa: alia vero duo, quæ in canone missæ adduntur, possunt ex aliis

e In codice Barbatiæ ita: multa sunt ecclesia, quæ nec ab Euãgelistis, nec ab Apostolis sunt tradita, &c. præter loca citata in gl. Vide Melchio. Canũ de loc. theolog. lib. 3. c. 3. & seq.

locis Euangelij comprobari: Ioannes enim describens suscitationem Lazari asserit Iesum sursum oculos eleuasse, & dixisse, Pater, gratias ago tibi, quia audisti me: si tunc eleuauit oculos ad patrem quando animam Lazari reuocabat ad corpus, probabilius esse videtur, quòd tunc oculos leuauerit ad patrem in cælum, cum panem & vinum trãsubstantiauit in corpus & sanguinem suum: Prætetea in textu Euangelij ponitur: noui testamenti: In canone missæ interponitur: & æterni: quia vetus testamentum temporalia promittebat, nouum autem, quod fuit Christi sanguine cõsecratum promittit æterna: & ideo testamentum illud fuit vetus & transitorium: hoc autem nouum est & æternum: vel alia ratione: vnde nouũ, i. vltimum esse describitur, inde æternum, i. perpetuum comprobatur: nouissimum enim hominis testamentum immobile perseuerat: quia testatoris obitu confirmatur: alioquin non valet, dum vixerit, qui testatur: & non solum scriptura, sed etiam promissio dicitur testamentum, secundum quod dicit Apostolus: ideo noui testamenti mediator est, vt repromissionem accipiant, qui vocati sunt hęreditatis æternæ: Sic ergo debet intelligi quod in canone legitur: Hic est sanguis meus, noui & æterni testamenti, id est, nouæ ac æternæ promissionis confirmator. Not. quòd beatius est dare, quàm accipere. Item testamentum morte testatoris confirmatur. Itẽ deambulatoria est volũtas testatoris vsque ad mortem.

Ioan. 12.

e ¶ *Mysterium.*] Istud est verbum de quo quæsiuit, scilicet quis adiecit illud in canone Missę.

f ¶ *Plus dixisse.*] Arg. 2. q. 5. consuluisti. supra de transla. inter corporalia. sed hoc cum ratione est additum. 33. quæst. 2. quos Deus. & infra eod. §. ex eo. in fine.

g ¶ *Alia duo.*] Scilicet, eleuatis oculis in cœ-

Matt. 26. Mar. 14. Lucas 22.

h ¶ *Multa.*] Multa [e] enim seruat ecclesia, quæ ab Apostolis non sunt tradita, quæ tamen cum sint longa consuetudine approbata, non sunt minoris auctoritatis: vt 11. dist. ecclesiasticarum. 12. dist. illa.

i ¶ *Beatius est dare.*] 15. q. 1. prædicator. quia dando placet homo: acciendo displicet. Vnde versus.

Temporibus nostris quicunque placere laborat:
Det, capiat, quærat, plurima, pauca, nihil.

K ¶ *Abortiuo.*] Paulus appellat seipsum abortiuum; quia sicut fœtus abortiuus, cum labore, & angustia, & attractione ad lucem attrahitur, ita Paulus cum attractione venit ad fidem. 23. q. 4. displicet. & cap. quis nos.

l ¶ *Sunt omissa.*] Nam quod legibus omissum est, supplendum est à iudice. ff. de testi. quæsitum. & supra de elect. cum nobis. & Dominus quandoque diminute dixit. 16. q. 7. & hæc diximus, & ipsius facta supplemus, & contraria suis factis facimus. & iuste per vsum ecclesiæ diu factum, ad hoc vt iustum præsumi debeat. de confecra. distinct. 2. liquido. & sufficit quòd aliquid sit diu seruatum, ad hoc vt præsumi debeat, vel Apostolum, vel alium iustum auctorem habuisse. 11. distinct. ecclesiasticarum. 12. dist. illa.

m ¶ *Probabilius.*] Not. arg. q̃ ex quo quandoque leuauit, q̃ postea leuauerit. 1. q. 1. iudices. in fi. & est arg. ex eo quod quis facere consueuit.

Universidad de Deusto

28.dist.quia sunt culpæ.infra de pig.illo vos.ff. de vsu.qui semisses.r. respon.ff.devi.tri.& ole.le.ex vsu.ff.de pe.le.dominus Sticho.§.testamento.ff.de fund.instructo,cum de lanionis.§.asinam.& ff.de leg.1.si seruus plurium. §.ſ numerus nummorum & ff.ad Macedon.inter a. §. quod dicitur. Ioan.

a Aliàs, sed Iulianus.

a¶ *Et æterni.*] hic ostēdit quare adiectum fuit: & æterni.Ber.

† S. Thomas 3.par.q.83. art. 3. ad 2. argu.

b ¶ *Immobile perseueret.*] C.de sacrosan.eccl. l.1. C. de testamen. quoniam indignum. 13. q.2. cap.vlti.

c ¶ *Non valet.*] Ambulatoria enim est voluntas defuncti, vsq; ad supremum vitæ exitum. ff. de adi.lega. l.4. ff.de donat. inter vir. & vxor. cum hic status. §. pœnitentiam. & C. de codi.l. 3.& C.qui testamen. fac. pos. si quis. vnde poteſt mutari testamentum, etiam si pactum interuenerit ne posſit mutari. C. de pact. pactum quod dotali.etiam si fuerit per principem confirmatum. arg. C. de testament. omnium. quia nemo hanc legem sibi dicere potest, vt à priori testamento sibi recedere non liceat. ff. de leg. 3. si quis.in prin.1.respon.

† Qualiter hoc sit intelligendum pulchre explicat B. Thomas 1. 2.q. 99. art. 6.& Dominicus Sotus li. 2. de iust. & iure q. 2. art. 3.

† approbatur.

† Hic post vōtem, testamentum; in quibusdam est dictio, morte, quæ deest in omnibus antiquis: nec esse debet, vt indicant sequentia. *Hebr. 9.* *Hebr. 12.*

EX EO AVTEM. Antequam respondeat ad quæstionem, dicit Papa, quòd ex verbo illo de quo quæsitum fuit, videlicet: mysterium fidei, sumunt quidam munimentum erroris dicentes, in sacramento altaris non esse corporis Christi & sanguinis veritatem, sed imaginem tantum, & speciem, & figuram: pro eo quòd quandoq; scriptura commemorat id quod in altari suscipitur, esse sacramentum, & mysterium, & exemplū: sed qui hoc dicunt, errant: quia non intelligunt auctoritates scripturæ, nec sacramenta suscipiunt reuerenter: Si sacramentum altaris veritas esse negatur, quia est figura, ergo nec mors nec resurrectio Christi vera fuit, cum figura sit: Sed Apostolus dixit, quòd mors & resurrectio Christi, fuit similitudo & imago, dum dixit: Christus mortuus est pro delictis nostris, & resurrexit propter nostram iustificationem: & hoc etiam dixit Petrus in epistola sua: & ita mors Christi & resurrectio est exemplum: quæritur, si non est veritas, quia fuit exemplum: ergo nec fuit mortuus, nec resurrexit: Sed absit error iste à fidelium mentibus: tamen dicitur mysterium fidei: videtur †, quòd tunc oculos leuauerit ad patrem in cælum, cum panem & vinum in corpus & sanguinem proprium commutauit. ¶ Cæterum, sicut superius est expressum, cum in textu Euangelico: noui testamenti: ponatur, hic interponitur: & æterni a: nam vetus testamentum: quod hircorum & vitulorum fuit sanguine dedicatum, temporalia † promittebat: nouum autem, quod est Christi sanguine consecratum, promittit æterna: & ideo testamentum illud, fuit vetus & transitorium: hoc autem nouum est, & æternum. vel, vt vtamur alia ratione: vnde nouum, id est, vltimum esse describitur, inde æternum, id est, perpetuum comprobatur †. Nouissimum etenim hominis testamentum † immobile b perseuerat: quia testatoris obitu confirmatur, iuxta quod Apostolus testamēntū in morte asserit cōfirmatum: alioquin non valet c, dum vixerit, qui testatur. Prætera nō solum scriptura, sed etiam promisio dicitur testamentum, iuxta quod Apostolus ipse scribit: Ideo noui testamenti mediator est, vt repromissionem accipiant, qui vocati sunt hæreditatis æternæ. Sic ergo intelligi debet, quod in ipso canone reperitur: Hic est enim sanguis meus, noui & æterni testamenti: id est, nouæ ac æternæ promissionis, scilicet cōfirmator, sicut Dominus repromittit: Qui manducat (inquiens) carnem meam, & sanguinem meum bibit, habet vitam æternam.

¶ Ex eo autem verbo, de quo mouit tua fraternitas quæstionem, videlicet: mysterium fidei: munimentum erroris quidam trahere putauerunt, dicentes d, in sacramento altaris non esse corporis Christi, & sanguinis veritatem e †, sed imaginem tantum, & speciem, & figuram pro eō quod scriptura interdum commemorat, id quod in altari suscipitur, esse sacramentum: & mysterium, & exemplum f. Sed tales ex eo laqueum erroris incurrunt, quòd nec auctoritates scripturæ conuenienter intelligunt, nec sacramenta Dei suscipiunt reuerenter. si enim quia figura est sacramentum g altaris, veritas h esse negatur, ergo nec mors, nec resurrectio Christi (cum figura sit) veritas est credenda. si quidem mortem & resurrectionem Christi similitudinem & imaginem esse Apostolus manifestat: Christus (inquiens) mortuus est pro delictis nostris, & resurrexit propter iustificationem nostram. Apostolorum etiam princeps Petrus sic in epistola sua scribit: Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. sic ergo tam mors Christi, quàm eius resurrectio, est exemplum, vt & nos peccato mortui, iustitiæ iam viuamus. Quare si non fuit veritas, quia fuit exemplum, ergo nec vere mortuus fuit Christus, nec vere à mortuis resurrexit. sed absit à fideliū cordibus error iste, cum Propheta de ipso testetur, quòd vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Dicitur tamen mysterium i fidei: quoniam aliud ibi creditur, quàm cernatur, & aliud cernitur, quàm credatur: cernitur species panis & vini, & creditur veritas carnis & sanguinis Christi, ac virtus vnitatis & charitatis: & infra. ¶ Distinguendum est tamen subtiliter inter tria, quæ sunt in hoc sacramento discreta, videlicet formam visibilem, veritatem corporis, & virtutem spiritualem. Forma, est panis & vini: veritas, carnis & sanguinis: virtus, vnitatis & charitatis. Primum est sacramentum k, & non res. Secundum l est sacramentum & res. Tertium est res & non sacramentum. Sed primum m est sacramentum geminæ rei. Secundum n est sacramentum vnius, & alterius res existit. Tertium o est res gemini sacramenti. Credimus P igitur, quòd formam verborum sicut in canone reperitur, & à Christo Apostoli, & ab ipsis eorum acceperint successores.

¶ *In sacramento altaris, aqua cum vino transsubstantiatur in sanguinem. hoc dicit vsque ad §. Tertio loco. Abbas Siculus.*

† Hūc errorem nouissime etiam condemnauit concilium Trid. sessio. 13. de sanctissimo Eucharistiæ sacramento c. 1.& canone. 1. vide quoque B. Thomam 3. par. q. 75. art. 1.

videmus, est veritas carnis & sanguinis, & virtus charitatis & vnitatis ista nō videmus, sed credimus: primum, s. forma, quam videmus, sacramentū est, & non res: secūm est sacramentū, & res designata per formā panis & vini: tertiū est res, & non sacramentū: sed primū, s. forma, est sacramentū geminæ rei: secundum est sacramentum vnius, & res alterius existit: tertiū est res duorū sacramentorum: his præmissis, respondet Papa ad quæstionē credēs, q̄ formā verborū prout in canone reperitur, Apostoli receperunt à Christo, & ab illis Apostoli seorum successores.

Rom. 6.

d ¶ *Dicentes.*] De consec. dist. 2. ego Berengarius.

1. Cor. 15.

e ¶ *Sanguinis veritatē.*] De corpore Christi tres sunt opiniones. Vna dicit, q̄ illa substantia, quæ prius fuit panis & vinū, postea fit b corpus & sanguis Christi. de consec. dist. 2. panis in altari. & c. quia corpus. Secunda tenet, q̄ substātia panis & vini desinit c esse, & tām accidentia ipsorum remanent, scilicet sapor, & pōdus, & sub illis accidentibus est corpus Christi. & hoc approbatur ꝛ. de summa trinitate & fide catho. c. 1. Tertia d dicit, quòd remanet substantia panis & vini, & sub eadem specie est corpus Christi. Ioan.

1. Pet. 2.

b Scilicet p trāsubstantiationem & hæc est propositio catholica, quā nouissime diffinuit cōcil. Trid. sessio. 13. de Eucharistiæ sacramento c. 4. & canone. 2. & vide B. Thomam 3. par. q. 75. art. 8.

f ¶ *Exemplum.*] De cōsec. dist. 2. nō oportet. & c. nos enim. & c. forte dicas. & c. in quibus. & cap. semel mortuus est.

Esaias c. 53.

g ¶ *Sacramentum.*] 1. q. 1. multi seculorum. de consec. dist. 2. sacrificium.

h ¶ *Veritas.*] sicut ipsi hæretici dicunt.

i ¶ *Mysterium fidei.*] De consec. dist. 2. forte dicas. & c. in quibus. & cap. semel mortuus. & hic ostendit quare dicatur mysteriū.

c De hac vide B. Thomam 3. par. q. 75. art. 3.

K ¶ *Sacramentum.*] Id est, sacræ rei signum c. de consec. dist. 2. sacrificium.

l ¶ *Secundum est sacramentum.*] De consec. dist. 2. hoc est quod dicimus. & ca. dupliciter.

d Hęc est hęresis demum in cōcil. Trid. damnata, sessio. 13. de sacramento Eucharistiæ c. 4. & canone. 2.

m ¶ *Sed primum.*] Scilicet forma panis & vini, est sacramentum geminæ rei, id est, corporis Christi, & vnitatis: & ita est figurans tantum.

n ¶ *Secundum.*] Id est, corpus Christi est sacramentum, scilicet vnitatis, & est res sacramenti, scilicet, speciem panis & vini: & ita est signans & signatum.

e B. Thomas 3. par. q. 60. art. 2.

o ¶ *Tertiū.*] Scilicet vnitas est res siue signatū gemini sacramenti, i. duorū sacramentorū præcedētium, i. corporis Christi, q̄d est sacramentum veritatis, & speciērū panis & vini, q̄ sunt sacramentum corporis Christi, & ita istud tertiū, est tantum signatum per illa duo sacramenta: species panis & vini, & corpus Christi. Primumvero est tantum sacramentum signans. Secundum est signans & signatum. Tertium est signatum tantum.

p ¶ *Credimus.*] Cōcludit ex pmissis solutionē principalis qōnis: Et de hoc habes

hoc habes 11. distin. ct. ecclesiasticarum.

a Impropriè loquitur, sed apertius hæc dicuntur in ipso contextu decretalis.

† Hunc articulum pulchre explicat B. Thomas 3. par. q. 74. art. 8. & Dominicus Sotus li. 4. sent. dist. 9. q. 1. art. 6.

QVÆSIVISTI ETIAM. Secunda qō fuit, vtrū aqua cū vino in sanguinē q̄ertatur? sup ista qōne variæ sunt opiniones apud scholasticos: quidam dicunt, q̄ cū duo sacramēta profluxerint de latere Christi, s. sanguis a & aqua, in illa duo sacramenta vinum & aqua cō mixta in calice, diuina virtute mutantur, vt in hoc sacramento sit veritas & figura. Alij dicunt, quòd aqua cū vino transsubstantiatur in sanguinem. præterea dici posset, q̄ aqua nō trāsit in sanguinē, sed remanet prioris vini accidentibus circūfusa: ita quòd vini saporem assumit: quod inde probatur, si post calicis consecrationē aliud vinū mittatur in calicē, illud nō transit in sanguinem, nec sanguini cōmiscetur, sed accidentibus prioris vini cōmixtū circunfunditur corpori, q̄ sub illis accidentibus latet, non madidans circūfusum: & sic cōtingit accidentia permutare subiectum, & hic cedit natura miraculo: Verumtamē inter p̄dictas opiniones illa probabilior iudicatur, quæ asserit, aquam cum vino in sanguinem transmutari, vt expressius eluceſcat proprietas sacramenti: & ideo vino aqua vnit, vt Christo populus adunetur: p hoc enim q̄ ipse accepit de nostro, & nos accepimus de suo, indissolubili vinculo coniungimur: vt ille qui est vnum cum patre per vnitatem ineffabilem, fiat vnū nobiscum per admirabilem vnionem, & eo mediante efficiamur vnum cum patre. Not. quòd accidentia mutāe subiectum, & econtra. Item natura cedit miraculo. Item virtus supra consuetudiné operatur.

a ¶ *Illa duo.*] Sacramenta, quæ fluxerunt de latere Christi, scilicet aquam & sanguinem. infra eo. in quadam.

b ¶ *Veritas.*] Id est, caro & sanguis.

† Corpore, legitur vt plurimum in antiquis.

Ioan. 21.

ADDITIO. Vel dic, veritas transsubstantiationis istius aquæ, in illam veram aquam Christi, & illius vini in sanguinem.

c ¶ *Et figura.*] Id est, species panis & vini.

Esa. c. 32.

ADDITIO. Vel dic, & figura. quia per aquā figuratur regeneratio, & per vinum redemptio.

† In vulgata editione legitur sicut est impressum, sed antiqua Raymūdi exemplaria habent ita: Beati q̄ seminant super aquas.

d ¶ *Transsubstantiatur.*] Ita quòd desinit ibi esse aqua & vinum.

e ¶ *Physici.*] Qui dicunt, quòd aqua & vinum non commiscentur per minima, id est nō ita quòd inseparabilia sint, sed talis separatio impossibilis vel difficilis videtur, postquā bene admixta sunt. arg. ff. de acq. re. do. adeo. §. cum quis. & de consecratione dist. 2. cum omne. versus finē.

f ¶ *Præterea potest dici.*] Hæc est tertia opinio.

g ¶ *Transit.*] Contra istos est: quia si quis sumpserit hanc aquam cum sanguine, iam non erit ieiunus, & ita illa die non poterit confiteri. supra eo. ex parte. sed contra, de consecratione. dist. 2. relatum. & supra eo. titulo. consuluisti. & c. ex parte.

h ¶ *Accidentibus prioris.*] Licet logici dicant, q̄ accidentia non possint permutare subiectum, quod verum est secundum naturam: Sed hic natura cedit miraculo, vt litera dicit.

¶ Quæsiuisti etiam, vtrū aquæ † cum vino in sanguinē conuertatur? Super hoc autem opiniones apud scholasticos variantur: Aliquibus enim videtur, quòd cum de latere Christi duo præcipua fluxerint sacramenta, redemptionis in sanguine, ac regenerationis in aqua: in illa duo a, vinum & aqua, quæ commiscentur in calice, diuina virtute mutantur: vt in hoc sacramento plene sit veritas b & figura c. Alij vero tenent, quòd aqua cum vino transsubstantiatur d in sanguinem, cum in vinum transeat mixta vino: licet physici e contrarium asseuerent, qui aquam à vino per artificium posse asserunt separari. Præterea potest f dici, quòd aqua non transit g in sanguinem, sed remanet prioris vini accidentibus circunfusa, ita quòd vini saporem assumit: quod inde conuincitur, quia si post calicis consecrationem, aliud vinum mittatur in calicem, illud quidem non transit in sanguinem, nec sanguini commiscetur, sed accidentibus prioris h vini commixtum, corpori, quod sub eis latet, vndique circunfunditur, non madidans circunfusum: ipsa tamen accidētia vinum appositum videntur afficere: quia si aqua fuerit apposita, vini saporem assumit. Contingit igitur accidentia mutare subiectum, sicut & subiectum contingit accidentia permutare: cedit quippe natura miraculo: & virtus supra consuetudinem operatur. Sed nec inconueniens creditur aut absurdum, si aqua in corpore Christi esse credatur: cum legatur de ipsius latere † processisse: & infra i. ¶ Verum inter opiniones prædictas, illa probabilior k iudicatur, quæ asserit, aquam cum vino l in sanguinem transmutari: vt expressius eluceat m proprietas sacramenti. Nam cum aquæ multæ sint populi multi n, iuxta quod alibi legitur: Beati † qui seminatis super omnes aquas: ideo vino aqua vnitur, vt Christo populus adunetur: per hoc enim quod suscepit o ipse de nostro, & accepimus ipsi de suo, tam insolubili nexu coniungimur, vt qui est vnum cum patre per ineffabilem vnitatem, fiat vnum nobiscum per admirabilem vnionem: ac per hoc, ipso communiter mediante, cum patre vnum efficimur. Pater, inquit, sancte, serua eos, quos dedisti mihi, vt sint vnum sicut & nos: non pro his rogo tantum, sed pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me, vt & ipsi in nobis vnum sint, & mundus credat quia tu me misisti.

Ioan. 17.

¶ *Oratio quæ dicitur in secreta, in festo sancti Leonis, immutata est: quia vbi dicebatur, Annue nobis domine, vt animæ famuli tui Leonis hæc prosit oblatio: hodie dicitur: vt intercessione beati Leonis hæc nobis prosit oblatio. & hæc mutatio contingit, quia sancti nostris orationibus non indigēt, sed nos suis. hoc dicit vsque ad finē. Abb.*

¶ Tertio † loco fraternitas tua requisiuit, quare fuerit mutatum, quod in secreta beati Leonis p, secundum antiquiores codices q continetur, sic videliet: Annue nobis Domine, vt animæ famuli tui Leonis hæc prosit oblatio: cum in modernis sacramentariis habeatur; Annue nobis quæsumus domine, vt intercessione beati Leonis, hæc nobis prosit oblatio? Super quo respondemus, quod cum sacræ scripturæ dicat auctoritas †, quod iniuriam r facit martyri, qui orat pro martyre: idem s est ratione consimili † de aliis sanctis sentiendum: quia orationibus nostris non indigent, pro eo quòd cum sint perfecte beati, omnia eis ad vota succedunt: Sed † nos potius orationibus eorum indigemus, quos (cum miseri simus) vndique mala nostra perturbant: vnde quod in plerisque † orationibus continetur: Prosit vel proficiat, huic sancto vel illi † talis oblationis aliàs opiniones: an vt Doctor, vt non imponat nobis necessitatem? eius ergo opinio est amplectenda: vt s. de feri. capellanus. & tamen nō vī aliquam reprobare. s. de resti. spolia. litteras.

b Hæc glossula deest vt plurimum in antiquis exemplaribus.

l ¶ *Cum vino.*] Id est, vinum aquaticum: non enim transeunt duo in sanguinem, sed vinum quod aquā sibi incorporauit: & ita expone aquā cum vino, id est, compactum vel compositum ex eis. hæc expositio est secundum illam opinionē quæ asserit, quòd aqua cum vino transsubstantiatur in sanguinem: & illa probabilior est, vt dicitur hic.

m ¶ *Eluceat.*] aliàs elucescat. Ber.

n ¶ *Populi multi.*] De consec. dist. 2. cum omne. & dist. 4. proprie.

o ¶ *Suscepit ipse.*] De cōs. dist. 2. in Christo patri.

TERTIO LOCO. In secreta beati Leonis olim ita dicebatur: Annue nobis quæsumus Domine, vt animæ famuli tui Leonis, hæc prosit oblatio: modo sic dicitur: Annue nobis, quæsumus Domine, vt intercessione beati Leonis hæc nobis prosit oblatio: quæsiuit archiepiscopus, quare fuit illud mutatum? Respondet Papa: Sacra scriptura dicit, quòd iniuriam facit martyri, qui orat pro martyre: & idē est intelligendum de aliis sanctis, qui orationibus nostris non indigent, sed nos potius eorum orationibus indigemus, vnde quod continetur in plerisque orationibus, prosit vel proficiat huic sancto vel illi, talis oratio ad gloriam & honorem: ita debet intelligi, vt magis à fidelibus glorificetur in terris. In fine dicit Papa, vtrum in hoc articulo locum habeat illa distinctio, qua docetur, quòd defunctorum alij sunt valde boni alij valde mali, alij mediocriter boni, alij mediocriter mali, discretio huiusarchiepiscopi hoc inquirat. Not. quòd iniuriam facit martyri, qui orat pro martyre. Item vbi eadem est ratio, debet esse idem ius.

† Sūma est, sanctos in cælo cum Deo regnātes, non egere precibus nostris, sed nos eorum intercessionibus. vide concil. Trid. sessio. 25. tit. de inuocatione, & reliquiis sancto rum, &c.

† Hoc dictū est B. Augustini de verbis Apostoli, sermone 17. refert Magister sentent. lib. 4. dist. 43. c. 1.

† Aliàs ita: & de sanctis aliis sentiendum.

† Vide Sotū li 4. sen dist. 45. q. 3. art. 1.

p ¶ *Leonis.*] Quia c olim orabatur pro ipso: hodie ipse orat pro nobis. & ita mutatum est.

† pluribus

q ¶ *Codices.*] Id est c libri missæ, aliàs littera oratorij.

r ¶ *Iniuriam.*] d quasi diceret superfluum. simile supra de maiori. & obe. legebatur.

†illis

s ¶ *Idem est ratione.*] Argu. vbi eadem est ratio, debet esse idem ius. ff. ad leg. Aquiliam. illud. æquitatis enim ratio similia iura suadere videtur. C. ad leg. Falcidiam. l. vltim. & supra de confirmatio. vti. cum dilecta. vbi de hoc.

c Hæ duæ glossulæ nō habentur in vetustis exēplaribus, nec credo esse Bernardi.

¶ *Gl. seq. quærit obiiciendo, & soluit dubitatiue. Itē obiecit & soluit.*

d Hæc glossula nō habetur in vetustis exēplaribus, nec credo esse Ber.

Universidad de Deusto
Biblioteca

† Aliàs ita: quòd magis ac melius, &c.

† De hoc dubio, quod valde est anceps, vide præalios Dominicũ Sotum lib. 4. sent. dist. 45 q. 1. art. 2. & ibidẽ Magistrum in littera, cap. 1.

† Cap. 6. eo. tit. in 3. compil.

† In antiqs legitur Quę simili.

† Vide B. Thomam 3. part. q. 79 ar. 5. & q. 80 ar. 5. & Ludoui Carretium tract. de hęret. nu. 39.

a ¶ *Inuestiget.*] Sed quare Papa ponit hunc casum in hanc dubitationẽ vtrum habeat locum hic illa distinctio vel non, cum Augustinus dicat, quòd nõ pro valde malis propitiationes sunt. 13. q. 2. tempus. forte ideo, quia dubium est, qui mediocriter mali appellantur: si enim illi tantũ appellantur mediocriter mali, qui nõ decesserunt in aliquo mortali peccato, sed tm in venialibus peccatis, sed hoc idẽ est quòd mediocriter boni: si autẽ appellat illos mediocriter malos, qui decesserunt in aliquibus mortalibus peccatis, non tamẽ valde magnis, obstat 13. q. 2. pro obeuntibus. vbi dr, q̃ pro nullo est orandum qui decesserit in mortali peccato: Item si preces valẽt pro illis, qui decesserunt in mortali peccato: pone quod aliqualiter eleemosynæ & orationes valeãt ad tollendam partem illius pœnæ, secundum hoc possunt tot orationes & eleemosynæ fieri, quòd pœna tollatur tota: & ita damnatus saluabitur: Ad hoc posset dici, q̃ mediocriter mali dicuntur, qui habent multa venialia: mediocriter boni qui pauca. Vel melius dicas, q̃ mediocriter mali dicuntur, qui mortalia cõmiserunt peccata, licet leuia, & in quibus non est necessaria inscriptio. ff. de accu. leuia. & in quibus procurator constitui potest. ff. an per alium causæ ap. re. poss. l. 1. Et secundum hoc dicas, quòd si vnus denarius aliquantam partem pœnæ tollat siue quartam siue tertiam, secundus tollat tantum: tãtum dico in proportione, sed non in quantitate: secundum hoc etiam si totus mundus effunderetur, semper aliquid remaneret: Idem potest dici de indulgentiis, quæ fiunt in dedicationibus ecclesiarum. Ber.

De homine.] Primo ponitur qõ. Sc̃o solutio: ibi, *Cum ergo*. Abb.

CASVS. Quidam sacerdos cũ esset in mortali peccato constitutus, & oporteret ipsum Missarum solemnia celebrare, propter conscientiam dubitabat celebrare: peractis cæteris circunstantiis, Missam celebrare se finxit, & suppressis verbis, quibus conficitur corpus Christi, pané & vinũ solummodo purũ sumpsit, credens per hoc populo satisfacere, & Deum non prouocare: Quæritum fuit, quid de hoc presbytero videatur, vtrum minus malum fecerit, quàm cõficiẽdo. Rñdet Papa, q̃ falsa remedia sunt abiicienda, quæ sunt veris periculis grauiora, licet enim ille qui pro sui criminis conscientia reputat se indignum, grauiter peccet, si se ingerat irreuerenter ad illud, grauius tñ offendit qui sic fraudulẽter illud præsumpserit simulare: quia ille qui vere conficit, in manũ solius Dei incidit: ille vero qui sic simulat, & Deo & populo se cõstringit, quia taliter decipit. Not. q̃ falsa remedia veris periculis sunt grauiora. Itẽ existens in mortali peccato, celebrare nõ debet.

b ¶ *Necessitatem.*] Quia forte dies festus imminet, vel funus aliquius.

c ¶ *Quamlibet.*] Id est, aliquam, quæcunque illa sit. 16. q. 1. similiter. & 1. q. 7. ii quis omnem.

d ¶ *Suppressis.*] Id est, tacitis: quia non dicit illa verba, quibus conficitur corpus Christi.

e ¶ *Prætendit.*] Id est, fingit se celebrare. Ber.

f ¶ *Falsa.*] Quia populus vana simulatione non est fallendus. 27. dist. quod interrogasti. & C. de lat. lib. tollen. l. 1. §. sed & qui. Ber.

g ¶ *Quæ veris sint periculis.*] Io. sic exponit, id est, manifestis periculis.

¶ *Glo. seq. ponit duas lecturas.*

h ¶ *Grauiora.*] Quasi diceret, grauius est peccare occulte, quàm manifeste. 12. q. 1. certe. 11. q. 3. præcipue. contra, in hoc enim periculosius est, quia occulte peccans, non habet qui eum corrigat. Alio autem respectu magis peccat qui publice peccat, quàm qui occulte: quia præstat aliis exemplum delinquendi: vt in dicto e. præcipue. quia peccatum suũ tuetur rationibus. & sic intelligitur illud 32. q. 4. nemo. & 14. q. 5. pœnale[a]. Tancr. intelligit, vt iacet littera: quoniam grauius peccat sacerdos criminosus, qui simulat celebrare, & non celebrat, quàm si criminosus celebraret: quia in primo casu, in pluribus delinquit: Deum enim offendit, & proximum decipit: In secundo casu, solum Deum offendit. Et iste est bonus intellectus, quia talia remedia nullus debet inuenire: quia falsa sunt, ex eo quòd non conficit cum videatur conficere: ideo grauiora sunt, quàm vera pericula peccatoris qui conficit: & hoc innuit bene littera sequens.

a Concor. tex. in l. 1. in fi. & ibi Cy. C. vbi de crimi. agi oport. Bar. in l. 2. C. de sum. trin.

i ¶ *Peccet grauiter.*] Sic patet, quòd quicunque est in mortali peccato, celebrare non debet. 6. dist. testamentũ. & de cõs. dist. 2. quotidie. & 1. q. 1. sacerdotes. & cap. sacrosancta. & omnis talis suspensus est quo ad se. supra de cohab. cler. & muli. cap. vltimo. sed non quo ad alios, vt ibi: nisi sit simoniacus vel notorius fornicator: quoniam illi suspensi sunt quo ad se, & quo ad alios: vt 32. dist. 5. verum nullus. & c. præter hoc. & infra de simo. tanta. Sed nunquid talis sacerdos potest celebrare, si habeat contritionem cordis: quia forsitan dum instat necessitas celebrandi, non potest habere cui confiteatur? Satis b potest dici quòd sic dum tamen habeat propositum satisfaciendi, & illud postea quam cito potest confiteatur: vt infra de sententia excommuni. decæteros. & c. à nobis 2. & capi. quamuis. & 26. q. 6. qui recedunt. de cons. distin. 2. quotidie.

† In codice Barbatię ita: panem & vinum purum tantummodo sumit.

b Vide B. Thomam 3. par. q. 83. art. 6. ad 2. arg.

IN *quadam.*] Primo ponitur quæstio. Secundo solutio: ibi, *Nos igitur*. Etibi primo refert duos errores. Secundo: ibi, *Sed aduersus*. Illos improbat. Tertio: ibi. *Per hoc*. respondet principali quæstioni, probans, quòd de latere Christi exiuit vera aqua. Quare: ibi, *Cum autem*. dicit, quare de latere Christi exiuit sanguis & aqua. Abbas.

† Cap. 7. eo. tit. in 3. com pil. Præter B. Thomam paulo post citatum vide Sotum lib. 4. sent. dist. 1. q. 3. art. 5. & di. 9. q. 1. art. 6.

CASVS. In præcedenti decretali, cum Marthæ. inter cæteras opiniones, quæ ibi ponuntur, erat alia opinio, quæ dicebat, in sacramento Eucharistiæ aquam in phlegma conuerti: quia de latere Christi dicebant non aquam, sed humorem aquaticum profluxisse: hanc opinionem tenebat magister Hug. episcopus Ferrarien sis, quam opinionem Papa reprobauit in decretali prædicta cum Marthæ. sed ex quo vidit, quòd Papa contrarium sentiebat, voluit sibi adhærere: Sed auctoritas Ioãnis Apostoli mouebat magistrum Hug. quæ dicit: Tres sunt qui testimoniũ dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis, & hi tres vnum sunt, id est, de vna & eadem re, scilicet de humanitate Christi, vt Hug. exponebat: dicebat Hug. quòd si vera fuit aqua quæ exiuit de latere Christi, & non aquaticus humor, non videtur qualiter probatur per illam auctoritatem, quòd Christus sit verus homo. glossa super locum illum sic se habet, spiritus, id est, humana anima, quam emisit in passione: aqua & sanguis, quæ fluxerunt de latere Christi: per hanc auctoritatem probatur, quòd Christus sit verus homo: Sed dato quòd illa non fuerit vera aqua, sed aquaticus humor: verba Apostoli, & glossa super illum locum, intelligibilia sibi videbantur: sed dato quòd esset vera aqua, non intelligebat auctoritatem Ioannis, & glossam super locum illum: vnde petiit à Papa vt auctoritatem & glossam sibi exponeret, & ipse rñdet, dicens, q̃ quidam dixerunt, sed errauerunt, Christum nõ fuisse verũ Deũ, sed adoptiuũ: vt miseri Arriani. Alij dixerunt Christum non fuisse verum hominem, sed phantasticum, vt impij Manichæi. Sed contra istos loquitur Ioannes Apostolus in epistola sua: Tres sunt qui testimonium dant in cælo, pater, verbum, & spiritus sanctus: & hi tres vnum sunt. per hoc ostendens, q̃ Christus sit verus Deus. Et tres sunt, qui testimonium dãt in terra, spiritus, aqua, & sanguis. per hoc intendens ostẽdere, q̃ Christus sit verus homo. Ad esse enim hominis duo exiguntur principaliter, scilicet corpus & anima, ex quibus verus homo consistit: per hoc autem quòd in articulo mortis tradidit spiritum, de quo dixerat: Pater, in manus tuas cõmendo spiritum meum, manifeste probatur, quòd spiritum habebat & animã rationalẽ, de qua dixerat: Tristis est anima mea vsq; ad mortẽ: per hoc q̃ vnus militum lancea latus eius aperuit, & cõtinuo exiuit sanguis & aqua, probatur, quòd Christus habebat verum corpus, & non phantasticum, de quo nec aqua nec sanguis posset exire: vnde ille qui vidit, testimonium perhibuit, & testimonium eius verum est: &

est: & sic tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis. Quòd Christus sit verus homo ex anima rationali subsistens, probatur ex eo quòd spiritum vitalem emisit: & de vero corpore hoc probatur, quia inde sanguis & aqua exiuit: sed anima rationalis non posset viuificare nisi corpus humanum, & ita sicut fuit verus spiritus, & verus sanguis: ita & vera aqua: quòd si non fuisset vera aqua, sed phlegma, ille qui vidit, profecto non aquam, sed phlegma dixisset: nec in hoc verum regenerationis sacramẽtum fuisset ostensum, cũ per sacramẽtum baptismi, non regeneremur in phlegmate, sed in aqua: nec per hoc posset probari, quòd in sacramento Eucharistiæ admiscẽda sit aqua cum vino, si de latere Christi non aqua, sed phlegma cum sanguine fluxisset. Item non fuisset vera figura, quæ super hac re præcessisset in veteri testamento, quando Moyses virga percussit silicem, & ex ea, non phlegma, sed aqua manauit: ergo qualiscunque fuerit illa aqua, siue de nouo diuina virtute creata, siue de componentibus resoluta, proculdubio vera fuit, sicut verus extitit sudor ipsius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. cum enim ad compositionem humani corporis quatuor elementa concurrant, terra, aqua, aer, & ignis, & ad vegetationem eiusdem corporis, quatuor humores consimiles illis conueniant, videlicet, sanguis, cholera, phlegma, & melancholia: vt veritatem humani corporis expressius demonstraret, vnum de elementis, & vnum de humoribus, quæ magis mysterio conguebant, Ioannes expressit ex elementis aquam, & ex humoribus sanguinem: in quibus duo maxime sacramenta relucent redemptionis per sanguinem, & regenerationis per aquam. Not. quòd ad esse hominis duo exiguntur, scilicet corpus & anima. Itẽ de corpore phantastico sanguis exire non potest. Item à forma verborum non est recedendum. Itẽ compositum in componẽtia, & elementatum in elementa resolui potest.

† Hos damnauit concilium Nicænum. vide Nicephorũ lib. 8. cap. 5. 6. 7. & 8.

† Vide Epiphanium li. 2. cõtra hæreses. hæresi 66.

1. *Ioan. 5.*

a Ea tamen opinio, seu verius loquẽdo error quã ex decretali, cũ Marthæ, abstulit Raymũdus, refertur in principio huius decretalis eisdem verbis, quibus extat in antiqua cõpilat.

a ¶ *In quadam nostra decretali.*] Supra eo. cũ Marthæ. sed illa opinio a remota est modo inde.

b ¶ *Respondemus.*] Ad quæstionẽ magistri Hug. episcopi Ferrarien sis, qui opinionẽ prædictã secutus fuit. Dicebat enim Hug. si illa fuit vera aqua, quæ de latere Christi exiuit, non intelligebat qualiter per illam probatur, quòd Christus sit verus homo, nec intelligebat secundum hoc auctoritatem illam Ioannis Apostoli, nec glossam ibi positam, tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis: & hi tres vnum sunt. & glossa super illo loco sic se habet, spiritus, id est, humana anima, quam emisit in passione, aqua & sanguis. Quòd Christus sit verus homo, ex anima rationali † & humana carne subsistens, probatur ex eo, quòd spiritum vitalem emisit: & de † vero corpore probatur, quoniam ex eo sanguis exiuit & aqua. rationalis quippe anima, non posset viuificare, nisi corpus humanum [b], ex quibus verus homo consistit. Cæterum sicut fuit verus spiritus, & verus sanguis, ita procul dubio vera aqua: cum Christus sit veritas: & à veritate omnis fallacia sit penitus aliena. nam si non fuisset aqua, sed phlegma, quod de latere saluatoris exiuit, ille qui vidit, & testimonium veritati perhibuit, profecto non aquam, sed phlegma dixisset [i]: nec in hoc verum regenerationis sacramentum fuisset ostensum, cum per sacramentum baptismi non regeneremur in phlegmate, sed in aqua. Neque per hoc posset vero argumento probari, quòd in sacramento Eucharistiæ admiscenda † sit aqua vino, si de latere Christi non aqua, sed phlegma cum sanguine profluxisset †. Sed nec vera fuisset figura, quæ super hac re præcesit in veteri testamento, quando Moyses [k] virga percusit silicem, & ex ea nõ phlegma, sed aqua manauit †. Restat igitur, vt qualiscunque fuerit illa aqua, siue naturalis, siue miraculosa, siue de nouo diuina virtute creata, siue de componentibus ex parte aliqua resoluta, proculdubio vera † fuit: cum naturaliter possit, & compositum in componentia, & elementatum in elementa resolui: quemadmodum verus extitit sudor ipsius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. Cum autem ad compositionem humani corporis, quatuor elementa concurrant, videlicet terra, aqua, aer, & ignis: & ad vegetationem eiusdem corporis, quatuor humores illis consimiles conueniant, videlicet, sanguis, cholera, phlegma, & melancholia: vt veritatem humani corporis expressius demonstraret, vnum ex illis, & vnum ex istis Ioannes expressit, illaque potius ex illis, & ex istis,

† In antiqs ita: & vero corpore pro batur, &c. absque dictione, de: quoniam in tel legitur præcedens participium nempe, sub sistens.

† Aliàs ita: admiscenda sit aqua cum vino.

† fluxisset.

Num. 20.

† emanauit.

† Vide B. Thomam 3. par. q. 74. ar. 7. ad 3. arg. vbi citat hũc locũ qui per peram tribuitur Innocentio ij. in pluribus Dui Thomæ exemplaribus cũ sit Innocentii iij. *Luc 22.*

Matth. c. 27.

Luc. c. 23.

† rationabilem.

Luc. 22.

Marc. 15.

Matt. 26.

Ioan. 10.

Ioan. 19.

1. Ioan. 5.

† rationabili.

li [a] epistola asseris te legisse, illud esse nefarium opinari, quod quidam dicere præsumpserunt, in sacramento videlicet Eucharistiæ aquam in phlegma cõuerti: nam de latere Christi non aquam, sed humorem aquaticum mẽtiuntur exisse: & infra. ¶ Nos igitur ad tuæ supplicationis instantiam respondemus [b], quod quidam dixerunt, sed erraverunt, Christum nõ fuisse verum Deum, sed adoptiuum, vt miseri Ariani c †. Alij Christum non fuisse verum hominem, sed phãtasticum, vt impij Manichæi †.

¶ Sed aduersus huiusmodi hæreses, Ioannes Apostolus in epistola sua loquitur, dicens: Tres sunt, qui testimonium dant in cælo, pater [d], verbum, & spiritus sanctus: & hi tres vnum sunt. per hoc intendens ostendere, quòd Christus sit verus Deus. Et tres sunt, qui testimonium dant in terra: spiritus, aqua, & sanguis. per hoc intendens ostendere, quòd Christus sit verus homo. Nam ad esse hominis duo principaliter [c] exiguntur, videlicet corpus & anima, ex quorum conjunctione [f] verus homo subsistit. Per hoc autem, quod in articulo mortis Christus inclinato capite tradidit spiritum, de quo voce magna clamauerat: Pater [e] in manus tuas commendo spiritum meum: manifeste probatur, quòd ipse spiritum habebat non solum flatum vitalem [g], sed animam rationalem †, de qua prædixerat: Tristis est anima mea vsque ad mortem: & potestatẽ habeo ponendi animam meam, & iterum sumendi eam. ¶ Per hoc autem quòd vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuo sanguis exiuit & aqua: probatur aperte, quòd Christus verum corpus habebat? Nam de phantastico corpore, nec sanguis nec aqua potuisset exire. vnde ille qui vidit, testimonium perhibuit, & testimonium eius est verum: quia tres sunt, qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis. Quòd videlicet Christus sit verus homo, ex anima rationali † & humana carne subsistens, probatur ex eo, quòd spiritum vitalem emisit: & de † vero corpore probatur, quoniam ex eo sanguis exiuit & aqua. rationalis quippe anima, non posset viuificare, nisi corpus humanum [h], ex quibus verus homo consistit. Cæterum sicut fuit verus spiritus, & verus sanguis, ita procul dubio vera aqua: cum Christus sit veritas: & à veritate omnis fallacia sit penitus aliena. nam si non fuisset aqua, sed phlegma, quod de latere saluatoris exiuit, ille qui vidit, & testimonium veritati perhibuit, profecto non aquam, sed phlegma dixisset [i]: nec in hoc verum regenerationis sacramentum fuisset ostensum, cum per sacramentum baptismi non regeneremur in phlegmate, sed in aqua. Neque per hoc posset vero argumento probari, quòd in sacramento Eucharistiæ admiscenda † sit aqua vino, si de latere Christi non aqua, sed phlegma cum sanguine profluxisset †. Sed nec vera fuisset figura, quæ super hac re præcesit in veteri testamento, quando Moyses [k] virga percusit silicem, & ex ea nõ phlegma, sed aqua manauit †. Restat igitur, vt qualiscunque fuerit illa aqua, siue naturalis, siue miraculosa, siue de nouo diuina virtute creata, siue de componentibus ex parte aliqua resoluta, proculdubio vera † fuit: cum naturaliter possit, & compositum in componentia, & elementatum in elementa resolui: quemadmodum verus extitit sudor ipsius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. Cum autem ad compositionem humani corporis, quatuor elementa concurrant, videlicet terra, aqua, aer, & ignis: & ad vegetationem eiusdem corporis, quatuor humores illis consimiles conueniant, videlicet, sanguis, cholera, phlegma, & melancholia: vt veritatem humani corporis expressius demonstraret, vnum ex illis, & vnum ex istis Ioannes expressit, illaque potius ex illis, & ex istis, terrea. & ff de leg. 3. non aliter. Bernardus.

† Vide B. Thomam 3. par. q. 74. ar. 7. ad 3. arg. vbi citat hũc locũ qui per peram tribuitur Innocentio ij. in pluribus Dui Thomæ exemplaribus cũ sit Innocentii iij. *Luc 22.*

b ¶ *Respondemus.*] Ad quæstionẽ magistri Hug. episcopi Ferrarien sis, qui opinionẽ prædictã secutus fuit. Dicebat enim Hug. si illa fuit vera aqua, quæ de latere Christi exiuit, non intelligebat qualiter per illam probatur, quòd Christus sit verus homo, nec intelligebat secundum hoc auctoritatem illam Ioannis Apostoli, nec glossam ibi positam, tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis: & hi tres vnum sunt. & glossa super illo loco sic se habet, spiritus, id est, humana anima, quam emisit in passione, aqua & sanguis. Quòd Christus sit verus homo, ex anima rationali † & humana carne subsistens, probatur ex eo, quòd spiritum vitalem emisit: & de † vero corpore probatur, quoniam ex eo sanguis exiuit & aqua. rationalis quippe anima, non posset viuificare, nisi corpus humanum [b], ex quibus verus homo consistit. Cæterum sicut fuit verus spiritus, & verus sanguis, ita procul dubio vera aqua: cum Christus sit veritas: & à veritate omnis fallacia sit penitus aliena. nam si non fuisset aqua, sed phlegma, quod de latere saluatoris exiuit, ille qui vidit, & testimonium veritati perhibuit, profecto non aquam, sed phlegma dixisset [i]: nec in hoc verum regenerationis sacramentum fuisset ostensum, cum per sacramentum baptismi non regeneremur in phlegmate, sed in aqua. Neque per hoc posset vero argumento probari, quòd in sacramento Eucharistiæ admiscenda † sit aqua vino, si de latere Christi non aqua, sed phlegma cum sanguine profluxisset †. Sed nec vera fuisset figura, quæ super hac re præcesit in veteri testamento, quando Moyses [k] virga percusit silicem, & ex ea nõ phlegma, sed aqua manauit †. Restat igitur, vt qualiscunque fuerit illa aqua, siue naturalis, siue miraculosa, siue de nouo diuina virtute creata, siue de componentibus ex parte aliqua resoluta, proculdubio vera † fuit: cum naturaliter possit, & compositum in componentia, & elementatum in elementa resolui: quemadmodum verus extitit sudor ipsius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. Cum autem ad compositionem humani corporis, quatuor elementa concurrant, videlicet terra, aqua, aer, & ignis: & ad vegetationem eiusdem corporis, quatuor humores illis consimiles conueniant, videlicet, sanguis, cholera, phlegma, & melancholia: vt veritatem humani corporis expressius demonstraret, vnum ex illis, & vnum ex istis Ioannes expressit, illaque potius ex illis, & ex istis, terrea. & ff de leg. 3. non aliter. Bernardus.

k ¶ *Moyses.*] Sic supra de cons. dist. 2. reuera. hic ergo exigitur expressa similitudo inter ea quæ sunt in nouo testamento, & ea quæ sunt in veteri, alibi non exigitur diuersitas, ne videamur iudaizare. arg. supra de sac. vnc. c. vnico. ver. veruntamen vnctiones, &c. Lau.

l ¶ *Illis consimiles.*] Scilicet, in frigiditate & caliditate siccitate & humidita-

Universidad de Deusto
Biblioteca

humiditate, quam conuenientiam physicorum proprium est assignare, non iurisperitorum.

ADDITIO. Vide bonam glo. in procœmio Insti. §. igitur.

Dolentes.]Duo facit. Primo ponit clericorum duplicem excessum. Secundo prohibet: ibi, *Hæc igitur.* Prima subdiuiditur in duas,

† ministerio

† maxima.

quæ magis mysterio † congruebant, ex elementis aquam, & ex humoribus sanguinem: in quibus duobus, duo maxime † sacramenta, redemptionis videlicet, & regenerationis elucent.

¶ Idem in concilio generali †.

CASVS. In concilio isto reprehendit Papa clericos, & prælatos ecclesiarum, qui circa comessationes superfluas, & confabulationes illicitas potius sunt intenti, q̃ circa diuina officia: & quidam eorũ vix Missarũ solemnia quater in anno celebrant: hæc & alia similia præcipit Papa sub pœna excõicationis & in virtute obediẽtię corrigi ac emendari. Nota quòd clerici & prælati, comessationibus superfluis, & confabulationibus illicitis vacare non debent. Ité in officiis diuinis syncopatio reprobatur. Ité officiũ diuinũ deuote celebrari debet.

† Scilicet Lateran. sub Inno iij. c. 17. refertur c. 2. tit. de celebratione diuini officij in 4 compilat. & vide notas huius capitis.

† In codice Barbatiæ ita: circa cõmessationes superfluas, & confabulationes, &c.

a Hæc glossula nec est Bernardi, nec habetur in veruſtis codicibus.

a ¶ *Somno.*] a Requirit natura requiẽ: tamẽ captanda est hora cõgrua: vnde Seneca: Quies tibi sit, non desidia. Ouidius fine titulo:

Srulte quid est somnus, gelidæ mortis imago.
Lõga quiescendi tempora fata dabunt. Ioan.

b ¶ *Syncopa.*]De cõs. dis. 4. retulerũt. vnde versus:

Syncopa de medio tollit quod epẽthesis auget.

De istis figuris dr̃ j. de verbo. significat. forus.

† continuata, in concilio.

c ¶ *Sub pœna.*] Et ita nõ est canõ latę sẽtẽtię, sed potiꝰ ferẽdę. s. d̃ iure patro. relatum. vbi de hoc.

¶ Glo. seq. recitetur per quæstionem, quæ sit pœna contra facientis.

d ¶ *Diuinum officium.*] Ad quod etiam sine isto præcepto tenentur. supra eod. presbyter. & ita qui contra hoc præceptum faciunt, inobedientiam incurrunt. vnde videtur quòd sint suis beneficiis priuandi propter inobedientiã. arg. s. de maioritate & obedientia, illud. q. peccatum paganitatis incurrit q̃ quis sedi Apostolicæ obedire cõtẽnit, octuagesima prima dis. si q̃ sunt p̃sbyteri. & infidelis esse conuincitur, etiã si fidelis esse videatur. 8. q. 1. sciendũ. si hoc est verum, immo quia est: multi punirentur de inobedientia, q̃ est grauissimũ peccatum, vt patet per iura p̃dicta. Sed dicas, q̃ q canonis inobedientiã incurrit, cum eo mitius agitur q̃ cũ eo q̃ iudicis inobedientiam incurrit. ar. j. d̃ cle. excõicato ministr. si celebrat b. & ff. de arbit. Celsus. B.

† Vide concil. Trid. sessio 13 in decreto de sanctissimo Eucharistiæ sacramento c. 6 & canone 7 & notas nostras in hoc. cap. qui bus hanc decretalem ad uersus hæreticos tuemur.

b Adde qđ not. infra de elect. generali. in glo. contra facientes, li. 6. & supra de treu. & pac. c. 1. Ioa. And.

e ¶ *Studiose.*] c quantum ad officium oris, id est, sine syncopa.

f ¶ *Deuote.*] c quantum ad officium cordis.

Ane.]Quatuor sunt dicta. Secundum: ibi, *Sacerdos.* Tertium: ibi, *Quam.* Quartum: ibi, *Prælati.* Abbas Siculus.

c Hæ duæ glossulæ nõ sunt Bernardi, nec habẽtur in anti quis codicibus.

CASVS. In cap. isto p̃cipit Papa, q̃ sacerdotes in loco mũdo custodiãt Eucharistiã diligẽter, ne p̃ eorũ incuriã diuina indignatio exardescat, & q̃ libet sacerdos frequenter doceat plebẽ suã: vt qñ in celebratione missarũ Hostia eleuatur, se reuerẽter inclinet: & idẽ faciat, cũ portatur ad infirmũ lumine p̃cedẽte, & p̃lati hmõi mandati trãsgressores puniãt, si & ipsi diuinã volũt effugere vltionẽ. No. q̃ Eucharistia in loco mũdo custodiri debet. Ité q̃ faciunt contra mandatum Papæ puniendi sunt.

g ¶ *Conseruetur.*]Sub fidelibus clauibus, ne finistra manus ad ea posit extendi. infra de custo. Euchar. c. 1.

¶ Gl. se. re. per q. quã tripliciter soluit, & solutionẽ media moderatur.

h ¶ *Inclinet.*]Flexis genibus, & potest dicere ista verba:

Salue lux mundi, verbum patris:
Hostia vera, viua caro, deitas ĩtegra, verꝰ homo

Vel ista: Transsubstantiẽtur res istæ, in corpus & sanguiné tuũ Dñe, ad honorẽ & laudẽ nominis tui, ad confessionem peccatorũ, & ad salutem animarũ nostrarum. Vel oratiõné dñicam. Verba ista trãsubstãtientur res istę, &c. debẽt dici ante q̃ Hostia eleuetur ante illa verba, Hic est sãguis meus, &c. postea nõ debent dici, cũ iã sint trãsubstãtiatæ in corpus & sanguinem. Bernardus.

i ¶ *Punire.*] Ad arbitriũ iudicis punientur q̃ hoc non seruauerint: cum pœna certa hic non statuatur. supra de officio delegati, de causis. & ff. de iure delib. l. i. in fi. vbi cũq; enim pœna non statuitur, ad arbitriũ iudicis imponitur c.

Vm creatura.]Primo ponit mandatũ. Secundo præmittit causam generalẽ: ibi, *Mandamus.* Abb. Sic.

CASVS. Prælati & clerici cõuẽtuales aliũ ecclesiarum, Missas p̃ anniuersariis defunctorum sine cõuentu celebrãbãt, s. solus sacerdos, cũvno alio: q̃ significatum est dño Papæ: vñ mandat Papa omnibus p̃latis ecclesiarũ, quatenus nullã negligẽtia in eos p̃mittãt obrepere quominꝰ Missarũ solemnia p̃ anniuersariis defunctorum, & pro festo vel feria, secundum temporum congruẽtiam, Missarum solemnia conuentualiter celebretis.

¶ Idem.

¶ In die cœnæ domini episcopus tantum in sua ecclesia debet Missam celebrare, & chrisma conficere.

CAP. XII.

TE † referẽte: & infra. ¶ Cũ cuilibet sacerdoti quacũq; dignitate p̃fulgeat, vnã in die celebrare Missã sufficiat l: nã & valde est fœlix, qui celebrat digne m vnã: Fraternitati tuæ mãdamus, quatenus die cœnæ Dñi in ecclesia Sypontina n duntaxat, in qua teneris chrisma conficere, Missarũ studeas solemnia celebrare.

† Vide concil. Trid. sessio. 22. tit. Doctrina de sacrificio Missæ. ca. 2. canone. 3. & sessio. 23. de creto de purgatorio.

† Vide B. Thomam 3. par. q. 83. ar. 2. ad 2. argu.

d De hoc articulo vide late per Sotum. lib. 4. sen. dist. 45. q. 2. per totã, & Sylueſtrũ in sum. verbo: suffragium.

f De hoc articulo vide Sotũ initio capitis citatum.

g Aliàs ita: & in conuẽtu vero singulariter cũ paucis nolebant forsitã, &c.

sacerdotũ, aut p̃cibus sanctorũ, aut ieiuniis & eleemosynis cognatorũ. 13. q. 2. animæ defunctorũ. & q̃ nescimus q̃bus p̃sunt p̃ oĩbus hæc sunt faciẽda. ea. cau. & q. non æstimemus. nisi p̃ illis quos constat in mortali peccato decessisse. 23. q. 5. placuit. Isti. n. negligẽtes erãt in officiis mortuorũ, vñ mãdat Papa, vt corporẽ negligẽtię abiiciãt, & Missarũ solẽnia celebrẽt p̃ anniuersariis defunctorũ cõuẽtualiter, & p̃ festo cũ aduenerit & Missã de feriis celebrẽt qñ non est festũ, ita q̃ nõ dimittãt officium mortuorum, & s in conuentũ, non singulariter: cum paucis forsitan nolebant plures Missas dicere.

Te referente.] Ponit mandatum, cuius præmittit causam generalem: ibi, *Fraternitati*, & pone casum, vt in glo. sa finali. Abb.

l ¶ *Sufficiat.*]de p̃. di. 1. sufficit. & s. e. p̃. nisi in natiuitate dñi: vt ibi dr̃.

m ¶ *Digne vnã.*]Et melius est celebrare illã de illa die, q̃ aliã. s. eo. q. dã.

n ¶ *Sypontina.*]Archiepiscopus Sypontinus die cœnæ Domini de antiqua consuetudine conficere tenetur chrisma in ecclesia Sypontina: sed idem archiepiscopus eodem die mane de consuetudine accedit ad Garganicam ecclesiam, vt recipiat ibi peregrinos illius loci, & ibi à clero & populo ipsius loci celebrare compellitur: vnde super hoc imploravit consilium Papæ, & Papa respondet, quòd tantum in ecclesia Sypontina, in qua tenetur chrisma conficere debeat celebrare. Et sic est arg. quòd Missa sit de substantia confectionis chrismatis, sicut dici consueuit, quòd sit de substantia collationis ordinum. arg. s. de transla. inter corporalia.

† Casalen.
† Valualen.
† Vbsalen. hoc vltimũ credo veri⁹.

† Vide omnino B. Thomam 3. par. q. 74. art. 8. & Dominicũ Sotum li. 4. senten. dist. 9. q. 1. art. 6.

Pernicios us.] Primo ponit abusum, quem secundo reprobat. Tertio fieri prohibet. Secunda: ibi, *Cum.* Tertia: ibi, *Ideoque.* Abb. Sic.

CASVS. Consuetudo erat in quibusdam partibus, quòd sacerdotes plus ponebant de aqua in sacrificio, quàm de vino: mandat Papa episcopo loci, vt hoc de cætero fieri non permittat: cum secundum consuetudinem ecclesiæ generalis, plus sit de vino quàm de aqua ponendum. Nota, quòd generalis consuetudo ecclesiæ ab omnibus est seruanda: quia turpis est pars, quæ suo non congruit vniuerso.

† Vide B. Thomam q. 74. art. 4. & q. 83. art. 3. ad 6. arg. & q. 74. art. 6. & 7. his enim locis a gitur de singulis partibus huius decretalis.

¶ Glo. seq. notat consuetudinem attendi, inducit quatuor similia. addit etiam aliam rationem.

a ¶ *Consuetudinem.*]Nota quòd consuetudo attenditur in sacramento altaris: sic etiam consuetudo attenditur in baptismo. de consec. dist. 4. de trina. & in ipsa Missa cõsuetudo metropolitanæ ecclesię, & in aliis diuinis officiis ab aliis ecclesiis suæ p̃uinciæ debet obseruari. de consec. dist. 2. institutio. & 12. dis. c. vlt. sic & in matrimonio quandoque attẽditur. j. de cog. spi. super eo. & in ieiunio. j. de obser. ieiu. c. 2. §. 1. & sic patet generalem ecclesiæ consuetudinẽ ab omnibus esse obseruandã. 100. dist. cõtra morem. & sic saltem credamus, q̃ hæc consuetudo à sanctis ecclesiæ patribus fuit instituta. quasdam enim consuetudines solus vsus approbauit. 11. dist. ecclesiasticarum. & ita a solo vsu antiquorum patrum ponitur plus de vino quàm de aqua. Et alia ratio posset assignari: Vinum delectabilius est ad bibendum quàm aqua, & ideo ponitur plus de vino quàm de aqua, nam si plus poneretur de aqua, non transiret ita suauiter, & ne horrorem generaret, vnde posset periculum imminere: quia aqua malum stomachum facit. Quare aqua misceatur cum vino, dicitur supra eod. cum Marthæ. §. quæsiuisti. ad finem. sicut dicitur de sanguine Christi: quia sub alia similitudine sanguinem Christi bibis, ne aliquis horror sit. de consecratione, distinct. 2. panis. Bernard.

a De hoc articulo vide Sotũ initio capitis citatum.

Litteras.] Primo ponit duos excessus presbyteri. Secundo alios duos: ibi, *Intellecto.* Tertio puniri mandat: ibi, *Cum igitur.* Abb.

CASVS. Cum episcopus Brixien. inquireret super excessibus presbyteri ecclesiæ sanctę Brigidæ Brixien. confessus est idem sacerdos, quòd cum quadam die Hostiã non haberet, nec calicem in pane fermentato, & scypho ligneo Missarum solẽnia celebrare præsumpsit. Ité alia vice intellecto, q̃ ecclesia illa per eundẽ presbyterũ læderetur multipli citer, iterum cœpit inquirere contra ipsum, & ex eius confessione inuenit, q̃ idẽ sine igne sacrificabat & aqua: quæsuit episcopus à Papa, quid faciendũ esset de ipso? Respondet Papa, cũ ex aperta malitia, vel nimia negligentia sue ignorantia peccasse videatur, mandat quatenus officio & beneficio perpetuo priuet eundẽ. Nota q̃ cũ pane fermẽtato, vel in vase ligneo sacrificari non debet. Ité sine igne & aqua sacrificari nõ debẽt. Ité ex aperta malitia, vel nimia desipientia peccanti parcendum non est.

b ¶ *Confessus.*] Ergo pro conuicto haberi debet. supra de confessis, cũ super. & C. eo. tit. l. vnica.

b Et in hoc grauiter errauit. Vide B. Thomam 3. par. q. 74. art. 4.

¶ Glo. seq. rect. per quæstionem.

c ¶ *Fermentato.*] Quod quidem non licet: quia scriptum est: Non in fermẽto veteri, sed in azymis syncęritatis, & c. vnde dixit Hug. b quòd si quis conficeret de fermentato pane in ecclesia occidẽtali, nihil fieret. de consecr. dist. 2. in sacramento.

d ¶ *Ligneo.*] Quod non licet. de consec. dist. 1. vasa. propter hoc tamen non minus conficeret: quia olim in vasis ligneis conficiebant sacerdotes; sed pp decus ecclesiæ Sylueſter Papa viij. c instituit. vt vasa argentea essent in ecclesia: vt de consec. dist. 1. vasa. De ære aut auricalcho nõ fiat calix: quia ob vini virtutem eruginem parit, & vomitum prouocat: nec hodie de ligno vel vitro fieri debet. de consec. dist. 1. vt calix.

c Ita vt hic est interessum habent omnes glossæ in a quis libris. verum in Iure fuit Sylueſter ostiarius, & in concil. Tib. c. 18. vocẽ sumptũ et c. vasa. de cõsecrat. dist. 1. ita scriptũ est: Tũ dein de Vrbanus. xviij. Papa, omnia mini steria sacra fecit argentea: inde ergo restituæ hanc glossã.

e ¶ *Iterans.*] Non super his criminibus super quibus inquisitio facta fuit, sed super aliis. infra de accu. de his. infra de collu. c. vlti. quia crimina semel dimissa, iterum in vltionem venire non patimur. 24. q. 4. §. illic. & de delicto vnius hominis non est sæpe quærendum. ff. nau. caup. sta. licet. §. vlti.

e Vide quos citaui initio decretalis ex quibus intelliges veram esse hanc glossæ sententiam.

f ¶ *Sine igne.*]Quod fieri non debet: quia legitur d, Ignis in altari meo semper ardebit: & ille ignis luxit sub aqua lxx. annis, qui extinctus fuit Antiocho vendente sacerdotium Iasoni. 1. q. 1. sicut eunuchus. Item nec sine aqua sacrificare potuit, sed vtrumque in calice mixtum esse debuit: quia vtrumque de latere Saluatoris exiuit. supra eod. in quadam. de consec. dist. 2. c. 1. & 2. Alios errores de isto sacramẽto habes de consec. dist. 2. cum omne crimen.

f De materia huius gl. an l. valeat baptismus in nomine Christi vel in nomine Trinitatis, vide B. Thomã 3 par. q. 66. arti. 6. & ibi Caietanum & Sotum libr. 4. sent. dist. 3. q. vnica. artic 6.

d Leuit. c 6.

g ¶ *Nimia desipientia.*] Vnde ei parcendum non fuit: quia ab aliis quærere poterat. 37. dist. mct. §. 3. & vlti. & 38. dist. qui ea. & de consecra. dist. 2. c. 3. Bernardus.

† Cap. 1. tit. de baptismo puerorum in 2. compil. Et de intelle ctu vide B. Thomam 3. par. q. 66 ar. 5. & Sotũ li. 4. sent. dist. 3. q. 1. art. 5.

TITVLVS XLII.
De baptismo, & eius effectu.

¶ Alexander tertius.

¶ Licet puer sit ter mersus in aqua in nomine patris, & filij, & spiritus sancti: si non sit dictũ: ego te baptizo in nomine patris, &c. non est baptizatus.

CAP. I.

SI quis † puerũ ter in aqua immerserit h in nomine patris, & filij, & spiritus sancti amen: & non dixerit: ego i te baptizo in nomine patris k, & filij, & spiritus sancti

DE BAPTISMO, & eius effectu.

¶ Viso de sacramento Eucharistiæ. quo nihil in sacrificiis maius esse pot. de cõs. dist. 2. nihil. merito subiicitur de baptismo, quod est sacramentũ valde nec essarium, sine quo nemo potest saluari. infra eo. maiores. de cõs. dist. 4. c. firmissime. Tractatur etiã de eius effectu: producit. n. tres effectus: nam remittitur culpa: itẽm vitatur damnationis periculũ, & aperitur regnũ cæleste. infra eo. maiores. vide glo. de cõs. dist. 4. c. 2. Ab.

De hac materia habetur de cons. dist. 4. per totum.

Si quis.] Casus patet. Nota. quòd in baptismo forma verborum est de substantia ipsius, & ea omissa nihil agitur:

h ¶ *Immerserit.*] Id est, immergendo dixerit, in nomine patris, & filij, & c.

¶ Glossa sequens quærit, & sol.

i ¶ *Ego te baptizo.*] Nunquid pronomen, ego e, est de substantia formæ? Nõ: quia plenũ generat sensum hæc vox, baptizo, sine hoc pronomine ego. ar. de p̃. dist. 4. retulerunt. vbi dicitur: si quis ita dicit, baptizo te in nomine patris, & fi. & c. baptizatus est: quia ex quo baptizare intendit, pronomen ibi non ponitur.

¶ Glo. seq. alleg. duas concor. signat vnum contrarium, & sol.

K ¶ *In nomine patris.*] De conse. dist. 4. in synodo multi. Ar. s. dist. ea. à quodam. Sol. illa littera, in nomine Trinitatis, intelligitur explicite. & quod sequitur ibi, in nomine Christi tãtum, dispositum fuit illud ab Apostolis ex causa: vt in principio baptizarent in nomine Christi f, in quo verbo intelligitur vnctus, inũgens, & per quem vngitur, id est, pater, filius, & spiritus sanctus: sed hodie non seruatur forma illa: tamen si aliquis sic hodie baptizaretur sub his verbis, baptizatus esset: licet fieri non debeat, vt dixit Io. in illo c. à quodam. hęc est ergo forma baptismi, quæ hic traditur, quam seruat ecclesia, & qui omittit hanc formam, nihil agit. j. ti. prox. veniens. saluo eo quod dr̃ in nomine Christi: q̃ a illud intelligitur implicite, quod est in ista explicite. Et hoc dicunt quidam dictũ fuisse ex causa in primitiua ecclesia, vt ampliaretur nomen Christi in illo tempore quod nomen homines abhorrebant tunc: & qđ tunc implicite dicebatur, in nomine Christi, modo explicite debet dici nominibus trium personarum expresis, vt dicitur in hac decre. aliàs Nicolaus decepisset illos, quibus respõdit, illos esse baptizatos, qui baptizati erant in uomine Trinitatis, vel in nomine Christi tm̃ in primitiua ecclesia, vt in actibus. Apostolorũ legitur: vt dr̃ in c. prædicto. à quodã. vbi Hug. manifeste comprobat formam, quæ hic traditur, ostendendo causam, quare in primitiua tempore Apostolorum baptizabant in hac forma, in nomine Trinitatis, siue in nomine Chiisti tantum, & Nicolaus in sua responsione quã fecit in c. à quodã. retulit se ad tempus primitiuæ ecclesiæ. dixit Hug. q̃ de hac forma q̃ hic traditur, nihil est mutandum vel diminuendum secundum quòd notauit de consecratione distinctione 4. multi. Bernardus.

¶ *Baptizatus.*] arg. q. vbi aliquid deest de substantia eius quod exigitur ad esse rei, nihil actum est. arg. 1. q. 7. Daibertum. arg. contra supra de sacra. non ite. c. 1. & c. vlti. vbi supplentur quæ omissa erant, sed illa vnctio non est de substantia sacramenti.

De quibus dubium.] CASVS. Si de aliquibus sit dubium, an sint baptizati, datur forma, quibus verbis præmissis debeant baptizari. Nota, quòd ratione dubij fiunt, quæ aliàs non fierent.

† Vide B. Thomam 3. par q. 66. ar. 9. & B. Clementem lib. 6. c. 15. consti Apostoli earum.

b¶ *De quibus dubium.*] sic de consecrat. dist. 4. si nulla. & dist. 1. solemnitates. & cap. ecclesiæ vel altaria. idem & in ordine. 68. di. presbyteri quos & §. sequenti.

¶ *Glo. seq. ponit opi. quã reprobat.*

† Aliàs, baptizentur.

c¶ *Baptizo.*] Dicunt quidam, quòd si prius fuit baptizatus, eundem characterem iterare non est inconueniens vt reiteretur. arg. illius c. 68. dist. presbyteri. quod nihil facit. & dicunt simile: quia eadem possessio ex pluribus causis acquiritur. ff. de acquir. pos. possideri. §. si ex pluribus.

† Cap. 1. cotit. in 3. compil. Et pro intellectu & declaratõe huius decretalis vide no tas nostras in eã edi tas.

sed hoc non est verum: quia si primo baptizatus fuit; nihil secundo additur, sed ad vocẽ refertur talis reiteratio, & est signum solũmodo quòd sit baptizatus. arg. ad hoc. 68. dist. cap. presbyteri. §. quia ergo. vbi Gratianus hoc dicit. arg. C. de ind. vid. l. 2. vbi dicitur, secundam manumissionem nihil addere vel minuere. Ala.

Matt. c. 15. & Luc. c. 22.

Maiores.] Diuiditur decret. hæc tota in duas partes: Primo ponit exordium, probãs magnas quæstiones, maxime fidem tangentes, referendas esse ad Papã: Secundo: ibi, *Quibusdam.* ponit epistolam. quæ quatuor habet partes, sicut quatuor sunt quæstiones: Secunda: ibi, *Verum.* Tertia: ibi, *Sed adhuc.* Quarta: ibi, *Item quæritur.* Prima subdiuiditur: Primo ponitur hæreticorum obiectio duabus auctoritatibus munita. Secunda: ibi, *Ad id.* ipsius solutio. Tertia: ibi, *Cæterum.* auctoritatibus respondet. Abbas.

CASVS. Quidam hæretici fecerunt quasdam quæstiones catholicis: archiepiscopus Arelatẽs. postulauit dominum Papam illis quæstionibus respondere: dicebant enim, quòd paruuli inutiliter baptizantur, ad quod probandum inducebant auctoritatem beati Iacobi Apostoli dicentis: Charitas operit multitudinem peccatorum: & auctoritatem Euangelij de peccatrice quæ lauit pedes Domini dicentis: Dimissa sunt ei peccata multa, quia dilexit multum: sed non nisi per charitatem, & in charitate crimina dimittuntur, & paruuli nec sentiunt, nec consentiunt, nec charitatem habent: quæ tantum sentientibus & consentientibus infunditur, & ita paruulis peccatum non dimittitur in baptismo: Ad quod respondet Papa, quòd baptisma circumcisioni successit, sed absit, vt in illam hæresim incidamus, quæ asserit, legem cum Euangelio, & circumcisionem cum baptismo seruandam: quia dicit Apostolus: Si circuncidimini, Christus nihil vobis prodest: Sed circuncisio & paruulis & adultis conferebatur, & baptismus, qui successit loco illius, generalior est: & cum tam viri quã fœminæ baptizentur, nõ debet esse minoris effectus: & ita tã paruulis quã adultis est conferendus: sicut enim in veteri lege dicebatur, Anima cuius præputij caro circũcisa non fuerit: peribit de populo Dei: ita nunc dicitur: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto non intrabit in regnum Dei, ab ista generalitate nec sexus, nec ætas excipitur: Veruntamen notandum est, quantum plus hodie baptismus conferat Christianis, quàm Iudæis circuncisio olim contulisset: In fine auctoritatis prædictæ anima cuius, & c. dicitur, peribit de populo suo. In auctoritate Euãgelij dicitur: non intrabit in regnum Dei: Olim per circuncisionem licet culpa originalis peccati dimitteretur: non tamen perueniebatur ad regnũ cælorũ: sed per baptismum culpa remittitur, vitatur periculum, & ad regnum cælorum peruenitur, quod omnibus vsque ad mortem Christi fuerat obseratũ: Absit enim, vt vniuersi paruuli pereant, quorum quotidie tanta multitudo moritur, quin Deus aliquod remedium illis procurauerit ad salutem: † prædictæ vero auctoritates, quas inducebant hæretici, intelligendæ sunt de adultis, qui habent multitudinem peccatorum: quia de paruulis non possent intelligi, qui peccato tantum originali grauantur: & eodem modo illa auctoritas: Qui crediderit & baptizatus fuerit, tota intelligitur de adultis, cũ paruuli non possint credere, sed adulti. Nota q; cum de articulis fidei dubitatur, ad Romanam sedem est recurrendum. Item baptismus loco circuncisionis successit. Itẽ per circuncisionem peccatum originale dimittebatur. Item ianua paradisi in morte Christi fuit aperta: & per hoc approbatur, quòd antiquitus sancti Patres descendebãt ad inferna [a]. Item licet Christus mortuus sit pro omnibus quo ad sufficiẽtiam: tamen prædestinatis tantum quo ad efficiẽtiam. Item vniformis debet esse intellect[9] cuiuslibet auctoritatis.

† Aliàs irã tibi respondemus.

† Hic locus ex antiquis exemplaribꝰ est restitutꝰ, vt est impressus, nã in vulgatis perpetã legitur ita: quòd cũ baptisma successerit circũcisioni, & in quibꝰ nullo pacto cohæret orationis series, vt sequentia indicant.

Gala. 5.

† Aliàs ita: & tam viri, &c. sed lectio, quam retinuimus, sanior est.

Gen. 2.

Ioan. 3.

a Id est, ad sinũ Abrahæ vbi supernæ pacis ingressum spelici expectabant vt ait Beda super Euangel. Luc 2.

d¶ *Causas præsertim.*] 17. dist. huic sedi. & 24. q. 1. quotiens.

e¶ *Eum.*] Id est, Petrum.

f¶ *Ne deficiat.*] Ex hoc patet q; ecclesia non potest esse nulla. 23. q. 1. pudenda. in fi. vbi Aug. hoc probat. ad idem. 21. distinctio. capit. 1. ad fin. in versi. ego pro te rogaui, & cætera.

g¶ *Charitas operit.*] Hęc est prima obiectio hęreticorũ, q; si nõ habuerimus charitatem, etiã si sanguinẽ nostrũ effuderimus, & nostrã substãtiã totã dederimus pauperibus, magis tormenta sunt quàm corona victoriæ. 1. q. 1. vide quantum bonum. vnde dicitur charitas recta voluntas, bonis terrenis ac sumptibus semper aduersa. de pœn. dist. 2. charitas.

h¶ *Circuncisioni successit.*] quæ supplebat vicem baptismi in paruulis, qui erant de stirpe Abrahæ: in aliis autem supplebat fides parentum. de consecrat. dist. 4. quod autem apud. & c. ex quo.

i¶ *Circuncidimini.*] 28. q. 1. sic enim. circa fi. per vnam columnam, versi. ecce ego Paulus, & cætera.

K¶ *Ex præcepto.*] In veteri testamento.

l¶ *Fœminæ.*] Sed circũcisio ad fœminas [b] nõ ptinebat, sed offerebãt. 28. dist. in tẽplũ. & ibi nomen imponebatur. vñ baptismus generalior est.

b Vide Magistrum sent. lib. 4. dist. 1. §. quæritur autem. & ibidem alios doctores & B. Thomam 3. par. q. 70. art. 2.

¶ *Glo. seq. alle. 2. concor. signat vnum contrarium, & soluit dupliciter.*

m¶ *Peribit de populo.*] Hic colligit q; p circuncisionẽ saluabantur in veteri testam. sic de cons. dist. 4. q; apud. & c. ex quo. Sed ꝺ de pœ. dist. 1. §. itẽ vt Christus ait. in fin. vbi dr, q; circuncisio data est Abrahæ in signũ iustitiæ, nõ in causam iustificationis. Sed illud intelligitur quo ad ipsum Abraham, qui iam iustificatus erat, & non quo ad alios. vel exponitur illa littera & suppletur ibi solum vel tantum. Bernar.

n¶ *Non intrabit.*] De consecr. dist. 4. firmissime. Bernar.

o¶ *Ætatem excludens.*] Immo includit, quoniam sub nomine masculino dum dixit, nisi quis renatus fuerit, &c. fœmina comprehenditur. ff. de verb. signi. l. 1. & de pœnit. dist. 1. si quis cum telo.

a¶ *Culpa remittebatur.*] Id est originale peccatum, non tamen penit9 adhuc est sublatum [a], sed manet in homine, non tamen obest. de consecr. dist. 4. c. 2.

a Hoc intelligo prout diffiniuit cõcil. Trid sess. 5. in decreto de peccato originali. §. si quis per Iesu Christi.

b¶ *Peruenitur.*] De consecr. dist. 4. per aquam.

c¶ *Reseruauit.*] De consecr. dist. 4. proprie.

d¶ *Auctoritates.*] Scilicet Iacobi, scilicet, charitas operit multitudinem, & c. & illam in Euãgelio de peccatrice, dimissa sunt ei, & c.

Gen. 17.

e¶ *Et cætera.*] Scilicet, saluus erit: Qui autem non crediderit nec baptizatus fuerit, condemnabitur.

Leui. 12.

† Id est clausum. in multis vulgatis mendose legitur, obseruatum.

f¶ *Glo. seq. alleg. vnam concor. & vnum contrarium.*

¶ *Tota auctoritas.*] Vniformis enim debet esse cuiuslibet auctoritatis intellectus. arg. 16. q. 7. & hoc dicimus. Arg. contra 3. q. 4. hi qui.

g¶ *Ad aptitudinem.*] Sicut & illud participiũ, retinens, quod ponitur in descriptione matrimonij, ad aptitudinem non ad actum refertur: quæ habetur 27. q. 2. §. 1. Matrimonium est coniunctio maris & fœminæ, individuam vitæ consuetudinem retinens. intellige quamuis non retineatur quo ad actũ, tamẽ quo ad aptitudinẽ retinetur, sicut consueuit dici de. iustitia. ff. de iusti. & iure. l. iustitia. secundum quod est in creatura.

† Possent, sed forte legendum, possint.

Matt. c. 18.

ILLVD VERO. Opponebãt prædicti hæretici fidẽ, aut charitatẽ & aliàs virtutes paruulis non infundi: quia non cõsentiũt: sed istud nõ simpliciter conceditur, cum inter theologos qõ referatur: Quidam dicunt, per virtutem baptismi paruulis culpam remitti, sed gratiam non conferri. Alij dicunt, & peccatum dimitti, & virtutes infundi quo ad habitum, non quo ad vsum habentis eas, quousque perueneriant ad ætatem adultam: Sed ex hac responsione quidam viã inueniunt ad alias quæstiones, ex eo quòd dicitur, paruulis in baptismo peccatum dimitti originale: dicunt eadem ratione adultis, dormientibus, & amentibus si baptizentur peccata dimitti: quia cũ nec isti nec illi tunc sentiant vel dissentiant, idem iudiciũ est habendum: Sed hic Papa dicit distinguẽdũ: Peccatum duplex est: originale, & actuale: Originale quod sine consensu ꝺhitur, sine consensu remittitur, per baptismum: Sed actuale quod consensu contrahitur sine consensu non relaxatur. Sed adhuc quæritur, quare dormiẽtibus & amẽtibus originale peccatum non dimittitur in baptismo sicut paruulis? Ad hoc rñdet Papa: Dominus qui totũ hominẽ sanũ fecit in sabbato opus imperfectionis nõ nouit. & ideo peccata non ex parte, sed ex toto dimittit: ꝑterea pœna originalis peccati est carentia visionis Dei, pœna vero actualis est cruciatus perpetꝰ: vnde si primũ dimitteret alicui altero nõ dimisso, talis nõ careret visione Dei p̃p originale dimisso & cruciaretur perpetuo propter actuale: Sed hæc tãquã incõpassibilia se nõ cõpatiũtur, immo aduersantur. Itẽ quæritur in §. isto, vtrũ, dormientibus & amentibus si baptizentur, saltẽ character imprimatur, vt excitati à somno, vel ægritudine liberati, non sint vlterius baptizandi? Ad hoc dicunt quidam, q; sacramenta quæ per se fortiuntur effectum vt ordo, baptismus, & consimilia: non solum dormientibus & amentibus, sed etiam inuitis & ꝺdicentibus conferuntur, & si non quantum ad rem, i. quantum ad remissionem peccatorum, tũ quantum ad characterem, cum & paruuli qui non cõsentiunt, & ficti, q nõ ore, corde tñ dissentiũt, recipiant sacramentũ. Sed istis opponitur, si isti fuissent inuiti. & reluctantes immersi, saltẽ rõne sacramẽti ad iurisdictionẽ ecclesiæ ptinerent, vnde cõpellendi essent ad fidem seruandã: Sed istud esset incongruũ christianę religioni, vt inuitus & ꝺdicens cõpelleretur ad fidẽ: vñ distinguendũ est inter suitũ & inuitũ, coactũ & coactũ: Si. n. aliqs terroribus atq; suppliciis violẽter attrahitur, & ne detrimẽtũ incurrat, baptismũ suscepit, talis charactẽrem suscipit sacramenti: sicut ille qui ficte baptizatur: vnde cogendi sunt ad obseruationẽ fidei: in quo casu debet intelligi decretũ Toletani concilij, ne nomen Dominiblasphemetur: & fides quam susceperunt, cõremptibilis habeatur. Sed ille qui non consentit, & pẽnitus contradicit, nec sacramẽtũ nec effectũ recipit sacramenti: sicut nec ille peccatum incurrit qui turificare idolis cogitur violenter: Dormientes autem & amentes, si antequã dormirent, vel antequam amentiam incurrissent, in ꝺdictione perstitissent. si fuerint sic baptizati, characterẽ nõ suscipiũt sacramenti, quia adhuc intelligũtur in contradictione persistere: Secus autem esset, si prius catechumini extitissent, & habuissent propositum baptizandi: vnde tales catechuminos consueuit ecclesia in necessitate baptizare: tunc enim character imprimitur, cum obicem voluntatis contrariæ sacramentalis operatio non inuenit obsistentem. Nota quòd de similibus simile debet esse iudicium. Item particulariter non dimittitur peccatum: quia aut totum remittitur, aut nihil. Item pœna originalis peccati est carentia visionis Dei, pœna actualis est gehẽnæ cruciatus. Item duo contraria in eodem subiecto esse non possunt. Item baptismus & ordo consensu accipientium consentiunt, & habuissent propositum ad rem, i.quantum ad remissionem peccatorum, tũ quantum ad characterem, cum & paruuli qui non cõsentiunt, & ficti, q nõ ore, corde tñ dissentiũt, recipiant sacramentũ. Sed istis opponitur, si isti fuissent inuiti. & reluctantes immersi, saltẽ rõne sacramẽti ad iurisdictionẽ ecclesiæ ptinerent, vnde cõpellendi essent ad fidem seruandã: Sed istud esset incongruũ christianę religioni, vt inuitus & ꝺdicens cõpelleretur ad fidẽ: vñ distinguendũ est inter suitũ & inuitũ, coactũ & coactũ: Si. n. aliqs terroribus atq; suppliciis violẽter attrahitur, & ne detrimẽtũ incurrat, baptismũ suscepit, talis charactẽrem suscipit sacramenti: sicut ille qui ficte baptizatur: vnde cogendi sunt ad obseruationẽ fidei: in quo casu debet intelligi decretũ Toletani concilij, ne nomen Dominiblasphemetur: & fides quam susceperunt, cõremptibilis habeatur. Sed ille qui non consentit, & pẽnitus contradicit, nec sacramẽtũ nec effectũ recipit sacramenti: sicut nec ille peccatum incurrit qui turificare idolis cogitur violenter: Dormientes autem & amentes, si antequã dormirent, vel antequam amentiam incurrissent, in ꝺdictione perstitissent. si fuerint sic baptizati, characterẽ nõ suscipiũt sacramenti, quia adhuc intelligũtur in contradictione persistere: Secus autem esset, si prius catechumini extitissent, & habuissent propositum baptizandi: vnde tales catechuminos consueuit ecclesia in necessitate baptizare: tunc enim character imprimitur, cum obicem voluntatis contrariæ sacramentalis operatio non inuenit obsistentem. Nota quòd de similibus simile debet esse iudicium. Item particulariter non dimittitur peccatum: quia aut totum remittitur, aut nihil. Item pœna originalis peccati est carentia visionis Dei, pœna actualis est gehẽnæ cruciatus. Item duo contraria in eodem subiecto esse non possunt. Item baptismus & ordo consensu accipientium consentiunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

SED ADHVC. Diuiditur iste §.Secunda,pars ibi, Ad hoc. Abb.

a ¶ *Opus imperfectionis.*] Duplicitatis enim Deus aspernator est. 22. q.5.qui peierare paratus est.§.ex his omnibus.

¶ *Glo.seq.arg.alle.2.iura in contrarium.Demũ elicit tria argumenta.*

b ¶ *Ex parte.*] De consc.dist.4.regenerante.& de pœ.dist. 3.sunt plures. Et est.arg. quòd si aliquis excommunicatus est pluribus excommunicationibus, si absoluatur, omnino est absolutus.Sed est arg. contra ĩ. de sente.excom.cum procausa.2.q.3.c. si quem. §. Quaricator. ver. si crimina plura. Item arg.quòd nihil reputatur actum dum aliquid supereſt ad agendum. 7.q.1. nihil. 38. dist.quæ ipſis.C.ad Sylla. l.vlt.Et arg.quòd sententia non debet pro parte valere, & pro parte non valere. ff. famil. ercis. in hoc iudicio a. Item non valet pro parte aliquid fieri nisi id totum fiat. ff. de procu.in causæ.ff.pro derelicto.l.3. ff. de transact. cum hi. sic nec liberatur pignus, licet de parte debiti sit satisfactum. C. de distra. pign. quamdiu. Et qui aliquid debet facere, faciendo pro parte non liberatur b. ff.de verb.ob.in executionibus.§. pe.Et impietas est, ab eo qui iustus est, dimidiam sperare veniam, vt in præalle. §.sunt plures.

† sanum legitur vt plurimum in antiquis codicibus.

a De hoc supra de conuer cõ. cum placet. Ioan. And.

† Aliàs, incompoſſibilia.

b De hoc infra de pœ suam.Io.An.

ADDITIO Vnde versus: *Larga Dei pietas veniam non dimidiabit: Nam nihil aut totum te lacrymante dabit.*

† Vide B. Thomam 3. par.q. 80. art.9.

c¶ *Carentia visionis.*] Paruuli enim qui sine baptismo decedunt, in tenebris manent.de consc. dist. 4. nulla præter. & pœna illa mitissima est omnium. de consc. dist. 4.regenerante. & tamen sempiterno igne c puniuntur. dist.ea. firmissime. Sed mitis dicitur pœna illa carentiæ visionis respectu aliarum: sed mors perpetua dicitur.30.q.1 ad limina.B.

c Ita videtur sensisse aliquando B. Augustinus, cuius est hæc auctoritas, sed videlicet per Sotũ lib.1. de natura & gratia.c.14 & li.4.sen.dist. 45.q. 1.art. 2.

¶ *Glo.seq.obiicit, & dupliciter soluit.*

d¶ *Propter originale.*] Sed none propter actua

d De hoc in constitutione Benedicti,quæ incipit, Benedictus. Io. An.

le debetur carentia visionis Dei adulto d? Quid ergo expedit originale dimitti, cum etsi dimittatur, tamen debetur carentia visionis Dei ob aliud,scilicet actuale : nã & vbi aliquid debetur ex pluribus causis, vna remissa,alia petitio restat: vnde qui repudiauit successionẽ p, vñ liberi,admittitur ad successionẽ per,vnde cognati.ff. de succ.edi. l. 1.§. sed & videndũ.& ar.ff.de ser.vrb.prædio.si domus.arg. pro & contra.ĩ. de causa pos.patoralis.& ĩ. de iudi.examinata. Sed potest dici, q̃ hæc ratio superficialis est: & prima verior est : quia Deus opus imperfectionis non nouit : quia in baptismo omnia crimina dimittuntur. de consc.dist. 4. regenerante. Vel diuersifica. pro actuali reuera debetur non solum carentia visionis Dei: sed & maior pœna, & ita nõ directe: sed pro originali debeſ tñ carẽtia visionis Dei directe: & sic nõ prodest dimissio originalis peccati, cũ postea actuale superuenit tãquam maius,ꝺ quo nõ pœnituit: uia q̃ peccat in vno,factus est omniũ reus. ĩ. de reg.iu. defleat. Sed paruuli nullũ peccatũ habent actuale, & ideo nõ est simile ꝺ amẽtib' & dormiẽtibus, qui originali & actuali grauãtur,& ideo etiam originale non tollitur: quia non prodeſſet:nec debet probari,quo probato non prodeſt.C.de probatio.ad probationẽ.& ĩ.de offic.delega.cum contingat.in illa gl.quæ incipit,nota quòd non debet.

¶ *Glo.seq.arg.alle.2.iura.*

e¶ *Incompassibilia.*] Ar.q̃ eadem res non operatur ꝺrios effectus. 57. dist.si quis in ægritudine. præsumitur enim ibi quòd peccata non sint dimissa ei,qui timore ægritudinis baptizatur:quæ præsumptio non tollitur per baptismum, cum baptismus ipsam inducat:vnde non operatur hos contrarios effectus. sic eadem res non parit obligationem & liberationem.ff.de.sol.qui hominem.§.vlt.

¶ Sed adhuc quæritur, quare non saltem originale peccatum amentibus & dormientibus in baptismo, sicut paruulis, dimittatur? Ad hoc est taliter respondendum, quòd Dominus, qui totum hominem saluum † fecit in sabbato, opus imperfectionis a non nouit: & ob hoc peccata non ex parte b, sed ex toto dimittit. Præterea pœna originalis peccati, est carentia visionis c Dei:actualis vero pœna peccati, est gehennæ perpetuæ cruciatus: vnde si dimitteretur alicui primum altero non dimisso, talis non careret visione Dei propter originale d dimissum, & cruciaretur in gehenna perpetuo, propter reatum criminis actualis: sed hæc tamquam incompassibilia e † sese minime patiuntur, immo sibi mutuo aduersantur.

¶ *Amentes vel dormientes baptizati, si ante dementiam vel dormitionẽ baptizari volebant, characterem suscipiunt:aliàs secus:coacti vero causatiue suscipiunt.hoc dicit vsque ad finem.*

¶ Item quæritur †, vtrum dormientibus & amentibus sacramenti saltem character in baptismate imprimatur, vt excitati à somno, vel ab ægritudine liberati, non sint denuo baptizandi. Sunt autem nonnulli, qui dicunt quòd sacramenta, quæ per se f fortiuntur effectũ, vt baptismus,& ordo,cęteraque similia, non solum dormientibus & amentibus, sed inuitis & contradicentibus, etsi nõ quantum ad rem g, quantum tamen ad characterem conferuntur: cum non solum paruuli,qui non consentiunt, sed & ficti h, qui quamuis non ore, corde tamen dissentiunt,recipiant sacramentum. Sed opponitur talibus, quòd qui fuissent inuiti & reluctantes immersi, saltem ratione sacramenti ad iurisdictionem ecclesiasticam pertinerent : vnde ad seruandam regulã fidei Christianæ forent rationabiliter cõpellendi. verũ id est religioni Christianæ † contrariũ i, vt semper inuitus & penitẽ contradicens, ad recipiendam & seruandam Christianitatem aliquis compellatur. Propter † quod inter inuitum & inuitum, coactum & coactum, alij non absurde distinguunt : quòd is qui terroribus atque suppliciis violenter attrahitur, & † ne detrimentum incurrat, baptismi suscipit sacramentum, talis(sicut & is qui ficte ad baptismum accedit) characterem suscipit Christianitatis impressum, & ipse tãquam conditionaliter k volens,licet absolute non velit, cogendus est ad obseruantiam † fidei Christianæ : in quo casu debet intelligi † decretum concilij Toletani l †, vbi dicitur: quod qui iampridẽ ad Christianitatem coacti sunt,sicut factum est temporibus † religiosissimi principis Sisibuti: quia iam constat eos sacramentis diuinis associatos, & baptismi gratiam susscepisse, & chrismate vnctos esse, & corporis Domini extitisse participes: oportet etiam, vt fidem quam necessitate susceperunt †, tenere cogantur : ne nomen Domini blasphemetur: & fides, quam susceperunt, vilis ac contemptibilis habeatur. Ille vero qui nunquam consentit,sed penitus contradicit: nec rem nec characterem suscipit,

ITEM QVAERITVR. In prima ponitur qõ.In secũda:ibi,*Sũt autem.* quorundam opiniones.In tertia:ibi, *Sed opponitur.* illi quæstioni opponit. In quarta : ibi, *Propter quod.*opinionis veritatem exprimit. In quinta : ibi,*Dormientes.* principaliter quæstionem soluit.Abbas.

† criminis

f ¶ *Quæ per se fortiuntur.*] Id est, absque consensu accipientis.I.au.

† Vide B. Thomam 2. 2. q. 10. art. 8. & ibidem Caietanum.

† vel

g ¶ *Ad rem.*] Id est, quantum ad solutionem peccatorum.Ber.

† Aliàs ita: si fuerint sic immersi.

h ¶ *Sed & ficti.*] Vt 1. q. 1. sicut ficti.& de consecratione. distinctio. 4. solet quæri,Ber.

† Hic locus perperam in pluribus, vulgatis legitur ita : pp quod inter inuitum & nõ inuitum, coactum & non coactũ, &c.

¶ *Glossa sequens alleg. tres concor.signat vnum contrarium, & dupliciter soluit.*

† Aliàs ita: si fuerint immersi.

i ¶ *Contrarium.*] Arg.q̃ ad fidem nullus debet compelli inuitus : sed sicut libera voluntate periit, ita libero arbitrio conuertatur.45.distin.de Iudæis.& c. qui syncera. & 23.q.5.ad fidem. Argu. contra 23.q.6.c. 1. vbi dicitur, quòd Paulus coactus venit ad fidem.Sed illud diuino iudicio fuit factum, cuius facta ad consequentiam trahi nõ debent: speciale in ipso fuit.vel ita:Paulus persequebatur fideles, & inter ipsa flagella mutatus fuit, & factus volens.23.q.4.displicet.versicul. qualiter Paulus. & cætera.

† ſolſeruatio nem.

† intelligi illud decretum.

¶ *Glo.seq.ar.pro,& soluit,ponit opinionem Io.*

† Scilicet 4.c.56.

K ¶ *Conditionaliter volens.*] Et sic coacta voluntas, voluntas est. 15. q.1.merito quęritur.& ita coactio conditionalis no impedit sacramentũ baptismi, vt hic patet:sicut non impedit sacramentum ordinis. 74. distinct. vbi ista.45.dis.de Iudæis, neque sacramentum matrimonij.22.q.4. inter cætera. & infra de spon. veniens. talia enim iuramenta sine interitu salutis æternæ possunt seruari. supra de iur.si vero. c.cum contingat. impedit tamen matrimonium spirituale. supra quod met.cau.perlatum. sed ibi fuit iustus metus mortis,scilicet qui cadit in constantem virum.in prædictis vero concor. non fuit metus qui caderet in constantem virum, sed coactio quædam conditionalis,quæ non impedit matrimonium spirituale siue carnale : quia idẽ esset in vtroq;. Sed nunquid ille q conditionali coactione recipit ordinem, tenetur, continere?bene vr q̃ sic:quia coacta voluntas est voluntas.15.q.1. merito.maxime si dicatur,q̃ votũ est annexũ ordini.28.dis.diaconi.& 84.dis. cũ in ꝑterito. Satis vr q̃ cõtinere cõpellatur q̃a licet quodãmodo inuitus ordinẽ susceperit,volens tamen fuit: vnde ratione illius indirectæ voluntatis cogitur continere.Io.dixit c q̃ non cogitur: quia integritas corporis res est voti, & non præcepti. 32. q.1. integritas.& supra quod met.cau.perlatum.nam continentia non est nisi voluntaria. 31.dist.ante triennium. & argu. 20. q.3. præsens clericus.& sic ordinatus non habet priuilegium clerici:si tamen vult vti eo, potest. secus dicit in baptismo, quia illud est sacramentum necessitatis. similiter non valet testamentum eius qui inuitus testatus est. vel si testes teneantur inuiti.ff. de testam.qui testamento.§.vlt.

† Scilicet 4.c.56.

† in tempore.

† recepertunt

l ¶ *Concilij Toletani.*]45.dist.de Iudæis.cuius verba hæc sunt.

c'Hæc omnia persequitur latius hic Hostiensis,Io.And. & alij, quos videto.

a ¶ *Plus est.*

a ¶ *Plus est.*] Sic ĩ. de simo.sicut.& infra de homi.Petrus.& 1.q.4. quia præsulatus. ar.ff. de arbi.non cogendum.in fi.C.de filiisfa.l.1.li.10. simi le est in personis coniunctis quæ agere possunt sine mandato.supra de rescrip.nonnulli.& c.ex parte.ff.de procura.Pomponius,ad fi. sed contra mandatum non possunt.ff.eo.sed & hæ personæ.

¶ *Glo. seq. quærit. arg. pro. secundo obiicit, & soluit.*

b ¶ *Perdurare.*] Simi.ĩ. de sent. excom. à nobis. nam semper durare præsumitur voluntas, nisi probetur mutata. supra de his quæ vi metusve causa fiũt.perlatum.ff. de proba.eũ q.& ff.de le. 2. l. Lucius. in fi. Sed quid si quis ab infantia fuit amẽs : nunquid prodeſt ei si baptizetur? ar.q̃ fic. ff.de legatis 2.cũ pater.§. surdo.quia perinde habetur ac si nunc sit infans. quia nullo peccato grauatur nisi originali.3.q.9. indicas. Sed quare amens vel dormiens non recipit sacramentum baptismi, & ille qui coactione absoluta cogitur, cũ in baptismo nõ requiratur intentio baptizati,sed baptizantis.1. q. 1. sicut ficti. & de consc. dist.4.solet? Hæc q̃ quã mouet hic Ioan. soluitur per litteram, quia amẽs & dormiens qui ante cathecumini fuerunt,recipiunt bene sacramentũ: qui vero semper inuiti fuerũt & ꝺixerũt, non recipiũt : vnde adhuc sumũtur inuiti, & nemo inuitus ad fidẽ cõpellitur : vt dicitur ĩ. & c. sicut ficti. & c. solet. non ꝺicũt: quia illi ore exprimũt, licet corde dissentiant, & ideo sacramentũ recipiunt a q̃a ecclesia dare intendit.sed tale sacramentũ non prodeſt ad remissionẽ peccatorum, nisi ficticio illa recesserit. de consc. dist. 4.tunc valere.

† criminis

† vel

† Aliàs ita: si fuerint sic immersi.

† Aliàs ita: si fuerint immersi.

† Cap.2. co. tit.in 3.com pil.Vide Sotũ li. 4.sent. dist.4.q.vnica.ar. 3.ver. circa secundum.

a id est, recipere præsumuntur in foro exterio ri.

† In codice Barbatiæ ita: debeat distinctio personarũ, &c.

Matt. 18.

† Verbum: ite, deeſt in aliquot anti quis codicibus.

c ¶ *Non suscipiunt.*] Sed q̃d si excitati à somno ratum habeant? Non prodeſt : quia nihil recipit: & ideo non est quod ratum habeat , sed iterum baptizetur.Ber.

d ¶ *Tales.*] scilicet cathecumines.

e ¶ *Obsistentem.*] Simile de consec. dist.4.quæris à me. ff. ad se. consul. Ma.si filius.& ff.de acqu. hæred.l.qui in aliena.§.si is.Ber.

sacramenti : quia plus est a expresse contradicere, quàm minime consentire : sicut nec ille notam alicuius reatus † incurrit, qui contradicens penitus & reclamans turificare idolis cogitur violenter. ¶ Dormientes autem & amentes, si priusquam amentiam incurrerent, aut † dormirent, in contradictione perfisterent : quia in eis intelligitur contradictionis propositum perdurare b : & † si fuerint sic immersi,characterem nõ suscipiunt c sacramenti. secus autem si prius catechumini extitissent, & habuissent propositum baptizandi, vnde tales d, in necessitatis articulo, consueuit ecclesia baptizare. Tunc ergo characterem sacramentalis imprimit operatio, cum obicem voluntatis contrariæ non inuenit obsistentem e.

¶ Idem Meteſi.episcopo.

¶ *Nemo potest seipsum baptizare, etiã instante necessitatis articulo.*

CAP. IIII.

DEbitum †: & infra. ¶ Sane intimasti, quòd quidam Iudæus in mortis articulo constitutus, cum inter Iudæos tantum existeret,in aquam seipsum immerſit, dicendo : ego baptizo me in nomine patris, & filij & spiritussancti, amen : & infra.

¶ Respondemus, quòd cum inter baptizantem & baptizatum debeat † esse discretio f, sicut ex verbis Domini colligitur, dicentis Apostolis : Ite †, baptizate omnes gentes in nomine patris,& filij,& spiritus sancti : memoratus Iudæus est denuo ab alio baptizãdus : vt ostendatur, quòd alius est qui baptizatur, & alius qui baptizat. Ad quod etiam designandum ipse Christus,non à seipso,sed à Ioanne g voluit baptizari : quamuis si talis h continuo decesisset, ad cæleſtem patriam protinus euolasset i †, propter sacramenti fidem, & si non † propter fidei sacramentum.In baptismo quippe illa spiritualis generatio † celebratur , de qua veritas k ait: Oportet vos nasci denuo : quia nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non intrabit in regnũ cælorum. Sicut ergo † in carnali l generatione, qua † proles ex viro & fœmina nascitur,aliꝰ est qui carnaliter gignit, & alius qui carnaliter gignitur: sic & in sacramentali generatione, qua soboles ex aqua & spiritu sancto renascitur, alius debet esse qui spiritualiter generet, & alius qui spiritualiter generetur.Sane cum corpus exterius fiue cum cor interius babtizatur, oportet vt vtrobique paternitas & filiatio valeat inueniri,quibus baptizãs & baptizatus adinuicẽ referantur m.

¶ Idem Morosieñ. † episcopo.

¶ *Vbi deest verbum, vel elementum aquæ,non est baptismi sacramentum.*

CAP. V.

NOn † vt apponeres : & infra. ¶ Postulasti, vtrũ paruuli sint prõ Christianis habendi, quos in articulo mortis constitutos, propter aquæ penuriã, & absentiam sacerdotis,aliquorum simplicitas in caput & pectus, ac inter scapulas pro baptismo saliuæ conspersione † liniuit.Respõdemus,quòd cum in baptismo duo semper,videlicet, verbum n & elementum o, necessario requirantur, iuxta quod de verbo veritas p ait:Eun tes in mundum vniuersum (prædicate † euangelium omni creaturæ, &) baptizate omnes gentes in nomine patris, & filij, & spiritussancti : eademque dicat de elemento q : Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritusancto, non intrabit in regnũ cælorum:dubium non est quòd ille non est baptizatus,in quo defuit nõ solum alterũ, sed vtrũque.Nota,q̃ forma verborũ est de substantia baptismi.Item non potest quis baptizari in alio liquore quàm in aqua.

¶ *Glo.seq.reci.per contrarium.& tripliciter exponit litteram.*

† conuolasſet.

† In recentioribus codicibus ita: & non propter, &c.sed ex antiquis restituimus vt est impreſsum.

† regeneratio.

† sicut enim † per quam proles.

b Dicit Abbas , q̃ hæ concor mẽlius adaptantur ad verbũ, quolasſet Ioan. And.

† Indrosieñ. † Nidrosié.

† Cap.3. co. tit.in 3.com pilat. Vide B. Thomam 3. par.q.60. ar. 5.6.& 7.& q. 66. art. 3.4. & 5.

Matt.18.

† Inclusa de sunt in omnibus antiquis codicibus Vaticanæ.

† aſperſione

n ¶ *Verbum.*] 1. q. 1.detrahe.vbi de hoc.Ista duo necessaria sunt in baptismo aquæ:secus in baptismo sanguinis vel flaminis: de consec.dist.4. baptismi vicem.Quòd dicit,verbũ,sic intellige : si quis baptizat,&.non dicit,in nomine patris,& filij, & spiritussancti,non est baptizatus:quia nec elementum nec verbum tantum sufficiunt. Vel verbum,id est,filius:quasi diceret:,si quis baptizat & non addit,in nomine filij, non est baptizatus.de consecra.dist.4.in synodo.vel verbum,id est,forma:quasi diceret, si non seruetur forma quæ traditur supra eod.cap.1. & hic,non est baptismus.

o ¶ *Elementum.*]Id est,aqua.& sic non est baptismus sine aqua.

p ¶ *Veritas ait.*]De consc.dist.4.proprie.

q ¶ *De elemento.*]De cõsc.dist.4.c.1. & 1.q.1.c.firmissime.Hic enim exprimitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

primitur forma baptismi: quæ si obseruata non fuerit, non est baptismus. de hoc dictum est supra eo.c.1.

2¶ *Verumque.*] Scilicet aqua, & verbum.

Ioan.3.

Licet Græcos.] Præmittit exordium, & duplicem narrat Græcorũ excessum. Secundo id fieri prohibet. Tertio pœnam imponit. Secunda: ibi, *Volentes.* Tertia: ibi, *Si quis.* Abbas Siculus.

CASVS. Postquam Græci se subtraxerũt ab obedientia ecclesiæ Romanæ in tantũ cœperunt abominari Latinos, q̃ inter alia quæ cõtra eos cõmittebant, si qñ sacerdotes Latini in eorum sacrificassent altaribus, nõ prius sacrificabant in ipsis, quàm ea, tamquam per hoc polluta, lauissent: & baptizatos à Latinis præsumebant auſu temerario rebaptizare: Præcipit Papa, vt talia de cætero non præsumant, conformantes se tamquam filij obedientiæ Romanæ Ecclesiæ matri suæ, vt sit vnũ ouile, & vnus pastor. Si qs tale quid præsumpserit, excõicationis sententia pcussus, ab omni officio & beneficio ecclesiastico deponatur. Nota ritus Græcorum reprobatos: quia mẽbra debent conformare se capiti suo. Item ipso iure sunt excommunicati, qui hæc faciunt, quæ hic prohibẽtur.

† Scilicet Innocentius iij. in concil. generali Lateranen. c. 4. & c. 1. eo. tit. in 4. compil.

† Vide Leonem Papam nonum in epistola aduersus præsumptiones Michaelis & Acridani c. 29. & seq. vbi multa de odio Græcorum in Latinos. adde Gennadium Scholarium de primatu Papæ, cap. 5.

† In aliquot vetustis codicibus, & in concilio ita: nec volumus, nec debemus, &c.

† In concilio ita: non prius ipsi sacrificare volebant in illis, &c.

b¶ *Reuertentes.*] De iure enim ecclesia Græcorum subiecta est Romanæ ecclesię a. 24. q. 1. rogamus.

c¶ *Tamquam per hoc.*] b dictum est 3. de maio. & obe. soliræ.

d¶ *Vt sit vnũ.*] b supra de maio. & obedien. soliræ. circa. fi.

DE PRESBYTERO non batizato.

a Et illius & aliarum omnium ecclesiarum: materia est Romana ecclesia & magistra de sacrament. & ecclesiast. c. 1 ad fi & alibi sæpe.

¶ *Viso de baptismo. quia aliqui sæpe promouentur non baptizati ad ordines, de quibus dubitari poterat vtrum essent vere ordinati, vel an deberent baptizari: merito post præcedentem subiicitur ista. Ab.*

De hac materia tractatur. 1. q. 1 si quis conjugent. & ca. si quis per ignorantiam.

b Hæc duæ glossulę nec sunt Bernardi, nec habẽtur in vetustis codicibus.

Si quis.] Breue erit, & hoc summat c. fi. j. eo. Abb. Sicu.

CASVS. De se patet Nota, quod de iure non fit, pro non facto habetur.

† Aliàs, suspendatur, sed in concilio, & in antiquis codicibus legitur, deponatur.

c¶ *Ordinatus.*] De facto: quia qui de iure ordinatus non est, presbyter nõ est cẽsendus: vt 1. q. 1. si quis confugerit. & c. fi quis per ignorãtiã.

f¶ *Iterum ordinetur.*] Et hoc patet, q̃ nullum ordiné recepit. j. eo. veniens. quia baptismus est ianua omniũ sacramentorum. 32. dist. præter. §. verum. & j. eo. veniens. si ergo primo ordinem suscepisset, iterum non esset ordinandus. 1. q. 1. quod quidam. Ber.

Apostolicam.] Primo ponitur decisa consultatio. Secundo responsio: ibi, *Inquisitioni.* Abb. Sicu.

CASVS. Quidã sacerdos credẽs se baptizatũ, & in fide baptismi perfistẽs, mortuꝰ est: postmodũ cõpertũ est, q̃ nõ fuerat baptizatꝰ: quæsitũ fuit a Papa, vtrum ecclesia deberet eũ habere pro baptizato, vt pro eo posset orare? Respõdet Papa, q̃ si presbyter ille in fide sanctæ matris ecclesiæ, & in confessione nominis Christi perseuerauerit, ab originali peccato solutus, gaudium cælestis patriæ fuit adeptus: In viij. lib. Augustini de ciuitate Dei legitur: Baptismus inuisibiliter ministratur, qué non contemptus religionis, sed terminus necessitatis excludit: & in lib. Beati Ambrosij de obitu Valẽtiniani idem legitur: & sic hmõi quæstionibus sopitis, ecclesia apõt preces & hostias Deo offerre pro presbytero memorato. Nota q̃ per fidem quã quis habet de baptismo, licet non sit baptizatus, sed in fide illa decesserit, saluatur.

TITVLVS XLIII.
De presbytero non baptizato.

¶ Ex concilio apud Compendium.

¶ *Si non baptizatus ordinatur, ordinis characterem non recipit.*

CAP. I.

SI quis presbyter ordinatus e, deprehenderit se non esse baptizatũ, baptizetur, & iterum ordinetur f.

¶ Innocentius iij. episcopo Cremoneñ. †

¶ *Omissio baptismi non nocet credenti probabiliter se esse baptizatum.*

CAP. II.

APostolicam † sedem consulere decreuisti: & infra. ¶ Vnde inquisitioni tuę taliter respondemus, presbyterum, quẽ sine vnda baptismatis extremũ diem clausisse significasti: quia in sanctæ matris ecclesiæ fide, & Christi nominis confessione perseuerauit, ab originali g peccato solutum †, & cælestis patriæ gaudium esse adeptum, asserimus incunctanter. Lege super octauo † libro Augustini, h de ciuitate Dei, vbi inter cætera legitur: Baptismus inuisibiliter ministratur, quem non contemptus religionis, sed terminus † necessitatis excludit. Librum etiam beati Ambrosij i de obitu Valentiniani idem asserentis, reuolue. Sopitis igitur quæstionibus doctorum, patrum sententias † teneas: & in ecclẽsia tua iuges preces, hostiasque Deo † offerri iubeas pro presbytero memorato.

¶ Innocẽtius iij. Ferrarieñ. episcopo.

¶ *Non baptizatus ordinari nõ potest: & si de facto ordinetur, non recipit ordinis characterem, licet credatur baptizatus.*

CAP. III.

VEniens † ad Apostolicã sedem I. lator præsentium,

† Cap. 15. vt ait Burchardus li. 4. decret. c. 74. & Iuo par. 1 c. 268 refert etiam c. 1. eod. tit. in 1. compilat. Et vide B. Thomam in additionibus 3. par. q. 35. art. 3.

† Antonius Augustinus ait scribendũ, Innocentius ij. sed Vaticani, iij. habent.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. compil. Et vide notas nostras in hãc decretalem.

g¶ *Augustini.*] Prout habes de consecratio. distinctione quarta, baptismi vicem. & c. cate chuminum. & c. non dubito. aliàs, non dubium.

i¶ *Beati Ambrosij.*] Legitur beatum Ambrosium dixisse de Valentiniano, qui dum properaret ad baptismum in itinere decessit: Vẽtrem meum doleo: quia quem regeneraturus erã perdi di: ille tñ gratiam quam popoſcerat non amisit. Lau. Sic ergo patet, quòd iste per solã fidem, quam habebat de baptismo, saluatus est. Iste credebat se sacerdotem fuisse, sed non erat in veritate. supra eo. c. proxi. infra eo. c. proxi. Nũquid cõficiebat? non in veritate: sed quo ad se bene conficiebat c, & quo ad alios, qui hoc credebant: & tanquam verum sacramentum cõficeret, sibi & recipientibus ab ipso, credo quòd proficiebat. De hac materia dicitur supra de elect. dudum 2.

† absolutũ

† Aliàs suo octauum librum.

† articulus,

† sententiã.

† Domino

c Hoc est credebat se conficere.

Veniens.] Pro summa accipe. c. 1. j. eo. Primo ponit de baptismo tradito ei qui non fuerat rite baptizatus. Secunda: ibi, *Cumque.* circa ordinem allegat pro, & contra. Tertia: ibi, *Quia vero.* diffinit. Abb.

CASVS. Quidam credens se baptizatũ secundũ formã ecclesiæ promotus fuit vsque ad sacerdotium: tandẽ inuenit: q̃ non fuerat secundũ formam ecclesiæ baptizatus: accesit ad Papam hoc sibi exponẽs: vnde Papa fecit eum rite baptizari: postea disputatum fuit super ordinibus, vtrum videlicet ordines suscepisset: Et quidam dicebãt, quòd cum baptismus sit ianua omnium sacramentorum, ante baptismum non suscipitur aliud sacramentum: quia vbi fundamentum non est, superædificari non potest. Sed j. vr, q̃ per solam fidem baptismi efficitur quis membrum Christi: & qui Christum habet per fidem, etiam si baptismum non habeat, habet vtique fundamentũ: & ita superædificari posse videtur, sicut salutifera opera, sic & quælibet ecclesiastica sacramenta:

† Cap. vnico eod. tit. in 3. compil. Vide de Sotũ lib. 4. sent. dist. 26. q. 2. art. 3. circa finẽ. & B. Thomã citatũ supra hoc tit. ca. 1.

† fuerat

† In codice Barbatiæ ita: Cumque super ordinibus corã nobis fuisset aliquandiu disputatum,

méta: præterea sacramentũ ordinis pontificalis, & sacerdotalis, & leuitici ex institutione sua præcesit baptismum: per quod videtur quòd etiã ante baptismũ hmõi ordines posſint rite conferri, maxime his qui baptizati credũtur: His præmissis dicit Papa, quod cum in concilio apud Cõpendiũ sit constitutũ, vt si quis in presbyterũ ordinatus deprehenderit se non esse baptizatũ, baptizetur, & iterũ ordinetur: mãdat Papa quatenus iste per singulos ordines, vsq; ad sacerdotium ordinetur, & ministret in officio sacerdotis: quia nõ intelligitur iteratũ, q̃ ambigitur esse factum: nec de sacramẽto male sentitur, cũ illud nõ cõtẽptus religionis, sed necessitatis articulus impediuit: Si enim aliquis natus est de christianis parentibus, & inter christianos fideliter conuersatus, præsumitur quòd fuerit baptizatus, vt huiusmodi præsumptio pro certitudine habeatur, donec in contrarium manifestis constiterit argumentis. Nota quòd baptismus est fundamentum omnium sacramentorum, ita vt qui hunc non habet, ad ordines non poterit promoueri. Item non intelligitur iteratum, q̃ nescitur esse factum. Itẽ pſumitur baptizatus, qui inter christianos tamquam fidelis fuerit conuersatus: tñ ꝺ hmõi præsumptiones probatio admittitur: Et sic nota hic, quòd violenta præſumptio recipit probationem in contrarium.

† Aliàs ita: propter qd forsitan videretur.

† Post verbum, credũ tur, in aliquot antiqs sequitur ista: & infra. & recte, quia nõ nulla omisit hic Raymũdꝰ, quæ sunt in veteri cõpil.

a Immo in matrimonio gratia confertur, & cõtrariũ dicere est hæreticum. concil. Trid. sess. 24. de sacramento matrimonij cano. 1. Dom. Soto 4. sen. dist. 26. q. 2. ar. 3.

b Vide Sotũ 4. sen. dist. 12. q. 1. art. 3.

c Vide quos citaui supra eo. tit. cap. 1.

a¶ *Euangelij.*] Ite per mũdũ vniuersum, baptizate omnes gẽtes in nomine patris, & filij, & spiritus sancti. quam habes supra tit. prox. nõ vt apponeres. & c. debitum. de consec. dist. 4. proprie.

b¶ *Omnium sacramentorum.*] 32. dist. c. præter. §. verum. Ber.

c¶ *Superædificari.*] 1. q. 1. cum Paulus.

d¶ *Per sacramentum fidei.*] In cuius peceptione gratia confertur: sec' in sacramento matrimonij a, q̃ est etiam apud infideles. infra de diuort. gaudemus. & 26. dist. deinde opponitur. & supra de transl. c. quanto.

e¶ *Habet per fidem.*] Quam quis habet de ipso sacramento, licet ipsum sacramentum non habeat, sed credat se habere. supra eo. c. prox. & supra tit. prox. debitum. & ita talis baptismus dicitur baptismus flaminis. idem est in baptismo sanguinis, per quem saluati sunt innnocentes.

f¶ *De nouis.*] Id est, de sacramentis noui testamenti.

g¶ *De veteribus.*] Id est, de sacramentis veteris testamenti.

h¶ *Coniugij.*] j, de diuor. gaudemus. & c. quantum. & 26. di. deinde.

i¶ *A non baptizatis.*] ſbaptismo flaminis, sed baptismo flaminis baptizatis, cum illi quo ad gratiam, baptizati intelligantur. & accipere b possunt sacramentum Eucharistiæ.

k¶ *Videtur.*] sed nõ est verũ q̃ ꝺferat: vt j. patet. sed alle. dicit hoc.

l¶ *In concilio apud Compendium.*] 3. eo. c. 1. & hic ponit quæstionis solutionem, per concilium apud Compendium c celebratum.

m¶ *Vsque.*] Inclusiue per hoc quod sequitur.

n¶ *Ministrare.*] Sed obiicitur: ille credebat se baptizatũ, & sic habebat sacramentum fidei, ergo fuit ordinatus. ar. 3. eo. c. prox. & supra eo. c. 1. quare ergo ordinatur, cũ p hoc fiat iniuria sacramento. 1. q. 1, quòd quidam: Hæc obiectio non valet: quia licet quis habeat sacramentũ per fidem, quã cito incipit scire se non habere sacramentũ baptismi, & cõtẽnit illud recipere, statim amittit sacramentum fidei: vnde iterum ordinatur: quia certus est, q̃ non receperat ordines ante baptismum: Sed quæ forma seruabitur circa istũ, si omnino certum esset q̃ nõ fuit baptizatꝰ? Tũc cõmunis forma seruabitur, quã habes supra tit: proxim. non vt apponeres. sed si illud habetur dubium, seruabitur forma illa. 3. tiul. proxi. ca. 1. o ¶ *Intelligitur iteratũ.*] sic de cons. dist. 1. solemnitates.

¶ *Glo. seq. quærit & respondet.*

P ¶ *Nec male.*] Tacita rñsio vr, quasi dicat, licet dicamus istum baptizandum, non ideo male sentimus de sacramento baptismi: quia si aliquis in articulo mortis velit baptizari, nec est qui velit eum baptizare: propter hoc non minus erit saluus. supra tit. proxi. debitum. de cons. dist. 4. cate chuminũ. cũ illud nõ religiõis cõtẽptꝰ, sed necessitatis articulus impedit. q̃ *Necessitatis.*] Vel ignorantię facti, quæ excusat. supra cap. proxi.

¶ *Contrarium probatur.*] Nota violentam præsumptionẽ admittere probationem in ꝺrium. 35. q. 3. extraordinaria. & 27. q. 1. nec aliqua. supra de proba. ꝓpositi. & c. causam matrimonij. Ber.

† Decustodia Eucharistiæ, & aliorũ sacramentorum.

TITVLVS XLIIII.
De † custodia Eucharistiæ, chrismatis, & aliorum sacramentorum.

¶ Innocentus iij. in concilio generali. † .

¶ *Eucharistia & chrisma debent fideliter sub clauibus custodiri: & contra facientes sunt puniendi.*

CAP. I.

STatuimus, vt in cunctis ecclesiis chrisma & Eucharistia, sub fideli s custodia clauibus adhibitis cõseruentur: Ne posſit ad illa temeraria manus extendi, ad aliqua horribilia vel nefaria † exercẽda. ¶ Si vero is, ad quem spectat custodia, ea incaute reliquerit, tribus mẽsibus ab officio suspendatur: &† si per eius incuriam aliquid nefandum inde contigerit, grauiori t subiaceat vltioni.

¶ Idem in eodem† .

¶ *Supellectilia in ecclesijs poni non debent, nisi necessitas vrgeat. hoc dicit primo. Ecclesiæ debent sua vasa & vestimenta munde tenere, hoc secundo.*

Tatuimus.] Primo statuit. Secundo rationem submittit. Tertio addit pœnam. Secunda: ibi, *Ne posſit.* Tertia: ibi, *Si vero.* Abbas.

CASVS. Statuitur in hoc capitulo, q̃ chrisma & Eucharistia custodiantur sub clauibus: & si is ad quem pertinet eorum custodia, ea incaute dereliquerit, tribus mensibus ab officio suspendi debet: & si inde aliquid nefarium contigerit, grauiori pœna puniatur. Not. quòd chrisma & Eucharistia sub clauibus custodiri debẽt. Item si per culpam alicuius aliquod nefandum eueniat, puniri debet ac si fecisset. Et sic nota hic quòd qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur.

s¶ *Fideli custodia.*] Simile supra de cele. Miſ. sane. & per laicos. ꝺ ad infirmos non debet deferri Eucharistiæ sacramentum, sed presbyter hoc facere debet. de cons. dist. 2. peruenit. vel per diaconum si necesse est. 93. distinctio. præsentre. & cap. diaconus. secundum formam quæ traditur supra de cele. Miſ. sane. §. sacerdos vero.

¶ *Glossa seq. argu. alleg. duo iura pro, in contrarium alleg. alia 2. Item secundo arg. alleg. duo iura. fi. reci. per q.*

t¶ *Grauiori.*] Arg. q̃ propter culpã tenetur quis ad oĩa illa, q̃ sequitur ex illa

† Lateranen si c. 20. & c. 2. tit. de baptismo, & eius effectu in 4 cõpilat. vide concil. Trid. sessio. 13. c. 6. de asseruando sacræ Eucharistiæ sacramento. addẽ notas nostras in hoc cap.

† nefanda

† In codice Barbatiæ ita: & si per eius in curiã aliquod nefarium cõtigerit, dein de grauiori, &c.

† Scilicet cõcil. Later. c. 19. & c. 1. tit. de immunit. eccles. in 4. compil.

d De materia huius glossæ vide omnino B. Thomam 3. par. q. 82. ar. 3. adde hic notas nostras.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex illa culpa.31.q.2.de neptis.& 1.q.1.placuit.Arg.5.15. q.1. inebriauerũt Loth.ff.de fur.verum.Item arg.quòd qui occasionem damni dat,damnum dedisse vi.50.dist.fæpe.ff.ad leg.Aquil.qui occidit.§. in hac.& hæc pœna erit ad arbitrium iudicis,ex quo non determinatur. supra de off. deleg.de causis,sed supra imponitur certa pœna trium mensium.

Elinqui.] Recitat duos excessus, contra quos secũdo quidet. Secũda: ibi, *Quia*. Abb.

CASVS. Quidã clerici ecclesias supellectilibus suis & etiam alienis, sic exponunt, vt potius videantur domus laicorũ, quàm ecclesiarum: Sunt & alij, qui ecclesias dimittunt incultas sue immundas,& etiã vasa ministerij, vestimenta, & pallas altaris, & corporalia tã immunda relinquunt, & aliquibus interdum sunt horrori: vnde præcipit Papa, q hmõi supellectilia in ecclesiis non ponãtur, nisi necessitate instante, sic tñ, vt ea cessante de ecclesiis remoueãtur. præcipit ẽt, vt oratoria,vasa, & corporalia , & vestimenta prædicta munda & nitida conseruentur, absurdum est enim , in sacris hmõi sordes negligere, quæ dedecerent etiã in vestibus priuatorũ. Not. q necessitas facit licitũ, quod aliàs esset illicitũ. Item cessante causa,cessat effectus. Item ecclesia & ornamenta ecclesiarum, munda & nitida sunt seruanda, & supelle ctilia in ecclesiis nõ sunt ponenda nisi ex causa.

a *Ecclesias.*] In ecclesiis tamẽ põt a & debet iudicium ecclesiasticum exerceri.2.q.2. pceptum. sed non secularia. infra de immunita.ecclesiarũ. c.1.

b *Vestimenta.*] Vestimenta ecclesiæ honesta & mũda debent esse. de consc.dist. 1. vestimenta.

c *In prosanis.*] 1.priuatorũ vestibus. Et ita est arg. q clerici debent incedere ornati vestibus, non tñ ad iactantiam.21. q.4.omnis iactantia.quia dissolutos & fractos vestibus non recipimus.41. dist. parsimoniam.& incompositio corporis qua litatem indicat mentis, vt dicitur ea.dist. 5. vlti. in fin. nec tamen prohibitas portare debent.3.de vita & ho.cleri.clerici.

† habere

a Vide Nauarrum in Manuali de Horis cano nicis, vbi large disputat hunc articulum.

† In codice Barbatiæ ita: quas de decerent in profanis etiã sustinere.

† Vide omnino concilium Tride. sessio 25.tit. de inuocatione, veneratione,& reliquiis sanctorum , & sacris imaginibus. & B. Thomam 3. par. q. 25. art.6.

† Cap. vnico.tit.de veneratione sanctorum. in 3.compil. Et de materia vide omninõ Zanchinũ tract. de hæreticis. c. 22. & Cassaneum in catalogo gloriæ mundi, par.3.consideratione 44. cũ multis sequentibus. adde Melchiorẽ Canum li.5. c. 5.de locis Theolog.

CAP. II.

RElinqui nolumus incorrectum,quòd quidam clerici ecclesias a sic exponunt supellectilibus propriis, & etiã alienis, vt potius domus laicæ , quàm Dei basilicæ videantur: non cõsiderantes , quòd Dominus non sinebat, vt vas transferretur per templum. Sunt & alij, qui non solum ecclesias dimittunt incultas,verumetiam vasa ministerij, & vestimenta b ministrorum, ac pallas altaris , necnon & ipsa corporalia tam immunda relinquunt , quòd interdum aliquibus sunt horrori. ¶ Quia vero zelus nos comedit domus Dei: firmiter prohibemus, ne huiusmodi supellectilia in ecclesiis admittantur, nisi propter hostiles incursus , aut incendia repentina,seu alias necessitates vrgentes ad eas oporteat haberi† refugium : sic tamen,vt necessitate cessante, res in loca pristina reportentur. Præcipimus quoque,vt oratoria , vasa, corporalia, & vestimenta prædicta munda & nitida conseruentur. Nimis enim videtur absurdum , in sacris sordes negligere,quæ† de decerent etiam in profanis c.

TITVLVS XLV.

De †reliquiis & veneratione sanctorum.

¶ Alexander tertius.

¶ *Sine Papæ licentia non licet aliquẽ venerari pro sancto.*

CAP. I.

AVdiuimus †, q, quidam inter vos diabolica fraude decepti, hominem quendam in potatione & ebrietate occisũ, quasi sanctum (more infidelium) venerantur: Cum vix d pro tali bus in ebrietatibus e peremptis, ecclesia permittat orare : dicit enim Apostolus : Ebriosi regnũ Dei non possidebunt. Illum ergo non præsumatis decẽtero colere: cum etiam si per eum miracula f fierent, non liceret vobis ipsũ pro sancto, absq, auctoritate Romanæ ecclesiæ venerari.

¶ Innocentius tertius in cõcilio generali.†

¶ *Sanctorum reliquiæ vendi non possunt,vel passim ostendi non debent,ne circa illas populus decipi possit.*

CAP. II.

CVm† ex eo,quòd quidam sanctorum reliquias exponunt venales g , & eas passim ostendunt, Christianæ religioni detractum fit sæpius: Ne in posterum detrahatur, præsenti decreto statuimus, vt antiquæ reliquiæ amodo extra capsam nullatenus ostendantur, nec exponantur venales. Inuentas autem de nouo,nemo publice venerari præsumat, nisi prius auctoritate h Romani Pontificis fuerint approbatæ †. Prælati vero non † permittãt eos , qui ad eorum ecclesias causa venerationis accedunt,variis† figmentis, aut falsis documentis decipi , sicut in plerisque locis occasione quæstus fieri consueuit.

TITVLVS XLVI.

De obseruatione ieiuniorum†.

¶ Innocentius tertius clericis sancti Petri Magaloñ.

¶ *Vigilia occurrẽs in Dominica ieiunari debet in sabbato: & ieiunanda est vigilia B.Matthiæ.*

CAP. I.

EX† parte vestra quæsitum fuit, vtrũ si Natiuitatem Dõmini, vel assumptionem beatæ Mariæ , vel festiuitatem alicuius Apostolorum in secunda feria contigerit euenire, die sabbati a præcedentis † vigilia debeat ieiunari: & vtrum in vigilia beati Matthiæ Apostoli, sit ieiunium iniungendũ? Ad quod breuiter respondemus,quòd die sabbati festiuitates prælibatas † secundæ feriæ præcedentis , & beati Matthiæ Apostoli, debet vigilia ieiunari.

¶ Idem Bracharensi archiepiscopo.

¶ *Non capit cõgruam summationem, & textus in se satis clarus est, & multa sunt dicta quæ patent per §§.*

CAP. II.

CONsilium † nostrum:& infra. ¶ Cõsultationi tuæ taliter respondemus, quòd omniũ Apostolorum b vigiliæ sunt in obseruatione ieiunij celebrãdæ; præter vigilias Apostolorũ Philippi & Iacobi , & beati Ioannis Euãgelistæ: quoniam † ipsorum solemnitas infra solemnitatem paschalem c , istius autem infra Natalem Dñi celebratur. Ieiunium etiam apud nos in Aduentu Domini agitur. Sanctorum † quoque vigiliæ,quorum festiuitates oportet secunda feria celebrari, in præcedenti sunt sabbato d ieiunandæ. De festiuitate vero beati Bartholomæi Apostoli , de cuius celebratione dubietas oritur apud quosdã : Respondemus , quòd in hoc consuetudinem e tuæ regionis obseruet: & infra. ¶ Cum autem quæsieris , quæ sit illis pœnitentia iniungenda,qui diebus Quadragesimalibus , quo † tempore tantæ famis inedia ingruebat, quòd magna pars populi propter inopiam annonæ periret, carnes comedere sunt coacti: Respondemus , quòd in tali articulo illos non credimus puniendos f † : preces tamen Domino pro illis & cum illis effundas, ne ipsis aliquatenus imputetur : quia bonarum g mentium est,ibi timere culpam , vbi culpa minime reperitur. Item de illis, qui propter debilitatẽ in sabbato h carnes sumunt,quod in partibus tuis nullatenus fieri consueuit, cum hoc ab aliis molestẽ feratur, & oriatur inde illis occasio detrahendi: Respõdemus, quòd super hoc consuetudinem i tuæ regionis facias obseruari; sic tamen, quòd debilibus & infirmis propter hoc periculũ non emergat. ¶ Præterea de illis,qui in Quadragesima, vel in aliis ieiuniis solemnibus infirmantur, & petunt sibi esum carnium indulgeri k: Respondemus,quòd cum non subiaceat legi necessitas , desiderium infirmorũ cum vrgens necessitas l exigit, supportare potes & debes, vt maius in eis periculum m euitetur.

¶ Honorius tertius Pragẽ.episcopo.

¶ *Si festum Natiuitatis occurrit sexta feria,licitum est omnibus carnes comedere, exceptis professis & vouentibus.*

CAP. III.

EXplicari † per sedem Apostolicam postulasti:& infra. ¶ Respondemus, quòd illi , qui nec voto n , nec regulari obseruãtia sunt astricti , in sexta feria, si festum Natiuitatis Dominicæ die ipso venire contigerit,carnibus propter festi excellentiam vesci † possunt, secun dum consuetudinem o ecclesię generalis. Nec tamen hi † reprehendendi sunt,qui ob deuotionem voluerint p abstinere.

TITVLVS XLVII.

De purificatione † post partum.

¶ Innocentius iij. Armachañ. † Archiepo.

¶ *Mulier post partum statim potest ingredi ecclesiam, nec tenetur abstinere per aliquos dies secundum legem Mosaicam.*

sec.dist.3. quasi per totum. & de consc. dist.5. per totum.& in concor. superius allegatis.

EX parte.] Cóis diuisio.Secunda pars:ibi, *Ad quod*.Abbas.

CASVS. Si Natiuitas Domini,vel Assumptio beatæ Mariæ , aut festiuitas alicuius Apostolorum veniat in secunda feria , die sabbati præcedenti , vigilia debet ieiunari: & vigilia beati Matthiæ Apostoli debet ieiunari. Not. quòd dignitas diei festi non aufert onus ieiunij.

¶ *Glo.seq.obiicit,& sol.*

2 ¶ *Die sabbati.*] Simi.ff. de verb. sig. quæsiuit. sic videtur quòd dies sabbati debeat seruitutem diei lunæ.Sed cõtra,dies Dominicus , qui est medius, impedire debet illam seruitutem: nam locus sacer interueniens, impedit illã seruitutem. ff.de ser.seruitutes.§. sacri.&.medium prædium quod non fuit in seruitute , impedit seruitutẽ. ff.de ser. rusti. prædi. qui sella.§.in rusticis a. Sed istud nõ est seruitus,immo est debitum quoddã: vnde cũ non possit solui vna die,debet solui alia. arg.76. dist. ieiuniũ. ver. & hoc sciendum est. sic 3. de do. & contu. cum dilecti.ff.de arbi. Celsus. 5.1.quia ad duo tenetur, scilicet ieiunare vigiliã Apostoli,& ieiunare:vnde si nõ potest ieiunare vigiliam ob reuerẽtiam diei Dominicæ , ieiunat die sabbati.argu. prædictæ. legis ff. de vsuris, debitor.

Consilium nostrum.] CASVS. Quæsitum fuit , vtrum omnes vigilię Apostolorum deberent ieiunari? & respondet quòd sic , præter vigilias Apostolorũ Philippi & Iacobi , & beati Ioannis Euãgelistæ:quia festiuitas illorum infra solemnitatẽ paschalem celebrat,festiuitas beati Ioãnis infra Natale Domini: & etiam ieiunium in aduẽtu Domini agitur : Vigiliæ sanctorum quorum festiuitates secunda feria celebrãtur, in præcedenti sabbato ieiunandæ sunt:de celebratiõe beati Bartholomæi dubitabatur apud quosdam: Respõdet Papa,consuetudo regionis feruetur. Item quidam in Quadragesima propter necessitatem famis coacti sunt comedere carnes: quæritur quæ pœnitentia illis sit iniungenda ? Respondet Papa , q in tali articulo non peccant. Item quidam propter debilitatem comedunt carnes die sabbati õ loci cõsuetudinem,vnde alij habent molestum:Rñdet Papa, q consuetudo loci seruetur , ita tñ q debilibus & infirmis propter hoc periculum non immineat. Item quidam infirmãtur in Quadragesima,& in aliis ie uniis,& petunt esum carnium sibi concedi:Rñdetur, quòd desiderium infirmorum supportandum est , cum vrgens necessitas hoc requirit, cum legi non subiaceat necessitas. Not. quòd bonarum mentium est ibi culpam timere,vbi culpa non est. Item cõsuetudo regionis in esu carnium attendenda est.Item necessitas legem non habet.

¶ *Glo.seq.obiicit de illis versi.Petrus & Andreas,& c. & soluit.*

b ¶ *Omnium Apostolorum.*] Qui,omniũ dicit,nihil excipit, nisi tres vigilias quæ sequuntur : ergo in omnibus aliis est ieiunandum b , nisi consuetudo contraria sit,vt in §.prox.ex quo excipit tantum de istis, ergo de omnibus aliis intelligendum est , quia doli clausula non refertur ad ea , de quibus specialiter cautum est.ff. de verb.obliga. doli clausula. non obstantibus versibus illis:

Petrus & Andreas.Paulus cum Simone,Iudas:
Vt ieiunemus nos admonet atque Mathæus.

c ¶ *Paschalem.*] Inter quam nullum ieiunium necessitatis est. 76. dist.ca.ieiunium. §. non autem. nisi rogationes & vigilia Pentecostes. de consc. dist. 3. rogationes.

d ¶ *In præsedenti sunt sabbato.*]Supra ca.prox. & infra de verbo.signifi. quæsiuit.

e ¶ *Consuetudinẽ.*] Arg. consuetudinẽ cuiuscunque regionis seruãdam. 12. dist. illa. supra de sepul. certificari. 76. dist. vtinam. infra eo. ca. §. item.

f ¶ *Puniẽdos.*] Et sic necessitas excusat, quæ legem non habet. de con. dist.1.ficut.& infra eo.c. §.vlti.

g ¶ *Bonarum.*] 5.dist. ad eius.in fin. tamẽ propter ambiguum duplicitatis potest talibus pœnitentia imponi c. 23.q. 5. excommunicatorum.34. q. 2.in lectum.

h ¶ *In sabbato.*] Quæ in sabbato comedi nõ debent. de con. dist. 3. sabbato.& arg.12.dist.illa.

i ¶ *Consuetudinem.*] à qua recedi nõ debet sine magna causa:cum ex hoc scandalũ generetur. Immo tanquam cõtemptores legum puniendi sunt qui contra faciunt. 11.dist.in his. si tamen periculum contigerit, non est seruanda vt hic dicit inferius:quia vtilius etiã scãdalum nasci permittitur , quam veritas relinquatur.infra de regu. iu.qui scandalizauerit.

k ¶ *Indulgeri.*]Nõ ex debito, sed ex humanitate.

l ¶ *Necessitas.*] De cõse.dist.1.ficut. & infra de regu.iur. quod non est.

m ¶ *Vt maius periculũ.*] Scilicet mortis : sicut olim permittebatur dare libellum repudij , vt maius periculum vitaretur:vt 33.q.2.si qđ verius.

Xplicari.]Communis diuisio.Secunda pars:ibi , *Respondemus*. Abbas.

CASVS. Quæritur , si dies Natalis Dñi in sexta feria euenerit:vtrũ illa die liceat nobis cærnes comedere ? rñdet q sic , si voto vel regulari obseruantia non sumus astricti,nec tamen peccamus,si ob deuotionẽ abstinemus.Not.q consuetudo generalis ecclesiæ seruanda est.

¶ *Glo.seq.arg.à contrario.*

n ¶ *Nec voto.*]Ergo si voto tenentur, non debent comedere carnes: quia quæ sine conditione vouentur , sine conditione soluantur. 32. q. vlt.c.vlti.quia ex quo in voto emisso nihil excepẽrũt , generaliter tenentur.arg.j.de priui.quia circa.& ff.de seruit.vrbanor.prædi. si seruitus.

o ¶ *Consuetudinem.*]Quæ pro lege seruari debet.11.dist.in his rebus.& 12.dist.diuturni.& sic consuetudo ecclesiæ generalis seruanda est tanquam lex.supra de celebra.Miss.pernicioſus.

p ¶ *Voluerint.*]Immo magis laudandi sunt,quia ea sunt in nostris officiis gratiora,quæ cum licet nobis non impendere, gratia tamen dilectionis impendimus.28.q.1. iam nunc. quia maioris d gratiæ est offerre qđ non debes,q reddere qđ teneris.33.q.5. qui sitit.alias est sub illo c. tunc saluabit.quia nemo in necessitatibus liberalis existit.ff.de adim.leg.l.rẽ legatã.& ff. de do.inter vi.& vxo.si quis pro vxore. Ber.

a Melius est enim quòd suffragia suppetabidum quàm ꝙ de sint. 13.q. 2. non æstimemus. secundũ Host. Io. And.

† Vide Corruuiam lib. 4. varia. resolut. cap. 20. & Sylueſtrũ in sum. verbo. ieiunium , circa finem.

† vti

† illi

† Aliàs ita: de purgatio ne.

† Arinacañ. episcopo.

d Errat hic gossi , & de hoc dicto te ne quod lo cer B. Thomas 2. 2.q. 88.art.6.

† præcedẽti.

† Prælibatę, legitur in recentioribꝰ libris.

† Scilicet Later. c. 62. & c. 2. tit. de immunitate eccl.in 4.cõpilat.

c Vide B. Thomam 2. 2.q.178.art. 2.

† Vide omnino concil. Trid. supra citatum c. 1. hoc tit. & Syluestrum in summa verbo, reliquiæ.

† Cap.2. eo. tit.in 3. compil.

a Sicut locus medius impedit pollutionẽ cæmiterij. infra de consec. eccl. vel alt. c.vnico.li.6. Ioan.And.

† In antiqs codicibus vt plurimũ ita:quia illorum festiuitas infra solemnitatem paschalem: istius autem infra Natale Domini,celebratur.

† Aliàs ita: & sanctorũ vigiliæ, quorũ quoque festiuitates, &c.

† Aliàs ita: tempore illo,quo tantę famis,&c.

† In antiqua compil. huius dicti est ratio , quam hic omisit Raymũdus, quæ habet ita: quos tã vrgẽs necessitas excusauit.

b Vt eorum sit æqualis festiuitas, quorum æqualis est sanctitas.76. dist.ferie. Ioan.And.

† comproba tæ.

† In codice Barbatiæ, & in concilio ita:non permittant eos de cætero, qui,&c.

† Vanis, legitur in concilio. in aliquot antiqs Gregorij libris vtraque vox desidera tur.

† De materia vide B. Thomam 2. 2. q. 147. & late Couarruiam li.4. varia. resol. c.20.

† Cap.1.eo. tit.in 3.com pil.

DE PVRIFICATIONE POST PARTVM.

¶ Supra visum est de ieiuniis indictis ob reuerentiam Sanctorum, sequitur merito videre de purificatione post partum: quæ fuit indicta ob reuerentiam ecclesiarum. Abbas.

De hac materia tractatur 5. dist.

†Cap vnico cod.tit.in 3. compilat. Et cur purificatio fuerit in lege instituta, vide per B. Thomam 2.2 q 37.ar. 4.& de purificatione legitur Leuit. c.12.

Olens.]Primo ponitur decisa cõsultatio. Secundo dubij fortificatio: ibi, *Licet.* Tertio Solutio: ibi, *Quia.* Quarto permissio: ibi, *Si tamen.* Abbas.

CASVS. Quæsitũ fuit à Papa, per quantũ tempus mulier post partum ab ingressu ecclesiæ debeat abstinere: quia secundũ legem Mosaicã, certi dies determinati erant, quibus mulier ab ingressu ecclesiæ post partum abstinebat: Sed quia per Iesum Christũ veritas facta est: Rndet Papa, q̃ postquã vmbra legis euanuit, & illuxit veritas Euangelij: si mulieres post prolẽ emissam, actura gratias ecclesiam intrare voluerint [b], nulla proinde peccati mole grauantur: nec est ecclesiarum eis aditus denegandus, ne pœna illis † conuerti videatur in culpam. si tamen ex veneratione [c] voluerint aliquandiu abstinere, deuotionem earum non credimus improbandam.

TITVLVS XLVIII.

De ecclesiis ædificandis † vel reparandis.

¶ Ex concilio Maguntin. †

¶ Habentes beneficium in ecclesia tenẽtur cõtribuere ad ipsius reparationẽ.

CAP. I.

Vicũque ecclesiasticum beneficium habent omnino adiuuent ad tecta [d] ecclesiæ restauranda, vel ipsas ecclesias emendandas.

†eis

†De materia huius tituli vide cõcil. Trid sessio. 7. de reform. cap 8. & pientus sessio 21. de reiorm.cap. 7.

†In cõciliis editis habetur hoc decretũ in cõcilio Magũtiaco sub Carolo Magno c.42. referunt Burchardus lib. 3.decret c. 30 & Iuo. par. 3.ca. 35. & c.4.co.tit. in 1.compil.

a ¶ *Certi dies.*] Scilicet pro masculo xl.dies: pro fœmina lxxx. dist. 5. §. 1. & ideo ad literam hoc fiebat, quia reputabãtur immundæ vsq; ad tempus illud. Bern.

b ¶ *Intrare voluerint.*] prohiberi non debent: ne pœna eis vertatur in culpam. 5. dist. si mulier. & cap. ad eius vero. & 7.q.1.cum percussio.

c ¶ *Ex veneratione.*]De consc. dist. 2. quotidie. & quia bonarum mentium est, & c. supra tit. proxi.consilium.§.2.& 5.dist.ad eius vero concubitum.

DE ECCLESIIS ÆDIFICANDIS, vel reparandis.

¶ Supra visum est de ecclesiarum consecratione: Sed quia ecclesiæ consecratæ quandoque ruunt, & sic reparatione indigent: quandoque vero ex necessitate de nouo ædificari debent: merito subiicitur de ecclesiis ædificandis vel reparandis. Vel continua magis ad proxima sic: Supra visum est in rubricis præcedentibus, de veneratione ecclesiarum & sanctorum, Sed quia ad decus ecclesiæ pertinet reparare eam, vel nouiter ædificare: ideo subiicitur hæc rubrica. Abbas.

De hac materia tractatur. 16.q.2.§. hinc etiam. vsque ad fi. §. item sunt aliqui. de consc. dist. 1. in multis capitulis.

Vicunque.]Litera huius cap. patet. Not. q̃ cuius est emolumentum, eius debet esse & onus.

d ¶ *Ad tecta.*] Nam vbi est emolumentum, ibi debet esse onus: quia non est ferendus is qui lucrum amplectitur, onus autem subire recusat. C. de caduc. tollen. l. vnica. §. pro secundo. in fin. & §. ne autem. ver. si nec talis. sicut ad quem spectat onus, & emolumentum. C. de fur. manifestissimi. §. penult. in fi. sic supra de his quæ fi. à maio. par. cap. c. vlt. & infra eo. de his. Nam & ipse fructuarius tenetur ad sarta tecta. C. de vsufr. eum ad quem. & ff. eo. vsufructu legato. 1. respon. in fi. & §. hactenus. [aliàs est lex] Et hoc intelligo, cum quarta ad hoc deputata non sufficit: de qua habes. 10.q. 3. vnio. aliàs si sufficeret, non teneretur.

Vm dicat.]Duæ sunt partes. Secunda: ibi, *Statuimus.* Prima subdiuiditur. Secunda: ibi, *Caueant.* Abbas Siculus.

CASVS. Quia Leprosi cum sanis habitare non debent, ne vna ouis morbida inficiat sanas oues, statuit concilium Lateranẽs. vt vbicunque tot simul leprosi fuerint congregati sub communi vita quòd ecclesiam cum cœmiterio possint construere, & proprium presbyterum habere: sine contradictione alicuius hoc faciant: caueant tamen, quòd de iure parochiali veteribus ecclesiis iniuriosi nequaquam existant: quia quod eis pro pietate conceditur, ad aliorum iniuriam redundare non debet. De hortis tamen & nutrimentis animalium suorum, decimas soluere non cogantur. Nota quòd noua ecclesia in

¶ Ex concilio Lateranẽ. †

¶ Leprosi permitti debent, sine præiudicio antiquarum parochiarum habere ecclesiam propriam & presbyterum, nec tenentur soluere decimas de hortis, vel nutrimentis animalium.

CAP. II.

CVm dicat Apostolus: & infra. ¶ Cõstituimus, vt vbicumque tot [e] simul leprosi sub communi vita fuerint congregati, quòd ecclesiam cum cœmiterio sibi construere †, & proprio gaudere valeant presbytero, sine contradictione aliqua permittantur habere. Caueant tamen, vt iniuriosi vetteribus [f] ecclesiis de iure parochiali nequaquã existãt: quod enim eis pro † pietate cõceditur, ad aliorum iniuriam [g] nolumus redundare. Statuimus etiam, vt de hortis & nutrimentis [h] animalium suorum, decimas tribuere non cogantur.

¶ Alexander iij. Eboracẽsi. Archiepiscopo.

¶ Propter nimiam distantiam ecclesiæ, potest noua ecclesia in ipsius parochia ædificari, & certa portio de antiqua sibi deputari.

CAP. III.

AD † audientiã nostrã noueris peruenisse. quòd villa quæ dicitur H. tantum perhibetur ab ecclesia parochiali distare, vt † tempore hyemali cum pluuiæ inundant, nõ possint parochiani sine magna difficultate [a] ipsam adire: vnde non valent congruo tempore ecclesiasticis officiis interesse. Quia igitur dicta ecclesia, ita dicitur redditibus abundare, quòd præter illius villæ prouentus minister illius conuenienter [b] † valeat sustentationẽ habere: Mandamus, quatenus si res ita se habet, ecclesiam ibi ædifices, & in ea sacerdotem, sublato appellationis obstaculo, ad præsentationẽ rectoris [c] ecclesiæ maioris, cum canonico fundatoris assensu instituas, ad sustentationem suam eiusdẽ villæ obuentiones [d] ecclesiasticas perceptur-um: prouidens tamen, vt competens in ea honor † pro facultate loci, matrici [e] ecclesiæ seruetur: quod quidem fieri posse videtur, cum eiusdẽ villæ dominus viginti acras [f] † terrę frugiferæ velit ad vsus sacerdotis cõferre. Si vero persona matricis ecclesiæ virum idoneũ præsentare distulerit [g], vel opus illud voluerit impedire, tu nihilominus facias idem opus ad perfectionem deduci, & virũ bonum appellationis cessante diffugio instituere non omittas.

¶ Idem Lexouien † episcopo.

¶ Rectores ecclesiarum possunt compelli, vt de redditibus, qui supersunt, teneantur conferre ad constructionem seu reparationem ecclesiæ.

CAP. IIII.

DE † his, qui parochiales ecclesias habent, duximus respondendum, quòd ad reparationem & institutionem ecclesiarũ cogi debẽt [h], cũ opus fuerit, de bonis quæ sunt ipsius ecclesiæ, si eis supersint cõferre, vt eorũ exẽplo cæteri inuitentur.

¶ Vrbanus tertius.

¶ Secularis ecclesia sine præiudicio clericorum ad statutum regularem potest reparari: & collegio, quod nondum est, priuilegium non conferitur.

CAP. V.

AD † audientiã nostrã peruenit, q̃ tu in ecclesia, de qua in eẽm vocatus fuisti, regulares canonicos desideras ordinare: inde si quidem est, q̃ hoc deuotioni tuæ auctoritate Apostolica indulgeatus [k], si tibi eps diœcesanus in hoc sibi consentiat rita tñ, q̃ clericis, si qui sunt ibi dum vixerint vel alibi necessaria ministrẽtur. Iteé petiit à Papa vt faceret priuilegiũ cõfirmationis canonicis ibidẽ instituendis: in hoc Papa ipsum exaudire non potest, cũ nulli canonici adhuc ibi sint, quibus priuilegium concedatur. Nota quòd Papa per suã indulgentiã vel priuilegiũ alicui præiudicare non intendit, vt hic patet: quia si episcopus diœcesanus hoc non permittat, non valet hæc indulgentia, nec etiã clericis illi⁹ ecclesiæ præiudicatur. Item rei quæ non est, non datur priuilegium.

¶ *Glo. seq. quærit obiiciendo, & soluit.*

k ¶ *Indulgeamus.*]Sed quid valet ista indulgentia, cum hoc non possit sine licentia diœcesani: quia & hoc idem poterat, si tantum licentiam episcopi habuisset: quantum ad hoc parum valet, nisi quia episcopus citius mouebitur ad cõsentiendum: & si non cõsentiret, facilius compelleretur. arg. ff. de iurepa. nullus. sed in hoc prodest, quia hoc facere poterit clericis inuitis, dũmodo æque ibi vel alibi prouideat eis, aliàs eis inuitis hoc facere non posset. similis indulgentia est ff. de vlu pal. ex tuarum. Et est opti. arg. q̃ Papa non intendit alicui facere præiudicium per suum priuilegium. De hoc no. plura arg. ff. eo. cum dicat.

¶ *Glo. seq. obiicit, & sol. Iterum obiicit, & soluit.*

l ¶ *Ibi.*]Sed hoc videtur cõtra ius: quia homines diuersæ professionis in eodem officio non debent associari. 16. q. vlt. in noua. & supra de electioni. cũ causam. arg. supra de postu. c. 1. in fi. In potestate episcopi erit an velit eis prouidere ibi vel alibi, sed honestius est, vt eis alibi prouideat. Arg. est hic, quòd aliquis punitur sine culpa. quod esse non debet. 50. dist. satis peruersum. & 16.q.vlt. inuentum. Et hoc quidem regulare est, sed hoc facit Papa ex speciali indulgentia, vt remoueantur fauore religionis. & est summa ratio quæ pro religione facit. ff. de reli. & sumpti. func. sunt personæ. propter quam multa fiunt quæ aliàs non fierent. infra de apostat. c. 2. & supra de fil. presbyte. ca. 1.

¶ *Glo. seq. fortificat textum. signat contrarium, & soluit.*

m ¶ *Non possumus.*]Sic ergo patet, q̃ rei quæ non est, non datur priuilegium: non enim ante ratio quærenda est, quam persona. ff. de iure codicil. quidam referunt b. & ff. communia prædio. l. 1. & infra de despon. impube. ad dissoluendum. sic rescriptum non datur ad lites, quæ nondũ sunt. supra de rescrip. c. vlt. vbi plures concor. sunt ad hoc. Arg. contra ff. de serui. vrbano. prædio. fi seruitus. §. futuro. Solue istud contrarium cum suis concor. & dic, quòd futuro ædificio non potest seruitus constitui, vt statim sit seruitus: quia non est cui seruiat, sed aliquis potest obligari ad eam constituendam cum fuerit ædificium. arg. ff. fam. erc. hæredes. §. an ea stipulatio.

¶ Ex concil. Lateran. sub Alexan. iij. c. 23. & c. 1. eod. tit. in 1. compil.

†Constitue re, legitur in concilio & pluribus veteribus Gregorianis

†Dictio, pro, deest in pluribus exẽplaribus, & male.

†Cap. 2. eo. tit. in 1. com pil.

†quòd

a Et hoc probat littera pro facultate loci: vel vt veniant ad seruitutis, & baptismũ, & capitulũ, & simile supra de capel. mo. dilect⁹. vel reseruabitur illi sepultura, de præscri. ex transmissa. Ioan. And.

†Aliàs ita: ecclesiæ matrici maiori seruetur.

Acra, inquit Hostiẽsis hic, vulgare est Anglicorum, & tantum valet acra apud Anglos quãtum iornale apud nos, & quantum arpentũ apud Gallos, & quantum bubulcata vel tabula apud Italos & Lombardos.

†Exoñ.

†Lexoniẽs.

†Cap. 3. eo. tit. in 1. com pilat. & post concil. Lateran. sub Alexan. iij. par. 29. c. 2. Et vi de omnino concil. Trid. sessio. 21. de reform. c. 7.

†Cap. 4. eo. tit. in 2. com pilat.

† Videl. nec auus. C. de emancipe. & in lex facta. ff. de vul. & pupil. substi.

† Alexan. iij. in vno aut altero vetu codice.

b Hanc & duas sequentes vide in ff. de reiuris. & glo. 1. 2. An.

Universidad de Deusto

Tva nos.] Prima pars ponit dubium epi, quod secundo tollit ibi, *Fraternitati.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam epus iurauit, q̃ bona ecclesiæ non alienaret: postmodum quidam habitatores suj epatus, non habentes ecclesias vel oratoria, in quibus possent audire diuina, petebant ab epo, vt oratoria in locis illis erigerent, in quibus audirent diuinum officium: eps necasione iuramẽti prædicti, dubitabat ecclesiã ibi erigere, ne prætextu nouarum ecclesiarũ ecclesia sua detrimentum incurrat: quare sup hoc consuluit Papam: & ipse mandat, quatenus occasione illius iuramenti, non dimittat quin populo indigenti super ecclesijs construendis debeat prouidere. Nota q̃ iuramentum ad casum inopinatum extendi nõ debet. Item ex iusta causa nouæ ecclesiæ possunt cõstrui in parochijs aliorum: aliàs non debent construi.

a ¶ *Non alienandis.*] Simile 28. di. de Syracusanæ. 10. q. vlt. c. vlt. & 3. de rebus eccl. non alie. vt sup. sic & rex in sua coronatione iurat regni sui iura illibata conseruare. supra de iureiur. intellecto.

b ¶ *Destitui videatur.*] Trepidauit, vbi nõ fuit timor. in hoc facto videbatur præiudicium fieri ecclesiæ iuæ, quia parochiani illi veniebãt forte ad ecclesiã suam. Ber.

c ¶ *Iuramẽti.*] Iuramentum enim non extendebatur ad hunc casum, licet illi essent parochiani sui: ex quo populus indigebat, arg. 3. de constit. cum M. & 3. eo. ad audientiam 1. nec poterat illud seruare iuramentũ sine periculo animarũ, propter carentiam sacerdotum: vnde si propter episcopi negligentiam aliqui perirent, imputaretur ipsi. 26. q. 6. si presbyter. & c. seq.

d ¶ *Indigẽti.*] Ecce causa quare noua põt constitui ecclesia in præiudicium etiam alterius. sic supra eo. ca. 3. 16. q. 1. præcipimus. & q. 7. ecclesias.

† Vide concil. Trid. sess. 25. de ref. form. c. 20. vbi immunitates & priuilegia ecclesiarum & personarum ecclesiasticarum innouatur, & cõfirmantur, ad de tractatũ Remigij de Gouni de immunitate ecclesiarũ.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compil. Et de materia vide plene per Nauarrũ in Manuali de Horis canonicis. ca. 5.

† Gregorius Agnello Terracin. episcopo.

† Aliàs, Terracin. episcopo.

† Gregorius Agnello episcopo lib. 7. epistola. 20. indic. 1. regist. B. Gregorij. vide cap. 2. eo. tit. in 1. compi.

CAP. VI.

TVa † nos duxit: & infra. ¶ Præterea qui [2] occasione iuramenti, quod de rebus ecclesiæ † non alienandis [a] te asseris præstitisse, in locis tui episcopatus, in quibus populi habitantes oratoriis egere videntur (ne prætextu nouarum ecclesiarum commissa tibi ecclesia destitui videatur [b]) ecclesias formidas erigere: Fraternitati tuæ mandamus, quatenus illius iuramẽti [c] occasione, nullatenus prætermittas, quin populo indigenti [d] super basilicarũ institutione studeas salubriter prouidere.

TITVLVS XLIX.

De immunitate † ecclesiarum, Cœmiterij, & rerum ad eas pertinentium.

¶ Ex synodo Ioannis Papæ.

¶ In domibus ecclesiarum non debet index laicus iudicare, nec hospitium quærere.

CAP. I.

VT † in domibus [e] ecclesiarum, neque missus [f] neq; comes, vel iudex publicus, vel minister, quasi pro cõsuetudine placitum [g], vel hospicium [h] vendicent: sed in publicis locis domos constituant, in quibus placitum teneant, & etiam hospitentur.

¶ Gregorius † archiepiscopo Triceñ †

¶ Tempore magnæ necessitatis, nõ debet aliquis excusari à murorum seu ciuitatis custodia. hoc dicit secundum intellectum Panormitani.

non debent habere [a], sed charitatiuum hospitium petere possunt à clericis: ad quod tenentur. 42. dist. §. 1. & supra de supplen. negli. prælato. sicut. & supra de præben. cap. de monachis.

Peruenit.] Hoc capitulum multos habet intellectus: ideo per multos non summatur. Primo ponit dictũ. Secundo rationem ipsius: ibi, *Quatenus.* Abb. Sicu.

CASVS. Statuitur in capitulo isto, quòd cum necessitas imminet, nullus à custodia ciuitatis seu vigiliis debeat excusari: sed omnes ad hoc generaliter tenentur: vt omnibus vigilantibus ciuitas melius valeat custodiri. Not. q̃ in necessitate cessat priuilegium. Item quod oẽs tangit, ab omnibus præcaueri debet.

i ¶ *Nullum.*] De hominibus ecclesiæ.

k ¶ *Aut alio modo.*] Id est, sub hoc prætextu excusari, q̃ sit homo ecclesiæ nostræ vel suæ.

l ¶ *Omnes.*] Nisi sint senes, vt eo prætextu excusentur. C. de decu. l. vlti. lib. 10. & 12. q. 2. ecclesiarum seruos. ℈. sed hoc est speciale b. Ber.

m ¶ *Vigilatibus.*] Vicissim & succesiue, vel etiam simul si periculum imminet: quia expedit reipublicæ plures habere defensores. ff. de no. oper. nuncia. nam reipublicæ. Vincen.

Indicatum est.] Hoc capitulum communiter non summatur, & nõ diuiditur. Abbas.

CASVS. Dicitur hic, q̃ rustici ecclesiæ, rura ecclesiæ dimittere nõ debent, tranferendo se ad priuatorũ rura. Not. hic ℈ rusticos ecclesiæ, scilicet ascriptitios.

n ¶ *Rustici ecclesiæ.*] De illis intellige, qui glebæ sunt astricti: vt recedere non possint. C. de agricol. & censit. cum satis omnino. lib. 11. de quibus habes ℈. de Iudæis, multorum. §. 1.

Non minus.] Prima pars narrat, & aggrauat horridã oppressionem ecclesiæ, quam faciebant Potestates seculares. Secunda: ibi, *Quocirca.* prouidet. Et hæc tria facit. Primo pœnam comminatur. Secundo ponit casum permissum. Tertio pœnam comminatam imponit. Abbas Siculus.

CASVS. In quibusdam partibus mundi rectores locorum tot onera imponunt ecclesiis, vt sacerdotes earũ deterioris cõditionis videantur, quam fuerint sub Pharaone, qui legis notitiã non habebat: immo sacerdotes & iura eorum in pristina libertate dimisit, & de publico eis necessaria ministrabat: sed isti omnia sua onera fere imponunt ecclesiis, & iurisdictionem ecclesiarum sibi in totum vsurpant: vnde Lateran. concilium sub anathemate prohibet ne talia de cætero attentare præsumant: nisi eps & clerus tantam necessitatem aspexerint vel vtilitatem, vt absque vlla coactione existimẽt eis subueniendum, vbi laicorum non suppetunt facultates: Si vero de cætero ℈ ista venire præsumpserint, & cõmoniti non destiterint, se nouerint excommunicatos, nec cõioni restituantur, donec satisfecerint competẽter. Not. q̃ laici non debent onera imponere ecclesiis, nec earum iurisdictionem vsurpare: & si cõmoniti non satisfecerint, sunt excõicati.

o ¶ *Non habebat.*] Et ideo minus peccauit: Vnde Apostolus: Misericordiam merui, quia ignorans feci. 8. dist. consuetudo. sed isti excusationem hanc habere non possunt.

p ¶ *Subactis.*] Id est, redactis.

q ¶ *Angariis.*] Angariæ [c] dicuntur personalia obsequia, propriis sumptibus

CAP. II.

PEruenit: & infra. ¶ Fraternitas tua, nullum [i] per nostræ vel ecclesiæ suæ nomen, aut alio modo [k] excusari à murorũ vigiliis patiatur: sed omnes [l] ad hoc generaliter compellantur: Quatenus cunctis vigilãtibus [m], melius valeat ciuitatis custodia procurari.

¶ Idem Vitali defensori Sard. †

¶ Rusticus astrictus ad culturam agrorum ecclesiæ non potest illam deserere. hoc dicit summando generaliter.

CAP. III.

INdicatum est: & infra. ¶ Dictum est nobis, quod rustici [n] ecclesiæ rura eius deserentes, in priuatorum possessionibus culturã exhibeant: quod experientia tua fieri non permittat.

¶ Ex concilio Lateran. †

¶ Laici collectas imponentes clericis vel ecclesijs seu iurisdictionem eorum vsurpantes. si moniti nõ desistũt, sunt excõmunicati cum suis fautoribus: potest tamen episcopus cum clero eis in necessitate præbere subsidia.

CAP. IIII.

NOn † minus: & infra. ¶ In diuersis mundi partibus consules ciuitatum & rectores, necnon & alij, qui potestatem habere videntur, tot onera frequenter imponunt ecclesiis, vt deterioris conditionis factum sub eis sacerdotium videatur, quã sub Pharaone fuerit †, qui legis diuinæ notitiam non habebat °. Ille quidẽ omnibus aliis seruituti subactis P †, sacerdotes & possessiones eorũ, in pristina libertate dimisit, & † eis alimoniam de publico administrauit: Isti vero onera sua fere vniuersa imponunt ecclesiis, & tot angariis q eas affligunt, vt

a Nisi ab initio fuisset impositum. de iure pa. præterea. de censi. quãto. vel translatũ esset onus hospitij cũ re cui erat annexum de dona. cũ dilecti. ad id, de deci. pastoralis. de pig. ex litteris. secundũ Goff. Io. An.

† Id est, Sardiniæ, vt in veteri regist. o libr. 7. epistola 65. ind. ct. 2. & c. 3. eod. tit. in 1. compil.

b Propter miniam necessitatẽ, infra eo. non minus secundum Gof. & istge qđ notatur de offi. arch. mandamus. secundum Host. Ioan. And.

† Scilicet sub Alexan. iij cap. 19.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. compil. concordat concil. Lateran. sub Leone x. sess. 9. tit. de reform. curiæ. §. & cũ à iure. & Bulla in cœna Domini, §. Quicunque collectas.

† Gen. c. 47.

† subiectis.

† & de publico eis alimoniam ministrauit.

sumptibus præstita: Parangariæ vbi persona seruit sumptibus alienis.

¶ *Glossa sequens arg. clericos immunes, &c. allegat septem iura, in contrarium allegat quinque, & soluit.*

a ¶ *Sub tributo.*] Arg. quòd sacerdotes & clerici debent esse immunes ab omni exactione seculari. 23. q. vlt. conuenior. & c. tributum. §. quamuis. & C. de sacrosan. eccle. l. ad instructiones. & l. placet. & 11. q. 1. si tributum. & 16. q. 1. c. generaliter. §. nouarum. & 11. q. 1. sacerdotibus. arg. contra. 23. q. 8. tributum. & 11. q. 1. magnum. supra de cẽsi. c. 1. in fine. C. de epis. & cler. de his. ff. de pub. & vect. imperatores. Solu. quæ vsibus ecclesiasticis deputantur, quo ad fundationẽ ecclesiarum, & cœmiterium, & domos, & hortos iuxta positos, immunia debent esse ab omni exactione, cætera autem transeunt cum suo onere ad ecclesiam, argumen. supra de censi. c. 1. vbi de hoc.

b ¶ *Tantam necessitatem.*] Et ita ex arbitrio epi dependet inspicere hanc necessitatẽ, tamen aliquid cõferre non debent nisi super hoc prius Romanus Pontifex consulatur. infra eo. aduersus. 1. respon. in fine.

c ¶ *Releuandas.*] Conferre enim debent sicut & alij possessores ad iter faciendum: vel pontem ædificãdum, vel reficiendum. in Auth. de eccle. tit. §. ad hoc. colla. 9. C. de sacrosanctis ecclesiis. ad instructiones.

d ¶ *Commoniti.*] Admonito eis semper præcedere debet vindictã. 12. q. 2. indigne. & nisi se correxerint post admonitionem, sunt ipso iure excommunicati [a], vt hic dicit, & fautores ipsorum, & successores ipsorum si non satisfecerint infra mensem. infra eo. aduersus. §. vlti. Bern.

Cum ecclesia.] Diuiditur: Nam in principio & fine ponitur duplex constitutionis causa: In medio ponitur constitutio. Secunda: ibi, *Seculares.* Abbas Siculus.

CASVS. Ecclesia Dei secundum Euãgelium debet esse domus orationis, & non spelunca latronum, aut sanguinis forum, & ideo statuit Papa, quòd iudices seculares causas criminales, vbi de sanguinis effusione, vel corporali pœna agitur, ibi sub interminatione anathematis non debeant exercere: absurdum est enim ibi causam sanguinis agitari, vbi est tutela refugij cõstituta. Not. causas criminales laicorum in ecclesiis non debere agitari. Item confugiẽtes illue debent ab ecclesia defendi.

¶ *Glo. seq. inducit simile.*

e ¶ *Cum ecclesia.*] Hic ergo propter reuerentiam loci non tractantur causæ secularium in ecclesia. supra eod. c. 1. sic & alibi expelluntur de ecclesia. 2. q. 7. accusatio. alibi habes de reuerentia diei, in quo causæ etiam ex consensu partium tractari non possunt. 15. q. 4. c. 1. C. de fer. omnes. & melius supra de fer. cap. vlti.

¶ *Glo. seq. quærit, & dupliciter soluit.*

f ¶ *Effusione.*] Maxime: quia nec aliæ ciuiles causæ ℈. eod. ca. 1. secus de ecclesiasticis. 2. q. 2. præceptum. & arg. ℈. de app. qua fronte. Quid ergo si alteri parti vel vtriq; esset interdictus ingressus ecclesiæ? Rñder nihilominus possunt intrare, quia interdictũ non extenditur ad hunc casum. arg. q̃ etiam post votum vel iuramentum de carne non comedenda, comedere debet, vt se purget si esset suspectus. 30. dist. c. vlt. ar. supra de consti. cum M. & 3. tit. proxi. cap. vlti. Vel tunc causæ tractantur extra ecclesiam, vt illic seruetur interdictum: quia nihilominus valeat iudicium, nec est præceptum ita quod nõ possit alibi tractari, quam in ecclesia: sed de honestate dictum est, vt propter loci reuerentiam forte magis caueant à periuriis & mendaciis.

g, ¶ *Cœmiteriis.*] Quæ eodem [b] priuilegio gaudẽt cum ecclesiis. 17. q. 4. quisquis. & cap. id constituimus. & supra de consc. eccle. vel alta. capitu. consuluisti.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem.*

Thre. 1.

eis quod Hieremias deplorat competere videatur: Princeps prouinciarum facta est sub tributo [a]. Siue quidem fossata, siue expeditiones, seu alia quælibet sibi arbitrentur agenda, de bonis ecclesiarum & clericorum & pauperum Christi vsibus deputatis volunt fere cuncta compleri †. Iurisdictionem etiam & auctoritatem prælatorũ ita euacuãt: vt nihil potestatis eis in suis videatur hominibus remansisse.

¶ Quocirca sub anathematis districtione fieri de cætero talia prohibemus: nisi eps & clerus tantam necessitatem [b] vel vtilitatem aspexerint †, vt absque vlla exactione † ad releuandas [c] cõmunes vtilitates vel necessitates, vbi laicorum non suppetunt facultates, subsidia per ecclesias existiment conferenda. Si autẽ consules, aut alij de cætero ista commiserint: & cõmoniti [d] desistere noluerint, tã ipsi quàm fautores eorum, excommunicationi se nouerint subiacere: nec communioni reddantur, donec satisfactionem fecerint competentem.

¶ Lucius tertius.

¶ Causæ sanguinis in ecclesia vel cœmiteriis agitari non debent.

CAP. V.

CVm † ecclesia [e] Dei secũdum Euangelicam veritatem domus orationis esse debeat, non spelunca latronum, aut sanguinis forum: Seculares iudices causas, vbi de sanguinis effusione [f], & corporali pœna [g] agitur, in ecclesiis vel cœmiteriis [g] agitare sub interminatiõe anathematis [h] prohibemus: absurdum enim est, & † crudele, ibi iudicium sanguinis exerceri, vbi est tutela [i] refugij cõstituta.

¶ Innocentius iij. illustri regi Scotiæ. †

¶ Reus criminis ad ecclesiam fugiens, nõ est violẽter ab ea extrahendus, nec debet amplius prætextu criminis commissi dãnari ad mortẽ vel ad aliã pœnam corporalẽ: est tamẽ aliter legitime puniẽdus, fallit in duobus casibus hic expressis. hoc dicit primo. Seruus fugiẽs ad ecclesiam timore domini sui, est domino de eius impunitate iuranti restituendus. hoc dicit secundo.

CAP. VI.

INter † alia: & infra. ¶ Tuis quæstionibus respondentes iuxta sacrorũ statuta canonũ [k], & traditiones legũ [l] ciuiliũ, ita duximus distinguẽdũ: quòd fugiens ad ecclesiã, aut liber, aut seruus existit. Si liber, quantumcunque grauia maleficia perpetrauerit, non est violenter ab ecclesia extrahendus [m]: nec inde damnari debet ad mortem, vel ad pœnã [n], sed rectores ecclesiarũ sibi obtinere debent membra & vitam. Super † hoc tamen quod inique fecit, est aliàs legitime puniendus [o]: Et hoc verũ est, nisi publicus latro [p] fuerit, vel nocturnus depopulator [q] agrorum, qui dum itinera frequentata, vel publicas strataas obsidet aggressionis insidiis, ab ecclesia extrahi potest, impunitate non præstita, secundum canonicas [r] sanctiones. ¶ Si vero

a Dicit Pet. q̃ iste est casus specialis, qui non habetur alibi nisi infra de rap. excõicationi. sed vide concor. iuris noui, quas ibi dedi super vlt. glo. Io. And.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. compil. Et de materia vide late per Nauarrũ in Manuali de Horis canonicis, cap. 5.

b Vide remissiue gium de Conni trac. de immunit. eccle. paulo post principium verbo, cœmiterũ, in quarta ampliatione.

c Secundũ Ala. alle. 10. dist. hãc cõsuetudinem. idem Host. Ioan. And.

† Aliàs ita: & valde crudele.

† In omnibus exẽplaribus Vaticanis pro, Scotiæ, legitur, Conaciæ, vel Conatiç.

d De hoc articulo vide quos paulo antea citaui.

† Cap. vnico. eo. tit. in 3. compil. De materia vide late p Couarruuiã lib. 2. variar. resolut. ca. 20. & Remigiũ tract. de immunit. ecclesi. fallẽtia 1. & 2.

† Aliàs ita: Super eo tamen.

e Hoc dictũ glossæ indistinctè accẽptum, falsũ est, de quo tenetur quod tradit B. Thomas 2. 2. q. 64. art. 2. & 3. adde Sotum li. 5. de iust. & iure q. 1. art. 2. & 3. & 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Compellitur.*] 17.q.4.metuentes. & c. id constituimus.& C.de his qui ad eccle.confug. si seruus.

Auersus.]Ioannes And. specifice non summat,sed pro summario dicit sic:Generale concilium repetit Lateranen. supra eod. non minus.addens quandam prouisionem in ver.*Propter*.& pœnam. in ver. *Quia vero.* Sed dñs Ant.summarie sic: Ciuitatibus præsidentes,& ecclesias collectantes, præter formam concilij generalis , sunt excommunicandi , nisi satisfecerint infra mensem : & sententiæ ab eis latæ sunt nullæ , quæ pœnæ transeunt ad successores , & eos sequitur officio depositio.hoc dicit.Sed certe hoc summarium non euacuat radicitus intellectum cap. Vnde dicit Panor.quòd istud ca.habet principaliter tria dicta : Nam primo repetit cõcilium Lateran.supra eo.non minus. & quandam determinationem annectit : Secundo : ibi, *Quia vero.* pœnam illius cõcilij auget.Tertio:ibi, *Cæterum.* pœnam illius concilij determinat , & extendit ad successores, & hæc diuisio sufficit p summario.Abbas.

†Cap.3. tit. de censibus, in 4.compil. Vide quæ citaui supra in cap.non minus.eo.tit.

CASVS Lateran.concilium excommunicauit rectores ciuitatum & aliorum locorum , qui admonitione præmissa de grauaminibus illatis ecclesiis non satisfacerent secundum tenorem concilij Lateran. supra eo.non minus. Sed quia nec sic eorum malitia conquieuit , adiicitur in isto concilio generali,vt cõstitutiones & sententiæ,quæ à talibus, vel de ipsorum mãdato fuerint promulgatæ, inanes & irritæ habeantur , nullo vnquam tempore valituræ : veruntamen quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent, nullus rector decipiatur vano errore,nec credat, vt infra tempus sui regiminis tantum sit excommunicatus,quasi post illud non sit compellendus ad satisfactionem: quia tam ipse qui satisfacere recusauerit , quã successor ipsius erit excõmunicatus,nisi ȝ.mẽsem satisfecerit,donec satisfecerit cõpetenter, quia in onere succedit , qui substituitur in honore. Nota q laici exactiones ab ecclesiis exigere non debent. Item dñs Papa omniũ vtilitatibus intendit.Itẽ sententia vel constitutio per excõicatum prolata nulla est:nec tractu temporis cõualescit,& ita quod ab initio non tenet:nullo tempore cõualescit.Item fraus & dolus ŭemini patrocinari debent.Item sententia excommunicationis transit in aliũ, in quem lata non fuit.sed hoc est quia ille succesit in vitium. Item qui succedit in honore, succedere debet in onere.

†Later. con ctil.sub Alex. iij. cap. 19.

†prospexerint.

†duxerint

†Scilicet Lateranẽs. cap.46.

†Aduersus.

†consules

†conciliũ

†

†

†

2 ¶ *Lites.*] 11.q.1.te quidem.& quia criminibus materiam creare nosc-untur. C.de iud. properandum. in principio.
b ¶ *Rixas.*] 46.dist.§.1.& in aliis per totum.
ADDITIO. Et nota, quòd secundum Petrum & Ioānem contentiones in verbis, lites in iudiciis, rixæ in factis consistunt.

Contentiones, vel lites a, vel rixas b amare: In placitis secularibus c disputare, excepta defensione orphanorum d aut viduarum: Conductores e secularium rerū, aut procuratores f esse: Turpis verbi vel facti esse ioculatorem g, vel iocum secularem diligere: Aleas h amare: Ornamentum i inconueniens proposito suo quærere: In deliciis k viuere velle: Gulā & ebrietatem sequi: Pondera l iniusta, vel mensuras habere: Negotium iniustum exercere: Nec tamen iustum negotium est † contradicendum propter necessitates diuersas, quia legimus sanctos Apostolos m negotiatos † fuisse: & in regula beati Benedicti præcipitur prouideri per quorum manus negotia monasterij procurētur: Canes n & † aues sequi ad venandū: & omnibus quibuslibet causis superfluis interesse. Ecce talia, & his similia ministris altaris Domini, necnon & monachis omnino contradicimus; de quibus ait Apostolus: Nemo militans o Deo, implicat se negotiis secularibus.

¶ Eugenius Papa Lucan. † episcopo.

¶ *Clerici non debent esse ministri vel procuratores laicorum; quòd si contra fecerint, & deprehendātur in fraude, non subuenitur eis ab ecclesia.*

CAP. II.

SAcerdotib⁹ † & clericis tuis denuncies publice, ne ministri laicorum fiant, nec in rebus eorum procuratores p existant. Quod si postmodum facere præsumpserint, & occasione ipsius administrationis propter pecuniariā causam deprehendantur in fraude, indignū est eis ab ecclesia q subueniri, p quos constat in ecclesia scādalū generari.

¶ Alexan.iij. in concilio Turonen. †

¶ *Religiosi professi exeūtes ad audiēdas leges vel physicam, nisi infra duos menses ad claustrum redeāt, excōicati sunt: & in nulla causa patrocinari possunt: & in choro, & in capitulo, & cæteris erunt vltimi: & sine dispensatione Papæ non promouentur.*

CAP. III.

NOn † magnopere antiqui hostis inuidia: & infra. ¶ Inde nimirum est, quòd in Angelum lucis se more solito transfigurās, sub obtentu r languentium fratrum consulendi corporibus, & ecclesiastica negotia fidelius pertractandi, regulares quosdam ad legendas leges, & confectiones physicales ponderādas, de claustris suis educit. Vnde ne occasione sciētiæ, spirituales viri mundanis rursus actionibus inuoluantur: Statuimus, vt nulli omnino post votum religionis, & post factam in aliquo loco religioso professionem, ad physicam legesve mundanas legendas permittantur exire. ¶ Si vero exierint, & ad claustrum suum infra duorum s mensium spatium non redierint: sicut excommunicati ab omnibus euitentur: & in nulla causa, si patrocinium præstare voluerint, audiantur: reuersi autem in choro, capitulo, mensa, & cæteris vltimi fratrum existant, & (nisi forte legitime admonitus est: vt hic dicit in principio. cum pro hoc delicto commonitus tertio, ab ecclesia sit alienus, si non desistat. arg. infra de senten. excom. in audientia. Vel verius non debet ei ecclesia subuenire in fraude commissa in administratione, nec pecunia, nec alio auxilio: cum aliàs ecclesia teneatur clericos defendere ab oppressionibus laicorum.

NOn magnopere.] Diuiditur in tres partes: In prima ponit factum reprehensibile. Secundo id fieri prohibet: ibi, *Vnde.* in tertia quadruplicem pœnam imponit: ibi, *Si vero.* Ab.

CASVS. Quidam regulares audiunt physicales confectiones, inde sumentes occasionem, vt cōsulant fratribus infirmis: audiunt etiam leges, vt negotia ecclesiæ sciant melius pertractare: Sed quia huiusmodi regulares mundanis actionibus inuolui non debent, statuit concilium Turonen. vt nullus post factam in aliquo loco professionem, ad physicam vel leges mundanas legendas permittatur exire: quòd si fecerint, & infra duos menses ad claustrum suum non redierint, sicut excommunicati ab omnibus euitentur, & in nulla causa eorum patrocinium admittatur: cum autem redierint, vltimi locum inter fratres in capitulo, & in mensa, & in omnibus aliis habeāt, & spem totius promotionis amittant, nisi misericordiam sedis Apostolicæ fuerint consecuti. Nota, quòd ipso iure sunt excommunicati regulares, qui physicam & & leges audiunt: & cum talibus solus Papa dispensat, vt ad honores promoueantur.

r ¶ *Obtentu.*] Arg. quòd prætextu siue compensatione boni, malū non est faciendum. 1.q. 1. non est putanda. 14.q.5.forte. & 27.q.2.si tu abstines. & infra de vsu. super eo. 32.q.4. sicut sanctius. 22.q.2.primum. ne quis arbitretur. arg. contra. 11.q.3.quòd prædecessor. 33.q.5.tunc saluabitur. ℨ. de iureiur. peruenit. Sol. multiplex est recompensatio: quandoque enim recompensatur minus malum, vt maius euitetur: & hæc compensatio penitus inhibetur. 14.dist. quod ait. nisi forte in vna & eadē persona. 13.dist.c.1.& 2.& 33.q.2.si quod verius. Quandocunque malum compensatur propter sequelam alicuius boni, vt cum quis cōmittit furtum vel rapinam, vt pascat pauperes c, vel subtrahit debitum vxori causa continentiæ, vel facit contra votum, vel cōtra matrimonium, vt aliqua efficiatur Christiana, omnis talis compensatio inhibetur, vt in primis concordan. & 30.q.1. nosse. 33.q.5.si dicas. 32.q.4.sic non sunt. Quandoque compensatur damnum corporale propter bonum spirituale, & hæc compensatio prohibetur. 55.distin.si Euangelica d. quandoque compensatur damnum corporale propter bonū corporale, vt cum fœmina amittit florem virginitatis, videlicet vt ei recompensetur in fructu sobolis, hoc non reprobatur, sed laudatur: vt 33.q.5. tunc saluabitur. Quandoque relaxatio iuris ecclesiastici recompensatur per acquisitionem aliquorum: & hoc similiter admittitur. 23.q.4. ipsa pietas. versi. item si inquiunt Donatistæ. Quandoque illicita communio alicuius recompensatur per acquisitionem plurium. 2.q.1. multi. 11.q.3. anteceſſor. & cap. quòd prædecessor. vel potest dici quòd primum verum est: Secundū sic expouitur: sub compensatione boni malum non est faciendum: id est, illud quod est de genere mali, quod alias esset malum, nisi canonis auctoritate excusaretur, vt patet per contraria signata.

s ¶ *Infra duorum.*] Verba ista habebis infra eo.c.vlt. vbi de hoc.

¶ *Glo. seq.*

a Hoſt. contra, cum expresse & specialiter prohibitum sit, & c. cum illorū. verum est in suo casu, & facit quod dicam de eo q furti. or. re. c. 2. in fin. Ioan. And.

† Scilicet, Alexander iij. in concil. Lateranen. cap. 12. §. sed nec procurationes. & cap. 3. eo. tit. in 1. compil.

† procuratores.

† In cōcilio & codice Barbatiæ ita: vt iustitiarij eorum fiant.

2. ad Tim. 2.

† Vide l. si vnus. cū ibi notatis. C. de testibus.

† Bodem modo habetur in antiquis codicibus, & post concil. Lateran. par. 27. c. 2. & cap. 2. eod. tit. in 1. compil.

† Præter Doctores hic vide Innocentiū in c. firmiter. supra de sum. Trinit. & fide catho. & Archidiaconum in cap. nō dicatis 12. q. 1. adde citata infra eod. tit. cap. super specula.

† Cap. 8. eo. tit. in 1. compilat. & post cōcil. Later. sub Alex. iij. par. 26. c. 17. Et vide Federicum de Sen. cōsilio. 260. incip. quid si clericus.

† Aliàs ita: est eis cōtradicēdū, &c.

Act. c. 20.

b Concor. l. 3. & ibi glo. C. de relig. & sum. fu. & in l. 3. §. miles. ff. de re mili.

† negotiatores.

† vel

2. ad Tim. 2.

† Lucen. † Lucæ, † Lucen. in omnibus Vaticanis

a ¶ *Aposto-los.*] Paulū scilicet. 21. q. 1. cap. 1. in fine.
n ¶ *Canes.*] Infra de cleric. ven. cap. 1. & 2. & 86. dist. qui venatoribus. & cap. Etsi. & cap. an putatis.
o ¶ *Nemo militans.*] 21. q. 3. c. 1. 2. & 3. & infra eod. sed nec.

SAcerdotibus.] Si clerici ministri vel procuratores laicorum deprehendūtur in fraude, non debet eis ab ecclesia subueniri. hoc dicit, Primo ponit prohibitionem. Secundo pœnam transgredientium: ibi, *Quòd si.* Abbas.

CASVS. Quidam clerici publice administrabant negotia laicorum, & eorum procuratores fiebant: mandat Papa diœcesano episcopo, vt eis publice denunciet, ne de cætero hoc faciant: quod si postmodum præsumpserint, & in administratione propter causam pecuniariam in fraude deprehensi fuerint, ab ecclesia non subuenietur eisdem, cum ex hoc scandalum cōtingat in ecclesia generari. Nota, quòd clerici non debent esse procuratores laicorum, nec gestores negotiorum ipsorum. Item qui scandalum facit ecclesiæ, eius præsidio se reddit indignum.

p ¶ *Procuratores.*] Sic supra c. prox. sacris enim Dei sacerdotes vacare oportet assidue. 31. distin. sacerdotibus. & ff. de arb. non distinguemus. §. 3.

¶ *Glo. seq. reddit rationem: ponit opinionem quam reprobat, & huic literæ dupliciter respondet.*

q ¶ *Ab ecclesia.*] Quia se fecerunt indignos veniendo contra ipsius prohibitionem, administrationem secularem recipiendo: & frustra legis implorat auxilium, qui committit in legem. sic supra tit. prox. c. vlt. Et ex hac litera sumunt quidam arg. quòd laicus auctoritate huius canonis, posit clericum occasione administrationis capere, cessante priuilegio clericali: quod est falsum: quia prohibiti sunt laici clericos auocare à diuinis officiis. 21. q. 3. Cyprianus. & 88. dist. c. vlt. vnde si contra fecerint, non debent ex delicto proprio commodum reportare. arg. 16. q. 1. legi. & ff. de dona. inter vi. & vxo. l. 3. §. 1. & ff. de reg. iur. non fraudantur. §. nemo. ff. de fur. itaque fullo. §. sed nemo. & vnde sunt puniendi, priuilegium habere non debent. 24. q. 1. didicimus. intelligo ergo quòd tali clerico non subuenitur ab ecclesia postquam

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit.*

a ¶ *Misericordia.*] Nota quòd Abbates vel epi cum talibus dispensare non possunt. arg. ℨ. infra de senten. excom. cum illorum. in fine. sed hoc ad terrorem aliorum & cautelam statutum fuit, vel quo ad dignitates hoc intelligitur a. Ber.

Sed nec.] Panormitanus intelligit hoc capitulum in pœna excōicationis, & non depositionis. Diuiditur: Nam primo ponit prohibitionem. Secundo pœnam transgredientium: ibi, *Si quis autem.* Abb.

CASVS. Quidam clerici circa negotia secularia, & sub secularibus viris plus debito intendebant, & eorum iustitiarij fiebant, statuit cōcilium Laterañ. quòd nullus clericorum talia de cætero exercere præsumat: Si quis vero contra hoc venire præsumpserit, ab officio ecclesiastico fiat alienus: pro eo quòd ministerio clericali neglecto, vt secularibus placeat, fluctibus seculi se immergit, contra doctrinam Apostoli dicentis: Nemo militans Deo se negotiis secularibus implicet. Et si quis religiosorum aliquid prædictorū ausus fuerit attentare, seuerius castigetur. Nota, quòd clerici iustitiarij secularium principum esse non debent. Item admonitio præcedere debet vindictam: vt in prædictis capitulis patet, & hic. Ité dignitas p̄sonæ aggrauat peccatū.

b ¶ *Villarum.*] 16. q. 1. de præsentiū. 21. q. 3. c. 1. 2. & 3. & ℨ. eo. cap. 1. 2. & 3. cū cōcordantiis ibi positis.

c ¶ *Nemo.*] ℨ. eo. cap. 1. & 21. q. 3. c. 1. 2. & 3.

† Cap. 6 eo. tit. in 1. compilat. & post cōcil. Later. par. 27. ca. 4. Et vide Felinum in c. si cui dignū. de homic.

¶ *Glo. seq. arguit, & remittit.*

d ¶ *Districtius.*] Arg. q̄ dignitas p̄sonæ aggrauat peccatum. 33. q. 5. qui viderit. supra de iureiurando, cum quidam. vbi de hoc. & 40. dist. homo Christianus. & 25. q. 1. nulli fas.

† Conciliū Toletanum 11. cap. 6. referunt Burchardus lib. 1. decre. cap. 201. Iuo par te 5. c. 315. & Gratianus in cap. his à quibus. 23. q. 8.

Clericis.] Sunt duo dicta. Secūdum: ibi, *Iubemus.* Abbas Siculus.

CASVS. Statuit Toletanum concilium, q̄ clerici iudicium sanguinis exercere non audeant: vnde & hic prohibet Papa, ne clerici per se, vel per alios membrorum truncationes faciant, nec iudicent: inferendas: & qui contra fecerint, honorem & locum amittant. Item nullus sacerdos officiū vicecomitis, vel secularis præpositi habeat: Si quis contra hæc venire præsumpserit, & commonitus non destiterit, nouerit se excōmunicatum. Nota q̄ clericus iudicium sanguinis exercere non debet. Item admonitio præcedere debet vindictam.

e ¶ *Concilio Toletano.*] 23. q. vlt. his à quibus. ℨ. eod. sententiam. ℨ. de rap. in archiepiscopatu. & 24. q. 3. illud sane.

¶ *Glo. seq. docet quomodo prælati per alios causas sanguinis audiunt. in fine quærit, & soluit.*

f ¶ *Aut iudicent*] Per se quidem iudicare non debet prælatus aut clericus quicunque qui habet iurisdictionem, vel ipsemet inferre, vel cōsilium dare, aut sententiam dictare, nec etiam interesse. ℨ. eo. sententiam. quia efficeretur irregularis, & deponeretur. ℨ. de excess. prælato. ex litteris. & hic debet ergo prælatus habens iurisdictionem tēporalē cōmittere generaliter alicui laico, vt faciat de omnibus malefactoribus vindictam, iuxta illud, Homicidas & maleficos non patiaris viuere. 23. q. 5. rex debet. si homicidium. qui malos homicidas. q̄n multa licent in genere, quę non licent in specie. ℨ. de offi. ordi. si sacerdos. 8. q. 1. quid autem. de consec. dist. 2. non prohibeat. & si ex mandato generali aliquos interficiat, non imputaretur ei. 23. q. 5. de occidendis.

ex misericordia a sedis Apostolicæ) totius spem promotionis amittant.

¶ Idem, † in concilio Lateraneñ.

¶ *Clericus generalis procurator vel iustitiarius principis secularis deponendus est: & si religiosus est, grauius punietur.*

CAP. IIII.

SEd nec procuratio nes † villarum b, aut iurisdictiones etiam seculares, sub aliquibus principibus & secularibus viris, vt † iustitiarius eorum fiat, clericorum quisquam exercere præsumat. Si quis autem aduersus hæc venire tentauerit (quia contra doctrinam Apostoli dicentis: Nemo c militans Deo, implicet se secularibus negotiis †: seculariter agit) ab ecclesiastico fiat ministerio alienus: pro eo quòd (officio clericali neglecto) fluctibus seculi, vt potestatibus placeat, se immergit. Districtius d autem decernimus puniendum, si religiosorū quisquam aliquid prædictorum ausus fuerit attentare.

¶ Idem Cantuarien. archiepiscopo.

¶ *Clericus iudicium sanguinis exercens, ab officio & beneficio deponitur: & excommunicatus est habens officium præpositi secularis, si monitus nō desistat.*

CAP. V.

CLericis † in sacris ordinibus constitutis, ex concilio Toletano e † iudicium sanguinis agitare non licet. Vnde prohibemus, ne aut per se truncationes membrorum faciant, aut iudicent † inferendas: Quòd si quis tale quid fecerit, honore priuetur & loco. ¶ Iubemus † etiam sub interminatione anathematis, ne quis sacerdos officium habeat vicecomitis, aut præpositi g secularis. Si quis autem contra hoc venire præsumpserit, & cōmonitus emendare noluerit, excommunicationi h subiaceat.

¶ Idem Londoneñ. † episcopo.

¶ *Non licet clericis vel monachis lucri causa negotiari. hoc primo. Monachi nequeunt nomine proprio conductas possessiones habere. hoc secundo. Laicis non debet ecclesia titulo conductionis concedi. hoc tertio.*

CAP. VI.

SEcundum † instituta prædecessorum nostrorum, sub interminatiōe anathematis prohibemus, ne monachi vel clerici, causa i lucri negotientur: Et ne monachi à clericis vel laicis suo nomine firmas k † habeant: Neque laici l ecclesias ad firmam teneant.

¶ Idem eidem.

¶ *Monachi incorrigibiles de monasterio expellentur, & reformabitur monasterium de fratribus alterius ordinis, si de monachis eiusdem ordinis reformari non potest.*

CAP. VII.

RElatum † est nobis, quòd monachi de H. seculariter viuunt, & alios exemplo suo † corrumpunt. Ideoque mandamus, quatenus eos ad obseruantiam regulæ † appellatione remota m compellas: vel † si tibi resisteriter ausu temerario, eis eiectis n, fratres alterius ordi-

g ¶ *Præpositi seculares.*] Supra eod. cap. proxi. & supra de vit. & honesta. clerico. cap. clerici.

h ¶ *Excommunicationi subiaceat.*] Et sic videtur, quòd sit canon latæ sententiæ. ℨ. tit. proxi. c. non minus.

† Inhibem⁹ etiam

SEcundum.] Tria sunt dicta, & partes patent. Abbas Siculus.

CASVS. Præcipit hic Papa sub interminatione anathematis, ne monachi vel clerici causa lucri negotientur, & ne monachi firmas habeant à clericis vel laicis, nec laici ecclesias ad firmā teneāt. Nota, quòd clerici & monachi causa lucri negotiari non debēt. Item monachus firmas tenere non debet. Item laicus ecclesias ad firmam tenere non debet.

† London. † Lundon. † Londoniuen.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. compilat. & post concil. Later. par. 27. c. 3.

i ¶ *Causa lucri.*] Sed causa necessitatis possunt. supra eo. ca. 1. ad finem.

† Firmas, id est, cōductiones seu locationes, vt alibi plenius notatū est.

¶ *Glo. seq. recitetur per obiectionem, & soluit.*

k ¶ *Firmas.*] Quia suspicionem habet cupiditatis; & quasi negotiatio est. arg. supra eo. c. 1.

b Vnde phi bētur nō solū clericis, vel militib⁹, sed etiā laicis mutuū? seculi. C. de locat. & con. l. fi C. de re. milit l. milites & l. militares. lib. 12. secundum Hoſt. Io. An.

l ¶ *Neque laici.*] Nullā dispositionem de rebus ecclesiasticis laici habere debent. supra de æta. & qualita. ex ratione. quos obsequēdi manet necessitas, non auctoritas imperandi. 16. q. 7. nō placuit. & cap. seq. & supra de consti. ecclesia. vbi de hoc. & supra, de rebus ecclesię nō alienandis, capitulo final.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. compilat. & post cōcil. Lateran. par. 27. ca. 7.

Elatum.] Primo excessus. Secundo corrigi mandat: ibi, *Ideoque.* Abbas Siculus.

CASVS. Monachi cuiusdam monasterij de Brusia seculariter viuebant, religione relicta: vnde mandat Papa diœcesano episcopo, quatenus appellatione remota, cōpellat ad obseruantiā regulæ: quod si contradixerint, inde remoueantur: & si non potest reformari de monachis eiusdem ordinis, fratres alterius ordinis in illud inducat: vt labores impiorum iusti edant, & tandem illi confusi rubore, ad sui ordinis obseruantiam reuertantur. Nota, quòd monachi compellendi sunt ad seruandam regulam suam. Item hic est vnus casus, in quo monachi possunt eiici de suo monasterio: scilicet quando nolunt viuere secundum regulam suam. Item semper reformari debet monasterium de hominibus eiusdem professionis, si fieri potest.

† Dictio, suo, deest in pluribus antiquis codicibus.

† regularem

m ¶ *Appellatione remota.*] Maxime, quia idem etiam si non apponatur: quia in huiusmodi correctionibus non admittitur appellatio. ℨ. de appellat. reprehēsibilis. & cap. cum speciali. in fi. & c. ad nostrā. B.

† & si tibi

¶ *Glo. seq. notat, quòd vniuersitas delinquit.*

n ¶ *Eis eiectis.*] In pœnam illorum. episcopus enim illud auctoritate sua facere posset c. argu. 16. q. 6. de lapsis. 18. q. 2. Abbates. Sed si non delinquunt, eos expellere non potest. 16. q. vlt. inuentum. 56. distin. satis peruersum. Nec etiam arctiore regulam potest eis imponere. arg. 32. q. 1. integritatis. supra de ecc. ædi. ad audientiam 2. Item dicitur hic quòd vniuersitas delinquere potest. Argu. 25. q. 2. ita nos. & 7. q. 1. sicut vir. & ff. quòd metus cau. metum. §. animaduertendum.

c Non secularē, sed regularem alterius ordinis, vt notat hic Ioannes And. quem videto.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

a ¶ *Inducas.*] Sed qualiter ibi erunt? Refert qualiter introducantur, & qualiter expulsi sint, an in perpetuum, an ad tempus donec illi corrigantur & reuertantur. Arg. ĵ. de diuor. gaudemus. C. de pœn. l. seruus. & 81. dist. dictum. & hic in fi. dicitur.

b ¶ *Impiorum.*] 23. q. 7. quicunque. &c. seq.

†confusi

†Estul. †Asculano

†Cap. 1. eo. tit. in 4. compil.

†scilicet Laterañ. ca. 18. & cap. 1. eo. tit. in 4 compil.

a In antiqua compilatione initio capitis citata habetur: quos ibidē inueni: passim rabellionat' officiū exercentes.

†Præter Doctores hic, vide Felinum in cap. sicut dignum. de homicid. & Nauarrū in Manuali cōfessariorum ca. 25. tit. de peccatis clericorū, quo ad ordines, versi clerici vero tabellionatus.

b De hoc articulo vide plene hic p Doctores. & quicquid sit de aliis causis ecclesiasticis, dicas q̄ in causa hæresis nō solū clerici seculares, sed etiā quilibet religiosi tabelliones esse possunt. c. vt officiū §. ad cōscribēdas. de hæret. lib. 6. vide Eymericum in Directorio Inquisi. 3. par. q. 18. & 19. & ad notat. in Directo lib. 3. schol. 84.

Icut.] CASVS Quidam clerici in sacris ordinibus constituti, indifferenter exercebant officium tabellionatus, mandat Papa diœcesano episcopo, quatenus clericis in sacris ordinibus constitutis appellatione remota per beneficiorum subtractionē, interdicat officium tabellionatus. Nota, quòd clericus in sacris ordinibus constitutus tabellio esse non debet.

c ¶ *Clericis in sacris.*] Sed quare isti prohibentur exercere officium tabellionatus, dū tamen abstineant à fœuis scripturis siue sententiis? Dicas q̄ isti passim vtebantur officio illo in omnibus causis, in quocunque foro, vt habetur in integra a: vel verior est illa ratio, officium illud extraneum est ab officio clericorum falté in ordine sacro. 20. q. 3. eos. quia genus negotiationis est etiam abstinendo à criminalibus, maxime si competentia beneficia habent. arg. supra de post. c. 1. Sed nunquid in causa ecclesiastica siue spirituali, coram ecclesiastico iudice possunt esse tabelliones b? Videtur quòd non, quia simpliciter prohibentur: vnde generaliter intelligendum est. arg. 19. dist. si Romanorum. & ĵ. de priui. quia circa. ff. de serui. vrba. prædi. si seruutus. arg. ĵ. ĵ. de proba. qſtiō. 27. q. 2. multorū. Ber.

nis (si non potest præscriptum monasterium in suo ordine reformari) in illud inducas a: vt labores impiorum b iusti edant: & illi tandem rubore perfusi †, ad sui ordinis obseruantiam reuertantur.

¶ Innocentius iij. Esculan. † episcopo.

¶ *Clerici in sacris compellendi sunt per beneficiorum subtractionem, vt desistant à tabellionatus exercitio.*

CAP. VIII.

SIcut †te accepimus referente: & infra: ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus clericis c in sacris ordinibus cōstitutis, tabellionatus officium, per beneficiorū subtractionē, appellatione postposita, interdicas.

¶ Idem in concilio generali †,

¶ *Clericus nec dictare, nec proferre sententiam sanguinis debet, nec quicquam aliud exercere, per quod ad vindictam sanguinis tendatur, vel purgationi vulgari opem præstare nō debet.*

CAP. IX.

SEntētiam †sanguinis d nullus clericus dictet, aut proferat, sed nec sanguinis vindictā exerceat: aut vbi exerceatur, interfit. Si quis autem huiusmodi occasione statuti, ecclesiis vel ecclesiasticis personis aliquod præsumpserit inferre dispendium, per censuram ecclesiasticā compescatur. Nec quisquā clericus litteras dictet, aut scribat pro vindicta sanguinis destinandas. Vnde in curiis principum e hæc solicitudo nō cle-

Ententiam.] Habet multa dicta: ideo cōmode summari non potest, sed generaliter potest sic summari: Clericis prohibentur oia illa, ex quibus sequitur vel sequi potest vitæ amissio, vel sanguinis effusio. hoc dicit. Et habet quatuor dicta principalia. Secundum: ibi, *Nec quisquam.* Tertium: ibi, *Nullus.* Quartum: ibi, *Nec quisquam.* Abbas.

CASVS. Statuit cōciliū generale, q̄ nulllus clericus sententiā sanguinis dictet vel proferat, nec vindictā sanguinis exerceat, nec vbi exerceatur interfit: Si autē occasione huius statuti aliquis ecclesiis aliq̄d dispendiū inferre præsumpserit, per censuram ecclesiasticam cōpescatur. Item nullus cleric' litteras scribat, aut dictet pro vindicta sanguinis destinādas: sed laicis officium in curiis principum committatur. Itē nullus cleric' præponatur ballistariis, aut huiusmodi viris sanguinum, & subdiaconus & sacerdos artem chirurgiæ non exerceant, quæ adustionē, vel incisionem inducat, nec impendant ritum alicuius benedictionis purgationi aquæ frigidæ, vel ferri candentis: saluis prohibitionibus de monomachiis, siue duellis antea promulgatis. Nota q̄ iudicium sanguinis clericus exercere non debet. Item litteras vindictam sanguinis continentes scribere, vel dictare non debet. Item clericus viris sanguinum præsse non debet. Item clericus in sacris ordinibus chirurgiam exercere non debet. Item purgatio aquæ, vel ferri candentis fieri non debet.

d ¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

d ¶ *Sanguinis.*] Episcopi non possunt sententias sanguinis ferre. ĵ. de excess. prælat. ex litteris. & ĵ. eod. clericis. vbi de hoc. nec dare consiliū nec interesse, nec dictare, nec scribere sententiā, vt hic dicit. & 23. q. 4. illud. sed aliis debent vices suas committere: vt dictum est supra eo. clericis. & arg. prædictæ decret. illud. & 2. q. 7. sicut. licet secundum legē nō possit delegare nisi cum iudex necessariā habeat causam pro

ricis, sed laicis cōmittatur. Nullus quoque clericus ruptariis † vel ballistariis, aut huiusmodi viris sanguinum præponatur: nec vllā † chirurgiæ artem subdiaconus, diaconus, vel sacerdos exerceat, quæ adustionem f vel incisionē inducit: Nec quisquam purgationi aquæ feruentis vel frigidæ, seu ferri candentis, ritum cuiuslibet benedictionis, aut consecrationis impendat: saluis nihilominus prohibitionibus de monomachiis g siue duellis † antea promulgatis.

¶ Honorius tertius.

¶ *Constitutio Turonen. cōcilij puniens religiosos audientes leges vel physicā, est canon latæ sententiæ, & incidentes in illam debent per ordinarios puniri. hoc primo. Secundo extendit dictam constitutionem ad habentes dignitates & personatus, & ad presbyteros.*

CAP. X.

SVper specula: & infra, ¶ Contra religiosas personas, [de † claustris] exeuntes ad audiendum leges, vel physicam h, Alexander † prædecessor noster olim statuit in concilio Turonen. vt nisi infra duorum mensium i spatium ad clausstrum redierint, sicut excommunicati ab omnibus euitentur: & in nulla causa (si patrociniū præstare voluerint) audiantur k. Reuersi autem, in choro, mensa, capitulo, & cæteris, vltimi fratrū existāt, & (nisi forte ex misericordia sedis Apostolicæ) totius spem

Glossa sequens signat contrarium, & soluit.

f ¶ *Adustionē.*] Ex hoc videtur, quòd ecclesia pœnam adustionis infligere non debet, & sic est contra illud. infra de cri. fal. ad audiētiam. vbi dicitur quòd nota cum ferro candenti ponitur in fronte: sed illud intelligitur ita q̄ ad effusionem sanguinis non procedat.

g ¶ *Monomachiis.*] Id est, de pugnis singularib. Dicitur enim monomachia à monos, quod est vnum; & machia, pugna: quasi pugna vnius contra alterum.

Vper.] Pars huius ĵ. de magistris, & de priuile. super specula. Diuiditur in quinque partes. Primo ponitur decisum exordiū. Secūdo: ibi *Cōtra.* relatio Turonen. concilij. Tertio: ibi, *Verum.* opiniones variæ circa illud. Quarto: ibi, *Nos.* determinatio. Quinto: ibi, *Quia vero.* constitutionem extendit. Abbas.

CASVS. Alexander Papa statuit in concilio Turonen. supra eod. non magnopere. contra regulares personas exeuntes ad audiendas leges vel physicam, vt nisi infra duos mēses ad clausstrum redierint, sicut excommunicati ab omnibus vitarentur, & in nulla causa (si patrociniū præstare voluerint) audiantur. Reuersi autem, in choro, mensa, capitulo & cæteris, vltimi fratrū existant, & (nisi forte ex misericordia sedis Apostolicæ) totius spem promotionis amittant, nisi forte ex misericordia sedis Apostolicæ. Sed quia nonnulli propter diuersas opiniones quorundam, excusationem assumebant, volens Papa vt de cætero ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, mandat quatenus tam diœcesani episcopi, quam capitula ipsorum & alij, in quorum diœcesibus tales commorantur, publice denuncient eos excommunicatos, & prædictis pœnis obnoxios: Verum quia dominus Papa theologiæ studium desiderat ampliari: vt fides catholica circumcincta sit muro inexpugnabili bellatorum, quibus resistere valeat venientibus ex aduerso: statutum concilij Turonen. extendit ad archidiaconos, decanos, plebanos, præpositos, cantores, & alios clericos personatus habentes, necnon presbyteros: nisi infra spatium præscriptum destiterint: & appellatione postposita præcipit obseruari. Nota quòd religiosi non debent audire leges vel medicinam. Item ipso facto quis excommunicatur. Item constitutio post duos menses à tempore ipsius constitutionis ligat. Item Theologia super omnes scientias est fauorabilis. Item presbyteri & personatus habentes non debent audire physicam vel leges, aliàs sicut religiosi audientes puniuntur.

† Aliàs, raptariis.

† Aliàs, rotariis, vt obseruat Hostiensis: sed in omnibus vaticanis vt est impressum.

† Aliàs ita: nec vllā chirurgiæ partem.

† Aliàs ita: nec illā chirurgiæ partem.

† Aliàs ita: necnon vllā chirurgiæ artem.

† Vide concil. Later. sub Alex. iij. cap. 20. & cōcil. Trid. sessio. 25. de reformat. cap. 19.

† Hæc duo verba: de clausstris, desunt in omnibus antiquis & manuscriptis vaticanæ.

† Aliàs ita: Alexander

h ¶ *Leges vel physicam.*] C. de epis. & cleri. repetita. & l. parabolani.

i ¶ *Duorū mensium spatiū.*] A tpe scientiæ hūoi constitutionis siue publicationis connumerandū. & nisi destiterint, ipso iure sniam excōicationis incurrunt, vt ĵ. sequitur. Verba ista quæ hic ponuntur vsque ibi, verum quia. sunt Turonen. concilij. supra eod. non magnopere.

k ¶ *Audiantur.*] Tanquam ipso iure excōicati, aliàs etiā monachi & canonici regulares ab aduocatione repelluntur. ĵ. de postulādo. c. 2. & 16. q. 1. alia. & cap. placuit. & cap. monachi. & cap. de præsentium. & 15. q. 2. c. 1. in fin. nisi pro vtilitate ecclesiæ suæ c, Abbate nihilominus imperante, vt in prædicto cap. monachi.

c Vel pauperū secundum Ia. & Phi. vide quod dixi de postu. c. 2. Ioa. An.

a ¶ *Amittant.*

a ¶ *Amittant.*] Dic vt supra eo. cap. non magnopere.

b ¶ *Facto.*] sic ipso facto negamus Deum. 22. q. 5. cauete. & ipso facto amittit quis priuilegium suū. sic ĵ. de vi. & honest. cler. cap. vlt. vbi plures concor. de hoc.

c ¶ *Prædictis pœnis.*] scilicet, q̄ promoueri non possunt sine dispensatione Apostolicæ sedis, & aliis superius positis.

d ¶ *Bellatorum.*] Id est, prædicatorum, qui possunt hæreticis resistere auctoritate diuinæ scripturæ, qui cōtra nos surgunt, & ex aduerso impugnant nos: quos prælati ecclesiarum de sua diœcesi expellere tenentur tantum, quòd si negligentes extiterint, ab administratione remoueantur. infra de hæret. excommunicamus. in fi.

† Aliàs ita: districtepręcipimus, & mandamus.

† Vide cap. 1. ne clerici vel monachi. li. 6. & quod statutum est in concilio Laterañ. sub Leone x. sessio. 8. paulo post principiū, in constitutione incip. Apostolici regiminis.

Glo. seq. principium reci. per quæstio. finis quærit, & soluit.

¶ *Glo. seq. principium reci. per q. an habentes personatus egeant dispensatione Papali, sicut & monachi. alleg. quod sic. & hoc tenet in additione, in tertia glossa tenuit contrarium.*

promotionis amittant a. Verum quia nonnulli ex talibus, propter quorundam opiniones diuersas, excusationis aliquid assumebant: Nos volentes vt de cætero ipso facto b, sententiam excommunicationis incurrant, districte † præcipiendo mandamus, quatenus tam à diœcesanis & capitulis ipsorum, quàm à cæteris episcopis, in quorum diœcesibus in huiusmodi studendent, tales excōmunicati, prædictis c pœnis obnoxij publice nunciētur. ¶ Quia † vero theologiæ studium cupimus ampliari, vt dilatato sui tentorij loco, funiculos suos faciat longiores, vt sit fides catholica circumcincta muro inexpugnabili bellatorum d, quibus resistere valeat ascendentibus ex aduerso: ad archidiaconos, decanos, plebanos, præpositos, cantores, & alios clericos personatus habentes, necnon presbyteros e (nisi ab his f infra spatium g præscriptum destiterint) hoc h † extēdi volum⁹ [& † mādamus] & appellatione postposita firmiter obseruari.

e ¶ *Presbyteros.*] Ad oēs prædictas personas pœna ista extendiur, etiā si huiusmodi personatus curam animarum non habeat: quia idē iudicium est de personatibus curam animarum habentibus annexā. ĵ. de electione, dudum. & quòd habentes curam animarum tenentur, patet: quia qui ad curam animarum eligitur, debet primo promoueri ad ordinem sacerdotij, aliàs sit ea ipso iure priuatus. supra de præben. extirpandæ. §. qui vero. & in propria persona deseruire: nisi in duobus casibus, vt ibi dicitur: & idem iudicium de personatibus, & de habentibus curam animarum est habendum: vt in prædicta decre. dudum. & ĵ. de præben. de multa. maior enim ratio est de habentibus curam animarum, quam de personatibus non habentibus curam animarum. Credo quòd nullus archidiaconus, decanus, plebanus, præpositus, cantor, & nulli qui habent personatus, & qui habent curam animarum, possint audire leges, vel physicam propter pœnam istius constitutionis, nulla facta distinctione, ex quo tales sunt: nisi aliam interpretationem super hoc viderent: quia Papa nullam adhibuit interpretationem: ergo nec nos adhibere debemus. 2. q. 5. consuluisti. & supra de transla. inter corporalia. sufficit enim quòd ita scriptum est, vt 6. q. 3. scriptum est in lege. & ff. qui & à qui. ma. lib. l. prosp exit.

ADDITIO. Dic tamen, q̄ hæc constitutio non habet locum in habente curam parochialem, si aliàs non est presbyter, nisi sit talis cura, siue plebania, quæ habeat sub se capellam, vel capellas, in quibus clerici perpetuo instituantur. ca. 1. eod. tit. lib. 6.

f ¶ *Ab his.*] Scilicet legibus, vel physica, de quibus præmissum est supra. Bernardus.

g ¶ *Spatium præscriptum.*] Duorum mensium, connumerandorum à tempore publicationis a huius constitutionis, quia ante publicationē nemo tenetur. ĵ. de cōsti. cap. 2. ex quo enim constitutio publice promulgata est & publicata, quilibet tenetur ad eius obseruantiam post duos mēses. in Authen. vt fac. no. cōsti. circa prin. colla. 5. 16. dist. quod dicitis. ĵ. de postu. præla. cap. 1. sed ante non. arg. 32. q. 4. dixit Sarra. 82. dist. proposuisti. sed cū ista constitutio sit iam diu publicata, nullus habet excusationem. Sed nūquid episcopi possunt tales absoluere? Credo quòd sic: quia cōditor huius constitutionis non retinuit sibi absolutionem: & ideo aliis relicta videtur. infra de senten. excom. nuper. infra de cri. fal. dura. & supra de præbend. de multa. in fine.

a De materia huius glossæ vide Deciū, & Doctores in ca. cognoscentes. supra de consti. & Sotū. lib. 1. de iustitia & iure, q. 1. art. 4.

† hæc, pro hoc in multis vaticanis.

† Hæc duo verba: & mādamus, de sunt in omnibus antiquis codicibus.

FINIS LIBRI TERTII.

Universidad de Sevilla Biblioteca

LIBER QVARTVS DE SPONSALIBVS ET matrimoniis.

¶ *In præcedẽti libro visum est de actibus & gestis spectãtibus ad clericos, merito nũc restat videre de spectantibus ad laicos. Et hæc rubrica habet duas partes. In prima dicit de sponsalibus: in secunda de matrimoniis. Abbas.*

De hac materia tractatur 27.q.2. in plerisq; capitibus. & 29.q.1. & 33. q. 2. & 3. & 32. q. 1. 2. & 3. per totum. & 30. q. 5. §. his omnibus. vsque ad fin. q. & 33. q. 2. §. sed quia. vsque ad finẽ quæstionis.

† Cap. 39. referunt Burchardus lib. 9. decre. cap. 76. Iuo par. 8. cap. 213. & cap. 1. eo. tit. in 2. compilat.

LIBER QVARTVS.

TITVLVS I.

De sponsalibus & matrimoniis.

¶ Ex concilio Triburiensi †.

¶ *Matrimonium solo consensu contrahitur, nec invalidatur si consuetudo patriæ non seruetur.*

CAP. I.

DE Francia quidam nobilẽ mulierem de Saxonia, lege [a] Saxonum duxit in vxorẽ: verum quia non eisdem vtuntur legibus [b] Saxones & Francigenæ, causatus est, quòd eam non sua, id est, non Francorum [c] lege desponsauerat: dimissaque [d] illa, aliam superduxit. Diffiniuit super hoc sancta synodus, vt ille transgressor Euangelicę [e] legis subiiciatur pœnitentiæ [f], & à secunda coniuge [g] separare tur, & ad priorem redire cogatur.

¶ Innocentius tertius Exoneñ. episcopo.

¶ *Sponsalia de futuro dissoluuntur, si*

† Exonien.

sponsi se dissoluunt, etiam si fuerint iurata.

CAP. II.

PRæterea † hi, qui de matrimonio contrahendo pure & sine omni conditione [h] fidem dederunt, commonendi sunt, & modis omnibus inducendi [i], vt præstitam fidem obseruent.

¶ Si autem se adinuicem admittere noluerint [k]: ne forte deterius [l] inde contingat, vt talem scilicet ducat, quam odio [m] habet †: videtur, quòd ad instar eorum qui societatem [n] interpositione [o] fidei contrahunt, & postea eandem sibi remittunt, hoc posit in patientia tolerari. [p]

¶ Eugenius Papa.

¶ *Si maior septennio duxit in vxorẽ minorem septennio, & eam traduxit ad domum, oritur ex tali cõtractu publicæ honestatis iustitia. hoc dicit inhærendo litera. Panormitanus.*

CAP. III.

IVenis †, qui puellam nondum septennem duxit, quamuis ætas repugnaret: ex humana tamen fragilitate forsan tentauit quod complere non potuit. Quia igitur in his quæ dubia [a] sunt, quod certius existimamus, tenere debemus: tum propter honestatem ecclesiæ, quia ipsa coniunx [b] ipsius fuisse dicitur: tum propter prędictam dubitationem: Mandamus † quatenus consobrinam ipsius puellæ, quã postmodum duxit, diuidas [c] ab eodem.

† Cap. 18. eo. tit. in 1. compilat. & post concil. Lateran.

¶ Alexander tertius Papieñ. episcopo.

¶ *Ex sponsalibus contractis cum consanguinea, oritur publicæ honestatis iustitia.*

† Aliàs: Mãdamus, vt, absq; voce, quatenus.

a Facit quod not. 3. q. 9. decernim⁹, & die de triplici ambiguitate: vt not. 33. dist. cap. vlt. & qd dicit hic Vin. vide in Spec. de sponsa. prola §. qualiter. ver. item debet. Ioan.

CAP. IIII.

AD † audientiã nostri Apostolatus peruenit, quòd cum H. Papiensis ciuis, filiam suam cuidam filiorum L. dare vellet vxorem: iurauit, quòd si ille [d] eam habere casu aliquo interueniente non posset, alteri filio, quem de alia vxore genuerat, eandẽ matrimonio copularet. Contractis autem à filio priore sponsalibus, quidam consanguinitatem inter eos esse, iuramẽtis interpositis firmauerunt: Ideoq; prefatus H. eandem dare alteri filio nititur, vt iurauit. Sed quoniam scriptum est † quòd sponsam [e] fratris, frater habere [f] non potest: Mandamus, quatenus eum suũ immplere propositum [g] non permittas: sed vt pœnitentiam agat de illicito iuramento, monitione præmissa, ecclesiãstica districtione compellas. [h]

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compil. Et quatenus hic agitur de impedimento iustitiæ publicæ honestatis, quid ea sit, & vnde proueniat, vide omnino per beatũ Thomam in quæstionib⁹ additis ad 3. par. q. 55. ar. 4. & Sotũ li. 4. senten. dist. 41. q. vnica. art. 2. & art. 3. in fine. & vide concil. Trid. superiori capite citatum.

¶ Idem Panormitano archiepisco.

¶ *Si sponsus de futuro ante copulam ad remota se transfert, sponsa libere cum alio contrahit: si tamen per eam stetit, quo minus matrimonium perficeretur, sibi pœnitentia imponitur.*

CAP. V.

DE † illis autem, qui præstito iuramento promittunt se aliquas mulieres ducturos, & postea eis incognitis, dimittunt terram, se ad partes alias transferentes [i]: Hoc tibi volumus innotescere, quòd liberũ [k] erit mulieribus ipsis (si non est amplius in facto processum) ad alia se vota transferre: recepta tamen de periurio pœnitentia, si per eas steterit [l], quo minꝰ fuerit matrimonium cõsummatum.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. com pilat. & post concil. Late. par. 6. ca. 12. Et de materia textus & glossæ præter Doctores hic vide Couarruuiã in epitome li. 4 decretaliũ par. 1. c. 5. Sotũ li. 4. senten. dist. 27. q. 2. art. 3. & citatos super glossa in verbo: si per eas stetit.

¶ Idem Paduano episcopo.

¶ *Non omnis violentia impedit cõtractum matrimonij. hoc dicit, quo ad titulum.*

CAP. VI.

DE † muliere, quæ est inuita tradita viro, & detenta: *De illis.*] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, *Hoc tibi.* Abbas.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. com pil. & post cõcil. Later. par. 6. ca. 19.

CASVS. Quidam promittunt iuramento interposito, se ducturos in vxores aliquas mulieres, & postea antequam matrimonium cõtrahunt transferunt se ad partes alias: Quærebatur, quid facere deberent illæ mulieres: vtrũ possint cum aliis cõtrahere? Rñdet Papa, q; si non fuerit amplius in facto processum, liberum est illis mulieribus cum aliis cõtrahere, recepta pœnitẽtia de periurio, si per eas steterit, quo minus matrimonium fuerit cum aliis consummatum. Nota quòd sponsa non tenetur sequi sponsum vagabundum, nec diu ipsum expectare sine aliqua pœn. dummodo non fuerit in mora.

¶ *Glo. seq. ponit opinionem, quam reprobat.*

¶ *Transferentes.*] Vnde non tenetur sequi ipsum vagabundum. ff. de oper. lib. quod nisi fiat. §. ex puncia. & sic de sponsa intelligunt quidã illud cap. 34. q. 2. si quis. Sed nõ est verum, immo de vxore iã cognita.

¶ *Liberum erit.*] Post tres annos secundũ leges. C. de repu. l. 2. Et hoc intellige de sponsa de futuro, de qua hic loquitur: secus in sponsa de præsenti. ff. eod. in præsentia. & ff. de secun. nupt. dominus noster.

¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit, & ponit tres casus, quibus soluuntur sponsalia de futuro.*

¶ *Si per eas steterit.*] Vnde in culpa fuerunt: quare imponitur eis pœnitentia. Sed si p eas stetit, quare dat ecclesia licentiam cõtrahendi? Rñdeo, ne deterius inde contingat: scilicet periculũ fornicationis. ff. j. qui cleri. vel vouen. veniens. sed si per eas non steterit, quo minus matrimonium compleuisset, non imputaretur eis periurium. ff. eo. sicut. si hoc certum esset. si vero dubium esset, propter tale dubiũ imponitur eis pœnitentia, saltem ad cautelam. Habes ergo vnum casum [c], in quo sponsalia de futuro soluuntur. alium habes supra de iur. quemadmodum. Item si contrahit cum aliqua per verba de præsenti. infra eo. si inter virum. & infra de spon. duorum. cap. 1. Bern.

c Casus, in quibus sponsalia dirimũtur enumerat, & explicat B. Thomas in quæstionibus ad diuis ad 3. par. q. 45. ar. 3. Syluester in summa verbo, sponsalia. q. 10. Dominicus Sotus lib. 4. sent. dist. 27. q. 2. art. 5. & Couarruuias initio capitis citatus.

ADDITIO. Pro istis & similibus dantur tales versus:

Lepra superueniens, furor, ordo, sanguis, & absens,
Læsaque virginitas, membri damnum, minor ætas.
Ac hæresis lapsus, fideique remissio prorsus,
Sponsos dissociant, & vota futura retractant.

De muliere.] Communiter non summatur quo ad titulum, sed quo ad literam sic: Incerto quæsito non potest dari certa responsio. Abbas.

CASVS. Quædam mulier per vim tradita fuit viro, & detenta: Quærebatur

a ¶ *Dubia.*] Sic ergo patet, quòd in dubiis semper certius est tenendum. de pœn. dist. 7. c. 2. §. item si. vbi dicitur: tene certum, & dimitte incertum. & ff. de homi. ad audientiam. & 14. distin. sicut. & in re dubia certa non potest ferri sententia. 11. q. 3. graue. & 33. dist. habuisse. & 30. q. vlt. §. vlt. & Instit. de re. di. §. illud quæsitum. Instit. de act. §. sanguinitate impediente: quia impossibilium nulla est obligatio. Instit. de inuti. stipula. §. si impossibilis. & ff. quæ sentẽ. sine app. rescind. Paulus. Sed impossibile est id quod cõtra bonos mores est. ff. de cõdi. institu. filiusfa. & 22. q. 2. faciat homo. & eius quod esse nõ potest, nulla est promissio. Institu. de inuti. stipula. §. 1. & arg. optimum in decre. Grego. ff. de pact. cap. vlt. ergo hic nulla sponsalia fuerũt, quæ sunt promissio futurarum nuptiarũ. 30. q. 5. nostrates. ff. de spon. l. 5. ergo nulla fuerunt prædicta sponsalia: ergo non præstãt impedimentum quo minus illa possit contrahere cum alio fratre. infra tit. proxi. literas. & cap. accesit. Sed contra matrimonium plerumque attenditur considerato facto, non iure. ff. de biga. nuper. & C. de adulte. eum qui, plus enim in tãlibus consideratur quandoque opinio quã veritas. infra qui fil. sint leg. cum inter Ioannem. Quid ergo respondes? Potest dici, q; publicæ honestatis iustitia impedit: vt supra cap. proxi. & 27. q. 2. si quis desponsauerit. Bernar.

b Dic, vt not. 33. q. 2. quicunque. Ioa. And.

g ¶ *Propositum.*] Quod illicitum fuit, & ideo nõ seruandũ. 22. q. 4. in malis.

h ¶ *Compellas.*] Arg. q; quis compelli potest ad satisfaciendum de quolibet crimine. 24. q. 3. itaque. & 6. q. 1. illi qui. & 22. q. 1. prædicandum b. & ad ecclesiã pertinet decernere de quolibet peccato, & corripere quẽlibet Christianum. supra de iudic. nouit. Bern.

i ¶ *Inducendi.*] Et etiam cõpellendi si iurassent. infra eod. ex literis. propter periculũ iuramenti. arg. contra infra eod. requisiuit. sed illud soluitur ibi. Sed contra videtur. infra eod. cap.

† Cap. 11. eo. tit. in 1. compilat. & post concil. Lateran. sub Alex. iij. par. 6. c. 33. Et de intellectu & materia huius cap. vi de Couarruuiã in epitome libri. 4. decretalium par. 1. cap. 5. in principio.

k ¶ *Noluerint.*] Id est, absolute restiterint.

l ¶ *Deterius.*] Scilicet, adulterium cum secunda, vel quòd eam forte interficeret.

m ¶ *Quam odio.*] Quia quod quis non diligit, facile contemnit. 20. q. 3. præsens clericus. & 31. q. 2. §. 1. Ber.

† habeat

n ¶ *Societatem.*] ff. pro soc. l. verum. §. vlti. & l. actione. §. diximus. Bernardus.

o ¶ *Interpositione fidei.*] Siue per iuramentum etiam, quia æquipollent. supra de fideiuss. peruenit. & 22. q. 5. iuramenti.

p ¶ *In patientia tolerari.*] Hoc ideo dicit, quia ex quo non est processum ad matrimonium, contraria voluntate accedente, possunt se inuicem absoluere, vt videtur: quia omnis res per quascunque causas nascitur, &c. infra de reg. iur. omnis res. & ff. de reg. iur. nihil tam naturale. quia in tali casu fide præstita siue iuramento subintelligenda est conditio, scilicet si in eadem voluntate permanserint. arg. supra de iureiuran. quemadmodum. & 22. q. 2. ne quis arbitretur. hæc fuit opinio Tanc. b dicentis, quòd hæc decretalis continebat ius commune. Hug. dicebat, & bene, quòd loquitur de comparatiua permissione: vt infra qui cler. vel vo. cap. veniens. quod & mihi videtur: & loquitur dispensatiue. Et hoc aperte indicant ista verba; hoc posit in patientia tolerari, ne deterius inde contingat: nam multa per patientiam toleramus, &c. supra de præbend. cum iamdudum. aliàs de iure meo debent compelli, vt fidem siue iuramentum seruent. De hoc dicitur infra eod. ex literis 2. Ber.

b Hæc Tancredi opinio vera est, & cõiter sequũtur eã Doctores. Nũhic tum alibi, vt docet Couarruuias initio capitis citatus, quẽ videto.

Iuuenis.] Si maior septennio cum proxima septennio, in qua malitia supplet ætatem, sponsalia contrahit, ex his oritur iustitia publicæ honestatis, maxime si commisceri tentauerit. Ita communiter summatur. sed in veritate summarium non colligitur ex litera. Diuiditur: Primo narrat factum, & casum dubium. Secundo duplici ratione diffinit: ibi, *Quia igitur.* Abbas.

CASVS. Quidam iuuenis duxit quandam puellam nondum vij. annorum sponsalia contrahendo cum ipsa, & tentauit cum ipsa quod complere non potuit: Tandem mortua fuit: vel dictus iuuenis ab ipsa recessit, antequam post vij. annum sponsalibus consentiret: & cum alia consanguinea ipsius puellæ matrimonium contraxit: Quærebatur, vtrum possent simul remanere? Respondet Papa, in his quæ dubia sunt, quod certius est, seruari debet: & ideo tam propter honestatem ecclesiæ, quia dicebatur sponsa eius, quam propter prædictum dubium, debent abinuicem separari. Notandum ergo quòd in dubiis semper tenendum est illud, quod securius est & certius.

¶ *Glo. seq. not. in dubiis, & c. & soluit contrarium. Secundo obiicit per locum à diuisione, & soluit.*

a ¶ *Dubia.*

c ¶ *Diuidas.*] Arg. contra. 35. q. 3. extraordinaria. Solu. ibi extra naturalia eam polluit, & non maritali affectu: hic vero tẽtauit in naturalibus, & maritali affectu.

Ad audientiam.] Primo narrat factum. Secundo decidit: ibi, *Sed quoniam.* Abbas.

CASVS. Quidam ciuis Papien. nomine Hugo, volebat copulare filiam suam matrimonialiter cuidam filiorum conciuis sui nomine L. iurauit quòd si ille eam aliquo casu habere non posset, alteri filio quẽ de altera vxore genuerat, eandem matrimonio copularet, & sic contraxerunt sponsalia: postea quidam probauerunt consanguinitatem inter eos, vnde præfatus H. eandem filiam dare vult alteri filio, vt iurauit: Quæritur, an possit? Rñdet Papa, scriptum est, q; frater sponsam fratris habere non potest: Vnde mandat, quòd ille suum propositũ non adimpleat, & pœnitentiam accipiat de illicito iuramento: & si opus fuerit, per excommunicationis sententiam compellatur. Nota, quòd sponsalia quæ nulla sunt, impediunt matrimonium contrahendum cum consanguinea alterius: sed hoc facit sola publicæ honestatis iustitia. Item illicitum iuramentum non est seruandum. Item ad pœnitentiam quis potest compelli, admoneri tamen prius debet, & postea compelli.

d ¶ *Quod si ille.*] Hæc conditio nulla fuit, quia ex quo desponsatur vni fratrum, alius eam habere non potest. 27. q. 2. si quis vxorem. & ca. seq. nisi forte ante septennium contracta essent sponsalia. infra tit. proxi. litteras. & c. accessit. & c. duo pueri. cessante eo quod dicitur ff. tit. proxi. 27. q. 2. si quis desponsauerit.

¶ *Glo. seq. alleg. 2. concor. signat vnum contrarium, & soluit.*

e ¶ *Sponsam fratris.*] 26. dist. cap. vna tantum. §. Ioannes. 27. q. 2. si q s desponsauerit. Arg. contra. 8. q. 1. olim. & j. de diuortiis. cap. vlti. Solutio, illud mysticum fuit & obtinuit in fratre sine sobole defuncto, hodie secus.

¶ *Glo. seq. obiicit, allegat pro, & soluit.*

f ¶ *Habere non potest.*] Sed videtur quòd hæc ratio nulla fuerit, quia inter eos nullum obligatorium vinculum de iure fuit contractum, cõ-

Universidad de Deusto

Quærebatur à Papa, an inter eos esset matrimonium? Respõdet Papa, Inter vim & vim est differentia, nec constat an post violentiam cõsensus interuenerit: & ideo certum Papa non potest dare respõsum. Nota, q̃ inter vim & vim est differentia. Item certa & finita debet esse quæstio, & non duplex, ad hoc quòd certa dari possit responsio.

a ¶*inter vim & vim.*] Hoc ideo dicit: quia duplex a est vis siue metus qui cadit in constantem virum, & ille metus excusat, nisi postea consentiret. ĵ. tit. proxi. de illis 2. & alius est metus vanus siue vis, & illa vis non excusat. infra eod. veniens. & cap. consultationi. & ĵ. de his quæ vi metusve causa fiunt, cum dilectus. & ff. de re iudic. si quis ab alio. & ff. quod metus causa. l. 2. Ber.

b ¶*Certum.*] quia nescit quæ violentia fuit illata: vnde certum non potuit dare responsum. 11.q.3.graue. & 30. q. vlt. 5.vlt. & ĵ. eod. iuuenis. vnde dixit lex: Vt congruum possis habere responsum, insere pacti exemplum. C. de transact. vt responsum. poterat tñ si voluisset respondere distinguendo inter vim, & vim: vt ĵ. cap veniens. & cap. cõsultationi & de eo qui renunciat episcopat. cap. 1. Ber.

EX litteris.] Diuiditur quia primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, *Respondemus.* Abb. Sicu.

CASVS. Quidam vir & mulier contraxerunt sponsalia, nec alter in tellexit quod alter proposuit, & dicebant se non intellexisse: Quæritur, quid deberet obseruari? Respõdet Papa, iudex primo debet videre vtrum contrahentes sint idonei ad hoc discretione & ætate; vt per hoc præsumatur pro eo quod dicunt, vel contra: quo facto seu cognito, si alter non intellexit quod alter proposuit, recurrendum est ad communem intelligentiam verborum, & vterque compellatur verba prolata in eo sensu retinere, quem solent recte intelligentibus generare. Nota quòd in matrimonio discretio & ætas est attendenda & consideranda. Item verba obscure prolata ad communem intelligentiam sunt reducenda.

c ¶*Scientia.*] Id est, discretione: Nam furiosus contrahere non potest. quia non habet consensum. 32.q.7. neque furiosus. & ĵ. eod. dilectus. nisi per interualla dilucida laboraret. 7.q.1. quamuis triste. 3. quæst. 9 indicas.

d ¶*Aetate.*] xij. annorum in muliere. & xiiij. annorum in viro. infra tit. prox. attestationes. & cap. continebatur. vel cum malitia supplet ætatem. infra tit. prox. de illis. 2. & cap vit.

e ¶*Intellexerit.*] Id est, si dicat se non intellexisse siue per se, siue per interpretem. ff. de verb. oblig. l. 1. in fi. cum tamen contrarium præsumatur, cum sint eiusdem vulgaris.

¶ *Glo seq. dist. an actor tantum, an reus, an vterque committat dolum. Secundo arg. non recedendum, &c. alleg. 6. iura, & 2. alleg. in contrarium.*

f ¶*Proposuit.*] Nota secundũ canones, si actor tantũ dolum adhibet, intelligenda sunt verba, vt reus intelligit, qui non adhibet dolum. 22. q. 5. humanæ. §. item obiicitur. & cap. quacunque. Si vero reus tantum, tunc secundũ quod actor intellexit. 22.q.5.§.ex his, & ca. quacunque. & q. 2. ne quis. Si ergo vterque dolum adhibet, locum habet quod hic dicitur, vt verba prolata in suo proprio sensu intelligantur. Et sic est arg. quòd non est recedendum à significatione verborum, nisi cum constat testatorem aliud voluisse. ff. de leg. 3. non aliter. & infra de verb. signifi. intelligentia. argum. de consecr. distin. 4. retulerũ. & ff. qui & à qui. manum. l. prosp exit. quia non ex opinionibus singulorum, sed communi vsu nomina sunt intelligenda. ff. de supellega. l. Labeo. & supra de deci. ad audientiam. arg. contra. C. de verb. signifi. cum quidam. & de consecr. distin. 2. in calice.

¶ *Glo. seq. de ambiguitate verborum determinat & subdiuidit, ponit primo duo mẽbra. Et primum subdiuidit in duo, secundum in tria, & illorum tertium iterum in duo.*

g ¶*Intelligentiam.*] Huiusmodi ambiguitas verborum quandoque incidit in iudiciis, quandoque in contractibus: In iudiciis circa litis exordium b plus creditur actori quam reo. ff. de verb. oblig. inter stipulantem. 6.1. postea in confessionibus vrgeri debet confitens, vt certum cõfiteatur: aliquin id accipietur quod magis expedit aduersario suo. ff. de confess. certum. ff. de inter. act. de ætate. 6. nihil. In contractibus & pactis distinguitur: aut certum est quòd cõsenserunt, & tunc valet quod agitur: aut non cõsenserunt, & tunc nõ valet quod agitur. ff. de cõtrahen. empt. & ven. in venditionibus c. & 30. q. 2. vbi. aut dubitatur quid senserint, & tunc subdistingue: quia aut valet intellectus secundum vnam partem, & aut secundum vtranque: si secundum vnam partem, commodius est id accipi, vt res de qua agitur magis valeat quam pereat. ff. de reg. iur. quotiens idem sermo. & ff. de verbo. oblig. l. quotiens. & ĵ. de fide instrumen. inter dilectos. & ĵ. de verbo. signifi. abbate. si secundum vtranque, tũc id quod verisimilius est, accipiẽdum est. ff. de verbo. oblig. eum qui calendis. & quod quandoque accidere. 28. distin. de Syracusanæ. vel contra eum fit interpretatio qui pactum apposuit, qui debet legere; id est pactum apertius apponere. ff. de pact veteribus. & secundũ promissorem fit interpretatio, quia liberum fuit stipulatori verba late concipere. ff. de verborũ obligat. quicquid.

b De hoc su pra de restit. spo. cũ ad sedem. Io. An.

c Cap. 7. eo. tit. in 1. com pilat. & post concil. Lateran. par. 6. c. 4. & vide ci tatos supra eod. tit. c. ad audientiam. & concil. Trid. sessio. 24. de refor. matrimonij c. 3. & Docto res in cap. 1. de spõsalib. lib. 6.

honestatis impediẽs & dirimens matrimonium inter eos contrahendum.

CAP. VIII.

SPonsãm †alterius (maxime si est nubili ætati proxima) nullus cõsanguineorum aliquo modo sibi potest matrimonio copulare.

¶Idem abbatibus S. Eadmundi. † & Demer. †

¶ *Si vir & mulier inuicem promittunt quòd ab eo tempore se pro coniugibus habebunt. contractum est matrimonium de præsenti. hoc dicit, & est casus notabilis.*

CAP. IX.

EX †parte C. †mulieris nobis intimatũ est, quòd Andreas iuramẽtum præstitit, quòd eam ab †eo tempore pro coniuge i teneret, & ei sicut vxori suæ fidem seruaret. Ipsa quoque eidem Andreæ iurauit, se illum pro marito habituram †, & fidem ei tanquam viro proprio seruaturam: quo facto, prænominatus A. reliquit eandem k. ¶ Quia igitur nemini licet vxorem suam, sine manifesta l causa fornicationis dimittere, & tunc eam sibi

d De hac quæstione vide Archidiaconum, Turrecremata, & alios in d. c. si quis diuinis. & Sotũ li. 4. sentent. dist. 27. q. 2. art. 3.

e Sequitur, vtriusque cõsensus necessarius est, sed si in vẽditione dissentiunt in pretio vel corpore, imperfecta est emptio. Io. An. Cadmundi, & de Meleia. Ramesia.

f Cap. 8. eo. tit. in 1. com pilat. & post concil. par. 6. c. 25. vide citatos sup in glossa.

g ADDITIO. De hac materia not. ff. de verb. oblig. quotiens. in stipulationibus.

h In codice Barbatiæ ita: ab eo tẽpore in antea.

SPonsam.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd sponsam alterius maxime nubilem & septennem, nullus de consanguinitate viri ducere potest in vxorem. Nota quòd sponsam consanguinei consanguineus habere non potest.

Vide Iasone in l. serui electione. ff. de legat. 1.

h ¶*Nubili.*] Illud, maxime, ponitur proprie comparatiue: quia ex quo habet vij. annos, tenent sponsalia, & ita nullus consanguineorum potest eam habere. infra tit. proxi. literas. & c. accesit. ergo multo fortius imo edit: cum est proxima nubili ætati. Idem videtur si est proxima septennio, & doli capax. supra eo. iuuenis. Ber.

EX parte.] Primo ponit casum narratum. Secundo diffiniendum committit: ibi, *Quia igitur.* Abbas.

CASVS. Quidam Andreas nomine, iuramentum præstitit, quòd C. mulierem ab eo tempore in antea pro vxore haberet, & ei fidem seruaret: & illa similiter promisit eidem: Quo facto, dictus Andreas illam dimisit, & aliam superduxit: vnde illa mulier domino Papæ fuit conquesta: Dicit Papa, nemini licere suam vxorem dimittere sine manifesta causa fornicationis: & tunc aut debet illam sibi reconciliare, aut viuere continenter ea viuente: vnde mandat dictum Andream compelli, vt illam quam superinduxit, dimittat, & ad primam redeat, & affectu maritali pertractet. Nota quòd qui vxorem suam causa fornicationis dimittit, aliam superducere ea viuente non potest, & debet continenter viuere. Item qui dimissa vxore legitima, contrahit cum alia, debet compelli eam dimittere, & ad primam redire.

i ¶*Pro coniuge teneret.*] Et sic cõtractum fuit matrimonium inter eos. Sed nunquid per ista verba tantum contrahitur matrimonium, Iuro quòd de cætero habebo te pro legitima coniuge, & econuerso, &c. non videtur: quia ista verba tantum futurum tempus respicere videntur. hæc quæstio d ponitur 30.q.5.ca. si quis diuinis. Et dicit Io. quòd est matrimonium, secundum quod ex illa nouella satis patet: & hic videtur Hugo aliter intelligere illa verba, scilicet, quòd post matrimonium contractum de præsenti accedant illa verba, vt notauit ibi. Arg. contra. supra eod. de illis. Ber.

k ¶*Eandem.*] Supple, & cum alia contraxit.

l ¶*Manifesta.*] Probata scilicet, & sententia subsecuta: quia aliàs non licet dimittere. 33.q.2. seculares. & §. in hoc. & 35.q. 6. multorum. & infra de diuor. porro.

2 ¶ *Continere.*]

2 ¶*Continere.*] Quia non potest cum alia contrahere. 32.q.1. dixit. & si cum alia postea fornicaretur, compelleretur redire ad ipsam, non obstante sententia. infra de diuor. ex litteris.

b ¶*Cogatis.*] & superinducta, si nollet ab ea recedere, vel si impedimentum præstaret, posset excommunicari. ĵ. eod. veniens. in fi. Ber.

ij. *EX litteris.*] Primo ponit casum narratum. Secundo committit ipsius diffinitionem: ibi, *Quia igitur.* Abbas.

CASVS. Duo nobiles viri Siluanen. episcopatus, scilicet G. & B. filios & filias impuberes habebant: conuenerunt inter se, quòd eos adinuicem copularent, quod promiserunt adinuicem facturos, & hoc tam parentes quàm filij iurauerunt: vnus illorum, scilicet G. filiam alterius consentiente patre iura uit ducere in vxorem: postmodum vero voluit aliam ducere in vxorem: Episcopus compellebat eum ducere illam, quam iurauerat: Quæsiuit episcopus à Papa, quid esset in hac causa faciendum. Respõdet Papa, periculosum esse dicto G. contra iuramentum suum venire: mandat Pictauien. episcopo, vt si de hoc sibi constiterit, moneat illũ & compellat, quatenus ipsam recipiat quam iurauit, & eam maritali affectu pertractet, nisi rationabilis causa impediat. Nota quòd sponsalia contrahi possunt per verba generalia. Item iuramentum impuberis tenet. Item compellitur quis accipere illã quam iurauit se ductum in vxorem.

† Pictauen.

† Cap. 9. eo. tit. in 1. com pilat. & post concil. Lateran. par. 6. c. 26.

† VV.

† parentes.

† Vide Dominicum Sotum explicantem hũc textum lib. 4. sent. dist. 27. q. 2. art. 3.

¶ *Glo. seq. alleg. vnam concor. obiicit, & soluit.*

c ¶*Tam patres.*] fin. 31. q. 3. si qui parentes. Sed videtur quòd istud iuramentum nõ valeat, & sit anceps periurium. cum sit de facto alterius. ff. re. amo. Marcellus. §. 1. & ff. de in lit. iur. videamus. Et arg. ad hoc ff. de verbo. oblig. stipulatio ista. quia vt ibi dicit? qui alienum factum promittit, non obligatur: tamen hic factum suum potius promiserunt vt procurarent bona fide a, quòd filij contraherent: vt ea. lege, & in illa stipulatione. Ber.

a Vnde si p eos non stat, nõ sunt periuri, nec deberetur pœna promissa: secũdũ Vin. infra eo. Gẽma. & not. infra eo. sicut in glo. 1. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. obiicit & soluit. secundo quærit, alleg. pro, & contra, ponit opi. quam reprobat, reprobationem impugnat. impugnationi respondet.*

d ¶*Quam filij sub iuramento.*] Illi erant impuberes, vnde non tenuit iuramentum. 22.q.5. paruuli. & c. pueri. & 5.q.3.c.1. Sed illa intelliguntur cum ad testimonium perhibendum inducuntur, sed aliàs si sint dolicapaces, bene tenet iuramentum. infra de delic. pue. pueris. Hic posuit Lau. talem quæstionem: Aliquis iurauit accipere in vxorem vnam de filiabus Titij, & postmodum dormiuit cum vna illarum: quæritur, an præcise debeat compelli eam ducere, cum aliam ducere non possit? Arg. quòd sic. ff. de contrahen. empt. si in emptione. §. si emptio. & ff. de sol. Stichum aut Pamphilum. & ipse se ad hoc arctauit. ff. si quis cau. l. 2. §. vlt. 15.q. 1. si quis insaniens. immo videtur, quòd statim sit matrimonium. ĵ. de condi. ap. de illis. & ĵ. eod. is qui. arg. contra ff. de iur. nupt. generali. & ff. si quis cau. sed & si. §. quæsitum. & ff. de vsufru. quotiens. Quidam b dixerunt eum non compellendum, quia inuitæ nuptiæ, & cætera. 31.q.2.§.1. & c.1. & 3. eod. præterea. Sed contrarium est verum, quòd debeat compelli. Sed videtur quòd non sit compellendus eam recipere: quia in veritate nec sponsalia præcesserunt, nec matrimonium: quia cũ dixit: volo accipere vnã de filiabus Titij, nulla cum aliqua illarũ sponsalia contracta sunt: quia in personam certã cõsentire debuit, & incerta sponsalia non sunt sponsalia. arg. 30. q. 5. nostrates. & arg. ff. de testa. tu. l. duo sunt Titij. & si dico exhæredato vnum de filiis meis, cũ plures habeam, nullus est exhæredatus. ff. de lib. & posth. nominatim & certus debet esse hæres, aliàs nõ valet testamẽtum. ff. de hæred. instit. in tẽpus. §. quotiens. & ff. de manu. testa. cum ex pluribus. Dic q̃ non compellitur ex vi sponsaliorum, sed propter iuramentum forte debet compelli, licet ad illam recipiendam non se obligauerit directe, nisi deterius inde contingeret. vt no. ĵ. eod. præterea. & infra in glo. quæ incipit, arg. contra. Ber.

b Hoc tenẽt Vinc. & Philip. qui dicunt eũ præcise nõ compellendũ, & pœnitẽtiam sibi præcise debere imponi de periurio: quia per eũ stat argu. supra eo. de illis. Ioan. And

e ¶*Eum moneas.*] Et si non acquieuerit. arg. q̃ admonitio semper debet præcedere vindictam. 12.q.2. indigne. & ĵ. de sen. excom. sacro.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, dupliciter sol. vtramque solutionem impugnat: & in fine ponit tertiam solutionem. iterum obiicit, & soluit.*

f ¶*Compellas.*] Arg. contra. infra eo. requisiuit. Hoc cõsueuit intelligi pluribus modis: quod hic dicitur de rigore intelligitur, ibi de misericordia, ne deterius inde contingat. arg. supra eo. præterea. Vel conditionaliter sunt cogendi, vt de nolentibus fiant volentes, sed non finaliter. 23.q.6. vides. Sed neutra solutio videtur sufficere, quia iste mortaliter peccat veniendo contra iuramentum. ergo potest compelli finaliter. 24.q.3. tam sacerdotes. & c. ecce autem crimina. Sed quomodo potest iste excõmunicari, quia nondũ venit contra iuramentũ? Potest dici, q̃ ille qui iurauit, de iure cõmuni compelli debet, vt iuramentũ seruet, licet nondum sit trãsgressus. quia post trãsgressionẽ contrahendo cum alia per verba de præsenti non posset vlterius cõpelli, cum iam fortius vinculum superuenerit, & ecclesia non solum peccata commissa punire debet (vt dicunt iura prædicta) sed etiam commit tenda prohibere c, tenduntque vt si videat aliquem vinculum præcipitio, vel paratum ad peccandum. 93. dist. dia coni. 23. q. 4. & Phil. 102. ipsa pietas. & 22.q.5. hoc videtur. alioquin consentire videtur. 83. dist.

† Cap. 13. eod. tit. in 2. post trãsgressionẽ compil.

† Aliàs ita: cum est exorta.

c Vnde in mittenda prohibere c, tenduntque vt si videat aliquem vinculum præcipitio, vel paratum ad peccandum. 93. dist. dia coni. 23. q. 4. & Phil. 102. ipsa pietas. & 22.q.5. hoc videtur. alioquin consentire videtur. 83. dist.

† Infertur quasi per totum. & sic ergo, quòd quod potest: quia excommunicatio est medicinalis. 2.q.1. multi. & 24.q.3. corripiantur. & c. notandum. & hoc solum bene agitur, vt vita hominum corrigatur. 23.q.5. prodest. Hoc quidem ius commune est, casus tamen potest esse, vbi non compellit finaliter ex causa. vt in c. requisiuit. infra eo. & causa redditur in litera ipsius c. requisiuit. & supra eod. præterea. ex causa quandoque detrahitur fœueritati, vt 50. dist. vt constituerentur. Vel põt intelligi exponi litera ipsius c. requisiuit. potius monẽda quam cogenda, id est, prius monenda, & postea cogenda, nisi acquiescat? & ita non cõtradicit isto modo, immo concordat cum ista: tamen si contrahat cum alia, tenet contractus, & absoluetur, nec compellitur finaliter. Bern.

¶ *Glossa sequens arg. à contrario. allegat 2. iura, & vnam legem in contrarium. Secundo quærit, & soluit.*

g ¶*Rationabilis causa.*] Puta cõsanguinitas, vel affinitas, vel aliquod aliud perpetuum impedimentum.

NOn est vobis (sicut arbitramur) incognitum, qualiter rex Anglorum pro discordia, quæ inter ipsum & filios suos est suborta †, vxores eorũ detineat: & infra. ¶ Nos itaque attendentes, iustum & honestum esse, vt viri suas petant vxores: Mandamus, quatenus eundem regem, ad eas restituendas, sollicite moneatis: & si iuxta commonitionem vestram, filiis suis vxores h suas infra certum terminum nõ restituerit †, extunc in quacunque prouinciarum i vestrarum detinentur

† Infertur quasi per totum. & sic ergo, quòd quod potest: quia excommunicatio est medicinalis. 2.q.1. multi. & 24.q.3. corripiantur. & c. notandum. & hoc solum bene agitur, vt vita hominum corrigatur. 23.q.5. prodest. Hoc quidem ius commune est, casus tamen potest esse, vbi non compellit finaliter ex causa. vt in c. requisiuit. infra eo. & causa redditur in litera ipsius c. requisiuit. & supra eod. præterea. ex causa quandoque detrahitur fœueritati, vt 50. dist. vt constituerentur. Vel põt intelligi exponi litera ipsius c. requisiuit. potius monẽda quam cogenda, id est, prius monenda, & postea cogenda, nisi acquiescat? & ita non cõtradicit isto modo, immo concordat cum ista: tamen si contrahat cum alia, tenet contractus, & absoluetur, nec compellitur finaliter. Bern.

g ¶*Rationabilis causa.*] Puta cõsanguinitas, vel affinitas, vel aliquod aliud perpetuum impedimentum.

NOn est vobis.] Primo narrat factum. Secundo prouidet: ibi, *Nos itaque.*

CASVS. Inter regem Anglorum & filios eius, orta fuit controuersia, propter quod rex Anglorum detinebat vxores filiorum ipsius, ita quòd mariti ad eas accedere non valebant: Conquesti sunt domino Papæ filij regis: mandat Papa archiepiscopis & episcopis per Angliã constitutis, quòd cum fit iustum & æquum, vt viri suas petant vxores, quatenus dictum regem moneant, vt filiis suis vxores eorum restituat: quod si infra terminum statutum non fecerit: extunc in quacunq; terra vel prouincia detineantur, vel etiam transferantur, donec ibi fuerint, nulla diuina officia celebrentur, vel permittrantur aliquo modo celebrari, præter baptisma paruulorum, & pœnitentias morientiũ. Nota quòd mitius agitur cum regibus & principibus, quã cum aliis. Item propter delictum domini tota terra supponitur interdicto. Item in generali interdicto ista sacramenta excipiuntur, scilicet baptisma paruulorum, & pœnitentiam morientium.

¶ *Glo. seq. recita. per quæstionem quo iure, &c. soluit distinguendo.*

h ¶*Vxores.*] Possunt enim filij regis petere vxores suas per interdictum de liberis exhibendis, immo de vxore exhibenda. ff. de liber. exh. immo. & C. eo. tit. si ad instar. & C. de nup. si inuita. Et hoc habet locũ cum inuita detinetur vxor, sicut hic. Si vero volens detinetur, tũc per officium iudicis vel episcopi loci: Cum enim volens detinetur filius, non datur interdictum de lib. exhib. nisi inter duos, qui dicunt se esse patres vel dominos, & controuersia esset. ff. de lib. exhib. l. vlt.

i ¶*Prouinciarum.*] Sic ergo pro delicto vnius, tota prouincia interdicitur: vt supra de offi. deleg. sane 2. Ber.

¶ *Glossa sequens arg. à contrario. allegat 2. iura, & vnam legem in contrarium. Secundo quærit, & soluit.*

Universidad de Deusto

a Quia non est terra interdicta, sed organa suspensa ad tempus: tamen irregulares sunt qui ibi celebrant. In no. contra. rium nor. de offic. ordi. ir refragabili. & de appel. dilectis. Ioa. And.

† baptisma.

† Cap. 16. eo. tit. in 1. compil. & post cõcil. Lateran. par. 50. c. 30. Et quando dicto vnius creditur, tradit Iason. in repet. l. ad monẽdi. versi. Item ple ne creditur. ff. de iureiu. iam quid fieri oporteat vt matrimonij impedimenta detegantur, vide concil. Trid sessio. 24. de refor. matri. cap. 1.

† Cap. 17. eod. tit. in 1 compilat. & post concil. Lateran. par. 50. c. 31.

† vt

† præstiterit

† Quod fieri non debuit, quia libera à coactione esse debent matrimonia. c. de neptis. & c. fi. verum. 31 q. 2. Magister sent. & Doctores lib. 4 sentẽt. dist. 29. con cil. Trid. sessio. 24 de re form. matr. cap. 1.

b Concor. tex in l. si pignoribus. cũ concor. vul. C. de ser. pi. da. ma.

vel transferuntur, donec ibi fuerint a, nulla diuina officia (præter baptismum b † paruulorum, & pœnitentias morientium c) celebretis, vel permittatis aliquatenus celebrari.

¶ Idem episcopo sanctæ Agathæ.

¶ *Dictum vnius asserentis impedimentum, impedit matrimonium contrahendum non iuratum.*

CAP. XII.

ij PRęterea † de muliere, quę à viro impetitur, cuius cõsanguineus cum ea se deliquisse proponit, sed hoc publice d confiteri recusat propter metũ & potentiam mulieris: Taliter respondemus, vt matrimonium ipsum fieri (nisi iuramentum e interuenisset) districte prohibeas, ne deterius inde cõtingat.

¶ Idem procuratori & canonicis Soran.

¶ *Si mulier inuita cum aliquo contrahat, nec in eum postea consentiat, tenet matrimonium si alteri postea nubit. Ita communiter summatur. Et secundum hunc intellectum esset hic casus apertus quòd matrimonium metu cõtractum esset ipso iure nullum. hoc tamen clare non colligitur ex littera.*

CAP. XIII.

VEniens † ad Apostolicã sedem Mariota supplici insinuatione mõstrauit, quòd quędam adolescentem adamauit intantum, quòd † vterque de matrimonio contrahendo, subtrium personarum testimonio præstitit † iuramentum: quod parentes mulieris ipsius ignorantes, eam inuitam & reclamantem f †, in vxorem alij tradiderunt: quem ita exhorruit, quòd se ab eo nullo modo cognosci g permisit. Cumque publice fateretur, quòd à priori viro cognita esset atque iurata, episcopus Soran° cognito, quòd proxima inter h eos esset linea consanguinitatis, ipsos abinuicem separauit i. Cæterum cum causa ipsa tractaretur k, & viro, cui tradita fuerat à parentibus, consentire nollet, ipse aliam in vxorem traduxit, & illa cuidam T. nomine, publice in conspectu ecclesiæ nũpsit l. Tandẽ † cum de illo filium genuisset, pater ipsius T. ei oppossuit, quòd filium suum non potuit in virum habere, eo † quòd alij, qui defunctus est, prius desponsata fuisset: & infra. ¶ Mandamus, quatenus si inueneritis, quòd prædicta mulier à priori viro, iudicio ecclesiæ fuerit separata, & ab eodem T. sine contradictione ecclesiæ in vxorem traducta, & ille cui à parentibus fuit † copulata, de præsenti vita decessit m, prædictum T. monitione præmissa compellatis, vt præfatam Mariotam recipiat n, & studeat maritali affectione tractare: aliquin eum, & superinductam, & patrem eius † (si huic rei restiterint o †) excommunicationi subdatis.

¶ Idem Papien. episcopo.

¶ *Si timetur inferri violentia puellæ, de cuius matrimonio agitur, debet iudex sibi prouidere locum tutum & honestum, donec causa terminetur. hoc dicit. Et est textus multum allegabilis.*

CAP. XIIII.

VM † locũ non habeat cõ-

a ¶ *Donec ibi fuerint.*] Ergo videtur quòd postquam inde recesserint, possint celebrare. arg. ff. de postulan. Imperator. C. ex qui. cau. infa. irro. & si seuerior. arg. contra. C. eo. tit. ad tempus. Dico quòd hic est suspensio iuris, & cum temporis diffinitione, & ideo tempore elapso non indiget absolutione, & ita illis recedentibus celebrabunt ª. sim. 81. dist. si qui sunt presbyteri. Vin. Sed nunquid tunc possunt celebrare sub missa voce, & ianuis clausis? Non, nisi essent priuilegiati. infra de priui. quod nõnullis. vel nisi esset episcopus. ¶. de priui. quod nõnullis. & singulariter in conuentualibus ecclesiis bini & bini possunt dicere horas suas, vt legere videantur potius quàm cantare. infra de pœn. & re. quod in te. B.

b ¶ *Baptismum paruulorum.*] Ista duo sacramenta semper excipiuntur de quolibet interdicto, quia sunt sacramenta necessitatis. 1. q. 1. cap. remissionem. §. sed notandum est. & cap. si quis hæreticæ. §. ecce si clericus. & melius 32. dist. c. præter. §. verum. vnde etiam in necessitate possunt recipi ab hæretico. 24. q. 1. si quem forte. sec° de aliis. 24. q. 1. cœpit.

c ¶ *Pœnitentias morientium.*] Et præter cõioné, quæ viaticum appellatur. infra de pœ. & remiss. q in te. & etiam suscipientibus signum crucis, & peregrinis pœnitentia conceditur: vt in c. quod in te. B.

ij PRęterea.] Primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, *Taliter*. Abbas.

CASVS. Quidam vir volebat ȝhere cum quadam muliere: Consanguineus illius viri dicebat se deliquisse cum ea, sed illud non audebat confiteri propter potentiam mulieris: Quæritur quid iuris? Respondet Papa, quòd matrimonium illud fieri non permittitur, ne deterius inde contingat, nisi iuramentum interuenisset.

Nota, quòd matrimonium ad dictum vnius impeditur, ne ȝhatur. sed si iuramentum interuenisset, propter dictum vnius non impeditur.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem, an publice confitenti credendum sit: & soluit quòd non, duplici de causa.*

d ¶ *Publice confiteri.*] Quid si publice confitetur? Duplici ratione non debet ei credi: Primo quia vnius confessio in alieno facto nulla est. 4. q. 4. c. placuit. §. item in criminali. ver. item vnius testimonium. & ȝ. de testi. veniens 1. Secundo quia turpitudinem suam confitetur. supra de dona. inter dilectos. 14. q. 5. non sane. & infra. de eo. qui dux. in matrimo. c. 1. b sed consanguineo reuelare tenetur. 35. q. 3. si homo.

e ¶ *Nisi iuramentum.*] Et ita si iuramẽtum interuenit, nõ debet matrimonium prohiberi propter confessionẽ illius secretã, nisi aliter ꝓbare turnã si legitima affinitas ꝓbaretur, impediret matrimonii nõ obstãte iuramẽto illo, qđ habuit cõditionẽ annexã: scilicet, nisi iusta causa probeat. ȝ. de iureiu. quẽadmodum. immo iam ȝctũ separaretur infra de eo. qui cog. cõl. vxo. suæ. de illo. Si vero iuramẽtũ non interuenisset, ad testimonium vnius, siue ad famam impediretur matrimoniũ cõtrahẽdũ. ȝ. de testi. sup. eo. 2. §. 1. & ȝ. de cõsangui. & affinita. super eo. & hic.

VEniẽs.] Primo narrat factum. Secundo diffinitionem committit ibi, *Mandamus*. Abbas.

CASVS. Quædã iuuenis mulier M. noſe, intãtũ adamauit quendã iuuenẽ, ꝙ vterq; illorũ in ꝑsentia triũ testiũ præstitit iuramentũ de matrimonio inuicem contrahendo. Parentes mulieris hoc ignorantes eam inuitã & reclamante cuidam alij tradiderunt: sed illa ipsum ita exhorruit, ꝙ nullo modo ab ipso cognosci se permisit, & cœpit publice confiteri, ꝙ à primo viro cognita fuit & iurata: Tandem episcopus diœcesanus cognito, ꝙ illi essent cõsanguinei, eos abinuicem separauit: Sed dum causa tractabatur, & illa nollet consentire viro, cui à parentibus tradita fuerat, ipse vir aliam duxit in vxorem, & illa cuidam alij T. nomine fuit publice desp̃sata: de quo postmodum filium genuit: pater illius viri ei oppossuit, quòd filium suum in virum habere non poterat, eo quòd ab alio viro, qui iã defunctus erat, desponsata fuerat: Vnde mulier illa ad dominum Papam accessit, exponens ei omnia supradicta: Mandat Papa quibusdam, quatenus si inueniant, quòd prædicta mulier à priori viro iudicio ecclesiæ fuerit separata, & ab illo T. sine contradictione ecclesiæ in vxorem traducta, & ille cui à parentibus tradita fuerat, de præsenti vita decessit, moneant dictum T. & compellant, vt præfatam M. recipiat in vxorem, & eam maritali affectione pertractet: qđ si non fecerit, eum, & superinductam, & patrem ipsius, si cõtradixerit, excommunicationi subiiciant. Nota ꝙ coactum matrimonium est nullum. Item omnes impedientes iurisdictionẽ iudicis, sine exceptione sunt excõicãdi: quia per hoc efficiuntur de iurisdictione ipsius iudicis.

† Aliàs ita: Sane cum de illo, &c.

† Aliàs ita: eo quòd ab alio, &c.

† Aliàs ita: copulata fuerat.

† ipsius

† restiterit

f ¶ *Reclamantem.*] Ergo non fuit matrimonium. 31. q. 2. ca. 1. & 2. & infra eod. c. proximo.

g ¶ *Cognosci permisit.*] Quod si fecisset, amplius reclamare non posset, infra de eo qui duxit in matrimo. quam pol. per adulterium. c. 1. & infra qui matrimo. accusa. pos. insuper. c

† Cap. 19. eod. tit. in 1. compil. Vide concil. Trid. sessio. 24. de refor mat. matrimonij. ca. 9. & Couarruuiam in epitome lib. 4. decretalium par. 2. c. 3. §. 5. & per Magistrum & Doctores scholasticos li. 4. sent. dist. 29. vbi Sotꝰ plenissime. q. 1. art. 3.

h ¶ *Inter eos.*] Scilicet, ipsam mulierem, & primum virum.

i ¶ *Separauit.*] 35. q. 3. progeniem. & c. contradicimus.

k ¶ *Tractaretur.*] Cum secundo, vel potius cum primo. Bernard.

l ¶ *Nupsit.*] Quod fieri nõ debuit lite pendente: vt arg. infra de spon. duo. tua fraternitas. de hoc habes supra eo. cum in Apostolica.

m ¶ *Decesit.*] Maxime, quia idem esset si viueret: quia si inuita tradita ei fuit, nullum fuit matrimonium ª. infra c. proximo.

¶ *Glossa sequens arguit in fine.*

n ¶ *Recipiat.*] Ergo propter solum scandalum non separatur matrimonium: quia iudicium ecclesiæ nõ expectauit. infra eo. cum in Apostolica. & infra de matrimo. contrac. contra interdi. eccle. ca. 1. & 2. Et est hic argu. quòd non præstat impedimentum, quod de iure non fortitur effectum. supra de iure patro. illud. cum suis concor.

o ¶ *Restiterint.*] Omnes impedientes iurisdictionem iudicis possunt excommunicari. supra de offic. delega. ca. 1. & supra de testi. tam literis. Bernardus.

† Vide cap. 2. eod. tit. in 2. compil. Et de intellectu textus & glossarum præter Doctores hic vide eosdẽ citatos in c. præcedenti.

a Etiam si iudex datus sit appellatione remota, vt ibi. Io. And.

b Consule antiquã decretalem locũ præcitato vbi nominãtur ciues Papienses, qui de huius puellę matrimonio certabant.

c Facit tex. in l. nuptias. cum glo. & Bart. ff. de reg. iur.

d Secũdum Ala. secundũ quem ideo hoc opponit, quia iam manifestum est impedimentum si ꝓbaretur, vel si subesset, vel factum. not. & idẽ Vinc. Ioan. And.

bet repelli, ne per timorem dicat sibi placere quod odit: vnde mandat Papa episcopo Papiensi vt puellam illam de cuius matrimonio quæritur, ponat in domo aliqua, vbi nullo modo timeat, & faciat eam custodiri honeste, donec causa fuerit per sententiã terminata. Not. ꝙ matrimonium solo consensu contrahitur. Item inuita matrimonia fieri nõ debent. Item iudex locum securum debet partibus prouidere.

¶ *Glo. seq. distinguit sexum circa metum.*

a ¶ *Metus.*] Qui possit cadere in cõstantem virum. infra ca. proxi. & c. consultationi. in fi. & ff. quod met. cau. metum. minor tamen metus magis excusat fœminam quàm virum. arg. 32. q. 6. indignãt. & arg. infra de homi. sicut dignũ. 1. resp.

b ¶ *Solo consensu.*] 27. q. 2. sufficiat. & ita omnia quæ dicuntur 30. q. 5. aliter. & c. nostrates. referuntur tantum ad solemnitatem.

c ¶ *De ipso.*] Scilicet consensu. Ber.

† Aliàs ita: vt sententia

d ¶ *Plena debet.*] Ille vel illa, qui in aliam vel aliã consentire debet.

e ¶ *Indagandus.*] Id est, inquirendus ad consentiendum.

f ¶ *Prouenire.*] Quia qđ quis non diligit, facile cõtemnit. 20. q. 3. præsens. & supra eo. præterea 1. & infra eo. requisiuit. & 31. q. 2. §. 1.

¶ *Glo. seq. arguit quòd index, &c.*

g ¶ *Nihil ea timere.*] Est ergo hic arg. ꝙ ad officium iudicis pertinet, locum securum assignare partibus, & honestum. 3. q. 9. hortamur. & 33. q. 2. siue. & ff. de arbi. si cum dies. §. si arbiter. alioquin potest appellari si requisitus iudex hoc nõ fecerit. ª ȝ. vt lite non contesta. accedens 2. & ȝ. de appella. ex parte. 1.

h ¶ *Donec.*] Id est, quousque constet de matrimonio istius puellæ inter eos qui illam petunt b, & cui ipsa consenserit: sic stabit quasi in sequestro in loco tuto: ista puella timebat sibi inferri violentiam à quibusdam nobilibus ciuibus Papiẽ. & ideo ne raperetur ab illis, ponitur in loco securo: postquam constiterit cui consenserit, tradetur ei, vt hic in fine.

VEniens ad nos.] Primo ponit casum: Secundo diffiniendum committit: ibi, *Ideoque*. Abbas.

CASVS. Quidam nomine G. quandam mulierem in domo sua recepit, de qua prolem habuit, & ei postmodum fidem dedit, quòd eam duceret in vxorem: post hoc accesit ad domum vicini sui, & cum nocte illa in domo vicini stetisset, inuentus fuit cum filia vicini dormiuisse: Pater puellæ inueniens illos simul in lecto, compulit eum accipere in vxorem filiam suam, per verba de præsenti: iste G. accesit ad Papam, & exposuit ei prædicta: vnde mandat Papa episcopo loci, quatenus si inuenerit quòd primam mulierem post fidem datam cognouerit, cum illa remaneat: Si vero post fidem datam non cognouerit, maneat cum secunda, nisi per talem metum fuisset compulsus eam accipere in vxorem, qui potuisset cadere in constantem virum. Nota quòd si fides data fit de aliqua ducenda, si postea carnalis copula interueniat, inducitur statim matrimonium præsumptum. Item matrimonium contractum per metum qui cadit in constantem virum, non tenet.

i ¶ *Recepit.*] Vt concubinam.

K ¶ *Præstitit.*] Post prolem susceptam: & sic sponsalia de futuro cõtracta fuerunt: vnde si postea antequam contraheret cum alia, illam cognouit, inductum fuit matrimonium præsumptum: contra quam præsumptionem probatio in contrarium non admittitur. infra eod. is qui. & infra de condit. appo. de illis. Ber.

l ¶ *Pernoctauerit.*] Pernoctare, totam noctem significat. ff. de verb. signi. Vrbana. §. pernoctare. sic infra de accusat. si constiterit. Tan.

CAP. XV.

VEniens † ad nos G. sua nobis relatione monstrauit, quòd in domo sua mulierem quandam recepit a, de qua prolem habuit, & cui fidem coram pluribus præstitit k, quòd eam duceret in vxorem: Interim autem cum apud domum vicini sui pernoctauerit l, eius filia nocte illa secum concubuit: quos pater puellæ simul in vno lecto inueniens, ipsum eam per verba de præsenti desponsare coegit.

¶ Idem.

¶ *Sponsalia de futuro, si secuta est copula, non soluũtur per sponsalia de præsenti, aliàs tenent sponsalia de præsenti, nisi per metũ qui potuisset cadere in constantem virum, contracta sint.*

CAP. XV.

VEniens † ad nos G. sua nobis relatione monstrauit, quòd in domo sua mulierem quandam recepit a, de qua prolem habuit, & cui fidem coram pluribus præstitit k, quòd eam duceret in vxorem: Interim autem cum apud domum vicini sui pernoctauerit l, eius filia nocte illa secum concubuit: quos pater puellæ simul in vno lecto inueniens, ipsum eam per verba de præsenti desponsare coegit.

m ¶ *Post fidem præstitam cognouerit.*] Quod si ita est, matrimonium est inter eos, vt dixi: quamuis non credebat tali tacito consensu contrahere veluti si quis se filium familias existimauerit, cum sit paterfamilias, poterit acquirere hæreditatem. ff. de condict. & demonst. multum interest.

Ideoque mandamus, quatenus si inueneris, quòd primam post fidẽ præstitam cognouerit m, ipsum cũ ea facias remanere: aliõquin secundæ, (nisi metu coactus, qui posset, † in virum n † cõstantẽ cadere, eam desponsauerit) adhærere facias vt vxori o.

¶ Idem Exoneñ. † episcopo.

¶ *Qui iurauit cum aliqua contrahere: si vult religionem ingredi, debet primo contrahere, vt iuramentum seruetur, & ante copulam carnalem monasterium ingredi poterit.*

CAP. XVI.

COmmissum † : & infra.

¶ Significauit nobis fraternitas tua, quòd quidam cuidam mulieri de contrahendo matrimonio fidẽ dedit, & se cũ ea infra biennium per verba de præsenti contracturum, præstito iuramento firmauit: nunc autem priuata lege p ductus, ad frugem melioris vitæ transire † suspirat: & infra. ¶ Fraternitati tuæ taliter respondemus, ꝙ tutius q est ei (religione iuramenti seruata) prius cõtrahere, & postea, si elegerit ad religionem migrare, si tamen post desponsationem copula non dignoscitur interuenisse carnalis.

¶ Lucius tertius Rapaleñ. † episcopo.

¶ *Qui iurauit cum aliqua cõtrahere, moneri potius debet quàm compelli, vt contrahat. hoc dicit inhærendo litteræ.*

CAP. XVII.

REquisiuit † à nobis tua fraternitas, qua censura mu-

n ¶ *In virũ cõstantem.*] Quia tunc nullum fuit matrimonium. ȝ. eo. consultationi. quia libertatẽ debet habere qui cõsentit. supra c. proxim. Quis metus excuset, & quis non, dictum est supra de his quæ vi metusve causa fiunt, cum dilectus. & c. Abbas.

¶ *Gl. seq. rationẽ reddit. Secundo arg. alleg. duas leges, & vnam alleg. in contrarium.*

o ¶ *Vt vxori.*] Quia fortius vinculum superueniens præiudicat primo. infra de sponsa duo. c. 1. sicut matrimonium adoptioni. ff. de rit. nup. non solum. §. 2. c Et est hic. arquòd licet culpa mea inciderim in metũ, nihilominus excusor propter metum. argum. ff. quòd met. cau. nec timorem. cum l. seq. argu. contra. ff. eod. si mulier. Bernardus.

† possit

† Vide Alexandrum consil. 47. volu. 4. vbi late de metu cadente, aut non cadente in virum constãtem.

† Exoniẽsi.

† Exomeñ.

† Geroñ.

† Cap. 4 eo. tit. in 2. compilat.

De materia vide Magistrum sentẽ. lib. 4 dist. 27. § hoc autem cõiugatis. & ibi Sotꝰ q. 1. art. 4.

c Ponit casum: Si filiꝰ meus illam quę tua puella fuit, duxit vxorem, demũ ipsum filiũ vel me adoptas, impeditur adoptio. Ioa. An.

† Verbum, trãsire, deest in antiquis, & in recentioribus impressis magis emendatis. in antiqua tamen compilatione legitur ita: ad frugẽ melioris vitæ suspirat conuolare.

† Rapuleñ

† Rabuleñ.

† Abulen.

hoc vltimũ placet, nisi Capuano, aut Crapulen. legas, vt alij diuinant.

† Cap. 12. eod. tit. in 1. compilat. & post concil. Lateran. sub Alexan. iij. par. 45 c. 6. Et de intellectu vide Couarruuiam in epitome li. 4. decretalij par. 1. ca. 4. adde Fran ciscum de Victoria in relectione de matrimonio par. 1 & concil Trid. citatũ supra in c. cũ locũ.

Universidad de Navarra
Biblioteca

CASVS. Mulier quædam iuramẽto interpoſito promiſit cuidã viro, quòd cum eo cõtraheret: poſtea vero volũtate mutata nolebat cum eo cõtrahere: quæritur qua cenſura ſit ad hoc compellenda? Reſpondet Papa, quòd matrimonia libera debent eſſe, & non coacta: & ideo monenda eſt potius q̃ cogenda: quia coactiones huiuſmodi frequenter ſolent difficiles exitus habere: vel prius eſt monenda: & niſi acquieuerit, poſtea compellenda. Nota, quòd matrimonia libera debent eſſe, non coacta. Item ſecundum vnam lecturã videtur, quòd eccleſia diſpenſet hic contra iuramentum propter rationem quæ hic redditur. Item coactiones difficiles exitus ſolent habere.

¶ *Glo. ſeq. allegat ſeptẽ concord. obiicit, & ſoluit, & remittit.*

† Cap. 20. eod. tit. in 1. cõpil. & poſt concil. Lateran. ſub Alexan. iij. par. 6. c. 21.

a ¶ *Cum libera.*] Supra eo. cum locum. & arg. ℣. de ꝓcu. accedẽs. & ℣. eo. præterea 1. & 31. q. 2. §. 1. & c. 1. & 3. 20. q. 3. preſens. Sed nunquid erit minus libera, ſi compellatur ex poſt facto, ad quod iurejurando ſe aſtrinxerit? Videtur quòd non, quia nec inuitus crefcere ad ordines dicitur, qui propter iam ſuſceptum beneficium ad ordines vrgetur. 60. dif. innouamus. & ſupra de æta. & quali. c. 1. & cap. quæris.[a] cum ſponte ſuſceperit, beneficium: & non dicitur inuitus qui propter voluntariã promiſſionẽ vrgetur ad promiſſi ſolutionem. 12. q. 2. quicunque 2. Itẽ propter delictũ præcedens quandoque quis cõpellitur ad matrimoniũ. infra de eo qui dux. in matrim. quam pol. per adulte. c. 1. & ita videtur quòd iſta compellenda fit. Simi. ſupra eo. ex litteris. arg. 22. q. 4. inter cætera. Sed littera iſta contradicit, potius monenda q̃ cogenda. Sed expone, potius monenda, id eſt, prius monenda, & poſtea cogẽda propter iuramentum ſuum. ſimilis expoſitio. 23. q. 4. non inuenitur. in fin.[b] Dic ſuper hoc quod dixi ſupra eo. ex litteris. Ber.

a Et ſupra de electio. cũ in cũctis. Ioan. And.

† verteretur

† Id eſt, ad domũ, cum multum diſtaret ciuitas, vnde facilius potuit ſecundã decipere.

† inſciam

b De votis autẽ habita ratio eſt, qua poti' admoneremini ab errore diſcedere, quàm pro ſcelere puniremini. Ioan. And.

CVm *in Apoſtolica.*] Primo conſultatio. Secundo reſponſio: ibi, *Conſultationi.* Abbas.

CASVS. Matrimonialis cauſa vertebatur inter quẽdam virũ & vxorem eius coram ordinario: ante publicationẽ teſtium ille reuerſus domũ cœpit publice dicere, ꝙ inter ipſum & vxorẽ ſuã ſentẽtia diuortij fuerat promulgata, & ſic falſitate ſuggeſta, quandam aliam facti neſciã in vxorem accepit: Poſtmodum vero per quoſdam delegatos, quibus cauſa fuit commiſſa, ſententia diuortij fuit lata: Dubitauit dioecefanus, vtrum matrimonium illud teneat, cum lite pendente inter virum illum & priorem vxorem cum illa contraxit: Quæſiuit à Papa, quid iuris eſſet? & ipſe reſpondet, quòd bene poſſunt inſimul remanere, impoſita illi viro pœnitentia competenti, & infra tempus pœnitentiæ carnali copula interdicta. Nota quòd matrimonium quod de iure non tenet, licet pro matrimonio ab eccleſia teneatur, non præſtat impedimentum ſecundo, dummodo primum appareat poſtmodum non tenuiſſe.

¶ *Glo. ſeq. quærit opponendo, & ſoluit.*

b ¶ *Suggeſta.*] Nunquid debuit ei credi? Non, abſque litteris iudicis. 8. q. 5. c. vlt. fin. 8. q. 4. nonne. C. de. man. princ. l. vnica. Quare ergo excuſatur mulier, cum lite pendente nihil debeat innouari, vt lite penden. cap. 1. Ideo excuſatur, quia omnes ita credebant [c], & verius: quia nullum erat matrimonium cum prima.

c Secundum Vin. & ſufficit ad excuſationem adulterij, ꝙ non ſit tia dolo. ff. ad leg. Iul. de adult. l. penult. Ioa. And.

c ¶ *Neſciam.*] Et ideo videtur quòd marito priuari non debuit mortua prima: etiam ſi fuiſſet matrimonium cum prima. infra de eo q. dux. in mat. quam pol. per adul. c. 1. & 17. q. 2. nos nouimus. in fi.

¶ *Glo. ſeq. opponendo quærit, & ſoluit.*

d ¶ *Impoſita viro pœnitentia.*] Sed quare imponitur viro pœnitentia, cum nullum fuerit matrimonium primum? Ideo quia lite pẽdente contraxit cum ſecunda, in contemptum eccleſiæ. infra de matri. contract. contra inter. eccleſiæ. c. 1. 2. & 3.

lier compelli debeat, q̃ iuriſiurãdi religione neglecta nubere nequit, cui ſe nupturam interpoſito iuramento firmauit: & infra.

¶ Ad quod breuiter reſpondemus, quòd cum libera [a] debeant eſſe matrimonia, monenda eſt potius, quàm cogenda, cum coactiones difficiles ſoleant exitus frequenter habere.

¶ Vrbanus tertius.

¶ *Litis pendentia ſuper matrimonio non impedit ſecundum matrimoniũ contrahi, ſi primum erat nullum.*

CAP. XVIII.

CVm † in Apoſtolica: & infra. ¶ Intelleximus, quòd cum inter villicum de N. & vxorem eius, matrimonij quæſtio tractaretur †, ante publicationem teſtium villicus reuerſus ad propria †, publice inter ſe & vxorem ſuam propoſuit ſententiam diuortij, iudicio eccleſiæ promulgatã: & ſic falſitate ſuggeſta [b], quandam aliam facti neſciam [c] † ſibi copulare præſumpſit. Poſtmodum vero ſuper prioris matrimonij quæſtione literis impetratis, delegati iudices ſententiam diuortij protulerunt. Verum quia villicum, & mulierem quam ſuperinduxit, pẽdente lite prioris vxoris, inuicem aſſeris conſenſiſſe: Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd impoſita [d] viro pœnitentia competenti, & infra pœnitẽtiæ tem-

† Cap. 5. eo. tit. in 2. com pil. Et de ma teria & intel lectu vide Antonium Gomezium tom. 3. varia. reſo. c. 13. verſ. Quintus caſus. Iulium Clarum in pract. crim. §. fin. q. 98. & Couarruuiam in epitome lib. 4. decretalium par. 2. cap. 8. §. 11.

† Cap. 7. eo. tit. in 2. com pil. Et pro declaratione huius decretalis, vide Oldradũ cõſil. 36.

a Prima corporalis, egẽti dare quod poteris. Secunda ſpiritualis, dimittere ei, à quo læſus fueris. Tertia delinquẽtes corrigere, & in viã veritatis reducere, vt ibi ſcriptum eſt Eccleſiaſti. 30. Ioan. And.

† excludit.

b Concor. l. palam. ff. de rit. nup. Cy. in l. mercalem. C. de cõdi. ob tur. cau. & Bal. in l. neque natales. C. de Probat.

pus carnali commercio [e] interdicto, poſtmodũ in maritali copula poterunt remanere [f].

¶ Clemens tertius Cæſaraugueſtenſi † epiſcopo.

¶ *Vxor non certificata de morte viri, contrahere non poteſt, quamuis ignoret quid ſit de marito, qui longo tempore abfuit,*

CAP. XIX.

IN † præſentia noſtra quæſiuiſti, quid agẽdum ſit de mulieribus, quæ viros ſuos cauſa captiuitatis vel peregrinationis abſentes, vltra ſeptennium præſtolatæ fuerint †: nec certificari poſsũt de vita vel de morte ipſorum, licet ſuper hoc ſollicitudinem adhibuerint diligentem: & pro iuuenili ætate, ſeu fragilitate carnis, nequeunt continere, petentes aliis matrimonio copulari. ¶ Conſultationi ergo tuæ taliter reſpondemus, quòd quantocunque [g] annorum numero ita remaneant, viuentibus viris [h] ſuis, non poſſunt ad aliorum conſortium canonice conuolare: nec auctoritate eccleſiæ permittas contrahere, donec [i] certum nuncium recipiant de morte virorum.

¶ Idem.

¶ *Contractus matrimonij cum peccatrice volente ſe corrigere, proficit ad remiſſionem peccatorum.*

e ¶ *Commercio.*] Interim. Sed quare punitur hic mulier in debito ſuo? Poteſt dici, quòd ipſa ex poſt facto conſenſit, vt præſumitur, quia poſtea cauſa tractata fuit: vel punitur vir in exigendo, ſed non in reddendo, ſi exigatur debitum ab vxore. ſim. infra de ſent. excõ. inquiſitioni. & infra de ſecun. nup. dominus. Si vero illa ſciuiſſet, puniretur, vt dixi infra de matrimo. contracto contra interdict. eccle. c. 2. & 3.

¶ *Glo. ſeq. diſtinguit.*

f ¶ *Remanere.*] Sic patet, quòd ſi aliquis habens vxorem, licet ea viuente & lite etiam pendente contrahat cum alia, ſoluto primo matrimonio tenet ſecundum: ſed hoc locum habet cum primũ matrimonium fuit nullum: vt hic, & ſupra eo. veniens. & etiam ſciente ſecunda vxore. Et quod dicit ſupra facti neſciam, dicas maxime, quia non præſtat impedimentum quod de iure non ſortitur effectum, vt hic, & ſupra de iurepa. illud, & cap. cum laici. cum ſuis concor. & infra de deſpon. impub. litteras. & c. acceſsit. & tunc primo apparet p ſentẽtiam q̃ nullum fuit primum matrimonium. ſic ℣. de frig. & maleſi. fraternitatis. in ſi. Arg. contra ſupra eo. ad audientiam [d]. & ſupra de biga. nup. Si vero cõtrahat cum ſecunda, ignorãte prima vxore, cum qua de iure tenuit matrimonium, tunc nullum eſt matrimoniũ cum ſecunda: ſed mortua prima poteſt remanere cum ſecunda, ſi ipſa voluerit, & vir compellitur eam recipere propter dolum ſuum. infra de eo qui dux. in matri. quam pol. p adult. c. 1. & ſi poſt mortem prioris ſcienter conſentiat in illum, tunc primo inducitur matrimonium. infra de eo qui dux. in matri. veniens. & ca. ſignificauit. infra de coniu. ſer. propoſuit: ſi vero ſcienter contraxit cum illo, tũc nullum eſt matrimonium, nec eſſe poteſt etiam poſt mortem prioris. infra de eo qui duxit in matrimon. quam polluit per adulterium, extrarum. & cap. cum haberet.

† Cæſaraugustano.

† Cap. 3. eo. tit. in 2. com pil. Vide Ancharanũ conſil. 402. & quot modis ꝓbet' mors, tradit Marãta in repet. l. is poteſt. ff. de acquiten. hæred.

† fuerunt.

d Tenueritibi ſponſalis ex conſenſu, quod dic vt infra de pœ. lib. 6. Ioan. And.

IN, *præſentia.*] Primo conſultatio. Secundo reſponſio: ibi, *Conſultationi.* Abbas.

CASVS. Quidam viri erant in captiuitate, vel aliàs abſentes cauſa peregrinationis: Vxores eorum expectauerunt illos per ſeptennium & vltra, nec poterant certificari de vita vel de morte illorum, quamuis ſuper hoc diligentiam adhibuiſſent, & quia iuuenes erant, non poterant continere: petebant aliis copulari: Quæritur quid iuris? Reſpondet Papa, quòd quantocunque tempore ita remãſerint, viuentibus viris ſuis ad alia matrimonia nõ poſſunt conuolare, niſi primo certum nuncium receperint de morte virorum. Nota quòd in matrimonio non currit præſcriptio, licet omnia iura præſcriptione tollantur. Item alter coniugum alterum expectare tenetur, quouſque ſit certus de morte alterius. Item per hanc decretalem abrogantur leges quæ dicunt, mulierem per quinquennium tantum debere expectare virum.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

g ¶ *Quantocunque.*] Argu. contra. ff. de diuor. vxores. vbi dicitur, quòd per quinquennium debet expectari. Sol. Lex illa & conſimiles non tenent per Anthent. C. de repu. l. hodie.

h ¶ *Viris.*] Vbi tamen veriſimiliter præſumitur de morte, ſi mulier nubat, excuſatur, & viro reuerſo niſi ſponte redeat ad virum, ſtatim merito ſunt notandæ de adulterio: vt 34. q. 2. cum per bellicam: ſi vero matrimonio contracto dubitant de morte, non exigant debitum, ſed reddant, & ſi poſtea certificatæ fuerint de vita, ſtatim recedant. infra de ſecun. nup. dominus.

¶ *Glo. ſeq. alleg. tres concor. quærit, & ſoluit.*

i ¶ *Donec certum nuncium.*] Sic infra de ſecun. nup. dñs. & C. de repud. Authen. hodie. & in Authent. vt lice. matri. & aui. §. quòd autem. coll. 8.

Sed pone

Sed pone quòd fuit aliquis in exercitu Sarracenorum, vel etiã in aliis, nec eſt reuerſus, nec poteſt certificari mulier de morte per magiſtrum militum, vel per alium? Tunc mittat ad locum ſi poteſt, vel ad vicina loca, vt inquirat ſi poteſt, aliàs expectet quamdiu certificata fuerit de morte. vt patet hic, & per iura prædicta. Ber.

INter opera.] Licitum & pium opus eſt cum meretrice cõtrahere. hoc dicit. Duo facit: Primo ponit cauſam ſtatuti. Secundo ſtatutum: ibi, *Statuimus.* Abbas Siculus.

CASVS Dicitur hic, ꝙ inter cætera opera charitatis, magna charitas reputatur peccantem ad pœnitentiam reuocare: Vnde ſtatuit Clemens Papa, quòd quicunque publicas mulieres de lupanari extraxerint, & eas duxerint in vxores, in remiſſionem eis proficiat peccatorum. Nota quòd opus charitatis eſt errantem ab errore reuocare. Item qui meretricem ducit in vxorẽ, meretur. & ſic nota, quòd caſtitas debet eſſe in matrimonio.

a ¶ *Reuocare.*] Hoc eſt vnum genus eleemoſynarum. 45. diſtinct. tria ſunt genera [a]. & hoc quantum in te eſt. 43. diſtinct. Epheſiis. & primo à te, aliàs inordinata eſſet talis eleemoſyna: Vnde dicit Auguſtinus: Qui vult dare eleemoſynam, à ſe debet incipere: vnde ſcriptum eſt: Miſerere animæ tuæ placens Deo. de pœniten. diſtinct. 3. §. ſed ſi verba. capit. qui vult. ſine hac, eleemoſyna nulla valet ad vitam. Ad hoc enim præcipue tenentur prælati. 23. quæſtio. 4. ita plane. hic tamen crimen meretricij ſub diſſimulatione pertranſit eccleſia.

b ¶ *Publicas.*] Nulla neceſsitas eas excuſat. ff. de ritu nup. palam. §. non eſt. 32. q. 5. ita ne. argumen. infra de pœni. & remiſ. cum infirmitas. in fi. quas etiam vilitas vitę indignas facit legum obſeruatione. C. de adul. l. quæ adulterium. in fin. Et dicitur meretrix quæ multorum libidini patet. 34. diſtinct. vidua. vel quarum publice venalis eſt turpitudo. 32. q. 4. meretrices [b].

¶ *Glo. ſeq. alleg. vnam concor. ſignat contrarium, & ſoluit.*

c ¶ *In vxores.*] 32. q. 1. non eſt culpandus. Arg. ℣ ea. cauſa. q. 1. c. 1. Sol. ℣ rium loquitur de illa quæ meretricari non deſinit: & illa non eſt retinenda, ne patronus turpitudinis videatur. hic de ea quæ continere libenter vellet, ſi inueniret qui eam ducere vellet in vxorem. Ber.

CAP. XX.

INter † opera charitatis non minimum eſt, errantem ab erroris ſui ſemita: reuocare [a]: & infra. ¶ Statuimus, vt omnibus, qui publicas [b] mulieres de lupanari extraxerint, & duxerint in vxores [c], quod agunt, in remiſſionem proficiat peccatorum.

¶ Idem.

¶ *Matrimonium per vim cõtractum, cohabitatione ſpontanea conualeſcit. hoc dicit, & quotidie allegatur.*

CAP. XXI.

AD † id quod per tuas litteras intimaſti, de quadam parochiana tua, quam ſuus vitricus cuidam Teutonico matrimonialiter copulauit: Taliter reſpondemus, quòd quamuis vndecim [d] annos habens, abinitio inuita fuiſſet ei tradita & renitens: tamen quia poſtmodum per annum & dimidium [e] ſibi cohabitans, conſenſiſſe videtur, ad ipſum eſt cogenda redire, nec de cætero recipiendi ſunt teſtes, ſi quos memorata mulier ad probandum, quòd non conſenſerit in eundum, nominauerit producendos: cum mora tanti temporis huiuſmodi probationem excludat †.

¶ *Glo. ſeq. notat per patientiam, &c.*

e ¶ *Per annum & dimidium.*] Et ita per patientiam ſequentis temporis proxima cauſa ſublata eſt per conſenſum ſequentem, ſicut infra tit. proxi. de illis 2. & infra de eo qui dux. in matri. quam pol. per adulte. ſignificauit. & infra qui ma. accuſ. poſſ. in ſuper. Et eo ipſo q̃ in domum viri traducta patienter perficit ætatem, & amplius præſumitur conſenſiſſe. ff. de ritu. nupt. minorem. contra quam præſumptionem probatio in contrarium non admittitur. infra eod. is qui. & infra de cond. appoſ. de illis. & præcipue, quia hęc non poſſet probare ſe virginem, ſi vir dicat quòd eã cognouit per aſpectum corporis, cum iam ſit corrupta: vt dicit in fin. Item eſt hic argu. ad multa de tacito conſenſu. 1. q. 1. conſtat. 50. diſt. presbyteros. & ff. de libe. exhi. l. vlti. Vnde verſus:

Effuge cum poteris, ne conſenſiſſe puteris,
Nam ſi perſtiteris, illius vxor eris.

† Fernatina ti.
† Ferent.
† Ferarien.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. com pil. Et de ma teria & intel lectu vide Dominicũ Sorum li. 4. ſenten. diſt. 17. q. 2. art. 5. & Couarruuiam in epitome libri. 4. decretalium par. 1. cap. 5.

f ¶ *Tranſiuit.*] Vnde neuter poteſt obiicere alteri adulterium: quia paria delicta mutua cõpenſatione tolluntur. ℣. de adult. c. penul. & vlt. ff. ſolu. matri. viro atque vxore. & 32. q. 6. nihil. Bernar.

SIcut.] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Poſtulationi tuæ.* Et continet tria dicta. Secundum: ibi, *Quod ſi forte.* Tertium: ibi, *Quòd ſi de his.* Abbas.

CASVS. Quidam nomine Laurentius iuratus ſe ducturum mulierem P. nomine in manus patris ipſius mulieris iurantis ſimiliter, quòd ei filiam ſuam traderet in vxorem: nec ſtetit per virum, ſed per mulierem, quo minus matrimonium contraxiſſent: poſtmodum quatuor annis vel quinque elapſis, quandam aliam E. nomine per verba de præſenti deſponſauit. Quærebatur, quam de iſtis habere debeat? Reſpondet Papa, & mandat epiſcopo loci, ſi conſtiterit ei quòd idem Laurentius primam mulierem per verba de futuro, & aliam poſtmodum per verba de præſenti deſponſauerit, matrimonium ſecundo loco contractum legitimum iudicetur, impoſita illi viro pœnitentia competenti, pro eo quòd primam fidem irritam fecit, niſi iuramento ſuo certum terminum apposuerit, infra quem illam duceret in vxorem, nec ſtetit per eum, quin ad ſtatutum terminum matrimonium conſummaret: & ſi forte cum vtraque per verba de futuro contraxerit, primum iuramentum ipſum ſeruare compellat, & de ſecundo ſibi pœnitentiam iniungat. Si vero de his non conſtiterit ad plenum, tandiu adhuc de cauſa cognoſcat, donec ſuper his plenius inſtruatur. Nota quòd matrimonium præiudicat iuramento. Item iuramentum primo factum ſeruandum eſt, niſi fortius vinculum ſuperueniat. Item ſi per me non ſtat, quo minus faciam quod promiſi: non eſt mihi imputandum. Item vbi paria vincula ſunt, primum tenet, ſecundum non obligat. Item quandiu iudex plene inſtruatur, de cauſa cognoſcere debet.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

g ¶ *Iurantis.*] Hic videtur promitti factum alterius, & quòd alteri poſſit ſtipulatio fieri. Sed contra, Inſtit. de inuti. ſtip. §. alteri. ff. de verbo. oblig. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. & l. ſtipulatione. & ſi puella nollet illi nubere, non dicitur pater periurus dummodo per patrem non ſtet: quia hoc ſolum intelligitur iurare ſe facturum & curaturum, vt illa contrahat cum illo ſi poterit, aliàs eſſet periurus. De hoc dicitur ſupra eod. ex litteris 2. Bernar.

h ¶ *Per mulierem.*] Vnde non fuit ei imputãdum, ſi hoc verum fuit. ar. ſupra de offi. ord. paſtoralis. & 47. diſtinct. quòd ad nos. & ſupra eod. de illis. immo pro completa [c] habenda eſt conditio. ff. de cond. & demon. iure ciuili.

i ¶ *Quinque annis.*] Non tenebatur ſponſus tandiu expectare, niſi vellet. C. de ſpõ. l. 2. niſi cauſa ſubeſſet. ff. eod. l. penul. ſed hoc verum eſt ſi terminus fuiſſet appoſitus: vt infra ſequitur, vbi iuramentum interuenit. Bernard.

c Quare ergo imponit pœnitentia de fide mentita, ex quo per eum nõ ſtetit, vt infra dicit? rñ. de, licet hoc narret, ei ꝙ ſe hoc credi non debuit. ſecũdũ Hoſ. immo non imponeret pœnitẽtia ſi conſtabit de hoc. infra verſi. niſi. Ioan. And.

k ¶ *Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

Universidad de Sevilla Biblioteca

a ¶ *Ad statutum terminum.*] Sed videtur, quòd etiã nihilominus post terminum teneatur.arg.supra de do.& contum. cum dilecti.ff.de arbi.l. Celsus.5.1.Sed aliud est in matrimonio: quia res ipsa non capit tantam dilationem, propter periculum fornicationis. supra vt lit. non conteſt. quoniam.5.1.& vbi terminus apponitur, vltra terminum nõ tenetur ad cõtrahendum:aliàs nihil operaretur appoſitio termini, vbi terminus non apponitur, ei nocet qui vltimo eſt in mora. ff. de peri. & comm. rei vend. illud ſciẽdum:& q a nulla eſt contracta obligatio de præſenti [a]: ſed in contrariis obligatio eſt pura,& de præſenti,quare obligatio non tollitur propter lapſum terminũ, ſed ſolutione eius quod debetur.argum.ff.de act. & obl.l. obligationum 2. §. placet. & ita iſta ſunt diſſimilia , & non contraria.

a Vnde lege appoſit' erat termin' ad tollẽdã obligationẽ. vnde ſi nõ fiat ſol. remanet prima obligatio hic figebatur ad obligationẽ contrahẽdã: vnde cũ non ſtetit p. virum: non imputat' ei. Ad decr. reſpon. q in iudicio loquitur, q redditur in inuitũ.ff.de verb. oblig. inter ſtipulantem, Ioan. And.

¶ *Glo.ſeq.ſignat cõtrarium,& remittit.*

b ¶ *Seruãdum cõpellas.*] Supra eod. ex litteris 2. Arg.contra. ſupra eo.requiſiuit. Dic vt ſupra eo. tit.ex litteris 2.

¶ *Glo.ſeq.argu.*

c ¶ *Tandiu.*]Sic ſupra de proba.cauſam matrimonij.& infra de conſan. & affinit. ex litteris. & 30. q.5.iudicantem. Et ita eſt hic argu. quòd in cauſa matrimoniali ſecundo inducãtur teſtes ſuper eodem articulo poſt publicationem:vt in prædictis capitulis.

†Cap.3. eo. tit in 3.com pil.Et de materia, videlicet quòd matrimonium contrahatur per nutus & ſigna interpretatiua conſenſus exprimẽtia , vide Theologos. lib. 4. ſentẽ. diſtin. 27. & ibi Sotum q. 3.art.3.

Vm apud.] Primo ponit deciſum exordium. Secundo conſultationem: ibi, *Sane.* Tertio reſpõſionem: ibi, *Ad quod.*Quæ tria facit. Primo ponit duas rationes:Scdo rñdet:ibi, *Videtur.*Tertio ſoluit obſta cuiumodi,*Cum quod.*Abbas.

CASVS.Quæſitum fuit à Papa vtrum mutus & ſurdus poſſint contrahere matrimoniũ:Reſpondet Papa,edictum de matrimonio contrahendo prohibitorium eſt: quod eſt dicere , quicunque non prohibetur per iura,per conſequentiam contrahere poteſt, & ſolus conſenſus ſufficit ad matrimonium contrahendum : Vnde ſi mutus & ſurdus velint contrahere,& inueniant cum quibus,eis nõ debet denegari:quia quod non poſſunt verbis , per ſigna valent declarare. Nota quòd dictum de matrimonio prohibitorium eſt.Item qđ non prohibetur,conceſſum intelligitur.Item ſolus conſenſus facit matrimonium. Item in matrimonio idem faciunt ſigna quòd verba, & hoc intellige cum contrahentes voluntatem ſuam verbis exprimere non poſſunt. Item non refert an verbis vel ſignis quis declaret voluntatem ſuam.

¶ *Glo.ſeq.prin.reci.per q.ſecundo quærit de dubitationis cauſa, quam aſſignat,illam fortificans:cui reſpondet.*

b Hic patet, quod dixi in textu gloſſa intellexiſſe de illo qui laborat altero morbo tantũ.Ioa. And.

d ¶ *Surdus.*] Qui prorſus non audit,quia de alio non eſt dubium, qñ poteſt poſtulare. ff. de poſtulan. l. 1. 5. propter caſum. ſic ergo ſurdus & mutus poſſunt [b] contrahere matrimonium. ff.de iure dot.mutus. & infra eo.tuæ. Quæ fuit ergo dubitatio huiuſmodi quæſtionis?Illa potuit eſſe dubitatio : quia certa forma eſt expreſſa ad cõtrahendum.infra eo. ſi inter. & infra de ſponſa duorum,licet. Et q a iſti non poſſunt ſeruare illam,dubitatur q d iuris. & quantum ad eccleſiam verba ſunt neceſſaria.infra eo.tit. tuæ. vnde altero ſubtracto non videbatur matrimoniũ. arg.1.q.1.detrahe.Sed non eſt ita:quia ſolus conſenſus ſufficit,vt hic dicit.& 27.q.2.ſufficiat.Vnde [c] ſi non poteſt exprimi per verba,exprimatur per nutum vel ſignum,vt hic patet in fi.& infra eod.tuæ.

c Concor. tex. in Authen.de nup. §. nuptias. colla. 4. & l. nuptias. ff. de reg. iur.

e ¶ *Prohibitorium.*]Vt 30.q.4.qui ſpiritualem. vnde omnes admittuntur,qui non expreſſe prohibentur.ff.de proc. mutus.ſimile ff.de teſti.l.1. aliter accipitur prohibitorium. ff. de no. oper.nun. prætor.§.hoc enim interdictum.

f ¶ *Non prohibetur.*]Arg.id quod non prohibetur, conceſſum videtur. Arg.contra.ff.de colleg.illi.l.3.& 2.q.5.conſuluiſti.De hoc traditur ſupra de tranſa.inter corporalia.

Dilectus.]Primo deciſe narrat factum.Secundo cauſas inferendo reſpondet:ibi, *Cum autem.*Abb.Sic.

CASVS. Quidam nomine Robertus filiam ſuam cuidam inueni matrimonialiter copulauit,ignorans,quòd ille iuuenis eſſet furioſus:vnde petebat filiæ ſuæ prouideri.Reſpondet Papa,quòd cum mulier illa cum ipſo viro qui continuo furore laborat , morari non poſſit , & propter alienationem furoris legitimus inter eos conſenſus interuenire nõ potuit: mandat papa eſpoloci,vt ſi res taliter ſe habuerit,prædictos abinuicem ſtudeat ſeparare. Nota,quòd q non poteſt conſentire , non poteſt matrimoniũ contrahere.

g ¶ *Copulauit.*] Ignorãs quòd ille eſſet furioſus. Bernar.

¶ *Glo.ſeq.primo diſtinguit tempus contractus & poſterius. Secundo obiicit & ſoluit. Tertio quærit,ar.proponit duas opi.contrarias,quas cõcordat.*

h ¶ *Furore.*] Si tempore contracti matrimonij taliter laborabat , non fuit matrimonium.32.q.7.neque furioſus. ſim. ſupra de reg. ficut. ſi tamen tempore ſanæ mẽtis cõtraxit, durat, vt in c. neque furor.quia etiam retinet dignitatem. ff. de ſtatu homin. qui furere. & ff. de ſponſa. furor. & retinet filios in poteſtate. ff. de his qui ſunt ſui vel alie.iur.l.patre furioſo. ſed quomodo potuit hoc eſſe , quia ſi quando mulier iſta contraxit, laborabat illo furore, ſtulta fuit : Sed hoc non eſt veriſimile , quòd aliqua cum tali contraheret.ſed ſi tunc non laborabat furore , tenuit matrimonium : vnde adueniente furore non diſſoluitur. ergo non debent iſti ſeparari:quia initium conſiderandum eſt : vt 32. q. 7.hi qui. & capit. neque.

Poteſt dici quòd ille tempore contractus erat furioſus , & pater iſte & filia ignorabant [d] illum furioſum: Sæpe enim furioſi ſunt conſtituti in conſpectu vmbratæ quietis.ff. de acq. poſſ. quòd meo. §.ſi furioſo. nec tamen ſunt mentis ſanæ,licet videantur : & ſi tunc mulier iſta cum eo contraxit,non tenuit matrimonium:& ſi hoc probauerit,ſeparabuntur. Et qui tali furioſo tradit poſſeſsionem,non transfert eam in ipſum,nec adipiſcitur poſſeſsionem,ſed tradens eam perdit.ſufficit enim ſi exiſtimæ ſe transferre.ff. de acq.poſſ.quòd meo. §. ſi furioſo.quandoque tamen furioſus per dilucida interualla redit ad ſanam mentem , & tunc ſi contrahat,tenet.argumen.7.q.1.quamuis.& 3.q.9.indicas.& ff.de offi. præſi. diuus. & C. de cu.furi. l. penultima.Sed pone quòd mulier contrahat cum furioſo , ſi conſentiat in eum poſtquam reuerſus eſt ad ſanam mentem:nunquid eſt matrimonium ? Videtur quòd ſic. infra de eo.qui dux.in matri.quam pol.per adult. c.1. & cap.veniens.& infra de coniu.ſer.propoſuit.Io. dixit, quòd non eſt matrimonium:quia ibi non fuit conſenſus. 30. q.2.vbi non eſt.ff.de verb.oblig. l. 1. verum eſt quod dixit Ioannes,ſi referas te ad primum conſenſum.Tãcredus dixit quòd eſt matrimonium,quod intellige non extunc , vt referas te ad primum, ſed vt ex nunc ex nouo conſenſu.B.

Væ fraternitati.] Per legitimum conſenſum contrahitur matrimonium: inter eos tamen qui loqui poſſunt,debet conſenſus verbis exprimi.hoc dicit. Primo ponit quæſtionem.Secundo eius ſolutionem,quam probat exemplis.Secunda:ibi, *Nosigitur.*Ab.

CASVS.Quæſitum fuit à Papa,vtrum per ſola verba poſsit contrahi matrimonium:& ſi per ſola verba , quærit.ex quibus.Reſpondet Papa,quòd matrimonium in veritate contrahitur per legitimum conſenſum viri & mulieris, ſed verba neceſſaria ſunt quantum ad eccleſiam, exprimentia conſenſum mutuum de præſenti : & per conſenſum re vera contrahitur matrimonium : quia muti poſſunt contrahere matrimonium per conſenſum mutuum ſine verbis, dummodo per aliqua ſigna conſenſum exprimant : Sed pueri ante legitimos annos per ſola verba non contrahunt , cum antea eorum conſenſus non ſit legitimus. Nota quòd ſolus conſenſus facit matrimonium expreſsis verbis,vel ſignis. Item mutus poteſt contrahere matrimonium.Item pueri non poſſunt matrimonium contrahere,quia non poſſunt conſentire.

a ¶ *Conſen*

a ¶ *Conſenſum.*]27.q.2.ſufficiat.ſupra eod.cum ad locum.

b ¶ *Verba.*]Licet enim ſolo conſenſu contrahatur matrimonium ſine verbis, vt in mutis.ſupra eod.cum apud.tamen in his qui loqui poſſunt, non contrahitur ſine verbis, per quæ exprimatur conſenſus,quæ ad hoc inuenta ſunt.22.q.2.is autem qui. Vel per aliquod aliud,puta ipſo facto per quod intelliguntur conſentire , contraheretur matrimonium , ſicut dicit lex de fideicommiſſo , quod nutu relinqui poſsit , dum tamen poſsit loqui [a]. C. de fideic. l. & in epiſtola. ff. de leg. 3. nutu. Si tamen parẽtes contrahant pro filiis præſentibus & ſciẽtibus , ſufficit nutu eorum taciturnitas.32. q. 2. honorantur. ff. de ſponſed ea quæ patris. Et idẽ credo ſi per alios contrahatur ſubſequente annuli ſubarrhatione: vt not.infra tit.proxim.cap. vlti. in prima notula. Et in mutis ſolus conſenſus non ſufficit , immo ſigna neceſſaria ſunt conſenſum exprimentia. Et ita hoc idem faciunt ſigna in mutis , quod verba in loquentibus. ſupra eod. cum apud. Et hoc intellige cum matrimonium contrahitur ſolis verbis exprimentibus conſenſum mutuum de præſenti, & hoc expreſſe apparet ex forma conſultationis , dum dicit:vtrum ex ſolis verbis,& ad hoc reſpondet : ſecus in matrimonio præſumpto,vbi ipſo facto præſumptiue contrahitur matrimonium. infra eod. is qui. Et ſecundum quod not. infra titu.proximo.capit. vltimo.& ſupra de re iudi.tenor.

a Niſi morbus eſſet ei impedimento, ita dicit I.nutu. Ioan. And.

†Dictio,ſurdi, deeſt in antiquis codicibus.

†Cap. 1.eo. tit.in 4.com pil.Vide beatum Thomã quodlibeto 5. q. 8. art. 15.Adrianũ ſuper 4. ſenten.tract. de matrim. q.2. & Sylueſtrum in ſumma verbo,matrimoniũ.4.q. 8.

ADDITIO.Et idem credo ſi per alios contrahatur ſubſequente ſubarrhatione : vt not.infra eod.cap. prox.in prima notula, & melius infra titu.prox.c.vlti.

c ¶ *Nam.*] Et iſtud nã, reſpicit quod dixit ſupra per legitimum viri , & mulieris conſenſum:quia mutus contrahit per conſenſum.

d ¶ *Sine verbis.*]Sed non ſine ſignis vel nutibus. ſupra eod.cum apud.

e ¶ *Verba.*] Ergo patet , quòd duo ſunt neceſſaria ad iſtud ſacramentum,ſcilicet verba [b] , & ſigna vel conſenſus : altero ſubtracto non eſt matrimonium,ſicut dicitur de baptiſmo.1.q.1.detrahe.

b Concor. glo. infra l. cum nouiſſimi. C. de ꝓſcrip. xxx. annorum.

f ¶ *Non contrahunt.*] Quia nõ poſſunt reddere debitum.infra de frig. & maleſi.quod ſedem.& conſenſum non habent,vt hic dicit : quia ætas illa ignorat quid videat.C.de fal.mo.l.1.Bernar.

Væ nos.] Generaliter ſummari ſic poteſt : Non eſt matrimonium vbi alter contrahentium non conſentit. hoc dicit. Sed hoc ſummarium nullam dubitationem habet. Primo ponitur conſultatio. Secundo reſponſio:ibi:*Super quo.* Secunda vero eſt duplex. Prima quo ad forum iudicialem. Secunda quo ad pœnitentialem:ibi:*Nos autem.* Abbas.

CASVS. Quidam iuuenis ſæpe requiſierat quandam mulierem , vt ei carnaliter commiſceretur, ſed ipſa conſentire nolebat,niſi deſponſaret eandem:tandem nullo præſente,ac nulla ſolemnitate adhibita dixit illi mulieri , Ioannes te deſponſat : cum non vocaretur Ioannes,ſed finxit ſe ſic vocari , non credens propterea matrimonium contrahere cum eadem , ex eo quòd ipſe non vocaretur Ioannes , nec habebat propoſitum contrahendi cum ea,nec conſentit in illam : Quæritur,vtrum ſit matrimonium inter eos? Reſpondet Papa,quòd cum præfatus vir mulierem illam deſponſauerit ſub propria perſona , & ſub nomine alieno quo vocari ſe finxit, & inter eos ſit carnalis copula ſubſecuta , videtur pro matrimonio præſumendum , niſi expreſſe dictum fuiſſet Papæ, quòd ille nec propoſuit nec conſenſit illam ducere in vxorem.Item dicit Papa,quòd ſi res ita ſe habet,videlicet quòd ille non propoſuit eam ducere in vxorem,nec conſenſit in eam,non debet ex illo facto matrimonium iudicari : quia in eo non inuenitur ſubſtantia coniugalis contractus,nec forma contrahendi matrimonium:quia ex altera parte dolus ſolummodo affuit, & defuit omnis conſenſus , ſine quo matrimonium non contrahitur. Nota, quòd ad hoc vt matrimonium contrahatur, neceſſe eſt vt vterque contrahentium conſentiat in alterum , & quòd forma verborum per quam matrimonium contrahitur , expreſſe vel tacite exprimatur: & ſic ſubſtantia & forma neceſſaria ſunt: aliàs non eſt matrimonium. Item deſtructo principali deſtruitur acceſſorium.

† Verzellenen. †Verſel'. †Vercellen.

¶ *Glo.ſe q.obiicit & reſpondet.Secundo quærit, & ſoluit.*

g ¶ *Mulierem.*] Si iſte deſpõſauit iſtam mulierem , quibuſcunque verbis vſus fuerit , potius conſiderandum eſt quod fuerit factũ, quàm quid dictum.arg. 3. de appell. ad audientiam. & ſ. de ver.ſig.in his.C.plus.val. quod agi. ſi quis.Item ſimulatio ſiue dolus non impedit matrimonium ſpirituale. 27. diſt. quod interrogaſti.ergo nec carnale. Sed hæc non procedunt : quia ſimulatæ nuptiæ non ſunt nuptiæ. ff.de rit. nup. ſimulatæ. & propter rationem,quę inferius redditur. Sed pone quòd aliquis proteſtetur coram pluribus, quòd omnia quæ dicet vel faciet, nõ faciet animo contrahendi matrimoniũ,& poſtea publice dicat , conſentio in te: nunquid eſt hic matrimonium,vel non? In caſu iſto dico quòd eccleſia iudicare debet pro matrimonio [c] : quia recurrendum eſt ad communẽ verborum intelligentiam. 3.eo.ex litteris 1. Talia enim verba non poſſunt ſeruire ſuæ intentioni.præterea ſi probet quòd illa verba proteſtatus fuit primo,potuit poſtea recedere ab illa voluntate,& conſentire in illam : & hoc videtur per illud quod poſtea publice facit : & ſi dicat quòd adhuc tempore contractus erat in eadem voluntate , non creditur ei : quia contra eum debet fieri interpretatio, qui dolum adhibet,vt dictum eſt ſupra eo.ex litteris 1.

† In codice Barbatigita: & ille diſſenſerit in eandem, & diſſentiat.

† nec aliud affiquid egerit.

† De multiplici errore circa matrimonium , & qualis error illud impediat, vide Magiſtrum & theologos lib.4. ſentẽ.diſ.30.

† videretur

c Et recte, nam aliter daretur omnibus matrimonia contrahentibus materia ſic proteſtandi, vt poſtea dicerent à cõiugibus ſi diſplicerẽt. Ioan. And.

h ¶ *Copula ſubſecuta.*]Per hoc videtur conſenſiſſe. infra eod.is qui. & infra de condi.appo.de illis.& c.per tuas.

i ¶ *Videtur forte.*] Quibuſdam non recte intelligentibus eſt dubium, ſed recte intelligentibus non eſt dubium.

k ¶ *Qualiter tibi conſtiterit.*]Immo bene potuit conſtare:quia vir ille hoc ei confitebatur : quia hoc dicimur ſcire , quod ab aliis audiuimus. 22. q. 5. hoc videtur. Vel quia ille hoc ei confeſſus fuit in pœnitentiali iudicio,in quo cuilibet eſt credendum.vt infra de hom.ſignificaſti.quia ſoli ſibi fit præiudicium:vnde non eſt veriſimile,quòd ſit immemor ſuę ſalutis.1.q.7.fancimus. ſed in iudicio pro tribunali non crederetur.ei in præiudicium alterius.

d Id eſt, materia & forma,quæ qualis ſit in ſacramento matrimonij, multis diſceptatur à Theologis ſcholaſticis, ſed de hoc articulo vide plene p Sotum lib. 4.ſent.diſt. 1.q.1. ar. 6. & diſt 26. q.2.art. 1.ad primum argumentum.

l ¶ *Nec forma.*] Nota, quòd ad eſſe matrimonij duo ſunt neceſſaria, ſcilicet ſubſtantia [d] & forma, ſicut ad eſſe hominis : pro ſubſtantia eſt ibi conſenſus, & pro forma verba ad exprimendum conſenſum deputata:quam formã habes ſ.eo.ſi inter.infra de ſpon.duorum,licet præter. & quia hic defuit ſubſtantia & forma,nullum fuit matrimonium.Idem eſſet,& ſi alterum deeſſet.ſupra eod.cum apud.& c.tuæ.& infra de frigi.& maleſi.quòd ſedem. & matrimonium quamuis duo exigat,res tamen ſimplex eſt & indiuidua. 27. q.2. §.1.& in matrimonio præſumpto ipſum factum habetur pro ſubſtantia , per quod præſumitur ſufficiens conſenſus.infra eodem,is qui.

m ¶ *Sine quo.*]Supra eo.cum locum.& 27.q.2.ſufficiat.Ber.

¶ Idem Arelatenſi archiepiſcopo.

¶ *Mutus & ſurdus,& omnes qui non prohibentur, matrimonium contrahere poſſunt.*

CAP. XXIII.

Vm †apud ſedem Apoſtolicam:& infra. ¶ Sane conſuluiſti nos , vtrum mutus & ſurdus [d] alicui poſsint matrimonialiter copulari : Ad quòd taliter reſpondemus , quòd cum prohibitorium [e] ſit edictum de matrimonio contrahendo , vt quicunque non prohibetur [f] , per conſequentiam admittatur, & ſufficiat ad matrimonium ſolus conſenſus illorum , de quorum quarumque coniunctionibus agitur:Videtur, quòd ſi talis velit contrahere,ſibi non poſsit, vel debeat denegari:Cum quod verbis non poteſt , ſignis valeat declarare.

¶ Idem Vercel. †epiſcopo.

¶ *Furioſus matrimonium contrahere non poteſt.*

CAP. XXIIII.

Dilectus.† filius R. propoſuit †,quòd filiã ſuam cui dã matrimonialiter copulauit &: & infra. ¶ Cum autem eadem mulier cum ipſo viro,qui continuo furore [h] laborat, morari nõ poſsit,& †propter alienationem furoris legitimus non potuerit interuenire conſenſus : Mandamus,quatenus ſi rem noueris ita eſſe, præfatas perſonas cures abinuicem ſeparare.

¶ Idem Brixienſ.epiſcopo.

¶ *Solo conſenſu legitimo contrahitur matrimonium, ſed verba requiruntur quo ad probationem: & intellige , vel alia ſigna æquipollentia. hoc dicit ſecundum intellectum , quem tenet Panormitanus.*

CAP. XXV.

Væ † fraternitati:& infra. ¶ Poſtulaſti vtrum ex ſolis verbis , & ex quibus matrimonium contrahatur. Nos igitur inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus , quòd matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri & mulieris conſenſum [a]: ſed neceſſaria ſunt quantum ad eccleſiam , verba [b] conſenſum exprimentia de præſenti.Nam [c] ſurdi † & muti poſſunt contrahere matrimonium, per conſenſum mutuum ſine verbis [d] : & pueri ante annos legitimos, per verba [e] ſola non contrahunt [f] , cum intelligantur minime conſentire.

¶ Idem.

¶ Si alter contrahentium vtitur verbis dubiis, animo decipiendi mulierẽ, & eam poſtmodum cognoſcit carnaliter , iudicatur pro matrimonio in foro iudiciali:ſecus in pœnitentiali. hoc dicit ſecundum verum, & communem intellectum.

CAP. XXVI.

TVa † nos duxit fraternitas conſulendos:& infra. ¶ Cõſequenter quæſiuiſti:cum quandam mulierem ꝑ quidam aliter inducere nequiuiſſet, vt ſibi cõmiſceretur carnaliter,niſi deſpõſaſſet eandem : nulla ſolemnitate adhibita, vel alicuius præſentia,dixit illi:Te Ioãnes deſpõſat: cum ipſe Ioannes non vocaretur , ſed finxit ſe vocari Ioannem non credens eſſe coniugium , eo quòd ipſe non vocaretur hoc nomine , nec haberet propoſitum contrahendi , ſed copulam tantum exequendi carnalem:vtrum inter prædictos ſit matrimonium celebratum, cum mulier conſenſerit in eundem , &† ille diſſenſerit & diſſentiat , nec † aliud quicquam egerit,quàm ſuperius eſt expreſſum , niſi quod cognouerit eandem? ¶ Super quo tibi reſpondemus , quòd cum prædictus vir prædictam deſponſauerit mulierem in propria perſona† , & ſub nomine alieno quo tunc vocari ſe finxit, & inter eos ſit carnalis copula ſubſecuta [h] : videtur† forte [i] pro coniugio præſumendum , niſi tu nobis expreſſe ſcripſiſſes, quòd ille nec propoſuit, nec conſenſit illam ducere in vxorem : quod qualiter [k] tibi conſtiterit,non videmus. ¶ Nos autem quid iuris ſit reſcribentes:dicimus quòd,ſi res ita ſe habuerit, videlicet , quòd ille eam non propoſuit ducere in vxorem , nec vnquam conſenſit in prædictam perſonam,non debet ex illo facto coniugium iudicari,cum in eo nec ſubſtantia coniugalis contractus , nec forma [l] contrahendi coniugium valeat inueniri: quoniam ex altera parte dolus ſolummodo affuit , & defuit omnino conſenſus , ſine quo [m] cætera nequeunt fœdus perficere coniugale.

¶ Idem epiſcopo Beluacenſi.

¶ Ad denunciationem vnius honeſti viri, qui defert conſanguinitatem , & de fama vel ſcandalo docet:impeditur matrimonium contrahendum.

Cognitus.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, *Ad quod.* Abb.

CASVS. Quidam vir & mulier volebant contrahere matrimonium secundum consuetudinem loci: propositum fuit publice in ecclesia, vt qui sciret impedimentum, illud exponeret: Sed nullus apparuit contradicens, fama tamen priuatum impedimentum parentelæ deferebat: vt omnis suspicio tolleretur, ex parte contrahentium offerebantur iuramenta maiorum suorum ex propinquitate sua: quia nulla esset consanguinitas inter eos: Quæritur, quid sit in hoc articulo faciendum? Respondet Papa, quòd si persona grauis, cui merito sit fides adhibenda, denunciat, quòd illi sunt consanguinei, & de fama probat vel scandalo, aut etiam ipse iudex de plano certificari per se possit, iudex non solum debet iuramenta parentum sponte oblata non recipere, sed etiam debet illos compellere, vt à tali contractu desistant, ex quo fama vel scandalum est probatum, si moniti induci non possunt, vel contra famam huiusmodi iuramenta exhibeant propinquorum; alioquin si persona denuntians talis non fuerit, vel si talis fuerit, & de fama vel scandalo non probauerit, monendi sunt ne cõtrahant, sed non compellendi. Nota, quòd qui denunciat, debet esse honesta persona & grauis, aliàs repellitur à denuntiando. Item fama vel scandalum impedit matrimonium contrahendum. Item contra famam probatio admittitur.

CAP. XXVII.

CVm † in tua diœce si: & infra. ¶ Sane quia contingit interdum, quòd aliquibus volentibus matrimonium contrahere, bannis [a] (vt tuis verbis vtamur) in ecclesiis editis, ac nullo contradictore publice cõparente, licet [b] fama. † priuatum impedimentum deferat parentelæ, cum ex parte contrahentium, iuramenta maiorum desua propinquitate (vt suspicionis tollatur materia) offeruntur †: quid tibi sit faciendum in casibus huiusmodi, quæsuisti: Ad quod taliter respondemus, quòd si persona [c] † grauis, cui fides sit adhibenda, tibi denuncier, quòd hi, qui sunt matrimonio copulãdi, se propinquitate contingant, & de fama [d] vel scandalo [e] doceat: aut etiam per te ipsum possis certificari de plano †: nõ solum debes iuramenta parentum sponte oblata non recipere, verumetiam eos, qui sic contrahere nituntur, si moniti induci nequiuerint, compellere, vt à tali contractu desistant: vel contra famam [g] huiusmodi, secundum tuæ discretionis arbitrium [h], iuramenta exhibeant propinquorum. Alioquin si persona denuncians non exiterit talis, vt diximus, vel † de fama, vel de scandalo nõ poterit edocere: ad desistẽdũ monere poteris, non cõpellere contrahentes.

¶ Honorius iij. episcopo Bergueñ †:

¶ *Mulieri, quæ negat se in matrimoniũ consensisse, non creditur, marito probante contrarium: secus si probat se consensisse per metum, qui potest cadere in constantem virum:*

CAP. XXVIII.

COnsultationi † tuæ breuiter respõdemus, quòd mulieres, quæ veniunt ad valuas ecclesiæ benedicendæ cum sponsis, & ibi reclamantes affirmant, se nunquam in eorum matrimonium consensisse, audiri (sponsis legitime probantibus contrarium) non oportet: cum legitimis & idoneis testibus non debeat illarũ simplex assertio [i] præualere. ¶ Sane illis †, quæ benedictione accepta, mox à sponsis aufugiunt ante carnis copulam [k] subsecutam, asserentes se nunquã in illos veraciter cõsensisse, sed metu illato compulsas, verba protulisse cõsensus, licet animo dissentirẽt, non statim est audientia deneganda: sed de illato metu est cũ diligentia [l] inquirẽdum: & si talis metus inueniatur illatus, qui cadere potuit in constantem [m] virum †, erunt non immerito audiendæ.

¶ Gregorius nonus.

¶ *In matrimoniis & sponsalibus debet esse libertas, vnde in eis promissio pœnæ non obligat.*

de fama alicuius de plano, & sine iudicium strepitu. multiplex enim clamor famam inducit, ita vt prælatum moueat ad inquirendum. infra de accu. qualiter & quando 2.

¶ *Glo. seq. elicit vnum notabile.*

g ¶ *Famam.*] Nota hic, quòd si probes famam cõtra aliquem, quòd potest probari contrarium ad tollendam famam: & ita si probasti aliquẽ esse malæ famæ, ipse potest probare se esse bonæ famæ. 2. q. 5. presbyter. & c. si mala.

h ¶ *Arbitrium.*] Quasi c dicat, licet multa diximus, & te instruxerimus, & multa dicant iura circa hanc materiam, tamẽ cum ex variis causis varia præsumatur, nec propter malitiã hominũ, & varietatem temporũ certa regula dari possit, finaliter arbitrio tuo relinquimus, vt pensatis personis, causis, & temporibus, facias hoc vel illud. arg. infra de homi. ficut. de transac. ca. fi. ff. de vsur. mora. ff. de testi. l. i. ff. de verb. oblig. continuus. & not. supra c. præterea 2. & cap. sicut. in fi. & infra c. seq. secundum Hostiensem. Ioan. And.

Consultationi.] Duos casus determinat. Secũdus: ibi, *Sane.* Abb.

CASVS. Consuetudo est in quibusdam locis, quòd sponsus & sponsa cum debent benedici, veniunt ad valuas ecclesiæ, id est, ad hostia ecclesiæ: sponsa tunc dicit, quòd nunquam consensit in sponsum matrimonialiter: sed sponsus vult probare contrarium: scilicet, quòd in matrimonium illius consensit: Quæritur, vtrum sponsa sit audienda: & dicitur quòd non debet audiri, cum eius simplex assertio non debeat legitimis testibus præualere. Secundo ponitur alius casus: Quidam desponsauerunt aliquas in vxores: sponsæ benedictione recepta, statim ante carnalem copulam aufugiunt à sponsis, dicentes se nullatenus in illos consensisse, sed compulsæ per metum proferebant verba consensus, sed animo dissentiebant: Quæritur, vtrum istæ sponsæ sint audiendæ? Respondet quòd sic: & si talis metus probatus fuerit, qui possit cadere in constantem virum, à sponsis merito sunt sæparandæ. Nota, quòd potius testibus credendum est, quàm simplici assertioni alicuius. Item matrimonium per metum contractum, qui possit cadere in constantem virum non valet.

i ¶ *Assertio.*] Assertioni illarum non est credendum, sed potius testibus, qui iurati probauerunt contrarium, ergo si vellent probare contrarium, videtur quòd sint audiendæ: sed non videtur quòd possent hoc probare, cum sit negatiua, scilicet, quòd nunquam consenserunt. supra de ele. bonæ memoriæ. immo possent probare metum, vt dicit in fin.

K ¶ *Ante carnis copulam.*] Secus si post: quia tunc consensisse videntur d, ita quòd postea in contrarium reclamantes non audiantur. supra eo. ad id quod. & infra qui ma. accu. possinsuper.

l ¶ *Cum diligentia.*] Nota, quòd dicit, cum diligentia: quia vbi maius periculum vertitur, cautius & diligentius agendum est. 7. q. 2. cap. vlt. & circa maiora maius periculum vertitur. 42. dist. quiescamus. ff. ad Car. l. 1. 5. si quis. 5. 3. & argu. 61. dist. miramur. vnde causæ matrimoniales non sunt committendæ nisi iurisperitis e, & qui potestatem habeant iudicandi. infra de consan. & affi. ex litteris. in fi.

ADDITIO. Nec potest compromitti in matrimoniis. supra de transac. c. vlt. & supra de resti. in integ. cap. penult.

m ¶ *In constantem.*] Sic supra eo. veniés 2. Et talis metus cõtinet mortis periculum, aut corporis cruciatum. C. de transact. interpositas. supra de his quæ vi metusve causa fiu. cum dilecti. & c. perlatum. 31. q. 2. Lotharius. & ead. causa. q. 2. si verum. aliàs vanus timor nõ excusat. ff. quod me. causa. metum autem 2. ff. de re iudi. si quis ab alio. B.

ADDITIO. Hoc autem arbitrio discutitur iudicantis. ff. quibus ex caus. ma. l. metus.

† Vide concil. Trid. sess. 24. de reform. matri. c. 9. & Couarruuiam in epitome lib. 4. decretalium par. 2. c. 3. §. 7.

† contraxerit.

† de Alfio.

† impositionem.

† Besgueñ.

† Besgueñ.

† Besgueñ.

† Besgueon.

† Bononiẽ.

c Hæc glosula videtur esse Ioa. An. vt finis indicat.

† Vide præaliis hic Hẽricũ Boich, & Præpositum.

† Vide Couarruuiam in epitome lib. 4. decretalium par. 2. cap. 3. §. 4. & seq. adductos supra hoc tit. in c. cum loco cum.

† Adde quis dicatur talis metus, not. glo. & Doct. in l. qui in aliena. §. fi. ff. de acq. hære.

† Præter Hẽricũ Boich & præpositũ hic, vide Couarruuiam in epitome lib. 4. decretalium par. 1. cap. 4. §. 1.

† & de fama, &c.

a Et forte dicebantur bãna: quia sub banno, vel sub pœna ex communicationis præcipiebat sacerdos, ꝙ nullus impedimenta celaret. arg. 16. q. 1. statuimus. secũdũ Host. Io An.

b De hoc articulo vide latius hic p Host. & Ioa. And.

Emma.] Duo facit. Primo ponit mulieris querelam. Secundo dat iudicem: ibi, *Cum itaque.* Abbas Siculus.

CASVS. Teberga filia Gemmæ, dum esset infra vij. annum constituta, contraxit sponsalia cum Petro filio B. de Alferio, præsentibus ipsa Gemma & B. prædicto: pœna fuit apposita à parentibus, vt pars quæ contraueniret, pœnam alteri parti persolueret: Postmodum dicta T. contraxit matrimonium cum alio C. nomine: Vnde hac occasione dictus B. à prædicta Gemma pœnam in stipulatione appositam nititur extorquere: vnde conquesta est domino Papæ: Papa dicit, cum matrimonia libera debeant esse, & ideo stipulatio pœnæ in matrimonio, vel sponsalibus apposita, merito sit improbanda: Mandat Papa, quatenus si est ita, iudex dictum C. per excõmunicationem compellat, vt à petitione dictæ pœnæ desistat. Nota, quòd matrimonia siue sponsalia libera debent esse ab omni coactione personæ vel pecuniæ: & si pœna fuerit apposita, non tenet promissio siue stipulatio pœnæ.

¶ *Gl. seq. ponit duas lecturas: secundum primam duplex est causa: iuxta secundam vna tantum.*

a ¶ *Infra septimum.*] Vnde nõ tenuerunt spõsalia. infra titul. proxim. litteras. accesit. & supra de resti. spol. ex parte. ergo nec pœna etiam si licita fuisset, aliàs non tenuit: quia si principale non tenuit, nec accessorium. supra de re iudi. cũ inter. & C. de legi. non dubium. cum suis concor. sed si post vij. annos, forte consenserunt, & tenuerunt sponsalia: pœna tamen non tenuit. Bernard.

b ¶ *Libera debeant.*] Ab omni coactione. supra eo. cum locum. & cap. requisiuit. & etiam à pœna pecuniaria, vt hic patet.

¶ *Glo. seq. recitetur per q. silicet, an teneat stipulatio arrharum. tenet quòd sic. arg. contrarium. redit ad primum.*

c ¶ *Stipulatio.*] Stipulatio pœnę in sponsalibus apposita non tenet propter rationem quæ redditur in littera: sed arrhas datas pro sponsalibus perficiendis amittit qui resilit sine iusta causa. C. de spon. l. vlti. & ff. de verb. obli. Titia. vnde hæc decr. sumpta fuit. C. de inuti. stip. l. 2. & hic. Sed videtur, quòd idem sit in arrha quod dicitur de pœna: quia eadem est ratio vtrobique: ergo eadem debet esse prohibitio, & idem ius. supra de confir. cum dilecta. cum aliis concor. ibi positis. & supra de transla. inter corporalia. sed secus est secundum leges, vt dicit lex prædicta. de spon. in C,

CAP. XXIX.

GEmma † mulier nobis exposuit, quòd cum T. filia eius cum C. cõtraxit † matrimonium. B. de Alferio † ea occasione, quòd inter P. filium suum, & prædictam puellam infra septennium [a] constitutos, sponsalia contracta fuerunt, pœnam soluendam à parte, quæ contraueniret in stipulatione appositam, ab ipsa nititur extorquere. Cum ita que libera [b] matrimonia esse debeant: & ideo talis stipulatio [c], propter pœnæ interpositionem † sit merito improbanda: Mandamus, quatenus si est ita, eũdẽ B. vt ab extorsione pdictæ pœnæ desistat, ecclesiastica censura compellas.

¶ Idem episcopo Cenomanen.

¶ *Sponsalia de futuro transeunt in matrimonium per carnalem copulam subsecutam, sed non per nisum carnalis copulæ tantum. hoc dicit cum ca. fin. infra eod.*

CAP. XXX.

IS †, qui fidem dedit M. mulieri super matrimonio con-

ADDITIO. Vel dic quòd arrha est res fauorabilis, & etiam matrimonium, & ideo arrha potest esse in matrimonio, pœna vero non: quia res est odiosa, vt ibi dicitur.

I S qui fidem.] Primo ponit thema, ex quo tacite elicitur quæstio. Secundo illam soluit, & rationem subiungit: ibi, *Ad primam.* Abbas.

CASVS. Quidam iuuenis dedit fidem cuidã mulieri, quòd eam duceret in vxorem, & eam postmodum carnaliter cognouit: postea in facie ecclesiæ cum alia matrimonium contraxit: Quæritur, quam istarũ debeat habere? Dicitur, quòd ad primam redire tenetur: quia licet præsumptũ primũ matrimonium videatur: tñ contra talẽ ꝓsumptionẽ probatio in ꝺrium non est admittenda: Vnde sequitur, ꝙ matrimonium postea de facto contractum, nullum sit: Nota quòd hæc est præsumptio iuris & de iure, contra quam probatio non admittitur.

d ¶ *Redire tenetur.*] Sic supra eod. veniens. & infra de cond. appo. de illis. & c. per tuas.

¶ *Gl. seq. distinguit circa præsumptiones. in fi. obiicit. & soluit.*

e ¶ *Cõtra præsumptionem.*] Nota circa hmõi præsumptiones [a]: ꝙ præsumptio alia est iuris & canonis siue legis, alia hominis, alia naturæ, alia facti. Præsumptio iuris & canonis, siue legis, siue iuris, siue de iure, quod idem est, non recipit probationem in cõtrarium, vt lex præsumit, mulierem stipulatam dotem sibi reddi, quæ non est stipulata: & si quis vellet probare ꝺrium, non auditur. C. de rei vxo. actio. l. 1. §. 1. Idem est in arrogato, qui semper intelligitur stipulatus quartam partem de bonis arrogatoris, si emancipatur. ff. de ado. si arrogator. & de tali loquitur hic. Et ita præsumptum dicitur istud matrimonium. similis præsumptio est 11. q. 1. si qui clericorum. & infra qui ma. accu. poss. insuper. sim. supra eod. ad id quod. & 54. dist. fraternitatem. & infra de Iudẽ. c. vlt. quod loquitur in eodem casu cum c. fraternitatem. Præsumptio hominis est, cũ præsumitur contra aliquem hominem propter malam famam: contra hanc ꝓsumptionẽ bene admittitur probatio in contrariũ. 3. eo. cũ in tua. & 2. q. 5. præsbyter. & c. si mala fama. ĵ. de pur. can. capi. cum P. & ff. quod mer. causa. non est verisimile. Præsumptio naturæ est, vt cum exhæredo filium meum, præsumitur contra me, quòd iniuste exhæredauerim eum, & hoc propter naturam: & ideo hęredes mei probare tenentur quòd iuste exhæredauerim eum. C. de inoffi. test. l. omnimodo. ver. si tamẽ. Præsumptio facti alia præcedentis circa futura, vt si semel calumniatus es contra me, & iterum velis me accusare, præsumitur modo te velle iterum calumniari. ff. de accu. si cui. 5. iisdem. 3. q. 10. placuit. & c. si accusatorum. & supra de præsump. mandata. & c. scribã eis. Præsumptio facti subsequẽtis circa præterita est, vt si aliqui fuerint accusati de crimine adulterij, qđ depellebant prætextu proximitatis, si postea in matrimonium se coniunxerint, manifeste præsumitur facinus, in quo accusati fuerũt. C. de adult. si hi qui adulterij. ff. ad Macedon. item si filius, aliàs incipit, sed Iulianus. 5. interdum. circa fi. & in Authen. vt nulli iuris tantum, vt si vir diu cohabitauit vxori, præsumitur ab eo cognita. 32. q. 1. dixit dominus. & 27. q. 1. nec aliqua. & contra hanc præsumptionem probatio admittitur. supra de proba. proposuisti. & ff. de proba. si chirographum [b]. sed hic nõ fuit substantia & forma coniugalis contractus, de qua dicitur supra. eo. tua. vnde non est matrimonium. Satis dicitur hic fuisse substãtia & forma: quia consensus & forma fuit hic, licet per verba de futuro, quæ per carnalem copulam subsequẽté fiunt de præsenti ꝓsumptiue: sed per carnalem copulã subsequẽté præsumitur consensus, per verba præcedentia de signatur forma, licet illa ab initio fuerint de futuro. Ber.

S I inter virum.] Duo sunt dicta. Secundum: ibi, *Verum.* Abbas Siculus.

CASVS. Si inter virum & vxorem consensus de præsenti interuenerit sub hac forma verborum: ego accipio te in meam: &, ego accipio te in meum: vel per alia verba consensum exprimentia de præsenti, siue iuramentum interuenerit, siue non, non licet alteri postmodum ad alia vota transire: quod si fecerit, etiam si carnalis copula sit subsecuta, debent separari, & primum matrimonium in sua firmitate manere: Sed si inter eos verba interuenerint de futuro, vtroque dicente alteri: Ego accipiam te in meam, &, ego accipiam te in meum: vel similia verba: si alter cum altera per verba de præsenti postmodum contraxerit, non debent separari, etiam si inter ipsam & primum iuramentum interuenerit, sed de fide mentita ei est pœnitentia iniungenda. Nota quòd iuramentum non est de substantia matrimonij.

¶ *Glossa sequens arg. alleg. 2. iura. subdit signa sufficere, alleg. contrarium.*

f ¶ *Dicente.*] Ergo altero loquente tantum non est matrimonium: quia non loquens suum consensum non exprimit. arg. 30. q. 2. c. 1. Item arguit, quòd qui tacet, non consentit, quia verba sunt necessaria cõsensum exprimentia. supra eo. tuæ. fin. ff. de procu. filiusfamilias. 5. inuitum c. & si consensum exprimat alter aliquo signo vel nutu, licet nihil exprimat ore, satis videtur idem. Arg. contra, ꝙ non sit matrimonium: quia stipulatio non contrahitur nisi vtroque loquente, etiam si annuat sine verbis. ff. de verb. oblig. l. 1. in prin. & §. si quis ita. ergo idem in matrimonio. arg. iſtius litteræ, vtroque dicente. muti tamen sine ista forma contrahere possunt, dumtamen consensum exprimant signis. supra eo. cum apud. & ff. de iure do. mutus. arg. ff. de tute. muto. & illa signa æquipollent huic formæ: & ita non refert dummodo consensus exprimatur, etiam in loquente subsecuta subarrhatione per immissionem annuli: nam multæ propter verecundiam annuunt potius quàm loquantur, maxime præsentibus parentibus. 32. q. 2. honorantur.

g ¶ *Alia verba.*] Supra eo. ex parte. & 30. q. 5. §. si quis diuinis.

h ¶ *Iuramentum.*] Et ita iuramentum non est de substãtia matrimonij.

† Vide Dominum super 3o tum li. 4. sententiarum. dist. 27. q. 2. art. 3. Syluestrum in summa verbo, spõsalia. q. 10. & Couarruuiam in epitome lib. 4. decretalium, par. 1. c. 5.

b Cancellatio chirographi, præsumptionẽ facit de solutione debiti, recipit tamen ꝓbationem in contrarium. Ioan. And.

c Dicitur procurator inuitus, qui expresse nõ consentit. Ioan. And.

2 ¶ *Ad alia vota.*] Ad religionem tamen bene posset ante carnalem copulam transire. supra de conuer. coniug. ex publico.

¶ *Glo. seq. dat vnum simile.*

b ¶ *Nō poterit separari.*] Quia fortius vinculum superuenit, & sic soluuntur sponsalia, non obstante iuramento: sic & votum simplex soluitur superueniente matrimonio. 27. dist. si vir. & 27. q. 1. nuptiarum. & minus punitur propter bonum matrimonij subsequentis, vt c. si vir. B.

Adolescens.] Ponit dictum, causam in ferens: ibi, *Cum qua.* Ab.

†accesserit. CASVS. Adolescens quidā cum quadam cōtraxit per verba de futuro, nisus fuit sæpe illam cognoscere, sed non potuit: postmodum cum alia contraxit per verba de præsenti: Quæritur, quam illarum debeat habere? Dicitur quòd primam habere non potest: quia cum illa non fuit verum matrimonium, nec præsumptum: quia conatus non habuit effectum. & ita secundam habebit vxorem. Nota quòd conatus siue volūtas sine effectu non nocet: & verba cum effectu accipienda sunt.

c ¶ *De præsenti ɔxit.*] Et sic soluta fuerūt priora sponsalia. supra c. proxi. & infra de spon. duorum. duobus. & sic remanebit cum secunda, & aget pœnitentiam de fide mentita, vt dicit. cap. duobus. Ber.

†Præter Doctores hic, vide Geminianum & Francum in c. 1. §. idem. de desponsat. impub. lib. 6. Syluestrū in summa verbo: matrimoniū. 2. q. 16. & Alciatum tract. de præsump. regula 3. præsumptione. 38.

d ¶ *Nec præsumptum.*] Verum non fuit, quia ibi non fuit consensus de præsenti: præsumptum non fuit, quia non fuit, carnalis copula subsecuta. De præsumpto matrimonio habes supra eo. is qui. supra de re iud. tenor. vbi de hoc. & 27. q. 2. si quis vxorem.

¶ *Glo. seq. not. effectum ponderandum, non conatum vel verba, allegans plura iura in contrarium.*

e ¶ *Conatus.*] Nota quòd conatus siue voluntas sine effectu non nocet, vt hic patet. & de pœn. dist. 1. §. hæc autem verba. & 5. cogitationis pœnam. & ff. quib. mo. pig. vel hypo. solu. sicut. §. si voluntate. & 17. q. 4. si quis suadente. & ff. quod quisque iu. l. 1. in fin. Et eum condemnatum accipere debemus tantum, qui iure condemnatus est, ita vt sententia teneat: & si nulla est sententia, non dicitur condemnatus. ff. de re iudi. si §. 5. condemnatum. Item arg. quòd verba cum effectu sunt accipienda. supra de cleri. non resid. relatum. & ff. ne quis eū qui in ius vo. est vi. exi. l. pen. §. docere. Arg. contra, quòd voluntas seu conatus delinquentis puniri debeat, quamuis sine effectu. supra de big. nuper. & c. vlti. & 51. dist. si quis post acceptum. & de pœni. dist. 1. si quis nō dicam. si quis cum telo. & quatuor. §§. seq. & ff. de extraor. cri. l. 1. & C. si quacunque præd. po. l. 1. in princ.[a] & supra eo. iuuenis.

a Punitur in x. libris auri. ꝓditus potestate, qui minas pro nuptiis infert subiectæ vel parentibus: etiam si nuptias non peregerit. Ioa. And.

DE DESPONSATIONE IMPVBERVM.

¶ *Supra visum est de spōsalibus in genere, nūc de eis submittit in specie: scilicet, de illis quæ ɔhūtur per impuberes. Vel aliter, & sic: Quia ad sponsalia contrahēda, certa ætas determinata est à iure: ideo subiicitur ista rubrica, ī qua tractat de ætate habili ad spōsalia, ideo, &c. De hac materia vide 30. q. 2. & facit. 20. q. 1. c. 1. & repetit in Sexto. Ab.*

Va fraternitas.] Habet tria dicta, secundum: ibi, *Potest.* ter tium: ibi, *Et postquam.* Abbas Siculus.

CASVS. Pater vult quòd filius eius contrahat cum aliqua mulier e, filius adultus non vult cum illa contrahere: Quæritur, an pater filium c ompellere possit, vt cum illa contrahat? Dicitur, quòd si filius non consentit: hoc fieri non potest: Sed filium nondum adultum potest pater cui vult in matrimonium tradere, quia ipsius voluntas adhuc discerni non potest: Sed postquam venerit ad legitimam ætatem, debet factum patris ratum habere, si sibi placuerit: sed non compellitur. Nota quòd libera debet esse voluntas in matrimonio contrahendo: & filius non adultus in hoc non potest cogere filium adultum ad contrahendum. Filium vero non adultum cogere potest, vt videtur, quod verum est quo ad sponsalia, non quo ad matrimonium; quod patet cum dicitur in littera, dum venerit ad legitimam ætatem: & illud quod postea sequitur, debet exponi de debito honestatis, non necessitatis.

¶ *Glosſa seq. reci. per q. quid si filius vel filia coactione patris, &c.*

f ¶ *Consentit.*] Si coactione paterna ductus consentiret in aliquam, quam aliàs non esset ducturus, eam voluisse videtur, & est matrimonium. ff. de rit. nup. si patre. cogi tamen non debet. ff. eo. non cogitur. & C. de nupt. nec filium. nec potest eum compellere inuitum. ff. de spons. filiofamilias. quia inuitæ nuptiæ difficiles exitus consueuerunt habere. supra titul. proxi. requisiuit. & 31. q. 2. §. 1. secus videtur de filia secundum leges: nam illa contradicere non potest, nisi pater dederit ei turpem, vel moribus suis indignum. ff. de spon. sed quæ patris. secus tamen secundum canones b, supra tit. proxi. cum locum. & 27. q. 2. sufficiat. Bernar.

g ¶ *Debet.*] Debito honestatis, non necessitatis. supra de testibus. capit. 1.

Vbi non est.] Primo ponit dictum. Secundo excipit: ibi, *Nisi.* Tertio exemplificat: ibi, *Vt pote.* Abb.

CASVS. Dicitur hic, quòd aliqui quorum vterque vel alter, ad legitimam ætatem ad matrimonium non peruenerit, coniūgi non debent, nisi forte aliqua iusta causa interueniente, vt puta pro bono pacis: cum ius contrarium fuit causa huius prohibitionis: puta contrahebant aliqui in minori ætate, cum ad ætatem legitimam peruenirent, displicebat alteri, & sic non ɔtrahebant, propter quod scandalū & odium inter parentes oriebatur. Nota, quòd pro bono pacis reformando toleratur matrimonium, quod aliàs fieri interdiceretur.

h ¶ *Consensus.*] Verus, vel præsumptus.

i ¶ *Canonibus.*] Aetas ad matrimonium contrahendum tam secundum leges quàm secundum canones est xij. annorum in fœmina. ff. de ritu. nup. minorem. & infra eo. continebatur. In viro xiiij. annorum. infra eo. attestationes. quantum ad sponsalia ætas vij. ann. ff. de spon. & in sponsalibus. infra eo. litteras. accesit. & c. duo. Ber.

¶ *Glo. seq. ponit duas lecturas.*

k ¶ *Coniungantur.*] Matrimonialiter: quia consentire non possunt. infra de frigid. & maleſi. quòd sedem. Vel intellige quantum ad sponsalia: & ideo prohibentur, quia sæpe mutant postea voluntatem: vnde propterea oritur discordia inter ipsos: & diuertentes consanguineis copulantur, vt supra tit. proxim. iuuenis. quod esse non potest. supra tit. proxi. sponsam. Bernar.

l ¶ *Pacis.*] Nota pro bono pacis admittendum, quod aliàs prohibetur. 3. q. 6. hoc quippe. Vnde versus:

Pax vt seruetur, moderamen iuris habetur.

Pvberes.] Primo narrat dictum. Secundo refert vnam opinionem: ibi, *Quidam.* Tertio aliud dictum: ibi, *Certum.* Quarto aliud: ibi, *Et puerperæ.* Abbas.

CASVS.

TITVLVS II.
De desponsatione impuberum.

CAP. I.

Hormisda Eusebio episcopo.

¶ Pater pro filio impubere sponsalia contrahit, pro pubere vero nō, nisi consentiat.

IVa † fraternitas requisiuit de filio adulto, quem pater matrimonium vult cōtrahere, si sine voluntate adulti filij facere potest. Ad quòd dicimus, si aliquo modo non consentit f filius, fieri non posse.

¶ Potest autem filium nondum adultum (voluntas cuius discerni non potest) pater, cui vult matrimonio tradere: Et postquam filius peruenerit ad perfectam ætatem, omnino debet g hoc adimplere.

¶ Nicolaus Papa.

¶ Impuberes ambo, vel alter, nisi pro bono pacis coniungi non debent.

CAP. II.

VBi † non est consensus h: & infra. ¶ Districtius inhibemus, ne aliqui, quorū vterque, vel alter ad ætatem legibus, vel canonibus i determinatam non peruenerit, coniungantur k: Nisi forte aliqua vrgentissima necessitate interueniente: vtpote pro bono pacis l talis coniunctio toleretur.

¶ Isidorus †.

¶ Puberes sunt quo ad matrimonium, qui ex habitu corporis concipere & generare possunt.

CAP. III.

VBeres à pube sunt vocati:

†Cap. 2. eo. tit. in 1. com pil. Vide con cil. Trid. sessio. 24. de re for. matr. ca. 9. B. Thomā in quæstioni bus additis ad 3. par. q. 47. art. 6. & Sorū lib. 4. senten. dist. 29. q. 1. art. 4.

†Cap. 4. eo. tit. in 1. com pil. Pannormia li. 5. tit. 11. c. 3. siue c. 1 22. Gratianus 30. q. 2. c. vbi non est. vide Syluestrum in summa verbo, sponsalia. q. 3.

b Neque est à sanctione canonum recedendum, quicquid leges ciuiles iubeant.

†Lib. 11. Etymologiarum. c. 2. & c. 7. eo. tit. in 1. compil. Et vide præceteris hic Hostiēsem.

CASVS. Isidorus interpretatur quis dicatur pubes: dicitur etiā pubes à pudentia corpis, quia loca illa primo languiné ducunt. Quidam tñ cōputant pubertatem ex annis primis, id est, illū puberé dicunt, qui annum xiiij. cōpleuit, q̄uis tardius pubescat: Sed verum est, illum puberē esse, qui ex habitu corporis pubertatē ostendit, & generare possit: & puerperæ dicunt, quæ in puerilibus annis pariunt. Nota quòd in matrimonio cōtrahendo non debet cōsiderari tēpus, sed vtrum sit talis, qui generare vel concipere possit, tam in masculo quam in fœmina.

a ¶ *Pudentia.*] id est *, pudore quem patiebantur inspicientes, & inspecti in patribus siue membris pudendis: vt Insti. quib. mod. tu. fi. circa prin.

b ¶ *Xiiij annos.*] 20. q. 1. illud. & supra de regular. ad nostram.

¶ *Glo. seq. quærit, opi. ponit, contrarium sol.*

c ¶ *Tardissime.*] Quid si iste qui iam compleuit xiiij. annos, talis appareat, quòd nullo modo possit generare, & ɔhat, nunquid tenet matrimonium? Dicunt quidam, q̄ tenet matrimonium: contrarium credo a, quia nec est pubes, vt infra dicitur: nec in eo reperiuntur tria bona matrimonij, quæ sunt fides, proles, & sacramentum: 27. q. 2. omne itaque. iste non est talis, qui possit habere prolem, quod etiam satis patet per literam sequentem. Arg. contra. infra eod. de illis.

¶ *Glo. seq. distinguit pubertatem matrimonij & tutelæ.*

d ¶ *Ostenditꝫ & generare.*] Ergo pubertas ex vigore naturali, non ex annorum numero comprobatur: quod verum est, quo ad matrimonium contrahendū, vt dixi ɔ. eod. de illis 2. & c. vlt. vbi malitia supplet ætatem. ex quibus etiam probatur, quòd matrimonium consideratur ex pubertate tm̄, & non ex annorum numero: quo ad tutelam vel curam ætas annorum tantū consideratur. C. quando tu. vel cu. esse de. indecorum. Insti. qui. mo. finitur tu. in prin. sed quo ad matrimonium bene inspicitur mulier, & etiam vir, an sint apti ad matrimonium. 27. q. 1. nec aliqua. & supra de proba. propoſuisti. & c. causam matrimonij. Ber.

†Fortassis legendum à pudendis, vt apud Isidorū: quod & textui conuenit, sequitur enim: quia hæc loca primo languinem ducunt. quod recte obseruat Antoninus Augustinus. sed de his vocibus consule humaniorū literarum professores.

†Herfor.

†Herfordeneñ.

†Cap. 5. eo. tit. in 1. com pil. & postcō cil. Late. sub Alex. iij. par. 11. c. 2. Et de impedimento iustitiæ publicæ honestatis, vide quod notissime cauerit concil. Trid. sessio. 24. de reformat. matri. ca. 3. adde citatos supra tit. præceden ti. cap. ad audientiam. & de materia videto Coarruuiam in epitome libri 4. decre taliū par. 1. cap. 2.

a Idem dixit Alanus in c. 3. eo. tit. in 1. compil. quod omisit in hac sua collectione Raymūdus, hæc tamen glossæ opinio non placet hic Ioan ni And. tu eum videto.

Itteras.] Qui desponsauit minorem septennio, cum eius matre contrahere potest: secus si tépore sponsaliorum erat maior: quia si tunc fuit minor, & eadē volūtate permanente facta fit maior: quia si cū matre cōtrahit, & eā cognoscit, nec matré habebit nec filiam. hoc dicit. Communis diuisio. secunda: ibi, *Consultationi.* Abb.

CASVS. Quidam cū esset ætatis legitimæ ad matrimoniū ɔhendū, desponsauit quandam puellam in cunabulis: postmodum cognouit matrem, & eam in vxorem accepit: Dubitabatur, an eam in vxorem habere posset? Rūdet Papa, q̄ si præfatus vir matrem puellæ in vxorē accepit, anteq̄ puella septimū annum compleret, matrimonium tenet: quia huiusmodi desponsationes, quæ infra septimum annum fiūt, nullæ sunt. verumtamen, si postquā puella vij. annum compleuit, vir ille matré accepit: quia extunc placere consueuerunt sponsalia: matrimonium illud separari debet, & nec matrem, nec filiam habere potest. Nota quòd sponsalia ante septimum annum contracta nulla sunt, post septimum annum valent, & tenent. Item quod ab initio non valuit, tractu temporis valere incipit.

¶ *Glo. seq. arg. signat contrarium, & ibi remittit.*

e ¶ *Dissoluas.*] arg. q̄ sponsalia contracta de facto nō inducunt publicæ honestatis iustitiam. arg. contra supra tit. prox. ad audientiam. vbi & de hoc. & cap. iuuenis.

f ¶ *Extunc.*] scilicet, post septem annos. 30. q. 2. c. vlt.

g ¶ *Placere consueuerint.*] Et si placuerint, sola ratihabitione confirmantur, licet ab initio nulla fuissent: & intelliguntur ratum habere, nisi expresse ɔdixerint ætate legitima adueniente, vt hic colligitur, id est, à pudentia a † corporis nuncupati: quia hæc loca primo languinem ducunt. Quidam tamen ex annis pubertatem existimant: id est, eum esse puberem, qui xiiij. annos b impleuit, quamuis tardissime c pubescat. Certum autem est eum puberem esse, qui ex habitu corporis pubertatem ostendit, & generare d iam potest.

¶ Et puerperæ sunt, quæ in annis puerilibus pariunt.

¶ Alexander tertius Herfordeñ. † episcopo.

¶ Ex sponsalibus contractis cum minore septennio, non oritur impedimentum publicæ honestatis, secus si cum maiore vel minore consentiēte post septennium: & affinitas sequens dissoluit sponsalia præcedentia de futuro.

CAP. IIII.

LItteras † tuæ fraternitatis accepimus, ex quarū tenore perpendimus, quòd cum quidam esset perfectæ ætatis, quandam puellam in cunabulis desponsauit: procedēte vero tempore, matrem puellæ cognouit, & eam in vxorem accepit: & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd si præfatus vir matrem puellæ antequam septimum annum compleſſet, in vxorem accepit, matrimonium non dissoluas e; cum desponsationes huiusmodi nullæ sint, quæ in cunabulis sed intelligò quòd sponsalia debeant placere, cum simul cohabitant: quia tunc intelliguntur consentire, ex quo non contradicunt. ff. de ritu nup. minorem. secus credo si seorsum habitant: quia tunc non intelliguntur consentire, nisi vel verbo vel ipso facto, puta quia vadit ad domum suam, vel dat aliqua munuscula & consimilia, quæ sponsi facere consueuerunt. ar. ad hoc infra c. proxi. in prin. vbi dicit, & postea in eum consenserit. Item arg. ad ea quæ frequentius accidunt iura adaptari debent. 28. dist. de Syracusanæ. & supra de cle. coniuga. diuersis fallaciis. C. de la. li. tol. l. vnica. §. sed & si quis homini. & 14. q. 5. denique. & Inst. de re. diui. §. illud. 19. quæstio. 2. duæ sunt. & ff. de serui. rusti. prædicum essent. §. per plurium. ff. de vsucap. l. iusto. 1. respōso. in fi. ff. de legi. nam ad ea. & 3. q. 5. accusatores. immo quandoque ad ea quæ nunquam vel raro accidunt. ff. si pars hære. pe. l. antiqui. 19. distin. in canonicis. in fi. ff. de reg. iur. ea quæ raro. de confec. dist. 4. sanctum est baptisma. in fin. C. de. legi. hære. si maior. & 51. dist. qui in aliquo. ver. quicunque. ff. de ritu. homi. non sunt. & l. seq. b Sol. regulariter obtinet prima rubrica. Cōtraria casualia sunt, quæ negotiis non cohærent. ff. de regul. iur. ea quæ raro.

†Vide l. quantum. ff. de spōsalib. cum ibi notatis.

†Cap. 6. eo. tit in 1. com pil & post cōcil Late. sub Alex. iij par. 6. c 7.

†Aliàs, V.

†Aliàs ita: quando ab G desponsata, &c. aliàs: ab V. desponsata.

b Formabitur ibi casus de ancilla, cui relicta erat libertas si ties liberos pareret: peperit vnū, & postea tres vno partu, vltimus est liber. Ioan. And.

†V.

h ¶ *Filiam.*] Quam habere non potest propter affinitatem superuenientem. 35. q. 3. nec eam quā. nec matrem propter publicæ honestatis iustitiā: vt infra cap. proxi. & supra tit. proxi. ad audientiam. & infra eod. continebatur. §. vlt. Ber.

†Vide citatos cap. præcedenti.

†V.

Accessit.] Summatum est supra cap. proxi. Distinguit duo membra. secundum: ibi, *Sane.* Abbas.

CASVS. Quidam G. nomine contraxit sponsalia cum quadam puella in minori ætate, siue infra nubiles annos, & cum ipsa in dictum G. consentire nollet, ab eo fuit per archiepm absoluta: postmodum dictus G. cum matre puellæ matrimonium contraxit, & ex ea filios suscepit: Dubitauit archiepiscopus, vtrū matrimoniū illud teneret, & an filij eorum legitimi sint habendi? Super hoc Papa consultus respondet, & mādat archiepiscopo, quateaus si constiterit ei, quòd puella non esset vij. annorum, quando præfato G. desponsata fuit, & quòd idem G. fuisset absolutus ab ipsa, matrimonium illud legitimum iudicet, & prolem eorum legitimam denunciet: quia desponsationes infra vij. annum non tenent, si consensus postea non accedat: Si vero dicta puella antequam desponsata prædicto G. fuisset, vij. annum compleuerit, quamuis ab ipsa absolutus fuisset, quia in eum consentire nolebat, matrem puellæ habere non potest. Nota quòd diuortium dicitur celebrari inter quos nullum fuit matrimonium. Item sponsalia infra vij. annum contracta non tenent, & ita non impeditur coniungi, qui contraxit cum matre illius puellæ, dummodo post septimum annum adinuicem non consenserint. Item ratihabitio subsequens confirmat contractum præcedentem.

i ¶ *Consenserit.*] Dic super hoc vt supra c. proxi.

K ¶ *Absolutus.*] Maxime. hæc absolutio factum tantum respicit, cum nulla fuissent sponsalia. supra c. proxi. Ber.

l ¶ *Prolem.*] Quia vbi matrimonium legitimum est, & filij legitimi erunt. 34. dist. si quis viduam. & 32. q. 4. dicat aliquis. & si matrimonium reputatur legitimum, licet non sit, filij tamen erunt legitimi. infra qui filij sint legiti. cum inter. hodie idem obtinet denuntiatione præmissa c. infra de clande. despon. cum inhibitio.

c Cum alter ignorat impedimentū, secus cum ambo sciūt, vt ibi. Ioan. And.

m ¶ *Accedit.*] Tacite vel expresse: vt dictum est supra c. proxi.

n ¶ *Ante desponsationem.*] Ipsius puellæ. Ber.

¶ *Glo. seq. ponit opinionem, & lecturam, quam reprobat.*

o ¶ *Ipso iure.*] Hoc ideo dicit, quia cum maior contrahit sponsalia

Universidad de Deusto

cum minore, adueniente ætate, si minor noluerit consentire in matrimonium, ab ecclesia debet absolui: & quia illa noluit consentire, fuit absolutus ab eo. Nec intelligas ipso iure, id est, sponsalia nulla fuerunt ipso iure, vt quidam [a] dixerunt, quia ipsa non consensit in sponsalibus. sed hoc itaré non potest: quia si hoc fuisset, non separaretur matrimonium contractum cum matre, cum nulla fuisset sponsalia, vt patet per princ. cap. vbi non separantur.

a Tanc scilicet, sed monebatur ex antiqua, vbi præcipiebatur matrimonium simulado (sicut nec contractum cum matre.

† fuerat.

a ¶ *Inhonestum.*] Quia nullam de consanguinitate [b] illius puellæ poterit recipere in vxorem: ergo multo minus matrem. 3. tit. proxi. ad audientiam. & c. sponsam. & c. iuuenis. cum illa puella fuerit sponsa illius: vt ȝ. c. proxi. in fi.

b De hoc articulo late disputant, Doctores in c. 1. de sponsalib. lib. 6. sed tene qd nouissime diffinuit cõcil Trid. sess. 24. de reform. matri. c. 3. adde citatos supra tit. præcedé. & ad audiẽtiam.

Ontinebatur.] Primo ponitur consultatio. Secundo responsio ibi, *Consultationi*. Abbas.

CASVS. Quædam puella infra nubiles annos constituta, tradita fuit in vxorem cuidam iuueni, & ab eo traducta: postmodum cum peruenit ad nubiles annos, potulauit licentiam cum alio contrahendi, dicés, quòd in illum non consensit: Iuuenis ille in cõtrariũ allegauit, quòd & si forte cum desponsauit eam, nondum annum xij. attigisset, ita erat ætati proxima, q̃ eam carnaliter cognouit: & parentes ipsius asserebant eá esse ætatis legitimæ: Quæsitũ fuit à Papa, cui esset potius credendũ? Rñdet Papa, quòd in decretis habetur expressum, vt si vir dicat quòd vxorem suã cognouerit, & mulier negauerit, standum est verbo viri: & in casu præmisso standum est verbo viri, qui dicit se eam cognouisse, si illud iuramento firmauerit: Si vero fuit ætati proxima, vt in xj. anno, vel circa xij. & cum assensu suo desponsata, & cognita ab eo, separari non debet: præcipue cũ parentes ipsius eam legitimæ ætatis faterentur: In fine dicit, q̃ si puella infra nubiles annos alicui fuerit desponsata, non licet alicui de consanguinitate illius cui desponsata fuerat, eam ducere in vxorem, nec sponsus poterit aliquam accipere de consanguinitate sponsæ. Nota quòd potius creditur viro q̃ mulieri, sed hoc est fauore matrimonij. Item ab xj. anno dicitur mulier proxima nuptui & apta. Item sponsalia infra nubiles annos contracta, licet ad matrimonium non perueniant, impediunt matrimonium contrahendum cum omnibus consanguineis alterutrius.

† Cap. 8. eo. tit. in 1. com pilat. & post cõcil. Later. sub Alex. iij. par. 6. c. 10.

† In cõcilio apud Cõpendium c. 20. vt est apud Burchardũ. lib. 9 decr. t. c. 42. & Iuo. nẽ par. 8. c. 180.

† cognouit

b ¶ *In decretis.*] 33. q. 1. si quis acceperit vxorem. §. 1.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

c ¶ *Viri standum est veritati.*] Arg. ȝ. 27. q. 2. quod interrogasti. & 33. q. 1. requisisti. Solu. vbi vir se dicit cognouisse vxorem, & ista negat, standum est verbo viri, vt hic, & 33. q. 1. si quis acceperit. sed cap. requisisti. intelligitur quando vterque confitetur, quòd carnaliter iungi propter fragiditatem non possunt, & vterque septima manu propinquorum debet iurare, quòd non possunt carnaliter commisceri. c. quod interrogasti. in telligitur, quando maritus non dicit q̃ vxorem cognouerit: vnde auditur mulier. præterea quod dicit hic, fides est adhibenda viro si iurauerit, hoc intelligo quando mulier non probat se virginem per aspectum corporis: quia tunc bene auditur. supra de proba. proposuisti. & cap. causam [c].

c Facit l. 1. cum not. C. de re iud. & l. 1. C. si aduersus liber tatem.

d ¶ *Iuramento.*] Sed quare compellitur iste iurare, cum sit reus. 6. q. 5. actor? Ideo compellitur iurare, ne hoc diceret in fraudem, & in præiudicium mulieris, nec credere tenetur ei mulier sine iuramento, præcipue in causa matrimonij propter periculum animæ. Lau. dixit, quòd hoc ideo, quia fundata videbatur intentio mulieris: quia traducta mulier fuerat minor: vnde ad tollendam præsumptionem illam debet iurare: secus esset, si mulier omnino nihil probasset. vt supra de iureiur. c. vlt. vbi de hoc. sim. infra eod. attestationes. Et sic est arg. quòd in causis matrimonialibus non debet omitti iuramentum, ne in fraudem aliquid tentetur. supra de testi. tuis quæstionibus.

¶ *Glossa seque ns quærit, & soluit.*

e ¶ *Proxima.*] Sed quando dicitur ætati proxima [d]? Potest dici quòd cum distat à pubertate per sex menses vel minus. ȝ. eod. attestationes. & ff. de excu. tuto. non tantum. & sic proximus pubertati furti obligatur. Insti. de ob. qụe ex delict. nas. supra in summa. & intellige nihilominus q̃ malitia supplebat ætatem, alias non esset matrimonium etiam post xij. annum, vt dixi supra eo. puberes.

d Pubertati proximus quis dicatur docet hic præ aliis Præpositus. vide Aretinum & alios in §. in summa. Instit. de obligat. quæ ex delict. nas. adde glossam, Decij & alios in l. pupillus. ff. de reg. iuris.

f ¶ *Præsertim.*] Id est, maxime. & quòd parentes confitebantur illam legitimæ ætatis, multum facit pro viro, & contra puellam.

† Teneas nunc quod diffiniuit concil Trid. sessio. 24. de refor. mat. cap. 3.

g ¶ *Alicui de cõsanguinitate.*] Sic supra eo. e ac cetsit. in fi. supra tit. prox. ad audientiam. & ca. iuuenis. & c. sponsam.

† illius

Deillis.] Tria sunt dicta. Secundum: ibi, *Si vero.* Tertium: ibi, *Mulier.* Abbas.

† fuit

† Batoñ.

† Bartholomæus. sed vt plurimum Bathonien.

CASVS. Aliqui infra nubiles annos constituti maiores vij. annis contrahunt sponsalia, siue vterque siue alter reclamet, antequam ad annos matrimoniis aptos perueneriat, & postulent separari, non sunt audiendi: ¶ Si vero alteruter istorum, ad annos pubertatis peruenerit, infra eosdem annos altero existẽte, cum sponsalia [k] contrahuntur: si is qui minoris [l] ætatis est, cum ad annos illos peruenerit, reclamauerit, nec in alterum voluerit consentire: iudicio [m] ecclesiæ rum maior fuit, & alter minor: si maior postulet separari, non est audiendus: quia ex quo in eum semel consensit, non potest amplius dissentire: nisi minor cum peruenerit ad ætatem legitimam petierit separari. Nota, quòd illi qui in minoribus annis contrahunt, ante legitimã ætatem non possunt resilire. Item maior debet expectare minorem. Item sufficit semel in aliquem consentire.

h ¶ *De illis.*] Tres articuli continentur in hac decretali, Primus est hic in principio *De illis.* vsque, *Si vero.* Secundus est: ibi, *Si vero alteruter.* Tertius: ibi, *Mulier autem.* Ber.

i ¶ *Vltatenus audiendi.*] Propter fragilitatem ætatis: & est argu. quòd impubes de eo quod facit ante pubertatem, reclamare non valet. argu. 28 dist. de his. & 20. q. 1. illud. & ff. de neg. gest. Pomponius. & arg. ad hoc ff. de mino. denique. §. 1. Ber.

¶ *Glo. seq. ponit lecturam quam reprobat.*

k ¶ *Cum sponsalia contrahuntur.*] Id est, altero existente infra annos pubertatis, sicut existebat quãdo sponsalia contrahebantur: si alter peruenit ad ætatem, non est audiendus, si petat separari, sed expectabit quousque alter ad ætatem peruenerit. quidam dicebant, quòd alter eorum erat maior, & alter minor, quando sponsalia contrahebantur: & secundum hoc non differret à sequenti versu. Ala.

l ¶ *Minoris ætatis.*] Videtur quòd in optione illius, qui vltimo ad ętatẽ peruenit, sit reclamare, & tu dic quòd idẽ iuris est de alio, quòd potest reclamare, etiam si minor vellet consentire: aliter non differret à seq. versu.

¶ *Glo. seq. succesiue signat duo contraria, & soluit.*

m ¶ *Iudicio ecclesiæ.*] Sic infra c. proxi. Et ita patet, q̃ sponsalia dissolui debent iudicio ecclesiæ tantum, nisi fortius vinculum superueniat, puta matrimonium cum alio, vel votum solemne: quia tunc ipso iure soluta sunt. arg. supra tit. prox. fi inter. & infra de spon. duorum. c. 1. Arg. ȝ. infra eo. ex litteris. vbi soluuntur sponsalia antequã alter perueniat ad ætatẽ. Sed non est contra: quia ibi non tenuerunt sponsalia, vt patet ex fine, hic vero tenuerunt. Item sim. supra titu. proxi. præterea. & c. requisiuit. ibi similiter soluuntur sponsalia, ne deterius inde contingat. & ita sponsalia contrahentes, si nolunt vterque vel alter perficere matrimonium, non sunt compellendi: vt colligitur per hæc iura. Sed contra. est expressum, quòd omnino sunt compellendi, p ecclesiasticam censuram. ȝ. tit. prox. ex litteris 2. & cap. sicut. Quid ergo rñdebis? Dicas, quòd illa decre. ex litteris 2. & cap. sicut. loquuntur quãdo iuramentum interuenit, licet illi etiam essent impuberes, sed erant doli capaces, ita quòd tenuit iuramentum: vnde propter periculum iuramenti compelli debent ad contrahendum. & illa decre. requisiuit. reducitur ad illam ex litteris. vt ibi plene dictum est: & quod dicit illa decre. præterea. potius est dispensatio: vt ibi dictum est: & quia vterque dissentiebat, ideo facilius toleratur. hic ergo loquitur de sponsalibus minorum. Si ergo iuramentum interueniat, compellendi sunt perficere matrimonium, siue sint maiores siue minores, duntamen fuerint doli capaces: quia ætas illa plena est periuriis. infra de delict. pue. pueris. Si vero iuramentum non interuenit in sponsalibus, nõ sunt in uiti compellendi: quia inuitæ nuptiæ difficiles exitus consueuerunt habere [e], & ita planum est: ex causa tamen compelluntur, vt dictum est ȝ. de spon. ex litteris 2.

† Vide l. nuptias. cũ similibus. ff. de reg. iur.

† Vox, eidẽ, desideratur in pluribus antiquis codicibus.

† Ca. 10. eo. tit. in 1. compil Pro intel lectu vide Couarruuiã cisatum supra eod. cap. de illis.

a Adde quòd pro hoc facit quod not. in l. pen. ingl. 2. C. de fideiuss.

e Hæc omnia iura à glossa citata, moderata nũc sunt per concil. Trid. paulo ante citatum.

† Aliàs, carnis.

b ¶ *Semel consenserit.*] Arg. quod semel probatum est, amplius non possum reprobare. 3. q. 3. offeratur. & 8. q. 2. dilectissimi. & 20. q. 3. eos qui. 32. q. 5. horrendus. & 4. dist. in istis. & supra de causa. posc. cum olim. ff. de neg. gest. Pomponius 1. & ff. de adul. si vxor. in fi. Arg. contra ff. de mu. & ho. vt gradatim. §. reprobari [b]. Item arg. quòd contractus claudicat. arg. supra de elect. nostri. & 32. q. 5. proposito. & q. 2. aliquando, & 33. q. 5. manifestum. 12. q. 2. si qua de rebus. & Instit. de auctor. tu. §. 1. & C. de procura. nõ eo minus. Arg. contra ff. de arbi. si cum dies. §. sed & si. & l. sed si interpellatur. §. vlt. 21. q. 5. si quis cuiuslibet. & 4. q. 5. quisquis. Solu. verum est, q̃ multi ȝctus claudicant, & ex vna parte possunt tenere, & ex altera non, vt si pupillus ȝhat cum minore sine tutoris auctoritate. Insti. de auctor. tu. §. 1. & l. prædi. non eo minus. & c. si qua de rebus. secus in matrimonio, quia illud vinculum non potest constare nisi ex duobus consensibus. ȝ. tit. prox. tua. & quod dicit hic non obstat, quia ille tenetur expectare non ratione matrimonij, sed ratione suæ promissionis [c]. vnde si contraheret cum alia teneret, etiam si iuramentum interuenisset. supra tit. proxi. fi inter.

b Ibi medicus semel ꝑbatus reprobatur, & est speciale propter hominũ sanitatẽ. Ioan. And.

c Similenot. supra tit. 1. ex litteris. in fi. 2. glo. Ioan. And.

Nobis.] In effectu idẽ dicit iste textus q̃ præcedens; nisi q̃ addit, de copula & consensu tacito, post aduentum pubertatis. Primo ponitur quæstio. Secundo solutio: ibi, *Ad quod.* Abbas.

CASVS. Quidam infra nubiles annos iunguntur nomine matrimonij: si vterq; vel alter anteq̃ ad legitimos annos perueniant, petierint separari: quæritur, vtrum sint audiendi: Rñdet Papa, q̃ cum ante legitimos annos coniugalem consensum non habeant, vsque ad legitimam ætatem expectare tenentur: & tunc aut confirmetur matrimonium, aut infirmetur, nisi carnalis copula antea interuenerit, cum illa tempus anticipare soleat pubertatis. Nota quòd ante annos legitimos non possunt aliqui matrimonialiter consentire. Item matrimonium non semper consideratur secundum annos: quia aliquando carnalis commixtio anticipat ætatem, & inducit matrimonium præcedentibus sponsalibus, & malitia etiam supplet ætatem.

c ¶ *Matrimonij nomen.*] Scilicet, futuri: quia loquitur de sponsalibus. supra cap. proxi.

¶ *Glo. seq. dat simile. quærit, & dupliciter soluit.*

d ¶ *Consensum non habent.*] Quousque perueniant ad ætatem legitimam. sic etiam & in voto. 20. q. 1. firma. ȝ. de frigi. & male. q̃ sedem: Sed pone quòd dicant, accipio te in meum: & ego te in meam, intendentes etiam cõtrahere matrimonium? Rñdeo, matrimoniũ nõ contrahũt ætate prohibente: sponsalia non contrahunt, quia nolunt. ff. de spon. q̃ situm. arg. supra de off. dele. cum super. & C. si quis alteri vel sibi. multum interest. si in eadem voluntate persistant vsque ad legitimam ætatem, matrimonium prius inutile ratihabitione tacita vel expressa confirmatur. arg. infra c. proxi. & ff. de spon. quæsitum. de rit. nupt. minorem. Posset tamen probabiliter dici, quòd sponsalia cõtrahunt iuris potestate, licet ea ȝhere nõ intendant. ȝ. eo. attestationes. argum. & c. duo. Ala.

e ¶ *Tenentur.*] Supra c. proxi. & 20. q. 1. illud. 28. dist. de his.

f ¶ *Anticipare.*] Infra eod. cap. proxi. & c. vlt. & supra eo. puberes.

ij *Eillis.*] Primo decisa consultatio. Secundo rñsio: ibi, *Respondemus.* Abbas.

† Cap. 12. eod tit. in 1. compilat. & post concil. Lateran. par. 50. cap. 41. §. de illis ve ro.

† Ianuen.

CASVS. Quidam in minori ætate sponsalia ȝhunt, & traducuntur: postmodum diuortium petunt minorem allegan tes ætatem, aut vim sibi illatam: Quæritur, quid iuris? Respondet Papa q̃ si ita fuerint ætati proximi, quòd potuerint carnaliter coniungi, prætextu minoris ætatis non sunt separandi, si vnus in alium visus est consensisse: quia in eis malitia supplet ætatem: sed cuiuscunque sint ætatis, se possunt per illatam sibi violentiam excusare, nisi post violentiam consensus maccedat.

† Vide l. penul. ff. quãdo dili. leg. cc. & l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obl.

¶ Vrbanus iij. Cenomañ. episcopo.

¶ *Contractus ante pubertatem, etiam cum nisu carnalis copulæ, non facit matrimonium.*

CAP. X.

ATestationes † super causa matrimonij, quæ inter H. iuuenem. & G. mulierem vertitur, accepimus: & ipsis inspectis nobis innotuit, quòd prædictus iuuenis, nondum duodecimum annum attigerat, cum præfatam G. accepit vxorem: cum interdum illa tempus anticipare ſſoleat pubertatis.

† Cap. 13. eod. tit. in 1. compilat. Et de intellectu ꝑæter Doctores hic, vide Couarruuiã in epitome lib. 4. decretalis, par. 1. cap. 4. §. 1. num. fin.

¶ Idem Genuen. † archiepiscopo.

¶ *Minores apti ad matrimonium ex contractu matrimonij obligantur: nisi violentia intercedat.*

CAP. IX.

ij DEt illis, qui in minori ætate desponsantur g: & infra. ¶ Respondemus, quòd si ita fuerint ætati proximi, quòd potuerint copula h carnali coniungi, minoris ætatis intuitu separari non debent †, si vnus in alium visus fuerit consensisse i: cum in eis ætatem suppleuisse malitia k videatur: sed cuiuscũque fint ætatis, se possunt per illatam violentiam excusare l nisi post violentiam consensus maccedat.

† Vide l. pe nul. ff. quãdo dili. leg. cc. & l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obl.

¶ Vrbanus iij. Cenomañ. episcopo.

¶ *Contractus ante pubertatem, etiam cum nisu carnalis copulæ, non facit matrimonium.*

CAP. X.

ATestationes † super causa matrimonij, quæ inter H. iuuenem. & G. mulierem vertitur, accepimus: & ipsis inspectis nobis innotuit, quòd prædictus iuuenis, nondum duodecimum annum attigerat, cum præfatam G. accepit vxorem: vim contractum, per consensum sequentem fit firmum, quod prius erat infirmum.

† Cap. 13. eod. tit. in 1. compilat. Et de intellectu ꝑæter Doctores hic, vide Couarruuiã in epitome lib. 4. decretalis, par. 1. cap. 4. §. 1. num. fin.

g ¶ *Desponsantur.*] Et traducuntur in domum: postea allegant minorem ætatem vel violentiam.

h ¶ *Copula carnali coniungi.*] Hoc solum consideratur, vt possint coniugali vinculo sociari, & non numerus annorum. supra eo. puberes.

i ¶ *Consensisse.*] Quod facere potuerunt, licet nondum peruenerint ad ætatem, cum pubertas præuenisset ætatem.

d Quod intelligit Tancr. sapientiã, discretionem, & doli capacitatẽ. & secundũ Phi. interdũ bonitas suppletætatẽ. C. de prox. sac. ser. l. vniciuique. & 77. dist. monachus. Ioan. And.

K ¶ *Malitia.*] Alibi appellatur prudentia [d]. infra eo. cap. vlt. simile C. si minor se maio. dixe. l. 3.

l ¶ *Excusare.*] Sic supra eo. tit. proxi. veniens 2. & c. consultationi.

m ¶ *Consensus.*] Expressus vel præsumptus: vt si patienter cohabitet illis, talis violentia transit in consensum. supra tit. proxi. ad id quod. & infra qui cle. vel vo. infinuante. C. quod met. cau. l. 2. vel si carnalis copula subsequatur. infra de eo qui dux. in ma. quam pol. per adul. significauit. & infra qui ma. accu. poss. insuper. Ber.

Attestationes.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, *Consultationi.* Abbas.

CASVS. Quædam causa matrimonialis vertebatur inter H. iuuenem, & G. mulierem: super causa illa coram ordinario testes fuerunt producti: Dubitauit iudex, qualiter in causa procederet: misit attestationes testium domino Papæ. Attestationibus illis inspectis, constitit domino Papæ, quòd iuuenis ille nondum attigerat xij. annum quando dictam G. in vxorem accepit: & licet nisus fuisset eam corrumpere, secundum quod vterque confitebatur, mulier tamen credit se virginem euasisse: Sed ipse antequam peruenisset ad xiiij. annum, ab ea recessit, & cum postmodum ad annos legitimos peruenisset, petebat illũ in virum suũ: Respõdet Papa eidem episcopo, dicens, quòd si mulier illa per idoneos testes probare nequiuerit, quòd post xiiij. annum ætatis suæ, vel circa finem xiiij. anni, prædictus iuuenis consensisset in eam, recepto iuramento ab ipso, quòd postquam ad legitimam ætatem peruenit, eam habere non consensit vxorem: dictum iuuenem à prædicta G. debeat separare, & dare vtrique licẽtiam cum alio ȝhendi, vel alia. Nota, q̃ inutilis conatus non facit præiudicium. Item post publicatas attestationes de nouo possunt testes recipi. Item hic defertur iuramentum reo, quãuis actor nihil probet, cum tamen deberet absolui, quia actore nõ probante reus absoluitur, sed hoc fit propter præsumptiones, quia tentauit eam corrumpere, & etiam fauore matrimonij.

a ¶ *Nisus*

Universidad de Navarra Biblioteca

a Adde nisi mulier, per aspectū corporis virginem se probaret, de probat. proposui isti. secundū Tanc. vel secundum Innocentiū licet mulier corrupta fuisset, & nō vir, nō esset matrimoniū remittit ad ea quę not. infra de eo qui cog. cōsanguinitati Ioā And.

† In codice Barbatęita: quem cum xviij. annos haberet, sed in aliis vt est impressum. in antiqua compilatione apertior est hic locus ita: quem eadem mulier instanter nisi repetit, & pro viro sibi vindicare contendit: sed cum vix. & vij. annos habeat, ipsam recipere contradicit.

† Cap 14. eod.tit.in 1. compil.

† annorum

† ducta
† abducta

† vide Paulum de Castro consil. 312. & Iasonem in l. Titia. ff. de verb.oblig.

a ¶ *Nisus fuisset.*] Et ita conatus non præiudicat, cum non habuit effectum. supra tit. proxi. cap. vlti. vbi de hoc. Ber.

¶ *Glo. seq. recitatur per quæstionem.*

b ¶ *Euasisse.*] Cui creditur in hoc, quòd contra se confitebatur. 14. q. 2. §. 1. & ff. de interro. actio. de ætate. §. 1. aliàs staretur verbo viri, vt ꝛ. eodem continebatur [a].

prout ibi dicitur. Ber.

¶ *Glo. seq. reci. per quæstionem.*

c ¶ *Per idoneos testes.*] Quod facere poterit nō obstante publicatione aliorum testium, cum iste sit alius articulus. de testi. fraternitatis. & cap. tam litteris. & cap. causam 2. c. ex tenore. & c. series.

¶ *Glo. seq. recitatur per quæstionem, quando dicatur circa finem: soluit allegans tria iura: allegat vnum contrarium: & demum determinat quæ dixit.*

d ¶ *Circa finem.*] Forte per sex mēses. ff. de excu. tuto. non tantum 2. ff. de mu. & ho. ad rem publicam. & supra eo. continebatur. arg. cōtra 20. q. 2. illud hoc intellige si iuenis iste tunc esset viripotens, quia malitia pręuenit ætatem quandoque. ꝛ. eo. c. proxi, aliàs nō tenet matrimonium, etiā si compleuisset xiiij. an, vt ꝛ. eo. puberes. dictum est. Ber.

¶ *Glo. seq. quærit. opponendo, & soluit.*

e ¶ *Ab ipso iuramento.*] Sed quare exigitur iuramētū, cum ipse sit reus. 6. q. vlt. actor? Ideo defertur ei iuramentum, quia præsumptio erat p muliere: quia constabat, quòd cum ipsa contraxerat, & quia aspiraverat ad carnalem copulam: vnde ex hoc erat præsumptio contra illū. sic ꝛ. eod. continebatur. Dic vt ibi, Quando debeat iuramentum deferri reo vel actori, quære illud ꝛ. de iureiuran. c. vlt. Et ideo iurat quòd poterat esse, q̄ post xiiij. annos consensisset in illā & timore iuramenti confitebitur veritatem. Ber.

EX litteris.] Communis diuisio. Secunda: ibi, *Cum autem.*

CASVS. Quædam puella duodecim annorum desponsata fuit cuidam puero ix. vel x. annorum: & postmodum de voluntate patris non de sua, vt dicebat, ad domum patris illius pueri ducta fuit inuita & nolens, & minis parentum compulsa, fecit ibi per annum moram: & tandem ad domum patris est reuersa, dicens, quòd nunquam in eum consensit, nec vult consentire, immo petebat licentiam cum alio contrahendi: Quærebatur quid iuris? Respondet Papa, cum dictus puer nondum ad xiiij. annū peruenerit, nec ad eam carnaliter accessum habuerit, mandat, quòd si puella commonita ipsum noluerit expectare, quousque ad ætatem legitimam peruenerit, si est ita, vt est propositum, liberam tribuat licentiam cum alio contrahendi. Nota, quòd sponsalia per vim contracta non tenent, & ideo datur huic licentia contrahendi. Item cohabitatio vnius anni non sufficit ad præsumendum consensum matrimonialem: quod verum est, vbi inuite quis contrahit, nec vnquam consensit.

f ¶ *Desponsata.*] ea non consentiente.

g ¶ *Potius.*] electiue, & non comparatiue. Ber.

h ¶ *Per annum.*] si hoc fecisset sponte, sic tenuissent sponsalia ex patientia consequentis temporis. ꝛ. tit. prox. ad id quod. & sic non fuisset ista mulier audita, quousque alter peruenisset ad ætatem. supra eod. de illis 1.

i ¶ *Carnaliter.*] Quod si fecisset, statim præsumeretur consensisse. infra de eo qui dux. in matrimon. quam poll. per adulter. significauit. Bernardus.

& licet nisus fuisset [a] (sicut vterque confessus est) ipsam corrūpere, mulier tamen credit se virginem euasisse [b]: verum ipse antequam ad annum decimumquartum peruenisset, à memorata muliere recessit: quem † cum xvij. annos habeat, eadem pro viro sibi vendicare contendit: & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd si mulier per idoneos testes [c] probare nequiuerit, quòd post decimumquartū annum ætatis suæ, vel circa [d] finem decimiquarti anni, prædictus iuuenis consensisset in eam, ab ipso iuramento [e] recepto, quòd postquam ad legitimam ætatem peruenit, ipsam habere nō consensit vxorem: ab impetitione mulieris eum potes & debes absoluere: & ad alia vota vtrique dare licentiam transeundi.

¶ Idem Pisano archiepiscopo.

¶ *Si maior inuita contraxit sponsalia cum minore, non tenetur ipsum expectare donec veniat ad ætatem adultam.*

CAP. XI.

EX† litteris tuæ fraternitatis accepimus, quòd puella quædam anno.† xij. iurata fuit, & desponsata [f] cuidam puero nouem vel decem annorum: & tempore procedente, de voluntate parentum, potius [g] quàm de sua (sicut asserit) ad domum patris pueri adducta†: vbi nolens & inuita, minis† parentum impulsa, moram fecit per annum [h] & amplius, & tandem inde recedens, ad domum propriam est regressa: & infra. ¶ Cum autē dictus puer nondum ad decimumquartum annum peruenerit, nec ad eandem carnaliter [i] accessum habuerit: Discretioni tuæ taliter respondemus, quòd si puella commonita, vt donec compleat idem puer annum decimumquartum expectet, non duxerit expectandum, ei secundum ea, quæ proposita sunt, accipiendi alium virum, liberam tribuas [k] facultatem†.

¶ Clemens† tertius.

¶ *Sponsalia contracta cum minore septennio, per cohabitationem mutuam post septennium conualescunt, & inducunt publicæ honestatis iustitiam: soluuntur tamen per matrimonium de præsenti.*

CAP. XII.

DVo† pueri Guilielmus & Guilielma matrimonialiter[l] sunt coniuncti, puero sextum puella vero septimum annum agente: qui simul per tres annos[m] mansserunt: tunc pater puellæ subtrahens eam sponso, ipsam alteri M. nomine copulauit: cum quo per septem annos quiete permansit: ipse vero tunc reliquit eādem, quia credebat eā alium virū habere, illū† scilicet, cui prius fuerat desponsata. Prior autem sponsus ad annos discretionis perueniens, à prædecessore tuo contrahendi cum alia licentiā impetrauit: qui quandam nomine S. consobrinā prioris in vxorem [n] accepit: & cum ea per aliquod tempus existens, eā (vt ipse fatetur) carnaliter non cognouit, licet illa† se ab eo cognitā asseueret. cū autē pater memoratæ Guilielmę eam vidisset à secundo viro relictam, prænominatum Guilielmum, cui prius eam desponsauerat, compulit, vt S. neptem suam omnino dimitteret, & ad Guilielmam suam desponsatam rediret [a]: qui postmodum per biennium cohabitauit eidem.

¶ Quia igitur quid tibi faciendum sit, postulas edoceri: Breuiter respondemus, quòd impediente puerili ætate, matrimonium [b] inter G. & G. non fuit: & licet idem, postquam illa nupsit alij, potuerit aliam ducere in vxorem: tamen quia dictam S. duxit consobrinam mulieris eiusdem, siue eam cognouerit siue non: non debet tamen cum eadem S. propter publicæ honestatis [c] iustitiam† remanere, nec ad primam habere regressum, quia alteri fuit legitime [d] copulata: & infra. ¶ Cum vero vir caput [e] sit mulieris, & Guilielmus dicat [f], se non cognouisse prius S. supradictam: aliam, si voluerit, poterit ducere in vxorem, & S. viro legitimo copulari: post separationem vero, pro vitando populi scandalo, vtrique ad tempus est pœnitentia iniungenda. Si vero legitime constaret ipsam S. ab eo siue post, siue antea [g] cognitā extitisse, neutri viuente altero dabitur [h] licentia contrahendi. Remanebit ergo Guilielma cum M. [i] imposita ipsi M. ad tempus pœnitentia competenti, qui pro sua opinione sola Guilielmam (iudicio ecclesiæ non requisito [k]) dimisit.

¶ Innocentius iij. C. & P. quondam filiis Malebrancæ†.

¶ *Accusari non potest matrimonium, quod non est: vt si cum minori septennio sit contractum: denunciari tamen potest impedimentum, ne contrahatur in posterum.*

CAP. XIII.

AD† dissoluendum quod factum fuerat inter I. & S. & infra. ¶ Accusatione [l] pro puella super consanguinitate proposita, præfatus I. multas exceptiones proposuit: per quas nitebatur vos ab accusatione multipliciter remouere: & infra. ¶ In terloquendo pronunciamus, inter iuuenem & puellam, nec matrimonium [m] nec sponsalia fuisse contracta: cum constet puellam nondum ad septennium peruenisse. Quocirca nec accusatio locum habebat, cum non esset quod posset legitime accusari [n]. Denunciari [o] † tamen poterat consanguinitas, vt interdiceretur matrimonium contrahendum. Ad denunciationem ergo legitime probandam, terminum assignamus, saluis excetentibus

quod non fit in aliis denunciationibus.2.q.1.si peccauerit.& 3. de iudi. nouit.& est ius cõmune, quod quilibet tenetur & potest denunciare.j. de clande.despon.cum inhibitio.

¶ *Glo.seq.soluit contrarium.demum quærit,& soluit.*

a Subaudi, vel non admissæ,vel est iudicio.sic 3. de testi. vehoc speciale propter periculũ animæ.secũdũ Hos. Ioan. And.

a *Saluis exceptionibus.*] Sic patet, q̃ cum variatur modus agendi, possunt opponi exceptiones omissæ in primo nisi.2. vnde non obstat. 3. de except. pastoralis. Io. Sed quæ fuerũt huiusmodi exceptiones? Potest esse quòd excipiebat vir, quòd accusatores erant criminosi, vel malæ famæ, vel forte dicebat, q̃ admonitio non præcesserat : sed in isto casu non est necesse admonitionem præcedere. Vel forte dicebat, non sunt admittendi ad accusandum, tanquã suspecti : quia tẽpore ꝺctus nihil dixerunt, & erant præsentes quãdo denunciatum fuerat matrimonium contrahendum. j. qui ma.accusa.poss. cum in tua.

† illud

† Albertadeñ.

† Albertadeñ.

† Albeteñ.

† Abbatadeñ.

¶ *Interdicimus.*] ita q̃ si per extorsionem vel violentiam quicquam fieret in præiudicium puellæ, siue in iudicio, siue extra, non præiudicaretur ei.

† Cap.2. eo. tit.in 3.compil. Et de intellectu contra Præpositi & alios vide Couarruuiã in epitome lib. 4.decretaliũ,par. 1.ca. 4. §.2. num.2.

¶ *Glo.seq.quærit,& soluit.*

b Ambigua est quæstio cum multipliciter intelligi possit Papæ interdictum : pro intellectu ergo videto hic præ aliis Præpositũ, & omnino Henricum Boich in ca. quanto. supra de consuetud. vbi late explicat hunc articulum.

a ¶ *Irritum.*]Quo ad iudicium, quod mouetur in præiudicium ipsius.simile 3. de præbend. inter cætera. secus esset si clausula illa non apponatur: licet mandet Papa aliquid fieri. 3. de præben. dilectus 1.& c.dilectus 2. Sed quid si ꝺcti matrimonium cõtra interdictum? b Papæ, nunquid irritabitur matrimoniũ? Dico quòd nõ: sed separabũtur ad tempus.3. de sponsa.cum in Apostolica.quousque cognoscatur de impedimento.j. de matri.ꝺct.contra interdi.ecc.ex litteris.& cap. de muliere. nam fortius est matrimonium quàm interdictum Papæ.

ptionibus a non solum propositis, sed etiam proponendis.

¶ Ne vero quicquam in puellam interim attẽtetur, auctoritate Apostolica interdicimus b, ne in negotio de nouo procedatur vlterius, donec vel à denũciatione cessetur, vel ea probata ordine iudiciario procedatur: Quòd si contra interdictum nostrum in pręiudicium ipsius aliquid fuerit attentatũ, id† irritum c esse decernimus, & viribus omnino carere.

¶ Idem episcopo Abbatesi.†

¶ *Si quis per verba de præsenti contrahit cum impubere, in qua ætatem malitia non supplet, intelligitur non matrimonium, sed sponsalia cõtraxisse, etiam si subarrhatio interceſſerit.*

CAP. XIIII.

TVæ† nobis exhibitæ litteræ continebãt, quòd quidam filiam suam circiter duodecim annos habentem, cuidã nobili desponsauit, qui subarrhauit d eandem, consensu mutuo accedẽte : & infra. ¶ Quia vero nobis constare non potuit, cuius ætatis esset puella, cum eidem viro extitit desponsata, cum dicatur, quòd circiter e duodecim annos habebat, vtrum ne prudentia tunc in illa suppleret ætatem : Respondemus, quòd si puella nubilis nõ f erat ætatis, cum sæpefatus† vir desponsauit eandem, & ætatem in ea prudentia g non supplebat, proculdubio inter eos non coniugium, sed sponsalia contracta fuerunt: quamuis ab ipso viro eadem fuerit subarrhata h.

c Quid sit arrha, vide per Palaciũ Rubium in Rubrica de donat. inter virũ & vxo. §.2.

d Vide de re iudic.tenor. super 3.glo. Ioan. And.

TITVLVS III.
De clandestina † desponsatione.

¶ Ex concilio Arelatesi.

¶ *Pro clandestino matrimonio non præsumitur, sed illud alleganti incumbit onus probandi.*

CAP. I.

SI quis clam desponsauerit aliquam, & mulier vel vir negat huiusmodi despõsationẽ: Viro incumbit probatio i.

¶ Alexander iij.Beluacesi.episcopo.

¶ *Qui matrimonium clandestine cõtraxerunt, altero negãte vel vtroque. non apparente legitima exinde probatione, simul cohabitare ab ecclesia non compelluntur: & si illud publicauerint, tamquam in conspectu ecclesiæ factum comprobabitur : nisi rationabilis causa subsit, quæ impediat. hoc dicit,litteræ inhærendo.*

DE CLANDESTINA desponsatione.

¶ *Quia matrimonia & sponsalia quandoque cõtrahuntur palam, quandoque clandestine : ideo post generales rubricas præcedentes subiicit istam rubricam specialem de clande. despon. Nam quandoque puellæ subducuntur ad contrahendum clam parentibus: & quia de tali matrimonio posset dubitari,ideo,&c.*

De hac materia vide 30.q.5.per totum.& 3.q.4.c.consanguineorum. & non reperitur alibi.Ber.

SI quis.]Hoc dicit secundum communem intellectum:ei qui asserit matrimonium,incumbit probatio.Primo ponitur thema.Secundo determinatio:ibi, *Viro*.Abbas.

CASVS. Si aliquis occulte desponsauerit aliquam mulierem, & ipse eam petat postmodum in vxorem, & ipsa neget desponsationem,vir debet hoc probare:& ecõuerso,si vir hoc negauerit,mulier probare debet, aliàs absoluetur vterque. Nota quòd quando negatur matrimonium clandestine contractum, ei qui stat pro matrimonio, incumbit probatio.

¶ *Glossa sequens obiicit,dat tres solutiones,& primam reprobat,quæ fuit Ala.*

i ¶ *Viro incumbit probatio.*] Quia caput est mulieris.32.q.6.non mœchaberis. 33. q. 5. cum caput. & q.1.si quis vxorem. hoc dixit R. Ex hac littera innuitur,quòd siue vir neget desponsationem siue mulier, semper viro incumbit probatio. sed hoc non videtur,quia negantis factum nulla est probatio.6.q.5.accusator.§.vlti. & supra de elect. bonæ 1.& ei qui dicit,non qui negat,incumbit probatio.ff.de proba.ei qui.Dixit Ala. quòd viro incumbit probatio , vbi ipse negat clandestine ductam esse vxorem:quia potius negat ius quàm factum:& qui ius negat , probare debet. ff. de probatio. ab ea parte. sed ille intellectus non placet : quia ex quo publice confitetur factum coram ecclesia, appprobatur matrimonium. infra cap.proxi. Dixit Tancr.quod legitur secundum quod dixit Gratianus 32. q.7. cap. quòd proposuisti.§. sed illud Ambros. vt vir dicatur hic à virtute,vel a virilitate,quia stat pro matrimonio,& nõ à sexu:& mulier à mollitie mentis.Et dic,viro,id est,qui stat pro matrimonio.vel dicas quòd cap. legitur cum reduplicatione litteræ hoc modo:si quis clam despõsauerit aliquã,& mulier negat desponsationẽ,viro incumbit probatio:& si vir negat desponsationem,mulieri incumbit probatio : & ideo non resumpsit expresse : quia idem iudicium est de muliere quod de viro.sic 32.q.7.Apostolus.& hoc verũ est, & sic seruatur:si vir

tur : si vir negat matrimoniũ,mulieri incumbit probatio, & ecõuerso.

Quod nobis.] De matrimonio occulto non iudicat ecclesia,approbat tamẽ illud publicare volentes. Et habet duo dicta. Secundũ: ibi, *Verum*.Abbas.

CASVS. Aliqui contrahunt matrimonium occulte , ita quòd aliqua probatio fieri nõ potest: Quæritur , quid iuris sit? dicitur , quòd non sunt ab ecclesia aliquatenus compellendi, si alter negauerit : verumtamen si illi hoc voluerint publicare , ab ecclesia talia matrimonia recipienda sunt & comprobanda, tamquam si à principio in conspectu ecclesiæ contracta fuissent ; nisi aliqua rationabilis causa impediat. Nota quòd clam contrahentes non sunt compellendi cohabitare. Item viro & mulieri creditur de matrimonio. Item matrimonium quod ab initio ab ecclesia non valebat, ex postfacto valet , & tunc filij reputantur legitimi:

a ¶ *Compellendi.*] Si alter vel vterque negauerit se contraxisse , non debent compelli vt simul maneant , ex quo non probatur , quia ecclesia non iudicat de occultis.32.dist.erubescant. & 32. q.5. Christiana. & hic. immo potius sunt abinuicem separandi, quia contubernia,vel stupra præsumuntur.35.q.5. c.1.Ber.

b ¶ *Rationabilis causa.*] Puta consanguinitatis. 32.q.5.horrendus. 35. q. 3. contradicimus.vel affinitas,vel aliud.infra de eo qui cogno.consang. vxo. fuæ.super eo.

¶ *Glo.seq.argu.alleg. vnum capitulum. in contrarium allegat duo, & soluit.*

c ¶ *A principio.*] Arg.quod ab initio non valebat , tractu tẽporis conualescit.3.de elect.q̃ sicut.§.si autem.Arg.3.3.de elect.dudum 1. vbi de hoc.3. de censi. scientes. sed hoc in principio valebat quo ad Deum,licet non quo ad ecclesiã : sed nunc primo declaratur. sic infra de frigi. & male.fraternitatis.in fi.sim.ff.si serui.vendi.sicut autem.§.sed si quæritur.ff.de acquir.re.domi.adeo.§.cum quis.in fin.

CVm inhibitio copulæ coniugalis.] Habet multa dicta,& diuisio patet per §§.licet possit aliis modis diuidi.Abbas Sicu.

CASVS. Prohibitio coniugalis copulæ in tribus gradibus vltimis reuocata est per idem concilium , infra de consanguinitate & affinitate, non debet. & ideo Papa eam districte præcipit obseruari : Vnde inhærendo vestigiis prædecessorum suorum omnino prohibet coniugia clandestina siue occulta , præcipiens , vt nullus sacerdos talibus nuptiis intereſſe præsumat: statuens generaliter , vt cum matrimonia fuerint contrahenda : in ecclesiis publice proponantur per presbyteros, termino competenti statuto : vt infra illum terminum qui voluerit,& valuerit,legitimum impedimentum opponat : & ipsi Presbyteri per se nihilominus inuestigent,vtrum aliquod impedimentum obsistat: Si autẽ aliquod rationabile obiectum fuerit contra copulam contrahendam , contractus interdicatur expresse donec impedimentum probetur:Si quis autem huiusmodi matrimonia clandestina,vel aliter,prohibita inire præsumpserit in gradu prohibito etiam ignoranter,sponsales de tali coniunctione suscepta illegitima sit ,nullum habitura subsidium de paterna ignorantia , cum ipsi taliter contrahendo potius affectent ignorantiam,quam scientiam impedimenti:& eodem modo filij illegitimi erunt,si ambo parentes sciant impedimentum,& contrahunt contra omne interdictum:Si vero parochialis sacerdos tales coniũctiones prohibere contempserit,aut intereſſe præsumpserit , per triennium ab officio suspendatur,& illis,qui contrahunt contra huiusmodi formam etiam in gradu concesso,pœnitentia imponatur condigna:Et qui malitiose ad impediendam copulam legitimam , impedimentum obiecerit,similiter puniatur. Nota quòd clandestina matrimonia prohibentur. Item qui contrahunt contra formam expressam in ista decretali,filij eorum illegitimi erunt,& paterna ignorantia eos non excusat. Item qui potest scire,& non scit,idem est ac si sciret.Item ecclesiæ opinio non excusat. Item punitur sacerdos qui clandestina matrimonia non prohibet,aut qui eis interest. Item punitur qui facit contra canones. Item puniuntur † contrahentes cõtra formam istam , etiam in gradu concesso. Item punitur qui malitiose impedimentum opponit ad impediendum legitimam copulam.

† proponat.

d ¶ *Reuocata.*]Per illam constitutionem. infra de consan.non deber.

e ¶ *Prædecessorum.*]Supra eod.c.proxi. & 30.q. 5.c.1.Ber.

† Cap.3. eo. tit.in 1. compil.& post cõcil.Late. sub Alex.iij. par. 50.c.17. Et quantum sit hodie huic decretali de rogatum,vide in concil. Trid. initio tituli citatũ.

† Scilicet, Later.ca.51.

† Innocentius iij. in concilio generali

¶ *Cum matrimonia sunt contrahenda, debent per presbyteros in ecclesia edicta proponi, assignato termino,infra quem,qui voluerit impedire , impedimentum opponat : & si probabilis coniectura fuerit de impedimento, interdicatur matrimonium, donec de hoc cognoscatur. hoc primo vsque ad §. si quis.*

CAP. III.

CVm † inhibitio copulæ coniugalis sit in vltimis tribus gradibus reuocata d , eam in aliis volumus districte seruari. Vnde prædecessorum e nostrorum vestigiis inhærendo, clandestina f † coniugia penitus inhibemus : prohibentes etiam , ne quis sacerdos talibus intereſſe præsumat. Quare specialem quorundam locorum g consuetudinem ad alia generaliter prorogando : Statuimus, vt cum matrimonia fuerint contrahenda , in ecclesiis per presbyteros publice proponantur †, competenti termino præfinito: vt infra illum qui voluerit h , & valuerit , legitimum impedimentum opponat : & ipsi presbyteri nihilominus inuestigent, vtrum aliquod impedimentum obsistat. Cum autem apparuerit probabilis i coniectura contra copulam contrahẽdam , cõtractus interdicatur expresse , donec quid fieri debeat super eo , manifestis constiterit documentis.

† Concordat concilium Trid. sessio. 24.de reformat.matri. cap. 1. §. cui malo. vbi fit mentio huius decreti.

¶ *Si in gradu prohibito matrimoniũ clandestine,vel contra interdictum de quo supra,contractum fuerit,etiam per ignorantes de impedimento, nati ex illo matrimonio sunt illegitimi. Idem est si ambo parentes sciunt impedimẽtum matrimonij, licet in conspectu ecclesiæ contrahant. hoc dicit vsque ad §. sane.Abbas.*

¶ Si † quis vero huiusmodi clãdestina k ,vel inter dicta l coniugia inire præsumpserit , in gradu prohibito etiam ignoranter, soboles de tali m coniunctione suscepta, prorsus illegitima censeatur , de parentum ignorantia nullum habitura subsidium : cũ illi taliter contrahendo non expertes scientiæ , vel saltem affectatores ignorantiæ videantur: Pari modo proles illegitima censeatur , si ambo n parentes

† Vide concil.Trid.sess. 24.de re form. matri. cap 5.& Clemen. vnicã, de consang. & affinit.

men potius admittuntur quàm extranei.35. q. 6. cap.1.Sed pone matrimonium contractum est nulla præmissa tali denuntiatione , aliquibus præsentibus quando contrahitur , & scientibus impedimentum,& nihil obiicientibus, nunquid isti debent admitti postea ad accusandum vel ad testificandum contra illud matrimonium in vita vel etiam post mortem? Videtur quòd non:quia qui scit,certiorari non debuit.ff. de actio. empt. & vendit. leg.1. in fi. quia denunciatio non fit nisi propter ignorantes: Item licet contrahentes non fuerint in culpa: tamen scientes impedimentum fuerunt in dolo, & dolus præponderat culpæ. ff. ad l.Aquil.item Mela.in prin. & ex quo factum est publice non admittitur contradictor.8.quæstio. 1. licet. quare isti quibus videntibus & scientibus impedimentum , matrimonium contractum est,non debent amplius admitti:quia non videntur carere suspicione. Qui ergo debeant admitti post denuntiationem,dicitur infra qui matrimon.accusa. poss. vel non. cum in tua. post mortem etiam admittitur accusatio propter bona.infra qui fil.sint legi.causam. C.ne de stat.defun.quamuis.

a Adde de hoc glo. in §.seruum quoque.in ver. postea, Instit.de nuptiis. & in glo. in ver. illicitas. ibidem.

i ¶ *Probabilis coniectura.*] Nota, quòd probabilis causa impedit matrimonium contrahendum.supra de spon.præterea. & c. cum in tua.& infra de consan.& affi.super eo.

k ¶ *Clandestina.*] Scilicet, non præmissa denunciatione,vt dictum est supra.Bernard.

l ¶ *Interdicta.*] Post causam probabilem allegatam,nec finitam,

m ¶ *De tali.*]Scilicet,clandestina vel interdicta.

¶ *Glo.seq.quærit,ponit opi.quam reprobat.*

n ¶ *Si ambo parentes*]Et ideo non prodest opinio ecclesiæ,si ambo parentes sciant impedimentum, quin sint filij illegitimi. Sed quid si vnus scit,& alter nescit?dixit Hug.& Lau. c quòd quantum ad sciẽtem sunt illegitimi,quantum ad ignorantem legitimi. arg. C.de incestis nup.qui contra.quod non credo: immo legitimi sunt. infra qui fil. sint legiti. ex tenore.monstrum enim esset si aliquis esset partim legitimus,& partim illegitimus,sicut quòd aliquis esset partim seruus & partim liber. ff. de statu lib.si duobus. d & hoc innuitur cum dicit,ambo parentes.

c Et Accursius in l qui cõtra. infra alleg. quæ lex non contradicit , si ponderes. Ioan. And.

d Antiqui allegabãt. ff. de liber. causa. duobus. & melius facit.Ioa. And.

2 ¶ *Tales.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

2¶ *Tales.*] Scilicet, post allegatum impedimentum.
¶ *Glo. seq. not. causam reddit, & arguit.*
b¶ *Pœnitentia.*] Nota quòd puniuntur ꝺhentes, & tamen nullum subest impedimentum, sed illud ideo fit, quia ꝺhunt cótra interdictum ecclesiæ, vnde puniuntur nó ꝓp impedimentum, sed quia mandatum ecclesiæ contemnunt. ỹ. de mat. ẽt. ỹinter. eccle. c.1. mãdatum enim iudicis contemni non debet, vi ibi. & ff. ne quid in loc. pub. l.vlt.& ita est arg. quòd iudex potest punire illũ, qui venire ad eius citationẽ contẽnit. ff. si quis in ius vo. nó ierit l. 2. etiam si ius non habeat actor.

c ¶ *Malitiose.*] Qui enim calumnioſe denunciat, punitur: vt hic dicit. & hæc pœna arbitrio iudicis committitur. ỹ. de off. deleg. de causis. tñ clericus qui calumnioſe denunciat, ab officio & beneficio ſuſpenditur. ỹ. de calum. cap. 2.

† malitiosum.

DE SPONSA duorum.

¶ *Supra visum est de duabus speciebus sponsaliorum, scilicet manifestis & clandestinis: sed quia quandoque quis contrahit successiue binas sponsalia cum diuersis mulieribus, & posset dubitari quæ præualeat: ideo post præcedentes subiicit istam. Abbas.*

De hac materia tractatur 27.q.2. habito. & c. vlt. cætera dic vt supra de sponsalibus.

Vobis.] Habetur hoc capitulum pro palea 27. q.2.c.duobus. Et secundum Hostiẽ sem, & bene. Istud capitulum idẽ dicit in effectu cũ cap. pen. & c. sicut. ỹ. de spon. Duæ sunt partes. Secunda: ibi, *Est autem.* & secunda ſubdiuiditur. Secunda: ibi, *Fides.* Abbas Siculus.

† In B. Augustini libris hęc nõdũ inuenit Antonius Augustinus.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compil. V de loz nẽ Maioris, lib. 4. senten. dist. 27. q. 3. & ibidem Sotum q. 2. art. 4 verſi. tertium dubium est.

CASVS. Augustinus in cap. ſto ostendit, q fides coniugalis ẽctus duplex est: Est enim fides. pactionis, & fides cõtensus: Si aliquis dedit alicui mulieri fidem pactionis, non debet aliã ducere: ſi autem duxerit, valet: ſed agat pœnitentiam de fide mentita. Si autem fidem consensus, non debet aliam ducere: & ſi duxerit, dimittat illam, & adhærebit priori. Est autem fides pactionis, quãdo aliquis promittit alicui mulieri quòd eã ducet, ſi pmiſerit eum rẽ ſecũ habere, vel etiã pro consensu. Fides autem consensus est, quando & ſi non ſtringit manum, corde tamen & ore consentit ducere, & mutuo ſe concedunt vnus alij, & mutuo ſe ſuſcipiunt.

¶ Ex Brochardo † lib. 30.

¶ *Ponit pœnitentiam illius, qui alterius sponsam de præsenti sibi accepit in vxorem: nec vnquam in vxorem eam habere potest. hoc dicit iuxta litteram.*

CAP. II.

Accepisti illam in vxorem tibi, quã alter sibi desponsatam[1] habuerat, dimitte illam: quia nunquam[m] potest tibi fieri legitima: & quadraginta dies in pane & aqua (quod carinam[n] † vocant) cum ſeptem ſequentibus annis pœniteas.

¶ Alexander tertius Salernitano archiepiſcopo.

¶ *Sponsalia de præsenti non soluuntur per ſequens matrimonium, etiam carnali copula consummatum.*

CAP. III.

Licet † præter[o] ſolitũ: & infra. ¶ Cõſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi in-

a Vel arbitrarium. 26. q. 7. tempora. ſecũdum Alanum. Ioan. And.

f¶ *Sacramentum.*] De iſto ſacramento habes ỹ. de biga. debitum. quod diſſolui non debet per ſponſalia, quæ ſunt minus vinculum. arg. ff. de fideiuſſ. ſi debitori 2.

g¶ *Priori.*] Vxori, nõ obſtãte aliqua cõſuetudine in ꝺriũ. ỹ. eo. cap. vlt.

h¶ *Est autẽ.*] Exponit quod dixerat in principio.

¶ *Glo. ſeq. fortificat textum per locum à diuisione: demum ponit tres lecturas.*

i¶ *Si permiſerit.*] Si de fornicario coitu intelligas, conditio turpis est: & ideo pro non adiecta debet haberi infra tit. prox. & c. vlt. vnde ſi poſtea rem ſecum habuerit, ſtatim est matrimonium. infra tit. proxi. de illis. & ca. per tuas. ſi de legitimo intelligas, multo fortius tenet matrimonium, ſi coitus ſubſequatur: potius enim videtur hortatio, id est, q permittat ei rem ſecum habere, ſim. ff. de tutel. muto. §. ſub conditione. Ala. dixit, quòd iſtud, ſi non tenetur conditionaliter, ſed cauſatiue: quia in omni matrimonio hęc cauſa, ſcilicet carnalis b copula, debet interuenire, ſaltem quo ad propoſitum. 27. q. 2. cap. beata Maria. Et expone, ſi permiſerit. i. q. a pmiſerit ſi. ſ. đ ele. ſignificaſti. in verbo, ſi diligis me. Lau. dixit, q per hoc qđ dicit, ſi permiſerit, &c. notat cõditionalem fidem pactionis. per hoc quod ſequitur, vel etiam pro cõſenſu, notat ſimplicem & abſolutam fidem pactionis, vel per vtrunque notatur conditio. Vel poteſt dici, quòd per hoc notatur, quòd fides pactionis, id est ſponſalia ſub conditione cõtracta, duobus modis tranſit in fidem conſenſus, id est, in matrimonium de præſenti, ſcilicet per carnalem copulam, vel per cõſenſum de præſenti, vt infra tit. proxi. de illis. & c. per tuas.

b Caute hoc legas, nec putes non esse verũ matrimonium abſque carnali copula, qđ esset falsum, vt recte explicat Sotus lib. 4. senten. dist. 26. q. 2. art. 4.

† Aliàs ita: aliam ducere vxorem.

K¶ *Et ſi nõ ſtringit manum.*] Forte per annuli immiſsionem. 30. q. 5. fœminæ. Cum enim ſtringit manum, ſignum dilectionis est. vel forte alludit ad conſuetudinem alicuius loci. Ber.

Accepisti.] Alteri deſponſatam ducens in vxorem, & cognoſcens, nunquam in vxorem eam habere poteſt. hoc dicit ſecundum vnum intellectum, ſed clarius hoc videtur in c. ſi, de eo qui duxit in matrimonium. Abb. Sic.

† Carenam Carentenam, Cõtius in margine.

CASVS. Si aliquis cõtraxerit cum aliqua, quæ ſit alteri deſponſata per verba de præſenti, illam dimittat: quia eius vxor eſſe non poteſt, & xl. dies pœniteat. Nota, quod ab initio non valet, tractu temporis non conualeſcit.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. com pilat. & post cõcil. Later. par. 6. cap. 8. Vide Sotũ lib. 4. senten. dist. 27. q. 1. art. 3.

1¶ *Deſponſatam.*] Per verba de præſenti. vt ſupra c. proxi.

¶ *Glo. ſeq. arg. alleg. quatuor iura. & duo in contrarium.*

m¶ *Nunquam poteſt tibi.*] Arg. quod ab initio non valet, tractu temporis non conualeſcit. ſic ſupra de elect. auditis. & cap. dudum. & arg. 16. quæſt. 3. placuit. §. poteſt. verſic. quòd ſi priuatus. & ff. de regul. iur. l. penultima. Argumen. contra. ſupra titul. proxim. capit. 2. & ſupra de elect. quòd ſicut.

n¶ *Carinam.*] Vulgare est Italicorum, & dicitur carina c à carentia hominum, vel etiam cibariorum: nam illis xl. diebus includuntur in aliquo loco ſecreto iuxta eccleſiam, vbi non habent conſortium hominum. Bernar.

c Carina vox est corrupta, deducta potius à quadragesima, siue quadragena, q ab hominũ vel cibariorũ carentia, vt hic putat Ber. & ante ipſum Tan.

Licet præter.] Summatur vt in rubro: ſed clarius hoc habetur in cap. fin. & penult. ſupra de ſpon. Et diuiditur in quatuor partes. Primo ponitur deciſa conſultatio. Secundo reſponſio: ibi, *Conſultationi.* Tertio alterius dubij ſolutio: ibi, *Et ſi nupſerit.* Quarto obſtaculi remotio: ibi, *Quamuis.* Abbas Siculus.

CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd ſi aliquis contraxerit cum aliqua p verba de præſenti, dicendo ſic: recipio te in meam. & illa, recipio te in meum (etiam ſi non iurauerint) non poſſunt ad alia matrimonia conuolare: & ſi fecerint, ſeparari debent à ſecundis, & ad primum matrimonium redire, quamuis carnalis copula ſit ſecuta. Idem habes ſupra de ſponſa. ſi inter. Nota quòd ſponſalia de præſenti matrimonia ſunt, vnde poſtea diſſolui non poſſunt.

o¶ *Præter.*] Quod dicitur hic habuiſti ſupra de ſpon. ſi inter.

a¶ *Iudicatum.*] Conſuetudo fuit olim in Mutineñ. ciuitate, ſed illa correcta est j. eod. cap. vlt. Ber.

Va.] Diuiditur. Primo ponitur thema. Secundo præcipit fieri interdictum: ibi, *Hoc arbitramur.* Tertio dicit quid iuris, ſi violetur: ibi, *Et ſi contra.* Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis corã ſuo iudice petit aliquã in vxorem; vel aliqua petit aliquem in virum, quem dicit in eam conſenſiſſe per conſenſum mutuum de præſenti: Ille appellat ad ſedem Apoſtolicam; & appellatione pendente ante cauſæ cognitionem, ſiue ante ſententiam, aliam duxit in vxorem: quæritur quid iuris? Reſpondet Papa, ſi aliquis ammodo in tali caſu duxerit appellandum, iudex interdicat ei publice, ne ante deciſionem cauſæ cum alia contrahat: quod ſi fecerit, matrimonium tam præſumptuoſe contractum debeat irritare & ſeparare abinuicem vſque ad deciſionẽ cauſæ. Nota quòd pendente appellatione nihil est in nouandum. Item qui contraxit contra interdictum eccleſiæ, debet ſeparari ab illa, quouſq; cognoſcatur de impedimento.

† expresso

† Vide commentaria in Directorii Inquiſitorũ. lib. 2. ſchol. 33. §. item p multos. ad de Melchiorem Canum lib. 6 ca. 8. de locis theolog.

† Ianuen. ſed idem est.

† Cap. 7. eo. tit in 1. compilat. & poſt concilii Later. par. 50. cap. 41. Et cum appellatur in cauſis eccleſiaſticis, q̃d obſeruari debeat, vide concilium Tridẽt. ſeſſio. 24. de reformat. ca. 20

b¶ *Ante deciſionem.*] Appellatione enim pendente nihil innouari debet. 2. q. 6. c. poſt appellationem. §. appellatione. & ff. nihil inno. appellatio. pen. l. 1.

¶ *Glo. ſeq. alleg. ſeptem concor. in contrarium alleg. rubr. de matrimonio contracto, ſoluit diſtinguendo.*

† Aliàs ita: & ſi contra interdictum eccleſiæ ita publice factum, &c.

c¶ *Poteris irritare.*] ſim. ỹ. de ſpon. impub. ad diſſoluendum, in fine. Ex quibus colligitur, q matrimoniũ contra interdictum eccleſiæ contractum ſit omnino diſſimulandum, vt 35. q. 3. cõtradicimus. & 33. q. 4. non oportet 2. & 10. diſt. vides. & C. de legi. non dubium. & 25. q. 2. imperiali. & C. qui pro ſua iuriſdictio. l. vnica. Arg. ỹ. j. de ma. contract. ỹ inter. ec. cap. 1. & 2. & 3.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. compilat. & poſt cõcil. Later. par. 6. cap. 8. Vide Sotũ lib. 4. senten. dist. 27. q. 1. art. 3.

a Secundum Tanc. & Vin. Hoſt. idẽ dicens vtbi aliis verbis, ſcilicet, q aut matrimonium ab eccleſia interdicitur ſine cauſa, aut ex cauſa: & tunc aut cauſa eſt temporalis, aut perpetua; aut falſa, aut vera, cuius diſtinctionis veritas ſatis patet ex gl. Ioan. And.

Solutio. a cum matrimonium interdicitur ab eccleſia, aut cauſa prohibitionis eſt perpetua, aut temporalis. Si eſt perpetua, ſeparantur à cohabitatione quouſque cognoſcatur de impedimento, quo probato ſeparantur ex toto, lata ſententia diuortij inter eos. ỹ. de matrimo. contracto contra interdict. eccle. de muliere. & ſic intelligitur cap. contradicimus. & cap. vides. & l. non dubium. & ſic intellige quod dicit hic, & cap. ad diſſoluendum. quo non probato remanebunt ſimul: Si vero cauſa prohibitionis fuerit temporalis, puta tẽpus in quo matrimonium prohibetur contrahi propter reuerentiam dierum: vel conſenſus de futuro cum alio: tunc non deberent ſeparari, ſed pœnitentia debet eis imponi: quia contra interdictum eccleſiæ hoc fecerunt. ỹ. de matrimo. contra. contra inter. eccle. cap. 2. tamen ne mandatum iudicis contemptibile videatur, ſi vult, poteſt eos ad tempus ſeparare. & ſic intelligitur capitulum, non oportet. & ỹ. de matri. contract. contra inter. eccleſiæ. cap. 1. Interdictum enim eccleſiæ non eſt tantæ efficaciæ, vt ſeparetur matrimonium contra illud contractũ: niſi ſubſit cauſa perpetua: tamen pœnitẽtia debet ſemper imponi, ſiue cauſa ſit perpetua ſiue non, propter cõtemptum eccleſiæ, vt patet per iura prælicta. ỹ. de mat. contract. contra interdi. eccre. per totum. & ỹ. tit. proxi. cap. 3.

Tvas.] Diuiditur in duas partes. In prima ponitur conſultatio. in ſecunda reſponſio: ibi, *Ne vero.* Abbas.

CASVS. Olim obtinuit conſuetudo in eccleſia Mutineñ. vt ſi quis aliquam deſponſaſſet per verba de præſenti, & ante carnalem copulam aliam accipiat & cognoſcat: illa ſibi adiudicabitur, quam primo cognouerat: quia vero turpis est omnis pars, quæ ſuo non congruit vniuerſo, & eccleſia Mutiñ. tenere debet humiliter & ſeruare, quod Romana eccleſia & ſua metropolis ſeruat, præcipit Papa, vt eccleſia Mutiñ. in matrimoniis contrahendis illud obſeruet, vt poſtquã inter perſonas legitimas, conſenſus legitimus interuenerit de præſenti, ſi poſtea cum aliis de facto contrahãt, quod prius de iure factum fuerat, non poterit irritari. Nota, q turpis est pars, quę ſuo non cõgruit vniuerſo. Itẽ quod Romana eccleſia & ſua metropolis ſeruat, ſubditi ſeruare debent. Itẽ carnalis copula, nõ facit matrimoniũ, ſed ꝺſens[e].

† Ca. vnico. eoitl. in 3. cõ pilat.

† In omnibus manuſcriptis ita: vt ſi quis iuraret aliquã, & citra carnis copulam deſponſaſſet, ſi conſequenter deſponſaſſet aliã, & etiam cognouiſſet [d] primo cognita adiudicaretur viro, non quæ prius extitit deſponſata: & infra.

† obſeruare

¶ Ne vero turpis [e] ſit pars, quæ ſuo non congruit vniuerſo, & eccleſia Mutineñ. tenere debeat humiliter & ſeruare † quod beati Petri [f] ſedem, & ſuam metropolim ſequi viderit & docere: In matrimoniis de cætero contrahendis illud te volumus obſeruare, vt poſtquam inter legitimas perſonas cõſenſus legitimus interuenerit de præſenti, qui ſufficit in talib[9] iuxta canonicas ſanctiones: & ſi ſol[9] [g] defuerit, cætera etiam cum ipſo coitu celebrata fruſtrantur: ſi perſonę iunctæ legitime cum aliis poſtea de facto contrahant †, quod prius de iure factum fuerat, non poterit irritari.

† eõtrahunt

TITVLVS V.

De conditionibus † appoſitis in deſponſatione, vel in aliis contractibus.

¶ Ex concilio Africano †.

¶ *Defectus turpis cõditionis in contractu matrimonij appoſitæ, non vitiat matrimonium ſed vitiatur.*

CAP. I.

† Vide Sotũ lib. 4. senten. dist. 1. q. 2. per totam & Couarruuiã paulo poſt citatum.

† In conciliis Africanis hoc nondũ inuẽtum est, refert Gratianus, ſiue Palea 27. q. 2. c. quicũque & habetur poſt concilii Laterañ. ſub Alexan. iij. par. 6. c. 5 & c. 1. eo. tit. in 1. cõpil.

Vicunq; ſub cõditionis nomine aliquam deſponſauerit, & eã relinquere voluerit: dicim[9], quòd

e ¶ *Ne vero turpis.*] Sic 8. dist. quæ contra mores. & 11. dist. nolite. & 12. dist. in. c. 1. ỹ. de præſcrip. cum non liceat.

f ¶ *Beati Petri ſedem, & ſuam metropolim.*] Hæc verba ſunt 11. dist. nolite. & 12. dist. cap. vlt. & ỹ. de poſtu. præla. cap. 1.

g ¶ *Et ſi ſolus.*] Solus conſenſus facit matrimonium. ỹ. de ſpon. per totum. & 27. q. 2. ſufficiat.

DE CONDITIONIBVS APPOSITIS IN deſponſatione, vel in aliis contractibus.

¶ *Quia quandoque ſponſalia contrahuntur pure, de quibus visum est ſupra, quandoque ſub conditione, merito de his poſt præcedentia ſubmittit. Et quia conditio apponi poteſt non ſolum in matrimonio, ſed etiam in aliis contractibus, ideo ne auctor haberet materiam geminandi rubricam, ſubnectit ibi, de conditionibus appoſitis etiã in aliis contractibus.*

De hac materia tractatur 32. q. 8. & 32. q. 2. ſolet. & c. aliquando. & q. 1. cap. vlt. 17. q. 4. vxor.

Vicunque.] Primo ponitur thema, ex quo reſultat tacita quæſtio. Secundo reſponſio: ibi, *Dicimus.* Abbas.

CASVS. Si aliquis deſponſauerit aliquã ſub conditione, quę non ſit ỹ ſubſtantiã matrimonij, puta, cõtra ho tecũ, ſi furtũ feceris: ſi voluerit eam relinquere, quæritur an

Universidad de Deusto

possit?Respondetur,quòd conditio frangatur,& matrimonium firmiter teneatur. Nota turpem conditionem, quæ non sit contra substantiam matrimonij,non impedire matrimonium.

¶ *Glos.seq.recitari potest per q.de qua conditione.*

a Hic est cõmunis intellectus, vt ait Couarruuias in epitome li. 4. decretaliũ,par. 2.cap.3.§.2.

a ¶ *Frangatur.*] Intellige a hoc cap.de conditione turpi: quæ tamen non sit contra naturam matrimonij.vt j.eod.ca. vlt. per quod intelligehoc cap.vt puta , si furtũ fecerit, si hominem interfecerit, talis conditio non impedit matrimonium: immo pro non adiecta debet haberi. vt j. eod.cap. vlt. vbi de hoc.

†Lib.7. epistola.36. indict. 2. registri.

Vm sit.] Pertinet ad secundam partem Rubricæ. Diuiditur: primo ponitur thema. Secundo responsio: ibi, *Tu ergo.* Abbas.

†Cap.2. eo. tit in 1.compilat. Vide p alijs hic Prpositum.

CASVS. Quidam diaconus manumisit duos seruos sub hac cõditione,vt monachi essent, & permanerent in quodã monasterio:adijciens,vt si contra faceremt, iterũ subijcerentur seruituti: & vnus illorum recessit à conditione, & de monasterio exiuit, & inter clericos seculares conuersatur: Vnde quidam presbyter illius monasterij, de hoc conquestus est domino Papæ: vnde mandat episcopo diœcesano, vt si ita esse inuenerit,compellat eum, vt in monasterio permaneat, nec monasterium deserat,& voluntas manumittentis non valeat præteriri. Nota quòd libertas potest sub conditione dari. Item ex quo quis monachus est,opportet quòd monachus perseueret. Item voluntas manumittentis seruanda est.

¶ *Glos.seq.signat contrarium,ponit opinionem,& soluit.*

b ¶ *Hac conditione.*] Argu.contra.1.q.2. quam pio. & j.de pactis pactiones. Dixerunt quidam,quòd libertas est res spiritualis,& ideo potest venire in commutationem cum alio spirituali.argu. j. de ser. non ordi.nullus. Vel dic quòd non contradicunt: quia monachatus hic nõ datur sub conditione,sed libertas datur si voluerint monachari : aliàs non erunt isti liberi,nec possent ad hoc compelli.32.q.1.integritas .

¶ *Glos. seq. ponit duas lecturas .*

c ¶ *Vbi ipse fuerat.*] Potest intelligi , quòd ipse fuerit clericus , vel patronus.20.q.3.præsens.& non monachus:quoniam monachus libertatem donare non potest,cum nihil habeat 54.distin.abbati. nec seruũ proprium potest habere.12.q.1. non dicatis. nisi hoc feciſſet in ipso ingressu. Vel quod dicit,vbi ipse fuerat,scilicet ipse presbyter,& sic planum est.

¶ *Glos.seq.recitetur per quæstionem,an hæc verba sint efficacia ad libertatem reuocandam.ponit duas opiniones, & subdit suam.*

d ¶ *Seruituti iterum subderetur.*] Sic ergo videtur , quòd in seruitutem redigi possunt si inde exierint,ex quo hac conditione liberi facti sunt.argu. j.de ser.non ordinand.de famulis.& cap.nullus. C. de episcopis & clericis, Authentica,si seruus.quod quidam cõcedunt. Lauren.& Tancred. dixerunt,quòd hæc verba non fuerunt efficacia ad reuocandam libertatem,& sic remanebit liber , & iudicis officio compelli debet iussa testatoris adimplere.ff.de manumissis testam. Mæuia. & l.imperatores.& littera cap.coadiuuat ad hoc , scilicet , vt nec illi deserendi,&c. Alia ratio videtur fuisse quare iste non reuocatur in seruitutem:quia iste quam cito acceptauit conditionem,fuit liber & monachus,& sic monachatum vlterius deserere non potuit, etiam si vellet redire in seruitutem:immo Papa cum ipso dispensare b non posset vt monachus non esset. j.de sta.monachorum , cum ad monasterium. in fin.vnde dicitur. j.sic te exhibe , vt nec illi deserendi monasteriũ sit facultas.ex quo enim semel fuit monachus,semper erit monachus : & ideo conditio apposita non potest reuocare illam in seruitutem , sed compelli debet,vt in monasterio perseueret:secus circa alios contractus,qui reuocari possunt , si pactum siue modus appositus non seruetur. j.cap.proxi.& secus in his qui promouentur ad clericatum. j. de seruis non ordinan.de famulis.& cap.nullus .

b Grauis est hæc controuersia,d qua late B. Thomas,& ibidẽ Caietanus 2. 2. q. 88. art. 13.adde cita tos supra, de statu monacho. ca. cum ad monasterium.in fine.

De illis.] Primo ponitur thema : Secundo determinatio : ibi, *Rem.* Abbas .

CASVS. Aliquis iurauit cuidam mulieri sub hac forma verborum: Ego accipiam te in meam,si tantum mihi donaueris ; mulier nolebat soluere illud quod petijt:Quæritur,vtrum sit periurus, si eam non acceperit?Respondet,non erit periurus si noluerit eam accipere in vxorem,nisi cõsensus de præsenti postea accesserit,vel carnalis copula fuerit subsecuta. Nota,quòd conditio honesta potest interuenire in matrimonio. Item ea quæ sub conditione promittuntur vel iurantur,non obligant, nisi à cõditione recedatur.

¶ *Qui iurauit aliquam in vxorem accipere,si centum sibi donauerit, centum non datis,recipere nõ tenetur , nisi postea pure consenserit, vel eam cognouerit.*

CAP. III.

DE †illis autem:& infra. ¶Si vero aliquis sub huiusmodi verbis c iuramentum alicui mulieri præstiterit : ego te in vxorem accipiam, si tantum f mihi donaueris:reus periurij non habebitur, si eam nolentem sibi soluere,quod sibi dari petijt , non acceperit in vxorem: nisi consensus g de præsenti, aut carnalis h sit inter eos commixtio subsecuta.

¶ Idem.

¶ *Res donata ecclesiæ sub modo, statim est ecclesiæ,nec reuocatur, modo non seruato,nisi hoc in contractu sit expressum. hoc dicit secundum veriorem intellectum. Et est textus multum notabilis, & valde allegabilis. Abbas.*

CAP. IIII.

VErum †cum alicui ecclesię, possessio quælibet i, interposita conditione k donatur,à donatore donum postea reuocari nõ

†Cap.3. eod. tit.in 1 compilat. & post conciliũ Laterã. par. 29. c 3 & ca.2.ti. de consuetudine in 1.cõpil.

per eo. B .

Verum.]Diuiditur in duas partes.primo ponit dictũ:secũdo exceptio:ibi, *Nisi*: Abbas.

CASVS. Aliquis donauit aliquam possessionem alicui ecclesiæ sub aliqua conditione,id est,sub modo , vt aliquid fiat ; & sic donatio tenuit:ecclesia non seruabat modum in donatione appositum,vnde donator reuocare volebat donationem: quæritur an possit?Respondet,q̃ non potest,nisi tali conditione,id est, tali pacto donatum sit , quòd ea cessante donatio debeat reuocari : tunc enim si non fiat quod conuenit,donatio reuocatur. Nota, quòd donator in traditione rei suæ potest apponere pactum siue modum,dummodo non sit contra leges.

i ¶ *Quælibet.*] ideſt,aliqua de quibuslibet.15. q. 1. mulier. & 1. q. 7. si quis omnem.

Glo.seq.ponit differentiam inter modum & conditionem.

k ¶ *Conditione donatur.*] Si aliquis donet aliquod prædium ecclesiæ sub aliqua conditione,puta vt illud restituatur Titio , si consul factus fuerit,vel consimile,statim tenet donatio: vel quòd restituatur ei dem,qui donauit,vel hæredibus suis,donum reuocari non potest, nisi conditione adueniente.sic 12.q.3.pontifices.in fi. quilibet enim in traditione suæ rei potest apponere pactum legibus non improbatum . ff. de pact.in traditionibus.& C.de contrahen.emp.l.3.in fin. & sic donatio statim tenet,licet possit per conditionem resolui sicut venditio. j. de pigno.illo vos.& ff.de in diem addic.l. 2. sed huic intellectui contradicit verbum quod est in fin.cap.ea cessante.vnde expone,interposita conditione,ideſt,modo vel pacto.Vnde nota differentiam c inter donationem sub conditione,&donationem sub modo:Donatio enim sub conditione facta non tenet,nisi adueniente conditione,siue ea impleta.ff.de cond.& dem.qui hæredi. §.vlt.& l. qui sub conditione. sic & venditio.ff.de contrahen.empt.hæc venditio.ff.de leg.3.si tibi legatum.ff.loca.insulam.§.vlt.argu. j.eo.super eo.& cap.per tuas.& de tali non intelligitur hæc decre.Donatio sub modo statim tenet, & non reuocatur,quamdiu modus seruatur:mõ illo nõ extãte põt reuocari,put dictũ est ab initio,si hoc dictũ sit,vt reuocetur , si modus nõ seruetur,vt dicit in fi.& C.de donat.quæ sub mo.l.1. & 2. de tali donatione loquitur decret.ista,& huic donationi concor.quod dicit:ea cessante debeat reuocari.Sic ergo expone, cõditione.i. mõ vel pacto. hæc expositio probatur.ff.de manu. testa. l. Mæuia.& fit sic;dono tibi hoc,vt singulis annis hoc facias,vel consimile aliquid , siue vt alimenta mihi præstes, alioquin reuocetur donatio. Donatio sub conditione fit sic: dono vel lego si hoc feceris. Vnde versus :

Scito quòd,vt,modus est d *:si,conditio quia, causa.*

¶*Gl.se.no.legẽ,& c.alleg.quinq; iura in cõtrariũ,alleg.vnã l.& soluit demũ quærit,alleg.pro,& j.ponit duas opiniões, & secũdã approb.*

g ¶ De-

c Vt hæc aptus intelligas, vide Syluestrum in summa verbo, cõditio, vbi latissime.

d Interdmutamen,vt,potnitur coniecutiue.& nõ modaliter. 74.dist.consuluit.1.q. 1. benedictio. vbi de hoc. & c.seq. & c. cum liqueat. 1 q.6. si quis autem. Interdum causati ue,de appel. vt debitus. cum cõcor. Interdũ necessitatẽ importat. vide in Specu. de disp.& alle, ante finem. Ioan.And.

a ¶ *Debeat reuocari.*] Sic ergo patet,quòd lex in donatiõe dicta seruari debet,aliàs reuocatur.C.de condict.ob.cau.da.dictam legem. & l.fi.vt.& C.de reuoca.do.l.1. & C. de do. quæ sub mo. l. 1. & secunda. Argu.contra.C.de rescin.ven.ea.conditione. Sed ibi non fuit dictum, quòd venditio non valeret,si non satisfecerit reipublicæ: vnde ibi agitur tantum ad interesse, vt fiat quod conuenerit: vt ff.de manu.testament. l.Mæuia. Et ex hoc videtur , quòd res tali modo donata, scilicet , vt non alienetur , alienari non possit:quod si fiat, reuocabitur. Sed pone causã necessitatis alienãdi imminere , puta debitum, vel redemptionem captiuorum,nunquid poterit res ista alienari , vel alia quæ sic tradita est, ne alienetur: aliàs reuocetur? Videtur quòd sic: quia talis conditio, ne liceat alienare rem meã , reprobatur à iure. ff. de pac.l.penult.& casus isti excipiuntur à iure. 10. q. 2.§.hoc ius. Argu. cõtra. expressum est quòd alienari non potest , ex quo prohibetur à donatore. in Authen.de alie.&emphy. contra. §. sanctissimas.colla.9.C.de reb. alien.non alie. l. vlt.& C. de pac. inter empto. & ven.l.vlt.T. & alij quidã dicunt,quòd in tali casu res tali modo sine conditione donata ecclesiæ, ne alienetur , bene pòt alienari , dũmodo alias possessiones non habeat ecclesia:quoniam si alias haberet,non posset alienari propter inhibitionẽ testatoris siue donatoris:in quo casu dicunt intelligendum dictam Authen. §. sanctissimas. coll. 9. quia vt dicit canon,pro captiuorum redemptione res ecclesiæ alienantur.12.q.2.aurum. Alij dicunt, quod verius videtur,quòd res tali modo donata, ne alienetur, alienari non potest etiam pro redemptione captiuorum:vt dicit dicta Authen. §. sanctissimas. quia non inuenitur expressum contrarium in eo casu : ergo illi stabimus.& cap.aurum.non loquitur de talibus rebus, sed de vasis tãtum loqui videtur.Ber.

†Cap.4. eo. tit.in 1.compil & post cõcilium Lateranẽ sub Alexan.iij.par. 6.c. 21. Præter citatos supra in c. de iudicijs hoc tit. vi de plene per Syluestrum in‖sũma, verbo,matrimonium.3.q. 4. addẽ Bocriũ decisione 264.incip.& primo ꝑsupponendum.

Vper eo.] Qui per verba de præsenti cum muliere contrahit sub conditione,si pater consentiret:nisi pater consentiat, ad matrimonium non est cogendus.hoc dicit.Communis diuisio,secũda:ibi, *Respondemus.* & ibi primo soluit:secundo remouet obstaculũ:ibi, *Nam licet.* Abbas.Siculus.

CASVS. Quidam contraxit matrimonium cum aliqua muliere sub aliqua conditione,vt,si patri eius placeret : Quæritur,vtrum sit compellendus ad matrimonium consummandum? Respondet, quòd consensus liber dici non potest qui in alieno arbitrio reseruatur, & conditio talis non improbatur à iure:ideo nisi volũtas patris accedat, nõ est ad matrimonium contrahendum compellendus. Postea respondet Papa decretali Alexandri,quæ videtur huic responsõ contradicere:Dicit Alexander,sponsalia interposita conditione contracta, licet nõ sit impleta conditio,si consensus de præsenti intercedat,vel carnalis copula subsequatur,matrimonium illud dissolui nõ debet: Illa decretalis non contradicit huic:quia talis consensus non est de præsenti habendus,quamuis per verba de præsenti exprimatur,qui in alieno arbitrio habendo consistit.Nota quòd matrimonium sub conditione contrahi potest,non tamen tenet nisi conditio extiterit, vel recessum sit à conditione per contrarium factum.

¶ *Glo.seq.no.alleg.vnam concor.soluit contrarium.*

b ¶ *Si pater.*] Sic j.eo.cap. prox. sic ergo matrimonium contrahitur sub conditione, sicut & emptio vel alij cõtractus.ff.de cõtrahen.emp. hæc venditio.nec obstat.ff.de reg.iur.actus legitimi.actus enim illi nõ sunt contractus,sed quasi contractus.

¶ *Glo. seq.coadiuuat textum,quærit.arg.pro,& soluit.*

c ¶ *Alieno arbitrio.*] Vbi enim substantia contractus confertur in potest: Nisi forte tali sit conditione collatum, quòd ea cessante debeat a reuocari.

¶ Vrbanus tertius.

¶ *Contrahens matrimonium sub conditione non improbata, nõ compellitur matrimonium consummare ante conditionis euentum.*

CAP. V.

SVper †eo vero quod postulasti,vtrum ille, qui in quandam mulierem consensit,si pater b eius suum præstaret assensum,sit ad cõsummandum matrimonium compellendus : Respondemus, quòd cum consensus liber dici non possit,qui in alieno c arbitrio reseruatur, ac conditionem ipsam canoni ca non improbent d instituta:nisi voluntas patris postmodum intercedat, nequaquam cogendus est ad matrimonium contrahendum. Nam licet Alexander e Papa responderit,quod sponsalia interposita conditione cõtracta:ipsa nõ impleta,si consensus f de præsenti intercedat,vel carnalis copula subsequatur, dissolui non debent,sed firmiter obseruari:nequaquam g est nostræ diffinitioni aduersum,cum huiusmodi cõsensus non sit de præsenti habendus, licet per verba de præsenti euidentius exprimatur: qui in alieno arbitrio non habito, sed habendo,consistit.

Marsicañ. Marsiano Marsitano ¶ Innocentius iij.Masicañ. † episcopo.

¶ *Qui sub honesta conditione sponsalia contrahit, & ante conditionis euentum desponsatam cognoscit , à conditione recedit.*

CAP. VI.

PEr †tuas litteras intimasti, quòd cum quędam mulier P. nomine N.postularet in virum, asserens inter se mutuum de præsenti consensum interuenisse, & carnalem copulam accessisse: vir ipse quamuis cõtracta sponsalia,& carnalem copulam non negaret h,asserebat se tamen illam in vxorem ducere non teneri : quia sponsalia inter ipsos sub hac fuerunt conditione contracta,si pater eius & patruus sponsalibus consentirent : sed ipsi quamcito nouerunt,& ꝑ so contradixerunt & sponsæ:Verũ mulier replicabat, quòd licet fides præstita fuerit ab vtroque sub conditione præscripta,non tamen sibi fuerat à patre viri, vel patruo aliquando contradictum : & ante tẽpus contradictionis expressum à testibus, & post, dicebat inter se carnalem copulam accessisse: & in fra. ¶Consultationi tuæ taliter respondemus,quòd cum liquido constet, quòd post cõtracta sponsalia, carnalis est inter eos copula subsecuta i,ꝑ matrimonio est præsumẽdũ k: quia videtur à cõditione apposita recessisse. Nam & si prout mutuus cõsensus inter eos,& carnalis copula accessit:vir ille nõ negabat sponsalia ꝺcta,& carnalẽ copulã:dicebat tñ se nõ teneri illã ducere in vxorẽ:quia sponsalia inter eos tali conditione ꝺcta fuerũt, si pater eius & patruus sponsalibus cõsentirẽt:Sed ipsi q̃cito sciuerũt,ꝺdixerunt:Testes super hoc recepti fuerunt : testibus receptis & publicatis, dicebat mulier, quòd licet sponsalia contracta fuissent sub conditione prædicta,non tamen sibi fuerat à patre viri vel patruo contradictũ, & ante tempus conditionis expressum à testibus,& post,dicebat inter eos carnalem copulam accessisse:iudex dubitans qualiter esset in hoc negotio procedendum,processum causæ ad dominum Papam remisit. Ipse inspectis attestationibus,respondet eidem , quòd cum manifeste constet,quòd post contracta sponsalia carnalis copula sit inter eos subsecuta , pro matrimonio est præsumendum : quia recessisse videntur à conditione apposita : quia & si constet per testes , quòd postquam pater & patruus viri contradixerunt sponsalibus , idem vir carnaliter cognouit eandem, non est tamen aliquo modo probatum, quòd antequam ipse cognouisset eandem , pater & patruus eius contradicere curauissent. Nota quòd dubia probatio non facit fidem;& quòd aperte & clare debet quis intentionem suam probare , prout hic patet.

h ¶ *Non negaret.*] sed confitebatur se illam pluries diuersis temporibus cognouisse ; post sponsalia contracta, ex tali confessione proceditur contra ipsum : quia non probauit contradictionem ante carnalem copulam .

i ¶ *Subsecuta .*] pluries & diuersis temporibus , aliàs non videretur bene sententiatum , cum probatum fuerit per testes viri , quòd post contradictionem patris eam cognouisset.sim. j. de fide. instrum. cum Ioannes, ad fin. & j.de proba.in præsentia. & ita dubia probatio non sufficit .

¶ *Glo.seq.obiicit, & soluit. Secundo format quinque quæstiones successiue,& illas soluit.*

k ¶ *Præsumendum.*] Sed quare præsumitur istum recessisse à conditione

a De hac supra de testamen. cum tibi. Ioã. And.

†Cap.vnico. eo.tit.in 3.cõpilat. Vide B. Bonauenturam in lib.4. seaten. dist. 28. & plene ꝑ Syluestrũ in ſuma, verbo,matrimonium.3. q. 2.

b Quod loqtur de actore dato,qui postea decreto decurionum prohibit' fit. Ioan.And.

c Adde ad hoc in l. nuptias.ff.de ritu.& Insti.de nuptiis in prin.cũ glo.

tione,quia non est præsumendum aliquem recedere à iure suo. ℨ. de renun. super hoc. cum præcedens consensus durare intelligatur. arg. ℨ. de bap. maiores. in fi. & ex eo quòd primo & vltimo contradixit, præsumitur ꝙ medio tempore non consensit. 28. dist. quia sunt culpæ. & ℨ. de cele. Mis. cum Marthæ. ver. si tunc igitur in cælum. & 1. q. 1. iudices. in fi. & præcedens volun

† cõmixtio-nẽ

tas probatur per sequẽtem. 34. q. 1. cum per bellicam. Præterea si pendente conditione res tradatur, & postea non existat conditio, res tradita repetitur. ff. de condi. inde. sub conditione. ff. de peri. & commo. rei ven quòd si. Praterea conditionalis consensus nullus est ante conditionẽ extãtem. ff. de verb. sign. cedere diem. si ergo nullus præcessit consensus, solus coitus matrimoniũ non facit. ℨ. tit. proxi. c. vltim. Dicas ergo quòd consensus præcessit de futuro: vt patet in fin. quamuis per verba de præsenti expressit. ℨ. cap. proxi. & ita carnalis copula subsecuta inducit matrimonium præsumptum. ℨ. de spon. is. qui. & ℨ. eod. d⁹ illis. & ℨ. c. proxi. & fauore matrimonij inducta est hæc præsumptio: quia per carnalem copulam ipso facto videtur consensum exprimere de præsenti, & à conditione recedere: sic per puram conditionem receditur à cõditionali. ff. de contrah. emp. sed Celsus. ℨ. vlti. Sed quid si ante coitum protestetur se nolle propter hoc recedere à conditione? nec illud prodest. ℨ. de const. cum M. & ℨ. de appellat. solicitudinem. Item quid si dicam? contraho tecum si te virginem [a] inuenero? Videtur quòd sit matrimonium. ℨ. eod. c. 1. & ℨ. c. proxi. & 32. q. 2. solet. quia nec talis error dirimit matrimonium. 28. q. 2. ℨ. 1. sed nec dirimit emptionem. ff. de cõtrahen. emptio. alioquin. ℨ. 1. Dicas quòd talis conditio non impedit matrimonium. Item quid si contraho cũ aliqua sub conditione, deinde cum alia pure? tenet matrimonium [b]. Sed pone quòd postea existat conditio? videtur quòd teneat primum: quia perinde videtur ac si à principio pure contraxisset. ff. qui po. in pig. hab. potior. arg. ℨ. de frigi. fraternitatis. in fin. sed secus est in matrimonio: quia non trahitur retro, vbi ab initio non fuit: quantum tamen ad filios legitimandos retrotrahi videtur. ℨ. qui fi. sint le. tanta. Item quid si contrahitur matrimonium sub conditione, quæ omnino extitura est? Videtur idem ac si pure contraxisset. ff. de condi. indeb. quòd si. & secundum hoc est matrimonium antequam existat conditio. Sed dic quòd ibi non est matrimonium [c], sed expectatur euentus conditionis: & tunc primo erit; & si medio tempore contraheret cum alia, teneret matrimoniũ, licet videatur, quòd ex futuro euentu pendeat, an sit matrimoniũ: vt dixit Ioan. per decreta. ℨ. de frigi. fraternitatis.

¶ *Glossa sequens argumentatur à contrario, & rationem reddit.*

a *Sponsalibus.*] Ergo si contraxissent ante carnalem copulam, coitus nihil postea operaretur: quia nihil est ibi purum vel conditionale, quod confirmet vel ducat ad esse talis coitus. ℨ. tit. proxi. cap. vlt. in fi. arg. ℨ. de confirma. examinata. B.

[c] Hæc opinio glossæ cõmuniter reprobatur, & præter Doctores hic, vide omnino Sotum lib. 4. sent. dist. 29. q. 2. art 1. ver. hinc colligitur. Syluestrũ verbo, matrimonium 3. q. 2. & Couarruuiam in epitome lib. 4. decre. par. 2. c. 3. §. 2. ver. est & aliud.

¶ *Glo. seq. notat, allegat concordant. & causam exprimit.*

b *Probatum.*] Nota, quòd contra eum fit interpretatio, qui testes produxit, cum expresse non probant id ad quod inducuntur, sed obscure. sic ℨ. de probationi. in præsentia. & quia per confessionẽ vtriusq; constabat, quòd pluries post sponsalia contracta carnalis copula fuit subsecuta: & ideo quia non expresse constat per testes, quòd contradictio patris præcessit copulam, fit interpretatio pro matrimonio præsumpto, cum iam esset fundata intentio mulieris.

Si conditiones.] Diuiditur: quia sunt duæ partes. In prima tractatur de conditione turpi, quæ est contra substantiam matrimonij. In secunda de turpi vel impossibili: ibi, *Licet*. Abbas.

CASVS.

Aliquis contrahit matrimonium sub conditione, quæ est contra substantiam matrimonij, hoc modo: Contraho tecum, si prolẽ euites, vel donec inueniam aliam digniorem honore vel facultatibus, vel si pro quæstu te adulterandam tradas: Quæritur vtrum in talibus casibus teneat matrimonium? Respondet Papa, quantumcunque matrimonialis contractus sit fauorabilis, tamen in casibus prædictis

a De hac ꝙstione vide Aretinũ cõsil. 82. & omnino Syluestrum in sũma, verbo, matrimonium 3. q. 8 vbi optime interpretat sententiam glossæ & Doctorum hic.

b Idem. hic Vin. & Gof. supra c. proxi. quia ex conditionali obligatione sola spes oritur. Insti. de verbo oblig. ex conditionali. ioã. An.

batum sit, quòd postquam pater & patruus viri contradixere sponsalibus, idem vir mulierem illã carnali coniunctione † cognouerit, nõ est tamen aliquo modo probatum, quòd antequam ipse cognouisset eandem pater eius & patruus contradicere curauissent.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Si in contractu matrimonij apponitur conditio turpis vel impossibilis, habetur pro non adiecta, nisi sit contra substantiam matrimonij: quia tunc vitiat contractum. hoc dicit hoc cap. notabile, & multum allegabile.*

CAP. VII.

SI † conditiones contra substãtiam coniugij [c] inserãtur: puta, si alter dicat alteri; contraho tecum, si generationem [d] prolis euites: vel donec [e] inueniã aliam honore vel facultatibus ditiorem: aut si pro quæstu [f] adulterandam te tradas, matrimonialis contractus quantumcunque sit fauorabilis, caret effectu. Licet aliæ † conditiones appositæ in matrimonio, si turpes aut impossibiles [g] fuerint, [h] debeant propter eius fauorem pro non adiectis haberi.

Iudæe vel hæreticæ; contraho tecum si vis fieri Christiana: sine ista non [d] teneret matrimonium. 28. q. 1. non oportet. Sunt & aliæ conditiones inhonestæ, & turpes, de quibus hic fit mentio; & illarum quædã sunt contra substantiam matrimonij, ita vt illis appositis non teneat matrimonium, de quibus hic habes in principio, & cap. prædictis, solet. aliquando. Sunt & aliæ inhonestæ, turpes, aut impossibiles, vt si dicatur; contraho tecum si furtum feceris, si homicidium feceris: istæ enim sunt turpes. Idem est si fit impossibilis, vt si dico; contraho tecũ si dederis mihi imperium, si digito cælum tetigeris. ff. de iniu. rup. testa. l. cum in secundo. huiusmodi conditiones non sunt contra substãtiam matrimonij, & de talibus intelligitur, quod dicitur in fin. si turpes aut impossibiles: & ideo si apponantur, pro non adiectis haberi debent: vt dicit in fi. & ℨ. eod. cap. 1. quod de huiusmodi conditionibus intelligitur, & matrimonium tenet. & sic videtur quòd omnis conditio quæ est contra naturam contractus, ipsum impediat, si apponatur. Et hæc est ratio, cum tria debeant esse bona matrimonij, saltem quo ad propositum, scilicet, fides, proles, & sacramentum. 27. q. 2. omne itaque. Per illas tres conditiones extinguuntur illa tria bona, quæ in quolibet matrimonio necessario requiruntur, aliter non erit matrimonium, vt hic patet. Sed cõtra videtur 10. q. 1. cap. 2. vbi tenet contractus non obstante conditione contra naturam contractus. Et arg. contra. 28. dist. diaconi. vbi tenet ordinatio, licet dicat se velle habere vxorem, quod est contra ordinis substantiam. Idem quid si dicat; profiteor talem religionem, ita quòd possim proprium habere, & vti matrimonio? Videtur quòd tenet monachatus. ℨ. tit. proxi. infinuante. Non credo quòd teneat monachatus sub hac conditione: quia illa est contra substantiam monachatus. ℨ. de statu monac. cum ad monasterium. in fi. & arg. ℨ. de conuer. coniug. dudum. hæc fuit opinio Hugo. quam inuenies 19. q. vlt. cap. si qua mulier. §. nunc autem. Alij contradicunt.

[c] ¶ *Contra substantiam coniugij.*] Quod dicitur hic, sumptum fuit de illo canone. 22. q. 2. solet. & c. aliquando. Nota ergo, quòd quædam cõditiones apponi possunt in matrimonio licitè, quæ à iure admittuntur, puta si centum mihi dederis, si patri meo placuerit. vt ℨ. eo. de illis. super eo. per tuas. huiusmodi enim cõditiones honestę sunt, nec sunt contra substantiam matrimonij: quia potest esse cum illis & sine illis, vnde non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse. ℨ. de transla. inter corporalia. Est & alia conditio honesta, quæ est de substantia matrimonij, vt cum Christianus dicat

† Illustris est hæc decretalis: de cuius intellectu & materia vide prælatis Dominicum Sotum li. 4. sẽt. dist. 29. q. 2. art. 2. & 3. Adrianum super 4. q. 7. de matrimonio, & Couarruuiam citatũ super glossa ca. præcedentis.

† licet aliàs

d Diuersa ratio est in Iudea seu qua libet alia infidelij, & in hæretica: nã cum infideli Christianus nullum contrahit matrimonium, ob cultus diuersitatem: cũ hæretica vere cõtrahit, etiam si non cõuertatur: licet grauiter peccet. B. Thomas lib. 4. sent. dist. 39. q. 1. art. 1. & ibi communiter Theologi. Couarruuias in epitome lib. 4 decret. par. 1. c. 6. §. 2. adde Simã cam cathol. instit. tit. 40. de matrimonio.

† Aliàs ita: Initũcta quoque sibi, &c.

e Hæc vera secũdũ Vin. si apponatur in persona ingatarij. ff. de leg. 1. ab omnibus. secus si apponatur in persona hęredis, vel alterius; & sic intelligitur Insti. de leg. in fi. Io. And.

a Vide magistrum lib. 4. senten. dist. 37. & ibidem Doctores scolasticos. & B. Thomã in quæstionibus additis ad 3. par. q. 53. art. 3. vnde accipient lumen hæ decretales, & glossæ.

b Loquitur de æstimatione serui, qui debet notã. Ioan. And.

QVI CLERICI VEL VOVENTES matrimonium contrahere possunt.

¶ *Supra visum est de vno impedimento contra substantiam matrimonij: nunc restat videre de aliis impedimentis. Et auerte, quòd rubrica ista nihil ponit dispositiue, sed procedit interrogatiue, scilicet, qui clerici vel vouentes matrimonium contrahere possint.*

De hac materia tractatur 27. dist. per totũ. & 17. q. 1. & q. 2. & 27. q. 1. per totum.

TITVLVS VI.

Qui clerici vel vouentes matrimonium contrahere possunt.

¶ Alexander iij. Remeñ. archiepiscopo.

¶ *Diaconus vel subdiaconus matrimonium contrahere non possunt: & si contraxerint, etiam si sint facti irregulares, debent separari.*

DIaconus.] Habet duo dicta. Secũdum: ibi, *Subdiaconẽ*. Abbas.

CASVS. Quidam diaconus in sabbato sancto alium diaconem vulnerauit, & vxorem [a] accepit: Quid sit agendum de ipso quæritur. Respondet Papa, quòd si corde cõtrito & humiliato ad ecclesiam redire voluerit, absolutione obtenta, & imposita sibi pœnitẽtia de vtroque excessu, ea peracta poterit episcopus suus cum ipso dispensare, & officium diaconatus sibi reddere, & si bonæ vitæ apparuerit, in presbyterum ordinare. In fine dicit, quòd diaconus qui homicidium fecerat, siue etiam non fecerat, matrimonium contrahere non potest. Nota quòd episcopus potest dispensare cum his qui in sacris ordinibus contrahunt matrimonium.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compilat. & post conciliũ Lateranẽs. sub Alex. iij. par. 2. c. 21. Iam qui in sacris cõstituti matrimoniũ cõtrahunt, suspecti fiunt [b] hæresi Simãcas cath. instit. tit. 40. de matrimonio.

a ¶ *Vxorem accepit.*] de facto: quia non potuit de iure [a]. 32. dist. erubescant. & cap. placuit.

b ¶ *Contrito & humiliato.*] Aliàs non est recipiendus: quia venia non datur nisi correctis. 24 q. 2. legatur. nec potest gaudere se correctum, ni si prius doleat se fuisse peruersum. 23. q. 7. quemadmodum. Et dicit lex; delicti enim veniam pœnitẽtibus indulgemus. C. de hęre. Manichæos. & C. de summa Trini. & fide catho. l. vlt. & de pœn. dist. 1. neminem. & de conscr. dist. 4. omnis qui. & dixit Salomon: Qui absconditur peccata sua non videbit lumen in æternum.

¶ *Glo. seq. reci. per quæst. ſ. à quo debeas absolui: & dupliciter soluit.*

c ¶ *Absolutione obtenta.*] Non dicit à quo debeat peti, vnde videtur quòd à Papa tantum. 17. q. 4. si quis suadente. & præcipue propter atrocitatem facti, vnde etiã si esset monachus, abbas ipsum absoluere non posset. ℨ. de senten. excom. cum illorum: Vel forte ex ista indulgentia speciali ipsum potuit absoluere, quod est verum: vt patet in antiqua.

¶ *Glo. seq. alleg. concor. signat contrarium, & soluit, secundo signat cõtrarium, & ibi remittit.*

d ¶ *Dispensatiue.*] Et ita episcopi possunt etiam dispensare cum clericis constitutis in sacris ordinibus, si contrahant de facto. ſic ℨ. de cleri. coniu. sane 2. Argu. contra. ℨ. de biga. nuper. sed illud intelligitur de illo, qui in seculari habitu vnam habuit de iure vxorem, & in sacro cõtraxit: cum illo tamquam cum bigamo non potest dispensari. argu. cõtra. ℨ. cap. proxi. fol. vt ibi. B.

¶ *Glo. seq. reci. per q. quæ fuit dubitationis causa.*

e ¶ *Interfecerit.*] Putabat enim forte iste archiepiscopus propter homicidium, quòd degradari debeat, & quòd amisisset ordinem, quod non est verum: quia character in anima impressus non tollitur. vt 1. q. 1. quòd quidam. vnde non potest contrahere: propter delictum enim non est alicui subueniendum. ff. qui. ex. cau. maio. sed & si per prætorẽ. §. actio. nec stulti melioris cõditionis debent esse quam periti. ff. quòd vi au clam. seruus. nemo enim delinquendo fit melior. ff. ad l. Fal. pretia. [b] & 16. q. 1. legi. sic malæ fidei possessor non debet esse melioris cõditionis quam bonæ fidei. ff. de petitione hæreditatis, si à domino, vel à patre. §. si prædo.

f ¶ *Canonum.*] 32. dist. si quis eorum. & cap. de illo. & c. 1. & 84. dist. cũ in præterito. Ber.

EX *litterarum.*] Communis diuisio, consultatio & responsio. Secunda: ibi, *Super quo.* Abbas.

CASVS. Quidam subdiaconus copulauit sibi quandam mulierem in vxorem: Episcopus suus fecit illum abiurare ipsam, mittens ipsum domino Papæ, petens quid sit de ipso faciendum: Papa commendat ipsum, mandans, quatenus si ad religionem transire voluerit, & dignus apparuerit, poterit illum ad maiores ordines promouere: ꝙ si ad religionem transire noluerit, neque in subdiaconatu permittat illum administrare, neque ad maiores ordines promoueri: Sed in minoribus poterit ministrare. Nota, quòd hic non permittit Papa dispensare cum illo qui contraxit in ordine subdiaconatus: Sed in præcedenti capitulo dicit Papa, quòd episcopus cum tali dispensare potest: ratio redditur in glossa in capitulo isto signata. Ité fauore religionis mitius agitur cum aliquo. Item si subdiaconus contrahit matrimonium, in ordine subdiaconali ministrare non debet.

¶ *Subdiaconus matrimonium contrahere non potest.* CAP. II.

EX † litterarũ tuarũ tẽore accepimꝰ, ꝙ lator p̃sentiũ in subdiaconatꝰ officio cõstitutus, quãdã sibi in cõiugẽ copulauit, quã † eũdẽ abiurare [g] fecisti: Sup quo prudẽtiã tuã in Dño cõmẽdamus: Mãdates, quatenus si ad monasticũ † ordinẽ trãsire voluerit, & tibi post laudabilẽ cõuersationẽ ipsius visũ fuerit, eũ ad maiores ordines ꝓmoueri cõcedas, ꝙ † si ad religionẽ se trãferre noluerit, eũ neq; in subdiaconatu [h] ministrare, neq; ad altiores permittas ordines ꝓmoueri: in minoribus [i] tamen ordinibus poterit ministrare.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. compilatione. & post concilij tempora. 50 ca. 59.

† Aliàs ita: quem eãdẽ, &c. in altero veteri ita: q̃ eundem l'. nomine abiurare, &c.

† Vox, monasticum, deest in omnibus manuscriptis.

¶ Idem Vigorien, † episcopo.

¶ *Votũ solẽne ꝑedit & dirimit matrimoniũ post cõtractũ: votũ simplex tãtũ ꝑedit cõtrahẽdũ, sed nõ dirimit ꝓ̃ cõtr.*

CAP. III.

MEminimꝰ [k] † & infra. ¶ Respõdemus, ꝙ si quis q̃ se religioni deuouit, & habitu susceptο ꝓfessionẽ [l] fecit, postmodũ sibi aliquã copulauerit, est cogẽdus ab ea recedere, & ad ecclesiã cui se cõtulit, sine cõtradictiõe trãsire. Verũ si nec habitũ [m] susceptit, nec professionẽ, sed votũ solũmodo fecit, & se ad religionem transiturum [n] cuit hoc domino Papæ, vt maiorem gratiam [c] faceret illi quàm isti: Illa potuit esse ratio: quia non videbatur vere pœnitens, & præsumptio erat contra ipsum de sua incontinentia, & cum talibus nõ est dispensandum, cum pro reuersionis spe prauæ actionis desideria concipere non formidant. 50. dist. c. 1. & c. vt constituerentur. & ideo Papa ꝓhibet, ne cum ipso dispensetur, cum aliàs suo iure dispensare posset. vt ℨ. c. proxi. sed si intrare voluerit religionẽ, tunc fauore religionis potest circa ordinem dispensare. sic ℨ. de apostat. c. 2. vel de consilio loquitur cum de iure suo episcopus posset dispensare cum ipso: vt ℨ. cap. proxi, & ℨ. de cleri. coniuga. sane. Ber.

† Cag. 6. eo. tit. in 1. compil. & post cõcilium Lateranẽs. par. 6. c. 9. Vide omnino magistrum sẽtẽt. & ibi Doctores libro 4. dist. 17 & 38. & B. Thomã in quæstionibus additis ad 3. par. q 53. art. 1. & 2.

¶ *Glo. seq. obiicit decretali proximæ: & soluit dupliciter.*

h ¶ *In subdiaconatu ministrare.*] Arg. contra. ℨ. c. proxi. vbi dispensatur cum eo, qui in pluribus deliquerat quàm iste: Quæ fuit ergo ratio? placuit hoc domino Papæ, vt maiorem gratiam [c] faceret illi quàm isti: Illa potuit esse ratio: quia non videbatur vere pœnitens, & præsumptio erat contra ipsum de sua incontinentia, & cum talibus nõ est dispensandum, cum pro reuersionis spe prauæ actionis desideria concipere non formidant. 50. dist. c. 1. & c. vt constituerentur. & ideo Papa ꝓhibet, ne cum ipso dispensetur, cum aliàs suo iure dispensare posset. vt ℨ. c. proxi. sed si intrare voluerit religionẽ, tunc fauore religionis potest circa ordinem dispensare. sic ℨ. de apostat. c. 2. vel de consilio loquitur cum de iure suo episcopus posset dispensare cum ipso: vt ℨ. cap. proxi, & ℨ. de cleri. coniuga. sane. Ber.

† Aliàs ita: qui si ad religionem se cõferre, &c.

† Vvigorię.

† Vvigorñ.

i ¶ *In minoribus.*] fim. 50. dist. placuit. & 15. q. 8. si quis presbyter. Ber.

Eminimus.] In prima parte ponitur decisa consultatio. In secũda distinguens responsio. Secundum membrum: ibi, *Verum.* Abbas Siculus. Aliquis suscepit habitum religionis: quæritur, an possit postea contrahere matrimonium? Respondet Papa, quòd si deuouerit religioni, & professionem fecerit, postea matrimonium cõtrahere nõ potest: quòd si contraxerit postea compellendus est eam dimittere, & ad monasterium redire: sed si nec habitum suscepit, nec professionem fecit, sed solum modo votum fecit, si postea contraxerit, non est cogẽdus ad religionem transire, nec matrimonium debet rescindi. Nota ꝙ votum simplex non impedit matrimonium contractum, cum sit fortius vinculum quam votum simplex.

¶ *Glo. seq. calumin inchoat.*

k ¶ *Memimus.*] CASVS. * Aliquis promisit transire ad religionem & habitum religionis suscepit, postea contraxit matrimonium, quæritur quid iuris? & respondetur prout sequitur in littera.

l ¶ *Professionem.*] quæ etiam sola facit monachum. ℨ. de reg. porrectum. vnde in seculo remanere non debuit, nec contrahere [d] matrimonium, immo compelli debet redire ad monasterium. ℨ. de regul. ſicut. vt hic dicitur. arg. 27. dist. quod interrogasti. & 27. q. 1. quasi ꝓ totũ.

d Immo contrahendo sũ spectus sit ad hæresi, Simãcas cathol. instit. tit. 40. de matrimonio, vbi plene, & rectè.

¶ *Glo. seq. soluit contrarium.*

m ¶ *Nec habitum.*] maxime: quia solus habitus non facit monachũ, sed professio regularis. ℨ. de regular. porrectum. nisi gestaret habitum monachalem cum aliis per annum: quia tunc præsumitur professionẽ fecisse, vt postea ei exire non liceat. ℨ. de reg. ex parte. & c. vidua.

n ¶ *Transiturum promisit.*] Et ita votum fuit simplex tantũ: quod per fortius vinculum tollitur. ℨ. eod. rursus. 27. distin. si vir. 17. q. 2. nos

a Qualiter hoc sit intelligẽdum, docet pulchre B. Thomas in d.q.33.art. 2 ad 1.argumentum.

nouimus.æqualiter a tamen cum solemni obligat apud Deum, vt dicit illa decretalis, rursus.vbi de hoc dicetur.

Consuluit.]Susceptio habitus sine professione non dirimit matrimonium contractum,sed contrahendum impedit.hoc dicit. sed hæc summatio est nimis generalis.Primo ponitur consultatio.Secundo responsio:ibi,*Consultationi*.Abbas.

promisit, licet postea matrimoniũ contraxerit, non est cogendus ad religionem transire, & matrimoniale votum rescindere.

¶Idem Luceñ. episcopo.

¶Susceptio habitus professorum extra religionem à nõ habente potestatem incorporandi religioni, impedit in dubio matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum.hoc dicit secundum intellectum,quem tenet Panormitanus.

CASVS.Quædam nobilis mulier vestibus pretiosis abiectis mutauit habitum, & de manu presbyteri velum assumpsit,sed non renunciauit propriis, nec intrauit claustrum, nec in manu alicuius professa est, vel obedientiam promisit; postmodum anno elapso matrimonium cõtraxit: Quæritur quid iuris? Respondet Papa, quòd sicut simplex votum impedit matrimonium cõtrahendum, sed non dirimit iam contractum, ita habitus sine professione susceptus impedit ne contrahatur, sed non dissoluit iã cõtractũ.Nota q votũ simplex impedit matrimoniũ ꝯhendũ, sed nõ dirimit iam ꝯctũ. Item habitus sine professione monachum nõ facit.

CAP. IIII.

†Cap.7. eo. tit.in 1.compilatione. & post cõciliũ Lateran.par. 45.cap.4.

COnsuluit † nos tua fraternitas,quid faciẽdum sit de nobili muliere, quæ vestibus pretiosis abiectis,mutauit habitum a, & de manu presbyteri velamen b assumpsit:sed non renũciauit c propriis, nec intrauit claustrum, nec in manu alicuius episcopi, abbatis,vel abbatissæ,aut super altare d professa est, vel obedientiam promisit: postmodum vero elapso anno,abiecto religionis habitu, cuidam nobili nupsit: Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd sicut simplex † votum matrimoniũ impedit contrahendum,& non dirimit e iam contractum: ita habitus sine professione susceptus f, ne contrahatur impedit, sed contractum nequaquam dissoluit.

b Secundum Pet. & Abbatem melius dixisset,non dirimitur:nã bene impedit, cum sit votum simplex:vt patet in fine.Io.A.

a ¶*Mutauit habitum.*] nulla facta professione seu voto, vnde non impeditur b matrimoniũ. 17.q.1.Gõsaldus.& ɜ. eo. c.proxi.Ber.

†Vide omnino citatos paulo ante in c.meminimus.eo.tit.

b ¶*Presbyteri velamẽ.*] scilicet,probationis, qui distinctus esse debet ab habitu professorum.ɜ.de reg.c.penult.qui non dirimit matrimonium iam contractum.ɜ.c.proxi.& j.eo.rursus.

c ¶*Non renunciauit.*] per hæc quæ hic enumerantur,patet, quòd non assumpsit religionẽ, nechabuit propositum mutãdi seculum: vnde libere exire potuit infra annum, & etiam anno completo. ɜ. de regular.c.penul.vbi dicitur,quòd euidẽter debet apparere si seculum mutare voluerit;& ita signa mutationis euidenter debẽnt apparere, ad hoc vt aliquis censeatur monachus, aliàs exire poterit infra annum, & anno finito.20.q.1.illud.

d ¶*Super altare.*]Vide qualiter quis potest profiteri in manu episcopi.27,q.1.viduitatis.& in manu etiam monachi c. j. eod.infinuante.& coram sacerdote per ipsius benedictionem.27.q.1.sciendum.& 20.q.1. vidua & super altare,vt hic dicit.

c Ad hoc misi.supra de regul. ad Apostolicam. Io. And.

¶*Glo.seq.obiicit, & soluit.*

c ¶*Non dirimit.*]27.dist.c.presbyteris.§.hinc distinguendum. & c. si vir.& j.eod.rursus.ɜ.de regularib.porrectum.

f ¶*Susceptus.*]Sed videtur quòd eo ipso q̃ suscepit habitum & velamẽ,votum suum solemnizauerit, ita vt ad monasterium redire cogatur.arg.ɜ.de reg.vidua.27.dist.quod interrogasti.littera istius cap. satis soluit contraria illa:hic constabat,quòd absolute habitũ non mutauit,ibi vero eo animo & proposito habitum & velamen susceperũt, vt monachæ essent: vnde postea non audiuntur, etiam si contrarium vellent iurare.Bernar.

Venient.]Primo narrat casum præmissa causa.Secundo ponit mãdatum:ibi,*Nos itaque*.Abbas.

CASVS. Quædam mulier promisit fide data se nupturam cuidam viro absenti:postmodum audiuit plura de crudelitate ipsius:noluit cum eo contrahere:& cum timeret ne compelleretur contrahere cũ ipso, in manu M.eremitæ votum continentiæ promisit, quæ tamen vestem vel locum non mutauit:vir hoc audito cum alia contraxit:dictus eremita ad dominum Papam accessit,proponens ei prædicta. ipse considerans tutius esse vt prædicta mulier post fidem & votum simplex matrimonium contrahat, quàm fornicationem incurrat: mandat, vt si non est amplius in facto processum de fide mentita,& de voto violato pœnitentiam imponat,& ei det licentiam cõtrahendi.Nota,quòd post votũ continentiæ simplex matrimoniũ cõtractũ non dissoluitur.

¶*Glo.seq.arguit,allegat tria iura.*

g ¶*Absenti.*] Arg. quòd matrimonium inter absentes contrahi potest.d.32.q.2.honorantur.& 30.q.5.nec illud. & ɜ. de conuer. coniu. ex parte 2.& eodem modo sponsalia:vt hic.& ff.de spon.l.4. & 5.Ber.

h ¶*Promisit.*] Per interpositam personam, quæ mandatum habebat ad hoc,alias nihil esset.

¶ *Glo.seq.recitetur per quæstionem an ille timor excusaret.*

causa matrimoniũ contrahi quandoque permittit.hoc dicit inhærendo litteræ.

CAP. V.

VEniens † ad præsentiam nostram M. eremita proposuit, quòd I.mulier cuidam viro absenti g, fide data,se nupturam promisit h: sed postmodum audiens plura de fœueritate i ipsius, ei noluit copulari.cum itaq; timeret, ne illi nubere cogeretur,in manibus suis continentiæ votum k promisit:nõ tamen locum,aut vestem mutauit: quo audito,vir aliam, sibi copulauit. ¶ Nos itaque attendentes tutius esse, vt præfata mulier post fidem, & votum simpliciter oblatũ, matrimonium contrahat, quàm fornicationis l reatum incurrat: Mandamus, quatenus si plus non processit, sibi de fide mẽtita & voto violato m congruam satisfactionem indicas,& ei,cui vult,nubendi in Domino licentiam tribuere non postponas n.

¶Celestinus tertius.

¶Votum simplex impedit sponsalia de futuro,non autem dirimit matrimoniũ sequens:secus in voto solemni.

CAP. VI.

VRsº † qdã votũ castitatis o emittẽs,iurauit se quãdã ducturũ postea in vxorẽ: Vnde a fraternitate tua requisiti arbitramur, q̃ cũ simplex votũ apud Deũ p nõ sub ea conditione, si contraxerit vel imponetur postquam cõtraxerit, vel etiam de voluntate mutata agitur pœnitentia.arg.17.q.4.sunt qui opes.

¶*Glo.seq.obiicit,& soluit.*

n ¶*Non postponas.*]Sed qualiter datur huic licentia contrahendi cõtra votum cõstituentiæ,licet sit simplex,cum apud Deum æqualiter h obliget cum solemni.j.c.prox.ergo debuit compelli,vt seruet votum, sicut fit in sponsalibus.ɜ.de spon.ex litteris 2. Dicas quòd non dat hic ecclesia licentiam contrahendi directe, sed est hic quædam comparatiua permissio, ne deterius inde contingat,vt ex littera patet i. & quia in perturbatione animi votum emisit.arg. 17.q.2.Gonsaldus.vnde datur ei licentia contrahendi, aliàs non daretur: nam votum cõtinentiæ seruandum est etiam à coniugatis k.33. quæst. 5. quod Deo patri.

Versus.]Votum solemne dirimit matrimonium contractum,scilicet sequens,simplex vero impedit,sed non dirimit. Primo ponitur quæstio. Secundo distinguens solutio : ibi, *Vnde*.& secundum membrum:ibi, *Quòd si*.Abb.

CASVS. Quidam emisit votum castitatis,& postea iurauit se ducturum quandam in vxorem:Quæritur fuit,quod istorum potius seruari debeat,votum,vel iuramentum? Respondet Papa,quòd simplex votũ apud Deum non minus obligat,quàm solemne:Vnde pro eo quòd iurauit,agat pœnitentiam,& votum suũ studeat obseruare:Si vero postquam iurauit cõtraxit,matrimonium tenet & valet : quia votum simplex matrimonium contrahendum impedit, sed non dirimit iam cõtractum.Nota quòd votum simplex & solemne quo ad Deum æqualiter obligant.Item votum simplex impedit matrimonium contrahendum,sed non dirimit iam contractum.

o ¶ *Castitatis.*]Simpliciter.ɜ.eo.c.proximo.

¶*Glo.seq.recitetur per obiectio.& sol. Secundo quærit dicens, quod sit votum simplex,& quod solemne subdit opiniones diuersorum.*

p ¶*Apud Deum.*]Ergo videtur æqualiter obseruandum vt solẽne,q̃ falsum est:quia solẽne seruatur post cõtractum matrimoniũ.j.c.proxi. istud vero non.27.dist.si vir.& hic dicas, q̃ ab initio sunt æqualiter l obseruanda,& vtrumque intantum obligat,quòd qui cõtrauenit,peccat mortaliter.Et dico, non minus, id est non minori tempore : quia vtrumque in perpetuum obligat, & vtriusque factio est mortale peccatum,licet vnus minus peccet alio : quod patet ex minori pœnitentia.27.dist.si vir.& 27.q.1.virginibus.& c.denotam. Vel hoc contingit propter adiunctum.scilicet,propter bonum matrimonij. arg.27. q.1. nuptiarum. & est simile quod dicitur : inter simplicem loquelam & iuramẽtum nõ facit Deus differentiam.22.q.5.iuramenti. & collige ex hoc quod hic dicitur, votum ex sui natura non dirimere matrimonium, sed constitutio facta super voto.Quia fit hic mẽtio de voto simplici & solemni: vide quid sit vtrumque.Votum solemne:a est quod fit interueniente aliqua istarum solemnitatum, videlicet per susceptionem sacri ordinis.28.dist. diaconi. & 84.dist. cum in præterito. Item per susceptionem sacræ vestis,quæ tãtum profitentibus dari debet. ɜ. de reg. statuimus. & maxime si cum aliis incipiat cantare, & oblationem facere in ecclesia.27.q.1. vidua. & ɜ.de j.reg.vidua.& 27.dist. quod interrogasti. Tertio modo cum per professionem deducet se alicui religioni in manu abbatis vel abbatissæ, vel etiam in manu monachi.ɜ.de reg.statuim.*. & ɜ.cod. consuluit. & j. eo. c. proxi.præsentibus testibus: per quos possit probari professio, si ille negaret,& ne hoc negari possit,fiat inde publica scriptura.27.q.1.omnes fœminæ.in qua scriptura profiteatur se velle religiose viuere. 30. q.1.viduæ.& tale votum impedit matrimonium contrahendum,& dirimit iam contractum.27.q.1.per totum. vsque ad c.nuptiarum. Alias autem votum continentiæ factum,quamuis coram multis,dicitur simplex,quasi non vestitũ,siue institutũ aliqua solemnitate: & tale votum impedit matrimonium contrahendũ,sed non dirimit iam contractũ. quasi dicat non debet contrahere post tale votũ:tamẽ,si ɔ̃rat, tenet. ɜ.eo.consuluit.& c.veniens.& 27 q.1.nuptiarũ.cũ seq.cap. & post hoc votum continentiæ,cũ quis dicit:voueo continentiam,dat ecclesia licentiam contrahendi.ɜ.eod.cap.proxi. Hæc opinio hodie quasi b cõmunis est,& in hac opinione fuit Gratianus 27 dist.§.vlt.& c.vlt.Hug. vero dixit,quòd votum continentiæ perpetuæ inter oĩa vota impedit & dirimit matrimoniũ iã ɔ̃tum,& in nullo casu est matrimoniũ post votũ perpetuæ cõtinentiæ,quo ad Deũ: & si postea cõtrahat , de solo facto cõtrahit,& mortaliter peccat: & hoc dicit esse verũ si votũ cõtinẽtiæ propriè teneatur. Proprie cẽ votũ cõtinentiæ cũ dico : voueo perpetuã cõtinentiã.Improprie cũ dr:voueo siue promitto,q̃ post annum siue post mortẽ vxoris meæ,voueo perpetuã cõtinentia : quod est dicere,votũ de præsenti & de futuro.Et dicit Hug. quòd solemnitates præmissæ, non sunt de substantia veri, sed signa & probationes voti,si votũ reuocetur in dubium.Ioannes dixit, quòd si aliquis corã tota ecclesia dicat:voueo perpetuã continentiã: nõ solẽnizatur votũ, nisi aliquid de præmissis interueniat : vnde si postea contrahat , tenet matrimoniũ.Hug.vero cõtra,vt patet.Sed certe qđ dicit Hug. magis videtur tutũ:licet enim aliquis non intendat iuramentum,tamen potest se obligare ad cõtinentiã perpetuã per votũ,sicut põt se obligare ad alia vota:quia votũ cõtinentiæ excedit oĩa alia vota, vnde non posset cõmutari in maius bonũ.arg.32.q.1.nuptiæ.vnde & si cõiugati cõtinẽtiã promittant,eã seruare tenentur.33.q.5.quod Deo pari. Hugo cõtradicit Alexandro ɜ.cap.proxi.cui potius standũ c est.

ADDITIO. Vnde versus :

Votum solemne demonstrant quatuor ista.
Ordo sacer,scriptum,professio præstita sponte :
Et professorum vestis susceptа sacrorum.
Ordo sacer,vestis, professio religionis :
Quæ sit facta palam,faciunt solemnia vota.

2 ¶ *Obseruare.*]Quòd si prius iurasset, & postea votum simplex emisset,tene quod dicitur ɜ.de spon.commissum.

b ¶ *Videtur.*]quia remanebit cum illa ɜ.eo.consuluit.

Nisi manente.]Primo ponit factum. Secũdo diffiniẽdũ committit:ibi, *Nos igitur*.Abbas.

a Vide magistrũ sententiarum & Doctores scholastic.cos. lib.4.dist.38. & omnino B. Thomam 2. 2.q.88.art.7 & ibi Caietanum.& materia glossæ adde hic pienissime per Præpositum.

† Vuijsbon. & Columbrien. Viboñ. & Colabrien. sed ex vetustis libris restitutum est vt est impressum. Sũt epi Portugaliæ vide Vasæũ in annalibus Hispaniæ c. 20. sed pro Vlisbon legendum Oli sipoñ.

† Cap.vnico eo. tit. in 3. compilat. Vide de Sotem li. 4. sent. d.ſt. 38.q.2.art. 2. & citatos in præcedenti. b capitulis.

b Hæc opinio communis est & vera, quam sequuntur tã theologi lib. 4.sentẽ. dist. 38.quam canonistæ tum hic , tum io c.seq. nec tenenda est opinio Hug. quã hic Bernardus dicit magis tutã, vt vere & copiosẽ ostẽdit præ aliis Syluester in ſuma verbo : matrimoniũ 7.q.5.& Sotos lib.4.sen ten. dist. 38. q.2.art.1.ad c. vni. de voto.lib.6.

c Et ita videtur velle Bernard*, quod votum simplex non dirimat, idem sensit infra d eo q cogno. conſ.vxor. c. 4.

¶ *Glo.seq.not.quòd ex tempore,& c.allegat sex iura.*

c ¶ *Ad hoc.*]Ergo non erat monacha, ex quo potest proprium retinere.arg.ɜ.de statu mona.cum ad monasteriũ.in fi. cũ talis conditio sit ɔ̃ substantiã monachatus.ɜ.de conditio.appo.c.fi. & 32. q. 2.solet.& arg ff. de actioni.& obli.non solum.Arg.10 q.1.fic quidem.& ɜ.de condi.appo.c.1.talis enim conditio est cõtra substantiam monachatus,vnde ea retenta impedit monachatum.Quidam tamen dicũt, q̃ ea adiecta tenet monachatus,& pro non adiecta haberi debet.arg. huius litterę.De hoc dixi ɜ.de condi.appoſi.c.vlti.verba ista in domo propria,cũ omni sua substantia:sic expone , id est , cum vsufructu suæ substantiæ olim ante monachatũ;vt de vsufructu illarũ rerũ victũ & vestitum haberet in vita sua:quicquid enim superest,debet esse & est monasterij:& si quid deest ei,suppletur à monasterio:similis enim expositio habetur.27.q.1.si quis rapuerit.& sic ista erit monacha , & potest remanere in domo quondam sua,cum vsu rerum , quas contulit monasterio.sic 27.q.1.de viduis.

¶ *Glos. seq.arguit,signat contrarium,& arguendo dat simile.*

f ¶ *Metu regio.*]Arg.quòd imperium regiũ non sufficit ad iustum metum.arg.C.quòd met.causſ.ad inuidiam.arg.contra.C.eo.l.vlt. & 23.q. 8 conuenior.similiter imperium parentũ non sufficit.ff. de ritu nuptia. si patre.32.q.7.omnes causationes.

g ¶ *Vel modica.*]Nota,quòd leuis metus non excusat in voto:vt hic. & ɜ.q̃ met.cau.cum dilecti.sed in electione leuis metus sufficit.1.q. 1. si quis aũt.similiter in matrimonio,vt videtur:quia plena debet securitate gaudere:vt ɜ.de spõ.cũ locũ.ff.de rit.nup.si pater.cũ talis dẽt esse,q̃ possit cadere in ſstanté virũ.ɜ. de spõ.veniẽs 2.& c.consultationi.

h ¶ *Patientia.*] Nota,q̃ rõne tpis cuanescit exceptio: q̃ præsumitur ɔsentire.1.q.1.cõstat.ɜ.de spon.ad id quod.j.de frig.c.n.c.q̃ met.cau.l. 2.ff.de condi.ob turpem.ff.de rit nup.si pater.B.

CASVS. Quidam curiales regis Legioneñ.supplicauerunt ipsi regi, vt I.nobilem mulierem faceret copulari in matrimonium cuidam viro:Cum istud perueniret ad notitiam consanguineorum, ipsi eidem mulieri consuluerunt,vt virum acciperet:& ipsa respondit, quòd nubere nolebat,consilium recipiens ab eisdem,q̃ votũ emitteret castitatis:quod fecit in manibus cuiusdam de fratribus sancti Augustini fecit †, eo adiecto tenore, vt in domo c propria,cum omni substantia sua remaneret. Sane in eiusdem ordinis habitu , biennio post permansit, licet id se inuitam fecisse asserat & coactam,non tam metu regio f, quàm parentum:& infra. ¶ Tandem attendens, quòd inuita votum emiserit, eo dimisso de parentum consilio, P. Michaeli † publice fuit matrimonialiter copulata:de quo † quatuor sustulit filios tempore procedente : & infra. ¶ Nos igitur attendentes, quòd in emissione voti,quod præcessit, nulla vel modica g coactio affuisset, quã patientia h & perseuerantia sequentis temporis penitus profugauit : & quòd sequens coniunctio potius iniqua fuit , & violenter extorta,Mandamus,quatenus si præmissis veritas suffragatur, præfatam mulierem ad male dimissum religionis habitum resumendum , & seruandum quod vouit,monere & inducere procuretis;& (si opus fuerit) per censuram ecclesiasticam coercere.

† Alias ita: eo facit adiecto tenore,quòd in domo sua cũ omni substantia remaneret, & sic re.alias ita, in habitu eiusdẽ ordinis fecit , adiecto tenore , &c. absque voce,eo.

† Aliàs: Michaelis , id est,P.filio Michaelis

¶ In antiqua compilatione ita:ad qua, &c.

tientiam sequentis temporis fit validum,& postea violentia profugatur. Item qui habitum regularem dimittit, debet compelli ad reassumendum.

c ¶ *Supplicatum.*] contra illa iura : nam à principe non est petenda vxor.36.q.2. nullus.& pœnam deportationis meretur. C.si. nu. ex rescript petant.l.1.& quia debent esse libera d matrimonia.ɜ.de sponsalibus Gemma.

d Vide concilium Tridẽ.sessio.24. de reformat. matri.c.1.&

d ¶ *Quòd in manibus.*]Et ita solemnizauit votum continentiæ tradẽdo se ordini sancti Augustini in manibus illius monachi:vt j.patet, & habitum professorum suscipiendo.

¶ *Glo.seq obiicit probans per quatuor iura pro textu inducit duo,sed 9. concludit pro obiectione.ponit opinionem & remittit, & ad hãc litteram respon.*

e ¶ *Vt in domo propria.*]Ergo non erat monacha, ex quo potest proprium retinere.arg.ɜ.de statu mona.cum ad monasteriũ.in fi. cũ talis conditio sit ɔ̃ substantiã monachatus.ɜ.de conditio.appo.c.fi. & 32. q. 2.solet.& arg ff. de actioni.& obli.non solum.Arg.10 q.1.fic quidem.& ɜ.de condi.appo.c.1.talis enim conditio est cõtra substantiam monachatus,vnde ea retenta impedit monachatum.Quidam tamen dicũt, q̃ ea adiecta tenet monachatus,& pro non adiecta haberi debet.arg. huius litterę.De hoc dixi ɜ.de condi.appoſi.c.vlti.verba ista in domo propria,cũ omni sua substantia:sic expone , id est , cum vsufructu suæ substantiæ olim ante monachatũ;vt de vsufructu illarũ rerũ victũ & vestitum haberet in vita sua:quicquid enim superest,debet esse & est monasterij:& si quid deest ei,suppletur à monasterio:similis enim expositio habetur.27.q.1.si quis rapuerit.& sic ista erit monacha , & potest remanere in domo quondam sua,cum vsu rerum , quas contulit monasterio.sic 27.q.1.de viduis.

¶ *Glos. seq.arguit,signat contrarium,& arguendo dat simile.*

f ¶ *Metu regio.*]Arg.quòd imperium regiũ non sufficit ad iustum metum.arg.C.quòd met.causſ.ad inuidiam.arg.contra.C.eo.l.vlt. & 23.q. 8 conuenior.similiter imperium parentũ non sufficit.ff. de ritu nuptia. si patre.32.q.7.omnes causationes.

g ¶ *Vel modica.*]Nota,quòd leuis metus non excusat in voto:vt hic. & ɜ.q̃ met.cau.cum dilecti.sed in electione leuis metus sufficit.1.q. 1. si quis aũt.similiter in matrimonio,vt videtur:quia plena debet securitate gaudere:vt ɜ.de spõ.cũ locũ.ff.de rit.nup.si pater.cũ talis dẽt esse,q̃ possit cadere in ſstanté virũ.ɜ. de spõ.veniẽs 2.& c.consultationi.

¶ *Glo.seq.not.quòd ex tempore,& c.allegat sex iura.*

h ¶ *Patientia.*] Nota,q̃ rõne tpis cuanescit exceptio: q̃ præsumitur ɔsentire.1.q.1.cõstat.ɜ.de spon.ad id quod.j.de frig.c.n.c.q̃ met.cau.l. 2.ff.de condi.ob turpem.ff.de rit nup.si pater.B.

Universidad de Sevilla

DE EO QVI DVXIT IN MATRIMONIUM, QUAM POLLUIT PER ADULTERIUM.

¶Supra.visum est de quibusdam impedimentis matrimonij, scilicet ordinis, & votis: nunc subiicit de alio impedimento, quod scilicet causatur ex adulterio vel machinatione in morte coiugis. Abb. Siculus.

De hac materia tractatur 31.q.1. & 32. q. 4. per totū. & q.7 in multis capitulis.

† De materia huius tituli vide magistrum sentent. & ibidē Theologos scholasticos lib. 4. dist 37.

TITVLVS VII.
De eo †qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium.

¶Alexander iij. Abbati Sancti Albani.

¶Si quis viuente vxore contrahit cum secunda hoc ignorante, prima mortua, ad sui petitionē nō separabitur à secunda.

CAP. I.

† Cap. 1. eo. tit in 1. compilat. & post concilij Lateranen. par. 6. c. 1. Vide Magistrū li. 4. senten. distin. 35 § soleret etiā quæri.

† Aliàs ita: in canonib' habeatur ex presſum.

Roposítum.] Cōmunis diuisio Secunda: ibi, *Licet autem.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam habens vxorem, ea ignorante contraxit cum alia: Tandem prima mortua vult recedere à secunda: quæritur quid iuris? Respondet Papa, q̄ licet in canonibus habeatur, vt nullus ducat in matrimonium, quam polluerat prius per adulterium, & præcipue illam cui fidē dedit de ea ducenda viuente vxore, vel quæ machinata est in mortem vxoris: tamen quia mulier fuit nescia, quòd ille haberet aliam vxorem viuentem, & ille vir de dolo suo commodum non sentiat, dicit Papa, quòd nisi mulier illa dimortium petat, ad petitionem viri nō sunt aliquatenus separandi. Nota hic duos casus, in quibus non potest quis cōtrahere cum ea, cū qua adulteratus est. Item de dolo suo non debet quis commodum habere. Ité argumentum, quòd cōtractus pro parte tenet, & pro parte non tenet.

† Vide Liuigentium. & ibi glo. ff. de ritu. nupt.

¶ *Glo. seq. tractat quomodo ignorantia valet ad duo, residuum recitat per quæstionē, an mortua prima incipiat esse matrimoniū. soluit, & dat simile, allegat duo iura in contrarium.*

a ¶ *Insciam.*] Hoc excusauit mulierem ab adulterio, quia ignorans nō committit adulterium. 34. q. 2. in lectum. & ff. de adul. l. vlt. alioquin si fuisset cōscia, non posset postea cum eo remanere. ℑ. eo. cum haberet. immo plus prodest: quia filij de tali matrimonio legitimi sunt censendi, propter bonam fidem vxoris. ℑ. qui fi. sint legi. ex tenore. & c. cum inter. & tamen non fuit matrimonium inter eos, etiam post mortem primæ vxoris: licet enim ista crederet eū liberum, ligatus tamē erat: & in primo consensu, qui nullus fuit, intelligitur perdurare: sicut nec matrimonium contrahitur cum seruo, licet credatur liber, aliàs non cōtractura, etiā si postea manumitteretur eo ignorante: quia post manumissionē factā manēdo cū eo, approbare semper intelligitur primū cōsensum, qui erroneus fuit, & nō aliū: vnde matrimoniū nō procedit. Arg. ff. de offic. procō. obseruare. §. vlt. immo videtur expressum. ff. de iure do. Proculus. prius dictum verum est, tñ si mulier vult, cōpellitur ipsam ducere propter dolum & fraudem illius: vt in fine dicit.

b ¶ *In canonibus* ℑ. 31. q. 1. c. 1. & ℑ. eo. ex tuarū. cū haberet. & c. vlt. in fi.

c ¶ *Fidem dederat.*]vel si de facto eam duxit. ℑ. eo. cū haberet. & supple, & eam cognouit viuente sua vxore: aliàs non impediretur contrahere cum ea. ℑ. eo. c. vlt.

d ¶ *Machinata.* ℑ. 31. q. 1. si quis viuente. & ℑ. eo. super hoc.

e ¶ *De suo dolo.* ℑ. de rescrip. sedes Apostolica, & 30. q. 1. dictum.

¶ *Glo. seq. arg. quòd contractus claudicat. allegat 12. iura.*

f ¶ *Nisi mulier.*]Et ita compellitur vir remanere cum ea, si voluerit, propter culpam & dolū ipsius viri, sed non econuerso. fim. ℑ. de adul. c. 2. & ita est hic arg. q̄ contractus pro parte tenet, & pro parte non. ℑ. de despon. imp. de illis. ff. man. potest. C. de rese. ven. l. 2. & Insti. de aucto. tu. circa prin. ff. locati. sicut em. tio. §. interdū. & ff. de act. emp. & ven. Iulianus. §. fi quis à pupillo. 29. q. 2. fi quis ingenuus. 32. q. 5. ppositio. & 32. q. 2. aliquando. & 37. q. 2. §. 1. & 31. q. 2. c. 1. & 2. si tamen contraheret cum alia, teneret matrimonium. ℑ. eo. veniens.

ADDITIO. Et hoc est verum, ante primum vel nouum consensum.

Significauit.] In prima parte decisa consultatio. In secunda: ibi, *Mandamus.* distinguens commissio. & secundum membrum: ibi, *Alioquin.* Abb.

CASVS. Quidam O. nomine, Andegauensis coactus fuit iuramentō interposito A. mulierem recipere in vxorem: Postmodum aliam in vxorem accepit, propter quam dicta A. eum traxit in causam coram Eboracen. archiepiscopo, qui compulit ipsum O. iurare, quòd ad illā quam sponte cepit in vxorem, non accederet, donec inter ipsum O. & dictam A. lis esset in ecclesiastico iudicio terminata: Sed antequam de causa cognosceretur, prædicta A. diem clausit extremum, tamen idem O. non audebat redire ad illam, quam sponte acceperat, propter iuramentum: Vnde hoc significauit domino Papæ: vnde mandat Papa cuidam Abbati, quatenus si constiterit, quòd illi O. tanta vis fuerit illata, quòd coactus & nō spōte in illam A. cōsenserit, nec post iuramentū præstitum eam cognouerit: ad illam quam postea spōte accepit, libere reuertatur: alioquin eidem præcipiat sub interminatione anathematis, ne ad secundam reuertatur; aliam tamen accipiat, si voluerit, in vxorem. Nota quòd matrimonium per vim contractum nō valet: quia libera debent esse matrimonia. Item licet vis præcesserit, verumtamen per sequentē carnalem copulam consummatur matrimoniū. Item quod ab initio nō valuit, tractu temporis non conualescit.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cōpilatione. & post cōcilij Lateranen. par. 6. ca. 15.

† Vide l. nec filium. C. de ritu nup. & l. si patre cogē te. cum glo. in ver. inuitos. ff. eodē.

g ¶ *Significauit.*]Iste O. coactus fuit quandam desponsare in vxorem præstito iuramento: postea vero contraxit cum alia spōtanea voluntate conscia huius facti: prima petit illum in virum coram Eboracen. Archiepiscopo, qui cum compulit recedere à secunda præstito iuramento, donec lis esset iudicio ecclesiæ terminata inter ipsum & primā: lite pendente mortua est prima: dubitabat iste O. an deberet redire ad secundam, quam sponte duxerat in vxorem: Respondet, Papa, prout sequitur.

† Bauaren. † Banaten. † Reuerēn. sed Belnacē. Baionen. Bathonien. & Bareñ. agnoscenda, cætera reijcienda sunt.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

h ¶ *Tanta vis.*] quæ posset a cadere in constantem virum. ℑ. de spon. veniens 2. & c. consultationi. fim. ℑ. quod me. cau. perlatum. & c. cum dilecti. Arg. contra. 15. q. 1. merito quæritur. & ℑ. de iureiur. si vero. Iuramentum istud poterat seruari sine interitu animæ, ergo debuit seruari vt ibi dicitur: & hæc non habent hic locum: quia matrimonia libera debent esse & non coacta. ℑ. de spon. cum locum. & c. præterea. & c. requisiuit. & c. Gemma.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compilat. & post concilij Lateranen. par. 6. c. 16. Vide beatū Thomam lib. 4. senten. dist. 37. q. 2. art. 2.

¶ *Glo. seq. arg. allegat. 5. iura.*

i ¶ *Cognouerit.*] Quod si fecit antequam contraheret cum secunda, consensisse videtur, vnde amplius secundam habere non posset. ℑ. de spon. ad id quod. ℑ. de despon. impube. de illis. & ℑ. de his qui ma. accusa. possunt, insuper. & est arg. quòd ratihabitio retrotrahitur. sic ℑ. de regu. significatum, ad finem. 1. q. 1. constat. 63. dist. Salonitanæ. de coniu. seruo. propositū. & ℑ. quod metus causa. perlatum.

a Præter Panormitanū & alios hic, vide Iasonē in l. Titia. ff. de verb. obl. vers. Quinto amplia.

k ¶ *Ne ad secundam.*] consciam huius facti: aliàs enim bene posset eam habere. ℑ. cap. proxi.

¶ *Glo. seq ponit brocar. ad nega. allēg. quatuor iura, ad assir. tria, & soluit.*

l ¶ *Reuertatur.*]Arg. est hic: quod ab initio non valet, tractu temporis non conualescit, licet perueniat ad eum casum, à quo potuit habere initium. Institu. de leg. §. an seruo. 2. q. 1. in primis. circa. prin. Insti. qui test. fa. pos. §. vlt. 36. q. 2. cap. vlt. arg. contra. b 30. q. 1. ad limina. ff. de ser. vt pomum. 34. q. 2. in lectum. Prima rubrica locum habet quando perpetuum subest impedimentum: contraria adaptantur ad hanc regulam: Multa impediunt faciendum, quæ iam factum non dirimunt: quia quod ab initio legitime factum est, ex superuenienti delicto non mutatur. ff. de iti. actuq; pri. nec enim. nisi lege vel canone i. lud exprimatur, vt patet per contraria: quod perpetuo prohibetur fieri, quoliibet casu superueniente, prohibitio durat: vt in primis concor. & ℑ. c. proxi.

b Hæc non sunt directe contraria, vt latius hic ostendit Ioannes And. vide c. factum. de regiur. li. 6.

Vper hoc.]Præmittit quæstionem, cui respondet: ibi, *Taliter.* Abb.

CASVS. Aliquis viuente vxore sua de facto aliam sibi matrimonio copulauit. Tandem vxor sua mortua est: quæritur, an ipse possit contrahere cum illa, quam sibi matrimonio copulauit viuente sua vx

vore? Respondet Papa, quòd si adultera in mortem vxoris aliquid machinata fuerit, siue fidem dederit, quòd eam duceret post mortem vxoris, illam habere non potest: & hæc prohibitio est perpetua. Nota quòd adulter cum adultera potest contrahere, nisi ei fidem dederit contrahendi: vel nisi fuerit machinata in mortem vxoris.

a ¶ *De facto matrimonio copulauit.*] & eam viuēte sua vxore cognouit, alias non prohibere tur. ℑ. eo. c. vlt. & ea scien te, quòd haberet vxorē, secus si ignoraret. ℑ. eo. c. 1. & 2. & ℑ. eo. ti. ex tuarū. & c. cum haberet.

† Hæc duo verba: siue non, desunt in omnibus manuscriptis.

¶ *Glo. seq. exponit, & ponit epi. quam reprobat. secundo quærit, & soluit.*

b ¶ *Machinata.*] 31. q. 1. si quis viuente. & ℑ. eo. c. 1. & intellige cum effectu, vt dicit. c. si quis viuente. quod dicit, machinata: quia verba cū effectu sunt accipienda, ℑ. de cle. non resi. relatū. & ℑ. de spon. cap. vlt. de pœn. dist. 1. §. hæc autem verba. & ff. quod quisq; jur. l. 1. §. hoc autē. & arg. ℑ. eo. c. vlt. Quidā dicūt q̄ sufficit conatus sine effectu: & sufficit q̄ ita scriptum est a. ff. si qui & a quibus. prospexit. & 6. q. 3. scriptum. quod non est verum. ℑ. eo. c. vlt. Quid si aliquis interficit aliquē in bello, non eo proposito quòd velit vxorem eius iumere, nunquid potest illam ducere in vxorem? Dicas quòd sic. ℑ. de conuer. infidel. laudabilem.

† Cap. 1. eo. tit in 2. compilatione. Vide concil. Trident. sess. 24. tit. de sacramento matrimonij, cano. 7.

† suscepit

† superduxit

a Hic negatur scriptum esse, quòd so la machinatio sufficiat. &c. si quis viuente. expresse loquitur de occiso: & hoc præsupponit vxorē mortuā. Ioā. And.

c ¶ *Fidem dederit.*]31. q. 1. relatum. & ℑ. eo. significasti. Ber.

† In veteri cōpilatione hoc c. Celestino iij præcedens vero clementi iij tribuitur.

Ex litterarum.] Cōmunis diuisio. Secūda: ibi, *Fraternitati.* Abbas.

CASVS. Quidam anctoritate prælati sui dimisit vxorem suam in adulterio deprehensam, quæ postmodum assumpsit habitum monachalem: ille maritus aliam superduxit illa viuente: tandem prima decessit: quæritur, an simul debeant remanere? Respondet quòd ab inuicem sunt separandi, & ille vir pœnitentia sibi iniuncta de adulterio, poterit aliam ducere in vxorem. Nota, quòd mulier in adulterio deprehensa dimitti potest, scilicet quo ad torum. Item vir viuente vxore aliam habere non potest. Item nota mirabile m casu, quòd vir o non præindicatur quo ad continentiam, si vxor non intret religionem: votum viri propter introitum vxoris solemnizatur.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. compilatione. Et qui viuente legitima vxore, cum alia vel aliis contrahitan sit fusi. ectus de hæresi, & à quo iudice, & qualiter puniri debeat, vide Albertinū tractata de agno. affect. q. 23. Simancā, & quos ipse citat cath. instit. tit. 40. de matrimonio.

d ¶ *Deprehensam.*] id est, conuictam, sola enim deprehensio non sufficeret ad hoc vt separaretur. 2. q. 1. c. 2. & 3. licet sufficiat ad infamiam. ff. de ritu nuptia. palam. §. vlt.

¶ *Glo seq recitetur per contrarium.*

e ¶ *Aliam superinduxit.*]in vxorem, quæ fuit conscia, quòd aliam haberet vxorem, illas non noceret. ℑ. eod. cap. 1. & ℑ. eo. veniens.

f ¶ *Separare.*]ℑ. eod. cap. proxi. & cap. significasti. 31. q. 1. relatum.

g ¶ *Aliam ducere potest.*] acta pœnitētia. ar. ℑ. de spō. cū in Apostolica. vel etiam parte pœnitentiæ, si timetur de incontinentia. 33. q. 2. in adolescentia. Bernardus.

Vm haberet.]Primo ponit consultatio. Sdo responsio: ibi, *Tale.* Ab.

CASVS. Quidam I. nomine, habens vxorem A. nomine, commisit adulterium cum Matilda. & cum super hoc vocatus fuisset in ius, illam adulteram abiurauit: Tandem iuramento contempto, viuente vxore sua, matrimonium cum altera contraxit, diutius cohabitando ei dem: de qui decem filios suscepit: Quæritur fuit à Papa, vtrum tale matrimonium stare possit: Respondet Papa, quòd ſeparentur omnino, & imposita eis pœnitētia, ppetua ptinētia indicatur, qui tāto tpe in adulterio & periurio ex certa scientia perdurarūt: Leo enim Papa statuit, vt nullus ducat in matrimonium quam polluit per adulterium; sed hic plus fuit processum, quàm si fides tantum data esset adulteræ, vt mortua vxore eam duceret in vxorem: quia legitima vxore viuente, copulauit sibi adulteram, & iuramentum violauit: Et si etiam iuramentum non interuenisset, tam Gregorius, quàm Triburien. synodus tale connubium detestatur: & quòd tanto tempore permāserunt insimul, vt simul remaneāt, non præstat adminiculū, vel quòd decem filios susceperunt: quia diuturnitas temporis non minuit peccatum, sed augmentat: tamen solicitus sit episcopus, vt vterque filiis suis secundum facultatem suam necessaria subministret. Nota q̄ nullus potest habere in matrimonium illam, cui fidem dedit de ea ducēda post mortem vxoris, si eam cognouit vxore viuente. Item plus est ali quam facto ducere, quā fidem dare. Item hæc impedimenta impediunt & dirimunt matrimonium. Item in casu isto multiplicitas filiorum non inducit dispensationem. Item diuturnitas tēporis non minuit peccatum, sed augmentat. Item filij nati ex illegitimo matrimonio vel coitu, alendi sunt à parentibus, licet hoc sit cōtra leges.

† Vox, prima, deest in antiquis codicibus, nec debet esse, vt constat ex glossa verbo. eadem.

¶ *Glo. si q signat contrarium, & soluit.*

h ¶ *Perpetua continentia.*] Hoc fit propter causas, quæ hic ponuntur, & quia ambo processerant in dies suos: tamen si timeretur de incontinentia ipsorū, puta si essent iuuenes, daretur eis licencia contrahendi. 33. q. 2. in adolescentia. & cap. vlti. Sed contra videtur ℑ. cap. proxi. vbi datur licentia contrahendi in simili casu, sed ratio reddit ur in littera, quòd isti plus peccauerunt quàm alij, vnde plus puniūtur: & quia senes videbātur.

† intercessit fer.

† Videto Hostiensem hic inducentem varias Gregorij auctoritates i hūc propositum.

i ¶ *Leo Papa.*]31. q. 1. cap. 1

† Cap. 4. o. & c 31.

† publice

† cohabitauerint

† susceperint

† Vide Anto nium Gabrielem li. 6. cōmun. cōclus. tit. de adulte. conclu. 1.

b Ad hoc supra de spon. duo. c. 1. Ioā. And.

k ¶ *Et quod hic plus.*]Sic ℑ. eo. c. vlt. Sed. vī q̄ casus iste nō sit alius ab aliis duobus, de quibus habes ℑ. eo. super hoc. quia si ducit illam, fidē dat illi: & ita idem est ducere sic eā de facto, qđ fidē dare b. Satis pōt dici, q̄ iste casus nō est diuersus ab illis, & hic nō dī q̄ sit aliꝰ omnino sed q̄ plus est hic, quā si fides tñ detur: q̄ hic primo interuenit fides, in despōsatione talī de facto, & postea eā ducit. sed verius est q̄ est tertius, & bene differt ab aliis: quia hic est fides de præsenti, ōnēdo cū ea quatenꝰ pōt: Sed in alio casu est tñ fides de futuro: & est similis differētia, sicut inter spōsalia & matrimonium. arg. ℑ. c. vlt. & plus est hoc q̄ fidem dare, vt hic dicitur, & plus peccat.

l ¶ *Cum eadem.*]scilicet, vxore. B.

m ¶ *Iuramenti.*]Iuramentum istud quod fecit iste, vt ei vlterius non adhereret, non sufficit c, q̄ eam habere non possit: quia idem esset si eam abiurasset, cum aliud subsit impedimentum, vt patet per hanc litteram, vnde supple, maxime.

n ¶ *Quam Triburien.*]31. q. 1. relatum. & c. sequenti.

o ¶ *Multiplicitas.* quādoque tñ fauor filiorū dispēsationē inducit. 35. q. 3. de gradibus. & ff. de rit. nup. qui in prouincia. aliàs incipit, diuus.

p ¶ *No minuat.*]ℑ. de sim. nō satis. & cap. seq. & ℑ. de ſuetudine. c. vlt. C. de diuor. facto. l. vnica. & apud talē cōmorari debēt, qui eorū vitæ, vel sanguini nō insidietur. ℑ. de conuer. in fi. cap. vlt. vbi de hoc.

¶ *Glo. se. ponit regulā q̄ sēm facultates, &c. & dat simile. secūdo no. declinatis filiorū & parētū, ponēs quatuor casus quibus pater non tenetur alere filium: vnde de vlti. sign. contrarium ad tex. & sol.*

r ¶ *Secundū facultates.*]hoc est regulare q̄ secundū facultates alimē-

Universidad de Deusto Biblioteca

tā ministrentur.ff.de lib.agnō.si quis à liberis.1. respon. & §. si quis ex his.& C.de alen.lib si competenti. & l. vlt. sic & procuratio exhiberi debet secundum facultates ecclesiæ.3. de censi. sopitæ. & c. cum nuper.Et nota quòd filius minor triennio,ali debet apud matrem, maior triennio apud patrem.C.de pat.pote.nec filiū.& 3.de conuer. in fi. cap.vlt.& arg. ff. de lib. agno.si quis à liberis. §. non tantum. Illud scias quòd sicut parentes alere debent filios [a] 1. dist. ius naturale. sic & filij parentes,si egeant : vt in l.prædi. si quis à liberis. in princ.& §.fi impubes. & C.de alen.lib.1.1.& 2. & 30.distin.c.1.& 22 q. 4. inter cætera.tamen recusare potest pater alere filiū iusta de causa, si forte eum accusauit:vt l.prædicta.si quis à liberis.§.si quis ex his.in fi.vbi autē pater & filius egent, mater compellitur eos alere,vt ead.l.§.vtrum. & l. pen.& C.de alen.lib. Authē. quemadmodum. & in Authen.vt lic. mat. & auiæ.§.illud.coll.8.Si autem mater alit filium, dum pater abundat,potest petere expensas, si hoc fuerit protestata. ff. de nego.gest.Nesennius. post triennium tamen. Sed hæc quæ dicta sunt intelliguntur de legitimis:vnde signantur contraria. in Authen. quib. mod.natu.effi.legi.§.vlt. coll.6.& C.de inceſt.nu. Authen.ex complexu. & C.de natu.libe. Authen. licet patri.& j.qui fil.sint legiti.per venerabilem. in fi.sed illa contraria in telliguntur de rigore iuris ciuilis.Quod videtur inductum in detestationem criminis: hoc intelligitur de benignitate canonica [b], quæ vigoré sumit à iure naturali,nā educatio filiorum de iure naturali est.1. dist. ius naturale. & ex instinctu naturæ procedit:vnde ius istud præfertur ciuili,tamen filij non succedent in bonis patris,& illegitimi sunt [c].3.de clandest.desponsatio. cū inhibitio.§.1. Bernar.

a Debita tamen eorum non tenent soluere,vt d. l.si quis. §. si vel pareus. Ioan.And.

† Cap.1. eo. tit.in 3.compilatione.

†dederint

† Hinc patet excōmunicatum posse contrahere matrimoniū.vide Felinum in c.1. supra vt lit. non contest.

d Vide concilium Trident. sessione.24.& refor mat.matri.c. 8.

e Facit.11.q. 3.plerusque. &c. cum alij.

b Vide Romanum consil.13. & Baldum.Nouellum tract.de dote par. 6. priuil.9.

c Casus.in quibus pater non tenetur alere filios ponit Hostiensis supra de conuersio.infid.c.2. alios colligit ex hac glossa hic Io. And. & Panormitanus, quos videto.

Si ignificasti.]Communis diuisio. Secunda pars:ibi, *Nos igitur.* Abbas.

CASVS Quidam ciuis Spoletanus P.nomine, dimissa vxore legitima cuidam meretrici adhæsit : & quia monitus non dimittebat eandem fuit excommunicatus:tandem vxor sua mortua est, ipse vero cum ea matrimonium contraxit:Quæritur,an tale matrimonium teneat? Respondet Papa, quòd nisi alter eorum in mortem defunctæ vxoris suæ fuerit machinatus : vel ea viuente sibi adinuicem fidem dederunt de matrimonio contrahendo:matrimonium legitimum censendum est : & si ille absolutionem petierit,absoluatur. Nota quòd licet quis adulteretur cum aliqua viuente vxore suæ: potest illam habere in vxorem post mortem vxoris,nisi viuente vxore fidem ei dederit de contrahendo,vel alteruter in mortem mulieris machinauerit. Item excommunicatus contrahere potest matrimonium,licet alia sacramenta denegentur eidem.

a ¶ *Adhæsit.*]& quia eam non dimittebat, fuit excommunicatus d : & ideo dicit in fine,si petierit absolutionem,ipsum absoluas.

b ¶ *Machinatus.*]31.q.1.si quis viuente.& 3.eo.super hoc.

c ¶ *Fidem dederit.*]31.q.1.relatum.& j.eod.cap.vlti.Idem est si de facto eam in vxorem ducat.3.c.proxi.& hoc verum est cum mulier ista scit illum aliam habere:alias non noceret,quo minus post mortem vxoris posset secum remanere.3.c.c.1.& j.c.proxi.

d ¶ *Glo.seq.obiicit & obiect. opponit, & sol. ponit opinio. q. obiect. 2cor.* ¶ *Si petierit.*]immo videtur quod cōpelli debet.arg.22.q.1. prædicadum.& 93.dist.diaconi. Sed qualiter potest compelli, cum iam sit excommunicatus?Hoc modo, vt alij compellantur ne ei cōmunicēt. j.de vsur.post miserabilem.Alij dicunt, quòd non est absoluendus nisi petat,vt ista īra satis innuit [e] : quia impœnitenti non datur remissio.

suppetunt facultates, necessaria subministret.

¶ Innocentius tertius episcopo Spoletano.

¶ *Si quis mortua vxore contrahit cum ea,quam viuente vxore sine fidei datione cognouerat,tenet matrimonium,dūmodo in mortem defunctæ neuter fuerit machinatus.*

CAP. VI.

SIgnificasti † nobis,quòd cum P.ciuis Spoletanus, quandam mulierem duxisset legitime in vxorem, ea relicta cuidam meretrici adhæsit [a] :& infra. ¶ Verum cum vxor ipsius esset viam vniuersæ carnis ingressa, meretricem,cui adhæserat,desponsauit. ¶ Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respōdemus, quòd nisi alter eorum in mortem vxoris defunctæ fuerit machinatus [b], vel ea viuente sibi fidem [c] dederit † de matrimonio contrahendo,legitimum † iudices matrimonium supradictum:excommunicato munus absolutionis (si petierit [d])iuxta formam ecclesiæ impensurus.

¶ Idem Messaneñ.capitulo.

¶ *Si quis viuente prima,secundam huius rei insciam duxerit vxorem : mortua prima,licite remanet cum secunda, nouo consensu interueniente.*

CAP. VII.

VEniens † ad præsentiam nostram G. laicus humili insinuatione monstrauit, quòd cū in ciuitate Lemouiceñ. quādam sibi matrimonialiter copulasset, ab ea recedens, Messanam aduenit, vbi M.mulierem insciam [e] quòd aliā haberet vxorem, sibi solēniter copulauit. verum cum eidem pœnitentia fuisset iniuncta, vt ad legitimam rediret vxorē,& ipse propter hoc in suam patriam rediisset,vxorem suam inueniens carnis debita persoluisse,ad Messanam rediit ciuitatem,& supradictæ M. tamquā legitimæ cohabitauit vxori : & infra. ¶ Licet autem viuente vxore legitima,prædictam M. sibi copulare nequiuerit in vxorem † : quia tamen vxore defuncta, vt pote à lege ipsius solutus, in eandem M. de nouo [f] potuit matrimonialiter consentire:dummodo non præstiterit fidem adulteræ [g], vel machinatus fuerit in mortem vxoris:Mādamus, quatenus,si est ita, eidem G.vt supradictæ M. affectu adhæreat coniugali licentiam concedatis.

¶ Gregorius nonus fratri R.

¶ *Contrahens cum secunda viuēte prima,quam tamen non cognouit,nec ante contractum nec post, mortua prima potest contrahere cum secunda.*

CAP. VIII.

SI quis vxore viuente, fide data promisit aliam se ducturū : vel cū ipsa de facto contraxit † ; si nec ante nec post(legitima eius superstite) cognouit [h] eandem: quamuis vtrique ipsorum,pro eo quòd in hoc grauiter deliquerint, compelleretur,sed vir.5.eo.c. 1. fic & transactio dolo alterius tantum inita,ab eo reuocari non potest.C.de transactioni.transactione.sim. ff. de offi.procon.obseruare.§.vlt.sim.de leg.3.l.1.§.1.

g ¶ *Fidem adulteræ.*]Hoc ideo dicit:quia & si illa hoc sciuisset, & q haberet aliam vxorem,adultera diceretur : vnde non posset esse cum illo propter fidem datam.& quia etiam plus fuit hic:quia in vxorem eam duxit.3.eo.cum haberet,sed quia fuit ignorans, adulterium non commisit.34.q.2.in lectum.ff.de adulte.l.penult.

Si quis.]Pœnit duo membra.Secundum:ibi, *Cæterum.* Abbas.

CASVS In pluribus capitulis habuisti, q nullus potest habere in vxorem illam,cui dedit fidem de ea ducenda post mortem vxoris, vel si de facto cum ea cōtraxit:Ecce, aliquis viuēte vxore legitima, dedit fidem alicui de ea ducēda post mortem vxoris, vel cum ea cōtraxit de facto:mortua est vxor:ipse cōtrahit cum ea, quæritur,an illā possit habere in vxorem:& videtur q nō,per regulam prædictam:Respondet Papa,quòd si nec ante fidem datam, nec post cognouit eandem, sua viuente, nec ante contractum matrimonium de facto eam cognouit,vel post sua viuente,nō est dirimēdum matrimonium,quòd post mortem vxoris cum illa cōtraxit : pœnitētia tamē debet vtrique imponi,pro eo q grauiter deliquerint:Sed si prius vel post in vtroque casu vxore sua viuente eam cognouit, tale matrimonium tolerari nō debet.Nota q sola fides data, vel q tātum de facto cum alia cōtraxit vxore viuente,non impedit,quo minus post mortem vxoris possit cōtrahere cum illa,cui fidem dedit, vel cum qua tantum de facto contraxit.

¶ *Glo.seq.ærgumentatur non nocere,& c.alleg.tria iura,& sex in cōtrarium.finis recitatur per quæstionem.*

h ¶ *Cognouit eādem.*]Sic patet,quòd sola fides data,vel tantum de facto contrahere, non impedit matrimonium, vxore defuncta:nisi ad carnalem copulam sit processum:& sic intelligo omnia illa iura, quæ dicunt,quòd nullus ducat in matrimonium,cui dedit fidem de ea ducenda post mortem vxoris,vel cum qua contraxit de facto. Et ita est argumentum [a] quòd voluntas siue factum, nisi fuerit subsecutus effectus,non nocet:quia non obfuit conatus,vbi iniuria non habuit effectum.3.de sponsalib.c.vlt.vbi de hoc.& arg 35. q. 3. extraordinaria. & ff.quod quisque iuris.l.1.in fi.arg.contra.32.q.5. qui viderit.& 3. de bigā. nuper. & c. vlt. & 51. dist.fi quis post acceptū. & de pœni.dist.1. si quis cum telo. 3. de sponsali. iuuenis .& idem intelligo de eo vel ea, quæ machinata est in mortem alterius,scilicet cum effectu.vt.31.q.1. si quis viuente. aliàs solus conatus non impediret. arg. istius ca.quia eidem ratio videtur vtrobique.

a Vide hic Hostiēsem & latius Ioā And. hoc declarantē.

† vixit

† Vide beatum Thomā lib.4.senten. dist.32.q. 1. art.1.& Syluestrum in summa verbo,lepra.

† Vide l eū qui. eū glos. & concor.ff. ad l. iul. de adult.

† Cap.1. eo. tit.in 1.compilatione. & post concilium Lateranēn.sub Alexij.par.37.ca. 2.

Gen. 2.

e ¶ *Insciam.*] si hoc fuit verum, legitime poterit remanere cum illo. sim. 3.eo.c.1.

f ¶ *De nouo.*] Vt sic teneat matrimonium vt exnunc, si illa voluerit in eū cōsentire; aliàs nō

, Vide Bar. in l.miles. §. quærebatur. ff.de adult.

DE CONIVGIO leprosorum.

¶ *Viso de quibusdā impedimentis matrimonii : quia morbus lepræ dissoluit sponsalia de futuro,& potest dubitari, numquid impediat cōtrahendum, vel dirimat cōtractum:ideo competenti ordine subiicitur hæc rubrica. Abbas.*

Eruenit.] Primo narrat casum. Secūdo diffiniēdū cōmittit:ibi, *Quoniam.* Abbas.

CASVS. Consuetudo erat in Cantuariēsi.prouincia quòd si aliqui ē pram incurrerent, à cōmunione hominum seraparentur, nec viri vxores, nec vxores viros sequuntur : Consultus Papa quid fieri debeat de hoc,respondet,quòd cū vir & vxor vna caro sint, non debet alter sine altero esse diutius: vnde mādat archiepiscopo Cantuariēsi. vt moneat eos, quatenus viri vxores, & vxores viros qui leprā incurrunt,sequantur, & eis seruiant coniugali affectu:& si ad hoc induci non poterunt, præcipiat eis, vt vterque altero viuente continentiam seruet. quod si contempserint,excommunicentur. Nota , quòd lepra non separat matrimonium,& adinuicem tenentur sibi reddere debitum. Item si se adinuicem sequi noluerint, cogendi sunt continere.

a ¶ *De consuetudine.*]quæ est iure canonico approbata.3. de eccle. ædificān.cum dicat.quia(vt ibi patet) cum aliis habitare non debent;

bDe leprosis vide Numer. cap.12 &Iauisimet.cuit.c. 23. & 14.

& etiam de iure veteris testamenti [b]. 33. q. 2. hoc ipsum. sed in hoc quod viri sani non sequuntur vxores , vel econuerso,mala erat consuetudo , vt j.sequitur.& j.c. proxi.

b ¶ *Vna caro.*]hoc expositum est 3.de bigamis. debitum.

c ¶ *Sine altero.*]34.q.2.si quis necessitate.& 32.q.5.si vxorem.

¶ *Glo.seq.recitetur per quæstionem.*

d ¶ *Diutius.*] Hic non determinatur quantum extendatur istud , diutius,& ideo in arbitrio boni viri consistit.3. de offic. deleg. de causis. & ff. de iure delib.ait prætor. permittuntur tamen mariti quandoque ab vxoribus recedere,&abesse per multa tempora,in fauorem tamen terræ sanctæ.3.de voto.ex multa.ad finem. Diutius, quandoque extēditur vsque ad biennium ff.locati.cum domini horreorum. quandoq; vsque ad quinquennium.ff.de sepa.l.1.§. quod dicitur.

e ¶ *Sequantur.*]Nota quòd vir tenetur sequi vxorem,sicut econuerso, cum non ad imparia iudicentur.32.q.1.si quis vxorem.in fi.& hoc cum ex iusta causa recedit vxor,aliàs retineat eam maritali potestate. 33. q.5.cum caput.& cap.manifestum.& cap.noluit.& mulier semper tenetur sequi virum ex quacunque causa.13. q. 2. vnaquæque. nisi ipsam trahere vellet ad infidelitatem.j.de diuor. quæsiuit. vel nisi efficiatur vagabundus.34.q.2.si quis ineuitabili necessitate.arg.ff.de oper. liber. quod nisi.in fine.Beg.

¶ *Glossa sequens de duobus quærit, & soluit.*

f ¶ *Ministrent.*]Nunquid in eodem lecto & domo morari debent?Nō debent ad lectum continue compelli,sed sufficit leproso,quòd suo debito non fraudetur.Sed quare nō ꝺpelluntur præcise.33.q 5.c.2? Respondeo,forte ideo , ne leprosi nimis improbi efficiantur in exactione sui iuris:tamen si sani omnino recusarent , bene compellerentur [c], sed primo exhortandi sunt,vt hic dicit,vt in fine patet.& j.cap.proxi.in fi. 1. q.1. ventū. nam illud potest referri ad continentiā,quæ suaderi potest , imperari vero minime.32.q.1.integritas.& vnam solam causam excipit dominus.j.cap.proxi.& 32. q. 7. omnes causationes. Bernar.

c Arg. cōtra 1. q.1. ventū. vb. de h. c & plen. in 32. q. 5. si vxorē quis.M. dicebat,quòd licet sanus teneatur reddere,non debet compelli arg. canonis. & l.all.in fin. prædi.glo. l. And.

Quoniā.] Sunt tria dicta. Secundum : ibi *Leprosi.* Tertium:ibi, *Quòd si.* Abbas Siculus.

CASVS. Dicitur hic q propter lepram vel aliā infirmitatem, vir ab vxore separari , non debet. Item si leprosi continere nolunt, bene possunt cōtrahere matrimoniū , dummodo inueniāt, qui ipsos accipere velint.Itē si vir vel vxor fuerit in leprosaria, & infirmus a sano debitum exigat, debitum est soluendum ex generali præcepto Apostolico sine aliqua exceptione. Nota quòd non nisi propter fornicationem licet viro vxorē suam dimittere,nec etiā propter lepram.Item leprosi possunt contrahere matrimonium. Item quod generaliter dicitur,generaliter est intelligendum. Item vbi ius non excipit, nec nos excipere debemus.

g ¶ *Excipit a causa fornicationis.*]32. q.1.dixit dominus.& q.7.Apostolus.& c.omnes causationes.

¶ *Glo. seq.recitetur per contrarium.*

h ¶ *Lepra.*] Sic propter lepram alter.r alterum dimittere nō potest.3. cap. proximo.& 3.de iureiur. quemadmodū.sed sponsa de futuro dimitti potest propter lepram superueniētem:vt ibi, cap. proximo.

¶ *Glo.seq.alleg.7.concordan signat contrarium, & remittit.*

i ¶ *Graui infirmitate.*]32.q.7.hi qui sani.& q.5.si vxorem quis.fim.3.de cleri.ægrotan.cap.1.2.3.& vlt.& ff. de tuto.& curato.nec ille [e]. & 7. q. 1.pontifices.Arg.contra,de cleri.ægrotan.tua.sed ibi soluitur.

k ¶ *Liberum.*]cum nō sit eis prohibitum:quia edictum de matrimonio prohibitorium est.3.de spon.cum apud.

¶ *Glo.seq.ponit brocar.de generali,& de indefinita ad primum allegat 4 iura,ad secundum 5. demum contra secundum allegat 3. iura , contra primum quinque.soluit vtrumque.*

l ¶ *Generali præcepto.*]Nota quod generaliter dicitur,generaliter est intelligendum.de consec.dist.4.vt ostenderet.& ff.de procu.procurator cui.12.q.1.dilectissimis.ff.manda. creditor. §. Lucius. immo etiam indefinita [f] generaliter intelligitur.20.dist.si Romanorum.& 23.q.5. si non licet.& j.de priuileg.quia circa.ff.de fer.vr.prædio.si seruitus. & ff.de accep.l.pluribus §. Arg.contra,q indefinita non æquipollet vniuersali.3.de deci.ad audientiam.ff.de lega.3.non aliter.de consec. dist. 2.liquido.Item contra,quòd generale verbum restringitur.2.q.2. omnes leges.& dist.1.omnes leges.& j.de sentē.excom.si vero.§. si vero. & ff.ad l.Aqui.scientiam.§.qui.ff.de pig.obligatione , generali. Solu. verbum ,generali,intelligendum est generaliter , prout hic dicitur & in primis concor.nisi constet contrahentem vel testatorem aliter intellexisse de quibusdam.C.de transa.age cum Geminiano.vel nisi sensus non patiatur:vt in vlti.concor.& quod dicitur,indefinita æquipollet vniuersali,illud regulariter obtinet in iure,si lege vel canone non determinatur.31.q.1.quòd si dormierit.Ber.

¶ *Glo.seq.alleg 6.concor.signat vnum contrarium.*

m ¶ *Exceptio.*] & ideo nos ex consensu nostro recipere nō debemus. 2.q 5.consuluisti.& 55.dist.si Euangelica.& 61.dist.miramur.7.q. 1. scripsit.& 31.q.1.quòd si dormierit.& 3.de tran.inter corporalia.arg. contra.de consec.dist.2. liquido.Ber.

Litteris.]Communis diuisio.Secunda pars:ibi, *Respondemus.* Abbas Siculus.

† Cap.3. eo. tit.in 1.compilat. & post concilium Lateranēn.sub Alexan. iij. par.50. c. 63. Et præter citatos supra. vid omnino Tabienſem in sūma, verbo:matrimonium.1. §. 6. circa finem. & verbo:spōsalia.§ 9.in 3. modo , vbi plenius,

d Datur curator in locū tutoris , qui reipublicæ causa abest. nec ille per hoc desinit. esse tutor.Io And.

e De hoc arguitur late per Conarruuiam lib.1.varia.re solu. c.13.

f Vide d sententen excom. cum pro cau sa super vlt. glo,Ioan. A

CASVS.

altero viuente continentiam seruet.Quòd si mandatum tuum seruare contempserint,vinculo excōmunicationis astringas.

¶ Idem Baioneñ. episcopo.

¶ *Coniuges propter lepram separandi non sunt à coniugio, & contrahere possunt matrimoniū: & inuicem sibi reddere debitum tenentur.*

CAP. II.

QVoniam † nemini licet (excepta causa fornicationis [g]) vxorem dimittere:constat,quòd siue mulier lepra [h] percussa fuerit, seu alia [i] infirmitate detēta:non est à viro propterea separāda, vel etiam dimittenda. Leprosi autem si continere nolunt, & aliquam,quæ sibi nubere velit inuenerint,liberum [k] est eis ad matrimonium conuolare. ¶ Quòd si virum , siue vxorem , leprosum fieri contigerit, & infirmus à sano carnale debitum exigat, generali [l] præcepto Apostoli,quod exigitur, est soluendum:cui præcepto nulla in hoc casu exceptio [m] inuenitur.

¶ Vrbanus iij.episcopo Florentino.

¶ *Sponsalia de futuro præcise non compellunt ad contrahendum matrimoniū cum leproso,lepra post sponsalia superueniente.*

CAP. III.

LItteras †: & infra. ¶ Quia postulasti, vtrū si post sponsalia de futuro inter legitimas personas

Baioneñ.

† Baioceñ.

† Bauareñ. Sed Belnacē. siue Bareñ.si ue Bathoniē. si ue Baioneñ. agnoscendū est,cętera vel lut nihil significantia consulto reiicienda.

† Cap.2. eo. tit.in 1.compilat. & post concilium Lateranēn.sub Alexan. iij. par.37 cap. 3. Vide omnino Dominicum,Sotum li.4.sēt. dist.32.q.1. art.1.versic.id autem quod de leprosis.

† aliqua

† Cap.3. eo. tit.in 1.compilat. & post concilium Lateranēn.sub Alexan. iij. par.50. c. 63. Et præter citatos supra. vid omnino Tabienſem in sūma, verbo:matrimonium.1. §. 6. circa finem. & verbo:spōsalia.§ 9.in 3. modo , vbi plenius,

Universidad de Deusto Biblioteca

CASVS Aliqui contrahunt sponsalia de futuro. alter ante contractũ matrimonium efficitur leprosus: Quæritur, an alius sit compellendus ad matrimonium contrahendum? Respondet quòd non debet compelli. Nota, quòd lepra superueniens soluit sponsalia solum, non matrimonium.

a ¶ *Cogi non debet.*] sic ergo patet: quòd lepra superueniens soluit sponsalia de futuro, & eadẽ ratione quælibet alia enormis deformitas: vt ꝛ̃. de iureiur. quemadmodum. secus in matrimonio de præsenti, vt patet ex proximis c.ꝛ̃.eo. & c. quemadmodum. Item arg. quòd ea quæ de nouo emergunt, auxilio indigent. ff. de inter. actio. in. de ætate. §. ex causa. ff. & ꝛ̃. de offi. deleg. incos li. 4. sentẽ. distin. 36.

† Vide Magistrum, & ibidem theologos scholastica. & ꝛ̃. de offi. deleg. incos li. 4. sentẽ. distin. 36.

DE CONIVGIO Seruorum.

¶ *Visum est supra de impedimento lepræ, an & quando impediat vel dirimat matrimonium, sequitur nunc videre de impedimento conditionis seruilis.*

† Salzburgen. † Satiburgẽ. † Salesburgẽsis.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compilat. & post concilium Lateranense. sub Alexan. iij. par. 45. c. 7.

De hac materia tractatur. 29. q. 2. per totum.

† ad Gal. 3.

D*Ignum est.*] Primo ponit dictum, & eius rationẽ. Secũdo quãdã dubitationẽ soluit: ibi. *Debita.* Abbas Sicul⁹.

CASVS. Quærebatur, vtrum seruus contradicente domino possit cõtrahere matrimonium? Respondet Papa, quòd secundum Apostolum si erat à sacramentis ecclesiæ neque seruus neque liber est remouendus, ita inter seruos matrimonium prohiberi non debet: quòd si dominis contradicentibus contrahunt, non sunt propter hoc separandi: tamen seruitia debita non minus debent dominis suis exhibere. Nota quòd quilibet potest matrimonium contrahere, qui non prohibetur. Item à sacramentis ecclesiæ nullus fidelis debet excludi. Item si seruus contrahat, nihilominus debet domino seruitia debita exhibere.

b ¶ *In Christo Iesu.*] id est, in fide Christi suscipienda.

¶ *Glossa sequens obiectionem soluit distinguendo.*

c ¶ *A sacramentis.*] quę suscipientis causa conferuntur: vt baptismus, confirmatio, sacramentum Eucharistiæ, viaticum, pœnitentia: ab istis sacramentis nullus fidelis debet excludi: immo tenetur ea recipere. ℣. de pœniten. & remiſ. omnis vtriusque. sic à matrimonio nullus debet excludi: quia edictũ de matrimonio prohibitorium est. ꝛ̃. de spon. cum apud. secus de aliis sacramentis, vt ordo, qui ratione aliorum datur, quoniam nullus seruus debet ordinari præter domini voluntatem. ꝛ̃. de ser. non ord. consuluit. & per totum tit. nullius illegitime natus. ꝛ̃. de fil. presby. cap. 1. & per totum. & hoc probatur 1. q. 1. c. remissionem. §. ti ergo sacramenta. & cap. si quis hæreticæ. §. ecce si clericus.

d ¶ *Remouendus.*] in Authen. de monachis. §. hinc nobis aũt. coll. 1.

e ¶ *Inter seruos.*] nec etiam inter liberum & ancillam si contrahere

a Cõcor. tex. in l. cum ancillæ. & ibi Bart. C. de in cest. nup. voluerint scienter. 29. q. 2. si quis ingenuus. & ℣. c. proxi.[a]

f ¶ *Dissoluenda.* Coniunx enim a coniuge separari non debet. C. comunia vtriusque iudi. possessionum. partus tamen penes dominum ancillæ remanet. ff. de statu ho. l. & seruorum.

¶ *Glossa seq. reci. per q. ponit opi. Ala. approbat contrarium.*

g ¶ *Seruitia.*] ergo si dñs seruitiũ exigit[b], & vxor debitũ à viro petit eo dem tempore, dñio est poti⁹ obediẽdũ. Dicũt qdã q̃ poti⁹ est obediẽ dum domino: nisi periculũ fornicationis timeat, vel magnũ piudiciũ fiat vxori: sed potius videtur quòd vxori ipsius reddat debitum, cum per hoc nullum præiudicium vel saltem modicum fiat domino propter moram modici temporis, nisi forte dominus in auxilium persoę peteret seruũ suũ. Quid si dñs vellet vẽdere seruũ suũ alicui, q̃ vellet ad extraneas eũ ducere partes, forte in Græciã? Dixit Ala. q̃ potest, & vxor tenet eũ seq. Verius videt, vt alij dicũt, q̃ talis vẽditio ꝓhibẽda est. arg. C. communia vtri. iu. possessionum. arg. 54. dist. fraternitatem. & arg. ℣. de Iudæ. c. vlt. interest enim reipublicæ, ne quis re sua male vtatur. Insti. de his qui sui vel alie. iur. sunt. §. penult. & ff. eo. tit. si dñs. Ber.

b De quæstionibus huius glossæ vide omnino B. Thomam li. 4. sentẽ. dist. 36. q. 1. art. 2. & Sotum distin. 15. q. vni. ca. art. 1. ad 2. & 3. argumentum.

P*Roposuit.*] Primo ponitur factum. Secundo diffinitionis commissio: ibi, *Mandamus.* & ibi, Distinguit. & secundum membrum: ibi, *Si vero.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam vir contraxit matrimonium cum quadam muliere, & cum ea diutius permansisset, notam ei seruilis conditionis obiecit, asserens eã esse ancillam, quam liberã esse credebat h, cũeum duxit in vxorem: & infra. ¶ Mandamus, quatenus si constiterit, quòd idem vir præfatã mulierem, postquam illam audiuit i esse ancillam, carnaliter cognouit, ipsum monitione præmissa compellatis †, vt eam sicut vxorem maritali affectione pertractet. Si vero aliter fuerit, & sententiam diuortij proferri contingat †, mulieri pecuniam, quam præfato viro pro dote k concessit, restitui faciatis.

¶ Vrbanus iij. Arimineñ. episcopo.

¶ *Si consuetudo est in loco, quòd partus conditionem patris sequatur, natus ex libero & ancilla liber est, & vt liber matrimonium contrahit.*

CAP. III.

L*Icet* †: & infra. ¶ Sane super eo quod fuit propositum, *de illo qui non credidit. alle. pro eo 6. iura, & duo contra eum, & sol. distinguendo. Secundo quærit. argu. pro. ponit duas opi. & soluit, & huic litteræ respondet.*

i ¶ *Audiuit.*] supple, & credidit: non enim cuilibet referenti credere tenetur. argu. 23. q. 4. quam magnum. & ff. quòd cum fal. tu. l. 2. titubãs enim pro ignorante habendus est. C. de cond. indeb. l. vlt. ff. de lib. homi. exhib. l. 3. §. is qui. & arg. ℣. de secun. nup. dominus. & 34. q. 2. cum per bellicam. argu. contra. 22. q. 4. Innocens. & ff. de peti. hære. item veniũt. §. cum antequam partes. Dic quòd si iste habet conscientiam seruitutis ex probabili causa & discreta: tunc præiudicat sibi si carnaliter cognoscat: si ex leui & temeraria, cui credi non debet, non videtur quòd ei præiudicet argu. ℣. de senten. excom. inquisitioni. & ℣. eo. cap. vlt. Sed pone quòd iste mouet ei litem conditionis, ipsa petit quòd lite pendente reddat d ei debitum, cum lite pendente iure suo priuari nõ debeat. ꝛ̃. vt lite penden. cap. 1. & 2. & 16. q. 4. volumus. & 8. q. 4. nonne. nũquid ecclesia debet ei precipere, vt debitum reddat, quod videtur per iura prædicta? Dicunt quidam, quòd bene tenetur reddere debitum ad mandatum ecclesiæ, sed ipse non debet exigere: nec sibi fit præiudiciũ. T. dicit quòd non debet exigere, nec exigenti reddere: quia ei fieret præiudicium, quòd videtur per istam litteram innuere: & si compellatur, non reddat: quia si eam cognoscit vxoris affectu, fit ei præiudicium si habeat conscientiam ex causa probabili & discreta, & sic statim esset matrimonium: si fornicario affectu, peccaret mortaliter; quod facere non debet: immo potius pati debet excommunicationem. ꝛ̃. de restitut. spolia. litteras. & hoc dixit argu. illius decret. inquisitioni. sed satis videtur, quòd possit reddere ad mandatum ecclesiæ, vt ex primo consensu ei coniugantur, quamdiu constet per sententiam de impedimento conditionis; & hoc vbi non est certus, licet aliquas inde habeat præsumptiones: secus si sciret pro certo. Et quod dicit littera ista; postquam audiuit illam ancillam, cognouerit eandem, intellige ante litem motam, & sine mandato ecclesiæ: tunc enim intelligitur consentire, non obstante illo impedimento, & ita secus videtur si ad mandatum ecclesiæ eam cognoscat. Ber.

k ¶ *Pro dote.*] ideſt, vice dotis: non enim fuit dos si fuit ancilla. ff. de iure dot. si mulier. §. vlt. aliàs l. Proculus. Ber.

L*icet.*] Primo ponit factum. Secundo determinationem: ibi, *Videtur.* Abbas.

CA-

¶ Alexander tertius Præposito † & Priori Mortarien.

¶ *Separatur matrimonium, quando liber ignoranter cum ancilla contraxerit, nisi postea hoc sciens, illam cognouit.*

CAP. II.

P*Roposuit* † nobis M. mulier, quòd cum vir eius cũ ea diutius permansisset, notam ei seruilis † conditionis obiecit, asserens eã esse ancillam, quam liberã esse credebat h, cũeum duxit in vxorem: & infra. ¶ Mandamus, quatenus si constiterit, quòd idem vir præfatã mulierem, postquam illam audiuit i esse ancillam, carnaliter cognouit, ipsum monitione præmissa compellatis †, vt eam sicut vxorem maritali affectione pertractet. Si vero aliter fuerit, & sententiam diuortij proferri contingat †, mulieri pecuniam, quam præfato viro pro dote k concessit, restitui faciatis.

¶ Vrbanus iij. Arimineñ. episcopo.

¶ *Si consuetudo est in loco, quòd partus conditionem patris sequatur, natus ex libero & ancilla liber est, & vt liber matrimonium contrahit.*

CAP. III.

L*Icet* †: & infra. ¶ Sane super eo quod fuit propositum, *de illo qui non credidit. alle. pro eo 6. iura, & duo contra eum, & sol. distinguendo. Secundo quærit. argu. pro. ponit duas opi. & soluit, & huic litteræ respondet.*

† Aliàs ita; Præposito, & Mortariensi Priorj.

† Cap. 2. eo tit. in 1. compilatione.

† Vox, seruilis, deest in omnibus antiquis codicibus.

† cogatis

† contigerit

c Vide theologos li. 4. sẽten. dist. 30. & ibi B. Thomam q. 1. art. 2.

† Cap. 3. eo tit. in 1. compilatione. Vide B. Thomã li. 4. sententi. dist. 36. q. 1. art. 4. & omnino textũ, & ibi glossã, Aretinum & Doctores in §. 1. Insti. de ingenuis.

d De hoc dubio vide Ioã nem Medinam tract. d restitut. q. 17. & Couarruuiã libri 4. decretalium par. 2. c. 7. §. 2.

CASVS Quædam mulier contraxit matrimonium cum quodam, dicebatur quòd erat seruus cuiusdam monasterij: volebat ab eo separari. pro eo quòd dicebat quòd ignorabat eum esse seruum ecclesiæ: Respondet, quòd idem vir conditionem patris debet sequi, secundum legem prouinciæ, qui tempore mortis pro libero se gerebat, & iam elapso decennio, nec nomine suo, nec nomine patris status controuersiã passus fuit: Quærit quid iuris sit? Respõdet Papa, quòd ratione temporis, & fauore libertatis, pro parte viri iudicandum est, & sic remanebit cũ illo tanquam cum libero. Nota quod pro libero habendus est, qui in statu libertatis per decennium steterit. Item fauor libertatis attendẽdus est.

¶ legem

a ¶ *Secundum leges prouinciæ.*] Innuit aliter esse de iure communi, qđ est verum. C. de rei vendi. partum. ff. de sta. homi. l. & seruorum. & ꝛ̃. de ser. non ordi. c. vlt. vbi de hoc.

In antiquis libris vt plurimũ. ita: N. episcopo.

b ¶ *Decennio.*] sufficit tamen quinquennium. C. ne de sta. defun. si pater. &l. 1. sed hic ita cõtingit de facto.

¶ Cap. vnico eo. tit. in 3. compil. Decisionẽ & materiam huius decretalis luculenter explicat Domi nicus Sotus lib. 4. sentẽt. distin. 35. q. 1. art. 2.

† cõtraxerit

Glossa sequens soluit contrarium.

c ¶ *Fauore libertatis.*] Fauore enim libertatis multa contra rigoré iuris statuta sunt. ff. de fideicom. liberta. generaliter. §. si quis seruo. C. communia de manumiss. l. 1. ꝛ̃. de ꝓba. ex litteris. & ꝛ̃. de iud. cap. vlt. 12. q. 2. cum redemptor. Ber.

A*D nostram.*] Duæ sunt partes. Secunda: ibi, *Ideoque.* Abbas.

CASVS Quidam miles contraxit cum quadam muliere, tandẽ ei opposuit coram Cardinali Apostolicæ sedis legato, quòd esset ancilla: Cardinalis rationibus vtriusque partis intellectis, eos propter cõditionis errorem abinuicem separauit: lata sententia dicebatur, quòd postquam intellexit illam esse ancillam, in illam consenserat: vnde nõ poterat contrahere cum alia, sed illam retinere debebat, non obstante sententia Cardinalis: Ilud significatum fuit domino Papæ. Vnde mandat quibusdam, quatenus si constiterit, quòd miles ille ignoranter contraxit cum ancilla, ita quòd postquam intellexit conditionem ipsius nec facto nec verbo consensit in illam, propter quod Cardinalis separauit eosdem, ipsi militi dare debeant liberam facultatem cum alia contrahendi. Nota quòd error conditionis matrimonium dirimit iam contractum. Item idem est consentire verbo & facto. Item matrimonium quod ab initio non valet, tractu temporis conualescit. Item de sententia lata contra matrimonium iterum cognoscitur sine appellatione, & hoc ideo, quia non transit in rem iudicatam: quia quãcunque potest reuocari, probato quòd malo modo lata fit.

d ¶ *Conditionis separauit.*] quod bene potuit. ꝛ̃. eo. proposuit. & 29. q. 2. si quis ingenuus quia errantis nullus consensus est. ea. causa. q. 1. cap. si quis ancillam. §. his ita. & ff. de iurisd. om. iudi. si per errorem. & C. de iur. & fa. ignoran. non idcirco.

a De materia glossę consule Theologos li. 4. sẽt. & habebis an te oculos quę nouissime sanciuit concilium Tridẽ. sessio. 24. de reform. matrimonij, cap. 1.

¶ *Glo. seq. notat ipso facto matrimonium contrahi & ratificari. ad id obiicit & soluit. demum quærit, & soluit. Item quærit, ponit opinionem Ioannis, quam approbat.*

e ¶ *Nec facto.*] puta carnaliter, cognoscendo eam postquam intellexit illam esse ancillam. ꝛ̃. eod. proposuit. 29. q. 2. si quis ingenuus. ꝛ̃. de condi. ap. de illis. & ꝛ̃. de spon. is qui. & ita ipso [a] facto matrimonium contrahitur, sicut & verbo. 32. q. 2 honorantur. & ff. de spon. sed quæ. Itẽ patet hic, quòd matrimonium quod nullum est, tractu temporis confirmatur. fit ꝛ̃. de despon. impub. litteras. accessit. & ꝛ̃. eod. proposuit. ff. de ri. nup. si quis. Sed contra videtur, quòd verba necessaria sint. ꝛ̃. de spon. tuæ. & cap. fi inter. & de consec. dist. 4. cum pro paruulis. In his qui loqui possunt, necessaria [b] sunt verba. ff. de leg. 3. nutu. sicut in soluendo matrimonio requiritur expressus consensus. ff. de rit. nup. in eo. præterea prior consensus non facit matrimonium, quia nullus fuit, sed nouus requiritur. de eo qui dux. in mat. quam pol. veniens. & cap. 1. & ita videtur antiquus perdurare, nisi nouus exprimatur. simi. ꝛ̃. de bap. maiores. in fi. ff. de preca. sed si manente. ff. de arbit. si cum dies, in prin. & l. Labeo. §. penult. & ff. de verb. oblig. l. 1. §. cum adiicitur. Dicas, quòd de facto tunc contrahitur matrimonium, quando aliquæ verba præcesserunt ad sponsalia vel matrimonium, licet tunc non haberent effectum, postea vero ipso facto contrahitur matrimonium sine sponsalia. ꝛ̃. de despon. impu. litteras. accessit. & ff. de spon. sed quæ patris. & tale matrimonium præsumptum appellatur. ꝛ̃. de spon. is qui.

b De hoc intelligę secundũ quòd docuit glossa in c. si quis. verbo. dicente. supra de spon. salib.

Sed pone quòd aliquis contraxit cum ancilla ignoranter, & dominus postea illam etiam manumittat viro ignoranti: nunquid est matrimonium? Dico quòd non: quia adhuc commiscetur ei ex priori consensu qui nullus fuit. arg. C. ad Velle. quamuis. & l. si mulier 2. ff. de minor. l. 3. §. scio. Item si dominus ancillæ, tamquam liberam eam alicui tradat in vxorem, qui liber est, eo ipso intelligitur ei dedisse libertatem. in Authen. de nup. §. si vero ab initio. collo. 4. Sed pone, libera cõtraxit cũ eo quem credebat liberũ, postea sciuit illum esse seruum, nihilominus vult esse cum eo, sed ille non vult remanere? Dicit Ioã. quòd non est matrimonium, tamen illa debet compelli, ex quovult cum eo esse. fim. ꝛ̃. de eo qui dux. in ma. quã pol. per adul. cap. 1. Io. quod verum credo.

In aliquot vetustis codicibus additur, nonus. cum sit Gregorius primus. li. 1. epistola. 53. registri. Iuo par. 16. ca. 73. & c. vnico, eod. tit. in 1. compilatione. Vix autẽ hoc fragmentum intelligęs, nisi fontes, vnde sumitur consulas. & de materia vide citatos c. vlt. tituli precedentis.

DE NATIS EX libero ventre.

¶ Gregorius ſ.

¶ *Natus ex libera vel liberta, liber est.*

CAP. I.

NDecẽs esse credimus, vt progeniti ex liberta f siue libera filij ad seruitium retrahantur. Proterea tibi præcipimus, vt si documenta nulla sint ab ecclesiæ parte, quæ documentis huiusmodi g debeant obuiare, ab eius molestia sine aliqua retractatiõe compescas eandem: durum est enim, vt si alij pro mercede libertates tribuũt, ab ecclesia [a] h, à qua tueri i debent, reuocentur.

Quia error conditionis seruilis impedit matrimonium, & ex hoc sæpe dubitare contingit, vtrum natus ex libero ventre sit iudicandus seruus vel liber: ideo post rubricam præcedentem congruo ordine ista subiicitur.

I*Ndecens.*] Primo ponit generale dictum, ex quo casum diffiniri mandat: ibi, *Propterea.*

CASVS. c Quædam ecclesia manumisit quandam suam ancillam, postmodum filios suscepit: ecclesia volebat eos reuocare in seruitutem: mulier ista accessit ad Papam, & ostendit ei instrumenta manumissionis suæ, conquerendo de ecclesia, quæ filios suos vocabat in seruitutẽ. super hoc dicit Papa: indecens est, vt filij nati ex libera, vel liberta, ad seruitium ecclesiasticum reuocentur: Vnde præcipit, vt si ex parte ecclesiæ nulla alia documenta ostendantur, quæ obuient instrumentis istius mulieris, compellat iudex ecclesiam ab eius molestatione sine aliqua retractatione: quia durum est, vt ecclesia libertatem debeat reuocare, quæ libertatem defendere debet. Nota quòd instrumentum potest reprobari per aliud instrumentum. Item non debeo impugnare quod debeo defendere.

c Hunc etiã casum seu facti speciem, verius & incorruptius effinges, si loca, vbi est in tegra decretalis, videas.

f ¶ *Ex liberta.*] Fallit tamen in casibus. 15. q. vlt. cũ multæ. Item in alio ℣. de iud. ita quorundam. Ber.

g ¶ *Huiusmodi documentis.*] quia dicebat mulier ista se habere de manumissione matris suæ siue de sua, quædam instrumenta, quæ forte ostendit Papæ, quibus instrumentis stabitur, nisi ex parte ecclesiæ cõtraria instrumenta ostendantur. & sic est arg. quòd instrumentum per aliud instrumentum potest reprobari [d], & per alias etiam probationes poterit ecclesia reprobare huiusmodi documenta.

d De hoc notatur supra de fide instr. c. imputari, vbi vide per Ioan. And. & alios.

h ¶ *Ab ecclesia.*] 87. distin. libertos.

¶ *Glo. seq. allegat. 9. iura. allegat in contrarium, & soluit.*

i ¶ *A qua tueri.*] arg. quòd non debeo id facere, à quo teneor alium prohibere: & qui me defendere tenetur, me non debet impugnare. ff. si ser. ven. l. altius. ff. de cond. inde. frater à fratre. & 26. dist. vna tantum. & 25. dist. c. vlt. & 11. q. 1. Siluester. ff. de fideiuſ. tutor. & 42. dist. §. 1. ff. de administra. tuto. quotiens. 6. 2. ff. de neg. gest. si pupilli. §. videamus. secus in marito, qui alios ab vxore prohibere debet. & arg. 3 q. 6. quãuis. Sol. in præmisso generali suppletur: nisi sit tale factum, quod sibi soli ex officio competebat. Ber.

DE

Universidad de Deusto

DE COGNATIONE SPIRITVALI.

¶Viso de pluribus impedimentis matrimonij, submittit de impedimento cognationis tam spiritualis quàm legalis & carnalis. Et quia cognatio inter alias est dignior: ideo tractaturus auctor de triplici cognatione, præmisit de spirituali. Abbas.

De hac materia tractatur 30. q. 1. & 1. q. 3. & 4. per totum.

TITVLVS XI.

De cognatione † spirituali.

¶Alexander tertius Salernitano Archiepiscopo.

¶Filij duorum compatrum, per quorũ neutrum deuentum est ad compaternitatem, licite contrahunt, nisi consuetudo repugnet: separantur autem si per eorũ alterum vel vtrumque compaternitas est contracta. hoc dicit, cum cap. super eo. infra eod.

CAP. I.

VTrum †autem filij [a] [aut filiæ †] ante vel post cõpaternitatem geniti, possint adinuicem copulari, canones secundum diuersorum locorum consuetudines contrarij inueniuntur. Et licet primus canõ exinde editus, natos post compaternitatem adinuicem cõpulari prohibeat: alter tamen canon posterius [b] editus, primum videtur corrigere: per quem statuitur, vt sicue ante, siue post compaternitatẽ geniti sunt, simul possint coniungi, excepta illa persona dumtaxat, per quam ad compaternitatem venitur. Vnde nobis videtur, vt secũdum posteriorem canonẽ, debeat obseruari: Nisi consuetudo [c] eccle siæ, quæ scandalum generet, aliter se habere noscatur.

¶Idem eidem †.

¶Compaternitas scienter vel ignoranter superueniens inter coniuges, coniugium non dissoluit.

CAP. II.

SI †vir vel mulier scienter, vel ign oranter, filium suum de sacro fonte susceperit, an †propter hoc separari debeant? ¶Consultationi tuę taliter respõdemus, quòd quamuis generaliter sit institutũ [d] †, vt debeant separari: quidã tamen humanius sentientes, aliter statuerunt [e]: Ideoque nobis videtur, quòd siue ex ignorantia, siue ex malitia id fecerint, non sunt abinuicem separandi: nec alter alteri debitum [f] debet subtrahere, nisi ad continentiam seruandam possint induci: quia si ex ignorantia [g] id factum est, eos ignorantia excusare videt: si ex malitia, eis sua fraus non debet patrocinari [h], vel dolus.

¶Idem Vigilien. episcopo.

¶Filij duorum compatrum per quorũ neutrum deuentum est ad compaternitatem, licite inuicem contrahunt matrimonium: si tamen subest consuetudo impediens & dirimens talia matrimonia, seruanda est loci consuetudo. hoc dicit secundum intellectum magis communẽ, attingendo mentem capituli.

CAP. III.

SVper †eo, quod à nobis tua fraternitas requisiuit, de duorum compatrum filiis: Respondemus, quòd si tales filij fuerint, per quorum alterum [i], vel vtrunque parentes ad compaternitatem venerunt, eos coniungi nulla ratione sustineas, & coniunctos Pontificali auctoritate non differas separare [k]. Cæterum, si per neutrũ eorũ ad compaternitatem ventum fuerit, de his te volumus consuetudinem tuæ metropolitanæ [a] ecclesiæ, vel aliarum circumpositarũ inquirere, & diligentius imitari: ita quòd si eiusdem ecclesiæ consuetudo [b] habet, inter eos nõ sustinere coniugium fieri nec factum firmitatis robur habere: tu simili modo in ecclesia tibi commissa, coniugium huiusmodi fieri non permittas: & si quos taliter coniũctos inueneris, iuxta earundem ecclesiarum consuetudinem, ipsos separare † abinuicẽ non omittas †. Verum si de consuetudine habeatur, vt talia coniugia permittãtur, id in ecclesia tua dissimulare [c] poteris: ita quòd nec cotradicere [d], nec tuum videaris præstare assensum: quia sicut graue est, antiquã consuetudinem circumadiacentium [e] ecclesiarum super his contemnere; sic quoque grauius videtur, si propter eam huiusmodi cõiugiis tuum indulges assensum, cum posset sic in exemplum assumi [f].

¶Clemens tertius.

¶Inter patrem, baptizati, & vxorem leuantis prius ab eo cognitam, contrahitur compaternitas efficax ad matrimonium dirimendum.

CAP. IIII.

MArtinus †Bertham duxit vxorem, Tebergam sibi copulauit Lotharius, qui Berthæ & Martini filium de sacro fonte suscepit. L. vero & B. sublatis de medio M. cum T. præfata contraxit.

¶Nos autem consultationi tuę duximus respondendum, quòd cum secundum verbum Domini, vir & mulier efficiantur per connubium [g] vna caro [h], liquidum est, Tebergam non posse matrimonialiter copulari Martino, qui compater eius [i] fuerat, cum quo [k] vna caro Teberga noscitur extitisse.

¶Idem.

¶Compaternitas per catechismum cõtracta impedit matrimonium contrahẽdum, sed contractum non dirimit.

CAP. V.

COntracto † matrimonio inter P. & A. vxorem suam quidam consanguinei eiusdem A. cõtra matrimonium obiecerũt, quòd eadem in primo sacrati salis [l] pabulo, filium quondam †concubinæ [m] ipsius P. tenuit: & infra. ¶Verum, si constaret vera esse quæ diximus, non ideo tamen contractum matrimonium solueretur: quæ res vix contrahendo [n] matrimonio impedimentum afferret.

---

a Vel forte loquitur de aliis canonibus quos nõ habemus secundũ Alano Goff & Inno. Io. And.

b *Posterius.*]primus canõ est. 30. q. 3. post susceptũ. & debet esse Paschalis primi, licet in quibusdã libris dicatur Paschalis secundi: canon posterius editus est ead. causa, & q. ea. super quibus. qui corrigit primum, vt hic dicit: sed canon ille ita potest legi quod teneat, prout ibi exponitur. sed Alexander aliter illum intellexit [a] vt hic patet.

¶ *Glo. seq. ponit. opi. Hug. contra quam alleg. 3. iura. dat duas solu. & primam approbat.*

c ¶ *Nisi consuetudo quæ scandalum.*] Hugo dixit, quod Alexãder male dixit hic: quia innuit hic, quòd legitime coniuncti debeant separari, quod esse non debet propter aliquam consuetudinem vel scandalum: quia à Deo sunt coniuncti. & quos Deus coniunxit, homo non separet. 33. q. 2. quos Deus, &c. arg. pro eo. ℨ. de spon. duo. c. vlt. vbi non statur consuetudini, sed potius iuri. argu. contra, quòd consuetudo personas legitimas ad ℨrahendum reddit illegitimas. ℨ. eo. super eo. & ℨ. de cle. coniu. cum olim. & arg. 32. dist. placuit. Solu. potest dici, q hoc locum habet in matrimonio ℨhẽdo, vt propter scãdalũ impediat matrimonium, quod alias legitimum est, sed non dirimitur iam contractum p p scandalum: vt hic satis patet ex cõsultatione: & nõ dixit Alexãder, q coniuncti separentur, sed respõdet q coniungi nõ debẽt si scandalum est: nã multa fieri, phibentur, facta tamen manent. ℨ. de iureiur. quemadmodum. & ℨ. de reg. ad Apostolicam. & 30. q. 5. nec illud. §. sed obiicitur. & 15. q. 1. §. vlt. Vel dic, quòd propter scandalum derogatur iuri, vt propter scandalum separentur, licet de iure non deberent separari: vt ℨ. eo. super eo. sed prius verius videtur: quia propter scandalum matrimonium, quod Deo auctore in paradiso institutum fuit, per ecclesiã dissolui non debet. 26. dist. deinde opponitur. & ita remanet contraria illa decre. super eo. sed intellige hoc prout ibi dicitur. Ber.

Si vir.] Communis diuisio. Secunda: ibi, *Consultationi.* & ibi primo recitat canonum antiquorum contrarietatem. Secundo alteram partem approbat, & rationem addit: ibi, *Ideoque.* Abbas Sicu.

CASVS. Aliquis vel aliqua filium suum sciẽter vel ignoranter de sacro fonte suscepit: Quæritur an debeant separari? Respondet Papa, quòd in quibusdam canonib⁹ generaliter statutum est, vt debeant separari: alij aliter, & melius statuerunt: Vnde dicit Alexander, siue ex ignorantia, siue ex malitia hoc fecerunt, nõ sunt separandi: quia ignorantia eos excusat, & ex malitia commodum habere non debent. Nota quòd ignorãtia excusat. Item dolus suus nemini debet prodesse.

d ¶ *Institutum.*]30. q. 1. c. 1. & 2.

e ¶ *Statuerunt.*]30. q. 1. dictum. de eo. ad limina.

¶ *Glos. sequens quærit, & soluit.*

f ¶ *Debitum debet subtrahere.*] Sed nunquid põt exigere? [b] Potest dici, quòd ille qui hoc fecit ignorãter, potest reddere & exigere: quia nõ peccauit: qui vero scienter, satis videretur quòd nõ deberet exigere, sed reddere tenetur: tamen non inuenimus prohibitũ in hoc casu, quòd nõ exigat, ergo nec nos prohibeamus.

g ¶ *Si ex ignorantia.*] probabili: aliàs non excusaretur à peccato. ℨ. de eo qui renun. epi. c. 1. in fi. & ℨ. de cleri. excom. mi ni. Apostolicæ. & est arg. hic, quòd ignorantia excusat, vt ibidem, & 1. q. 4. §. vlti. & 8. dist. consuetudo.

h ¶ *Patrocinari.*] ℨ. de eo. qui dux. in mat. c. 1. & ℨ. de collu. audiuimus. 30. q. 1. dictum. & ℨ. de rescr. sedes Apostolica.

Vper eo.] Primo ponitur quæstio. Secundo: ibi, *Respondemus.* distinguens responsio. & secundum membrum: ibi, *Cæterum.* Abbas Sic.

CASVS. Aliqui sunt compatres, quæritur vtrum filij eorum possint contrahere matrimonium adinuicem? Respõdetur, quòd si tales sunt, per quorum alterum vel vtrunque parentes ad compaternitatem perueuerunt, coniungi non possunt: & si sint coniuncti, separari debent: si vero per neutrum illorum filiorum compaternitas contracta fuit, de his consuetudo metropolitanæ ecclesiæ seruari debet, & aliarum ecclesiarũ circumpositarum, ita videlicet, quòd si consuetudo metropolitanæ ecclesiæ habet inter eos matrimonium non fieri, nec factum firmitatem habere: & ipse episcopus in sua ecclesia idem obseruet: verũtamen, si de consuetudine habeatur, vt talia matrimonia permittantur, ex quo contracta sunt: ipse episcopus illud in sua ecclesia dissimulare poterit, ita quòd nec contradicere, nec consentire videatur: quia sicut graue est super his contemnere consuetudinem circumpositarũ ecclesiarum: ita grauius videtur, si propter talem consuetudinẽ huiusmodi cõiugiis præstet assensum, cũ posset ab aliis in exẽplũ assumi. Nota, quòd consuetudo ecclesiæ metropolitanæ obseruanda est, & aliarũ circumpositarum. Item consuetudo facit personas legitimas vel illegitimas ad contrahendũ. Item aliquid omittitur propter exẽplũ. Ber.

i ¶ *Alterum, vel vtrumque.*] ℨ. eo. c. 1. & 30. q. 3. super quibus.

k ¶ *Separare.*] quia contra canones cõiuncti sunt: vnde separãdi sunt. 10. dist. vides. & C. de leg. non dubium. & 35. q. 3. contradicimus.

¶ *Glo. seq. alleg. concordat. signat, cõtraria, & soluit, & iterũ arguit.*

1 ¶ *Metro*

---

a De materia hui⁹ glosæ vid plene per glossam & doctores in c. consuetudo. distin. 9.

† separari

† dimittas

b Qualiter sit hoc dictũ accipiendũ, tradit Panormitan⁹ hic, & plenissime Hostiensis in sũma, tit. de cognat. spirit. §. quis fit effectus. circa mediũ, quos omnino video. adde glossã, & doctores supra eod. c. 1.

c De hac regula vide late per Felinum in c. nõ ne. supra de Præsumpt. & per Bartholomæum Socinum in fallentijs regula 484 & sequẽt. verbo: taciturnitas, & tacens.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compilat. & post cõciliũ Lateranẽs. sub Alexã. iij. par. 31. cap. 1.

† Hæc duo verba, aut filiæ, desunt in antiquis codicibus.

† Ca. 3. eo. tit. in 1. compilatione. Et vide Sotũ. 4. sẽt. dist. 42. q. 1. art. 1. vers. at vero in hoc casu.

† In vno veteri ita an⁹ pter hoc separari debeant, quæsiui ãt.

† constitutũ

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compil. & post cõcilium Lateranẽs. sub A lexan iij. par. 32. c. 2.

† Ca. 3. eo. tit. in 1. compilatione. Et vide Sotũ. 4. sẽt. dist. 42. q. 1. art. 1. vers. at vero in hoc casu.

---

a ¶ *Metropolitanæ.*]Sic [a] 12. dist. de his. Sed contra, quòd consuetudo, Romanæ ecclesiæ potius sit sequenda de consecra. dist. 4. de trina. 11. dist. quis nesciat. in fi. contraria intellige de forma sacramentorum seruanda, quam quilibet tenetur seruare & credere, prout tenet Roma na ecclesia. ℨ. de hære. ad abolendam. 1. respon. Item est ar. quòd prius recurrendum est ad cõsuetudinem metropolitanæ ecclesiæ, quàm alia rum, ad quarum consuetudinem recurrendum est. ℨ. de censi. super eo. demum ad Romanam. arg. ff. de leg. de quibus. vel potius ad ius scriptum.

¶ *Glossa seq. sol. quandã obiectionem, cui solutio ni dat simile. ponit demum opinionem, quam reprobat.*

b ¶ *Consuetudo.*] Et intellige de tali consuetudine, quę scandalum generaret, nisi fuerit obseruata. ℨ. e. c. 1. in fi. & fugit consuetudo ista ex quadam affinitate contracta ex compaternitate vnius filiorum, vt etiã alij coniungi nõ possint, prout olim obseruabat secundum intellectum Alexan. vt ℨ. eo. c. 1. & 30. q. 3 post susceptum. licet illud immutatũ fuerit, vt omnes possint coniungi, præter illas personas, quibus mediantibus compaternitas contracta fuerit. 30. q. 3. super quibus. & ℨ. eo. cap. 1. & sic si scandalum magnũ sit in aliquo loco, quòd tales coniungantur, vel remaneant coniuncti, adhuc propter scãdalũ seruabitur ibi illud ius, non obstante cõiunctione, quę emanauit postea in contrarium: Vnde forte simili modo potest dici: si in aliquo loco esset magnum scandalum & horror, quòd aliqui contraherent in quinto gradu: illud non toleraretur, non obstante constitutione illa ℨ. de consan. & affini. non debet. quia propter scãdalum multa etiam contra ius omittuntur: ergo multo fortius vbi alia ratio subesse videtur: & ita hic. & ℨ. eo. c. 1. in fi. scandalum impedit matrimonium & dirimit. [a] & est simile: q consuetudo facit aliquem illegitimum ad eligendum. ℨ. de cle. coniu. cum olim. In prohibitione talis matrimonij nullum est peccatum: ergo si scandalum est, quòd coniungãtur, propter scandalum prohibendi sunt: arg. ℨ. de no. opere. nun. cum ex iniuncto. sed si nulla prohibitio vnquam fuisset, inter tales personas contractum matrimonium non deberet dissolui propter scandalum, quia talis dissolutio sine peccato mortali fieri non posset. arg. prædi. decre. cum ex iniuncto. Quidam tamen volunt intelligere versiculum istum; ita quòd si eiusdem ecclesiæ, &c. de primis personis de quibus præmissit, in prin. c. quia inter eas. de quibus secundo dicit, licitum est matrimonium: vt ℨ. eo. c. 1. nec de tali matrimonio dixit Alexander quòd sit dissimulandum, ne in exemplum trahaf: cum ecclesia talia matrimonia approbet: sed verius credo primum dictum. veruntamen consuetudo habet, vt postquam contracta sunt, tolerent, poterit iste dissimulare: ita quod nec consentiat, nec contradicere videatur, propter rationem quæ infra sequitur.

c ¶ *Dissimulare.*] Talis dissimulatio loco approbationis tacitæ habetur, & merito cum nullum subsit impedimentum.

¶ *Glossa sequens de taciturnitate notat tria.*

d ¶ *Nec contradicere.*]Nota: qui tacet [b], neq consentit neque negat. ff. de reg. iur. qui tacet. Quandoque tamen taciturnitas habetur pro consensu. 54. dist. si seruus. ℨ. de præsump. nonne. & aliquando pro contradictione. de consec. dist. 4. cum pro paruulis. ff. de procurato. filiusfamilias. §. inuitum. 65. dist. si forte.

e ¶ *Circumadiacentium.*] Et ita vicinorum locorum non est contemnenda cõsuetudo: immo seruanda, ne si contrarium fieret, sumeretur inde exemplum: quia cum illa consuetudo satis sit honesta, non debet iste videri auctor, vt alij recedant ab illa consuetudine: & ita taceant si sine scandalo id sustineant.

f ¶ *Assumi.*]ab alijs, qui talia coniugia nõ ȝhunt de consuetudine.

Martinus.] Duo facit. Primo ponit quæstionem. Secundo eius solutionem: ibi, *Nos autem.* Abbas.

CASVS. Martinus contraxit matrimonium cum Bertha: & Lothari⁹ Berthæ de sacro fonte leuauit: tandem Lotharius & Bertha mortui sunt, & Martinus contraxit cum Teberga: Queritur vtrum tale matrimonium teneat & valeat? Respondet, quòd cum vir & vxor per connubium efficiantur vna caro, patet quòd Teberga non potest esse vxor Martini, qui fuit compater Lotharij, cũ quo Teberga vna caro noscitur extitisse. Nota quòd cõpaternitas contracta per virum transit ad eius vxorem, & econuerso, cũ sint vna caro.

g ¶ *Per connubium.*] id est, per carnalem copulam. 27. q. 2. Agathosa.

h ¶ *Vna caro.*] 30. q. 4. scisciatur. & cap. si quis ex vno.

i ¶ *Eius.*] scilicet, Lotharij.

¶ *Glo. seq. ponit versus quos primo exponit.*

k ¶ *Cum quo.*] scilicet Lothario. Nota, quòd post matrimonium carnali copula consummatum (de quo intellige, quod dicitur hic) si alter coniugum suscipit filiũ alterius de sacro fonte, ambo coniuges compatres efficiuntur parentibus infantis: & ita si vir suscipiat filium alterius de sacro fonte, vxor mediante viro commater efficitur parentibus infantis, & mater spiritualis efficitur illius, & econuerso. 30. q. 4. scisciatur. c. si quis ex vno. si vero compaternitas matrimonium præcessit, siue carnalem copulam, puta, suscepisti filium Berthæ & Martini de sacro fonte, & postea ȝxisti cũ Teberga, & eã cognouisti, vel licet contraxisti, nondum carnaliter illam cognouisti, quamuis illam postea cognoscas, vxor tua non efficitur commater parentibus illius infantis: quia nondum eras effectus vna caro cum ea: quia per vnionem carnis sequentem compaternitatem, non transitur ad vnionem spiritus præcedentem matrimonium: vnde te mortuo & mortua vxore Martini, quorum filium antequam haberes Tebergam, de sacro fonte leuaueras, Martinus poterit habere Tebergam in vxorem. 30. q. 4. qui spiritualem. & c. post vxoris obitum. & sic Teberga potest habere duos compatres, vnum post alium: Vnde nota versus:

Quæ mihi, vel cuius mea natum fonte leuauit:
Hæc mea commater, fieri mea non valet vxor:
Si qua meæ natum non ex me, fonte leuauit:
Hanc post fata meæ non inde vetabor habere:

Sic qfiq; facto suo alter coniugum solemnizat votum alterius, puta vir qui volente vxore ordinem suscepit. 28. dist. quia sunt.

Contracto.] Duo facit. Primo ponit casum. Secundo: ibi, *Verum.* diffiniendum committit: & in commissione prius exprimit diffinitionis causam, vsque: ibi, *Ideoque.* Abbas.

CASVS. Quidam P. nomine contraxit matrimonium cum A. muliere: Tandem consanguinei eiusdem A. contra matrimonium obiecerũnt, quòd non poterat esse vxor ipsius, pro eo quòd eadem A. tenuit filium concubinæ ipsius P. in primo pabulo sacrati salis: iudex dubitauit: Consultus Papa respondet, quòd si vera constarent esse prædicta, matrimonium contractum non dissolueretur: quæ res vix præstaret impedimentum matrimonio contrahendo: Vnde mandat, quatenus præfato P. iudex iniungat, vt dictam A. sicut vxorem pertractet: siue hoc fuerit factum ante contractum matrimonij, siue post: sed si fraudulenter hoc fecit causa matrimonij separandi: pœnitentiam inde accipiat, matrimonio in sua firmitate durante. Nota, quòd per ea quæ præcedunt baptismum, non contrahitur compaternitas.

l ¶ *Sacrati salis pabulo* [d] .] De consecratio. distin. 4. sal cæleſtis.

m ¶ *Concubinæ.*] Quidam dicunt, quòd ille filius tantum erat filius concubinæ ipsius P. de alio viro: dicentes, quòd compaternitas contrahitur per illud sacramentum sacrati salis, sed secundum hoc nulla fuisset quæstio.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem, an per cathechismum, &c. & tria alleg. quòd non, & duo in contrarium. ponit tres opiniones, & tertiam improbat, huic decre. respondens. demum in fi. illam approbat.*

n ¶ *Vix contrahendo.*] Ex hoc [e] videtur, q per illa quæ præcedunt baptis-

---

† Cap. 1. eo. tit. in 2. compilatione. Est autem illustris diffinitio huius de cretalis, de qua vide præ aliis Durandum lib. 4. sent. dist. 42. q. 1. & ibidẽ Sotum q. 1. art. 3. respicie dum tamen semper con cilium Tridẽt initio tituli citatum.

Genes. 2. Matth. 19. 1. Corint. 6. Ephes. 5.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. com pilatione. Vi de citatos in c. prorimo § cedenti: sed Sotum ibidẽ art. 2.

† quendam

d Pabulũ sacrati salis dicitur, dum inter catechizandũ ca techumenũ sal oriciusap ponitur.

e De materia hui⁹ glosæ vid Theologos scolasticos lib. 4. dist. 42. & p aliis B. Thomam & Sotum q. 1. art. 2. vbi de opinionibus hic relatis iudicium faciunt.

Universidad de Navarra Biblioteca

baptismum,non contrahitur compaternitas.arg.32.dist.prætor. §. verum.in fi. vbi dicitur quod baptismus est ianua omnium sacramentorum.Item propter catechismum non fit aliquis aptus contrahere matrimonium.28.q.1.caue.Item si decederet sine baptismo, nō prodesset ei catechismus quin perpetuo damnaretur,de conse.dist.4.firmissime. & cap.nulla.& sic est ad huc membrum diaboli, ergo non potest esse spiritualis filius. Arg. contra, quòd contrahatur compaternitas per catechismum.30.q.1. c. 1. vbi dicit quòd à primo pabulo sacrati salis vsque ad confirmationem cōtrahitur compaternitas. ea.causa.q.4.si quis ex vno.de conse.dist.4. in catechismo. nam & Christiana dicitur, postquam est catechizata.28.q.1. caue. Hug. dixit super illo ca.peruenit.30.q.1. quòd sicut septem sunt dona spiritus sancti, ita septē dona baptismi : & per quodlibet illorum contrahitur compaternitas, ita quòd impedit & dirimit matrimonium:Primum est collatio sacrati salis. de consecratio. dist.4. ex hinc. Secundū aurium & narium linitio cum sputo.distin. ea. postea tanguntur. Tertium in fronte & pectore crucis signatio. distinct.ea.postea signatur. Quartum olei sacri perunctio.dist. ea . deinde. Quintum ablutio baptismi.distinct.ea.venit. Sextum in vertice chrismatis peruncti o à sacerdote.dist.ea.postquam ascēdit. Septimum confirmatio chrismatis in fronte per episcopum. dist. ea. presbyteri. Et illi qui sequuntur Hug.dicunt : q̄ ille filius non fuit filius Petri, sed tantum concubinæ:& dicunt hanc decre.non tenere,dato quòd fuerit filius Petri.Alij dicunt,quòd per tria sacramenta tantum contrahitur compaternitas, scilicet per catechismum [a], baptismum,& confirmationem.de consecra. distinctio. 4. in catechismo.30.q.4. si quis ex vno.& hæc mulier non tenuit illum filiū ad totum catechismum.sed tantum ad immissionem salis : quod satis apparet per hanc litteram.Alij dicunt, quòd licet compaternitas contrahatur per catechismum : per illam tamen non dirimitur matrimonium contractum,prout innuitur per hanc litteram,tali ratione,quia baptismus est ianua omnium sacramentorum:vt dictum est in c. præter.§.verum.32.dist.& 3.de presby.non bap.c.1. & 3. ergo si ianua non est aperta,nullum sacramentum recipitur.Item alia ratione,quia ante baptismum non est filius ecclesiæ , quia sine eo nullus saluatur , vt dictum est:ergo si non est filius ecclesiæ,non est filius spiritualis:& si nō est filius spiritualis , nulla per eum est cognatio contracta : ergo propter hoc non debet matrimonium separari.Sed certe contra istos qui dicunt, quòd etiam per catechismum non dirimatur matrimonium, manifeste faciūt illa duo c.si quis ex vno.& c. in catechismo. quia ibi æquiparantur ista tria,catechismus,baptismus, & confirmatio : Vnde credo, quod si quis teneat aliquem in toto catechismo , in quo vnus patrinus debet esse, quòd ille sit compater effectus parentibus infanbulo sacrati salis:nec expresse dicit littera,quòd fuerit filius P.&ideo dico,quòd catechismus impedit & dirimit [b].T.dixit, quòd compaternitas per catechismum contracta inualida est ad matrimonium diriмendum quod satis posset tolerari ratione prædicta.

a Qui ita sentiunt, propriā vocem videntur ignorare, quia catechismus non est sacramentum , sed sacramētale.ita B. Thomas præcitata dist.42 q. 1.art.2.i corpore.

b Hæc opinio glossæ iā olim displicebat theologis lib.4 sēt. dist. 42. vbi B. Thomas & Sotus, am bo.q.1.art 2. tis:sed hæc mulier non tenuit illum filium infantem nisi in primo pahodie p cōstitutionem Bonifacij octaui reprobata est in c. 2.de cognat. spirit.l.6.vbi catechismus impedit matrimoniū cō trahendum, non tamē dirimit iam cōtractum.

¶Idem magistro S. canonico Herfordeñ.

¶*Si filij duorum compatrum, per quorum alterum deuentum est ad compaternitatem matrimonium contrahant, separantur:& tempore contractus scientes impedimentum,illud denunciare tenentur.*

CAP. VII

Ideoque mandamus , quatenus præfato P. auctoritate nostra iniūgas,vt memoratam A. sicut vxorē maritali affectione pertractet , & carnale debitum ab ea licenter exigat & persoluat, siue ipsam ante matrimonium contractum cum P. siue postea constiterit hoc egisse: dum tamen si in fraudem hoc fecerit causa matrimonij separandi, pœnitentiam pro præsumptione accipiat, matrimonio in sua firmitate durante.

¶Innocentius tertius episcopo & archidiacono Linconiēsi.

¶*Inter patrem baptizati, & leuantem seu tenentem baptizatum , contrahitur cognatio spiritualis valida ad impediēdum & dirimendum matrimonium post contractum.*

CAP. VI

VEniens † ad Apostolicam sedem C. †Anglicus:& infra. ¶Mandamus, quatenus si constiterit H. mulierem prædicti viri filium de sacro fonte [a] leuasse,antequam [b] eam desponsasset vxorem, vos inter eos diuortium , appellatione postposita,celebretis.

a E.

¶*Glo.seq.reci. per quæstionem,de qua remittit.*

a ¶*De sacro fonte.*]Idem si tenuisset eum in catechismo, vel in confirmatione:vt 3.c.proxi.dictum est.

b ¶*Antequam.*]Bene dicit,antequam:quia si post contractum matrimonium hoc fecisset, non separaretur matrimonium contractum. 3. eo. si vir. & 30.q.1. ad limina.dictum est de eo.

TVa † nos duxit discretio cōsulendos,an natus ante compaternitatem, filiam [c] compatris patris sui,vel commatris sibi possit matrimonialiter copulare?& si cōtraxit †, an debeant separari ? & an conscij talis matrimonij teneantur illud in publico accusare ? Super quo respondemus , quòd huiusmodi personæ non possunt matrimonium contrahere, & si contraxerint,possunt [d] abinuicem separari:& qui cōtractum sciuerint, debent ecclesiæ illud nunciare [e].

¶Gregorius nonus.

¶*Inter baptizatum & filium baptizātis,oritur cognatio spiritualis impediēs & dirimens matrimonium inter eos contrahendum. hoc dicit.*

CAP. VIII

EX † litteris vestris accepim⁹, quòd cum M. mulier, coram officiali Cantuariēn. Alanum peteret in † virum,& se affidatam ab eo,ac carnaliter cognitam, per testes idoneos probauisset:dictorum tandem testium depositionibus publicatis,idē A.excipiēdo proposuit,quòd eā habere nō poterat in vxorem, pro eo quòd ipsum pater mulieris eiusdem,qui sacerdos extitit †, baptizauit [f].Sed cum idem officialis exceptione huiusmodi non admissa diffinitiuam tulerit sententiam contra ipsum,& idē ad sedem Apostolicam appellauerit:Mandamus,quatenus, si est ita, eundem A. super hoc, ab impetitione mulieris absoluatis ipsius:eidem mulieri perpetuum silentium imponentes.

† Cap.1. eo. tit.in 3.compilatione. Cōcordateō cilium Trident sessio. 24.de refor.ma.mat cap. 2. adde citatos in superioribus.

† Vide Magistrum li. 4. sent.dist.42. & ibi Thomam q.1. ar. 1.2 & 3.& Durandum.q.1.

† Cap.vnico eo tit.in 1.cō pilatione.

a Quod die vt infra eo. c.vlt.li.6. Io. And.

† Vide quod nouissime decreuit concilium Trident. sessio. 24.de refor. mat.cap 4.

† Hæc duo verba : vel spōsæ. desūt in aliquot antiquis codicibus,& in omnib⁹ manuscriptis Vaticanis.

b De his filiabus spiritualib⁹ vide Magistrum li.4 sent.dist.41. § spirituales filij sunt.

† Cap. 2.eo. t.in 3.cōpilatione. De intellectu vi de Sotum li. 4.sentē. dist. 42.q.1.art. 3, vers. secūda cōclusio. circa finem.

† contraxerint

† Vide c.1. & cognat. spirit.lib. 6. B. Thomā li 4. sent.dist.42. q.1. art. 2. & Durandū ea. dist.q.1.

† aliàs ita:in maritum.

c ¶*Filiam.*]spiritualem: per quam compaternitas est contracta 3.eo.c. 1.& cap.super eo.in prin.

† extiterat

d ¶*Possunt.*] id est, debent de iure. 3. eodem cap.1.& cap.super eo. in princ.

¶*Glo.seq.arg signat contrarium,& remittit.*

e ¶*Nunciare.*]Nota.arg.quòd denunciatio criminum ad omnes spectat,& non tantum ad prælatos. Item personæ illæ quæ sciuerunt cōtrahi matrimonium,non admittuntur ad accusationem matrimonij, aut etiam ad testificationem.j. qui ma.accusē.posē.cum in tua.non tamen repelluntur à denunciatione : vt hic patet, & tamen hic consequitur idem per denunciationem in hoc casu, quod per accusationem : non enim potest pœnitere ille cui denunciatur tale crimen, nisi remota vxore.14.q.6.si res.arg. Item alia via excluditur , & alia admittitur,sic 3. de iureiur. quemadmodum. 3. de despon. impub. ad dissoluendum. Argum.contra. supra de procurator. tuæ. vbi de hoc Bernar.

EX litteris.]Diuiditur in duas partes. In prima iudicum consultatio.In secunda mandatum:ibi,*Mandamus*.Abbas.

CASVS.Quædam mulier M.nomine,coram officiali Cantuariēn. archiepiscopi petiit quendam A. nomine in maritum, dicens se affidatam ab ipso,& carnaliter cognitam : Ad hoc probandum induxit testes:publicatis attestationibus testium,per quos mulieris intentio probata erat,dictus A.excipiendo proposuit,quòd eam habere non poterat in vxorem,pro eo q̄ pater eiusdem mulieris, qui sacerdos fuerat, ipsum baptisauerit:sed non obstante huiusmodi exceptione, tulit sententiam diffinitiuam pro matrimonio contra ipsum : à qua sententia sedem Apostolicam appellauit:Mandat Papa quatenus,si est ita, eundem A.iudex ab impetitione mulieris absoluat,eidem super hoc silētium imponendo.Nota quòd filius sacerdotis spiritualis vel filia, non potest copulari in matrimonio filio vel filiæ carnali ipsius sacerdotis.

¶*Glo.seq.fortificat tex.quærit,& sol.solutioni respondet , & dat simile.secundo quærit.arg.negatiue.sol.contrarium.*

f ¶*Baptizauit.*] Et ita fuit filius spiritualis ipsius sacerdotis. 30. q.1. omnes quos. vbi de hoc. & c.non debet.& 30.q.4.si quis ex vno.arg. ergo & [c] filia illius effecta est soror spiritualis viri , ac si ipsum

c forte legedum, quòd

facer

sacerdos de sacro fonte leuasset,quia tunc illam habere in vxorē non posset.q̄a ea mediante compaternitas esset contracta. 3. eo. c. 1. & c. super eo. & 30.q.3. super quibus.ergo multo fortius cum sit pater spiritualis illius. Sed quid mouit istum officialem ad sententiandū pro matrimonio?Hæc potuit esse causa:quia edictum de matrimonio prohibitorium est.3. de spō. cum. apud. sed hoc non inueniebatur prohibitū expressis verbis de his qui baptizant, quòd filij eorum cum talibus non possent contrahere : sed licet expresse non esset prohibitum,satis videbatur esse prohibitum , ex quo pater est ipsius spiritualis : quia in eo quod minus est,prohibitio inuenitur, scilicet in filio illius,qui aliam de sacro fonte leuauit , simile est quod dicit Vrbanus:nulla ratione prohibitum inuenitur,quòd vir &vxor simul non possint filium alterius de sacro fonte suscipere [a]. 30.q.4.quòd autem. hoc est verū verbis expressis:sed in gene re prohibitum est , dum prohibetur, quòd plures simul non suscipiant puerum de sacro fonte. de conse.dist.4. non plures. & quia prohibetur commisceri filiæ spirituali.vt c.non debet. Sed nunquid filius sacerdotis possit contrahere cum filia illius ; quam recepit ad pœnitentiam [b]?Videtur quòd non,quia & illa filia spiritualis est sicut illa, quam baptizat.30.q.1.omnes quos. sed non est ita:quia non contrahitur tanta affinitas in pœnitentia sicut in baptismo:quia per pœnitentiam non efficiuntur filij sacerdotis affines filiis eorum,quibus pœnitentiam iniungunt, nec vsquequaque inuenitur prohibitum directe vel indirecte.ergo intelligitur esse concessum. 3.de sponsa.cum apud.

DE COGNATIONE LEGALI.

¶*Viso de cognatione spirituali,merito subiicitur de cognatione legali.Et vide ad materiam huius tit.textum cum gl.30.q.3.c.1.& in c.per adoptionem. Et dic quòd adoptio legalis est quædam propinquitas, per quam efficitur quis filius,vel nepos,vel deinceps seu frater , vel affinis qui no est naturam imitans.l.adoptiones.ff.de adopti. Abbas.*

I qua per.] CASVS. Pater meus adoptauit aliquā in filiam: quæritur an ego possim illam accipere in vxorem:Dicit Nicolaus,quòd quamdiu durat adoptio inter me & illam , matrimonium tenere non potest. Nota, quò non possum contrahere cum sorore adoptiua,quandiu durat adoptio. Ité cessante causa cessat effectus.

¶*Glossa seq.argu.à contrario,& c.*

a ¶*Quandiu.*]30.q.3.ita diligere. ergo ea finita cum ea possum contrahere.Inst.de nup.§. sed & si qua. Item arg.hic quòd causa cessante cessat effectus.3.de renun.post translationem.3.de iureiu.& si Christus ad fin.& 61.dist.cap.statuimus.§.his omnibus.ff.de rit.nup.per adoptionem. Nota ad intelligentiam huius decretalis q̄ cognatio quædam est spiritualis,de qua dicitur 3.tit.prox.Quædam etiam legalis,de qua hic dicitur. Legalis cognatio fit duobus modis,vel per adoptionē [c], vel per arrogationem. Dicimur aut arrogare illum , qui sui iuris est, & per arrogationem transit in nostram potestatem : & fit arrogatio principis auctoritate : adoptio autem per quemlibet magistratum. vnst.de adop.§.2.& 3.nec transit in potestatem adoptantis. C. de adop. l.vlt.& Insti.eod.tit.sed hodie remanet in potestate sui patris. Et tam arrogatus quam adoptati dicuntur filij adoptiui siue fratres. Et inter fratres adoptiuos siue naturales & legitimos impeditur matrimoniū quamdiu durat adoptio:vt hic,& ff.de rit.nup.per adoptionem.& 30. q.3.ita diligere. Sed inter ascendentes & descendentes , id est , inter adoptantem & adoptatum semper impeditur matrimonium.ff. de ritu nuptiarum,adoptiuus.licet soluatur adoptio.ff. eo. tit. quin etiam. Item posset dici,quòd filius adoptatus posset copulari filiæ adoptātis, cum adoptatus non transeat in potestatem adoptātis.Institu. de adopti.§.2.fic etiam potest dici , q̄ filius illegitimus potest copulari filiæ adoptiuæ:quia illegitimus non est in potestate patris. Insti.de nup. §. vlt.Illegitimus non potest copulari filiæ spirituali. Alij dicunt , quòd adoptatus non potest copulari filiæ adoptantis : quia licet adoptatus non transeat in potestatem adoptantis , acquiruntur tamen ei quædā iura per adoptionem , quæ dissoluuntur per emancipationem. C. de adopti.l.penult.§.finautem.& hoc idem videtur per decretalem istā, quæ indistincte loquitur de adoptione, non distinguendo inter arrogatum & adoptatum.& hoc impedimentum desinit per emancipationem alterutrius. ff. de adopti.in omni. ff.de ritu nuptiarum , per adoptionem. Sed nunquid filij adoptiui possunt ɔ trahere inter se?Dici potest quòd sic : quia non inuenitur prohibitum. Item quid si adoptiuus durante adoptione contrahat cum legitima?Dicunt quidam [d] quòd nō dissoluitur matrimonium, cum illud impedimentum sit temporale. Hug. dicit , quòd non est matrimonium ; nec obstat quòd temporale sit impedimentum: & inducit similē, hodie nō possūm contrahere cum illa quę habet virum,tamen cras potero mortuo viro suo. & hæc decretalis facit pro Hug.

† Vide Magistrum li. 4. sent.dist.42. & ibi Thomam q.1. ar. 1.2 & 3.& Durandum.q.1.

† Cap.vnico eo tit.in 1.cō pilatione.

a Quod die vt infra eo. c.vlt.li.6. Io. And.

† Vide quod nouissime decreuit concilium Trident. sessio. 24.de refor. mat.cap 4.

† Hæc duo verba : vel spōsæ. desūt in aliquot antiquis codicibus,& in omnib⁹ manuscriptis Vaticanis.

b De his filiabus spiritualib⁹ vide Magistrum li.4 sent.dist.41. § spirituales filij sunt.

† Med.

† Mentiam.

† Meldam. fed in concliis nondum repertū est si cut pleraque alia.

† Cap 1. eo. tit.in 1.compilatione. Vid Burchardum li.19 de cren.cap.5.ti. de fornicatione 2.vers. feciſti fornicationem cū filiastra tua.

† alijs

d Hoc placeet Guil. in Spec eo. tit. in prin. & omnino vide quod pto hoc dicto ibi scripsi. Ioan. And.

† Cap.3. eo. tit.in 1 compilat. & post concilū Lateranē. par. 12.cap.4.

† Aliàs ita: si sponsæ, &c.

DE EO QVI COGNOVIT CONSANGVINEAM VXORIS SVÆ (vel sponsæ.)

¶*Viso de cognatione spirituali & legali, de carnali videndum restat : Sed quia ex copula habita cum consanguinea vxoris,oritur affinitatis cognatio,de qua poterat dubitari vtrū dirimeret vel impediret matrimonium,ideo subiicitur hæc rubrica. Et virtus totius tituli consistit in hoc,quòd affinitas contracta ex copula consanguineæ vxoris, non dirimit matrimonium prius contractum,sed soluit sponsalia de futuro. Item priuat facultate contrahendi matrimonium , & exactione debiti in vxore habita:vt patebit in prosecutione tituli. Abb.*

De hac materia tractatur 37.q.7.in multis capitulis.

CAP. I

SI † quis cum filiastra [b] sua scierit [c] fornicatus fuerit: Nec à matre debitū petere [d], nec filiā vnquā habere pōt vxorē : nec filiastra , nec ille [e] vllo vnquam tempore,alij † se poterunt matrimonio copulare [f].

¶Alexander iij. Pictauien. episcopo.

¶ *Affinitas superueniens etiam per illicitum coitum dissoluit sponsalia de futuro,sed non matrimonium:& incestuosus contrahere non potest.*

CAP. II

VEniens † ad nos præsentium lator.& infra. ¶Inquisitioni tuæ taliter respondemus , q̄ si matrem [a] sponsæ suæ cognouit, & † *I quis.*]Primo ponit thema,ex quo triplex elicitur qstio. Secūdo soluit:ibi, *Nec à matre.* Abbas Sicu.

CASVS. Dicitur hic, q̄ si quis cognouit filiastrā suam, non potest petere debitum ab vxore , nec filiastram habere in vxorē,nec vnquam filiastra vel ille poterunt se alij matrimonialiter copulare.Nota quòd incestuosi contrahere non possunt.

b ¶*Filiastra.*]32.q.7 quædam.& c.qui dormierit [e] & c.si quis viduam.

c ¶*Scienter.*]secus si ignoranter.3.q.2.in lectum.

¶*Glo.seq.cum vltima recitari possunt per quæstiones , vel textualiter,si placet.*

d ¶*Petere.*]Exactus tamen reddere tenetur.j.eo.tit. transmissæ. non obstante affinitate inique ex post.facto contracta:& sine culpa priuari iure suo nemo debet.j.eo.discretionem.& cap.vlt.& cap.tuæ.

e ¶*Nec ille.*]post mortem vxoris.

f ¶*Copulare.*]propter incestum.32.q.7.qui dormierit.& j.eod.cap. ex litteris.tamen si contraherent , tenet matrimonium:& etiam si essent iuuenes,dispensaretur cum eis 33.q.2.in adolescentia.Ber.

e Sed caute legendi sunt hi canones , vt optime admonet Sotus dum hoc ipsum decretū interpretatur lib. 4. senten. dist. 37.q.1.art.2.

VEniens.]Primo ponitur decisa consultatio. Secundo distinguens responsio:ibi, *Inquisitioni.* Secundum membrum : ibi, *Cæterum.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam contraxit sponsalia de futuro cum quadam,& pater ipsius matrem sponsæ accepit in vxorem:Tandem instigante diabolo matrem sponsæ cognouit:tam pater quam consanguinei sui volebant vt matrimonium de præsenti consummaret : sed ipse noluit donec factum episcopo proponeret. Episcopus consuluit dominū Papam,& ipse respondet,q̄ si matrem sponsæ cognouit,& sponsæ carnaliter non adhæsit,imponenda est ei pœnitentia paulò maior,quam pro adulterio,& illa peracta vel parte ipsius,episcopus dispensēt cum eo vt aliam recipiat (si voluerit)in vxorem.Si vero sponsam cognouit ante matrem,vel post,aliam non poterit accipere in vxorem,propter incestum,sed à sponsa non separabitur : & in hoc non tenet quod dicit,nunquam eam, scilicet sponsam, potest accipere in vxorem. Nota hic pœnam illius qui matrem sponsæ suæ cognouit.

g ¶*Matrem sponsæ.*]de futuro:vnde affinitate superueniente,illam in vxorem habere non poterit solutis sponsalibus.j.de consang.cap.2.& j.eo.ex litteris.

Universidad de Sevilla Biblioteca

a ¶ *Adhesit.*]post quàm cognouit matrem.
¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit.*
b ¶ *Paulo maior quàm pro adulterio.*] Quare maior pœnitentia imponitur quã pro adulterio, cum tamen publicæ honestatis iustitiam violauerit, cum illa esset sponsa de futuro? Dicas quòd nõ solum violauit publicæ honestatis iustitiam, sed adulteriũ commisit cum matre sponsæ suæ, quæ nupta erat patri suo, vt patet in antiqua [a]: alias si mater sponsæ non esset cõiugata, non puniretur plus, nec etiam tantum: vnde iste multo plus debet puniri, quam pro adulterio, propter tria, videlicet propter honestatis iustitiam, propter adulterium, & incestum etiam, quod perpetrauit cognoscendo affinẽ primi generis, & primi gradus.
c ¶ *Vel parte.*] Argu. q̃ sufficit aliquid inchoare, & si non sit completum. ℨ. de elect. cum in cunctis. §. inferiora.
d ¶ *Ex dispensatione.*] Incestuosi enim contrahere nõ debent, & ideo dispensatur cum eo, quia iuuenis erat: aliàs sine peccato contrahere nõ posset. 33. q. 2. in adolescentia. tamen si contraheret citra aliquam dispensationem, teneret matrimonium.
e ¶ *Cognouit antequam matrem.*] Vnde statim fuit matrimonium præsumptum. ℨ. de spon. is qui. & ℨ. de condi. appo. de illis. vnde matrem vlterius habere nõ posset, etiam si non esset cognita: & hoc idem esset, etiã si nunquam cognouisset ipsam. ℨ. de spon. sponsam. Bernardus.
f ¶ *Eam.*]scilicet matrẽ, vt dictum est. Vel dic, eam, id est, sponsam suã, & secundum hoc nõ tenet. J. eod. discretionem. & cap. vlt.
g ¶ *Aliam.*]post mortẽ iltius: quia ex quo eam cognouit antequam matrem, nõ dissoluitur matrimonium, licet postea cognouerit matrem. J. eod. discretionem. & cap. penult. & vlt. sed ea mortua cum alia propter incestum contrahere non debet. J. eodem transmissæ. in fin.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. compilatione.

† Cap. 3. eo. tit. in 2. compilat. Præ aliis vide Sotum lib. 4. sẽ ten. dist. 37. q. 1. art. 3.

* Antiquam decretalẽ integrã habes locis citatis i nitio huius ca.

sponsæ nunquam carnaliter adhæsit [a], imponenda est ei pœnitentia paulo maior [b], quàm pro adulterio: qua peracta, vel parte [c] ipsius, poterit ex dispensatione [d], cum alia matrimonium cõtrahere. Cæterum si sponsam cognouit [e], antequã matrem, vel post, nunquam eam [f] vel aliam [g] potest accipere in vxorem.

¶ Idem.

¶ Non separatur matrimonium ad dictum vnius asserentis affinitatem inter coniuges præcessisse.

CAP. III.

DE illo †, qui vxorem fratris, antequam ei matrimonio iungeretur se proposuit cognouisse: Respondemus, quòd nisi hoc publicum & notorium fuerit, aut idoneis testibus comprobatum: prædictum matrimonium occasione [h] illa, ipsum impetere non permittas.

¶ Celestinus tertius.

¶ Incestuosus matrimonium contrahere non debet: sed si contrahit, tenet: & tunc tenetur reddere, sed non potest debitum exigere, & non minus tenetur vxori necessaria administrare.

CAP. IIII.

TRansmissæ † nobis tuæ litteræ demonstrarunt, quòd G. vxore sua defuncta, filiã eius, priuignam videlicet propriam, copula carnali cognouit: postmodum aliã accipiẽs in vxorem; cum priuigna

b Et ideo dicit rex. illam occasionẽ, nõ dicit, causam. ad hoc de maio. & obed. solitæ Ioã. And.

† Vide cõcilium Tridẽt. sessio. 24. de reformat. matr. cap. 3.

† Cap. 4. eo. tit. in 2. compilat. De materia videto prælijs, hic Præpositum.

† rescribim'

† Cap. 1. eo. tit. in 3. compilat. Vide Couarruuiã lib. 4. decretalium par 1. cap. 5. non lõge à principio.

a Dicebat Lauren. Propter rumorẽ dissoluo sociatos. Ioã. And.

† Probabiles, legitur in aliquot magis recentibus libris.

† Adde quæ no. Bal. in l. 1. C de proba. & in l. ea qui dẽ. C. de accusat.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. compilat. Vide Couarruuiã lib. 4. decretalium par 1. cap. 5. non lõge à principio.

† legitimũ

† existat

† Cap. 3 eo. tit. in 3 compilat. Vide Tabiensem in summa verbo, spõsalia §. 9. in quarto modo.

† Et infra de reg. iur. facta honestas impediẽs matrimoniũ ȝhendũ cũ cõsanginea. hoc dicit secundum alium intellectũ. Communis diuisio. Secũda: ibi, *Diuortij.* Abbas.

† Præter Hostiensem, Ioannem And. & alios vere res interpretes, quid in hoc loco dicatur extraordinaria libido, siue pollutio plene tradit Præpositus.

publice tamquam canis ad vomitũ rediens, illicitam rem [i] committere non expauit. ¶ Quia vero super his consilium requisisti, præsentí pagina respondemus, quòd legitimæ [k] vxori cohabitans, & necessaria subministrans, non cognoscat eam quamdiu vixerit, nisi ab ea fuerit [l] requisitus: & tunc ad ipsam non sine graui cordis dolore accedat: qui etiam pro incestu & adulterio, donec cum ea permanserit, iuxta moderamen tui arbitrij pœnitentiam agens, postmodum si superuixerit ei, perpetuo sine spe coniugij [m] permanebit.

¶ Idem.

¶ Non separatur matrimonium ad confessionem coniugum, qui dicunt affinitatem præcessisse, etiam si rumor viciniæ consentiat. Et est casus multum allegabilis & notabilis.

CAP. V.

SVper † eo quod postulas, vtrũ coniugatus, qui ante cõtractũ matrimonium, vxoris suæ consanguineam carnali commixtione cognouit, cum id fateatur vterque, & aliqua pars viciniæ hoc acclamare dicatur, sit ab vxore sua iudicio ecclesiæ separandus: Tuæ fraternitati respondemus †, quòd propter eorum cõfessionẽ [n] tantum, vel rumorem viciniæ, separari non debent: cum & quandoque nonnulli inter se contracta matrimonium velint colludere, & ad confessionem incestus facile prosilirent, si suo iudicio crederent, per iudicium ecclesiæ concurren-

Item rumor viciniæ non facit probationem: secus de fama.

¶ Glo. seq. obiicit & soluit. distinguendo triplicem confessionis speciem. Iterum obiicit, & soluit.

n ¶ *Confessionem.*] Sed videtur quòd confessioni standũ sit: quia confessus in iure, pro iudicato habetur. C. de confess. l. vnica. & ff. eod. tit. l. 1. & l. certum. & ℨ. de censi. olim causam. Dicas quòd in casu isto non statur confessioni contra matrimonium, propter rationem quæ hic in littera redditur. Et est ratio: quia contra se quisque testificari potest. pro se vero minime. 14. q. 2. §. 1. & ff. de inter. act. de ætate. §. 1. præterea iste non confitetur contra se, immo pro se: vnde iure communi non prodest ei talis confessio: Nam iste petit separari ab vxore, quia dicit se cognouisse eius consanguineam: si confiteretur aliquid contra hoc, propter quod ei præiudicaretur, tunc videretur stãdum suæ confessioni: sed vt dixi, speciale est in matrimonio, vbi non creditur viro vel vxori in præiudicium coniugij, sed si confiteatur pro matrimonio contrahendo, bene statur confessioni: puta si petam aliquam in vxorem, & ipsa confiteatur matrimonium, præiudicatur ei, licet ipsa nollet me habere: quia modo dicte confitetur contra se: secus in confessione quæ fit quantum ad tori separationem propter adulterium: quia ibi statur confessioni [d] infra, de diuortiis. cap. ex literis. Argu. contra. 35. quæst. 5. duo. Solu. ibi confitentur consanguinitatem esse inter eos, & fama publica confessioni coniugum consentit, & tunc statur famæ & confessioni: sed hic tãtum est rumor, & aliud est fama, & aliud rumor: vt hic videtur.

a ¶ *Con*

† Cap. 4. eo. tit. in 2. compilat. De materia videto prælijs, hic Præpositum.

c Adde cum quibus committit incestus: glo. in §. 1. Institu. d nupt. & sup rubr. C. de adult.

d Maxime quia tunc remanent coniuges, vnde non sic timentur colludiũ. 32. q. 1. dixit. secũdũ Gof. Ioan. And.

a ¶ *Concurrendum.*] quod faciendum non est propter rationem hic expressam: immo ex colludio puniri debent. 2. q. 3. si quemquam. & J. de collu. cap. 1. & 3.
¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit.*
b ¶ *Rumor.*]Arg. contra. ℨ. de præsumpt. illud. & cap. 3. vt dixi, aliud est rumor quàm fama. & illa decre. tertio. loquitur de matrimonio contrahendo, quod ad solam famam impeditur [a]. J. tit. prox. cap. super eo.

† Probabiles, legitur in aliquot magis recentibus libris.

† Adde quæ no. Bal. in l. 1. C de proba. & in l. ea qui dẽ. C. de accusat.

DIscretionem tuã.] Communis diuisio. Secunda: ibi, *Nos igitur.* Et ibi primo dicit, mulierem ad continentiam inducendam. Secũdo: ibi, *Quod si.* dicit quid iuris si ad hoc non potest induci. Tertio soluit tria obstacula: ibi, *Nam & si.* Abbas.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. compilat. Vide Couarruuiã lib. 4. decretalium par 1. cap. 5. non lõge à principio.

CASVS. Quidam cõtraxit matrimonium cũ quadam per verba de præsenti, & antequam eam cognosceret, tradidit illam inquãtum potuit renitentem & inuitam cuidam consanguineo suo in vxorem, & ille eam accepit, licet inuitã. Sed mulier quãcito fuit reddita libertati, aufugit ab eo, & primo viro restitui postulauit: quærebatur, an deberet ei restitui? Respõdet Papa, quòd viro pro tam turpi facinore grauis pœnitentia debet imponi, & mulier monenda est propter publicam honestatis iustitiam, vt nec primum repetat, cuius consanguineus eã cognouit, licet inuitam: nec redeat ad sẽm, cui propter adulterium cõmisceri non potest; sed in continentia maneat, donec primus vir viam fuerit vniuersæ carnis ingressus. Si autem ad hoc induci non poterit, prior vir cogatur eam recipere, & maritali affectione tractare: nec potest ei adulterium obiicere, qui eam adulterandam tradidit, præsertim inuitam: & licet dicatur in Euangelio, quòd propter fornicationem vir dimittere possit vxorem; non tamen propter eandem causam vir semper potest dimittere, nec vxor virum, cum possit per exceptionem repelli, vel replicationẽ, & affinitas superueniens matrimonio ei obesse non debet, quæ conscia seu particeps huiusmodi iniquitatis non fuit: cum iure suo sine culpa non debeat defraudari: Alexander tamen in consimili casu dixit distinguendum, prout sequitur in littera. Nota quòd ei adulteriũ obiici non potest, quæ ad hoc inuita tracta est. Item non semper propter adulterium vir potest dimittere vxorem. Item affinitas superueniens matrimonio ipsum non dissoluit. Item nullus debet sine culpa iure suo priuari.

† Vide cõcilium Tridẽt. sessio. 24. de reformat. matr. cap. 3.

† præter.

Matth. 19. Mar. 10. Luc. 16.

¶ Glo. seq. distinguit an vir tradiderit, vel occasionem dederit: & ad secundum signat contrarium.

c ¶ *Tradidit.*] Et ideo non potest illi opponere adulterium. arg. 32. q. 5. §. 1. & c. 1. & 4. nec adulterium dicitur hic commisisse, vt ibi dicitur, quia non consensit: & hoc patet ex eo, quòd quamcito potuit, aufugit, vt sequitur. arg. 1. q. 1. constat. secus esset si occasionem adulterandi ei dedisset: quia nihilominus imputaretur ei. arg. 27. q. 2. Agatho. & cap. si tu abstines. J. de diuor. significasti. ff. solu. matr. cum mulier. ff. de adulte. l. 2.

b Ad hoc ff. de ritu nup. palam. §. non est ignoscẽdum. Io. An.

b Sed contra videtur per cap. prædictum, si tu abstines. & arg. 23. q. 4. Nabuchodonosor. & in Authen. vt lic. mat. & auiæ. §. quia vero plurimos. in fi. colla. 8. vir enim debet esse mulieri auctor colẽdi bonos mores. ff. de adulte. si vxor. §. si iudex. & 32. q. 6. indignantur, alioquin esset detrahenda à viri [c] potestate. C. de episcopa. audien. l. fi le-nones.

c Et etiam patris & domini. Io. An.

d ¶ *Publicam honestatem.*]id est, affinitatem, quæ sic inique contrahitur.

veritatem, nunquam nisi propter fornicationis [h] † causam, aut vir vxorem, aut vxor possit dimittere virum; non tamen semper propter causam eandem vel vxor virum, vel vir dimittere potest vxorem: cũ possit exceptione [i], vel replicatione legitima impediri. Sed nec affinitas [k], quæ post contractum legitime † matrimonium inter virum & vxorem inique contrahitur, ei debet officere [l], quæ huiusmodi iniquitatis particeps non existit †; cum suo iure non debeat fine sua culpa [m] priuari: quamquam à quodam prædecessore [n] nostro dicatur in simili casu fuisse distinctum vtrum incestum vel adulteriũ manifestum fuerit, an occultum: aliis afferentibus inter gradum proximum & remotum esse potius distinguendum.

¶ Idem Bisuntinen. archiepiscopo.

¶ Copula carnalis habita cum puella septem annorum, dirimit matrimonium postea contractum cum consanguinea. hoc dicit secundum vnum intellectum.

CAP. VII.

FRaternitati † tuæ: & infra. ¶ Diuortij sententiam approbamus, quã in eum canonice promulgasti, qui illam sibi postea copulare præsumpsit, cuius antea sororem adhuc septennem, contractis spõsalibus * extraordinaria [p] libidine noscitur polluisse.

¶ Idem episcopo. Gerundensi. †

¶ Affinitas causata ex copula illicita, rumpit sponsalia præcedentia, & priuat facultate contrahendi matrimonium.

CAP. VIII.

EX † litteris fraternitatis tuæ accepimus, q̃ G. lator earum

non potuit habere principium. ff. de iti. actuq; pri. non enim. ff. de postu. l. 1. §. casum. & 30. q. 1. ad limina.

c arg. contra. ff. de iudic. si à me.

m ¶ *Sine sua culpa.*]hoc generale est. fim. J. eo cap. vlt. si qua contraria sunt, casualia sunt.

n ¶ *A prædecessore.*]scilicet Alexandro, sed illa decretalis remota est de hac compilatione.

Matth. 19. Mar. 10. Luc. 16.

¶ *Fraternitati.*] Ex spõsalibus contractis cũ puella, quæ nondũ cõpleuit septennium, interueniente copulæ attentatu, oritur publica honestas impediẽs matrimoniũ ȝhendũ cũ cõsanginea. hoc dicit secundum alium intellectũ. Communis diuisio. Secũda: ibi, *Diuortij.* Abbas.

† Cap. 2. eo. tit. in 3 compilatione. Et de intellectu vide Sotum lib. 4. senten. dist. 41. q. vnica art. 1. ver. quod si obijcias.

† Cap. 3 eo. tit. in 3. compilat. Vide Tabiensem in summa verbo, spõsalia §. 9. in quarto modo.

CASVS. Quidam contraxit sponsalia cum quadam puella septẽ annorum, quam polluit extraordinaria libidine: Postea contraxit matrimoniũ cũ sorore ipsius: postmodũ vero archiepiscopus Bisuntinen. cũ de hoc ad ipsum quæstio esset delata, diuortij tulit sententiã inter eos, quã dominus Papa approbat. Nota, q̃ post contracta spõsalia, sponsus nullam de consanguinitate sponsæ potest habere vxorem, nec ecõuerso, nullum de consanguinitate sponsi sponsa potest habere.

f Præter Hostiensem, Ioannem And. & alios vere

¶ *Glo. seq. soluit contrarium.*

o ¶ *Contractis sponsalibus.*] Et sic maritali affectu, cum esset sponsa ipsius, eam polluit, sic ℨ. de sponsali. iuuenis: & ita non est contrarium. 35. q. 3. extraordinaria.

† Gerundinen.

† Fertindinen.

† Gradẽsi.

EP ¶ *Extraordinaria.*] i. f extra naturalia cũ nondũ esset idonea. *X litteris.*] Affinitas superueniens rumpit sponsalia de futuro.

† Cap. 2. eo. tit. in 3 compilatione. Et de intellectu vide Sotum lib. 4. senten. dist. 41. q. vnica art. 1. ver. quod si obijcias.

† legitimũ

† existat

Communis diuisio. Secunda pars: ibi, *Nos autem.* Abbas.

CASVS. Quidam G. nomine contraxit sponsalia cum quadam puella infra nubiles annos, & postmodum matrem puellæ carnaliter sæpe cognouit, & postea puellam ipsam carnaliter tractauit adultã, & hæc notoria erant: petiit episcopus loci, illi viro prouideri, & vtrum ipsa mulier possit cum alio matrimonium contrahere: Dominus Papa fecit illi viro pœnitentiã iniungi, mandans episcopo, vt illos debeat separare abinuicem: & mulier alteri viro non nubat, si postquã sciuit delictum viri & matris, ei nõ erubuit commisceri: & vir & mater mulieris non debent ad alias nuptias conuolare, sed continenter viuere debent, & suum fiere delictum, si de lapsu carnis non timeatur ipsorum. Nota, quòd affinitas superueniens soluit sponsalia. Item incestus impedit matrimonium contrahendum. Item cum incestuosis potest dispensari vt contrahant, si timeatur de lapsu carnis.

†Dictio, tã, deest in aliquot antiqs, ac etiam recentioribus codicib' magis emendatis.

a ¶ *In vxorem.*] futurã, scilicet.

b ¶ *Carnali commixtione.*] post contractam affinitatem: vnde illam in vxorem habere non poterat.

†Cap. 4. eo. tit in 3. compilatione. Vide Couarruiam lib. 4. decretalium par. 1. cap. 5. non longe à principio.

c ¶ *Pœnitentiam.*] pro incestu: sed maior debet imponi quam pro adulterio, quia incestus vincit adulterium. 32. q. 7. adulterij. & ẽ. eo. cap. 2.

d ¶ *Separatis.*] si ita esse constiterit, aliàs fiat quod dicitur ĩ. cap. prox. Et nota q affinitas superueniens sponsalibus de futuro rumpit ea. ẽ. eod. cap. 2. & ĩ. tit. proxi. cap. 1. & 2. secus in matrimonio. ẽ. eod. discretionem. & ĩ. eo. cap. penu. & vlt. 34. q. 2. in lectum.

e ¶ *Nunquam debent.*] Incestuosi cõtrahere nõ debent propter enormitatem delicti: vt dictum est ẽ. eo. cap. 2.

f ¶ *De lapsu carnis.*] Si timeretur de hoc, dispẽsaretur cũ eis. ẽ. eod. cap. 1. & 33. q. 2. in adolescentia.

matrem puellæ, quam infra nubiles annos despõsauerat in vxorẽ [a], carnaliter sæpe cognouit: & post carnali [b] commixtione puellam tractauit adultam: & infra. ¶Nos autem eidem viro pœnitentiam [c] iniungi fecimus pro peccato: consultationi tuæ respondentes, quòd eis abinuicem separatis [d], mulier alteri viro non nubat, si postquam nouit viri & matris delictum, ei nõ erubuit commisceri. Vir etiam & mater mulieris, nunquam debẽt [e] ad alias nuptias cõuolare: sed semper continentiã seruare tenentur, & enorme deflere delictum, quod pro tam † nefanda libidine contraxerunt: præsertim si circa personas huiusmodi, de lapsu [f] carnis minime timeatur.

¶Idem archiepiscopo Magdeburgen.

¶ *Idem quo ad titulum dicit quod decretalis supra proxima.*

CAP. IX.

VEniens † ad Apostolicã sedem E. laicus nobis proposuit, quòd cum tempore infantię [g] suæ, quandam puellam se ducturũ iurauerit in vxorem, quamcito ad legitimam peruenisset ætatem: pater puellæ confœderatione huiusmodi fideiussorum obligatione hincinde firmata [h], cum in propria domo recepit, & nutriuit insimul cum puella: deinde ex cõuersatione diutina, sorori puellæ carnaliter [i] se cõiunxit: tandem amicorũ suorũ deuictus instantia, quã iurauerat in vxorẽ [k] accepit: & nuptiis celebratis, quando se illi opportunitas ingerebat, cognoscebat vtranque [l]. Verum licet in præsentia tua sup hoc fuerit accusatus, conuinci tamen non potuit, nec suum voluit confiteri [m] delictum: nũc autem reuersus ad cor, pœnitens de commissis, salutis suę consilium requirit impendi. ¶Cũ igitur non tantum à malo [n], sed ab omni specie mali præcipiat Apostolus abstinere: Mandamus, quatenus prædicto E. pro huiusmodi enormitatis excessu, iniuncta pœnitentia cõpetenti, consulas [o] ei, monẽs illũ salubriter & inducens, vt de cætero abstineat ab vtraque.

¶Idem archiepiscopo Strigonien.

¶ *Affinitas superueniens non dissoluit matrimonium.*

CAP. X.

VVæ † fraternitatis deuotio postulauit, vtrum is, qui cum sorore legitimæ coniugis fornicatur, cum vxore possit postmodum commorari, & exigere debitum, ac soluere requisitus. ¶Nos igitur respondemus, quòd vxor, vt à cõmixtione viri abstineat propter publicam honestatem [p] †, & in cõtinentia maneat, donec vir viam vniuersæ carnis ingressus fuerit, diligentius est monẽda. Quòd si forte commonitioni parere recusans talis fuerit, vt de lapsu timeatur ipsius, vir eius poterit & debebit cũ Dei timore, debitum [q] soluere cõiugale: cum affinitas [r] post matrimonium inique contracta, illi nocere non debeat, quæ iniquitatis particeps non existit.

¶Gregorius nonus episcopo Pictauiẽsi. †

¶ *Summatum est supra cap. proximo.*

CAP. XI.

IOrdanæ † mulieris petitio continebat, quòd I. laicus cum ipsa, quæ nondum decimum ætatis suę annum compleuerat, per verba de futuro contraxit: & ea infra eiusdẽ anni spatium carnaliter cognita [a], matrem ipsius sibi matrimonialiter copulare, & ad damnatæ commixtionis amplexus procedere nõ expauit & infra. ¶ Quare præfata I. supplicauit, vt cum carnis stimulis resistere nequeat, sibi (ne iure suo sine sua [b] propria culpa fraudetur) prouidere salubriter dignaremur. Ea propter mãdamus, quatenus (si res ita se habet) vtrunque ipsorum ad vouendum perpetuam continentiam attente moneas & inducas: & si ad eam induci nequierint, memoratum I. (iniuncta ei primitus pro cõmisso incestu pœnitentia [c] competenti) vt eidem cohabitet, & coniugale debitum reddat exactus [d], ecclesiastica cẽsura compellas.

a De materia huius tituli vide Magistrũ & Theologos li. 4. sẽt. dist. 40. & 41. vbi plenissime Dominicus Soto. adde videndum cõcilium Trident. sessio. 24. de refor. mat. matri. c. 4. & 5.

† Cassineñ.

† Calsiñ.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. compilatione. & post conciliũ Lateranen. sub Alexañ. iij. par. 6. c. 32.

† Pictaueñ.

† Vide quos citaui in c. à nobis. & in c. fin. supra de despõsat. impub.

a Vide beatũ Thomam 2. 2. q 154. art. 8. & 9.

TITVLVS XIIII.
De consanguinitate † & affinitate.

¶Alexander tertius Cassiẽ. †abbati.

¶ *Separatur matrimonium contractum inter affines primi generis, & quarti gradus.*

CAP. I.

XX † litteris tuis accepimus, q cum quidam secreto quandam viduam subarrhasset [e], & carnaliter cognouisset: & infra. ¶Tãdem cum vir paratus esset eam in conspectu ecclesiæ subarrhare, fur rexerunt duo proponentes, q iste, qui eam subarrhare volebat, priorem virum quarto gradu [f] cõsanguinitatis attingit: vnus autem ita se audiuisse iurauit, alius noluit id iuramẽto [g] firmare: & infra. ¶Nũc quęstio prima reuixit, & iurauerũt duo coram [h] archipresbytero Plũbarolæ †, quòd primus vir fuit superstiti quinto consanguinitatis [i] gradu coniunctus. Quocirca mãdamus, quatenus vtranq; partem ante tuam præsentiam conuoces, & facias testes coram [k] te iurare: & infra. ¶ Inquisita vero diligentius veritate, si per testes circunspectos omni exceptione maiores [l] inueneris, quòd primus vir superstitem quarto gradu [m] consanguinitatis attingit †, non differas diuortij sententiã promulgare: æque enim (vt canones [n] dicunt) abstinendum est, à † consanguineis [o] vxoris, vt propriis. ¶ Cæterum tuã prudentiam volumus non latere, quòd non sunt causæ matrimonij tractandæ per quoslibet †, sed per iudices discretos, qui potestatẽ [p] habeant iudicandi, & statuta canonum non ignorent.

¶ Vrbanus iij. Burdegalen. archiepiscopo.

¶ *Affinitas superueniens, de qua saltẽ constat per famam, soluit sponsalia de futuro.*

CAP. II.

SVper † eo, quòd iuuenem ignoranter contraxissent. 35. q. 8. de gradibus. & ideo dicit quòd separentur in quarto, & non in quinto vel vlteriori. Bernar.

n ¶ *Vt canones.*] 35. q. 3. c. æqualiter. nullum de propinquis. in fin.

o ¶ *A consanguineis vxoris.*] Ifud dicit: si cõtraxisti sponsalia [c] siue matrimonium cum aliqua, mortua illa nullam poteris postea ducere in vxorem de consanguinitate illius: & econuerso illa sponsa vel vxor tua te mortuo, nullũ poterit habere de consanguinitate tua. ẽ. de sponsa. sponsam. sic ergo mulier ista non poterat illum habere, qui fuerat priori viro suo in quarto gradu, siue in quinto, vel vlterioribus coniunctus secundum antiqua iura. hodie vltra quartum non impeditur. ĩ. eo. non debet.

70 ¶ *Glo. seq. notat & arg. iterum arguit compromitti non posse, &c. & duas rationes reddit.*

p ¶ *Potestatem.*] Nota q duo exigũtur ad cognoscendũ & iudicandũ de causa matrimoniali, scilicet scientia canonum, & q habeat iurisdictionem ordinariã vel delegatã. arg. 21. dist. 5. 1. & arg. q causa non est deleganda nisi perito & exercitato. arg. 2. q. 2. c. vlt. de pœni. dist. 6. c. 1. in prin. & C. de iudi. certi. Item habes hic arg. q de causa matrimoniali non poteſt in arbitrum compromitti, & expressum est de trãsactio. cap. vlt. & ẽ. de resti. in integ. cap. penul. in fi. & arg. ff. de arb. nõ distinguemus. 5. Iulianus. & 5. seq. [d] & poteſt esse ratio: arbitrium enim non constringit nisi metu pœnæ. C. de arbit. l. 1. & pœna non debet apponi in matrimonio. ẽ. de spon. Gẽma. cum libera debeãt esse, & ne alia via fiat, quod alia via prohibetur. ẽ. de procura. tuæ. cũ suis concor. Vel q a matrimoniũ Deo auctore fuit institutũ. ĩ. tit. prox. c. vlt. & ita non pot dissolui quo ad ecclesiam, nisi per illum qui habet auctoritatem cum iurisdictione, quam non habet arbiter.

SVper eo.] Communis diuisio. Secunda: ibi, *Inquisitioni.* Abb. Sicul.

CASVS. Quidã iuuenis cõtraxit spõsalia de futuro cũ quadam

ęta Iordana à domino Papa, sibi super hoc prouideri, cum sine culpa sua iure suo priuari non debeat, nec valeat continere: mandat Papa episcopo diœcesis, quatenus si ita res se habeat, vtrumque ipsorum moneat & inducat ad perpetuam continentiam obseruandum: quòd si ad hoc induci nequiuerint, iniuncta pœnitentia competenti viro ipsius, per censuram ecclesiasticam compellatur, vt eidẽ mulieri cohabitet, & cõiugale debitum reddat exactus. Nota, quòd malitia supplet ætatem. Item affinitas superueniens matrimonio ipsum non dissoluit. Item nemo iure suo sine culpa priuari debet.

a ¶ *Carnaliter cognita.*] & sic statim fuit matrimonium, malitia supplente ætatem. ẽ. de despon. impube. à nobis. & c. vlt.

¶ *Glo. seq. alleg 3. conco. & 3. iura in contrarium, & soluit.*

b ¶ *Sine sua propria culpa.*] Nullus sine sua culpa iure suo debet priuari. fin. ẽ. eod. discretionẽ. 56. dist. satis peruersum. 16. q. vlt. inuentum. Arg. contra. ẽ. vt lit. non contest. quoniam frequenter. 5. si vero. in fi. & ĩ. de priuileg. antiqua. contra. 22. dist. renouantes. sed ibi causa subest quare puniuntur sine culpa.

c ¶ *Pœnitentia.*] & maior debet imponi quam pro adulterio. ẽ. eo. cap. 2. quia incestus [a] vincit adulterium. 32. q. 7. adulterium. & 41. vbi plenissime Dominicus Soto. adde videndum cõcilium Trident. sessio. 24. de reformat. matri. c. litteris.

d ¶ *Exactus.*] sed exigere ipse non debet. simile ẽ. eo. c. 1. & c. transmissæ & post mortem vxoris iste contrahere non debet. ẽ. eod. cap. 2. & c. ex litteris.

DE CONSANGVINITATE & affinitate.

¶ *Viso de cognatione spirituali & legali, & de proximitate quadã, quæ contrahitur ex copula cum consanguinea vxoris, merito restat videre, de cognatione carnali, quæ consistit in consanguinitate & affinitate: ideo post rubricas præcedentes subiicitur ista. Abbas.*

De hac materia tractatur 35. q. 1. & q. 2. & q. 4. & q. 5. & q. 8. & 10. per totum.

EX litteris. Sunt tres partes. In prima casus narratio, In secunda responsio: ibi, *Quocirca.* In tertia iudicum instructio: ibi, *Cæterum.* Abbas.

CASVS. Quidam secrete subarrhauit quandam viduã per annuli immissionem, & eam carnaliter cognouit: Tandem cũ vellet in cõspectu ecclesiæ cũ ea contrahere, duo proposuerunt, q eã habere non poterat in vxorẽ, ex eo quòd priorem virũ attingit quarto gradu cõsanguinitatis: vnus illorũ iurauit q ita audiuit, alius noluit illud iurare: & sic publice ꝺixerunt: Postmodum venerunt alij duo, & iurauerũt, quòd primus vir fuit isti superstiti quinto consanguinitatis gradu cõiunctus: Dubitabatur, quid esset in hoc casu agendum: Cõsultus Papa mandat cuidam abbati, quatenus vtranque partẽ ante suã præsentiã cõuocet, & testes iurare faciat corã ipso: & si per testes legitimos cõstiterit, q primus vir attinet viro superstiti quarto gradu, illos debeat ab inuicẽ separare: q a (vt dicũt canones) mulier illa nõ poterit aliquẽ habere de cõsanguinitate prioris viri vsq; ad quartũ gradũ: In fine dicit, q causæ matrimoniales non sunt tractandæ per quoslibet, sed per viros discretos, qui potestatẽ habeãt iudicandi, & qui sciãt canones. Nota q causæ matrimoniales tractari debent tantũ per iudices habẽtes iurisdictionẽ ordinariã, vel etiã delegatam, & non per arbitros. Itẽ tractari debent per tales, qui sciant canones.

e ¶ *Subarrhasset.*] sin. ẽ. de despon. impub. c. vlt. vbi de hoc.

f ¶ *Quarto gradu consanguinitatis.*] vnde mulier illum habere nõ poterat, cum esset ei affinis in primo genere affinitatis, & in quarto gradu. 35. q. 5. porro.

g ¶ *Iuramento.*] & sic matrimonium contraxerunt publice, & in facie ecclesiæ [b].

h ¶ *Coram archipresbytero.*] forte ad hoc delegato, vel de loci consuetudine, quæ tribuit iurisdictionẽ. ẽ. de offic. archidia. c. vlti. & C. de emancip. lib. 1. 1. & vlt.

i ¶ *Quinto consanguinitatis gradu.*] Primi dixerunt de quarto: non nocet, quia aliud iudicium fuit illud, nec fuit aliquid probatum.

¶ *Gl. seq. obiicit, & dupliciter soluit, arg. & reprobat.*

k ¶ *Coram te iurare.*] Sed quare post publicationem iterum inducunt testes, contra illud in Authen. de testi. 5. illud. coll. 7. & ẽ. de testi. fraternitatis? Dicunt quidam, q hoc est speciale in matrimonio. Vel dicas q non iurant iterum, quia ifti erãt accusatores: vnde necesse habebant testes producere, & nulli testes inducti fuerunt in causa ista. & hic not. arg. quòd in causa matrimoniali iterum recipiuntur testes post publicationẽ. arg. ad hoc. ẽ. de spon. ficut. in fi. & ẽ. de coniug. seruo. c. vlt. & ẽ. de proba. causam matrimonij. sed hoc non bene colligitur hic.

l ¶ *Maiores.*] illi dicuntur omni exceptione maiores, qui repelli nõ possunt aliqua exceptione.

¶ *Glos. seq. obiicit, & soluit.*

m ¶ *Quarto gradu.*] sed quare dicit Papa, q sepa rantur, si sint in quarto gradu vir iste & maritus præmortuus? nonne idẽ esset si essent in quinto vel vlteriori secundum illa tempora? Dic q dispensatiue tolerabatur in quinto & vlteriori, si

† Plumbæ bolæ

† contingit

† In vij. codicibus manuscriptis ita: à consanguineis vxoris, & propriis.

† Tractari debent p iudices ecclesiasticos. cõ ciliũ Tridẽt. sessio. 24. de sacramento matrim. cano. 12.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. com pilat.

b Et dicit Hostiẽsis quòd ad dictum v nius non debuit separari, cum iam hic esset contractum de præsenti iuxta tit. 1. de illo. & c. super eo. melius videtur quòd vn' solus testis impediuisset contractum, facien dum, de quo quærebatur, sed simpliciter testificabatur de auditu. Io. An.

c Vide concilium Trident. sessio. 24 de reformat. matr c. 3. & quos citaui in c. ad audientiam. supra de spõs salib.

d De famoso dicto vel publico crimine, causa liberalis ingenuitatis vel libertini. taris non cõ promittitur. Ioan. And.

Universidad de Deusto
Biblioteca

puella,quæ non erat nubilis ætatis:sed facta nubilis petiit illa: & ipse excepit dicens,q illam habere non potest, pro eo quòd postquam affidauit illam,consanguineam eius carnaliter cognouit:Consultus Papa respondet,quòd si manifestum est,quòd illam cognouit: vel etiam si non est notorium,fama tamen loci hoc habet, a ille debet ab impetitione ipsius absolui, cũ fuerit sponsa tantummodo de futuro. Nota, q affinitas sponsalibus superueniens dissoluit ea. Item fama impedit matrimonium contrahendum.

a ¶ *Nondum nubilem.*] legitima tamen fuit ad sponsalia.

b ¶ *Fide.*]id est,iuramẽto. Ex quo mulier fortius ius quæsiuit petendi illum.arg.ff.de spon.præterea.

c ¶ *Affidauit.*] a per verba de futuro.

d ¶ *Manifestum.*] ita q notorium. 2. q.1. de manifesta.

e ¶ *Cognouisse.*]si cognouit propinquam illius, soluta fuerunt sponsalia. ff.tit.proxi.c.2. & cap. ex litteris.

¶ *Glo.seq.inter famam & dictum vnius ponit vnam differentiam, & vnam conuenientiam.*

f ¶ *Fama.*] Nota, quòd fama impedit matrimonium contrahendum. ff. de spon. cum in tua. & plus facit fama hic quã dictum vnius, vbi iuramentum interuenit.ff.de spon. præterea. aliàs dictum vnius sicut & fama, impedit matrimonium contrahendum.ff. de testi.super.eo. §.1.

a Hæc glosſula non est Bernardi, nec extat in antiquis codicibus.

† Cap. 2. eo. tit.in 2. compilatione.

Hodie tenendum est, quod decretũ conciliũ Lateran. sub Innocentio iij. quod refertur infra hoc tit.c. nõ debet. addeq dicimus in tractatu cognationis.

Quod.] Primo ponit casum. secũdo allegat pro, & contra: ibi, *Quod videtur*: tertio respondet:ibi, *Non itaque*. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam legatus auctoritate domini Papæ fecit quandam indulgentiam hominibus suæ legationis, vt possent contrahere matrimonium in sexto gradu:Duo, scilicet vir & mulier,volebant contrahere matrimonium.vnus distabat à stipite per lineam descendentẽ in sexto gradu:Mulier ex altera linea distabat,secundo vel tertio gradu:Quæritur vtrũ possint matrimonialiter copulari propter indulgentiam prædictã:quòd videbatur posse fieri secũdũ regulã illã qua dicitur:Quoto gradu distat quis à stipite,& à quolibet per aliam lineã descendentiũ ab eodẽ: Cõsuetudo tamen illius terræ est,quòd si aliquando talis casus emerserit, homines illi propter proximiorem gradum coniunctos separant,& impediunt copulari volentes:Respondet Papa,q indulgẽtia illa sic est intelligenda,quòd vterq; coniungendorum distet à stipite sexto gradu, & ita in casu præmisso coniungi non debent:Vnde in hac parte potius deferendũ est multitudini,& obseruatæ consuetudini,quã aliud in scandalũ populi adhibita nouitate statuendum.Nota,q regulæ arboris sunt authenticæ.Itẽ consuetudo siue scandalũ præiudicat iuri in matrimoniis,vt personas legitimas ad contrahendum faciat illegitimas. Item nouitas contra consuetudinem ex qua oritur scandalum,est vitanda.

b Aliàs ita: Stips vocat eos parẽs, à quo, &c.

g ¶ *Scipite.*]Stipes b appellatur communis parẽs,à quo plures descẽderunt:sicut Isaac fuit stipes Esau,& Iacob. & stipes non facit gradũ. De hoc stipite habes ff.eo.c.vlt.

h ¶ *Descendentem.*]Hic ergo habes duas lineas descendẽtes.sic ff. eo. c.vlt.& istæ duæ lineæ descendentes vnam faciunt transuersalem.

c Adijcitur, legitur in antiquis codicib⁹,in recentioribus,pro adiicitur,ab iacitur, habetur.

¶ *Glo.seq.soluit obiectionem.*

i ¶ *Indulgẽtiam.*]quæ de auctoritate speciali domini Papæ facta fuit. aliàs non tenuisset,quia solus Papa in tali facto dispensat. ff. eod. quia circa.& ff. de transla.cap.vlt.

k ¶ *Quolibet.*]Hanc regulam habes ff.eod.cap. vlt. & intellige vsque ad lineam æqualitatis,quia in sequentibus gradus adiicitur c.

l ¶ *Proximiorẽ.*]propter eum,qui est in gradũ proximiori à stipite, suetudine terræ,si quando talis casus emerserit,incolæ propter proximiorem l gradum coniunctos separent,& impediant copulari volentes. ¶ Nos itaque respõdemus, quòd indulgentia illa sic est intelligenda,quòd vterque coniungendorum m distet à stipite sexto gradu.Si vero alter sexto vel septimo gradu distat à stipite, alter autem secundo vel tertio, coniungi non debent n:vnde in hac parte consultius duximus multitudini, & obseruatæ o consuetudini deferẽdum,quàm aliud in dissensionem & scandalum populi statuendum, quadam adhibita nouitate p.

¶ Innocentius tertius archiepiscopo & capitulo Tirẽn. †

¶ *Infideles coniuncti in gradu prohibito à lege canonica, post baptismum non separantur.*

CAP. IIII.

DE † infidelibus ad fidem cõuersis q, vtrum si ante conuersionem suam, secundum legis veteris institutiones, circa gradus consanguinitatis à canone r denotatos coniuncti fuerint, separari deberent post baptismum: Consultationi tuæ duximus respondẽdum, quòd matrimonium sic contractũ, non est post baptismi lauacrum separãdum:cum à Iudæis Dominus requisitus s, si liceret vxorem ex quacunque causa dimittere, ipsis respondit: Quos Deus coniunxit homo non separet,per hoc innuẽs esse matrimonium t inter eos.

† Tiroñ. † Tixẽ. † Turonẽsi.

† Cap. 1. eo. tit.in 3. compilatione. Et de materia huius decretalis vid Magistrum sent. lib.4.dist.39. & ibi late ꝑ Doctores ꝑsertim B. Thomam.q. 1.ar.2.& seq.

† Videl.omnes indices. cũ gl. in C de dec.lib. 10.

q ¶ *Vterque coniungendorum.*]Arg. contra.ff.de constit.prin.l.vlt. & ff.de dona.c.cum dilectus.in fi.& ff.de verb.sig.olim. & ff.eo.c.vlt. Solu.beneficium principis latissime interpretandum est ab aliis: sed ab eo à quo indultum est,vel eius auctoritate potest interpretari prout ei placet.ff.de legi.l.& ideo.argu.ff.de senten. excom. inter alia. & ratio litteræ interpretatur indulgentiam,quia sic obseruabatur de consuetudine,vt vterque esset in sexto gradu à stipite, aliàs scandalum erat, vt ff.eo.cap. vlt. & loquitur de iure communi. sed hodie non habet locum talis indulgentia.ff. eod. non debet.

n ¶ *Non debent.*] quia quanto remotiores sunt à stipite,tanto minor memoria consanguinitatis habetur, quòd hic considerabatur.35.q.3.de cõsanguinitate.& c. in copulatione.

o ¶ *Obseruatæ consuetudini.*] Nota, quòd antiqua consuetudo, quæ tamen non sit à iure reprobata, seruanda est præcipue propter scandalum.9.q.3.conquestus. & mos fidelissimæ vetustatis seruandus est.C.de testa.testamenta.& ff. de pub. & vectig. licitatio. §.earum.& ff. de consuetu.cũ dilectus. & in matrimonio seruatur consuetudo:ff.de cog.spi.ca.1.in fin. & cap. super eo. Item arg. pro scandalo vitando.ff. de regu. cap. vlt.& ff.de no.oper.nun. cum ex iniuncto.

p ¶ *Nouitate.*]Nota,nouitates vitandas. ff. de consue. cum consuetudinis.& ii.dist. quis nesciat d.

d Cõcor.tex. in Lin nouis. & ibi glo. & Bart. ff. de consti prin.

De infidelibus.]Cõmunis diuisio. Secunda:ibi, *Conjultationi*.Abbas.

CASVS. Aliqui infideles contraxerunt matrimonium in casu prohibito à canone: postmodum conuersi sunt ad fidem & baptizati:quæritur, vtrum post baptismum debeant separari?Respondet Papa,quòd nõ sunt separãdi : quia Dominus à Iudæis requisitus,si liceret ipsis vxorem ex quacunque causa dimittere: ipse respondit:Quos Deus coniunxit,homo non separet. & per hoc dedit intelligere,quòd matrimonium sit apud eos:Nota quòd baptismus nõ separat legitime coniunctos.Item matrimonium est apud Iudæos.

Gen. 2. Matt.19. Mar. 10.

q ¶ *Conuersis.*]supple, quæsiuistis.

r ¶ *A canone.*]35.q.2.cap.1.& 2. & cap. contradicimus. & in aliis ibidem. & q.5.ad fedem.

e De materia huius glosſæ,an videlicet sit matrimonium inter infideles. & quomodo vide late per Magistrum, & Doctores tæologos ii bro 4. sentẽ. dist. 39. & ꝑter B. Thomam ibi q. 1. art. 1. vide ibidem Dominicum So tum q. vnica. art. 1. vnde intelliges plene hanc glosſam : & qualiter loquatur.

f ¶ *Dominus requisitus.*]c.6.dist.deinde opponitur.

¶ *Glo.seq. obiicit & soluit. Secundo iterum obiicit, & dupliciter soluit.Tertio iterũ obiicit,& soluit.Vel sic:Successiue tres obiectiones soluit, & secundam dupliciter.*

t ¶ *Esse matrimonium inter eos.*]Si matrimonium est inter Iudæos e, ibi est indiuidua coniunctio.27.q.2.§.1.sed ipsi separantur dato libello repudij.34.q. 2. non satis. ergo non est matrimonium inter eos. Sed hoc non fit sine peccato.ff.de diuor.gaudemus. Item alter infidelium si conuertatur ad religionem, reliquo nolente ili cohabitare sine cõtumelia creatoris,soluitur matrimonium.ff.de diuor.gaudemus. in fi. & c.quanto.ergo non est inter eos indiuidua coniunctio, & sic non est matrimonium. Sed potest exponi indiuidua,id est,apta non diuidi. Vel intellige illam descriptionem de matrimonio rato & cõsummato, quod est tantum inter fideles. Item alia ratione, non est matrimonium inter eos.Ipsi enim contrahunt eo proposito, vt cum voluerint separentur dato libello repudij.sed hoc est contra substantiã matrimonij.32.q.2.solet aliqñ.ff.de condi.ap.cap.vlt. Rñdeo, si hoc pactum exprimatur in ipso pactu, nec inter eos,nec inter Christianos esset matrimoniũ:sed nõ copulant ex pacto,licet postea adiiciãt vxores de facto.est ergo matrimoniũ inter eos,sed nõ ratũ.ff.de diuor.quãto.

Quod

Quod super.] Sunt duo dicta.Secundum:ibi, *Ne autem*. Abbas Siculus.

CASVS. Pater & filius contrahunt matrimonium cum matre & filia,duo cognati cum duabus cognatis,auunculus,& nepos cum duabus sororibus:quæritur quid iuris?Respondet Papa,quòd licet omnes consanguinei vxoris sint affines viri, & econuerso:tamen inter consanguineos viri & consanguineos mulieris, nulla affinitas est cõtracta,per quam inter eos matrimonium debeat impediri. Item in fine præcipit,vt infra gradus prohibitos nulli debeant matrimonium contrahere non obstante aliqua consuetudine, quæ est potius corruptela.Nota quòd nulla affinitas est inter consanguineos viri & consanguineos mulieris. Item consuetudo non excusat in delictis.

† Roffanen. † Rosamen. † Pisan.

† Cap. 2. eo tit.in 3. compilat.

† Aliàs ita contrahunt matrimonia liter, taliter tibi, &c.

a ¶ *Impediri.*] Affinitas enim contracta inter cõsanguineos viri & vxorem ipsius, nõ transit ad consanguineos vxoris, nec econuerso:vnde possunt legitime copulari.

b ¶ *Non obstante consuetudine.*]Ergo consuetudo non excusat in matrimonio.ff. de spon. du. c. vlti.Argu.contra.ff.de cog.spi.c.1.& c.super eo. 32. q. 4. obiiciuntur. sed consuetudo quandoque propter scandalum legitimas personas ad contrahendum facit illegitimas. & sic loquuntur illæ decre.ff.de cog. spi. Et cap.obiiciuntur. non contradicit, quia quando mos ille erat,crimen non erat contrahere cũ illis personis, sed modo est.sed consuetudo quãtumlibet longa,non potest personas illegitimas ad contrahendum facere legitimas, prout hic intelligitur; nulla consuetudo posset facere matrimonia inter consanguineos licita: immo quãto plus simul essent, tanto grauius peccarẽt. ff.eo.non debet.sed econuerso bene:vt in cap.super eo. vbicunque consuetudo rationabilis est,& potest seruari sine mortali peccato, & sine scandalo, iuri præiudicat.Exemplum habes ff.eod. quod dilectio. & ff. de cog.spi.super eo.

Vide concilii Tridẽt sessio. 24. de reformat. matr.cap.5.

¶ Idem Rosañ. † archiepiscopo.

¶ *Consanguinei mariti cum consanguineis vxoris licite contrahunt.hoc primo. In gradibus prohibitis non possunt matrimonia contrahi, etiam si hoc habeat consuetudo.hoc secundo.*

CAP. V.

QVod † super his: & infra. ¶ Super eo igitur, quòd pater & filius, cum matre & filia, & duo cognati cum duabus cognatis,auunculus & nepos cum duabus sororibus contrahunt matrimonia †: Taliter tibi duximus respondendum, quòd licet omnes consanguinei viri sint affines vxoris,& omnes consanguinei vxoris sint viri affines : inter consanguineos tamen vxoris & viri,ex eorũdem, scilicet viri & vxoris coniugio,nulla prorsus affinitas est contracta,propter quam inter eos matrimonium debeat impediri a.

¶ Ne † autem infra gradus prohibitos matrimonium contrahatur:debes publice inhibere,& præsumptores ecclesiastica districtione punire:non obstante b consuetudine,quæ dicenda est potius corruptela †.

† Quantum ad contrahẽdum vel nõ intra gradus ꝓhibitos attinet, tenet c. cisionem nõ debet.infra eod.

¶ Idem.

¶ *Non valet dispensatio obtenta à Papa super matrimonio inter consanguineos contracto, si ibi causa falsa sit expressa,nisi postea eam Papa cõfirmaret.hoc dicit secundum verum & communem intellectum.*

CAP. VI.

QVia † circa & infra. ¶ Porro de nobili viro N. prõ cuius dispensatione,indulgentia scilicet remanendi cum ea, quæ ipsũ quinto c consanguinitatis gradu contingit,à sede Apostolica d obtinenda,falsa e nobis causa fuerat allegata,proles videlicet: Cum tamen ante dispensationem obtentam,vnica filia,quam habebat, viã fuerit vniuersæ carnis ingressa, prout tua consultatio continebat: Dissimulare poteris, vt remaneat in copula sic contracta,cum ex separatione (sicut asseris) graue videas scandalum imminere.

¶ Idem.

¶ *In secundo & tertio affinitatis genere tollitur prohibitio, quæ olim erat in matrimonio contrahendo:Similiter tollitur prohibitio de sobole suscepta ex secundis nuptiis,quæ olim non poterat cõtrahere cum cognatione prioris viri. Et*

d ¶ *A sede apostolica.*] Notà quòd solus Papa potest dispensare circa gradus consanguinitatis,& non legatus.ff.de transac.cap.vlt.& 35.q.3. quædam lex.& cap.scripsit.27.q.2.erat.Et arg.contra.ff.eod.quod dicto.ibi soluitur.

¶ *Glos. seq. notat quòd falsitas causæ,& c.obiicit,& soluit.*

e ¶ *Falsa nobis causa.*] Nota, quòd falsa causa allegata non vitiat a dispensationem: sic & falsa causa non impedit religionem.ff.de conuersi. cõiuga.ex parte 2.& falsa demõstratio nõ perimit legatũ.C.de fal.cau. adie.leg.1.2.& ff.de cõd. & demonst. l. falsa demonstratio.& l.cum tale. §. falsum. Institu. de lega.§.huic proxima. & §.longe.& ff.de lega.1. fi sic.§.1. Item causa semel probata siue vera siue falsa, concessum ex illa causa nõ reuocatur. Institu. quibus ex causis manumittere non licet. † Cap.2. eo. tit.in 4 compilat. Et qua tenus agitur ꝺ testimonio de auditu, vi de plene per Crauettam tract. de antiquitate tẽporis par. 1. circa finem. versꝰ viso de fama. nu. 304.cõ multis seq. adde omnino tex tum.cum ibi notatis in c. licet ex quadam.supra ꝺ testib.

a In hoc articulo hæc videtur oõcludere,quòd expressio falsæ causæ vitiet dispensationẽ. de quo vide latius hic ꝑ Doctores.

† secunda, legitur in antiquis codicibus:q magis placet,vt relatio fiat ad personam, non autem ad gradum.

† Idem, scilicet Innocentius tertius in concilio generali Laterañ ca 50. & cap 3. eod. tit in 4. cõpi

allegata,proles videlicet: Cum tamen ante dispensationem obtentam,vnica filia,quam habebat, viã fuerit vniuersæ carnis ingressa, prout tua consultatio continebat: Dissimulare poteris, vt remaneat in copula sic contracta,cum ex separatione (sicut asseris) graue videas scandalum imminere.

¶ Idem.

¶ *In secundo & tertio affinitatis genere tollitur prohibitio, quæ olim erat in matrimonio contrahendo:Similiter tollitur prohibitio de sobole suscepta ex secundis nuptiis,quæ olim non poterat cõtrahere cum cognatione prioris viri. Et*

nium ꝓp consanguinitatẽ:inducti fuerunt testes ad matrimoniũ dirimendũ propter consanguinitatẽ:qui incœperunt computare consanguinitatem ab auunculo & filio fratris vel sororis : Quæritur, vtrum tale testimonium sufficiat ad dirimendum matrimonium? Respondet Papa,quòd cum matrimoniũ sit res fauorabilis,testes inducti ad probandum consanguinitatem,deberent incipere à stipite,id est, à parẽtibus vel fratribus,& sic per ordinem distinguere gradus,nominibus, vel æquipollentibus iudiciis designando personas ab vtroque latere: quia cum frequenter perhibeant testimonium de auditu, & illud sit minus validum , non est in hoc articulo laxanda facultas : quia qua ratione inciperant à secundo gradu,eadem ratione inciperent ab vltterioribus.Nota,quòd matrimonium res fauorabilis est.Item in computatione cõsanguinitatis incipiendum est à stipite, vel à duobus fratribus.Item indicia quædam æquipollent propriis nominibus. Itẽ testimonium de auditu est minus validu n.

f ¶ *Multum fauoris.*]ff.de cõditio.appos.cap.vlt.].qui mat.accus.possunt,videtur.

g ¶ *Vel germanis.*]& ita non est necesse incipere à stipite,sed sufficit à fratribus.ff.de testi.series.& cap.licet.in prin.& 35.q.5.cap.1.& ff. de diuor.porro.ad fi.sic ergo patet,quòd omnes gradus & personæ sunt designandæ.35.q.6.de parentela.ff.de testi.licet.

h ¶ *Æquipollentibus.*]Non refert an proprio nomine, vel per circũ-

Universidad de Deusto Biblioteca

locutionem expressam aliquid exprimatur,quod equipolleat proprio nomini.ſ. de testi.licet.& ff.ſi cer.peta.certum.

Non debet.] Diuiditur : nam primo excusat correctionem iuris antiqui: Secundo:ibi,*Cum ergo.* excusationé declarans, in duobus illud tollit. Tertio restringit, restrictionis causam reddés:ibi, *Prohibitio.* Quarto prohibitionem restrictam forticans, constitutiones contrarias tollit,& causas reddit:ibi,*Cum ergo.* Abbas Siculus.

CASVS. In prima parte huius cõstitutionis præmittit concilium causã ipsius constitutionis,dicens, quòd non debet reprehensibile iudicari, si secundum varietatem temporum, statuta quãdoque varientur humana, maxime cum vrgens necessitas vel euidens vtilitas hoc exposcit: & hoc probat exemplo Domini, qui ex his, quæ in veteri testamẽto statuerat, nonnulla mutauit in nouo. Quia ergo prohibitiones de coniugio in secundo [c] & tertio affinitatis genere minime contrahendo, & de sobole suscepta ex secundis nuptiis [d], cognationi viri nõ copulanda prioris, & difficultatem frequenter inducãt, & aliquando periculum pariant animarum : cum cessante prohibitione, cesset effectus : constitutiones super hoc editas, sacri approbatione concilij reuocãtes [e], præsenti constitutione decernimus [†], vt sic contrahentes de cætero [f] libere copulentur. ¶ Prohibitio [†] quoque copulæ coniugalis,quartũ cõsanguinitatis, & affinitatis gradum de cætero non excedat : quoniam in vlterioribus gradibus,iam non potest absque graui dispẽdio huiusmodi prohibitio generaliter obseruari. Quaternarius vero numerus bene congruit prohibitioni coniugij corporalis:de quo dicit Apostol[9],q̃ vir nõ habet potestatẽ sui corporis,sed mulier:neque mulier habet potestatem sui corporis, sed vir: quia quatuor sunt humores [2] in corpore, qui [†] constant ex quatuor elementis. ¶ Cum ergo iam vsque ad quartum gradum prohibitio coniugalis copulæ sit restricta,eam ita volumus esse per petuam,non obstantibus constitutionibus super hoc dudum editis, vel ab aliis,vel à nobis,vt si quis cõtra prohibitionem huiusmodi præsũserit copulari,nulla [b] lõginqui tate defendatur annorum: cũ diuturnitas temporum non [†] minuit peccatum,sed auget: tãtoque sunt grauiora crimina, quanto diutius insœlicem [c] animam detinent alligatam.

¶ Gregorius nonus.

¶ Distans à stipite quarto gradu vel citeriori,cum distante quinto vel vlteriori contrahere potest.hoc dicit cum glossa.

CAP. VIII.

NOn [†] debet reprehensibile iudicari,si secundum varietatem temporum [a], statuta quandoq; variẽtur humana, præsertim cum vrgens necessitas,vel euidens vtilitas id exposcit: quoniam ipse Deus ex his quæ in veteri testamẽto statuerat, nonnulla mutauit [b] in nouo. ¶ Cum ergo prohibitiones de coniugio in secundo [c] & tertio affinitatis genere minime contrahendo, & de sobole suscepta ex secundis nuptiis [d], cognationi viri nõ copulanda prioris, & difficultatem frequenter inducunt, & aliquando periculum pariunt animarum, cum cessante causa cesset effectus, concilium illud huiusmodi prohibitiones reuocat,& statuit, vt sic contrahentes de cætero libere copulentur:In secunda parte dicit,quòd prohibitio copulæ coniugalis de cætero non extendatur vltra quartum gradum consanguinitatis & affinitatis:quia in vlterioribus non potest absque periculo huiusmodi prohibitio generaliter obseruari , ostendens hoc quasi naturali ratione : Quaternarius enim numerus bene competit prohibitioni corporalis coniugij,de quo dicit Apostolus,quòd vir nõ habet potestatem sui corporis,sed mulier,& econuerso:quia quatuor humores sunt in corpore,qui constant ex quatuor elementis;& in istis quatuor gradibus ita debet inhibitio matrimonij perpetuo obseruari,non obstantibus antiquis prohibitionibus super hoc promulgatis, vt si aliquis contra huiusmodi prohibitionem præsumpserit copulari, nullo tractu temporis defendatur, cum diuturnitas temporis peccatum non minuit, sed auget.Nota,quòd secundum varietatem temporum iura variantur.Item cessante prohibitione cessat effectus. Item prohibitio matrimonij vltra quartum gradum non extenditur. Item nota ius antiquum innouari.Item diuturnitas temporis non excusat à peccato.

a ¶ *Temporum.*]29.dist.sciendum.3.dist.erit.autẽ.32.q.4. quis ignoret. & c.obiiciuntur.& 23.q.8.occidit.& ſ. de transac.cap.vlti.& ſ. de sentẽ.ex.com.super eod.

b ¶ *Mutauit.*]de pœni.dist.1.nouit Deus.22.q 4.incommutabilis.

¶ Glo.ſe.declarat quid sit primum,secundum,& tertium genus affinitatis,& quare sic dicatur.Secundo quærit.arg.pro,& contra,& soluit.

c ¶ *In secundo & tertio.*]Vt [a] melius intelligas hanc litteram,videas quid sit primum genus affinitatis, quid secundum & tertium genus. Primum,secundum & tertium inuenire debes per hanc regulam:Persona addita personæ per carnis copulam mutat genus,& nõ gradum: genus dico attinentiæ [b] : verbi gratia:Ego & frater meus sumus cõsanguinei in primo gradu consanguinitatis:frater meus duxit vxorẽ: illa est persona addita personæ per carnis copulam , illa mutat genus attinentiæ,id est,alio genere attinentiæ attinet mihi,quã frater meus: quia ille est mihi consanguineus,& illa est mihi affinis , sed non mutat gradum:quia sicut frater est mihi consanguineus in primo gradu, sic & illa mediante frater meo,est mihi affinis in primo gradu primæ affinitatis.Ergo ſi vis habere primum genus affinitatis , adde per carnis copulam alicui de tua consanguinitate aliquam personam,& illa persona est affinis omnibus cõsanguineis viri sui,in primo genere affinitatis:& hoc genus tantum hodie prohibitionem habet:vnde mortuo viro illius mulieris,puta fratre tuo,illa non põt habere aliquẽ de cõsanguinitate viri sui:ergo patet q̃ oẽs cõsanguinei & cõsanguineæ vxoris meæ,sunt mihi affines in primo genere affinitatis. Si vis habere secundum genus affinitatis , adde personam per carnis copulam primo generi, hoc modo:Vxor fratris mei est mihi in primo genere affinitatis:mortuo fratre meo adde illi alium virum , & ille erit mihi affinis in secundo genere affinitatis:& ille secundũ antiqua iura,mortua illa,non poterat accipere aliquam de consanguinitate prioris mariti,vsque ad quartum gradum. Et de isto secundo genere habes 35. q 3.de propinquis.sed hodie non prohibetur:vt hic dicitur. Si vis habere tertium genus , adde personam personæ per carnis copulam secundo generi,& sic habes tertium genus:verbi gratia : Seius fuit maritus relictæ fratris tui,mortua illa relicta,maritus eius, qui est tibi in secundo genere,accipit aliam,illa est tibi in tertio genere,& illa olim mortuo viro suo,non poterat copulari alicui de consanguinitate tua, cum illa esset tibi & cõsanguineis fratris tui in tertio genere vsque ad secundum gradum. De hoc genere habes 35.q.3. porro.& primum genus contrahitur tantum ex vna parte , secundum & tertium genus quandoq; ex vna parte,vt in prædictis exemplis, quandoq; ex vtraque parte , vt in vxoribus duorũ fratrũ , quæ sunt inter se in secundo genere ex vtraq; parte appositio altero fratre mortuo,ſi illa copulatur alteri,ille erit in tertio genere vxori alterius fratris. Primum genus dicitur : quia primo emanat de consanguinitate,vel quia vna persona mediante contrahitur. Secundum dicitur , quia secundo loco emanat post primum, vel q̃ duabus personis mediãtibus. Tertium , quia in tertio loco,vel quia tribus personis mediantibus emanat:sic intellige quod hic dicitur. Sed nunquid publica honestas [c] est sublata? Videtur quòd non:quia de ea nihil dixit.Sed contra videtur per cap.35.q.3.porro. vbi prohibetur secundum genus.& præter istud impedimentum , est ibi publica honestas,vt in vxoribus duorum fratrum,siue consobrinorum;sed secundũ genus remotum est : ergo illa publica honestas. potest dici quòd vbi publica honestas simul incidit in eundem casum cũ secundo vel tertio genere,vt in vxoribus duorum fratrum siue consobrinorum ; vno sublato tollitur & aliud per hanc constitutionem : quotiens enim vitium ex vna etiam radice nascitur,consequens est , vt vna lege tollatur.C.de nupt.l.vlt.in fi.& ff.de iureiu.duobus.§.colonus.& ff. arborũ fur.cæ.l.ſi colonus.arg.& alia publica honestas,vt soboles suscepta ex secundis nuptiis non copulanda cognationi viri prioris sublata est,vt statim dicit sequens littera.alias vero publica honestas adhuc est.ſ.de despon.impub.duo pueri.

d ¶ *Secundis nuptiis.*]Hoc ita intellige,frater meus habet vxorem:eo mortuo relicta eius contrahebat cum secundo : soboles nata de illis secundis nuptiis non poterat olim copulari alicui de consanguinitate prioris mariti,& hoc propter publicæ honestatis [d] iustitiam,quæ hodie sublata est in hoc casu;in alio casu adhuc durat,vt dixi in sponsa de futuro,quia in matrimoniis non quid liceat,sed quid honestum est consideratur.ff.de ritu nupt.semper.& ideo frater impeditur sumere sponsam fratris propter publicam honestatem : quia scripsum est: sponsam fratris frater habere non potest.ſ.de spon.ad audientiam. & arg ad hoc.ff.de adop.qui in adoptionẽ.Ioan.dixit, quòd publica honestas in omnibus est sublata,nisi in spõsa de futuro. ego intelligo esse tãtum sublatam in casibus omnibus,qui hic ponũtur,& nõ in aliis.

¶ Glo.seq.obiicit,& soluit.

e ¶ *Reuocantes.*] Gregorius tamen dicit:qui dissoluit hæc genera affinitatis,negat verbum Dei in æternum manere.35.q.10. fraternitatis. vltra medium,versus ſi.qualiter ergo Innocentius dissoluit?hoc intellige sine causa,& ab alio quàm à successore Gregorij.

¶ Glo.seq.quærit,soluit:solutioni opponit,& in solutione persistit.

f ¶ *De cætero.*]sic ergo videtur,q̃ matrimonium illorum qui ante cõstitutionem istam contraxerant in quinto vel in sexto gradu, non cõsumabatur, quia constitutiones matrimonij non trahuntur ad præterita matrimonia.35.q 3.de incestis.& 31. dist. ante triennium. & generaliter constitutiones non trahuntur ad præterita,nisi hoc ibi dicatur. ſ.de constitutio.cap.vlt.Sed pone,quòd post istam cõstitutionem publicatam simul steterunt scienter?Dico q̃ hoc ipso intelliguntur ratũ habere matrimonium.arg. ſ. de coniug. seruorum,propositi. & ſ. de desponſa.impub.litteras.& c.accessit.& ff.de ritu nupt.ſi quis in senatorio.quia & ſi primus cõsensus nullus fuit,postea potest confirmari. in Authen.de nupt.§.ſi vero ab initio.coll. 4. Sed videtur quòd verba necessaria sint.ſ.de sponſalib.tuæ.& 29.q.2.ſi quis ingenuus , & nouus consensus requiritur.ſ.de eo qui dux.in matri.cap.veniens.nisi expresse consentiat,antiquus consensus videtur perdurare,qui nullus fuit.ff. de preca.sed ſi manente.ff.de arbi.ſi cũ dies.in prin.& l.Labeo. §. penult.ff.de verb.obli.l.1.§.ſi quis simpliciter.versi.cũ adiicit.Ioan. dicit quòd pro matrimonio standum est,ex quo ex certa scientia post publicatam constitutionem simul steterunt.ipso enim facto matrimonium inducitur,saltem præsumptum.Ber.

a De materia huius glossæ vide late per Hostiensem in summa ti. de affinita.§. quot sunt genera & §. qualiter ipsa genera.

b Vnde versus : Mutat nupta gen[9] : sed generata gradum. Io. And.

c Vide quid de ea nouissime statuerit concilium Trident. sessio. 24.dreform. matr.c.3. adde citatos in c.ad audientiã.ſ. de sponsalib.

d Circa hũc articulum & impedimẽto iustitiæ publicæ honestatis,tene q̃ decreuit concilii Tridẽt. paulo ante citatum.

2 ¶ *Quatuor sunt humores.*]de quibus habes ſ.de celebr.Miſ. in quadam. in fin.

b ¶ *Nulla longinquitate.*] & ita nulla præscriptio currit contra matrimonium,sicut olim currebat.Et sic contra votum nulla currit præscriptio.33.q.5.quod Deo pari.& ſ.de reg. sicut nobis. in fi.

¶ Glo.seq. dat vnum simile.

c ¶ *Infœlicem.*] sic ſ. de consue.cap.vlt.& ca.quãto &ſ.de simo.non satis. & cap. seq.

† In cõcilio & aliquot vetustis exemplaribus ita: quod constat ex quatuor elementis.

† decernimus.

† De hoc vide late per B. Thomam li. 4.sentẽ dist. 40.q 1.art.4.

† In cõcilio ita: non minuat peccatum, sed augeat.

† Vide citatos in ca.præcedenti.

† distat

1 De materia huius tit. vide Magistrum sentẽ. lib.4. distin. 34. vbi Doctores,& præ alijs B. Thomam ibidẽ.

V Ir qui. **CASVS.** Duo volunt contrahere matrimonium : vir distat à stipite quarto gradu,mulier vero ex alio latere distat ab eodem stipite quinto gradu:Quæritur, an possint contrahere matrimonium?Respondet quòd sic, secundum regulam illã qua dicitur: Quoto gradu remotior persona distat à stipite: & à quolibet descendentium per aliam lineam ab eodem stipite.Nota,quòd si vna coniugum distat à stipite quarto gradu,& alius quinto, licite possunt copulari.Item magis confideratur remotus gradu quam propinquus. Item regulæ arboris sunt authenticæ.

d ¶ *Quarto.*]idem esset si tertio vel secundo, secundum regulam sequẽtem : quia nihil attinet ei,qui est ex alia linea in quinto , licet magis appropinquet cõmuni parenti.

e ¶ *Approbatam.*] Nota quod regula à magistris tradita, approbatur hic à iure,& sic pro iure seruabimus regulam 1. stam.arg.ſ.eod. quod dicitur.

ADDITIO. Et est ſimile quod de consuetudine dicitur. ſ. de cog. spir.cap.1.§.fi.& sic ſ. de decr.c.1.§.fin.& ff.de dã. infect.ſi ædibus. habet autem hoc locum cum approbatio fit per Papam:alterius enim approbatio parum prodesset, vt patet , in his quæ not.ſ.eod.de insidelibus. alias autem consuetudo approbata interpretatur.ſ.de consue.cum dilectus.§ 2.secundum Hostien. Ioan An.

¶ Glo.seq.docet computare gradus.

a De materia huius glossæ vide plenissime per Hostiensem in summa ti. de cõsangui.

f ¶ *Remotior.*] ſi vis [a] scire in quo gradu aliquæ duæ personæ diuersarum linearum sibi attineant , recurre ad communem stipitem suæ parentem , à quo descenderunt : & descende æqualiter computando per ambas lineas, quousque altera illarum primo occurrat:& ſi ambæ simul occurrant,erunt in eodem gradu primo,secũdo,tertio,vel quarto:& istæ personæ quæ æqualiter descendunt , non dicuntur distare à nisi gradu,sed potius sunt in gradu æquali descedente à communi stipite per compute æqualiter:& ſi sunt infra quartum gradum,non possunt matrimonialiter coniungi : Sed ſi vna primo occurrit quàm altera : descende per lineam alterius vsque ad illam:& semper post illum gradum , in quo occurrit prima persona,additur gradus pro numero personarum : & sic habebis quoto gradu vna distat ab altera: & istæ personæ non dicuntur esse in gradu,sed distant gradu , sicut istæ personæ , de quibus hic dicitur , cum vna distet quarto gradu , & alia quinto à communi parente , quod planum est videre : & quoto gradu remotior persona distat à communi parente,toto distat à quolibet alio descendente per aliam lineam:verbi gratia:Communis parens istorum fuit Petrus,cuius filij fuerunt Martinus & Berta , qui sunt in primo gradu. de Martino descendit Ioannes:de Berta ex alia parte natus fuit Robertus,qui Ioannes & Robertus sunt in secundo gradu æqualiter descendentes à Petro:de Ioanne natus est Stephanus:de Roberto est Albertus natus,qui sunt in tertio gradu,& æqualiter descendunt à Petro tertio gradu:scilicet,de Stephano natus est vir iste , de quo hic quæritur : de Alberto natus est Titius,qui est in quarto gradu cum viro isto,æqualiter distãtes à Petro : Primo loco occurrit tibi vir iste,qui quarto gradu distat à Petro , & sic est vltima persona in consanguinitate Petri ex vna linea,& Titius ex alia linea , de Titio nata est hæc mulier , de qua hic quæritur:& distat quinto quadu à Petro,& sic exiuit iam consanguinitatem Petri:ergo eodem gradu distat à quolibet alio descendente per aliam lineam,& sic distat quinto gradu a Martino , Ioanne , Stephano,& ab isto viro,videlicet filio Stephani : ideoque recte potest illum habere in virum ; & quemlibet descendẽtem a Petro per aliam lineam posset accipere , cum omnes illæ personæ huic sint in quinto gradu. Hoc in arbore melius videtur.

TITVLVS XV.
De frigidis †, & maleficiatis, & impotentia coeundi.

¶ Ex Brocardico.lib. 18. †

¶ Si marito prouocante ad diuortium, & se impotentem asserente , mulier hoc idem faetur,seruata solemnitate canonica matrimonium indistincte dirimitur:sed se decipiatur ecclesia , primum matrimonium separatur:si vero mulier agente , vir asserat se potentem : nisi per aspectum corporis,vel alio indubitato modo conuincatur,mulier non auditur:sed si vir hoc eiacm confitetur , vel conuincatur , matrimonium separatur, & mulieri contrahendi licentia datur. hoc dicit secundum Hostiensem.

CAP. I.

C Cepisti.]Diuiditur, qa habet tria dicta.Secũdum:ibi,*Illa autem.* Tertium:ibi , *Si autem.* Abbas.

CASVS. Aliquis accepit aliquam in vxorem , & cum ea mansit per mensem,vel per tres,vel etiam per annum : postmodum dicit vir , quòd est frigidæ naturæ, ita q̃ cum illa vel alia rem habere non potest : dicitur hic,quòd ſi illa idem affirmat,quod ille dicit,& potest hoc probari per verum iudicium [g], ita esse vt dicitis,separari potestis : ea tamen ratione, vt ſi tu post aliam acceperis , reus periurij diuudiceris [h] † : & iterum post peractam pœnitẽtiam , priora connubia reparare [i] debebis. ¶ Illa autẽ ſi prior post † annũ,aut dimidium, ad episcopũ, proclamauerit dicens,quòd eam non cognouit,ille autem contrariũ affirmat,ei credendum est,cum sic caput mulieris : quia ſi proclamare voluit,cur tantum tacuit?cito enim potuit scire , ſi eam cognoscere potuit:Si vero ab initio post mensem vel duos ad episcopum proclamauerit dicens,volo mater esse,sed vir quem ego accepi, frigidæ naturæ est:ſi hoc probari potest per rectum iudicium,si parentur,& mulier alteri ſi voluerit nubat in Domino.Nota quòd non creditur viro vel mulieri confitenti contra matrimonium , sed exigitur probatio. Item vir caput est mulieris. Item ex taciturnitate præsumitur contra aliquem. Item impotentia coeundi impedit matrimonium & dirimit.

g ¶ *Iudicium.*]scilicet, quòd vterque iuret cum septima manu propinquorum.33.q.1.cap.2.

¶ Glos. seq.not conuinci mendacium.alleg.tria iura.

h ¶ *Diuudiceris.*] Nota contrarij operis euidentia mendacium conuinci,ſ.de præsump.litteras.arg.ſ.de maio.& obed.legebatur.& 22. q. 5.cauete.

¶ Glo.seq. not.quòd sententia , & c. ponit distinctionem circa fraudem mulieris,quam non approbat. in fin signat contrariũ,& soluit, & acquit.

i ¶ *Reparare.*] Nota quòd sententia contra matrimonium lata, non transit in rem iudicatam , cum appareat ex postfacto ecclesiam fuisse deceptam. sic supra , de re iudi. lator. & cap. consanguinei. & infra eodem fraternitatis. quare priora etiam matrimonia restaurantur,etiam mulicre contradicente , ſi fraudis fuerit conscia. ff. de adult. ſi vxor. §. iudex. & §. vltim. vt dixit Ala. Si vero conscia fraudis non fuerit , poterit repellere eum , ſi voluerit , præcæteris adulteri.j. argumen. trigesimasecunda quæstione prima , de benedicto.& quæstione 6. nihil. sed non credo quod hoc obstet, quin matrimonia priora debeant restaurari. infra eodem. laudab.lem. & cap. fraternitatis. Item argumen. contra. trigesimatertia quæstione pri-

† Aliàs , 20. & 14. & 10. sed restitue ita: Ex Burchardo li.19. decret ca. 5. tit. de discidio cõiugij. ver. accepiſti.& ca.1 eod. tit.in 1 compilat.

† Vide Durã dum lib. 4. sentẽn. dist. 34.q.2.& Ienus ibidem Sotus q. 1. art.2.

† iudiceris

† In aliquot manuscriptis ita : restauratum & diuidiũ , quã lectio nem vi detur plane ag ofcere gossa hic in ve bo : tacuit.

ma, si per sortiarias. sed ibi separantur propter maleficium, non propter frigiditatem.

a ¶ *Missum.*] simile supra, de reg. capitulo secundo. & expone missum, id est, vicarium, qui fungitur vice episcopi. supra, de insti. cap. 3.

b ¶ *Affirmas.*] quòd eam cognouisti.

c ¶ *Caput.*] supra de de spon. impub. continebatur. trigesimatertia quæstione prima. si quis acceperit. & hoc intellige, nisi ipsa velit se probare virginem per aspectum corporis. ℣. de proba. proposuisti. & cap. causam matrimonij.

d ¶ *Tacuit.*] ergo videtur, quòd post annum & dimidiū reclamare non poterit. Sed contra vide tur. C. de repu. in causis. vbi dicitur, quòd vsque ad duos annos poterit reclamare, immo vsque ad triennium. in Authē. de nup. §. per occasionē. colla. 4. & infra eodem laudabilem. Quod dicit in istis duabus vltimis concor. tenendum est, & non tenet quod hic dicitur de anno & dimidio. Et est argumen. ad præscriptionem, si quis taceat vsque ad completā præscriptionem, quia gesta, taciturnitate firmauit. C. de his qui à non dom. ma. l. vlt.

e ¶ *Probari.*] Hoc ideo dicit, quia non est standum eorum confessioni contra matrimonium: & si vterque confiteatur non videtur credendū, ne in fraudem hoc dicere tur. supra de eo qui cogno. consan. vxo. suæ, super, eo. nisi quod asserunt probauerint cum septima manu propinquorum. trigesimatertia quæstione prima. capitulo 2. sed pro matrimonio bene creditur eis. ℣. de clandesti. desponsatio. cap 2. & quod dicit; non creditur eis contra matrimonium, verū est quantum ad hoc, vt con trahendi facultatem acquirant: sed si vellent in continentia manere, creditur eis 33. q. 5. quod Deo pari.

Quod sedem] CASVS. Dicitur hic, quòd sicut puer non est aptus matrimonio, ita nec vir qui coire nō potest. Nota quòd impotentia coeundi impedit matrimonium.

f ¶ *Non est aptus.*] ℣. de despon. impub. à nobis. arg. eod. tit. puberes. vbi de hoc.

¶ *Glo. seq. obijcit, & soluit.*

g ¶ *Impotentes.*] Hac ratione videtur, quòd senes qui à naturali calore defecerunt, contrahere non possunt; sed contrarium est verum. C. de nupt. sancimus. 27. quæst. 1. nuptiarum. quia in senibus dicitur esse legis obsequium, & humanitatis solatium, vt ibi. & trigesimaprima quæstione prima. aperiant. & cap. quod si dormierit. sed hic non loquitur de tali impotentia, sed de eo qui sectus est [a] & qui perpetuo impotés est: sed senes aliquando aliquo beneficio mouentur.

Ex litteris.] Communis diuisio, consultatio & responsio. Secunda: ibi, *Respondemus.* Abbas.

CASVS. Quidam contraxit matrimonium cum quadam, qui cum de bitum reddere non posset, licet vterque legitimæ fuisset ætatis, mulier tam grauem contraxit infirmitatem, vt omnino inutilis sit facta viro ita quòd nullo modo eam cognoscere potest: Quæritur, an debeant separari? Respondet Papa, si vitium illud à natura contraxit mulier, nec ope medicorum poterit ei subueniri, vir poterit aliam ducere in vxorem. Nota, quòd cum inhabili ad coitum nullum est matrimonium.

h ¶ *Contraxit.*] id est, contraxisse apparuit, vel in veritate contraxit, ex eo quòd contra naturam vim ei forsan intulit, quia arcta fuit: vnde nullo modo sibi potuit cōmisceri, vnde magis inhabilis reddita fuit, & sic non fuit matrimonium. ℣. eodem, fraternitatis. si enim non loqueretur de impedimento præcedente matrimonium, stare non posset quod dicitur in fi. trigesimæ secunda quæstione prima, dixit. & quæstione quinta, si vxorem. & supra, de coniug. leproso. c. 1. & 2.

i ¶ *A natura.*] quia erat arcta, vt dixi.

¶ *Glo. seq. signat contrarium.*

k ¶ *Medicorum.*] infra eod. fraternitatis. & ita non fuit matrimonium. & intellige quòd dicit: nō poterit adiuuari ope medicorum, sine periculo corporali: aliàs nō deberēt separari, immo modicam violentiā debet sustinere, vt argu. infra, eo. fraternitatis. & si talis fuit, nō habuit propositum reddendi matrimonij debitum exacta, vel exigendi, & sic nullum matrimonium. trigesimæ secunda quæstione secunda, solet. & cap. aliquando. & supra de condi. appos. cap. vlti. & secundum leges esset in causa redhibitionis. ff. de ædil. edic. quæritur. §. mulierem. arg. contra. infra, cap. proxi.

Consultationi.] Diuiditur: quia primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, *Taliter.* Abbas Siculus.

CASVS. Aliquæ mulieres ita sunt clausæ & impotentes, quòd viris carnaliter commisceri non possunt: quæritur, an possint matrimonium contrahere? Respondet Papa, licet non videatur credibile, quòd aliquis cum talibus contrahat matrimonium; tamen Romana ecclesia consueuit in talibus iudicare, vt si non possunt eas habere vt vxores, habeāt eas vt sorores. Nota q; cum arcta matrimonij contrahi non potest. Item de similibus simile iudicium est habendum.

l ¶ *Incredibile,*] quia conditionem corporis sui sciens, non contraheret de leui. Ala.

¶ *Glo. seq. reci. per quæstio. an sit consilium vel præceptum.*

m ¶ *Iudicare.*] Ergo & nos sic iudicare debemus. supra de re iud. in causis. C. de legi. & constit. prin. l. vlt. quod verum est, vbi ipsa sic præcipit iudicandum. arg. 11. q. 3. nolite. alias non permittitur aliter fieri. 11. dist. quis nesciat. sed hic non præcepit eius consuetudinem esse seruandam, sed potius consilium est [b]. tamen intellige quod hic dicitur secundum illam decret. ℣. eod. fraternitatis. vt dixi. ℣. cap. proxi.

Audabilem.] Diuiditur in duas partes. Prima loquitur quando vnus coniugum dicit matrimonium cōsummatum, & alter diffitetur. Secunda: ibi, *Si autem.* quando vterque fatetur matrimonium non esse consummatum. Et prima pars subdiuiditur. Nam prima loquitur quando simul esse non consentiunt. Secunda quando consentiunt: ibi, *Quòd si.* Abbas.

CASVS. Quidam contraxit matrimonium cum quadam: tandem dicitur esse frigidæ naturæ: quæritur, hic quantum tempus daudum sit eis, ad sciendum experientiam copulæ coniugalis: Papa respondet, quòd ab eo tempore quo celebratur coniugium, & incipiunt simul cohabitare, simul cohabitent per triennium dando operam carnali copulæ, si ante triennium non possit probari frigiditas: quo elapso si simul cohabitare noluerint, & mulier per iustum iudicium probare potuerit, quòd cum ea dormire non possit, accipiat alium; & si

duxit vxorem: qui cum debitum reddere non posset, mulier tā grauem infirmitatem contraxit [h], vt omnino viro sit facta inutilis, & instrumentum eius impeditum, ita quòd vir ei commisceri nō potest: Respondemus igitur, quòd si vitiū illud mulier à natura [i] contraxit, nec ope medicorum [k] poterit adiuuari: viro aliam accipiendi liberam tribuas facultatem.

¶ Lucius tertius.

¶ *Contrahens scienter cum impotenti ad copulam, ab ea non separatur.*

CAP. IIII.

EX † litteris tuis accepimus, quòd quidam sexdecim annorum quādam annorū tredecim aut eius missum [a] proclamauerit, dicens, quòd non cognouisses eā, tu autem contrarium affirmas [b], tibi credendum est, eo quòd caput [c] es mulieris: quia si proclamare voluit †, cur tamdiu tacuit [d]? cito enim & in paruo tempore scire potuit, si secum coire potuisses. Si autem statim in ipsa nouitate, post mensem, aut duos, ad episcopum, aut eius missum proclamauerit, dicens; volo esse mater, volo filios procreare, & ideo maritum accepi: sed vir, quem accepi, frigidæ naturæ est, & non potest illa facere, propter quæ illum accepi: si probari [e] potest per rectum iudicium, separari potestis: & illa si vult, nubat in Domino.

† Ambien. Alexander tertius Ambianen. † episcopo.

¶ *Impotens ad copulam, est impotens ad contrahendum matrimonium, siue sit impedimentum ætatis, siue naturæ.*

CAP. II.

QVod † sedem: & infra. ¶ Sicut puer, qui non potest reddere debitum, non est aptus [f] cōiugio: sic qui impotentes [g] sunt, minime apti ad contrahenda matrimonia reputantur.

¶ Idem.

¶ *Naturale impedimentum ad coitum, irreparabile arte medicorum, matrimonium impedit.*

CAP. III.

EX † litteris tuis accepimus, quòd quidam sexdecim annorum quādam annorū tredecim aut eius missum [a] proclamauerit, dicens, quòd non cognouisses eā, tu autem contrarium affirmas [b], tibi credendum est, eo quòd caput [c] es mulieris: quia si proclamare voluit †, cur tamdiu tacuit [d]? cito enim & in paruo tempore scire potuit, si secum coire potuisses. Si autem statim in ipsa nouitate, post mensem, aut duos, ad episcopum, aut eius missum proclamauerit, dicens; volo esse mater, volo filios procreare, & ideo maritum accepi: sed vir, quem accepi, frigidæ naturæ est, & non potest illa facere, propter quæ illum accepi: si probari [e] potest per rectum iudicium, separari potestis: & illa si vult, nubat in Domino.

† Ambien. Alexander tertius Ambianen. † episcopo.

¶ *Impotens ad copulam, est impotens ad contrahendum matrimonium, siue sit impedimentum ætatis, siue naturæ.*

CAP. II.

QVod † sedem: & infra. ¶ Sicut puer, qui non potest reddere debitum, non est aptus [f] cōiugio: sic qui impotentes [g] sunt, minime apti ad contrahenda matrimonia reputantur.

¶ Celestinus tertius.

¶ *Si de impotentia coeundi constet, statim matrimonium separatur: alias cohabitabunt coniuges per triennium: & si cum septima manu propinquorū iurant, quòd dederunt operam carnali copulæ, & non potuerunt coniungi, statim separantur. Ita communiter summatur.*

CAP. V.

LAudabilem † & infra. ¶ Requisisti quantum tempus contrahi non potest. Item de similibus simile iudicium est habendum.

l ¶ *Incredibile,*] quia conditionem corporis sui sciens, non contraheret de leui. Ala.

¶ *Glo. seq. reci. per quæstio. an sit consilium vel præceptum.*

m ¶ *Iudicare.*] Ergo & nos sic iudicare debemus. supra de re iud. in causis. C. de legi. & constit. prin. l. vlt. quod verum est, vbi ipsa sic præcipit iudicandum. arg. 11. q. 3. nolite. alias non permittitur aliter fieri. 11. dist. quis nesciat. sed hic non præcepit eius consuetudinem esse seruandam, sed potius consilium est [b]. tamen intellige quod hic dicitur secundum illam decret. ℣. eod. fraternitatis. vt dixi. ℣. cap. proxi.

Audabilem.] Diuiditur in duas partes. Prima loquitur quando vnus coniugum dicit matrimonium cōsummatum, & alter diffitetur. Secunda: ibi, *Si autem.* quando vterque fatetur matrimonium non esse consummatum. Et prima pars subdiuiditur. Nam prima loquitur quando simul esse non consentiunt. Secunda quando consentiunt: ibi, *Quòd si.* Abbas.

CASVS. Quidam contraxit matrimonium cum quadam: tandem dicitur esse frigidæ naturæ: quæritur, hic quantum tempus daudum sit eis, ad sciendum experientiam copulæ coniugalis: Papa respondet, quòd ab eo tempore quo celebratur coniugium, & incipiunt simul cohabitare, simul cohabitent per triennium dando operam carnali copulæ, si ante triennium non possit probari frigiditas: quo elapso si simul cohabitare noluerint, & mulier per iustum iudicium probare potuerit, quòd cum ea dormire non possit, accipiat alium; & si

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compilat. & post concilū Lateranen. sub Alexan. iij. par. 50. c. 28. Et pro intellectu textus & glossæ præter citatos in præceden ti. ca. vide Syr uestrū in summa, verbo, matrimoniū. q. 16.

† Cap. 3. eo tit. in 1. compilat. & post concilū Lateranen. sub & si vterque confiteatur non videtur credendū, ne in fraudem hoc dicere tur. supra de eo qui cogno. consan. vxo. suæ, super, eo. nisi quod asserunt probauerint cum septima manu propinquorum. trigesimatertia quæstione prima. capitulo 2. sed pro matrimonio bene creditur eis. ℣. de clandesti. desponsatio. cap 2. & quod dicit; non creditur eis contra matrimonium, verū est quantum ad hoc, vt con trahendi facultatem acquirant: sed si vellent in continentia manere, creditur eis 33. q. 5. quod Deo pari.

Quod sedem] CASVS. Dicitur hic, quòd sicut puer non est aptus matrimonio, ita nec vir qui coire nō potest. Nota quòd impotentia coeundi impedit matrimonium.

f ¶ *Non est aptus.*] ℣. de despon. impub. à nobis. arg. eod. tit. puberes. vbi de hoc.

¶ *Glo. seq. obijcit, & soluit.*

g ¶ *Impotentes.*] Hac ratione videtur, quòd senes qui à naturali calore defecerunt, contrahere non possunt; sed contrarium est verum. C. de nupt. sancimus. 27. quæst. 1. nuptiarum. quia in senibus dicitur esse legis obsequium, & humanitatis solatium, vt ibi. & trigesimaprima quæstione prima. aperiant. & cap. quod si dormierit. sed hic non loquitur de tali impotentia, sed de eo qui sectus est [a] & qui perpetuo impotés est: sed senes aliquando aliquo beneficio mouentur.

Ex litteris.] Communis diuisio, consultatio & responsio. Secunda: ibi, *Respondemus.* Abbas.

CASVS. Quidam contraxit matrimonium cum quadam, qui cum de bitum reddere non posset, licet vterque legitimæ fuisset ætatis, mulier tam grauem contraxit infirmitatem, vt omnino inutilis sit facta viro ita quòd nullo modo eam cognoscere potest: Quæritur, an debeant separari? Respondet Papa, si vitium illud à natura contraxit mulier, nec ope medicorum poterit ei subueniri, vir poterit aliam ducere in vxorem. Nota, quòd cum inhabili ad coitum nullum est matrimonium.

h ¶ *Contraxit.*] id est, contraxisse apparuit, vel in veritate contraxit,

† Cap. 3. eo. tit. in 2. compilat. Et præter citatos in præcedenti b* capitib*, vide Hostiēsem in summa, tit. de frigidis & maleficiatis. §. qualiter, & quando.

† Gregorij ad Ioannem Ravennatem episcopum, vt referunt Burchardus li. 9. decr. cap. 40. & Iuo par. 8. c. 178. & Panormi. lib. 6. tit. de impotentia coeundi. cap. 4. siue c. 115.

a De hoc articulo præter doctores hic, vide Specul. tit. de teste. §. nunc tractandum.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. com pilat. Vide ci tatos in præcedentibus capitulis.

† debeant

b Sed Lau exponit indicare, ideſt, tenere. Ioan. And.

1461 De frigidis & malefi. &c. Tit. XV. 1462

& si ille aliam acceperit, separentur: Si vero consentiant simul esse, habeat eam vt vxorem. Si autem confiteantur quòd nunquam adinuicē se cognouerint, cum septima manu propinquorum, vel vicinorum bonæ famæ, si propinqui deficiant, iureiurando dicat vterque, quòd nunquam vna caro effecti sunt: & tunc mulier potest alium accipere: & si ille aliam acceperit, de periurio notantur, & acta pœnitentia cogātur ad priora connubia redire. Nota, quòd triennū dandum est ad probandum frigiditatem, & ita non tenet quod dicitur de anno vel dimidio. ℣. eod. cap. 1. & idem tempus datur in maleficiato a ¶ *Celebrati*] Et à tempore cohabitationis; nec sufficit cohabitare, nisi dent operam carnali operi. trigesimatertia quæstione prima, requisiti.

¶ *Glo. seq. recitetur per q. quid de maleficiato.*

b ¶ *Frigiditas.*] Quod hic dicitur de frigido, idē intelligo & de maleficiato [a], vt vsque ad triēnium expectet, maxime quia magis sperandum est, quòd impedimentū remoueri possit, quod non processit à naturali bus. Laurentius.

c ¶ *Prius probari.*] Argumentum; quòd si prius probari possit impedimentum, non expectabunt per triennium. infra, eod. cap. proxi. si vero manifeste non constet: tunc cohabitent simul per triennium continuum: in quo debent dare operam carnali operi: vt hic, & argumen. infra eod. cap. vlt. in Authen. de nup. §. per occasionem. colla. 4.

d ¶ *Gregorii.*]33. q. 1. quod autem.

e ¶ *Iustum iudicium.*]id est, per testes, vel aspectum corporis. arg. ℣. de probat. proposuisti. & ℣. eod. cap. vlt.

f ¶ *Separentur.*]propter naturalem frigiditatem: secus si propter maleficium. 33. q. 1. si per sortiarias.

¶ *Glossa sequens recitatur per quæstionem, an vir frigidus &c.*

g ¶ *Quòd si ambo.*]vel solummodo mulier. ille enim qui scienter contraxit, non videtur quòd possit contradicere. argumen. supra, de eo qui dux. in matri. cap. 1. ff. de lege com. l. 2. Vel dicas & verius. quòd necesse est vt ambo consentiant, sufficit quòd ita scriptum est. & si perquam durum est. ff. qui & à quibus manu. l. 1. prosp. xit. & l. xta quæst. 3. scriptum est. quia cum nullum sit matrimonium, non tenetur alter alteri.

h ¶ *Septima manu.*]sic infra eodem, capitulo vltimo. & trigesimatertia quæstione 1. requisiti.

i ¶ *Vterque iureiurando.*]vterque vir & mulier iurare debent, quòd fide bona dederunt operam copulæ carnali per triennium, nec vna caro effici potuerunt. propinqui iurabunt, quòd credunt eos verum iurasse, argumen. infra de purga can. capitulum quotiens.

k ¶ *Hi qui*]scilicet, vir & vxor: & non alij compurgatores, si bona fide iurauerunt.

l ¶ *Redire.*]cum propter frigiditatem separantur: secus si propter maleficium. trigesimatertia quæst. 1. si per sortiarias.

Fraternitatis tuæ litteras recepimus.]Primo ponitur quæstio. Secundo distinguens solutio: ibi, *Quamuis.* Tertio infert ad alias duas quæstiones: ibi, *Per hæc.* Abbas Siculus.

CASVS. Quædam mulier contraxit matrimonium cum quodam viro, & cum eo per plures annos permansit, nec potuit ab eo carnaliter cognosci: Archipresbyter vter Altissiodoren. istud negotium significauit episcopo suo: episcopus volens super hoc veritatem inquirere, quasdā matronas ad præsentiam suam vocauit, districte illis iniungens sub periculo animarum, vt illam visitarent, vtrum esset idonea ad officiū coniugale: quæ tandem ea inspecta dixerunt, quòd nunquam poterat esse mater: & ideo inter eos diuortium promulgauit, mulierem inducens, vt religionem intraret, perpetuam continentiam seruaturam: Viro autem dedit licentiam contrahendi, qui cum alia contraxit: Postmodum illa mulier fuit ab alio carnaliter cognita, abiecta continentia quam promisit, & cuidam G. nomine nupsit: negotium istud Altissiodoren. episcopus significauit. domino Papæ, quærens, quid super hoc esset agendum? Rescribit Papa eidem dicens, quòd seriaplene ei expressit quomodo mulier promiserit se continentiam seruaturam, vtrū simplici verbo, an per votum solemne, & vtrum transierit ad religionem sicut promisit: nec dixit etiam qualiter cognita fuerit, vtrum artificio medici, aut concubitu viri, aut alio modo: Vnde Papa considerans, quòd impedimentum illius non erat perpetuum, quod remotum fuit sine periculo corporali præter diuinum miraculum, inuenit diuortij sententiam latā fuisse per errorem, licet probabilem: quia ex post facto apparet, quòd mulier illa cognoscibilis erat viro, ex quo eius simili cōmisceatur. & ideo pronunciauit inter ipsam & ipsum matrimonium extitisse: Vnde inter ipsam & G. præfatum pronunciauit matrimonium non fuisse: & eos præcepit abinuicem separari: Si vero mulier illa transiuit ad religionem, primus vir qui non cognouit eandem, remaneat cum illa cum qua ecclesiæ auctoritate contraxit: Si vero non transiuit ad religionem, dimittat illam, & redeat ad illam, cum qua primo cōtraxit: nisi ipsa votum solemne fecerit: quia secundum hoc intelligitur fornicata fuisse cum prædicto G. vel etiam si non fecit votum solemne, fornicario modo alij se immiscuit: & sic prætextu fornicationis primus vir eam repellat: Si vero simplici voto promisit seruare continentiam [a] & postea in facie ecclesiæ prædicto G. nupsit, quādiu articulus iste dubitabilis erat, præsupra non debet, quòd fuerit fornicata, sed amodo non debet remanere cum illo, per ea quæ dicta sunt supra in versiculo illo; absque periculo corporali. Alia quæstio soluitur, quę talis est: aliqua est ita arcta, quòd non potest commisceri carnaliter, nisi per incisionem, vel alio modo violentia inferatur, vt mortis periculum timeatur: Quæritur de tali, vtrum sit apta ad matrimonium cōtrahendum? Et dicendum est quòd nō. Similiter ex his quæ dicta sunt supra, soluitur alia quæstio, quæ talis est: Aliqua nupsit alicui, & ita arcta est illi, quòd non potest ab eo cognosci, si ab eo per iudicium ecclesiæ fuerit separata, & nubat alteri, cui arcta non sit, & per frequentem vsum secundi reddatur apta primo; quæritur, vtrum debeat redire ad primum. Et dicas quòd non, secundum distinctionem superius factam, vbi dicit; absque corporali periculo: De talibus tamen nō est facile iudicandum, cum finale iudicium pendeat ex futuro. Nota quòd cum in sententia contra matrimonium lata errat ecclesia, quādocunque de errore constiterit, retractatur sententia. Item votum solemne ante carnalem copulam soluit matrimonium. Item mulier non tenetur subire periculum corporis, vt reddatur apta viro. Item ex futuro euentu pendet vtrum matrimonium fuerit quandoq; inter aliquos.

¶ Innocentius tertius Altissiodoren. episcopo.

¶ *Propter arctationem mulieris, si apparet, quòd præter diuinum miraculum absque periculo corporali habilis reddi non potest, separatur matrimonium: redintegratur tamen, si postea appareat ecclesiam fuisse deceptam.*

CAP. VI.

FRaternitatis † tuæ litteras recepimus, cōtinentes quòd O. mulier, cuidam viro matrimonialiter nupsit: cum quo per multos annos morata, non potuit carnaliter ab ipso cognosci. Licet autem per archipresbyterum tuum super hoc fuisses edoctus, tu tamen volens habere certitudinem plenior em, quasdam matronas [m] suæ parochiæ prouidas & honestas, ad tuam præsentiam euocasti, districte [n] illis iniungens, sub periculo animarum, vt mulierem ipsam prudenter inspicerent, & perquirerent diligenter, vtrum idonea esset ad viriles amplexus: quæ tandem in fide sua tibi asseruere constanter, quòd eadē nunquam poterat [o] esse mater aut

† Cap. vnico eo. tit. de impotentia coeūdi in 5. cō pilat. Vide B. Thomā li. 4. sent. dist. 34. q. 1. art. 2 & citatos in p̄cedentib* capitulis, adde omnino Hostiensem in summa tit. de frigi. & malefic. §. qualiter & quando.

a ¶ *Finis sequentis glossæ reci. per quæstionem.*

m ¶ *Matronas.*] talibus credendum est, si honestæ sint & peritæ in arte illa. ff. de ven. inspi. l. prima. in princ. & supra, de probat. proposuisti. & cap. causam. & infra cap. proximo. oculus enim obstetricum in talibus sæpe fallitur. 27. quæst. 1. nec aliqua. & in hoc casu non requiritur iuramentum propinquorum, sicut in frigiditate, vt ℣. cap. proxi.

¶ *Glo. seq. retitetur per quæstionem.*

n ¶ *Districte.*] per iuramentum [a]. hoc iuramentum non est remittendum istis testibus, ne aliquid in fraudem matrimonij dicerent. supra, de eo qui cognouit con. vxo. suæ. super eo. & infra, cap. proximo.

¶ *Glos. seq. obiicit, soluit & remittit.*

o ¶ *Poterat esse.*]Sed qualiter hoc potuit probari, cum sit negatiua? fic

b Hæc vero matronæ nō debēt de veritate iurare, sed solum de creditate, dicentes se credere mulierem esse aptam, vt non. ita Hostiensis, quę sequitur hic Ioannes And

Universidad de Deusto Biblioteca

a Tractatus extat Francisci Herculani, quo plene disseritur de modis p̄ bandæ negatiuæ, cum vi dcto.

b De materia huius glossę, & an maleficium sit impedimentū diriment⁹ im pedieńve matrimonium, vide S. Thomam lib 4. senten. dist. 34 q 1. art. 3. & ibidem late per Sotū & Doctores. adde Syluestrum in sūma verbo, matrimonium. 8. q. 16 & per alios summistas.

† Dictio, suam, deest in antiquis exēplaribus.

sic potuit probari, dicendo, quòd hæc mulier caret membro apto ad copulam carnalem. Qualiter negatiua [a] probatur, ff. de elect. bonæ. dictum est Bernar.

a ¶ *Deerat.*]Nota, quòd non dicitur esse, quod inutile est. ff. de transla. inter corporalia. & ff. quod cuiusque vniuer. l. 1. §. & quidam. nec dicitur habere actionem, q̄ habet inutilem. ff. de dolo, nam is. & ff. de resti. spol. olim nobis. arg. ff. d̄ solu. cap. penult.

b ¶ *Inuenit.*] Non dicit quòd per medicum vel alium.

¶ *Glossa seq. arg. pro opi. dicentium cap si per sortiarias. non tenere: cui dupliciter respondet, subdens de maleficio.*

c ¶ *Diuinū miraculū*] argumen. quòd nullum maleficium [b] est perpetuum, cum possit remoueri præter diuinum miraculum, saltem per illū qui ipsum induxit: quia quicquid ligatur, dissolubile est. in Authen. de nupt. §. nuptias. colla. 4. & secundum hoc non tenet illud. cap. si per sortiarias 33. q. 1. vt quidam dicunt. Potest dici quòd aliud est cum allegatur impotentia ex parte muliēris, vt hic; aliud vbi ex parte viri allegatur maleficium, vt in cap. si per sortiarias. & infra, c. proxi. & hic allegata fuit falsa causa, vt postea apparuit: vnde postea debet restitui viro. argumen. supra, de re iudic. lator. & cap. cōsanguinei. ad hanc causam refertur hæc ratio: attendentes quòd impedimentum, &c. Vel potest dici quòd maleficium est p̄petuū: ex quo enim mulier cohabituit viro p̄ triennium, & dederunt operam copulæ carnali, nec potuerunt commisceri, præsumitur perpetuum impedimentum, & possunt separari, & alteri nubere: vt in cap. si per sortiarias, quia potest aliquis maleficiatus esse cum vna, & non cū alia. & hoc intelligo de maleficio quod præcessit matrimonium: nam post matrimonium contractum si superueniat impedimentum, non debent separari. trigesima secunda quæstione septima, hi qui sani. & q. 5. si vxorem. si vero post separationem eam cognosceret, matrimonium debet redintegrari, vt hic patet: quia impedimentum non erat perpetuum.

d ¶ *Corporali periculo.*] Vbi vero graue periculum timeretur, non est matrimonium: sed vbi leui periculo potest remoueri, debet illud pati. ī. eod. cap. §. per hoc. à contrario sensu.

e ¶ *Per errorem.*]propter quem excusatur iudex. infra de senten. excommuni. sacro. & intellige, quòd error iste interuenit in aspectu corporis, in quo matronæ deceptæ fuerunt; quia manus & oculus obstetricum sæpe fallitur. ff. de proba. causam matrimonij. & 27. q. 1. nec aliqua. & sic patet quòd sententia per errorem lata, à qua non est appellatū, reuocatur, si error probabilis postea detegatur. ī. de purga. vulg. significantibus. & ff. de condi. fine causa. l. 2. Item habes hic, quòd sententia per errorem lata contra matrimonium, non transit in rem iudicatam, quo minus possit reuocari quandocunque apparuerit ecclesiam deceptam fuisse, vt hic patet. & ī. de re iudi. lator. & cap. cōsanguinei. & ī. eod. cap proxi. & ī. eod. cap. 1. & c. p. proxi.

f ¶ *Erat illi.*]scilicet primo viro, à quo fuerat separata.

g ¶ *Simili.*]Sic 23. q. 1. requisiti. & innitur hoc, ex eo quod in fi. huius cap. dicitur, quòd si prior vir non possit eam cognoscere sine graui periculo, quòd non sit reddenda primo viro, licet ex postfacto per consuetudinem secundi viri reddita sit apta priori: quod bene potest

coniunx, tamquam cui naturale deerat [a] instrumentum: vnde inter ipsam & virum diuortium celebrasti, mulierem inducens, vt ad religionem aliquam se trāsferret, perpetuam continentiam seruatura: & viro licentiam tribuisti, vt vxorem duceret, quia pater fieri cupiebat. Contigit autem postea, quòd mulier inuenit [b] qui seras huiusmodi reserauit: & abijciens continentiam, quam promisit, G. latori præsentium supernupsit. Quamuis igitur semiplene nobis expresseris, quomodo dicta mulier se promiserit continentiā seruaturam, vtrum videlicet simplici verbo, an voto solemni: vtrumue ad religionem transierit, vt promisit, an contra promissionem suā † in domo remanserit: & qualiter seras illas fecerit reserari, vtrum videlicet artificio medici, an concubitu viri, seu alio quolibet modo: Nos tamen perspicaciter attendētes, quòd impedimentum illud nō erat perpetuum, quod præter diuinum miraculum [c], per opus humanum, absque corporali [d] periculo potuit remoueri: sententiam diuortij per errorem [e] licet probabilem, nouimus esse prolatam: cum pateat ex postfacto, quòd ipsa cognoscibilis erat illi [f], cuius simili [g] commiscetur: & ideo inter ipsam & primum virum, dicimus matrimonium extitisse: quare inter eā & præfatū G. matrimoniū nō esse cēsem⁹, eosq; p̄cipim⁹ abinuicem separari. Et si prædicta mulier ad religionem transiuit [si

concedi: quia non fuit matrimonium inter eos, vt dixerunt Vinc. Io. & Tanc.

h ¶ *Remaneat.*] quia si ingressa fuit & professa, statim solutum fuit matrimonium, si quod fuit inter eos. ī. de conuer. coniugat. ex publico. secus si ingressa fuit causa probationis: quia si ista tunc ad seculum rediret, compellitur redire ad virum priorem.

cut † asserit promisisse] primus vir, qui non cognouit eandem; cū ea remaneat [h], cum qua postmodum ecclesiæ auctoritate contraxit: alioquin [i] ea dimissa, debet ad illam redire, cum qua primo contraxit: nisi se voto [k] mulier illa cōstrinxerit ad continentiam obseruandam, vt intelligatur per hoc cum præfato G. fornicata fuisse: vel nisi se fornicario [l] modo alij viro miscuerit, vt primus vir prætextu fornicationis, eius velit consortium declinare. nam si tantum simplici verbo promisit se continentiā seruaturam, & postea in conspectu ecclesiæ nupsit memorato G. quādiu articulus iste dubitabilis erat, præsumi [m] non debet, quòd fornicaretur cum illo, sed amodo [n] non debet cum illo aliquatenus remanere. ¶ Per hæc † autem quæstionem illam noueris esse solutam [o], qua quæritur, vtrum ea, quæ adeo arcta est, vt nulli possit carnaliter commisceri, nisi per incisionem, aut † alio sibi modo violentia inferatur, non solummodo leuis, sed forte tam grauis, vt ex ea mortis periculum timeatur, ad matrimonium contrahendum debeat idonea [p] perhiberi. ¶ Similiter [q] illa, quæ viro cui nupserat, adeo arcta est, vt nunquam ab eo valeat deflorari: si † ab eo sit per iudicium ecclesiæ separata, & nubat alteri, cui arcta non sit, & per frequentem vsum secundi, reddatur etiam apta primo: vtrum ad eum redire debeat [r], cum quo prius fœdus inierat coniugale.

† Hæc verba: sicut asserit promisisse: desunt in omnibus Vaticanis codicibus; habentur tamen in aliis paulo recētioribus, & in antiqua cōpilatione.

i ¶ *Alioquin.*] id est, si non transiuit cum effectu.

k ¶ *Se voto.*]solemni, scilicet, & tūc debet compelli votum seruare, & per hoc intelligitur fornicata cum secundo, cū ipsa contrahere non potuit post votum solemne.

¶ *Glos. seq. obiicit, & soluit: demum quærit & soluit secundum Ioan. & subdit opi. T.*

l ¶ *Fornicario modo.*] quia si legitime contraxisset cum altero, illud ei obiici non posset, nec prætextu talis fornicationis posset repelli à viro. argu. ī. de diuor. gaudemus. immo videtur, q̄ nullam fornicationem ei obiicere posset: nullā enim iniuriam fecit nec intendebat facere viro, quia fornicata fuit tamquam soluta. 15. q. 1. illud. ff. locati. si ignorās quis. nam adulterium non committitur sine dolo. 34. q. 2. in lectum. ff. de adul. l. penu. [c] Item si aliqui sint separati per sententiam ecclesiæ, & post alter eorum fornicetur, minorem iniuriam committit, & minus peccat. 32. q. 7. quemadmodum. Præterea per primā fornicationem non fuit apta viro suo, sed forte nec per multas alias, ergo illam solam potest opponere cum reddita fuerit apta primo viro, quæ postea secuta est: quia tunc primum læditur ius matrimonij. argu. ī. de donatio. Apostolicæ. Potest dici, quòd sicut

† Aliàs, Per hoc autem, &c.

† Aliàs ita: aut alio simili modo violentia inferatur.

c Vide vt limite non cōtequoniam. su per glo. per famam. Ioā. And.

† Hæc periodus in omnibus antiquis exemplaribus habet ita, si ab eo per iudicium ecclesiæ separata nubat alteri, cui arcta, &c. sed retenta est vulgata, & recepta lectio.

ex futuro euentu apparet retro fuisse matrimonium, vt dicitur in fin. sic ex futuro euentu apparet retro fuisse factam iniuriam priori viro. ff. de cap. & postli. reuer. in bello. §. 1. & ff. ad Macedo. l. 1. §. 1. Sed quid si post primum coitum cum secundo, prior petit eam? Dico quòd est ei reddenda: & si non inuenerit eam aptam, est restituenda secundo: & sic etiam post secundum vel tertium coitum [d] secundi, & sic in infinitum, vt dixit Ioan. Tan. dixit, quòd vsque ad tertiam vicē tantum, & non vltra debet restitui primo: immo remanere debet cum secundo: quoniam duæ tantum sententiæ post primam sunt ferendæ, quia tertio appellare non licet. 2. q. 6. fi quis in quacunque. & ī. de appella. sua nobis. Ber.

d Caue ne quid illicitū vel inhonestum ex opinionibus hic relatis admittatur.

m ¶ *Præsumi.*] sim. 33. q. 1. cum per bellicam. & infra, de diuor. gaudemus.

n ¶ *Amodo.*]scilicet, veritate reuelata, quòd fuerat vxor primi.

o ¶ *Solutam.*] Arg. a contrario sensu sumpto ex illo verbo. ī. eo. cap. 1. ibi, absque corporali periculo, &c. & est arg. validum à contrario sensu. ī. de his quæ fiunt à prælat. cum Apostolica. in fin. & ī. de reg. cum virum.

p ¶ *Idonea perhiberi.*]& certe non.

q ¶ *Similiter.*]Resume: per hæc noueris quæstionem illam esse solutā, qua quæritur, vtrum illa, quæ viro cui, &c.

r ¶ *Debeat.*]quasi dicat, non debet. intellige tamen secundum distinctionem præmissam, an sit graue periculum si reddatur apta, vel non. Vin.

a ¶ *De talibus.*]Simile ī. de in integ. restit. cum veniissent.

b ¶ *Non est facile.*] quia nescitur an sit apta viro primo: & hoc aliquo iure perpendi non potest, sed potius per experientiam facti. fim. ī. de dona. Apostolicæ. cum suis concor.

c ¶ *Ex futuro.*]sic ff. de reb. dub. quædam. & ff. si cert. peta. proinde. & ff. qui pot. in pi. ha. l. potior. ff. ad Macedo. l. 1. §. 1. Nec intellige quòd matrimonium retrotrahatur, sed hoc ideo dicit, quia in dubio est, an sit matrimonium cum primo. nec intelligas, quòd tunc primo incipiat esse matrimonium cum primo, cum incipiat esse apta sibi, sed tunc primo declaratur fuisse matrimonium. simile. ff. si fer. vend. ficut. §. sed si quæritur. & ff. de acqui. re. do. adeo. §. cum quis. in fi. & trigesimatertia quæstione prima, requisisti. ff. qui testamen. facere pos. l. hæredes palam. §. primo. Bernar.

† Si hanc decretalem intelligas iuxta cōmunē sensum vt lo quatur d̄ eo qui per maleficia factus erat impotēs ad congrediendum cū vxore, vide omnino Dominicum Sotum lib. 4. sent. dist. 34. q. 1. art. 3. & Iacobū Sprēgerū in malleo maleficar. part. 2. q. 1. ca. 16. & eadē parte. q. 2. c. 1. & 2. vbi plene de his maleficiis, ac remedijs aduersꝰ ea.

Litterę]. Legitur tribus modis. Primo quòd loquatur in maleficiato [b]: & secundum hunc intellectum sumatur sic: Si vir maleficiatus nunquam potuit cognoscere vxorem, cui per triennium cohabituit, ipsis cum septima propinquorum manu nn hoc iurantibus. matrimonium separatur, hoc dicit. Secundo modo legitur sic, quòd non loquatur in maleficiato sed in frigido, vt tenuit Innocentius, cuius lectura communiter non recipitur: sed tamen in se vera est, & dicendum vt habuisti in cap. laudabilem. supra eodem. Tertio modo legitur inhærēdo verbis litteræ generaliter, cum vxor dicit virum non habere potentiam secum coeundi: nec exprimit ex qua causa: & sic facit ad tertiam partem rubricæ. Et duo ponuntur hic. primo consultatio, secū do responsio: ibi, *Quocirca.* Abbas Siculus.

De talibus [a] autem nō est facile [b] iudicandum: cum finale iudicium pendeat ex futuro [c].

¶ Honorius tertius.

¶ Si vxor dicit virum, cui cohabitauit per triennium, non habere potentiam coeundi, eis hoc iurantibus cum septima manu propinquorum, matrimonium separatur. hoc dicit inhærendo verbis litteræ.

CAP. VII.

CASVS Quædam causa matrimonialis vertebatur inter M. mulierem, & A. virum: causa illa fuit commissa quibusdam iudicibus, per sedem Apostolicam, coram quibus ex parte mulieris fuit propositum, quòd iam octo annis fuit dicto viro matrimonialiter copulata, & diu cohabitauit eidem, & adhuc integra permanebat, quia dictus A. non habebat potestatem coeundi, quare petebat diuortium celebrari: prædictus vir fatebatur quod nunquam eam cognouerat: tamen dicebat se habere potentiam coeundi, & alias cognoscendi: iudices timentes ne istud confiterentur in fraudem, fecerunt illam inspici per matronas fide dignas, & expertas in opere nuptiali: quæ perhibuerunt testimonium, illam adhuc virginem permanere, & postmodum fecerunt inquirere per parochiam ipsius viri, si aliquam cognouisset, nec ipsi inuenerunt quòd aliquam cognouisset; mulier instanter diuortium postulabat: vir vero dicebat quod paratus erat stare consilio ecclesiæ: iudices præceperunt eisdem vt pœnitentiam agerent de commissis, & sic forte Deo volente matrimonium consummarent: Tandem reuersi ad iudices, dicebant se non posse carnaliter commisceri: vnde totum negotium domino Papæ per suas litteras intimauerunt, petentes quid fit super hoc agendum; Mandat Papa, quatenus si est ita; & eis constiterit, quòd infra octo annos per continuum triennium insimul habitassentes iuraue rint cum septima manu propinquorum, quòd non potuerint carnaliter commisceri, sententiam diuortij proferant inter eos. Nota, quòd qui separantur propter frigiditatem, siue propter maleficium, simul debent commorari per triennium continuum, secuto postea iuramento tam principalium personarum, quàm septima manu propinquorum.

d ¶ *Adhuc integra.*]& intelligē quòd viripotens erat hæc, quæ virum pati poterat: licet esset virgo, dicitur viripotens ff. de verb. sign. mulieris [a] in princ.

¶ *Glo. seq. ponit differentiam inter frigidu & maleficiatum.*

e ¶ *Cognoscendi aliàs.*] & ita allegabat iste maleficium quātum ad ista, & non quitum ad alias, & nō frigiditatem: quia si quis est frigidus quo ad vnam, quo ad omnes est frigidus, cum impedimentum à natura procedat. argu. ī. eod. ex literis. secus in maleficiato, vt dictum est supra, cap. proxi. vnde postquā constiterit de maleficiato, post triennium [b] debent separari, & ad alia vota transire. trigesimatertia quæstione prima, si per sortiarias. secus in frigido, vt supra eo. cap. 1. & cap. laudabilem. & 33. quæstione prima, de his requisiti.

f ¶ *Infra audem.*]confessioni coniugum contra matrimonium non est credēdum: propter collusionem quam multi facerent. ī. de eo qui cognō. consangui. vxor. ca. super eo.

g ¶ *Fide dignis.*] supra, eodem cap. proxi. vbi de hoc.

h ¶ *De commissis.*] quia infirmitas corporalis frequenter prouenit ex peccato: & sic causa cessante forte cessabit effectus. infra, de pœni. & remiss. cum in firmitas.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionē per quæ verba fuerit matrimonium institutum, & penit duas opiniones.*

i ¶ *Institutor.*]simile 32. distin. deinde opponitur. & arg. ī. tit. proxim. de infidelibus. & trigesima secunda quæstione secunda, cap. ficut. §. his ita Et quidam dicūt quòd his verbis [c] fuit institutum matrimonium: Hoc nunc os ex ossibus meis, &c. sed illa verba prolata sunt ab Adam, vt ī. de biga. debitum. vnde videtur verius quòd per illa verba, Crescite & multiplicamini, ab ipso Domino prolata.

a Verba legis habētia: mulieris appellatione, etiam virgo viripotēs cō tinetur.

b Vide Sotū initio huius capitis citatum.

c Quando & quib⁹ verbis fuit matrimonium institutum, vide Magistrū sent. lib. 4. dist. 26. §. cō iugij autem. & § seq. & ibi Sotum q. 1. art 2. vbi latissime. adde omnino concilium Trident. sessio. 24. tit de sacramēto matrimonij in Principio.

k ¶ *Continuum triennium.*] Qui enim separantur propter frigiditatem naturalem, per triennium continuum debent cohabitare simul, & dare operam carnali operi. supra. eod. laudabilem. & in Authentica de nuptiis. §. per occasionem. colla. 4. idem tempus dico dandum maleficiato, multo fortius, cum sit accidentale illud impedimentum.

l ¶ *Septima manu.*] Sed quare requiruntur iuramenta propinquorum, cum sufficere debeat iuramentum viri & mulieris, cum iuramento illarum, quæ illam virginem asseuerant, vt supra, de probatione. proposuisti. & cap. causam matrimonij. vel etiam iuramenta propinquorum sufficiunt, cum vterque id confitetur. trigesimatertia quæstione prima, requisisti. sed hic vterque id confitebatur: sed hoc ideo, quia sæpe fallitur & manus & oculus obstetricum. vigesimaseptima quæstione prima, nec aliqua. ideo iuramenta propinquorum requiruntur: omnis enim cautela, quæ adhiberi potest in talibus, est adhibenda, propter periculum animæ: & ideo circa maiora cautius est agendum. argumen. septima quæstione secunda, cap. vlti. & 42. distin. quiescamus. & ff. ad Carb. l. 1. §. 2. & 61. distin. miramur. tamen si alterum omitteretur, nihilominus valeret sentencia, vt cap. requisisti. & cap. proposuisti. & cap. causam matrimonij.

DE

Universidad de Murcia Biblioteca

DE MATRIMONIO CONTRACTO contra interdictum ecclesiæ.

¶ *Quia interdictum ecclesiæ super matrimonio contrahendo quando que impedit ipsum matrimonium, quandoque impedit & dirimit: ideo post multa impedimenta supra contracta, auctor subiicit hãc rubricam. Et vide ad materiam huius rubricæ quod no. glo. supra de spon. duorum. in ca. tua. Abbas.*

De hac materia habetur 33. q. 4. non oportet. & supra in rubr. de spon. ver. an teneat matrimonium contra.

† Vide concilium Trident. sessio. 24 tit. de reformat. matri. cap. 1.

TITVLVS XVI.

De matrimonio cõtracto contra interdictum † ecclesiæ.

¶ Alexan. iij. Paduañ. episcopo.

¶ *Matrimonium contra interdictum ecclesiæ, vel iudicis factum seu contractum, propter hoc solum non dirimitur: imponitur tamen pœnitentia sic contrahentibus, & separantur, donec cognoscatur de causa interdicti. hoc dicit in effectu totus iste titulus.* †

CAP. I.

Litteræ.] Sũt duæ partes. In prima facti narratio. In secunda respõsio: ibi, *Mandamus.* Abbas.

CASVS. Quidam iuuenis iurauit sororem suã iam nubilem se daturũ cuidam in vxorem ea p̃sente & cõsentiente. Postmodum munera & dona secũdum morem terræ recepit ab illo, tamquam proprium sponsũ sæpius eum amplexando: tandem mortuo fratre suo, à fratre sponsi se desponsari permisit, dicens, quòd ab eo cognita fuerat: episcopus loci præcepit eidem, ne alino Palatium cui illorum nuberet, aut etiã alij: ipsa spreto mandato episcopi, cum alio contraxit: propter quod episcopus ei præcepit, vt ad domum matris, redi ret: ipsa vero ad sedem Apostolicam appellauit. episcopus factum significauit domino Papæ: Mãdat Papa, quòd si est ita, mulierem præfatam ad domum matris redire compellat, imposita sibi pœnitentia condigna de tanto excessu, ne man datum iudicis contemptibile videatur: & post mensem ad tertium virum reuertatur. Nota, q̃ mandatum iudicis contemni non debet, aliàs punitur contemptor.

Cap. 2. eo. tit. in 1. compilatione. Vi sæpius eum amplexando quod per hunc textũ notat Couarruuias lib. 4. decretaliũ, par. 1. c. 4. §. 2. adde omni Rubium in Rubr. de donat. inter virum & vxo. §. 3. incip. eõ tractis sponsalibus. & eũ dem super l. Apostolicam Taurina. 52. & ibi Antonium Gomezium, vbi late de donatis inter spõsos.

† ab eo

† alij, in recentioribus, sed in antiquis, alicui, legitur.

a ¶ *Daturum vxorem.*] futuram scilicet, cum sponsalia tantum contraherentur.

b ¶ *Præsente & consentiente.*] expresse, & hoc agebatur, quòd mediãte fratre tamquam per procuratorem sponsalia contraherentur, quod fieri potest. ff. de spon. l. vlt. aliàs si per fratrem tantum contraherẽtur, a Quod dicvt infra. de despon. impu. cap. vao. in fin. lib. 6. Ioan. And. non valerent, nisi ipsa postea consentiret [a]: sed frater tantum ad hoc obligatur, vt sororem inducat, vt cum illo matrimonium contrahat. ff. de verb. oblig. in illa stipulatione. & l. quotiens quis alium.

c ¶ *Dona & munera.*] differentia est inter donum & munus. b. ff. de verb. signifi. inter donum.

d ¶ *Tanquam proprium virum.*] spe futuri matrimonij, non rei præsentis: & ita non est matrimonium. & hoc patet per fi. & hoc ipso etiã b Secundã Ala. munus si ea absente contracta fuissent spõsalia, cõsentire videntur ipso facto. ex causa, donum ex causa, & sine causa. Ioã. And.

e ¶ *Viri.*] id est, sponsi. fic 22. q. 2. genuit.

f ¶ *Permisit.*] & male: quod facere non debuit. ã. de sponsa. ad audientiam. & cap. sponsam.

g ¶ *Prohibuisses.*] & bene, ã. de spon. duorum, tua. & cap. sequenti.

h ¶ *Alii.*] scilicet, tertio.

i ¶ *Mandatum.*] Nota, quòd remittitur causa ad eum à quo appellatũ est, vel quia non tenuit appellatio, vel quia ipsa non fuit prosecuta suam appellationem, & episcopus factum significauit Papæ: vn de mandat ei, vt si est ita, ipsam compellat redire ad domum matris: quia ipsa contempsit mandatum ecclesiæ, à tertio viro propterea non separabitur. Et est hic arg. quòd mandatum iudicis non est contemnẽdum 34. dist. cap. 1. arg. 8. q. 1. sciendum. 11. q. 3. si autem vobis. & cap. quãdo ergo. & ff. ne quid in lo. publ. l. vlt. & puniri debent contemptores, vt hic patet. & j. eo. c. proxi. & l. prædicta. & arg. ff. si quis ius di. non ob. l. vnica. aliàs delusorium videretur edictum iudicis. ff. de re iudi. l. cõtumacia. §. contumax.

k ¶ *Excessu.*] scilicet, de fide violata prioris spõsi: & quia desponsare se permisit à fratre sponsi, & quia mandatum ecclesiæ contempsit: & sic patet, quòd iudex potest punire contumacem, vt dictum est.

Ex litteris.] Summatum est ã. cap. proximo. In prima narrat factum. In secunda illud diffiniẽdum committit: ibi, *Mandamus.* Abbas.

CASVS. Quidam filiã suam M. nomine absentem, despõsauit cuidam R. nomine: Postmodum orta suspicione, quòd idem R. vellet aliam ducere in vxorem, delata fuit quæstio super hoc ad archiepiscopum Cãtuarien. qui sub interminatione anathematis p. hibuit, ne antequam de causa ipsa constaret, vir acciperet aliam in vxorem: Sed ipse non obstãte prohibitione, quandã aliam sibi solemniter copulauit: Sed cum archiepiscopus vellet cognoscere de primo matrimonio, mulier ad sedem Apostolicam appellauit: archiepiscopus eius appellationi deferens, præcepit eidem mulieri sub pœna excommunicationis, ne alicui nuberet, donec causa finem debitum sortiretur: ipsa tamẽ de appellatione confisa alium in virum accepit: Archiepiscopus negotiũ istud significauit domino Papæ. Vnde mandat eidem, quatenus si nihil constiterit, q̃d impediat præter consensum de futuro, qui inter præfatum R. & M. dicitur interuenisse, secundum matrimonium legitimũ iudicet, non obstante appellatione: & quamuis contra mandatum ecclesiæ contrahere non debuisset, non tamen matrimonium debet propter hoc dissolui: pœnitentiam tamen imponat illis, pro eo, q̃ contra prohibitionem ecclesiæ contraxerunt. Nota, quòd matrimoniũ superueniens sponsalibus dissoluit sponsalia. Item qui contrahit contra prohibitionem ecclesiæ, puniri debet.

† Vigoteñ. & Batoñ.

† Vigornię. & B. Sed fere in omnibus manuscriptis ita: Vigor. & Batõ. episcopis.

† Cap. 3. eo. tit in 1. compilat. & post concilũ Lateranẽ. sub Alexan. iij. par. 6. c. 28. Et quatenus ad principalem decisionem attinet, videlicet, q̃ per subsequens matrimoniũ dirimuntur sponsalia, vide B. Thomam lib. 4. sentẽ. dist. 27. q. 2. art. 3. & Sotum ibidem art. 5. adde citatos ã. de spõsalib. c. de illis. & 81. dist. si qui sunt. sed cutius est, quòd etiam post separationem absoluantur, saltem ad cautelam, licet videantur excommunicati tantum dum simul manent.

c Cõcor. rex. in l. sufficit. ff. de spon. & in l. in potestate. cum l. seq. eod. tit. Ioan. And.

l ¶ *Absentem.*] quæ postea consensit, aliàs non tenuissent sponsalia c; & ita inter absentes contrahuntur sponsalia & matrimonium ff. de spon. l. vlt. & 32. q. 2. honorantur.

m ¶ *Interminatione.*] comminatio tantum fuit, non sententia. arg. cõtra. j. de eo qui fur. ord. re. cap. 1. & ã. de locato. cap. 1.

n ¶ *Prohibuit.*] quod facere debuit. ã. cap. prox. & j. cap. prox.

o ¶ *Districtius interdixit.*] Nota, quòd licet iudex deferat appellationi: nihilominus mihi potest interdicere, ne faciam id propter quod appellaui, vel quod ex eo sequitur: nec mirum, cum sit ordinarius d, potest etiam statuere terminum appellanti. ã. de appella. sæpe contingit. de causa tamen inuito appellante, postquam detulit appellationi, cognoscere non potest: quia iam remisit eam ad superiorem. 2. quæst. 1. nomen. & ã. de offic. deleg. licet.

d Quasi delegatus hoc non posset: sed Inn. dixit hoc speciale propter animarũ periculum: & in fauorem matrimonij. de hoc dixi supra de appellat. cum teneamur. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionẽ, allegat quatuor iura pro, & vnũ contra, & soluit.*

p ¶ *Donec causa ipsa.*] hic fertur sententia ipsa sub conditione. 63. distinctio.

Salonitanæ. 5. q. 1. quidam. 17. q. 4. si quis suadente. & ã. de appellatio. præterea [a]. arg. contra 2. q. 6. didnum. Sententia excommunicationis bene potest ferri sub conditione, vt in c. præterea. aliæ vero sententiæ non debent ferri sub conditione. latæ tamen tenẽt, vt in præd̃icto cap. biduum.

a Adde de hoc quod no. per Dost. in l. 1. §. biduum. ff. de verb. oblig.

b Sed multũ refert videre quale sit id interdictũ.

† præfatum

† aliqua, in recẽtioribus: nam in omnibus veteribus, alia, legitur.

† Cap. 5. tit. de sponsalib. §. illos. in 1. compilatio. & post concilium Lateranen. sub Alexan. iij. per. 6 cap. 19. §. illos. pars ea. de muliere. supra de spõsalib.

c Immo necessarium vt à sententia excommunicationis absoluantur, quicqd hic dicat glossa & alij. c. cum desideres. & cã nobis 2. infra de sen. excom.

a ¶ *Ob id.*] Sic patet, q̃ interdictum [b] ecclesiæ non dissoluit matrimonium, vt ã. c. proxi. quia non est perpetuum impedimentum, vt dixit ã. de spõ. du. tua sed pœnitentia debet ei imponi, quia mãdatum ecclesiæ contempsit. ã. c. proxi. Ber.

De muliere,] CASVS. Quidam voluit contrahere matrimonium: dicitur, quòd sunt consanguinei: ecclesia præcipit illis, ne contrahant, donec de consãguinitate constiterit: ipsi prohibitione cõtẽpta, contrahunt: Quæritur, quid iuris? Respõdet Papa, quòd debent abinuicem separari, quousque cognoscatur, an de iure possint simul remanere. Nota, quòd si suspecti de consanguinitate contra hunt contra prohibitionem ecclesiæ, separandi sunt vsque ad finem causæ: aliàs non essent separandi, quousque de causa plene constaret.

b ¶ *Contra interdictum.*] quod facere nõ debuit, vt ã. c. proxi. & de spon. duorum, tua. vbi de hoc. 33. q. 4. non oportet.

¶ *Glossa seqũes vecipet quæstionem.*

c ¶ *Donec separentur.*] Hæc sententia est ad tẽpus: vnde ex tẽpore tollitur sine aliqua absolutione, vt hic videtur. ar. ã. de spon. non est vobis. & 81. dist. si qui sunt. sed tutius est, quòd etiam post separationem absoluantur, saltem ad cautelam, licet videantur excommunicati tantum dum simul manent.

¶ *Glos. seq. signat contrarium, & ibi remittit.*

d ¶ *Quousque.*] Arg. contra ã. de spon. duorum, tua. in fine. sed ibi soluitur qualiter illud, & ea quæ in hoc titulo dicuntur intelliguntur circa huiusmodi separationem.

QVI FILII SINT LEGITIMI.

¶ *Supra visum est de multis impedimentis matrimonii. sed quia sæpe fiti nascuntur ex matrimonio contracto contra impedimenta ecclesiæ, & dubitari potest, an & quando ipsi filii sint legitimi, ideo sub iudicium ista rubrica.*

De hac materia habetur 26. dist. deinde 34. dist. viduam. 7. q. 2. nuper. 32. q. 4. dicat. 25. q. 7. c. fi. Abbas Siculus.

Onquestus.] Primo ponitur impetrantis querela. Secundo causæ commissio: ibi, *Ideoque.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam H. nomine quandam in vxorem ac cepit: R. patruus ipsius mulieris volebat eam primare hæreditate paterna, pro eo quòd ipsa nata fuit antequam pater suus matrem suã acciperet in vxorem, dicens eam ille gitimam fuisse: vnde prædictus H. con questus fuit domino Papæ, & ipse mandat, quatenus si est ita, eam iudicet legitimam: prædicto R. prohibendo ne hac occasione super paterna hæreditate eam debeat molestare: quod si contra fecerit, excõmunicetur. Nota, quòd matrimonium sequens, legitimat filios natos ante matrimonium. Item legitimationis causa pertinet ad ecclesiam quia est accessoria matrimonio.

d Naturalis, qui non est in patris potestate, redigitur in illã p̃ matrimonium subsecutum. Ioan. And.

e ¶ *Acceperit in vxorem.*] Et sic legitimata fuit per subsequens matrimonium j. eo. tanta.

f ¶ *Legitimam.*] Infra. de nup. §. vlt. d. in Auth. qui. mo. nat. effi. leg. §. sancitum. colla. 6 & j. eo. tanta. & 30. q. 5. nullum.

g ¶ *Hac occasione.*] quia ex quo pronunciata fuerit legitima, cessabit occasio ista: vnde si propter hoc vellet eam molestare, potest & debet ab ecclesia excommunicari: cum causa matrimonij ad ecclesiã spectet: & per consequens legitimatio, quæ est accessoria. arg. contra j. eod. causam quæ. Non est contra: ibi

ta, legitimatur per subsequens parentum coniugiũ, etiã quo ad hæreditatem.

CAP. I.

Onquestus † est nobis H. quòd cũ quandam mulierem in vxorẽ acceperit, R. patruus mulieris ipsam exhæredare conatur, eo q̃ ante desponsationem matris suæ nata fuerit, licet postea pater mulieris præfatæ, matrem ipsius acceperit [c] in vxorem. Ideoq; mandamus, quatenus si est ita, eam legitimam [f] iudicetis, prædicto R. inhibentes, ne dictæ mulieri, hac occasione [g], super hæreditate paterna molestiam inferat, vel grauamen. Si autem contra hoc venire præsumpserit, eum † seueritate ecclesiastica percellatis.

¶ Idem.

¶ *Separato matrimonio in facie ecclesiæ contracto, filij geniti vel concepti ante sententiam sunt legitimi.*

CAP. II.

Vm † inter I. veterẽ, & I. mulierem diuortij sententia canonice sit prolata, filij eorum non debent exinde sustinere iacturam: cum parentes eorum publice [h] & sine contradictione [i] ecclesiæ, inter se contraxisse noscantur. Ideoque sancimus, vt filij eorum, quos ante diuortium habuerunt, & † qui cõcepti [k] fuerant ante latam sententiã [l], non minus habeãt legitimi: & q̃ in bona paterna hæreditatis, legitimatur per subsequens matrimonium. Cap. 2. eo. tit. in 1. compilatione. & post cõciliũ Lateran. sub Alexan. iij. par. 33. c. 3. Et de materia vide Antoniũ Gabriel. lib. 6. commu. conclusion. tit. de legitimatione, cõclusio. 1. & Couarruuiam lib. 4. decretalium par. 2. c. 8. §. 2.

† In vulgatis recentioribꝰ ita: contra eum seueritate ecclesiastica procedatis. sed in omnibus antiquis, vt est impressum.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. compilatione. & post cõciliũ Lateranen. sub Alexan. iij. par. 33. c. 5.

† & qui concepti fuerat, &c.

h ¶ *Publice.*] scilicet, denuntiatione præmissa in ecclesia publice: aliàs hodie dicitur clãdestini. ã. de clandestina desponsatio. cũ inhibitio.

i ¶ *Sine contradictione.*] Si quis ꝺhat nõ præmissa denuntiatione, vel ea præmissa contingat matrimonium ex iusta causa interdici, & non obstante contradictione ꝺhat: si postea impedimentum probetur, filij medio tempore nati, illegitimi erunt, & ideo publice dicit hic, & sine cõtradictione. & hoc totum habes in illa cõstitutione. cũ inhibitio c. e Cum qua cõcordat cõk ¶ *C nupti fuerant.*] Sic ergo tẽpus cõceptionis spectãdum est, cũ cilium Trident. sessio. 24 de reforma. matri c. 1.

¶ *Glo. seq. de tẽpore conceptionis spectãdo allegat pro & ꝺ, & soluit.*

¶ *Cõcepti fuerant.*] Sic ergo tẽpus cõceptionis spectandum est, cũ cilium Tride commodo alicuius tractatur. ff. de statu hominum, Paulus. & quotiens de commodo alicuius tractatur, pro iam nato habetur. ff. eod. 24 de reforma. matri c. 1. qui in vtero est. ff. de senato. emancipatum. ver. si quis conceptus sit. & Institu. de inge. §. ex contrario. Arg. contra. 15. q. 8. cũ multæ. & de cõse. dist. 4. firmissime. Arg. ã. ff. de decurio. l. 2. §. in filiis. & §. sequen. pro prima parte facit 26. q. 4. igitur, in fine. Solu. quòd primo dicitur, verum est propter fauorem filiorũ, & libertatis, quandoque tamen considerat ur odium paternum: vt in cap. cum multæ. contrariũ illud igitur locum habet, vt varietas fatorum adaptetur diuersitati horarum.

¶ *Glo. seq. sig. contrarium.*

l ¶ *Ante latã sententia.*] Pro iam nato hĩ cum ante sentẽtiam sit cõceptus, vt dictum est. Arg. contra. C. de liberali causa. l. vlt. sed illi qui nascuntur post litem contestatam, conditione matris vtuntur.

¶ Glo.

¶ *Glo. sequens, alleg. tres concor. & remittit, quærit, & soluit.*

a ¶ *Nutriantur.*] 30. dist. si quis reliquerit. 1. dist. ius naturale. ℣. de infan. expo. c. vnico. Qualiter filij alendi sint, dicitur ℣. de cõuersio. infidelium. c. vlt. & ℣. de eo. qui

a Competen tius formare tur hæc quæ stio infra c. proxi. Io. An.

quid [a] si moueatur quæstio alicui puero vel infanti, quòd non sit filius illius cuius dicitur? Iudex summatim cognoscere debet, vt alatur rebus interdum forsitan a henis [b]. C. de car. edic. l. vlt. & ff. ad car. edic. l. 3. §. causæ cognitio. Lau.

b Et si etiam modica præsumptio facit p puero mittetur in possessionẽ. ff. ad catbo. l. vlt. ff. de lib. agnoſ. l. si qs a liberis. §. si vel patens. hoc no. Vin. infra c. prox. Ioan. And.

T *Ransmissæ.*] Primo ponitur consultatio. Secundo respõsio: ibi, *Consultationi.* Abbas.

CASVS. Quidam nomine N. nutriuit quendam puerum vsque ad iuuentutem, cohabitante sibi M. vxore sua tunc nõ desponsata, sed eã postmodũ desponsauit, & filios ab ea suscepit: prædictus iuuenis sic nutritus gerens se filium, & hæredẽ, hæreditatem N. prædicti poscit, quãuis à vicinia crederetur eorum spurius, vt dicebatur: Sed prædicti, scilicet vir & vxor negabant illum spuriũ suum, aut legitimum filium esse, sed dicebant, quòd eum nutriuerant pietatis intuitu: filij istorum petebant hæreditatem paternam ab illo, ipse vero contradicebat. Quæstio fuit super hoc delata coram archiepiscopo Rothomagẽsi. prædictus iuuenis quia corã eo citat[a] venire noluit, fuit excommunicatus: Papa super hoc consult[a] ab archiepiscopo quid super hoc esset agẽdum, respondet, quòd in hoc casu standum est verbo viri & mulieris, nisi certis indiciis & testibus iuuenem prædictum illorum constiterit esse filium. Nota quòd standum est verbo viri & mulieris, an aliquis sit eorum filius, nisi expresse ostendatur.

b ¶ *A vicinia.*] Multum valet in talibus fama vicinię. ℣. de præsump. illud. & ℣. de probatio. per tuas. 3. q. 4. §. item sæpe. 35. q. 6. si duo.

c ¶ *Spurius.*] id est non legitimus, vel naturalis: quia forte susceperat eũ de alia muliere, vel ante matrimoniũ, vel durãte matrimonio, & ita spurius.

d ¶ *Negabant.*] Talis negatio præsumptionem inducit contra illum, sed præiudicium non generat: quia licet aliquis negetur filius, nihilominus de inofficioso testamento agere potest. ff. de inoff. testa. si instituta. §. 1. sicut econuerso licet appelletur filius, non tamen succedit cũ alijs, si probatur quòd non sit filius. C. de testa. neque professio. & C. de hære. insti. si pater. & C. de proba. non nudis.

¶ *Glos. seq. quærit & soluit, ex his obiicit, & tripliciter soluit.*

e ¶ *Mota.*] Sed quis prouocauit hic ad iudicium? Planum est quia filij legitimi prouocauerũt: vt patet per litteram ℣. vbi dicit, quibus paternam hæreditatem petẽtibus, & ex eo quod dicit: nolùit stare iuri, fuit excommunicatus. ipse enim hæreditatem possidebat vel partem, vnde isti petebant illam dicentes, ipsum non fuisse legitimum: sed quomodo isti poterant agere, cum parentes istorum viuerent, vt videtur ex eo quod dicit: standum est verbo viri & mulieris: quia de hæreditate viuentis agi vel pasciſci non potest. C. de pact. l. vlt. nec dicitur hæreditas nisi mortuo eo cuius fuit. ff. de hæredi. vel ac. ven. l. 1. Dicunt qui dam, quòd illi erant facti monachi; Vel forsitan pater concesserat eis hæreditatem totam, retentis aliquibus fructibus pro victu suo & vxoris: Vel potest dici, quòd isti iam mortui erant: & quod dicitur, stãdum est verbo viri & mulieris, scilicet quod dicebant illum publice filium suum non esse, dum viuebant. arg. ℣. de proba. per tuas. Et merito

c Hæc glos. est valde singularis, & multum notanda in hoc articulo.

statur verbo illorum: quia non est verisimile [c] quòd paterna pietas cõtra illum mota fuisset, si filius fuisset ℣. de præsum. afferte. C. de adop. l. pẽ. §. si vero. & C. de inoffic. test. si mater. 23. q. 4. ea vindicta. circa prin. & null[a] affectus vincit paternum. C. de cura. fu. l. vlt. §. 1. & affectio cautela suam suspicionis remouet. ff. de ritu nup. non solum. §. de vno & ideo eis etiã credit: quia iste nunquam fuit in possessione filiationis quia vicinię fama hoc habebat, cui in talibus creditur cum verbo viri & mulieris. argu. ℣. de præsump. illud. & 35. q. 6. si duo.

¶ *Glos. seq. reci. per q. quæ indicia probent.*

ditario iure succedant, & de parẽtum facultatibus nutriantur [a].

¶ Idem Rothomagẽsi. archiepiscopo.

¶ *Statur verbo viri & mulieris, qui negant aliquem filium, nisi iudicijs & testibus probetur contrarium.*

CAP. III.

TRansmissæ † nobis tuæ litteræ continebant, quòd cum N. vsque ad iuuentutem, quendã puerum nutriuisset, vxore sua M. tunc non desponsata sibi cohabitãte, postmodum ipsam legitime desponsauit, & filios sustulit ex eadẽ: quibus paternam hæreditatem petentibus, prædictus iuuenis contradicit †, gerens se filium & hæredem, quamuis à vicinia [b], quæ ipsum filium eorũ esse credebat, spurius [c] diceretur: prædicti vero N. & vxor eius prefatum iuuenem spurium suum, aut legitimum filium esse negabant [d], sed dicebãt, quòd eum pietatis intuitu nutriuissent. Cum autem quæstio corã te mota [e] esset, & prædictus iuuenis, pro eo quod iuri stare nolebat, vinculo sit excommunicationis astrictus: Consultationi tuæ respondemus, quòd in tali casu standum est verbo viri & mulieris: nisi certis indiciis [f] & testibus [g] tibi constiterit, esse † filium iuuenem memoratum.

† Idem Exonien. & Vintonien. episcopis, & Abbati Herfordẽ.

¶ *Illegitima proles est, quam viro viuente vxor ex adulterio concepit, siue cũ adultero, siue cum viro moretur.*

CAP. IIII.

CAusam † quæ: & infra. ¶ Si constiterit, quòd Agatha de Anelina muliere [h] tempore Alani [i] viri sui, ipsa cum eo tamquam cum viro suo morante, vel R. patre dictæ Agathæ, ipsam A. adhuc habente virum, publice tenẽte [k], nata fuit: eam nõ fuisse legitimam eiusdem R. filiam iudicetis: quia non potuit esse vxor, quæ viri sui [l] torum maculans, alij [m], dum ille viueret, copulari præsumpsit.

¶ Idem Exonien. episcopo, & abbati Herfordẽ.

¶ *Quæstio natiuitatis opposita petenti hæreditatem corã iudice seculari, est ad ecclesiasticum iudicem transmittenda. hoc dicit, & est textus multum notabilis & allegabilis.*

CAP. V.

LAtor † præsentium R. & infra. ¶ Cum autem idem R. H. qui. ff. de in integ. resti. diuus. fortiori præsumptioni statur semper. De hac materia dicitur ℣. de sponsal. is qui.

Causam quæ.] Pone casum prout ponit glo. in cap. causam quæ. ℣. eo. Vel sic. Dicebatur, q Agatha de cuius hæreditate agebatur, non erat nata de legitimo matrimonio: Mandat Papa inquiri de hoc, & si constiterit, quòd Agatha nata fuit de Anelina muliere Radulphi Sauarici eo tempore, quo ipsa Anelina publice morabatur cum Alano viro suo; vel si constiterit, quòd prædictus Radulphus Anelinam virum habentem publice teneret, & eo tempore nata fuerit, pronuncietur illam legitimam non fuisse: quia non potuit esse vxor, quæ viuente viro suo, alij se copulare præsumpsit. de hoc plene dicitur. ℣. eo. causam quæ. Nota, quòd causa natiuitatis ad ecclesiam spectat. Item si aliqua mulier viuente marito, alteri de facto matrimonialiter se coniungat, proles ex tali matrimonio nata, illegitima iudicatur.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

h ¶ *Muliere.*] & de R. prout sequitur in alia clausula. Sed quare quæritur modo de natiuitate Agathæ, vtrum nata sit de legitimo matrimonio vel non? Ideo quia de hæreditate patris ipsius Agathæ, quæ successit sibi in hæreditatem, agebatur inter R. filium Agathæ, & F. auunculũ magnum ipsius R. qui F. fuit frater patris Agathæ: & iste F. spoliauit istũ R. hæreditate aui sui: vt ℣. eo. causam quæ. & itæ duæ, causam q. & illa. ℣. de dolo & ꝑtu. causam q. & ℣. de offi. deleg. causam quæ. loquuntur de eodẽ facto. & olim hæc & illæ duæ erãt vna decr. in hoc tit. c

i ¶ *Tempore Alani.*] vnde post mortem Alani si R. ꝺiisset cum Anelina, legitimari non posset per subsequens matrimonium. ℣. eo. tanta.

k ¶ *Publice tenente.*] tamquam vxorem.

l ¶ *Viri sui.*] scilicet Alani [f]. Ber.

m ¶ *Alij.*] scilicet R. patri Agathæ scienti, quòd illa habebat alium virum, scilicet Alanum, vnde non posset esse vxor illius, etiam post mortem Alani viri: quia plus est eam ducere de facto, quàm fi ꝺem dare. ℣. de eo qui duxit in ma. cum haberet. secus si ignorasset illam habere aliũ virũ, ex quo bona fide & publice contraxisset cum illa, filij sic susceꝑti iudicarentur legitimi. ℣. eo. ex tenore. & cum ea post mortem mariti. remanere posset ℣. de eo qui duxit in matri. cap. 1. & c. veniens.

Ator.] Sunt duæ partes. In prima appellantis quæstio. In secunda causæ commissio: ibi, *Ideoque.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam R. nomine accessit ad Papam coram ipso proponens, quòd auus ipsius duas habuit vxores, de quarũ vna patrẽ ipsius, de altera H. patruum suum recepit, qui hæreditatem aui sui totam detinebat, nec ei volebat partem debitam exhibere: vnde cum ipse H. patruum suũ super parte hæreditatis paternæ coram iudice conueniſſet, idẽ patruus obiecit, q pater eius de legitimo matrimonio natus non fuit, & ideo de hæreditate aui sui nihil poterat vendicare successorio iure: tandem fuit tractatũ super quæstione natiuitatis corã episcopo Norui-

† In aliquot vulgatis & magis recentibus fili esse illorum, &c. sed in antiquis, vt est impressum.

† Exon. † Et Vinconien. sed rectius vt est impressum.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. compilatione. Reliquæ partes vbi sint, docet glossa primaverbo: mulierę.

d Vnde per obstetrices, ꝓbabitur filius domini. iá qualiter probetur filiatio, vide quos citaui in c. per tuas. supra de probat. adde omnino Catranuiá lib. 4. decretal. par 2. c. 8. ℣. j.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. compilatione. Et quatenus ex hoc c. colligitur, quòd ꝙstio spiritualis remittenda est ad iudicem ecclesiasticum, si incidat corã iudice seculari, vide late per Bartho. & Alexã. in l. Titia. ff. soluti mat.

e Integram adhuc decretalẽ inuenies c. 4. eo. tit. in 1. compilatione.

f Vel alteri, cui forte secundo nupsit mortuo. Ioan. And.

derinebat, nec ei volebat partem debitam exhibere: vnde eum ipse H. patruum suũ super parte hæreditatis paternæ coram iudice conueniſſet, idẽ patruus obiecit, q pater eius de legitimo matrimonio natus non fuit, & ideo de hæreditate aui sui nihil poterat vendicare successorio iure: tandem fuit tractatũ super quæstione natiuitatis corã episcopo Norui-

a Vel cõiux legitima, & est iste casus in quo quis alij nocet, & sibi non prodest de hoc de concess. ꝓben. auctoritate in fi. lib. 6. Ioan. And.

coram seculari iudice super hæreditate aui eiusdem R. patris dicti H. traxisset in causam, ille sibi præsumpsit obiicere, quòd pater eius non fuit de legitimo matrimonio natus, & ideo de hæredirate aui sui, nihil posset iure successorio [a] vendicare. tandẽ cum super quæstione natiuitatis [b], corã Norui. episcopo tractatum fuisset, ad nostram extitit audientiam appellatum [c]: & infra. ¶ Ideoque mãdamus, quatenus causam, super quæstione natiuitatis patris eiusdem R. infra [d] duos menses sublato appellationis obstaculo terminetis. Si vero infra duos mẽses præfatus H. non poterit probare legitime [e] quod obiecit, ex tũc seculari domino, sub cuius iudicio de hæreditate causa vertitur, intimetis, vt pro quæstione natiuitatis non [f] dimittat, quin causam super hæreditate audiat, & decidat.

¶ Idem Exoſi. episcopo.

¶ *Naturales legitimantur per subsequens parentum coniugium: ſpurij vero non hoc dicit inhærendo verbis litteræ. Et est capitulum famosum, & quotidie allegatur in vtroque foro.*

b Et de probata licet R. ff. de opt. legatis & ſupra de fide inſtr. ac cepim[a]. Ioã. And.

b ¶ *Quæstione natiuitatis.*] quæ ad iudiciũ ecclesiæ tantũ pertinet. ℣. eo. causam quæ. & ℣. eo. c. 1. tamquã præiudicialis primo debet terminari, antequam intentetur quæstio hæreditatis. ℣. de ordi. cogni. tuam. B.

c ¶ *Appellatum.*] ex parte ipsius, id est prosequentis appellationem, altera parte eam non prosequente. Ber.

¶ *Glo. seq. no. terminum statui, & c. & alle. 3. concor.*

d ¶ *Infra duos.*] Nota, q terminus certus statui potest a superiore volenti agere, post quem nõ auditur iusta causa cessante. ℣. de clan. despon. cum inhibitio. [b] & ℣. qui ma. ae. pos. cum in tua. & C. de ingen. ma. l. diffamari. nec istud tempus prorogari potest, præter cõsensum partium. ℣. de offi. deleg. de causis.

¶ *Glosſa sequens obiicit de vno canone, & soluit.*

e ¶ *Probare legitime.*] Sed videtur q iste potius debeat probare patrem suum legitimũ: quia præsumitur adulterium, nisi probetur matrimoniũ: vt 30. q. 5. aliter. sed ibi agitur contra clam coniunctos: vnde præsumitur potius adulterium. hic pater ipsius R. erat in possessione filiationis, quia habebatur pro filio, & possidebat bona paterna, & natus fuerat de ea, quæ credebatur vxor: eo mortuo H. iste cœpit totam hæreditatem possidere.

¶ *Glosſa sequens obiicit de duabus legibus, & soluit.*

f ¶ *Non dimittat.*] Sed videtur q iudex secularis possit cognoscere de quæstione natiuitatis. C. de iudi. quotiens. & C. de ordi. iu. l. aditæ. quare ergo nõ processit iudex iste? Dic q cũ causa ista sit mere spiritualis, principaliter spectat [c] ad ecclesiã. ℣. de ordi. cog. tuã. vnde secularis iudex non incidẽter nec alio modo potest de ea cognoscere. ℣. e. cãm. nec de annexo spirituali. ℣. de iudi. quanto. Ber.

c Vide Federicum de Senis cõsil 77. & Doctores in l. 1. ff. de offic. ei[a] cui man. est iuriſd.

Anta est vis.] Sunt duæ partes. Secũda ibi, *Si autem.* Abbas.

CASVS. Aliquis filios suscepit de aliqua muliere, postmodum cõtraxit matrimoniũ cũ eadẽ, quæsitũ fuit, vtrũ filij ante matrimonium suscepti legitimi sint habendi? Respondet Papa, q tanta est vis matrimonij, vt qui ante matrimoniũ sunt geniti, post matrimoniũ legitimi habeantur: tamẽ si vir vxore sua viuente aliã cognouerit, & ex ea prolem susceperit: nihilominus spurius filius est habendus, & repellendus ab hæreditate, licet post mortẽ vxoris cum ea cõtraxerit, & præcipue si in mortẽ vxoris alteruter eorũ aliquid machinatus fuerit. Nota arg. quòd qui ab initio non fuit legitimus, tractu temporis legitimus reputatur. Itẽ principiũ cõsiderandũ est.

¶ *Glo. se. alleg. quinque concor. querit. alleg. negative. & cõtra soluit.*

g ¶ *Legitimi.*] Ecce quanta est vis matrimonij, vt illegitimos faciat legitimos. Institu. de nupt. §. vlt. in Authẽ. quomodo natu. effic. sui. §. si quis igitur dotalia. coll 7. & C. de natu. li. l. cũ quis. Insti. de hær. quæ ab intesta. defe. §. quibus. versi. necnon. & ℣. eo. c. 1. sed nunquid dices tales legitimos quo ad ordines & honores [d]? Videtur ꝙ non: quia nõ sunt nati de legitimo matrimonio. ℣. de elect. cũ in cũctis. & argu. 30. q. 5. quaſtis. sed credo ꝙ legitimi sunt quo ad omnia, quia matrimoniũ omnia præcedẽtia purgat: & sic proxima, siue etiã præcedens causa turpitudinis sublata est. fim. C. quod me. causa. l. 2. ff. de condi. ob tur. cau. si ob turpem.

d Vide Curtiũ Iuniorẽ consil. 336. & Ruinũ cõsil. 2. & cõsi. 211 volu. 1.

† Cap. 6 eo. tit. in 1. compilatione, & post concilium Lateranen. sub Alexan. iij. par. 33. cap. 1. vbi est integra clausula

Celebr s[a] est decretalis, de cuius intellectu & materia præ alijs Ferdinandus Vasquius lib. 3. cap. 42 controuersiarũ vsufrequentium, & Antonius Gabrielius lib. 6. cõmuniũ conclus. tit. de legitima tione, conclus. 1.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. compilatione. & post concilium Lateranen. par. 33. cap. 4.

h ¶ *Repellendus.*] Nota, q quidã filij dicuntur legitimi tantum, vt adoptiui: siue arrogati, de quibus habes. ℣. de cog. le. c. vnico. Alij dicuntur legitimi & naturales, vt nati ex legitimo matrimonio vero vel putatiuo, siue ab initio, siue ex posttacto: isti succedũt parẽtibus suis. ℣. eo. cũ inter. & ℣. eo. ex tenore. & ℣. eo. c. 1. C. de leg. hær. per totum. Alij dicuntur naturales & nõ legitimi, vt nati ex cõcubinis in domo: isti succedũt in duabus vncijs ab intestato. C. de natur. li. Authent. licet patri. Alij dicuntur spurij, vt nati ex adulterio, vel vulgo concepti. ff. de ſta. ho. vulgo. & isti in nullo succedunt, nec institui possunt a patre, vt in prædicta Authẽ. licet patri. & 32. q. 4. dicat aliquis. nec ali debent de bonis paternis. C. de inceſt. nup. Authẽ. ex cõplexu. Arg. cõtra ℣. de eo. qui dux. in matri. cum haberet. ibi ſoluitur.

i ¶ *Licet post mortẽ.*] argu. q licet res deueniat ad eũ casum a quo incipere potuit, non tamen valet. Arg. cõtra. ℣. de cõuer. cõiug. placet. vbi de hoc. Itẽ arg. qđ ab initio nõ tenuit, tractu tẽporis non valere. 16. q. 3. ca. placuit. §. põt. versic. quod si priuatus. Argu. cõtra hic in prin.

ij *Causam.*] Primo ponitur commissio. Secundo eius forma & limitatio: ibi, *Verum.* Abbas.

l ¶ *Causam.*] Nota ordinem huius facti [e]: Radulphus de quo habes. ℣. eo. causam quæ. & F. iste de quo habes hic, fuerunt fratres. R. iste ſuscepit Agatham de Anelina muliere vxore Alani: Agatha ista de legitimo matrimonio ſuscepit istũ R. de quo habes hic, & sic Radulphus fuit auus istius R. Radulphus iste, scilicet auus iuit vltra ma re, & dimisit istum R. & Agathã matrẽ ipsius R. filiã ipsius Radulphi in possessione omnium bonorum ipsius: audito ꝙ Radulphus mortuus esset vltra mare, iste F. statim spoliauit ipsum R. possessione omniũ bonorũ Radulphi aui sui, in quorum possessione remansit quãdo iuit vltra mare: quia dicebat Agathã neptem suã matrẽ ipsius R. non fuisse natã de legitimo matrimonio, vt ℣. eo. causam quæ. & sic nec ipsa nec R. eius filius debebat succedere Radulpho fratri eiusdẽ F. sed ipse F. Vnde iste R. sic ſpoliatus ab F. auunculo suo impetrauit literas super restitutione sua ad istos episcopos Londoñ. & Vigorien. & Exonien. sub hac forma, vt ante ingressum principalis causæ deberẽt cognoscere sup eo ꝙ mater ipsius R. dicebatur de nõ legitimo matrimonio nata, ita tamen vt ante principalis causæ ingressum, deberent ei restituere hæreditatẽ aui sui: sed q a rex turbatus & motus fuit, qđ Papa iudiciũ possessoriũ cõmiserat illis, reuocauit iudiciũ istud de restitutione, qđ pertinet ad regẽ, & mãdat, vt ꝓcedant super quæstione natiuitatis ipsius Agathæ, prout patet in litteris postea vero quia isti episcopi forsitan nõ ꝓcedebãt, iste impetrauit eandẽ causam cõmitti episcopis Exonieñ. Vigorieñ. & eidem Londoneñ. & quia F. habebat episcopum Londoneñ. suspectum, fecit illum remoueri, & loco illius substitui abbatem Herfordeñ. vt ℣. de

e Hæc facti narratio Bernardi est, & ℣ antiquis cõdicib[a] reperitur.

Universidad de Deusto Biblioteca

ossi.dele.causam quæ.& ꝫ. eo.causam.& sic habes hic totã cõtinẽtiã istarũ decretaliũ.& hæc decretalis deberet præcedere in tituló isto aliam.Ber.Nota, ꝙ iurisdictio temporalis non pertinet ad Papam.Item Papa non intendit iuri alicuius detrahere. Item de statu alicuius quæritur post eius decessum.

¶ *Gl.seq.pro iurisdictione quod sit distincta alle. 7.iura,in contrariũ alle. 4.& ponit opi. Hug. & contrariã Ala. & Tac. quam approbat.*

a ¶ *Ad regẽ.*] Et sic patet, ꝙ iurisdictio spiritualis & tẽporalis distincta est & diuisa.de cõse.dist.3. celebritatẽ. in fin.& in Authen.de fid. instr.circa prin. per vnã columnã.& sic Papa nõ habet vtranque a iurisdictionem.arg. ꝫ. eo.lator.& 23. q.5.regũ. & 8. dist.quo iure. & 33.q.2. inter hæc.in fi. & 23.q. 4.quæsitum.arg.ꝙ Papa intromittit se de hæreditate.arg.cõtra. ꝫ.eo.c. 1.& 20. q. 3. præsens. in fi.15.q.6.alius. & 24.q.1. loquitur. Hug. dixit ꝙ Imperator a solo Deo habet potestatẽ in temporalibus,Papa vero in spiritualibus,& sic diui sa est iurisdictio. prius enim fuit Imperator quam coronã reciperet a Papa, & gladium ab altari. 93. dist. legimus. quia ante fuit imperiũ, quam Apostolatus. Sed Ala.& Tan.dixerũt, ꝙ Imperator licet imperium a solo Deo dicatur ,pcessisse,executionẽ gladij temporalis recepit ab ecclesia : Ecclesia enim est vnũ corpus: ergo vnũ solũ caput debet habere. Item Deus vtroque gladio vsus est: vt not.de iud.nouit. hic adde quod ibi dicitur. Item Moyses vtrumque gladiũ habuit,cuius successor b est Papa. præterea Papa ipsum cõsecrat,& coronat:& eum deponit.ꝫ.de ele.venerabilem. & 15.q.6.alius.hoc vltimum verius crẽdo.

a Similis glossa extat supra de iudic c. nouit. verbo: iurisdictionem : vbi de hoc articulo plenissime scribit Martin' Nauarrus & Turrecremata in c.cũ ad verũ. 96. dist.& in summa de eccles. lib.2.cap. 113. & 114. sed tene qđ declarauit Bonifacius octauus in extrauag. vnam sanctã. de maior. & obed.

Cap.8 eod tit. in 1.com pilatione. & post cõciliũ Lateranen. par.50. cap. 23.

b Molius dixisset,Moysen fuisse typum & figuram Papæ.

b ¶ *Mater.*] scilicet,Agatha.

c ¶ *Incongruum.*] Quia crimina morte extinguntur. C. si reus vel accus.mor.fue.l.1.& 2.& 3.23.dist.quorũdã. & 33.q.2.admonere. Et ideo post mortem nullus accusari potest nisi in tribus casibus:vt de hæresi.24.q.2.sane ,pfertur. & forte in crimine læsæ maiestatis propter bona & filios.arg.6.q.1.c.quæro.§.verum.& cap.si quis cũ militibus.& hic,ratione bonorũ quæritur de delicto aliquorũ post mortem:scilicet vtrũ Agatha fuerit nata de legitimo matrimonio:dicebatur enim nata de Anelina & Radulpho:& modo quæritur, vtrum inter eos fuerit legitimũ matrimonium.sic ꝫ.eo.lator.& de statu alicuius quãdoque quæritur propter bona.C.de liberali causa, principaliter.& C.ne de statu defunctorum.l.quamuis.Ber.

d ¶ *Genitricis.*] id est matrimoniũ de quo nata est Agatha genitrix præfati R. vt dixit,& non de matrimonio de quo natus fuit R. quia non agitur de illo.

Perlatum est.] Sunt duæ partes. In prima facti narratio.In secunda cõmissio:ibi, *Ideoque.* Abbas.

CASVS. Quidam H. nomine habens vxorem,ad partes Constantinopolitanas se transtulit:vbi per decem annos & amplius moram faciens,ad vxorem suam non rediit:vnde ipsa corã dilecto episcopo,aduersus eum querelã deposuit,& quia ipsum vlterius expectare nolebat,episcopus mãdauit parẽtibus,vt ipsum ad propria reuocarent.cũ ergo diutius expectatus fuisset, nec rediret:eps auditis rationibus mulieris,inter eos sententiã diuortij ,pmulgauit,& dedit mulieri licẽtiã cõtrahẽdi cum alio: & sic auctoritate ecclesiæ contraxit cũ alio,de quo filios suscepit: Contra filios istos obiicebatur, ꝙ nõ erant legitimi,& ideo ab hæreditate paterna repellendi:Consultus Papa respondet,& mandat quibusdam, quatenus si cõstiterit, quod episcopus inter eos sententiam diuortij tulerit, filios quos de alio ad cuius copulã auctoritate ecclesiæ trãsiuit,sustulit, legitimos iudicent,& hac occasione non patiantur eos ab hæreditate repelli. Nota,ꝙ filij nati de matrimonio auctoritate ecclesiæ cõtracto legitimi sunt habendi,licet matrimonium non fuerit legitimum.

excusat eos:quia parẽtes scierẽt cõtraxerunt,nec dispensatio ecclesiæ fuit secuta.Bernar.Nota ꝙ publicæ honestatis iustitia impedit & dirimit matrimonium.Item paterna ignorantia non excusat filios.

a ¶ *Separari.*] sic patet, ꝙ impedimentum istud perpetuum est, ex quo impedit & dirimit matrimonium iam contractũ.sic ꝫ.de spõsa. ad audientiam. & cap. iuuenis.

¶ *Glo.seq. ponit duas lecturas.*

b ¶ *Permissionem.*] id est,ecclesia non approbante tale matrimoniũ. vel permissionẽ , id est, dispensationẽ: quia postea ecclesia cum eis nõ dispensauit , & per dispensationem ecclesiæ approbatur matrimonium causa filiorum.ꝫ. de consanguini. & affinita.quia circa.ꝫ.eo.per venerabilẽ.& 35. quæst. 8.cap.1.

¶ *Glo.seq.ponit tres casus , & primum moderatur.*

c ¶ *Ignorantiam.*] Paterna enim ignorantia vtriusq; vel alterius tantum excusat filios : siue legitimat a eos.ꝫ.eo. ex tenore.& ꝫ.eo.c.2. Item subsequẽs matrimoniũ. ꝫ.eo.tanta. & c.1. Itẽ legitimatio principis.ꝫ.e. per venerabilem. hodie vero paterna ignorãtia non excusat filios omissa illa solennitate. ꝫ. de clandesti. despon. cum inhibitio.Ber.

Peruenit.] Primo ponitur mulieris querela,super qua datur iudex. secundo instruitur super modo decidendi: ibi, *Mãdamus.* Abbas.Sic.

CASVS. Quidã post mortẽ parentum Luciæ viduæ,nitebantur eã removere ab hæreditate paterna dicẽtes,eam nõ fuisse de legitimo matrimonio natam:ipsa vero dicebat,ꝙ inter G.patrẽ suũ & A.matrẽ ipsius,matrimoniũ fuit legitime celebratũ, & quãdiu vixerũt,quiete insimul permãserũt sine reclamatione:& ideo legitima debebat iudicari:vnde mulier significauit hoc dño Papæ,& ipse mãdat quibusdã , quatenus si est ita, ipsam viduã legitimã debeant iudicare. Nota,ꝙ ex quo matrimoniũ in facie ecclesiæ contractum est,& simul manẽt tanquam vir & vxor,filij inde nati legitimi debent iudicari.

¶ *Glo.seq.signat contrariũ:ponit duas opiniones , & soluit: iterum signat contrarium, & soluit.*

d ¶ *Si est ita.*] Arg.cõtra ꝫ.eo.cãm quæ.ibi mãdatur iniquiri de matrimonio post mortẽ coniugum:hic aũt vr denegari. Alanus dicit,ꝙ hic lapsum erat quinquẽniũ à morte cõiugũ,ibi non.arg.ff.ne de stadefun.l.1.& 2.& C.eo.tit.si is qui.& per totũ. Vel hic mater dicebat nata de nõ legitimo matrimonio impediẽte statu:vnde post mortem quæri nõ debet.Sed hoc est diuinare b .Vnde dicimus,ꝙ ex quo cõstat matrimoniũ in facie ecclesiæ cõtractũ, & bona fide filij legitimi sunt,vt hic:& ideo dicit,si est ita ꝙ legitime cõtractũ sit:& hæc mulier probare debet.& sic intelligitur quod dicitur:sed ibi non cõstabat de matrimonio:quia dicebatur,ꝙ Agatha nata fuit eo tempore, quo Anelina mater eius habebat aliũ virũ,& hoc aduersarius probare debebat:vt ꝫ.e.causam quæ.& hic non negatur quin alia pars possit probare cõtrariũ si voluerit,vnde si nihil probat.eo ipso ꝙ parentes ipsius in facie ecclesiæ cõtraxerũt,& approbãte ecclesia simul fuerunt vsq; ad mortẽ,præsumitur legitimũ matrimoniũ inter eos: quare filij legitimi sunt habẽdi,quousque cõtrariũ ostẽdatur. Aliud cõtrarium fortius signatur.ꝫ.eo.lator.& ꝫ.de ord.cog.tuam.ibi ille qui opponit aduersus legitime natũ, debet hoc probare,hic cõtra: quod videtur iniquum.Potest dici,qꝛ hic non cõstabat de matrimonio parentum istius viduæ,nec erat cõmunis opinio , ꝙ illi fuissent legitime coniuncti:& ideo mulier debet probare narrationem suam.vnde dicit Papa:si est ita arg.ad prædicta.ꝫ.cap.proximo.

Per tuas.] In prima ponitur consultatio. In secunda responsio: ibi, *Nos autem.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidã R.nomine,quandã habebat cõcubinã secũdũ opinionẽ maioris partis viciniæ:de qua filiũ suscepit,& postmodum ea dimissa,aliã accepit in vxorẽ: & illa cõcubina aliũ in maritũ: ꝓcessit tẽporis idẽ R.in præsentia multorũ,firmauit ,prio iuramẽto, ꝙ illã, quã videbat habere pro cõcubina,affidauerat ꝙ eam haberet in vxorẽ,& post fidẽ datã prolẽ suscepit ex illa: Tãdẽ cũ ageret in extremis, il lũquẽ susceperat ex illa, legitimũ filiũ appellãs, hæredẽ sibi istituit. Sed cũ dubitaret, vtrũ filius sic susceptus esset legitimus hæres ipsius,cõmissum fuit cuidam iudici, vt de hoc cognosceret: iudex præter illud qđ ex quadã decretali Alexandri habetur,vt dicitur : ꝙ standũ est verbo viri & mulieris, testes recepit à filio ꝓdicti R. inductos, quibus ꝓbauit,ꝙ dictus R.matrem ipsius affidauerat,antequã illum suscepisset ex ea:& ita illũ ,pnũciauit legitimũ hæredẽ ipsius R.dubitatũ fuit postea, an dictus iudex legitime ,pcessisset?Consultus Papa,respondet eidẽ in dici considerans ꝙ plus est, qđ in veritate agit, quàm qđ simulate cõcipitur , licet R.videatur ipso facto matrimoniũ denegasse, qđ inter eos fuerat celebratũ, cũ ad alia vota transfuisset:tamẽ quia desponsatio per testes legitimos probata fuit, siue per verba de præsenti, siue per verba de futuro carnali copula subsecuta fuerit celebrata:non tã innitentes decretali Alexãdri,quæ in casu dissimili loquit, quàm inductis ,pbationibus, respondet Papa, iudicẽ legitime ,pcessisse,ei sententiã cõfirmãs.

Nota ꝙ veritas opinioni ꝓfertur.Itẽ filij de mrimonio præsumpto suscepti,legitimi sunt.

e ¶ *Ea.*] scilicet e vxore,quam duxit,illa concubina dimissa.

f ¶ *Affidauerat.*] id est,fidem dederat, ꝙ eam duceret in vxorem.

g ¶ *Ex ea.*] quam affidauerat.

h ¶ *Filium appellauit.*] eo ipso,ꝙ quis filiũ naturalẽ in extrema volũtate nominat filiũ & hæredẽ instituit,intelligitur eũ legitimasse d. C.de nat.lib. Authen.itẽ si quis.Et hoc intellige,si aliàs legitimos nõ habet.in Authẽ.quib.mo.nat.effi.leg.6.si vero nõ habẽs.coll.6.Item si pater offerat filiũ naturalẽ imperatori,& fiat curialis,legitimus erit. in Authẽ.qui mo.nat.effi.sui.§.si quis vero.coll.7.Itẽ si nullo alio filio existẽte,ipse filius naturalis patre defuncto,offerat seipsum curiz, legitimus efficitur.in Authẽ.eo.tit.§.1.& §.si quis vero.Itẽ si pater filium naturalẽ in publico instrumẽto, vel cũ subscriptione testiũ nominauit filiũ,nec adiecit naturalẽ,legitimus est.In Authẽ. vt lic.ma. & auiæ.§.ad hoc.coll.8.Itẽ est hic arg. ꝙ ex sola nominatione aliqs acquirit ius.32.q.4.dicat aliquis.& arg.ꝫ.de præsumpt. illud & ꝫ.de ,pbat.per tuas.Insti.de adoptio.§.vlt.& ff.de ,pba.l.vlt.arg. cõtra.2.q. 1.multi.in fi.27.q.2.inuẽta.23.q.4.forte.C.de ,pbat.neq;.& l.nõ episcopalis.& C.de lib.caus.l.iubemus.De hoc dictum fuit.ꝫ. eo. transmissã.

i ¶ *Commissum.*] id est,à iudice seculari causa filiationis fuit huic remissa.arg.ꝫ.eo,lator.Vel forte à Papa fuit ei causa commissa.

k ¶ *Ex quadam decretali.*] ꝫ.eo.transmissãe.

l ¶ *Comprobauit.*] sic videtur,ꝙ aliquis possit probare se filium alicuius.ꝫ.de fil.presby. Michael.de hoc dicitur ꝫ.eo.transmissãe.

m ¶ *Affidasse.*] ꝓsupple, antequã ipsum suscepisset ex ea:vnde postea per carnalem copulã subsequentem,fuit matrimoniũ præsumptũ inductũ:cõtra quam præsumptionem nõ admittitur probatio in cõtrariũ.ꝫ.de ꝓson.is qui.alias si simpliciter probasset,ꝙ eam affidasset,nõ determinando tempus,insufficiens fuisset talis probatio.ꝫ.de probatio.in præsentia.ꝫ.de condi.appo.per tuas.

n ¶ *Agitur.*] C.plus val.quod agitur. per totum,in rubro & nigro.

o ¶ *Ipso facto.*] sicut ipso facto negatur matrimonium , sic & ipso facto renuntiatur matrimonio spirituali , siue priuilegio clericali.ꝫ.

† Cap. 2.eo. tit. in 2. cõpilat.

† permanserint a. Quot modis illegitime nati legitimentur, vide per eos quos cito in cap. proxime sequenti super glossã, in verbo: filium appellauit.

† Cap. 3. tit. de clandestina despõs. in 1. compilat &post cõcilium Lateranẽ. par. 50. cap. 17. Vide citata in c cum inhibitio sequenti de clandest.despon.

† Cap. 1. eo. tit.in 3.compilat. Et de materia rẽ tus & glossæ latissime hic per aliis agit Præpositus.

† Adde quod dicitur esse longum tẽpus not. Inst.de vsucapio.§.1. & in l. fi. C de ꝓscrip. longi tempo.

† Præter Doctoris hic vi de Panormi tanum in c. fi. de mutuis petitio. & Iasonem in l. neque professio. C. de testamẽ.

† dum

† transiuit

a Hæc nota ex lectura Ioãnis And. perceram ir repsit inter glossas Bernardi cũ Bernardi nõ sit.

b Intellectus autem diuinatorij reiciendi sunt à legib', nisi cum valde cõiecturis, vt refert Ripa in l. 1. num 22. ff. de vulgar. & pupil. substit. ex sententia Bar to i ibi citati.

c Hæc glosula nec est Bernardi , nec habetur in vetustis codicibus.

d Ex hac glosta habes varios modos, quibus Illegitime nati legitimantur:hos & alios recẽset late Castanẽus ꝓsup consuetudines ducatus Burgundiæ Rubrica 8. des successions des Bastardz. in §. 3. in textu: ab intestat. & Sotus lib. 4 senten. distinct. 41. q. 1. art. 4.

e Hæc casus Bernardiet, & in antiqs Gregorij codicibus repetitur.

de vita & hone.cle.c.vlt.sic opere contrario,vel facto negamus Christum.22.q.vlt.cauete.& 11.q.3. existimant. & sic præsumitur,q̃ à primo odio recessit.33.q.1.requisiti.& q.2.c.1.

2 ¶ *In casu dissimili.*] Nam ibi parentes testificabantur contra illū, qui dicebat se eorum filium, hic vero pro ipso [2] filio: & ita mul.

a Hæc dissimilitudo parum valet: nam si credi rem neganti, quare non confitenti, & idic.q̃ ibi negabat filiatio, hic qualitas. Ité hic factum contradicebat verbo: ibi secus. Ité hic assertio viri tantum: ibi viri & mulieris. Ioan. And.

gasse:quia tamen desponsatio per testes legitimos comprobata, eos matrimonialiter fuisse coniunctos ostendit:siue desponsatio ipsa fuerit de præsenti, vt per consensum legitimum per verba de præsenti expressum, copula matrimonij inter eos fuerit celebrata: siue per verba de futuro, carnali copula subsecuta: non tam decretali dicti prædecessoris nostri, quæ in casu dissimili [2] loquitur, quàm inductis probationibus innitentes, te processisse legitime respōdemus, sentētiam tuam auctoritate Apostolica confirmantes.

¶ Idem nobili viro G. Montis Pessulani.

¶ In terris ecclesiæ Papa potest libere illegitimos legitimare,in terris vero alienis non:nisi ex causis multum arduis, vel nisi in spiritualibus:tunc tamen indirecte, & per quandam consequentiam intelligitur legitimare,etiam quo ad temporalia:hoc tamen vltimum non est sine scrupulo,hoc dicit secundum intellectum,qui placet Panormitano, & est caput difficile,& multum famosum.

CAP. XIII.

PEr † venerabilem fratrē nostrum Arelatēn. archiepiscopum [b] tua nobis humilitas suppli cauit, vt filios tuos legitimationis dignaremur titulo decorare, quatenus eis,quominus tibi succederent, natalium, obiectio non noceret. Quod autem super hoc Apostolica sedes plenam habeat potestatem [c], ex illo videtur,quod diuersis causis inspectis, cū quibusdam minus legitime genitis, non naturalibus [d] † tantum, sed adulterinis [e] etiam dispensauit, sic ad actus spirituales illos legitimans, vt possint in episcopos promouere:ex quo verisimilius creditur, & probabilius reputatur, vt eos ad actus legitimare valeat seculares: præsertim [f] si præter Romanos Pontifices inter homines superiorem [3] alium nō cognoscant,qui legitimandi habeat potestatē: quia cū maior in spiritualibus tam proui.dentia, quàm auctoritas & idoneitas requiratur [b]:quod in maiori conceditur, licitum esse videtur & † in minori [c]. Per simile quoque id videtur posse probari, cum eo ipso, quòd aliquis ad apicem episcopalis dignitatis attollitur, eximitur à patria potestate [d]. Præterea etiam si simplex episcopus, scienter seruum alterius in presbyterum ordinaret [e], licet ordinator satisfacere Domino teneretur, ordinatus tamen iugum euaderet seruitutis: videretur † siquidem monstruosum, vt qui legitimus ad spirituales fieret actiones, circa seculares actus illegitimus remaneret.vnde cum in spiritualibus dispensetur †, consequenter intelligitur in temporalibus dispensatum.Id autem in patrimonio beati Petri [f] libere potest Apostolica sedes efficere,in quo & summi Pontificis auctoritatē exercet, & summi principis exequitur potestatē.

¶ Videbatur autem ex eo trahere maiorem audaciā postulādi, quòd cum Rex Francorum I. reginam dimiserit & ex alia postmodum superducta puerum susceperit & puellam, & tu similiter exclusa legitima,superduxeris aliam, ex qua filios suscepisti:sicut cum filiis regis eiusdem,sic cum tuis credebatur de benignitate Apostolicæ sedis dispensandum. Verum si veritas diligenter inspicitur, non res similis,sed valde dissimilis inuenitur:nam Rex ipse à Regina per Remēn. archiepiscopum Apostolicæ sedis legatum,fuit per sententiā [g] separatus: tu vero vxorem tuam à te temeritate propria separasti [h]: Ipse quoque priusquam ad eum prohibitio de non contrahendo cum altera peruenisset, aliam superduxit, ex qua prolem geminā nosc itur suscepisse: sed tu in contemptum ecclesiæ: aliam superducere attentasti. Præterea rex ipse contra matrimonium impedimētum affinitatis obiecit,& corā prefato archiepiscopo testes induxit: cuius sententia,quia cassata fuit solummodo propter iudiciarium ordinem non seruatum [i]: Nos post restitutionem reginæ, alios cognitores duximus deputandos:tu vero vxori tuæ, nihil quod diuortiū induceret obiecisti:cum & si fides tori sit vnum de tribus† bonis cōiugij [k], non tamen ipsius violatio coniugale vinculum violasset [l]. De filiis ergo eiusdem Regis, vtrū legitimi vel illegitimi fuerint,quādiu pendet quæstio affinitatis obiectæ, potest non immerito dubitari [m]. Nam si affinitas fuerit comprobata [n], prædictam reginam non esse regis coniugem apparebit,& per consequens alia videbitur sibi legitime copulata, & filios ei legitimos peperisse. Insuper cū rex superiorem in temporalibus minime recognoscat [o], sine iuris alterius læsione, in eo se iurisdictioni nostræ subiicere potuit [p]: in quo videretur aliquibus, quòd per seipsum (non tanquam pater cum filiis, sed tamquam [q] princeps cum subditis †) potuit dispēsare:tu autem nosceris aliis subiacere:& infra. ¶ Rationibus igitur his inducti, regi [r] gratiam fecimus requisiti:causam tam ex veteri,quàm ex nouo testamento trahentes: quòd non solum in ecclesiæ patrimonio [s],(super quo plenam in temporalibus gerimus potestatem) verum etiam in aliis regionibus,certis [t] causis inspectis, tēporalem iurisdictionem casualiter exercemus,non quòd alieno iuri præiudicare velimus, sed quia sicut in Deuteronomio cōtinetur: Si † difficile & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem [u] & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram, & iudicium inter portas videris variari [x], venies ad sacerdotes [y] Leuitici generis, & ad iudicē, qui fuerit illo tempore: qui iudicabūt

† Cap 2. eo. tit.in 3 compilatione.

Et de materia textus & glossarum præter Doctores hic,vide Couarruuiam in epitome lib 4. decretaliū par 2. cap.8. §. 8.

† Qui dicantur filij naturales, adulterini, spurij, & alij illegitime nati quouis nomine appellentur, vide pleniss per illustrissimā Cardinalem Paleotum in libro de notis & spuriis filiis.

† Vide beatum Augustinumsuper Genesim ad literam, lib. 9.c.7. & Petrum Lombardum lib. 4.sent. dist. 31.vbi plenissime de his tribus contiugij bonis.

† subiectis.

† Hæc Deteronomij auctoritas protenditur vsque ad illa verba: Sane cum Deuteronomium. in ea imprimenda secuti sumus antiquā & magis emendata Gregorij exemplaria, quantum ad verba tantū per differt à vulgata editione, sed ea dem est sententia.

Deuter. c. 17.

a Adde,& ee ecclesiasticē, conciliū Trident. sessio. 24.de refor mat. matri. de sacramēto matrimonij cano. 12.

b Hodie dic vt in concilio Viennen si de iudi. c. dispēdiosam c De matria huius gl. vide plene p Dominicū Sotum lib 4 senten. dist. 31.q. 1. art. 1.

a Aliàs, etiā in minori.

† Videtur.

† dispēsatur

sertim,id est,tantum.

2 ¶ *Superiorem.*] Papa enim super omnes est. 96 distin.duo sunt,& 9.q.3.cuncta.& 3.de maioritate & obedientia,solitæ.

b ¶ *Requiratur.*] supple,quantum ad temporalia.

c ¶ *In minori.*] 95.distin.illud.16.q.2.cap.2. & 3.de deci. ex parte. Et econuerso cui interdici tur minus, & maius interdictum esse videtur. 3.de sententia excōmuni.cum illorum. & 74. distin.gesta.& ff.de ser. exportādis.error.§.cui. & ff.de iterdict. & relega.l.relegatorū.§. solet.

d ¶ *A patria potestate.*] 53.dist. cap. fi seruus. & in Authen.constitu.quæ de dig.lib.fil.à pa.po.§. palam.coll.6.

e ¶ *Ordinaret.*] 54.dist. fi seruus absente.& cap. ex antiquis.

f ¶ *Beati Petri.*] Dicebat Ioā.maxime.Sed tu dic tantū,vt dixi 3.quia quo ad forum seculare non potest legitimare, nisi princeps ei permitteret.in seruo scienter ordinato secus est,sed ipse tenetur Domino satisfacere,vt hic dicitur.

g ¶ *Per sententiam.*] cui standum erat, donec in contrariū probaretur.3. de re iud. sicut. & 3.de renun. in præsentia. licet iniquа.ff.de iusti. & iure.l.penult.§.1.& ff.de reg.iur.res iudicata.

h ¶ *Separasti.*] quod facere non debuit, etiā si causa esset manifesta.3. de diuor.porro.cum talis separatio sit pœna, quæ non debet inferri nisi per iudicem [a] .33.q. 2.c.fine.§.in hoc.

¶ *Glo.seq.signat contrarium,& soluit.*

i ¶ *Iudiciarium ordinē non seruatum.*] vt 2. q. 6.c.ei qui. §. diffinitiua. & arg.3.de proba.qm. & 3.de elec.dudum. & 3.vt lite nō contesta.accedens.arg. contra.3.vt lite nō contest. c.1. & c. quoniā. §. i.vbi dicitur, q̃ ordo iudiciarius nō vsquequaq; seruatur in eausis matrimonialib*, sed hic cassata fuit propter hoc sententia. Illa cōtra intelligūtur qñ altera pars est absens p contumaciā: tunc enim ordo iuris non seruatur per omnia,immo testes recipiuntur lite non cōtestata,& fertur sententia propter periculū fornicationis: vt in ca. qm. sed vbi altera pars non est absens, sed præsens vtraque pars,debet ordo iuris seruari:aliàs non valet sententia, vt hic [b]. Et dic cassata,id est,cassa & irrita nunciata: vt c.accedens.3. vt lite non contest.

k ¶ *De tribus bonis coniugij.*] Nota [c] q̃ tria sunt bona matrimonij, vt hic dicit,scilicet fides,proles,& sacramētū. 27.q.2.oē.itaq;.32.q.1. nō enim in sola.Fides,quia nullū adulteriū dī fides tori coniugalis: vt capitulo,nō enim.Proles,id est,ipse Deus.Sacramētū, quia nullū debet esse diuortiū:vt cap.oē.Vbi alterū istorū nō seruatur, frangitur lex matrimonij.Iste non seruauit ista tria,scilicet fidē, quia cum alia adulteriū cōmisit,sed rex Franciæ non fecit hoc,propter sentētiā: & quāuis fides non seruetur, matrimoniū tamen durat:vt hic dicitur.

l ¶ *Violasset.*] id est, dissoluisset:quia in nullo casu soluitur matrimoniū post carnalem copulam,nisi in casibus 7.de diuor. gaudemus.

c ¶ *Glo.seq.recitatur per quæstionem.*

m ¶ *Dubitari.*] & sic ex futuro euentu pendet,an sint iudicādi legitimi.arg.3.de frigi.& maleficiis.c.fraternitatis.in fi.Sed certe cōtrarium videtur si secundum matrimonium contractum fuit auctoritate ecclesiæ ex vi sententiæ latæ,& toleratū fuit: lite pendēte super primo,filij legitimi erūt,3. eo. perlatum. & cap. cū inter. & cap.referente.arg. & ita sine aliqua dispensatione legitimi erunt.

n *Comprobata.*] maxime:quia & si non fuerit cōprobata, & restituatur viro, nihilominus proles legitima erit nata ex secunda vxore, quam auctoritate ecclesiæ recepit post sententiā latā:vt dixi in proxi.not.sed non est verū: quia sentētia nō tenuit propter ordinē non seruatum, & ideo necessaria esset dispēsatio si nō probaretur affinitas.

o *Minime recognoscat.*] de facto, de iure tribus contū subest Romano imperio. 7. q. 1. in apibus. De hoc dicitur 3. de elec.per venerabilem.

p ¶ *Subiicere potuit.*] ff.de iurisdict. om. iud. est receptum.

q ¶ *Tamquā princeps.*] Nota, q̃ facit aliquid nō tamquā rex:vt 3. de elect.q̃ sicut.§.penul.& cap. cum inter canonicos,& c.cum inter vniuersas.& 23.q.4.fi ecclesia.in fine.& ff.de adopt. si consul. §.1.& ff. quod cuiusque vni. inter eorum.§.1.& ita rex erit hic actor & iudex proprij facti.& licet forte rex hoc facere possit, melius tamē facit si abstinet a talibus.ff.de offi. procon. ne quicquā. ne videat præstare auctoritatem suo proprio facto:vt 3.de insti.c.vlt. & 3.de iure patro. per tuas.Ioan.

r ¶ *Regi gratiam.*] quia non potuit rex legitima re filium suū,licet posset alienū:vel quia licet eum posset legitimare vt subditum, scilicet vt succederet alij:nō tamē vt succederet sibi.arg.8. q.1.in scripturis.& 24.q. 1.didicimus. immo videtur q̃ ipso iure legitimi erant, cū nati fuissent de mātimonio auctoritate ecclesiæ cōtracto. sed nō est ita: vt 3.dictū est in notula,maxime.

s ¶ *Patrimonio.*] illos tantū de patrimonio suo legitimare potest: vt dictum est supra.

t ¶ *Certis causis.*] scilicet,cū requirimur.& hoc p̃batur auctoritate Deuter.scilicet,cū variatū est inter iudices,siue ambiguu,tūc recurritur ad iudiciū ecclesiæ:vt 7.sequitur. & licet ex certis causis, non ideo est ordinarius quo ad tpalia.3.de offi.ord.pastoralis.1.rūso. sed casualiter:vt dicit littera.3.de foro cōpetēti.licet cap. ex tenore.& cap.ex parte.Et ita est hic arg.de iurisdictione distincta.3.eo.causam quæ.vbi de hoc.& 3.de iudic.nouit.& 3.de appellat.si duobus.

v ¶ *Inter sanguinem.*] Hæc verba exponuntur inferius.

x ¶ *Videris variari.*] inter iudices siue sapientes.

y ¶ *Venies ad sacerdotes.*] Arg.qđ ex defectu iudicis secularis, re-

Universidad de Deusto Biblioteca

currit ad ecclesiasticū. 3. de fo. cōpe. licet. & 23. q. 5. administratores.

a *Sane.*] Hic incipit Papa exponere auctoritatem Deuteronomij.

b *Ex vi vocabuli.*] interpretatur enim noua lex antiquam.

c *Reuersus.*] ipse Petrus, & ibi postmodū martyrium substinuit a. 2. q. 6. Beati Petrus & Paulus.

a Quod dicit vt noui. sta de elect. in 6. Ioan. An.

d *Inter sanguinem & sanguinē.*] Hæc est expositio eius quod præmisit in auctoritate Deuteronomij.

e *Ciuile.*] hoc est secularе iudicium.

f *Criminale.*] id est, ecclesiasticum secundū canones.

b Hæc glos. non est Bernardi, nec hæc beat in antiquis codicibus, sed ex lectura Ioā. An. perpera collecta, hic inepte fuit inserta: non erit aut hinc ablata, quia vulgo cæpit in omnibus impressis cōferri.

g *Medium inter causam.*] Nota b quòd ista tria iudicia sic clarissime secundum Hostiensem possunt exponi: Primum, inter sanguinē & sanguinem istud est criminale, ciuile siue secularе, quod idē est hic, vt quia accusator dicit esse probatum q reus sanguinem fudit, id est, aliquid criminale cōmisit, puta homicidium, adulterium, furtum: vel aliquod aliud simile. Vltimum inter lepram & lepram, quia accusator dicit reum esse infectum lepra hæresis, vel simoniæ siue sacrilegij, vel alterius criminis ecclesiastici, & reus negat. Mediū inter causam & causam, quia actor dicit, q reus tenetur sibi in centū ex mutuo vel commodato, vel alia ciuili actione, vel etiā teneris mihi ad decimas præstandas, vel habeo ius patronatus in ecclesia ista, vel alia simili actione ecclesiastica, & reus negat. In his enim omnibus si quid difficultatis emerserit, est ad sedem Apostolicam recurrendum. 3. de appel. vt debitus. & 3. de baptismo. cap. maiores.

Refert hoc B Ambrosij. lib. 5. epistolarum epistola. 32. incip. Damasius me tribunus §. video vos, paulo post medium, tō. 3.

Aliàs ita: quod Petrus intelligens pro se, &c. Matt. 16.

h *Præcipitur.*] 11. q. 3. absit.

i *Mortuus.*] 11. q. 3. nihil. & c. sic debet. & 24. q. 3. corripiantur.

k *Canonica.*] 56. dist. c. 1. & 3. de fil. presby. c. 1. & 15. q. 8. cum multæ.

l *Detestatur.*] nisi cū eis fuerit dispensatū. 56. dist. Cenomanensem.

m *Manzeres.*] De his dictum est. 3. de renūc. nisi cum pridem. §. personæ.

n *Canone.*] 3. de electiōni. cum in cunctis.

Glo seq. signat contrarium, & ibi remittit.

o *Etiam alimenta.*] C. de natu. libe. Authē. licet patri. & C. de incest. nupt. Authen. ex cōplexu. Arg. cōtra. 3. de eo qui duxit in matri. cum haberet. Solu. ibi.

1. Cor. 6.

Xtenore.] Sunt duæ partes. In prima iudicum consultatio. In secūda resp̄onsio, & eius ratio: ibi, *Intelligentes.* Abbas Siculus.

Quædam vidua petebat hæreditatem quandam R. mariti sui restitui sibi, & filio pupillo: pars aduersa petitionem suam repellere nitebatur, pro eo q dictum R. maritum ipsius de adulterio genitū asserebat, dicens, quod pater dicti R. viuente vxore legitima, aliam M. nomine superduxit, ex qua dictum R. maritum ipsius viduæ fuscepit: pars viduæ respondebat, quod dicta vidua nesciens q pater dicti R. aliam haberet vxorē, cū eo cōtraxit in facie ecclesiæ: vnde dictus R. filij ipsius debebat legitimus reputari: cū illegitimi dici nō debeant, qui de adultera cōscia nō nascūtur: Iudices qui de hac materia cognoscebant, super hoc dubitantes cōsuluerunt dominū Papā: Vnde ipse intelligens, quòd pater ipsius R. matrem eius in facie ecclesiæ ignaram quod sibi aliā matrimonialiter copulasset, duxerit in vxorem, & dum legitima putaretur vxor, ipsum R. suscepit ex ea, in fauorem prolis dictum R. legitimū iudicauit. Nota, q ignorantia alterius parentis facit quod filij de tali matrimonio nati legitimi sunt, & fauor prolis ad hoc coadiuuat.

Deut. 23.

Glo seq. potest recitari per obiectionem.

p *Restitui postularet.*] tamquā tutrix. C. quādo mu. tut. of. fun. l. 2. & Authen. matri. Olim si mater cura vel tutelā filiorum subire volebat, o-portebat eam iurare, q non transiret ad secundas nuptias, hodie vero remittitur illud iuramētum: quia veniebant cōtra, sed renūciant beneficio Velleiani in Authen. vt sine prohib. ma. debit. & credi. §. quia vero multam. coll. 7. & prædicta Authē. matri. & si cōtraxerit, statim expellitur à tutela. C. e. tit. Authen. sacramentū. & 3. de appella. ex parte. vbi de hoc.

q *Ignaram.*] hæc ignorantia facit, q filij sunt legitimi censen dinalias non essent legitimi: vt 3. eod. referente. vbi de hoc.

Glo seq. not. & remittit: quærit, & soluit alle. in contrarium.

r *Legitimi.*] ex hoc patet, q sufficit bona fides alterius parentis, vt filij dicantur legitimi: & si nascantur lite mota legitimi sunt, licet postea separētur, vel si ante sentētiā sit cōceptus. 3. eo. cum inter. Circa huiusmodi scientiā vel ignorātiam tenendum est, vt dicitur 3. de clan. despon. cum inhibitio. Sed nunquid idem esset si aliquis crederetur liber cum esset seruus, vt filius ci' ppter opinionem ecclesiæ iudicetur liber, & legitimus quo ad ordinem? Non: vt C. solut. matrimo. l. 3. Argumen. contra. ff. solu. matrimo. l. fi cum dotem. §. vltimo.

Audemus.] CASVS. Infideles quidam in secundo vel tertio gradu secūdū opinionem suā cōtraxerūt matrimoniū & filios de tali matrimonio suscepērūt, tandē conuersi sunt ad fidē. Quæritur, an filij eorū legitimi sint censendi? Respondet Papa, q vtilitate publica suadente debēt legitimi reputari. Nota, quòd fauor fidei & s *Coniunctionibus.*] scilicet, Paganorū siue Iudæorū ad fidē postea conuersorum: vt 3. de cōsangui. & affini. de infidelibus, & 7. de diuor. gaudemus. cuius pars hæc est.

Glo seq. querit, & soluit, & duas lecturas ponit.

t *Opinionem.*] talis opinio nō legitimat, sed præstat occasionē legitimandi. arg. 3. cap. gxi, & c. per venerabilē. & ff. de ritu nup. qui in prouin

Nescitis quoniam angelos iudicabitis: quāto magis secularia? ¶ Licet igitur cum filiis sæpedicti † regis (de quibus an fuerint legitimi ab initio, dubitatur) duxerimus dispensandum: quia tamē tam lex Mosaica, quàm canonica k, sobolem susceptam ex adulterio detestatur l, testante Domino, quòd manzeres m & spurij, vsque in decimam generationem in ecclesiam non intrabunt: canone n vero vetante tales ad sacros ordines promoueri: secularibus quoque legibus non solum repellētibus eos à successione paterna, sed negantibus ipsis etiam o alimenta, petitioni † tuæ non duximus annuendum.

† præfati.

manzeres qui dicātur, tradit Couarruuias libro 4. decretal. par. 2. c. 8. §. 5.

Aliàs ita: petitionem tuam nō duximus admittendam.

¶ Idem H. † & R. canonicis Beneuentanis.

† Aliàs H. & P.

¶ *Si coniugatus, viuente prima, in facie ecclesiæ contrahit cum secunda hoc ignorante: legitima erit eorum proles.*

CAP. XIIII.

EX † tenore litterarū vestrarū nobis innotuit, quòd cum G. vidua hæreditatem quondam R. mariti sui sibi & pupillo filio suo restitui p postularet, pars aduersa petitionem eius nitebatur excludere, pro eo, quòd R. maritum ipsius viduæ de adulterio genitum asserebat: & infra. ¶ Intelligentes, quòd pater prædicti R. matrem ipsius in facie ecclesiæ ignaram q, quòd ipse aliam sibi matrimonialiter copulasset, duxerit in vxorem, & dum ipsa cōiunx ipsius legitima putaretur, dictum R. suscepit ex eadem: in fauorē prolis potius declinamus, memoratū R. legitimum r reputantes.

Cap. 1. eo. tit. in 1. com pilatione.

Parmeñ.

¶ Idem episcopo Tib. †

Tybus. Tubu. Tybertur.

Proles infidelium, qui postea conuertuntur, legitima est: etiam si parentes sunt in gradu prohibito lege canonica.

CAP. XV.

GAudemus †: & infra. ¶ Cæterum prolem de infidelium coniunctionibus s natam, qui secundo, tertio, vel vteriore gradu secūdum opinionem t illorum †

Cap. 4. eo. tit. in 3. com pilatione. Et præter Doctores hic, vide Sotum lib. 4. sentē. dist. 39. q. vnica. art. 3. ad 4. arg. & prio rum articulum. †

Tibi iudicij veritatē: & facies quæcunque dixerint qui præsunt loco, quem elegerit Dominus, sequerisque eorum sententiam. Qui autē superbierit, nōlens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, decreto iudicis morietur. Sane a cum Deuteronomium, lex secunda interpretetur, ex vi vocabuli b compro batur, vt quod ibi decernitur, in nouo testamento debeat obseruari. Locus enim quem elegit Dominus, Apostolica sedes esse cognoscitur: cum enim Petrus vrbē fugiens † exiuisset, volens eum Dominus ad locum quem elegerat reuocare interrogatus ab eo, Domine quo vadis? respondit, venio Romam iterum crucifigi: quod † intelligens pro se dictum ad locum ipsum protinus est reuersus c. ¶ Sunt autem sacerdotes Leuitici generis fratres nostri, qui nobis iure Leuitico, in executione sacerdotalis officij coadiutores existunt. Is vero super eos sacerdos siue iudex existit, cui Dominus, inquit, in Petro: Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis. Eius vicarius, qui est sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, constitutus à Deo iudex viuorum & mortuorum. Tria quippe distinguit iudicia: Primum inter sanguinem & sanguinem d, per quod criminale intelligitur, & ciuile e: Vltimum inter lepram & lepram, per quod ecclesiasticum & criminale f notatur: Medium g inter causam & causam, quod ad vtrumque refertur, tam ecclesiasticum quàm ciuile: in quibus cum aliquid fuerit difficile vel ambiguū, ad iudicium est sedis Apostolicæ recurrendum: cuius sententiam, qui superbiens contempserit obseruare, mori præcipitur h, id est per excommunicationis sententiam velut mortuus i à cōmunione fidelium separari. Paulus etiam, vt plenitudinem potestatis exponeret, ad Corinthios scribens ait:

Matt. 16.

Psal. 109.

QVI MATRIMONIVM ACCVSARE POSSVNT, VEL CONTRA ILLVD TESTIFICARI.

TITVLVS XVIII.

Qui † matrimonium accusare possunt, vel contra illud testificari.

Alexander tertius Parisiensi † epo.

¶ *Cum agitur de fœdere matrimonij, reo absente contumaciter possunt super impedimento matrimonij recipi testes, dummodo sint legitimi: & ad dicta eorum fertur sententia.*

CAP. I.

RElatum † est, quòd cum pater cuiusdam puellæ, eam cuidam ciui Parisien. † nuptui tradidisset, maritus post aliquot a annos, quibus cum vxore permansit, propter homicidium quod commisit, de ciuitate timore mortis exiuit b: nunc autem dicitur posse probari, quòd pater puellæ eum de sacro fonte leuauit †: sed litteris tuis quæsitus nondū potuit inueniri, licet quinquennium sit transactum: & infra. ¶ Cæterum consultationi tuæ taliter respondemus, quòd si manifestum c est quod asseritur, aut legitimi d accusatores & testes e appareant: postquam iuuenis fuerit cum omni diligentia requisitus, etiam si nequiuerit inueniri, testes recipere poteris, & fine canonico iudicium terminare.

Cap. 1. eo. tit. in 1. com pilatione.

Parmeñ.

Aliàs ita: De his, qui matrimoniū accusare, & aliàs desunt illa verba: vel contra illud testificari.

Parmeñ. † Patrineñ.

¶ Clemens tertius.

¶ *Accusatio & testimonium in causa matrimoniali personaliter & non per literas fieri debent.*

CAP. II.

ANobis † est quæsitum, vtrū aliquis super accusatione f matrimonij, nihil voce propria depromentes †, debeant per † solā chartulæ conscriptionem admitti.

† Cap. 4. eo. tit. in 2. com pilatione.

† deponētes.

† pro sola chartulæ cō scriptiōe ad mitti.

¶ Ad hoc respondemus, quòd in talibus, nisi quantum ad præsumptionem g, nullius momenti est conscriptio, quod ad sententiam proferendam: nisi alia legitima ad minicula suffragentur.

¶ Clemens † iij. Papa Florentino epo.

¶ *In causa matrimoniali super consanguinitate & contractu testificari possunt consanguinei & parentes.*

CAP. III.

VIdetur † nobis: & infra. ¶ Quòd parentes, fratres, & cognati vtriusque sexus, in testificatione suorū, ad matrimoniū cō-

† Clemēs Papa Florentino epīscopo. † Cœlestinus ꝓꝓ. Flo. epīscopo fere in omnib' manuscriptis. a liàs Celestinus tertius, &c.

quincia. Sed nūquid est matrimoniū inter tales? Vī q sic. 26. distin. deinde. & 3. de cōsang. & affinita. de infidelibus. Solutionē colligē. 3. de diuor. gaudemus. cuius hæc est pars, & decisa vī ante illum §. qui aūt, &c. vt præcedat sermo de coniunctis cū secūdis, post diuortium factū adhuc viuētibus repudiatis, in quibus nō est matrimoniū, vt ibi dicitur: filij tñ eorū reputātur ab ecclesia legitimi vtilitate publica suadēte, vt alij facilius conuertantur. Sed si intelligatur de filiis illorū, de quibus dicitur in principio illius cap. gaudemus. tūc planum est: quia inter illos est matrimoniū, vt ibi patet. & sic deciditur ante §. quia vero. quod potius credo: & filij talium legitimi sunt.

† Aliàs ita: De his, qui matrimoniū accusare, & aliàs desunt illa verba: vel contra illud testificari.

† Parmeñ. † Patrineñ.

QVI MATRIMONIVM accusare possunt, vel contra illud testificari.

¶ *Vso de matrimoniis, & de impedimentis eorum, merito sequitur videre de separationibus & diuortiis: sed quia ad diuortia peruenitur accusationibus & testimoniis præcedentibus, ideo tractaturus auctor de diuortiis, præmisit istā rubricā, Qui matrimonium accusare possunt, & contra ipsum testificari. Et sic habet ista rubrica duas partes: Tractat enim qui sunt accusatores idonei, & qui idonei testes contra matrimonium. Abbas Siculus.*

De hac materia tractatur 35. q. 6. per totum.

RElatum.] Cōmunis diuisio. Secunda pars: ibi, *Cæterū.* Abbas Siculus.

† Vide concilium Trident. sessio. 24. de reformat. matri. cap. 2.

CASVS. Quidam filiā suam, cuidā tradidit, cum qua per aliquot annos permansit: tandē propter homicidium quod cōmisit, de ciuitate timore mortis recessit: postmodū dicebatur, q pater puellæ illū de sacro fonte leuauit: episcopus loci fecit illū per literas requiri, & per quinquennium expectatus non potuit inueniri: Consultus Papa respondet, q si manifestū est quod asseritur, aut legitimi accusatores & testes appareant, postquā iuuenis ille fuerit cum omni diligentia requisitus, etiam si non potuerit inueniri: poterūt recipi testes, & fine canonico negotium terminari. Nota, q in causa matrimoniali lite nō contestata, recipiuntur testes altera parte absente.

¶ *Glossa sequens quærit & soluit.*

a Non video quare se in hoc glos fati gat. Io. And.

a *Aliquot annos.*] sed de quot annis? intelliges? Potest dici, q de duobus: quia pluralis locutio duorū numero cōtenta est. 4. q. 3. c. si testes. ver. vbi numerus. ff. de verb. sig. inter illam. in fin. & ff. de manu. testa. libertas. §. vlti. ff. de testi. vbi numerus.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

b Vbi de hoc & tenet hic Gof. quod ibi Ioan. & ad id alle. Host. de vo. quod super. §. fin. & cap. seq. §. quod autem Ioan. And.

b ¶ *Exiuit.*] nonne illa sequi eū tenebatur? quod videtur 13. q. 2. vnaquæque b. & 34. q. 2. si quis necessitate inculpabili. Et potest dici, tenebatur: quia ibi remanere non poterat iusta de causa, nisi forte vagabūdus discurreret: quia tunc non posset ipsum sequi. arg. ff. de operib. quod nisi. §. ex prouincia.

c Dixit Tancredus iste impediebat ne ad eum posset peruenire citatio. Io. And.

c ¶ *Manifestum.*] ita q notorium: aliàs non bene sequeretur: aut legitimi, &c. quia quod manifestū est probatur 11. q. 3. eorum qui. in fin.

d ¶ *Legitimi.*] secundum quod traditur 7. eo. cap. cum in tua.

¶ *Glo. seq. signat contrarium & soluit. solutioni obiicit & respondet, opinio. ponit, & inducit simile.*

e ¶ *Testes.*] Ergo altera parte absente, & non per contumaciā testes recipiuntur lite nō cōtestata: & sētētia fertur vt dicit. Nam ordo iuris in casu isto non est vsquequaque seruandus. 3. vt lit. non cōtest. c. 1. Sed cōtra. 3. vt lite nō contest. quoniā. §. 2. cum iste non sit absens per cōtumaciā, vt ibi. Posset dici, q cū iste propter culpā suā absens fuerit, nec posset inueniri e, illa culpa loco cōtumaciæ habetur, vt cōtra eum procedatur: nec debeat mulieri obesse, quæ in culpa non fuit: iniquū est enim aliū alterius odio prægrauari. C. de in offic. testa. si q s suo. ad finem. nec propter hoc ius mulieris debet perire, maxime cū habeat legitimos testes & accusatores, & tanto tēpore fuerit expe-

matrimoniali contraxerūt affectu, post fidem receptam (vtilitate publica suadente) legitimam volumus reputari.

TITVLVS XVIII.

Qui † matrimonium accusare possunt, vel contra illud testificari.

Alexander tertius Parisiensi † epo.

¶ *Cum agitur de fœdere matrimonij, reo absente contumaciter possunt super impedimento matrimonij recipi testes, dummodo sint legitimi: & ad dicta eorum fertur sententia.*

CAP. I.

RElatum † est, quòd cum pater cuiusdam puellæ, eam cuidam ciui Parisien. † nuptui tradidisset, maritus post aliquot a annos, quibus cum vxore permansit, propter homicidium quod commisit, de ciuitate timore mortis exiuit b: nunc autem dicitur posse probari, quòd pater puellæ eum de sacro fonte leuauit †: sed litteris tuis quæsitus nondū potuit inueniri, licet quinquennium sit transactum: & infra. ¶ Cæterum consultationi tuæ taliter respondemus, quòd si manifestum c est quod asseritur, aut legitimi d accusatores & testes e appareant: postquam iuuenis fuerit cum omni diligentia requisitus, etiam si nequiuerit inueniri, testes recipere poteris, & fine canonico iudicium terminare.

¶ Clemens tertius.

¶ *Accusatio & testimonium in causa matrimoniali personaliter & non per literas fieri debent.*

CAP. II.

ANobis † est quæsitum, vtrū aliquis super accusatione f matrimonij, nihil voce propria depromentes †, debeant per † solā chartulæ conscriptionem admitti.

¶ Ad hoc respondemus, quòd in talibus, nisi quantum ad præsumptionem g, nullius momenti est conscriptio, quod ad sententiam proferendam: nisi alia legitima ad minicula suffragentur.

¶ Clemens † iij. Papa Florentino epo.

¶ *In causa matrimoniali super consanguinitate & contractu testificari possunt consanguinei & parentes.*

CAP. III.

VIdetur † nobis: & infra. ¶ Quòd parentes, fratres, & cognati vtriusque sexus, in testificatione suorū, ad matrimoniū cō-

intelligitur, de vtroq; tamē est verum. De accusatore habemus 2. q. vlt. per scripta. q̄d est de teste verū similiter. testibus enim & non testimoniis est credendum. 3. q. 9. testes. & 3. de coha. cle. & mu. tua nos. & q, debeat intelligi de teste, colligitur ex illa littera: nisi quantum ad præsumptionē, &c. quia sententia ad dicta testium profertur, non ad dicta accusatoris.

¶ *Glo. seq. notat præsumptionem non probare.*

g ¶ *Ad præsumptionem.*] Nota, q præsumptio nō probat nisi sit violenta. 32. q. 1. dixit. & 2. q. 1. primo. & hoc est regulare. ff. de test. l. 4. §. ité diuus. & 3. q. 9. testes. & 3. de cohab. cle. & mulie tua. tamen præsumptio coadiuuat, si adsint alia suffragia e. 3. de succes. ab inte. cum dilectus. & 3. de testi. præterea. & 3. de præsump. illud. & cap. 3. & propter præsumptionem defertur iuramentū quandoque actori, quādoque reo: vt 3. de iureiu. c. vlt. hic vero contra matrimonium non defertur iuramentum. 3. de eo qui cog. consan. vxo. suæ, super eo.

† Cap. 4. eo. tit. in 2. com pilatione.

VIdetur nobis.] Tria facit. Primo ponit dictum. Secūda: ibi, *Ideo.* ipsius rationes. Tertia: ibi, *Quod vero.* soluit contrariū quoddā. Et incipe sic ponere casum: Titius petebat quandam in vxorem, & ad probandum contractum inducebat parentes suos: Ipsa vero mulier conuenta excipiebat de consanguinitate, ad quam probandam inducebat suos consanguineos, quærebatur an isti essent admittendi, & respondetur vt in littera.

d Forte fama secundū Ala. & Vin. qui allegant eadem iura. Ioan. And.

CASVS. Querebatur, vtrum parentes & cognati vtriusque sexus admitti debeant in testimonium suorum cōsanguineorum ad matrimonium coniungendum vel dirimendum? Respondet Papa, q bene admittuntur, & hoc probat tam antiqua consuetudine quàm legibus: & ideo maxime admittuntur parentes: & si parentes defuerint, admittuntur proximiores: quia vnusquisque consanguinitatē suam scire laborat, testibus & chartis, & recitatione maiorum: & illi recipi debent, qui melius sciunt, & quorum interest: Quod autē dicitur, pater non recipiatur pro filio, nec filius pro patre in causa, illud verū est in criminalibus causis, vel contractibus: sed in matrimonio cōiungendo vel disiungendo, admittuntur fauore matrimonij. Nota, quòd in causa matrimoniali pater admittitur pro filio, sed non in aliis. Ité matrimonium res fauorabilis est.

¶ *Glo. seq. secunda quarta & penultima tractant vacillando an ad probandum contractum parentes admittantur.*

Universidad de Sevilla Biblioteca

a ¶ *Antiqua consuetudine.*] Nota q̃ antiqua consuetudo pro lege seruanda est. 11. dist. in his. & 12. dist. diuturni. & 9. q. 3. cõquestus. & mos fidelissimæ vetustatis seruandus est. C. de test. testamenta. & hæc consuetudo seruatur quo ad parentes, tamen in matrimonio cõiungendo fallit, cum alter est superior nobilitate, potentia vel diuitiis: quia parentes inferiores non admittũtur pro matrimonio cõiungendo. 3. de test. super eo. quia suspectũ est tũc te stimonjũ illorũ. sed hæc decretalis nõ videtur lo qui i eo casu, vt dr infra.

b ¶ *Legibus.*] id est, ca nonibus [a] sic 31. distin. Nicæna. & loquitur de canonibus. 35. q. 6. c. 1. & 2. & sic tam de consuetudine approbata, quã secundũ canones admittuntur. Si vis intelligere de legibus ciuilibus, dicas, q̃ ad probãdum q̃ matrimonium cõtrahi possit non obstante cõsanguinitate, vel ad dirimendum matrimonium propter consanguinitatẽ, est arg. q̃ parentes & consanguinei sint admittendi: quia melius sciunt suã proximitatem, quàm extranei. C. de in inte. rest. mi. de tutela. & C. de. lib. cau. si filiũ. & ff. de prob. etiã. & quòd aliis præferantur, est arg. ff. de adulte, si maritus.

c ¶ *Genealogiam.*] Hæc est ratio, quare huiusmodi personæ admittãtur, & aliis præferantur. 35. q. 6. c. 1. & 2.

d ¶ *Sciunt.*] Cõsanguinitatem, scilicet, & per hoc videtur quòd nõ loquitur de testimonio ferẽdo q̃ ipso cõsensu, quia si extraneus interesset, æque bene sciret sicut pater & mater, an cõsensissent tũc adinuicẽ: sed littera sequẽs bene innuit de ipso cõtractu [b].

e ¶ *Nullum.*] 30. q. 5. alii ter. & ff. de ritu nup. l. 2.

f ¶ *Non recipiatur.*] 4. q. 3. cap. si testes. §. item testis idoneus. & ff. de testibus. l. testis idoneus.

g ¶ *Coniungendo.*] ex hoc videtur, q̃ ad probandum matrimonium esse contractum, admittuntur parentes, & inducitur ad hoc à pluribus. sim. 3. de testi. super eo sed non loquitur in eo casu: sed quod dicit, in coniungendo, intellige si diceretur q̃ essent consanguinei, qui cõtrahere volunt: vel fama esset de hoc, pater & mater & cõsanguinei admittuntur ad probandum consanguinitatem [c] 3. de spon. cum in tua. Intellige loqui hanc decretalem quando propter consanguinitatem tantum dicitur, quòd non possunt coniungi, & quando propter consanguinitatem debent separari: & hoc etiam satis colligitur ex rub. Consueuit tamen induci, q̃ pater & mater admittuntur ad probandum ipsum contractum matrimonij, quod verum est secundum distinctionem illius decretalis, super eo.

h ¶ *Fauorabilis.*] 3. de condi. appo. cap. vlt. vbi de hoc. & argumen. ff. de reg. iur. in ambiguis [d] vt 3. de app. directe. in fine. Ber.

Iungendum vel dirimendũ admit tantur, tam antiqua consuetudine [a], quàm legibus [b] approbatur. Ideo enim maxime parentes, & si defuerint parentes, proximiores admittũtur: quoniã vnusquisque suam genealogiã [c], cum testibus & chartis, tum etiã ex recitatione maiorum scire laborat: qui enim melius recipi debent, quam illi, qui melius sciunt [d], & quorũ est interesse, ita vt si non interfuerint, & consensum non adhibuerint, secũdum leges nullum [e] fiat matrimonium? ¶ Quod † vero legitur: pater non recipiatur [f] in causa filij, nec filius in causa patris, in criminalibus causis, & contractibus verum est: In matrimonio vero cõiungendo [g] & disiungendo, ex ipsius coniugij præroga tiua, & quia fauorabilis [h] res est, congrue admittuntur.

¶ Idem.

¶ Inuita desponsata, postea sponte cognita, cõtra matrimonium non auditur.

CAP. IIII.

INsuper † adiecisti, quòd aliquis cum quadã innubili puella cõtraxit, quæ tandẽ ætatis metas attingens, ab illo pluries cognita, cõtra matrimoniũ proclamauit, asserẽs se semper ab initio dissensisse, quod per testes probat [i], fama [k] & conuersatione præclaros: In hoc itaque casu sentimus, quòd aduersus matrimoniũ audiri non debet, quæ ante cognitionẽ sui legitimũ annũ attingens, cum potuit [l] minime reclamauit: sicut enim ante legitimũ cõsensum (qui in duodecimo anno [m] spectatur) potuit dissentire: sic postquam legitimo tẽpore accedente, semel etiã copulæ carnali [n] consensit, ex ratihabitione, sibi super hoc silentium non ambigitur indixisse † .

¶ Innocentius tertius archiepiscopo, Præposito, & Priori sanctæ Mariæ de † Albaneñ. Genueñ.

¶ Repellitur accusans matrimonium propter quæstum.

CAP. V.

SIgnificante † M. de Canula † nostro est Apostolatui declaratum, quòd cum N. duxisset legitimẽ in vxorẽ, S. mater ipsius nisa est matrimoniũ accusare, vt ab eo pecuniã extorqueret: & licet intellectui suo praua non possint opera respondere, nihilominus vult habere pecuniam, vt ab accusatione desistat. Cum igitur non sit malitiis [o] hominum indulgendũ: mandamus, quatenus si est ita, ipsam ab accusatione matrimonij repellentes [p], eidem super hoc silentium imponatis.

¶ Idem.

¶ Repellitur ab accusatione matrimonij, qui denuntiationis tempore tacuit, nisi denuntiationem probabiliter ignorauit, vel iuret de nouo didicisse, & quòd non obiicit illam malitiose.

CAP. VI.

CVm † in tua dicœcesi: & infra. ¶ Si vero post contractũ matrimoniũ aliquis appareat accusator, cum non prodierit in publicum, quando banna, secundum consuetudinem [a] in ecclesiis edebantur, vtrum vox suæ debeat accusatiõis admitti, merito quæri potest. ¶ Super quo sic duximus distinguendum, quòd si tempore denunciationis præmissæ, is qui iam coniunctos impetit, extra dicœcesim existebat, vel aliàs denũciatio non potuit [b] ad eius notitiam peruenire, vt puta si nimiæ infirmitatis feruore [c] laborans, sanæ mentis patiebatur exiliũ: vel in annis [d] tam teneris constitutus, quòd ad comprehensionem talium eius ætas sufficere non valebat, seu alia causa legitima fuerit impeditus, eius accusatio debet audiri. Alioquin cum rationabiliter præsumatur, quòd denunciationem publice [e] factam, idem existens in ipsa dicœcesi minime ignorauit, tamquam suspectus est proculdubio repellẽdus [f]: Nisi proprio firmauerit iuramento [g], quòd postea didicerit ea, quę obiecerit, & † ad hoc ex malitia non procedat †: quia tunc ẽt si didicisset ab illis, qui denunciationis tempore siluerũt, claudi nõ debet eidẽ aditus accusandi: quoniam & si ab impetitione huiusmodi culpa de silentio tali contra-

Est mihi pro facto sæpe quod esse potest. Lau.

k ¶ *Fama.*] Tales enim debent testes esse sine omni suspicione infamiæ. 2. quæst. 7. testes.

l ¶ *Cum potuit.*] si enim semper inuita detenta fuisset, & verbo & facto contradixisset, audiretur quandocunque postea. arg. 16. q. 3. prima sed ex tempore præsumitur contra istam. sic 3. de sponsa. ad id quod. & argu. 11. q. 1. constat.

m ¶ *Duodecimo anno.*] in muliere. ff. de ritu nup. minorem. & xiiij. in viro. 3. de desponsa. impub. attestationes.

¶ Glo. seq. arg. quòd ratihabitio, &c.

n ¶ *Copulæ carnali.*] Ex quo enim carnali copulæ consensit, omnis violentia sublata intelligitur, & matrimoniũ tenet. 3. de despon. impub. de illis. 3. de eo qui du. in matr. quam pol. cap. 2. & 3. de spon. veniens. & ita ratihabitio f. confirmat, sive validum facit, quod ab initio non valebat. 3. de regularib. cum virum.

Significante.] In prima parte ponitur facti narratio. In secunda causæ cõmissio: ibi, *Cum igitur.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidã duxit quãdam in vxorem, mater mulieris nititur matrimoniũ accusare, vt ab illo pecuniam extorqueret: & licet voluntati suæ praua non possint opera respondere, nihilominus vult habere pecuniam, vt ab accusatione desistat. Cũ igitur malitiis hominũ sit obuiandum, mandat Papa, quatenus si est ita, ipsam ab accusatione matrimonij repellant.

Nota q̃ mater potest accusare matrimonium filiæ, si non malitiose moueatur. Item malitiis hominum nõ est indulgendum. Item non auditur ille qui tantum vult nocere.

¶ Glo. seq. ponit duos casus, quibus, &c.

o ¶ *Malitiis.*] ff. de rei ven. in fundo. & ff. de recep. arb. ita demum, & 3. de rescri. sedẽs Apostolica. quãdoque tamen audiuntur qui nõ facit nisi vt noceat: vt dicit Lau. argu. inducit. C. de nat. libe. Authen. liceet. sicut & prior pœnitentia facta non prodest, & tamẽ aufert vsum posterioris. de pœn. distin. 3. in salicibus.

¶ Glos. seq. alleg. 1. concor. simile arguit, & tenet contrarium.

p ¶ *Repellentes.*] Nota, q̃ repellitur accusator propter turpem quæstum. simile 2. q. 1. prohibentur. Item repellitur si infra tempus statutum non accusauerit. 3. eod. cap. prox. nisi iusta de causa: vt ibi. Et est arg. q̃ simonia committi possit in matrimonio, cum sit spirituale. Sed contradici consueuit, quia ibi gratia s non confertur.

Vm in tua.] Primo ponitur quæstio. Secundo distinguens solutio: ibi, *Super quo.* Et secundum membrum: ibi, *Alioquin.* Tertio excipit: ibi, *Nisi.* Abbas.

CASVS. Cõsuetudo est in aliquo loco, vt q̃s aliqui volunt ꝺhere matrimonium, publice proponatur in ecclesiis, vt quicunque scit aliquod impedimentum, exhibeat & dicat: nullus apparet cõtradictor, & sic ꝺhunt: postea apparet accusator: Quæritur, an sit admittendus? Respõdet, q̃ si tẽpore premissæ denuntiationis extra dicœcesim existebat ille, qui nunc matrimonũ accusat, vel ad eum denuntiatio non potuit puenire, puta quia infirmitate nimia laborabat, vel in tali erat ætate, q̃ ad hoc eius ætas non sufficiebat, vel alia legitima causa erat impeditus, eius accusatio debet audiri: alioquin tanquam suspectus debet repelli: quia presumptio est ꝺ ipsum, q̃ denuntiationẽ publice factam non ignorauerit, dum in dicœcesi existebat, nisi proprio firma iuramento, quod postea didicerit quæ obiicit, & q̃ ad hoc ex malitia non procedit: & tunc etiam si didicisset ab illis, qui denunciationis

[a] Sumitur enim lex pro canone, pro consuetudine, pro regula, pro ratione, vt no. 1. q. 1. vẽrum. ad fi. Ioan. And.

† Vide Lanfrachum de Oriano in c. cũ cõtra supra de probatio. & Specul. tit. de teste. §. 1.

† Cap. 3 eod. tit. in 2. compilatione.

[b] Aliàs, consensu.

c Ad idẽ de consecra. di. 3 cap peruenit. Io. An.

† Aliàs ita: & quòd ad hoc, &c.

† procedit.

[a] Deprauata est hæc glosula, vt plurimum in vulgatis codicibus, quã reformauimus ex Vaticanis.

ciationis tempore tacuerunt, ei tamen non debet claudi aditus accusandi: quia & si illi ab accusatione repellantur propter culpam silentij, ꝺte tamen repelli non debet, cum culpabilis non existat. Nota primo, quòd contra ea quæ publice fiunt, habet quis accusationem Item qui est in dicœcesi, non habet accusationem circa ea quæ publice fiunt. Item iuramentum elidit præsumptionem. Item aliquis admittitur ad accusandum, eius actor repellitur: sec' in testimonio. Item propter culpam alienam nõ repellitur quis ab accusando.

a ¶ *Consuetudinem.*] hæc consuetudo consona fuit iuri, vndehodie, ꝑ iure communi statuitur: qua omissa si postea impedimentum appareat, ꝺlij non erunt legitimi. 3. de clande. despon. cũ inhibitio. & sim. 3. de spon. cum in tua. quæ est pars istius. & ei cõtinuatur in integra.

b ¶ *Non potuit.*] quia erat in remotis partibus. simile 17. q. 2. si quis incognitus.

c ¶ *Feruore.*] 15. q. 1. illa. & 17. q. 2. Gonsaldus. & 3. de reg. sicut tenor.

¶ Glo. seq. obiicit, & soluit.

d ¶ *In annis.*] Sed qũo potest hoc esse, quòd iste in talibus annis denunciationem factã non comprehendat, & habilis videtur ad impedimentum comprehendẽdum [a]: quia videtur, q̃ impedimentum debeat scire tempore contracti matrimonij; sed potest esse quòd tunc nescie bat, nec sufficiebat ætas ad hoc: sicut nec ad cõprehensionem denunciationis, & tamen postea potuit scire impedimentum, vt ꝫ. sequitur. tamen tempore denunciationis eius ętas sufficere nõ valebat: quia ætas illa nescit quid videat. C. de fal. mo. l. 1. & arg. 3. de spon. tuæ fraternitatis.

e ¶ *Publice.*] & ideo nullus potest ignorare. 16. dist. quod dicitis. & 12. q. 2. qui & humanis. & 3. de postu. c. 1. arg. 82. dist. proposuisti.

¶ Glos. seq. alle. 3. concor. quærit. arg. pro, sol. contrarium. finis recitetur per q.

f ¶ *Repellendus.*] & ita qui infra tempus constitutum non proponit ius suum, postea repellitur & ab accusatiõe & à testimonio. arg. 3. de clan. despon. cum inhibitio. à contrario. & C. de inge. diffamari. & 3. de proba. licet. Sed nunquid admittuntur ad denunciandum? videtur quòd sic, cum & iuramentum ei non obstaret. 3. de iureiu. quemadmodum. & arg. 3. de cog. spi. tua. Dicas q̃ non est admittendus, cũ sit suspectus, vt hic dicit, & suspectæ personæ remoueantur à denunciatione, sicut ab accusatione. ꝫ. de acc. cum dilectus filius. & 3. de spon. cum in tua. nam cui vna via aliquid prohibetur, alia via ad idem non debet admitti. 3. de procu. tuæ. cum suis concor. ibi positis. & ita tacitur nitas nocet accusare volenti, nisi forte tacuit, quia nõ habuit tunc ꝓbationem. 2. q. 7. plerique. & ideo dixi, forte, quòd licet tunc non habe ret testes, ipsemet potuit impedire matrimonium contrahendum, vnde non prodest, quòd propter hoc tacuit. 3. de spon. præterea. & 3. de testib. super eo. & sola fama impedit matrimonium. 3. de consan. & affi. c. 2. taciturnitas vero ipsorum contrahentium non præiudicat eis. arg. 3. de rest. spo. ex conquestione. & 3. de clan. despon. cum inhibitio. & ꝫ. de sen. excom inquisitioni.

¶ Glos. seq. inducit duas concordantias, & elicit vnum notabile.

g ¶ *Iuramento.*] sic 3. de testib. præsentium. & 3. de excep. pastoralis. Itẽ nota hic, q̃ plus valet iuramentum vnius q̃ ꝑsumptio iuris: q̃a per istud iuramentum eliditur iuris præsumptio. 35. q. 3. extraordinaria.

¶ Glos. seq. ponit diuersitatem: querit de ratione ipsius, & soluit, iterum quærit, arg. pro, & contra. ponit opinionem Ioan. & sol.

h ¶ *Excluderet.*] Hic habes, quòd aliquis admittitur ad accusandum cuius auctor repellit; secus est in testibus. 3. de testi. licet. & ꝫ. de hæreti. fraternitatis. arg. Sed quæ est rõ diuersitatis? Dic q̃ aliud est in accusatore, & aliud in testemodicum ꝑiudicium fit si accusator admittitur, cuius auctor repellitur propter culpã ꝓriã: & iste culpabilis nõ exiſtit: & ad dictum accusatoris nulla fit condemnatio, nisi adsint legitimi testes: sed ad dictum testis quis condemnatur: & ideo debet esse tales auctores, vt ipsorum facta sufficerent, ad hoc vt illi admittantur, qui causam habuerunt ab eis. arg. C. de acq. pos. vitia. Sed nũquid statim elapso termino [b] obstabat talis taciturnitas? Videtur quòd incontinenti, nisi infra ter minum accuset. 32. q. 2. mulier. arg. 3. de offi. de leg. cum olim. ff. de leg. 2. cum quidam. in fin. & ff. ad Mace. si filius. Arg. contra. 20. q. 2. puella. vbi vsque ad annum & diem tutores & parentes puellæ, quæ sacrum velamen assumpsit, con tradicere possunt, vltra non, vt ibi: vel saltem vsque ad x. dies. ff. de consti. pec. promissor. C. quõ & quando. iud. ab eo. Ioan. dixit, quòd taciturnitas ista, cum quo dam temperamento intelligi debet. arg. ff. de solu. q̃ dicimus. & ff. ex quib. cau. maio. ab hosti bus. §. vlt. & bene facit ad hoc 3. de loca. c. penult. & vlt. Ego credo, q̃ quamdiu res est integra, quòd poteſt & debet admitti, contracto vero matrimonio de præsenti, non videtur audiendus tamquam suspectus, si potuit infra tẽ pus procedere & denũciare impedimentum.

b Quid si nullum tempus fuisset præfixũ? veniat tunc infra modicũ tempus: tamen cũ quo dam tamento est hoc intelligendum per iura quæ infra ad hoc al le. glo. secundum sua & Hostien. Io. An.

† De materia huius tituli vide late per theologos scholasticos lib. 4. sent. dist. 35. & per Sylue strũ in summa verbo, di uortium. Vuarmaciam. Vermer 25. Cap. 1. eod. tit. in 1. compilatione. Burchardus lib. 6. decret. cap. 41. Iuo. par. 10. cap. 169. Gratianus siue Papus procedere & denũ lea. 31. q. 1. ca. 6. incip. si qua mulier.

DE DIVORTIIS.

¶ Continua vt in præcedenti tit. vel potest sic continuari. Supra in præcedentibus visum est, qualiter matrimonia cõiungantur, & qualiter accusentur, merito restat videre, qualiter diuidantur: & scias quòd diuortium sit duplici-

Cap. 1. eod. tit. in 1. compilatione. & post concilium Lateranẽ. sub Alexan. iij. par. 30. cap. 22. §. quod autẽ. Vide Soũ lib. 4. sen. di. 37. q. vnica.

ter. Primo quo ad substantiam vinculi matrimonialis, vt quando separatur matrimonium propter impedimentum perpetuum, quandoque fit quo ad torum & mutuam seruitutem, vel propter adulterium coniugum. Abbas.

De hac materia tractatur 28. q. 1. & 2. 22. q. 2. & q. 6. & q. 7. 35. q. 6. ab isto primo vsque ad fi. quæstio. & q. 9. quæsti per totum.

I qua.] CASVS. Dicitur hic, quòd si aliqua mulier fuerit machinata in mortem viri, & vir se defendẽdo aliquem de insidiatoribus occiderit, si voluerit post mortem vxoris, contrahere poteſt; mulier autem sine spe cõiugij pœnitere debet. Nota quòd conatus sine effectu punitur.

i ¶ *Voluerit.*] q̃a q̃tũ ad hoc non impeditur, quo minus contrahere possit post mortem vxoris, cum tale homicidium directe non fuerit voluntarium: & homicidium non impedit matrimonium contrahendum, nisi in casibus. 33. q. 2. interfectores. & c. admonere. & ꝫ. de pœni. & re. c. 2. nisi sint iuuenes. vt c. interfectores. & ead. causa in c. adolescentia. & tunc dispensatiue.

¶ Glos. seq. arg alle. 4. iura, signat vnum contrarium, & ibi remittit. fi. sol. q.

k ¶ *Insidiatrix.*] Licet ista mulier non fuerit consecuta effectum, nihilominus punitur quo ad legem coniugij. & est arg. quòd conatus sine effectu punitur. sim. 51. dist. si quis post. & de pœn. dist. 1. si quis cum telo. & 3. de biga. nuper. & c. vlt. argu: contra. 3. de spon. cap. vlt. cũ suis concord. ibi positis, vbi de hoc [c], tamen si contrahere, ꝺneret.

c Idem Hostien. qui ei. ca crimina q̃ dirimunt, remittit ad ea quæ not. in sum. de matrim. §. qualiter ſtraxerit, à viro poterit separari quo ad mutuam seruitutem, ita tñ q̃ pediturus. veralij nubere non liceat: quia licet separẽtur, tamẽ manẽt coniuges etiã separati: & idem intelligitur in viris. Nota q̃ vir pro nullo crimine potest vxorem dimittere, nisi pro spirituali fornicatione, vel etiam carnali, & econuerso, quia vir & mulier ad imparia non iudicantur.

Q Væsiuit.] Sũt tria dicta. Secũdũ ibi, *Verũ.* Tertiũ ibi, *In viris.* Ab. CASVS. Quærebatur in cap. isto, vtrum mulier pro furto vel alio crimine à viro suo separari debeat? Respõdet Papa, quòd mulier pro furto vel alio crimine viri sui separari non debet, nisi velit religionem fidei suæ corrumpere: Sed si vir vxorem suam ad infidelitatẽ §. qualiter ſ- pediturus. veralia quædam & seq. & de spon. §. fin. ver. Citer. m de cimo. Ioan. And.

Q Væsiuit.] 1 ¶ *Probat.*] id est, probare intendit [e], iuxta illud:

1 ¶ *Vel alio crimine.*] Pro nullo crimine poteſt vir dimittere vxorem, vel vxor virum, vel pro alio quod ei contingat. 32. q. 1. in con-

iugio.& q.5.si quis vxorem.præcepit.præceptum.&q.7.omnes causationes,nisi pro crimine fornicationis:vt in cap.prædictis,vel pro spirituali fornicatiõe,28.q.1.idololatria.& hoc etiam si viro suo mortem machinetur.ẽ.cap.proximo.& si talis turpis conditio in matrimonio apponatur,si furtum feceris,pro non adiecta habetur.ẽ. de condi. appo.cap.vlt,

a ¶ *Non licebit.*] eum matrimonium eorum sit ratum & consummatũ: secus est de matrimonio infidelium.j.eo,quanto. & c.gaudemus.

† Vide concilium Trident, sessio, 24.de sacramento matrimonij,cano, 5,

b ¶ *Coniuges erunt.*] qa vinculum coniugij semel habitum nunquam amittitur viuentibus cõiugibus, etiam separatis 32. q. 7. cap. 2.& 3. sicut nec baptisma vel ordo. 1.q.1.quod quidam.versi. cum videamus.

† Ambien, 32. q. 7. cap. 2.& 3. sicut nec baptisma vel ordo. 1.q.1.quod quidam.versi. cum videamus.

c ¶ *In viris.*] quia vir & vxor non ad imparia iudicantur, 32. q. 1. fi quis vxorem.&q.5.præcepit. & quæst. 7. Apostolus. Lau.

Porro.] Sunt duo dicta,Secundum: ibi, *Præterea.* Abas.

CASVS Quidam Comes auctoritate sua absque iudicio ecclesiæ,dimisit vxorem suam,quia eam dicebat fuisse cognatam vxoris suæ defunctę : mulier petebat eum sibi restitui: Quæritur an potuerit eam sic dimittere? Respõdet Papa,quòd si etiam parentela publica & notoria esset: sine iudicio ecclesiæ vxorẽ dimittere non potest:vnde Comes cõpelli potest, vt eam reciat, quæ restitutionem eius petebat; quod si facere contemperit,excõmunicetur. Nota quòd in notoriis ordo iuris seruandus est. Item nullus debet auctoritate propria vxorem dimittere.

† Cap.3.eod, tit.in 1.compilatione, & post concilium Latera neñ.sub Alexan.iij, par, 50, cap, 29. §.porro.

Et de articulo huius cap. præter doctores hic vide B. Thomam lib. 4. sent. dist. 35. q. 1. ar. 3.& Sylvestrum verbo, divorcium. q. 8.& Turrecrematam 32. q.7,cap.1.

¶ *Glo.seq. ar.all. 3. iura. & 4.in contrarium & soluit.*

d ¶ *Notoria.*] argu.q; in notoriis seruandus a est ordo iuris.arg.11.q. 3, eorum.& 24.q.1.pudenda.in fi.& 3.q.5.quia suspecti.argu.contra.2. q 1.de manifesta.& j.de accusat.enidentia.& ẽ. de iureiuran. ad notam 3.& ff.ad leg.Aquil.proinde.in fi.Solu. quo ad sententiam semper seruandus est ordo iuris,quantũ ad alia non,

a De materia huius gl. vide Iulium Clarum in pract, crim. §. fin. q. 9.& plene per Antoniũ Gomezium tom.3, variar, resolut,cap,1,

¶ *Glossa seq.reddit duplicem rationem.*

e ¶ *Separari.*] 33.q.2.seculares. 35. q. 6.multorum. Et est ratio quare, quia sententia diuortij pœna est, & pœna non est inferenda nisi per iudicem.33.q.2.c.interfectores.§.in hoc.& C.vt nemo ius sibi dic. per totum.& C.de Iudæ.nullus.

¶ *Glos.seq.alle.3.concor.signat vnum contrarium, & soluit.*

f ¶ *Petit restitutionem.*] restitutio enim facienda est. ẽ. de offi.dele, causam matrimonij.& ẽ. de resti.spo.ex conquestione.& ẽ.vt lit. non contest,accedens 2.in fi.arg.contra.ẽ.de rest.spo.litteras.Vbi dicit,q; si probationes incontinenti sunt paratæ , non est facienda restitutio, ergo multo minus est facienda,vbi notorium est impedimentum , vt hic.Dic quòd facienda est præterquam ad carnalem copulam , vt intelligas istam decret.secundum illam.

g ¶ *Superinductam.*] sic ẽ. de spon.veniens.

PRAETEREA. Quidam Homine , quandam cognatam suam duxit in vxorem; Quæritur,quid fieri debeat:Respondet Papa , quòd si non appareant accusatores , & parentela manifesta & publica existit(quod credibile non est,nisi essent cõsanguinei in j.gradu vel ij.) illud matrimonium dissoluatur,quod illicite est cõtractum.Nota, qđ notorium & manifestum est,accusatione non indiget.

b Sicut& discordes bene coniunctos' ex officio reconciliat:&ad cohibitandum compellit:su pra de spon. sa, ad id qđ Ioan, And.

h ¶ *Seu publica.*] & si manifesta non esset vel publica,dummodo fama esset, q; essent consanguinei in gradu prohibito , ex officio suo b posset episcopus inquirere & compellere,vt quicunque veritatem sciret,perhibeat testimonium.35.q.6. episcopus in synodo. & ẽ. de testi. cog.præterea.& ẽ. de offi.ordi.c.1.& 2. q.1. Deus omnipotens. Immo quilibet tenetur denuntiare ecclesiæ.ẽ.de eo g.spirituali,tua.

i ¶ *Vel secundo.*] & ita videtur , quòd consanguinitas vltra secundũ gradum non posset esse notoria,sed fama esse publica potest. 35. q. 6. si duo.

k ¶ *Interest.*] id est,ad eccles iam pertinet.

secundo i) tui officij interest k, matrimonia illa,adhibita grauitate,dissoluere,quę illicite contracta noscuntur.

¶ Idem.

¶ Repellitur vxor petens restitutionem mariti,si notorie fornicata est, & maritus continuit.

CAP. IIII.

SIgnificasti † , quòd quidã vxore sua sine iudicio ecclesiæ dimissa, pro eo quòd suggestum sibi fuerat , ipsam incestum cum quodam consanguineo suo commisisse , vinculo fuit propter hoc excõmunicationis astrictus: verum mulier non continuit, sed sobolem de alio viro suscepit: nec minus postu lat viro restitui , asserens se ab ipso iniuste dimissam , & eundem sibi materiam l adulterandi dedisse.

¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd si notorium m est †, mulierem ipsam adulterium cõmisisse,ad eam recipiendam præfatus vir cogi non debet : nisi cõstaret n ipsum cum alia adulterium cõmisisse.

¶ Idem.

¶Matrimonium separatur propter adulterium mulieris: & si vir postea fornicatur,redintegratur. & est bonus casus, & multum allegabilis.

CAP. V.

EX † litteris tuis accepimus, quòd V.quandã duxit vxorẽ, qui paucis temporibus fuere concordes:proponebat enim idem V. quòd illam per violentiam sibi illatam, & metum etiam duxisset:Postmodum accusauit eã super crimine fornicationis:q̃ cœpit publice ꝓfiteri, q; cum vir ei negaret in necessariis ꝓuidere,crimẽ cõpulsa fuit incurrere supradictũ:Sed cũ admonita fuisset,ne ad suggestionem alicuius illud turpe contra se ꝓfiteretur,ipsa illud manifesti,

asserebat: episcopus cõuocato capitulo suo, de consilio capituli sui,vtri que eorum priuatim cõtinentiam indixit obseruandam, ita quòd caste viuerent abinuicem separati:Sed dictus V. statim cum alia contraxit: Episcopus hoc audiens ab ipso V.veritatem inquirens , ipse rei seriem explicauit, & ad sedem Apostolicam appellauit: Episcopus ordinem huius negotij domino Papæ significauit:Vnde mandat Papa, quatenus si est ita , virum prædictum ad vxorem legitimam redire compellat. Nota quòd ex sola confessione adulterij separatur vxor à viro,quantum ad mutuam seruitutem.Item de consilio capituli episcopus huiusmodi sententias ferre debet. Item separati viuere debent continenter; alioquin non obstante sententia,debent adinuicem redire:quia paria delicta mutua compensatione tolluntur.Itẽ de lictum superueniens,rei iudicatæ tollit sententiam.

† Vide Bartolum , Angelum, & alios in l. divortio. ff. solut.mat.

† corum.

¶ *Gloss seq.obiicit,& de eo opi. ponit , quam reprobat.quærit.arg.negatiue. sol. contrarium. Iterum quærit, & soluit.*

l ¶ *Materiam adulterandi.*] quod videtur, quia ipse dedit ei materiam adulterandi,quare sibi imputet vir.arg. 27. q.2.si tu abstines.&ff.de mino. cum mandato. in fi.ff.sol.ma.si mulier. qđ magister Io. Fauentinus concedebat c : quia qui occasionem damni dat, damnum dedisse videt. 50.dist.studeat. fæpe. & ff.ad leg.Aquil.qui occidit.§.in hac.& j.de iniu.& dam.da.c.vlt.in fi. & arg.ad hoc.ẽ.de eo qui cog.consan.vxo.super eo. & c.discretionẽ. Sed contrarium est verum , quia mulier ad hoc nulla conditione debet adduci.32.q.5.ita ne.Nec est ignoscendum ei , quæ prætextu paupertatis turpissimam vitam ducit.ff.de rit.nup.palam.§.nõ est.nec obstat si replicaret etiam illa.ff.de adult. l.1.§. si publico. nisi eam inuitã tradidisset adulterandam , quia tunc nõ posset ei obiicere adulteriũ, vt in decret.discretionem.Sed pone,q; mulier recessit à viro auctoritate propria & nihilominus petit restitui. Videtur q; non sit audienda:quia ipsa non fuit eiecta,sed ipsa se eiecit:Dicas , q; est audienda quia eo ipso quòd rediens nõ admittitur,spoliata intelligitur.ff. de ac lectu qui.pos.clam possidere.§.vlt.& l.si id quod.§.vlt.& ff. de vi & vi ar.l. 1.§.sue autem.Sed nunquid potest à viro petere expensas , quas fecit postquam ipsa recessit ab ipso? Non credo,cum maritus ipsam nõ expulerit:sed si eam reuertentem non admittat,postea tenetur.

c Vt not. in cap. si tu abstines. & idẽ Hu. & Bar. Ioan. And.

† Cap. 4.eo. tit.in 1.compilatione. & post concilium Lateranen. par. 6. cap. 4.

Et præter citatos in c, por. o. vide Couarruuiã lib.4. decretal.par.2. ca. 7.§.4. & 5.& Sotum lib.4 sent. dist.36. q. 1. art. 3.& seq.

† sit

¶ *Gloss seq.quærit, & soluit.*

m ¶ *Si notorium*] quid si occultum est, & in modum exceptionis obiiciat ei illud adulterium petenti restitutionem? Dico, q; non auditur quousque fuerit restituta ẽ. de resti.spo.item cum quis.& c. 2.& 3.& c.in litteris.secus in petitorio.27.q.2.Agathosa.

¶ *Glo.seq.signat contrarium,& remittit.*

n ¶ *Nisi constaret.*] Ita q; esset notoriũ adulterium viri : aliàs ipsam oporteret prius probare adulterium viri , & sic crimina mutua , pari compẽsatione tollũtur.32.q.6.nihil.& j.de adul.c.pen.& vlt.ff.sol.matri.viro.25.dist.primum.& 26.dist.vna tantum. & 6.q.1. qui crimen. ff. de eo.per quem fac.erit.l.vlt.§.sed & si,& ff.de adul,si vxor.§. iudex. ar.contra.ff.de do.exce.apud Celsum.§. Marcellus. Hoc contrarium soluitur.ẽ.de excep.dilecti.

ET litteris.] Hic est bonus casus,& multum allegabilis, Et duæ sunt partes.Secunda:ibi:*Vnde.* Abbas.

CASVS. Quidam nomine V. duxit quandam in vxorem : tandem orta discordia inter eos,dicebat V.q̃ eam per violentiam sibi illatã, & metum etiam duxisset:Postmodum accusauit eã super crimine fornicationis:q̃ cœpit publice ꝓfiteri, q; cum vir ei negaret in necessariis ꝓuidere,crimẽ cõpulsa fuit incurrere supradictũ:Sed cũ admonita fuisset,ne ad suggestionem alicuius illud turpe contra se ꝓfiteretur,ipsa illud manifesti, asserebat: episcopus cõuocato capitulo suo, de consilio capituli sui,vtri que eorum priuatim cõtinentiam indixit obseruandam, ita quòd caste viuerent abinuicem separati:Sed dictus V. statim cum alia contraxit: Episcopus hoc audiens ab ipso V.veritatem inquirens , ipse rei seriem explicauit, & ad sedem Apostolicam appellauit: Episcopus ordinem huius negotij domino Papæ significauit:Vnde mandat Papa, quatenus si est ita , virum prædictum ad vxorem legitimam redire compellat. Nota quòd ex sola confessione adulterij separatur vxor à viro,quantum ad mutuam seruitutem.Item de consilio capituli episcopus huiusmodi sententias ferre debet. Item separati viuere debent continenter; alioquin non obstante sententia,debent adinuicem redire:quia paria delicta mutua compensatione tolluntur.Itẽ de lictum superueniens,rei iudicatæ tollit sententiam.

¶ *Gloss.seq.obiicit,& de eo opi. ponit , quam reprobat.quærit.arg.negatiue. sol. contrarium. Iterum quærit, & soluit.*

l ¶ *Materiam adulterandi.*] quod videtur, quia ipse dedit ei materiam adulterandi,quare sibi imputet vir.arg. 27. q.2.si tu abstines.&ff.de mino. cum mandato. in fi.ff.sol.ma.si mulier. qđ magister Io. Fauentinus concedebat c : quia qui occasionem damni dat, damnum dedisse videt. 50.dist.studeat. fæpe. & ff.ad leg.Aquil.qui occidit.§.in hac.& j.de iniu.& dam.da.c.vlt.in fi. & arg.ad hoc.ẽ.de eo qui cog.consan.vxo.super eo. & c.discretionẽ. Sed contrarium est verum , quia mulier ad hoc nulla conditione debet adduci.32.q.5.ita ne.Nec est ignoscendum ei , quæ prætextu pauperta-

a Contrariẽ videtur ex illo verbo, scilicet, priuatim: nam si fuisset sentẽtia non fecisset id priuatim, sed publice: & fuit quædã induistialis provisio vt verũ probaret, an ex colluſiõe id fecisset. secundũ Go. & Hostien. Io. An.

ortæ discordia inter eos,dicebat V.q̃ eam per violentiam sibi illatã, & metum etiam duxisset:Postmodum accusauit eã super crimine fornicationis:q̃ cœpit publice ꝓfiteri, q; cum vir ei negaret in necessariis ꝓuidere,crimẽ cõpulsa fuit incurrere supradictũ:Sed cũ admonita fuisset,ne ad suggestionem alicuius illud turpe contra se ꝓfiteretur,ipsa illud manifesti, asserebat: episcopus cõuocato capitulo suo, de consilio capituli sui,vtri que eorum priuatim cõtinentiam indixit obseruandam, ita quòd caste viuerent abinuicem separati:Sed dictus V. statim cum alia contraxit: Episcopus hoc audiens ab ipso V.veritatem inquirens , ipse rei seriem explicauit, & ad sedem Apostolicam appellauit: Episcopus ordinem huius negotij domino Papæ significauit:Vnde mandat Papa, quatenus si est ita , virum prædictum ad vxorem legitimam redire compellat. Nota quòd ex sola confessione adulterij separatur vxor à viro,quantum ad mutuam seruitutem.Item de consilio capituli episcopus huiusmodi sententias ferre debet. Item separati viuere debent continenter; alioquin non obstante sententia,debent adinuicem redire:quia paria delicta mutua compensatione tolluntur.Itẽ de lictum superueniens,rei iudicatæ tollit sententiam.

¶ *Gloss.seq.obiicit,& de eo opi. ponit , quam reprobat.quærit.arg.negatiue. sol. contrarium. Iterum quærit, & soluit.*

l ¶ *Materiam adulterandi.*] quod videtur, quia ipse dedit ei materiam adulterandi,quare sibi imputet vir.arg. 27. q.2.si tu abstines.&ff.de mino. cum mandato. in fi.ff.sol.ma.si mulier. qđ magister Io. Fauentinus concedebat c : quia qui occasionem damni dat, damnum dedisse videt. 50.dist.studeat. fæpe. & ff.ad leg.Aquil.qui occidit.§.in hac.& j.de iniu.& dam.da.c.vlt.in fi. & arg.ad hoc.ẽ.de eo qui cog.consan.vxo.super eo. & c.discretionẽ. Sed contrarium est verum , quia mulier ad hoc nulla conditione debet adduci.32.q.5.ita ne.Nec est ignoscendum ei , quæ prætextu pauperta-

tis turpiter degit. ff. de rit.nup.palam.§.non est.& potius debuit omnia mala pati, quàm malo consentire.32.q.5.itane.argu.contra.C.de patr. qui fi.distra.l.vlt. & C.de inoffi.test.Authen.sed si post.& 27.q.2.si tu abstines.

¶ *Glo.seq.quærit,& aliam quæstionem infert,quam soluit per l. cui respondet.ponit opi.& soluit.*

b ¶ *Admonita.*] Sed nunquid debuit iudex hoc fecisse,cum hoc ipsum factum respicere videatur? Sed pone de hoc quòd de consilio alicuius hoc dixisset,nunquid poterit reuocare huiusmodi confessionem,cum in tali facto non possit dici ignorans? Potest dici quòd sic, cũ hæc causa quasi criminalis sit vel mixta.ẽ.de ꝓc.tuę.cõfessio enim in crimine non præiudicat,nisi perseueret.ff.de quæ.l.1.§.diuus.& §. si quis vltro.sed illa lex loquitur de confessione,quæ extorquetur per tormentum.Laur.dicit,quòd potest reuocari. sed si fiat ex deliberatione,& non ex calore iracundiæ, non videtur quòd reuocari possit: quia non posset probare errorem.

¶ *Abinuicem segregati.*] Ex hoc videtur a, quòd sententia diuortij lata fuit cum de consilio capituli videatur fecisse:quia sine consilio capituli fieri non debet.15.q.7.episcopus nullius. & 86. dist. si qđ vero. Et est notandum , quòd delictum superueniens rei iudicatæ, prę iudicat ei pro quo lata est sententia : quod verum est , etiam si iurassent se vlterius non repetituros.arg.ẽ.de iureiuran.tua nos.

¶ *Glos.seq.quæ.arg.pro,& contra.ſ.l.ponit opi.Hu.quam repro. in fi. not.& remittit,& sig.contrarium.*

d ¶ *Redire compellas.*] quia non continuit secundum quod ei fuit iniunctum,& ideo eam recipere compellitur.ẽ.c.proxi.& 32. q. 6.nihil.sed suia lata fuit,hic vt videtur propter adulterium.Nunquid poterat vir eam sibi recõciliare inuitam? videtur quòd sic.arg. C.de leg. quod fauore. innocens enim non priuatur seruitute , quam habet in eo qui peccauit.C.de adult.Auth.sed hodie. vnde vir potest etiam illam adulteram sibi reconciliare si vult.ẽ.de conuer.coniuga. gaudemus.& arg.ff.de exce.rei iudi.enidenter.pœna enim non præstat immunitatem.ff.de interdi.& releg.l.relegatorum. §.vlt.præterea vir solummodo fuit absolutus à seruitute , quam ipsa prius habebat in ipsum& nõ eõuerso:vnde adhuc remãsit salua viro seruit', quã habuit ĩ mulierẽ,cũ tm ipsa fuerit cõdẽnata.ar.ẽ.de cõuer.cõiu. q̃d attrauit. & 27.q.2.q̃ dormierit.Itẽ si hoc verũ eẽt,q; nõ posset,sic daret mulie

ribus occasio delinquẽdi,vt à viris separarẽt.sic ẽ.de cõsue.ex parte.

vnde reprobata fuit illa cõsuetudo.j.eo.quãto.ĩ fi.& ff.de reg.iur nõ b fraudatur.arg.33.q.5.hæc imago. Arg.ẽ.q; nõ possit,qa ſnſa ſtatĩ est ꝓ tima esse po testi sibi, quã sententia.ſ.in 1. com pilatione & posteconciliũ Lateranẽſ. sub Alexãſ. iij.par 50.c. 63. §. de illa vero.

Et ratio op testi sibi illã reconciliare inuitam:vt Lauren. dixit.Hug.dixit,quòd si ita:sum diuortium sit inductumin fauorem viri, non auferret ius penitendi: dubigionem eo inuito : sed tum, vel repostq̃ ſnſa diuortij auctoritate ecclesiæ lata est,neuter tenetur alteri, & vterque altero inuocadi vxorem: vnde vir tenetur reddere , & ad eum redire, si fuerit re potest:quia vterque ĩ reuocata: ni uito monasterium intra seperatione cessit iuri ſi de licentia ſuo.arg.7.q.1. q̃ periculosum est. nec vir potest vxorem inuitam reconciliare. sed hæc decretalis videtur contra niter longã ſnſam Hug. vnde stanquæstionem dũ est prout dicit Lau. glossæ declaVnde nota hic, q; delictum superueniens rei iudicatæ,ſi iudicat ſnſæ, vt ſnſa non obstante reuertatur in idem.ẽ.de adult.ca. vlt. vbi de hoc. tale facta sunt,ex super uenienti delicto non retractantur. ff.de itine.actuque pri.nec enim.

† Cap.5.eo. tit.in 1.compilatione & posteconciliũ Lateranẽſ. sub Alexãſ. iij.par 50.c. 63. §. de illa vero.

Vide Martinum sententiam & ibi theologos, scholasticos, lib. 4.dist.39. adde concilium Trident. sequenti capite citatũ.

De illa.] Sunt duæ partes.Secunda:ibi,*Si vero.* Abbas Sicul.

CASVS. Quidam vir lapsus fuit in hæresim: vxor eius statim sine iudicio ecclesiæ,ipsius cõfortium declinauit:tandem ille reuersus est: ipse petebat vxorem suã: ipsa nolebat ad eum redire:quæritur, quid iuris sit?Respondet Papa, q; si mulier maxime ea intentione discessit à viro,vt ille in hæresim lapsus,tædio & confusione affectus,ab errore suo se conuerteret,ei reuerso est reddenda:& si ad eum redire noluerit,compellẽda est.Sed hoc quod in fine dr, corrigitur per capitulũ sequẽs.Nota,q; cessante causa,cessat effectus.Itẽ exceptio semel acquisita ex sententia semper durat.

† Cap 1.eod. tit.in 3.compilatione.

e ¶ *Cõfessione affectus.*]ad similitudinem contumacis,qui possessione priuatur,vt tædio affectus veniat respõſur'.ẽ.vt lite non cõtesta.qm̃ §.in aliis.C.de prę scri.xxx.vel xl.annorum,ſiquis emptionis.§.fed & si quis non per vim .

De materia huius de creatalis consule theologos scholasticos. lib. 4. sentent dist. 39 & præaliis ibi B. Thomam & Sotum.adde Couarruuiã in epitome lib.4.decretal.par.2. ca. 7.§.5.

¶ *Glos.seq.reddit rationem.*

f ¶ *Reddenda.*] & merito:quia per pœnitentiam est sanatus. 32. q.1. quod autem.& etiam est compellenda.

g ¶ *Compellendam.*] in alio casu compellitur: & sic est aliud ante iudicium ecclesiæ,& aliud post.eandem diuersitatem dixit Hug.in canali fornicatione:vt dicitur ẽ.c.proxi.Sed contra.j.cap. prox.in fine, vbi de hoc.& potest dici q; ei stando est:vt in vtroque casu cõpellatur redire ad virum,nisi cum iudicio ecclesiæ separata voluerit religionem intrare.ẽ.de conuersione coniuga.c.vlt.Ber.

¶ Innocentius tertius Ferrarieñ. episcopo.

¶ Vinculum coniugale non dissoluitur altero coniugum fideliũ in hæresim lapso:Sed si vnus infidelium coniugum cõuertatur ad fidem,& alter nolit sibi cohabitare, vel non sine blasphemia,vel si ne peccato mortali, soluitur coniugium, & conuersus contrahere poterit.

CAP. VII.

QVanto † te nouimus in canonico iure peritum: & infra. ¶ Sane tua fraternitas intimauit , quòd altero coniugum ad hæresim transeunte, qui relinquitur , ad secunda vota desiderat cõuolare:quod vtrũ possit fieri,per

† Vide concilium Trident, sessio, 24.de sacramento matrimonij,cano, 5,

Quanto tc.]Communis diuisio.Secunda:ibi, *Nos igitur.*quæ distinguit,& secundum membrum prosequitur:ibi,*Si vero*,ratione diuersitatis ponens:ibi,*Nam & si.*obstaculum soluens: ibi,*Nec obstat.*submittẽs duplicem solutionis effectũ:ibi, *Per hanc.* Abbas Siculus.

CASVS. Duo erant coniugati,alter eorum transiuit ad hæresim: q; remansit in fide volebat ad secũda vota trãsire: episcopus Ferrarieñ. quæsiuit vtrum posset?Respondet Papa distinguendo inter fideles & ſfideles:ſi duo sunt cõiuges ſfideles : & alter ad fidẽ cõuertaĩ, altero nullo mõ,vel nõ sine blaſphemia diuini noĩs,vel vt eũ trahat ad peccatũ mortale,alteri cohabitare volẽti,alter ad ſcẽa vota(ſi voluerit) poterit ptransire:& in hoc casu intelligitur quod dicit Apostolus:Si ſfidelis discedit,discedat:frater eñ vel soror,nõ est huic seruituti subiect':& canon eodẽ mõ intelligit,q; dicit:Contumelia creatoris soluit ius matrimonij,contra eum qui relinquitur : Si vero alter fideliũ coniugum labatur in hæresim,vel transeat in gentilitatis errorem,in hoc casu , is qui relinquitur , non potest ad secunda vota transire licet

licet in hoc casu maior videatur contumelia creatoris: Licet enim inter infideles sit matrimonium, non tamen ratum & verum est matrimonium, vt illis viuentibus coniugium ipsum pduret: nec obstat qđ à quibusdam forsan posset opponi, quòd fidelis relictus non debeat iure suo priuari sine culpa, cum in multis casibus id contingat, vt si alter coniugum incidatur. Per hanc responsionem quorundam malitiæ obuiatur, qui in odium coniugum quando sibi inuicem displicerent, si possent eas dimittere, simularent hæresim, vt altero, qui remanſit in fide, matrimonium cõtrahente reuerteretur ab hæresi: & per hanc responsionem soluitur quæstio alia, qua quæritur, vtrum ille qui remãſit in fide, cogatur redire ad illum, qui ab hæresi vel infidelitate reuertitur. Nota quòd matrimonium infidelium illis viuentibus potest separari altero adfidem cõuerso, altero remanẽte in infidelitate in tribus casibus hic contentis: Sed matrimonium fidelium carnali copula consummatum, viuentibus coniugibus, nunquã separatur. Item priuatur quis iure suo sine culpa sua. Item malitiis hominum est obuiandum.

1. Cor. 7.

† Hoc dicit B. Ambrosius epistola 1 ad Corinth. ca. 7.

† Immo qui diceret pertinaciter per hæresim tollere matrimonij vinculũ, hæreticus cẽseretur. cõci. 1 um Trident. sessio. 24. de sacramento matrimonij cano. 5.

† In vno aut altero veteri codice it: a rum & firmũ existit

† In codice Baibatiæ & in multis Vaticanis ita: quia sacramentum fidei quod semel admissum, nunquam amittitur, ratum efficit coniugij sacramẽtũ, vt ipsum, &c. in vno vetustissimo Vaticano ita: quia sacramentum fidei, quod semel est admissum nunquam amittitur, immo ratum efficit.

a Tutius est hæc omnia coram iudice ecclesiastico peragere, & eius authoritate rẽ tantam transigere.

tuas nos duxisti litteras consulendos. Nos igitur consultationi tuæ respondentes distinguimus[a], licet quidam prædecessor[b] noster sensisse aliter videatur: an ex duobus infidelibus, alter ad fidem catholicam conuertatur: vel ex duobus fidelibus, alter labatur in hæresim, vel decidat in gentilitatis errorem. Si enim alter infidelium coniugum ad fidem catholicam conuertatur, altero vel nullo modo, vel non sine blasphemia diuini nominis, vel vt eum pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volẽte: qui relinquitur, ad secunda si voluerit vota transibit: & in hoc casu itelligimus quod ait Apostolus[c]. Si infidelis discedit, discedat: frater enim vel soror, nõ est seruituti subiectus in huiusmodi: & canonẽ[d] etiam, in quo dicitur[†]: Contumelia[e] creatoris soluit ius matrimonij, circa eum qui[f] relinquitur.

¶ Si vero alter fidelium cõiugum, vel labatur in hæresim, vel transeat ad gentilitatis errorem, non credimus[†], quòd in hoc casu, is qui relinquitur, viuente altero possit ad secundas nuptias conuolare, licet in hoc casu maior[g] appareat contumelia creatoris. Nam & si matrimonium verum inter infideles exiſtat, non tamen est ratum[h]: inter fideles autem verum † & ratum existit: quia† sacramentum fidei quod semel est admissum, nuuquã amittitur[i], sed ratum efficit coniugij sacramentum, vt ipsum in cõiugibus illo durante perduret. Nec obstat quod à quibusdam forsan obiicitur, quòd fidelis relictus nõ debeat iure suo sine culpa[k] priuari: cum in multis casibus[l] hoc cõtingat, vt si alter coniugum incidatur[m]. ¶ Per hanc responsionem quorundam malitiæ obuiatur, qui in odium coniugum, vel quando sibi inuicem displicerent, si eas possent in tali casu dimittere, simularent[n] hæresim, vt ab ipsa (nubentibus coniugibus) resilirent. Per hanc ipsam responsionem illa soluitur quęstio, qua quæritur, vtrum ad eum, qui ab hæresi vel infidelitate reuertitur, is qui permanſit in fide, redire[o] cogatur.

¶ Idem Tiberiadensis[†] episcopo.

¶ Pagani iuncti in gradu prohibito lege canonica tantum, conuersi ad fidem, non separantur. hoc primo. Si paganus prius plures vxores habebat, post fidem susceptam adhærebit primæ. hoc secundo. Et si repudiata vxore cum secunda contraxerit, etiam post baptismum dimittet secundam, & adhærebit primæ repudiatæ, etiam si repudiata cum alio contraxisset: secus si fornicata fuisset. hoc tertio.

CAP. VIII

GAudemus† in Domino: & infra. ¶ Vtrũ Pagani vxores

† Cap. 2. eo. tit. in 3. compilatione.

det Papa ostendens, quòd vnam tantum debent habere, cum ab initio vna costa in vnam fœminam est conuersa, & scriptura sacra testatur: Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna: nõ dixit tres vel plures, sed duo: nec dicit, adhærebit vxoribus, sed vxori: nec alicui vnquam licuit insimul plures habere vxores, nisi diuina reuelatione alicui fuerit concessum: per quam Iacob à mendacio, Israelitæ à furto, Samson ab homicidio excusati fuerunt: Sic patriarchæ & alij iusti viri, qui plures habuerunt vxores, ab adulterio excusantur: & hæc sententia in Euãgelio approbatur: Quicunque dimiserit vxorem suam excepta fornicationis cã, & aliã acceperit, mœchat: ergo si vxore dimissa, aliã duci non potest, multo fortius nec ea retenta: per qđ euidẽter apparet, ꝙ nullus simul plures põt habere vxores, nec aliqua plures maritos: ergo sequitur quòd post baptismum primam debet habere.

QVI AVTEM. Pagani siue infideles dãt vxoribus qñ volũt libellum repudij: Quærit, vtrũ illis viuẽtib' possint accipere aliàs ad fidẽ cõuersi, vel ante conuersionẽ? Rndet ꝙ in Euangelio tale repudiũ reꝓbat; & ideo viuente vxore, & cõuersus ad fidẽ, aliã habere nõ põt: nisi post cõuersionẽ ipsius illa renuat habitare cũ illo: vel si cõsentiat vult Christũ blasphemare, vel illũ trahere ad mortale pctũm: in q bus casibus mulier restitutionem petere non posset, etiam si de iusta spoliatione constaret: quia secundũ Apostolum, alter alteri nõ est huiusmodi seruituti subiectus.

QVOD SI. Aliquis cõuersus ad fidẽ dimisit vxorẽ propter præmissas causas: antequam contrahat cum alia, vxor conuertitur ad fidem: Quæritur, an cõpellatur eam recipere? Respondetur quòd sic.

QVAMVIS QVOQVE. Aliquis paganus dedit libellum repudij vxori: illa nupsit alij secundum ritum suum: vir conuersus est ad fidẽ, & vxor sua, quæ nupsit alij post repudiũ, similiter cõuersa est ad fidẽ, petit illum: Quæritur, vtrum possit illum petere non obstante hoc quòd alteri nupsit? Respõdetur, licet secũdũ Euangelicã veritatẽ, qui

qui duxerit dimissam, mœchatur, non tamen dimissor poterit obiicere fornicationem dimissæ post baptismum, pro eo quod nupsit alij post repudium, & sic eam tenetur recipere, nisi aliàs fuerit fornicata. Nota in prima parte, quòd in baptismo soluuntur crimina, & non coniugia: & ita infideles in gradu prohibito coniuncti, post baptismum nõ separantur. Nota in secũda parte, quòd nullus potest simul habere plures vxores, nisi diuina reuelatione fuerit concessum: quæ excusauit à mendacio, furto, & homicidio prędictos patres. In 3. parte nota casus, in quibus denegatur restitutio iniustæ spoliato. In 4. parte nota ꝙ maritus non potest obiicere fornicationẽ vxori, pro eo quòd nupsit alij, licet nõ tenuerit matrimonium.

2. Cor. 7.

a ¶ *In secundo.*] non prohibito: quia gradus erat prohibitus, sed non omnis: istæ enim erant personę prohibitæ in lege, mater nouerca, soror, neptis, amita & matertera, & vxor patrui, & vxor fratris, filia, & priuigna. De hoc dicitur 5. de restit. spol. litteras.

b ¶ *Existat.*] 26. dist. deinde. & 5. de consang. & affi. de infidelibus.

c ¶ *Constitutionibus.*] quæ non arctant nisi illos, qui subsunt ecclesię directe: sed indirecte bene compelluntur. 7. de vsur. post miserabilem. & c. quanto. & 7. de Iudæ: & si Iudæos.

d ¶ *Quid enim.*] 2. q. 1. multi. interpositio est.

e ¶ *Remanere coniuncti.*] 5. de consang. de infidelibus.

f ¶ *Sed crimina dimittantur.*] 26. dist. deinde.

g ¶ *Vel quam.*] Ad istã questionem non respondet directe, sed indirecte satis respondetur, ꝙ prima fit vxor, ex eo ꝙ dicit pluralitatẽ in vtroque sexu reprobandam, in fi. istius §.

h ¶ *Verum absonum.*] Hic ostendit, quòd vnam tantum debeat habere.

i ¶ *In carne vna.*] 5. de bigamis, debitum.

¶ *Gl. ff. seq. sign.* 5rium.

k ¶ *Duo.*] Hic pluralis numerus ponit ad exclusionem maioris pluralis. argu. contra. 31. q. 1. quòd si dormierit. quandoq; ponitur ad exclusionem minoris numeri, vt cum dr, vnus non stet contra alium, sed in ore duorum stet omne verbum: vt 5. de testibus, licet. in fine.

l ¶ *Vxores.*] vnde etiam lex plura coniugia prohibet Iudæis. C. de Iudæ. nemo Iudæorum. in fi. & C. de incest. nupt. l. 2. C. de donatio. ante nup. ea quæ.

m ¶ *Diuina.*] Non ergo sunt sufficientes excusationes, quas habes. 32. q. 4. dixit Sara. & c. obiiciuntur. sed illud fuit ante legem, & talis mos fuit diuinitus inspiratus.

a Hæc glosula nec est Berrardi, nec habetur i vetustis codicibus.

n ¶ *Quæ.*] scilicet a diuina reuelatio censetur quandoque mos, &c.

o ¶ *Mendacio.*] 22. q. 2. cap. item ponitur.

p ¶ *Furto.*] 14. q. 5. dixit Dominus.

q ¶ *Homicidio.*] 23. q. 5. si non licet. circa fi. & q. 8. occidit.

r ¶ *Pluralitatem.*] Hic innuit solutionem quæstionis, quasi diceret, prima tantum est vxor: vt dixi 5.

s ¶ *Non ad imparia.*] idest, quo ad mutuam seruitutem & debitum carnis & fidem seruãdam. 32. q. 1. si quis vxorem. & q. 5. præcepit. aliàs pene famula vxor est. 33. q. 5. hæc imago.

t ¶ *In Euangelio.*] dicendo, excepta causa fornicationis vxorem non esse dimittendam. 32. q. 1. dixit Dominus in Euangelio. & q. 7. Apostolus, & c. omnes causationes. & 28. q. 2. si infidelis.

u ¶ *Absque contumelia.*] 5. cap. proximo.

x ¶ *In quo casu.*] id est, in quolibet casu præmissorum trium.

b Melius dicet, idest duobus vltimis casibus, secundũ Hostiensẽ. Ioã. And.

c Dicit Vin. nic nullam speciale: quia eo. significasti. Item vbi excipitur de alia spoliatione. 5. de ordi. cogn. super spoliatione. Item vbi timetur de fœuitia vi. 33. q. 2. siue de coniugij. & 5. de resti. spo. ex transmissa. & cap. litteras. vbi de hoc. & 32. q. 1. de benedict.

z ¶ *Apostolum.*] 28. q. 1. si infidelis.

¶ *Gloss. seq. reci per q. an ipso iure, an per sententiam dissoluantur. ponit duas opinio. & secundam approbat. Iterum quærit, & soluit.*

a ¶ *Compelletur.*] Ex hoc videtur, quòd contumelia creatoris non soluit ius matrimonij ipso iure: aliàs si solutũ fuisset ius matrimonij, non compelleretur eam recipere. Ioannes dicit, quòd ipso iure solutum est matrimonium contumelia creatoris, ea non lente viro cohabitare. vt 5. eo. c. proxi. licet matrimonium sit solutum, tamen restituitur quasi iure postliminij. argu. 34. q. 2. cum per bellicam. sicut hæretico reuerso restituuntur alia bona. C. de hæret. Authen. idem est de Nestorianis. & licet non sit matrimoniũ inter eos, tamen eam recipere compellitur ex consequetia prioris matrimonij, in fauorem fidei. Alij dicunt, quòd matrimonium ipso iure non soluitur, sed ius matrimonij soluitur, id est ius petendi debitum: & hoc satis videtur dicere littera. 5. c. proxi. ibi contumelia creatoris soluit ius matrimonij. & tunc vere primo soluitur matrimonium, quando cõpelleretur eam recipere. Et est arg. ad hoc quod dicit in fine, quòd potes ei obiicere fornicationem: quia si ex toto & omnino solutum esset matrimonium, non posset ei obiicere fornicationem prædentẽ. 5. de iureiur. quemadmodum. Sed nunquid etiam posset intrare religionem ea inuita, antequam contrahat cum alia? Dico quòd sic, cum iudicio ecclesiæ fuit à viro separata. arg. 5. de conuersio. coniugat. ca. vltimo, in fine.

¶ *Gloss. seq. rationem reddit, quærit opponendo, & dupliciter soluit.*

b ¶ *Poterit obiicere.*] q a itelligit legitime ɔxisse, q auctoritate legis ɔxit. 23. q. 4. q. peccat. & arg. 5. de frig. & malef. fraternitatis circa fi. & ff. de acq. posse. iuste possidet. Sed illud qrit, qualiter posset ei obiicere fornicationẽ ante baptismũ cõmissã, cũ oẽ pctũm & sequela pctĩ in baptismo deleat. 26. dist. deinde. & 32. q. 1. qđ aũt. cũ dona baptismi sint fine oĩ luctu. de cõs. dist. 4. c. 2. & cap. fine pœnitẽtia? Dicas, ꝙ oẽ crimẽ tollit ĩ baptismo quo ad Deũ, & qđ cũq; & qualitercũq; ɔxit ante, vel adulterãdo seu fornicãdo: sed quatenꝰ illa fornicatio respiciebat virũ, nõ tollit in baptismo, q a illud crimẽ nõ tã virũ q̃ vxorẽ cõmaculat. 32. dist. 1. in coniugio. & sic ius quod cõpetebat viro ex sola forni-

1. Cor. cap. 7.

Genes. 2. & 3. Esdr. c. 4. Math. 19. Marc. 10. Ephes 5.

Math. 19.

Universidad de Deusto Biblioteca

fornicatione, remanet ei saluum: & sic potest excipere contra illam. Sic etiam per pœnitentiam tollitur crimen, quod mulier cõtraxit fornicando quo ad Deum: & tamen post quantãcunque pœnitentiã potest maritus illam accusare. 33.q.2.admonere. nec eam etiam recipere compellitur post pœnitentiam. 3. de conuer.coniug. gaudemus. iniquum enim esset, quòd baptismus tolleret bene ficium alicui competẽs, sicut in libertate. delictũ enim quod cõmisit qs in se, per libertatem tollitur: sed delictum quod cõmisit in alium nõ tollitur. ff. de his qui no. infa. l. pen. & l. athletas. §. Põponius. Vel expõe quod dicitur: nisi aliàs fuerit fornicata: scilicet aliàs, idest, in alio tẽpore post baptismum. sed prius venit. est. Ioan.

† C p. 3. eo. tit. in 3.c ompilatione.

† Aliàs ita: Quia dispar erit ritus in Liuonien. ecclesia de quo uo, & c. sed in ueruſſtionib' exemplaribꝰ legitur vtesſ. inj. ressum.

Deus qui.] Ponit dispensationẽ ecclesiæ cum nouiter conuersis ad fidem, vt vtantur matrimonio cum relictis fratrum contracto secundum legem Mosaicam. Abbas.

CASVS. Quidam infideles, scilicet Liuoñ. contrahebant matrimonium cum relictis fratrum suorum: Liuonienses isti de nouo conuersi sunt ad fidem: Quærebatur, vtrum debeant remanere cum relictis fratrum suorum? Dominus Papa concedit eis propter infirmitatem eorũ vt matrimoniis contractis cum vxoribus fratrum, vtantur: dummodo fratribus decedentibus sine prole cum talibus cõtraxerint, vt iuxta legem Mosaicam semen defuncti suscitarent: prohibendo ne tales de cætero sibi copulent, post fidem receptam. Nota, quòd propter nouitatẽ fidei, dispẽsatur cum aliquibus vbi aliàs non dispensaretur.

¶ Idem Liuonieñ. episcopo, & eis, qui cum ipso sunt fratribus.

¶ *Non licet relictam fratris in vxorem accipere: & de facto ducta separanda est, nisi aliter ecclesia dispenset.*

CAP. IX.

DEus† qui ecclesiam suam: & infra. ¶ Quia † dispar est ritus Liuonieñ. de nouo ad fidem catholicam conuersorum à nostro: propter infirmitatem gentis eiusdem concedimus [a], vt matrimoniis contractis cum relictis fratrũ, vtantur: si tamen fratribus decedentibus sine prole, vt semen [b] defuncti iuxta legem Mosaicam suscitarent, cum talibus contraxerũt: ne tales sibi de cætero, postquam ad fidem venerint, copulent, prohibentes.

TITVLVS XX.
De donationibus † inter virum & vxorem, & dote post diuortium restituenda.

¶ Ex concilio habito apud Vuormaciam † ...

¶ *Separato licite matrimonio dos restituenda est.*

CAP. I.

MVlieres † cum pro aliqua licitæ causa, à propriis viris fuerit separatæ, totã [d] dotem præcipimus sibi reddi.

¶ Vrbanus tertius decano, cantori & capitulo Lexoñ † .

¶ *Soluto matrimonio cogitur vir dotẽ restituere, & bona diuidere, quæ communiter eis obuenerunt.*

CAP. II.

SIgnificauit † P. mulier, quòd H. quem loco viri tenebat, diuortio inter eos solemniter celebrato [e], dotem suam illicite detinet, & reddere contradicit: possessiones etiam, quæ ipsis dum simul viuerent, cuiuscunque contractus titulo communiter obuenerũt, ea prorsus exclusa, sibi nititur vendicare [f]. Ideoque mandamus, quatenus si ita est, & non est aliud [g] quod obsistat, ipsum ad restitutionem dotis, & diuisionem [h] eorũ, quę olim communiter habuerũt, districtione ecclesiastica compellatis.

¶ Clemens tertius.

¶ *Delegatus ad causam matrimonij, si ferat sententiam diuortij, pronunciare debet dotem restitui. Et est casus multũ allegabilis.*

CAP. III.

DE† prudentia vestra miramur, quòd cũ vobis causam matrimonij, quæ vertebatur inter H. & M. commisimus terminandam, & vos consanguinitatem inter eos inuenientes, sententiam diuortij tulissetis: de dote, nia vxori, quæ habuit ab ea, restituere tenetur.

c¶ *Celebrato.*] ex licita causa. 3. eo. c. proxi.

f¶ *Vendicare.*] id est, retinere.

g¶ *Non est aliud.*] puta pactum vel consuetudo, quod restitui non debeat. j. eo. c. vlt. ff. ad exhi. in hac actione. §. ibidẽ. & C. de pac. conuen. l. ex morte. Vel si propter adulterium quo ad mutuam seruitutem diuortium sit factum. j. eo. plerunque. vel si sententia lata esset super hoc, à qua non esset appellatum. 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua. ff. fam. erciſc. cum putarem. Vin.

¶ *Glo. seq. reci. per vbiec. cui dat simile.*

h¶ *Diuisionem.*] Hoc intelligitur de his quæ cõmuniter empta fuerunt de bonis propriis vxoris & viri. & hoc constat [c]: aliàs enim præsumuntur omnia esse de bonis mariti. ff. de dona. inter vi. & vxo. Quintus Mutius. & C. eo. tit. etiam. Et est simile: quicquid prælatus ecclesiæ acquirit, totum intuitu ecclesiæ acquisitum videtur, nisi appareat contrarium. 12. q. 4. facerdotes. & 3. de pecu. cle. c. 1. & 2. argu. 12. q. 1. sint manifestæ. Ber.

DE *prudentia.*] Duo facit. Primo ponit delegatorum reprehensibile factum. Secundo illud emendari præcipit: ibi, *Quia igitur.* Abbas.

CASVS. Causa matrimonij q̃ vertebatur inter H. & M. cõmissa fuit quibusdã iudicib': iudices cõsanguinitate ꝓbata, protulerunt sniam diuortij inter eos: sed de dote, quam mulier repetebat à viro nihil dixerũt: Vnde mulier hoc significauit dño Papę: Rescribit Papa eisdem iudicibus, dicẽs q̃ quia principaliter de matrimonio cognouerũt, & de dote, q̃ est causa incidens, accessorie cognoscere debuerunt & diffinire: vnde mandat, quatenus ꝓdictum H. compellant, vt prædictæ mulieri totam dotem, sicut iustum fuerit, restituat. Nota quòd causa dotis accessoria siue incidens est, ad causam matrimonij: & qui cognoscit de matrimonio, cognoscere potest & de dote.

¶ *Glo. seq. quærit & soluit. Secundo dicit quando restituatur dos secũdum vetera & noua iura.*

a ¶ *Rep*

a Idem Lexoñ. [a] Et ibi not. nunquid impubes quidam dit fundum in dotem & restituit reprotens fundi & fructus. re pellatur prorata alimẽto rum, & in Spec. co. tit. §. 2. ver. quid si mulier. Io. And.

† Leoñ. † Lincoñ. † Lexouien. † Cap. 3. eod. tit. in 1 cõpilatione.

De materia vide Palaciũ Rubiũ in repet. c. per vastras, hoc ti. §. 11. & seq.

[b] Repetebat.] Sed qua actione agebat mulier pro dote sua? actione de dote non: quia nullum fuit matrimonium. ergo nulla dos. ff. de iur. do. l. 3. & sic agit condictione sine causa. ff. de cõd. sine causa. l. vlt. & C. de cond. ob caus. dat. l. 1. quia causa secuta non fuit, propter quã dos dabatur. olim recipiebat mulier dotem annua [a], bima, trima die: hodie vero illico restituuntur immobilia, mobilia vsque ad annum. C. de rei vxo. ac l. vnica §. cum autem.

a Alias in antiquioribus ita: annua, bina trina die.

¶ *Glos. seq. primo probat dotem, & eius causam accessoriam. & c. secundo quærit, & soluit.*

b ¶ *Incidens accessorie.*] Bene dicit, accessorie, quia si non est matrimonium, neque dos. ff. de iu. do. l. 3. & sic accedit matrimonio dos: vnde & dos ꝓmissa per vim vel metum, non tenet. ff. quod met. cau. si mulier §. si dos. sicut nec matrimonium. 3. de spon. veniens 2. & c. cum locũ. & c. consultationi. Et sic qui cognouit de principali, cognoscere debet de accessorio: vt hic dicit, & 3. de offi. dele. prę terea. & c. prudentiam. §. Sexta. in fi. & c. suspiciõis. ff. de iurisd. om. iud. l. 2. etiam si alias cognoscere non posset, incidenter tamen posset. C. de iud. quotiens. & C. vbi & apud quos. l. vlt. 3. de in integrum restit. c. penul. & sic causa dotis ad iudicem ecclesiasticum spectat. 3. eo. c. 1. & 2. & hoc vbi iudex ecclesiasticus de matrimonio cognoscit. Si vero constante matrimonio agat mulier de dote, quia forte maritus labitur facultatibus [b], vel dissipat bona sua, vel quia mortuus est: tunc causa illa agi debet coram iudice seculari, quia modo causa dotis principalis est. C. de iu. dot. vbi. & l. sequenti. & ff. de iu. do. mutus. §. 1. & l. quemadmodum. §. 1. alias constãte matrimonio dos peti non potest. C. si constante matrimonio dos soluta non sit. l. vnica. & sic qui cognouit de principali, cognoscere debet de accessorio, etiam lata sententia super principali: vt hic inuit, & 3. eo. c. 2. Sed nunquid procedent isti auctoritate primi mandati? non videtur: quia functi sunt semel officio suo, siue bene siue male. 3. de offi. deleg. in litteris. & c. significasti. & ff. de re iudi. iudex. ꝓcedent enim ex isto secundo mandato. Ecclesia enim fauore dotis semper ipsam causam delegat, quia reipublicæ vtile est mulieres dotes saluas habere, propter quas nubere possint. ff. de iu. do. l. 2. & ff. sol. matr. l. 1. & etiam Papa simpliciter causam dotis committit secundũ consuetudinem ecclesiæ [c]. j. eo c. penult. Sed hic petebat mulier dotem sibi restitui tamquam accessorium principali quæstioni, & ideo debuerunt pronunciare super dote: vnde videtur, q̃ auctoritate primi rescripti procedere possunt; sed melius est dicere, quòd auctoritate istarũ litterarum procedant: quia functi sunt officio suo super principali: vnde cum tunc nihil dixerint super accessorio, vlterius non vi detur quòd per primas litteras procedere possunt super accessorio. c ¶ *Sicut canonicum fuerit.*] hoc est, si nihil obsistat: quod impediat: & si totum restituere possit, habita ratione ne egeat, vt dixi. 3. c. 1. & 2.

[b] Cap. 1. tit. de dote post diuortiũ restituenda. in 2. compilatione.

c Etiam principaliter secundum Innocentiũ tu pra, de pig. c. ex litteris. & est facilis & meli' mu lieribus litigare coram iudice ecclesiastico. ad hoc de foro compet. cũ sit. & c. ex tenore secundum Hostiẽ sem. Ioan. And.

PLerumq; † : & infra. ¶ Si mulier ob causam fornicationis, iudicio [d] ecclesiæ, aut propria [e] voluntate à viro recesserit, nec reconciliata [f] postea sit eidem, dotem vel dotalitium [g] repetere non valebit [h].

[c] Cap. 2. tit. de dote post diuortiũ restituen. in 2. compilat. Vide Conarruuiam lib. 4. decre. par. 2. cap. 7. §. 5 & Palaciũ Rubium in repet. huius Rubricæ. §. 78.

d Idem notatur de rest in integ. constitutus vel reputatus loci cõtinuandinem. T. V. Innocentius est in Francia secũd a Host. vbi quicquid adquirit conſtante matrimonio, est cõmune, & celebrato dote post diuortiũ mortio p me uidunt. Ioã. And.

¶ Inno. iij. Compostel. archiepiscopo, & vniuersis episcopis in regno Legioneñ. cõstitutis.

¶ *Cogitur mulier ex officio iudicis donata sibi à viro propter nuptias pro conseruatione illiciti matrimonij relaxare, si talis donatio præstet impedimentum dissolutioni talis matrimonij. hoc dicit secundum intellectum, qui plus placet Panormitano.*

CAP. V.

ET † si necesse sit: & infra. ¶ Quia vero castra quædã, quæ rex Legioñ. filiæ regis Castellę in dotẽ [i] tradidisse proponitur, ita vt si eã [k] aliqua occasione relinqueret, ipsa cederẽt in ius eius, impedimentum præstare videntur quòd à viro mulier repetebat [a], qc quam statuere distulistis: Quia igitur vos, qui de matrimonio principaliter cognouistis, & de dote (quę est causa incidens) accessorie [b] cognoscere valuistis, & sententialiter diffinire: Mãdamus, quatenus prędictum H. monitione pręmissa cogatis, vt prædictæ M. totam dotem (sicut canonicum [c] fuerit) restituere non moretur.

¶ Clemens tertius.

¶ *Mulier propter adulterium à viro separata, perdit dotem.*

CAP. IIII.

PLerumq; † : & infra. ¶ Si mulier ob causam fornicationis, iudicio [d] ecclesiæ, aut propria [e] voluntate à viro recesserit, nec reconciliata [f] postea sit eidem, dotem vel dotalitium [g] repetere non valebit [h].

¶ Inno. iij. Compostel. archiepiscopo, & vniuersis episcopis in regno Legioneñ. cõstitutis.

¶ *Cogitur mulier ex officio iudicis donata sibi à viro propter nuptias pro conseruatione illiciti matrimonij relaxare, si talis donatio præstet impedimentum dissolutioni talis matrimonij. hoc dicit secundum intellectum, qui plus placet Panormitano.*

CAP. V.

ET † si necesse sit: & infra. ¶ Quia vero castra quædã, quæ rex Legioñ. filiæ regis Castellæ, & ei dedit in dotẽ i tradidisse proponitur, ita vt si eã [k] aliqua occasione relinqueret, ipsa cederẽt in ius eius: Sed ipsi propter consanguinitatem insimul non poterant remanere: Vnde mandauit Papa, quatenus deberent abinuicem separari: Sed Rex Legioneñ. nolebat eam dimittere, nisi castra sibi restituerentur, & ita castra illa præstabant impedimentum copulæ dissoluendæ: Vnde mãdat Papa Archiepiscopo Compostellano, & vniuersis episcopis in regno Legioñ. constitutis, quòd cum castra, quæ impedimentum præstãt copulæ dissoluendæ, non tã ob turpem causam, quã ob nullam sint data, cum inter eos matrimoniũ esse nõ possit, & ideo nec dos, nec donatio propter nuptias esse potest; ne ad commodum ei cedat, quod debet potius ad pœnam retorqueri, quatenus viro castra ipsa restitui faciant, & ad id per excommunicationis sententiam filiã prædictam coarctent. Nota, quòd si principale non tenet, nec accessorium: & ita vbi matrimonium esse non potest, nec donatio propter nuptias.

[i] ¶ *In dotem.*] idest, in donationẽ propter nuptias: quam fecit maritus vxori, prout fecit iste. j. c. proxi. in fin.

[k] ¶ *Vt si eam.*] Sub tali forma prohibetur cõtrahi matrimoniũ. ff. de verb. obli. si ista stipulatio. & C. de inutili stipu. liber. & 3. de spõ. Gę-

ma.

¶ *Glos. seq. quæ al. pro & contra, & iterum propo. opi. T. & contrariam Lau. quam appro.*

h ¶ *Repetere non valebit.*] Sed pone sententiam latam esse quo ad tori separationem propter fornicatiõem, & sic amisit dotem mulier. demum probatur consanguinitas inter eos, & pronunciatur matrimonium nullum fuisse inter eos: mulier repetit dotem, tamquam nõ cõmiserit adulterium: quærit, an possit repetere cũ effectu. Quod possit, probatur: quia ex futuro euentu patet, quòd non fuit matrimonium: & si non fuit matrimonium, non fuit adulterium. 3. de frigi. & maleſi. frater nitatis. in fin. & veritate manifesta nõ obstat res iudicata. j. de pur. vul. c. 2. & 8. dif. veritate. & ff. de condi. sine cã e. si ſul lo. & l. auunculo. ff. de re iudi. l. 1. & ff. de vſurſ. leg. l. vxori 2. ex quo eũ fuit nullum matrimonium, nulla fuit dos. C. de cond. ob cau. da. l. 1. Item ex noua causa tollitur prima sententia. 3. ti. proxi. ex litteris. & argu. j. eod. c. proxi. ergo quicquid datũ fuit nomine dotis, potest repeti: quia patet nullum fuisse adulterium; & sic ecclesia decepta fuit in illa sententia: ergo reuocari debet. 3. de frig. & male. fraternitatis. Item per secundam sententiam tollitur prima. 3. de re iudi. inter monasteriũ. & c. seq. Sed cõtra, res iudicata, ꝓ veritate accipit. ff. de re iud. res iudicata. & ff. fa. ercisc. cũ putarẽ. & ex sententia ius factũ est inter partes. 3. de re iudi. cũ inter vos. & ff. de liber. agno. siue. si prin. & secũda sentẽtia cõtra res prius iudicatas à qb' appellatũ nõ fuit, nulla est. 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua. Præterea adulteria sicut & aliacrimina, secũdũ intẽtionẽ iudicãtur, & ex corde ꝓcedunt. 15. q. 6. §. 1. & 34. q. 2. lectu. & de pœ. distin. 1. sup tribus. ff. de fur. qui iniuriæ. & j. de senten. excom. cum volũtate. & iniuria ex affectu mentis fit. 15. q. 1. illud perq̃. & negari non potest, quin mulier ista ex affectu mentis iniuriam faceret ei quem pro vero marito tenebat: & ita dolum commisit, sine quo non fit adulterium. ff. ad l. Iul. de adul. l. penult. In cõtrarium pro prima parte allegari potest illud, quid obfuit iniuria, vbi conatus non habuit effectũ. 3. de spon. adolescens. vbi de hoc. Super hoc dicunt quidam. vt T. quòd mulier ista dotem siue dotalitium suum repetere potest. Alij dicunt, vt Lauren. quòd nõ est vlterius audienda, licet modo appareat, quòd non fuerit matrimonium: quia nihilominus puniri debet propter intentionem cum opere subsecuto: fecit enim quod potuit. 3. de big. nuper. & c. vlti. & ff. de adul. si vxor. §. 1. & argu. huius c. & eo ipso quod vxor condemnata est de adulterio, vir debet habere ante nuptias donationem & dotẽ. in Authen. vt lic. ma. & auiæ. §. si de adulterio. aliàs est verſi. sub illo. §. qui vero plurimas. coll. 8. Et istud verius credo [f]. Principium enim debet considerari in talibus, & non exitus, vt per hoc cæteris delinquendi audacia auferatur: sed si hoc esset falsum, posset committi in probatione impedimenti. Prima opinio magis benigna apparet, sed non est extendenda licentia.

f *Hanc glos. ſuam coiter ſequũtur Doctores, vt re cte hic docet Panormitanus circa fiñ hui' decretalis pra tiones de q bus hic Hoſtiensis, Ioã. And. & alij.*

[f] ¶ *Nec reconciliata.*] ad quod compellì nõ potest, etiam post pœnitentiam. 3. de conuer. cõiug. gaudemus. 32. q. 2. admonere. sed si recõciliata fuerit, postea illam fornicationem obiicere non poterit: quia ei remisit hoc. quod ei licet secundum Euangelicam veritatem. 3. de iureiu. quemadmodum. & 32. q. 1. quod autem. & c. non erit. & quia mores illius iam comprobauit. ff. de adult. si vxor. in fi. & 32. q. 5. hiorrendus. nisi postea fornicetur.

¶ *Glos. seq. obiicit, & dupliciter soluit.*

g ¶ *Dotalitium.*] idest, donationem propter nuptias: sed hæc expositio non videtur bona: quia donatio propter nuptias debet redire ad virum, sicut dos ad mulierem. j. eo. c. vlt. in fi. & ita non posset repetere dotalitium, etiam alias post separationem. sed potest hoc intelligi, cum mulier lucratur donationem vel partem ex pacto. j. eo. c. vlt. & sic illam donationem quam ex pacto habuisset, perdere debet. Vel appellatur hic dotalitium res paraphernales, ad quarũ restitutionem tenetur [d] maritus. C. de pact. conuen. l. vltima. & l. hac lege.

d Vxori nõ adulteræ de adultera vero dic vt in Auth. vt lic. ma. & aui. § si adulterio. & C. de adul. Auth sed ho die. Io. And.

Universidad de Sevilla Biblioteca

ma.vbi de hoc.& istud pactum perinde haberi debet, ac si non fuisset appositum. C. de condi. ob cau. da l. 1. pactum enim contra bonos mores non valet. ff. solu. mat. alia. §. 1. & C. de pact. pacta quæ. & 8.dist.quæ contra mores.

a ¶ *Ob nullam.*] ff.de condi.sine causa.auunculo. & C.de condi. ob cau. da.l.1.

b ¶ *In pœnã,*] sim.16.q.1.legi. &ff.de negotio.gest. fine. & ex improbitate nemo cõsequitur actionem. ff.de furtis.itaque fullo.

¶ *Glo.seq.argu olleg.3.leges.in contrarium aliæs 3. ponit.opin. cui obicit per. hoc.c.2.ponit.Ioan. tres obiectio. Tancre.vltim. dat. aliam solutionem.*

c ¶ *Restitui.*] Ex hoc videtur, quòd si contra canones vel cõtra præcepta legum, vel constitutiones principum contrahitur matrimonium: soluto matrimonio,licite repetitur quicquid dotis nomine, vel donationis datum est: vt ff. de condi.sine cau. auunculo. & ff. de ritu nuptia. prefectus. & C. de condi. ob cau.da.l.1. Sed contra videtur: qui enim scienter cõtra præcepta legum, vel constitutiones principum nuptias cõtrahunt,quicquid alteri datum est, debet ei auferri,& fisco applicatur. C.de incest. nup. quicontra.ff.de donat. inter vi.& vxo. cum hic status. §.vlt.& Insti. de nup. §. si aduersus. Quidã dicũt, q si ignorabant se esse consanguineos, tunc reuertitur quod datum est,alias non. C. solu. matri. si ignorans &l. prædicta.C.de incest.nup.qui cõtra. Istud satis videtur:sed obuiat hoc exemplum,quia isti bene sciebant se esse consanguineos, nec hoc ignorare poterant , quòd in tali gradu erant.argu.C. de lib.cau.si filium. & C.de in integ.restit.mi.de tutela , Dixit Io. quòd si aliqui sciunt se esse consanguineos, sed credunt quòd liceat sibi inuicem contrahere matrimonium:tunc competit repetitio. ff.de adulteriis. si adulterium.§.fluxum.& §. fratres. & §.incestum. & in eo casu potest intelligi quod hic dicitur:si autem sciebant se non posse contrahere: tunc non repetunt quod dederunt, sed fisco applicatur. C. de incestis nuptiis. Authen.incestas.& l.qui contra.Tancre.dicit,quòd hæc non est accusatio: quia isti sciebant se esse, tales quòd non poterant contrahere, vt dictum est:vnde debebant perdere quicquid hinc inde datum est. Et prouidit hic dominus Papa propter bonum pacis : quia nisi castra [a] restituerentur, non poterat pax inter eos reformari. Et alia ratio est:hic non poterat seruari pœna statuta.quia non erat cui applicarentur bona illa , cum nullum habeant illi regem superiorem seu fiscum: vnde merito & iure restitui debuerunt illa castra , & alia quæ data sunt,ne alter in lucro remaneat : vnde potius puniri debuit si superiorem habuisset. & hoc satis colligitur per litteram:ne ad commodum ei cedat , &c.& sic cessant contraria. Tancre.& quia Rex aliter ab illa coniunctione non recedebat , vt dicit illa littera.

[a] Quæ etiã erant regni secundum Vincẽ. vnde alienari non poterant supra de iure iu. itellecto. Ioan. And.

Nver à nobis] Diuiditur. Primo ponitur duplex quæstio. Secundo vtriusque solutio:ibi, *Nos autem.* Tertio quædam instructio:ibi, *Illud.* Prima & secũda pars subdiuitur in duas, quia quælibet ponit quæstionẽ & solutionẽ:vt patet in littera. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis dedit alicui aliquam terram, non vt in feudum vel hæreditatem,sed quandiu viueret possidendam:Ille postmodum partem illius terræ dedit vxori suæ in donationem propter dotẽ:decessit vir:Quæritur,vtrum vxor eius præfatam donationem habere debeat,dum vixerit,& tenere.Secundo ponitur quæstio:Aliquis dedit hæredi suo de legitimo matrimonio procreato in hæreditatẽ vel feudum,aliquam terram:Postmodum ipse partem ipsius terræ dedit vxori suæ in donationem:tandem decessit sine prole : Quæritur, vtrum de iure mulier possit habere donationem illam?Consultus Papa respondet,quòd cum regulariter nullus possit plus iuris transferre in alii,quam habeat:vir prædictus non potuit vxori prædictæ relinquere quod ei nõ licuit,nisi quo ad viueret possidere: & ideo mulier huiusmodi copulę dissoluẽdæ: Cũ castra ipsa non tam ob turpẽ, quã ob nullam [a] causam sint data: vt pote cum inter eos matrimonium nõ existat,& ideo nec dos , nec donatio propter nuptias: Ne ad commodum ei cedat, quod debet in pœnam [b] eius potius retorqueri: castra ipsa restitui [c] volumus,& ad id puellam per excommunicationis sententiam coarctari.

¶ Idem Archidiacono Sancti Andreæ de Scotia.

¶ *Vsufructuarius donans sine consensu domini rem ipsam vxori propter nuptias,non transfert in eã plus iuris , quã ipse habebat:idem de eo , qui sub conditione ademente habet rem in hæreditatem vel in feudum.*

CAP. VI.

NVper † à nobis tua discretio requisiuit, si aliqua terra data fuerit alicui , non in hæreditatẽ vel feudum , sed tantum quoad vixerit [d] possidenda:& ipse postmodum tertiam [e] partem vxori suæ in dotem [f] concesserit,vtrum eo defuncto præfatam dotem,vxor(dum vixerit)habere debeat &tenere:cũ ecclesia dotes protegere teneatur viduarũ [g]? ¶ Postulasti præterea,si qua terra data fuerit alicui , & hæredi, quem de vxore legitima procrearet, in hæreditatem vel feudũ: & ipse vxori suæ quadam parte ipsius in dotem concessa, decesserit postmodum sine prole, an mulier dotem eandem de iure posset † habere? Nos autem cõsultationi tuæ taliter respondemus, quòd cum regulariter nullus plus iuris [h] in aliũ transferre possit , quàm eum constet habere: vir, † cui terra prædicto modo conceditur , non potest vxori relinquere, quod ei non licuit,nisi quo ad vixerit [i] possidere: nec licet vxori suę partem illius terræ in donationem propter nuptias ex viri concessione tenere, nisi donationi,ille,ad quem spectat dominium illius terræ, voluerit consentire [k]. ¶ Quod autem de prima cõsultatione dicimus, hoc respondemus etiam de secũda:nam licet ecclesia in causis viduarum se fauorabilem [l] debeat exhibere,cõtra iustitiam tamen non est eis fauor ecclesiasticus concedendus. ¶ Illud vero te nolumus ignorare, quòd vxor dare dicitur viro dotẽ : vir autẽ vxori donationem facere propter nuptias , secundum legitimas sanctiones. [m]

† Cap. 2. tit. de doteamittenda , vel post diuortium restituenda in 3. compilatione.

Et de materia textus & glossarum præter doctores hic, vide Iulium Clarũ tract. de feudis.

illa,terram illam habere non potest,nisi ille ad quem illa spectat,donationi voluerit consentire:& idem est in secunda quæstione dicendum.Licet autem in causis viduarum ecclesia fauorabilis debeat esse,tamen contra iustitiam non est fauor ecclesiæ concedendus.In fine dicit,quòd vxor dicitur dotem dare viro,vir autem mulieri donationẽ propter nuptias, Nota, quòd nullus plus iuris in alium trãsferre,quam ipse habeat. Item ecclesia nullis , ẽt pro personis miserabilibus, dicitur contra iustitiam præiudicium facere. Item mulier dat dotem marito , maritus autem vxori donationẽ propter nuptias.

† possit

d ¶ *Vixerit.*] simile 10. q.2. hoc ius porrectum. §.si œconomus.C.de vsu & habi.si patri.

† Aliàs ita: vir, cui prædicta terra, dicto modo conceditur,

e ¶ *Tertiam.*] idem esset,si totam.

f ¶ *In dotem.*] idest,donationem.

g ¶ *Viduarum.*] tanquã miserabilium personarum. 87. dist. §.1.& c.1. De hoc dicitur.3.defor. compe. ex tenore [b].

b Concor.l. 2 C.quando impera. iter. pu & vi.Bal. in l.1. C. de bo mater.

¶ *Gloss. se. circa brocar. alle . quatuor . concor. duo contraria,& soluit.*

h ¶ *Nullus plus iuris.*] vt 1.q.7. Daibertũ. ff. de reg.iur.nemo plus. ff.de acq. rerum domi.traditio. & 3. de iure pat.qã autem. in fi. & c. cura. Argu.contra. ff. de vsufruct. quod nostrum nõ est.ff.de acquiren.re. domi.non est nouum.contraria casualia sunt.

i ¶ *Quoad vixerit.*] Et sic habes, quòd feudum potest alienari ad tempus.alias nõ potest alienari.3.de feudis.c.secundo.vbi de hoc.

k ¶ *Consentire.*] ex quo alienationi consentit, rem postea reuocare non potest.argu.ff.quibus mo.pig.vel hyp.sol.sicut re corporali. §.fi voluntate.& §.sed & si permiserit.& l.fi debitor.§. si in venditione. l ¶ *Fauorabilem.*] 87.dist.c.1& 2. C. quando imper. inter pupil. & vi.l.vnica.& 3.de fo.comp.ex tenore.vbi de hoc.

m ¶ *Sanctiones.*] C.de dona.ante nup.l.1.& vlt. §. sancimus. & dos ad vxorem,& donatio ad virum soluto matrimonio reuertitur : nisi ex pacto lucretur.].eo.c.vlt.

† *Ex vestras.*] Marito vergente ad inopiam , pro dote satisdatio potest peti.ita summat Abbas.Et secundum hunc intellectum est hic casus singularis,qui non est alibi. Diuiditur : Nam in prima ponitur consultatio. In secunda responsio cum mandato:ibi,*Cum ergo.*Prima pars ponit causæ delegationem,actoris petitionem, rei exceptionem , & iudicis inteloquutionem.Secunda ponit duas causas mandati alternatiui,quod inter illas interserit.Abbas Siculus.

CASVS.Inter H.virum & vxorem suã coram consulibus ciuitatis Genuen. super dote ipsius mulieris quæstio vertebatur , coram quibus dictus H.petebat dotem vxoris sibi assignari : mulier contradicebat quòd sibi assignari non deberet,cum ad inopiam vergeret,nisi cautionem præstaret de dote soluenda : & quia eam a se expulerat: iudices,quia ad inopiam vergere videbatur,pronunciarũt,quòd dos illa non assignaretur eidem, nisi præstaret cautionem idoneam,de ipsa non peritura : & sic dos ipsa remansit penes quendam magistrum R.postmodum vero dictus H.impetrauit litteras ad archiepiscopum & archidiaconum Genuen.contra illum R.super dote prædicta:iudices dictum magistrum R.ad suam præsentiam citauerunt:coram quibus dictus H.petebat a dicto magistro R.dotem vxoris suæ : sed dictus R.exceptionem opposuit contra ipsum,videlicet, quòd vxorem suam a se repulerat , & tacita veritate super hoc litteras impetrauit, videlicet, quòd alia vice super eadem dote quæstio mota fuit coram consulibus ciuitatis,& pronunciatum , secundum quod superius est præmissum:iudices,cum de hoc constitissent eisdem, præceperunt eidem,vt sic de dote saluanda caueret,& vxorem reciperet:sed cũ ipse cautionem præstare non posset,ad ipsius instantiam domino Papę hoc rescribere curauerunt:Vnde dominus Papa his præmissis mãdat eisdem,quatenus dotem faciant assignari eidem,sub ea cautiõe, quã potest præstare;vel saltem alicui mercatori committant , vt de parte honesti lucri valeat sustentari:ne occasione dotis detẽtæ,vxor a viro dimissa,

dimissa,vel vir,adulterij reatum incurrat : Satis enim potest ei credi modicum dotis , cui creditur totum corpus vxoris. Nota , quòd cautio de dote saluãda præstari debet a viro,cum ad inopiam vergit. Item cautio quæ præstari potest , exigenda est. Item cui conceditur maius, & minus multo fortius concedi videtur.

a ¶ *Conuenire.*]id est,ad iudicium euocare ad petitionem H.

† Iancensi

b ¶ *Repulerat.*] Et ideo audiri non debuit , nisi primo ipsam restitueret. 3.de restitu.spolia.ex cõquestione. & 3. de ordi. cog. super spoliatione. & c. cum dilectus.

c ¶ *Tacita veritate.*]De processu negotij.: vt sequitur. sic 3. de re iudi. inter monasterium.

¶ *Glossa seq.obiicit & soluit.*

d ¶ *Ad inopiam vergere.*] & bona videbatur illa pronunciatio : quia ex quo maritus incipiebat labi facultatibus, & re sua male vti , cogendus erat eam restituere. C.de in.do.vbi.& in Authen. de æqualitate do. §.vlt.colla.7. immo etiã sequestranda est,cũ præsumitur vir eam dissipaturus.ff. solu.matri. si cũ dotem.§. si vero dotem. Si ergo tenetur eam reddere,ergo non potest eã repetere. 3. de iureiur. quemadmodum. quia turpius eiicitur , &c. & dolo petit,qui restituere statim debet, ff.de regu. iur. in condemnatione. in fi. Sed hæc non habẽt locum in casu isto,vt hic dicitur:Cum enim corpus suum vxor ei commiserit,multo fortius & dotem sibi committere debet, sub ea , quam potest cautione præstare,vt sequitur.C.de pact.conuen. hac lege & est simile 12.q.1.præcipimus.immo vxor tenetur alere virum suum egentem de dote.ff.de iure dotium.metus. §. manente. & præmissa locum habent,cum maritus suspectus est de dilapidatione : quia male versatur in re sua:& non cum paupertate laborat,vt hic faciebat,& ita restituetur huic dos,prout hic dicitur in fine. Laur.

† Cap. 3. tit. de dote amittẽda vel post diuortiũ restituenda,in 3. cõpilatione.In hãc decretalem celebris extat & copiosa repetitio Palacij Rubij. cũ videto.

† impetrauit.

e ¶ *Nisi cautionem.* Lex enim prohibet fideiussorem dari pro dote. C. ne fideiussores dotium dentur.l.1 & 2.Sed in alio casu illud intelligitur.

f ¶ *Et infra.*]sed cum ipse cautionem præstare non posset, ad instantiam ipsius domino Papæ hæc rescribere curauerunt.

g ¶ *Quam potest.*]iuratoriam scilicet,in Auth.vt nulli iud. liceat habere loci curatorem.§.fi vero crimen.coll.9.vbi dicitur , quòd si mulier accusatur de crimine,pro quo debeat custodiri , debet dare fideiussorem:si fideiussorem dare nõ põt,iuratoriã cautionem præstet : & sufficit.C.de episc.& cler.Auth.generaliter 1.& in Auth.de litig. §. ad excludendas.vnde sumpta est hæc Authen.generaliter.coll.8.

h ¶ *Honesti lucri.*]Nõ enim tenetur fœnerari dotem, & de vsuris alere vxorem. arg. C.de admi.tu. Auth. nouissime. sed conuertat eam in societatem honestam,vel aliquod commercium : & ex lucro honesto eam alat.arg.in Auth.vt hi qui obligatas se habere perhibent res minorum.§.quoniam autem videmus.colla.6.ibi tamen dicitur, quòd si minor non habet vnde viuat,sed tantum pecuniam, tum curator cogitur fœnerari. [a] Lau.

i ¶ *Onera.*]ff.de iure dot.fi is qui Stichum.§.ibi dos.& infra,de vsuris, salubriter.Tancre.

Donatio.] Prima pars demonstrat , quando & qualiter donatio facta inter coniuges valeat, vel reuocanda intelligatur. Secunda docet, an reddenda sit dos & donatio propter nuptias soluto matrimonio.Secunda:ibi,*Sane.*Et hæc diuisio sufficit pro summario. Abbas.

[a] Sed illud non tenet secundum canones:non enim debet quis crimen suum cõmodis alienis impendere. 46.dist. sicut nõ suo secũdum Gof. & Hostiensem Ioan.And.

CASVS. Quæsitum fuit à Papa vtrum inter virum & vxorem durãte matrimonio donatio hinc & inde facta teneat?Respondet Papa, q donatio durante matrimonio inter coniuges facta , ex qua alter fiat locupletior,& alter pauperior,nõ habet firmitatem, nisi donatio cõfirmetur obitu donatoris:& donatore viuente penitus euanescit,si reuocetur ab eo tacite vel expresse , vel si prius moriatur,qui donationem accepit.

SANE. Dicitur in §.isto,quòd soluto matrimonio dos redire debeat ad mulierem,& donatio ad virum:nisi de consuetudine contrarium obtineat , vel nisi ex pacto facto inter virum & vxorem de lucranda dote vel donatione propter nuptias,contrarium inducatur:& pactum istud æquale debet esse ex vtraque parte. Not. quòd donatio inter virum & vxorem non valet nisi in casibus. Item dos ad mulierem redire debet,& donatio ad virum secundũ leges:consuetudo tamen vel pactum in hoc derogat legi.

¶ Idem Archiepiscopo & archidiacono Genuensi. †

¶ *Vir agens pro dote,non omnino excluditur ex eo quòd vergat ad inopiam, nec præcise cogitur satisdare vltra facultatem propriam: sed dos sibi assignatur sub cautione,quam præstare potest:Et si per illam cautionem non esset sufficienter prouisum consumptioni dotis , deponetur dos apud mercatorem vt de honesto lucro vir sustineat onera matrimonij. hoc dicit secundum intellectum , quem tenet Panormitanus inhærendo verbis litteræ. Et est casus notabilis & quotidianus.*

CAP. VII.

PEr † vestras litteras intimastis,quòd cum magistrum R. super quadam summa pecuniæ pro H.paupere,auctoritate nostra curaueritis cõuenire [a] , quam idẽ H. pro dote vxoris suæ requirebat ab eo, dictus R. exceptionem opposuit contra ipsum, quòd vxorem suam à se repulerat [b] , & tacita veritate [c] super hoc litteras impetrauerat † : quia cum super eadem dote,alia vice,coram vestræ ciuitatis consulibus quæstio mota esset, ipsi pronunciauerunt,vt quoniam idem H.ad inopiam [d] vergere videbatur, dos illa non assignaretur eidem,nisi cautionem [e] idoneam de ipsa non peritura præstaret:vnde vos ei,vt de saluanda dote caueret,& vxorem suam reciperet,præcepistis:& infra [f] . ¶ Cum ergo satis possit ei modicum credi dotis, cui creditũ est corpus vxoris : Mãdamus, quatenus dotem assignari faciatis eidem , sub † ea quã [g] potest, cautione præstare : vel saltem alicui mercatori committi : vt de parte honesti [h] lucri,dictus vir onera [i] possit matrimonij sustentare:ne occasione dotis detẽtæ, vxor à viro dimissa, seu vir, qui dimisit vxorem,adulterij reatum incurrat.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Hæc decretalis , satis seipsam summat.*

CAP. VIII.

DOnatio † , quæ constante [k] matrimonio inter coniuges dicitur esse facta;ex qua alter locupletior [l] , & pauperior alter efficitur:firmitatem non habet,nisi donatoris obitu confirmetur: quæ tamen penitus euanescit , si reuocetur ab eo tacite [m] vel expresse , vel si prius moriatur,qui donationem accepit.

† Aliàs ita:sup per eam quã potest , cautionem præstare.

† De materia huius & sequentis & glossarum vi de latissime per Palacũ super Rubrum in repetitione huius Rubricæ §.28.cum multis sequentibus. adde Antonũ Gabrielium lib. 3. cõmuniũ cõclusion.ti. de donatio. conclus.5.& 6.

b Sequitur : q matrimonio coniuncti sunt:ante nuptias donatio facta iure cõfirmatur , etiam si eodem die nuptiæ fuerunt subsecutæ. I. And.

c Et habet id locum etiam si pecuniam datã pro vxoris muliere soluit creditori suo: & mox de sua pecunia emit vnguenta. idẽ si vir pro illis emẽdis lancẽ dedit,quam illa remisit: & de sua pecunia vnguenta emit. Ioã. And.

¶ *Glos seq.exemplificat quomodo donatarius potest esse locupletior , &c. & econtra ponit duos casus,in quibus id fallit. in fine dicit qua tenus fiat reuocatio.*

l ¶ *Locupletior.*]Donatio ex qua hoc contingit,nulla est.ff.eod.l.3. 1. respon.& ex eo quod dicit ; ex qua alter locupletior, & alter pauperior:à contrario sensu datur intelligi,quòd donatio teneat his cessantibus:quod verum est:Si ergo maritus non fit pauperior, tenet donatio.vt si maritus sit institutus hæres , & repudiet hæreditatem donationis causa, vt deferatur vxori sibi substituta, vel si repudiet legatũ, vt remaneat penes vxorem oneratam pro legato præstando:vel si rogatus esset restituere hæreditatem vxori , ne detrahat quartam causa donationis:tunc tenet donatio.ff.eo.si spõsus.§.fi maritus. & §.fi quis. vel si donauerit vxori rem alienam.ff.eo.sed & si constante.Item licet pauperior fiat donator,& accipiens non fiat locupletior,tenet donatio:vt si emerit inde vnguẽta.ff.eo.quod autem.§.1. [c] Item valet quãdoque donatio licet donator fiat pauperior,& accipiens locupletior, si in tempus finiti matrimonij sit collata , sed ante tempus illud non efficitur res donata donatarij,sed differtur in tempus , in quo mulier à lege viri soluta est.ff.eodem , si seruum vxori.§.vltimo.& l. quia. & l.fi inter.Item in alio casu valet donatio , licet alter fiat pauperior, & alter ditior.ff.eo.quod si vir. Fit autem donationis reuocatio,quatenus donator pauperior,& accipiens locupletior factus est. ff. eod. si spõsus.§.vltimo.

¶ *Glos seq.exemplificat quomodo tacite , & quomodo expresse reuocetur.*

m ¶ *Tacite vel expresse.*] Tacite autem fit reuocatio per diuortium, nisi in diuortio voluerit donationem valere.ff.eo.sed interim.§.fi maritus.& l. cum hic status.§.fi diuortium.& C. eo. l. à marito. Item tacite fit reuocatio,si prius,qui libertatem acceperit , decesserit , quam is qui contulit:vt in l.prædicta,à marito.Si vero prius decedat is qui donauit,nec reuocauit donationem,confirmatur morte per silentiũ. C.eod.donationes.& l.1.& 3. Si autem simul moriantur, puta naufragio vel ruina,valet donatio.ff. eo. cum hic status. §. fi ambo. expresse reuocatur donatio cum donator eam reuocat. C. eod. à marito. nisi

Universidad de Deusto
Biblioteca

pœniteat eum reuocasse donationem: vt supremum iudicium eius sit voluntatem spectemus. ff. eo. cum hic status. §. pœnitentiam. Item expresse fit reuocatio, si maritus ea quæ donauit, postea pignori dedit vel alij donauit, vel alio modo alienauit. C. eodem. si maritus tuus. fi. ℨ. de procura. non iniustè. Et hæc quæ dicta sunt de dona. inter virum & vxo. inter parentes & liberos pene intelligi debent, inter quos prohibita est donatio, cum vna persona intelligantur. C. de impu. & aliis substi. l. vlt. & 35. q. 3. §. hac auctoritate. nisi in casibus.

† Vide notas nostras in hunc locum.

a ¶ *Qui donatum.*] vt C. eod. l. à marito. & ff. eod. cum hic status. §. fi ambo. & ista verba tacite vel expresse, vel qui donatum accepit, &c. sumpta sunt ex illis duabus legibus.

b ¶ *Sicut dos.*] Dos enim datur viro à muliere, & donatio datur vxori à viro. ℨ. eo. nuper. in fine. C. de donationib. ante nuptias. l. 1. & vltima. Et ideo redire debent ad eos: vt hic dicitur, & dos & donatio propter nuptias debent esse æquales hincinde. C. de pactis cõuent. Authẽtica æqualitas. & in authentica, de æqualitate dotis. §. hæc igitur. & §. decætero. coll. 8. Et verum est, quòd ista debent redire ad mulierem & virum, nisi consuetudo sit in contrarium: vt dicitur hic, nisi pactum de dote vel donatione lucranda vel parte, sit factum inter eos: vt hic dicit, & C. de pactis conuent. l. ex morte. Authentica æqualitas. & in Authenti. de æqualit. do. §. hoc igitur. collatione octaua. C. de rei vxor. actio. lege vnica. §. illo proculdubio. Et istud pactum debet esse æquale hincinde: & si non sit æquale, maior pars lucri ad minorẽ debet reduci, vt legibus prædictis, ex morte. & Authentica, æqualitas. & l. lege leonis. C. de pactis conuent.

† Vide Magistrũ & theologos lib. 4. sẽtẽt. dist. 42.

† Ca. vnico. eod. tit. in 2. cõpilatione. Et vide notas nostras in hoc cap. vbi cõtra hæreticos secũdæ & vlteriores nuptiæ licitæ esse ostẽduntur: inde totus titulus illustratur.

qui donatum [a] accepit, prius debitum naturæ persoluat. ¶ Sane soluto matrimonio, sicut dos [b] ad mulierem, sic & donatio propter nuptias redit ad virum: nisi de consuetudine secus obtineat, vel ex pacto de lucranda dote, vel donatione propter nuptias, quòd † æquale sit, cum hinc inde contrariũ inducatur.

TITVLVS XXI.

De secundis nuptiis †.

¶ Alexander tertius.

¶ *Secundæ nuptiæ non benedicuntur, & benedicens puniendus est.*

CAP. I.

Apellanum † (quẽ benedictionem cũ secunda [c] constiterit celebrasse) ab officio beneficioq; suspensum, cum litterarum tuarũ testimonio, ad sedem Apostolicã nullatenus destinare postponas.

¶ Lucius tertius vniuersis Christianis in captiuitate Sarracenorum positis.

¶ *Dubitans de morte cõiugis nisi prius certificetur, contrahere non debet: & si contraxit, reddat, sed non exigat debitum: & si postmodum sciat primam viuere, dimittat secundam. Abb. Sic.*

CASVS. Quidam Christiani erant in captiuitate Sarracenorum, quidam de his coniugati nulla certitudine habita de morte vxoris, contrahebant secunda matrimonia: Quærebatur, an deberent sic remanere? Respondet Papa, vt nullus præsumat amodo ad secundas nuptias conuolare, donec ei constet, quòd vxor sua de hac luce decessit.

CAP. II.

Dominus †, ac redemptor noster: & infra. ¶ Sane super matrimoniis, quæ quidam ex vobis (nondum habita obeuntis cõiugis certitudine) contraxerũt: id vobis respondemus: vt nullus amodo ad secundas nuptias migrare præsumat, donec ei constet [d], quòd ab hac vita migrauerit coniunx eius. ¶ Si vero aliquis vel aliqua, id hactenus non seruauit, & de morte prioris coniugis adhuc sibi existimat dubitandum, ei quæ sibi nupsit, debitum nõ deneget [e] postulanti: quod à se tamen nouerit nullatenus [f] exigẽdum. Quòd si post hoc de prioris coniugis vita constiterit, relictis adulterinis [g] complexibus, ad priorem coniugẽ reuertatur.

¶ Vrbanus tertius Vigilien. † episcopo.

¶ *Si vnus ex coniugibus fuit aliàs benedictus, non debent coniuges de nouo benedici.*

CAP. III.

Vir † autem vel mulier ad bigamiam transiens, nõ debet à presbytero benedici [h]: quia cũ alia vice benedicti sint, eorum benedictio iterari [i] non debet.

† Cap. 3. eod. tit. in 1. compilatione. huc spectant tradita supra de sponsalib. cap. in præsentia.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. compilat. & post conciliũ Laterañ. par. 9. cap. 2.

† Habetur in l. 1. ff. d his qui not. infa. & in l. 1. C. d secun. nup.

1. Cor. 7. & ad Roman. 6. 7.

† Vigo. † Vig. sed in vaticanis vt est impressũ.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compila. & post conciliũ Laterañ. sub Alexañ. iij. par. 9. c. 1.

inquisitioni. in fine.

¶ *Gloss. seq. exponit arg. soluit, & dat simile per modum conuersum.*

g ¶ *Adulterinis.*] Hoc intellige, si postquam intellexerit pro certo de vita prioris mariti, cum secundo remaneat: quia statim est adulteriũ, & non ante. 34. q. 2. cum per bellicam & est argu. quòd matrimonium quod ab initio valuit, tractu temporis infirmatur. ff. de iudi. si alter. & l. si à me. Sed non fuit matrimonium ab initio in veritate: sed nunc primo declaratur matrimonium non fuisse, sicut econuerso, & ex futuro euentu apparet matrimonium ab initio fuisse. ℨ. de frigi. & malefi. fraternitatis. in fi.

b Hoc verũ de sacramentis imprimẽtibus characterem.

Vir autem.] CASVS. Dicitur hic, quòd bigamus vel bigama non debẽt aliquo modo à sacerdote benedici, cum aliàs fuerint benedicti. hoc habes 31. q. 1. quemadmodum. Nota mulieres secundo nubentes, non esse à presbytero benedicendas.

h ¶ *Benedici.*] ℨ. eod. c. 1. vbi de hoc.

c Immo est vnum de septem ecclesiæ sacramẽtis & cõtrarium asserere est hæresis & damnata in concilio Trident. sessio. 7. de sacramẽtis, cano. 1. & sessio. 14. de sacramento extremæ vnctionis cap. 2. & ibidem eod. ti. cano. 1. ad de Sotum li. 4. sent. dist. 23. q. 1. art. 1. vbi plenissime. adde Lindanum lib. 4. c. 28. Panopliæ Euangelicæ.

¶ *Glo. seq. ponit rationem prohibitæ iterationis, & duo sacramenta, quæ iterantur, & de pœnitentia solemni subdit consuetudinem quorundam locorum, dicens quo casu excuset.*

i ¶ *Iterari.*] Sacramenta enim iterari [b] non debent. 1. q. 1. hanc regulam. & c. hi qui. ne fiat eis iniuria. 1. q. 1. quod quidam. & de conse. dist. 4. ostenditur. 33. q. 7. quemadmodum. & C. ne sanct. bap. ite. l. 1. & 2. Videretur enim, quòd sacramentum huiusmodi non fuisset collatum, vel quòd inefficax fuisset omnino, & sic fieret iniuria ei. 1. q. 1. sacramenta. Tamen pœnitentia bene iteratur, de pœni. dist. 3. adhuc instant. fallit etiam secundum quosdam in extrema vnctione. Quid enim impediret hanc iterari, cum non [c] sit sacramentum, sed oratio super hominem. 1. q. 1. manus. & solemnis pœnitentia non iteratur. 50. distinct. quamuis. & c. in capite. Gratianus tamen dicit, quòd iteratur secundũ consuetudinem quorundam. de pœni. distin. 3. §. ex persona. & benedictio ista cum aliquis secundam duxit virginem, iteratur secundum consuetudinem quorundam locorum, & hoc si Papa sciat talem cõsuetudinem, aliàs non licet.

Super

Super illa.] Ponit quæstionem cui respondet: ibi, *Respondemus.* Abbas Sicu.

CASVS. Secundum leges, si mulier mortuo viro infra annum nubat, efficitur infamis: Quæritur, an secundum canones ita fit? Respondet Papa, quòd cum dicat Apostolus: mulier viro suo mortuo soluta est à lege viri: nubat in Domino cui vult: ex licentia Apostoli omnis infamia aboletur: nec debet legalis infamiæ sustinere iacturam: quoniam in his sacræ leges non dedignantur sacros canones imitari.

¶ Idem Exoneñ. episcopo.

¶ *Mulier nubens infra annum lugubrem, infamiam non incurrit, hoc dicit cum sequenti. Abbas Siculus.*

CAP. IIII.

Super † illa quæstione, qua quæsitum est, an mulier possit sine infamia, nubere infra tempus luctus secundũ leges diffinitũ †: Respõdemus, quòd cũ Apostolus dicat: Mulier viro suo mortuo, soluta est à lege viri sui: in Domino nubat [a], cui voluerit: per licentiam [b] & auctoritatem Apostoli, eius infamia [c] aboletur.

a ¶ *In Domino nubat.*] j. c. proxi. ergo cum Apostolus nullum tempus adiiciat, nec nos adiicere debemus. 31. q. 1. quòd si dormierit. & 2. q. 5. cõsuluisti. & ℨ. de transla. inter corporalia soli ergo honestati suæ consulat mulier, quia statim licet, ex quo tempus non adiicitur. Insti. de verborum obli. §. pure.

b ¶ *Per licentiam.*] quæ intelligitur interuenire, eo ipso, quòd non prohibetur: vt 11. q. 1. sunt nonnulli.

c ¶ *Infamia.*] j. c. proxi.

Cum secundum.] Præmissa ratione ponit dictum, & soluit obstaculum. Abbas Siculus.

d ¶ *Cui vult.*] ſic. 7. q. 1. sicut alterius. & ℨ. c. proximo.

¶ *Glo. seq. inducit legem, & eius causam: secundo tractat, an canon liberet illam etiam à pœna legali: & primo dicit quòd sic: secundo ponit opinionem contrariam.*

e ¶ *Legalis infamia.*] quam insſixit lex ei, quæ nubit infra annum, ne turbaretur sanguis, & de prole dubitaretur. [a] C. de repu. consensu. §. si vero. ff. de his qui no. infa. l. liberorum. §. 1. Et nota quòd canones isti non solum talem mulierem liberant ab infamia, sed omni pœna quã exprimit lex. C. de secun. nup. l. 1. & in Authen. iiſdem pœnis. & in Authen. de resti. & ea quæ pa. §. vlt. coll. 4. Nec debet dici infamis in foro ciuili, ex quo per ecclesiam & licentiam Apostoli remissa est. argu. ℨ. qui filij sint legi. per venerabilem. & 2. q. 3. §. hinc colligitur. Quidam tamẽ dicunt, quòd propterea non euadit pœnam illam, qua priuatur antenuptiali donatione. Authen. prædic. de restit. & ea quæ par. §. vlt. coll. 4. quæ virũ suum ita velociter dehonestauit, vt appareat etiam eo viuẽte, eam non caste vixisse: vt ibi dicitur. & ideo perdere debet quicquid ex liberalitate viri ad eã potuit peruenire, nec ecclesia in hoc potuit [b] pœnam illam tollere: quandam ingratitudinẽ videtur mulier commistandum nõ fisse. arg. ℨ. de dona. propter eius. nec est hoc cõtra Apostolum. ℨ. de diuor. gaudemus.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. compilat. & post conciliũ Laterañ. par. 9. cap. 2.

† Habetur in l. 1. ff. d his qui not. infa. & in l. 1. C. d secun. nup.

1. Cor. 7. & ad Roman. 6. 7.

¶ Innocen. iij. P. nobili mulieri.

¶ *Summatur vt præcedens.*

CAP. V.

CVm † (secũdum Apostolũ) mulier mortuo viro suo ab ei [a] sit lege soluta, & nubẽdi cui vult [d] tantũ in Domino liberã habeat facultatẽ: nõ debet legalis infamię [e] sustinere iacturã, quæ licet post viri obitũ, infra tẽpus luctus (scilicet vnius anni spatiũ) nubat, concessa sibi tamẽ ab Apostolo [f] vtitur potestate: cũ [g] in his præsertim secularibus legibus, non dedignẽtur sacros canones imitari.

† Ca. vnico. eo. tit. in 3. cõpilat.

Roman. c. 7. & 1. Corint. c. 7.

b Immo potuit quicqd hic dicat Bernardus cui videtur mulier commistandum nõ fisse. arg. ℨ. de dona. proest.

f ¶ *Concessa sibi tamen ab Apostolo.*] quàm alicui auferre non possumus. 28. dist. de his. beneficium enim iuris, nemini est auferendum. 5. dist. ad eius vero. ff. de re iudi. l. 4. §. si quis condemnatus. & beneficiũ principis latissime interpretandum est. ff. de consti. prin. beneficium. & sic ad omnes mulieres hoc beneficium extenditur.

g ¶ *Cum in his.*] scilicet matrimoniis contrahendis, in quibus sacræ leges sacros canones imitantur. in Authen quomodo oportet episco. §. vltimo. coll. 1. & in Authen. vt cleri. apud proprios episcopos. §. vlt. coll. 6. & ℨ. de iudiciis. at si clerici. & in Auth. de eccles. tit. circa princip. colla. 9.

FINIS LIBRI QVARTI Decretal.

Universidad de Deusto
Biblio

LIBER QVINTVS.

DE ACCVSATIONIBVS, &c.

¶ *Duobus modis poteſt continuari: Primo ad præcedentia: Secũdo ad ſequentia: Primo ſic: Supra viſum eſt de accuſationibus ciuilibus, ſequitur videre de criminibus, & pœnis eorum. Vel ſic, & ſecundo ad ſequentia: Tractaturus auctor in quinto de criminibus & pœnis eorũ: quia ſuper eis quandoque proceditur per accuſationem, quandoque per inquiſitionẽ, quandoque per denuntiationẽ: ideo primo de his præmittit. Abbas Siculus.*

De hac materia tractatur.2.q.7.& q. 8. & 3.q.4.& q.5.& q. 9. & q.10.& q.11.& 4.q.1.& q.4.& q.5.& q.6.& 15. q.3.per totum.

† Vide notas noſtras hic.

† Cap. 1. eo. tit.in 1 com pilat Et vide Baldum in l. damni §. fi a lieno. ff. de damno infecto.

LIBER QVINTVS.

TITVLVS I.

De accuſationibus, inquiſitionibus, & denuntiationibus.

¶ Felix Papa †.

¶ *De perſona accuſatoris prius quærendum eſt in iudicio.*

CAP. I.

I † legitimus [a] non fuerit accuſator, non fatigetur [b] accuſatus.

I legitimus.] Ad petitionem illegitimi accuſatoris reus non eſt ad iudicium trahendus. hoc dicit. Et non diuiditur. Abbas. Caſus patet. Nota, quòd criminoſus non poteſt alium accuſare.

† Cap. 8. eo. tit.in 1.compilat. Vid no tas noſtras in hãc decretalem & de materia B. Thomam 2. 2.q.33.art. 7. vnde etiam intelliges gloſſas hic.

¶ Glo. *ſeq. ponit & repetit tria, qua faciunt accuſatorem non legitimum.*

a ¶ *Legitimus.*] legitimus ideo dicit: quia ſi ſit criminoſus, non poteſt alium accuſare. 3. q. 7. qui ſine. & ca. poſtulatus. & qui trabem geſtat in oculo, feſtucam de oculo fratris non poteſt eruere. ea. cauſa, & q. ea. §. tria. verſ. porro. in fin. & 1.q.1. multi. & 6.q.1. qui crimen. qui enim alium accuſat, debet eſſe bonæ famæ, non ſuſpectus, per iura prædicta: ſi enim ad denuntiandũ viles perſonæ non admittuntur, vt 3. de ſpon. cum in tua. multo fortius nec ad accuſandum. item nec debent eſſe inimici. 3. eo. cum oporteat. & c. cum P. Manconella. & c. meminimus: Debet enim eſſe ſine crimine, non inimicus, bonæ famæ & opinionis qui alium accuſat, aliàs nõ eſt legitimus accuſator: Criminoſus enim criminoſum accuſare non poteſt, aut etiam denuntiare.

† Lib. 8. epiſtola. 12. regiſtri.

ADDITIO. Multæ aliæ ſunt perſonæ, quæ accuſare non poſſunt: Vnde verſus.

Hi non accuſant, quos metra ſequentia ſignant:
Fœmina, pupillus, delatus, crimine tentus,
Suſpectus, quæſtu corruptus, ſortilegusque:
Infamis, ſeruus, pauper cum milite princeps:
Libertus, ſocius ſocium, necnon inimici:
Clericus eccleſiam nullus deferre valebit.

¶ *Glo. ſeq. exponit litteram: ponit exceptionem & congruentiam rubricæ.*

b ¶ *Non fatigetur.*] ſed repellatur accuſator, & abſoluatur reus ab obſeruatione indicij. 7.q.vlt.c. accuſator, niſi fuerit infamatus: quia tunc debet indici ei purgatio [a]. 2.q.5. presbyter 2. & 3. de purg. cano. c. cum P. Et hæc decre. pertinet ad primam partem rubricæ.

a Vel ex officio ſuo iudex inquiret infra. e. qualiter. infra. de collu. dete. c. 1. Ala. Io. An.

I quis epiſcopus.] **CASVS.** Dicitur in capitulo iſto, q͡ ſi aliquis qui dignus ſit voluerit denuntiare epiſcopum ſuum, ſuper aliquibus exceſſibus ſuis. debet illum charitatiue admonere, vt ſe emendet: Si autem ſe corrigere noluerit, poſtmodum cauſam eius deferat ad primates, alioquin charitatiua & legitima admonitione omiſſa, a denuntiando repellitur. Nota quòd ad denuntiandum non debet admitti, qui legitime non præmonuit, & charitatiue.

¶ Idem epiſcopis per Galliam conſtitutis.

¶ *A denuntiatione repellitur is, qui nõ præmonuit.*

CAP II.

SI † quis epiſcopus ab illis accuſatoribus [c], qui recipiendi ſunt, accuſatus [d] fuerit, poſtquam ab eis charitatiue [e] conuentus [f] fuerit, vt cauſam emendet, & eam corrigere noluerit: non olim [g], ſed nunc [h] ad primates cauſæ eius canonice deferantur.

¶ Gregorius † duci Campaniæ.

¶ *Criminatio prælati debet tractari coram illis, quorum intereſt.*

b Idque obtinet, ſiue agatur de correctione inferioris, vt in canonib⁹ hic allegatis: ſiue de correctione paris vt hic. vide Io. And.

c ¶ *Accuſatoribus.*] id eſt, denuntiatoribus.

d ¶ *Accuſatus.*] id eſt, denuntiatus.

e ¶ *Glo. ſeq. arg. quòd accuſans, &c. ſoluit.*

e ¶ *Charitatiue.*] Arg. quòd admonitio ſemper eſt præmittenda ante accuſationem, & ante vindictam [b]. 12.q.2. indigne. & 16. q. 1. quidam monachi. & q.7. omnes decimæ. & 24.q.3.de illicita. & 3. de ſen. excom. ſacro. Cum agitur in modum denuntiationis ad pœnitentiam, tunc neceſſaria eſt admonitio ſecundum Euangelicam veritatem. 3. de iud. nouit & 2.q.1. ſi peccauerit. & 3. de ſimo. licet Hely. & 3. eod. c. cum dilectus. in quo caſu loquitur hoc cap. & ita pertinet ad vltimã partem rubricæ. & vbi dicit, accuſatoribus, expone id eſt, denũtiatoribus: Accuſatus, id eſt, denuntiatus: vt dictum eſt.

f ¶ *Conuentus.*] id eſt, admonitus, vt ſequens littera indicat.

g ¶ *Non olim.*] id eſt, nõ ante admonitionẽ admittatur ad denũtiãdũ.

h ¶ *Nunc.*] id eſt, poſt admonitionem debet admitti, vt dictum eſt.

CAP. III.

ILla † præpoſitorum: & infra. ¶ Si vero aliquis eſt de monaſterio [i] prędicti abbatis, qui poſſit dicere [k], q͡ ad culpam reatumque eius pertineat: Nos cum eis, quorum [l] intereſt, cauſam diſtricte volumus perſcrutari: vt vel condẽnetur [m], vel abſoluatur.

† Cap. 5. eo. tit.in 3.com pilat. Vid omnino B. Thomam. 2. 2. q. 33. art. 4.

¶ Idem † Conſtantiæ Auguſtæ.

¶ *Qui de aliquo crimine accuſatur vel denuntiatur, interim promoueri nõ poteſt.*

CAP. IIII.

OMnipotens † Deus: & infra. ¶ Valde graue eſt, vt vir, de quo tanta & talia nuntiãtur [n] (cũ ante requiri & diſcuti debeant) honoretur [o].

¶ Paſchalis Papa.

¶ *Epiſcopus per exceptionem criminis illum ab accuſatione ſua repellere non poteſt, quem ante à ſua familiaritate neglexerit ſeparare.*

CAP. V.

NVlli † epiſcoporũ ab accuſatione ſua repellere [p] liceat quos antequam ſe ab eis impetendum cognoſceret, à ſua communi familiaritate [q] neglexerit ſeparare.

† Scilicet Gregoriꝰ lib. 4. epiſtola 34. c. 78. indict. 13. regiſtri.

† Cap. 6. eo. tit.in 1. compilat. Vid Anchar.in c. meminimus. infra. eod.

† Cap. 3. eo. tit.in 1. compilat. refert Gratianus ſub palea 3. q. 5. ca. nulli epiſcoporum.

k ¶ *Dicere.*] id eſt, accuſare. 3. eo. ex parte. & 2.q.4. Euphemiũ. Sed potius loquitur in modum inquiſitionis ſiue denuntiationis: in quo caſu tenentur ad denuntiandum: vt 2.q 6. quapropter. & ar. 3. de cogn. ſpir. tua. ad hoc. enim quilibet tenetur, etiam ſi iurauerit [c] non denuntiare. 3. de iureiu quemadmodum.

c Faciunt q͡ tradit B. Thomas 2. 2. q. 70. art. 1. ad 2. argum.

l ¶ *Quorum intereſt.*] ſcilicet, fratrum ſuorum. 86 dist. ſi quid.

m ¶ *Condemnetur.*] Hoc ſemper debet cõtinere diffinitiua ſententia, cõdemnationẽ vel abſolutionem: aliàs nõ tenet. 2.q.6.§. diffinitiua. & 23.q.4. illud etiã. vel æq uipollẽs. 3. de verbor. ſignificatio. in his. & ff. de arbitr. quid tamẽ. §. ſi arbiter. ſic & ſnia quæ ſine certa quantitate profertur, nulla eſt, nec in aliqua parte actorũ hoc reperitur. C. de ſentent. quæ ſine cer. quantit. prolata eſt. l. penult. & vlt. Tan.

OMnipotens.] **CASVS.** Dicitur hic, q͡ ſi aliquis imfamatur, non debet ad honores promoueri, donec de hoc inquiratur, vel inde ſe purgauerit. Nota q͡ opinio promouẽdi ad honores vacillare nõ debet: & ſic pendente accuſatione promoueri non debet.

n ¶ *Nuntiantur.*] Et ſic ad vltimam partem tituli pertinet, cum etiam aliquis accuſatur, aut denuntiatur, vel etiam inquiritur, grauata eſt ſtatim eius opinio, vt interim non debeat promoueri. 81. dist. tantis Daniel. & 3. de teſt. c. vlti. C. de procur. reum. & ff. de mu. & honor. l. reus. 1. reſpon. niſi poſt annum: vt ea l. reus. §. eum.

o ¶ *Honoretur.*] id eſt, ad honorem promoueatur.

NVlli *epiſcoporum.*] **CASVS.** Quidam familiaris epiſcopi volebat ipſum epiſcopum accuſare: opponebatur ſibi q͡ erat vilis opinionis, & malæ famæ: quæritur, verum ſit admittendus? Reſpondet Papa, quòd non licet epiſcopo illum à ſua accuſatione repellere, quẽ a ſe ſeparare neglexit, antequam accuſaret eundem. Not. quod ſemel approbaui, iterum reprobare non poſſum.

p ¶ *Repellere.*] Iudex tamẽ ex officio ſuo poteſt repellere accuſatorẽ, ſi non fuerit idoneus. arg. 2.q.7 alieni. & c. ſi qui ſunt. & c. quærendum. ff. de poſtulando, quos prohibet. & 3. de exce. exceptionem. in fi. & ff. de pe. hære. l. vlt.

q ¶ *Familiaritate.*] Non enim modo poteſt reprobare etiam mores quos prius approbauit. ff. de adulter. ſi vxor. in fine. & 32.q.5. horrẽdus. & 3. de filiis presby. veniens. ff. de negotiis geſtis. Pomponius. Sed cõtra. 2 q.7. alieni. & 3.q.vlt. §. ſi quis ex familiaribus. & C. q accuſare non poſſunt. iniquum. Immo videtur q͡ criminoſus criminoſum accuſare poſſit. 2.q.7. §. in hoc. & C. de hæreti. quoniam. & C. de inofficio. teſta. in arena. ar. q͡ nullus criminoſus reputatur legitima perſona ad accuſandum, vel ad denuntiandum: vt dixi 3. c. 1. arg. C. de adul. quoniam. 32.q.6. nihil iniquius. & C. de liber. cau. ſi filium. vel forſitan iſte epiſcopus accuſabatur de crimine excepto: quia & erat malæ famæ. 2.q.1. in primis. vnde admittebantur viles perſonæ contra eum. Sed dic quòd ſpeciale eſt in epiſcopis, & in odium [a] ipſorum ſtatutum. quia debẽt ſecum habere honeſtas perſonas, quæ perhibeãt teſtimonium de vita eorum. 2.q.7. cum paſtoris. Et ideo ſi prauos & viles habent ſecum, ſibi imputent. aliàs vilis perſona non eſt audienda: vt dixi 3. eod. c. 1. Vel forte ſuperior ex officio ſuo poſſet tales repellere, vt dicitur in princ. cap. & in præcedenti notula.

a Id eſt, inpœnam epiſcoporum, parũ curantiũ honorem ſuũ, vt mox ſubdit gloſſa.

† Sed in cõciliis editis nõdum hoc eſt inuentũ. refert tamen Burchardus lib. 16. decre. c. 9. & c. 4. eo. tit. in 2. com pilat.

DE *his.*] Non diuidi tur: quia continet vnum dictum. Abbas.

CASVS. Dicitur hic, q͡ ſi aliquis eſt abſolutus de crimine, de quo fuit accuſatus, non debet iterum accuſari de eodem. Not. quòd crimina ſemel dimiſſa, iterũ vindicari non debent.

† Scilicet primus, in epiſtola. 2. omnibus epiſcopis & c. 7. eo. tit. in 1. cõpilatione. ſed vide notas noſtras hic, vt melius capias hoc fragmentũ.

¶ *Gloſſ. ſeq. tractat de triplici abſolutione criminis. Prima per diſpenſationem. Secunda per ſententiam crimine non probato. Tertia per pœnitentiã. prima impedit accuſationẽ, & ſecunda regulariter fallit in duobus caſibus, tertia non.*

† Aliàs ita: ex Brocardico lib. & c. ſed reſtituendum eſt ita: ex Burchardo. lib. 19. c. 5. & vide notas huius cap.

a ¶ *Replicari.*] quia ſi probato crimine iudex cum illo diſpenſauit, ſi fuit tale crimen quod potuit diſpenſare, crimina ſemel dimiſſa, iterum in vltionem diuina clementia venire non patitur. de pœnit. diſt. 4. diuina clementia. ad finem dist. & 23.q.4. ſi illic. vbi de hoc. & 2.q.3.§. notandum. Si vero abſolutus eſt, quia accuſator nõ probauit, tutus eſt: quia de delicto vnius hominis ſæpius quæri non debet. ff. nau. cau. licet. §. vlt. & 35.q.9. veniã. & hoc verum eſt, niſi in duobus caſibus, puta ſi ſecundus accuſator primum doceat præuaricatum fuiſſe. ff. de præuari. l. 3. C. de accu. ſi quis homicidij. & de collu. c. 1. Item ſi ſuum dolorem proſequatur ignorans accuſationem ab alio inſtitutam. ff. de accuſatio. ſi cui. §. iiſdem. Et hoc intellige, cum actum eſt in forma iudicij: Si autem pœnitentiam egiſſet occulte, quo ad Deum abſolutus b eſt, ſed accuſatio in iudicio facienda, non ceſſat propter hoc. 33.q.2. admonere. Vin.

b Hoc eſt licet quo ad Deum abſolutus ſit, in foro tamen exteriori poteſt accuſari & puniri. & hæc ſententia gloſſæ eſt cõmunis, vt late dixi ii. 2. comment. in Directoriũ inquiſitorũ, Scho. 20. §. Rurſus altera.

¶ Ex concilio Maguntino †.

¶ *Abſolutus de certo crimine, de eodem iterum accuſari non poteſt.*

CAP. VI.

DE his criminibus, de quibus abſolutus eſt accuſatus, non poteſt accuſatio replicari [a].

¶ Stephanus Papa †.

¶ *Cohabitantes inimicis accuſati, ab accuſatione repelluntur.*

CAP. VII.

REpellantur ab accuſatione cohabitãtes [b] inimicis: Quia infeſtationes blaſphemiæ, affectio ſolet amicitiæ [c] incitare.

¶ Ex Brocardico † libro xliiij.

¶ *Ponit pœnitentiam accuſatoris calũnioſi, cum ſequitur inde mors vel membri debilitatio.*

CAP. VIII.

ACcuſaſti aliquẽ, & per tuã [d] accuſationem occiſus eſt: ni ſi pro pace [e] [hoc feceris,] quadraginta dies in pane & aqua (qđ carina [f] vocatur) cum ſeptem ſequentibus annis pœniteas. Si autẽ per tuam delaturam debilitatus [g] eſt, per tres debes quadrageſimas pœnitere.

¶ Auguſtinus † ſuper Geneſi de morte Abel.

¶ *Super notorio procedit iudex nemine accuſante.*

CAP. IX.

EVidentia patrati ſceleris [h], non indiget clamore [i] accuſatoris.

¶ Alexander iij. Gaitur. electo.

¶ *Laici vel inimici clericos accuſare nõ poſſunt.*

CAP. X.

CVm † P. Manconella presbyter ex vna parte, & Bonus presbyter, & I. Bonus Cocti laicus [k] frater eius ex altera, in noſtra eſſent præſentia conſtituti: eundẽ I. quia laicus erat, in dicti P. accuſationem nõ duximus admittendũ. Cũq; præfatus B. eundẽ P. ſup crimine ſimoniæ cõſtãtius accuſaret: nos eum, quia in teſtimonium contra ipſum P. Et quia etiam frater P. dictum Bonum presbyterum de cauſa conſimili accuſauit: ideo neutrum illorum admiſit in accuſationem dicti P. Sed quia vterque ſuper obiectis erat infamatus, vtrique propter infamiam purgationem indixit: vnde mandat Papa, quòd vterque illorum cum tribus ſacerdotibus debeat ſe purgare. Nota quòd laici clericos accuſare non poſſunt. Item mutua accuſatio repellitur: quia præſumitur odioſa. Item qui tulit teſtimonium contra aliquem in cauſa criminali: non poteſt illum accuſare poſtea. Item ſi quis accuſauit aliquem, & fuit repulſus: eius germanus repellitur ab illius accuſatione: quia præſumitur inimicus.

† Cap. 12. eo. tit. in 1. compila. & poſt concilium Laterañ. ſub Alexan. iij. par. 50. c. 14.

d Vide Iulium Clarum in pract. crim. §. fin q 9.

¶ *Gloſſa ſequens notat laicos non admittendos, &c. in fine obiicit ad teſtimonium, & ſoluit.*

k ¶ *Laicus.*] Nota quòd laici in accuſationem vel teſtimonium clericorum non ſunt admittendi: & hoc regulare eſt, niſi ſuorum vel ſuam iniuriam proſequantur. 4. quę ſt. 6. omnibus. nec tunc ad teſtimonium: quia in facto ſuo nemo teſtis idoneus eſt. 3. de teſti. de cætero. & 2.q.1. prohibentur. & 4.q.3.§. item omnibus. & hoc verum eſt, niſi in criminibus exceptis, vt eſt crimen ſimoniæ, hæreſis, & læſæ maieſtatis. infrà de ſimo. tanta. & 2.q.7. ſacerdotes. & cap. oues. 15.q.3. ſane. C. de epiſcopis & clericis, ſi quenquam. & in his caſibus & confimilibus admittuntur, ſi bono zelo & non ex odio procedant: quia tunc nec ad accuſandum, nec ad teſtificandum admittuntur. 3. de ſimo. licet Hely. & cap. per tuas. & infra eodem. meminimus. & capit. cum oporteat. Inimici in nullo caſu admittuntur [e]. Laici enim bonæ famæ admittuntur in huiuſmodi exceptis criminibus: ſed ſi laici ſint malæ famæ, & viles perſonæ, tunc diſtinguitur: Si clericus ſuper illo crimine ſit infamatus & malæ opinionis, admittuntur laici & viles perſonæ: Si vero ſit bonæ famæ & opinionis, non admittuntur, & hoc bene colligitur. 1. quæſtione ſecunda, in primis. ad finem. & infrà de ſimo. tanta. & cap. per tuas. & hoc exceptis conſpiratoribus & inimicis, vt dixi, & excipitur particeps criminis. ſupra de teſtibus veniens. Et teſtibus vilibus ſine corporali tormento [f] credi non debet: vt 2. quæſt. 1. in primis. ad finem. ſed accuſator non torquetur. 4. quæſt. 3. §. ſi autem ea rei. Et ſic Io. iſte (quia laicus erat) non admittitur contra clericum. Sed quare repellitur, cum accuſaret illum de ſimonia, quæ eſt crimen exceptum, & quia etiam erat infamatus, vt patet ex eo quod indicitur purgatio illi? Reſpondeo quia erant inimici: quod bene colligitur propter mutuas accuſationes, & officia permiſta, vt patet ex ipſa littera.

e Hoc verũ ſi fint capita les, de quo dixi ſuperius me lib. 3. in Directoriũ inquiſitorũ Schol. 123.

f Vide Iuliũ Clarum in pract. cri. §. fin q 21. & q ſcripſi lib. 3. in Directorium Schol. 121.

e Vide notas hic, & quod dixi ſupra c. 2. de ſponſa duorum.

h ¶ *Sceleris.*] id eſt, ſcelus quod notorium eſt per operis euidentiam, & eſt vnus modus notorij: quem & alios habes 3. de coha. cle. & mulie. cap. vlti.

† Hoc habet gloſſa in terlinearis, Geneſis c. 4. ſup illis verbis: Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra.

i ¶ *Non indiget clamore.*] i. nõ indiget aliquo proponente accuſationem: quia factũ ſe oſtendit. arg. ff. de in integ. reſtit. l. 1. in cõfeſſum enim nullę ſunt partes iudicis. ff. ad legem Aquil. proin de. niſi quo ad ſententiã tantum. & quę in iudicio publicantur, non requirunt accuſationem aut etiam probationem. ff. de adul. l. 2. §. fi publico. & C. de teſtib. nullum. ſic in quocunque notorio [d] tantum ſententia ſemper eſt neceſſaria. Vin.

† Gaientur. † Gaiet. ſed forſaſſis legendum Gaiacen. & eſt parua vrbs ſ Campania.

Cvm P.] Facit tria: Primo repellit vnũ accuſatorẽ: quia laicus: Secundo repellit alium: quia inimicus: Tertio repugnationẽ inducit. Secunda. ibi, *Cumque.* Tertia: ibi, *Sed vtrique.* Abbas Siculus.

† Cap. 12. eo. tit in 1. compila. & poſt concilium Laterañ. ſub Alexan. iij. par. 50. c. 14.

d Vide Iuliũ Clarum in pract. crim. §. fin q 9.

CASVS. Manconella presbyter ex vna parte, & presbyter Bonus, & Ioannes laicus eius frater ex altera, erant in præſentia Papæ: Ioannes laicus cœpit accuſare P. Manconellam de ſimonia: Papa (quia laicus erat) non admiſit eum ad accuſandum dictum P. Manconellam: quo repulſo presbyter Bonus frater eius, cœpit illum ſtatim accuſare ſuper crimine ſimonię, & Papa eum repulit, pro eo quòd cum idem Ioan. accuſaſſet dictum P. presbyterum Bonum fratrem ſuum duxit in teſtimonium contra ipſum P. Et quia etiam frater P. dictum Bonum presbyterum de cauſa conſimili accuſauit: ideo neutrum illorum admiſit in accuſationem

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Illius causæ.*] scilicet Ioannis laici fratris B. Iste enim Ioan. prius accusauerat forte ipsum P. coram episcopo, & B. fratrem suum induxit in testem, vt hic videtur: & ideo ipse repellitur tâquam inimicus. ℣. eo. meminimus.

b ¶ *Purgationem.*] quia vterque fuerat infamatus. ℣. de simo. de hoc. & c. insinuatum, aliàs nõ esset indicenda purgatio. 15. q. 5. de crimine.

¶ *Gloss. seq. quærit & soluit, iterum quærit & distinguit.*

† Præsertim eum frater eiusdem P. memoratum B. &c.

c ¶ *Cum tribus.*] Arbitrarius enim est numerus purgatorum secundum arbitrium præsidentis, & qualitatem infamationis. ar. 2. q. 5. c. omnibus. c. presbyter. sim. ℣. de pur. can. inter sollicitudines. Nunquid episcopus potest diminuere de hoc numero, ex quo præfigitur à Papa ex quo est arbitrarius? Dicas q̃ non, postquam Papa statuit. ar. ℣. de offic. delega. de causis. 5. vlt. Quid si non potest habere compurgatores? Distinguendum hoc contingat ex eo, q̃ est taliter infamatus, tũc puniri debet tamquam conuictus. ℣. de simo. insinuatum. & ℣. de purgat. ca. cum P. quæ est pars huius. Si vero non potest habere, quia est aduena, potest credi suo iuramẽto, cessante probatione. arg. ℣. de iureiu. c. vlt. & ff. de his qui no. infa. furti. accipe. 5. qui iussu. ver. sed & si iure. in Authen. vt nulli liceat habere loci seruatorem. 5. necessarium. ver. si vero crimen. coll. 9. C. de custod. & exhib. re. Authen. nouo iure. Quid si habet bonos laicos: admittuntur. arg. 2. q. 1. in primis. Vinc.

† Vide Bernardinũ Diaz in pract. crim. cano. c. 140. & Hostiensem in sum. ti. ā purga. canonica. vnde illustratur hic tex tus & glossa.

† purgari.

† Cap. 13. eo. tit. in 1. compilat. & post concilium Lateran. sub Alexan. iij. par. 50. c. 16.

† Aliàs ita: ab eius accusatione non sunt vilaten' repellendi.

Ex parte tua.] Tres sunt partes. Secunda: ibi, *Licet.* Tertia: ibi, *Quibus.* Abbas.

CASVS. Monachi debent abbati obedientiam & reuerentiam: Dubitabatur, vtrum hoc non obstante, possint ipsum abbatem accusare: Respondet Papa q̃ monachi non sunt repellendi ab accusatione abbatis, pro eo q̃ de obedientia & subiectione ipsius noscuntur esse, nisi alia rationabilis causa impediat, quibus debent de bonis monasterij expensæ necessariæ ministrari, vsque ad finem causæ, cum proprium non habeant. Nota quòd subditus potest accusare suum prælatum, nõ obstante obedientia.

d ¶ *Alia rationabilis causa.*] puta q̃ essent excommunicati. ℣. de excep. exceptionem. Vel si essent inimici vel conspiratores ℣. eod. meminimus. & ℣. de simo. per tuas. & ℣. eo. cum oporteat. & in casu. ℣. eo. veniens. vt dixi ℣. eo. c. 1. Sed pro eo quòd obedientiam promisit, non repellitur ab eius accusatione: in hoc enim quòd malus est, non tenetur obedire ei, immo potius tenetur illum denuntiare siue accusare, cum eorum interfit. ℣. eo. illa. & 11. q. 3. non semper. & c. Iulianus. arg. ℣. de maio. & obed. dilecti. in fi. & 2. q. 7. quapropter. 10. q. 2. episcopus. 17. q. 4. questi sunt. & quia vtilitatem ecclesiæ procurant, debent eis expẽsæ ab ecclesia ministrari: vt hic dicit, & ℣. eod. olim. & ipse abbas debet habere expensas [a], vt se defendat vsque ad finem causæ.

¶ *Glos. seq. ponit casum exceptum: rationem reddit tex. dicit quòd determinare possunt. signat huic contrarium, format quæstionem de monacho, qui est in scholis, & soluit.*

e ¶ *Licet alios.*] Alios vero accusare non possunt, nisi interfit monasterij, de licentia tamen abbatis. 16. q. 1. monachi. cum mortui sint mundo. eadem causa. q. 1. placuit. & non tantũ humanis vocibus, sed diuinis mortui sunt. 2. q. 7. placuit. Funesta est eorum vox: vt ibi dicitur, id est, semper flere debent, & tristes esse. 16. q. 1. placuit. Denuntiare autem possunt ad pœnitentiam quemlibet Christianum: quia cuilibet dictum videtur, si peccauerit in te, &c. nulla facta exceptione; maxime si dicitur esse præceptum. arg. ℣. de iureiur. quemadmodum. Sed contra videtur dicere prædictum ca. placuit. vbi dicitur, quòd monasterium exire non debet monachus, sed tamquam mortuus ibi esse. Sed pone, monachus est in scholis [b] de licentia abbatis: nunquid potest accusare vel aliter agere? Respondetur, potest, si eius interest: quia eo ipso quòd monachus de licentia abbatis est in scholis, per cõsequens omnia ei con cessa intelliguntur, sine quibus commode non possit viuere. arg. ℣. de offic. delega. præterea. c. prudentiam. 5. sexta. & c. suspicionis, tamen pro alienis debitis intercedere non posset, vt per hoc monasterium obligaret, cum hoc non intellexerit abbas. arg. ℣. de fideiuss. quod quibusdam. & ℣. de sol. si quorundam. nisi quantum pertinet ad propriam necessitatem, & hoc si abbas ei concedat. T.

a Secundũ Ala. & Vin. etiam si sit ab administratione remotus. allegat ff. de inofficio. testa. si iuratus. I. An.

b De hoc articulo vid in terminis per Horatiũ Lutium tract. de priuilegiis scholariũ in priuilegio 84. adde in Decision. capellæ Tholosanæ. q. 20. & q. 88.

nium illius [2] causæ adductus fuerat: & quia prædictus I. frater eius, ipsum P. coram te prius accusauerat, ab accusatione repulimus: præsertim † cum frater P. memoratũ B. antea de causa consimili accusasset. vnde quoniam vnus post alterũ prædictum P. instanti vicissitudine accusabant: neutrum ad eius accusationem admisimus. Sed vtriq; presbytero de obiectis criminibus, purgationem [b] † duximus indicendam. Ideoq; mandamus, quatenus vterque illorum cum tribus [c] sacerdotibus faciat se purgare †.

¶ Idem Vigoriesi. episcopo.

¶ *Monachus accusare potest abbatem, & de bonis monasterij expensas litis necessarias habebit.*

CAP. XI.

EX † parte tua: & infra. ¶ Prudentiæ tuæ taliter respondemus, quòd monachi (nisi alia rationabilis [d] causa impediat) eo q̃ de obedientia & subiectione abbatis esse noscuntur, ab † eius accusatione sunt nullatenus repellẽdi: Licet [e] alios accusare non possint. ¶ Quibus siquidem, cum proprium non habeant, de rebus monasterij expensæ [f] debent necessariæ, donec causa debitum finem accipiat, ministrari.

¶ Idem †.

¶ *Presbyter ebriosus Missam celebrans, non præmissa digestione, ecclesia priuari debet. hoc dicit, vt conueniat omnibus lecturis.*

CAP. XII.

SI † constiterit [g], quòd D. ecclesia non perpetuo concessa, sed ad tempus fuerit commendata [h]; & de vinolẽtia [i] †, & quòd in taberna [k] pernoctauerit [l], ita quòd altera die nulla præmissa dormitione [m] † Missam cantasset: & infra. ¶ Si de hoc rationabiliter cõuictus fuerit in iudicio ante episcopum [n] suum: siue accusatus: vel ad rationem positus sine coactione [o] fuerit confessus: ei super eadem ecclesia perpetuum silẽtium imponatis, ipsum ab impetitione B. † desistere compellentes. ¶ Cæterum † si eidem fuit ecclesia canonice concessa & tradita, & postea de crimine aliquo non fuit † conuictus [p], propter quod de iure debeat † spoliari: vel post appellationem ¶ (sicut aliquando allegauit) ecclesia illa fuerit spoliatus, ipsam ei faciatis restitui [r], & in pace dimitti.

& ideo iuste priuatus fuit per iudicem suum, corã quo super his fuerat accusatus: & ipse hæc omnia negabat, dicens, quòd canonice in ea fuerat institutus, & iniuste spoliatus, & post appellationem: Midat Papa primo inquiri de præmissis: quæ si vera sunt, imponatur ei silentium super ipsa ecclesia: Si vero ipsam habuerit canonice, & non fuerit conuictus de crimine, vel post appellationem fuerit spoliatus, restituatur ei ecclesia. Ber. Nota, quòd qui ecclesiam habet commendatam, non dicitur eam proprie possidere, quare non dicitur spoliatus, si inde remoueatur vel expellatur per commendatorem.

f ¶ *Expensæ necessariæ.*] Arg. aduersarium aduersario compellendum in expensis prouidere, contra se arg. ff. de inoffi. testa. si instituta. 5. 3. C. de Carbo. edicto. l. vlt. C. de ordi. cog. l. vlt. 5. 1. ver. nã si tales. & istæ expensæ necessariæ tantum erũt, sine quibus causa explicari non potest. De expensis satis habes ℣. de dolo & ꝑtu. sinẽ litibus.

I constiterit.] Potest multipliciter intelligi. Diuiditur. Nam primo instruit iudicẽ quãdo contra actorem pronuntiandum sit. Secũdo quando cõtra reum: ibi, *Cæterum.* Abbas.

¶ *Glo. seq. ponit casum.*

g ¶ *Si constiterit.*] CASVS. c Sacerdos iste petebat ecclesiam sibi restitui, quia dicebat se ab iniuste spoliatum fuisse: Dicebatur in contrariũ, quòd non erat audiendus: quia non fuerat spoliatus, cum non intitulatam, sed commendatam habebat tantum ecclesiam. Item quòd quasi ebrius in taberna pernoctauerat, & nulla dormitione facta illa nocte, in sequenti die mane Missam celebrauit ipse,

† Idem scilicet Alexãder iij. sic etiam in veteri cõpilatione. c. 2. eo. tit.

† Idẽ. id est Alexã. iij. sed in 2. cõpilat. c. 1. eo. tit. Celestino. iij. aliàs Clemenˢ tribuitur.

† Vide notas huiˢ capitis, vbi de vero agitur intellectu.

† violentia.

† dormitatione.

c Hic casus Bernardi est, & in antiquis codicibus reperitur.

† G.

† Alias ita: Cæterum si eidem fuerit ecclesia ipsa canonice, &c.

† fuerit

† debuit

† Cap. 1. eo. tit in 3. compila. altera pars huius c. infra de purgat. cano. c. vltim. vid Archidiacorũ in c. Epiphanium. 5. q. 6. circa finem.

h ¶ *Commendata.*] sic ℣. de elec. dudum. & 21. q. 1. qui plures. Commendare enim est idem quod deponere. ff. depos. Lucius Titius Sempronio. & ℣. de depo. c. 1. Qui enim deponit rem penes alium, possessionẽ intelligitur retinere. ff. depos. licet. & quandocunque vult, potest depositum siue rem commendatam reuocare. ℣. de depos. bona fides. 5. 1. vbi de hoc. & ff. depo. l. 1. 5. penul. & ita licite huic presbytero potuit auferri ecclesia, cum ipse non possideret, & sic non fuit spoliatus.

i ¶ *De vinolentia.*] id est [d] ebrietate. aliàs est de violentia: quia forte quandam stuprauerat.

d Hæc glossa nec est Bernardi, nec habetur in antiquis codicibus.

k ¶ *In taberna.*] 44. dist. non oportet.

l ¶ *Pernoctauerit.*] pernoctare, noctem totam significat. ff. de verb. sig. vrbane. 5. pernoctare. & ℣. de spon. veniens 2.

m ¶ *Dormitione.*] vnde non videtur ieiunium propter indigestionem, sed pransus celebrasse: quod fieri non debet. de conse. dist. 1. sacramenta. & de conse. dist. 2. liquido.

n ¶ *Ante episcopum.*] ℣. de confes. cum super. & præsente aduersario. ff. de confes. certum. 5. 2. ergo si coram alio non suo iudice, non noceret talis confessio. ℣. de iudi. at si clerici.

o ¶ *Sine coactione.*] talis confessio sic per coactionem extorta non præiudicat. 31. q. 2. Lotharius. 15. q. 6. c. 1. C. quorum appell. non re. l. 2. & 2. q. 6. 5. sunt etiam quorum. ver. nullus etiam homicidarum.

p ¶ *Conuictus.*] vnde priuari non debuit sine culpa. 56. dist. satis peruersum. & 16. q. 7. inuentum.

q ¶ *Post appellationem.*] quod enim post appellationem legitime interpositam fit, debet in irritum reuocari. ℣. de offic. deleg. super quæstionum. in fi. & ℣. de appel. bonæ.

r ¶ *Restitui.*] cum fructibus perceptis. ℣. de resti. spolia. grauis. vbi de hoc.

Mem

Meminimus.] Primo ponit mandatum non executum, & eius causam: Secundo causam probat, & illud exequi mandat: ibi, *Quia vero.* Abbas.

CASVS. Quædam monacha C. nomine, fuit electa in abbatissam cuiusdam monasterij: cuius electionem Papa confirmauit, mãdans diœcesano episcopo, vt ei munus benedictionis conferret: Dum eam benedicere vellet, quidam H. nomine, proposuit ex aduerso dicens, quòd eandem de simonia accusare vellet, appellans, ne ipsam benediceret: propter quod eam non benedixit: proponebatur, quòd ille non deberet audiri: quia inductus fuerat in testem contra ipsam in causa electionis, quam Papa confirmauit: Significatum fuit hoc domino Papæ: vnde mandat eidem episcopo, quòd propter appellationem prædicti H. eã benedicere non postponat, cum fuerit requisitus, quia cum testimoniũ tulerit cõtra ipsam, eius præsumitur inimicus. Nota, quòd inimicus nõ admittitur ad accusandum etiam in crimine excepto.

† Vide Antonium Gomezium tom. 3. varia resolui. c. 12. versi. Tertio repelitur inimicus.

a ¶ *Pro altera parte.*] id est, pro seipso ex aduerso.

† impertiri

¶ *Glo. seq. recitari potest per obiectionem.*

b ¶ *Accusaret.*] sed non videtur quòd locum haberet adhuc accusatio, cum nondum habuisset plenum ius, sed potius debuisset excipere contra eam: quod posset cõcedi: sed quia repellitur ab obtento, potest admitti accusatio. De hoc dicitur. ℣. eod. super his.

c ¶ *Inimicus.*] ergo si non fuisset manifestus inimicus, deferendum fuisset appellationi: quia tunc cum crimen simoniæ exceptum sit, eam poterit accusare, vt plene dictum est. De hoc ℣. eo. cum P.

d *Testimonium tulerit.*] Et forsitan super eadem causa, vel alia consimili alio ipsam accusante, & ob hoc solum præsumeretur inimicus. simi. ℣. eo. cum P. & simi. 4. q. 3. 5. item in criminali. in princ. vbi de hoc. Bernardus.

¶ Idem †.

¶ *Inimicus etiã à voluntaria exceptione repellitur.*

CAP. XIII.

MEminimus tibi mãdasse, vt C. Abbatissæ, cuius electionem confirmauimus, munus benedictionis impendere procurares. Sed quia H. pro altera [a] parte à te ad nostram audientiam appellauit, proponens quòd de simonia accusaret [b] eandem, mandatum nostrum distulisti effectui mancipare. ¶ Quia vero te non decet in hac parte, appellationi eiusdem H. deferre, cum idem illius manifestus fuerit inimicus [c] †, & contra eam testimonium tulerit [d]: Mandamus, quatenus (cum inde fueris requisitus) præfatæ abbatissæ munus benedictionis non differas impartiri †.

¶ Innocẽtius iij. archiepiscopo Bisuntino.

¶ *Dicens se aliquem accusaturum coram iudice, ante inscriptionem potest sine pœna desistere, & non accusare: sed ei desistenti silentium imponitur in perpetuum. Et secundum hoc summarium iste textus est notabilis. Abbas.*

CAP. XIIII.

LIcet † in beato Petro: & infra. ¶ Sane cum ex litteris B. Decani sancti Stephani, & T. I. & M. canonicorum ecclesiæ Bisuntinæ ad Apostolicæ sedis audientiam peruenisset, te varia crimina commisisse: ac ab eis fuisses per easdem litteras super periurio, crimine simoniæ, & incestus † delatus: Clemens † Papa prædecessor noster, seruatâ iudiciaria grauitate tibi certum terminum assignauit: duplico tamen te conspectui præsentares. Cum autem iuxta tenorem citationis ad sedem Apostolicam accessisses, nec † vllus appareret, qui te ita impeteret de prædictis: ne aliquid de contingentibus omittere videremur, ab I. & O. archid. in nostra præsentia cõstitutis quæsiuimus [e] diligenter, si quid super præmissis aduersus te, pro se, vel pro aliis pro ponere vellent; & quod scripserãt, legitime demonstrarent: ipsi autẽ, quòd nõ proposito accusandi hæc scripserant, respõderunt. Sed quia super quibusdam incorrigibilis videbaris, quædam de te Apostolicæ sedi duxerant intimanda: sed nuntius, qui pro litteris accesserat impetrandis, mandati formam excessit [f]. ¶ Nos igitur dictis canonicis, super prædictis silentium duximus imponendum, ne te de cætero [g] eis super his accusare liceat, vel etiam infamare. Quia vero prædicti canonici citra vinculum inscriptionis [h] desistere voluerũt, eis de iuris permissione id non duximus imputandum. ¶ Ne autem in absolutione tua minus canonice procedere videamur: quamuis potius in odore bonæ opinionis coepiscoporum nostrorum, quàm eorum infamia delectemur [i], Cabilonen. episcopo, & abbati de Firmitate, inquisitionẽ famæ tuæ duximus committendam.

† incestu

† In multis antiquis ita: C. ꝑꝑ ꝑ. N. quòd legi potest ita: Celestinꝰ Papa prædecessor noster.

† Aliàs ita: nec vnus apparet, qui te impeteret de prædictis

e ¶ *Quæsiuimus.*] Sed quare Papa quæsiuit ab istis, vtrum vellent aliquid proponere cõtra ipsum? Si enim accusator non compareret in termino præfixo, amplius non audiretur, nisi probet iustam absentiã. 4. q. 5. quisquis. & C. qui accu. non pos. si ea quæ. & ℣. de fid. instru. accepimus? Respondeo, non statim debet iudex absoluere præsentem, licet accusator sit absens: quia potest esse quòd habeat iustam causam absentiæ: vt ℣. vt lit. non conte. quoniam. Iudex habere debet rationem viarum & temporis, & alterius etiam impedimenti. ff. de vaca. mune. tempus. ff. quib. ex cau. ma. si cui. 5. 1. ff. de dam. infect. l. si finita. 5. si forte. ff. de iudi. si prætor. in fi. & ℣. de re iudic. cum Bertholdus. Et ideo Papa istos requisiuit: quia forte nõ credebat, quod iusta causa impediti tacerent. arg. 2. q. 7. plerunque. Et nota quòd licet absenti restituatur accusatio sua. ff. qui. ex cau. ma. si cui. 5. 1. tamen minor non restituitur ad accusandum. ff. de mi. auxilium. Vel ideo non imponitur silentium accusatori, quia accusator prius monendus est, vt procedat. C. qui accu. non poss. qui crimen. & ideo isti requisiti fuerũt, si vellent aliquid proponere [a], quia si requisitus accusator non procedat, amodo non auditur, vt hic patet, & per iura prædicta. Sed videtur quòd isti debuerunt puniri in expensis, quia fecerunt illum citari ad curiam

a Vel requiruntur, quia nondum in hoc scripserant: nec in modũ accusationis hoc proposuerant: secundum Hostiẽsem Io. And.

malitiose. arg. prædictæ l. qui crimen. & ff. de iudi. eum quem temere. sed excusantur propter nuntium qui formam mandati excessit, vnde non tenebantur. Idem videbatur dicendum, vbi etiam de crimine agitur ciuiliter. ff. de iure fis. l. 2. 5. ſenatus. sed in negotiis ciuilibus aliter proceditur contra absentem actorem. C. de iud. properandum. Io. De hoc dictum est ℣. de dolo. prout.

f ¶ *Excessit.*] Et ideo non valuit, nec præiudicat eis, ex quo non habent ratum. ℣. de offi. dele. cum olim 1. & ℣. de rescrip. cum dilecta.

g ¶ *De cætero.*] ℣. eod. de his. 4. q. 5. c. 1. & 5. q. 5. illi qui. C. qui accu. non posˢi ea. ff. ad Turpil. qui destitit. nisi iterato crimen committeret. arg. 6. q. 1. imitare. nam exceptio rei iudicatæ non obstat, nisi de præteritis commissis. ff. de excep. rei iudi. si rem meam. & l. seq. & C. ad exhi. neque. & l. non ignorabit. & ℣. de excep. ca. penult.

¶ *Glo. seq. distinguit criminales & ciuiles actiones.*

h ¶ *Citra vinculum inscriptionis.*] Et quia ante inscriptionem destiterunt, eis non imputatur: quia nemo compellitur accusare. 2. q. 3. si quem. & ca. si quis iratus. post libelli oblationem sine pœna desistere licet. ff. ad Turpil. quæsitum. ff. de in ius vo. libertus. tamen ille qui infamauit, tenetur iniuriarum. ff. de iniur. item apud. 5. si quis libello. In ciuilibus tamen actionibus bene compellitur agere, post libellum oblatum reo instante. C. quomodo & quando iudex. Authen. qui semel. Io.

i ¶ *Delectemur.*] Argum. quòd præstantius est priuilegium bonæ famæ quàm malæ opinionis. argu. ℣. de purga. ca. cum in iuuentute.

Universidad de Deusto

Veniens.]Qui iurat aliquem non accusare; repellitur ab eius accusatione. hoc dicit. Diuiditur. Nam prima pars narrat factum. Secunda proquntiationem, citationem & purgationem. Secunda: ibi, *Cum igitur.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam canonicus Pragen. A. nomine, in præsentia Papæ proposuit contra episcopum Pragẽsem, quòd cum esset filius sacerdotis, in Pragen. ecclesiam non fuerat canonice ingressus, & contra priuilegium ecclesiæ Pragen. duci Bohemiæ homagiũ præstitisset, sic subiiciẽdo ecclesiam seruituti: vnde Papa citauit eum, vt ad certum terminum compareret coram ipso: Ipse vero in suam excusationem per nuntios al legauit viarum discrimina, consecrationem chrismatis imminẽtem, & quòd filius ducis baptizandus erat tunc tẽporis per eundem: Papa audiens huius allegationes, eas friuolas reputauit, & ipsum habuit cõtumacem: & licet procuratores eius in causa criminali recipi nõ posset, tamen eis concessit auditores, vt si possent, ipsũ aliquatenus excusarent: Coram quibus prædictus A. obiecit prædicta contra episcopum: sed ex aduerso fuit ei responsum, quòd cum olim super hoc litterę fuissent impetratæ ad archiepiscopum Magdeburgen. idem A. in probatione deficiens, ad pedes episcopi humiliter se prostrauit, veniam postulans ab eodem: & confessus fuit, quòd calumniose processerat cõtra ipsum: propter quod iurauit stare mãdatis ipsius, & ipse præcepit ei sub debito iuramenti, vt contra ipsum decætero talia proponere non auderet: qđ totum in præsentia domini Papæ fuit confessus: vnde ipse imposuit ei silentium super impetitione episcopi itamen quia cõtumax fuit, citat ipsum ad præsentiam suam: & propter infamiam indicit ei purgationem. Nota, q᷑ in criminali non admittitur procurator. Item in causa criminali auditur quis allegans excusationem. Item qui semel calumniatus est contra aliqué, non auditur amplius cõtra eundem. Item licet quis ad iudicium malitiose vocetur, venire debet, aliàs contumax reputatur.

¶ *Idem Sancteburgeñ* †. archiepiscopo.

¶ *Ad prosequendam accusationem criminalem non admittitur procurator, licet posset allegare causam absentiæ, seu alias exceptiones non tangentes crimen propositum: & qui iurauit stare mandato alicuius, non admittitur ad accusandum illum, si virtute iuramẽti sibi fuit iniunctum, vt non accuset. hoc dicit, & ad hoc solet allegari: & in hoc est valde vulgatum.*

CAP. XV.

Veniens † ad sedem Apostolicam A. Pragen. canonicus contra Pragen. episcopum inter alia proposuit coram nobis, quòd cum esset filius sacerdotis, in ecclesiã fuerat Pragen. intrusus: & contra eiusdem ecclesiæ priuilegium, homagium duci † Boemiæ præstitisset, sic subiicions Pragen. ecclesiã seruituti: & infra. ¶ Vnde prædictum episcopum ad festum Resurrectionis dominicæ, peremptorie nos meminimus citauisse. Idem vero ad suam excusationem, viarũ discrimina, consecrationem chrismatis imminentem, & quòd filius Boemiæ principis esset per ipsum baptizandus tunc temporis, per nuntios & litteras allegauit. Licet autem excusationes huiusmodi (sicut erant) friuolas æstimãtes †, ipsum reputauimus contumacem: nec procuratores eius in causa posse mus recipere criminali [2]: eis tamen concessimus auditores, vt si possent, illũ aliquatenus excusarẽt. Cũq; prædictus A. coram eis repetiisset obiecta, fuit ex aduerso responsum, quòd cũ olim super hoc ad Magdeburgen. archiepiscopũ litteræ fuerint impetratæ: idem A. in obiectorum se videns probatione deficere, ad pedes eius se humiliter prosternens, veniam postulauit: & quòd aduersus eum calumniose processerat, est confessus. Cæterum cum super hoc, mandato stare eiusdem archiepiscopi iurauisset: ipse præcepit eidem, sub debito præstiti iuramenti, vt contra eundem episcopum de cætero pro ponere talia non auderet. ¶ Cum igitur nobis ex ipsius A. confessione constaret, ipsum iuramentum huiusmodi præstitisse, ac tale recepisse mandatum [b]: super impetitione dicti episcopi, silentium [c] ei duximus imponendũ: propter [d] † contumaciam tamen eidẽ episcopo citationem, & purgationẽ propter infamiam indicentes.

¶ *Idem Priori sancti Fridiani, & magistro B. canonico Pisano.*

¶ *Denuntiator criminis non se inscribit, quia ad correctionem tendit: accusator autem inscribit, quia tendit ad pœnam: excipiens vero inscribit ad pœnã extraordinariam, si per exceptionẽ deiicitur ab obtento: aliàs secus. hoc primo. Secũdo dicitur, quòd dum discutitur de crimine per modum exceptionis, potest interuenire procurator.*

CAP XVI.

Svper † his, de quibus nos cõsulere voluistis, inquisitioni hic patet, & ff. ne quis eũ qui in ius voc. est vi eximat. Lantep. §. ité si quis. ff. iudi. sol. si reus. Quod verum est cum dubitatur, an citatio teneat. ℨ. de app. si duobus. & ca. cum parati. & ff. de iudi. si quis ex alienа. Sed si euidens est, quòd citatio non tenet: non tenetur venire citatus, puta si citetur aliquis tempore feriato. arg. §. q. 2. c. 1. & est expressum. ℨ. de fer. c. vlt. ff. de fer. l. 1. nisi esset iusta causa, vt ibidem dicitur, puta res peritura vel ratione criminis: vel nisi pietas, vel necessitas hoc suadeat. quandoque non valet ratione personæ. vt 4. q. 3. §. liberti, quandoque ratione loci inhonesti c. ff. de arbi. si cum dies. §. si arbiter. vel si esset nimis remotus forte ire non teneretur, si constaret, q᷑ in litteris non contineretur illa clausula: non obstante constitutione de duabus dietis., supra, de rescrip. nonnulli. si euidens sit ipsum non esse iudicem qui citat. ℨ. de offi. delega. ex litteris. vel si ordinarius citat illum qui non est de sua iurisdictione, nec ratione criminis, seu contractus. ℨ. de for. compe. c. vlt. vbicunque dubitatur de iurisdictione debet quis ire & allegare priuilegium suum, aliàs tamquam contumax potest puniri, vt hic patet. Io.

Svper his.]Diuiditur in duas partes principales. secunda: ibi, *Licet.* Et prima subdiuiditur: quia primo ponit tres modos opponendi crimen. Secundo illos prosequitur: ibi, *Quando. Abb.*

CASVS. Quidam electus fuit in episcopum Lucan. quidam canonici opponebant se illi electo quædam impedimenta contra ipsum proponentes, scilicet, quòd erat malæ famæ & opinionis, & quòd contraxerat matrimonium cum vidua, vt sic repelleretur tamquam indignus: super his mandat Papa inquiri: Opponebatur contra illos qui se opponebant, & impetrauerant de his inquiri: quòd debebant se obligare ad pœnam, si deficerent in probatione: vnde iudices illi super hoc consuluerunt dominum Papam: & ipse respondit, quòd tribus modis potest crimen opponi, denuntiando, excipiendo, & accusando: quando crimen in modum denuntiationis opponi

† Salzeburgen. † Satiburgẽ. † Salesburgen.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. compila. Et ad materia & intellectu vide late per Antonium Rubeũ tract. de potestate procur. in causis criminalibus.

† In codice Barbatiæ deleta est vox, duci. & alterius manu supra scripta dictio, regi. sed nouę Vaticani habent, duci. in vno sup verbo, duci, habentur hæc: olim, hodie rex.

† extimarẽt

a Si tamen interuenerit, & nõ fuerit obiectũ: valet qđ fit cũ eo: vt no. infra de iud. c. 1. lib. 6. & facit quod not. C. de adulte. quamuis indubitati. Ioan. And.

b Aliàs, accusatione

c Vel ad exceptiones obiiciendas, & ibi not. Io. p hanc decre. & hic idem dixit Ioã. An.

† Secuti vetera & emendata exẽplaria hunc locum restituim᷑ vt est impressus, cum perperam in vulgatis legatur ita: propter cõtumaciam tamen eidẽ episcopo canonicã purgationẽ propter infamiã indicentes.

a Ca. 3. co. tit. in 3. cõpilat. Vide B. Thomam 2. 2. q. 68. ar. 4. & Bernardinũ Diaz. in pract. crim. cano. c. 6.

d Hoc ideo dicit, quia episcopus hic calũniose vidẽbatur accusari, & per cõsequẽs calumniose citari.

e Vel notorie periculosi: vt in cle. 1. de iudic. pastoralis. ver. Pisana. I. An.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. compilat. vbi est integra, quæ videnda est, vt meli⁹ hoc fragmentũ intelligatur. absciſſum ta mẽ est infra eod. tit. c. qua liter & quan do. à principio vsque ad §. debet igitur.

† Aliàs ita: hunc ipsum *Matth. 7.*

† Sed an hodie inscriptio seu obligatio id pœnam talionis fieri debeat, tradunt præter doctores hic, Iulius Clar⁹ in pract. crim. §. fin. q. 12. Couarruuias lib. 2. var. resol. c. 9 & Petr⁹ Duenas regula 27. incip. accusãs aliquẽ.

† Aliàs ita: vt ab accusatione & testificatione, &c.

a Alios etiã tum modos habes sci licet per inquisitionem. j. eo. inquisitionis. & c. qualiter & qaando. & j. de simo. licet. exceptis notoriis: vt in c. licet. Et lex etiam dicit: q᷑ quatuor sunt genera cognitionum: quia aut agitur de capitali crimine, aut de fama, aut de pecuniaria re, aut de honoribus, vel muneribus agendis ff. de variis & extraord. cog. l. penult.

a Alios etiã modos habes sci licet per inquisitionem. j. eo. inquisitionis. & c. qualiter & qaando. & j. de simo. licet. exceptis notoriis: vt in c. licet. Et lex etiam dicit: q᷑ quatuor sunt genera cognitionum: quia aut agitur de capitali crimine, aut de fama, aut de pecuniaria re, aut de honoribus, vel muneribus agendis ff. de variis & extraord. cog. l. penult.

¶ *Glo. seq. ponit quinque casus, quibus non inscribitur, & subdit quid sit inscribere.*

b ¶ *Oportet inscribi.*]Sic. ℨ. de simo. licet Hely. nisi in casibus, primo in crimine abigeatus. C. de abige. l. vnica. Etem in leuibus & paruis criminibus. arg. ff. de ac. leuia. Item in his quæ apparitores referunt. C. de accu. ea quidem. Item in crimine apostasiæ. C. de apostа. apostatarum. Item cum accusatur Christianus, qui contraxit cum Iudæa: vel econuerso. C. de Iudæ. ne quis. Inscribere est obligare se ad eandem pœnã si non probauerit, quam reus debuit pati, si probasset ipse accusator: vt 2. q. 8. quisquis. & capit. qui crimen.

c ¶ *Denuntiatio.*]Præcedente legitima admonitione, aliàs repellitur. j. eo. cum dilectus. nisi in casibus. j. eodem inquisitionis. 1. respon.

d ¶ *Accusatione.*]Potest accusator repelli, obiecto sibi maiori crimine pari, vel etiam minori in modum exceptionis: quia criminosus criminosum accusare non debet, vt dixi. ℨ. eo. c. 1. & c. nulli. & 2. q. 7. si q⁹. & ca. quærendum. Sed ab excipiendo non repellitur quis propter crimen, seu propter excommunicationem. ℨ. de excep. cum inter. & ca. di lecti filij. quia cuilibet seruatur legitima defensio, vt ibi dicitur.

e ¶ *Testificatione.*]ℨ. de ordi. cogni. cum dilectus. & ℨ. de testi. super eo. 1. & c. testimonium. & ℨ. de excep. denique.

f ¶ *Impedit promouendum.*]Et obstat etiam in dignitatibus postmodum acquirendis. ℨ. de elect. super eo. & arg. 2. q. 1. prohibentur. & ℨ. eo. omnipotens.

g ¶ *Non deiicit.*]Id est, propter hoc non priuatur aliis dignitatibus, seu beneficiis: quia non agebatur ad hoc. ℨ. de ord. cog. cum dilectus. ff. de lib. agno. l. 1. in fi. Sed si ex tali probatione grauata sit eius opinio, non promouebitur. ℨ. de testib. testimonium. & 81. di. rantis Daniel. & ℨ. eod. omnipotens. nisi se purgaret.

h ¶ *Post confirmationem.*]Tunc enim spirituale vinculum est cõtractum. ℨ. de trassa. inter corporalia.

i ¶ *Arbitrium.*]Hoc generale est, quòd vbi certa pœna expressa non est in iure, arbitrio iudicis relinquitur. ℨ. de of. dele. de causis ff. de iure delib. l. 1. in fi. & à tali pœna impositа potest appellari: secus à pœna expressa in iure. ff. de verb. signi. l. antepenul. Sic & vbi ius expressum

opponitur, non est necessaria inscriptio: sed cum opponitur in modũ accusationis. tunc debet inscribi, cum talis accusatio fiat ad depositionem: cum vero crimen opponitur in modum exceptionis, distinguendũ est, quare opponitur & qsi: Si obiiciatur vt aliquis repellatur ab accusatione vel testimonio, non est necesse inscribi: Sed cum opponitur vt aliquis repellatur à promotione officij & beneficij, si ante confirmationem opponitur, secundum quòd hic opponebatur: non debet quisquam inscribere qa crimen hoc modo probatum impedit promouendum, sed non deiicit iam promotum: Si vero obiicitur post confirmationem, cum electus debet consecrari, debet obliciens se obligare ad pœnam extraordinariã ad arbitrium iudicis: qa deiicit ab obtento, & repellit ab obtinẽdo: quia crimine sic probato, per dit quod per electionem & confirmationem fuerit crimen obiectum, distinguẽdum est quare opponatur, & quando. Si autem obiicitur, vt † ab accusatione [d], vel testificatione [e] aliquis repellatur, non est inscribi necesse: sed cum opponitur, vt quis à promotione officij, vel beneficij excludatur: si ante confirmationem obijcitur, non cogitur quisquam inscribere: quia crimen hoc modo probatum, impedit [f] promouendum: sed non deiicit [g] iam promotum. Post confirmationem [h] vero, cum scilicet ordinandus fuerit aliquis, aut etiam consecrãdus: quia etiam ab obtinendo repellit, & deiicit ab obtento, ad extraordinariã pœnam secundum arbitrium [i] iudicis discreti, citra vinculũ inscriptionis, est excipiens astrigẽdus [k], si defecerit in probando: pro eo quòd crimine sic probato, perdit vestræ breuiter respõdemus, quòd tribus [a] modis valet crimen opponi, denuntiando, excipiendo, & accusando. Quando crimen in modum denuntiationis opponitur, non est inscriptio necessaria; sed cum in modum accusationis, oportet [b] † inscribi: quoniam ad depositionem instituitur accusatio: sed ad correctionem est denũtiatio [c] facienda. Cum autem excipiendo fuerit crimen obiectum, distinguẽ dum est quare opponatur, & quando. Si autem obiicitur, vt † ab accusatione [d], vel testificatione [e] aliquis repellatur, non est inscribi necesse: sed cum opponitur, vt quis à promotione officij, vel beneficij excludatur: si ante confirmationem obijcitur, non cogitur quisquam inscribere: quia crimen hoc modo probatum, impedit [f] promouendum: sed non deiicit [g] iam promotum. Post confirmationem [h] vero, cum scilicet ordinandus fuerit aliquis, aut etiam consecrãdus: quia etiam ab obtinendo repellit, & deiicit ab obtento, ad extraordinariã pœnam secundum arbitrium [i] iudicis discreti, citra vinculũ inscriptionis, est excipiens astrigẽdus [k], si defecerit in probando: pro eo quòd crimine sic probato, perdit vestræ breuiter respõdemus, quòd tribus [a] modis valet crimen opponi, denuntiando, excipiendo, & accusando. Quando crimen in modum denuntiationis opponitur, non est inscriptio necessaria; sed cum in modum accusationis, oportet [b] † inscribi: quoniam ad depositionem instituitur accusatio: sed ad correctionem est denũtiatio [c] facienda. Cum autem excipiendo fuerit crimen obiectum, distinguẽ dum est quare opponatur, & quando. Si autem obiicitur, vt † ab accusatione [d], vel testificatione [e] aliquis repellatur, non est inscribi necesse: sed cum opponitur, vt quis à promotione officij, vel beneficij excludatur: si ante confirmationem obijcitur, non cogitur quisquam inscribere: quia crimen hoc modo probatum, impedit [f] promouendum: sed non deiicit [g] iam promotum. Post confirmationem [h] vero, cum scilicet ordinandus fuerit aliquis, aut etiam consecrãdus: quia etiam ab obtinendo repellit, & deiicit ab obtento, ad extraordinariã pœnam secundum arbitrium [i] iudicis discreti, citra vinculũ inscriptionis, est excipiens astrigẽdus [k], si defecerit in probando: pro eo quòd crimine sic probato, perdit

† Sed an hodie inscriptio seu obligatio id pœnam talionis fieri debeat, tradunt præter doctores hic, Iulius Clar⁹ in pract. crim. §. fin. q. 12. Couarruuias lib. 2. var. resol. c. 9 & Petr⁹ Duenas regula 27. incip. accusãs aliquẽ.

† Aliàs ita: vt ab accusatione & testificatione, &c.

a Alios etiã modos habes sci licet per inquisitionem. j. eo. inquisitionis. & c. qualiter & qaando. & j. de simo. licet. exceptis notoriis: vt in c. licet. Et lex etiam dicit: q᷑ quatuor sunt genera cognitionum: quia aut agitur de capitali crimine, aut de fama, aut de pecuniaria re, aut de honoribus, vel muneribus agendis ff. de variis & extraord. cog. l. penult.

¶ *Glo. seq. ponit quinque casus, quibus non inscribitur, & subdit quid sit inscribere.*

b ¶ *Oportet inscribi.*]Sic. ℨ. de simo. licet Hely. nisi in casibus, primo in crimine abigeatus. C. de abige. l. vnica. Etem in leuibus & paruis criminibus. arg. ff. de ac. leuia. Item in his quæ apparitores referunt. C. de accu. ea quidem. Item in crimine apostasiæ. C. de apostа. apostatarum. Item cum accusatur Christianus, qui contraxit cum Iudæa: vel econuerso. C. de Iudæ. ne quis. Inscribere est obligare se ad eandem pœnã si non probauerit, quam reus debuit pati, si probasset ipse accusator: vt 2. q. 8. quisquis. & capit. qui crimen.

c ¶ *Denuntiatio.*]Præcedente legitima admonitione, aliàs repellitur. j. eo. cum dilectus. nisi in casibus. j. eodem inquisitionis. 1. respon.

d ¶ *Accusatione.*]Potest accusator repelli, obiecto sibi maiori crimine pari, vel etiam minori in modum exceptionis: quia criminosus criminosum accusare non debet, vt dixi. ℨ. eo. c. 1. & c. nulli. & 2. q. 7. si q⁹. & ca. quærendum. Sed ab excipiendo non repellitur quis propter crimen, seu propter excommunicationem. ℨ. de excep. cum inter. & ca. di lecti filij. quia cuilibet seruatur legitima defensio, vt ibi dicitur.

e ¶ *Testificatione.*]ℨ. de ordi. cogni. cum dilectus. & ℨ. de testi. super eo. 1. & c. testimonium. & ℨ. de excep. denique.

f ¶ *Impedit promouendum.*]Et obstat etiam in dignitatibus postmodum acquirendis. ℨ. de elect. super eo. & arg. 2. q. 1. prohibentur. & ℨ. eo. omnipotens.

g ¶ *Non deiicit.*]Id est, propter hoc non priuatur aliis dignitatibus, seu beneficiis: quia non agebatur ad hoc. ℨ. de ord. cog. cum dilectus. ff. de lib. agno. l. 1. in fi. Sed si ex tali probatione grauata sit eius opinio, non promouebitur. ℨ. de testib. testimonium. & 81. di. rantis Daniel. & ℨ. eod. omnipotens. nisi se purgaret.

h ¶ *Post confirmationem.*]Tunc enim spirituale vinculum est cõtractum. ℨ. de trassa. inter corporalia.

i ¶ *Arbitrium.*]Hoc generale est, quòd vbi certa pœna expressa non est in iure, arbitrio iudicis relinquitur. ℨ. de of. dele. de causis ff. de iure delib. l. 1. in fi. & à tali pœna impositа potest appellari: secus à pœna expressa in iure. ff. de verb. signi. l. antepenul. Sic & vbi ius expressum non est, secundum æquitatem est procedendum. ℨ. de trassa. c. vlti.

k ¶ *Astringendus.*]Licet enim non inscribat, obligabit se ad extraordinariam pœnam, ad arbitrium iudicis: vt hic patet, & arbitrium iudicis æquũ esse debet: vnde si excederet, reducenda esset illa pœna ad arbitrium boni viri. ℨ. de iureiur. Quintauallis. & c. veniens. ad fi.

¶ *Criminalis.*] Et tamẽ requiritur in tali causa præsentia plurium [b] epi scoporum, ac si esset criminalis. 23. dist. illud. & 3. tanum decla q. 6. hæc quippe. & in hac causa testes compellendos credo. De hoc dixi. ℨ. de test. cog. c. pe. in fin. glo.

b Vide plenius hic Panormi tantum hãc glossam.

m ¶ *Per procuratorẽ.*] sic ℨ. de procu. tuæ. Sed vbi de crimine agitur criminaliter, non interuenit procurator. ℨ. eo. c. prox. vbi de hoc.

† de Cilito † de Cilieto † de Tileta

Qvaliter.] Diuiditur in duas partes secundum quod continet duo dicta. Secunda: ibi, *Formam vero.* Prima subdiuiditur. Nam in principio & in fine commendat & confirmat inquisitores si bene processerunt: in medio vero, scilicet, in ver. *Si vero.* instruit, si male processerunt. Abbas.

CASVS. Inquisitores quidã legati Apostolicæ sedis cœperũt facere inquisitionẽ ō episcopum Nouarien. significatum fuit dño Papæ, quod inquisitores ipsi nõ seruauerunt debitũ ordinem inquisitionis contra episcopum Nouarien. vnde Papa super hoc scribit inq᷑sitoribus illis, dicẽs, q᷑ si ordinẽ inquisitionis debitum seruauerũt, cõmendat eos: Si vero non seruauerunt debitũ ordinẽ inquisitionis, vult q᷑ ipsum tẽpore opportuno debeãt obseruare, ne inde nascanẽ iniuriæ, vnde iura nascũtur: Si aũt tãquã hõmines excesserũt, nõ pudeat eos errorẽ suũ corrigere: qa qua mensura mensi fuerint, remetiet eis; & aliquã occasionẽ inueniãt cõgruẽtẽ, ne sua vilescat auctoritas: qa ex his q᷑ inordinate sunt acta, nõ põt aliq᷑ ordinabiliter agi: Si vero ordinem debitum seruauerũt, via regia incedentes, Deũ solũ habẽtes præ oculis in negotio ipso sine p᷑sonarũ acceptione, pcedãt. Formã vero iuramẽti, quã à clericis Nouarien. in hoc negotio recepernt, in similibus debeant obseruare, hoc modo, vt iurent clerici, q᷑ sup᷑ his q᷑ sciũt vel credũt in sua ecclesia reformanda, tã in capite quã in mẽbris, exceptis criminibus occultis, plenã & merã dicãt inq᷑sitoribus veritatẽ. Not. q᷑ in inquisitione ordo iuris seruãdus est. Itẽ vnde iura, pcedũt, nõ debẽt iniuriæ nasci. Itẽ iudex errorẽ suũ reuocare dẽt. Itẽ ex his quę inordinate sũt acta, nõ põt aliq᷑ ordinabiliter agi. Itẽ in inq᷑sitionibus faciendis, de occultis nec quærẽdũ est, nec dicendũ, sed de his tantũ de q᷑bus infamia præcessit.

¶ *Inquisitionis ordinem.*]qui c cõtinet duo: Primum, q᷑ regulariter nõ fit inquisitio nisi cõtra infamatum. Secundum, q᷑ ex quo constat de infamia, inquiri debet de veritate. Hostiensis.

c Hæc glossa nõ est Bernardi, sed ex lectura Hostiensis collecta vt & finis indicat.

¶ *Gl. se. arguit quòd non sit functus, & c. alleg. 3. iura in contrarium, & soluit.*

o ¶ *Obseruari.*]Ar. q᷑ iudex q᷑ male iudicauit, nõ dr̃ functꝰ officio suo, sed iterũ debet, pcedere, & bene iudicare. arg. ff. de arbi. dicere aũt. §. sed si de pluribus. Arg. ℨ. q. 1 siue bene siue male sententiã dixit, vlteriꝰ se intromittere nõ pot. ff. de arbi. quia arbiter. ff. de re iudi. iudex. & ℨ. de offic. deleg. in litteris. secus in casu isto: quia illi erant generales legati ad inquirendũ, vnde poterant mutare si errassent, & nondũ tulerant etiã sententiam, sed errauerunt in processu.

ADDITIO. Vel punitur ad arbitrium iudicis. ar. ℨ. eod. inquisitionis. 1. re sponso, in fi. j. eo. c. vlt. arg. j. tit. prox. c. vlt. arg. à contrario sensu. & ℨ. tit. proxi. c. vlti. vbi ponitur quòd excipit.

p ¶ *Nascantur iniuriæ.*]C. vnde vi, meminerint. & 21. q. 3. peruenit. & ℨ. de rescrip. nonnulli.

Glo. seq. not. quòd iudex corrigit interlocutoriam, adducit tres cõcor. & tria similia.

q ¶ *Corrigere.*] Not. q᷑ iudex potest corrigere errorem suum si male interlocutus sit: vt hic patet, & ℨ. de app. cum cessante. & j. de senten. excom. sacro. ff. de re iudi. quod iudex. & cum errat,

d Id est, iudex ecclesiæ stitus.

Universidad de Deusto

mutat sententiam.ℨ.de frig.& malefi.fraternitatis.& 35.q. 9. c. loci. §. his ita.& c.sententiam.& c.graue.& 22.q.4.magnæ.& testis potest corrigere suum errorem.ℨ.de testib.cogen.præterea.fi.ℨ.de vsu pal.nisi [a]. Et dicit Imperator: Non enim erubescimus, si quid melius horum, quę prius ipsi diximus, adinueniamus, competentem prioribus imponere correctionem: ne ab aliis corrigi expectem[b]. in Authen.de nup. circa prin. per vnam colũnã, collat.4.

a Adde an & quando possit per Bar. in l. si postulauerit ff. de adulter.

b Ad hoc ℨ. qui fil.sint legi.causam 2. Ioan.And.

[c] ¶ *Inordinate.*] 14.q.5. neque enim si agris.& c. forte.& 1.q.1.non est putanda.

b ¶ *Via regia incedentes.*] hoc est, à iustitia non declinantes.

c ¶ *Personarum acceptione.*]fic.ℨ.de iud. nouit.& ℨ.de sta. reg. ea q. d. ¶ *In similibus.*] vt ℨ. de transla.inter corporalia.& ℨ.de re iud. in causis.& ff.de legi.l.non possunt.

† exceptione

[e] ¶ *Exceptis occultis.*] quia super his inquisitio fieri non debet, sed super illis tantum, de quibus infamia præcessit.ℨ.eod. inquisitionis, §. 1. & c. qualiter. & si testes de occultis dicant,non puniuntur: vt c. inquisitionis, quia super his non iurauerunt.

† Verbum esse, deest in antiquis exẽplaribus.

[f] ¶ *Plenam.*] cum iurãt secundum hanc formã, secus si iurant respondere ad interrogata tantũ. ℨ.c.proxi.

Vm dilecti.] Primo ponitur legatorum inquisitio. Secũdo: ibi, *Quia.*eorum dubiũ, propter quod fuit facta commissio. Tertio: ibi, *Mandamus.*commissionis forma bimẽbris. Ab. Siculus.

¶ *Glo.seq.ponit casum, quem etiam prosequitur.*

† Cap. 5. eo. tit in 3. compilat.

[g] ¶ *Cum dilecti*] CASVS.[c] Abbas Cistercié. & P.& R. legati erant A postolicæ sedis cum audiuissent: per frequentẽ clamorẽ multa sinistra de episcopo Agatheñ. volentes inquirere veritatem,accesserunt ad ecclesiam Agateñ.& receperunt iuramenta episcopi & canonicorum, & in illa inquisitione cõfessus fuit episcopus,quòd commiserat simoniam,dilapidationem, & quòd habuerat res naufragii: episcopus timens illas confessiones, voluit se excusare postea contra illas,dicens,quòd iurauerat respondere tantum ad interrogata: legati dicebant, quòd sub alia forma iurauit, scilicet quòd plenam & meram diceret veritatem: & quia tunc se nõ excusauit, postea non debebat audiri: vnde negotium illud delatum est ad Papam: & quòd iurauit respondere tantum ad interrogata, apud sedem Apostolicam quosdam testes produxit: sed quia non constitit Papæ,sub qua forma iurauit, cum depositiones illæ non fuerint publicatæ,nec ipse renunciauerat testibus producendis: mandat Papa super hoc inquiri ab illis inquisitoribus,sub qua forma iurauit;& si secũ dum illorum inquisitorum responsionem constiterit,quòd iurauit sub secunda forma: aut si episcopus ille hoc probauit per depositiones testium quos produxit,aut etiam aliorum: quia secundũ illam formã nõ tenebatur respondere nisi ad interrogata, admittant excusationes episcopi super cõfessionibus suis: quia excusationes illæ exponẽt illas confessiones,& si excusationes probauerit,absoluant illum: Si vero excusationes non probauerit, vel si iurauerit plenam & meram veritatem dicere,remoueant illum ab ecclesia Agatheñ. nõ obstantibus illis excusationibus. Ber Not.quòd in inquisitione qui examinantur, veritaté plene,quam sciunt debent dicere, & nullum falsum commiscere. idé est in aliis iudiciis. Item ad causam dicti recurrendum est potius, quã ad ipsum dictum. Item testis singularis siue solus non valet.

c Hic casus Bernardi est, & in antiqs codicibus reperitur.

vt aliorum corrigatis errores: quoniam apud iudicem districtum, in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis: ita videlicet, vt inueniatis occasionem aliquam congruẽtem, per quam, ne vestra vilescat auctoritas, quanto cautius, & prudentius poteritis, supersedeatis ad præsens: quoniam ex his, quæ inordinate [a] sunt acta, non potest ordinabiliter agi. Si vero præscriptum ordinem custodistis: omni gratia & timore postpositis, Deum solum habentes præ oculis, via regia [b] incedentes, sine personarum [c] acceptione † in negotio procedatis. ¶ Formam vero iuramenti, quam à clericis Nouariẽ. [30] super inquisitione facienda in hoc negotio recepistis, in similibus [d] volumus obseruari: vt videlicet iurent clerici, quòd super his, quæ sciunt, vel credunt esse † in sua ecclesia reformanda, tam in capite, quam in membris (exceptis [e] occultis criminibus) meram & plenam [f] dicãt inquisitoribus veritatẽ.

¶ Idem archiepiscopo Arelatesi.& Valis magnæ abbati.

¶ Si is contra quem inquiritur, iurauit respondere tantum ad interrogata, post confessionem auditur volens probare excusationes, quæ confessionem non perimunt, sed exponunt: secus si iurauerit plenam & meram veritatem dicere.

CAP. XVIII.

CVm † dilecti [g] filii Cistercien abbas,& P.& R. monachi Fontis frigidi Apostolicæ sedis legati ad ecclesiam Agatheñ.accessissent, vt in ea legationis officium exercerent: quia de Agatheñ. episcopo per frequentem clamorẽ [h] multa sibi fuerãt insinuata sinistra, voluerunt descendere,ac videre, si clamorẽ opere compleuissent:& infra. ¶ Quia vero nobis non constitit, sub qua forma episcopus cum canonicis Agatheñ. coram dictis legatis præstiterit † iuramentum; vtrum videlicet ita iurauerit, vt super statu ecclesiæ plenam [i] & meram [k] diceret veritatẽ; an vt ad inquisita veraciter responderet: Mãdamus,quatenus eisdem legatis ex parte nostra mandetis, vt sub qua forma iuramentum præstiterit,studeant fideliter intimare. Et si secũdum responsionem [l] eorum, sub secũda forma iurauerit: aut † ipse sufficienter probauerit, se sub illa forma iurasse,aut per depositiones testium,quos produxit, aut etiam aliorum: cum depositiones illæ nõ fuerint publicatæ: nec productioni testium renunciare curauerit: quoniam secundum eandem non teneretur ex debito iuramenti nisi ad quæsita solummodo respondere: vos excusationes suas audire curetis.& si eas probauerit, cũ excusationes huiusmodi confessiones eius nõ perimãt,sed exponant, quæ tales sunt, vt † ad bonum & malum valeant retorqueri [m] †, & ideo iudicari debent ex causa [n], eũ sublato appellationis obstaculo absoluatis: cum etsi repertus sit culpabilis in quibusdam,ex labore tamen & pudore punitus,quos propter hanc causam incurrit, huiusmodi leuis culpa leuiter ei valeat indulgeri. ¶ Quòd si excusationes illas super dilapidatione [o]: naufragio, & simonia probare nequiuerit: aut sub prima forma [p] iurauerit: cum secundum eandem, nec siam? Respondet, quòd sic, propter formam iuramenti. contra istam confessionem bene poterat se excusare,scilicet, quòd debitum imminebat,nec aliunde soluere poterat.10.q.2.hoc ius.& ita si propter hãc causam alienauit vel obligauit ecclesiam,non peccauit:& sic iudicari debet confessio sua ex causa,quæ bona & licita fuit,& ad malum & ad bonum poterat se habere. Vel aliter etiam si alienauit contra vtilitatem ecclesiæ,& ipse postea reddidit ecclesiam indemnem, sufficere videbatur.ℨ.de elec.quòd sicut.vbi de hoc:sed illud non sufficit, vt ibi notatur,vnde prima excusatio verior est. Interrogat[o] fuit,an habuerit res naufragij?rñdit q̃ sic.vnde videbat propterea excoicatus.ℨ.de rap. excõmunicationi. & nihilominus furtum cõmittit.ff.de acqu. re. do. qua ratione.§. vlti.in fine. propter hoc erat puniendus.hæc confessio poterat se habere ad bonũ:vt scilicet recolligeret res naufragij,vt saluas faceret:& restitueret illis,qui passi fuerant naufragium:& hoc probare volebat,cum intentio sua fuisset honesta:quia ad alios peruenissent,qui nõ restituissent illas:sed si illas habuisset,vt sibi retineret, hoc malum erat.Interrogatus etiam fuerat,vtrum ordinasset aliquem per simoniam? Respondit quòd sic: contra hoc se excusare volebat: quia aliquos ordinauit per simoniam eo ignorante : sed ex postfacto hoc sciuit,puta præsentator receperat pecuniam,vt aliquem faceret ordinari.ℨ.de simo.ex tuæ.in hoc non peccauit,vel potes ponere exemplũ. ℨ.de simo.sicut.Ber.

p ¶ *Prima forma.*] quæ fuit q̃ meram & plenam diceret veritatem: & nunc

a ¶ *Inordinate.*] 14.q.5. neque enim si agris.& c. forte.& 1.q.1.non est putanda.

b ¶ *Via regia incedentes.*] hoc est, à iustitia non declinantes.

c ¶ *Personarum acceptione.*]fic.ℨ.de iud. nouit.& ℨ.de sta. reg. ea q. d. ¶ *In similibus.*] vt ℨ. de transla.inter corporalia.& ℨ.de re iud. in causis.& ff.de legi.l.non possunt.

e ¶ *Exceptis occultis.*] quia super his inquisitio fieri non debet, sed super illis tantum, de quibus infamia præcessit.ℨ.eod. inquisitionis, §. 1. & c. qualiter. & si testes de occultis dicant,non puniuntur: vt c. inquisitionis, quia super his non iurauerunt.

f ¶ *Plenam.*] cum iurãt secundum hanc formã, secus si iurant respondere ad interrogata tantũ. ℨ.c.proxi.

g ¶ *Cum dilecti*] CASVS.[c] Abbas Cistercié. & P.& R. legati erant Apostolicæ sedis cum audiuissent: per frequentẽ clamorẽ multa sinistra de episcopo Agatheñ. volentes inquirere veritatem,accesserunt ad ecclesiam Agateñ.& receperunt iuramenta episcopi & canonicorum, & in illa inquisitione cõfessus fuit episcopus,quòd commiserat simoniam,dilapidationem, & quòd habuerat res naufragii: episcopus timens illas confessiones, voluit se excusare postea contra illas,dicens,quòd iurauerat respondere tantum ad interrogata: legati dicebant, quòd sub alia forma iurauit, scilicet quòd plenam & meram diceret veritatem: & quia tunc se nõ excusauit, postea non debebat audiri: vnde negotium illud delatum est ad Papam: & quòd iurauit respondere tantum ad interrogata, apud sedem Apostolicam quosdam testes produxit: sed quia non constitit Papæ,sub qua forma iurauit, cum depositiones illæ non fuerint publicatæ,nec ipse renunciauerat testibus producendis: mandat Papa super hoc inquiri ab illis inquisitoribus,sub qua forma iurauit;& si secũdum illorum inquisitorum responsionem constiterit,quòd iurauit sub secunda forma: aut si episcopus ille hoc probauit per depositiones testium quos produxit,aut etiam aliorum: quia secundũ illam formã nõ tenebatur respondere nisi ad interrogata, admittant excusationes episcopi super cõfessionibus suis: quia excusationes illæ exponẽt illas confessiones,& si excusationes probauerit,absoluant illum: Si vero excusationes non probauerit, vel si iurauerit plenam & meram veritatem dicere,remoueant illum ab ecclesia Agatheñ. nõ obstantibus illis excusationibus. Ber Not.quòd in inquisitione qui examinantur, veritaté plene,quam sciunt debent dicere, & nullum falsum commiscere. idé est in aliis iudiciis. Item ad causam dicti recurrendum est potius, quã ad ipsum dictum. Item testis singularis siue solus non valet.

h ¶ *Clamorem.*]2.q.1.Deus omnipotens.& ℨ.eod.qualiter & quando. & 86.dist.si quid.

i ¶ *Plenam.*]ℨ.q̃ nullum verum tacere debet.3.q.9.hortamur.

k ¶ *Meram.*] scilicet à falsitate.2.q.4.nullam.& 3.q.9.pura. & hoc idẽ debent facere testes: vt notatur ℨ.de testibus, fraternitatis.& c.licet.& ℨ.c.proxi.in fi.

l ¶ *Responsionem eorũ.*] simile ℨ.de elec.cum dilecti. creditur ergo istis si confiteantur, quòd iurauit, vt ad inquisita responderet: sed si contrarium dixerint, poterit probare contra dictum illorum [d], vt hic patet. & ℨ. de testi. cum à nobis. quia non creditur iudici in præiudicium alterius, nisi quatenus constat per legitima documenta. ℨ. de probationiam. Sed contra. ℨ. de elect.cum dilecti. sed ibi de necessitate statur dicto illorum : quia illa inquisitio per alios probari non poterat : quia soli interrogati fuerunt, prout hic inferius dicetur.

† præstitit

d Per dicta testium,q fuerunt præsentes exactioni & præsentationi iuramenti, quod cõsueuit publice exigi, & præstari.I. And.

m ¶ *Valeant retorqueri.*] Vnde in humaniorẽ partem sunt intelligendæ siue interpretandæ.ℨ. de regu.iur.estote. & de transa.c.vlt.ff.de reg.iur. semper in dubiis. & ff. de re dubi. quotiens 2. Tan.

† Hæc periodus in antiquis codicibus legitur vt est impressa, in recẽtioribus autem ita: aut ipse sufficiẽter ꝓbauerit, sub illa forma iurasse ꝓ depositiones testiũ, quos ꝓduxit, aut etiã aliorũ, &c. hæc lectio planior est, quam ꝓbat vetus cõpilatio.

n ¶ *Ex causa.*] Causa enim semper considerãda est: ex qua causa aliquid sit factum,& etiam tempus.ℨ.de transa.c.vlt. & 5.q.5.non omnis. & ℨ. de verb. sig. intelligentia.& 23. q. 8. occidit. & ff.de fur.verum.Ber.

† Aliàs ita: vt ad bonum vel malũ&c.

¶ *Glo.seq.signat contrarium, & soluit.*

o ¶ *Dilapidatione.*]Episcopus iste propter formam iuramenti, tria cõfessus est contra se,simoniam , dilapidationem, & quòd habuerat res naufragij: & contra ista admittuntur eius excusationes. Potuit se excusare de dilapidatione interrogatus vtrum alienasset bona ecclesiæ,vel vtrum obligasset ecclesiam? Respondet, quòd sic, propter formam iuramenti. contra istam confessionem bene poterat se excusare,scilicet, quòd debitum imminebat,nec aliunde soluere poterat.10.q.2.hoc ius.& ita si propter hãc causam alienauit vel obligauit ecclesiam,non peccauit:& sic iudicari debet confessio sua ex causa,quæ bona & licita fuit,& ad malum & ad bonum poterat se habere. Vel aliter etiam si alienauit contra vtilitatem ecclesiæ,& ipse postea reddidit ecclesiam indemnem, sufficere videbatur.ℨ.de elec.quòd sicut.vbi de hoc:sed illud non sufficit, vt ibi notatur,vnde prima excusatio verior est. Interrogat[o] fuit,an habuerit res naufragij?rñdit q̃ sic.vnde videbat propterea excoicatus.ℨ.de rap. excõmunicationi. & nihilominus furtum cõmittit.ff.de acqu. re. do. qua ratione.§. vlti.in fine. propter hoc erat puniendus.hæc confessio poterat se habere ad bonũ:vt scilicet recolligeret res naufragij,vt saluas faceret:& restitueret illis,qui passi fuerant naufragium:& hoc probare volebat,cum intentio sua fuisset honesta:quia ad alios peruenissent,qui nõ restituissent illas:sed si illas habuisset,vt sibi retineret, hoc malum erat.Interrogatus etiam fuerat,vtrum ordinasset aliquem per simoniam? Respondit quòd sic: contra hoc se excusare volebat: quia aliquos ordinauit per simoniam eo ignorante : sed ex postfacto hoc sciuit,puta præsentator receperat pecuniam,vt aliquem faceret ordinari.ℨ.de simo.ex tuæ.in hoc non peccauit,vel potes ponere exemplũ. ℨ.de simo.sicut.Ber.

† Et cum dubia ad bonũ & malũ possunt retorqueri, in meliorẽ sunt interpretãda B. Thomas 2. 2. q. 60.art. 4. & ibi plene Caietanus. & vide plenissime d hoc articulo Ioannem Rojam tract. de hæret.par.1.nũ. 199.& multis sequẽtibus.

& nunc non prosunt illæ excusationes: quia tunc se debuit excusare, prout sequitur. Ber.

a ¶ *Posset.*]Et si verum fuisset, quòd illas exposuisset coram illis, non valet:cum eas probare non posset:deficit ergo fibi non ius, sed probatio iuris.32.q.5 Christiana.& ff.de testa.tute.duo sunt Titii.& ff.de reb. dub.si fuerit legatum. ff. de adi.leg.l.3.§.si.duob[o]. & ff. de hæred. instit. in tempus.§.1. Et est simile ℨ.de elec. bonæ. 1. Et est arg. quòd testis, qui est singularis in dicto suo non probat : vt dicit decre.bonæ 1.& ℨ.de prob. licet.Ber.

Vm oportet.] In prima parte ponit denunciatio episcopi,& inquisitorum datio. In secunda:ibi, *Verum.* comparitio & allegatio episcopi contra denuntiantes & testes. In tertia:ibi, *Discretioni.* inquisitorũ triplex instructio.secunda:ibi, *Quòd si.*tertia : ibi, *Et si nihil.* Ab. Sicu.

CASVS. Quidam canonici Viceñ.ad sedem Apostolicam accedentes multa enormia coram Papa contra episcopum suum proposuerunt: vnde Papa super his inquisitionem commisit facied̃m: Episcopus hoc intelligens,antequam à iudicibus citaretur, ad Apostolicam sedem accessit,proponens,quòd illi, qui enormia illa proposuerant contra ipsum,odio,& nõ bono zelo duxerant domino Papæ in timanda: cum sint eius inimici manifesti,& cum eius hostibus conuersentur:& cõsanguineos suos & complices intendant ad testificandum producere contra ipsum, quia non debent ad testificãdum admitti, cum sint periuri.& aliis criminibus irretiti : quo audito mandat Papa iudicibus [1] Psis, quatenus ad inquisitionem non procedat,nisi super prædictis criminibus dictus episcopus fuerit infamatus. Si vero ad inquisitionem fuerit procedendum : prædictos vel alios, quos ipsius episcopi constiterit esse inimicos, nec ad prosequendum inquisitionem, nec ad testimonium perhibendum admittant: sed per viros idoneos veritatem inquirant: & si nihil probatum fuerit contra ipsum, purgationem canonicam indicant eidem. Not. quòd inimici non admittuntur ad denunciandum vel testificandum. Item non est facienda inquisitio nisi contra infamatum. Item propter infamiam in dicenda est purgatio,deficiente probatione.

¶ *Glo.seq.alleg.concor.& duo iura in contrarium,& in fi.arg.*

† Cap. 6. eo. tit. in 3. compilat. De materia vide late per Iuliũ Clarũ in pra. crimi. §. fue §. fi. q. 6.

b ¶ *Hostibus conuersentur.*] vnde sunt repellendi: quia conuersantur cum inimicis [a] & sunt ipsi inimici. De hoc dicitur.ℨ.eo.c.1.arg.ad hoc C.de inoffi.testa.liberi & ℨ.eo.repellantur.& arg.ff.de offi.præfec. vrb. l.1. §. cum patronus. &ℨ. q. 5.c.3 & ff.de leg 3.l.1.§.1.arg.ℨ ff pro socio, & l.liberi. C. de inoff. testa.

a Vide ꝑpositum in e.accusatores. 3. 9.5. & Baldũ l.1. §. cum patronus. &ℨ. q. 5.c.3 & ff.de leg 3.l.1.§.1.arg.ℨ ff pro socio, & l.liberi. C. de inoff. testa.

¶ *Consanguineosque.*]qui in casu criminali non admittuntur:vt cõsuevit notari.3.q.5.c.1.

¶ *Glo.seq.*

b Dematria vide Iulium Clarũ in practica crim.q. 24.& q.25.

¶ *quærit,arg.ad partẽ vtraque,soluit.reci.opi.Io.*ℨ *reprobat.*

d ¶ *Ad denunciandum.*] Sed nunquid criminosi [b] & infames repelluntur à denunciando? Non videtur:quia quilibet tenetur ad hoc.2.q. 7.quapropter. & ℨ. de cogna. spi.tua nos. Item hæreticus admittitur. 24.q.1.quisquis. & viles personæ admittuntur. ℨ. de spon. præterea. & qualecunque testimonium videtur sufficere,22.q.5 hoc videtur.Sed cõtra videtur,quòd tantum honestæ personæ admittuntur.35.q.6.episcopus in synodo.& ℨ.de testi.cog. præterea. & ℨ. de spõ.cũ in tua. & ad populares actiones nõ admittũtur personæ non integri status.ff.de popu.action.l.popularis.Credo quòd honestæ personæ tantũ debeant admitti ad denunciandum,prout hic infra dicitur.Ioan.dixit q̃ infamis persona admittitur, dum tamen non sit criminosa & irregularis : sed hoc non crẽdo de infami. De hoc not. 2. q. 1. si peccauerit. & ℨ. de

veritatem tacere, nec admiscere debuerit falsitatem: vos (non obstantibus excusationibus, quas de nouo proposuit,cum in confessionibus suis nullam omnino de illis fecerit mentionem: quamuis firmiter asserierit,quòd plures ex illis, legatis prædictis exposuit, cũ hoc per se probare non posset [a], tamquam qui solus examinatur ab illis)eum ab administratione Agatheñ.ecclesiæ remouere curetis.

¶ Idem archiepiscopo Terraconeñ. & abbati sanctæ Mariæ de Populeto,& archidiacono Barchinoñ.

¶ De veritate criminum non inquiritur, nisi prius constet de infamia: & tũc non inimici vel periuri, sed idonei viri ad prosequendum inquisitionem, & ad testimonium admittuntur: & non probato crimine, indicitur infamatis purgatio.

CAP XIX.

CVm † oporteat episcopum: & infra. ¶ Sane venientibus ad Apostolicam sedem G.& H.canonicis Viceñ. & multa enormia contra Viceñ. episcopum proponentibus coram nobis: quia illa nõ debebamus sub dissimulatione transire †: vobis inquisitionem illorum duximus committendam. Verum dictus episcopus,antequã ad ipsum † vestra citatio peruenisset, ad præsentiam nostram accedens proposuit,quòd illi,qui enormia de ipso suggesserant †, typo malitiæ potius, quàm iustitiæ zelo ducti,nobis huiusmodi intimarũt: cum ipsi eius sint inimici manifesti,& cum eius hostibus [b] conuersentur, consanguineosque [c] suos, ac complices intendant ad testificandum producere contra ipsum: qui ad denuntiandum [d] seu testificandum admitti non debent, vt pote iuramenti præstiti transgressores,& aliis criminibus irretiti: & infra. ¶ Discretioni vestræ mandamus, quòd † nisi super prædictis famam ipsius [e] † læsam esse noueritis: vos ad inquisitionem illorum nõ subito procedatis. Quòd si ad inquisitionem fuerit procedendum: prædictos vel alios, quos ipsius esse constiterit inimicos [f], nec ad prosequendam inquisitionem nec ad perhibendũ testimonium cõtra ipsum episcopum admittatis : sed ꝑ viros idoneos [g] super his, quæ gesta sunt, inquiratis diligentius veritatem : Et si nihil graue probatum fuerit contra ipsum: vos purgationem canonicam indicatis [h] eidem.

¶ Idem.

¶ A denuntiatione repellitur publicus concubinarius, excommunicatus, & conspirator, & is qui non præmonuit.

CAP. XX.

CVm † dilectus filius: &infra. ¶ Si vobis constiterit prædictos, quorũ nomine sunt excessus huiusmodi de episcopo nuntiati, ro dicatur.coll 7.& ℨ.eo.super his.& ℨ. de offi.dele.c. causam. Et dicit lex,quòd non semper repellitur testis propter inimicitias : sed iudex æstimabit,an sic ei credendum vel non.ff.de quæstioni.l.1. §. præterea inimicorum.& §.quæstionem.Io.

† Cap. 1. eo. tit in 1. compilat. Sol.arbitrio iudicis relinquitur , quæ inimicitiæ repellant in talibus.arg. in Auth.de testib.§.fi vero dicatur.coll 7.& ℨ.eo.super his.& ℨ. de offi.dele.c. causam. Et dicit lex,quòd non semper repellitur testis propter inimicitias : sed iudex æstimabit,an sic ei credendum vel non.ff.de quæstioni.l.1. §. præterea inimicorum.& §.quæstionem.Io.

c De materia huius glosæ vide Anto nium Gome zium tom. 3. variar. resolu.c.12. adde quæ dixi plenissime lib.3. cõmentario rum in Directorium i q sitorũ Schol. 124.

† quatenus

† eius

60 ¶ *Glo.seq.reci.per q.an repulso illo qui imperrauit &c. arg. quòd sic.ponit opin.Ioan. quam approbat. & contrariam Tan. quam reprobat.*

g ¶ *Per viros idoneos.*]Ex hoc videtur,q̃ si ille impetrauit inquisitionem,remotus sit propter aliquam causam:quòd alter possit prosequi eandem inquisitionem.arg.ff.de inoff.test.posthumus.§.1. nõ enim refert per quem preces sint oblatæ.C.de preci.impe.offe.l.1.& l. vniuersis.nec refert vndecunque crimina clarueriint.24.q.3. ecce. Item quia iudex hic ex officio suo procedit:vnde propter inhabilitatem agentis non impeditur eius officium;quòd posset concedi forte vbi ex officio procedit:sed aliter non audiretur:sed verius videtur , vt dicit Ioan. q̃ non possit:quia Papa litteras non dedisset ad petitionem illius , si talé se dixisset.& eadem ratio etiam delegatum mouere debet.ℨ.de resc. super litteris.in fi. Tan. dixit, q̃ bene poterat iudex procedere. Ioan. melius dicit,vt mihi videtur : quòd hic procedere possunt non ex vi primarum litterarum,sed secundarum.Bernar.

7c

h ¶ *Indicatis.*]& ita leuia potest leuiter indulgere. ℨ.c. proxi. & ff. de pœ.l.respiciendum [d]. in prin.

d In leuibus iudices possunt leniter tem in grauibus ad seuetatem.scilicet cum temperamento benignitatis. Ioan.And.

Vm dilectus.]Primo instruit iudicem super declinatoriis , & eis deficientibus super principali. Secundo inhibitionem fieri mandat:ibi, *Eidem.* Abbas.

CASVS. Quidam clerici super quibusdã excessibus denunciauerũt episcopũ suum impetrantes cõtra ipsum inquisitionem. coram inquisitoribus,proponebatur ex parte episcopi , q̃ clerici illi audiendi non erãt:quia erant publici cõcubinarij , & sic indigni ad denuntiandum, propter quod fuerant excommunicati:Item non præmonuerant epm: Itẽ erant conspiratores ℨ ipsum: Iudices super hoc consuluerunt dominũ Papã , & ipse rñdet, q̃ si constiterit eos publice concubinarios, vel

vel eos non præmoniſſe ipſum epiſcopum de iam dictis exceſſibus, vel eos conſpiratores fuiſſe contra eum, à denunciatione repellantur: Alioquin audiam, quæ hinc inde propoſita fuerint, & eidem epiſcopo prohibeant, ne ſuper his, ſuper quibus ad ſedem Apoſtolicam appella tum fuit ab illis, clericos ipſos aggrauare præſumat: donec cauſa ſecũ dum mandatum Apoſto licum fuerit terminata. Not. quòd crimino ſus alium denunciare nõ po teſt: Item qui non præmonuit, item conſpira tor, item iudex à quo le gitime appellatum eſt, de cauſa illa, ſe intromit tere non debet, donec appellationis cauſa ſit fi nita.

† fuerint

¶ *Glo. ſeq. obiicit & re ſpondet.*

a ¶ *Concubinarios.*] Sed iſti proſequebantur ſuã iniuriam vel ſuorũ, quare non admittuntur ad denunciandum cum ad mitterentur ad accuſan dum, quantuncũque cri minoſi ſint. 4. q. 6. omnibus? Reſpondeo, non pro ſequebantur iniuriam propriam, vnde cum eſſent publici concubinarii, non erant admittendi ad aliorum peccata denunciãda [a], cum ſuf go iudex, ne prætextu pie tatisquorum libet denun tiationes fa cile admit tat, ſed prius denunciatiũ in tua. qualitatẽ ex ploret. vide Bernardinũ Diaz ſ pract. crim. cano. c. 6.

† fuit

† Vide notas in hũc locũ.

a Aduertat ex go iudex, ne penſi etiam ſint, 32. diſt. præter. §. verum. ſed vi les perſonæ non admit tuntur ad denuntiandũ, vt ſæpius dictum eſt, ſic §. eo. c. 1. & §. de ſpon. cũ tua.

b ¶ *Præmonitum.*] Qui n. non admonuit, repel litur à denunciatione. §. eo. c. 2. & ſ. eo. qualiter. §. ad corrigendos. & ſ. dẽ ſimo. licet Hely.

† Cap. 2. eo. tit. in 4. com pilat. Et præ ter doctores hic, vide Iu lium Clarũ in pract. cri. q. 6.

c ¶ *Conſpiraſſe.*] Iſti nul latenus ſunt admittẽdi. ſ. de ſimo. per tuas. & §. de re iud. cum. I. & A.

d ¶ *Donec cauſa ſupradicta.*] quia tunc præſumitur, quòd ex odio ꝓ cederet, & merito poſſent eum recuſare tamquam ſuſpectum. arg. §. de app. propoſuit, & c. ad hoc. & c. ſicut. Ber.

† faciendã.

I*Nquiſitionis.*] Si crimen in modum inquiſitionis probatum impe dit, etiam poſt peractam pœnitentiam ordinis executionem, vel beneficij retentionem, punitur quis ſicut in accuſationis iudicio: aliàs pœna erit arbitraria: hoc dicit ſecundum communem ſummationem vſque ad §. *Tertiæ*. Diuiditur: quia in prima conſultatio. In ſecunda reſponſio: ibi, *In quo*. Abbas.

CASVS. Quædam relata fuerant domino Papæ de epiſcopo & cano nicis Valentiñ. quæ non debuerunt ſub ſilentio præteriri: Vnde Papa ſuper his commiſit inquiſitionem faciendam: Inquiſitores ſuper qui buſdam articulis dubitantes conſuluerunt Papam. Secunda quæſtio il lorum hæc fuit: ecce per inquiſitionem tale crimen probatũ eſt, quòd ſi criminaliter accuſatus fuiſſet, deponeretur: Quæſitum fuit, qualiter eſſet puniendus: Super hoc Papa diſtinguit: vtrum ſit tale crimẽ quod impediat executionem ordinis, aut etiam retentionem beneficij, etiã poſt peractam pœnitentiam. puta ſi homicidium commiſiſſet, vel adeptus eſſet ordinẽ aut beneficium vitio ſimonię: In iſtis caſibus eſt ita procedendum, ſicut in iudicio accuſationis: In aliis vero criminibus diſcretus iudex poterit pœnam moderari ſecundum meritum perſo næ, & qualitatem exceſſus. Tertio quæſiuerunt: ſi duo vel plures iurati affirmant aliquem eis videntibus crimen commiſiſſe, de quo alia infa mia non laborat, vtrum illi pœnam debeant inſligere: Item, ecce ali quis occulte tradit inquiſitori cedulam, vel chartam, infamationem epi ꝓtinentẽ: q̃ritur, vtrũ ſit procedẽdũ ad inquiſitionẽ eorũ q̃ ibi ꝓtinẽtur? Ité aliq iurauerũt, vt deponãt ꝺ illũ ꝺ quo fit inq̃ſitio, in ſecreto examinãtur & interrogãtur, vtrũ diligãt illos, ꝺ quos inq̃rit: vel ſint eorũ inimici: & ipſi rñdẽt, ꝙ nõ diligũt illos vel expreſſe dicũt ſe inimicos illorũ, aut etiã ante iuramentũ publice confitentur, ſe inimicos eorum: ſed non oſtendunt aliquas iuimicitias ꝙbabiles: & ad hæc tria reſpondet Papa, quòd nullus debet puniri propter dicta pau corum ſuper quo aliqua non laborat infamia, vel clamoſa inſinuatio nõ præceſſerit: nec ſuper hoc teſtes ſunt recipiendi: cum inquiſitio ſolummodo fieri debeat de quibus infamia præceſſit. Item ad petitionẽ illorum, qui cedulas infamationis porrigũt in occulto, ad inquiſitionem eorum quæ continentur ibidem, non eſt procedendum. Item nõ eſt adhibenda fides dictis illorum, qui poſt iuramentum vel ante, tacite vel expreſſe aſſerunt ſe inimicos eorum: niſi forſitan ante iuramentum in fraudem hoc dicere præſumant.

QVAESIVISTI.

nem probatum fuerit tale crimen, quòd deponeret accuſatum crimi naliter & conuictum. In quo qui dem duximus diſtinguendum, vtrum ſit tale crimen, quod ordi nis executionem ſuſcepti, aut re tentionem beneficij, etiam poſt peractam pœnitentiam impedi ret: puta ſi homicidium [c] cõmi ſiſſet: vel adeptus eſſet ordinẽ aut beneficium, vitio ſimoniæ: quo ca ſu erit ſicut in accuſationis [f] iudi cio procedendum: alioquin [g] ſe cundum perſonæ merita, & quali tatem exceſſus, pœnam poterit iu dicantis diſcretio moderari.

¶ *Cõtra nõ infamatũ, ſuper veritate criminũ inquiri non debet, etiã ſi libellus famoſus cõtra eum oblatus fuerit in ſecreto: nec ſuper principali creditur teſti, qui iuratus dicit, ſe illius contra quem inquiritur inimicum. idem ſi hoc dicit ante iuramentũ: niſi præſumatur hoc di xiſſe in fraudem. hoc dicit vſque ad §. quæſiuiſti.*

¶ Tertiæ dubitationis articul⁹ cõtinebat: vtrũ cũ duo vel plures iu rati, affirmãt aliquẽ crimẽ aliquod eiſdẽ videntibus cõmiſiſſe, de quo aliqua infamia nõ laborat: aliquã illi pœnã infligere debeatis. Et vtrũ ad petitionẽ quorũdã, quaſdã ce dulas † vobis occulte tradentium, infamationem epiſcopi continen corũ non infamant. Item purgationes arbitrariæ ſunt.

e ¶ *Si homicidium.*] Hic cõformatur, quod dici cõſueuit: quòd in nul lo occulto crimine impeditur executio poſt peractam pœnitentiam præterquam in homicidio: & hoc idem probatur de temp. ordi. quæſi tũ. & in ſimonia [b]. De hoc notari conſueuit. 50. diſt. de his. Ber.

¶ *Glo. ſeq. tractat, an in homicidio & ſimonia denuncians inſcribat vel præmoneat. poſtea ſignat contrarium de decr. dilectus. & dupli citer ſoluit.*

f ¶ *In accuſationis.*] vr̃ ꝙ in caſibus iſtis denũtians debeat ſe obliga re ad pœnã talionis [e], cũ æque puniantur ac ſi accuſaretur. §. eo. ſuper his. arg. ſed nõ credo ꝙ ſe debeat obligare ad pœnã talionis, ſed ad ex traordinariã pœnã, ſicut excipiens. §. eo. tit. ſuper his. Item nec vr̃ hic habere locum admonitio: quia nõ põt ſe corrigere retẽto beneficio ſi q̃s vellet denũtiare in his caſibus. 5. ſ. de ſimo. licet Hely. vbi admoni tio probata fuit. Ité idẽ eſt ſi quis ꝓ ſimoniã adeptus eſt beneficiũ ſicut ordinẽ: vt hic dicit. Signat 5. ſ. de ſimo. dilectus 2. vbi dr̃ ꝙ ſi in mo dũ accuſationis cõuincitur q̃s de ſimonia, deponit. Si in modũ inqui ſitionis conuincitur, remouet ab illis eccleſiis, & in arctioribus ponit ad peragendã pœnitentiã. ſ. de ſimo. & de regularibus. & hic puniãtur ſicut ſi directe accuſarent. Quod dicit: ita ꝓcedendũ eſſe ſicut in accu ſationis iudicio, põt dici verũ eſſe quantũ ad hoc vt priuentur officio & bñficio: nõ tñ q̃tũ ad depoſitionẽ: quia depoſitio nõ eſt effectus in quiſitionis: ſed priuatio adminiſtrationis vel beneficij. ſ. eo. qualiter. ſ. de ſimo. ꝙ tuas 1. vnde illud, ſicut, nõ notat omnimodam ſimili tudinẽ: ſi q̃a nullus debet puniri certa pœna, niſi ad hoc actũ ſit, 5. de ord. cog. cũ dilect⁹. & ſecũdũ forma iudicij formari debet ſnía. ſ. de ſimo licet. & hoc intellige quod hic dicitur, de ſecularibus: contraria loquuntur de regularibus: circa quos ſeruatur quod hic dicitur. ſ. de ſimo. quo niam ſimoniaca. Vel poſſet dici, ꝙ etiã per inquiſitionẽ deponuntur ſeculares propter enormitatem criminis: vt hæc littera velle videtur. 5. de do. & contuma. veritatis. vbi deponitur epiſcopus in modum in quiſitionis, cui probatum fuit homicidium in modum denuntiatio nis. De regularibus fiat prout dicitur in illa conſtitutione vbi dicetur de hoc. Ber.

g ¶ *Alioquin.*] id eſt, ſi aliud crimẽ ab iſtis duobus ſit ꝓbatũ in modũ inq̃ſitionis, qđ nõ impediat ordinis executionẽ, etiã poſt peractã pœ niten

qui inquiruntur ſuper ex ceſſibus aliquorum: ſed dicunt ſe nihil ſcire per certã ſcientiã: ſed tãtum per famam & credulita tem: q̃ritur, quid ſtatuĩ debeat contra illos. Ité duo vel tres vel etiam plures dicunt aliquẽ in famatũ de aliquo crimi ne: ſed in publico nihil ſiniſtrum refertur: quæ ritur, vtrum de crimine illo debeat reputari in famatus? Ad primum re ſpondet Papa, ꝙ propter famã & credulitatẽ de ponentiũ ſolũmodo non eſt deponendus: ſed infa mato purgatio canonica poterit indici, ſecũdũ ar bitriũ iudicãtis. Ad ſecũ dũ rñdet, ꝙ propter dicta paucorũ infamatus dici non debet, cuius opinio apud bonos & graues læ ſa non exiſtit. Not. primo duos caſus, in quib⁹ actæ pœnitẽtia executionẽ or dinis exercere quis non poteſt: in quibus æq; pu nitur aliquis ſiue denun tietur ſiue accuſetur. Ité nullus debet inquiri nec puniri pro crimine, de quo nõ laborat infamia, nec teſtis recipi. Ité oc culte infamãtes nõ ſunt audiendi. Item inimicis teſtibus non eſt creden dũ. Item propter famam & credulitatem probatã nullus debet puniri, ſed purgatio ꝓ infamiã de bet indici. Ité dicta pau

† Schedulas, legit in vulgatis, ſednos veteres codi ces ſecuti, ce dulas, repo ſuimus.

b Innocen tius alios ca ſus excipit, d tempo. ord. ex tenore. & nos plures. ſ. de renun ni. §. propter conſcientiã. ſecundũ Ho ſtienſem. Io. And.

c De materia huius gloſſæ vid omnino quos citaui in c. ſup his. in principio. & verſ oppor tet inſcribi, ſupra eod.

† his

† dictio, tamẽ, deeſt in pluribus antiquis.

† Aliàs ita: Ad hæc autẽ reſpondem⁹.

† Aliàs, nec etiam.

† Vide nota ta per Bartolum in l. eos. ff. ad l. Cornel. de falſis.

1529 De accuſationibus. Tit. I. 1530

*A*D *petitionem.*] Si qua inquiſitio per Papam ſpecialiter delege tur, legatus etiam de latere de ea ſe intromittere non poteſt. ita communiter ſummatur. Sed licet ſummatio iſta ſit vera generaliter intellecta, non tamen videtur cõgruere huic litteræ. Diuiditur in duas partes, in prima facti narratio, in ſecunda diffinitio: ibi, *Cum igitur*. Abbas.

CASVS. Ad petitionẽ Galterij abbatis Corbieñ. Papa commiſit in quiſitionem ſuper ſtatu ipſius monaſterij, tam in capite quàm in mẽbris: inquiſitione cõmiſſa legatus Apoſtolicæ ſedis ad monaſteriũ accedens prædictum, ipſo abbate præſente nec reclamante, incœpit inquirere di ligenter ſuper ſtatu mo naſterij: inquiſitione fini ta legatus dictum abba tem Pariſius euocauit, vt contrà inquiſitionẽ pro poneret, ſi quid poſſet ra tionabiliter: abbas ad ipſũ accedens, allegauit, ꝙ in correctione monaſterij procedere non va lebat, cum prædictis iu dicibus inquiſitio prius fuiſſet commiſſa, allegãs Cardinalẽ ipſum ex iu ſtis cauſis ſibi eſſe ſuſpe ctum: vnde ad ſedem A poſtolicã appellauit: Car dinalis non obſtante ip ſius appellatione, inſpe ctis quę probata fuerant contra ipſum, à regimi ne abbatiæ amouit eun dem: dando monachis ſuis licentiam alium eligendi: qui concorditer elegerũt Priorem de Argentolio in abbatem. Su per hoc delata eſt quæ ſtio ad Papam: Ipſe vero auditis hinc inde propoſitis, dicit, quòd de talibus facta fuit fides, propter quę dictus G. debuit amoueri à regimine abbatiæ, quamuis reſtituen dus eſſet propter ordinẽ iudiciariũ nõ ſeruatum: Papa nihilominus voluit ipſum manere priuatum officio abbatiæ, & amo uit dictũ Priorem à regi mine abbatiæ, qui nõ le gitime fuit dicto G. ſub ſtitutus: pro eo ꝙ ipſe G. propter ordinẽ iudiciariũ non ſeruatũ fuit inor dinate remotus, ſed quia dictus Prior non fuit re motus propter vitiũ per ſonę vel defectũ ſcientię, ſed propter iuris ſolem nitatem omiſſam, Papa ipſum reſtituit in abbatem. Not. quòd ſententia quæ nulla eſt, ſit ali qua per approbationem principis. Item ſi aliquis eſt iniuſte remotus, per conſequentiam patet, quòd alius in locum prioris eſt iniuſte ſub ſtitutus: ita iſta ſunt connexa. Item ordo iuris non ſeruatus, & proceſ ſum & ſententiam reddit nullam.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. com pila. Et de in dinalis non obſtante ip ſius appellatione, inſpe ctis quę probata fuerant contra ipſum, à regimi ne abbatiæ amouit eun dem: dando monachis ſuis licentiam alium eligendi: qui concorditer elegerũt Priorem de Argentolio in abbatem. Su per hoc delata eſt quæ ſtio ad Papam: Ipſe vero auditis hinc inde propoſitis, dicit, quòd de talibus facta fuit fides, propter quę dictus G. debuit amoueri à regimine abbatiæ, quamuis reſtituen dus eſſet propter ordinẽ iudiciariũ nõ ſeruatum: Papa nihilominus voluit ipſum manere priuatum officio abbatiæ, & amo uit dictũ Priorem à regi mine abbatiæ, qui nõ le gitime fuit dicto G. ſub ſtitutus: pro eo ꝙ ipſe G. propter ordinẽ iudiciariũ non ſeruatũ fuit inor dinate remotus, ſed quia dictus Prior non fuit re motus propter vitiũ per ſonę vel defectũ ſcientię, ſed propter iuris ſolem nitatem omiſſam, Papa ipſum reſtituit in abbatem. Not. quòd ſententia quæ nulla eſt, ſit ali qua per approbationem principis. Item ſi aliquis eſt iniuſte remotus, per conſequentiam patet, quòd alius in locum prioris eſt iniuſte ſub ſtitutus: ita iſta ſunt connexa. Item ordo iuris non ſeruatus, & proceſ ſum & ſententiam reddit nullam.

† Saluateñ.

† Siluateneñ.

† Siluaneñ.

¶ Glo. ſeq. not. non re clamantem litteris renuntiare. alleg. 6. iura. in contrarium alleg. 3. & ſtat contrario. ſecundo. arg. tacentem non conſentire. alleg. 12. leges, & ad contrarium duos canones.

h ¶ *Nec reclamante.*] Per hoc videbatur receſſiſſe à beneficio littera rum, conſentiendo inquiſitioni legati tacite renuntiando. 5. de offi. deleg. gratum. & 5. de app. ſollicitudinem b. ff. de arbi. ſed ſi in ſeruum. in fi. cum l. ſeq. & l. ſi quis rem. C. communia vtriuſque iudi. l. 2. & C. de his qui à non domino ma. l. vlti. in fi. Sed contra videtur, quòd nõ con ſentit in iudicem, qui petit inducias, vel cauſam abſentiæ allegat co ram ipſo. 5. vt lit. non conteſta. c. 1. & cap. accedens 2. vel qui poſtu lat ſibi edi genus actionis. ff. de iudi. non videtur. Et præterea legatus generalis

† Cap. 3. eo. tit. in 1. com pila. Et de in dinalis non obſtante ip ſius appellatione, inſpe ctis quę probata fuerant contra ipſum, à regimi ne abbatiæ amouit eun dem: dando monachis ſuis licentiam alium eligendi: qui concorditer elegerũt Priorem de Argentolio in abbatem. Su per hoc delata eſt quæ ſtio ad Papam: Ipſe vero auditis hinc inde propoſitis, dicit, quòd de talibus facta fuit fides, propter quę dictus G. debuit amoueri à regimine abbatiæ, quamuis reſtituen dus eſſet propter ordinẽ iudiciariũ nõ ſeruatum: Papa nihilominus voluit ipſum manere priuatum officio abbatiæ, & amo uit dictũ Priorem à regi mine abbatiæ, qui nõ le gitime fuit dicto G. ſub ſtitutus: pro eo ꝙ ipſe G. propter ordinẽ iudiciariũ non ſeruatũ fuit inor dinate remotus, ſed quia dictus Prior non fuit re motus propter vitiũ per ſonę vel defectũ ſcientię, ſed propter iuris ſolem nitatem omiſſam, Papa ipſum reſtituit in abbatem. Not. quòd ſententia quæ nulla eſt, ſit ali qua per approbationem principis. Item ſi aliquis eſt iniuſte remotus, per conſequentiam patet, quòd alius in locum prioris eſt iniuſte ſub ſtitutus: ita iſta ſunt connexa. Item ordo iuris non ſeruatus, & proceſ ſum & ſententiam reddit nullam.

¶ Non punitur quis de crimine, de quo non conſtat niſi per famam & teſtium credulitatem: & per dicta paucorum non debet quis apud iudicem infamatus reputari. hoc dicit vſque ad finem.

¶ Quæſiuiſti etiam, quid ſtatui de beat, ſi nihil per certam ſcientiã, ſed tantum per famam, & eorum qui fuerunt inquiſiti credulitatẽ iuratam, contigerit inueniri: Et v trum aliquis ſuper eo crimine re putari debeat infamatus, de quo ipſũ duo vel tres, vel etiã plures di xerint infamatũ: licet de ipſo nihil

QVAESIVISTI. Diuiditur. nam primo format duas quæſtiones. ſecundo ſoluit: ibi, *Ad quod*. Abbas Siculus.

f ¶ *Depoſitionis.*] id eſt remotionis ab officio & beneficio.

¶ *Glo. ſeq not. quòd paucorum dicta, & c. demum quærit & ſoluit.*

g ¶ *Dicta paucorum.*] Not. quòd dicta paucorum non infamant [a] ſi ue non inducunt famam: vnde prælatus propter hoc non mouebitur ad inquirendum: fama enim deber eſſe per villam ſiue parochiam: ad hoc vt fiat inquiſitio. ſ. eo. qualiter. & 2. q. 1. Deus omnipotens. Sed quot appellabis paucos, vt non dicatur infamatus? Pauci dicuntur, xl. ſ. de cleri. excom. miniſt. latores. & xxiij. millia dicuntur pauci. 45. diſt. diſci plina. Credo quòd maior pars viciniæ requiratur: quia fama loci re quiritur, non fama aliquorum. 5. de præſum. illud. & 5. de conſang. c. 2. vt ex. hoc ſcandalũ generetur, & hoc innuitur bene. ſ. eo. qualiter. Io.

a De materia hui' gloſſæ vide late per Bartoliũ & Hyppolitũ Marſiliũ in l. de minore §. pluriműm. ff. d quæſt. & ſu lium Clarũ in pract. cri min. fine §. fin. q. 6. ver. d bent etiam dicere.

b In his iuſtis Innocẽtiũ agebatur in ſi gura iudicii ordinarii, hic non, vel illa in cauſis mere ciuilibus, vbi præ ter voluntatem partium non ꝓcedit iudices. hic in cauſis inq ſitionum: vbi parte inui ta procedũt iudices.

generalis non potest se intromittere generaliter de causa specialiter alteri commissa.ff.de officio.leg.ſtuduiſti. vnde non valuit quod fecit iſte legatus: quare cassatur electus auctoritate ipsius. Et est hic arg. quòd qui tacet,non consentit.ff.de ſerui.vrba.prædio.inuitum.& ff.de procurator. filiusfamilias.§.inuitum.arg.contra.54.dist.ſi ſeruus.&17. dist.diaconus.& 28.dist. diaconi.Ioan.

¶ *Gloſſeq:not.quòd probationes, &c.ſignat contrarium, & dupliciter ſoluit.*

a ¶ *Facta fides.*]Not. q̃ probationes factæ corã eo qui non est iudex:faciunt fidem in alio iudicio:vt hic patet.2.q.1. in primis.& 3.q.6.hæc quippe.& ⁊.de teſti.ca.præſẽtata.contra illud ⁊. de iudiciis. at ſi clerici. Item habes hic, quòd ſententia quæ nulla est ipſo iure, rata potest haberi à principe:vt hic patet, & in ca.prædictis: ſed hoc propter plenitudinẽ potestatis: q̃a ipſe mutat a ſubſtantiam rei.C.de rei vxo.act.l.vna, in princi. aliàs talis ſententia nulla erat.Io.vel dic, quòd nõ propter acta quę habita ſunt coram legato, voluit Papa ipſũ manere priuatum : quia nulla erant : ſed Papæ fuit facta fides de talibus,propter quæ ſententiam legati voluit ratam habere: vt hæc littera innuit. Ber.

¶ *Glo.ſeq. ſoluit contra rium.*

b ¶ *Et ſi reſtituendus.*] Hic enim de iure fuerat reſtituendus propter iudiciarium ordinem non ſeruatum,ſed Papa de officio ſuæ potestatis voluit eum manere priuatum:&forte propter ſcãdalum reſtitutio quandoque differtur : vt dici conſueuit.3.q.6 hęc quippe. & vt factum legati palliaret b . contrarium tamen ſignatur ⁊. eod. qualiter. dicit Papa q̃ ordo iuris qui ſeruatus non fuit, corrigatur. Io.

† Dictio, ſcientię deeſt in antiquioribus exemplaribus. in quibuſdã erat expoſitio ſuper voce, defectũ, inde irrepſit in textum.

a Hoc dictũ intellige iuxta declarationem quam fecimus ſupra ā trãſlat. epiſco.c. quãto.ſuper gloſſa in verbo: veri Dei vicem.

† Cap.3. tit. de conceſſione prebendę in 4. compilat. Vide Innocentiũ in c.ſciãt. ſupra de elec. vbi multipliciter limitat hanc decretalem, adde ibi Antoniũ But.

c ¶ *Non ſeruatum.*]Not. quòd in inquiſitionibus ſeruandus est ordo iuris.ⁱ.eo.qualiter §.debet.ſicut in aliis iudiciis ordinariis:ſed hoc est verum circa ſeculares:ſecus in regularibus,vbi non vſquequaque ſeruatur..ⁱ.eo.qualiter.in fi.quia de plano & ſine ſtrepitu iudiciorum debet cum eis procedi.ⁱ.eo.c.penult.ſed hic peccatum fuit in alio ordine,ſ.in iudice qui cognoſcere non debuit.⁊.de of.leg.ſtuduiſti.B.

b Verius ere deꝛe ideo Papam decreuiſſe, vt abbas remaneret priuatus, etiam ſi ordo iudiciari⁹ ſeruatus nõ fuerit, quia Papæ innotuit abbatẽ talia commiſiſſe,vnde erat merito remouendus, vt indicat textus ibi:ſi igitur nobis, &c.

d ¶ *Prouidimus.*]de plenitudine potestatis , ſed non de iure. Ber.

e ¶ *Inordinate.*]id est,per eum,ad quem non ſpectabat , cum dictus G.non conſenſerit in legatum.

¶ *Glo.ſeq.not propter connexitatem,&c. alle. vnum contrarium.*

f ¶ *Per conſequentiam.*]ſic ergo ſententia lata contra vnum, præiudicat alii conſocio:propter connexitatem negotiorum.ſimile 81. dist. tantis.& 3.q.6.hæc quippe.& ſimi.59.dist.ordinatos.& 7.q.1.præſentiũ. arg.⁊.de appella.vna.ſim.⁊.de proba. per tuas. vbi per primum præſumitur conſequens.arg. contra. ⁊. de præben. dilecto.

g ¶ *Amouimus.*]quaſi quadam breui manu.ſim.⁊.de cau.poſ.cum eccleſia.& ff.de iure dot.licet.§.quotiens.eo prius citato:alias non procederetur contra abſentem. Bernar.

¶ Cum igitur nobis de talibus fuerit facta fides a , propter quæ præfatus G. erat merito amouendus: & ſi reſtituendus b foret propter iudiciarium ordinem non ſeruatum c , ipſum prouidimus d manere priuatum regimine abbatiæ: ſupradictum Priorem(quẽ pro eo quod præfato G.propter iuris ordinem non ſeruatum, inordinate e remoto, intelleximus ob eandem cauſam,per conſequentiam f minus legitime ſubſtitutum)per ſententiam amouẽtes: quem,quia nõ propter perſonæ vitium,vel ſcientiæ † defectum , ſed propter iuris ſolemnitatem prætermiſſam amouimus g : ipſum poſtmodum reſtituimus in Abbatem.

¶ Idem.

¶ *Agenti poſſeſſorio adipiſcendæ in beneficialibus , non obſtat exceptio criminis,niſi de eo ſit infamatus: & infamato , accuſatore non probante vel non apparente,indicitur purgatio:in qua ſi defecerit,punitur vt conuictus.*

CAP. XXIII.

ACcedens † ad præſentiam noſtram G. nepos quondã H.ſubdiaconi noſtri,ſua nobis cõqueſtione monſtrauit , quòd cum idem H.apud ſedem Apoſtolicam viam vniuerſę carnis ingreſſus fuiſſet, præbendam , quam decedens habuerat in eccleſia Cremoneñ. ei duximus conferendam:& infra.

¶ Mandamus, quatenus niſi præfatus G. ſuper obiectis eidem in modum exceptionis , criminibus, videlicet , periurio, & homicidio publice h fuerit infamatus,cõceſſionem noſtram ſibi factam executioni mandetis. ¶ Deinde ſi legitimus accuſator apparuerit, audiatis quæ fuerint hinc inde propoſita:& ſi prædicta crimina,vel eorũ aliquod legitime probatum fuerit contra eum,ipſi ſuper eadem præbenda ſilentium imponatis. Si † vero contra eum legitimus nõ apparuerit accuſator , & ipſe ſuper prædictis criminibus dignoſcitur reſperſus infamia,purgationem ei canonicam indicatis i , in qua ſi defecerit, imponatis ei ſilentium. Si autem purgationem † præſtiterit:contradictores ab eius moleſtia compeſcentes, eos, qui eum niſi ſunt impedire,in expenſis k legitimis condemnetis.

¶Idem † in concilio generali.

¶ *Superior contra ſubditum , maxime prælatum,de his tantum inquiret,ſuper quibus præceſſit infamia: & tunc vocabit eum , & tradet ſibi capitula & nomina,& teſtium dicta publicabit,& ipſius legitimas exceptiones admittet, & probato graui crimine, eum ab adminiſtratione remouebit. In regularibus vero prælatis ad vnguem ſeruandus non eſt hic ordo.Et quamquam in hac ſummatione modica videatur agi differentia inter prælatos & ſubditos, cõtra quos inquiritur:tamen facienda eſt, vt patet in littera.*

CAP. XXIIII.

ij QValiter & quando debeat prælatus procedere ad inquirendum a , & puniendum ſubditorum exceſſus,ex auctoritatibus noui † & veteris teſtamenti colligitur euidenter:ex quibus poſtea proceſſerunt canonicæ ſanctiones: ſicut olim aperte diſtinximus b ; & nunc ſacri approbatione concilii confirmamus. Legitur enim in Euangelio, quòd villicus ille, qui diffamatus erat apud dominum ſuum quaſi diſſipaſſet bona ipſius † ; audiuit ab illo, Quid hoc audio de te? redde c rationẽ villicationis tuæ:iam enim non poteris amplius † villicare.Et in Geneſi Dominus ait:deſcendam,&videbo vtrum clamorem,qui venit ad me,opere compleuerint.Ex illis auctoritatibus manifeſte ꝓbatur, quòd non ſolum cum ſubditus , ſed etiam cum prælatus excedit,ſi per clamorem & famam ad aures ſuperioris peruenerit , non à maleuolis,ſed honeſtis , nec ſemel,ſed ſæpe , debet prælatus deſcendere , & coram canonicis ſenioribus eccleſiæ ſuæ, veritatem diligenter inquirere: & ſi culpam inuenerit,illam puniat,nõ tamquam ipſe ſit accuſator & iudex,ſed quaſi fama denunciante ſuũ officium exequatur : Iſtud quidem obſeruandum eſt in ſubditis,& diligẽtius in prælatis:quia ipſi ſunt quaſi ſignum poſiti ad ſagittam:& quia non poſſunt omnibus complacere propter officiũ ſuum,odium multorum incurrunt:Vnde prouide ſtatuerunt ſancti patres, quòd ſine columnis corruat ædificium,niſi diligens adhibeatur cautela: videlicet,vt accuſatio,quæ ad degradationem intenditur,nullatenus admittatur,niſi legitima præcedat inſcriptio:ſed cum aliquis fuerit infamatus,ita quòd ſine ſcandalo diſſimulari non poſſit, tunc ad inquirendũ & puniendum prælatus procedat,non ex odio,ſed ex charitate,quatenus ſi grauis fuerit exceſſus,quamuis non degradetur ab ordine , tamen ab adminiſtratione remoueatur omnino : quod est ſecundum Euangelicam veritatem à villicatione villicum amoueri Nor. quòd cũ infamia procedit à maleuolis , non debet procedi ad inquirendum: quia ex odio præſumitur famam illam proceſſiſſe. Item prælati quaſi ſignum dicuntur poſiti ad ſagittam. Item prælatus non debet procedere ad inquirendum ex odio,ſed ex charitate. Item prælatus per inquiſitionem,non deponitur , ſed ab adminiſtratione remouetur , niſi in duobus caſibus.⁊.eod.inquiſitionis. 1. reſpon.

† Quatenus hic agitur ā purgatione indicẽda diffamato, vide late per Marianum in re pet. c. qualiter. proxime ſequenti. q. 16.& per Bernardinũ Diaz in pract. crim. c 140. & 141.

† Illius

† Dictio,amplius , deeſt in antiquis codicibus.de editione vulgata ſacrorũ Bibliorum.

† Vox purgationẽ, deeſt in octo Vaticanis codicib',&multis noſtris : vetus tamen cõpilatio habet ita: Si autem præſtiterit ipſã, &c.

† Idem ſcilicet Innocentius iij in cõcilio generali Lateranẽſi. c.8.& c.4.eo. tit.in 4. compilatione.Iniam huius decreti vſq; ad §. Debet igitur. habeẽ etiã in 3. cõpilatio.eo. tit. c.4.

¶ *Glo.ſeq.not. ex textu. alleg.3.iura pro, & tria contra,& ſoluit.*

h ¶ *Publice.*]Hic videtur,quòd ſi aliqua exceptio obiiciatur electo,q̃ differenda ſit donec electus admiſſus fuerit, niſi ipſe ſit de ea publice infamatus.arg.⁊.de appel.conſtitutus.in fine.C.de fal.l.2.& C. de edic. diui. Hadri.tol.l.2.argu.contra. ⁊. eod. omnipotens. 81. dist. tantis. & C.de procur.reum.Solu.ſed in electo ſi obiiciatur exceptio,ſtatim eſt audienda antequam confirmetur.Sed hic alia ratio eſt, quia iam fuerat inſtitutus per dominũ Papã , nec deerat ſibi niſi ſola poſſeſſio:vnde mitti debet in poſſeſſionem,niſi eſſet publice infamatus , propter quod differtur:quia etiam ſi iam eſſet in poſſeſſione , propter tantam infamiam & ſcandalum , deberet ſuſpendi vſque ad purgationem. 2. quæſt. 5 presbyter.& cap.ſi mala fama. ſed vbi non eſt infamatus, nõ debet differri executio , ſecus in his qui adhuc non habent plenum ius.

i ¶ *Indicatis.*]vt infamia expurgetur.

k ¶ *In expenſis.*]Qui enim exceptionem opponit , fundata intentione actoris,& eam non probat,punitur in expenſis,vt hic.& ⁊. de dolo & contu.ſiuem.vbi de hoc.& ⁊.de maio.& obed.c.vlti. quia malitioſe eam videtur opponere. Ber.

ij QValiter & quando.] Quatuor habet partes. In prima dicit quando eſt facienda inquiſitio. In ſecunda dicit qualiter. In tertia contra quem.In quarta quid contineatur , & per ſe patet quid intendat. Secunda:ibi,*Debet*.tertia:ibi, *Ad corrigendos*. quarta : ibi, *Hunc tamen*. Abbas Siculus.

CASVS. In concilio præſenti oſtendit Papa,quando prælati debeãt inquirere de ſubditorum exceſſibus , & qualiter eos debeant punire cum in culpa fuerint inuenti: quod euidenter colligitur ex auctoritatibus noui & veteris teſtamenti : ex quibus auctoritatibus proceſſerunt poſtea canonicæ ſanctiones:legitur enim in Euãgelio quòd villicus ille qui diffamatus erat apud dominum ſuum, quoniam diſſipaſſet bona ipſius,quæſiuit ab illo, Quid eſt quod audio de te? redde ratio

rationem villicationis tuæ : iam enim non poteris amplius villicare. & in Geneſi Dominus ait:deſcendam,&videbo vtrum clamorem,qui venit ad me,opere compleuerint.Ex illis auctoritatibus manifeſte ꝓbatur, quòd non ſolum cum ſubditus , ſed etiam cum prælatus excedit,ſi per clamorem & famam ad aures ſuperioris peruenerit , non à maleuolis,ſed honeſtis , nec ſemel,ſed ſæpe , debet prælatus deſcendere , & coram canonicis ſenioribus eccleſiæ ſuæ, veritatem diligenter inquirere: & ſi culpam inuenerit,illam puniat,nõ tamquam ipſe ſit accuſator & iudex,ſed quaſi fama denunciante ſuũ officium exequatur : Iſtud quidem obſeruandum eſt in ſubditis,& diligẽtius in prælatis:quia ipſi ſunt quaſi ſignum poſiti ad ſagittam:& quia non poſſunt omnibus complacere propter officiũ ſuum,odium multorum incurrunt:Vnde prouide ſtatuerunt ſancti patres, quòd ſine columnis corruat ædificium,niſi diligens adhibeatur cautela: videlicet,vt accuſatio,quæ ad degradationem intenditur,nullatenus admittatur,niſi legitima præcedat inſcriptio:ſed cum aliquis fuerit infamatus,ita quòd ſine ſcandalo diſſimulari non poſſit, tunc ad inquirendũ & puniendum prælatus procedat,non ex odio,ſed ex charitate,quatenus ſi grauis fuerit exceſſus,quamuis non degradetur ab ordine , tamen ab adminiſtratione remoueatur omnino : quod est ſecundum Euangelicam veritatem à villicatione villicum amoueri Nor. quòd cũ infamia procedit à maleuolis , non debet procedi ad inquirendum: quia ex odio præſumitur famam illam proceſſiſſe. Item prælati quaſi ſignum dicuntur poſiti ad ſagittam. Item prælatus non debet procedere ad inquirendum ex odio,ſed ex charitate. Item prælatus per inquiſitionem,non deponitur , ſed ab adminiſtratione remouetur , niſi in duobus caſibus.⁊.eod.inquiſitionis. 1. reſpon.

¶ *Glo.ſeq.arg.quòd non ſit ſanctus,&c.alleg. tria iura in contrariũ, et ſoluit.*

a De materia huius gloſſæ vide Hoſtiẽſem in ſumma tit.de denũtiat.Iulium Clarũ in pract. crim. §. fin. q. 6.& 7.& Bernardinũ Diaz in pract. crim.cano.c. 6.

a ¶ *Ad inquirendum.*]Videamus a qualiter & quando prælatus procedere debeat ad inquiſitionem faciendam,& qualiter pœna ſit puniendus qui contincitur in modum inquiſitionis. Tunc autem debet prælatus procedere ad inquirendum, cum ſaman & frequentem clamorem intellẽgit de exceſſibus alicuius ſu⁹ etiam aliquorum , prout patet ex tenore iſtius conſtitutionis,& quòd ſit infan⁹ius non a maleuolis & inimicis,ſed à bonis & diſcretis,vt hic dicit,& ⁊.de purga. canõ.cum in inuentute & 11.q.3.in cunctis. Et tunc.diſtinguc:quia aut procedit ex officio ſuo,aut aliquo poſtulãte inquiſitionem:Si ex officio ſuo, tunc prælatus cum aliquibus de canonicis ſuis debet deſcendere ad locum.2.q.1.Deus omnipotens & 86 dist.ſi quid. quia ibi potest melius inquiri.24.q.1.ſudenda.25.dist.illud.& ⁊. de elec. poſtquam. & 23 q. 1. paratus.ver.eum procuidubio qui in eodem populo creuerat , &c. & recipere iuramenta prælati & clericorum ſuper ſtatu eccleſiæ, cum eccleſia eſt infamata,vel etiam cum prælatus:vt ⁊. eo.cum dilecti. ſecũdum illam formam.⁊.eo.qualiter.§.formam. & ſic recipiat dicta illorum:& ille contra quem fit inquiſitio,debet eſſe præſens,& omnes cõtra quos proceditur,niſi per contumaciam ſe abſentent.& ea quæ obiiciuntur,&nomina teſtium ſunt illi exponenda:vt ⁊.eod.cap.§. debet. & 5.q.2.ſi primates.Item ſi ille contra quem ſic inquiſitio , habet iudicem ſuſpectum,poteſt illum recuſare,vt ⁊. de appella.cum ſpeciali. & ⁊.eo.c.verſi.non ex odii fomite.vel quod iudex ſit criminoſus.arg 3.q. 7.iudicet. & 25.dist.c.vlti.& 26.dist. vna tantum. & contra teſtes excipere poteſt:vt in §.debet.& nomina,& dicta , & depoſitiones teſtium ſunt publicanda,vt ille poſſit ſe defendere.⁊.eo.olim.& ⁊.eod. cap. §. debet.& ſi teſtes dicant ſuper his de quibus infamia non præceſſit,nõ valent.⁊.eo.inquiſitionis§.1.Crimine vero ſic probato ſi prælatus eſt, debet remoueri ab adminiſtratione,ſecundum quòd villicus à villicatione remouetur,vt ⁊.dicitur. Alij vero puniuntur ſecundum arbitriũ iudicis,ſecundum perſonæ meritum, & qualitatem exceſſus : niſi tale crimen probatum fuerit,quòd poſt pœnitentiam peractam impediat o dinis executionem:vt homicidium,& ſimonia. tunc procedendum eſt ac ſi in modum accuſationis directe probatum fuiſſet crimen : vt ⁊.eo.inquiſitionis.1.reſponſo.& ibi dicitur.Qualiter puniuntur de homicidio,habes ⁊.de temp.ord.c.vlti. De pœna regularium propter ſimoniam commiſſam ab eis,dic vt ⁊.de ſimo.dilectus 2 & c. quoniam ſimoniaca.vbi dicitur qualiter contra eos procedatur.Si vero probatum non fuerit:& mala fama perdurat,purgationem indicat iudex infamato ſecundum qualitatem perſonæ:&quantitatem infamiæ:in qua ſi defecerit,puniatur.⁊.de ſimo.de hoc.& c.inſinuatum.& ⁊.de pur.cãõ P.Si vero infamatus contumax fuerit,& non compareat,iudex nihilominus ⁊ eum teſtes recipiat lite non conteſtata , & eum puniat : vt ⁊.vt lite non conteſta. quoniam. §. ſunt & alii. & ⁊. eo c. ver. debet.

Quales teſtes recipi debeant,dictum eſt ⁊.c.cum oporteat.Quales debeant eſſe qui recipiuntur in ſimonia contra regulares , dicitur ⁊. de ſimo.per tuas. Si vero procedat iudex ad petitionem alicuius procurantis inquiſitionem:ſiue ſit ordinarius ſiue delegatus, ad locum accedat ſi poteſt:& vocet illum contra quem procedere debet : & tunc recipiat teſtes , quos ille producet, qui impetrauit inquiſitionem, tamẽ ſi ille negaret infamiam præceſſiſſe,cognoſcet primo iudex vtrum ſit infamatus , & poſtea procedet ſuper his, quæ denuntiata ſunt : aliàs non procedat niſi primo cõſtet quòd infamatus ſit. ⁊. eod. cum oporteat. & c. qualiter. & ſi actor probet illum eſſe infamatum, reus poteſt probare quòd ſit bonæ famæ.arg. ⁊. de purga. ca. cum in iuuentute. cum potius ſit priuilegium bonæ famæ, quàm infamiæ.argu.⁊.eod. licet.in fi.Si vero crimen probetur,puniatur:vt ⁊.dictum eſt.Si autem non probauit,puniri debet, qui impetrauit inquiſitionem:vt ⁊.tit.proxi. c. 2. Et ita idem eſt quantum ad pœnam quando proceditur ad petitionem alicuius proſequentis inquiſitionem:ſicut quando proceditur per officium iudicis ad famã vel clamorem.Et cum proceditur ad denuntiationem alicuius proſequentis inquiſitionem, non credo neceſſariam admonitionem : quia non agitur ad pœnitentiam:in quo caſu neceſſaria eſt admonitio ſecundum formam Euangelij:ſed in prædictis duobus caſibus agitur ad pœnam:vt prædictum eſt,& aliter formatur petitio denuntiationis cũ agitur ad pœnam, & aliter cum denuntiatur ad pœnitentiam : quia tunc agitur ad pœnitentiam peragenda⁹ non ad pœnam imponendam officij vel beneficij:& ſic intelligitur finis illius gloſſæ.⁊. quæ incipit ſic.⁊.de ſimo.licet Hely.de hoc no⁹atur in glo.prædic.Item nunquid reus poſſet petere à iudice,vt reinquireret contra illum, qui impetrauit inquiſitionem,ſicut contingit in aliis iudiciis , vbi admittitur reconuentio.⁊.de mutu.pet. per totum ? Dicas quòd non:quia inquiſitio iudicis officio expeditur,non iure actionis: ſic nec renũtiatio aut reacculatio:quia tunc præſumitur quòd ex odio hoc fiat:vt ⁊.eod. cum P.& 3.q.5.c.2.& non relatione criminis:ſed innocentia reus purgatur.ff.de pub.iudi.is qui. Item teſtes compelli poſſunt ad probandũ inquiſitionem b . ⁊.de teſt. cog. ſuper his : licet in iudiciis ordinariis compelli non debeant in criminibus,ſi qua principaliter vel incidenter obiiciantur:vt eo.tit.dilectorum.vbi de hoc.Dic vt ibi notatur in fine notulæ.Item & illud poteſt facere prælatus, cum infamia contra aliquem ad ipſum peruenit:vt præfigat terminum volentibus accuſare,vt ſi aliquis apparuerit accuſator,audiat illum:& procedat legitime in accuſatione.⁊.c.proxi.& 15.q.5.c.1.⁊.de pur.ca. ex tuarum.ſi autem non apparuerit,tunc poteſt procedere ad inquirendum , vt ⁊.dicitur : vel indicere purgationem,in qua ſi defecerit,puniatur : vt ⁊. c. proximo.ſed melius eſt quòd inquirat:quia periculoſum eſt accuſare: quia de facili nullus accuſaret. Quid ſi aliquis alterius dioœceſis , vel de alia parochia hoc tacito impetret inquiſitionem , vel denuntiet: nunquid debet audiri , cum ipſius non interſit? præſumitur quòd non charitatiue denuntiet, vel impetret inquiſitionem:vnde credo illum repellendum. arg. ⁊.de teſtib.ex parte A. in verbo illo, tacito q̃ miles fuerit,& c.Ber.

Genes. c. 18.

† maledictis

† non ſemel, &c.

bãdę quòd nonumquã etiã torqueri. not. Bart. in l.1. §. quęſtionem. ff. de quæſt.

b ¶ *Diſtinximus.*]In parte deciſa ab illa decret. ⁊.eod. qualiter.cuius verba hic ponuntur vſque ad §.debet.Ber.

¶ *Gloſſ.ſeq. Not. quòd iudex corrigit interlocutoriam.adducit tres concor. & tria ſimilia.*

c ¶ *Redde rationem.*] Sed qualiter debet rationẽ reddere prælatus adminiſtrationis ſuæ? prælatus enim debet reddere rationem ſuæ adminiſtrationis tamquam tutor.C.de iud.l. 2. quia comparatur tutori: & procurator eſt,non dominus.⁊.de dolo.c.2.& 12.q.1.c.2. poteſt dici quòd ſtaretur ſuo iuramento , ſi aliter non poteſt reddere rationem. arg.C.de do.l.pe.& C.vnde vi.ſi quando.2.q.1.in primis. verſi.glorioſus vero.& ⁊. de his quæ vi metuſve cau.fiunt.c.vlti.Ber.

ADDITIO. Ex hac auctoritate redde rationem , &c. nota duo. Primo quòd ipſe inquirendus,eſt prius interrogandus , & non teſtes: quia ſi confiteretur , non eſſet opus teſtibus : Secundo , quòd ſuæ excuſationes ſunt admittendæ. Hoſtien.

c Adde an & quando pro bat p ſe: vel non. Bart. in l de minore. § tormenta. ff. de quæſt. & ibi late Hippolytus Marſilius & Iulius Clar⁹ citat⁹ ſupra eod. ſup glo ſa magna.

d ¶ *Et famam.*] Argumentum , famam nihil per ſe probare.35.q. 6. ſi duo.⁊. de eo qui cog.conſang.vxo.ſuæ.ſuper eo c. argu. contra. ⁊. de præſump.c.illud.& ⁊.de conſan.g.& affi.c.2. & 4.q.3.c.ſi teſtes. §. item ſæpe.

e ¶ *A maleuolis.*] 11.q.3. in cunctis.ſi hoc conſtaret,q̃ à talibus eſſet orta:alias difficile eſt probare famam ortam eſſe à talibus : cum fama ab incerto auctore procedat.de conſe.dist.4.ſanctum eſt. vnde ſatis poteſt dici,quòd indiceda eſt purgatio vndecunq; procedat infamia.

mia. saltem propter scandalum. argu. ẽ. de purg. ca. accedens. Ber.

a ¶ *Concussis columnis.*]12.q.2.gloria episcopi.& 2.q.7.accusatio 1.

b ¶ *Morbum vtrumque.*]Vnus [a] morbus est, quando falso vel malitiose accusantur: contra hunc remedium medecinale est inscriptio ẽ. eod.ver.1. Alter morbus est quando delinquũt insolenter: cõtra hunc, remedium medicinale est inquisitio. ẽ. eo. ver. 2. Hostien.

a Hęc glossa nõ est Bernardi, sed Hostiẽsis, vt finis indicat.

c ¶ *Præcedat inscriptio.*]sic ẽ. eo. super his. & ẽ. de simo. licet Hely.

† Aliàs ita: non tamquã idẽ sit actor, &c. aliàs ita: non tamquã idem sit actor & iudex, &c. & vox, auctor, est in concilio, & in veteri cõpilatione.

DEBET. In hoc §. dicitur, quòd ille contra quem fit inquisitio, debet esse præsens, nisi per contumaciam se absentet, & illi sunt exponenda capitula, de quib' fuerit inquirendũ: & dicta testium, & nomina ipsorum sunt ei publicanda, & exceptiones & replicationes legitimæ admittendę: ne per suppressionem nominum detur audacia infamandi, & per exclusionem exceptionum, deponendi falsum securitas præbeatur. No. quòd ille, contra quem fit inquisitio, debet esse præsens: nisi contumaciter se absentet. Item ea de quibus cõtra aliquẽ aliquis inquirit, debent ei manifestari, & omnis defensio sibi reseruatur.

† Vide epistolam 1. Stephani Papæ primi de accusationibus episcoporũ vbi plenissime d hac materia habet in primo tomo concilio-rum Surianę editionis.

d ¶ *Præsens is, contra quem.*]ex hoc §. colligitur manifeste, quòd ordo iuris seruandus est in inquisitione facienda. ẽ. eo. ad petitionẽ. sed hoc verum est circa seculares, circa regulares non est vsquequaque seruandus, vt dicit in fi.

† sed &

† De hoc articulo vide oio quos citaui supra eod. c. super his. verbo, oportet inscribi.

AD CORRIGENDOS. In hoc §. dicitur, quòd prælatus tanto diligẽtius debet ad corrigendos excessus prælatorum descendere, quanto damnabilius eos dimitteret incorrectos: ẽ quos exceptis notoriis, tribus modis potest procedi: per accusationem videlicet, denunciationem, & inquisitionem ipsorum: ita vt diligens in omnib' adhibeatur cautela, vt accusatio nullatenus admittatur, nisi legitima præcedat inscriptio, & denunciationę charitatiua admonitio: & inquisitionem clamosa debet insinuatio præuenire: hoc moderamine semper adhibito, vt secundum iudicij formam, sententiæ quoque forma dicteturDebet igitur esse præsens is, contra quẽ [d] faciẽda est inquisitio, nisi se per contumaciã absentauerit: qualitas) canonica districtio culpam feriat delinquentis: non tam quam † idem sit accusator & iudex, sed quasi denunciante fama, vel deferente clamore, officii sui debitum exequatur, Licet autem hoc sit obseruandum in subditis, diligentius tamen est obseruandũ in prælatis, qui quasi signum sunt positi ad sagittam. Et quia non possunt omnibus complacere, cum ex officio suo teneantur non solũ arguere, sed etiam increpare, quin etiam interdum suspendere, nonnumquam vero ligare, frequenter odium multorum incurrunt, & in fidias patiuntur. Et ideo sancti Patres † prouide statuerunt, vt accusatio Prælatorum non facile admittatur: ne concussis [a] columnis corruat ædificium: nisi diligens adhibeatur cautela, per quam non solũ falsæ, sed † etiam malignæ criminationi ianua præcludatur. Verũ ita voluerunt prouidere Prælatis, ne criminarentur iniuste, vt tamẽ cauerent, ne delinquerent insolenter: contra morbum [b] vtrumque inuenientes cõgruam medicinã: videlicet, vt criminalis accusatio, quæ ad diminutionem capitis, id est degradationem intenditur: nisi legitima præcedat [c] inscriptio †, nullatenus admittatur. Sed cum super excessibus suis quisquã fuerit infamatus, vt iam clamor ascendat, qui diutius sine scandalo dissimulari non possit, vel sine periculo tolerari, absque dubitationis scrupulo, ad inquirendum & puniendum eius excessus, non ex odij fomite, sed charitatis procedatur affectu: quatenus si fuerit grauis excessus, & si non degradetur ab ordine, ab administratione tamẽ amoueatur omnino: quod est secundum sententiam Euangelicam, à villicatione villicum amoueri, qui non potest villicationis suæ dignam reddere rationem.

¶ Debet igitur esse præsens is, contra quẽ [d] faciẽda est inquisitio, nisi se per contumaciã absentauerit: & exponenda sunt ei illa capitula, de quibus fuerit inquirendum, vt facultatem habeat defendendi seipsum: & non solum dicta, sed etiã nomina ipsa testiũ sunt ei, vt quid, & à quo sit dictum appareat, publicanda †: nec non exceptiones, & replicationes legitimæ admittendæ, ne per suppressionem nominum, infamandi, per exceptionũ vero exclusionem deponendi falsum, audacia præbeatur. ¶ Ad corrigendos itaque subditorum excessus, tanto diligentius debet præsatus assurgere, quanto damnabilius eorum offensas desereret incorrectas. Contra quos, vt de notoriis excessibus taceatur, & si tribus modis possit procedi, per accusationem videlicet, denunciationem, & inquisitionem ipsorũ: vt † tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela, ne forte per leue [e] compendium, ad graue [f] dispendium veniatur: sicut accusationem legitima debet præcedere inscriptio, sic & denuntiationẽ charitatiua monitio, & inquisitionẽ clamosa insinuatio præuenire. illo semper adhibito moderamine, vt iuxta formam iudicij, sententiæ quoque forma [g] dictetur.

¶ Hunc tamen ordinem circa † regulares personas non credimus vsquequaq; seruandũ †: q̃. cũ causa requirit facilius [h] & liberius à suis possũt administrationib' amoueri.

¶ Idem † in eodem.

¶ *Metropolitani ad correctionem excessuum, & reformationem morum. singulis annis facere debent prouinciale concilium: in quo statuere debent personas idoneas per singulas diœceses, quæ sollicite inuestigent, & in sequenti concilio referant corrigenda: & episcopi debent facere synodos episcopales singulis annis, & publicare agitata in prouinciali concilio: & hæc negligentes, ab executione officij suspenduntur. hoc dicit.*

CAP. XXV.

SIcut † olim à sanctis Patribus noscitur institutum [a]: metropolitani singulis annis, cum suis

a Quia tales possunt episcopi petere & non graues, vt supra de censib. c. cum Apostolus.

† Aliàs ita: tamen vt diligens omnibus adhibeatur cautela, &c absque voce, in: sed in concilio, & in aliis vt tustioribus Gregorij libris, legitur vt est impressum in vno, pro adhibeatur, adimpleatur, reperio.

† Vide concilium Trident. sessio. 24. de reformat. c. 2. & concilij Lateranẽsi. sub Leone. x. sessio. 20.

† De his relatoribus sine nuntiis, quorum officium est explorare delicta, quæ cõmittantur & referre superioribus, vt eis occurrãt, notatur in l. ea quidem. C. de accusation. vbi Salicetus & alij.

† Vide Speculat. tit. de denuntiatione. §. 2. & Hostiensem paulo ante citatum.

† contra,

† obseruandum

† Scilicet In nocẽtius iij. in cõcilio generali Lateran. c. 6. & ca. 5. eo. tit. in 4. compilat.

† Vide Cõcilium Trident. sessio. 24. de reformat. c. 2. & concilij Lateranẽsi. sub Leone. x. sessio. 20.

e Vid B. Thom 2. 2. q. 183. per totũ, & q. 186. art. 1.

nachorum: vt 16. q. 1. legi. Ber.

Sicut olim.]Diuiditur in tres partes. In prima prouidet de prouinciali concilio, & de agendis in illo. In secunda de testibus synodalibus, & eorum officiis. In tertia de pœna hoc non seruantium: & tacite inserit de episcopalib' synodis. secũda: ibi, *Vt autem.* tertia: ibi, *Quisquis.* Abb.

CASVS. Statuit concilij gñale, sicut olim à sanctis patribus fuit statutũ, vt metropolitani singulis annis non omittant concilia celebrare, in quibus diligenter intendant circa correctionẽ & reformationẽ clericorum, & mores eorum, relegentes regulas canonicas. & præsertim huiusmodi cõcilij, pœnã debitã transgressoribus infligẽdo. Vt aũt id valeat melius adimpleri, per singulas diœceses ꝓstituant personas idoneas

idoneas & honestas, q̃ de plano & sine aliqua iurisdictione diligẽter inquirant q̃ correctione & reformatione sunt digna, vt ea fideliter referant in cõcilio subsequẽti, vt super his & aliis prouida deliberatione procedant, & ea quæ statuerint, faciant obseruari, & in epalib' synodis annuatim celebrãdis ea debeãt publicare per singulas diœceses: quisquis autẽ hoc statutũ neglexerit adimplere, ab executione sui officij suspendatur. No. ꝙ quincialia cõcilia celebranda sunt singulis annis. Itẽ statui debẽt in conciliis tales, q̃ statuta cõcilij faciãt obseruari. Item executores nullã habent iurisdictionem.

a ¶ *Institutum.*]18. dist. quoniam quidem.

a ¶ *Celebrare.*]sic & abbates, & Priores abbates proprios nõ habentes de triennio in triennium celebrant Capitula sua. ẽ. de sta. regul. in singulis. & cap. seq.

¶ *Glo. seq. tractat de testibus synodalibus vnde esse debeant, & quales: quid agãt, & quòd procurãtur per loca quæ visitant. ad hoc vltimũ signat contrarium, sed tenet primum.*

b ¶ *Statuant.*]Isti erũt quasi testes synodales. sic ẽ. de testi. cog. preterea. fi. 35. q. 6. eps in synodo. & debẽt esse de eodem epatu, honesti, & discreti: quia tales melius possunt inuestigare veritatem quam extranei. arg. ẽ. de testi. veniẽs 2. in fi. & 35. q. 6. c. 1. & 2. ẽ. qui ma. accusa. pos. videt. Et isti appellantur visitatores, qui debẽt circuire totã parochiam de villa in villam: vt 80. dist. non debere. vnde hoc sumptũ videtur. & illi procurabuntur per parochias, ad quas accedunt: quia suis stipendiis hoc facere non debent. ẽ. de prescrip. cum ex officij. & 28. q. 1. iam nunc. in fi. & 12. q. 2. charitatem. & officiũ suum non debet eis esse damnosum. arg. 4. q. 3. c. si testes. §. venturis. Argu. contra quòd episcopus debeat eos procurare, habes suprà de offic. or. inter cæteras. & 23. q. 1. militare. Prioribus concordantiis credo ſtandum: moderatos [a] tamen sumptus petent. Io.

† In codice Barbatię ita: canonicas regulas & maximequæ ſtatuta sũt, &c. in concilio ita: canonicas regulas, & maximequæ ſtatutæ sunt, &c.

† sint.

† Aliàs ita: & quod ſtatuerunt, faciant obseruari.

¶ *Glo. seq. infert dubium & soluit. quærit obiiciendo: respondet & infert, quòd diminuta sit hodie, &c. dicens, quòd istis minus quàm aliis officialibus creditur, & causam reddit. subdit quòd propter diligentiam prælatorum isti suum officium non omittunt.*

c ¶ *Absque vlla iurisdictione.*] Si isti non habent iurisdictionẽ: ergo non possunt aliquos cogere vel citare, vt veniãt vel respõdeãt: immo possunt eis dicere: ingressus es vt aduena, nunquid vt iudices nos? 3. q. 6. leges. Itẽ videtur ꝙ debeant esse iurati. 35. q. 6. eps in synodo. Sed sufficit ꝙ sint honestæ personæ, quibus merito sit credendum, super his quæ referunt [b] in concilio prouinciali. Item quare prius denuntiatur hoc metropolitano, q̃ epo, cum prius deberet denuntiari episcopo quàm archidiacono. 25. dist. perlectis. demum si epus esset negligens, archiepiscopo. 9. q. 3. cum simus. & c. conquestus. & per hoc ecclesiasticus ordo confunditur, si sua iurisdictio epo non seruatur. 11. q. 1. peruenit. in fi. Dicas, ꝙ isti inquisitores solam famam referunt metropolitano secundũ ꝙ intelligunt, & inquirunt sine aliqua iurisdictione, vt per alios ad denuntiationem ipsorum possit visitare prouinciam: quia ex hoc apparet epus negligens: tamẽ si epus vellet corrigere illos excessus, non perderet suam iurisdictionem: nisi tunc demum cum negligens apparet. 9. q. 3. cum simus. §. vlt. & eo ipso quòd hæc referuntur metropolitano, apparet, ꝙ multa sunt apud eos episcopos, quæ egent correctione. 18. dist. peruenit. vnde videtur esse diminuta iurisdictio metropolitanorũ in hoc, ꝙ olim poterãt descendere & inquirere an epi essent negligentes: non vt statim inquirerẽt de criminibus, nisi postquam constaret de negligentia. Sic potest intelligi. ẽ. de censi. sopitæ. &c. Romana [eodem in 6.] & ẽ. de præscript. cum ex officij. hodie vero non possunt, nisi primo eis per alios referatur, secundum ꝙ hic innuitur: aliàs superflua & onerosa fuisset ista constitutio, & istis inquisitoribus minus creditur, quam aliis officialibus: quia aliis creditur quamdiu contrarium probetur. 4. q. 4 cap. nullus. §. aliquando. ff. de offici. prefec. vrb. l. 1. §. quies. suprà de appel. cum parati. argum. ff. de reb. eorum qui sub tut. vel cura. leg. magis. §. illud. ff. de custod. & exhi. reo. l. diuus. Hoc ideo, quia isti famam solam referunt, nec sunt iurati: sed illi iurati sunt, & famam non referunt, sed ipsum factum: & isti inquisitores non debent amittere officium suum, quamuis prælati inquirant, corrigant, & reforment: vt referant metropolitano an oporteat ipsum supplere negligentiam episcoporum: aliàs nesciret: & ita non impediretur eorum inquisitio propter factum episcoporum. Io.

suffraganeis, Prouincialia non omittant concilia celebrare [a]: in quibus de corrigendis excessibus, & moribus reformandis, præsertim in clero, diligentem habeant cum Dei timore tractatum: canoni cas† regulas maxime quæ statutæ sunt in hoc generali concilio relegentes, vt eas faciãt obseruari, debitam pœnam transgressoribus in fligendo. Vt autem id valeat efficacius adimpleri, per singulas diœceses statuant [b] personas idoneas, prouidas videlicet, & honestas, quę per totũ annũ, simpliciter & de plano, absq; vlla iurisdictiõe [c], sollicite inuestigent, quę correctio ne vel reformatione sunt† digna: & ea fideliter perferant ad metropolitanum & suffraganeos, & alios in concilio subsequẽti: vt super his & aliis, prout vtilitati & honestati congruerit, prouida deliberatione procedant: & † quæ statuerint, faciant obseruari: publicaturi ea in episcopalibus synodis annuatim per singulas, diœceses celebrandis. Quisquis autẽ hoc salutare statutum neglexerit adimplere, à sui executione officij suspendatur.

¶ Gregorius nonus archiepiscopo & Priori sanctæ Mariæ Rothomageñ.

¶ *Sententiæ excommunicationum, suspensionum, vel interdicti latæ post denuntiationem per abbatem denuntiatum vel alium pro ipso in monachos de nuntiantes vel adhærentes eisdem, relaxantur: spoliati restituuntur, & iuramenta de tacenda veritate relaxantur, dicta testium denuntiato traduntur: & expensæ de bonis monasterij monachis denuntiantibus ministrantur: & propter hoc ab obedientia abbatis non eximuntur, sine tamen litis præiudicio.*

CAP. XXVI.

OLim I. V. & P. ordinis Tyroñ. † & infra. ¶ ne igitur reformatio monasterij valeat retardari: Mandamus, quatenus relaxatis [d] excommunicationum seu suspensionum sententiis, si quas idẽ Abbas protulerit †, vel per quoscunque iudices promulgari fecit, post incœptum [e] negotium in eos, & eis expensas factas & faciendas sibi ministrari de bonis monasterij: Super hoc mandat Papa inquisitoribus, quatenus, ne reformatio monasterij valeat retardari, debeant relaxare sententias suspensionum & excommunicationum, quas abbas protulit, vel per quosdam iudices fecit promulgari post incœptum negotium in eos, & in adhærentes eisdem: ac eis restitutis, quos abbas pendente negotio contra iustitiam spoliauit, & relaxatis iuramentis, si qua de tacenda veritate abbas extorserat, procedant in negotio de plano & absque iudiciorum strepitu, inquirentes, quæ circa personas & obseruantias regulares viderint inquirenda, & corrigant, quæ fuerint corrigenda tam in capite, quàm in membris; prouiso, vt negotio pendente abbati obediant, & intendant, ita ꝙ per hoc reformatio monasterij non valeat impediri: Si vero testes cõtra abbatem producti fuerint, copiam faciant ei dictorũ ipsorum, & faciant fieri prædictis monachis tribus vel quatuor, vel aliis quos assumpserint ad dictum negotium prosequendum, expensas necessarias factas & faciendas ad negotiũ prosequendũ de bonis monasterij, computatis, si qua receperint de bonis monasterij. Nota iurisdictionem inquisitorũ extendi ad ea, sine quibus eorum officium non potest expediri. Item iuramentum de veritate tacenda non valet, nec est seruandũ. Item pendente accusatione vel inquisitione cõtra prælatũ subditi debent obedire eidẽ. Itẽ prælatus pendente inquisitione vel accusatione cõtra ipsum, nõ debet aliquid facere, ꝑpter qđ impediatur officiũ iudicis: quod si fecerit, iudex vel inquisitor totum reuocet. Item copia attestationũ faciẽda est abbati, contra quem proceditur. Item monachi in expensis monasterij prosequuntur inquisitionem, cum nihil habeant.

Lim.] Partes patent. Secũda: ibi, *Si vero.* Tertia: ibi, *Prædictis.* Abb.

CASVS. Inquisitio super statu cuiusdam monasterij, ordinis Tyroneñ. tam in capite quàm in membris commissa fuit quibusdam inquisitoribus: Ad petitionem I. V. & P. monachorum dicti monasterij: pendente inquisitione coram ipsis, abbas quasdã sententias suspensionis & excommunicationis tulit in quosdam monachos ipsius monasterij prosequentes inquisitionem, & adhærentes eis etiam, & per quosdam iudices delegatos fecerat promulgari: quosdam etiam spoliauit contra iustitiam, ipso negotio pendente, & quosdam induxit ad iurandum, ꝙ veritatem non dicerent contra ipsum: & quia propter huiusmodi impedimenta retardabatur reformatio monasterij, significata fuerũt hæc domino Papæ: petierũt insuper dicti monachi à Papa, vt faceret

† Cister.
† Turonem.
† Cironeñ.

† protulit.

a Quia tales possunt episcopi petere & non graues, vt supra de censib. c. cum Apostolus.

b De his relatoribus sine nuntiis, quorum officium est explorare delicta, quæ cõmittantur & referre superioribus, vt eis occurrãt, notatur in l. ea quidem. C. de accusation. vbi Salicetus & alij.

† De hoc articulo vide oio quos citaui supra eod. c. super his. verbo, oportet inscribi.

a Hęc duæ glossulæ nec sunt Bernardi, nec reperiuntur in antiquis exẽplaribus.

Universidad de Navarra
Biblioteca

tem compellere eos non debet. ff tamen iudices in hoc essent negligentes, ipsemet prælatus pōt excōicare si non obedirent, vel aliàs excederent, arg. ℨ. de offi. ord. significauit. & ℨ. de offi. deleg. prudentiā. q. sexta. in fi. aliàs soluerētur obedientia: quod esse nō debet. Ex eo quod dicit ℨ, cōtra iustitiā spoliauit, videt a cōtrario, q si iusta causa subsit, q eos punire possit: quod credo. Honestum tamē esset, si per iudices hoc fieret, & quod dicit, relaxatis, & cætera: præmisit causam, ne reformatio monasterij retardetur, vt possint ferre testimonium. ℨ. de testi. veniens 2.

† Qui dicuntur adhærentes declarat. a Angelus in Authen. de hæred. & Falcid. & Anchoranus in repet. c. canonum statuta, supra de consti. ver. vidi dubitari.

† contra

† Aliàs ita: quisquis cunq; vt &c.

† Dictio, ex. deest in nostris antiquis codicibus, & in omnibus Vaticanis. a Quæ sunt ab hoc loco vsque ad finem glossæ, desunt in versionibus cudicibus, nec Bernardi esse credimus.

† Cist. & de Alto & Salicēt. abbati bus Cistrēn.

a *Adhærentes.*] Arg. q idē iuris est i accessorio q̄d in principali. vt ℨ. de off. dele. c. prudētiā. vers. fi. vbi de hoc. & sublato principali, & accessorium. & q̄ adhærēt religiosis, religiosa sunt. ff. de rei vend. q̄ religiosis.

b *De plano & absque iudiciorum.*] sic ℨ. de stat. mo. c. ea quæ. & ita ordo iudiciarius nō videtur vsquequaque seruandus circa regulares: vt ℨ. eod. qualiter 2. in fi. quia de facili remouentur ab administrationibus: vt ibi, & ℨ. de simo. per tuas 1. quasi summaria cognitio videtur sufficere, ex eo quod dicit, de plano.

Sed a in aliis non de plano, sed magis iudice sedente pro tribunali. 2. q. 3. c. si quem. §. præuaricator. versicu. abolitio. & 3. q. 3. c. induciæ. §. spatium. versic. à iudice. & manifestis probationibus. 5. q. 6. Epiphaniū. C. de probatio. l. vlt.

c *De tacenda veritate.*] Hoc ipso q̄ hoc fecerat suspectus erat abbas, & talia iuramenta non tenēt. ℨ. de testibus, constitutis 1. & merito talia iuramenta relaxanda sunt, vt veritas reueletur. sim. supra de testi. cog. c. vlt. & sine peccato seruari non possunt, quia celare veritatem mortale est peccatum, 11. q. 3. quisquis. & infrà de crimi. fal. c. 1. expedit enim peccata nocentium nota esse. ff. de iureiur. cum qui. §. 1.

d *Copiam faciatis.*] ℨ. eod. qualiter 2. §. debet. & est hoc notabile cōtra quosdā, qui nō faciunt copiam dictorū, & supprimunt testium nomina, à quibus iuste posset appellari: licet dicatur, q̄ nō vsquequaque seruari debet ordo iuris, tamen in hoc bene seruari debet. Ber.

De bonis.] ℨ. eod. ex parte, vbi de hoc Ber.

Relatorum ex essus.] Contra prælatum infamatum de dilapidatione, inquiritur de veritate, & interim interdicitur sibi omne genus alienandi. hoc dicit. Diuiditur, nam in prima ponitur episcopi denuntiatio: in secunda ipsius commissio: ibi, *Discretioni*, quæ duo facit. Primo mandat inquisitionem fieri & remitti. Secundo inquisitionis terminum assignari, & alienationem interdici: ibi, *Potestate*. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam canonici Frisigiēn. denuntiauerunt domino Papæ, q̄ eorum episcopus minus canonice episcopatum adeptus, bona ipsius episcopatus adeo grauiter dilapidat & consumit, q̄ nisi celeriter adhibeatur remedium, ad dissolutionis opprobrium deducetur, & non solum rerum prodigus, sed etiam famæ suæ prodigus est & salutis, vt pote qui vitam ducit nimium dissolutam: propter quod mandat Papa quibusdam iudicibus, quatenus personaliter accedentes ad locum, veritatem inquirant, & eam ad Papam sub sigillis suis transmittant ineluſum, eidem episcopo terminum assignantes, quo conspectui domini Papæ se præsentet, pro meritis recepturus. Interim tamen potestate vendendi, dandi, infeudandi, seu quocunque modo alienādi bona episcopatus eidem penitus interdicta.

Nota, q̄ inquisitores personaliter accedere debent ad locum in quo morantur illi, contra quos fit inquisitio: & non alibi facienda est. Item cum aliquis denuntiatur suspectus de dilapidatione, interdicenda est potestas quocumque modo alienandi bona ecclesiæ.

f ¶ *Adhibeatur remedium.*] simile: quia nisi iustitia conatus cupiditatis reprimeret, ius litigatorum extingueretur. supra in princ. in constitutione Gregorij. g ¶ *Prodigus.*] simile in prædicta constitutione. h ¶ *Personaliter.*] In casu isto inquisitores nō possent aliis committere vices suas b. De hoc habes. ℨ. de offi. deleg. c. vlt. §. 2.

i ¶ *Pro meritis recepturus.*] vt pœna docente agnoscat qualiter ipse excesserat in premissis. sim. 27. q. 1. si homo esses. & cap. si custos. & supra & de officio lega. nisi specialis. vt sapiens sit in pœna, qui stultus fuit in culpa. 38. dist. qui ea. Et quos Dei timor à malo non reuocat, &c. supra de electio. cum in cunctis. & supra de vi. & honе. cleric. vt clericorum mores. & necesse est vt ferro abscindantur, &c. 82. dist. pluri-mos. Ber.

k ¶ *Vendendi.*] Nota q̄ licet aliquis denuntiatur siue accusetur vt suspectus de dilapidatione, non debet statim remoueri. infrà de simo. licet. sed interdici debet eidem omne genus alienandi: vt hic patet. & ℨ. de offic. deleg. venerabili. vbi de hoc. immo ei dabitur interim coadiutor, sine cuius cō silio nihil faciet si suspectus est: vt ibi dicitur. B.

CAP. XXVII.

PRælatorum excessus: & infra. ¶ Sane dilecti filij C. & quatuor alij canonici Frisigien. † denuntiādo monstrarūt, quòd Frisigien. † episcopus bona sui episcopatus, quem (vt dicunt) fuit minus canonice assecutus adeo grauiter dilapidat & cōsumit, quòd nisi celeriter adhibeatur † remedium, episcopatus idē per eum ad † irreparabile dissolutionis opprobrium deducetur: nec solūmodo rerum, verum etiā famæ suæ prodigus [g] & salutis, vitam ducit enormiter dissolutam: & infra. ¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus personaliter [h] accedētes ad locum, inquiratis sollicite veritatem: & eam fideliter cōscribentes, sub † sigillis vestris nobis trāsmittatis inclusam: Eidem episcopo terminū assignantes, quo nostro se conspectui repræsentet, pro meritis [i] recepturus. Potestate vendēdi [k], dandi, infeudādi, seu † quomodolibet alienandi bona ipsius ecclesiæ, interim eidem penitus interdicta.

† Frisigeñ. † Frigiten. † Frigesen.

† Aliàs ita sub sigillisve stris veritatē nobis, &c.

† Ali às ita: seu quolibet modo, &c.

TITVLVS II.

De calumniatoribus.

¶ Gregorius † Anthemio subdiacono.

¶ Subdiaconus calumnioſe accusans diaconum, subdiaconatu priuatur: & publice verberibus castigatur, & in exilium mittitur.

CAP. I.

CVm fortius punienda sint crimina, quę insontibus [l], & maxime [m] sacratis hominibus inferūtur. 2. q. 8. *per totum.* & 5. q. 5. *per totum.* & *infra. in Rubr. de pœnis ver. quæsit pœna calumniatoris & præuar.*

† Lib. 9. registri epistola. 66. refert Burchardus lib. 2. decre. c. 201. Iuo par. 6. cap. 274 & c. 2. t. de accusatio. in 1. compilat. Vide B. Thomā 1. 2. q. 68 art. 3. Scotum lib. 5. de Iustitia & iure q. 5. art. 3. & pro intelletu vide omnino Bernardum Diaz in præc. crimi. cano. ca. 59.

CVm fortius.] Duo facit. Primo ponit & aggrauat culpam iudicis. Secundo, ponit calumniatoris pœnam: ibi, *Quia*. Abbas Siculus.

CASVS. Hilarius subdiaconus accusauit Ioannem diaconum. causa huius accusationis commissa fuit Anthemio subdiacono, & quibusdam aliis: iudices in negotio procedentes, cum ille Hilarius nihil probasset contra Ioannem diaconum, absoluerunt eundem, nullam pœnam imponentes Hilario subdiacono pro calumnia. Peruenit hoc ad notitiam domini Papæ: vnde ipse scribit Anthemio subdiacono, dicens quòd illa crimina fortius sunt punienda, quæ obiiciuntur illis, qui culpabiles non fuerunt, & præcipue sacratis hominibus: vnde reprehendit iudices illos, qui in causa illius Ioannis diaconi resederunt, pro eo quòd nullam pœnam dicto Hilario calumniatori imposuerunt: vnde mandat dicto Anthemio, quatenus cum tantum malum transire non debeat impunitum, H. predictum priuet officio subdiaconi, & verberibus castigatum publice in exilium faciat deportari. Nota, quòd qui non probat quod intendit contra alium, puniri debet pœna talionis. Item vbi quis non potest puniri pœna, qua debuit accusatus, alia pœna additur priori pœnæ, vt hic patet: quia. n. non poterat H. priuari diaconatu, loco illius, verberibus castigatus mittitur in exilium.

l ¶ *Insontibus.*] 23. q. 5. si non licet. & 17. q. 4. sicut qui.

m ¶ *Maximè sacratis.*] Arg. q̄ ex persona aggrauatur iniuria. Instit. de iniuriis. §. atrox. ff. de iniuriis, l. prætor. & infra de sententia excommunicā. cum illorum. Et qui præpositō suo manus intulerit, capite punitur: & augetur crimē dignitate præpositi. ff. de re mil. omne delictum. §. 1. & ius publicum offenditur. 1. dist. ius publicum vnde qui lædunt sacerdotes, tamquam pro publico crimine puniuntur. 2. q. 1. in primis. circa finem.

a ¶ *Culpabiles.*] ergo iudex qui non punit deficientem in accusatione peccat, & culpam contrahit, cū puniri debeat pœna talionis [a]. 2. q. 3. c. 1. & 2. & 3. Hæc decre. competētius poneretur in præcedenti titulo. sicut erat in antiqua compilatione.

b ¶ *Resedistis.*] vt iudices.

¶ *Glo. seq. obiicit de l. 1. & c. & dat tres solutiones.*

c ¶ *Priuari officio.*] sed videtur hoc cōtra ius facti cū esse, ex quo enim statim nō fuit de calumnia cōdēnatus, nō debet postea cōdēnari, nisi cōtra eū iterū inscribatur. C. de calū. l. 1. Potest dici, q̄ speciale est, & factū principis ad cōsequētiā trahi nō debet. Instit. de iure nat. §. plane. Vel forte iudices cōdemnarūt eū, sed pœnā nō imposuerūt. Vel verius videt q̄ causa exēpli hoc factum sit, ne alij inde sumāt exēplū: & præterea negligētia iudicum non debet ei pdesse, vt remaneat calūnia impunita.

ADDITIO. Vel dic q̄ hoc fuit dimissum p̄pter culpā iudicis: licet corā eo petitum fuisset, & ideo ita per superiorem imponitur. argu. C. quando prouo. non est necesse. l. omnem honorē. quia siue recepta fuerit siue nō, nihil oberit appellanti: vel dic q̄ Papa fecit hoc ex plenitudine potestatis.

d ¶ *Verberibus.*] in supplementum pœnæ. 5. q. 6. quia iuxta.

e ¶ *In exilium.*] quam pœnam ecclesia imponit. 50. dist. accedens. argu. 63. dist. in synodo. & 17. q. 4. attendendum. Bernard.

Cum dilectus.] In prima denūtiatio & causæ cōmissio: In secūda, processus examinatio, & absolutio denūtiati. In tertia pœna calūnioſe denūtiātis. secūda: ibi, *Cū autē*. Tertia: ibi, *Vobis*. Abb. Sic.

CASVS. Magister scholarum Palentin. ad Apostolicā sedem accedens, de suo episcopo excessus varios nūtiauit: Papa examinationem ipsorum commisit quibusdam inquisitoribus faciendam, vt examinationem factam sub sigillis suis destinarent inclusam: quo facto Papa examinauit processum negotij diligenter: nec inuenit aliquid de prædictis sufficienter esse probatum: vnde absoluit episcopum ab obiectis, mandans quibusdam, quatenus dictum magistrum suspendant ab officio & beneficio, donec se purgauerit, q̄ non calumniandi animo processit ad huiusmodi crimina proponenda: vt cæteri simili pœna perterriti, ad infamiam prælatorum suorū de facili procedere non præsumant. Nota q̄ qui deficit in probando in causa denuntiationis, punitur, vt hic dicitur. Item nemo debet alium, & præcipue prælatum suum infamare.

b An autem admonitio secreta exnecessitate præcepti debeat denuntiationem præcedere tradit elegāter B. Thomas 2. 2. q. 33. art. 7. quē omnino videas.

f ¶ *Nuntiasset.*] Cum ad denuntiationem alicuius Papa committit inquisitionem, non procedit iudex nisi denūtiās probet legitimā admonitionem præcessisse b. ℨ. titu. proxi. licet Heli.

¶ *Glo. seq. notat similitudinem, & c. & quærit.*

g ¶ *Calumniandi.*] sic patet, quòd si denuntians nō probat quod intendit, calumniari præsumitur: sicut in accusatore. 2. q. 3. qui non probauerit. C. de aduo. diuer. iudi. l. 1. Sed qualiter probabitur, quòd non calumnioſe denuntiauit? Videtur quòd per iuramentum probari posset, vt hic colligitur. arg. ℨ. de testi, præsentium. & ℨ. de except. pastoralis. Et impropriè hic dicitur, calumnia: quia calumniator punitur similitudine supplicij. 2. q. 8. quisquis. & cap. qui crimen. & ℨ. titu.

proxi. super his. & cap. qualiter 2. Pœna ergo illius qui denuntiat, si non probat, erit suspensio officij & beneficij, vt hic patet, donec se purgauerit: & huiusmodi purgatio præstabitur ad arbitrium iudicis, ex quo hic non determinatur. ℨ. de offic. delegat. de causis. §. illis etiā. & præterea cum purgationes hodie arbitrariæ sint. ℨ. titu. proxim. inquisitionis. in fine.

h ¶ *Simili pœna.*] Hæc etiam est causa quare puniuntur, vt alij nō sumant inde exemplū infamandi prælatos suos: & ita pœna vnius est metus alterius. 2. q. 7. quapropter. ff. de pœ. l. capitalium. §. famosos. ℨ. de offi. ordi. irrefragabili. Ber.

simili [h] pœna perterriti, ad infamiam suorum facile non profiliāt prælatorum.

TITVLVS III.

De simonia †, & ne aliquid pro spiritualibus exigatur, [vel promittatur †.]

¶ Gregorius generali synodo præsidens.

¶ Episcopus pro ordine ab eo conferendo, vel ministri, vel notarij nihil temporale exigere debent.

CAP. I.

IN † ordinando: & infra. ¶ Sicut nō debet eps manum, quā imponit [i] ita nec minister [k], vel notarius in ordinatione eius, vocem vel calamū vendere [l]. Pro ordinatione igitur vel vsu pallij, seu chartis atque pastellis [m], eum qui ordinatur, omnino aliquid dare prohibemus.

¶ Ex concilio Maguntiñ †.

¶ Deponendus est, qui per pecuniam aliquem eiecit de ecclesia sua, se postea intrudendo.

CAP. II.

QVi aliū in ecclesia ordinatum, per pecuniā expulerit [n], eamque sibi taliter vendicauerit: omnimodo deponatur.

† De materia huius tituli, multa canonistis valde necessaria tradit B. Thomas & Caietan. 2. 2. q. 100.

† Duo hæc verba: vel, & mittatur. desunt in tribus codicibus Vaticanis.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. com pilat. refert Gratianus sine palea 1. q. 2. cap. nullus abbas. sed vide ro nostras in hoc cap.

IN ordinatione.] Duo sunt dicta. secundum: ibi, *Pro ordinatione*. Abbas Sicul.

† Adde sub Rabano archiepiscopo c. 12. refert Burchardus lib. 3 decre. cap. 110. Iuo par. 3. cap. 86. & c. 2. eo tit in 1. com pilat. adde notas huius capi.

CASVS. Statuit Gregorius in synodo generali, q̄ pro ordinatione nullus aliquid accipiat, nec ordinatus aliquid dare debeat. Nota, quòd pro quolibet obsequio in ordinatione impenso, quicquid collatum fuerit, simoniam inducit.

i ¶ *Imponit.*] Hoc sumptum fuit ex illo canone. 1. quæst. 2. sicut episcopum.

k ¶ *Minister.*] id est, archidiaconus qui examinat promouēdos. ℨ. de offic. archidia. ad hæc. circa finem.

¶ *Glo. seq. post prin. obiicit, & duas opi. ponit.*

l ¶ *Vendere q.*] Verbum, vendere, non continet gratuitum contractū: quia venditio non procedit sine pretio. ff. de contrahenda emp. l. 2. §. fine pretio. & C. eo. tit. empt. fides. Instit. eo. tit. §. pretium. Sed quare notarius non potest vendere operas suas vel chartam, cum de suo nemo beneficium facere compelliatur. 10. q. 2. precariæ 1. Dicunt quidā, quòd hoc obtinet vbi notarius percipit salarium de publico. Lau. dicit, quòd etiam si nihil percipiat de publico, nihil potest recipere pro tali scriptura. quia simoniam committeret. Et est speciale in quodam simoniæ, ne fraus posset procurari. ex pacto enim nihil accipere debet, sed si gratis & sponte aliquid offeratur, & sine omni intentione ab initio ad hoc accessit, non credo quòd peccaret notarius laicus. arg. ℨ. eod. cum sit Romana. & est expressum. 1. quæst. 2. sicut episcopum.

m ¶ *Pastellis.*] 1. quæst. 3. si quis obiecerit. ne in fraudem aliquid fiat, non obstante aliqua consuetudine. 1. quæst. 1. emendari. & ℨ. eodem. Iacobus. Vin.

Vi alium.] Dicitur hi c: qui per pecuniam expulerit in ecclesia legitime institutum, & eam sic retinuerit, omnino deponatur. Nota quòd aliquis pro duplici peccato tantum punitur quantum pro simplici, hic tantum spoliauit, & commisit simoniam.

n ¶ *Expulerit.*] Dupliciter enim peccat, in dando b pecuniam, & quia locum viuentis occupat. argu. ℨ. eo. nemo. 7. quæst. 1. cum. & supra de concess. præben. c. 1. Bernard.

c Videto hic larius p Ioannem And & alios recentiores.

f dominus,] Duæ sunt partes,secunda:ibi,*Non igitur.* Abbas.

SCASVS. Quærebatur, vtrum quilibet catholicus admittēdus sit in accusationem simoniacorum? Respondet Papa,quòd quilibet admittendus est, argumento à maiori:Si enim Dominus, qui fuit sine peccato,licentiam accusandi dedit vni, scilicet Iudæo sceleratissimo, multo fortius nullus catholicus expellendus,immo potius exorandus est, vt veritatem asseueret,ad repellendam simoniacā prauitatem. Nota quemlibet admittendum ad accusationem simoniacorum.

a ¶ *Vni.*]scilicet Iudæo sceleratissimo, cum dixit:Si enim male locutus sum, &c.2.q.7.c.nos si.§.ecce.

¶ *Glo.sequens cum 3.& vlt.tria arg.elicit.*

b ¶ *Non igitur.*] Argumen.hic à minori: quasi diceret, si Iudæus, qui malus est,admittitur ad testimonium cōtra Dominum, multo fortius catholicus admittitur, vt veritatem asserat cōtra simoniacam prauitatem.Simile argu.3.de elect.cum in cunctis. in fin. Bernard.

c ¶ *Catholicus.*] Argu. q̄ quilibet catholicus a admittitur ad testimonium cōtra simoniacū, nulla distinctione facta. arg.3.eo.tanta. Dic vt 3. de accu. cum P.ergo à contrario sensu hæreticus vel Paganus nō admittitur: quod verū est.

d ¶ *Exorandus.*] Sim. eo q̄ dicit, exorandus est.arg. quòd testes in criminalibus non compelluntur.3.de test.cog. dilectorū. vbi de hoc. Bernar.

¶ Deodatus Papa.

¶ *Quilibet catholicus admittitur ad accusandum de crimine simoniæ.*

CAP. III

SI †Dominus & Magister omniū,qui sine peccato fuit, accusandi licentiam vni[a] dedit: & infra. ¶ Non igitur [b] quilibet catholicus [c] est respuendus, sed vt veritatem asserat ad propalandā † simoniacam rabiem, magnis est precibus exorandus † [d]

¶ Idem.

¶ *Simoniacus pendente accusatione,ab administratione diuinorū prohibetur.*

CAP. IIII.

ACcusatum † simoniacum, necesse habuimus prohibere, ne Missarum solemnia [e] celebraret, donec quid esset, verius constitisset.

¶ Idem.

¶ *Idem dicit quod præcedens,nisi quòd illud capitulum loquitur in accusatione,istud in inquisitione: & illud loquitur de simoniaco in genere: istud declarat de ordine.*

CAP. V.

QVotiens † : & infra. ¶ Peruenit [f] ad nos,quòd per simoniacam hæresim fueris ordinatus: propterea † necesse habuimus te prohibere,ne Missarum solemnia celebrare debuisses,donec quid sit,verius discerneremus.

¶ Lucius Papa.

¶ *Simoniacus est deponendus.*

CAP. VI.

SIcut † simoniaca pestis sui magnitudine alios morbos vincit [g] :ita sine dilatione [h] mox, vt eius signa per aliquam personā [i] claruerint [k],de ecclesia Dei debet eliminari atque repelli † .

¶ Deodatus † .

¶ *Simoniacum accusare potest seruus, meretrix,& criminosi.*

CAP. VII.

TAnta † est labes huius criminis, quòd etiam serui aduersus dominos,& quilibet criminosi admittūtur ad accusationē [l] .

¶ Item omnis peccator [m] Missam cātare potest, præter simoniacum: quem quilibet (vt ab ordine male accepto remoueatur) accusare potest:vel etiam [n] meretrix.

¶ Alexander.iij.in concilio Turonen† .

¶ *Simoniacum est pretium recipere pro ingressu religionis ,pro Prioratibus vel capellis concedendis,& pro Prælatis instituendis,pro cōcedenda sepultura , pro chrismate , pro oleo sancto , pro benedictionibus nubentium , vel aliis sacramentis:nec valet consuetudo in contrarium. hoc dicit cum seq.*

CAP. VIII.

NOn satis: & infra. ¶ Prohibemes igitur, ne ab iis , qui c.sacrosancta.& sic omnes alij possunt cantare Missam præter simoniacum.Vel quod dicit:omnis peccator potest cantare Missam : potest referri ad facilitatem etiam dispensandi, quasi diceres , facilius dispensatur cum omnibus aliis criminosis præter homicidiū, quàm cum simoniaco.Vel hoc dictum est in detestationem criminis. Vel sic,dato , quòd omnis peccator possit celebrare , simoniacus tamen non potest,considerato initio, quia simoniacus in ipso fui initio cōmissionis suspensus est:vt 1.quæst.1. reperiuntur. & intus ortus occidit,& in ipsa fui radice vitiatus.1. quæst.1.quibusdam. sic ex eo tempore quo simoniæ crimen committit , damnatus est:vnde postea celebrare non potest etiam post peractam pœnitentiam, nisi dispensetur cum eo , quod non contingit in aliis criminibus. & ita plana est littera ista considerato initio cuiuscumque peccatoris. sic C. ad leg. Iuliam maiestat. quisquis. versi. donationes & quarumlibet postremo alienationes ex omni tempore , &c. & ita simoniacus celebrare non potest nisi cum eo dispensetur.Quis posset dispensare, dictum est 3.de renun.cap.post translationem.nec potest agere pœnitentiam nisi renūtiet beneficio & executioni.3.de accusa.in quisitionis. Postquam vero renuntiauerit,& pœnitentiam egerit,poterit cum eo dispensari , si placuerit superiori , & sic licite poterit postea exercere officium. argu.ff.de preca.certe.§.Iulianus.quia iam possidet ex noua concessione.argu.j.eodem ex insinuatione.vt ff. de eui.c.si seruus §.rin fi.

n ¶ *Etiam merct. ix.*] quæ alias non est admittenda ad accusationē vel ad testimonium,propter vilitatem eius, vt C. de adult.quæ adulterium.& ff.de testi.l.3.§.lege Iulia.Eadem ratione nec ad alium legitimum actum.Bern.

NOn satis.]Diuiditur.Nam primo ponit concilium,triplex prohibitum diuisimtrāsgressores huius & contemptores dicit simoniacos. Secundo coniunctim ponit aliam triplicem prohibitionem,damnans contrariam consuetudinem:& causam reddit : secundaibi, *Pro sepultura.* Abbas.

CASVS. In isto cap.& seq.prohibetur, ne ab his qui transeunt ad religionem,aliqua pecunia requiratur, nec Prioratus vel capellania pro aliquo pretio alicui cōmittatur:& qui cōtra fecerit, tam ille qui dedit dispensatur.50.distin.miror.

h ¶ *Sine dilatione.*] 1.quæst. 1.quisquis.& ca.reperiuntur.23. q.4.si ea. 35.quæst.9.loci.

i ¶ *Per aliquam personam.*] quæ de iure admitti debeat: vt 3. dixi de accusa.c.1.& c.cum P.& c.cum oporteat.

k ¶ *Claruerint.*] 24. q. 3.cap.eccc.

TAnta *est.*] Duas habet partes,sicut duas reddit rationes:Secunda:ibi, *Item omnis.* Abbas.

CASVS. Propter magnitudinem criminis simoniæ , serui aduersus dominos,& quilibet criminosi admittuntur ad accusationem contra simoniacos. Item omnis peccator potest cantare Missam præter simoniacum:& quilibet potest eum accusare, etiā meretrix , vt ab ordine male accepto remoueatur. Nota q̄ ab accusatione simoniæ nec seruilis conditionis homines,nec infamati repelluntur.

l ¶ *Ad accusationem.*] si accusatus fuerit iusamatus,de hoc dictū est. 3.de accu.cū P.& c.1.

¶ *Glo.seq.recit.obiicie-dorvt super eadē dixi.& dantur 4. solutiones.*

m ¶ *Omnis peccator.*] non præcisus ab ecclesia per sententiam canonis,vel iudicis tolleratus & pœnitens,& sic non-est obiectio de excommunicatis & suspensis:vt notorij fornicarij. 32.distin.nullus. nec de suspensis quo ad se : Nā quilibet constitutus in mortali peccato, suspensus est quo ad se.i. 3. de coh.cle.& mul.c.vlti.& 1.quæst.1.facer dotes. &

† Cap. 6. eo. tit.in 1. cōpi. & de intellectu vide Alexandrum de Neuo cōsil. 64. & Iulū Clarum.§. fi monia. in fi-nā.

† Propelli.

† Adeodatus

† Deusdedit.

† Cap.16.eo. tit.in 1.cōpi. De materia videro nota per doctores & præcipue per Fraciscum Aretinum in c. veniens eiti. supra de restib.3. atteſt.

† In editis cōciliis hoc nō monasterij, q̄ per viam cuiusdā protestationis siue intimationis ditat volenti intrare, vt secū aliquid portet vnde possit viuere, non autē debet deduci in pactum: & ita intelligo Innocētium in c.tua.j.eod. vbi videtur sentire contra istam glossam, de quo etiam per Ioan. And. in ca.quoniam. j. eo.Abb. Sic.

b ¶ *Prioratus.*] 1. q.1.si quis episcopus. & q.3. saluator. & 3.de ista.regu.cap.2.

c ¶ *Pro sepultura.*] Quot modis dicatur sepultura,dictum est 3.de sepul.c.vlt.Ber.

¶ *Glo.sequens signat contrarium de casibus,&c.*

d ¶ *Diuturnitas.*] Simile.j.c.proxi.& 3.de cōsue.quanto.& c.vlt.ad idem 1.q.3.c.vlt.diuturnitas temporis peccatum non excusat. 24.q.1 schisma.& 1.q.1.nullus episcopus grauamen.ff.de.act.& obliga.obligationum.§.1. Argu.contra.vbicumque habet locum præscriptio.32. q.4.obiiciuntur.Sol.de hoc dictum est 3.de cōsue.c.vlti.& 3.de tempo.ord.c.2.Bernard.

C *Vm in ecclesiæ.*] Diuiditur.Primò ponit factum horribile, & excusationem consuetudinis improbat:secundo illam reprobat,quia simoniacam:ibi,*Neigitur.* Abbas Siculus.

e ¶ *Introducendis.*] 1.q.3.siquis obiecerit.

¶ *Glo. seq.reci per modum quæstionis , quare aliud in benedictione coniugum quàm in coniugio.*

f ¶ *Benedictionibus nubentium.*] Sic j.eo.suā.pro benedictionibus nubentium aliquid accipi prohibetur,quia per eas gratia confertur, licet pro matrimonio aliquid dare vel recipere non est peccatum.1. q.1.quicquid.& 32.q.2.honorantur.quia licet sit sacramentum, per ipsum tamen gratia non [b] confertur.27.q.1.nuptiarum.32.q. 2. cōubia.Vnde est arg.quòd nō idem iuris est in accessorio,quod in principali.An pro exequiis mortuorū licitū sit recipere, dicitur.j.eo.tit. suam. Ala.

g ¶ *Consuetudine.*] Videtur q̄ talis consuetudo non sit reprobanda, vt pro receptione canonica vel introductione personæ in ecclesiam, aliquid recipiatur.in Authen.de san.episc.coll.9.§.pro consuetudinibus.dum tamen non detur ex pacto,aut exigatur, sed sponte ex post facto offeratur.Et est opt.argu.1.q.2.sicut episcopum.& 18.distin.de eulogiis.& j.eod.dilectus 2.sed hic requirebatur ex consuetudine: quod est penitus reprobandum.j.eo.Iacobus.Ber.

b Hæc est hæresis demum dānata in concilio Trid.sess.24.de sacramento mat.can.1.

dedit,quā ille qui recepit vel recipit, simoniā cōmittit:nec pro aliquo spirituali, nō obstāte aliqua cōsuetudine:quia diuturnitas tēporis non minuit peccatum,sed auget.& in seq.c.idem dicitur. Nota regulam, q̄ diuturnitas temporis non minuit peccatum,sed auget.

a ¶ *Requiratur.*] Aliquo pacto.j. eo.veniēs.& c.tua nos.tū si sponte [a] sine aliqua cōditione & pura intētione aliquid dare voluerit, non prohibetur.c.tua nos.j. eo.sed si monasterij est ita tenue , q̄ nō possit sufficere,argumentū est q̄ tunc posset exigere. hoc modo : frater scias, q̄ nos non possumus tibi prouidere:si vis intrare,porta tecum vnde viuere possis. vt 1. q. 2. si quis propter hoc. In simonia enim & vsura amor lucri prohibetur. 14. q. 4. siquis obligatus.Vin.

ADDITIO. Ex hac glos. nota duas bonas theoricas & practicas cōsiderandi instrumentū, quando aliqua puella recipitur in monialem, vt non detur aliquid ex pacto, sed pure pro deuotione sua ipsa puella, vel eius pater offerat monasterio aliquid. Secunda practica est, vt si hoc contingat ex defectu facultatis redditui monasterij, q̄ per viam nodo Turonica secunda circa tempora Pelagij Papæ primi. c.1. sed habetur integrū in decretū post concilia Lateranen. sub Alexand. iij. par. 2.ca.10. & c.7.eo tit. in 1. cōpila-tione.& vide sequenti, & in c.veniens infrà eod.

a De hoc articulo vide Baldum in l. fi. q uemquā. C.de episco. & cler. & Guidonem Papæ decisione.80.

† Aliàs, neque capellaniæ,&c.

† pro illa cōmissione.

† Aliàs ita: quæm qui receperit, & cō fenserit, &c.

† Scilicet Lateranen. sub Alexandro iij. c. 7.& c.8.eod. tit.in 1. cōpi. Et de materia vide pl. ne B.Thom. 2. 2. q. 100. art 2.Sotom lib.9.de iustitia & iure q. 6.art.1.& Syluestrum in summa, verbo: simonia. q.8.

† ecclesias.

† exigatur, in concilio.

† ex eo licere.

ad religionem transire volunt, aliqua pecunia requiratur [a] . Nec Prioratus [b] vel † capellaniæ quælibet monachorum aut clericorū, annua distractione vendātur: Nec ab eo cui regimen ipsarum cōmittitur, pro † earū commissione vllū pretium exigatur. Vnde quisquis contra hoc decretum attentare præsumpserit:tam ille qui dederit, quàm † ille qui receperit,vel consenserit, partem sē cum Simone non dubitet habiturum. ¶ Pro sepultura [c] quoque , & chrismatis, & olei receptione, nulla cuiusquā pretij exactio attentetur: nec sub obtentu cuiusquam consuetudinis reatū suum quis tueatur: quia diuturnitas [d] temporis non diminuit peccata,sed auget.

¶ Ex concilio Lateraū † .

¶ *Summatū est supra in capitulo præcedenti.*

CAP. IX.

CVm in ecclesiæ corpore : & infra. ¶ Horribile nimis est, quòd in quibusdam ecclesiis locū venalitas perhibetur habere : ita vt pro episcopis,vel abbatibus,seu quibuscumque personis ecclesiasticis ponendis in sedem † ,seu introducēdis [e] presbyteris in ecclesiam † ,neenon & pro sepulturis, & exequiis mortuorum,& benedictionibus [f] nubentium , seu aliis sacramentis aliquid requiratur † . Putant autem plures ex † hoc licere, quia legem mortis de longa inualuisse cōsuetudine [g] arbitrātur:non attendentes, quòd tanto grauiora sunt crimina , quanto diutius infœlicem [h] animam tenuerunt † alligatam. ¶ Nē igitur hæc decætero fiant, vel pro personis ecclesiasticis deducendis in sedem , vel sacerdotibus instituēdis, aut sepeliendis mortuis, seu benedicendis nubentibus , seu aliis sacramentis [conferendis † seu collatis] aliquid exigatur , districtius prohibemus. Si quis autem contra hoc venire præsumpserit, portionē cum Giezi † [i] se nouerit habiturum.

¶ Idem Vigilien.episcopo.

¶ *Pro ecclesiarum consecratione , nihil est præter procurationem exigendum.*

CAP. X.

CVm † sit Romana: & infra. ¶ Cōsultationi tuæ taliter respondemus, quòd nihil pro ecclesiarum consecratione potes † vel debes , præter procurationem [k] exigere.

¶ Idem Toletano archiepiscopo.

¶ *Conuictus de simonia , deponendus est. idem in infamato , qui se purgare non potest.*

CAP. XI.

DE † hoc autem,quòd episcopus Oxomen. archidiacono beneficium, & cuidam clerico ante electionem suam Prioratum dicitur promisisse,vt vterque consentiret eidem:Tuæ prudentiæ respōdemus, quod si manifestum [l] est, eundem archidiaconum & clericum,ob causam illam, promissa recepisse [m]:aut exinde confessi fuerunt † in iure [n],vel legitime conuicti [o] in 1. quæst.1.statuimus.sed potius [p] labore.immo nec pro labore : sed ista procuratio permissa est à iure,sicut & aliæ procurationes , quæ fiunt ratione visitationis: vnde de nullam simoniam committit:quia qui peccat legis auctoritate,nō peccat.23.q. 4. qui peccat. & ista procuratio præstari debet secundū facultates ecclesiæ:sicut & aliæ.3.de cen.sopite. & cap. cum nuper. Immo si ecclesia procurare non posset episcopum, ipse suis sumptibus cōfecrabit ecclesiam. 10. q.3.cauendum. & 1.q.2. placuit.argu.in Authen. de mand.prin. §. si tibi. coll.3.Ber.

† Hæc tria verba: conferendis seu collatis , de sunt in cōmunibus Gregorianis, & cōmunibus Vaticanis.

† Lib.4. Regum.cap.5.

† Cap 9.eod. tit.in 1.cōpi. & post cōcilium Lateranē par 2.c. 4. & vide notatos in c.ex officij.fin. & præterea in c. cri.

† In codice barbarico-ta: nec potes, nec debes præter,&c.

† Cap.20.eo. tit.in 1.cōpi. & post concilium Lateran. par. 2.c. 13.

E hoc autē.] Duæ sunt partes: secundaibi,*Regem autem.*

CASVS. Episcopus Oxomen.ante suam electionem promisit archidiacono quoddam beneficium,& cuidam clerico quendam prioratum, vt vterque electioni consentiret:Item rex & alij principes peculiam receperunt,vt electioni consentirent : quæsiuit archiepiscopus , quid esset sibi agendum super prædictis?Respondet Papa, quòd si manifestum est dictū archidiaconum & clericum recepisse promissa,ob causam illam, vel exinde confessi fuerint vel conuicti,sunt deponendi: Si vero non est notorium,nec conuicti sunt vel confessi, sed publica laborant infamia,indicenda est illis purgatio:in qua si defecerint , sunt puniendi. Rex autem & principes inducendi sunt , vt si qua receperint a dicto episcopo,vt electioni præstarent assensum,ecclesiæ restituant Oxomen.cum illa sine periculo animæ non possint retinere. Nota, quòd deponendi sunt qui simoniam cōmittunt. Item pecunia recepta restituenda est ecclesiæ,in cuius iniuriam data est.

† detinent.

† Et vide notas huius capitis , & Capellam Thosanam decisione. 439.

† fuerint.

l ¶ *Manifestum.*] id est notorium:aliàs secus.11.q.3. eorum qui accusantur.& 3.q.5.quia suspecti.

m ¶ *Recepisse.*] maxime.arg.3.de confess.c.2.& j.eo.nobis.

¶ *Glos.seq.arg.quòd non mitius , & c. in contrarium alleg. quatuor canones,& soluit.*

n ¶ *Confessi fuerunt in iure.*] Aliàs confessio extra iudicium non præiudicat.De hoc not.3. de confes.capi.vlti. Item argu.hic , quòd non mitius agitur cum confesso,quàm cum conuicto.2.quæst. 1.nos. 3.de confes.cum super. & ff.de confes.l.1.Argu.contra.50.distinctio. presbyterum.12.quæst.1.non dicatis.& argu. 50. distin.siquis præpostera.2.quæst. 1. in primis.in princip. Sol. cum sponte confesso mitius agitur: sed non parcitur sponte confesso in iure timore probationum : non enim est beneficium quod fit ex necessitate. ff. de rit. nuptia.l.proxime. sed ea sunt in nostris officiis gratiora , quæ cum impendere non teneamur , causa tamen liberalitatis impendimus. 28. quæst. 1. iam nunc.ergo qui inuitus confitetur , non remuneratur.

a ¶ *Deponendi.*] hæc est pœna simoniacorum. Sic ℣. de confess. cum super. cum agitur in modũ accusationis. immo idem videtur si agatur in modum inquisitionis. ℣. de accus. inquisitionis. 1. responso.

b ¶ *Manifestum est.*] non tamen notorium: quoniam tunc secus: vt patet ℣. eo. capitulo, vbi ponitur manifestum pro notorio. alia littera habet, non.

c ¶ *Canonica purgatio.*] propter infamiã. J. eod. insinuatum. ℣. de accus. cum P.

d ¶ *Regem autem & principes.*] hic rex & principes ius habebãt in electione tanquam patroni: quorum assensus debet requiri. ℣. de electio. sacrosancta. & ita videlicet, q̃ si non præstitisset consensum, nõ confirmabitur electio: & sic ius habebant. vnde a nec ante nec post electionẽ licitũ fuit redimere cõsensum. illorũ. 8. q. 3. talia. & 1. q. 3. si quis prædictus. & 1. q. 1. eos. & J. eo. Matthæus.

¶ *Glos. seq. not. pecuniã simoniacam, &c. signat contrarium de decret. veniens, ponis solu. Ala. postea suam.*

e ¶ *Restituant.*] quia sine periculo eam retinere non possunt, vt hic patet: & cum pœna dupli debent restituere illam. in Auth. de san. epis. c. in 2. coll. §. si vero laicus. & §. si autem secularis. coll. 9. & J. eo. audiuimus. & ℣. de immu. eccl. quia plerique. Hic not. q̃ ecclesiæ restitui debet, cui facta fuit iniuria. arg. 17. q. 4. siquis in atrio. & 27. q. 1. si quis rapuerit. & in Authẽ. de sanc. epi. §. si quis autem. in 2. coll. & ecclesia potest vendicare illam pecuniam. in Authẽ. eo. tit. §. si vero laicus. & §. sed neque xenodochium. arg. cõtra. J. eo. veniens. vbi restituitur ei qui dedit. Ala. dixit q̃ in decre. veniens. restituta fuit ei qui dedit de misericordia: & hoc quod hic dicit est ius commune. Tu dicas aliter: illa, veniens. loquitur de monacho, qui pecuniã dedit pro sua receptione, & illud est ius, & hoc similiter. si ergo aliquis det pecuniã monasterio vt recipiatur, simonia cõmittitur. J. eo. quoniã simoniaca. ei ergo qui dedit, debet restitui b pecunia tam indigne à monachis accepta: vt cũ ea in aliud monasterium intret, ne sit onerosus secundo monasterio. arg. 16. q. 6. de lapsis. & 27. q. 1. si quis rapuerit. & vbicumque siue monasterio siue ecclesiæ seculari pecunia taliter data & accepta fuerit prout dicit decre. veniens. restituenda est pecunia ei, qui dedit: nec ecclesia vel monasterium debet cum tali fraude esse in lucro, cum ipsi clerici vel monachi in hoc ita communiter delinquunt, cum ipsi clerici de hoc sint puniendi, & ex eodem facto pœnam & præmium consequi non debeant, vt ff. de neg. gest. fiue hæreditaria. & ex hoc contingeret viam fraudibus aperiri: quod esse nõ debet. 93. dist. peruenit 2. & 35. q. 9. loci. in fi. & tale lucrum ecclesia non debet habere, nec possent clerici, vel monachi pœnitere, nisi restituerent quod simoniace receperunt. Vel posset dici, q̃ si clerici seculares c sic communiter delinquunt, ecclesiæ debet applicari, & clerici sunt omnes ab ecclesia removendi. cum vero pecunia datur alicui, puta prælato soli, vel alij cuicumque, ita q̃ ecclesia non sit in culpa: tunc locũ habet, quod prius dicitur, q̃ ille qui pecuniã receperit, debet illam restituere ecclesiæ in cuius ignominiã data fuit: nec debet ei restitui, qui dedit, & præcipue si sit secularis, in quo casu intelligũtur authẽticæ prædictæ. De regulari posset dici, q̃ & tunc nõ debet ei restitui simpliciter, sed assignanda est secundo monasterio ad quod transit: vt eo viuente habeat vsum illius. arg. prædictorum capitulorum de lapsis. siquis rapuerit. & hoc cum ecclesia fuit in culpa. Bernar.

Vm essent.] Primo ponit decise controuersiam & procuratoris datione. Secundo diffinitionem, & eius causam: ibi, *Cumque.* Abba.

CASVS. R. clericus & V. nobilis erant in præsentia domini Papæ, pro controuersia, quam inter se habebant: sed quia nobilis ille in curia domini Papæ moram diutius trahere non poterat, pro se in causa illa constituit procuratorem: partibus in præsentia Papæ constitutis, clericus ille confessus est, q̃ miles ille promiserat dare ecclesiam illam super qua litigabant, si quoddam negotium ipsius militis posset in præsentia Papæ promouere: & quia promissio illa continebat simoniacam prauitatem, eidem R. Papa imposuit silentium super ecclesia ipsa. Nota quòd sola promissio super re spirituali simoniam inducit.

¶ *Glossa sequens dicit, quòd vitium fuit ex pacto, &c.*

f ¶ *Promiserat.*] hæc promissio siue pactio illicita fuerat & simoniaca. ℣. de pact. c. vlt. & J. eo. tua. & 1. q. 2. quàm pio. vnde miles per talem promissionem non obligatur: quare ipsi R. imponitur silentium. Si vero sine aliqua pactione promouisset negotium illius, vel aliàs seruiuisset eidem, bene poterat eum remunerare, siue præsentando ipsum ad aliquod beneficium, siue etiam alio modo. arg. 61. distin. quid proderit. immo etiam naturaliter erat ei obligatus. ff. de peti. hære. sed & si lege. §. consuluit. & arg. 12. q. 2. hæc huius placiti. Potest ergo licite quilibet seruire d episcopo, vel alij spe futuræ remunerationis, nec simonia committitur in tali spe, cum sine omni pactione vel conditione seruiat, dũmodo principaliter hac intentione non seruiat, nec episcopus directe pro hoc seruitio ei prouidere in beneficio intẽdat: quia sic esset immunis ab officio & obsequio. 1. q. 1. ordinationes. & cap. sunt nonnulli. aliàs nisi speraret inde remunerationem, quare seruiret ei, cum ex debito ei nõ teneatur, immo qui dignus est, potest sperare episcopatum & alios honores. 59. dist. si officia. 74. dist. consuluit.

g ¶ *Silentium.*] & bene, quia si ecclesiam tali modo adeptus fuisset: eam renuntiare teneretur: vt 1. q. 1. si quis neque. & in aspera pœna vel pœnitentia semper esset, vt ibi: quam etiam agere non posset ea tetenta. ℣. de accusa. inquisitionis.

Insinuatum.] Primo ponit Papa narrationem sibi factam: secũdo contra eum prouideri mandat: ibi, *Vnde.* Abbas.

CASVS. In ecclesiis Cistreneſi. episcopatus, complures clerici per simoniam dicuntur habere ingressum: de quo sunt infamia notati: vnde mandat Papa diœcesano episcopo, quatenus si notorium fuerit aliquos in ecclesiis illis per simoniam intrasse, inde eos remoueat: illis autem quorum crimen notorium non est, si tamen laborant infamia publica, indicat cum v. vel vj. manu sui ordinis purgationem, in qua si defecerint, beneficiis illis perpetuo priuet eosdem. Nota quòd infamatus de simonia, si non potest se purgare, punitur tamquam conuictus.

h ¶ *Ingressum.*] vnde fures sunt & latrones: quia non intrant per ostium. ℣. de iure patro. relatum. & 23. q. 4. tres personas. & 1. q. 1. ordinationes. 7. q. 1. non furem.

i ¶ *Notorium.*] dicitur tribus modis notorium. ℣. de cohabi. cleri. & mu. c. vlt. & ideo nulla probatio est necessaria. ℣. de accusa. euidẽtia. & 2. q. 1. de manifesta.

¶ *Glossa sequens signat contrarium de Canon. & c.*

k ¶ *Quinta vel sexta manus.*] Arg. contra 2. q. 5. presbyter si. & c. si mala. & cap. omnibus. Sol. regulare est quòd ipse episcopus debet se purgare cum 12. presbyteris, presbyter cum quinque, diaconus cum tribus: Vnde versus:

Pontificem parium manus expurgat duodena:
Quinta sacerdotem: leuitam tertia: pœna
Maior maiori, minor est adhibenda minori.

Quandoque tamen sunt pauciores: vt ℣. de accu. cum P. 2. q. 5. omnibus. Quãdoq; plures. J. de purga. can. inter sollicitudines. hodie vero numerus compurgatorum arbitrarius est, secundum arbitrium iudicis ℣. tit. proxi. itaquisitionis. in fi.

¶ *Glossa sequens obiicit, concludendo per duo, &c.*

l ¶ *Perpetuo priues.*] Nota, quòd deficiens in purgatione punitur: vt hic patet. & ℣. eodem de hoc. & J. de purga. ca. cum P. sed purgatio indicitur propter probabilem præsumptionem ortam ex fama: ergo videtur quòd ex probabili præsumptione possit diffinitiua sententia ferri: quod non est verum. Sed ista probabilis præsumptio transit in violentiam, ex eo quòd non habet testes suæ honestatis. B.

Nemo

† Estõneñ.
† Castrensi.
† Calieñ
Sed vt pluri mum vt est impressum.

† Cap. 12. eo. tit. in 1. compila. & post conciliũ Laterañ. par. 2. c. 15

Et Cassadorem decisione. 3. tit. de sequestratiõe possessio. & fructuum.

d De hoc articulo præter doctores hic vide B. Thomam initio cap. citatum & Syluestrũ i summa verbo: simonia. q. 16.

† sic.
† sed publica, &c.
† Aliàs ita: ab huiusmodi bñficiis, &c.

† Cadomo.
† Cardomo.
eadem varie tas est paulo post.

† Aliàs ita: p dictum manerium. Est autem manerium seu mãsus apud Italos, portio terrę, q̃ sufficit duobus bob⁹ ad arandũ per totum annũ: sed Galli manerium vocant domũ extra ciuitates cum rusticis & terris adiacentibus. quòd sępe proficiuntur nobiles. delectationis gratia Hostiensis. c. 1. supra de censibus.

† Cap. 15. eo tit. in 1. cõpi. De materia & intellectu vide plene p B. Thomam. ar. 2. Sotum lib. 9. de iusti tia & iure q. 6. ar. 1. & Turrecrematam in c. vlt. 1. q. 3.

† Cap. 13. eo. tit. in 1. cõpi. Ad intelligẽtiam præter doctores hic vide B. Thomam 2. 2. q. 100. ar. 5. vnde intelliges qualiter in his exemplis possit cõmitti simonia. adde Syluestrũ in summaverbo: simonia. q. 9.

† Et in omnibus manuscriptis legitur ita: & Priori de patria: nec potest referi bi, Priori de Acra, cum is, & monachi conquerantur, vt indicat series de cretalis. in a lioest, & Prior de Perna.

† Cap. 14. eo. tit. in 1. cõpi. & post cõciliũ Laterañ. par. 2. c. 12.

a Ad intelligentiam huius glossę, vide præ aliis hic Panormitanũ ver. sed oppono cõtra glossam.

† Vuigorien.
† Vigorien.

¶ Idem.

¶ *Simoniacum est pretio vel fauore celare peccatorem, vel reconciliare non pœnitentem, vel digne pœnitentem à reconciliatione remouere.*

CAP. XIIII.

NEmo † presbyterorum xenium, vel emolumentum quodlibet a temporale, immo spirituale detrimentum, à quocumque publice peccante accipiat, vt episcopo vel ministris eius peccatum illius celet b: nec pro respectu cuiusque personæ consanguinitatis c, aut familiaritatis alienis communicãs d peccatis, hoc episcopo innotescere detractet: Nec quemquam pœnitentem, vel minus digne pœnitentem, gratia vel fauore ad reconciliationem adducat, & testimonium reconciliationis e ferat eidem: vel quocumque liuore, digne pœnitentem à reconciliatione remoueat: quia simoniacum est vtrumque f.

¶ Idem Vigor. † episcopo & † Priori de Acra.

¶ *Ecclesia emi vel redimi non potest, hoc dicit quo ad literam.*

CAP. XV.

QVerelam † monachorum de Acra recepimus, quòd cum ipsi quoddam manerium cum pertinentiis suis, & ecclesiam de Geneñ. à monachis de Cardonio †, sub annuo censu quindecim librarum fuissent adepti, & inde chartam ab ipsis monachis habuissent, Prior eorum capitulo inconsulto g, præscriptum † manerium, & chartam monachis de Cardonio, accepta pecunia resignauit. ¶ Vnde quia præfati monachi de Acra se cõqueruntur iniuste grauatos: Mandamus, quatenus partibus conuocatis, præscriptam causam, concordia h, vel iudicio terminetis: sciturí, quòd sicut emi non potuit i, ita nec redimi ecclesia memorata. Si vero monachi de Cardonio legitime citati, ad vestram præsentiam accedere, & iudicio vestro stare contemperint: vos ipsos monachos de Acra, in possessionem k eorum, de quibus controuersia vertitur, inducatis: nec permittatis eos exinde absque ordine iudiciario molestari.

¶ Idem.

¶ *Pro chrismate ab ecclesiis pecunia exigi non debet, etiam si hoc habeat consuetudo.*

CAP. XVI.

EA † quæ de auaritiæ: & infra. ¶ Audiuimus, quòd nũmos pro chrismate l ab ecclesiis extorquetis: quos nunc cathedraticum, aliquando Paschalem præ-

absque iuris ordine molestari. Nota q̃ ecclesia non potest emi nec redimi, aliàs simonia cõmitteretur. Itẽ propter cõtumaciam rei ante litẽ contestatam actor mitti debet in possessionẽ reipetitæ, & iudex inducẽs in possessionem defendere debet. Item dictum Prælati capitulo inconsulto non præiudicat ecclesiæ.

g ¶ *Inconsulto.*] vnde nõ valet resignatio. 12. q. 2. sine exceptione. ℣. de empt. & ven. cũ dilecti. h ¶ *Concordia.*] 5. q. 2. si primates. & ℣. de trãsactio. cap. vlti. vbi plures concordantias inuenies de hoc.

¶ *Glos. seq. obiicit ad rationẽ dupliciter. primo quod cum vniuersitate, &c. soluit. secundo quod non est sufficiens quo ad manerium fatetur, dicens, &c.*

i ¶ *Emi non potuit.*] q̃a nullũ spirituale vel spirituali annexum potest vendi vel emi. ℣. de iure patro. & iure. & ℣. de pact. cum pridem. & c. vlti. & de transact. super eo. & 16. q. 7. decimas. ergo nec redimi. sed hæc ratio nõ videtur habere locum: quia ecclesia vel spirituali annexum, potest vendi cum vniuersitate & obligari. ℣. de iure pat. ex literis. & cap. cum seculum. sed manerium fuit, vt 2. 2. q. 100. videtur, principale, in quo erat ecclesia: & ita potuit redimi tamquam accessorium. Dicas q̃ manerium cum pertinentiis suis & ecclesiis fuerunt monachis cõcessa: ita q̃ neutrum fuit accessorium alteri: & hoc colligitur bene ex littera: vt ibi dicit in princ. quoddã manerium cum pertinentiis suis, & ecclesiam. & ita ecclesia non fuit pertinens manerij, quia separata fuit à pertinentiis: & ita redemptio quantum ad ecclesiam nulla fuit ipso iure. sed hæc ratio non habet locum in manerio, quod bene potest vendi & redimi, & ita hac via non possunt reuocare manerium. Qualiter ergo agent pro manerio? Dicas, q̃ contractus siue redemptio quo ad manerium nullus fuit ipso iure ex alia causa: quia hoc factum fuit irrequisito capitulo. sim. ℣. de emp. & vendi. cum dilecti. & 12. quæst. 2. sine exceptione. & hac eadem ratione non tenuit redemptio ecclesiæ: & ita etiam si ecclesia fuisset accessoria ad manerium, idem esset.

k ¶ *In possessionem.*] causa rei seruandæ, si lis non fuerit cõtestata. ℣. vt lit. non contest. quoniam. 6. in aliis. & si lis contestata esset, & non liqueret de causa, adiudicaretur eis possessio, salua quæstione proprietatis absentibus. ℣. de dolo & contuma. prout. vbi de hoc: quam possessionem debent eis defendere iudices, vt dicit in fine: cum remaneant adhuc iudices de illa re, vsque ad diffinitiuam sententiam. ℣. de testi. ex parte A. vbi de hoc. Bern.

Ea quæ.] Primo factum reprehensibile narratur: Secundo illud fieri prohibetur: ibi, *Quia vero.* Tertio pœnam cõminatur: ibi, *Pro certo.* Abbas.

CASVS. Quidam episcopi extorquebant nummos à clericis pro chrismate, & illos denarios aliquando appellant cathedraticum, aliquando Paschalem præstationem, aliquando appellant illos consuetudinem episcopalem: Sed quia simoniacum est, mandat Papa, quatenus prætextu alicuius consuetudinis & prælationis, denarios prædictos nullatenus exigant: quod si fecerint, periculum sui ordinis poterunt formidare. Nota, q̃ in delictis non excusat consuetudo, & variatio nominis non prodest.

l ¶ *Chrismate.*] pro chrismate nummos accipere non conceditur, immo simoniacum est, vt 1. q. 3. c. vlti. & J. eo. in tantum. & ℣. eo. non satis

satis.& c.cum in ecclesiæ.& j.eo.ad nostram.

a ¶ *Appellatis.*] similis variatio nominis habetur j.eo.in tantú. Sed bona denominatio non excusat malum:quia quodcunque nomẽ imponas,simonia est,sicut in vsura.14.q.3.plerique.& c.esca.Ber.

¶ *Glossa sequens recitetur per quæstionem rationis,vel per obiect.*

b ¶ *Consuetudinis.*] Cõsuetudo ista quantumcunque longa, non excusat malum, immo magis accusat.ff. eo. nõ satis.& c.cum in ecclesię.& j. de consuetu. cap. vlt.cum sit cõtra ea quæ in veteri testamento ꝓhibita sunt, & in sui natura mala: vt vẽdere sacramenta. 1.q.1. qui studet. & cap. sicut eunuchus. secus de illa consuetudine, quæ inducta est contra ius : positiuú. j. de consuetu.cap. vlti. vbi de hoc.

† Facit ad hoc gl. in l. si quis in fundo vocabulo. de. lega. 1 & l. vnica. C. de muta. no.

c ¶ *Periculú ordinis.*] scilicet depositionẽ,qa pœna simoniacorũ est depositio : vt j. eod.de hoc.& c. insinuatum. & j. de accu. inquisitionis. 1. respon. Ber.

† Cap. 19. eo. tit. in 1. cõpi.

EX *diligenti.*] In prima parte ponitur supplicantis narratio, petitio, & obligatio. In secũda petitionis exauditio cum determinatione, & litterarum datio:ibi, *Quocirca*. Abb.

† Hæc periodus in codice Barbatiæ hẽt ita : Vnde qm̃ huiusmodi obligatio illicita é, & contra salutẽ animæ tuæ, nec nõ & suæ professionem exisitit, &c.

CASVS. Archidiaconus Cãtuarien. induxit quendam clericum, vt faceret ei fidelitatem, ita quòd ipse illi clerico beneficium ecclesiasticum annis singulis exhiberet:clericus iste videns q; huiusmodi obligatio illicita erat, petiit instanter à domino Papa absolui, dicens, q; de prædicto beneficio nil amplius acciperet : Papa videns petitionem huiusmodi honestam & fauorabilem, ipsum ab illa fidelitate absoluit, cũ illud cõtrariũ fuerit diuinis legibus & humanis, ita q; a sacerdote discreto pœnitentiã accipiat:& ne nota infamiæ possit respergi, concedit sibi has litteras, quas possit ostendere in testimonium suæ indulgentiæ cõtra infamantes eundem. Nota q; fidelitas pro re spirituali acquirẽda fieri nõ debet:qa simonia esset.

† hominio.

¶ *Gloss. sequens recitetur per quæstionem, an obligatio, &c.*

d ¶ *Obligatio.*] Obligatio ista turpis fuit & illicita, ideo neque de iure ne; de facto ligat. j. de pact. c. vlt. & est illud munus ab a obsequio indebite impensũ, vnde simoniã inducit. 1.q.1. sunt nonnulli. & pro spiritualibus homagium exigi non debet. j. de reg. iur. c. vlti.

a De hoc plene B. Tho. 2. 2. q. 100. ar. 5. & Sotus lib. 9. de iust. & iure. q. 7. art. 3.

e ¶ *Contra tuæ salutis.*] iuramentũ istud vergit in dispendiũ salutis æternæ:quia præstitum est pro re spirituali, pro ecclesiastico beneficio scilicet, vnde nõ potest seruari. j. de cõdi. app. c. si. & j. de iureiur. si vero. & j. quod met. cau. cum dilectus. & 22. q. 4. si aliquid. Alanus.

f ¶ *Nihil omnino.*] aliàs certe pœnitentiam agere non posset. j. de accusatio. inquisitionis. quia venia non datur nisi correcto. 24. quæst. 2. legatur. 23. quæst. 7. quemadmodum. sed pœnitere non potest nisi renũtiet illud beneficium:vt dixi in prædicta decreta. inquisitionis.

b Quo iure g simonia sit & 1. quæst. 2. quàm pio. & quæst. 3. si quis obiecerit. & cap. saluator. prohibita, vi vel proprie, quia hoc est contra vetus & nouum testamentum. 1. q. 1. de plenissime explicatum per Dominicum Soto lib. 9 de Iust. & iure. q. 5. ar. 2. qui studet.

h ¶ *Humanis.*] C. de episc. & cleri. si quenquam. & in Authẽ. de sanc. episco. circa prin. & sed neque. coll. 9. Nota ergo q; crimen simoniæ grauissimum reputauit, ex quo diuinis, & canonicis, & humanis legibus condemnatur. arg. 1. q. vlti. c. vlti. Ber.

i ¶ *Absoluimus.*] ipso iure tamen absolutus erat:vnde expone, absoluimus, id est, absolutum ostendimus, & potius factum respicit talis absolutio. Tan.

k ¶ *Discreto.*] Nota verbum istud, q; discretus pœnitentiarius est quærendus, qui sciat soluere ac ligare. de pœni. dis. 6. qui vult. petita & obtenta licentia prius proprij sacerdotis : aliàs non debet fieri.

stationem, interdum episcopalem consuetudinẽ appellatis † [a] : Quia vero hoc simoniacum esse cognoscitur: Mandamus, quatenus prætextu alicuius consuetudinis [b] vel prælationis, præscriptos denarios nullatenus exigatis : Pro certo sciturí, quòd si hoc præsumpseritis, periculum ordinis [c] & dignitatis poteritis non immerito formidare.

¶ Idem.

¶ *Pro habendis spiritualibus homagiũ facere, simoniacum est.*

CAP. XVII.

EX † diligenti tua relatione innotuit, quòd H. Cant. archidiaconus te induxit, vt ei homagium faceres, & fidelitatem præstares : ita quòd ipse tibi beneficium ecclesiasticum annis singulis exhiberet. Vnde † quoniam huiusmodi obligatio [d] illicita, & contra tuæ salutis [e], nec non & suæ professum existit, absolui à nobis instantius postulasti: adiiciens, quòd ab eo deinceps nihil omnino [f] de beneficio acciperes constituto. Quocirca nos tuam petitionem honestam, & fauorabilem attendentes: te à præfati archidiaconi homagio † & fidelitate (præsertim cum hæc taliter præstita, diuinis [g] & humanis [h] legibus cõtraire noscantur) absoluimus [i] : ita quòd ab episcopo vel sacerdote discreto, [k] pœnitentiam inde cõ-

j. de pœnit. & remiss. omnis. §. 1. Bern.

l ¶ *Infamia.*] Simoniaci enim infames sunt. 1. q. 3. cap. vlti. Et hæc est talis infamia, q; nisi cum eo dispensetur per principem, ad aliquod ecclesiasticum beneficium admitti non debet. quo ad Deum acta pœnitentia tollitur. arg. 2. q. 3. §. hinc colligitur.

dignam recipias. ¶ Verum ne aliqua propter hoc nota vel infamia [l] possis † respergi, absolutionis nostræ litteras tibi duximus indulgendas: quibus contra latrãtium morsus tutus, & præmunitus existas, & quas in testimonium indulgentiæ nostræ valeas demonstrare [m].

¶ Idem Strigoñ. archiepiscopo.

¶ *Ordinatio vel consecratio non censetur simoniaca, licet ordinatori aliquid donatum fuerit non ex pacto.*

CAP. XVIII.

ET si † quæstiones tuas de feruore religionis ad nos perferri nullatenus ignoremus, non tamen tibi est in his vltra quam oportet, dubitandum : cum leges humanæ dicant, quòd quidam tenui religione [n] sacramenta † etiã necessaria [o], & legitima exhibere contemnunt: tenuem religionem vocantes, quæ † in talibus hæsitat [p], vbi non est aliquatenus hæsitandum. ¶ Inhoc itaque quòd P. presbyter Cardinalis Apostolicæ sedis legatus pro electione tua, & vt pallium tibi traderet, ad partes illas accessit, & frater tuus eius præsciens necessitatem, ei equum vnum te ignorante trãsmisit: quoniam per mare veniens, nullas aut paucas secum equitaturas adduxit, te nullo modo timere oportet: Cum in accipiendis vel † dandis muneribus [q], tria sunt maxime

m ¶ *Demõstrare.*] Aliàs non crederetur secum fuisse dispensatum, nisi ostenderet indulgẽtiã. j. de schismá. c. 2. Bern.

ETj.] Diuiditur. In prima quærẽtis cõscientiã à puritate commendat, & scrupulosam curiositatem reprehendit: In secunda : ibi, *In hoc.* factum narrat: distinguendo soluit, & concludit soluendo. Secundum : ibi, *Cum in.* Tertium: ibi, *Si ergo.* In tertia principali : ibi, *Quod autem.* respondet auctoritati, ex qua dubitatio insurgebat. Abbas Siculus.

CASVS. Quidã electus fuit in archiepiscopum Strigoñ. & confirmatus : Papa per quendam Cardinalem per mare euntem transmisit ei pallium : Frater illius electi occurrit obuiam Cardinali: & Cardinalis cũ paucas equitaturas haberet, obtulit ei Palefredum, episcopo electo iguorante, & recipiente postmodum pallium ab eodẽ: postea archiepiscopus hoc intelligens dubitauit, an esset sibi in aliquo imputandum: consuluit Papã super hoc: & ipse respondet, quòd in his vltra quam oportet dubitare non debet, cum dicant humanæ leges, quòd quidam contemnunt sacramenta etiam necessaria exhibere, quadam tenui religione, dicentes tenuem religionem, quæ dubitat vbi dubitãdum non est: & ideo pro eo quòd frater eius Cardinali equum vnum illo ignorante transmisit, nullo modo ipsum dubitare oportet: cum paucas equitaturas veniens per mare secum haberet : quia in accipiendis muneribus vel dandis, tria sunt consideranda, scilicet qualitas dantis & accipientis, quantitas muneris, & tempus donationis. qualitas personarum, vt à quo, & cui, an à paupere diuiti: vel econuerso. quantitas muneris, scilicet an magnum vel paruum sit donum : tempus, an instante necessitate, vel alio tempore donetur. Si prædicta considerentur, non fuit magnum si frater ille equum vnum Cardinali donauit, quem histrioni etiam non petenti donaret : & potius hoc fecit necessitate inspecta, quàm alia intentione: quod autem dicitur : Beatus qui excutit manus suas ab omni munere : de donis illis dictum est, quæ solent accipientes vel accipientis animum allicere: in aliis, quæ accipientis animum non immutarent, Romana ecclesia interpretari consueuit, accipientem non delinquere vel donantem. Nota, quòd non debet episcopus dubitare, vbi dubitandum non est. Item in donis dandis tria considerantur, vt littera dicit. Item modica nõ præsumuntur aliquem immutare.

n ¶ *Tenui religione.*] In lege dicitur [d], quòd quidã subtili reuerentia tenti: vt nec verum iuramentum præstare velint. C. de fide instru. l. vlti. ad fin. quandoque dicitur verecundia vel timiditas. ff. de cõsti. pecu. illud. in fi. ff. de condi. insti. quæ sub conditione.

o ¶ *Necessaria.*] Hæretici [e] etiam veritatem nolunt iurare : vnde eo ipso tamquam hæretici reputantur. j. de hære. excommunicamus. §. adiicimus. versi. si quis vero.

p ¶ *Hæsitat.*] Simile 24. q. 2. sane quòd super. in princip. & j. de rescrip. cum contingat. Bern.

¶ *Glo. seq. quatuor facit: ponit differentiam muneris ad donũ. ponit per versus quatuor in muneribus attendenda : prosequitur demum septem, & vicitat apophtegma.*

q ¶ *Dandis muneribus.*] Aliud est munus, & aliud donũ. ff. de verb. sig. inter

† Cap 20. eo. tit. in 1. cõ pi & post cõ cilium Lateran. sub. Ale. 3. par. 50. c. 1. Vide Turrecremata in c. sunt nõnulli. 1. q. 1.

† Vide Hostiensem ſ c. excommunicamus. 1. §. adiicimus. ſi fia. dehæret.

† In trib' Vaticanis ita: q in talibus hę sitant, &c.

† &

a Alij alia ferunt iuriſconſulti ver ba, ſed nemo hactenus, ea quibus hic Pontifex vſos eſt.

b Hic error fuit Vualdẽſiũ vt refert Eymericus i Directorio inquiſitor. par. 2 q. 14.

sig. inter donum. *Muneribus dandis attendas quatuor ista: Quis dans, quis ve petens, quæ res, quæ causa petendi.*

L. au. Considerari debet quid offeratur. 19. dist. c. secundum. Quale. 49. dist. c. pen. & vlt. A quo etiam. arg. 3. q. 7. in grauibus. & pro quo. 1. q. 1. dictum est 2. Item ad quid offeratur. de conse. dist. 2. & dixit. Qua intentione. 8. q. 1. in scriptu ris. Quãtum. 17. q. 1. Ananias. Et hic consideratur quantitas ex persona dãtis & recipientis : Vnde Seneca: Quidam cynic' petiit à rege Antigono talentum, respõdit rex, quòd plus est quam cynicus petere debeat, & sic fuit repulsus : petiit denarium cynicus, respondit rex, quòd minus esset quàm deceret regẽ dare : & ita turpissimam cauillationẽ inuenit qua neutrum daret, cum posset dare talentum tanquam rex : & denarium tamquam cynico.

a ¶ *Equum.*] Quandoque tamen sex solidi simoniam inducunt. j. eo. ex tuæ.

† Vide Caietanum apud B. Thomam. 2. 2. q. 115. ar. 1.

b ¶ *Non petenti.*] Et ideo gratius: vnde Seneca: Non gratis accipitur munus, quod petenti donatur. vnde illud Apostoli : Beatius est dare quã accipere. 16. q. 1. prædicator. qui enim donat, aliũ sibi naturaliter obligat. Anselmus li. 6. c. 75. Gratianus in c. sunt nonnulli. 1. q. 1.

† Esaiæ c. 33. refert Burchardus l. b. 1. c. 113. Iuo par. 5. c. 86. Anselmus li. 6. c. 75. Gratianus in c. sunt nonnulli. 1. q. 1.

† In vno manuscri. Vaticano ita: qm̃ etiam si ipsa persona, &c.

† Aliàs ita: quæ modici prętij fuerũt ex quo volũtatem, &c. Sed nos vetustiora & emendatiora. & omnia Vaticana exemplaria secuti, lectionẽ impressam retinuimus.

c ¶ *Donaret.*] Quod de iure fieri non debet, qa quod ioculatoribus donat, arti nequissimę donatur. 86. dist. donare.

¶ *Glo. seq. arg. per exteriora, & c. secundo à contrario litteræ arg. quòd sic, & c. duos casus excipit.*

d ¶ *Intentione.*] Hic interpretatur Papa intentionem alterius partis p exteriora, aliter non posset diuinare de intentione alieni cordis: quia nec etiam Paulus, licet spiritu Dei plenus fuerit potuit diuinare. 22. q. 2. beatus. & j. vt ecc. benefi. vt nostrum. & ff ad l. Aqui. l. si putator. in fi. & quòd dicit hic.

e ¶ *Constat factum fuisse.*] id est, præsumitur. & est arg. quòd per exteriora præsumitur de interioribus. j. de præsump. c. 2. & 3. & ita videtur per litteram istam à contrario, quòd si alia intentione equum Cardinali dedisset, aliàs non daturus, nisi vt posset facilius expediri negotium fratris, licet eo ignorante, præiudicasset ei. 1. q. 5. præsentium. nisi in odium eius hoc fecisset. j. eod. nobis. vel nisi eo prohibente hoc fecisset. j. eo. ſicut. & recurrendum est in talibus ad intentionem, & ex intentione ista considerantur, & in incertis locus est coniecturis, & non in his quæ certa sunt. ff. de verbo. obliga. continuus. §. cum ita. in fi. cum enim res certa est, secus fit. ff. lo. sed addes. §. 1. Ber.

f ¶ *Qui excutit.*] 1. q. 1. sunt nonnulli.

g ¶ *Modici pretij.*] quæ videlicet ad magnam quantitatem non producantur. ff. de offi. procon. solent. in fin. & ff. de offi. præsi. plebiscito. in his enim interpretatur ecclesia simoniam non committi : quia non est verisimile, quòd propter huiusmodi modica, aliquis moueretur ad aliquod iniquum faciendum. Bernard.

VEniens.] Prima pars ponit querelam presbyteri : Secunda datiudicem, cui tria mandat: ibi, *Quoniam.* Abb. Sicu.

CASVS. Quidam presbyter F. nomine, voluit fieri monachus in quodam monasterio: abbas & fratres noluerunt eum recipere in monachum, quousque conuenit eis dare triginta solidos: facta conuẽtio

attẽdenda: personæ scilicet dantis, & accipiẽtis qualitas: quãtitas muneris: & donationis tempus. Qualitas personarum, vt à quo, & cui, videlicet, an à paupere diuiti, vel econuerso, siue à diuite locupleti datum fuerit: æstimatio muneris & donationis tempus si magni vel minoris pretij res data existat, & an instante necessitate, seu alio tẽpore conferatur. ¶ Si ergo prædictorum Cardinalis & fratris tui personam & qualitatem pensamus, non fui magnum ab eodem fratre tuo, Cardinali equum [a] vnum trãsmitti, quem etiam ioculatori, † non petenti [b], vir tantus & tam abundãs forte donaret [c]. verum si temporis necessitatem perpendimus, nõ alia intẽtiõe [d] hoc constat factũ [e] fuisse, quàm vt Cardinali subueniretur in articulo prænotato : & infra. ¶ Quod autem scriptum † est: Beatus qui excutit [f] manus suas ab omni munere: de illis donis dictum est, quæ accipientis animũ allicere, vel peruertere solent: quoniam † si ipsa etiam persona electi offerat ordinatori vel consecratori suo electuarium, aut de vino, siue de aliis huiusmodi, quæ † modici pretij [g] fuerint, & quæ voluntatẽ recipientis inclinare vel mouere non debeant : non tamen ecclesia Romana interpretari consueuit, accipientem in his delinquere vel donantem.

¶ Idem.

¶ *Abbas & maiores de cõuentu, si pro receptione monachi receperunt pecuniã ex pacto, ab officio & beneficio suspenduntur : & taliter recepta pecunia restituitur, & in aliud monasterium ita recepta transfertur.*

ne, sequenti die receptus fuit in monachum: monachi postulauerũt ab ipso xxx. solidos abbas. x. familia xij. pro pastu, dicentes hoc esse de cõsuetudine monasterij. monachus ille accessit ad Papã proponẽs prædicta corã Papa: vnde mãdat cuidã, quatenus si est ita, compellat abbatẽ & monachos ad restituendã pecuniã ꝑsbytero indigne acceptã:

CAP. XIX.

VEniens † ad nos F. presbyter proposuit, quòd Abbas & fratres sancti R. noluerunt eum in monachũ recipere, quousque triginta solidos dare conuenit : conuentione autem facta, sequenti die eum monasticum † habitum induerunt, & iidem monachi triginta solidos, Abbas vero decem, & familia duodecim pro pastu, (asserentes hoc esse de consuetudine [h] monasterij) postularunt. ¶ Quoniam ergo factum huiusmodi pernicio sum videtur: Mandamus, quatenus si ita esse inueneris, Abbatẽ & monachos ad restituendam [i] † pecuniam præfato F. tam indigne [k] acceptam, compellas: & Abbatem, & maiores [l] personas monasterij, pro tantæ prauitatis excessu, ab officij executione suspendens [m], præcipias [n] dicto F. vt in alio monasterio, in habitu monastico, Domino studeat deseruire.

¶ Idem.

¶ *Si ordinandus præsentatori suo aliquid dedit ex pacto, simoniacum est. nõ tamen deponitur, si est occultum.*

CAP. XX.

EX † tuæ fraternitatis litteris, & ex confessione sacerdotis præsentiũ latoris accepimus, quòd cum ad sacerdotij ordinem non † aliter voluisset eum eius archidiaconus præsentare, sex solidos [o] soluit eidẽ, & sic ordinẽ ipsum per eũ ꝑsentatus accepit. Vnde tibi sic duximus respondendum, vt si hoc nõ est publicum, sed secretum, eundẽ sacerdotem secreto [p] conuenias,

& eidẽ ꝓcipiat, vt ſ alio monasterio ſ habitu monachali Dño ſtudeat ſeruire. abbatem & maiores ꝑsonas monasterij ab executiõe ordinis sui ſuſpẽdẽs, ꝓ tãtæ prauitatis excessu. Not. pecuniã restitui monacho, quam dedit monasterio suo pro sua receptione.

h ¶ *De consuetudine.*] In hoc nõ valet cõsuetudo. tit. in 2. com j. c. Iacobus. & 1. q. 3. c. vlt. & talis cõsuetudo dicẽda est potius corruptela. j. eo. ſicut pro certo. i ¶ *Restituendam.*] Arg. j. eo. de hoc. vbi habes quid iuris ſit ſuper tali restitutione facienda.

† Cap. 5. eod. tit. in 2. cõpilatione.

Vide Turrecrematam in c. statuimus decret. 1. q. 1. & B. Them 2. 2. ad 4. argum. & plene per Syluestrũ in ſumma verbo, ſimonia. q. 15. & de inſſilio abbas regitur. argu. 10. q. 2. epiſcopus habeat. vnde graui' puniũtur, qa fuerunt auctores facti, q debebant hæc ꝓhibere. arg. j. de cleri. excõ. min. latores. 24. q. 3. q aliorũ. fim. j. eo. dilectus. vbi de hoc.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cõpilatione.

† In codice Barbatiæ ita non aliter ro luisser eũ ſu archidiaco nus præſentare, niſi ſex ſo idos, ſolneceteide: & ſic ordinem ab ipſo præſentat' accepit.

k ¶ *Indigne.*] ſimoniace. ſimile j. eo. tua. & j. de pac. c. vlt. Bern.

† monachatum.

l ¶ *Maiores.*] Quorũ cõsilio abbas regitur. arg. 10. q. 2. epiſcopus habeat. vnde graui' puniũtur, qa fuerunt auctores facti, q debebant hæc ꝓhibere. arg. j. de cleri. excõ. min. latores. 24. q. 3. q aliorũ. fim. j. eo. dilectus. vbi de hoc.

† Iem.

m ¶ *Suspendens.*] De pena ſi monaſterio ſ habitu monachali Dño ſtudeat ſeruire. abbatem & maiores ꝑsonas monasterij ab executiõe ordinis sui ſuſpẽdẽs, ꝓ tãtæ prauitatis excessu. Not. pecuniã restitui monacho, quam dedit monasterio suo pro sua receptione.

De pena ſi monaſterij, vide plene p Turrecremam loco præcitato. adde B. Thomam n. ¶ *Præcipias.*] Ex eo quod dicit præcipias, apparet, q monachus fuit, aliàs nõ præciperet : sed videtur q nõ deberet ese monachus, quia istud esset cõtra ſubſtãtiã monachatus. arg. j. de cõd. appo. c. vlti. in tex. & in gloſ. quæ incipit: quod dicitur. ad fin. Bernar.

¶ Cap. 2. eo. tit. in 2. cõpilatione.

EX *tuæ*] Primo ponitur consultatio. Secundo respõſio: ibi, *Vnde.* Abbas.

CASVS. Quidã cum vellet ad sacerdotij ordinem ascendere, accessit ad archidiaconũ, vt eũ ꝑsentaret ad ordinẽ sacerdotis: q noluit eũ ad ordinẽ ꝑsentare, nisi prius sex solidos soluisset eidẽ : & sic ordinẽ ipsum per eũ ꝑsentatus accepit. Episcopus dicecesanus, cui sacerdos hoc in secreto fuerat cõfessus, quæsiuit a domino Papa quid de ipso presbytero esset agendũ? Respondet Papa: si hoc est secretũ, eundẽ sacerdotẽ moneat & inducat, vt ordinẽ alicuius religionis assumat: & perpetuo abſtineat ab officio sacerdotis: alioquin nõ debet ipsum ab officio sacerdotis coercere, cum sit secretus eius excessus, pœnitentiam tamẽ secretam sibi iniungat. Not. q; crimen occultum prælatus punire nõ debet: quia illud scit vt Deus, non vt iudex.

¶ *Glo. seq. not. quòd quãtitas, & c. & dat simile. signat 3 viũ, & ſ luit.*

o ¶ *Sex ſolidos.*] Not. q; quãtitas muneris diuersitatẽ iuris nõ inducit 14. q. vlt. c. vlt. a & 1. q. 1. iudices. & c. placuit. & 1. q. 3. ſiqs præbẽdas. ſicut in vsura quicquid ſorti accedit, vsura est. 14. q. 3. pleriq;. & c. esca. aliàs est ſub ca. pleriq;. j. de vſur. cõſuluit. Arg. j. eo. & ſi qõnes. Sol. intẽtio cõſiderãda est: furtũ eñ ſine affectu furãdi nõ cõmittitur. 14. q. vlt. ca. vlt. ſic & est in ſimonia, vt dictũ est j. eo. & ſi quæſtiones. Bern.

a Probat q ſi re modica cõmittitur furtum. ad idem ſuprà. de appel. c. d appellationi bus. facit. 17. q. 4 c. 1. 24. q. 1. odi. Ioã. And.

¶ *Glo. ſeq. signat contrarium de decre. & c. & ſol.*

p ¶ *Secreto.*] 2. q. 1. ſi peccauerit. & 6. q. 2. ſi tñ. & j. de tẽp. ord. ex teno re. & ca. vlt. & j. eo. Matthæus. aliàs ꝓhiberi nõ põt: vt dicũt iura prædicta, & hic. Sed cõtra. arg. q; cœrceri possit. j. de tẽp. ord. ad aures. vbi dr, q; j volũtatẽ ꝓlatorũ ſuorũ ſubditi ꝓmoueri nõ debẽt: ergo eadẽ rõne debẽt abſtinere: Illud loq; de regular. q; j obediẽtiã ſui Prelati ꝓmoueri nõ debẽt, nec hẽnt titulũ rõne cui' ꝓmoueri debeãt: h ic

loquitur de executione ordinis iam suscepti, à qua sine manifesta causa aliquis remoueri non debet.

¶ *Glo. seq. arg in contrarium, & remittit.*

a De hoc articulo videtur latius hic per Io. And. & recentiores doctores.

Vide Fedeli cum de Senis consil. 140. & Geminianum in c. si pauper. de præb. li. 6.

Cœrcere.] Arg. quòd simoniacus non est ipso iure suspensus cōtra 3. eo. tanta. & 1. q. 1. reperiuntur. De hoc dictum est 3. eo. accusatū.

¶ *Glos. seq. signat contra rium, & soluit.*

b ¶ *Secretam pœnitentiam.*] Arg. u. contra. 24. q. 2. legat. & 23. q. 7. quem admodum. & arg. 3. de accu. inq sitionis. & 3. eo. Matthæus. in fi. Sol. pœnitentia quantum ad vitam æternam sibi dari non potest, nisi recedat à peccato: vt dicunt iura prædicta: & de pœni. di. 3. pœnitentes. & dist. 5. falsas. tamen danda est ei, ne indurescat in peccato suo. 3. de pœnit. & remiss. quod quidam. & 90. dist. si quis contristatus. argu. quia forsitan timore pœnitentiæ citius renuntiabit ad quod tenetur. 1. q. 1. si quis neque Ber.

Cap. 3. eod. tit. in 2. com pilat.

Vide citatos in c. cum in ecclesiæ. & c. veniens supra eod.

D nostram.] CASVS. In hoc capitulo dicitur, q̄ pro ministerio ecclesiastico, & pro vicariis & chrismate, nihil omnino accipiatur. Not. q̄ pro officiis ecclesiasticis nihil dari debet.

Cap. 18. eo. tit. in 1. com pilar.

c ¶ *Ecclesiastico.*] 3. eo. non satis. cum in ecclesiæ. ea quæ. & 3. eod. in tātum. in quibus habes plene de his quæ hic prohibentur.

Vide Magistrum sent. & ibidē Doctores Theologos. lib. 4. dist. 25. § dif fert. & §. si moniacæ autem hæresis.

De simoniace.] Nō diuiditur.

CASVS. Quidam ordinati fuerant simoniace: quæsitum fuit de his quid esset agendum? Papa respondet, super hoc certum non possumus dare responsum, nisi primo sciamus qualiter fuerint ordinati: quia secundum quandam speciem simoniæ quidam licet simoniace sint ordinati: vt pote ipsi ignorantib⁹, simoniaci non sunt, & illi dispensatiue possunt in suis ordinibus remanere. Not. q̄ qui simoniace ordinati sunt ipsis ignorantibus, non sunt simoniaci, cum quibus possunt episcopi dispensare.

Cap. 21. eo. tit. in 1. cōp. & post cōcilū Later. sub Alex. iij. par. 40. c. 4.

d ¶ *Remanere.*] Dispensatiue b: quia de iure renuntiare tenētur, post quam hoc sciuerint: vt 1. q. 5. præsentium. & 3. eo. de regularibus. & c. ex insinuatione. & c. nobis. & 3. de elect. c. pe. Et etiam post liberā resignationem potest episcopus cum talibus dispensare, vt in eisdē ecclesiis recipiantur, vt dicit c. præsentium. & 3. eo. ex insinuatione. Cū illis vero qui simoniam commiserunt, vel eis scientibus est commissa, episcopi dispensare non possunt, sed solus Papa. 3. eo. nobis. in fi. & c. pe. De hoc plene no. 3. de renun. post translationem. Ber.

b Dispensatione Papæ li si simoniafuit in ordine, & est manifesta: sed si est occulta, dispensat episcopus secundum Al. Lau. & Tan. Arg. supra eo. ex tuæ. secūdū Hostiensem Io. And.

Matthæus.] Communis diuisio: Secunda pars: ibi, *Quia igitur.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam electus fuit ad regimen cuiusdam ecclesiæ de voluntate maioris partis, paucis contradicentibus: quidam amicus illius de voluntate electi turbata, quandā pecuniam soluit illi, qui discordiam faciebat: & sic contradictio quieuit: postea dubitans q̄ simoniam cōmisisset, per Cardinalem istum factum secrete domino Papæ intimauit, petens super hoc consilium salutare: & Papa respondet ei dicens, q̄ multum consulit sibi, si administrationem sponte dimittat, memor existēs illius verbi: Nihil, pdest homi. si vniuersum mūdū lucret, aīe vero suę detrimētū patiat. Not. q̄ turbata volūtas nō excusat.

c ¶ *Maioris.*] Vnde valere debebat electio sua nō obstāte aliorū cōtradictione, nisi aliquod rationabile opponeretur. 3. de his quę fiunt à maio. par. cap. c. cum in cūctis. de hoc not. 3. de elect. ecclesia vestra. 2. monens sine vlla coactione propēsius, & inducens †, vt ordinem alicuius religionis assumat, & perpetuo ab officio abstineat, quod illicite acquisiuit. Alioquin non erit tutum (cū sit secretus eius excessus) ipsum inuitum ab eodem officio coercere a: cui tamen secretā pœnitentiam b, secundum quòd tibi visum fuerit, iniungere non postponas,

¶ Idem.

¶ *Breue est, nec potest breuius summari.*

CAP. XXI.

AD † nostram: & infra. ¶ Discretioni vestrę mandamus, quatenus pro ministerio ecclesiastico c exercendo, siue pro vicariis assignandis, seu pro chrismate, nullatenus pecuniam exigatis.

¶ Lucius tertius.

¶ *Cum simoniace ordinato, qui simoniacus non est, dispensari potest.*

CAP. XXII.

DE † simoniace ordinatis certum tibi non possumus dare responsum, nisi plenius cognoscamus, qualiter fuerint ordinati: cum quidam licet secundum quandam speciem simoniæ, vt pote ipsis ignorantibus, simoniace ordinētur, possunt (quia simoniaci non sunt) in suis ordinibus remanere d.

¶ Idem.

¶ *Si contradicens electo, pro pecunia de voluntate electi tradita à contradictione cessat, electus postea confirmatus, est simoniacus, & beneficio renuntiare tenetur.*

CAP. XXIII.

MAtthæus † Cardinalis secreta nobis insinuatione monstrauit, quòd cum fuisses ad ecclesiæ tuæ regimen de voluntate maioris c partis fratrum electus, paucis f tibi contradicentibus: quidā amicus tuus de conscientia tua, & voluntate turbata, ei, qui magister discordiæ videbatur, certæ quantitatis munus exsoluit, & sic contradictio conquieuit: nunc autem dubitas, quòd non sis à labe simoniæ prorsus immunis, donec in administratiōe volueris remanere. ¶ Quia igitur consilium requisisti, quid tibi sit faciēdum: respōdemus, quòd multum tibi consulis g si administrationem celeriter h ac sponte i dimittas, illi⁹ verbi memor existēs: Nihil prodest hoīni si vniuersū mūdum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur.

¶ Idem.

¶ *Pro absoluendo excommunicatū, pretium aliquod exigi non debet.*

CAP. XXIIII.

AD † aures nostras peruenisse noueris, quòd cum C. de Senecilla propter pecuniam, quā debebat, vinculo fuisset excommunicationis astrictus, creditoribus satisfecit: sed ab excommunicatoribus decem libras pro absolutione quærentibus, non valuit absolutionis k beneficium obtinere. ¶ Quoniam igitur indignum est, & ecclesiasticæ rationi contrarium, vt absolutionis beneficiū redimatur: Discretioni vestræ mandamus, quatenus si præfatus C. debitum soluit, ipsum gratis faciatis absolui, si excommunicatores id non fecerint requisiti.

¶ *Glos. seq. recit. per obiect. si contradictores erant pauci, ergo iniuste vexabant: licuit igitur redimere, licet pauci, &c.*

f ¶ *Pauci.*] Licet pauci essent, poterant tamē se opponere, quia forte erant contempti. 3. de elect. quòd sicut. & cap. venerabilem. vel aliā exceptionem poterant opponere electo: forte quòd erat maritus corruptę, & ita i⁹ habebāt c contradicendi: vnde nihil eis dare debuit: & quia eo sciente & non contradicente pecunia data est, simoniacus est, non obstante voluntate turbata siue coacta, quia voluntas turbata siue coacta, voluntas est. 3. de electt. cum inter R. nisi ex toto esset mente alienatus. 15. q. 1. merito. & ei est imputandum. 14. dist. q̄ ait. quia malorum mores infirmitas animi nō excusat. C. si aduersus delictum. l. 1. si vero prohibuisset: quamcito hoc intellexerit, non imputare tur ei. 3. eod. sicut. Et est arg. quòd turbata voluntas, voluntas est sicut coacta. 3. de elect. cum inter R.

c Dicit Iuno cent. q̄ iusta vel iniusta esset cōtradictio: ante cō firmationē dare non licuit, & remittit. supra de elec. significaiti. 10. An.

¶ *Glos. seq. veci. per q. quare Papa non prohibet, &c.* Matth. 16. Luc. 9.

g ¶ *Consulis.*] Hoc ideo dicit, quia etiam peccatum occultum erat, vnde illum expresse nō poterat prohibere, nisi consulendo. 3. de tēpo. ordi. ex tenore. & c. vlt. & 3. eo. ex tuæ. vbi de hoc. & licet dicatur; consulis: necessitatem tamen importat, si vult saluari: q̄ nisi renuntiet, saluari nō potest: vt dixi 3. eod. ex tuæ. in fi. & hoc idem dicit littera in fi. d & illud est salubre seu salutare consilium.

† Cap. 4. eo. tit. in 2. cōpi. Vide B. Tho. 2. 2. q. 100. ar. 2.

d Facit quod not. supra de æta. & quali. ad aures. in vl. gl. Io. An.

h ¶ *Celeriter.*] id est, in continenti: quia quanto rem amplius contrectat tanto grauius peccat. 3. eod. cum in ecclesiæ. sicut fur, qui semper est in mora. ff. de condi. fur. in re furtiua. §. 1. & l. vlti. Ber.

i ¶ *Sponte.*] 1. q. 1. si quis neque.

D aures.] Primo ponit querela. Secundo iudicis datio: ibi, *Quoniam.* Abbas.

CASVS. Quidam C. nomine propter pecuniam quam debebat excommunicatus fuit, quia eam ad terminum non persoluit: & tandem creditoribus satisfecit: Sed absolutionis beneficium habere non potuit excommunicatoribus quærentibus x. lib. pro absolutione: cōquestus fuit ille Papæ: vnde mandat quibusdam, quatenus si prædictus C. debitum soluit, ipsum gratis absoluant, si excommunicatores requisiti ipsum nō duxerint absoluendum. Not. quòd absolutio gratis est impendenda, cum sit spirituale.

¶ *Glossa sequens primo reddit causam: secundo quærit & soluit. tertio declarat interesse partis vel iudicis hic non prohiberi.*

k ¶ *Absolutionis.*] Beneficium absolutionis, cum sit ecclesiasticum ministeriū & spirituale, nihil est exigendum pro ipso præstando. 3. eo. ad nostrā. & c. nemo. & c. cū in ecclesiæ. & ideo qui pretium pro ipso recipit, simoniacus est. 1. q. 3. nō solū. & c. quęsitum. Sed illud potest dubitari, vtrum si dedisset aliquid pro absolutione, simoniam committat? Et potest dici quòd non, quia iniuste absolutio denegatur sibi ex quo satisfecit, cum vexationem suam redimat e. 3. eo. ca. dilectus. vbi de hoc. vnde non posset ab eo legitime appellari: cū graue immineat animæ periculum. argu. 3. de appel. vt debitus. Nihil ergo directe iudici pro absolutione dari debet; secus si aduersarius propter illius conci sum fuisset sumptus: quia illos soluere debet antequā absoluatur. tumaciam fecit sumptus: quia illos soluere debet antequā absoluatur. 3. vt lit. non contest. quoniam. §. in aliis. & idem credo si propter hoc iudex

e Vide in simili Turrecrematā in c. quæsitum. 1. q. 3.

iudex fecisset sumptus propter contumaciam excommunicati; illos refundere debet antequam absoluatur: quia non dantur intuitu absolutionis. arg. 3. de sent. excommuni. sacro. vt puta cum iudex procedit ex officio suo. 3. de appel. cum speciali. sed si iniuste illum excommunicasset, sine omni difficultate absolui debet absque grauamine. 3. de senten. excom. sacro. Bernard.

¶ Clemens tertius.

¶ *Monachi per simoniam recepti, si sunt simoniaci, ad arctiora monasteria transferuntur: alias post renuntiationem in eisdem, vel in aliis monasteriis eiusdem ordinis poterunt collocari.*

CAP. XXV.

DE † regularibus canonicis seu monachis nos consulere voluisti, qui per simoniam ingressum ipsis scientibus habuerūt. Vnde cū super hoc auctoritates a mul tæ reperiantur expressæ, non aliud quàm statutum est, respondemus: vt locum, quem taliter b adepti sūt omnino dimittāt c, & solitudines, seu alia monasteria districtiora adeant: in quibus tam execrabilē excessum, sine intermissione deplorent: Si autem ignorantibus d ipsis pecunia data fuerit, cogas eos ad renuntiandum e loco eidem: & postmodum in ipsum f reducere †, (si ibi absque scandalo potuerint remanere) vel in alio, qui sit de ordine ipso, ad seruiendum Deo, poteris collocare.

Cap. 7. eo. tit. in 2. cōpilatione.

Vide omnino Turrecrematam in c. statuimus decretum. 1. q. 1. & alios quos citaui in c. veniens. supra eod.

† Redire, legitur in pleriſque vulgatis, sed in omnibus antiquis, reducere: quod agnouit Hostiēsis, dum ait: reducere poteris, qđ est i fra. in fine, scilicet dispēsat ue. hæc ille. verbum ergo, reducere, respicit verbū, poteris.

¶Idem.

¶ *Si quis canonicatui renuntiās, ad quē per simoniam ignoranter assumptus fuerat, postea de nouo assumatur ad illū: nō potest ex prima receptione sibi aliquid vendicare.*

CAP. XXVI.

EX † insinuatione tua nobis innotuit, quòd pater tuus interueniente g pecunia, olim tibi h præbendæ beneficium acquisiuit: Cūque ad annos discretionis perueniens, accepisses Dominicę Crucis signum: dictam præbendam in manu Præpositi & Fratrum libere resignasti i: Sed ijdem tibi compatientes, de nouo te in suum canoni cum elegerūt k; ita videlicet, quòd per electionem istam, postremum locum in choro, & in aliis obtineres: & infra. ¶ Respondemus † vt indulgentia l, quam fratres tui misericorditer tibi fecisse noscuntur, cōtentus existēs, ratione primæ m receptionis, nihil audeas in ipsa ecclesia vendicare.

Cap. 2. tit. de renuntiatiōe in 2. cōpilatione. Et vide B. Thomam 2. 2. q. 100. ar. 6 ad 3. argumētum. & Turrecrematam in c. statimus decretum. 1. q. 1.

a ¶ *Auctoritates.*] 1. q. 1. si quis neque. & cap. qui studet. & i multis c. eiusdem quæstionis: & per totam illam causam.

b ¶ *Taliter.*] simoniace, scilicet.

¶ *Glo. seq. quæ it, arguit ad negatiuam, & soluit.*

c ¶ *Dimittant.*] Nunquid licet simoniaco dimittere ecclesiam sine licentia superioris? Arg. q̄ non. 3. de renuntia. nisi cum pridem. §. 1. & c. post translationem. §. rursus. sed illa loquūtur tantum in episcopo: circa regulares tene quod dicitur. 3. eo. quoniam. de aliis vero dic q̄ episcopi non possunt renuntiare in manibus prælatorum, sine licentia domini Papæ: inferiores renuntiant in manibus prælatorum suorum. arg. 3. de renun. admonet. qui si nollent recipere resignationem, nihilominus cedant: quia non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatū 14. q. 6. si res. quia furtiuum est beneficium. 1. q. 1. ordinationes. & semper est in mora, sicut fur. ff. de condi. fur. in re furtiua. §. 1. & l. vlt.

d ¶ *Ignorantibus.*] isti non sunt simoniaci, licet simoniace promoti: vt 3. eo. de simoniace. & ideo possunt in suis ordinibus remanere: & post renuntiationem seu resignationem ad beneficia restitui dispensatiue, vt ibi dicitur. & hoc idem dicit Tan.

e ¶ *Ad renuntiandum.*] quia aliter agere pœnitentiam nō potest. de pœnit. dist. 5. falsas. arg. 3. de renun. nisi cum pridem. §. 1.

f ¶ *In ipsum.*] 3. eo. quoniam. Ber.

E X insinuatione.] Renuntians beneficio simplici, ad quod per simoniam eo ignorante fuerat assumptus, potest ex dispensatione in ea vacatione denuo ad illud assumi, nihil tamen ex prima receptione sibi vendicabit. Communis diuisio. Secunda: ibi, *Respondemus.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam paterna cupiditate, ipso tamen ignorante, in canonicum cuiusdam ecclesiæ fuit receptus: postmodum ad annos discretionis veniens, signum Crucis assumpsit, & prębendam, quam taliter adeptus fuerat, in manu Præpositi & fratrum sponte resignauit: sed idem Præpositus & fratres sibi compatientes, ipsum de nouo in canonicū elegerunt: ita videlicet q̄ post istā electionē postremū locū in choro & 7 aliis obtineret: Iste quęsuit à Papa, vtrū primū locū, quē habuerat ēm primā electionē valeat recuperare? Rūdet ei Papa, vt idulgētia, q̄ fratres illi misericorditer sibi fecerūt, cōtētus existat, & rōne primæ receptionis nihil audeat in ipsa ecclesia vendicare. Not. q̄ capitulū potest dispēsare cum eo qui ignoranter in ecclesia beneficium est adeptus, vt in eadem ecclesia in canonicū admittatur. Item actio semel extincta amplius non reuiuiscit.

g ¶ *Interueniente pecunia.*] ex pacto. 3. eo. de hoc. quod esse nō debet. 3. eo. tua. 1. q. 2. quàm pio. & 3. de pact. c. vlt.

h ¶ *Tibi.*] ignoranti: aliter capitulum vel episcopus cum eo dispensare non potuisset. 3. c. proxi. in fin.

i ¶ *Resignasti.*] postq̄ intellexit simoniam fuisse commissam, quia ad hoc tenebatur: vt 3. cap. proxi. & sic factum alterius ei præiudicat, & sic punitur sine culpa: quod est contra illud generale: rem quæ culpa caret, &c. 3. de consti. cap. 2. Sed hoc est speciale in quaten⁹, &c. casu, in odium simoniacorum: quia si non puniretur, nimis frequentaretur illud crimen.

† Aliàs ita: Mandamus

k ¶ *Elegerunt.*] dispensatiue; & ita habes hic arg. quòd capitulum dispensat cum simoniaco. Sed potest dici, quòd capitulum non dispensat, sed ipsum eligit per dispensationem episcopi: nam episcopus de consilio capituli cum talib⁹ dispensat. 1. q. 5. præsentium. & 3. de elec. c. penul. obseruata distinctione ibi, circa prælationes arg. 3. c. prox. in fi. & 3. de iud. at si clerici. & 1. q. vl ti. c. vlti. & 1. q. 1. erga simoniacos. contraria intelliguntur quando ipsimet simoniaco commit rieū Boich, tunt, vel cōsentiunt: sed & Turrecreiste simoniacus non fuit. matam in c. 3. eod. de simoniace. & sunt nonnul ideo non fuit indignus li. 1. q. 1. misericordia, quia alieno vitio laborauit. C. de nat. lib. legem. & ideo propter vitium alienum dispensatur cum eo.

† Cap. 9. eo. tit. in 2. com pilatione. Vide prę alios hic Hen

l ¶ *Indulgentia.*] Ex hoc notatur quòd capitulum dispensauit cum isto, sed potest intelligi vt dictum est in prox. notula. & expone, indulgentia, id est gratia: quia non tenebantur eum eligere, nisi vellent, & ita gratiam fecerunt ei.

m ¶ *Primæ.*] simile ff. de pac. do. inter socerum. in fi. ff. de statu homi. l. liber homo. C. de re. pig. l. vlti. in fi. & 3. de renun. cum inter P. & ita habes hic, quòd actio semel extincta, amplius non reuiuiscit. de cons. dist. 4. quæris. ff. de sol. qui res. §. aream. & C. de remiss. pig. cum ea causa. arg. contra. 3. de appellat. cum cessante. Ber.

N Obis.] Duę sunt partes principales: Secūda: ibi, *Ad vltimū.* Ab.

CASVS. Vacante quodā Plebanatu, capitulū eiusdem plebis dedit potestatem eligendi quatuor, qui eligerent Plebanum: amici illius, de cuius electione sperabatur, promiserunt vni de prædictis quatuor, vel etiam omnibus pecuniam se soluturos, eo tamen ignorante: & sic interueniente huiusmodi promissione electus fuit: quæritur, an talis electio propterea sit improbanda? Respondet Papa, quòd quāuis illius promissionis conscius non fuit: huiusmodi electio, si de hoc cōstiterit, est reprobanda, nisi constaret illos qui promissionem fecerunt fraudulenter id fecisse, in dispendium illius, qui fuerat eligendus. Secundo alia quæstio ponitur: Ecce aliquis est electus in Prælatum alicuius ecclesiæ, illa electio reprobata est propter simoniacam prauitatem, vt dictum est: Quæritur, vtrum episcopus cum talibus valeat dispensare? & respondetur quòd non. Not. quòd simonia ab alio commissa, alij nocet qui culpabilis non fuit: nisi illud factum fuerit in dispendium electi, quia ei non nocet, cum fraus alicui prodesse non debeat.

n ¶ *Tamen ignorante.*] nec ratum postmodum habente, quia tunc ei noceret. 3. eo. sicut. Ala.

¶ *Glos. seq. arg. à contrario, & id coadiuuat per 3. iura. sed tenet contrarium alleg. duos canones.*

o ¶ *Interueniente.*] Innuitur ex hac littera, quòd licet pecunia, pmissa vel data interueniat: si propter hoc ad eum eligendum non fuerunt moti

moti, quem aliàs electuri erant, non propter hoc est electio vitiosa. arg.C.si ex falsa instru.l.3.& 3.de re iud.cum l.& A.& 1.q.1.c.vlt.sed verius est,quòd simonia commissa est:quia constat promissionem interuenisse ante electionem:qualiscunque fuerit intentio eligentium:nulla promissio vel pactio debuit [a] tunc interuenire.arg. 100.dist. nouit. quod habetur ibi ꝓ Palea.& 1.q.1.placuit.Tan.

[a] Hæc etiam videtur sentẽtia B. Tho. 2.2.q.100.ar.2.ad 5.argumentum.

[a] *Malitiose fecisse.*] Not. quòd malitiis hominum non est indulgẽdum.sic j. eo.sicut. & 3. qui mat.accus.pos. significante. & 3.de rescri. super litteris.& cap. sedes Apostolica. & ff. de rei ven.in fundo.& alterius odio alius prægrauari non debet. C. de inoffi. test.siquis in suo.

Aliàs tal. ter.

[b] *Reprobanda.*] Etita alienum factum alij ob é: sic alienũ factũ spedit vsucapionem bonæ fidei possessoris. C.de vsu ca.pro emp. l.1.licet eñ iste non peccauerit, electio tamen vitiosa est,ꝓ pter eligentes, id est cũ peccant electores in forma : licet electus non sit in culpa.3. de elect. Cumana. & c.ecclesia vestra. & quamuis ignorauerit iste de illa simonia : episcopus hac vice cum illo non potest dispensare, secus in simplici beneficio post liberã resignationem. 3.de ele. c.penulti.

In aliquot recentiorib' reperiamus non fuerit, sed in antiquis, vt est impressum.

Aliàs ita: Quod alicui qui in eccle sia qualibet prælatus electus

Liuonien.

[c] *Cuiusliet.*] id est alicuius.similes 3.eod. tit. nemo.in princip.

Cap.1.eo. tit.in 2.com pila. Et intellige hanc decretalem iuxta dicti ctionẽ B. Thomæ 2.q.100.ar. 2.ad 5.argu.

[d] *Ab episcopo iuo dispensationem.*] potest hoc intelligi quando electus simoniam commisit,vel alius eo sciente & ratum habente: vnde episcopus cum tali dispensare non potest:quia erga tales nulla misericordia est adhibenda.1.q.1.erga simoniacos.& 3.de iud. at si cleri ci.vt sic differat casus iste à præcedenti: cum eo qui simoniam cõmittit solus Papa dispensare potest:cum ignorantibus dispensant episcopi:vt dicitur 3.eo.de simoniace.& plenius 3.de renun.post translationem [b]. Vel intellige §.istum in eodem casu cum prin.& prima quæstio fuit quid iuris esset sup electiõe taliter facta : vt ponitur in prin. Vltimo adiecit,si talem electionem contingeret reprobari, vtrũ episcopus posset cum eo dispensare, vt iterum eligeretur : & ad eandem prælationem?Et respondet quòd non,& intellige quòd non potest illa vice:quia hoc quærebatur,vt dixi 3.in princ.1. respon.in fi. & hoc videtur velle illa littera:vt dictum est per prauitatem simoniacã,&c. & sic refert se ad primum casum,scilicet.quando eo ignorante simonia commissa fuit.Ber.

b Et 1 q.1.ex melius. & q. 3 c.vlt.Ioan. And.

Dilectus.] Dans pecuniam alicui , ne in iure suo de facto molestetur,potest illam repetere.hoc dicit secundum generalem intellectum.Diuiditur.In prima,querela: In secunda, dat iudicem : ibi, *Ideoque*.Abbas.Siculus.

CASVS. Archidiaconus Eboracen.R.Præpositum multis grauaminibus & iniuriis affligebat , vt archidiaconus ab iniuriis desisteret: Præpositus promisit ei certam pecuniæ quantitatem sę daturum : & persoluit: sed post receptionem pecuniæ archidiaconus super dignitatibus & beneficiis ab eius molestia non quieuit : Vnde Præpositus domino Papæ fuit conquestus:mandat Papa quibusdam , quatenus si est ita,compellant archidiaconum restituere quod accepit,si ipsum 3 promissionem suam veniſſe constiterit.Not.per hanc decre. quòd licitum est alicui redimere vexationem suam.

¶ *Glo.seq. not.ex eo quòd restituitur danti,&c.distinguit demum,aut vexans habet ius,& c.tenet contrarium, & fol.c.decimas.quod videtur obstare.*

[e] ¶ *Restituere quod accepit.*] cum indebite & iniuste receperit.1.q.1. nullus episcopus.Not.ex eo quòd præcipitur ei restituere,quod accepit,ei qui dedit , innititur non esse turpitudinem ex parte dantis ius suum redimere volentis.argu.j.de magi.prohibeas.&argũ.1.q.3.quæsitum.& j.de vsur.c.1.& 5.de feudis.infinuatione.Dicas quòd ius suũ nulli redimere licet in re spirituali: vbi ille qui petit , ius habet in re illa:quia simoniam cõmittere: vt 3.eo.Matthęus.sed agere debet per superiorem.arg.3.eod.ad aures.sed cum ille qui vexat,nullum ius habet,nisi quia illum vexat de facto , malitiosè,& iniuste: Dicunt qui dam,quòd nullo modo potest redimere: Sed verius & æquius videt,

[e] De hoc arteculo præter doctores hic vide B. Thomam in nitio capitis citatum , & Turrecrematam in c.quę situm 1. q. 3.

quòd cum iniuste vexatur [d], quòd possit redimere suam vexationem fine peccato,iuxta illud Apostoli:Redimentes tempus,quoniam dies mali sunt.& hic est arg.Contrarium tamen arg.est 16.q.7.decimas.vbi dicitur, quòd episcopi decimas redimere non debent [e] à populo : & tamen populus non habet ius retinendi.Sol. prohibetur ibi quòd episcopi decimas non redimant à rusticis,ne alij in de sumant exemplum:& ne propterea credant se habere ius in decimas, vnde compellant rusticos.& ita intelligitur c. decimas. sed non committet et episcopus simoniam,si quandoque redimeret decimas.Idem dicendum est de beneficio vel officio iniuste interdicto, & excommunicatione iniustè:scilicet, qꝰ non committit simoniã, qui dat pro sua restitutione officij vel beneficij,vel absolutione excõmunicationis, vel interdicti : sed ille qui recipit , simoniam committit: qui dat, nullum ius acquirit : sed dat vt ius acquisitum retineat vel redimat , quod licitum est.arg.1.q.3.quæsitũ est. & j. de vsur. c.1.si vero iuste fit suspensus vel ex communicatus,si pretiũ c.eum in ecclesia.& probatum : tam dantes, quam recipientes canonica pœna puniat: Si autem per solam inquisitionem de hoc sibi constiterit : illos, qui per simoniam in locis talibus sunt recepti,inde removeat , & ad monasteria dirigat arctiora ad pœnitentiam peragendam & abbatibus,Prioribus, & prælatis quibuslibet & officialibus eorundẽ iniungat pœnitentiam competentem:& donec illam peregerint,ab executione sacrorum ordinum suspendat eosdem:Iniungens episcopis suis , vt hanc formam per suas dioceses faciant obseruari: tamen si gratis sine aliqua taxatione fuerit eis oblatum,illud gratanter recipi poterit. Not. pœnam regularium,qui per simoniam sunt recepti:vt qui conuictus est in modum accusationis , debeat deponi : qui in modum inquisitionis in aliud monasterium arctioris religionis debet detrudi ad pœnitentiam peragendam.hodie ſtandum videtur illi constitutioni.j.eo.quoniam. Item ſi gratis aliquid detur fine aliqua taxatione: illud recipi potest.

¶ *Glo.seq. not à contrario, quòd si seruasset,&c tenet contrarium. in fi. arg. quòd non seruanti , & c. alleg. contrarium.*

[f] ¶ *Promisionem.*] ergo videtur , quòd ſi contra promiſſionem non veniſſet,quòd nõ compelleretur restituere quod taliter recepit: quod non est verum: vnde ſupple,maxime [f] :quia ſi constiterit quòd iniuste acceperit:compelleretur ad restituendum: & crimine concuſſionis puniretur.C.de condi.ob tur.cau.quod euitandi.Crimen vero concuſſionis 8 est,cum quis minatur alicui niſi ita vel ita faciat.vt 23.q. 1. militare.& ff.de concuſſ.l.1.& 2.præterea non dimittitur peccatum niſi restituatur ablatum.14.quæſtio.6.ſi res.& de pœniten.diſtinctio.5.falſas &quòd poſſit repetere,est argum.14.quæſtio.5.non ſane.Item argum. ex hac littera,quòd non ſeruanti fidem,fides nõ est ſeruanda. ſic 3.de iureiur. peruenit.Argum.contra.33.q.5.quod Deo pari.Ber.

[f] Secundum Alanum, Tancredum , & Vincẽtium. idem Philip. Innocentius & Hoſtienſis , quos vide apud Io. And.

Item.] Primo ponitur querela: Secundo iudicis datio , ſecunda: ibi:*Dijcretioni*.Abbas.

CASVS. Capellanus de villa Franca pro exequiis mortuorum , & benedictionibus nubẽtium exigebat pecuniam à parochianis ſuis iniuſte,& extorquebat: Parochiani illi conqueſti ſunt Papæ:vnde mandat quibuſdam , quatenus capellanum illum moneant,vt à tanta præſumptione deſiſtat,& pro exceſſu ſatisfaciat competenter : Si autem obedire noluerit,ipſum puniant pœna canonica.

¶ *Glo.seq.recitetur per obiectionem,& distinguit.*

[g] ¶ *Pro exequiis.*] Sed nunquid licitum eſt ſacerdoti recipere pro exequiis?Dico quòd ſic,ſi ei ſumptus deſunt.1.q.1.iudices.& tamẽ gratis dicitur celebrare,ſicut teſtis qui recipit ſumptus.4.q.3.c.ſi teſtes.§ venturis.& epiſcopus recipit procurationem pro conſecratione eccleſiæ.3.eo.cũ ſit Romana.& iudex gratis iudicat, & tamen recipit ſumptus.ff.de offic.præſi.plebiſcito.& 3.de vita& hone.cle.cum ab omni. Nec eſt incõueniẽs ꝙ clericus locet o pas ſuas, cũ nõ habeat vnde viuat.91.diſt.c.1.& 3.ſed ſacerdos q ex officio ſuo ad hoc tenet:& q habet victũ ſuũ:ſuis ſumptibus tenetur ſpiritualia miniſtrare.de cõſ.diſt. 1.ſufficit.Si tñ cõſuetudo eſt,ꝙ aliq d detur in exequiis mortuorũ , & cõſimilibus:licet ſacerdoti nõ deſt actio ad hoc petẽdum, tñ põt cogi populus ad obſeruandam honeſtam conſuetudinem . j. eod. ad Apoſtolicam. conſuetudo enim attẽditur in recipiendis muneribus circa ſpiritualia. argum. 1. q. 3. quæſitum. & 63. diſtinct. Agathoſa. 9. q. 3. conqueſtus. & in Authen. de ſan. epiſco. §. pro conſuetudinibus. collo. 9. Ioan.

[g] Præter doctores & Hoſtienſem hic vide Turrecrematamin c.iubemus.1 q.1.

[h] ¶ *Benedictionibus nubentium.*] quæ ſacramenta ſunt , vnde non reiterantur. 3.de ſecun.nup.c.1. & 3. ſic. 3.eo.cum in eccleſia.vbi de hoc.

¶ *Glo.ſeq.reci.per obiec.de decre. de hoc.*

[d] In iure adquirentes infrà. eo. ſicut. ſuprà. eo Matthæ. per quę patet. Ioa. And.

[e] De hoc arteculo vide ꝙ Turrecremam in c.altare.1. q. 3.

Archidiaconus , habent vetera Gregorij exemplaria hic, in quibus ſequẽtibus ſedentiorib' & in veteri compilatione,pro archidiaconus,é, archiepiſcomunicationis, vel interpus.

Cap.1.eod. tit.in 3.cõpi. Vide citatos eum in ecclesiæ.& in c. veniens.

Aliàs ita: Capellanus pro eorum exequis mortuorum, &c.

[a] ¶ *Satisfaciat competenter.*] restituendo ablata.14.q.6. ſi res. & ita ſi ſatisfacere vult,& ſe emendare,non punitur:vnde non videtur ſimoniam commiſiſſe directe:quod ſi eſſet,deponeretur. 3. eod.de hoc. & c.inſinuatum.ſi non deſiterit,punietur canonica pœna : quia poterit ab eccleſia removeri : ideo noluit Papa eum punire ſi ſe correxerit, quaſi cum eo diſpenſando.

ij *Dilectus.*] Diuiditur : Nam in prima ponitur conſultatio:In ſecunda diſtinguens reſpõſio:ibi,*Nos*. In tertia mandatibi, *iniungens*. In quarta inſtruitibi , *Illud tamen*. Abbas.

CASVS. Archiepiſcopus Cantuarien. dum ip ſe dioceſim ſuam viſitaret , in monaſteriis & aliis locis religioſis inuenit pullulaſſe ſimoniacã prauitatem : ita quòd in eis multi pretio ſunt recepti, qui gratis recipi debuerũt: Sed quia multitudo erat in cauſa,quę fuit à Papa,an ſeueritati ſit aliquid detrahendum? Et ipſe reſpondet, quòd ſi prædicti coram ipſo fuerint accuſati, poſtquam crimen ordine iudiciario fuerit cõprobatum : tam dantes, quam recipientes canonica pœna puniat: Si autem per ſolam inquiſitionem de hoc ſibi conſtiterit : illos, qui per ſimoniam in locis talibus ſunt recepti,inde removeat , & ad monaſteria dirigat arctiora ad pœnitentiam peragendam & abbatibus,Prioribus, & prælatis quibuſlibet & officialibus eorundẽ iniungat pœnitentiam competentem:& donec illam peregerint,eos à ſacrorum ordinum executione ſuſpendas [h] . Iniungens epiſcopis tuis,vt hanc formam per ſuas dioceſes ſtudeant obſeruare. Illud tamen gratãter recipi poterit, quòd fuerit ſine taxatione [i] gratis [k] oblatum.

[a] Præter doctores hic,vide de Guidone Papę deciſione.80.vbi de ſimili materia.

¶ Idem Priori ſancti Victoris,magiſtris I.Bonoñ.& L.Modicen.canonicis.

¶ *Abbas contra teſtes , qui depoſuerunt contra eum de simonia in iudicio inquisitionis,excipere poteſt, quòd ſunt inimici & conſpiratores:aliàs vero exceptiones criminum opponere non poteſt.*

CAP. XXXI.

LIcet [†] Heli ſummus ſacerdos in ſe bonus exiſteret: quia tamen filiorum exceſſus efficaci-

[b] Qui hoc etiam not.in præc. c.70.11. diſt.tantis & 3. q6. 6. hæc quippe. Ioã And.

bet ſe defendere,ſed in crimine nõ interuenit procurator.5.q.3.in criminalibus.& 3.de ac.veniens.Io.dicit quòd vniuerſitas non poteſt accuſari vel puniri:ſed maiores de vniuerſitate,vt hic dr,& 3.eo.veniẽs. T.dixit & bene , quòd licet vniuerſitas ſiue collegium non poſſit accuſari:poteſt tamen inquiſitio fieri de exceſſibus collegij , & canonice puniri poſſunt:ſed illi plus,quos magis delicti cauſam eſſe conſtiterit.j.de cle.excom.mini.latores.& hic.& 5.eo.veniens.& 44.diſt.co meiſſationes.& 25.q.2.ita nos.& ff.de condi. & demonſt.municipibus.

¶ *Glo.ſeq.opponit,& remittit.*

[h] ¶ *Suſpendas.*] ſed nonne ſunt ipſo iure ſuſpenſi?Sic.de hoc dictum est.5.eo.accuſatum. acta vero pœnitentia reſtituuntur executioni auctoritate Papæ.Ber.

[i] ¶ *Taxatione.*] hoc ideo dicit:quia taxatio eſt quædam venditio. ff. de iure do. plerumque. §. ſi ante. & quaſi quædam pactio videtur.

[k] ¶ *Gratis.*] j. eod. tua. ſimile. 18. diſtin.de eulogiis.

Licet.] Diuiditur in tres partes:In prima ponit exordium : in ſecunda narrationem,& factum & ordinem proceſſus , & allegat pro & contra.In tertia interloquitur.Secundo ibi,*Cum igitur*.Tertia: ibi,*Ne vero*.& clarius declaratur hoc ca.per cap.ſequens,quod venit ad declarationem huius. Abbas.

CASVS. Oſtendit Papa in decretali præſenti quòd prælati tãto diligentius ſubditorum exceſſus corrigere debent: quanto eorum offenſas damnabilius deſerunt incorrectas:quod oſtendit exemplo Heli,q licet in ſe bonus exiſteret,quia tamen filiorũ exceſſus nõ corripuit,& in ſe & in ipſis vindictam accepit:Prælatus enim cõtra ſubditos tribꝰ modis(exceptis notoriis)procedere poteſt,per accuſationem,denuntiationem,& inquiſitionem ipſorum,ita videlicet, quòd accuſationẽ præcedat inſcriptio,denuntiationem admonitio,& inquiſitionem eiuſdem infinuatio.& hoc probatur auctoritate Domini dicentis:Deſcedam , & videbo vtrum clamorem , qui venit ad me , opere compleuerint:Cum clamor peruenit ad Prælatum , deſcendere debet , & inquirere , & videre , an veritas ſic ſe habeat : & hoc idem oſtendit per canonem antiquum:ſiquid de quocunque clerico ad aures Prælati peruenerit,quod iuſte offendere poſſit,non ſtatim credat,ſed prius cum canonicis ſuis veritatem inquirat : vt ſi culpam inuenerit ipſam puniat , non tamquam ipſe ſit accuſator & iudex : ſed fama deferente , ſuum officium exequatur , ita videlicet,vt iuxta iudicij for-

[i] De hoc arteculo Angelus cõ ſil.217 Franciſcus Arcinus cõ ſil. 164. Anchara nus cõ ſil. 157. Oldradus cõ ſil.64. Iaſon. in l. ſi quis maior. C.de tranſact. & Felinus in c. dilecto. ſupra de excepti.

[†] Cap.3.eod. tit.in 3. cõpi. & lib.2. regi ſti Innocentij. iij.circa fi nem , vbi ex ſtola clarius itell ges quę ad hanc locum ſ. eſtãt.

nam, sententia formetur: his præmissis descendit ad casum, cuius occasione præmisit prædicta. Nota quòd ille qui venit ad denuntiandū, admittitur ad testificandum. Item nota quòd admonitio præcedere debet denuntiationem: aliàs denuntians repellitur.

a ¶ *Excepit.*] id est, recepit sic. 23. q. 5. non est nostrū. 3. vt lit. non contest. quoniam. 6. penult.

b ¶ *Filiis.*] scilicet Ophni & Phinees.

c ¶ *In bello.*] quod habuerunt filij Israel cum Philisthæis a Tan.

d ¶ *Expirauit.*] 37. dist. legant.

ADDITIO.

eo dicitur:

Vulnere crudeli fractis cervicibus Heli
Cornit à sella, tristi vienente nouella.

e ¶ *Damnabilius.*] 81. di. dictum est. & supra de offic. ordi. irrefragabili.

f ¶ *Notoriis.*] in notoriis non est necessarius accusator vel testis, vel inquisitio, vel denuntiatio. 3. de accu. euidētia. & 2. q. 1. de manifesta. & ca. feelus. sic. 3. de accusa. qualiter 2. nec est purgatio indicēda. j. de purg. c. cum dilectus. T.

¶ *Glossa seq. ponit duos casus, in quibus monitio est necessaria, & tres in quibus non est necessaria: primus in accusatio ne dubitet, vel soluens quædam contraria: secundus in inquisitione: tertius in pecuniaria causa. huic opponit de l. decisores. & soluit.*

g ¶ *Inscriptio.*] Ex hoc patet, quod vbi agitur in modum accusationis, nō debet præcedere admonitio: ad quid enim fieret admonitio, cū ēt post pœnitentiam posset accusari b & deponi, si esset cōuictus. arg. 33. q. 2. admonere. & 25. dist. primum. Sed vbi de crimine ciuiliter agitur ad pœnitentiam, præcedere debet admonitio: & sic loquuntur illę decre. 2. q. 7. accusatio. & c. seq. & 3. de accu. c. 2. Item vbi agitur ad pœnam excommunicationis, præcedere debet admonitio. 16. q. 7. omnes: decimæ. 17. q. 4. de presbyterorum. 12. q. 3. indigne. & j. de senten. excom. sacro. sed in pecuniariis causis non est necessaria admonitio: licet sit arg. contra. C. de pig. debitores. sed illud intelligitur ex honestate, & hic possent intelligi prædicta capitula. 2. q. 7. accusatio. & ca. seq. sed cum agitur in modum inquisitionis, non est necessaria admonitio: sed sufficit sola fama vel clamor, vt hic patet. Ioan. An.

h ¶ *Descendam.*] 2. q. 1. Deus omnipotens.

i ¶ *Canonicas sanctiones.*] 86. dist. si quid vero.

k ¶ *Iudex.*] non enim potest quis esse accusator & iudex simul: vel accusator & testis. 2. q. 1. in primis. & c. multi. & 4. q. 4. c. 1. & 2. nisi in cā denuntiationis. 11. q. 3. præcipue. & 5. de testi. in omni negotio c. & idē videtur in causa matrimonij. 35. q. 6. episcopus in synodo. sed ille talis accusator siue testis, non sufficit, nisi testes inducantur. Io.

l ¶ *Iudex formam.*] sic 3. de accu. qualiter. versi. fi. & ibi expositum est. Et ita iudex semper secundum finem ad quem quis agit, formabit sententiam: hoc est depositionis in accusatione: remotionis ab administratione in inquisitione: pœnitentiæ peragendæ in denuntiatione. 5. de ord. cog. cum dilectus. & 5. de except. c. 1. & 5. de accusa. sup his. & ff. de neg. gest. Pomponius 2. in fi. ff. cōmuni diui. vt fundus. Arg. contra. 3. de conc. præben. ex parte. vbi iudex aliter sententiat, quàm allegaretur. 3. de accu. inquisitionis. 1. rū. ibi soluitur. Item contra. ff. de ædil. edict. bouem. 5. aliquando. ibi dicitur, quòd licet sit actum quanto minoris: iudex tamen potest eōdemnare ac si esset actum redhibitoria.

CVM IGITVR. Abbas Pomposianus erat infamatus apud dominum Papam de simonia, dilapidatione, periurio, & insufficientia: quidam monachi Pomposiani super his denuntiauerunt ipsum abbatem domino Papæ: contra quos abbas excepit, quòd denuntiationem huiusmodi fraterna correctio non præcessit secundum regulam Euāgelij: sed monachi asserebant se illum præmonuisse, & ad hoc probādum induxerunt duos monachos: Sed quia super hoc contendere nō desistebant, Papa ex officio suo voluit inquirere de præmissis: vnde super prædictis criminib' recepit iuramenta monachorum, tam qui contra ipsum quàm qui pro ipso venerant: quorum depositionibus publicatis, cœperunt disputare super illis, sed quia per dicta illorum, & confessionem abbatis constitit Papæ, quòd abbas quandam summam pecuniæ ab antecessore suo dimissam expenderat, & in alia maiori monasterium obligauerat: propter hoc Papa ipsum tamquam de dilapidatione suspectum, suspendit ab administratione: sed quia simonia multis modis videbatur esse probata, ab assertionibus contra testes multas & exceptiões oppositi, videlicet conspirationes, & inimicitias capitales, furtum & adulterium, vt eos à testimonio reprobos reputaret: super quibus fama publica dicebant; quòd omnes indifferenter erant admittendi, cum accusatio simoniæ ad instar criminis læsæ maiestatis procedat: Alij vero contrarium dicebāt: quamuis licet crimina ista quantum ad accusationē pæna iudicentur, differunt tamen in multis, & præterea distinguendum est inter accusatores & testes: Papa vero æquitate pensata, ne innocēs succumberet: vel prauitas simoniæ effugeret impunita; illas exceptiones tantum admisit: quæ si probentur, testes ipsi nō zelo iustitiæ, sed ex odio procedere viderentur. Nota quòd suspēctus de dilapidatione suspenditur ab administratione. Item conspiratores & inimici capitales repelluntur à testimonio: quia ex odio deponere videntur.

m ¶ *Perulerunt.*] id est, denuntiauerunt, vt sequentia probant ibi.

n ¶ *Euangelicam.*] 3. de iudi. nouit. & 2. q. 1. si peccauerit.

¶ *Glossa sequens ad id quod dicitur, denuntiatores testificari, signat duo contraria, primum jol.*

o ¶ *Ex officii nostro.*] quo prælatus debet purgare prouinciam. 3. do offic. ordin. c. 1. & 5. de accusat. qualiter 2. & 35. q. 6. episcopus in synodo. & 5. de accusat. sicut olim. ff. de offic. præsi. l. 3. ff. de suspec. tut. l. 3. §. præterea. Et nota quòd dicit, quòd illi qui venerant ad denuntiandum inquisitionem, testes admisi sunt, sic. 3. de elect. in causis. & 3. de renun. post translationem. Argu. contra. 3. de accusa. cum P. & 3. de electione, innotuit. ad fin. sed hoc non nocet: quia in illa, cum P. repelluntur propter inimicitias & mutuas accusationes: hic secus: quia hic non erant inimici denuntiatores: aliàs non admitterentur: vnde possunt perhibere testimonium in inquisitione. quia ex quo admittuntur ad vnum, & ad aliud. Vin.

p ¶ *Propositis.*] scilicet criminibus prædictis, de quibus denuntiatus fuerat: & clamor ad Papam peruenerat: plenam & meram debent dicere veritatem. 3. de accu. qualiter. 1. §. forma. B.

¶ *Glo seq. præmisso de forma processus contra dilapidatorem, quærit an si vendat ecclesiam indemnem, &c. arg. quòd sic, & remittit.*

a ¶ *De dilapidatione.*] Qui enim denuntiatur de dilapidatione suspectus, interim dum cognoscitur de dilapidatione, debet interdici ei omne genus alienationis: & si merito est de dilapidatione suspectus, dandus est ei coadiutor, sine cuius consilio nihil faciat de his quæ pertinent etiam ad administrationem temporalem. 3. de accu. c. vlt. & 3. de offic. delega. venerabilis. vbi plene habes qualiter procedatur in causa huiusmodi, hoc tamen scias, q̄ talis qui remouetur ob dolum, infamis efficitur: secus si ob culpam. C. de suspec. tu. l. vlt. Item quid si alia crimina non probarent contra ipsum abbatem, nunquid si vellet reddere ecclesiam indemnem remaneret in administratione abbatiæ? Videtur q̄ sic. 3. de rescindo. non alie. si quis presbyterorum. & 3. de elec. q̄ sicut. vbi hęc quæstio expeditur. Dic vt ibi.

b ¶ *Indifferenter.*] videtur, quòd hęc duo crimina parificentur quantū ad accusationem & testimonium. 15. q. 3. sane. Item quia simonia est maius crimen, quā hæresis. 1. q. 1. eos. & infamis efficitur: vt 1. q. 3. siquis p̄ bendas. immo maius est omnibus aliis criminib' j. cap. proxi. & 1. q. vlt. in c. vlt. sed in hæresi quilibet admittit: ergo multo fortius ī simonia quilibet admittetur. 3. eod. tanta. 79. dist. si quis Papa. & C. de episc. & cle. si quenquam. De hac materia dicitur plene 3. de accu. cum P.

c ¶ *Alia pœna.*] quia in crimine læsæ maiestatis capite quis punitur. 6. q. 1. §. verum. ver. siquis cum. Item iura paternorum sepulchrorum adimuntur. ff. de suis & leg. hæred. l. 1. §. interdum. Item non sunt lugendi. ff. de reli. & sumpt. fu. minime. quæ pœna non spectat ad simoniacum, sed deponitur cum nota infamiæ. 1. q. 1. reperiuntur. & eadem causa. q. 3. c. vlt. & C. de episco. & cleri. si quenquam. Vincen.

d ¶ *Distinguendum.*] hoc ideo dicit, quia per testes crimina probantur, & non per accusatores: vnde non omnes qui admittuntur ad accusandum, debent admitti ad testificandum. 3. de testi. decætero.

ADDITIO. & 3. qui ma. accu. post. cum in tua. vbi de hoc tangitur.

e ¶ *Probandas.*] scilicet conspirationes, & inimicitias capitales. j. c. proxim. vbi hæc exponuntur.

f ¶ *Quæ probata.*] id est b, quibus probatis. 7. ca. proxim. aliàs non habent verbum. Sim. 7. quæstio. 1. qualiter. & illud Euangelij: Illi satisfacti, cessat murmuratio eorum.

g ¶ *Videruntur.*] In fine huius ca. remotæ sunt illæ exceptiones: scilicet conspirationes & inimicitiæ, furtum & adulterium, &c. vt in ca. sequentibus. Ber.

PEr tuas.] Diuiditur in duas partes principales: in prima ponitur consultatio: In secunda responsio: ibi, *Nouerit.* Et hæc secunda pars subdiuiditur in quatuor: Nam primo distinguit circa quinque: Secundo coaptat illa quinque proposita, repetens factum, & declarans interlocutoriam præcedentis decretalis: Tertio transeundo cōcludit: Quarto recitat cessionem. Secunda: ibi, *Hæc omnia.* Tertia: ibi, *Tales.* Quarta: ibi, *Vnde.* Abbas.

CASVS. ¶ In præcedenti decretali dicitur, quòd abbas Pomposianus plures exceptiones opposuit contra testes inductos contra ipsum super crimine simoniæ, & Papa quasdā admisit, quasdā vero nō: vnde videbat, q̄ testes criminosi admitterentur in crimine simoniæ: Quæsitū fuit à Papa, qualiter decretalis illa esset intelligenda? Respondet Papa dicens, quod illam decretalem licet Heli. edidit: ad cuius intelligentiam sic distinguit: Primo circa modum agendi: vtrum agatur de crimine simoniæ criminaliter, aut ciuiliter: & si ciuiliter agatur: vtrum de rigore, aut æquitate. Secūdo distinguit circa personam, cōtra quam proceditur, vtrum sit regularis an secularis: & si sit regularis, vtrum sit inferioris gradus, aut excellentioris dignitatis: & an ille idem sit bonæ opinionis, vel malæ famæ: & vtrum etiam possit puniri de facili, an sine scandalo nō possit condemnari. Tertio distinguit circa personas testium, vtrum sint honesti vel criminosi: vel emendati de crimine, an adhuc perseuerent in ipso, & an ipsi testificentur ex charitate, vel odio. Quarto, quæ crimina obiiciantur testibus: vtrum eadem vel minora: an paria vel maiora. Quinto, an adsint alia adminicula, quæ adiuuent testes. Recollige illos quinque modos quantum ad alteram partē. Si ergo agatur ciuiliter de crimine simoniæ secundum æquitatem, & persona contra quā agatur, sit regularis & inferioris gradus, & malæ famæ: & de facili possit puniri, & adsint alia adminicula, vt contingit in Abbate Pomposiano, qui est persona ad legem Iu regularis, & grauiter infamatus: & qui de facili potuit remouere: cōtra talem personam secundū Lau. testes, qui emendati sunt de crimine, vel se cūdum alios, qui adhuc Clementister ī crimine perseuerāt, cū tj est, quam aliis adminiculis, vt pu Raymudus ta furti, adulterij, quæ non posuit sunt minora crimina: & in hac com qui ex charitate depo pilat. In antiqua nunt, & habent alia ad compilatio minicula, admittuntur ne, ciuiliter, in crimine simoniæ, pro lego: sed Gre pter criminis enormita goriana exē tē: & testes tales admisi plaria, simpli fuerunt contra illum ab citer, habēt batem Pomposianum, quo ignoscāt he non obstantibus excep glosa Hostien tionibus furti & adulte sis, & alij in terij, alias vero exceptiones: idest conspirationes & inimicitias capitales, Papa probandas admisit: quia eis probatis patet, quòd ex odio testificantur: & sic debet intelligi decretalis præmissa, licet Heli. quantum ad testium receptionem contra simoniacā prauitatem: quia ille Abbas grauiter infamatus denunciabatur simpliciter secundum æquitatem: vt remoueretur sol ummodo ab abbatiæ administratione, & de facili poterat remoueri: vnde ipse non expectata sententia cessit: Ergo intellige à contrario, si persona contra quam taliter agitur de simonia, non sit talis: tales testes nullo modo admittuntur. Ber. Nota quòd criminosi testes recipiuntur in crimine simoniæ de æquitate ciuiliter, cum agitur non simpliciter, sed cum aliis adminiculis. Item conspiratores & inimici capitales in nullo casu recipiuntur.

h ¶ *Quamuis ad abolendam.*] quam habebas olim eo. tit. in secunda compil.

i ¶ *Simoniaca prauitate.*] Præterea idem videretur de alio crimine excepto, vt hic distinguitur circa modum agendi. Ber.

k ¶ *Simpliciter.*] id est, in modum denunciationis & inquisitionis. B.

¶ *Glos. seq opponit quòd in iudiciis, &c. soluit.*

¶ *Excellentioris.*] puta episcopus regularis, cum quo non est taliter procedendum propter maius scandalum. Sed quare hoc dicit, cū in iudiciis non debeat attendi dignitas alterius. 3. q. 9. c. vlt. & æqualitas seruāda est in iudiciis. C. de prox. sacro. scri. in sacris. lib. 12? Respondeo hoc ideo dicit, propter maius scandalum, & reuerentiam ordinis excellentioris: & absurdum videretur, si taliter remoueretur episcopus, sicut abbas: & non ita de facili proceditur contra maiorē sicut contra minorem. arg. 3. de accu. qualiter & quando 2. & vbi maius scandalum seu periculum vertitur, cautius est agendum. 42. dist. quiescamus. 7. q. 2. c. vlt. & ff. ad Carb. l. 1. §. sed & si quis. & aliter puniuntur maiores, aliter minores. 24. q. 1. qui contra ecclesiæ pacem. & 45. dist. cum beatus. Io.

m ¶ *Infamatus.*] simile 2. q. 1. in primis.

n ¶ *Sine scandalo.*] vt ex hoc facilius admittantur vel repellantur. arg. 23. q. 4. non potest.

¶ a Vel

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

a¶ *Vel minora.*] hoc ideo dicit,quia si sint eadem crimina,vt puta simonia eadem de qua agitur,non admittitur, quia socius non admittitur.ℨ.de testi.veniens.Ber.

b¶ *An paria.*] hoc ideo forte dicit, quia licet repelli omnino non possint,cum sint emendati:quanto maiora crimina eis obiiciuntur,tãto minor fides eis adhibetur.Tan.

c¶ *Ex malignitatis fomite.*] hoc dicit propter inimicos capitales, & conspiratores, qui nõ debent admitti:vt ℨ. dicitur.Ber.

d¶ *Adminicula.*] quia sine aliis adminiculis & præsumptionibus viles testes in crimine simoniæ non sunt audiendi, quia vilibus sine [a] tormentis credi non debet. 4.q.3.c.si testes.§. si autẽ ea rei.& 2.q.1.in primis. & quia à tormentis non est incipiendum. ff. de quæst.l.1.& ℨ.de reg.iur. cum in cõtemplatione. Tan.

a Vide Iulũ Clarum in pract crimi. q. 21 vers. fcias etiam. & Simancã. in catho. instit.tit.64.de testibus.

e¶ *Distinguenda.*] hæc est intentio præcedentium distinctionum: aut enim agitur criminaliter,aut ciuiliter: Si criminaliter,tunc testes criminosi etiam in exceptis criminibus contra nemi nem audiuntur,siue accusatus sit bonę famę,siue malę.Si vero agitur ciuiliter,tunc contra secularem prælatum non sunt audiendi vel admittendi criminosi testes:nisi sint emendati de crimine : & tunc admittuntur de æquitate,non de rigore:nec etiam tunc audiuntur, nisi adsint alia adminicula ; sed contra regulares Prælatos infamatos inferioris gradus,admittuntur criminosi,si ciuiliter agitur de æquitate, sed non de rigore,& cum aliis adminiculis. & hoc intellige in testibus.ad accusandum vero bene admittuntur infames contra illum,qui est malæ famæ: vt ℨ.eo.tanta.Io.

f¶ *Insufficientia.*] Propter insufficientiam remouetur Prælatus ab administratione.ℨ.de ætate & qualita.c.vlti. & 18.q.2.siquis. Abbas.

g¶ *Conspirationes.*] conspiratio enim grauissimum crimen est: ita q̃ meretur deponi.11.q.1.coniurationum.& c.conspirationum. & ibi in subuersionem status alterius cõspirant,vnde tamquam inimici repellendi sunt,& eis consentientes:vt capitulis prædictis & ℨ. de re iudi. cum I. & A.

¶ *Glos.seq.tractat quòd inimicitiæ non capitales non repellunt à testimonio,sed fidem minuunt.Et quid si facta fuerit reconciliatio.*

b De materia huius gl. vide per Antonium Gomezium tó. 3.varia.resolut.cap.12.& quæ dixi latissime lib.3. cõmẽt.in Directorium inquisito. schol. 31. & schol. 123.

h¶ *Inimicitias capitales.* [b.] Propter alias vero nõ remouetur q̃s à testimonio. 4. q. 3.§ item in criminali.ibi tamen non determinatur de qua inimicitia,& ff.de arb.licet.Instit.de excus.tu.§.inimicitiæ.& leuis offensa non admittit legatum.ff. de adi. leg.l. 3. §. nõ solum.in fi. sed minor fides eis adhibetur.in Authen.de testi. §.si vero quis dicat. colla.7.C.de testi.Auth.si testis productus. Tamen si inimici & conspiratores redeant in amicitiam, post reconciliationẽ videtur quòd possint admitti:quia & legatũ per capitales inimicitias vel alias grauissimas interuenientes admittur:sed si redeant in amicitiam, redintegratur legatum.ff.de adi.leg.l.3.§.non solum.in fi.& l.seq.ita tamen quòd non in eo negotio vel causa pro qua conspirauerunt,& reconciliatio non sit recens.arg.3.q.5.accusatores. Ber.

¶ *Glos.seq.quærit de periuro an admittitur.Sol.quòd non.*

i¶ *Furti & adulterij.*] Et sic opponebãtur minora crimina.Sed nũquid periurus admitteretur?Dicendum est quòd non, quantumcunq; sit emendatus:quia qui semel est periurus,ad iuramentũ amplius non auditur.22.q.5.paruuli.& ℨ.de præsumptio.litteras.2.q. 7. non potest. quia præsumitur quod iterum deieraret.arg.ff.de accu.si cui.§. iisdẽ. & 6.q.1.quicunque,& est expressum ℨ.de testi.testimonium.Ber.

k¶ *Pro nihilo.*] vt 1.q.vlt.c.vlt.& 5.eod.tanta.Bernard.

l¶ *Debilitarent.*] & ita testis qui fuerit criminosus, licet sit emendatus, non facit plenam probationem [c], nisi adsint alia adminicula:criminosus enim semper habet caput vulneratum.1.q.1.ventum.quia & si pœniteat,quædam tamen irregularitas manet,quæ non aboletur per pœnitentiam 50.dist.illud.1.q.7.si quis omnem.& 2.q.3.c.Enthemium §.hinc colligitur. Lau.Debilitarentur dicta talium testium si hæc pro barentur,sed hęc non probantur,quia alia adminicula aderãt: aliàs si nulla fuissent adminicula,non sufficerent dicta eorum.& est arg.quòd non debet quis admitti ad probandum quo probato non prodest. C. de proba.ad probationem.simile ℨ.de of.dele.cum contingat.

c Dicit Hostiensis hanc glos. intelligendam qñ de aliis criminibus agitur:vel de crimine simoniæ contra non infamatum: aliàs tamen [d] admitterẽtur: vt ſ q tur. Ioã. An.

m¶ *Ex toto.*] Cum iam essent emendati de crimine: & dic, præsertim,ideſt,tantum:non enim crederem testem infamen esse admittendum contra infamatum, nisi alia indicia præcederent:cum à tormentis non sit incipiendum.ℨ.de reg.iur.cum in contemplatione.nec tales admittũtur sine quæstione.2.q.1.in primis.ad fin.& 5.q.5.illi qui. Lau.

n¶ *Præsertim.*] ideſt , tantum [d]. secundum alios tenetur proprie .

o¶ *Emendati.*] si enim testis emendatus est de crimine,admitti debet si ciuiliter agitur:vt hic patet.& arg.50.dist.quia sanctitas.& c.domino sancto. & hoc verum intellige , si eum ex illo crimine non comitetur infamia , & nisi in crimine periurij , qui ẽt si sit emendatus,non admittitur.ℨ.de testi. testimonium.sed si criminaliter agitur,non admitti tur etiam si sit emendatus:vt in decre. testimonium.& 6.q.1.qui crimẽ. Item ex hoc videtur,q̃ si testis cui obiicitur crimen, vt repellatur , vult probare se emendatum, quòd debeat audiri , cũ iam non sit criminosus. ℨ.de excep.denique. vbi de hoc.& argu.3.q.7.qui fine.

d De hac expositione vide plares cõ cor. 12.di.illud. Io.And.

† De grauitate simoniæ in comparatione ad hæresim,& alia crimina, vide late per Turrecrematam in c. cos.1.q.1.ad de B.Thom. 2. 2. q. 100. ar. 1. ad primum argumentum.

† Iamblacẽ.
† Templacen.
† Geraldacen.

p¶ *Tales contra talem.*] ſcilicet, regulare inferioris gradus & malæ opinionis , qui de facili potest puniri:qualis fuit abbas iste: & respicit secundum distinctionem.ℨ.ver. item vtrũ ipse regularis. & cap. pro altera parte tantum.

a Hoc verũ secundũ Hostiensem nisi auctorando, id est,degradando sit amotus : tunc enim infamis est , et si causa ignominiæ nõ adhuc datur. ff. de his qui no. infa.l.2. §. ignominiæ.I. And.

q¶ *Taliter.*]ſcilicet,ciuiliter,cum agitur in modum inquisitionis secundum temperantiam æquitatis prout ſequitur in littera: & respicit primam distinctionem.ℨ.circa prin.ver.vtrum is,&c.&ita tales testes contra talem prælatum admittuntur, cum ciuiliter agitur secundum æquitatem:ergo à contrario sensu colligitur,quòd si agatur criminaliter,aut etiam ciuiliter,secundum rigorem contra regularem &infamatum,vt dictum est,non admittuntur tales testes qui non sunt emẽdati,etiam cum aliis adminiculis in crimine excepto, & multo minꝰ si agitur contra secularem etiam ciuiliter,& secundum æquitatem,q̃ tunc tales testes non admittuntur: & sic maius est priuilegium clericorum quam monachorum: quia in eodem modo agẽdi alij testes admittuntur contra clericos,& alij contra monachos.argu.16.q.1.c.legi & c.alia est causa.& 93.dist.à ſubdiacono.Sed arg.contra.2.q.1.in primis.vbi indistincte dicit non distinguendo inter regularem & secularem:sed illud loquitur in accusatione. Et sic patet , quòd si agatur criminaliter contra secularem , aut etiam regularem infamatum de crimine simoniæ,siue de crimine excepto :tantum honesti testes admittuntur,& sufficit si sint emendati, & hoc de æquitate. videtur tamen per decre. Greg.quòd de iure & non de æquitate admittẽdi sũt testes emendati,etiam sine aliis adminiculis cum agitur ciuiliter de crimine,sine aliqua distinctione.ℨ.de testi.testimonium. [e]. ergo in simonia multo fortius,cum sit crimen exceptum,quoniam in aliis sunt admittendi testes emendati nisi in piurio,vel nisi eos infamia comite tur,vt ibi dicitur,nisi tu velles eam reducere ad æquitatem secundũ istam. Sed contra potius videtur. vt ſcilicet ipsa reducatur ad illam tanquam ad posteriorem.ff.de leg.non est nouum : & sic non habent locum præmissæ distinctiones. Vltima pars primæ distinctionis tollitur:ſcilicet,vtrum agatur ſecundum iuris rigorem , &c. & sic remanet vtrũ agat criminaliter an ciuiliter,vt si ciuiliter admittãt testes emendati ſm tenorem illius decre.prædictæ.Secunda dist. tollitur ex toto,ſcilicet,vtrum ipse sit regularis,&c.&illa distinctio quæ fit,circa personas testium remanet.Ergo hoc remanet inquirendum,vtrum agatur criminaliter vel ciuiliter de crimine,& vtrum testes sint honesti,quibus crimina obiici non possunt , vt illi tantum admittantur, si criminaliter agitur,aut fuerint criminosi & emendati: vt si agitur de crimine ciuiliter,illi bene admitti possunt ſecundũ decretalẽ p̃dictã. & sic difficultas huius decre.parum valet.Vel dic [f] q̃ illa decre. testimonium.intelligit cum agitur ciuiliter,& de crimine nõ excepto : & tunc de iure cõi tm̃ testes emendati de crimine recipiũtur:hoc intelligitur cũ agitur de crimine excepto, simoniæ.ſ.ciuiliter:& tunc recipiuntur testes viles & infames ℨ infamatos,de æquitate,& non de rigore:qualis fuit iste abbas,ℨ quẽ tales testes recepti fuerunt de æquitate tm̃ cum aliis adminiculis:vt hic patet.arg.opt.ℨ.de testi.c.vlt.Et hoc dicit Tan.& Io.Lau.contra,vt ℨ.in not.cum iã essent,&c.&istud præsertim,secundum Io.& Tan.ponitur comparatiue. Lau. exponit, præsertim,ideſt,tm̃:& sic vtraque decre.remanet in suo loco. & hoc innuunt ista verba;tales contra talem taliter duximus, &c. & dic tales,ſ.viles & criminosos: contra talem,infamatum & irregularem: taliter,ſcilicet ciuiliter,de æquitate & non de rigore.

e Argumentum ad hoc in l.quod Lab eo. ff. ad Carbo.& ibi Doctores.

f Intelligitur cap. testimonium. supra de testibus.

r¶ *Duximus admittendos.*] Verba ista sic expone ſm Lau.tales, ſcilicet testes emendatos de crimine furti,adulterij,& consimilium criminum,

secundum rigorem iuris,sed secũdum temperantiam æquitatis : cũ ageretur non criminaliter,vt deponeretur ab ordine : sed ciuiliter [a], vt ab administratione amouerẽtur [b] tamquam immeritus & damnosus.Et vtique tales Prælati ex leuioribus [c] causis possunt ab administrationibus amoueri [d] , sicut quorundam religiosorum approbata consuetudo deposcit. Vnde prædictus Abbas non expectata sententia , quasi male conscius sibi cessit [e] .

† Florineñ.

† Idem abbati Iemblaceñ.†

¶ Non imputatur electo confirmato , si eo prohibente , pro ipsius confirmatione pecunia data fuit.

CAP. XXXIII.

SIcut † tuis litteris intimasti, cum in Iemblaceñ.ecclesia fuerit monachus , fuisti tandem promot⁹ ad regimẽ ecclesiæ Floreñ.† verum Abbate Iemblaceñ. post sublato de medio:ipsa , quæ te prius filium habuerat,in patrem per electionem canonicam [f] te vocauit: & quia pastore carebat Leodieñ. ecclesia cathedralis , ad Colonieñ. [g] ecclesiam (quæ tua est metropolis)proficiscens,ipsius auctoritate in Iemblaceñ. ecclesia interdicit in ecclesiis.Et hæc fuit sententia excommunicationis , & non [e] comminatio,vt sequentia probant.& sic est arg.quòd per talia verba:prohibeo sub interminatione anathematis , vel sub excommunicatione , feratur sententia.arg.ad hoc ℨ.de locato.cap.1.& ℨ.de eo qui fur.ord. rece. cap. 1. Sed dicas, quòd excommunicatio non fuit facta sub hac forma verborum,sed expresse excommunicauit qui contra faceret, sub hac forma:quicunque soluerit aliquid,illum excõmunico : & ita sub interminatione excommunicationis factæ sub conditione lata fuit hæc sententia : & sententia excommunicationis sub conditione potest ferri,& qui contra facit,est excõmunicatus.ℨ.de senten. excõ. à nobis.& ℨ.de appellat.præterea.& Papa refert hoc factum per istam formam:vnde si dicatur:sub interminatione:vel,sub pœna excommunicationis præcipio:non est excommunicatus qui contra facit , & sic est comminatio tantum.& hoc probatur ℨ.de iure patro.relatum.§. 1. & ℨ.ne cler.vel monach.clericis.& sic intellige omnia illa iura.63.dist. Salonitanæ.& prædictas decre.ℨ.de loca.cap.1.& ℨ.de eo qui fur.ordi.rece.cap.1.& alia confimilia.De hoc etiam dicitur ℨ. de sagit. cap. vnico.Bernardus.

a Præter Panorm.tamẽ , & alios hic, vide Gemmianum in c. Salonitanę. 63.dist.& innocentiũ in ca.1. infra de sagittar.

b De hoc articulo vide amplius hic per Hostiensem Ioannẽ An.& alios.

e¶ *Cessit.*] & ita qui timore probationis cessit, non habebit aliquod privilegium.arg.24. dist. c. vlt. Sed nunquid iudex debet desistere ab inquisitione propter ipsius cessionem?arg.q̃ non.ff.de iudi. si quis postea.Arg.contra.ff. de suspec. tut.l.post finitam.quia nec dolum facit,qui rem deserit, vt litem effugiat.ff.de alie.iu.mu. causa fac.l.item si res. §. 1. & qui diffidit de iure suo,licite cedit liti.ℨ.de postu.præla.bonæ & iam finem inquisitionis consecuti sunt inquisitores : quare non debent amplius procedere inquisitores,nisi vt habeant ratam cessionem [b] . sic ℨ.de elect. dudum. in fi.Ber.

† Cap. 5. eo. tit.in 3.compilatione. Et vide prę ceteris hic Henricum Boich, & extrauagãtem Pauli secundi, incip. Cum detestabile.& Cassadorum decisio.r.tit. de simonia.

SIcut tuis.]In prima ponitur consultatio:In secunda responsio:ibi, *Quamuis.*In tertia parte ponitur quędam determinatio:ibi, *Illaes.*

CASVS. Vacante ecclesia Iemblaceñ. quendam monachum suum virum prouidũ & discretum elegerunt in abbatẽ:& quia Leodieñ.ecclesia cathedralis pastore carebat,ad Colonieñ.ecclesiã metropolitanã ipsius accessit,& de licentia ipsius interim ministrauit:& in monasterio Iemblacẽſi postmodum in Leodieñ.ecclesia fuit institutus eps, qui requisitus ab ipso electo electionẽ ipsius noluit cõfirmare: sed cõperto,quòd hoc fiebat pro extorquenda pecunia,protulit excommunicationem,ne pro facto huiusmodi aliqua pecunia persoluatur : & qui contra faceret,esset excommunicatus : Sed quidam de fratribus eius eo ignorante promiserunt pecuniã,& persoluerunt, & sic ab episcopo inuitatus confirmationem & institutionem accepit: postmodũ peruenit hoc ad notitiam abbatis ipsius:dubitauit,an posset licite ministrare in officio abbatiæ:quæsiuit à dño Papa q̃d facere deberet?Respõdet Papa:licet secundũ canones etiã paruuli,qui cupiditate parẽtũ ecclesias per pecuniã sunt adepti,eas dimittere teneantur:tamẽ quia aliud est & longe diuersum nõ præbere cõsensum,& aliud est expresse prohibere,nihil debet sibi ad pœnam & culpam imputari,ex eo q̃ cõtra prohibitionẽ & voluntatem suam , à qua postmodũ non recessit, alius pecuniam soluit eo ignorante:præsertim cum ille non sit ei aliqua consanguinitate coniunctus:nisi postea consenserit soluendo pecuniam promissam,aut reddendo solutam : Alioquin contingeret, q̃ factũ alicuius parantis insidias inimico suo , ei damnosum existeret, cui omnino displiceret:& sic aliquis de dolo suo commodum reportaret.Illi vero qui pecuniam dederunt,aut eam receperunt:intantum culpabiles sunt,q̃ si eorum excessus manifestus esset ecclesiæ , pœna essent canonica feriendi.Nota primo arg. q̃ ecclesia vacante potestas confirmandi electiones prælatorum non pertinet ad capitulum , sed consuetudini statur. Item electus in abbatem & confirmatus potest excommunicare.Item si pecunia soluatur contra prohibitionem electi,ei non obest:nisi postea consentiat ipsam soluendo. Item quod ab initio non nocebat,tractu temporis per consensum sequentem imputatur : & sic ratihabitio retrotrahitur in maleficiis,& mandato comparatur.Item dolus vnius, alteri obesse non debet, nec sibi prodesse.

f¶ *Canonicam.*]Hic habes expresse , q̃ electio potest fieri de aliena ecclesia.De hoc not. ℨ. de elect.cum inter canonicos.

¶ *Glos. seq. obiicit & contra obiec. arguit.secundo fatetur obiect.& illi respondet.*

g¶ *Ad Colonien sem.*] Sed quare hoc?nonne capitulum ecclesiæ cathedralis potuit ei⁹ electionem confirmare : & ei dare licentiam ministrãdi?Arg.q̃ non.71.dist. fraternitatem.24.dist. presbyteri. sed verum est q̃ vacante ecclesia,capitulum potest huiusmodi electiones confirmare.ℨ. de maio.& obed. cum olim.vbi de hoc:sed hoc potest esse de consuetudine metropolis ecclesiæ, quòd ad metropolitanum accedant.Ber.

¶ *Glo.seq.arg.quòd confirmatus , &c.secundo quod per hoc verbum, sub interminatione , & c. exponit & remittit.*

h¶ *Sub interminatione anathematis.*]Arg.quòd abbas confirmatus possit excõmunicare : quod verũ est : & Prior etiam. ℨ. de maio.& obed.cum

b¶ *Sub interminatione anathematis.*]Arg.quòd abbas confirmatus possit excõmunicare : quod verũ est : & Prior etiam. ℨ. de maio.& obed.cum

i¶ *Exoluerunt.*]forte bono zelo,sed non secundum scientiam, & ita errauerunt.

k¶ *Canonum.*]1.q.5.præsentium. & ℨ. eod.de regularibus. & cap. ex insinuatione.

¶ *Glos.seq. ponit duo genera de tacente : quòd consentit : & quòd contradicit : ad vtrunque signat contrarium de regula , qui tacet.*

l¶ *Præbere.*]quia sæpe qui tacet,consentire videtur. 54. dist. si seruus sciente.C.de nup.ſi vt proponis.& sic iste abbas consensisse præsumeretur,si postquam intellexerit,non contradixisset:sicut econuerso videtur contradicere,qui expresse non consentit.de consec.dist.4. cum pro paruulis.ff.de procu.filiusfamilias. §.inuitus.ff.de serui.vrba.prædi.inuitum.ℨ.de bap.maiores.ver.fi.Arg.contra.ff.de reg.iur.qui tacet: Vincen.

m¶ *Quoniam.*]pro,quòd.sic & econuerso,quia,ponitur pro quòd. 3. q.5.quòd suspecti.

n¶ *Consanguinitate.*]ℨ.de æta.& qualita.tuam.

¶ *Gl.ſe.ponit lectura Vin.distinguẽtis inter electionẽ & ꝯfirmationẽ.*

a ¶ *Imputari.*] Dicit Vinc. q hoc intelligitur cum iam aliquis est electus: & eo ignorante & reclamante datur pecunia confirmatori. Si autem nondum esset electus: licet eo reclamante daretur pecunia electoribus, obesset electo, quia per pecuniam eligitur, nisi dantes hoc facerent in odium eius: vt hic, & ℨ. eod. nobis.

b ¶ *Consenseris.*] Nam si consensisset, simoniam commisisset, quia cõsentire est quandocunque consentire, & ante & post. 1. q. 1. eos. in fi. & q. 3. si quis præbẽdas. & cap. si quis obiecerit: quia in maleficiis ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. quotiens. & ℨ. de restitu. spol. cum ad sedem. in fi. & 2. q. 1. notũ. & ita secundum canones possum habere ratũ quod non meo nomine gessum est. 9. q. 2. Lugdunen. & secundum leges. ff. de nego. gest. si pupilli. §. item quæritur. Quidã dicunt, vt Tanc. quòd aliquis potest habere ratum: sed simoniam non committit, quamuis graviter peccet. arg. ℨ. cap. proxi. Et in hoc quod dicit, pecuniam soluendo, potest esse arg. quòd non sit simoniacus per solam ratihabitionem.

† Hodie qualis sit quorũlibet simoniacorũ pœna, vide extrauagantẽ Cum deresta bile. initio c. citatam.

† Ca. 6. eo. ti. in 3. cõpilat.

c ¶ *Parantis.*]fic. ff. si q s cau. l. 2. §. vlt.

d ¶ *Damnosum.*] quod esset iniquum: cum peccata tantum tenere suos auctores debeant. C. de pœn. sancimus. & ℨ. de his quæ fiunt à ma. par. cap. quæsuit. & non debuit alius alterius odio prægravari. C. de inoffi. testa. si quis suo. §. legis autem.

e ¶ *Reportaret.*] quod esse non debet: immo quandoq; punitur in eo in quo deliquit. ℨ. de iurepat. pastoralis. & ℨ. de immu. eccle. c. vlt. Ber.

† Humiles ergo preces à digno emissæ, pro consequẽdo beneficio, non inducunt simoniam.

f ¶ *De occultis.*]32. dist. erubescant. 6. q. 1. si omnia. & 32. q. 5. Christiana. ℨ. cap. proxi. Ber.

Tva nos.] Sunt duæ partes. In prima ponitur decisa consultatio: In secunda responsio: ibi, *Deuotioni tuæ.* quæ distinguendo prosequitur duo membra: Secundum ibi, *Si vero.* cuius determinationem submittit: ibi, *Licet.* Abbas Siculus.

CASVS. Al quis clericus aliqua de bonis suis obtulit alicui ecclesiæ, petens, vt idem clericus in canonicum admittatur, & eadem bona sibi retinere liceat pro præbenda in vita sua: quæritur, vtrum bona illa recipi liceat, & idem clericus in canonicum assumi absque vitio simoniæ? Respondet Papa, q si clericus conditione vel pacto offerat bona sua, vt ea retineat pro præbenda, & in canonicum admittatur: huiusmodi oblatio non potest fieri absque simonia, quia in talibus omnis pactio cessare debet: Si vero pure & sine pacto & conditione, bona sua offerat, rogans humiliter, vt in canonicum admittatur, & bona sibi retinere liceat pro præbenda: & clerici pure consentiant, talis receptio poterit fieri absque simonia. In fine dicit Papa, quamuis taliter duxerimus respondendum: si tamen ille qui talem facit donationem, ea intentione ducatur, vt per tẽporalia spiritualia valeat adipisci: & clerici eũ aliter non reciperent: sine dubio tã iste, quam illi apud Deũ (quẽ nullum latet secretum) culpabiles iudicantur. Nota q in spiritualibus adipiscendis nulla conditio vel pactum debet interuenire. Item aliquis potest rogare, vt in canonicum admittatur. Item ecclesia de manifestis tantum, & non de occultis debet iudicare. Item arg. quòd intentio facit hominem simoniacum.

g ¶ *Omnis pactio.*]1. q. 2 quàm pio. & ℨ. de pact. c. vlt.

h ¶ *Conuentio.*]& modus etiam, ℨ. vt eccle. bene, c. vno. Ber.

i ¶ *Rogans.*]Nota, q aliquis potest rogare vt in canonicum admittatur. De huiusmodi precibus not. ℨ. de æta. & qua. tuam. Ber.

k ¶ *Pure consentiant.*]id est, sine aliqua pactione, vel mala intentione. Hic enim patet, quòd eo tẽpore, quo quis recipitur, potest aliquid offerre cessante omni conditione & pacto. Sed contra, videtur q non liceat tẽpore receptionis. arg. 1. q. 1. emendari.

ri [a] nisi postea consenseris [b]: pecuniam soluendo promissam, aut reddendo solutam: alioquin contingeret, quòd alicuius factum, insidias inimico parantis [c], ei damnosum [d] existeret, cui penitus displiceret: & sic aliqs de fraude sua cõmodum reportaret [e]. ¶ Illos † autem qui dederunt pecuniam, vel etiam receperunt: intantum constat esse culpabiles, quòd si excessus eorum esset ecclesiæ manifestus: (quæ non iudicat de occultis [f]) pœna esset canonica feriẽdi.

¶ Idem decano Beluacen.

¶ Si clericus cum pacto confert eccl siæ bona sua, vt in ipsa recipiatur in canonicum, & illa sibi retineat pro præbenda, simonia committitur: secus si hoc fiat sine pacto.

CAP. XXXIIII.

TVa † nos duxit discretio cõsulendos: & infra. ¶ Deuotioni tuæ taliter respondemus, quòd si quis clericus cum cõditione vel pacto largiatur, aut offerat bona sua, vt illa postmodum pro præbẽda retineat, & in canonicum admittatur: huiusmodi oblatio vel receptio fieri non poterit sine vitio simoniæ: cum in talibus omnis pactio [g] aut conuentio [h] cessare debeat, iuxta canonicas sanctiones.

¶ Si vero pure ac sine pacto vel cõditione qualibet offerat, rogãs [i] † humiliter, vt in canonicum admittatur, & bona sua retinere sibi liceat pro præbenda, & clerici eiusdem ecclesiæ pure consentiant [k]: huiusmodi receptio fieri poterit absque scrupulo simoniacæ prauitatis. ¶ Licet autem taliter duximus respondendum: quia nobis datum est de manifestis [l] tãtumodo iudicare: si tamen is, qui talem donationem facit, ea intentione ducatur, vt per temporalia bona, quæ offert, spiritualia valeat adipisci: & clerici, qui eum in fratrẽ admittunt, nõ essent eum, nisi cõmoda temporalia perciperent, admissuri: sine dubio tam ille, quàm isti apud districtum iudicem (qui scrutator est cordium, & cogniror secretorum) culpabiles [m] iudicantur.

¶ Idem Priori Cantuarien. †

¶ Non debet quis ordinem recipere ab eo, quem credit simoniacum: sed ministrare potest in illis, quos prius ab illo recepit.

CAP. XXXV.

ij PEr † tuas litteras intimasti, quòd cum B. in quadam domo Cartusien. ordinis suscepisset habitum monachalem: à diœcesano episcopo fuit in subdiaconum ordinatus: sed postmodum didicit ex relatione quorundam [n], quòd episcopus multotiens commiserat vitium simoniæ: propter quod idẽ monachus, in suscepto formidat ordine ministrare, nolens ab eodẽ episcopo ad superiores ordines ꝓmoueri: & infra. ¶ Nos † igitur respõdemus, vt idem in ordine sic suscepto secure ministret [o]: sed contra conscientiam ad superiores ordines nõ ascendat, ne forte ædificet ad gehennam: licet ex eo, quod conscientiam nimis habuerit scrupulosam in difficultatem huiusmodi sit collapsus: quam vtique non euadet, nisi deponat errorem.

ij PEr tuas.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, *Nos igitur.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam B. nomine monachus ordinis Carthusiẽsis à diœcesano episcopo suscepit ordinem subdiaconatus: postmodum monachus intellexit, quòd episcopus ille multotiens commiserat vitium simoniæ: vnde monachus timebat in suscepto ordine ministrare, nolẽs etiam ab eodem promoueri ad maiores: quærebatur, quid facere deberet ille monachus? Respondet Papa, vt secure in ordine suscepto ministret, sed contra conscientiam ad superiores ordines non ascendat, ne forte ædificet ad gehennam: & licet in huiusmodi difficultatem sit collapsus ex eo, quòd cõscientiam nimis habuit scrupulosam: eam tamen non euadet, nisi deponat errorem. Nota, q contra conscientiam nullus debet venire: alias peccat mortaliter. Item conscientia erronea deponenda est.

¶ Gloss. seq. dicit asserentibus credi non debere: & signat contrarium.

n ¶ *Ex relatione quorundam.*]quibus credere non debuit. 33. dist. haBuisse. arg. 81. dist. ñ quid vero. arg. contra, quòd illud dicimur scire, qđ ab aliis audiuimus. 22. q. 5. hoc videtur.

ADDITIO. Verum est quando loquitur de proprio facto, nõ de alieno. Bernard.

¶ Glo. seq. primo ponit opinionem Io. demum ponit contrariam. quã approbat. secundo obiicit, & sol. tertio quærit & soluit.

o ¶ *Secure ministret.*]cum non constet ei illum simoniacũ esse: aliàs si sciret illum simoniacum, stultus esset: quia simoniacus non habet execu

executionem: vt ℨ. eo. tanta. vnde eam dare non potest. Præterea dixit Io. quòd licet quis committat simoniam, non perdit eo ipso executionem: nisi sit simoniacus in ordine. Alij dicunt contrarium, quòd omnis simoniacus ipso [a] iure suspensus est: vt 1. q. 1. reperiuntur. & cap. quibusdam. Illud videtur verum, quòd siue ordinem siue beneficium adeptus est per simoniã: impedit ordinis executionem, etiam post peractam pœnitentiam, ℨ. de accu. inquisitionis. 2. responso. Præterea si ille nescit pro vero illum esse simoniacum, quare Papa non dicit ei expresse, quòd recipiat ordines ab eodem: vt auferat ab eo errorem suũ? videtur quòd ei laqueũ iniiciat, quòd esse non debet. 27. q. 1. cap. vlt. Sol. Papa non debet ei dicere, q recipiat ordines ab ipso, si habet super hoc conscientiam læsam, nec Papa eius conscientiam posset mutare, nisi ipsemet eam mutaret: quia vis animo fieri non potest. 32. q. 5. proposito. & cap. 1. & 2. vnde dicit Papa consulendo potius, quàm præcipiendo, vt contra conscientiam nõ promoueatur ab illo episcopo: nisi primo illã deponat: quia qui facit cõtra conscientiam, ædificat ad gehennam. 28. q. 1. omnes. §. ex his. & ℨ. de restitu. spolia. litteras. & ℨ. de præscript. quoniam omne. Sed nunquid potest aliquis recipere ordines ab eo, quem scit simoniacum in ordine? Dico quòd non: & recipiendo ordines ab eo, non recipit executionẽ: cum ordinator non habeat executionem ℨ. eo. tanta. & 1. q. 1. reperiuntur. & potiùs debet pati excommunicationem, quam recipere ordines ab ipso. ℨ. de senten. excom. inquisitioni. arg. si vero aliquis ignoranter etiã recipiat ordines à tali simoniaco in ordine, non recipit executionem: nisi cum eo dispensetur. 1. q. 1. si quis à simoniacis. & ℨ. de ord. ab episcopo qui renun. epi. c. 1. & 2. [b] quia si eam non habent, aliis eam dare non possunt. 1. q. 1. c. 1. & cap. qui perfectionem. & q. 7. Daibertum. Ber.

[a] Huc spectat elegans decisio Cassadori tit. de constit. decisio. 5 an simoniaci sint ipso iure priuati, vel priuandi debeant per sententiam.

† Cap 1. tit. de excessib' Prælatorum, in 3. compil. Vide citatos in cap. ea quæ. supra cod. ti.

[b] Per quæ iura & infra de cler. excom. mini. Apostolica patet, secundum Hostiensẽ, quòd haberi debet probabilis ignorãtia excusata. quod intelligas quo ad dispensationem Io. And.

Ntantum.]Præuidet circa duo: Secũda: ibi, *Pranam.* Ete prima subdiuiditur: Nam prima narrat factum: Secunda corrigi mandat, & puniri: ibi, *Cum vero.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam suffraganei Cantuarien. archiepiscopi recipere consueuerunt certam quantitatem pecuniæ pro chrismate, metuentes, pœnam canonicam & correctionem propter hoc, anticipant tempus solutionis, recipiendo in media quadragesima, quod recipere cõsueuerunt in Pascha; & nomen denariorum variabant, denarios, quos prius dicebant chrismales, secundo appellabant paschales, consuetudinem mediæ Quadragesimæ nuncupantes: peruenit hoc ad notitiã domini Papæ: qui Respondet: cum gratia sit gratis conferenda, & qui primo recipit pretium quàm rem conferat pretiosam, expressius speciem exprimat venditionis: Mandat Papa archiepiscopo, quatenus huiusmodi excessus corrigat, & suffraganeos suos & officiales eorum taliter puniat, quòd aliorum culpa sibi ob suam negligentiam non imputetur ad pœnam: In fine dicit, quòd quandam prauam consuetudinem de sua prouincia studeat extirpare, secundum quam pro inuestitura ecclesiarum archidiaconi marcham argenti exigebant: alij Prælati, scilicet decani rurales vaccam albam, vel certam pecuniæ quantitatem pro vacca. Nota contra vsurarios & simoniacos, quòd mutatio nominis contractus eius substantiam non mutat. Item honestas nominis, criminis malitiam non palliat. Item celebrata intelligitur venditio, si pretium recipiatur, quãuis traditio rei differatur. Item gratia gratis est conferenda. Item nihil dandum est pro aliquo spirituali, quodcunq; sit illud. Item delictum subditorum imputatur negligentiæ prælati. Item consuetudo non excusat in delictis.

a ¶ *Chrismate.*]fic ℨ. eo. ea quæ. Vbi habes similem variationem nominis. Pro chrismate vero vel oleo nil est accipiendum. ℨ. eod. non satis. & qui contra fecerit, pœna canonica punitur, vt hic dicit: quæ est pœna depositionis cum nota infamiæ. 1. q. 3. c. vlt.

b ¶ *Anticipant.*]excogitata fraude de tempore ad tempus.

c ¶ *Variant.*]talis variatio nominis non prodest ꝙ: quia quodcunque nomen imponant, simoniam committunt: sicut in vsura. 14. q. 3. plerique. sic enim faciunt vsurarij, nunc appellãt lucrũ, nunc emolumentum: quandoque pœnam in fraudem. arg. ff. si cer. pet. lecta est. sic C. de libe. cau. iubemus. Ber.

d ¶ *Qui prius.*] Emptor enim prius tenetur offerre pretium, quam vẽditor ei rem tradat. ff. de act. emp. & vend. Iulianus. §. offerri. Sed si neuter habet fidem alteri, pretium & res deponatur apud sequestrum [d]. ff. de solu. si soluturus. Io. [e] ¶ *Gratis sit gratia.*]1. q. 1. cap. 1.

[f] ¶ *Aliorum culpa*] Ar. quòd delictum subditorum imputatur prælato. Sim. ℨ. de offi. ord. irrefragabili. vbi de hoc. Ber.

g ¶ *Consuetudinem.*] In talibus enim non excusat consuetudo, sed potius accusat. ℨ. eo. non satis. & cap. cum in ecclesiæ. quia malæ consuetudines tempore non confirmantur. in Authen. vt nulli iud. §. 1. ver. neque vero ab angariis. coll. 9. Bernar.

h ¶ *Inuestitura.*]pro qua missũ est dandum. ℨ. eod. cum in ecclesiæ, nec pro aliquo sacramẽto spirituali, vt ibi dicitur. nec passum, nec passe illum quis dare debet. [e] 1. q. 3. si quis prædictus. Ber.

ij PEr tuas.] Duæ sunt partes, consultatio & responsio. Secunda: ibi, *Nos.* Abb. Sic.

c Aliquando deest supra, de spõsa. tua. secũdũ Gof. Ioan. And.

d Vel caueat de re trahenda si pretiũ infra certum tẽpus fuerit numeratum. ff. d. reb. ibi. act. ædiles. §. fin. & l. seq. l. And.

† Ca. 1. eo. ti. in 4 compilat. one. Ex hoc ca. colligẽ nẽminẽ ordinandũ, nisi habeat vnde viuat. conc. l. Trid. sess. 21. de reformat. cap. 1.

† Ipsius

e Vt not supra c. 1. & c. veniens. Ioã. And.

† Aliàs ita: nec ad superiores ordines, &c.

CASVS. Quidam clericus cũ vellet in subdiaconũ ordinari, & certũ titulũ non haberet, rogauit quendam presbyterum, vt ipsum ad titulum ecclesiæ suæ præsentaret: Sed cum presbyter hoc facere nollet, promisit eidem, quòd nũquam portionem aliquam petetet in ecclesia sua; si præsentaret eundem: & sic ad eius præsentationem fuit ordinatus: quærebatur quid iuris esset de ipso clerico? Respondet Papa, q nisi cum eo fuerit misericorditer dispensatum, nec in eo ordine debet ministrare, nec ad superiores ordines poterit promoueri. Nota, quòd qui ordinem scienter recipit per simoniam, non habet executionem nisi cum eo dispensetur.

i ¶ *Intellexit.*]propter hoc non excusatur, vt bene sequentia notant: quia potuit consulere peritiores. 37. dist. c. non omnis. §. vlt. ff. de iuris & fact. igno. l. regula. §. sed iuris. Ber.

¶ Glo. seq signat contrarium. Soluit, & remittit.

k ¶ *Dispensatum,*]fic ℨ. eo. cap. penult. vbi etiam imponitur pœna ordinatori, præsentatori, & præsentato. & ita dispensari potest cum simoniaco in ordine. Arg. contra 1. q. 1. erga simoniacos. & c. si quis neque: sed illa capitula loquuntur in dignitate: & non negatur quin possit cum talibus dispensari; sed nulla misericordia est adhibenda in dignitate: seruanda, quin oporteat eos renuntiare, quia pœnitentiam (ordine vel beneficio retento) agere non possunt. 1. q. 7. requiritis. & ℨ. de accu. inquisitionis. 1. respon. Quis possit cum talibus dispensare dictũ est ℨ. eo. de simoniace. & melius ℨ. de renuntia. post translationem. De pœna istorũ dicitur ℨ. eod. cap. penu. & quis cum talibus possit dispensare.

l ¶ *Ministrare.*]triplici de causa, tum quia fuit hic munus à lingua. 1. quæst. 1. sunt nonnulli. tum quia nulla conditio debet interuenire, vt ℨ. eo. tua. & ℨ. de pact. c. vlt. & 1. q. 2. quam pio. tum quia per surreptionem voluit ordinem adipisci. arg. 24. dist. quando. & ℨ. de elec. cũ dilecti. Io.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Consulere.] Non eget summario: quia breue, nec diuiditur. Abbas.

CASVS. Quicunque pecuniam aliquam administrationé obtinuerit, tam dantes quàm accipiétes, cũ Simone percellũtur, & ab illa ecclesia repelluntur, in cuius ignominiã dare pecuniã voluerunt. Nota quòd tam ementes, quàm vendentes ecclesiarũ administrationes, sunt simoniaci.

a ¶ *Administrationẽ.*] quod hic dicitur, intellige per id quod habes 1.q.3.saluator. circa medium capituli, vbi habes, quòd nulla administratio ecclesiastica potest vendi vel emi, Præpositura, œconomi officium, vicedominatus, aduocatia, siue castaldionatus, & iudicatura, aut quælibet alia administratio, vt cap. si quis episcopus. in prin. causæ.

† In codice Barbatiæ ita: cum Simone Mago percellantur.

¶ *Glo. seq. arg. & argumentum determinat.*

b ¶ *Voluerunt.*] Arg. q. sola voluntas facit hominem simoniacum. 1.q. 1. qui studet a. Sed hoc nó credo, quòd sola voluntas facit hominem simoniacum, dummodo contenta sit suis terminis. ℣. eo. c. vlt. licet aliàs peccet, vt ibi. Sed hic nó fuit contenta suis finib⁹, immo processum fuit ad actum b. & hoc notatur per hoc quòd dicit: tam ementes quam vendentes, vel ad studia emendi processerunt, quantũ in eis fuit: vnde tamquã simoniaci iudicãdi sunt. 1.q.1. qui studet. & sic intellige quod dicit in fine, voluerunt.

† Idem scilicet, Innocentius tertius in concilio generali Lateranen. ca. 63. & cap. 3. eo. tit. in 4. compilatione.

a Et ea 2. vbi de hoc. Ioan. And.

b Et si pactũ interuenit, est deretrahendus: aliàs mẽtalis de hoc dixi supra eo, nemo. super glo. 2. Io. And.

† Aliàs ita: vel illi alij

¶ Idem.

¶ *Simonia est dare pecuniam pro vicariatu, vel pro alia administratione rerũ spiritualium, seu ecclesiasticarum habendas: & dantes & recipientes ab illa ecclesia sunt eiiciendi. hoc dicit hoc cap. per alia verba, licet sit breue.*

CAP. XXXVIII.

CONsulere †: & infra. ¶. Quicunque vicedominatum, vel aliam ecclesiasticarum rerum administrationem a per pecuniam obtinere voluerint, tam ementes, quàm vendentes cum † Simone percelluntur, & ab illa ecclesia, in cuius contumeliam dare pecuniã & accipere voluerunt b, iuste excluduntur.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ *Simoniacum est aliquid exigere pro consecratione episcoporum, & benedictionibus abbatum, & ordinationibus clericorum, nec excusat consuetudo.*

CAP. XXXIX.

SIcut pro certo didicimus, in plerisque locis à plerisq; personis, quasi columbas in templo vendentibus, fiunt exactiones & extorsiones turpes & prauæ, pro consecrationibus Episcoporum, benedictionibus Abbatum, & ordinibus clericorum: estque taxatum quantum sit isti vel illi, quantumve alteri vel † alij persoluendum: & ad cumulum dãnationis maioris quidam cupiditatem, & prauitatem huiusmodi nituntur defendere, per consuetudinem c longo tempore obseruatam. ¶ Tãtum igitur abolere volentes abusum, consuetudinem huiusmodi (quæ magis dicenda est corruptela) penitus reprobamus, firmiter statuentes, vt pro his siue conferẽdis, siue collatis, nemo aliquid quocunque prætextu exigere, aut extorquere præsumat: alioquin & qui receperit, & qui dederit huiusmodi pretium omnino dãnatum, cũ Giezi d & Simone cõdẽnetur.

¶ Idem † in eodem.

¶ *Religiosi pretio recepti, vnà cum recipientibus de monasterio expelluntur, & in arctioribus monasteriis ad agendam pœnitentiam detruduntur: Sed recepti ante istud concilium, ponebantur sic recepti, in aliis locis eiusdem ordinis, nisi multitudo sit in causa: ita tamen quòd renuntient primæ receptioni: & de nouo recipiuntur.*

CAP. XL.

QVoniam † simoniaca labes adeo pleraſque moniales infecit, vt vix aliquas sine pretio recipiãt in sorores, paupertatis e prætextu volentes huiusmodi vitium palliare: ne id de cætero fiat, penitus prohibemus: Statuẽtes, vt quæcunque de cætero talem commiserint † prauitatem, tam recipiens quàm recepta, siue sit subdita siue prælata, sine spe restitutionis de suo monasterio expellatur f †, in locum arctioris regulæ ad agendam perpetuam g pœnitentiam cum redierint ad agendum pœnitentiam, in perpetuum carcerem detruduntur. ℣. de hære. cap. penul. quia & simonia dicitur hæresis, 6. q. 1. sed licet. Ber.

a ¶ *Multitudinem.*] vt propter hoc detrahatur seueritati. sic infra, de cleri. excõmu. ministran. latores. & supra, de temp. ord. cap. 2. Bernard.

b ¶ *Vel ignorantiam.*] sic ℣. de loca. cap. 1. a sic 82. dist. proposuisti.

a De Iudæi ita quorũdã. in fin. de pœniten. & remiss. omnis. secundũ Hostiensem. Io. And.

Aduiuimus.] Sunt tres partes principales: In prima narrat factum: In secunda inhibitionem facit: ibi, *Cũ igitur.* In tertia puniri mandat: ibi, *Quòd si quis.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam episcopi decedentibus ecclesiarum rectoribus, ecclesias ipsas subiiciunt interdicto, nec permittunt aliquos in eisdem instituí, donec pecunia persoluatur. Item cum miles aliquis vel clericus domum religionis ingreditur, vel apud religiosos elegit sepulturam, si nihil reliquerit loco religioso, difficultates ingerunt, donec aliqd muneris recipiãt: peruenit hoc ad notitiá Papæ, qui respondet. Cũ ergo non solum à malo, sed ab omni specie mali præcipiat Apostolus abstinere, concilium huius modi exactiones duxit inhibendas: & qui contra hoc fecerit, exacta, duplicata restituat, in vtilitatem locorum, in quorum fuerant soluta cõuertenda. Nota, q; non solum à malo abstinendum est, sed ab eo quod speciem mali habere videtur. Item ecclesia potest suum recipere in duplum. Item ecclesiæ debet reddi pecunia, quæ in eius iniuriam data est, vel soluta.

† Idem Innocẽtius tertius in codẽ concilio Lateranẽsi. cap. 64. & c. 4. eo. tit. in 4. compilat.

† Idem Innocẽtius tertius in concilio Lateranẽ. cap. 65 & c. 5. eo. tit. in 4. compil. Et á materia vid citatos in c. cum in eccle siæ. & in cap. veniens. & in c. dilectus. supra eod. tit.

¶ *Glo. seq. soluit, quærit & remittit.*

c ¶ *Persoluatur.*] Nunquid talis dicitur simoniacus, qui sic soluit pecuniam? Videtur quòd non b quia redimit ius suum. vt ℣. eod. dilectus. vbi plene de hoc. sicut licitum est alicui corrumpere accusatorem suum: vt 2. q. 3. c. si quem. §. notandum. Io.

b Immo vere est simoniacus, cum nõ det pecuniam pro redemenda vexatione iuris quæsiti, sed quærendi B. Thomas 2. 2. q. 100. art. 2. ad 5. arg. ad de Panormitanum hic.

d ¶ *Sed ab omni specie.*] Arg. 1. q. 1. emendari. & ℣. de vita & hone. cleri. cũ ab omni.

e ¶ *Duplicata.*] sic ℣. de cen. procurationes. in fin. & supra, de immuni. eccle. quia plerique. & in Authen. de san. episc. in 2. colum. §. si vero laicus. coll. 9. Ber.

1. Thess. cap. 5.

AD Apostolicam.] Primo ponit clericorum & laicorum excessum: Secundo contra vtrumque prouidet: ibi, *Quapropter.* Abbas Sicul.

CASVS. Quidam clerici pro benedictionibus nubentium & exequiis mortuorum, & similibus pecuniam exigunt, & extorquent: & nisi eis fuerit satisfactum, fraudulenter impedimenta opponunt: Econuerso sunt quidam laici, qui laudabilem consuetudinem erga sanctam Ecclesiam deuotione fidelium introductam infringere nituntur sub prætextu pietatis: vnde concilium super his prauas exactiones prohibet fieri, & pias consuetudines præcipit obseruari: statuendo. ¶ De his autem, quæ ante hoc synodale statutum taliter sunt receptæ, ita duximus prouidendum, vt remotæ de monasteriis, quæ perparum sunt ingressæ, in aliis locis eiusdem ordinis collocentur. Quòd si forte propter nimiam multitudinem a alibi nequiuerint commode collocari: ne damnabiliter in seculo euagentur, recipiantur in eisdem monasteriis dispensatiue de nouo, mutatis prioribus locis, & inferioribus assignatis. Hoc etiam circa monachos, & alios regulares decernimus obseruandum. ¶ Verum ne per simplicitatem vel ignorantiam b se valeant excusare: Præcipimus, vt diœcesani episcopi singulis annis hoc faciãt per suas diœceses publicari.

¶ Idem † in eodem.

¶ *Episcopi nil exigere debent, vt permittant in ecclesiis sibi subiectis clericos institui, monachos profiteri, vel mortuos sepeliri: alioquin exacta restituẽtur duplicata.*

CAP. XLI.

AVdiuimus de quibusdam episcopis: quòd decedentibus ecclesiarum rectoribus, ipsas interdicto subiiciunt, nec patiuntur alios in eisdem instituí, donec ipsis certa summa pecuniæ persoluatur c. Præterea cum miles aut clericus domum religionis ingreditur, vel apud religiosos eligit sepulturam, etiam si nihil loco religioso reliquerit, difficultates ingerunt & malitias, donec aliquid muneris manus contingat eorum. ¶ Cum igitur non solum à malo, sed ab omni specie d mali fit, (secundum Apostolum) abstinendũ: exactiones huiusmodi penitus inhibemus. Quòd si quis transgressor extiterit, exacta, duplicata e restituat, in vtilitatem locorum, in quorum fuerint soluta dispendium, fideliter conuertenda.

¶ Idem † in eodem.

¶ *Sacramenta sunt libere conferenda: cogit tamen ordinarius laicos obseruare laudabiles consuetudines.*

CAP. XLII.

AD Apostolicam audientiam frequẽti relatione peruenit, quòd quidam clerici pro exequiis mortuorum †, & benedictionibus nubentium, & similibus, pecuniã exigunt & extorquent: & si forte eorum cupiditati non fuerit satisfactum, impedimenta fictitia fraudulenter opponunt. Econtra vero quidam laici, laudabilem consuetudinem, erga sanctam Ecclesiam pia deuotione fidelium introductam, ex fermento hæreticæ prauitatis nituntur infringere, sub prætextu canonicæ pietatis f. ¶ Quapropter super his, prauas exactiones fieri prohibemus, & pias consuetudines præcipimus obseruari: Statuentes, vt libere cõferantur g ecclesiastica sacramenta: Sed per episcopum loci veritate cognita, compescantur, qui malitiose nituntur laudabilem h consuetudinem immutare.

¶ Honorius tertius vniuersis Abbatibus & fratribus Cistercien. ordinis.

¶ *Prohibet abbates Cistercienses solemniter installari: & ponit formam obedientiæ, quam præstant suis episcopis.*

CAP. XLIII.

NE † Dei i ecclesiam: & infra. ¶ Installationis † solemnitates k in electis Abbatibus ordinis vestri fieri prohibentes: Adiicimus, vt archiepiscopi & episcopi ea sint forma professionis l contenti, quæ ab origine vestri ordinis noscitur instituta, quæ talis est: Ego frater Abbas Cistercien. ordinis subiectionem, & reuerentiam, & obedientiam à sanctis Patribus constitutam, secundum regulam sancti Benedicti, tibi domi-

† Idem Innocẽtius tertius in concilio generali Lateranẽ. cap. 66. & ca. 6. eo. tit. in 4. compilat. Et pro intellectu pter Doctores hic vide B. Thomã 2. 2. q. 100. art. 2. ad 4. argumentũ. & Syluestrũ in summa verbo, simonia q. 8. vbi plenissime.

† Vide Paulum de Castro consil. 401. incip. viso processu. & consil. 342. incip. circa primũ. & Bellameram cõsil. 32. incip. qã mulier.

† Idem Innocentius tertius in concilio Lateranẽ. cap. 66. & ca. 6. eo. tit. in 4. compilat. Et pro intellectu pter Doctores hic vide B. Thomã 2. 2. q. 100. art. 2. ad 4. argumentũ. & Syluestrũ in summa verbo, simonia q. 8. vbi plenissime.

† Vide Paulum de Castro consil. 401. incip. viso processu. & consil. 342. incip. circa primũ. & Bellameram cõsil. 32. incip. qã mulier.

† Qualiter hoc cap specificet ad titulum, colliges ex casu, & cla rius hic ex Panormitano, & aliis.

† Installatio fit, quando e lectus & confirmatus introducitur in stallum, id est, in sedem siue locũ cõdiœcesanus abbatem Cistertien. ordinis installare non debet: Licet in aliquo instrumento fiat mentio de aliquo alio, non ideo debet illud exhiberi. Item si non exhibetur statutum ordinis contrarium, adstringitur regularis mandato episcopi. Item contra statuta regulæ non debet monachus diœcesano obedire.

c Hunc casũ inuenio in antiquis & manuscriptis Gregorij exemplaribus.

a ¶ *Suc*

a ¶ *Successoribus.*]& ita postquam fecit obedientiã prædecessoribus, amplius eam facere successoribus compelli non debet: vt ff. de iureiu. veritatis. & idem in vasallo, vt ibi dicitur.

b ¶ *Canonice.*]Aliàs non teneretur: puta si esset intrusus sine consensu cleri: corum 22, q. 2. alienationes. Ber.

c ¶ *Saluo ordine.*]Nam contra regulam obedire non tenentur, vt hic dicitur, in his quæ contra regulam: vel quæ illicita sunt, nullus obedire tenetur. 11. q. 3. si quis episcopus. & cap. non semper. & cap. si dominus. & cap. Iulianus. sed bonum quod agitur, quandoque propter obedientiam intermittitur. 11. q. 3. quid ergo. & est simile huic loco. ff. de iureiur. ego enim. Ber.

ne Episcope, tuisq; successoribus [a] canonice [b] substituendis, & sanctæ sedi Apostolicę saluo ordine [c] meo, perpetuo me exhibiturum promitto.

¶ Gregorius nonus Priori sancti Thomæ Esculasi.

¶ *Recepto in canonicum debetur præbenda & redditus, consuetudine non obstante, quòd non seruauerit prauam consuetudinem de aliquo temporali dãdo ipsis canonicis.*

CAP. XLIIII.

Iacobus.] Prætextu consuetudinis nõ debet exigi prandium à canonico de nouo recepto. hoc dicit. Diuiditur: nam prima pars ponit querelam: secunda dat iudicem: ibi, *Quocirca.* Abbas Siculus.

† Vide Doctores in c. 1. supra eo. tit. B. Thomã 2. 2. q. 100. art. 3. & Syluestrum in sũma verbo, simonia. q. 8. & 9. & 13.

CASVS. Iacobus iste canonicus Esculanus receptus erat in fratrem & canonicum in ecclesia Aprutin. canonici illius ecclesiæ partem beneficij sui sibi assignare nolebant, nisi primo reciperent prandium ab eodem, consuetudinem prætendentes, vt à canonico de nouo recepto prandiũ recipiant: Mandat Papa cuidam priori, quatenus si est ita, consuetudine illa nequaquam obstante, compellat canonicos illos, vt præbendam sicut vni ex aliis isti conferant & assignẽt. Nota, quòd pro spiritualibus nihil dari debet, etiam obtentu alicuius consuetudinis.

d ¶ *Tali consuetudine*] quæ non excusat. sic supra. veniens. immo potius simoniam inducit: quia pro pastu vel pastello exigi aliquid non debet pro huiusmodi spiritualibus. ff. eod. cap. 1. & 1. q. 3. si quis præbendas. non obstante aliqua consuetudine: vt ibi supra. eod. in pluribus cap. Ber.

SI *quis.*]**CASVS.** Quia frequenter ordinantur aliqui sine certo titulo, propter quod fiunt promissiones illicitæ: statuit Gregorius, quòd si aliquis ordinauerit, seu ad ordiné præsentauerit aliquem, recipiens ab eodem promissionem vel iuramentum, quòd super sua prouisione non inquietabit eundem: ordinator à collatione, & præsentator ab executione ordinum per triennium nouerint se suspensos: & ordinatus ab ordine sic suscepto nouerit se suspensum, donec dispensationem, per sedem Apostolicam meruerint, obtinere. Nota quòd quis punitur in eo, in quo deliquit. Item solus Papa dispensat cum illis, qui scienter per simoniam ordinant, vel præsentant, vel ordinantur.

¶ *Glo. seq. quod hic de iuramento dicitur coadiuuat: demum signat contrarium.*

e ¶ *Promissionem vel iuramentum.*] Pactum tale siue iuramentum turpe est, ideo nullam obligationem inducit. ff. de pac. cap. vlt. & ff. de verb. oblig. ff. eod. si stipuler vt id. Et ita habes, quòd si principale non tenet, nec iuramentum super hoc factum. fim. ff. de foro compe. si

a Adde quod not. de præben. si episcopus cui, li 6. in vlt. gloss.

diligenti. in fi. C. de legi. non dubium. Arg ff. de iureiu. debitores. & licet talis obligatio non teneri[a]t: puntur ordinator à collatione ordinum: vt in eo puniatur in quo peccauit. ff. de iure pat. pastoralis. cum suis similibus.

¶ *Glo. seq. recipit per obiect. quòd deponi debebãt, ex quo, &c. soluit. solutioni obiicit, & respondet. In fine quæ fuit additio, dat verum intellectum.*

f ¶ *Ab executione per triennium.*]& ita simoniaci iudicantur, nec tamen deponuntur, nisi quia ad tempus suspenduntur: sed hoc forte ideo est, quia nihil datur vel recipitur pro ordinatione vel præsentatione, quia simonia est [b] studiosa voluntas emendi, vel vendendi spiritualia. arg. 1. q. 1. qui studet. sed emptio vel venditio sine pretio non consistit. Inst. de emp. & vend. §. pretium autem. & ff. eod. l. 2. §. fine. sed hic nullum pretium datum est. Sed contra: iste remisit ius, quod sibi competeret ex tali præsentatione contra præsentatorem, vel ordinatorem, qui tenebatur sibi ad prouisionem. ff. de præbend. cum secundum Apostolum. sed idem est remittere quòd dare. ff. de testi. veniens 1. & ff. de calum. quinetiam. & ita debent deponi. Hic nihil remittitur, quia nihil adhuc debetur, sed renuntiatur iuri, quod in futurum posset acquiri si præsentetur debito modo: sed in contrariis remittitur quod in præsenti debetur. sed si hic fieret talis remissio, deponeretur tam dans, quã recipiens, si conuincerentur. ff. eod. de hoc. & c. insinuatum. & ideo minor pœna imponit propter affectũ cum opere subsecuto. ff. de biga. nuper. & c. vlt. & hoc intellige si crimen sit occultum: si vero esset manifestum, semper essent suspensi, & si accusarentur & cõuincerentur, deponerentur ex tali promissione vel iuramento. Bernar.

[b] Vide beatum Thomã 2. 2. q. 100. art. 1.

g ¶ *Dispensationem.*]sic ff. eod. per tuas nobis.

h ¶ *Per sedem Apostolicam.*] hic patet, quòd cum simoniaco sciente in ordine, solus Papa dispensat. idem intelligo in dignitate & beneficio: vt dixi ff. eod. de simoniace. & ff. de renun. post translationem.

i ¶ *Suspensos.*]ipso iure.

† Notabilis est & difficilis huius ca. diffinitio: de cuius materia & intellectu vide Dominicum Sotum lib. 9. de iustitia & iure. q. 8. art. 1. ad 6. argumẽtum. Martinum Nauarrum in Manuali confessariorum ca. 23. tit. de simonia. adde Couarruuiã. 1 regula peccatũ. de reg. iur. lib. 6. in 2. part. Relectionis. 2. Romanũ cõsil. 259.

MAndato.] **CASVS.** Quidã recepit in mandatis à Papa, vt secundum constitutionem generalis concilij ff. eod. quoniam. dispensaret cum monachis, qui per simoniam aliquo dato in monasteriis sunt recepti, nulla de Abbatibus in mandato Papæ habita mentione: consuluit iste Papam, vtrum auctoritate illius mandati posset dispensare in initio, & cum abbatibus: Item aliqui sunt adepti spiritualia nullo dato pretio, & nullo pacto dandi vel recipiendi præcedente, sed solo affectu animi antecedente hinc inde: quæritur, vtrum isti propter istum affectum teneantur ad resignationem huiusmodi spiritualium? Ad primum respõdet Papa, quòd mandatum Apostolicum ad abbates extenditur. & sic constitutio illa, quoniam simoniaca. continet dispensationem per Papam exhibendam. Ad secundum respondet, quòd isti pro huiusmodi simonia non tenentur ad resignationem spiritualium vel temporalium, quæ nullo pacto, sed affectu animi præcedente ex vtraque parte taliter acquiruntur: sed sufficit delinquentibus per solam pœnitentiam in hoc casu suo satisfacere creatori. Nota, quòd beneficiũ principis latissime interpretandum est. Item simonia solo affectu animi non committitur: nec renunciare quis tenetur spiritualia vel temporalia pro tali simonia: licet aliàs peccet. Item affectus siue voluntas punitur.

k ¶ *Conci. ij.* ff. eod. quoniam.

l ¶ *Abbates.*] Mandatum fuit alicui, vt dispensaret cum monachis, qui per simoniam monasterium sunt ingressi, nulla mentione habita de abbatibus, & tamen hoc extenditur ad abbates, & ita habes hic arg. quòd beneficium principis largissime interpretandum est. ff. de verb. sign. olim. & ff. de consti. princ. beneficium. & ff. de donz. cum dilectus. in fi. arg. quia in beneficiis, vt ibi dicitur, piena est interpretatio facienda. Item arg. cui conceditur minus, & maius concessum videtur: vt 16. q. 2. visis [c]. sed potius contrarium dici consueuit. ff. de deci. ex parte. sic quod de monachis dicitur, ad regulares extenditur. ff. de postulan. ex parte. Ber.

c Concor. l. ad rem mobilem. & l. legatum. ff. de proeurat. & iurisdictiõ. §. adeo. C. de pact.

m ¶ *Affectu animi.*]Ergo sola voluntas, siue affectus animi non facit aliquem simoniacum, licet aliter peccet; vt dixi. ff. eod. consulere. & est

& est simile. ff. eod. tua. ad fin. & simile. ff. de vsur. in ciuitate. sed secus videtur in vsura, vbi sola spes vsurarij vsuram inducere videtur: vt 14. q. 3. cap. 1 & ff. de vsur. consuluit. Item habes hic, quòd affectus siue voluntas punitur, & merito. quia nõ ambitione, sed labore ad honorẽ conuenit peruenire. C. de re mil. contra publicam. lib. 12. & 61. distin. miramur. in fi. & talibus honor est auferendus. 8. q. 1. in scripturis. & 1. q. 6. sicut is. & hic. & hæc ambitio sola pœnitentia purgatur sine renuntiatione, & huiusmodi leuis simonia potest leuiter indulgeri. sic 68. distin. sicut. & ff. de accusa. cum dilectus. & ita collige, quòd aliquis promouetur cum mortali, nec deponitur, nec dicitur proprie simonia talis affectus animi. Bernar.

per solam pœnitentiam suo satisfacere creatori) eos pro simonia huiusmodi non teneri.

TITVLVS IIII.

Ne prælati vices suas, vel ecclesias, sub annuo censu concedant.

¶ Alexander iij. in concilio Lateran.

¶ *Qui dat pecuniam, vt episcopalem vel spiritualem iurisdictionem exerceat, officio suo priuatur. & sic conferens illud amplius conferre non poterit, & canonice punietur. hoc dicit cum sequentibus.*

CAP. I.

Præterea, quoniã quidam in quibusdam partibus sub pretio statuũtur, qui Decani [a] vocantur, & pro certa pecuniæ quantitate [b] episcopalem iurisdictionem exercent: Præsenti decreto statuim⁹, vt qui [†] de cætero hoc præsumpserit, officio suo priuetur: & episcopus conferendi [c] hoc officium, potestatẽ amittat.

Cap. 15. incip. Cum in officiis. §. præterea quoniam & ca. 1. ti. de prælatis, ne vices suas &c. in 1. compil. Et de materia huius cap. & seq. §. pter citandos paulopost, vi de Syluestrũ in sũma verbo: simonia. q. 14.

In codice Barbatiæ ita: vt qui talia de cætero p̃sumpserint, officio suo priuentur.

Præterea.] Primo ponit excessũ, quem secũdo punit: ibi, *Præsenti.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam episcopi pro certa quantitate pecuniæ vendebant episcopalem iurisdictionem quibusdam, qui decani vocabantur: statuit concilium Lateranẽs. q) qui de cætero iurisdictionem episcopalem taliter receperint, officio suo priuentur: & episcopi conferendi hoc officium potestatem amittant. Nota quòd iurisdictio episcopalis vendi non debet, sed gratis cõferri, aliàs puniuntur, vt hic dicitur. Item punitur quis in eo in quo deliquit.

Idem in concilio Tnroñ.

¶ *Summatum est supra capitulo proximo.*

CAP. II.

QVoniam [†] in quibusdam partibus decani quidã, vel archipresbyteri, ad agendas vices

Post concilium Lateranẽs. sub Alexã. iij. par. 2. ca. 1. & ca. 2. tit. de Præla tis, ne vices suas, &c. in 1. compilat. Et de intellectu & materia vi de Turrecrematam in c. præcipimus. 21. q. 2.

[a] ¶ *Decani.*]id est, archipresbyteri rurales, qui spiritualem habent iurisdictionem. 50. dist. in capite. sic appellantur ff. de censsib. cum Apostolus. & ff. de offi. archidiaco. ad hæc. §. vlt. Ber.

¶ *Glo. seq. principium reci. per distinctionem, aut vicarius dato episcopo, &c. secundo arg. signat contrarium, & ibi remittit. tertio dicit de pertinentibus ad titulum.*

[b] ¶ *Quantitate.*]data episcopo pro sua iurisdictione, quam emunt isti Decani: quòd non licet, vt hic patet, sed econuerso episcopus si cõmittat vices suas alicui, potest & debet ei constituere salarium de camera sua, cum ille ad hoc non teneatur. arg. 12. q. 2. charitatem. & cap. quicũque

a Et supra de offi. or. Inter cætera. & idẽ innocentius Gof. & Hostiensis. Ioã. And.

2. [a] Item est hic arg. quòd plebani siue archipresbyteri non habent iurisdictionem, & hoc satis videtur, nisi habeant ex consuetudine. ff. de excess. præla. ad hoc. arg. contra. ff. de offi. ordi. cum ab ecclesia-rum. vbi de hoc. & hæc decret. & sequens pertinet ad primam partẽ tituli: & expone, vices, id est, iurisdictiones. vnde consueuit dici; committo tibi vices meas: id est, iurisdictionem meam.

c ¶ *Conferendi.*]vt in eo puniatur in quo peccauit. sic ff. tit. proxim. c. penult. & ff. de elec. cum in cunctis. & c. nihil est. 1. q. 1. si qui episcopi. & ff. de tempo. ordi. litteras. & in pluribus aliis capitulis ibi, & qui recipit, officio suo priuabitur. fic ergo patet quòd iurisdictio vendi non potest. ff. cap. prox. & 21. q. 2. præcipimus. arg. contra. ff. eod. cap. vlt. non est contra, quia ibi non loquitur de iurisdictione, sed de fructibus, qui conceduntur ad firmam. Bernar.

Voniam.]Diuiditur: quia primo ponit excessum, quem expressa causa finaliter prohibet: Secundo pœnam addit: ibi, *Quod si quis.* Abbas Siculus.

CASVS. Episcopi & archidiaconi ad agendas vices suas, & causas ecclesiasticas terminandas quibusdam Decanis seu archipresbyteris sub annuo pretio committebant, quod in subuersionem iudiciorum & grauamen sacerdotum redundabat: statuit concilium Turoñ. quòd istud de cætero non fiat: quod qui fecerit, remoueatur à clero: & episcopus qui hoc sustinuerit, & iudicia ecclesiastica dissimulat, peruerti, canonice puniatur. Nota, quòd episcopus gratis iurisdictionem suam impendere debet.

d *Pretio.*] quod non licet. ff. c. proxi. immo simoniacũ est: & ne subditi hac occasione vltra debitum aggrauentur. arg. 23. q. 1. militare. & vbicunque episcopus aliquid gratis facere debet ratione officij, si aliquid exigat, simoniam committere videtur: maxime cum iurisdictio sit spiritualis: vt 1. q. 3. ex multis. & c. vendentes. & c. non solum. T.

e *Statuuntur.*] nunqd episcopus potest dare ordinarium iudicem? Non, sed tantum princeps, vel lex. arg. 2. q. 6. cap. à iudicibus. §. quod lium Laterã. de arbitris. ff. de iurisd. sub Alexan. om. iud. & quia. sed ab vniuersitate eligendus est & tunc lex dat ei iurisdictionem ordinariã. arg. 63. dist. si in plebibus. in Authen. de defen. ciuitã. §. nos igitur. collã. 3. Si tamen consuetudo est, quòd episcopus dat ordinariam, admittenda est, ita tamen vt perpetuo instituatur, & non sub censu certo. arg. C. de emanc. l. 1. Lau.

Post concil. cap. à iudicibus. §. quod lium Laterã. sub Alexan. iij. par. 1. c. 1. & ca. 3. eo. ti. in 1 compilatione. Et vide Turrecrematam in præce denti cap. ci tatum.

f ¶ *Canonica percellatur.*] vt dictum est ff. c. proxi. quandoque tamẽ deponitur. 81. dist. dictũ. quandoque vero ad tẽpus suspenditur. 1. q. 1. quicquid. & 21. q. 4. præcipimus. episcopi. presbyteri. arg.

ij *Voniam.*]Primo narrat consuetudinem, quam secundo prohibet: ibi, *Ne id.* Tertio causam reddit: ibi, *Quia.* Abbas Siculus.

Cap. 4. eo. ti. in 1. compilation. & post concilium Laterã. par. 2. 8. cap. 1. Et de materia textus & glossæ plenissime Turrecremata apud Gratianum 1. q. 3. i principio.

CASVS. Consuetudo erat in quibusdam locis contrà institutiones sanctorum Patrum introducta, vt sacerdotes sub annuo pretio ad regimen ecclesiarum constituantur: præcipit concilium Turonẽs. ne id de cætero fiat: quia dum sacerdotium taliter venale disponitur, ad præmium retributionis æternę consideratio non habetur. Nota quòd cura animarum sub annuo censu constitui non debet.

Cephaia. Capelly.

g ¶ *Regimen statuantur.*] tamquam prælati: quia simoniacum est, si pro pretio ecclesiarum regimen committatur. 1. q. 3. saluator. sed si iusta causa absens esset, vel alias intendere episcopus non posset, constituere potest sibi vicarium, cui de suo prouideat [b]: vt dixi. ff. eod. c. 1. & talis vicarius habebit curam animarum delegatam. ff. de offi. vica. c. vlt. Lau.

b Ad hoc supra de appel. c peruenit. & ele. egro. de rectorib'. de ele. nõ rel fid. cap. pen. & infra de ele. cũ ex eo. §. porro li. 6. per quod videtur, quòd episcop' hoc facere debeat. Ioan. An.

h ¶ *Prohibemus.*]21. q. 2. præcipimus. & 1. q. 3. si quis dator.

i ¶ *Sacerdotium.*]id est, prælatura, & pertinet ad secundam partem tituli. Vel ecclesias, id est, prælationes, quæ pretio dari non debent, nec esse debent censuales: sed ecclesia bene posset constitui ab initio censualis. ff. de censi. scientes. & c. prohibemus.

Verelam.] Primo ponit conductoris querelam: Secundo dat ei iudicem: ibi, *Ideoque.* Abbas.

CASVS. G. rector ecclesiæ de Cephalai, prouentus ipsius ecclesiæ concessit ad firmam, seu locauit magistro G. vsque ad septennium, certum censum eidem rectori annuatim reddendo. præstita fide ab ipso rectore dicto magistro, quòd vsque ad dictum tempus nullam iniuriam vel grauamen super ipsa ecclesia inferret eidem: sed ipse cõtra fidem præstitam veniens, ante vnius anni spatium ecclesiã ipsi G. auferre præsumpsit: vnde idem magister conquestus est domino Papæ: ideoque mandat Papa episcopo Exoñ. quatenus si ita est, rectore illũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

compellat,vt præfatam ecclesiam dicto G.restituat, & vsque ad tempus constitutum secundum quòd inter eos conuenit, ipsum eandem ecclesiam permittat pacifice possidere.Nota quòd ecclesia,id est, obuentiones ecclesiæ possunt ad tempus locari,siue concedi pro certo censu annuatim reddendo.

a ¶ *Præstita fide.*] Si eñ contra fidem vel iuramentum nulla venisset necessitate compulsus, priuari poterat ecclesia. ℣.de iureiura. querelam. & ℣. de fideiuss. peruenit.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

b ¶ *Statutum terminũ.*] Sed pone quòd interim moriatur G.persona ecclesiæ,quæ locauit, nunquid successor [a] tenetur stare contractui? Potest dici, si nomine ecclesiæ pro vtilitate ecclesię cõtraxisset,& pecunia inde recepta in vtilitatem ecclesiæ conuersa fuisset, teneretur successor stare contractui.℣.de solu.c. 1. 12.q.2.cap.hæc huius placiti. & cap. quicunque

† conuenit

suffragio. & 10. q. 2. hoc ius.§.& his credito.& ℣. de deposit.c.1.35.dist. ecclesiæ principes. in fi. Si vero non pro vtilitate ecclesiæ,sed vt ipse tamquam Prælatus percipere

† Vide omnino conciliũ Trident.sessio. 5. de refor. cap. 1. & sessi.23. de reform.c.18,

† Lateranẽ. sub Alexandro iij.ca.18. & ca.1. eo. ti. in 1. compilatione.Et præter conciliũ Trident. proxime citatũ cõcordat cõcilium Lateranẽ.sub Innocentio iij. c.11.refertur in c.quia. infra eod. vbi hoc statutũ roboratur.

ret redditus ad firmam, successor stare non tenetur.℣.de pre. c. 2. quia vltra tempus suum ecclesiam locare non potuit. & si soluit aliquid vltra, sibi imputet, quia hoc præuidere debuit.ff. locca.si quis domum.§.1.

¶ *Glo.seq.obiicit & soluit ponendo sex significationes huius verbi, ecclesia. Secundo quærit opponẽdo,& soluit. Tertio quærit de ratione & respondet.*

c ¶ *Præfatam ecclesiam.*] Hæc decretalis videtur contraria rubricæ, & ℣.cap.proxi.vbi ecclesia sub annuo censu concedi prohibetur, & hic promittitur:vnde non facit ad titulũ ifum:Solue per hanc distinctionem:Ecclesia [b] multis modis dicitur : quia dicitur ecclesia malignantium:vnde Psalmista:In ecclesiam malignantium non introibo. Et dicitur ecclesia collectio fidelium.de conse.dist.1.ecclesia. Et dicitur ecclesia murorum ambitus.de conse.dist.1. de fabrica. Et dicitur ecclesia corpus Christi.1.q.1.in ecclesia.& 26.q.2.sed & illud. Et dicitur etiam ecclesia prælatura ipsius ecclesiæ:vt ℣.c.proxi. Item dicitur ecclesia ipsę obuentiones ecclesiasticæ prouenientes occasione eccle fiæ:vt hic.& in hac significatione, ecclesia conceditur ad firmam sub annuo censu reddendo:quod licet:quia nullum spirituale locatur ; & ideo non contradicit.c.proxi.neque rubricæ.Sed quare ponitur in titulo isto?melius poneretur.℣.de iureiu. vbi similis decretalis ponitur. querelam. Sed ideo ponitur,ne videretur ,phibita talis locatio , eo q̃ simpliciter vr̃ prohiberi,q̃ ecclesia sub annuo censu non cõcedatur in titulo isto.Sed quare potius prohibetur iurisdictio sub annuo censu concedi?Rndeo q̃ illi qui iudicant,nihil debent accipere. in Authen. vt iudi.fine quoquo suffra.coll.2.cum ex officio suo ad hoc teneantur, & ex administratione:cum episcopatus ad hoc eis sint deputati : sed hic locantur ipsi fructus,qui etiam aliàs possunt vendi & distrahi.

b De varia significatione huius nomiis, ecclesiæ, vide plenissime per Turrecrematã in sũma de ecclesia lib.1.c. 2. vbi plures alias affert significationes.

dem ad annuum censum tenendam,per septenniũ suscepisset:ipse antequã eã, per vnius anni spatiũ tenuisset,auferre præsumpsit:quãquam præstita [a] fide firmauerit,q̃ vsque ad statutum terminũ [b], nullam ei exinde molestiam vel grauamen inferret. ¶ Ideoque mandamus,quatenus si cõstiterit ita esse, eum districte compellas,vt præfatam ecclesiam [c] dicto G. restituat: & vsque ad terminum constitutũ (secundum quod inter se conuenerint †) ipsum eandem permittat pacifice possidere.

TITVLVS V.
De magistris †,& ne aliquid exigatur pro licentia docendi.

¶ Ex concilio Lateranẽsi †.

¶ *Ecclesia cathedralis prouidere debet magistro de beneficio,qui clericos eiusdẽ ecclesiæ,& alios pauperes gratis doceat: & vendens licentiam docendi,aut interdicens idoneum ad docendum, beneficio priuatur.*

CAP. I.

QVoniam ecclesia Dei, sicut pia mater prouidere tenetur,ne pauperibus, qui parentũ opibus iuuari nõ possunt,legendi,& proficiendi opportunitas subtrahatur,per vnamquamque [d] cathedralem ecclesiã magistro [e], qui clericos eiusdem & scholares pauperes gratis doceat, cõpetẽs aliquod beneficiũ [f] præbeatur:& infra. ¶ Pro † licentia vero docendi nullus pretium exigat [g], vel sub obtentu alicuius consuetudinis [h], ab eis †, qui docent aliquid quærat , nec docere quemquam qui sit idoneus [i] , petita licentia interdicat. Qui autem contra hoc venire præsumpserit, ab ecclesiastico fiat beneficio alienus.Dignum quippe videtur,vt in ecclesia fructũ † sui laboris [k] non habeat,qui cupiditate animi,dum vendit docendi licentiam,ecclesiasticum profectum nititur impedire.

¶ Alexander tertius Vintoñ. † episcopo.

¶ *Pro licentia docendi nihil exigi debet vel promitti,& exactum restitui,& promissum remitti debet, & negligente inferiore Prælato ad magistrum constituendum,supplebit hoc superior.*

CAP. II.

PRohibeas †,ne in parochia tua pro licentia docẽdi exigatur aliquid , aut etiam promittatur [l]. Si quid vero postea solutum fuerit vel promissum, remitti [a] promissum facias , & restitui appellatione cessante solutum,sciẽs quòd scriptum est: Gratis accepistis [b], gratis date. ¶ Sane si quis distulerit magistros in locis congruis instituere,tibi liceat [c] appellatione postposita,ibi †aliorum institutioni præficere viros prouidos,honestos,& discretos.

¶ Idem.

¶ *Pro licentia docendi pecunia exigi nõ debet,etiam si hoc habeat consuetudo.*

CAP. III.

QVanto †Gallicana ecclesia: & infra. ¶ Dignos esse animaduersione censemus, qui nomen magistri scholarum,& dignitatem assumunt,& fine certo prætio ecclesiasticis viris docẽdi alios licentiam non impendunt. Cum autem hæc praua consuetudo à cupiditatis [d] radice processerit,& decorem admodum ecclesiasticæ honestatis confundat : Mandamus, quatenus (consuetudine ipsa de vestris ecclesiis extirpata)sub anathematis interminatione hoc inhibere curetis: districte præcipientes , vt quicunque viri idonei [e] & litterati voluerint regere studia sit terarum: fine molestia & exactione qualibet scholas regere permittant [f]. ¶ Si qui vero huiusmodi prohibitionis vel præcepti extiterint transgressores,eos officiis [g] & dignitatibus spolietis.

¶ Innocentius iij. in concilio generali †.

¶ *In qualibet cathedrali ecclesia,vel alia in facultatibus sufficienti , debet à Prælato vel capitulo vnus magister eligi,cui redditus vnius prębendæ debent assignari.in Metropolitana vero ecclesia etiam eligi debet theologus:& si ad grãmaticam & theologum non sufficit , prouideat ipsi theologo ex redditibus suæ ecclesiæ,& grammatico faciat prouideri in aliqua ecclesiarum suæ ciuitatis vel diœcesis.*

CAP. IIII.

QVia nonnullis propter inopiam,& legendi studium,& opportunitas proficiendi subtrahitur [h], in Laterañ. [i] concilio pia fuit constitutione †prouisum, vt per vnamquamque cathedralẽ ecclesiam, magistro, qui eiusdem ecclesiæ clericos , aliosque scholares pauperes [k] gratis † instrueret,aliquod competens beneficiũ præberetur: quo & docentis releuaretur necessitas, & via pateret discentibus ad doctrinam. ¶ Verum quoniam in multis ecclesiis id minime obseruatur [l],Nos prædictum roborantes statutum: adicimus , vt non solum in qualibet cathedrali ecclesia , sed etiam in aliis , quarum sufficere poterunt facultates , constituatur magister idoneus, à Prælato cum capitulo , seu maiori & saniori parte capituli eligendus, qui clericos ecclesiarũ ipsarum gratis in grammatica † facultate , ac alios instruat iuxta posse. ¶ Sane Metropolis ecclesia theologum nihilominus habeat, qui sacerdotes & alios in sacra pagina doceat: & in his præsertim informet , quæ ad curam animarum spectare noscuntur. Assignetur autem cuilibet magistrorum à capitulo vnius prębendæ [m] quia illud male obseruabatur,concilium generale illud præcipit obseruari,adiiciens , vt non solum in cathedrali ecclesia , sed etiam in qualibet alia vbi facultates sufficiunt , constituatur magister idoneus, & in metropolitana ecclesia theologus constituatur , qui sacerdotes & alios in sacra pagina doceat , & in aliis , quæ ad curam pertinent animarum ; & cuilibet magistrorum a capitulo assignentur prouentus vnius prębendæ : & pro theologo à metropolitano tantundem : non tamen propter hoc efficitur canonicus. Quòd si forte metropolitana de duobus grauetur , theologo prouideat,& grammatico faciat in alia ecclesia prouideri. Nota q̃ magister idoneus debet institui in ecclesia , in qua sufficiunt facultates. Item magister iuxta posse suum debet instruere discipulos suos. Item à capitulo debent assignari magistro prouentus vnius prębendæ. Itẽ aliquis potest habere prębendam sine canonia.

† conuenit

† In codice Barbatię ita: ibi ad aliorũ institutionẽ præficere viros prouidos & discretos

† Cap. 3. eo. tit.in 1.compilatione. & post conciliũ Lateranẽsi. sub Alexan. iij.par.1.cap. 18.Hoc cap. vt ait Innocẽtius,fuit impetratum cõ Cancellarium Parisiẽsem,q̃ marcham vnam, à quolibet docente exigebat. quod est notandũ q̃ intellectu huius cap. & præcedentis.

† Scilicet Lateranensi ca. 11.& cap vni eo.eod tit.in 4.cõpilatione. concordat conciliũ Lateranẽsi. sub Alexan. iij.cap. 18.relatum supra eod.tit. ca. 1. vide nouissime decreta in concilio Trident. sessio. 5. de reformat. cap. 2.& sessio.23. de reformat. cap. 18.

† De materia tertius & glosse, vide B. Thomam 22.q.100.ar. 3.ad 3.argu. & ff. de iur. & fact. mentum. Sogno.l. regula. §. 1. ff. de bo.pos. in bonorum. & quia quidam expensas non habent,vnde statuitur, vt beneficia habeat, prout sequitur.

† institutione

i *In Latera.*] ℣.eo. c.1.

¶ *Glo.seq.quærit ad negatiuã.alleg. tria:soluit distinguendo.*

k ¶ *Pauperes.*]Sed nunquid à diuitibus potest petere collectam? Videtur quòd nõ,quia si vult dici philosophus, proficiat pecuniam exemplo Socratis.12.q.2.Socrates. aliàs est sub illo cap.gloria episcopi. Item scientia donum Dei est, ergo vendi non potest. 1. q. 3. non solum. Item professores iuris licite recipiũt pecuniam,sed non licite

† grammatici.

a Hanc glossam nõ inuenio in antiquis exemplaribus,nec puto Bernardi esse.

petunt. ff. de var. & extraordin.cogni.l.1. §. est enim quidam.Potest dici, q̃ iste cui competens beneficium constitutum non est,à diuitibus potest petere collectam: & hoc nõ prohibeatur ex ista littera , sed à clericis eiusdem ecclesiæ,& pauperibus nihil exigere debet , sed gratis docere, quia propter illos statuitur beneficium:& non propter diuites.sed si ex honestate gratis omnibus seruiret,honeste faceret,& laudandus esset,aliàs diuitibus gratis laborem suum impendere non tenetur. si vero beneficium nullum super hoc constitutum est , sicut Bonoñ. doctoribus , licite exigunt collectam : quia suis sumptibus hoc facere non coguntur, ℣. de præscrip. cum ex officij.12.q.2.charitatem. & c.quicunque.& c. ecclesiasticis. & 28.q.1. iam nunc.in fine. sicut iurisperitus consilium vendere potest. 14. q. 5. non sane.Nec obstat si dicas,quòd gratis debent docere: quia nihilominus potest petere laboris sui mercedem:sicut testis,qui gratis testificatur,licite petit sumptus.4.q.4.cap.si testes.§.venturis. & ℣. de fimo. cum sit Romana.& iudex petit sumptus qui gratis debet iudicare.℣.de vi.& hone.cle. cum ab omni.licite ergo potest petere collectam,cui beneficium constitutum non est.Io.

l ¶ *Minime obseruatur.*]Vnde instaurandum est & procurandum , vt fiat: vt 8. dist.quæ contra.

¶ *Glo.seq.quærit & soluit : iterum quærit. alleg. pro & contra. & soluit , tertio quærit & soluit.*

m ¶ *Vnius prębendæ.*] Quid si non vacat aliqua prębenda?Expectetur quousque vacet.Nunquid canonici tenentur alium eligere, vt numerus sit plenus, cum ille magister non sit canonicus? Videtur quòd

DE MAGISTRIS, ET NE ALIQVID exigatur pro licentia docendi.

¶ *Supra visum est qualiter spiritualia pretio concedi non debent:nũc submittit de quibusdam habentibus instar spiritualium : vt de magistris,& licentia docendi:vt in nigro. Abbas.*

De hac materia tractatur 37.& 86.dist.per totum.61. dist.statuimus.& c.miserum.8.q.1.oportet.92. dist.quis dubitet , extra de elec. cum in magistrum.

Voniam.]Diuiditur in tres partes:In prima prouideri mãdat de magistro:In secũda factum reprehẽsibile inhibet: In tertia pœnam imponit,reddens causam. Secunda ibi, *Pro licentia.*Tertia:ibi, *Qui autem.*Abbas Siculus.

CASVS. Volens ecclesia tamquam pia mater pauperibus scholaribus,qui parentum opibus sustentari non possunt , prouidere,ne legendi opportunitas subtrahatur eisdem : Statuit concilium Lateranẽsi.quòd per vnamquamque cathedralem ecclesiam, vni magistro competens beneficium assignetur:qui clericos & scholares eiusdem gratis doceat.Secundo dicit,quòd pro licentia docendi nullus pretium exigat : vel sub obtentu alicuius cõsuetudinis ab his,qui docẽt aliquid petat:nec aliquẽ qui sit idoneus,petita licentia impediat:qui autem contra hoc venire præsumpserit, ab ecclesiastico beneficio fiat alienus,quia dignum est, vt in ecclesia fructũ sui laboris non habeat , qui ecclesiasticum profectũ nititur impedire. Nota quòd pro licentia docẽdi nihil debet exigi. Itẽ qui est idoneus, admitti debet ad docendum.Itẽ punit̃ quis in eo in quo deliquit,vt in fi.dicit.

† De hoc articulo vide quos citabo in cap.seq.

† In aliquot Gregorianis ita : ab eis, quos docent &c.

d ¶ *Per vnamquãque.*] vt 37.dist.de quibusdam. & ℣.eo.quia.

† fructus

e ¶ *Magistro.*] nomen hoc dicitur à monendo, siue à monstrando. ff. de verbo.signi. quibus.

f ¶ *Competens aliquod beneficium.*]sic ℣.eo.qa. debet ergo doctor beneficium habere sui laboris:sic & tutor dat alimenta præceptoribus pupilli,quoniam non tantũ præstet rebus, sed moribus.ff.de adminisst.tut. cum plures.§.cum tutor. & beneficium ei constitui debet secundum dignitatem , & scientiam suam,sicut aduocatis. ff. de var.& extraordi. cogni.l. 1. §. in honorariis. arg.℣.de præbẽ. de multa.Vinc.

† Vincoñ. † Vintoniẽ. quod est aptius.

g ¶ *Pretium exigat.*]qd̃ si exactum fuerit , restituatur.℣.cap.proxi. quia gratis est danda docendi licentia cum donũ Dei sit.℣.cap.proxi. Ber.

† Cap. 2. eo. tit.in 1. compilatione. & post conciil. Lateranẽ. sub Alex. iij. par. 2.cap.17.

h ¶ *Consuetudinis.*]quasi simoniacum reputatur hoc:quia consuetudo hic non habet locum,sicut nec in sacramentis ecclesiasticis.℣.de simo. cum in ecclesiæ.& in pluribus aliis cap.Ber.

i ¶ *Qui sit idoneus.*]Nota,quòd ei qui idoneus est, non est deneganda licentia docendi,quia per consequens denegat doctrinam ignorãtibus:vt dicitur in fi.quã dispensare aliis tenetur.arg.16.q.1.reuertimini c.ergo si non est idoneus,potest iuste denegari,quia malorum Doctorum doctrina mala est.1.q.7. conuenientibus. & imperitus matheos risui patebit.37.dist.qui de mensa. qui alios docet , ab aliis tunc edoceri non debet in Auth.de san.epis.§.damus.coll.9.pœna vero huius est priuatio ecclesiastici beneficij:vt hic dicit. Ber.

c Adde quæ requiruntur vt dicatur idoneus: notatur in l. vnica.C. de ꝑfes. qui in vrbe Constã. li. 9 iũcta.l. magistros.C. de profess. 10.

k ¶ *Sui laboris.*] furorem & pietatem ex eodem facto vendicare non licet:vt hic.& 17.q.4.miror.c. frater & coepiscopus.& ff.de minor.auxilium.

l ¶ *Rohibeas.*] Sunt duo dicta : Secundum : ibi , *Sane.* Abbas Siculus.

CASVS. Quia quidam pro licentia docendi pecuniam exigebant, præcipit Papa Vintoñ.episcopo,vt prohibeat,ne pro licentia docendi in parochia sua aliquid exigatur, aut etiam promittatur : & si postea solutum aliquid fuerit,illud faciat restitui : & si aliquid promissum fuerit,faciat remitti promissum : quia scriptum est : gratis accepistis, gratis date.Secundo dicit,q̃ si aliquis distulerit instituere magistros in locis congruis,liceat huic episcopo appellatione postposita,ad instructionem aliorum,ibi præficere viros ad hoc idoneos. Nota,quòd exactum vel promissum pro licentia docendi , potest repeti : & promissum facere remitti.Item negligentiam subditorum episcopus supplere debet.Item per negligentiam amittit ius suum. Sed hic non est appositum tempus:sed posset dici,quòd hoc potest referri ad arbitriũ superioris:vel tm̃ tempus posset dari,quantũ datur pro beneficiis vacãtibus,scilicet vt per sex menses expectetur ille qui debet instituere magistros,quia in tanto tempore non est magnum damnum.

¶ *Glo.seq.obiicit,dat solu.Vin.& aliam subdit.*

l ¶ *Exigatur aliquid,aut etiam promittatur.*] Ex hoc vr̃ q̃ turpitudo quia illud male obseruabatur,concilium generale illud præcipit obseruari,adiiciens , vt non solum in cathedrali ecclesia , sed etiam in qualibet alia vbi facultates sufficiunt , constituatur magister idoneus, & in metropolitana ecclesia theologus constituatur , qui sacerdotes & alios in sacra pagina doceat , & in aliis , quæ ad curam pertinent animarum ; & cuilibet magistrorum a capitulo assignentur prouentus vnius prębendæ : & pro theologo à metropolitano tantundem : non tamen propter hoc efficitur canonicus. Quòd si forte metropolitana de duobus grauetur , theologo prouideat,& grammatico faciat in alia ecclesia prouideri. Nota q̃ magister idoneus debet institui in ecclesia , in qua sufficiunt facultates. Item magister iuxta posse suum debet instruere discipulos suos. Item à capitulo debent assignari magistro prouentus vnius prębendæ. Itẽ aliquis potest habere prębendam sine canonia.

† institutione

† De materia tertius & glosse, vide B. Thomam 22.q.100.ar. 3.ad 3.argu. & ff. de iur. & fact. mentum. Sogno.l. regula. §. 1. ff. de bo.pos. in bonorum. & quia quidam expensas non habent,vnde statuitur, vt beneficia habeat, prout sequitur.

i *In Latera.*] ℣.eo. c.1.

¶ *Glo.seq.quærit ad negatiuã.alleg. tria:soluit distinguendo.*

k ¶ *Pauperes.*]Sed nunquid à diuitibus potest petere collectam? Videtur quòd nõ,quia si vult dici philosophus, proficiat pecuniam exemplo Socratis.12.q.2.Socrates. aliàs est sub illo cap.gloria episcopi. Item scientia donum Dei est, ergo vendi non potest. 1. q. 3. non solum. Item professores iuris licite recipiũt pecuniam,sed non licite

† grammatici.

a Hanc glossam nõ inuenio in antiquis exemplaribus,nec puto Bernardi esse.

petunt. ff. de var. & extraordin.cogni.l.1. §. est enim quidam.Potest dici, q̃ iste cui competens beneficium constitutum non est,à diuitibus potest petere collectam: & hoc nõ prohibeatur ex ista littera , sed à clericis eiusdem ecclesiæ,& pauperibus nihil exigere debet , sed gratis docere, quia propter illos statuitur beneficium:& non propter diuites.sed si ex honestate gratis omnibus seruiret,honeste faceret,& laudandus esset,aliàs diuitibus gratis laborem suum impendere non tenetur. si vero beneficium nullum super hoc constitutum est , sicut Bonoñ. doctoribus , licite exigunt collectam : quia suis sumptibus hoc facere non coguntur, ℣. de præscrip. cum ex officij.12.q.2.charitatem. & c.quicunque.& c. ecclesiasticis. & 28.q.1. iam nunc.in fine. sicut iurisperitus consilium vendere potest. 14. q. 5. non sane.Nec obstat si dicas,quòd gratis debent docere: quia nihilominus potest petere laboris sui mercedem:sicut testis,qui gratis testificatur,licite petit sumptus.4.q.4.cap.si testes.§.venturis. & ℣. de fimo. cum sit Romana.& iudex petit sumptus qui gratis debet iudicare.℣.de vi.& hone.cle. cum ab omni.licite ergo potest petere collectam,cui beneficium constitutum non est.Io.

l ¶ *Minime obseruatur.*]Vnde instaurandum est & procurandum , vt fiat: vt 8. dist.quæ contra.

¶ *Glo.seq.quærit & soluit : iterum quærit. alleg. pro & contra. & soluit , tertio quærit & soluit.*

m ¶ *Vnius prębendæ.*] Quid si non vacat aliqua prębenda?Expectetur quousque vacet.Nunquid canonici tenentur alium eligere, vt numerus sit plenus, cum ille magister non sit canonicus? Videtur quòd

sic, ꝫ. de instit. in ecclesia. ff. de decur. l. generaliter. §. penul. & sic canonici ad tempus iusta de causa retineant fructus prębendæ: nihilominus eligere debent aliàs curreret tempus. ꝫ. vt eccl. benefic. vt nostrũ. maxime si numerus certus est & iuratus. Sed hoc non videtur, quia iste electus nihil perciperet: sed spiritualia sine temporalibus diu esse non possunt, sicut nec anima sine corpore. 1. q. 3.

a Et idem canonicatus cẽ feretur dupli ci iure: vno habente spiritualia: & alio habente temporalia: quod nec debet esse. xij. q. 2. cognouimus. secundum Gof. Ioã. And.

si quis obiecerit [a]. Et dic, quòd canonici eligere non debent alium auctoritate huius concilii, nec dicuntur facere contra numerum vel iuramentum, nec currit eis tempus ad eligendũ beneficio huius constitutionis, quamdiu fuit ibi magister, qui doceat & percipiat illud beneficium, quia nec dicitur beneficiũ illud vacare, nisi ab eo tempore, quo magister ibi non fuerit. secus dico cum ex causa retinerentur prouentus ad tẽpus: quia tunc currit tempus: vt in prædic. decre. vt nostrum. quia tunc electus modicum tempus potest expectare. Item nunquid aliquis magister posset eligi in canonicum sub illa conditione, vt doceret [b]? Non credo: quia cessare debet omnis conditio. sed fi vacante aliqua prębenda, statuerunt, quòd illud onus esset annexũ illi prębendæ, non credo quòd tunc esset simonia. arg. ꝫ. de prębend. significatum. immo satis licitum. Ber.

b De hoc articulo vide amplius hic per Hostiensem. Ioannẽ And. Panormitanum & doctores.

† Alias ita: ã duobus magistris.

† Pars huius cap. supra tit. ne cleri. vel monach. & infra de privileg. capitu. super specula.

prouentus [2]. & pro theologo à Metropolitano tantundem: Non quòd propter hoc efficiatur canonicus, sed tandiu redditus ipsos percipiat: quamdiu perstiterit in docendo. Quod si forte de: † duobus ecclesia Metropolis grauetur, theologo iuxta modum prædictũ ipsa prouideat: grammatico vero in alia ecclesia suæ ciuitatis siue diœcesis, quæ sufficere valeat, faciat prouideri.

¶ Honorius tertius.

¶ Prælati & capitula ad studia theologiæ scholares dociles transmittere tenentur: qui in absentia redditus prębendarum suarum, & beneficiorum per quinquennium integraliter percipient: & si proprij redditus ad sustentationem studij eis non sufficiũt, debet Prælatus cũ capitulo eis prouidere: magistri vero donec docuerint, integre percipiũt fructus beneficiorum suorum.

CAP. V.

SVper † specula: & infra. Volumus & mandamus, vt statutum in concilio generali [b] de magistris theologis per singulas metropoles statuendis, inuiolabiliter obseruetur [c]: Statuentes, vt quia super hoc propter raritatem [d] magistrorum se possent aliqui forsitã excusare, ab ecclesiarũ Prælatis & capitulis, ad theologicæ † professionis studiũ aliqui docibiles [e] destinentur: qui cũ docti fuerint, in Dei ecclesia velut splẽdor † fulgeãt firmamenti: ex quibus postmodum copia possit haberi doctorum: qui velut stellæ in perpetuas æternitates mansuri, ad iustitiã valeant plurimos erudire: quibus si proprij, puentus ecclesiastici non sufficiũt, pdicti [f] necessaria subministrent.

¶ Docentes † vero in theologica facultate, dum in scholis docuerint: & studẽtes in ipsa, integre [g] per annos: [h] quinque percipiãt de licentia [i] sedis Apostolicæ prouẽtus prębendarum, & beneficiorũ suorum: non obstante aliqua alia consuetudine, vel statuto: cum denario [k] fraudari non debeant, in vinea Domini operantes.

TITVLVS VI.

De Iudæis & Saracenis, & eorum seruis.

Ex concilio Matesi. †

¶ Si seruus à Iudæo emptus causa mercimonij, factus est, vel fieri desiderat Christianus, pro xij. solidis redimitur.

CAP. I.

RÆsenti concilio sancimus, vt nullũ Christianum mancipium Iudæo seruiat [l], sed datis [m] duodecim solidis pro quolibet bono mancipio, ipsum

a ¶ *Seruiat.*] Nec cum Iudæis Christiani morentur. 28. q. 1. Iudæi, & c. sæpe. & c. nullus. Sed in agro, vbi cum Iudæo non moratur, bene potest seruire. ꝫ. c. proxi.

m ¶ *Datis.*] Sic ꝫ. c. proxi. vbi de hoc. Et intellige hoc cap. secundum illud de mancipio empto causa mercimonij: aliàs nullo pretio dato eripitur in libertatem. Vel si venalis infra tres menses non fuerit expositus, vt ibi. Ber.

¶ Glossa sequens declarat de quo seruitio intelligatur, & quid si pretium habere non potest: subdit & soluit duas quæstiones.

a ¶ *Seruũ*

f ¶ *Prædicti.*] Scilicet, prælati & capitula. ex hoc est arg. quod possunt ad hoc compelli.

g ¶ *Integre.*] Non tamen percipiant quotidianas distributiones, quæ tantum residentibus dari consueuerunt. ꝫ. de præben. licet. vbi de hoc.

¶ Glo. seq. quærit, respondet alleg. contrarium.

h ¶ *Per annos quinque.*] Nunquid determinatio ista determinat omnia præcedentia? non videtur, quòd primis aliquod tempus adiiciatur: sed docentibus, & aliis, qui à capitulis non eligentur, & quia illi maius tempus requirunt ad hoc vt doceant, quod satis videtur ex hoc §. quia hic non fit mentio de illis. Sed contra. ꝫ. de appell. inquisitioni. arg. in fi. ga hæc determinatio in fine ponitur, vt ibi dicitur.

i ¶ *De licentia.*] scilicet generali, concessa auctoritate huius constitutionis, vnde non est necesse aliam indulgentiam impetrare. fic 80. dist. non debere. & 16. q. 1. cunctis. & 100. dist. quoniam. & ꝫ. de translatio. inter coporalia. & ff. de condi. institut. quæ sub conditione. §. vlti. sed executio sola impetrari debet, si capitula hoc non faciant, quia parum valeret esse iura in ciuitate, nisi esset qui ea exequatur. ff. de orig. iur. l. 2. §. post originem. Ber.

k ¶ *Denario,*] id est, præmio, immo qui venit exactus tandem recipit, quantum qui venerat ante. arg. ꝫ. de constitu. cum omnes. Io.

DE IVDAEIS ET Saracenis, & eorum seruis.

¶ Supra visum est de his, qui spiritum sanctum per simoniam vendendo blasphemant, consequenter submittit de his, qui Deum dehonorant male colẽdo, vt sunt Iudæi & Saraceni, & de his auctor tractaturus submittit etiam de eorum seruis: Et aducrte quia serui dicuntur stricto modo carentes libertate, sed largo modo, etiam seruientes pro mercede, vt famuli: dicuntur etiam serui à seruiendo. & de vtriusque tractatur in hoc tit. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur 23. q. 4 & q. 5. & q. 6. & q. 8 in cap. dispar. & 28. q. 1. & q. 2. per totũ. & 56. dist. Ismael. 45. dist. cap. 2. & cap. 4. 11. q. 3 ad mensam.

RÆsenti.] Primo ponit constitutionem de baptizato vel baptizari volẽte: Secũdo eius causam: ibi, *Quia.*

Abbas Siculus.

CASVS. Iudæi retinebant seruos Christianos, statuit concilium istud, quòd decætero Iudæi seruos Christianos non retineant, sed liceat Christiano, vel liceat Christiano cuilibet datis xij. solidis pro quolibet mancipio, ipsum redimere siue ad libertatem siue ad seruiendũ sibi: & si seruus Iudæi Christianus fieri desideret, & non permittit, idẽ fiat, quia nefas est Iudæum in seruitutis vinculis retinere illum, quem Christus sanguine suo redemit. Nota, quòd Iudæi vel Pagani Christianos seruos habere non possunt, sed hoc ipso in libertatem scribuntur.

b Qui diutur no viu & long ga quasi pos fessione ius aquæ ducen dæ nasc' est: nõ habet dõ cere quo iure cõstituũ sit. Ioã. And.

c Et tunc etiã proles est originaria: licet originata ex matre ibi nõ manserit: vt in l. cum satis. Ioã. And.

e ¶ *Seruitium.*] non tamen erit seruus illius, sed restituet ei pretium, & erit omnino liberatus. arg. In fin. de noxa. ac. §. dominus. Vel si non potest habere statim pretium, seruiat ei tantum, quod seruitium compensetur cum pretio, & postea eat liber quò vult. C. de capti. & postli mi. reuer. l. vlti. 36 q. 1. de raptoribus. Quid si plures emptores simul cõcurrent [a]? Locus erit gratificationi. ꝫ. de iure patro. cum autem. ff. ad Syl la. si quis in graui. §. si cũ omnes. Quid si nullus emptor appareat? nihilominus erit liber, & ostium quærat pretium. ff. de manumis. l. 4. §. suis autẽ aut pro pecunia operas præster, vt dicitur in l. dicta. C. de capt. l. vlt. scilicet quinque annis, vt ibi dicitur.

a Primo episcopus loci eligat magis idoneum. ff. de accusa. si plures. Gof. ad hoc de accu. si duo. lib. 6. Dico, q. si alter meliorem causam offert, vt reddimat ad libertatem, sal tem ad seruitium, ille prę eligatur. Ioã. And.

b ¶ *Fiat.*] prout dictum est. &. eo. c. vlt.

c ¶ *Blasphemum.*] id est, Iudæum blasphemãtem Christum. arg. j. eo. cum sit.

† Aliàs ita: Lucten. sed ex registro B. Gregorij lib. 2. indict. 12. epistola. 21. videtur legendum: episcopo Lunẽsi.

Vltorum.] Diuiditur, quia duo sunt dicta: Secundum: ibi, *Hi vero.* Abbas.

CASVS. Dicitur hic, q̃ nullus Iudæus Christianum mancipium debeat in suo dominio retinere: sed qui apud eos inueniũtur, libertate donentur. Secundo dicitur quòd originarij, qui in possessionibus Iudæorũ sunt, qui diutius adhæserunt, quamuis liberi sint, remaneant ad colẽda rura illorũ, & iura sua eis exhibeant, & nihil aliud ab eis exigant: Tertio dicitur, quòd si a liquis Iudæorum aliquẽ de originariis suis ad alium locum transferre voluerit, vel in seruitio suo secum retinere: ius colonarium quod habet in eo, amittat. Nota quòd Christiani cum Iudæis habitare non debẽt. Item originarij liberi sũt, quamuis glebæ sint astricti. Idem arg. quòd ex tempore seruitus acquiritur. Item Iudæus, qui Christianum liberũ contra ius retinere voluerit hoc ipso ius illud amittit. Idem arg. quòd iuris seueritas siue rigor seruandus est.

† Matisconen.
† Maticen. Maciẽ. Sed extat in conciliis editis ĩ concilio Matisconẽsi primo cap. 16. refert Burchardus lib. 4. decret. ca. 88. Iuo par. 1. ca. 282 Gratianus siue Palea 54. dist. c. 18. & ca. 1. eod. tit. in 1. compilatione. & vide notas in hoc c.

† Aliàs ita: Verum si qs quam.

d ¶ *Libertas.*] 44. dist. mancipia.

e ¶ *Sint liberi.*] Nota, originarios siue assc̃riptitios liberos esse. C. de agricolis & censi. l. diffinimus. lib. 11. ergo non repelluntur à legitimis actibus. arg. ff. de testi. l. 1. C. de postu. l. vlt. quod verum est, tamen ad ordines non admittuntur, nisi de liceatia dominorum. 54. dist. si quis obligatus. & cap. admittuntur. Arg. contra. dist. ca. si seruus. sed ibi nihilominus tenetur seruire domino. Ala.

¶ Glossa sequens arg. & signat contrarium, & remittit. secundo arg. & soluit contrarium.

f ¶ *Diutius adhæserunt.*] Arg. quòd ex tempore seruitus acquiritur, & seruitia consueta præstari debent. 18. q. 2. seruitium. ff. de aqua plu. arcend. l. 1. §. sicut. ff. si fer. ven. si quis diuturno [b]. C. de ser. l. 1. & 2. Arg. contra. 1. q. 1. nullus episcopus. de hoc dictum est ꝫ. de p̃sue. c. vlt. supra de censib. peruenit. Et ita habes hic, quòd ex tempore aliquis efficitur originarius, scilicet xxx. annorum [c]. C. de agri. & censi. ibi bus. cum satis lib. 11. Arg. contra. C. de præscript. quæ pro libertate opponitur. l. vlt.

g ¶ *Debentes.*] id est, obligati, & astricti ad colenda rura. Ber.

h ¶ *De his.*] scilicet, originariis vel colonis.

i ¶ *Retinere.*] forte in domo ad seruiendum sibi: quòd esse non debet, vt dicit in prin. cap. & ꝫ, eo. c. 1. ꝫ. eo. Iudæi siue.

k ¶ *Ipse sibi imputet.*] scilicet, Iudæus, qui transtulit colonum ad aliũ locum, vel ad aliud seruitium, imputet sibi, quia hoc ipso amisit ius colonarium, quod habebat in colono, & colonus liber erit ab illo iure: sic & in colono liberi hominis: vt si dominus velit vendere fundum, & transferre colonum ad alium locum: non potest eo inuito. C. de agri. & censi. si qs prædium. lib. 11. vel fi velit dimidere aliquam agnationem colonorum, vel affinitatem, transferendo eos ad aliam colonariam, redintegrãdi sunt. C. communia vtriusque iud possessionem. & d agri. & censi. diffinimus. lib. 11. & sic Iudæus sibi imputet.

l ¶ *Ius dominij.*] scilicet, quod habuit in gleba, quò ab ea recedere

quicunque Christianorum, seu ad ingenuitatẽ, seu ad seruitiũ [a]. licẽtiã habeat redimẽdi. Et si Christianꝰ fieri desiderat, & nõ pmittitur, idem fiat [b]: Quia nefas est, quem Christus redemit, blasphemum [c] Christi in seruitutis vinculis detinere.

¶ Gregorius episcopo Luceñ. † .

¶ Iudæus Christianum in seruum habere nõ potest, in assciptitiũ vero potest.

CAP. II.

MVltorum † ad nos: & infra.

¶ Nulli Iudæo liceat Christianum mancipium in suo dominio retinere: sed si qui apud eos in ueniuntur, libertas [d] eis seruetur.

¶ Hi vero, qui in possessionibus eorum sunt, licet legum districtione sint liberi [e]: tamen quia colendis terris eorum diutius adhæserunt [f], vt pote conditione † loci debentes [g], ad colenda rura rema neant, consuetas pensiones prædictis viris præbentes. Cuncta etiã, quæ de colonis vel originariis iura præcipiunt: peragant: & nihil eis extra hoc oneris indicãt. ¶ Quòd † si quisquam Iudæorum aliquẽ de his [h], vel ad alium transferre locum, vel ad aliud obsequium retinere [i] voluerit, ipse sibi imputet [k], qui ius colonarium, & ius dominij [l] sibi iuris seueritate [m] damnauit [n].

† cõditioni
† conditionem.

a ¶ Idem Gesi. † episcopo.

¶ Iudæi antiquas synagogas retinere possunt, nouas erigere non possunt.

CAP. III.

IVdæi † de ciuitate: & infra.

¶ Sicut legalis [o] diffinitio Iudæos nouas non patitur erigere synagogas, ita eos sine inquietudine veteres habere permittit [p].

¶ Alexander tertius.

¶ In die veneris sancto, nõ licet Iudæis tenere ostia vel fenestras apertas.

CAP. IIII.

QVia † super his: & infra.

¶ Generaliter interdicas, vt Iudæi ostia vel fenestras, in die Parasceues aperta † nõ habeant [q], sed clausa teneant tota die.

¶ Idem in concilio Lateran. †

¶ Excommunicari debent Christiani, qui in domo seruiunt Iudæis vel Saracenis, siue Paganis: Et principes seculares excommunicari debent, qui Iudæos baptizatos suis bonis spoliare præsumunt.

CAP. V.

IJ VDæi siue Saraceni [r], neq; sub alendorum puerorũ suorum obtentu, nec pro seruitio [s], vel alia qualibet causa, Christiana mancipia in domibus suis permittantur [t] habere: Excommunicationis [1] sibi iuris seueritate [m] damnauit [n].

† Genuen.
† Ian. Sed in registro B. Gregorii lib. 7. epistola 5. indict. 2. vnde hoc est sũptum ita habetur: Ianuario episcopo Carthaginensi.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. compilatione. Vide extrauagantes prædicti cap. citatas, & Marquardũ tract. de Iudæis par. 1. c. 5.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. compilatione. Vide Repertorium inquisitorũ verbo: Iudæus. §. vl.

o ¶ *Legalis diffinitio.*] C. de Iudæ. l. vlt. Ber.

p ¶ *Habere permittit.*] † Aliàs ita: Etsi corruerint, de nouo possunt illas rædificare in priſtinum ſtatum, non tamen vt ampliores faciant. ꝫ. eo. consuluit. ar. ff. de no. ope. nun. l. 1. §. opus nouum. & §. si quis ædificium. Ber.

† In cõcilio Lateran. cap. 16. & c. 5 eo. tit. in 1. compilatione. Vide notas in hoc decretum.

¶ Via super.] CASVS. Dicitur, qd in die Parasceues nullus Iudæus aperiat fenestras suas, nec exeat in publicum, sed teneat eas clausas. Nota Iudæos in die Parasceues ostia vel fenestras aperire non debere, nec in publicum exire.

q ¶ *Aperta non habeant.*] Consueuerunt enim tunc deridere Christianos in contumeliam creatoris. ꝫ. eo. in nonnullis. cum enim fidem nostram contemnant, nec ritus suos eis permittimus. C. de Iudæ. Iudæos. vnde in publicum exire non debent. ꝫ. eo. in nonnullis. Ber.

ij *Vdæi sive.*] Duo sunt dicta. Secundum: ibi, *Si qui.* Abbas Siculus.

CASVS. Primo dicitur, quòd Iudæi siue Saraceni Christianas mulieres vel Christiana mancipia nulla de causa secum debent habere, & quicunque Christianus cum his habitare præsumpserit, excommunicetur. Secundo dicetur, quòd si aliqui Iudæi vel Saraceni, Deo inspirante, ad fidem Christianam se conuerterint, à possessionibus suis d nullatenus expellantur: cum propter hoc melioris debeant esse conditionis quã ante fidem receptam: Si autem secus factũ fuerit, præcipit Papa Potestatibus locorũ, vt partem hæreditatis, & omnium bonorum suorum ex integro eis faciant exhiberi. Nota, q̃ Iudæi Christiana mancipia habere non debent. Item Christiani cum Iudæis vel Saracenis habitare non debent. Item ecclesia iudicat de his qui foris sunt. Item Iudæus ad fidem conuersus, à possessionibus suis excludi nõ debet. Item fidelis melioris conditionis est, quã infidelis. Item arg. q̃ iudices seculares compelli possunt per excommunicationis sententiã ad iustitiam faciendam. Item Papa ratione fidei de hæreditate iudicat.

De hoc articulo vide omnino B. Thomam 2. 2. q. 10 art. 9.

e Qualiter Iudex ecclesiasticus aniquibus casibus præter doctores hẽ vide late hy mericum in Directorio inquisitorũ par. 2. q. 46 Repertorii inquisitorũ verbo: Iudæus. §. an, & ex qua causa, & Zacchinum tract. de hæret. cap. 56. nulla

r ¶ *Iudæi siue Saraceni.*] & ita cum Saraceno morari [d] non licet, sicut nec cum Iudæo: nisi aliquis spiritualis vellet ire, vt eis prædicaret: quod licet, vt ꝫ. eo q̃ sit. & sic intellige. 11. q. 3. ad mensam.

s ¶ *Seruitio.*] ꝫ. eo. c. 1. & 2.

t ¶ *Permittantur.*] Sed quid ad nos de his qui foris sunt: vt 2. q. 1. multi. & 45. dist. in. qui syncera? Sol. de his qui foris sunt non iudicat ecclesia: vt pœnam spiritualem infligat. In casibus tamen iudicat e de eis: quia repellit Iudæos à communione Christianorum. 28. q. 1. sæpe. ne ab eis corrumpantur, vt ibi. & ꝫ. eod. ad hoc. & hic. repellit enim eos à legitimis actibus. 2. q. 7. alieni. & ab officiis publicis. 54. dist. nulla

Universidad de Deusto

nulla officia.& j.eo.cum sit.& cap.pen.& ne possint emere Christiana mancipia.j.eo.c.vlt.& 54.dist. fraternitatem. Item non permittit eos facere nouas synagogas.j.eo. consuluit. Item quod in diebus lamentationum non exeant in publicum.ɜ.eo.c.proxi. & j. eo. in nonnullis. Item quod soluant decimas de terris quas colunt.ɜ.de deci.de terris. & ne Christiana mancipia circuncidãt. 54. dist. nulla. ne ex testamento

† Cõcordat extrauagans Pauli pp. tertij. quæ incipit. Cupientes Iudęos.v bi multa Iudęis conuersis priuilegia concedũtur.

Christiani aliquid capiant,& ille Christianus est excommunicandus etiã post mortem.2.q. 2. sane profertur. & excedentes verberibus subiiciuntur. j.de rapt. in archiepiscopatu. hic ergo ecclesia excommunicat tantum illos Christianos, qui cũ eis habitare præsumunt. quandoque tamen indirecte excõmunicat eos, quia excõmunicat Christianos, ne cũ eis aliqđ commercium habeant. j.de vsu.post miserabilẽ. & j.eo.et si. in fi. & cap. postulasti. R.

† Idem scilicet Alexan. iij.in concilio Lateran. cap. 24. & c. 6.eo.tit.in 1. cõpilatione. Et vide notas nostras in hoc decretum.

a ¶ *A possessionibus.*]Ni si fuerint comparatæ de vsris:quas tenentur vẽdere, & pecuniam restituere.j. de vsur. cum tu. ¶ *Glo. seq. arg. & reci. potest obiiciendo de deci. causam.*

b ¶ *Excommunicationis.*]Arg. quòd iudex secularis compelli potest ad iustitiam seruandam. 23.q. 5. administratores. Et hoc videtur facere ratione fidei, quod intromittit se de hæreditate, aliàs non debet.ɜ. qui fi. sint legi. causam. sed illud intellige in quocunque casu.vbi iudex secularis negligens est facere iustitiam,quod ecclesia se intromittere debet, & compellere ipsũ. 23. q. 5. administratores. & q.2. dominus. & j. de maledic.c.2.Ber.

† lignamina

c ¶ *Ex integro.*] præter seruos, qui eos præuenerint in fide.C.de epis.& cleri.Deo nobis.5.his ita.Ala.

Ita quorundam.] primo ponit duplicem Christianorum excessum: Secundo tripliciter punit:ibi, *Tales*.Abbas.

CASVS. Quidam Christiani cæca ducti cupiditate deferunt Saracenis arma,ferrum,& ligamina galearum: & dum ad impugnandũ Christianos prædicta eis ministrant, superiores illis fiunt in malitia. Item sunt & alij,qui in galeis & nauibus Saracenorum curam gubernationis assumunt:omnes prædictos Lateranẽsi.concilium excommunicauit,& præcipit illos per Potestates locorum bonis suis priuari, & capientium seruos fieri:& præcipit,vt per ciuitates maritimas crebra & solemnis excommunicatio proferatur.Nota quòd Christiani qui cum Saracenis impugnant Christianos auxilio vel facto, deteriores sunt quàm Saraceni.Item seruitus hic inducitur iure canonico.Item excõmunicatus potest iterum excommunicari.

d ¶ *Qui gloriantur.*]sim.18.q.2.perniciosam.& 86. dist.tanta.

e ¶ *Ferrum.*]vt j.eo.ad liberandam.vbi hoc totum habes,quod hic dicitur.de quibus hic habetur, ad hostes transferri non debent. C. quæ

a Idẽ in his, qui docent res expor.non debeat.l.2.& illi sunt decapitandi a.vt ibi,& C.de com eos naues fa cere , cũ pri pellatione armorum intelliguntur fustes & lapides.ff.de ver.sig.armo illius rei peri tiam non ha berent C. de pœ l.fina.Io. And,

mer.mercatores. ff. de pub. & vecti. cotem ferro. si enim non habent ferrum,nec arma:Nam causatum perimit,causa perempta,fuum.& appellatione armorum intelliguntur fustes & lapides.ff.de ver.sig.armo rum appellatio.Lau.

f ¶ *Glossa sequens arg.quòd clericus ministrans,&c.*

Subministrant.]Arg.clericum pro homicida haberi, qui pugnantibus arma ministrat,dummodo ibi fiant homicidia.arg. 50. di. si quis viduam.24.q.vlt.c.vlt.j.de homi.sicut dignum.5.illi etiam.& 5.hi quoque.

g ¶ *Subiectos.*]& sic ipso iure sunt excommunicati.j. eo. quod olim.

h ¶ *Priuatione.*]Hoc potuit Papa facere contra laicos,ratione criminis commissi.Ber.

¶ *Glo.seq.no.triplicì iure seruitutem inductam.*

i ¶ *Seruos.*]Nota seruitutem de iure naturali inductam. 35. dist. sexto die.Item de iure gentium.dist.1.ius gentium.Item de iure canonico. 15.q.vlt.cum multæ.& hic.& j.eo.ad liberandam.Vin.

¶ *Glo. seq. no.excommunicatum iterum excommunicari.alleg. concor. & demum contrariam ponit opi.dat solutionem.*

k ¶ *Crebra & solemnis in eos excõmunicatio.*] & tamen isti ipso iure sunt excommunicati, & sic excommunicatus potest iterum excommunicari.3.q.4.Engeltrudam. & arg.11.q.3.excellentissimus:12. q. 2. de viro & 87.dist.eos qui.& qui in fordibus est adhuc fordescat.47.dist.quantumlibet.in fi. Arg. contra 2. q.1.multi.quia de his qui foris sunt, nihil ad nos. 24.q.c.1.2.3. & 4. & ɜ. de iudi. cum non ab homicidio.Item qui est extra ecclesiam , non potest esse denuntiari potest excõmunicatus,& sic intelligit omnia iura vbi sæpius videtur aliquis excommunicari. & sic intelligit hic. sed tu dicas quòd excommunicatus potest iterum excommunicari. Et sunt duo effectus excommunicationis,vt dicunt quidam: Primus effectus est eiiciendi extra ecclesiam: Secundus est detinendi extra: sicut qui est ligatus vno vinculo , potest iterum ligari b non est dubium quin excommunicatus possit adhuc excommunicari: sicut qui est in vno peccato , potest aliud committere : & sic prius punitur,& sic potest pluries excommunicari, & magis ex hoc punietur,& secunda excommunicatio tunc primo incipit habere suum effectum,cum absoluitur à prima, & tamen prima absolutio nõ habuit suum effectum propter secundam excommunicationem,& ita finaliter non prodest prima absolutio , nisi cum absolutus fuerit à secunda.De hoc dixi ɜ.de offi.ordi.ex parte.& j.de sent.excom.cum pro causa:Ber.

† Add quòd de iure ciuili puniũtur capite cum cõfisca. bonorũ l. 2. C. quę res expor.nõ debeant.

† Cap. 1. eo. tit.in 1.compilationis.

a ¶ *Assidue.*]sic ɜ. eo.c.1.& 2.& c. Iudæi 2.& est arg. ex eo quòd dicit, assidue,quòd interpolatim possunt seruire : quod intellige secundum tenorem illius c. ɜ. eo. multorum.5.1. sed in domibus nullo modo,prout j. sequitur. & prædic. concor.28.q.1. Iudæorũ. sæpe.& j. eod. etsi Iudæos.

b ¶ *In eorundem domibus.*]Et ita videtur quòd extra domum Iudæorũ possint. eadem prohibitio est j. eo. etsi.

c ¶ *Concordant.*]23.q.8. dispar. & in habitu etiã differre debent à Christianis, vt possint melius euitari. j. eo. in nonnullis.

d ¶ *Simplicium.*] quia innocens credit omni verbo.22.q.4.innocens si mile 28.q.1.c. sæpe.

† Addę quòd de iure enim hoc fecit mors Christi. infra eo. & si Iudęos. in princ. & fi. Hostien. Io. And.

SIcut *Iudæi.*]Diuiditur,quia cõtinet multa dicta, quæ patent Abbas.

¶ Cap.3.eod. tit.in 2. compilatione & post concilium Lateran. sub Alex. iij. par. 20. cap. 1. & de prima cõ textus parte vide B.Thomam 2. 2. q. 10.art.8.& 1. Caietanũ & Turrecrematam in c. de Iudæis. di st.45.

CASVS. Statuit Clemens Papa,quòd nullus Iudæus compellatur ad fidem venire inuitus:& si aliqs ad fidẽ confugerit Christianã , postq̃ volũtas eiꝰ patefacta fuerit , absq̃ impedimẽto Christianus efficiatur : fidem enim habere non creditur, qui non spontaneus ad fidem accedit. Secundo dicit , quòd nullus Christianus sine iudicio secularis potestatis Iudæum occidere vel mutilare, vel pecunias suas auferre præsumat,vel bonas cõsuetudines Iudæorum immutet, nec in festiuitatibus suis perturbet,vel coacta seruitia exigat. Tertio statuit , vt nullus cœmeterium Iudeorum mutilare, aut in uadere,siue obtentu pecuniæ humata corpora effodere præsumat.& si quis contra hoc fecerit, honoris & officij sui periculum patiatur , aut excommunicetur,nisi satisfecerit. Nota quòd Iudæus non est compellendus inuitus recipere baptismum. Item coacta seruitia non sunt à Iudæis extorquenda.Item Iudęi possunt habere cœmeterium.

† Cap. 2. eo. tit.in 2.compilatione. & post concilium Lateranen.

† baptisma

† cognoscit

† Vid B.Thomam 2. 2. q. 64.art.2.& 3. & Dominicum.Sotum. li.5.de iust.& iure.q.1. art. 2.& 3.

† Dicto eos dem,deest in antiquis.

b Et bannit' iterum banniti citatione solum facta vbi habitare consueuerat. De hoc in spe.ꝺ accusa.ad finem. Io. An.

c De facto: de iure enim

d Puto g'osa respexisse ad illud iuris ni, qui Iudęos cohortatus est,vt templum. Hieronymis in odium Christianorum referet. Nicephorus lib. 10. historię eccleſi. c. 32. & Cassiodorus in tripar titah 6.c.43.

e ¶ *Inuitos.*]hoc ideo dicit,quia nullus ad fidem cogendus est.23.q.5. ad fidem.45.dist.de Iudæis. quia fi simpliciter & absolute compellantur,non reciperent characterem : sed si conditionaliter compellantur bene recipiunt,& compellendi sunt, vt fidem sic susceptam obseruẽt, vt ɜ. de bap.maiores.5.item quæritur.45.distin.de Iudæis. & ff. de ritu nupt. si patre.& C.eo.tit.nullus.Ber.

f ¶ *Christi fidem habere.*] probatio eius quod nullus compelli debet ad fidem:quia fides ex necessitate esse non debet.45. dist. quid autem. & cap .qui syncera. & 23.quæst.5.ad fidem.

g ¶ *Sine iudicio terrenæ potestatis.*]Nulli enim permissum est occidere,vel pœnã infligere,nisi cui ex officio permittitur,23. q. 5. qui malos. & c.miles.&cap.cum minister.& pœna non est inferenda,nisi per iudicem.33.q.2.c. interfectores.5.in hoc. Ber.

a Huc spectat horrendum illud sacrificium, quod natrat Nicephorus li. 4. historiæ ecclesiast.c. 16. vbi Iudæi in Christi cõtumeliam infãtem in cruce excarnificãt.

h ¶ *Bonas.*]secus si malas,ne deludant Christianis prætendentibus signa lamentationis , & non prorumpant in contumeliam creatoris. j. eo.in nonnullis. & ne annuatim simulatam speciem crucis exurant a. C.eo.Iudæos.sed suas festiuitates more solito celebrent.45.distin. qui syncera.vt hic dicitur.& C.eod.tit. nemo.A.

¶ *Glossa sequens signat contrarium & soluit.*

i ¶ *Cœmeterium.*]arg.contra.ff.de sepul.vio.sepulchra.Sol. sepulchra hostium religiosa non sunt,vt ibi dicitur: nec illud infringens incidit in edictum.Iudæi vero non reputantur hostes:23.q. 8. dispar. licet sint hostes fidei nostrę.j.eo.& si Iudæos.

k ¶ *Pecuniæ.*]quæ in sepulchris ponenda non est.argum.ff.de reli. & sum.fu.si quis impediat.6.funeris causa.& 13.q.2.non æstimemus.circa medium. Tan.

l ¶ *Effodere.*] quod qui fecerit , sepulchri violati tenetur. ff. de sepul. vio.l.3.6.si quis.& secundum quosdam hæc actio infamat.ff. de sepul. vio.l.1.Alij dicunt,quòd non infamat,cum sit actio in factum, & in l. illa improprie ponitur actio.Ala.

m ¶ *Aut excommunicationis.*] & ita videtur in optione iudicis quod istorum pro pœna imponat , si non satisfecerit, & si iste vult satisfacere , non punitur. sim. 35. distin. episcopus aut presbyter.& 47.dist.1. & 92.distin.cap. vlt. ita est argu.quòd pro quolibet peccato non debet episcopus sententiam in aliquem fulminare , vel excommunicare vel deponere.Ber.

CAP. VI.

ITa quorundam animos occupauit sæua cupiditas , vt qui gloriantur d nomine Christiano, Saracenis arma, ferrum e & ligamina † deferant galearum: & pares aut etiam superiores in malitia fiant illis , dum ad impugnandos Christianos, arma eis , & necessaria subministrant f . Sunt etiam, qui pro cupiditate sua,in galeis & piraticis Saracenorum nauibus,regimen & curam gubernationis exerceant. ¶ Tales igitur ab ecclesiastica cõmunione præcisos,& ex cõmunicationi subiectos g , rerũ

centur autem, qui cum eis præsũpserint habitare:&infra. ¶ Si qui † præterea Deo inspirante ad fidem se conuerterint Christianam,à possessionibus z suis nullatenus excludantur:cum melioris conditionis ad fidem conuersos esse oporteat,quàm antequam fidem susceperint,habebantur.Si autem secus factum fuerit,Principibus seu Potestatibus eorundem locorum iniungimus sub pœna excommunicationis b , vt portionem hæreditatis suæ, & bonorum suorum ex integro c , eis faciant exhiberi.

¶ Idem † in eodem.

¶ *Christiani deferentes Saracenis merces prohibitas,vel in ipsorum nauibus nauigantes,excommunicandi sunt, & rebus eorum priuandi,& efficiuntur capientium serui.*

CAP. VII.

COnsuluit †: & infra. ¶ Iudæos de nouo construere synagogas,vbi non habuerunt, pati non debes. ¶ Verum si antiquæ i corruerint, vel ruinã minantur,vt eas reædificẽt m , põt æquanimiter tolerari:nõ aũt,vt eas exaltẽt n ,aut ampliores,aut pretiosiores faciant, quàm antea fuisse noscuntur : quiꝰtique hoc pro magno debent habere,quòd in veteribus synagogis, & suis obseruantiis tolerantur.

¶ Idem.

¶ *Infamiliari seruitio Iudæorum Christiani esse non debent.*

CAP. VIII.

AD † hæc omnibus Christianis , qui sunt in iurisdictione vestra penitus interdicatis, & si necesse fuerit , districtione ecclesiastica compellatis eosdem † , ne Iudæorum seruitio se

suarum per Principes catholicos & consules ciuitatũ,priuatione h mulctari † ,& capientium fieri seruos i censemus. Præcipimus etiã, vt per ecclesias maritimarum vrbium,crebra & solemnis in eos excommunicatio k proferatur.

¶ Idem.

¶ *Iudæi veteres synagogas in priorem statum reformare possunt : de nouo erigere non possunt.*

CAP. IX.

SIcut † Iudæi:& infra. ¶ Statuimus,vt nullus inuitos c vel nolentes Iudæos ad baptismum venire compellat. Si quis autẽ ad Christianos causa fidei confugerit,post quam voluntas eius fuerit patefacta, Christianus absque calumnia e efficiatur:quippe Christi fidem habere f non creditur, qui ad Christianorum baptismum † non spõtaneus, sed inuitus cogitur † peruenire. ¶ Nullus etiam Christianꝰ eorum quemlibet sine iudicio terrenæ potestatis g vel occidere † , vel vulnerare,vel suas pecunias auferre præsumat,aut bonas h quas hactenus habuerunt consuetudines immutare : præsertim in festiuitatum suarum celebratione quis

assidue z , pro aliqua mercede exponãt:quod etiã obstetricibus , & nutricibus eorum prohibere curetis, ne infantes Iudæorum in eorundem domibus b nutrire præsumant Quoniam Iudęorum mores, & nostri in nullo concordant: c & ipsi de facili ob continuam cõuersationem, & assiduam familiaritatem , ad suã superstitionẽ & perfidiã simpliciũ d animos inclinarẽt.

¶ Clemens tertius.

¶ *Iudæi inuiti non sunt baptizandi , nec ad hoc cogendi , nec sine iudicio puniendi,aut rebus suis spoliandi , vel in suis festiuitatibus molestãdi , nec ipsorũ cœmeteria violanda,aut eorum corpora exhumanda.*

CAP. X.

QVàm † sit laudabile: & infra. ¶ Tuis frater episcope petitionibus annuentes , tibi tuisque sociis , cum ad prædicandam Christi fidem Paganis † exibitis , Apostolica auctoritate concedimus: vt vobis his cibis cum modestia & gratiarum actione, seruata temporum qualitate n , iuxta canonicas sanctiones,vti liceat o , qui vobis ab ipsis infidelibus apponuntur p . ¶ Insuper indulgemus , vt quicunque religiosi seu clerici idonei ad annuntiandum gentibus Euangelicã veritatẽ,requisita & habita q Prælatorũ suorum

quam fustibus vel lapidibus eos nullatenus perturbet: neq; aliquis ab eis coacta seruitia exigat , nisi quæ ipsi tempore præterito facere consueuerunt. ¶ Ad hoc malorũ hominum prauitati , & auaritiæ obuiantes : Decernimus, vt nemo cœmeterium i Iudæorum mutilare aut inuadere audeat ; siue obtentu pecuniæ k corpora humata effodere l , Si quis autem huiusmodi decreti tenore cognito (qđ absit) contraire præsumpserit,honoris & officij sui periculum patiatur ; aut excommunicationis m sententia plectatur † , nisi præsumptionem suam digna satisfactione correxerit.

¶ Idem.

¶ *Ponit duas indulgentias illorum,qui Paganis prædicant.*

† plectetur

† Cap.4. eo. tit. in 2. compilatione. Et vide Marquardum tract. ꝺ Iudęis.par. 1. ca.4.vbi plene. adde B. Thomam 2. 2.q 10.art. 9.

† Scriptores Christiani Paganos vocant omnes idolorũ cultores, qui nũquam fidem catholicã agnouerunt.

a ¶ *Apponuntur.*] Quæcunque ergo apponuntur, vti possunt, nisi dictum fuerit quòd sit idolis immolatum,vt 1.q.4.5. vlt. & 26. q. 2. si de area.tunc enim sanctius est mori fame,quã idolothytis vesci.32.q.4.sicut sanctius. Ber.

¶ *Glo.seq.mixtim signat duo contraria.*

q ¶ *Requisita & habita.*] quia nullus potest prædicare b nisi ex officio

b Vide concilũ Trident. sessio.5. de reformat.ca.2. & sessio. 24. de reform. c. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cio sibi commisso, vel nisi habeat auctoritatem à suo prælato. ℣. de hære. cum ex iniuncto & cap. excommunicamus. §. quia vero. nec sufficit. petere licentiam, nisi sit obtenta, vt hic patet. & sim. de consε. distin. 5. non oportet. 11. q. 3. quid ergo 19. q. 2. duæ. Argu. contra. ℣. de regular. licet & ℣. de arbit. cum olim.

S *Significauit.*] Habet tria, Secundum: ibi, *Illi quoque.* Tertium: ibi, *Ad vltimum.* Abbas.

CASVS. Quidam erat in captiuitatem Saracenorum: amici siue consanguinei illorum volebant illuc ire pro ipsis recuperandis: quæritur, qualiter valeant illuc proficisci? Respondet Papa, quòd bene possunt ire, dummodo nihil in mercibus portent, vel alio modo, vnde possit Saracenis aliquod subsidiũ prouenire: excepto redẽptionis articulo: ita tamen quòd hoc prius firment proprio iuramento. Secundo dicit, quòd illi, qui post treugam factam inter Christianos & Saracenos portant illuc merces prohibitas, ab excommunicatione nullatenus excusantur, sicut nec illi excusantur, qui per alios merces prohibitas illuc trãsmittũt. Tertio dicit, aliqui iurauerunt in terram Saracenorum cum mercibus prohibitis se amplius non ituros, nisi pax esset inter Christianos reformata: & post factam treugam iuerunt illuc cum mercibus prohibitis: quæritur, an excusentur ab excommunicatione? Respondet Papa, quòd conditio illa de pace vel treuga eos ab excõmunicationis vinculo non absoluit nec etiam à periurio. Nota quòd q. portant merces prohibitas Saracenis, sunt ipso iure excõmunicati: & nullo tẽpore pacis vel treugæ excusantur.

a ¶ *Aliquod cõmodũ.*] secundum quod dicitur ℣. eo. ita quorundam. vbi de hoc. & ℣. eo. ad liberãdam, nihil ergo in mercibus portandum est nisi illud, vnde possint redimere captiuos, vt hic dicit. Sed quid si non possunt redimere captiuos, nisi portent eis arma vel ferrum, nunquid hoc facere possunt sine pœna excommunicationis? Arg. quòd sic, ex eo quòd hic dicit, excepto redemptionis articulo: sed non credo nisi primo requiratur auctoritas Papæ, ne aliquid fraudis fiat. Ber.

licentia, tibi voluerint adhærere, id absque contradictione qualibet, liberam exequendi habeant auctoritate Apostolica facultatẽ.

¶ Idem.

¶ *Pro redimendis captiuis licet ire Alexandriam, iurantibus, quod nihil deferent auxilij seu subsidij extra redemptionis articulum. Portans vel mittens etiam post treugas merces prohibitas, excommunicatus est, & pacis appellatione non veniunt treugæ.*

CAP. XL

S Ignificauit † nobis tua fraternitas, quomodo aliqui ciuium tuorum in Alexandriam valeant proficisci, pro recuperandis conciuibus suis, qui illic in captiuitate tenentur: Hoc arbitramur licite posse fieri, dummodo nihil in mercibus suis, vel alio modo secum illuc deferant, vnde possit Saracenis (excepto redemptionis articulo) aliquod commodum [a], aut subsidium prouenire: quod etiam coram te prius iuramento [b] firmabunt. ¶ Illi quoque, qui post treugam in transmarinis partibus factam, cum commercio Alexandriam adiuerint, si detulerint merces prohibitas causa lucrandi, excommunicationis [c] vinculum nõ euadunt †: sicut nec illi qui in personis propriis non euntes, merces eis per nuncios [d] destinarunt.

¶ Ad vltimum illos, qui iurauerũt se amplius in terram Saracenorũ cum mercibus non ituros, nisi pax esset inter Christianos & ipsos, & post treugam [e] factam venerunt illuc: conditio illa de pace aut treuga habenda, ab excommunicationis vinculo non absoluit [f].

† Ca. 5. eo. ti. in 2. cõpilatione Vide Martinũ Nauarrũ in Manuali confessariorum ca. 27. tit. de excommunicationibus à iure latis: & primum de reseruatis Papæ per Bullã cænę §. excõmunicamus omnes illos. adde notas in c. ita quorũdam. hoc tit.

† euadant

a Et vbi pax regnat, treuga non suffi-cit. vide Paulum de Castro, Angelũ, & plenius ꝓ Alexãdrũ in l. conuentionem ff. de pactis. add Baldum in tit. d pace Constant §. vasal. li. vbi dicit, quòd treuga magis accedit ad naturam belli, q pacis.

b ¶ *Iuramento.*] Sed nonne sufficit pœna excommunicationis? Potest dici, quod hoc exigitur à suspecto. arg. 28. distin. de Syracusanæ. & 10. q. vlt. c. vlt. quoniam eorum ruinæ debent occurrere Prælati, 93. dist. dia coni. & 22. q. 5. hoc videtur. & ad maiorem cautelam exigitur iuramẽtum etiam a quocumque. Lau.

c ¶ *Excommunicationis.*] de qua habes ℣. eo. ita quorundam. & ideo, quia licet treuga sit facta, non tamen pax perpetua: vt ℣. §. proxi. vnde prohibitio nõ intelligitur ꝓpterea relaxata de mercib⁹ ꝓhibitis. Ber.

d ¶ *Per nuntios.*] sic ℣. c. prox. qui per aliũ facit, per se facere videtur: vt hic, & ℣. de sen. excom. mulieres. 46. dist. sicut non suo. ff. de admini, tuto. ita tamen. §. gestisse. Ber.

e ¶ *Post treugam.*] Treuga est securitas personis & rebus ad tempus concessa. ℣. de treuga. c. 1. & qui facit treugam [a] non facit pacem, nec desistit à guerra, nisi ad tempus: quia qui distulit, non in totum destitit. 2. q. 3 §. notandum. & ff. de iud. destitisse.

f ¶ *Non absoluit.*] nec etiam à periurio: quia licet treuga sit facta, nõ tamen pax, & ita non extitit conditio. vnde incidit in sententiam excommunicationis, & in periurium, & sic treuga non est pax.

Quod olim.] Primo excommunicat: Secundo hortatur illos, quibus scribit ibi, *Vestræ igitur.* Abbas Siculus.

CASVS. In Lateran. concilio prohibitum fuit, quòd nullus merces prohibitas Saracenis portaret per se vel aliũ, & Clemens Papa omnes illos excommunicationi supponit, qui amplius cum Saracenis mercimonium habuerint per se vel per alios: aut quocunque modo aliqua rerum subsidia, dum guerra duraverit, duxerint impendenda: vnde mandat quibusdã, quatenus nullo modo, aut quocunque ingenio eis mercimonia, cõsilia, vel alia subsidia trãsmittant: & si qui contra fecerint, non solum sint ipso iure excommunicati; verum etiã iram Dei viuentis incurrãt. Nota, quòd quicunque cum Saracenis mercimonia habuerint, ipso iure sunt excommunicati.

† Cap. 6. eo. tit. in 2. com pilatione de Martinũ Nauarrũ superiori ca. ci tatum.

† Lateranen.

g ¶ *In concilio Lateranen.* ℣. eo. ita quorundã. Ber.

¶ Idem.

¶ *Excommunicati sunt qui cum Saracenis tempore guerræ aliquod habent cõmercium, vel eis præstant subsidium.*

CAP. XII.

ET si † Iudæos, quos propria culpa submisit perpetuæ seruituti, pietas Christiana receptet, & sustineat cohabitationem illorum: ingrati [l] tamẽ nobis esse nõ debent, vt reddant Christianis pro gratia [a] contumeliam, & de familiaritate [b] contemptum: qui † tãquam miser iniquiter in nostram familiaritatem admissi, nobis illã retributionem impendunt, quam (iuxta vulgare prouerbiũ) mus [c] in pera, serpens in gremio, & ignis in sinu suis consueuerunt hospitibus exhibere. ¶ Accepimus autẽ, quòd Iudæi faciunt Christianas filiorum suorum † nutrices [d]; & (quod non tantum dicere, sed etiam nefandum est cogitare) cum in die Resurrectionis Dominicæ illas recipere corpus & sanguinẽ Iesu Christi contingit, per triduũ antequam eos lactent lac effunde re [e] faciunt in latrinam. Alia insuper contra fidem catholicam detestabilia †, & inaudita committũt, propter quæ fidelibus est verẽdũ, ne diuinam indignationem incurrant: cum eos perpetrare patiuntur [f] indigne quæ fidei no strę cõfusionem inducunt: & infra. ¶ Inhibemus ergo districte, ne de cætero nutrices, vel seruiẽtes habeãt Christianos: ne filij liberæ [g], filiis famulentur ancillæ [h]: sed tamquã seruis à Domino reprobati, in cuius mortem nequiter coniurarũt, se † saltem per effectum operis recognoscant seruos illorũ quos Christi mors liberos, & illos seruos esse cit: & infra. ¶ Si vero nutrices & seruientes nõ dimiserint Christianos, sub excommunicationis [i] pœna inhibeatis † districte omnibus Christianis, ne cum eis commercium aliquod audeant exercere.

¶ Idem.

¶ *Iudæus, qui percusserit clericum, tem poraliter punitur: & si de facto puniri non potest, interdicitur sibi Christianorum commercium, donec satisfecerit iniuriam passo.*

CAP. XIIII.

POstulasti † qualiter contra Iudæum procedere debeas, qui manus iniecit in quendã clericum violentas? Ad quod breuiter respondemus, quòd si dictus Iudæus tuæ iurisdictionis existit, ipsum pœna pecuniaria [k] punias, vel alia (secundum quòd cõuenit) temporali, faciens læso satisfactionem [l] congruam exhiberi: alioquin eius dominum moneas & inducas, vt passo iniuriam, & ecclesiæ ab eo satisfieri faciat competẽter: quod si dominus eius neglexerit adimplere, tu Christianis [m] omnibus † per censuram ecclesiasticam interdicas, ne cum ipso Iudæo antequam satisfaciat, præsumant commercia exercere.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ *Iudæi & Saraceni vtriusque sexus, debent in terris Christianorum vti habitu, per quem à Christianis discernantur: & in die Passionis Domini non debent in publicum progredi, nec in cõtumeliam creatoris prosilire.*

CAP. XV.

IN † nonnullis prouinciis à Christianis Iudæos seu Saracenos habitus distinguit [n] diuersitas: sed in quibusdam sic quædã inoleuit confusio, vt nulla differentia discernantur †: Vnde contingit interdum, quod per errorẽ Christiani Iudæorum seu Saracenorũ, & Iudæi seu Saraceni Christianorum mulieribus commiscẽtur. Ne igitur tam damnatæ commixtionis [o] excessus, per velamẽ † erroris, [p] huiusmodi vlterioris † excusationis possint habere diffugium: Statuimus, vt tales vtriusque sexus in omni Christianorum prouincia, & omni tempore, qualitate habitus publice ab aliis populis distinguantur †. ¶ In diebus autẽ lamẽtationis, & Dominicæ Passionis in publicũ minime prodeãt [q] eo quòd nonnulli ex ipsis talibus diebus (sicut accepimus) & ornatius non erubescunt incedere, ac Christianis, qui sacratissimæ Passionis memoriam exhibentes, lamentationis signa prætendunt, illudere [r] non formidant.

In nonnullis.] Tria sunt dicta: Secundum: ibi, *In diebus.* Tertium: ibi, *Illud autem.* Abbas Sicu.

CASVS. In quibusdã prouinciis Iudæi seu Saraceni per habitum distinguuntur à Christianis, in quibusdam vero non: vnde contingit aliquãdo, ꝙ Christiani Iudæis, & Iudæi Christianis mulieribus per errorem carnaliter commiscẽtur: Ne igitur tam dãnatus excessus per talem errorem vlterius committatur, statuit concilij in antiquo generale, vt Iudæi siue Saraceni vtriusque sexus in qualibet prouincia Christianorum, per habitum publice distinguantur à Christianis. Secundo dicitur, quòd in diebus lamentationũ, Iudæi siue Sarraceni nõ exeãt in publicum: quia vt dicitur, tunc ornatius incedere non erubescũt, & Christianis, qui Passionis sacratissimæ memoriam exhibentes, lamentationis signa prætendunt, illudere non formidant. Tertio prohibetur, ne in contumeliam creatoris prosilire præsumant, & quia cõcifixum pro nobis blasphemare præsumant. Nota quòd Iudæi & Saraceni à Christianis per habitum discerni debẽt. Item Iudæi siue Saraceni Christianis mulierib⁹ non sunt commiscendi. Item in die lamentationum in publicum exire non debent. Item index ecclesiasticus potest cõpellere Principes, vt cõpescant Iudæos à suis præsumptionibus.

† Dictio, omnibus, deest in antiquo codici bus.

† Idem scilicet innocentius iij. in cõcilio generali Lateran. c. 68. & cap. 1. eo. tit. in 4. compilat.

† Vide Marquardũ trac. d Iudæis par. 1. cap. 4 & ex trauagantes c tatas supra eod. tit. ca. 2. & de intellectu Eymericum in Directorio inquisit. par. 2. q. 46. nu. 10.

† discernat

† velamentum

† vlterius

† Post verbũ distinguantur, in concilio, & in antiqua compilatione addun tur hæc uerba: Cum etiã p Mosẽ hoc ipsum legat eis iniunctũ.

¶ *Commixtionis.*] quia nec matrimonium inter Iudæum & Christianam esse potest. 28. q. 1. caue. Ber.

¶ *Erroris.*] ergo si ignoranter commiscatur Christianus Iudææ: dũmodo non sit crassa siue affectata ignorãtia, excusatur in eo ꝙ Iudæa. arg. 34. q. 2. in lectum. & ℣. de cleric. excom. Apostolicæ.

¶ *Prodeant.*] ℣. eod. quia.

¶ *Illudere.*] sic reddunt nobis pro gratia cõtumeliam & contemptũ: vt ℣. cod. & si Iudæos.

a ¶ *Animad*

a Sequit ad uocatos, patientem esse procõsulem oportet: sed eũ ingenio: ne contẽptibilis esse videatur. Ioan. And.

† In codice Barbatiæ ita: qui tã misericorditer, &c. qd magis placet.

† Vide Marquardũ trac. d Iudæis par. 1. ca 3. nu. 15. & cap. 4. nu 18.

† Vide Nicephorum li. 4. ca. 6 & li. 14. cap. 16. historię ecclesiast. & B. Clemẽtẽ lib 2. cõst. Apostolicarum, cap. 64 vnde intelliges odiũ Iudeorum in Christianos.

† In codice Barbatię ita: saltem per effectum operis recognoscant, se esse seruos illorum, &c.

† vid B Thomam 2. 2. q. 10 art. 9.

† De intellectu huius decretalis vide Nicolaũ Eymericum in Directorio inquisitorũ par. 2. q. 46. nu. 8. & 9.

b Et supra d diuort. gaudemus. per quæ iura patet illos ex iniectione excõmunicatos non esse: & i deo nõ man k hac illos absolui. facit quod scripsi de iureiur. fi cut. 3. prope finẽ. Io An.

b Hodie sorte Papa abstulit, cũ sit reseruatus ꝓ Bullam Cænæ Domini §. cęterum à prędictis sententiis.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. compilatione de notas ca. primi. & 5. hoc eo. tit.

† Ca. 1. eo. tit. in 3. compilatione. Vide notas ca. primi. & 5. hoc eo. tit.

† Lateranen. sub Alexandro iij. c. 24.

† Vide Marquardũ trac. d Iudæis par. 1. cap. 4 & ex trauagantes c tatas supra eod. tit. ca. 2. & de intellectu Eymericum in Directorio inquisitorũ par. 2. q. 46. nu. 10.

† Post verbũ distinguantur, in concilio, & in antiqua compilatione addun tur hæc uerba: Cum etiã p Mosẽ hoc ipsum legat eis iniunctũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Animaduersionis.*] scilicet, pecuniaria pœna, vel alia temporali, prout visum fuerit iudici. ℨ. c. proxi. Ber.

b ¶ *Blasphemare.*] ℨ. eo. cap. 1. & ℨ. cap. proxi. Bernar.

Cvm sit.] Prima pars prohibet: & omnes Tertia prępositum, Quarta prorogat. Secunda: ibi, *Si quis.* Tertia: ibi, *Officiali.* Quarta: ibi, *Hoc idem.*

† redempto ris, vox est in cõcilio & in veteri cõpilatione.

CASVS. Statuit concilium Toletanum, quòd nullus Iudęus sup Christianos vllum officium vel potestatẽ exerceat: Sed quia illud non bene seruabatur, concilium generale innouauit concilium Toletanum, prohibens, ne Iudæi publicis ꝓferãtur officiis: quia sub tali prætextu Christianos infestãt plurimum & molestant: & si eis tale fuerit officiũ commissum, per prouinciale concilium annuatim celebrandum, moniti pœnæ præmissa compescatur, & tali officiali cõmunio Christianorum in commerciis & aliis ꝺ negetur, donec restituerit quicquid ex tali officio habuit à Christianis, conuertendum in vsus pauperum Christianorũ secundum episcopi dioc̃esani prouidentiam: & officium ipsum cum pudore amittat, quod irreuerenter assumpsit: & qꝺ apud de Iudæis dicitur, extenditur ad Paganos. Nota, quòd infideles fidelibus ꝓponi non debẽt, nec publicis officiis ꝓferri. Item quod percipitur ex officio quod habere nõ licet, restitui debet: quia si principale non licet, nec eius accessoriũ.

† Idem Innocẽtius tertius in concilio Lateranẽs. ca. 69. & ca. 2. eo. ti. in 4. compilat.

† Videto notas nostras i hoc decretũ.

† Hoc statuit Toletanũ cõcilium tertiũ cap. 14. in cõciliis editis. quod Gratianũ in cap. nulla. 54. diſt. tribuit concilio Toletano quarto.

c *Blasphemus Christi.*] id est, Iudæus blasphemans Christum. ℨ. eod. c. 1.

d ¶ *Toletanum concilium.*] 54. diſt. nulla. & ℨ. eod. ex speciali.

e ¶ *Prouinciale concilium.*] ℨ. de accusa. sicut olim.

¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit.*

f ¶ *In vsus pauperum.*] Sic ergo pauperibus restituitur, quod iniuste extortum est: vt ℨ. de immuni. eccle. quia. si vero officium licitum est, tunc si vellet, posset dare pauperibus quod iniuste extortum est. 14. q. 5. non sane. Sed cõtra videtur, quòd restituendum sit illis, à quibus est extortum, & non pauperibus. ℨ. de homi. sicut dignum. ℨ. eos. & ℨ. de vsu. cum tu. & ℨ. de iureiuran. eam te. & ℨ. de deci. tua 2. 18. diſtin. quoniam hoc ideo fit in hoc casu: quia nescitur à quibus extortum sit. maior pœna ponitur in sequenti cap. illis, qui merces prohibitas portant ad Sarrecenos. Io.

Ad liberandam.] Duæ sunt partes: Secunda: ibi, *Et talibus.* Abbas.

CASVS. In concilio isto dicitur illud quod legitur ℨ. eo. ita quorundam. hoc adiecto, quòd illis qui prædicto modo delinquunt, gremiũ non aperiatur ecclesiæ, nisi totum quod ex tam damnato commercio perceperunt, & tantundem de suo in terræ Sanctæ subsidium destinauerint: vt in eo puniantur in quo peccauerunt: Quòd si soluendo non fuerint, sic aliàs delictum istorum taliter puniatur, quòd alij attentare similia pertimescant. Nota quòd qui contra ecclesiam delinquit, in eo punitur, vt ab ea non recipiatur donec satisfaciat. Item punitur quis in eo, in quo deliquit: Item pœna vnius debet esse metus alterius.

¶ Illud autem districtissime inhibemus, ne in contumeliam creatoris † prosilire præsumant. Et quoniam illius dissimulare non debemus opprobrium, qui probra nostra deleuit: Præcipimus præsumtores huiusmodi per principes seculares, condignæ animaduersionis a adiectione compesci, ne crucifixum pro nobis aliquatenus blasphemare b præsumant.

¶ Idem † in eodem.

¶ *Præponens Iudæum vel Paganum publicis officiis, per concilium prouincia le corripitur, & præposito denegatur Christianorum commercium, donec deposuerit officium: & in vsus Christianorum pauperum restituet inde quæsita, secundum episcopi prouidentiam.*

CAP. XVI.

Cvm † sit nimis absurdum, vt blasphemus c Christi in Christianos vim potestatis exerceat: quod super hoc Toletanũ † concilium d prouide statuit, nos propter transgressorum audaciã in hoc generali concilio innouamus: Prohibentes, ne Iudæi publicis officiis præferantur: quoniam sub tali prætextu Christianis plurimum sunt infesti, ¶ Si quis autẽ eis officium tale commiserit: per prouinciale e concilium, quod singulis annis præcipimus celebrari: monitione præmissa, districtione, qua conuenit, compescatur, ¶ Officiali vero huiusmodi, tanꝺiu Christianorum communio in commerciis & aliis denegetur, donec in vsus pauperum f Christianorum, secundum prouidentiam diœcesani episcopi conuertatur, quicquid fuerit à Christianis adeptus occasione officij sic susceptι: & officiũ cum pudore dimittat, quod irreuerenter assumpsit. Hoc idem extendimus ad Paganos.

¶ Idem in eodem.

¶ *Concilium generale repetit concilium Lateranen supra eod. ita. & addit pœnã satisfactionis tempore absolutionis impendendam.*

CAP. XVII.

AD † liberandam terrã Sanctam: & infra. ¶ Excommunicamus g præterea & anathematizamus illos falsos & impios Christianos, qui contra ipsum Christũ, & populum Christianum, Sarracenis arma, ferrum, & ligamina † deferunt galearum: eos etiam, qui galeas eis vendunt, vel † naues: quique in piraticis Sarracenorum nauibus, curam gubernationis exercent: vel machinis, aut quibuslibet aliis aliquod eis impendunt consilium vel auxilium, in dispendium terræ Sanctæ: ipsosq; rerum suarum priuationi h mulctari, & capientium seruos fore censemus: Præcipientes, vt per omnes vrbes maritimas diebus Dominicis & festiuis, huiusmodi sententia publice innouetur. ¶ Et talibus gremiũ non aperiatur ecclesiæ, nisi † totũ, quod ex commercio i tam damnato perceperint, & tantundem de suo in subsidium terræ Sanctæ transmiserint, vt æquo iudicio, in quo deliquerint k, puniantur. Quòd si forte soluendo nõ fuerint, sic aliàs l reatus taliũ castigetur, quòd in pœna ipsorum aliis interdicatur m audacia similia præsumendi.

¶ Gregorius nonus Astoricen. † & Lucen. episcopis.

¶ *Iudæi vel Pagani publicis officiis præficiendi non sunt: & si eis regalia iura vendantur, ad ea colligenda præficiendus est Christianus non suspectus.*

CAP. XVIII.

EX † speciali, quem erga illustrem regem Portugalliæ gerimus, charitatis affectu: & infra. ¶ Mandamus, quatenus regem ipsum sollicite inducatis, ne in officiis publicis Iudæos Christianis præficiat, sicut in generali concilio n † continetur. Et si forte redditus suos Iudæis vendiderit, vel Paganis, Christianum tunc deputet de grauaminibus inferendis, & per illum Iudęi & Sarraceni, sine Christianorum iniuria, iura regalia consequantur. Nota Iudæos Christianis non esse præferendos. Item officiales suspecti non debent præponi clericis.

n ¶ *Generali concilio.*] ℨ. eod. cum sit. & 54. diſt. nulla.

g ¶ *Excommunicamus & anathematizamus.*] sicut ℨ. eod. ita. & cap. qꝺ olim.

h ¶ *Priuatione.*] hoc totum habes ℨ. eod. ita.

¶ *Glo. seq. dat simile de vsura, concludit tamen quòd hoc grauius.*

i ¶ *Totum quod ex cõmercio.*] Totum ergo lucrum, quod ad eos peruenit ex hoc commercio, debent dare in subsidium terræ Sanctæ, in cuius detrimentum hoc fecerunt: & simile est crimini vsurarũ: in quo quicquid sorti accedit, vsura est: vnde totum debet restitui. ℨ. de vsur. consuluit. & 14. q. 3. putaui. & cap. seq. immo videtur quòd maius, quia isti videntur fidem Christianam impugnare, vnde plus puniuntur, quia tantumdem pro pœna dare coguntur in subsidium terræ Sanctæ: & nemo dubitat grauius esse commissum, quod est grauius vindicatum. 24. q. 1. non aſſeramus. & in Authen. vt fra. fi. coll. 9. in fi. vbi dicit; In delicto enim æquali proximas eis imminere pœnas iustum putamus.

† Vide Martinũ Nauarrum citatum supra hoc ti. in ca. significauit. & nostras ī hoc decretũ.

† lignamina

† &

† Vide notas huius decretalis, & notas cap. 1. eo. tit.

† Qualiter ecclesia iuste potuerit hęc statuere de rebus ludęorum, tradit Iuculẽter B. Thomas 2. 2. q. 10. ar. 10

† De materia tituli in genere vide B. Thomam 2. 2. q. 11. & quos per totum titulum citabimus.

† Vide notas in hunc locum. & in c. 1.

† In concilio ita: nisi totũ, quod ex subſtantia tã damnata per ceperint, &c.

k ¶ *In quo deliquerint.*] ſic ℨ. de immu. eccle. cap. vlt. & de iure par. paſtoralis. & ℨ. de temp. ordi. litteras. & ℨ. de foro cõpe. nullus. ſim. 12. q. 2. de viro. & 17. q. 4. frater & coepiſcopus.

l ¶ *Sic aliàs.*] quia poterunt ſubiici verberibus loco pœnæ. 14 q. 6. ſi res. & 12. q. 2. fraternitas. & 5. q. 6. quia iuxta.

m ¶ *Aliis interdicatur.*] ſic ergo pœna vnius eſt metus alterius: vt 2. q. 7. quapropter. & ℨ. de offic. ordi. irrefragabili. & ℨ. de tranſla. cap. 1. in fi. & ℨ. de ſta. reg. ea quæ. ℨ. de calũ. c. 2. ff. de pœn. l. capitalium. §. famoſos. ff. de depoſi. bona fides. 1. reſponſo. in fi.

† Episcopat⁹ ſunt Hiſpaniæ, de quibus Vaſæus in Annalib⁹ Hiſpaniæ. c. 20.

† Vide Marquardũ trac. d Iudęis. par. 2. c. 6. & 7. & notas in cap. cũ ſit nimis. hoc eod. tit. ff. de depoſi. bona fides.

EX ſpeciali.] In prima parte ponitur culpa regis, & excuſatio: In ſecunda contra vtrũque prouidetur: ibi, *Mãdamus.* Abbas Siculus.

† In generali cõcilio Lateranẽſi ſub Innocentio iij. cap. 69.

CASVS. Rex Portugalliæ in officiis publicis, Chriſtianis præferebat Iudæos contra concilium generale. ℨ. eod. cum ſit. vnde mandat Papa duobus epiſcopis, quatenus regem ipſum moneant & inducant, ne in publicis officiis Iudæos præficiat Chriſtianis contra concilium generale: quòd ſi forte redditus ſuos Iudæis vendere voluerit, vel Paganis, aliquem Chriſtianum deputet non ſuſpectum de grauaminibus clericis & eccleſiis inferendis, & per illum Iudęi & Sarraceni, ſine Chriſtianorum iniuria, iura regalia conſequantur. Nota Iudæos Chriſtianis non eſſe præferendos. Item officiales ſuſpecti non debent præponi clericis.

Generali concilio. ℨ. eod. cum ſit. & 54. diſt. nulla.

a ¶ *Nõ ſuſpectũ.*] qui fideliter & ſine fraude officiũ ſuũ exequat', ne per hoc fraus fiat Chriſtianis clericis aut eccleſiis: qualis fuit Ioſeph: de quo habes 22. q. 2. qꝺ aũt ait. qui fuit diſpẽſator Pharaonis a. Ber.

1 Gen. 41.

Nvlli.] Diuiditur: Nam tria facit: Primo ponit dictum: Secundo mercatori prouidet: Tertio prouiſionem determinat: Secunda ibi, *Quòd ſi.* Tertia: ibi, *Si autẽ.* Abbas Siculus.

CASVS. Iudæi emebãt ſeruos Chriſtianos, & eos in ſuo ſeruitio retinebant: quod fieri non debet: vnde ſtatuit concilium generale, ꝙ non liceat Iudæo baptizatũ vel baptizari volentem emere, vel in ſuo ſeruitio retinere: Secundo dicit, quod ſi aliquis Iudæus cauſa mercimonij emerit aliquem nondũ ad fidem conuerſum, & poſtmodum factus fuerit Chriſtianus, vel deſideret fieri, dentur ab ali quo xij. ſolidi, & ille ab illius ſeruitio ſubtrahatur: Si vero infra tres menſes ipſum venalem non expoſuit, ſi emit eũ dem ad ſeruiendum ſibi, ipſe nec eum poſtea vẽdere, nec alius ipſum audeat comparare, ſed nullo dato pretio ad libertatẽ perducatur. Nota quòd ſi Iudæus aliquis ſeruum emerit cauſa mercimonij, & factus ſit Chriſtianus, infra tres menſes illum venalem exponat: Alioquin præſumitur quòd illum emerit cauſa ſeruiendi ſibi: contra quam præſumptionem non inducitur probatio: & ita eſt præſumptio iuris & de iure. Item fauor fidei priuat aliquem ſeruo ſuo.

b ¶ *Seruitio.*] ℨ. eo. cap. 1. & cap. Iudæi 2. immo quamcito voluntas ipſius fuerit patefacta, ꝙ velit fieri Chriſtianus, in libertatem modis omnibus vendicetur. 54. diſtin. fraternitatem. niſi emptus ſit cauſa mercimonij: vt ibi dicitur, & hic inferius. Ber.

c ¶ *Cauſa mercimonij.*] In quo caſu non fraudabitur ex toto Iudæus ſiue Paganus, dummodo infra tres menſes illum venalem exponat, vt cap. fraternitatem. Ber.

¶ *Glo. ſeq. querit & ſoluit. Iterum quærit & remittit.*

d ¶ *Duodecim ſolidis.*] Sed de qua moneta dabuntur? Reſpondetur, de illa, quæ eſt in vſu in loco illo. arg. ff. de leg. 3. nummis. ff. de leg. 1. ſi ſeruus plurium. §. ſi numerus. Quid ſi non ſit qui ſoluat illos xij. ſolidos? De hoc dictum eſt ℨ. cap. 1.

e ¶ *Si autem infra tres menſes.*] Eoipſo ꝙ non expoſuit ipſum infra tres menſes venalem, præſumitur quòd non cauſa mercimonij emerit, ſed ad ſeruiendum ſibi, vnde nullo pretio dato perducetur ad præmium libertatis, nec admitteretur probatio in contrarium, cum hic ſit præſumptio iuris, ex qua ius ſtatuitur: vt 54. diſtin. fraternitatem. quod cap. intellige per illud. & iſtud eſt quaſi gloſ. & expoſitio illius, ſi præſumptio eſt. ℨ. de ſpon. ex qui. vbi habes præſumptionem iuris. & ſi alius eum comparet, talis emptio non valeret, & nihilominus erit liber nullo pretio dato, ſi ſcienter emit illum: ſi ignoranter, agat ad pretium ſiue ad intereſſe contra Iudæum, qui ipſum decepit. ff. de contrahen. empt. liberi hominis. argu. Et nota quod fauor fidei priuat aliquem ſeruo ſuo, vt hic patet. Item priuat aliquem filio ſuo. ſupra, de conuer. infid. c. vlti. Item priuat aliquẽ vxore ſua. ſupra, de diuor. gaudemus. & 28. quæſt. 1. ſi infidelis. Ber.

DE HAERETICIS.

¶ *Viſum eſt de his, qui non baptizati Deum blaſphemant male colendo. merito videndum eſt de illis, qui iam baptizati incidũt in hæreſim. Abbas.*

De hac materia tractatur 24. q. 1. per totum. & q. 3. §. quia vero. vſque ad fin. q. & q. 7. & 11. q. 5. & 23. q. 1. per totum. 8. diſtin. quo iure. 1. q. 1. in multis capitulis.

Vbius.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quòd qui in fide dubitat, infidelis eſt: nec eſt credendum teſtimonio eorum, qui fidem veritatis ignorant. Nota quòd dubius in fide, infidelis eſt. Item infidelis teſtis eſſe non poteſt.

DVbius f † in fide §, infidelis eſt. Nec eis omnino credẽdum eſt h, qui fidẽ veritatis ignorant.

¶ Leo Papa.

¶ *Errare in fide conuincitur, qui alios errantes, cum poteſt, ab errore non reuocat.*

CAP. II.

QVi † alios, cum poteſt, ab errore non reuocat i, ſe ipſum errare demonſtrat.

¶ Auguſtinus de fide catholica.

¶ *Hæreticus perſeuerans, æternaliter damnatur: cui nec prodeſt baptiſmus, nec eleemoſyna, vel martyrium, vel aliud quodcunque bonum, quo ad hoc, vt cõſequatur vitam æternam.*

CAP. III.

FIrmiſſime † tene, & nullatenus dubites, omnem hæreticum k vel ſchiſmaticum, cum diabolo & angelis eius, æterni ignis incendio participandum †: niſi ante finem vitæ, catholicæ fuerit incorporatus & redintegratus Eccleſiæ. [& poſt pauca.] Omni homini, qui Eccleſiæ catholicæ non tener vnitatem, neque baptiſmus, neque eleemoſyna quamtumlibet copioſa, neque mors l pro nomine Chriſti ſuſcepta, proficere poteſt. ff. ad leg. Aquil. ſcientiam. 83. diſtin. error. & arg. ℨ. tit. proxi. & ſi Iudæos. & 2. q. 7. negligere. Sed nũquid iſtud pertinet ad omnes? Reſpõdeo de crimine iam commiſſo ſoli Prælati tenẽtur corripere c. 23. q. 4. duo iſta. & cap. ita plane. à peccato autem cõmittendo quilibet tenetur alium corripere occulte. ℨ. eod. cum ex iniuncto. vbi de hoc. & argumen. 23. quæſt. 4. ipſa pietas. 22. quæſt. 5. hoc videtur. & 93. diſtin. diaconi. & ℨ. de cog. ſpi. tua. & 2. quæſt. 7. quapropter. ſed iſtæ duæ vltimæ concordantiæ intelliguntur in denuntiatione. Tanc.

Firmiſſime.] Duæ ſunt partes. Secunda: ibi, *Omni homini.*] Abbas Siculus.

CASVS. Quæſitum fuit ab Auguſtino, vtrum hæreticus, vel ſchiſmaticus ſaluari poſſit: Reſpondet Auguſtinus: firmiter teneas, & nullatenus dubites, ꝙ omnis hæreticus & ſchiſmaticus, cum diabolo & angelis eius, æterni ignis incendio punietur: niſi ante finem vitæ, catholicæ Eccleſiæ fuerit reconciliatus, quia nulli homini de mundo, qui Eccleſiæ catholicæ non tenet vnitatem, baptimus vel eleemoſyna qantumcunque copioſa, aut mors pro nomine Chrihi ſuſcepta proficere poterit ad ſalutem. Nota ꝙ extra Eccleſiam catholicam nullus ſaluatur, quantumcuuque bona opera fecerit.

¶ *Gloſ. ſeq. ponit ſeptem modos quibus dicitur hæreticus.*

k ¶ *Hæreticum.*] hæreticus multis modis dicitur: ille dicitur hæreticus, qui peruertit ſacramenta Eccleſiæ, vt ſimoniacus. 1. q. 1. eos qui per pecuniam. & 6. quæſt. 1. cap. nos ſequentes. §. ſed licet. Item ille, qui ſcindit ſe ab vnitate Eccleſiæ. 7. q. 1. denique. Item omnis excõmunicatus. 4. quæſt. 1. quòd autem hi. Item qui errat in expoſitione ſacræ ſcripturæ. 24. q. 3. hæreſis. Item qui confingit nouam ſectam, vel confictam ſequitur. 24. q. 3. hæreticus. Item qui aliter ſentit de articulis fidei, quam Romana Eccleſia. 24. quæſt. 1. hæc eſt fides. & cap. quoniam. Vel qui male ſentiunt de ſacramẽtis eccleſiæ. ℨ. eo. ad ãbolendam. in prin. Tanc.

l ¶ *Neque mors.*] vnde Apoſtolus: Et ſi tradidero corpus meum, ita vt ardeam, charitatem autem nõ habeam, nihil mihi prodeſt. de pœni. diſt. 3. circa fi. cap. ſi quis. & de conſe. diſtin. 4. ſolet. & 1. quæſt. 1. vide quantum bonum. Ber.

† De intellectu vide Palacium Rubium in alle gatione de hæreſi. §. 5 in cip. Et per iſta. & Meſchiorem Canum lib. 12. de loc̃s theol cap. 9. circa medium

† Cap. 2. eo ti. in 1 cõpi. & vide notas huius capitis.

b De intelle ctu l. 2. C. de hæreſ. quam hic citat glos ſa, vide preter Doctores hic, Petrum Godoffredũ in d. l. 2. C. de hæret.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cõpi. & vide notas huius capitis.

† mancipandum.

c De materia huius gloſſæ vide plene per B. Thomam 2. 2. q. 33. ar. 3. & ſequentibus.

a De articulo huiꝰ glo. fulgide omnino. B. Thomam 3. par. q. 89. art. 6. ad 3. argumentum.

†In multis editis, Gregorius non legitur, sed mendose, id habetur Gregorius primus in registro lib. 7. epistola. 47. indic. 2. & cap. 4. eo. tit. in 1. compilat. & vide omnino notas huius cap.

Adde cap. 43. in concliis latinis & in synodo Carthaginensi cap. 84. apud Theodorū Balsamonē. & c. 8. eo tit. in 1. compilat. sed vide notas huius capitis.

b De materia huiꝰ glo. sę, quatenus agit de libris hæreticorū recipiendis, vel non vide quæ dixi pie nissime lib. 2. commēt. 11 directorium Inquisitorum scholio. 1. †prætulerit. †eius.

†Incorcilio Africano hoc nondū reperi: sed habetur in concilio Carthaginensi. iij. c. 13. & apud Theodorū Balsamonē in synodo Carthaginē. si cap. 25. & c. 9. eo tit. in 1. compil. vide notas capitis proximę præcedētis.

a ¶ *Ad salutem.*] æternam, scilicet: valent tamen ad bona temporalia promerenda. arg. 22. q. 2. si quæliber. in fi. & ad mitius suppliciū subeundum. de pœni. distin. 4. ad finem. §. post etiam. Ber.

Fraternitatis.] Scripta per hæreticos non habent fidem authenticam. Communis diuisio. Secunda: ibi, *Cum Celestinus.* Abbas.

CASVS. Celestinus & Pelagius condemnati fuerunt de hæresi in synodo Ephesina: Antiochenus patriarcha dubitauit, an scripta ipsorū recipi debeant? Respondet Papa ꝙ non: quia ex quo auctores damnati sunt, scripta illorū quomodo admitti possunt? quasi diceret, non possunt. Nota ratione auctoris aliquid dānari vel reprobari: qualis eñ auctor fuerit, talia eius opera præsumuntur. Itē arg. ꝙ destructo principali destruitur accessorium.

¶ *Glo. seq signat cōtrarium, quod dupliciter fortificat, & soluit.*

b ¶ *Celestinus atque Pelagius.*] isti duo dānati erant in synod. Ephesina de hæresi: dubitabat Patriarcha Antiochenus, an scripta ᵇ eorum essent recipienda: Et dicitur ꝙ nō, quia ex quo cōdemnatus est auctor: & scripta illius admitti non debent, vt 3. q. 4. nullus. & 16. distin. canones. quamuis aliqua vtilia sint ibi. arg. §. de test. licet. Arg. tamen ꝙ ratione etiam bonæ sententiæ recipi possent. 1. q. 1. Dominus declarauit. 37. dist. si quid veri. sicut & notitia legis abrogatæ necessaria est. distin. 7. Moyses. & Papa etiam argumentatur ex lege Theodosiana abrogata. 3. de iud. nouit. Sed verū est ꝙ scripta istorum non valent, etiā si aliàs bona sint, nec sunt recipienda. j. eo. excommunicamus. §. credentes. arg. ad hoc. 96. dist. bene quidem. tamen ratione bonæ sententiæ scripta Origenis approbata fuerunt, 16. q. 7. & hoc diximus. qui damnatus fuit post mortem. 24. q. 2. sane profertur. & si approbarentur, valerent: alias nō. arg. 3. de sum. Trini. c. 2. in fin. Item argumen. quòd destructo principali, destruitur accessorium sicut in c. prædicto, & hoc diximus. Ber.

Si quis episcopus.] CASVS. Quæritum fuit in concilio Africano, vtrū hæretici possint instituti hæredes ab episcopo? Respondet conciliū ꝙ si episcopus instituerit tibi hæredes extraneos à consanguinitate sua, vel etiam instituerit consanguineos hæreticos, vel Paganos, post mortem debet excōmunicari; & nomen eius inter sacerdotes Dei nullateuus recitetur. Et idē intellige de omnibus clericis, & hoc dicitur in sequenti capitulo. Notā, ꝙ hæreticus iure hæreditario catholicǫ succedere non debet. Item aliquis potest post mortem excommunicari.

¶ *Glo. seq. reci. per obiectionem, & soluit.*

c ¶ *Si quis episcopus.*] Sic ordina istā litteram; si quis episcopus instituerit hæreticos hæredes extraneos à cōsanguinitate sua, vel etiā si instituerit consanguineos hæreticos hęredes, aut Paganos pertulerit: saltem post mortem, &c. & sic repete illam dictionem, hæreticos: Et ita nullus debet instituere hæreticum, siue sit consanguineus, siue non: vt hic patet. & j. c. prox. episcopus ergo instituat ecclesiam, ex quo nō habet cōsanguineos catholicos. 12. q. 2. eps qui filios. & c. cognouimus. & in Authen. vt cum. de appel. cog. §. dicimus. & §. siquis. coll. 8. qa isti hæretici iam non dicūtur filij vel cōsanguinei, vnde dicitur in lege: Si frater tuus, & amicus tuus, & vxor tua depraua revoluerint veritatē, sit manus tua sup illos. 23. q. 8. legi. & vxor est expellēda. 28. q. 1. vxor. in fin. Hoc intellige nisi pœnituerint isti cōsanguinei: delicti eñ veniā pœnitētibus nō negamus. C. e. Manichæos. Ber.

d ¶ *Paganos.*] & ita idem iurit est in Paganis quod de hæreticis. Et idem est. de omnibus, qui catholici non sunt. j. c. prox. Ber.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

terit ad salutem ᵃ.

¶ Gregorius †Anastasio Antiocheno.

¶ *Damnato auctore, damnantur eius scripturæ, & libri, & opera.*

CAP. IIII.

Fraternitatis tuæ : & infra. ¶ Cum Celestinus, atque Pelagius ᵇ in Ephesina synodo sint damnati, quomodo poterunt illa capitula recipi, quorum damnatur auctores.

¶ Ex concilio Africano.†.

¶ *Episcopus hæredem instituens hæreticum consanguineum, vel extraneum, vel Paganum, etiam post mortem excommunicatus nuntiatur. hoc dicit secundum communem & veriorem intellectum: & vt faciat ad titulum, potest intelligi, quòd ex hoc præsumatur hæreticus.*

CAP. V.

Si quis episcopus ᶜ hæredes instituerit extraneos à consanguinitate sua, vel hæreticos etiam cōsanguineos, aut Paganos ᵈ pertulerit †: saltem post mortem ᵉ ei † anathema dicatur: atque eius nomen inter Dei sacerdotes nullo modo recitetur.

¶ Ex eodem †.

¶ *Loquitur de eadē materia cum præcedenti, & extenditur quod ibi dictum fuit de episcopis ad presbyteros, & alios clericos.*

CAP. VI.

In eos, qui catholici non sunt, etiamsi cōsanguinei ᶠ fuerint, episcopi vel presbyteri nihil cōferant ᵍ. denique hoc, quod de episcopis & presbyteris dictū est, debet de reliquis ʰ clericis exaudiri.

¶ Alexander iij. Remeñ archiepiscopo.

¶ *Christus fuit verus Deus & verus homo: sentiens oppositum, hæreticus est, & excommunicatus.*

CAP. VII.

Cvm † Christus perfectus Deus & perfectus sit homo: Mādamus, quatenus sub anathemate ⁱ interdicas, ne quis de cætero audeat dicere, Christū nō esse aliquid secūdū quòd homo: quia sicut Christus verus est Deus, ita verus est homo ex anima rationali & humana carne subsistens.

¶ Ex concilio Lateran †.

¶ *Hæretici, receptatores, & fautores eorū, excōmunicati sunt. & decedentes in hoc peccato, in cœmeterio ecclesiæ sepeliri nō debent, nec pro eis orari.*

CAP. VIII.

Sicut ait beatus Leo ᵏ : & infra. ¶ Quia in partibus Tholosanis, hæreticorum, quos alij Catharos, alij Patarenos, & alij aliis nominibus vocant, inualuit damnanda peruersitas: eos, & defensores ˡ, & receptatores eorū, anathemati decernimus subiacere: Et sub anathemate prohibemus nequis eos in domo, vel in terra sua tenere, vel fouere, aut negotiationē cū eis exercere præsumat. Si autē in hoc peccato decesserit, neque sub priuilegiorū nostrorū quibuscūque indultorū obtentu ², neque sub alia quacunque occasione, oblatio ᵇ pro eo fiat: aut inter Christianos accipiat sepulturam †.

¶ Lucius tertius.

¶ *Hæreticus male sentiens, vel male docens de sacramentis Ecclesiæ, excommunicatus est: & conuictus, nisi se correxerit, & errorem abiurauerit. si clericus est, degradetur, & curiæ seculari tradatur: per quam etiam laicus punietur. Eadem etiam est pœna suspectis de hæresi, si se non correxerint: & relapsis omnino audientia denegatur. Seculares principes, qui iurare nolunt de Ecclesia contra hæreticos defendenda, excommunicantur, & terræ eorum supponantur interdicto: ciuitates vero ipsorum resistentes, aliarum commercio, & episcopali dignitate priuantur. exempti vero subsunt ordinariis, super his, quæ contra hæreticos instituuntur.*

CAP. IX.

Ad † abolendam : & infra. ¶ Vniuersos, qui de sacramēto corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi vel de baptismate, seu de peccatorum confessione, matrimonio, vel reliquis ecclesiasticis sacramentis, aliter sentire, aut docere non metuunt, quā sacrosanctā Romana Ecclesia prædicat & obseruat ᶜ: & generaliter quoscunque eadem Romana Ecclesia vel singuli episcopi per diœceses suas cum consilio clericorū, vel clerici ipsi sede vacante ᵈ cum consilio (si oportuerit) vicinorum episcoporum, hæreticos iudicauerint: vinculo perpetui anathematis innodamus: & infra. ¶ Præsenti † nihilominus ordinatione sancimus †, vt quicunque manifeste fuerint † in hæresi deprehensi ᵉ: si clericus est, vel cuiuslibet religionis obumbratione fuscatus, totius ecclesiastici ordinis prærogatiua ᶠ nudetur: & sic omni officio, & beneficio spoliatus ecclesiastico, secularis relinquatur ᵍ arbitrio Potestatis, animaduersione debita puniendus: nisi continuo † post deprehensionem erroris, ad fidei catholicæ vnitatem sponte recurrere ʰ, & errorem suum ad arbitrium ⁱ episcopi regionis publice consenserit abiurare, & satisfactio nē congruā exhibere. ¶ Laicus ᵏ autē, nisi (prout dictū est) abiurata hæresi, & satisfactione exhibita, cō festim ad fidē confugerit orthodoxam, secularis iudicis arbitrio relinquatur, debitā recepturus pro qualitate facinoris vltionem : & infra. ¶ Qui † vero inuenti fuerint sola suspicione notabiles : nisi ad arbitrium episcopi, iuxta considerationem suspicionis, qualitatemque personæ, propriam innocentiā congrua purgatione monstrauerint, simili sententiæ subiacebunt. ¶ Illos quoque, qui post † abiurationem erroris : vel postquā se (vt diximus) proprij antistitis examinatione purgauerint, deprehensi fuerint in abiuratam hæresim recidisse, seculari iudicio, sine vlla penitus audientia ˡ decernimus relinquēdos †: & infra. ¶ Statuimus insuper, vt comites, baronelli debeat seruare fidem. 45. distin. de Iudæis. postquam condemnatus est hæreticus, non compellitur: sed si vult sponte redire, debet recipi abiurato errore. 24. quæst. 3. dicit Apostolus & in perpetuum carcerem ad agendam pœnitentiam intrudi. j. eo. cap. penul. Ber.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

m ¶ *Arbitrium episcopi.*] argu. contra. 1. quæst. 7. si quis episcopus. illud olim obtinuit, vt in concilio ᵇ tantum reciperetur, sed hodie sufficit quod hic dicit. Tan.

k ¶ *Laicus.*] Laici enim per ecclesiam condemnandi sunt de hæresi: sed iudex secularis illos punire debet, nec traditur laicus curiæ seculari, sed clericus solummodo. j. de verbo. significa. nouimus. quia laicus semper est de foro seculari, sed in casu isto sententia debet ferri per ecclesiam: executio fit solummodo per iudicem secularem. Qualiter tales puniri debeant, dicetur j. eod. excommunicamus. Ber.

¶ *Glos. seq. obiicit, & soluit.*

l ¶ *Audientia.*] sim. 23. distin. in nomine Domini. Sed si volunt redire, nonne debent audiri & recipi: quia ecclesia non claudit gremium volentibus redire ad ipsam. C. de sum. Trini. inter claras. circa fin. & delicti veniam petentibus non negamus, dicit Imperator. C. eodem titu. Manichæos. de pœn. distin. 3. adhuc instant? Videtur quòd debeant recipi, quia Dominus non vult mortem peccatoris, &c. 26. quæst. 6. agnouimus. sed vt conuertatur: & in carcerem perpetuum detrudatur. j. eodem cap. penulti. sed audientia denegatur quo ad bonaꝙ etiam si aliàs vellet se defendere, tamen littera ista contradicit Tanc. Hodie seruandum est prout traditur. j. eodem cap. penulti. §. si qui. Ber.

a ¶ *Obtentu.*] sic ergo ratione delicti perditur priuilegium. j. cap. proxi. in fi. quia priuilegium non extenditur ad illicitum casum, nec tuetur aliquem in malo. j. de senten. excommu. nulli. & omni priuilegio cessante mali puniendi sunt. C. vbi de cri. agi opor. Authen. qua in prouincia. Ber.

b ¶ *Oblatio.*] quia cōstat eū decessisse in mortali peccato. 23. q. 5. placuit. & est simile. j. de vsur. quia in omnibus.

Ad abolendam.] CASVS. Lucius Papa in cap. isto excommunicat omnes illos, qui de sacramento corporis & sanguinis Dñi nostri Iesu Christi, & de aliis ecclesiasticis sacramentis aliter sentiunt vel docent, quam sancta Romana Ecclesia prædicet, & obseruet: & omnes illos, quos Romana Ecclesia vel singuli episcopi vel clerici, vacāte ecclesia, cum concilio vicinorū episcoporū hæreticos iudicauerint: Secundo statuit, vt quicūque deprehensi fuerint manifeste in hæresi: si clerici fuerint: eis prius degradatis seculari potestati relinquantur animaduersione debita puniendi: nisi statim post deprehensionē erroris sponte ad catholicā vnitatē redierint, & ad arbitrium epi satisfecerint: Si vero laici fuerint, nisi (vt dictū est) abiurata hæresi ad arbitrium episcopi satisfecerint, secularis iudicis arbitrio relinquantur. Tertio dicitur, ꝙ qui post abiuratā hæresim, vel postquam ad arbitriū episcopi se purgauerint, deprehēsi fuerint in hæresim recidisse: sine vlla audiētia seculari iudicio relinquātur: Quarto statuit, vt omnes rectores cuiuslibet loci, iuxta commonitionem episcoporum iuramēto proprio promittant, ꝙ cum ab eis fuerint requisiti, ecclesiam cōtra hæreticos adiuuabunt bona fide. Si vero id obseruare noluerint, honore priuētur, & ad alios nullatenus assumantur: & ipsi excōmunicentur: & terrę illorum interdicantur: & ciuitas quæ his institutis duxerit resistendū, vel punire neglexerit resistentes, episcopali dignitate priuetur, & aliarū careat cōmercio ciuitatū: Quinto dicit, ꝙ si aliqui fuerint exempti à iurisdictione episcoporum, & soli ecclesiæ Romanæ subiecti, nihilominus in his quæ contra hæreticos sunt instituta, subeant iudicium episcoporū: & eis tanquā super hoc à sede Apostolica delegatis, obsequātur, nō obstātibus aliquibus priuilegiis libertatis. Nota primo ꝙ vacāte sede, capitulum obtinet vicem episcopi in his, quæ pertinēt ad iurisdictionem. Item omnes qui male sentiunt de sacramentis ecclesiæ, sunt excommunicati. Itē arg. ꝙ clericus depositus, non gaudet clericali priuilegio. Item ab errore reuersus, errorem suū publice abiurare debet. Item iterata delicta grauius puniūtur. Item lapsis in hæresim appellatio est deneganda. Itē ratione delicti amittit quis priuilegiū libertatis, sed episcopi tunc tamquam delegati à Papa eos puniunt, & nō tamquam ordinarij.

o ¶ *Prædicat & obseruat.*] sim. 24. q. 3. hæresis. hoc ergo quod Roma na ecclesia seruat, & mandat ab aliis obseruari, generaliter est obseruandum. 11. dist. quis nesciat. quicunque ergo male sentit de sacramētis ecclesiæ, hæreticus est habendus: vt hic patet.

¶ *Glossa seques arg. & remittit.*

d ¶ *Clerici ipsi sede vacante.*] habes hic arg. ꝙ vacante ecclesia, iurisdictio remanet penes capitulum. arg. 65. distin. c. vlti. 23. dist. in nomine Domini. 7. q. 1. pontifices. De hac materia plene dictum est j. de maio. & obed. cap. his quæ. & cap. cum olim.

e ¶ *Deprehensi.*] facti euidentia: puta quia publice prædicat hæresim. arg. ff. de rit. nup. palam. §. vlti. vel legitima probatione, puta per testes: vel ex sua confessione. Ala.

¶ *G. o. seq. arg. pro opi. Ala. sed tenet contrarium Hug.*

f ¶ *Prærogatiua.*] arg. ꝙ clericus depositus non habet priuilegium clericale: & hoc concedit Ala. arg. 54. distin. ex antiquis. in fi. quòd non est verum, quia tenetur viuere clericaliter quāuis sit depositus: vnde si hoc faciat, adhuc gaudet priuilegio clericali. 81. dist. dictū. Et hoc dixit Hug. Si vero incorrigibilis esset: tunc non solum perderet priuilegium clericale: verum etiam seculari curiæ traderetur. 3. de iudi. cum non ab homine. sed in casu isto perdit omne priuilegium nisi reuertatur, vt sequitur.

¶ *Glo. seq. ponit casus: quibus, &c.*

g ¶ *Relinquatur.*] Tribus enim casibus ª relinquitur aliquis curiæ seculari ſtatim post depositionem. In crimine hæresis, vt hic, & j. cod. excōicam'. Itē in crimine falsi. j. de cri. fal. ad falsariorū. Et in alio, cū pp calūniā vel cotume liā, quā cōtulit epo suo aliquis depositus est 11. q. 1. si qs sacerdotū. aliàs aūt licet clericus sit depositus, nō tradit ſtatim curiæ seculari: immo ad huc tenetur viuere clericaliter, & Ecclesia eū tuebit, & gaudet priuile gio clericali, vt dictum est in ꝓxima notula. Si vero fit incorrigibilis, postea traditur, secūdū qđ dicit 3. de iud. cum nō ab homine. Qualiter debeat tradi, dicit j. de verd. sig. nouimus. Qualiter puniri debeant hæretici, dicitur j. eod. excommunicamus.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

h ¶ *Sponte recurrere.*] Sed videtur ꝙ etiā com pelli debeat seruare fidem. 45. distin. de Iudæis. postquam condemnatus est hæreticus, non compellitur: sed si vult sponte redire, debet recipi abiurato errore. 24. quæst. 3. dicit Apostolus & in perpetuum carcerem ad agendam pœnitentiam intrudi. j. eo. cap. penul. Ber.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

n ¶ *Arbitrium episcopi.*] argu. contra. 1. quæst. 7. si quis episcopus. illud olim obtinuit, vt in concilio ᵇ tantum reciperetur, sed hodie sufficit quod hic dicit. Tan.

k ¶ *Laicus.*] Laici enim per ecclesiam condemnandi sunt de hæresi: sed iudex secularis illos punire debet, nec traditur laicus curiæ secularis, sed clericus solummodo. j. de verbo. significa. nouimus. quia laicus semper est de foro secularis, sed in casu isto sententia debet ferri per ecclesiam: executio fit solummodo per iudicem secularem. Qualiter tales puniri debeant, dicetur j. eod. excommunicamus. Ber.

¶ *Glos. seq. obiicit, & soluit.*

l ¶ *Audientia.*] sim. 23. distin. in nomine Domini. Sed si volunt redire, nonne debent audiri & recipi: quia ecclesia non claudit gremium volentibus redire ad ipsam. C. de sum. Trini. inter claras. circa fin. & delicti veniam petentibus non negamus, dicit Imperator. C. eodem titu. Manichæos. de pœn. distin. 3. adhuc instant? Videtur quòd debeant recipi, quia Dominus non vult mortem peccatoris, &c. 26. quæst. 6. agnouimus. sed vt conuertatur: & in carcerem perpetuum detrudatur. j. eodem cap. penulti. sed audientia denegatur quo ad bonaꝙ etiam si aliàs vellet se defendere, tamen littera ista contradicit Tanc. Hodie seruandum est prout traditur. j. eodem cap. penulti. §. si qui. Ber.

† Vide Alfonsum Castrū lib. 2. de iusta hæretico rum punit. c. 18. & quæ sacramentis aliter sentiunt vel docent, quam sancta Romana Ecclesia prædicet, & obseruet: & omnes illos, quos Romana Ecclesia vel singuli episcopi vel clerici, vacāte ecclesia, cum concilio vicinorū episcoporū hæreticos iudicauerint: Secundo statuit, vt quicūque deprehensi fuerint manifeste in hæresi: si clerici fuerint: eis prius degradatis seculari potestati relinquantur animaduersione debita puniendi: nisi statim post deprehensionē erroris sponte ad catholicā vnitatē redierint, & ad arbitrium epi satisfecerint: Si vero laici fuerint, nisi (vt dictū est) abiurata hæresi ad arbitrium episcopi satisfecerint, secularis iudicis arbitrio relinquantur. Tertio dicitur, ꝙ qui post abiuratā hæresim, vel postquam ad arbitriū episcopi se purgauerint, deprehēsi fuerint in hæresim recidisse: sine vlla audiētia seculari iudicio relinquātur: Quarto statuit, vt omnes rectores cuiuslibet loci, iuxta commonitionem episcoporum iuramēto proprio promittant, ꝙ cum ab eis fuerint requisiti, ecclesiam cōtra hæreticos adiuuabunt bona fide. Si vero id obseruare noluerint, honore priuētur, & ad alios nullatenus assumantur: & ipsi excōmunicentur: & terrę illorum interdicantur: & ciuitas quæ his institutis duxerit resistendū, vel punire neglexerit resistentes, episcopali dignitate priuetur, & aliarū careat cōmercio ciuitatū: Quinto dicit, ꝙ si aliqui fuerint exempti à iurisdictione episcoporum, & soli ecclesiæ Romanæ subiecti, nihilominus in his quæ contra hæreticos sunt instituta, subeant iudicium episcoporū: & eis tanquā super hoc à sede Apostolica delegatis, obsequātur, nō obstātibus aliquibus priuilegiis libertatis. Nota primo ꝙ vacāte sede, capitulum obtinet vicem episcopi in his, quæ pertinēt ad iurisdictionem. Item omnes qui male sentiunt de sacramentis ecclesiæ, sunt excommunicati. Itē arg. ꝙ clericus depositus, non gaudet clericali priuilegio. Item ab errore reuersus, errorem suū publice abiurare debet. Item iterata delicta grauius puniūtur. Item lapsis in hæresim appellatio est deneganda. Itē ratione delicti amittit quis priuilegiū libertatis, sed episcopi tunc tamquam delegati à Papa eos puniunt, & nō tamquam ordinarij.

o ¶ *Prædicat & obseruat.*] sim. 24. q. 3. hæresis. hoc ergo quod Roma na ecclesia seruat, & mandat ab aliis obseruari, generaliter est obseruandum. 11. dist. quis nesciat. quicunque ergo male sentit de sacramētis ecclesiæ, hæreticus est habendus: vt hic patet.

¶ *Glossa seques arg. & remittit.*

d ¶ *Clerici ipsi sede vacante.*] habes hic arg. ꝙ vacante ecclesia, iurisdictio remanet penes capitulum. arg. 65. distin. c. vlti. 23. dist. in nomine Domini. 7. q. 1. pontifices. De hac materia plene dictum est j. de maio. & obed. cap. his quæ. & cap. cum olim.

peccato decesserit, neque sub priuilegiorū nostrorū quibuscūque indultorū obtentu ², neque sub alia quacunque occasione, oblatio ᵇ pro eo fiat: aut inter Christianos accipiat sepulturam †.

¶ Lucius tertius.

¶ *Hæreticus male sentiens, vel male docens de sacramentis Ecclesiæ, excommunicatus est: & conuictus, nisi se correxerit, & errorem abiurauerit. si clericus est, degradetur, & curiæ seculari tradatur: per quam etiam laicus punietur. Eadem etiam est pœna suspectis de hæresi, si se non correxerint: & relapsis omnino audientia denegatur. Seculares principes, qui iurare nolunt de Ecclesia contra hæreticos defendenda, excommunicantur, & terræ eorum supponantur interdicto: ciuitates vero ipsorum resistentes, aliarum commercio, & episcopali dignitate priuantur. exempti vero subsunt ordinariis, super his, quæ contra hæreticos instituuntur.*

CAP. IX.

Ad † abolendam : & infra. ¶ Vniuersos, qui de sacramēto corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi vel de baptismate, seu de peccatorum confessione, matrimonio, vel reliquis ecclesiasticis sacramentis, aliter sentire, aut docere non metuunt, quā sacrosanctā Romana Ecclesia prædicat & obseruat ᶜ: & generaliter quoscunque eadem Romana Ecclesia vel singuli episcopi per diœceses suas cum consilio clericorū, vel clerici ipsi sede vacante ᵈ cum consilio (si oportuerit) vicinorum episcoporum, hæreticos iudicauerint: vinculo perpetui anathematis innodamus: & infra. ¶ Præsenti † nihilominus ordinatione sancimus †, vt quicunque manifeste fuerint † in hæresi deprehensi ᵉ: si clericus est, vel cuiuslibet religionis obumbratione fuscatus, totius ecclesiastici ordinis prærogatiua ᶠ nudetur: & sic omni officio, & beneficio spoliatus ecclesiastico, secularis relinquatur ᵍ arbitrio Potestatis, animaduersione debita puniendus: nisi continuo † post deprehensionem erroris, ad fidei catholicæ vnitatem sponte recurrere ʰ, & errorem suum ad arbitrium ⁱ episcopi regionis publice consenserit abiurare, & satisfactio nē congruā exhibere. ¶ Laicus ᵏ autē, nisi (prout dictū est) abiurata hæresi, & satisfactione exhibita, cō festim ad fidē confugerit orthodoxam, secularis iudicis arbitrio relinquatur, debitā recepturus pro qualitate facinoris vltionem : & infra. ¶ Qui † vero inuenti fuerint sola suspicione notabiles : nisi ad arbitrium episcopi, iuxta considerationem suspicionis, qualitatemque personæ, propriam innocentiā congrua purgatione monstrauerint, simili sententiæ subiacebunt. ¶ Illos quoque, qui post † abiurationem erroris : vel postquā se (vt diximus) proprij antistitis examinatione purgauerint, deprehensi fuerint in abiuratam hæresim recidisse, seculari iudicio, sine vlla penitus audientia ˡ decernimus relinquēdos †: & infra. ¶ Statuimus insuper, vt comites, baronelli debeat seruare fidem. 45. distin. de Iudæis. postquam condemnatus est hæreticus, non compellitur: sed si vult sponte redire, debet recipi abiurato errore. 24. quæst. 3. dicit Apostolus & in perpetuum carcerem ad agendam pœnitentiam intrudi. j. eo. cap. penul. Ber.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

m ¶ *Arbitrium episcopi.*] argu. contra. 1. quæst. 7. si quis episcopus. illud olim obtinuit, vt in concilio ᵇ tantum reciperetur, sed hodie sufficit quod hic dicit. Tan.

k ¶ *Laicus.*] Laici enim per ecclesiam condemnandi sunt de hæresi: sed iudex secularis illos punire debet, nec traditur laicus curiæ secularis, sed clericus solummodo. j. de verbo. significa. nouimus. quia laicus semper est de foro secularis, sed in casu isto sententia debet ferri per ecclesiam: executio fit solummodo per iudicem secularem. Qualiter tales puniri debeant, dicetur j. eod. excommunicamus. Ber.

¶ *Glos. seq. obiicit, & soluit.*

l ¶ *Audientia.*] sim. 23. distin. in nomine Domini. Sed si volunt redire, nonne debent audiri & recipi: quia ecclesia non claudit gremium volentibus redire ad ipsam. C. de sum. Trini. inter claras. circa fin. & delicti veniam petentibus non negamus, dicit Imperator. C. eodem titu. Manichæos. de pœn. distin. 3. adhuc instant? Videtur quòd debeant recipi, quia Dominus non vult mortem peccatoris, &c. 26. quæst. 6. agnouimus. sed vt conuertatur: & in carcerem perpetuum detrudatur. j. eodem cap. penulti. sed audientia denegatur quo ad bonaꝙ etiam si aliàs vellet se defendere, tamen littera ista contradicit Tanc. Hodie seruandum est prout traditur. j. eodem cap. penulti. §. si qui. Ber.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

n ¶ *Arbitrium episcopi.*] argu. contra. 1. quæst. 7. si quis episcopus. illud olim obtinuit, vt in concilio ᵇ tantum reciperetur, sed hodie sufficit quod hic dicit. Tan.

k ¶ *Laicus.*] Laici enim per ecclesiam condemnandi sunt de hæresi: sed iudex secularis illos punire debet, nec traditur laicus curiæ secularis, sed clericus solummodo. j. de verbo. significa. nouimus. quia laicus semper est de foro secularis, sed in casu isto sententia debet ferri per ecclesiam: executio fit solummodo per iudicem secularem. Qualiter tales puniri debeant, dicetur j. eod. excommunicamus. Ber.

¶ *Glos. seq. obiicit, & soluit.*

l ¶ *Audientia.*] sim. 23. distin. in nomine Domini. Sed si volunt redire, nonne debent audiri & recipi: quia ecclesia non claudit gremium volentibus redire ad ipsam. C. de sum. Trini. inter claras. circa fin. & delicti veniam petentibus non negamus, dicit Imperator. C. eodem titu. Manichæos. de pœn. distin. 3. adhuc instant? Videtur quòd debeant recipi, quia Dominus non vult mortem peccatoris, &c. 26. quæst. 6. agnouimus. sed vt conuertatur: & in carcerem perpetuum detrudatur. j. eodem cap. penulti. sed audientia denegatur quo ad bonaꝙ etiam si aliàs vellet se defendere, tamen littera ista contradicit Tanc. Hodie seruandum est prout traditur. j. eodem cap. penulti. §. si qui. Ber.

† Vide Emmericum in Directorio Inquisito. 3. par. q. 91.

† statuimus.

† In vulgatis ita: fuerit in hæresi deprehensus, &c. sed in antiqs codicibus vt est impressū.

† Qualiter hæc voces, cōtinuo, confestim, & aliæ similes in hac materia accipi debeant, tradit Eymericus † Directo. inquisit. par. 3. q. 98. & Simancas in catholi institu. 47. de pœnitentibus & conuersis.

† Hiel §. vt plurimū desideratur ima nuscriptis codicibus vsq; ad illa verba Illos quoq; sed videto notas huius locum.

a De materia huius gl. vide Bernardinum Diaz in practi. criminali cano. cap. 106. & 130. & seq.

† In vulgatis codicib' ita: post abiurationem præfati erroris, &c. verū tamen vox, præfati, nusquam apparet in antiqs exēplaribus.

† Vide B. Thomam 2. 2. q. 11. art. 4.

b Vide Simā eam cathol. instit. tit. 1. de abiuratiōe.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ *Iuramento.*] hoc idem dicitur ℣. eod. excommunicamus. §. moneantur. Bern.

b ¶ *Honore.*] q̃a hoc ipso cõtra ecclesiã esse videtur: vnde dignitate debẽt priuari. 24. q. 1. q. cõtra Ecclesię pacẽ. & sim. 32. q. 5. ſ. ceptũ. Ber.

c ¶ *Ligandis.*] sim. ℣. c. excõmunicamus. §. moneantur.

d ¶ *Episcopali.*] propter delictũ sum. sim. 35. q. 2. ita nos.

¶ *Glo. seq. dicit hoc allegari, quòd ratione delicti, &c. & respondet.*

e ¶ *Delegatis.*] auctoritate generali huius decre. sim. ℣. de offi. ord. irrefragabili. §. cæterum. & sic ratione delicti perdunt priuilegiũ quia priuilegium nõ dat causam delinquendi. C. de priuileg. scho. l. 2. lib. 12. nec permittas nocentes aliquibus priuilegiis vti: vt in Authen. de mã. prin. §. quod si delinquentes. coll. 3. & ℣. cap. proxi. sic & remissio peccati non dat licentiam delinquendi. 1. q. 7. exigant. Consueuit hic ellegari, quòd ratione delicti perditur priuilegiũ: quod non est verũ: quia si aliqui exempti sunt & delinquant, non perdunt priuilegium propter hoc: sed puniri debent. Nec dicuntur proprie recidere in iurisdictionem episcoporum: quia non cognoscunt episcopi iure ordinario, sed auctoritate sibi delegata: vt hic patet, & ℣. de offi. ordi. irrefragabili. & perinde est ac si ipse Papa cognosceret, vel specialiter aliis delegaret: per abusum enim vel per negligentiam perditur priuilegium. ℣. de priuile. accedentibus. & cap. si de terra. & 11. q. 3. priuilegium. De hoc dicitur ℣. de priuileg. ex tuarum. Bernar.

¶ Vide Repertorium Inquisitorum verbo iuramentum. & Eymericum in Directorio. 3 par. q. 32.

nes, rectores, & consules ciuitatũ, & aliorum locorum, iuxta commonitionem episcoporum, præstito corporaliter iuramento [a] † promittant, quòd fideliter & efficaciter cum ab eis fuerint requisiti, Ecclesiam contra hæreticos, & eorũ complices, adiuuabunt bona fide iuxta officiũ & posse suum. Si vero id obseruare noluerint, honore [b], quem obtinent, spolientur, & ad alios nullatenus assumantur: eis nihilominus excommunicatione ligandis [c], & terris ipsorum interdicto Ecclesiæ supponendis.

¶ Ciuitas autem, quæ his institutis duxerit resistendum: vel contra commonitionem episcopi punire neglexerit resistentes: aliarum careat commercio ciuitatum: & episcopali [d] se nouerit dignitate priuandam: & infra. ¶ Si qui † vero fuerint, qui à lege diœcesanæ iurisdictionis exempti, soli subiaceãt sedis Apostolicæ potestati: nihilominus in his, quæ sunt contra hæreticos instituta, episcoporum sub eant iudicium: & eis in hac parte tamquam à sede Apostolica delegatis [e], (non obstantibus libertatis suæ priuilegiis) obsequantur.

¶ Innocentius tertius.

¶ *Bona hæreticorum confiscantur, & in terris ecclesiæ applicantur fisco ecclesiæ, in terris imperij iudicis secularis fisco: & procedit etiam si catholicos habent filios.*

CAP. X.

VErgentis † in senium seculi corruptelam: & infra. ¶ In terris vero temporali nostræ iurisdictioni subiectis, bona hæreticorum statuimus publicari: & in aliis idem præcipimus [f] fieri, per Potestates & Principes seculares:

† Habetur integra lib. 2. regiſtri Innocentij iij. epiſtola 1. & cap. 1. eod. tit. in 3. cõpi.

Et de materia & intellectu vide Zanchinum tract. de hæret. cap. 25. & quæ copiose dixi l. b. 2. cõment. in Directorium qſitor. ſcho. 6. & lib. 3. ſchol. 151.

quos ad id exequendum (si forte negligentes extiterint) per censuram ecclesiasticam appellatione remota compelli volumus & mandamus: Nec ad eos bona eorum vlterius reuertantur, nisi eis ad cor reuertentibus, & abnegantibus hæreticorum consortium, misereri [g] aliquis voluerit: vt temporalis saltem pœna corripiat, quem spiritualis non corrigit disciplina [h]. Cum enim secundum legitimas sanctiones, reis læsæ maiestatis punitis capite, bona confiscentur [i] eorum, filiis suis vita solummodo ex misericordia conseruata: quanto † magis qui aberrantes in fide Domini Dei filium Iesum Christum offendunt: à capite nostro, quod est Christus, ecclesiastica debent districtione præcidi, & bonis temporalibus spoliari: cũ longe sit grauius [k] æternã, quàm temporalem lædere maiestatem.

¶ Nec huiusmodi seueritatis censuram, orthodoxorum † exhæredatio [l] filiorum, quasi cuiusdam miserationis prætextu, debet vllatenus impedire: cum in multis casibus (etiam secundum diuinũ † iudicium) filij pro patribus temporaliter puniantur, & iuxta canonicas [m] sanctiones, quandoque feratur vltio, non solum in auctores † scelerum, sed etiam in progeniem damnatorum.

¶ Idem.

¶ *Aduocati vel notarij hæreticis vel eorum defensoribus fauentes, aut sub eis litigantibus patrocinantes, & pro eis instrumenta scribentes, infames sunt, & illo officio suspensi.*

CAP. XI.

SI † aduersus nos terra consurgeret: & infra. ¶ Quia plus

¶ De materia huius §. vide eundem Eymericum in Directorio inquisit. par. 3. q. 26. & seq. vbi late dixi in commentatiis.

¶ *Iuramento.* ... Bernar.

¶ *Glo. seq. reci per q. an Papa possit principare.*

f ¶ *Præcipimus.*] quod facere potest Papa ratione peccati. 3. de iud. nouit. & potest eos dignitate priuare: vt ℣. cap. proxi. §. statuimus. & propter alias iniquitates potest etiam Papa remouere eos à dignitate. 15. q. 6. alius. & imperiũ ipse transtulit de loco ad locum: propterea quia non defendebant ecclesiam. ℣. de elect. venerabilem. vt ibi notatur. & iudex secularis potest excõmunicari, si negligat facere iustitiã. 23. quæst. 5. administratores. & hic expresse dicitur, & ℣. cap. proxi. §. penulti. & ℣. de maled. c. cap. 2.

g ¶ *Misereri.*] De sola ergo misericordia restituuntur bona, vt hic dicitur: & etiam episcopatus: vt 23. quæst. 4. ipsa pietas. ver. ité si inquiũt. in fin. & quæst. 7. quod autem. & 1. quæst. 7. conuenientibus.

h ¶ *Disciplina.*] ℣. de elec. cum in cunctis. 82. distin. plurimos. in fi. & C. de emen. propin. l. vnica. & arg. 50. dist. vt cõstituetur. Ber.

i ¶ *Bona eorum confiscentur.*] quod dicit hic, habes 6. q. 1. c. quæro. §. verum. & c. si quis cum militibus. & C. ad l. Iul. ma. quisquis.

k ¶ *Longe sit grauius.*] 17. q. 4. sicut qui ecclesiam. & 23. q. 5. si apud. & quod in religionem diuinam committitur, in omnium fertur iniuriã: & publicum crimen cõmittitur. C. eo. tit. Manichæos. vnde grauius est.

¶ *Glossa ista signat contrarium, & soluit.*

l ¶ *Exhæredatio.*] hic expresse habes, q̃ bona hæreticorum confiscantur [a]: siue habeãt filios, siue non: nec catholicis filiis hæreticorum aliquid relinquendum est, vt hic dicitur. Sed contra dicit. l. C. eod. titu. Manichæos. & l. cognouimus. & Authen. idem est de Nestorianis. vbi dicitur: q̃ filij catholici propter hoc hæreditate paterna non priuantur: statur enim hodie huic decret. in odium criminis: sicut in crimine læsæ maiestatis: vbi filij puniuntur quo ad bona, vt hic dicit, & 6. q. 1. cap. quæro. §. verũ. & cap. si quis cum militibus. multo fortius in isto crimine. vt hic dicitur. & hoc est expressum in constitutione Friderici, hac edictali. quæ olim erat in quinta compilatione eodem titu. & in alio casu etiam filij pro delicto parentum puniuntur temporaliter vsque ad quartam generationem, secundum quod habes. ℣. de pœn. in quibusdam. & in hac opinione fuerunt Ioan. & Lau.

m ¶ *Canonicas.*] 15. q. 8. cum multæ. & 1. q. 4. cum ecclesia. §. ité peccato Israelitarum. & 5. de fil. presb. per totum.

SI aduersus.] Primo ponit decisum exordium: Secundo prohibitionem: Tertio pœnam. Secunda: ibi, *Quia* Tertia: ibi, *Quod si.* Abbas.

CASVS. Quamuis generaliter prohibitum sit, vt nullus consilium, vel auxilium, vel fauorem præstet hæreticis: quia tamen solet plus timeri quod specialiter iniungitur, quam quod generaliter præcipitur, prohibet Papa aduocatis & notariis, ne hæreticis, credentibus, fautoribus, vel defensoribus eorundem, in aliquo præstent consilium, auxilium vel fauorem: nec eis in aliquibus factis vel causis, vel aliquibus litigantibus sub eis præbeant patrocinium, nec pro ipsis publica conficiant instrumenta, vel scripta: quod si contra fecerint, ab officio suo nouerint se suspensos: & perpetuæ infamiæ subiacere.

Nota

† In regiſtro ita: quanto magis, qui aberrantes in fide, Deũ Dei filium Ieſum Chriſtum, &c.

† Vide Paulum Grillandum tract. d hæret. q. 4. & Iulii Clarũ lib. 5. ſent. recept. §. hæreſis. verſic. & ſcias, q̃.

† De hoc articulo lat. ſſime ſcribit Alfonſus Caſtrus lib. 2. cap. 11. de iuſta hæret punitione. & Ioannes Rojas in ſingularibus fidei ſingu. 66.

† actores.

a De materia hui⁹ gloſſæ vide late per citatos in textu.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõpi. Et de materia & intellectu præter Doctores hic, vid. Matthæum de Affictis ſup conſtitutione, inconſutilem de hæret notab li. 25. verſ. Hinc ſumpta occaſione, quæro. adde Sitmancam cathol. inſtit. tit. 5. de aduocatis.

Nota regulam, quòd plus timetur quod specialiter præcipitur, quàm quod generaliter imperatur. Nota, aduocatos & notarios esse infames, qui aduocant, vel instrumenta conscribunt pro hæreticis, & nihilominus sunt excommunicati. Item Papa potest infamiam irrogare.

a ¶ *Quod specialiter.*] hoc sumptum est ex illo canone 23. distin. quamquam. ea enim quę nota biliter fiunt, nisi specialiter notentur, videntur neglecta. ff. de iniur. ité apud Labeonem. §. ait prætor. argu. ℣. de confir. vti. bonæ. & ℣. de dolo. cap. 2.

b ¶ *Scriniariis.*] id est, tabellionibus. sic 25. q. 2. cap. dicenti. §. vniuersa.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

c ¶ *Auxilium.*] cũ sint excommunicati. ℣. eod. excommunicamus 1. §. credentes. & ff. eo. sicut. Sed videtur saltẽ si cõueniantur, quòd non sit auxilium denegandum, aut etiam iusta sententia. ℣. de excep. cum inter. & in pluribus cap. ibidem. Hoc potest habere locum infra annũ: postquam vero constiterit eos esse tales, anno elapso inter hæreticos computantur: nisi infra annum se correxerint. ℣. eo. excommunicamus 1. §. credentes. & sicut hæretici puniuntur. ℣. eo. cap. penulti. vnde non admittuntur ad aliquã defensionem, cum ipsorum bona debeant confiscari, sicut aliorum hæreticorum: immo licite eis auferuntur sua: vt 8. dist. quo iure. 23. quæst. 5. non vos. & quæst. 7. cap. 1. 2. & 3. sed melius est si auctoritate [a] iudicis hoc fiat. 23. q. 3. sex sunt. & C. de pig. l. 3.

¶ *Glo. sequens not. probat, & signat contrarium.*

d ¶ *Infamia.*] & ita Papa potest infamiam irrogare, quo ad forum ciuile: quia & tollere eam potest. argu. ℣. qui filij sint legiti. per venerabilem. Argumen. contra. 2. q. 3. §. hinc colligitur. Ber.

ADDITIO. Sol. hoc verum est de infamia facti, non iuris.

Cvm ex.] Primo ponit triplicem reprehensionem laicorũ, quam secundo prosequitur: Primo primam: ibi, *Deus.* Secundo secũdam: ibi, *Sicut enim.* Tertio tertiam: ibi, *Licet.* Abbas.

CASVS. Quidam laici in vrbe Metensi præcipue delinquebant in quibusdam articulis, faciebant sibi diuinas scripturas exponi, vt secundum eas sibi assumerent officium prædicandi: Item occulta conuenticula faciebant, vsurpantes sibi officium prædicandi, facerdotũ simplicitatem eludunt, & aspernantur eorum consortium, qui sibi in talibus non inhærent: Primo improbat Papa occulta conuenticula: Deus enim intantum odit opera tenebrarum: vt Apostolos suos prædicaturos Euangelium missurus, præceperit eis dicens: Quod dico vobis in aure, prædicate super tecta. Secundo impugnat eorum officium prædicandi: sicut enim multa membra sunt corporis, sed non habent eundem actum: ita sunt plures ordines in ecclesia, sed non habent omnes idem officium: quia, vt dicit Apostolus, Dominus alios dedit Apostolos, alios Prophetas, alios Doctores: sed ordo Doctorum præcipuus est in ecclesia, & ideo non debet quis indifferenter officium prædicationis assumere: quia vt dicit Apostolus: Non prædicabunt, nisi mittantur: & Dominus etiam dixit Apostolis: Rogate dominum messis, vt mittat operarios in messem suam: Sed si forte aliquis illorũ diceret, quòd tales inuisibiliter mittuntur à Deo: potest ei responderi, quòd cum illa missio sit occulta, nõ sufficit cuiquam dicere, quòd sit missus à Deo, cum hoc quilibet hæreticus assereret: sed oportet, quòd illam inuisibilem missionẽ astruat per operationem miraculi: quod ostendit duobus exemplis, scilicet Moysi, & Ioannis Baptistæ.

† Extat integra lib. 2. regiſtri Innocentij iij. & c. 3. eo. tit. in 3. compilat.

Et videto notasin hãc decretalem.

¶ Vox, Chriſti, nec in regiſtro, nec in antiquis codicibus reperitur.

Ioan. 1.

a Idem tenet archidiaconus in c. ſi vos. 23. q. 5.

LICET AVTEM. Hic tertio dicit, quòd nullus eludere debet simplicitatem sacerdotum: licet enim necessaria sit scientia sacerdotibus ad doctrinam: non est tamen simplicibus sacerdotibus detrahendum, etiam à scholasticis, nedum à laicis. cum in eis debeat sacerdotale officium honorari: vnde præcipit Dominus: Diis tuis non detrahes: de sacerdotibus intelligens: qui propter excellẽtiã ordinis Deorum nomine nuncupantur: nec aliquis istorum defendat audaciã suam illo exemplo, quòd asina reprehendit Prophetam Balaam: vel quia Dominus ait: Quis ex vobis arguet me de peccato? quia aliud est, cũ quis occulte reprehendit fratrem suum in se peccantem (ad quod quilibet tenetur secundum Euangelicam veritatem, in quo casu potest intelligi quòd asina reprehendit Prophetã) & aliud est, patrẽ suum delinquentem manifeste deprehendere: quod nulli licet. Aliud est, cũ Prælatus de sua innocẽtia confidens, supponit se accusationibus subditorum: in quo casu potest intelligi verbũ Domini: Quis ex vobis, &c. & aliud est quando subditus animo reprehendendi surgit in Prælatum suum, cum potius ei debeat obsequi. Sed si tanquam inutilis debeat remoueri, tunc agẽdum est ordinate apud episcopum suum, ad cuius officium pertinet institutio & destitutio sacerdotum. Nota, quòd qui male agit, odit lucem. Item laici, quantumcũque idonei, præsumunt dicare non debent, nec etiam clerici, nisi quibus ex officio concessum est. Item non sufficit alicui dicere, quòd sit missus à Deo, nisi hoc ostendat. Item sacerdotibus nullus detrahere debet. Item quilibet tenetur illum in se peccantem corrigere secreto. Item quilibet tenetur ad denuntiandum. Item sicut institutio sacerdotum pertinet ad episcopos, ita eorum destitutio.

Mar. vlt.

Matth. 10.

† Incel.

1. Cor. 12.

Ephe. 4.

Rom. 10.

Matt. 9. Luc. 10.

† Post hæc verba ſequitur in regiſtro exẽplũ de Ioanne Baptiſta, quod hic omiſit Raymund⁹, affert autem lucem huic loco.

b Adde de eorum priuilegiis iure ciuili habetur in l. medicos. & l. ſeq. C. de profeſſo. & me. l. b. 10. & in l. 1. C. de profeſſ. qui in vr. Conſtan. lib. 12.

Universidad de Deusto Biblioteca

operationem miraculi[a], vel scripturæ testimonium speciale. Vnde cum Dominus vellet mittere Moysen in Ægyptum ad filios Israel, vt crederent ei, quòd mitteretur ab ipso, dedit ei signum, vt cõuerteret virgam[b] in colubrum, & virgam iterum reformaret. Ioannes quoque Baptista, speciale suæ missionis testimonium protulit de scriptura, dicens: Ego vox clamantis in deserto: dirigite viam Domino, sicut ait Esaias propheta: & infra. ¶ Licet autem[c] sciëtia sit valde necessaria sacerdotibus ad doctrinam, quia iuxta verbum propheticum: Labia[d] sacerdotis custodiunt[e] scientiam, & legem exquirunt[f] ex ore eius: non est tamẽ simplicibus sacerdotibus, etiã à scholasticis detrahẽdũ: cũ in eis sacerdotale officium debeat honorari: propter quod Dominus in lege[g] præcepit: Diis non detrahes: sacerdotes intelligẽs: qui propter excellentiam ordinis, & officij dignitatem, deorum nomine nuncupãtur: & infra. ¶ Nec quisquam[h] suæ præsumptionis audaciam, illo defendat exemplo, quòd asina[i] legitur reprehendisse Prophetam, vel quod Dominus ait: Quis ex vobis arguet me de peccato? Cum aliud sit fratrem in se peccantẽ occulte corripere: quod quisque tenetur[k] † efficere secundum regulam Euangelicam, in quo casu sane potest intelligi, quòd Balaam fuit correptus ab asina: & aliud est patrem† suum delinquentem reprehendere manifeste: quod vtique nulli licet secundum Euangelicam veritatem: nam qui etiam dicit fratri, fatue[l]: reus erit gehennæ ignis. Rursus aliud est, quòd Prælatus sponte de sua confisus innocentia, subditorum se accusationi supponit[m]: in quo casu præmissum[n] Domini verbum debet intelligi: & aliud est, quòd subditus non tam animo reprehendendi, quàm detrahendi, exurgit temerarius in Prælatum: cum ei potius incumbat necessitas obsequendi. Quòd si forte necessitas postularet †, vt sacerdos tamquam inutilis[o] & indignus, à cura gregis debeat remoueri: agendum est ordinate[p] apud episcopum: ad cuius officium, tam institutio¶, quàm destitutio sacerdotum noscitur pertinere.

¶ Idem† in concilio generali.

¶ *Excommunicati sunt omnes hæretici, quibuscunque nominibus nominentur. hoc dicit vsque ad §. damnati.*

CAP. XIII.

EXcommunicamus itaque, † & anathematizamus omnẽ hæresim, extollentem se aduersus hanc sanctam, orthodoxam, & catholicam fidem, quam superius[a] exposuimus: condemnantes hæreticos vniuersos, quibuscũque nominibus censeantur: facies quidẽ diuersas habentes, sed caudas adinuicem colligatas, quia de vanitate † conueniunt in idipsum.

¶ *Damnati de hæresi, per secularem iudicem puniuntur, & bona laicorum hæreticorum confiscantur, & clericorum bona applicãtur ecclesiis, vbi beneficiati erant. hoc dicit vsque ad §. qui autem. Abbas Siculus.*

¶ Damnati[b] † vero, præsentibus secularibus Potestatibus, c, aut eorum balliuis relinquantur d animaduersione debita puniendi: clericis prius à suis ordinibus degradatis e: ita quòd bona huiusmodi damnatorum, si laici fuerint, confiscentur f: si vero clerici, applicẽtur ecclesiis, à quibus stipendia g receperunt †.

¶ *Si suspectus de hæresi se non purgat ad arbitrium superioris, excommunicatur: & existens per annum in excommunicatione, vt hæreticus damnatur. hoc dicit vsque ad §. monẽatur. Abbas Siculus.*

¶ Qui † autem inuenti fuerint sola suspicione h notabiles: nisi iuxta considerationem suspicionis i, qualitatemque personæ, propriam innocentiam congrua purgatione monstrauerint, anathematis gladio feriantur: & vsque ad satisfactionem condignam ab omnibus euitentur: ita quòd si per annum in excommunicatione perstiterint, ex tunc velut hæretici condẽnentur k.

¶ *Potestates seculares perpetui vel temporales, iurare tenentur, vniuersos hæreticos ab ecclesia damnatos pro viribus exterminare: & temporalis dominus non purgans terram suam hæreticis, excommunicatur: & si perstiterit in excommunicatione per annum, nuntiatur Papæ, qui fideles eius à iuramento absoluet, & eius terram fidelibus exponet, saluo iure principalis domini: nisi & ipse sit in culpa. hoc dicit vsque ad §. catholici. Abbas Siculus.*

¶ Moneantur autem & inducantur, & si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam compellantur seculares † Potestates quibuscunque fungantur officiis: vt sicut reputari cupiunt & haberi fideles, ita pro defensione fidei præstent publice iuramẽtum, quòd de terris suæ iurisdictioni subiectis, vniuersos hæreticos ab Ecclesia denotatos, bona fide, pro viribus exterminare studebunt: ita quòd amodo quandocunque quis fuerit in Potestatem, siue † perpetuum siue temporalẽ assumptus, hoc teneatur capitulum iuramento firmare l. Si vero dominus temporalis requisitus & monitus ab Ecclesia, terrã suam purgare neglexerit m ab hæretica fœditate, per Metropolitanum & cæteros comprouinciales episcopos, excommunicationis vinculo innodetur: Et si satisfacere contempserit infra annum, significetur hoc summo Pontifici: vt extũc ipse vasallos ab eius fidelitate denuntiet absolutos n, & terram exponat catholicis occupandã: qui eam exterminatis hæreticis, absque vlla contradictione possideant, & in fidei puritate cõseruẽt, saluo iure domini o † principalis: dummodo super hoc ipse nullum præstet obstaculum, nec aliquod impedimentum opponat: eadem nihilominus lege seruata circa eos, qui nõ habent dominos principales.

¶ *Cruce signati ad exterminationem hæreticorum gaudent priuilegio concesso cruce signatis in subsidium terræ Sanctæ. hoc dicit vsque ad §. credentes. Abbas.*

¶ *Glossa sequens signat cõtrarium de decre. litteras. & soluit. iterũ signat cõtrarium de cap. conuenientibus. & soluit.*

k ¶ *Condemnentur.*] Videtur hic, q̃ aliquis sit condemnandus de hæresi, licet non videatur violenta præsumptio cõtra ipsum. Argu. contra. 3. de præsump. litteras. ibi dicit: q̃ licet sit vehemens præsumptio, nõ vult Papa illum cõdemnare de tam graui crimine. hæc violentissima b† præsumptio, cum primo probabilis fuerit propter infamiam: & quia noluit se purgare, fuit excõmunicatus: & quia per annum stetit in excõmunicatione pro cõuicto habetur. 11. q. 3. rursus. & cap. quicunque. 30. de præsumptionibus: quia si bona alicuius contumacis propter crimen annotata sunt, si infra annum non venit, bona deuoluuntur ad fiscum: sed quo ad criminem nõ obest quin post annum possit probare innocentiam suam. ff. de requirẽ. reis. annus. Sed quid est quod dicit, q̃ statim est condemnandus, cum sæpius est admonendus vt redeat. 1. quæst. 7. conuenientibus? Respondeo nõ contradicit: quia licet sit condemnandus, monẽdus est, vt redeat. 9. vt 34. q. 1. quæ dignior. in fi. vbi dicitur quòd post admonitionem est vitãdus. hoc est verum in hoc, quòd non sunt ei secreta nostræ fidei exponenda. 43. distin. in mandatis. vt impugnet nos: vt ibi: Nec itelligas, q̃si pro alio crimine seu contumacia steterit per annum in excommunicatione, quòd habẽdus sit hæreticus, sed tantum excommunicatur per suspicionem hæresis.

l ¶ *Iuramento firmare.*] sic ℨ. eod. ad abolendam. §. statuimus. & non solum hoc iurare tenetur, sed hoc iurare debet, quòd ipse idem catholicus sit. in Authen. iusiuran. quod præsta. ab his qui admini. aeci. circa prin. colla. 2.

m ¶ *Negligerit.*] iudex, qui negligit facere iustitiam, excommunicatur. 23. q. 5. administratores. & facit litem suam. cap. causa. & q. 2. dominus. & 3. q. 7. qui sine. argu. & in Authen. vt diffe. iud. §. penul. & vlti. coll. 9. & 2. q. 7. sicut.

n ¶ *Absolutos.*] ℨ. eodem capi. vlti. & ita Papa potest propter hæresim deponere omnes tam laicos quàm clericos à dignitatibus suis: vt ℨ. eodem ad abolendam. §. statuimus. & ℨ. eod. vergentis. vbi de hoc.

o ¶ *Saluo iure domini.*] Argu. quòd propter delictũ vnius alius puniri non debet: quoniam pœna debet tenere suos auctores. ℨ. de his quæ fiunt à maio. par. cap. quæsiuit. C. de pœn. sancimus. & iniquum est aliquem alterius odio prægrauari. C. de inoffi. testa. si quis in suo. Arg. contra. ℨ. eo. vergentis.

uerint, vel si post purgationem præstitam relapsi fuerint, canonice puniantur.

SI QVI VERO. Dicitur in §. isto, q̃ si qui de prædictis iurare noluerint, ex hoc ipso tamquam hæretici reputentur: Mandat Papa, & in virtute obedientiæ districte præcipit, vt ad hæc efficaciter exequenda episcopi diligẽter inuigilent: si canonicam voluerint effugere vltionem, & si quis super hoc negligens vel remissus fuerit, cum de hoc cõstiterit, ab episcopali officio deponatur, & in locum ipsius alius instituatur idoneus, qui velit & possit hæreticã cõfundere prauitatem. Nota, q̃ diuersitas nominũ rei substãtiam nõ immutat. Item sola suspicio siue præsumptio purgationem inducit in crimine hæreseos. Item trãscursus tẽporis probat crimen. Itẽ iudices seculares tenẽtur hæreticos de prouinciis sibi subiectis exterminare. Item si iudex secularis in exterminatione hæreticorũ negligens fuerit, potest excommunicari. Item dominus Papa principem secularẽ deponere potest propter hæresim. Item arg. quòd propter delictum vnius, alius puniri non debet. Item auctoritate ecclesiæ bellum fieri potest. Item pari priuilegio & indulgentia gaudent cruce signati contra hæreticos, cum illis qui vadunt cõtra Saracenos. Item consentiẽtes & agentes pari pœna puniuntur. Itẽ nota hic multas pœnas & editas cõtra fautores & defensores hæreticorum. Item hereticus cuilibet respondere tenetur, & nemo sibi. Item sententia vel scriptura publice excommunicati non valet. Item in similibus simile iudiciũ est habẽdum. Item qui in maiori dignitate est, plus punitur, & sic circunstantiæ aggrauant peccatum, & vindictam. Item absolutio & restitutio excommunicati participantis cum hæretico excõmunicato, pertinet ad solum Papam. Item argu. quòd vniuersitas præstare potest iuramentũ calumniæ. Item deficiens in purgatione, punitur. Item qui iurare non vult, pro condemnato habetur. Item per indicia probatur crimen. Item propter negligentiam deponitur vel remouetur prælatus.

a ¶ *Superius.*] ℨ. de sum. Tri. c. 1. & 2.

b ¶ *Damnati.*] scilicet, de hæresi.

c ¶ *Potestatibus.*] sic ℨ. de verbo. significa. nouimus. tamen si voluerint redire, in perpetuum carcerem tenentur. ℨ. eod. excommunicamus.

d ¶ *Relinquantur.*] Qualiter hoc intelligitur, dicitur ℨ. eod. ad abolendam. Ber.

e ¶ *Degradatis.*] ℨ. c. proxi. & c. penult.

f ¶ *Confiscentur.*] De hoc dictum est. ℨ. eo. vergentis.

g ¶ *Stipendia.*] si plura stipendia a habuerint, inter ecclesias diuidantur pro rata. ℨ. de test. relatum.

h ¶ *Suspicione.*] id est, præsumptione. Et nota q̃ sola suspicio siue præsumptio purgationem inducit: quod si non fiat, panitur, vt hic patet. arg. de coha. cle. & mulie. tua nos. & intellige quòd sit probabilis præsumptio siue suspicio: aliàs non indiceretur purgatio. & sic non obstat. 2. q. 1. primo. & ita hic respicitur infamia.

i ¶ *Suspicionis.*] Hoc semper est attendendum, vt secundum qualitatem infamiæ & personæ indicatur purgatio. 2. quæst. 5. omnibus. & ℨ. de purgat. cano. inter.

a Vide beatum Thomã 2. 2. q. 178. ar. 2.

Exod. 7.

† De materia textus & glossæ in verbo, quod q̃ quetenetur. præter Doctores hic, videbeatum Thomam 2. 2. q. 33. art. 2. & sequentibus.

Ioan. 1. Isa. 40. Matth. 3.

b Adde q̃d not. supra eo. tit. c. 2. de hoc dixi supra de iudi. nouit. Ioan. An.

Mala. 2.

Exod. 22. Ioan. 10.

Num. 22.

Ioan. 8.

† Aliàs varietate, q̃ etiam agnouit hic Hostiensis.

† De materia, Eymericus in directorio inquisitorum. 3. par. q. 101. & q. 112. vbi dixi plene.

† perceperũt in concilio.

† Aliàs, fratrem, in plerisque Gregorianis codicibus, in aliis, & in regi̇stro, legitur, patrem. *Matth. 5.*

† postulauerit.

† Idem, scilicet Innocentius iij. in cõcilio generali Lateranen. cap. 3. & cap. 2. eo. tit. in 4. compil.

Et vide notas in hanc decretalem.

† Dictio, itaque, deest in concilio, sed habetur in antiquis codicibus.

† Eymericus in Directorio inquisitorum par. 3. q. 87. & q. 124. & Simãcas catho. in tit. tit. 1. de abiuratione. & tit. 56. de purgatione canonica.

† secuti.

b De gradibus præsumptionum in crimine hæresis, videlicet in Directorio inquisitorũ par. 2. q. 55. & Simancã cathol. insti. tit. 30. de præsumptionibus.

† In concilio ita: siue spiritualem siue temporalem alsũptus, &c. quasi non solum principes requirẽ. reis. annus. sed seculares sed etiam ecclesiastici, quos per potestatem spiritualem posumus inter ligere, hoc tenetur ipse præstare iuramentum.

† dominij

Universidad de Navarra Biblioteca de Humanidades

a De hoc ar ticulo vide Thomam 2.2.q.10.ar. 1.& Alfonsū Castrum lib. 2. de iusta hæret. punit c. 14.

† De materia huius. § vide citatos in c.ex multa, supra de voto & voti redempt. & Eymericū in Directorio Inquisitorū pa.3.q.129.

† De his late Eymeric' in Directorio inquisitorum par. 2. q.50. 51. 52. 53. & Archidiaconus in c. quicunque. de hæret. li. 6.

† quilibet

† Eædem pœnæ quæ hic traduntur cōtra hæc hominum mōstra, continentur in extravaganti Gregorij Noni, incip. excōmunicam', & in l. Fedrici, inci. Cathatos habetur in litteris Apostolicis post Directorij in quisitorum.

† In cōcilio ita: eius instrumēta cōfecta per ipsum, &c.

† Alias, a &c

¶ *Ecce inxerint.*] Arg. quòd auctoritate ecclesiæ bellum a fieri possit. argu. 23.q.8. igitur, & c. hortatu. 15.q.6. auctoritatem. 35. distin. Hadrianus. quod verum est contra inimicos fidei, & contra illos, qui ecclesiam impugnant.

b ¶ *Receptatores, defensores.*] sine quibus hæretici manere diu nō possunt. argu. ff. de offic. præsi. congruit. ff. de recepta. l. 1. vnde merito isti sunt puniendi: immo grauius delinquunt, qui aliorum errores defendunt, & acrius puniri debent. 24. quæst. 3. qui aliorum. & ideo simili pœna cum hæreticis puniuntur. 11.q.3. qui consentit. & 3.eo.c. penulti. in fin. & C. de his qui latro. occul. l. 1. etiam si essent cōsanguinei. arg. 27.q.1. de filia. & 3.eod. si quis episcopus. vbi de hoc. Ber.

c ¶ *Sit etiam intestabilis.*] Isti enim (vt hic patet) à quolibet actu legitimo repellūtur, nec donare, nec vendere, nec contrahere possunt; prout hæc omnia traduntur. C. eod. Manichæos.

d ¶ *Cum auctore damnato damnentur.*]Sic 3. eo. fraternitatis. vbi de hoc. fim. 3. de testibus li cet. sic etiam scriptura vel sentētia publice excommunicati non valet. 3. de re iud. ad probandum. & 3. de excep. exceptionem. nec referri potest. 3. de rescript. dilectus 1. & hoc est quod sequitur: idem in similibus præcipimus obseruari. Tamen de rescripto impetrato ab excōmunicato secus est; qa rescriptum nō sumit auctoritatem ab impetrāte, sed à concedēte. De quo dic vt 3. de except. pia. in notula, sed mirum, Ber.

ADDITIO. Hodie rescriptū ab excommunicato impetratum, suppressa excōicatione, est ipso iure nullum, nisi in certis casibus. cap. 1. de rescriptis. lib. 6.

e ¶ *Grauior exerceatur.*]vt 50. dist. quia tua. hic habes arg. q̄ qui in maiori dignitate est, plus punitur, & ita circōstantiæ aggrauāt vindictam. argu. 32.q.5. qui viderit, & 25.q.1. nulli fas, & 40. distin. homo Christianus. Crimen enim augetur per dignitatē. ff. de re mili. omne delictum, §. 1. 19. distin. nulli. & qui magnus sine comparatione creatus fuit, sine venia damnatus est, de pœnit. dist. 2. capitu. principium enim. & 3. de iureiur. cum quidā. ibi hoc soluitur, Ber.

† Vide Bernardinū Diaz in practica crimi. ca pon. ca. 107.

f ¶ *Percellantur.*] qui participat excommunicato scienter, & non se corrigit, excōmunicandus est. J. de senten. excommunica. quod in dubiis. 11. quæst. 3. qui cōmunicauerit.

g ¶ *Apostolica speciali.*] Hic reseruat sibi Papa absolutionem siue restitutionem: talium ergo per hoc aliis prohibuisse videtur. fim. 3. de præben. de multa. in fi. & c. grane. in fin. & sic econuerso, ex quo sibi non reseruat, aliis indulgere videtur. J. de sentent. excōmuni. nuper. & est ad hoc arg. quòd episcopi dispēsare possunt, vbi Papa non reseruat sibi dispensationē. Quare ergo Papa sibi specialiter reseruauit talem restitutionem, nisi dic vt aliis prohiberet? Et licet episcopus ipsum restituere ad officiū suum nō possit, tamen reconciliare potest ipsum ecclesiæ. 3. eod. ad abolendam. 5. r. vbi de hoc.

h ¶ *Quilibet regulares.*] Repete b ,non exhibeant ecclesiastica sacramenta: alioquin, & c. sula non est i ¶ *Eorum priuilegia.*] prætextu priuilegiorum participare excommunicatis non possunt. J. de sentent. excom. nulli. & in hoc casu possunt ab episcopo loci tā quā à delegato à Papa puniri. 3. eo. ad abolendam. in fi. vbi de hoc.

k ¶ *Nisi mittantur.*] 3. e. c. proxi. vbi de hoc.

l ¶ *Alia competenti.*] prout visum fuerit superiori. 3. de offi. delega. de causis.

m ¶ *Totam viciniam.*] Argu. q̄ vniuersitas potest præstare iuramentū calūniæ. sic. 30.q.6. episcopus in synodo. sic 3. de accu. sicut olim.

n ¶ *Vita & moribus.*] Hæc omnia suspicionē inducūt. 41. dist. quisqs. 86. dist. inferiorum. 23.q.8. præterea. ff. ad l. Aquil. scientiam. ff. de his qui no. infa. quid ergo. §. 1.

o ¶ *Indicare.*] 2. q.7. quapropter. & argu. 22. q.1. si quis per capillū.

p ¶ *Purgauerint.*] Nota deficientem in purgatione puniendum. 3. de rimo. de hoc. & cap. insinuatum.

q ¶ *Relapsi.*] Isti magis puniendi sunt. deterior nanque dolus eius cognoscitur, qui interruptam iterum litem deseruit, quàm qui semel cœptam dereliquit. in Authen. de litig. §. edita in fi. coll. 8.

r ¶ *Iurare.*] per iramentū debet quis purgare conscientiam suam de hæresi. de confe. dist. 2. ego Berengarius. & 1. q.7. quotiens. vnde si iurare non vult. pro condemnato debet haberi, sicut qui de calūnia iurare nō vult, actor cadit à causa, & reus pro cōdemnato habetur. 3. de dum Bruni. iuramen. calum. c. vlt. & C. eo. tit. cū & iudices. §. quòd

† De materia vide Eymericum in Directorio inquisitorū par. 3. q. 62. & 88. & Simancam cathol. instit. ti. 25. de ep scopis. & Burchardum li. 1. decret. ca. 83. & 87.

† In cōcilio, & ve: sustione Gregorij co licita: quòd si quis ibidem hæreticos, &c.

† quantocy'

† plectantur

† De relapsis & corū pœna vide Eymericum in Directorio par. 2. q. 58. & Zanchinū tract. de hæret. cap. 16.

† Præter cætatos in præcedent. §. vi de Contradum lib. 6. de hær. cap. 1.

¶ Catholici † vero, qui crucis assumpto charactere, ad hæreticorum exterminiū se accinxerint a , illa gaudeant indulgentia, illoque sancto priuilegio sint muniti, quæ accedentibus in terræ Sanctę subsidium conceduntur.

¶ *Ibi poniatur pœna credentium, receptatorum, & defendentium hæreticos: primo laicorum: secundo clericorum, vsque æd §. quia. Abbas.*

¶ Credentes † præterea, receptatores b ,defensores, & fautores hęreticorum, excōmunicationi decernimus subiacere: Firmiter statuentes, vt postquam quis † talium fuerit excommunicatione notatus, si satisfacere contempserit infra annum, ex tunc ipso iure sit factus infamis †, nec ad publica officia, seu consilia, nec ad eligēdos aliquos ad huiusmodi, nec ad testimonium admittatur: Sit etiā intestabilis c , vt nec testandi liberam habeat facultatem, nec ad hæreditatis successionem accedat. Nullus præterea ipsi super quocunque negotio, sed ipse aliis respondere cogatur. Quòd si forte iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem, nec causæ aliquæ ad eius audientiam perferantur. Si fuerit aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, instrumenta † confecta per ipsum nullius sint momenti, sed cum auctore † damnato damnentur d : Et in similibus idem præcipimus obseruari. Si vero clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur: vt in quo maior est culpa, grauior exerceatur e vindicta. Si qui autem tales postquam ab ecclesia fuerint denotati, euitare contempserint: excommunicationis sententia, vsque ad satisfactionem idoneam percellantur f . ¶ Sane clerici † non exhibeant huiusmodi pestilentibus ecclesiastica sacramenta: nec eos Christianæ præsumant tradere sepulturæ: nec eleemosynas, aut oblationes eorum percipiant: alioquin suo priuētur officio, ad quod nunquam restituantur absque indulto sedis Apostolicæ speciali g . Similiter quilibet regulares h , quibus etiam hoc infligatur, vt eorum priuilegia i in illa diœcesi nō seruentur, in qua tales excessus præsumpserint perpetrare.

¶ *Nullus debet sibi officium prædicādi assumere, nisi super hoc sibi à iure, vel à sede Apostolica, vel à diœcesano episcopo licentia cōcedatur: aliàs excōmunicatur: & nisi resipuerit, alia pœna imponitur. hoc dicit vsque ad §. adijcimus. Abbas.*

¶ Quia † vero nonnulli sub specie pietatis, virtutēeius (iuxta quod Apostolus ait) abnegantes, auctoritatē sibi vendicant prædicandi: cū idem Apostolus dicat: Quomodo prædicabunt, nisi mittātur k ? omnes, qui prohibiti, vel nō missi præter authoritatē ab Apostolica sede vel catholico episcopo loci suscepta, publicevel priuatim, prædicationis officium vsurpare præsumpserint, excōmunicationis vinculo innodentur: & nisi quā † citius resipuerint, alia cōpetenti pœna plectentur †.

¶ *Archiepiscopi & episcopi inferiorum suorū prouincias & diœceses suspectas habēte de hæresi, saltē semel in anno per se, vel per alios idoneos visitent: q etiā debent, si hoc expedire videbitur, exigere iuramentū ab illis de vicinia, ad reuelandos hæreticos, & occulta conuenticula celebrantes: quos reuelatos, relapsos canonice punient: & renitentes iurare, vt hæretici condemnentur. hoc dicit vsque ad §. volumus. Abbas.*

¶ Adijcimus † insuper, vt quilibet archiepiscopus vel episcopus per se, aut per archidiaconū suum, aut alias honestas idoneasq; personas, bis, aut saltē semel in anno propriā parochiam, in qua fama fuerit hæreticos habitare, circumeat: & ibi tres vel plures boni testimonij viros, vel etiā (si expedire videbitur) totam viciniā m iurare compellat: quòd † si quos ibidē hæreticos sciuerit, vel aliquos occulta cōuenticula celebrantes, seu à cōmuni cōuersatione fidelium vita & morib. n dissidentes, eos episcopo studeat indicare o . Ipse autem episcopus ad præsentiā suam conuocet accusatos: qui, nisi se ab obiecto reatu purgauerint P , vel si post purgationē exhibitam, in pristinam fuerint relapsi q † perfidiam, canonice puniantur. Si qui vero ex eis iuramenti religionem obstinatione damnabili respuētes, iurare r forte noluerint, ex hoc ipso tamquam hæretici reputentur.

¶ *Episcopus negligens in hæresi persequenda, à dignitate episcopali est remouendus, & a ius idoneus est surrogandus. hoc dicit vsque ad finem. Abbas Siculus.*

¶ Volumus † igitur & mandamus,

quòd si actor. Et est similis illi, qui neque defendit neque exhibet, & condemnatur, vt contumax. ff. de noxa. quotiens. §. in potestate. Tenui enim religione iuramenta etiam necessaria contemnunt. 3. de simo. & si quæstiones. & C. de fide instru. l. vlt. Ber.

a ¶ *Indiciis.*] Nota quòd per indicia probatur crimen. 3. eo. c. 9. pen. ibi, quòd si quis, &c. & 2.q.8. sciant. & 32.q.1. dixit Dominus. & J. de priuile. cum olim 1. & C. de rei vend. indicia. Ité habes hic quòd propter negligentiam remouet prælatus. arg. 3. c. proxi. in fin. & 1.q.1. cap. si qui episcopi. §. ecce cum. Ber.

† volunt.

† voluerint.

Icut.] CASVS. Dicitur i isto capitulo, quòd timendum est, ne sub specie pietatis ipietas pallietur: & ideo prohibet Papa, ne laici cuiuscunque sint ordinis, officium prædicandi assumāt: Et hoc quod hic dicitur, habetur 3. c. proxi. §. quia vero. & 3. eo. cum ex iniuncto. Nota, quòd sub specie pietatis non est committenda impietas. Item omnibus laicis officium prædicādi est interdictum.

b ¶ *Sub specie virtutum.*] 3. eod. c. proxi. §. quia vero. 41. dist. sæpe vitia. quia prætextu pietatis nō est impietas cōmittenda. 30. q.1. nosse. & ita nullus potest prædicare, nisi mittatur: vnde Dominus ait discipulis suis: Euntes prædicate Euangelium omni creaturæ: & iubente Domino in toto orbe discipuli sunt. 21. dist. in nouo. vnde Esaias: Ecce ego, mitte me. 8. q. 1. in scripturis. & 16.q.1. §. hoc idem. arg. ff. de tuto. & cura. vbi. & l. prætor.

c ¶ *Alios Dominus Apostolos.*] sic 3. eo. cum ex iniuncto. Nec vniuersitas alia poterat ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus eam differentiæ ordo seruaret. 89. dist. ad hoc. laici ergo cuiuscunque ordinis sint vel meriti, prædicandi officium nō debent assume re.

† Vide notas in hanc decretalē, vbi plurima huc spectantia traduntur. adde Petrū Godofredū in Authent. Gazaros. C. de hæret.

ij *Xcommunicamus.*] Istud caput habet quatuor dicta: Secundum: ibi, *Damnati.* Tertium: ibi, *Si qui.* Quartum: ibi, *Credentes.* Abbas Siculus.

CASVS. Primo dicitur idem quod dictum est. 3. eo. excommunicamus. 1. responso. Vltimo adiicit, quòd si quis de prædictis postquam fuerit deprehensus, redire voluerit ad agendam condignam pœnitētiam, in perpetuo carcere detrudatur. Et credentes eorum erroribus, hæreticos iudicat. Nota hic qualiter recipiuntur de hæresi condemnati ad perpetuum carcerem.

d ¶ *Conueniunt.*] 3. eo. excommunicamus. quia ad eundem finem tendunt, scilicet deceptionis.

¶ *Glos. seq. quærit, soluit, solutioni obiicit, & respondet.*

e ¶ *Puniendi.*] & hoc totum habes 3. eo. excommunicamus. Sed qualiter isti hæretici puniri debent secundum leges, postquam per ecclesiam sunt condemnati, vt hic dicit? Vltimo supplicio puniūtur per iudices seculares, cum distinctione a vt videtur, vt docentes vltimo supplicio, addiscentes vero decem libris auri: vt C. eo. tit. quicunque. ad fi. Sed contra. C. de malef. & mathe. culpa. vbi dicitur, culpa similis est, tam prohibita discere, quàm docere; non est contra: quia lex quicunque. intelligitur de illis, qui nondum didicerunt, sed causa addiscendi ad hæreticos aceesserunt: si autem ad actum peruenissent, similes diuersas, sed caudas adinuicem colligatas, quia de vanitate conueniunt d in idipsum. ¶ Damnati vero per ecclesiam, seculari iudicio relinquantur, animaduersione debita puniendi e : clericis prius, à suis ordinibus, degradatis.

¶ *Si in hæresi deprehensi volunt redire ad fidem, detrudendi sunt in perpetuo carcere ad pœnitentiam peragendam: & credentes erroribus hæreticorum, hæretici sunt. hoc dicit.*

¶ Si f qui autem de prædictis postquam fuerint deprehensi g , redire voluerint ad agendam condignā pœnitentiam: in perpetuo carcere detrudantur. Credentes autem eorum erroribus, hæreticos similiter iudicamus.

¶ Idem.

¶ *Liberantur ab omni obligatione, qui hæreticis tenebantur astricti.*

CAP. XIIII.

SIcut † in vno corpore: & infra. ¶ Cum igitur nōnulli laici prædicare præsumant, & verendum nimis existat, ne vitia sub specie virtutum b occulte subintrent: Nos attendentes, quòd doctorum ordo est in ecclesia Dei quasi præcipuus, Mandamus, quatenus cum alios Dominus Apostolos c dederit, alios prophetas, alios vero Doctores, interdicas laicis vniuersis, cuiuscunque ordinis censeantur, [vsurpare] officium prædicandi.

¶ Idem.

¶ *Hoc cap. vsque ad §. si qui autem. habetur in cap. excommunicamus. supra eod. titul. in princip. vnde summa & de clara prout ibi fuit dictum.*

CAP. XV.

ij EXcommunicamus † & anathematizamus vniuersos hereticos, Catharos, Patarenos, Pauperes de Lugduno, Passaginos Iosepinos, Arnaldistas, Speronistas & alios quibuscunque nominibus censeantur: facies quidem habenti pœna punirentur, vt docētes secundum legem illam, culpa. Ber.

f ¶ *Si qui autem.*] ab hoc loco vsque ad finem additum est. aliud totum habes 3. eo. excommunicamus. & cap. ad abolēdam. §. 1. & 2. Ber.

g ¶ *Deprehensi.*] publice, ita quòd notorium: vel etiam condemnati. Si vero postea redire voluerint, recipiendi sunt: quia ecclesia nō claudit gremium redeuntibus ad ipsam. C. de sum. Trini. inter claras. circa finem. & delicti veniam pœnitentibus damus. C. eo. tit. Manichæos. ita tamen, vt in perpetuū carcerem permaneāt: vt hic patet. Sic & simoniaci i monasterio sub perenni pœna detrudantur. 1. q. 1. reperiuntur. & 3. de simo. quoniam. quia & ipsi hæretici censentur. 1. q. 1. eos q. & 6. q. 1. c. nos sequētes. §. sed licet. Ber.

ADDITIO. Et idē iudicium est de credentibus eorum erroribus habēdum, sicut de ipsis: vt hic in fi.

Absolutos.] CASVS. Dicitur hic, quòd quicunque obligati sunt lapsis manifeste in hæresim, nouerint se absolutos ab omni debito fidelitatis, & totius obsequij, & omni pacto quacunque firmitate vallato. Nota, quòd ipso iure absolutus est quicunque aliquo genere obligationis tenetur astrictus hæreticis, vt in terim ei nihil facere teneatur. Et sic nota quòd Papa pōt laicū absoluere à iuramēto fidelitatis.

h ¶ *Absolutos.*] ipso iure: ex quo manifeste lapsi sunt. fim. 15.q.6. iuratos & c. nos sanctorum. & est arg. q̄ Papa pōt absoluere laicū à iuramēto fidelitatis. argu. p̄dictorū c. quia ad ipsum spectatin terpretatio iuramēti. 3. de elec. venerabilem.

¶ *Glos. seq. recitetur per quæstionem.*

i ¶ *Aliquo pacto.*] Ergo si sub pœna aliquis tenetur eis aliquid soluere certa die, licet non soluat, nō incidit in pœnam: & eodem modo, si per iuramētum: quod est verum: quia in illa obligatione & iuramēto tacite subintelligitur: si tales permanserint, cui cōmunicare liceat. 22.q.2. ne quis arbitretur. ff. de solut. cum quis. 1. respō. 3. de iureiur. quemadmodum. & 3. eo. excoicamus. §. credētes. Ber.

† Vide B. Thomam 2. 2.q.12.ar.2 & Alfonsum Castrum lib. 2. de iusta hæret. punit. cap. 7. & Simancam cathol. instit. ti. 46. depœnis

TITVLVS VIII.

De schismaticis (& † ordinatis ab eis.)

¶ Ex concilio Lateranen. †

¶ *Irritæ sunt ordinationes, beneficiorū collationes, & ecclesiasticarum rerum alienationes per schismaticos factæ: & à dignitate & ordine suspenduntur, qui schisma tenere iurant.*

CAP. I.

Vod à prædecessore nostro: & infra.

¶ Ordinationes

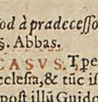
† Vox, hominij, mutata est in vocē, dominij, vel domini, fere in omnibus recentioribus, quam nos ex antiquis codicibus restituimus.

† Lateranēsi, scilicet sub Alexan. iij. c. 1. & c. 2. eod. tit. in 1. comp. l. & vide notas in hoc decretū.

DE SCHISMATICIS [& ordinatis ab eis.]

¶ *Quia schismatici incidunt in hæresim dividendo se ab vnitate ecclesiæ, & constituendo sibi sacerdotes & reliquos clericos. 24. q. 1. loquitur. ideo subiicitur ista rubrica. Abbas.*

De hac materia habetur 24.q.1. in multis cap. & q. 3. in §. quia vero. & 7.q.1. denique de consecra. d. §. 2. prima inquit. & 23.q.3. in multis cap. 12. q. 2. alienationes. 1.q.7. qui in qualibet. de consecra. dist. 4. bi qui apud. & cap. seq. & cap. ostenditur. & in pluribus capitu. eiusdem distinctio.

Vod à prædecessore.] Ponit quatuor dicta, quæ patēt per §§. Abbas.

CASVS. Tpe Alexādri Papæ fuit schisma i Romana ecclesia, & tūc iste Octauianus ordinatus est per schisma in Papā, & post illū Guido: Isti schismatici plures ordinauerūt in episcopos, qui adhæserant eis: quidam etiā sponte iurauerūt de schismate tenēdo: per istos schismaticos alienatiōes de bonis ecclesiarū factæ fuerūt: isti ēt dignitates & beneficia contulerunt: Super his omni

bus statuit Lateraneñ. concilium ordinationes ab istis duobus factas & ab ordinatis ab eis, irritas esse. Item qui dignitates ecclesiasticas seu beneficia per dictos schismaticos acceperunt, careant impetratis; & alienationes, quæ per dictos schismaticos seu per laicos factæ sũt de rebus ecclesiasticis, omni careant firmitate, etiam ad ecclesias libe re reuertantur. & si quis contraire præsumpserit, excommunicatum se nouerit: & illi, qui sponte iurauerunt de tenendo schismate, à suis ordinibus & dignitatibus nouerint se suspensos. Nota, quòd ordinationes schismaticorum carent executione, & alienatio nes ab eis factæ nullæ sunt.

a ¶ *Octauiano.*] Hic Octauianus Ioannis ma ledicti, vocatus fuit Victor, & vixit annis nouem, & mensibus septẽ: eo mortuo successit ei Guido iste qui vocatus est Paschalis. Isti duo schismatici fuerunt, quo rum facta hic damnantur. Ber.

b ¶ *Irritas.*] a vt 9. q. 1. ordinationes. Et intelli ge quãtum ad executio nem, nisi cum eis fuerit dispensatum. ℣. cap. pro xi. vel nisi ordinatus pro baret se nescisse illum fuisse schismaticum qui ordinauit: vt 9. q. 1. ordinationes. sim. 1. q. 1. siquis à simoniacis. quia tunc dispensatur cum eis: qa conferunt sacramenta, dummodo in forma ecclesiæ, sed non executio nem: quia eam non habent.

a De materia hui' glos sæ vide Magistrũ & doctores lib. 4. sent. dist. 13. & B. Thomã 2. 2. q. 81. ar. 7.

†Cap. vnico eod. tit. in 3. compil.

Et de materia textus & glossæ præter doctores hic, vide Bernardinum Diazin prac. crim. can. c. 24. & seq.

c ¶ *Alienationes.*] sic 12. q. 2. alienationes.

d ¶ *Firmitate.*] quia dum ecclesia habet pastorem hæreticum vel schismaticum, vacare intelligitur. ℣. de præscrip. c. 1. vnde non valent quæ à tali Prælato fiunt in præiudicium ecclesiæ. 12. q. 2. si qua de rebus. Sed pone quòd talis Prælatus acquisiuit aliqua ecclesiæ; videtur similiter quòd non teneat: commodum enim cum incommodo compensari debet. ff. de neg. gest. si negotia. Credo tamen q illud in fauorem ecclesiæ introductum est, q si acquirit, teneat, nec cassabitur: qa quod fauore alicuius introductum est, non conuenit in eius læsionẽ retorqueri. C. de legat. quod fauore. & ff. de mino. si iudex. Vin.

Fraternitati.] In prima ponitur decisa consultatio: In secunda responsio ibi *Priorem.* Abbas.

CASVS. Quidam Prior ordinatus fuit à schismatico: quæritur huic à Papa, quid agendum sit de ipso? Respondet dominus Papa, quòd po terit ab officio repelli, nisi probauerit secum misericorditer dispensa tum fuisse, & ab illa persona, quæ dispensandi habuit potestatẽ. Nota quòd q dicit secũ fuisse dispensatum, dispensationem probare tenet, & per talem qui potuerit dispensare.

¶ *Glo. seq. reci. per q. an scienter promouens, &c. & tenet quòd nõ. sub mittit de probatione dispensationis, & distinguit inter crimen publicum & occultum.*

b Ad declaratio nem hui' glossæ vide Henricum Boich. in c. veniens. supra de fil. presbyter.

c ¶ *Dispensatum.*] Nota b, q non sufficit ad probandum dispensationem cum aliquo factam, q à tali odinatus est, qui sciebat eum indignum, & qui cum eo poterat dispensare. ℣. de cle. coniuga. diuersis fal laciis. & 51. dist. qui in aliquo. in fi. 81. dist. quicunque. in fi. vbi deponitur concubinarius ordinatus ab eo, qui sciens poterat dispensare: Exigitur ergo vt intendat dispensare: quod expressa causa præsumitur. 50. dist. clerico iaciente. 16. q. 1. cum pro vtilitate. 55. dist. priscis. poterit autem probari dispensatio per testes: vel si occultum est peccatum confiteatur episcopo in secreto, & petat dispensationem, & obtineat litteras super hoc. Si vero publicum fuerit crimen, & pulice dispensatum est, postea accusari non poterit. ℣. de tua. & ℣. de accus. de his. Si vero dispensetur in occulto, adhuc potest accusari: quia etiam post pœnitentiã pót quis accusari. 33. q. 2. admonere. Vin.

¶ *Glo. seq. reci. per q. quis dispẽset cũ tali, & c. ponit opi. & tenet ℣riũ.*

f ¶ *Potestatem.*] aliàs nisi haberet potestatem, nil esset actum. ℣. de cõsue. ad nostram. & C. si à non compe. iudi. l. vlti. & hoc forte ideo dicit quia ipse quidem schismaticus conuersus ad vnitatem ecclesiæ, & receptus in ordine suo, cum ordinato à se dispensare non posset, sicut nec episcopus simoniacus cum ordinato à se dispensare nõ pót. 1. q. 5. ab Octauiano a & Guidone hæresiarchis factas, & ab ordinatis ab eis, irritas b esse censemus: Adiicientes, vt qui dignitates ecclesiasticas, seu beneficia per dictos schismaticos acceperunt, careant impetratis. Alienationes c quoque, quæ per eosdem schismaticos, seu per laicos factæ sunt de rebus ecclesiasticis, omni careant firmitate d, & ad ecclesias sine omni onere reuertantur. Si quis autem contraire præsumpserit, excommunicationi se nouerit subiacere. ¶ Illos vero, qui sponte iuramentum de tenendo schismate prestiterint, à sacris ordinibus & dignitatibus decernimus manere suspensos.

¶ Innocentius iij. Bisuntiñ. archiepo.

¶ *Ordinatus à schismatico, ab officio est repellendus, nisi probet secum dispensatum per habentem potestatem.*

CAP. II.

FRaternitati † tuæ: & infra. ¶ Priorẽ, quem à chismatico asseris ordinatum, ab officio poteris repellere incunctanter: nisi legitime probauerit secum fuisse mi sericorditer dispensatum e: & ab ea persona, quæ super hoc potestatem f habuerit dispensandi.

TITVLVS IX.

De apostatis †, & reiterantibus baptisma.

¶ Alexander iij.

¶ *Clericus, qui dimisso habitu & tõsura immiscet se enormitatibus: perdit priuilegium canonis, Si quis suadente. vnde eum deprehendentes non incidunt in canonem, scilicet excommunicationem.*

CAP. I.

PRæterea † clerici, qui relicto ordine clericali † & habitu suo, in apostasia g tamquã laici conuertantur: si i crimĩbus cõprehẽsi teneãtur, per censurã ecclesiasticam non præcipimus liberari h.

¶ Idem abbati sanctæ Genouefæ.

¶ *Si crimen acolythi, qui rebaptizanti prebuit ministerium, est occultum, promoueri potest. si publicum, non, nisi cum eo religionem intrante dispensetur.*

CAP. II.

EX † litterarum tuarum tenore percepimus, quòd quidã præsentium. ibi, non episcopo. quasi dicat, si pecunia esset data episcopo, ipse non posset dispensare cum eo, qui dedit: & quia hic Papa non retinet sibi dispensationem, aliis permittere videtur: si enim ipse tantum dispensare posset, sibi hoc reseruasset: vt ℣. tit. proxi. excommunicamus. §. sane. sed potius credo quòd solus Papa possit dispensare cum eo, qui scienter ordinem à schismatico recepit. argu. ℣. de elect. qa diligentia. sicut Papa solus dispensat cum eo, q in apostasia ordinem recepit. ℣. tit. prox. cap. vlt. & hoc satis innuitur ex eo quod dicit: ab ea persona, quæ potestatem, &c. Io. tamẽ dicit, quòd episcopus dispensat. cũ schismatico. arg. 50. dist. vt constituetur. Ber.

† Vide B. Thomam 2, 2. q. 12. art. 1. Eymericum in Directorio inquisitorum par. 2. q. 49. vbi dixi, & Hostiensẽ in summa tit. de Apostatis & concilium Trident. sessio. 24. de reform. cap. 11.

† videntur.

DE APOSTATIS & reiterantibus baptismate.

¶ *Quia hæretici & schismatici incidunt in apostasiam, ideo congruo ordine subiicitur ista rubrica. Et quoniam reiterantes baptismum videtur apostatare dum recedit à priori baptismate, ideo subdit de reiterantibus baptismum. Et aduerte quia secunda decretalis facit tantum ad secundam partem rubricæ, alia vero faciunt ad primam partem. Abbas Siculus.*

† Cap. 2. eo. tit. in 1 cõpi. & post concilium Lateran. par. 2. cap. 16.

Vide Bernardinum Diaz ī pract. crim. cano. cap 104.

† Vox, clericali, deest in vetustioribꝰ exemplaribꝰ

De hac materia tractatur. 6. q. 1. in multis. c. & 11. q. 3. Iulianus. & c. seq. 50. dist. c. vlti. 6. q. 1. legi. 20. q. 3. c. 1. & 2. & 3. q. 3. c. 1. 2. & 3. de consec. dist. 4. non licet fieri. vsque ad c. presbyteris. 2. q. 7. alieni. 26. q. vlti. non obseruetis.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cõpi. & post concilium Lateran. par. 2. cap. 1.

PRæterea.] Non summatur per Ioan. An. & forte propter breuitatem & varietatem lectionum: sed dominus Antonius sic summat: Clericus sine habitu & tõsura depræhensus in crimine, non gaudet priuilegio clericali. Sed certe hæc summatio est nimis generalis, & contra multos canones, & maxime contra cap. si iudex laicus. de sentent. excommunic. lib. 6. & contra. cap. contingit. & cap. in audiẽtia. ℣. de sen. excommuni. vnde aliter summo: & primo secundum vnum intellectũ dic. Per censuram ecclesiasticam non liberantur clerici à manibus laicorum, si fine habitu & tonsura sunt deprahensi, si prius se habebant per omnia vt laici. hoc dicit. Vel sic, secundum alium intellectum, vt in rubro: & non recipit congruam diuisionem. Abbas Siculus.

Et quam sit grauis, sectus rebaptizare docet B. Clemens. lib 6. c. 15. const. Apostolicarum.

CASVS. Dicitur in capitulo isto, q clerici, qui habitum clericalẽ & tonsuram dimittunt, & in apostasia tamquam laici conuersantur, si in criminibus deprahensi teneantur, præcipit Papa per censuram ecclesiasticam illos non liberari. Nota q ecclesia non defendit clericos in criminibus comprehensos & detentos.

¶ *Glos. seq. distinguit triplicem apostasiam.*

g ¶ *Apostasia.*] Est autem triplex apostasia c, scilicet perfidiæ, quãdo quis recedit à fide. 2. q. 7. non potest. Inobedientiæ, quãdo qs trãsgreditur præceptum. ℣. de ma. & obe. si quis venerit. & c. illud. Irregularitatis, cum quis recedit ab ordine suo, siue sumptæ religionis: vt hic, & 50. dist. c. vlt. & dicitur apostata. i. retro stans 36. q. vlt. c. potest. 3. q. 4. si quis vero. & c. beatus. Vin.

c De materia huius gl. vide citatos in principio tituli. adde Simancam cathol inst. t. 7. & Summistas verbo, Apostasia & Alfonsum Castrũ, lib. 1. cap. 7. de iusta hær. punit.

¶ *Glo. seq. signat contrarium & tripliciter soluit.*

h ¶ *Liberari.*] Argu. contra. ℣. de sentent. excommunic. si vero aliquis. illud intelligitur, quando clericus licet tonsuram non portet, aliàs clericaliter se habet: isti vero tamquam laici per omnia se habebant. Vel sic, non denegatur hoc, quin cãpientes tales sint excommunicati, sed ecclesia non præcipit illos liberari. sic ℣. ne cleri. vel mona. c. 2. Si vero tertio essent admoniti, & se non correxerint, nullo priuilegio postea gauderent. ℣. de sent. excommu. in audientia. & c. cõtingit. & si de talibus vis intelligere, quod hic dicit, Planum est.

EX *litterarum.*] Communis diuisio. Secunda pars ibi, *Quia ergo.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam ægritudine longa confectus, de consilio quarundam mulierum, vt citius sanari posset, se fecit iterũ baptizari: quidam acholytus frater illius infirmi, ministerium præstitit scienter presbytero baptizanti: quæsitũ fuit, qualiter puniri debeat acolythus iste, qui minoris erat ætatis, & vt frater eius saluari posset, hoc fecit: vnde excusandus videbatur: Respondet Papa, quòd ad superiores ordines non poterit, si publicum est factum eius, promoueri, nisi ad religionẽ transire voluerit, vt fauore religionis dispensetur cum ipso: Si vero occultum est, poterit promoueri, & de commisso pœnitentiã agat. Nota arg. quòd ætati minori parcendum est. Item baptisma iterari nõ debet. Itẽ fauore religionis dispẽsatur cum aliquo.

a ¶ *Insano.*] & de vere insano. de consecratione dist. 4. qui bis. 51. dist. qui in aliquo. 24. q. 1. c. miramur. §. his auctoritatib⁹.

¶ *Glos. seq. quærit, & soluit.*

b ¶ *Iniuriam.*] quod fieri non debet. 1. q. 1. quod quidam. de consec. dist. 4. ostendit. & 34. q. 1. miramur. §. his auctoritatibus. Sed quid est facere iniuriam sacramẽto? Dixit Vin. animæ a infigit quædam imago siue pictura, vel character: vnde si alia imago superponeretur, illa prima pictura obscuraretur: & ita videretur obfuscari primum sacramentum.

a Plures & veriores causas cur baptismus non debeat iterari tradit B. Thomas 3. par. q. 66. ar. 9. quem omnino videas.

† Cap. vnico eo. ti. in 3. cõpilatione.

Et vide Hostiensem in summa tit. de apostatis. §. qualiter puniantur.

c ¶ *Acolythus.*] Super, ple, qui ministerium suũ præstitit rei nefandæ.

ADDITIO. Et sic erat in antiqua compilatione: quam si videris, sacilius intelliges hoc ca.

¶ *Glo. seq. arguit, declarat & remittit.*

d ¶ *Minor ætas.*] Argu. quòd ætati minori b subuenitur. de consec. dist. 4. eos. & c. qui bis. & 15. q. 1. c. illud. §. itaque. in fin. & ff. de mino. auxilium. §. in delictis. ibi, nisi quatenus miseratio, &c. arg. ff. eo. si ex causa. §. nunc videndum. sed illud verum est, quòd minor ætas non excusat in totum: sed miseratione ætatis mitius punitur. ff. eo. auxiliũ. §. in delictis. & ℣. de delic. pueris. vbi de hoc.

b De materia hui' glossæ vide late per Tiraquellum tract. de pœnis tẽperandis aut remittẽdis cau sa 7. & quæ dixi lib. 1. cõmẽtar. in Directorium inquisitor. Scho. 12.

e ¶ *Intentio.*] vnde facile abstergitur hæc culpa, propter fraternam pietatem. 22. q. 2. si quælibet.

f ¶ *Non valebit.*] Nam delicti manifestatio dispensationem prohibet, propter scandalum quod non est in occulto: immo post actã pœnitentiam & in susceptis remanere, & ad alios promoueri potest præter reos homicidij. ℣. de tempo. ord. c. vlt.

¶ *Glos. seq. not. signat contrarium. soluit distinguendo, & opi. ponit.*

g ¶ *Religionis.*] Ex hoc videtur, quòd ingressus religionis non tollit irregularitatem, ex quo sine dispensatione promoueri nõ potest. Arg. contra. ℣. de fil. presby. c. 1. & 56. dist. c. 1. & in Auth. de mo. in princip. coll. 1. vbi dicitur, quòd ingressus religionis omnem tollit irregularitatem, tollit etiam ingratitudinem. 19. q. vlt. non licet. Sol. irregularitas illa quæ consurgit ex proprio delicto, non tollitur per ingressũ religionis, sed fauore religionis cum eo dispensatur: vt hic, & infra. de eo qui fur. ord. re. cap. 1. cum vero non surgit ex delicto proprio: vt ℣. de pur. cano. accedens. tunc per ingressum religionis tollitur illa irregularitas, ita quòd sine dispẽsatione potest ad ordines promoueri, vt in contrariis, sed non ad dignitatem sine dispensatione. ℣. de pœn. in quibusdam. ℣. de fil. presbyt. cap. 1. Quidam dicunt, quòd in neutro casu tollitur, sed defertur tantum ad facilitatem dispensandi. Ber.

TVæ.] Primo ponitur decisa consultatio: Secundo responsio: ibi, *Super secundo.* Abbas.

CASVS. Quidam clerici infamati erant de apostasia, qui abiecerant habitum clericalem: quæsitum fuit vtrum deberent taliter tolerari, vel compelli, vt habitum reassumant? Respondet Papa, quòd clerici qui taliter sunt infamati, tolerandi non sunt in habitu seculari, sed per censuram ecclesiasticam coercendi, vt habitum reassumant, donec se purgauerint deficiente probatione. Nota, clericos compellendos vt habitum clericalem dimissum reassumant. Item infamatus ad purgationem cogi debet.

b ¶ *Habitum clericalem.*] Qui habitum clericalem abiicit, nisi trina monitione præmissa etiam ipsum reassumat, perdit priuilegium clericale. ℣. de sent. excom. in audientia. & cap. contingit 2.

¶ *Glos. seq. quærit obiiciendo, & soluit.*

¶ *Tolerandi.*] Sed quare non sunt tolerandi in habitu seculari, cum liceat illis qui sunt in minoribus ordinibus, vxorem recipere, & cum ea morari. ℣. de cler. cõiug. c. 1. 32. dist. si qui vero. & cap. lectores. & c. seriatim. apostata enim excommunicatus nõ est. Vt cessẽt omnis obiectio, intellige quod hic dicitur, de eo qui infamatus est in ordine sacro, vel in aliqua professione, cui non licet vltra ad seculum redire, vnde tolerandi non sunt in habitu seculari, sed per cẽsuram ecclesiasticam cõpellendi, nisi se purgauerint, accusatore deficiẽte redire ad ordinẽ vel religionẽ. arg. ℣. de reg. cap. penult. & 20. q. 3. eos qui semel. Immo incarcerari possunt. ℣. eo. ca. 1. Ecclesiastice damnabiliter euagentur. De aliis in inferiori bus ordinibus constitutis intelligi non posset. qa posset renũtiare ī totũ ordini clericali. ℣. de vi. & ho. cler. c. vlt. & ℣. decle. cõiug. Ioãnes. & c. pen. & vlt. Ber.

† Idem sentit Innocentius iij. in cõcilio generatim. apostata et vide notas nostras ī hoc decretũ.

† voluntarie

2. Pet. 2. Ecclesiastice. 3. Exod. cap. 22.

Vidam.] Iudęi baptizati ritus Iudaicos compellũtur dimittere. Primo ponit Iudęorum baptizato rum excessum, cõtraquẽ secundo prouidẽs duas auctoritates ſmittit, & duas rationes ſubmittit. Secunda: ibi, *Cum autem.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam iudæi seu infideles voluntarij baptizati fuerunt: veruntamen reliquias prioris ritus non reiiciunt: vnde Christianæ religionis decorem confundunt: quæsitum fuit in concilio, quid de talibus sit agendum: Cum maledictus sit homo, qui duabus viis terram ingreditur, & indui non debeat veste de lana & lino contexta, statuit concilium, vt per Prælatos ecclesiarum tales obseruantiæ veteris ritus compescantur: vt sicut libero arbitrio ad baptismum accesserunt, ita necessitas coactionis eos in eius obseruatione conseruet: cum minus malum existat viam Domini non agnoscere, quàm post agnitam retroire. Nota, quòd qui baptismum recipiunt sponte, compellendi sunt, vt fidem obseruent. Item duabus viis homo ire non debet. Item plus peccat Christianus aberrans à fide, quàm ille qui fidem non agnouit.

† Vide Hostiensem in summa. tit. de apostatis. §. qualiter puniãtur. & Bernardinũ Diaz ī pract. crimi. cano. c. 104.

¶ *Vt nouo.*] istud, vt, non tenetur consecutiue, sed ironice hic dicitur: quia non induunt nouum hominem, ex quo reliquias prioris hominis retinent.

¶ *Duabus viis.*] Nisi quandoque ratione officij. 3. q. 7. §. tria. in fin. & ℣. de præsump. litteras. & ff. de rei vendic. inter officium. sed illud ignorauit, quòd præstaret patrocinium in re sua.

Lanaque.] 16. q. 7. in noua. & ℣. de electio. & electi pot. cum causam. & nemo debet claudicare in duas partes. 49. dist. c. vlti. & nemo potest duobus dominis seruire. 26. dist. acutius. & ℣. de cle. coniugat. diuersis fallaciis. nemo autem filius Dei, & diaboli simul esse potest. de pœnit. dist. 1. cap. resuscitatus. §. item vt Christus ait. Nec duobus dominis seruire, vt ibi.

¶ *Voluntatis.*] Sicut enim libero arbitrio homo obediens serpenti periit, sic se gratia Dei vocante propriæ mentis conuersione saluetur: sed tamen si conditionali conditione coacti fidem suscipiunt, eã seruare coguntur. 45. distin. de Iudæis. & c. 1. & 2. & 23. q. 5. ad fidem. & hic.

¶ *Retroire.*] quia qui posuerit manum ad aratrum, & respexerit retro, non est aptus regno Dei. ℣. de voto, magnæ. sic 12. q. 1. scimus. in fi. de pœni. dist. 4. si refugientes. versus fin. Ber.

Nobis.] Communis diuisio. Secunda: ibi, *Ad quod.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam clerici apostatæ in custodia detinentur, nec

nec induci possunt minis vel terroribus, vt habitum reassumant: quæritur quid de his sit agendum? Respondet Papa, quòd tales sub graui possunt custodia detineri & carcerari, ita quòd solummodo misera sibi vita reseruetur, donec à malitia sua resipiscant. Nota clericos apostatas posse in carcere detineri, donec à sua nequitia resipiscant.

a ¶ *Minis.*] comminando diuinum iudicium. 2 q. 1. si peccauerit. 14. q. vlti. si ros. 27. q. 1. cap. vlti. & de tempo. ord. c. vlt.

b ¶ *Blanditiis.*] Blandi tiis enim & non asperitatibus ad fidem est aliquis inuitandus. 45. dist. qui syncera. immo & p̃miis quandoque 23. q. 4. debet homo. tamẽ si isti apostatæ per huiusmodi non proficiũt, fiat quod hic dicitur, quod intelligo de his, qui sunt in sacris ordinibus, aut in aliqua professiõe: vt 3. eo. tuæ.

c ¶ *Reseruetur.*] sicut reseruatur vita de miseri cordia filiis eorum, qui crimen læsæ maiestatis committunt. 6. q. 1. cap. quæro. §. verum. ver. fin. C. ad l. Iul. ma. si quis cũ militibus. vt vitam sibi pœnam existiment. 74. dist. quorundam. sic clericus potest vxorem suã ligare. 33. q. 2. placuit. vt sic pœna docente humiliter debeat obedire. 3. d electio. cum in cunctis. & 27. q. 1. si homo esses.

d ¶ *Resipiscant.*] Tunc cum venia poterit recipi: quia ecclesia nõ claudit gremium redeuntibus. C. de sum. Trini. inter claras. in fin. Et est arg. 1. q. 7. si quis omnem.

† potes.

† Vide præ alijs hic Hericũ Boich, & Hostiensem præcedenti ca. citatum.

Consultationi.] CASVS. Quidã monachus sacrum ordinem in apostasia recepit: tandem ¶ pœnitentiam agens, abbati suo reconciliatus fuit: quæritur, vtrum ministrare possit in ordine sic susceptо? Respondet Papa, quòd quãtumcunque reconciliatus fuerit, & pœnitentiam egerit, absque dispensatione sedis Apostolicæ in ordine sic susceptо ministrare non põt. Nota, quòd solus Papa dispensare potest cum eo, qui in apostasia ordines susceperit, vt in ordinibus sic susceptis ministret.

† Cap. 1. eod. tit. in 1. compil. & post cõcilium Late ranẽ sub Alexandro iij. par. 50. c. 12.

Et præter doctores hic vide late per Hostiensem in sũma hoc eo. ti.

e ¶ *Dispensatione Romani Pontificis.*] Hic ergo Papa reseruat sibi dispensationem. sic 3. de hæret. excommunicamus. §. fane. sic 3. de filiis presbyt. cap. penult. & vlti. Item si iterata vnctione fuerit maculatus. 1. q. vlt. ca. saluberrimum. in fi. Item qui rebaptizati sunt. de cõsec. dist. 4. qui bis. & cap. eos quos. Item & qui in subuersionem fidei, ordinationem recipiunt ab hæreticis. 1. q. 7. conuenientibus. in fin. in quibus casibus solus Papa potest dispensare: tamen si ad aliam religionẽ trãsisset, & ordinem ibi suscepisset, sine dispensatione posset in susceptо ordine ministrare. supra, te tempo. ordi. ex parte. quia ordinem nõ suscepisset in apostasia. Ber.

DE HIS QVI FILIOS occiderunt.

¶ *Supra in quatuor proximis titulis visum est de his qui peccant principaliter in Deum, consequenter restat videre de his, qui peccant in hominem & in Deum etiam, vt de committentibus homicidium: sed quia inter homicidiorum genera, homicidium filiorum est grauius, ideo primo de his præmittitur. Abbas Siculus.*

TITVLVS X.
De his, qui filios occiderunt.

¶ Alexand. iij. Tornacen. episcopo.

¶ *Mulier occidens sponte filium, debet perpetuo in monasterio pœnitere: si tamẽ timetur de incontinentia, datur, vel saltem non denegatur sibi licentia nubendi.*

CAP. I.

VEniẽs † ad nos M. mulier lachrymabili nobis cõfessiõne monstrauit, q̃ cũ quodã filiũ genuisset, & ille sibi sæpe turgido vultu imperasset, quòd filius eius non esset, ipsa iracundiæ [a] calore ducta, eundem filium interfecit [b]: & infra. ¶ Mandamus, quatenus eã labores inducere, vt ad aliquod monasterium transeat, in quo peccata sua perpetua pœnitẽtia deploret. Si autem (repugnante carnis fragilitate) ad hoc induci noluerit, ei licentiam in Domino nubendi tribuas: quia tutius nobis videtur, vt in Domino nubat vni soli, quàm inhoneste multos [b] admittat.

† Vox, eos, deest in q̃busdam exẽplaribus.

Lucius iij. Parisien. episcopo.

¶ *Mulier occidens filium, propter hoc à viro separari non debet. sed alia pœnitẽtia sibi imponitur.*

CAP. II.

INtelleximus †, quòd M. mulier filiam paruam furore accensa diabolico iugulauit: propter quod dominus terræ, maritum eius & ipsam compulit abiurare [f], quia vero illam alios habere filios intimasti: Mãdamus, quatenus ita super hoc prouideas, quòd sui sceleris pœnam luat, & saluti eius ac filiorum per tuam prouidentiã consulatur: & non obstante iuramento [g], quòd à viro dictus dominus proponitur extorsisse, eam (sicut expedire videris) eidẽ viro restituas: ita quòd filios suos libere possit, & pacifice gubernare.

¶ Idem.

¶ *Se summat, ponens pœnitentiam parẽtum, circa quos pueri reperiũtur oppressi.*

CAP. III.

DE † infantibus autem, qui mortui reperiũtur cũ patre & matre: & nõ apparet, vtrũ à patre vel à matre oppressus sit ipse, vel suffocatus, vel propria morte defunctus: non debent inde securi esse parentes, nec etiam sine pœna: sed tamẽ cõsideratio debet esse pietatis, vbi non voluntas, sed euentus [b] mortis causa fuerit. Si autem eos † non latet, ipsos interfectores esse, scire debent se grauiter deliquisse. Quidam autem pœnitẽtiam trium annorum iudicant esse debere, quorum vnum peragãt in pane & aqua.

† In codice Barbatię ita: De infantibus languidis vel expositis.

TITVLVS XI.
De infantibus † & languidis expositis.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Infans expositus à patre vel alio eo cõsentiente vel ratum habente, hoc ipso à patria potestate liberatur. Idem in seruo & liberto, qui ob prædictam causam liberantur à dominica potestate. Et idem iuris est in prædictis languidis cuiuscũque ætatis sic expositis, vel si eis alimenta denegantur. hi tamen qui prædictis alimenta præstiterint, nullum ius in eis acquirunt.*

CAP. I.

I † à patre, siue ab alio sciente [c] ipso, aut ratum habente [d] (relegato pietatis [e] officio) infans expositus extitit: hoc ipso à potestate fuit patria liberatus. [f] Nã. † & hoc casu in ingenuitatem libertus, & seruus in libertatem eripitur. quod & de prædictis cuiuscũque ætatis languidis [g], si expositi fuerint, vel si alicui eorum alimenta impie denegari contigerit, est dicendum. Sane qui hos suscipiunt, non possunt propter hoc in eorum personis ius aliquod vendicare [h].

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cõpi. & post concilium Lateranẽ. par. 50. cap. 23.

a Præter doctores hic vide legistas in d. l. vnic. 2. C. de his quæ parentes vel liber. occider. & in §. alia deinde. Instit. de publicis iud.

¶ De materia & intelle &u præter doctores hic vide Turrecrematam in c. si expesit', 87. dist. Syluestrum in summa verbo, expositus & Iulium Clarum in prac crim. q. 83.

† In codice Barbatię ita: Nam etiam in hoc casu, &c.

† Vide concilium Trident. sessio. 14. de ref. mat. c. 7.

† Exod cap. 21. & c. 1. eo. tit. in 1. compilatione.

† De multiplici intellectu præter Antonium Butrium & alios hic vide Guidonẽ Papæ decisione 211. in pie cip. in camera.

f ¶ *Liberatus.*] de istis expositis habes 87. dist. cap. vlti. & intelligas illud secundum istud. Nota ergo super hoc, aut exponitur infans sciẽte patre, vel domino seu patrono, aut ignorante. Si sciente & non cõtradicente, vel ratum habente expositus sit, filij sic expositi sui iuris existant, liberti in ingenuitatem, serui in libertatem eripiãtur: & multo magis si ipsemet ipsum exposuit: quia nec dicere suum postea poterit: qui pereuntem cõtempsit. C. eo. tit. l. 2. & 3. tenor quarum hic cõprehendit: si enim ipsum alere non poterat, cum in Xenonem mittere debuit, vel quo poterat modo eum adiuuare. C. de lati. lib. tol. l. vnica. §. sed scimus. & videtur quòd tamquam homicidæ dãnentur: vt 87. dist. cap. vlti. & ff. de libe. agno. necare. vnde expositi, sanguinolenti dicuntur. C. eo. in rub. Si vero ignorante vel inuito, nõ prẽiudicat ei, quin possit illum repetere, sed restituat expensas: nisi à fure vendicetur. C. eo. l. 1. & hic in prin. vbi dicit; sciẽte eo, aut ratum habente: ergo si ignorante vel contradicente, non nocet patri vel domino c. illud, si expositus. Intelligit Hug. quando infans expositus est ab alio, q̃ à patre vel domino, vt tũc possit repeti post contestationem publice factã infra decem dies, & hoc cap. non cõtradicit. Ber.

¶ *Glo. seq. inducit simile de monacho.*

g ¶ *Languidis.*] Idem iuris est circa prædictas personas cuiuscũque ætatis sint, si languidę fuerint, siue alimenta eis sim pie negentur, vt tam filij sui iuris efficiantur, q̃ nenda. arg. 50. dist. si qua fœmina. si quis sponte. & j. de pœnit. & remiss. quæsitum. Si vero leuis culpa præcessit, posset imponi pœnitentia trium annorum: vt hic dicit. Si autem nulla præcessit culpa vel negligentia, de iure in nullo sunt puniendi. Argu. j. de homi. ex litteris. sed ad cautelam (vt dictum est) debet imponi propter ambiguum duplicitatis, consideratis omnibus circunstantiis. de pœni. dist. 5. consideret. & j. de pœnit. & remiss. is qui. Tan.

b ¶ *Euentus.*] 50. distin. studeat.

DE INFANTIBVS ET languidis expositis.

¶ *Quia exponentes infantes & languidos, eos quasi occidũt, ideo post rubricam præcedentem subiicit istam. Abbas.*

De hac materia tractatur. 87. dist. c. vlti. & infra in rubrica de homicidio. ver. quid iuris de infantibus.

I *à patre.*] CASVS. Si à patre aut ab alio (patre sciẽte, aut ratum habente) infans expositus fuerit contra officium pietatis, hoc ipso filius à potestate patria est liberatus: & in hoc casu libertus efficitur ingenuus, & seruus in libertatem eripitur. Et hoc idem intellige de languidis prædictis expositis, cuiuscunque ætatis fuerint, vel si alimenta alicui de prædictis personis, scilicet filiis libertis & seruis languidis negari contigerit: verumtamen qui hos suscipiunt, propter hoc in eorum personis ius aliquod vendicare non possunt. Nota, quòd ratihabitio in maleficiis retrotrahitur, & mandato comparatur.

c ¶ *Sciente.*] ipso. sim. 54. dist. si seruus sciente. & 3. de his quæ fi. à præla. si. consen. capituli. cap. 2. & ita est hic arg. quòd qui tacet, consentire videtur: vt 65. dist. si forte. & 27. dist. diaconus. vbi de hoc.

d ¶ *Ratum habente.*] Rati enim habitio in maleficiis retrotrahitur, & mandato comparatur. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. sed & si cum quis. & 3. de resti. spol. cum ad sedem. in fin. & generaliter dicit lex, quòd omnis ratihabitio rerrotrahitur. C. ad Maced. l. si filius familias. Ber.

e ¶ *Pietatis officio.*]& reuera relegato: quia debuerunt viscera eius commoueri super filio suo. 3. de præsump. afferte. & paternus affectus omnem vincit affectum. C. de cura. fu. l. vlti.

¶ *Glo. se, distinguit, & reci. potest signando contrarium de c. si. 87. dist.*

† Id est hęreses, aut cui usliberalterius ifidelitatis, non tamen dissoluit matrimonium legitime cõtractum. cõcilium Trident. sessio. 24. de sacramento matrimonij cano. 5.

TITVLVS. XII.
De homicidio † voluntario vel casuali.

¶ In Exodo. †

¶ *Homicida incorrigibilis debet deponi & tradi curiæ seculari, vt moriatur.*

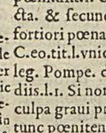
CAP. I.

I † quis per industriam [i] occiderit proximũ suum, & per insidias [k], ab altari meo euelles eum, vt moriatur.

† Exod cap. 21. & c. 1. eo. tit. in 1. com platione.

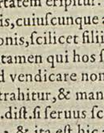
serui & liberti in libertatem & ingenuitatem eripiantur: quia habent hos pro derelictis. ff. pro derelicto. l. vlt. & C. de lati. lib. tol. l. vnica. §. sed scimus. nec ad eorum bona vlterius aspirabũt: vt §. sed scimus. Sic & abbas debet recolligere monachum suum, ne damnabiliter euagetur, ne pereat. 3. de relig. & transe. ad reli. c. vlti. quòd si non fecerit, & ille in seculo remanens aliqua acquirat, & sic moriatur, monasteriũ quod neglexerit illum, ab ipsius bonis maneat segregatum. arg. prædicti §. & est hic arg. ad hoc quòd crederem si monasterium ipsum expulit, vel etiam si redire voluit salua ordinis disciplina, & non fuit admissus; quia sic impie alimenta negauit. Ber.

h ¶ *Vendicare.*] imo liberi erunt, & sibi acquirunt: vt C. eo. tit. l. vlt.

DE HOMICIDIO VOLVNtario vel casuali.

¶ *Viso de homicidio in specie, merito subiicit rubricam generalem de homicidio: & quia homicidium quoddam est necessarium, quoddã voluntarium: vt infra eo. sicut dignum. ideo subiicit de vtroque. Abbas.*

De hac materia tractatur 50. dist. §. quod vero. vsque ad §. sed exẽplo. 23. q. 5. & q. vlt. si quis. & de pœni. distin. 1. periculose. vsque ad cap. si propterea. & c. si quis cum telo. & c. seq. & præced. 15. q. 1. & 32. q. 2. quod non est. & duobus cap. sequent. & 33. q. 2. latorem.

I quis.] Nõ põt cõgrue summari p̃ breuitatẽ, & lecturarum varietatem: sed secundum intellectum glosæ hoc dicit. Homicida ex proposito, nõ gaudet i munitatibus ecclesiasticis. hoc dicit: sed iste intellectus nõ ꝓcedit de iure: vt in c. fi. de immu. ec. vt dicit Panor. immo potius debebat in illo titulo collocari. Ideo ad alium intellectum sic summari potest: Homicida ex proposito, debet deponi ab altaris ministerio. Abbas.

CASVS. Dicitur hic, q̃ si aliquis per industriam vel insidias hominem interfecerit; seu ellatur ab altari, & interficiatur. Nota q̃ publicatro ab ecclesia extrahi potest immunitate non cassata.

i ¶ *Per industriam.*] secus si casu. arg. 15. q. 1. si quis non iratus. & j. in pluribus capitulis.

¶ *Glo. seq. huic casui addit duos similes casus.*

k ¶ *Per insidias.*] Sim. 24. dist. §. de his. iste qui per aggressionis insidias occidit, ab ecclesia immunitatẽ nõ habet. de tali loquit hic: nec publicus

Universidad de Deusto

publicus latro, 3. de immuni. eccle. inter alia. & C. quando li. vni. sine iudi. se vin. l. 1. & 2. & 17. q. 4. sicut antiquitus. Item qui ea spe in ecclesia vel cœmeteriis delinquunt, vt ibi liberentur, non defenduntur ibi dem. 3. de immuni. eccle. c. vlt. & ita iste euelletur ab altari, si confugerit illuc, Ber.

† Cap. 4. co. tit. in 1. cõpi. ibi, *Si autem*, Abbas.

CASVS. Dicitur hic, si aliquis iterfecit furẽ vel latronem, quem capere poterat absque occisiõe, quadraginta dies in pane & aqua peniteat: & alia facere debet, quæ in littera sequitur: Si vero sine odio liberando se & sua, huiusmodi hominem interfecit (secundum indulgentiam dicit: quia ad imaginẽ Dei factus erat) si aliquis ieiunare voluerit bonum erit, & eleemosynam faciat. Si autẽ presbyter hæc eadem fecerit, non deponatur: tamen quandiu viuit, pœnitentiam agat. Nota, q̃ quãdiu aliquis se defendere, vel sibi consulere aliter potest, neminẽ (ẽt se defendendo) occidere debet.

† Vide Bernardinum Diaz i pract. erim. cano. c. 88.

† Viuat.

† Exod. c. 22. Augustinus quæstionum in Exodo. q. 84. vt refert Iuo par. 10. cap. 53. refert. cap. 5. co. tit. in 1. cõpi. & videto notas in hoc cap.

a ¶ *Latronem.*] non intelligas de publico nocturno depopulatore agrorum: quia licitum est occidere illum. C. quando li. vni. sine iud. l. 1. & 2. sed non clericis a. Ber.

b ¶ *Ad imaginem.*] 33. q. 5. hæc imago. vnde facies hominis quæ facta est ad imaginẽ cœlestis pulchritudinis, minime maculetur. C. de pœni. si quis in metallum. Ber.

c ¶ *Lanea veste.*] id est, cilicio. 50. dist. in capite.

d ¶ *Ab escis.*] 4. dist. de nigue.

e ¶ *A toro.*] quantum in ipso est, vt nõ exigat, sed reddat exactus. 33. q. 4. c. vlti. & q. 5. si dicat. sic ℣. de sent. excom. in quæstioni. Bern.

¶ Ex pœnitentiali Romano †.

¶ Ponit pœnitentiam occidentis latronem, cum se poterat aliter liberare: si vero aliter liberare se non poterat, non tenetur agere pœnitentiam, nisi ad cautelam.

CAP. II.

INterfecisti † furẽ aut latronẽ a, vbi cõprehẽdi poterat absque occisione: quia ad imaginem b Dei creatus est, per quadraginta dies non intres ecclesiam, & lanea veste c indutus, ab escis d & potibus, qui interdicti sunt, & à toro, e gladio f, & æquitatu, illos supradictos dies abstineas. In tertia autem & quinta feria, & sabbato, aliquo genere leguminum, vel oleribus, pomis, & paruis pisciculis cum mediocri ceruisia g vtere temperate h.

¶ Si autem sine odij meditatione, te tuaque liberãdo, huiusmodi diaboli membra interfecisti (secundũ indulgentiam dico, propter imaginem Dei) si aliquid ieiuare volueris, bonum i est tibi: & eleemosynam fac largiter. Si † presbyter eadem fecerit, nõ deponatur k: tamẽ quamdiu viuit †, pœnitentiã agat.

¶ Augustinus super Exodo. †.

¶ Non occiditur fur diurnus sine culpa, sed nocturnus sic.

CAP. III.

SI perfodiens l inuentus fuerit fur, & percussus mortuus fuerit, non est illi homicidium imputandum. Si autem oriatur sol super eum, reus erit. ¶ Intelligitur m ergo nõ pertinere ad eum homidiũ, si fur nocturnus † occidatur: si autem diurnus fuerit, ad homicidiũ pertinere. Hoc est enim quod ait: si oriatur sol super eũ, & cętera: quia poterat discernere quòd ad furandum, non ad occidẽdum veniisset: & ideo non debet occidi. Hoc eriã in antiquis legibus secularibus n (quibus ista est antiquior o) inuenitur, impune scilicet occidi nocturnũ furem, quoquo modo: diurnum autem, si se telo p defenderit: iam enim plus est q quàm fur.

¶ Hieronymus †.

¶ Sub generali pollicitatione, seu promissione etiam iurata, non venit illicitum.

CAP. IIII.

CVm iuramento pollicitus est Herodes saltatrici dare quod cunque postulasset ab eo: si ob iusiurandum r feciſſe s se dicat: si patris matrisve interitum postulasset, facturus t esset, an non u? quod ergo in suis repudiaturus fuit, contemnere debuit x in Propheta.

¶ Ex concilio Guarmacien. †

¶ Homicida est, qui facit, vel dat sortilegia, vel venena sterilitatis.

CAP. V.

SI † aliquis causa explendæ libidinis, vel odij meditatione, homini, aut mulieri aliquid fecerit, vel ad potandum dederit, vt non possit generare vel concipere, vel quòd soboles non nascatur, vt homicida tenetur. Nota quòd aliquis occasionaliter est homicida.

m ¶ *Intelligitur.*] Hucusque sunt verba Exodi: postea sunt verba Augustini exponentis prædictam auctoritatem. Ber.

n ¶ *Legibus secularibus.*] ff. ad l. Aquil. itaque. §. lex. & ff. ad leg. Cor. de sica. furem. Sed pone quòd vult me interficere: nunquid possum eũ præuenire? Dicunt quidam quòd sic. arg. C. ad leg. Cor. de sica l. 2. & 3. & 4. de iusti. & iure, vt vim. & l. prædicta, itaq; in principio. Sed pone q̃ percussit me, & recessit: nunquid possum eũ insequi vt percutiã? Hug. dicit, quòd non: quia sic iniuriam vellet vlcisci, & non repellere eam: q̃d non licet. 46. dist. seditionarios. quia incontinenti & sine interuallo licet vim vi repellere. ℣. de senten. excom. si vero. r. & ℣. eo. significasti. 2. vbi de hoc.

o ¶ *Antiquior.*] quoniã à lege diuina omnis scientia sumpsit exordium. 38 dist. cap. legimus. §. hinc etiam. & ita primo fuit lex diuina quàm secularis.

p ¶ *Telo.*] armorum nomine fustes & lapides intelliguntur. ff. de fur. si pignore. §. furem. & ferrum, & omne quod arcu & manu mittitur. Infti. de publi. iud. §. item lex Cornelia. Vin.

q ¶ *Plus est.*] & ita videtur, quòd liceat se vindicare. C. quando liceat vnicuique se vin. l. 1. & 2. dist. ius naturale. Ber.

Vm.] Iuramentum generale non extenditur, vt quis teneatur ad homicidium, hoc dicit. Abbas.

CASVS. Herodes cũ iuramẽto promisit puellæ saltanti dare quicq̃d peteret: etiam si dimidiũ regni sui postulasset: puella illa de consilio matris petijt caput Ioannis Baptistæ, & accepit: dicit Hieronymus: Si propter iusiurandum hoc feciſſe se dicat, nunquid si patris, vel matris postulasset interitum, facturus esset hoc vel nonẽ quasi dicat, non feciſſet, ergo quod non feciſſet in suis, cõtemnere debuit in Propheta. Nota, quòd iuramentum non extenditur ad illicita. Item quod quis non faceret in suis, non debet in aliis attentare. Item qualem diligentiam adhibet quis in suis rebus, talem adhibere debet in alienis.

r ¶ *Si ob iusiurandum.*] verba sunt Hieronymi exponentis prædicta verba.

s ¶ *Feciſſe.*] homicidium scilicet.

¶ *Glo. seq. reci. per q. an in suis facere debuisset.*

t ¶ *Facturus esset.*] Certe non debuit facere: quia in generali sermone siue promissione multa excipiuntur. ff. de ferijs. si cui. quia omnia illicita intelliguntur excepta. De hoc habes plura. argu. ℣. de iureiuran. quemadmodum. & ea etiam non veniunt quæ specialiter non dediſſet. ff. de pign. l. obligatione. vnde Herodes non fuit obligatus suo iuramento vt daret caput Ioannis mulieri saltanti, per illa verba generalia, quodcunque postulasset, &c. quia si specialiter petiisset, non dediſſet, & ideo tale iuramentum ipsum non excusauit c.

¶ *Glo. se. reci per q. an excusetur si de facto in suis, &c.*

u ¶ *An non.*] quasi dicat, non: immo & si feciſſet in suis, non ideo debuisset facere in aliis: Nam in propriis sæuitia culpãda, in alienis coercenda est. ff. solu. matri. si constante. §. si maritus. non enim ad minorem diligentiam tenetur in rebus alienis, quàm in suis. C. man. in re mandata. Instit. quib. mo. re con. obli. §. at is qui. ff. commo. si vt certo. & bona fides abesse præsumitur, si rebus tuis exiſtẽtibus saluis, res deposita amisiti. ℣. de depos. bona fides.

x ¶ *Debuit.*] 1. dist. humanum genus. 50. dist. ponderet. 2. q. 1. primo semper. Bern.

Si aliquis.] CASVS. Si aliquis causa libidinis explendæ, vel odio, homini aut mulieri aliquid fecerit, vel dederit ad potandum, vt non possit generare vel concipere, vel quòd soboles non nascatur, vt homicida tenetur. Nota quòd aliquis occasionaliter est homicida.

¶ *Gloss. seq. distinguit pœnam legalem, spiritualem, & irregularitatis: distinguit etiam an conceptum sit animatum, necne.*

a ¶ *Vt homicida.*] quãtum ad pœnam legalem ff. de pœn. si q̃s aliquid. §. qui abortionis. & ff. ad l. Cor. de fica. si mulierẽ. & quantum ad pœnam spiritualem, sed nõ est irregularis, ac si hominẽ interfeciſſet. Illa enim irregularitas non contrahitur nisi actu homo interficiatur iã animatus. ℣. eo. sicut. & 32. q. 2. q̃d vero. quia nõ videtur homicidium feciſſe, vt ibi dicit, &c. ℣. seq. Vnde si q̃s percusserit mulierem, & abortum fecerit, si informatum erat conceptum punitur pecunia, vt ead. causa & q̃stio. Moyses. vnde talis dr homicida occasionaliter. 86. dist. pasce fame. & 87. dist. si expositus. & C. de infan. exposi. l. vlt. & ff. de liber. agno. necare. & 55. dist. in. si quis abscideritt. Bernar.

† tenetur.

† Exoneſ.

Sicut.] Præmitte pro intellectu huius capitis, quòd Papa mandauit episcopo Exonieñ. quatenus absolueret omnes occisores beati Thomæ, & alios, q̃ fuerant eius morte culpabiles: Episcopus vero cõmissarius reperit varios variis culpis adstrictos: vnde dubitauit de pœnitentia iniungenda tempore absolutionis, & ad hoc consuluit Papam q̃ sibi respondit, vt habetur in littera: & aliter nõ fummat. Ioan. And. propter prolixitatem litteræ. Abbas Siculus.

CASVS. Rex Angliæ ad suggestionem quorũdam fecit occidi archiepiscopum Cantuarieñ. quorum quidam venerunt ad confessionem ad episcopum Exonieñ. Episcopus Exonieñ. q̃siuit à Papa qualiter cum illis esset agẽdum? Respondet ei Papa, cum ipse sit vir prouidus & discretus, plene nouit q̃ in excessibus singulorum quædam sunt consideranda, videlicet quantitas & qualitas delicti, ætas, scientia, sexus & conditio delinquentis, & locus & tempus quo delictum committitur: istis consideratis pœnitentia debet imponi: quia idem excessus plus in vno q̃ in alio punitur. Tandem respondet ad quemlibet articulum de quo quæsiuit: Secundo dicit, q̃ illi q̃ venerunt animo occidendi, feriendi, aut capiendi illum sanctum virũ, tamen manus non iniecerunt in illum, si de captione illa mors subsecuta fuisset, pari pœnitentia, vel fere pari sunt puniendi cum occisoribus: Tertio dicit, q̃ illi qui non venerunt vt ferirent, sed vt ferrent opem percussoribus, si ab aliis impediarentur: paulo minori pœnitentia debent puniri: quia scriptum est: Qui potuit hominem liberare à morte, & non liberauit, eum occidit: quia constat eos immunes non esse à reatu homicidij, qui venerunt, vt occisoribus opẽ ferrẽt: Quarto dicit, q̃ illi qui se asserunt animum regis inflammasse ad odium, vnde homicidium secutum fuit, dure & aspere sunt puniendi, sed nõ ita seuere, nisi forte ipsum regem ad homicidium prouocassent, cum aliàs id non feciſſet: Quinto dicit, q̃ illi non fuerunt immunes à culpa, nec debent esse immunes à pœna, qui licet ignari fuissent homicidij, in custodiendis tamen rebus suis ministerium præbuerunt: Sexto dicit, q̃ illi qui occupauerunt bona illius sancti viri post mortem ipsius, si nihil aliud fecerunt, à pœna mortis sunt immunes, sed illa q̃ occupauerunt, restituere tenentur illis, quorum fuerunt, si habent vnde reddere possint: & licet quidam dicant se illa pauperibus erogasse, non sufficit eis, si potuerunt illa eis, quorum fuerunt, restituere.

ILLIS PRAETEREA. Dicitur hic, q̃ illis, qui participauerunt iſſis excommunicatis, pœnitentia debet indici si scienter participauerunt eisdem, considerata mora temporis, & vtrum affectione vel timore participauerunt.

CLERICOS AVTEM. In isto vltimo §. dicitur, quòd clerici qui armati tanto facinori interfuerunt, vel consilium dederunt, vt sanctus vir caperetur, perpetuo ab altaris ministerio sunt deponendi, & in ecclesiis nullo tempore lectiones legãt vel responsoria, in choro se paratim cantent, & in claustro monachorum vel canonicorum regularium (si fieri potest) sunt recludendi, ita q̃d vsque ad septennium vel quinquennium debeant ab introitu ecclesiarum coerceri. Nota in principio capituli, quòd in pœnitentiis imponẽdis consideranda sunt quantitas & qualitas delicti, ætas, scientia, sexus atque cõditio delinquẽtis, locus & tempus, quo delictum committitur. Item dignitas personæ aggrauat vindictam. Itẽ voluntas punitur, licet nõ processerit ad factũ. Item consentientes, & agentes, & opem dantes pari pœna puniuntur. Itẽ de persuasu tenetur quis Item in debito facultas debitoris considerari debet. Item argumen. de ere bus alienis & male acq̃sitis eleemosynas fieri non posse. Item non remittitur debitum, sed aliquando, si alij soluatur, q̃d alij ex debito debetur. Item mora temporis aggrauat peccatum. Item timor attenuat culpam. Item ignorantia excusat participantem cum excommunicatis. Item cõ filio committitur homicidium.

¶ *Qui sociat homicidam tantum animo prohibendi, ne impediatur: tenetur paulo minori pœna. hoc dicit vsque ad §. qui vero.*

¶ Illi etiam, qui non vt ferirent, sed vt percussoribus opem ferrent, si forte per aliorum violentiam impedirentur, paulo minori debent pœna mulctari: quia cum scriptum † sit: Qui potuit a hominem liberare à morte, & non liberauit, eum occidit: cõstat ab homicidij reatu immunes non esse, qui occisoribus opem o contra alios præstare venerunt: nec caret scrupulo p societatis occultæ q, qui manifesto faci nori † definit obuiare.

¶ *Incitans alium ad homicidium, mitius punitur quàm homicida: secus autẽ si incitauit ad certum homicidium: nam eo secuto, tenetur vt homicida. hoc dicit vsque ad § hi quoque.*

¶ Qui vero se asserunt animum regis inflammasse. r ad odium, vnde homicidium fuit secutum, dure & aspere, sed non ita seuere sunt puniendi: nisi forte regem ipsum ad illud homicidium suis suggestionibus prouocassent s.

¶ *Custodientes sarcinas occidentiũ, sciẽtes eos esse sicarios, non sunt immunes à pœna homicidij. hoc dicit vsque ad §. eos insuper. Abbas.*

¶ Hi quoque non sunt † à culpa liberi, nec à pœna debent esse immunes, qui licet fuerint illius machinationis ignari, tamen eis, quos sicarios t esse sciebãt, in sarcinis cultum, an manifestum.

† Fortassis respicit illud prouerb. ca. 24. vbi scriptum est ita: Erue eos, q̃ ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum libera: ne cesses.

† Hic in plerisque recentioribus codicibus adest dictio, non, quam abesse oportere & sentẽtia huius loci, & veteres indicant exemplaria.

† fuerunt.

† De hoc ar. ticulo vide plene per Iulium Clarũ lib. 5. sent. §. homicidiũ. verſ. vltima est defensio. Antonium Gomezium tom. 3. variar. resolut. cap. 3. de homicidio. & Couarruuiã in Clement. si furiosus ẽ homicid. in 3. par. relectionis. §. vnico.

† B. Hieronymus super Matthæum cap. 14. refert Burchard lib. 12. decret. cap. 16. Iuo par. 11. c. 73. & cap. 6. eod. tit. in 1. compil.

† Guarnacien. sed Burchardus lib. 17. decret. c. 57. tribuit cõ silio Vvormac. cap. 30. habetur cap. 13. eod. tit. in 1. compil.

† Vide Sylue strũ in summa verbo, homicidiũ. z q. 19. & Antonium Gomeziũ tom. 3. varia. resolut. cap. 3. nũ. 32. & 33.

c Considera tione digna sunt de hac re beati Hieronymi verba præcitato loco dicentia ita: Ego non excuso Herodẽ, q̃ inuit & nolens propter iuramentũ homicidiũ fecerit: qui ad hoc forte iurauit, vt fiat iuramẽta sæuitiæ occisio ni machinas præpararet. hæc ile. sequuntur mox reliqua huius capitis verba.

† Vide Syluestrum in verbo, homicidium. 2. q. 16

† Vide B. Thomam 2. 2. q. 64. ar. 4. & Sotum li. 5. de iust. & iure q. 1. ar. 4.

† Vide Bernardinum de Sancto Seuerino in Summa sua moral. li. 1. tit. 1. par. 2. cap. 1. nu. 3. & Nauarrum in Manuali cap. 11. nu. 4.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. cõpi. & post concilium Lateranẽ. sub Alexan. iij. par. 35 cap. 1.

† Exoneñ.] Vide Ioannem Maiorem in 4. dist. 20. q. 3. & Nauarrum in Manuali cap. 11. nu. 4.

† Vide Syluestrum in verbo, homicidium. 1. q. 1. & Nauarrum in Manuali cap. 11. nu. 4.

† Vide Nauarrum in Manuali cap. 11. nu. 4.

† Vide Nauarrum in Manuali cap. 11. nu. 4.

† Vide

Universidad de Deusto
Biblioteca

trum. Inſtit. de publi. iudi. § ſicarij. & ſicarij etiam poſſunt dici, qui armis vitæ alicuius inſidiantur. de pœn. diſt. 1. c. ſi quis cum telo. Vnde tenentur lege Corn. de ſicariis. C. ad leg. Corn. de ſica. l. 2. Ber.

a ¶ *Miniſterium.*] Vnde quodam modo conſentire videbantur.

b ¶ *Immunes*] quia pœna ſuos tãtum debet tenere auctores. C. de pœ. ſancimus. & ꝛ. de his q̃ ſi. ãma. par. cap. q̃ ſuiſſut.

c ¶ *Reſtituere.*] quia nõ dimittitur peccatum niſi reſtituatur ablatum, ſi reſtitui poteſt: vt hic dicit, & 14. q. 6. ſi res. 12. q. 2. in legibus. de pœ. diſt. 5. falſas.

¶ *Gloſ. ſeq. alleg. contraria, & ſoluit.*

d ¶ *Si habent.* Jaliàs inanis eſt actio. ff. de dol. nã is. & ꝛ. de reſti. ſpo. ol. vobis 2. ſic ſ. de vſuris cum tu. & ff. de furt. itaque ſullo. Argu. contra. 12. q. 2. fraternitas. ff. qui bõ. ce. poſ. per totum. & C. eod. tit. l. r. Sol. hoc regulare eſt, q̃ ſi non habẽt, nõ tenentur poſtea: tamen actio nõ tollitur cum effectu: immo ſi perueniant ad pinguiorem fortunam, reddere tenẽtur. ꝛ. de ſolut. O doard'. ff. de ceſſi. bo. is qui bonis. arg. 26. q. 6. is qui. & ſ. de ſenten. excom. q̃uis in fi. & c. de cętero. in fi. niſi pro eo iam ſuſtinuiſſet pœnas corporales: vt 24. q. 6. ſi res arg. 12. q. 2. fraternitas. non enim cõſurget triplex tribulatio 23. q. 5. quid ergo. ff. de in ius vo. l. vlt. & ꝛ. de iudi. at ſi clerici. in fi. Lau.

e ¶ *Non tamen aliena.*] quia non remittitur debitum, ſed augetur, ſi alij ſoluatur, quod alij ex debito eſt ſoluendum. ꝛ. de iureiur. eam te. & ꝛ. de deci. tua 2. & 1. q. 4. nõ eſt putanda. 90. diſt. obla tiones. 14. q. 5. c. 1. 2. & 3. & ca. eleemoſyna. & ca. neque. & C. de ſol. inuiſtodiendis miniſterium [a] præbuerunt.

¶ *Occupans bona occiſi, non per hoc tenetur de homicidio: & non ſufficit occupãti quòd eroget illa pauperibus, cum poterit reſtituere eis, quorum conſtat fuiſſe. hoc dicit vſq; ad §. illis præterea. Abbas.*

¶ Eos inſuper, qui dicuntur illius ſancti viri, & ſuorum poſt mortem eius ſpolia occupaſſe: ſi nihil aliud in tanto facinore commiſerunt, à pœna mortis eius arbitramur eſſe immunes [b]: ſed quæ occuparunt, eis, quorum fuerunt, tenentur in integrum reſtituere [c], ſi habent [d] in facultatibus: vnde poſſint ea reddere: & ipſis ex hoc moderata eſt pœnitentia iniungenda: quia licet quædam ex his, quæ occupauerũt, fateantur ſe pauperibus erogaſſe, non tamen aliena [e], (cum ipſa potuiſſent eis, quorum fuerint † reſtituere) debuerunt pauperibus erogare.

¶ *Participantes interfectoribus in excommunicatione, diuerſimode puniuntur, iuxta modum participationis. hoc dicit vſque ad §. clericos. Abbas.*

¶ Illis præterea, qui ſola excommunicatorum participatione ſe reos eſſe cognoſcunt: conſiderata temporis mora [f], quo in eadem nequitia perdurarunt, & inquiſito, ſi eis timor [g] vel affectione [h] communicauerint ſcienter vel ignoranter [i], eſt pœnitentia indicenda.

† fuerunt.

a Si inuito vel ignorante creditore alteri ſoluo, non liberor: ſecus ſi ipſe mãdãte, vel ratum habe re. Ioan. An.

clericis. & ſ. eo. cap. penul. & cum tali nunquam diſpenſatur. 50. diſt. miror. & ſi etiam ſit occultum miniſtrare in ſuo ordine nõ poteſt, cũ omnes alij poſſint. ꝛ. de temp. ordi. cap. vlt iuxta illud: Non ædificabis mihi tẽplũ: qa vir ſanguinũ es. 1. q. 7. ſi quis oẽm. Si vero caſu cõmittit homicidiũ, aut dabat operã rei licitę, aut nõ: ſi dabat opã rei licitę, & adhibuit diligẽtiã quã potuit & debuit, ĩ nullo imputatur ſibi, ac ſi non feciſſet. ſ. eo. ex litteris 2. & cap. ſignificaſti 1. & cap. dilectus. 50. diſt. ſi duo fratres. & c. hi qui. in prin. & c. ſæpe. ad fin. & ſ. eo. cap. vlt. niſi ſcandalum graue eſſet, vel tã talaboraret infamia, q̃ purgatio eſſet indicenda. ſ. eo. ex litteris 1. Si vero non adhibuit diligentiam quam debuit, imputatur ei propter negligentiam, quæ culpæ annumerari videtur in hoc, ita quòd nec promouetur ad ordines ſuperiores, nec vtitur ordine iam ſuſcepto. ſ. eo. c. proxi. & cap. ad audiẽtiam. niſi cum eo per dominum Papã fuerit diſpenſatum. 50. diſt. clerico iaciente. & ſ. eo. tua nos. Si vero dabat operã illicitæ rei, ſiue adhibuit diligẽtiam, ſiue nõ, ſemper imputatur. 50. diſt in. clerico. & ſi quis voluntate. & ſ. eo. contineba tur. & c. dilectus. in fin. & arg. 15. q. 1. c. illud. §. vt itaque. ff. de reg. iuris. culpa eſt. Si vero neceſſi tate, ſub quo continetur quod primo dixi de defenſione, aut neceſſitas illa fuit euitabilis, aut ineuitabilis: ſi euitabilis, imputatur; ita quòd ad ſuperiores ordines non poteſt promoueri: ſed in ſuſceptis de miſericordia toleratur. 50. diſt. de his clericis. Si fuerit inuitabilis: ſine omni diſpenſatione poteſt in ordine ſuſcepto miniſtrare. 50. diſt quia te. quod intelligitur de ineuitabili neceſſitate: vt puta clericus habebat gladium in manu ſua ad defenſionem Paganorum, Paganus irruit in eum, ita quòd clericus nullo modo potuit euitare, & iſte Paganus mortuus eſt cum gladio, quẽ clericus tenebat, præter propoſitum ipſius clerici. arg. ſ. eo. lator. in quo poteſt intelligi. ꝛ. eo. cap. 2. ſed ad ſuperiores non aſcendet ſine diſpenſatione, vt dicit Ioan. ſed Hug. dixit contra. arg. ſ. eo. lator. ſed Ioan. intelligit illam, lator. de diſpenſatione.

¶ *Iſto §. vſque ad finem ponitur pœnitentia clericorum præſtantium prædictæ morti auxilium, conſilium, vel fauorem. hoc dicit Abbas Siculus.*

¶ Clericos † autem, quos conſtat armatos interfuiſſe tanto facinori: & illos, qui conſilium [k] dederunt, vt ſanctus † vir caperetur, perpetuo non ſolum ab altaris miniſterio deponẽdos eſſe cenſemus, ſed etiam quòd in eccleſiis nullo vnquam tempore lectiones legãt, vel reſponſoria in choro ſeparatim cãtent: ſed in pſalmis apud Deum de commiſſo ſatagant veniam impetrare: Inſuper in diſtricto clauſtro monachorum, vel canonicorũ regularium (ſi fieri poteſt) ſunt recludendi: ita quòd vſque ad ſeptennĩ vel quinquennium [l], debeant ab eccleſiarum introitu coerceri.

¶ Idem.

¶ *Homicidium caſuale imputatur ei, qui dabat operam rei licitæ, ſi non adhibuit diligentiam, quam debuit.*

CAP. VII.

PResbyterum †, qui quendam puerũ intuitu diſciplinæ percuſſit in capite, cum poſt paucos dies expiraſſet [m], tam ab omni altaris miniſterio debes [n] perpetuo remouere, quàm ab officio ſacerdotali deponere, ſi ex ipſa percuſſione interiit, vel aliã infirmitatẽ [o] incurrerit, de qua noſcitur expiraſſe.

† Pro intelligentia huius §. & gloſſę in verbo, conſilium. vide Bernardinũ Diazi præct. crimi. can. c. 88.

† dictus.

† Cap. 8 eo. tit. in 1. cõpi. & poſt conſilium Laterañen. par. 26. cap. 7. Et de inſuetu vide Sylueſtrum ſuma verſus bo, homicidium. 2. q. 1. & Couarruuiam in Clemẽt. ſi furioſus. in 2. par. relectionis. §. 4. verſ. ad eandem par tem.

† Cap. 9. eo. tit. in 1. compilatione. & poſt concilium Laterañen. ſub Alexan. iij. par. 26. cap. 12. Et pro intellectu vid Couarruuiã & Sylueſtrum in locis præcedenti cap. citatis, illum num 8. hũc vero q 3.

† iactatione

† diaconem, in antiquis.

† Dictio nõ, deeſt in antiquis codicibus, eam habent recentiores, ſed videtur abeſſe oportere.

a Rationem diuerſitatis plene tradit Couarruuias præcitato loco, cum vide to.

b De materia huius gloſſio, præcepto, & defenſione, 50. diſt. ſiquis viduam. & 23. q. vlt. cap. vlt. ſæpeter De & ſ. de ele. pug. in duello. cap. 2. & ſ. eo. ſignificaſti 2. Et ſic diſtingue & ores hic vi circa hanc materiam, aut committitur homicidium voluntate, aut ca de Couarruſu, aut neceſſitate: Si voluntate, quod ſit tribus modis, facto, præcepto uiam in Cle & conſilio, vt cap. prædic. ſi quis viduam. & lingua ſiue adhortatione. ment. ſi fu rioſus. de ho ꝛ. eo. §. qui vero. & ſ. de pœn. quod in dubiis. & de pœn. diſtin. 1. perimicid. in 2 culoſe. In quocunque iſtorum caſuum quis committit homicidium, par. relecto non ſolum non debet promoueri, ſed in perpetuum debet deponi, vt sis, §. 2. & 4. hic dicit. & cap. ſi quis viduam. & etiam ſi Paganum interficiat, irregularis efficitur: ſiue Sarracenum. 50. diſt. clericum. & ead. diſt. de his

occaſionem dedit. ſ. c. de cætero. Et eſt arg. quòd ita punitur qui cauſam cauſæ præſtat, ſicut & qui proximam cauſam præſtat. ſ. eo. de cætero. arg. contra. ff. ſi quadru. paupe. fec. dica. l. vlt. Sed illud locum habet, cum aliàs contra naturam mouetur. Sed nunquid ſi poſtquã conſaluit, recidiuauit, tenetur magiſter? ita: nã ſemp causa ſufficit. de pœ. diſt. 2. ſi quis ſemel. & ſ. eo. ad audientiam. ſaltẽ propter dubium.

C*Ontinebatur.*] Cõmunis diuiſio: Secunda pars: ibi, *Ideoque.* Abbas.

CASVS. Cum quidam diaconus & alij quidam clerici à vineis ſuis opere completo redirent, causa leuiandi laboris, imitati ſunt quendam ludum viatorum, proiiciendo baculos ſuos in directum, vt alter alterius fuſtem feriret: cuius ludi conditio talis eſt, vt ille qui percutit baculum alterius: quaſi victor pro equo vtatur alio: ſed clerici equitandi licentia non vtentes, ſola iactione contenti erant: Quidam laicus ſuperuenit, & percuſſit baculum diaconi prædicti: ipſe ſtatim indiſcrete dorſum ipſius diaconi inſiliit, & a falce ipſius diaconi, quam ad cingulum habebat, mortale vulnus accepit, de quo infra octo dies expirauit: poſt hæc diaconus cum litteris archiepiſcopi ſui negotium continentibus ad Papam acceſſit: vnde mandat Papa eide archiepiſcopo, quatenus ſi res ita ſe habuit, eundem diaconũ ſine licentia Romani Põtificis ad ſuperiorem ordinem nõ aſcendere, nec in officio diaconatus miniſtrare permittat, ſed eum diſpenſatiue permittat in ſubdiaconat[a] officio miniſtrare. Nota q̃ clericus cum laico ludere non debet. Item qui non adhibet diligentiam, quam debet, in culpa eſt.

a ¶ *Ludum.*] Iſte ludus clericis non congruebat: & ideo ſi ludendo fecit, fuit in aliquantula culpa. ff. ad legem Aquil. Nam ludus.

b ¶ *Eiuſdem diaconi.*] In hoc ſimiliter fuit clericus in culpa, q̃ ludũ miſcuit cum laico. arg. 2. q. 7. laicos. 22. diſt. his igitur. in prin. cum ludus pernicioſus non debeat eſſe impunitus. ff. de fur. in furti actione. §. cum eo.

c ¶ *Romani Pontificis.*] ſ. cap. proxi. contra. ibi libere promouetur ad ordines ſuperiores; hic non, ſine licentia Papæ. Et idem caſus videtur. Quid ergo fines fecit eſſe diuerſos [a]? Solu. hic dabat operam illicitæ rei ludendo cum laico: quod non licet. Vel ſi etiam licitum fuiſſet, nõ adhibuit diligentiam quam debuit: quia cum ſciret ludi conſuetudinem, non remouit falcem à ſe, vnde fuit in culpa, quare promoueri ad ſuperiores ordines non debet ſine licentia Papæ, vt hic dicit, & in c. ſeq. ludebat cum clerico, & licito ludo: & de illo cultello non ſperabatur aliquod mortale, & ille potius ingeſſit ſe, proiiciendo alium ad terram: & ſic non fuit in culpa. ſic 12. q. 4. inter cætera. in fi. ſed ille qui ipſum proiecit, fuit in culpa. arg. ff. ſi quadr. pau. fe. dica. l. 1. §. cum arietes. Io. vero intelligit ſeq. cap. ſimiliter de diſpenſatione, & cum eo diſpenſauit: ſed hic referuauit ſibi diſpenſationẽ: & non negatur quin cum eo diſpenſetur, ſed ex littera hoc non colligitur. Vel poſſet dici, quòd quadam ineuitabili etiam neceſſitate hoc contigit, quod non impedit promouendum: vt dictum eſt ſ. eod. ſicut dignum. in penult. notu. ſed idem videtur in cap. proxi. ſed ibi ludebat cum laico, & vt dictum eſt: quod non licet clericis. in cap. ſeq. cum clerico. Ber.

L*Atior.*] Communis diuiſio: Conſultatio & reſponſio: Secunda: ibi, *Ideoque.* Abbas Sic.

CASVS. Quidam clericus P. nomine, cum quadam die caſu cum quodam clerico luderet, contigit, quòd ille clericus proiecit iſtum P. ad terram: cuius Petri cultellus, quem ad latus habebat, incidit in illum clericum proiicientem, & occubuit vulneratus: vnde ille P. accęſſit ad Papam, hæc ſibi exponens: mandat Papa epiſcopo diœceſano quatenus ſi eſt ita, & alia iuſta cauſa non impediat: permittat illum P. ad ſacros ordines libere promoueri. Nota q̃ homicidium caſu commiſſum, culpa non præcedente, non eſt imputandum.

¶ Idem Cuſentineſi. † archiepiſcopo.

¶ *Homicidium caſuale imputatur ei, qui dabat operam rei illicitæ, vel etiam licitæ ſecundum alium intellectum, ſi non adhibuit omnem diligentiam quã debuit.*

CAP. VIII.

COntinebatur † in litteris tuis, quòd cum diaconus præſentium lator, & quidam alij clerici à vineis eccleſiæ opere cõſummato redirent, leuiandi laboris gratia, quendam ludum [a] imitati viatorum, baculos ſuos ſtudebant iacere in directum, & alter alterius fuſtem ferire: cuius ludi ſolet eſſe conditio, vt qui alterius baculum percuteret, quaſi victor pro equo alio vteretur: ſed præfati clerici equitandi licentia nõ vtentes, ſola erant iactione † contenti. Quidam autem laicus, dum baculum eiuſdem [b] diaconi percuſſiſſet, incautus in eum equitaturus inſiliit: & ſic à falce illius diaconi, qua erat accinctus, mortale vulnus accepit, de quo poſt dies octo expirauit.

¶ Ideoque mandamus, quatenus eundem diaconum † ſine licentia Romani Pontificis [c] ad ſuperiorẽ gradum non † aſcendere, vel in diaconatus officio nullo vnquam tempore miniſtrare permittas: ſed eũ diſpenſatiue miniſtrare in ſubdiaconatus officio patiaris.

¶ Idem Exoñ. epiſcopo.

¶ *Homicidium caſuale non imputatur ei, qui non fuit in culpa.*

CAP. IX.

LAtor † præſentium P. clericus nobis propoſuit, quòd cũ quadam die caſu, cum quodam clerico luderet [d], contigit, quòd ille proiecit iſtum ad terram [e]: cuius cultellus, quem ad latus ſuum habebat: in alterum incidit, & fortuito caſu occubuit vulnerat[a]. ¶ Ideoque mandamus, quatenus ſi ita res ſe habuit, & alia iuſta cauſa nõ impedit, prædictũ P. libere [f] permittas ad ſacros ordines promoueri.

¶ Idem abbati ſancti Benedicti de Vebia †.

¶ *Is, ex cuius opera illicita ſequitur homicidium, irregularis efficitur.*

CAP. X.

SVſcepimus † litteras tuas, per quas cognouimus, quòd cum lator præſentium in cuſtodia cuiuſdam domus cum altero fratre maneret, ingredientes de nocte quidam latrones ad eos, tur[a] iter ipſos in perſonis affligere, & denudare veſtimentis propriis præſumpſerunt: in quos iſti reſumptis viribus inſurgentes, ligauerunt [g] illos, & detinere [h] vſq; ad notitiam capituli voluerũt: Cum autem iſte rem ad tuam audientiam perlaturus, ligatos eos in fratris ſui cuſtodia dimiſiſſet, & fures ſe ſoluere niterentur, frater illos (ne ipſe ab eis interimeretur [i]) occidit. ¶ Verum quoniam expediebat † populo, vt ſi quis ſimile quid attentare præſumeret, ſimili pœna puniretur, & ſic à ſimilibus temeritas reprimeretur, ſcripſit ad Papam, hæc ſibi exponens: mandat Papa epiſcopo diœceſano quatenus ſi eſt ita, & alia iuſta cauſa non impediat: permittat illum P. ad ſacros ordines libere promoueri. Nota q̃ homicidium caſu commiſſum, culpa non præcedente, non eſt imputandum.

¶ *Gloſ. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

d ¶ *Luderet.*] Licet cũ quandoque ludere, ſicut Iſaac, 32. q. 4. recurrat. Luſit etiam Ioſeph cum fratribus ſuis. 22. q. 2. quã autem. & ſic ludus iſte licitus fuit, & quia cum clerico: vt dixi in proxi. cap.

e ¶ *Proiecit iſtum ad terram.*] & ſic paſſus eſt tantum, & nihil fecit illi: vnde huic non eſt imputandum. De hac materia dictum eſt ꝛ. eodem, ſicut.

¶ *Glo. ſeq. ponit duas opiniones contrarias.*

f ¶ *Libere.*] de iure cõmuni, vt dicunt quidam, quod ſatis videtur: alij dicunt libere, per diſpẽſationem Papæ, ſcilicet vt dicitur ꝛ. cap. prox. Ber.

† Vebeia.

† Nebia.

S*Vſcepimus.*] Homicidium imputatur ei, qui fuit in culpa. hoc dicit. Communis diuiſio: Secunda pars. ibi, *Verũ.* Abbas.

† Cap. 11. eo. tit. in 1. compilatione, & poſt concilium Laterañen. par. 50. c. 27.

CASVS. Duo monachi erant in cuſtodia cuiuſdam domus de mandato abbatis: & dum in cuſtodia eſſent, quidam latrones de nocte ingredientes ad eos, coperũt illos in perſonis affligere, & veſtimentis etiam denudare: monachi iſti reſumptis viribus ligauerunt eos, & illos retinere voluerunt quouſq; capitulo nuntiarent: dũ vnus illorum ad notitiã abbatis rem perferret, dimittens illos in cuſtodia fratris, & cum latrones illi ſe ſoluere niterẽtur, frater ille timens ne occideretur ab illis, illos occidit: Iſte qui rem ad notitiam abbatis deferebat, dubitauit quòd factum illud ſibi imputaretur: ad dominum occidere la Papam cum litteris abbatis ſui acceſſit: vnde ſcribit Papa ipſi abbati dicens, quòd potius expediebat reliquere tunicam & pallium, & rerum ſuſtinere iacturam, quã pro rebus vilibus & tranſitoriis conſeruandis taliter in aliquos, exardeſcere: vnde iſte abſtineat à miniſterio altaris, & vterque illorum ad arbitrium abbatis peccatum ſuum ſtudeat expiare: quia conſtat eos ex ſtudio vtriuſque eſſe interemptos. Nota, quòd qui licitæ defenſionis fines excedit, in culpa eſt. Item pro amiſſione rerum temporalium nullus debet in homicidiũ incurrere. Item arg. quòd pœnitentiæ ſunt arbitrariæ. Item arg. quòd ita punitur, qui cauſam præſtat, ſicut ipſe faciens. Ber.

† Ex hoc §. colligitur aperte non licere clericis cere ordines ꝑ ſonas conſeruandis: de quo articulo vide laſor. ẽ in l. vt vim. ff. de iuſt. & iure.

¶ *Gloſ. ſeq. diſtinguit inter clericum & laicum, & ſignat contrarium.*

g ¶ *Ligauerunt.*] In hoc exceſſerunt fines licitæ defenſionis, cum poſſent aliter euadere: vnde homicidiũ ſubſecutum imputatur vtique, quia licet clericus latronem capere poſſit, vt res ſuas recuperet. arg. 14. q. 6. ſi res & ꝛ. de depo. cap. 1. iſti tamen ad hoc procedere non debuerunt: cum res ſuas ſaluas haberent: clericus [b] vero ſua defendẽdo non debet armis reſiſtere, nec aliquem propter res interficere. arg. 23. q. 8. c. 1. & cap. conuenior. & arg. 36. diſt. ſi quis vult. Arg. contra. ꝛ. eo. cap. 2. Laicus vero poteſt res ſuas & patriam armis tueri: & prævenire hoſtem. arg. C: vnde vi. l. 1. & 23. q. 2. Dominus. ſed clericus cum armis pugnare non debet etiam contra Saracenos. ꝛ. de vo. ex multa. & 50. diſt. clericum qui Paganum. Ber.

b Vide beatũ Thomam 2. 2. q. 64. ar. 4. & Dominicũ Sotum lib. 5. de iuſt. & iure q. 1. art. 4.

¶ *Glo ſeq. obiicit, & ſoluit.*

h ¶ *Detinere.* Iimmo vt q̃ licitũ erat occidere, cũ eſſent nocturni latrones. ꝛ. eo. ſi perſodiens. ſed non eſt verum: vt ff. ad l. Cor. de ſic. furẽ.

¶ *Glo. ſeq. reci. per obiect. & ſolu.*

i ¶ *Interimeretur.*] quia tutius eſt ante tempus occurrere, quã poſt cauſam vulneratam remedium quærere. C. in qui. cau. in integ. reſti. nõ

Universidad de Sevilla Biblioteca

á De hoc dubio præter Henricum Boich & alios hic vide Iasonem in l.vt.vim.cir. finem. ff de iustitia & iure.

est n ecessl.vlt.in fin.& C.quando liceat vnicui. sine iudi.se vin.l.1. sed hoc non fuit licitum ei immo potius debuit fugere [a] dum soluere se nitebantur:sicut Dominus fugit in Aegyptum cum ab Herode ad interficiendum quæreretur.23.q.3.§.1.Ber.

[a] ¶ *Substinere iacturam.*]23.q.3.§.1.Et dicit Apostolus: Nó vos defendentes, sed date locum iræ.ead.causa.& q. 1. sed magis fraudem patimini.ead. causa.q. ea. nisi bella.

[b] ¶ *Arbitrium tuum.*] Et ita est arg. quòd pœnitentiæ arbitrariæ sunt. 26.q.7.tempora pœnitudinis.Ber.

[c] ¶ *Vtriusque ope.*]Alter facto,iste ope,scilicet ligando.3.eo.ficut.§.2. Et ita est arg.quòd ita puniri qui causam præstat, sicut & ipse faciens.arg. 3. eo. presbyterum. & j. eod.cap.proxi.

¶ Cap.12.eo. tit.in 1.compilatione.De materia textus & glossæ citatos supra eod. in cap sicut dignum. & Syl uestrum in summa verbo, homicidium. 2. q. 22.

De cætero.]CASVS. Quidam diaconus præstitit causam homicidio:quæritur vtrum possit ad sacerdotium promoueri? Et respondet q non.Nota, quòd qui causam damni dat, damnú dedisse videtur.

¶ *Glo.seq.arg.& distinguit causam remotam & propinquam.*

[d] ¶ *Causam dedisse.*] Forte consilio,præcepto vel ope.50.dist.si quis viduam. & 3.eod. sicut. §. 2.& §.vlt.vel suggestione:vt cap.sicut.§.qui vero.& 3.eod.cap.proxi.in fi. Et ast arg. quòd qui causam damni dat, damnum dedisse videtur 50. dist.studeat.& ff. ad leg. Aquil.qui occidit.§.pen. & ff. ad legem Cor. de Sica.nihil. & 3.de iniur.

¶ Cap.1. eo. tit.in 1.compilat. Et de materia præaliis videto hic latissime Marianú Socinum, addeCouarruuiá in Clement. si furiosus.in 2. par. relectionis. §. 4. & in 1.par.in initio.nu.5.

† Dictio, alia, deest in antiquioribꝰ exẽplaribus, & in vetericõpilatione.

tius post tunicam relinquere pallium,& rerũ substinere iacturá [a], quàm pro conseruandis vilibus rebus & transitoriis tam acriter in alios exardescere,abstineat iste humiliter ab altaris ministerio : & vterque peccatum suum ad arbitrium [b] tuũ studeat expiare: Cõstat enim eos contra mansuetudinem ecclesiasticam, ex vtriusq; [c] ope interemptos.

¶ Idem Luceñ. episcopo.

¶ *Dans causam homicidio, irregularis est.*

CAP. XI.

De † cætero noueris,q; diaconus, qui homicidio causam dedisse [d] videtur, non videtur ad sacerdotium promouendus.

¶ Clemens tertius.

¶ *Homicidiũ casuale imputatur ei, qui dedit operam rei licitæ, si non adhibuit diligentiam,quam debuit.*

CAP. XII.

AD † audientiam Apostolatus nostri peruenit,quòd cũ quidam presbyter volens corrigere quendam de familia [e] sua, cingulo,quo cingi solebat ipsum verberare tentasset:contigit,quòd cultellus de vagina quæ cingulo adhęrebat,elapsus,eum in dorso aliquã tulum vulneraui:Postmodum vero cum ille vulneratus aliquandiu vixisset,& conualuisset à vulnere, alia † grauiori(vt dicitur)infirmitate percussus , viam est vniuersæ carnis ingressus. Quia vero vtrũ occasione vulneris decessisset, dubiũ habetur:vestræ discretioni duximꝰ [f] respondendũ,quòd cũ in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem,vos conuenit iniungere presbytero memorato,vt in sacris ordinibus non ministret : iniuncta tamen pœnitentia congruenti, sibi poteritis cõcedere,vt minoribus [g] ordinibus sit contentus.Si vero ille ex alia infirmitate obierit, poterit (sicut erat solitus)diuina officia ministrare.

¶ Innocentius iij episcopo Lingoñ. †

¶ *Homicidium casuale non imputatur ei,qui dedit operam rei licitæ,nec fuit in culpa.*

CAP. XIII.

DIlectus † filius A. capellanus proposuit,quòd cũ quadam corporis molestia grauaretur, vt comedendi appetitum aliquantulum excitaret,equum,quem nutriebat,ascendit:qui cum bene nõ pareret habenis , sed præter sessoris arbitrium saltibus lasciuiret,ipse(vt eius refrænaret impetum)fræno [h] vim intulit,equumque calcaribus stimulauit : cumque fracto fræno equus proprio arbitrio relictus curreret festinanter,quædam mulier veniens ex obliquo infantulum baiulans obuiauit; in quam equus irruens (procul abiecto sessore) puerum prædictum oppressit.Ideoque mandamus, quatenus si est ita:cum idem capellanus nec voluntare [i], nec actu [k], homicidium perpetrauit:nec dedit operã illicitæ [l] rei: non impedias , quo minus diuina possit officia celebrare.

¶Idem Meteñ. †episcopo.

¶ *Summatur vt supra cap. proxi.*

CAP. XIIII.

EX † litteris tuæ fraternitatis accepimus,quòd cũ H. presbyter fœnũ vellet de curru deponere, perticam qua fœnum ligabatur,proiecit in terram,& dum fœnum in terram proiceret, quendam puerum iuxta currum quidam inuenit semiuiuum : qui modicum liuoris in fronte habebat , & nihil aliud læsionis.dubitauit sacerdos an hoc esset ei imputandum . accessit ad Papam cum litteris episcopi sui : Papa quæsuit ab eo , vtrum circa currum solicite circunspexit priusquam perticam proiiceret in terrá, an esset aliquis circa currum: qui respondit , quòd diligenter circunspexit: nullum ,quatenus si est ita,ipsum libere permittat exequi officiũ sacerdotis,nisi contra eum graue scandalum sit obortum,vel tanta laboret infamia,quod inde debeat se purgare. Nota quòd qui diligentiam adhibet,quam debet,dando operam licitæ rei,si inde homicidiũ contingat, non imputatur. Item scandalũ reddit hominem irregularem,& indicit purgationem, licet veritas aliter se habeat : & sic punitur quis sine culpa.

[a] ¶ *Circunspexisset.*] & sic diligentiam adhibuit dando operam licitæ rei:vnde non imputatur, vt 50.dist.si duo.Ber.

[b] ¶ *Graue scandalum.*] Nota ergo quòd solum scandalum reddit hominem irregularem, siue punitur innocens propter scandalum.3.de cleri.ægro.tua.& 3.de prçb. cum teneamur.

¶ *Glo.seq.signat contrarium,& soluit.*

[c] ¶ *Vel tanta.*] & ita aliud est infamia, quàm scandalum , & plus importat graue scãdalum, quam infamia : quia infamia tollitur per purgationem,vt hic, sed vbi graue scandalum est, nõ indicitur purgatio : vt hic patet.Arg.contra. 3. de cohabi.cler. & muli. tua.vbi propter scandalum indicitur purgatio. non est contra:quia purgatio ad vtrunque refertur.Ber.

ij EX *litteris.*] Diuide vt 3.eo.dilecti². Abbas Siculus.

CASVS. Quidam monachus dum deponeret de campanili cãpanam, quoddam lignum corruit , & quendam puerũ occidit , quæritur quid iuris sit? Respondet Papa:si monachus rem necessariam & vtilem agebat,& in loco per quem non crederet aliquem transire, vel ibi esse , vel aliquem illuc de consuetudine venire , quando lignum mouebat , bene poterit ad maiores ordines,præsertim in monasterio promoueri.Nota,quòd homicidium casuale nõ imputatur alicui [b] si dat operam rei licitæ,& adhibet diligentiam,quam debet.

[d] ¶ *Si monachus.*]Iim. j.eo.tua.nam rem necessariam agebat & vtilé. j.eo.cap.vlt.

[e] ¶ *Transire non crederet.*]Vel si credebat aliquem trãsire:vel ibi aliquem esse,& ante casum clamauit,caue caue.j.eod.c.vlt.& 50. dist. si duo.& ff.ad l. Aquil.si putator.& Insti.eo.§.si putator. vbi ponitur tenor verborum,quæ hic sunt.aliàs imputaretur. 50. dist. sæpe. in princ. quia non adhibuit diligentiam,quam debuit.3.eod. ad audientiam.

[f] ¶ *Præsertim.*]id est,maxime:quoniam alibi posset sine dispensatione:quia sibi imputari non debet : quia fortuitos casus , qui præuideri non possunt,non præuidit.j.eod.c.vlt.

Significasti.] Communis diuisio:Secunda:ibi , *Ideoque.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam clericus cum equitaret,equus tam se quam ipsum proiecit in aquam,propter quod clericus equum grauiter calcaribus stimulauit:equus vero(cum esset bucca durus)præter voluntatem sessoris raptus est in cursum,& quandam mulierem , quam obuiam habuit,interfecit:clericus ad Papam accessit:& ipse fecit inquiri ab ipso, vtrum equi vitium prius sciret : & ille asseruit se ignorasse : mandat Papa episcopo suo,quatenus si est ita, ad cautelam iniungat ei pœnitentiam competentem:qua peracta,non impediat ipsum , quo minus in suscepto ordine ministret, & ad maiores valeat promoueri. Nota, quòd quis tenetur probare ignorantiam suam.Item quandoque pœna indicitur ad cautelam.

[g] ¶ *Improuiso.*]& sic non affuit occidendi voluntas.

[h] ¶ *Prius sciuisset.*] q2 si sciret,non fuisset absq; culpa,cũ sciret se nõ sufficere ad eius retentionem.ff. ad leg. Aquil. idem iuris.§.1.cum assecture quisq; nõ debeat, in quo intelligit vel intelligere debet infirmitatem suam aliis periculosam futuram,vt ibi dicitur.Institu.eod. §. impetu quoque.ver. sed & si.& 3.eod. dilectus.arg. hic enim leuissima culpa facit hominem irregularem [a]. 3. eod. continebatur.

¶ *Glo. seq. quærit , & soluit.*

[i] ¶ *Si ita est.*] Sed qualiter constabit de hoc? Quia fortiã solus erat, ob defectum probationis per iuramẽtum propium faciet fidem:quia solum Deum habet vltorem.C.de rebus credi. l.2. & præcipue cum de cõscientia alicuius quæritur, statur iuramento ipsius.3.de senten. excõ. si vero 2. & 3. de testi. præsentium. & 3. de excep. passoralis. & 3. qui matri.accu. pos. cum in tua.& 31.q.2.si verum esse. & præcipue si est bonæ famæ : vt ff. de re milit.non omnes.§.à barbaris.Et super hoc poterit adiungere compurgatores [b] propter excellentiam ordinis.j. de purga. cano. ex turum. quia circa maiora cautius est agendum.7.q.vlt. c.vlt.& ff.de carbo.edic. l.1.§.2.& 42.dist.quicunq;

[k] ¶ *Ad cautelam.*]j.eo. significasti. propter ambiguum duplicitatis. 23. q. 5. excommunicatorũ. Sicut ad cautelam quãdoq; aliquis absoluitur. j.de senten. excom. venerabili. & 3. de appel. ad præsentiam. & 3. de testi. veniens 2.in fin.

[l] ¶ *Competentem.*] Arbitrio superioris. Et leuis debet esse , cum in culpa non fuerit.

PEtrus.]Primo facti narratio:Secundo prouisio. Secũdaibi, *Quocirca.* Abbas.

CASVS. Petrus diaconus & monachus, dum olim esset in habitu seculari,quoddam beneficium obtinẽs in ecclesia de Rigelo,abbas illius ecclesiæ ipsum eodem beneficio spoliauit : propter quod amici illius commoti,nocte quadam in domo diaconi conuenerunt:& cœna facta dicebant , quòd volebant vindictam sumere de abbate : sed diaconus illis expresse inhibuit,ne abbatem occideret:aut aliquid faceret,vnde posset periculum sui ordinis incurrere : ipsi nihilominus irruerunt in eũ:& plagis impositis,post aliquot dies expirauit:monachus iste dño Papæ ré per ordinẽ explicauit : vnde mandat Papa epo diœcesano quatenus si præmissa vera sunt: diaconꝰ prædictus nõ solũ in diaconatus officio poterit ministrare , sed etiã ad superiores ordines poterit promoueri:nisi aliud canonicũ impediat : præsertim si super hoc nõ fuerit infamat⁹: cũ sibi obesse nõ debeat quod cõtra prohibitionem ipsius expressam,eo causam vel occasionem non dederit,fuit ab ipsius consanguineis attentatũ. Nota quòd infamia respersus promoueri nõ potest.Item non est imputandum alicui quod contra prohibitionem eius expressam actum est : alioquin dolus alterius ei obesset,qui culpabilis non fuisset.Item qui causam vel occasionem damni dat,damnum dedisse videtur.

† Vox , quidã, in plerisque codicibus desideratur: est tamẽ in antiquioribus. & vel cõpilatio deest adesse oportere.

† circunspexisset

† ei

† Cap. 3. eo. tit.in 3.compilat. Vide Syluestrum verbo.homicidium. 2 q. 10.& Couarruuiá in Clement.si furiosus.in 2. par. relectionis. §.4.vers.Tertio eadẽ posterior pars.

† Vox,quod dam,deest in antiquis codicibus.

† Cap.4. eo. tit in 3 compilat Vide citatos in cap. dilectus. supra eod.tit.

† Lugonen. † Lugdunẽ.

† Ca.1.eo. ti. in 3. cõpilat. Vide Couarruuiá in Clemẽt. si furiosus.de homicidio.in 2. par. relectionis. §. 4. versi. Tertio ad idem conducit. & Martinum Nauarrum in Manuali confessariorum ca. 27.tit. de qnta specie iurisdictionis.

† Meteñ. † Anteeñ.

† Cap. 1. eo. tit.in 3.compilat. Vide citatos in cap. proxime præcedenti.

† aliquos

† Alias ita mulierẽ quãdam obuiam habuit , quã ex improuiso,&c. sed lectio, quã retinuimus, planior est.

a Secundum Ioan. Vnde dicebat Gof fre. quòd si ab instructo & perito in e quirendo potuisset hoc prouideri,im putaretur ei. infra ca. vlti. Ioan.And.

† Cap. 1. eo. tit.in 4. compilat.Vidã Gõdisalui tra. de irregular. can de percussore. et la te Couarruuiam in Clemen. si furiosus.in 2. par. relectionis. §. 2. vers.notanter subsequitur.

† Rigulo

b Non putat Hostiensis hoc necessarium nisi laboret infamia. supra c. 2.& insra tit. 2.Ioan. And.

Universidad de Deusto

¶ *Glo. seq. Quærit, & remittit.*

a ¶ *Noueris veritate.*] & qualiter poterit ei de hoc constare? Dic vt dixi 3. eo. cap. proxi. a & si infamatus esset, se expurget. j. de purg. ca. ex tua. nisi grauc scãdalum esset. 3. eod. ex litteris. & j. c. proxi. arg.

b ¶ *Præsertim.*] id est, tantum: quia si esset infamatus, debet se purgare, vt dixi.

¶ *Glo. seq. reci. per quæstio. quid si non prohibuisset. arg. pro, & contra, & soluit.*

c ¶ *Contra prohibitionem.*]sic 3. de simo. sicut 2. immo etiam si non prohibuisset: dummodo tamen non dedisset cõsilium, non tenetur. 1. q. 4. quia præsulatus. vbi est similis casus. Nec de voluntate debet aliquis se purgare. Arg. contra in præced. cap. quia præsulatus: ibi, quòd absque sua voluntate. & j. c. proxi. C. de fide instr. l. vlt. C. de his qui ad eccl. cõfu. præsenti. circa princi. quod videtur potius consentire: quia si eo audiente, & non contradicente, & tacẽte talia dicebant, consentire præsumeretur, vnde imputaretur ei. Vin.

d ¶ *Causam vel occasionem.*] non intelligas istud ita large, ne fit cõtra. 23. q. 5. cum homo. & cap. de occidendis. sed de causa vel occasione propinqua. arg. 3. eod. ad audientiam. & cap. de cætero. quia in veritate propter eum fuit occisus. Ber.

Significasti nobis.] Istud ca. est multũ allegabile, & ita communiter solet sũmari: Quo ad legem promotionis censeatur irregularis & pro homicida, qui vulnerauit, licet non posset sciri an vulnus fuerit lethale, ex quo vulneratus ab aliis obiit. Diuiditur: In prima ponitur consultatio: In secunda responsio distinguẽs. ibi, *Nos.* Primum mẽbrum prosequitur: ibi, *Et quidem.* Secundum: ibi, *Quòd si.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam maleficus intrauit ecclesiam, vt ornamenta altaris, & libros ecclesiasticos, & Eucharistiam asportaret: Laurentius presbyter eiusdem ecclesiæ canonicus regularis, accepto ligone maleficum illum percussit, sed si ad mortem fuerit ictus huiusmodi, penitus ignorauit: parochiani illius ecclesiæ videntes illum ornamenta ecclesiæ asportantem: acceptis fustibus & gladiis interfecerunt eundem: presbyter iste de sua salute cogitans, cõfessus est abbati suo prædicta, vnde abbas domino Papæ supplicauit, vt cum eo misericorditer agere dignaretur: dominus Papa in casu præmisso dicit distinguendum, vtrum constare possit, quòd præfatus sacerdos non inflixit mortalem percussionem, de qua mortuus non fuisset, si aliorum vulnera non fuissent subsecuta: & si ille percussor voluntatem non habuerit occidendi, nec studio, consilio vel mãdato illius processerunt alij cõtra illum: & si hoc ita est, post pœnitentiam ad cautelam iniunctam, in officio suo poterit ministrare religionis fauore: & sine scandalo sacerdotale officium potest exercere cum regularis existat: cum de his sic ei credendum, qui non accusatur vel denuntiatur: sed per seipsum confitium appetit salutare: quòd si diserni non possit ex cuius ictu mortuus fuerit, in hoc dubio tamquam homicida debet haberi sacerdos: & si homicida non sit, à sacerdotali debet officio abstinere: quia in hoc casu tutius est abstinere, quàm celebrare, pro eo quòd in abstinendo nullum, in celebrando vero magnum periculum timeatur: Si vero sacerdos prius percussus ab illo maleficio vt dicebatur, cum ligone illum repercussit in capite: licet vim vi repellere liceat: quia tamen id fieri debuit cum moderamine inculpatæ tutelæ, non ad sumendam vindictam, sed ad repellendam iniuriam: non videtur sacerdos ab homicidio excusari, tum ratione instrumenti, cum quo ipse percussit, quod non solet leuem plagam inferre, cum graue sit: tum ratione partis, in qua fuit ille percussus, in qua de modico ictu mortaliter quis solet lædi. Nota argu. quòd voluntas imputatur in homicidio. Item consilio, mandato, studio committitur homicidium. Item in pœnitentia cuilibet est credendum: quia non est verisimile, quòd aliquis sit immemor suæ salutis. Item pœnitentia iniungitur alicui ad cautelam. Item fauore religionis fit, quod alias nõ fieret. Item nihil cũ scandalo est faciendum. Item in dubiis via certior est tenenda. Item punitur quis sine culpa. Item vim vi repellere licet, sed cum moderamine inculpatæ tutelæ, scilicet cum æquali repulsione. Item vindicta non est sumẽda, sed iniuria propulsanda. Item ratione instrumenti, cum quo quis percutitur, & ratione partis, in qua quis percutitur, iudicatur homicidium.

Maleon. Malebran.

Cap. 2. eo. tit in 4. compilatione. Et de materia & intellectu huius decretalis latissime Couarruias in clemẽt. si furiosus, de homicid. in 2. par. relectiõis §. 2. ver. sed primo hac eadẽ ratiõe. & Antonius Gomezius to. 3. variar. resol. c. 3. de homicidio, nu. 36. adde omnino concilia Trident. sess. 14. de reform. cap. 7.

Ad

Ad hoc dicas, quòd vi m vi repellere licet, vt hic dicit, & in concord. primis. tamen quædam consideranda sunt in repulsione talis: vt incontinenti fiat, & non ex interuallo. ff. de vi & vi ar. idem est. §. cum igitur qui. & j. de senten. excommunica. si vero. Item si causa defensionis, & non vlciscendi: vt ff. ad leg. Aquiliam, scientiam. §. vlti. & 23. q. 1. quid culpatur. & cũ moderamine inculpatæ tutelæ, tamen si quis modũ excedat, & non ex proposito, non tenetur, vt dictum est in prædictis concord. Ala. & Io. distinguunt, an fiat vis per sonæ, an rebus: Si personæ, tũc ante quam sit vis illata, repellenda est: & si aliquis vim factam repellat, potius præsumi debeat, quòd defendendi, non vlciscendi causa hoc fiat, dummodo in ipso negotio fiat. ff. ad l. Aquil. si ex plagis. §. tabernarius. & hoc si primus percussor denuo volebat percutere: alioquin si nolebat ipsum repercutere, & alter percussit, potius dicitur esse vindicta, quam repulsio iniuriæ, & hoc æquum videtur. Seruatur enim moderamen, si illud tantum fiat, quo omisso violentia repelli non posset. Si ergo violentum intersticis, sic quòd periculum mortis ab eo vitare non poteris, eum sine pœna interficis. ff. ad leg. Aqui. l. 4. C. ad l. Cor. de sic. l. 2. & 3. arg. 3. eo. c. 2. Si autẽ vis infertur rebus, licitum est repellere illatã vim incontinenti, & inferendam, vel quam citius sciuerit & poterit collectis amicis. ff. de ac qui. poss. quod meo. §. vlt. & l. clam possidere. §. qui ad nundinas. & 3. de restit. spo. olim. Iniuriã vero iam illatam personæ ex interuallo repellere non licet: quia sic esset vindicta: & ita intelliguntur cõtraria hic signata.

†Ipsum

†In codice Barbatię ita: Idem episcopo Placen.

†Dictio, multũ, deest in manuscriptis exemplaribus.

Tva nos.]Diuiditur: quia duo sunt quæ sta: Secundum: ibi, *Ad vltimum.* Et quælibet pars potest subdiuidi in consultationem & responsionem, quæ patent in littera. Abbas.

CASVS. Quidam monachus credens se quandam mulierem à gutturis tumore liberare, tumorem illum aperuit, præcipiens illi mulieri, ne vento se exponeret vllo modo: ne forte si ventus subintraret causam mortis inferret: sed mulier contempto eius mandato dum messes collegeret, vento se exposuit incaute: & sic per apertionem gutturis, sanguis multus effluxit, & sic mulier diem clausit extremum: quæritũ fuit, quid de isto monacho sit agendum? Respondet Papa, quòd licet ipse monachus multum deliquerit alienum officium vsurpando quod sibi non conueniebat, si tamen causa pietatis hoc fecit, & peritus erat in exercitio chirurgiæ, & adhibuit diligentiam, quam debuit: ex eo q̃ per culpam mulieris contra illius consilium hoc ei contigit, non est repellendus, quin post satisfactionem condignam cum eo misericorditer agi possit, vt valeat celebrare diuina: alioquin interdicẽda est ei sacerdotalis ordinis executio de rigore.

AD VLTIMVM. Alia quæstio facta fuit domino Papæ, & ecclesiæ: Quidam scholaris timens, ne latrones essent in domo, surrexit de lecto, & inuenit ibi furem, qui scholarem vulneravit, & necessitate facto, scholares quæsierunt eundem latronem, & inuentus est vulneratus, & traditus Potestati: coram quo asseruit, quòd prædicta nullatenus perpetrasset: Potestas ad scholarem illum nuntios misit, vt diceret quicquid sciret de fure illo, vel traderet insignia: qui cultrum, quem ipsi latroni abstulit, & sotulares, quos ibi dimiserat, nuntiis tradidit: nil amplius de ipso facto se intromittens: Potestas his receptis latronẽ ipsum apparitoribus suis tradidit puniendum: qui sibi amputauerunt virilia, & oculos eruerunt: latro ira & dolore cõmotus, nec cibum sumere voluit, nec potum, & sic mortuus est: quæritur, vtrum scholaris ille possit ad sacros ordines promoueri? Respondet Papa, quòd si præfatus scholaris aliàs dignus est, propter prædictum euentum à sacris ordinibus nõ est prohibendus. Nota, quòd nullus debet vsurpare officium, quod ad ipsum non pertinet. Item qui diligẽtiam adhibet in factis suis, licet aliquod sinistrum eueniat, ei non est imputandum. Item qui non est in culpa: non est ab ordinibus prohibendus.

†Cap. 3. eo tit. in 4. compilatione.

De materia & intellectu Martin' Nauarrus in Manuali cõfessionum cap. 27. tit. de quinta specie irregularitatis. Sylvester verbo, homicidium. 1. q. 12. & Couarruuias in Clement. si furiosus. in 2. par. relectionis §. 4.

a ¶ *Congruebat.*] 3. ne cler. vel mona. cap. 3. & c. sententiam sanguinis. vnde in culpa fuit alienum officium vsurpando. ff. de reg. iur. culpa est.

b ¶ *Diligentiam.*] quia si per imperitiam accidisset, ei imputaretur. Instit. ad leg. Aquil. §. imperitia quoque. sed euentus mortalitatis nõ imputatur medico. ff. de offic. præsi. illicitas. §. sicuti. Prætextu enim humanæ fragilitatis delictum decipientis in periculo hominis innoxiũ esse non debet, vt ibi dicitur. simile 3. de æta. & qualita. ad aures.

†De materia huius §. vide Sylue-strum verbo: homicidiũ, 3. q. 4. & 5 & Couarruuiã in Clement. si furiosus in 2. par. relectiõis. §. 5.

†Vicentię

ADDITIO. Vnde versus:

Non est in medico semper releuetur vt æger.

c ¶ *Post satisfactionẽ.*] ex hoc patet, quòd fuit in culpa, & ex eo quod sequitur, misericorditer alienum officium vsurpando: & sic quandoq; imputatur alicui aliq̃ delictum: ea tamen quæ sequuntur ex eo, non imputantur. 15. q. 1. inebriauerunt Loth. Culpa enim mulieris huic imputari non debet, quæ contigit contra consilium ipsius. fim. 50. dist. sæpe.

†interfignis

d ¶ *Alioquin.*]id est, si non erat peritus: & si non adhibuisset diligentiam, quam debuit: aut ex cupiditate fecit. Ber.

¶ *Glossa sequens obiicit. alleg. 4. & soluit dupliciter.*

e ¶ *Nuntiis tradidit.*]Sed videtur, q̃ ille scholaris potius tacere debuisset. 22. q. 2. ne quis. Item nonne dictum eius est occasio mortis illius. 23. q. 5. vnum solum. in fi. & j. de excess. præla. ex litteris. Item promouendus abstinere debet ab omni eo, per quod possit ad effusionem sanguinis peruenire. 50. dist. clericum qui. Item iste quasi testis inductus fuit, quod non licet clerico in causa sanguinis. 11. q. 1. testimoniũ. & 3. ne cleri. vel mona. sententiam. Ad hoc dico, quòd non fuit inductus tamquam testis, quia nec ad præsentiam iudicis accessit, quod fit in criminalibus. in Auth. de testib. §. quoniam. in fi. collat. 7. Cum ergo iste nec facto, nec præcepto, nec consilio, nec defensione, nec lingua, nec adhortatione homicidium fecerit, non debet ab ordinibus impediri: quibus modis homicidium committitur & imputatur, vt dictum est 3. eod. sicut dignum. & præterea iste seipsum occidit.

f ¶ *Tradidit puniendum.*]tamen per istud non fuit conuictus de furto: non enim eo ipso est fur, qui animo furandi domum intrauit. ff. de furt. vulgaris. §. qui furtum.

Universidad de Murcia Biblioteca

Sicut.] Communis diuisio,consultatio,& responsio : Secunda : ibi, *Nos vero.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam monachus Cartusiesi.ordinis, quãdam mulierem asserentem se concepisse ex eo,traxit per zonam quasi ludens cum ea: ipsa per hoc sic se asseruit esse læsam,quòd huiusmodi occasione fecit abortum : propter quod dictus sacerdos de consilio quorundam , ab altaris ministerio se suspendit : quæritur fuit, quid esset de eo agendum ? Respondet Papa, quòd si non erat viuificatus conceptus, poterit ministrare; alioquin debet ab altaris ministerio abstinere. Nota,quòd antequam conceptus sit animatus , non dicitur committi homicidium per abortum.

† Cartusiæ † Cartusiesi. ordinis. Incodice Barbatiæ.

¶ *Glo. seq. inducit duo similia. alleg. in contrarium duo iura. Primum soluit. Secundum remittit.*

a ¶ *Viuificatus.* Sic 32.q. 2.quod vero. & c. Moysses. quod pro vtraquè parte potest induci. arg. contra.2.q.5.consuluisti. & ℨ.eo.si aliquis.c.illud, consuluisti. intelligitur quando puerperium iã erat animatũ.& c. Moysses. & cap. illud , si aliquis.ℨ. eo. ibi exponitur istud,& c. quod vero.intelligitur quando nondum habet animam. Similiter distinguit lex. ff. de pœnis , si quis aliquid. §. qui abortionis. tamen licet non teneatur lege canonica,vt hic patet,nec lege Mosaica, tamen tenetur lege Cornelia de sica. ff. ad leg. Corn.de sica. si mulierẽ. & etiam lege Aquil.vt ff. ad leg.Aquil.si seruus. §. si mulier.De eo qui procurat veñena sterilitatis, dictũ est ℨ. eo. si aliquis. vbi etiam de hoc.

† Cap. 4. eo. tit.in 4. compilatione.

Vide Antonium Gomezium tõ. 3.variar. resolut.cap 3 n.u. 32.Albertum Trotium lib. 2. de perfecto clerico, c. 14. & Couarruuiã in Clement. si furiosus. de homici part. 2. relectionis.§ 3.

† Aliàs,ab eo.

† huius.

Postulasti.] Consultatio & responsio : Secunda:ibi, *Ad quod.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidã (quia decimas debitas ecclesiis non soluebant) excommunicati fuerunt : ipsi excommunicatione contempta , decimas soluere non curabant: quæsiuit episcopus,vtrum licitum esset illi potestatem regiam implorare,cum ad solutionem ipsarum absque sanguinis effusione vix possent cõpelli? Respondet Papa,quòd si de huiusmodi querimonia simpliciter deponat apud regem,& ipse in eosdem rebelles traditam sibi exercuerit potestatem,eorum erit duritiæ imputandum.Nota quòd si clericus simpliciter conqueratur de laico coram Potestate seculari,si propter inobedientiam ipsius ipsum durius puniat,quam natura querimoniæ requirat,clerico non imputatur. Item gladius est commissus regi ad vindictam malorum,laudem vero bonorum.

† Præter Iohannem Ananiam &alios doctores hic vide Syluestrum verbo, homicidiũ,3. q.5.& Couarruuiam in d. Clement. si furiosus. de homicid. in 2. par. relectionis. §. 5.

b ¶ *Bonorum laudem.*]ℨ.de maio.& obed.solitæ.

¶ *Glo.seq.reci per q.& sol.contra quam alle.4.iura.*

c ¶ *Imputandum.*]Nota,quòd clericus potest agere ciuiliter contra laicum coram suo iudice de crimine,ad hoc vt sit in perpetuum carcerem,vel vt puniatur pecuniariter.23.q.5.nõ vos.ad fi.& arg.ℨ. de Iudæ.ita quorũdam.& si iudex secularis per talem querelam durius puniat quia ille non vult aliter obedire iudici,vt hic dicit,nõ imputatur clerico.23.q.3.Maximianus.& q.5.non vos.ad fi.& c.relegantes.ad fin. ff.de bon.lib.qui.cum maior. §.1.versi.si tamen.& arg.ff.de cuict. si per imprudentiam.& arg.ℨ.eod.c.tua nos.& absit,vt ea quæ propter bonũ facimus,nobis imputentur,si præter voluntatem nostram aliquã malum contingat.23.q.5.de occidendis.alioquin Paulus in effusione sanguinis,suum crimen agnosceret,vt ibi dicitur , quod nefas esset dicere:vt ibi.Arg.contra.23.q.5.cap.2.& c.vnum solum.in fine.de pœni.dis.

sumpsit, nec cibum : & sic de medio est sublatus. Vnde per nostrum oraculum postulas edoceri , vtrum præfatus scholaris ad sacros valeat ordines promoueri? ¶ Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus,quòd si præfatus scholaris dignis meritis adiuuatur , propter præscriptum euentum,à susceptione sacrorum ordinum nullatenus est arcendus.

¶ Idem Priori & fratribus Cartusiesi.†

¶ *Qui dat causam abortioni, homicida est,si conceptum erat viuificatum animal rationale:alias secus.*

CAP. XX.

Icut† ex litterarum vestrarum tenore accepimus, cum quidã presbyter vestri ordinis , qui prius fuerat niger monachus, quandam mulierem prægnantem , cum qua contraxerat consuetudinem inhonestam,& quæ asserebat se concepisse ex † eo, per zonam arripuerit quasi ludens,ipsa per hoc sic se asseruit esse læsam , quòd occasione huiusmodi † abortiuit:propter quod idem præsbyter proborum virorum vsus consilio , seipsum duxit ab altaris ministerio sequestrandum:& infra. ¶ Nos vero deuotioni vestræ insinuatione præsentiũ respondemus , quòd si nondum erat viuificatus [a] conceptus , ministrare poterit:alioquin debet ab altaris officio abstinere.

¶ Idem ℨ. episcopo.

¶ *Non imputatur clerico ciuiliter iustitiam petenti de laico.si iudex in laicum exercet vindictam sanguinis.*

CAP. XXI.

POstulasti †: & infra. ¶ Quæsiuisti preterea, vtrũ cõtra quosdã contẽpta excõicationis sententia debitas ecclesiis decimas subtrahentes , tibi regiam implorare liceat potestatem: cum ad solutionẽ ipsarum vix absque sanguinis effusione valeant cõarctari? Ad † quòd respondemus,quòd si te huiusmodi querimoniam simpliciter deponente, rex (cui ad bonorum laudem [b] , vindictam vero malorum, gladius est commissus) in eosdem rebelles traditam sibi exercuerit potestatẽ, eorũ erit duritiæ [aut † malitiæ] imputandum [c] .

¶ Honorius iij. episcopo Eboracen.†

¶ *Homicidium casuale non imputatur ei,qui non occidit,nec fuit in culpa, etiã si ad cautelam veniam postulauerit.*

CAP. XXII.

EXhibita † nobis I. clerici cõfessio patefecit,quòd cum in puerili [d] esset constitutus ætate,cũ quibusdam coætaneis suis ludẽs [e] , & insequens vnum ex illis , lapidẽ post eum non animo [f] lædendi, sed timorem incutiẽdi proiecit [g] : qui licet † ex proiecto lapide percussus non fuerit neque tactus, ad alium tamen lapidem corruens [h] , & caput offendens , tum propter imperitiam medicantis , tum propter patris incuriam , qui laboribus & sudoribꝰ ipsum exposuit, expirauit. Quia vero dictus clericꝰ, vt mitigaretur dolor patris defuncti,veniam super hoc postulauit ab ipso,tu cum à sacrorum ordinũ susceptione repellis:quamquam idẽ defuncti pater in extremis laborãs, tibi & presbytero , cui suã aperuit conscientiam , confessus fuerit, & præstito firmauerit iuramento,nihil ipsum in morte filij sui(prout sibi cõstiterat) cõmisisse: Quare idẽ clericus postulauit [i] à nobis,vt cũ erat tamen doli capax:quod patet ex eo quod dicitur,non animo lædendi:aliàs nihil esset:quia talis furioso comparatur.15.q.1. illud. & ff. de acquir.poss.l.1.§. 1. Doli capax dicitur qui est proximus pubertati: vt ff.de reg.iur.pupillum.

1.periculose.& ℨ.de excessibꝰ.ex litteris.

ADDITIO Hodie dicendum est vt habetur in c.2.eo.tit.lib.6. vt præmittatur protestatio. Abbas.

Exhibita.] In prima parte ponitur petitio : In secunda exhibitio: ibi, *Quocirca.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam clericus I.nomine,cum esset in puerili ætate constitutus, & cũ quibusdam aliis pueris luderet , & insequeretur vnũ ex illis,lapidem post illũ proiecit non animo lædendi , sed rimorem incutiendi:qui lapide proiecto non fuit tactus,sed cadens ad alium lapidẽ, caput læsit , & cum propter imperitiam medici, tum propter patris incuriam,qui laboribus ipsũ exposuit, expirauit: dictus I.veniam postulauit à patre illius, vt mitigaretur dolor ipsius: propter quod episcopus illi à sacris ordinibus repellebat,quamuis pater defuncti laborãs in extremis confessus fuerit episcopo,ꝙ nihil dictus clericus in mortem filij sui commisisset: vnde petebat clericus ille à Papa vt cum læsam conscientiam de morte illius nõ haberet,cum eo misericorditer agere dignaretur: vnde mandat, quatenus si constiterit ita esse,à sacris ordinibus propter hoc nullatenus repellatur. Nota, quòd ætas excusat à delicto Item si cto, in rasen percussus ab alio culpa tionibus, cõfusa in maiorem infirmitatem inciderit , non tenetur percussor.

† Aliàs ita: Ad quod breuiter respondemus.

Rom. c. 13.

† Hæc duo verba : aut malitiæ, desunt in antiquis exemplaribus.

† Ebroicen.

† Eboracen.

† Vide Tabienem ver bo , irregularitas. 3. §. 4. Syluestrum verbo , homicidium. 1. q. 20. & de intellectu Couarruuiã in Clement. si furiosus in 2. par. relectionis. §. 4. nu. 6. † eo proiecto, in rasen tra veterum fidem.

d ¶ *In puerili.*] Vade beneficio talis [a] ætatis excusatus videtur. de consc.dist.4.cos. & ℨ. de senten. excom. c. 1. quia videat. C. de fal.mo. l. 1. in fi. ff. qui & à quibus , pupillus.

a De materia huius glossæ vide Tiraquellũ tract. de pœnis temperã. aut remitten. d.s , causa 7.

e ¶ *Ludens.*]quod ei licebat,quia lusit & Isaac, vt dictum est ℨ. eo.lator. & pueris permissum est ludere.11.q.1.cap.Spiritus sanctus. §. eccc. quando

f ¶ *Non animo.*]ex hoc probatur ꝙ erat doli capax , nec tñ in culpa propter hoc esse videtur,quia nec volũtate, nec actu homicidiũ perpetrauit.ℨ. eo.dilectus.& c.significasti 1.q.a voluntas in maleficiis spectatur,nõ exitus.ff.ad leg.Corn.de sica.diuus. & C.eod.tit.l. 1. & ℨ. de senten. excom.cum voluntate.secundũ talem legẽ promotionis vt ꝙ opus potius spectetur, non exitus.15.q.1.si quis non iratus.

g ¶ *Timoremincutiendi proiecit*] In hoc vt culpa : nã ludus noxius in culpa est.ff. ad leg. Aquil. nam ludus. & arg. ℨ. de præsumpt. c. 1. Vnde versus : *Non lusisse pudet, sed non incidere ludum.*

¶ *Glossa sequens reci. per obiec.*

h ¶ *Corruens.*]ipse puer qui fugiebat ,ppter timorem illius: vnde culpam cõmisisse vt,ex eo quod dedit occasionẽ:quare damnũ dedisse vt, vt ff.ad l.Aquil. q. occidit.§.pe. ℨ. eo.decastero. & c. presbyterum. sed excusatur ,ppter imperitiam medicantis,& ,ppter incuriã patris.arg. ℨ. eo.tua. & propter ætatem:quia causa multum fuit remota,

¶ *Glo.seq.recitetur per obiectionem.*

i ¶ *Postulauit à nobis.*] Per hoc videbatur culpabilis , sed non est verum:quia hoc fecit ex benignitate & humilitate : vnde episcopus non debuit ipsum propter hoc repelliere , maxime cum pater defuncti hoc iurasset, & quia ea sunt in nostris officiis gratiora, quæ cum

cum liceret nobis non impendere,causa tamen dilectionis impendimus:28.q.1.iam nunc.

¶ *Glo.seq.arg.& tenet contrarium.*

a ¶ *Misericorditer.*]Arg.quòd hæc decre.contineat dispensationem , sed non credo : nam quicquid facit Ecclesia , totum est misericordia & veritas:quia vbi iustitia obseruatur , misericordia adhibetur.45.dist. disciplina. quod patet ex responsione. Ber.

Ioannes.] Prima pars narrat factum:Secunda dissinit:ibi, *Nos igitur.* Abbas Siculus.

CASVS. Sacerdos iste dum pulsaret campanam,vt populus fidelium ad diuina officia conueniret,campana cecidit,& occidit quendã puerum coram ipso:vnde de ipse hoc domino Papæ humiliter intimauit Papa considerans, quòd dictus sacerdos dabat operam licitæ rei , non debet sibi imputari si casus omnes fortuitos nõ præuidit : vnde mandat, quatenus si constiterit ita esse , dictus sacerdos libere suum officiũ exequatur. Nota quòd de casu fortuito nullus tenetur,cum præuideri nõ possit.

† Vide præliis hic Ioannẽ de Ania , & citatos supra eo. tit.in c. ex litteris li.2.

b ¶ *Signo.*]ℨ.dist.ius militare.& ℨ.de offi. custo. cap.1.& 2.

c ¶ *Rei licitæ.*]ℨ.eod. ex litteris.& ℨ.eo. cap. vlti. Ber.

† Aliàs. p. presbytero.

d ¶ *Fortuitos.*]ℨ.eo.cap. vlt.vbi de hoc.

e ¶ *Permittatis.*]de iure communi. Absit enim quòd ea quæ propter bonum facimus, nobis imputentur , si præter voluntatem nostram alicui quicquam mali contingat.23.q.5. de occidẽdis. Ber.

† Vide beatum Thomã super glossa huius c.citatũ, & S. Antoninũ 3 par. tit. 28. c.1.§. 6. Syluestrũ verbo, homicidiũ.3. q. 6. & Couarruuiam in Clemẽt.si furiosus in 2. part. relectionis. §.3.

Elicis.]quod ei licebat,quia lusit & Isaac, vt dictum est ℨ.eo.lator. & pueris permissum est ludere.11.q.1.cap.Spiritus sanctus. §. eccc. quando

† Aliàs,& ita inuicem,&c.

Petitio.] Communis diuisio:Secũda: ibi, *Mandamus.* Abbas Siculus.

CASVS. Saraceni inuaserunt quoddam castrum in quo Pelagius presbyter morabatur:tãdem Christiani tam laici quàm clerici exiuerũt contra illos: & inuicem confligentes hinc & inde multi occisi sunt vel fuerunt:vnde cum sacerdos iste aliquos percussisset,timebat ne irregularitatem incurrisset: propter hoc exposuit hoc domino Papæ:& ipse mandat eidem, quatenus si de interfectione cuiusquam in illo conflictu ipsum conscientia sua remordet,à ministerio altaris abstineat reuerenter , cũ in hoc casu tutius sit abstinere,quàm temere celebrare. Nota, ꝙ clerici pugnare non debent etiam contra Saracenos. Item in dubiis via tutior eligenda est.

a De materia hui' glossæ vide omnino B: Thomam & ibi Caietanũ 2. 2. q 40. art. 2. & q 64. art 4. vnde scilliges quã tũ liceat clericisin bello. adde plenissime per Tabiensem verbo,irregularitas 3. §.20.

f ¶ *Remordet.*] scilicet ꝙ aliquem interfeceris : licet enim clerici [a] alios possint hortari ad pugnam in iusto bello cõtra hostes,quale fuit iudi:vt 23.q.vlt.igitur.hortatu.omni timore.vt pridẽ.& q.2. dominus. & 63.dist.Hadrianus.in propria tamẽ persona pugnare non possunt,vt 23.q.vlti.quicunque.& cap.clerici.& 50.dist.clericũ qui.& cap. de his clericis.quia eorum officium reddit eos inhabiles ad pugnandum,vt ℨ. de voto. ex multa.ad finem.

g ¶ *In huiusmodi dubio.*] sic ℨ. eo.significasti. & cap. ad audientiam. vbi de hoc.fim.ℨ.de cleri.excom. mi.illud. Et sanctius est in hac vita Domino sub inferiori habitu famulari,quàm alta indebite appetendo dãnabiliter ministrare.50.dist.de his.in fi.& ℨ. de tẽpo. ordi.ad aures.

Quidam.] CASVS. Quidam presbyter euocauit quendam in adiutorium ædificationẽ ecclesiæ : & dum presbyter quoddam lignum dissolueret,ille homo cum ligno ruit in terram, & mortuus fuit : dubitabatur, an illi presbytero esset hoc imputandum : significatum fuit hoc domino Papæ:ipse vero considerans, quòd sacerdos dabat operam licitæ rei,& etiam adhibuit diligentiam , quam debuit adhibere , circunstantibus præmonitis ita alta voce , quòd intelligere potuerunt: Respondet , quòd propter hanc causam, vel quia omnes casus fortuitos non præuidit,qui præuideri non possunt,non dẽt idẽ quo ad officiũ vel beneficiũ impediri. Nota, ꝙ casus fortuitos nemo potest præuidere : & ideo iste presbyter non tenetur de homicidio.

† Præter Doctores hic vide citatos in c.ex litteris. il 2.supra eo. tit.

h ¶ *Licit æ rei.*] sic ℨ. eo. cap.ex litteris. vbi similis casus ponitur.& ℨ.eo. Ioannes.

i ¶ *Præmonitis.*] dicendo,caue caue,50.distin.si duo. vnde fi incuria illius mortuus est , huic qui ipsum monuit , non imputatur. 50. dist. sæpe. ad fi.

k ¶ *Præuideri non possunt.*] Fortuitos enim casus nullum hominum cõsilium præuidere potest.ff.de admi. re. ad ci. perti.l.2.§.si eo tempore. quare nemini sunt imputandi. ff. qui & à quib. ma. li. non fi. Iulianus. Casus enim fortuiti non imputantur , nisi culpa quis incidat in casum , vel pacto vel mora præcedentibus casum. ℨ. de commo.cap.vnico. & ℨ. de depo.bona fides. vbi de hoc.quia nemo tenetur diuinare. ℨ. vt eccl. bene. vt nostrum. ff. ad leg.Aquil.si putator.& ff. man.si fideiussor.§. si cũ debitor.& Paulus spiritu Dei plenus diuinare non potuit. 22. q. 2. beatus. Ber.

† Concilio Lateran. sub Alexan.iij.c. 20. refertur in Panormia lib 8.tit.11.c. 11.siue c 148. & c.1. eo. tit. in 1. compil.

CAP. XXIII.

IOannes † sacerdos humili nobis insinuatione monstrauit, ꝙ cum pulsaret campanas,vt signo [b] dato conueniret populus fidelium ad diuina, cadens tintinnabulum percussit quendam puerum corã eo:qui (cum vulnus esset mortale) decessit. ¶ Nos igitur attendentes, quòd dicto sacerdoti , qui dabat operam rei licitæ [c] , nihil potuit imputari si casus omnes fortuitos [d] non præuidit:Discretioni vestræ mandamus , quatenus si constiterit ita esse , dictum sacerdotẽ, sacerdotale officium exequi permittatis [e] .

¶ Idem Pelagio † presbytero.

¶ *Clericus pugnando etiam contra inimicos fidei catholicæ.si quem quam percussit,& de interfectione ipsum remordet conscientia,à ministerio altaris abstinere debet.*

CAP. XXIIII.

PEtitio † tua nobis exhibita continebat,quòd cum inimici Dominicæ Crucis,ac blasphemi nominis Christiani , castrũ quoddã in quo morabaris , grauiter inuasissent:exeuntibus inde habitatoribus, tam clericis , quàm laicis contra eos,ac † inuicem confligẽtibus,hinc inde occisi quamplurimi extiterunt : Vnde cum pro eo quòd aliquos percussisti,irregularitatem metuas incurrisse:Mandamus , quatenus si de interfectione cuiusquam in illo conflictu tua conscientia te remordet [f] , à ministerio altaris abstineas reuerenter: cum sit consultius in huiusmodi dubio [g] abstinere , quàm temere celebrare.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Idem dicit quod cap. Ioannes. supra eodem,& tantum ponit diuersitatem in facto.*

CAP. XXV.

QVidam † (vt asseris) ad ædificationem Ecclesiæ in adiutoriũ a presbytero euocatus,ruens cum laqueari, quod idem presbyter soluere nitebatur, hac occasione, rebus est humanis exemptus: & infra. ¶ Attendẽtes igitur,quòd sacerdos ipse dabat operam licitæ rei [h] : studuit etiam, quam debuit diligentiam adhibere:circunstantibus,quibus periculum imminebat,ita tempestiue & alta voce præmonitis [i] , quòd & intelligere, & fugere potuerunt:Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd ob hãc causam:vel quia omnes casus fortuitos (qui ꝓuideri nõ possunt [k]) forsitan non præuidit : non debet quo ad officium , vel beneficium impediri.

TITVLVS XIII.

De torneamentis.

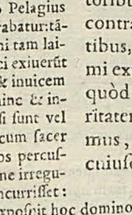
¶ Ex concilio Lateran. †

¶ *Torneamenta fieri nõ debent:& vulnerato in eis conceditur pœnitentia : sed si moritur,denegatur ei sepultura ecclesiastica,si accesserit animo pugnandi: secus si accesserit alia causa , vt puta, vt debita sibi exigeret. hoc dicit cum cap. seq.*

CAP. I.

ELicis † memoriæ Innocentij & Eugenij prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes detestabiles illas nundinas vel, ferias, *subiicit hanc rubricam & duas sequentes. Abbas.*

De hac materia & de clericis in duello pugnantibus, & de sagittariis habetur.2.q.5.§ sed quælibet. vsque ad fi.q.& supra in rubrica de homicidio.vel si.quid iuris.

Elicis memoriæ.]Primo prohibet : Secundo pœnã imponit.Secunda:ibi,*Quòd si.* Abbas Sic.

CASVS. Lateran.concilium inhærendo vestigiis Innocentij & Eugenij,prohibet detestabiles nundinas illis vel ferias , quæ vulgo torneamenta vocantur, in quibus milites ad ostentationem virium suarum conueniunt,vnde mortes & animarum pericula sæpe proueniunt.Quòd si aliquis eorum ibi mortuus fuerit, careat ecclesiastica sepultura:pœnitentia tamen ei non denegatur.Nota quòd aliquid prohibetur propter malum quod inde sequi potest.Item nota hic casum vbi maius conceditur,& minus denegatur.Item nota arg.cum aliquo communicandum viuo,non tamen mortuo.

† Concilii Trident. sessio. 25. de reformat. c. 19. & præter doctores hic consule B. Thomã , & ibi Caietanum 2.2. q.95.art.8 ad 3.argu. adde notas in hoc secretum.

a Licet pecunia ludere & sponsionem facere virtutis causa: vt hastā vel pilam faciēdo, saliendo, currendo, luctādo, alias nō licet: vt in l. seq. Ioan. And.

a ¶ *Ostentationem.*] secundum leges tamen licet aliquid facere ad ostentationem virium: vt ff. de alea. folent [a] : aliàs non licet: vt l. seq. nec huiusmodi tenentur lege Aquilia. ff. ad l. Aquil. qua actione. §. si qs. ff. ad leg. Aquil. nam ludus.

b ¶ *Temere.*] Et ideo talis ludus tamquam noxius prohibetur hic, & [b]

c ¶ *Proueniunt.*] arg. aliquid prohiberi propter consequens. 22. q. 1. in nouo. & 3. de iureiur. & si Christus. & de consecr. dist. 3. peruenit.

d ¶ *Non negetur.*] nec etiam viaticum. 26. q. 6. si quis de corpore. 50. dist. pœnitentes. quia & per pœnitentiam viaticum intelligitur, quod decedentibus pœnitentibus non negatur. j. de pœni. & remiss. quod in te.

¶ *Glo. seq. brocar. alleg. 7. similia. secundo & tertio soluit contraria.*

e ¶ *Careat sepultura.*] simile j. de rap. cap. 2. & sic conceditur quod est maius, & quod minus est prohibetur. arg. 83. distin. episcopus gubernationem. ff. de ritu nup. oratione. & 1. q. 1. si qui episcopi. & 33. q. 2. latorem. C. quando impe. inter pu. & vid. l. vnica. & 80. dist. episcopi non in castellis. arg. contra. 44. dist. nulli clerico. 13. q. vlt. c. vlt. & ff. de sena. qui indignus. ff. de ser. exportan. cui pacto. 32. q. 7. Apostolus, in fine. 24. q. 1. miramur. & 3. de decima ex parte. Sol. generale est quòd cui licet maius, & minus: nisi ab illo minore prohibeatur ex causa: ne vilipendatur honor personæ, vt patet per primas concordantias. Hic vero alia ratio est, vt populus consulatur viuis quā defunctis, vt alij terreātur & abstineant à talibus cum viderint illos sepeliri in campis: quia vilis sepultura illis defunctis non nocet b. 3. de sepul. sacris. 13. q. 2. animæ defunctorum. sic intelligitur. j. de rap. c. 2. Ber.

† Cap vnico eod. tit. in 2. compilatione Adde citatos in præcedenti cap & in c. 1. supra de corpore vitiatis. & notas in hāc decretalem.

† Aliàs, dispensatiue. aliàs ita, dispensatione ecclesię, tradi facias, & cet. & hanc lectionem agnoscit hic Hostien sis, quam etiam habent vetustiores aliquot codices manuscripti.

b Hoc dictū Glossæ inducte non est verum. Quare vide S. Thom. & Sotū 4. sent. dist. 45. qst. 2. art. 3. quæstiuncula. 3.

quas vulgo torneamenta vocant, in quibus milites ex condicto conuenire solent, & ad ostentationē [a] virium suarū, & audaciæ temere [b] congredi, vnde mortes hominum, & animarum pericula fæpe proueniunt [c], fieri prohibemus. Quòd si quis eorum ibi mortuus fuerit, quamuis ei poscenti pœnitentia non negetur [d], ecclesiastica tamē careat sepultura [e].

¶ Alexander iij. Anatēn. episcopo.

¶ *Idem dicit quod in superiori cap.*

CAP. II.

AD† audientiam nostrā nouerit peruenisse, quòd cum quidam ad locum deputatum torneamentis causa requirendi debita accessisset: & infra. ¶ Nos attendentes, quòd his tantum ecclesiastica sepultura debeat interdici, qui ad torneamenta animo id faciendi [f] tantum accedētes, decedunt ibidem: Fraternitati tuæ mādamus, quatenus si ita est constiterit, quòd ad prædictum torneamentū non animo ludendi, sed percipiēdi credita peruenisset, licet ibi fortuito casu [g] obierit, corpus eius di spensatione [h] † ecclesiasticæ tradi facias sepulturæ: maxime [i] si Dominicum corpus susceperit, & sacri olei fuerit vnctione peruunctus.

TITVLVS XIIII.

De clericis pugnantibus in duello.

¶ Alexander tertius.

¶ *Clericus iniens duellum, siue obtulerit, siue susceperit, deponendus est: potest tamen episcopus cum eo dispensare, si mors vel mutilatio membri non sit inde secuta.*

CAP. I.

PRro † si clericus alicui spōte duellum obtulerit, vel oblatū susceperit [k]: siue victor, siue victus fuerit, de rigore iuris est me rito deponēdus [l]. Sed quantumcunque eius in hoc grauis sit & enormis excessus, euadere potest depositionis sententiam, si cum ipso suus episcopus duxerit misericorditer dispensandum: dummodo ex ipso duello homicidium, vel membrorum diminutio non fuerit subsecuta.

¶ Celestinus † tertius.

¶ *Irregularis est clericus non solum si ipse interficit per se, sed etiam si pugil ab eo datus aduersarium occidat: nec excusat consuetudo: poterit tamen cum eo circa beneficium habendum dispensari.*

CAP. II.

HEnricus † presbyter nobis humilter in timauit, quòd cū laicum quendam super furto in seculari placito conuenisset: quia testes sui defecerunt, pugilem secundum prauam [m] terræ consuetudinem introduxit, qui reum vsque adeo ictibus † vulnerauit, quòd coactus est expirare. ¶ Quia igitur super hoc nos consulere voluisti, ambiguitatem tuam responsione huiusmodi remouemus: quòd tales pugiles homicidæ [n] veri † existunt: nec prædictus sacerdos, licet non ipse, sed alius pro eo in duello pugnauerit, debet in sacris ordinibus ministrare, quamuis non pugnauerit in duello, sed alius pro ipso: homicidium enim committitur tam facto, quàm præcepto, consilio, aut defensione: tamen circa beneficium habendum cum dicto presbytero poterit dispensari. Nota, quòd consuetudo non excusat aliquē à delicto. Item quatuor modis committitur homicidium, facto, præcepto, consilio, & defensione. Item nota casum, vbi episcopus potest dispensare in beneficio, & non in executione ordinis.

De CLERICIS pugnantibus in duello.

¶ *Visum est supra de torneamentis, vbi plures pugnant: nunc subiicit de duello, vbi duntaxat duo pugnant. Abbas Siculus.*

PRro.] Diuiditur, quia in prima ponitur excessus punitio: In secunda dispensatio: ibi, *Sed quātumcunque.* Abbas Sicu.

CASVS. Quæritum fuit a Papa qualiter puniri deberet clericus, qui duellum alicui sponte obtulit, vel suscepit oblatum? Respondet Papa, q̄ siue victor fuerit, siue victus fuerit clericus qui duellum obtulerit vel susceperit, de rigore iuris est deponendus: veruntamen quantūcunq; excesserit, episcop' suus cum eo poterit dispensare, dummodo ex ipso duello homicidium vel membrorum diminutio non fuerit subsecuta. Nota, quòd non licet clerico in duello pugnare. Item episcopus cum clerico in duello pugnante dispensare potest. Item arg. quòd episcopus cū clerico homicida vel membri detruncatore dispensare non potest.

k ¶ *Oblatū susceperit.*] Nec offerre, nec oblatū suscipere debuit aliquo modo, quia hoc prohibitum est 2. q. 5. monomachiam. & j. de purga. vulg. per totum. sed potius debet omnia mala pati, quàm huic malo vel alij consentire. 32. q. 5. ita ne. quia facere debemus q̄d fieri debet de iure. 22. q. 2. faciat homo.

l ¶ *Deponendus.*] quia huiusmodi pugiles homicidæ existunt. j. cap. proxi. vnde cum ad hoc accesserit, non potest quis promoueri. 51. dist. si quis post. nec dispensatur [e] cum tali, si mors vel membrorum mutilatio fuerit subsecuta. j. cap. proxi. aliàs potest cum tali episcopus dispensare, vt infra sequitur. Ber.

HEnricus.] Prima pars narrat factum: Secūda prouidet: ibi, *Quia igitur.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam nomine H. conuenit quendam super furto coram seculari iudice: & quia intentionem suam non potuit probare per testes, secundum consuetudinem terræ, pugilem obtulit, qui aduersariū adeo vulnerauit, quòd exinde mortuus fuit: sacerdos ille significauit hoc domino Papæ: & diœcesanus episcopus consuluit dominum Papam, quid de eo sit agendum. Respondet Papa quòd tales pugiles veri homicidæ sunt: & prædictus sacerdos non debet in sacris ordinibus ministrare: quamuis non pugnauerit in duello, sed alius pro ipso: homicidium enim committitur tam facto, quàm præcepto, consilio, aut defensione: tamen circa beneficium habendum cum dicto presbytero poterit dispensari. Nota, quòd consuetudo non excusat aliquē à delicto. Item quatuor modis committitur homicidium, facto, præcepto, consilio, & defensione. Item nota casum, vbi episcopus potest dispensare in beneficio, & non in executione ordinis.

m ¶ *Prauam.*] & reprobatam. j. de purga. vulga. per totum. & 2. q. 5. monomachiam. quia Deum tentare videntur.

n ¶ *Homicidæ.*] Vere quantum ad propositum vel occasionaliter, vel vere quandoque, vt hic patet: & sententia lata per talem probationē non

c Rationes ste. 13. q. 2. cum grauia. Ioan. And.

d Ne ciuitas corrumperetur fœtore. G. de regulig. l. mortuorum. Ioan. And.

† Cap. 1. eo. tit. in 1 compilatione. & post concilium Lateranēs. sub Alexan. iij. par. 26 c 5. & de interdicto hoc duellorum genere renē qđ nouissime sū ciuit concilium Triden. sessio. 25. de reformat. c. 19.

† Aliàs: Clemēs tertius.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. compilatione. Et de materia huius decretalis tene quod no. uissime diffinuit concilium Trident. sessio. 25. de reformat. cap 19. † Dictio, idi bus, deest in antiquioribus Gregorij codic b° & in omnibus vaticanis. † Aliàs, vero, sed in recentioribus.

e Vide concilū Triden. sessio. 14. de reformat. c. 7. vbi de dispēsatione eū homicidis.

non transit in rem iudicatam. j. de purg. vulg. c. 2. Ber.

a ¶ *Facto.*] Istis quatuor modis siue lingua siue adhortatione committitur directum homicidium. De hoc dicitur 3. de homi. sicut.

b ¶ *Beneficium.*] 50. dist. studeat. 28. dist. presbyterum. scilicet ne cogatur in cleri opprobrium mendicare. 93. dist. diaconi. ibi, mendicat infelix clericus, & cetera.

DE SAGITTARIIS.

¶ *Continuata est supra de torneamentis. Abbas. Siculus.*

† Cap mitor & c. si quis videam. 50. dist & cap. q in aliquo. 51. dist.

ARtem.] CASVS. Præcipit Papa sub interminatione anathematis, quòd nullus debeat exercere aduersus Christianos & catholicos artem illam mortiferam & odibilē ballistariorum & sagittariorū. Nota, q̄ contra catholicos pugnare non licet: & intellige de bello iniusto, secus de iusto.

† Sagittarijs & Ballistarijs, in codice Barbariæ.

† Secundus in veteri cōpilatione.

c ¶ *Christianos.*] secus de Saracenis [a], à contrario sensu. & intellige de bello iniusto. arg. 3 de iureiur. sicut si constitērit 3. quoniam si iniustum esset, licitū esset pugnare. 23 q. 2. dominus & q. vlt. vt pridem.

† Cap. vnico eod. tit in 1. cōpilatione.

a Idem sentias de aliis infidēlibus, & quatenus agit de bello iniusto quid illud sit, tradit B. Thomas. 2. 2. q. 40. art. 1. & Alfonsus Castres. 1. b. 2. c. 14. de iusta qui fur. ordi. rece. cap. 1. hæret. punit.

† Exodi c. 22. & cap 1. eo tit. in 1. compilatione. Iuo par. 16. cap. 291. & cap. 293. Vide B. Thomā. 2. 2. q. 154. art. 6. & Iulium Clarum lib. 5 sent § furtum. & de intellectu Ferdinandū Vasquium lib. 1. cap 7 cōtrouer. v. suffequēdū. & citatos in c. seq.

b De hoc ar ticulo vide hic & alijs la rissime Ioan nē Anania

nibus ministrare, sicut traduntur sacrorum canonum institutа †. Homicidium autem tam facto [a] quā præcepto, siue consilio, aut defensione non est dubium perpetrari: poterit tamen cum eo, circa habēdum beneficium [b] misericorditer dispensari.

TITVLVS XV.

De sagittariis †.

¶ Innocentius tertius †.

¶ *Excōicandus est sagittarius & ballistarius contra Christianos. hoc dicit.*

CAP. I.

ARtem † illā mortiferam & odibilem ballistariorū & sagittariorum aduersus Christianos [c] & catholicos exerceri decetero sub anathemate [d] prohibemus.

TITVLVS XVI.

De adulterijs, & stupro.

¶ In Exodo †.

¶ *Stuprans virginem, tenetur eam dotare, & ducere in vxorem: & si nō vult cum ea contrahere, vltra dotem corporaliter castigabitur. hoc dicit cum cap. sequenti.*

CAP. I.

SI seduxerit quis virginem nondū desponsatam, dormieritque cum ea, dotabit [e] eam, & habebit vxorē [f]. Si vero pater virginis dare noluerit, reddet pecuniā iuxta [g] modum dotis, quam virgines accipere consueuerunt.

¶ Gregorius † Sipon. episcopo.

¶ *Summatum est supra cap. proximo.*

CAP. II.

PEruenit ad nos, quòd Felix quandam virginem stupro depsit: quod si verum est, quamuis esset de lege pœna plectendus [h], ros aliquatenus legis duritiā mollientes, hoc modo disponimus: Vt aut quam stuprauit [i] vxorem habeat [k], aut si renuendum putauerit, corporaliter castigatus [l] excōmunicatusque [m], in monasterio †, in quo agat pœnitentiam, retrudatur, de quo nulla sit egrediendi sine præceptione † licentia.

¶ Ex concilio Arelatēn. †

¶ *Maritus retinens adulteram coniugē non peracta pœnitentia, particeps est delicti: secus si egit pœnitentiam: non tamen debet eam sæpe recipere.*

CAP. III.

SI vir sciens vxorem suam deliquisse [n], quæ non egerit pœnitentiam, sed permanet in fornicatione, & vixerit cū illa, reus erit [o], & eius peccati particeps. Quòd si mulier dimissa egerit pœnitētiam, & voluerit ad virum suum reuerti, debet [p], sed non sæpe [q] recipere peccatricem.

f ¶ *Vxorem.*] si pater eā dare sibi voluerit, & ipsa in eum consensit, & etiā si ipse eam accipere voluerit: aliàs punietur. infra cap. proxi.

g ¶ *Iuxta modum.*] qui æstimabitur iuxta facultates illius, & dignitatē puellæ. C. de epis. audi. l. penul. C. de rei vxo. act. Auth. sed quamuis & ff. de iure do. siue generalis. 35. q. 5. nullū. hæc olim fuit pœna in Exodo [c], hodie alia secundum leges, vt not. j. c. proxi.

† Gregorij Sipontino episcopo lib. 2. eo tit. in 1. cōpilatione. Vide Bernardinū Diaz in pract. cim cano. cap 77. & Coarruuiā lib. 4. decretaliū par. 2. cap. 6 §. 8. nu. 15.

PEruenit.] CASVS. Quidam Felix nomine, decepit quandam virginem stupro: quæritur, qualiter fit puniendus? Respondet Papa: Si verū est, secundum legem deberet puniri: tamen aliquantulum téperat pœnam legis, statuēs, vt aut illam in vxorem accipiat: aut si noluerit, corporaliter castigatus, & communione sacramentorum priuatus, in monasterio detrudatur ad pœnitentiam peragendam: nec inde recedat sine licentia. Nota, quòd pœnæ restringēdæ sunt, non ampliādæ. Item mitius agit canon quam lex. Item nota hic pœnā canonicam pro stupro impositam, scilicet in monasterio detrusionē.

† monasterium.

† præcepto

† Aliàs, aurelian. Vide cap. 3. eod. tit. in 1. cōpilatione, & notas huius capitis.

h ¶ *Plectendus.*] scilicet vt relegetur, vel si vilis persona fuerit, verberetur. Insti. de pub. iudi. §. 2. si autem per vim hoc fecerit, capite plectetur. Insti. eo. sinautem.

i ¶ *Stuprauit.*] Stuprū proprie committitur in virgine. 36. q. 1. §. 1.

k ¶ *Vxorem habeat.*] si ipsa & pater voluerit. 3. c. proxi. Ber.

l ¶ *Castigatus.*] secundum quod visum fuerit iudici: aliter secundum leges, vt dictum est.

m ¶ *Excommunicatusque.*] quo ad communionem sacramentorum, quousque visum fuerit superiori. finaliter tamen non compelletur ea recipere, sed quia illam decepit, ad tempus punietur.

c Obseruandum est quādoquidem ait Bernard' Papiensis in c. 1. de cōmodato. in 1. cōpilatione, dicens, se multa ex textu Pentateuchi adduxisse, non vt obseruāntur, sed vt intelligerentur, cuid de his esset i veteri lege statutū, idē fortassis voluit Raymundus, vt hic obseruat glossa.

SIvir.] Distinguitur. Secundum membrum: ibi, *Quòd si mulier.* Abbas Siculus.

CASVS. Dicitur in isto cap. quòd si vir scit vxorem suam deliquisse, quæ non egit pœnitentiam, sed permanet in fornicatione, & stererit cum illa, reus erit peccati illius: Si vero mulier pœnitentiam egerit, & voluerit ad virum reuerti: qui eam propter peccatum suum dimiserat, debet eam recipere, sed non sæpe. Nota, quòd qui vxorem propriam adulteram detinet, seipsum adulterum reddit. Item nota arg. deiicta sæpius commissa grauius punienda.

n ¶ *Deliquisse.*] adulterando cum alio.

¶ *Glo. seq. obiicit & soluit. & arg. quòd crimen lenocinij contrahunt.*

o ¶ *Reus erit.*] 32. q. 1. si quis vxorem. quia patronus est turpitudinis, qui crimen celat vxoris. 32. q. 1. c. 1. 5. de iure iur. quemadmodum. & C. de adul. l. 2. Vel crimen lenocinij committit: & nisi denuntiet eam ad pœnitentiam, mortaliter peccat. 2. q. 1. si peccauerit. & 3. de iureiur. quemadmodum.

p ¶ *Debet.*] debito honestatis, & non necessitatis, quia etiam post pœnitentiam posset eam accusare de adulterio. 33. quæst. 2. admonere.

q ¶ *Sed non sæpe.*] immo vī quòd non solum semel, sed septuagies se-

Universidad de Deusto

pties. de pœnit. dist. 3. adhuc instant. ℨ. de iureiu. quemadmodum. ad fi. quare ergo dicit, sed non sæpe? Dico quòd si mulier delinquat sæpius, maritus semper potest ei parcere si vult, & eam post pœnitentiã recipere secundum Euangelicam doctrinam, sed ecclesia non interdet pro ea, ex quo aliquotiens ei pepercit: & ideo dicit hic, non sæpe, ne ecclesia videatur ei dare licentiam peccandi: & ad terrorem dicit tur etiam hoc. Item arg. delicta sæpius commissa grauius puniri. C. de epi. audi. l. 3. & ff. de re mili. l. 3. §. si tyronibus. & ff. de pœnis. l. aut damnũ. §. quisquis. 25. q. 2. ità nos. & arg. 35. q. 3. extraordinaria.

† Burchardus lib. 16. decret. c. vlt. etiã tribuit concilio Parisiense 3. q. 4. non tñ inueni. refertur c. 5. eo. tit. in 1. compilat.

Vide Antonium Gomezium & Paladium Rubiũ super lege Tauri. 82. incip. Elmarido.

Maritis.] CASVS. Dicitur hic, quòd maritus ex sola suspicione ne accusare potest vxorem de adulterio, & pl⁹ cæteris de adulterio accusare & defẽdere põt. Nota, q⁹ marit⁹ præfertur aliis in accusatione adulterij ɔ vxoré. Itẽ crimẽ adulterij est publicum.

† Cap. 6. eo. tit. in 1. cõpil. & post concilium Lateran. par. 50. cap. 21.

Et de materia plene agit Bernardinus Diaz in pract. crim. cano. c. 79. & Paulus Grillus tract. de pœnis omni fariam coitus q. 9.

a Vide Alexandrũ post Barto. in l. 2. §. fin. ff. eo. & Panormitanũ in c. ex literis supra de præsumptio. 1. *Cor.* 8. & 2. c. 6.

¶ *Ex suspicione.*] violenta a scilicet. 32. q. 1. dixit Dñs. ex temeraria enim nihil licet: de qua itel ligitur. 2. q. 1. primo sép. apud misericordem. §. publico. Vel intellige quod dicit, plus cæteris, quia maritus infra xl. dies potest accusare vxorem rem iure mariti sine metu calumniæ, postea vero nõ, nisi iure extranei. C. de adul. iure mariti. sed hoc hodie non videtur habere locum. ℨ. de procu. tuæ.

Significasti.] Sacerdoti de adulterio infamato indicitur purgatio: quam si præstiterit, in officio dimittitur, aliàs ab ipso suspenditur. sic communiter summatur. Sed ista summatio non continet in se dubitationem. Secunda pars: ibi, *Ideoque*. Abbas.

¶ Ex concilio Parisiẽs. †

¶ *Maritus propter suspicionem potest accusare vxorem de adulterio, & in accusando præfertur cæteris.*

CAP. IIII.

MAritis etiam ex suspicione a vxores accusare permissum est: & ipsi plus cæteris b de adulterio & accusare possunt, & defendere.

¶ Alexander tertius.

¶ *Ad solam mulieris confessionem, asserentis se commisisse adulterium cum sacerdote, non debet sacerdos puniri, sed sibi infamato potest indici purgatio: quã si præstiterit, absoluitur; deficiens vero suspenditur ab officio.*

CAP. V.

SIgnificasti † nobis quendam presbyterum cum alterius coniuge infra ecclesiam dormiuisse, quæ se & illum cuidam sacerdoti huiusmodi delictum cõfessos fuisse, publice tibi detexit: & hoc ipsum idem sacerdos nomen adulteri celans c, in præsentia tua dixit. Super quo quid fieri debeat, cum negante adultero mulier in confessione persistat, consilium requisisti. ¶ Ideoque mandamus, quatenus cõdignam pœnitentiã præfatæ imponens d adulteræ, ecclesiam per aspersionem aquæ benedictæ reconciliare e procures: Prædicto autem sacerdoti, ne (contra Apostolum) infirmorum corda mala fama ipsius percutiantur, & ne vituperetur f ministerium nostrum, neq; securiores presbyteri existentes, in peccatum licentius prolabãtur, cum vicinis quinque presbyteris, quos se nolle pejerare cognoueris, iuxta arbitriũ g tuum purgationem indicas: quem si purgare se poterit, in officio suo ministrare permittas: alioquin h ab officio suo ipsum suspendere non postponas.

¶ Innocentius tertius Turoñ. † archiepiscopo.

¶ *Coniux coniugem de adulterio impetere non potest: si & ipse adulterium cõmisisse conuincatur.*

CAP. VI.

INtellexímus †, quòd cum S. laicus H. vxorem suam à marita li consortio depulisset, diœcesanus eorum audiens eãdem cum quodam adultero fornicari, eam & illũ vinculo excõmunicationis astrinxit: quæ tandem adulterum abiurans, absolutione recepta, coram episcopo memorato, prædictũ virũ sibi restitui postulauit: at ille obiiciens ei adulterium, & quòd ab ipso non expulsa, sed spontanea i recessisset, restitutionem sui proposuit minime faciendam: quod mulier inficians, replicauit in ipsum, quòd fuerat fornicatus k: & infra. ¶ Quocirca mandamus, quatenus (nisi tibi cõstiterit, vel per euidentiã l rei, vel per confessionẽ m legitimam mulieris, quòd adulterata sponte † fuisset) adulterij etiã quod vir dicitur cõmisisse, probatione cessante n, ipsum recipere cesano episcopo, quatenus ipsum recipere compellat eandem, nisi cõstiterit mulierẽ prædictam adulterã esse, vel per euidentiã rei, vel per confessionem mulieris, cessante etiam probatione adulterij, quod vir dicitur cõmisisse: Si autẽ de fornicatione cõstiterit mulieris, cum cõstet virum adulterium commisisse, & paria delicta mutua compensatione tollantur, nihilominus compellat eundem, vt eã recipiat, & maritali affectu pertractet: nisi testes mulieris per quos viri adulterium est probatum, fuerint reprobati: alioquin mulieri silentium imponatur. Nota hic quòd contra exceptionem doli datur doli replicatio. Itẽ aliquid dicitur constare rei euidentia, vel confessione legitima. Item confessioni mulieris statur, cum agitur ad tori separationem. Item ius matrimonij in vtroque scilicet viro & muliere pari modo consistit. Item compensatio admittitur in criminibus, quia paria delicta, & cetera.

† Tulleñ. episcopo.

Cap. 1. eod. tit in 3. cõpi. Et præter Io. Ananiam hic, vide Couarruuiã in epitome lib. 4. decretalium par. 2. cap 7. §. 5.

CASVS. Quidam presbyter infra ecclesiam dormiuit cum quadam coniugata: tandem tam mulier, q̃ presbyter ille confessi fuerunt huiusmodi peccatum cuidam sacerdoti, qui postmodũ publice hoc detexit episcopo diœcesano: & hoc ipsum idẽ sacerdos in presentia episcopi dixit, nomen adulteri celans: sed sacerdos ille hoc negabat, mulierem in sua confessione perseuerante: quæ fuit episcopus, quid super isto negotio fieri debeat: mandat Papa, quatenus condignam pœnitentiã mulieri iniungat, & ecclesiam per aspersionem aquæ benedictæ reconciliare procuret: & quia bresbyter ille super hoc non fama tus, sed infamatus erat, ei purgationem indicat, secundum quod sibi visum fuerit cum vicinis presbyteris, de quibus non sit verisimile quòd debeãt pejerare, ne populus in eo scandalum patiatur, & ne alij ad similia prolabantur: si autem se purgare non poterit, ab officio suo suspendat eundem. Nota, quòd confessio vnius super eodem crimine, alteri non nocet, quãuis illa sint cõnexa, sed purgatio debet indici propter infamiã inde ortam. Item ad dictum vnius, licet alter hoc neget, ecclesia debet reconciliari. Item purgationes arbitrariæ sunt. Item deficiens in purgatione punitur.

b Et infra de pœn. omnis. §. qui quæstionem.

c ¶ *Celans.*] & bene. ℨ. de of. ordi. si sacerdos b. & ff. de quæstio. l. 1.

de excessi. præla. dilectus. Io. An.

¶ *Glossa sequens arg. & signat contrarium.*

d ¶ *Præfata imponens.*] arg. quòd licet aliqua duo sint connexa, quæ nullo modo constet de vno, non tamen de alijs. 2. q. 5. interrogatum. ff. ad leg. Iul. de adult. denuntiasse. §. queritur. & ff. de libe. cau. duobus. & l. liberis. §. si duo. arg. contra. ℨ. de offic. delega. præterea. & cap. prudentiam. ad fin. Ber.

e ¶ *Reconciliare.*] Quis debeat reconciliare ecclesiam & qualiter, dicitur ℨ. de consc. eccl. vel alta. aqua.

f ¶ *Ne vituperetur.*] sic 2. q 5. si mala fama.

¶ *Glossa sequens obiicit & soluit.*

g ¶ *Iuxta arbitrium.*] & sic huiusmodi compurgationes arbitrariæ sunt. 2. q. 5. omnibus vobis. & ℨ. de purga. can. ex tuarum. Sed quare cõpellitur ille ad purgationem propter confessionem mulieris, contra illud. C. de adult. & si crimine. cum non infametur apud bonos: nam leues sunt qui mala credunt, quæ probari non possunt. 11. q. 3. in cũctis. Dicas, quòd iste infamatus erat de muliere illa, aliàs non indiceretur illi purgatio propter dictum illius, quia etiam dicta paucorum non infamant. ℨ. de accusa. inquisitionis. ad fi. Lauh ¶ *Alioquin.*] Nota deficientem in purgatione puniri. ℨ. de simo. de hoc. & c. insinuatum. & ℨ. de purga. cano. cum P.

† Dictio, sp̃õte, deest in nouem codicibus Vaticanis, & in pleriſq; aliis.

Intelleximus.] Mulier petens restitutionem mariti, repellitur per exceptionem adulterij manifestiñ & ipse vir adulteratus fuerit, & probetur. hoc dicit. Diuiditur. Primo facti narratio: Secundo iudicis datio: ibi, *Quocirca*. Abbas Siculus.

† Ambleñ.

† Cap. 2. eo. tit. in 3 compilatione.

Præter Couarruuiã præcedentẽ cap. nẽ vxoris declinare procitatum, vide Dominicum Sotum lib. 4. seuten. distin. 36. q. vnica. art. 3. & 4 ex quib⁹ intelliges e tiã gloſſam hic.

† Hæc duo verba: & infra: desunt in omnibus antiquioribꝰ codicibus, & in veteri cõpilatione, vñ de consilio nõ habet hic omiſſ se Raymundum.

a ¶ *Mutua compensatione.*] sic. ff. solu. ma. viro atque vxore. ff. de cõpensa. si ambo. ff. de do. si duo dolo malo. & ℨ. de exce. cum ecclesiasticæ. & 32. q 6. nihil. arg. contra. ff. de doli excep. apud Celsum. §. Marcellus. Quæritur contrarium illud sit intelligendum, dicitur ℨ. de exceptione dilecti. vir enim vxori obiicere adulterium non potest, si ipse est in simili delicto: vt hic patet. Item si eam tradidit adulterandam. ℨ. de eo qui cognouit consang. vxo. suæ. discretionem. Item si violẽter suerit oppressa a. ff. ad leg. Iul. de adul. vim passum. Item si ignoranter cognita fuisset ab alio, quem crederet virum suũ fraudulenter. arg. 34. q. 2. in Iesciam. Item si credens virum absentem mortuum esse, alij nupserit. 34. q. 2. cum per bellicã. Itẽ si post adulterium reconciliauerit eam sibi. ℨ. de iureiu. quemadmodum. & 33. q. 4. si illic.

† Etiam si oppresſa ceſſerit, quia mãsit in domo, cum quo manere dasset, vt sua dulenter. arg. 34. q. 2. in Iesciam. Item si credens virum absentem mortuum esse, alij nupserit. 34. q. 2. cum per bellicã. Itẽ si post adulterium reconciliauerit eam sibi. ℨ. de iureiu. quemadmodum. & 33. q. 4. si illic.

b ¶ *Mutua compensatione.*] sic. ff. solu. ma. viro atque vxore. ff. de cõpensa. si ambo. ff. de do. si duo dolo malo. & ℨ. de exce. cum ecclesiasticæ. & 32. q 6. nihil. arg. contra. ff. de doli excep. apud Celsum. §. Marcellus. Quæritur contrarium illud sit intelligendum, dicitur ℨ. de exceptione dilecti. vir enim vxori obiicere adulterium non potest, si ipse est in simili delicto: vt hic patet. Item si eam tradidit adulterandam. ℨ. de eo qui cognouit consang. vxo. suæ. discretionem. Item si violẽter suerit oppressa a. ff. ad leg. Iul. de adul. vim passum. Item si ignoranter cognita fuisset ab alio, quem crederet virum suũ fraudulenter. arg. 34. q. 2. in Iesciam. Item si credens virum absentem mortuum esse, alij nupserit. 34. q. 2. cum per bellicã. Itẽ si post adulterium reconciliauerit eam sibi. ℨ. de iureiu. quemadmodum. & 33. q. 4. si illic.

Mutua compensatione.] sic. ff. solu. ma. viro atque vxore. ff. de cõpensa. si ambo. ff. de do. si duo dolo malo. & ℨ. de exce. cum ecclesiasticæ. & 32. q 6. nihil. arg. contra. ff. de doli excep. apud Celsum. §. Marcellus. Quæritur contrarium illud sit intelligendum, dicitur ℨ. de exceptione dilecti. vir enim vxori obiicere adulterium non potest, si ipse est in simili delicto: vt hic patet. Item si eam tradidit adulterandam. ℨ. de eo qui cognouit consang. vxo. suæ. discretionem. Item si violẽter suerit oppressa a. ff. ad leg. Iul. de adul. vim passum. Item si ignoranter cognita fuisset ab alio, quem crederet virum suũ fraudulenter. arg. 34. q. 2. in Iesciam. Item si credens virum absentem mortuum esse, alij nupserit. 34. q. 2. cum per bellicã. Itẽ si post adulterium reconciliauerit eam sibi. ℨ. de iureiu. quemadmodum. & 33. q. 4. si illic.

g ¶ *Alioquin.*] id est, si constiterit de adulterio mulieris, & non viri.

Vxor fraternitas] Adulteria coniugum mutua cõpensatione tollũtur. *Hoc dicit.* Vel sic. Non potest maritus cum sortium vel cohabitatio pter adulterium, & ipse fuit adulteratus. Secunda pars: ibi, *Super quo.* Abbas.

CASVS. Aliquis de prehendit vxorem suam in adulterio, propter quod negauit ei debitũ coniugale, postmodum cum alia commisit adulterium manifeste: quæritur, vtrum vir cogi debeat eandem recipere in vxorem? Rñdet Papa quòd cum paria crimina mutua compensatione deleantur, vir prætextu fornicationis huius, nequit vxoris consortium declinare. Nota, quòd delictum superueniens rei iudicatæ affert præiudicium. Item paria delicta mutua compensatione delentur. Et sic nota, quòd compensatio admittitur in delictis: & hoc intelligunt quidam quo ad exceptionem & replicationem, aliter nunquam.

¶ *Glossa sequens reci. per duas quæstiones. allegat 6. iura. reciopi. Io. contrariam & quatuor ipsius motiua tenet primum, & reprobat.*

a ¶ *Fornicationis.*] in hoc fuit dubitatio, an delictum superueniens rei iudicatæ de iure vel facto afferat præiudicium: Videtur quòd sic, vt hic patet. Et ex hac decretali videtur, quòd eo ipso quòd alter coniugum fornicatur, reliquus possit ei debitum denegare: quod verum est si publice fornicetur, & si postmodum alter publice fornicetur, alter recuperet seruitutem amissam ex delicto alterius: vt hic patet, & ℨ. de diuor. ex litteris. & sic paria delicta mutua compensatione tolluntur, vt ℨ. c. proxi. Et ita solo facto, licet non sit lata sententia de adulterio, adulterium priuat iure petendi debitum, nec alter ei tenetur reddere debitum: quia vbi nulla petitio, nulla mora. ff. de verbo. oblig. si pupillus. & si tunc reddit debitum, sibi præiudicat, vt eam postea accusare non possit. 32. q. 1. c. 1. 2. 3. & 4. ff. de adul. si vxor. §. vlt. Sed si ad mandatum ecclesiæ reddat debitum, tunc non videtur obstare, quin possit postea eã accusare de adulterio. arg. ℨ. de resti. spolia. litteras. §. pẽ. & licet vxori adulteræ vir debitum reddere non teneatur, expellere eam de sua domo auctoritate propria non debet, etiam si sit notorium crimen eius. ℨ. de diuor. porro. arg. Sed contrariũ puto q̃ possit eã repellere à se quia ex quo notoriũ est crimẽ suũ, priuata est iure qđ habebat in viro. ℨ. de diuor. significasti. & dotẽ suã amisit. ℨ. de dona. inter virum & vxo. plerunq; Hug. dixit, q⁹ nunq̃ adulteriũ priuat aliquẽ iure petẽdi debitũ, sed tantũ sententia ecclesiæ, vnde pendẽte lite tenet debitũ reddere alter alteri, arg ℨ. vt lite pen. laudabile. & 8 q. 4 nõne. 15 q. vlt. c. vlt. 33. q. 2. seculares. quia pœna non est inferenda nisi per iudicem. 33. q. 2. cap. finis. §. in hoc. sed hoc intelligo quando crimen non est notorium: quod patet per cõcor. Item vt dixi, ex hac decre. habet, quòd propter superueniens delictũ renascatur seruitus amissa, etiam si sententia lata sit propter adulterium. ff. de adul. L. adulterium. ℨ. de iureiu. tua. 2. & 5. de diuor. ex litteris. nam iniuria remissa renascitur ex delicto. 15. q. 7. c. 1. de pœni. dist. 3. c. nihil. §. ex pſona. In quibusdã libris est verbũ hæc glo. & illud in sequenti §. hac auctoritate. & sententia à qua non est appellatum, reuocatur. ℨ. de frigi. & maleſi. fraternitatis. ℨ. de purg. vulga. c. 2. Io. dixit b, quòd sententia nõ retractatur ꝓpter delictũ superueniens.

b Cuius fuit hæc glo. Goffr. Ioan And.

compellas eandem. Quòd si prædicto modo de mulieris fornicatione cõstiterit, (nisi testes, per quos viri adulterium est probatum, fuerint reprobati, cum matrimonij ius in vtroque læsum † consistat, & paria delicta mutua compensatione a tollantur) nihilominus eũ cogas, vt eam recipiat, & maritali affectione pertractet: alioquin b mulieri silentium imponere non postponas.

¶ Idem episcopo Ambianeñ: †

¶ *Non debet separari matrimonium, quo ad torum, propter adulterium quando ambo coniuges fuerunt adulterati.*

CAP. VII.

TVa † fraternitas requisiuit, vtrum aliquo denegante vxori suæ in adulterio deprehensæ debitum coniugale, si postmodum ipse cum alia perpetret adulteriũ manifeste, cogi debeat, vt eandem maritali affectione pertractet, [& infra †]. ¶ Super quo tibi respondemus, quòd cũ paria crimina cõpensatione mutua deleantur, vir huiusmodi fornicationis c obtenta, suæ vxoris nequit consortium declinare.

† Cap. 1. eod. tit. in 3. cõpil. & post concilium Meldense c. 2. vt refert Burchardus lib. 11 decret. cap. 45 & suo par. 14. cap. 109. habetur c. 1. eod. tit. in 1. compilatione, & apud Gratianũ siue habetur. 6. q. 3. c. vlt.

Vide citatos sup. glos.

TITVLVS XVII.

De raptoribus & incẽdiariis, & violatoribus ecclesiarum.

¶ Ex concilio Meldeñ. †

¶ *Ratione rapinæ sortitur quis forum non sui iudicis, & ab eo poterit puniri, proprio iudice suffragante.*

CAP. I.

DE illis autem, qui de loco ad locum iter faciunt, & ibi rapinas, & depræ dationes peragunt: Placuit, vt ab illius loci prælato excommunicentur d: nec ante ex parochia illa exeant, quàm digne, quæ perpetrarunt, emẽdent: quorum excõmunicatio proprio episcopo significanda est, ne eos recipiat antequam illuc redeant, vbi rapinam fecerint †, & omnia plene emendent.

† Concilium Meldense c. 2. vt refert Burchardus lib. 11 decret. cap. 45 & suo par. 14. cap. 109. habetur c. 1. eod. tit. in 1. compilatione, & apud Gratianũ siue habetur. 6. q. 3. c. vlt.

Vide citatos sup. glos.

In eadem rubrica. Abbas.

De hac materia habetur 14. q. 5. & 15. q. 1. in multis cap. de pœnit. dist. 1. vulgaris. & 50. dist. aut facta. de consec. dist. 5. ipsius. De crimine raptus tractatur 36. q. 1. per totum. 26. q. 2. 5. sed conceditur vsque ad finem quæstionis.

Et illis.] Raptor ab illo cpo punitur, in cuius diœcesi rapinam commisit, & iudex domicilij suffragatur. Primo ponitur excessus: Secundo pœna: ibi, *Placuit.* Abbas Siculus.

CASVS. Contingit aliquando, q̃ aliqui de vno loco ad alium iter faciunt, & ibi rapinas & depræ dationes committunt: quæritur fuit in concilio, à quo puniri debeant: placuit concilio, vt à Prælato illius loci in quo delinquũt, ex cõmunicentur, nec antea de parochia exeant, quam satisfaciant, & eorum excõmunicatio ꝓprio cpo intimanda est, ne illos recipiat, anteq̃ redeant illuc, vbi rapinam commiserunt, & omnia emendent. Nota quod ibi crimen punitur debet, vbi quis deliquit. Item ratione delicti fortitur quis forum.

c De materia huius glossæ præter Doctores in c. postulasti. & in c. vlt. sit pra de foro competen. & in Authen. qua in prouincia. C. vbi de crim. agi oportet. vide Couarruuiam i practicis q. 9. §. 11.

¶ *Glo. si q pro foro delicti inducit quinque iura, ponit opi. quam reprobat, & dat generalem doctrinam, à qua casum vnum excipit, & subdit opi Hug.*

d ¶ *Excommunicentur.*] quia ratione c delicti facti sunt de foro illi⁹, & ibi possunt conueniri. 3. q. 6. c. 1. & 6. q. 3. placuit 2. & ℨ. de foro competen. postulasti. & cap. vlti. vbi de hoc. & C. vbi de cri. agi opor. Authen. qua in prouincia. Dicebant quidam, q̃ vbi quis crimen cõmittit, ibi debet conueniri, sed causa terminabitur per suum iudicem. arg. ff. de custo. & exhi. re. de militibus, sed hoc non est verũ, immo iudex illius loci vbi deliquit, potest clericum cõdemnare, sententia tñ executioni mandabitur per cpm proprium. ℨ. de foro compe. postulasti. nisi velit iudici illius deferre, vel ipsum remittat ad illum condemnandum, sicut dicitur de metropolitano, q̃ potest absoluere excõmunicatum à suo cpo, nisi velit ei deferre. ℨ. de sent. excom. per tuas. Nec dẽ ferre sententiam in alienũ subditũ, sed in suum ratione criminis, vt dicunt primæ cõcordantiæ. & hæc sententia bene probatur per hanc decret. quia etiã debent redire illuc, vbi delinquũt. Et est arg. ad hoc in Auth. vt nulli iudic. §. si vero quis cõprehenſorum. coll. 9 qui de hoc optime dicit. & concor. cũ hac decre. Tamen si crimẽ facile fuerit, poterit de illo cognoscere suus index: Si vero graue fuerit crimẽ, remittitur ad vbi deliquit. ff. de re mili. de fertorem. in princi. ab hac tñ generalitate excipitur quilibet superior, q̃ vbicunque crimen cõmittit, non potest iudicari nisi à Papa, si agat ad depositionẽ. Quid si crimen tale est qđ non inducat depositionem? Dicit Hug. q̃ potest iudicari à suo maiori & non ab inferiori, si crimen committat in sua parochia. Sed si archiepiscꝰ cõmittat tale crimen in parochia alterius archiepi, vel epi suffraganei alterius archiepi: dixit Hug. q̃ possit tunc iudicari ab illo

d Vbi & quãdo locum habeat remissio in delictis pter Couarruuiam paulo antecitatũ, vide Guidonem Papæ decisione 202. incip in remissione. & Iulij Clarũ in pract. crim. q. 38. vbi latissime.

archie

archiepiscopo vel episcopo.argu.ad hoc.96. dist. duo. vbi Ambrosius ratione criminis commissi in sua parochia excommunicauit Imperatorem:quod aliàs non auderet.

Sᵛper eo.]Quatuor sunt partes:Secunda:ibi, *Si vero.* Tertia: ibi, *Qui autem.*Quarta:ibi, *Quòd si.* Prima tractat de satisfactione in vita vel in morte; Secunda de satisfactione in morte: Tertia de volente satisfacere in morte, sed non valente:Quarta de pœna imponēda trāsgressoribus.Abbas Siculus.

CASVS. Statuit Eugenius Papa in hac decretali, vt quicunque rapinam fecerit violenter: siue in ecclesiarum violatione manifeste fuerit deprehensus, pœnitentia sibi denegetur, nisi prius ablata restituat, si poterit,vel saltem emendandi securitatem præstiterit: Si vero in contumacia sua vsque ad obitum durauerit, & in extremis positus pœnitentiam postulauerit,si satisfecerit, vel emendandi securitatem præstiterit, ei pœnitentia & sepultura ecclesiastica concedatur:Tertio dicit, quòd q. in sanitate obstinata mēte non pœnituerit, vel emendauerit,& in morte securitatem emendandi præstare nequiuerit, pœnitentia parum sibi prodesse videtur: Sed si de peccato cōritus fuerit, viaticum non negetur, ita tamen quòd nullus clericorū sepulturæ suæ intersit,nec eius eleemosynam quisquam accipiat:Quarto refert se ad primum casum, vt si aliquis clericorum contra hæc in vita vel in morte pœnitentias dare, aut sepulturæ interesse, vel eorum eleemosynas accipere præsumpserit, vel particeps huius rapinæ fuerit periculum sui ordinis patiatur, & careat ecclesiastico beneficio. Nota casum in quo pœnitentia denegatur. Item non dimittitur peccatum,nisi restituatur ablatum, si restitui possit. Item ad terrorem clerici non debent interesse sepulturæ violenti raptoris,vel violatoris ecclesiarum,nec illorum eleemosynas accipere debent. Item clerici non debent interesse sepulturæ illius, qui in mortali decedit,nec eleemosynas illius accipere.

¶ Eugenius tertius.

¶ Manifestus raptor vel ecclesiæ violator si restituit,vel de restituendo cauet, in vita & in morte ad pœnitentiam & ad sepulturam admittitur:si vero noluit cauere cum posset, & in morte non potest,clerici eius sepulturæ interesse nō debent:& clerici interessentesvel iniungētes pœnitentiā contra hanc dispositionē, deponuntur ab officio & beneficio.

CAP. II.

Sᵛper † eo vero:& infra. ¶ Statuimus, vt quicunque ex his, qui violēter furrexerint in rapinā, siue in ecclesiarū violatione,manifeste fuerit deprehēsus:nisi prius ablata restituat,si poterit[a]:vel emēdandi firmam & plenam securitatem fecerit, pœnitentiæ beneficiū ei penitus denegetur [b]. Si vero vsque ad obitum in contumacia sua durauerit, & in extremis positus remedium pœnitentiæ humiliter postulauerit:si emendationem [c], vel emendandi securitatem præstiterit,ei pœnitentia & sepultura ecclesiastica concedantur.¶ Qui autem in sanitate obstinata mente non pœnituerit,vel emendauerit,& in morte securitatem præstare nequiuerit, solemnitas pœnitentiæ parum prodesse [d] videtur, sicut credimus: sed † de peccato contrito viaticum [e] non negetur: ita tamen, vt nullus clericorum sepulturæ illius intersit, nec eius eleemosynam præsumat accipere.

¶ Quòd si qui presbyterorum vel clericorum contra hoc in vita vel in morte pœnitentias dare [f], aut sepulturæ [g] interesse, vel eorum eleemosynas accipere attentauerint, seu huiusmodi rapinæ participes inuenti fuerint: ordinis sui damnum irrecuperabiliter patiātur, & ecclesiastico beneficio careant.

¶ Ex concilio Lateran. †.

¶ Excommunicari debent, qui capiunt vel spoliant fideles ex iusta causa nauigantes.hoc dicit primo. Excommunicati sunt spoliantes naufragium patientes, nisi ablata restituant.hoc secundo.

CAP. III.

Excommunicationi subdantur, qui Romanos, aut alios Christianos pro negotiatione, vel aliis honestis [h] causis nauigio vectos,aut capere,aut rebus suis spoliare præsumunt. ¶ Illi etiam, qui Christianos naufragium patiētes, (quibus secūdum regulam fidei [i], auxilio esse tenentur) damnata † cupiditate spoliant rebus suis: nisi ablata reddiderint, excommunicationi se nouerint [k] subiacere [l].

¶ Alexander iij. Panormitano archiepiscopo.

¶ Ex principis delegatione possunt Prælati de raptu, & aliis criminibus iudicare,pœnam tamen sanguinis infligere non possunt.

CAP. IIII.

In † archiepiscopatu tuo quandoque Saraceni, mulieres Christianas & pueros rapiunt, & munt Romanos,vel alios nauigio vectos pro negotiatione, vel aliis iustis causis,excommunicentur:Secundo dicit,quòd illi, qui spoliant Christianos naufragium patientes (quibus potius auxilium præstare deberent)nisi ablata restituerint,excommunicationi ipso facto se nouerint subiacere.Nota quòd qui spoliant patientes naufragium, sunt excommunicati,cum non sit afflictis addenda afflictio.

† Ex concilio Lateran. sub Alexādro iij. cap.24.§ excommunicationis quoq; & c.2.eo. tit. in 1. compilatione.cōcordat pro parte. Sed in Bullæ in Cœna Domini, qui singulis annis legitur.

† Damnanda in concilio.

† Cap.3. eo. tit.in 1.compilatione. & post concilii Lateran par. 50. cap. 48.

De intelle ctu Eymerici in Directorio inquisitor.para. q. 46 nu. 11. & Couarruuias lib. 3. variar. resolut.c 20.

a Ne hic erres vide B Thom.3 par. q. 86. art. 3. Sotū 4. sent. dist.15. q. 1. art.3.

b De materia huiꝰ glosæ consule theologos li.4.sent.dist. 15. & bi præalijs Sotum q.1.art. 4.

c Recte loquitur glosſ2, quia mar ticulo mortis nulla est casūs reservatio.concilium Trident. sessio.14.c.7. de casūs reservatione.

d Et volebat. vel ibi de manifesto, hic de occulto: vel ibi de obstinato, hic de non obstinato.Ioā.And.

e Vide citatos in c.1. sūpra de crimen tis.

¶ Viaticum.] quod omnibus pœnitentibus est dandum.j. de pœni. & remiss. quod in te. & 26.q. 6. si quis de corpore.50.dist.pœnitentes.

¶ Glo.seq. reci. potest per modum obiec. & remissionis.

f ¶ *Pœnitentias dare.*] Hoc referas ad primam partem capituli de illis, qui nec in vita nec in morte satisfacere volūt, & possunt: istis denegāda est pœnitentia in fine, & alia ecclesiastica sacramenta,cum in mortali decedant: eo saluo, quod dixi primo, cum petunt in vita pœnitentiā de aliis criminibus: & oblationes talium nō dēfunctorum accipiendæ. j. de vsu. cum tu.& 14.q. 6.si res.& impossibiliū nulla est obligatio.ff.de reg.iur.impossibilium.& 23.q. 4. Nabuchodonosor.

b ¶ *Denegetur.*]arg.contra:quia si aliquis pœnitentiam petat de aliquibus criminibus, & non de quibusdam, pœnitentia tamen non est ei deneganda [a]. j.de pœnit.& remiss.quod quidam.& 26.q. 6. cognouimus.& de pœni.dist.3.§.vlti:arg.contra.24.q. 2. legatur. & de pœni. dist.3.sunt plures.Quidam dicunt, quòd hoc statutum fuit ad terrorē, vt denegetur pœnitentia de omnibus,nisi de illo satisfaciat, quia talis pœnitentia non est fructuosa.Alij dicunt,quòd melius videtur, q̄ super illo crimine tantum denegabitur pœnitentia,sed super aliis imponetur: & licet non sit fructuosa quo ad vitam æternam, valebit ad mitius supplicium subeundum.de pœni.dist.3.§.vlt.cap. vlt.

c ¶ *Emendationem.*]14.q.6.si res.17.q.4.si quis clericus.& 23. q. vlt. si quis membrorum.& cap.pessimam.& de pœni.dist.5. falsas.

d ¶ *Parum prodesse.*] Hoc quantum ad pœnam temporalem, quæ p̄ peccato debetur. Duplex enim pœna [b] pro quolibet peccato debet, æterna, & temporalis: & hæc æterna sola cordis contritione remittitur.de pœ.dist.1.in prin.& 26.q.6.cognouimus.& temporalis,q̄ exteriori satisfactione remittitur:quæ satisfactio si in hac vita non fuerit completa,in purgatorio completur.arg.23.q.5.quid ergo.& ita solemnitas pœnitentiæ parum prodest quo ad pœnam purgatorij, valebit tamen quo ad vitam æternam,si de peccato contritus fuerit.

† In recēsionibus ita: sed de peccato contrito cor de viaticum, pœnitentias dare, aut sepulturæ interesse, vel eorum eleemosynas accipere præsumpserit, vel particeps huius rapinæ fuerit periculum sui ordinis patiatur, & careat &c. verum in omnibus manuscriptis habetur vt est impressum absque voce corde.

les delegare potest,vbi pœna sanguinis non sequitur.Et sic nota quòd clerici pœnam sanguinis inferre non debeant.

a Vide B. Thomam 2. 2. q.154.art. 11.& ibi dem plene per Caietanum.

¶ Abuti.]Propter illud vitium [a] ira Dei venit in filios diffidentiæ. j. de excess.præla.clerici.sic 56.dist.si gens Anglorum. quia non sic homines fecit Deus,vt se illo vterentur modo.32.q.7.flagitia.

b Vide Bernardinum Dinzin prac. crim. cano. cap.56.

¶ Commiserit puniendos.] Delegare potest princeps prælatis ecclesiarum causas criminales, vbi causa sanguinis non sequitur:vt hic.23.q. 8. sæpe. Iudices vero in causis, vbi etiam pœna sanguinis infertur,clerici [b] instituti non debent. 3. ne cle. vel mona. sed nec,& ca.clericis.& ca. sententiam.

c ¶ *Pecuniaria poterit.*] Commutando pœnam statutam, quæ est pœna capitis.ff ad legem Cor. de sica.l. 3. §. penult. & C.de adul.cum vir.C.de rap.virg.l.1.& in Authē. vt non luz.cōtra na.colla.6. Quod iudex vnam pœnam in aliam mutare possit, est ad hoc arg. ff.de his qui not.infa.q.d ergo.6.pœna.& C.eo.titetū superior.

d ¶ *Flagellis.*]14.q 6.c.1. 12.q.2.fraternitas.& 5. q. 5.illi qui.ita quod flagella ad sanguinem non p̄cedant.23.q. vlt. his à q̄busdam.& c. seq.

e ¶ *Reseruet.*] cum sis d̄ legatus.Si vero habes iurisdictionē temporalē, demandes eam alicui, cui hoc competat: quod licet secūdum canones. 23.q.4. illud. sed non secundum leges, nisi quando p. officium.fitur.fi de officio.proconsul. solent. & ff. de offi. eius cui mandatum est iurisdi.l.1. Omnia vero hodie committi possunt præter vltimum supplicium, aut membri abscissionē.in Auth. de collat.6.ad hoc adhibemus. coll.9 Lau.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. compilatione, & post concilium Lateran. sub Alexādro iij. par.34.cap.1.

Vide Bernardinū Diaz in pract. crim. cano.c. 8.& 99.

† Claromōtens. sed vt plurimū legitur,Claromōn.

† Cap. 6. eo. tit.in 1.compilatione. & post cōcilii Lateran.par. 34.cap.2.

Vide Bernardinum Diaz in prac. crim.cano.c. 62. adde Iulij Clarū in prac.crim.q̄stione 5 finali q. 68.& q.77.

¶ Iuncti delicto.] Ad hoc vt quis puniatur pœna sanguinis, requiritur quòd sit iuncta delicto, vt hic.& 23.q. 4. illud. & ff. de pœnis.l. 1. & 2. & C. eo. l. 1. & 2. & Inst. de publ. iudi. §. 1. & 2. & ff. de iurisdict. omnium iudicum.l. 1. & 2. & ff. de offi. eius cui mandatum est iurisdictio.l. 1. & 2. & ff. de offi. proconsulis.l. 1. & 2. & ff. de offi. legati.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum vigilum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum annonæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum urbi.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum prætorio.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Augustalis.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alexandriæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Ægypti.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Illyrici.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Africæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Asiæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Pontici.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Thraciæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Dacicæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Moesiæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Pannoniæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Dalmatiæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Macedoniæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Achaiæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Epiri.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Cretæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Cypri.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Lyciæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Pamphyliæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Isauriæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Lycaoniæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Galatiæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Cappadociæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Armeniæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Osroenæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Mesopotamiæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Assyriæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Babyloniæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Persidis.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Susianæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Elymaidis.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Media.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Hyrcaniæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Parthiæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Bactriæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Sogdianæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Scythiæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Sarmatiæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Germaniæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Galliæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Britanniæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Hispaniæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Lusitaniæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Baeticæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Tarraconensis.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Gallæciæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Asturiæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Cantabriæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Vasconiæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Aquitaniæ.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Narbonensis.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Viennensis.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Cottiarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Maritimarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Graiarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Penninarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Rhaeticarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Noricarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Iuliarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Carnicarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Dinaricarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Pannonicarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Dalmaticarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Macedonicarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Thessalicarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Epiricarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Achaicarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Cretensium.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Cypriarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Lycicarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Pamphylicarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Isauricarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Lycaonicarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Galaticarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Cappadocicarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Armenicarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Osroenicarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Mesopotamicarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Assyricarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Babylonicarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Persicarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Susianarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Elymaicarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Medicarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Hyrcanicarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Parthicarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Bactricarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Sogdianarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Scythicarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Sarmaticarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Germanicarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Gallicarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Britannicarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Hispanicarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Lusitanicarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Baeticarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Tarraconensium.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Gallaecicarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Asturicarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Cantabricarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Vasconicarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Aquitanicarum.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Narbonensium.l. 1. & 2. & ff. de offi. præfectorum Alpium Viennensium

Universidad de Sevilla Biblioteca

† consensisse.

† Latonien.

† Glaconi.

† sotte Graconien. sed vt plurimũ legitur, Latonien.

† Cap. vnico eod. tit. in 3. compila. Vide cõciliũ Chalcedonẽse cã. 27. Vormatiense. c. 77 & quod nouissime diffiniuit concilium Trident. sessio. 24. de refor. matrimonij c. 6. ad ꝺ B. Thomã. 2.2.q.154.ar. 7.

† Exod. c. 21. & cap. 1. eod. tit. in 1. compilatione. Vide hic præ aliis Ioannẽ Ananiam.

† Addi potest c. 31. sed non eisdem verbis. referũt Burchardus lib. 11. de cret. c. 59 Iuo par. 13. c. 43. Gratianus in palea 13. q. 2. c. fures. & cap. 4. eo. tit. in 1. compilatione.

a Et infra. de chiepiscopatu. 33. q. 2. inhære. cum secundum. lib. 6. Ioan. And.

b De materia hui⁹ glosæ, vide Nauarrum pœnit. dist. 6. c. 1. num. 72. & seq. Sotum, 4. dist. 18. q. 4. art. 4.

a ¶ *Assensisse.*] Arg. quòd solus consensus sufficit, ad hoc vt alter coniugum possit monasterium ingredi. 27. q. 2. Agathosa. vbi de hoc. & c. si quis. & 33. q. 5. qui vxorem. De hoc dictum est satis ℨ. de conuer. coniug. in c. vxoratus. & c. sequenti.

Accedens.] CASVS. Quærebatur, vtrum raptor possit contrahere cum rapta? & respondet Papa quòd sic, si prior dissensus trãseat postmodum in consensum, & quod prius displicuit, postea incipiat complacere: dummodo aliàs sint legitimæ personæ ad contrahendum. Nota quod raptor potest contrahere cum rapta, dummodo consentiat.

b ¶ *Cum raptore.*] Secũdum antiquos canones, & secundum leges non poterat rapor contrahere cum rapta. 36. q. 2. de puellis. & c. si autem a. & c. placuit. & C. de rap. virg. l. vnica. ℨ. finautem. hodie secus: vt hic, & 36. q. 2. denique. & c. tria. Ber.

c ¶ *Consensum.*] ℨ. de spon. ad id quod. & ℨ. de despon. impube. de illis. arg. C. quod met. cau. l. 2. ff. de condi. ob turp. cau. si ob turpem.

DE FVRTIS.

¶ *Continuata est ista rubrica supra in proxi. tidicit vt ibi. Abb. Sic.*

Vi furatur.] Casus plan⁹ est. Nota hic pœnã eius qui homine furatur, & eum vendide rit. Bernard.

d ¶ *Qui furatur hominem.*] scilicet liberum: quia si furatur seruum, hac pœna non tenetur. ff. ad leg. Flaui. de plag. l. vlti. sed secundum canones hæc pœna non imponitur. ℨ. tit. proxi. in arch iepiscopatu. 33. q. 2. inter hæc. Tan.

Fures.] CASVS. Dicitur, quòd si fures & latrones in furando fuerint interfecti, non est orandum pro illis: Sed si comprehensi, aut vulnerati, presbytero vel diacono † confessi fuerint, communionem § eis non negamus.

¶ Ex pœnitentiali Theodori.

¶ *Committens furtum ex necessitate nõ*

queat, virum, vt mulier profiteretur continentiam, assensisse a †.

¶ Innocentius iij. episcopo Saronen. †

¶ *Rapta potest matrimonium contrahere cum raptore, vbi datur libera facultas in contrahendo.*

CAP. VII.

ACcedens † ad Apostolicam sedem: & infra. ¶ Rapta puella legitime contrahet cum raptore b, si prior dissensio trascat postmodum in consensum c: & quod ante displicuit, tandem incipiat cõplacere: dummodo ad contrahendum legitimæ sint personæ.

TITVLVS XVIII.

De furtis.

¶ In Exodo. †.

CAP. I.

QVi furatur hominẽ d, & vendiderit: cõuictus morte moriatur.

¶ Ex concilio Triburiẽ. †

¶ *Furibus & latronibus in peccato obeuntibus, sacramenta ecclesiastica denegãda sunt: secus si in morte eos pœnituit.*

CAP. II.

FVres, & latrones, si in furando, vel deprædando occidũtur, visum est pro eis non esse orandum e. Sed si comprehensi, aut vulnerati, presbytero vel diacono f confessi fuerint, communionem g eis non negamus.

¶ Ex pœnitentiali Theodori.

¶ *Committens furtum ex necessitate nõ & non à fornicatione? Respondeo, non interficio, immo potius ipse se interficit, qui me aggreditur. arg. ff. si quadr. pau. fe. di. l. 1. ℨ. cum arietes. & arg. ℨ. de homici. c. lator.*

Vi cum sive.] Breue est, & vario modo intelligitur, & potest summari secundum vnum intellectum, vt in rub. & potest aliter summari: vt ℨ. patet ex varietate intellectuũ. Abbas.

CASVS. Qui furtum cũ fure partitur, occidit animam suam. Item non solum fur tenetur furti, sed ille etiam, qui consciius furti non indicat domino ipsum quærenti. Not. quòd consentientes & agentes pari pœna puniri debent. Item quilibet tenetur furem indicare, aliàs furti tenetur.

i ¶ *Partitur.*] per consensum etiam accipiendo vel occultando: tales enim tenentur de furto. Insti. de obli. quæ ex delic. naſ. ℨ. si vero ope.

k ¶ *Non fur.*] Hæc sunt verba Hieronymi exponentis præcedentia verba Sz lomonis.

l ¶ *Possessore.*] id est, domino, vel quocunque cuius interest ff. de verb. signi. interdum.

¶ *Glo. se. alleg. 6. concor. signat contrarium, & soluit.*

m ¶ *Indicat.*] Et ita habes hic, quòd quis tenetur indicare furem. ff. de recepta. l. 1. & 2. C. de fur. ciuile est. argu. ff. de iure fisci, ex quibusdam. ℨ. diuus. C. ad. l. Cor. de falſ. maiorem. C. de his qui ad eccle. confu. præſenti. & ℨ. quòd si in fundo. arg. contra. ff. de præſcrip. verb. non solent. ff. de condi. ob tur. cau. l. 4. ℨ. vlt. vbi non peccat, qui aliquid accipit, vt indicet: secus vero secundũ canones, vt hic patet: quia consentire videtur: vnde dicit quòd vterque reus est.

Ex litteris.] Diuisio, Secunda: ibi, *Mandamus.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam clericus B. nomine quendã calicem furripuit de ecclesia ibi minus caute dimissum, & longo tempore ipsum tenuit, sed postmodum restituit ipsum: volebat ad sacros ordines promoueri: quæritur quid iuris sit? Respondet Papa: si sponte confessus fuerit, & exinde ecclesiæ, cuius erat calix, satisfecit, nec est super hoc infamatus, post peractam pœnitentiam, aut partem ipsius, dummodo aliàs idoneus sit, ad sacros poterit ordines promoueri. Nota mitius agendũ cum spõte confesso, quàm cum conuicto. Itẽ non dimittitur peccatũ, nisi restituatur ablatum, si restitui potest. Item infamatus de furto, nõ debet promoueri. Item licet quis satisfaciat de furto, nihilominus est illi pœnitentia imponenda. Item nota, partem pœnitentiæ peractam sufficere, vt cum criminoso dispensetur.

n ¶ *Sponte.*] Arg. quòd mitius agitur cum sponte confesso, quam cum conuicto. 50. dist. presbyterum. 12. q. 1. non dicatis.

o ¶ *Satisfecerit.*] aliter pœnitere non potest, dummodo possit satisfacere. 14. q. 6. c. 1. & ℨ. de homici. ficut. ℨ. eos. & j. tit. proxi. cum tu.

p ¶ *Infamia.*] facti, quæ grauat opinionem. ff. de obse. à libe. præstandis, l. 2. & à promotione repellit. 81. dist. tantis Daniel. & 33. dist. laici. & ℨ. de accuſ. omnipotens.

q ¶ *Post peractam.*] quia iam incipit esse, quod non fuit. 50. dist. ferrum. & c. cum exaudiero.

r ¶ *Pœnitentiæ.*] ℨ. de tem. ord. ex tenore.

s ¶ *Promouere.*] etiam de iure communi: cum peccatum sit occultum. ℨ. de temp. ord. c. vlt. & præcipue secundum illos qui dicunt, quòd peccatum occultum non reddit hominem irregularem: secundum alios, qui dicunt contrarium, loquitur cap. istud de dispensatione.

DE

DE VSVRIS.

¶ *Quia vsuram exercens, rapinam & quodammodo furtum committit. 14. q. 4. si quis vsuram. & subiacet restitutioni, sicut furtum committens seu rapinam: vt in c. cum tu. infra eod. ideo competenti ordine submittit de vsuris. Abbas.*

De hac materia tractatur. 46. dist. & 14. q. 4. et q. 5. & q. 6. per totum. 46. dist. c. penul. & vlt. 88 dist. in Palea, eiiciẽs.

† De materia huius tituli plurima canonistis valde necessaria tradit B. Thomas 2.2.q.78.

Lures.] Si creditor pcipit sortẽ ex fructib⁹ pignoris, ꝺ ductis expensis, tenetur pignus restituere debitori, & vnum casum excipit. hoc dicit. Diuiditur in tres partes: Nam primo, prohibet clericis vsuram generaliter, & in tellectu Cde nominatim certam speciem: Secundo: ibi, *Quod si.* pœnam addit: Tertio à prædicta specie vnum casum excipit: nus Diaz in Pract. crim. cano. c. 82.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. com pilatione. & post cõcilia Lateran. par. 16. c 9. De in- tellectu Cõstitutionis li. 3. variar. resolut. c. 1. nu. 4. & de pœna clerici vsurarij Bernardi ibi, *Nisi.* Abbas.

† Prouerbio rum c. 29 & cap. 6 eod. ti. in 1. compila tione.

† Alias, tammodo.

CASVS. 2 Quia plures clerici data pecunia possessiones recipiebant in pignus, dicentes non esse vsuram: statuit concilium Turoñ. vt nullus ꝓstitutus in clero, hoc vel aliud genus vsuræ exercere præsumat: quòd si a liquis possessiones alicuius data pecunia recepit in pignus, si fortem suã receperit deductis expẽsis, possessionem libere restituat debitori: si minus aliquid habet, eo re cepto possessio ad dominum reuertatur: Si vero post illud statutum aliquis clericus vsurarum crimen commiserit, officij sui periculum patiatur, nisi fuerit beneficiũ ecclesiæ, quod redimendum sibi hoc modo videatur. Nota fructus pignoris computandos in sortem. Item clericus vsurarius de rigore iuris ab officio ecclesiastico debet repelli. Itẽ habes hic casum, in quo fauorẽ ecclesiæ fructus non computantur in sortem.

† Hæc duo verba: vel cõditione. desunt in omnibus antiqs codicib⁹ Gregorianis.

a Si legeris veterem cõpilationẽ, & pertissime in teligies facti speciem: quę ex fragmen- to omisso à Raymundo reddita est paulo obscurior.

a ¶ *Generalis concilii.*] scilicet Turoñ. cuius est hoc capitulum.

b ¶ *In clero.*] maxime: quia idem est de laicis.

c ¶ *Aliud genus.*] Multa. n. sunt genera vsurarum. 2. c. 14. q. 3. c. 1. 2. & 3.

¶ *Glo. seq tractat de expensis deducendis, & quærit, & soluit.*

d ¶ *Deductis expensis.*] Deducendæ sunt expensæ: & quod superest, est fructus. ff. fol. mat. fructus. ff. de petit. hæred. si à domino. ℨ. fructus. in fi. & 12. q. 2. vobis. & C. de fruc. & li. expen. l. 1. & ipso iure per fructus perceptos liberatur pignus. C. de distrac. pig. l. 1. & C. de pig. act. l. 1. & 2. fructus enim semper computantur in sortem. j. cap. prox. & cap. conquestus. & hic. expensæ istæ non debent esse superfluæ. argum. ff. de rei vendi. in fundo. & illæ tantum sunt deducendæ, quæ in ipsam rem necessario factæ sunt, & pro fructibus colligendis. C. de pig. in summa. Potest ergo rem retinere, donec deducat expensas, Sed quid si restituit rem nondum deductis expensis? Petat per condictionem indebiti. ff. de impen. in re. do. fac. l. quod dicitur. ℨ. fi dos. vel per contrariam actionem pignoratitiam. ff. de pign. act. si necessarias.

e ¶ *Post huiusmodi.*] maxime: quoniam idem erat ante. 14. quæst. 4. siquis oblitus. & j. eo. cum tu.

f ¶ *Beneficium.*] hoc ita potest intelligi, puta laicus aliquis iniuste detinet possessionem aliquam, quæ fuerat clerico in beneficium assignata: licitum est clerico de manu laici taliter eam redimere, vt ecclesia vel ipse clericus fructus taliter perceptos retineat nec est vsura, cum tantum suum recipiat: quia sic forte possessio ad ecclesiam reuerteretur hoc modo: quia forte aliàs non poterat recuperari. Et idem est, si esset feudum ecclesiæ, quia fructus ecclesiæ non computabit in sortem. j. eod. conquestus. sed ecclesia interim seruitia à vasallo recipere non debet. ℨ. de feu. cap. 1. Idem intelligo de laico, quòd hoc modo sibi licet redimere possessionem de manu iniusti detentoris. alienam tamen possessionem taliter redimere non posset, quia fructus illi non sunt sui, vnde si illos retineret, vsura esset. Idem esset de clerico, si possessionem ecclesiæ, quæ non fuit sibi pro beneficio assignata, taliter in pignus reciperet: nisi de licentia ecclesiæ hoc faceret, quasi percipiendo eos nomine ecclesiæ. Ber.

TITVLVS XIX.

De vsuris †.

¶ Alexander iij. in concilio Turoñ.

¶ *Vsura est lucrifacere fructus rei pignoratæ: fallit in casu hic excepto.*

CAP. I.

LVres † clericorum & infra.

¶ Generalis cõcilij a decreuit auctoritas, vt nullus cõstitutꝰ in clerob, vel hoc, vel aliud genus c vsuræ exercere præsumat. Et si quis alicuius possessionem data pecunia sub hac specie [vel † cõditione] in pignus acceperit, si fortem suam (deductis expẽsis d) de fructibus iam perceperit: absolute possessionem restituat debitori. Si autem aliquid minus habet, eo recepto, possessio libere ad dominum reuertatur. ¶ Quod si post huiusmodi e constitutum in clero quisquam extiterit, qui detestandis vsurarum lucris insistat, ecclesiastici officij periculum patiatur. Nisi forte ecclesiæ beneficium f fuerit, quod redimendum ei hoc modo de manu laici videatur.

¶ Idem Cantuarien. archiepiscopo & eius suffraganeis.

¶ *Idem in effectu dicit cum præcedenti cap. sed addit tacite idem esse in laicis: nam in præcedenti cap. tantum fuit factamentio de c'ericis.*

CAP. II.

QVoniam † non solum viris ecclesiasticis, sed etiam quibuslibet aliis periculosum est, vsurarum lucris intendere: Auctoritate præsentium duximus iniungẽdum, vt eos, qui de possessionibus, vel arboribus g quas tenere in pignore noscuntur, sortẽ (deductis expensis) receperunt: ad eadem pignora restituenda, sine vsurarum exactione, ecclesiastica districtione compellas †.

¶ Idem † in concilio Lateran.

¶ *Manifesti vsurarij ad communionem altaris & ecclesiasticam sepulturam, & oblationem offerendam admitti nõ possunt: & clerici contra hoc facientes, puniuntur, vt hic dicitur.*

CAP. III.

QVia in omnibus fere locis ita crimẽ vsurarum inualuit, vt multi h (aliis negotiis prætermissis) quasi licite vsuras exerceãt, & qualiter vtriusque † testamenti pagina condemnentur, nequaquã attendant: Ideoque constituimus, vt vsurarij manifesti † nec ad cõmunionem admittantur altaris, nec Christianam (si in hoc peccato decesserint) accipiant i sepulturã: sed nec oblationes k eorum quisquã accipiat. Qui autem acceperit, vel Christianæ tradiderit sepultu ræ & quæ acceperit, reddere l cõpellatur: & donec ad arbitriũ episcopi satisfaciat, ab officij sui maneat executione suspensus.

tuit Laterañ. concilium, vt vsurarij manifesti ad communionem non admittantur altaris: nec Christianam accipiãt sepulturam, qui in hoc peccato decesserint: nec oblationes eorum quisquam accipiat: qui autem acceperint aut Christianæ tradiderit sepulturæ: quod acceperit, restituat: & ab officio suo suspensus maneat, donec ad arbitrium episcopi satisfaciat. Not. quòd hæc est pœna, quæ primo imponi debet, de qua fit mentio in rescriptis contra vsurarios impetratis.

¶ *Glo seq. ostendit glo. istam etiam iure ciuili, &c.*

h ¶ *Multi.*] propterea quia multi sunt, non excusantur, 2. q. 1. multi. in fi. & etiam si omnes homines essent vsurarij. simile 32. q. 7. flagitia. cum in veteri testamento & nouo prohibitæ sunt vsuræ. j. cap. proxi. immo etiam iure ciuili vsuræ prohibitæ sunt: vnde nullo iure peti possunt: in Auth. de eccle. tit. in princ. coll. 9. licet non obseruetur: quia ibi dicit Iustinianus, se quatuor synodos generales obseruare: sed Nicæna synodus est vna de quatuor principalibus, quæ ita obseruari debet, sicut quatuor Euangelia. 15. dist. sicut. & in Nicæna synodo prohibentur vsuræ. 47. dist. quoniam multi.

i ¶ *Accipiant sepulturam.*] Idem est de quolibet, quem constat decessisse in mortali. 13. q. 2. pro obeuntibus. 23. q. 5. placuit. 21. q. 3. Cyprianus. & ℨ. de fra. reg. monachi. cum similibus.

k ¶ *Oblationes.*] sic 90. dist. oblationes. & 17. q. 4. miror. ℨ. de rap. super eo. ad fi. & nihilominus excommunicandi sunt, si non satisfaciant. j. eod. præterea. & ℨ. de iureiur. debitores. & c. sequen.

¶ *Glo seq. quærit, & arg.*

l ¶ *Reddere.*] Sed cui debet restitui? dantiẽ non videtur. 17. q. 4. sunt qui. 12 q. 2. nulli licear. Ala. dixit quòd episcopo loci: sed potiꝰ credo, quòd illi qui dedit, & ille postea restituat ei à quo recepit. arg. j. eo. cum tu. & ℨ. de homi. sicut dignum. ℨ. eos.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. compilatione. & post cõciliũ Lateran. par. 16. c. 3. Et Couarruuiã in præcedenti cap. citatum. vide Sotum de iustit. & iure lib. 6. q. 1. art. 2. & Syluestrum verbo, vsura. 3.

† compellatis.

† Idem scilicet Alexander iij. in cõcilio Lateran. c. 25. & c. 2. eo. tit. in 1. cõpilatione. Et pro intellectu vide Archidiaconũ in c. miror. 17. q. 4.

† De hoc articulo plene Couarruuias li. 3. variar. resolut. c. 1. nu 5. cum videto & Martin. Abb. Sic.

† Vsurarij manifesti q dicantur tradit Iuh⁹ Clarus lib 5. sen. ℨ. vsura. vers. sed hic quæro. Sylueſter verbo, vsura. 9. q. 1. & Couarruuias li. 3. variar resolut. c 3.

Universidad de Salamanca Biblioteca

Vper eo.] Diuiditur: Nam primo ponitur decisa consultatio: Secũdo responsio: ibi, *Respondemus.* & responsionem probat per argumentum à maiori. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam exercebant vsuras, vt inde captiui redimerentur: quæritur an liceat? Respondet Papa, quòd cum vsurarum crimen vtroque testamento condemnetur, super hoc non est aliqua dispensatio adhibenda: quia etiam dicit scriptura; pro alterius vita mentiri nõ licet, multo magis prohibendus est aliquis, ne vsurarum crimen exerceat pro redimenda vita captiui. Nota circa crimen vsurarum dispensari non posse. Item prætextu pietatis non est impietas committenda. Item non debet quis mẽtiri pro vita alterius saluãda. Item arg. quòd vsura est maius peccatũ, quàm mendacium.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. compilatione. & post concilium Laterã. sub Alexan. iij. par. 16. ca. 1. Vide Romanum consil. 400. & cæteris hic Ioanne Ana niam.

¶ Idem Panormitano archiepiscopo.

¶ *Potest intelligi dupliciter. Primo in mutuante: Secũdo in recipiente vsuras: & secundum primum intellectum hoc dicit: Etiam pro opere pio non licet vsuras recipere, quando per receptionem datur causa vsuræ committendæ: hoc dicit. Vel sic & clarius: Non licet inducere quem ad exercendum vsuras, etiam pro pio opere: & ista lectura colligitur ex decisa.*

CAP. IIII.

SVper † eo vero: & infra. ¶ Respondemus, quod cum vsurarum crimen vtriusque testamenti pagina detestetur: super hoc dispensationem [2] aliquam posse fieri non videmus: quia cum scriptura sacra prohibeat pro alterius vita mentiri [b]: mu to magis prohibendus est quis, ne etiam pro redimenda vita captiui, vsurarũ crimine inuoluatur.

¶ Idem Salernitano archiepiscopo.

¶ *Vsurarij, qui sunt soluendo, coguntur per pœnas Lateran. concilij vsuras restituere: etiam quas ante cõcilij receperũt: & facultatibus non extantibus, debẽt possessiones emptæ ex pecunia fœnebri vẽdi: & debẽtibus recipere, satisfieri.*

CAP. V.

CVm † tu manifestos vsurarios iuxta decretum [c] nostrum, quod nuper in cõcilio pro mulgatum est, communione altaris, & ecclesiastica præceperis sepultura priuandos [d], donec [e] reddãt qđ tã praue receperãt: qđã eorũ, ad † excusandas [f] excusatio nes in peccatis, impudenter affirmant, illas dũtaxat vsuras restituẽdas, q̃ sunt post interdictũ nostrũ receptæ: & infra. ¶ Super his fraternitati tuæ taliter respondemus, quòd siue ante, siue post [g] interdictum nostrum vsuras extorserint, cogendi sunt per pœnam [h], quam statuimus in concilio, eas his, à quibus extorserunt, vel eorum hæredibus restituere: vel his non superstitibus [i], pauperibus erogare: dummodo in facultatibus habeãt, vnde † ipsis possint eas restituere: cum iuxta verbum beati Augustini †: Non remittatur peccatum, nisi restituatur [k] ablatum. ¶ Illi autem, qui non habent in facultatibus [l], vnde vsuras valeant restituere, nõ debent vlla † pœna multctari: cum eos nota paupertatis eui denter [m] excuset. Possessiones vero, quæ de vsuris comparatæ sunt, debent vendi [n], & ipsarum pretia his, à quibus vsuræ sunt extortæ, restituit: vt sic non solum †à pœna, sed etiam à peccato possint (quod per vsurarum extorsionem incurrerant) liberari.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. compilat. & post concilium Laterã. sub Alexan. iij. par. 16 c. 3. Vide B. Thomam. 2. 2. q. 78 ar. 3. & Sotum li. 6. de iust. & iure, q. 1. art. 4.

† Sumuntur hæc ex psal. 140.

¶ Idem Genuen. † archiepiscopo.

¶ *Vendẽs rẽ plus quàm valeat, quia solutionẽ differt, peccat: nisi dubiũ sit, an tempore solutionis erit valor rei variatus, & venditor non erat venditurus tempore quo vendidit. hoc dicit secundũ communem intellectum.*

CAP. VI.

IN † ciuitate tua dicis sæpe contingere, quòd quidam pi- multi. Quando constitutio retrotrahatur, dictum fuit. 3. de consti. c. vlt.

¶ *Glo. se. cum se formant & soluunt duas quæstiones.*

h ¶ *Per pœnam.*] statutam 3. eo. quia. & etiam per excommunicationẽ 3. eo. præterea. Sed quare fit mentio in omnibus commissionibus de pœna illius canonis, quia. & non de excommunicatione? Respondeo, quia ab illa semper incipiendum est, tamquam à minori, & postea infligenda est maior, si hoc meruit proteruitas contumacis. 3. vt lite non contest. c. quoniam. in fi. i ¶ *Non superstitibus.*] Sed pone q̃ ille, cui debet restitui vsura, longe sit absens: nunquid tenetur vsurarius mittere ad eum vsuras? Tenetur qui dem, sed sumptibus illius absentis. arg. ff. de ope. li. operę enim. Si autem sumptus itineris rei summam excedant, det pauperibus. argu. huius c. ip. a. q. 6. anteriorum. Et hoc intellige si vsurarius nouit, vbi habitet: quia si ignoret, non tenetur inquirendo vagari. arg. ff. de ope. lib. quòd si fi. & quousque fieri potest restitutio illi qui soluit, nunquam illa pecunia debet dari pauperibus. 3. de homici. sicut dignum. 6. eos. & 3. de iureiu. eam te.

† Alias cæteris omissis ita: vnde sint restituere.

† Augustin. ad Macedonianum. refert suo. par. 13. c. 4. & par. 15. c. 25.

k ¶ *Restituatur.*] 14. q. 6. c. 1.

¶ *Glo. ista cum seq. recitari possunt per tres quæstiones.*

l ¶ *In facultatibus.*] & licet amiserint vsuras, nihilominus tamen tenentur propter moram, quæ illis nocere debet: vnde omnia refundere debent, si aliàs facere possint. arg. ff. de vi & vi arma. l. 1. 6. rectissime. & ff. de leg. 1. cum res legata: sed si nihil habent, liberantur ex toto, vt hic. Si tamen ad pinguio rem fortunam perueneriint, tenentur vt prius. 3. de sol. Odoardus. & ff. de cess. bo. si debitoris. ar. 16. q. 6. si quis de corpore. & c. de his vero. & in solidum: nec habetur ratio ne q̃eat, licet aliàs dicat lex, quòd qui bonis cedit, non conuenitur posteà, nisi in quantum facere potest. ff. de cess. bo. is. qui. Ala.

† Aliàs: illa pœna in plerisque antiquis.

† alias ira: non solum à pœna illa.

† Ianuen.

† Cap. 8. eo. tit. in 1 compilatione, & post concilium Laterã. par. 16. c. 2. De ratione huius decretalis vide plenissime per Caietanum apud 8 Thomam 2. 2. q. 78. ad 7. arguentũ. & p Syluestrũ verbo vsura 2. q. 2. & Sotum citatũ infra eod. in c. nauiganti.

m ¶ *Euidenter.*] Si enim credatur habere, verberibus veritas eruatur. 5. q. 5. illi qui. 13. q. 6. c. 1. vel iuret se non habere vnde reddat: quod potius videtur: quia non debet vlla pœna puniri, vt hic dicit, quia inanis est actio, &c. ff. de dolo, nam is. & 3. de restitu. spolia. olim.

n ¶ *Debent vendi.*] Ex hoc videtur, quòd ad quemcunque perueniat res empta de pecunia vsuraria, tenetur illam restituere: licet enim res emptæ ex tali pecunia peruenerant ad filios vel consanguineos vsurariorum, nihilominus venduntur: vt hic dicit: quia res illa succedit loco alterius pecuniæ. ff. de lega. 2. Imperator. in fi. & ff. de lega. 3. fideicommissa. 5. si rem suam, & 3. vt lite pen. ecclesia. vbi de hoc. quod verum est, vbi ex causa lucrativa res peruenit ad ipsum. Si vero ex alia causa, puta quia emit ignoranter, secus esset forte. Et speciale est hoc in re empta ex pecunia fœnebri: aliàs regulare est quòd in re empta ex pecunia tua, non nomine tuo, nihil iuris habes. C. de rei ven. si ea pecunia. & C. de proba. ad probationem. & ff. de fur. qui vas. in fi. aliũ casum habes. C. de rei vendi. si vt proponis. tertium C. arbi. tute. l. 3. & 3. de pecu. cle. inquirendum. Ala.

IN *ciuitate.*] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, *Licet.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidã mercatores emunt piper, cinamomum, seu alias merces, quæ tẽpore venditionis non valent vltra quinque libras, & promittunt se soluturos in termino constituto sex libras: quærebatur, vtrũ talis contractus esset vsurarius? Respondet Papa, licet talis contractus ex forma vsurarius non possit iudicari, tamen venditores nihilominus peccatum incurrunt, nisi dubium esset merces illas plus vel minus valituras tempore solutionis faciendæ: & ideo qui sic contra

contrahunt, melius facerent, & bene sibi consulerent, si à tali contractu abstinerent, quia hominum cogitationes Deo occultari non possunt. Nota. aliquem excusari à peccato vsuræ propter dubium.

¶ *Glos. seq. reci. per modum obiec. de eo quòd licet contrahentibus, &c. secundo obiicit, & soluit in fine.*

a ¶ *Comparant.*] nõ decepti in iusto pretio, sed scienter plus emerũt propter dilationem solutionis: si enim decepti essẽt quia darent vltra pretiũ iustum, non haberẽt speciem vsuræ: quia licet contrahentibus sese adinuicem decipere [a]. ff. de mino. in causæ. 5. in pretio vsque ad dimidiũ iusti pretij. 3. de emp. & ven. cum dilecti. & c. penul. C. de rescin. vel l. 2. Ala.

a Hoc lege ciuili permittitur, sed legislatiua nõ licet. cæterũ de hoc dicto vide plene per B. Thomam 2. 2. q. 77. art. 1. ad primum argumentũ. & Dominicum Sotum lib. 6 de iust. & iure q. 3. art. 1. ad 1. arg.

b ¶ *Non valent.*] immo videtur quòd tantũ valeat: res enim tantum valet, quantumvendi potest. ff. ad Treb. l. 5. si hæres. & ff. ad l. Fal. quærebatur. & ff. de fur. si quis vxori. 6. vlt. & ff. de dona. cau. mor. l. mortis causa. 5. vlt. & ff. ad l. Rhod. de iac. l. 2. 5. portio. pretia enim rerum non ex affectu singulorum, sed communiter æstimantur. ff. ad l. Fal. pretia. arg. contra. ff. man. cum seruus. sed hic non fuit emptio facta æstimatione communi. Ber.

† Cap. 9. eo. tit. in 1. cõpilatione. Et post cõcilium Laterã. par. 20. c. 1. & 5. præterea. Et quatenus punit clericos & laicos, vide Bernardinũ Diaz i prac. crim. cano. cap. 82. & Felinum in c. cum sit generale. supra de foro cõpet. & Alexãdrum in l. finon sortem. ff. de condic. indeb.

¶ *Glos. seq. signat contrarium, & remittit.*

c ¶ *Ex tali forma.*] Sim. 3. de pig. illo vos. & ita forma contractus inspici debet, ad hoc vt vsurarius censeatur: quia omne esse est ex forma: sed non est semper verum in casu isto: vt j. dicitur. Ber.

d ¶ *Vsurarum.*] arg. contra. 3. eo. consuluit. ibi soluitur. Ber.

e ¶ *Venditores.*] Iti venditores propter dubium excusantur à peccato: aliàs non venditur. j. eo. c. vlt. in fin. vnde propter dubium excusantur à peccato vsurarum: & expone, peccatum, s. vsurarum. j. eo. ca. vlt. & secundum illam intellige istam: licet enim ex forma non sit contractus vsurarius, potest tamen fieri in fraudem vsurarum: vnde æque tenetur. ar. 3. de pig. illo vos. & quodcunque nomen imponas, vsura est. 14. q. 3. c. 1. & 2.

f ¶ *Nisi dubium.*] j. eo. c. vlt. vbi de hoc. in tali dubio potius esset abstinendum: quia quandoque dicunt aliqui se dubitare, vbi non est dubitandum, & econuerso: & tutior via est eligenda j. de cler. excõ. mi. illud. vnde dicit, saluti suæ bene consulerent, &c. quia periculum est in his. Ber.

g ¶ *Occultari.*] quia secretorum Deus cognitor est. 32. dist. erubescãt. & 2. q. 5. consuluisti. quem non latet peccati qualitas, neque peccantis affectus. 24. q. 3. Deus quando. Tan.

Præterea.] Duæ sunt partes. secunda: ibi, *Si laici.* Abbas Siculus.

CASVS. Mandat Papa cuidam episcopo, quatenus omnibus parochianis suis vsuras recipere interdicat: quod si facere contemperint si clerici fuerint, illos ab officio & beneficio suspendat: Si laici, eos ex communicet vsque ad debitam satisfactionẽ. Not. qualiter puniri debent vsurarij, tam clerici quàm laici.

h ¶ *Interdicas.*] 14. q. 3. & q. 4. per totum. & 47. dist. quoniam multi.

¶ *Glos. seq. quærit, & soluit.*

i ¶ *Suspendas.*] Talis enim repellitur ab obtento: vt hic dicit, & 14. q. 4. si quis oblitus. & c. quoniam multi. & repellitur ab obtinẽdo multo fortius. j. de excess. præla. inter dilectos. Sed nuquid episcopus potest cum tali dispensare? Dico quòd sic, post satisfactionem & pœnitentiam, quia hoc non prohibetur: & hoc probatur per hanc decre. In antiqua dicebatur, quòd ad præsentiam Papæ tales mittantur: vnde collige, quòd episcopi cum talibus misericorditer agere possunt. De hac materia traditur. 3. de iudic. at si clerici.

k ¶ *Excommunicationis.*] primo inflicta pœna illius constitutionis. 3. eo. quia in omnibus.

Onquestus.] Primo ponit decisam quæstionem. Secundo prouisionem: ibi, *Discretioni.* Tertio exceptionem: ibi, *Nisi.* Abb. Sic.

CASVS. Idem dicitur hic quod dictum est 3. eo. c. 1. fructus enim pignoris semper cõputandi sunt in sortem: nisi terra fuerit de feudo monasterij. Nota quòd fructus pignoris computari debent in sortem. Item nota hic casum, vbi fructus non computantur in sortem.

l ¶ *Sortem recepistis.*] deductis etiã expẽsis, vt 3. c. 1. & 2. vbi de hoc.

m ¶ *De feudo.*] In isto [b] casu fructus non cõputantur in sortẽ: inerim tamen non debent seruitium recipere à vasallo: nec est vsura. sic 3. de feudis. c. 1. in quo casu poteſt etiã intelligi 3. eo. c. 1. sed ibi illud exponitur. dic vt ibi. Habes ergo vnũ casum in quo nõ committitur vsura vltra sortẽ recipiẽdo: vt 3. eo. c. 1. & hoc sauore ecclesię. Item & in alio. j. eod. salubriter. aliàs etiã posset attentari, q̃ vsuræ possunt peti etiam secundum canones, vt cũ vẽdo tibi prędiũ, & trado, & percipis fructus, nec soluis mihi pretium ad terminum. arg. C. de vsur. l. 2. quia huiusmodi vsuræ non quasi vsuræ, sed quasi interesse petuntur. arg. 14. q. 4. quoniã multi. ibi, ad quæstũ. & c. si quis oblitus. ibi, aliqua incrementa. & ff. pro so. sociũ qui. damna vero & interesse secundũ canones peti possunt. 12. quæ. 2. si cretalis quis de clericis. & 3. de for. cõpe. dilecti. & 3. de fideiuss. peruenit. & cap. cõstitutis. & arg. ff. de eo quod cer. lo. l. 2. 5. vlt. & maxime in cõtractibus bonæ fidei, vbi vsuræ veniunt ex mora. ff. de vsu. mora. 5. in bonæ. & ff. de peri. & cõmo. rei ven. l. vlt. & C. de act. empt. & vend. fructus. quia non dicitur vsura, sed potius interesse: quia nõ dicitur recipere vltra sortem. Et quod dicit, quidquid sorti accedit, vsura est: illud potest intelligi in mutuo, vel vbi aliquid excogitatur in fraudem vsurarum. Illud nota, q̃ duo sunt contractus, qui de sui natura volunt esse gratuiti: vt mutuum & commodatum: mutuũ enim nisi sit gratuitũ, ita tim vsura est: vnde illud, Mutuum dantes, nihil inde sperantes. j. eod. consuluit. Item cõmodatum si nõ sit gratuitũ, & pecunia recipiatur pro re commodata, definit esse cõmodatum: & in locationem transire videtur: non tamen est vsura. Itẽ si vendo tibi fundum iusto pretio, ea lege, vt quandocunque tibi soluero pretiũ quod mihi das, fundus ad me reuertatur. C. de pact. inter emp. & vend. l. 2. in casu isto lucratur fructus. alias si modicũ esset pretium, præsumitur contractus in fraudẽ vsurarum. 3. de empt. & ven. ad nostram. & præcipue si emptor consueuit exercere vsuras. 3. de pigno. illo vos. Item vbi pecunia datur ad põpam, possum inde recipere mercedem, quia non est mutuũ, sed potius cõmodatum siue locatio. ff. commo. sed mihi. 5. nõ potest. & l. seq. Item vbi aliquid apponitur nomine pœnæ, dum tamen non in fraudem vsurarum 12. q. 2. fraternitas. tamen in omnibus prædictis casibus non dicuntur vsuræ: sed potius interesse videtur. Laur.

b In hac gl. continentur multi articuli de quibus dubitatur, an sint vsurarij nec ne, & ob id nequis facile labasora vltra sortẽ recipiẽdo: vt 3. eo. c. 1. & hoc sauore ecclesię. Item & in alio. j. eod. salubriter. aliàs etiã posset attentari, q̃ vsuræ possunt peti etiam secundum canones, vt cũ vẽdo tibi prędiũ, & trado, & percipis fructus, nec soluis mihi pretium ad terminum. arg. C. de vsur. l. 2. quia huiusmodi vsuræ non quasi vsuræ, sed quasi interesse petuntur. arg. 14. q. 4. quoniã multi. ibi, ad quæstũ. & c. si quis oblitus. ibi, aliqua incrementa. & ff. pro so. sociũ qui. damna vero & interesse secundũ canones peti possunt. 12. quæ. 2. si cretalis quis de clericis. & 3. de for. cõpe. dilecti. & 3. de fideiuss. peruenit. & cap. cõstitutis. & arg. ff. de eo quod cer. lo. l. 2. 5. vlt. & maxime in cõtractibus bonæ fidei, vbi vsuræ veniunt ex mora. ff. de vsu. mora. 5. in bonæ. & ff. de peri. & cõmo. rei ven. l. vlt. & C. de act. empt. & vend. fructus. quia non dicitur vsura, sed potius interesse: quia nõ dicitur recipere vltra sortem. Et quod dicit, quidquid sorti accedit, vsura est: illud potest intelligi in mutuo, vel vbi aliquid excogitatur in fraudem vsurarum. Illud nota, q̃ duo sunt contractus, qui de sui natura volunt esse gratuiti: vt mutuum & commodatum: mutuũ enim nisi sit gratuitũ, ita tim vsura est: vnde illud, Mutuum dantes, nihil inde sperantes. j. eod. consuluit. Item cõmodatum si nõ sit gratuitũ, & pecunia recipiatur pro re commodata, definit esse cõmodatum: & in locationem transire videtur: non tamen est vsura. Itẽ si vendo tibi fundum iusto pretio, ea lege, vt quandocunque tibi soluero pretiũ quod mihi das, fundus ad me reuertatur. C. de pact. inter emp. & vend. l. 2. in casu isto lucratur fructus. alias si modicũ esset pretium, præsumitur contractus in fraudẽ vsurarum. 3. de empt. & ven. ad nostram. & præcipue si emptor consueuit exercere vsuras. 3. de pigno. illo vos. Item vbi pecunia datur ad põpam, possum inde recipere mercedem, quia non est mutuũ, sed potius cõmodatum siue locatio. ff. commo. sed mihi. 5. nõ potest. & l. seq. Item vbi aliquid apponitur nomine pœnæ, dum tamen non in fraudem vsurarum 12. q. 2. fraternitas. tamen in omnibus prædictis casibus non dicuntur vsuræ: sed potius interesse videtur. Laur.

† Cap. 10. eo. tit. in 1. compilatione. & de interesse etu huius de late per Couarruuiam lib. 3. variar. resolut. c. 1. nu. 4.

† Cap 11. eo. tit. in 1. cõpilatione. Et de materia textus & glossæ vide plenissime p Couarruuiã lib. 3. varia. resolut. ca. 3. & Syluestrũ ĩ summa verbo, vsura. 6.

Vva nos.] Communis diuisio. secunda pars: ibi, *Tuæ igitur.* Abb.

CASVS. Quæsitũ fuit à Papa, quid sit obseruandum de filiis vsurariorum, qui eis succedunt in crimine vsurarum, aut etiam de extraneis hæredibus, ad quos bona illorum perueniunt? Respondet Papa, q̃ filij eadem districtione cogendi sunt vsuras restituere, qua parentes eorum cogerentur, si viuerent: & idem est faciendũ de hæredibus extraneis. Not. quòd res transit ad successorem cum suo onere vel causa.

¶ *Glo. seq. quærit. alle. ad negatiuã vnam legẽ, & ad affirmatiuam tres, & sol.*

n ¶ *Cogendi.*] Tenentur filij pro parentib. pro hęreditaria portione, & illi ad quos bona vsurariorum peruenerunt: vt hic dicitur, & ff. de reg. iur. ex qua persona. Sed pone, q̃ alter hæredum efficiatur nõ soluendo ante restitutionẽ vsurarũ: nunquid alter cõuenitur insolidum? non videtur. ff. de fideiuss. inter eos. 5. cum inter. arg. cõtra. ff. cõmoda. sed mihi. 5. hæres. & ff. de fideiuss. inter fideiussores. ff. de fideiuss. tu. l. si fideiussores. Satis potest dici, q̃ insolidũ conueniri possunt, quia omnia bona defuncti erant illi obligata. ar. 3. eo. cum tu. & præcipue cũ succedit in crimen: hæredis enim succedentis in vitium, par fortuna habenda est. C. de fru. & lit. expen. l. 2. & etiam hæredis ignorantia, defuncti vitium non excludit. ff. de diuer. & temp. præscri. cum hæres. Si ergo hæres succedat in bonis defuncti, siue hæres idem crimen committat, siue non: semper tenetur restituere vsuras, quas defunctus

† Dicio, sui, deest in antiquioribꝰ codicibus.

Universidad de Deusto Biblioteca

extor sit, inquantum se extendit illius hæreditas, vt hic patet. & econuerso hæres potest repetere vsuras extortas à patre. J.c. Michael. Vin.

Consuluit.] In prima ponitur consultatio tria continens: In secunda simul ad omnia respondetur ibi, *Verum*. Abbas Siculus.

CASVS. Tres quæstiones hic formantur: Prima est talis: Aliquis mutuat pecuniam sine aliquo pacto vel cõuentione, eo tamen animo, vt aliquid vltra sortem recipiat, aliàs non mutuaret, si nihil crederet habere vltra sortẽ: quæritur, an talis saltem in iudicio animæ vsurarius sit censendus: Secũda quæstio est: Aliquis mutuauit pecuniã ad certum terminũ: termino adueniente creditor non vult dare parabolam iuramenti, donec aliquod emolumentum percipiat: non tamen ali quid petit vel exigit à debitore: quæritur, vtrũ iste eodem crimine cũ primo inuoluatur. Tertia quæstio est: aliquis negotiator vendit merces suas longe maiori pretio, vt alio tempore pretiũ persoluatur, quã si ei incontinenti pretiũ persoluereturi; quæritur de isto, an pœna simili debeat condemnari: ad hoc respondet Papa, ex Euangelio Lucæ colligitur, quid in his casibus sit tenendũ: in quo dicitur: Mutuum dantes, nihil inde sperãtes: homines isti pro intentione lucri quam habẽt, cum omnis vsura & superabundantia prohibeatur in lege, iudicandi sunt male agere: & ideo in animarum iudicio efficaciter sunt inducendi, vt taliter accepta restituant. Nota q̃ quicquid recipitur vltra sortem: licet ex forma contractus nõ sit vsurarius quo ad ecclesiam iudicandus, propter intentionem tamen, quo ad Deum tamquam vsurarius punietur nisi restituerit, & sic aliquis non est vsurarius quo ad ecclesiam, sed quo ad Deum.

a ¶ *Concedit.*] ff. quod met. cau. l. vlti. §. fi fœnerator.

b ¶ *Sperantes.*] supple a causa mutui, in spe lucri principaliter posita. secundario tamen aliquid sperare non puto malum, vt & ipse seruiat illi. ar. 71. distin. quid proderit. & 59. distin. si officia. nec etiam reciperé ex tali spe, ar. 1. quæst. 2. quã pio. immo naturaliter debitor est illi obligatus ad antidora. ff. de pet. hæred. sed si lege. §. consuluit. & 3. de test. cum in officiis. Ala.

c ¶ *In lege.*] 14. quæst. 3. c. 2. & 3. Ber.

¶ *Glossa sequens signat contrarium, & soluit.*

d ¶ *Male agere.*] arg. contra 3. eo. in ciuitate. illud intelligitur quãtum ad iudicium ecclesiæ: & potest excusari illud, propter dubium istud de iudicio animæ, vt hic patet: & ita non est contra. ibi quo ad formam contractus vsurarij non dicuntur: sed isti propter intentionem quam habuerunt, iudicandi sunt in iudicio animæ male agere; & inducendi sunt, sed non compellendi, vt sic recepta restituãt; nec tanquam vsurarij puniendi sunt, sed reuera quo ad Deum vsurarij videntur, quia restituere tenentur sic accepta. Et hic habes manifeste, q̃ intentio facit hominem vsurarium: intellige cum effectu. sic & expectatio. 14. q. 3. c. 1. & q. 4. fi quis clericus. Ber.

Vãm.] Communis diuisio. Secunda: ibi, *Mandamus*. Abb. Sic.

CASVS. Aliqui sunt manifesti vsurarij; quorum quidã publice renũtiauerunt vsuris: cum isti vsurarij manifeste conueniebãtur super vsuris, appellabant: quæritur, an appellationibus eorum sit deferendum: mandat Papa prælatis, quatenus manifestos vsurarios, & præcipue illos, quos constiterit publice renuntiasse vsuris, cum aliquis eos conuenerit, non permittant appellationis beneficio se tueri. Not. quòd non tenet appellatio, vt in crimine quis temaneat.

e ¶ *Se tueri.*] Idem est in quolibet crimine manifesto. 3. de app. cum sit Romana. alias si iniuste grauaretur, non est appellatio deneganda. sic multotiens condemnaretur iniuste qui foret absoluendus. 3. de except. cum inter. & ita intellige de his qui appellant existendo in crimine, & hoc constat: quia nõ exprimit iustam causam appellandi: aliàs nõ audiretur ante sententiam appellans. 3. de appel. vt debitus honor.

Post.] Ponit duplicem prouisionem cõtra Iudæos vsurarios: Secunda: ibi, *Et donec.* Abbas.

CASVS. Quærebatur qualiter Iudæi compellendi sunt ad vsuras restituendas, vel remittendas: præcipit Papa Iudæos compelli ad remittendas vsuras Christianis per principes & potestates seculares: & donec eis remiserint vel restituerint, ab vniuersis fidelibus in mercimoniis & aliis iubet Papa p excõicationem omnẽ communionem denegari. Nota Iudæos indirecte compellendos ad vsuras remittendas. Itẽ ecclesia iudicat de his, qui foris sunt.

f ¶ *Principes.*] quorum legibus b in temporalibus subiiciuntur Iudæi. 8. dist. quo iure. & C. de Iu. Iudæi. 1. quia si ad nos veniunt, protegũtur. 3. de Iudæ. sicut. & C. de Iudæ. nullus. pari ratione alios contra eos protegamus. argu. 3. de mutu. peti. per totum. maxime in his, in quibus legem suam offendunt. 3. eod. consuluit. & 14. quæst. 4. quoniam. & c. vlti. Vin.

g *Communionẽ.*] Sic j. co. quando.

¶ *Glossa sequens signat contrarium, & dupliciter soluit, & remittit.*

h ¶ *Denegari.*] Non est dubiũ quin pœna corporali puniantur Iudæi per ecclesiam, & etiam pecuniaria 28. q. 1. fæpe. in fi. 17. q. 4. constituit. ita tamen q̃ vsque ad vindictam sanguinis non procedatur. 3. eo. de rap. in archiepiscopatu. Sed cõtra: quia nihil ad nos de his qui foris sunt. 2. q. 1. multi. & 3. de diuor. gaudemus. Sol. quod dicitur ibi: nihil ad nos, & c. illud intelligitur in quantum Deum offendunt: sed in quantum hominem offendunt, secus est. Vel potest intelligi illud de directa coertione, quam in eos nõ exercemus: secus de indirecta: vt hic, & 3. de deci. c. de terris. cum etiam propter delictum efficiuntur de foro nostro. 3. de iudi. nouit. & 3. de for. compe. cum sit generale. & 6. q. 3. placuit. & 3. de rap. c. 1. & de hoc dictum est. 3. de Iudæ. ita quorundam. B.

Vers.] Vsurarius qui fecit debitorem iurare de soluendis, vel de non repetendis vsuris, ecclesiastica cẽsura compellitur ab exactione desistere, & exactas restituere. hoc dicis Cõmunis diuisio. secunda: ibi, *Nos.* Abb. Sic.

CASVS. Quidam vsurarij faciunt iurare illos, quib. mutuant pecuniam, q̃ vsuras non repetant ab eis, & super solutis nullã moueant quæstionẽ: quæsitum fuit à Papa quid super hoc sit agendũ? Respondet Papa episcopo diœcesano, vt vsurarios ipsos monitione præmissa ecclesiastica censura cõpellat, ante solutionem vsurarum desistere ab earum exactione, vel restituere ipsas postquam fuerint persolutæ: ne de dolo suo videantur commodum reportare. Not. hanc decretalẽ contra vsurarios, per quam possunt compelli, vt relaxent debitoribus iuramentum prælitũ pro vsuris soluendis, vel repetendis solutis. Itẽ de dolo de dolo & fraude non debet quis commodum reportare.

¶ *Glo. seq. posset reci. per duas q. & obiect. ad solutionem secundæ.*

a ¶ *Desistere.*] Relaxato prius sacramento. 3. de iureiur. ex administrationis. & hanc relaxationem potest petere, qui iurauit, cum huic petitioni non renuntiauerit. vt 3. de renun. cum inter P. & 3. quod met. cau. ad audientiã.

immo etsi iurauit non petere absolutionẽ, potest illud denuntiare. 3. de iureiur. quemadmodum. Et licet ob priuatum commodum denũtiet, non tamen repellitur ab ea, quia proderit vsurario cum pœnituerit: arg. 8. q. 1. sunt in ecclesia. Ber.

b ¶ *Vel restituere.*] Sic 3. de iureiurã. debitores. & 3. de emp. & vendi. ad nostram.

Via.] Præmissa causa statuti ponit ipsum statutum: ibi, *Statuimus*. Abbas.

CASVS. Quia fruſtra legis auxiliũ implorat, qui committit in legem, statuit Papa, vt si aliquis vsurarius litteras impetrauerit super restituendis vsuris, vel fructibus computandis in sortem: nisi prius ipse restituerit d vsuras, quas ab aliis nosc itur recepisse, auctoritate litterarum ipsarum nulla tenus audiatur.

¶ Idem Altissiodorẽsis episcopo.

¶ *Conuictus de vsurarum prauitate per famam & alia argumenta, potest manifestari vsurarius, & tamquam manifestus vsurarius compesci secundum dispositionem Lateran. concilij.*

CAP. XV.

CVm † in diœcesi tua sint quã plurimi vsurarij, de quibus appellatione remota cõpellas, ante vsurarum solutionẽ ab earum exactione desistere a: vel restituere b ipsas, postquam fuerint persolutæ: ne de dolo & fraude contingat eos commodum reportare.

¶ Idem.

¶ *Non auditur vsurarius repetens vsuras, nisi prius restituat extortas.*

CAP. XIIII.

QVia † fruſtra legis auxiliũ inuocat, qui committit in legem c: Statuimus, vt si quis vsurarius à nobis litteras impetrauerit, super restituendis vsuris, vel † fructibus computandis in sortem: nisi prius ipse restituerit d vsuras, quas ab aliis nosc itur recepisse, auctoritate litterarum ipsarum nulla tenus audiatur.

¶ Idem Altissiodorẽsi episcopo.

¶ *Conuictus de vsurarum prauitate per famam & alia argumenta, potest manifestari vsurarius, & tamquam manifestus vsurarius compesci secundum dispositionem Lateran. concilij.*

CAP. XVI.

SAlubriter † : & infra, ¶ Sane generum ad fructus possessionũ, quæ sibi à socero sunt pro numerata dote pignori obligatæ, cõputandos in sortem h, non credimus compellendum: Cum frequenter dotis fructus non sufficiant ad onera i matrimonij supportanda.

minime dubitatur, quin sint vsurarij manifesti, contra quos propter timorem potentum e, qui tuentur eodem, nullus accusator apparet, nec iidem sunt per sententiam condemnati: Fraternitati tuæ taliter respondemus, quòd licet contra eos non appareat accusator: si tamen aliis argumentis illos cõstiterit esse vsurarios manifestos f, in eos pœnam in Laterañ, † concilio contra vsurarios editam, libere poteris g exercere.

¶ Idem.

¶ *Maritus recipiẽs pignus pro dote promissa, non tenetur fructus in sortem cõputare. hoc dicit, & est casus singularis: & alibi non probatur.*

CAP. XVI.

SAlubriter † : & infra, ¶ Sane generum ad fructus possessionũ, quæ sibi à socero sunt pro numerata dote pignori obligatæ, cõputandos in sortem h, non credimus compellendum: Cum frequenter dotis fructus non sufficiant ad onera i matrimonij supportanda.

Vãm in.] Manifesti vsurarij, etiã nullo accusante possunt compelli per pœnã Lateran. cõcilij. hoc dicit. vel aliter, & sic vt in rubrica nota secundum verum intellectum. c. nã primũ summarium 10. And. partum habet dubij. Secunda pars: ibi, *Fraternitati.* Abbas.

CASVS In diœcesi Altissiodoren. plures erant vsurarij manifesti, sed propter timorẽ potentum, qui defendunt eosdẽ, nullus accusator contra eos apparet, nec sunt per sententiã condemnati: quæritur fuit ne quid de illis sit agendũ? Respõdet Papa episcopo diœcesano, q̃ quamtis contra eos non appareat accusator, tamen si aliis argumentis constiterit illos esse vsurarios manifestos, pœnã Lateran. concilij contra illos poterit exercere. Nota q̃ iudex ex officio suo potest procedere contra criminosos manifestos, quamuis non accusentur.

e ¶ *Potentum.*] Vnde excõmunicari possent, si præstent impedimẽtum volẽtibus agere cõtra illos. 3. de offi. deleg. c. 1. & 11. q. 3. iniuſtum.

¶ *Glo seq. obiicit per locum à diuisione, & dupliciter respondet.*

f ¶ *Manifestos.*] Si intelligas manifestos b, id est, notorios, non est opus aliis argumentis. 3. de accusat. euidentia. 3. de iureiu. ad nostrã. & 2. q. 1. de manifesta. Si autem loquitur de manifestis non notoriis, secundũ hoc euidẽs probatio requiritur secundũ iuris ordinẽ. 11. q. 3. corũ. in fin. Ad hoc posset dici, q̃ illud notoriũ nõ habet facti perfuerantiam, vnde aliqua requiruntur argumenta. Vel dic q̃ solemnis fama docet ipsos esse vsurarios. & ideo per famam & alia argumẽta puniuntur, quia sola fama non sufficit ad condemnationem. arg. 35. q. 6. fi duo. & 3. q. 3. §. idem tæpe fit. & 3. de iureiu. ex litteris.

g ¶ *Poteris.*] Ex officio tuo, vt dixi 3. eo. c. proxi. licet nullus appareat accusator.

Alub iter.] Maritus fructus rei dotalis, vel oblatæ pro dote nõ tenetur in sortem computare. hoc dicit. Primo ponit dictum: Secundo eius causam assignat: ibi, *Cum frequenter.* Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis accepit aliquam in vxore certa dote sibi à socero constituta: sed quia socer ille pecuniã tunc temporis nõ dedit, cũ genero sponsam daret, tradidit ei quasdã possessiones pro dote, quas dedit sibi in pignus, quousque dos ei fuerit persoluta: quæritur vtrũ fructus percepti de istis possessionibus pignori obligatis, debeant computari in sortem: & respondet Papa, q̃ non: cum frequẽter fructus dotis nõ sufficiant ad onera matrimonij supportanda. Nota hic casum, in quo fructus non computantur in sortem.

h ¶ *In sortem.*] hic est casus, in quo fructus non cõputantur in sortem. alios habes notatos 3. eo. conquestus.

¶ *Glossa sequẽs tractat de fructibus dotalibus, quando cedãt marito, & quando non: secundo tractat de periculo cuiuscunque rei dotalis, vel deteriorationis rei dotalis, ad quem spectet.*

i ¶ *Onera.*] hoc ideo dicit, quia fructus dotis cedunt lucro marito propter onera matrimonij. C. de iur. dot. pro oneribus. ad hoc autem vt maritus lucretur fructus rei dotalis, requiritur vt sustineat onera matrimonij. ff. de doli excep. l. pater. in prin. Itẽ oportet q̃ possessio rei dotalis tradita sit. ff. solu. matri. de diuisione. fructus vero percepti ante matrimoniũ restituuntur mulieri, nec cedunt lucro marito. ff. de vsur. videamus. §. antepenul. similiter fructus & fœtus pecudũ dotalium lucratur maritus. ff. de iur. dot. plerũque. §. si serui. Idẽ est in fundo cretifodino, val argentifodino. ff. sol. ma. d. uortio. §. si vir in fundo secus tamẽ est in fœtu ancillarũ dotalium c, qui non cedit lucro

† Cap. 11. cõ. tit. in 1. compilatione. Vide Couar. ruuiam in regula, peccatum. de regul. iur. lib. 6. in 2 par. relectionis, in initio vers. ex hãc item. adde citates ff. c. vlt supra. de simonia.

† De hoc articulo vide plene Sotũ lib. de iusti. & iure. q. 4. ar. 1. & Sylue strum verbo vsura 2. q. 1.

† Prolixi in antiquis cõdicibus.

Lucæ. 6.

† Verba sũt Ezechielis c. 18. vide B. Hieronymũ ea exponentem ibi, & apud Iuonem par. 13. c. 18. & apud Gratianum. 14. q. 3. c. putãt.

† Cap. 1. cõ. tit. in 3. compilatione. Et vt scias quis dicatur vsurarius manifestus, vide citatos ff. c. quia in omnibus, supra eo. tit. Abbas.

† Ca. 4. co. tit. in 3 compil. Et de intellectu uide Romanum singu. 340. incip. c. quia fruſtra. & Marsiliam fi gu. 609. incip. aduertas ad vnũ.

† &

† Cap. 1. eod. tit. in 3. compilat. exiat integra in regestro Innocentij iij. lib. 1. epistola 1 in cip. ẽt: post miſerabile. De materia vide extrauagantẽ Pauli. iij. incip. Cupientes iudæos. & Marquardum tract. de iudæis par. 1. c. 11.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. cõpi. Et qui dicãtur vsurarij manifestitira dunt late ci tati c. quia in omnibus. supra. eo. addemnino Aretinum in §. ex malefi. c. 1. Institut. de action.

a Per hanc regulam, q̃ nõ sit dignus legis auxilio is qui fecit contra legẽ, vide quid dicat Federic. de Senis cõsil. 89. refert Abbas in c. 1. supra de iureiurando.

b De hoc articulo vide late per Marquardum. tract. de iudæis. par. 2. cap. 1.

† Cap 3. eod. tit. in 3. compilatione. De materia huius decretalis præter doctores hic v. de late per Syluestrum verbo, vsura 6. adde Couarruuiam citatum in c. tua nos. supra eod. & B. Thomam 2. 2. q 78. ar 3.

c Quibꝰ pœnis possint iudæi per ecclesiam coerceri, tradit Zanchinus tract. de hær. c. 36. & ibi late Cãpius.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. compilat. one. Et de materia & intellectu huius decretalis vide Couarruuiam, & ibi per eum lib. 1. varia. resolut. cap. 1. nu. 3.

b Manifestꝰ vsurarius ex quibus conuincatur prꝰ ter Aretinũ in titulo huius capitis citatum, vide Axandrum consil. 172 i 1. par Fulgosium consil. 318. incipiẽtis. & Abbatem consil. 8. incip. ex themate. in 1. volu.

In Laterañ. neñ cõcilio sub Alexandro iij. ca. 25. quod refertur in c. quia in omnibus. supra eo. tit.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. compilat. one. Et de materia & intellectu huius decretalis vide Couarruuiam, & ibi per Raua. consil. 172. & Fulgosium consil. 318. incipiẽtis. & Abbatem consil. 8. incip. ex themate. in 1. volu.

c Et sic ratio quæ habetur ff. de vsur. in pecudum. in fi. ibi dicitur absurdum videri, hominem in fructu esse: cum omnes fructus rerum naturalium comparentur. vide Tulium lib. 1. de offic.

Universidad de Deusto
BibliotecaCentral

a Cædēd's, alias cæduis, hoc interdicit, si esset sylua cædua, arbores bene esset in fructu. Io. An.

† Cap 2. eod tit in 4. compilatione. Præter doctores hic vide citatos i c.ga frustra. supra eo. & Syluestrum uerbo, vsura 6. vbi plenissime. adde Couartuuiam citatū super glossa.

† Idem scilicet Innocentius iij. in cōcilio generali Lateran. c. 67. & c. 3. eod. tit. in 4. cōpilatione. Et de materia vide eius dum c. post cedendū: prouideat tamen attentius, ne in negotio procedat eodem auctoritate illarū litera rum, nisi dictus Michael restituerit, vel adhuc re stituat, si quas ipse aliquando, vel pater eius extorsit vsuras. Nota q̄ frustra legis auxiliū inuocat, qui committit in legē. Itē qui morbo cōsimili laborat, cōtra aliū nō est audiendus. Itē ex qua persona quis lucrū capit, de eius facto tenetur. Item filius tenetur ex facto patris.

ipsī marito. ff. de iur. do. l. plerunque. §. si serui. Itē secus est in lapifodinis, vbi lapis non renascitur, & in arboribus nō cædendis [a] .ff. so. matrim. diuortio. §. fi. fundū. & duobus §§. seq. Itē fallit hic illa regula, Cuius est emolumentū, eius dicitur esse periculū: licet enim ad illos spectet emolumentū rei dotalis, non tamē rei periculū, vel euictionis vel deteriorationis. ff. de iur. dot. plerūque. & in prin. & §. 1. & C. e. ti. l. 1. tamē cū distinctione, an res data in dotē sint æstimatæ, vel nō, vt ibi distinguitur: sed hoc est verū, nisi res dotalis consistat in numero, pondere, vel mēsura: nā periculū tali spectat ad virū. ff. de iure do. res in dotē. Io.

¶ Idem episcopo Bonoñ.

¶ *Repetens vsuras non auditur, nisi restituat extortas per se, vel per alium, à quocunque causam habeat.*

CAP. XVII.

MIchael † laicus suam nobis querimoniam destinauit, quòd M. & quidā alij Bonoñ. ciues multa extorserūt ab eo, & à patre suo, cuius hæres extitit [a], nomine vsurarum: & infra. ¶ Attētius prouisurus, ne auctoritate nostra in negotio procedas eodem: nisi dictus cōquerens restituerit, vel adhuc [b] restituat, si quas aliquādo ipse, vel pater [c] eius extorsit vsuras.

Ichael.] Primo ponit partis quærelam: Secundo clausulam, quam stylus curiæ apponit in litteris, quæ impetrantur ad recuperandas vsuras. Abbas.

CASVS. Michael laicus conquestus fuit domino Papæ, q̄ M. & quidam alij ciues Bonoñ. multa extorserunt ab ipso, & à patre suo, cuius hæres extitit, per vsurariā prauitatē, vnde mādat Papa epō Bonoñ. vt in causa procedat, secūdum q̄ de iure fuerit p̄cedendū: prouideat tamen attentius, ne in negotio procedat eodem auctoritate illarū litera rum, nisi dictus Michael restituerit, vel adhuc restituat, si quas ipse aliquando, vel pater eius extorsit vsuras. Abbas.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ *Etiam Iudæi compellendi sunt ad restituendas vsuras extortas à Christianis, & ad soluendas decimas, vel oblationes, de eorum possessionibus.*

CAP. XVIII.

QVanto amplius Christiana religio ab exactione compescitur vsurarum, tanto grauius super his Iudæorum perfidia insolescit †, ita quòd breui tempore Christianorum exhauriunt facultates. ¶ Volētes igitur in hac parte prospicere Christianis, ne à Iudæis immaniter aggrauentur, synodali decreto statuimus: vt si de cætero quocunque prætextu, Iudæi à Christianis graues immodo-

ratas ve [d] vsuras extorserint, Christianorū eis participiū subtrahatur, donec de immoderato grauamine satisfecerint cōpetenter. vnde Christiani (si opus fuerit) per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita compellantur, ab eorū cōmerciis [e] abstinere. Principibus autē iniungimus, vt propter hoc nō sint Christianis infesti, sed potius à tāto grauamine studeant cohibere Iudæos. ¶ Hac eadē pœna Iudæos decernimus cōpellēdos, ad satisfaciēdū ecclesiis, pro decimis & oblationibus debitis, quas à Christianis de domibus & possessionibus † aliis percipere cōsueuerāt, antequam ad Iudæos quocūque titulo deuenissent [f]: vt sic ecclesiæ cōseruētur indemnes.

¶ Gregorius nonus fratri R.

¶ *Vsurarius est, qui à debitore recipit aliquid vltra sortem, etiam si suscipiat in se periculum. hoc dicit primo: Non est vsurarius emptor rei minus iusto pretio, si tunc verisimiliter dubitetur, an tēpore solutionis plus vel minus sit res valitura. hoc dicit secundo. Propter dubium excusatur is, qui ex eo, quòd differt solutionē pretij, vendit rē plus quā veleat. si non erat eam aliàs vēditurus. hoc dicit tertio.* CAP. XIX.

NAuigāti †, vel eunti ad nūdinas, certā mutuans pecu-

ei succedat in bonis: quod potius credo. Sed nunquid repelli potest ab agendo qui nomine alieno repetit vsuras? Videtur q̄ sic: arg. 45. distin. sicut non suo. sed hoc non videtur, quia nihil in suam vtilitatē versum est: nec secundum istum ageretur ad vsuras repetēdas: immo contra illum, qui habuit illam vtilitatem.

Vanto.] Iudæi, q̄ extorquēt graues vsuras à Christianis, vel de possessionibus decimas vel oblationes solitas percipi per ecclesias, eis nō soluunt, priuantur Christianorū cōmunione. hoc dicit. Vel sic, vt in rubro. Duo sūt dicta: Secundum: ibi, *Hac eadem.* primū dictū facit tria: Primo ponit causam statuti: Secundo statutum: ibi, *Volentes.* Tertio prouidet contra grauamē suspicatū: ibi, *Principibus.* Abb. Sic.

CASVS. Quāto amplius Christiani cōpescuntur ab exactione vsurarum, tanto grauius Iudæi super his Christianos infestant, grauiores & immoderatas extorquendo ab eis vsuras: vnde statuit concilium generale, vt decātero si Iudæi quacūque occasione graues & immoderatas à Christianis vsuras extorserint, Christianorum eis participiū subtrahatur, donec de immoderato grauamine satisfecerint: & si opus fuerit, Christiani per censuram ecclesiasticam compellātur ab eorum commerciis abstinere. Præcipit insuper concilium Principibus, vt propter hoc non sint Christianis infesti, sed Iudæos cōpescant à tanto grauamine. in fine dicit, q̄ eadē pœna compellantur Iudæi ad satisfaciendum ecclesiis, pro decimis & oblationibus, quas à Christianis de domibus & possessionibus aliis percipere consueuerunt, antequam ad Iudæos peruenissent: vt sic ecclesiæ conseruentur indēnes. Nota Iudæos compescendos ab exactione vsurarum indirecte, & vt satisfaciant ecclesiis de domibus & possessionibus, pro decimis & oblationibus sibi debitis. Et sic nota, quòd Iudæi tenentur soluere decimas tam personales quàm prædiales. Itē res transit cum onere suo.

† Hodie Iudæi non possunt habere bona immobilia p extraiudicātē Paulum iuj. & Pium V. Pontif. Max. quę ci tantur in c. multorū. supra de Iudæis.

† In quodā veteri manuscripto ita: De falsarijs & crimine falsi.

† Hæc non sunt Augustini, sed Isidori lib. 3. de summo bono cap. 59. refert Burchardus li. 16. c. 11. decreti. & habetur c. 2 eo tit. in 1. compilat. Vide Felinū in c. sicut. supra, de re iud. & Simancam catho. instit tit 64. de testibus.

† vide citatos in c. in ciuitate. supra cod. titulo & Dominicum Sotum lib. 6. de iusticia & iure q. 4. art. 2. vbi plene expēdit intellectum huius decretalis. adde Angelum Clauasium in sum maverbo, vsura 1. n. 38. ver. vtrum mutuans pecuniā. & S. Antoninum 3. par. tit. 1. c 7. §. 22.

a De articulo vide plene p B. Thomam. 2. 2. q. 60. art. 4.

b Hæc opinio glossæ cōmuniter, vt testatur Conarruuias lib. 3. uariar resolut. c. 3. uers. Tertio inquirēdum est. vbi late agit de materia huius decretalis, & glossæ.

c Vel fuit hoc dictum, quia quælibet vsura cē setur immoderata & grauis, secundū Hostiēsem. Ioan. And.

suscipiat: Et sic nota, q̄ non admittitur compensatio in vsuris. Item non solum abstinendum est à malo: immo à specie mali. Item dubia in meliorem partem sunt interpretanda. Item ratione dubij excusatur quis ab vsura. Item non quodcunque dubium excusat ab vsura, sed quando probabiliter dubitari potest.

¶ *Glo. seq. recitetur per obiectionem, & solutionem.*

a ¶ *Periculum.*] quia iste recipiebat in se periculum, videbatur q̄ quasi quadam compēsatione licite aliquid vltra sortē recipere posset: quia periculum pecuniæ mutuatæ pertinebat ad debitorem, cum sua facta fuisset: sed nihilominus est vsurarius, cum excedat naturam mutui: vt dictū est 3. eo. conquestus. quia si nullum periculum sequutū fuit, & aliquid vltra sortem recepit, illud fuit vsura: quia cū sit hinc inde mutuū, nihil inde sperare debet, iuxta illud: date mutuum, nihil inde sperātes. 3. eo. consuluit. 14. q. 3. per totum. & nulla cōpensatio siue dispensatio admitti debet vt vsura exigatur 3. eo. super eo. ergo siue recipiat in se periculū, siue non, nihil vltra sortem recipere debet.

¶ *Glo. seq. in principio & fine argu. quòd propter dubiū aliquid excusatur & permittitur. in medio argu. dubia in melius interpretanda. allegat contrarium, & soluit.*

b ¶ *Verisimiliter dubitatur.*] Ergo si certum esset, q̄ tempore solutionis plus valerēt, vsurarius est cēsendus. 3. eo. in ciuitate. arg. J. c: proxi. & ita propter dubium excusatur: quia tam emptor quàm venditor æqualiter commodum & incommodum ex dilatione expectat. & est si. C. de solu. l. penul. Item argu. est hic, q̄ dubia in meliorem [a] partē interpretari debent. J. de regu. iur. c. 2. quia promptiores debemus esse ad absoluendum, quàm ad condemnandum. 3. de proba. ex litteris. ff. de actionibus & obliga. l. Arrianus. Sed contra videtur, q̄ potius in tali dubio abstinendum esset à talibus contractibus propter periculum. argu. J. de cleri. excom. minist̄e. illud. Quandoque enim aliqui fingunt se dubitare, vbi dubitatio non est: tamen relinquendi sunt in talibus conscientiæ suæ Item argu. q̄ ratione dubij aliquid permittitur, quod alias non licet. 13. quæstio. 2. non æstimemus. ff. de ven. inspi. l. 1. §. 1. ff. de iudic. si quis ex aliena. C. de vsur. si ea lege. & ratione huius dubij excusatur, vt in §. sequenti.

c ¶ *Tempore non fuerat venditurus.*] aliàs nō excusatur: quia si tūc fuerat venditurus pro minori, & ex certa scientia plus recipiat alio termino, vsura est. & sic intellige 3. eo. in ciuitate. vt ibi etiam dixi.

DE CRIMINE FALSI.

¶ *Quia inter cætera præcepta legis diuinæ continetur, Non furtum facies. non falsum testimonium dices, & supra visum est de furto, & de vsura, quæ est species furti: ideo annectit de crimine falsi. De hac materia habetur in decret. in capitu. in memoriam. 19. dist. & 11. q. 2. quisquis. 4. q. 3. qui falso. Abb. Sicul.*

FAlsidicus.] Duæ sunt partes: secunda: ibi, *Vterque.* Abbas.

CASVS. Testis qui falsum testimonium dicit, tribus personis obnoxius est, Deo, cuius præsentiam contemnit: iudici, quem fallit: & illi contra quem falsum testimonium dicit. Item ille reus est, qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit: primus non vult prodesse, secūdus vero nocere desiderat. Not. quòd testis falsus tribus personis obnoxius est, scilicet Deo, iudici, & proximo: & in tribus debet puniri. Item qui veritatem celat, peccat: & ideo testis compellitur ferre testimonium.

b De materia huius glosę præter doctores hic vide Zanchinū tract de hæret. c. 14.

d ¶ *Obnoxius.*] id est, obligatus.

¶ *Glo. seq. ponit duplicem modum puniendi falsum testem, & quòd sententia ad eius dictum lata retractatur: nec fit eius executio: & duplicem ponit opinionem de ipsius nullitate.*

c ¶ *Iudici.*] qui [b] eum extraordinarie punire potest causa durāte. C. de testibus. nullum. sed causa finita potest accusari lege Cornelia de falsis. ff. ad l. Cor. de fal. l. 1. & etiam l. Cornelia de sic. ff. ad l. Corn. de sica. l. 1. 1. respon. & §. 1. Punitur enim falsus testis, & si conatus nō habuit effectum: sententia tamen per falsum testimonium dicta, vel instrumenta falsa retractari debet falsitate reperta vsque ad 20. annos. 3. de excep. cum venerabilis. nec est mandāda executioni, si hoc obiiciatur. J. cap. proxi. vbi de hoc. & nulla est secundū quosdam: quia ex ea non datur exceptio. ff. de exceptioni. qui agnitis. dominus. A. 20 dicebat q̄ est aliqua: sed non datur ex ea exceptio cum effectu. ff. de re iudi. diuus. quousque enim constet de falsitate, habetur interim pro sententia. 3. de fide instru. accepimus. vbi de hoc.

† Virgorū.

† Cap. 4. ti. de re iudicata in 2. compilatione: quod etiam hic admonet Ioannes And.

¶ *Glos. seq triplicis culpæ triplicem ponit pœnam.*

f ¶ *Lædit.*] Quia in tribus offendit, triplex pœna ei debetur. Primo quia Deum offendit, septennis pœnitentia sibi iniūgitur pro periurio. 6. q. 1. quicūque. quia iudicem delusit, infamabitur. 12. q. 5. quisquis cuniactus. & verberibus castigabitur. 5. q. 5. illi qui. vel extraordinarie punietur, vt dictum est in proxima notula: & quia proximum lædit, iuxta modum læsionis puniet̄. arg. 3. q. 9. nihilominus. licet ibi non loquatur de tali pœna.

g ¶ *Rex.*] De hoc habes 11. q. 3. quisquis.

† Cap. 2. eo tit. in 2. compilatione. Vide Iuliū Clarū in §. falsum. ver. funt etiam alij casus. & in pract. crimi. q. 36. & Guidonē Papæ decisione 435.

TITVLVS XX.

De † crimine falsi.

¶ Augustinus †.

¶ *Testis falsidicus tres lædit, Deum, iudicem, & partem: & falsus est non solū qui mendacium dicit, sed etiā qui veritatem occultat.*

CAP. I.

EAlsidicus testis tribus personis est obnoxius [d]: primum Deo, cuius præsentiam contemnit: deinde iudici [e], quem mentiendo fallit: postremo innocenti, quem falso testimonio lædit [f]. ¶ Vterque reus [g] est, & qui veritatē occultat, & qui mendaciū dicit: quia & ille prodesse non vult, & iste nocere desiderat.

¶ Lucius tertius Vigorien. † episcopo.

¶ *Sententia lata per falsas litteras, non debet executioni mandari.*

CAP. II.

SVper † eo quòd sententiā auctoritate litterarum falsarū [h] latam noluisti executioni [i] mandare, tuam prudentiam commendamus: Mandantes, vt quotiens ali qua scripta sub nomine nostro destinata, redarguenda videris falsitatis, nullam eis adhibeas fidem: & quod per ipsas mandatum fuerit, non obserues [k]: sed eum, qui præsentauerit, retineri facias diligenter.

¶ Vrbanus tertius.

¶ *Clericus falsans sigillum principis, depon tur. Item ei character imprimitur, & in exilium mittitur.*

CAP. III.

AD † audientiam nostram te significante peruenit, quòd

Vper.] Primo commendat eum cui scribit de præterito: Secundo instruit eum de futuro: ibi, *Mandantes.* Abbas.

CASVS. Quædam sententia lata fuit auctoritate falsarum litterarum: ille pro quo lata fuit sententia, impetrauit executionem faciendam per episcopum Vigorien. ille citatis partibus, vt sententiā executioni mandaret, oppositum fuit coram illo, q̄ cum sententia illa lata esset auctoritate falsarum litterarum, non debebat executioni mandari, cum nulla esset: episcopus litteris illis visis, noluit eam executioni mandare, cum essent falsæ: consuluit Papam, & Papa commendat ipsum: quia noluit sententiam illam latam per falsas litteras mandare executioni, præcipiens ei, vt quotiens aliqua scripta sub nomine Papæ destinata, redarguenda videret falsitatis, nullam eis fidem exhibeat, nec obseruet quod per ipsas mandatur, sed eum, qui præsentauerit illas, faciat detineri. Not. q̄ falsæ litteræ non conferūt iurisdictionem: & ideo nullo tempore conualescit, quod per eas iudicatum est. Item iudex non debet sententiam mandare executioni, vbi videt eam nullam, secus si esset iusta. Item falsarius debet detineri.

¶ *Glo. seq. distinguit duplicem falsitatem.*

h ¶ *Falsarum.*] Hic dicebat Lau. q̄ sine temporis præfinitione semper retractāda est sententia de falso: quia ipso iure nulla est: quia de effectus est in iurisdictione: quia falsæ litteræ nullam attribuunt iurisdictionem, sed vbi aliàs ageretur de falso, retractatur vsque ad 20. ann. vt dixi 3. c. proxi.

c Addequod not. Cy. in l. 1. C. si ex fal. instru. idem in l. querelā. in 4. oppo. C. de fal.

¶ *Glos. seq. signat contrarium, & remittit.*

i ¶ *Executi ni.*] Et ita patet, q̄ executor subsistere debet, vel sustinere, si obiiciatur, q̄ sententia lata sit per falsas litteras. fic ff. de iudiciis. si prætor. Arg. contra: de offi. dele. cap. pastoralis. & ibi soluitur hoc: vbi plene habes quādo fieri debeat executio, vel quando nō. supra, de re iudi. decætero.

k ¶ *Non obseruet.*] Et si per errorem per talem sententiam solutum est, potest reuocari. C. si ex falsis instrumen. l. prima, & secunda. & ff. de exceptio. l. qui agnitis [d]. Bern.

d Melius l. quæ est vlti. vbi dicitur quòd executio rei iudicatę suspendatur, & solutum per talem sententiam reperti

Ad audientiam.] Communis diuisio: Secunda ibi, *Fraternitati.*

CASVS. Quidam clerici falsauerant sigillum regis Fracię: episcopus quidam posuit eos in carcere, & significauit hoc domino Papæ, & quæsiuit qualiter essent puniēdi? Respondet Papa quòd nec membrum eis auferri faciat, nec pœnam infligi corporalem, per quā mortis periculum incurrere possint: sed eis à suis ordinibus degradatis, in signum maleficij aliquem characterem imprimi faciāt, per

quòd inter alios homines cognoscantur & prouinciam eos abiurare compellat. Not. q̃ sigilla regum sunt authentica. Item ecclesia pœnã sanguinis non infert. Item aliter puniuntur falsarij clerici litterarum domini Papæ, quàm sigillorum regum: sed illud est speciale in litteris domini Papæ.

a ¶ *Mortis,*] Hanc pœnam ecclesia non impo nit. 23. q. vlti, his à quibus. & c. sæpe. & 3. ne cleri. vel mona. sententiam sanguinis.

¶ *Glo. seq. cum seq. signat duo contraria, & soluit.*

b ¶ *Degradatis.*] sic 3. de iudi. cum non ab homine. Sed contra. videtur j. eo. ad falsariorum, vbi traditur seculari potestati puniẽdus: sed illud speciale est in falsariis litterarum domini Papæ [a], vt statim tradantur seculari potestati.

c ¶ *Characterem.*] arg. contra supra de rap. in archiepiscopatu. & supra, ne cleri. vel mona. sententiam. Sol. character iste non ita profunde debet infligi vt sanguinem eliciat: sed cutis superficies deformetur in signum maleficij, & hoc propter odium criminis: quia facies hominis ad instar cælestis pulchritudinis facta, fœdari non debet. C. de pœnis. si quis in metallum. sed illa pœna aliàs infligi non debet à iudice ecclesiastico: quia periculum imminet in ipsa infligenda: & huiusmodi adustio clericis est prohibita. supra, ne cleri. vel monachi, sententiam.

Dvra.] Prima pars punit non recipiẽtes litteras de manibus Papæ vel officialiũ: Secũda punit non destruẽtes litteras falsas: ibi, *Adiicientes.* Abb. Sicul.

CASVS. Quia clerici & alij recipiebant litteras in curia à quibuscunque, propter quod falsitatis periculum imminebat, statuit Innocentius, & sub pœna excommunicationis & suspensionis ordinis & beneficij districtius inhibet, ne aliquis apud sedem Apostolicam litteras Papæ recipiat. nisi de manibus domini Papæ, vel de manibus illorum, qui ad hoc officium de mandato Papæ sunt deputati: Si vero persona tantæ fuerit auctoritatis, vt ipsum deceat per nũtium litteras recipere, nuntium ad cancellarium vel ad Papam mittat idoneum, per quem litteras recipiat iuxta modum prædictum. Si vero aliquis huius mandati transgressor extiterit, fi laicus fuerit, excõmunicationi subiaceat, si clericus, officij & beneficij sui suspensione dãnetur. Statuit etiam, vt Prælati ecclesiarum generalem ferant sententiam, quam per singulas parochias frequẽtius faciant innouari: quòd si quis falsas litteras se habere cognoscat, infra viginti dies illas destruat, aut resignet, si pœnam illam voluerit euadere: quàm sententiã nullus relaxare præsumat sine speciali mandato domini Papæ, nisi in mortis articulo: & si absolutio contra hoc præsumpta fuerit, nullam obtineat firmitatem. Not. q̃ litteræ Apostolicæ de manu Papæ, vel illius qui ad hoc officium per Papam deputatus est, debent recipi: aliàs præsumptio est cõtra eas. Item qui contra hoc fecerit, si laicus est, excommunicationi subiaceat, si clericus, debet officio & beneficio damnari. Item arg. q̃ litteræ per excõmunicatum impetratæ non valent. Item qui habet falsas litteras, infra viginti dies illas destruat, aliàs cum sententia super hoc lata est, erit excommunicatus. Itẽ excommunicatio in diem lata non ligat, nisi post diem elapsum. Item falsarius litterarum domini Papæ, non potest ab alio, quàm à domino Papa absolui, nisi in articulo mortis. Item in casu nõ qui excommunicat, non potest absoluere, & hoc est, quia Papa hoc prohibuit, & si fiat, non tenet absolutio, quia & hoc præcipit.

d ¶ *Per nuntium.*] specialiter cum mandato ad hoc destinatũ. supra, de rescrip. nonnulli. Ioan.

¶ *Glo. seq. arguit, & remittit.*

cum quosdam clericos, qui falsauerant sigillum regis Frãcorum, carcerali custodiæ mancipaueris: & infra. ¶ Fraternitati tuæ taliter respondemus, vt eis nec membrum auferri, nec pœnam infligi facias corporalem, per quam periculum possint mortis [a] incurrere: sed eis à suis ordinibus degradatis [b] in signum maleficii characterem [c] aliquem imprimi facias, quo inter a lios cognoscantur: & prouinciam ipsam cos abiurare compellens, abire permittas.

¶ Innocentius tertius.

¶ *Existens in curia litteras Apostolicas non recipiat, nisi de manibus Papæ, vel officialium ab ipso deputatorum: personæ tamen solemnes per nuntios recipere poterunt, de manibus tamen prædicto rum. Contrafaciens si laicus est, excommunicationi subiacet, si clericus, ab officio & beneficio deponitur. hoc dicit vsque ad §. adiicientes.*

CAP. IIII.

DVra † sæpe mandata: & infra. ¶ Statuimus, & sub excõmunicationis pœna, & suspensionis ordinis & beneficii districtius inhibemus, ne quis apud sedem Apostolicam litteras nostras nisi à nobis, vel de manibus illorum † recipiat, qui de mandato nostro ad illud sunt officium deputati. Si vero persona tantæ auctoritatis extiterit, vt ipsam deceat per nuntium [d] litteras nostras recipere: nuntium

† Cap. 1. tit. de falsariis i 3. compila.

† eorum

ad cancellariã nostrã, vel ad nos ipsos mittat idoneũ [e], per quem litteras Apostolicas iuxta formam præscriptam recipiat. Si quis autẽ in hac parte mandati nostri transgressor extiterit, si laicus fuerit, excommunicationi subiaceat [f]: si clericus, officij & beneficij suspensione damnetur: & infra.

¶ *Per excommunicationis pœnam prouidet contra non resignãtes, nec destruẽtes litteras falsas infra viginti dies: & absolutio Papæ reseruatur, & contra factum non tenet, hoc dicit. Abb.*

¶ Adiicientes statuimus, vt generalem excõmunicationis sententiam promulgetis, quam per singulas parochias faciatis frequentius innouari [g]: quòd si quis falsas litteras se habere cognoscit, infra viginti dies [h] litteras illas aut destruat [i], aut resignet [k], si pœnam excõmunicationis voluerit euadere [l]: quam (nisi forsan in mortis articulo [m]) sine speciali mandato nostro, à quoquam nolumus relaxari [n]: nec etiam si præsumpta fuerit contra hoc absolutio, quicquã habeat firmitatis.

¶ Idem archiepiscopo & canonicis Mediolanensibus.

¶ *Ponit nouem modos falsandi litteras Papales.*

CAP. X.

LIcet † ad regimen: & infra. ¶ Vt autem varietates falsitatis [o] circa nostras litteras deprehẽdatur: tamen aliam sentẽtiam domini Papæ siue canonis incurrit. infra eo. falsariorum. Quid si aliquis simplex vtitur litteris talibus ignoranter? non excusatur: quia per alios debet hoc inquirere. arg. 37. dist. 5. vlti. Quid si falsitas fuit ita latens, quòd non potuit videri etiam à perito? Respondeo, quòd si fecerit diligentiam, quam potuit, per se & per alios, non credo ipsum teneri, alioquin non excusatur. argu. supra, de homi. cap. Ioannes. & c. vlti. & in aliis pluribus cap. & 50. distin. si duo. B.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. compilatione. De materia simili vide Archidiaconũ & Turrecrematã in memoriam. 19. dist. adde omnino Rebuffũ in praxi benefi. tit. de his quæ opponi contra bullam possunt, vbi de materia huius cap.

m ¶ *Mortis articulo.*] Casus iste semper excipitur. 17. q. 4 si quis suadente. j. de sententia excommunica. à nobis & supra de offi. ordina. pastoralis.

n ¶ *Relaxari.*] Argu. ex quo Papa sibi aliquid specialiter reseruat, aliis denegat facultatem disponendi aliquid super illos: sed vbi absolutionem non reseruat, aliis intelligitur esse concessum. j. de sententia excommunicatio. nuper.

Licet.] CASVS. In decretali præsenti distinguit Papa septẽ species falsitatis, per quas litteræ Apostolicæ cognosci debent vtrum sint falsæ, quas quilibet diligens, qui per litteras Apostolicas conuenitur, debet aduertere diligenter, quas per singulos §§. videas per teipsum. In §. Eos etiam dicit Papa quòd illi non sunt immunes à crimine falsitatis, qui litteras Apostolicas recipiunt contra tenorem constitutionis proximæ prædictæ. Item quidam sunt qui accedunt ad bullam, & falsas litteras proiiciunt, vt de vera bulla cum aliis sigillentur. Sed istæ duæ species falsitatis non possunt de facili comprehendi, nisi vel in modo dictaminis, vel in forma scripturæ, vel in qualitate chartæ falsitas cognoscatur. In aliis autem diligens indagator consideret vel in coniunctione filorum, vel in collatione bullæ, vel motione, vel obtusione, si bulla non sit æqualis. Nota diligenter hanc decret. & inuenies in ea multos modos falsitatis litterarum domini Papæ, qui qualiter deprehendantur, satis patet in littera.

Glo. seq. vltra nouem species falsitatis, quas ponit textus, ponit 7.

o ¶ *Falsitatis.*] Circa huiusmodi vitiũ falsitatis nota, q̃ præter hos modos,

a In codice Barbatiæ hoc glossæ dictum legitur ita: Ex dicto enim vel tacito, vel facto dicũtur litteræ falsæ, &c. illa autẽ verba: vel tacito. recteha bent, vt constat ex d. c. sup litteris de rescript. hic citato.

† ex vera bulla.

b Illa lex dicit producẽtem vt falsa riũ detinendum. Io. An.

c Vide citatos infra in d. c. ad falsariorum.

d Loquitur in illo, qui vtitur falso rescripto, vel falsa constitutione, nullo auctore habito. Ioã. And. e Argum. ad hoc in l. cõparationes C. de fi. instru. & in l. si vnus, C. de testa.

b Vide Panormitanũ in c. significauerunt. supra de excep. & Specul. tit. de actore.

c Quoniam hæreticus cares omni legum auxilio. l. Minichæos C. de hæret.

modos, qui hic exprimũtur, sunt alij casus falsitatis: Ex dicto [a] enim vel tacito dicuntur litteræ falsæ. 3. de rescrip. super litteris. & in tali falso distinguitur prout ibi dicitur, & pro tali falso non pon tur, nisi quia non habet commodum litterarum. Et est arg. ad idem. ff. de fal. fiquis obrepserit. Item charta dicitur falsa scripto, vt cum scriptum est in ea, omnes canonicos fuisse præsentes, qui non fuerunt omnes præsentes. & talis vt falsarius punitur, vt 3. de his quæ fi. à præla. si. cõsen. ca. quanto. & ab officio & beneficio talis suspẽditur. 3. de testi. tam litteris. Item dicitur charta falsa si appareat rasa vel mutata in loco suspecto. j. de priuil. cum olim. & 3. de fi. instru. inter dilectos. & 3. de reli. domib. cum venerabilis. immo & qui litteras iudicũ modo tali falsat, puniri debet in beneficio suo. 3. de rescri. olim. de hac rasura dicitur j. eo. §. quinta. Itẽ præsumitur falsum rescriptum, licet forsitan non fit, ita q̃ per ipsum non procedatur, si habet in se vitium latinitatis. supra de rescrip. ad audientiam. Item si instrumentũ suspectum inducitur, & ei non imponitur fides, dicitur falsum. C. de proba. iubemus [b]. Item dicũtur litteræ falsæ, si episcopus appellatur filius. Vel si Papa vni loquitur in plurali. j. eo. cap. proxi. Item rescriptum dicitur falsum, si est impetratum sine mandato. supra de rescrip. nonnulli. Item alios nouem modos falsitatis habes hic expressos. Et quicũque tali modo vel alio quocunque litteras domini Papæ falsauerit [c] vel vsus fuerit illis sciẽter, excõmunicatus est, vt j. eo. ad falsariorum. & debet tradi curiæ seculari conuictus & degradatus: vt ibi dicitur. in aliis autem falsitatibus prædictis, licet puniri debeant, non sunt ipso iure excommunicati, nec curiæ seculari tradendi, nisi forte episcopus diœcesanus generalem tulerit excõmunicationem, sicut Bonofi. fecit, qui excommunicauit omnes illos qui falsum instrumentũ fecerunt vel fieri fecerunt: vel qui testimonium falsum tulerit, vel procuauerit fieri: vel qui ignem appoſuerit.

ADDITIO. Modi falsitatis bullarum Apostolicarum comprehenduntur his versibus:

Forma, stylus, filum, membrana, litura, sigillum.
Hæc sex falsata dant scripta valere pusillum.

a ¶ *Apponatur.*] Apponens secundum leges aqua & igne interdicitur. ff. ad le. Cornel. de fal. l. vltima [d].

¶ *Glo. seq. tractat de rasura duplici, scilicet litterarum Apostolicarum, & aliorum instrumentorum, & vtriusque dicti soluit vnum contrarium.*

b ¶ *Tenuem.*] Quicunque radit vel immutat rescriptum domini Papæ sibi assignatum, excommunicatus est, & falsarius, vt dixi in proxima notula. & in hoc nullam distinctionem adhibeo, licet sit arg. contra. 3. de fi. instru. ex litteris. quia intelligo illam rasuram factam per illum qui litteras ipsas scripsit, & non per illum, qui vtebatur illis. Si vero litteræ clausæ essent, nõ nocet rasura in quocunque loco fuerit? quia non est præsumptio contra impetrantem [e]. In aliis autẽ litteris vel instrumentis potest distingui, vtrum sint rasuræ in loco suspecto, vt tunc obsit. supra de religi. domi. cum venerabilis. vel non suspecto, vbi nulla vis est, & tunc non obest argu. illius decre. supra de fid. instru. ex litteris. & c. cum venerabilis. & hoc intelligitur quando rasura est in loco suspecto. & sic non contradicit, j. eo. c. vlti. quæ intelligitur quando rasura non est in loco etiam suspecto, & modica est rasura, scilicet paucarum litterarum.

c ¶ *In forma scripturæ.*] Quia per comparationem litterarũ probatur falsitas. C. de fi. instr. l. comparationes. & ex §tylo dictandi fit cõpara tio, vt hic dicit. in aliis autem litteris non attẽditur talis comparatio.

¶ *Glo. seq. ponit quandam expertam doctrinam.*

d ¶ *Chartæ.*] & in hoc est alia comparatio notanda, scilicet q̃ rasura chartæ quantuncunque sit subtiliter rasa, siue incisa, si aliter discerni non possit, eleuari debet ad solem, & interponi debet inter solẽ & oculos, & statim apparebit rasura.

† Antinaceñ. † Antibareñ.

Qvàm graui.] Primo ponit admiration em. Secundo: ibi, *Cum scire.* in tribus, quæ sunt de §tylo curiæ informat, & primo reducit ad propositum. Tertio: ibi, *Propter quod.* generaliter concludit. Abbas.

† Cap. 3. eo. tit in 3. compilatione. Secundo: ibi, *Cum scire.* in tribus, quæ sunt de §tylo curiæ informat, & primo reducit ad propositum. Tertio: ibi, *Propter quod.* generaliter concludit. Abbas.

CASVS. Quidã episcopus corã legato Apostolicæ sedis super quibusdã criminibus accusatus, renũtiauit episcopatui: postmodũ ad Apostolicã sedẽ accedens, quasdã litteras sub nomine Apostolicæ sedis in curia Romana ad archiepiscopũ suum Attinacensem reportauit, in quibus cõtinebatur, q̃ ipsum restitueret ad ecclesiã suam, altero substituto inde remoto: quod & fecit. Rex illius loci, nõ credens litteras illas à sede Apostolica emanasse, præcepit litteras illas & ipsum impetrantem ad sedẽ Apost. præsentari: dominus Papa visis litteris, quæ ipsi la insolita archiepiscopo fuerant præsumptio nẽ facit falsitatis Alexander consil. 46. in §. volu & Felinus in c. cauſam 2. de testibus.

† Vide quæ notata sunt in c. Raynal ad Attinacensem reportatum. supra de testa. versic. dilectus f. n. O. tibi in quibus qualiter appeller Cardinales, quo rum hic non meminit.

† In multis exẽplaribus ita: dilecto filio, Christofilio, vocaberis.

† Hæc clausula insolita præsumptio nẽ facit falsitatis Alexander consil. 46. in §. volu & Felinus in c. cauſam 2. de testibus.

† Adde quæ punitur falsificãs priuatã scripturã. no. in l. penult. C. de fal. Bar. in l. si quis. ff. ad legẽ Cornel. de fal.

Universidad de Sevilla Biblioteca

AD *falsariorum.*] Primo punit falsantes litteras Papæ per se vel per alium: Secundo punit vtentes litteris falsis: ibi, *Qui vero.*

CASVS. Ad cõfusionẽ falsariorũ statuit Inno. iij. de cõsilio fratrũ suorũ, vt qui litteris Apostolicis vti voluerint, eas prius diligẽter examinent, quia si falsis litteris vti se dixerint ignoranter, pœnas euitare nõ poterunt inferius posita: ipse enim excõtenis, decit in antiquis Græcis. † Dicãtio, locutionis, communicationi supposuit omnes falsarios litterarum Apostolicæ sedis, qui per se vel per alios vitiũ falsitatis exercent, cũ omnibus fautoribus & defensoribus suis, statuens vt clerici, qui falsarij deprehensi fuerint, omnibus beneficiis & officiis perpetuo sint priuati, ita q̃ qui per se vitium falsitatis exercuerint, à suis officiis degradati, seculari Potestati tradantur secũdũ leges puniendi, & si laici fuerint, per easdẽ leges puniatur legitime: illi vero qui sub nomine Papæ falsis litteris per alios impetratis vtũtur, si clerici fuerint, officiis & beneficiis spolietur: si laici fuerint, tandiu maneant excõmunicati, donec satisfaciant cõpetenter, ita videlicet quod in practi. cri. q̃ & in clericis & in laicis malitia grauius puniatur quàm negligẽtia: & idẽ obseruãdum est de his, qui falsas litteras impetrant. Not. q̃ omnes falsarij litterarũ Apostolicæ sedis cum fautoribus & defensoribus suis ipso facto sunt excõmunicati. Itẽ clerici degradati ꝓpter hoc vitiũ puniendi sunt secundũ leges. Et not. hic vnũ casum, in quo clericus statim post degradationẽ traditur curiæ secũlari. Item vbi clericus deponitur vel spoliatur officio & beneficio pro aliquo delicto, laicus pro consimili potest excommunicari. Item malitia grauius punienda est quàm negligentia.

falsas pro veris litteris † modo aliquo non admittas.

¶ Idem.

¶ *Qui per se vel per alios litteras Papæ fallant, excommunicati sunt cum suis fautoribus: & clerici officius & beneficiis priuati sunt, & degradandi, & tradendi curiæ seculari, per quam laicus legitime punitur: Qui vero falsis litteris vtitur, si clericus est, officio & beneficio priuatur: si laicus, excommunicatus est.* hoc dicit.

CAP. VII.

AD † falsariorum confundendam malitiam: & infra.

¶ De communi fratrum nostrorũ consilio duximus statuendum, vt qui litteris nostris vti voluerint, eas, primo diligenter examinẽt [a]: quoniam si falsis litteris se vsos dixerint [b] ignoranter, eorum sera pœnitẽtia euitare nequibit pœnas inferius adnotatas. Nos enim omnes falsarios [c] litterarum nostrarum, qui per se vel alios vitium falsitatis exercent, cum fautoribus & defensoribus suis, anathematis vinculo decernimus innodatos: statuentes, vt clerici, qui falsarij fuerint deprehensi [d], omnibus officiis & beneficiis ecclesiasticis perpetuo sint priuati: ita quòd qui per se falsitatis vitiũ exercuerint, postquam per ecclesiasticum iudicem fuerint degradati, seculari Potestati tradantur [e], secundum constitutiones legitimas [f] puniendi: per quã & laici, qui fuerint de falsitate conuicti, legitime puniãtur.

¶ Qui vero sub nomine nostro [g] litteris falsis vtuntur, si clerici fuerint, officiis & beneficiis ecclesiasticis spolientur: si laici, tandiu maneant excommunicationi sub iecti, donec satisfaciant competẽter: ita tamen vt in istis [h] & in illis [i], malitia grauius, quàm negligentia [k] puniatur. quod & de his, qui falsas litteras impetrant, statuimus obseruandum.

¶ Idem.

¶ *Non præsumitur quis falsare litteras de simplici iustitia, nec punitur si hoc cõperto destiterit illis vti.*

CAP. VIII.

ACcedens †: & infra. ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus si litteræ Apostolicæ, in quibus falsitas fuerit deprehensa, de simplici iustitia formam habeant (cum præsumi nõ debeat [l], quòd pro talibus litteris, quæ post facile obtineri, fraudem quis commiserit falsitatis) nec litteris vsus [m] est, postquam eas falsas esse cognouit, tu ei officium beneficiumque restituens, ipsum super hoc vlterius non molestes.

¶ Idem.

¶ *Propter paucarum litterarum rasuram in loco non suspecto, rescriptum non probatur falsum.*

CAP. IX.

EX † conscientia: & infra. ¶ Verum litteras ipsas, quæ redargutæ fuerant falsitatis, diligentius intuentes, nullum in eis falsitatis signũ, vel suspicionis inpiscopo, si litteræ Apostolicæ in quibus falsitas fuit deprehẽsa, formam habeant de simplici iustitia, officium & beneficiũ illi restituat, & ipsum super hoc vlterius non molestet: quia non est præsumendũ ꝓ pro talibus litteris, quæ de facili habentur, quis committat vitium falsitatis, & ille non fuit vsus illis, postquam eas falsas esse cognouit. No. q̃ in his quæ de iure competunt alicui, & quæ de facili habẽtur, non est præsumẽdũ falsum committi. & no. q̃ circa modica nõ præsumitur dolus committi. Item qui abiurat malum, quamcito scit malum, non debet dici culpabilis.

distinguit lex. ff. ad l. Cor. de fal. l. 1. §. vlti. & C. eod. titu. vbi falsi. & ibi vltimo supplicio punitur crimen falsi. Et hoc est verum de his, qui falsant rescriptum principis, de quibus hic intelligitur: qui vero falsant litteras aliorum, aliter puniuntur, sed leuius, supra eodem, ad aud ientiam. & hæc pœna imponitur illis, qui per se vel per alios vitium falsitatis exercent, vt patet per istam litteram, vbi loquitur de his, qui litteris falsis ab aliis impetratis vtuntur.

g ¶ *Sub nomine nostro.*] id est, qui litteris falsis vtuntur per alios impetratis sub nomine nostro: isti minus puniuntur, quàm illi, qui per se hoc faciunt, vel per alios, vt patet per hanc litteram & superiorem. C. ad l. Cor. de fal. maiorem.

h ¶ *In istis.*] de quibus hic dicitur, qui vtuntur litteris per alios impetratis.

i ¶ *In illis.*] Scilicet qui per se hoc procurant, de quibus præmisit. vel dic, in istis, id est, laicis: in illis, id est, clericis.

k ¶ *Negligentia.*] Hæc tamen quandoque dolo comparatur, cum scilicet dissoluta est, crassa & supina. ff. manda. si fideiussor.

ACcedens.] Primo ponit decisam eõ questionem: Secundo prouisionem: ibi, *Fraternitatis.* Abbas.

CASVS. Quidã impetrauit litteras contra aduersarium suum de simplici iustitia, in quibus litteris falsitas fuit deprehensa: impetrator hoc intelligẽs, amplius, noluit vti eis: propter quod diœcesanus episcopus ipsum ab officio & beneficio suspendit: Vnde accessit ad dominum Papã rem sibi exponens. mandat Papa

Cap. 1. eod. tit. in 4. cõpilatione.

Cap. 4. eod. tit. de falsariis, in 3. cõpilatione.

Concordat Pessus Bullæ in cœna Domini S. D. Gregorij xiij §. 6. vbi hoc decretũ roborat & extenditur. vide Bernardinum Diaz in pract. cri. cano. c. 108. adde Rebuffum in praxi beneficiorũ de declaratiõe notarũ præsidis. adde Mathæum de Afflictis de cisiõe. 404.

Cap. 1. eod. tit. in 4. cõpilatione. Vide omnino Bullę in cœna Dñi in præcedẽti citatũ, antequam decretalis huius materiæ fatale vtatis.

Cap. 2. eod. tit. in 4. cõpilatione. Vide de Matthæũ de Afflictis decisione 404. & lib. 3. Rubrica 39. n. de falsariis super eõ stitutr. Nap. adde do ctores in l. fi. C. de edicto Hadri. tollen.

Vide Cornetũ in tract. de minimis. & Iason. ẽ in l. sciendem. ff. qui facisd. cognatur.

¶ *Glos. seq. not. quòd litteræ &c. quærit & soluit. signat contrariũ.*

l ¶ *Præsumi non debeat.*] Not. q̃ non præsumũtur litteræ falsæ, quæ sunt de simplici iustitia, & quæ de facili possunt haberi, sicut nõ præsumitur q̃ in re modica [c] dolose agatur. ff. de dolo. si oleum. §. vlt. cũ sequenti. vnde si quis suggessit falsum in litteris, quæ sunt de simplici iustitia, non statim præsumendæ sunt falsæ, nisi probetur q̃ ex certa scientia falsum suggesserit: quia qui dicit q̃ falsum ex certa scientia suggessit, dolum allegat, sed dolus ex perspicuis indiciis probari debet. C. de dolo, dolum. si tamen alter vult probare ignorantiam, audiatur. Sed qualiter eam probabit? Dico q̃ per iuramentum. ĵ. de sententia excom. si vero 2. & 34. q. 2. in lectũ. Sed pone q̃ falsum affirmet circa rem propriã, cuius notitiam habuit? præsumitur primo cõtra ipsum, quia non præsumitur quis ignorare factum propriæ rei. C. de resein. ven. quisquis. quod verum est, sed illã præsumptionẽ elidit hæc præsumptio: quia non præsumitur dolum commisisse circa litteras, quæ de facili habentur, vt hic dicitur, & sic vna præsumptio elidit aliam circa idem factum. ff. de in inte. resti. diuus. supra de præsumptioni. litteras. argu. contra. 3. de electione, cum inter R.

¶ *Glos. seq. signat contrarium, & soluit.*

m ¶ *Visus est.*] Sim. ĵ. de excess. præla. inter. argu. contra. 3. c. proxi. vbi non ex

nõ excusatur qui vsus est falsis litteris ignoranter. Sed illud intelligẽdũ est de his quæ non sunt de simplici iustitia, quæ non possunt haberi de facili, vnde illa præsumptio eos condemnat, hic excusatur à contraria præsumptione, in litteris de simplici iustitia non est præsumptio cõtra impetrantẽt: vnde per ignorantiam excusatur, si fit admodestas, quando scit eas falsas. Ioan.

EX *conscientia.*] Primo diffinit obiectũ dubium: Secundo obiicientem puniri mandat: ibi, *Verum.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam impetrauit litteras contra aduersarium suum super quadam ecclesia: aduersarius ille in iudicium euocatus postulauit sibi fieri copiam rescripti, quo viso cœpit illas litteras arguere de vitio falsitatis, obligando se sub periculo causæ suæ, ad probandũ ꝓ litteræ falsæ essent: iudex litteras illas misit ad dñm Papã, vt per eum sciret veritatem huius falsitatis: Papa litteras illas diligenter inspiciens nullum signum falsitatis vel suspicionis in eis inuenit, nisi rasuras paucarũ litterarum, quæ sapiẽtis animum in dubitatiõe inducere non debuerũt: vnde mandat Papa quatenus si constiterit prædictum R. se obligasse sub periculo causæ suæ, quòd litteras illas falsas esse probaret, sibi super dicta ecclesia silentium imponatur: quia quilibet liberam habet potestatem ad renunciandũ iuri suo. Not. ꝓ rasura paucarũ litterarũ non reddit falsum rescriptũ, nisi esset in loco suspecto, prout hic intelligitur. Et sic not. quòd modica suspicio non vitiat rescriptum. Item modica suspicio nõ debet animum sapientis immutare. Item aliquis potest se obligare sub periculo beneficij sui. Item licitum est vnicuique renuntiare iuri suo.

Alias sortilegi, non male. & de materia huius tituli, tractatus extat Pauli Grillandi. adde Alfonsũ Castrũ lib. 1. ca. 13. de iusta hæretic. punitione.

¶ *Glos. seq. signat contrarium, & remittit.*

n ¶ *Rasuras.*] Non in narratione facti, quia ex hoc nulla suspicio esset. ŝ. de fide instru. ex littteris. nec per talem rasuram facta fuit ambiguitas in nomine. ŝ. de fide instru. inter dilectos. Cõtra habes quòd rasura inducit suspicionem. supra de relig. domib. cum venerabilis. & ĵ. de priui. cum olim. 2. & ŝ. eod. licet. §. quinta. vbi de hac materia.

o ¶ *Sapientis.*] Modica suspicio non debet sapientis animum immutare. ŝ. de fimo. & si quæstiones. & 1. q. 1. iudices. Ioan.

p ¶ *Causæ.*] Quod fieri potest. ŝ. de elect. cum dilecti. vbi de hoc. in fine. & sub pœna ordinis & beneficij potest se aliquis obligare. 1. q. 8. quotiens. & de consc. dist. 2. ego Berengarius. Ber.

q ¶ *Renuntiandum.*] Supra, de regu. ad Apostolicam. & ŝ. de foro cõpe. dilecti. & c. si diligenti. & C. de pact. siquis in conscribendo. & de episc. & cleri. si quis in conscribendo.

Sic ẽt Burchardus lib 11. decret. c. 26. & Iuo par. 11. ca 25. item Burchardus lib 19. c. 5. tit. de arte magica. & c. 1. eod. tit. in 1. cõpila.

Alias, Gradẽn.

Hæc Bernardi sententia non placet hic Hostiensi sed vide Io. And. qui ambos vtrum dicere putat, diuersis tamẽ modis.

a ¶ *Imponatis.*] Sed nunquid propterea est ecclesia illa aduersario assignanda: Respondeo, non, nisi probet primo se habere ius in illa [a]. ŝ. de rescr. ipt. olim, in fine.

De sortilegiis. Quia sortilegia continent in se falsitatem, merito de his iubiicitur.

De hac materia glossa est optima 26 q. 2 in summa. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur 26 q. 1. & q. 2. & q. 3. & q. 4. & q. 5. & q. 6. non licet iniquas. vsque in fine q.

IN *tabulis.*] Primo ponit prohibitionem: Secundo ponit pœnam transgressoribus: ibi, *Quia autem* Abb.

CASVS. In cap. isto dicitur, quòd furta non sunt requirenda sorte in tabulis vel codicibus aut aliis: nec diuinationes aliquas in aliquibus rebus quis obseruare præsumat: & qui contra fecerit, xl. dies pœniteat. Nota hic pœnam illorum, qui sortem & diuinationes exercent.

¶ *Glos. seq. signat contrarium, & soluit.*

f ¶ *Sorte.*] Sic electio per sortem [b] non est facienda. ĵ. eod. cap. vlt.

CAP. I.

NEN tabulis, vel codicibus, aut aliis, forte [f] furta nõ sunt requirenda: nec diuinationes aliquas in aliquibus rebus quis obseruare præsumat: Qui autem contra fecerit, quadraginta dies [g] pœniteat.

¶ Alexander tertius Grandeñ. † Patriarchæ.

¶ *Presbyter, qui per inspectionem astrolabij furta requirit, ad tempus suspenditur ab altaris ministerio. Ita communiter summatur: sed in veritate hæc summatio nõ est indistincte vera, quia acrius potest puniri.*

g ¶ *Quadraginta dies.*] Si laicus fuerit, commune ecclesię priuetur: si vero clericus, officio & beneficio potest priuari. 26. quæst. 5. non oportet. & duobus cap. seq. Et argumen. contra. ĵ. eod. proxi. argum. contra. ĵ. eod. cap. vlt. vbi nõ puniuntur.

CAP. II.

EX † tuarum tenore litterarũ accepimus, quòd V. presbyter cum quodam infami, ad priuatum locum accessit, non ea intentione vt vocaret dæmonium: sed vt inspectione astrolabij furtum cuiusdam ecclesiæ posset recuperari. Verum licet hoc ex bono zelo, & simplicitate [h] se fecisse proponat: id tamen grauissimum fuit, & non modicam inde maculam peccati contraxit: & infra. ¶ Mandamus, quatenus talem ei pro expiatione illius delicti pœnitentiam † imponas, quòd per annũ & amplius, si tibi visum [i] fuerit, eum ab altaris ministerio præcipias abstinere: & extunc liberum [k] sit ei exercere officium sacerdotis.

¶ Honorius tertius capitulo Lucañ. †

¶ *Non solum electio per sortes fieri non debet, sed etiam electiones compromissariorum per sortes assumi non debent.*

CAP. III.

ECclesia † vestra episcopo desstructura, vos conuenientes in vnũ, vt de futuri tractaretis electio ne pontificis, vnum elegistis ex vobis per sortem: qui tres auctoritate vestra elegit, per quos vice omniũ Lucañ. prouideretur ecclesiæ de pastore: quorum duo tertium, magistrum R. scilicet elegerunt: quod altaris ministerio præcipiat abstinere: & extunc officium suum poterit exercere. Nota quòd simplicitati parcendum est. Item pœnæ sunt arbitrariæ. Item nota hic pœnam illorum, qui huiusmodi inspectiones vel diuinationes exercent.

h ¶ *Simplicitate.*] quia bono zelo hoc fecit, aliquantulum excusatur. arg. supra de apostat. c. 2. & quia per simplicitatem hoc fecit, dignus fuit misericordia: nam simplicitati parcendum est. supra de rer. permuta. c. cum vniuersorum. vbi de hoc c. Ber.

i ¶ *Si tibi visum.*] Et ita tẽpus pœnitentiæ arbitrariũ est. 26. q. 7. tempora pœnitudinis. sed minorem pœnitentiã anno non posset imponere, ex quo Papa sibi annũ præfixit, sed supra est ad arbitriũ episcopi.

k ¶ *Liberum.*] Hoc intellige dictũ ex dispensatione: nam de iure cõi debuit remanere priuatus, & episcopus de iure cõtra illũ ꝓcessit. 26. q. 5. non oportet & c. si quis episcopus. & c. aliquanti. sed quia bono zelo per simplicitatem deliquit, Papa mandat ipsum restitui, & episcopus auctoritate sua cum isto potuit si voluisset, dispensare, cum in casu isto ei hoc non sit prohibitum, & dispensẽt etiam in maioribus. 50. distinct. presbyteros. & supra de iudi. at si clerici. vbi de hoc Ber.

Ecclesia.] In prima ponitur electio: In secunda electionis prosecutio, examinatio, & reprehensio: In tertia gratiosa confirmatio, & sortis prohibitio. Secunda: ibi, *Procuratoribus.* Tertia: ibi, *Electionem.* Abbas.

CASVS. Vacante Lucana ecclesia canonici conuenientes in vnũ, de futuri pastoris electione tractaturi, vnum elegerunt ex se per sortem, qui vice capituli tres eligeret electores, per quos vice omnium prouideretur ecclesiæ de pastore: quibus ab ipso electis, duo ex illis tertium ex se magistrum R. elegerunt: quia sub hac forma eis data fuerat eligendi potestas, vt vel ex se, vel aliis eligere possent. electionem istam per nuntios suos præsentauerunt domino Papæ, petentes eam confirmari: dominus Papa examinato tali processu, dignum multa reprehensione inuenit, pro eo quòd sors in talibus interuenit: electionem celebratam de prædicto magistro ad gratiam confirmationis admisit, sortis vsum in electionibus perpetua condemnans prohibitione. Nota, quòd cum sub hac forma datur aliquibus eligendi potestas, vt vel ex se, vel ex aliis eligere

Cap. 1. eod. tit. in 1. cõpilatione. Concilium Lateran. sub Alexãdro iij. cap. 50. c. 6. De pœna sortilegorũ facere dictum, vide concinium Lateran. sub Leo de x. sessio. 9. & Bernardinum Diaz in pra. crim. cano. c. 100. Pœnã, habent ventiores codices, & plerique manuscripti.

Lucen.

De metetria huius decretalis vide Linum in eidem dicens, quòd licet ex bono zelo & simplicitate presbyter ille hoc se fecisse, proponat, tamen non modicã maculam peccati cõtraxit: quare mandat, quatenus per annum & amplius, si ei visum fuerit, eum ab altaris ministerio præcipiat abstinere: & extunc officium suum poterit exercere. Nota quòd simplicitati parcendum est. Item pœnæ sunt arbitrariæ. Item nota hic pœnam illorum, qui huiusmodi inspectiones vel diuinationes exercent.

supra de relig. domib. cap. scripta. & B. Thomã 1. 2. q. 95. ar. 8. & ibi Caietanum, ex quo intelliges cur sortes reprehendantur in ecclesiasticis spiritualibus.

gere possint, tunc possunt eligere vnum de se, aliàs non, vt hic colligitur. Item ad quem pertinet confirmatio, ad ipsum pertinet examinatio processus & personæ. Item sortes in electione prohibitæ sunt, ¶ *Glos. seq. alleg. cócor. ponit opi. quam reprobat per locum à diuisione. & per simile, & per decret. Cumana. & respondet rationi contrariæ.*

a ¶ *Potestatem.*] Sim. habes supra de elect. cũ in iure. dicunt nõ quidã, quòd idẽ esset si aliqua forma non fuisset expressa, quòd possent vnũ de se eligere, vt dicit in c. cum in iure. quod non credo, quia vbi simpliciter datur potestas eligẽdi, tribus, nulla forma adiecta, ita habent potestatem eligendi omnes, quòd vnus vel duo sine tertio eligere non possunt: vñ si duo eligant, tertium, non valet quod faciunt, quia hanc potestatem non habẽt: si ille eligat se cum aliis, non valet: quia nemo seipsũ eligere potest. supra de institut. cum ad nostram. quia alius debet esse electus, & alij eligentes, vt ibi dicitur, sicut est inter baptizantem & baptizatum. supra de bapt. debitum. & supra de iure patro. per nostras. 24. q. 1. didicimus. & ff. de tu. & cur. da. ab his. l. prætor. & ff. de test. tu. ex sententia. ff. ad Trebe. ille à quo. 5. tempestiuum. quia duplici officio fungi non potest, vt ibidem dicitur, sicut si tres iudices vel arbitri sint dati simpliciter sine illa clausula, quòd si non omnes, &c. duo sine tertio procedere non possunt, quia potestas iudicãdi ita data est omnibus, quòd duo sine tertio, vel alter sine altero procedere non potest. supra de offic. dele. ca. vno delegatorum. c. causam matrimonij. De hoc etiam dixi in cap. cum in iure. sed cum datur aliquibus potestas eligendi de se vel aliis, si volunt aliquem eligere de se, tunc potestas eligendi remanet penes illos tantum, & eis solis data intelligitur, sicut quando committitur causa cum illa clausula, quòd si non omnes, &c. sed si simpliciter datur aliquibus potestas eligendi, tunc non possunt aliquem eligere de se, sicut est in iudicibus, vt dictum est, & persona electa nullo modo debet computari inter eligentes, vt probat 3. de elect. Cumana. & ideo dicit hic, quòd eis licebat secundum traditam, & c. Et hoc arg. non valet. Capitulum potest eligere vnũ de seipso sed isti quibus data est simpliciter eligẽdi potestas, funguntur vice capituli. ergo possunt eligere vnum de se. Capitulum enim eligit iure cõmuni, siue ordinario, sed isti non eligunt iure communi, sed potestate sibi concessa per capitulum. Ber.

b ¶ *Examinato.*] & merito: ad quem enim pertinet confirmatio, & examinatio processus & personæ. 3. de elect. nihil est. & c. cum nobis. & c. venerabilem. & supra de transla. c. vlt. & supra de hære. cap. cum ex iniuncto in fin.

c ¶ *Ad gratiam.*] Hoc ideo dicit, quia de iure debuit cassari. sed ipsum de gratia confirmauit.

¶ *Glos. seq. no. à cõtrario. & illud coadiuuat, secũdo obiicit & soluit.*

d ¶ *In electionibus.*] Per hoc qđ dicit, in electionib', vt, q, in aliis a vsum sortis non reprobet. arg. 25. dist. qualis. & ff. de iudic. cum prætor. ff. de testi. ex eo. & 15. q. 3. de crimine. præterea in multis casibus vsum sortis admittimus. ff. de iudic. sed cum ambo. ff. fa. ercisc. si qui sunt. C. cõia de le. si duobus. circa prin. Sed quare prohibetur vsus talis in electionibus nonne Matthias sorte electus fuit. 31. dist. cleros. in prin. & sors non est aliquid mali. 26. q. 2. sors? Dicas quòd licet Matthias & Ioannes sorte electi fuissent. non tamen eorum exemplo eligendus est aliquis per sortem, vt 26. q. 2. non statim. & c. non exemplo, quia illud factum fuit diuina inspiratione. sic. 14. q. 5. dixit. Quod autem dicitur, sors non est aliquid mali, verum est considerata in se, sed ex causa prohibetur, vt dixi 3. eo. c. 1. & præterea hic non fuit seruata forma concilij. 3. de elect. quia propter. vt videtur. propter dissensiones vero & lites dirimendas fors admittitur circa iudicia, vt dicunt prædictæ leges, in quo casu potest intelligi cap. illud, fors. sed in electionibus licet ibi sit discordia, non licet per iura prædicta. Ber.

a Vt plene intelligas hãc glossam, præter Henricũ Boich. Ioan. Ananiam, & alios doctores hic, vide omnino B. Thomã, & Caietanum initio ca. citatos.

TITVLVS XXII.

De collusione detegenda †.

¶ Gregorius † vniuersis eps de Corin.

¶ *Accusatore desistente ab accusatione expresse licebat eisdem, secũdum traditam à vobis omnibus potestatem* z. *Procuratoribus igitur vestris super his, in nostra præsentia constitutis, Nos tali examinato* b *processu, licet nota nõ careat, quinimo multa reprehensione sit dignum, quòd fors in talibus interuenit: & infra.* ¶ *Electionẽ celebratam de ipso, ad gratiam* c *confirmationis admittimus: sortis vsum in electionibus* d *perpetua prohibitione damnantes.*

† De collusionibus. vnus vetus Gregorian⁹. & in cæteris manuscriptis, De collusione. absque voce, detegenda.

† Gregorius lib. 2. registri in dict. ti. epistola 38. cap. 77. apud Ioannem Diaconũ lib. 4. c. 32. de vita B. Gregorij. refertur post concilium Laterañ. sub Alexand iij. par 48. ca. 2. & c 1. eo. tit in 1. cõpilat.

Cripta.] Si accusator ab accusatione desistat, debet iudex inquirere an per collusionem hoc fecit. ita summatur communiter. Primo ponit factum. Secundo decidit quæstionem circa factum: ibi, *Quia.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam accusauerunt Hadrianum episcopum: tamen accusatores cum H. in amicitiã conuenerunt, desistendo ab accusatione, significatũ fuit hoc domino Papæ, quòd per collusionẽ desisteret ab accusatione: vnde scribit Papa episcopis de Corin. super hoc dicens, quòd qualitas facinoris nũtiati ipsum inducit, vt talia dissimulare non debeat, cũ gratiam inter se fecisse dicantur: vnde mandat hoc diligenter inquiri, ne forte huiusmodi cõcordia nõ ex charitate, sed ex præmio sit comparata. Not. quòd qualitas facti cõsiderãda est. Itẽ nõ licet recedere ab accusatione ex præmio.

e ¶ *Quod hi.*] Argu. q plures accusatores possunt admitti contra vnũ super eodem crimide. 3. de accu. licet. & 2. q. 1.

potest iudex ex officio suo inquirere super crimine illato.

CAP. I.

Cripta fraternitatis vestræ relegentes, agnouimus, quòd hi e, qui cõtra Hadrianũ episcopum aliqua dixerant, modo cum eodẽ in amicitiam conuenissent: & infra. ¶ Quia vero nuntiati facinoris qualitas f nos vehementer impellit, vt ea, quæ audiuimus, dissimulare g nullatenus debeamus: præsertim cum accusatores, & accusatum inter se fecisse gratiam h indicaueritis: hoc necesse est subtilius perscrutari: ne forte non ex charitate i, sed ex præmio, eorum sit concordia comparata.

imprimis. & plures procuratores admittuntur. 3. de testi. insuper. hic enim admissi fuerũt plures accusatores. & in c. in primis. qđ fieri non debet: immo iudex debet eligere magis idoneũ. ff. de accu. si plures.

¶ *Glo. seq. not. modum præponderandum facto.*

f ¶ *Qualitas.*] De amicitia lætatur, & nõ de modo illo, quo in amicitiam conuenerunt, & ideo præcipit inquiri de collusione: vnde dixit Io. quidam sapiens phantasma: Deus non est remunerator nominum, sed aduerbiorum. hoc est dicere, non remunerat Deus bonum quod fit, sed quod bene fit: vnde non remunerat Iudæos qui crucifixerunt c Christũ, licet mors Christi bona fuerit: quia propter hoc de pœnis inferni nos redemit, & ideo non remunerauit eos, quia nõ bene fecerunt: Deus enim cor interrogat, & non manũ. xxiiij. q. 5. fiquid inuenisti. nec cõsiderat quæ fiunt. sed quo animo fiunt. 15. q. 7. c. 1. in fi.

c Vide B. Thomã. par. 3. q. 47. art. 6. & ibi Caietanum.

g ¶ *Dissimulare.*] j. c. proxi. & c. pe. & vlt. per hoc enim cõsentire videtur. arg. 44. dist. Ephesiis. in fin. & 83. dist. error. & 3. de hære. c. 2.

¶ *Glos. seq. distinguit & prosequitur dupliciter modum recedendi à lite in triplici genere causarum.*

h ¶ *Gratiam.*] Arg. quòd non liceat recedere à lite. vnde not. quòd tria sunt genera causarum, scilicet ciuilis, criminalis, & spiritualis. Dupliciter enim potest quis à lite recedere: per gratiam, & per transactionem. In causa ciuili quandoque potest quis à lite recedere per gratiam: & per transactionem sine aliqua pœna vel nota: nisi in actione famosa d, in qua non licet transigere sine iudicis auctoritate, aliàs notatur infamia. ff. de his qui not. infa. l. furti. §. pactus. In causa vero criminali ante inchoatam litem licitum est desistere per gratiam. ff. ad Turpil. mulier. & l. quæsitum. post inchoatam litem non licet sine iudicis auctoritate, & sine consensu rei, si fuit suppositus tormento. C. de abo. l. 3. vel si ex hoc remaneret infamatus, vt argumen. 5. quæstio. 1. quidam. Et si desisterit, incidit in Turpillia. si publicum crimen intendit. C. ad Turpil. l. 1. & fideiussor punitur in quantitate promissa, & accusator notatur infamia, & extraordinarie pro motu iudicis punitur. ff. eodem l. 2. ff. de custo. & exhi. reo. l. 4. & ff. de præua. l. 3. in fin. & l. si is. si vero priuatum e, extraordinarie punitur. ff. ad Turpillia. si quis repetere. in fin. Pro motu iudicis secundum canones omne crimen quasi publicum censetur, vnde per transactionem seu gratiam à lite recedere non licet. argumen. hic, & j. cap. proxi. & cap. vlt. Quòd si fecerint inter se gratiam vel aliquam collusionem, iterũ inquiretur de crimine, vt hic patet, & j. c. proxi. & vlti. iudex tamen si in crimine illo posset dispẽsare, præstare potest auctoritatẽ, si voluerint inter se gratiam facere. arg. 5. q. 2. si primates. & 15. dist. c. 1. & c. studendum. In causa spirituali bene licet à causa recedere per gratiam, per transactionem vero non, vt proprie intelligas transactionem. 3. de re. permu. c. vlt. 3. de transa. super eo. In causa vero criminali vel matrimoniali neque per transactionem, neque per gratiam seu compositionem licet discedere. 3. de transa. c. vlt. Ergo si aliqui gratiam faciant inter se indebito modo, iudicis est inquirere, vt hic patet per totum. C. de generali abo. indulgentia. & l. 2. vbi autem ex iusta causa vult discedere, iudex debet indulgere abolitionẽ. 2. quæst. 3. si quem pœnituerit. & §. prævaricator. C. de aboli. l. 1. & 2. In causa mixta, puta cum agitur ad tori separationem, potest quando vult, discedere. argum. 3. de diuor. ex litteris. quia non solum septies, sed etiam septuagesies, &c. f 3. de iureiur. quemadmodum. Ala.

d Super hoc vide quod not. 3. q. 7. §. tria. ad fi. in g'o fama. Io. An.

i ¶ *Charitate.*] Si enim ex charitate hoc fecerũt accusatores, possent tolerari, sed ex præmio non, vt hic dicit. & j. c. proxi.

e De publicis & priuatis vide in Spec. de accu. §. 2. in princi. Ioan. And.

Crimina

C*rimina.*] Casus de se patet. Not. quòd crimina semel audita, indiscussa remanere non debent: quia crimina vndecunque clamerint, punienda sunt.

a ¶ *Gregorius.*] Gregorius iste secundus fuit, vel tertius forte: & loquitur de primo.

b ¶ *Præteribat.*] quia vndecũque crimina clamerint, punienda sunt. 24. quæst. 3. ecce. & 3. c. proxi. & 86. dist. si quid. & 2. quæst. 3. cap. si quẽ. §. notandum.

¶ Idem.

¶ *Desistente accusatore & accusato index prosequitur.*

CAP. II.

A*Vdiuimus.*] Beneficio suo priuatur, qui per collusionem illud constituit censuale. hoc dicit. Primo refert collusionem: Secundo illum priuari mandat: ibi, *Vnde.* Ab.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. compilat. verba autem huius cap. sunt Ioannis Diaconi invita B. Gregorij lib. 4. c. 32. quare illud, idẽ, nõ potest ad Gregorium referri, & hinc ob seruatio glossæ 1. hic.

C Rimina † semel audita, Gregorius a indiscussa nullo modo præteribat b: etiam si accusatus cum accusatore in gratiã rediisset.

¶ Alexander tertius Noruicen. episcopo.

¶ *Colludens in causa beneficiali, priuari debet beneficio.*

CAP. III.

A*Vdiuimus* † vsque adeo clericorum malitiam excreuisse, vt interdum inter se collusione c facta super beneficiis, quæ possident, se sustineant ab aliis molestari: & postea, vt quæstioni cedatur, & iidem † clerici beneficia quiete possideant, quasi nomine transactionis soluunt aliis de beneficiis annuam pensionẽ d, vt post mortem eorum in beneficiis illis, super quibus est collusio facta, ius sibi valeant vendicare. Vnde tibi mandamus, quatenus si quos clericos tuæ iurisdictionis, per collusionem huiusmodi fraudem legitime tibi constiterit commississe, eos beneficiis, super quibus collusum fuerit, non differas perpetuo spoliare e: quia satis esset indignum, si fraus & dolus, quæ in præiudicium tui iuris, & aliorum nituntur committere, in eorum non redundarent incommodum & iacturam.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. compilat. & post cõcilium Laterañ. sub Alexan. iiij. par. 2. 8. ca. 12.

† Hic locus in vulgatis libris legitur ita: & iidẽ clerici, qui beneficia quæ possident, &c. sed ex omnib⁹ manuscriptis restitutum est vt est impressum.

¶ Gregorius ix. Baren. † Archiepiscopo, & fratri Ioseph monacho Floren.

¶ *Absolutio de criminibus illatis per collusionem facta, non impedit sa ultatem iterum accusandi, & inquirendi de illis criminibus.*

CAP. IIII.

IN tantum clamor, qui ascendit contra Acherontinũ † archiepiscopum inualescit, quòd dissimulare f ipsum vlterius sine scandalo g non valemus, nec sine periculo h tolerare: & infra. ¶ Licet † autem sedes Apostolica frequentibus clamoribus excitata, inquisitionem quorundam excessuum suorum duxerit committendam: propter tergiuersationes i tamen ipsius (vt dicitur) eodem cum inquisitoribus, & examinatoribus colludente k: necnon corruptis testibus, & inquisitoribus ac examinatoribus supra dictis; non solum prædicti excessus remanserũt hactenus incorrecti, verumetiam peiora prioribus committere non expauit: & infra. ¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus si de huiusmodi collusione ac corruptione constiterit, ex integro super præmissis & aliis, alioquin super nouis l duntaxat inquiratis, quæ videritis inquirenda.

† Achoron. Nota quòd non licet a-† Acheroncestes. vel inquisitores, vel testes: vnde puniri debet ex collusione, & iterum inquiri. Item crimina semel dimissa, iterum puniri non debent.

tiũ. tium.

† Pro intelle ctu huius decreta is vide Archidiacon. Præpositũ, & Tarrecrematam in c. siquem pœnituerit. 2. q. 3.

f ¶ *Dissimulare.*] sic supra, eodem capitulo primo.

g ¶ *Scandalo.*] Tunc vere debet Prælatus inquirere de excessibus subditorum, cum per famam, quæ scandalum generat, ad ipsum peruenerit. 3. de accu. qualiter. & 86. dist. si quid.

h ¶ *Periculo.*] quantũ ad exẽplum: quia quod agitur à Prælatis, facile trahitur à subditis in exemplum. 3. de voto, magnæ. & 11. quæst. 3. præcipue. vel quo ad dilapidationem, si in hoc laborat. Ber.

i ¶ *Tergiuersationes.*] Tergiuersari est in vniuersum ab accusatione desistere, vt 2. quæst. 3. c. tergiuersationes, id est, versutias siue calliditates, de quibus induxit inquisitores, vt desisterent ab inquisitione.

¶ *Glos. seq. t actat de pœna collu. dicens, quòd sicut calumniosi extraordinem, &c.*

k ¶ *Colludente.*] De colludio puniri debet pœna legibus constituta. 2. quæst. 3. si quem pœnituerit. & nihilominus inquiretur iterũ de criminibus illis, vt hic dicitur, & supra eodem. capitulo primo. Omnes enim calumniosi pro qualitate commissi criminis extra ordinem puniuntur. ff. ad Turp. l. & in priuatis. vt si priuatum sit crimen, officio iudicis culpa eius coercetur. ff. eod. si quis. §. vlti. ff. de præua. l. 2. Si vero publicum, infamis efficitur. ff. eod. si is qui. §. vlt. ff. de præua. l. 2. Ad similitudinem istorum videtur quòd ille esset puniendus, licet nõ dicatur prævaricator seu calumniator proprie, quia non licet taliter corrumpere iudicem, aut etiam testes, supra cap. proxi. si de hoc constiterit, tam ille quàm examinatores, siue inquisitores & testes puniri possent officio iudicis extraordinaria pœna: tamen non dicit quòd puniatur, sed iterum inquiratur de his & aliis, vt in fine puniatur. Ber.

l ¶ *Nouis.*] Bene dicit, super nouis, quia de delicto vnius hominis sæpius quæri non debet. ff. naut. cau. fta. licet. in fine. & supra, de accu. de his. & c. licet. quia crimina semel dimissa, iterum in vltionem venire non patimur. 23. q. 4. si illic. & de pœn. dist. inctio. 4. diuina clementia. & 3. q. 1. §. prohibentur. & §. ab alio delatum.

CASVS. Archiepiscopus Acherontinus super simonia & aliis criminibus intantum fuerat diffamatus, quòd sine scandalo & periculo non poterat amplius dissimulari; vnde Papa multorum clamoribus excitatus, horum inquisitionem commisit, sed propter tergiuersationes ipsius & calliditates cum ipsis inquisitoribus & examinatoribus (vt dicebatur) collusionem fecerat, & testes duxerat corrumpendos, ita quòd nõ solum prædicti excessus remanserunt hactenus incorrecti, verumetiam peiora prioribus committere non expauit: vnde mandat Papa quibusdã, quatenus si de huiusmodi collusione ac corruptione cõstiterit, ex integro super præmissis excessibus & aliis inquirant, quæ viderint inquirenda: alioquin super nouis tantum inquirant.

DE DELICTIS PVERORVM.

¶ *Supra visum est de quibusdam delictis, verum quia dubitatur, an in talibus puerilis ætas implicetur, merito annectitur hæc ubrica. De hac materia habetur.15.q.1.per totum.& 4.q.3.ca.1.& 22.q.6. cap.p.uuli.cum duobus capitulis sequentibus.*

TITVLVS XXXIII.

De delictis puerorum †,

¶ Gregorius †.

¶ *Impuberes præter vitium carnis delinquere possunt, puniuntur tamen mitius quàm adulti.*

CAP. I.

Veris grādiuscu-
lis [a] peccatū no-
lunt attribuere
quidam, nisi ab
annis xiiij. cum
pubescere [b] cœ-
perint: Quod merito crederemus,
si nulla essent peccata, nisi quę mē-
bris genitalibus admittūtur. Quis
vero aud eat affirmare furta, mēda
cia, & periuria non esse [c] peccata?
At his plena est puerilis ętas, quan-
uis in eis non ita [d] vt in maioribus
punienda videantur.

¶ Alexander tertius Hermoñ. episcopo.

¶ *Puer non debet ita severe puniri sicut maior: nec pater ex delicto filij impuberis tenetur.*

CAP. II.

Referente † nobis H. intelle-
ximus, quòd cum filius eius
decennis, cum aliis pueris sagitta-
ret, quidam nepos eiusdē H. sagitta
percussus, interiit: quod idem fili⁹
eius cum inter alios luderet, fortui
to casu dicitur peregisse: propter
quod abbas Sancti Remigij à præ-
fato H. secundum consuetudinem
illius terræ, centum solidos instan-
ti⁹ requirebat [e]: & infra. ¶ Vnde †
quoniam in pueris relinqui solet
inultum [f], quod in aliis prouectio-
ris ætatis humanæ leges dicunt se-
uerius corrigendum: Mandamus,
quatenus si constiterit, filium præ
dicti H. infra decimum quartum [g]
ætatis sue annum eundē excessum
commisisse, memoratum abbatem
moneas & compellas, vt ab eo-
dem H. predictos centum solidos,
propter † illam consuetudinem nō
exigat, nec ab ipso pro temporali
pœna requirat.

a ¶ *Grandiusculis.*] id est, doli capacibus, videlicet vij. ann. tales enim & mentiri & verū dicere, & confiteri & negare possunt, vt dicit Augu. in epistola ad Renatum episcopum, vt habetur in gloss. Aug. super cap. de conse. distin. 4. paruuli.

b ¶ *Pubescere.*] Ante. n. pubertatem, quæ in anno xiiii. solet euenire, non præsumitur de quoquam, nisi etiam malitia suppleat ætatem. ℨ. de despon. impub. de illis. & c. vlt.

c ¶ *Non esse peccata.*] Quasi diceret, nullus: cum iuramentum pupilli valeat. ff. de lib. cau. l. vlt. ergo potest peierare. Itē potest commit-
tere furtum cum est doli capax. ff. de fur. imputaberem. Ar. contra. ff. de iureiur. qui iurasse. Sed ibi non fuit doli capax. Tenentur ergo tales pueri ex delictis. C. si aduer. delict. l. i. & C. de pœ. impunitas. Arg. cō tra. de consec. dist. 4. eos. & C. de fal. mo. l. 1. & ff. de ędil. edi. cum autem. ℨ. excipitur. Sed hoc intellige cum non sint doli capaces, vel quo ad minorem pœnam. Lau.

d ¶ *Nō ita.*] Sic ergo ratiōe ętatis mitius agitur. ff. de minor. auxiliū. ℨ. etiam. & l. si ex causa. iudicati. Item not. q⁹ omne delictum cadit in puerum, postquam est doli capax, prēter delictum carnis. ff. ad Sill. l. 1. ℨ. impubes. & l. excipiuntur. Argumen. contra. j. cap. prox. sed ibi soluitur.

Referente.] impubes percutiens alium non debet puniri pœna pecuniaria secundum consuetudinem terræ, nec ob hoc quid potest exigi à patre. hoc dicit. Vel sic. Pater ex delicto filij impuberis non tenetur. Primo ponitur appellantis querela. Secundo iudicis datio: ibi, *Vnde* Abbas.

CASVS. Quidā puer x. anno. dū cū aljis pueris sagittaret, quendam alium puerum fortuito casu sagitta percussit, & mortuus fuit: propter quod abbas Sancti Remigij à patre ipsius pueri centum solidos requirebat secundum consuetudinem terræ illius, vnde dictus H. pater pueri appellauit ad Papam: super hoc scribit Papa Hermoñ. episcopo dicens: quia pueri non ita puniuntur secundum leges, sicut illi qui sunt maioris ætatis; mandat, quatenus si constiterit filium prædicti H. infra xiiij. an. eundem excessum commisisse, prædictum abbatem moneat, & compellat, vt ab eodem H. prædictos centum solidos propter aliquam consuetudinem nō exigat, nec requirat pro tēporali pœna. Nota quòd ætas excusat à tanto, sed non à toto. Item pro delicto filij minoris xiiij. anno. pœna pecuniaria pater puniri non debet.

e ¶ *Requirebat.*] Vnde dictus H. ad sedem Apostolicam appellauit.

¶ *Glo. seq. recit. per obiect. duplicem, scilicet ad text. & ad casum. prima soluitur per expositionem litteræ. secunda dupliciter.*

f ¶ *Inultum.*] 15. quæst. 1. illud. sed illud intellige de eo, qui non est doli capax. vnde, expone, inultum, id est, non perfectè vltum, vt ℨ. cap. proxi. ff. de min. auxilium. ℨ. 1. & l. si ex causa. ℨ. 2. & C. de pœn. impunitas. C. si aduer. delict. l. 1. & 2. & ff. de dam. infec. l. damni. ℨ. si pupillus. & 21. q. 5. si quis cuiusliber. veruntamen nō punitur. Sed vnde hoc, quòd non punitur propter talem excessum? Non dicit quòd non punitur secundū iura, maxime cū daret operā licitæ rei, & esset x. ann. sed dicit q⁹ propter illā consuetudinem pecuniā illam pro temporali pœna non exigat, si erat infra xiiij. annos: cum ille puer nihil habeat, & pater pro filio non est conueniendus. C. ne fil. pro pa. l. 1. nec dominus pro seruo. ff. de pec. licet a. ℨ. ex furtiua, maxime ratione ætatis. & quia delictum extra venit, non ex animo, licet to in culpa fuerit, & ideo noxam non commisit: vnde habet in integrum restitutionē, si voluerit. C. si aduer. delict. l. 1. & pater eius nomine petere posset, si pecuniaria pœna esset sibi imposita. ff. de mino. pater pro filio. 1. respōso. Irregularis tamē fuit effectus, & pœna spirituali debet puniri, siue canonica, & ex eo quòd dicit; pro temporali pœna: mitius tamen agitur cū eo propter ætatem. ℨ. cap. proxi.

¶ *Glo. seq. duo arg. signat contrarium, & remittit.*

† Aliàs. Verum quoniam, &c.

† Aliàs ita: propter ullā, &c.

a Aliàs incipit, si seruus. & ibi dicit, quod ex fu, to facto per seruum contra dominū agitur i quā tum factus est locuple, tior. Io And.

g ¶ *Infra decimumquartum annum.*] ex hoc videtur, quòd si fuisset ℨ. xiiij. annum, quòd Abbas illam pœnam posset exigere, forte quia habebat ibi temporalem iurisdictionem. Et potest sumi arg. ex hoc, quòd ab episcopo habente regalia à principe, pro regalibus illis appellandum sit ad dominum Papam, & non ad principem, quod verū est, nisi consuetudo aut priuilegium contrarium inducat. j. de appel. Romana. ℨ. debet [in 6.] Vel forte abbas hoc habuit ex consuetudine iam præscripta, vt pro homicidio pœnam pecuniariam exigat. Arg. contra. j. de pœnis licet. sed illud ibi etiam soluitur.

TITVLVS XXIIII.

De clerico venatore †.

¶ Ex concilio Aurelianeñ. †

¶ *Clerico prohibetur venatio, & contra facienti pœna imponitur. hoc dicit cum sequenti.*

CAP. I.

Piscopum presbyte
rum, aut diaconū,
canes, aut accipi-
tres, aut huiusmo-
di ad venandum ha
bere non licet [h], Quod si quis taliū
personarum in hac voluptate [i] sæ-
pius detentus fuerit: si episcopus
est, tribus mensibus à commu-
nione: si presbyter, duobus: si dia-
conus, ab omni officio [a] suspen-
datur.

¶ Ex eodem †.

¶ *Summatum est supra cap. proximo.*

CAP. II.

Omnibus seruis [b] Dei vena-
tiones & syluaticas vagatio-
nes cum canibus, & accipitres, aut
falcones interdicimus.

† Scilicet cōcilio Aurelianēsi. sed habetur in synodo Francica sub Zacharia. refert Burchardus li. 2. c. 214. luo par. 6. c. 289. & par. 13. cap. 19. & cap. 2. eo. tit. Addi potest cap. 5. vt refert Burchardus lib. 2. decret. c. 190. & Iuo par. 6. cap. 235 sed in eo concilio nō dum repertum est.

† Gregorius lib. 2. i. egistri epistola 44. c. 85. indict. 11. refert Burchardus. lib. 1. decreto. c 295. & Iuo par. 5. c. 310. & c. 2. eod. tit. in 1. compilatione.

† Vide concilium Tridētinum sess. 24. de reformat. c. 12. ℨ. vel tu in super. & Bernardinū Diaz in pract. crim. cano. c. 61.

† Est in concilio Agatensi c. 55. & in cōcilio Epaunensi c. 3. referunt Burchard' lib. 2. decret. c. 213 & Iuo par. 6. cap. 288. ubi tribuunt cōcilio Meldēsi. refert item Iuo par. 5 cap. 366. & par. 13. c. 30. & Gratianus siue palea dist. 34. c. 2. & cap. 1 eo. tit. in 1. compilatione.

DE CLERICO VENATORE.

¶ *Supra visum est de quibusdam delictis tam clericorum quàm laicorum, nunc submittit de quibusdam delictis clericorum tantum, scilicet de clerico venatore.*

De hac materia habetur 86. dist. in c. qui venatoribus. cum 5. cap. seq. & 24. dist. c. 1 in principio. Abbas.

Piscopum.] In prima ponitur prohibitio: In secūda pœna: ibi, *Quod si quis.* Abbas Siculus.

CASVS. Dicitur in capitulo isto, q⁹ episcopus, presbyter, & diaconus aues ad venandum, aut canes habere nō debent: quòd si aliquis eorum in hac voluptate sæpe inuentus fuerit, episcopus tribus mensibus à communione, presbyter duobus, diaconus ab omni officio suspendatur. Nota, quòd clericis auium & canum venationes causa voluptatis prohibentur. Et sic est arg. quòd hæc eadem causa necessitatis exercere possunt. Item nota hic pœnam clericorum qui venationes exercent.

h ¶ *Non licet.*] ℨ. ne cleri. vel mo. c. 1. 34. dist. quorundam. 86. dist. an putatis. & ℨ. de censi. cum Apostolus. & j. c. proxi.

¶ *Glos. seq. arg. à contrario, & illud concedit, si tria concurrant: demum distinguit quadruplicem venationem. & quartam, scilicet quæ fit ad aues vel bestias, subdistinguit in clamosam & quietam.*

i ¶ *Voluptate.*] Ergo vī q⁹ causa necessitatis vel recreationis licitū sit: quòd posset concedi aliis clericis, excepto eo, cui omnino nō licet. 34. dist. c. 1. dummodo clamosam venationem euitent. 86. dist. an putatis. & non sæpius, vt hic dicit, ne in consuetudinem perducatur. Quædam enim venatio dicitur oppressiua hominum, & hæc omnino illicita est. 6. dist. cap. non est peccatum. ℨ. his itaque. Et est adulatoria, quæ fit per verba, & hæc est illicita. 86. dist. qui venatoribus. & 46. dist. sunt nonnulli. & 6. quæst. 1. sunt plurimi. & est arenaria, quæ fit in arena. & mala. 3. quæst. 6. cap. infamis. ℨ. tria. salutuosa & clamosa licita est laicis, de qua dicitur in cap. an putatis. sed clericis omnino non licet talis venatio. sed quieta, vt dictum est, causa neccessitatis vel recreationis. Episcopo, presbytero, diacono, & subdiacono, qui cū diacono eodem gaudet priuilegio, vt ℨ. de ser. non ord. minor. ramur. ex toto prohibetur: quia de illis fit hic tantum prohibitio.

¶ *Glossa sequens obiicit, & soluit.*

a Aliàs incipit, si seruus. & ibi dicit, quod ex fu, to facto per seruum contra dominū agitur i quā tum factus est locuple, tior. Io And.

[a] ¶ *Officio*] Plus punitur hic minor, quàm maior, quod est cōtra illud 40. dist. homo Christianus. & 19. dist. nulli. Solu. plus punitur hic episcopus & presbyter, q̄ diaconus: maior enim reputaturin eo ista pœna vel presbytero, quàm suspensio ab omni officio in diacono, propter maius scandalum, & magis imputatur illa pœna episcopo vel presbytero, quàm suspensio à beneficio in diacono, vel subdiacono: ex persona enim consideratur iniuria, Instit. de iniur. ℨ. atrox. sic & pœna ex persona iudicatur parua vel magna. Ber.

Omnibus seruis.]

CASVS. In hoc cap. prohibetur omnibus clericis venationes & sylua ticas vagationes cum canibus exercere, & accipitres, & falcones interdicuntur eisdem. Nota quòd omnes venationes cum canibus, & auibus clericis prohibentur.

b ¶ *Omnibus seruis.*] i. clericis, qui specialiter dicuntur serui Dei, qui in sortem domini ad eius obsequium specialiter sunt assumpti. ℨ. de præben. cum secundum Apostolum. & 21. dist. cleros. & clericos.

DE CLERICO PERCVSSORE.

¶ *Continuata est in præce. ti.*

De hac materia habetur. 45. dist. & 1. q. vlt. siquis omnem. & 86. dist. in ℨ. similiter. & in c. se. & ℨ. pe. & c. non liceat. Abbas.

Si quis.] CASVS. Si Aliquis in sacro gradu percussor extiterit; corripiatur, & si se non emendauerit, deponatur. Nota quòd clerici percussores esse nō debēt.

c ¶ *Percussor extiterit.*] Tales enim percussores esse non debent. 45. dist. c. 1. &c. episcopum. vbi ilti in sacro ordine constituti percussores esse prohibentur. & quasi per totum. & 86. dist. non licet. & in Authent. de san. epi. ℨ. sed neque. coll. 9. quam habes C. de episc. & cler. Authen. sed neque.

¶ *Gloss. seq. arg. à contrario specialiter & generaliter. secundo declarat textum.*

d ¶ *Si non emendauerit.*] ergo si se emendauerit, non deponitur. sic 35. dist. c. 1. & est arg. quòd non quodlibet mortale semel commissum sufficit ad damnationem. arg. ea. dist. c. 1. & vlt. & intelligo de eo qui in vsu habuit percutere in ludo noxio, qui non caret culpa. ff. ad leg. Aquil. nam ludus. alioquin crimen percussionis semel commissum nō sufficit ad depositionem, vt hic patet: ita tamen quòd ex tali percussione non procedatur ad enormem læsionem, quia sic deponeretur. 55. dist. si Euangelica. & j. c. proxi. arg.

Præterea.] Summatur sic: Non potest episcopus grauem verberum pœnam imponere. Et primo ponit episcopi ſæuitiam: Secundo ibi, *Quam licet.*] excusat illum à morte. Tertio illum punit: ibi, *Tamen quia.* Abb. Sicul.

CASVS. Episcopus Tarentinus fecit cædi fustibus quandam mulierem, contra ordinem sacerdotij, quæ post viij. menses decessit, sed non propter illam percussionem: peruenit hoc ad notitiam Papæ, vnde ipse præcipit illum duobus mensibus ab administratione Missarum abstinere, quia ad ordinem suum noluit habere respectum. Not. quòd episcopus non debet esse percussor nec per se, nec per alium indebito modo.

¶ *Crudeliter.*] quod facere non debuit, sed moderate. argu. ℨ. de rap. in archiepatu, & 45. dist. cum beatus. & ff. ad l. Aquil. præceptoris. & j. de sen. excō. cum voluntate. & 23. q. 5. cap. 1. versus fi. Ber.

f ¶ *Post octo menses.*] Ex temporis prolixitate præsumitur, q⁹ nō ex illa percussione defuncta sit: & econuerso ex temporis breuitate contrarium præsumitur. 50. distin. si qua fœmina. si enim occasionem mortis dedisset, in perpetuum deberet abstinere. ℨ. de homi. decætero. & 50. dist. audeat. Et hic est arg. contra Bar. qui dixit in cap. studeat. illum presbyterum non teneri de occiso, sed de vulnerato, si post. concis, de casu interiit, & casus ex percussione processit. ff. ad legem Aqui. qui occidit. ℨ. vlt. Ber.

g ¶ *Duobus.* ℨ. tit. prox. c. 1. si enim percuteret, vt per hoc timeri vellet, ab officio suo debet repelli. 45. distin. episcopum. Ber.

Præsentium.] Duobus annis à Missarū celebratione suspendi, tur presbyter, qui associat repellentes violentiam in conflictu, vbi aliqui mortui sunt, & lapides proiecit, licet nullum percusserit. hoc dicit iuxta litteram. Primo narrat factum: Secundo: ibi, *Quem n.* ℨ. tem, poraliter punit: Tertio

† In codice Barbatiæ vt est impressū: in alio uetere admittas. Contius & alij ita: ad suam officij executionē cum admittas.

† Cap. 1 tit. de cleri o p. cussore in 2. compilatione.

Cap. 3 eod. tit in 1. com pilatione. & post. concis, de casu interiit, & casus ex percussione processit. ff. ad legem Aqui. qui occidit. ℨ. vlt. Ber. 26. c. 11.

poſt tempus admittit: ibi, *Mandamus.* Abbas.

CASVS. Quidam presbyter fuit in quodam conflictu pro parte illorum, qui violentiam repellebant, in quo conflictu lapides proiecit, sed aliquem non percussit: aliqui occisi fuerunt illic per alios: dubitauit sacerdos, an esset ei imputandum: accessit ad Papam: ipse intellecta eius confessione præcipit illum abstinere à celebratione Missarū per biennium, ita quòd si aliud non impediat, extunc suum officium exequatur. Not. quòd in dubiis tutior via eligenda est. Item clerici conflictibus interesse non debent: vnde punitur ad cautelam, & sic est arg. quòd aliquis punitur ex alterius culpa.

h ¶ *Repellebant.*] ideo rei licitæ operam dedisse videtur, quia licitū est se defendere. j. de sen. excom. ex tenore. & violentiam repellere. 23. q. 3. fortitudo. & c. si quis. & c. non inferenda. sed vlcisci non licet. 46. dist. seditionarios. De hoc dixi ℨ. de homi. significasti [a].

¶ *Glossa sequens signat contrarium, & soluit.*

a Vide citatos in d. c. significasti. supra d homic. vnde hęc plenius inte. liges.

i ¶ *Proiecit.*] Vnde dubium videri poterat, an fuisset in culpa vel nō. Contra. arg. 23. q. vlt. cap. vlt. 50. dist. siquis viduam. & ℨ. de cler. pu. in duel. c. vlt. sed iste aliquem non percussit, vt supra dicit, & hoc constabat. Intellige aliàs si dubium esset, repelleretur, vt dicunt contraria prædicta. arg. ad hoc. ff. de testa. tu. duo sunt. & ff. de manu testa. cum ex pluribus. 24. dist. quando. & c. nullus. & 2. q. 5. omnibus. B.

k ¶ *Abstinere.*] ad cautelā saltem, & vt clerici tales conflictus euitent [b]. & est arg. quòd aliquis punitur ex alterius facto, vel culpa.

Continentia.] Hoc c. legitur duobus modis sicut c. præcedens: Vno modo, quòd dispēsatiue iste possit promouere: Alio modo, quòd de iure communi: & secundum hunc intellectū, qui mihi plus placet, hoc dicit, vt in rubrica. Communis diuisio: Secunda: ibi, *Consultationi.* Abbas.

b De hoc videto latius hic Hostien sem, Ioannē And. & alios.

CASVS. Quidam acolythus P. nomine arma sumpsit ad resistendum prædonibus, & in illo conflictu tres fuerunt vulnerati ad mortem, tamen homicidia illa neque facto, neque consilio eius perpetrata fuerunt: tandem acolythus ille ad religionē transiuit: volebat promoueri ad sacros ordines: quæritum fuit à Papa an posset? Respondet quòd cum ad frugem melioris vitæ transfuerit, poterit ad subdiaconatus ordinem promoueri, & altaris ministerium exercere. Nota q⁹ non debent clerici interesse talibus conflictionibus: vnde iste punitus fuit,

fuit, licet culpabilis non fuerit, sed ad cautelam potius.

a ¶ *Ad resistendum.*] quod licet. 3. eod. c. proxi. vbi de hoc cum suis concordantiis.

b ¶ *Neque facto.*] Sic 50. dist. si quis viduam. & 3. de cle. pug. in duel. cap. vltimo.

¶ *Glos. seq. reci. per quæstionis.*

c ¶ *Ad subdiaconatus.*] & non vltra: licet ergo dispensetur cum isto in subdiaconatu, non tamē poterit promoueri ad superiores ordines: Istē enim fuit in culpa assumēdo arma, quod ei non licuit. 16. q. 3. porro. & 23. q. vlt. c. quicunque. Nam lachrymæ & orationes sunt arma clericorum. 23. q. 8. conuenior. etiam contra hostes. 3. devoto, ex multa. vnde punitur: quia sine dispensatione non promouetur, etiam fauore religionis cum eo facilius dispensatur. 3. de aposta. c. 2.

† In codice Barbadiæ, & in altero manuscripto Vaticanæ ita: De cler. co maledico.

DE MALEDICIS.

¶ *Quia alia percussio fit puta manu, alia lingua, cum maledici & detractores quoda modo percutiant, vt supra visum est de percutientibus manu, merito subdit de percutientibus lingua. Abb.*

De hac materia habetur. 46. dist. & 24. q. 3. per totum. 15. dist. §. alias ea demum. in fi. & infra in rub. de pœ. versi. qualiter maledico.

† Cap. vnico. tit. de cler. co maledico in 2. compil.

Et præterea hic videndi sunt Doctores hic in tit. de Babio & alios in l. 1. C. si quis imperato. male dixer. & Bernardinum Diazin prac. crim. can. c. 60.

Innotuit.] Primo ponit culpā: Secūdo illam puniri mādat: Tertio ponit causam: Secunda: ibi, *Ipsum.* Tertia: ibi, *Vt pœna.* Ab.

CASVS. Quidam clericus in præsentia multorum quædam verba protulit in contemptum & depressionem officij & beneficij domini Papæ: hoc significatū fuit ei: & mandat cuidam, vt illum clericum à sua temeritate compescat, sic quòd pœna illius sit aliis in terrorem, ne de cætero contra Romanam ecclesiam in verba talia prorumpāt. Nota quòd principi suo seu prælato suo nemo maledicere debet. Item pœna vnius debet esse metus multorum.

d ¶ *In depressionem.*] & male: quia principi nemo maledicere debet. 23. q. 1. paratus. & non solum principi detrahi nō debet, immo nec fratribus. 6. q. 1. summa. & detrahentem secreto proximo suo hunc per sequebar. 23. q. 4. minimum. & c. qui peccat. & de pœ. dist. 1. homicidiorum. arg. 3. de excess. præla. quàm sit graue.

¶ *Glos. seq. obicit, & duplicit er sol. respondens ad contraria.*

e ¶ *A temeritate.*] id est, pertinacia. 11. q. 1. si quis sacerdotum. Argu. contra. quòd enim ex temeritate siue calore iracundiæ fit, veniam meretur. 2. q. 3. c. siquem. 6. notandum. & 5, si quis iratus. C. de iureiuran. l. 2. Et dicit Imperator: si quis putauerit nostra nomina lacessenda, si hoc ex leuitate, cōtemnendum est; si ab insania, miseratione dignū; si ab iniuria, remittendum. C. si quis impera. maledi. l. vnica. & 23. q. 4. inter querelas. & C. de epis. & cle. si quis in hoc. Quare ergo mandat Papa quòd compescat, contra iura prædicta? Sed Papa non mādat hic puniri propriā iniuriam ratione personæ, sed quatenus contingit Romanam ecclesiam, quam etiam iniuriam remittere non posset. 63. dist. Salonitanæ. in quo casu loquitur. 23. q. 4. Guilisarius. & c. si is qui. Vel potest dici, quòd aliquis bene potest punire iniuriam sibi factā à subdito suo, maxime cum nullum habeat superiorem, vt hic, & argu. 45. dist. & qui emendat. & prædicta iura loquūtur de benignitate seu de mansuetudine, quia nullus tenetur remittere iniuriam sine satisfactione, nisi velit, sed rancorem fic: de pœnit. dis. 5. c. vlt. & 23. q. 4. si illic. 90 dist. si quis contristatus.

f ¶ *Terrorem.*] Sic. n. pœna vnius debet esse metus alterius. 2. q. 7. quapropter. & 3. de Iudæ. ad liberādam, vbi de hoc, & 3. de calū. c. 2.

quibusdam ad resistendum [a] prædonibus arma sumpsisse, in conflictu illo, tres fuerunt ab aliis vulnerati ad mortem: ita tamen, quòd illa homicidia neque facto [b] eius, neque consilio perpetrata fuerunt: & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd cum prędictū acolythum ad frugem melioris vitæ trāsiuisse dicatis, poterit ipse ad subdiaconatus [c] ordinem promoueri, & altaris ministerium exercere.

TITVLVS XXVI.

De maledicis.†

¶ Clemens tertius.

Maledicens Papæ puniendus est, vt alij deinceps deterreantur, & ipse arceatur.

CAP. I.

Nnotuit † nobis: & infra.

¶ Quia nobis per litteras retulisti, quòd I. clericus multis coram astantibus, verba quædam in depressionem [d] officij & beneficij nostri protulit, ipsū à temeritate [e] sua compescas: Vt pœna illius, aliis terrorem [f] incutiat: ne de cætero contra Romanam ecclesiam in talia verba prorumpant.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Hic ponitur pœna blasphemātis Deū, vel aliquem sanctum, & maxime virginem gloriosissimam.*

CAP. II.

Tatuimus.] Primò ponit pœnam ecclesiastici iudicis: Secundo secularis: ibi, *Per temporalem.* Abbas.

CASVS. Statuitur in capitulo isto, qualiter puniri debeant, qui publice blasphemiam dicere præsumpserint contra Deum, & aliquem Sanctorum eius, & præcipue contra beatam Virginem: & per episcopum suum pœna ista est imponenda, prout inferius adnotatur. Si vero aliquis pœnam istam recipere noluerit, ecclesiæ sibi interdicatur ingressus: & in obitu careat ecclesiastica sepultura. Item si blasphemus dies fuerit, per temporalem Potestatem mulctetur pœna quadraginta solidorum, alioquin xxx. siue xx. & si ad hoc non sufficit, v. solidorum vsualis monetæ pœna mulctetur, nullā in hoc misericordiam habiturus: & si Potestas hoc non fecerit, per episcopum cōpellatur, & hoc statutum ponatur inter alia statuta communita tum. Nota quòd contra Deum & alios Sanctos, & præcipue beatam Virginem in blasphemiam nemo prorumpere debet, aliàs punitur prout hic dicitur. Item arg. q. pœnæ possunt commutari. Item arguitur, quòd vna iurisdictio iniuatur per aliam. Item vbi iudex secularis negligit facere iustitiam, per episcopum debet ad hoc cōpelli.

¶ *Glos. seq. aggrauat blasphemiam per text. can. & per rationem, subdēs pœnam legis & canonis.*

g ¶ *Blasphemiam.*] Qui blasphemiam dicit in Deum, siue in Spiritum sanctum, neque in hoc seculo neque in futuro remittetur [a] ei. 25. dist. qualis supple nisi pœnituerit. & longe grauius est ęternam quā temporalem lædere maiestatē. 3. de hær. vergentis. Sed qui cōtra temporalem maiestatem delinquit, punitur. 3. eo. c. proximo. & 6. q. 1. c. quęro. §. rerū. C. ad le. Iul. maie. l. si quis cum militibus. ergo multo fortius isti puniendi sunt & grauius, quia maiora delicta maioribus pœnis sunt punienda, & in delicto æquali decet proximas esse pœnas. in Authent. vt fra. fil. coll. 9. versus fi. & quia hoc est grauius quam in c. prox. punitur grauius: quia grauius commissum intelligitur. 24. q. 1. non afferamus. in fin. & secundū leges vltimo supplicio punitur, in Authen. vt non lux. con. na. coll. 6. §. 1. sed secundum canones olim laicus excommunicabatur, clericus deponebatur. 22. q. 1. si quis per capillum.

† De materia huius dicetur sis uide Bernardinum Diaz i prac. crim. can. c. 103. Alberti num. tract. de agnos. fil. sect. q. 27. & Couarr. in 2 c. quāuis pactum de pact. s. in 1. par. relectionis. §. 7.

† Aliàs ita: sęque prædecedentibus sex feriis vel iubsequentibus, in pace, &c.

h ¶ *Ingressurus.*] quia qui peccat in Deum, peccat in eius ecclesiam, & ecōuerso, vnde priuatur ei[o] [b] ingressu. sic 12. q. 2. de viro. & 17. q. 4. frater. nec debet eis pœna remitti, qui in Deum peccant. 63. dist. Salonitanæ. & 23. q. 3, si is qui.

i ¶ *Facultates.*] sic. 3. de voto, capitulo secundo.

k ¶ *Comutetur.*] Arg. de cōmutatione pœnæ. 82. dist. presbyter. & 22. q. 4. innocens. De hoc dixi 3. de vo. c. 1. Ber.

l ¶ *Potestatem.*] Argum. quòd vna iurisdictio per aliam iuuatur. 10. distin. quoniam idem. & 96. distin. cum ad verum. & 17. distin. nec licuit. 3. de offi. ordi. quoniam in plerisqu. in fine.

m ¶ *Contra eum.*] id est, Potestatem. & ita habes hic, quòd si iudex secularis negligit facere iustitiam, potest compelli per ecclesiam. 23. q. 5. adiniistratores. & 96. distinct. cum ad verum.

n ¶ *Vsualis monetæ.*] Idem esset si hoc non fuisset adiectum, vt de moneta [c], quę in vsu habetur soluatur secundum consuetudinem loci, ff. de lega. 1. si seruus. §. si numerus. & ff. de lega. 3. l. nummis. & ff. de fun. instru. cum de lationis. §. asinam, in fi. Ber.

a Hoc dictū qualiter sit intelligēdū, plenissime docet B. Thomas 2. 2. q. 14. ar. 3. & Dominic. Sotus lib. 4. sent. dist. 15. q. 1. art. 1.

b Adde ad hoc quod n. Bar. 1. 1. ē apud Labeonē §. ait prętor. ff. de iniur. Angel. in l. quoties §. tandem. ff. de hær inst.

c De materia huius g. uide doctores i. l. Paulus. ff. de solutioni.

DE CLERICO EXCOMMV. &c.

¶ *Supra visum est de variis delictis, propter quæ interdū clerici suspēdūtur, & interdum deponuntur, & interdum excommunicantur: sed quia quandoque clerici depositi excommunicati vel suspēsi celebrat, & ingerunt se diuinis sicut prius, & posset dubitari de pœna eis inferenda ex hoc nouo delicto, ideo, &c.*

De hac materia habetur. n. 9. 3. placuit. & in c. penult. 50. dist. accedēs. Abbas.

TITVLVS XXVII.

De clerico excommunicato, depositō†, vel interdicto ministrante.

¶ Ex canone Apostolorum †.

¶ *Clericus depositus celebrans excommunicatur.*

CAP. I.

† Dictio, de posito, deest aliquot antiquis.

† Addi pōt. c. 28. ex Theodoro Balsamone. refertur. c. 1. eo. ti. in 1. compilatione.

I quis.] CASVS. Statutū est in canone Apostolorum, quòd si quis episcopus, presbyter, diaconus iuste depositus fuerit pro certis criminibus, & postea ausus fuerit attractare ministerium sibi ante depositionem commissum, ab ecclesia abscindatur. Nota quòd depositus diuinū ministerium vlterius at tractare non debet, aliàs punitur, vt hic dicitur.

¶ *Glo. seq. recit. per quæstionem.*

a ¶ *Diaconus.*] idem est de omnibus aliis. 3. cap. prox. & 11. q. 3. episcop[s].

b ¶ *Iuste.*] idem esset si iniuste, nisi prius restitutus fuisset. 11. q. 3. episcopus. dummodo sententia non sit lata cōtra ordinem iuris: quia tunc nulla est sententia. 2. q. 6 c. ei qui. §. diffinitiua. 3. vt li. non conte. accedens 1.

¶ *Glos. seq. signat contrarium.*

c ¶ *Ab ecclesia.*] Arg. contra. 2. q. 5. qua de causa. sed ibi dispensatum fuit. 63. dist. Salonitanæ.

Si quis.] In prima pœnit pœnam: In secūda aggrauat; ibi, *Quod si.* Abbas.

CASVS. Statutum fuit in concilio Antiocheno q. si presbyter aut alius clericus degradatus fuerit, aut ab officio pro certis criminibus suspensus, & ipse postmodum per contemptum & per superbiam aliquid de ministerio sibi prohibito agere præsumpserit, si ab episcopo suo admonitus non desisterit, excommunicetur, & qui ei particip auerint, excommunicati: & similiter qui participauerint clericis vel laicis vel fœminis excommunicatis, excommunicati sunt. Si vero aliquis ista contempserit, & episcopus illum corrigere non poterit, inuocetur auxilium regis, & exilio damnetur. Not. quòd clericus depositus vel suspensus ab episcopo suo ministerium diuinum agere non debet. Itē q. per ecclesiam non corrigitur, per secularem Potestatem ad requisitionem episcopi corrigatur.

a Vide concilium Trident. sessio. 13. de reformat c. 4. incip. Cum vero.

b Hic est error, & sentētia, quam sequitur paulo post Bernardus, est vera & catholica, quā sequuntur Theologi vno consensu lib. 4. sen. di. 13. & B. Thomas 3. par. q. 82. art. 8.

c De hoc articulo vide citatos in c. illud. infra eo. super gl. in verbo, officia.

¶ Cap. 2. eo. tit. in 1. compilat.

CAP. II.

SI † quis presbyter, aut alius clericus fuerit degradatus [d], aut ab officio pro certis criminibus suspensus: & ipse per contemptum & superbiam aliquid de ministerio sibi interdicto agere præsūpserit [e]: & postea ab episcopo suo correptus, in incœpta præsumptione perdurauerit, modis omnibus excommunicetur: & quicunque cum eo communicauerit, similiter se sciat esse excommunicatum [f]. ¶ Similiter de clericis, laicis, vel fœminis excommunicatis obseruandū [g] est. Quod si aliquis ista omnia contempserit, & episcopus minime emendare potuerit, regis iudicio [h] ad requisitionem ecclesiæ, exilio damnetur.

20 ¶ Alexander iij. Londoñ. episcopo.

¶ *Interdictus & excommunicatus celebrans, monitus non desistēs, deponitur.*

CAP. III.

CLerici † autem, si qui à suis, aut etiam de mandato Romani pontificis ab alienis episcopis interdicti, vel excommunicati, ante absolutionem diuina officia celebrauerint, nisi moniti [i] sine dilatione redierint, perpetuæ depositionis sententiam, pro ausu tantæ temeritatis incurrant.

¶ Idem Toletano archiepiscopo.

¶ *Excommunicati vel interdicti celebrantes deponi debent. nisi propter multitudinem mitigetur pœna.*

CAP. IIII.

LAtores † præsentium nobis intimarunt, quòd tam ipsi, quàm multi alij, postquam interdicti vel excommunicati fuerunt, diuina præsumpserunt officia celebrare: & infra. ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus si quadragīta solūmō vel pauciores i his deli

† Cap. 3. eo. tit. in 1. compilatione, & post concilium Lateran. sub Alexandro. iij. par. 26. c. 10.

h ¶ *Regis iudicio.*] Vbi enim ecclesia per se proficere nō potest, inuocādum est auxilium seculare, vt hic dicit, & 3. de off. ord. c. 1. & c. qui in plerisque. in fine. & 17. dist. nec licuit. 11. q. 1. petimus. & ita vtraque potestas per alteram iuuari debet. 3. tit. proxi. c. 2. vbi de hoc. & potest per ecclesiam compelli, vt ibi dicitur.

Clerici autem si.] CASVS. Dicitur hic, quòd si aliqui clerici ab episcopis suis, aut etiam de mandato Papę ab alienis episcopis interdicti vel excommunicati fuerint, & ante absolutionem diuina officia celebrauerit, nisi moniti incontinenti redierint, perpetuo pro ausu tantæ præsumptionis de ponātur. Nota quòd monitio semper debet præcedere vindictam. Item nota hic pœnam illorū, qui excommunicati vel interdicti celebrant: scilicet, perpetuam depositionem.

¶ *Glos. seq. tria facit. arg. à contrario, & contra id obiicit, & soluit. Secunda quærit. arg. ad affirmatiuam, soluit negatiue. Tertio iterum quærit. ponit opinionem Hug. cui obiicit decre. episcopus. & respondet.*

i ¶ *Moniti.*] Ergo videtur, quòd si emendare se volunt, nō deponentur, sed hoc intellige dictū dispensatiue, & ita non contradicit j. c. proxi. & alia. c. seq. & sic patet, q. quicunque celebrat ex-

† Cap. 4. eo. tit. in 1. compil. & post concilium Lateran. par. 5. c. 51. Vide Bernardinū Diaz. i prac. crim. cano. c. 28.

& absoluit excommunicatos, quorum absolutio sedi Apostolicæ reseruatur. 3. de offi. leg. quod translationem. & j. de sen. excom. quāuis. & c. ad eminentiam. dicas ergo, q. nec episcopus, nec etiam synodus in hoc dispensare potest. 11. q. 3. si quis episcopus damnatur. & c. seq. arg infra, de eo qui fur. ord. re. c. 1. & 2. q. 5. qua de causa [d], nec etiam legatus: licet possit absoluere excommunicatum, & sic solus Papa hic dispensat. Et hoc hodie expressum est in duabus decretis. Inno. iiij. 3. de sent. & re iudi. cū æterni. & j. de sent. excom. cū medicinalis. [lib. 6.] Sed potest quæri, vtrum idem sit in depositō, vt solus Papa ipsum restituat? Hug. dicit, quòd solus Papa hoc potest: & probatur. 7. q. 1. si quis presbyter. tamen cum distinctione, si episcopus ipsum deposuit tantum cum aliis episcopis à sacerdotio, potest eum recipere in inferioribus ordinibus, & sic de aliis ordinibus. arg. 15. q. 8. qui admisit. & c. si quis presbyter. Si vero depositus est ab omnibus ordinibus, solus Papa ipsum restituit. Sed contra arg. habes 11. q. 3. episcopus. ibi dicit, quòd si in secunda synodo innocens inueniatur, non potest esse quod fuerat, nisi gradus amissos recipiat de manu episcoporum. Sed illud intelligitur cum iniuste depositus fuit, puta, per falsos testes, vel falsa instrumenta, vnde dicitur ibi, si innocens inueniatur. Sed vbi iuste pro crimine depositus est, solus Papa tales restituit.

d ¶ *Degradatus.*] à suo episcopo, adiunctis sibi aliis [a] sex episcopis in degradatione presbyteri. 15. q. 7. felix. & c. si autem. Sed pone degradatum celebrare, nunquid conficit? Videtur quòd sic: quia ordinē non amisit. 20. q. 3. eos qui. 1. q. 1. quod quidam. & de conse. dist. 4. ostendit. 22. q. 7. licite. Arg. contra. 50. distin. accedēs. 11. q. 3. episcopus. 81. distinct. 23. q. vlt. clerici. 54. dist. c. 2. R. dixit quòd talis non [b] conficit: potuit enim ecclesia ei auferre illam potestatem, quam contulit. quāuis nō possit character auferri, sicut nec insignia militi. Lau. Ala. & T. dicunt (& melius) quòd bene conficit depositus, sicut hæreticus. arg. 1. q. 1. neque. & c. quod quidam. nec Papa potuit auferre illam virtutē: & hoc verum credo: vnde talis excommunicatur, vt j. dicitur, quia facit rem sibi prohibitam.

e ¶ *Præsumpserit.*] quasi in officio suo vt prius: quod non licet. 11. q. 3. si quis episcopus in concilio. & 28. dist. presbyterum. In modum em priuati suffragij potest dicere horas [c] suas, quod etiam potest laicus. arg. bo. j. de pœni. & remissio. quod in te.

f ¶ *Excommunicatum.*] ipso iure. 11. q. 3. cum excommunicato. & in tellige de minori.

g ¶ *Obseruandum est.*] vt talibus nullus communicet. aliàs similiter sunt excommunicati minori excommunicatione. 11. q. 3. excommunicatos. & nisi desisterint, sunt excommunicandi. j. de sen. excom. quod in dubiis. §. 2. & j. eo. si celebrat. in fi.

c De materia huius g. uide doctores i. l. Paulus. ff. de solutioni.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Item pœnitentia est arbitraria.

a ¶ *Deponas.*] Hæc pœna illorum, qui excommunicati, suspensi, vel interdicti diuina officia celebrant, vt dictum est. 3. cap. proxi.

a De materia huius glos. tra 50. dist. vt constitueretur. & 44. dist. comessationes. 9. q. 1. ordinatione. & 3. de temp. or. c. 2. vbi de hoc. & 23. q. 4. non potest. & c. ipsa pietas. 1. q. 7. quotiēs. sed ista contraria locum habent vbi scandalum timetur, & multorū strages iacet, si seruetur rigor: aliàs si non contemnatur disciplina ecclesię in populis, sed vt patienter sustineat, tunc feriēda est multitudo. 23. q. 3. non potest. in fi. & de pœni. dist. 6. in fi. Item habes hic, q̄ vltra 40. dicū tur multi, sic 3. de testi. cum causam. Et secundum has decre. interpretamur illam 3. de reseri. sedes. & ff. de testi. l. 1. in fi. aliquando etiam duo dicuntur multi, Inst. de iur. persona. in fi. arg. Ali quando etiam xxiij. milia pauci dicūtur. 45. di. disciplina. 23. q. 4. quod autē. Multa igitur & pau ca in respectu dicuntur. Iud Domin⁹. supra. de maiori. & obedient.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. compilatione. aliàs pars huius decretalis est in c. 1. Ille dominus. c. 1. ¶ *Magis.*] Hi eū magis peccant, & ideo magis puniendi sunt. 86. dist. tanta. & 24. q. 3. qui aliorum. & in quo maior est culpa, maior debet exercri vindicta. 3. de hær. excōmunicamus. §. credentes. vbi de hoc plures, sed in res inuenies concordantias.

† In veteri compilatione legitur, archiepiscopo, Gregorianis episcopo, habetur.

¶ *Glo. seq. tres quæstiones format, & illas sol. & contra vlt. sol. arguit.*

d ¶ *Ab officio.*] & etiam à beneficio, quia vbi vnum propter alterū, vtrobique tantum vnum. 86. dist. eos. Quid si episcopus dicat, suspendo te à beneficio, nunquid potest celebrare? Ita quidem, si suspēdit ipsum tantum à beneficio. Item poteritne beneficium acquirere? ita, q̄a non intelligitur illum à beneficio suspendisse, nisi quo ad se, nisi specialiter feratur sententia vel remoueatur ab officio: tunc enim beneficium sequela est, & ideo remouetur ab illo. vt 3. de appellatio. pastoralis. arg. prædicti capituli. eos. & capituli præcedentis, nisi specialiter ei conseruaretur. 28. distin. cap. presbyterum. & 50. distin. cap. studeat. & c. accedens. Quid si episcopus ita dicat; suspendo te ab officio vel beneficio: nunquid debeo abstinere ab vtroque? Ita credo saltem propter dubium. arg. 3. eo. c. proxi. C. de verb. sig. cū quidam. & de consc. dist. 2. in calice. arg. ff. de reb. dub. fi is qui ducentā. §. cum ita arg. q̄ à neutro suspensus est, propter dubium. ff. de testa. tu. duo sunt. & ff. de manumis. test. cum ex pluribus.

e ¶ *Secundum discretionem.*] Et ita pœnitentia arbitraria est. 26. q. 7. tempora pœnitudinis. & sit hæc dispensatio auctoritate domini Papæ, quia per se non posset, vt dictum est in proximo capitulo.

Illud dominus.] Excommunicatus celebrans deponendus est, nisi cum eo misericorditer dispensetur: hoc dicit. sed secundum hoc nihil affert istud cap. de nouo. Diuiditur, nam in prima ponit Hildesemeñ. episcopi transitum: In secunda: ibi, *Vnde.* ponit mandatum delegato factum, & eius executionem: In tertia: ibi, *Ipse.* comparitionem episcopi & recognitionem & excusationem: In quarta: ibi, *Licet.* excusatio impugnatur. In quinta: ibi, *Cum eo.* pœnę remissionem. Abbas Siculus.

CASVS. Episcopus Hildesemeñ. non petita nec obtenta licentia domini Papæ, ecclesia Hildesemeñ. relicta, Herbipolen. ecclesiā auctoritate propria occupauit: propter quod Papa mādat episcopo Magdeburgen. vt cum factum illud notorium esset in partibus illis, nisi in fra xx. dies ab administratione Herbipolen. ecclesiæ cessaret, ipsum excommunicatum publice nuntiaret, quod idem episcopus nō distulit adimplere: ipse vero nihilominus diuina postmodum officia celebrauit, & fecit sibi aliis celebrari, & se ingessit celebrationi diuinorum: ipse vero postmodum in præsentia domini Papę constitutus, suū recognoscens errorem, misericordiam & non iudicium postulauit: tamen in suam excusationem proposuit, quòd cum Magdeburgēn. episcopus non esset ordinarius iudex eius, non credebat q̄ monitione non præmissa, auctoritate delegata posset procedere contra ipsum: vnde cū nec ante factum nec post, litteras ab eo monitorias accepisset, peccare non credebat, si diuina officia celebraret: maxime cū sibi non constaret, nisi per famam de sententia contra eum lata: dominus Papa, his auditis scribit capitulo Herbipolen. dicens, quòd licet in hoc non videatur omnino culpabilis extitisse, quia tamen in dubiis via tutior est eligenda, quamuis dubitaret de sententia contra ipsum lata, debuit potius abstinere, quàm sacramenta ecclesiastica pertractare: Illud vero quod allegabat, quòd sub spe veniæ postquam nouerat se excommunicatum à Papa, sibi fecit diuina officia celebrari, & aliorum communioni se ingessit, ipsum non excusat, sed potius contra eū facit, cum sub spe veniæ nullus debeat delinquere: & grauius est excommunicato non vitare alios, quàm ab aliis nō vitari: quia excommunicatus potest vitare alios, sed non potest ab aliis vitari: Papa tamen facit ei gratiam: quia non imponit ei pœnam, quam canon illis imponit, qui post excommunicationem præsumunt celebrare diuina, vel celebrationi se ingerunt diuinorū. Nota q̄ episcopus sine licentia Papæ ecclesiam dimittere nō potest. Itē qui dubitat de sententia contra eum lata, cum p famā hoc intelligit, potius abstineat quàm celebret: quia illud est tutius. Item sub spe pœnitētiæ nullus peccare potest vel debet: quia posset contingere, quòd tēpus non habeat etiam ad confitendum. Item sicut excommunicatos vitare debemus, sic excommunicati non excommunicatos vitare debent, aliàs peccant. Item post excommunicationem nullus debet celebrare, vel celebrationi se ingerere diuinorum, aliàs debet deponi.

CAP. V.

ILlud † Dominus in beato Petro: & infra. f ¶ Venerabilis frater noster quondam Hildesemeñ. episcopus licentia non solum non obtēta, sed nec etiam postulata, ecclesia Hildesemeñ. relicta, Herbipolen. ecclesiam occupauit: & infra. ¶ Vnde Magdeburgeñ. episcopo † dedimus in mandatis, (vt cū factum ipsum non posset in partibus illis non esse notorium g) nisi dictus epūs infra viginti dies h ab Herbipoleñ. ecclesiæ administratione cessaret, eum excommunicatum publice nuntiaret, quod idem fecit. & infra. Ipse vero episcopus in nostra postmodum præsentia constitutus, & si suum recognosceret, & confiteretur excessum, & non iudicium, sed misericordiam i postularet: hoc tamen inter alia in sua excusatione proposuit, quòd cum dictus Magdeburgeñ. non esset ordinarius iudex eius, non crediderat, quòd monitione non præmissa, auctoritate delegata posset procedere contra ipsum aut sententiam in eum aliquam promulgare. Vnde cum nec ante factum monitorias, nec post litteras ab eo aliquas accepisset, peccare non credidit, si diuina officia k quantumcunque solēniter celebrauit: præsertim cum ei non niſi per famam, de sentētia cōtra eum prolata constaret: & infra. ¶ Licet autem in hoc l non videatur omnino culpabilis extitisse: quia tamen in dubiis m via est tutior eligenda, etsi de lata in eū sententia dubitaret: debuerat tamen potius se abstinere, quam sacra-

† Cap. 1. eo. tit. in 3. compilatione.

f ¶ *Et infra.*] De isto episcopo habes. 3. de transla. quanto. & c. licet. & 3. de maiori. & obed. illud.

¶ *Glo. seq. recit per modum obiectionis, & solu.*

g ¶ *Non esse notorium.*] Hoc erat tale factum, quod exhibebat se oculis omnium: vnde non poterat non esse notorium, si transiuit ad ecclesiā illā b: sed vtrum licite poterat vel illicite, hoc non erat notoriū, saltem quo ad alios: quia potuit esse quòd habuit licentiam transeundi à Domino Papa per litteras suas. ar. 76. dist. dilectionis. vñ in meliorem partem debemus hoc interpretari. 7. de reg. iur. c. a. quia Papa potuit de hoc obliuisci: quia ipsum quandoque fallit obliuio. 23. dist. præterea. & omnium habere memoriam, potius est diuinitatis q̄ humanitatis. C. de vete. iu. enuclean. l. 2. §. fi quid. contrarium est verum: quia ex quo Papa hoc diffitetur, ei incumbit probatio, quòd de ipsius licentia transisset. 100. dist. contra morem. 93. dist. illud.

b Arg. l. here des palā. ff. de testa. & Authen. qui semel. C. quomo. & quando iudex.

h ¶ *Viginti dies.*] sic 3. de crimi. fal. dura.

i ¶ *Misericordiam.*] Sic 3. de transla. inter corporalia. versus finem.

k ¶ *Officia.*] In hoc deliquit, quia nec excommunicatus nec suspensus publice vel priuatim celebrare debet, nec sacramenta alij dare. 28 dist. presbyterum. sed alia officia præter Missam potest c occulte dicere non officiando, sed quasi priuata persona. 7. de pœn. & remiss. quod in te. & 11. q. 3. siquis episcopus damnatur. & c. seq. 10.

c Similis gl. supra eo tit. i c. 2. de hoc articulo an excommunicatus teneatur dicere horas canonicas, vide Hostiensem in summa ti. de sen. excō. circa finem. §. consuenit & illud quæri. & Couarruiam in c. alma mater. de sent. excom. lib. 6. par. 1. §. 3 vbi concludunt teneri.

¶ *Glo. seq. signat contrarium & respondet.*

l ¶ *In hoc.*] Scilicet quia non constabat ei, nisi per famam de illa excommunicatione, sed fama per se non probatur. 4. q. 3. c. fi. ver. item spe. Arg. contra. 3. de consang. & affi. super eo. vbi ad solam famā matrimonium contrahendum impeditur, ergo iste propter famam debuit abstinere. 7. de sen. excom. cum desideres. §. 1. sed non intantum culpabilis fuit, quantum si hoc pro certo sciuisset, & ideo dicit: licet in hoc non videatur omnino culpabilis extitisse. sed dicta paucorū ad hoc non sufficerent, quia non faciunt famam. 3. de accus. inquisitionis. nec tenebatur credere, licet diceretur ei ab aliquibus. 11. q. 3. non solum. & cap. in cunctis. & 23. q. 4. quàm magnum. & ff. quod cum fal. tuto. l. 2. & 3. nisi fama super hoc peruenisset ad eum, prout sequitur. Arg. cōtra ff. de admini. tut. quidam decedens. §. ex quo. & C. de rei vendi. si fundum. & 3. de rescrip. cum contingat.

m ¶ *In dubiis.*] sic 3. de spon. iuuenis. & de homici. significasti. 2. & c. penultimo. & c. ad audientiam. vbi de hoc. & arg. 23. q. 1. quid culpat. in fine.

a ¶ *Veniæ.*] Sub spe veniæ nullus debet peccare. de consecra. dist. 4. quando quis. Arg. contra. 7. de senten. excommu. si vero.

b ¶ *Vitari.*] In hoc quasi patitur: in alio, scilicet in non vitare, agit: qđ est in eius potestate; & ideo in vno peccat, in altero non peccat, quandoque tamen non multum differunt agere & pati posse. 16. q. 1. fi cupis.

c ¶ *Canon.*] 11. q. 3. si quis episcopus damnatur. & c. seq. & 7. c. proxi. 3. eo. latores. hanc misericordiam solus Papa potest facere. 7. eod. clerici.

Fraternitati.] Primo de cisa consultatio: Secundo responsio: ibi, *Presbyteros.* Abbas.

CASVS. Archiepiscopus Bisuntiñ. excommunicauit quosdam presbyteros & clericos pro suis excessibus, qui nihilominus excommunicati celebrarunt diuina: quæsiuit archiepiscopus à Papa, vtrum posset eos à suis beneficiis spoliare? Respōdet Papa, quòd si canonice sunt excommunicationis sententia innodati, & postea præsumpserunt celebrare diuina, poterit eos omnibus beneficiis ecclesiasticis spoliare. Nota, qua liter puniuntur, qui celebrant excommunicati: quia omnibus beneficiis ecclesiasticis spoliantur.

¶ Vide Mart. Nauarrum i Manuali de horis cano. c. 21. uerſ. 14. inter ambos.

d ¶ *Spoliare.*] Iimmo posset eos perpetuo deponere. 3. eo. latores. dispēsare tamen cum eis non potest, vt dictum est. 3. eodem, clerici. Ber.

¶ Cap. 2. eod. tit in 3. compilatione.

Postulastis.] Primo ponitur decisa consultatio: Secundo responsio: ibi, *Cōsultationi.* Quæ subdiuiditur, vt patet in textu, & per §. Abbas.

Vide Bernardinum Diaz i pract. crim. cano. c. 28.

CASVS. Quidam clerici erant excommunicati, tempore suæ excōmunicationis ecclesiastica beneficia sunt adepti: quæritur vtrum ea possint retinere? Respondet Papa quòd cum excommunicatis communicari non debeat, excōmunicatis clericis beneficia conferri non possunt, nec possunt illa retineri, nisi cum eis fuerit dispensatum, cum ipsa canonice non fuerint cōsecuti: & illi, qui scienter talibus illa beneficia contulerunt, tandiu debent à collatione beneficiorum suspendi, donec super hoc veniam consequi mereantur: vt in eo puniantur, in quo delinquere præsumpserunt. Secundo ponitur alia quæstio: Clerici quidam, & monachi, & moniales celebrarunt in locis suppositis interdicto tempore ipsius interdicti, & adhuc celebrare diuina non cessant, propter quod etiam sunt excōmunicationis sententia innodati: quæritur qualiter isti sunt puniendi? Respondet Papa quòd clerici, qui talia præsumpserunt, sunt ecclesiasticis beneficiis spoliandi; monachi, & moniales in arctioribus monasteriis sunt ad agendam pœnitentiā detrudendi. Nota q̄ excommunicatis beneficia conferri non possunt, & si conferantur, non possunt ea retinere, nisi cum eis dispensetur. Item

† Cap. 3. eo. tit. in 3. compilatione. Vide Couarruiam in c. alma mater. de sent. excō. li. 6 in priori parte relect. §. 7. adde Ioannem de Imola & alios in c. post electionē supra de concessio. prēbē.

CAP. VI.

FRaternitati † tuæ: & infra. ¶ Presbyteros autem, & alios clericos, qui pro suis excessibus à te, nexibus anathematis canonice innodati, præsumpserunt vel præsumunt officia celebrare diuina, rationabiliter poteris omnibus beneficiis ecclesiasticis spoliare d.

CASVS. Quidam clerici erant excommunicati, tempore suæ excōmunicationis ecclesiastica beneficia sunt adepti: quæritur vtrum ea possint retinere? Respondet Papa quòd cum excommunicatis communicari non debeat e: clericis excommunicationis vinculo in nodatis ecclesiastica beneficia cōferri non possunt: nec illi valent ea licite retinere f: nisi forsitan cum eis fuerit misericorditer dispensatum g: cum ea non fuerint canonice h consecuti, ¶ Illi vero qui scienter illa beneficia talibus contulerunt, tamdiu debent à beneficiorū collatione i suspēdi, donec super hoc veniam cōsequi mereantur k: vt puniātur in hoc in quo delinqre

¶ Idem Decano & Priori Colonien.

¶ *Collatio beneficij excommunicato facta non tenet: & scienter talibus conferens, à beneficiorū collatione suspēditur.*

CAP. VII.

POstulastis † per sedem Apostolicam edoceri: & infra. ¶ Consultationi vestræ respondemus, quòd cum excommunicatis communicari non debeat e: clericis excommunicationis vinculo in nodatis ecclesiastica beneficia cōferri non possunt: nec illi valent ea licite retinere f: nisi forsitan cum eis fuerit misericorditer dispensatum g: cum ea non fuerint canonice h consecuti, ¶ Illi vero qui scienter illa beneficia talibus contulerunt, tamdiu debent à beneficiorū collatione i suspēdi, donec super hoc veniam cōsequi mereantur k: vt puniātur in hoc in quo delinqre conferentes excō municatis beneficia puniuntur in collationibus beneficiorum: vnde puniuntur in quo peccauerunt. Item in locis interdictis non est celebrandum, aliter facientes puniuntur, vt hic dicitur: quia clerici beneficiis suis sunt spoliādi; monachi & moniales in arctioribus monasteriis sunt detrudendi.

e ¶ *Non debeat.*] 11. q. 3. cap. cum excommunicato.

f ¶ *Retinere.*] Immo si prius alia beneficia habebant, eis sunt priuandi a. 3. de æta. & quali. ordi cum bonæ.

a Vide hic Panormitanum vt intelligas dictum huius glossæ, quod videtur mis seuerū.

g ¶ *Dispensatum.*] Non dicit à quo: ergo videtur relicta potestas dispensandi episcopis. arg. 7. de sen. excom. nuper. Dic vt 3. eo. clerici.

¶ *Gloss. seq. veci. per q. quis dispenset, sol. & remittit.*

† De materia huius §. vide quæ sancita sūt. in c. qui. §. is, ve 10. & in c. vlt. de sentēt. excōmuni. lib. 6.

h ¶ *Canonice.*] Si nō sunt illa canonice consecuti, perdere debent illa. sic 3. de æta. & quali. cum bonæ. cum essent excommunicati, indigni erant & inhabiles ad aliqua beneficia percipienda, quia tales nec eligere nec eligi possunt. 3. de elect. cum inter R. & 3. de consue. cum dilectus. nec impetrare litteras. 3. de resc. dilectus. 1.

i ¶ *A collatione.*] vt puniatur in quo deliquit. 3. de temp. ordi. ex litteris. immo & à perceptione proprij beneficij suspendatur: quia scienter indigno beneficium contulit. 3. de elect. nihil est. B.

k ¶ *Mereantur.*] per suū superiorem.

l ¶ *Celebrare.*] propter quod suspensi sunt, & irregulares vt not. 7. de excess. præla. c. vlt. vnde possent deponi. 3. eod. latores.

m ¶ *Spoliandi.*] nec auditur si dicat, quòd fit iniuste excommunicatus, arg. 3. eod. illud. sicut etiam non auditur, cui opus nouum nuntiatur, nec obtēperat. ff. de no. oper. nuntia. l. 1. §. in operis.

n ¶ *Arctioribus.*] 3. de simo. de regularibus. & c. quoniam simoniaca.

† sub decano.

Proposuit.] Primo narrat rem, & collationes vtriusque partis: Secundo diffinit: ibi, *Quia.* Abbas.

† Aliàs. de præbendis.

CASVS. Episcopus Tusculanus erat legatus in partib⁹ Lemouicen. quidam de Lemouicen. supplicarunt legato pro se & magistro P. vt eisdem in Lemouicen. ecclesia prouideret, & eos faceret recipi in canonicos & in fratres: & præcipue cum quinque vel quatuor præbendæ ab vltima ordinatione ipsius ecclesiæ vacarent ibidem: legatus ciuitatem Lemouicen. ingressus, canonicos monuit diligenter, vt illos in socios reciperent & in fratres ad prædictas præbendas vacantes, quòd cum post petitas inducias facere non curassent, legatus de prædictis præbendis inuestiuit eosdē: postmodū vero pœnitentiarius Lemouicen. contra prædictum magistrum P. litteras impetrauit ad quoſdā iudices

† Ex incorporis exemplaribus positum est vt est impressum.

Universidad de Navarra Biblioteca

delegatos, corã quibus petiit institutionem factam de ipso cassari, & ipsum remoueri ab ecclesia Lemouicen. pro eo quòd tempore suæ institutionis erat excõmunicatus per episcopũ Lemouicen. pluribus annis ante suam inuestituram: super hoc testes ab vtraq; parte producti fuerunt: iudices causam instructam remiserunt ad Apost. sedem: partibus, in præsentia Papæ constitutis, ex parte prędicti magistri quædam proposita fuerunt: Papa vero auditis, quæ partes proponere voluerunt, acta iudicum fecit inspici diligenter, & inuenit esse probatum per testes pœnitentiarij, quòd episcopus Lemouicen. prædictum magistrum P. & quosdam alios excommunicauerat pluribus annis, ante inuestituram dicti magistri: Per testes vero magistri P. probabatur, quòd episcop⁹ prędictũ magistrũ, & alios clericos, & etiam laicos per tres annos absoluit, antequam dictus magister fuerat inuestitus: & q̃ episcopus dicto magistro cõmunicauit postea in ecclesia, & in mensa: Sed quia pœnitentiarius non probauit dictũ magistrũ tépore inuestituræ suæ excõicatum extitisse ab episcopo suo, sicut obtulerat se probaturũ, cũ ex parte ipsius magistri fuerit facta fides de absolutione & communione episcopi, dñs Papa qd̃ de prædicto magistro per legatum prædictum factum est per diffinitiuã sententiã approbauit. Nota, q̃ qui fuit publice excõicatus, adhuc præsumitur excõicatus, nisi probetur absolutus. Vnde not. q̃ qui absoluitur, litteras suæ absolutionis obtineat ad cautelam futurorum, vt hic patet. Item dum quis est excõicatus, nullum beneficium ecclesiasticum obtinere potest. Ité cui episcopus communicat, præsumitur non excommunicatus: tamen præsumptio talis non sufficit, nec propterea est absolutus.

† Per burgẽses castri Lemouicẽn. intellige, ciues Lemouicen sis ciuitatis: quis dicatur burgẽsis tradit Boerius decisione 260.

† Hic titulus ex pluribus manuscriptis restitutus est. unde gati dissentiunt. aliàs ita: Gregorius ix. I. & A canonicis Pragẽn.

cos, & burgenses † castri Lemouicen. & eundẽ P. nominatim (quem eorum dicebant consiliarium & fautorem) vinculo excõmunicationis astrinxit. Per testes vero magistri P. probabatur, quòd & si dict⁹ episcopus in burgenses & eorum fautores tam clericos, quàm laicos Lemouicẽn. excommunicationis sententiam protulisset, eos tamen per tres annos absoluit, antequam dictus magister fuerit inuestitus: & infra. ¶ Et quod idẽ episcopus dicto magistro communicauit postea in ecclesia, & in mensa: & infra. ¶ Quia vero sæpe dictum magistrum inuestituræ suæ tẽpore [a], à præfato episcopo extitisse excõmunicatum, dictus pœnitẽtiarius (sicut obtulera:) non probauit: cũ ex aduerso de absolutione [b] & cõmunione [c] dicti episcopi fuerit facta fides: Quod per dictum legatũ de memorato magistro factum est, per diffinitiuam sententiam duximus approbandum.

¶ Gregorius ix. † I. & I. canonicis Pragẽn.

a Arg. ad hoc in l. sine possidetis. cũ concor. C. de proba.

b De hoc eo. tit. si aliquando. & expedit̃ p cle. eo. tit. & sumus Pontifex. Io. An.

¶ *Suspensus vel excommunicatus ignoranter celebrando, nulla indiget dispensatione respectu irregularitatis, aliàs secus.*

CAP. IX.

A Postolicæ [d] sedis: & infra. ¶ Verum quia tempore suspensionis ignari celebrastis diuina, vos reddit ignorantia probabilis [e] † excusatos. Cæterum si forte ignorantia crassa & supina aut erronea fuerit propter quod dispensationis gratia egeatis, eam vobis de benignitate Apostolica indulgemus [f].

¶ Idem.

¶ *Excommunicatus minori celebrans non est irregularis, sed peccat: & potest eligere, & ea quæ sunt iurisdictionis exercere, licet non eligi: & si confert sacramenta, licet peccet, tamen collatio tenet, & suum habet effectum.*

CAP X.

SI † celebrat minori excõmunicatione ligatus, licet grauiter peccet [a], nullius tamẽ notã irregularitatis [b] incurrit: nec eligere [c] prohibetur, vel ea, quæ ratione iurisdictionis [d] sibi competũt, exercere: Si tamen scienter [e] talis electus fuerit, eius electio est irritanda: pro eo quòd ad susceptionem eorũ eligitur, à quorũ perceptione à sanctis Patribus [f] est priuatus [g]. ¶ Peccat autem conferendo ecclesiastica sacramenta: sed ab eo collata, virtutis non carẽt [h] effectu: cum non videatur à collatione, sed participatione sacramentorum (quæ in sola consistit perceptione) remotus. Dũmodo i nõ in cõtemptũ ecclesiasticæ disciplinæ, videlicet cõtra prohibitionẽ superioris, cõmunioni excõicatorũ per tinaciter [k] se ingesserit: in quo casu est anathemate feriendus.

d ¶ *Apostolicæ.*] Hæc decretalis pars est illius ẽ. de excep. Apostolicæ.

¶ *Glo. seq. præmittit duos effectus probabilis ignorantiæ, & remittit: secundo tractat, an absens & ignorans excommunicari possit, & quid de his, quæ interim agit. argu. allegat. pro & contra. soluit. demum format tres quæstiones, & illas soluit, & tertiam distinguẽdo.*

e ¶ *Probabilis.*] Sic ergo probabilis ignorantia tantum excusat, & nõ crassa & supina, vt hic patet. sic ẽ. de cog. spi. si vir. vnde dicit Apostolus: Misericordiam merui, quia ignorans feci. 8. dist. consuetudo. & inducit dispensationem ẽ. de ord. ab epi. qui renun. c. 1. & 2. vbi de hoc. & 1. q. 1. si qui à simoniacis. sed hic non est aliqua dispẽsatio necessaria, quia nesciebant se suspensos, g̃ vnde non peccauerunt. Item habes hic, quòd absens & ignorans potest excommunicari & suspendi, vt 2. q. 1. de manifesta. & supra, de appel. cum sit Romana. in fi. & quandiu ignorat se excommunicatum, non peccat celebrando, vt hic patet. Idem ergo erit si litteras obtinuerit pro beneficio vel alio negotio. posset etiam interim eligi ab ipsis, qui hoc ignorant, & sic in isto casu suspenditur effectus excommunicationis, vt quamuis sit excommunicatus, non tamẽ obest. arg. opti. de consc. dist. 4. c. 2. & Insti. de excep. §. præterea. & argu. ẽ. de app. dilectis filiis. vbi suspenditur interdictum. sic & sententia absolutionis suspenditur. 2. q. 5. quanto. arg. contra. ẽ. de appellat. pastoralis. vbi excommunicatio statim trahit secum executionẽ, & ff. si cer. pe. eius qui. vbi dicit: status sui ignarus. Credo q̃ quicquid facit antequam sciat se excommunicatum, non imputetur ei, tamen postquã nouerit se excõmunicatum, debet abstinere; aliàs non audietur per tales litteras, nisi post absolutionem. Non credo quòd electio de ipso facta teneat, licet ignoret se excommunicatum vel suspẽsum. Item quid si talis moriatur antequam sciat? Liber erit quo ad Deum, & excommunicator debet eũ absoluere post mortem. Item nunquid ille qui sciens [c] illum excõmunicatum participat illi, excommunicatus erit? Credo quòd sic. Ité quid si absens excommunicatur per epistolam, quando dicemus illum excommunicatum; vtrum quando scribitur, vel quando recipit epistolã? Potest hic distingui, vt si excommunicator voluit quòd statim esset excommunicatus, tunc statim erit excommunicatus, sed non obest ei donec sciat, vt dictum est. arg. 4. q. 5. c. 1. vbi dicit, ex quo litteras acceperit & ff. man. si mandassem. aliàs tunc demum erit excom municatus cum receperit litteras. Sic distinguit lex in seruo manumisso per litteras. ff. de acqui. possi. qui absenti. & l. si quis vi. 6. 1. & ideo non imputatur sententia ignoranti: quia nulla sententia ligat efficaciter nisi postquam scitur. 2. q. 6. biduum. nec aliqua constitutio. 81. dist. proposuisti. & ff. de decre. ab. or. fac. l. vlt. Et sic excommunicatio non semper trahit secum suam executionem, & si proferatur sub conditione. ẽ. de app. præterea 2. & hæc vera sunt, cum probabilis est ignorantia, secus si crassa & supina. ar. ẽ. eo. illud. ibi enim crassa videbatur ignorantia, cum per famam sciret se excommunicatum.

† Pro intelle ctu textus & quod sufficiat simul tiplici ignorantia eius meminit, vi delicet Thomã 1. 2. q. 76. & quodlibeto 1. art. 19. quæ late repetit Sylueſterver bo, ignorãtia. adde Co uarruuiã in c. alma mater in priori parte relectio. §. 7 & §. 10.

† De materia huius decretalis, quę valde frequens est, præter docto res hic, vide Couarruuiã in cap. alma mater. de sent. excom. lib. 6. in prio ri parte relectio. § 6. & 8. Theologos lib. 4. sen. di. 18. & seq. & summistas verbo, excõmunicatio. c In hoc arciculo teneas quod statuta est in con cilio Laterã. sub Leone. x. sessi. 11. pau lo post principiũ in bulla incipien. primitiua. §. statuimus in super. Adde Felinũ in c. Rodulphus de reſcriptis. & Martinũ Nauarrũ in Manuali cõ fessatiorũ c. 27. tit de ex com. minore.

f ¶ *Indulgemus.*] In quo casu nullus alius potest indulgere, vt dixi ẽ. eo. clerici.

a Forte putat gl. Inno. Host. ponẽdo hæc verba in suis primis gl. cõmunicatem excõmunicato peccare mortaliter. de hoc dixi sup. qd̃ me. cau. facris. in vlt. q. Ioan. And.

SI *celebrat.*] Hæc decretalis quo ad materiam suam est celebrior & famosior qualibet alia, nam infinita iura sunt loquentia de excommunicatione maiori, quæ infertur ab homine, vt in c. si quem. de sen. excom. sed de minori quæ infertur à iure, vt in c. nuper. de sen. excom. sunt iura pauciſſima: & aperte non prouidentia sicut hoc cap. Et potest sic diuidi: Primo tractat de validitate gestorum circa spiritualia per excommunicatum excommunicatione minori: Secundo: ibi, *Si tamen.* tractat de his, quæ geruntur ad commodum eius passiue: Tertio tractat de gestis ab eo actiue in alio sacramento: ibi, *Peccat autem.* Vltimo quandam limitationem submittit: ibi, *Dummodo.* Abbas Sicul.

CASVS. Aliquis participauit excommunicato in locutione vel oratione, & sic incidit in minorẽ excommunicationem: consueuit dubitari de tali, vtrum si celebret tempore talis excommunicationis, esset irregularis? Respondet Papa, quòd licet grauiter peccet celebrando, non tamen est irregularis, & eligere potest, & alia quæ iurisdictionis existunt,

existunt, exercere: tamẽ si talis scienter electus fuerit, talis electio est reprobanda, pro eo, quod eligitur ad susceptionem eorum, à quorum perceptione priuatus est per sanctos patres.

¶ PECCAT AVTEM CONFERENDO. Dixit supra q̃ talis excommunicatus peccat celebrando, vnde poterat forte aliquis dubitare, vtrum sacramenta ab eo collata habeant effectũ: dicit Papa, q̃ sacramẽta illa non carẽt effectu, licet ille peccet cõferendo, & reddit ratio, cũ ille non videatur remotus à collatione sacramentorum, sed à participatione, quæ consistit in sola perceptione: & hæc vera sunt, dummodo non ingerat se pertinaciter communioni excommunicatorum in contemptum ecclesiæ contra prohibitionem sui superioris: quod si post admonitionem legitimam fecerit, debet excõicari, & sic postea celebrãdo sacramẽta ab eo collata virtutis carebunt effectu, & priuatus erit & electione & iurisdictione. Nota, quòd ligatus minori excommunicatione, irregularitatem non incurrit. & potest eligere, & alia facere, quæ sibi competunt ratione iurisdictionis, eligi tamen non potest.

a ¶ *Peccet.*] De hoc autem punitur ad arbitrium sui prælati, cum certa pœna hic non statuatur. arg. ẽ. de offi. delega. de causis. §. fin. & 26. q. 7. tempora.

b ¶ *Irregularitatis.*] quia propterea non impediretur ab aliqua promotione eo absoluto: secus si maiori sententia sit ligatus: tunc debet deponi, nisi cum eo fuerit dispẽsatum. ẽ. eo. latores, postulastis, & quasi per totum. Hic ergo determinatur, quod olim dubitabatur, scilicet vtrum talis irregularitatem contraheret.

¶ *Glo. seq. signat cõtrarium. sol. ex solutione infert q. rationis, cui responsioni opponit, & soluit.*

c ¶ *Nec eligere prohibetur.*] Sed contra. ẽ. de elect. cum inter R. & ẽ. de consue. cum dilectus. vbi dicitur quòd suspensus nec eligere, nec eligi potest. ẽ. de concess. præben. quia diuersitatem. hic vero dicitur, q̃ talis suspensus eligere potest, sed non eligi: sed illa, & omnia consimilia, vt ẽ. eo. c. 2. intelliguntur de suspensis ab homine: illi enim eligere non possunt, & irregularitatem incurrunt diuina officia præsumendo. ẽ. eo. latores. ẽ. de æta. & quali. cum bonæ. hic vero loquitur de excõmunicatis siue suspensis à canone, propter solam participationem: q̃ secundum canones, qui participat cum excommunicatis, excommunicatus est, siue suspensus à sacramentis ecclesiæ: quæ suspensio siue excommunicatio appellatur minor excommunicatio, vt 3. q. 4. Engeltrudam. Sed eadem pœna est in suspenso ab homine & à canone, aliàs quàm per participationem: quia vtroque casu priuatus est communione sacramentorum, & diuinis officiis. ẽ. de re iudi. cum æterni. & ẽ. de sen. excom. cum medicinalis. [lib. 6.] & qui suspẽsus celebrat, est irregularis; vt ibi dicitur. Quæ est ergo ratio, quòd in vno eligere possunt, in altero non? Potest dici, quòd ideo, quia plus contempsit qui fecit contra legem animatam, quam qui fecit contra legem mortuã: quia contemnendo iudicis præceptum, quod est factum legis auctoritate, & ipsam legem offendit, & ideo plus punitur: & ideo dicitur q̃ mitius agitur cum lege, quam cum ministro legis. arg. ff. de arbi. l. Celsus. & vox viua magis timenda est quàm vox mortua, & ei potius credi debet. in Authen. de instru. cau. & fi. §. fi. vero aliquid. colla. 6. & ita in casu huiusmodi capituli non est irregularis qui celebrat: suspensus autem ab homine & canone si celebrat, est irregularis in consti. Inno. iiij. ẽ. de sen. & re iud. cum æterni. & ẽ. de sen. excom. cum medicinalis [lib. 6.] Sed quæ est ratio, quòd suspensi per participationem excommunicatorum possunt eligere, alij suspensi non possunt? Ratio est, quia suspensi per participationem non sunt suspensi vel interdicti à diuinis officiis, sed priuati sunt communione sacramentorum per canones, & etiam propter peccatum, sicut & alij in mortali [a] constituti non sunt exclusi ab electione. ẽ. de elect. illa. & ideo possunt eligere: Nec sunt irregulares si celebrant, vt hic dicitur. Et eadem ratione debent posse eligi, cum non sint suspensi à diuinis: ratio redditur in littera, vbi dicitur, eius electio est irritanda, pro eo, quòd eligitur ad susceptionem eorum, scilicet sacramentorum, à quibus est priuatus à sanctis patribus: quicunque enim eligitur, ea suscipere tenetur, & quilibet fidelis. ẽ. de pœ. & remi. omnis vtriusq;. & quia illis priuatus est, non potest eligi ad ea, etiam si pœnitentiam egisset de peccato, nisi prius absoluatur ab illa suspensione, quæ inflicta est per canones. 11. q. 3. excommunicatus. & c. cum excommunicato. quod non est de aliis criminosis, qui per pœnitentiam restituti sunt ad perceptionem sacramentorum, à quorũ perceptione priuati erant propter peccatum. B. r.

d ¶ *Iurisdictionis.*] Minor ergo excommunicatio non repellit à iuri-

cio ab agendo, sed ab illis tantum prohibet, quæ pertinent ad officiũ: idem dico in suspenso ab homine, nisi sit suspensus tam ab officio quã à iurisdictione: quia tunc priuatus est spirituali & temporali iurisdictione. fic. ẽ. de elec. trãsmissam. vbi electus. & confirmatus potest facere ea, quæ sunt iurisdictionis, & non ordinis. Ber.

¶ *Glo. seq. quærit, & arguit, & soluit. secundo quærit & arguit.*

e ¶ *Scienter.*] Sed quid si electores eligant aliquem excommunicatũ minori excommunicatione, quem ipsi ignorãt excommunicatum: nunquid valet electio? arg. est q̃ sic, ex eo q̃ dicit, scienter: sed non credo: quia ignorantia eorum non facit eum habilem. ẽ. de elec. innotuit. & causa prohibitionis hic signata, nihilominus remanet: vnde supple maxime: vel potius quòd dicit, scienter, referas ad ipsum excommunicatũ minori excõmunicatione: puta quia sciẽter participauit excommunicatis. Sed nunquid priuati sunt iure eligendi qui talem scienter eligunt? arg. q̃ fic. ẽ. de elect. cum in cunctis. & c. scriptum. in fi.

† In septem manuscriptis ita: De non ordinato ministrante.

† Honorius.

† Cap. 1. colligitur in 1. compilatione. Vide de Bernardinum Diaz in pract. crimin. canon. c. 12.

f ¶ *Sanctis Patribus.*] Iu. q. 3. excommunicator. & c. cum excommunicato. 3. q. 4. Engeltrudam.

g ¶ *Priuatus.*] Hæc est causa prohibitionis, quia cum sit priuatus sacramentis, ad ea eligi non potest [b]: & est similis illi, qui nõ est capax, qui non potest ex testamento aliquid percipere. arg. ff. de probationi. quia licet sit suspensus à perceptione sacramentorum, nõ tamen quo ad collationem: vt hic dicit: quia licet sit suspensus quo ad se, non tamen quo ad alios. argu. ẽ. de coha. cle. & mulier. c. fi. quia excommunicati etiam conferunt ordines. ẽ. de ord. ab episcopo qui renun. epis. c. 2. licet non conferant executionem. sed isti participantes cõferunt executionem: & ideo dicit, virtutis non carent effectu: quicunque enim habent executionem, eam conferre possunt. & sic est arg. quòd excõmunicatio non transit in tertiam personam. Ber.

b Vnde nec qui non potest ex testamento aliquid percipere. arg. ff. de probationi. ad dignitatem, nec ad l. ita fidei. hoc enim esset circunuenire legem: vt ibi dicitur, & sic est simplicẽ eligi poterit.

¶ *Glo. seq. ponit tres lecturas illius versic. dummodo.*

i ¶ *Dummodo non in contemptum.*] Hæc determinatio, dummodo, respicit quod dicit: non videtur amotus à collatione, & c. quasi dicat, si ex contemptu, & contra prohibitionem superioris ingerit se cõmunioni excommunicatorum, hoc ipso intelligitur remotus à collatione sacramentorum propter suam pertinaciam & contemptum. arg. ẽ. eo. c. 2. & ita ex ppria culpa incipit esse suspensus, sicut q̃ nõ est excõicatus, ex contẽptu est excõicatus. 11. q. 3. c. nõ solũ. §. cũ ergo. in fi. & 24. q. 3. notãdũ. in fi. & ẽ. de sentẽ. excõ. per tuas. & est arg. ho. ad hoc. ẽ. de excess. pla. c. vlt. de vlo excõicato, q̃ violauit interdictũ, hoc ipso suspẽsus fuit, & ideo alios excõicare vel suspẽdere nõ potuit, vt ibi dicitur, vnde tamẽ q̃ suspensus ꝓferendo ecclesiastica sacramẽta nõ cõfert effectũ virtutis sacramentorũ. scilicet executionẽ ordinis, quæ est effectus ordinis: licet conferat characterẽ, si in forma ecclesiæ cõferatur: præterea in baptismo [d] q̃ à quocũq; detur in forma ecclesiæ, proficit ad salutẽ quo ad omnẽ suũ effectũ. ẽ. de sum. tri. c. 1. ad fi. quia illud est sacramentũ necessitatis, quod nõ cõtingit in aliis sacramẽtis. ẽ. de cõse. quãto. & ita propter contemptũ superioris debet excõicari: vt hic dr. Quidã hoc intelligunt, cũ superior in præcepto facto participantibus excõicato hoc interdicit: suspendo [e] eos fi contra fecerint. sed de hoc nemo dubitat. Vel posset dici, q̃ tunc primo remotus est à collatione, cum fuerit excõicatus propter contemptum, & sic planum est.

c Hoc dictũ intellige prout docẽt Theologi li. 4. sen. dist. 13. & B. Thomas. 3. part. q 82. arti. 9.

d De hoc. articulo vide plene per B. Thomam. 3. par. q. 67. ar. 3. 4. & 5.

e Istud non liceret hodie inferiori bus à Papa, nisi seruata forma decreta. de sent. exc. statuimus. & cap. constitutionẽ. lib. 6. & eo. lib. & eo. titu. statuti. lib. 6. to. An.

k ¶ *Pertinaciter.*] quasi ex ꝓtemptu & studiose participat: vnde ꝓpter hoc est anathemate puniendus, sic. ẽ. de sen. excom. quod in dubiis.

DE CLERICO NON ORDINATO, &c.

Supra visum est de ordinatis celebrantibus post officium interdictum: nunc merito subnectitur de non ordinatis ministrantibus ordinem non collato. Abb.

I quis baptizauerit.] CASVS. Statuit Hormisda Papa, quòd si aliquis non ordinatus ita præsumptuosus fuerit, vt nulla necessitate instante, tamquam esset ordinatus, baptizauerit, aut aliquod diuinum officium exercuerit: propter suam præsumptionem abiiciatur ab ecclesia, & nunquam ordinetur. Nota quòd iu necessitate quilibet baptizare potest. Item nota hic pœnam non ordinati ministrantis.

1 ¶ *Si quis baptizauerit.*] intellige ac si esset ordinatus, & ei liceret

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex officio : tunc punitur prout hic dicitur: secus si in necessitate : quia tunc licitum est cuilibet. 30. q. 1. ad limina. & 93. dist. diaconos. etiam ab hæretico potest recipi baptismus tempore necessitatis. de conse. dist. 4. à quodam. dummodo in forma ecclesiæ. 24. q. 1. si quem forte. & ℨ. de sum. tri. c. 1. §. sacramentum.

Ex litteris.] Communis diuisio: Secunda pars: ibi, *Consultationi.* Abb.

† Legien. † Lingen.

CASVS. Quidam diaconus I. nomine, antequam esset in presbyterum ordinatus, Missarú solemnia vsurpare præsumpsit: quæritur, quid iuris sit de illo? Respondet Papa, quòd ad officiú sacerdotis non poterit promoueri, sed à diaconatu biennio vel triennio, secundum q̃ dioecesano visum fuerit, suspensus maneat: de beneficio autem poterit cú eo misericorditer agi, ne sustẽtatione priuatus ad seculi negotia in eleri opprobrium reuertatur: sed vt cum eo securius dispensetur, sibi condigna pœnitentia imponatur: salubrius tamen faceret, si ad vitam regularem se transferret. Nota hic pœnam illorú, qui celebrant non ordinati. puniuntur enim in eo, in quo peccauerunt. Item pœnæ sunt arbitrariæ.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. compilatione. & post cõciliú Lateran. sub Alexand. iij. par. 50. c. 62.

† diligẽter.

a ¶ *Manum.*] de qua habes ℨ. de sacra. non iteran. cap. presbyter. vbi de hoc, & 23. dist. presbyter cum. quæ si omissa fuerit, non est ordo reiterandus, sed statuto tempore etiam supplendum : vt dicitur in decre. prædicta, presbyter, sed hic nec ordiné, nec manus impositioné recipit, prout sequitur, vbi dicit; ad sacerdotis officium, &c.

¶ *Glo. seq. reci. per q. an conficeret.*

b ¶ *Vsurpare præsumpsit.*] bene dicit, vsurpare: quia non confecit, cú virtutem illam non haberet: quia solus ille conficit, qui rite fuerit ordinatus ℨ. de sum. tri. c. 1. §. vna. arg. ad hoc 68. dist. presbyteri. & 1. q. 7. Daibertum. & ℨ. de iure patron. quid autem. in fi. & de consecra. dist. 1. c. 1. in fi. secus in deposito: vt ℨ. c. proxi. & c. si quis. dictum est.

c ¶ *Promoueri.*] sine dispensatione, & sic punitur in eo in quo delinquit: vt ℨ. de immu. eccl. c. vlt. cum suis concor. & ff. de fur. l. qui vas. §. qui furem. Ber.

d ¶ *De beneficio.*] sic 50. dist. studeat. 28. dist: presbyterum.

e ¶ *Negotia.*] quia hoc redũdaret in opprobrium clericorũ, cum ipse clericaliter viuere teneatur, sicut depositus. 81. dist. dictum. & arg. 93. dist. diaconi. ibi: mendicat infelix, &c. & ne cogatur in cleri opprobrium mendicare. ℨ. de renun. ad supplicationem, &c.

¶ *Glo. seq. quærit & soluit.*

f ¶ *Misericordiam.*] vt ipse possit ad diaconatum redire post tempus statutum, & ad beneficium si digne pœnituerit. Sednunquid episcopus posset dispensare cú eo, vt saltem ad sacerdotium promoueretur post pœnitentiam? Non credo: quia Papa hoc ei prohibere videtur hic. Sed dic q̃ potest, quia Papa hoc expresse non prohibet.

g ¶ *Salubrius.*] vt ℨ. de simon. Matthæus. in fi.

DE CLERICO PER SALTVM PROMOTO.

¶ *Quia interdum non ordinati ministrant, interdum præpostere & per saltum promouentur, merito de his subdit.*

De hac materia plene habetur. 52. dist. c. solicitudo. & ibi optima glo. Abbas.

Væ.] Communis diuisio: Secunda pars: ibi, *Mandamus.* Abbas.

CASVS. Quidam subdiaconus P. nomine, diaconatus ordine prætermisso se fecit in presbyterú ordinari: postmodum cõfessus fuit in secreto episcopo suo, se nescire si res taliter se haberet: sed ex quo boni viri hoc asserebant, inter quos fuerat conuersatus, credebat assertioni eorum : cum tunc temporis quo inferiores ordines susceperat, constitutus esset infra annos discretionis : quæsiuit episcopus à Papa, quid esset de eo agendum: vnde mãdat ei, quatenus condignam pœnitentiam pro huiusmodi negligentia ei imponat: qua peracta, ipsum in diaconum ordinare procuret : quia non intelligitur iteratum, quod nescitur esse factum : & ita de misericordia permittat eum ministrare in ordine sacerdotis. Not. quòd non debet quis ministrare in maiori ordine, nisi habeat inferiores. Item nõ dicitur iteratum, quod nescitur esse factum.

h ¶ *Nescire.*] & sic crassa & supina fuit ignorantia.

¶ *Glo. seq. ponit differẽtiam matrimonij carnalis ad ordinem: Secũdo quærit an impubes ordinatus, &c. arg. quòd non soluit. contrarium vacillando.*

i ¶ *Discretionis.*] Infra annos discretionis bene recipit quis sacros ordines, licet conferri non debeant a : & qui ordinauerit, puniri debet, & ordinato interdicenda est executio vsque ad ætatem legitimam. ℨ. de temp. ord. vel non est compos sui. licet secus sit in matrimonio carnali, nisi malitia suppleat ætatem. ℨ. de despon. impu. de illis. & c. vlt. & sic non est semper similitudo inter carnale matrimonium & spirituale. Sed nunquid isti taliter ordinati tenentur continere, cú venerint ad legitimam ætatem? Arg. q̃ non : quia continentia res est voti, & non præcepti. 27. q. 1. integritas. non credo quòd possit contrahere, maxime si dicatur quòd ordo habeat votum continentiæ annexum: sic ergo compellitur continere: & ita facit ordo, quod votú facere non posset: quia in tali ætate non tenet votum. ℨ. de reg. ad nostram. & c. significatum. cum suis similibus. Sed æquius videtur quòd contrahere possit, si contradicat ante xiiij. annum. Sed quod prius dixi, verum est, quia statim antequam ordinaretur, debuit contradicere, & nullo modo consentire: & si simpliciter coactus ordinatus fuisset, fion recepisset characterem. supra. de bap. maiores. §. vlt. versus finem.

k ¶ *Pro huiusmodi negligentia.*] quæ crassa est, & supina : & ideo ipsum nõ excusat. ℨ. de ordi. ab episcopo qui renun. episc. c. 1. & ℨ. de cler. excom. minist. c. penult. Ber.

l ¶ *Iteratum.*] De consecra. dist. 1. eccleſiæ. & c. solemnitates, & de cõse. dist. 4. placuit.

¶ *Glo. seq. quærit, ponit opi. Hug. demum opinio. Vinc. quàm approbat. secundo quærit & soluit.*

m ¶ *De misericordia ministrare.*] In casu isto episcopus suo iure dispensare potest, vt satis colligitur ex hac littera. sic 52. dist. solicitudo. & ℨ. de sacra. non iteran. pastoralis. Sed quid si nullum minorem ordinem habuit, & promoueatur ad sacerdotium, vel ad alium ordinem sacrum, nunquid recipit ordinem? Hug. dixit q̃ non : quia si laicus ordinetur in sacrum ordinem, nihil recipit. arg. 40. dist. sicut. vbi dicitur, sicut viri & mulieris coniunctio vnum facit corpus, ita clericatus & sacerdotium vnũ faciunt ordinem: sed si aliquem de minorib⁹ habeat, recipit sacrum. Vincen. dicit contra, quòd bene recipit quis sacrũ ordinem, etiam si nullum habeat de minoribus, præter episcopalem, quẽ nemo recipere potest nisi sit saltem sacerdos. argumẽ. ℨ. de excess. præla. ex litteris, ibi: num igitur pontificale officium sine altaris, &c. & istud verius videtur. Sed quid si ordinatur in episcopum, prætermisso diaconatu, vel subdiaconatu? Episcopus est, dum tamen fuerit sacerdos : sed illum ordinem quem non habuit, aliis conferre non potuit. arg. 1. q. 1. gratia. & c. ventum. & 9. q. 7. Daibertum. de conse. dist. 4. quomodo.

¶ Innocentius tertius Bonoñ. † episcopo.

¶ *Qui ignoranter per saltum de subdiacono fit presbyter, post pœnitentiam in diaconum ordinatur, & postea potest secum in sacerdotio dispensari.*

CAP. I.

Væ † litteræ cõtinebant, quòd (sicut ex relatione quorundam receperas) P. presbyter diaconatus ordine prætermisso, se fecit ad sacerdotij ordinem promoueri : Ipse tibi quoque secreto confessus est, se pro certo nescire h, si res taliter se haberet: sed ex quo boni viri hoc asserebant, inter quos fuerat cõuersatus, credebat assertioni eorum : eo quòd tempore, quo ordines inferiores susceperat, infra annos discretionis i fuerat constitutus. & infra. ¶ Mandamus, quatenus condignam pœnitentiam, pro huiusmodi negligentia k iniungas eidem: qua peracta (quia nõ intelligitur iteratum l, quod factũ esse nescitur) ipsum in diaconum ordinare procures: & sic de misericordia eundem ministrare m permittas in ordines sacerdotis.

† Elomucen. † Olomicen. † Lemouicen. † Colonien.

† Cap. vnico eo. tit. in 3. cõpilatione. præter doctores hic, vide Bernardinum Diaz in pract. crimi. cano. c. 20. B. Thomam in quæst. additis ad 3. par. quæstio. 39 ar. 2.

a Ideo confratri nõ debẽt, quia canonũ decreta cæsũ tempus constituũt. c. generaliter. de ætate & qualit. in Clem. concilíú Trident. sessio 23. de reformat. c. 12.

TITVLVS XXIX.

De clerico per saltum promoto.

TITVLVS XXX.

De eo qui furtiue † ordinem suscepit.

¶ Alexãder tertius Lingonien. † episcopo.

¶ *Qui furtiue recipit ordinem. si contra hoc facientes lata erat excommunicatio, sine dispensatione Papæ, in sic suscepto ministrare, vel ad superiorem ascendere non potest : sed si excommunicatio lata non erat, episcopus & abbas poterunt dispensare. hoc dicit cum duobus sequentibus.*

CAP. I.

Eniens † ad nos P. nobis exposuit, se furtiue a diaconatus ordinem suscepisse. Vnde fraternitati tuæ respondemus, quòd si non fuit à te, vel ab aliquo archidiacono rum b vel Prælatorum tuorum, sub anathematis interminatione prohibitus: tu ipse in promotione ipsius, ad sacerdotale officium, cõdigna satisfactione imposita (nisi alia impediant) pro arbitrio tuo dispenses c. Si vero interminatio d anathematis super hoc facta est, moneas eum, vt in † aliquo monasterio, seu canonia, habitum suscipiat regularẽ: cui, ex quo in habitu illo aliquanto tempore fuerit laudabiliter cõuersatus, poteris misericorditer e prouidere: alioquin nulla ratione concedimus eum ad sacerdotalem ordinẽ promoueri.

¶ Celestinus † tertius.

¶ *Summatum est supra, capitulo proxi.*

† Quid sit ordine furti uesuscipere, præter Panormitanũ & alios hic, tradit Hostiensis in suma. co. tit. & Bernardinus Diaz in pract. crimi. cano. cap. 2.

† Lincoñ. † Linonien.

† Cap. vnico, eo. tit. in 1. cõpilat. & post cõciliũ Lateran. sub Alexand. iij. par. 26. c. 9.

† In plerisq; manuscriptis ita: vt in aliquo monasterio seu canonica. in altero ita: vt ℨ aliquo monasterio, seu canonica regulari habitũ suscipiat regularem.

† Aliàs, Clemens iij.

a ¶ *Furtiue.*] Furtiue promouetur, qui citra conscientiam sui episcopi, & sine examinatione promouetur. 64. dist. extra conscientiam. & 24. dist. quando.

b ¶ *Archidiaconorum.*] arg. quòd archidiaconus potest excommunicare, & q̃ habet iurisdictionem. ℨ. de off. ordi. cum ab eccleſiarum. vbi de hoc.

¶ *Glo. seq. arg. ad id approbat, & remittit, ponit lecturam Imo.*

c ¶ *Dispenses.*] hic est optimum arg. q̃ episcopi non possunt dispensare cum illis, qui excommunicati diuinum officiũ exercere præsumũt. & ℨ. eo. c. vlt. vbi dicitur idem, q̃ eo ipso, quòd dicit; tu ipse pro tuo arbitrio dispenses, si excommunicatio lata non fuerit, intelligitur prohibere cum lata fuerit: quia sic excommunicatus recipit ordinem arg. 25. dist. qualis. quod est verum. ℨ. de cle. excõ. mi. clerici. Papa Innocen. iiij. tamẽ dicit, quòd iste non erat excommunicatus, & tamen propter interminationem excommunicationis solus Papa hic dispensat.

¶ *Glo. seq. arg. & reprobat.*

d ¶ *Si vero interminatio.*] Arg. q̃ si iudex dicat; præcipio sub interminatione anathematis, q̃ cõtra faciens sit excõicatus. sic ℨ. de loca. c. 1. quod nõ est verum. Expone ergo verba illa, & intellige, vt dixi ℨ. de simo. sicut tuis. & intransitiue intellige ista verba, interminatio anathematis, id est, interminatio, quæ fuit anathema sub cõditione facta, vt exponitur in decre. sicut. & ita nulla contrarietas vel dubitatio est.

¶ *Glo. seq. exponit, arguit, & remittit.*

e ¶ *Poteris misericorditer.*] non tuo iure, sed de auctoritate Papæ vt sequitur: alioquin nulla ratione concedimus. & ℨ. eo. c. vlti. Item est hic arg. q̃ ingressus religionis non tollit irregularitatem. ℨ. eod. c. vlt.

DE EO QVI FVRTIVE ORDINEM SVSCEPIT.

¶ *Interdum etiam reperiuntur aliqui, non solum qui per saltum, vt supra, sed qui furtiue ordines recipiũt, id est, qui sine ordinatione & licentia superioris, & sine examinatione, quia ingerunt se cum multitudine ordinandorum ignorante ordinatore; vnde merito de his subdit.*

Ad hanc materiam faciunt c. Salonitanæ. 63. dist. & 9. q. 2. Lugdun. Abb.

Eniens.] Prima pars narrat factum. Secũda: ibi, *Vnde.* ponitur responsio distinguens : & secunda subdiuiditur. Tertia: ibi, *Si vero.* Abbas.

CASVS. Clericus quidam P. nomine, accessit ad Papam exponens eidem se furtiue diaconatus ordinem suscepisse : vnde mandat Papa episcopo dioecesano, quòd si non fuit ab ipso vel ab aliquo archidiaconorũ suorum vel prælatorum sub interminatione anathematis prohibitus, cõdigna pœnitentia sibi imposita, promoueat ipsum ad officium sacerdotis dispensatiue pro arbitrio suo, nisi alia impediant: Si vero excommunicatio super hoc facta fuit, ipsum moneat, vt in aliquo monasterio seu canonia, habitum suscipiat regularem : & postquam fuerit ibi aliquo tempore laudabiliter conuersatus, poterit cum illo misericorditer prouidere: alioquin nulla ratione Papa permittit eum ad sacerdotium promoueri. Not. quòd archidiaconi & alij Prælati possunt excõmunicare. item eum eo, qui post excommunicationem furtiue ordinatur, non potest episcopus aliter dispensare, aliàs posset: q̃ excommunicatus diuinum præsumitur officiũ exercere. Item arg. q̃ ingressus religionis non tollit irregularitatem.

a ¶ *Furtiue.*] Furtiue promouetur, qui citra conscientiam sui episcopi, & sine examinatione promouetur. 64. dist. extra conscientiam. & 24. dist. quando.

b ¶ *Archidiaconorum.*] arg. quòd archidiaconus potest excommunicare, & q̃ habet iurisdictionem. ℨ. de off. ordi. cum ab eccleſiarum. vbi de hoc.

¶ *Glo. seq. arg. ad id approbat, & remittit, ponit lecturam Imo.*

c ¶ *Dispenses.*] hic est optimum arg. q̃ episcopi non possunt dispensare cum illis, qui excommunicati diuinum officiũ exercere præsumũt. & ℨ. eo. c. vlt. vbi dicitur idem, q̃ eo ipso, quòd dicit; tu ipse pro tuo arbitrio dispenses, si excommunicatio lata non fuerit, intelligitur prohibere cum lata fuerit: quia sic excommunicatus recipit ordinem arg. 25. dist. qualis. quod est verum. ℨ. de cle. excõ. mi. clerici. Papa Innocen. iiij. tamẽ dicit, quòd iste non erat excommunicatus, & tamen propter interminationem excommunicationis solus Papa hic dispensat.

¶ *Glo. seq. arg. & reprobat.*

d ¶ *Si vero interminatio.*] Arg. q̃ si iudex dicat; præcipio sub interminatione anathematis, q̃ cõtra faciens sit excõicatus. sic ℨ. de loca. c. 1. quod nõ est verum. Expone ergo verba illa, & intellige, vt dixi ℨ. de simo. sicut tuis. & intransitiue intellige ista verba, interminatio anathematis, id est, interminatio, quæ fuit anathema sub cõditione facta, vt exponitur in decre. sicut. & ita nulla contrarietas vel dubitatio est.

¶ *Glo. seq. exponit, arguit, & remittit.*

e ¶ *Poteris misericorditer.*] non tuo iure, sed de auctoritate Papæ vt sequitur: alioquin nulla ratione concedimus. & ℨ. eo. c. vlti. Item est hic arg. q̃ ingressus religionis non tollit irregularitatem. ℨ. eod. c. vlt.

De hoc dixi ℨ. de apost. cap. 2.

Cum H.] Primo narrat factum, cui secundo respondendo distinguit: ibi, *Quia vero.* Abbas.

CASVS. Quidam H. nomine accessit ad episcopum tempore ordinationis, & iuxta cõsuetudinem patriæ contulit ei quatuor minores ordines, quibus non contentus, furtiue præter conscientiam episcopi, ordinem subdiaconatus accepit: postmodum videns quòd male fecerat, ad Papam accessit, rem sibi exponens : quia ipse multum excessit, mandat dioecesano episcopo, vt eum in minoribus ordinib⁹ ministrare permittat. Si vero domũ religionis intrare voluerit, si aliàs dignus fuerit, abbas suus, si voluerit, in aliis ordinibus cum eo poterit dispensare. Not. q̃ omnes minores ordines vna die possunt cõferri. Item eodẽ die non debet quis accipere minores ordines, cum ordine sacro. Item fauore religionis fit, quòd alias non fieret. Item cum tali si religionem intrauerit, potest abbas dispensare.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. compilat. Vide citatos supra in ipso titu.

† Vide concilíú Trident. sessio. 23. de reformat. c. 11. vbi minores ordines per tẽporum interualla cõferendos admonet.

f ¶ *Minores.*] Hic ergo habes expressum, quòd omnes minores ordines vna a die conferri possunt. arg. ad hoc. ℨ. de tempo. ordi. cap. 1. vbi indefinite loquitur de hoc.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. compilatio. Vide allegata in præcedentibus capitulis hoc eo. tit. & omnino concilium Trident. sessio. 23. de reformat c. 12. & 13. & 14.

g ¶ *Permittas.*] Hanc b permissionem intellige secũdum tenorem ℨ. eo. cap. proxi. & ℨ. cap. proxi. si excommunicatio lata fuit, vel non fuit, quia tunc non potest, aliàs suo iure poterit dispensare.

a Hodie vide concilíú Trident. citatum in textu.

h ¶ *Si voluerit.*] ℨ. de sent. excom. cum illorũ, tamen si excommunicatus ex certa scientia ordinem recepisset, non posset, vt ibi dicitur.

† Vnus vetus ita: quòd sic ordinati, & sed illud, sic, alterius manu ad ipsum erat. † temporũ

Nuntiauit.] Communis diuisio. Secunda pars : ibi, *Consultationi.* Abb.

b Hæc glosula in antiquis codicibus ita habet: Hæc permissionẽ intellige secũdum tenorẽ supra c. proxi. & infra c. prox. si excõmunicatio lata fuit: aliàs suo iure poterit.

CASVS. Quidam clericus G. nomine, & duo alij cum litteris epi sui accesserunt ad epm Seguntiñ. vt ordines reciperent ab eodẽ: eps dum accederet ad ordinationẽ, excõicauit quicunq; se ad duos sacros ordines ingereret: prædicti clerici nihilominus subdiaconatus & diaconatus ordines susceperunt furtiue: quæritur q̃ iuris sit de illis? respõdet Papa, q̃ illi de iuris rigore non debent in susceptis ordinibus ministrare, sed si ad religionem voluerint se trãsferre, peracta pœnitentia, si laudabiliter ibi fuerint conuersati, dioecesanus illorum de licẽtia Papæ, cum eis poterit dispensare, vt in susceptis ordinibus ministrent. Not. q̃ nullus duos sacros ordines eodẽ die recipere debet. Itẽ fauore religionis facilius cũ aliquo dispẽsatur. Itẽ q̃ post excõicationẽ latã, ne aliq⁹ recipiat simul duos sacros ordines eodẽ die, hos susceperit, episcopus cũ illo dispensare nõ põt, tãquam cũ eo q̃ excõicatus diuina præsumpsit. Itẽ arg. quòd ingressus religionis non tollit irregularitatem.

i ¶ *Ordines.*] scilicet sacros, qui simul eodẽ die cõferri nõ debẽt. ℨ. de temp. ord. litteras. & c. dilect⁹. ad duos vero minores, vel etiã quatuor potest aliquis promoueri. ℨ. c. prox. sed idem esset de minoribus, si prohibitio excõmunicationis facta fuisset de minoribus, licet possit conferre minores: quia si non vult aliquem promouere ad duos minores: vel plures, non compellitur : immo de iure interstitia etiam temporũ seruanda sunt. 77. dist. in singulis.

k ¶ *Ministrare non debent.*] immo de rigore sunt deponendi. ℨ. de sen. excõ. cũ illorum. quia contra sententiam excommunicationis recipiũt ordines. arg. ℨ. de cleri. excommunicato minist. latores.

¶ *Glo. seq. soluit quæstionem, & arg.*

l ¶ *De nostra licentia.*] sic ℨ. eo. c. 1. sed ad sacerdotium per hanc licẽ-

tiam non poterit dispensare, cum de susceptis ordinibus hoc dicat. Et est arg. quòd ingressus religionis non tollit irregularitatem. ℨ. co. c. 1. & 1.q.7.si quis omnem.

DE EXCESSIBVS PRÆLATORVM, &c.

¶ *Supra visum est de variis excessibus subditorum: sed ne Prælati subditorum superbiant, subiicit de eorum excessibus. Vel aliter & melius: Supra visum est generaliter de variis excessibus, tam Prælatorum, quam subditorū, nunc subiicit rubricam specialem de Prælatorū excessibus. Abb.*

De hac materia habetur 86. dist. per totum. 2.q.1. per totum.

† In codice Barbaiizita: De excessib' prælatorum in subditos, & subditorū in plato. aliàs cetera demptis istis: De excessib' prælatorum

† Cap. 1. edit in 1. compilatione. & post concil. ū Lateran. sub Alexandro iij. par. 2. c. 7.

PErueniit.] Duę sūt partes. Secunda: ibi, *Sciturі*. Abbas.

CASVS. Episcopi presbyteros & alios clericos, quasi filios & fratres fraterna debēt charitate tractare: sed ipsi contrarium faciebant, & nisi ad voluntatem suam eis pecuniam soluerent, diuinum officiū interdicebant eisdem: vnde mandat Papa episcopis, quatenus in eos tallias & exactiones indebitas exercere non præsumant, nec decætero illos grauent indebite, vel tractent inhoneste, & sine consensu capituli sui ipsos suspendere, vel eorum ecclesias interdicere nullatenus præsumant, neque duas ecclesias, quarū vna sufficiat, eos habere permittant, nec aliquos excommunicēt sine ordine iudiciario: sciturі quòd si contrafecerint, Papa eos taliter puniet, ꝙ timore pœnæ suæ, alij à similibus abstinebūt. Not. quòd episcopi subditos agraare indebite non debent. Item sine consilio capituli non debent suspēdere clericos, vel ecclesias interdicere, nec excommunicare sine ordine iudiciario: Et sic not. quòd ordo iudiciarius seruari debet in sententia excommunicationis siue suspensionis. Item pœna vnius debet aliis timorem inferre.

† Vide omnino concilij Trident. sess. 7. de reformat. cap. 2. 3. 4. & 5. & sess. 24. de reformat. ca. 4. 7.

† Vide concilium Lateran. sub Innocentio iij. c. 47. & concilium Trident. sess. 25. de reformat. c. 3

a ¶ *Charitate.*]16.q.1. prædicator. ℨ. de censib. cū Apostolus. 18.q.2. hoc tantum. 93. dist. dictum.

b ¶ *Tallias & exactiones.*] Sic ℨ. de immu. eccle. aduersus.

c ¶ *Præsumatis.*]Debent enim seruare manus suas innoxias Deo, & legi, & principi, nullumque pertingere lucrum, in Auth. de mand. prin. §. 1. colla. 3. & C. de superindic. l. vnica. lib. 10. ff. de dam. infec. l. ex damni. 1. respon. & in Authen. de colla. §. & hoc quoque. coll. 9. nisi ex magna & graui causa. 15.q.1. generaliter. §. nouellarum. & ℨ. de censi. cum Apostolus.

d ¶ *Capituli,*]Sic ℨ. de his quæ fiunt à maio. par. cap. quæsiuit. & ita episcopus sententiam excommunicationis siue suspensionis sine capituli consensu ferre non debet. arg. 15.q.7. episcopus nullius. cū hæc pœna maior sit in ecclesia. 24.q.3. corripiantur. ideo merito requirit consensum capituli.

e ¶ *Neque duas ecclesias*]quarum vna non dependeat ex altera. ℨ. de æta. & quali. eam te. vel nisi sint ita pauperes, quòd proprium nequeāt sustentare rectorem, vt ibidem. & 10.q.3.vnio.

ADDITIO. Vel vnam habeat intitulatam, aliam commendatam. 21.q.1.qui plures.

a Iniuste priuans subditū uari debet in sententia excōicationis siue suspēsionis, vt 2.q.1. Deus omcōmunion, ꝙ niporēs. & ℨ. de appel. reprehensibilis. & seruatur & attenditur ordo suum superio rem quantū sibi iustum visum fuerit, communio ne priuabi tur. 16. Au.

f ¶ *Sine ordine iudiciario.*]Et ita habes hic, quòd ordo iudiciarius seruari debet in sententia excōicationis siue suspēsionis, vt 2.q.1. Deus omcōmunion, ꝙ niporēs. & ℨ. de appel. reprehensibilis. & seruatur & attenditur ordo iste, si legitima admonitio fiat: vel si nō fiat, per vnū mēsem ingressum ecclesiæ sibi nouerit interdictum. ℨ. de sent. excommuni. sacro. & c. cū medicinalis [in 6.]lata tamen tenet. 11.q.3. si episcopus forte.

g ¶ *Puniemus.*]extraordinarie. in Authen. de sanct. episc. §. omnibus autem a.

h ¶ *Cæteri à similibus.*]Sic ℨ. de male. c. 1. & ℨ. de Iudæ. ad liberandā. & ℨ. de off. ord. irre fragabili. & 2.q.7. quapropter. Ber.

ADhæc.] Episcopi ecclesias archidiaconis subiectas, ab eis liberare nō possunt. hoc dicit. Sed a parsibi, *Mandamus*. Abbas.

CASVS Quidā episcopus suffraganeus Cantuarien. archiepiscopi plures ecclesias constituit immunes à consuetudine & obsequio archidiaconorum, propter quę redditus eorū diminuit: peruenit hoc ad Papam; vnde mandat archiepiscopo prædicto, quatenus præfatum episcopū super hoc corrigat & emēdet: & ita prouideat, quòd archidiaconis sua iura seruentur illæsa in eorum ecclesiis: & presbyteri illis debitam exhibeant reuerentiam, & honorem. Not. quòd episcopi iura archidiaconorum, & etiam aliorū Prælatorum diminuere non possunt, nec eorum iurisdictionem eis auferre.

† Vide l. 2. in princ. C. ad legem Iul. repet. & Insti de exce. §. hoc autem in fin.

† Cap. 2 eo tit. in 1. compilatio. & post concilij Lateran. par. 24. c. 4

i ¶ *Diminuit.*] & male: quia non debent episcopi ius suum alicui diminuere citra eius consensum. C. de iur. reipub. l. 1. lib. 11. & C. de emā. l. nec auus. & ℨ. de eccl. ædi. ad audientiam 2. & C. de omni agro deserto, quicunque. in fine, lib. 11. & est arg. quòd episcopus in alterius præiudicium non potest dare priuilegium. arg. 9.q.3. conquestus. & c. per principalē. & c. nunc vero. L. 2. u. Sed quid si mortuus sit archidiaconus? nunquid episcopus cū capitulo pōt præiudicare futuro archidiacono in aliquibus obsequiis, liberādo clericos, vel subtrahendo iuri archidiaconatus? Vincen. dixit ꝙ sic. arg. ad hoc. 12.q.3. c. vlt. quod parū facit. & 16.q.1. præcipimus. §. sicut duo. & c. statuimus. & de conse. dist. 1. omnes. & ℨ. eo. sicut. & arg. ℨ. de consti. cum accessissent. vbi ex toto suppressa fuit dignitas. Arg. contra. ℨ. ne se. vac. per totum. & ℨ. de constit. c. penul. & c. cum accessissent. vbi. de hoc. quod verius videtur.

† Cap. 3. eo tit. in 1. Compilat. & post cōcilium Lateran sub Alexandro iij. par. 24. ca. 3.

† Intrusus ꝙs & quot modis dicatur, tradit Felin' in c. ſ nostra. supra de rescrip. & Dominicus in c. propter. 19. dist.

ADDICIO Hodie tamen hæc quæstio est de archid. determinata. per decreta. Inno. iiij. de rebus eccle. alie. dudum.

60 ¶ *Glo. seq. alleg. contra. & ibi remittit: secundo arg. & remittit. tertio litteram exponit.*

k ¶ *Consuetudines.*] arg. quòd iurisdictio archidiaconi potius ex cōsuetudine quàm ex iure iuuatur. supra de elect. dudum 2. §. tandē. arg. supra de of. arch. c. vlt. arg. cōtra ℨ. eo. cū satis. vbi de hoc. Ité arg. quòd seruitium ex consuetudine præstitū peti potest b. 11. dist. catholica. & 18.q.2. seruitium. de hoc plene dicitur supra de consuetud. c. vlt. & supra de censib. peruenit. & intellige quod hic dicit, de consuetudine præscripta.

b Adde adhoc quod not. 8. ſ. in l. 2 C. de seruit. & aqua.

AD aures.] Archidiaconi ecclesias sibi subiectas ad suum vsum retinere non possunt. hoc dicit. Prima pars narrat factum: Secunda prouidet: ibi, *Mandamus*. Abb.

CASVS. Quidam archidiaconi Exonien. episcopi in ecclesias, quæ in suis archidiaconatibus vacabant, se auctoritate propria intrudere non verebantur, & eas suis vsibus depurabant, cum personas deberent instituere in eisdem: peruenit hoc ad Papam, vnde mandat episcopo Exonien. quatenus illos, qui tali modo ecclesias occupant, vel detinēt occupatas, ecclesiastica censura compellat, vt eas dimittant, & eas ordinet de personis idoneis: præfatos veros archidiaconos pro tanta præsumptione puniat animaduersione condigna. Not. quòd non debet aliquis sibi retinere, quod alij necesse habet dare. Ité nemo debet seipsum ingerere ad id quod debetur.

l ¶ *Intrudere.*] Vt ad opus suum illas retineant: quod facere non possunt. sed si causa custodiæ hoc faceret, hoc liceret. 63. dist. si in plebibus. & supra de app. bonæ. & si etiam ad eos pertineat institutio, non sibi debent retinere, sed alios instituere, vt inter dantem & recipientem sit differentia. ℨ. de instit. cap. vlti. nec credat quòd ipse possit omnibus sufficere. supra de off. archipresbyteri. c. vlt.

¶ *Ordinans.*

a ¶ *Ordinans.*] Ad eorū p̄sentationē, nisi aliter se habeat consuetudo.

b ¶ *Punire.*] Aliqua extraordinaria pœna.

CLerici.] Diuiditur, ga duo sunt dicta. Secūdū ibi, *Si laici*. Abb. Si.

CASVS. Quia clerici & laici laborant illo vitio Sodomitarū, propter quod ira Dei venit in filios diffidentiæ, & quinque ciuitates igne consumptę; statuit Lateran. concilium, vt quicunque in illo vitio deprehensi fuerint, deiiciantur à clero, vel ad agendum pœnitentiam in monasteriis detrudantur: si laici fuerint, excōmunicentur, & à cœtu fidelium excludantur. Nota, quòd clerici laborantes vitio Sodomitico, à clero eiici debent, vel in monasteriis detrudi. Item laici laborantes eodem vitio, excommunicari debent, & à consortio fidelium excludi.

† Idem scili cet Alexander iij. in cōcilio Lateran. c. 11. & c. 12. tit. de cohabitat. cler. & mulier. in 1. cōpilat.

Vide extra uagantem Pij. V. incip. cū primū. & aliam incip. Horrendum illud. quibus clerici huius criminis rei decernuntur tradi curię seculari.

c ¶ *Naturam.*] 32. q. 2. flagitia. & C. de adul. cū vir.

d ¶ *Diffidentiæ.*] id est, de quorum salute diffidendum est. Ala.

e ¶ *Quinque.*] scilicet Sodomam a, & Gommorram, Seboim, Segor, & Eleale: quarum duæ perierunt ex vicinitate, tres ex proprio delicto. de pœnit. dist. 1. sed & continuo. hic loquitur de ciuitatibus ibi numeratis.

a De hac re vide in Genesi ca. 19. & ibi doctores.

f ¶ *Subdantur.*] & capite puniri b debent secūdum leges in Auth. vt non luxu. contra natu. circa fi. coll. 6.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. compilatione. Abbatū non nulla priuilegia quando cessent vide in concil o Trident. sess. 23. de reformat. c. 18. & sess. 24. de reformat.

b Vide Mathæum de afflictis in constitut. Neapoli. libro. 3. Rubrica. 42. de adulteriis. Iulium Clarū lib. 5. sent. § Sodomia. & Bernardinum Diaz in pract. crimi cano. cap. 80.

SAne † si episcopi aliquid ab Abbatibus, præter debitā obedientiam g contra libertatem ordinis à prædecessoribus nostris & à nobis indultam, exigūt, liberum sit Abbatibus auctoritate Apostolica quod petitur, denegare h.

¶ Idem Norwicen. episcopo.

¶ *Vicarius ecclesiæ vsurpans sibi ipsius ecclesiæ personatum cōtra præstitum iuramentum, ad officij sui executionem admitti non debet.*

compellas: & easdem ecclesias de personis idoneis ordinans a, præfatos archidiaconos pro tanta præsumptione, debita cures animaduersione punire b.

¶ Idem † in concilio Lateran.

¶ *Contra naturā incōtinentes, si sunt clerici, deponūtur, & in monasterio detruduntur: si laici, excommunicantur.*

CAP. IIII.

CLerici: & infra. ¶ Quicunq; illa incontinentia, quæ contra naturam c est (propter quam ira Dei venit in filios diffidētiæ d, & quinque e ciuitates igne consumpsit) deprehensi fuerint laborare: si clerici fuerint, deiiciantur à clero, vel ad agendam pœnitentiā in monasteriis detrudantur, si laici, excōmunicationi subdantur f, & à cœtu fidelium fiant penitus alieni.

¶ Idem.

¶ *Subditus non tenetur parere superiori aliquid exigenti vel præcipienti contra tenorem sui priuilegy.*

CAP. V.

SAne † si episcopi aliquid ab Abbatibus, præter debitā obedientiam g contra libertatem ordinis à prædecessoribus nostris & à nobis indultam, exigūt, liberum sit Abbatibus auctoritate Apostolica quod petitur, denegare h.

¶ Idem Norwicen. episcopo.

¶ *Vicarius ecclesiæ vsurpans sibi ipsius ecclesiæ personatum cōtra præstitum iuramentum, ad officij sui executionem admitti non debet.*

† Cap. 1. eo. tit. in 2. compilatione.

† Celestinus tertius Faustino † episcopo.

¶ *Prælatus inferior citra epis. copum, nō potest suam ecclesiam, vel sibi subiectam alteri vnire sine episcopi consensu, etiam Metropolitani auctoritate interueniente. hoc dicit. Et est casus multum allegabilis.*

CAP. VI.

ILlud † etiā de vicariis, qui per sonis fide & sacramento obligati sunt, duximus statuēdum: Quòd si personatum sibi falso i assumentes, contra personas se erexerint, & super hoc in iure confessi fuerint, vel convicti k, decætero in eodē l episcopatu ad officij sui executionem nullatenus admittantur.

¶ Clemens tertius.

¶ *Excommunicatio lata contra subditum, quia non paret contra priuilegium sibi à superiore concessum, non tenet.*

CAP. VII.

CVm † ad quorundam: & infra. ¶ Ideoque discretioni vestræ Apostolica auctoritate cōcedimus, vt si ecclesiarum Prælati numerum euectionis & personarum in Lateraneñ. † concilio m constitutum, cum ecclesias visitāt, excedere forte præsumpserint, & pro illis procurationem exegerint, liberū sit vobis auctoritate n Apostolica denegare: Et si propter hoc in ecclesias vestras, vel clericos aliquam sententiam promulgauerint, ipsam decernimus non tenere o.

¶ Celestinus tertius Faustino † episcopo.

¶ *Prælatus inferior citra epis. copum, nō potest suam ecclesiam, vel sibi subiectam alteri vnire sine episcopi consensu, etiam Metropolitani auctoritate interueniente. hoc dicit. Et est casus multum allegabilis.*

CAP. VIII.

SIcut † vnire episcopatus, atq; potestati subiicere alienæ, ad Papæ ab aliquo inferiori, non tenet: vnde videtur per hanc litteram, quòd hoc omnibus sit concessum.

c Adde quidā rius puniūdetur conuēti, quàm confessi. not in l. 2. C. quo. appel. non recip.

† Cap. 1. tit. de iureiurando in 2. com pilatione. & post cōcilium Lateraneñ. sub Alexandro iiij. par. 39. c. 2.

k ¶ *Confessi fuerint, vel convicti.*] alias puniri non debent c. 2. q. 1. nos in quemquam. & c. iudex. & ℨ. de maio. & obe. inter quatuor. & ℨ. de consti. ecclesia.

l ¶ *Eodem episcopatu.*] sic ℨ. de priuile. tuarum.

CVm ad.] Sententia excommunicationis lata contra subditū denegantem procuratio nem exactam vltra numerum concilij Lateraneñ. non tenet. hoc dicit. Vel generalius sic, vt in rubro. Secunda pars: ibi, *Ideoque*. Abb. Sicul.

CASVS. Statutum fuit in Lateraneñ. concilio, quòd prælati ecclesiarū cum visitant ecclesias suas, certum numerum equorum & personarū debent habere, sed quidam Prælati hoc non seruant: vnde quidā Prælati quarundam ecclesiarum, petierunt à domino Papa sibi super hoc prouideri: vnde Papa auctoritate Apostolica indulget istis, vt si ecclesiarum Prælati numerū euectionis & personarū in Lateraneñ. concilio constitutum excesserint cum eorum ecclesias visitauerint, liberum sit eis auctoritate Apostolica denegare, si procurationem pro pluribus postulauerint, & si Prælati propter hoc in ecclesias illorum clericorum, vel clericos, aliquam sententiam promulgauerint, Papa decreuit ipsam nō valere. Not. quòd sententia lata contra priuilegium vel indulgentiam

† Cap. 3. eo. tit. in 2. compila. Et de materia huius cap. vide omnino ciſeruatos in c. cū ex officio. supra de præscrip.

† Lateran. concilio, sub Alexan. iij. c. 4. adde conuectionis & personarū cilium Lateran. sub Innocent. iij. c. 33. & omnino concilū Trident. sessio. 24. de reformat cap. 3.

† Fauentin. habet vetus compilatio.

† Cap. 4. eo. tit. in 2. compilatione. Et de materia vnionis vide nouissime sancita in concilio Tridentino sessio. 7. de reformat. c. 6 & 7. & sessio. 14. de reformat. c. 9. & sessio. 21 de reformat. c. 5. & plenissime sessio. 24. de reformat. c. 13. & c. 15.

d Scilicet Goffr. hic & in summa tit. de sent. excom ad finē, & alii quos refert hic Ioan. And. quorum sententiam videtur ample cti.

Cum itaque. Tertio fol. obstaculum: ibi, *Non obstante.* Abb. Sic.

CASVS. Prior Grandesi. monasterium suum, quod est in diœcesi Faustini episcopi subiecit, siue vniuit monasterio de Accato sine assensu diœcesani episcopi prædicti, de cuius auctoritate id fieri debuisset, assensu tamē archiepiscopi interueniente: episcopus significauit hoc domino Papæ petens, vt sibi liceat reuocare, quod eo inconsulto factum fuit: Respondet ei Papa, vt liceat ei reuocare qđ ille Prior Grandesi. fecit eo inconsulto, nō obstante assensu vel confirmatione archiepiscopi, quā interposuisse proponitur: quia archiepiscopus in diœcesi sui suffraganei sine ipsius assensu, nihil disponere potest contra canonicas sanctiones, Papa id decernit irritandum: & quòd episcopus id in irritum reuocare possit, primo illud ostendit: sicut enim ad Papam pertinet vnire episcopatus, & alienæ potestati subiicere, ita ad episcopum pertinet vnio, & subiectio ecclesiarū suæ diœcesis. Not. quòd vnio episcopatuū ad solum Papam pertinet. Item ordinatio ecclesiarum, vnio & subiectio earum ad episcopū pertinent in suā diœcesi. Item omnia monasteria, nisi sint exempta, spectant ad episcopum loci. Item archiepiscopus in diœcesi suffraganei sui nihil habet disponere, sine assensu ipsius. Item arg. quòd archiepiscopus nō est iudex ordinarius totius ꝓuinciæ suæ.

¶ *Glo. seq. numerat 11. specialia de reseruatis Papæ, & illa prosequitur. & quatuor versus ponit.*

a ¶ *Pertinere.*] Not. ꝙ quædam a sibi intantum sedes Apostolica reseruauit, quæ ab aliis impune præsumi non possunt. 17. dist. huic. Solus Papa restituit depositos episcopos. 2. q. 6. ideo. Et deponit eosdē. 3. q. 6. accusatus. quamuis. dudum. & 3. de transla. inter corporalia. Diuidit episcopatum in duos. 16. q. 1. præcipimus. § sicut. Vnit duos in vnum, vt hic, & 16. q. 1. & temporis qualitas. Eximit episcopos & abbates. 16. q. 1. frater noster. Probat scripta aliorum & concilia 3. de sum. tri. c. 2. in fi. & 16 dist. sancta Romana. & 17. dist. regula. & 2. q. 6. ideo. Articulos fidei soluit. 24. q. 1. quotiens. quoniam vetus. Et cum dubitatur de aliquo articulo. 3. de hære. cum Christus. Synodum facit generalem, vt 17. dist. c. 1. 2. & 3 Transfert sedem episcopalem de loco ad locum. 7. q. 1. & tēporis qualitas. Mutat episcopos. 7. q. 1. mutationes. & 3. de transla. per totum. Appellat nullus ab ipso 9. q. 3. cuncta. vnde versus.

Restituit Papa solus, deponit & ipse:
Diuidit ac vnit, eximit atque probat.
Articulos soluit, synodumque facit generalem:
Transfert & mutat, appellat nullus ab ipso.

b ¶ *In tua diœcesi.*] Vnde ipso iure ad curam ipsius pertinet & potestatem 3. de rescrip. cum non liceat. & 18. q. 2. abbates. & e. seq. & c. 1. 3. de reli. do. de xenodochiis, nisi sint exempta. 16. q. 2. cap. 1. vbi priuilegium exemptionis ostenditur. 100. dist. contra morem.

c ¶ *Minime requisito.*] quod fieri non debet in alienationibus. 17. q. 4. in venditionibus. 12. q. 2. abbatibus Ber.

¶ *Glo. seq. reci. per q. an suo iure posset episcopus reuocare, & distinguit.*

d ¶ *Auctoritate nostra.*] Nam auctoritate sua facere non posset, vt videtur, maxime si aliud monasterium sit subiectum alij: quia non posset esse iudex in causa sua. C. ne quis in causa sua ius si. di. l. vnica. si autē vtrumque esset de sua iurisdictione, satis credo quòd sua auctoritate hoc facere posset. arg. huius ca. quia vt hic dicit, sine suo consensu fieri non debuit.

e ¶ *Attentare.*] Arg. ex hoc, quòd archiepiscopus non est iudex ordinarius totius prouinciæ: archiepūs enim omniū episcoporū suæ diœcesis est ordinarius, sed non subditorum. de off. ord. pastoralis. nisi in casibus ibi notatis. alias enim nisi in casibus illis nihil potest disponere in diœcesi suffraganei, vt dicūt cōstitutiones, de quibus hic sit mētio. 9. q. 3. c. 1. & 2. & cap. archiepiscopus. & duobus capitulis sequentibus, & j. de officio ordinarij. Romana [in libro 6.] Ber.

Quàm sit.] Clericus qui de crimine publice glariatur, propter quod scandalum sequutum est, ab officio & beneficio suspenditur hoc dicit. & per hoc cōmune summarium nimis restringitur sensus litteræ: quia videtur exposcere scandalum, quod vī cōtra prin. cap. Secunda pars: ibi, *Ideoque.* Abb. Sicul.

CASVS. Quidam diaconus P. nomine, publice confitebatur, se carnaliter cognouisse vxorem cuiusdam sui conuicini siue parochiani, propter quod ille vir vxorem suam remisit ad propria: Significatū fuit hoc domino Papæ: vnde mandat cuidam archipresbytero, quatenus si constiterit de præmissis, præfatum clericum appellatione cessante ab officio & beneficio suspendere non postponas, compellens virum, vt vxorem suam recipiat, eique (sicut iustum est) officium exhibeat maritale.

¶ Idem episcopo Hiponeñ. † & abbati de Tileto visitatoribus Lombardiæ.

¶ *Clericus auctoritatem vel consilium directe vel indirecte homicidio præstās, irregularis efficitur.*

CAP. X.

EX † litteris vestris accepimꝰ, quòd cum ad Albiganensem ecclesiam, vna cum Pisano archiepiscopo, tunc episcopo Vercellen. accessissetis, visitationis officium impleturi: Albiganen. episcopus inter cætera, quæ proposita fuerāt contra ipsum, ore proprio est confessus, quòd cum quidam in villa quadam ad eius † iurisdictionem spectante infamaretur de furto, & idē illud inficiarē omnino, offerēs, se mulierem prædictam carnaliter cognouisse: vnde factū est, quòd vir ad propria cā remitteret, cui fuerat matrimonialiter copulata. Ideoq; mandamus, quatenus si tibi cōstiterit de præmissis, appellatione cessante præfatum clericum ab officio & beneficio suspendere non postponas, compellens virum, vt vxorem suam recipiat, eique (sicut iustum est) officium exhibeat maritale.

† profiteri

¶ Idem episcopo Hiponeñ. † & abbati de Tileto visitatoribus Lombardiæ.

¶ *Clericus auctoritatem vel consilium directe vel indirecte homicidio præstās, irregularis efficitur.*

CAP. X.

EX † litteris vestris accepimꝰ, quòd cum ad Albiganensem ecclesiam, vna cum Pisano archiepiscopo, tunc episcopo Vercellen. accessissetis, visitationis officium impleturi: Albiganen. episcopus inter cætera, quæ proposita fuerāt contra ipsum, ore proprio est confessus, quòd cum quidam in villa quadam ad eius † iurisdictionem spectante infamaretur de furto, & idē illud inficiarē omnino, offerēs, se mulierem prædictam carnaliter cognouisse: vnde factū est, quòd vir ad propria cā remitteret, cui fuerat matrimonialiter copulata. Ideoq; mandamus, quatenus si tibi cōstiterit de præmissis, appellatione cessante præfatum clericum ab officio & beneficio suspendere non postponas, compellens virum, vt vxorem suam recipiat, eique (sicut iustum est) officium exhibeat maritale.

† Hypor. & abbati de Tileco.

¶ *Glo. seq. arg. allegat contrarium & soluit, & de duobus remittit.*

f ¶ *Publice confiteri.*] arg. quòd confessio extra ius facta præiudicat: quia non refert vndecūque crimina claruerint, vt puniantur. 23. q. 3. ecce crimina c. fi. ff. de admi. tu. pater. §. vlti. alias est §. sub illa l. quidam decedens. §. vlti. qualitercunque enim innotuerit tutori, quòd sit tutor, statim periculum ad ipsum pertinet, vt ibi dicitur. si. 22. q. 5. hoc videtur. Sed contra. 3. de iudi. at si clerici. & nemo sine accusatore damnari debet. 23. q. 4. si quis potestatem. & ff. de mu. & hono. rescripto. §. siquis quod verum est, vnde iste non deponitur, sed suspenditur, & ex illa confessione non punitur nisi occasionaliter, sed propter scandalum & infamiam ortam inter mulierem & virum: qui propter hoc eam expulit, suspenditur, alias non fuisset suspensus propter talem confessionem. Quādo quis puniri possit sine accusatore, notatur 3. vt ecclesiastica benefi. sine diminu. conferan. vt nostrum. & de confessionibus. in aliis cāsibus. not. 3. de confes. cap. vltim.

c Vide circa hoc cap. ꝙ not. de ord. cogni. c. 2. ad fi. penulti. glo. & de l. seq. vide qđ not. de reseri. cum contingat in 1. glo. cum suis remis. de c. hoc videtur. vide quod ibi not. in glo. 2. 10, and.

† illius

g ¶ *Officium.* id est, debitum carnale, & alia consueta. Ber.

EX *litteris.*] Episcopus, cuius auctoritate homicidium commissum est, à ministerio altaris, & officio pontificali, & episcopatus administratione omnino deponendus est. Vel sic: Episcopus præstās causam directe vel indirecte homicidio committēdo, eo commisso priuari debet officio pontificali & sacerdotali, & ab administratione episcopatus remoueri. Prima pars narrat factum: Secūda diffiniendo committit ibi, *Nos autem.* Abb. Sicul.

CASVS. Quidam visitatores in Lombardia accesserunt ad ecclesiam Albiganen. vt in ea visitationis officium exercerent: episcopus Albiganen. inter cætera, quæ proposita fuerunt ꝓtra ipsum, confessus fuit, ꝙ cum quidam in villa quadam, quæ ad eius iurisdictionem spectabat, infamaretur de furto, & ipse fur illud negaret, obtulit purgationem ferri cādentis; & si deficeret suspenderetur: episcopus quæsuit à iudice deputato ab ipso ad maleficia punienda, quid sibi super hoc videretur: iudex respōdit vt fieret sicut fur dixerat: tandem ferrum cādens in ipsius præsentia est allatum, quod cum fur ille accepisset, cōbustus est: iudex pauefactus, consuluit episcopū, quid sibi super hoc esset agēdum: & ipse respondet ꝙ si fur cuaderet, malum esset: & sic episcopus & iudex villam illam exeuntes in eorum præsentia ille fur est suspensus: tamen episcopus ipse dicebat in eius excusationem, se talibus verbis vsum fuisse: Auditis quantus est clamor populi? omnes dicunt, malum est, si sic euaserit impunitus: His auditis & redactis in scriptis, inquisitores ipsum episcopum cum litteris suis confessionem prædictam cōtinentibus, remiserunt ad Papam: sed ipse nihil super his proposuit coram Papa, nec litteras inquisitorum ostendit: ipse tamen dicebat litteras illas Papę ꝓsentasse: immo statim cū alter de prędictis inquisitoribus ad Apostolicam sedem accesset, qui rem per ordinem domino Papæ exposuit, idem episcopus de curia recessit, & perquisitus non potuit inueniri: dominus Papa his auditis per dictum inquisitorem, & per litteras inquisitorum: quia idem episcopus non solū in iudicio ferri candentis, verumetiam in suspendio multum excessit, cum his non tantum auctoritatem præstitit, sed etiam præsentiam suā exhibuit corporalem, ipsum reputauit indignum ministerio altaris: & quia pontificale officium sine ministerio altaris exerceri non potest, mandat dictis inquisitoribus, quatenus moneāt eundem, vt episcopatui cedat: alioquin ipsum remoueant ab ecclesia Albiganen. & eidem ecclesiæ faciant de persona idonea prouideri. Not. hic arg. quòd sufficiat absentem requiri, licet peremptorie ad eius notitiam non peruenerit. Itē clerici vel episcopi in iudicium ferri candentis iubere, nec recipere talem purgationē debent. Itē nec interesse debent nec auctoritatem præstare debent specialiter, vt pœna corporalis insligatur: quod si fecerint, hic est pœna expressa in prælatos. Item officium episcopale sine altaris ministerio exercere non potest. Et sic est hic arg. ꝙ non potest esse episcopus, nisi primo fuerit sacerdos. Item in locum eius episcopi depositi vel irregularis facti ex culpa sua, aliūs substituī debet. a ¶ *Candentis.* Hęc pugatio prohibita est 3. de cleri. vel monz. sententiam. & j. de pur. vulg. per totum. vnde hoc solo, quòd in hoc cōsensit, fuit punitus.

† Examinator per ferri candens & feruentem aquam illicita est. de qua re clegans determinatum extat in c. non sufficit. 2. q. 4. vide B. Thomā. 2. 2. q. 95. art. 8. ad 3. arg.

† Episcopus habens temporalem iurisdictionē committere potest causa cerum crimina cognitionem aliis absque iuris regularitate, dicens eisvt iu

a Aliàs ita: quinimo sta tim cum &c.

¶ *Glo. seq. veci. per q. an episcopi vel clerici prin cipibus in criminalibus consulere possint.*

b ¶ *Consuluit.*] Non prohibetur hic quin epi possint dare consilium prin cipibus in crimi nibus. 23. q. vlt. pessimā. in fin. nam clericus potest dare consilium ita in genere dicendo, Fures taliter puniendi sunt. 23. q. 6. delatori. dum tamen potius opera consulentis, quàm suggerentis sungatur. vt ff. de quæstio. l. 1. §. qui quæstionem. Item licite possunt clerici querelam iudicibus deferre de furibus ciuiliter. arg. 23. q. 5. non vos. & 3. de homi. postulasti. & licet aliquis respondeat de facto furis extra iudicium, licet ille fur puniatur, non imputatur illi. 3. de homi. tua. hic enim excessit fines consilij, dicendo: malum est, si fur sic euadat, & præsens fuit in suspendio.

a De hoc articulo vide doctores in c. clerici. 3. ne clerici vel monachi. Felinum in c. si cut dignum. supra de homici. & Nicolaum Plouium tract. de irregularitate, 39. regula. vbi late.

c ¶ *Verbis talibus*] quæ sequuntur: auditis, & cetera.

d ¶ *A nostra discessit.*] vnde perinde est ac si non venisset. 3. de iud. cap. 1. & 11. q. 3. certum est. aut etiam si latitaret post columnas. ff. ea q. cau. in poss ea. Fulcinius. §. illud sciendum, & 3. vt lit. non cont. ff. quoniam. §. 1.

¶ *Glo. seq. net. quòd sufficit absentem requiri, licet, & c. allegat in contrarium, & soluit.*

e ¶ *Perquisitus.*] Not. ꝙ sufficit absentem requiri, licet peremptorium ad eius notitiam non peruenerit. 3. de dol. & contu. causam quæ. cap. vlt. & 9 quæst. 3. de cleri. non resi. tur. C. de iud. properandum. §. & si quidem. ff. de cuict. si vero. & l. si dictum. §. præsente & ff. locati. item quæritur. §. exercitu. Arg. contra. 3. vt lit. non contest, quoniam 2. & ff. quæ sent. sine app. rescin. l. 1. §. cum ex eo. non enim statim contumax videtur, qui vocem præconis nō exaudit. ff. de in integ. resti. lege penulti. quæ incipit, diuus. & C. quomodo & quando iud. ea quæ. & 3. q. 9. caueant. sed certe ibi non tenuit sententia. quia ibi reus non fuit citatus: hic enim citatus venit ad præceptum inquisitorum, & contur aciter recessit, & adhuc Papa mandat vt moneatur. Ber.

b Vide de re iudic. cum Bertholdus in 4. glos. Ioan. And.

f ¶ *Nostitur deliquisse.*] relatione iudicum, quibus creditur. 18. dist. de conciliis. donec probetur contrarium. 3. de testi. cum à nobis. Ber.

g ¶ *Corporalem.*] Vnde incidit in illam constitutionem, supra ne cler. vel mona. sententiam. & auctoritatem præstando & præsentiam: vnde merito deponi debuit: quia fuit homicida. 3. de homi. significasti. 2. & 3. de cle. pug. in duello. cap. 2. 50. dist. siquis viduam. quia non refert an facto vel consilio seu auctoritate fiat homicidium, vt ibi dicitur.

h ¶ *Ministerio.*] Arg. ꝙ non potest quis esse e ps nisi primo fuerit sacerdos. De hoc dixi 3. de cleri. per saltum promo. c. vnico.

i ¶ *Cedat.*] cum propter culpā suam factus sit irregularis: aliàs enim si esset impotens, daretur ei coadiutor c. 7. q. 1. quamuis sit trifle. Viac.

c Et per quē, die vt in fra. decle egro. c. vno. lib. 6.

† Cui iudicium ferri cādens sicti licitum, tradit Iaculēter B. Thomas 2. 2. q. 95. art. 8. ad 3. arg.

INter] Ab obtinenda dignitate repellit vsurarius & publicus aleator. hoc dicit. Diuiditur: Nam primo narrat decisse factum: Secundo diffinitibi, *Nos igitur.* quæ subdiuiditur: Nam prima diffinit de P. Secunda de B. Tertia de cantore. Secundo ibi, *Præterea.* Tertia: ibi, *Quia vero.* Abbas Siculus.

CASVS. Vacante succentoria Pictauen. cantor ipsi⁹ ecclesiæ, ad quē pertinet collatio succentoriæ, eam contulit P. canonico Pictauen. post modum dicta collatione non cassata, eandem succentoriam cōtulit B. canonico Pictauen. vnde orta quæstione inter eos, causa commissa fuit super ipsa succentoria quibusdā indicibus delegatis, coram quibus petiit vterque pars electionem de se factā confirmari, & alterius cassari: lite cōtestata, & testibus hinc inde receptis, causa delata est ad dominum Papā: præterea iudices quasdam litteras concesserunt partibus, in quibus quædam clausula vltimo in litteris illis fuit apposita: proponebat contra dictum B. ꝙ illa non fuerat apposita de conscientia iudicum, & sic falsauerat litteras illas, & quòd vsus fuerat litteris sic falsatis: super quibus citatos ibi p eum.

† Cap. 4. c. tit. in 3. compilat. Vide Hostiensem in summa, tit. de excessib prælat. §. clericus vero. vbi plene de ludo. adde Bernardinum Diaz & sic falsauerat litteras ipsi practi. crim. cano. c. 64 & 65.

Decretal. Hhh 5 punitur

punitur qui falsis litteris nõ vtitur, postquam sibi opponitur. Item duo testes sufficiunt. Item prima electione non cassata attentari non debet secunda, cum fiat de re non vacante, & ita nulla, vt hic. Item punitur elector, qui prima sua electione non cassata, secundam attentat. Item puniri debet quis in eo in quo peccauit.

a ¶ *Aleatorem.*] quod hodie prohibetur. ℣. de vi. & hon. cle. clerici. tamen videtur quòd propter hoc non debet priuari iure suo, si vellet se corrigere. 35. dist. c. r. idé videtur de vsura. 47. dist. c. 1. sed aliud est in obtẽto aliud in obtinendo. propter vsuram indistincte repellitur ab obtinẽdo. 47. dis. de Petro. & hic. sed in obtento bene ficto potest episcopus facere gratiam, si se libenter corrigat: de iure tamen potest deponi. 14. q. 4. si quis oblitus. & cap. quoniam multi. B.

b ¶ *Vndecim denarios pro duodecim.*] hæc vsura centesimam excedit, quoniã illa in anno fortiã reputantes: cum in illis magis plectibilis sit offensa, per quos non fortem hæc vsura vna die posset excedere sortem.

c ¶ *Voluptuosos.*] conuiuij tamen causa ludere licet. ff. de aleato. quod in conuiuio.

d ¶ *Deuenitur.*] Est ergo ludus noxius cum effectu in culpa. ff. ad leg. Aquil. nam ludus.

e ¶ *Excusãdas.*] hæc verba posita sunt 16. q. 1. prædicator. & ℣. de consuetudine, quanto.

f ¶ *Auctoritas vsurpatur.*] Qui peccatum suũ defendit auctoritate, seu cõsuetudine, magis peccat, & ideo magis puniri debet. 33. q. 4. nemo. & hic de pœni. dist. 6. c. 1. in fin. B.

g ¶ *dignitatis.*] Arg. q succentoria est dignitas.

h ¶ *Sanctiones.*] C. de dig. neq; famosis. lib. 12. C. de infa. l. vnica. lib. 10. ℣. de iureiuran. querelam.

i ¶ *Depositionibus.*] vt ℣. de elec. cum dilect⁹. Nota ergo quòd iudex de eo quod fit corã eo, potest in testem duci.

k ¶ *Vel procurauerit.*] ℣. de rest. spo. cum ad sedem. licet enim iste obtinuerit litteras, & vsus fuerit eis, non tamen præsumitur, quòd eas falsauerit, sicut nec ibi præsumitur vi deiecisse, licet ipse posslideret, & aduersarij probassent se expulsos: dolus enim non ex præsumptionibus, sed ex perspicuis indiciis probari debet. C. de dolo, dolum. vnde qui dolum allegat, dolum probare tenetur. ff. de probationes. §. qui dolo. Sed contra arg. habes ℣. de cri. fal. ad falsariorũ. vbi dicitur quod postquam litteris falsis vsus fuerit, non poterit prætẽdere excusationem, & hic vsus est falsis litteris, nec tamen in hoc punitur. Sol. illud speciale est in litteris domini Papę, quæ prius diligẽter examinandæ sunt, nec pœna illa ad litteras aliorum prælatorum extẽditur, immo & aliud speciale est in illis, quod non in aliis, quia ibi traditur curiæ seculari statim, sed alij non traduntur.

l ¶ *Glo. seq. quærit, arg. pro, soluit contrarium.*

¶ *Postmodum.*]. vnde non valuit, prima non cassata. sic. ℣. de concess. præbend. post electionem. in fin. Sed quid si prima nulla fuisset ipso iure, puta, quia persona fuit indigna & scienter electa, nunquid valuisset secunda? Videtur quòd sic. ℣. de elect. bonæ 1. & ℣. de appel. constitutis. & ℣. de iurę pat. illud. & c. cum laici. Sed contrariũ est verũ, q; non valet secunda: quia ipso iure priuatus fuit eligendi potestate, illa vice: vnde secunda non valet. ℣. de elect. cum in cunctis. & c. cũ Vintonien. & c. scriptum, in fi. ℣. de sup. neg. prela. licet. & c. vlti. Sed cap. illa, illud. & c. cum laici. contradicere videtur: quia ibi ab eadem persona facta fuit prima concessio & secunda, & tamen tenuit secunda: Sed illa cõcessio prima facta fuit de re non vacante: quare nulla: præterea laicis variare licet, sed non clericis: sed hic non fuit priuatus ipso iure: quia non fuit notorium primam non tenuisse: & ideo priuatur per sentẽtiã: quia forte ignorauit ipsum talem fuisse, & nõ licuit ei variare. Ber.

¶ *Glo. seq. mot. quòd secunda sit nulla, signat contrarium, dat solutio n in certam. secundo signat aliud cõtrarium, & soluit.*

m ¶ *Irritam.*] Ergo fuit hæc secunda electio irrita ipso iure, vt vr per hãc litterã. q̃d̃ est verũ: quia prima non cassata secũda nõ potuit nec debuit attentari, etiam si prima ipso iure nulla fuisset, vt dictum est in proxi. notula: quia functus erat officio suo eligendi illũ P. & sic succẽtoria non vacabat. Vnde iste B. electus fuit ad dignitatem non vacantẽ: quare nulla fuit electio. arg. contra. ff. de verb. obl. si dari stipuler. ibi: pendente prima stipulatione, quæ elidi poterat, tenet secũda stipulatio. sed valde sunt ista dissimilia. Item signatur contrariũ huic verbo, irritam. ℣. de elec. desideramus. & c. audi. tis. & ibi vtraque cassatur. hic vero diuersus est casus. ibi factæ fuerunt electiones à diuersis partibus, hic ab vna & eadẽ persona, quæ variare non potuit, vt dictum est.

† Vide l. vbi numerus. cũ concor. C de testi.

n ¶ *Puniatur in quo*] sic ℣. de temp. ordi. litteras. & ℣. de iurepatr. pastoralis. & ℣. de cleri. excom. mini. postulatis.

o ¶ *Hac vice.*] tantum. ℣. de elect. cũ in cunctis. & c. cum Vintoñ. vnde si istorum electio, quibus scribitur, non haberet effectum, statim posset iste eligere. Ber.

† Idem, scilicet Innocentius tertius in concilio generali Lateran. c. 60. & cap. vnico eod. tit. in 4. compilat.

† Vide citatos in c. quoniam in omnibus. supra. de vsuris, ex quibus in tel liges quis sit manifestus vsurarius. ad de Bernardinum Diaz in pra. crimi. cano. cap. 82.

a Vsura centesima quæ dicat̃ tradit Alciatus lib. 3. dispunctionũ. c. 1. & antiquos non solum dixisse vsuras centesimas, sed etiam centesimum quæstũ, docet Budæus in l. nihil. interest. ff. de euictiõ.

† Vide l. omnes iudices. eum gl. 1. C. de decu. lib. 10. cum ibi non. & in Auth. habita. C. ne fi. propat.

† Hæ duæ voces p testes, desũt in antiquis exẽplaribus. absunt etiam a vetere cõpilatione, & omnibus Vaticanis.

† Vox prædictorum, deest in antiquioribus codicibus, adest in magis recentibus.

b Secundum Io. & Vincẽt. Ioan. And.

P. publicum aleatorem a esse, ac vsurarium † manifestum, vtpote, qui vndecim b denarios pro duodecim mutuauerat in ludo, vnde licet ad palliandum tantæ præsumptionis excessũ proposuerit, quòd hoc fecerat iuxta consuetudinem Gallicorum clericorum, qua fere vniuersi clerici mutuant sicfrequẽter, & ludunt: Nos tamen, qui ex officii nostri debito pestes huiusmodi extirpare ponimus: atq; ludos voluptuosos c (occasione quorum sub quadam curialitatis imagine, ad dissolutionis materiam deuenitur d) penitus improbamus, excusationem prędictam, quæ per prauam consuetudinem (quæ corruptela dicenda est †) palliatur, friuolam reputantes: cum in illis magis plectibilis sit offensa, per quos ad excusandas e excusationes in culpis delinquendi auctoritas f vsurpatur: quod circa eundem P. de succentoria factum esse dignoscitur, propter indignitatem & vilitatem ipsius duximus irritandum: cum personis vilibus & indignis portæ dignitatis g patere non debeãt iuxta legitimas sanctiones h.

¶ Præterea contra præfatũ B. fuit manifeste [per † testes] probatum, quòd de conscientia iudicum vlti ma clausula inserta non fuerat in litteris eorũdem, sicut in ipsorum depositionibus i exprimitur euidenter: & infra. ¶ Vnde pars altera proponebat, quòd cum prædictus B. sciẽter vsus fuerit litteris sic falsatis, debebat tãquam falsarius omnino repelli. Verum nos attendentes, quòd & si constaret, quòd dicta clausula litteris illis fuisset apposita præter conscientiam iudicum prædictorum †, quia tamen fides nobis facta non fuit, quòd dictus B. illam clausulam apposuerit, vel procurauerit k, vt ab alio poneretur: vel etiam, quòd sciẽter vsus fuerit litteris sic falsatis: ab huiusmodi falsitatis obiectu eundem duximus absoluẽdum: maxime cũ postquam sibi hoc obiectum fuit, prætermiserit vti eis & infra. ¶ Cũ igitur per depositiones duorũ testium nobis constiterit † quòd cõcessio P. facta præcesserit, quanquã propter indignitatem eiusdẽ meruerit reprobari, concessionẽ postmodum l B. factam irritam m decernimus, & inanem. ¶ Quia vero cantor adeo inconstãter se habuit in hoc facto, vt prima donatione non reprobata, secundã facere attentauerit: & dignum sit, vt in eo quis puniatur, in quo n visus est deliquisse: in hoc eius duximus varietatis inconstantiam puniendã, vt concedendi succẽtoriam ipsam hac vice o nullam habeat facultatem: præsentium vobis auctoritate mandantes, cõcedimus, quatenus eandem, auctoritate nostra suffulti, personæ idoneæ assignetis.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ *Cognoscere de causa matrimoniali, sitẽ pœnitentias publicas & indulgentias concedere, spectat ad dignitatem episcopalem: Vnde inferior Prælatus de his se intromittere non debet, nisi ei competat de iure speciali.*

CAP. XII.

ACcedentibus ad nos de diuersis mundi partibus episcoporum querelis, intelleximus graues & grãdes quorũdã abbatũ excessus, qui suis finibus nõ cõtenti p, manus ad ea, quæ sunt episcopalis dignitatis q, extendunt: de

A *Ccedentibus.*] Abbates de matrimoniis cognoscere, & publicas pœnitentias iniungere, & litteras indulgentiarum concedere non possunt, nisi eis competat de iure speciali. hoc dicit. Primo ponit episcoporum querelam, cui secundo prouidet, ibi: *Volentes.* Abb.

CASVS. Episcopi in concilio generali constituti cõquesti sunt de abbatibus, quòd ipsi suis terminis non contenti, manus extendunt ad ea, quæ ad episcopos pertinere noscuntur, videlicet cognoscẽdo de causis matrimonialibus, iniungẽdo pœnitẽtias publicas, concedendo litteras indulgentiarum, & similia præsumendo: propter quæ auctoritas episcopalis vilescit interdum apud multos: volens concilium episcoporum dignitati, & abbatum saluti in his prouidere, prohibuit, ne decætero aliquis abbatum ad talia se extendat, si proprium periculum voluerit euitare: nisi forte aliquis ipsorum speciali cõcessione, vel alia legitima causa super huiusmodi valeat se tueri. Not. quòd ista quæ hic prohibentur abbatibus, de iure cõmuni pertinent ad episcopos. Item abbates ista præscribere possunt.

p ¶ *Suis finibus non contenti.*] Cũ quilibet suis finibus contentus esse debeat, nec terminos patrum transgredi debeat. ℣. de sepultu. c. 1. & 9. q. 2. c. 1. & c. seq. Ad idem æque possunt induci. 13. q. 1. c. 1. & ℣. de statu mon. recolentes.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

q ¶ *Episcopalis dignitatis.*] quæ enumerantur 67. dist. quãuis corepiscopis

scopis. &c. corepi. & sic videtur per hanc constitutionem, quòd cognitio causarũ matrimonialiu ad episcopũ de iure cõmuni spectat. arg. 35. q. 6. multorum. arg. contra ℣. de consang. & affi. ex litteris. Dicas q; alij prælati, qui cognoscunt de causis matrimonialibus, siue sint abbates siue alij, faciuut ex consuetudine præscripta siue speciali concessione, secundũ quòd hic in fine dicit. arg. ℣. de præscriptio. auditis. aliàs de iure communi ad sodalium episcopum hoc spectat, vt hic patet, & 50. dist. in capite. & ℣. de offi. ordi. c. 1. Ber.

† Vide concilium Trident. sessio. 24. de reformato matrimonij cano 12.

a ¶ *Publicas pœnitentias,*] Hoc ad solum episcopũ pertinet a. 50. dis. in capite.

† De articulo ad quem spectet concedere indul

b ¶ *Legitima.*] puta cõgentias, vide B. Thomam in quæstionib. additis ad 3. par. q. 26. per totũ: & Sotum lib. 4. sent. dist. 21. q. 1. art 4.

a Hoc verũ de illa solemni, de qua loquitur canõ allegatus in glossa. Ioan. And.

† Pro Prudentianæ, Pudentianæ reposit. rum est, vt sit prain c 35. & electione.

† vide paulo post citatos & notata in c. omnis. infra de præsti. & remissio.

b Adde quæ dicatur consuetudo præscripta: & qualiter pro betur. not. Barto. in l. hoc iure. §. dict⁹ aquæ. ff. de aqua quotidi. & æstiua.

c Vera ratio, cur sacerdos nõ possit nec debeat compelli ad reuelandum, q̃d in confessione sacramentali audiuit, illa est, quam tradũt Theologi: quoniã sigillũ sacramenti est de iure diuino: vide præaliis Sotũ lib 4. sent. dist. 18. q. 4. art. 5. & 6.

CAPVT XIII.

DIlectus filius Ioãnes presbyter exposuit conquerendo †, quod rectores fraternitatis vrbis ipsum ad reuelandũ fures, & quod super quodam furto sibi tãquam sacerdoti fuerat reuelatum, vel ad satisfaciendum exinde damnum passo arctare nitentes, in eum (nisi alterum præmissorum efficeret) tulerunt sententiam interdicti. Quia causis matrionialibus † cognoscẽdo: iniungendo publicas pœnitẽtias a: concedendo † etiam indulgentiarum litteras, & similia præsumendo: vnde contingit interdũ, quòd vilescit episcopalis auctoritas apud multos. Volentes igitur in his, & episcoporum dignitati, & abbatum prouidere saluti: Præsenti decreto firmiter prohibemus, ne quis abbatum ad talia se præsumat extendere, si proprium voluerit periculũ euitare: nisi forsan quisquã eorum speciali cõcessione, vel alia legitima b causa, super huiusmodi valeat se tueri.

¶ Honorius iij. P. tituli sanctæ Pudentianæ † presbytero cardinali vicatio nostro.

¶ *Ad reuelandum peccatorem, siue peccatum in pœnitentia cõfessum, sacerdos compelli non potest.*

CAP. XIII.

DIlectus filius Ioãnes presbyter exposuit conquerendo †, quod rectores fraternitatis vrbis ipsum ad reuelandũ fures, & quod super quodam furto sibi tãquam sacerdoti fuerat reuelatum, vel ad satisfaciendum exinde damnum passo arctare nitentes, in eum (nisi alterum præmissorum efficeret) tulerunt sententiam interdicti. Quia igitur pernitiosum esset prædictũ presbyterum sibi taliter credita reuelare c, ac cogi ad id quod non rapuit d, exoluendum: Discretioni tuæ mandamus, quatenus prefatos rectores corã te conueniens, iniungas eisdem, vt à memorati presbyteri grauamine penitus conquiescant.

¶ Idem Præposito R. & I. archidiacono Suessionen.

¶ *Priuati homines regulariter nequeũt constituere collegium, & habere signa collegij, nisi eis aliter concedatur.*

CAP. XIIII.

DIlecta † in Christo filia abbatissa Iotren. nobis insinuare curauit, quòd cum presbyteri & clerici Iotren. ecclesiæ Meldẽn. diœcesis, non consueuerint proprium habere sigillum, nec sint vnum corpus e, ita quòd capitulum appellaretur †: nihilominus contra voluntatem ipsius (quæ ipsorum caput est, & patrona) sigillum habere contendunt: & infra.

¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus si vobis constiterit ita esse, dictis presbyteris & clericis auctoritate nostra inhibeatis f expresse, ne præsumant, vel de nouo fabricare sigillum, vel vti eo, si forte nouiter † fuerit fabricatum.

† Vide Hostiensem in summa tit. de excessib. prælat. §. subditi vero. & de materia sigilli cõsule Specul. tit. de citatione. §. 5. Cassaneũ in consuetu. ducatus Burgundię in eõ clusione operis. & Guidonem Papę de cisione 481.

† appellent

† nouum

CASVS. Presbyteri & clerici Iotren. ecclesiæ Meldẽn. diœcesis cum non consueuerint habere sigillum, nec sint vnũ corpus, ita quòd capitulum appellaretur, nihilominus contra voluntatem abbatissæ Iotren. ecclesiæ (quæ est ipsorũ caput & patrona) proprium sigillũ habere cõtendunt: vnde abbatissa significauit hoc domino Papæ: mandat Papa quibusdam, quatenus si eis constiterit ita esse, dictis presbyteris & clericis auctoritate domini Papæ præcipiant expresse, ne præsumant vel de nouo fabricare sigillum, vel vti eo, si forte nouiter fuerit fabricatũ. Not. quòd qui non sunt vnũ corpus, nec faciunt vnũ collegium, non debent habere commune sigillum.

¶ *Glo. seq. tractat quinque modos quibus dicitur corpus, ponens differentiam inter corpus, &c.*

e ¶ *Nec sint vnum corpus.*] Not. quòd qui non sunt de vno collegio, vel etiam de vna societate, non dicũtur vnum corp⁹, vt hic patet: quia clerici isti erant clerici Iotrensis ecclesiæ deseruientes ibidem, qui non dicuntur facere collegium, sed sunt ibi beneficiati, licet oẽs subsint abbatissæ: vnde non sunt vnum collegium, siue vnum corpus, nec possunt constituere vnum procuratorẽ siue actorem pro aliqua causa. ff. quod cuiusque vniuersita. l. 1. §. 1. illi ergo soli faciunt vnum corpus, qui sunt in vno collegio, vel societate, vt l. prædicta. Vnde not. quòd corpus multis modis dicitur: omnes enim fideles possunt appellari vnum corpus siue vna ecclesia per fidem & charitatem, siue perfectionem gratiæ. supra de sum. tri. c. 2. cuius caput est Christus. 3. q. 4. Engeltrudam. ita quòd alter alterius onera portet. 50. dist. ponderet. Item collegium siue vniuersitas dicitur vnum corpus, cuius Prælatus dicitur caput. supra de his quæ fi. à præla. sine consen. cap. nouit. & tale corpus potest habere sigillum. supra de appella. significauit. & 73. dist. in nomine. in fi. & actorem & arcam communem, vt ff. quod cuiusque vniuer. l. 1. sed cum isti clerici taliter non fuerint vnum corpus, sigillum cõmune habere non debent, vt hic patet. Item vnũ dicitur corpus quod vno clauditur spiritu, vt homo, lignũ, animal: Aliud dicitur corpus quod habet partes integrales seu cohærentes, vt domus: Aliud quod habet partes distantes, vt grex, populus, collegium. ff. de vsucap. l. rerum mixtura. Si enim petisti in iudicio corpus, quod habet partes integrales, vt domum, & succubuisti, si postea petas aliquid de domo, puta cœmenta, vel lignum, puta cum fuerit dissolutum à domo, non obstat exceptio rei iudicatæ. ff. de excep. rei iudi. si quis cum totum. §. item si quis fundũ. Si vero petas totũ corpus quod habet partes dictãtes, puta gregem, & succubuisti. si postea petas aliquod caput de grege, quod fuit ibi, obstat exceptio. si vero non erat ibi, non obstat. ff. de excep. rei iudic. si cum argẽtum. 5. 1. Item episcopus cum capitulo suo facit vnum corpus, cuius ipse est caput, sed cum clero ciuitatis vel dioecesis non dicitur facere vnum corpus. supra de testa. requisisti. §. secus. & infra de verb. sig. cum clericis. Sic abbatissa ista cum clericis ecclesiæ Iotrensis, licet ipsa sit caput, non facit vnum corpus.

¶ *Glo. seq. obiicit & soluit.*

f ¶ *Inhibeatis.*] Sed quare prohibetur istis habere sigillũ, cum quilibet possit habere sigillum? Ratio quare, iam reddita est superius: quia cum isti non essent vnum corpus, volebant facere sigillum cõmune tã quam essent vnum corpus siue collegiũ, & per hoc vr fieri præiudiciũ abbatissæ cui suberãt: quasi q; per se forte expedirẽt negotia, quæ sub ipsa, vel auctoritate ipsius tractari debebant: quia & hoc præmisso

aliud

Universidad de Deusto

aliud attentarent in preiudiciũ monasterij. sed si quilibet rector per se vel cum collegio suo vellet habere sigillum,non prohiberetur.

Grauem.] Primo decisè narrat factum,quod sub triplici disiuncti ua puniri mandat:ibi,*Discretioni*. Abbas.

CASVS. Archidiaconus Ambiañ.veniens contra fidem præstitam & debitam reuerentiam se mel, & secundo episcopum proprium suum dominum esse denegauit: Ité in foro seculari deposuit contra eum super rebus spiritualibus quæstionem:Item causam & consilium præbuit fratri ipsius archidiaconi, & complicibus suis aduersariis episcopi & inuasoribus epi & sociorum eius,& ita contra fidelitaté in tribus peccauit: episcopus Ambiañ. grauem de ipso archidiacono corã Papa deposuit quæstionem:Vnde mandat Papa quibusdã,quatenus si cõstiterit ipsum archidiaconum semel& secundo contra fidem& reuerentiam præstitam, episcopum prædictum dominũ suum denegasse, vel in foro seculari contra ipsum super rebꝰ spiritualibus quẽstionẽ deposuisse,vel causam& consilium præbuisse aduersariis episcopi cõtrà ipsum, eundem archidiaconum tamquam putridum membrum (ne sana inficiat) ab Ambiañ.ecclesia perpetuo abscindant,&beneficia sua per eos,ad quos donatio pertinet, perfonis idoneis faciant assignari. Nota qualiter punitur clericus,qui negat Prælatum suum dominum suum esse. Item qui trahit ipsum in foro seculari pro re spirituali,vel quifacit cõtra fidelitatem, perdere debet feudum. Item vbi plura narrantur, quorũ alterum per sesufficit ad priuationem beneficij, alterum probari sufficit. Item membrum putridum abscindi debet, ne sana membra inficiat. Item clericus qui negat episcopum dominũ suum esse,vel ipsum trahit ad iudiciũ seculare, vel dat consilium aduersari is suis contra ipsum per sententiam perdit beneficia sua,non ipso iure, si cut fecit archidiaconus iste.

a ¶ *Archidiaconum.*] Ambianẽsi.scilicet.

¶ *Gl.se.recitari potest.signãdo& soluẽdo ℈riũ de regula vltima,&c.*

b ¶ *Homagii.*] Homagium hic appellant fidelitatem &obedientiam, quã ratione archidiaconatus prẽstitit episcopo,quod licet.23. dist.quã quam. ℨ. de iureiu.nullus.aliàs non licet exigere homagium.ℨ.de reg. iur.indignum.& ℨ. de simo.ex diligenti.& sic iste archidiaconus fidelitatem & debitam reuerentiam violauit multipliciter prout sequitur,merito ergo punitus fuit.

c ¶ *Negasse.*] ipso facto veniendo contra fidelitatem & debitam obedientiam,dando consilium inuasori episcopi, & fratri eiusdem archidiaconi ℨ ipsum episcopum, qui traxit ipsum ad iudicem seculare m : & ibi forte publice ipsum dominum suum esse negauit, & ita se mel & secundo venit contra fidem,vnde puniri debuit.

d ¶ *In foro seculari depositisse.*] Arg. est hic manifestum. q̃ sola conuentio sufficiat ad hoc,vt cadat à iure suo,licet non fuerit lité ꝓtestatꝰ .De hoc dictũ est ℨ. de foro compe.si diligenti.sed forte hoc est,quia deliquit cõtra dominũ suũ,vnde fortius puniri debet.arg.ff. de re mili.omne delictum.1.respon.6.1 quia omnis cõtumacia aduersus præsidem,capite punienda est , vt ibi dicitur : vnde iste ab omni officio & beneficio priuatur.

e ¶ *Causam vel consilium.*]Si dedit consilium cõtra dominũ suũ , cui fidelitaté suã debet seruare , venit cõtra fidem promissam, & iuramẽtũ fidelitatis. ℨ. de iureiur. ego N.& c.quærelã.vnde indignus est beneficio quod habet ab eo. 22. q. vlt.de forma. & ideo priuari debet beneficio.ar. 96.dist.si Imperator.& ℨ. de postu.c. vlt. Sic enim iste ingratus fuit contra eꝑm suum à quo beneficium habuit,quare ipso priuari debuit. ℨ. de dona.propter eius ingratitudinem.C.de reuo.don. l.vlt. Ber.

f ¶ *Membrum putridũ.*] Ergo abiiciendus est ab ouili , ne inficiat sanas oues.ℨ.de sta.mo.ea quę. 1.respon.in fin.& 45.dist. sed illud.& 24.q. 3. rescandæ. Ex tribus causis archidiaconus iste reddidit se indignum : Primo quia negauit eꝑm dominum suum esse:Secundo quia traxit illum ad iudicium seculare : Tertio quia dedit causã siue consiliũ contra dominum suum, & sic venit contra fidelitatem.

g ¶ *Abscindatis.*]Et ita per sẽtẽtiam perdit beneficia,non ipso iure. sic qui trahit alium in vetitum examen,perdit causam per sententiam,non ipso iure,prout not.ℨ.de for. compe. si diligenti. in gl.sed nunquid.B.

Nimis.] Duæ sunt partes:Prima narrat grauamina,in secunda:ibi, *Quocirca.* mãdat abstinere.Abbas.

CASVS. In capitulo isto reprehenditur auaritia siue auiditas Prælatorum,quam exercent ℨ viros religiosos, qui dimiserunt omnia propter Deum : & enumerantur multa , vt in ipsa littera continentur:In fine mãdat dominus Papa quatenus vniuersi & singuli Prælati à prædictis grauaminibus desistãt, subditos suos ab huiusmodi arctius compescendo. Nota hanc decre.contra auaritiam & cupiditatẽ prælatorum.

h ¶ *Nimis iniqua.*]In capite isto reprehenditur auaritia siue auiditas prælatorum,quam exercent contra viros religiosos,qui omnia renũtiauerunt propter Deum,in pluribus,vt in littera patet.

i ¶ *Donatur.*]Hoc nullo modo debent Prælati ecclesiarum sibi vsurpare,quod pia deuotione fidelium confertur religiosis in vita.ℨ.de sepult.de his.& ℨ.de sta.mo.c.n. & hoc solum debent ibi habere , quod canones permittunt.18.q.2.hoc tantum.quàm sit.luminoso.

k ¶ *In ornamentis.*]De his enim relictis & aliis quæ ad diuinum cultum pertinent,nihil percipere debent ª , quamuis de aliis rebus relictis in testamento possunt percipere suã partem.ℨ.de testamẽ.c. vlt.& ideo ab his prẽcipue & ab aliis grauaminibus debent humiliter abstinere,cum omnia dimiserint propter Deum,& elegerint in paupertate domino deseruire.ℨ.c. proxi. in prin.

ij *Nimis.*]Duæ sunt partes,vt in præcedenti.Secunda:ibi,*Quocirca.* Abbas.

CASVS.

¶Idem †sancti Auberti archidiacono, abbati de Annona , & Præposito Cameracesi.

¶ *Qui contra iuramentum negat Prælatum dominum suum,vel coram iudice seculari de ipso cõqueritur,vel ipsum inuadit,deponi debet.*

CAP. XV.

GRauem † & dolore non vacuam:& infra. ¶ Discretioni vestræ mandamus,quatenus si vobis constiterit archidiaconum ª semel & secundo , contra fidem homagij ᵇ præstiti , ac debitam reuerentiam,episcopum suum esse dominum negasse ᶜ †vel in foro seculari deposuisse ᵈ contra eum,super rebus spiritualibus quæstionẽ: aut tam inuasoribus episcopi & sociorum eius,quàm fratri eius uel †complicibus suis causam vel consilium ᵉ præbuisse:ipsum tamquam membrum putridum ᶠ ab Ambianẽsi. ecclesia perpetuo abscindatis ᵍ:beneficia sua facientes personis idoneis,per illos,ad quos donatio pertinet,assignari.

¶Gregorius ix.vniuersis ecclesiarum Prælatis.

¶ *Ponit xv. grauamina illata religiosis, à quibus præcipit Prælatos abstinere.*

CAP XVI.

NImis † iniqua ʰ: & infra. ¶ Cum religiosi viri abnegantes salubriter semetipsos , elegerint in paupertate , Christo pauperi ad placitum famulari,tãquam nihil habentes, & omnia possidentes:non desunt plerique tam ecclesiarum Prælati , quàm alij, qui cæca cupiditate seducti,propriæ auiditati subtrahi reputãtes quicquid prædictis fidelium pietas elargitur, quietem ipsorũ multipliciter inquietant †. Volunt namque cõtra regulam à sede Apostolica approbatam, & sui ordinis institutа, ipsis inuitis eorum cõfessiones audire,ac eis iniungere pœnitentias, & Eucharistiam exhibere, nec vo-

a ¶ *Archidiaconum.*] Ambianẽsi.scilicet.

¶ *Gl.se.recitari potest.signãdo& soluẽdo ℈riũ de regula vltima,&c.*

b ¶ *Homagii.*] Homagium hic appellant fidelitatem &obedientiam, quã ratione archidiaconatus prẽstitit episcopo,quod licet.23. dist.quã quam. ℨ. de iureiu.nullus.aliàs non licet exigere homagium.ℨ.de reg. iur.indignum.& ℨ. de simo.ex diligenti.& sic iste archidiaconus fidelitatem & debitam reuerentiam violauit multipliciter prout sequitur,merito ergo punitus fuit.

c ¶ *Negasse.*] ipso facto veniendo contra fidelitatem & debitam obedientiam,dando consilium inuasori episcopi, & fratri eiusdem archidiaconi ℨ ipsum episcopum, qui traxit ipsum ad iudicem seculare m : & ibi forte publice ipsum dominum suum esse negauit, & ita se mel & secundo venit contra fidem,vnde puniri debuit.

d ¶ *In foro seculari depositisse.*] Arg. est hic manifestum. q̃ sola conuentio sufficiat ad hoc,vt cadat à iure suo,licet non fuerit lité ꝓtestatꝰ .De hoc dictũ est ℨ. de foro compe.si diligenti.sed forte hoc est,quia

† Aliàs ita: Idem abbati sancti Auberti archidiacono de Annona & præpositio Cameracesi.

† Vide Hostiensem superiori c. citatũ, & Con tium qui ad dit hoc omisa à Raymũdo, vnde plenius hæc intelligentur.

† denegasse.

† Aliàs ita: eum complicibus, &c.

† Circa personas regulares seu religiosas, & in quibus teneatur episcopis, aliisque prælatis obedire,multa statuit cõcilium Trident. sessio. 25.tit.de regularibus,& monialibus.

† inquietẽt

† eligit.

† Vide Albericum in Dictionario verbo:cãpanis & Oldradũ cõs. 227.

† eorundem

† vt.

† De cogendis synodis, &qui sint vocandi, vide sancita demum in concilio Trident. sessio. 24.de reformat. c. 28 de materia vide Iacobatiũ tract. de concilio lib. 2. art. 2. adde c.quod super his,cũ ibi notatis supra de maior. & obedient.

a Hodie secus in Prædicatoribus & Minoribus, per decretalem Bonifa. super cathedram. innouatã per concilium Vien. de sepult. duã. Io. And.

CASVS. Quidã viri religiosi,scilicet fratres Prędicatores & Minores,quorum ordinẽ & regulam sedes Apostolica noscitur approbasse, in arctissima paupertate Christo pauperi famulari elegerũt:sed Prælati ecclesiarum & alij , in multis articulis aggrauare nittuntur eosdem: & enumerantur in littera:vnde mandat Papa vniuersis Prælatis ecclesiarum, quatenus vniuersi & singuli à prædictis grauaminibus omnino desistãt,& subditos suos compescant arctius ab huiusmodi. Nota quòd fratres Prædicatores & Minores ad synodum ire non debẽt. Item iuramẽtum fidelitatis episcop s facere non debent. Item de fructibꝰ hortorũ suorum decimas soluere nõ tenentur: exempti enim sunt ab omnibus præno tatis grauaminibus.

a ¶ *Ad synodos.*] Omnes enim religiosi , qui populum non habẽt , ad synodum ire non tenentur.arg.ℨ. de priuile. ex ore.in fi.& 18.q. 2. §. vlt. & 18. dist. in illa palea eps. quæ conciliũ Turonẽsi.est.De hoc dictũ est ℨ.de off. ord.c. dilectus.

b ¶ *Fidelitatem iuramẽto.*] Ab aliis enim ministris siue rectoribus ecclesiarum,quibus anima rum cura commissa est, hoc requiritur. 23. dist. quanquam.& ℨ. de iureiur.nullus.ab huiusmodi fratres Prædicatores & Minores sunt exẽpti. Et illud videtur intelligi de perpetuis.rectoribꝰ : sed isti nõ sunt perpetui, im mo quasi annuatim mutantur.

c ¶ *De hortorum fructibus.*] De his enim nullas religiosi decimas soluere tenent.ℨ.de deci.ex parte.& leprosi etiã licet nõ sint professi , de hortis decimas non soluũt. ℨ.de eccles. ædi.cum dicat Apostolus. de hortis ergo & de domibus decimas nulli religiosi soluere debent.

d ¶ *De Iudæorum domibus.*] Iudæi. n. de domibus & aliis possessionibꝰ si quas colãt , de cimas soluãt.ℨ.de deci. de terris. & ℨ.de vsur. §to.

e ¶ *A prænotatis.*] in omnibus enim supradictis Prædicatores & Minores fratres exempti sunt,nec possunt cõpelli ad aliqua supradicta facienda.

† altissima

† Hodie qui cunque regulares etiã monachi ad publicac. ꝓcessiones vocati,accedere cõpellun tur: his tantũ exceptis, qui in strictiori clausura perpetuo viuunt. ita conciliũ Tridentẽ.sessio.25.tit. de regularibus, cap.13.

† Ad hæc.

† honorabiles.

† receptores

† Bracarensis & Colubriensis seu Colibriensis episcopatus sunt vetustissimi in Portugalia , de quibus vide to Ioannem Vasæum in annalibus Hispaniæ. c. 20. Et de materia textus & glossæ vide Couarruuiã in cap. alma mater. de sent. excom. lib. 6. in 2. parte relectionis. §. 1. & 2.

† Bracarẽsis

Tanta est.]Violans interdictum,iurisdictione & clauium potesta te se priuat.hoc dicit. Primo ponit & aggrauat culpas episcopi. Secundo:ibi, *Licet autem.* recitat cessionem ipsius,& culpas aliorum fautorum,& irritos decernit actus post interdicti sententiam violatã. Tertio:ibi,*Quia vero.* punit fautores,qui beneficia receperunt,& qui interdictum violarunt,& qui illud seruantes oppresserunt, & eos citari mandat ad curiam. Abb. Sic.

CASVS. Dominus Papa propter quosdam excessus quorundam,cõmissos in quosdam canonicos,& Prælatos,& clericos, & res presbyte rorum regnum Portugalliæ supposuit interdicto. P. episcopus Colubrien.ab initio cœpit seruare interdictum.tãdem mutato consilio vio lauit temere interdictum,delinquendo in dominum Papam,q̃ tulerat ipsum,& in ecclesiam Romanam,cõtemnendo Petri claues,& lędẽdo ecclesiasticam potestate,& alios induxit, immo compulit non seruare interdictum;& quos ad hoc inducere non potuit,post multas iniurias,spoliauit eos dignitatibus , præbendis , & beneficiis suis , & eos coegit exulare,interdicendo & excõmunicando eosdem,& cõferẽdo ꝑdicta fautoribus suis:q̃ omnia idẽ ꝑs in præsentia Papæ & fratrũ ipsius publice recognouit , renuntians episcopatui in manibus domini Papæ,spontanea voluntate:& licet ille renũtiauerit, volens tamẽ dominus Papa vt illi,qui sententiam interdicti violauerant,& receperãt beneficia aliorũ,qui sine causa rationabili nõ debuerant spoliari,non effugiãt impuniti,ne facti peruersitas transeat præsumptoribus in exẽplum:decreuit irritas & inanes omnem institutionem, destitutionem , collationem beneficiorum & dignitatum,præsumptas per dictum episcopum , & excommunicationis & interdicti sententias in quoscunq; prolatas ab eo hac occasione post violationem interdicti : Et quia vbi magis exceditur,grauius est vindicandum , mandat Papa archiepiscopo Bracarẽsi. quatenus omnes illos,quos episcopus intrusit in beneficia & dignitates aliorum, non solum à beneficiis ipsis, verumetiam ab aliis , si qua obtinent,debeat remouere,tam præsumptores prædictos , quã omnes alios qui violauerũt damnabiliter interdictũ ab officio & beneficio suspendendo : & illos , quos constiterit manus temerarias extendisse in personas & res prædictorum canonicorum, prælatorum, & clericorum, ad præsentiam Papæ venire compellat,pro meritis recepturos,inuocato ad hoc si opus fuerit brachio seculari.Nota q̃ qui violat interdictum, in duo videtur delinquere,scilicet in principem & ecclesiam : quia lædit ecclesiasticã potestatem, & contemnit claues Petri.Item post talem violationem & contemptũ sẽtẽtia lata ab ipso violatore & institutio & destitutio irrita est.Item violatores interdicti ab officio & beneficio sunt suspendendi. Item qui grauius excedit,grauius est puniendus : quia vbi maior est culpa , maior debet exerceri vindicta. Item qui violentas manus mittit in clericũ, ad sẽdem Apostolicam ire cõpellitur. Item vbi ecclesia per se non sufficit, inuocare debet auxiliũ brachij secularis. Ber.

† altissima

est ab officio & beneficio,& omni iurisdictione. hoc dicit secundum vnum intellectum.

CAP. XVIII.

TAnta est clauis Petri:& infra. ¶ Ad confusionem P.episcopi quondam Colubrien. nõ potest in memoriam non venire quantũ in nos & ecclesiam Romanam ᶠ deliquerit , despexerit Petri claues ᵍ, & ecclesiasticam læserit potestatem: cum non solum interdicti sentẽtiam, quam seruauerat ab initio, temere violauit, verumetiã induxit alios,immo compulit non seruare ʰ: & quos inducere monitis,& flectere minis ac terroribus, ad violandam interdicti sententiã nulla potuit ratione , post atroces iniurias,amissionem bonorũ , spoliationem parẽtum , dignitatibus, præbendis , & beneficiis spolians coegit miserabiliter exulare : ea suis in hac parte fautoribus,nõ absque præsumptione temeraria cõferendo:quæ omnia idẽ episcopus in nostra,& † fratrum nostrorum ꝑsentia publice recognouit. ¶ Licet autẽ memoratus episcopus in manibus nostris spontanea cesserit voluntate:nolẽtes tamen , vt hi, qui huiusmodi sentẽtiã interdicti non sunt veriti temeritate propria violare,ac recipere dignitates,prębẽdas ac beneficia aliorũ, qui absq; culpa & sine causa rationabili eis fuerant spoliati,seueritatẽ effugiãt canonicæ vltionis:ne facti peruersitas transeat præsumptoribus in exẽplũ ⁱ :auctoritate Dei omnipotẽtis,omnẽ institutionẽ, destitutionẽ,collationẽ ꝑbẽdarũ,beneficiorũ ac dignitatũ ꝑsumptas ꝑ eundẽ eꝑm,& excõiatiõis seu interdicti sentẽtias,in quoscũq; hac occasione prolatas ab eo, post interdicti violationem eiusdẽm, decernimus

† Aliàs ita: & in fratrũ, &c.

a Dicebat Gof. q̃ compellens peccauit grauiꝰ quàm compulsus. 86. distin.tanta. 24. q. 3. qui aliorũ. 11. q. 3 qui resistit. Ioan. And.

f ¶ *In nos & ecclesiam Romanam.*] Vnde magis puniendus fuit qui deliquit in principem,& sine restitutione damnandus.21. dist. in tantum.immo culpam & offensam, quam in Deum & Romanam ecclesiam commisit,remittere non posset. 23.q.4.si is qui. & 63. dist. Salonitanæ.

g ¶ *Petri claues.*]de quibus habes 21.dist.in nouo.vnde habet potestatem ligandi & soluẽdi. 24. q.1.quodcunque. Iste enim contempsit Petri claues violando sententiam interdicti tam per se, quam per alios,quos ad hoc compulit, & tunc suspensus fuit violando interdictum:vt dicitur infra. Ber.

h ¶ *Compulit non seruare.*] Propter hoc non excusantur , cum pro nulla pœna temporali debuerant interdicti sententiam violare.32.q.5. ita ne.licet culpam eorum attenuet ª. supra quod metus causa.sacris. arg.

i ¶ *In exemplum.*]Vt per hoc etiam fiat cæteris interdictio delinquẽdi.2.q.7.quapropter.ℨ.eo.c.1.& ℨ.de Iudæ.ad liberandam.in fi.quia facilitas veniæ incentiuum tribuit deliquendi.23.q.4.est iniusta. Ber.

¶ *Glo.seq. nota. violantem interdictum non posse beneficia conferre vel excommunicare : ponit opi. Ioan. cui opponit , & pro illa allegat contrarium decre.si celebrat.cui respon.Secundo ponit secundã cau-*

sam

sam nullitatis ex parte recipientis collationem, ponens etiam quorũ dam lecturam, cui resistit. Tertio ponit tertiam causam ex parte destitutorum. Quarto prosequitur primum dictum, interserens an interdicto loco, homines loci sint interdicti.

a ¶ *Irritas & inanes.*] Nota, quòd qui non seruat sententiam interdicti, beneficia vel dignitates conferre non potest tanquam suspensus. ɜ de concess. præben. quia diuersitatem. & hic patet manifeste. Item nec talis potest aliquem excommunicare, cum quã tum ad sacramenta ecclesiæ excommunicatus reputetur: quia ex eo q̃ dicit, irritas, patet quòd institutiones & excõiationes sententiæ nullæ fuerunt. 24. q. 1. audiuimus. tamen Ioan. dicit ibi, quòd suspensus tantum ab officio potest ex communicare: sed hoc non videtur, quia cum ipse sit officio priuatus, alium priuare nõ potest, vt hic videtur; si sententia talis tenuisset, illos absoluisset, vt in sententiis excommunicationis fieri cõsueuit: sed hic sententias illas decernit irritas, & inanes. Arg. contra. ɜ. de ele. excom. mi. si celebrat. sed hic longe magis excessit. q̃ ibi: & est diuersus casus; ibi loquitur de suspensione canonis per participationem, hic de suspensione hominis. Item collatio prædictorum nulla fuit: quia illi, quibus collatio facta fuit, non seruauerunt interdictum, nec ex communicatis conferri possunt multo fortius. ɜ. de cle. excom. mini. postulastis. §. 2. & ɜ. de. æta. & qua. cum bonæ. Quidam dicunt, quòd hic plus fuit processum, scilicet, quòd executores qui posuerunt interdictum, excommunicauerunt violatores interdicti; & sic recte dicit, irritas & inanes: sed ex littera huius decre. non colligitur hoc, sic etiã excommunicati fuerunt violatores interdicti. ɜ. de cle. excom. mi. postulastis. §. 2. de institutionibus & destitutionibus nulla dubitatio est, quia sine culpa & absque ordine iuris fuerunt destituti, & ita si nulla fuit destitutio, nulla fuit institutio. 3. q. 6. hæc quippe. & ɜ. de accusat. ad petitionem. & j. de pur. can. c. penul. & ita dubitatio tantum remanet circa sententias excommunicationis & interdicti, & de illis idem credo, vt dictum est. ex eo. n. q̃ tantum exsessit, vt patet in prin. decre. suspensus fuit à iurisdictione: contemnendo enim claues ecclesiæ, amisit potestatem clauium, sicut qui non est ligatus, ex contemptu ligatur. 11. q. 3. c. si is qui. §. cum ergo. & 24. q. 3. notandum. in fi. locus enim [a] interdicitur propter homines, & ita homines sunt interdicti & suspensi, & non locus: quia cum locus sit res inanimata, nec suspendi nec interdici potest, & ita cum dicitur, interdico locum talem: hoc est dicere; interdico homines illius loci, & celebrantes ibidem: & ita celebrãtes in loco interdicto, interdicti sunt & suspensi & irregulares: & ita nec eligere nec eligi, nec etiam postulari possunt. ɜ. de postu. c. 1. & ɜ. de elec. cum inter R. & ɜ. de consue. cum dilectus. ɜ. de cler. excõ. mi Apostolicæ. & si iste episcopus qui violauit interdictum quod ab initio cœperat obseruare, suspensus fuit & irregularis: vnde postea in alios sententias excommunicationis, seu interdicti, aut suspensionis ferre non potuit, & solus Papa cum talibus dispensare potest. ɜ. de re iudi. cum æterni. & j. de sen. excom. cum medicinalis. [lib. 6.] arg. contra. scilicet quòd non sit irregularis vel suspensus. ɜ. de cle. excom. mi. postulastis. §. vlt & hic vbi dicit: suspendas omnes, &c. sed itud ad factum refertur, cum etiam iam essent suspensi violãdo interdictum: sed qui cõmunicat aut etiam celebrat excommunicatus, non est suspensus proprie, nisi à perceptione sacramentorum, aut irregulari: licet aliàs sit puniendus, dũmodo non in cõtemptũ & contra prohibitiones superioris. ɜ. de cle. excom. mi. si celebrat. cum hoc in iure non inueniatur statutum [b]: & ideo non debet extendi hæc pœna. Ber.

b ¶ *Seuerius vindicandum.*] quia vbi maior est culpa, maior exerceri debet vindicta. j. de hære. excommunicamus. §. credentes. vbi inuenies concordantias plures. de hoc sim. ɜ. de æta. & quali. cum bonæ.

c ¶ *Amotis.*] Hæc est pœna illorum, qui non seruant interdictum. ɜ. de cle. excom. mini. postulastis. §. quæsiuistis.

d ¶ *Brachii secularis.*] vt ɜ. de offi. ord. c. 1. & c. quoniã in plerisque, in fi. & ɜ. de iudi. cum non ab homine. vbi enim ecclesia amplius facere non potest, implorare debet auxilium seculare, & compellere, & econuerso. ɜ. de maledi. c. 2. arg.

DE NOVI OPERIS NVNTIATIONE.

¶ *Supra visum est de excessibus Prælatorum in genere, nunc restat videre in specie de excessu, qui fit in ædificando. Abbas.*

¶ *Etiam ecclesia ædificata post nuntiationem noui operis, destruenda est expẽsis construentis. hoc dicit cum sequenti.*

CAP I.

INtelleximus † ex litteris tuis, quòd cũ causa, quæ vertitur inter Priorem sancti Cypriani, & clericos de Rodigio super capella, quæ in præiudicium baptismalis ecclesiæ de Costa, ab eisdem clericis est constructa, fraternitati tuæ delegata fuisset: & infra. ¶ Quia † vero sicut leges nõ dedignantur c sacros canones imitari, ita & sacrorum statuta canonum, principum constitutionibus adiuuantur f: Fraternitati tuæ mandamus, quatenus diligenter cõsiderans, quòd post denuntiationem noui operis, siue iure siue iniuria g aliquid constructum, legalibus debet constitutionib⁹ demoliri: & quia nulla ecclesia in præiudiciũ [h] est alterius construenda †, negotium ipsum secundum legum & canonum statuta non differas terminare.

cros canones imitari, ita & sacri canones principum cõstitutionibus adiuuantur: mandat Papa eidem episcopo, quatenus diligenter consideret, quòd si post denuntiationem noui operis siue iure, siue iniuria aliquid construatur, secundum leges debet demoliri, & secundum canones nulla ecclesia in præiudicium alterius est construenda: vnde negotium ipsum tam secundum leges, quàm secundũ canones nõ differat terminare. Not. quòd leges non dedignantur canones imitari, & econuerso canones legibus adiuuantur. Item post denuntiationem noui operis nihil est faciendum, aliàs totum debet destrui. Item nulla ecclesia in præiudicium alterius est construenda. Item in causis ecclesiasticis secundum leges potest iudicari.

e ¶ *Non dedignantur.*] In Auth. vt cleri. apud proprios episcopos. ad fi. coll. 6. & in Auth. de ec. tit. in prin. coll. 9. & 2. q. 3. c. Enthemiũ. §. hinc colligitur.

f ¶ *Adiuuantur.*] Et ita in causa ecclesiastica leges possumus allegare, vt etiam si canones deficiant, possit iudicari secundum leges. 10. dist. lege. & c. si in adiutorium. 23. q. 2. historia. 54. dist. ex antiquis. arg. contra. 33. q. 2. inter hæc. 32. q. 4. nemo [c] ? Dicas quòd legibus vtendum est in ecclesiasticis causis: nisi canonibus contradicant: quia tunc non. 10. dist. c. 1. & hic in fi. dicitur. & facit ad hoc. C. de no. co. compo. hęc quę. ibi, præterquam si iuris diuisione aliqua adiuuentur. ɜ. de mal. c. 2. vbi de hoc.

g ¶ *Siue iure, siue iniuria.*] Hoc sumptum est ff. de no. ope. nun. l. prætor. §. ait prætor. & l. 2. & est simile in excõiatione, quæ tenet semper, siue iusta siue iniusta. 11. q. 3. c. 1. tanta est enim vis denuntiationis, vt si aliquid fiat post denuntiationem ante remissionem vel satisdationem de opere demoliendo, etiam si ius habeat ædificandi, in totum debet demoliri. l. prædic. prætor. §. 1. & hic. & j. c. proxi. & hæc denuntiatio facienda est in re præsenti, & in ipso opere, & non tantum domino, sed illis qui ibi sunt. ff. eo. de pupillo. §. nuntiare. de hoc dicitur. j. c. proxi. & hoc ideo, quia nuntiatio ista in rem est. & non in personã. ff. eo. operis noui nuntiatio. vnde cuicũq; fiat, tenet. ff. eo. cuilibet. alibi facta q̃ in re, nõ tenet. ff. eo. de pupillo. §. si q̃s forte. qđ põt intelligi q̃ nõ tenebit quo ad hoc, vt non teneatur demoliri opus factũ, cũ ius habeat ædificandi, quod fieret si esset factũ in re, vt hic dicit. Et not. q̃ tot debent esse denuntiationes & tot remissiones, quot sunt loca in quibus ædificatur. ff. eo. tit. de pupillo. §. si in pluribus. Lau.

h ¶ *In præiudicium.*] Hæc est alia causa demoliendi ædificium. in præiudicium enim ecclesiæ parochialis alia fieri non debet. 16. q. 1. ecclesiæ. & c. quicunque. & ɜ. de eccl. ædi. ad audientiã 1. nisi iusta causa subsit, vt ibi dicitur: & tunc id fieri debet auctoritate episcopi.

Cum

TITVLVS XXXII.

De noui operis nuntiatione.

¶ Lucius iij. Paduano episcopo.

INtelleximus] Ædificiũ post nũtiationẽ noui operis demoliri debet expensis construentis. hoc dicit. In prima cõsultatio: In secunda 2. cõpilatio. responsio: ibi, *Quia vero.* Abbas.

CASVS. Clerici de Rodigio cœperunt ædificare quandam capellã in præiudicium ecclesiæ de Costa, ab eisdem clericis est constructa, fraternitati tuæ delegata fuisset: & infra. ¶ Quia † vero sicut leges nõ dedignantur c sacros canones imitari, ita & sacrorum statuta canonum, principum constitutionibus adiuuantur f: Fraternitati tuæ mandamus, quatenus diligenter cõsiderans, quòd post denuntiationem noui operis, siue iure siue iniuria g aliquid constructum, legalibus debet constitutionib⁹ demoliri: & quia nulla ecclesia in præiudiciũ [h] est alterius construenda †, negotium ipsum secundum legum & canonum statuta non differas terminare.

¶ Innocentius iij. Cantuariẽsi archiepo.

¶ *Summatur vt supra, cap. proximo.*

CAP. II.

CVm † ex iniuncto: & infra. ¶ Fraternitati tuæ mandam⁹, quatenus quicquid ædificatũ est in ecclesia de Lamech, post noui operis nuntiationẽ, expẽsis [a] tuis facias penit⁹ demoliri, eo nõ obstãte, si etiam absens extiteris: cũ cautum [b] sit legitima sanctione, vt si is, cui opus nouũ fuerat † nuntiatum c, ante remissionẽ [d] † ædificauerit, deinde agere cœperit ius sibi esse ita ædificatum habere, sibi debeat actio denegari: reducens prorsus in irritũ, quicquid de instituendis ibi canonicis, & aliis ad ipsam ecclesiã pertinentibus, à te vel prædecessore tuo cognoscitur ordinatũ, eorũ redditibus ad statũ pristinũ reuocatis: quos ab obligatione præstiti iuramenti, pro eo q̃ ibidẽ instituti fuerunt, auctoritate nostra, per te denuntiari præcipimus absolutos. cum enim amodo nõ teneat principale [e], quicquid ex eo, vel ob id secutũ est, sub præmissa districtione decernimus irritandum. & infra. ¶ Super eo quoque nõ sufficimus admirari, quòd cum viri religiosi monachi Cãtuariẽn. qui omnia dimiserunt pro Christo, tot laboribus & periculis personas & res nõ dubitauerunt † frequenter exponere (quod nõ † fecissent, nisi cognoscerẽt præmissa respicere in graue Cantuariẽn. ecclesiæ detrimentum) tu saltem pro vitando tã graui scandalo proximorum, ab huiusmodi etiam tibi prohibitis non cessasti: cum sacræ scripturæ testimonio debueras † dicipiendo, quòd licet opera illa, quæ sine mortali peccato omitti non possunt, non sunt † pro vitando scandalo † dimittenda [g], nec ea debeant pro scandalo vitando cõmitti, quæ sine mortali peccato cõmitti non possunt; ab his tamen, quæ sine mortali peccato committi possunt pariter & dimitti, sit pro scandalo tollendo [h] cessandum, & eis etiã, p vitãdo scãdalo infistẽdũ: vnde Apostolus: Si scãdalizatur frater, nõ comedam carnes in ætẽrnũ. & Dominus in Euãgelio contra eos, qui scandali præstant materiam: Væ, inquit, homini illi, per quem scandalum venit. & cætera.

hoc fecit. ff. quod vi aut clam. si alius. 1. responso. & l. denique. §. vlt.

b ¶ *Cautum sit.*]ff. eo. l. 1. §. in operis. denegatur huic actio: quia fecit contra denuntiationem ante remissionem.

c ¶ *Nuntiatum.*] Denuntiatio noui operis ad ea tãtum pertinet, quæ solo coniuncta sunt, vel in solo fiunt, non ad alia. ff. eo. l. 1. §. hoc autem edictum. opus autem nouum facit, qui ædificando vel detrahendo pristinam operis faciem immutat. ff. eo. l. 1. §. opus nouum. non autem si qs reficit antiquum. ff. eo. l. 1. §. si quis ædificium. & ɜ. de Iudæis, consuluit. Illud præterea scias, q̃ qui denũtiat nouũ opus, primo iurare debet, q̃ non calumniæ causa denuntiat. ff. eo. de pupillo. §. qui opus. & hoc iramentum auctore prætore exigitur antequam iuret, vt ibi dicit. Et qui † simplici verbo nuntiat, hoc ipso cõstituit ipsum, qui ædificat, possessorẽ. secus si per iactũ lapilli. ff. eo. l. 1. §. in operis. & l. de pupillo. §. meminisse. Et ideo melius est hoc facere per lapillum. & hæc denuntiatio locum habet siue fiat ipsi domino, siue procuratori, seruo vel puero, vel ipsi fabro, qui ædificat. ff. eo. de pupillo. §. nuntiare. dum tamen in præsenti re, vt ibi dicitur, vt dixi. ɜ. c. proxi. Competit autem denuntiatio non tantum domino, sed etiam emphyteutæ & creditori. ff. eo. in prouinciali. §. vlt. & §. si ego. & l. creditori. Et si ædificetur in publico, quilibet ciuis admittitur ad denuntiandum, vt l. prædicta, in prouinciali. §. vlt. Item competit vsufructuario, sed non contra dñm, ita tamẽ q̃ vsusfructus non sit deterior. ff. de remiss. l. 1. §. 2. Item seruus nuntiare non potest, sed ei potest denuntiari. ff. eo. de pupillo. §. 1. nisi nomine alterius nuntiet. ff. quod vi aut clam. l. 3. Item si antequam ædificatum esset, aliquis ageret cum vicino, ne altius tolleret ædes, nec res defendatur, hoc facere debet prætor, vt ille præfet cautionem non prius ædificare, quàm vltro agat ius sibi esse. ff. eo. §. prius.

d ¶ *Remissionem.*]Remissio quandoque sit expresse [b]. ff. eo. non solũ. §. sciendum. & tacite, scilicet morte, vt ea. l. §. morte. Si autem qui denuntiauit, non vult remittere renuntiationem, cautione etiam sibi oblata, debet peragere causam, si potest, vsque ad tres menses, & alter tenetur expectare non obstante cautione oblata, si non compleuerit causam vsque ad tres menses iusta causa impediente, caueat postea de opere demoliendo, & ædificet. C. eod. l. de operis. quidam non habent ibi hanc rubricam, sed est in tit. de ædi. pri. & fic intellige. ɜ. eo. c. vlt. & c. proxi. qui enim statim vult docere de iure suo, non tenetur recipere cautionem, vt ibi, nisi post tres menses, vt ibi dictum est.

e ¶ *Non teneat principale.*] Destructa enim re, destruuntur priuilegia. ar. j. de verbo. sig. abbate. in fi. & 16. q. 7. & hæc diximus. & ɜ. de fi. instr. inter dilectos. §. cum igitur. C. de legi. non dubium. ff. de colle. illicitis. l. 3. & 18. q. 2. in nullo. ff. de re. iur. nihil dolo. in fi. ff. de fideiuss. fideiussor obligari.

f ¶ *Non fecissent.*]Nota arg. pro monachis, quòd semper præsumuntur iustam litem mouere, cum ipsi sua dimiserint propter Deum. ɜ. tit. proxi. nimis iniqua. in princ. vnde non est præsumendum quòd appetant aliena. arg. 12. q. 1. expedit. in fi. & est simile. 9. q. 2. Lugduneñ.

g ¶ *Pro vitando scandalo dimittenda.*] Not. quòd pro aliquo scandalo [c] vitando non debet quis mortale peccatum committere: quia vtilius scandalũ nasci permittitur, quàm veritas relinquatur. j. de reg. iur. qui scandalizauerit. & illud: Sinite illos, quia cæci sunt. 11. q. 3. inter verba. ɜ. de his quæ vi metusve cau. c. sacris. & 32. q. 5. ita ne. & 1. q. 7. & si illa. Aliàs si aliqua possint fieri vel omitti sine mortali, detrahendũ est iuri, vt hic dicit. & sic possunt intelligi illa iura 50. dist. vt constituetur & omnia consimilia, prout hic sequitur in littera.

h ¶ *Pro scandalo tollendo.*]Propter quod detrahendum est quandoq; seueritati. 50. dist. vt constitueretur. & ius relaxatur propter scandalum siue multitudinem. ɜ. de tempo. ord. c. 2. vbi de hoc. & propter scandalum etiam matrimonium impeditur. ɜ. de spon. cum in tua. & ɜ. de cog. spi. super eo. ɜ. de cle. con. cum olim.

a ¶ *Licet*

† Aliàs inseruerit, & quis dicatur intrusus tradunt citati in c. ad aures. supra eo. titul.

† violarant † Hæc duo verba: auctoritate Apostolica. desunt in aliquot manuscriptis, & in impressis paulo vetustioribus.

† Vox, sententiã, deest in antiquis exemplaribus.

a Quod sequitur fuit additio à tempore Innocentij vt hic obseruat Io. And. Iam hæc opinio glossæ cõmuniter reprobatur, vt docet Couarruuias in c. alma mater. de sent. excõmu. lib. 6. in 2. par. relectio. §. 1. nume. 8.

b Aliàs prohibitum.

† Cap. vnic. tit. de noui operis nuntiat. in 3 compilatione. Consule Hostiensem in præcedenti ca. citatum.

† fuerit.

† de hac remissione, q̃ & tacite, & expresse sieri potest, vide Hostien. Lamech post noui operis nuntiationẽ suis expensis faciat penitus demoliri, eo non obstante si absens fuerit, cum in lege sit cautum, vt si ille cui opus nouum fuerit nuntiatum, ædificauerit ante remissionẽ, & postmodum agere cœperit ius sibi esse ita ædificatũ habere, debet sibi actio denegari, & in irritum reducat quicquid de instituendis canonicis ibidem, & aliis ad ipsam ecclesiam pertinẽtibus ordinatum est ab ipso, vel ab eius antecessore; & canonicos ab obligatione præstiti iuramenti denunciet absolutos auctoritate Papæ, quia ex quo principale non tenet, quicquid ex eo, vel ob id secutum est, debet irritari.

¶ SVPER EO QVOQVE. In §. isto dicit Papa, quòd multum miratur, quòd monachi Cantuariẽsi. cum omnia dimiserint propter Deum, tot laboribus & periculis personas & res non dubitauerunt frequenter exponere: quod nullo modo feciſſent nisi cognoscerent præmissa in præiudicium Cantuariẽsi. ecclesiæ redundare: archiepiscopus pro vitando scandalo ipsorum ab huiusmodi iniuriis non cessauit, cum scriptura dicat, quod illa quæ sine mortali peccato omitti non possunt, non sunt pro scandalo vitando dimittenda, nec illa debent pro scandalo vitando committi, quæ sine peccato mortali committi non possunt, tamen ab illis quæ sine mortali peccato committi possunt & dimitti pro vitando scandalo cessandum est, & eis etiam in sistendum est: vnde Apostolus: Si scandalizatur frater, non comedam carnes in ætẽrnũ: & Dominus in Euãgelio contra eos, qui scandali præstant materiam: Væ, inquit, homini illi, per quem scandalum venit. & licet scandalũ maiorũ sit vitandum, vitandum est etiam & minorum. In fine dicit, quòd contradictioni suæ taliter finem imponat, quòd cõtradictio præterita per virtutem obedientiæ valeat expiari. Nota q̃ quicquid factum est post denuntiationem noui operis, expensis eius cui denuntiatum est, demoliri debet: nec debet quis audiri, si dicat ius sibi esse. Item destructo principali, & accessoria destructa sunt. Item arg. pro religiosis, quòd semper præsumuntur iustam causam habere. Item arg. quòd pro vitando scandalo quandoque detrahendum est seueritati. Item propter scandalum peccatum mortale committi non debet. Item scandalum minorum vitandum est, sicut maiorum.

¶ *Glossa sequens obiicit & soluit, & de summatione ipsius, & duarum quæ sequuntur proxi. dixi. supra c. 1.*

a ¶ *Expensis.*] Sed quare suis expensis debet destruere, cum non fuit ei denuntiatum nouum opus? quia absens fuit, vt hic sequitur in littera: immo sufficit quòd præfet patientiam, vt monachi destruant. ar. ff. de alien. iu. mu. causa fa. l. 3. §. item si. & hæres in pœnam non succedit: vnde sufficit patientiam præstare. ff. eo. l. pen. ? Sed dic quòd denuntiatio fuit facta prædecessori, vnde tenetur iste sicut ille, cum ei successerit in vitium. ɜ. de iudi. quia V. & ɜ. de resti. spo. sępe. & hoc edictum datur hæredi & in hæredẽ, cum in vitium succedit, & etiam post annum. ff. eo. l. prætor. in fi. ɜ. de testib. significauerunt. & sic suis expensis debet demoliri. ɜ. c. proxi. & C. eo. l. vnica. si vero ædificatum sit dño inuito, tunc sufficit præstare patientiã: Vel si seruus sine iussu domini

b ¶ *Cautum sit.*]ff. eo. l. 1. §. in operis. denegatur huic actio: quia fecit contra denuntiationem ante remissionem.

c ¶ *Nuntiatum.*] Denuntiatio noui operis ad ea tãtum pertinet, quæ solo coniuncta sunt, vel in solo fiunt, non ad alia. ff. eo. l. 1. §. hoc autem edictum. opus autem nouum facit, qui ædificando vel detrahendo pristinam operis faciem immutat. ff. eo. l. 1. §. opus nouum. non autem si qs reficit antiquum. ff. eo. l. 1. §. si quis ædificium. & ɜ. de Iudæis, consuluit. Illud præterea scias, q̃ qui denũtiat nouũ opus, primo iurare debet, q̃ non calumniæ causa denuntiat. ff. eo. de pupillo. §. qui opus. & hoc iramentum auctore prætore exigitur antequam iuret, vt ibi dicit. Et qui † simplici verbo nuntiat, hoc ipso cõstituit ipsum, qui ædificat, possessorẽ. secus si per iactũ lapilli. ff. eo. l. 1. §. in operis. & l. de pupillo. §. meminisse. Et ideo melius est hoc facere per lapillum. & hæc denuntiatio locum habet siue fiat ipsi domino, siue procuratori, seruo vel puero, vel ipsi fabro, qui ædificat. ff. eo. de pupillo. §. nuntiare. dum tamen in præsenti re, vt ibi dicitur, vt dixi. ɜ. c. proxi. Competit autem denuntiatio non tantum domino, sed etiam emphyteutæ & creditori. ff. eo. in prouinciali. §. vlt. & §. si ego. & l. creditori. Et si ædificetur in publico, quilibet ciuis admittitur ad denuntiandum, vt l. prædicta, in prouinciali. §. vlt. Item competit vsufructuario, sed non contra dñm, ita tamẽ q̃ vsusfructus non sit deterior. ff. de remiss. l. 1. §. 2. Item seruus nuntiare non potest, sed ei potest denuntiari. ff. eo. de pupillo. §. 1. nisi nomine alterius nuntiet. ff. quod vi aut clam. l. 3. Item si antequam ædificatum esset, aliquis ageret cum vicino, ne altius tolleret ædes, nec res defendatur, hoc facere debet prætor, vt ille præfet cautionem non prius ædificare, quàm vltro agat ius sibi esse. ff. eo. §. prius.

d ¶ *Remissionem.*]Remissio quandoque sit expresse [b]. ff. eo. non solũ. §. sciendum. & tacite, scilicet morte, vt ea. l. §. morte. Si autem qui denuntiauit, non vult remittere renuntiationem, cautione etiam sibi oblata, debet peragere causam, si potest, vsque ad tres menses, & alter tenetur expectare non obstante cautione oblata, si non compleuerit causam vsque ad tres menses iusta causa impediente, caueat postea de opere demoliendo, & ædificet. C. eod. l. de operis. quidam non habent ibi hanc rubricam, sed est in tit. de ædi. pri. & fic intellige. ɜ. eo. c. vlt. & c. proxi. qui enim statim vult docere de iure suo, non tenetur recipere cautionem, vt ibi, nisi post tres menses, vt ibi dictum est.

e ¶ *Non teneat principale.*] Destructa enim re, destruuntur priuilegia. ar. j. de verbo. sig. abbate. in fi. & 16. q. 7. & hæc diximus. & ɜ. de fi. instr. inter dilectos. §. cum igitur. C. de legi. non dubium. ff. de colle. illicitis. l. 3. & 18. q. 2. in nullo. ff. de re. iur. nihil dolo. in fi. ff. de fideiuss. fideiussor obligari.

f ¶ *Non fecissent.*]Nota arg. pro monachis, quòd semper præsumuntur iustam litem mouere, cum ipsi sua dimiserint propter Deum. ɜ. tit. proxi. nimis iniqua. in princ. vnde non est præsumendum quòd appetant aliena. arg. 12. q. 1. expedit. in fi. & est simile. 9. q. 2. Lugduneñ.

g ¶ *Pro vitando scandalo dimittenda.*] Not. quòd pro aliquo scandalo [c] vitando non debet quis mortale peccatum committere: quia vtilius scandalũ nasci permittitur, quàm veritas relinquatur. j. de reg. iur. qui scandalizauerit. & illud: Sinite illos, quia cæci sunt. 11. q. 3. inter verba. ɜ. de his quæ vi metusve cau. c. sacris. & 32. q. 5. ita ne. & 1. q. 7. & si illa. Aliàs si aliqua possint fieri vel omitti sine mortali, detrahendũ est iuri, vt hic dicit. & sic possunt intelligi illa iura 50. dist. vt constituetur & omnia consimilia, prout hic sequitur in littera.

h ¶ *Pro scandalo tollendo.*]Propter quod detrahendum est quandoq; seueritati. 50. dist. vt constitueretur. & ius relaxatur propter scandalum siue multitudinem. ɜ. de tempo. ord. c. 2. vbi de hoc. & propter scandalum etiam matrimonium impeditur. ɜ. de spon. cum in tua. & ɜ. de cog. spi. super eo. ɜ. de cle. con. cum olim.

† debeas.

† sint

Vide B. Thomam 2. 2. q. 43. ar. 7.

1. Cor. 8.

Matt. 18.

b Hanc glossam apertius intelliges, si legas Hostiensem citatum per textu.

c Adde an ius canonicum vel ciuile præualeat, not in Auth. cassa. per Cy. C. de sacrosanc. eccl. gl. no. Iofitur. de nupt. in gloss. 1.

c Pro intellectu huius glossæ uide B. Thomam 2. 2. q. 43. art 7.

a ¶ *Licet*

Universidad de Sevilla Biblioteca

Matt. 18.

a ¶ *Licet maiorum.*] id est, diuitum & potentum, qui sociam habent multitudinem, 23.q.4. non potest Ber.

Significantibus.] In prima narrat factum appellationis remedio relatum: In secunda dat iudicem: ibi, *Ideoque*. Abbas.

CASVS. Quidam ciuis Parisien. N. nomine cœpit ædificare in platea sanctæ Oportunæ Parisien. in præiudicium ipsius ecclesiæ: canonici ipsius ecclesiæ denuntiauerunt ei nouum opus, deponentes de ipso super hoc coram officiali Parisien. Archidiaconi quonem, & offerentes se probaturos incontinenti, plateam illā ad suam ecclesiam pertinere, & illū in suū præiudiciū ædificare: vñ petebāt illū prohiberi ne ædificaret, non obstante quòd dictus N. offerebat cautionem de opere demoliendo, si appareret ipsum N. ius ædificandi non habere: officialis interloquendo decreuit, probationes canonicorū admittēdas, & ab opere interim cessendū: à qua interlocutoria idē N. ad Senonen. curiā appellauit: officialis curiæ Senonen. interlocutoriā illācassauit, decernēs prædictum N. procedere in opere construendo, in præstita prius cautione de ipso demoliendo, si ius non habuerit, nō admissis probationibus clericorum: prædicti canonici ad sedem Apostō. appellauerunt: Mandat Papa, quatenus si est ita, quicquid factū est post huiusmodi appellationem, in statum pristinū reuocetur, & post, &c. Nota q quicquid factū est post denuntiationem noui operis, debet demoliri, nō obstāte cautione oblata de opere demoliēdo si ius nō haberet.

† Vide plene per doctores in l. 1. ff. de noui operis nunciatio. adde Hostiensem citatum in præcedenti bus cap.

† Aliàs, curiam, idque in recentioribus, nam vetusti codices, ecclesiā, habent.

b ¶ *Incontinenti.*] maxime, quia idē est si vsq; ad tres mēses. ℣. c. proxi. & C.eo.l. vnica. vt plene dictū est in c. proxi. sed multo fortius [a] si hoc incontinenti probare volebant: quia restitutio etiam differtur si incontinenti offerantur probationes. ℣. de restitu. spoli. litteras. & ff. vt in poss. le. fi is à quo. in princip. & ff. ad exhib. l. 3. §. ibidem. fin. supra. de ordin. cog. cum dilectus.

† Aliàs, operare.

a Præsumitur enim de iure illius q̄ non querit diffugia. supra. de præsum. nullus. Ioan. And.

c ¶ *Interloquendo decreuit.*] & bene, quia non obstante cautione illa oblata, tenebatur expectare vsque ad tres menses aduersarios volentes probare de iure suo. ℣. cap. prox. & C. eod. l. vnica. prout dictū est in cap. proxi. quæ determinat per hanc decre. & sequentem.

¶ *Glo. sequens signat contrarium, & remittit.*

d ¶ *Ad Senon. ecclesiam prouocauit.*] Hic omisso [b] episcopo appellatum est ad metropolitanum. & ideo contra. ℣. de appella. dilecti 2. vbi hæc materia plene expeditur.

b Appella batur enim de officiali archidiaconi. q̄ de speciali iure cognoscebat hanc causam. Ioā. And.

Si cui.] CASVS. Quidam denuntiauit nouum opus alicui, qui in suum præiudicium ædificare volebat: ille volebat præstare cautionem de opere destruendo, denuntians nolebat cautionem illam recipere, immo volebat probare præiudicium suum, vel saltem vsque ad tres menses: quæsiuit iste denuntians an deberet audiri? Respondet ei Papa dices, quòd ille, cui ipse nouum opus denuntiauit, tenetur ipsum expectare vsque ad tres menses volentem probare præiudicium sui iuris, non obstante cautione, quæ offertur ab ipso de opere destruendo, si non iure ædificatum appareat. Nota hic & in præcedenti capitulo, quòd non prodest offerre cautionem de opere destruendo, si aduersarius eam recipere noluerit. Item nuntians nouum opus expectari debet ab aduersario per tres menses volente probare præiudicium sui iuris, non obstante cautione de opere demoliendo.

¶ Et licet maiorum [a] scandalum sit vitandum, vitandū est etiam scādalum pusillorum, iuxta testimonium veritatis: Qui scandalizauerit (inquit) vnum de pusillis istis, qui in me credunt, & cætera. Finis ergo his taliter à te imponatur, quòd præteritæ contradictionis rebellio, per virtutem sequentis obedientiæ valeat expiari.

¶ Honorius tertius.

¶ *In optione est nuntianti nouū opus, an intra tres menses de præiudicio suo debeat ostendere, & interim cessetur ab opere: an vero recepta cautione de opere demoliendo, statim ædificari permittat. hoc dicit cum seq.*

CAP. III.

SIgnificantibus † canonicis sanctæ Oportunæ, innotuit nobis, quòd cum super eo, quod N. ciuis Parisien. in quadam platea ecclesiæ suæ, eis prohibentibus in suum ædificabat præiudicium & grauamen, deposuerunt coram officiali Parisien. archidiaconi quæstionē: eis offerentibus incontinenti [b] probare præiudicium & plateam ad suam ecclesiā pertinere: ac petentibus, vt non obstante q̄ dictus N. cautionē de demoliendo opere offerebat, ædificium prohiberi. Et quia idem officialis interloquēdo decreuit [c] probationes eorū admittēdas esse, ac ab opere interim quiescendum, idē N. ad Senon. ecclesiam † prouocauit [d], Sed cum Senon. officialis eadē intelocutoria reuocata decreuerit, ad op⁹ sub cautione de demoliendo ipso † nō admissis eorū probationib⁹ procedendū, prædicti canonici nostram audientiam appellarunt: & infra.

¶ Ideoque mandamus, quatenus si est ita, reuocato in irritum quicquid post appellationem huiusmodi inueneritis attentatum, & cætera.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Summatum est supra cap. proximo.*

CAP. IIII.

IS, cui opus nouū te nuntiasse † proponis, non obstante [e] cautione, quæ offertur ab ipso de opere destruendo, si non iure ædificatum existat, tenetur te per trium [f] mensium spatium expectare, iuris tui præiudicium probare volentē.

TITVLVS XXXIII.

De priuilegiis, & excessibus priuilegiatorum.

¶ Leo Papa †.

¶ *Episcopalis dignitas non debet tribui, nisi locis insignibus, & populosis.*

CAP I.

EPiscopalia gubernacula, non nisi maioribꝰ [g] populis, & frequētioribus ciuitatibus præsidere oportet: ne honor, cui debent excellentiora committi, sui numerositate vilescat [h],

¶ Gregorius † P. subdiacono.

¶ *Non obstante priuilegio fori, potest laicus ecclesiæ malefactor per ecclesiam puniri.*

CAP. II.

SIcut in iudiciis laicorum priuilegia turbare nolumus, ita eis iudicatibus [i] nobis moderata vo

¶ *Glo. seq. obiicit & soluit, ponit. opi. quam reprobat.*

e ¶ *Non obstante.*] Sed contra videtur, quia si ille cui nouum opus denuntiatur, satisfecerit de opere demoliendo, si apparuerit eum iniuste ædificasse, vel per eum non steterit, quo minus satisfecerit, licite potest ædificare. ff. eo. non solum. §. si cum possem. & §. sciendum. & l. prætor. §. 1. & §. hoc interdictum. & §. deinde. & l. stipulatio. aliàs incipit, de noui operis. §. 1. sed hæc intelligēda sunt secundum ea quæ hic, & in c. proxi. dicuntur. & C. de ædifi. priua. l. vlt. c & si statim vult probare præiudicium suum, vel vsque ad tres mēses, audiatur, non obstante cautione, quæ sibi offertur, vt hic dicitur: aliàs recepta cautione ædificat, vel statim, vel post tres menses. & sic intelliguntur contraria; & ita est in optione denuntiantis, an velit statim docere de iure suo, vel vsque ad tres menses, an statim recipere cautionem de opere demoliendo, & postea procedatur in opere. Alij [d] dicunt, q̄ est in potestate illius qui ædificat, dare statim cautionem, vel expectare, vt in continenti vel vsque ad tres menses probet. Sed contrarium verum est, vt hic patet.

c alia sub tit. de noui ope. nun.

† denūtiasse.

d Vt Ioa. & Hugolinus.

f ¶ *Trium mensium.*] Hoc sumptum est de illa l. C. de ædi. pri. l. vlt. Ber.

DE PRIVILEGIIS, &c.

¶ *Supra visum est de excessibus Prælatorum, sed quia quandoque delinquunt subditi excedendo terminos priuilegiorum suorum, & dubitari posset de intellectu priuilegiorum, ideo hic de priuilegiis & excessibus eorum posuit. De hac materia tractatur. 25. q. 2. per totum. facit quod habetur 3. dist. priuilegia. 9. q. 3. c. episcopo. §. sola. vsque ad fi. 11. q. 3. c. priuilegiū. 12. q. 2. c. qui & diuinis & humanis. & repetitur in Sexto & Clem. Abbas.*

† Leo Papa primus epistola. 85. incip. cum in ordinationibus. c. 2. refert Burchardus li. 1. decret. c. 32. & Iuo. par. 5. c. 143.

† Gregorius primus lib. 2. epistola 5. c 44. regestri indict. 11. & cap. 2. eo. tit. in 1. cōpilatione.

EPiscopalis [e] dignitas non debet tribui, nisi locis insignibus, & populosis. Ber.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

g ¶ *Maioribus.*] 30. dist. episcopi. vbi idem dicit. arg. contra 93. dist. legimus. ibi, si auctoritas quæritur. col. 2. post medium cap. in Auth. de referendariis. §. 1. & 2. coll. 2. Sed hoc intellige quantum ad vulgi opinionem: quia vbicunque est, nomen episcopi habet, vt in c. legimus. & sic referas ad factum quod hic dicit.

h ¶ *Vilescat.*] Simile est q̄ sponsa non est statim tradenda, ne sponsus habeat eam minus charam. 27. q. 2. institutum. Ber.

Sicut.] CASVS. Dicit Gregorius, quòd sicut ipse non vult in iudiciis turbare priuilegia laicorum, ita non vult quòd ipsi laici debeant sibi præiudicium aliquod inferre: quod si fecerint auctoritate Apostolica vult eis resistere: & ipsos laicos violentos coercere, non est contra legem agere, sed legi facere subsidium. Nota quòd ecclesia non vult ius alterius sibi arrogare, quia distincta debet esse iurisdictio. Item violentos coercere non est contra legem agere, sed legi subsidium facere.

¶ *Glo. seq. arguit & remittit.*

i ¶ *Præiudicantibus.*] id est, præiudicium facere volentibus ecclesiæ:

a Item quòd ius suū vult, & debet defendere. supra de sent. excom. licet. infra de imm. eccl. quoniam. li. 6. Io. And.

† Ferre subsidium, in regestro.

† In concilio Lateran. sub Alexādro iij. cap. 9. & cap. 3. eod. tit. in 1. compilatione.

b Fallit in ea sul. cœlicolarū. c. de Iudæ. & l. hac lege. C. de pactis. conuen.

† Nunquā.

† Veritatis, in concilio.

† De Templariis & Hospitalariis vide Cassaneū in catalogo gloriæ mundi par. 4. consideratiōe. 64. & 65. & par. 9. consideratione. 4.

lumus auctoritate resistere. Violētos itaque laicos coercere [a], non contra legem est agere, sed legi facere † subsidium.

¶ Alexander iij. in concilio Lateran.

¶ *Religiosi etiam exempti ecclesias, & decimas non debent à laicis recipere sine consensu diœcesanorum. hoc dicit vsque ad §. excommunicatos.*

CAP. III.

CVm † & plantare sacrā religionem, & plantatam fouere modis omnibus debeamus, nusquam † hoc melius exequimur, quàm si nutrire ea, quæ recta sunt, & corrigere quæ profectum virtutis † impediunt, cōmissa nobis auctoritate curemus. Fratrum autem & coepiscoporum nostrorū conquestione comperimus, quòd fratres Templi † & Hospitalis, & alij religiosi indulta sibi ab Apostolica sede priuilegia excedentes [b], cōtra episcopalem auctoritatē multa præsumunt, quæ & scandalum faciunt, & graue pariunt periculū animarū: & infra. ¶ Ecclesias igitur & decimas [c] de manu laicorum, sine consensu episcoporum, tam illos, quàm etiam quoscūque alios religiosos recipere prohibemus, dimissis quascunque contra tenorem istum aliquo tempore [d] receperunt.

¶ *Excommunicati & interdicti omnino non debēt admitti ad diuina, etiam per religiosos exemptos. hoc dicit vsque ad §. in ecclesiis. Abbas Siculus.*

¶ Excommunicatos [e] † quoque & nominatim [f] interdictos, tam ab illis, quàm ab aliis omnibus iuxta episcoporum sententiam statuimus euitandos.

¶ *Religiosi etiam exempti in ecclesiis non pertinentibus ad eos pleno iure, nō instituunt, nec destituunt inconsultis episcopis: sed rationem non exigunt in temporalibus ab institutis. hoc dicit vsque ad §. quòd si.*

¶ In ecclesiis vero suis, quæ ad eos pleno iure [g] non pertinent, instituendos presbyteros episcopis repræsentent, vt eis de plebis cura respondeant. Ipsis vero pro rebus temporalibus rationem exhibeāt competentem. Institutos etiā inconsultis episcopis non audeant remouere.

¶ *Hospitalarij & Templarij semel in anno celebrant in ecclesia posita in loco interdicto, ibi tamen non sepeliuntur corpora mortuorum. hoc dicit vsque ad §. de confratribus. Abbas.*

¶ Quòd si Templarij vel Hospitalarij ad ecclesiam venerint interdictam, non nisi semel in anno [h] ad ecclesiasticum officium admittātur: nec tunc ibi sepeliantur corpora defunctorum [i].

¶ *Confratres exemptorum seu ipsorum oblati, qui in totum non se transtulerūt, iudicari possunt ab ordinariis locorum. hoc dicit, vsque ad fi. Abb. Sic.*

¶ De confratribus † hoc cōstituimus: vt si nō se prædictis fratribus omnino reddiderint, sed in proprietatibus suis omnimodo duxerint remanendū, propter hoc ab episcoporū suorū sententia nullatenus [k] eximantur: sed potestatem vtroque iure, id est, quo ad spiritualia & tēporalia ad religiosos pertineant. Ité Templarij & Hospitalarij semel in anno in ecclesiis interdictis celebrare possunt. Item qui in fraternitate priuilegiatorum recipiuntur, si in propriis possessionibus remanserint, propter hoc a subiectione diœcesani episcopi non eximuntur. Item quod de Templariis & Hospitalariis hic dicitur, ad alios omnes religiosos extenditur. Ité per abusum sue delictum perditur priuilegiū. Et sic nota, q̄ priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate.

† Vide Calixtum Papam 1. epistola. 2. ad episcopos Galliæ. refertur Butchardus li. 11. decret. c. 38. & Iuo. par. 14. c 101.

† Gregorius primus epistola. 85. incip. cum in ordinationibus. c. 2. refert Burchardus li. 1. decret. c. 32. & Iuo. par. 5. c. 143.

b ¶ *Excedentes.*] Vnde illa perdere debēt. 11. q. 3. priuilegiū. 74. dist. vbi.

c ¶ *Ecclesias igitur & decimas.*] Sic 16. q. 7. decimas 4. & ℣. de iure pa. quod autem. de consensu episcoporum possunt ecclesias recipere. ℣. de iurepa. cura [c]. decimas quas habēt laici in feudū, & non aliàs possunt recipere de cōsensu episcoporū. ℣. de his quæ fi. à præla. cū Apostolica. in fi. decimas tamen de laboribus suis non soluunt. ℣. de deci. ex parte.

c Et de domina. pastoralis. Io. And.

¶ *Glossa sequens recitetur per contrarium.*

d ¶ *Aliquo tempore.*] nisi præscriptione muniti fuerint, vel postea consensum episcopi habuerint. ℣. de iurepa. cura.

e ¶ *Excommunicatos.*] quos vitare tenētur, nō obstante aliquo priuilegio. ℣. de senten. excom. nulli. & de iure communi quilibet tenetur. 11. q. 3. excōmunicatos. quod ius per priuilegium nō tollitur, vt in decre. prædicta, nulli.

¶ *Glossa sequens recipit quæstionem.*

f ¶ *Nominatim interdictos.*] Nominatim aliquis dicitur interdictus siue excommunicatus, quando proprio nomine expresso [d] interdicitur, vel aliis circunstantiis. Institu. de exhæredat. liberorum. §. nominatim [e] Ber.

† Præter Panormitanū & alios hic vide Marianum Sozinū & alios in c. 2. supra de foro cōpet. & glossam & Geminianū in ca. q̄ squis. 7. q. 4.

¶ *Glo. sequens exponit, & arg. à cōtrario. Secundo quærit & soluit.*

g ¶ *Pleno iure.*] id est, vtroque iure quo ad spiritualia & temporalia. ℣. eo. quoniam. sed à cōtrario videtur, q̄ si vtroque iure pertineat ad illos, q̄ episcopus nihil possit attentare in illos: quod verum est: & ita institutio & destitutio quo ad temporalia & spiritualia ad ipsos pertinet. 16. q. 2. c. 1. & ℣. eo. quoniam. & sic ecclesiæ istæ eodem gaudēt priuilegio, quo & isti priuilegiati: aliàs verò si pleno iure ad eos non pertineant, seruabitur quod hic dicit. Sed cum pleno iure istæ ecclesiæ pertinent ad istos religiosos ex priuilegio Papæ: quis deponet presbyteros? Potest dici q̄ illi primo vocabunt episcopum diœcesanū, & per eum adiunctis sibi aliis episcopis depositio fiat, sicut faciunt in aliis sacramentis. & hoc collige secundum tenorem priuilegiorum, vt si primo debent recipere sacramenta ab episcopo diœcesano, secūdum quod in priuilegio ponitur, vel etiam à quocūque, & secundum hoc vocabūt isti priuilegiati quoscunque episcopos voluerint: aliàs possunt priuari officio & beneficio per abbates iusta causa interueniente, sed deponere nō possunt, cum ad officium abbatum hoc non pertineat. Ber.

d Vt not. supra de el. excom. mini. ℣. Ioannes. And.

e Ad idem de sen. excō. constitutionē. in lib. 6. vide quod dixi supra de præben. in Lateranē. in prine. Ioan. And.

h ¶ *Semel in anno.*] De hoc habes. ℣. eo. vt priuilegia. §. illud.

ADDITIO. Hodie an & quando possit celebrari in ecclesia sua in loco interdicto, vide bonum textum in c. fi. de sen. excommu. in vj. in fi. & quod ibi not. Abb.

i ¶ *Defunctorum.*] Nisi * fuerint fratres eorum: quia tunc possunt illi sepeliri in ecclesia interdicta, dummodo illi fratres non sint excōmunicati, vel nominatim interdicti: vt ℣. eo. vt priuilegia.

k ¶ *Nullatenus eximantur.*] Sic ℣. cod. tuarum. & cap. pen. & hoc ideo quia per confraternitatem talem non sunt conuersi illorum, nec

oblati,sed aliquam remissionem consequuntur. ℣.eod.vt priuilegia. vnde dixit,omnino non reddiderint. & ita remanent de iurisdictione episcoporum: aliàs pro tribus vel quatuor denariis posset quis eximi a iurisdictione sui episcopi, quod esset iniquum. ℣. eodem vt priuilegia.5.hoc autem.

a ¶ *Tenorem priuilegiorum.*] Sic ℣.eod. porro. in fine.& ideo non debent habere fructū illorū, ex quo ea nō seruāt. ℣.eo.tuarū.c.petitis. & cap.vt priuilegia.11.q.3. priuilegium.& ita per abusum sue per delictum perditur priuilegium,quare subiacebūt propter hoc interdicto epistcoporum:vt in fine sequitur. sim. ℣. de hære.ad abolendam. in fine,vbi de hoc.

¶ V. de consiliū Trident. sessi. 6. de refor. c. 3. & sessio.25 tit. de regularibus c.14. vbi habes, quando epi corrigant religiosos, & puniant.

Dilecti.] In prima ponit querelā: In secunda:ibi, *Pro certo.* prouidet.Abbas.

¶ Hę duę voces,& episcopis, desunt i aliquot & vetustis & recentioribus codicibus.

CASVS. Fratres Hospitalis Hierosolymitani conquesti fuerūt domino Papæ,q archiepiscopi & Episcopi eis de suis malefactoribus iustitiam facere nolunt, priuilegia ipsorum non recipientes: vnde Papa scribit Prælatis prædictis,quòd ipsi pro certo sciant,q ipse priuilegia ipsorum Prælatorū decurtabit,cum ipsi obuia re non timeant scriptis authenticis Romanæ ecclesiæ.Not. argu.contra iudices, qui iustitiam querelantibus non exhibent, & partium probationes nō attendunt. Item not. q ei iustitia non est seruanda, qui aliis iustitiam denegat exhibere.

¶ Cap. 4. eo. tit in 1 cōpil. & post cōciliū Laterā. par.44.c.6.

b ¶ *Non vultis.*] Vnde possunt conuenire, quia iustitiam facere nolunt. 23.q.2. Dominus. & in Authen. vt di.iu.§. pen. & vlti.coll.8. & 23. q.5. administratores. & sic iudex facit litem suam propter dolum suum,& etiam propter alias culpas,vt ff.de iudi.filiusfamilias.

¶ Cap. 6. eo. tit.in 1.cōpilatione & post cōciliū Laterañ.sub Alexādro iij. par.31.cap.5.

c ¶ *Contemnentes.*] arg.contra iudices, qui probationes diligenter non attendunt.arg.30.q.5.iudicantem.

d ¶ *Decurtabimus.*] Non enim sunt ei sua iura seruāda,qui ius alienum violare non metuit.73.dist.vbi.& 25.q.2.sic decet. & de mu. pe. c.1.& 2.& arg.95.dist.esto subiectus. & quod quisque iuris in alterū statuit,vti debet eo.ℨ de cōsti.cū omnes.& ecclesiasticus ordo confunditur,si cuilibet ius suum non seruatur.11.q.1.peruenit. Inspiciantur ergo priuilegia istorū,& secūdū quod ibi cōtinetur, ita obseruetur ℣.eo.porro.& ita tāquā contēptores & negligentes punientur.B.

Ad hæc.] Etiam priuilegiati, qui sepeliunt mortuos excommunicatos,eos extumulare tenentur.hoc dicit.Abbas.

CASVS. Hospitalarij defunctos in excōicatione sepeliebant in cœmiterlis ecclesiarū:mandat Papa Cantuariñ.archiepiscopo, quatenus præcipiat ipsis Hospitalariis, vt corpora illorū defunctorū in excōicatione,extra cœmiteria eiiciant,& si nō fecerint,archiepiscopus illud exequi non omittat.Nota, q corpora defunctorum in excommunicatione non sunt in cœmiteriis sepelienda.

¶ *Glossa sequens re. i per quæstionem.*

e ¶ *Sepelierint.*] ita communicando eis in morte, inciderunt in excōicationem,quia cui non communicamus viuo, non communicemus & mortuo.23.q.2.c.1.2.& 3.& supra de sepul.sacris.

¶ *Glossa sequens excipit duos casus.*

f ¶ *Eiiciant.*] si potuerint discerni ossa eorū ab ossibus fidelīū,aliàs nō ℨ.de sepul.sacris.& nisi forte tales fuerint, qui petierunt absolui, & per eos nō steterit,quo minus fuerint absoluti: & quia post mortē sunt absoluendi. ℣. de senten. excom.a nobis 2. & factum suum istī suam in eos sicut in alios parochianos suos exerceant, cum pro suis fuerint excessibus corrigendi.

¶ Quod autē de prædictis fratribus dictū est,ab aliis quoque religiosis †,qui præsumptione sua episcoporū percipiunt iura,& contra canonicas eorū sententias, & tenorē priuilegiorum a nostrorū venire præsumūt, præcipimus obseruari.Si enim contra institutum hoc venerint, & ecclesiæ in quibus ista præsumpserint, subiaceāt interdicto,& quod egerint, irritū habeatur.

¶ Idem arc hiepiscopis [& † episcopis, ad quos litteræ istæ peruenerint.

¶ *Suis priuilegiis priuādus est,qui alienis derogat.*

CAP. IIII

DIlecti † filij fratres Hospitalis Hierosolymitani trāsmissa nobis cōquestione monstrarūt, quòd vos eis de malefactoribus suis iustitiam facere non vultis b, priuilegia ipsorum recipere contemnentes c & infra. ¶ Pro certo sciatis quòd nos cōcessa vobis priuilegia decurtabimus d,cum ecclesiæ Romanæ scriptis authenticis obuiare minime timeatis.

¶ Idem Cantuarien.archiepiscopo.

¶ *Etiā priuilegiati non possunt admittere excommunicatos ad sepulturam: & si admiserint, debēt inde eos eiicere, & si non fecerint,episcopus suppletbit.*

CAP. V.

AD † hæc: & infra. ¶ Mādamus, quatenus Hospitalariis præcipias,vt si quos in excommunicatione defunctos in cœmiteriis ecclesiarū sepelierint c,eos extra cœmiteria eiiciāt f:quod si facere noluerint, tu hoc de his, quos in excōmunicatione defunctos esse constiterit,exequaris.

¶ Idem Abbati & monachis sancti Andreæ Cistercien.ordinis.

¶ *Contra priuilegium ecclesiæ præscribitur spatio triginta annorū: hodie vero quadraginta vt infra, eo.accedentibus.*

CAP. VI.

SI † de terra, quam habetis in parochia canonicorū de Plautio, per triginta annos g eis decimas persoluistis, eas sibi de cætero integre persoluatis.Licet enim priuilegiorum Romanæ ecclesiæ beneficio fratribus Cistercien. ordinis † indultum fuerit, quòd de laboribus suis nullas decimas persoluere debeant, de priuilegio tamē indulto tanto tēpore h vobis detrahere voluistis: cum liberum sit vnicuique suo iuri renuntiare i: eoque modo non potestis vos in hac parte tueri.

¶ Idem Ambi añ. † episcopo.

¶ *De priuilegiis non est iudicandum, nisi eorum tenore inspecto, & secūdum continentiam eorum ab omnibus subditis sunt seruanda.*

CAP. VII.

PORro † quamuis k Tēplarij & Hospitalarij multa sint libertatis prærogatiua donati †,nō dubitamus,quin aliam libertatē l habeant in locis, in quibus antequam peruenissent ad eos, fuerāt habitatores: quod totum ex insperuertitur.ff.de pact.si vnus.§.q si non totum. ad alios non perditur.

¶ *Glossa sequens alle.5.concor.signat contrarium,& remittit.*

i ¶ *Renuntiare.*] sic ℣.eo.accedentibus.& ℨ.de regu.ad Apostolicā. & c.statuimus & 7.q.1.quampericulosum. & remittentibus actiones suas,non est vlterius regressus ad eas.ff.de ædili.edic.l.quæritur. §.si venditor.argu.contra.ℨ.de fo.compe. si diligenti. vbi plene de hoc tractatur.

Porro.] Priuilegiorum tenor inspiciendus est & seruandus. hoc dicit Et potest exēplari text.per ca.nuper.ℨ.de decimis. Abbas.

CASVS. Templarij & Hospitalarij multa prærogatiua libertatis sunt muniti:verumtamen aliā libertatē habere videntur in locis illis in quibus fuerant habitatores antequam ad eos peruenissent, quā in aliis suis possessionibus:& si habuerunt eandem vel aliam, hoc ex inspectione priuilegiorum suorū valet cognosci: & secundū quod inuenitur in priuilegiis,ita est obseruandum.In fine dicit Papa sic:volumus eos tenorē suorū priuilegiorū seruare,& fines eorū nō trāsgrediātur.Nota,q priuilegia seruanda sunt secundū q cōtinetur in eis: Et sic arg.q priuilegia strictī iuris sunt.Itē arg. q nulli priuilegiato credendū est,nisi priuilegiū suum inspiciendō concedat.Itē à forma verborum non est recedendum.Item fines priuilegij nemo excedere debet,& sic est argu.q fines mandati diligenter sunt obseruandi.

k ¶ *Quamuis.*] id est,quia.in antiqua erat,quoniā, & melius.simile quamuis ℨ.de iure iur.quemadmodum.ibi, quamuis interdum, & c. vel quamuis,id est,cum.sed proprie non videtur stare posse.

l ¶ *Libertatem.*] supple,quam in aliis,immo habent eandem in his quam in aliis possessionibus:hoc tamē deprehenditur ex eorū priuilegio

legiorvt infra dicit.& ita res ad eos deuoluta censetur eodem priuilegio cum aliis.ff.de vsuris,cum quidam. 5. si debitores a. & ff.de iure fisci.fiscus.

¶ *Glossa sequens elicit quatuor notanda.*

a ¶ *Ex inspectione.*] & ita inspiciēda sunt priuilegia,ad hoc vt sciatur quid contineatur in eis,℣.eo.recipimus.& ℨ. de fide.instrumētorum. accipimus. & in Authē. de mand. principū. §. si quis autē.colla.3. Et est arg.q iudex debet facere copiā rescripti partibus ad inspiciendū, nec sufficit sola recitatio rescripti:quia falsitas posset ibi esse, quæ ex sola lectione deprehendi nō posset.Et ex eo quod dicit, ita obseruet, nota nō esse recedendū à forma verborum. ℨ. de decim. ad audientiam. & ℨ.de translatio.inter corporalia. & ff.de legatis tertio.non aliter b. Itē arg.fines mandati diligenter seruandos. ℨ. de rescript.cū dilecta. Itē arg.nulli esse credendū, qui dicit se habere priuilegium,nisi illud ostēdat.ℨ.de offi.deleg.cum in iure. & argu ad hoc 42.distin.quiescamus.& 100.dist.cōtra morē. & ℣.eo.cum capella.Ber.

b ¶ *Tenorem.*] sic.ℨ.eo. cum & plātare. in fine. & ℣.eod. petistis. & ita priuilegiū iu sua forma tantum seruari debet,& non vltra extendi: aliàs priuilegium non defenderur in aliis.Ber.

a Debitor priuati, qui minores ℔ semisses præstabat vsuras, factus ℔ bitor fisci, soluit semisses.Ioā.And.

† Dictio suorum,deestin recentioribus impressis, sed eā habēt veteres codices.

† conseruare.

† Cap.1.eod. tit in 2. cōpilatione Vide citatos su per vltima glossa.

b Vide ℨ ver. signi. propre rea. in gl. 2. Ioan.And.

† Aliàs,iudicium,in aliquot antiquis.

† Aliàs,iudicium,in eisdem antiqs.

Recepimus.] Solutio cēsus nō probat quem exemptū, nisi ex alio deprehendatur, vt quia soluitur ad indicium perceptæ libertatis.hoc dicit:Primo ponitur consultatio: Secūdo responsio:ibi, *Cæterorum.*Abbas Siculus.

CASVS. Quidam legatus Apostolicæ sedis inuenit plures ecclesias in sua legatione censuales: dubitauit vtrum hoc ipso essent exemptæ à iurisdictione episcoporū:quæsuit à Papa quid iuris sit super hoc.& ipse respondet cōmēdans in hoc diligentiā suam,dicēs,q sicut non omnes illi,qui specialiter existūt de iure beati Petri Apostolicæ sedi annuatim cēsum exoluunt:ita nō omnes censuales subtrahuntur à iurisdictione episcoporū;veruntamē inspiciēda sunt priuilegia ecclesiarū, & si fuerit deprehēsum in eis,q ecclesia quæ soluit cēsum,specialiter beati Petri iuris extitit,& ad indicium perceptæ libertatis annuatim census soluatur,ecclesia illa libera est & exēpta. Si vero ad indiciū perceptæ protectionis census persoluitur,propterea à iurisdictione episcopi nō est subtracta. Not. q per hanc decretalē debet & potest cognosci ex inspectione priuilegiorū,an sit ecclesia exempta vel nō: quia si dicatur in priuilegiis, q datur census in signum libertatis,tunc est exempta ecclesia:Si autem datur in signum protectionis,non est exempta. Item priuilegia inspicienda sunt cum de eorum tenore dubitatur. Item exemptio in protectione parum vel nihil commoditatis affert.

c ¶ *Omnes.*] sicut Templarij,& Hospitalarij, & Cistercien. census non soluunt Romanæ ecclesiæ,sicut credo.

d ¶ *Inspicienda.*] De hoc dictum est ℨ c.proxi.

e ¶ *Perceptæ libertatis.*] Vbicunque inueneris hæc verba, in priuilegiis, statim intelligas illos esse in toto exemptos à inrisdictione episcoporum,vt hic patet.

c Vide Angelum in l. 2. C. de excus. mun.li.10.& Bartolum in 1 constitutione digesto-rum.

¶ *Glossa sequens dat simile,quærit & soluit.*

f ¶ *Ad indicium perceptæ protectionis.*] Licet Papa recipiat aliquos sub sua protectione e, non sunt propterea subtracti à iurisdictione episcoporū,℣.eo.ex parte 2.& sic per confirmationē in forma cōmuni,non præiudicatur episcopo loci.ℨ.de confir.vti.c. vlt.& quasi per totum.arg.ℨ.de maior.& obedien.per tuas.Arg.cōtra. ℨ.de cleri.peregri.c.vlti.Quid ergo valet talis protectio? certe parū,sicut parum valet confiscatio in forma communi. tamē aliqua reuerētia plus debetur illis,quàm aliis.argu.decret.prædi. per tuas.& forte citius Papa mouetur pro eis,cum iniuste grauatur,ad litteras concedendas.

Sane.] Priuilegium non extenditur ad personas in eo nō expressas.hoc dicit.

CAP. VIII.

SAne † : & infra. ¶ Temeratores g est,& indignū,aliquē sibi sua auctoritate præsumere, quod Romana ecclesia alicui, certa ratione h inspecta, singularibus i voluit beneficiis indulgere.

¶ Celestinus tertius Abulen.episcopo.

¶ *In oratoriis priuatis campanæ publicæ teneri non possunt,etiam per religiosos hoc dicit.& tene menti hunc textū, quia quotidie allegatur,& est in vsu.*

CAP. X.

PAtentibus † litteris certificari desideras, vtrum Templariis,Hospitalariis, & aliis oratoria in domibus suis habentibus liceat campanas in eis ponere, publiceque pulsare: Respondemus autem consultationi tuæ, quòd non licet k eis hoc agere: quin † potius l per te,per censuram ecclesiasticā,appellatione remota,coercendi sunt, vt ita sint suo iure contenti,quòd iustitiā nō impediāt m aliorum.

¶ Innocentius tertius archiepo Lugdun.

¶ *In tota prouincia exhortationis officio priuantur H. spitalarij, qui mittunt pro eleemosynis cruce falso signatos, & si missi sunt laici, excommunicantur,si sunt clerici,ab officio & beneficio suspēduntur,& eadem suspensione puniuntur,qui ante reconciliationem in polluta ecclesia celebrant, & suspensi per episcopos exēptos absolui non possunt,& fratres priuilegiatorū,qui ad eos se omino nō trāsferunt.priuilegiati nō sunt.*

CAP. XI.

TVarū † nos tenor edocuit litteris

g ¶ *Singularibus beneficiis.*] id est,priuilegiis, quæ singularia sunt & priuata à lege communi.3.dist.priuilegia. Ber.

Attentibus.] Duæ sunt partes, cōsultatio & responsio: Secunda ibi,*Respondemus.* Abbas.

CASVS. Hospitalarij,& Templarij,& alij etiam habent oratoria in domibus suis:quæsuit episcopus Abulen. vtrum liceat prædictis ponere ibi campanas,& publice pulsare? & respondet Papa, q non licet eis hoc agere,immo compellendi sunt, vt ita iure suo sint contenti,q iustitiam non impediant aliorum.Not. q in oratoriis Templariorum & aliorum,non licet habere campanam.Item argu.quòd exempti si excedant metas priuilegiorum suorum, siue publice delinquant, quòd possunt ab episcopis coerceri.Item priuilegium sic est intelligendum & seruandum, vt nō lædat vel impediat iustitiam aliorum.

k ¶ *Non licet.*] nec etiam Missas ibi celebrare.de consc.distin.1.vnicuique.& c.clericos.& c.si quis.

¶ *Glo. seq. arg.& remittit.*

l ¶ *Potius per te.*] arg.q exempti si excedant metas priuilegiorum, siue publice deliquerint,q possint ab episcopis coerceri e. arg.℣.eo. c proxi.vbi de hoc.arg.opt.ℨ.de statu regu.cap.recolentes.

m ¶ *Non impediant.*] arg.q Papa sic indulget priuilegium,vt nō lædat siue impediat iustitiā aliorum.ff.ne quid in loc.publi.l.2.§.si quis à principe.& ℨ.de vsu pal.ex tuarum.9.q.3.si quis vero non obediat. 22.q.2.primum.& ff.de condi.indebi.nam hoc.& ℨ.de consuetu.cum olim.& ℨ.de eccle.ædi.ad audientiam 2.

Tuarum nos.] In prima ponitur querela & consultatio:in secūda responsio,ibi,*Verum.*& in prima ponūtur quatuor excessus istorum Hospitalariorum.Abbas.

CASVS. Fratres hospitalis sancti Ioannis cum pro eleemosynis colligendis mittere debeant clericos,& fratres de ordine suo cruce signatos,

CASVS. Nullus debet auctoritate sua sibi præsumere, quod alij certa ratione inspecta,a Romana ecclesia singulari priuilegio est cōcessum.No.q nullus debet sua auctoritate aliquid sibi præsumere.Itē priuilegiū nō debet cōcedi nisi certa ratione inspecta.itē speciale nō debet trahi ad generale.

¶ *Glo. seq.alleg. 7. concor.signat contrarium, & soluit.*

g ¶ *Temerarium.*] Hoc ideo dicis,quia quę per priuilegiū cōceduntur, nō debent trahi ab aliis auctoritate propria in exemplum, vt hic,& 16. q.1.hinc etiā. quia priuilegia communem legē non faciunt.16.q.2. non exēplo.ℨ. de cōcess. præben. constitutus. in ff. de consti.prin.l.1. C. de legi.l.leges.in fi.& 7.q. 1.petisti.arg. 100. distin. contra morem.Arg. cōtra,quia quod vni personæ conceditur, cæteris denegari non debet. 5. distin.ad eius vero.& 4. distin. denique. nō sunt contra, quia loquuntur de communi iure:quod enim de iure communi cōceditur, omnibus cōcessum intelligitur: secus de iure speciali, in quo casu loquuntur primæ concordantiæ.

† De materia Baldus in l. non tantū §. non omnia.ff.de excu.tu.Ancha nus cōsil. 109. in.2. prima facie. Angelus cōsil.272. in ci. quando dictum priuilegium. De cius. consil. 48. & Geminianus in c. ne aliquis.& priuile.lib.6.

h ¶ *Certa ratione.*] No. q priuilegium non est dandum nisi certa ratione inspecta e. vt 7. q. 1. petisti.& nō subito, sed cum magna deliberatione.23.dist.cōis filius. & 16.q.1.in parochiæ.

† Cap.1. eo. tit.in 3.compilat. Et de fratribus Hospitalis sancti Ioannis vide citatos in c. cum & plantare supra eod. tit.

d Facit ad hoc qđ not. Bart. in l. 1. C. de coll. li. 10.

e Dicit Inno. & Abbas q hoc ideo, quia licet personæ sint exemptæ, ipse tñ oratoria vel ecclesiæ nō. vide ℨ.eo tre cepimus.sup. i. glo. Ioan. And.

signatos,ipsi mittunt laicos & illitteratos, qui in superbiam elati in multis excedere præsumunt: In quadã ecclesia baptismali sibi ab archiepiscopo Lugdunen.concessa,quidã eorũ percussit vicariũ sacerdotẽ,ipsam ecclesiã sanguinis effusione fœdando, propter quod archiepiscopus prohibuit ibi celebrari diuina,donec fuerit recõciliata: ipsi nihilominus ibi diuina officia celebrauerunt:Ité quosdã presbyteros ab epissuis ab officio suspensos, itidẽ quamuis laici sint,restituunt ad diuina officia exequẽda:Ité quosdam laicos,qui cũ vxoribus suis in domibus propriis commorantur, pro eo ꝙ sibi solũt aliquid annuatim, ita eximere cõtendunt, vt aliis secũdũ legẽ terræ de sibi obiectis respondere nõ teneantur;Consultus Papa respondet, cũ priuilegiũ mereatur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate,mandat archiepõ Lugdun. quatenus si aliquos clericos aut laicos inuenerit missos à prædictis fratribus pro eleemosynis colligẽdis falso cruce signatos, interdicat illis, qui eos miserunt, officium prædicationis in tota prouincia sua:& missos,si laici fuerint,excõicationis mucrone percellat,Si clerici,ab officio & beneficio suspendat,nõ obstante aliquo priuilegio vel appellatione.Illos,vero, qui post interdictum suum in ecclesia prædicta celebrauerunt diuina, eadẽ pœna suspensionis inuoluat,& in eadẽ diuina officia celebrari nõ permittat, donec fuerit reconciliata:presbyteros ab epissuis suspensos,& per fratres illos ad officia sua temere restitutos,in eandẽ sentẽtiã reducat. Alios vero,quos propter præmissam causam ad respondendum aliis secundum legem terræ asserunt non teneri, compellat aliis respondere,non obstante appellatione.Not.ꝙ priuilegium meretur amittere,qui abutitur ipso.Item illi,qui mittuntur ad colligendas eleemosynas à fratribus hospitalis sancti Ioannis,debent esse de ipsis fratribus cruce signati vere & non falso, alioquin repelluntur cum pœna hic statuta.Item argu.ꝙ licet aliquis portet habitum regularem,non obligatur,dummodo constet,ꝙ animo obligandi hoc non facit: Et sic est hic arg.ꝙ habitus non facit monachum. Item priuilegium nõ excusat in delictis.Item appellatio nõ tuetur aliquem in delicto. Ité arg.ꝙ ordinarius possit punire exemptos,cum publice delinquunt. Item in ecclesia sanguinis effusione polluta celebrari non debet,donec reconcilietur.Item absolutio vel restitutio facta ab illo, qui non habet ius absoluendi vel restituendi,non valet.Item priuilegio conseruorum gaudere non debent,qui non sunt conuersi.

† Aliàs ita: ipsi ibi in ra.&c.

† Dicto, diuina, deest in antiquioribus exemplaribus.

a De hoc articulo vide ca. is qui de sentent. excõmunic. li. 6. vb. hoc dicit finitur.

b Recte dicit glo.ꝙ emancipare, propriè est à patris potestate liberare.

c De hoc articulo præter Panormitanum & alios hic, vide Archidiaconum in c.qd interrogasti. 27. dist. vbi plene. adde Specul. tit. de statu monachor. hæc glossa corrupte legitur in vulgatis, restituta est ex manuscriptis codicibus.

a ¶ *Collata.*] non pleno iure,vt infra patet.

¶ *Glo.seq.exponit,obiicit,& soluit.*

b ¶ *Ad reconciliationem.*] per aquam benedictã cum vino & cinere,& per simplicem sacerdotem,ẽ.de consc.eccle.vel alta.proposuisti.& c.aqua. Sed nonne ex priuilegio saltem semel in anno possent ibi celebrare ante reconciliationem:vt ẽ.eo.cum & plantare.§.quod si.& j.e.vt priuilegia?Dicas,quòd priuilegiũ non extenditur d ahũc casum quandiu fuerit sic executa:vt j.eo.cap.ibi,donec reconciliata fuerit,&c.& quia hoc est interdictum iuris,& non hominis: qui celebrat in tali ecclesia, non est suspensus nec irregularis [a] .hic tamen ecclesia fuit interdicta à iure,& ab homine, & sic diuersa est hæc pœna.argu.ẽ.de cler.excommu.mi. si celebrat. & cap. postulastis.§.quæsiuisti.Ber.

c ¶ *Emancipare.*] id est,liberare de potestate episcoporum b.

d ¶ *Amittere.*] 11.q.3.priuilegium.

¶ *Glo.seq not signat contrarium, & soluis.Iterum soluit obiect.de tribus iuribus.vlti.dicit hic soluit quæstionem.*

e ¶ *Signatos.*] per hoc patet,ꝙ licet portet aliquis habitum regularem,non obligatur,dummodo constet,ꝙ non animo obligandi hoc faciat,vt isti faciebant:quia in tali casu habitus non facit monachũ, ẽ.de reg.porrectum.arg.contra,ẽ.eo.titu.statuimus.Sed illud verum est,cum constat ꝙ animo vouendi habitum recipit professorũ. Nec obstat 27.distin.quod interrogasti,& ẽ.de regula,vidua.20. q.1,quem progenitores.quia illa intelligebantur olim quando ab initio factum erat ambiguum.Et per hoc videtur solui quæstio de eo qui simulando se monacham,corrupit monialem, quia non est compellendus [e] ad monachæ,alias tamẽ puniẽdus est exilio, etiã si iocose schemate monachæ vsus est,in Authẽ.de sanct.episc.§.vlti.collat.9.Lau.

f ¶ *Exhortationis.*] id est,prædicationis.

g ¶ *De officio beneficioque.*] Puniuntur enim isti tamquam falsarij. ẽ.de crim.fal.c.2.laici enim excommunicantur.eo.ti.ad falsariorum.

¶ *Glo.seq.alleg.quòd ordinarij puniant exemptos delinquentes. Secundo alleg.contrarium.Tertio ponit opi.Vinc.& Tan.cui signat cõtrarium,& soluit.Quarto ponit aliam opi.Quinto opi.Ioan.dist.vlt. soluit per ius nouum.*

terarũ,quòd fratres hospitalis sancti Ioãnis,laicos & illiteratos mittunt pro eleemosynis colligendis: & infra. ¶ Cum in quadã ecclesia baptismali eis à prædecessore tuo collata [a] , quidã eorũ percutiens vicariũ sacerdotẽ, ipsam ecclesiam sanguinis effusione fœdasset, vsq; ad reconciliationẽ [b] diuina ibidẽ interdixisti officia celebrari:sed nihilominus ipsi † in ea diuina officia celebrarunt.Alios vero presbyteros ab officio suspẽsos per episcopos suos iidẽ cum sint laici,ad diuina † officia restituunt exequẽda. Quosdã præterea, qui cum vxoribus suis in domibus propriis cõmorantur, eo quòd eis de suis aliquid cõferũt annuatim,ita emãci [c] cõtendũt, vt aliquibus secundũ legẽ terrę de sibi obiectis respõdere minime teneãtur. ¶ Verum,quia priuilegium meretur amittere [d] ,qui permissa sibi abutitur potestate:fraternitati tuæ mandamus,quatenus si quos clericos, aut laicos à dictis fratribus pro collegendis eleomosynis cruce falso signatos [e] inueneris,his,à quibus ipsos missos esse constiterit, per totam prouinciam tuam † exhortationis [f] officiũ interdicas: missos, si laici fuerint, excõmunicationis mucrone percellas:si clerici,ab officio beneficioque [g] suspendas: nullo prorsus priuilegij [h] beneficio,vel appellationis remedio prẽualente. ¶ Eos vero quos in prædicta ecclesia, lege tibi diœcesana subiecta, post interdictum tuum diuina celebrare † cognoueris,eadem pœna suspensionis [i] inuolthen.qua in prouin.nec enim prætextu priuilegij flagitiorum crescit auctoritas.C.de priuile.schola.l.2.lib.12.& remissio peccatorũ nõ dat licentiã delinquendi.1.q.7.exigunt.de pœn.diũ.3.sane. Et dicit Imperator:non permittas delinquentes aliquibus priuilegiis vti.in Authen.de man.prin.§.quod si delinquentes.coll.3.Sed cõtra videtur,ꝙ non possint illos punire.16.q.1.frater noster.& ẽ.de supplẽda neglig. præla.sicut nobis.& j.eo.cum capella.si enim tales possent puniri vt alij,inutile esset eorum priuilegiũ.Ité proconsul non potest se intromittere de causis fiscalibus,qui est maior omnibus post principẽ.ff. de offi.proconsu.si in aliquã.§.2.alias est lex & incipit,nec quicquam. Vinc.dixit ꝙ ordinarius non potest interdicere corũ ecclesias, quãdo totã terrã subiicit generali interdicto.Sed cõtra hoc est ẽ.de consue.cum inter vos.& j.de verbo.signi.cum in partibus.Sed verius di cas,ꝙ licet nõ possit interdicere illorum ecclesias,ipsi tamen de iure cõmuni tenentur seruare interdictũ generale, vt dicũt iura duo proxima,aliàs posset illos punire.ẽ.c.proxi.cum publice delinquunt.Ité pro leuibus & minimis causis non possunt episcopi se intromittere, nec excõicare eos,vel si aliquis illorũ esset infamatus,non potest cõpelli vt se purget.Nam Papa nihil aliud eis cõcessit, nisi ꝙ eos filios suos fecit [d] ,sed in aliis cum publice delinquunt,non abstulit eis iurisdictionem, aliàs nihil aliud esset nisi dare materiam delinquendi. Et ꝙ possint puniri quãdo publice delinquũt,hic patet, & ẽ.c.proxi. & hoc idem dixit Tan.Alij dicunt,ꝙ nullo modo potest eos punire, & Papa sibi hoc reseruauit,& hoc volũt sic probare: Papa bene scit, quòd Templarij & Hospitalarij,& alij exempti semper sunt in aliena parochia,& scit ꝙ delinquunt,& dicit ꝙ non puniãtur, vt per iura patet in cõtrariũ allegata:& quia si aliqui dicũtur curiales,puniũtur vbi inueniuntur,nisi sint in armata militia: quia tunc conueniuntur sub magistro militum,nisi habeant priuilegium imperiale.C. vbi quis de curiali vel cohortali, aliaue condi.conuen.l.2.& illustres nõ puniuntur,nisi sub iudicibus à principe specialiter deputatis. C.vbi senа.vel clarissimi. l. 2.circa medium. Ioan.distinxit [e] ita,si priuilegiatus deliquit circa rem non exemptã, vt in cõtractu vel maleficio occidendo hominem, vel adulterando, tale delictum potest punire episcopus loci:quia si persona sit exempta, res tamen in quam deliquit,non est exẽpta:& ita quasi ratione rei in qua deliquit, sortitur quis forũ,& c.ẽ.de foro cõpeten.cap. vlti. si vero deliquit circa rem exẽptã,puta male gerẽdo se in officio suo, vel alienãdo res ecclesiæ, tũc à solo Papa punitur:quia in his exẽptus est:vbi enim factũ eorũ præiudiciũ affert nõ exẽptis,ibi bene punit eps eos:secus si nõ tãgit, & hoc ꝓbatur satis.j.e.cũ capella. Si vero aliquod ꝑcialius in priuilegiis suis inuenitur,illud seruetur.ẽ.c.porro.Innocẽtius Papa statuit,ꝙ exẽpti subsint ordinariis ratione delicti siue cõtractus,aut ratione rei,de qua cõtra ipsos quæstio mouetur,& corã eis possunt cõueniri,sed si delictũ cõmissum sit in loco exẽpto, siue cõtractus initus autres litigiosa sit in loco exẽpto, tũc nõ possunt cõueniri corã ordinariis [f] ,vt dꝭ in quadã cõstitutione Inn.quarti.eo.tit.volẽtes. [li.6.]

i ¶ *Pœna suspensionis.*] scilicet officij & beneficij, & potest hoc referri ad factum,cum de iure sint suspensi, violando temere interdictum,prout notatur ẽ.de excessibus præla.c.vlti.in magna not.sed si scienter celebrarent post interdictum iuris,debent suspendi, & tunc proprie dicitur suspendi.Ber.

¶ *Reducas.*

† Suum, legitur in vulgatis libris, ex antiquis tuam repositum est.

† celebrasse

d Nõ est verũ: quia per hoc non desinunt exẽpti, sed priuilegiati. infra eo.si Papa.§. similiter & de verb. sig. veniens.i.re spon. lib. 6. Ioan. And.

e Hic & 6.q. 1.cap. vlti & Gof. hic, & Vinc.in serũ do appa. & Phil.Io. An.

f Hostiẽ. remittit ad suã eo. ti.

a ¶ *Reducas.*] id est, ostendas illos ab eis non fuisse absolutos, hoc est,sicut de facto fuerunt absoluti, ita de facto reducas illos in eandem sententiam.

b ¶ *Nolumus excusari.*] sic.ẽ.eo.cum & plantare.§.penulti.& ẽ.eo. cap.penulti.

CVm olim] Priuilegium deperditum, docto de perditione & eius tenore per testes, innouat. hoc dicit. Vel aliter, & sic:priuilegiũ perditum de cuius veritate,& tenore,& perditione constat per testes, potest innouari. hoc dicit,& est casus nota. In prima parte ponitur ꝓcessus narratio:In secũda definitio: ibi, *Nos.* Abb.

CASVS. Abbas monasterij Eugubin. olim priuilegiũ Lucij præsentauit domino Papæ,petens illud innouari,episcopus Eugubinus contradixit,asserens hoc in eius præiudicium redũdare,propter quod priuilegium non extitit innouatum: tempore procedente abbas iterum cõstitutus coram Papa procuratoribus episcopi præsentibus allegãs se prædictum priuilegium Lucij Papæ amisisse, petit vt dominus Papa faceret repeti testes sup amissione ipsius priuilegij & tenore:dominus Papa commisit hoc Cardinali xij. Apostolorum, qui fideliter redegit in scriptis depositiones x.testium iuratorum: eis publicatis, procuratores episcopi petierũt inducias ad reprobandos testes abbatis:Papa illas eis cõcessit,vt apud sedem Apostolicam probarẽt quæ vellent, vbi pars altera suos testes produxerat: post hæc dominus Papa manifeste cognoscens, tam per depositiones testium, quàm assertionẽ quorũdam Cardinaliũ tenorem dicti priuilegij talem fuisse, quòd cœnobium illud nullo mediante ad Romanam ecclesiam pertinebat, & quòd non liceret alicui episcopo contra monasterium illud, & eius capellas excommunicationes proferre,cum soli Romano Pontifici sit subiectum, & quòd nulla in eo diœcesani episcopi mentio habeatur: & præterea Abbas tempore Celestini ad præsentiam eius accedẽs, ipse inspectis priuilegiis ipsius Abbatis ipsum (licet excommunicãtus diceretur ab episcopo Eugubino) tamquàm non ligatum admisit ad osculum pacis,quod non fecisset nisi esset exemptus:istis omnibus consideratis dominus Papa decreuit priuilegium illud Lucij Papæ, quod sine reprehensione bullæ,chartæ, vel litteræ apparebat , quando fuit ei ostensum , illius fuisse tenoris cuius dicitur esse per depositiones testium,& Cardinalium assertionem. Not. ꝙ innouatio priuilegij fieri non debet,si contradictio sequatur,licet per illam innouationem nihil noui iuris acquiratur. Item amissio priuilegij potest probari & tenor ipsius.Item æqualitas in iudiciis seruanda est, vt vtraque pars in eodem loco suas offerat probationes.Item post publicatas attestationes testes possunt induci ad reprobationem testium inductorum. Item si Prælatus excommunicatum recipit ad osculum,per hoc præsumitur quòd non est excommunicatus. Item sententia à non suo iudice lata non tenet. Item instrumentum in tribus præcipue reprehenditur,in bulla,charta,& littera.

c ¶ *Lucij.*] quod postea fuit amissum,vt infra sequitur.

d ¶ *Onus.*] Ideo enim isti apud sedem Apostolicam testes suos producere debent,quia pars altera suos etiã ibi produxit,vt sic hinc inde seruetur æqualitas.

¶ *Glo.seq.reci.per quæstionem & solutionem.*

† Aliàs ita: & dictos fratres.&c.ceterum ex veteribus exemplaribus impressa reposita est, & referipti series ostendit ita legi,oportere.

¶ Cap. 2. eo. tit.inj. compilat. Vide Baldum in l. fi. C. de edẽ. Bart.tract. de teste. Specul.tit.de legato.§. super. nu. 17. adde doctores in l. vlt. C. de edicto diui Hadria. tollen.

¶ aliàs P.

¶ aliàs, priuilegii

uens, in ea,donec reconciliata fuerit,officia non permittas celebrari diuina: presbyteros etiam suspensos ab episcopis suis, & † per prædictos fratres ad officia sua temere restitutos,in eandem sententiã suspensionis reducas [a] .¶ Illos vero, quos ad respondendum aliis secũdum legem terræ, pro præmissa causa asserunt non teneri, nolumus excusari [b] ,quin eos ad respõdendum,sublato appellationis impedimento,compellas.

¶ Idem Abbati & conuentui sancti Petri Eugubiñ.

¶ *Contenta in instrumẽto perdito probari possunt per testes,qui illud perlegerunt,si deponũt de tenore, & quòd erat sine vitio. hoc dicit. Et non est alibi casus ita clarus.*

CAP. XII.

CVm † olim essemus apud Perusium cõstituti, & tu fili Abbas priuilegium Lucij [c] Papæ nobis præsentans postulaueris innouari, propter contradictionem Eugubini episcopi asserentis hoc in suum præiudicium redundare, non fuit effectui mancipatũ: & infra. ¶ Te igitur & præfati episcopi procuratoribus in nostra præsentia cõstitutis, B. † basilicæ duodecim Apostolorum presbytero Cardinali dedimus in mandatis, vt super amissione,ac tenore priuilegiorum † testes reciperet, quos duceres producendos: qui fideliter redegit in scriptis depositiones decẽ testium iuratorum,quorum depositionibus publicatis, dicti procuratores ad producendos testes,per quos inductos à parte aduersa repellerent, inducias postularunt: quas sub eo tenore illis duximus concedẽdas, vt apud sedem Apostolicam probarẽt,quæ vellent,vbi onus [d] probationis pars altera subiisset:& infra. † ¶ Nos vero tam per depositiones testium , quàm assertiones quorundam fratrum [e] nostrorum liquido cognoscentes, talem dicti priuilegij fuisse tenorem: quòd videlicet cœnobium vestrum nullo mediante ad Romanam ecclesiam pertineret:& quod non liceret alicui episcopo,eidem monasterio , & eius ecclesiis excommunicationem indicere , vt fratres illic Domino seruientes ab omnium potestate liberi, Romanæ ecclesiæ libertatis gratia potirentur: & quòd nulla in eis mentio diœcesani [f] episcopi habebatur,illud etiam attendentes, quòd cum tu fili Abbas tẽpore Celestini † prædecessi nostri ad ipsius præsentiã accessisset, ipse inspectis ecclesiæ tuæ priuilegiis, te (licet excommunicatus ab Eugubiñ. episcopo dicereris) tamquã non ligatum [g] admisit ad osculum, (quod præsumitur non fecisse, nisi monasterium vestrũ cognouisset ad Romanã ecclesiã specialiter pertinere)Decernimus priuilegium illud Lucij Papę, quod sine reprehẽsione [h] bullę,chartę vel litterę apparebat,quãdo fuit nobis ostensum, illius fuisse tenoris,cuius per depositiones testiũ,& assertiones fratrũ nostrorum noscitur extitisse.

a Præter Panormitanũ & alios hic vide Alexan drum cõsil. 196.in cip. vi so testamen to.in 2 vol.in. Felinum in c.sicut. ẽ. de iureiur. & re centiores do ctores in Au then. si quis in aliquo.C. de eden.

f ¶ *Diœcesani.*] & ideo nullum ius reseruauit ipsi episcopo in monasterio illo , ex quo verba plenę exẽptionis cõtinebantur in priuilegio illo,vt ẽ.patet. & arg.ẽ. eo.recepimus.

¶ *Glo.seq.signat cõtrarium,& remittit.*

g ¶ *Non ligatum.*] cũ non esset iudex suus ẽ. de consue.ad nostrã. & 2. q. 1. in primis. & sic ipso facto denuntiauit ipsum non ligatũ , & sic sententia à nõ suo iudice lata,seruari nõ debet. ẽ. de iudi.at si clerici. arg. contra. j. de sentent.excommu.cum defideres. §.1.& c. vlti. & c.si aliquando.vbi de hoc.

¶ *Glo.seq.not.quòd volens probare,&c.soluit contrariũ de l.si de possessione. & ponit dictũ l.vlt.de fi.instru.in prin. & medio post princip. quærit de legato an possit, &c.soluit. quærit de legato quomodo probetur perditio,& soluit.vlti. argu. ad q. de legato.*

Sub hoc in fra, paucula hæc continẽtur, videlicet: Cæterũ quoniam infra datũ terlata,seruari nõ debet. ẽ. de iudi.at si clerici. arg. contra. j. de sentent.excommu.cum defideres. §.1.& c. vlti. & c.si aliquando.vbi de hoc. ceptum in ꝓducendis testibus defecerunt, nos tam,&c.

h ¶ *Sine reprehẽsione.*] hoc est notatu dignum, ꝙ si aliquis vult probare amissionem instrumẽti,oportet ꝙ plura [a] ꝓbet,videlicet tenorẽ instrumẽti,& præterea ꝙ sit sine aliquo vitio,quo posset argui falsitatis,vt hic patet.& arg.C.de fide instru.l.vlti. Sed nũquid legatus potest probare pari ratione amissionem instrumenti suæ legationis [b] ? Dico ꝙ non,ẽ. de offic. delega. cum in iure. argu.C. de man.prin. l. vnica. quia non est aliquis ibi superior, coram quo fieret probatio:aliàs tamẽ si honestus & notus esset,potest & debet ei credi.arg.97.dist.nobilissimus.Item quandoque sufficit probare tantum amissionem instrumenti,licet alia ratio non probetur. C. de proba.si de possessione.fed hoc est in odium illius,qui fuit instrumentum furatus:aliàs non sufficit probare solam amissionem,vt hic patet, & C. de testi.testium.in fi.Item si instrumẽtũ fuit exhibitum in iudicio , & ei fides est imposita:si postea perdatur, adhuc potest aduersarius instrumentum reprobare,præstito tamen iuramento , ꝙ malitiose hoc non opponat.C.de fid.instru.l.vlti.Si quæras qualiter probatur perditio instrumenti:Dic ꝙ per iuramentũ [c] illius , qui perdidit.argu. prædic.l.proxim.sic & amissio aliarũ rerũ probatur per sacramentũ. C.vnde vi.si quando.& ẽ.quod metus cau.c.vlti.& 2.q.1.in primis.& hac eadẽ ratione videtur,ꝙ si impetrasti litteras ad delegatos,& eas amiseris,si ꝓbas amissionẽ & tenorem litterarũ ꝙ fuerint sine aliqua falsitate,& sine vitio suspicionis,per legitimos testes qui discreti essent cognoscere litteras de vitio falsitatis, posset dici quòd postea possunt procedere.argu.huius decre.Ber.

¶ in plerisque manuscriptis ita: C.ꝑꝑ n. id est, Celestini Papæ prædecessoris nostri.

b Hoc articulo vide in terminis per Specul. tit. de instru.in 2.vol. eo initio capitis citato.

c De hoc articulo vide omnino Guidonem Papę decisione. 244. incip. quæsiam in causa sua.

EXparte.] Primo ponitur appellantiũ cõquestio, priuilegij productio,& de ipsius innouatione decisa petitio:Secũda:ibi, *Nos autem.* ipsius innouatio,& præstatio. Abbas.

CASVS. epus Meldensis impetrauit quasdã litteras contra Abbatissam & conuentũ Iotreñ.ecclesiæ ad quosdã delegatos, in quibus nulla mentio fiebat de priuilegiis monasterij,quæ ipsum monasteriũ & eius ecclesias,clerũ & populũ Iotreñ.declarant ad Romanam ecclesiã nullo medio pertinere,quorũ priuilegiorũ episcopus non erat ignarus,corã quibus petebat episcopus obedientiam ab abbatissa & monialibus,& à clero & populo Iotreñ.subiectionem omnimodam

requirebat. Sed cum iudices abbatissam & moniales valde grauarēt, ad sedem Apostolicam appellarunt: iudices nihilominus in abbatissam excōicationis, & in clerū & populū Iotreñ. interdicti sentētias protulerunt, post hæc nuntij monasterij prædicta & alia coram domino Papa retulerūt, ostendētes eidē priuilegiū libertatis, & petentes illud priuilegiū innouari: Dominus Papa propter appellationem prædictam, nūtios prædictos diutius detinuit: tandē cū pro altera parte nullus appareret, qui defensaret eandem, priuilegium ecclesiæ Iotreñ. concessum innouauit, ita tamen, q̄ per talem innouationem ecclesiæ illi non plus iuris accrescat, quàm per priuilegia suorū antecessorum obtinuit, sed ius antiquum cōseruetur. No. q̄ à grauamine iudicum potest appellari. Itē fragilitati sexus compatiēdum est. Item sententia lata post appellationem non ligat: vnde Papa istas sententias omittit tamquam nullas. Item differentia est inter excōmunicationem & interdictum, quia excommunicatio in personas debet proferri, interdictum in cōmunitatem. Itē pendente causa potest peti innouatio priuilegij. Itē innouatio priuilegij nihil noui iuris tribuit, sed ius conseruat antiquum.

† Cathalen. ¶ Idem Cathalañ. † electo & abbati trium Fontium.

¶ *Innouatio priuilegiorum nouum ius non tribuit, sed ant quum conseruat. hoc dicit quo ad titulum.*

CAP. XIII.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. compilatione.

EX† parte Abbatissæ ac sororum Iotreñ. ecclesiæ extitit intimatū, quòd Melden. episcopus cōmissionis occasione cuiusdam [per litteras †] ad iudices delegatos obtentæ, (in qua nulla mētio habebatur de ipsarum priuilegiis, quæ illas & earum ecclesias, clerū & populum Iotreñ. ad Apostolicam sedem nullo mediante specta re declarant, quorum ipse nō erat ignarus [b]) eas incepit grauiter molestare, obediētiam ab ipsis, ac à clero & populo Iotreñ, subiectionem omnimodam requirendo: & infra. ¶ Verum cum iudices ipsas valde grauarent, ad appellationis beneficium conuolarunt: & infra. ¶ Sed iudices appellationi nō deferentes, nec fragilitati sexus compatientes earum, in Abbatissam excommunicationis, & in clerū, & in populū Iotreñ. interdicti sentētias protulerunt. Sane cū nuntij Iotreñ. ecclesiæ prædicta & alia in nostra præsentia retulissent, priuilegium nobis Apostolicū ostēderunt, per quod ecclesiam Iotreñ. constabat ad Romanam ecclesiā specialiter [c] pertinere. ¶ Nos autem eosdē nuntios propter appellationē prædictā diutius detinentes: quia tandē nullus apparuit idoneus responsalis, qui partē defensaret † aduersam, priuilegiū Apostolicæ sedis ecclesiæ Iotreñ. concessum duximus innouādū [d]: ita tamen, vt per innouationē ipsius, eidem ecclesiæ non plus iuris accresceat, quàm per priuilegia prædecessorum nostrorum obtinuit: cum per hoc non nouum ei cōcedere, sed antiquum [e] ius cōseruare velimus †.

† De enderet

¶ Idem Colubrieñ. † episcopo.

† Vide l. ex his cum sua gl. & not per Cyn. C. de dona. inter virū & vxo.

¶ *Ecclesia vtens duplici priuilegio exēptionis, licet succumbat ex vno, potest nihilominus ex alio se iuuare, & obtinere, nec tenetur exemptus promittere obedientiam diœcesano: vigore tamen exemptionis nō potest sine licentia diœcesani ecclesiam construere in loco non exempto, & si exemptus de facto in loco non exempto construit ecclesiam, cedit iuri episcopi.*

CAP. XIIII.

† Aliàs, Columbrieñ. vide Ioannem Vasæum in annalibus Hispaniæ. c. 29.

CVm † olim propter quæstiones, quas aduersus Priorē & canonicos monasterij Sanctę Crucis habebas, pro quibus ad audientiā nostrā fuerat appellatū [f], morā feceris longiorem: quia pro parte altera nullus comparuit responsalis, eisdē certum terminum duximus præfigendum [g], in quo venirēt vel mitterēt, super priuilegiis omnibus & libertatibus, quæ à Romanis Pontificibus, vel ab M. quondā Colubrieñ. episcopo se habere dicebant, & super aliis quæstionibus intentatis contra eos ab ecclesia Colubrieñ. Interim autē licēret vtrique parti in expensis, quas episcopus occasione ipsius negotij taxatione præmissa iurauit se fecisse, infirmando libertatem, quā dictus M. episcopus Colubrieñ. contulerat monasterio Sanctæ Crucis, canonicorū assensu extorto per nuntiū regis: Item condemnauerunt monasterium ad restitutionem duorum milliū Marabatinorū, quæ M. quondam Colubrieñ. episcopus dederat monasterio: Item iudicauerūt prædictas ecclesias, quas monasterium fundauerat sine assensu episcopi, cum fructibus medij tēporis in ius Colubrieñ. ecclesiæ reuocari, cum pars Sanctæ Crucis nec præscriptione, nec alia defensione super hoc poterit se tueri: Tandē procurator monasterij ad sedem Apostolicam accedens proposuit, præfatam sentētiam non tenere, & si etiam teneret, dicebat monasterium indefensum: quia priuilegia libertatis exhibita iudicibus non fuerunt, & delictum personæ non debet in damnum monasterij redundare, vnde petebat ad exhibitionem priuilegiorū de benignitate Apostolicæ sedis admitti: Papa vero considerans, q̄ priuilegia illa non solum pro libertate monasterij faciebant, sed ius Romanæ ecclesiæ tuebantur, ne in Romanā ecclesiā læsio monasterij redundaret, ad exhibenda priuilegia procuratorē admisit: consideratis priuilegiis & aliis causæ meritis, distinguendo inter libertatē per M. Colubrieñ. epm monasterio cōcessam, & libertatē eidē monasterio à Romana ecclesia cōcessam: q̄ cōsensus capituli extortus fuit in concessione epi, & paginā concessionis in aliquot lineis rasuras habebat suspectas, & subscriptiones singulis manibus subscribentiū adnotatas: aliud scriptū, quod exhibitū fuit, nullā rasuram habebat, & eadē manu scriptū erat, libertatē ab ipso epo concessam dñs Papa iudicauit irrita & inanē, quantū ad hoc sententiā iudicū cōfirmādo: Verū quia per priuilegia ante dicta constitit monasterium liberū & exemptum, & q̄ tanto tempore fuerat in possessione libertatis, q̄ aliis cessantibus eam præscripsisset, libertatē illā monasterio concessam dñs Papa confirmauit, epō super hoc silentiū imponēdo: Per hoc tū non derogatur sentētiæ priorū iudicū, cū ipsi de hac non cognouerint libertate: pronuntiauit etiā monasteriū non teneri ad ius professionis, quod est cōtrariū libertati, non derogando iudicibus delegatis quibus priuilegia libertatis non fuerunt præsentata: in cæteris vero articulis sententiam pro Colubrieñ ecclesia promulgatam confirmauit. Not. q̄ causa potest monacho delegari. Itē qui nō prosequitur appellationē, & in causa succumbit, in expensis punitur. Item probatio expensarum per iuramentū fieri debet. Item confessus seu cōfessio per metum extorta non valet. Item episcopus regularis donare bona ecclesiæ nō potest, nec etiam secularis. Item nullus potest ædificare ecclesias sine consensu episcopi, in cuius territorio ædificantur: vnde episcopus illas potest reuocare. Item delictum personæ in damnum ecclesiæ redundare non debet. Item cum ecclesia læsa est in iudicio, restituitur in his, quæ omisit. Item instrumentū debet esse sine aliqua rasura suspecta. Item libertas potest præscribi contra episcopum nomine alterius allegata. Item licet sententia iudicis reuocetur ex noua causa, iudex qui eam tulit, propterea non notatur. Item sententia pro parte tenet, & pro parte non tenet.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. compilatione.

f ¶ *Appellatum.*] ex parte canonicorum.

g ¶ *Præfigendum.*] ad instantiam episcopi.

¶ *Diffini*

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ *Diffinitiuam.*] Hoc ideo dicit, quia iam processum fuerat in causa ad plenum per iudices, à quibus fuit appellatum, aliàs hæc nō haberent locum.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem vel obiectionem.*

a Delegatio quibus fieri debeat, vide c. statutum. de rescri. lib. 6. & concilio Trident. sess. 25. de reformat. c. 10.

b ¶ *Et F. monacho.*] Not. q̄ causa delegatur [a] monacho. 3. de foro cōpet. cōquestus. quod est verum expresso nomine monachatus, quo tacito non valerēt, quia per surreptionem essent obtentæ, quoniam monachi à strepitu causarū remoti esse debent. 3. de syndi. c. vnico. vnde oportet q̄ in litteris fiat mentio de monachatu. 3. de præscrip. cum ordinem. & 3. de confir. vti. porrecta. similiter nec procurator esse potest etiam pro vtilitate monasterij sine licētia abbatis. 16. q. 1. monachi. & cap. de præsentiū. abbas tamen potest esse procurator. 3. de censi. sopitæ. & 3. de transact. contingit. hodie non committitur causa à Papa, vel ab eius legatis nisi personis in dignitate constitutis, vel canonicis in cathedralibus ecclesiis vel aliis collegiis venerabilibus, vt in decre. Innocentij iiij. in concilio Lugduneñ. præsenti decreto. [b] nec debēt committi nisi in ciuitatib' vel alibi, vbi possit haberi copia peritorū, vt ibi dicitur.

† De Sarra † De Serta † De Seiza De Alcobacienſi monasterio, quod est in Portugallia, vide Ioānem Vasæū in annalibus Hispaniæ, cap. 6. non lōge ab Alcobaciēſi est illud de Serra.

† Alias ita: proponendū ducerent ad probādum.

b tit. de rescrip.

¶ *Glo. seq. obiicit, & solvit.*

c ¶ *Quibus.*] Sed cum appellatū fuerit ab istis iudicib', quomodo debent se amplius intromittere? Dic q̄ hoc fuit de voluntate partium, aliàs non compellerentur, & poterunt canonici appellationi renuntiare: sic 3. de excep. significauerunt, & quia Papa hoc mādat, & q̄a non fuerunt prosecuti appellationem, perinde est ac si non appellassent.

† Aliàs, Morabatinorū Marabatin' vero hic, genus est antiquę monetę in Portugallia, de quo plenissime Couarruuias lib. 1. variarum resolut. cap. 11.

d ¶ *Ac probandum.*] & hoc additum erat in litteris, vt si de partiū processederet voluntate, diffinitiuam sentētiam promulgarent: vt probant sequentia.

† In antiquis codicibus legitur, propterea fuit sententiam nō tenere. & absunt illa duo verba: non valere.

e ¶ *In expensis.*] quia pars monasterij nō fuit prosecuta appellationē, vnde debuit cōdemnari in expensis. 3. de appella. sæpe. & cap. reprehensibilis. De hac materia dicitur 3. de dol. finem. certa quantitate expressa, & taxatione præmissa.

f ¶ *Iurauerat.*] Probatio ista expensarum per iuramētum solum fit. vt hic patet, & C. de iudiciis, sancimus. taxatione præmissa, vt eadem l. & 3. q. 4. offeratur. & 3. de procu. cōstitutis. & 3. quod me. cau. c. vlti.

c Hæc duo verba: per metum, desunt in antiquis omnib' exēplaribus.

g ¶ *Extorto.*] Consensus seu confessio [per metum [c]] extorta non valet. 15. q. 6. c. 1. & 2. & C. de his quæ vi metusve causa fiunt. l. 3. & 3. eo. titu. per latum. & 31. q. 2. Lotharius. Ber.

h ¶ *Restitutionē.*] quia quicquid post suam consecrationem acquisiuit, episcopatui acquisiuit, quare donare illa nō potuit, quia quinihil habet, nihil donare potest. 18. q. 1. statutum. 54. distin. abbati. & 3. de iurepa. quod autem in fi. Ber.

i ¶ *Reuocari.*] Not. q̄ ecclesia sine auctoritate episcopi ædificari nō debet, etiam si sit aliquis exemptus. de consecratio. dist. 1. nemo. & 1. q. 2. placuit. & in Authen. de eccle. tit. 6. si qu' autem. coll. 9. quod si fecerit episcopus, ecclesiam ad suum dominium reuocabit, vt hic patet, nisi abbas illam præscripsisset, vt 3. dicit.

k ¶ *Nec tenere,*] Forte dicebat sentē tiālatā contra absentē nō cōtumacem, vnde nulla erat. 3. q. 9. omnia. & ff. de re iud. contra pupillum. sed hoc non erat verū, vt hic patet per finem, vbi confirmatur sententia pro parte.

l ¶ *In damnū ecclesiæ.*] 16. q. 6. si episcopum. & ff. quando ex fact. tutor. l. ob dolum vel culpam.

¶ *Glos. seq. recit. per obiect. quòd propter noua iura sine restitutione, &c.*

m ¶ *De gratia duximus.*] Et sic beneficio restitutionis admissum fuit monasteriū ad exhibenda priuilegia, quæ omiserat. 3. de in integ. rest. auditis. & aliis pluribus capitulis. sed iure cōmuni non admitteretur prætextu illorū instrumentorum. & sibi imputet, q̄ omisit illa. 3. de re iu. inter monasterium, & c. suborta. Tamē in causa appellationis bene audiretur de iure cōmuni ad exhibitionē priuilegiorū: quia fuisse singulis subscribentium manibus adnotatas: & noua exceptio opponi. 3. de fide instru. cū Ioānes. & C. sen. rescin. nō pos. l. 2. & C. de tēp. app. p. hāc. & hic non fuit appellatum à sententia [d]: quia si fuisset admissum monasterium hac via: quādiu enim cōpetit ordinariū auxilium, nō datur extraordinariū. ff. de mino. in causæ 2. in princi.

Dictio, etiā, deest in antiquis omnibus codicibus.

d Hoc reneas, licet Io. Vin. Gof. & Phi. dixerint, q̄ hic erat penitus aliud capitulū. cū prius esset actum solum de libertate data per epiſcopum. Io. An.

† Hæc duo verba: per extorsionē, desunt in omnibus vetustis codicibus. apparet ex margine irrepsisse in textum.

† Aliàs ita: ex priuilegis antedictis, prædecessores nostros, &c.

n ¶ *Subscriptiones.*] Ex hoc nō deberet esse suspectum: quia quot sunt subscriptiones subscribentiū, tot diuersitates scripturarū debent esse, & dissimilitudo debet esse, vt patet ipso facto per subscriptiones: vix eū possent esse similes. Quòd singuli subscribere debeant, probatur C. qui testa. face. pos. hac cōsultissima [e]. Sed reprobatum fuit hoc instrumentum ex eo, q̄ habebat rasuras in loco suspecto, & q̄ falsum videbatur: quia scriptum aliud fuit exhibitum, quod fuit eadem manu confectum & conscriptum, & ideo non fuit illi instrumento habita fides. sic 3. de excep. cum venerabilis.

† In vetustioribus codicibus ita: per hoc autē in nullo, &c.

e Singuli testes subscribere debent in testamēto cæci. Io. An.

p ¶ *Irritam & inanem.*] Ex hoc patet, q̄ licet sententia per falsa instrumenta lata nulla est, interim tamen quamdiu non constat de hoc, habetur aliqua. 3. de fide instru. accepimus. vbi de hoc.

q ¶ *Præscripsisset.*] si allegasset præscriptionē nomine Romanæ ecclesiæ. 3. de præscript. cum ex officij.

r ¶ *Cum ipsi de hac.*] Sed tantum de libertate ab episcopo concessa, quæ non valuit, & ita patet, quòd licet sententia iudicis retractetur, non est præsumendū propterea cōtra ipsum quòd aliquid fecerit fraudulenter, nisi in contrarium probaretur. 2. q. 6. hoc etiā placuit.

f Vt supra de si. instr. cū Ioannes. Ioan. And.

s ¶ *Ad ius professionis.*] id est, ad ius obediētiæ vel fidelitatis, quod est contrarium libertati. 3. de simo. ne Dei.

a ¶ *In cæteris.*] scilicet quo ad expensas, & in restitutione Marabatinorum: & in restitutione ecclesiarū: & sic sententia pro parte tenet, & pro parte reuocatur, sic. ꝫ. de test. Raynutius. & cap. Raynaldus.

Accedentibus.] Primo ponitur partium comparatio, & actoris narratio: Secundo iudicum datio, seu causæ commissio: ibi, *Discretioni*. Abb Sicul.

CASVS. Monachi Naugiacen. in præsentia domini Papæ petebant decimas terrarū cuiusdam loci à templariis, quas diu quiete possederant ante quam ad Templarios peruenissent, & post quam Téplarij terras illas acquisierūt, decimas earum per xl. annos & amplius pacifice perceperunt, sed modo de nouo Templarij eas subtrahere moliuntur: Ex parte Templariorū allegabatur priuilegiū, ꝙ de laboribus suis decimas soluere non tenētur: Mandat Papa iudicibus, quatenus si abbates & monachi probauerint, ꝙ à templariis decimas de terris prædictis per xl. annos continue peceperint sine lite, compellāt Templarios ad præstationē ipsarum, quia cum tanto tempore contra priuilegia sibi concessa decimas ipsas soluerint, eis tacite renūciasse videntur: Si vero in probatione defecerint, absoluāt Templarios ab eisdem. Not. ꝙ qui non vtitur priuilegio suo per xl. annos, amittit illud. Et sic no. ꝙ contra priuilegiū præscribitur. Itē tacite renūciat quis iuri suo per cōtrarium actum. Item deficiente actore reus absoluitur.

¶ *Gl. seq signat tria cōtraria. Primū quòd contra priuilegia ecclesiarum nullo tēpore præscribat, & soluit. Secundum, quòd perdatur vnico actu, & remittit. Tertium quòd perdatur xxx. ann. & ponit duas opi. vlti. soluit.*

b ¶ *Per xl. annos.*] Et sic patet, ꝙ cōtra priuilegiū præscribitur. arg. cōtra. 25. q. 2. c. r. & 2. vbi dicitur, ꝙ priuilegia ecclesiarū & monasteriorū cunctis temporibus inuiolata permaneant. Sed illud loquitur de alio priuilegio, quod potius pertinet ad libertatē & immunitatē ecclesiarum de generalibus statutis c, quibus ecclesia regitur, & illa intemerata semper erunt. Itē videtur ꝙ vnico actu perdatur priuilegium. C. de pactis inter emp. & vendi. l. cōmissoriæ. & C. de iur. dom. impe. l. 2. De hoc plene dictum est ꝛ. de cōsti. cum accessissent. Præterea ad hoc vt perdatur priuilegium, sufficit ꝙ per xxx. annos non sit vsus priuilegio. ꝛ. eo. si de terra. & hic dicit de quadraginta. Ad hoc dixerunt quidam, ꝙ etiam vnico actu perditur hoc priuilegium, sed respondetur de quadraginta, & ibi de triginta, quia sic de facto accidit. sim. ff. de peti. hæred. item veniunt. §. adoptāda. & hoc probare voluerunt, vnde audiēdi erant. ꝛ. de resti. spo. c. r. & ff. de proba. circa eū. & sic vnico actu perditur priuilegium, & redit res ad ius commune. sim. ff. de pac. si vnus. 6. ꝙ si non vt totū. & ff. de adi. leg. l. 4. quæ. continuatur præcedenti. & 35. dist. ab exordio. Ad hanc solutionem consueuit sic distingui: Priuilegium, aut datur ad agendum, aut ad excipiendum, &c. Quære hanc distinctionem, de contli. cum accessissent. sed hoc non credo, ꝙ hoc priuilegium vnico actu tollatur. argu. ad hoc. C. de excu. tu. voluntarie. & C. de epis. & cle. Authen. presbyteros. & credo standum huic decre. & valebit priuilegium istud, nisi probetur ꝙ xl. annis non sunt vsi priuilegio, soluendo decimas quiete. arg. opt. ꝛ. de præscrip. cū nobis. & ita perditur priuilegiū eodem tempore quo & præscribitur, contra ius cōmune: vnde continue debent isti probare perceptionem decimarum quolibet anno, vt dicit littera. vnde isti si vellent probare interruptionē, & possent, admitterentur, vel per retentionem decimarum, vel etiam per lit. contesta. factam: & hoc indicant verba illa, continue perceperint sine lite: & ita

a Quibus renuntiari nō posset: quale de foro cōpet. si diligenti de sent. ex com. contingit. sed hic loquitur de particulari & singulari priuilegio concesso fauore loci vel personæ. Io. And.

libertati) monasterium decernimus nō teneri: non derogātes iudicibus delegatis, quibus libertatis priuilegia non fuerāt præsentata: in cæteris [2] autē latam à prædictis iudicibus sententiam pro Colubrien. ecclesia confirmamus.

¶ Idem epō, & Magistro G. Lemouicen.

¶ *Contra priuilegia ecclesiæ minori spatio quadraginta annorum non præscribitur, hoc dicit secundum verum intellectum.*

CAP. XV.

Accedētibus† ad presentiā nostrā abbatis & conuētus Naugiacen. ex vna parte, & Templariorū de Toceñ. ex altera procuratoribus: procurator monachorū proposuit, quòd cum decimas terrarum de Sarcole diu quiete possederint, antequam ad Templariorum dominium peruenissent: & postquam Templarij terras acquisiere prędictas, decimas earūdem per quadraginta annos[b] & amplius pacifice possedissent, nunc eis ipsas subtrahere non verentur: & infra. ¶ Discretioni vestrę mandamus, quatenus si Abbas & monachi sufficienter ostenderint, quòd à Templariis decimas de terris prædictis per quadraginta annos continue perceperint sine lite, vos ad præstationem ipsarū Tēplarios compellatis. Cum enim tanto tempore contra indulta priuilegia decimas soluerint, eis renuntiasse [c] tacite præsumuntur. Quòd si in probatione defecerint, ab ipsorum impetitione Templarios absoluatis, ipsis super hoc silētium perpetuum† imponentes.

† Cap 5. eo. tit. in 3 compilat.

¶ Idem episcopo Lingoñ.

¶ *Exemptus ratione certæ rei vel loci, non censetur exemptus respectu alterius rei vel loci. hoc dicit, & est textus notabilis, & multum allegabilis.*

CAP. XVI.

CVm† capella ducis† Burgūdiæ gaudere dicatur huiusmodi priuilegio, quòd nullus archiepiscopus vel episcopus in personas canonicorum eiusdem capellæ, suspensionis vel excōmunicationis, aut interdicti sentētias audeat promulgare: quidā capellæ supradictæ canonici, qui parochiales ecclesias à te tenent, occasione priuilegij prælibati, in his etiam, quarum iurisdictio ad te pertinet, ita se dicunt exemptos, vt quantuncunque grauiter interdum excedant, tuę correctioni recusant & sententiæ subiacere.

¶ Quocirca mandamus, quatenus in quantum exempti [d] sunt eiusdem ratione capellę, Apostolicis priuilegiis deferas reuerenter: sed in quantum ratione parochialiū ecclesiarum, vel aliàs iurisdictionem tuam respicere dignoscuntur, officij tui debitum in eosdem libere prosequaris.

† Cap. 6. eo. tit. in 3. compilat.

† In veteri cōpilat. ita: regis Bohæmiæ: sed Vaticana exemplaria & alia constanter habent, Burgundiæ.

† Dictio, per, non est in antiquis codicibus.

¶ *Glo seq. alleg. concordan. quærit. arg. pro, soluit contrarium.*

c ¶ *Renuntiasse tacite.*] ꝛ. eo. si de terra. vbi de hoc ꝛ. de his quæ fiūt à maio. par. cap. ex ore. ꝛ. de offi. dele. gratum. Sed nunquid talis renūtiatio possit ei obiici ab aliis, quibus decimas non soluunt? Arg. ꝙ sic, ꝛ. de consti. cum accessissent. ꝛ. de præben. pro illorum. sed hoc nō credo, ꝙ propter hoc perdat priuilegium quo ad alios, sed de priuilegio tantū detrahitur. ꝛ. eōd. si de terra.

CVm.] Ratione venius beneficij dicitur ille subiectus, qui ratione alterius est exēptus. hoc dicit. In prima parte ponitur querela: In secunda prouisio: ibi, *Quocirca*. Abbas.

CASVS. Capella ducis Bungundiæ gaudet priuilegio speciali sibi à sede Apostolica concesso, videlicet, ꝙ nullus archiepiscopus vel episcopus in personas canonicorum ipsius capellæ sententias suspensionis vel interdicti, aut etiam excommunicationis audeat promulgare: quidam canonici ipsius capellæ habent ecclesias parochiales, quæ subsunt episcopo Lingoneñ. occasione dicti priuilegij dicunt se exēptos in omnibus, ita vt quantuncunque grauiter excedant, nolūt correctioni & sententiæ ipsius episcopi subiacere: episcop' significauit hoc domino Papæ, vn de mandat eidem, quatenus inquantum exēpti sunt ratione ipsius capellæ, priuilegiis Apostolicis deferat reuerenter, sed ratione aliarum ecclesiarū, quas ab ipso episcopo habent, vel aliàs ad episcopi pertinent iurisdictionē, officij sui debitum in eosdem libere prosequatur. Not. ꝙ in capellis possunt esse canonici. Item canonici possunt habere ecclesias parochiales. Item aliquis est partim liber quo ad aliquem, & partim alij subest. Item aliquis potest habere plures dominos. Item eadem res duplici iure potest censeri,

¶ *Glo. seq. dicit. q. hic solu. in qua distinguit secundo obiicit, & soluit.*

d ¶ *In quantum exempti.*] quod colligitur ex forma ipsius priuilegij. ꝛ. eod. porro. & ca. recepimus. Ex hac decre. soluitur quæstio [b] de abbate, qui acquisiuit priuilegium, quòd monasteriū suum esset exemptū cū omnibus capellis: tēpore succedēte ac quisiuit capellas, quas cōtendit eodem priuilegio retinere, episcopo loci contradicente: & est distinguendū per hanc decre. vtrū acquirat nouas capellas prioribus accessorias, an quæ habeant se principaliter ab illis omnino segregatæ: In primo casu participant eidem priuilegio: In secundo casu non. arg. ff. de lib. leg. l. vlti. §. Caio. ff. de leg. 3. vxori. 1. respon. & l. cum quis. in fi. arg. contra. ff. de verbo. obli. cum stipulamur. Huic decre. contra videtur 16. q. 1. frater noster. & 12. q. 2. cognouimus, quia vna & eadem res non debet duplici iure censeri, & ꝛ. de deci. cū in tua. sic enim videtur, ꝙ isti sint partim liberi, partim serui, quod est contra illud. ff. de sta. lib. si duobus. Sed nō obstat: quia quantum ad capellā istam sunt liberi ab episcopo, & in his quæ spectant ad ipsam, in his in quibus subsunt episcopo, non sunt exempti, & diuerso iure censentur quo ad diuersa, non ad idem: sicut potest habere quis plura domicilia. ꝛ. de so. compe. ex parte. & quo ad vnum eorum potest censeri vno iure, & quo ad aliud alio, & sic tenetur vtrique, & est si, ꝛ. de ma. & obe per tuas. & ꝛ. ca. proxi. in fin. & sic exemptus seu priuilegiatus potest iudicari ab episcopo loci, sed non in his in quibus exēptus vel priuilegiatus est, nisi prout dicitur ꝛ. eo. tnarum. in fin.

b De similiq; quæstione vide elegantē decisionem Guidonis Fa. pæ 489. incip. princeps cōcessit. adde Cynum in l. placet C. de sacrosa. eccl. & Bartolum in l. damni. ff. de dam. infect.

Ex ore

Ex ore.] Abbas monasterii exempti, pro membris non exemptis ad synodum episcopalem accedere, & episcopo parere tenetur. hoc dicit. Primo præmittit exordium: Secundo narrat factum, & partium allegationes: ibi, cum igitur. Tertio diffinit: ibi, *Nos*. Abb.

CASVS. Inter episcopum Vigorieñ. ex vna parte, & monasterium Euaseñ. ex altera, quæstio vertebatur super electione ac libertate ipsius monasterii: procurator monasterii proposuit, quòd monasterium ipsum ab ipsa sui fundatione liberum extitit & exemptum cum capellis suis: ad hoc probandum induxit priuilegia Romanorum Pontificū Cōstantini vnum, & alterū Alexandri, & indulgentias Clementis & Celestini, quorum vsum cōtinuum per testes ostendere nitebatur: ex parte respondebatur aduersa: quòd in priuilegio Constantini quidā perspicitur contineri, per quod monasterium vitur ad iurisdictionē episcopi pertinere, videlicet, quòd abbas eiusdē monasterii primū locū post Vigorieñ. episcopū seper obtineat: sed hoc locum habere non posset in generali concilio, neque in prouinciali, & sic relinquitur, quòd illud intelligitur in synodo episcopali: qualiter ad eius synodum venire tenetur. In priuilegio Alexandri quiddam aliud cōtinetur, ꝙ quod diœcesanus episcopus in eodem monasterio iurisdictionem suam videt in aliquibus retinere: qa ibi dicitur Episcopi Vigorieñ. à fratribus eiusdem monasterii aliquid iniuste non exigant, sed his cōtenti sint, quæ fratres eiusdem monasterii Vigorieñ. episcopis præstare rationabiliter consueuerunt: per hoc videtur, quod aliqua de bonis suis abbates ab episcopis exhibere tenentur: Dominus Papa his & aliis intellectis, cum à neutra parte sit probata præscriptio, sententia liter diffiniuit, quòd monasterium Euaseñ. liberū est in capite, & prorsus ab episcopali iurisdictione exemptum, tutela ipsius monasterii archiepiscopo Cantuariō. reseruata: in mēbris vero, quæ non probantur exempta, diœcesano episcopo sit subiectum, propter quod abbas ad synodum episcopi venire tenetur, & primum locum post Vigorieñ. episcopum obtinere, & idem abbas pro ipsis membris non exemptis tenetur Vigorieñ. episcopo exhibere reuerentiam, & honorem: quibus exhibitis, Vigorieñ. episcopus debet manere contentus. Not. quòd iudex debet rectam ferre sententiam, nulli contra iustitiam parcere, ius suum vnicuique tribuere. Item aliquis pro parte subest alicui, & pro parte liber est. Item licet monasterium liberum sit in capite, membra propterea non sunt exempta, nisi expresse de membris contineatur in priuilegio. Itē arg. quòd aliquis potest esse vasallus plurium dominorum.

† Euasiñ.

† Euasiēn.

† Cap. 7. eo. tit. in 3. compilat. Initiū desumitur ex Apoca. c. 2. & c. 19.

† Vigornieñ.

† Vvigorieñ. eedem sunt postea variates.

† In antiquis codicibus cōtinetur, ꝙ quod dicebatur ita: quoddam contineri prospicitur.

† Dicitur ergo, non est in manuscriptis codicibus.

† quoddam, in antiquis.

a ¶ *Rectissima.*] cum ius faciat quò ad omnes, qui similiter iudicare tenentur. ꝛ. de re iud. in causis. & ideo cum multa prouidentia & deliberatione est promulganda. 35. q. 9. Apostolicæ. & cap. sententiam. in

¶ Idem Abbati & fratribus Euaseñ.† cœnobij.

¶ *Per exemptionem concessam monasterio, capellæ sibi subiecta non censentur exemptæ.*

CAP. XVII.

Ex† ore sedentis in throno procedit gladius bis acutus: quoniam ex ore Romani Pontificis rectissima [2] debet exire sententia, quę contra iustitiam nulli parcat [b], sed reddat vnicuique quod suum [c] est. Cum igitur inter vos & Vigorieñ. † episcopum, super monasterij vestri subiectione ac libertate, controuersia verteretur, monasterij vestri proposuit procurator, quòd idem monasterium ab ipsa sui fundatione liberum extitit & exemptum: ad hoc probandum priuilegia prędecessorum nostrorum inducens, vnum Constantini, & alterum Alexandri, nec non indulgentias Clemētis & Celestini, quorum vsum continuum à longis retro temporibus per depositiones testium ostendere nitebatur: & infra. ¶ Porro in priuilegio Cōstantini quiddam † contineri perspicitur, per quod idem cœnobiū videtur ad iurisdictionem episcopi pertinere: videlicet, quod abbas eiusdem primum locum post Vigorieñ. præsulē semper obtineat, Vnde cum locum ipsum obtinere nō possit in generali concilio neque in prouinciali: quoniam absonum esset, vt abbas primus post illum, super alios episcopos resideret, relinquitur ergo † , quod locum illū in episcopali synodo intelligatur habere: quare tenetur ad synodū [d] episcopalem accedere, ac per hoc ipsius statuta recipere [e] ac seruare.

¶ In priuilegio vero Alexandri Papæ quiddam † aliud continetur, per quod diœcesanus episcopus in eodem cœnobio iurisdictionem suam (& si non in omnibus, in quibusdam tamen) retinuisse videtur: cum illo dicatur, quòd Vigorienses episcopi ab eiusdem loci fratribus aliquid iniuste non exigant, sed his tantum contenti permaneant, quæ prædecessores eorum antecessoribus suis constat rationabiliter impedisse: vnde constat, quod abbates epīs aliqua [f] de suis exhibere tenētur. ¶ Nos igit' his & aliis diligēter auditis, cū à neutra parte sit, ꝓbata præscriptio [g] sententē taliter diffiniim°, ꝙ Euaseñ. † cœnobium liberum est in capite, tamquam ab episcopali iurisdictione prorsus exemptum, & soli Romanæ Ecclesię subiectum; tutela tamē ipsius Cantuarieñ. archiepiscopo reseruata: in membris autem, quæ non probantur [h] exempta, diœcesano episcopo ipsum subiacere decernimus: propter quod abbas ad synodum † eius debet accedere, primumque locum post Vigorieñ. episcopum obtinere. pro ipsis quoque membris non exemptis, idem abbas tenetur [i] Vigorieñ episcopo exhibere reuerentiā, obsequiū, & honorem: quibus Vigorieñ. episcopus sibi competenter exhibitis, debet manere contentus.

¶ Idem Ausoneñ. episcopo.

¶ *Receptus sub protectione Papæ, per hoc non censetur exemptus. hoc dicit.*

CAP. XVIII.

Ex† parte tua fuit quæsitū, vtrum clerici & laici, qui litteras protectionis ostendunt, in quibus personæ suæ expresso nomine cum omnibus rebus suis sub Apostolica protectione consistere declarantur [k], à iurisdictione episcopi diœcesani sint exempti. Nos autem tibi † respondemus, quod per litteras huiusmodi, ab episcoporum suorum potestate minime subtrahuntur [l].

¶ Idem Eliden. † episcopo.

¶ *Religiosi quibus à Papa concessum est, vt ecclesias eis subiectas possint in proprios vsus conuertere, non auctoritate propria, sed à diœcesano loci possessionem illarum ecclesiarum recipere debēt, nisi in priuilegio aliud exprimatur.*

Ex parte.] Communis diuisio: Secunda: ibi, *Nos autem*. Abbas.

CASVS Clerici vel laici impetrant litteras à Domino Papa, per quas recipit eos cum personis & rebus suis sub ipsius protectione: quæritur, vtrum per talem protectionem exempti sint à iurisdictione episcoporum suorum? Respondet Papa, quòd huiusmodi litteræ à potestate suorū epoporū non subtrahūtur. No. quòd per verbū, ꝓtectionis, non dat exēptio: sec° cū dr;ad iudiciū libertatis peceptæ.

k ¶ *Declarantur.*] Sic ꝛ. eo. recepimus. & ꝛ. de maio. & obe. per tuas.

¶ *Glo. seq. obiicit. & sol.*

l ¶ *Subtrahuntur.*] Sic ergo talis ꝓtectio inutilis est, sicut ɔfirmatio in forma cōi, de qua dicit ꝛ. de ɔcess. ſben. quia diuersitatē [b]. Ad qd ergo impetrātur? qa solet plus timeri qd specialiter pollicet, q̄ quod generaliter impetratur. ꝛ. de hæreti. si aduersus. & 23. dist. c. quamquā.

† Vide de hac materia contra quòd potius inquid sancti-tellig itur conditionali-ueri. nouiss ter. ff. de contrahenda me concinii emptio. si quis sundum. Trident. sess. 24. de re-&l. si debitor. in fine. Io. format. ca 2. g ¶ *Sit probata præscriptio.*] in his scilicet, quę tium tract ā per priuilegium non e- cōcilio lib. rant exempta, in quibus 2. arg. 2. obtinet episcopus, vt ꝛ. sequitur. & sic est arg. ꝙ abbas potest præscribere ius commune in capellis contra episcopū, in his quæ potest possidere. ꝛ. de præscri. auditis.

† Cap. 8. eo. tit. in 3. compilat. De materia huius decretalis vide late per doctores in c. recepim°. supra eo. tit.

¶ *Glo. seq. not. quod litteret caput, &c. alleg. contrarium.*

h ¶ *Quæ non probantur.*] Ergo licet quis ꝓbēt exemptionem capitis, non ideo probauit exemptionem membrorum, arg. ꝛ. eod. proxi. ar. contra: quia totum & pars debent eodem iure censeri. 12. dist. c. 1. & 2. & 12. q. 2. cognouimus. & 2. q. 7. si quis episcopus. & ff. pro derelicto, an pars.

Aliàs, taliter 2. & 12. q. 2. cognouimus. & 2. q. 7. si quis episcopus. & ff. pro derelicto, an pars.

† Helien. Beluen.

i ¶ *Idem abbas tenetur.*] Et sic est arg. quòd aliquis potest esse vasallus multorum: sicut iste abbas subest Papæ, & episcopo pro capellis, vt ꝛ. c. proxi. ff. de ope. libero. l. duorum.

CASVS Clerici vel laici impetrant litteras à Domino Papa, per quas recipit eos cum personis & rebus suis sub ipsius protectione: quæritur, vtrum per talem protectionem exempti sint à iurisdictione episcoporum suorum? Respondet Papa, quòd huiusmodi litteræ à potestate suorū epoporū non subtrahūtur. No. quòd per verbū, ꝓtectionis, non dat exēptio: sec° cū dr;ad iudiciū libertatis peceptæ.

b Et 17. q. 4 frater. Ioan. And.

Astoralis.]Communis diuisio.Secundaribi, *Ad quod.*Abb.

CASVS. Quidam religiosi litteras obtinent à sede Apostolica, in quibus indulgetur eisdem, vt ecclesias suas in proprios vsus conuertere possint, decedentibus personis illarum:quæritur,vtrum liceat eis auctoritate propria possessionem illarum ecclesiarum intrare, vel per diœcesanũ episcopum in illa sint potiꝰ inducẽdi?Ad hoc respõdet Papa,quod suo episcopo inconsulto, non licet eis in possessionem earum intrare: quia per huiusmodi indulgentiã episcopali iuri nihil intelligitur derogari: nisi forte in ipsa indulgentia contineatur expresse,quòd episcopo inconsulto id facere possint. Not. hic arg. quòd vbi conceditur maius, non tamen id quod minus est. Item priuilegiũ vel indulgentia intelligitur esse concessa sine alteriꝰ iniuria. Item vbi duo sunt impedimenta, non sufficit alterum tolli,nisi & vtrumque remouea tur.Item priuilegia cum sint odiosa, non debent extendi,nisi quatenus in eis continetur.

a¶ *Contineatur expressum.*Arg. quòd priuilegium semper intelligitur concessum sine læsione alterius.ℨ.de of. ord. licet.& ℨ. de vsu pal. ex tuarum,&ℨ.de eccle.ædi.cum dicat Apostol', & cap.ad audientiam 2. & C. de inoffi. testa. si quando.argu.ℨ. eodem patentibus.

b¶ *Inconsulto.*] Sic licet lex concedat libertatem seruo vindicanti necem domini,à iudice tamen dãda est.C.pro qui alme mater. cau.ser.accip.ꝓmi. li.I.

¶ *Glo. seq; decreuit signando contrarium decre.cũ venissent.*

c¶ *In possessionẽ.*] quãnumquam habuerunt:& hoc ideo, qa nemo sua auctoritate rẽ suam accipere debet.C.vnde vi, si quis in tantam.& 16.q. 6.placuit. &C.de acquiren.pos. improba possessio.ff.de acquiren.pos.si ex stipulatione.secus si possessionem habuisset ℨ.de restitu.spol.cum venissent.

d¶ *Indulgentiarum.*]Si de duabus seruitutibus altera remittitur, alia remanet in suo statu.ff. de ser. vrb. prædio.si domus tua.& supra, de vsu pallij.ex tuarum.ita hic.Nec huiusmodi generali concessione conceditur quod specialiter non fuisset concessurus.ff. de pecul. qui peculij.ff.de pig.denique.& l. obligatione.& ℨ.de elect.ecclesia vestra, ibi:neque enim,&c.C. de inoff.testa.si quando.Ber.

Petistis.] Quandiu Templarii vel Hospitalarij non seruant interdictum pro eis in loco prolatum, alii seruare non tenentur, hoc dicit.Et secunda pars: ibi, *Ad quod.* Abbas.

CASVS. Aliquando contingebat, quòd ciuitas Tripolitana propter Hospitalarios vel Templarios generali supponitur interdicto, isti in quorum fauore positum fuerat interdictum,non seruabant illud:quæsuit episcopus Tripolitanus,vtrum ipse cum capitulo suo illud debeant obseruare?Respondet Papa, quòd excessus illorum illis non præbet licentiam delinquendi,sed si prædicti fines priuilegiorũ suorum non seruauerint,violando interdictum, quod pro eis fuerat promulgatum,episcopus & capitulum prædicti in pœnam præsumptionis illorum quamdiu ipsi non seruauerint interdictum, de licentia domini Papæ celebrent,ne videantur de aliorũ fletu ridere.Not. q. nõ debet quis illud facere,à quo impetrauit alios ꝓhiberi, nec debet alii legẽ imponere, quã ipse negligit obseruare. Itẽ eo iure, quo qs ℨ aliũ vtitur , ipse debet vti eodẽ. Item nullus debet excedere fines priuilegii sui. Item nullus debet de alterius fletu ridere.

e¶ *Ridere.*]Simi.ℨ. de sent. excõi. si vere.ſmi. dicit imperator: Iudices iubemus esse solicitos,ne turpi colludio quęratur ex miseris pretium gaudiorum.C.eodem.lib.12.in fine libri.

f¶ *Quam diu.*]Sic.6.q.2.si tantum. & capitulo placuit.

g¶ *Celebretis.*]Non enim debent aliis legem imponere,quam ipsi negligunt obseruare.ℨ.de præbẽ.pro illorũ.nec tenetur alius seruare priuilegium, quod ille non seruat, cui cõcessum est. ℨ.de sen.excom.in audiẽtia. & qui priuilegium alterius non seruat,eius priuilegium non est seruandum. ℨ. de appellat. an sit deferendum. ℨ. de elec.bonæ & quod ab illis exigere debet,multo fortius à seipso.ff. de nego.gest.si pupilli.ℊ. vlti.& ff.d' admini.tu.quotiens.ℊ. item temporali.ff.si ser.vendi.l.altius.& ℨ.de nat.ex libe.vẽ. c.v-nico.

¶ Idem.

¶ *Priuilegium concessum monasterio, vt eius monachi excommunicari non possint,intelligitur de monachis existẽtibus in monasterio, vel in ecclesiis sibi subiectis vtreque iure.hoc dicit.Et est casus quotidianus.*

CAP. XXI.

QVoniam† per confessionẽ cõstat partis aduersæ, quòd Nepesinus† episcopus ius episcopale percipit in ecclesia Sancti Blasij† de Flageñ.credimus, quòd nõ obstante illo capitulo priuilegii, quod monasterio est indultum, vt nullus episcopus ecclesias vtroque iureʰ illi subiectas interdicto supponere, vel monachũ seu clericũ eiusdem monasterij synodare ⁱ vel excõmunicare præsumat,præfatus episcopus possit interdicere dictam ecclesiam,& excommunicare monachum, seu clericum vestrum ad eius regimẽ deputatum, cum alterutrum de iure fuerit faciendum: quoniam illud capitulũ intelligendum esse videtur de monachis aut clericis in ipso monasterio permanentibus ᵏ, vel ad ecclesias destinatis, vtroque ˡ iure sibi subiectas.

† Idem Londoneñ. archiepiscopo Apostolicæ sedis legato.

¶ *Episcopus remittens alicui ecclesiæ decimas episcopales indefinite,remisisse videtur non solum præteritas, sed & futuras.Et est casus notabilis.*

CAP. XXII.

QVia† circa:& infra. ¶ Quæ siuisti,vtrum monachi Omniũ sanctorum, priuilegium præ-

† De indefinita locutione seu propositione, an & quãdo æquipolleat vniuersali per doctores hic, vide plene per Cõuarruuiã lib. 1. varia. resolut.c.13.

† Idem scilicet Innocẽtius iij. in concilio generali Lateran.c. 5, & c 6.co.tit.in 4. compilatio.

† De patriarchatũ prærogatiua, dignitate, numero vide plene per Barth. Cassaneũ in catal. gloriæ mundi par.4 con sider.9.adde Nicolaum Boerium in tract. de auctori. magni consil.j. nu. 30. & seq. vers. secundum locum.

† Cap. 9. co. tit in 3. compilatio. Ad quid aliegetur hic textus, vide per Innocentiũ & Felinum in c. 1. sup. de constitu.

† Dictio, epi scopum, deest in plerisque exemplaribus.

† Aliàs, in ipsas, sed vt plurimũ habetur vt est impressum.

† Tripolitanã.

† Cap 3.cod. tit.in 4.compilatione.

† Interdictũ generale qd dicitur,tradit Nicolaus Plouiꝰ tract. de interdicto & Couarruuias in c. almæ mater. de sent. excom.lib 6.in 2. par. relection. ℨ.1.circa fin.

† Aliàs Nepheſinus,sed ex manuſcripti positum est.Nepesinus.

† Aliàs Basilii de Flageñ. alias Flaian.

† Londiñ.

† Ca.5.co. ti. in 4.compilat.

ADDITIO. Versus. *Me non impugnat, qui me defendere debet.*

Quoniam per confessionem.]CASVS. Episcopus Nepesinus petebat ius episcopale in ecclesia beati Blasii de Flageno, pertinente ad quoddam monasterium in diœcesi dicti episcopi constitutũ: ex parte aduersa allegabatur quoddam capitulum,quod continetur in priuilegio monasterio concesso, videlicet, vt nullus episcopus ecclesias vtroque iure illi subiectas interdicto supponere,vel monachum seu clericum eiusdem monasterii synodare vel excõmunicare præsumat: sed procurator monasterii fuit cõfessus in iure, quòd episcopus Nepesinus ius episcopale percipit in ecclesia prædicta: dubitabatur,vtrum capitulum prædicti priuilegii obstaret, quominus episcopus ius episcopale possit exercere in dictam ecclesiam, vel capellanum ipsius?Respondet Papa: cum per confessionem procuratoris monasterii constet, quòd episcopus ꝓcipit ius episcopale in ecclesia prædicta,idem episcopus non obstante capitulo istius priuilegii,potest dictam ecclesiam interdicere, & excõmunicare monachum seu clericum monasterij ad regimen ipsius ecclesiæ deputatum,cum alterutrum de iure fuerit faciendum;quia illud capitulum intelligitur de monachis vel clericis in ipso monasterio permanentibus,vel in destinatis ad ecclesias vtroque iure sibi subiectas. Not. quòd confessio procuratoris in iure facta,domino præiudicat.Item priuilegium non tuetur aliquem in delicto.Item ecclesia tunc subiecta est abbati vtroque iure , quando episcopus multum ius episcopale exercet in illa.Item licet persona sit exempta , tamen ratione rei,quam possidet,non exemptæ est subiecta.Ber.

h¶ *Vtroque iure.*]scilicet in spiritualibus & temporalibus.ℨ.eod.cã & plantare.ℊ.in ecclesiis.& 15.q.2.ca. 1. Illud intelligitur cum traditur ecclesia pleno iure.vide qualiter interpretatur hoc verbum,vtroque iure,cum tamen vtroque iure, possit ecclesia aliqua monasterio esse subiecta,licet episcopus aliqua temporalia ibi recipiat.ℨ.de cens.cum venerabilis.

i¶ *Synodare.*]id est, ad synodum vocare ª.

k¶ *Permanẽtibus.*]Similis interpretatio est 16.q.1.generaliter. & si. ℨ.de verb.ſig.abbate.in fine.& ita licet persona sit exempta,tamen ratione rei quam possidet,non exemptæ est subiecta.ℨ.eo.cum capella. & cap.ex ore.in fine.& ℨ.de maiori.& obed. per tuas.

ª Vel aliter potest intelligi sic,synodare, id est, nomine synodatori aliquid exigere.10.q 3.c. placuit. & sic pra & off or. eo quærentẽ.

l¶ *Vtroque iure.*]id est in spiritualibꝰ & temporalibꝰ.vt ℨ.patet.B. *Via.*]communis diuisio:Secunda pars:ibi, *Super quo.* Abbas.

CASVS. Archiepiscopus Londoñ.concessit monachis omnium sanctorum priuilegium super decimis episcopalibus retinendis , sic forte dicendo:Remittimus monasterio omnium sanctorum decimas possessionum ipsius monasterij,pertinentes ad archiepiscopatum,archiepiscopus Londoneñ. successor concedentis priuilegium,quæsiuit,vtrum monachi prædicti priuilegium illud extendere valeant ad possessiones acquisitas tempore priuilegij, & postmodum acquirendas?Respondet Papa, qꝺ si remissio decimarum illarum facta fuit secundum canones, prædecessor illius indefinite remittendo decimas episcopales monasterio, cũ nihil exceperit, & potuerit excepisse, intellexisse videtur non solum de decimis possessionũ illius temporis, sed etiã futuris:quia in beneficiis plenissima debet interpretatio adhiberi , & vna & eadem res non debet diuerso iure censeri. Not. quòd concessio simpliciter & indefinite facta respicit etiam tempora futura, & generaliter intelligitur.Et sic est hic arg. quòd indefinita æquipollet vniuersali.item qui nihil excepit & potuit,totũ ius suũ intelligitur alienasse. Itẽ in beneficiis plenissima debet fieri interpretatio.Item vna res non debet diuerso iure censeri.Item arg. quòd priuilegiũ extẽdit ad futurũ.

a¶ *Episcopalibus.*] de qbus loquũtur canones. 12.q.2.vobis.&c.ꝓcesso.

b ¶ *Secundum canonicas sanctiones.*]puta,de consensu capituli. 12. q. 2.vobis. sine exceptiõe. & supra, de his quæ fiũt à prælа.sine ſſ. cap.c.cũ nos,nec in enorme detrimentũ facta fuerit, quia per hoc posset reuocari. ℨ. de dona. Apostolicæ.

c ¶ *Indefinite.*] Argum. quòd indefinita æquipollet vniuersali.19.dist. si Romanorum.

d ¶ *Nihil exceperit.*]sic ℨ.de iure patron. ex litteris.

e ¶ *Beneficiis.*]Simi.ℨ.de don.pastoralis.& c.cum dilectus.in fi.& ℨ. de verbo.ſigni.olim.ff.de constit.prin.l.vltima.

¶ *Glo.seq.arg.in hoc.vt.alle 4.iura.in contrarium allegt. 6. & soluit.*

f ¶ *Sed futuri.*] Arg. quòd in priuiligiis verbum generale & indefinite prolatum ad futurum extenditur.12.q.2.cognouimus.& ℨ.de deci.ex parte.& C. quæ res pig.obl.posſ.l.vlt.ff.de seruit.vrb. prædi. si ser uus ª.Arg.contra.ℨ.de cen.quanto.& ℨ.de deci.cum in tua.& ℨ. eod. cum capella.ff.de contrahen.emp.in lege.& l.Rutilia Polla. ff. de dãinfec.damni.ℊ.si is qui. Sed ideo contra dantem fit interpretatio,ne excogitata fraude suæ obuiet libertati.16.q.2.c.1.C.de don. si quis argentum.ℊ.vlt.secus vbi certa verba ponuntur,in eo casu non extendi tur ad alias:sed ita seruandum est priuilegium, quatenus tenor priuilegij se extendit.ℨ.eo.porro.& c.recepimus.sed,vbi verbum generale ponitur,ad omnia appellatiua extenditur.sic ℨ.de deci. ex multipli ci. Si autem æque potest retorqueri ad ius commune sicut ad priuilegium,potius videtur interpretatio facienda secundum ius, quàm secundum priuilegium.ℨ de consue.cum dilectus.& vt nemini sit onerosa.arg.ℨ.de testi.cum tu.vt non sit captiosa.ff.de regul.iur.quotiẽs. & contra illum potius interpretatio debet fieri, qui potuit legem apertius dicere.ff.de pact.veteribus.& ff.de contrahen.emp.Labeo.& vt fiat secundum communem modum loquendi.ℨ.de spõ. ex litteris. nam consuetudo interpretatur vocem.ℨ.de verb.ſig. abbate. & semper in tutiorem partem fit interpretatio.ℨ.de spon.iuuenis.ℨ. de reg. iur.c.2.si enim neutra esset tutior,in beniguiorem.9.dist.c. vlti. ff. de reb.dub.cum in testamento. Ioan.

a Si cautum fit, ne lumini bꝰ officiatur , etiã de futuris intelligitur Ioan. And.

Antiqua.]Huius cap.diuisio clare patet in summario. Abbas.

CASVS. Concilium generale renouat priuilegia quatuor patriarchalium sedium,statuendo,vt post Romanam ecclesiam ,quæ in ter alias obtinet principatum , Constantinopolitana primum locum obtineat, Alexandrina secundum, Antiochena tertium, Hierosolymitana quartum;seruata cuilibet propria dignitate, ita quòd postquam

decessoris tui super episcopalibꝰ ª decimis retinendis indultum, extendere valeant ad possessiones acquisitas, & postmodum acquirendas?¶ Super quo tale damus respõsum, quòd si decimarum illarum remissio facta extitit secundum canonicasᵇ sanctiones, prædecessor tuus indefinite ᶜ † decimas episcopales monasterio remittendo (cũ nihil exceperit ᵈ, & poterit excepisse:ac in beneficiis ᵉ plenissima sit interpretatio adhibẽda:nec debeat vna eademque substantia diuerso iure censeri) intellexisse videtur nõ solum de decimis possessionum illius tẽporis, sed futuri ᶠ,

¶ Idem † in concilio generali.

¶ *Ponit concilium ordinem quatuor patriarchalium sedium,vsque ibi: Seruata. vbi ponit tria priuilegia ipsarum. Primum quia dant pallium. Secũdum ibi: Dominicæ, quia ante se crucem deferri faciunt ,præterquam in casibus hic exceptis. Tertiũ ibi:in omnibus , quia ad sos appellatur , & in hoc protestaturbi: ipsaluis.*

CAP. XXIII.

ANtiqua † Patriarchalium sedũ priuilegia renouãtes ᵍ, sancta vniuersali synodo approbãte sancimus, vt post Romanam Ecclesiam (quæ disponente Dominio , super omnes alias ordinariæ potestatis obtinet principatum, vt pote mater vniuersorum Christi fidelium & magistra)Constantinopolitana primum, Alexandrina ʰ secundum, Antiochena tertium, Hierosolimitana quartũ locum obtineãt: Seruata cuilibet propria dignitate: ita quòd postquàm antistites earum à Romano Pontifice receperint pallium(quod est plenitudinis † officii pontificalis insigne)præstito sibi fidelitatis & obedientiæ ⁱ iuramento,licenter & ipsi suis suffraganeis pallium largiãtur:recipiẽtes pro se professionẽ ᵏ canonicam,& pro Romana Ecclesia sponsionem obedientiæ ab eisdem. ¶ Dominicæ † vero Crucis vexillum ante se faciant vbique deferri:nisi in vrbe ˡ Romana:& vbi cunque summus Pontifex præsens extiterit:aut eius legatus vtens insigniis Apostolicæ dignitatis. ¶ In omnibus autem prouinciis eorum dem iurisdictioni subiectis,ad eos, cum necesse fuerit , pronocetur: Saluis appellationibus ad sedem Apostolicam interpositis , quibus est ab omnibus ᵐ humiliter deferendum.

¶ Idem † in eodem.

¶ *Priuilegiũ religiosis cõcessum,vt possint sepelire confratres suos tempore interdicti ,intelligitur de illis confratribus,qui licet mancãt in seculo,obtulerũt*

† Vide c. cũ ordinarius singulorum. sis. supra de Item pallium est signũ auctorit. & plenitudinis potestatis vsu pallij. pastoralis officii. Item suffraganei tenentur præstare iuramentum obedientiæ & reuerentiæ Patriarchæ. Item minor iudex non potest exercere iurisdictionem suã nisi in præsente maiori. Item ad Patriarcham potest appellari omissis mediis, & hoc intellige de his,qui sunt eius iurisdictioni subiecti. Item omissis oĩbus mediis potest appellari ad Papã.

† Vide elecmentꝰ vlt. tit. de priuileg.

g ¶ *Renouãtes.*] 22.dist. renouantes.

¶ *Glo.seq recitetur per cõtrarium de decre. cognoscentes , &c. soluit, q; illud regulare casualiter fallit , & ponit & exponit versus,per quos sex casus comprehẽdit.*

h ¶ *Alexandrina secundum.*]scilicet post Constantinopolitanam & Cõstantinopolitana primũ , scilicet post Romanam. olim vero Alexandrina fuit prima post Romanam : vt 22. dist. renouantes. & sic priuata fuit iure suo sine culpa, quod esse non debet regulariter. ℨ. de consti. cognoscentes. & ℨ. de eo qui cogno.consan. vxo. suæ.discretionem.& c.vlt.& 16.q.vlti. inuentum.& 56.dist.satis peruersũ.hoc tamen non fit sine causa.ℨ.vt lite non conte.quoniam.ℊ. 2. quod fit pluribus modis.

† Idem,scilicet Innocentius iij. in eodem cõcilio Lateran. c. 57.&c 7. co. tit.in 4.compilatione.

Vnde versus.

Paupertas,odium,vitium,fauor,& scelus, ordo,
Personas spoliant,& loca iure suo.

Vnde propter paupertatem vniuntur ᵇ duæ ecclesiæ,vt vnus sit sacerdos vtriusque.10.q.3.vnico.cum vtraque consueuit suum habere proprium.Propter odium.vt 70.dist neminem.16.q.7. decernimus. Propter vitium,vt ℨ.de cle.ægro.tua.Propter fauorem,vt hic, & 22. dist. renouantes.Et propter vim seu fauorem consecrationis.14.q.6. com in c sicut. perimus.Quandoque etiam fauore religionis.ℨ.de eccles.ædifi.ad audientiam.Propter scelus etiam puniuntur illi, qui non peccauerunt. 25.q.2.ita nos.Propter ordinem priuatur dominus seruo suo.54. dist. ex antiquis .& c. frequens.Quandoque propter defectum sacramenti.34.dist.si cuius.& c.lector.

b De hoc articulo vide cõcilũ Trident. c ratũ v-nire. supra de excessib⁹ prælat. & late ibidẽ per doctores.

i ¶ *F delitatis & obedientiæ.*]Sic ergo Patriarchæ , & illi qui nullo medio subsunt domino Papæ,iurant ei fidelitatẽ & obedientiam:vt hic dicitur,& ℨ.de iureiu. ego N. sic & suffraganei suo metropolitano obedientiam & reuerentiam præstare debent, secundum quòd isti præstant Papæ.ℨ.de ma.& obe. c. dilecti.

k ¶ *Professionem.*]i. obedientiam & reuerentiam ℨ. de simo.ne Dei ecclesia.ad quam non tenentur exempti episcopo diœcesano, cum illud sit contrarium libertati.ℨ.cod.cum olim.2.in fi.Ber.

¶ *Glo.seq.arguit & signat contrarium.*

l ¶ *Nisi in vrbe.*] Arg.quòd minor non potest exercere iurisdictionem præsente maiore.21 dist.denique.& 95. dist.presbyter. ff. de offi. proconsl.l.vlti.c & ℨ.de offi.lega.volentes.Arg.contra.95.dist.ecce.& 11 q.1.peruenit.C.de dona. in hac sacratissima.

c Proconsulem Romanæ ingressus deponit imperium. Ioan And.

m ¶ *Ab omnibus.*] hoc est priuilegium Apostolicæ sedis , vt omissis omnibus possit appellari ad ipsum:vt hic innuitur , & 2. q. 6. ad Romanam

manam. Sic etiam intelligitur quod dicit imperator, quòd habet similia priuilegia cū Romana ecclesia [a], in Auth. de eccles. ti. in prin. coll. 9. & 65. dist. mos antiquus.

a Tamen tali priuilegio nō vtitur imperator ff. de appell. imperatores. Ioā. And.

VT priuilegia.] Diuiditur vt in rubro. Secunda pars: ibi, *Illud*. A b CASVS. Romana ecclesia quibusdam regularibus concessit quædam priuilegia, sed quia ipsi fines priuilegiorum suorum excedebant, ea minus bene intelligentes, Papa ea in concilio generali declarat qualiter sint intelligenda, ne illa pertrahāt ad abusum: quia priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. Secundo ponit verba priuilegiorum. Concessū est ab ecclesia Romana quibusdā regularibus, scilicet Templariis, & Hospitalariis, vt his, qui fraternitatem eorum assumpserint, nō negetur ecclesiastica sepultura, nisi sint excommunicati, vel nominatim interdicti: Si forte ecclesiæ ad quas pertinent, fuerint interdictæ, ipsos quoque cōfratres quos ecclesiarum Prælati apud ecclesias suas nō permiserint sepeliri, ipsi ad ecclesias suas deferant tumulandos, nisi ex communicati vel nominatim fuerint interdicti: Declarat hic Papa de quibus confratribus sit intelligendum: scilicet de illis, qui adhuc morātur in seculo, & eorum ordini sunt oblati mutato habitu seculari, vel d his, qui sua bona eis dederant inter viuos, retēto sibi quādiu vixerint vsufructu: isti quidem sepeliantur apud ecclesias ipsorum regularium, vel apud ecclesias aliorum non interdictas, si ibi elegerint sepeliri: Si enim de quibuslibet confratribus ipsorum fraternitatem assumentib[us] intelligeretur, pro duobus aut tribus denariis annuatim sibi collatis, nimium vilesceret ecclesiastica disciplina: tamē & ipsi certam obtinent remissionem ab Apostolica sede concessam. Vltimo ponit alium articulum, in quo excedebant fines priuilegiorum suorum: Continetur. n. in priuilegio ipsorum, vt si qui fratrum ipsorum pro colligendis eleemosynis ad aliquam ciuitatem, castellum vel vicum aduenerint, si forte locus ille à diuinis fuerit interdictus, in eorum aduentu semel in anno aperiantur ecclesiæ, vt exclusis excommunicatis & interdictis, diuina officia celebrentur: Verba illa; aperiantur ecclesiæ semel in anno; sic debent intelligi, vt vna tantum ecclesia eiusdem loci semel in anno aperiatur: quia licet dictum sit pluraliter; aperiantur ecclesiæ, non tamen de qualibet ecclesia eiusdem loci intelligendum est, ne si hoc modo intelligeretur, nimium vilipendi contingeret sententiam interdicti: qui vero contra istas declarationes quicquam sibi vsurpare præsumpserint, graui subiaceant vltioni. Nota quòd priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. Itē aliquis habet habitū monachalem, non tamen est monachus. Itē vilescere nō debet ecclesiastica disciplina. Itē pluralis locutio exponitur de vno.

a ¶ *Intellecta.*] Qui malitiosē priuilegium principis interpretatur, infamis efficitur. C. de legi. & consti. l. 2.

b ¶ *Non negetur.*] Ex hoc loco patet, quòd tempore interdicti denegatur ecclesiastica sepultura, ex quo per priuilegium istis concedi

† Oblati, qui dicantur, tradit copiosē Cogarruui rs in e. alma mater. d sēr. excom. li. 6. in 1. par. relation. §. 1. circa finem.

tur. ſ. eod. cum & plantare. §. quòd si [b]. Bernar.

c ¶ *Mutato habitu seculari.*] Ita quòd habitus illos distinguat ab habitu seculari, licet ex toto non habeant habitum monachalem. arg. 33. q. 5. quod Deo pari. & talis largo modo ecclesiastica persona censetur. 28. q. 1. vt lex. & 12. q. 1. duo.

Se tamen ordini mutato habitu seculari: vel de illis, qui bona sua eis dederunt vsufructu retento. hoc primo. Priuilegium religiosis concessum, quo eis vententibus ad locum interdictum semel in anno aperiantur ecclesiæ, vt celebrentur in eis diuina, intelligitur, quòd vna tantum sola ecclesia aperiatur in loco. hoc secundo.

CAP. XXIIII.

VT priuilegia, quæ quibusdā religiosis Romana concessit Ecclesia, permaneant inconcussa, quędam in eisdem duximus declaranda, ne minus sane intellecta [a] pertrahantur ad abusum propter quē possint merito reuocari: quia priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. ¶ Sane quibusdam regularibus Apostolica sedes indulsit, vt his, qui fraternitatem eorum assumpserint, si forsan ecclesiæ ad quas pertinent, à diuinis officiis fuerint interdictæ, ipsosque mori cōtigerit, sepultura ecclesiastica non negetur [b], nisi excommunicati vel nominatim fuerint interdicti: Suos quoque cōfratres, quos ecclesiarū Prælati apud ecclesias suas non permiserint sepeliri, nisi excommunicati, vel interdicti fuerint nominatim, ipsi ad ecclesias suas deferant tumulandos. Hoc autem de illis cō fratribus intelligimus, qui vel adhuc manentes in seculo eorum ordini sunt oblati †, mutato [c] habitu seculari: vel eis, qui bona sua dederant inter viuos, retento sibi (quamdiu in hoc seculo vixerint) vsufructu: qui tamen sepeliantur apud ipsorum regularium, vel alio rum non interdictas ecclesias, in quibus elegerint sepulturā: ne si de quibuslibet ipsorum fraternitatem assumentibus fuerit intellectum, pro duobus [d], aut tribus denariis annuatim sibi collatis, dissoluatur pariter & vilescat ecclesiastica disciplina: certam tamen & ipsi remissionem obtineant ab Apostolica sibi sede concessam. ¶ Illud etiā, quod huiusmodi regularibus est indultum, vt si qui fratrum suorum, qui ab eis missi fuerint ad recipiendas fraternitates siue collectas, in quamlibet ciuitatem, castellum vel vicum aduenerint, si forte locus ille à diuinis officiis sit interdictus, in eorū iucūdo aduentu semel in anno [e] aperiantur ecclesię, vt exclusis excommunicatis, diuina ibi officia celebrentur: Sic intelligi volumus, quòd in eadem ciuitate, aut castro, aut villa vna tantū ecclesia eiusdem ordinis, fratribus semel (vt dictum est) aperiatur in anno: Quia licet pluraliter [f] dictū sit, quòd in eorum iucundo aduentu ecclesiæ aperiantur, non tamen ad ecclesias eiusdem loci diuisim, sed prędictorum locorum coniunctim sano referendum est intellectu: ne si hoc modo singulas eiusdem loci visitarēt ecclesias, nimiū vilipendi contingeret sententiam interdicti. Qui vero contra declarationes prędictas quicquam sibi vsurpare præsumpserint, graui subiaceant vltioni.

¶ Idem, in eodem.

¶ *Tempore generalis interdicti, episcopi non prohibiti qui non fuerunt culpabiles interdicti, clam celebrare possunt: & hodie istud non est priuilegium episcoporū. sed ius commune, vt in c. fi. de sē. excō. in 6. & ibi plene habetur, an & quādo, & qualiter possit celebrari tēpore interdicti.*

CAP. XXV.

QVod † nōnullis est religiosis indultū, in fauorē pōtifi

[a] Idem arg. ex decret. de Pœnit. & remiss. quod in te. vbi d hoc. in 3 glossa. & patet in concilio Viē nensi, de sepulturis, eos qui. io. And.

¶ *Glos. sequēs quærit, arguit, & soluit.*

d ¶ *Pro duobus.*] Quid si medietatem bonorū darent, nunquid dicendi sunt fratres? non, nisi maiorem partem. arg. ff. de contrah. emp. in modicis. quod nō credo, etiam si darent totum, dū tamen non se reddant: quia res, & non persona, sunt accessoriæ. Ber.

¶ *Glo. seq. recit. per q. an relaxetur interdictum, &c. & ponit duas opi. Secundo quærit, ar. pro, soluit contrarium. Tertio quærit, arg. pro, & remittit.*

e ¶ *Semel in anno.*] Sic patet, quòd in ecclesia interdicta celebratur, & canonice: quia tunc de speciali priuilegio relaxatum est interdictum, non sublatum: vnde idē interdictum manet, non nouum creatur. ar. ff. de preca. sed si manente. & 24. q. 1. Achatius. & 12. dist. præceptis. Sed vide tur potius vt dicit Vincent. quòd interdictum non relaxetur [c], sed in ecclesia interdicta celebretur de licentia Papę. ſ. eod. petitis. in fi. nec tunc committitur contra interdictum. Sic aliquis potest prædicare & loqui excommunicatis, de his quæ pertinent ad correctionem eorū, nec incidit in excommunicationē, ſ. de ſen. excō. c. respōſo. & c. cum voluntate. in princ. & semel tantum in anno hoc eis licet, & non pluries, vt hic patet. Sed si centum annos stetissent, q non veniſſent ad ecclesiam istā, quæ sæpe fuit interdicta, nunquid præſcribitur contra illos? Vidētur quòd ſic. ſupra eodem, accedentibus, vbi iſti Templarij perdunt iſtud priuilegium, quia nō ſunt vſi iſto ſpatio xl. ann. arg ff. de nundi. l. 1. Sed cōtra [d] credo in caſu iſto, quia non no cet eis. Sed nunquid de auctoritate epiſcopi poſſet aliquis celebrare in eccleſia interdicta ab epiſcopo: Videtur quòd ſic eadem ratione. De hoc dixi ſupra, de appellat. ad hæc.

c De hoc articulo tradita hic p doctores, vide nota in c. ad hęc quoniam. ſupra de appellat.

¶ Innocentius iij. in cō cilio Lateran. c. 58. & ca 8. eod. tit. in 4. cōpilatione.

¶ De materia huius c. vide c. alma mater. de sē. excom. lib. 6. adde Nauarru in Manuali c. 17. in. de interdicto. & Sylueſt. in ſ. ima, verbo: interdictū 5.

d Hinc notat Panormitanus non currere præſcriptionem contra priuilegium de quo vide Oldradum cō ſil. 172.

¶ *Glo. ſ. not. q. non semper plura, &c. ſignat contrarium, & remittit.*

f ¶ *Pluraliter.*] Not. quòd pluralis locutio non ſemper infert ſuas ſingulares [e]. ſic 1. diſt. omnes leges. ſic 3. de appell. ſignificauit. 3. de præben. cum iamdudum. ſic. 2. q. 1. in primis. ibi. alij accuſatores. ff. de cōdi. & demonſtrationib. falſa. §. ſi quis legauerit. & ff. de ſtatu homi. ſi ma. Arg. contra. 3. de teſcrip. olim. De hoc plura argumenta inuenies 3. de reſcrip. cap. ſecundo.

e Quando pluralitas reſoluatur in ſingularitates, vide la ſo

Vod nonnullis.] Diuiditur, quia primo ponit priuilegium: Secūdo ponit exceptionem: ibi, *Niſi*. Tertio denuntiationem: ibi, *Verum*. & hoc cap. nihil hodie habet.

CASVS. Quibuſdam regularibus cōceſſum eſt, vt cum commune terræ fuerit interdictum, diuina poſſint officia celebrare ianuis clauſis, & voce ſuppreſſa, & non pulſatis campanis, excluſis excommunicatis & interdictis, in fauore pōtificalis officij concilium extendit hoc ad epiſcopos, niſi eis expreſſe fuerit inhibitum: verumtamē hoc illis conceditur, qui cauſa aliquā non præſtiterint interdicto, nec ali quam fraudem ingeſſerint, cum tale compendiū ad iniquū diſpendiū poſſhu.

trahi non debeat. Nota, quòd occaſio iuris ad iniquum diſpendium trahi non debet.

a ¶ *Commune terræ interdictum.*] Interpretationem huius verbi habes. ſ. de verb. ſig. cum in partibus.

¶ *Glo. ſeq. in prin. & fi. dupliciter expo. illud, quandoque, in medio quæſt. et ſ. l.*

b ¶ *Quandoque.*] Per hoc videtur quòd ſæpi poſſint quā ſemel in anno, vt ſit priuilegium epiſcoporum maius quā priuilegium præcedentis cap. ſed diuerſa ſunt priuilegia epiſcoporum & illorum: hoc enim in telligitur de eccleſiis ſi bi ſubiectis, ſed præcedens in eccleſia vna tantum ſemel in anno celebrare poſſunt. & expone, quandoque, id eſt, quandocūque. Vel dic, quòd cum illud priuilegium generale ſit in parochia alterius epiſcopi, poterit epiſcopus celebrare ſicut in ſua, ſi alius epiſcopus hoc permiſerit. Sed nunquid canonici poſſunt intereſſe cum epiſcopo? non: ita quòd celebrent principaliter cum ipſo more ſolito, licet interſint vt audiant. ſicut alij extranei, qui non ſunt interdicti: cum ipſi canonici nō habeāt priuilegium, ne per hoc vileſcat rigor. ſ. ca. prox. vel poteſt exponi, quandoque, id eſt, non ſemp, quia ſi ex tali celebratione oriretur ſcandalum, non deberent ſemper celebrare, ſed aliquando: ita quòd non eſſet ſcandalum.

† Hæc duo verba: doli vel, deſunt in antiquioribus codicibus Gregorianis, & in omnibus Vaticanis: ſunt tamen in cōcilio, & in recentioribus exēplaribus.

† De ordine Cluniacēſi. eius origine & antiquitate, vide Caſaneū in catalogo gloriæ mundi par. 4. conſideratione 51. & 55. adde Oldradū cō ſil. 204. & Bellameram conſil. 32.

¶ *Glo. ſeq. recit. per q. & ponit op. quam reprobat.*

c ¶ *Cauſam.*] Per hoc dicunt quidam, quòd illi qui non deliquerunt, nec aliquam cauſam dederunt, vt poneretur interdictum, licet forte in loco interdicto intereſſe non debeant diuinis cum illis, qui priuilegium habent, tamen extra terram illam bene poſſunt audire diuina & percipere ſacramenta. Credo quod non debeant admitti ad aliqua officia vel ſacramenta, vt ipſi per hoc citius inducantur ad ſatisfaciē dum, & vt ſententia magis timeatur: quia qui ſuſpenſus vel interdictus eſt in vna eccleſia, in omnibus eſt interdictus vel ſuſpenſus. hoc expreſſe dicitur in tex. & in gl. 4. q. 5. quiſquis. & arg. bonum ad hoc ſ. de pœnit. & remiſ. quod in te. vbi de hoc not. in fi. Ber.

d ¶ *Iniquum.*] Nota occaſionem iuris ad iniquum diſpendium trahi non debere. C. de vſu cap. pro empto. eum qui. ſic de tranſlat. inter corporalia. à contrario ſenſu. & 45. dist. licet. 2.

calis officii ad epiſcopos extendēdes: concedimus, vt cum commune [a] terræ interdictum fuerit, excommunicatis & interdictis exclusis, poſſint quandoque [b] ianuis clauſis, ſuppreſſa voce, & non pulſatis campanis, diuina celebrare officia: Niſi & hoc ipſum eis expreſſe fuerit interdictum. ¶ Verum hoc illis cōcedimus, qui cauſam [c] aliquam non præſtiterint interdicto, nec quicquā [doli † vel] fraudis ingeſſerint, tale compendium ad iniquum [d] diſpendium pertrahentes.

¶ Honorius tertius archiepiſcopis & epiſcopis, in quorum diœc. monaſteria & Priorat[us] Cluniacēſ. monaſterio ſubiecta conſiſtunt.

¶ *Priuilegia non ſunt violanda etiam indirecte. hoc dicit generaliter.*

CAP. XXVI.

QVanto amplius: & infra.

¶ Sane dilecti filij abbas & conuentus Cluniacēſ. † grauem nobis querimoniam obtulerunt, quod quidam veſtrum & veſtrorū officiales, cum in eos & ſui ordinis monachos non poſſint excōmunicationis & interdicti proferre ſententias, eo quòd ſuper hoc Apoſtolicæ ſedis priuilegiis ſint muniti, in eos, qui molunt in molendinis, vel coquunt in furnis eorum, quique vendendo ſeu emendo aut aliàs eis communicant, ſententias proferunt memoratas: & ſic Apoſtolicorum priuilegiorum nō vim & poteſtatem, ſed ſola verba [e] † ſeruantes, dicti ordinis monachos quodammodo [f] excommunicāt, dum eis alios communicare non ſi nunt. Ex quo illud etiam euenit in conueniens, vt ipſi monachi quantum ad hoc iudicentur iudicio Iudæorum [g]; & qui eis communicant in prædictis, maiorem excommunicationem [h] incurrant, quā etiam excommunicatis communicando fuerint incurſuri. ¶ Nolentes igitur hęc crebris ad nos clamoribus iam perlata vlterius ſub diſſimulatione tranſire, vobis vniuerſis & ſingulis mādamus, quatenus huiſmodi ſententias in fraudē [i] priuilegiorum noſtrorū decætero nō feratis: quia ſi ſuper hoc ad nos denuo clamor aſcēderit, non poterimus conniuentibus oculis pertrāſire, quin promulgatores talium ſententiarum ſeueritate debita caſtigemus.

Pro intelligentia huius vide tradita per Bartolū & alios recentiores in l. non dubiū. C. de legib[us]. vbi dicit quid ſit facere cōtra legem & facere ſi ſtando legis, & cōmittere in legem.

municabant illos, ſed ſubtrahebant alios ab eorum communione, & ideo excommunicati videbantur, quia excommunicatio [a] eſt à fraterna ſocietate ſeparatio. 3. q. 4. Engeltrudam. & ſic quodammodo ex communicabant eos. Ber.

g ¶ *Iudicio Iudæorum.*] In hoc videntur iudicari Iudæorum iudicio, quia cum eccleſia excommunicare Iudæos [b] non poſſit, quia nihil ad nos de his qui foris ſunt. 2. q. 1. multi. quandoque excommunicantur Chriſtiani communicantes eis, vt ſ. dictum eſt. ita iſti cum non poſſent iſtos excommunicare propter priuilegium, excommunicabant communicantes eis.

h ¶ *Maiorem excommunicationem.*] Qui enim participat excommunicatis, excommunicatus eſt minori excommunicatione. 11. q. 3. cū excōicato. & ſ. d excep. à nobis Sed iſti qui participāt iſtis monachis in prædictis, eſt excōicati excōicatione maiori: & ita maioré excōica tionem incurrebant, quàm aliàs participando excommunicatis.

¶ *Gl. ſe. fortificat tex. & ponit et exponit quatuor modos fraudandi legem.*

i ¶ *In fraudem.*] Et ſic patet, quòd ſi non poſſunt illos excommunicare, nihil facere debent, per quod ad idem redeant: quia ſi denegatur eis vna via, denegata intelligitur & alia. ſ. de procu. tuæ. Sic. ergo iſti in fraudem priuilegiorum non ſunt excommunicandi: ſicut nec in fraudem canonis aliquid faciendum eſt. ſ. de conceſ. præben. conſtitutus. nec in fraudem legis, ff. ad Maced. l. 4. §. is autem. Vnde nota, q quatuor [c] modis fit fraus legi, ſiue canoni: De perſona ad perſonam: vt ſi vxor velit donare viro, vel ecōuerſo, cum nō poſſit. ſ. de dona. inter vir. & vxo. c. vlt. & ſupponit aliā ꝑſonā cui donat, nō valet donatio. ff. de dona. inter vir. & vxo. hæc rō. 5. nō tm. 46. dist. ſicut nō ſuo. De re ad rē: ꝓhibitū eſt ne filiofamilias pecunia mutuet, ſi tū aliquid in fraudē factū fuerit, puta, dediſti frumētū, vel aliud ꝓſimile, qđ vēderet, vt pecuniā haberet, fraus fit legi. ff. ad ſenatuſcō. Maced. ſed Iulian[us]. 6. mutui. aliàs incipit, Itē ſi filius. & l. 4. §. 1. & in vſura. 14. q. 3. plerique. & 1. q. 1. ſunt nōnulli. De ꝓtractu ad ꝓtractū: vt puta vxor nō poteſt donare viro, vt dictū eſt, vult ei vēdere, vt ſic hoc modo poſſit donare: nō valet. ff. de dona. inter vir. & vxo. ſi ſpōſus, §. circa. ſic 16. q. 3. ſi ſacerdotes. Item de ꝺctu ad ꝺctum, alio tū modo q̄ ſupra, vt cū mulier pro alio fideiubere non poſſit, principalē ſe facit debitricē: hoc nō valet q̄ facit in fraudē legis. ff. ad ſenatuſcō. Velle, quāuis. §. ſi cum eſſem. Et ſic patet, q̄ qui facit in fraudē legis, ꝺ ipſam legē videtur facere ff. de legi. contra legem. & l. ſeq. vnde tales ſententiæ in veritate nō tenebāt: vt hic patet. q. a Papa nō mādauit eos abſolui. B.

a Vide B. Thomām q. additis ad 3. par. q. 21 art. 1. vbi agitde excōmunicationis diſſinitione.

b Vide 24. chinū tract. de hæret. c. 36. & Marquardū trac. de Iudæis. par. 2. c. 5.

c Quot modis fraus legi, præter glōſā & doctores hic, vide Baldū in l. non dubium. C. de legibus. & late per Anchoranū in repetitione c. canonū ſta tuta. ſupra de conſtit.

Ex

Universidad de Sevilla Biblioteca

Ex parte.] Istud exp. habet varios intellectus: & potest sic summari: Sola assumptio vel reassumptio tonsuræ post delictum cõmissum, non facit delinquentem haberi pro clerico. vel sic: Si post clericatum assumptum immiscuit se clericus enormitatibus, & diu in illis perseuerauerit dimissis habitu & tonsura, & in delicto deprehẽditur, non poterit se defendere p clerico, quo minus puniatur per secularem iudicem. & iste intellectus est aliquantulum periculosus, sed potest procedere secundũ vnam opinionẽ, de qua in cap. perpendimus. de sent. excom. Diuiditur. In prima enim parte ponitur querela. In secunda prouisio. Secunda, ibi, *Ne igitur*. Abbas.

† De materia huius ca. v. de late per Couarruuiã in practicis quæstionib. c. 32.

CASVS. In districtu reginæ Anglorum erãt quidam litterati, quos nec habitus nec tonsura clericos ostendit: sed eũ ipsi deprehenduntur in aliquibus maleficiis, vt iurisdictionem reginæ deludant, & pœnam debitam pro delictis euadant, resumunt tonsurã abiectam, & habitũ clericalem, qui antea pro laicis ab omnibus habebantur: Regina significauit hoc dño Papæ: rũdet ei Papa, q̃ si suã iurisdictionem in hmõi delinquentes exercuerit, qui sine tonsura & habitu in delictis fuerint deprehensi, æquanimiter sustinebit: cum malitiis hominum non sit indulgẽdum, nec tonsura nec habitu sic resumpto, ipsorum malitia foueri debeat. Nota, quòd qui tonsura & habitu dimissis in delictis deprehenduntur, amittunt priuilegiũ clericale, & possunt pueri sine pœna excommunicationis. Item malitiis hominum non est indulgendum sed potius obuiandum.

† Reliquæ partes huius decretalis supra de magistris. &, ne clerici vel monachi, c. super specula.

¶ Idem V. quondam Anglorum reginæ illustri.

¶ *Qui in habitu & tonsura & cæteris, vt laici conuersantur, deprehensi in maleficiis se pro clericis non defendunt. Ita communiter summatur.*

CAP. XXVII.

Ex † parte tua fuit propositũ, quòd nonnulli litterati, quos nec habitus nec tonsura clericos profitetur, in terra tuæ iurisdictioni subiecta degẽtes, cum deprehenduntur in aliquibus forisfactis [a] †, vt iurisdictionem tuam eludãt, & debitam pro delictis vltionem euadãt, assumunt, seu etiã resumunt tonsuram abiectam, seu habitum clericalem, licet ante pro laicis ab omnibus haberentur.

¶ Ne igitur tonsura, vel habitu sic resumpto, malitia foueatur: si tuam iurisdictionem exerceas in huiusmodi delinquentes, qui sine tonsura & habitu in delicto [b] fuerint deprehensi, æquanimiter duximus tolerandum: cum malitiis [c] hominum indulgeri nõ debeat, sed potius obuiari.

¶ Idem.

¶ *Parisiis, & in locis vicinis, ius ciuile legi non debet.*

CAP. XXVIII

Super † specula: & infra. ¶ Sane licet sancta Ecclesia legum secularium non respuat famulatũ [d], quæ æquitatis & iustitiæ vestigia imitantur: quia tamen in Francia, & nonnullis prouinciis, laici Romanorum Imperatorum legibus non vtuntur [e] †; & occurrunt raro ecclesiasticæ causæ tales, quæ non possint statutis canonicis expediri: vt plenius sacrę paginæ insistatur: & infra. ¶ Firmiter interdicimus, & districtius inhibemus, ne Parisius, vel in ciuitatibus, seu aliis locis vicinis [f] † quisquam docere vel audir e ius ciuile præsumat: Et qui contra fecerit, nõ solum à causarum patrociniis interim excluda tur, verum etiam per episcopum loci excommunicationis vinculo innodetur.

¶ Idem episcopo Baioceñ.

¶ *Innouatio priuilegii ius nouum non inducit, sed vetus conseruat.*

CAP. XXIX.

Quia intentionis nostræ: & infra. ¶ Cum innouatio †, nec ius nouum conferat, nec etiam tollat vetus: te in eo statu esse volumus, in quo tempore impetratæ innouationis dinoscer is extitisse. Cæterum nullum per hoc intendim⁹ iuri aliàs eidẽ monasterio cõpetenti, præiudicium generari.

¶ Idem.

¶ *Priuilegiati vt vbique possint cum altari viatico celebrare, hoc possunt sine licentia Prælatorum.*

CAP. XXX.

In his †, quæ ad cultũ diuinũ à domino Papa, an ei præiudicaret? Respondet ei Papa, quòd innouatio ius nouum non confert, nec tollit vetus: vnde vult eum esse in eo statu, in quo erat tempore innouationis impetratę; sed per hoc nõ intẽdit Papa iuri aliàs ꝓpetẽti eidẽ monasterio ꝓiudiciũ generari. Nota, q̃ innouatio priuilegij nihil noui iuris tribuit, nec ius vet˜ tollit. Item Papa non intendit per litteras suas alicui ꝓiudicium generare.

¶ *Gl. seq. ponit duo similia, & causã quæ p ꝓfirmationem accreſcit.*

g ¶ *Nouum.*] Sic patet, quòd innouatio priuilegij nihil noui confert, sic. 3. de confir. vti. vel inuti. cum dilecta. & 3. eo. ex parte abbatissæ. 12. dist. præceptis. sic 24. q. 1. Achatius. sic per protectionem non diminuitur ius episcopi. 3. eo. ex parte tua. sic & confirmatio in forma cõmuni obtenta. 3. de concef. præben. quia diuersitatem. Quandoque tamen per confirmationem aliquid iuris accreſcit, quia transactio, quę erat personalis, per confirmationem fit realis & perpetua: vt 3. de trã sact. veniens. & c. 1.

In his.] Primo ponit exordium, & facti narrationem: Secundo prouidet, & rationem reddit: ibi, *Cum autem*.

CASVS. Fratres Prædicatores & Minores impetrauerunt indulgẽtiam à domino Papa, vt vbicunque fuerint cum altari viatico valeãt celebrare sine præiudicio iuris parochialis: quidam Prælati nimis stricte illam indulgentiam interpretantes dicebant, quòd per illam indulgentiam prædicti fratres præter assensum Prælatorum hoc face re non possunt: vnde non permittunt eos celebrare secundum illam indulgentiam: Cum autem sine indulgentia fratres prædicti possint de Prælatorum licentia celebrare, nihil eis conferret. Mandat dominus Papa cuidam episcopo, quatenus interpretatione huiusmodi reprobata, dummodo abstineant ab iniuriis aliorum, datam licentiam ꝓdictis fratribus debeat publicare: ita q̃ dicti fratres ex indulgentia ipsa aliq̃ videãt gratiã ꝓse cuti. Not. q̃ ca q̃ cultũ diuinũ respiciũt, benigne sũt interꝓtãda. Itẽ beneficiũ principis late est interꝓtãdũ. Itẽ indulgẽtia, siue priuilegiũ, sine alteri˜ iniuria ꝓcedi debet. Itẽ indulgẽtia, siue priuilegiũ sic ꝺbet intelligi, vt aliquid conferat: aliàs delusorium esset.

h ¶ *Ad cultum diuinum.*] De his, quæ ad cultum diuinũ relinquunt in test.

[a] Foriisfactis. jd est maleficiis. simile verbum habes 3. de præscrip. ad audientiam.

¶ *Gio. seq signat contraria: quia delictum vel secularis habitus non tollit priuilegium. s. luit.*

[b] ¶ *In delicto fuerint deprehensi.*] Sed videtur contra, quòd licet clerici in delictis fuerint deprehensi, non tamen capi vel detineri possunt sine licentia Prælatorum suorum, nec puniri præter pœnam ex communicationis. j. de sent. excom. vt famæ. Item contra videtur j. de sen. excom. si vero. & c. in audientia. vbi clericus habet priuilegiũ & si seculariter viuat. 3. de vi. & hone. cle. c. vlt. Dicas, quòd non contradicunt illa, quia loquuntur in eo casu, cum certum erat illos esse clericos, vnde semper retinent priuilegium, nisi post trinam admonitionem fuerint incorrigibiles: vt dicit illa decre. in audientia. hic autem loquitur de his, qui per omnia tamquam laici in omnibus & ab omnibus habebantur, vt hic dicitur, & malitiose assumebant tonsuram: vel si aliquando fuerant clerici, non constabat, & sic ipso facto priuilegio renuntiauerunt clericali: sic 3. de cle. coniug. c. penult. vnde hic nulla poterat fieri admonitio: ideoque de fraude vel de malitia sua commodum reportare non debent, nec incurrunt excommunicationem, qui tales puniunt, vt hic patet: quia in delictis deprehendebantur; vnde hoc ipso amittebant priuilegium. j. de sen. excom. cũ non ab homine. & c. perpendimus [a]. Contraria intelligunter quando contempto habitu incedunt vt laici, nec deprehenduntur in delictis.

[a] Secundũ illam decretalem potest hoc intelligi secundũ Phi lip. Ioan. An.

[c] ¶ *Malitiis.*] Sic ff. de rei. ven. in fundo. 3. de rescrip. plerunque. & c. sedes. & 3. qui matri. accu. posl. significante. B.

Super specula.] Primo ponit prohibitionis rationem: Secũdo prohibitionem: Tertio pœnam contrafacientibus. Secunda: ibi, *Firmiter*. Tertia: ibi, *Et qui*. Abb.

CASVS. Quamuis ecclesia secularium legum non respuat famulatum, quæ imitantur vestigia æquitatis: tamen quia in Francia, & in multis prouinciis, laici non vtuntur legibus Romanorum Imperatorum, & raro ecclesiasticæ occurrunt causæ, quæ non possint per canones expediri: vt plenius sacræ paginæ insistatur, firmiter prohibet dominus Papa ne Parisius, vel in ciuitatibus seu aliis locis vicinis, aliquis docere vel audire ius ciuile præsumat: & qui contra fecerit, à causarum patrociniis interim excludatur, & per episcopum loci excommunicetur. Nota, quòd ecclesia approbat leges, & eis vtitur. Itẽ magis est insistendum sacræ paginæ, quam aliis scientiis. Item arg. quòd ratione vicinitatis sentit quis commodum vel incommodũ.

[d] ¶ *Non respuat famulatum.*] 3. de no. ope. nũ. c. 1. & 10. dist. lege Imperatorum. & cap. si in adiutorium.

[e] ¶ *Non vtuntur.*] cum tamen ab omnibus debeant obseruari. C. de legib. leges. & l. leges sacratissimæ. & licet ab omnibus de facto non seruentur: quia non subsunt Imperatori: de iure tamen debent subesse, & præcipue isti, quibus ꝓhibẽtur. 11. q. 1. volumus. & dominus totius mundi est. ff. ad legem Rho. d' precario. & 7. q. 1. in apibus.

† Quatenus glossa & doctores hic q̃runt an omnes subsint Imperatori, vide late per Cassaneũ in catalogo gloriæ mundi par. 5. con sider. 28. & Couarruuiã in regula de peccatũ par. 2. §. 5.

¶ *Glo. seq. notat quòd ratione vicinitatis, &c. signat contrarium.*]

[f] *Locis vicinis.*] & ita ratione vicinitatis sentit quis cõmodum vel incommodum. de pœn. dist. 1. sed & continuo. & 44. dist. 9. 1. & ff. de cõtra. emp. quod sæpe. §. vlt. & 17. q. 4. si quis contumax. arg. contra quia lupanaria non infamant castitatem. 32. q. 5. tolerabilius. Ber.

Quæ loca dicantur vicina, præter notata hic vide glossã cum ibi notatis in c. felicis de pœnis lib. 6. adde Alexandrũ cõsil 22. lib. 4.

† Baioñ.

Via intentionis.] CASVS. Dominus Papa innouauerat priuilegium cuiusdam monasterii constituti in dioceesi Baioceñ. episcopus Baioceñ. dubitauit, vtrum per talem innouationem iuri episcopali sit derogatum: quæsiuit à domino Papa, an ei præiudicaret? Respondet ei Papa, quòd innouatio ius nouum non confert, nec tollit vetus: vnde vult eum esse in eo statu, in quo erat tempore innouationis impetratę; sed per hoc nõ intẽdit Papa iuri aliàs ꝓpetẽti eidẽ monasterio ꝓiudiciũ generari. Nota, q̃ innouatio priuilegij nihil noui iuris tribuit, nec ius vet˜ tollit.

† Doctores in c. fi. supra. de fide instr. & in c. Albericus. & in q̃ significauit de testib.

† Glossa & doctores in c. quoniam de priuileg. lib. 6. & Sylu. est. in summa verbo: altare. q. 6.

† Aliàs de Buteñ.

In testamento, ipsius fauore non detrahitur quarta [a] 3. de testa. c. vlt.

[a] ¶ *Sine præiudicio.*] & ita in præiudicium alterius non datur priuilegium graue. sic 3. de vsu pal. ex tuarum. 3. de ec. ædifi. ad audientiã 2. ff. ne quid in loco pub. l. 2. §. si quis à principe. & ff. de admit. tut. impuberi [b]. & C de eman. libe. nec anus. & C. de preci. imper. offer.

[b] Priuilegiũ quo miles testari potest quomodo vult: respicit bona, nõ re las filiorũ: quia ille fuit iure patriæ potestatis, nõ præmio militari: & priuilegia militum ad alienã initiam porrigi nõ oportet. Ioan. And.

quoties. & j. c. pximo.

[b] ¶ *Nimis stricte.*] quod esse nõ debet, quia principis priuilegium latissime interpretãdum est. j. de ver. sig. olim. & ff. de consti. prin. l. vlt. & 2. q. 3. c. si quem. §. notandum in fi. nec nimis large interpretari debet. 3. eo. vt priuilegia. ibi, aperiantur eccleſiæ. & illud verbum nõ ita large accipitur, vt ibi dicitur.

[c] ¶ *Publicare.*] vt nullus possit se per ignorãtiam excusare. 3. de postul. c. 1. & 16. dist. quod dicitis. & 12. q. 2. qui & humanis. ff. de instit. sed & si 5. præscribere.

[d] *Ex indulgentia.*] Indulgentia enim semper debet aliquid conferre: vt hic patet. & C. de thesau. l. 1. li. 10. & ff. ad municip. l. 1. & ff. de lega. 1. si quũ. & ff. de vsu & habit. diuus. & potius laborãdum est, vt res valeat, q̃ vt pereat. 3. d' fide instr. inter dilectos, & j. de verb. sig. abbate. ff. de reb. dub. quotiens 2. & ff. de act. & obli. quotiens. & ff. de reg. iur. in contrahenda. aliàs delusoria esset indulgentia principis. B.

Vdum.] In prima ponitur facti narratio: In secunda decisio: ibi, *De concilio*. Abbas.

CASVS. Inter Priorem & conuentũ de Butele ex parte vna, & Priorissam & moniales de Campesse ex parte alia, corã iudicibus quæstio super decimis noualiũ vertebatur: Lite pendẽte coram iudicibus, moniales impetrauerunt indulgentiam super decimis noualium non soluendis, nullam de lite mota in indulgentia mentionem facientem, per quam indulgentiam volebant repellere Priorem & conuentum à lite: dubitabant iudices, quid iuris esset: Papa de consilio fratrum suorum decreuit iuri prædictorum fratrum per indulgentiam illam non facientem mentionem de lite mota, nullum præiudicium generari super decimis noualium non soluendis, quas possidebant tempore indulgentiæ à parte altera impetratæ. Not. q̃ litteræ siue indulgentia super re litigiosa impetratæ de lite mota non facientes mentionẽ, non valent, nec impediunt processum iudicis: quia tacita veritate sunt obtentæ. Et sic nota, quod Papa concedendo alicui indulgentiam seu priuilegium, non intendit alium lædere.

¶ *Glo. seq. reddit rationem literæ, & ar. à contrario.*

[c] ¶ *In quarum erant possessione tempore illo.*] Si enim possidebant decimas illas iure suo tanquam sibi debitas, priuilegium super his obtentum, siue indulgentia non valet, quæ absorbet ius alterius. C. de precibus Imperatori offerendis: quotiens [c]. quia contra ius est. C. eo. tit. rescripta. 25. q. 2. rescripta. ac si lit. pẽdẽte fuisset impetrata: quare nõ valẽt. sic 3. de testibus, causã q̃. in Auth. ne in medio litis fiãt sacræ formæ, aut sacræ iussio. §. si vero, colla. 8. & 3. vt lite pendente. ca. vlt. sic priuilegium obtentum tacita compositione non valet. 3. de decimis, ex multiplici. sed super illis de quibus nondum fuerant in possessione, valebant, à contrario sensu, vt sic aliquem fructum habeant ex talibus indulgentiis: aliàs inutiles essent: vt 3. cap. proximo.

c Vide in c. causam statim alle. sup gl. vlt. Io. An.

[f] ¶ *Non facientes.*] Vnde per surreptionem obtentæ fuerunt. & talem videlicet, quæ si expressa fuisset, eas non habuissent, & maxime si læderetur Prior & conuentus suprà de rescrip. super litteris. j. de ver. sig. quid per nouale. & ita indulgentia non valet tacita veritate, sicut nec rescriptũ: vt in c. super litteris. sic & priuilegium non valet, nisi faciat mentionem alterius priuilegij. 3. de præscri. veniens. Et sic patet, quòd Papa cõcedẽdo indulgẽtiã seu priuilegiũ non intendit alium lædere: vt suprà ca. proximo vbi de hoc inuenies cõcordãtias.

Vidam.] Communis diuisio: Secunda pars: ibi, *Verum*. Abbas.

CASVS. Quidam priuilegiati, vt Templarij & Hospitalarij, quosdam receperunt in fraternitatem ipsorum, propter quod nolunt diœcesano episcopo de iuribus episcopalibus respondere: dicit Papa, quòd quamdiu fratres isti morã faciunt in dominibus suis, diœcesanus eos compellat ad iura episcopalia, nisi recepti ad priuilegiatos transeant.

† Nouale ager est nũc primũ præcisus. c. innotuit. infra de verbo significat. & ibi late doctores.

¶ *Glossa sequens indicit tria similia, ad primum & vltimum inducit contrarium.*

[g] ¶ *Moram.*] Et ita non sufficit sola receptio, nisi sequatur trãslatio plena. sic 21. q. 2. siquis iam translatus. Sicut non dicitur quis esse de numero militum, priusquam rum, inquisit inter eos numeratus. ff. de mili. test. ex eo tempore. Et sola ratio possessionis non est idonea ad munera iniungenda. ff. ad munici. libertus. §. sola. sic & miles commeatu accepto si remaneat in domo sua, non habet priuilegium. ff. ex qui. cau. maio. l. miles. Arg. contrà. ff. de bon. pos. ex test. mili. l. vnica, in fi. vbi dicitur, q̃ priuilegium militis habet, qui nõdum peruenit ad milites.

Hinc nota, q̃ qui pleno iure nõ sunt oblati, non gaudent, privilegio illoro. & societate tũ sunt recepti.

[h] ¶ *Persoluenda.*] Sic 3. eod. cum & plantare. §. penul. sic 3. eod. ex parte. & 3. de maio. & obe. per tuas.

Consultationi.] Primo ponit dictum. Secundo rationem. Secunda: ibi, *Cum aliàs*. Abbas.

† Aliàs, nobilis, vt hic agnoscit Hostiensis.

CASVS. Aliqua terra de nouo redacta est ad culturam per aliquos religiosos de noualibus decimas non soluentes, de qua nõ extat memoria, q̃ culta fuisset: dubitatur an perpetuo illa dici debeat noualis, quo ad decimas non soluendas? Respõdet Papa, q̃ perpetuo terra illa debeat censeri noualis, quo ad immunitatem de decimis non soluendis, aliàs contingere posset aliquãdo indulgẽtiam de noualibus plus eis dispẽdij q̃ vtilitatis afferre. Not. qđ semel est nouale, semper erit nouale quo ad immunitatem de decimis nõ soluendis. Et sic nota hic arg. q̃ principiũ considerãdum est. Itẽ arg. q̃ ex quo res semel est priuilegiata, semper erit priuilegiata, quia priuilegia ꝓpetua sunt.

[i] ¶ *Non extat memoria.*] j. de verb. signi. quid per nouale.

¶ *Glos. seq. aperit dubitationem & elicit duo argumenta.*

[k] ¶ *Perpetuo debet.*] Sic ergo patet, q̃ ex quo fuit semel nouale, semper erit nouale, quantum ad hoc, quod decimæ non soluantur de tali terra. Hæc videbatur forte dubitatio, si post longa tempora, quæ sufficerent ad præsumptionem canonicam, debet talis terra dici nouale, vt postea censeretur iure communi cum aliis, vt decimę postea soluerentur, quod hic determinatur. Et est argum. quod principium considerandum est suprà de censi. scientes. 3. de elect. dudum. in quibus de hoc. Item argument. quod ex quo res est semel priuilegiata, semper erit priuilegiata: Priuilegia enim perpetua sunt. 25. q. 2. cap. 1. & 2. nisi perdantur: quia illi, quibus concessa sunt, eis non vtuntur [d]. suprà eo. accedentibus. & c. si de terra.

d Vel abutũtur. suprà eo. tuarũ. idẽ in aliis casibus not. de deci. fuggestũ. in gl. Io. And.

[l] ¶ *Indulgentiam.*] Isti enim habebant priuilegium de non dandis decimis noualium, vnde dubitabant, vtrum lapsu temporis redirent illa noualia ad ius commune cum aliis terris: quod si esset continuo, possent, quod plus dispẽdij consequerentur ex illo nouali, quàm vtilitatis:

utilitatis iuputa per magnas expensas, quas faceret in reducendo terram illam inutilem ad culturam.

DE PVRGATIONE CANONICA.

¶ *Supra visum est de variis delictis tam Prælatorum, quàm subditorum, verum quia infamati ex delictis, qui convinci non possunt, debent compelli ad se purgandum, deo subiicitur ista rubrica.*

De hac materia tractatur 2.q.5. per totum. & 15.quæst.5. De secunda parte tractatur. 2. q.5. consuluisti. §. hoc autē. vsque ad fi. quæstionis.

TITVLVS XXXIIII.

De purgatione canonica.

¶ Ex concilio Triburiēn.

¶ *Infamatus fide dignus per iuramentum se purgat: aliàs secus, & censetur non idoneus enormiter peccans.*

CAP. I.

NObilis † homo, vel ingenuus [a], si in synodo accusatus crimen negauerit, si fidelē [b] cū esse sciuerit [c], cū duodecim [d] ingenuis se expurget [e]. Si autem antea deprehensus fuerit in furto [f], aut periurio [g], aut falso testimonio, non admittatur ad iusiurandum: sed ei (sicut qui ingenuus [h] non est) purgatio indicatur.

¶ Ex concilio Agatheñ.†

¶ *Infamatus tertio monitus se non corrigens, vsque ad purgationem ab officio suspenditur.*

CAP. II.

SI quis presbyter negligens [i] vitæ suæ, prauis exemplis mala de se suspicari permiserit: & populus ab episcopo iuramento [k] seu bāno Christianitatis [l] astrictus infamiam eius paterfecerit, certique accusatores criminis eius defuerint: admoneatur [m] † primo seorsum ab episcopo: deinde sub duobus vel tribus testibus: & si non emendauerit [n], episcopus eum publica increpatiōe admoneat. Si vero nec sic se correxerit, ab officio suspendatur [o] vsque ad condignam satisfactionem: ne populus fidelium in eo scandalum patiatur.

¶ Ex concilio Meldeñ †.

¶ *Etiam regulares purgant se de delicto secundum regulam canonicam.*

CAP. III.

MOniales si libidinibus inseruire accusentur, & manifeste detegi non valuerint [p], erga regulam [q], suæ opinionis malam famam canonice purgare cogantur.

¶ Ex eodem †.

¶ *Si delictū est probabile, non indicitur purgatio: aliàs secus. h. d. quo ad titulū.*

CAP. IIII.

SI quis de gradu ecclesiastico raptoribus alienarum sponsarum se consensorem [r], vel interuentorem manifeste prodiderit [s], à proprio gradu repellatur: Et si verisimilibus [t] exinde suspicionibus fuerit propulsatus, canonice se expurget.

¶ Innocentius Papa † Aquilegieñ. Patriarchæ & Mantuañ. episcopo.

¶ *Infamatus contra quem crimen probari non potest, debet se purgare iuramento de veritate: compurgatores vero de credulitate.*

CAP. V.

QVotiens † Tridētinus episcopus de simonia impetitus sit, vos latere non credimus: sed

SI quis de gradu.] CASVS. Si aliquis clericus conuictus fuerit in iudicio, vel confessus se consensisse raptoribus alienarum spōsarum, vel mediatorem esse, à proprio gradu repellatur. Et si de hoc verisimiliter infamatus fuerit, canonice se expurget. Nota q̄ cōfessus in iure pro conuicto habetur. Item consentiens & agens pari pœna puniūtur. Quod verū est de cōsensu cooperatiōis. Itē pœna raptoris alienę spōsę, est depositio. Itē verisimilis suspicio inducit purgationē.

r ¶ *Consensorem.*] Qui enim cōsentit, q̄nque vt faciens punitur. ĵ. de sent. excō. quantæ. & 17.q.4.omnes ecclesiæ. & 86.dist. facientis. & qui crimina q̄ corrigere pōt, non corrigit, ipse cōmittit. 23.q.8. præterea.

s ¶ *Prodiderit.*] In iudicio timore ꝓbationis: aliàs si occulte cōfiteret sacerdoti, nō repelleret, dūmodo esset occultū. ĵ. de simo. ex tuæ.

¶ *Glossa sequens tractat de triplici suspicione.*

t ¶ *Verisimilibus.*] Suspicio temeraria semper repellitur. 2.q.1. primo. & 6.q.1. ones. Verisimilis [b] inducit purgationem, vt hic. Violēta sufficit ad sententiam. 23.q.1. dixit dominus.

ADDITIO. Vnde versus:

Tu suspenderis si causa probabilis extet.
Si violenta, tenet: sed non temeraria tanget.

Votiens.] Diuiditur: Nam primo narrat factum: secundo purgationem indicit: ibi, *Communi*: Tertio ponit purgationis formam: ibi, *Porro*. Abbas.

CASVS. Episcopus Tridentinus accusatus fuit q̄ per simoniam ecclesiam beati Petri dederat P. presbytero: sed accusatores hoc secundum formā canonicam probare non potuerunt: quæsiuit patriarcha Aquilegieñ. quid esset agendum? Rndet Papa, vt tertia manu sui ordinis, & quarta abbatū & religiosorum sacerdotum, de illa simonia se expurget: & si de hoc est infamatus, tenor purgationis talis debet esse: Iurabit ep̄s super sancta Dei Euāgelia, q̄ pro ecclesia sancti petri danda presbytero P. nec per se, nec per aliam submissam personam, nec aliquis pro eo se sciente, pretium recepit: Compurgatores iurabunt

a Referunt Burchardus lib.16.decre.c.19. & Gratianus, siue pelea 2.q.4. c.15. & habetur c.1. ff. de purgatione vulgari, in 1. compilatione.

† In concilijs impressis ex Inone additur hoc decretum cōcilio Agatheñ.

† Obserua hic ordinem fraternę correctionis, de quo plene B. Thomas 2.2.q.33. art. 3.4.5. & seq.

a ¶ *Ingenuus.*] Ingenuus est, qui statim vt nascitur liber est. Inst. de inge. in prin. & dicitur hic ingenuus, qui aliàs non est nobilis, vt differat sic ab eo quod dicit, nobilis.

b ¶ *Fidelem.*] Id est, fide dignum, qui de facili non peieraret.

c ¶ *Sciuerit.*] Ipsa synodus, vel aliàs extra synodum iudex.

d ¶ *Duodecim.*] Hoc intellige, si visum fuerit iudici quòd tot habeat, quia numerus compurgatorum arbitrarius est. arg. infra eod. ex tuarum. & 2. q.5. omnibus.

e ¶ *Expurget.*] Intellige de eo, qui infamatus est.

f ¶ *In furto.*] Qui enim condemnatus est vel pactus de furto, infamis est. ff. de his qui not. infam. furti. 5. pactus. & l.1. quare vlterius ad iuramentum non admittitur.

g ¶ *Periurio.*] Periurus non admittitur amplius ad iurandum, vt 6. q.1. quicunque. & 22.q.5. paruuli. quia præsumitur cōtra ipsum ex antecedenti vita. arg 2.q.1. in primis. ad fi. ff. de accu. si cui. & ff. de re mili. nō omnes. §. à barbaris. Idem est de eo qui fallsum tulit testimoniū, qui periurus est, & in tribus peccat. supra de crimi. fal. c.1.

h ¶ *Ingenuus non est.*] Argu. quòd prōpter crimen perditur nomen dignitatis, sicut per monachatum amittit [a] quis nobilitatem. 27.q.2. scripsit. vnde priuilegio ingenui gaudere non debet, qui ingenui mores abiicit. infra de sen. excom. in audientia. & supra, de vi. & hone. cle. c. vlt. & supra de cle. coniu. c. penult. & supra de apoſta. c.1. & supra ne cle. vel mona. c.2. expurgabit ergo se quasi seruus siue libertinus ad arbitrium iudicis: & aliter quàm ingenuus.

SI quis. Suspectus qui tertio monitus se non corrigit, cum possit, ab officio suspenditur. Abb.

CASVS. Statuit concilium Agatheñ. vt si presbyter fuerit infamatus negligens famam suam episcopus populum iuramento seu banno Christianitatis astringat, vt eius infamiam patefaciat: qua patefacta si accusator defuerit, episcopus illum seorsum admoneat: & si non correxit, adhibeat duos vel tres: & si se non emendauerit, episcopus eum publice admoneat: & si sic non curauerit se corrigere, ab officio suspendatur vsque ad debitam satisfactionem, ne populus in eo scandalum patiatur. Nota ordinem per istam decretalem,

a Hunc articulum late disputat Andreas Tiraquell. tract. de nobilitate c.26 adde Romanū singulari 37. incip. vtrū nobilis per ingressum-

b De multiplici suspicione vide Ioannē Millenum in pra. crim trac. de præsumptione. adde Aciatum trac. de præsumptionibus.

c De quæstione, nota a glossa, præ aliis agit hic latissime Hēricus Boich.

iurabunt, q̄ crediderunt eū verum iurasse. Nota q̄ cessante accusatore, si accusatus remanet infamatus, debet se purgare. Item per homines sui ordinis debet quis se purgare. Item arbitrarius est numerus compurgatorum. Item compurgatores illius opinionis esse debent, quod non sit verisimile eos velle peierare. Item nota hic formam purgationis faciendæ: Purgandus iurabit se non fecisse q̄ obiicitur ei, nec per se, nec per alium: Compurgatores vero iurabunt se credere illum dicere verum. Item nota, q̄ non licet mihi per aliū quod per me non licet.

¶ *Glo. seq. reci. signando contra de ĵ. plures. & dupliciter soluitur.*

a ¶ *Accusatores.*] Et sic videtur q̄ plures possint simul accusare de eodē crimine 2. ĵ. de collu. c. 1. & 2.q.1. in primis. sed hoc ita contingit de facto: sed iudex debet eligere magis idoneum. ff. de accus. si plures. Vel intelligē, accusatores, id est delatores, vel denuntiatores. ĵ. de accusa. cū oporteat. & hoc satis videtur, quia si fuissent accusatores, si non probauerint, puniri debēt pœna talionis [b], ad quam se inscribere debuerunt. ĵ. de simo. licet Hely. alter non admittitur accusator, vt ibi. tamen denuntians si non probat, puniri debet extraordinaria pœna ad arbitriū iudicis. ĵ. de calum. c. 2. Ber.

b ¶ *Sui ordinis.*] Scilicet episcoporum. & ita est arg. quòd episcopalis dignitas sit ordo. 21. dist. cleros. 89. dist. ad hoc.

c ¶ *Religiosorum.*] Nota, quòd cōpurgatores debent esse bonæ opinionis, ita quòd non sit verisimile eos velle peierare, & ab ecclesia tolerētur. ĵ. eo. cum P. & c. cōstitutus. & qui eius conuersationem agnoscant. ĵ. eo. c. inter.

d ¶ *Submissam.*] Non enim licet mihi per alium, quod per me non licet. 1.q.7. sancimus. ff. de admi. rer. ad ci. pertil. l.2. in prin. & ff. ad senatuscon. Maced. filium habeo. & qui per alium facit, per seipsum facere videtur. ĵ. de sent. excō. mulieres. & ff. de admi. tu. ita tamen. ĵ. gessisse.

e ¶ *Credunt eum verum.*] Sic ĵ. eo. c. vlt. in fi. & ĵ. de testib. quotiens. alias enim subirent anceps periurium, si præcise iurarēt de alieno facto. ff. de in lit. iur. videamus. ff. rer. amot. l. Marcellus. §. qui rerū. Qualiter iurare debeant qui purgantur, dicitur ĵ. eo. c. vlt. in fi.

NOs.] Communis diuisio: Secunda pars: ibi, *Consultationi*. Abbas.

CASVS. Aliquis parochianus episcopi infamatus est de aliquo crimine ecclesiastico: quæritur vtrum episcopus deficientibus accusatoribus & testibus, possit illum compellere ad purgationem præstandam? Respondet. Papa, q̄ si de aliquo crimine publica laborat infamia, deficientibus prædictis personis episcopus potest ipsum cōpellere ad purgationem, nisi ad superiorem duxerit appellādum: & si appellauerit, eius parebit iudicio, ad quem appellauit. Not. q̄ eps parochianum suum infamatum potest compellere ad purgationem. Item à tali compulsione appellatur iusta de causa.

¶ *Glo. seq. addit casum, quærit, soluit. Solutioni allegat contrarium.*

f ¶ *Deficientibus.*] Vel etiā nullis apparentibus: ex quo enim infamatus est apud bonos & graues, & si nullus appareat accusator, compellendus est ad purgationem. 2.q.5. si mala. & ĵ. eo. inter. Sed nunquid episcopus potest de quolibet [c] crimine cōtra parochianum suum taliter procedere? Nō credo. & hoc intelligo in criminibus, quæ specialiter pertinent ad ecclesiam, puta de hæresi. sic ĵ. de hære. excommunicamus. c. adiicimus. vel de adulterio, si consanguineus teneat consanguineam, & vxorem alterius: vel nisi habeat iurisdictionem temporalem: aliàs non videtur quòd de quolibet crimine hoc possit. arg. cō-

a Sed nunquid contra vnus plures accusare possit. not. 81. dist. Maximianus. & plenius 2.q.1. prohibentur. & 1 Spec. de accu. in prin. Io. And

b An hodie locum habeat pœna talionis, quæstio est, de qua plene Petrus Duēnas regula 17. incip. ac cusās aliquē. & Couarru. lib. 2. variat. resolut. c. 9.

† Cap 4. tit de officio & potest prælati & iudic. ordin. in. 1. cōpilatione. & c.7. eod. tit. depurgat. eano in 1. compilatione.

† Alias Caiet. sed forsan uerius si legas Gaeten. vt post concilii Laterān. sub Alexan. iij. par. 50 c. 14. est autē hodie parua urbs huius nominis in Campania.

† Cap. 22. tit de accusat. in 1. compilatione.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. cōpilatione. & post concilium Lateran sub Alexan. iij. par. 50 c. 50 Vide Bernardinū Diaz in pract. crim. cano. c. 14. ¶

† Cap. 70. in cociliis impressis, non c. 2. vt aiunt Burchardus li. 8. decret. c. 50.

† Concilio Meldensi c. 68. non c. 5. prout refert Burchardus lib. 9. decreti c 32.

† Alias Innocētius Pa. iij.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. cōpilatione refert Gratianus siue palea. 2 q. 4. c. quotiens.

a De quo vide Ioannē Millenum in pra. crim trac. de præsumptione. adde Aciatum trac. de præsumptionibus.

b Confidera to modo agendi. de accu. secūdū Goff. Io And.

c Vel panis & casei. Io. And.

voluerit per appellationē trāsferre.

¶ Idem Gaietaneñ. † electo.

10 ¶ *Compurgatores debent esse honesti, & notum habere eum, quem purgant, nec debent à iudice vel ab alio impediri: & deficiens in purgatione punitur vt conuictus.*

CAP. VII.

CVm † P. Manconella presbyter. & infra. ¶ Purgatores illius honestatis & opinionis [h] esse volumus, quòd verisimile sit eos nolle amore, vel odio, seu obtentu pecuniæ deierare. Vt autem idonei appareant, necesse est, vt eius, quem purgare debent, vitam & conuersationem agnoscant. ¶ Deficientem vero in purgatione, omni officio, & beneficio ecclesiastico priuare [i] procures: Præcauens, quòd si qui purgando in sua voluerint purgatione assistere, nullā eis maliuolentiam [k], vel indignationem ostēdas: nec eos impedias, vel ab aliis, quantum in te est, impediri permittas.

¶ Lucius tertius.

¶ *Absolutio facta secundum purgationem vulgarem non tenet: & ea non obstante, potest iudici de nouo purgatio: & admittitur accusatio.*

CAP. VIII.

EX † tuarū intelleximus continentia litterarum, quòd cū H. presbyterum (quia infamabatur de homicidio) à sacerdotali officio suspendisses [l], prædecessoris tui litteras tulit in mediū, quibus apparuit eum iudicio aquæ frigidæ suā innocētiā purgauisse [m], & episcopū suis cum litteris absoluisse.

EX tuarum.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, *Quia vero.* Abbas.

CASVS. Quidam presbyter H. nomine infamabatur de homicidio, propter quod eps suus ab officio sacerdotali eū suspendit: ipse quasdā litteras exhibuit antecessori ipsius epi, in quibus cōtinebatur, q̄ iudicio aquæ frigidæ suam innocentiam purgauisset, & episcopus ipsum absoluisset: quæritur num fuit à Papa vtrū talis purgatio sufficiat: quia vero peregrina iudicia sunt inhibita, dicit Papa q̄ pacta purgatio insufficiens fuit: vnde mādat Papa epo, quatenus si accusatores idonei nō apparuerint, cū septima manu aut quinta sui ordinis debeat se purgare; qua præstita suspensionē sine difficultate relaxet: & eū boni testimonij annuntiās, ab infamia homicidij absoluat. Not. q̄ sententia quæ nulla est, nō absoluit aliquē nec condēnat, & iterum sententiandū est. Itē huiusmodi purgatio, scilicet aquæ frigidæ vel feruentis, inhibita est, & ideo pro non præstita debet haberi.

l ¶ *Suspendisses.*] Propter enormitatem delicti suspēditur statim quis ab officio & beneficio. ĵ. eo. inter. vbi de hoc dicitur.

m ¶ *Purgauisse.*] Hæc purgatio est inhibita, siue ferri candentis vel duelli [c]: quia tales Deū tētare videntur. ĵ. tit. proxi. per totum. & 2.q.5. Mennam. & clerici tales purgationes benedicere nō debent. ĵ. ne clerici. vel mona. sententiā. & ideo hic pro non præstita habetur.

a ¶ *Peregrina.*]id est,extranea & reprobata.aliter accipitur iudicium peregrinum pro iudicio non sui iudicis.3.q.6.peregrina.& c.seq.

b ¶ *Glo.seq.non.unum ad quod inducit simile,& arg.duo.*

b ¶ *Non putantes.*] Idem esset si coram iudice non suo se purgasset. j.eo. c.pe.in fi.Vnde nota reprobatam purgationem nō facere fidem. ff.ff.de pig.act. elegāter. § qui reprobos,& C. ne de sta.defun.si pater tu⁹. & qui iurat aliter quam debeat, ex integro est iurandum.ff.de iureiur.nō erit,§.diuus.Et est hic ar. quòd si aliquis vocetur ad extraordinarium iudicem,per hoc quod fit ibi, non interrumpitur præscriptio. vt l. prædicta,si pater. Item arg. q̄ sententia, quæ nulla est, non liberat aliquem.

† Vide B. Thomam 2. 2.q.95.art 8 ad 3.argumentum & huonem par.10. c.15.

† Dictio,virum,deest in uetustioribꝰ codicibus.

c ¶ *Annuntians.*]sim. 2. q.5.habet hoc. & de cōsecra. dist. 2. ego Berengarius. ad finem.

¶ *Glo. seq. quærit, & duas opiniones ponit, contra vltimam alleg. contrarium,& sol.*

d ¶ *Absoluas.*] quātum in te est: quia infamiam facti omnino remouere, solius Dei est. arg. ff. de obse.à lib.& lib.præst. l. 2.Sed nunquid post compurgationem potest accusari a ? Dicūt quidam quòd si accusatore præsente se purgauit,non accusabit eum postea,sicut in absolutione seu abolitione,nisi in casu. ff. de præuari.l.3.& ff. de accu. si cui. secus si non accusatus purgetur,nisi publice dictū esset q̄ quicunque vellet ipsum accusare exiret infra certum terminum.2. q. 1. multi. Lau.dixit, quòd post talem purgationem de eodem crimine accusari non potest: quia iusiurandū maiorem auctoritatem habet,quam res iudicata.ff.de iureiuran.l.2. Idem. n. per iusurandum consequimur quod per sententiam.ff.de iureiur.sed & si. §. si cū de hæreditate.quoniam prætor iusiurandum tuetur.ff.eo.l.3.§.1.& publica actio scilicet popularis,psumitur per iusiurandū, nisi per collusionem fiat.actū.ff.eo.cum qui.§.in popularibus.solum. n. Deum habet vltorē.C.de iureiu.l.2.& pœnā à Deo expectat.C.de arbi.Auth.decernit.Ar ℨ.ff.de iureiu.si duo patroni.in fi.sed ibi ꝓtabat de periurio.

¶ Quia vero peregrina [a] iudicia sunt inhibita †, purgationem, quā præstitit,sufficere non putantes [b]: Mandamus, quatenus si accusatores idonei non apparuerint,vt cum septima aut quinta manu sui ordinis (sicut expedire cognoueris) per purgationem canonicam innocentiam suam ostendat,sibi iniungas:quam cum præstiterit, suspensionem sine difficultate relaxes,& eum testimonij boni virū † annuntians [c], ab infamia homicidij, nullius contradictione vel appellatione obstante,absoluas [d].

¶ Idem Vintonien.episcopo.

¶ *Sufficit quòd compurgator sit toleratus ab ecclesia bonæ famæ,nec de crimine suspectus condemnatus.*

CAP. IX.

COnstitutus † in præsentia nostra P. diaconus: & infra. ¶ Præterea illud nobis non modicam admirationem inducit, quòd purgationem oblatam recipere noluisti, nisi prius commendasses [e] nomina singulorum,qui dictum P. purgare volebāt;& de nationibus, & cæteris circunstantiis prius inquireres [f] diligenter, tāquam esses ordinationes facturus, vtinam sic discuteres ordinandos [g]. ¶ Sane in purgationibus faciendis, cū satis sit illis,qui pro purgādo exhibent iuramentum,secundum propriam conscientiam & opinionem iurare,quòd purgandus à crimine sit immunis [h]: vel quòd bonum exhibuit iuramentum [i]: si purgatores † ab ecclesia tolerentur [k],& sint bonæ famæ in suis ordinibus ministrātes,nec in iudicio pro crimine condemnati [l],proculdubio sunt absque vllius indagine admittendi.

¶ Innocentius iij. Senoñ. archiepiscopo.

¶ *Propter magnitudinem criminis infamatus suspendi potest ,nedum ab officio,sed etiam à beneficio,donec se purgauerit. hoc primo. Et augetur propter hoc numerus compurgatorum.hoc secundo. Ex causa interdum post purgationē præstitam suspenditur quis ad tempus. hoc tertio.Et deficiens in purgatione,punitur vt conuictus. hoc quarto.*

CAP. X.

INter † sollicitudines nostras illa debet esse præcipua, vt capiamus vulpeculas: & infra. ¶ Licet ergo ecclesiastica constitutio [m], tales † ab officio tantum vsque ad purgationem canonicam doceat suspendendos:quia tamē eum etiā à beneficio propter immanitatem criminis suspēdisti,nolum⁹ improbare. Nec illud etiā improbamus, cum attestationibus misit ad dominum Papam: Ipse vero intellecto negotio & visis attestationibus,scribit archiepo dicens:Quāuis cōstitutio ecclesiastica doceat tales ab officio tantum vsque ad purgationem canonicam suspendendos,quia tamen ipsum à beneficio propter enormitatē criminis suspendit,non vult improbare:nec etiā illud improbat,quòd testes ex officio suo ꝓtra ipsum Decanum recepit, licet nullus cōparuerit accusator:Papa vero cōsiderans vulgatam infamiā, & graue scandalum,& vehementem suspicionē ex dictis testiū ℨ ipsū obortā,cum propter eorum quodlibet ei esset purgatio indicēda, purgationē xiiij. manus sui ordinis indixit eidem, remittendo ipsum ad archiepiscopum,vt ibi purgetur,vbi noscitur infamatus: Mandans archiepiscopo,quatenus adiunctis sibi duobus episcopis purgationē ei indictam recipiat,& qui ad ipsum purgandum accesserint,sint catholici,& vita probati,qui conuersatione eius & vitam agnouerint præteritam & præsentem:qua recepta beneficium sibi restituat,ab officio tamen maneat suspensus propter familiaritatem, quam habuit cum hæreticis,donec scandalū sopiatur,hæreticorum familiaritate publice abiurata:& iniungat eidē,vt in prædicta villa & aliis circumpositis,profiteatur & prædicet fidem catholicā, & deteſtetur hæreticam prauitatem,& taliter deinceps vitam suam bonis informet operibus, vt infamia conuertatur in bonam famam,& omne scādalum tollatur: quòd si forte in purgatione defecerit,ab officio & beneficio depositꝰ, ad agendā pœnitentiam in arctū monasterium detrudatur.Nota.quòd cum aliquis sit infamatus,non debet ſtatim suspendi ab officio,& beneficio,sed ab officio tantum,vbi multum sit infamatus. Item ex officio suo iudex procedere potest contra infamatum ad inquirendum super quo est infamatus. Item numerus compurgatorum est arbitrarius. Item vbi quis est infamatus,ibi debet purgare se.Item qui alium compurgat,debet esse bonæ famæ,& agnoscere debet vitam & conuersationem compurgandi præteritam & præsentem. Item qui deficit in purgatione hæresis, depositus ab officio & beneficio detrudi debet in monasterium ad pœnitentiam peragendam.

a De hoc articulo vide glossam i. c. Mennam. & Archidiacon. in c. haber hoc ff. prium. a. 95

b Contra patrones vel patronos non comperit ex ceptio doli, vel alia,quæ apud bonos mores opinionem illorum suggillet.Ioan.An.

c Facit ad hoc tex. in l. interpretatione. & in l. non dubiū. ſi.de pœn.

d Cōcordat textus in l. idonei.ff. de testib.& l. etiam.C.eod.

a Etiā si velset se purgare,vt not. 2. q. 4. habet hoc propriū. in 1.glo.1o.a. And.

† Quot conditiones requirantur in compurgatoribus videRe pertorium in quisitorum, uerbo : purgatio. §. nota. quod in compurgatoribus.

† Aliàs,ascitis, † accersitis, sed in registro & autiquis, vt est impressum.

† Vix poteris hunc textum intelligere, nisi videasit tegrā, in lib.2.regiſtri Innocentii.

e ¶ *Commendasset.*]id est, probasses & examinasses personas & famā ipsorū.arg.1.q.1.multi.

¶ *Glo.seq.alleg.6.concor.vnum contrarium,& vnum simile.*

f ¶ *Inquireres.*] Nimia examinatio vel indagatio quadoq; vitāda est. ff.de noua.doli mali.in fine.ff.māda.ſi fideiussor.§.ſi cū debitor.ff.qui. mod.pig.vel hypo.ſol.ſicut in re corporali.§. ſi debitori.34.dist.fraternitatis.& ℨ.de dolo.c.1.& 45.dist.nāq;.Arg ℨ.ff.ad leg.Aquil.ita vulneratus.in fine.Itē ſimilis inquiſitio reprobatur ℨ. de iudi. cū deputati.

g ¶ *Ordinandos.*]Ergo ordinādi ita ſubtiliter ſunt examinādi,& ingrendū est de natione in qua nati ſunt.ſcilicet an ſint de illa dioecesi.ℨ. de cler.peregr.c.vlt.Et de natione, ſcilicet an legitime nati. ℨ. de fil. presbyte.c.1. An ſint bonæ famæ,quia in nullo debet corū opinio vacillare.33.dist.laici.Et an ſint crimonoſi.24.dist.c.vlt.

h ¶ *Immunis.*]i. q̄ illa crimina de q̄bus infamatus fuit,nō cōmiſit,ſicut credūt.ſic debet ſuppleri,alias hæc forma reprobari vī. j.eo.c.vlt.

i ¶ *Iuramentum.*]ſicut creduntaliàs temere iurarent.

k ¶ *Tolerentur.*] Et quòd ſint bonæ famæ,vt hic dicit.& j.c. pxi. & ℨ. eo.cū P.Sed crimē ei obiici non pōt postquā ab ecclesia toleratur,vt à purgatione repellatur.ſecus eſt in illis ſtibus, qui ad teſtimoniū inducuntur. ℨ.de teſti.teſtimonium.cum ſus concordantiis.

¶ *Glo ſſ. ſeq. quærit & ſoluit.*

l ¶ *Cōdemnati.*] Ex quo enim condemnati ſunt de crimine, factum eſt crimen notorium, non tolerantur. ℨ. de cohā. cle.& mu.c.vlt.vnde tāquam criminoſi à iuramento repellēdi ſunt: vt ℨ. de teſti. teſtimonium. Quid ſi in modum exceptionis crimē fuerit probatum à compurgatoribus, nunqd poſſunt repelli eo prętextu,ſi ex eo infamati erāt, ſiue corū gatio. §. nota. quod in compurgatoribus.

¶ *Glo.ſeq. arg. conuictū in modum exceptionis, &c.*

a ¶ *Obortam.*]Ar. quòd ille cui probatur crimē in modum exceptionis, debeat ſe purgare, ſi inde remaneat infamatus, vnde non poterat promoueri ante purgationem. ℨ. de teſt. teſtimonium.arg.licet enim exceptio non infamat.ℨ.de ordi. cog. cum dilectus. in fi.tamen ſuggillat opinionem infamati. ff. de doli exce. apud Celſum.§. aduerſus. b & opinio ordinādi in nullo vacillare debet.33.dist.laici.arg.ℨ.de excep.denique.Ioan.

b ¶ *Mollientes.*]Iudex enim debet habere miſericordiam & rigorē. 45.dist.diſciplina.& ca.ſunt namque. &c.vera c.

¶ *Glo.ſeq.ponit verſus de numero compurgatorum.*

c ¶ *Quartæ decimæ manus.*]hic exceditur numerus compurgatorum propter immanitatem criminis.Arbitrarius enim eſt talis numerus. 2. q.5.presbyter ſi.& diminuitur quandoque in epiſcopo. j.eo.cum in iuentute.ad fi.& habito reſpectu ad criminis enormitatem,indicenda eſt purgatio quandoque cū pluribus,qñque cum paucioribus, ſecundū quod viſum fuerit imponenti. Ordinaria purgatio cōſueuit notari quibuſdā verſibus: *Pontifi cem pariū manus expurget duodena:*
Quinta ſacerdotem,leuitam tertia:pœna
Maior maioꝝ,minor eſt adhibenda minori.
Quem plebs accuſat,purgabitur in manifeſto:
Quem chorus,ante chorum ſua ſit purgatio præſto. Lau.

d ¶ *Noſcitur.*]2.q.1.ſi peccauerit.& q.5.Mennam.23.dist.illud.& ℨ. de elec.poſtquam.15 q.5.de crimine.& C.vbi de crimi.agi opor. Authen. qua in prouincia.

e ¶ *Moderno.*]quia debent eſſe vicini & noti.j.c.prox.& ℨ.eo.ex tuarum.conſtitutus.& c. cum P.

f ¶ *Familiaritatis.*]ex qua orta fuit infamia cōtra eum.ſi.34.dist.quorundam.& ℨ.de acc.nulli.& j.eo.cum in iuuentute. Et eſt arg. q̄ præſumitur contra aliquem,vel de aliquo,ex ſocietate d.

¶ *Glo.ſeq.ponit quatuor ſimilia.*

g ¶ *Abiuret.*]Qui enim eſt infamatus de hoc crimine, purgare ſe debet iuxta cōſiderationem epiſcopi.ℨ.de hære.excommunicatus.§. qui autem.merito iſte debet abiurare familiaritatem,ex qua fuit infamatus.In quibuſdam enim caſibus tenetur quis iurare ſe ſimilia non facturum,ſicut quilibet abſoluēdus.11.q.3.cū aliquis.& j.de ſen. excom. ex tenore.Item incendiarius 23.q.vlt.peſſimam.& hæreticus.prout hic dicitur,& 1.q.7.quotiens.& de ꝑſe.dist.2.ego Berengarius. & in quolibet nefando crimine.12.q.2.de viro.Io.

¶ *Glo.ſeq.obiicit & ſoluit.*

h ¶ *In arctum monaſterium.*]Immo videtur quòd depoſitus tradi debet curiæ ſeculari.ℨ.de hære.ad abolendam.§.1.1.reſpon.& c.excōmunicatus.§. damnati. Quare ergo iſte non traditur curiæ degradatus, cum deficiens e in purgatione pro condemnato habeatur? Reſpōdeo: præſumptio enim iſta licet ſufficiens ſit ad priuationem officij, & beneficij,& etiam depoſitionem,non debet propterea tradi curiæ ſeculari,quia directe condemnatus non eſt,ſed præſumptiue: Et contraria loquuntur cum aliquis condemnatus eſt vere, non præſumptiue : huic enim nō fuit probatum quòd ſit hæreticus verus, ſed quòd habeat familiaritatem cum eis: vnde propter huiuſmodi præſumptiones non debuit taliter damnari. ar.ℨ.de præſum. litteras. Et dānati vere de hæreſi,ſi redire volunt, in perpetuum carceré detrūdūtur.ℨ.de hære.cap. penūlt.§.penult. quibus iſte cōparatur,quo ad pœnā quodam modo.

e De materia huī⁹ gloſſæ vide Bernardinū Diaz in pract. crimi. cano. ca.141.

† Dictio bonam, deeſt in registro, & in pleriſque antiquis exē plaribus.

¶ *Vm dilectus.*] Caſus patet. Not. q̄ perſonæ compurgatorū debēt eſſe vicinæ & honeſtæ.

i ¶ *Vicinæ.*] Ex hoc præſumitur , quòd eius vitā & conuerſationē agnoſcant.ℨ.de præſum.quoſdam & cap.quanto. non enim idoneus eſt qui factum ignorat.ℨ. de iura. calum. in pertractandis.

k ¶ *Honeſtæ.*] Et ſufficit quòd ab ecclesia toleretur, nec ſint de crimine condemnati.ℨ.eod.conſtitutus.

† Cap.1. eo. tit.in 3.compilat.

¶ *Vm in iuuentute.*] Nō ſemper propter infamiam eſt indicenda purgatio, poteſt tamen quandoque indici etiam vbi non eſt indicenda, ad inſtantiam purgandi hoc dicit. Vel aliter & melius, & ſic vt in rubro. Et eſt caſus notabilis ſecūdum iſtum intellectū. Diuiditur:prima pars narrat factum, & petitionem procuratoris:ſecunda petitionē improbat.Tertia petitionē cū quadā ꝓteſtatione admittit.Sed a:ibi,*Vnde.* Tertia:ibi,*Cæterum.*Abb.

† Cap. 3. eo. tit.in 3 compilat.pars ſcilla huius decretalis eſt ſupra in e.cū in iuuentute.de præſū. vt optime hic admoner gloſſa.

CASVS. Quidam diaconus P.nomine infamatus erat de aliquo crimine:epiſcopus indixit ei purgationem:obtulit purgatores ſiue compurgatores epiſcopo:ipſe cœpit eos ita diligenter examinare, ac ſi eſſet ordinationem facturus,nolens eos recipere,vnde prædictus diaconus accesſit ad Dominum Papam ſibi exponens prædicta:ſcribit Papa epiſcopo dicēs, quòd multū miratur quòd purgationē oblatā recipere noluit:niſi prius commendaſſet,id eſt probaſſet nomina ſingulorū, vtinā ſic diſcuteret ordinādos: Satis enim ſufficit in huiuſmodi purgationibus,ſi purgatores ſint bonæ famæ in ſuis ordinibus miniſtrantes, & ab eccleſia tolerati,nec ſint in iudicio de crimine condēnati,vnde ſunt admittē di.Not.q̄ ſufficit ſi cōpurgatores ſint bonæ famæ, & non cōdēnati de crimine,nec ſunt examinādi ita diſtricte ſicut alij teſtes.

e ¶ *Commendasset.*]id eſt, probaſſes & examinaſſes perſonas & famā ipſorū.arg.1.q.1.multi.

¶ *Glo.ſeq.alleg.6.concor.vnum contrarium,& vnum ſimile.*

f ¶ *Inquireres.*] Nimia examinatio vel indagatio quadoq; vitāda eſt. ff.de noua.doli mali.in fine.ff.māda.ſi fideiuſſor.§.ſi cū debitor.ff.qui. mod.pig.vel hypo.ſol.ſicut in re corporali.§. ſi debitori.34.dist.fraternitatis.& ℨ.de dolo.c.1.& 45.dist.nāq;.Arg ℨ.ff.ad leg.Aquil.ita vulneratus.in fine.Itē ſimilis inquiſitio reprobatur ℨ. de iudi. cū deputati.

g ¶ *Ordinandos.*]Ergo ordinādi ita ſubtiliter ſunt examinādi,& ingrendū eſt de natione in qua nati ſunt.ſcilicet an ſint de illa dioecesi.ℨ. de cler.peregr.c.vlt.Et de natione, ſcilicet an legitime nati. ℨ. de fil. presbyte.c.1. An ſint bonæ famæ,quia in nullo debet corū opinio vacillare.33.dist.laici.Et an ſint crimonoſi.24.dist.c.vlt.

h ¶ *Immunis.*]i. q̄ illa crimina de q̄bus infamatus fuit,nō cōmiſit,ſicut credūt.ſic debet ſuppleri,alias hæc forma reprobari vī. j.eo.c.vlt.

CAP. XI.

CVm † dilectus:& infra. ¶ Illud autem vos attendere volumus & mandamus , vt tales ad purgationem admittātur perſonæ, quæ vicinæ [i] ſint & honeſtæ [k].

¶ Idem.

¶ *Si infamia ortum non habet ex probabilibus coniecturis,non eſt de neceſſitate indicenda purgatio:poteſt tamē indici ad inſtantiam purgandi.*

CAP. XII.

CVm † in iuuentute ſua:& infra. ¶ Quia vero pater filium, Præcipias inſuper ei diſtricte,vt in prædicta, & aliis villis circumpoſitis profiteatur , & prædicet fidem catholicam:ac confundat & deteſtetur hæreticam prauitatem : ſic deinceps vitam ſuam bonis adornans operibus,vt infamia conuertatur in bonam† famam, & omne ſcandalum,& ſuſpicio de catholicorum mentibus deleatur.Quòd ſi forſan in purgatione defecerit,eū eccleſiaſticæ diſciplinæ mucrone percellas: & ab officio & beneficio depoſitum,ad agendam pœnitentiam in arctū monaſterium [h] detrudere non omittas.

¶ Idem abbati ſancti Dionyſij , & presbytero ſancti Martini.

¶ *Breue eſt,nec poteſt aliter ſummari.*

CAP. XI.

CVm † dilectus:& infra.¶ Illud autem vos attendere volumus & mandamus , vt tales ad purgationem admittātur perſonæ, quæ vicinæ [i] ſint & honeſtæ [k].

¶ Idem.

¶ *Si infamia ortum non habet ex probabilibus coniecturis,non eſt de neceſſitate indicenda purgatio:poteſt tamē indici ad inſtantiam purgandi.*

CAP. XII.

CVm † in iuuentute ſua:& infra.¶ Quia vero pater filium, cūdum iſtum intellectū. Diuiditur:prima pars narrat factum, & petitionem procuratoris:ſecunda petitionē improbat.Tertia petitionē cū quadā ꝓteſtatione admittit.Sed a:ibi,*Vnde.* Tertia:ibi,*Cæterum.*Abb.

CASVS. Epiſcopus Quinquecclesien. dicebatur habere immoderatam familiaritatem cum quadam nepte ſua,propter quod rex Hungariæ ſæpe ſcripſerat dño Papæ vt illū de Hungarica eccleſia remoueret:vnde Papa ſcripſit cuidā epiſcopo,vt ſuper hoc caute inquireret à coepiis Hungariæ,& ipſi poſtmodū reſcripſerūt dño Papæ, quòd bonū virū & honeſtæ conuerſationis eū eſſe credebāt,perſonā ipſius multipliciter cōmendantes:ſed quia pater filiū,quē diligit,corripit,ad maiorem cautelam Dñs Papa mandauit eidem epo, vt ab illius familiaritate taliter ceſſaret, quòd ſiniſtra ſuſpicio de ipſo haberi non poſſet: Sed quidā malus homo reſcriptū illarum litterarū ſurripuit , & apud regē & alios magnates ipſum nequiter publicauit,vt magis infamaretur:Sed Papa licet pulſatus fuerit multotiens contra ipſum, tamē aduerſus eū noluit cōmoueri,ſciēs quòd facile dictū vnius ſequitur multitudo:poſtea vero cum dictus epus ad Strigonien. metropolim extitit poſtulatus,quidam qui aduerſabantur eidem,vt promotionē impedirent,ipſius,cœperunt ipſum iterum infamare:vnde ipſe de quorundā amicorū ſuorum conſilio, quendā procuratoré ad curiam deſtinauit, poſtulans à dño Papa,quatenus purgationē canonicā faceret ei indici,ad ſuā innocentiā oſtendā: Papa poſtulationē illā reputās minus prouidā,ab ea ipſum ſæpe reuocare voluit:Sed quia procurator inſtabat,Papa mandauit purgationem eidem indici,cū cuobus abbatibus, quamuis proteſtatus fuerit,quòd ex alia cauſa talis petitio improuide tunc fiebat,quia ſuffraganei Strigonien. eccleſiæ vix eo tempore purgarent eundem,qui in facto poſtulationis contradicebant eidem, & ſuffraganei Coloceñ.eccleſiæ ipſum tunc non purgarent , cum inter ipſum & Coloceñ.archiepm de Strigoñ.metropoli quæſtio verteretur:vnde cum non ſint alij pōtifices in Hungaria,merito videbatur, quòd per epos regni ſui ſuper illo articulo ſe purgare nō poſſet. Not. quòd pater diligit filium , quē corripit. Item non debet quis habere immoderatam familiaritatē cū aliqua etiā conſanguinea,vnde ſuſpicio poſſit haberi. Itē facile dictū ſiue leue ſequitur multitudo:qa prōior eſt natura humana ad malum,quā ad bonū. Item per importunitatē etiā non cōcedenda cōceduntur. Item qui aliū cōpurgant debēt

Universidad de Sevilla Biblioteca

esse vicini illius, & eiusdem diœcesis siue prouinciæ, vt eum cognoscant. Item ex causa admittantur ad purgationem alicuius inferioris ordinis, cum aliàs de iure eiusdem ordinis esse debeant.

a ¶ *Corripit.*] 5.q.5.non osculatur. 23.q.5.non putes.

b ¶ *Ab illius.*] scilicet neptis suæ, cum qua dicebatur dormiuisse. 3. de præsumpt. cum in iuuentute. quæ est pars istius, & hæc continuatur ad finem illius. Bern.

c ¶ *Facile sequitur.*] quia pronior est ad malum, quàm ad bonum omnis ætas ab adolescentia. 12. q. 1. omnis. & humana natura facile prolabitur ad delictum, in Auth. de monach. §. sancimus circa finem. collatione 1.

d ¶ *Vbi.*] id est, postquam a.

a Concor. de elect. vbi periculum. §. pe lib. 6. & supra. de sacra vnc. c. vno, versi. vn. de. Ioã. And.

¶ *Gloss. sequ. obiicit & tripliciter respondet.*

e ¶ *Postulare.*] Sed quaeritur potuit hoc postulare, cũ ei hoc non fuerit iniunctum, & procurator non possit deferre iuramentum, nisi specialiter sit ei hoc mandatũ. ff. de iureiuran. iusiurandum. §. vlt. Dominus nõ tenebatur ratum habere factum procuratoris, secundum quod Papa hic innuit ex eo quod dicit; non iuris necessitate: Vel potest dici, quòd nõ excedit mandatum, si facit quod est vicinum mandato. 3. de elect. in causis. ff. judica. solui, iam tamẽ §. in hac stipulatione. in fine. Vel dicas, quòd procurator ad hoc mandatum habebat, prout satis colligitur ex ipsa littera.

¶ Dictio, vnius, deest in vetustis exemplaribus Gregorianis, & in antiqua compilatione.

f ¶ *Importunitate.*] Simile de pœ. dist. 1. importuna. C. de peti. bono. subla. l. 1. lib. 10.

† Aliàs semper: sed in antiquis vt est impressum.

g ¶ *Tunc purgarẽt.*] præsumitur ergo quòd suffraganei partem sui metropolitani foueant, quo ad ea quæ spectant ad honorem ipsius, vnde possunt recusari in factis ipsius. 3. vt lite non contestata. accedens.

¶ *Glo. seq. notat cæsum quo sine sociis, &c.*

h ¶ *Non sint.*] Notabile est quòd aliquis per seipsum possit purgari sine aliquibus sui ordinis, si omnes alij sunt inimici eius, qui sunt sui ordinis. arg. 2. q. 5. si legitimi. & tunc cum aliis inferioris ordinis potest se purgare, & etiam cum laicis si clerici deficerent ex eadem causa. arg. 2. q. 5. omnibus. & etiam cum fœminis. arg. 18. q. 2. in decima. Ioan.

De testibus.] CASVS. Quæritur hic, quid compurgatores debeãt iurare? Et respondet quòd hoc solum credebant, scilicet q̃ credant eum veritatem dicere, qui purgatur. Nota, quòd compurgatores iurare debent de credulitate, & ita iuramẽtum compurgatorum, & iuramentum calumniæ videntur similia. Item non debet quis compelli subire anceps iuramentum.

i ¶ *Credunt.*] Sic j. eo. c. vlt. in fi. 3. eod. quotiens. & 3. de testi. quotiens. aliàs anceps subirent periurium, ad quod nemo compellitur. ff. de in lit. iur. videamus. & ff. re. amo. Marcellus. §. qui rerum. quod esset si de facto alterius præcise iurarent, vt ibi & sic iuratur de credulitate in iuramento calumniæ. C. de iura. calum. l. 2. §. quod obseruari. in fin. sic & alibi, vbi fertur testimonium de auditu. de proba. si arbiter.

quem diligit, corripit a: nos Quinquecclesien. episcopo per litteras nostras ad maiorem cautelam iniunximus, vt ab illius b familiaritate cessando taliter se haberet, quòd sinistra de ipso suspicio non possit haberi: sed inimicus homo rescriptum litterarum surripiens, apud regem, & regni magnates ipsum nequiter publicauit, vt sic deberet amplius infamari. Vnde nos tantam æmulorum nequitiam attendentes, licet pulsati fuerimus multotiens contra eum, nunquam tamen aduersus ipsum potuimus cõmoueri: scientes, q̃ dictum vnius † facile sequitur c multitudo. vbi d vero idem episcopus ad Strigoñ. metropolim extitit postulatus, qui dam, qui super ipsa postulatione aduersabantur eidem, vt promotionem ipsius facilius impedirent, illius criminationis carbones reaccendere sunt moliti: vnde quidam procurator ipsius de consilio amicorum suorum, qui super hoc bonum zelum habebant, sed non secundum scientiam, cœpit cum instantia postulare e, quatenus eidẽ episcopo purgationem canonicã faceremus indici, vt suam innocẽtiam demonstraret. Nos autem postulationem huiusmodi minus prouidam reputantes, procuratorem ipsum ab ea sæpe † voluimus reuocare: & infra. ¶ Cæterũ quia procurator instabat, compulsi fuimus (non iuris necessitate, sed importunitate f petentis) vt per vos ei purgationem canonicam, cũ duobus abbatibus mandaremus indici: quamuis fuerimus protestati, q̃ ex alia causa talis petitio minus prouide tunc fiebat: quia Strigoñ. ecclesiæ suffraganei, vix eo tempore purgarent eundem, qui in facto postulationis cõtradicebant eidẽ: & suffraganei Colocen. ecclesiæ ipsum minime tunc purgarent g, quia inter eum & Colocen. archiepiscopum de Strigoñ. metropoli contentio vertebatur: vnde cum nonsint h alij pontifices in Hungaria, merito videbatur, quòd per episcopos regni sui non posset in illo articulo se purgare.

¶ Idem Tyronen. † Archiepiscopo.

¶ *Compurgator iurat de credulitate.*

CAP. XIII.

DE † testibus: & infra. ¶ Illi vero qui ad purgandam alicuius infamiam inducuntur, id solum tenentur iuramento firmare, quòd veritatem credunt i eum dicere, qui purgatur.

¶ Idem Florentiñ. episcopo.

¶ *Presumens super defectu natalium nõ debet promoueri, nisi primo se purget.*

CAP. XIIII.

ACcedens † ad præsentiam nostram T. diaconus humili nobis insinuatione monstrauit, quòd cum à suis æmulis diceretur, quòd esset filius sacerdotis, tu eum nec promouere k voluisti, nec permisisti ab alio promoueri. ¶ Quocirca mandamus, quatenus si publice fuerit nota respersus, & de ipsa tibi legitime constare non poterit, purgatione l ab ipso recepta, ipsum non differas propter hoc ad sacerdotis officiũ promouere: quia & si non sit nota delicti m, est tamen nota defectus impedientis ad sacros ordines promouendum.

¶ Idem Abbati Eugen. & scholastico Mutin.

¶ *Super notorio crimine non est indicenda purgatio, & pendente causa super criminibus, coram Papæ delegato, purgatio ab ordinario super eis recepta non tenet.*

CAP. XV.

CVm † dilectis filiis H. presbytero, & G. procuratori O. clerici, T. capellanum nostrum concesserimus auditorem, idem procurator proposuit, quòd cum dictus presbyter super incestus crimine fuisset publice infamatus,

m ¶ *Delicti.*] quia non est culpa eius qui gignitur, sed qui generat. 56. dist. nasci de adulterio.

Cum dilectis filiis.] In prima parte ponitur auditoris datio: In secunda actoris petitio: In tertia rei responsio: In quarta diffinitio. Secunda ibi, *Cumque idem.* Tertia ibi, *Dictus vero.* Quarta ibi, *His igitur.* Abbas Siculus.

CASVS. Inter H. presbyterum ex vna parte, & O. clericum ex altera, super quibusdam ecclesijs quæstio vertebatur, pro qua dictus H. præsbyter, & G. procurator O. Clerici ad sedem Apostolicam accesserunt: procurator ipsius O. proposuit, quòd cum dictus presbyter esset publice infamatus super crimine incestus, episcopus Constantien. ordinarius eius, ei purgationem indixit, qui cum se purgare non posset, ecclesijs suis fuit per sententiam destitutus: sed ipse nihilominus eas per violentiam detinebat: postmodum cum idem presbyter vxorem cuiusdam consanguinei sui publice detineret, quidam clerici

Accedens.] Primo ponitur conquestio: Secundo prouisio: ibi, *Quocirca.* Abb. Siculus.

CASVS. Quidam diaconus T. nomine, dum vellet in presbyterum promoueri, quidam æmuli sui dixerunt illum esse filium sacerdotis, propter quod diœcesanus ipsum noluit promouere, nec permisit illũ ab alio promoueri: vnde ille diaconus ad dominum Papam accedens prædicta eidem exposuit. mandat Papa episcopo, quatenus si de hoc est publice infamatus, & de ipsa infamia constare nõ poterit, purgationem ab ipso recipiat, & ipsum promoueat ad officium sacerdotis, quia & si nõ sit nota delicti, tamen est nota defectus impedientis ad sacros ordines promouendum. Nor. q̃ infra. qui non sit legitimus, nõ debet ad sacros ordines promoueri: nisi prius se purgauerit. Item non legitime nati de iure communi non debent ad sacros ordines promoueri: quia & si irregularitas illa non sit nota delicti, est tamen nota defectus.

† Tiroen.
† Tiren.
† Tyren.

† Cap. 4 eo. tit in 3. compilat.

k ¶ *Voluisti.*] Sic 3. de testi. super eo. & 3. de spon. præterea. ff. de rit. nup. adoptiuus. §. seruiles. in fin.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. compilat.

¶ *Glo. seq. obiicit, & soluit.*

l ¶ *Purgatione.*] Et quomodo purgabit se quòd non sit filius sacerdotis, quia negatiua b probari non potest directe: & præterea tale est factum, quod probari nõ potest. ff. de condi. & demon. l. Lucius. Respondeo, hoc indirecte probabit, scilicet quòd fuerit filius talis laici, & vxoris eiusdẽ, quam pro legitima tenebat, & hoc notum & publicum erat, & sic probabit se nõ fuisse filium sacerdotis. Item eo ipso quòd probat se filium vxoris tuæ, quam tu tenes pro vxore, probabit se filium tuum esse. arg. ff. de in ius voc. quia mater. Et sic purgatur aliquis non solum à crimine, sed etiam ab irregularitate, vt patet hic, & laici etiam se purgant. 3. eod. nos inter. & etiam fœminæ. 3. eod. moniales. bene pôt etiã iurari super conditione personæ. ff. de iureiur. l. 3. §. 1.

b Quo pacto negatiua pro betur vide Fe lin. in c. tertio loco. supra de pro bat. adde Francis. Her culanũ tract. de probat. ne gati.

clerici contra ipsum super hoc ad quosdam iudices litteras impetrarunt, continentes, vt si dictus presbyter super crimine adulterij & incestus se purgare non posset, ipsum pœna debita castigarent: & cum eis constitisset, quòd idem presbyter proco quòd in purgatione defecerat, ab episcopo fuerat condemnatus, ipsum tanquam contumacem prædictis ecclesijs priuauerunt: maxime cũ de crimine adulterij & incestus tamquam de notorio constitisset eisdem: mandantes abbati sancti Galli (ad quem beneficiorum collatio pertinebat) vt beneficia illa conferret, qui cõtulit illa O. clerico supradicto: vnde petebat super illis dicto presbytero imponi silentium, & ipsi O. tradi possessionem illorum beneficiorum: Ex aduerso dictus presbyter respondit, q̃ processus iudicum prædictorum debebat merito retractari, cum lite non contestata processerint contra ipsum: adijciens etiam, quòd per gationem indictam sibi ab electo Constantien. curauerit exhibere: sed ei respondebatur, quòd talis purgatio non valebat, cum iudicio pendẽte coram delegatis ordinarius non debebat indicere purgationẽ infamato: & ita tamquam coram non suo iudice facta dicitur: his & aliis diligenter auditis & intellectis, licet litteræ delegatorum iudicum de domino Papæ ostensæ non fuerint, vel transcriptum ipsarum, tamen ex tenore relationis ipsorum iudicum, quam procurator prædictus exhibuit domino Papæ, constitit euidenter, quòd iudices illi processerũt iuris ordine prætermisso: vnde Papa processum illorum & concessionem ecclesiarum à prædicto abbate factam retractauit, præcipue quia relatio iudicum continebat repugnantia & aduersa: dicebatur enim quòd crimen eiusdem presbyteri adeo notorium erat, quòd nullus locus inficiationi erat: & tamen præmittitur ibidem, quòd eidem presbytero terminum peremptorium assignarunt, in quo se purgaret, si posset. Si enim crimen erat notorium, non erat illi purgatio indicenda, sed in eum sententia proferenda: Si vero nullus apparuerit accusator, & super prædictis criminibus apud bonos & graues fuerit infamatus, purgatio canonica indicatur eidem, non obstante, quòd coram prædicto electo dicitur se purgasse: quia pendente iudicio coram delegatis, non debuit ordinarius purgationem indicere infamato. Not. quòd lite non contestata non tenet processus. Item si non valet destitutio, nec institutio facta in locum destitutorum. Item si non valet principale, nec accessorium. Item scripturæ contrariæ continenti non adhibetur fides, & ita contraria allegans non est audiẽdus. Item cum crimen notorium est, non est indicenda purgatio, sed condemnationis ferenda sententia, & ita in notoriis necessaria est sententia. Item si aliquis est infamatus apud bonos & graues, deficiente accusatore debet se purgare. Item purgatio corã non suo iudice præstita, non tenet, vnde iterum debet se purgare. Et ita causa commissa alicui delegato exempta est ab ordinario, ita q̃ de illa vlteriꝰ ea pẽdente corã delegato intromittere se nõ pôt.

† Præsumpserunt, in vulgatis sed in antiquioribus manuscriptis, præsumperint,

¶ *Glo. seq. reci. per quæstionem, an bene fecerit episcopus, &c.*

a ¶ *Destitutus.*] Qui deficit in purgatione, deponitur, vt 3. eo. cum inter. & c. cum P. & 3. de simo. de hoc infinuatum. & 30. dist. c. vlt. sed in casu isto non debuit priuari, sed suspendi ab officio, nisi tu velies æquiparare crimen incestus crimini simoniæ & hæresis. 3. eod. inter. in prin. Tamen Papa non improbat factum episcopi Cõstantien. quia de hoc non agebatur: sed credo quòd bene fecit episcopus, quia præsumptiue conuict us est, & talis præsumptio transit in violentã.

b ¶ *Pœna.*] vt priuaretur officiis suis, vt dictũ est in prima notula.

c ¶ *Contumacem.*] & male, vt patet per consequentiam: quia non seruauerunt ordinem iuris: debebant enim inquirere ad petitionem eorum, qui impetrauerunt inquisitionem vocato presbytero, vt haberet facultatem se defendendi. 3. de accu. qualiter & quando. §. debet. non obstante facto Constantien. episcopi: cum de illo nihil eis commissum fuisset: Et sic ordo iuris in inquisitione seruari debet, præcipue circa clericos seculares. Ber.

† Aliàs, ipsarum.

d ¶ *Iuris ordine.*] si iuris ordo, qui est de substantia iudiciorum, non seruetur, nihil agitur. 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua a. & ibi dio. fis. glo. de substãtia iudiciorum, licet nõ seruetur, sententia tenet, nisi per appellationem relquetur. C. de appellat. l. 1. b Io. Et hic habes, quòd cassato principali cassatur accessorium, vt 3. de no. opere. nun. cum ex iniuncto. & 3. de accusat. ad petitionem.

a Concor. l. 1. & ibi Bart. C. de cond. & proc. præ alius ordo qui non est ord. & idem in l. prosata. C. de fen. & int. om. iu.

b De hoc 2. q. 1. in fum. Ioan. And.

e ¶ *Repugnantia.*] vnde non fuit audiendi. 3. de appel. sollicitudinem. & 23. q. 7. quod autem. Et im putandum est illis, qui aliter retulerunt, cum possent relationem suã diligentius aduertisse. 3. de fi. in fru. imputari. & C. eod. tit. scripturæ. & ideo processus illorum & quicquid occasione illius processus factum est, irritatur, scilicet concessio ecclesiarum. fim. 3. de fide instr. inter.

† publicatũ.

f ¶ *Notorium.*] Qualiter quid dicat notorium e, habes supra de cohabitatione clericorum & mulierum cap. vlt.

c De materia notorij: quid sit, & qualiter indelictis notoriis fit procedendũ, vide plene per Cynũ, Salicetum & alios in l. ea quidem. C. de accusat. & per Iul. Clarum in pract. crim. § fi. q. 9.

g ¶ *Non erat illi indicenda.*] quia nec probatione opus erat, q. 1. de manifesta. 3. de accu. euidentia. cita. 10 tamen facienda e. 24. q. 4. de illicita. 8. 2. q. 1. Deus omnipotens. & sententia proferenda: vt hic dicitur. & 3. de appe. cum sit Romana. c. de manifesta. Nec requiritur purgatio, vt hic, quia illa nõ habet locum nisi cum factum dubium est defi entibus accusatoribus & testibus, vt supra patet in multis cap. nec probatio, vt 2. q. 1. Deus omnipotẽs. & cap. scelus. de manifesta. Erue patet, quòd in notoriis quãtum ad sententiam tantum aliquæ sunt partes iudicis: Quandoque tamen recipiuntur probationes ex abundanti. 3. de elec. bonæ. 1. 24. q. 1. pudenda. in fine. & ff. de manumiss. causam. in principio: nihil enim in dubitatum est, quod non recipiat quãdam sollicitam dubitationem d. in Authen. de tabel. in medio. colla. 4.

c Et cauere debet iudex, ne dubium notorio recipiat. de app. consuluit. 1. secũdũ Host. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. notat signat contrarium, ponit opin. & solutionem.*

h ¶ *Apud bonos & graues.*] Not. q̃ dicit; apud bonos & graues fuerit infamatus: per hoc videtur quòd non refert vndecunque orta fuerit infamia, ex quo apud tales iam laborat, sufficit ad purgationem indicendam. 24. q. 3. ecce. & 3. eod. accedens. Arg. contra. 3. de accusatione; qualiter & quando. & 11. q. 3. in cunctis. 2. q. 5. omnibus. Per hæc iura secundo inducta dicunt quidam, quòd si infamia orta sit à vilibus & æmulis, non compellitur ad purgationem. Alij dicunt (quod videtur verius) q̃ ex quo aliquis infamatus est apud bonos & graues, compelli debet ad purgationem, ne apud illos incredibilis remaneat per iura primo inducta. & 2. q. 5. omnibus. & c. qualiter & quando. contradicit.

d Nec iuuat quominus alia sit præstãda, ac si nulla præstita fuisset secundũ Ioan. & Host. Ioan. And.

i ¶ *Non debuerit ordinarius.*] cum causa illa delegatis iudicibus cõmissa fuisset: & sic episcopus nullam habebat iurisdictionem quantũ ad causam ea pendente, verum purgatio tamquam à non suo iudice indicta non valet. 3. de consue. ad audientiam. cum suis concor. & 3. de offi. leg. licet & ita purgatio minus iusta non facit fidem e. 3. eod. ex

tuarum.nec etiam delegatus ipsam tenetur audire,quia eo omisso accessit ad ordinarium.ff.de arb.sect & fi.§. vlt.& l.seq.immo videtur,q talis causam perdere debet.C.de iudic.tollen. l. 1. §. vlt. & arg.3. de præscrip. ex tenore.

Accepimus.]Quatuor sunt partes in prima iudicum consultatio super forma purgationis,quam purgandus offerebat.In secunda: ibi, *Ipse vero.*ipsius purgandi supplicatio. In tertia ibi, *Porro.* ipsius formæ reprobatio. In quarta: ibi,*Ideoque.* causæ commissio cum expressione debitæ formæ.Abb.

CASVS. Archiepiscopus Bisuntinus infamatus erat de simonia, de incontinentia,& q̃ iustiam vẽdebat: Papa mãdauit quibusdam, vt super prædictis se purgaret coram ipsis:recepto mandato ipsum citarũt ad præsentiam suam, ipse ad diem comparens, purgationem obtulit sub hac forma: videlicet, q̃ erat immunis ab illis criminibus,super quibus se purgare debebat:sed iudices talem purgationẽ admittere noluerunt,significantes hoc Domino Papæ: ipse vero ad Apostolicam sedem accedens,proposuit, q̃ ipsi volebant,vt affirmaret, q̃ nunquam à natiuitate sua passus fuerit lapsum carnis:vnde petebat quatenus saltem super purgatione incontinentiæ mitigaret rigorem: sed Papa non credidit,quòd sub illa forma exactum fuisset iuramentũ ab ipso, sed potius præsumit, quòd alia de causa sub illa forma se purgare volebat:videlicet,quòd immunis erat ab illis criminibus, tamquam dimissis per pœnitentiam iã esset immunis ab illis: sed hoc iurare non parũ temeritatis existeret: cũ beatus Iob dicat: Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorat anima mea: vnde Papa præscriptã formam secundum quam iurare volebat,reprobat, vt pote indiscretã & ineptam, manens prædictis iudicibus, vt si voluerit & potuerit se purgare,secundum hanc formam se purget,videlicet, quòd illa crimina grauiora,scilicet simoniam, venditionem iustitiæ, & incontinentiam,de quibus exititit infamatus,iuret se non cõmisisse, postquã fuit in archiepiscopum assumptus & compurgatores iurent, q̃ credunt illum verum iurasse.quo facto illum dimittant in pace:alioquin ipsum ab ecclesia Bisuntina debeant removere.Not.formam,secundum quã infamatus de criminibus debet se purgare. Item licet quis pœnitentiam de cõmissis receperit,adhuc nescit,vtrum peccata sunt ei dimissa:& in hoc est argumentum, q̃ licet quis habeat remissionẽ vnius anni,aut etiam totius temporis pœnitentiæ sibi impositæ, nihilominus ieiunare tenetur.Item non licet vendere iustitiam.

¶ Vide Bartolum in l. 1. §. accusationem ff.ad Senatusc. Turpillian. vbi citat hunc textum in pulchro casu.

¶ Coram nobis, legitur i plerisque codib', series tamen indicat legendũ, coram vobis.

¶ Ignorat, habent omnia Gregoriana exemplaria, sed in vulgata editione legitur, ignorabit.

Iob. 1.

a ¶ *Curastis.*]De isto Bisuntiũ habuisti,vt credo.3.de accu.licet.& ibi cõmisit Papa inquisitionem contra ipsum, & eisdem iudicibus scribit hic. Ber.

b ¶ *A natiuitate.*]Immo sufficeret, quòd post baptismum illud vitiũ non commiserit,etiam si taliter se purgare deberet.25. dist..c. vlt. sed hodie rigor illius canonis non seruatur,quia defectus nostri corporis districtionis illius non patitur manere censuram 34.dist.fraternitatis. Et sine vitio carnis pauci inueniuntur.50.dist.quia sanctitas tua. quia difficile est continere.33.q 5.qui sitit.quare dicit Papa, quòd non creditur ab eo taliter iuramentum exactũ,quia nec debuit,vt patet.j.

a De hoc articulo vide B.Thomam, & ibi plene Caietanum 2. 2. q 60 art.4.

¶ *Glo.seq.arguit.*

c ¶ *Præsumimus.*] Arg q̃ ea quæ dubia sunt quo animo fiant,in tutiorem partem facienda est interpretatio a. j.de regul.iur.c.2.ff.eod. tit.semper in dubiis.& hæc quæ.Verbum illud,q̃ erat immunis, dubiũ erat,vt patet,& ideo Papa interpretatur illud in securiorem partem,

¶ Idem.

¶ *Nõ sufficit prælato de criminibus infamato,iurare cum se purgat, quòd sit immunis ab illis criminibus, sed iurare debet, quòd post suam promotionem illa crimina non commisit.*

CAP. XVI.

Accepimus † litteras,quibus nobis intimare curastis a, quòd Apostolico mandato super indicenda purgatione archiepiscopo Bisuntiũ recepto, ipsũ citastis, vt decuit: qui ad diem præfixum comparuit coram vobis †, iuramentũ purgationis offerens sub hac forma:videlicet, quòd immunis erat ab illis criminibus, super quibus se purgare debebat: & infra. ¶ Ipse vero ad præsentiam nostram accedens, humiliter supplicauit, vt saltem super purgatione incontinentiæ dignaremur temperare rigorem:quia non deberet asserere,quòd à natiuitate b sua nũquam passus fuerit lapsum carnis. Porro cum ab eo nõ credatur exactum fuisse huiusmodi iuramentũ, potius forte præsumimus c, quòd alia de causa volebat sub præscripta forma iurare: videlicet, quòd immunis erat ab illis criminibus, de quibus fuerat infamatus, tamquam dimissis per pœnitentiam iã esset immunis ab illis: sed hoc iurare non parũ temeritatis existeret: cũ beatus Iob dicat: Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorat d † anima mea : & infra. ¶ Ideoque præscritã purgationis formã secũdum quã idem archiepiscopus obtulit se purgare,reprobamus, vtpote indiscretam,temerariam, & ineptam:iniungentes eidem, vt si voluerit & potuerit, secundum hanc formam se purgare, secundum sanum intellectum, quem ei duximus exprimẽdum:videlicet, quòd illa crimina grauiora e, id est, simoniam,venditionem f iustitiæ, atque incontinentiam, de quibus infamatus existit g †, iuret se minime h commisisse, postquam i ad archiepiscopalem promotus est dignitatem:& compurgatores sic iurent,quòd credunt k eum verũ iurasse: quo facto vos illum dimittatis in pace:alioquin, & cætera.

† Vide Iuonem par. 10. cap. 15. & B. Thomam ci tatum super titulo, i hãc decretalem.

† Dictio, alio, deest sere in omnibus manuscriptis.

† Cap. vnico. eo. tit. in 3 compilatione adde omnino quòd de pugnantibus in duello sanciuit nouissime concilio Trident sessio, 25. de reformat.ca. 19.

† In aliquot recentioribꝰ legitur, fauente,sed facite,habẽt omnes antiqui codices & emẽdatiores impressi.

† Extitit, legit,in vulgatis, sed in antiquis constãter habetur, exiſtit.

TITVLVS XXXV.

De purgatione † vulgari.

¶ Cœlestinus tertius.

¶ Duella,& aliæ purgationes vulgares prohibitæ sunt: quia per eas multotiens condemnatur absoluendus, & Deus tẽtari videtur.hoc dicit totus titulus.

CAP. I.

† De materia huius tituli, & quali sit illicita vulgaris purgatio, vide B.Thomam. 2 2.q.95.art. 8.ad 3. argumentum.

† Cap. vnico. eod. tit. in 2. compilatione.

Vra † fuscepti regiminis:& infra. ¶ Cum tua fraternitas duxerit sedem Apostolicam consulendam, vtrum super ecclesiarum possessionibus duella debeant sustineri: Tuæ duximus sollicitudini respondendum, quòd in eo casu, vel aliis etiam hoc non debes, aliquatenus l tolerare.

† Vide Iuonem par. 10. cap. 15. & B. Thomam ci tatum super titulo, i hãc decretalem.

† Dictio, alio, deest sere in omnibus manuscriptis.

b ¶ *De quibus infamatus exiſtit.*]ſuper his tantum & super aliis debet se purgare, nec inquisitio nec exceptio testiũ sup aliis fieri debet: qđ si fiat,nõ valet.3.de accu.inquisitionis.§. 1.& c.qualiter & qũ.2.Ber.

h ¶ *Minime commisisse.*]hæc est ergo debita forma purgandi sine aliquo scrupulo duplicitatis:quia & si egisset sic de illo crimine pœnitẽtiam, adhuc infamia remaneret de facto,quæ per pœnitentiã non tollitur.2.q.3.c.Euthemium.§.hinc colligitur.ff.de obse.ali.& li.præstan.l. 2.vnde purgatio dicta non sufficiebat directe,ergo debuit se purgare secundum hanc formam.sic 3.eo.quotiens.

i ¶ *Postquam.*]ergo de præterito se non purgabit:quia cum tempore suæ promotionis non fuit infamatus: quoniam alias non debuit promoueri.81.dist.tantis.& 3.de accuſ.Omnipotens. & tali modo purgabitur,quia approbauerunt mores ipsius:vnde ipsum postea reprobare non possunt.8.q.2.dilectissimi.& 32.q. 5. horrendus. & 3. de iureiuran. quemadmodum.ff.de adul.l.si vxor.in fi.

k ¶ *Credunt.*]ſimile 3.eod.quotiens.

DE PVRGATIONE VVLGARI.

¶ Quia duplex est purgatio, quædam canonica, quia canon inuenit eam,de qua supra dictum est quædam vero est vulgaris:quia vulgus introduxit eam:ideo sequitur videre de ea, Abbas.

Vra.]Duæ sunt partes huius capit.consultatio, & responsio.Secunda:ibi,*Tuæ.*Abb.

CASVS. Quærebatur vtrum super possessionibus ecclesiarum possint fieri duella?Respondet Papa, q̃ nec super illis nec super aliis debent fieri. Not. q̃ duella secundum canones sunt prohibita.

¶ *Gl.se.recitetur q̃ obiectionẽ,cui rñet,& respõsioni dat duo similia.*

l ¶ *Aliquatenus tolerare.*]In nullo eius casu talis purgatio debet tolerari.

lerari.Nec obstat quòd possit obiici de Goliat,qui pugnauit cum Dauid.2.q.5.monomachiam.quia illud fuit factum instinctu Spiritus sancti:sicut Petrus excusatur,qui geminum fecit homicidium. 23. q. vlt. occidit.Et patriarchæ excusantur ab adulterio.3.de diuor.gaudemus. Hæc purgatio ab ecclesia reprobatur, cum Deum potius tentare videatur.j.eo.c.vlti. & fabricante diabolo facta est vulgaris purgatio. 2. q.5.Mennam.& cap.cõsuluisti.vnde qui in culpa non est,punitur. j. c. proxi.nam quamdiu habet homo quid faciat, non debet Deum tentare. 22. q. 2. quæritur cur patriarcha.& athletæ secundum leges non habẽt locum.C. de gladia. l.vnica.lib.11.

¶ Innocentius tertius Priori sancti Sergij Spoletanũ.

¶ *Summatum est supra cap. proximo.*

CAP. II.

SIgnificãtibus † V. laico & fratribus eius ad nostram noueris audientiam peruenisse, quòd cum quidã eos super furti crimine accusaret, cum eo coacti sunt inire duellum:in quo aliis peccatis suis præpedientibus ceciderũt:propter quod per consules Spoletanos bonis fuerunt propriis spoliati:nunc vero furtum apud alios est inuentum, & quòd ipsi fuerint innocentes,est (faciente † Domino) reuelatum:Vnde consulibus ipsis dedimus in mandatis, vt ablata restituant a vniuersa.

¶ Honorius tertius.

¶ *Summatum est supra cap. primo.*

CAP. III.

DIlecti † filij nouiter b in Liuonia baptizati, grauem ad nos querimoniam destinarunt, q̃ fratres Templariorum & alij, qui temporalem in eis potestatem exercent, si quãdo de aliquo alio † crimine infamantur,eos ferri candentis iudicium subire compellunt: quibus si qua exinde sequatur aduſtio, ciuilem pœnã infligunt. ¶ Cũ igitur huiusmodi iudicium sit penitus interdictũ c, vt pote in quo Deus tentari d videtur:Mãdamus, quatenus dictos fratres,& alios,vt ab huiusmodi conuersorum grauamine omnino desistant,per cẽsuram ecclesiasticam,appellatione remota,compellas.

† Cap.vnico. eo. tit. in 3 compilatione adde omnino quòd de pugnantibus in duello sanciuit nouissime concilio Trident sessio, 25. de reformat.ca. 19.

† In aliquot recentioribꝰ legitur, fauente,sed facite,habẽt omnes antiqui codices & emẽdatiores impressi.

† Vide Iuonem par. 10. cap. 15. & B. Thomam ci tatum super titulo, i hãc decretalem.

† Dictio, alio, deest sere in omnibus manuscriptis.

a ¶ *Restituant.*] Sed qualiter hoc esse potest, q̃ retractetur sententia, à qua non fuit appellatũ, cum iam transierit in rem iudicatam,licet veritas aliter se habeat, & iam ex ipsa sententia iustum factum est quantum ad litigantes.3.de re iudic.cum inter vos. & per ea quæ postea emergunt,sententia non retractatur. 3. de re iud. inter monasterium.& cap.fi.talis error detectus sententiã non retractat. ff. fa.erc.cum putarem a. C.de condi.indeb.l.1.ad hoc dicas, quòd propter probabilem errorem bene retractatur sententia.3.de frig.fraternitatis.23.q.1.c.2.ff.quando ac.de pecu.est an.l.2. aliàs est §. primæ legis,& incipit quæsitum. & plerumque veritate comperta retractatur sententia.ff.de condi.sine causa,si fullo.& etiam propter delictum aduersarij.3.de diuor.ex litteris.& ff.de iureiur.admonendi.C. de transact.si ex falsis.Sic ergo modo apparet,quòd sententia falsò lata nullius fuit auctoritatis & reprobatæ probationis de vtroque iure, ergo debuit merito retractari. Io.

a Hæc aliter conciliat hic Ioãnes And. ex Vincẽtio, eum videto.

Dilecti.] In prima parte ponit querelam:In secunda dat iudicẽ: ibi,*Cum igitur.*Abbas.

CASVS Liuonienſi.de nouo ad fidem conuersi grauem querimoniã ad sedem Apostolicam transmiserunt,quòd fratres Templi & alij,qui super eos temporalẽ habẽt potestatẽ, si aliquando de aliquo crimine infamantur,compellunt eos subire iudicium ferri candentis:& si aliqua exinde sequitur aduſtio,pœnã legalẽ infligunt: Cũ igitur iudicium istud sit interdictum,in quo Deus tentari videtur: mandat Papa cuidã iudici,quatenus dictos fratres, & alios per censuram ecclesiasticam compellat,vt ab huiusmodi cõuersorum grauamine omnino desistãt. Not.quòd iudicium ferri candentis prohibitum est.

b ¶ *Nouiter.*]Propter quod cum eis mitius esset agendum.j. de pœnit.& remiſ.Deus qui.& 3.de diuor. Deus qui.quousque fuerint in firma radice plantati.35.q.3.quod scripsi.

c ¶ *Interdictum.*]vt 2.q.4.Mennam. & c.consuluisti. & 3. tit. prox. ex tuarum.& 3.ne cle.vel mona.sententiam.& C.de gladia.l.vnica.lib.11.

d ¶ *Tentari.*]quod fieri non debet,iuxta illud: Non tentabis dominũ Deum tuum, &c. 22. q. 2. quæritur cur patriarcha. & 23.q.vlti.si nulla b. B.

DE INIVRIIS. ET DAMNO DATO.

¶ Supra de variis excessibus dictum est,tam Prælatorũ, quàm subditorum,Verum quia ex eis frequenter iniuriæ & damna inferuntur, merito de his subiicit. Abbas.

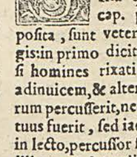
TITVLVS XXXVI.

De iniuriis,& dãno dato.

In Exodo †:

¶ *Propter eius breuitatem non summatur.*

CAP. I.

Irixati fuerint homines,& percusserit alter proximum suum la pide,vel pugno, & ille mortuus non fuerit, si † iacuerit in lecto: qui percusserit, operas eius & impensas c in medicos restituat.

¶ In eodem †.

¶ *Breue est,& ideo non summatur.*

CAP. II.

SI quis aperuerit cisternam, & foderit,& non operuerit eam, ceciderit q̃ bos vel asinus in eam: dominus cisternæ reddet f pretiũ iumentorum:quod autem mortuũ est, ipsius erit.

¶ Idem †.

¶ *Breue est,& ideo non summatur.*

CAP. III.

SI bos alienus cornupeta esset ab heri & nudiustertius, & nõ custodiuit g eum dominus suus: reddet bouem h pro boue, & cadauer integrum accipiet.

¶ Idem †:

CAP. IIII.

SI læserit quispiam agrum vel vineam, & dimiserit iumentũ suum,vt depascat aliena: pro damno æstimationem i restituet.

† Exodi c. 21.& c.1. tit. de damno dato in 1. cõpila. refert Iuo. par. 16. cap 348.

† Aliàs ita: sed iacuerit

† Exodi c. 21. & c. 3. tit de damno dato in 1. compila refert Iuo par. 16,cap 349.

† Id est, in codẽ Exodo c.21.reſertur c.4.tit. de dãno dato in 1. compilatione. & apud Iuonem par. 16. cap. 350.

† Id est in codẽ Exodo 21.& cap. 5. tit de damno dato in 1. compilatione refert Iuo par. 16. cap. 351.

Iob. 1.

Ibos.] CASVS. Si bos alienus ab heri & nudiustertius cornupeta est,& dominus illum non custodierit, si alium bouem occiderit,reddet bouem pro boue,& mortuũ bouem recipiet. Not. quòd quis tenetur ex negligentia.

g ¶ *Non custodiuit.*]ſupple,& alterius bouem occiderit: vnde tenetur,quia culpa siue negligẽtia ipsius,damnum datum est, qui debuit diligentiam adhibere:vt j.c.vlti.

h ¶ *Reddet bouem.*]hoc intellige cum bos ille, qui damnum dedit, aggressus est alium,& occidit,sed econuerso non tenetur.ff.si quadru. pau.fe.dic.l.1.§.cum arietes.ff.ad leg.Aquil.l.itaque.seu cum dubium est,quis bos primo aggressus est.ff.ad leg.Aquil.sciẽtiam. §. cum stramenta.Et si aliàs animal tuum mihi damnum dedit,tu teneris.j. eo.c. vlt.ver.quòd si.& j.eo.proxim.

Isi læserit.] CASVS. Si iumentum alicuius læserit agrum vel vineam alterius,restituet æstimationem damni.Not.quòd quis tenetur de pastu pecoris sui: quia tenetur soluere æstimationem damni.

i ¶ *Æstimationẽ restituet.*]nisi dando animal velis liberare teipsum. j.eo.c.vlti. vltra enim æstimationem non tenetur conuentus de pastu pecoris,& actione in factũ conuenitur.ff.de præscr.ver.qui seruandarum.§.fi glans.& expellere debet animal,quod damnum dedit:& tãquam suum non includere illud:cum dominus illius teneatur ad dãnum

a Aliàs est lex: & incipit quamuis. cõtrarium seruatur apud nos: & de hoc in Spec. de actio §. 1. ver. sed pone inuenio. & dic vt ibi. Io. And.

b Vel si posuit in stipulam suã ignẽ tempore ventoso. Io. And.

† Id est, in eodem Exodo cap. 22. & cap. 6. tit. de damno dato. in 1. cõpilat. refert Iuo. par. 16. cap. 354.

† Similis sententia reperitur apud Burchardum lib. 19 decre. c. 5 tit. de sacrilegio § concremasti domum. & c. 7. tit. de damno dato, in 1. cõpilatione.

† De materia huius decretalis vide plenissime quod sancitũ est in Clemen. 1. de pœnis. addecap. grauis. supra de resti. spol.

num. ff. ad leg. Aqui. Quintus Mutius. §. Pomponius 2. Bernar.

Si egressus.] CASVS. Si aliquis apposuerit ignem in agro suo, & damnum dederit in segetes vicini sui, damnum restituet. No. qui occasionem damni dat, &c.

a ¶ *Reddet damnum.*] Si fuerit in culpa b dum apposuit istum ignẽ, nec adhibuit diligentiã, quam debuit. ff. ad leg. Aquil. qui occidit. §. in hac. & ¶. eo. c. vlti. aliàs si nihil de contingentibus omisisset, non tenetur. ¶. eo. c. vlt.

Si quis.] CASVS. Si aliquis voluntarie incenderit domum alicuius, totum damnũ restituat, & tres annos pœniteat. Not. q in damnis illatis attenditur voluntas.

b ¶ *Voluntarie.*] secus si contra voluntatem, dum tamen nihil de contingentibus omiserit. ¶. eo. c. vlt. in fi.

c ¶ *Restituat.*]in quadruplum infra annum, post annum in simplum. ff. de incend. l. 1. Sed si negligentia, in simplum. sed si dolo fecerit, secundum leges concremabitur. ff. eo. qui ædes.

Lim.] Diuiditur quia primo recitat processum delegati, quem secundo reuocat, & causam diffinit: ibi, *Quare.* Abbas.

CASVS. Florentini olim posuerunt in banno episcopum Fesulanum, dãna & iniurias ei aliàs plurimas irrogantes: Super his commisit Papa causam episcopo Mutinẽsi. vt eos compelleret ad satisfaciendum super prædictis episcopo prædicto. Episcop⁹ vocatis partibus cœpit in causa procedere, & recepit testes lite non contestata: deinde causa delata est ad dominum Papam: ipse examinato processu, quia lite contestata non fuit, processum illum reuocauit: quia & commune Florentiæ banniuerat episcopum Fesulanum contra Deũ & ecclesiasticam libertatem, propter iniuriam banni, & propter expensas & alia damna propter hoc subsecuta, condemnauit commune Florentiñ. in mille libris vsualium monetæ, præmissa taxatione, & præstito iuramento episcopo Fesulano. Not. quòd non tenet processus lite non cõtestata. Item non tenet bannum datum in ecclesiasticam personam, contra ecclesiasticam libertatem. Item cõdemnatio expensarum semper facienda est taxatione præmissa, & iuramento secuto.

d ¶ *Reuocato.*]lite vero non contestata, nõ valet processus: vt hic patet. & ¶. vt lit. non contestat. accedens. & ¶. de elec. dudum 2. & ¶. de purg. cano. cum dilectus.

c De hoc articulo vide plenè p Franciscum de Victoria in relectione prima de potestate ecclesiastica, par. vlt.

e ¶ *Bannierat.*]Tale bannum nullum fuit: quia nullam habet iurisdictionem in ipsum: Laico enim non licet de clerico legem dare. 96. dist. bene quidem. & 16. q. 7. non placuit. Immo tanquam sacrilegus fuerat puniendus. eadem causa & q. ea. si quis princip. & quia in eo offendit ecclesiasticam libertatem, & propter hanc iniuriam punitur ad expensas, quas propter hoc fecit, & damna quæ pertulit tali occasione: vt patet.

f ¶ *Taxatione.*] debet iudex primo taxare de expensis & damnis in iudicio petitis. 3. q. 3. offeratur, vers. quod fieri. & postea debet iurare; & tali iuramento stabitur, tamquam legitimæ probationi. C. vnde vi. siquando. & 2. q. 1. in primis. ¶. de his quæ vi metusve cau. fiunt. c vlt. vbi de hoc. Ber.

g ¶ *Vsualis monetæ.*] Et si de hac non fuisset dictum, de illa tamen intelligeretur. ff. de legat. 1. si ferrus plurium. §. vltim. & ff. de contrahen. emp. imperatores. & si plures essent vsuales monetæ, videtur de minori intelligendum. ff. de leg. 3. nummis. & ¶. de censi. ex parte.

¶ Idem †.

¶ *Breue est, & non summatur.*

CAP. V.

SI egressus ignis comprehẽderit aceruos frugum, siue stãtes segetes in agris: reddet a damnũ, qui ignem succenderit.

¶ Ex pœnitentiali Romano †.

¶ *Breue est, & quasi idem cum præcedenti.*

CAP. VI.

SI quis domum, vel aream cuiusquam incenderit voluntarie b; sublata, & incensa omnia restituat c, & tres annos pœniteat.

¶ Honorius tertius episcopo Bononien.

¶ *Secularis potestas, qui clericum bannivit, condemnari debet per iudicem ecclesiasticum, secundum æstimationem iniuriæ in expensis & damnis. Et hodie adde pœnã in Clemen. prima de pœnis.*

CAP. VII.

OLim † scribentibus nobis episcopo Mutinen. vt Potestatem, Consiliarios, &. populum ciuitatis Florentiñ. ad satisfaciendum de damnis & iniuriis irrogatis episcopo, & ecclesiis Fesulañ. cẽsura ecclesiastica coarctaret: idẽ testes lite non contestata recepit. Quare nos eius processu penitus reuocato d, commune Florentiñ. quia banniuerat e episcopum Fesulaneñ. contra Deum & ecclesiasticam libertatem, propter iniuriã banni, expensas, & damna tali occasione secuta: taxatione f iuramento præmissa, in mille libris vsualis g monetæ, prædicto episcopo sententialiter duximus cõdemnandum.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Qui iurat statutum super non repetendis damnis, hoc non obstante, expensas repetere poterit: hoc dicit. Vel sic: Statutum super damnis non repetendis, ad expensas non extenditur.*

CAP. VIII.

IN † nostra & fratrum nostrorũ præsentia proposuistis, quòd olim ciues Brixien. pro † restaurationibus damnorum illatorum adinuicem, quæ propter multas ciuiles discordias incurrerant, plurimum aggrauati: statutum editũ de non petendo vel recipiendo in posterum restaurationes huiusmodi à communi generaliter approbarunt, & firmarunt etiam iuramẽto: & infra. ¶ Cum igitur aliud sit damnorum h restauratio, quàm satisfactio expensarum: & ideo in iuramento exhibito super damnorum articulo intelligi non debeat, quòd factum expensarum fuerit comprehensum: Mandamus, quatenus iuramento nõ obstante prædicto, auctoritate nostra prouideas quòd dictum commune pro bono concordiæ, ad expensarum satisfactionem aliquid † contribuat i, iuxta tuæ discretionis arbitrium, à te sicut expedierit moderandum.

¶ Idem.

¶ *Habet plura dicta: & se summat.*

CAP. IX.

IN *nostra.*]Diuiditur, quia in prima parte ponitur decisa consultatio: In secunda responsio: ibi, *Cum igitur.* Abb. Sicul.

CASVS. Brixienses multas discordias olim habuerunt inter se, quarum occasione multa damna sustinuerunt illata adinuicem: propter quod communiter statutum fecerunt de non petendo vel recipiendo vlterius restaurationes damnorum à communi, & statutum huiusmodi firmauerunt etiam iuramento: sed præter damna occasione huius discordiæ multas fecerunt expensas, quas petebant sibi refici à communi: dubitatum fuit, an obstaret eis iuramentum super damnis non repetendis: propter quod epi scop⁹ Brixien. proposuit hoc in præsentia Papæ Cum ergo aliud sit damnorum restauratio, & aliud satisfactio expensarum, iuramentum præstitũ super articulo dãnorum, non debet intelligi factum expensarum: vnde mandat Papa, quatenus iuramento prædicto non obstãte, episcopus prouideat auctoritate Papæ, quòd dictũ cõmune pro bono pacis & concordiæ cõtribuat ad expensarum satisfactionem ad arbitrium ipsius, sicut viderit expedire. Not. q iuramentum non extenditur ad aliud, quã iuratum sit. Item aliud est damnum, & aliud expensæ, & ideo iuramentum præstitũ super vno, non extẽditur ad aliud. Item propter bonum pacis multa fiunt, quæ aliàs fieri non debent.

† Vide glossam in cap si canonici. ver bo, damnis &iniuriis, de offic. ord. lib. 6.

† Dictio, pro, deest in vetustioribus codicibus.

¶ *Glo. seq. distinguit dãnum & expensas, & damnum subdistinguit circa rem, & extrarẽ, concludens expensas hic non in ludi, quia de his non agebatur.*

† Dictio, aliquid, deest in antiquioribus exemplaribus.

h ¶ *Damnorum.*] Not. ergo, quòd differentia est inter damnum & expensas, vt hic patet, & ¶. c. proxi. ar. vnde iuramẽtum super vno factum non extenditur ad aliud, cum sint diuersa, puta, si propter discordiam domus, aliqua destructa fuerat possessio, aliqua sterilis remansit vel quia negotiari non potuit, huiusmodi damna remissa sunt, & iuramento firmata. Quoddam enim damnum sue interesse dicitur circa rem: puta, subtraxiiti instrumenta, quibus possessio ecclesiæ firmatur, vel alterius, teneris ad illud damnum, quod contingit propter absentiam instrumentorum. 12. q. 2. si quis de clericis & ff. de actio. empt. & vend. Iulianus. in prin. Quoddam dicitur extra rem puta, debui tibi frumentum, & quia non dedi suo tempore, familia tua fame periit: illud damnum non consequeris, sed pretium frumenti vel vini. ff. eod. si sterilis. §. cum per venditorem. Expensæ dicũtur quas quis facit circa sumptus litis, & circa aduocatos. C. de iudi. sancimus. De istis expensis fit mentio. ¶. vt lit. non contest. quoniam. §. in aliis. & ¶. de dolo, finem. Et consimiles expensæ fuerunt hic, quas faciebant eundo & redeundo. Vel expendendo pecuniam suam faciendo maiores expensas, quàm consueuerunt: ad istas expensas iuramentum non extenditur: tamen si intelleixisset de huiusmodi expẽsis, & de his intenderunt iurare, & hoc constaret, super his fieret interpretatio, sicut credo. Sed hic simpliciter dictum fuit de damnis, quare ad ea tantum restringitur iuramentum. Et sic est aliud damnum, & aliud expẽsæ, sicut dicitur aliud pœna, & aliud mulcta, & aliud fraus, & aliud dolus. ff. de verbor. signifi. aliud fraus.

i ¶ *Contribuat.*] pro bono concordiæ: vt hic dicit. sic fit contributio quando iactus mercium factus est. ff. ad l. Rho. de iac. l. 1. & 2. §. cum in eadem. & l. amissæ. Sic ergo in casu isto, æquum est fieri contributionẽ propter bonum pacis & concordiæ, ne forte hac occasione concordia non seruetur.

Si culpa.]. CASVS. Aliquis culpa sua damnum dedit alicui aut iniuriam irrogauit, seu aliis irrogantibus iniuriam opẽ tulit, aut hæc imperitia vel negligentia euenerunt: dicitur, quòd super his satisfacere tenetur, nec ignorantia ipsum excusat, quia scire debuit ex facto suo iniuriam posse contingere, vel iacturam.

¶ QVOD SI ANImalia. Ecce si animalia tua damnum dederunt, nihilominus satisfacere te oportet; nisi tu velis liberare teipsum dando animalia tua damnum passo: sed si animalia tua fera fuerũt, & q̃ ꝯsueuerũt nocere, nõ sufficit ad liberationẽ ea dãdo, q̃a nõ curasti, quã debueras diligẽtia adhibere: In fine dicitur, quòd licet ille qui occasionem dedit, damnum dedisse videatur, tamen secus est in illo dicendum, qui delengentiam, quam debuerat adhibuit, ne damnum contingeret. Not. quòd quis tenetur si culpa sua damnum dedit. Item tenetur qui iniuriã irrogauit, vel aliis opẽ tulit: & ignorantia in talibus non excusat. Item sufficit dare animal pro damno dato ab ipso, sed in feris animalibus hoc non sufficit. Item qui occasionem damni dat, dãnum dedisse videtur, cũ diligentiam non adhibuit quam debuit. Item non est ei imputandum qui de contingentibus nihil omisit.

a ¶ *Si culpa.*] Not. quòd ad hoc vt teneatur qui damnum dedit, seu iniuriam irrogauit necesse est culpam interuenire, alioquin non tenetur. vnde infantes & furiosi non tenẽtur si damnum dederint: quia iudicium animi non habent. ff. ad l. Aquil. sed & si. §. iniuriam. & §. igitur. & 15. q. 1. illud. impubes tamen doli capax tenetur, vt hic, & in c. illud a. & §. igitur. & ille non tenetur de culpa, qui ad sui defensionem, & incontinenti, & eodem modo damnum dedit. ff. eo. scientiam. §. qui cum alter. & de leuissima culpa quis tenetur in casu isto. ff. eo. l. 2. & ille excusatur à culpa, qui alterius impulsu vel violentia ventorum damnum dedit. ff. eod. quemadmodum. §. si nauis. & §. item Labeo.

a Et in clerment de homicid. si furiosus. Ioan. And.

b ¶ *Tulisti.*] Not. quòd non solum qui damnũ dedit, seu iniuriã irrogauit, sed qui opem tulit tenetur, puta si vnus tenuis, & alius interemit, ille qui tenuit, quasi causam mortis dedit, ideoque actione in factum tenetur. ff. eo. Item Mela. §. si alius. & §. item cum eodem. & ff. de iniur. non solum. in prin. & §. si mandato. sic & ope & consilio furtum committitur. Insti. de ob. que ex delicto. nas. §. ope. & homicidium ope & consilio committitur. ¶. de homi. sicut dignum. §. illi q. & §. vlti. & §. hi qui. simile. ff. de adul. is cuius. §. vlti.

c ¶ *Imperitia*] quæ annumeratur culpæ. Insti ad leg. Aquil. §. imperitia. & ff. de reg. iur. imperitia. & ff. loca. si quis fundum b §. Cellus. Item intellige de negligentia prout hic dicit. ergo siue culpa siue imperitia vel negligentia damnum dederis, vel si iniuriam irrogaueris, vel dantibus opem dedisti, teneris. si negligentia tua aliquid minus bene feceris, & ob hoc damnum datum sit, teneris. ff. ad leg. Aquil. si seruus 2. §. si ex plaustro. & l. qui occidit. §. in hac. & negligentia imputatur. ¶. de pœn. & re. quæ situm. vbi de hoc.

b Aliàs, si quis domũ vide ne prælati vic. suas cap. vlt. super gl. 2. Io. And.

d ¶ *Ignorantia.*] hic non excusat ignorantia à culpa, si potuit scire ex facto suo contingere iacturam vel iniuriam: puta, mihi licet percutere c percutientem me, si cum vellem eum percutere, alium percussi imputatur mihi. ff. ad leg. Aquil. scientiam. §. pen. & ff. de iniur. eum qui. §. si iniuria. arg. contra. ff. eo. si cum seruo. debuit ergo ad hibuisse diligentiam in facto suo, vt dicit in fi. & sic non imputaretur. Et illud scias, quòd iniuria fit aut re, aut verbis. Re, quotiens manus infertur: verbis, quotiens conuitium dicitur. ff. de iniur. l. 1. & ¶. de rediudi. cum re. & iniuria per dissimulationem aboletur. ff. eo. non solũ. §. 1. Et illud scias, quòd conuentus de damno dato, si negauerit & probatum fuerit, condemnatur in duplum. ff. ad lgg. Aquil. l. 2. & C. eo. tit. contra negantem.

c Hoc intelligas sano modo, videlicet, q̃ licet percutere percutientem legitime se defendendo. vide doctores in l. vt vim. ff. de iust. & iur.

e ¶ *Animalia tua.*] sic ergo si quadrupes tua, siue animal damnum dedit, ad æstimationem teneris: quia non custodiisti animalia tua: tamen si velis dare animal pro damno, liberare te potes, vt hic dicit. & ff. si quadru. pau. fe. di. l. 1. circa princip. & Instit. eo. tit. in prin. vn de sumpta fuerunt hæc verba. Et hoc habet locum in his animalibus, quæ contra naturam mouentur, vt pote si bos cornu petere solitus fuit, vel equus calcitrosus, vt dꝰ in prædictis legibus. In feris autẽ animalibus, quæ naturali sua feritate damnum dederunt, hoc non habet locum: quia illud animal dando, non liberaberis: quia non adhibuisti diligentiam quam debuisti, vt hic dicitur, saltem directa actione vel vtili potius. Si vero aufugit & nocuit, non potest dominus quondam conueniri, quia definit dominus esse: vt ff. eo. l. 1. §. in bestiis. & Inst. eo. §. 1. Feræ bestiæ sunt, vt vrsus, & cerui d. quæ sint animalia siue volatilia fera, dicitur instit. 55. quòd si de re. diu. §. feræ. & in aliis §. sequentibus. Cum enim liber homo damnum dat, locum habet actio legis Aquil. dum vero quadrupes siue animal hic dicit gl. mal, locum habet actio de pauperie: cum vero feruus, tunc locum habet actio noxalis, & tunc licitum est feruum dare pro damno dato. Instit. de nox. circa prin.

d De ceruo depositio qui aufugit, quæ post tempus depositarius cepit: tenent Pileus q 15 & Bar. in domi.

¶ Ex concilio Toletano †.

¶ *Totiens puniendus est criminosus, quotiens delictum iterat.*

CAP. I.

A, quæ frequenti præuaricatione iterantur, frequenti sententia condemnentur i.

¶ Ex concilio Triburiensi †.

¶ *Interficiens presbyterum, puniendus est: & pœnæ pars ecclesiæ cui præfuit, alia pars pro eius anima distribuitur.*

CAP. II.

PResbyteri interfecti compositio k, episcopo ad cuius parochiam pertinet, soluatur: ita vt medietatem vtilitatibus l ecclesiæ, cui m præfuit, tribuat: & alterã in eius eleemosynam iuste dispertiat: Quia nullus eius hæres proximior videtur, quàm qui ipsum Domino sociauit n.

f Ex quo Toletano concilio hoc sumptum sit, nõ dum inuentum est, refert Burchardus li. 19. decret. c. 158. & Iuo par. 15. c. 166. & cap Instit. si quadru. pau. fe. dic. §. hic quoque. aliàs §. cæterũ. si vero teneantur in publico, & damnum dederint, tenetur rieñ. sub Ardominus in duplum, & nihilominus actio de pauperie locum habet: quia cum plures actiones concurrunt pœnales in eadem re, vna nõ tollit aliam. Insti. eod. §. fi. 10. c. 140. & Gratian⁹ sine Palea. 17. q 4 c omnes presbyteri.

TITVLVS XXXVII.

De pœnis.

¶ *Supra visum est de variis excessibus propter quos pœnæ debentur, merito subiicitur inde rubrica de pœnis.*

De hac materia tractatur 23. q. 4. & 9. 5. per totum. 23. dist. quamquam. 12. q. 2. in antiquis. vsque ad 5. verum id. 16. q. 1. & 6. quasi per totum. 81. dist. in multis capitulis.

A, quæ.]Pone exemplum in capit. pia. de excep. lib. 6. vbi excommunicationis exceptio potest contra actorem pluries opponi, & ibi dicitur, quòd quotiens deficit in probando, totiens debet puniri in expensis. Abbas.

CASVS. Quærebatur vtrum vna satisfactio plura peccata comprehenderet: Consultus Papa respondet, quòd quotiens quis peccat, totiens puniri debet. Not. q frequens delictum frequenter puniri debet.

¶ *Glo. seq. alleg. duas concor. & duo similia, & arguit*

i ¶ *Condemnentur.*]sic 6. q. 1. imitare c. & de pœnit. lit. 1. mensuram. Et ita quotiens quis deliquerit, totiens puniri debet: sicut in contractibus cõsueuit dici: vt pœna soluta ¶ctus manet in sua firmitate. ff. de trãsactio. qui fidem. Sed etiam arbitrio quis tare nõ cogitur pœna soluta, nisi id expresse dicatur. ff. de arbit. si quo. in fine. Et sic est arg. quotiens clericus in delicto repertus fuerit, totiès exigatur ab eo pœna. arg. 23. dist. quamquam. in fi. & ff. de verb. obli. si sic stipulatus.

c Vide quod notat Speculator. tit. de sententia. prolat. §. 2. ad fine. & tit. de continu. §. fin. ver. sed pone, iudex.

Presbyteri.]Dicit quid faciendum sit de pœna, quam soluit interfector presbyteri. hoc dicit. Primo ponitur vnum dictum: Secundo ratio: ibi, *Quia.* Abb.

CASVS. Si aliquis interfecerit presbyterũ, & compositio inde fiat: accepta pecunia soluatur illi episcopo, ad cuius parochiam pertinet, ita q̃ medietatem tribuat in vtilitatem illius ecclesiæ cui præfuit, & alterã pro anima defuncti pauperibus eroget: quia nullus hæres eius proximior est, quàm ille, qui ipsum domino sociauit. Not. q pœnam pecuniariam, quam recipit episcopus ab aliquo, sibimet appropriare non debet, sed in vtilitatem ecclesiæ distribuere. Item ecclesia est hæres clericorum, vnde in rebus eorum succedere debet.

k ¶ *Compositio.*] hæc compositio per legem Lombardam est sexcentorum solidorum. 17. q. 4. qui subdiaconum.

¶ *Glo. seq. arguit.*

l ¶ *Vtilitatibus ecclesiæ.*]hoc ideo, quia & sic ecclesiæ iniuria facta fuit, & in suum ministrum, iuxta illud: Qui vos tangit, me tangit. 2. q. 7. accusatio. Et est arg. quòd pœnas pecuniarias, quas recipit episcopus, non lucratur ipse f, sed in vtilitatem ecclesiæ conuerti debent, vel dividet illas. arg. 1. dist. ius militare. & 16. q. 6. c. 1.

f Et ideo nõ videtur quòd possit illas remittere. de hoc not. & dixi de offic. leg. nisi. in 1. gl. Io. And.

m ¶ *Cui.*]scilicet ecclesiæ.

n ¶ *Sociauit.*]baptizando & ordinando illum.

Licet.] Archidiaconi, & alii Prælati, qui in criminibus, dispensare nequeunt: pœnam pecuniariam imponere non possunt, vbi à iure alia statuitur. Primo ponitur archidiaconorum actus reprehensibilis: Secundo mandat illos inhiberi & compescitibi, *Mandamus.* Abbas Siculus.

CASVS. Archidiaconi Conuetren. episcopatus pro corrigendis excessibus à clericis & laicis pœnam pecuniariá exigebant: Item pro annua exactione quádoque rectores ecclesiarum suspendunt, & ecclesias interdicunt, à vicariis denarios exigunt, vt eos in ecclesiis celebrare permittant: hæc & alia committebant contra canonum institutá: Mandat Papa Cantuarien. archiepiscopo, quatenus hæc prædictis archidiaconis districtius interdicat: Si autem contravenire præsumpserint, eos ecclesiastica cen. cõpellat. Not. quòd excessus clericorũ sunt puniendi pœna spirituali secundum canones, & non pecuniaria.

¶ *Glos. seq. quærit, & dupliciter soluit.*

a ¶ *Laicis.*]Sed quare à laicis? quia forte sunt de sua iurisdictione temporali, vel de consuetudine hoc habent.

¶ *Glos. seq. notat pœnas pecuniarias, &c. signat contrarium, soluit distinguendo. ponit opi. Hug. quam determinat.*

b ¶ *Pœnâ pecuniariâ.*] Ex hac decre. videtur, q̃ pro criminib⁹ pœna pecuniaria exigi nõ debet, cum Papa hic eam prohibeat. arg. 16. q. 6. cognouimus. & c. de lapsis. & c. episcopo. & illud. 1. q. 1. nullus epⁱs. & 3. de simo. nemo. & 83. dist. si quis episcopus. argu cõ 23. q. 5. si vos. Vnde nota quod cum ius statuit pœnam pecuniariá infligendã, quicunque cognoscit de illo crimine, illam potest infligere. ff. de iudic. l. 2. §. vlt. & 3. de rap. in archiepiscopatu. & 12. q. 2. cum notissimam. 18. dist. quoniam [a]. Si vero ius solam pœnam spiritualem vel corporalem super crimine statuit, iudex nec debet nec potest illam aliam commutare, sed ille tantum qui de illo crimine potest dispensare. Et cum de pœna criminis nihil de iure cautum est an pecuniaria vel aliam infligat, iudicis arbitrio committitur. 3. de offic. deleg. te causis. Cum iudex super crimine dispensare potest, bene potest infligere pœnam pecuniariam, vel aliá. Sed archidiaconi isti super his criminibus dispensare non poterant: vn de non debebant pœnam pecuniariam infligere, sed imponere spirituali, secundum quòd qualitas criminis exigebat. arg. supra de iudi. at si clerici. Hug dicit, quòd illa pœna est infligenda, quæ magis timeatur. arg. 23. q. 4. ea vindicta. & q. 5. prodest. & 2. vt lit. non contest. quoniam. in fi. Sed hoc intellige habere locum cum iudex talis est, qui possit dispensare, & comutare pœnas, sed isti archidiaconi hoc non possunt. Ala.

¶ *A vicarijs.*] Hoc erat simoniacum, cum ordo sit sacramentum, cui adhæret executio. si ergo vnum vendunt: & reliquum. 1. q. 3. si quis obiecerit. & c. saluator.

Alumniam.] Primo legem recitat, quam secundo approbat: ibi, *Quoniam* Abbas.

CASVS. Qui calumniose litigant, condemnandi sunt in expensis, & de calumnia puniuntur, secundum quòd leges præcipiũt: & quia istud sacris consonat institutis, precipit Papa vt de cætero in pecuniariis causis victus victori in expensis condemnetur: nisi feratur sententia pro absente. Not. quòd qui calumniose litem agit, in expensis alteri parti condemnari debet.

4 ¶ *Alio.*] ita vt præter expensas de calumnia puniatur. C. de calũ. l. 3. & inst. de pœ. te. lit. §. aduersus. quia infamis efficitur, vt ibi dicitur. de quibus legibus hic facit mentionem.

¶ *Glos. seq. ponit opi. ſtam, & contrariam, & remittit.*

c ¶ *Victori.*]victus victori in expensis condemnari debet, si per calumniam & malam fidem appareat eum mouisse litem [b], vt hic expresse dicit littera in nec iuramẽprin. & in Auth. de in. §. oportet. coll. 6. & ff. de iudic. eum quem temere. Alij dicunt, q̃ eoipso quòd succumbit, præsumitur calumniari: vnde iura. calum. condemnari debet in expensis. De hac materia plene dictum est. 3. de do. & contu. finem.

f ¶ *Nisi sententia pro absente.*] Sicut cauetur C. de iud. properandum. §. & si quidem. ibi dicitur, quòd victus præsens ibidem Cae sumptus suos de condẽnatione deducat.

b Addequòd tum calumniæ excusat à condemnatione expẽsarum, concor. l. 2. C. de mitur calumniari: vnde iura. calum.

† Cap. vnico co. tit. in 3. cõpilatione. Et an clerico pugnare liceat. explicat B. Thomas. 2. q. 40. art. 2. tanum.

Vod in dubiis.]

CASVS. Sacerdotes, qui gubernant naues ad pugnam: & qui personaliter conflictum exercent: & alios incitãt ad pugnandum, omnes sunt deponendi. Not. q̃ non solum ille est homicida qui interficit, sed etiam ille, qui incitat ad interficiendum.

g ¶ *Incitant.*] in bello iniusto. arg. 3. de homi. sicut dignum. §. qui vero. & ff. ad leg. Aquil. item Mela. §. item cum eo [c]. secus si esset iustum, q̃ tunc licitum est hortari. 23. q. vlt. hortatu. & c. igitur. & c. vt pridem. & interesse bellis. ea. causa. q. 3. Maximianus.

† Ludeñ. archiepiscopo † Ludoñ. archiepiscopo.

† Cap. 3. tit. de accusat. in 3. compilatione.

† Aliàs, nobis.

† Aliàs vestro.

† Cap. 3. tit. de cu ta & honest. clerico. in 3. compilatione. Vide Bernardinũ Diaz ī pract. crim. cano. cap. 84.

† Cap. 2. tit. clericiuel monachi in 3. compilatione.

c Vide supra, tit. 1. c. fi. sup Ioan. And.

Tvæ.] Abbas & clericus in magnis criminibus deprehensi, post depositionem detrudi debent in monasterium ad agendum pœnitentiam. Et diuiditur: Primo ponitur consultatio: secundo responsio: ibi, *Respondemus.* Abb.

CASVS. Clerici aliqñ deprehenduntur in latrociniis & aliis magnis sceleribus: quæritur qualiter sint puniendi? Respondet Papa quòd à suis sunt ordinibus degradandi: & in arctis monasteriis detrudẽdi ad agendum pœnitentiam. Not. quòd clerici deprehensi in latrociniis & magnis criminibus, degradari debẽt, & in arctis monasteriis detrudi.

Pars c. con stiturus. furium ad agendum pœnitentiam. Et diuiditur: gio. domi. ubi inueries uarietatesde uoce, Lauita ni.

Glos. seq. ponit duas lect. & secundum declarat.

h ¶ *Deprehensi.*] & conuicti. sola enim deprehensio non sufficit. 3. de iud. cum non ab homine. Vel intellige, deprehensi, ita q̃ factum sit notorium per euidentiam facti: tales enim statim condemnari possunt. C. de defen. ci. l. defensores. Et arg. 3. de coh. cle. & mu. c. vit. & 2. q. 1. de manifesta. & talis deprehensio auctoritate sui prælati [d] fieri debet, ne vltra se extendat violentia, quàm exegerit defensio clericorum. 3. de sent. excom. vt fame, aliàs capientes essent excommunicati, vt ibi.

d Quod intelligẽ vt dixi de iudic. cum non ab homine, super. 1. glo. Ioan. And.

i ¶ *Monasteriis.*] ſim. 16. q. 6. de lapsis. & 50. dist. si ille. & si incorrigibiles fuerint, per secularem iudicem postea deprehendantur. 3. de iudic. cum non ab homine.

Constitutus.] Primo ponit diffinitionem: Secundo causam interserit: ibi, *Et cum.* Abbas.

CASVS. Episcopus Lauitanus concessit monasterio Cryptæ ferratæ omnes ecclesias in eius diœcesi sitas pertinentes ad monasterium illud, & quicquid iuris habebat in illis in emphyteusim sub annua pensione reddenda, ita quòd sola pensione contentus esset, sub certa pœna apposita instrumento inde confecto: postmodum orta fuit super his contentio inter eos: per confessionem vtriusque partis constitit, quòd pars monasterij subtraxit episcopo pensionem: & episcopus exegit à monasterio pensionem: & sic vtraque pars commisit in pœnam: vnde dominus Papa vtramque partem à pœna illa reddit absolutam. Not. quòd confessio in iure facta præiudicat. Item pœna cum pœna compensatur.

Ex

¶ Alexãder iij. Cantuarien. archiepiscopo.

¶ *Non debent prælati pro criminosis sustinendis pecuniam exigere: nec etiam correctionis causa ex cupiditate pœnam pecuniariam imponere.*

CAP. III.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. com tilatione. & post concilium Late- sub Alexan. iij. par. 2. c. 3.

LIcet† iuxta Apostolum: & infra. ¶ Accepimus, quòd archidiaconi Conuentren. episcopatus, pro corrigendis excessibus, & criminibus puniendis, à clericis & laicis [a] pœnã [b] pecuniariá exigũt, & pro annua exactione pecuniæ † personas quandoque suspendunt, ecclesias interdicunt, à vicariis [c] denarios, vt eos in ecclesiis cantare permittant, exigere non formidant? & alia agunt, quæ canonum obuiant institutis, & de radice cupiditatis & auaritiæ prodire videntur: & infra, ¶ Mandamus, quatenus archidiaconis p̃dicti episcopatus hoc districtius interdicas: si autem contrauenire præsumpserint: eos appellatione cessante, ecclesiastica censura compellas.

¶ Idem in concilio Turonen.

¶ *Victus condemnatur victori præsenti in expensis, etiam in causis pecuniarijs; & vnum casum excipit.*

CAP IIII.

† Dictio, pecuniæ, deest in antiquioribus exemplaribⁿ.

CAlumniã† & audaciá temere litigãtium cõdẽnãdo in expẽsis, & alio [d] multiplici remediosã ctio imperialis cõpescit, ¶ Quoniã igitur sacris institutis cõsonare dignoscit, Præcipimus, vt decętero in causis pecuniarijs victus, victori [e] in† expensis condemnetur: nisi sententia [f] pro absente feratur.

¶ Innocentius iij. Midrosiensi archiepo.

¶ *Clericus causam seu operam præbens bello, deponendus est.*

CAP. V.

QVod † in dubiis: & infra. ¶ Quia vero tam sacerdotes, qui gubernant naues ad pugnam, quàm qui personaliter exercent conflictũ, & hi, qui alios incitãt [g] ad pugnandum, omnes enormiter peccant: de rigore canonico eos credimus deponendos.

¶ Idem Londoñ. † episcopo.

¶ *Clericus pro magno scelere ab eo commisso deponi debet, & in monasterio detrudi ad agendam pœnitentiam.*

CAP. VI.

TVę† discretionis prudentiã: & infra. ¶ Ad illud quod à nobis tertio requisisti, qualiter clericiin latrociniis, vel aliis magnis sceleribus deprehensi [h] puniri debeant: Respondemus, quòd à suis ordinibus degradati, detrudi debeant in arctis monasteriis [i], ad pœnitentiam peragendam.

¶ Idẽ Abbati & fratribus Cryptæ ferratæ.

¶ *Si vterque contrahentium venit contra contractum, vterque potest exigere pœnam adinuicem promissam ex conuentione.*

CAP. VII.

COnstitut⁹† in præsentia nostra: & infra. ¶ Licet autem in instrumento episcopi Lauitani expressa fuerit certa pœna, quam pars contractũ non seruans, solueret obseruanti: cum tamen vtraque pars veniſſe contra illum, ex

CAP. VIII.

† Cap. 3. tit. de accusat. in 3. compilatione.

† Aliàs, nobis.

† Aliàs vestro.

SVper† his, de quibus nos consulere voluistis: & infra. ¶ Clericus autem, qui pro eo quòd variauerat [d] & vacillauerat coram vobis †, de mandato nostro † captus est & detentus, infamiam non incurrit [e].

¶ Idem Spoletano episcopo.

¶ *Obligatus ad certam quantitatem, certa die sub pœna soluendam, si pariẽ intra terminum soluit, ad pœnam integram non tenetur.*

CAP. IX.

SVam† ad nos rectores clericorum sancti Fortunati querimoniam transmiserunt, quod cum tibi essent in quadraginta libris per quoddam arbitrium condemnati esset que pœna triginta librarũ apposita, nisi eas soluerent in termino constituto tandem triginta tribus libris in termino persolutis [f], occasione septem residuarum, per quasdam nostras † litteras veritate tacita impetratas, obtinuisti eos in præfatis triginta libris tibi per delegatum iudicem condemnari.

¶ Dictio, nofras, deest in pleriſque antiquis codicibus.

a ¶ *Ex confessione.*] confessio enim in iure facta præiudicat. 3. de transactio. præterea 2. & 3. de confes. cum super. & cap. vlt. vbi de hoc. & C. eo. l. vnica. & ff. eod. l. 1.

¶ *Glossa sequens opponit dupliciter: & soluit.*

b ¶ *Vtramque.*] Sed videtur quòd episcopus non inciderit in pœnã: nam cum altera pars ei subtraxit pensionem, licite potuit petere procurationem: quia fidem non seruanti, fides non est seruanda. 3. de iureiurã. peruenit 2. nam licitum est redire ad priorem actionem, cum ex parte altera nõ paretur pacto. arg. 3. de pact. cũ pridem. De hoc dictũ fuit 3. de electio. cum inter R. Econtra videtur, q̃ illi potius præiudicet, qui vltimo incidit in pœnam: nam si vterque est in mora, ſs per vltima mora nocet. ff. de peri. & cõmo. rei ven. illud. Respondeo, hic propter par delictũ neuter incidit in pœnã. ff. de reg. iur. cum par. & in delictis mutua sit compensatio. 3. de adul. c. pe. & vlt. 32. q. 6. nihil. & ff. sol. mat. viro. Io. cõpensatio mutua fit. ff. de compen. si ambo. & ff. de dolo. si duo. Hæc decre. decisa fuit in fine huⁱ⁹ de cre. 3. de reſti. do. constitutus. & per illam potest ris intelligere istam. B.

c ¶ *Absolutam.*] * præferenda est enim opinio æstimationis pecuniario commodo. ff. de sol. cum ex pluribus. & ff. de vſur. in pecudum. §. vlt.

d ¶ *Variauerat.*]& ideo non fuerat ei credendum. 4. q. 3. ca. si testes. §. qui falso. & 3. vt eccle. benefi. vt nostrum. Ber.

e ¶ *Non incurrit.*] quia genus pœnæ [a] per se non infamat: nisi sententia præcedat. C. qui. ex cau. infa. irro. l. 1. & l. nullam. licet Graianus aliter senserit. 3. q. 7. c. infamis. §. tria. in fi. Vincen.

f ¶ *Per solutis.*]eo ipso q̃ fortem recipit, pœnæ renuntiasse videtur. ff. de eo quod cert. loc. l. vlt. in fi. & ff. de leg. cõmiſ. post diem. & ita videtur quòd eam vlterius petere non possit per hoc quod hic dicitur, nisi aliter conuenerit inter eos cum fortem recepit, scilicet quòd sors & pœna peti possit. arg. ff. de transact. qui fidem. C. de transact. cum q̃ ponas. ff. si quis cau. l. 2. 1. respon. Et sic vt ex hac decre. q̃ nõ committatur pœna in totum cum effectu, licet sors in totum soluta nõ sit: Vnde habes ꝺria plura. ff. de verbo. obliga. stipulationum. §. si fortem.

Super hoc consueuit distingui: Aut enim illud quod promittitur sub pœna, consistit in dando, aut in faciendo: si consistit in dando, in totũ committitur pœna, licet in parte sit satisfactum. ff. famil. erciſc. hæredes. §. in illa. in fi. & ff. de verb. obl. stipulationum. §. si fortem. & l. in executione. §. item si ita. & ff. de pig. sed an vi æ. arg Si vero consistit in faciendo, & illud quod promiſſum est sub pœna, sit indiuiduum, tunc idem est quod in primo casu, quia in totum committitur pœna. ff. famil. erciſc. hæredes. §. an ea stipulatio. & ff. de verb. oblig. eadem. §. Cato. in princ. ibi, ab omnibus factum, &c. & l. in executione. §. secunda. Sed in primo casu cum consistit in dando, dixit Azo, quòd oppositæ exceptione repelleretur à pœna pro rata solutæ partis. argu. ff. si quis cau. si seruus. §. 1. & ff. de verb. obl. l. 2. §. vlt. ad fi. & arg. ff. de posſi. si duo hæredes. & ff. de verb. obli. in executione. §. insolidum. & hanc q̃uitatem seruat hic Innocentius: Nec est seruandus ille rigor, vt in totum pœna exigatur, quia non debet quis cũ aliena iactura ditari, vt hic dicitur. & 22. q. 2. pri. & bonæ † memoriæ] l. Vincentinum episcopum prædecessorem tuum nequiter peremiſſent, feuda & beneficia, quæ illi à Vincentina ecclesia obtinebant, ipsis per sententiam fuerant cum multa delibe ratione sublata. ¶ Quia igitur maiori sunt animaduersione plectendi, Nos tam tibi, quàm successoribus tuis, auctoritate Apostolica prohibemus, ne ipsis, aut hæredibus eorum beneficia prædicta restituantur [i]: seu de nouo eis alia quælibet conferantur.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. com pilatione.

† Hæc duo verba: bonæ memoriæ de sunt in omni Vaticanis.

¶ Idem.

¶ *Prorumpens contra iudicem, arbitrio superioris punitur.*

b Adde que fit obligat. & diuidu quæ not. in l. eadem. §. Cato. ibi, ar stipulationes de eo cautum, &c. ed non diuidũ contratiũ vſ in l. edi. tur. ff. de ff. si quis cau. seruus. verb. oblig.

vbi committitur pœna in totũ, licet detur exceptio pro a[a] parte, & factum vſ diuiduum. Sed dici cõsueuit q̃ illud est speciale in iudicio: quia & ibi mora purgatur. ff. si quis cau. & si post tres. sed in pœnali stipulatione non purgatur. C. de contrahend. & c. omnis. stipu. magnã. quia tempus ibi interpellat. 3. de loca. c. vlt.

g ¶ *Modestiæ obliuiſci.*]præferenda est. n. æstimationis opinio pecuniario commodo. ff. de solu. cum ex pluribus causis. ſſ. de vſur. in pecudum. §. vlt.

¶ *Glos. seq signat contrarium, & remittit.*

h ¶ *Pœna.*] videtur ergo ex hoc q̃ ecclesiastica persona nõ possit exigere pœnam, nec ab ea exigi. arg. 2. q. 2. fraternitatis. arg. contra. 3. eod. constitutus. De hac materia dictum est 3. de arbi. dilecti filij.

Ad aures.] Diuiditur hæc decre. Nam primo pœnalem sententiã recitat: Secundo aggrauat: ibi, *Quia igitur.* Abbas Sicul.

CASVS. Quidã ciues Vincentini episcopum suũ interfecerũt, p̃ q̃ quidem fuerunt feudis & beneficiis, quæ à Vincentina ecclesia detinebãt, per sententiã spoliati: quæsiuit epⁱs Vincẽtinus, vtrum ipsis vel eorũ hæredibus illa beneficia sint restituenda? Rñdet Papa, q̃ nec ipsis, nec eorũ hæredibus sunt illa beneficia restituenda, seu de nouo alia cõferenda: cũ maiori sint etiã animadnersione plectendi. Not. q̃ omnia beneficia debet quis amittere, quæ obtinet ab ecclesia, qui Prælatum ipsius interfecit, nec alia sibi vel eius hæredibus conferenda sunt de nouo. Itẽ pœna non solum tenet auctorem, sed extenditur ad hæredes.

i ¶ *Restituantur.*] Immo videtur, quòd maiori pœna puniendi sunt, vt non solum ea restituantur, sed omnia alia bona sua ecclesiæ, cui iniuria facta est, tradantur perpetuo. 17. q. 4. si quis deinceps, & anathematizentur, vt ibi dicitur: licet ipso iure sint excommunicati. ea causa, & q. ea. si quis suadente. Item alia pœna imponitur. 3. eo. c. proxi. & si ite rum aliqui suum episcopum interficiant, priuantur episcopo [c]. 25. q. 2. ita nos.

eidem in ca. fin. inf. eod. felicis. lib. 6. Io. And.

Dile

Dilectus.] Qui iudici iniuriantur, per superioris arbitrium puniri debent. hoc dicit. Abbas.

CASVS. Dicitur hic quòd si aliquis temere prorupit contra iudicis assertionem, secundum arbitrium superioris debet puniri, cum de ipsius litigatoris improbitate cõstiterit, ne vilescat iudicialis auctoritas.

CAP. XI.

Dilectus † filius electus sancti P. ad montes : & infra. ¶ Ne iudicialis euanescat auctoritas, cum de litigatoris improbitate cõ stiterit, aduersus assertionem [a] iudicis temere prorumpentis : iuxta superioris arbitrium digna poterit animaduersione puniri.

¶ Idem in concilio generali.

¶ *Patroni, aduocati, vel vicedomini vendicantes sibi in ecclesiis plusquam iura permittant, per censuram ecclesiasticam compescuntur, & si occidunt Prælatum vel clericum ecclesiæ per se, vel per alios, perdunt quod habent ab ecclesia, & eorum posteri vsque ad quartam generationem non admittuntur ad clerum, nec in religionibus præficiuntur.*

CAP. XII.

In quibusdam prouincijs ecclesiarum patroni, & aduocati seu vicedomini, se in tantam insolentiam erexerunt, quòd non solum, cum vacantibus debet ecclesiis de pastoribus idoneis prouideri, difficultates ingerunt & malitias, verũ etiam de possessionibus alijsque bonis ecclesiasticis pro sua voluntate ordinare præsumunt: & (quod horrendum est dicere) in necem Prælatorum prorumpere non formidant. ¶ Cum igitur quod ad defẽsionis [b] subsidiũ est inuẽtũ, ad depressionis dispẽdium nõ debeat retorqueri: Prohibemus expresse, ne patroni vel aduocati seu vicedomini, super præmissis decætero plus vsurpent, quàm reperiatur in iure permissum [c] : & si contra pręsumpserint [d], per seueritatem canonicam districtissime compescantur. ¶ Sacri nihilominus concilij approbatione statuimus, quatenus si patroni, vel aduocati, aut feudatarij seu vicedomini, aut alij beneficiati alicuius ecclesiæ, rectorem vel clericum alium ipsius ecclesię, per se, vel per alios occidere, vel mutilare ausu nefando præsumpserint: patroni iuspatronatus, aduocati aduocatiam, feudatarij feudum, vicedomini vicedominatum, & beneficiati beneficiũ prorsus [c] amittant. ¶ Et ne minus vindictæ, quàm excessus memoria prorogetur, non solum de præmissis nihil perueniat ad hæredes [f], sed etiam vsque ad quartam generationem posteritates talium in clericorum collegium nullatenus admittantur: neq; in domibus regularibus alicuius prælationis [g] assequantur honorem, nisi cum eis fuerit misericorditer † dispensatũ [h].

¶ Honorius tertius Præposito, archidiacono, & H. canonico Suessionen.

¶ *Domino excommunicato manente, subditi fidelitatem non debent : & si lõgo tempore in ea perstiterit, & monitus non paruerit ecclesiæ, ab eius debito absoluuntur.*

CAP. XIII.

Gravem † capituli Lund. † recepimus questionẽ, quòd cum Comes Registreñ. † pro multis iniuriis, quas irrogarat eisdẽ †, per iudices à sede Apostolica delegatos excommunicationis vinculo fuerit innodatus, idem per duos annos & amplius in excommunicatione persistens, iuri parere pertinaciter renuit, claues [i] eccle-

† Cap. 1. tit. de probatiõ. in 4. cõpilatione.

† Idem scilicet Innocentius iij. in cõcilio generali Lateran. c. 45. & cap. 2. eo tit. in 4. cõpilatione.

a Miscendo iudicis cõtumeliam : vt dicẽdo quòd mẽtitur, vel quòd melius esset habere asinum in iudicem, cum ipse nil intelligat, vel his similia, & quis hoc puniat, dictum est in text. Io. An.

b Expensis tamen ecclesiæ secundũ Gof. bene hic. qui hoc quid iuris in ecclesia habent, vel ab ipsa tenent, & vq; in quartam generationem posteritas talium in clericorum collegium nullatenus admittatur, neque in domibus regularibus Prælationem aliquam assequãtur, nisi cum eis fuerit misericorditer dispensatum. Nota quod ptouisum est ad defensionem, non debet ad grauamen extendi. Item nota pœnam illorum qui contra ecclesiam delinquunt, scilicet quòd amittere debent quicquid ab ecclesia tenent. Item pœna extenditur ad hęredes. Item monachatus omnem maculam non abstergit.

b ¶ *Defensionis.*] Patroni enim ecclesiam defendere debent [b]. 16. q. vlt. filiis. hanc defensionem non debent extendere ad grauamen: vt hic dicit. sic. ℨ. de appel c. 3. & c. cum speciali. §. porro. & supra de iure iuran. quanto. & 22. q. 4. inter cætera.

¶ *Glos. seq. reci. per q. & solutionem. & dat simile.*

c ¶ *Iure permissum.*] Permissum patronis est præsentare rectorem, & habere ius professionis: & si ad inopiam vergat, ei ab ecclesia succurritur. ℨ. de iurepat. nobis. & 16. q. 7. quicunque. sic episcopus non debet plus petere à subditis, quam sit permissum à iure. 18. q. 2. hoc tantum. & 10. q. 3. quia cognouimus. & ℨ. de censi. cum Apostolus. aliàs restituere duplum. ℨ. de immu. eccles. quia plerique. & ℨ. de censi. procurationes. in fi.

d ¶ *Præsumpserint.*] nisi forte in casu quem habes. ℨ. de senten. excõ. si vero. cum moderamine inculpatæ tutelæ, aliàs non.

¶ *Glo. seq. reci. per quæstionem & solutionem, & dat duo similia.*

e ¶ *Prorsus amittant.*] Et deuoluantur ad ecclesiã cui facta est iniuria. 17. q. 4. si quis deinceps. & c. quisquis. vt dictum est ℨ. eo. ad aures. & 27. q. 1. si quis rapuerit. Sic ergo ecclesia non habebit patronum c; sic & vasallus amittit feudum (vt hic patet) si non seruat fidelitatem domino. 22. q. vlt. de forma, & in libro de feudis, quemadmodum feudum amittatur. & 96. dist. si Imperator. si. ℨ. de postu. cap. vlt. sic & donatio reuocatur propter talem ingratitudinem, & propter alias etiam. ℨ. de don. c. vlt. vbi de hoc. C. de reuoca. dona. l. vlt.

c Ad idẽ de iure patron. cap. vnico, lib. 6.

f ¶ *Ad hæredes.*] & descendentes per lineam directam vsque ad quartam generationem : vt hic dicitur: quia vsq; ad quartam generationem extenditur consanguinitas. ℨ. de consang. nõ debet. Et est speciale hic, q̃ filius puniatur pro delicto patris, sicut in crimine læsæ maiestatis. 6. q. 1. c. quæro. §. verum. ver. si quis cum militibus. & in hæresi. ℨ. de hære. vergẽtis. aliàs bona damnatorum deuoluuntur ad hæredes. C. de bo. dã. Auth. bona.

¶ *Glo. seq. signat contrarium & remittit.*

g ¶ *Prælationis.*] sed ℨ videtur, cum ingressus religionis tollat irregularitatẽ. ℨ. de fil. presby. c. 1. & in Auth. de mo. in prin. coll. 1. Dic vt ℨ. de aposta.

† Dictio mi fericorditer deest in plerisque codicibus.

† De intellectu vide Eymericum in Directorio inquisitorũ par. 2. q. 47. nu 6.

† Lauduneñ. † Registreñ. † Atuas, eidem, sed in antiquioribus, eisdem legitur.

d Vide B. Thomam 2. 2. q. 189. art. 3. arg.

d ¶ *Glo. seq. reci. per q. ponit opi. & solutionem.*

h ¶ *Dispensatum.*] Cum non determinetur à quo possit dispensari. Dicit Ioan. e quòd episcopus potest dispensare, ex quo Papa specialiter non retinuit sibi dispensationem. arg. ℨ. de sentent. excom. nuper. Honestum esset quòd nullus episcopus sine licentia Papæ dispensaret cum talibus, vt alij saltem timerent, cum viderent illos vsque ad vltimam generationem puniri.

e Idem Vin. Go. & Phi. pro his facit. quia isti laborãt vitio. C. de na. lib. 1 legẽ. vide in Spec. de legi §. nunc de epis coporũ. vers. 53. Ioan. And.

Gravem.] Primo ponitur querela: Secundo prouisio : ibi, *Licet igitur.* Abbas.

CASVS. Comes Registreñ. multas iniurias & grauamina irrogauit capitulo Lund. propter quod per iudices delegatos ab Apost. sede fuit excommunicatus, & per duos annos & amplius in excommunicatione persistens, noluit parere iuri, claues ecclesiæ contemnendo : vnde capitulum Lund. iterum significauit hoc domino Papæ : quamuis huiusmodi pertinacia non careat scrupulo hæreticæ prauitatis, mandat Papa quibusdam, quatenus si comes ille communitus iuri parere noluerit, absoluant ecclesias, in quibus ius habet, ab eius obligatione: & fideles ipsius ab obligatione ipsius, quandiu in excõmunicatione persisterit, denuntiẽt absolutos. Nota quòd excommunicatus, qui contẽnit claues ecclesiæ, iterum puniendus est, prout hic dicitur: quia crescente contumacia, crescere debet pœna. Item arg. quòd nobilitati parcendum est circa pœnas imponendas.

i ¶ *Claues.*] datas Petro. 22. dist. c. 1. & 21. dist. in nouo. & in Petro datæ sunt ecclesiæ claues. 24. q. 1. quodcunque. & cuilibet eius successori. ar. ℨ. de transla. quanto. Ber.

Con

a ¶ *Contemnendo.*] & si aliàs ligatus non fuisset, ex contemptu ligaretur. 11. q. 3. cap. non solum. §. cum ergo sententia. in fin. & 24. q. 3. notandum. non enim debet contemni, cum sit medicinalis. 2. q. 1. multi.

b *Hereticæ prauitatis.*] hoc ideo dicit : quia qui propter suspicionem hæresis excommunicatur, si per annum steterit in excommunicatione, postea tanquam hæreticus habetur. ℨ. de hære. excommunicamus. §. 1. tamen si pro contumacia excõmunicetur, siue per annum, siue per plures in excommunicatione steterit, non habetur vt hæreticus : sed aliàs contra eum proceditur, vt hic dicit.

† Vide concilium Trident. sessio. 25. de reformatione. cap. 3 circa finem.

c ¶ *Nobilitati.*] Nota, quòd parcitur nobilitati circa pœnas, vt aliter puniatur nobilis, quàm ignobilis. 24. q. 1. qui cõtra pacem. & 50. dist. cõtumaces. & in beneficijs etiam magis prouidendum est nobilitati. 86. dist. non satis. ver. item si considerãda est. Arg. cõ tra, quòd æque puniatur ℨ. de stat. reg. ea quæ. vbi de hoc.

† In omnibus codicib. Vaticanis, & plerisque aliis ita: ab eiusdem fidelitate denuntietis penit. absolutos.

c ¶ *Ecclesias, in quibus aliquod ius.*] Forte ius patronat. vel quicquid aliud possit ab ecclesia percipere, vt si ecclesia aliquo debito tenetur ei dem, vt interim ecclesia ei respondere non tenea tur: vt ℨ. de hære. excommunicamus. §. credẽtes. & c. vlt. & 15 q. 6. nos sanctorum. & ipso iure absoluti sunt tales : & hic præcipitur, quod denuntientur solummodo absoluti: vt in fi. dicit. Et est arg. quòd crescente contumacia crescere debet pœna. supra. vt lit non contest. quoniam. in fin. & ff. de pœnis. l. relegati.

† Aliàs, Calixtus, ut in emnibus vaticanis: sed reperiuntur hæc apud Gregorium lib. 1. c. epistola 31. registri ad Felicem Siciliæ episcopum.

† Habetur in synodo Maguntina sub Rabano Archiepiscopo ca. 24. referuntBurchardus lib. 6. c. 7. Iuo pat 10. cap. 136. & Gratianus sue palea 17. q. 4. cap qui presbyterũ.

† Registreñ.

† Atuas, eidem, sed in antiquioribus, eisdem legitur.

d Vide B. Thomam 2. 2. q. 189. art. 3. arg.

e Idem Vin. Go. & Phi. pro his facit. quia isti laborãt vitio. C. de na. lib. 1 legẽ. vide in Spec. de legi §. nunc de epis coporũ. vers. 53. Ioan. And.

fiæ contemnendo [a]. ¶ Licet igitur huiusmodi pertinacia non careat scrupulo hæreticæ [b] † prauitatis: volentes tamen nobilitati [c] parcere comitis supradicti : Discretioni vestræ mandamus, quatenus si comes prædictus post commonitionem vestram non paruerit plene iuri, vos ecclesias [d], in quibus aliquod ius habere dignoscitur, ab eius debito absoluentes, fideles ipsius (quamdiu in excommunicatione perstiterit) ab † eius fidelitatis iuramento denuntietis penitus absolutos.

TITVLVS XXXVIII.
De pœnitentijs & remissionibus.

¶ Alexander † Papa.

¶ *Pro manifesto peccato pœnitentia publica imponi debet.*

CAP. I.

Manifesta peccata, non sunt occulta [e] correctione purganda.

¶ Ex concilio † Maguntineñ.

¶ *Ponit pœnitentiam occidentis presbyterum.*

CAP. II.

Qvi presbyterum occiderit, xij. annorum [f] pœnitentia

DE POENITENtiis & Remissionibus.

¶ *Supra visum est de pœnis, quæ imponuntur in foro iudiciali. Nunc competenti ordine subnectitur de his. quæ imponuntur in foro pœnitentiali: verum quia huiusmodi pœnæ seu pœnitentiæ quandoque relaxantur per indulgentias seu remissiones, ideo hic subiicit de remissionibus.*

De hac materia tractatur 50. dist. c. hi qui altario. §. sed exẽplo. vsq; ad fi. dist. & 36. q. 6 & q. 6 et q. 7. c. si aliquis. §. ecce quòd vsq; ad fi. q. & 33. q. 2. §. sed quia timore. vsq; ad fi. q. & quasi per totũ. & plenius in tractatu de pœnitẽtia, qui ad instar spiritus septiformis per 7. di. expeditur.

a Ad hoc de pur. ca siquis presbyter. in fi. Io.

Manifesta peccata.] CASVS. de se patet. Not. q̃ qui publice peccat, publice puniendus est.

e ¶ *Occulta.*] Immo qui publice peccant, publice corripiantur. 2. q. 1. si peccauerit. & de conse. dist. 2. ego Berengarius. in fi. & hoc siue sint grauia, siue sint leuia, vt vitetur scandalum [a]. solemnis [b] tamen pœnitentia clerico imponi non debet, nec etiam publica, nisi de posito. arg. 50. dist. alienum. & ca. confirmandũ. ℨ. eod. quæsitũ. vbi de hoc & 26. q. 6. c. vlt. Lau.

b Cuius forma habetur 50. dist. in ca pite.

Vi presbiterum.] CASVS. Statutum fuit in concilio Magutiñ. vt si aliquis presbyterum occiderit xij. ann. pœniteat : & si conuictus inde fuerit, vsque ad tempus vitæ suæ militiæ cingulo careat, & inde non contrahat. Not. quòd interficiens presbyterum xij. an. pœnitere debet. Item si miles presbyterum occiderit, cingulo militiæ perpetuo careat, & postea non contrahat.

¶ *Glo. seq. signat contrarium & soluit.*

f ¶ *Xij. annorum.*] arg. ℨ. 33. q. 2. hoc ipsum. & c. admonere. Sol. ordinarium est, quòd pro mortali crimine septennis pœnitentia iniungatur, vt ibi: sed propter enormitatem maior: vt hic. Ala. & sacerdoti imponitur quandoq; pœnitentia xij. ann. 30. q. 1. non debet.

g ¶ *Canones.*] pœnitentiales.

h ¶ *Cingulo.*] Deponitur iste à dignitate sua, vt clericus, ne arma vlterius ferat, de pœ. dist. 5. falsas. & 33. q. 2. admonere.

¶ *Glos. seq. ponit 6. casus in quibus crimen impedit matrimonium, sed non dirimit.*

i ¶ *Absque spe coniugij.*] Quædam crimina impediũt matrimonium contrahendum, vt incestus. ℨ. de eo qui cog. cõsangui. vxo. suæ, ca. 1. & 2. & cap. transmissæ. in fin. 32. q. 7. si quis viduã. Item raptor sponsæ alterius. 27. q. 3. statutum. Item si quis vxorem suã interficiat. 33. q. 2. admonere. Item si quis baptizauerit filium suum, vt separetur sic ab vxore. 30. q. 1. de eo. Item qui moniales scienter in matrimonio accepit. 27. q. 1. hi ergo qui. & in casu præsenti. Hæc impediunt, sed non dirimunt. Alia sunt quæ impediunt & dirimunt, de quibus habuisti ℨ. de eo qui dux. in matri. quam pol. cũ haberet. & in aliis pluribus cap. ibidem.

† Hæ duæ uoces: & sufraganeis, de sunt in omnibus Vaticanis, & plerisque aliis.

† Cap. 2. eod. tit. in. 1. cõpilatione.

ADDITIO. Vnde vers. *Incestus, raptus, sponsatæ mors mulieris:*
Susceptus propriæ sobolis, mors presbyteralis:
Vel si pœniteat solemniter, aut monialem
Accipiat: prohibent hæc coniugiũ sociandum.

† Veruicæ † Verrucæ.

Significauit.] Primo ponitur petitio : Secũdo prouisio: ibi, *Quoniam.* Abbas.

CASVS. Quidã nobilis, P. nomine, cum Fridericus dictus Imperator rediret ab vrbe Romana, tempore quo habuit guerram cũ Alexandro, denegauit ei quoddam castrum: vnde contigit, quòd quatuor castra destructa fuerunt, & multi homines interfecti, & alia multa mala cõmissa: dictus P. significauit hoc domino Papæ, petens super hoc animæ suæ prouideri: vnde mandat archiepiscopo Mediolanesi, quatenus secundum quòd sibi visum fuerit, pœnitentiam imponat eidem: considerans quòd pro libertate sua & ecclesiæ deuotione hoc fecit: vnde taliter discretionem adhibeat, vt tam ipse quàm alij timore pœnitentiæ à seruitio ecclesiæ non retardentur, nec salutis periculum debeant formidare. Not. quòd pœnitentiæ sunt arbitrariæ. Item miseri orditer agendum est cum peccatore. Item licitum est pro liberate sua pugnare. Item mitius agitur cum his, qui pro seruitio ecclesiæ peccatum incurrunt.

† imponas

† attendẽs

† debes.

k ¶ *Vrbe.*] id est, Roma. Appellatione enim vrbis Roma intelligitur. ff. de verb. significat. vrbis. & l. qui in continentibus. sicut cum dicitur Apostolus, Paulum intelligimus antonomatice. c Bern.

l ¶ *Visum fuerit.*] Et sic pœnitentiæ arbitrariæ sunt. 26. q. 7. tempora. de pœnit. dist. 1. mensuram. & infrà eod. quæritur.

c Cõcor. tes. in §. sed ius quidem eius le. cum gl. in verſ. Vergilius. & præce. Inſt. de iur. na. gẽ. & ciui.

m ¶ *Misericorditer.*] Arg. pro misericordia impendenda 50 dist. ponderet. 45. dist. licet. 26. quæst. 7. alligant. Lau.

n ¶ *Pro libertate.*] Hæc est iusta causa pugnandi, si modus seruetur. 23, quæst. vlt. omni timore. & cap. hortatu.

o ¶ *Deuotione.*] Quamuis bona intentione fecerit, modum tamen excessit, quod patet ex eo, quòd pœnitentia imponitur. argument. 23. quæstio. 4. qui peccat. & suprà de restitut. spoliat. cum olim 1. in fi.

p ¶ *Retardentur.*] Arg. mitius agendum cum aliquibus, ne à seruitio ecclesiæ retrahantur. arg. 32. q. 1. certe. C. de pœnis. honor.

Quod autem.] In prima ponitur consultatio: In secunda responsio: ibi, *Hoc volumus.* Abbas.

CASVS. Quæritum fuit à domino Papa, vtrũ remissiones, quæ fiunt in dedicationibus ecclesiarum, aut conferentibus ad ædificationem pontium, prosint alijs quàm his, qui subsunt illis, qui has remissiones faciunt: Rndet Papa, q̃ cũ à non suo iudice ligari nullus valeat vel absolui, hmõi remissiones illis solũmodo prosunt, quibus ꝓprij iudices hoc concesserunt. Not. q̃ sententia à non suo iudice lata nõ tenet. Itẽ

arg. q̃

arg. quòd clericus sine licentia sui episcopi in alium iudicem etiam ecclesiasticum consentire nó poteſt. Item remissiones vel indulgentiæ illis tantum prosunt, qui remittenti vel indulgenti subsunt.

a ¶ *In dedicationibus.*] Hodie indulgétia, quæ in consecrationibus ecclesiæ fit, non debet excedere annum, siue fiat ab vno, siue à pluribus episcopis in anniuersario consecrationis: & in aliis casibus vltrà xl. dies huiusmodi indulgentiæ hodie non excedunt. j. eo. cum ex eo. §. vlr.

b ¶ *A non suo iudice.*] j. eod. omnis. §. r. 3. de iudic. at si clerici. & 3. de cõsue. ad nostram. & C. si à non compet. iu. l. 1. poteſt exponi, id est, à non suo iudice factas.

† Cap. 3. eod. tit. in 1. compilatione. & post conciliũ Lateran. sub Alexãdro iij. par. 35. c. 4. Vide Specul. tit. de pœnit. & remi. & de materia pleniſſime Tur. recrematam de pœnit. distin. 1. §. item in Leuitico.

¶ Idem archiepiscopo Cantuarien.

¶ *Indulgentiæ, quæ conceduntur per Prælatos non subditis, non prosunt, niſi proprij iudices hoc concedant.*

CAP. IIII.

QVod † autem consuluiſti, vtrum remiſſiones, quæ fiũt in dedicationibus a ecclesiarum, aut conferentibus ad ædificationem pontium, aliis prosint, quàm his, qui remittentibus subsunt: Hoc volumus tuam fraternitatem tenere, quòd cum à non suo iudice b ligari nullus valeat, vel absoluì: remiſſiones prędictas prodeſſe illis tantummodo arbitramur, quibus vt prosint c proprij iudices d specialiter indulserunt e.

¶ Idem Beluacen. episcopo.

¶ *Non est vere pœnitens, qui peccandi animum non deponit, tamen recipitur eius confeſsio.*

CAP. V.

QVòd † quidam ad confeſsionem de criminibus veniũt, & quamuis confiterivelint se tamẽ asserunt abstinere non posse: Consultationi tuæ taliter respõdemus, quòd eorum confeſsionẽ recipere debes, & eis de criminibus cõsiliũ exhibere: qa licet nõ sit vera huiuſmodi pœnitẽtia f, admittẽda est tamen eorũ confeſsio, & crebris & salubribus monitis pœnitentia indicenda.

¶ Idem Triburien. archiepiscopo.

¶ *Qui ex pœnitentia debet certa die in pane & aqua ieiunare, poteſt deficiente pane alijs cibarijs vti.*

CAP. VI.

LIcet † tam veteris, quàm noui testamenti pagina: & infra. ¶ Si autem illi, qui aliquos dies in pane & aqua ex iniunctа sibi pœnitentia tenẽtur peragere, panem, quo vescantur non habent, leguminibus h, aut piscibus, aut aliis cibariis reficiantur, si necessitas id exposcat †: Discretione tamen adhibita, quòd his non ad delicias i, sed ad sustentationem vtantur.

¶ Clemens tertius.

¶ *Sacerdoti Græco procuranti vel studiosè negligenti oppreſsionem filiorum, non imponitur pœnitentia publica, ſed debet abstinere ab altaris officio, & aliter in secreto agere pœnitentiam: ſed ſi delictum eſt publicum, debet publicè agere pœnitentiam.*

CAP. VII

QVæsitum † est, vtrum sacerdotibus Græcis, quibus le-

iudices, id est, proprij sacerdotes cum iniungunt pœnitentias suis parochianis possunt eis concedere, quòd tales remissiones sibi prosint, si de bonis suis contulerint prædictis locis: & hoc fauore pœnitentiæ: vt sic diuersis modis possint liberari à peccatis.

e ¶ *Indulserunt.*] Arg. quòd clericus sine licẽtia episcopi sui alium iudicem etiam ecclesiasticum eligere non poteſt. j. eo. omnis vtriusque. §. 1. & 3. de so. compe. ſignificasti. vbi est hoc expreſsum.

† Cap. 3. tit. de ferijs in 2. cõpilatione. alia pars ſponſio. Secunda: ibi, Cõsultationi. Abbas Sicu-lus.

Quod quidam.] Nó est respuenda cõfeſsio non valentis abstinere à peccato, ſed debet recipi, & sibi exhiberi prouidum consilium, hoc dicit. Primo ponitur consultatio, Secundo respõsio. Secunda: ibi, Cõsultationi. Abbas Siculus.

CASVS. Aliqui quandoque veniunt ad confeſsionem de criminibus suis, & petunt sibi pœnitentiam imponi, tamen nolũt de omnibus confiteri, dicunt se cõtinere non posse: quæritur quid de his sit agendum? Respondet Papa, q eorum confeſsio audienda est, & eis est de criminibus aliis cõsilium impẽdendũ: quia licet huiusmodi pœnitentia non sit vera quo ad vitam æternam, admitti tamẽ debet eorum confeſsio: & pœnitentia est illis imponenda. Not. q confeſsio non vere pœnitentis debet recipi ab ecclesia.

† exposcit

f ¶ *Non sit vera huiusmodi pœnitentia.*] Talis pœnitentia nõ est vera, ideſt fructuosa g quo ad vitam æternam, tamen valet ei, quia sentiet fructum eius cum de alio crimine pœnitentiam egerit. de pœn. dist. 3. §. pen. & vlti. & ideo talis confeſsio admitti debet, prout hic dicit. Sed pone q non pœniteat de aliis, valebit ei pœnitẽtia? vtique: Nam omnia bona, quæ quiſque facit in vita, illa prosunt ei ad vitam æternam promerendam, vel saltem ad minus supplicium subeundum. de pœn. dist. 3. §. pe. & incipit, si quis autem. Item ad bonum temporale obtinendum. de pœ. dist. 3. cauendum. & 22. q. 2. si quælibet culpa. aut ad hoc vt Deus citius illuſtret cor eius ad veram pœnitentiam. de pœ. dist. 5. falſas. T.

† Cap. 1. eod. tit. in 2. compilatione. De materia Alexãder de Ales par. 4. membro. 9. &B. Thomas 3. par. q. 85 ar. 3. & q. 90. art. 4. quos videto.

ADDITIO. Vnde versus. *Quæ cũ mortali bona fiũt, dãt bona terræ. Cor faciunt humile, minuunt tormenta gehennæ.*

¶ *Glos. ſeq. inducit ſex iura in contrarium, & ſoluit.*

g ¶ *Admittenda eſt.*] Arg. contra. 24. q. 2. legatur. 90. dist. si quis contriſtatus. & certe si adhuc facit, non pœnitet. de pœ. dist. 3. pœnitentes. & Deus nunquam aliquem sanauit, quem non omnino liberaret. dist. ea. sunt plures.

f Item arg. contra. 27. q. 1. quæ Christo. & cap. deuotam. Sol. prima contraria. ſ. legatur. pœnitentes. sunt plures. intelligũtur de vera & fructuosa pœnitentia. in c. contriſtatus. compellitur quis recipere satisfactionem. illa duo cap. deuotam. quæ Christo. intelliguntur non de pœnitentia, sed de fructu pœnitentiæ, id est Eucharistia.

Licet.] Primo ponit dictum: Secundo eius determinationem: ibi, *Discretione.* Abbas.

CASVS. Dicitur hic, q si quis ieiunare debet in pane & aqua, & nõ habet panem, leguminibus, & piscibus, vel aliis reficiatur, si necessitas id exposcat: adhibita tamen discretione, vt non ad delicias, sed tantum ad sustentationem vtatur. Not. argum. q necessitas licitum facit quod aliàs non licet.

h ¶ *Leguminibus.*] Arg. quòd si alicui est iniunctum, vt pane ieiunet & aqua, non debet aliud sumere, quia iam non staret in finibus pœnitentię. & hoc est verum nisi necessitas g eum arctaret. arg. 82. distinct. presbyter. Necessitas enim semper intelligitur excepta, quæ legem non habet. de consecrat. dist. 1. sicut. & j. de regul. iur. quod non est. & suprà de consuet. quanto.

i ¶ *Non ad delicias.*] Prohibetur enim sæpe non cibus, sed abusus: vt 41. dist. c. 1. 2. & 3. & est arg. ad hoc. 4. dist. denique.

QVæsitum] Sacerdotes Græci procurãtes vel studiosè negligentes oppreſsionem filiorum suorũ, deponũtur, & si est publicum, publicè puniuntur. hoc dicit. Primo ponitur quæstio: Secundo respõſio: ibi, *Huic.* Abbas Sicul.

CASVS.

CASVS. Presbyteri Græci, qui vtuntur matrimonio in minoribus ordinibus contracto, quandoque contingit, quòd opprimunt filios suos in lecto: quæritur, vtrum publica pœnitentia sit eis imponenda pro filiis oppreſsis, si eam sibi perãt iniungi? Respõdet Papa, quod si ipſis procurantibus vel studioſe negligentibus, ſilij oppreſsi reperiuntur, ab officio altaris debent perpetuo abstinere, & grauior pœnitentia quam laicis est eis imponẽda: non tamen publica, nisi in publicum id veniat: ſed si ex incuria ipſorum mortui sunt in cunis, & illud est occultum, pœnitentia eis imponatur pro arbitrio ſacerdotis, & ad terrorem aliorum ad tempus abstineant ab officio Miſſæ. Not. quòd procurare mortẽ, & studioſe negligere, pariſicãtur. Item clerico maior pœnitentia quam laico debet imponi: quia quãto gradus altior, tãto casus grauior siue lapſus. Item clericis non est pœnitentia publica imponenda, niſi crimen illud facta. § fin. ff. pro quo imponitur, puta de pœ. & l. publicum eſſet. Item qui occulte peccat, occulte puniri debet. Itẽ pœnitentię sunt arbitrariæ.

¶ Argu. ad hoc in l. aut qui. ff. de in iur.

a ¶ *Matrimonio.*] contracto in laicali habitu, vel dum erant in minoribus ordinibus. 3. de cle

† Cap. 1. eod. tit. in 3. com pilatione. De pars. huius ſupra de uita & honeſt. cler. & de di uort. c. Deus recrematam in c. mensũ xam. de pœnit. dist. 1 & Syluestrum verbo: confeſſor. 4.

b ¶ *Negligentibus.*] Negligentia enim imputatur. 3. de iniur. & dam. c. vlt. quia diſſoluta negligentia prope dolum eſt. q. Vide Tur ff. man. ſi fideiuſſori. 1. respon. 50. dist. sæpe. & diſſoluta negligentia habetur pro conſcientia. ff. de xdil. edic. cum ſex a. qualis est ignorantia Iudæorum, qui nolunt intelligere, vt bene agant. 1. q. 4. §. vlt. sic 37. di. c. vlt. B.

† Vox, periurio, de in antiquis codicibus.

a Tẽpus red hibitorię præfixum non currit empto ri ignoranti latens vitium fugiti ni, fec. ſi diſſoluta eſſet emptoris ignorãtia Ioan. And.

¶ *Glos. ſeq. reci. per q. & ſignat contrarium.*

c ¶ *Niſi in publicum.*] Tunc enim sacerdos publicam poteſt facere pœnitentiam. 28. dist. presbyter. vbi de hoc. & 30. dist. si quis presbyter. ſed non ſolemnem. de qua habes 50. dist. in capite. de qua etiam intelliguntur illa cap. 50. dist. confirmandum. illud alienum. quam clerici facere non debent. ſed depoſitus ſolemniter publice pœnitere poteſt. de pœ. dist. 6. ſacerdos. & 30. q. 1. siquis ſacerdos. Item arg. contra id quod dixi de publica pœnitentia. 82. dist. presbyter si. vbi dicitur, presbyter publice pœnitere non debet. ſed exponitur, publice, id est, ſolemniter. Si autem occultum est peccatum, nec publicam sacerdos facere debet pœnitentiam. vt hic patet: & sic poteſt intelligi illud 82. dist. presbyter si. vt non pœniteat publice cum peccatum est occultum. Sed in caſu illo poſſet agere pœnitentiam etiam ſolemnem, cũ sine spe reſtitutionis de tali crimine priuatus sit. 3. de tẽ. ord. c. vlt. ergo multo fortius publicã, ex quo crimẽ venit ita in publicũ. Ber.

d ¶ *Pœnitentia debet imponi.*] De hoc dictum est 3. de his qui ſi. occi. de infentibus.

e ¶ *Incuria.*] quod prima facie præſumendum est. arg. 3. de præſumpt. afferte. Vnde etiam dicit lex, quòd repentini caſus iniquitas per iactũram paternæ pietatis emendanda est. C. de inoffi. teſta. ſi mater.

f ¶ *Arbitrio.*] 26. q. 7. tempora pœnitudinis. & j. c. proxi.

Deus qui.] CASVS. Liuonien. de nouo cõuerſi erãt ad fidẽ: nihilominus tamen aliquãdo cõmittebãt exceſſus: quæſuit eps Liuonien. & quidã fratres q. cum eo erãt, qualiter eſſet eis pœnitẽtia imponẽda: Respõdet Papa, quòd pœnitentia nõ tã secundũ quãtitatẽ exceſſus, quam secundũ pœnitentis contritionem est moderanda, pensata qualitate perſonæ, ſuper fornicatione, adulterio, homicidio, & aliis criminibus: conſideratis etiã circunſtantiis omnibus & præcipue nouitate Liuonien. eccleſiæ, pœnitentia delinquentibus est imponenda, put saluti eorum viderint expedire, ſequentes Apoſtoli vestigia dicentis: Lac dedi vobis potum, non eſcam; eos paulatim inſtruendo in ſide, confeſſionis formam, orationem Dominicam, & ſymbolum illos ſollicite edocentes: interim tamen ſacramentũ corporis & ſanguinis Domini conſuetis feſtiuitatibus, & in mortis articulo tribuant eiſdẽ. Nota hanc decretalem pro illis, qui iniungunt pœnitentias quid attendere debeant, ſcilicet, quantitatem exceſſus, pœnitentis contritionem, qualitatem perſonæ. Item nouitas fidei in hoc debet attendi. Itẽ à leuioribus debet quis incipere, quando nouus est quis non ſolum in fide, ſed etiã in doctrina.

1. Cor. 3.

g ¶ *Arbitrium.*] 3. c. proxi. de pœni. dist. 1. mẽſuram.

† Vide conciliũ Magunt. sub Carolo Magno. ca. 45. & synodum Rhemenſem itẽ sub Carolo Magno. ca. 2. & B. Augusti. num libr. de ſymbolo. c. 1. refert. Item par. 1. c. 89. adde Baldũ in Rubrica. C. de ſum. trinit.

h ¶ *Circunſtantiis.*] j. eo. omnis. arg. quòd circunſtantiæ aggrauant peccatum. 3. de homi. ſicut dignum. 1. reſponſo. 40. dist. homo christianus. de pœnit. dist. 5. c. 1. 23 q. 8. occidit.

¶ Cap. 2. eod. tit. in 3 compilatione. parshuius ſupra de teſtã. ifra de sẽt. ex cõ. cap. offi. c. j De intel lectu & materia Adrianus lib. 4. ſen. tract. de reſtitut. Couarruias in regula, peccatũ. in 1. 2. tele ctionis, & Syluẽſter verbo adulteriũ. q. 1.

i ¶ *Nouitate.*] propter nouitatem detrahendũ eſt iuri: vt 35. q. 3. quod ſcripſi. & 3. de diuortiis. Deus qui.

Illi. b Aptius interpretatur hic Hoſtien. ſur cr eon ſtionis formẽm intelligamus modum, quem pœnitens ſer uare debet in confitendo. uide eundẽ Hoſtiẽſem i ſum. tit. de penit. & remiſ. §. 9. qualiter ſacerdos.

k ¶ *Prout ſaluti.*] quia hoc ſolum bene agitur, vt vita hominum corrigatur. 23 q 5. prodeſt.

l ¶ *Paulatim.*] 12 di. nouit. quia paulatim lupus comedit agnum. 13. q. 1. §. is ita. vltra vnam colũnam.

¶ Cap. 1. eod. tit. in 2. compilatione. Talis enim ac tantus poteſt eſſe contemptus, vt hoc dictum gloſſæ sit verum.

m ¶ *Cõfeſsionis formã.*] id est, Confiteor Deo b, n ¶ *Orationem Dominicam.*] ſ. Pater noſter. o ¶ *Symbolũ.*] ſcilicet, Credo in Deum.

p ¶ *Conſuetis.*] 3. eo. omnis vtriuſque & de conſecra. dist. 2. ſeculares.

q ¶ *Mortis.*] j. eo. quod in te. & 50. dist. ex pœnitentibus. & 3. de ſpon. nõ eſt.

d Ad quem ſpectet concedere indulgentias tradunt theologi paulo ante citati.

Officij.] Primo ponitur conſultatio; Secundo reſponſio: ibi, *Quoniam.* Abbas.

CASVS.

Mulier quædam cum prole non naberet, nec ſperaret habere, timens ne viri poſſeſſio deuoluer tur ad alios, ſuccum quarundam herbarum potauit, & sic venter eius intumuit, & grauidam ſe oſtendens, partum ſuppoſuit alienum: illa timẽs maritum, qui prolem ſuam eſſe credidit, non audet ei. acinus reuelare, ſed animæ ſuæ desiderans prouidere, confeſſa ſuit hoc Cardinali ſancti Laurentij presbytero in iudicio pœnitentiæ: Cardinalis ſignificauit hoc Domino Papæ, petens ab eo, vtrum fraude iſta durante ſit ei pœnitentia iniungenda: Respondet Papa, quòd ſicut mulieri, quæ ignorante marito de adulterio prolem ſuſcepit, quamuis illa viro nó audeat confiteri, non eſt pœnitentia denegãda, ita nec iſti mulieri eſt pœnitentia denegãda, & præcipue ſi per alios, intelligas, alienos, ad quos timeat poſſeſſionem viri deuolui: Sed competens sibi satisfactio eſt iniungenda. Not. quòd pœnitentia indicitur alicui, licet adhuc in peccato moretur. Item in iudicio animæ creditur cuiliber.

¶ *Glo. ſeq. circa partus ſuppoſitionem notat duo, ſcilicet tempus, & cui competat accuſatio.*

r ¶ *Suppoſuit.*] Criminis suppoſiti partus accuſatio nullo tẽpore claudi tur, etiam poſt mortem. ff. ad leg. Cor. de fal. qui falsam. licet alia crimina claudantur. C. eo. querelam. & C. ſi reus vel ac. mor. ſu. l. 2. & 23. dist. quorundam. Et nota, quòd hæc accuſatio non datur cuilibet de populo, ſed propinquis c, aut his, quibus ea res pertinet. ff. ad leg. Cor. lege Cornelia. Vin.

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & ſol.*

s ¶ *Deneganda.*] Hoc mirum eſt, quòd durante suppoſitione, per quam fraudantur conſanguinei debita ſucceſſione, hæc mulier pœnitere poteſt, contra illud. 14. q. 6. ſi res. & de pœni. dist. 3. pœnitentes. ſed ipſa nõ poteſt detegere suppoſitionem, quia ei nõ crederetur obſtante præſumptione, quæ habetur ex matrimonio, quòd filius natus ſit ex nuptiis. ff. de his qui ſui vel alieni iuris sunt. filium d. & etiã periculoſum eſſet mulieri illiud detegere. Lau.

c Vide legẽ ſepti partiti par. 7 tit. 7. l. 3 vbi deaccuſatione, & pœna ſuppoſitionis partũ.

d Sequitur: eum diffinimus, qui ex vitio & vxore nasci tur. Io. And.

Pœni

a ¶ *Pœnitentia.* Hoc tamen scias, quòd quandiu est in mortali, nec deponit animum peccandi, non valet ei talis pœnitentia. 14. q. 6. si res. tamen ad pœnitentiam admitti debet, sed est ei dicendum, quòd non est ei fructuosa quo ad vitam æternam. 3. eo quòd quidam. de pœni. dist. 3. §. penulti. & vlt. & de pœni. dist. 5. falsas. Ioan.

b ¶ *Alienos,*] ad quos ab intestato deuoluereť hæreditas. si. n. aliqui tales sint ad quos ab intestato deuolueretur, exhæredari non debét. Sed pone quòd tales nó sút, adhuc tamen peccat impediendo liberam testamenti factionem. C. siquis alium test. prohi. l. 1. & 2. & ideo dicit, maxime. Vin.

†In antiquis codicibus ita: Palentin. & Burgen. episcopis, & abbati Aumade, &c.

NOua.] Primo ponit excessus, quos secundo prohibet: ibi, *Cum igitur.* Tertio causam reddit: ibi, *Quia licet.* Abbas Siculus.

†Cap. 1. eo. tit. in 4. compilatione. Vide concilii Carthaginense 4. c. 99. refert suo par. 8. c. 324.

CASVS. In quibusdã partibus abbatissæ moniales ꝓprias benedicebãt, & ipsarũ cõfessiones audiebãt, & Euangelium legere ac prædicare ꝓsumebant: ista noua & inaudita peruenerũt ad notitiam dñi Papę, vnde super hoc scribit epis in quorum dicœcesibus hæc fiebant, mandans eisdem, quatenus cum hoc sit absonum & absurdum, ne de cetero id fiat, firmiter inhibere procurẽt: quia licet beatissima virgo Maria dignior & excellẽtior fuerit apostolis vniuersis, nõ tamen illi, sed iſtis dñs cælues regni cælorũ cõmisit. Not. quòd abbatissa moniales benedicere non potest, nec confessiones audire, nec prædicare publice, nec Euangelium legere. Item beata virgo dignior est & excellentior omnibus Apostolis. Item officium claustrũ nõ cadit in sexum fœmininum.

c ¶ *Euangelium.*] In matutinis fortè poterant legere Euangelium: vnde etiam diaconissæ appellantur. 27. q. 1. diaconissam.

¶ *Glos. seq. enumerat. 8. quæ non licent fœminis, submittens regulam generalem. In fi. quærit, & remittit.*

d ¶ *Prædicare.*] Mulier enim nec prædicare, nec docere potest: quia hoc officium extraneum est à naturalibus, nec sacra vasa cõtingere. 23. dist. sacratas. & c. mulier. & 33. q. 5. mulierem. immo nec laici prædicare vel docere debent. 3. de hæreti. cum ex iniuncto. nec possunt velare moniales. 20. q. 2. statuimus. nec absoluere eas.] . tit. proxi de monialibus. nec iudicare. 33. q. 5. mulierem, nisi forte aliqua nobilis hoc habeat ex consuetudine. 3. de arbi. dilecti filij. nec arbitrium in se suscipere, vt ibidem. & C. de arbi. l. vlt. Nec procuratrix esse potest in iudicio. C. de procu. quod de absente. & l. aliter. 1. am. nisi forte pro patre morboso aut ætate impedito ageret. ff. de procur. fœminas. Nec aduocare potest in iudicio. 3. q. 7. infamis. §. tria. & generaliter viri officium mulieribus est interdictum. ff. de regu. iur. l. 2. Sed nunquid abbatissa potest instituere vel suspendere? De hoc dictum est 3. de maio. & obe. dilecta.

a Adde quæ eis interdicta sint no. in l. 1. & 2. ff. ad Velle. & glo. in l. fœminæ ff. de reg. iur.

Quod in te.] Quatuor sunt partes, prout quatuor sunt dicta: Secunda: ibi, *Licet.* Tertia: ibi. *Et in conuentualibus.* Quarta, ibi, *Recipientibus.* Abbas.

CASVS. Contingit aliquando, quòd terra supponitur interdicto, & prohibentur diuina officia celebrari, præter baptisma paruulorum, & pœnitentias morientiũ: quęsitũ fuit à Papa, vtrum tũc viaticum, id est, corpus Domini dandũ sit decedentibus? Rñdet Papa, ꝙ in verbo illo per quod pœnitentia morientibus non negatur: scilicet, cum dicitur: præter pœnitẽtias morientiũ, viaticum etiã, id est, Eucharistia intelligitur, quod decedentibus cõceditur: Secundo dicitur, quòd tempore generalis interdicti omnibus tam vnctio, quàm ecclesiastica sepultura denegatur: Tamen Papa ex gratia concedit, vt clerici decedentes, qui tamen interdictum seruauerunt, in cœmeterio ecclesiæ sepeliantur sine campanarum pulsatione: cessantibus omnibus solẽnitatibus: Tertio dicitur, ꝙ tempore interdicti clerici in conuentualibus ecclesiis bini & bini, vel simul tres possunt dicere horas canonicas, ianuis clausis, excommunicatis & interdictis exclusis, vt potius videantur legere quàm cantare, ita ꝙ exterius audiri nõ possint: quia & quibusdam regularibus simile priuilegium à sede Apostolica est concessum. In fine dicit, quòd recipiẽtibus signum crucis pœnitentia, si eam postuluerint, non est denegãda, quod aliis peregrinis potest de gratia concedi. Nota, quòd pœnitentibus viaticum denegari non debet. Item nomine pœnitentiæ viaticum intelligitur. Item clerici interdicti possunt sepeliri in cœmeterio. Item interdicti potius debent legere horas canonicas, quã cantare. Item cruce signati & peregrini tempore interdicti, possunt accipere pœnitentias.

viaticum etiam, quod vere pœnitentibus exhibetur intelligi volumus, vt nec ipsum decedentibus denegetur e. ¶ Licet autem per generale interdictum denegetur omnibus, tam vnctio, quàm ecclesiastica sepultura: cõcedimus f tamen ex gratia g, vt clerici decedẽtes, qui tamen seruauerint interdictum, in cœmeterio ecclesiæ, sine campanarum pulsatione, cessantibus solemnitatibus omnibus, cum silentio tumulentur. Et in conuentualibus ecclesiis bini & bini, vel simul tres horas canonicas valeãt † legere, non cantare, ianuis clausis, interdictis & excommunicatis exclusis, & voce ita demissa, quòd exterius audiri h non possint: cum & regularibus secundum priuilegiũ sedis Apostolicæ sit indultum, vt cum generale interdictum terræ fuerit, liceat eis ianuis clausis, excommunicatis & interdictis exclusis, non pulsatis campanis, suppressa voce celebrare diuina. ¶ Recipientibus autem signũ crucis non negam[9], quo minus eis ob † reuerentiam crucifixi pœnitentia i cũ postulauerint, iniungatur: quod & aliis peregrinis potest misericorditer indulgeri.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ *Famosum est, & multum allegabile, & hoc dicit: Quilibet doli capax tenetur saltem semel in anno confiteri proprio sacerdoti, vel de eius licentia alteri, & Eucharistiæ sacramentum ad minus in Pasca recipere. Et sacerdos reuelans confessionem deponendus est, & in monasterio ad agendum perpetuam pœnitentiam detrudendus.*

CAP. X.

NOua † quędam nostris sunt auribus intimata, quòd abbatissæ moniales proprias benedicunt: ipsarum quoque cõfessiones in criminibus audiunt: & legentes Euangelium c, præsumunt publice prædicare. d. Cum igitur id absonum sit, pariter & absurdũ: Mandamus, quatenus ne id decætero fiat, curetis firmiter inhibere: Quia licet beatissima virgo Maria dignior & excellentior fuerit Apostolis vniuersis, non tamen illi, sed iſtis Dominus claues regni cælorum commisit.

¶ Idem.

¶ *Tempore generalis interdicti concedi tur pœnitentia & viaticum morientibus. hoc primo. Clerici, qui seruarunt interdictum, possunt cum silentio in cœmeterio sepeliri. hoc secundo. In conuentualibus ecclesiis clerici bini vel trini possunt horas submissa voce dicere. hoc tertio. Cruce signatis & peregrinis tempore interdicti pœnitentia concedi potest. hoc quarto.*

CAP. XI.

QVod † in te: & infra. ¶ In illo verbo per quod pœnitentiam morientibus non negamus,

†Cap. 3. eod. tit. in 4. compilatione. Et de materia huius decretalis tenet id quod statutum est in c. ult. de sent. excom. lib. 6.

b Vide B. Thomam in quæstionibus ad 3. par. q. 11. art. 1. & Theologos lib. 4 sẽ.

†Idem scilicet Innocentius iij. i cõcilio generali Lateranẽ. c. 21. & c. 2. eod. tit. in 4. compilatione.

†Vide B. Thomam in quæstionibus ad 3. par. q. 65. art. vlt.

†In omnibus Vaticanis, & pleriq; aliis ita: ualeant lege reputiusquã cantare.

†Aliàs ita: ab eius, &c.

†In vetustis quibusdam libris ita: ne quisquam ex ignorantiæ cæcitate.

†Aliàs, soluere.

†Qualis debeat esse cõfessor, tradit Magister sẽ. lib. 4. dist. 19. §. qualem.

†Aliàs ita ex quibus. in concilio ita: per quas.

†Alias, sanãdum.

†ad reuerẽtiam.

†Idem scilicet Innocentius iij. i cõcilio generali Lateranẽ. c. 21. & c. 2. eod. tit. in 4. compilatione.

CAP. XII.

OMnis † vtriusque sexus fidelis, postquã ad annos discretionis a peruenerit, omnia b sua solus peccata saltẽ semel in anno fideliter confiteatur proprio c sacerdoti: & iniunctam sibi pœnitẽtiam propriis viribus studeat adimplere, suscipiens reuerenter ad minus d in Pascha Eucharistiæ sacramẽtum: nisi forte de proprii sacerdotis consilio, ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab huiusmodi † perceptione duxerit abstinendum: alioquin & viuens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriẽs Christiana careat sepultura e. Vnde hoc salutare statutum frequenter in Ecclesiis publicetur: ne quisquam † ignorantiæ cæcitate velamẽ excusationis assumat. ¶ Si quis autem alieno sacerdoti f voluerit iusta de causa, sua confiteri peccata, licentiam prius postulet & obtineat g a proprio sacerdote: cum aliter ipse illum non possit absoluere † vel ligare h. ¶ Sacerdos autẽ sit discretus † & cautus, vt more periti medici superfundat visum & oleum i vulneribus sauciati, diligenter inquirens & peccatoris circunstantias k, & peccati: quibus † prudenter intelligat, quale debeat ei præbere cõsilium, & cuiusmodi remediũ adhibere, diuersis experimentis l vtendo ad saluandum † ægrotum. ¶ Caueat autem omnino, ne verbo, aut signo aut alio quouis modo aliquatenus prodat † peccatorem: sed si prudẽtiori consilio indiguerit, illud absque vlla expressione personæ, cautè requirat: quoniam qui peccatũ in pœnitẽtiali iudicio sibi detectũ præsumpserit reuelare, non solum à sacerdotali officio deponendũ m decernimus, verumetiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum monasterium detrudendum.

¶ Idem † in eodem.

¶ *Medici vocati ad infirmos debent ante omnia inducere infirmum ad confessionem, nec quicquã persuadere pro salute corporis tendens in animarum periculum.*

CAP. XIII.

CVm infirmitas corporalis nõnunquam ex peccato proueniat, dicente Domino languido, quem sanauerat: Vade, & amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat: Præsenti decreto statuimus, & districtè præcipimus medicis corporum, vt cũ eos ad infirmos vocari contigerit, ipsos ante omnia moneant & inducant, vt medicos aduocent animarum: vt postquam fuerit infirmo de spirituali salute prouisum, ad corporalis medicinæ remedium salubrius procedatur: cum causa cessante n, cesset effectus. Hoc quidem inter alia huic causã dedit edicto, quòd quidam in ægritudinis lecto iacentes, cum eis à medicis suadeb Vt ibi dicitur, per vinum mundantur putrida, per oleũ sananda foueuntur, secũdum Gof. Io. And.

a Videto hic latius per Io annem And. & doctores recentiores.

b ¶ *Mnis.*] Tria sunt dicta principalia: Secundum: ibi, *Si quis.* Tertium: ibi, *Sacerdos.* Abb.

CASVS. Statuit cõcilium generale, ꝙ quilibet fidelis vtriusque sexus postquam discretionem habuerit, saltem semel in anno sua solus cõfiteatur peccata proprio sacerdoti, & ad minus in Pascha sacramẽtum Eucharistiæ suscipiat reuerenter, nisi de consilio sacerdotis duxerit abstinẽdum: Alioquin ab ingressu ecclesiæ arceatur, & moriens careat ecclesiastica sepultura: Secundo dicitur, ꝙ si aliquis alieno confiteri voluerit sacerdoti, licentiã prius obtineat à proprio sacerdote, cum aliter ipse illum ligare non possit vel soluere. Sacerdos autem sit discretus, vt diligenter inquirat circunstantias peccatoris & peccati: quibus prudenter intelligat, quale consilium sibi debeat adhibere, præcauens diligenter, ne verbo vel signo prodat aliquatenus peccatorem, & si consilio prudẽtiori indiguerit, illud requirat sine alicuius expressione personæ: qui enim peccatum in pœnitentia sibi detectum manifestare præsumpserit, ab omni officio sacerdotali deponatur, & in arctum monasterium ad agendam pœnitentiam detrudatur. Not. ꝙ quilibet fidelis semel in anno pœnitentiam accipere debet, & cõmunionem. Item fallit hic regula illa: Cui cõmunicamus viuo, & mortuo communicare debemus. Item ab alieno sacerdote nemo potest absolui vel ligari sine obtenta licentia proprij sacerdotis. Item sacerdos tenetur inquirere circunstantias peccati & peccatoris. Item signis loquimur. Item aliquid licet in genere, quod non licet in specie. Item sacerdos qui peccatum in pœnitẽtia sibi detectum reuelauerit, debet deponi, & in monasterium detrudi ad pœnitentiam peragendam.

¶ *Glos. seq. exponit, & signat contrarium.*

a ¶ *Discretionis.*] id est, cum est doli capax: quia tunc potest peccare. 3. de delict. pue. pueris. C. si aduer. delic. l. 1. & C. si minor se maior. l. 3. arg. de conse. dist. 4. eos. & C. de fal. mo. l. 1.

¶ *Glossa sequens recitetur per duas quæstiones.*

b ¶ *Omnia sua peccata.*] aliàs non esset fructuosa pœnitentia: vt dictũ est 3. eo. quòd quidã. vbi de hoc. Nõ tamen venialia, quia illa tolluntur per orationẽ Dominicã, vel per aquã benedictam. de pœ. dist. 3. de quotidianis. dist. 6. qui vult. tamen si recolit, confiteatur illa.

c ¶ *Proprio sacerdoti.*] nisi ille sit impedimentus: tunc de ipsius licentia (vt hic dicit) quærat discretum. de pœ. dist. 6. placuit. Ber.

d ¶ *Ad minus in Pascha.*] de conse. dist. 2. & si non frequentius.

e ¶ *Sepultura.*] hoc est cõtra regulam illã, cui cõicamus viuo, cõicare debemus & mortuo. Fall. t etiã in alio casu. 25. q. 5. placuit. & 3. de sta. mona. monachi. & 3. de tornea. c. 1. & 3. de vsuris. quia in omnibus. & 3. de rapt. super eo.

¶ *Glo. seq. exponit, quærit, & soluit.*

f ¶ *Alieno sacerdoti.*] executionẽ habẽti. hoc dico propter illos sacerdotes siue seculares siue regulares, qui non habẽt ordinis executionẽ sacerdotalis, vt sunt illi qui nõ sunt à populo electi, vel qui ab episcopo populo nõ ꝓmiciũtur. 16. q. 1. c. adiicimus. §. ecce. in hoc. & c. generaliter. §. ecce sufficiẽtes. Sed ecce si Prædicatores & fratres Minores vel alij religiosi nõ habẽtes populum habẽt priuilegium, vt aliẽnos parochianos possint recipere ad pœnitentiã, nunquid sufficit priuilegium, vt parochianũ alterius possint recipere ad pœnitentiam sine licentia proprij sacerdotis? Dicas ꝙ non sufficit priuilegiũ sine licentia proprij sacerdotis: priuilegiũ enim æquiparat eos illis, qui à populo sunt electi, vel illis, qui ab episcopis populo præficiuntur, & dat eis solam executionẽ, & ita necessaria est adhuc licentia proprij sacerdotis, vt hic dicitur. Si enim de duabus seruitutibus vna tollitur, remanet altera: qđ bene probatur. 3. de vsu pal. ex tuarũ. 3. de priuileg. pastoralis. ff. de seruit. vrb. præd. si domus tua. & ideo dicit, alieno, & non alij. Nec Papa per talem indulgentiam intendit præiudicare proprio sacerdoti: vt c. prædi. ex tuarũ. cũ suis similibus. &]. titu. proxi. cum defideres. in fi. & hoc idẽ dixit Hug. 16. quæst. 1. & in prædictis §§. Ber.

¶ *Glossa sequens quærit, arg. & soluit.*

g ¶ *Obtineat.*] Quid si ille malitiosè recusat? Arg. quòd potest ire ad aliũ. 3. de regu. licet. Vel vadat ad eius superiorẽ si potest, vt illum compellat: vel ille dabit licentiam. arg. 3. de iure patro. nullus. Arg. C. de temp. ap. l. vlt. §. vlti. arg.]. eo. c. vlt. ad fi. Ber.

Ioan. 5.

¶ *Glossa sequens argu. & remittit.*

h ¶ *Vel ligare.*] 3. eod. qđ aũt. 9. q. 2. c. 1. & 2. & 3. de parochia. nullus. Et est arg. ꝙ clericus sine licentia sui episcopi non potest in non suum iudicem cõsentire. 3. eo. qđ autẽ. & 3. de fo. cõp. si diligenti. & cap. significati. vbi de hoc. &]. eo. c. vlti. Ber.

i ¶ *Vinum & oleum.*] id est, misericordiam & disciplinam. 45. distin. disciplina b. & c. omnes qui. & cap. sunt nanque. & c. vera iustitia. B.

k ¶ *Circunstantias.*] Sic 3. eo. Deus qui. & 3. de homici. sicut in prin. de pœ. dist. 5. consideret. Ber.

l ¶ *Diuersis experimentis.*] Non tamen sicut imperitus medicus. 29. dist. necesse. Sed diligenter experiatur vires ipsius, qualem pœnitentiam possit portare. arg. 26. q. vlti. allegant. sic vt ꝓpius reddat rationem de misericordia, quã de crudelitate, vt ibi: 8. dist. nõ satis. vlera medium. & 11. q. 3. nemo peritorum. Ber.

m ¶ *Deponendum.*] Olim etiam alia pœna imponebatur. de pœni. dist. 6. sacerdos. hodie hæc imponitur.

Cum infirmitas.] Diuiditur: Nam primo ponit vnam constitutionis causam. Secundo constitutionem: Tertio aliam causam: Quarto pœnam transgressionis. Quinto quandam prohibitionem. Secunda: ibi, *Præsenti.* Tertia: ibi, *Hoc quidem.* Quarta: ibi, *Si quis.* Quinta: ibi, *Cæterum.* Abbas Siculus.

CASVS. Dicitur hic, ꝙ infirmitas corporis aliquando accidit ex peccato: ideo prohibetur in hoc capitulo, ne medici infirmos in suam curam recipiant, nisi prius infirmi per medicum animæ fuerint emendare: quia remota causa remouetur effectus. Secundo dicitur, quòd hoc dedit causam huius constitutionis, quia quando infirmatur aliquis, & dicitur ei à medico, vt de salute animæ disponat, cadit in desperationem & facilius mortis periculum incurrit. Tertio dicitur, ꝙ si medicus fecerit contra istam constitutionem, postquàm per Prælatos locorum fuerit publicata, excommunicetur vsque ad satisfactionem condignam. Quarto dicitur, ꝙ cum anima sit multo pretiosior corpore, nullus medicus suadeat ægroto quod in periculum animæ conuertatur. Not. ꝙ infirmitas corporis aliquãdo prouenit ex peccato. Item cessante causa cessat effectus. Itẽ transgressores constitutionum domini Papæ excommunicari debent. Itẽ anima multo prætiosior est corpore.

n ¶ *Causa cessante.*] 3. de iureiur. & si Christus. ad fi. & 3. de renun. post translationem. vbi de hoc.

Universidad de Navarra Biblioteca

a ¶ *Arceatur.*] per sententiam,non ipso iure: quod male,vel nullo modo seruatur.

b ¶ *Multo pretiosior.*] 12.q.1.præcipimus.24.q.3.si habes. C. de sacr. sanct.eccl.sanctimus. in fin.& ideo potius & prius est consulendum animæ quàm corpori:quia vbi maius est periculum, cautius est prouidêdum.42. dist.quiescamus. & 7.q.1. c. vlti. vt ff.ad Carbo. l. 1. §. 2. Bernar.

Vnde ex eo.] Quatuor sunt partes principales:Secũda:ibi, *Formã*:Tertia:ibi, *Qui autem*:Quarta ibi, *Ad hæc*.Abb.Sic.

CASVS. In hoc capitulo dicitur, ꝙ quæstores eleemosynarum per prouincias admitti non debent,nisi litteris Apostolicis, vel locis episcopi muniantur: nec aliud prædicare debẽt, quàm in forma cõtineatur litterarum:forma vero litterarum in hoc capitulo inferius continetur expresse.Secundo dicitur,ꝙ quæstores eleemosynarum in tabernis vel aliis inhonestis locis hospitari nec debent, nec magnos sumptus facere,nec falsum religionis habitum simulare. Tertio dicit,ꝙ cum basilica dedicatur, siue ab vno siue à pluribus episcopis,vltra annum nõ extendatur indulgentia, nec in anniuersario dedicationis tempore, xl. dies excedat remissio, ea maxime ratione,quia Romanus Pontifex cõsueuit hoc moderamen in talibus obseruare. Not.ꝙ creditur litteris episcopi. Item iurisdictio non extenditur vltra illud, quod in litteris continetur. Itẽ quæstores eleemosynarum in inhonestis locis morari non debent. Itẽ indulgentia nõ debet annum excedere.Item Papa obtinet plenitudinẽ potestatis. Itẽ minores prælati exẽpti accipere debent à maioribus.

c ¶ *Litteras.*] Sic ergo credetur litteris episcopi si veræ sint.ʒ. de proba.post cessionem. & 11. q.3.curæ.

d ¶ *Proponere.*] quia in talibus diligẽs inquisitio facienda est.42.dist. quiescamus.

e ¶ *In tabernis.*] Si eẽ ibi publice deliquerint, possunt à diœcesano puniri, licet sint exempti. ʒ.de priuil.tuarum. vbi de hoc.

f ¶ *Claues ecclesiæ contemnuntur.*] quod esse non debet.ſi.ʒ.tit.pro.c. vlti.de priuile.vt priuilegia.

g ¶ *A pluribus.*] quid si quilibet indulgeat annum: nũquid valet & huiusmodi indulgentia contra statutum istud? Videtur ꝙ nõ.ʒ.de ex-

tur, vt de animarum salute disponant,in desperationis articulũ incidũt,vnde facilius mortis periculum incurrunt.¶ Si quis autẽ medicorum huius nostræ cõstitutionis,postquàm per prælatos locorũ fuerit publicata,trãsgressor extiterit,tandiu ab ingressu ecclesiæ arceatur a , donec pro transgressione huiusmodi satisfecerit competenter.¶ Cæterum cum anima sit multo pretiosior b corpore,sub interminatione anathematis prohibemus,ne quis medicorũ pro corporali salute, aliquid ægroto suadeat, quod in periculum animæ conuertatur.

¶ Idem † in eodem.

¶ *Eleemosynarum quæstores sine Apostolicis vel diœcesanorũ litteris admitti non debent, nec tunc proponant vltra id,quod in ipsis litteris continetur, hoc primo.Et debent esse modesti: & à locis & expensis incongruis abstinere. hoc secundo. In dedicatione basilicæ vltra annum, & in anniuersario dedicationis,& in litteris indulgentiarum concessis ab alio quàm à Papa, vltra quadraginta dies remissio excedere non debet.hoc dicit vsque ad finem.*

CAP. XIIII.

CVm ex eo:& infra†. ¶ Eleemosynarum quoque quæstores,quorũ quidã se alios mentiendo,abusiones nõnullas in sua prædicatione proponunt,admitti(nisi Apostolicas vel diœcesani episcopi litteras c veras exhibeant)prohibemus: & tunc præter id,quod in ipsis continebitur litteris, nihil populo proponere d permittantur.¶ Formam vero, quam communiter talibus Apostolica sedes indulget,duximus exprimendam, vt secũdum eam diœcesani episcopi suas litteras moderentur. Ea si quidem talis est: Quoniam (vt ait Apostolus) omnes stabimus ante tribunal Christi, recepturi prout in corpore gessimus, siue bonum fuerit,siue malũ:oportet nos diem messionis extremæ misericordiæ operibus præuenire, ac æternorũ intuitu seminare in terris, quod reddente Domino cum multiplicato fructu recolligere debeamus in cœlis:firmã † spem, fiduciamque rectã tenentes:quoniam qui parce seminat, parce & metet: & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet vitã æternam. Cum igitur ad sustentationẽ fratrum & egenorũ ad tale confluentiũ hospitale, propriæ nõ suppetant facultates, vniuersitatẽ vestrã monemus, & exhortamur in Domino,atque in remissionem vobis iniungimus peccatorũ,quatenus de bonis vobis à Deo collatis, pias eleemosynas, & grata cis charitatis subsidia erogetis: vt per subuẽtionem vestram ipsorũ inopiæ cõsulatur:& † vos per hæc bona & alia,quæ Domino inspirante feceritis,ad æterna possitis gaudia peruenire.¶ Qui autem ad quærendas eleemosynas destinantur, modesti sint,& discreti, nec in tabernis e aut in aliis locis incongruis hospitentur, nec inutiles faciãt aut sumptuosas expensas, cauentes omnino ne falsæ religionis habitum gestent.¶ Ad hæc, quia per indiscretas & superfluas indulgentias,quas quidam ecclesiarum Prælati facere non verẽtur, & claues f ecclesiæ contemnuntur, & pœnitentialis satisfactio eneruatur: Decernimus † , vt cum dedicatur basilica,nõ extẽdatur indulgentia vltra annũ,siue ab vno solo, siue à pluribus g episcopis dedicetur:ac deinde in anniuersario dedicationis tẽpore quadraginta dies de iniunctis pœnitentiis indulta remissio non excedat: & infra † .¶ Hũc quoque † dierũ numerum indulgentiarũ litteris præcipimus moderari,quæ pro quibuslibet casibus aliquoti ensconceduntur:cũ Romanus Pontifex,qui plenitudinem obtinet potestatis, hoc † in talibus moderamen consueuerit obseruare.

¶ Honorius tertius.

¶ *Archiepiscopus intra prouinciã suam potest concedere indulgentias secundũ formam concilij generalis.hoc dicit, & loquitur de cap.præce.in fi.*

CAP. XV.

NOstro† postulasti certificari responso, vtrum per tuam prouinciam h possis cõcedere remissionis litteras generales. Nos igitur tuæ fraternitati breuiter respodemus, quòd per prouinciam tuam libere potes huiusmodi concedere litteras:ita tamen, quòd statutum generalis cõcilij i non excedas.

quæ fi. à præla. sine consensu capituli, quanto. & argu. ʒ. de iure pat.nullus.

i ¶ *Concilij.*] ʒ.eo.cap.proxi.

Idem,sci-ect Innocentius iij.in eodem concilio generali Lateran cap. 62.&ca 5.eo. tit.in 4.compilatione.

† Quod later sub hoc infra habes in c. 2. ſi pra de reliquis & veneran. Inc.Iã quanet ad hos quæstores, eorũ nomen & vsum, penitus sustulit concilũ Trident.ſeſſio. 5. de reformat.c.1. in fine.& ſeſſio.21 de reformat. c. 9.

Rom. c. 14. 2. Cor. c. 5.

† In codice Barbatiç & in concilio ita : inuam. ipẽ induciam que tenetes, &c. *2 Cor. 9.*

cess.præla.cũ ad quorundã.& c.sane.& c.proxi.Credo ꝙ tenet, licet ibi faciãt cõtra mãdatũ istud , quia nõ adiicit hic ꝙ si secus fecerint, decernimus nõ valere: aut dicitur in illa decre.cũ ad quorundã.arg. ad hoc.ʒ.de præbẽ.inter cætera.vbi enim huiusmodi clausula nõ opponitur in mãdato,licet fiat cõtra mãdatũ , tamẽ tenet quod factum est.ʒ.de præbẽ.dilectus. 2.Arg.cõtra.j.eo.c.proxi.in fin.

ADDITIO. hodie per c.fi.eo.tit. lib. 6. disponitur,ꝙ indulgentia cõcessa à prælato vltra numerũ hic taxatũ, est ipso iure nulla, & vide ibi glossã,quæ disputat nũquid excedẽdo hunc numerũ,corruat indulgentia in totũ , an vero teneat vsq; ad facultatẽ concessam? & intelligit ꝙ vsque ad concessum numerũ inclusiue tenet. arg.in regula vtile per inutile.lib. 6. & l.sanctimus.C.de dona.

Nostro.] Diuiditur: primo ponit consultatio : Secũdo responsio.secũda:ibi, *Nos igitur*..Abb.Siculus.

CASVS. Quæsiit quidam prælatus , vtrũ per suam prouinciam possit cõcedere remissionis litteras generales?Rndet Papa,ꝙ hoc libere põt facere, ita tñ ꝙ statutũ generalis cõcilij nõ excedat,quòd est ʒ. c. px. No.ꝙ epi possunt concedere litteras remissionis vel indulgentiæ in suis prouinciis.

¶ *Glo.seq.reci.per obie. de decre.pastoralis.*

h ¶ *Per tua prouinciã.*] Not. ꝙ archiepiscopus per totam prouinciam suam potest facere remissiones,prout hic collegitur, & episcopus in sua diœcesi,licet archiepiscopus non sit iudex ordinarius omnium de prouincia sua, ʒ.de officio ordi. pastoralis. & iurisdictionem contentiosam non habet in sua prouincia , nisi in certis casibus, vt dicitur in decre.pastoralis.sed vo luntariam: sicut procõsul cum vrbem egressus fuerit, iurisdictionem habet non contentiosam , sed voluntariã. ff.de offic. proconsul.l. 2.Et legatus potest in sua prouincia facere remissiones, quia & statuta perpetua facere potest ʒ.de offic.lega. cap. vlti.Et est hoc episcoporum & archiepiscoporum, scilicet facere remissiones,nisi ex speciali concessione vel alia legitima causa competat aliis inferioribus prælatis.ʒ.de excess.prælat. accedentibus. Et priuilegia possunt concedere episcopi & archiepiscopi. ʒ. de his

† Aliàs ita: & vos per hæc, & alia bona, &c.

† Vide citatos in c. qã autem.ʒ.hoc eo.ti.

† Quid lateat subhoc, infra,nõ apparet.

† In plerisq; vaticanis ita:Hũc quoque dierum numerũ. indulgentiarũ litteras, præcipimus,&c.

† Aliàs ita , & in talibus.

† Vide Specular.tit. de pœnit & remiſ vbi pleneꝫ de hac materia adde D. Thomam in quæstionibus ad ditis ad 3. par.q. 26.

Ne pro

Ne pro dilatione.] CASVS. Cum nullus possit ligari vel solui nisi à suo proprio Prælato , & periculosum sit episcopis & aliis superioribus,& minoribus Prælatis exemptis suos propter hoc Prælatos adire,vel licentiam petere ab eisdem,ne pro dilatione pœnitentiæ periculum immineat animarum , permittit Papa prædictis omnibus, vt etiam præter sui superioris licentiam prouidũ & discretum sibi eligant cõfessorem.No.ꝙ propter periculum animarũ multa licent,quæ aliàs non licerent.Item episcopi & alij Prælati inferiores exempti possunt sibi eligere cõfessorem sine licentia superioris. Item discretus debet eligi cõfessor.

† Vide late Paludanum lib.4.sent.& Syluestrum verbo, confessor.1.q. 8. adde Turrecrematã in c.quẽ pœnitet.ad pœnit. dist.1.

¶ *Glo.seq.dat duo similia de absolutione & batismo:& subdit genus. vltimo.*

a ¶ *Periculum immineat.*] Sic propter periculum moræ datur absolutio statim,quæ aliàs non daretur.j.tit.proxi. nuper.in fi.& c.sacro.& ʒ.de offi. ord. ad reprimendã.& propter periculum animæ statim infans baptizatur. 5. dist. baptizari.& de cõsecra. dist.4.ne quod absit. & dilatio propter periculum tollitur, ne interim aliquod contingat periculum.de conse.dist. 4. Iudæi.Et est arg.ꝙ vbicunque periculum timetur. dilatio sine mora vitanda est.28.dist.de Syracusanæ.Itẽ argu. ꝙ sacerdos statim debet currere ad infirmum, quãdo vocatur:quia vitã admittit quisquis morienti pœnitentiam denegauit.26.q.6.ſi presbyter.& c.seq. & reus erit animarũ , vt ibi dicitur.

b ¶ *Permittimus.*] Sic ergo videtur, ꝙ episcopi vel alij inferiores prælati exẽpti ante istã permissionẽ nõ potẽrãt se subiicere alicui confessori sine licentia sui superioris.ʒ.eo. cap.omnis vtriusque.quia nullus clericus sine licentia sui episcopi potest eligere iudiciũ nõ sui iudicis , personæ vel rerum.ʒ.de foro cõpe.ſi diligenti.& c.significasti.& 3. q. 6. non liceat. ergo multo minus iudicium animæ,quod maius est.

¶ *Glo.seq.recitetur per quæstionem.*

c ¶ *Prouidum.*] qui sciat ligare ac soluere.de pœ.dist.6. qui vult. & ʒ.eo.omnis §.sacerdos.& qui diligẽter inuestigat qualitatem criminis & personæ,de pœnitent.dist.5.consideret.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Episcopus & alij, de quibus in litteras, possunt sine licentia superiorum sibi eligere prouidum confessorem.*

CAP. XVI.

NE† pro dilatione pœnitentiæ periculum a immineat animarum:Permittimus b episcopis & aliis superioribus, necnon minoribus Prælatis exemptis, vt etiam præter sui superioris licentiam, prouidum c & discretũ sibi possint eligere confessorem.

TITVLVS XXXIX.

De † sententia excommunicationis.

¶ Alexander iij.Senoſi. archiepiscopo.

¶ *Impubes,qui clericũ percussit,ab episcopo absolui potest:& qui loco vel causa disciplinæ percutit clericum , etiam si sit maior,excomunicatus non est:qui vero ex odio,sic& per Papam absoluitur.*

CAP. I.

VPer † eo vero, quòd consilium postulasti: & infra. ¶ Respondemus,quòd si clerici infra † pubes annos se adinuicem , aut vnus alterum percusserint d , non sunt ad Apostolicam sedem mittendi, quia eos ætas excusat e . Nec clerici f ,si sunt plenæ ætatis,& non odio,vel inuidia, vel indignatione, sed leuitate iocosa se adinuicẽ percutere contingat:neque magister, si scholarem clericũ intuitu disciplinæ g ,vel correctionis percusserit:quia non potest in ipsis iniectio manũ violenta † notari h : Cæterum si ex odio iidem scholares,vel seculares clerici sese percusserint, pro sua absolutione debẽt ad Apostolicam sedem venire.

¶ Idem.

¶ *Monachos se adinuicem percutientes, absoluit abbas.idem in canonicis regularibus: & abbatis discretione deficiente,recurritur ad episcopum.*

CAP. II.

MOnachi † vero & canonici regulares,quocũque modo se in claustro percusserint,nõ sunt ad Apostolicam sedem mittendi:sed secundum prouidentiã sui abbatis k , disciplinę subdantur: & si discretio abbatis non sufficit † , ad eorum correctionẽ est prouidẽtia diœcesani episcopi adhibenda.

¶ Item.

¶ *Ostiarius,qui clericum percussit non grauiter,ab episcopo absolui potest. hoc primo. Officialis deliberate iniicies manum in clericum.per Papam absoluitur. hoc secundo. Qui repellendo vim vi clericum percutit, excommunicatus nõ est. hoc tertio. Qui percutit clericum turpiter inuẽtum cum propinqua, excommunicatus non est.secus cum remota: & dicitur propinqua,vt in littera.*

CAP. III.

SI † vero alicuius Potestatis ostiarius , sub prętextu sui officij malignatus clericum læserit,ab

¶ *Cap.2. eo. tit.in 1.cõpilatione. & post cõciliũ Lateran.sub Alexandro, iij par. 14. c. 7.*

† In rectõ ribus libris, intra , legit sensa penit' contrario de cisioni pontificiæ , ex antiquis tamẽ,infra restituum est.

¶ *Glo.seq.exponit argu. alle.tria iura.& duo alle.in contrarium.*

e ¶ *Excusat.*] nõ ab excommunicatione a ,sed quo ad hoc ꝙ non sunt mittendi ad curiam pro absolutione,vt j.e. quãquis.c.vlti. Et ita est arg. ꝙ ætas excusat.de cõse. dist.4.eos. C.de fal.mo. l.r.in fi.& 33.q.2.in adolescẽtia.Arg.cõtra. quia malorum mores infirmitas animi non excusat. C.ſi aduer. deli.l.2.& ff. de mino.auxilium. §. in delictis.Ber.

a Hoc intelligas ſi sunt doli capaces : aliàs ab excommunicatione excusatur secundum Hoſtiensem 10. And.

f ¶ *Nec clerici.*]Supple, sunt excõmunicati, quoniam sola temeritas in hoc casu reprehenditur sine violentia, prout sequitur, & patet ex illo canone.17.q.4.ſiquis sua dente.

† Adde quæ dicatur inie &io manũ violenta:per Bart.in l. licitatio.§. qđ il licite.de publi.

† Cap.3.eod. tit.in 1.compilat. & post cõciliũ Lateran.par. 14. c.8.

g ¶ *Disciplinæ.*] Vel ratione prælationis. Idem est etiam de patre, qui filium in minoribus ordinibus potest corripere sine pœna ista:vel de propinquo.j.eod. ex tenore.& c.cum voluntate. vbi de hoc. argu.de pœni.dist.1.§.aut facta. & 14.quæst.5.circumcelliones.Ber.

† sufficiat

h ¶ *Violenta notari.*] Hæc est ratio, quare nõ incidunt in canonem.

Monachi.] CASVS. Monachi & regulares canonici ſi se adinuicẽ percusserint,non sunt ad Apostolicam sedem mittendi,sed per abbatẽ suum sunt absoluendi: & ſi abbas nõ sufficit, episcopus diœcesanus est adhibẽdus.Not.ꝙ regulares sese adinuicem percutientes, *per* abbatem suum possunt absolui.

† Cap.4. eo. tit.in 1. com pilat.& post cõciliũ Lateran. par. 14 ca. 9. Et de intellectu vide Cousruuiam sup 4. decretal. par.2.c. 7. §. 7.

i ¶ *Quocunque modo*] dum tamen non enormiter:aut in episcopum, aut in abbatem,aut in clericum seculare b manus iniiciant violentas.j.eo.cum illorum.

b Quod dic vt infra.c. religioſo lib.6. Ioan.And.

k ¶ *Sui abbatis.*] Si vero monachum alterius Clausſri percusserit, per abbatem vtriusque monasterij debet absolui. j.eo.cum illorũ. & j.eo.canonica.sed ſi monialis monialẽ vel conuersam vel cõuersum aut clericũ percusserit,per episcopũ absoluatur.j.eo.de monialibus.

Si vero.] Quatuor sunt partes:Secunda ibi, *Officialis*. Tertia ibi, *Nec ille*: Quarta ibi, *Cæterum*. Abbas.

CASVS. Primo dicitur ꝙ ſi ostiarius alicuius Potestatis prætextu officij sui malignatus vel malitiosẽ clericum læserit,ab episcopo suo potest absolui,nisi graiter cum vulnerauerit:Secundo dicitur , ꝙ si officialis clericũ vulnerauerit,non potest sine mandato Romani Pontificis absolui:quia laico non datur tanta potestas , nisi forte turbam arcendo casu fortuito clericũ lædat:Tertio dicitur,ꝙ si clericus vel laicus vim vi repellendo,clericum percutiat,non est excommunicãdus,nec est excõmunicatus:quia vim vi(secũdũ ꝙ iura permittunt) repellere licet:Vltimo dicitur,ꝙ si aliquis in clericum turpiter inuẽtum cum matre,filia,sorore,vel vxore manus iniecerit violentas, nõ est excommunicatus: Si autem inueniat eum in stupro vel adulterio cum alia,quæ ipsum taliter non attingat,& in eum violentas manus iniecerit,est excõmunicatus.Not.ꝙ qui prætextu officij sui clericum percutit,ab episcopo potest absolui. Item quod casu fortuito fit,nemini est imputandum.Item vim vi repellendo clericum percutiens, non est excommunicatus.Item percutiens clericum turpiter coeuntem cum vxore,matre,sorore vel filia , non est excommunicatus:in vlterioribus autem personis secus est.

Universidad de Navarra Biblioteca

a ¶ *Absolui.*] ergo est excommunicatus: quare intelligendum est de eo, qui animo iniuriandi hoc fecit. & hoc nota ꝙ dicit, malignatus: alioquin non esset excommunicatus, cum canon dolosos & violentos tantum teneat: vt 3. eo. c. 1. & 17. q. 4. si quis suadente.

b ¶ *Grauiter vulnerauerit.*] Casus iste semper excipitur. j. eod. cum illorum.

c ¶ *Officialis.*] id est iudex vel apparitor alicuius Potestatis vel principis.

d ¶ *Laico.*] supple, etiã qui de mãdato sui prælati hoc faceret, nihilominus incidit in canonem. j. eo. vniuersitatis. nisi clerici deliquerint: nec aliter possunt ad iudicium trahi, tunc enim de mandato Prælatorũ capi possunt: vt traditur. j. eo. vt famæ.

e ¶ *Fortuito.*] Tunc eũ non imputatur, quia casus fortuiti præsumi non possunt. 3. de homi. Ioannes. & c. vlti. & 3. de commo. c. vnico. & ff. de admi. re. ad ciui. perti. l. 2. 5. si eo tempore [a], & ff. de custo. & exhi. reo. non est. & l. milites. in fi. quia nulla temeritas vel violentia in eo notari potest, sed excusatur ratione officij: aliàs non excusaretur: quia debuit præuidere, an ex facto suo posset iniuria irrogari. argu. 3. de iniur. c. vlti.

f ¶ *Vim vi.*] Tũc enim excõmunicatus non est, cum licitum sit se defendere. j. eod. ex tenore. seruato moderamine inculpatæ tutelæ. 3. de homi. significasti 2.

g ¶ *Repellere.*] ff. de iusti. & iur. vt vim. & ff. ad leg. Aquil. scientiam. §. qui cum aliter. & 3. de homi. significasti. vbi de hoc.

h ¶ *Omnes leges.*] De hac materia loquẽtes. & ita vniuersalis restrin gitur. sic 1. dist. omnes leges. sic & indefinita. 3. de priui. vt priuilegia.

i ¶ *Cum vxore.*] idem est in sponsa de præsenti: quia & lex permittit illam accusare iure mariti [b]. ff. de adulte. si vxor. §. 1.

¶ *Glo. seq. quærit argumen. pro. soluit contrariũ.*

k ¶ *Matre.*] Nunquid nomine matris intelligimus omnes ascendentes? Videtur ꝙ sic. ff. de verb. sig. appellatione. & nomine filij omnes etiam descendentes: vt lex dicit. ff. eo. liberorum. per leges istas videtur ꝙ sic. in casu isto [c] non credo hoc extendendum ad ascendentes, vel descendentes, cum minor fiat iniuria, vnde non est extendenda licentia. 3. de deci. c. tuæ. Ber.

l ¶ *Turpiter.*] Huic enim parcit canon, quia tam iustum dolorem compescere non posset. C. ad l. Iul. de adul. Gracchus. & lex permittit illum occidere sic inuentum. ff. de adul. quod ait lex. 6. quod ait. aliàs ex interuallo non liceret.

m ¶ *Non contingit.*] quia tunc nihil interest eius, immo culpa est se immiscere rei ad se non pertinenti. ff. de regu. iur. culpa. Ber.

S I vero.] Tres sunt partes: Secunda ibi, *Vel si.* Tertia: ibi, *Ab illo.* Abbas.

CASVS. Si aliquis manus violentas iniecerit in clericum nutriẽtem comam, ignorans, ꝙ clericus fuerit, non erit excommunicatus: vel si hoc dubium fuerit, & propria manu iuraverit, ꝙ eum clericum ignorauerit. Si autem non iurauerit, sicut ab excommunicato conuenitur in prætorio, vide Federicum cõs. 13. Syluestrum verbo, excõmunicatio. 6. vers. si eine dũ est quæ. & Couarruuias in c. alma mater. de sẽt. excõ. lib. 6. par. 1. §. 10. nu. 15.

b Quid si in veritate nõ sit vxor, putatur tamen vxor, & ideo vxoris habeatur ibi de credi dorvtibi dicitur secundum Vinc. & Gof. & sic quod non. d dona. inter vir. & vxo. plerumque. in vlt. gl. Io. And.

c Et hoc tenet Inn. dicens in collateralibus vel affinibus non extẽdẽ dũ. Ioã. And. d De articulis huj' glo. præter doctores hic, vide Federicum cõs. 13. Syluestrum verbo, excõmunicatio. 6. vers. si eine dũ est quæ. & Couarruuias in c. alma mater. de sẽt. excõ. lib. 6. par. 1. §. 10. nu. 15.

episcopo suo potest absolui [a]: nisi forte cũdẽ clericũ grauiter [b] vulnerauerit. Officialis [c] vero pro iniectione manuũ in clericũ nõ potest sine mandato Romani Pontificis absolutionis beneficiũ promereri: quia nulli laico [d] super clericum tanta † datur auctoritas: nisi forte turbã arcendo, irruentẽ nõ ex deliberatione, sed fortuito [e] casu clericum lædat. ¶ Si vero clericũ vim fibi inferentẽ vi quis repellat, vel lædat: nõ debet propter hoc ad sedem Apostolicã trãsmitti: si incõtinenti vim [f] vi repellat: cum vim vi repellere [g] omnes leges [h] omniaque iura permittant. ¶ Nec ille cõpellẽdus est ad sedẽ Apostolicã venire, qui in clericũ cũ vxore [i], matre [k], sorore, vel filia propria turpiter [l] inuentũ, manus iniecerit violẽtas. Cæterũ si in stupro vel adulterio, quod cõmittit cum ea, quæ ipsum ita proxima cõsanguinitatis linea non cõtingit [m], ceperit, aut in eum violẽtas manus iniecerit, nõ erit à sentẽtia illius excõmunicationis immunis.

¶ Idem.

¶ Qui percutit clericum ignorans probabiliter eum clericum, excommunicatus non est, ignorantiam tamen probare debet per iuramẽtum: & si hoc præstare recusat, pro excommunicato haberi debet.

CAP. IIII.

SI † vero aliquis in clericũ nutrientem comã manus iniecerit violẽtas, propter hoc non debet † Apostolico præsentari conspectui: nec etiam excommunicatione notari †, dummodo ipsum esse clericũ ignorauerit [n]: Vel si hoc dubiũ fuerit, propria [o] manu duntaxat præstiterit iuramentum, quòd eum esse clericum ignorasset. Ab illo autẽ (si præstare noluerit [p] iuramentũ) quia violẽtas manus constat eum in clericum iniecisse, sicut ab excommunicato, donec de mandato summi Pontificis absoluatur, conuenit abstineri.

¶ Idem.

¶ Percutiens clericum vel religiosum excommunicatus est, nec ab alio, quàm à Papa absolui tur præterquam in mortis articulo.

CAP. V.

NOn † dubium est, quòd hi, qui violẽtas manus in clericos vel canonicos, aut cuiuslibet religionis cõuersos ¶ iniiciunt, ex constitutione [r] concilij sententiã excommunicationis incurrũt: nec nisi in articulo mortis [s] sine Romano Pontifice absolutionis possunt beneficium impetrare.

fit. Quid si in veritate non erat clericus, licet tonsuram deferret, & illum percussisti credens illum clericum? Propter conscientiam teneris, nisi postea certus efficiaris. argu. 11. quæst. 3. quoniam multos. secundum vnum casum. Quid si credidit percutere Titium laicum, & in persona errans percussit Martinum clericum? Ala. dixit, quòd in sententiam incidit, quia iniuriari voluit. ff. de iniu. eũ qui. §. si iniuria. & 3. de iniur. cap. vlti. Tandixit quòd non incidit in canonem, quod probat per hanc litteram, quia dicit hic, si percutiat clericum quem credebat laicum, non est excommunicatus, vt hic dicit: Sola enim temeritas & violentia in hoc consideratur. argu. 3. eo. cap. 1. & j. eod. veniens. ff. de iniu. illud. 5. vlt. & l. seq. iniuriam tamen fecit, vt dicit Ala. & per eadẽ iura potius credo opinandum. Ala. tutiorem.

o ¶ *Propria manu.*] Soli sacramento creditur, quando de conscientia alicuius dubitatur vel quæritur, vt hic patet. & 33. quæst. 2. in lectum. 31. quæst. 2. si verum. ff. de re mili. non omnes. §. à barbaris. 16. quæst. 3. dilectio. & 35. quæst. 3. extraordinaria. & suprà de except. pastoralis. arg. suprà quod me causa. capi. vlti. cum suis concordantiis positis ibi.

¶ Gl. seq. signat contrarium, & soluit.

p ¶ *Noluerit.*] Hoc ipso quòd iurare nõ vult, præsumptio est contra eum in tantum, quòd tamquam excommunicatũs vitabitur. si. supra de hære. excommunicamus. §. qui vero. cum constet quòd violentas manus in illum iniecit. sic enim pro conuicto habetur qui se non purgat. suprà de simo. de hoc. & 3. de pur. cano. cap. cum P. & cap. inter. in fi. Item hic habes, quòd licet clericus non seruet habitum suum, adhuc retinet priuilegium suum. vnde contra. j. eo. in audientia. hoc intellige ante trinam admonitionem, illud cum suis consimilibus post: quia tunc perdit priuilegium.

NOn dubium est.] CASVS. Dicitur hic, quòd quicunque violentas manus in clericos, aut cuiuslibet religionis conuersos iniiciunt, sententiam excommunicationis incurrunt, & à solo Papa possunt absolui, nisi in articulo mortis. Not. quòd percutiens clericum, aut alicuius religionis conuersum, à solo Papa potest absolui. Item propter periculum mortis multa fiunt, quæ aliàs non fierent.

¶ Glo. seq. reci. per quæst. an conuersi secularium, & c. arg. quòd non à contrario huius litteræ teneat contrarium dicens, quòd quidam tenent primum.

q ¶ *Religionis conuersos.*] j. eo. ex tenore. ex eo ꝙ dicit religionis, videtur quòd conuersi secularium ecclesiarum non habeant hoc priuilegium. argu. 27. quæst. 1. vt lex continentiæ. Sed dicẽdum, est quòd ex quo tradiderunt se & sua diuino obsequio, siue in seculari ecclesia siue in regulari, iam censentur ecclesiasticæ personæ, & ex toto translati sunt in forum ecclesiæ: vnde habent immunitatem ecclesiasticam. 17. quæst. 4. quisquis. Et dicit decretum, quòd tantum duo sunt genera Christianorum: Vnum quod dedicatum est diuino obsequio, vt clerici & conuersi: Aliud genus, vt laici. 12. quæst. 1. duo sunt. Quidam tamen volunt dicere contra, sed benignius est dicere quòd sic, vt eorum gaudeant priuilegio, quorum vitam & religionem assumunt: vt 3. de ita. mo. recolentes.

r ¶ *Ex constitutione concilij.*] 17. q. 4. si. quis suadente. in qua constitutione nulla fit mentio de conuersis, sed per hoc & j. eo. ex tenore. extenditur ad conuersos, sic quod dicitur de monachis, extenditur ad regulares. 3. de postu. ex parte. & ita per consequens ad omnes cõuersos, vt dictum est. Ber.

s ¶ *In articulo mortis.*] & in aliis casibus, qui habentur j. eo. quamuis. vbi de hoc.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. compilatio. & post concilium Lateran. par. 14. c. 1. Et de intellectu vide citatos sup glossa.

† Aliàs ita: non debet se Apostolico præsentare cõspectui.

† nodari, in recentioribus.

† Cap. 6. eo. tit. in 1. compilatione. Idem qui d. cãtur conuersi, tradunt citati in c. vt priuilegia. supra de priuileg. & Panormitanus hic.

Mulie

† Cap. 7. eo. tit. in 1. compilatione. & post concilium Lateran. par. 14. c. 12. Et de intellectu vide Decium cõsi. 604. volũ. 2.

MVlieres.] Tria sunt dicta: Secundum ibi, *De his vero*: Tertium ibi, *Illi.* Abbas.

CASVS. Dicitur hic in primo responso, ꝙ si mulieres & serui, qui sui iuris non sunt, manus in clericum violentas iniecerint, ab episcopo diœcesano possunt absolui. Secundo dicit: aliqui delicati & magnæ potentiæ violentas manus in clericos iniecerunt: sed dicunt, ꝙ laborem veniẽdi ad Apostolicam sedem sustinere nõ possunt: quæritur, quid iuris sit? respondet Papa, ꝙ status personæ & veritas negotij prius est intimanda Romano Pontifici, & secundum eius consilium erit procedẽdum. Tertio dicit: Aliqui nõ iniiciunt violentas manus in clericum, sed alij de ipsorũ mandato hoc faciunt: quæritur an isti, qui hoc mandant sint excommunicati? Respondet Papa, ꝙ sunt excõmunicati, & sunt ad Apostolicã sedem mittendi: cum ille vere delinquat, cuius mandato delictũ committitur. Not. ꝙ mulieres & serui ab episcopo diœcesano pro iniectione manuum in clericũ possunt absolui: & sic not. ꝙ parcitur sexui & conditioni. Item status personæ & veritas facti vel negotij attendenda est: Item qui mandat, tenetur vt faciens hoc edicto. Item idem est mandare quod facere.

¶ Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

a ¶ *Sui iuris.*] Vt sunt serui, sed hoc intellige secundum distinctionẽ illius decre. j. eo. relatũ. Nec intelligas hoc verbũ de filiisfamilias, qui dum sunt in patria potestate, non dicuntur sui iuris, quia tales debẽt ad curiã mitti: nisi sint infra pubertatẽ. j. eo. quamuis. & c. vlti. Ber.

b ¶ *Laborẽ veniendi.*] Hoc referas ad arbitrium episcopi. argum. ff. de verb. obli. continuus. §. cum ita. Et si videbitur episcopo ꝙ laborẽ eũdi nequeat sustinere, propter pericula moræ, illũ absoluere potest, recepta sufficienti cautione, ꝙ parebit consilio siue responso Papæ. argu. optimum. 3. titu. proxi. c. vlti. & j. eo. decætero. & c. sacro. Si vero periculum non timetur, cõsulatur Papa antequam absoluatur: & hoc videtur dicere littera ista.

¶ Glo. seq. obiicit, sol. quærit. & sol. iterum quærit, & sol. vlti. quærit, ponit opi. contra quam alleg. vnam l. & q. & soluit.

c ¶ *Auctoritate vel mandato.*] Sic 3. de resti. spo. cum ad sedem ad fin. & ille dicitur facere, qui per alium facit. ff. de admi. tu. ita tamen. §. gessisse. & 16. quæst. 6. consuetudo. in fi. & j. eo. vt famæ. §. vlti. & C. de accu. non ideo. & ff. ad l. Aquil. liber homo. in princ. ff. de iurisdi. om. iudi. fiquis id. §. vlti. & qui causam præbuit vel opem, tenetur. ff. vi bo. raptorum. l. 4. §. si cum seruum. & suprà de homi. sicut dignum. §. 2. & 3. de iniur. cap. vlti. Sed videtur quòd ille, qui mandato alterius hoc facit, non teneatur, maxime si habeat in illum potestatem, vel ei subiectus sit. argu. ff. de regu. iur. non videtur. & l. prædicta. ff. ad l. Aquil. liber homo 2. Sed contrarium verum est: quia præceptum iniustum fuit, cui non debuit obedire, sed Deo potius quàm homini.

a Idem In. & Host. sed Tã. & Go. cõtra. hic: cum intelligatur in hac volunte decessisse. arg de bapt. maiores. si nõ pœnituit, large excõicatus est, cũ cõstet decessisse in mortali: secundũ Gof. Io. And.

¶ Item.

¶ Mulieres, quæ inciderunt in canonẽ, si quis suadente. absoluuntur ab episcopo. Idem in personis, quæ non sunt sui iuris, vel sunt delicatæ, de quibus dubitabatur, quòd non possent cõmode ac cedere ad curiã. & hoc dicit vsque ad §. illi.

CAP. VI.

MVlieres † vel aliæ personę, quæ sui iuris [a] nõ sunt, ab episcopo diœcesano absolui possunt, si manus in clericum iniecerint violentas. De his vero qui magnæ sunt potentiæ, & ita delicati, quòd laborem [b] veniendi ad sedẽ Apostolicam nequeunt sustinere: Respondemus, quòd status personæ prius, & veritas negotij est intimanda Romano Pontifici, & secũdum consilium eius tales erunt de commisso scelere corrigendi.

¶ Mandans clericum percuti, excõmunicatus est, sicut percutiens. hoc dicit.

¶ Illi vero, qui non per seipsos, sed eorum auctoritate vel mandato, alij violenter iniiciunt manus in clericos, ad sedem Apostolicã sunt mittendi: cum is committat vere, cuius auctoritate [c] vel mandato delictum committi probatur.

¶ Idem.

¶ Excommunicatus per iniectionẽ manuum in clericum, licet occultus, absoluitur per solum Papam.

CAP. VII.

POrro † si aliqui [d] violentas manus in fratres suos iniiciunt, & ducti pœnitẽtia non cõuicti, sed priuatim à te veniã postulant: eos monere debes & inducere, vt his, quos læserunt cõgrue satisfaciãt [e], & Apostolico se cõspectui repræsentẽt: cum à te vel alio sine speciali mãdato Romani Pontificis absolui non possint.

¶ Idem.

¶ Etiam priuilegiati tenentur vitare excommunicatum, & per iniectionem manuum in clericum excõicati sunt.

CAP. VIII.

NVlli † se possunt priuilegio Apostolicæ sedis tueri, quo minus excommunicatos vitare [f] debeant: & pro violenta manuum iniectione in clericos, sicut excommunicati, vitari.

¶ Idem episcopis & aliis Prælatis per Galliam constitutis.

¶ Percutiens monachum, vel conuersum religiosum, debet denuntiari excõmunicatus, & vitari, donec fuerit per Papam absolutus.

CAP. IX.

PArochianos † vestros, si q. † in monachos [g] vel conuersos [h] præfati ordinis violẽtas manus iniecerint: sublato appellationis remedio, secundum tenorem

† Cap. 9. eo. tit. in 1. compilatione. Et post cõciliũ Laterañ par. 14. cap. 3.

quòd non valet pœnitentia sine satisfactione. 3. de vsuris. cum tu. & 14. quæst. 6. fi res. & 24. quæst. 2. legatur. de pœniten. distin. 1. nemi-nem. Laur.

† Ca. 10. eo. tit. in 1. compilatio. & post cõciliũ Laterã. par. 14. cap. 4.

† Ca. 14. eo. tit. in 1. compilatio. & post cõciliũ Lateran. par. 14. c. 11.

† Aliàs ita: q violẽtas, & sed in anti quoribꝰ vt est impressũ.

VLli.] CASVS. Aliqui sunt priuilegiati: quæritur an per priuilegium suum excusentur, quo minus excommunicatos vitare teneantur? Respondet Papa, quòd prætextu priuilegij non excusantur, quo minus excommunicatos vitare debeant: & si clericos læserint, sicut excommunicati debent vitari. Not. quòd priuilegium non extenditur ad iniquum compendium, nec tuetur aliquem in delicto. f. *Vitare.*] 3. de priuile. cum & plantare. & cap. vt priuilegia. ad hunc etiam casum priuilegium non extenditur. Sed nunquid Papa communicando excommunicato incidit in canonem? Dic quòd non, licet aliàs male faciat. De hoc dicitur j. eo. si quando. quoniam princeps legibus solutus [c] est. ff. de legi. princeps. & C. eod. digna vox. ipse enim solus interpretatur leges. j. eod. inter alia. vbi de hoc. Ber.

b Eandem etiam lectionẽ agnouit hic Hostiensis, quam vocat planiorẽ & meliorem litteram.

c Intellige quo ad vim coactiuã, leges tamẽ ser uare debent. similis glo. sa supra de constit. c. 1. verbo: ab omnib'. vide ibi citatos.

PArochianos.] CASVS. Dicitur hic, quòd qui violẽtas manus mittunt in monachos vel cõuersos, tamquã excõmunicati sunt denũtiandi & euitandi, donec læsis cõgrue satisfecerint, & se Apostolicæ sedis conspectui præsentauerint pro absolutione. Not. quòd conuersi eodem priuilegio gaudent cum monachis, quorum sunt cõuersi. Item satisfacere debet quis læso, antequam absoluatur. Item absoluendi à Papa litteras super satisfactione præmissa secum portare debent.

g ¶ *In monachos.*] Sed nunquid monachus poterit agere actione iniuriarum? Dic ꝙ non, sed actio competit monasterio, & aget syndicus monasterij, sicut actio iniuriarũ cõpetit domino, si iniuria fit seruo, etiam aget dominus & non seruus. Insti. de iniur. §. seruis autem. Quid si remittit monachus iniuriã? Nihil agit quin possit agere monasterium. sic licet filiusfamilias remittat iniuriam factam sibi patet nihilominus apere potest pro iniuria filio irrogata. ff. de pact. in personam. immo & si iniuria fieret filio volenti, pater agere posset. ff. de iniur. l. 1. §. vsque. monasterium vero iniuriam factã monacho potest remittere: secus in ecclesia seculari: quia non posset remittere iniuriam factam clerico. arg. 17. q. 4. quisquis. Vin.

h ¶ *Conuersos.*] Sic j. eo. c proxi. & 3. eo. non dubium. vbi de hoc.

Universidad de Navarra Biblioteca

u ¶ *Decreti.*] 17.q.4.siquis suadente.
¶ *Glossa sequens quærit, alleg. pro & contra, & sol. iterum quærit, ponit duas opi. & sol.*
b ¶ *Satisfaciant.*] Sed cui dabitur satisfactio? Per litteră istă videtur q ipsi monacho vel cõuerso læso: vt dicit hæc littera. Sed contra videtur. 12.q.1.nõ dicatis. & ff. pro socio. l.si inter fratres. §. vlti. De iniuria facta seruo dic vt Insti. de iniur. §. q si vsufructus. & §. seq. In monacho vero vel conuerso, qui proprium nõ habet, satisfactio dabitur monasterio. & qđ dicit hic, læsis, si datur læso, satisfiat monasterio: quia quicquid monacho datur, monasterio acquiritur. 3. de sta. mo. cum ad monasteriũ. Clerico autem seculari debet dari qui læsus est. Si clericus inde decedat, dic vt 3. de pœnit. presbyteri. & ex iniuria plures oriuntur actiones. ff. de iniur. l. 1. §. vlti. [a] Sed coram quo ẽstimabitur hęc iniuria? Respondent quidam, q corã iudice percussoris. Insti. de iniur. §. sed postea. & sic interdum in foro seculari. Vin. dixit, q ratione accessionis æstimabitur coram iudice ecclesiastico, sicut dicitur in do te. argu. 3. de coniu. ser. proposuit. in fi. & 3. de dote post diuor. restitu. cap. 1. 2. & 3. Sed hoc intellige cum querela excõmunicationis defertur ad ecclesiasticũ iudicem: tunc enim æstimabitur iniuria coram ipso: quia aliter nõ absoluitur: vt hic dicitur. Si vero clericus simpliciter vult cõqueri de iniuria sibi irrogata, satis videtur q debeat sequi forum rei. Papa tamen quotidie dat litteras clericis contra laicos nomine etiam suo: & de hoc 11.q.3.c.vlti. Ber.

[a] Quid autẽ sit sẽtiendũ de clerico beneficiato in diuersis ecclesiis, cui fiat iniuria, latius prosequitur hic Hostiensis, Ioannes An. & recentiores.

E*X tenore.*] Primo ponitur forma præcepti: Secundo correctio delicti. Secunda: ibi. *Mandamus.*] Abbas.
CASVS. Quidam canonicus B. nomine, violentas manus misit in quendam subdiaconum, quia forte pro absolutione ad sedẽ Apostolicam non poterat: Genuen. archiepiscopus significauit hoc domino Papæ, vnde mandat eidem, quatenus recepto iuramento ab ipso B. q suo debeat stare mandato, auctoritate Papæ ipsum absoluat, & sibi in virtute iuramenti præcipiat, ne decætero in clericum monachum vel alicuius religionis cõuersum manus violentas iniiciat: nisi se defendendo, aut de mandato suorum Prælatorum hoc fecerit, vel nisi super eum habeat prælationis officium aut magisterium, aut cum ipso in eadem ecclesia socius esse noscatur. Not. q excommunicatus pro violenta iniectione iurare debet stare mandato ecclesiæ. Itẽ hic est forma ecclesiæ expressa, secũdum quam excommunicati propter manus violentas in clericum vel conuersum debent absolui. Itẽ nota quatuor casus, in quibus percutiens clericum non est excommunicatus: scilicet defendendo sẽ, aut si de mandato Prælati hoc faciet, vel super eum habeat prælationem, vel magisterium,
¶ *Glo. seq. reci. per q. ad quid, &c. & an sit idem, &c.*
c ¶ *Debeat.*] qui sic iurat, non est astrictus nisi ad iustum mandatum. arg. 3. de elec. causam quæ. & 3. de iureiur. veniens. & c. Quintauallis. & ff. pro socio, si societatem. & ff. de ope. lib. si libertas. & idem est sic iurare, ac si iuraret stare [b] mandatis ecclesiæ, & illa est recta forma: vt 3. de appel. ad hoc. & per hoc iuramentum hoc tantum præcipere potest, prout hic sequitur in littera; & quòd satisfaciat læso, 3. c. proxi. & 3. eo. ea noscitur.

[b] Verum dicit, licet lo. notauerit cõtrarium. 3. q. 7. si quis voluerit. lo. And.

d ¶ *Ne decætero.*] sic 3. eo. grauem.
e ¶ *Defendendo.*] 3. eo. si vero 1. Ber.
f ¶ *Mandato suorum.*] dumtamẽ mandatum sit iustum, vel saltem si dubitetur. 23. q. 1. quid culpatur. in fi. si autem sit iniustum, non est obediendum. 11. q. 3. non enim. & c. Iulianus. & c. si Dominus. Exemplum de mandato habes. 3. eo. vniuersitatis. & c. vt famę. §. 1. aliàs non excusatur. 3. eo. mulieres. & 3. eo. vniuersitatis. Ber.
g ¶ *Prælationis.*] idem est si habeat officium in ecclesia, ratione cuius

generalis decreti [a], excommunicatos publice nuntietis: ipsosque faciatis sicut excõicatos arctius euitari, donec læsis cõgrue satisfaciãt [b], & cum litteris vestris Apostolico se cõspectui repræsentent.

¶ Idem Genuen. archiepiscopo.

¶ *Ponitur forma præcepti, quod sub virtute iuramenti fieri debet illi, qui pro violenta manuum iniectione in clericum excommunicatus absoluitur.*

CAP. X.

EX† tenore litterarum tuarũ nobis innotuit, quòd B. Canonicus in quendam subdiaconũ manus iniecit violentas: & infra. ¶ Mandamus itaque, quatenus recepto ab eo iuramento, quòd tuo debeat [c] mandato parere, ipsum vice nostra, à sententia, qua tenetur, absoluas: sibique in virtute iuramenti præcipias, ne decætero in clericum, monachũ, vel alicuius religionis conuersum, manus iniiciat violentas: nisi se defendẽdo [e], aut de mandato [f] suorum fecerit Prælatorũ: vel nisi super eũ prælationis [g] ministerium, aut magisterium habeat, aut cum ipso in eadẽ ecclesia socius [h] esse noscatur.

¶ Idem Cænomanen. episcopo.

¶ *Excommunicatum pro percussione clerici absoluit episcopus, si sine periculo*

Papam adire nequit: debet tamen sibi mandare, quòd adeat Papam impedimento cessante.

CAP. XI.

DE cætero † noueris, quòd si quis pro violenta manuum iniectione in clericum, est vinculo excommunicationis astrictus, si habens capitales † inimicitias, vel alias iustas [j] excusationes, quibus ab itinere rationabiliter excuse. tur, ita quod sine periculo, Apostolico se nequeat conspectui præsentare: licet diœcesano [k] episcopo, recepto iuramento [l] secundũ morem ecclesiæ, sibi absolutionis gratiam impertiri. Sed est illi sub iuramenti debito iniungendũ, vt quãcitius opportunitatem habuerit, Romanum Pontificem adeat, mãdatũ Apostolicum suscepturus [m].

¶ Vrbanus tertius Senoñ. archiepiscopo.

¶ *Cum Papa absolutionem excommunicati delegat: mandat recipi cautionem de parendo mandatis ecclesiæ.*

CAP. XII.

AD † hæc [n] cũ inter parochia nos tuos: & infra. ¶ Romana ecclesia absolutionem sententiæ delegatorum iudicum nequaquam consuevit aliis [o] delegare: nisi † in litteris commissionis cõ-

corrigere potest inferiores clericos, vel monasterium, vt hic, & 3. eo. cum voluntate. vbi de hoc. & 3. eo. c. 1.
¶ *Glo. seq. rationem reddit quare socius excipitur.*
h ¶ *Socius.*] hoc dictum est propter assiduam conuersationem, vnde præsumitur q facilius manus iniiciant in seipsos: quãdoque veniunt ad verba, & sic ad factũ: & ratione præsumptionis non præcipitur de socio. sic propter præsumptionẽ iuramentum quãdoque nõ indicitur clericis. 3. de coha cle. & mulie. c. clericos. & 3. de præsump. litteras.

† Cap. 16. eo. tit. in 1. com. pilar & post concilium Laterã. par. 14. c. 13.

† Inimicitię capitales q dicantur, & vnde oriantur. tradit plene Hyero nimus Gigas tract. de crimine læsæ maiest. li. 2 titul. quomodo & per quos crimẽ læsæ maiest. q̃ betur, q. 2.

DE cætero.] Duæ sunt partes: Secũda ibi, *Sed est.* Abbas.
CASVS. Dicitur in hac decretali, quòd si quis manus violentas mittit in clericũ, est excommunicatus: & si habeat inimicitias capitales propter quas ad Apostolicã sedẽ sine periculo ire non possit, vel propter alias iustas causas, diœcesanus suus ipsum absoluat iuramẽto recepto secundũ formã ecclesiæ, & ipsi præcipiat sub debito iuramenti, vt quàm citopoterit Romanum Pontificẽ adeat, mandatũ Apostolicum recepturus.
i ¶ *Iustas excusationes.*] No. q in omni edicto intelligitur rationabilis excusatio: vt hic patet: quantuncumque precise scribatur, exceptiones legitimæ excipiuntur, vt 3. de offi. delle. ex parte 2. & 3. de rescrip. si quando. In quibus casibus quis ab itinere excusetur, habes. j. eo. quamuis. & in littera. & in glossa. Ber.

† Cap. 8. ti. & rescript. in 1. compilatione. & post cõ cilium Laterã sub Alexandro. iij. par. 5 o. c. 61.

† In multis manuscriptis ita: nisi in litteris cõmissionis expresso, de sufficienti, &c.

¶ *Glo. seq. quærit. & so.*
k ¶ *Licet diœcesano.*] Nunquid & presbytero? Respondeo, in summa necessitate licet. arg. 17.q.4. si quis suadente. & 3. eo. non dubium. aliàs non, nisi hoc faceret de mandato episcopi, 26.q.7.c.vlti. quia episcopus hanc absolutionẽ bene potest cõmittere. 3. de offi. ordi. c. vlt. Ber.
l ¶ *Recepto iuramento.*] vt dictum est. 3. eo. c. proxi. sim. j. eo. quamuis, in fine.
m ¶ *Suscepturus.*] Non dicit absoluendus, quia iam erat absolutus, quia obligatio semel extincta non reuiuiscit. de conse. dist. 4. quæris. & 23.q.4.si illic. de pœ. dist. 4. diuina clementia. ff. de solu. qui res. §. aream. C. de remiss. pag. cum ex causa. Quidam dicunt q oportunitate recepta recidunt in excommunicationem. arg. 16.q.6. qui recedunt. & c. de his vero. & C. de his qui bo. ce. pos. l. pe. & 3. de sol. c. penul. quod non placet. libertas enim quamuis indebite obtenta non retractatur. C. si aduer. lib. 1. 1. & 2. quod si non fecerit, tamquam periurus habebitur, & posset compelli vt iuramentũ seruet. argu. 3. de iudi. nouit. Ber.

ADhæc.] CASVS. Iudex delegatus ex causa rationabili excõmunicauit aliquẽ, ille excõmunicatus litteras impetrauit ad alium delegatum: iste secundus delegatus mãdat ordinario, vt illum habeat absolutum quem prius denuntiauerat excommunicatum ad mandatũ prioris delegati: dubitat ordinarius quid facere debeat: respondet Papa, q si in litteris secundis continetur, vt recepta sufficiẽti cautione ipsum excõmunicatum absoluat, ordinarius ipsum debet habere absolutum; quia Romana ecclesia absolutionẽ sententiæ aliorum iudicum delegatorum non consueuit alij demandare, nisi in litteris commissionis sit expressum de sufficienti cautione præstãda ab his, qui debent absolui, q mandato ecclesiæ debeant obedire. Casus iste colligitur per antiquam decretalem. No. q rescriptum impetratũ pter Romanæ ecclesiæ consuetudinariũ stylum, non valet. Item excommunicati pro iniectione violenta, cautionẽ præstare debent mãdato ecclesiæ obedire antequam absoluantur.
n ¶ *Ad hæc.*] hæc decretalis olim erat de rescrip.
¶ *Glo. seq. arguit duo.*
o ¶ *Nequaquam consueuit aliis.*] immo primo loco remittitur absolutio suo excommunicatori, 3. de rescrip. ab excommunicato. & hoc cum sententia lata est contra formam cõcilij, vt dicitur; quod habes j. eo.

j. e. sacro. Et est arg. q semp reseriptũ debet esse obtẽtũ secũdũ stylũ Romanæ curiæ, aliàs suspectũ habetur. 3. de cri. fal. quàm grauis. in fin. Itẽ est arg. ex eo qđ fieri cõsueuit. 38. dist. de Syracusanæ. & 3. de cle. cõiu. diuersis. & ff. ad sena. cõsul. Mace. l. 3. & l. sed Iulian^a. §. qđ dicit.
¶ *Gl. seq. distinguit inter excommunicatum pro iniectione, & contumacia vel crimine manifesto.*
a ¶ *Sufficienti.*] Cũ quis est excõicatus pro iniectione manuum in clericos, sola cautio iuratoria sufficit [a]. 3. eo. ex tenore. & j. eod. cum desideres. Cũ vero pro cõtumacia vel crimine manifesto, sufficiẽs debet cautio præstari. j. tit. proxi. ex parte. vbi de hoc. sic etiã cũ data est possessio causa rei seruandæ. 3. de sequestra. ad hoc. in fi.

[a] Cum constat de iniectione manuum, non sufficit cautio iuratoria, nisi ex forma mandati hoc contingat: & sic loquuntur ista iura: immo requiritur, quòd primo satisfaciat in fra. cap. proxi. secundũ Host. cõcor. B. đ appella. peruenit. in vlti. glos. 3. đ iudi. postula sti. & facti 3. eo parochia nos. Io. And.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. compilatione. vn de facilius hæc intelliges.

Papa.] Primo ponitur exceptionẽ ponit: Secundo regulam: ibi, *Alios.* Tertio quandam determinationem: ibi, *Si vero.* Abbas.
CASVS. In principio huius decret. dicitur, q episcopus quatuor personas absoluere potest ab excommunicatione propter violentam manuum iniectionẽ in ecclesiasticam personã, satisfactione præstita, iuxta facultates ipsarũ: Alij vero omnes siue pauperes siue diuites, ad Apostolicam sedem vel eius legatum pro absolutione sua se præsentent: Si vero tempore infirmitatis timore mortis à suo prælato fuerit absolutus, per iuramentũ præcipiatur eidem, vt sanitate recepta, ad Romanam ecclesiam vel eius legatum accedat, mandatum Apostolicum recepturus. Not. q mulieres, senes, valetudinarij, & membrorum destitutionibus impediti, ab episcopis possunt absolui. Itẽ facultates in satisfactione semper considerandę sunt. Item delictum semel punitum, iterum puniri debet.

† Aliàs ita: per iuramentum sic iniũgatur eisdẽ, vt &c. aliàs ita: iuramentum iniũgatur eisdem, vt &c.

† Dictio apostolicum, de est in vetustioribus codicibus.

b ¶ *Mulieres.*] 3. eo. mulieres. & j. eo. quãuis. vbi multæ tales personæ excipiuntur.
c ¶ *Valetudinarij.*] Isti propter infirmitatem absoluuntur, ita tamen q si conualuerint, sedem Apostolicam visitabunt, mandatum Apostolicum recepturi. 3. eo. decætero. & j. eo. quod de his. & c. quamuis. in fin. & hic in fin.
d ¶ *Iuxta facultates.*] Hoc semper intelligendum est secundum q satisfacere potest, satisfaciat: q si non potest, in pœnam aliam potest commutari. arg. 3. de maledi. c. 2. Vel expectet quamdiu facere possit cautione recepta. 3. de sol. c. pe. vbi de hoc. nam inanis est actio, quam excludit inopia debitoris. 3. de resti. spo. olim 2. ff. de dolo. l. nam is. B.
¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*
e ¶ *Pauperes.*] j. eo. quod de his. & cap. quamuis contra. Sol. ibi loquitur de his, qui tanta paupertate laborant, q ad curiam ire nõ possunt, hic de his qui possunt ire licet pauperes sint.
f ¶ *Legato eius.*] j. eo. ad eminẽtiã. & c. quamuis. quod ex officio legationis licet. 3. de offi. leg. quod trãslationẽ. Alij vero legati, qui de latere Papæ non mittũtur, seruẽt quod dicitur 3. de offi. leg. c. penulti.
g ¶ *Recepturi.*] 3. eo. decætero. vbi de hoc.

CVm.] Duo sunt dicta: Secundum ibi, *In articulo.* Abb.
CASVS. Aliquis est excommunicatus pro violenta manuum iniectione in clericũ, sed nondum est denuntiatus: quæritur, vtrũ ab aliis sit vitandus? Respondet Papa, licet nondum sit denuntiatus, debes illum euitare: nisi forte id tibi soli cõstet. in quo casu ipsum priuatim tantũ modo debes euitare, vt rubore confusus, pro latenti excessu satisfaciat, quãdiu ab ecclesia toleratur. Secũdo quæritur: Aliqui occidũt clericos, qui contempto habitu clericali tyrannidi & enormitatibus se immiscent: queritur, an occisores prædictorũ clericorum sint excõicati? Respondet Papa, q in odiũ clericalis excessus, & terrorẽ & correctionẽ similiũ, excõicationis sententiam non incurrunt, tamen pœnitentia aliquantulũ asperior est illis imponẽda, quã si in laicos talia cõmisissent. Not. q excõicatus debet euitari antequã denuntietur in publico.

tineatur expresse de sufficienti [a] cautione præstanda ab his, qui absolui debent, quòd iudicio ecclesiæ debeant obedire.

¶ Clemens tertius.

¶ *Excommunicatus per canonẽ, si quis suadente. sit dives vel pauper, per Papã absoluendus est, vel eius legatum: fallit in muliere. sene, infirmo, vel mutilato: qui per episcopum absolui possunt.*

CAP. XIII.

EA † noscitur: & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter duximus respondendum, quòd mulieres [b], senes, & valetudinarij [c], seu membrorũ destitutionibus impediti, licet ad Apostolicam sedẽ nõ veniant, ab episcopis valeant fidelium communioni restitui, satisfacto iuxta facultates [d] his, quibus per eos constiterit iniurias irrogatas. Alios autem siue pauperes [e], siue diuites, sedi Apostolicæ vel legato eius [f], vt beneficium absolutionis obtineant, necesse est præsentari. ¶ Si vero infirmitatis tẽpore, timore mortis beneficium fuerit absolutionis indultum, iuramẽto † præstito iniungatur eisdem, vt postquam sanitati fuerint restituti, ad Romanam ecclesiam vel eius legatum accedant, mãdatum Apostolicum † super talibus recepturi [g].

¶ Idem.

¶ *Ante absolutionem communicãdum non est excommunicato, licet iurauerit parere mandatis ecclesiæ, vel composuerit cum offenso. hoc dicit. Infamato de excommunicatione communicandum non est, nisi se purget, vel ad cautelam absoluatur. hoc dicit secundo.*

CAP. XIIII.

CVm † non ab homine: & infra. ¶ Cõsultationi tuæ taliter respõdemus, quòd à cõmunione illius, qui pro sacrilega manuũ iniectione in clericum, in edictũ excommunicationis incidit, licet denuntiatus [h] non sit, debes abstinere: nisi forte id tibi soli pareret: in quo casu ipsum priuatim tãtummodo euitabis, quamdiu ab ecclesia toleratur: vt saltem verecundiæ rubore suffusus, pro latẽti excessu satisfacere compellatur.
¶ In articulo vero secundæ quæstionis respondemus, quòd occisores clericorum aut presbyterorũ, qui contempto [i] clericali habitu tyrannidi & enormitati se inuerecũde immiscent: in odiũ clericalis excessus, & terrorem atque correctionem similiũ, canone latæ sententiæ minime [k] coercentur. iuinigatur tamen eis pœnitẽtia competens, aliquantulum asperior [l], quàm si in laicos talia cõmisissent.

¶ Idem.

¶ *Ante absolutionem communicãdum non est excommunicato, licet iurauerit parere mandatis ecclesiæ, vel composuerit cum offenso. hoc dicit. Infamato de excommunicatione communicandum non est, nisi se purget, vel ad cautelam absoluatur. hoc dicit secundo.*

CAP. XV.

CVm † desideres: & infra. ¶ Fuit autẽ primæ quæstio-

† Cap. 3. eo. tit. in 2. com pilatione. pars huius đ cretalis in c. cum non ab homine. Supra de iud c. Et vide Felinum in c. Rodulphus 3. đ reseri. Couar ruuiam in c. alma mater đ sent. excõ. lib. 6 par. 1. §. 2. & Nauarrũ in Manuali cosf. sariorum, ca. 27. tit. đ excõ. minore, &c.

[a] Cum constat de iniectione manuum, non sufficit cautio iuratoria, nisi ex forma mandati hoc contingat: & sic loquuntur ista iura: immo requiritur, quòd primo satisfaciat in fra. cap. proxi. secundũ Host. cõcor. B. đ appella. peruenit. in vlti. glos. 3. đ iudi. postula sti. & facti 3. eo parochia nos. Io. And.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. compilatione. vn de facilius hæc intelliges.

† Aliàs ita: per iuramentum sic iniũgatur eisdẽ, vt &c. aliàs ita: iuramentum iniũgatur eisdem, vt &c.

† Dictio apostolicum, de est in vetustioribus codicibus.

† Cap. 4. eo. tit. in 2. compilatione. fit pro intellectu textus & glossæ, an & quando li. ceat cõmunicare cum excommunicato vide B. Thomam in quæstionib^s additis ad 3. par. q. 23 art. 2. 3 sequens. ad fe latissime per Syluestrum verbe: excõmunicatio 5. & 6.

b De hoc articulo quid nunc sit tenendum vide per de ex rauagant. Martini. V. in cõcilio Constãtien. de qua doctores supra citati ad de conciliã Laterañ. sub Leone x. sess. 11. in bulla Iulij primi illa. §. Rursumius in cõtra. j. eo. in audientia. super.

Decretal. Lll 4 cerit

Universidad de Sevilla Biblioteca

cerit,ecclesiæ tamẽ quã offendit propter hoc nõ satisfecit:& nisi secundũ formã ecclesiæ fuerit absolutus, non est ei ab aliis cõcandũ. No.primo q̃ iuramẽtũ nõ est de substãtia absolutionis:vnde si omittatur in absolutione,nihilominus absolutus est,qui sic absoluitur. Itẽ fama in hoc casu ꝓbat.Itẽ propter famã indicitur purgatio. Item excõicatus duos offendit, personam quã læsit, & ecclesiã, & vtrisque satisfacere debet.aliàs nõ debet absolui,Item formã ecclesiæ in absolutione est necessaria.

† de consuetudine.

a ¶ *Communionẽ reddidit.*] & male, quia cum ipse debeat alios ꝓhibere,ipse hoc facere non debet.ff.si seruꝰ.ven.l.altius.3.de nat.ex li. ven. c.vnico. vbi de hoc in Auth.vt dif. iud. §. hæc autẽ omnia.in fi. coll.9. & 16.q. 1.in canonibus.

b ¶ *Ad cautelam.*] Vt post absolutionẽ timore iuramẽti similia pertimescat.23. q.vlti.pessimam.& sic iuramentum nõ est de substãtia absolutionis,vt j.dicã. Item arg.q̃ aliquid faciendũ est ad cautelã futurorũ. 23.dist. in nomine domini.& 3.de elect.licet. & 63.dist.cũ Hadrianus.& exempla præsentia nos præcauere faciũt in futurũ.82.dist.plurimos.ad fi. & ff.loca.fi quis domun.§.1.Ber.

c ¶ *Præstitum.*] Secundum quod dictum est 3. eo.ex tenore a sed forma ecclesiæ obseruari generaliter debet, nec omittitur nisi ex causa. j.e.super eo,sed si iuramentũ omittatur,nihilominus tenet absolutio.

a Quæ sunt ab hoc loco vsque ad finem huius glossiæ desunt in pleriſque mꝰ scripteis exẽplaribus.

¶ *Glo. seq. ponit quinque casus quibus participans excommunicato non incurrit minorem.*

d ¶ *Excommunicationis pœnam contrahit.*] nisi in casibus qui contineꝫtur in his Versibus.

Hæc anathema quidem soluunt ne possit obesse;
Vtile,lex,humile, res ignorata , necesse,

Vtile propter vtilitatem meam:& ne ille commodum habeat, possum communicare excommunicato. j. eod. si vere.Item propter vtilitatem excommunicati possunt ei cõmunicare in his,quæ pertinent ad eius salutẽ. j. eo. respõso.& c.cũ voluntate.in ꝓn.& 11.q.3.antecessor.& c. seq. & c. cum excõmunicato.lex : propter eandẽ legem quæ est viro & vxori, vxor potest cõmunicare viro.11.q.3.quoniã multos.& j.eo.inter alia. Humile,sicut est in filiis,seruis, ancilis , mercenariis , & in proximis concor.Res ignorata:vt hic ex eo q̃ dicit,scienter. & in c.quoniam. & 3.de homic.sicut.§.illi præterea.ita q̃ ignorantia non sit crassa.§. de cleri.excom.mi.Apostolicæ.& 12.q.2.qui & humanis. Necesse:vt in c.quoniam multos.ar.j.eo.inter.T.

b Licet fortassis non sit excommunicatus.ad idẽ c.licet.eo ti. & b.6 sed vid omnino B. Thomam quodlibeto 4. art. 14. & li.4.sẽt. dist. 18.q.2.ar. 4. q.2.& 3,

c ¶ *Si publica fama.*] Not.q̃ si fama est aliquem esse excõmunicatũ, vitandus est b .fin.3. de cler.excõmu.mi.illud. Et ita fama facit probationem , & fama impedit matrimonium contrahendum.3.de consan. & affi.c.super eo.

f ¶ *Ad cautelam.*] j.eo.venerabili.& 3.de appell.ad præsentiam. & de consecratio.dist.4.fi nulla.arg.vt sic fama tollatur.

g ¶ *Quam offendit.*] Quam ille dimittere non potuit.23.q.4.si is qui. & 73.dist.Salonitanæ,& est arg.q̃ hæc iniuria non solum sit iniuriato,sed toti ordini clericali.j.eo,contingit.fi.3.de.fo.compe,si deligẽti.vnde iste non potuit pacisci super iniuria,quatenus ecclesiam contingebat,nisi forma ecclesiæ fuerit obseruata:vt hic dicit.

¶ *Glo.seq.quærit argu. negatiue,& sol.contrarium.*

h ¶ *Nisi forma ecclesiæ.*] Vt scilicet iuramẽto præstito q̃ stabit mandato ecclesiæ,absoluatur:vt 3.eo.c.1.1.respon.in fin.& 3. eo. ex tenore.& c.decreto.Sed quid si iuramẽto omisso fuerit absolutus. arg. est hic q̃ non teneat absolutio,& hoc quidã concedunt:sed hoc nõ credo:quia iuramentum nõ est de substantia absolutionis, sed recipitur potius ad cautelam,ne decætero talia præsumant:vt j. eo.c.in prin.& 3. eo. ex tenore.& c.decreto.Sed quid si iuramẽto omissa

Universidad de Navarra

a Neque ex tenditur ad subditos extra diœcesim suã fur tum committentes, p ut declarat Bonifa cius octau' in c.2. de sẽ tẽtijs.li.6. & re cte hic admonet gloſſa.

minos suæ iuriſdictionis a. Comprehendit ergo tantum ſubditos ſuos etiam delinquentes in eius parochia, cum ex hoc ipſi ſubditi ſint: nam ratione delicti ſortiuntur quis forum. 3. de fo. compet. c. vlt. & in prædi. concor. nã & præſes prouinciæ aduerſus extraneos homines habet imperium, cum malum commiſerint. ff. de offi. præſi. l. 3. nec diſtinguitur vnde ſint, vt ibi. Sed videtur quòd per talem ſententiam nõ ſint ligati alii ꝺ alia prouincia: cum ipſi ignorent talem ſententiam, licet ibi delinquant, & efficiãtur de foro illius, vt per hoc illos poſſit punire: ſña enim nõ ligat ignorãtes, & ꝑcipue illos qui bus publicata nõ eſt. 82. diſt. ꝓpoſuiſti. 16. di. qꝺ dicitis. Dicas quod bene ſunt excommunicati, quia incidunt in factum damnatũ. & quicunque facit factum iam per ſententiã excõicationis damnatum, iudicatur ex communicatus quaſi à canone. arg. 24. q. 1. c. 1. 2. & 3. & propter delictũ ibi commiſſum intelliguntur eſſe de parochia ſua, & ſic excommunicati ſunt, nec excuſantur eo quòd dicunt ſe ignorraſſe ſententiam, quia ip ſi cum rem illicitam & prohibitã faciãt, ſtatim ſunt in culpa b. & potue runt quærere de hoc. Quid ſi moriatur vel transferatur ad aliam ec cleſiam, qui tulit illam ſententiam nunquid teobligati ſũt net poſt mortem vel receſſum, vt qui contra faciant ſint excommunicati? Videtur quòd ſic, quia ſcripta epiſcoporũ anathematizant etiam poſt mortem, & facere poſſunt decretum, ita vt qui contra facit, puniatur. 3. q. 4. nullus. & 3. ꝺ maio. & obed. c. 2. & 3. de of. leg. c. vlt. arg. contra: dicit lex, quòd interꝺictum non durat vltra iuriſdictionem interdicentis. ff. de pœ. l. vlt. ꝺici poteſt, quòd interdictum ſiue ſententia excommunicationis ſimpliciter lata non durat vltra tempus proferentis, niſi ſucceſſor eã confirmet, & ratam habeat. Sed cum diffiniendo ſtatutum fue decretum aliquoꝺ facit, ligat etiam poſt receſſum: quia ſtatuta talia perpetua ſunt. 3. de of. leg. c. vlt. ff. de of. præſe. vrb. l. 1. 5. vlt. C. de poſtul. l. 1. niſi expreſſim per ſũcceſſorem reuocetur. Ber.

a *Niſi forte plus.*] Arg. quòd ſententia quæ nulla eſt, poteſt rata haberi, & erit aliqua. 2. q. 1. in primis. Ber.

† Cap. 12. eo. tit. in 2. com pilat. Et de intellectu p̃ter doctores hic vide Albertinum in repetitione c. quoniam. de hæret. lib. 6. q 14. circa finem. & de materia Syluestrum verbo: excõmunicatio 6.

Conqueſti.] Primo ponitur querela: Secundo iudicum datio: Secunda ibi, *Quoniam igitur*. Abbas.

CASVS. Canonici Regiñ. conqueſti ſunt Domino Papæ, quòd I. de Malafrena, & quidam alij ſequaces illius, quaſdam eccleſias Regiñ. epiſcopatus fregerunt, ſpoliantes eaſdem: Mandat Papa quibuſdam, quatenus ſi eſt ita, prædictos ſacrilegos excommunicatos denuntiẽt, & faciant arctius euitari, donec paſſis iniuriam congrue ſatisfaciãt, & cum litteris veritatem continentibus ad Apoſtolicam ſedem accedant. Nota quòd effractores eccleſiarũ ipſo facto ſunt excommunicati, & poſt denunciationem excommunicationis à ſolo Papa ſunt abſoluendi, vt hic videtur.

¶ *Glo. ſeq. arg. & diſtinguit. ponit opi. Hug. quam determinat.*

b ¶ *Excommunicatos nuntietis.*] Ergo videtur ex hoc quòd ipſo iure ſunt excõicati huiuſmodi ſacrilegi: quod verum eſt de huiuſmodi violatoribus & effractoribus eccleſiarum ſiue incendiariis. 11. q. 3. canonica. & 17. q. 4. omnes eccleſiæ. de quibus intelliguntur illa duo capitula. Alii vero non ſunt excommunicati ipſo iure, ſed excommunicandi: vt dictum eſt 3. eo. tua. Hug. tamen dixit, quòd illa c. non ſunt latæ ſententiæ, ſed hæc decre. contrarium oſtendit, & ita etiam ſeruatur. ſed Hug. intellexit c. illa non de effractoribus eccleſiarum c, ſed de his qui aliunde aliqua rapiunt præter effractionem.

c Adde quis ſit effractor, in l. 3. 5. effractura. & ibi no. ff de offi. præſe. vig.

c ¶ *Repræſentent.*] Ex quo enim incendiarii vel effractores eccleſiarum publice denunciati ſunt, non poſſunt abſolui niſi à Papa: ſed ante bene ſi ſatisfacere volunt, quia cõditor canonis ante denuntiationem eorum non retinuit ſibi eorum abſolutionem. ℣. eo. nuper. & hoc

gantur: niſi forte plus a contulerit maior & largior auctoritas delegantis.

¶ Idem.

¶ *Qui cum effractione ſpoliant eccleſias, excommunicati ſunt, & per Papã tantum poſt denuntiationẽ abſoluũtur.*

CAP. XXII.

COnqueſti † ſunt nobis Regiñ. canonici, quòd I. de Malafrena, & eius ſequaces, quaſdã ec cleſias Regiñ. epiſcopatus violenter confregerunt, eaſque ſpoliare minime dubitarunt. ¶ Quoniam igitur grauia ſunt, nec clauſis debent oculis prætiri: Mandamus, quatenus ſi eſt ita, memoratos ſacrilegos excommunicatos b nuntietis, & faciatis ſicut excommunicatos arctius euitari, donec paſſis iniuriã congrue ſatisfaciant, & dãna [pro † eis] data reſarciant, & cum litteris veſtris rei veritatẽ cõtinentibus Apoſtolico ſe comſpectui repræſentent c.

¶ Idem.

¶ *Percutiens, vel etiam interficiens clericum, ſe dimiſſo clericali habitu ſauis enormitatibus immiſcentem, non tenetur ire pro abſolutione ad ſedem Apoſtolicam. Ita generaliter ſummari poteſt.*

CAP. XXIII.

PErpendimus † ex litteris tuis, quòd quidã ſacerdos pro eo quòd ſe filiũ regis falſo nominare ad terrorẽ omniũ ſtatutũ fuit propter enormitatem exceſſus. 3. eod. tua. Ber.

P *Erpendimus.*] Primo ponitur conſultatio: Secundo reſponſio: ibi, *Fraternitati tuæ*. Abbas.

CASVS. Quidam ſacerdos qui nominabat ſe filium regis, acceptis armis ſeditionem fecit & guerram, propter quod Comes quidã iuſſit illum ſuſtigari, qui poſtea de mandato eiuſdem fuit ſuſpẽſus: quæſitum fuit, vtrum occiſores illius ſint excommunicati? Reſpondet Papa, quòd ſi ſacerdos tali modo exceſſit, & non propulſando iniuriam fuit occiſus, ſed aliis inferẽdo, interfectores illius non ſunt excommunicati, pœnitentiam tamen iudex iniungat eis cõpetentem, ſecundum merita perſonarum. Nota ꝙ vim vi repellere licet. Item clericus immiſcendo ſe enormitatibus amittit priuilegium canonis, ſi quis ſuadente.

d ¶ *Non propulſando.*] Nam vim vi repellere licet. 3. eod. ſi vero. §. 2. & 3. de homic. ſignificaſti. vbi de hoc.

¶ *Gloſſa ſequens ſignat contrarium, & remittit.*

e ¶ *Abſolutionem.*] ſic 3. eo. cum non ab homine. & 3. de poſt. c. 1. ℣. eo. in audientia. contra. ſed illud ſolutum eſt 3. eo. cum non ab homine.

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & ſol.*

f ¶ *Cogantur.*] Sed contra videtur: clericus nõ poteſt renuntiare priuilegio ſuo. ℣. eod. contingit 1. 3. de fo. comp. ſi diligenti. Dic quòd manẽdo clericus non poteſt renuntiare, vt in cõtrariis, ſed apoſtatando ab habitu ſuo poſt trinam admonitionem, vel immiſcendo ſe enormitatibus priuilegium amittit, vt hic patet. & 3. eod. cum non ab homine. & ℣. eo. in audientia. & c. contingit. ipſo enim facto ſe priuant talia faciendo. 3. de vi. & ho. cle. c. vlt. & 3. de cle. coniu. c. penult. arg.

¶ *Gloſſa ſequens exponit, & quærendo obiicit, & ſoluit.*

g ¶ *Competentem.*] paulo maiorem quam ſi in laicos talia commiſiſſent. 3. eo. cum non ab homine. in ſi. Sed quare imponitur ei pœnitentia: quia qui auctoritate iudicis malos interfecit, miniſter Dei eſt. 23. q. 5. miles. & c. qui malos. Satis poteſt dici ad cautelam imponitur pœnitentia, ſi comes ille habeat poteſtatem hoc faciẽndi: aliàs ſecus eſt ꝺ: vt hic, & in c. cum non ab homine. in fine. Ber.

V *Niuerſitatis.*] Abbas qui facit per alium monachum verberari, ipſe & verberans ſunt excommunicati, & non abſoluuntur niſi à Papa. In prima parte ponitur conſultatio: In ſecunda reſponſio: ibi, *Nobis*. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam laicus exiſtens in ſeruitio eiuſdem abbatis, de mandato ipſius in clericum, monachum, vel conuerſum manus iniicit temerarias, maxime vbi cauſa non ſubeſt propter quam debeat verberari: quæritur, vtrum laicus ille incidat in excommunicationem? Reſpondet Papa, quòd niſi abbas in propria perſona hoc faciat cauſa regularis diſciplinę, vel ſi neceſſitas immineat, per clericum vel p monachos hoc faciat, tam ille qui tales verberari facit, quam qui verberat, excommunicatus eſt, etiam ſi cauſa ſubeſſet propter quam debeat verberari. Nota, quòd diſciplina regularis per laicum imponi non debet, ſed per abbatem, vel per monachum, vel clericum.

h ¶ *Maxime vbi cauſa non ſubeſt.*] Ideo dicit, maxime, quia idẽ eſt etiam ſi cauſa ſubeſſet: vt ℣. ſequitur, ſed hoc executor non conſiderat, qui exequi debet ſiue ſententia ſit iuſta ſiue iniuſta. 3. de offi. deleg. paſtoralis. §. quia vero.

¶ *Gloſſa ſequens alleg. vnam concor. & duo iura in contrarium, & ſoluit.*

i ¶ *Perſona.*] ſic 5. q. 5. illi qui. arg. contra. 86. diſt. non liceat. & C. de epiſc. & cleri. Auth. ſed neque. Sol. aliud eſt in epiſcopo & ſpeciale, q ſuis manibus nullum percutere debet, cui ſanctitas ignoſcendi gloriam dereliquit. C. de epiſcop. & cleri. ſi quis in hoc. ſed abbas hoc facere poteſt: vt hic, & 45. diſt. cum beatus.

a ¶ *Fieri iubeat.*] moderate, ita quod non excedat debitam correctionem, aliàs poteſt appellari ab ipſo. 3. de offic. or. ir refragabili. & puni ri etiam debet. 3. de app. de priore. & incideret in canonem, quia leuis & moderata caſtigatio permiſſa eſt. ℣. eo. cum volũtate. §. 2. vbi ꝺ hoc.

¶ *Gloſſa ſequens ſignat contrarium.*

b ¶ *Etiam ſi cauſa ſubeſſet.*] Licet iuſta cauſa ſubſit, qui aliter quam ꝺbeat facit, nõ excuſatur. ℣. eod. ſacro: & ſic neque in facto neque in modo faciendi debet eſſe peccatum. ſic 3. de reſtitu. ſpo. Piſanis. arg. contra quòd potius cauſa facti, quã m ipſum factum cõſiderari debet 23. q. vlt. occidit. & 3. de accu. cũ dilecti 1. ff. de fur. verum. nec refert vndecunque crimina claruerint, vt corrigãtur. 23. q. 4. ecce.

† Cap. 14. eo. tit. in 2. com pilat. Vide Syluestrum ſuperieri e. citatum.

¶ *Glo. ſeq. textum fortificat, ſecundo ſignat contrarium, & ſoluit.*

c ¶ *Nequaquam euadunt.*] Etiã ſi monachus conſentiret. ℣. eo. contingit. arg. contra ℣. eod. vt fame. vbi clerici per laicos capiuntur. Non eſt contra, quia in alio caſu diuerſo loquitur ibi de clerico, qui aliter capi & corrigi a non poteſt, niſi de mandato Prælatorum capiatur, & ad iudicium adducatur.

a Idem ſi nõ dũ appareat incorrigibilis. infra eo. ſi clericos li. 6. & ibi ꝺ hoc in 5. gl. Ioan. And.

I *N audientia.*] Clericꝰ qui à Prælato tertio monitus arma militaria non deponit, perdit omne priuilegium clericale. hoc dicit. Primo ponitur conſultatio: Secundo reſpõſio: ibi, *Ad hæc*. Abbas.

CASVS. Clerici aliquando relicto habitu clericali aſſumunt arma militaria: quæritur, vtrũ illi qui iniuriam corporalem talibus clericis inferunt, ſint excommunicati, & an illi clerici ad huc priuilegio gaudeãt clericali? Reſpondet Papa, quòd huiuſmodi clerici ſi à Prælatis ſuis tertio cõmoniti noluerint arma militaria deponere: de priuilegio clericorum ſubſidium aliquod habere non debent, cum fruſtra legis imploret auxilium, qui committit in legem: & lex huic reſponſo præſtat optimum arg. qua dicitur, quòd ſi matrona cuius pudicitia attentatur, in veſte meretricali fuerit deprehenſa, iniuriarum agere non poterit. Nota, quòd clerici qui arma ſumunt, dummodo ſe enormibus non immiſceant, retinent priuilegium clericale vſque ad tertiam admonitionem. Item qui legem vel canonem offendit, illius auxilium amittit, & ſic punitur in eo, in quo peccauit. Itẽ leges in ſubſidium canonũ inducuntur.

b Ceſſat ad ſuperium in illa quæ vena li forma & meretricio more ſe vulgo præbuit. Ioan And.

d ¶ *Fruſtra eccleſiæ.*] 3. de immuni. eccle. c. vlt. & 3. ne cleri. vel mona c. 2. & 17. q. 4. frater. 3. de vſur. quia fruſtra. & ff. de mino. auxilium. in fine. & ff. quod met. cau. iſti quidem.

e ¶ *Lex.*] ff. de iniur. item apud. §. ſi quis virgines.

¶ *Gloſ. ſeq. alle. concor. & ſimi. ſecundo quærit, arg. pro & cõtra, & ſol.*

f ¶ *Iniuriarum.*] Non enim iniuriatur matrimonio, qui ipſum ignorauit. C. de adul. ſi ea b. Sic nec militiæ aut etiam clericali qui militiam ignorat. ff. de loc. ſi ignorans. 3. eod. ſi vero aliquis. Quid ſi percuſſi laicum credens c & volens percutere clericum: nunquid incidi in canonem? arg. quòd ſic. 3. de biga. nuper. & c. vlt. ff. ad l. Aquil. ſcientiam. §. 2. arg. contra. ff. ad l. Cor. de ſic. l. 1. §. diuus. vbi iudicatur ſecũdũ quod fit, & nõ ſecũdũ quod faciẽs intendit. ff. de iniur, ſi cũ ſeruo. & l. prece. in fine. ſed in veritate non eſt excommunicatus: licet de iniuria teneatur.

g ¶ *Meretricali.*] & ſic perdit priuilegium. ff. de ri. nu. ſenatoris filia.

¶ *Gloſſa ſequens allegat duas concor. & 3. iura in contrarium, & remittit. Iterum ſignat contrarium, & ſoluit.*

h ¶ *Tertio.*] ſi. 3. de vi. & ho. cle. c. vlt. & ℣. eo. contingit. ar. contra de apoſta. c. 1. & 3. eo. perpendimus. & 3. eod. cum non ab homine. ſed ibi ſoluitur. Item ar. contra 3. ne cle. vel mo. c. 1. Sol. ibi non loquitur de tali captione, ſed de illis qui ꝺ prehenduntur in admini ſtratione, nec ibi fit mẽtio de manu iniuriosa; & eccleſia non defendit illos, qui in fraude ꝺ prehenduntur quo minus teneantur, & ſic non tangit hoc.

† Cap. 15. eo. tit. in 2. com pilatione.

† Aliàs, periculo. vt i codice Barbatiæ.

† Adde quis dicatur ſequædam impedimenta, propter quæ excommunicati propter iniectionem manuum in clericos abſoluuntur ab epiſcopo, ita tamen vt & in l. 2 in ceſſante impedimento gl. 1. C. ꝺ his vſitent Papam. hoc dicit. primo ponit regulã: ſecũdo caſus exceptos: tertio quandam determinationem ſubmittit. ſecunda: ibi, *Niſi*. tertia: ibi, *Cæterum*. Abbas.

CASVS. Quicunque violentas manus mittit in eccleſiaſticam perſonam, eſt excommunicatus, nec poteſt abſolui niſi à Papa, vel eius legato, exceptis quibuſdam caſibus, qui in ipſa litera cotinentur. Nota ꝙ in mortis articulo conſtituti, pauperes, ſenes, & debiles, vel alio iuſto impedimento impediti, ſi in canonem latæ ſententiæ inciderint, poſſunt ab epiſcopo loci abſolui.

¶ *Gloſſa ſequens obiicit, & remittit.*

i ¶ *Pauperitate.*] ſi. ℣. eo ꝙuis. contra 3. eo. ea noſcitur. ſed ibi ſoluitur.

k ¶ *Viſitare.*] ſic 3. eo. de cetero. & c. ea noſcitur. & ℣. eo. quamuis, in ſi.

Vm.] Excommunicatus ex pluribus cauſis, ſi in abſolutione omneſ non expreſſit, nõ habetur pro abſoluto. hoc dicit. Prima pars narrat caſum: Secunda dat iudicem: ibi, *Diſtretioni*. Abbas.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. compilatione. Et de intellectus ſup gloſ vide citatos ſup gloſ

CASVS. Inter G. & F. archidiaconos Cabiloñ. eccleſiæ, quæſtio vertebatur occaſione cuiuſdam excommunicationis: propter quod procuratores eorum ad ſedem Apoſtolicam acceſſerunt: procurator G. archidiaconi allegauit, quòd F. archidiaconus in ſuccentorem manꝰ iniecit temere violentas, trahendo ipſum per clauſtrum: propter qꝺ archiepiſcopus ob violentam manuum iniectionem & violationem immunitatis eccleſiæ, fecit eum excommunicatum publice nuntiari: ſed cum ipſe in abſolutione ſua quam obtinuerat à ſede Apoſtolica alteram de prædictis cauſis non expreſſerit, non debet haberi abſolutus, ſed tamquam excommunicatus pro altera euitari: vnde mandat Papa iudicibus, quatenus ſi eis conſtiterit dictum F. archidiaconum propter duplicem cauſam excommunicatum fuiſſe, & alteram tantũ expreſſiſſe in litteris, quas ſuper abſolutione ſua impetrauit, ipſum tã quam excommunicatum compellant ſatisfacere eccleſiæ ſuæ pro altera. Nota quòd violans immunitatem eccleſiæ excommunicatus eſt. Item abſolutio tacita veritate vel falſa de cauſa obtenta, non valet. Item qui pro pluribus cauſis eſt excommunicatus, omnes illas cauſas in abſolutione ſua exprimere debet, aliàs non eſt abſolutus.

1 ¶ *Ob duplicem cauſam.*] ſcilicet qa manus violẽtas iniecit in fratrẽ, & quia

CAP. XXVI.

QVod † de his: & infra. ¶ Fraternitati tuę duximus reſpõdendum, quòd is, qui aſſerit ſe in canonem latæ ſententiæ incidiſſe, non aliter quam per ſedem Apoſtolicam, vel eius legatum abſolutionis poteſt beneficiũ obtinere: Niſi forte ſit in mortis articulo † : vel paupertate i, aut infirmitate, vel ſenectute tanta grauetur †, quòd ad eccleſiam Romanam laborem ſubire non valeat veniendi: vel ab hoc alio impedimento canonico retrahatur. ¶ Cęterum ab his in forma ſacramenti exigi conſueuit, vt reſumptis viribus, & opportunitate conceſſa, Romanam eccleſiã in propria perſona debeant viſitare k.

† Cap. 14. eo. tit. in 2. com pilat. Et vide hic prælius Henricum Boich.

¶ Innocentius tertius archiepiſcopo, Decano, & Præcentori Lugdunenſi.

¶ *Ligatus pluribus excommunicationibus, licet ex eodem facto, obtinens abſolutionem, expreſſa vna cauſa ſeu vna excommunicatione, non habetur pro abſoluto quo ad aliam.*

CAP. XXVII.

CVm † pro cauſa, quę inter G. & F. Cabilonenſ: eccleſię archidiaconos vertebatur, eis conceſſerimus auditorem: procurator G. allegauit, quòd cum F. archidiaconus in ſuccentorẽ in communi dormitorio manus iniecíſſet temere violentas, & eum traxiſſet verberando per clauſtrum: tu frater archiepiſcope eum, ob violẽtam manuum iniectionem, & violationẽ immunitatis eccleſię, feciſti excõmunicatum publice nuntiari: & infra. ¶ Diſcretioni veſtrę mandamꝰ, quatenꝰ ſi vobis cõſtiterit dictũ F. archidiaconũ ob duplicẽ cãm

† Cap. 1. eo. tit. in 3. compilatione.

† Cap. 15. eo. tit. in 1. compilatione.

cęſſitas vrget) per clericum, vel monachum fieri iubeat a: tam qui tales verberari præcipit, quam illi, qui verberant (etiam ſi cauſa ſubeſſet b) excommunicationis ſententiam, donec ad Apoſtolicã ſedem veniant, nequaquam euadunt c.

¶ Idem.

¶ *Clericus vt laicus incedens, tertio monitus non reſipiſcens, perdit priuilegiũ clericale.*

CAP. XXV.

IN † audientia noſtra talis fuit ex parte tua propoſita conſultatio, vtrum clerici, qui arma militaria, relicto habitu clericali, geſtare nullatenus erubeſcunt: ſi eis fuerit iniuria corporalis illata, vel ſe à captione redemerint: illa clericorũ debeant immũitate gaudere, qua pro temeraria manuum iniectione facta in clericum, excommunicatus quis ipſo iure notatur? Ad hæc tibi breuiter reſpondemus, quòd cum fruſtra d eccleſiæ implo ret auxiliũ, qui committit in ipſã, & lex e ſecularium Principũ huic reſponſo ſatis efficax afferat argumentum, qua manifeſte cautũ habetur, matronam, cuius pudicitia attentata fuerit, non poſſe iniuriarum f agere, ſi in veſte meretricali g fuerit deprehenſa: huiuſmodi clerici ſi à Prælatis ſuis tertio h cõmoniti, militaria noluerint arma deponere, de priuilegio clericorũ ſubſidium aliquod habere non debent.

¶ Idem.

¶ *Excommunicatus propter iniectionẽ manuum in clericum, impeditus ire ad curiam poteſt ab inferiore abſolui: ſed impedimento ceſſante, tenetur curiam viſitare, ſuſcepturus mandatum Apoſtolicum.*

Universidad de Deusto

& quia immunitatem ecclesiæ violauit. Et sic colligitur hic arg. q̃ sacrilegi qui immunitatem ecclesiæ violant,sunt excommunicati: & ita idem esset si laicum verberassset in claustro.arg.17. q.4.omnes. Dic quòd incidit in minorem excommunicationem, quia priuatus est communione ecclesiæ,ex eo quòd immunitatē ecclesiæ violauit. 17.

a Dictū huius glossæ sequitur Collectarius in c.conquest. supra de foro compet. contra sentit hic Hostiensis: quē videas priùs quam in hāc glossæ opinionem facile descēdas. adde etiā recentiores.

excōmunicatum fuisse,&expressisse tantum alteram in litteris, quas super absolutione sua impetrauit: ipsum tamquam excommunicatum [2] satisfacere ecclesiæ suæ pro altera,monitione p̃missa,cogatis.

¶Idem abbati sancti Andreæ.

¶Excommunicato decedenti in excommunicatione,quantumcunque contritus decesserit non est communicandum ante absolutionem,nec pro eo orandum,licet sit quo ad Deum absolutus: sed si cōstaret ecclesiæ de contritione præcedenti, absoluetur etiam post mortem ab eo, à quo viuus fuerat absoluendus: & hæredes eius compelluntur per ecclesiam ad satisfaciendum pro eo.

CAP. XXVIII.

†Cap 2. eo. tit.in 3.compilatione.Vide Couarruiam in c. alma mater, & sent excommu.li.6. par. 1.§.11.nu. 8.

ANobis †est sæpe quæsitum, vtrum si aliquis excommunicatus,in quo indicia fuerint pœnitentiæ manifesta, nec per eum steterit quo minus reconciliaretur ecclesiasticæ vnitati, non suscepto beneficio absolutionis decesserit, pro absoluto ab ecclesia sit habendus:& vtrū pro tali recipiēda sit e-

¶Glossa sequens recitetur per quæstionem, an pluribus de causis excōmunicatus si in absolutione tacet alteram, ad huc sit excommunicatus,arg.pro & contra, ponit quatuor opiniones,& soluit.

a *¶Tamquam excōmunicatum.*]Istud, tāquā, expressiuum est veritatis,vt dictū est. Ex hoc patet, q̃ si aliquis pluribus b de causis fuit excommunicatus,& vnam expressit in absolutione,& aliam tacuit, adhuc remanet excōicatus.arg.3.de offi.ordin.ex parte.ibi etiam tangitur de hoc,quia per subreptionem absolutio est obtenta.j. eod. officij.Quot enim sunt excommunicationes, tot debent esse absolutiones: sicut quot sunt accusationes, tot & absolutiones. 2. q. 3. §. notandum. vel. si plura. & de pœn. dist.5. cap.1. vbi dicitur, quòd de omnibus erit indulgentia petenda.Sicut & in denuntiatione noui operis,quot sunt denuntiationes,tot erunt remissiones.ff. de no.oper.nunt.de pupillo. §. si ex pluribus. Sic & in libertate si per obreptionem obtenta fuerit,nō valet,licet sit fauorabilis.ff. de fideicom.liber.cum vero.§.subuentum. Econtra videtur,quòd non sit excommunicatus,quia libertas semel data competit:siue ex iusta, siue ex iniusta causa data sit,non reuocatur.Instit. quib. ex cau. manu. non licet. §.semel,& 3.de consang.quia circa.arg.3.de conuer. coniug. ex parte.& ff.de ma.vin.iusta.§.1.& l.si pater.§.1.item si quis per dolum est liberatus,tenet liberatio,sed agitur de dolo.ff. de dolo,seruus.& l.se. Item pignus liberatur non obstante dolo.ff.de pign.ac.si rem. §. omnis.Sol.si dicatur,quòd semel excommunicatus amplius excommunicatione durante excommunicari nō possit,tunc tenet absolutio,licet alias causas non expresserit, si expresserit illam causam , pro qua primo fuit excommunicatus. sed hoc non est verum c. Si autem dicatur,quòd excommunicatus passet iterum excommunicari , quod verum est,refert,an expressa sit causa absolutionis, an non sit : si non est expressa,sed indeterminate absoluitur , tunc ab omnibus est absolutus:sed si vna causa tantum fuit expressa,tunc absolutio non extenditur ad ea,quæ non fuerunt expressa.arg.ff. de acceptilat. pluribus. C. de procu.maritus.Vel distinguitur , an per ignorantiam omiserit, an scienter.arg.3.de resci.super litteris.ita dixit Io.Sed ego in hoc casu non admitto illam distinctionem.Alij dicunt illum absolutum indistincte,sed cogitur redire ad curiam,& satisfacere iniuriato.Tā. dixit,quòd si aliquis est excommunicatus propter plures causas, sed vnica tantum sententia:quamuis aliquas causas taceat dum absoluitur,absolutus est:sed debet compelli satisfacere pro alia iniuriā passo:&secundum hoc istud,tamquam,est similitudinarium.Si vero pluribus & diuersis excommunicationibus sit ligatus ex causis diuersis: si aliquas supprimit,non est absolutus,sed remanet excōicatus pro aliis:& ſm hoc istud,tamquam,est expressiuū veritatis.Ego credo , q̃ qualitercunque sit aliquis excommunicatus , siue vna sententia , siue pluribus sententiis,ex pluribus & diuersis causis, qui vere vult absolui,omnem causam ꝓ qua vel pro quibus fuit excommunicatus , debet exprimere in absolutione sua:quia pro vnaquaque sola fuit excōmunicatus, & vna sententia sufficit ad excommunicationem , & sic vna sſna absolutionis sufficit ad plures excōicationes, dummodo exprimantur omnes causæ prioris excōicationis , aliàs non tenet absolutio per subreptionem obtenta:vt bñ colligitur j.eo. officij. licet quidam dicant,quòd Innocentius non respondit ad hoc in c. officij. & præmissas solutiones non multum approbo.

Nobis.]Excōicatus in quo apparuerunt euidentia signa contritionis,absoluitur post mortem ab eo,à quo viuus fuerat absoluendus &ad satisfaciendum pro eo cōpelluntur hæredes.Duæ sūt partes principales : In prima ponitur bimembris quæstio:in secunda solutio:ibi, *Nos igitur.* Secunda subdiuiditur in vij.partes : Primo distinguitur duplex vinculum peccatoris : Secundo ex distinctione solutionis quæstionē infert: ibi, *Vnde quantumcunque.* Tertio prouisionē annectit:ibi, *Potest.*Quarto soluit duo obstantia : ibi *Nec obstat.* Quinto subnectit quandam determinationē:ibi, *Vt autem.*Sexto tractat de forma absolutionis:ibi, *Absolutionis.* Septimo de satisfactione & compulsione hæredis:ibi, *Hæredis.*Abb. Sic.

CASVS. Aliquis erat excommunicatus pro violenta manuum iniectione in clericum : iste iurauit stare mandatis ecclesiæ,& quantum in eo fuit volebat absolui, nec per eum stetit, quo minus absolueretur,sed morte præuentus absolui non potuit:quæritur, vtrū iste vel alius , in q

Ioan. c. 11.

†Aliàs ita: quantacunque pœnitētiæ signa præcesserint.

bus manifesta pœnitentiæ signa apparuerunt, debeat haberi ab ecclesia absolutus,& vtrum pro talibus eleemosyna sit recipienda, & à fidelibus sit orandum? Respondet Papa , quòd iudicium Dei veritati, quæ nec fallit nec fallitur semper innititur,iudicium autem ecclesiæ aliquando sequitur opinionem,quæ sæpe fallit & fallitur:vnde contingit aliquando,vt qui ligatus est apud Deum,apud ecclesiam sit absolutus:& qui liber est apud Deum,apud ecclesiam sit ligatus : vnde quamtuncumque se quis iuramento astrinxerit ecclesiæ mandato parere,quantūcūque pœnitentiæ signa præcesserint, si morte præuentus absolutus non extitit:q̃uis apud Deū absolutus credatur,tamen apud ecclesiam non est habendus absolutus;tamen potest & debet ei beneficio ecclesiæ subueniri,vt beneficiū absolutionis impendatur defūcto,ex quo de ipsius viuentis pœnitentia per euidentia signa constiterit:non obstante quod dicitur,ecclesia habet potestatem ligandi & soluendi homines super terram tamquam non possit absoluere & ligare sub terra sepultos:nec illud obstat;cui non cōicamus viuo , nec mortuo communicare debemus,cum in certis casibus legatur ecclesiam ligasse mortuos & soluisse,vnde statuit Papa,vt illius mortui ab solutio à sede Apostolica requiratur,qui dum viuebat ab eadem fuerat absoluendus , absolutionem vero aliorum ex causa præmissa illis Papa indulget,à quibus dum viuerent,fuerant absoluendi:absolutionis forma fiat cum psalmo pœnitentiali & oratione Dominica,& aliis consuetis: & hæredes defuncti compellantur ad satisfaciendum pro ipso: & si monitione præmissa noluerint,per districtionem ecclesiasticā ꝓpellant.Nota q̃ iudiciū Dei nō fallit,sed iudiciū ecclīæ sæpe fallit.Ité apud Deū aliq̃s absolut⁹ é,& apud eccl̄ia ligatus, & ecōuerso.Ité p̃signa ꝓstat de pœnitētia alicui⁹.Ité eccl̄ia ligat: & soluit sub terra,sed in certis casib⁹.Ité post mortem absoluitur excōicatus. Item hæredes tenentur & compelluntur satisfacere pro defuncto.

¶ *A fidelibus sit orandum.*]Et est dicendum quòd non : nisi prius fuerit absolutus. j.eod.sacris.

c *¶Nec fallitur.*]24.q.3.Deus qui ē.de conse.dist. 2. panem.

d *¶Iudicium autem ecclesiæ.*] Iudicium enim ecclesiæ diuinum debet imitari iudicium in quantum potest.11.q.3. tunc vera est.

e *¶Opinionem sequitur.*]Et ideo sæpe fallit.3.d̄ re iud.lator.& c.ꝓsāguinei.& 3.d̄ frig.fraternitatis.& 24.q.3.fiq̃s nō recto.& cū d̄ erro re ꝓstiterit,reuocat q̃d factū ē:vt trib⁹ primis ꝓcordātiis.& 35.q.9.c. loci.§.his ita.

¶Glossa sequens recitetur per quæstionem.

f *¶Relaxatur.*]Hic surgit rō quare q̃s pōt absolui ab excōicatione post mortē,& nō baptizari post mortē:q̃a sſna eccl̄æ ligat corp̃,& etiā aīam:& licet sit iniusta, aufert sepulturā:baptisſm'vero character est aīæ:vñ post mortē nō est q̃d valeat baptizari.ar.32.q.7.licite.Vin.

g *¶Lazari.*]11.q.3.tunc vera est.

¶Glossa sequens quærit, & arguit.

eEt 1.q.1.ſpiritus sāctus Ioan.And.

a *¶Non*

a *¶Non potuerit.*] Si talis in extremis positus habuisset copiam sacerdotis,ab eo potuisset absolui.3.eo.non dubium.&ca.quod de his. & j.eo.quamuis.sed ex quo iam mortuus est , non potest absolui nisi per Papam vel eius legatū,vel à quo debuit viuus absolui. Nūquid [a] à laico potest absolui in articulo mortis?arg.quòd sic. de pœni. dist. 1.quem pœnitet.de consecra.dist.4.sanctum est. vbi laicus absoluit per extremam necessitatem, quem episcopus absoluere debuit. 50. dist. in capite. Lau.

a Similis glossa in c. de offic.ord. verbo, præterquam. & in c futes. à furtis. ver. diacono.vbi notatum est nullo tēpore licere laicis absoluere sacramentaliter. præter citatos ibi vide B. Thomam in quæstionib⁹ additis ad j. par.q.8.ar.2. & 3.& Turrecrematam d̄ pœni. dist. 1.c.quem pœnitet.

b *¶Super terram.*] 34. q.1.quodcunque. Ber.

c *¶Non contemptus religionis.*]Hæc verba habes 3. de consecra. dist. 4.baptismi vicem.

d *¶Mortuos.*] puta in hæresi.24.q. 2. sane profertur.Not. quòd si agatur cōtra personam vel de persona tantum,post mortem quæri non debet,quia crimina morte extinguntur.23.diſt.quorūdam. C. si reus vel ac. mor.fue. l. 1. & 2. nisi in hæresi: vt c.sane. & hic. vbi vero agitur propter bona , vel contra personam & bona, post mortem agi potest.C.si pēd. app.mors interue.l. quāuis. & sic post mortem agitur de matrimonio propter bona. 3. qui fil. sint legiti. causam quæ.

e *¶Rigorem.*]45.diſt.disciplina.&c.sunt namq; & 3.de pur.cano. inter.

f *¶ Cæteris indulgemus.*]id est indultum est ſe oſtendimus : quia cū eos absoluere possent vnos iure cōmuni,ita etiā absoluere possunt post mortem ex causa præmissa,id est, si de ipsorū pœnitentia per euidentia signa constiterit.

† Vide Burchardum li. 9. decretorū cap.8.& Eymericum in Directorio inquisitorū par.3.nu. 18.

¶ Glo.seq.arg.& remittit.dupliciter quærit,& soluit.

g *¶ Forma seruetur.*] sed forma nō potest seruari ex toto:quia hic nō potest amodo iurare,& tamen absoluitur. & sic est arg.quòd sacramentum non est de substantia absolutionis:vt dixi. 3.eod.cum desideres. in fin. Sed nunquid hæredes compellendi sunt ad iurandum antequam absoluatur?Satis credo quòd possent compelli:sed si nollent,propter ea non differretur absolutio,sed postea indistincte compelluntur satisfacere iniuriam passo,vel alias facere quod ille viuus debuit & voluit:Sed nunquid exhumabitur corpus , si sepultū fuit in cœmeterio ecclesiæ?Non credo quòd debeat exhumari: si alibi sepultum fuerit, tunc debet exhumari,& absolui quo ad ecclesiam,cum iā sit quo ad Deum absolutus.arg. 11. q.3.tunc vera. & postea in cœmeterio sepeliri.

† Vtrisla-mēn.

† Vuratisla-mēn.

† Vuaratisla mēn.

† Vestratisſlauicſi.

h *¶ Hæredes quoque.*]Hic habes expresse, quòd hæredes tenentur ex delicto defuncti,licet ad eos nihil peruenerit.3. de rap. in litteris. & 3.de sepul.c.vlt.vbi de hoc.quia cum ille pœnituerit & cōritus fuerit,quantum in se fuit,satisfecit,& per eūm non stetit,vnde hæredes ad quos bona peruenerunt ipsius,cōpellēdi sunt satisfacere pro ipso: & sic intellige illud c.3.de sepul.c.vlt.3. de rap. in litteris.

NVper.]In prima parte ponitur consultatio:in secunda respōsio: ibi,*Nos.*Et vtraque potest subdiuidi, vt patet in textu. Abbas.

CASVS. Duæ quæstiones proponuntur hic: Prima talis est , Laici aliquando detinent clericos in custodia publica vel priuata, vel etiā detrudunt illos in vincula sine corporis læsione:quæritur an isti laici sint excommunicati.Secunda quæst.est talis:Aliqui scienter communicant excommunicatis nominatim:quæritur,vtrum isti participantes possint absolui ab excommunicatione à simplici sacerdote,vel ab episcopo,vel archiepiscopo?Ad primam quæstionem respondet Papa,quòd non credit laicos illos pœnam excommunicationis euadere,quamuis nulla corporalis læsio fuerit subsecuta. citra quam violētia sæpus circa clericos perpetratur.In secunda quæstione distinguitur , vtrum ille qui nominatim excommunicatis scienter communicat,in crimine communicet criminoso , eis consilium impendendo, auxilium vel fauorem:aut aliàs in oratione vel osculo,aut ōrādo aut comedendo : In primo casu cum talis communicet crimini, & participet criminoso, & sic ratione criminis in eum videatur delinquere q̃ damnauit,ab excommunicatore vel eius superiore debet absolui : cui facientes & consentientes par pœna constringat:In secundo vero casu à suo episcopo vel simplici sacerdote potest absolui:quamuis. n. tunc sit ligatus sententia canonis & non iudicis , tamen quia conditor canonis eius absolutionē sibi non retinuit,aliis in dulsisse videtur.Ille vero qui participat crimini & criminoso, cum iuramento debet absolui: qui vero iuxta ſecundū modum participat, sine iuramento potest absolui.In fine dicit , quòd si difficile sit ex aliqua iusta causa,quòd ad ipsum excommunicatorem ab soluendus possit accedere,concedit Papa vt prę ſsita cautione secundū formam ecclesiæ , quòd suo excommunicatori parebit , à suo absoluat episcopo vel proprio sacerdote. Nota primum casum , quòd aliquis est excommunicatus , licet nullam læsionem clericis intulerit detrudēdo ipsos in vincula,vt sæpe faciunt iudices seculares.Item sententia excōmunicationis per ſolā participationem criminis transit ad illum , in quem lata non fuit. Iō consentiens dicitur qui minatim ex consilium , auxilium & fauorem præstat alicui in crimine,& eadem sē tentia cum illo ligatur : quia facientes & consētientes par pœna cōstringit. Item vbi conditor canonis absolutionem sibi specialiter non retinuit, aliis intelligitur indulsisse. Item nota hic formam absolutionis maioris excommunicationis & minoris.Item vltimo nota,quòd excommunicatus ex iusta causa potest absolui ab alio quam à suo excommunicatore. sed hoc est propter periculum animæ.

†Cap 3.eod. tit in 3.comp pilatione pars ſsupra d̄ bigamis. & super. de limitatione huius cap.vi de Abbatem eod.tit.& de cōsuetudine. infra eod.tit.& de intellectu vi c.ſi concubi næ.infra eo.

i *¶ Corporalis læsio.*]Hic ſola violentia attenditur.ſi.j. eo. contingit. nec refert an aliquis in compedibus an parietibus teneatur.ff.ex qui. cau.ma.ſsuccurritur. in fi.

k *¶ Consilium impendendo.*]quod aliter non erat facturus.arg.ff. de his qui not.infa.l.1.in fi.& 3.de homi.ſicut.§. qui vero. non refert enim an de bono malum,vel de malo b deteriorem fecerit. ff. de ſseruo cor.l.1.§.qui igitur.aliàs non tenetur quis de consilio,nisi ille aliter non fuisset facturus.ff.mand.ſi remunerandi.§.ſi tibi.in fi. vel nisi sit fraudulentum.ff. de reg.iur.consilii.Lauren.

b Quid sibi velit hoc loco glossa vide Ioannē An.

l *¶ Comedendo.*]Tunc in istis casibus non communicat illi in crimi- hic. adde ene,ſsed extra:vnde propter hoc non est ligatus eadem ſsententia cum illo:quare ſsi contra ipſsum in accusationem prosiliret,excipere potest contra illum:nec habebit locum replicatio communionis.3.de excep.à nobis.

† Dictio , p; deest in aliquotiribus exēplaribꝰ.

† Vide B.Thomam in quæstionibus additis ad j. par.q.23.art. 2.

† Aliàs ita : an is,qui no cōsentiens scienter cō municat, in crimine cōmunicet criminoso.

m *¶ Communicet crimini.*] Pone casum per illam decre. 3. eod. ſsignificauit.vel per illam j.eod.ſsi concubinæ.

¶ Glo.seq.prin. reci.per q. an cōmunicans in crimine damnato ligetur ſsententia canonis vel hominis. Secundo quærit , opi. ponit, & ſsol.

¶ Finis

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Tunc erit absolutio.*]Colligitur hic, quòd si ego excommunico parochianum meum propter crimen,& parochianus alterius ei communicat fauorē impartiendo in delicto suo,in me vt delinquere, & eadem sententia ligatur,& nō sententia canonis : quia tunc à suo episcopo vel etiam proprio sacerdote absolueretur,vt j. sequitur. & sic itte propter delictū ligatur sententia mea, & à me debet absolui, & cum iuramento: vt j. dicit.& est si.3.eo.à nobis 1. vbi large appellatur subditus ratione delicti. Sed quæri potest cum excommunicationis sententia extendatur ad alienum parochianū, quare non extendatur similiter indulgētia vel remissio,vt 3. de pœnit. & remiss. quod autem? Vin dixit quòd vtrobique animæ consulitur: &ideo in indulgētiis illud obtinet, vt diutius affligatur quis pro peccatis: & similiter in excōcatione,vt diutius affligat:nec excōicatio est mortalis,sed medicinalis.2.q.1.multi,& 23.q.3. corripiāt.Vel dic aliā rationē : indulgentia nō trāsit ad alienūparochianū:q a epſs in eū nullā habet iurisdictionē:vñ sua indulgētia vel remissio nō pōt illū absoluere.qa ipsū nō ligauit:quia qui non potest ligare, non potest absoluere: & ecō uerso.21.dist. inferior. & 9.q.2.c.1.& 3. de pœ. & re. omnis vtriusque. sed in sententia excommunicationis secus est : qa ille propter delictum siue ratione delicti efficitur de foro excommunicantis.3.de fo.comp.ca. vlt.vnde propter hoc potest illum ligare & absoluere : & ille incidit propter delictum in suam sententiam , & sic ligatus est ab eo , vnde ab eo debet absolui:& quod prouisum fuit ad pœnam trahi non debet ad gratiam.3.de tralla:inter corporalia.Sed etiam mirum vī,qualiter sententia excommunicationis liget illos,de quibus non fuit dictum vel cogitatum , & res iudicata solum illis nocet , contra quos iudicatur.3.de fi.instr.inter dilectos.& c.pe. & ff.de exce.rei.iud. cū quæritur.& l.rei iudic.nec ex posttacto potest augeri obligatio.ff.de dam.infe.damni.5. is qui ?.& ex quo post sententiā aliquid accidit, noua interpellatione opus est.ff. de iudi. non potest.Item incōueniēs est,quod aliquis excommunicetur,qui non est admonitus nec citat'. j.eo.sacro. Item secundum hoc talis sententia non differt à canone latæ sententiæ,cum tamen hæc sententia non sit generalis:sed tantum vnam personam comprehendit.Io.dixit b quòd hæc distinctio , quæ fit hic in litera,habet locum in eo casu,cum sub hac forma fit excōmunicatio;excommunico te cum omnibus communicantibus tibi,& tunc distinguatur ibi qualiter ei communicet:vt j.eo. c. proxi. ad fi. & sic non obstant præmissa:sed hoc non credo,immo credo illum esse excommunicatum eadem sentētia, ex eo quòd in crimine inuoluitur:quia incidit in factum quasi damnatum,& sententia transit ad eum per talem participationem.j.eod.si cōcubinæ.& est si.de immu. ec.aduersus.vbi succedit in vitium,& hic accedit ad crimen:ergo ea dem lepra qua ille punitur, & iste etiam accedens teneri debet. arg. 1.q.1.cito turpem,sicut per participationem solam in locutione contrahitur excommunicatio minor , ita per communionem in crimine c contrahitur maior excommunicatio:quia tunc plus delinquit, vnde non est necesse vt noua contra tales sententia procedat , qui alieno facinori suam communionem commiscent.24.q.1.c.1.2.& 3.

a Vide ā primi quia cū ca.super vlt. gl.Ioan. An.

b Et etiā Gof. hic.

c Adde quis dicatur cum alio commu nicare.nō in litem apud Labeonem. §. sequēter. ff.de inur.

b ¶ *Facientem & consentientem.*] Hæc est probatio,quòd eadē sententia inuoluatur.sic j.eo.quantæ.17.q.3.omnes.& 3.de offi.dele.c.1.

d Arg. cōtra 3. de voto.ex multa. vbi ius commu ne non exquirit aliqs nisi ei speria liter delegetur,secundū Lau. & Io. An.

c ¶ *Non retinuit.*]Similiter prætor magistratibus quædā committit. f.cautionem , & in possessionem ex primo decreto mittere ex causa damni infecti.ff.de dam.infe.dies cautioni: sed missionem ex secundo decreto sibi reseruauit.ff.de iurisd.om.iud.inhibere d. Et est hic ar. epiſcopos posse dispensare, vbi specialiter dispensatio non est inhibita.arg.3.de spō.ci apud.& 16.q.1.sunt nonnulli. & concessum vī qđ non est prohibitum.ff.ex quib.cau.ma.l.necnon.§.quod eis.Lau.

d ¶ *Iusta causa.*]Sic j.eod.sacro.&fim.3.tit.proxim.c.vlt.

e ¶ *Excommunicatoris mandato.*]fic.3.eo. decætero.& j.eo.quāuis.

f ¶ *Sacerdote.*]Sic ergo simples sacerdos potest absoluere.26.q. 6. c. vlt.sic & ligare.2.q.1.nemo. Ber.

Vod.]Tria sunt dicta:Secundum: ibi , *Nullus autem.*Tertium: ibi , *Illi autem.*

est excommunicandus maiori : nisi ille sit excōicatus cū participibus suis : quia tunc esset excommunicatus maiori.

CAP. XXX.

QVod † in dubiis:& infra.

¶ Respondemus, quòd excommunicato,licet quod stet mādato ecclesiæ iuramento firmauerit,communicari non debet, donec g per ecclesiam fuerit absolutus.Alioquin post iuramentum nō esset absolutio necessaria. Nullus autem scienter nominatim excōmunicato communicare tenetur nisi quædam personæ,quæ, per illud Gregorij † Papæ capitulum, Quoniam multos h . specialiter excusantur.¶ Illi autem,qui nominatim excommunicatis præsumptuose participant,præter personas à dicto canone annotatas:nisi ab eorū participatione i commoniti k forte destiterint,excommunicationis vinculo sunt innodandi l : secus autem si scienter ei communicāt, qui cum participibus m suis est vinculo excommunicationis sententia liter innodatus:tūc enim & ipsi sē tētiam excōicationis incurrunt n .

¶ Idem doctoribus decretorum Bonoñ.

¶ *Excōicato cōicari tenētur,qui prius erant ei obligati ad obsequium familiare:alij vero non tenēturde necessitate,licet interdū possint necessitate vrgente.*

CASVS. Aliquis erat excommunicatus, iurauit stare mandatis ecclesiæ:quæritur,an sit ei cōmunicandum antequam fuerit absolutus?Respondet Papa , quòd non est ei communicandum , donec per ecclesiam fuerit absolutus; aliogn post iuramentum nō esset absolutio necessaria. Secundo quæritur, vtrū aliquis scienter tenetur communicare nominatim excōmunicatis? Respondet Papa, quòd nul lus tenetur participare excommunicatis,nisi q dam personæ quæ per illud capitulum, quoniā multos.specialiter excusantur.c.illud est.11.q.3. quoniam multos.Tertio quæritur, quæ pœna imponi debeat illis , qui participant nominatim excommunicatis.Respōdet Papa,quod illi qui nominatim excommunicatis scienter siue præsumptuose participant, præter personas in dicto canone annotatas , sunt excommunicationis vinculo innodandi,nisi cōmoniti ab earum participatione destiterint.Secus autem est de illis , qui scienter communicant ei,qui cū participibus suis est excommunicatus : tunc enim ipsi sententiam excommunicationis incurrūt. Nota quòd nullus tenetur communicare excommunicato , qui iurauit stare mandato ecclesiæ , nisi prius per ecclesiam fuerit absolutus. Item qui sciēter participat excōicatis,nisi commonitus destiterit,est excōicādus. Item cū excōicato cum participibus suis cōicans , ipso iure est excommunicatus.

¶ *Glossa sequens alleg.duas concor. & obiicit.*

g ¶ *Donec per ecclesiam.*]si.3.eod.cum desideres.& c.à nobis. nec etiam per Prælatum suum debet ei communicari,vt ibi : quia quod aliis prohibet,ipse facere non deber, vt ibi notatur. Item permittitur aliqui tangere sacra,cui non permittitur ingredi ad ipsa : & sic contra illud quod dicitur 5.di.ad eius vero.& contra id 95.dist.illud. vbi dicitur:Quibus reliqua sacramenta negantur,quomodo vnum genus sacramenti conceditur:quasi diceret, non.

h ¶ *Quoniam multos.*] hoc habes.11.q.3.quoniā multos.& j.c.prox.

i ¶ *Participatione.*]quia hic non distinguitur,au in crimine,an in aliis cōicent eis:videbatur quibusdam , quòd si in crimine cōicent incidant solummodo in minorem excommunicationem: quod non est verum , vt patet. 3. eo. c. proxi.cum talis absoluatur cum iuratoria cautione,vt ibi dicitur.

k ¶ *Commoniti.*]Iudex non debet excōicare participantes cum excōicatis ab ipso,nisi canonica monitione præmissa:aliàs excommunicatio nō tenet,vt in decre.noua.j.eod.statuimus.ita habetis tertiū casū in quo excōicatio non tenet citra aliquam appellationem c.

l ¶ *Innodandi.*]Qui.n.ꝑsūptuose participat excōicato, excōicād' est maiori excōicatione,vt hic dicit.& 11.q.2. qui cōicauerit. & est hic notabile,quia & ipse claues eccīæ cōtēnit, quare puniri debet ar. 3.de pœ.c.vlt.& 3.d' excef.præla.c.vlt.vbi de hoc in notula magna.

m ¶ *Participibus.*] scilicet in crimine.

n ¶ *Incurrunt.*]Eandem.si.quā & principales.11.q.3.excellentissimus. & hi nominatim dicūt excōicati.ff.de li.& posth.nominatim.& ff. si cert.pet.certū.sic etiā excōicāt Christiani , ne participēt Iudæis etiā extra crimē.3.de vsu. post miserabilē. & c. quāto. Tū hoc intellexit Ioā.vbi participant in crimine : in quo casu intellexit 3. c. ꝓxi. aliàs nō essēt excōcati,sed post admonitionem excōicarēt: vt hic dr. Sed quid si alterius parochianus participat tali post talem sententiam, nunqd erit excōicatus maiori excōicatione?Dic vt 3.c.proxi.Si participat in crimine , sic aliter non est excommunicatus nisi minori : vt hic patet.

† Cap. 9 eo. tit.in 3 compilatione.. pars ſepra d pœnis. c. qđ in dubiis.pœter doctores hic vide B. Thomam in quæstio.ibi' additis ad 3. par.q.13.art. 1.

† Hoctribuit Gregorio septimo pāuor mia lib.5 tit. de licita & illicita excommunicatiōe, cap. 2. siue 125 &Gratianus 11.c.3.c. quoniā multos.

a Posuit glossator antiquam glossam,non aduertens , qꝺ littera erat sublata propter quā po nebatur nā in antiqua cōpilatione dicebat ita: Respondetur, vt auctoritate nostra, per episcopum, &c. quæ cū sint ablata dicendum quod facit episcopus suo iure vt recte admonet hic Ioan.And.

† Cap.7. eo. tit.in 3. compilat. vix poteris hanc decretalem intelligere, nisi integrā videas.

† Naulum est, pretium quod soluitur nautis pro vectura.

DE *monialibus.*] Moniales excommunicatas pro iniectione manuum absoluit epſs.hoc dicit.vel aliter & sic, vt in rubro. Primo ponitur consultatio.Secundo,respōsio:ibi,*Super hoc.* Abbas.

CASVS. Dicitur hic , qꝺ si moniales se adinuicem percusserint , vel conuersos suos,vel cōuersas aut etiam clericos, ab episcopo loci possunt absolui. Not. quòd moniales pro violenta manuum iniectione in ecclesiasticam personā excommunicatæ,ab episcopo loci debent absolui.

¶ *Glo.seq.recitetur per duas quæstiones,scilicet quæ sit ratio,quare , abbatissa non absoluit, & quid de exemptis. finis quærit,& soluit.*

a ¶ *Per episcopum.*]Impedit enim sexus muliebris , ne abbatissa possit absoluere moniales , sicut hic patet , nec confessionem earum audire, nec eas benedicere , vel Euangelium legere , qa sexui fœmineo claues ecclesiæ commissæ non fuerunt.3.tit.prox.noua. & arg. 3. de ma. & obe. dilecta.vbi de hoc. Sed episcopus illas absoluit auctoritate Papę sibi per hanc decre.indulta , tāquam delegatus a ad hoc:& sic absoluat omnes tam exemptas quàm non exemptas.& est sim. 3.de hære.ad abolēdam. in fi.3.de of.ord.irrefragabili. §. ceterum. & eo iure quo absoluit alias mulieres.3.eo.mulieres. Sed quid si monasteria essent in diuersis episcopatibus,& vna monacha percutiat monachū vel monacham,vel conuersum vel clericum alterī' episcopatus : Conueniat vterque episcopus , vel alter deleget alteri vicē suam.3. c.proxi.Ber.

SI *vere.*] Si locanti operam personalem soluisti pretium,vel eius partem,& postea fuit ex communicatus , vel etiā prius , sed ignorabas : si ad satisfaciendum non potest induci , in opera sic locata tibi poteris cōmunicare.hoc dicit.Et primo ponit permissionem;quam secundo probat tribus rationibus. Prima : ibi , *Cum enim.* Secunda:ibi,*Est autem.*Tertia:ibi,*Præterea.*Abbas.

CASVS Quidam Cruce signati conuenerant , cum Venetis , vt ipsi Veneti ducerent eos nauigio suo vsque in terram Saracenorum pro certa mercede:maiore parte nauli recepta,Veneti fuerunt excōmunicati:isti Crucesignati dubitabant,vtrum deberent transire in nauibus illorum,cum illi essent excōmunicati: quæsitum fuit à Papa quid facere deberent,cum illi Veneti nollent eis restituere mercedē receptā: Respondet Papa Cruce signatis,quòd si Veneti noluerint absolui, nec satisfacere sibi de mercede,permittit illis, vt cum ipsis trāseant vsque in terram Saracenorum , secundum quòd cum ipsis conuenerunt,vel etiam conuenerint,cōmunicantes illis cum dolore cordis , & sub spe veniæ:quia cum maiorem partem mercedis receperint , nec eam velint restituere,nec possint ad hoc compelli , ne lucrum de sua malitia reportarent,& isti damnum,& ab excōmunicatis possit peti & recipi quod debetur,& in iure cautur,qꝺ si quis transierit per terram hæreticorum aut excōicatorū, necessaria emere poterit ab eisdem:præterea si paterfamilias domus excōmunicatus sit, eius familia excusatur à participatione ipsius,& dux Venetorum tāquam dominus nauiū sit excōicatus,ipsius excommunicatio istos non contingeт tāquā familiā ipsius dñi,dum in nauibus eius fuerint,& excusabiles erūt apud Deū, si in illis communicauerint ipsis,in quibus eorum communionem nō poterunt euitare. Not. quòd ab excōmunicatis potest exigi & recipi quod debent.Item tempore necessitatis possunt necessaria emi ab excommunicatis & hæreticis. Item familia potest participare domino

sine pœna excommunicationis.

¶ *Glo.seq.signat contrarium, & soluit.*

b ¶ *Sub spe veniæ.*]arg.cōtra quia sub spe veniæ nemo peccare debet. 3.de cle.excom.mi.illud.& de consē.dist.4.quando quis.sed tamen hic non credo eos ex hoc peccare,cum Papa hoc permittat , & ne ipsi ex suo dolo commodum habeant : sed hoc ideo dicit:quia bonarum mētium est , ibi culpam timere , vbi etiam culpa non est 3. de obser. ieiu. consilium.§.2. 5. dist. ad eius.arg.bonum ad hoc. 3.de pur.ca.c.1.Ber.

c ¶ *Reportare.*] Quod esse non debet.16.q.1.legi.& 3.de reser.ex tenore. nec ipsi debent ridere de fletibus aliorum.3. de priui.petitis.quia nemo de improbitate sua consequitur actionem.ff. de fur. itaque fullo. §. 1. versi.sed nemo.nec stulti debent esse melioris cōditionis, quàm periti. ff. qđ vi aut clā.Seruius.& quia delinquunt, nō debet esse eorum conditio melior.ff.de do. inter vi. & vxo.l.3.§.1.

d ¶ *Exigi.*] 3.de excep. cum inter.& 3. de hære. excommunicamus.§.credentes. conuenire tamē alios aut reconuenire non possunt,sed excipere bene:vt in prox. concor.appellare , & prosequi appellationem.3. de excep.c.vlti.

e ¶ *Necessaria emere.*] Hic habes duos casus in quibus excommunicatis licite participatur : alij notantur 3.eod.cum desideres.

¶ *Glo.seq. arg. & illud determinat,& cōtra id signat contrarium.*

f ¶ *In excommunicatorum.*]arg.est hic quòd si † socius meus b incidit in excōmunicationem,non statim teneor ipsum deserere , nec ipse tenetur statim diuidere societatem: hoc intellige si sine 131. magno damno hoc fieri non possit arg.11. q.3.ancessor.23.q.4.c.1.41.dist.

† Argu. ad hoc in l. si sanctimus. C. de pœ. in l.si q.s. §.legis. C.de inof. testa.

† poteritis.

† Cap. 8. eo. tit.in 3. cōpilat. Vide Bernardinum Diaz 1 prac. crim. cano. c.119.& cap.

b Non solū in domo,sed etiā in camera: dummodo nō simul cum illo iaceam vel comedā,secundum Inn. & Host. supra eod. nuper. nec secundā cos dicitur cōmunio vbi in domo aliqua est ex communicatus pro suis factis:& ego pro meis. Ioan.And.

vos damnum ex pœnitētia, ipsi vero præmium ex contumacia reportare c †: cum ad hoc debitū exoluendum ipsi vobis maneant obligati , & ab excōmunicatis exigi d possit & recipi , qđ debetur. ¶ Est autem cautum in iure,quòd si quis quam per terram hæreticorū , aut quorumlibet excōicatorū transierit , necessaria e emere ac recipere poterit ab eisdem.Præterea si pater familias domus excommunicationis sentētia fuerit innodatus,à participatione illius familia excusatur. ¶ Licet ergo dux Venetorum dominus nauium tamquā paterfamilias domus in excommunicatione perſistat; vos tamen tamquam ipsius familiā,dum in nauibus eius fueritis,ipsius excōmunicatio non cōtinget:& excusabiles eritis apud Deum, si in excōmunicatorum f nauibus existentes,cū dolore cordis,sub spe pœnitentiæ communicaueritis ipsis,in quibus eorum cōmunionem non potueritis † euitare g.

¶ Idem Londoñ. episcopo.

¶ *Prælatus potest,& debet clericum subiectum incorrigibilem incarcerare : & laici citra metum excommunicationis de Prælatorum licentia capere possunt clericos.& ad iudicium ducere.*

CAP. XXXV.

VT † famæ tuæ:& infra. ¶ Sane consuluisti nos,vtrum clerici grauiter excedentes , qui tute non possunt monasteriis ad agendam pœnitentiam deputari, quoniam cum non pœniteant de commissis opportunitate fugiēdi capta quisquis.12.dist.illa.& 8.dist.qui contra mores.arg.contra. 3. de maio. & obe.illud.& 34.q.1.omnes qui.

g ¶ *Non potueritis euitare.*]Supple cōmodē:quia illud dicimur posse,quod sine incommodo possumus.ff.de verb.sig.nepos.in fi.ff.de cōdi.instī.filius qui.in fi.22.q.1.faciat homo. Ber.

VT *famæ.*]Ponit duo dicta quæ patēt, secundūtibi, *Laici.* Abbas.

CASVS. Clerici aliquādo grauiter excedūt,nec possunt ad agēdam pœnitentiā in monasteriis deputari , sed opportunitate captata inde aufugiunt , & prioribus sceleribus se immiscent : vnde quæsiuit Londoneñ.eps,vtrum possint ab episcopo vel ab aliis prælatis arctæ custodiæ mancipari:Respondet Papa , quòd cum Prælati excessus teneantur corrigere clericorum,& publicæ vtilitatis interſit , ne crimina remaneant impunita, & illi clerici fiant deteriores , debent illos sub arcta custodia detinere, postquam fuerint de crimine condemnati.Secundo quæritur,vtrum laici incidant in excommunicationem,si clericos in magnis sceleribus comprehendant, cum eos ad iudices trahere non possint,nisi manus in eos iniecerint violentas?Respōdet Papa,quòd laici citra excommunicationē possunt capere clericos,& ad iudicium trahere,si oporteat etiam violenter, dum tamē id de mandato suorum faciant Prælatorum:cum hoc non ipsi, sed illi quorum auctoritate hoc faciunt , facere videantur, & non amplius latrorum violentia se extendat,quàm exigat defensio clericorū. Not. quòd Prælati excessus subditorum corrigere debent. Item ad publicam vtilitatem pertinet ne crimina remaneant impunita.Item clerici de criminibus condemnati qui nolunt corrigi , possunt incarcerari. Item laici de mandato Prælatorum possunt capere clericos,& ad iu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicium trahere illos cum moderamine inculpatæ tutelæ. Item is facere intelligitur cuius auctoritate fit.

a ¶ *Carcerem.*]id est,ipsum clausſtrum,quod eis est carcer,

b ¶ *Mancipari.*]sine pœna excommunicationis.

c ¶ *Corrigere.*]5.de of.ord.c.1.& 3.de ac. qualiter & quãdo 2. ne sanguis eorum de suis manibus requiratur. 3. de off.or. irrefragabili. vbi de hoc,& 3.de sta.mo.ea quæ.& c.cum ad monasterium. ad fi.

d ¶ *Impunita.*] Ad publicam vtilitatem respicit, vt crimina puniãtur: vt ff.ad l.Aquil.ita vulneratus.1.respon.in fi. & ff. de sol.Stichũ.6. tametsi. & ff.de iudi.fi longius.6.

a Agit filius longe absẽs fine patris assensu: ne dũ expectatur pater remaneat maleficium impunitũ. Io. An.

1. a & ff. de fideiuss. fi à reo. 6. illud quod. & C. de pœn. fi operis. ne ad maleficia quisquã profiliat:vt l.fi operis.& 23.q.4.est iniusta.ff. de pœ. l. capitalium.6.famosos.

e ¶ *Incorrigibiles.*] Hi deponi possunt, & tradi curiæ seculari, 3. de iud. cum non ab homine. 17. dist. nec licuit. sed non ad sanguinis effusionem. & sic intelligitur 3. de iudi.at si clerici.

† Quid decapiente clericum suum debitorem suspectum à fuga , not Bart. in l. si quis in seruitute.ff. & fustis.

f ¶ *Trahere possunt.*] Sic C. de his qui ad ecclesiam confu.l. 3. vbi seruus absque sacrilegio ab ecclesia extrahitur.

g ¶ *Glos.seq.arg. contra: signat contrarium , & soluit.*

g ¶ *Violenter.*]Arg.contra. 3. eod. vniuersitatis. Hoc intelligendum est de incorrigibili,illud de eo qui corrigitur & verberatur à laico de mandato abbatis : quod non licet,vt ibi dicitur,& ita non se tangunt.

† Episcopo. legitur in recentioribus, in antiquis rectius est at chiepiscopo vide Vasæũ in annalibus Hispaniæ c. 20.

¶ *Gloss. seq. obiicit, & soluit.*

h ¶ *De mandato.*]& nonne sufficit generale mandatum,quod cõtinetur.23.q.5.c.principes seculi?Sol. spe ciale mandatum hic expectandũ est:Quandiu enim non est notum ipsos esse incorrigibiles, & traditos curiæ seculari b , non licet sine mandato Prælatorum,quia adhuc sub regula clericali tenentur etiam depositi.81.dist.dictum. vel nisi se intelligendũ misceant enormitatibus. 3. eo. cum non ab homine, & c. perpendi-

b Et sic est quod no. Io mus.

in præalle.c. principes. secundũ Host. qui & hic dicit, quòd ea sus ibi nota ti potius sũt casus, quib' invocat ecclesia brachium seculare , quàm quib' iudex seculari po testatem habeat in cleri

¶ *Quorum auctoritate.*]Qui enim per alium facit , per se ipsum facere intelligitur.supra.co.mulieres.ff.de admi.tut. ita tamen. §. gesse. B.

k ¶ *Non amplius.*] quia cum moderamine inculpatæ tutelæ : aliàs si excederent modum,tenerentur.ar.3.de resti.spo.olim.in fi.vbi de hoc. Sim.ff.ad leg.Aquil.si ex plagis.6.tabernarius. & ita patet , q clericus depositus adhuc gaudet priuilegio clericali.

cum sus cus aliquem offendat,corpus suum supponit sponte xxx. seu pluribus aut paucioribus fustium percussionibus:clerici eandem consuetudinẽ obseruabant,si clericus alium clericum offendebat, aut etiam laicũ, in satisfactione iniuriæ:quæfuit Brachareñ.archiepiscopus,vtrum hucusmodi percussores clericorum incidant in excommunicationem ? Respondet Papa,quòd huiusmodi manus iniectio, & si non violenta, iniuriosa tamen videtur , cum ille canon non tam in fauorem clerici ordinati,quàm in fauorẽ ordinis clericalis fuerit promulgat[a]. & ideo mãdat Papa,vt illud decætero prohibeat attẽtari:vnde sequitur,q tales sunt excõicati:Si quis clericus post huiusmodi prohibitionẽ ſpõte se subiecerit,excõicatur,ita tñ q clericus satisfaciat iniuriã passo,sine iniuria ordinis clericalis.No.q in iniectione manuũ non solũ violentia attenditur,sed etiã temeritas & iniuria. Itẽ iuri publico nemo põt renuntiare.quale est istud q clericus spõte se subiiciat percussionibus, cum id respiciat iniuriam totius ordinis clericalis. Item volenti & scienti ac patienti fit iniuria,si in eo lædatur ius alterius.

¶ *Glo.sq.alleg.duas concor.obiicit,& soluit.Secundo quærit,& alleg.pro,& contra:Tertio quærit,& soluit.*

l ¶ *Iniuriosa.*]Quandoque fit iniuria siue violentia ,& tunc incidit in canonem.3.eo. nuper.1.respon.& c.vniuersitatis. Sed quare hic dicitur iniuriosa,cum volenti non fiat iniuria.33.q.5.noluit.& ff.de iniur.l.1.§. vsque adeo.C.de transact.cum donationis.ff.de reg.iur.nemo videtur? Sed dic,q iniuria illa dicitur fieri ecclesiæ, quia ea quæ in nos delinquuntur , possumus remittere,sed non quantũ ad ecclesiam.23.q.4. si is qui.& supra. eo cum de fideres.& sic filius potest remittere iniuriam quãtum ad se,sed non quantum ad patrem.ff. de iniu. l. 1. §. vsque adeo. & quãtum tangit commodum nostrum , & non quantum tangit commodum aliorum.ff. de pact. iurisgentium.§. si pacisc. 63. dist. Salonitanæ. Sed nunquid potest eps solus remittere iniuriã factam ecclesiæ sine capitulo? Videtur q sic:qa actio iniuriarum non est in bonis nostris ante litem contestatam. ff. de iniur. iniuriarium. ergo solus episcopus potest eam remittere.arg.3. de his quæ fiu. à prælа. sine consen.cap.cum Apostolica. cũ enim episcopus sit pater.95.dist.esto subiectus.& pater possit remittere iniuriam factam filio. ff. de iniu. l. sed si vnius.§.filiofamilias.ergo solus hoc facere potest.Sed non videtur, cũ episcop' sit procurator, & non dominus.12.q.1.c. vlti.& 3. de do.fraternitatem. quia conditionẽ ecclesiæ facere deteriorem non potest:vt ibi dicitur [c]. Sed quare excusatur qui ioco percutit clericum, licet inuitum. 3.eod.c.1. & non iste qui percutit volentem?Ratio est: quia iste temerarias manus iniicit.3.eo. vniuersitatis.sed ille non:& causa vlciscendi iniuriam suam hoc facere videtur.Item quia huius manus sæuit,licet non iniuriando.arg.14.q.6.fi res. sed non illius qui ioco.Io.

¶ *Glo.seq.primo tractat de psalmista,de bigamo.de coniugato,& de posito:Secundo quærit de excommunicato.arg.negatiue.ponit cpi.m*

¶ *Ordinati.*]in quouis ordine.21.dist.cleros. dũmodo nõ cõtrahat secundas nuptias.83.dist.quisquis.etiam si sit clericus coniugatus.arg. 3.de vita & hone.cle. clericus. & hoc intellige si vult deferre coronã, & gaudere priuilegio clericali : aliàs si non vult habere priuilegium clericale,potest deponere.3.de cleri.coniuga. Ioannes. vbi de hoc [d]. Item & clericus depositus habet hoc priuilegium,quandiu vult viuere sub regula clericali.81.dist.dictum.& c.proxi.ff.de decul. fin. Item nisi immiscuerit se enormitatibus.3. eo. cum non ab homine. & cap. perpendimus.vel vsque ad trinam admonitionem contempto habitu clericali.3.eo.in audientia.& 5.eo.contingit.Item quid de excommunicato depositi si verberetur : an incidit in canonem ? Videtur quòd non:quia nihil ad nos de his qui foris sunt. 2. q. 1. multi. qui iam est membrũ diaboli,& extra ecclesiam electus.11.q.3. omnis Christianus. & cap.seq. [e] & quia non posset alium excommunicare.24.q.1.audiuimus.eadem ratione non erit excommunicatus , qui clericum excommunicatum etiam depositum verberat:quod quidã concedũt. Vin.distinxit,an excommunicatio præcedat depositionem, & tũc adhuc retinet priuilegium clericale:si vero sequitur,& incorrigibilis fuerit eo tradito curiæ seculari,amittit priuilegium.3.de iud. cũ non ab homine.qui autẽ alium clericũ excõmunicatum verberat,videtur secũdum hoc excõicatus multo fortius,quàm qui verberat excõmunicatũ clericum ante depositionem,secundum quod distinguit.Vincen.

n ¶ *Fauorem ordinis.*]cui renuntiare non potest.3.de fo.compe.si diligenti. & c.significasti.Ber.

¶ *Glo.seq.obiicit,& soluit.*

o ¶ *Prohibeas attentari.*]Non videtur respõderi ad quæstionem quæ fuit , an huiusmodi percussores incidant in canonem. Sed dic quòd bene sunt excommunicati:quia iniuriosas & temerarias manus iniiciunt,& satis innuitur,dum dicit:tam in fauorem clerici, quam ordinis,&c.ex eo quod dicit,prouideo vt clericus sine iniuria clericali &c. cleri

præcedentis iniuriæ. hoc dicit , & est casus notabilis.

CAP. XXXVI.

COntingit † interdum, quòd clerici siquem offendant,& satisfacere velint offenso : secundũ morem patriæ,quem inter se laici obseruant,corpora sua sponte supponunt triginta seu pluribus aut paucioribus percussionibus fustiũ: & infra. ¶Nos autem fraternitati tuæ super hoc respondemus,quòd huiusmodi manus iniectio,& si nõ violenta,tamẽ iniuriosa [l] videtur: cum ille canon non tam in fauorẽ clerici ordinati [m], quàm in fauorem [n] ordinis clericalis fuerit promulgatus:ideo & volumus & mãdamus,vt id decẽtero prohibeas [o] attentari.Si quis autẽ clericus post prohibitionem huiusmodi,sponte se subiecerit , excommunicetur: Prouiso, vt clericus iniuriam passo fine iniuria clericali satisfaciat cõpetenter, quatenus inter eos pax valeat rationabiliter reformari.

† Cap. 10. eo ti.in 3. cõpilat. Et de materia rex tus & glossæ vide prælatis hic Henricũ Boich. adde Syluestrum verbo excõmunicatio 6. circa finẽ.

¶ Idem Lugdunẽsis.archiepiscopo.

¶ *Seruus excommunicatus pro iniectio ne manuum in clericum tenetur pro absolutione ire ad sedem Apostolicam : sed si ex hoc dominus,qui non fuit in culpa, graue damnum patiatur, vel seruus hoc faciat in eius fraudem,absolui potest ab episcopo,si læsio non fuit enormis.*

CAP. XXXVII.

RElatum † est nobis, quòd cũ aliqui serui propter iniectionem manuum in clericum violentam,in canonem incidunt sententiæ promulgatæ : allegantibus dominis eorundem,quòd carere mãcipiis suis nolunt, venire ad sedem Apostolicam absoluendi non curant : per occasionem huiusmodi eludentes ecclesiasticam disciplinam.¶ Quocirca mandamus,quatenus eos venire compellas ad sedem Apostolicam absoluendos:cũ plus sit Deo , quàm homini [a] deferendum:nisi fecerint hoc in fraudem,vt subtrahant se obsequio dominorum : aut ipsi domini propter hoc sine culpa [b] sua graue damnũ incurrant : tunc enim † in vtrolibet casu [c] poteris eos ex indulgẽtia nostræ prouisionis absoluere, cum nimis sint ab Apostolica sede remoti: sed in recompensationẽ [d] laboris,quem in itinere sustinuerẽt, alia eis satisfactio iniungatur: dum modo non sit tam grauis & enormis [e] excessus,vt propter vitandũ scandalum,& tollendum exemplũ huiusmodi serui ad seruum seruorum Dei venire debeãt absoluẽdi.

† Cap.11.eo. tit.in 3.compilat. pars.

† Dictio, enim, non est in vetustioribus codicib'.

¶ Idem Strigonẽsis. † archiepiscopo.

† In vaticanis vno aut altero excepto ita:Idem Nidrosiẽsis.archiepiscopo.

¶ *Excommunicatus propter participationem cum excommunicato , licet cum postea impugnet,ex hoc solo pro absoluto non est habendus.*

CAP. XXXVIII.

SAcris † est canonibus institutum:& infra. ¶ Licet is, qui voluntarius [f] excommunicatis illis communicauerat,qui cũ omnibus fautoribus & participibus suis excommunicationis sententia sunt astricti,ad cor rediens de mandato ecclesiæ excommunicatos , quos prius fouerat, expugnauerit † : nõ tamen priusquã absolutionis gratiam perceperit habendus est absolutus : nec si occumbat in huiusmodi bello , sunt [absolutiones † vel] oblationes recipiendæ pro eo, vel orationes Domino porrigendæ [g], nisi cum de ipsius viuentis pœnitentia per euidentia signa cõstiterit:& iuxta cuiusdam cõstitutionis [h] nostræ tenorẽ, defuncto etiam absolutionis beneficium impendatur.

Ca.12.eo. tit.in 3. compilat.pars.supra de sepul. c.factis.& de his quæ vi metusve cauſa fiunt.c.

¶ Idem Assuntinẽs. † episcopo.

¶ *Semel excommunicatus debet vitari semper vt excommunicatus:nisi legitime probet se fuisse absolutum.*

CAP. XXXIX.

SIcut † nobis:& infra. ¶ Fraternitati tuæ respondemus,quòd nisi excommunicati à te, super absolutione sua litteras nostras [i], vel illius,cui vices nostras in hac parte commisimus, reportauerint , aut alio [k] modo legitime de illorum absolutione tibi cõstiterit: tu ipsos pro excommunicatis vt prius habeas,& facias euitari.

¶ Idem Senonẽs. archiepiscopo.

¶ *Si excommunicatus ab episcopo ad metropolitanum appellat , ab eo absolui potest:metropolitanus tamen volens suo suffraganeo deferre, potest illum sibi remittere absoluendum: & tenetur etiam remittere , quando propter manifestum excessum fuit excommunicatus:& ante absolutionem non auditur volens probare se iniuste excommunicatũ fecus, si probare vult sententiam esse nullam.*

CAP. XL.

PEr † tuas litteras : & infra.

† expugnaret.

† Hæc duo verba: absolutiones vel desũt in omnibus Vatica nis & plerisque aliis.

† Aliàs ita Assiuuan epi scopo.

† Cap.13.eo. tit in 3.compilat. præter Henricũ Boich & alios hic, vide cap. is cui.§.fi de sen. excom li.6 adde Couarruuiã in c almamater desent.excõ. lib.6.par.1.§. 2.

Universidad de Navarra Biblioteca

bet ipsum absoluere, nisi episcopo duxerit deferendum: & ipsum ad eum remittere absoluendum: & subsequitur ibidem, quòd nec excommunicati sunt audiendi, nisi prius fuerint absoluti, nec sunt ad illos, à quibus appellauerant, remittendi. Secundo in contrarium pro episcopo allegat Papa concilium Sardicen. in quo dicitur, quòd ille qui ab episcopo est excõicatus, vicinos eps interpeller, & causa eius audiatur, & ps qui iuste vel iniuste excõicauit, patiẽter accipiat, vt negotiũ discutiatur, quousq; ipsius sententia approbetur vel emendetur: & ante finem causæ nullus eum communioni restituat. Papa vero his præmissis dicit distinguendum, vtrum quis proponat se post appellationẽ legitimam excõicatum fuisse, vel intolerabilem errorẽ in sententia fuisse expressum: in quibus casibus ad probationem eorum debet admitti, ét si absolutionem non petat: sed in aliis debet eui tari: quamuis tales Apostolica sedes absoluere consueuit ad cautelam: sed in aliis nõ debet audiri, nisi fuerit absolut⁹, ne sententiam contemnere videatur, & p hoc amplius ligarur: & in ea sibus istis intelligitur concilium Sardicen. q si absolutionis beneficiũ postulauerit, metropolitanus debet illũ absoluere, nisi suo duxerit suffraganeo deferendum: & si suffraganeus ipsum non absoluerit, metropolitanus cautione recepta, quòd suo debeat parere mãdato, ipsum absoluat, & causam audiat: & sic archiepiscopus recte processit: Sed si forte eps subditum suũ propter manifestum excessum excommunicasset, metropolitanus nõ debet ipsum absoluere, nisi episcopus requisitus malitiose ipsum absoluere noluisset. Not. hic duos casus, in quibus non tenet excommunicatio cũ de his constiterit, & ideo propter dubium interim auditur ad probationem eorum, scilicet quòd appellauerit ante excõmunicationẽ, vel error intolerabilis in sententia sit expressus, aliàs nõ est quis audiendus ante absolutionem. Item in dubio absoluitur quis ad cautelam. Item ligatur quis ex contẽptu, licet non sit excõmnicatus. Item negligentia suffraganei per metropolitanum suppleri debet.

a Nec suspẽsio ab officio vel ingressu ecclesiæ. infra eo. is cui. in fi. lib. 6. Io. And.

b ¶ *Videtur aliquibus.*] & male, quia & si non appellatur ad metropolitanum, tamen potest excõmunicatum absoluere, si eps ipsum absoluere nolit. ℣. de offi. ord. ad reprimendam. Ber.

¶ *Appellandi.*] vt per hoc ab excõicationis sententia releuetur, vt ℣. de app. ꝙstoralis. nec interdictũ: vt ℣. eo. tit. ad hæc qm̃ [a]. sed vt causam transferant ad superiorem, bene tenet appellatio. 3. q. 9. reuera. j

c *Cuiusdam epistolæ.*] quam habuisti olim in antiqua compilatione. ℣. de offi. ordi. quæsitum. cuius sententia & etiam verba pro maiori parte ponuntur hic, & incipiunt hic, quod si ante, &c.

d ¶ *Sunt audiendi.*] si agant. ℣. de hære. excõicamus. §. credentes. ℣. de excep. cũ inter. Queniri tñ bene põt. ℣. eo. & §. p̃li. credẽtes.

¶ *Glo. seq. ponit tres casus, quibus remittitur appellans.*

e ¶ *Remittendi.*] Remittitur quandoq; aliquis ad eum à quo appellauit, si malitiose appellauit. ℣. de appel. cum in ecclesia. & c. vt debitus. vel si non fuerit prosecutus appellationem in termino constituto: vt eo. tit. personas. Vel si appellans hoc petierit. ℣. de app. interposita. §. ille. aliàs obtinet quod hic dicitur. & C. de app. eos. & 1. q. 6. §. vlt.

¶ *Glo. seq. ponit ius antiquum & modernum, & distinguit.*

b Et in aliis qui not. infr. c. prætenti. li. 6. Ioan.

f ¶ *In Sardicen. autem concilio.*] 11. q. 3. si episcopus forte, quod inducitur hic contra decre. Alexandri. Vnde not. quòd secundum antiquos canones quilibet excommunicatus audiebatur, qui ante absolutionem volebat probare se iniuste excommunicatum. 11. q. 3. si episcopus forte. cuius tenor hic ponitur. Hodie vero non auditur nisi in duobus casibus [b]: si dicat sententiam latam post appellationem fuisse, vel si dicat intolerabilem errorem in ea fuisse expressum [c]: vt hic dicitur. Sic ergo distinguas, si aliquis conqueritur superiori de iniusta excommunicatione, aut appellauit ad eum, aut non: Si appellauit, primo præstabit cautionem, quòd stabit mandatis ecclesiæ, tunc est in optione ipsius superioris an velit eum absoluere: an remittere eum absoluendum ei à quo appellauit, vt hic sequitur in decre. alleg. Si vero non appellauit, sed per simplicem querelam adiuit ipsum, debet eum remittere ad inferiorem, vt ipsum absoluat: & si inferior ipsum absoluere nolit, archiepiscopus ipsum absoluat. ℣. de offi. ordi. ad reprimendam. si tamen periculum esset in mora propter hu-

c Adde quid ad defensionem necessariam auditur not. Bal. in l. de pupillo. §. seruo. ff. de no. operis nũ. tãgit Bar. in l. nõ solũ. §. fin. ff. de in iur.

iusmodi remissionem, ipsum statim absoluat. ℣. eo. sacr. ar. ad hoc ℣. tit. prox. c. vlt. Et si viderit sententiam excommunicationis ab episcopo latam esse iniustam euidenter, poterit archiepiscopus declarare subditũ irrationabiliter fuisse ligatum, licet non sit appellatum ad ipsum. ℣. de appe. sollicitudinem. similiter & econuerso, si viderit eam iustam, tenetur remittere ipsum absoluendum ad inferiorem, vt hic in fi. Io.

g ¶ *Nullus ante.*] Ego nec archiepiscopus arg. ℣. eo. cum desideres. & c. quod in dubiis. in principio.

h ¶ *Distinguendum.*] ad soluendam contrarietatem concilij & decret. Alexand.

¶ *Glos. seq. reci. per q. quis sit error intolerabilis. alleg contrarium. ponit opi. Vin. subdit quid si erratur in facto: quia causa propter quam excommunicatur, non est vera.*

i ¶ *Intolerabilem errorem.*] Error intolerabilis potest dici quodlibet peccatum, vt si excommunicet ideo quia non furatur: vel quia non ducit ei aliquam meretricem, vel quia non est inobediens suo Prælato, vel si præcipiat aliquod impossibile vel turpe, vt dictum est, talis sententia nulla est nec aliquã obligationẽ inducit de facto vel de iure. simi. ℣. de pact. c. vlt. arg. contra. ℣. de condi. appo. c. Vlti. in fi. Vin. hæc intelligit tantum de errore iuris: vnde in præmissis exemplis tenet excommunicatio [d], vt si dicat sic; excommunico illum, quia non adulteratur, quia non interfecit illum, tenet excommunicatio. Item intolerabilis potest dici error, si expresse pronuntiatur contra ius scriptum, vt si dicat; pronuntio excommunicationem valere, quia est lata post appellationem legitimam: & à tali sententia non est necesse appellare. 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua. ff. quæ senten. sine app. rescin. l. 1. §. 1. & idem est dicendum vbicunque ponitur iudicium retro nullum fuisse: nisi velit quis ad cautelam appellare. C. de procu. licet. & ℣. de procu. in præsentia. in fi. & ℣. de cri. fal. super eo. & ℣. de re iud. c. 1. secus est si errorem non exprimit in sententia, & tamen pronuntiaret cõtra ius: tenet quidem tunc sententia, nisi fuerit appellatione suspensa ℣. de re iudi. cum inter vos. & ff. eo. cum prolatis. sed si error est in facto, vt si hoc modo dicatur; excommunico te, quia expoliasti talem: licet manifeste sit falsum, tenet sententia: quia talis causa possibilis est, licet sit falsa, nec cõtinet errorem, & sententia siue iusta siue iniusta timenda est. 11. q. 3. c. 1. & 2. arg. contra quòd talis error facit eam nullam, sicut error calculi. ff. quæ sen. sine app. resc. l. 1. §. & talis error facit exhæredationem nullam. ff. de lib. & posth. l. si posthumus. §. vlti. & l. seq. sicut nec valet decretum de datione tutoris. vbi error facti est expressus. ff. de tut. & cura. l. tutor. & l. Seiæ. fic & obligatio per errorem facti non tenet. ff. si quis cau. sed & fi. §. vlt. & ff. de fideiusso. si quis. postquam. Io. Quid ergo dices? Credo quòd in sententia excommunicationis lata per errorem facti (vt dictum est) tutius sit dicere ꝙ teneat, & ꝙ absoluatur quo ad ecclesiam, vel saltem ad cautelam, quia quo ad Deum non est ligatus, nisi contemneret eam: vt ℣. sequitur. & 24. q. 3. notandum. in fine. ℣. de testi. veniens.

[a] Pro intelligentia huius glossæ præter Panormitanũ hic, vide Doctores in c. solet. de sentent. excõ. lib. 6.

† Aliàs, talẽ.

† In cõcilio Sardicen. sed habes. ca. 17. cuius verba hic referũtur vsque ad §. nos igitur.

† Aliàs deest verbum, debet.

† Cap. 2. tit. de rescr. in 3. compilatione. & de arti culo huius & cretalis vide quod sanci tũ est in Clement. volumus. de sentent. excommu.

b Vt hanc glossã apertius intelligas, lege & decretalem Alexandri, & cõsiliũ ipsum Sardicẽse: vnde & textus & glossa apertiora fient. vide etiã antiquã compilationem initio citatam.

k ¶ *In quibus casibus.*] duobus scilicet præmissis, cum dicitur, sententiam latam post appellationem legitimam; & cum dicitur, continere intolerabilem errorem, & in casibus istis intelligitur cap. cõcilij Sardicen. cuius tenor hic ponitur. sic ℣. de offi. dele. cum contingat. in casibus istis primo admittitur probatio, vt appareat an absolui debeat, an denuntiari non ligatus, vt ibi in cap. cum contingat.

l ¶ *In aliis.*] Sic intellige quod dicit, in aliis, scilicet, quia non auditur in aliis negotiis vel factis iudicialibus, vt actor tamquam excommunicatus, sed extra iudicium non debet vitari: vt ℣. eo. tit. solet. nisi in hoc vt probet errorem vel sententiam latam post appellationem legitimam. & in hoc concordat concilium Sardicen. & interpretatur Papa concilium vsque ibi, quòd si absolutionis beneficium humiliter postulauerit, & c. abinde vsque ibi, quòd si forsan. interpretatur decre. Alexandri. Et sic distinctio Innocentij concordat concilium Sardicen. & decretalem Alexandri, quæ videbatur contraria, sed non est: quia in diuersis casibus loquuntur: vt patet per interpretationem Innocentij.

Ad

a ¶ *Ad cautelam.*] Sic ℣. eod. venerabilis. & ℣. eo. cum desideres. §. secundæ. & ℣. de app. ad præsentiam. & ℣. de testib. veniens. non obstãte contradictione excõmunicatoris vel aduersarij: vt in prædicta decretali, solet. nisi diceretur excommunicatus pro manifesta offensa, in quo casu debet habere terminum octo dierum ad probandum manifestã offensam: vt in decretali prædicta, solet. Ber.

† Aliàs, talẽ.

b ¶ *Verum in aliis.*] Dixit Io. in aliis dubiis, scilicet habendus est pro excommunicato. ℣. eod. cum desideres. §. secundæ. Et tu dic, in aliis, scilicet excommunicationibus, cum quis dicit se excommunicatum iniuste, vel quocunque modo apparet ipsum esse excommunicatum maiori excõmunicatione: quia tunc non debet audiri vt actor, nisi gratiã, & c. vt ℣. vbi dicit, nec ex communicati sunt audiẽdi, &c. exceptis duobus prædictis casibus: & hoc dicit littera sequẽs: nec sententiam contemnere, &c. quia hoc ipso ligaretur ex contemptu: secus in eo qui petitur in seruum, qui pendẽte: causa auditur contra alios, sed cõtra illum qui dicit se dominum illius, non. ff. de lib. cau. ordina. Ber.

c ¶ *Contemnere videatur.*] Nota causam quare hic tenet sententia, licet iniusta. 24. q. 3. notãdum. in fin. & 6. q. 3. c. audi. §. cum ergo, alia etiam recitatur ℣. de appel. pastoralis. vbi de hac materia in notula, quæ incipit, hæc ratio. & ℣. de cleri. excom. mini. si celebrat. in fin.

d ¶ *Quòd si absolutionis.*] Hic [b] interpretatur decr. Alexandri, quæ intelligitur in eo casu, cum excõmunicatio præcessit appellationẽ, quã dicit iniustam; conciliũ in eo casu, quando excõmunicatio præcessit, vel quando intolerabilis error expressus est in sententia: & sic planum est. Quæ fuit ergo dubitatio illius diuersitatis? Altissiodorẽsis episcopus excommunicauit archipresbyterũ suum: archipresbyter corã archiepiscopo Senonẽsi. obtulit cautionẽ standi iuri, humiliter petens absolui: archiepũs deferẽs epo sæpe monuit ipsum, vt eũ absolueret: qđ cũ facere nollet, archiepũs ipsum absoluit, quẽ episcopus non habebat pro absoluto, dicens ꝙ eius absolutio nõ pertinebat ad archiepiscopum, pro quo videbatur facere decreta. Alexandri, pro episcopo concilium Sardicen. vnde archiepiscopus quæsuit à Papa quid iuris esset, & ipse respondet vt patet ex littera. & hic resume casum.

Si aliquando.] Primo ponit dictum: Secundo causam reddit: ibi, *Cum per ignorantiam.* Abb.

CASVS. Contingit aliquando quòd Papa excommunicat aliquos: postmodum eisdem litteras suas mittit cũ salutationis alloquio: quæritur an propter hoc sint absoluendi? Respondet Papa, quòd non propter hoc credatur excommunicationis sententiam relaxatam, cũ per ignorantiam, vel negligentiam, aut occupationem nimiam, vel per subreptionem huiusmodi litteræ impetrentur. Not. quòd ex certa sciẽtia debet absolutio impetrari, non per subreptionem.

¶ *Glo. seq. ponit duplicem causam quare non salutamus excõicatos: secũdo quærit, ar. pro, & ℣. ponit opi. & sol. tertio quærit, & solvit.*

e ¶ *Salutationis.*] Excommunicati enim salutandi non sunt. 11. q. 3. excommunicatos. 24. q. 1. omnis qui. ne per salutationem videatur eis aliquis consentire. arg. 63. dist. cum Hadrianus. vt facilius resipiscãt, cum viderint se contemni. ℣. de excep. pia. [lib. 6.] quia grauis pœna est inter homines esse, & eorum carere suffragio. C. de apost. hi qui. sed quãuis eos non debeamus salutare, possumus tamen eis loqui de his, quæ pertinent ad eorum salutem: & licet alia verba incidenter proponantur, non nocet. ℣. eo. tamen. & ca. cum voluntate 1. respon. & 11. q. 3. cum excommunicato. Sed pone quòd papa ex certa sciẽtia salutet excommunicatum, nunquid habebitur pro absoluto? arg. est quòd non, quia certa forma traditur, præter quam excommunicatus, non videtur absolutus. ℣. eo. cũ desideres. ad fi. & c. quod in dubiis. in prin. & c. sacris. arg. ad hoc C. de libera. causa. iubemus. & C. de proba. non epistolis.

propter hoc excommunicationis credatur sententia relaxata: Cum per ignorantiam, vel negligentiã, aut occupationem f nimiam, vel etiam per subreptionem g contingat huiusmodi litteras impetrari.

¶ Idem C. sancti Laurentij in Lucina presbytero Cardinali Aposto. sedis legato.

¶ *Excommunicatus à pluribus Prælatis ob plures causas, nõ est communioni restituendus, licet de vna causa velit satisfacere: & si impetratur absolutio tacitis aliis causis, non valet absolutio.*

CAP. XLII.

OFficij †: & infra. ¶ Postremo quæsiuisti, vtrum is, qui propter plures excessus à pluribus Prælatis ius in ipsum habentibus, excommunicationis h est vinculo innodatus, & vni Prælatorum de vno tantum satisfacere vult excessu, ab eo sit absoluẽdus, de quo satisfacere vult eidem: & † cum de alio non satisfecerit: alij absolutus valeat nuntiari: & infra. ¶ Super hoc articulo respondemus, quòd supprimenti veritatem, absolutio subrepta i non prodest: & veritatem intelligens, absolutionem huiusmodi exhibere k non debet.

† Cap. 15. eo. tit. in 3 compilat. pars huius in c. officij. supra de pœni. & remisso.

† Aliàs ita punctis hæc distinguunt: & cum de alio non satis per litteris. vbi de hoc fecerit alij: absolutus, &c.

c Quo ad vim coactiuam. similis glossa in c. 1. verbo: ab omnibus. supra decõstit. vbi vide citatos.

propter hoc excommunicationis credatur sententia relaxata: Cum per ignorantiam, vel negligentiã, aut occupationem f nimiam, vel etiam per subreptionem g contingat huiusmodi litteras impetrari.

¶ Idem C. sancti Laurentij in Lucina presbytero Cardinali Aposto. sedis legato.

¶ *Excommunicatus à pluribus Prælatis ob plures causas, nõ est communioni restituendus, licet de vna causa velit satisfacere: & si impetratur absolutio tacitis aliis causis, non valet absolutio.*

CAP. XLII.

OFficij †: & infra. ¶ Postremo quæsiuisti, vtrum is, qui propter plures excessus à pluribus Prælatis ius in ipsum habentibus, excommunicationis h est vinculo innodatus, & vni Prælatorum de vno tantum satisfacere vult excessu, ab eo sit absoluẽdus, de quo satisfacere vult eidem: & † cum de alio non satisfecerit: alij absolutus valeat nuntiari: & infra. ¶ Super hoc articulo respondemus, quòd supprimenti veritatem, absolutio subrepta i non prodest: & veritatem intelligens, absolutionem huiusmodi exhibere k non debet.

† Cap. 15. eo. tit. in 3 compilat. pars huius in c. officij. supra de pœni. & remisso.

† Aliàs ita punctis hæc distinguunt: & cum de alio non satis per litteris. vbi de hoc fecerit alij: absolutus, &c.

c Quo ad vim coactiuam. similis glossa in c. 1. verbo: ab omnibus. supra decõstit. vbi vide citatos.

Vbi Papa suis litteris excommunicatũ salutat: non propter hoc eum absoluit.

CAP. XLI.

SI † aliquando forte contigerit, quòd eis, qui auctoritate Apostolica sunt excõmunicationi subiecti, nostræ litteræ cum salutationis c alloquio destinentur, non Apostolica sedes etiã tales † cõsueuerit absoluere ad cautelam [a]. Verum in aliis [b], nisi gratiã absolutionis imploret, non debet audiri: ne sententiã ecclesiasticã contẽnere c videatur, & per hoc amplꝰ ex suo contẽptu ligetur. Quòd si d absolutionis beneficiũ humiliter postulauerit, Metropolitanus eũ debet absoluere, nisi suo duxerit suffraganeo deferendũ: cui tamẽ si suffraganeꝰ absolutionis beneficiũ iuxta formã ecclesiæ noluerit exhibere, ipse nihilominus illum absoluat, cautione recepta, ꝙ suo debeat parere mandato; ac deinde causam audiat, & qđ canonicũ fuerit (iustitia mediãte) decernat. Quòd si forsan episcopus subditũ suũ, propter manifestum excommunicassset excessum, Metropolitanus non debet ipsum absoluere, nisi suffraganeus requisitus malitiose sibi absolutionis beneficium denegaret.

¶ Idem.

d ¶ *Quòd si absolutionis.*] Hic [b] interpretatur decr. Alexandri, quæ intelligitur in eo casu, cum excõmunicatio præcessit appellationẽ, quã dicit iniustam; conciliũ in eo casu, quando excõmunicatio præcessit, vel quando intolerabilis error expressus est in sententia: & sic planum est. Quæ fuit ergo dubitatio illius diuersitatis? Altissiodorẽsis episcopus excommunicauit archipresbyterũ suum: archipresbyter corã archiepiscopo Senonẽsi. obtulit cautionẽ standi iuri, humiliter petens absolui: archiepũs deferẽs epo sæpe monuit ipsum, vt eũ absolueret: qđ cũ facere nollet, archiepũs ipsum absoluit, quẽ episcopus non habebat pro absoluto, dicens ꝙ eius absolutio nõ pertinebat ad archiepiscopum, pro quo videbatur facere decreta. Alexandri, pro episcopo concilium Sardicen. vnde archiepiscopus quæsuit à Papa quid iuris esset, & ipse respondet vt patet ex littera. & hic resume casum.

Si aliquando.] Primo ponit dictum: Secundo causam reddit: ibi, *Cum per ignorantiam.* Abb.

CASVS. Contingit aliquando quòd Papa excommunicat aliquos: postmodum eisdem litteras suas mittit cũ salutationis alloquio: quæritur an propter hoc sint absoluendi? Respondet Papa, quòd non propter hoc credatur excommunicationis sententiam relaxatam, cũ per ignorantiam, vel negligentiam, aut occupationem nimiam, vel per subreptionem huiusmodi litteræ impetrentur. Not. quòd ex certa sciẽtia debet absolutio impetrari, non per subreptionem.

¶ *Glo. seq. ponit duplicem causam quare non salutamus excõicatos: secũdo quærit, ar. pro, & ℣. ponit opi. & sol. tertio quærit, & solvit.*

e ¶ *Salutationis.*] Excommunicati enim salutandi non sunt. 11. q. 3. excommunicatos. 24. q. 1. omnis qui. ne per salutationem videatur eis aliquis consentire. arg. 63. dist. cum Hadrianus. vt facilius resipiscãt, cum viderint se contemni. ℣. de excep. pia. [lib. 6.] quia grauis pœna est inter homines esse, & eorum carere suffragio. C. de apost. hi qui. sed quãuis eos non debeamus salutare, possumus tamen eis loqui de his, quæ pertinent ad eorum salutem: & licet alia verba incidenter proponantur, non nocet. ℣. eo. tamen. & ca. cum voluntate 1. respon. & 11. q. 3. cum excommunicato. Sed pone quòd papa ex certa sciẽtia salutet excommunicatum, nunquid habebitur pro absoluto? arg. est quòd non, quia certa forma traditur, præter quam excommunicatus, non videtur absolutus. ℣. eo. cũ desideres. ad fi. & c. quod in dubiis. in prin. & c. sacris. arg. ad hoc C. de libera. causa. iubemus. & C. de proba. non epistolis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

soluꝰ:vel nō debet,nisi caueat quòd absoluatur ab alio,delata denūtiatione:& interim ei non cōmunicetur,nisi tunc demum cum ab alio fuerit absolutus:sed ipsum simpliciter non debet absoluere, vt hic dr.

Respōso.] Sunt duæ partes principales:Secunda : ibi, *Præterea.* Et quælibet subdiuiditur in consultationem, & responsionem, & partes patent. Abbas Siculus.

CASVS. Littera ista plana est. Licitum est Prælato prædicare interdictis vel excommunicatis, de his quæ pertinent ad ipsorum correctionem,dummodo contra formam interdicti nullum eis diuinum officium celebretur.Secūdo quæritur episcopus Ferrarien.vtrum tempore interdicti,cum diuina officia sint tunc interdicta præter baptisma paruulorum , & pœnitētias morientium,liceat pueros baptizatos cōsignare in fronte? Respondet Papa,quòd sicut possunt baptizari , sic possunt in frontibus ab episcopo sacro chrismate deliniri. Not. quòd excommunicatis & interdictis potest prædicari de his,quę pertinent ad eorum correctionem. Item in generali interdicto semper excipiūtur baptisma paruulorum, & pœnitentia morientium.

a ¶ *Cum videris expedire.*]iu.q.3.anteceſſor. ȝ. eo.cum voluntate.

¶ *Gl.ſeq.ſignat contrarium,& ſoluit.*

b ¶ *Interdicto ſuppoſita.*]Sic ergo ciuitas subiicitur interdicto: & sic puniuntur quandoq; qui non peccauerunt. sic ȝ. de ſpon.non est vobis.& ȝ.de offic. deleg. ſane. 2. Arg.contra.24. q.3.ſi habes.sed id de excommunicatione dicitur, non de interdicto a.

c ¶ *Præter baptiſma.*] Hæc duo sacramēta semper excipiuntur de interdicto:vt ȝ.de ſpon.nō est vobis . & viatico etiā decedentibus conceditur : quòd per pœnitentiam intelligitur. ȝ. titu. proxi.quod in te.sed vnctio denegatur,vt ibi.

d ¶ *Ad confirmationē.*] sine qua non est plene b christianus qui eā contemnit. de conſe. diſt. 5. omnes.& c.de his. in ſi.

Inquiſitioni.]Diuiditur : Nam primo casū de quo quæritur, distinguit,& primum membrum prosequitur:ibi, *In primo.* Circa secundum distinguit:ibi , *In ſecundo.* Tertium membrum prosequitur : ibi, *Verum.* Abbas.

CASVS. Duo sunt cōiuges vir & vxor,alter dicit quòd impedimētum est inter eos,ita quòd non possunt sibi carnaliter commiſceri sine peccato:quæritur quid iuris sit? Dominus Papa dicit esse distinguendum,vtrum alter coniugum sciat impedimentum coniugij pro certo,propter quod nō potest carnale commercium sine mortali peccato exercere,quamuis illud probare non possit,aut nō sciat pro certo,sed credit:In primo casu debet potius excommunicationem sustinere,quàm per carnalem copulam vel commercium mortaliter peccare:In secundo casu distinguitur,vtrum habeat cōscientiam huiusmodi ex credulitate temeraria & leui,an probabili & discreta : Si ex leui & temeraria credulitate huiusmodi conscientiam habeat , eam omnino dimittat ad consilium sui pastoris, & debitum reddat & exigat:Si conscientiam habeat huius impedimenti ex causa probabili &

¶ Idem Ferrarien.episcopo.

¶ *Excommunicatis & interdictis prædicari poteſt licite verbum Dei. hoc primo & tempore generalis interdicti concedi poteſt baptiſmus & chriſmatio in fronte , & pœnitentia morientium. hoc dicit ſecundo.*

CAP. XLIII.

Responso † nostro postulas edoceri, an cum Ferrarien. ciues excommunicationis & interdicti sententiis sint ligati , liceat tibi viros & mulieres semel in hebdomada,vel in mense,apud alium quam ecclesiam conuocare, quibus prædices verbum Dei, & eosdem ad correctionem inducas.Super quo respondemus, quòd sine scrupulo conscientiæ hoc facere poteris , cum videris a expedire: dummodo contra formam interdicti nullum eis diuinum officiū celebretur. ¶ Præterea quæsiuisti, cum Ferrarien. ciuitas sit interdicto b suppoſita, & ideo sint ibidē (præter baptisma c paruulorum, & pœnitentias morientium) vniuersa sacramenta ecclesiastica interdicta, an liceat tibi baptizatos pueros in frontibus consignare. Super quo respondemus, quòd sicut baptizari possunt pueri , sic & baptizati ad confirmationem d in frontibus à te possunt sacro chrismate deliniri.

¶ Idem.

¶ *Si coniunx ſcit pro certo impedimētum matrimonij,non debet reddere debitum , ſed potius excommunicationem pati:ſi autem hoc credat ex cauſa probabili & diſcreta , poteſt reddere debitum, non autem exigere : ſed ſi ex leui & temeraria cauſa , depoſita conſcientia poteſt reddere & exigere.*

CAP. XLIIII.

Inquisitioni † tuæ respondentes,credimus distinguendum, vtrum alter coniugum pro certo sciat impedimētū cōiugij, propter quod sine mortali pecato non valeat carnale cōmercium exercere, quamuis illud apud ecclesiā probare non possit:an nō sciat pro certo, sed credat †. In primo casu debet potius excommunicationis sententiā humiliter sustinere e, quā per carnale cōmercium peccatū operari mortale.32.q.5. ita ne. & ȝ.de his quæ vi metusve causa fiunt.facris.

¶.*Gl.ſeq.quærit,& ſoluit.*

f ¶ *Leui & temeraria,*] Quam dicit leuem?puta, si audiuit impedimentū diffde iure-à leuibus,& forte à paucis , quibus credere non tenetur,talem credulitatem,vel consimilem debet remouere: quam nō euadet, nisi deponat errorem,supra de simo.per tuas 2.& 11.q.3.cui est illata.

g ¶ *Exploſa.*]id est,expulsa.

h ¶ *Reddere, ſed exigere.*]Arg.23.q. 1. quid culpatur.in fi.& ȝ. de ſponſ. iuuenis.

¶ *Gl. ſeq. quærit , & ſoluit.*

i ¶ *Probabili & diſcreta.*]Sed quam dicis probabilem?puta,quia vidit virum cum consanguinea sua in locis suspectis,& hora suspecta,solum cū sola. ante matrimonium c: huiusmodi præsumptiones probabilem inducunt credulitatem , vel quia publice dicitur ab hominibus. ad hoc facit ȝ. de præsum.tertio. & cap. litteris. & idem intellige de viro,si vidit consanguineum suum cum vxore sua ante matrimonium.

Contingit.] Clericꝰ q nec in tōsura,nec in vestimētis, nec in negotiorū qualitate de clericatu quicquam ostendit, & tertio monitus se non emendat,perdit priuilegium clericale. hoc dicit. In prima ponitur comitis querela:in secūda prouisio:ibi , *Verum.* Abbas.

CASVS.Comes Flandren.significauit domino Papæ, q̄ in diœcesi episcopi sui erāt quidā, qui nec in tonsura,nec in forma vestimentorum, nec in qualitate negotiorum aliquid de clerico ostendebant,sed vt pœnam possent aliquando euitare,se pro clericis exhibebant , cum super excessibus cōueniebantur,circumcisis crinibus allegantes fori priuilegium, qui facto antea negauerant clericatum : Super hoc scribit Dominus Papa diœcesano episcopo dicens,quòd priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate,& frustra implorat legis auxilium,qui committit in legem:vnde mandat eidem , vt si prædicti clerici tertio ab eo cōmoniti seipsos contēpserint emēdare, nō habeāt priuilegiū clericale. Not.q̄ ipso facto negat q̄s clericatū. Iteꝝ prinilegiū meretꝰ amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. Iteꝝ frustra legis implorat auxilium,qui committit in legem. Item clericus vsq; ad trinam admonitionem retinet priuilegium.

k ¶ *Factis.*]ipso enim facto renuntiat quis suo priuilegio.ȝ.de vita & honeſt.cleri.c.vlt.ipso enim facto quis negat Deum.11.q.3.æstimant.& ipso facto mentimur.22.q.5. cauete. & ipso facto quis appellat. ȝ. de

app.dilecti 2.vbi de hoc habes plures concordantias. B.

a ¶ *Priuilegium.*]11.q.3.priuilegium.ȝ.de priuileg.tuarum.

b ¶ *Fruſtra legis.*]Supra de vſur. quia fruſtra,& ȝ.eo. in audientia. & ȝ.de immuni.eccle.c.vlti.cum suis concordantiis.

¶ *Glo.ſeq. alleg.ad trinā monitionē tres concor. & ad cauſam duas. alleg. 2. iura in contrarium, & ſoluit , iterum alia 2. & ſoluit.*

o ¶ *Tertio.*] Hæc est legitima admonitio.ȝ. eo. sacro.& 17.q.4. de presbyterorum.& 16.q.7.omnes decimæ.& ita ſiri nō perdunt priuilegium suū vsq; ad tertiā admonitionē.ȝ.eo. in audientia. & ȝ.de vi & ho.cleri. c. vlt.Ar.ȝ.ȝ.eo. cū non ab homine. & c. perpendimus.ibi soluitur.Illa eñ. intelliguntur de his qui graniter excedunt:vt ex ipsa littera patet hic : & illa decre. in audientia. loquitur de his , qui in modicis excedunt:vnde habet hic locū admonitio:sed non in cōtrariis. Itē ar.ȝ.ȝ.de cler.coniu. c.pen.& c. Ioannes. ibi; statim perdit priuilegiū: sed ibi loquitur de coniugatis, qui non possunt nec debent priuilegio clericali gaudere,vt ibi dicitur.& præterea de alio priuilegio dicitur ibi,quā hic:vt dicitur in c.Ioannes.

¶ *Glos. ſeq.notat,arguit,& dat ſimile.*

d ¶ *Coercenda.*] Not. quòd non solum in fauorem clericorum , sed etiam in odium laicorum hoc fuit institutum , cum laici oppido sint clericis infesti. 2.q.7.laicos.vnde est ar. quòd clericus huic priuilegio renunciare non potest.ȝ.eo.contingit 1.sicut nec illi , de foro compe. si diligenti.vbi de hoc.simile ff.de iniur.l. 1. ꝯ. vsque adeo. & l. si quis seruum a. ea enim quæ tantum nos contingunt , & non alios , possumus renūciare.ȝ.de arb. cum tempore. idem est vbi pactum in odium criminis statutum est.arg.C. si manci.ita fue. aliena. ne prosſitua. l. 1. secus si non in detestationem criminis. Arg. C. si manci. ita fue. alie. vt manumit. l. 1. b hæc decre. olim. non fuit in compilatione Innocentij.

In præſentia.] Ponit dictum , rationem subdens : ibi , *Cum ſuper.* Abbas.

CASVS. Quidam obiiciebant contra Decanum suum in modum denuntiationis excommunicationem:ipse in excipiendo proponebat contra ipsos,quòd non erant audiendi:cum super hoc ipsum non prōmonuerint,nec ab eis fuerit impetitus,& eidem Decano communicauerint tam episcopus quam ipsi in mensa & in diuinis;nec ipsum euitauerint:quæritur an sint audiendi contra ipsum Decanum?Et respondet Papa,quòd non,propter prædicta.Not. quòd qui non prænmonuit, non admittitur ad denuntiandum. Item qui participauit excommunicato,non admittitur ad denuntiandum ipsum , cum eum debuerit euitare:vnde non potest reprobare mores,quos prius probauit.

¶ *Glo.ſeq.ſignat contrarium,& ſoluit. Secundo elicit argumētum, quod reprobat.*

e ¶ *Euitandum.*] Supra de excep.à nobis. contra. Solu. excipi potest contra excommunicatum accusantem vel agentem: quia nullum crimen obstat volenti excipere.ȝ.de except.cum inter.& cap.dilecti filij. sed secus est vbi denuntiatur excommunicatio alicuius,vbi repellitur denuntians vel agens ratione communionis : vt hic c. qui enim aliū denuntiat,debuit illum prænonuisse,aliter repellitur.ȝ.de accusa. cū dilectus 2.episcopus enim excipere non potest contra clericum ipsum accusantem,cui prius communicauit,& hoc in odium eius.ȝ.de accu. nulli.cum debeat habere secum honestos viros.2.q.7 cum pastoris. & sic per patientiam perdit quis beneficium exceptionis.sic ff.de adulte. si vxor.in fi.ff.de aqua pluuia arcen.Labeo.ff.de pub.in rem act.si ego. 5.1.32.q.5 horrēdus.& ȝ.de æta.& quali.accepimus. Item potest hic sumi arg.quòd si passus sum excommunicatum litem contestari , quòd amodo non possum excipere contra ipsum. Sed hoc non est verum, quia exceptio excommunicationis in qualibet parte litis potest opponi,etiam si omissa fuerit à reo malitiosè : sed ipse tunc in expensis punitur,& iudex ex officio suo,& si reus nihil dicat , repellere debet excommunicatum:vt ȝ.de excep.exceptionē.& extrauag.Inno. iiij. c. pia cōsideratione.in fi.Sed hodie per illam decre. pia.si in parte aliqua litis excommunicationis exceptio obiiciatur,& probetur,nō cōdemnatur in expensis,sed ea quæ acta sunt, valent , & in sequentibus non auditur,donec fuerit absolutus. De hoc no.in c. prædicto. exceptioné.in glossa quæ incipit,etiā si excommunicatio.ff.de postu. quos prohibet.ff.de peti.hære.l.vlt.in fi.& ȝ.de elec.nihil est.Io.

f *In mensa.*]simile ȝ.de cleri.excom.mini. proposuit.in fi.

g ¶ *In diuinis.*]quod facere non debuerunt.ȝ.eo.significauit.

Quantæ.] Legitur duobꝰ modis in glo.& tertio modo extra glo. Et secundum primum modum hoc dicit : Excommunicatus est quilibet permittens clericum percuti,si prohibere poteſt : secundum alium intellectum hoc dicit.Excommunicatus est permittens clericū percuti, si ratione officij poterat prohibere,& nō prohibuit:secundum tertiam & veram lecturam hoc dicit , vt in rubro. Diuiditur: quia præmittit culpam , quam secūdo aggrauat:ibi,*Ne autem.*Tertio aggrauationem declarat : ibi, *Eos.* Abb..

CASVS. Quidam dicebant,quòd illi solummodo erant excommunicati,qui manus violētas mittebant in rectores ecclesiarum siue clericos : Dicit Papa, quòd magnæ præsumptionis existit in rectores ecclesiarum manus iniicere violentas:& quòd auctoritas catholica non solū punit auctores huiusmodi scelleris, sed omnes facientes & consentientes pari pœna condemnat , interpretans eos fauere delinquentibus,qui manifesto facinori desinunt obuiare. Not. quòd qui clericum verberat, & qui verberari facit,vel consentit cooperando,vel qui auctoritatem habet ex officio,& non prohibet,si potest , est vere excommunicatus. Et sic not.quòd facientes & consentientes par pœna constringit.

h ¶ *Conſentientes.*] Hoc intellige per cooperationem , præstando auctoritatem,quia tunc eadem pœna puniuntur facientes & consentientes d. & sic intelliguntur verba ista,vbi inuenies ex. & ȝ.de off.deleg. c.1.vbi de hoc.& 2.q.1.notum.& 17.q.4.omnes. sic ȝ.eo.mulieres. & c. nuper.

¶ *Glo.ſeq alleg.concor.obiicit. ponit duplicem epi. & reſponſionem Io.& aliorum,contra ſecundam allegat canonem & reſpon.*

i ¶ *Interpretans.*]sic 83.diſt.c.1.ver.non est grandis.& c.ſi.9.& 86.dist. pasce.ff.de lib.agno.necare.& ita videtur peccare omnis qui non defendit aliquem si potest.23. q. 3. non inferenda. & c. vlti. & si non possit aliter defendere,saltem defendat clamore.ff.ad Silla.l.1.ꝯ.hoc autem. Sed non videtur q̄ teneatur defendere, quia licitum est recipere pecuniam e pro defensione alicuius.ff.quod me.cau.metum.ꝯ. sed licet. nec repetitur si data fuerit,vt ibi dicitur. ff. de dona. si pater. ꝯ.1.ergo vnus alterum defendere non tenetur : quia si ad hoc teneretur, pecunia repeti posset.ff.de condi.ob tur.cau.l.vlti. Dicit Io. quòd quilibet tenetur defendere alium per capitula prædicta.vt 90.dist.præcipimus. & 3.q.1 nulli.& cap.ſeq.nec obstat quod dicitur , quòd potest dari pecunia pro defensione , nam & officiali datur pecunia , qui tamen gratis tenetur impendere officium suum.14. q. 5. non sunt. & ad defensionem clericorum , quicquid dicas de laicis , quilibet tenetur , quia hoc pertinet ad publicum ius 1. dist. ius publicum. vnde propter publicam vtilitatem ampliauda sunt verba edicti : quia fauore religionis multa contra f rationem instituuntur. ff. de relig. & sump.fu. f sunt personæ. Hoc dicit Io. Sed hæc ita generaliter dicere graue est, quoniam posset aliquis periculum incurrere. Vnde alij dicunt , quòd ad solos prælatos siue iudices , vel alios qui habent aliquam potestatem in alios , hoc pertinet , & ad hoc tenentur ratione potestatis g , & non alij.23.q.4.forte.& c. duo ista nomina. vnde si ego qui non habeo aliquam potestatem,video quòd aliquis vult verberare clericum siue percutere,sine meo consilio vel auxilio , non credo quòd sim excommunicatus,si non prohibeo illum, licet aliàs forte peccem , quia ipsum non defendo cum possim h : pœna enim non debet amplius exæquisit.& C.de pœ.sanctimus.& quod dicit,qui cum possint , intelligo de his qui ratione potestatis quam habent in illos,ad hoc tenētur , aliàs consentire videntur,& præstare auctoritatem si vident illum, & non prohibent. Alia est prohibitio sociorum & aliorum , quia illi solummodo admonendi sunt verbis , sed non factis : vt dicit Hugo. 83. distin. error. arg. contra. 23. q. 3. non inferenda. vbi dicitur quòd tenemur iniuriam propulsare à socio. sed ibi exponitur si potest , id ; tam facere est , si est in potestate constitutus,& si etiam renear iniuriam propulsare, non tamen propter hoc sum excommunicatus,vt dixi.nam nullus est excommunicatus ex facto alterius nisi participando vel in locutione , vel in oratione,aut in crimine.ȝ.eo. nuper. vel nisi mandatum vel auctoritatem præstiterit.ȝ.eo.mulieres.sed hic nullo tali modo participat. capitula quæ inducit Ioan. pro se,de Prælatis loquuntur.

a Vide ȝ. eo. parochianos.in 1.glo. & l.ſi qs ſeruum. ſic mihi iniuria cū habetur ſudi brio filiꝰ vel ſeruus me' , licet volens.

b Donaui ſeruum vt post quam tibi xv an.ſeruiuiſſet. liber eſſet: poſſū mutare voluntatem. Ioan. And.

c Quasi dicat gloſſa : excepto cō munionis ad mittitur,replicatio repellitur,& ſtatio.ſecundū Vin. qua prima datur reo,ſ cunda actori,vt ibi: ſed rei fauorabiliores.

d Concor. l. inbemus. §. œconomus. cum vul. C. de fac.ſā. ec.

e Simi quod not ȝ. de fur. c. penult. in vi gla.& ca. ſeq & ſupra de homici. ſi cut dig. um. ſecundū Hoſtien.

f Sano modo hoc intel ligē,id est cō tra ius commune , vel contra leges ciuiles.

g Id est , ratione officij vel adminiſtrationis.a quorū liās est,ratio ne pietatis. ſed minus bene.

h Vt 23. diſt. nerui.24 q. dos ſecundū Vinc. & Abbatem I.An.

† Aliàs, ſiat.

† Aliàs , exortes. ſed legendum, ex ortes , ex omnibus eo dictis antiquis , id est, exules, vel alieni.

† Cap.2. eo. tit.in 4.com pilat. Vid qd notat Ioānes Calderinus tract. de eccleſiaſtico in terd. mēbro 6.q.4.

† Add quòd teſtis depoſitiones per hoc verbū,credo aut ſimile in ſignificato non probat. vide Bar. in l admonendi ff de iureiuran.

† Cap.16.eo. tit.in 3.com pilat. Vid annem Calderinū trac. de interdicto , mēbro 6.q 4.& late Couarruuiā in c. alma mater.de ſē. excom. li. 6. par.2.ſ. 2. & 3.

a Et dic vt in ſumma ipſius q & 1 q. 4.in ſumma. Io.

† Ca. 17.eo tit.in 3. com pilat. De materia vide late per doctos theologos lib 4. ſent.diſt. 32.

b Vide Turre crematam in c.omnes. de conſecr. diſt.5.

† Aliàs , cleri catu.

† Dictio, enim,non eſt in pleriſque antiquis codicibus.

† In recentioribus ita: fauere interpretamur. ſed in veteribus & in manuſcriptis Vaticanis ita:fauere interpretans.

† Hæc duo verba: & tedmentaria, de sunt in antiquorib' codicibus Gregorianis , & in omnibus Vaticanis.

Universidad de Deusto

Sacro. Tria sunt dicta: Secundum ibi, *Verum.* Tertium: ibi, *Si vero.* Abbas.

CASVS. Quidam prælati ecclesiarum nimis erant faciles ad excõmunicandũ: voluit concilium generale contra ipsos adhibere medelam: statuit, ne quis in aliquem excommunicationis sententiam promulgare præsumat, nisi competenti monitione præmissa, & præsentibus personis per quas possit probari monitio, si necesse fuerit: & si contra præsumptum fuerit, etiã si iusta fuerit excommunicationis sententia, ingressum ecclesiæ per mẽsem vnũ sibi nouerit interdictum, alia etiã pœna mulctandus, si visum fuerit expedire. Secundo dicit, quòd si etiam admonitio legitima præcesserit: Prælatus caueat diligenter, ne aliquem excommunicet absque manifesta & rationabili causa: quod si fecerit, & humiliter requisitus non curauerit reuocare processum absque grauamine, grauatus deponat apud superiorem de iniusta excommunicatione querelam: & superior si absque periculo moræ potest, ad excommunicatorem, illum absoluendum remittat infra terminum competentem: Alioquin superior ipsum absoluat cautione recepta: quo absoluto, de iniusta excõmunicatione cognoscat: quæ si iniusta esse constiterit, excommunicator condemnetur ad interesse: aliàs etiam puniendus arbitrio superioris, si culpæ qualitas postulauerit: quia non est leuis culpa, tantam pœnam infligere iniuste, nisi forsitan ex causa probabili errauerit. Sed si contra excommunicatorem nihil probatum fuerit à conquerente, & ipse simili modo ad interesse condemnetur, vel aliàs secundum superioris arbitrium: nisi forsitan & ipsum probabilis error excuset: & super eo pro quo fuit excommunicatus, cautione recepta satisfacere compellatur, vel in pristinam reducatur sententiam vsque ad satisfactionem, obseruandam. Tertio dicit, quòd si iudex suum cognoscens errorem, paratus sit talem reuocare sententiam: & ille pro quo lata fuerit, appellet ne absq; satisfactione reuocet illam, appellationi non deferat in hac parte, nisi talis sit error, de quo merito valeat dubitari, & tunc sufficienti cautione recepta, quòd corã illo, iuri parebit ad quem extitit appellatũ, vel coram delegato ab ipso, ipsum absoluat, & sic pœnam euitabit prædictam: caueat tamen omnino, ne malitiose in alterius præiudicium mentiatur errorem, si pœnam canonicam voluerit euitare. Not. primo pœnam illorum qui excommunicant admonitione non præmissa, quod valde cauendum est, quia punitur etiam si excommunicatio sit ex causa. Item nullus debet excommunicare sine manifesta & rationabili causa, alioquin condemnatur ad interesse excommunicato. Item probabilis error excusat à pœna interesse. Item cum iniuste quis excõmunicatur, sine grauamine debet absolui. Ité mora periculosa est in excommunicatione. Item propter appellationem non debet quis remanere excõicatus, sed iudex ea nõ obstante illum absoluat, & causam ad superiorẽ trãsmittat, si appellatio valet. Item nullus debet fingere errorem in præiudicium alterius, aliàs punietur.

† Idem, scilicet Innocẽtius tertius in concilio generali Laterañ. c. 47. & c. 5. eo. tit. in 4. cõpilat.

¶ Idem† in concilio generali.

¶ Prælatus excommunicare non debet subditum, nisi competenti monitione præmissa, & ex causa manifesta & rationabili: & contra facienti imponitur pœna hic expressa. Item punitur subditus qui falso conqueritur se excommunicatum iniuste: & subicit quidiurs, si prælatus dicens se errasse vult excommunicatum absoluere, & aduersarius appellat ne absoluatur.

CAP. XLVIII

† Quàm caute ferenda sit excommunicationis sententia cauit nouissime concilio Trident. sessio 25. de reformat. c. 3. & circa materiã huius decret. vide 14. notabilia relata à Felino in c. cum sit Romana. supra de appellation.

SAcro† approbãte cõcilio prohibemus, ne quis in aliquẽ excommunicationis sententiam, nisi competenti [a] admonitione præmissa, & personis præsentibus idoneis, per quas (si necesse fuerit) possit probari [b] monitio, promulgare præsumat: & si contra præsumpserit, etiã si iusta [c] fuerit excõicatio-

a Sine causa, stipulatus etiã sine dolo: si postea ex illa stipulatione agit, dolo facit: & exceptione doli repellitur. Io. And.

nis sententia, ingressum ecclesiæ per mensem [d] vnum sibi nouerit interdictum [e], alia nihilominus pœna mulctandus, si visum fuerit expedire. ¶ Caueat etiam [f] diligẽter, ne ad excommunicationem cuiusquam absque manifesta, & rationabili [g] causa procedat: ad quã si taliter [h] forte processerit, & requisitus humiliter processũ huiusmodi nõ curauerit absque [i] grauamine reuocare: grauatus, apud superiorẽ deponat de iniusta excõicatione querelã [k]: qui si absq; periculo [l] moræ põt, ad excõicatorẽ, illũ cũ suo mãdato remittat, infra cõpetẽtẽ terminũ absoluẽdũ: alioquin ipse per se vel per aliũ, prout viderit expedire, sufficienti cautione recepta, munus ei absolutionis impendat. ¶ Cũq; aduersus excõicatorem de iniusta excommunicatione constiterit [a], excommunicator cõdemnetur ad interesse [b]. ¶ *Ad interesse b.*] id est, ad damna quæ sustinuit siue circa ſũptus litis, siue in aliis. & illa de clarabit suo iuramento. 2. q. 1. in primis. C. vnde vi, si quando. tax. tione iudicis præmissa. ẽ. de his quæ vi metusve cau. fiunt. c. vlt. & ẽ. de procu. constitutis. Sed nunquid æstimabitur illud interesse, quòd eo electo casſata fuit electio propter illam excommunicationem: & quòd beneficia adeptus esset? Dicit Io. ꝙ sic: quia illud interesse est circa rem. 12. q. 2. si qs de clericis. & 2. q. 5. super causa. & ff. de act. emp. & ven. Iulianus. in prin. secus si interesse est extra rem. ff. eod. si sterilis. §. cum per venditorem. Sed non credo quòd tale interesse debeat æstimari, nec venire in condition em, quia ecclesia propter hoc puniri non debet: si proprium haberet, forte puniretur.

b Sed illum pro quo lata fuit: qd dic vt infra eod. venerabili bus §. 2. & 3. lib. 6. Io. An.

b Vide Specul. tit. de fru. & interesse. & Dynum in cap. mora. de regul. iur. lib. 6.

† In Contia no libro & aliis recentioribus ita: idem super iusta excommunicationis molestia per pœnam ad interesse, vel aliàs secundũ, &c. sed in concilio & in Vaticanis constanter legitur ita: idem & super iniusta.

c ¶ *Tantam infligere pœnam.*] quia nulla est maior in ecclesia. 24 q 3. corripiantur. & q. 1. non asseramus. in fin. quia illa separat à corpore Christi, quod est ecclesia. j. eo. c. penult. & 3. q 4 Engeltrudam.

d ¶ *Ex causa probabili.*] quia forsan credidit citationem peruenisse ad ipsum credens eum contumacem, cum non esset, vel credebat causam excommunicationis sufficienter probatam, errans in probationibus dubiis. arg. ẽ. de re iudic. cum Bertholdus.

e ¶ *Si laudabilis.*] quasi diceret, non sufficit probabilis causa, nisi iudex sit laudabilis opinionis, vt præsumatur quòd hoc non fecisset nisi errauerit: aliàs contra diligentem quandoque præsumitur quòd non errauerit. ff. de probat. cũ de indebito. C. qui & aduer. quos. l. 1. sed illud, maxime, tenetur comparatiue: vnde idem esset, & si non esset ita laudabilis opinionis, dum tamen errasset: sed tunc magis præsumitur pro errore.

¶ *Glossa sequens quærit & soluit.*

f ¶ *Probabilis error.*] Sed qualiter probabilis error potest excusare appellantem? quia forte credidit non sufficienter probatum illud pro quo excommunicabatur, quod tamen erat de quo aliquis bene poterat dubitare in ordine iuris, qui seruandus est in hac sententia. nõ posset ita errare reus: sed tantum in causa excommunicationis. Et est hic arg. bonum, quòd si aliquis habet probabilem causam litigandi, non punitur in ſumptibus litis. c ff. de leg. 2. qui solidũ. §. etiam. De hoc tradit ur ẽ. de dolo. c. finem.

c Hoc verũ facta fide de errore: & sic facit contra opi. Ber. secundum Hostien. Io. An.

¶ *Glo. seq. notat excommunicatorem post absolutionem cognoscere de iusta vel iniusta excommunicatione. ad id obiicit, & soluit: demũ quærit obiiciendo. alleg. pro, & soluit.*

g ¶ *Satisfacere compellatur.*] sic patet, quòd si excommunicatus petat absolutionem à suo excõicatore, & iurauit stare mandatis suis eo absoluto: ꝙ primo inquirere debet an excõicatio iusta fuerit, antequã aliquid ei præcipiat. ẽ. de restit. spol. litteras. in fin. ẽ. de of. ord. ad reprimendam. si fuerit excommunicatio iniusta, nihil præcipiat ei per iuramentum: quia in nullo tenetur satisfacere, cũ nõ deliquerit: sed si fuerit iusta, tunc primo recipiet mandatum, vt hic. Cõtra hoc videtur qđ legitur ẽ. de rescrip. ab excõicato. quia (vt ibi dr) excõicator de suo facto certus esse debet: sed hoc intellige cum dubitat an iuste vel iniuste excom. municauerit præmissa admonitione, ibi quando non præmisit admonitionem, & sic contra formam concilij tulit sententiam: & sic nõ contradicit, cũ de facto suo certus esse debeat. Idem est faciẽdum cum aliquis coram superiore deponit de iniusta excõicatione querelam, ſin quod hic fit ẽ. de of. ord. ad reprimendam. sed hoc debet inquiri, an excõicatio fuerit iusta vel iniusta coram arbitris ab excommunicatore & excommunicato electis, vel apud synodum potius. 11. q. 1. si clericus. vel corã superiore per querelam, vt ibi dicitur. ẽ. de o. f. ord. ad reprimendam. Sed nõne eo ipso quòd excõicatus petit absolutionem & iurat, intelligitur acquiescere sententiæ, vt eam postea impugnare non possit? Videtur quòd postea nihil dicere possit contra ipsam. ẽ. de offic. delega. gratum. & ẽ. de his quæ fi à maio. par. cap. ex ore. & ẽ. de app. sollicitudinem. & ff. de inoff. test. a. l. vlt. Item si non appellat à sententia excõmunicationis vsque ad decem dies, intelligitur acquiescisse sententiæ: quod videtur ẽ. de re iudic. quod ad consultationem. & C. eo. tit. ad solutionem. Dicas quòd non: non enim ex eo quòd petit absolui acquieuit sententiæ, quòd fit iusta: similiter nec ex eo quòd non appellat infra decem dies, acquiescit sententiæ. Et ratio satis euidens est, quare in sententia excõmunicationis nõ fit necessaria appellatio, quia appellatio suspendit pronuntiatum. ff. ad Turpil. l. 1. in fi. sed effectus excõmunicationis nõ potest suspendi per appellationem. ẽ. de appel. pastoralis. vñ nec, pdest, nec est necessaria appellatio, qa per cursum decem dierũ non transit in rem iudicatam, nam absolui potest etiam post decem dies: vnde per lapsum temporis non fumit aliquam firmitatẽ: & ideo Castrum Ii. de iniusta excommunicatione quandocunque potest quis conqueri, cũ voluerit.

¶ Idem† in concilio generali.

¶ Prælatus excommunicare non debet subditum, nisi competenti monitione præmissa, & ex causa manifesta & rationabili: & contra facienti imponitur pœna hic expressa. Item punitur subditus qui falso conqueritur se excommunicatum iniuste: & subicit quidiurs, si prælatus dicens se errasse vult excommunicatum absoluere, & aduersarius appellat ne absoluatur.

CAP. XLVIII

† Vide Zanchinũ tract. de hæret. c. 17. & 18. & Alfonsum Castrum li. 2. cap. 18. de iusta hæret. punitione.

SAcro† approbãte cõcilio prohibemus, ne quis in aliquẽ excommunicationis sententiam, nisi competenti [a] admonitione præmissa, & personis præsentibus idoneis, per quas (si necesse fuerit) possit probari [b] monitio, promulgare præsumat: & si contra præsumpserit, etiã si iusta [c] fuerit excõicatio-

a Sine causa, stipulatus etiã sine dolo: si postea ex illa stipulatione agit, dolo facit: & exceptione doli repellitur. Io. And.

nis sententia, ingressum ecclesiæ per mensem [d] vnum sibi nouerit interdictum [e], alia nihilominus pœna mulctandus, si visum fuerit expedire. ¶ Caueat etiam [f] diligẽter, ne ad excommunicationem cuiusquam absque manifesta, & rationabili [g] causa procedat: ad quã si taliter [h] forte processerit, & requisitus humiliter processũ huiusmodi nõ curauerit absque [i] grauamine reuocare: grauatus, apud superiorẽ deponat de iniusta excõicatione querelã [k]: qui si absq; periculo [l] moræ põt, ad excõicatorẽ, illũ cũ suo mãdato remittat, infra cõpetẽtẽ terminũ absoluẽdũ: alioquin ipse per se vel per aliũ, prout viderit expedire, sufficienti cautione recepta, munus ei absolutionis impendat. ¶ Cũq; aduersus excõicatorem de iniusta excommunicatione constiterit [a], excommunicator cõdemnetur ad interesse [b]. ¶ *Ad interesse b.*] id est, ad damna quæ sustinuit siue circa ſũptus litis, siue in aliis. & illa de clarabit suo iuramento. 2. q. 1. in primis. C. vnde vi, si quando. tax. tione iudicis præmissa. ẽ. de his quæ vi metusve cau. fiunt. c. vlt. & ẽ. de procu. constitutis. Sed nunquid æstimabitur illud interesse, quòd eo electo casſata fuit electio propter illam excommunicationem: & quòd beneficia adeptus esset? Dicit Io. ꝙ sic: quia illud interesse est circa rem. 12. q. 2. si qs de clericis. & 2. q. 5. super causa. & ff. de act. emp. & ven. Iulianus. in prin. secus si interesse est extra rem. ff. eod. si sterilis. §. cum per venditorem. Sed non credo quòd tale interesse debeat æstimari, nec venire in condition em, quia ecclesia propter hoc puniri non debet: si proprium haberet, forte puniretur.

b Sed illum pro quo lata fuit: qd dic vt infra eod. venerabili bus §. 2. & 3. lib. 6. Io. An.

b Vide Specul. tit. de fru. & interesse. & Dynum in cap. mora. de regul. iur. lib. 6.

† In Contia no libro & aliis recentioribus ita: idem super iusta excommunicationis molestia per pœnam ad interesse, vel aliàs secundũ, &c. sed in concilio & in Vaticanis constanter legitur ita: idem & super iniusta.

c ¶ *Tantam infligere pœnam.*] quia nulla est maior in ecclesia. 24 q 3. corripiantur. & q. 1. non asseramus. in fin. quia illa separat à corpore Christi, quod est ecclesia. j. eo. c. penult. & 3. q 4 Engeltrudam.

d ¶ *Ex causa probabili.*] quia forsan credidit citationem peruenisse ad ipsum credens eum contumacem, cum non esset, vel credebat causam excommunicationis sufficienter probatam, errans in probationibus dubiis. arg. ẽ. de re iudic. cum Bertholdus.

e ¶ *Si laudabilis.*] quasi diceret, non sufficit probabilis causa, nisi iudex sit laudabilis opinionis, vt præsumatur quòd hoc non fecisset nisi errauerit: aliàs contra diligentem quandoque præsumitur quòd non errauerit. ff. de probat. cũ de indebito. C. qui & aduer. quos. l. 1. sed illud, maxime, tenetur comparatiue: vnde idem esset, & si non esset ita laudabilis opinionis, dum tamen errasset: sed tunc magis præsumitur pro errore.

¶ *Glossa sequens quærit & soluit.*

f ¶ *Probabilis error.*] Sed qualiter probabilis error potest excusare appellantem? quia forte credidit non sufficienter probatum illud pro quo excommunicabatur, quod tamen erat de quo aliquis bene poterat dubitare in ordine iuris, qui seruandus est in hac sententia. nõ posset ita errare reus: sed tantum in causa excommunicationis. Et est hic arg. bonum, quòd si aliquis habet probabilem causam litigandi, non punitur in ſumptibus litis. c ff. de leg. 2. qui solidũ. §. etiam. De hoc tradit ur ẽ. de dolo. c. finem.

c Hoc verũ facta fide de errore: & sic facit contra opi. Ber. secundum Hostien. Io. An.

¶ *Glo. seq. notat excommunicatorem post absolutionem cognoscere de iusta vel iniusta excommunicatione. ad id obiicit, & soluit: demũ quærit obiiciendo. alleg. pro, & soluit.*

g ¶ *Satisfacere compellatur.*] sic patet, quòd si excommunicatus petat absolutionem à suo excõicatore, & iurauit stare mandatis suis eo absoluto: ꝙ primo inquirere debet an excõicatio iusta fuerit, antequã aliquid ei præcipiat. ẽ. de restit. spol. litteras. in fin. ẽ. de of. ord. ad reprimendam. si fuerit excommunicatio iniusta, nihil præcipiat ei per iuramentum: quia in nullo tenetur satisfacere, cũ nõ deliquerit: sed si fuerit iusta, tunc primo recipiet mandatum, vt hic. Cõtra hoc videtur qđ legitur ẽ. de rescrip. ab excõicato. quia (vt ibi dr) excõicator de suo facto certus esse debet: sed hoc intellige cum dubitat an iuste vel iniuste excom. municauerit præmissa admonitione, ibi quando non præmisit admonitionem, & sic contra formam concilij tulit sententiam: & sic nõ contradicit, cũ de facto suo certus esse debeat. Idem est faciẽdum cum aliquis coram superiore deponit de iniusta excõicatione querelam, ſin quod hic fit ẽ. de of. ord. ad reprimendam. sed hoc debet inquiri, an excõicatio fuerit iusta vel iniusta coram arbitris ab excommunicatore & excommunicato electis, vel apud synodum potius. 11. q. 1. si clericus. vel corã superiore per querelam, vt ibi dicitur. ẽ. de o. f. ord. ad reprimendam. Sed nõne eo ipso quòd excõicatus petit absolutionem & iurat, intelligitur acquiescere sententiæ, vt eam postea impugnare non possit? Videtur quòd postea nihil dicere possit contra ipsam. ẽ. de offic. delega. gratum. & ẽ. de his quæ fi à maio. par. cap. ex ore. & ẽ. de app. sollicitudinem. & ff. de inoff. test. a. l. vlt. Item si non appellat à sententia excõmunicationis vsque ad decem dies, intelligitur acquiescisse sententiæ: quod videtur ẽ. de re iudic. quod ad consultationem. & C. eo. tit. ad solutionem. Dicas quòd non: non enim ex eo quòd petit absolui acquieuit sententiæ, quòd fit iusta: similiter nec ex eo quòd non appellat infra decem dies, acquiescit sententiæ. Et ratio satis euidens est, quare in sententia excõmunicationis nõ fit necessaria appellatio, quia appellatio suspendit pronuntiatum. ff. ad Turpil. l. 1. in fi. sed effectus excõmunicationis nõ potest suspendi per appellationem. ẽ. de appel. pastoralis. vñ nec, pdest, nec est necessaria appellatio, qa per cursum decem dierũ non transit in rem iudicatam, nam absolui potest etiam post decem dies: vnde per lapsum temporis non fumit aliquam firmitatẽ: & ideo Castrum Ii. de iniusta excommunicatione quandocunque potest quis conqueri, cũ voluerit.

¶ Excommunicans iniustè multiplicitèr punitur.

¶ Glo. seq. ponit multiplicem pœnam male excommunicantis.

d ¶ *Per mensem.*] hæc pœna ipso iure inflicta est, & mense elapso restitutus est. 81. dist. si qui sunt. carebit insuper hominum communione inquantum visum fuerit suo superiori. 24. q. 3. de illicita. Multiplicem enim pœnam patitur qui iniuste excommunicat alium: Primo quidẽ quia priuatus est vno mense ingressu ecclesiæ, quia punitur in cõmunione aliorum superioris arbitrio. Item tenetur ex communicato ad interesse, vt hic infra dicitur. tenetur etiam actione iniuriarum. 11. q 3. illud &c. temerarium. Item tenetur pœna sacrilegij. 24. q. 3. non in perpetuum. Io. Hodie vero qui excõicat, in scriptis excommunicationem proferat, & causam excommunicationis expresse conscribat: & qui ẽ. fecerit, per mensem vnũ ab ingressu ecclesiæ & diuinis officiis se nouerit suspensum, & si suspensus diuina præsumpserit officia celebrare sicut prius, irregularis efficitur: super quo per Papam tantum poterit dispensari: & hæc omnia probantur per decre. Inn. iiij. eo. tit. cum medicinalis. [lib. 6.] & ita pœna augmentata est. Ber.

¶ *Glo. seq. quærit. arg. pro, & contra ponit opi. & soluit.*

e ¶ *Interdictum.*] Sed pone quòd iniuste excommunicatus statim ab ipso excommunicatore suspenso ab ingressu ecclesiæ, petat absolui: Vtquòd ipsum non possit absoluere: quia cum ipse careat ingressu ecclesiæ; ergo alium non potest reconciliare ecclesiæ. Sed videtur quòd sic, quia dicit inferius, ad excommunicatorem ipsum remittat. Quidam dixerunt quòd à superiore tempore suspensionis excõmunicatus non debet absolui [b]: quia cum ipse sit suspensus, alium reconciliare non põt. arg. de conse. dist. 4. sanctum est. & sequẽs littera caueat, &c. intelligitur, quando admonitio præcessit, & excõicatio iniusta fuit: principiũ c. quando admonitio non præcessit. Vel dic, ꝙ licet per mensem sit priuatus ingressu ecclesiæ, nihilominus iurisdictionem suam retinet, quia non est propterea priuatus iurisdictione, nec est excommunicatus: vnde ipsum absoluere potest. ẽ. de rescript. ab excommunicato. & de cleric. excom mini. si celebrat. & j. eo. duobus.

b Ad hoc dep. ord. eos qui. Io. 6. o. And.

f ¶ *Caueat etiam.*] Dixit quòd nullus excõicet sine admonitione præmissa: Et forte videretur quòd admonitione præmissa posset etiam excõicare sine iusta causa: sed hoc non est verum, & ideo dicit, caueat &c. & ita ordo & causa in hac sententia seruanda sunt.

g ¶ *Rationabili causa.*] coram ipso probata 2. q. 1. nemo.

h ¶ *Taliter forte processerit.*] i. sine manifesta & rationabili causa.

¶ *Glo. seq. exponit litteram, & alleg. contrarium.*

i ¶ *Absque grauamine.*] quia nullas expensas debet pp hoc facere, nec iurare: si constat ꝙ est iniusta, nec aliud sibi præcipere, cum sua fuerit iniusta. ẽ. de offi. ordi. ad reprimendã. ar. contra. j. eo. venerabili.

k ¶ *Querelam.*] de hoc dictum est ẽ. eo. per tuas.

l ¶ *Periculo moræ.*] Mora enim quandoque ad se trahit periculum. 5. dist. baptizari. & propter periculum moræ quis subiicitur iudici non suo. ẽ. tit. proxi. c. vlt. vbi de hoc.

a ¶ *Constiterit.*] excommunicatore præsente, quia causarum merita partium assertione panduntur. C. si per vim, vel alio modo. l. vlti. & ẽ. de restit. in integ. tum ex litteris. ad fin. aut etiam eo absente per cõtumaciam, & lite non conteſt. ẽ. de ap. interposita. §. vlt. si tamen pure ageretur ad reuocandam sententiã, non vt iudex puniretur, tunc non esset necesse ipsum reuocari [a]: vt 2. q. 6. hoc etiã placuit. Io.

¶ *Glo seq. exponit, quærit, ponit opi. & soluit.*

b ¶ *Ad interesse b.*] id est, ad damna quæ sustinuit siue circa ſũptus litis, siue in aliis. & illa de clarabit suo iuramento. 2. q. 1. in primis. C. vnde vi, si quando. tax. tione iudicis præmissa. ẽ. de his quæ vi metusve cau. fiunt. c. vlt. & ẽ. de procu. constitutis. Sed nunquid æstimabitur illud interesse, quòd eo electo casſata fuit electio propter illam excommunicationem: & quòd beneficia adeptus esset? Dicit Io. ꝙ sic: quia illud interesse est circa rem. 12. q. 2. si qs de clericis. & 2. q. 5. super causa. & ff. de act. emp. & ven. Iulianus. in prin. secus si interesse est extra rem. ff. eod. si sterilis. §. cum per venditorem. Sed non credo quòd tale interesse debeat æstimari, nec venire in condition em, quia ecclesia propter hoc puniri non debet: si proprium haberet, forte puniretur.

c ¶ *Tantam infligere pœnam.*] quia nulla est maior in ecclesia. 24 q 3. corripiantur. & q. 1. non asseramus. in fin. quia illa separat à corpore Christi, quod est ecclesia. j. eo. c. penult. & 3. q 4 Engeltrudam.

d ¶ *Ex causa probabili.*] quia forsan credidit citationem peruenisse ad ipsum credens eum contumacem, cum non esset, vel credebat causam excommunicationis sufficienter probatam, errans in probationibus dubiis. arg. ẽ. de re iudic. cum Bertholdus.

e ¶ *Si laudabilis.*] quasi diceret, non sufficit probabilis causa, nisi iudex sit laudabilis opinionis, vt præsumatur quòd hoc non fecisset nisi errauerit: aliàs contra diligentem quandoque præsumitur quòd non errauerit. ff. de probat. cũ de indebito. C. qui & aduer. quos. l. 1. sed illud, maxime, tenetur comparatiue: vnde idem esset, & si non esset ita laudabilis opinionis, dum tamen errasset: sed tunc magis præsumitur pro errore.

¶ *Glossa sequens quærit & soluit.*

f ¶ *Probabilis error.*] Sed qualiter probabilis error potest excusare appellantem? quia forte credidit non sufficienter probatum illud pro quo excommunicabatur, quod tamen erat de quo aliquis bene poterat dubitare in ordine iuris, qui seruandus est in hac sententia. nõ posset ita errare reus: sed tantum in causa excommunicationis. Et est hic arg. bonum, quòd si aliquis habet probabilem causam litigandi, non punitur in ſumptibus litis. c ff. de leg. 2. qui solidũ. §. etiam. De hoc tradit ur ẽ. de dolo. c. finem.

c Hoc verũ facta fide de errore: & sic facit contra opi. Ber. secundum Hostien. Io. An.

¶ *Glo. seq. notat excommunicatorem post absolutionem cognoscere de iusta vel iniusta excommunicatione. ad id obiicit, & soluit: demũ quærit obiiciendo. alleg. pro, & soluit.*

g ¶ *Satisfacere compellatur.*] sic patet, quòd si excommunicatus petat absolutionem à suo excõicatore, & iurauit stare mandatis suis eo absoluto: ꝙ primo inquirere debet an excõicatio iusta fuerit, antequã aliquid ei præcipiat. ẽ. de restit. spol. litteras. in fin. ẽ. de of. ord. ad reprimendam. si fuerit excommunicatio iniusta, nihil præcipiat ei per iuramentum: quia in nullo tenetur satisfacere, cũ nõ deliquerit: sed si fuerit iusta, tunc primo recipiet mandatum, vt hic. Cõtra hoc videtur qđ legitur ẽ. de rescrip. ab excõicato. quia (vt ibi dr) excõicator de suo facto certus esse debet: sed hoc intellige cum dubitat an iuste vel iniuste excom. municauerit præmissa admonitione, ibi quando non præmisit admonitionem, & sic contra formam concilij tulit sententiam: & sic nõ contradicit, cũ de facto suo certus esse debeat. Idem est faciẽdum cum aliquis coram superiore deponit de iniusta excõicatione querelam, ſin quod hic fit ẽ. de of. ord. ad reprimendam. sed hoc debet inquiri, an excõicatio fuerit iusta vel iniusta coram arbitris ab excommunicatore & excommunicato electis, vel apud synodum potius. 11. q. 1. si clericus. vel corã superiore per querelam, vt ibi dicitur. ẽ. de o. f. ord. ad reprimendam. Sed nõne eo ipso quòd excõicatus petit absolutionem & iurat, intelligitur acquiescere sententiæ, vt eam postea impugnare non possit? Videtur quòd postea nihil dicere possit contra ipsam. ẽ. de offic. delega. gratum. & ẽ. de his quæ fi à maio. par. cap. ex ore. & ẽ. de app. sollicitudinem. & ff. de inoff. test. a. l. vlt. Item si non appellat à sententia excõmunicationis vsque ad decem dies, intelligitur acquiescisse sententiæ: quod videtur ẽ. de re iudic. quod ad consultationem. & C. eo. tit. ad solutionem. Dicas quòd non: non enim ex eo quòd petit absolui acquieuit sententiæ, quòd fit iusta: similiter nec ex eo quòd non appellat infra decem dies, acquiescit sententiæ. Et ratio satis euidens est, quare in sententia excõmunicationis nõ fit necessaria appellatio, quia appellatio suspendit pronuntiatum. ff. ad Turpil. l. 1. in fi. sed effectus excõmunicationis nõ potest suspendi per appellationem. ẽ. de appel. pastoralis. vñ nec, pdest, nec est necessaria appellatio, qa per cursum decem dierũ non transit in rem iudicatam, nam absolui potest etiam post decem dies: vnde per lapsum temporis non fumit aliquam firmitatẽ: & ideo Castrum Ii. de iniusta excommunicatione quandocunque potest quis conqueri, cũ voluerit.

¶ Excommunicans iniustè multiplicitèr punitur.

¶ Glo. seq. ponit multiplicem pœnam male excommunicantis.

d ¶ *Per mensem.*] hæc pœna ipso iure inflicta est, & mense elapso restitutus est. 81. dist. si qui sunt. carebit insuper hominum communione inquantum visum fuerit suo superiori. 24. q. 3. de illicita. Multiplicem enim pœnam patitur qui iniuste excommunicat alium: Primo quidẽ quia priuatus est vno mense ingressu ecclesiæ, quia punitur in cõmunione aliorum superioris arbitrio. Item tenetur ex communicato ad interesse, vt hic infra dicitur. tenetur etiam actione iniuriarum. 11. q 3. illud &c. temerarium. Item tenetur pœna sacrilegij. 24. q. 3. non in perpetuum. Io. Hodie vero qui excõicat, in scriptis excommunicationem proferat, & causam excommunicationis expresse conscribat: & qui ẽ. fecerit, per mensem vnũ ab ingressu ecclesiæ & diuinis officiis se nouerit suspensum, & si suspensus diuina præsumpserit officia celebrare sicut prius, irregularis efficitur: super quo per Papam tantum poterit dispensari: & hæc omnia probantur per decre. Inn. iiij. eo. tit. cum medicinalis. [lib. 6.] & ita pœna augmentata est. Ber.

¶ *Glo. seq. quærit. arg. pro, & contra ponit opi. & soluit.*

e ¶ *Interdictum.*] Sed pone quòd iniuste excommunicatus statim ab ipso excommunicatore suspenso ab ingressu ecclesiæ, petat absolui: Vtquòd ipsum non possit absoluere: quia cum ipse careat ingressu ecclesiæ; ergo alium non potest reconciliare ecclesiæ. Sed videtur quòd sic, quia dicit inferius, ad excommunicatorem ipsum remittat. Quidam dixerunt quòd à superiore tempore suspensionis excõmunicatus non debet absolui [b]: quia cum ipse sit suspensus, alium reconciliare non põt. arg. de conse. dist. 4. sanctum est. & sequẽs littera caueat, &c. intelligitur, quando admonitio præcessit, & excõicatio iniusta fuit: principiũ c. quando admonitio non præcessit. Vel dic, ꝙ licet per mensem sit priuatus ingressu ecclesiæ, nihilominus iurisdictionem suam retinet, quia non est propterea priuatus iurisdictione, nec est excommunicatus: vnde ipsum absoluere potest. ẽ. de rescript. ab excommunicato. & de cleric. excom mini. si celebrat. & j. eo. duobus.

b Ad hoc dep. ord. eos qui. Io. 6. o. And.

f ¶ *Caueat etiam.*] Dixit quòd nullus excõicet sine admonitione præmissa: Et forte videretur quòd admonitione præmissa posset etiam excõicare sine iusta causa: sed hoc non est verum, & ideo dicit, caueat &c. & ita ordo & causa in hac sententia seruanda sunt.

g ¶ *Rationabili causa.*] coram ipso probata 2. q. 1. nemo.

h ¶ *Taliter forte processerit.*] i. sine manifesta & rationabili causa.

¶ *Glo. seq. exponit litteram, & alleg. contrarium.*

i ¶ *Absque grauamine.*] quia nullas expensas debet pp hoc facere, nec iurare: si constat ꝙ est iniusta, nec aliud sibi præcipere, cum sua fuerit iniusta. ẽ. de offi. ordi. ad reprimendã. ar. contra. j. eo. venerabili.

k ¶ *Querelam.*] de hoc dictum est ẽ. eo. per tuas.

l ¶ *Periculo moræ.*] Mora enim quandoque ad se trahit periculum. 5. dist. baptizari. & propter periculum moræ quis subiicitur iudici non suo. ẽ. tit. proxi. c. vlt. vbi de hoc.

m ¶ *Excommunicamus.*] Omnes hæretici & fautores, receptatores & defensores hæreticorum, ipso iure excõmunicati sunt, vt hic patet. & ẽ. de hære. excommunicamus 1. in prin. & §. credentes. & c. penult.

¶ *Glossa sequens signat contrarium, & remittit.*

n ¶ *Ecclesiæ libertatem.*] sic j. eo. grauem [b]. qui enim contra ecclesiæ libertatem venire nituntur, sunt ipso iure excommunicati: vt hic dicitur. sed qui iura ecclesiæ auferre conantur, vel onera ei imponere: nisi admoniti desiterint, ipso iure sunt excommunicati. ẽ. de immu. eccle. non minus. & c. aduersus. arg. contra. j. eo. grauem. vbi dicit tales excommunicandos, nisi statuta deleri fecerint. ibi soluitur.

o ¶ *Capitularibus.* id est, libris in quibus statuta sua conscribunt. simile verbum habes. 11. q. 1. c. omnes. §. hæc si quis antiquata.

p ¶ *Infra duos menses.*] Sic ẽ. ne cleri. vel mona. non magno. & cap.

b Videto in hũc locum, quæ plenius hic scribit Io. And. post Innocentiũ.

c Adde omnino constitutionẽ Federici imperatoris, quæ incipit, cassa & irrita. C. de sacrosan. eccles.

Universidad de Deusto
Biblioteca

supèr specula.à tempore enim publicationis currunt isti duo menses, postea vero constitutio omnes ligat.in Auth.vt factæ no.constitu.circa princ.colla.5.

a ¶ *Scriptores.*]sic ℣.ne cle.vel mo.sententiam. vbi prohibetur clericis sententiam sanguinis proferre,& scribere eo modo. omnes.n. qui consilium vel auxilium in his præstiterint, sunt excommunicati, vt hic patet,&isti statutarij prinandi sunt feudo, quod habent ab ecclesia.j. eo. grauem.

b ¶ *Vel seruatæ.*] resume, vt infra duos menses, &c.

c ¶ *Qui secundum ea.*] arg.quòd illa scripta sùt reprobata, quorum dãnatur auctores.℣.de hæret.fraternitatis. vbi de hoc.& c. excommunicamus.§.credentes.

Canonica.] Statutũ de regularibus excommunicatis pro iniectione manuum absoluêdis per suos Prælatos,ad Hospitalarios extenditur: vt ipsorũ Prior eos absoluat.hoc dicit. Diui ditur: nam primo ponit canonem antiquũ. Secũdo illum prorogat: ibi, *Nos.*Abbas Siculus.

†Vide Henricũ Boich in c. à nobis 2,& in c. cũ & canonici regulares illorum. supra eod. tit.

CASVS. Statuit Alexã der Papa,quòd monachi quocunque modo se percusserint,per abbatẽ suũ absoluantur,cuius statutum ponit ℣.eo.c.2.& c. cum illorum.cõstitutionem illam extendit Papa Honorius ad Hospitalarios Hierosolymitanos,vt per Priorem suũ, qui sacerdos debet esse, in eodem casu fratribus eiusdem ordinis absolutionis beneficium impẽdatur,nisi forsitan maioris esset prouidentia requirenda.No.quòd monachi & canonici regulares &Hospitalarii Hierosolymitani si se percusserint, ab abbatibus vel Prioribus suis possunt absolui.

d ¶ *Constitutione.*] quã habes.℣.eod.c.2. & c. cũ illorum.

e ¶ *Enormis.*]℣. eod. cũ illorum.

¶ *Glossa sequens ad hãc extensionem alle.quatuor similia.*

f ¶ *Duximus extendendum.*] Quod enim concessum fuit monachis & canonicis regularibus, extenditur ad Hospitalarios fauore religionis:sic quod dictum erat de monachis,extenditur ad regulares. ℣. de postu.ex parte sic quod concessum fuit religiosis,extẽditur ad episcopos.℣.de priuilegiis, quod nonnullis. & quod dictum fuit de episcopis intelligendum est de electis & confirmatis.℣. de transla. inter. & quod dictum est de vxore,intelligendum est de sponsa.ff.de iure do.si

a Priuilegium quod habet vxor in dote, habet etiam sponsa quæ dotem dedit,sed nõ nupsit:vel erat minor xij.Io.And.

sponsa[a].& ff. de sponsalibus,oratio.& ff.de fun.do. l. Iulia.

g ¶ *Nisi maioris.*]propter enormitatem excessus,vel propter maioré personã cui manus intulissent.℣.eo.cum illorum.& c.monachi.Ber.

h ¶ *Presbyter.*]Nisi esset presbyter, non concederetur ita de facili: vel saltem clericus:quia laicis hoc officium licet religiosis non committeretur.96.dist.bene quidem.sic nec officium prædicandi.℣.de hære cum ex iniuncto. & Petro claues ecclesię commissæ sunt, qui fuit sacerdos,& non laico.24.q.1.quodcunque.& 21.dist.in nouo.& 96.di. bene quidem[b].

b Et hic ad de quod ibi not. in glo. quod cau. in fi. quã gl.quidã nõ habent. Ioã. And.

i ¶ *Fratribus vestris.*]Ergo non aliis:quod est verum. & idem intellige de abbate, quòd non posset alterius abbatis monachum vel alium absoluere.ex eo quòd dicit,vestris,de aliis prohibitum intelligitur. si mile 2.q.1. vn[o] ex vobis.45.di.disciplina ibi,peccauerit popul[s] tu[a],&c. priuilegium hoc locale est,ita quòd ipsi extẽdere ad alios nõ possunt.

ses post huiusmodi publicationem sententiæ fecerint amoueri. ¶ Item excommunicamus statutarios & scriptores [a] statutorum ipsorum: necnon Potestates,consules,rectores,& consiliarios locorum,vbi de cætero huiusmodi statuta & consuetudines editæ fuerint vel seruatæ [b]: necnon & illos, qui secundum [c] ea præsumpserint iudicare, vel in publicam formam scribere iudicata.

¶ Idem magistro & fratribus hospitalis Hierosolymitani.

¶ *Fratres hospitalis Hierosolymitani excommunicati pro iniectione manuũ in clericum seu confratrem,absolui possunt per eorum Priorem: nisi excessus fuerit difficilis & enormis.*

CAP. L.

CAnonica † constitutione [d] cauetur,quòd monachi&canonici regulares quocunque modo se percusserint,non sunt ad Apostolicam sedem mittendi,sed secundum discretionem & prouidẽtiam sui Abbatis disciplinæ subdãtur:quòd si abbatis discretio ad eorum correctionem non sufficiat, prouidentia est diœcesani episcopi adhibenda:nisi excessus difficilis fuerit & enormis [e], propter quem merito ad ecclesiam Romanam sit recursus habendus. ¶ Nos ergo ad vos statutum huiusmodi duximus [f] extendendum: auctoritate prædicta statuentes,vt in tali casu(nisi maioris [g] sit prouidentia requirẽda)per Priorem vestrũ, qui (sicut audiuimus)presbyter [h] esse debet,fratribus vestris [i] absolutionis beneficium impendatur.

¶ Idẽ ti.sanctæ Præxedis presbytero cardi.Apo.se.leg.

Vper eo.]Communis diuisio:Secunda:ibi,*Hoc tibi.*Abbas.

CASVS. Monachi Græci & eremitæ propter inobedientiam suspendũtur & excõmunicantur,tamen ad mandatũ ecclesiæ redire nolunt,nisi per manualem promissionem: Consultus Papa an essent recipiendi sine iuramento: respondet q[d] si non possunt indu ci ad præstandum iuramentum secũdum formã ecclesiæ, recipiantur hac vice cum manuali promissione:: cũ interdum seueritati cõsideratis locorum & tẽporum qualitatibus sit aliquid detrahendum. Not. quòd iuramentum non est de substãtia absolutionis de rigore,sed potius ad cautelam præstatur. Item detrahendũ est iuri quandoque ex tempore,ex loco,& aliis causis.

k ¶ *Formam.*]quam habes ℣.eo. ex tenore. quæ obseruãda est in absolutione cuiuslibet, qui incidit in canonem.℣.eod. cum desideres.1. responso.in fi.

l ¶ *Iuramentum.*]tamen ad cautelã potius introductum fuit: vt ibi dicitur,vt decætero non cõmittat talia. simile 23. q. vlt.peßimam.& j.eo.grauem.& ℣.eo.ex tenore.

¶ *Glo.seq. arg. pro opi. sua,& c.& remittit.*

m ¶ *Cum promissione.*] Hic euidenter reprobatur opinio illorum, qui dicunt,quòd si iuramentum non interueniat in tali absolutione, non est absolutus: iuramentum enim non est de substãtia [c] absolutionis,vt hic patet.De hoc dictum est ℣.eo.cum desideres.in fi.

n ¶ *Detrahendum.*] ratione loci & temporis detrahendum est seueritati: vt hic dicit. 50. dist. constituerentur.44.dist. coæssationes.9.q.1. dinationes. 23. q. 4. non poteſt. & ℣. de transa. c. vlt.vbi habes de hoc satis.

Venerabili.] CASVS. Archiepiscopus Turonẽ per quæ ros. tulit sententiam suspensionis in episcopum Cenomanẽs. ꝓpter quã suspensionem episcopus & procurator archiepiscopi accesserunt ad præsentiam domini Papæ:ipse vero auditis allegationibus partium,sententiã ipsam relaxauit ad cautelam,præstito iuramento ab ipso episcopo præsente procuratore archiepiscopi,quòd parebit mandato archiepiscopi,si constiterit ipsum culpabilem extitisse super eo,pro quo fuit suspẽsus.Notã, quòd iuramentum præstari debet, cum quis absoluitur à suspensione , sicut fit in excommunicatione.

¶ *Glossa seq.causam reddit,obiicit,& soluit.*

o ¶ *Ad cautelam.*]quia lata erat post appellationẽ, vt dicebatur. fic, ℣.eo.per tuas.& ℣. de appel.ad præsentiam.& ℣.de testi. veniens. 2. in fi. & tamen licet ad cautelam absoluatur,iuramentum præstat : vt hic patet:sed ex quo ad cautelam absoluitur , non deberet iurare. hoc fit propter dubium : quia non constabat de ipsa suspensione an rite lata fuerit:& ideo præstatur iuramentum, vt fi constiterit ipsum culpabilẽ extitisse super eo , pro quo sententia lata fuit,stabit mãdato archiepiscopi.& est notabile,quòd pro suspẽsione iuratur,sicut pro absolutione excommunicationis.Ber.

¶ *Glo.seq.quærit,& tripliciter soluit.*

p ¶ *Constiterit.*]Corã quo cõstare debet?Forte corã Papa, si voluerit, vel corã eius delegato, vel si arbitros eligere voluerint.ipse enim archiepiscopus non debet cognoscere,vt videtur.arg. ℣. eo. per tuas. & 11.q.1.si clericus. De hoc dicitur ℣.eod.sacro.& est arg. ex hac decre. quòd semper iuramentum exigendum est in absolutione, vbi non cõstat

¶ Excommunicatus vel suspensus absolui non debet , nisi prius iuramento præstito:si tamen sine scandalo iuramentũ haberi non potest , poterit fieri absolutio per manualem promissionem.

CAP. LI.

SVper † eo quòd monachi Græci & eremitæ propter inobedientiam, sententia suspẽsionis & excommunicationis ligati, nolunt ad mandatum ecclesiæ nisi per manualem promissionem redire:Hoc tibi duximus respondẽdum, quòd si nullaten[o] possunt induci ad præstandum iuxta formam [k] ecclesiæ iuramentum [l] ,ipsos hac vice cũ promissione [m] poteris recipere manuali: cum interdum consideratis locorum & tẽporum qualitatibus, seueritati sit aliquid detrahendũ [n].

¶ Idem Bituricẽs. & Carnotẽs. Decanis & subdiacono Arelatẽs †.

¶ *Cum de viribus sententiæ dubitatur, potest quis absolui ad cautelam iuramẽto præstito.*

CAP. LII.

VEnerabili fratre nostro Cenomanẽs. episcopo & procuratore Turonẽs. archiepiscopi, in nostra præsentia constitutis,pro quadam suspensionis sententia in præfatum episcopum ab eodẽ archiepiscopo promulgata: Nos sententiam ipsam relaxauimus ad cautelam [o], ipso episcopo in præsentia dicti procuratoris præstãte corporaliter iuramentum,quòd parebit mandatis , quæ idem archiepiscopus sibi propter hoc fecerit, si constiterit [p] ipsum in eo pro quo fuit lata prædicta sententia, culpabilem extitisse.

† Præter doctores hic, & in c.nouerit. supra eo tit. vide legistas in constitution.Cassa& irrita.C.d sacrosan. eccl.

† Vide Panormitanum in c. cum desideres. supra eod.tit.& ibi Henricum Boich.dist.3.

† Aurelian.

† subiaceat

Licet eũ sit de forma, non inde cõ sequitur & sit de substãtia: & facilẽ rollitur forvt constituerentur. mæ vel circũ stantiæ rerũ quã ipsę rum substãtiæ. ad hoc quod dicim de pẽcto vel confuetudi- to litur prisum & non secũdum. vt patet de cõsue. c. 2. lib. 6.& ℣. de cõ depo c.2.Io. And.

a Antiquæ decretalis verba, quorum hic meminit glossa ad tol lendam contrarietatem decretali, nouerit. ita habent:& ita statutarios, quãPotestatem eandem nõ fit dubiũ propter hoc excommunicationis sententiam præter notam infamiæ incurrisse.

stat excommunicationem vel suspensionem iniustam,sed mandatum differtur in euentum cognitionis, vt dictum est ℣. eodem sacro. Vel dic quòd isti quibus scribitur, cognoscent de hac suspensione.

Gauem.] Prima pars ponit querelam:Secunda dat iudices: ibi, *Ideoque.*Abbas.

CASVS. Quidam Pisani fecerunt duo statuta contra ecclesiasticam libertatem, & in derogationem Apostolicæ sedis: primum videlicet, quòd si quis clericus vel laicus contra quemcunque laicum Pisanu districtus ad iudicem ecclesiasticum litteras Apostolicas impetraret,in mille sol.condemnaretur,ni si renuntiauerit litteris : neque redditus possessionum suarũ reddatur eisdem,nec agri colantur ipsorum,sed banno subiaceant Potestatis. Item statuerunt,vt clerici suis sumptibus quoddam castrum Pisanorum facerẽt custodiri: quod si nõ fecerint , Potestas contra eos procedere tenetur. Super his cõquestus fuit archiepiscopus Pisanus domino Papæ: vnde mandat episcopo Senẽ. quatenus in cõsiliarios & officiales ciuitatis Pisanorum excommunicationis sententiam profe rat,nisi statuta ipsa [d] capitularibus suis fecerint amoueri;& caueri quòd de cætero similia non attentent.sed cum iidem statutarii multa de bonis ecclesiasticis dicantur habere in feudum, [d] nunquam illos huiusmodi feudis fore priuatos.No. quòd laici contra ecclesiam nihil statuere possunt,vel contra ecclesiasticam libertatem:& qui contra faciunt , sunt excommunicati.

a ¶ *Libertatis.*]sic ℣.eo. nouerit.

b ¶ *Excolantur.*]Similem pœnam habes ℣.de priui.quanto.sic excõicantur Iudei.℣.de vsu.post miserabilem.& c.quanto.Ber.

c ¶ *Sumptibus.*]Volentes ecclesiã subiicere seruituti, & publicis functionibus,à quibus sunt omnino immunes.℣.de immu.eccle. non minus.& 16.q.1.c.generaliter.§.nouarum.C.de sacrosan. eccle. placet.

d ¶ *Similia decætero.*]℣.eod.ex tenore.24.q.vlt.peßimam.& 12.q.2.de viro.11.q.3.cum aliquis.sicut & de hæretico.1.q.7. quotiens.1.& de cõfe.dist.2.ego Berengarius.

¶ *Glo.seq.signat contrarium,& quadrupliciter soluit.*

e ¶ *Promulgare procures.*]arg.contra.℣.eod.nouerit. vbi excommunicati videntur ipso iure consiliarii,sicut ipsi statutarii, rectores & cõsules : sed illud intelligi potest nisi infrà duos menses ea deleri fecerint,& hoc intelligitur secundum illud:vt nisi ea deleri fecerint,excõmunicentur.& sic videntur excommunicati ipso iure,nisi ea deleri fecerint infra terminum dictum;& postea per sententiam.sed statutarij & scriptores ipso iure sunt excommunicati,vt ℣.eo.nouerit. Vel dic quod hic loquitur de aliis consiliariis &officialibus,qui postea succeſſerunt,& non de illis quorum consilio vel auctoritate statuta illa edita fuerunt,& nisi isti ea deleri fecerint , excommunicentur,vt hic dicit : & si ea fecerint obseruari : nisi infra duos menses ea deleri fecerint ipso iure sunt excommunicati.℣.eod.nouerit , sic ℣. de immu.eccle.aduersus.antiqua decret[a].consordat illi decreta.nouerit & ideo videtur male decisa.Vt non contradicat,sic expone, promulgare pro nõ fit dubiũ propter hoc excommunicationis sententiam præter notam infamiæ incurrisse. cures,id est,promulgatam esse ostendas,vel denunties,vel iterum excõicantur a iudice,alias non videtur ceſſare contrarium.Ber.

f ¶ *Priuatos.*]Ex hoc videtur, q[d] ipso iure sit excõicati ipsi statutarij, ex eo quòd dicit,priuatos denunties,per decreta.℣.eo nouerit.& quia cõtra fidelitatem veniũt,amittere debent feudum.22.q.vlt. de forma. & ecclesia potest illos priuare, cum in hoc sint de foro illius. sic dñs priuat vasallum , quãdo facit feloniã dño de suo feudo , in cõstitut.

Idem episcopo Senen.

¶ *Excommunicantur officiales locorũ , in quibus sunt statuta contra ecclesiasticam libertatem,nisi ea deleri fecerint: & statutarii feudis ecclesiæ sunt priuati.*

CAP. LIII.

GRauem † venerabilis fratris nostri Pisani archiepiscopi recepimus quæstionem,quòd quidam ciues Pisani deputati à Potestate ac populo ad statuta ciuitatis edenda:in derogationem Apostolicæ sædis,& subuersionem ecclesiasticæ libertatis [a] edere præsumpserunt , quòd si quis clericus vel laicus contra quemcunque laicũ Pisani districtus,ad iudicem ecclesiasticum litteras Apostolicas impetrauerit,in mille solidis , nisi renuntiauerit litteris, cõdemnetur: nec redditus possessionum suarũ reddantur eidem,vel agri excolantur [b] illius,sed banno potius subiaceant † Potestatis:& infra. ¶ Statuerunt illi præterea , vt clerici suis sumptibus [c] castrũ Ripæ fractæ faciãt custodiri:quod si renuerint,contra eos Potestas procedere teneatur: & infra, ¶ Ideoque fraternitati tuæ mandamus , quatenus in consiliarios & officiales ciuitatis ipsius nisi statuta ipsa de capitularibus suis deleri fecerint,& idonee sicut exigit res caueri,quòd similia [d] de cætero nõ de beant attentare,excommunicationis sententiã promulgare [e] procures. ¶ Cæterum † cum iidẽ statutarij multa de bonis ecclesiasticis tenere dicantur in feudum , ipsos fore nihilominus priuatos [f] feudis,huiusmodi nuntiare procures.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Alloquens excommunicatum in tendẽtibus ad salutem animæ,etiam si alia verba interponat,excommunicatus non est.*

CAP. LIIII.

CVm † voluntate ac proposito [g] maleficia distinguãtur, excommunicationis sententiã nõ incurrit, qui excommunicato , in his quæ ad absolutionem,vel aliàs ad salutem [h] animæ pertinent, in locutione participat: licet etiã alia verba incidenter(vt apud eum magis proficiat)interponat.

¶ *Prædicatores præsertim,qui aliàs sustentari non possunt,ab excommunicatis & detinentibus bona alienæ eleemosynam recipere possunt,hoc dicit.*

¶ Prædicatores quoque,qui penes excommunicatos, vel [i] alios alienarum rerum detentores, in prædicationibus & cõfessionibus quasi gerunt causam [k] [vel † curam] corũ,ad quos res ipsæ spectare noscũtur, eleemosynas licite possunt ab illis recipere re† : præsertim [l] si aliàs non valeant in illo loco sustẽtationem habere.

¶ *Penit quoſdam casus , in quibus percutiens clericum excommunicatus non est.*

Vm.]Tres sunt partes: Secunda : ibi, *Prædicatores.*Tertia:ibi, *Si qui vero.*Abbas.

† In codice Barbatię ita: Cæterũ cum iidem statutarii &potestas multa , &c.

CASVS. In primo responso dicitur, quòd si aliquis participat excõicatis in his quæ ad salutẽ vel correctionẽ corũ pertinẽt,in locutione:licet alia verba eis incidẽter interponat, vt apud eos magis proficiat,non est excõicatus. Secundo dicitur,quòd prædicatores dũ prædicant excõicatis & aliis detentoribꝰ alienarũ rerũ:& audiunt cõfessiones eorum,licite possunt recipere ab eis eleemosynas : cum ipsi quasi gerant causam eorum ad quos res ipsæ pertinere noscuntur: præcipue si aliàs in loco illo non possint sustentationem habere.Tertio dicitur,quòd clericus ratione officij qđ in ecclesia obtinet: & alij clerici seniores zelo deuotionis possunt percutere pueros vel adolescẽtes constitutos in minoribꝰ ordinibus, turbantes diuinũ officiũ,nec incurrunt excõicationem.Itẽ Prælati & magistri subditos & scholares suos causa correctionis leuiter possunt percutere sine pœna excõicationis : & idẽ dicendum est de his qui aliquos de familia sua vel propinquos suos inferiorum graduum simili modo corrigũt, vt eos cohibeãt à vitiis,bonisq; moribus informent. In omnibus præmissis casibus excommunicationis sententiã non incurrunt,cũ huiusmodi participatio & correctio bono animo,& nõ diabolo suggerẽte fiat.Not.q[d] voluntas & propositũ alicuius inspicienda est ad hoc vt de facto suo iudicetur.Item necessitas facit licitũ quod aliàs est illicitũ. Item ratione officij licet quod aliàs non liceret.Itẽ nota hic plures casus,in quibus licet corrigere & percutere clericum sine pœna excommunicationis.

¶ *Voluntate ac proposito maleficia.*]Hæc verba sumpta sunt ex illa lege.ff.de furt.qui iniuriæ.in principio.ad cor enim & spontaneas voluntates respicit Deus , & non † ad actus. 15. q.6.c.1.& 14.q.5. fiquid. sola enim temeritas hic attenditur.℣.eo.c.1.& 17.q.4.si quis suadente.& q[a] animus punitur,non opus.50. dist.contra animum.& duobus cap.seq. ¶ *Ad salutem.*]℣.eo.1.responso.& 11.q.3.cũ excõmunicato.vbi permittitur participare in his quæ ad salutem pertinent , vt hic dicit , & quæcunque verba ad hoc proficere possunt,excõmunicato dici possunt, alias non.

Sano modo hoc accipias:quia voluntas reſpicit Deus , magis tamẽ cor, vt in c.1. 16.q.6.

b Melius diceret oblatio: & tunc, demum cũ sunt manifesti : est cẽ differentia inter hæc duo, vt dixi in textoan. And.

i ¶ *Vel alios.*]id est,vsurarios , quorum eleemosyna [b] recipi non debet.℣.eo.de vsur.quia in omnibus.

k ¶ *Quasi gerunt causam eorum.*]quasi negotiorum gestores;& ideo possunt eorum eleemosynas recipere,vt hic dicitur:quia ipsi quorum res tuntur, ab illis sua recipere possunt:& sic isti prædicatores licite ea recipiunt pro eleemosynis:& licet res non habeat effectum , sufficit quòd ab initio negotium sit vtiliter cœptum. ff. de nego. gest. sed an vltro. §. is autem qui. & negotiorum gestor præterea poteſt agere ad sumptus quos fecerit, vt ibi dicitur. & est argu. quòd ille qui gerit vicem alterius, honorandus est sicut ille cuius vicem gerit. 93. distin. c. vlti. & 94. dist. c. 1. & ℣.de offic. delega. cum olim 2.

† Hæc duo verba:vel eum , desunt in antiquioribus codicibus & in omnibus Vaticanis.

l ¶ *Præsertim.*]poteſt exponi pro maxime [c] . quia aliàs tempore necessitatis ab excommunicatis possunt recipi necessaria, & c. mi.11.q.3. quoniam multos. alias vero prædicatores non debent recipere eleemosynas ab excommunicatis,vel vsurariis , vel confimilibus. 90. dist.

† Addi in cõtratio an de beat eis dari no. Albe. de Rosate , & Bat.in l.1 C. de men.vali. lib.11.

c In,exponit pro tantum: quod est tutius , secundum Host.al le.in ℣.eo. inter alia. in fi.Ioan.And.

ob

oblationes.& c.eorum.& 17.q.4.miror.

a ¶ *Ratione officii.*]Nota,quòd ratione officij licet quod aliàs non liceret [a]:& hoc ideo,quia ex quo commissum est ei officium,& talia sine quibus officium commode expediri non potest: sicut iudex potest compescere omnes impedientes iurisdictionem suam.ẽ.de offic.delega.c.1. & cap. præterea. & c.prudentiam.& c.suspicionis.& ẽ.de testi.cattam litteris. immo & si non habeat officium.

b ¶ *Alij.*]scilicet seniores de ecclesia possunt inferiores in minoribus ordinibus cõstitutos coercere,etiam turbantes diuinum officium,vt hic dicitur.

¶ *Glossa sequens arg. à contrario, & causam reddit.*

c ¶ *In minoribus ordinibus.*] Ergo non possunt sic compescere cõstitutos in sacris ordinib[o], licet turbent officium: qa ex eo quòd permittit specialiter de istis, de alijs prohibet: sicut quod de vno negatur, de alio conceditur.25.dist. qualis.& ẽ.de præsum. nonne. & quia honorabilia membra exceptis grauioribus culpis verberibus subiici non debent.

¶ Contra clericos concubinarios vid sancita in cõcilio Trident. sessio.25. de reformat.ca. 14.&de intel lectu huius cap.vide Co uarruuiã in c. alma mater. de sent. excom.lib.6. par.1.§.3.

45.dist. cum beatus. puniantur ergo aliàs admonitionibus:& si se nõ correxerint,possunt suspendi.ẽ.de cele.miss. dolentes.arg.

d ¶ *Turbantes.*] ẽ. eod. veniens.& ẽ.de appel.dilectis filiis.arg.

e ¶ *Prælationis.*]Sic ergo Prælati possunt corrigere subditos, & percutere leuiter sine metu excommunicationis, causa correctionis , & non ex odio.ẽ.eod.ex tenore.leuiter enim hoc facere debent:quia leuiter castigatus reuerentiam exhibet castigranti.45.dist.cum beatus.

f ¶ *Magisterii.*]Sic ẽ.eo.c.1.modica,enim & leuis castigatio permissa est doctori.ff.ad l.Aquil. l. 5. in fi.& l. seq. & humilis debet esse doctrina magistri.ẽ.de ma.& obe.humilis.vbi plures cõcor. inuenies.ad hoc nimia sæuitia culpæ annumeratur.ff.ad l.Aquil.præceptoris.

¶ *Glo.seq.prosequitur quod dicitur de correctione familiæ, notans in textu.6.casus,& quatuor addit.*

g ¶ *De familia.*]Not.quòd quis familiam suam corrigere debet,cum ei competat iure patriæ potestatis.23.q.4.duo ista.& 45.dist.c.cum beatus.§.Salomon.& c.disciplina. & qui domesticorum suorum curã nõ habet,fidem negauit.47.dist.c.sicut.§.necesse.ad fi.ver.hinc etiam Paulus. & C. de pat. po. si filius. & non solum pater, sed etiam propinqui domesticos suos corrigere debent.C.de emen. propin. l. vnica. & hic idẽ dicit,omnes prædictæ psonæ clericos inferiorũ gradũ corrigere poterunt sine pœna excõicatiõis,vt hic patet ꝺ magistris & Prælatis [b],& nõ distinguitur in gradu.Hic habes sex casus in quibus licet corrigere & percutere clericum sine excõicatione, q̃ habent officiũ in ecclesia,seniores,& prælatus,magister,dñs domus, & consanguinei. sunt & alij casus vbi quis non incidit in canonem , si iocosa leuitate clericum percutit.ẽ.eo.c.1. Item si inueniat eũ cũ matre,filia , vxore, vel sorore.Ité si vim vi repellat incõtinenti.ẽ.eo.si vero alicuius 1.§.2. & 3.Ité si clericus post trinam admonitionem nõ se corrigat, perdit hoc beneficium.ẽ.eo.contingit 2. & c.in audientia.

b Idem not. 23. q. 5. c. 1. ad fi. in gl. magistri.

¶ *Glo.seq.no.à contrario aliud in sacris,secundo quærit & soluit.*

h ¶ *Inferiorum graduum.*]Secus si sint in superioribus,puta subdiaconatu,vel aliis superioribus:quia per sacros ordines liberati sunt à patria potestate;vñ nullũ ius habẽt in eis : sacer.n. ordo liberat à patria potestate,q̃a liberat à seruili:qꝺ plus é.54.dist.ex antiq5.&ca.frequẽs. & c.si seruus sciẽte.& subdiaconus eo.gaudet priuilegio cũ diacono. ẽ.de seru.nõ or.miramur.Et ita hẽs hic qꝺ clericus quãdiu é in minoribus ordinibus,est in patria potestate,nisi expresse emãcipet.&ita no ta dignitatẽ sacrorũ ordinũ.Quid si psonæ superius in littera noiatæ excedãt modum,nũquid incidunt in canonem?Rño, nisi irato animo hæc faciant,& ex proposito,non credo quòd incidant in canonem,q̃ solummodo dolum prosequitur , quod colligitur ex verbis canonis. 17.q.4.si quis suadente.ibi,manus violentas iniecerit.& ẽ.eo ca.1. violentia non committitur sine dolo:sed huiusmodi manus prædictarum personarum non sunt dolosæ sed charitatiuæ,licet fortuito casu excedant modum disciplinæ,quod probatur ex princ.huius c.

c De hoc vide in c. inde corũ.supra ꝺ ætate & qualit.& an pater peutiens filium in saeris constitutum causa correctionis sit excõicatus. vide hic Ioan.And.& alios.

¶ Si qui vero ratione [a] officii, quod in ecclesia obtinent,aut etiã alii [b] clerici seniores zelo deuotionis,pueros vel adolescentes in minoribus [c] ordinibus constitutos turbantes [d] diuinum officium,& hi qui obtentu prælationis [e] vel magisterij [f], subditos & scholares correctionis causa leuiter forte percusserint, excommunicationis sententiã non incurrunt. Quod & de his dicendum est, qui aliquos de familia [g] sua, vel propinquos inferiorum [h] graduum simili modo,vt cohibeantur à suis insolentiis, & scientia bonisque moribus informẽtur, duxerint corrigẽdos.

¶ Idem Astoricen.episcopo.

¶ *Communicans excõmunicato in crimine damnabili in idi in excommunicationem maiorem.*

CAP. LV.

SI † concubinæ publicæ clericorum ecclesiasticæ cẽsuræ districtione notentur,eosdem cõcubinarios nõ est dubium sententia maioris excommunicationis inuolui , qui post latam sententiam communicant in eodẽ crimine [i] criminosis.

¶Idem.

¶ *Excommunicatus minori, potest ab excommunicatione aliquem absoluere.*

CAP. LVI.

DVobus † collata potestas, vt à minori excommunicatione,si in ipsam inciderint †, inuicẽ se absoluant,vtroque ligato vinculo excommunicationis huiusmodi non expirat [k].

¶Idem.

¶ *Permittitur ministris ecclesiarum semel in hebdomada celebrare tempore interdicti,cõcurrentibus his,quæ exprimuntur in textu.*

CAP. LVII.

PErmittimus † ecclesiarũ ministris semel in hebdomada tempore interdicti , non pulsatis campanis , voce submissa , ianuis clausis , excommunicatis [l] & interdictis exclusis,Missarum solemnia celebrare causa cõficiẽdi corp[9] ditur corpus Christi decedentibus in pœnitentia.

¶ *Gl.seq.obiicit, & dupliciter soluit.*

k ¶ *Non expirat.*] Si potestas ista absoluendi non expirat : ergo vnus potest absoluere alium [d]. Sed contra videtur, quòd cum vnus sit priuatus à sacramentis,alium restituere non potest.de conse. dist.4. sanctum.quod enim non habet,dare non potest.1.q.1.c.1.& q.7. Daibertũ. & arg.ẽ.de cle.excõmuni.mi.cap.vlti. Quid ergo dicit quòd talis potestas non expirat?Respondeo [e] bene dicit, quòd in veritate potestas collata non expirat propter hoc cum effectu , sed dormit. id est,potestas illa,cum vterque sit excommunicatus, non potest habere effectũ: quia alter alterum nõ potest absoluere,nisi primo alter eorum ab alio quam à socio fuerit absolutus,tunc demum habet effectum.si.ẽ.de offic.deleg.prudentiam.§.sexta.& ẽ.de concess.præben.& ec.nõ va. quia diuersitatem.15.q.6.c.pe.& vlt.fi.C.de cura.fu.l.pe. Vel dic quòd bene potest alter alterum absoluere,licet sit ligatus minori excommunicatione:& ita nullo modo expirat potestas , sed durat cum effectu. arg. decre.prædi.si celebrat. quia minor excommunicatio priuat solummodo à perceptione sacramentorum,sed non à collatione , vt ibi dicitur.arg.ad hoc.ẽ.eo.sacro.& ẽ.de rescript. ab excommunicato.

PErmittimus.]Hodie hoc c.seruit de nihilo:quia hodie permittitur singulis clericis celebrare ianuis clausis,excommunicatis vel interdictis exclusis:vt habetur in c.si.§.adiicimus.& §.seq.eod. tit.lib. 6. Abbas.

CASVS. Permittit Papa rectoribus ecclesiarum , quòd tempore interdicti semel in septimana causa conficiendi corpus Domini ad opus infirmorum (quod decedentibus in pœnitentia tempore interdicti non negatur) possint Missarum solemnia celebrare , exclusis excommunicatis & interdictis.Nota quòd tempore interdicti concedi-

¶ *Gl.seq.duplicem causam ponit,quare tempore interdicti celebrare permittitur quandoque fauore celebrantium , quandoque aliorũ ver. sed quando. vnde. per contrarium.*

l ¶ *Excommunicatis & interdictis.*] & hoc idem facere debent religiosi & alij qui priuilegium habent celebrandi tempore interdicti. ẽ. de priui. quod nonnullis.& ĵ.tit.proxi. cum in partibus.illud priuilegium per hoc c. extenditur ad omnes alios Prælatos ecclesiarum , qui prius illud non habebant,quòd semel tantum in hebdomada celebrent causa conficiendi corpus Christi:& hic non attenditur fauor personarum,sed sanctitas ipsius corporis , & principaliter necessitas decedentium,siue infirmorum. Presbyter enim semper debet habere Eucharistiam paratam:sed quando consecratur pro populo , nihil in crastino seruandum est. de conse. distin. 2. tribus. Item aliis conceditur fauore religionis siue personarum, vt patet in c. quod nonnullis.ẽ.de priuileg.

Quod

a Concor. text. in l. 1. §. sed æquissimum cum gl. in ver. cõcedi. ff. de potestu.

a Præter canonisthic, vide Theologos lib. 4. sent. dist. 22.& Couarruuiã in c. alma mater. de sent. excom. li. 6. par. 1. in initio.

b Vide de de lic. pue. c. 1. super vlt gl. Ioan. And.

d Adde de hac q. Car. Flo. in cle. 1. de relig. do. vers. prædictis. in 7. q.

e Primam istam respõsionem reprehẽdebat Hostien. dicens , quod secundam eam nihil esset speciale in minori. quod tamen vult prodare ter. tenebat ergo secundam: postea dicés se audiuisse, quòd 8. illã tenebat in additioni. dicit se additiones eius non vidisse. Ioan. And.

a ¶ *Quod decedentibus.*]sic.ẽ.tit.proxi.quod in te.B.

QVamuis.]Diuiditur in duas partes: Secunda:ibi, *Nisi.* Abba s.

CASVS. Si aliquis incidens in excõicationem propter violẽtam manuum iniectionem satisfecerit iniuriam passo,nõ tñ potest aliter quam per sedem Apostolicam vel eius legatum beneficiũ absolutionis obtinere,nisi in q busdam casibus , qui in ipsa littera continentur: Sed quibusdam de pdictis,qui videlicet temporali lzboranti impedimẽto,ex eis satisfaciat [b],quib[9] iniurias irrogauit, nõ tamen aliter , quàm per sedem Apostolicam vel eius legatum absolutionis potest beneficium obtinere: Nisi imminente mortis [c] articulo,infirmitate,inimicitia [d], aut inopia [e] , puerili [f] vel senili ætate,fragilitate sexus [g] , seu alia corporis impotentia [h] , siue quolibet impedimento canonico [i] retraha tur,quo minus Romanum Pontificem possit adire:vel nisi iuris beneficio [k] à labore huiusmodi excusetur.Cæterum quibusdam [l] prædictorum,videlicet qui temporali impedimento laborant, exceptis pueris,sub debito iuramẽti (quod secundum ecclesiæ formam præstare tenentur)consueuit iniungi, vt impedimẽto cessante,ad Apostoli Domini quod decedentibus [a] in pœnitentia non negatur.

¶ Idem

¶ *Satisfaciens clerico,quem verberauit, non potest propter hoc ab episcopo absolui,nisi in certis casibus hic expressa.*

CAP. LVIII.

QVamuis incidens in canonem latæ sententiæ propter violentam manuum iniectionem, iuxta proprias facultates eis satisfaciat [b],quib[9] iniurias irrogauit, nõ tamen aliter, quàm per sedem Apostolicam vel eius legatum absolutionis potest beneficium obtinere: Nisi imminente mortis [c] articulo,infirmitate,inimicitia [d] , aut inopia [e] , puerili [f] vel senili ætate,fragilitate sexus [g] , seu alia corporis impotentia [h] , siue quolibet impedimento canonico [i] retraha tur,quo minus Romanum Pontificem possit adire:vel nisi iuris beneficio [k] à labore huiusmodi excusetur.Cæterum quibusdam [l] prædictorum,videlicet qui temporali impedimento laborant, exceptis pueris,sub debito iuramẽti (quod secundum ecclesiæ formam præstare tenentur)consueuit iniungi, vt impedimẽto cessante,ad Apostoli cam sedem accedant , mandatum ipsius humiliter susceptur[i].

¶ Idem.

¶ *Excommunicatio simpliciter lata intelligitur de maiori.hoc dicit. Et est textus notabilis,& quotidie allegatur.*

CAP. LIX.

SIquem sub hac forma verborum,illum excommunico , vel similim [m] , à iudice suo [n] † excõmunicari contingat:dicendum est eũ non tantum [o] minori , quæ à perceptione sacramentorum, sed etiã maiori excommunicatione(quæ à communione fidelium separat)esse ligatum.

¶ Idem.

¶ *Beneficium indultum ratione minoris ætatis postquam cæpit habere locum, non extinguitur, licet minor peruenerit ad maiorem ætatem.*

CAP. LX.

PVeris [p] , qui in canonem inciderunt sententiæ promulgatæ, siue ante siue post pubertatem postulent se absolui, potest dicæcesanus episcopus absolutionis beneficium impertiri: Cum propter defectum ætatis [q] , in qua fuit cõmissus excessus, rigor [r] sit mãsuetudine temperandus.

† Dictio,sue, deest in plerisque recentioribus: ea ex antiquis codicibus & omnibus Vaticanis est restituta : quã etiam agnouit glossa hic & Hostiẽsis.

Deo,agat pœnitentiam,& sequitur reconciliatio:Si vero à sacerdote inflicta fuerit, per eum reconcilietur : Cum vero à canone infligitur minor excommunicatio,per simplicem sacerdotem potest absolui,& sine iuramento vel aliquo mandato,nisi participet in crimine.ẽ.eo.nu per.& c.si cõcubinæ.Qui maiori excommunicatione est notatus:si ab homine,semper ab eodem vel eius superiore debet absolui.ẽ.eod.per tuas. nisi incendiarij post publicationem.ĵ. eod. tua. Si à canone est notatus , à suo episcopo potest absolui, nisi conditor canonum sibi absolutionem retinuerit. ẽ. eod. nuper. sicut in his qui violentas manus mittunt in clericum. 17. q. 4. si quis suadente. & ẽ. eod. c. proxi.

Veris.]Pueri excommunicati pro iniectione manuum,ab episcopo absolui possunt:etiam si ante absolutionem effecti sunt puberes.hoc dicit.Et duæ sunt partes.secunda:ibi, *Cum propter.* Abbas.

CASVS. Aliqui pueri infra xiiij annos constituti violentas manus miserunt in clericum:facti sunt maiores ante absolutionem: quæritur à quo debeant absolui ? Respondet Papa, quòd siue ante siue post pubertatem postulent se absolui, diœcesanus episcopus illos absoluere potest : cum propter defectum ætatis , in qua commissus fuit excessus , rigor ecclesiæ sit mansuetudine temperandus. Nota quòd ratione ætatis rigor iuris aliquando temperatur: & sic nota quòd ætati parcitur.

p ¶ *Pueris.*]Intellige doli capacibus.ẽ.de delic.pue.pueris.aliàs iniuriam facere non possunt,pati vero sic.15.q.1.illud.

q ¶ *Ætatis.*] sic ergo parcitur ætati,licet non in totum , sed quo ad minorem pœnam,vt in delictis.ff.de mino.auxilium.§. in delictis [b] In delictis enim non parcitur nisi quo ad minorem pœnam , vt ibi.

¶ *Glo. seq.ponit quatuor casus,quibus temperatur rigor.*

r ¶ *Rigor.*]Iuris rigor temperatur quandoque ratione ætatis,vt hic.& 86.dist.tanta.& de consecr.dist.3.eos qui.35.q.9.sententiam. quandoq; ratione locorum & temporum.ẽ. eo. super eo. & quandoque ratione personæ & causæ,& loci, & temporis.ẽ.de transac.c.vlt.& 23.q.8.occidit.& 29.dist.sciendum.quandoq; ratione multitudinis & scandali 50. dist.vt constituerꝰ.cum suis concordantiis.

DE

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE VERBORVM SIGNIFICATIONE.

¶ *Supra visum est de diuersis constitutionibus circa iudices, iudicia, clericos, matrimonia, & crimina: Veruntamen quia in eis & aliis dispositionibus dubitari potest de significato verborum: ideo in fine operis annectit hanc Rubricam. Abbas.*

Nnouate.] Exponit hic Hieronim[a] verbum nouale quod scribitur Osee 10. cap. Abbas.

CASVS. In Osee propheta verba ista, Innouate nouale, reperiuntur: Hieronym[b] exponit hic quid sit nouale, & melius exponitur 3.co. quid per nouale.

a ¶ *Innouate.*] verba sunt Osee prophetæ.

b ¶ *Nouale.*] Verba sūt Hieronymi exponentis verba prophetæ.

c ¶ *Præcisus*] dicitur in lege terra, scilicet, præcisa, quæ anno cessat. ff. de ver. signifi. sylua §. 2. Dicitur nouale terra de nouo ad culturam redacta: cuius non extat memoria quòd culta fuisset. a. 3. eod. quid per nouale. & quod semel fuit nouale semper erit nouale quo ad decimarum retentionem, vel solutionem. 3. de priuileg. c. vlt. Ioan. And.

Am & rex.] In prima parte pronuntur verba Danielis: In secunda verba Hieronymi exponentis illa: Secũdabi, *Id est proauus.* & vide historiã de confe. dist. 1. in c. vestimẽta. aliàs incipit, vasa. Abb.

CASVS. In Daniele Nabuchodonosor appellatur pater cuiusdam. qui pater tamen non fuit: exponit hic Hieronimus quare dicatur pater: hic enim pater appellatur proauus, more scripturæ, quæ auos & omnes superiores patres appellat.

d ¶ *Nam & rex.*] varba sunt Danielis.

e ¶ *Proauus.*] Verba sunt Hieronymi exponentis verba prophetæ.

f ¶ *Patres.*] omnes ascedentes parentis nomine continentur. ff. d ver. sig. appellatione. & appellatione filij omnes descẽdẽtes. ff. e. liberorũ. & ff. de gradi. cog. l. iuris consultus. §. parentes. Vsque ad tritauum patres dicuntur, vltra vero maiores appellantur. liberi vsque ad trinepotem: vlterius inferiores vocantur, vt ibi dicitur: vnde Christus dici potest filius Dauid. Ala.

Nam & ego.] In prima parte pronuntur verba Salomonis: In secunda verba Hieronymi exponentis illa: ibi, *Quare.* Abbas.

CASVS. Salomon protulit hæc verba: Nam & ego vnigenitus fui coram matre mea: & tñ alius habuit fratrem, qui præfuit ipsi: Exponit hic Hieronymus quare vocat se vnigenitũ, scilicet quia ille mox natus sine nomine quasi non fuisset, vita decessit: & ita cũ non fuisset: ideo primogenitum se vocauit. Nota, non vr factum quod non durat factum.

g ¶ *Nam & ego.*] Verba sunt Salomonis.

h ¶ *Vnigenitum.*] Verba sunt Hieronymi exponẽtis verba Salomonis.

i ¶ *Fratrem vterinum.*] Fratres vterini dicuntur, qui ex eodem vtero nati sunt: viuente enim Vria concepit Bersabee ex Dauid: & peperit filium qui mortuus est: postea concepit ex eodem Salomonem: vnde ipse dicit, nam & ego vnigenitus, &c.

k ¶ *Quasi nunquam esset.*]& ita non vr fuisse qui non durauit. arg. 3. de reg. ad nostram. dist. 63. quanto. ff. de in rem. ver. si pro patre. §. in rem autẽ versum [b]. sic non cr esse qui minus idoneus est. 3. de transla. inter. & ff. quod cuiusque vniue. l. 1. ad fi. & C. de epi. audien. de creationibus. & 19. dist. propter totius. & 23. q. 1. paratus.

b Secũdũ Ala. ad idem 1. q. 1. constat. & quod ibi no. ſ q non habet postliminium qui statim reuersus est. Ioan. And.

Vod dicitur.] CASVS. In euangelio Matthæi sunt hæc verba antequam conuenirent: ex hoc verbo volebant arguere quasi à contrario, quòd postea conueniſſent Maria & Ioseph. dicit Hieronymus, non tñ sequitur, q postea conueniſſent: sed scriptura ostendit q nunquam conuenerunt. Nota q licet fortissimum sit genus argumẽtã di a ɔrio sensu, fallit tamen hic: nõ enim sequitur, antequã cõueniret ergo postea conuenerũt: scriptura enim nõ innuit quòd conuenerint.

l ¶ *Antequam conuenirent.*] verba sunt Euangelij Matthæi, quæ Hieronymus hic exponit. fi. 27. q. 2. priusquam. nec valet hic arg. à cõtrario sensu: & est quidam modus loquendi, sicut ibi: sede à dextris meis donec ponam, &c. non tamen sequitur quòd postea posuerit. R. & illud: Coruus non fuit reuersus ad arcã donec aquæ siccarentur. fic. 3. c. pro xi. immo ostenditur quòd non conuenerunt. contrarium innuitur eius qđ verba sonare videtur vt hic dicit in fine, &c.

Ioseph.] Primo pronuntur verba Euangelij: Secundo verba Hieronymi exponentis illa: ibi, *Ex hoc loco.* Abbas.

CASVS. In eodẽ Matthæo dicitur, Ioseph nõ cognouit Mariam, donec peperit filium suum primogenitum. ex hac auctoritate quidam pessime suspicabantur Mariam alios filios habuisse: dicit Hieronymus: mos est diuinarum scripturarum sit, vt primogenitum non vocent, quem fratres sequuntur, sed eum, qui primo natus fuit.

¶ Idem in eodem †.

¶ *Primogenitus dicitur, qui primo nascitur, etiam si nullus sequatur eum.*

CAP. V.

IOseph non cognouit Mariã †, donec [m] † peperit filium suum primogenitum. ¶ Ex hoc loco quidam peruersissime suspicantur & alios filios Mariam habuisse: cum mos [n] diuinarum scripturarum sit, vt primogenitum non vocent, quem fratres sequuntur, sed eum, qui primo natus fuit.

¶ Hilarius †.

¶ *Verba sunt intelligenda, non secundum quod sonant, sed secundum mentẽ proferentis.*

CAP. VI.

INtelligentia [o] dictorum [p] ex causis [q] est assumenda dicendi: quia nõ sermoni res [r], sed rei est [s] sermo subiectus.

¶ Augustinus † super Matthæum.

¶ *Non vitiatur factũ vario modo narratum, vbi idem in substantia concluditur.*

CAP. VII.

NIhil obstat narrandi diuersitas [t], vbi eadem dicuntur: maxime cum quisque Euangelistarũ eo ordine credat se dicere, quo Deus voluit.

TITVLVS XL. De verborũ significatiõe.

¶ Hieronymus super Osee †.

¶ *Nouale est terra nouiter ad culturam redacta.*

CAP. I.

Nnouate [a] nouale.

¶ Nouale [b] est ager nunc primum præcisus [c].

¶ Idem super Danielem †.

¶ *Appellatione patris, veniunt in lata significatione omnes ascendentes.*

CAP. II.

NAm [d] & rex Nabuchodonosor pater tuus. ¶ Id est, proauus [e], more scripturæ, quæ auos & deinceps patres [f] appellat.

¶ Idem in parabolis †.

¶ *Nõ dicitur natus, qui statim decessit.*

CAP. III.

NAm [g] & ego vnigenitus fui coram matre mea. ¶ Quare vnigenitum [h] se nominat, quem fratrem vterinum [i] præcessisse scriptura testatur? nisi quia ille mox natus sine nomine quasi nunquam [k] esset, de vita decessit.

¶ Idem super Matthæum †.

¶ *Dictio, antequã, non semper implicat.*

CAP. IIII.

QVod dicitur, antequã [l] conuenirent, non sequitur, vt postea conuenirent: sed scriptura quod factum non sit ostendit.

¶ Idem in eodem †.

¶ *Primogenitus dicitur, qui primo nascitur, etiam si nullus sequatur eum.*

CAP. V.

IOseph non cognouit Mariã †, donec [m] † peperit filium suum primogenitum. ¶ Ex hoc loco quidam peruersissime suspicantur & alios filios Mariam habuisse: cum mos [n] diuinarum scripturarum sit, vt primogenitum non vocent, quem fratres sequuntur, sed eum, qui primo natus fuit.

¶ Hilarius †.

¶ *Verba sunt intelligenda, non secundum quod sonant, sed secundum mentẽ proferentis.*

CAP. VI.

INtelligentia [o] dictorum [p] ex causis [q] est assumenda dicendi: quia nõ sermoni res [r], sed rei est [s] sermo subiectus.

¶ Augustinus † super Matthæum.

¶ *Non vitiatur factũ vario modo narratum, vbi idem in substantia concluditur.*

CAP. VII.

NIhil obstat narrandi diuersitas [t], vbi eadem dicuntur: maxime cum quisque Euangelistarũ eo ordine credat se dicere, quo Deus voluit.

in principio.

Intelligentia.] CASVS. Cum aliquis audit aliqua verba, considerare debet causam dicendi: & non ipsam significationem verborũ tantum: quia verba deseruiunt intentioni: & non intentio verbis: verba enim inuenta sunt, vt per ea intentionem suam quis exprimat. Nota, quòd causa dictorum considerari debet.

o ¶ *Intelligentia.*] ſic. ff. de reg. iu. in ambiguis. & 22. q. 5. humanæ.

p ¶ *Dictorum.*] id est, verborum quæ prolata sunt.

q ¶ *Ex causis.*] non statim debemus intelligere, vt verba prima facie sonare videtur: maxime vbi ambigua sunt, sed debemus recurrere ad intentionem loquentis, vr hic *dicit.* arg. bo. 3. de præben. c. vlt. & c. cũ causam. & ff. eo. tit. nepos Proculo [d]. & ff. de reg. iur. semper in stipulationibus. ad causam dicti recurrendum est. 3. de accu. cum dilecti. sicut ad causam facti. 23. q. vlt. occidit. ff. de furt. verum.

r ¶ *Res.*]id est, intellectus. ff. de supel. legat. l. Labeo. 31. q. 1. quomodo virginibus. vbi dicitur sex maritos habuisse, quæ (domino testante) quinque tantum habuit: ibi enim Hieronymus respexit intentionem, & non verba Samaritanæ. Lau.

s ¶ *Rei est sermo subiectus.*]id est, intentioni seu intellectui sermo seruire debet: quia non in foliis, sed in radice rationis & in sensu cõsistit Euangelium. 1. q. 1. Marcion. & 3. eo. c. 2. & c. in his. verba enim instituta sunt vt per ea quis in alterius notitiam cogitationes suas proferat. 22. q. 2. is autem. quia sicut animus præfertur corpori, ita sẽtẽtia verbis. 38. dist. sedulo. & 22. q. 5. humanæ. & ff. de leg. scire. Item arg. est quòd verba ad extraneum sensum sunt trahenda vbi res aliter saluã esse non potest. argu. C. de ver. sig. cum quidam. & C. de lega. cum quæstio.

Nihil.]Diuersitas verborum non vitiat, si idem in substantia cõcludatur. hoc dicit. Abbas Siculus.

CASVS. Euangelistæ diuerso modo narrauerũt passionem Domini: dicit Augustinus, quòd nihil nocet narrandi diuersitas vbi eadem dicuntur: quia quilibet euangelistarum narrauit eo ordine quo Deus voluit. Not. pro testibus qui diuerso modo ferunt testimonium: quia non nocet dum tamen eadem dicant: secus si contraria dicerent.

¶ *Glo. seq. arg. alleg. contrarium, & soluit.*

t ¶ *Diuersitas.*]quoniam nomina & verba transposita idẽ significant, vt dicit Aristoteles in Perihermeniis. & est ar. ad hoc. C. de testa. quoniam indignum. & hic vbi eadem dicuntur, prout sequitur in litera, &

ADDITIO. Primus enim nõ solum is intelligitur, qui ante aliquem est, sed etiã is, ante quẽ nemo sit: vt ff. de vulga. & pupil. sub. l. ex duob[b].

+ Matth. ca. 1. & ca. 4. eo. tit. in 1. compilat.

+ Alias, cã.

+ Adde de hac dictione, donec, quod no in l. 1. ff. d ambiguitate C. de vsufru.

†Lib. 4. de trinit. refert cap. 5. eod. ti. in 1. compil.

c Sequitur ſuprem[a] est quem nemo sequitur: sic iacet lex proximi. 10. An.

+ Fortassis hæc dicit Augustinus in libris de consensu Euangelistarũ. vide ibi lib. 2. c. 1. 2. 21. & 28.

a Per quod ca. ista intelliges filo quatur de varietate euãgelistarũ circa horam mortis Christi. Ioan. An.

†Lib. 1. epist. 28. regist. & ca. 7 eod tit. in 1. compilat.

†Idem scilicet Isidorus li. 18. etymolog. ca. 15. & cap. 10 eod. tit. in 1. compilatione.

b Adidẽ iura alleg. supra eo. intelligentia. in fi. vlt gl. Ioã. And.

c De ætate, qual. c. 1. de ap constitutis 2. de clerico non resi. ex parte de his quæ fiunt à ma par. cap. c. ex ore. cũ multis si. Io.

d Si promisit quis pro tecentum tribuere, cum poterit ad id quod actum est, redigitur interpretatio: aliàs intelligitur cũ fine incommodo poterit. Ioan. An.

¶ Gregorius †.

¶ *Sensum, non verba considerare debemus.*

CAP. VIII.

PRopterea [a] si prolixam epistolam meam ad interpretandum [b] accipere te fortasse contigerit: rogo non verbum ex verbo, sed sensum [c] ex sensu transferri: quia plerunque dum proprietas [d] verborum attenditur, sensus veritatis amittitur.

¶ Isidorus †.

¶ *Dicit, quis proprie sit præpositus.*

CAP. IX.

QVamuis omnes qui præsunt, præpositi rite [e] vocentur: vsus tamen obtinuit eos vocari præpositos, qui quandam prioratus [f] curam super alios gerunt.

¶ Idem † in libro Etymologiarum.

¶ *Non recipit congruam summationẽ.*

CAP. X.

FOrus est exercendarum litiũ locus à fando dictus, siue à Foroneo rege, qui primus [g] Græcis legem dedit. Constat [h] autem forus causa, lege, & iudicio. Causa [i] à casu quo venit, dicitur. est enim materia & origo negotij, nec dum discussionis examine patefacta: quæ dum proponitur, causa est: dum discutitur [k], iudiciũ: dũ finitur, iustitia [l]. Vocatur autem iudicium [m] quasi iurisdictio, & iustitia [n] quasi iuris [o] status. Iudiciũ autem prius inquisitio vocabatur: vnde & auctores iudiciorum, præpositos, quæstores, vel quæsitores vocamus. ¶ Negotium [p] multa significat, modo actum alicuius rei, cuius contrarium est otium: modo actionem [q] causæ, quod est iurgiũ litis †: & dictum est negotium, id est, sine otio. Negotiũ autem in causis, negotiatio in commerciis dicitur, vbi aliquid datur, vt maiora lucrentur. ¶ Iurgium [r] dicitur quasi iuris garrium: eo quòd hi qui causam dicunt, iure [s] disceptant. Lis autẽ [t] à contentione limitis prius nomen sumpsit, de qua [u] Vergilius: Limes erat positus, litem vt discerneret agris. Causa, aut argumẽto [x], aut probatione constat. Argumentum nunquã testibus, nũquam tabulis dat probationem, sed sola inuestigatione inuenit veritatem: vnde † dictum est argumentum quasi argute inuentum. Probatio aũt testibus, & fide tabularũ [y] cõstat. ¶ In omni quoq; negotio [z] hæ personæ † quærũtur, iudex, accusator, reus, & tres testes [a]. Iudex dictus quasi ius dicẽs populo, siue quòd iure discepter. Iure autẽ discẽptare, est iuste iudicare: Non est ergo iudex [b], si non est in eo

Omnia: pars quoque minima est ipsa puella sui. La.

i ¶ *Causa à casu.*] Et ita est causa antequam respondeat pars altera. est ergo causa res in dicẽdo posita cum interpositione certarum personarum, scilicet actoris & rei, iudicis & testis. Et ideo dicitur à casu: quia frequenter casualiter occurrunt præter voluntatem hominis.

k ¶ *Dum discutitur, iudicium.*] & sic videtur processu temporis mutare nomen. & exemplificat de iudicio de tertia parte fori.

l ¶ *Dum finitur iustitia.*] Hic exemplificat secundam partem fori. & ita ex iãis tribus partibus constat forus, vt dictum est, & idem esse videntur ista tria in subst antia, sed aliam denominationem assumunt diuerso tempore.

m ¶ *Iudicium.* Iudicium est legitimus actus duarum personarum actoris & rei super eadem quæstione sub eodem iudice contracta. Lau.

n ¶ *Iustitia.*] Iustitia est constans & perpetua voluntas ius suum vnicuique tribuens. Insti. de iustitia & iur. in prin. & supra in principio libri, in cõstitu. Gregorij.

o ¶ *Iuris status.*] Lex enim dicitur status iuris, & vere, quia per sententiam ius non constituitur, sed status iuris declaratur. ff. si fer. ven. sicut. 6. sed si quæritur.

p ¶ *Negotium.*] Quia supra mentionem fecit de negotio ibi, origo negotij, & c. ostendit quid sit negotium: quasi negans otium.

q ¶ *Actionem causæ.*]In hac significatione sumitur 3. vbi dicit, origo negotij.

r ¶ *Iurgium.*] Hic exponit quod dixit supra quod est iurgium litis.

s ¶ *Iure disceptant.*] Arg. q iurgia non pertinent ad presbyteros, quia non tenentur esse iurisperiti. 38. dist. quæ ipsis. nec aduocare possunt nisi in certis casibus. 3. de postu. c. vlt. secus de archidiacono. 25. dist. c. 1. R.

t ¶ *Lis autem.*]Quia fecit mentionem litis 3. vbi dixit; iurgium litis, exponit modo quid sit lis. lis enim ciuilẽ causam ostendit tantum, & non criminalem. ff. eo. tit. litis.

v ¶ *De qua Vergilius.*]Arg. habes hic q possumus inducere pro nobis libros gentilium siue paganorum. 27. dist. si quid veri. & 1. q. 1. Dominus declarauit. ibi: Si ergo, &c.

x ¶ *Argumento.*]Argumentum vocat naturalem probationem, quæ fit per localem argumentationem. & ita arg. q in iudicio valet naturalis probatio. arg. cõtra. 1. dist. consuetudo. & 3. de elect. bonæ. 1. ibi; negantis factum per rerum naturam, &c. à contrario. & non per testes vel instrumenta, vt littera sequens dicit: vnde dic tabulis, id est, instrumentis.

y ¶ *Testibus & fide tabularum.*] Hic æquiparantur testes & instrumenta, quia parem vim habent in litibus exercendis. C. de fi. instr. in exercendis.

z ¶ *Negotio.* Inon notorio, quod exercetur in forma iudicij.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit.*

a ¶ *Tres testes.*] Arg. contra 4. q. 3. ca. 5. testes. §. vbi numerus. & 2. q. 4. c. 1. & 3. de testi. licet vniuersis. vbi dicitur; in ore duorum vel trium testium, & c. potest dici, quòd hic dicit tres testes propter triplicem modum probandi, scilicet per testes, instrumenta, & argumenta. de quibus præmisit d. vel potius dicas confessionem, quia quodliber istorum trium legitimam facit probationem, siue per testes, instrumenta, & confessionem. 3. de restit. spo. cum ad sedem. in fi.

b ¶ *Non est ergo iudex.*]Sic 23. q. 2. c. 1. & supple hic, bonus, quia quandoque malus est iudex. 3. q. 7. c. iudicet. 6. vlt. quia & pro meritis subditorum disponitur à Deo vita rectorum. 2. q. 7. c. 1. & 6. q. 1. ex merito. & 8. q. 1. audacter. Ber.

†Vide l. eũ clericis. C. d episc. & cler.

Vergilius lib. 12.

†Alias ita; vnde dictũ est argumentum, argutũ inuentum.

†Vide epistolam 2 Fabiani Papæ. & Iuonem par. 6 c. 322.

d De hoc q 4. c. 1. vel quod dicit tres, supple vel duo, vt contrari s secundum Hostiensem. Io. And.

Cultu gemmisque teguntur

Reus

Universidad de Deusto
Biblioteca

a Alias, conformatio. sed videtur legendum confictio,

† Alias ita: Reus autem à re, qua petitur, nuncupatur.

† Videl testium. & ibi glossam C.de testib.

† In omnibus Vaticanis ita: nam variũ & mutabile semper fœmina producit, absq; dictione, testimonium,

† Idem scilicet Isidorus lib.5.c.24.

† Lib.5.etymolog. cap. 25. & c. 12 eod tit. in 1. compilat.

a ¶ *Reus à re.*] & nõ à reatu.15. q. 3.c.vlt.3. q. 11.non est. Ber.

b ¶ *Parte ablata.*] Est hic figura quæ dicitur Apheresis, cum principium dictionis aufertur: secundum quod patet hic. Est & figura alia quæ dicitur Prosopopeia. i. confirmatio a nouæ personæ. de consecr. dist. 4. quæris à me. versi. fi. Item Antonomasia, cum per excellentiã aliquid alicui attribuitur, quod commune est plurium: vt cum dico Apostolus, intelligitur Paulus.32. q. 7. c. Apostolus. & cum dico, vrbs intelligitur Roma. 3. de pœn. & remis. significauit. Synecdoche, cum pars ponitur pro toto. 32. q. 4. meretrices. 14. q. 5. pœnale. Antiptosis, cũ ponit casus pro casu. 75. dist. ordinationes. 18. q. 2. quidam. Liptote, cũ plus dicitur, & minus significatur. 32. q. 7. quid in omnibus. Pleonasmos, cum superabundat dictio: vt iste videt oculo monachum regulare. 20. q. 3. præsens. Tmesis, cum eadem dictio inter ciditur. ff. de mino. l. q; si de speciali. ff. de rei ven. si post acceptum. Syncopa, cũ quid auferetur de medio dictionis. 7. q. 1. audaciter. pro audaciter. Ironia, cum quid per derisionem, id est, p contrarium dicitur. O. quanta integritas. 11. q. 3. ad mensam, in fin. Epexegesis, id est, expositio precedẽtis sermonis. 47. dist quoniam. Item Antropopathos, cum aliquid attribuitur Deo qđ conuenit homini. 24. q. 1. odi & proieci. & 3. de re. eccle. ali. vel non. si quis presbterorum, Ala.

b ¶ *Si liber.*] quia seruus testis esse nõ potest. 4. q. 3. ca. si testes. 5. vbi. 5. item serui. sed liberi, vt ibi dicitur. versic. item liberi, & C. de testi. Authen. si dicatur.

c ¶ *Dominantis.*] 4. q. 3. c. si testes. 5. item idonei. & 11. q. 3. quatuor.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

d ¶ *Non fœmina.*]. Hoc intellige in criminali: in quo casu mulier testis esse non potest secundum canones. 33. q. 5. mulierem. sed in ciuilibus & matrimonialibus bene ferunt testimonium. 3. de testi. tam litteris. & c. super eo. arg. contra quòd possunt in criminali. 15. q. 3. ex eo. sed aliud secũdum leges, tamẽ in crimine excepto admittitur mulier etiam malæ famæ ad accusationem. 3. de simo. tanta. & in inquisitione admittitur ad testimoniũ siue denuntiationem. 3. de testi. tam litteris. & c. quoniã. Item in testamentis mulier non admittitur. Insti. de testa. 5. testes.

e ¶ *Varium.*] C. de inofficio. testa. filia. & arg. C. de instit. & substitu. reprehendenda. ADDITIO. Vnde versus.

Quid leuius fumo? flammẽ. quid flamine? ventus.
Quid vento? mulier. quid muliere? nihil.

f ¶ *Integer.*] quæ debet esse testis bonæ famæ, & sine omni suspicione. 2. q. 7 testes. infamis repellitur. 3. de testi. cogen. præterea.

h ¶ *Fide carebit.*] id est, non credetur iuramento suo. arg. 2. q. 7. non potest. Bernar.

i ¶ *Iustitia cum scelerato.*] cum sit virtus. 32. q. 1. cum renuntiare. & est summum bonum in vita colere iustitiam. 12. q. 2. cum deuotissimã.

PActum k dicitur inter partes, ex pace conueniens scriptura l legibus m ac moribus comprobata: dictum pactum n, quasi ex pace factum.

¶ Idem † in eodem.

¶ *Hic Isidorus ponit etymologiam iuris: prout habetur in re, non prout est generale nomen.*

iustitia. Accusator vocatus est, qua si causator, quia ad causam vocat eum, quem appellat. Reus a † à re, quæ petitur, nuncupatur: quia quamuis conscius sceleris non sit, reus tamen dicitur, quamdiu in iudicium pro re aliqua petitur. ¶ Testes antiquitus superstites dicebãtur, eo quòd super causæ statu pro ferebantur: nũc parte b ablata nominis, testes vocantur. Testes autem considerantur conditione, natura, & vita †. Cõditione, si liber c, non seruus: nam sæpe seruus metu dominantis d testimonium supprimit veritatis. Natura, si vir, non fœmina e: nam † varium f & mutabile testimonium semper fœmina producit. Vita, si innocens & integer g actu: nam si vita bona defuerit, fide carebit h: non ènim potest iustitia i cũ scelerato homine habere commercium.

¶ Idem †.

¶ *Dicit quid sit pactũ, et vnde dicatur.*

CAP. XI.

PActum k dicitur inter partes, ex pace conueniens scriptura l legibus m ac moribus comprobata: dictum pactum n, quasi ex pace factum.

¶ Idem † in eodem.

¶ *Hic Isidorus ponit etymologiam iuris: prout habetur in re, non prout est generale nomen.*

c ¶ *Si liber.*] quia seruus testis esse nõ potest. 4. q. 3. ca. si testes. 5. vbi. 5. item serui. sed liberi, vt ibi dicitur. versic. item liberi, & C. de testi. Authen. si dicatur.

d ¶ *Dominantis.*] 4. q. 3. c. si testes. 5. item idonei. & 11. q. 3. quatuor.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

e ¶ *Non fœmina.*]. Hoc intellige in criminali: in quo casu mulier testis esse non potest secundum canones. 33. q. 5. mulierem. sed in ciuilibus & matrimonialibus bene ferunt testimonium. 3. de testi. tam litteris. & c. super eo. arg. contra quòd possunt in criminali. 15. q. 3. ex eo. sed aliud secũdum leges, tamẽ in crimine excepto admittitur mulier etiam malæ famæ ad accusationem. 3. de simo. tanta. & in inquisitione admittitur ad testimoniũ siue denuntiationem. 3. de testi. tam litteris. & c. quoniã. Item in testamentis mulier non admittitur. Insti. de testa. 5. testes.

f ¶ *Varium.*] C. de inofficio. testa. filia. & arg. C. de instit. & substitu. reprehendenda. ADDITIO. Vnde versus.

Quid leuius fumo? flammẽ. quid flamine? ventus.
Quid vento? mulier. quid muliere? nihil.

g ¶ *Integer.*] quæ debet esse testis bonæ famæ, & sine omni suspicione. 2. q. 7 testes. infamis repellitur. 3. de testi. cogen. præterea.

h ¶ *Fide carebit.*] id est, non credetur iuramento suo. arg. 2. q. 7. non potest. Bernar.

i ¶ *Iustitia cum scelerato.*] cum sit virtus. 32. q. 1. cum renuntiare. & est summum bonum in vita colere iustitiam. 12. q. 2. cum deuotissimã.

PActum k dicitur inter partes, ex pace conueniens scriptura l legibus m ac moribus comprobata: dictum pactum n, quasi ex pace factum.

¶ Idem † in eodem.

¶ *Hic Isidorus ponit etymologiam iuris: prout habetur in re, non prout est generale nomen.*

k ¶ *Pactum.*] ius ciuile aliter diffinit in l. 2. ff. de pac. Abbas.

l ¶ *Scriptura.*] & etiam sine scriptura pactum fit. sed hoc ideo dicit, quia sæpe interuenit scriptura, & ad prouationem pacti interponitur.

m ¶ *Legibus.*] Aliter non valeret nisi secũdum leges fieret. ff. de pac. iurisgentium. 5. præterea it. & C. eo. tit. pacta. Ber.

n ¶ *Pactum.*] Dicitur pactum duorum vel plurium cõsensus in idem. ff. de pac. l. 1. §. 1.

IVs dictum.] CASVS. Ostendit hic Isidorus vnde dicatur ius: scilicet a iure possidendo. hoc enim iure possidetur, quod iuste: & hoc iuste, quod bene. male autem possidet qui suis male vtitur, vel vsurpat aliena.

o ¶ *Ius dictum.*] Diffinitur b hic ius non prout est generale nomen, sed prout applicatur ad certam rem, quando dicitur: habeo ius in tali re. tunc enim dicitur ius à iure possidendo, & ita intellige istum text.

b Hæc glossula ex Panormitani lectura huc trãsfusa fuit.

CAP. XII.

IVs dictum o est à iure possidẽdo. hoc enim iure p possidetur, quod iuste q: hoc iuste, quod bene: quod autem male possidetur, alienum r est. male s autem possidet, qui vel suis male vtitur, vel aliena præsumit t.

¶ Paschalis canonicis sancti Martini.

¶ *Quicquid fidelis offert ecclesiæ, oblationis nomine continetur, & à secularibus possideri non debet.*

CAP. XIII.

CAusa † Carpensis plebis: & infra. ¶ Cæterũ primitiæ u, decimæ & oblationes, in solis x ecclesiarum bonis præcipue numerantur. Oblationes vero dicimus quæcunque de propriis & licitis y rebus ecclesiæ à fidelibus offeruntur. Quicunque igitur eas per Potestatem z secularem obtinet, proculdubio contra Deum & sanctorũ patrũ nititur sanctiones: quinimo & qui accipit & qui tradit, raptor & sacrilegus a iudicatur.

¶ Alexander tertius.

¶ *Solus sacerdos potest sacramentum extremæ vnctionis infirmo conferre. hoc dicit.*

CAP. XIIII.

QVæsiuit † fraternitas tua: & infra. ¶ Nos itaque tibi taliter duximus respondendum,

o ¶ *Ius dictum.*] Diffinitur b hic ius non prout est generale nomen, sed prout applicatur ad certam rem, quando dicitur: habeo ius in tali re. tunc enim dicitur ius à iure possidendo, & ita intellige istum text. Sed capiendo ius generaliter à iustitia, & est ars boni & æqui: vt l. 1. ff. de iusti. & iur. vide glo. fi. super rubrica de reg. iur. lib. 6. & istud generale nomen habet multas species sub se, naturale, ciuile, & gentium. 1. dist. ius. & §. seq. Abbas.

p ¶ *Hoc enim iure.*] Hęc verba habes 14. q. 4. quid dicam. in fi.

q ¶ *Quod iuste.*] Non tñ ecconterso secundum leges: quia iure possidet q̃ mala fide præscripsit, nõ tamen iuste. 3. de præscri. vigilanti. secus secundũ canones: quia qui malã fidem habet, non præscribit. 20. tit. quoniã omne.

r ¶ *Alienum.*] id est, aliis debitum.

s ¶ *Male autem.*] vt alibi c. 47. dist. sicut hi. & 14. q. 4. quid dicam.

ADDITIO. Vnde vers: d:

Qui sunt qui rebus nunquam potiuntur? auari.
Qui sunt qui minui sua no patiuntur? auari.

t ¶ *Præsumit.*] id est, inuadit. Ber.

CAusa.] Primo decisse narrat factum: Secundo diffinit ibi, Cæterum. Abb.

CASVS. Quærebatur de decimis, primitiis, & oblationibus in quorum bonis dicerentur esse, & quid appellentur oblationes? Respondet Papa quòd decimæ, & primitiæ, & oblationes cõnumerãtur in solis bonis ecclesiarum, oblationes vero dicuntur, quæcũque de propriis & licitis rebus offeruntur ecclesiæ à fidelibus: & quicunque per secularem eas obtinet potestatem, proculdubio contra Deum facit: & qui accipit & qui tradit, raptor & sacrilegus iudicatur. Not. quòd oblationes de propriis & licitis rebus fieri debẽt. Item qui bona ecclesiarum rapiunt & inuadunt, sacrilegi iudicantur.

v ¶ *Primitiæ.*] Quid sint primitiæ, dicitur 3. de deci. c. 1.

¶ *Glo. seq. quærit, & tres opiniones ponit.*

x ¶ *Solis ecclesiarum.*] Sed quid appellatur hic ecclesia? dominus Albericus dixit, q̃ bona ipsa sunt loci concluſi muro ad instar vacantis hæreditatis, quæ vicem personæ obtinet. ff. de acquir. re. do. hæreditas. Alij dicunt quòd sunt vniuersitatis illius loci. arg. 12. q. 2. nulli. Hug. dixit q̃ res istæ sunt Dei: & cum omnia eius sint, ista tamen specialius. arg. 1. q. 3. saluator. 16. q. 1. in canonibus. 23. q. 8. conuenior. 16. q. 7. omnes decimæ. 3. de deci. tua 2. vbi dicitur, q̃ Deus in signum vniuersalis dominij decimas sibi retinuit, quarum rerum vsus dominus clericis cõcessit. R.

y ¶ *Licitis.*] & etiam de illicitis d potest fieri eleemosyna, dummodo transferatur dominium, & non competat repetitio. 14. q. 5. non sane. & c. qui habetis. & §. seq. Et de hoc plene tractatur 3. de deci. ex transmissa. Ber.

z ¶ *Potestatem.*] 12. q. 2. nulli. & c. quicunque. 16. q. 7. decimas omnes. B.

a ¶ *Sacrilegus.*] Qui bona ecclesiarum rapiunt & inuadunt, sacrilegi iudicantur, & ab ecclesia sunt puniendi. 12. q. 2. nulli liceat. 3. de foro compet. conquestus. & non solum sacrilegis, sed etiam Iudæ furi cõparantur. 23. q. 4. quid ergo. Ber.

QVæsiuit.] Duo sunt dicta: Secundum ibi, *Festum*. Abb.

CASVS. Quæsitum fuit à Papa, vtrum sacerdos vno tantum clerico præsente infirmum vngere possit: Secundo fuit quæsitum, quando festum beati Mathiæ Apostoli in anno bissextili debeat obseruari, cum quidam inter vigiliam & festum velint interponere diem? Respondet Papa, quòd sacerdos vno clerico præsente, & etiam solus si necesse fuerit, potest vngere infirmum: De festo beati Mathiæ Apostoli dicit Papa, quòd vigilia secundum consuetudinem ecclesiasticam præcedat ipsum festum, ita videlicet,

† Cap. 9. eo. tit. in 1. compila. & post concilijũ Latera. sub Alexandro iij. pa. 50. c. 22. Vide concilium Tridẽt. sessio. 14. de sacramento extremæ vnctionis. c. 1.

d De hoc vide citatos in c. ex trãsmissa. 3. de decimis.

cet, q̃ nec pro bissexto nec alio modo inter vigiliam & solemnitatẽ alia dies interueniat: in qua vtique vigilia ieiunij celebretur, nisi venerit die Dominico: & ipsum festũ siue fiat in die bissextili siue in sequẽti, q̃a duo dies pro vno reputãtur, nullus error est: sed cõsuetudo ecclesiæ seruetur. No. q̃ solus sacerdos infirmũ vngere potest. Itẽ die Dominica non est ieiunandum. Itẽ cõsuetudo ecclesiæ seruari debet.

¶ *Glo. seq. signat cõtrarium, & soluit.*

a ¶ *Etiam solus.*] Arg. cõtra in Apostolo vbi dicitur: Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros ecclesiæ, qui orent super eũ. 3. de sac. vnc. c. vnico. & sic videtur q̃ debeant esse plures: q̃a pluralis locutio duorũ numero ad minus contenta est. 4. q. 3. cap. si testes. ver. vbi numerus. hoc intellige in necessitate, quæ legem non habet. de consecra. distin. 1. sicut. & 3. de consue. quanto.

b ¶ *Dominica.*] Quoniam in Dominica propter reuerentiam nõ est ieiunium celebrandum. 30. dist. c. vlti. sed in sabbato præcedenti ieiunandum est. 3. de obser. ieiu. c. 1.

c ¶ *Die.*] scilicet bissextili.

† Cap. vnico eod. tit. in 2. cõpilatione.

¶ *Gl. seq. signat contrarium: instruit negatiue in cognitionem bissexti. quærit arg. negatiue. ponit contraria opin. Lau. quam approbat.*

d ¶ *Qui duo quasi pro vno reputãtur.*] Et ideo quia pro vno reputãtur, non computantur in tẽpore restitutionis, licet de momento ad momẽtum fiat computatio. ff. de minori. denique. §. minorem. & ff. de verb. sig. cũ bissextus. & propter hoc facit ad tit. a Et arg. cõtra. hoc ff. de sta. li. l. 4. §. Stichus. No. q̃ annus solaris habet 365. dies & sex horas: sic quatuor anni habent vltra præfatũ numerũ dierum 24. horas, quæ coadunatæ faciunt vnũ diem, qui superabundat omni quarto anno: & dicitur bissextus, quia bis sedetur & ſtatur in vna littera calendarij: & hi duo dies pro vno computantur, & interseritur quinto die exeunte Februario, hoc est sexto calendas Martij b: & sequenti die debent c vigiliæ beati Mathiæ similiter: Vnde versus: *Bissextũ sextæ Martis tenuere Calendæ.*

Posteriore die celebrantur festa Mathiæ.

Sed pone aliquem suspensum per annum, & est tũc annus bissextilis, nunquid in vltima die posset celebrare? Videtur quòd nõ: quia hi duo dies quasi pro vno reputantur. arg. hic, & ff. eo. cum bissextus. & ff. de mino. denique. §. minorem. Lau. dixit cõtra. arg. l. dicentis q̃ si libertas tibi relicta est, si anno seruieris, dies illa non computatur in anno, sed tantum ccclxv. dies. ff. de sta. libe. cum hæres. §. Stichus. & satis videtur: quia cum sit pœna, non debet ampliari, sed potius restringi. de pœ. dist. 1. pœnæ. Tan.

a Vide glossam in l. 2. ff. de diuer. & temp. præscrip. & in l. 3. §. minorẽ. ff. de min. & ibi doctores.

b De his plene notatur in fi. l. 6. super data. Io. And.

c In antiquoribus codicibus ita: debet festũ beati Mathiæ celebrari.

c ¶ *Consuetudo.*] 3. de obser. ieiu. consilium. 76. distin. vtinam. 11. dist. catholica. Ber.

Nhis.] Duæ sunt partes. Secunda: ibi, *Attendentes*. Abb. Siculus.

CASVS. Inter magistrum & conuersos sancti Simpliciani corã archiepiscopo Mediolanẽsi. super eodem hospitali quæstio vertebatur: archiepiscopus tulit sententiã sub hac forma verborũ: statuo & præcipio q̃ ita fiat: quia non fuit vsus his verbis, talẽ partem condemno, vel absoluo: dicebatur q̃ talis sententia non tenebat: quæstio super hoc delata est ad dominũ Papã: vnde ipse considerans q̃ hoc verbũ, statuo, rem perfectam significat. Itẽ secundũ Greg. quod præcipitur, imperatur, & quod imperatur, necesse est fieri: & aliquãdo si nõ fiat, pœnam habet, & non debet quis considerare verba, sed voluntatem, procuratoribus vtriusque partis præsentibus interpretatur & diffinit, q̃ sententia prædicta perpetuam obtineat firmitatem. Not. quòd intentio loquentis consideranda est, & non verba. Item non refert per quæ verba fiat condemnatio vel absolutio, dum tamen de intentione iudicis constet per illa verba.

¶ *Glo. seq. reci. per obiect. & notat. & remittit.*

f ¶ *Partem condemno.*] Huiusmodi verbis non fuit vsus, vel æquipollentibus, quia illud sufficeret. ff. de arbi. quid tamen. §. 1. 3. de app. ad audientiam. Ala. Vnde videbatur non valere sententia: quia non continebat absolutionem vel condemnationem. 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua. C. de sen. & interlo. om. iud. præses. Itẽ nota, q̃ pars si præsens est, cõdemnanda est. Quis debeat cõdemnari, dominus, an procurator? De hoc plene dictũ est 3. de elec. querelam. Ber.

g ¶ *Rem perfectam.*] Sic ff. quod quisque iur. l. 1. §. vlti. de pœni. dist. 1. c. hæc autem vera. ff. de vsur. videamus. §. infamia d. C. de sen. pas. l. vlti. & 2. q. 3. c. si quem. §. notandum. in fi.

h ¶ *Quod præcipitur.*] 14. q. 2. quod præcipitur. Ber.

i ¶ *Verba intentionis.*] Sic 3. eod. intelligentia. & c. propterea. vbi de hoc, & 1. q. 1. Marcion. B.

k ¶ *Interpretamur.*] quæ interpretatio generalis est, & ius facit, & ab omnibus obseruãda est. 3. ti. proxi. inter alia. & C. de leg. l. 1. c & interpretari debuit potius vt res valeret quàm periret, ex quo in dubium reuocabatur. ff. de re. du. quotiens 2. ff. de verbo. obliga. quotiẽs, & 3. eo. abbate. Ber.

d Verbum, condemno, plenã habet significationem, etiam quoad fructus. Io. An.

e Ibi de hoc. & 11. q. 1. ſicut. n. §. ex his. & de potſtul. c. 1. adde hic amplius per Io. And.

Cap 6. tit. de reſcrip in 1. compilat.

OLim tibi.] Verba priuilegiorum sunt interpretãda latissime. hoc dicit. Et primo ponit mandatũ: Secundo ipsius interpretationem, & eius causam: ibi, *Quia vero*. Abbas.

CASVS. Dominus Papa mãdauit capitulo Paduano, quatenus magistro G. canonico Paduano præbendam, quæ tantum residentibus de cõmuni confertur, sicut vni ex aliis residentibus, & beneficia manualia cõferrent: q̃ si canonici hoc non faceret, patriarcha Grandẽn. super hoc executor eos ad id appellatione cessante compelleret: canonici mãdatum Apostolicum malitiosè aliter quàm debeant interpretantes, dicebant q̃ non tenebantur ad hoc, cũ ipse non resideret, ex eo quod dicitur, sicut vni ex residentibus: sed ipse non residebat, vnde non tenebantur: vnde patriarcha petiit à domino Papa qualiter mandatum suum esset intelligendum? Respondet Papa, quòd cum beneficia principis latissime sint interpretanda, iniunxit capitulo Paduano præbendam, quæ tantum residentibus in victu & vestitu confertur, de communi dicto magistro G. plene conferendam sicut vni ex aliis residentibus, malitiosa interpretatione reiecta. Not. q̃ beneficium principis largissime est interpretandum.

¶ *Glo. seq. reci. per quæst. quare concessum fuerat, & c. & respondet tripliciter.*

1 ¶ *Canonico Paduano.*] absenti. aliàs non esset opus interpretatione, nec haberent causam subtrahendi beneficium suum, vel male interpretandi mãdatum Papæ: forte erat in seruitio episcopi, & sic seruire intelligebatur ecclesiæ: vnde debebat beneficium suum percipere integre præter victualia. 3. de cler. non resi. de cætero. & cap. ad audientiã f. Vel forte in seruitio domini Papæ in curia ſtabat, qui plus quàm præsentes seruire intelliguntur: ideo voluit Papa, q̃ omnia haberet sicut præsentes. supra de cleri. non resi. cum dilectus. Vel nõ refert vbi esset: quia Papa sic voluit, ergo sic seruandum est, licet durũ. 19. distin. in memoriam. Ber.

f Adde Bal. idem tenere in l. sed & re probare. §. pe. ff. de excu. tut.

m ¶ *Manualia.*] forte quæ dãtur singulis diebus illis tantum, qui interſunt diuinis: sicut fit in pluribus locis. Ber.

n ¶ *Aliter quàm deceat.*] Not. q̃ qui rescriptum principis malitiosè vel astute interpretatur, infamis est. C. de legi. l. 2. solus princeps ipsum debet interpretari. 3. titu. proxi. inter alia. vbi de hoc. & ff. de præto. ſtipu. in prætoriis. tamen legatus quãdoque ipsum interpretatur. 3. de postu. c. 1. versus fi. & consuetudo legem interpretatur. 3. de consue. cum dilectus. Ioan.

¶ *Glo.seq.alleg.5.concor.& 6.contraria.quærit.& soluit.Ioan.*

a ¶ *Largissime.*] ff.de consti.prin.l.vlti.& 2.q 3.c.si quem.§.prævaricator.in fi.& 16.q.1.frater noster,& 3.de vsu pal.c.1.fi.3.de dona. cum dilectus,argu.contra.C.de inoffic.testa.si quando. C. de preci.impe. offe.quotiens.ff.ne quid in loco publi.l.2.§.merito.& 35.q. 3. quod scripsi.§. de consan.quod dilectio.& 3.de præben.c. vlti.Sed nunquid in rescriptis facienda est largæ interpretatio, cum secundum intellectū illius qui cōcessit,sint intelligenda arg. q; sic.ff. de verb.obligatio. interstipulātem.Dicas q; nō: quia lites potius restringendæ sunt quam ampliādæ,3.de rescrip. nōnulli.& c.vlt,arg. immo nec illud quod indulget beneficium est ita interpretandum, vt multum lædat alium a .3.de præben. relatum .& 85. dist. archidiaconū Florentinum.Ioan.

† Vide Ioannem Vasæū in annalib' Hispaniæ cap.10.

† Cap.1. eo. tit in 3. compilatione.

a Concor.l. nec auus C. de eman.lib. & l 2.§.si qs à principe.ff. ne qd in lo. pub.

Vm in partibus.] Cōmunis diuisio: Secunda pars: ibi, *Cum autem.*Abb.

CASVS. In regno Portugalliæ diuersa loca supponuntur aliquādo interdicto: quidam habeates priuilegia, vt liceat eis celebrare diuina ianuis clausis, & exclusis excommunicatis & interdictis, suppressa voce diuina officia celebrare:interdicto particulari se asserant non arctari, dicētes interdictum generale duntaxat, cum regnum, vel saltem prouincia tota subiicitur interdicto: & infra.¶ Cum autem in priuilegiis [c] de regno vel prouincia nil expresse [d] dicatur,nomine [e] terræ non solum regnum vel prouinciā intelligi volumus, verum etiā villā & castrū †,vt & in his [f] locū habeat, quod de generali dicitur interdicto.

† Concor. tex. in c. ex præsenti. de sen. excom. lib. 6. & ibi not.

largissime [a]) nostrū aperiendum duximus intellectum, videlicet, quòd præbendam,quæ tantū residentibus in victu & vestitu de cōmuni confertur, ipsi magistro G. plene sicut vni ex aliis residētibus iniunximus conferendam.

¶ Idem Colubrien.† & aliis episcopis in regno Portugaliæ constitutis.

¶ *Generale dicitur interdictum ,quod fertur nedum in prouincia,sed in villa vel castrum.*

CAP. XVII.

CVm † in partibus vestris sæpe cōtingat diuersa loca interdicto supponi, quādo generale vel particulare dici debeat interdictum, apud vos accepimus in dubium reuocari:cum illi, qui ab ecclesia Romana decorari priuilegio meruerūt, videlicet,vt cū generale interdictū terræ fuerit,liceat eis ianuis [b] clausis,non pulsatis campanis,exclusis excommunicatis & interdictis, suppressa voce diuina officia celebrare:interdicto particulari se asserant non arctari, dicētes interdictum generale duntaxat, cum regnum, vel saltem prouincia tota subiicitur interdicto: & infra.¶ Cum autem in priuilegiis [c] de regno vel prouincia nil expresse [d] dicatur,nomine [e] terræ non solum regnum vel prouinciā intelligi volumus, verum etiā villā & castrū †,vt & in his [f] locū habeat, quod de generali dicitur interdicto.No.q; nomine terræ continetur regnum,prouincia, castrum & villa.

b ¶ *Ianuis clausis.*] ſi.3.titu.proxi.permittimus.& 3.de priuile. quod nonnullis.

c ¶ *In priuilegiis.*] quibus permittitur, vt possint celebrare diuina suppressa voce,ianuis clausis,&c.

d ¶ *Nil expresse dicatur.*] ergo nec aliquis debet interdictū, ad regnū vel prouinciā restringere:quia si Papa de hoc cogitasset,illud in priuilegiis expressisset.3.de deci.ad audientiā.& 3.de trāsla. inter. B.

e ¶ *Nomine terræ.*] Vide qualiter verbū simpliciter positum intelligitur generaliter de quacunque terra parua vel magna.ſi.19.diſtin. ſi Romanorum.& 3.de priui.quia circa.& sic generale dicitur interdictum ex quo tota terra subiicitur interdicto, siue sit ciuitas, prouincia vel villa,quia generale dicitur quantum ad locum illum, cū nullus excipiatur [b]. Ber.

b Exit autē particulare cum interdicto ecclesiæ vel oratoria secūdū Lau. & Vinc.Ioā. And.

¶ *Glo.seq.arguit,signat contrarium,& soluit.*

f ¶ *In his locum habeat.*] No.hic appellationem nominis ampliari per interpretationem.ſi.28.q.1.idololatria.& est.arg.odium ampliari, & fauorem restringi.ff.de his qui not.infa.l.2.§.exercitum 2.Arg. cōtra.ff.de libe.& posth.cum quidam, sed in veritate nulla est ampliatio:vt dixi in proxi.not.

Vm tibi,] Verbum,clericorum,etiam canonicos comprehēdit. hoc dicit.Communis diuisio:secunda ibi, *Consultationi.*

¶ Pone sic casum secundum intellectum abbatis antiqui:In quibusdam partibus Franciæ erat consuetudo,q; propinqui succederēt clericis intestatis,etiam in bonis acquisitis intuitu ecclesiæ ; cōtra hanc consuetudinem Papa concessit priuilegium cuidam episcopo , q; ordinatio rerum clericorum ab intestato decedentiū esset in sua dispositione:dubitabatur , an appellatione clericorum venirent canonici? Respondetur q; sic,vt in littera,Vel sic,secundū B. Altissiodoren. episcopus obtinuit indulgentiam à domino Papa, vt ordinatio rerum clericorum decedentium ab intestato,in episcopi dispositione consisteret:orta est contentio inter episcopum & canonicos super verbo illo,rerum clericorum : dicebant canonici q; non intelligebantur canonici : Consultus Papa super hoc,respondet q; appellatione clericorum & canonici & alij omnes comprehenduntur.Not.q; appellatione clericorū canonici cōprehenduntur.

¶ Idem Altissiodoren.episcopo.

¶ *Priuilegium contra consuetudinem iuri communi obuiantem large est interpretandum.hoc dicit secundum intellectum abbatis antiqui.Et est casus not. secundum hunc intellectum.*

CAP XVIII.

CVm † tibi de benignitate sedis Apostolicæ sit indultum, quòd ordinatio [g] rerum clericorum ab intestato decedentium ,in tua dispositione permaneat: Nos consulere voluisti,an appellatio [h] vocabuli clericorum tam ad canonicos, quàm ad non canonicos extendatur: & infra. ¶ Cōsultationi tuæ taliter respondemus, quòd appellatio clericorum non solum alios, sed etiam canonicos cōprehendit.

† Cap. 2. eo. tit.in 3 compilatione. pars huius supra de testām.c. cum tibi.

¶ Idem Præposito & capitulo Placētino.

¶ *Iurans obedire prælato & ecclesiæ,nō clero diœcesano , sed capitulo ecclesiæ cathedralis obedire tenetur.*

CAP. XIX.

CVm † clerici Placentini iuramentū præstant † sub hac forma verborum: Ego talis ab hac hora in antea fidelis [i] ero & obediēs Placentinæ ecclesiæ,& domino meo episcopo Placentino: Nos cōsulere voluistis,vtrū intelligi debeat clerus totius diœcesis, an capitulum tantū ecclesiæ cathedralis ; Nos igitur taliter respondemus,quòd per ecclesiæ Placen. vocabulum [k] in forma iuramēti præscripti non debeat † intelligi totius diœcesis clerus: & si capitulū [a] intelligatur ecclesiæ cathedralis:is tamen, qui præstat huiusmodi iuramentum, episcopo tamquā capiti principaliter [b] obligatur.

† Cap.3. eo. tit.in 3. compilat.

† præstent.

littera dicat,ab intestato decedentium : quia non dicitur decedere intestatus qui alij commisit dispositionem rerum suarum.3. de testa. cum tibi.

¶ *Glo. seq.dat simile,& signat contrarium.*

h ¶ *Appellatio vocabuli clericorum.*] Largissime sumitur hoc vocabulū,clericorū,pro omnibus clericis subditis ipsi episcopo , vt comprehēdat canonicos & omnes alios:quia ex quo simpliciter & indefinite concessa fuit ei ordinatio rerum clericorum decedentium ab intestato,de omnibus intelligendū fuit.ſi.3.titu. proxi. vbi habes cōcordantias de hoc:sic appellatione beneficiorum tam maiora quam minora beneficia intelliguntur,3.eo.c.pen.stricti⁹ tamē sumitur.3.c. proxi.pro clero tantū cathedralis ecclesiæ. indulgētia enim large est interpretanda.3.eo.c.cum olim.Argu.contra.3.de transla.c.vlti.

c Quia illud de iure communi cōpetit episcopo, vt probatū est , nisi forte dicas secundum Iu. quòd ibi de cōsuetudine hoc spectabat ad alīū, puta archidiaconum : vel quia concedebatur dispositio, vt ex illis solueret debita ecclesiæ suę. infra.c. pen. Ioan.

Vm clerici.] Communis diuisio:Secūda ibi, *Nos igitur.* Abbas.

CASVS. Clerici Placētini iuramentū præstāt episcopo Placentino sub hac forma verborum:Ego talis ab hac hora in antea fidelis ero & obediens Placētinæ ecclesiæ,& domino meo episcopo Placentino:capitulū Placētinum consuluit dominum Papā, vtrū per vocabulū,illud,ecclesiæ Placentinæ,intelligi debeat clerus totius diœcesis,an capitulum tantū ecclesiæ Placentinæ?Respondet Papa,q; per vocabulum illud non debet intelligi totius diœcesis clerus:licet capitulū intelligatur ecclesiæ cathedralis: ille tamen qui præstat huiusmodi iuramētum,episcopo tamquam capiti principaliter obligatur. Not.q; cum dico,ecclesia cathedralis, nomine ecclesiæ intelligitur episcopus & capitulum,& non alij clerici : quia episcopus est in ecclesia,& ecclesia in episcopo.

i ¶ *Fidelis ero.*] De hac forma,& quæ in ea continentur, habes 3.de iureiur.ego N.& 22. q. vlti.de forma,& ſi.23.diſt.quamquam.

¶ *Glo.seq.ponit sex modos quibus dicitur ecclesia.*

k ¶ *Ecclesiæ Placentinæ vocabulum.*] Stricte sumitur hic hoc nomē, ecclesiæ placentinæ,tantum pro episcopo principaliter & canonicis ecclesiæ

ecclesiæ cathedralis,& nō pro clero diœcesi.& merito: quia aliud est dicere,clerus ciuitatis,& aliud,clerus diœc. 3.de rescr. Rodulphus. Hoc nomē ecclesia [a] varias habet significationes.quādoque designat tantū episcopū.7.q.1.scire.quādoque viros ecclesiasticos.63.diſt.in ſi. quandoque ponitur pro maiori parte capituli.66.diſtin. Apostolica. quandoque restringitur ad canonicos matricis ecclesiæ.63.diſt.§.vlti.& 10.q.1.antiquos. & 12.q. 1.videtes.& hic. quādoque designat quamlibet ecclesiā prouinciæ. 3.de vsu pal.cū super. sic appellatione clericorum omnes intelligūtur. 3.c. proxi. quandoque designat cōgregationē fidelium.de consue. di.1.ecclesia.& sic sumitur.3.q. 4.Engeltrudā.qđ probatur.3.titu.proxi. cap.penul.Ber.

a De variis significationibus huius nominis,ecclesia , vide Turrecremata in summa de ecclesia lib. 1. c. 2.

† debet.

¶ Idem Priori sancti Fridiani Lucæsi.

¶ *Appellatione ecclesiasticæ censuræ cōprehenditur excommunicatio , suspensio,& interdictum.*

CAP. XX.

QVærenti †,quid per censuram ecclesiasticā debeat intelligi , cum huiusmodi clausulam in nostris litteris apponimus : Respondemus, quòd per eā [c] nō solum interdicti,sed suspensionis, & excommunicationis sententia valet intelligi:nisi † iudex discretus, rerum & personarum [d] circunstātiis indagatis, ferat, quam magis [e] viderit expedire.

† Cap.4. eo. tit.in 3 compilatione.

¶ Idem Cæsaraug.† episcopo.

¶ *In priuilegiis de decimis noualium non soluendis illud appellatur nouale, de cuius cultura non est memoria , & quod prius modicum , vel nullum fuctum afferebat.*

CAP. XXI.

QVid † per nouale vocabulum intelligi debeat,tua fraternitas requisiuit.Licet autē quidam dixerint [f] , quòd nouale sit terra præcisa, quæ anno cessat: aliis asserentibus [g] ,quòd ex sylua,quæ arboribus extirpatis ad cultum redigitur,fieri nouale dicatur,quarū vtraque interpretatio ex ciuilibus legibus [h] colligitur. ¶ Nos † igitur iniquisitioni tuæ respōdemus, quòd eam credimus prædecessorum nostrorum intentionem fuisse,cum piis locis indulgentiam de noualibus [i] concesserunt, vt nouale intellexerint agrū de nouo [k] ad cultū redactū , de quo nō extat memoria , quòd aliquando cultus fuisset. ¶ Sed nec de quolibet tali nouali credimus eis indulgentiā [l] fore concessam , nisi de illo duntaxat, cuius decimam religiosus potest conuentus absque graui detrimento parochialis ecclesiæ detinere : cum talis sit sæpe locus inscultus,de quo parochialis ecclesia magnos [m] percipit decimarum ratione prouentus.

† In omnibus antiqu's codicib' ita: vt iudex discretus , &c. & hęc lectio verior videtur.

† Id est, Cæsaraugustā. hic tempore Ioan. Papæ. xxij. electus est in archiepisco.

† Cap.5.eod. tit.in 3. compilatione.

¶ Idem abbati F. & P.monachis Alcobaciæ † .

¶ *Si ecclesia subiecta episcopo vnitur alteri,vel gubernanda cōmittitur,saluo iure matricis ecclesiæ : per matricem ecclesiam intelligitur cathedralis , & non Romana.*

CAP. XXII.

VEnerabili † fratre nostro Colubrien.episcopo didicimus conquerente , quòd cum fratres & oleo le.vetus.& Greg.nouas appellat nuptias, quæ infra coronam anni contrahuntur.35.q.9.c.1.Sed [c] videtur q; nouale dici debeat terra intra annum culta.Sed hoc non est verum ; immo terra ex quo de nouo redacta est ad culturam,de qua non extat memoria quòd culta fuerit,semper erit nouale quantum ad ius decimarum, ex quo semel fuit nouale.3.de priuil.c.vlti.& arg.3.de deci.ex parte 3.

† Cap.6.eo. tit.in 3.compilatione.

† In plerisq; antiquis codicibus ita: Nos tamen inquisitioni tuæ taliter respōdemus: aliàsita: Nos autem , &c.

c Aliàs ita: sic videretur. &c.

l ¶ *Indulgentiam.*] de qua tu habes.3.de deci.ex parte 1.& capi.ex parte 2.

¶ *Glo.seq.arg.à contrario,signat contrarium,ponit opi.*

m ¶ *Magnos.*] Ergo à contrario sensu videtur, q; si nullos vel modicos consueuit habere,nihil habebit ecclesia parochialis de illo nouali,etiam post tempora quantacunque , quod est verum.3.de priui.c. vlti.Arg.cōtra 35.q.3.quod scripsi [d] . sicut dicitur de fundo dotali, qui etiam soluto matrimonio adhuc dotalis dicitur.ff.de fun.do.etiā si.

d Vide nota in c. & si Christus.supra de iure-di iucando. in gloſſ. penul.

b Communiter est lex:& inci. ſi. quid. ibi dicitur,q; legatus remittit ad .p consulem id qđ animaduersionem maiorē exigit: nec habet ius animadvertendi, coercendi , vel acriter verberādi.Ioan.

b Quia illud est lex.ff. de iudic.l. 1.§. 1. & ff. de pœn.l. 1. & ff. de offi. eius cui mandata.l. 1. & ff. de offi. procon. l. 1. & ff. de offi. præfec. vrbi.l. 1. & ff. de offi. præfec. prætorio.l. 1. & ff. de offi. præfec. vigilum.l. 1. & ff. de offi. præfec. annonæ.l. 1. & ff. de offi. præfec. Aegypti.l. 1. & ff. de offi. tribuni.l. 1. & ff. de offi. quæstoris.l. 1. & ff. de offi. præfec. cohortis.l. 1. & ff. de offi. præfec. vrbi.l. 1. & ff. de offi. præfec. prætorio.l. 1. & ff. de offi. præfec. vigilum.l. 1. & ff. de offi. præfec. annonæ.l. 1. & ff. de offi. præfec. Aegypti.l. 1. & ff. de offi. tribuni.l. 1. & ff. de offi. quæstoris.l. 1. & ff. de offi. præfec. cohortis.l. 1.

¶ *Glo.seq.dat regulam.*

n ¶ *Ad instar.*] Nota hic regulam,vt quotiens aliquis habet ius ad aliquid,habet ius ad omnia sine quibus illud non potest haberi.ff.de iudic.l.2.§.1.& ff.de offi.eius cui mandata.l.1.& ff.de offi.procon.l.1.& ff.de offi.præfec.vrbi.l.1.& ff.de offi.præfec.prætorio.l.1.& ff.de offi.præfec.vigilum.l.1.& ff.de offi.præfec.annonæ.l.1.& ff.de offi.præfec.Aegypti.l.1.& ff.de offi.tribuni.l.1.& ff.de offi.quæstoris.l.1.& ff.de offi.præfec.cohortis.l.1.& ff.de offi.præfec.vrbi.l.1.& ff.de offi.præfec.prætorio.l.1.& ff.de offi.præfec.vigilum.l.1.& ff.de offi.præfec.annonæ.l.1.& ff.de offi.præfec.Aegypti.l.1.& ff.de offi.tribuni.l.1.& ff.de offi.quæstoris.l.1.& ff.de offi.præfec.cohortis.l.1.

¶ *Glo.seq.dat regulam.*

o ¶ *Ad instar.*] Nota hic regulam,vt quotiens aliquis habet ius ad aliquid,habet ius ad omnia sine quibus illud non potest haberi.ff.de iudic.l.2.§.1.& ff.de offi.eius cui mandata.l.1.& ff.de offi.procon.l.1.& ff.de offi.præfec.vrbi.l.1.& ff.de offi.præfec.prætorio.l.1.& ff.de offi.præfec.vigilum.l.1.& ff.de offi.præfec.annonæ.l.1.& ff.de offi.præfec.Aegypti.l.1.& ff.de offi.tribuni.l.1.& ff.de offi.quæstoris.l.1.& ff.de offi.præfec.cohortis.l.1.& ff.de offi.præfec.vrbi.l.1.& ff.de offi.præfec.prætorio.l.1.& ff.de offi.præfec.vigilum.l.1.& ff.de offi.præfec.annonæ.l.1.& ff.de offi.præfec.Aegypti.l.1.& ff.de offi.tribuni.l.1.& ff.de offi.quæstoris.l.1.& ff.de offi.præfec.cohortis.l.1.

Universidad de Navarra
Biblioteca

quibusdam, q̃ si aliquid non occurrerit, propter q̃ dictus Prior non debeat diœcesano episcopo respondere, compellant dictũ Priorem ad præstandũ obedientiam dicto episcopo, & de aliis respondere sicut prædecessoribus ipsius, prædecessoribus ipsius episcopi responderunt non obstante priuilegio in præiudicium Colubrien. ecclesiæ per subreptionem obtento:

† Argaulus.

quia per illud vocabulum, matricem ecclesiã, cathedralis intelligitur, non Romana. No. q̃ monasteria tenentur episcopo iura episcopalia exhibere, nisi fuerint exempta. Itẽ priuilegium in præiudicium alicuius tacita veritate obtentum, non valet. Item per matricẽ ecclesiã, cathedralis ecclesia intelligitur.

a ¶ *Per matricem.*] Forte in priuilegio illo cõtinebatur, saluo iure matricis ecclesiæ, & nomine matricis ecclesiæ intelligit quælibet ecclesia, cathedralis [a], 63. distinctio, ex his & 12. q. 1. videtes, & hic in fin. tit.

a Et quælibet baptismalis. de trãsact. præterea 2 de præscrip. ex trãsmissa. de eædif. ad audientiã. & ecle. de sent. exc. c. 1. Io. And.

b ¶ *Intelligit.*] Non attendens q̃ qui nimis astute interpretatur principis beneficium, notatur infamia. C. de leg. & se. con. l. 2. l. au.

c ¶ *Si aliud.*] puta priuilegium exẽptionis, quoniam nulla præscriptio in hoc casu valeret. 5. de præscriptio. eum non liceat. Tan.

d ¶ *Volumus.*] Et nos idem velle debemus, ex quo illud præcepit obseruari. 11. dist. quis nesciat. & eius interpretatio ius facit quo ad omnes. C. de leg. & se. con. in l. fi. Lau.

EX *parte.*] In prima parte querelam cõmitissæ ponit: in secunda iudices instruit. secũda: ibi, *Ad intelligendum.* Abbas Siculus.

CASVS. Officialis vel præpositus comitissæ Blesen. cepit quendam latronem: & iustitia fuit inde facta, post factam iustitiam latro ille fuit per capitulum Carnoten. requisitus: quia dicebat eum in terra ipsius captum fuisse: officialis comitissæ dicebat eum captum fuisse in terra comitissæ: & super hoc cautionem obtulit de parendo iuri: sed capitulum nihilominus terram comitissæ supponi interdicto fecerunt, quod relaxare noluerunt, nisi prius eis solueretur emenda occasione priuilegij sui, in quo continetur, q̃ nemini liceat excommunicatis vel nominatim interdictis pro ecclesia Carnoten. absque congrua satisfactione beneficium absolutionis indulgere: Sed quia committissa absolutionem obtinere nequiuit, appellauit ad Metropolitanum: qui postea dubitauit super clausula priuilegij: vnde quæsiuit à Papa interpretationẽ illius clausulæ priuilegij Carnoten. Dominus Papa coram quo prædicta & alia proposita fuerunt, super hoc dicit distinguendum esse ad intelligendam clausulam illam, vtrum in aliquem sententia lata sit pro contumacia tantum: quia citatus noluit stare iuri: vel etiam pro offensa: quia iussus noluit maleficium emendare: In primo casu sufficit quòd sententia relaxetur, si prius sufficiens stãdi iuri cautio præbeatur: in secundo vero casu si offensa est manifesta, non debet sententia relaxari, nisi prius præstetur emenda. Si vero dubia est offensa, & cautio competens de iuri parendo præstetur, debet sententia relaxari. No. q̃ interdictus potest agere, vel procuratorem constituere. Item interpretatio priuilegij si dubitetur de illo, debet fieri ab eo, qui dedit priuilegium: quia eius est interpretari cuius est condere. Item hoc priuilegium reducitur ad ius commune, secundum quòd dictam indulgentiam intelligit Papa: & ideo ad cautelam tantum valet illa indulgentia: quia solet plus timeri, &c. Item excommunicatur quis aut pro contumacia, aut pro offensa, siue pro crimine.

Sanctæ Crucis monasterium de Argariis † sub protectione sua nu per receperint, quod suis prædecessoribus episcopalia iura cõsueuerat ab antiquis temporibus exhibere, nunc quodã de canonicis suis sine suo cõsensu ibi facto Priore, occasione cuiusdam priuilegij à C. Papa veritate tacita impetrati, eidem episcopo obedientiam denegat exhibere, inde sumpta occasione, quod per matricem [a] ecclesiam nõ cathedralem intelligit [b], sed Romanam: & infra. ¶ Ideoque mandamus, quatenus si aliud [c] vobis nõ occurrerit, propter quod dictus Prior nõ debeat diœcesano episcopo respondere: vos eũ ad eã præstandam eidẽ sicut prædecessoribus episcopi præstiterunt, per censuram ecclesiasticam compellatis, non obstante priuilegio in præiudiciũ Colubrien. ecclesiæ per subreptionem obtento: Nos enim per matricem ecclesiam cathedralem intelligi volumus [d], non Romanam.

¶ Idem abbati sanctæ Genouefæ Decano & cancellario Parisien.

¶ Excõmunicatus, vel interdictus pro contumacia vel offensa dubia, absoluitur cautione præstita de stando iuri. Si vero fuit excommunicatus vel interdictus pro manifesta offensa, tunc prius debet satisfacere, antequam absoluatur. Et dicitur manifesta, de qua constat per confessionem, vel probationem legitimam, vel rei euidentiam. hoc dicit cum cap. seq.

CAP. XXIII.

EX † parte in Christo dilectæ filiæ Comitissæ Blesen. & infra. ¶ Proposuerunt nuntij Comitissæ, quòd cum ipsius [e] præpositus [f] quendam latronem ceperit, & iustitia fuerit inde facta, latro fuit per capitulum Carnoten. post factam iustitiam requisitus, quia eum in terra sua captum fuisse dicebant: & infra. ¶ Verum cum super hoc de parendo iuri Comitissa cautionem offerret, canonici Carnoten. nihilominus terram eius fecerunt interdicto supponi: quod relaxare noluerunt, nisi prius solueretur emenda: dicebant enim in Carnoten ecclesiæ priuilegiis † contineri, quod nemini liceat excommunicatis vel nominatim interdictis, pro canonicis Carnoten. absque congrua satisfactione absolutionis beneficium indulgere: & infra. ¶ Ad intelligendam autem clausulam [g] priuilegij memorati credimus distinguendum, vtrum in aliquem interdicti vel excõmunicationis sententia sit prolata pro contumacia [h] tantum, quia scilicet citatus [i] stare noluit iuri: vel etiam pro offensa, quia videlicet iussus [k] noluit maleficium emendare. In primo casu credimus congrue satisfieri, vt sententia excõicati [b] nisi pro mortali peccato, & qui aliter non potest corrigi. 11. q. 3. nemo. in fine 45. dist. sed illud. & 24. q. 3. tam sacerdos. & 11. q. 3. certum. immo bene habet locum hæc distinctio. quicunque enim vocatus legitime ad iudicium non venit pro quacunque re, contumax reputatur, vnde propter talem contumaciam excõmunicari potest, si res talis sit, quòd actor non possit in possessionem mitti. 3. vt lit. non conte. tur. & tunc sufficit præstare cautionẽ stãdi iuri: quia pro sola contumacia excommunicatus fuit, scilicet quia non venit, & non pro re aliqua: quia nondum constabat in quo teneretur actori. Si pro offensa, tunc excommunicatur, puta commisit maleficium, & illud fuit notorium, vel per sententiam, vel per facti euidẽtiam, vel per confessionem. j. ca. proxi. & 3. de coha. cle. & mulie. cap. vlti. & condemnatus de ipso maleficio cum non satisfaceret, fuit excommunicatus: hic talis non debet absolui nisi primo satisfaciat, cum cõstet de maleficio suo, & tamen hic interuenit contumacia antequam excõmunicaretur: quia non soluit in termino statuto. sed hic directe excommunicatur, quia nõ satisfecit, sed in alio casu non, nisi quia non venit. Idẽ esset si maleficiũ notoriũ esset: si publice proponatur, quicũque fecit tale maleficiũ satisfaciat læso vsque ad talẽ diem: aliàs sit excõicatus: post terminum non absoluetur, si veniat ad iudicẽ, & potest absolui, nisi satisfaciat, 23. q. vlti. pessimam. & ita bona est distinctio. Præterea superfluũ videbatur priuilegiũ illud: quia de iure cõmuni illud cõpetit cuilibet, q̃ nullus absoluatur priusquã satisfaciat: vt cap. pessimã. & 3. de offi. deleg. ex litteris. 17. q. 4. de presbyterorũ. & 11. q. 3. excellentissimus, in fin. & 3. tit. proxi. parochianos. Potest dici, q̃ solet plus timeri. &c. 23. distin. quamquam. & 5. de hære. si aduersus. multa enim conceduntur, quæ sunt de iure communi. 24. q. 2. c. sane. in fi. & 33. q. 3. admonere. ibi, viaticum tibi concedimus. & tamen omnibus pœnitentibus in fine datur. 3. de pœ. & remiss. quod in te. & 3. titu. proxi. permittimus [c]. Quid si aliquis ita pauper sit: q̃ non potest satisfacere? præstet cautionem q̃ satisfaciet cum peruenerit ad pinguiorem fortunam. 3. de solu. O do ardus. Quid si cautionem præstare non potest? tunc iuret, argu. C. de epi. & cle. authen. generaliter. præstet quam potest. 3. de do. post. diuor. restl. cap. pe. licet videretur quòd talis casus non excuset. argu. 3. de rap. super eo. & C. de fur. subtracto. nam quandoque aliquis non absoluitur propter delictum suũ, sed differtur absolutio. 11. q. 3. qui iubente. 18. distin. siquis adesse. & 26. quæst. 7. sacerdos. 3. de offi. ordi. significauit. & 11. quæst. 3. siquis episcopus damnatus. Nulli tamen est finaliter pœnitentia deneganda. 26. q. 6. si presbyter. & c. seq. quia ecclesia nulli claudit gremium suum. C. de sum. tri. l. vlti. prope fi. Ber.

¶ *Glo. seq. arg. signat contrarium, & ibi remittit.*

i ¶ *Citatus.*] Trinis edictis, vel vno peremptorio pro omnibus. 24. q. 3. de illicita. ff. de re iud. contumacia. vnde videtur q̃ non veniens ad primam citationem, non sit contumax. arg. C. de iud. sancimus, & 3. de proçu. querelam. vbi de hoc. & 5. q. 3. si ægrotans. Ber.

k ¶ *Iussus.*] Et hæc contumacia est. ff. de rei. ven. qui restituere. & nõ excommunicatur quis nisi pro contumacia, sed hoc intellige vt dixi in magna glossa.

a Idem notatur supra de elect. duũ 2. in glossa, sed pone. & de hoc in Authent. de exhibẽ. & in trodu. reis. §. sancimus vers. susceptio. in glo 1. & in Specul. de sen. prolat. §. 2. ver. est quoque. & de forma eius §. vt au tem. circa principium.

† Dictio, ecclesiæ, deest in vetustiori bus codicibus, & in omnibus Vaticanis.

† Cap. 8. cotit. in 3. compilatione. huius decreta. intellectus pendet ex superiori capite.

7 dicebat

b ¶ *Manifesta.*] Ex hoc verbo orta fuit contentio, quæ determinatur prout dicitur j. c. proxi.

¶ *Glos. seq. obiicit, & dupliciter soluit.*

c ¶ *Si vero dubia.*] Quo modo ergo iussit iudex maleficium emendare, si non fuit manifestum? Item si sententiando iussit [a], factum fuit notorium per sententiam. 3. de coha. cle. & mulie. c. vlti. ergo nõ potest esse dubia offensa. Solutio quandoque iubetur à iudice sententiando. 11. q. 3. qui iubente. ff. de re iud. quod iussit. & hoc fieri non debet, nisi cum res est manifesta. 11. q. 3. graue. quandoque iubet iudex non sententiãdo: vt si statim cum comparuerint corã eo partes, reus confiteatur: quia cõfessus pro iudicato habetur. ff. de confes. l. 1. C. eo. l. vnica. si tantũ præcipit vt satisfaciat, nõ hoc faciat sententiãdo quia non omnis vox iudicis auctoritatẽ rei iudicatæ continet. C. de sen. & interlo. om. iu. ex stipulatione. & 3. q. 6. hoc quippe. & adhuc potest reus allegare errorẽ suum. ff. de cõfes. l. 2. vnde nõ est res manifesta: & ita potest intelligi quod hic dicit Io. Vel sic ad querimoniã alicuius de aliqua offensa eam exprimendo iudici, ipse iudex præcepit reo vt satisfaceret illi vsque ad certum terminum, aut compareret coram eo responsurus: aliàs excommunicabat illum, nisi alterum istorum faceret: & ille non venit, & sic fuit excommunicatus: si ipse petat absolui, sufficit q̃ ipse præstet cautionem stãdi iuri: quia offensa nũc dubia est, & si fama sit q̃ id fecerit, vel q̃ iudex à pluribus hoc intellexerit.

a ¶ *Sufficiens.*] Sic 3. de sequestra. ad hoc. sufficiens cautio est, si pignora vel fideiussores dentur. ff. man. si mandato Titij. §. vlti. De hoc dictum est 3. vt lite non contestata. quoniam. §. in aliis.

† Forte, priuilegio.

b Quã cautelã seruẽda excõicat onis sententia, tradit nouiss. sine concilij Trident. sessio. 25. de reforma. c. 3.

[Cap. 7. cotit in 3. õpilatione.

† Cap. 10. cotit in 3. õpilatione.

CVm † olim.] Communis diuisio: Secunda ibi, *Quia vero.* Et dubium emanauit ex responsione Papæ. 3. c. proxi. Abbas. Sicul.

CASVS. In prædicta decretali dicitur, Si offensa est manifesta, nõ debet quis absolui nisi prius præstetur emenda: super verbo illo, manifesta, orta est contentio: dicebant canonici, q̃ illa offensa dicitur manifesta, quæ sibi & nõ aliis manifesta videtur: Ex parte Comitissæ dicebatur, q̃ ad eorum arbitrium non est stãdum: quia semper dicerent offensam manifestam: Super hoc scribit Papa Comitissæ dicens, dum ansam soluimus, nodum dicimur ligauisse: propterea q̃ dicebat canonici Carnoten. offensam illam manifestam esse, non quæ iudici, nec quæ alij, sed quæ sibi tantum manifesta videtur: sed Papa dicit illam offensam manifestam, quæ vel per confessionem, vel per probationem legitimã nota fuerit, aut euidentia facti, quæ nulla possit tergiuersatione celari Not. q̃ nõ dicitur plene responsum, cum responsio est obscura, & ad plura possit referri. Item non est stãdum cõfessioni alicuius in iure pro se factę. Item manifestum ponitur in prædicto capitulo pro notorio. Item manifestum dicitur tripliciter, scilicet confessione, probatione, facti euidentia.

d ¶ *Allegatum.*] 3. c. proxi. quod cõtinetur hic infra ibi, nemini &c. vsque ibi, quia vero. Ber.

e ¶ *Dum ansam.*] Dicitur quandoque ansa auricula scyphi, vel vrcei, vel calicis, quæ manu tenetur. ff. de rei ven. in rem. §. 2. hic dicitur ansa nodus curfilis & facilis ad soluendum, ita factus, quòd si recte trahatur caput fili, omnimode est solutus nodus: si male trahitur, ligatus remanet. ita contigit Papæ in solutione quæstionis præcedentis decretalis de offensa manifesta, quam modo hic soluit infernus aperte.

f ¶ *Dicimur.*] A peruerse intelligentibus: vt à canonicis Carnoten.

g ¶ *Proponentibus.*] & male.

¶ *Glo. seq. iustificat textum obiicit & soluit.*

h ¶ *Non quæ iudici.*] Et hoc fatuum erat dicere, q̃ sibi credendum esset in præiudicium alterius: Immo iudex secundum motum animi sui & secundum sensum iudicare tenetur. 3. de consue. ad nostram. & 3. de renun. in presentia. & 3. de testi. in nostra. & 3. q. 7. iudicet. & secundum q̃ sibi videtur. ff. de arbi. qualem. dum tamen secundum leges & canones. in Authen. de iudi. §. quia vero. coll. 6. in Authen. de defen. ciui. §. iusiurandum. coll. 3. Sed videtur q̃ illud dicatur manifestum, quod iudici videtur, sicut illud dicitur probabile quod ei videtur, 3. de appel. vt debitus. Respondeo, licet ad opinionem iudicis referatur, quid dicatur probabile, vt per hoc possit & debeat appellationi deferri. 3. de appel. cum speciali. & 3. titu proxi. sacro. ad fi. secus est in manifesto. illud enim proprie dicitur manifestum, quod nõ eget probatione. 11. q. 3. eorum. sed hic sumitur manifestum pro notorio, prout in fi. dicitur. & 2. q. 1. de manifesta.

i ¶ *Intelligere.*] Ergo nos quoque sic intelligere oportet. 3. eo. venerabili: fic 3. de hære. cum Christus. quia interpretatio principis ius facit. 3. titu. proxi. inter alia. C. de leg. l. 1. & vlt. [b] Ber. ff man. gl. in k ¶ *Confessionem.*] & pl. amissione. sententiam. fic 3. de coha. cleri. & mulie. c. vlti.

[b] Vide l. Iufa. ff de cufu. no. in l. qui mutuã. §. non ideo. C. de leg. l. 1. & vlt. [b] Ber. ff man. gl. in k ¶ *Confessionem.*] & pl. amissione. §. pen. ff. de capi. dimin.

ABbate † sancti Siluani.] Verba priuilegiorum largam habent significationẽ: vnde verbum, secũdum, & iuxta, in eis positũ cautele tenetur, non conditionaliter. Ita communiter summatur: sed hæc summatio videtur nimis generalis, & non est vera indistincte iudicio Panormitani, quia priuilegium in quantum præiudicat alteri, seu iuri cõmuni, non debet large, sed stricte intelligi: vt dixit ipse Panormitanus in c. olim. 3. eo. Prima pars narrat factum: secunda diffinit: ibi, *His igitur.* Prima subdiuiditur: nam in prima ponitur petitio pro parte electi. In secunda: ibi, *Cæterum.* petitio & responsio contra electum. In tertia: ibi, *Ad hoc.* responsio pro electo. In quarta: ibi, *Contra quod.* responsio contra electum. Abbas.

[b] Vide supra codẽ in his, super vlt. gl. & c. veneranbili in gl. vltiua, in eis positũ cautele. Ioã. And.

† Cap. 10. eo. in 3. compilatione.

CASVS. Vacante monasterio sancti Siluani, monachi elegerunt quendam de gremio suo in abbatem, & cõfirmationẽ electionis suæ petierunt à Morinen. episcopo confirmari, sed monachis sancti Bertini se opponentibus ex aduerso episcopus electionem illam noluit confirmare: propter quod partes ad Papam habuerunt recursum, coram quo procurator sancti Siluani electionem præfatam canonice factam petiit confirmari: Sed procurator sancti Bertini proposuit ex aduerso, q̃ tam de consuetudine approbata, quàm de speciali priuilegio Romanorum Pontificum, electio monasterij sancti Siluani debet de monasterio sancti Bertini celebrari, vnde huiusmodi electio erat non immerito reprobanda, contra consuetudinem & priuilegia sedis Apostolicæ attentata: & monachi Aliacten. debebant de iure compelli, vt de monasterio sancti Bertini personam idoneam sibi eligerent in abbatem: lite contestata & testibus receptis, Papa depositionibus testium diligenter inspectis, inuenit esse probatum, q̃ à xl. annis & infra monachi Aliacten. elegerunt sibi abbatem de monasterio sancti Bertini, & cum quadam vice Guarinum monachum Aliacten. elegissent, electio effectum habere non potuit, donec apud monasterium sancti Bertini professione facta post aliquantulum temporis, quando placuit abbati & monachis sancti Bertini, in abbatem sancti Siluani extitit electus. Item in priuilegiis Romanorum Pontificum apparebat Aliacten. abbatem de monasterio sancti Bertini eligendum. In priuilegio Paschalis Papæ continetur: subrogationem abbatis penes monasterium sancti Siluani apud Aliacten. iuxta præteriti temporis morem in vestra semper concedimus dispositione consistere, & in priuilegio Calixti Papæ huiusmodi capitulum inuenitur: Porro iuxta Paschalis Papæ decretum, abbatis subrogationem penes Aliacten. non aliunde, quàm de monasterio vestro fieri Apostolica auctoritate concedimus. Ad ista respondebatur à parte aduersa, q̃ etiam si verum esset, quòd intra præfatum tempus de monasterio sancti Bertini semper fuit Abbas Aliacten. assumptus, ex hoc tamen dici nõ poterat, quòd aliqua cõsuetudo quasi contradictorio iudicio fuisset obtenta, cum id quod dictum est de dicto Guarino, pro bono pacis factum fuerit. Præterea in priuilegio Paschalis dicitur: iuxta præteriti temporis morem. sed de more præteriti temporis non fit fides: vnde per illud priuilegium monasterio Aliacten. nullum præiudicium generatur. Sed contra hoc respondebatur, q̃ hæc determinatio, iuxta præteriti temporis morem, & cautelis & conditionalis potest intelligi, & referri tam ad illud verbum, concedimus, quàm

ad infinitiuum, scilicet, consistere: Si enim determinet verbum illud, consistere, quod est impersonale, conditionalis intelligitur, & est sensus: Concedimus subrogationem abbatis sancti Siluani in vestra dispositione consistere, iuxta præteriti temporis talis fuit. Si vero determinet verbum impersonale, causaliter debet intelligi, & est sensus: Concedimus iuxta præteriti temporis morē, id est, quia mos præteriti temporis sic obtinuit, & iste est verior intellectus, quia cum priuilegiū sit lex priuata, & lex non debet esse obscura, sed certa, nec esset priuata, nisi aliquid indulgeret: profecto sic intelligenda sunt verba, vt res de qua agitur, potius valeat quàm pereat: quia aliàs priuilegium inutile esset. præterea Calixtus Papa determinationem illam dubiam remouit, dicens, q electio monasterij sancti Siluani non fiat aliunde, quā de monasterio sancti Bertini. His & aliis diligenter auditis dominus Papa adiudicauit monasterio sancti Bertini huiusmodi dignitatem, vt quotiens vacauerit monasterium sancti Siluani, electio eiusdem fiat de monasterio sancti Bertini, ita videlicet vt tandiu monasterium ipsum hac debeat prærogatiua honoris gaudere, donec ibi viguerit obseruantia regularis, vt personæ idoneæ inueniantur in illo, quæ possint in abbatem assumi. Not. quòd confirmatio abbatis spectat ad episcopū. Item priuilegium dicitur lex priuata. Item lex nō debet esse obscura, sed manifesta. Item priuilegium semper debet intelligi, vt aliquid indulgeat, aliàs delusorium esset. Item res de qua agitur, potius debet intelligi vt valeat quàm pereat. Item aliqui tenentur eligere de aliena ecclesia. & hoc ius præscribi potest, sed verum videtur si tantum habent qui præscribunt. Item priuilegium amittitur per delictū.

† Aliàs ita: debeāt iure compelli.

† aliquantulum.

a Vnde potest possum vt pariter em reædifices vsque ad eum modū, quo possim imitari. q. 1. m. dixit Host. illud speciale in seruitute oneris ferendi: vt ibi not. vel secundum eū hæc petebat hic non iure seruitutis, sed consuetudinis & priuilegij, qa nec seruitutes acquiruntur. ff. de seruit. seruitutes. 3. in prin. Io. And.

b Ita & de his qui nouā volutate per 110. annos. de certo loco prælatum elegit sepe, non sic cū canonici admittūt ex tranens ad electiones: sed cū prætestatione: qa tunc illi sibi possessionē acquirunt, quam & canonici tradere videntur, quod ; & est in alio casu, secundū Pe. Ioan. And.

posuit ex aduerso, quòd cū secundum approbatam cōsuetudinē [a] & priuilegia Romanorum Pontificum abbates Alciateñ. debeāt de monasterio [b] sancti Bertini semper assumi, huiusmodi electio erat non immerito reprobanda, vt pote cōtra consuetudinem diuturnā, & contra priuileg. sedis Apostolicæ attentata: & Alciateñ. monachi debeant [†] de iure compelli, vt de monasterio sancti Bertini personā idoneam sibi eligerent in abbatē: & infra. ¶Nos igitur depositionibus testiū diligenter inspectis, inuenimus esse probatum, quòd à quadraginta annis & infra monachi Alciateñ. Abbatem sibi de sancti Bertini monasterio elegerunt: & infra. ¶Et cum quadā vice Guarinum Alciateñ. [c] monachū elegissent, eius electio robur habere non potuit, donec apud monasterium sancti Bertini professione facta, post aliquantum [†] temporis, quando scilicet eiusdem loci abbati & conuentui placuit, in Alciateñ. extitit abbatem assumptus. Ex priuilegiis quoque Romanorū Pontificum argui poterat Alciateñ. abbatem fore de sancti Bertini collegio eligendum: nam priuilegio Paschalis Papæ huiusmodi capitulum apparet insertum: Subrogationem abbatis penes monasterium sancti Siluani apud Alciateñ. monachos, iuxta præteriti temporis morem, in vestra semper cōcedimus dispositione perfistere. In priuilegio etiam Calixti huiusmodi capitulum inuenitur: Porro [d] iuxta [e] Paschalis Papæ decretum, abbatis subrogationem penes Alciateñ. non aliunde, quàm de vestro monasterio fieri Apostolica auctoritate decernimus. ¶Ad hoc autē pars aduersa respondit, quòd si etiam probaretur, quod infra prædicti temporis spatium [f] de monasterio sancti Bertini semper fuerit abbas Alciateñ. assumptus: ex hoc dici non poterat, quod consuetudo aliqua quasi contradicto [g] †iudicio fuerit introducta, cum in memorati Guarini electione, pro bono pacis extra iudicium processum taliter dignoscatur: & infra. ¶Præterea cum Paschalis Papa subrogationem abbatis sancti Siluani monasterio sancti Bertini iuxta morem præteriti temporis duxerit concedendam, nec [†] de more præteriti temporis fiat fides [h] per eius priuilegium & similia, nullum super hoc Alciateñ. monasterio poterat præiudicium generari. ¶Contra quod fuit ex aduerso responsum, quod hæc determinatio: secundum præteriti temporis morem: & causalis [i], & cōditionalis potest intelligi, & tam ad personale [k], quàm ad impersonale [l] verbum referri. Si enim impersonale verbum determinet, conditionalis †intelligitur, & est sensus, Concedimus subrogationē abbatis sancti Siluani apud Alciateñ. monasteriū in vestra semper dispositione consistere, secundum præteriti temporis morem: id est, si mos præteriti temporis talis fuerit [†]. Si vero verbum determinet personale, causaliter debet intelligi, vt sit sensus, Concedimus secūdum præteriti temporis morē, id est, quia mos præteriti tēporis sic obtinuit subrogationem, & cætera. Hic autem sensus [a] rectior esse videtur: quia cum priuilegium sit lex priuata [b] †, & lex non debeat esse obscura vel captiosa [c], sed certa & manifesta: nec esset priuata, nisi aliquid specialiter indulgeret, profecto sic intelligenda sunt illa verba vt res de qua agitur, valere possit potius [d] quàm perire: maxime cum supradictus C. Papa, qui eidē Paschali è vicino [e] successit, verbis æquioribus vsus, determinationem illam prorsus amouerit, vt ambiguitas tolleretur: & quod dicebatur in concessione Paschalis, vt videlicet subrogatio abbatis sancti Siluani apud Alciateñ. in dispositione abbatis & fratrū sancti Bertini semper existeret, ipse mutauerit, decernens subrogationē ipsius abbatis nō aliūde, quàm de monasterio sancti Bertini faciendam.

¶His igitur diligēter auditis monasterio sancti Bertini adiudicauimus huiusmodi dignitatē, vt quotiens in Alciateñ. monasterio abbatis electio imminet, facienda, Alciateñ. monachi [f] de cœnobio sancti Bertini personam [g] idoneam sibi eligant in abbatem: ita videlicet, vt tandiu monasterium ipsum hac honoris debeat prærogatiua gaudere, donec ibidem [h] viguerit obseruantia regularis, vt idoneæ personæ inueniantur in illo, qui [†] possint in abbatem assumi.

¶Idem comiti Tholosano.

¶Dicit qui dicuntur hæretici manifesti: secundo quæ sint pedagia, guidagia & salinaria interdicta: tertio dicitur quomodo intelligitur præceptum facti laico, quòd de se conquerentibus in ecclesiastico foro respondeat. hoc dicit.

CAP XXVI.

SVper [†] quibusdam mandatorū articulis: & infra. ¶Tua denotio postulauit à nobis, qui sint dicendi hæretici manifesti. Super quo tibi duximus respondendum, illos intelligendos esse manifestos hæreticos, qui cōtra fidem catholicam publice prædicant [i], aut profitētur, seu defendūt [k] eorū [†] errorem: vel qui cōtra Prælatis suis conuicti sunt, vel cōfessi, vel ab eis sententialiter cōdemnati [l] super hæretica prauitate: quorū bona propria cōfiscantur [m], & ipsi iuxta sanctiones legitimas puniuntur [n].

¶Præterea cum pedagia [o], guidagia, salinaria tibi legatus interdixerit memoratus, auctoritate Apostolica duximus declarandum illa esse pedagia, salinaria, guidagia interdicta, quæ non apparent impetollere priuilegium monasterij. 10. q. r. episcopum. Ber.

Vper.] Tria sunt dicta: Secundū ibi, *Præterea*. Tertium: ibi, *Cum autem à legato*. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam legatus Apostolicæ sedis exercens legationis officium in partibus Tholosanis, fecit quædam mādata comiti Tholosano, videlicet, vt manifestos hæreticos expugnaret, & q̄ pedagia, salinaria, & guidagia non exigeret, & de conquerentibus, & ad arbitrium ipsius vel alterius legati seu iudicis ordinarij vel delegati, iustitiam exhiberet: Comes Tolosanus petiit à Papa, qui dicerentur hæretici manifesti, & quæ dicantur pedagia, guidagia, & salinaria interdicta, & qualiter tertiū capitulū sit intelligēdum. Ad primū respondet Papa, q̄ illi dicunt hæretici manifesti, qui contra fidē catholicam publice prædicāt, aut profitētur, seu defendunt errorem: vel qui coram Prælatis suis conuicti sunt de hæresi, vel confessi, vel ab eis per sententiam condēnati de hæretica pravitate: quorū bona propria confiscantur, & ipsi secundum leges puniūtur. Ad secundum mandatum respondet, quòd illa pedagia, guidagia, & salinaria dicuntur interdicta, quæ non apparent imperatorum, vel regum vel Laterañ. cōcilij auctoritate cōcessa: vel quæ non apparēt introducta ex antiqua consuetudine à tempore, cuius nō extat memoria. Tertium mandatū, scilicet vt de se conquerentibus, secundum arbitrium ipsius legati, vel alterius, vel ordinarij, vel delegati iustitiam exhiberet, sic est intelligendum, vt videlicet in omni causa, quæ ratione personarum, vel rerum ad ecclesiasticum forum pertinet: & super omnibus capitulis, quæ pro pace seruanda statuta sunt per ipsum legatum, vel auctoritate Apostolica statuenda, idem viduis, pupillis, orphanis, & personis miserabilibus in his omnibus tenetur in iudicio ecclesiastico respondere. Not. hic quis dicatur hæreticus manifestus. Item bona hæreticorum confiscanda sunt. Item solus rex, vel imperator potest inducere pedagia. Item consuetudo cuius non extat memoria, ius sue priuilegium inducit. Item verbum generale restringitur. Item ratione personæ rei sortitur quis forum. Item causæ viduarum & miserabilium personarum ad ecclesiasticum forum spectant.

† Aliàs ita: quę possint, &c.

† Cap. 1. co. ticin 4. compilatione. Et de intellectu primæ partis plene, Albertinus tract. de adatum reprobat. gnos. assert. cathol. & hęret. q. 29.

† Dictio, eorū, deest in antiquis codicibus & in omnib. Vaticanis, in quorū plerique legitur ita: seu defendunt errorem suū.

a ¶*Sensus.*] scilicet, quòd referatur ad personale verbum.

b ¶*Lex priuata.*] dist. 3. priuilegia.

c ¶*Captiosa.*] dist. 4. erit autem. Vnde si statutum fuit, vt per consequētiam litterarum scriberetur lex. C. de vet. iu. enu. l. 1. in fi. ff. ad mu. l. 1. in fi. Ber.

¶*Glo. seq. alleg. 10. concor. & tria contraria.*

† conditionaliter.

d ¶*Valere possit potius.*] Simile ff. de vsu & habi. diuus. in prin. ff. de re. du. quotiens. ff. de ser. si cui. & l. fe. 3. de priui. in his. 16. q. 4. c. 1. & 12. q. 2. si quos. & q. 5. quia. 5. de conuer. cōiugat. quidam. arg. 3. de fi. instru. inter dilectos. Dic vt dixi 3. de præscri. auditis. in glo. quæ incipit: sic ergo abbas, & c. ibi. similiter allegabatur præscriptio & priuilegium, vel melius hic allegabatur consuetudo, & nō præscriptio: & consuetudo debet esse præscripta. 3. de cōsue. cum dilectus. & ita consuetodo probat vsum priuilegiorū.

† fuit

† Adde' q̄ not. Bart. in l. si finita. §. ex hoc edicto. ff. de dā. infe.

f ¶*Spatium.*] scilicet xl. annorum.

g ¶*Cotradicto iudicio.*] Ad hoc enim vt consuetudo valeat, oportet vt sit obtenta contradicto iudicio, id est, si ex aduerso negetur consuetudo. ff. de legi. cum de cōsuetudine. & alia de quibus habetur 3. de consue. cap. vlti. Contradictum iudicium dicitur, puta cum ego dicerem hanc esse cōsuetudinē, aduersarius dicebat nō esse consuetudinem, & iudicatum fuit q̄ erat consuetudo. sicut enim in seruitute vel libertate præscribenda requiritur protestatio. ff. quē admodum serui. amit. siquis alia. §. 2. sic videtur quòd requiratur in consuetudine præscribenda. Ioan.

† In pleriſq; antiquis codicibus ita: contradicto iudicio, &c.

† Aliàs ita: re de more, vel consuetudine, &c.

Glo. seq. alleg. 8. iura, & in contrarium alia quinque, ponit tres opi. & tertiam approbat: contra quam alleg. 2. iura, & respondet.

h ¶*Fiat fides.*] Ex hoc videtur, q̄ si priuilegio aliquo fiat mētio cōsuetudinis vel priuilegij, q̄ necesse sit illud priuilegium exhiberi. dist. cōtra morem. 76. dist. ieiunium. 9. dist. vt veterum. 12. q. 2. sancimus. in Authen. vt spon. lar. §. & hoc insuper. coll. 9. Arg. cōtra, quia non videtur q̄ hoc requiratur in publico instrumento. 19. dist. si Romanorum. & in Authen. vt fratrum filij. §. 1. coll. 9. & C. de dona. si ea quæ. ff. de dona. ex hac scriptura. ff. de admi. tutorū. chirographis. Ad hoc distinguunt quidam inter publica instrumenta & priuata, vt in publico instrumento non sit necesse probare vel exhibere illud de quo fit mentio, licet in priuato sic. Sed alij dicunt, q̄ si in priuilegio inseritur totus tenor alterius, non est necesse illud exhibere. Sed certe illud non sufficit, quia adhuc posset esse falsitas in bulla & in aliis.

c Adde not. per Bar. in l. ff si quis ius di. non obtemp.

d Et hoc placet Inno. & Ho. Io. And.

3. de priuile. cum olim. in fin. Alij probabilius [d] dicunt, q̄ si auctoritate iudicis priuilegium vel aliquod rescriptū est renouatum, vel in alio priuilegio insertum; non est necesse illud exhibere, secus si per tabellionem tantum, quia publicatio facta coram iudice fidem facit, licet postea perdantur instrumenta: vt C. de testa. publicati. Ité quia iudex diligentius [e] singula facit quàm tabellio, quia non est credendum q̄ iudex sine causæ cognitione aliquid faciat, sicut verisimile non est, q̄ auferat alicuius legitimas exceptiones. 3. de offic. deleg. ex parte. Sed prædictis omnibus obuiat. 3. de re iudic. cum inter. in fi. & 3. de fi. instru. inter dilectos. Sed dicas, q̄ si constat quòd instrumentum publicum sit, coram iudice non est necesse illud exhibere, nisi aduersarius velit docere de falsitate illius, quia tunc debet exhiberi, licet primo impōsita sit eis fides, nisi iurauerit se illud perdidisse. C. de fide instru. l. vlti. Ioan.

e Hinc est q̄ tanta est iudicis auctoritas, q̄ facit valere, quod aliàs non valeret. ff. quod cum fa. tuto. l. 1. §. pe. in fi. ff. quod metus cau. l. fi. ff. de minor. a prætor §. 1. Ioan. And.

i ¶*Causalis & conditionalis.*] Vt hæc dicto 3 secundum accipiatur pro quia: vel pro si. Ber.

k ¶*Ad personale.*] scilicet hoc verbum, concedimus.

l ¶*Impersonale.*] scilicet hoc verbum, consistere.

b Et infra. de præben cum de beneficio. lib. 6. 10. And.

a Nec reædificato: aliàs reædificatū habebit eadem priuilegia secundū Inn. alleg. de electio. quia diligētia vel secundū cū priuilegium datum, ordini durat ordine durāte: datum vero loco, vel possessionibus, quę sunt ordinis, durat etiā remoto ordine. de re li domi. c. 2. de statu monacho. recolentes. Ioan. And.

b Vide q̄ si priuilegiū detur alicui monasterio, destructo monasterio [a] destruetur & priuilegium. arg. 56. q. 7. & hæc scripsimus. 25. q. 2. §. vlti. in fin. Item arg. q̄ cessante causa cessat priuilegium. 3. de deci. suggestū. & 16. q. 1. generaliter. C. de test. mi. l. vltim. & Institu. de auctorit. tuto. §. vlti. & Institu. de pupil. substitut. §. qua ratione. 63. dist. c. quia sancta. §. verum. & 61. distin. cap. statuimus. §. his omnibus. 3. de vi. & hone. cle. c. vlti. & 3. de no. ope. nuntia. cum ex iniuncto. Sed pone, q̄ nullus reperiatur idoneus in monasterio sancti Bertini dum vacat monasterium Alciateñ. vel q̄ ibi non obseruetur obseruantia regularis: si eligant de alio monasterio, nunquid fit eis præiudicium quo minus teneātur eligere in alia electione de monasterio sancti Bertini, si persona est idonea, vel obseruantia est reformata? q̄ præiudicetur eis, est arg. 3. de constitu. cum venissent. & 3. de rescrip. cōstitutus, quia vnico actu perditur priuilegium, vt ibi dicitur: & hæc littera etiam multum facere videtur ad hoc. Sed non credo, q̄ fiat propter hoc præiudicium, cum postea aliquis erit idoneus. arg. 3. de elec. quia diligētia. & ff. de seruitu. rustic. prædio. & Attilicinus. & hæc littera non cōtradicit, qui non priuantur nisi cum persona non inueniretur idonea, vel ordo regularis non viget, sed cessante causa illa, priuilegium locum habet. arg. C. de cur. fur. l. penulti. & 3. tit. proxi. duobus. Secundū vnum intellectum, & melius 3. de offi. dele. prudentiam. §. 6. Sed pone q̄ ille electus vixit xl. annis. nunquid præscriptum est contra priuilegium? Videtur q̄ sic. 3. de priui. accedētibus. Supra de causa pos. cum ecclesia. à contrario [b]. nec adhuc credo q̄ perdant priuilegium, quia non potest vti illo tempore priuilegio. Vnde non obest argu. l. prædictæ. & Attilicinus, quia priuilegium non perditur nisi per abusum. Vel si vis dicere, q̄ currit præscriptio, restituuntur ex clausula generali. ff. ex quibus cau. maio. l. 1. quod innuitur in l. & Attilicinus. secus videtur si ibi non viguit obseruantia regularis, quia culpa illorum contigit, & culpa imputetur. contra videtur q̄ delictum ipsorum non de-

c De confiscatione bonorum hęreticorū vide c. cum secundum leges. de hęret. lib. 6. & Zanchi nū tract. de hęret. c. 21 & ibi notā

quid portatur,secus si ad propriam vtilitatem, vel ad vtilitatem fisci aliquid feratur.C.eo.titu.vniuersi.Ioan.

a ¶ *Imperatorum.*] Solus igitur princeps hoc potest constituere,sed non ciuitas.C.no.vec.institu.non pos.l.2.& 3.

b ¶ *Lateranen.concilij.*] 3.de cens.innouamus.quæ est Laterañ.concilij.

† Laterañ. concilij sub Alexandro iij.cap.22.

c ¶ *Non extat memoria.*] Nota diligenter,q̃ illa consuetudo, cuius non extat memoria, ius siue priuilegium inducit.ff. de aqua quoti. & æsti.hoc iure. §. ductus. ff.de aqua pluuia arcen. l.1.§.vlti.3.q.6.hoc quippe.9.quæst.3.cõquestus. & 65. distin. mos antiquus.& C.de testa.testamenta. & per hoc videtur quòd cum talis consuetudo ius inducat, nõ sit necesse titulum allegare,licet hoc requiratur quandoque in consuetudine xxx. annorũ. De hac materia dictum est 3.de consue.cap.vlti. Item argu.quòd per mãdatum generale nõ prohibentur nisi illicita. 33. q.2.quos Deus.11.quæst. 3. quod prædecessor. ff. de iure patro. adigere. in fin.Ioan.

d ¶ *Delegati arbitriũ.*] Propter hoc verbum facit ad titulum quod hic declaratur.

e ¶ *Intelligendum.*] Vide qualiter interpretatur generale mandatum

† Cap.2. co. tit.in 4.com pilatione.

restringendo illud.sic 3. de iureiur.ad nostrã 2.

f ¶ *Personarum vel rerum.*] quia a comes cõuenitur hic:licet habeat

Degradatio qualiter sit facienda,vi de concilij superiorem in tempora libus,scilicet regem Frã

Tridẽt.sessio.13. de reformat. c. 4. & doctores & præsertim Albertinum in c.1. de hæret. lib. 6. & c. degradatio. de pœnis. lib. 6.

ciæ,tenetur respondere in iudicio ecclesiastico ex mandato legati in omni causa, quæ pertinet ad forum ecclesiæ: siue ratione personarũ, quæ sunt de iurisdictione ecclesiæ, siue ratione rerum,scilicet spiritualium ecclesiasticarum, & etiam ciuilium, quæ sunt in iurisdictione iudicis ecclesiastici.Item viduis, & pupillis, & orphanis,& miserabilibus personis,& pro pace seruanda.

a Hæc glossa, & duæ sequentes impressæ sunt iuxta fidem veterum exemplarium: nã in vulgatis libris alio ordine referũtur: eadẽ tamen manet sententia, & etiam verba.

f ¶ *Personarum.*] de iurisdictione ecclesiæ:quia actor forum rei sequitur,supra de for.compet.cum sit generale, & 11.q.1.experientiæ.& c.sequenti.& Comes est hic reus,& subest in hoc ecclesiæ.

g ¶ *Rerum.*] cum res,de qua quæritur,est in sua,id est,in ecclesiæ iurisdictione, quia ratione rei fortitur quis forum supra de for. compet.sane.& c.vlti.

h ¶ *Pro pace.*] quia hoc pertinet ad ecclesiam.3.de iudicils.nouit.

i ¶ *Viduis.*] Ex hoc videtur, q̃ causa viduarum ad ecclesiã spectet. arg contra.3.de donatio inter vir.& vxo.nuper.& 3.de fo.compe.ex tenore.& hic.Dic vt ibi.

Nouimus expedire.] Diuiditur: Nam primo præmittit quæstionem iuris,quam soluit:ibi, *Cum enim.* Secundo ad causam facti respondet:ibi,*Pro illo.*Abbas Siculus.

CASVS. Episcopus Parisiẽsis.de mandato Papæ fecit capi quendã falsarium litterarum Apostolicæ sedis,cõsulens Papam quid de ipso falsario sit agendum:antequam Papa ad quæstionem respondeat,vult exponere verbum illud quod in antiquis canonibus, & in decretali sua contra falsarios edita continetur,videlicet, vt clericus per ecclesiasticum iudicẽ degradatus,seculari tradatur curiæ puniendus: quidam antecessores Innocentij super expositione illius verbi consulti, diuersa dixerunt,& quorundam eorum opinio à pluribus fuit approbata,qui dixerunt,clericus qui propter hoc flagitium vel aliud fuerit degradatus,tamquam exutus priuilegio clericali, seculari foro per consequentiam applicatur, cum ab ecclesiastico foro sit proiectus: sed Innocentius apertius exponit verbum illud hoc modo:degradatio illius celebranda est seculari potestate præsente: & est nunciandum eidem,vt cum degradatio fuerit celebrata,in suum forum recipiat degradatum: & sic intelligitur tradi curiæ seculari, & ecclesia pro illo intercedare debet,vt citra mortis periculum sententia moderetur.Vltimo respondet ad quæstionẽ,vt falsarium illum, quem episcopus de mandato suo capi fecit, in perpetuum carcerem ad agendam pœnitentiam includat,pane doloris & aqua angustiæ sustentãdum,vt commissa fleat,& flenda vlterius non committat. Nota hic quomodo intelligi debeat verbum illud cleri cus,degradatus,&c. Itẽ ecclesia sanguinem defendit.Item pœnitentia est flere cõmissa,& flenda vlterius non cõmittere.

CAP. XXVII.

Dilecto filio Iacobo Barba: & infra. ¶ Quia te pro causa

approbata,vt clericus, qui propter hoc o, vel aliud flagitium P grauue,non solum damnabile,sed damnosum,fuerit degradatus, tamquã exutus priuilegio clericali,seculari foro per consequentiam applicetur: cum ab ecclesiastico foro fuerit proiectus, eius est degradatio celebranda seculari potestate præsente, ac pronunciandum eidem cum fuerit celebrata, vt in suum forum recipiat degradatũ: & sic intelligitur tradi curiæ seculari: pro quo tamen debet ecclesia efficaciter intercedere q, vt citra mortis periculũ,circa eum sententia moderetur.

¶ *Iste §. non facit ad titulum, sed ponit gratiam secundum quosdam.*

¶ Pro illo vero falsario scelerato, quem ad mandatum nostrum capi fecisti,hoc tibi duximus consulendum, vt in perpetuum carcerem, ad agendam pœnitentiam ipsum includas r, pane doloris s, & aqua angustiæ sustentandum:vt cõmissa defleat, & flenda vlterius nõ committat t.

¶ Honorius iij.archiepiscopo Turoñ.

¶ *Si Papa indulget reo, qui propter absentiam actoris possessionem recuperare non potest.quòd ei lapsus anni non noceat,intelligitur hac indulgentia secundum ius commune.*

CAP. XXVIII.

Dilecto u filio Iacobo Barba: & infra. ¶ Quia te pro causa

ratorum z,vel regũ,vel Laterañ. † concilij b largitione concessa, vel ex antiqua cõsuetudine à tempore,cuius non extat memoria c, introducta:& infra. ¶ Cum autem à legato receperis in mandatis,vt de te cõquerentibus, secundũ suum, vel alterius legati, seu iudicis ordinarij vel delegati arbitriũ d, iustitiam exhiberes, hoc taliter intelligendũ e esse censemus,vt in omni causa, quæ ratione personarum f vel rerum g, ad ecclesiasticum forum pertinet, ac super vniuersis capitulis, quæ pro pace h seruanda sunt per dictum legatum statuta, vel auctoritate Apostolica statuenda:item viduis i ,pupillis, orphanis, & personis miserabilibus tenearis in iudicio ecclesiastico respondere.

¶ Idem episcopo Parisien.

¶ *Clericus traditur curiæ seculari, quia degradatur seculari potestate præsente, cui denuntiatur, vt in suum forũ illum recipiat.hoc dicit vsque ad §. pro illo.*

CAP. XXVII.

NOuimus † expedire, vt verbũ illud,quod in antiquis k canonibus, & in nostro decreto l contra falsarios edito continetur, videlicet,vt clericus per ecclesiasticum iudicem degradatus, seculari tradatur m curiæ puniendus,apertius exponamus.Cum enim quidã antecessorũ nostrorum super hoc consulti diuersa responderint, & quorũdam sit opinio à pluribus n

† Cap.1. co. tit.in 4.com pilatione.

k ¶ *Antiquis canonibus.*] 11.q.1.si quis sacerdotum.& 3.quæst.4.clericus.

l ¶ *Decreto.*] 3. de cri. fal.ad falsariorum. Ber.

¶ *Glossa sequens reci. per quæstionem, & ponit tpi.*

m ¶ *Tradatur.*] hoc intellige de illo qui penitus est incorrigibilis. nec obstat 3.de iudic. at si clerici.in fin.& de illis qui deprehenduntur in maiori crimine, puta hæresi, & crimine falsi. 3.de hæret.excommunicamus.1.respon.&.c.penul.& 3.de cri.fal.ad falsariorum. & in casu.11. q.1.si quis sacerdotum. Quidam tamen casum istum vltimum intelligunt,si fuerit incorrigibilis,& benignus est talis intellectus,vt 3.de iudi.cum non ab homine. alias non debet quis statim post depositionem tradi curiæ seculari puniendus.

n ¶ *A pluribus.*] licet sit à plurib' approbata, tamẽ stabimus ei quod Papa hic dicit, vt expresse tradatur, & non per consequentiam.

o ¶ *Hoc.*] scilicet vitiũ falsitatis.Ber.

p ¶ *Aliud flagitium.*] puta hæresim.

q ¶ *Intercedere.*] 17. q. 4.rerum.C.de his qui ad eccle.confu.l.præsenti.arg.intercedere dico precibus,non per excommunicationem.Ber.

r ¶ *Includas.*] Magis rigide cum eo agitur.3.de cri. fal.ad falsariorum.sed hic sic Papæ placuit.

s ¶ *Doloris.*] 23.q.4.Guilifarius.

t ¶ *Non committat.*] Hæc est vera pœnitentia.de pœ.dist.3.in prin. & expone, non committat,id est propositum & voluntatem habeat. similia decætero non committere:quilibet b enim qui accipit pœnitentiam,illius propositi & voluntatis esse debet, aliàs non esset pœnitentia.

Dilecto filio.]In prima parte recitat tenorem indulgentiæ.In secunda declarat illam:ibi, *Auctoritate.*Abbas Sicul.

v ¶ *Dilecto.*]Archiepiscopus Turonen.cõtrouersiã habebat cum Venetis,& procuratore eorũ super ecclesia sancti Marci de Tyro c .causa cõmissa fuit tẽpore Innocentij ad petitionẽ archiepiscopi:Veneti, citati legitime nõ venerũt:vnde archiepiscopus missus fuit in possessionẽ illius ecclesiæ causa rei seruandæ:archiepiscopo deinde absente ex causa necessaria,iste Iacobus procurator Venetorũ volebat recuperare possessionẽ,& stare iuri:sed q̃ archiepiscopus absens erat iusta de causa,nõ potuit eam rehabere:vnde Papa indulsit illi procuratori,vt lapsus anni nõ obesset,quo minus postea recuperare posset possessionẽ:archiepũs postea hoc audiens,dubitabat,an per talẽ indulgentiã posset ille recuperare possessionẽ ecclesiæ quãdocũque etiam post annũ,cum simpliciter in ipsa indulgẽtia diceretur: q̃ decætero ei lapsus anni nõ obstaret,quo minus possessionem recuperaret:vnde ipse significauit Papæ:q̃ tempore indulgentiæ cõcessæ tantũ tempus effluxerit,quod faciebat ei ad verã possessionẽ,secundũ cõciliũ generale,scilicet annus:vnde timebat arch epũs,q̃ indulgẽtia præcluderet ei viam ad verã possessionẽ,& si forte tẽpus ipsum ante prædictã cõcessionẽ non effluxerat: quare quæsiuit à Papa interpretationẽ illius indulgentiæ:& Papa respondet, q̃ non fuit intentio sua ius auferre, quod

b Hæc sententia gl. sic vera est & catholica. concilii.Trident. sessio. 14 cap.4 de contritione. adde B Tho in.3 part. q.87.art.3. & q.90. art.4.

c Secundum Hostiẽ erat quæstio de ecclesia sancti Marci de Venetis ter archiepi scopũ ex vna parte,& ecclesiã ex altera:cui vtique assistebant: vt in decæro accedens, vt lite non contestata. Ioan.And.

quod ei cõpetebat ex possessione,quam habuit ante absentiã, vel etiã post reuersionẽ:& sibi impuret pars aduersa,si negligens fuit siue ante,siue post reditum archiepiscopi:quia cessante impedimẽto absentiæ ipsius archiepiscopi,cõueniẽdi ipsum habuit facultatẽ.Ber. Nota q̃ non intendit dominus Papa per indulgentiã alij præiudicare. Itẽ negligentia procuratoris nocet domino. Item currit tẽpus ei qui agere potest.Item cõtra illum qui absens est ex causa necessaria,nõ ꝑcedit.Item cessante causa cessat effectus.

¶ *Glos. seq. tractat de multiplici absentia.*

a ¶ *Necessaria.*] puta, causa reipublicæ:forte in seruitio Romanæ Ecclesiæ 3.de dila. c. vlti.

† Hoc est,cõcilij generalis sub Innocentio iij. cap.40.

vnde sibi imputari non potuit nec debuit.Idem etiam contingit, si quis est absens ex causa probabili: quia nõ fit restitutio spoliato.3. de offi.

† cõpetebat deleg. cõsultationibus. si vero fuisset absens cõtumaciter,vel ex voluntaria causa, tunc facta denunciatione ad ecclesiam suã mitteretur iste procurator Venetorũ in possessionẽ causa rei seruandæ, sicut archiepiscopus primo fuit missus propter contumaciã procuratoris quousque veniat archiepiscopus, & vterque iurabit de suis expensis, & fiet hinc inde compensatio expẽsarũ, & satisfactio ei qui plus expendit. Quãdo quis restituatur ex causa probabili & necessaria, vel probabili tantum, vel necessaria tantum,notatur 2. q.6.c. biduum. §. si aduersus absentem a .sed hic non habet locum, quia non agitur de restitutione tali.

a Et ff. de in integ.restit.l. vlt. Azo. in summa. ex quibus cau. maio. in fin. Gui.in,spe.2. parte de re. in int. §. 2. vers. dixim' & seq. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens obiicit,& soluit.*

b ¶ *Indulsimus.*]Sed nonne de iure cõmuni poterat ipse procurator interrumpere annalem præscriptionem offerendo cautionem in præsentia Papæ,licet archiepiscopus esset absens?Certe sic.3.de offi.ord. pastoralis.3.de eo qui mit.in pos.causa rei ser.cũ sicut.& 16.q. 3. cap. placuit.§.potest.ver.is cuius.quid ergo indulsit sibi Papa : parum vel nihil.nisi quia solet plus timeri, &c.23.dist.quãquam.& 3.de hæreticis.si aduersus.quandoque enim ius cõmune conceditur.3.de iureiur. & si Christus. in fi.sed archiepiscopus timebat , ne absorberet ius ipsius,vt quandocunque vellet,recuperare posset possessionem.

b Idem Vin. In.& Ho.sed Gof. & Phi. contradicẽtes per obla tionem cautionis interruptam annalem præscriptionem: ita q̃ post re diũ erit necessarius nouus integer annus, puto factum glo. verũ, vbi nõ est interrupta præscriptio per cautionis obstaculũ: sed solum impeditur cursus præscriptionis q indulgentiã Papalem: & idem si aliàs de iure communi. Secũda vero, opera, vbi interrũpta est præscriptio. Ioan.And.

c ¶ *Concilij generalis.*] 3.de dol.& contu.contingit.

d ¶ *Declaramus.*] talis declaratio ius facit.C.de le.l.vlti.Ber.

¶ *Glossa sequens notat duo.*

e ¶ *Intentionis.*] Nota, quòd recurrendum est ad intentionem cõcedentis priuilegiũ siue beneficiũ.3.de præben.c.vlti.& c.cum causam. Itẽ habes hic, q̃ Papa nõ intendit iuri alterius per suã indulgentiam derogare.3.de vsu pal.ex tuarũ.& 3.de offi. ordi.licet.9.q.3.conquestus.& 11.q.1.peruenit.&5.dist.archidiaconũ Florentinum. & 3.de cõsue.cum olim.& hoc ideo quia nemini cõsulẽdum est cum alterius iniuria.22.q.2.primũ.ff.de cond.indeb.nam hoc natura.& 14. q. 5. denique.& C.de eman.li.nec auus.& rescriptũ quod in totum absorbet ius alterius,non tenet.C.de preci.imp.offe.quotiens.vnde ista indulgentia intelligenda est ne alterum lædat, & reducitur ad ius cõmune.arg.3.eo.abbate.& 3.de consuetu.cum dilectus.

c Secundum Hostiẽ erat quæstio de ecclesia sancti Marci de Venetis ter archiepi scopũ ex vna parte,& ecclesiã ex altera:cui vtique assistebant: vt in decæro accedens, vt lite non contestata. Ioan.And.

f ¶ *Ex futura.*] Et ita tẽpus absentiæ ex necessaria causa subducitur de medio,& cõtinuatur b tẽpus præsentiæ ante absentiã , & post reuersionẽ cõtinuatur tẽpus præsentiæ,siue etiã sit primũ,medium,vltimum ve.C.de restitu.mili quod tẽpore militiæ.ff.ex qui.cau.ma. nec non.§.si quis sæpius.& l.sed & si per prætorẽ.§.si feriæ.& §. quotiẽs. verbigratia,archiepũs fuit præsens post missionẽ in possessionẽ per vj. mẽses,postea fuit absens per alios sex vel quatuor:post reuersionẽ habebit sex mẽses,in quibus procurator Venetorũ adhuc poterit recuperare possessionẽ:& tẽpus illud mediũ subducitur de anno:& si postea per illos sex mẽses negligẽs fuerit Venetorũ procurator, sibi imputabit:quia vlterius nõ audietur super possessione,si medio tempore non poterat:sic tempus vacantis ecclesiæ subducitur de præscriptione,& continuantur tẽpora extrema, & tempus schismatis. 3. de præscrip.de quarta.c.auditis.& c.cum nobis.

g ¶ *Negligens.*] Sic ergo negligentia procuratoris nocet domino.

per xl.annos i & amplius k tertiã partẽ oblationũ eiusdem capellæ vestram ecclesiam recepisse à clericis institutis,per abbatẽ de Monte,tuisque filiPrior eandẽ tertiam te commisisse aliquando colligendam, bonæ memoriæ I. Papa prædecessor noster ipsam tertiã ecclesiæ vestræ adiudicãs,statuit, vt tibi Prior liceret per eosdem clericos (sicut fuerat consuetum) partem colligere memoratam. Verũ quia postmodum sacerdos prædictæ capellæ asserẽs oblationum nomine minime contineri ea, quæ ipsi capellæ in festiuitate omnium sanctorum mittuntur, vel portãtur ad illam, seu ad domum sacerdotis eiusdẽ intuitu defunctorum: nec non, quæ in cimilini ponuntur, quod de altari suscipit,& facit per ecclesiẽ deportari:& quæ ante crucem, & in Missa Trinitatis, & ea, quæ pro desponsatis dantur †: & lampades cum oleo,quæ prædictę capellæ ab aliquibus offerũtur: vel quæ dantur nũcio, qui ad recipiẽda talia per præfatæ capellæ parochiam destinatur,de his omnibus vobis tertiam partem denegãs exhibere, de † aliis nomine tertiæ partis persoluendis pro rata vestrã ecclesiã contingentis retinere nitebatur ad expensas capellæ ipsius necessarias l faciẽdas, dictus prædecessor de omnibus supradictis

† Canitur, pro dantur, habetur in antiqs codicibus, vt sit sensus: & ea Missa, q̃ pro desponsatis canitur.

† In antiqs ita:de aliis nomine tertiæ persoluẽ partis,vestrã ecclesiã, &c.

Quãdo imputetur factũ procuratoris, & quãdo non,dicitur 3. vt lit.non conte. ad hoc.sibi ergo imputet,quia nõ egit cũ tempus habuit. si. C.de proba.ex persona. C. de diuidẽ.tu.l. vlt.ff. de his quę in frau.cre. cum pupillus.& C.de his qui à non do.ma.l.vlti.in fi.& 3.vt lit.non conte. quoniam.1.respõso.& 3.de rescrip.si autem.& cap. plerunque. & cum potuit,noluit.3.de offi.deleg.cum super.Ber.

h ¶ *Impedimẽto cessante.*] Cessante causa cessat effectus.de hoc plene dicitur. 3. de renun. post trãslationẽ.3.de iureiu.& si Christus.ad fi.

Vm inter vos.] Primo ponitur quæstio prima,& eius decisio per Inno.Secũdo ponitur secũda quæstio,& eius decisio per eundẽ Inno.Tertio ponitur tertia quæstio , & decisio per Honorium. Secũda: ibi, *Verum.* Tertia: ibi, *Ac capellani.*Abbas.

CASVS. Inter Priorẽ & clericos sanctorum Ioannis,& Pauli Tudertinẽs. ex vna parte,& abbatẽ sancti Petri Spoletañ. diœcesis ex altera,super tertia parte oblationũ capellæ sancti Hilarij quæstio vertebatur: & à vobis probatum fuerit,

i ¶ *Per xl.annos.*]Vnde legitime præscripserunt illam tertiam oblationem:quia quadragenalis præscriptio omnem tollit actionem. 16. q.3.c.placuit.§.quas actiones. sub illo §. potest. & 3.de præscrip.de quarta.& c.ad aures.

k ¶ *Amplius.*] Hæc adiectio ad modicam quantitatem refertur.ff. de verbo.significa.hæc adiectio. & licet ad modicam referatur, tamen si ponatur in libello , debet exprimi illud,amplius. 3.de dila.c. litteræ.

l ¶ *Necessarias.*] Sed nonne iuste mouebatur iste sacerdos , si volebat retinere expensas necessarias pro fabrica capellæ:quia quarta de-

elmarum ad ecclesiæ fabricã deputatur.vt ro.q.3.vnio.& nullus casus interuenire potest,qui hoc genus expensarum impediat. ff. fam. erc. fundus qui dotis,ff.de pet.hære.fi à domino,vel à patre.6.vlt. Quare ergo contrarium iudicauit Papa?Dicunt quidã , quòd illa fuit ratio, quia in decimis nõ deducũtur expensæ.3.de deci.cum homines. & c. tua nobis,& c. pastoralis.illa est ratio potior, quia tertia ista integrali ter præscripta est , vnde integraliter debet solui: & onus fabricæ incumbit capellano. de aliis partibus [a] .fi.3. de præscript.de quarta.Ber.

† Alias, Ac.

† pannos.

a ¶ *Oblationum nomine.*] Ob hoc ponitur in titulo , q verbum recipit interpretationem,vt sequitur.

b ¶ *Institutum.*] pro recipiendis omnibus supradictis.

c ¶ *Titulo.*] id est,quocunque modo offeratur ecclesiæ à fidelibus de propriis & licitis rebus.3.eo.causa.

d ¶ *Sine diminutione.*] quia cum hoc sit ecclesiasticum beneficiũ , sine diminutione cõferri debet 3.vt eccle.benefi. vt nostrum.& 1.q.3.fi q.s prædictas. & quia sententiatum fuit de tertia, nulla facta deductione, vnde integraliter debet solui.

a Quæ si nõ sufficeret ad sustentationem presbyteri,&seruiẽtium,detrahetur de tertia; non obstante cõsuetudine aliqua ad hoc de præben. extirpandæ. §. cũ igitur. secundũ Ho. ad hoc de offord præsenti.§. porro.li.6.& eo. lib. de deci. c.2 §. rbi autem. Io. An.

† Aliàs ita: Idẽ episcopo F.P.B.

ij ¶ *Xparte vestra.*] In prima parte potiũr querela, quã secundo diffinit:ibi, *Nos igitur.* Abbas.

† Vide Felinum in c.super quæstionum. supra de off deleg. & in c. super litteris. supra de rescri.

CASVS. Inter episcopum Aretinum , & F.& P. Bertrandi, qui forte patroni siue monachi erant monasterij , p quo litigabant ex vna parte, & canonicos Aretiñ.ex altera super quodã molendino de Caliano , & quibusdam aliis articulis quæstio vertebatur: dum monasteriũ vellet reædificare molendinum prædictum,canonici per iactum lapilli denunciauerunt ei nouum opus : super his quæstio delata est ad Inno. Ipse auditis causæ meritis,diffinitiuam tulit sententiam , in qua continebatur , ne canonica impediat , quo minus monasterium ipsum præfatum molendinũ de Caliano reædificare valeat in eum statum, in quo erat tẽpore motæ litis:canonici Aretini sententiã ipsam reuocare volebant:dicentes capitulũ illud referendũ esse ad tempus,quo lapillus in denunciatione noui operis iactus fuis : Episcopus & F. & P. dicebant illud esse intelligendũ de tempore,quo inter partes litis contestatio facta fuit:petierunt ifti qualiter capitulum illud esset intelligendum:Dominus Papa considerata sententia illa, interpretatur illud quod in præfato capitulo dicitur tempore motæ litis , referendum esse ad tempus , quo litis contestatio facta fuit.Not. q tempus motæ litis referendum est ad tempus litis contestatæ:& est argu.hic, q tunc demum cœptum dicitur iudicium, cum lis est contestata.

e ¶ *Recidiuæ quæstionis.*] quod fieri non debet:quia semel in abolitione remissa punitio reiterari non debet.33. q.4. si illic.& de pœni. distin.4.diuina.

¶ *Glo.seq.tractat de duplici denunciatione. Secunda pars reci.per obiect.de decre.1.& 2.& c.*

f ¶ *Lapillus.*] Duobus modis fit denunciatio operis,vno modo solo verbo,cum dico,Denuncio tibi nouum opus:per talem denunciationem ædificans fit possessor.ff.de no.ope.nunc.l.1.§.in operis. Vel per iactum lapilli:vt hic , & in hoc casu denuncians possessor constituitur [b] , & retinet possessionem.ff.eo.l.de pupillo. §. meminisse. de hac materia dicitur 3.de no.ope. nunc.c.1.& 2.Et intellige q denunciatio noui operis fuit remissa, vel etiã tempus infra quod canonici debebant agere, lapsum fuit, & sic monachi ædificauerunt. tandem canonici cœperunt agere contra monasterium. lite cõtestata inter partes, destructum fuit forte à canonicis latenter quicquid ædificatum fuerat post iactum lapilli,Vel alio modo,monachi reædificare volebant:canonici dicebant q non debebant: & ideo dicit Papa in sententia,q monachi reædificent in eum statum,&c.aliàs non haberent locum sequẽtia:quia totum debet demoliri quicquid factum est post iactum lapilli.3.de no.ope.nunc.c.1. & 2.Ber.

b Non de nouo. fi prænon erat.Io. And.

g ¶ *Litis contestatio.*] arg.q tũc demũ cœptũ dicitur iudiciũ , cum lis est cõtestata.3.de ossi.deleg.relatũ.& in Authẽ.de litigio.§.omnẽ. ver.si vero apud iudicẽ.coll.8 [c] nec ante litis cõtestationẽ iudicis officiũ imploratur. 3.de ap.significãte.& etiã cõtestatio ipsa dicitur litis exordiũ.3.de of. del. super quæstionũ. §. 1. & post lit.cõte.iudex recusari nõ pot.3.de re iu.inter. & 3.q.3. c.inducias. §.offeratur. Sed quo ad perpetuãdã iurisdictionẽ sufficit sola citatio. 3 de of.del.gratũ.& c.licet.& 3. de offi. lega. c. vlti.& sic posset intelligi.ff.de iurisd. om. iudic. & qa.sed legistæ intelligũt illud verbũ generaliter pro litẽ cõtestatã.arg. cõtra.de resti.spo. Pisanis.Sed aliud est dicere, tẽpore motæ discordiæ,vt ibi:& aliud,tempore motæ litis , vt hic dicitur.

c Concor l.1. C.de plu.petitis. & l. apertissimi. C.de iud. & C.vbi de cti. agi op.l.i.

iij ¶ *Litis contestatio.*] Cõis diuisio: Secunda pars:ibi, *Cũ igitur.* Abb.

CASVS. Eps Albinen. Apostolicæ sedis: legatus in partibus Romaniæ fecit quãdã cõstitutionẽ sup legatis defunctorũ , vt Patriarcha Cõstãtinopolitanus tertiam haberet portionẽ de his quæ legant à decedẽtibus:& postmodũ quidã alius Cardinalis , Albañ. Apostolicæ sedis legatus ibidẽ cõstitutionem illã innouauit : patriarcha occasione illius cõstitutionis , à Prælatis vniuersitatis Fracigenarũ , & ab aliis ecclesiis suis de quibusdam,quæ sibi à decedẽtibus legãtur tertiã exigit portionẽ,de quibus (vt dicebant) tertia illa deduci non debebat. Super his delata est quæstio ad dominum Papam:Ipse vero intellecta intentione ipsorum Cardinalium , super ipsa constitutione rescribit Prælatis prædictis : Cum ergo dominus Papa ex interpretatione Cardinalium acceperit,quòd ipsi non intellexerunt, vt de his quæ in ornamentis ecclesiasticis , vel ad fabricam ecclesiæ, aut ad luminaria ecclesiæ , & de his quæ pro anniuersario , septimo,tricesimo,ac vicesimo faciendis,vel de his quæ specialiter legãtur rectoribus ecclesiarum,nisi forte ratione ecclesiæ id fiat , à quocunque legantur, aliqua deberet solui portio ecclesiæ cathedrali: ipse eorum interpretationem ratam habet & firmam, & secũdum interpretationem eorum,constitutionem præfatam præcipit obseruari: prohibendo expresse , ne fraudulenter aliquid fiat in præiudiciũ ecclesiæ cathedralis. Nota q legatus potest facere constitutionem in sua prouincia.Item legatus potest interpretari suam constitutionem: quia eius est interpretari cuius est condere.

d Apud eosdem etiam in prouincia quam sortitus non est, & manumitti, & in adoptionẽ dari posse placeret. Ioan And.

¶ *Glo.seq.no.legatum inter subditos statuere alle.3.iura,sed non inter non subditos alle.alia tria iura,licet inter illos exerceat voluntariã.*

¶ *Glos.seq.per tres rationes, & vnum simile probat legatum suam constitutionem interpretari posse.*

Inter

a ¶ *Interpretatione.*] sic ergo legatus interpretatur suam constitutionem:ille enim potest interpretari , qui ibi constituit. C. de legi.l. vlt.& 3.tit.proxi.inter alia.immo & legatus interpretatur rescriptum Papæ.3.de postu.c.1.Sic & in prætoriis stipulationibus,si sermo ambiguus est,prætoris interpretatio & mens requirẽda est.ff.de prætor. stip.in prætoriis.sic etiã & testis potest declarare siue corrigere dictũ suum, cum dubitatur de dicto eius.3.de testi. cogen.præterea.& argu.ff. quemad.test.ape.sed & si quis.in fi.[a] semper recurrendum est ad intentionem constituentis,vt hic patet.sic 3.eod.dicto.& 3.de præb.c.vlti. cum suis concord. & 3. de rest.spo. audita. & 3. de arb.exposita. & 35.q. 3.quòd scripsi.

a Vide de fideiuss.peruenit super gl. Ioan. And.

b ¶ *In ornamẽtis.*] hoc idem quod hic dicitur, habes.3.de test.c.vlt.vbi de hoc.

c ¶ *Personis.*] Hoc intellige secundum distinctionem,quam fecit decre.3.de testa. requisiti.

d ¶ *Fraudulenter.*]quia tunc fraus non noceret ecclesiæ cathedrali. fi.3. de testa.officiis. & c.requisisti. 5. fi vero illud. in fi. [b] Ber.

† Tullen.
† Tuloneñ.

b Et probabitur per cõiecturas de renun.c.2.li.6.Ioan.And.

† Tua nobis.]Cõmunis diuisio: Secunda:ibi, *Nos igitur.* Abb.

CASVS. Episcopus Tolonen. grauatus erat onere debitorum:impetrauit à domino Papa,vt fructus bñficiorum,quæ in diœcesi sua vacare cõtingeret , propter debita releuãda per biennium retineret: quidam indulgentiam illã malitiose restringere molientes, asserunt præbendas & bñficia maiora, bñficiorũ noie minime ptineri:episcopus significauit hoc domino Papæ,& ipse respondet, q in hoc casu generali nomine beneficiorũ præbendæ ac alia beneficia continentur. Not. q bñficium principis nõ est restringendum.Item per generale nomen omnia quæ sub ipso cõtinentur intelligi debent. Et sic nota quòd verbum indefinite positum generaliter accipiendum est.

† Vide archidiaconũ in c.frater nostet. 16.q. 1.

e ¶ *Sinistra interpretatione.*] Tales enim infamia notantur. C. de legi.l.2.nam ius ciuile ẽalumniari non oportet.ff.ad exhi.l.penul.Ber.

f ¶ *Restringere.*] immo potius beneficium principis latissime interpretandum est.3.eo.cum olim.& 3.de don.cum dilecti.in fi.ff.de cõstitut.princ.l.vlt.& 3.de priuile.in his.

g ¶ *Beneficiorum.*]Sic nomine clericorum omnes clerici maiores & minores intelliguntur.3.eo.cum tibi.& ita verbum indefinite positũ generaliter accipiendum est. simile 3. de priui. quia circa. 19. dist. si Romanorum.ff.de seru.vrba.prædio.si seruitus.& ff.de tute. l. 3. in fi.& 3.de of.dele.super quæstionum.§.si vero.duo.arg.contra. 1. q. 1. sunt nõnulli.vnde ibi dicitur:Beatus qui excutit manus ab omni munere [e].non dixit,à munere,&c.si enim tantum de minoribus beneficiis intellexisset,de illis expresse dixisset.3.de deci.ad audientiam.& 3.de transla.inter corporalia.& C.de cad.tol. l.vna. §. si vero nemo.

c De hoc plene. infra. de elec.vtcirca. lib. 6. in gl. omnium.Io. And.

† Transmissæ.]Cõis diuisio:Secunda pars:ibi, *Quocirca.* Ab. Sicul.

CASVS. Eps & capitulum Xantonen. significauerunt domino Papæ,quòd quadragenarius numerus in eorum ecclesia constitutus non poterat obseruari,quia facultates ecclesiæ non sufficiebant: vnde petebant,quatenus numerum canonicorum secundum facultates ecclesiæ dominus Papa moderari deberet.mãdat Papa quibusdã, vt canonicorum & præbẽdarum numerum firmiter obseruari: Ipsi vero in uenerunt facultates illius ecclesiæ à tempore statuti numeri adeo excreuisse, quòd sine diminutione præbendarum maior ibidem numerus poterat ordinari:vnde petebant à dño Papa,an per verbum, moderationis,quod in litteris Papæ positum erat,eundem numerũ augmentare debeant,vel minuere:mandat Papa quatenus si antiquæ prębendæ non sunt diminutæ,cum moderatio ibi locum non habeat,numerum præbendarum & canonicorum dimittant in eo statu , in quo ipsum inuenerunt: augmentum reddituum conuertentes in vtilitatẽ ecclesiæ,donec Papa super hoc aliter duxerit disponendum. Not. q secũdu facultates ecclesiæ canonici sunt in ecclesiis instituendi : & si plures ibi instituti sunt, diminui debet numerus Item forma mandati seruanda est. Item non est recedendum à significatione vocabuli.Itẽ augmentum reddituum nõ debet diuidi inter canonicos, sed in vtilitatem ecclesię conuerti.Itẽ videtur hic, quòd canonici etiam cum episcopo sine licentia Papæ numerum canonicorum non debent diminuere.

† Egolt. † Engal.smẽ.

† Vide glossam & notata in c. cupientes de electio.lib. 6. & Cardinalẽ in clemẽt. 2. de magistris.

¶ *Glo.seq. alleg. signat quatuor concor.& duo similia.*

h ¶ *Iuxta facultates.*] Hoc enim generale est , & ordinarium, vt secundum facultates ecclesiarum in eis clerici instituantur , & non plures: vt 3.de instit.c.1.& c.auctoritate. & 3. de vi. & honest.cle. quoniã vt ait. vbi de hoc.& 3. de concess.præben. ex parte Hastensis.in fi.& alimenta. secundum facultates dãda sunt.ff.de transac. cũ hi.§. in persona. & procuratio.3.de censi. sopitæ.& c.penult.

† Alias ita: prædictas facultates ecclesiæ,&c.

i ¶ *Moderantes.*] Hoc verbum induxit dubitationem quæstionis. Ex hoc patet,quòd vltra facultates institui non debent: immo si instituti sunt,reducendus est numerus ad debitum modum.in Authẽ. vt determinet nu. cle. §. sancimus. coll.1.

† diminutæ.

¶ *Gl. seq. aperit dubiũ, arg.& remittit.*

k ¶ *Excreuisse.*]Hoc etiam mouit quæstionem:quia vbi excreuerint facultates,numerus augeri debet: vnde in quolibet priuilegio ponitur hæc clausula, vel subintelligitur, Nisi in tantum excreuerint eccl e fiæ facultates,quòd possint pluribus sufficere competenter.3. de consti.cumM.& vbi messis multa est,& operarii pauci,alii mittendi sũt. 31.distin.in nouo.vnde dubitabant isti moderatores,vtrum sicut poterant diminuere numerum canonicorum, si facultates ecclesiæ fuissent diminutæ,ita possent augere numerum,cum facultates inuenissent augmentatas à tempore numeri statuti.Ex hac decre.colligitur, quòd episcopus cum capitulo statutum numerum canonicorum & præbendarum & dignitatum non possunt diminuere fine auctoritate Papæ etiam ex iusta causa quam isti allegabant,licet esset falsa,prout postea est compertum.ad hoc facit.3.de consti.ex parte.& c. cum accessissent.vbi de hoc notatur.Dic vt ibi.

d Et moderãda est multa quæ tolerari nõ pot à quodã modo mul. l.si.ff.de ossi. § fi. Itẽ moderatæ expẽ dolo. finẽ. & resistendũ est cum moderamine. C.vnde vi.l. 1.secundum Gof. Io. An.

¶ *Glo.seq.aperit dubium,inducens tria similia, & arg.duo: & ad secundum alleg.duo contraria,vbi remittit.*

l ¶ *Moderationis verbum.*]Ex hoc facit ad titulum: moderari enim est diminuere id quod inducit grauamen,&reducere ad æquitatem. sic iudex ex causa etiam moderari potest tempus appellationis , id est,abbreuiare.3.de appel.cum sit Romana. & cap. oblatæ. fic & inquum mandatum moderandum est.3.de iureiur.Quintauallis. sic in societate.ff.pro socio.si societatem.ff.de ope.lib. si libertus [d].Itẽ patet hic quòd forma mandati diligenter est seruanda.3. de rescrip. cũ dilecta. cum suis concor. Item est argumen. quòd non est recedendum à significatione vocabuli,nisi constet scribentem aliud sensisse. ff.de leg.3.non aliter.& 3.de deci.ad audientiam.& 3.de transla. inter.arg.3.de spon.ex litteris,Arg.contra.3.eod.intelligentia.& c.præterea.vbi de hoc.

¶ *Glos.seq.not.& illud determinat.*

m ¶ *In vtilitatem.*] Nota augmentum conuertendum in vtilita-

tem ecclesiæ, hoc posset intelligi quando præter diligentiam canonicorum hoc contingit. secus videretur si diligentia ipsorum hoc fit procuratum, aliàs diligentia ipsorum esset ipsis damnosa: quòd esse non debet. argum. C. de allu. l. 3. sic enim subtraherentur à procuranda ecclesiæ vtilitate. De hoc not. 3. de consti. cum M. & ad hoc quod dicit, donec aliter, &c. videtur quòd non distinguatur vndecunque augmentum contingat. Ber.

DE REGVLIS iuris.

¶ *Supra vidimus multa iura specialia; Verum quia ex iuribus specialibus omnes casus occurrentes decidi nõ possunt, congruum fuit in fine operis subiicere aliquas regulas generales, ideo sequitur ista rubrica. vel dic vt in glo. rubricæ eod. tit. lib. 6. Abbas.*

Mnis res.] Pone casum in c. 2. 3. de spon. Abb.

CASVS. Omnis res, id est, omnis obligatio tẽporalis per quascunque causas contrahitur, per easdem dissoluitur: huiusmodi eñ obligationes temporales siue contractus con sensu contrahuntur, & dissensu dissoluuntur: Secus in spiritualibus obligationibus, quæ cõsensu contrahuntur, sed dissensu nõ amittuntur, vt sacramenta ecclesiastica. Not. quòd omnis obligatio temporalis consensu contrahitur, & dissensu dissoluitur.

¶ *Glos. seq. ponit exemplum, & quatuor casus exceptos, dat simile, contra quod alleg. contrarium, & soluit.*

a ¶ *Omnis res.*] Potest exponi, id est, omnis obligatio siue contractus: quod enim consensu contrahitur contraria voluntate dissoluitur. C. quando li. ab em. di. l. 1. & ff. de reg. iur. nihil tam naturale. & C. de actio. & ob. sicut initio. fallit hæc regula. 3. de baptis. maiores. Itẽ in matrimonio, quod solo consensu contrahitur. 22. q. 2. sufficit. sed solo dissensu non soluitur. 32. q. 7. licite. Item idem in ordine & baptismo: quia sacramenta semel habita nunquã amittuntur [a]. 1. q. 1. quod quidam. & arg. 15. q. 7. episcopus. Item fallit, quia alio modo tollitur obligatio, quæ consensu nata est: scilicet per acceptilationem, sed non natura sui, sed potestate conuentionis. ff. de rescin. vend. cũ emptor. Item tollitur solutione eius quod debetur. Insti. quib. mod. tol. obli. in princip. Item sicut acquiritur possessio corpore & animo. ff. de acquir. pos. possideri. & eodem modo amittitur. ff. eo. quemadmodum. Sed contra. ff. eo. possideri. §. in amittenda. Sol. animo amittitur ciuilis possessio, corporalis non: vt illa lege, quemadmodum.

[a] Hoc verũ in sacramentis imprimẽtibus characterem.

Stote.] Primo ponuntur verba Euangelij: Secundo verba Bedæ exponentis: Secunda: ibi, *Hoc loco.*

CASVS. Estote misericordes, & nolite iudicare, & non iudicabimini. Exponit hic Beda particulam istam huius auctoritatis: nolite iudicare, & c. hoc loco, id est, hac parte auctoritatis, scilicet nolite, &c. dicit Beda, nihil aliud nobis præcipitur, nisi vt ea, quæ dubia sunt, quo animo fiant, in meliorem partem interpretemur. Quod autem scriptum est: Ex fructibus eorum cognoscetis eos: de manifestis dicitur: quia illa non possunt bono animo fieri, vt stuprum, blasphemiæ, furta, ebrietates, & similia. de quibus cum certum sit illa esse mala, nobis permissum est iudicare. & ideo ad bonum reduci non possunt. Nota dubia in meliorem partem interpretari: quia potius debemus præsumere bonum quàm malum.

b ¶ *Hoc loco.*] scilicet, qui sequitur, in ipsa auctoritate: scilicet, Nolite iudicare, & non iudicabimini, &c.

¶ *Glo. seq. ponit duas lecturas.*

c ¶ *In meliorem partem.*] Vt res potius valeat quam pereat. 3. tit-pro xi. abbate. & 3. de fide instr. inter dilectos. & ff. de rebus du. quotiens 3. & benigniorem interpretationem sequi debemus in re dubia. ff. de his quæ in test. dele. proxime. Vel expone in meliorem, id est, in securiorem, pro eo quod in altero nullum, in altero magnum periculum timeatur. 3. de homic. ad audientiam. & c. significasti 2. 3. de cle. excom. mi. illud. & 3. de spon. iuuenis. Sic enim in dubiis absoluitur reus, quia illud est benignius. 3. de fide. instru. inter dilectos. in fi. & 3. de prob. ex litterit. nisi in casibus qui ibi ponuntur.

d ¶ *De manifestis.*] quia secretorum Deus iudex est cognitor. 32. dist. erubescant. & 32. q. 5. christiana. 2. q. 5. consuluisti.

† Homilia 32. in Mat. in opere imperfecto. referunt Iuo par. 8. de creti. c. 233. & Gratian' siue palea. 27. q. 2. cap. omnis res.

† Beda in Lucã lib. 2. cap. 24. Et vide plene per B. Thomam. 1. 2. q. 60. ar. 4. *Luc. 6.*

† æstimo.

Matth. 7.

conuertentes augmentum suorũ redditum, donec duxerimus aliter disponendum.

TITVLVS XLI.

De regulis iuris.

¶ Ioannes Chrysostomus † .

¶ *Non potest breuius summari.*

CAP. I.

Mnis res [a], per quascunque causas nascitur, per easdem dissoluitur.

¶ Beda † in homiliis.

Dubia in meliorem partem interpretari debent.

CAP. II.

Estote misericordes: & cætera. ¶ Hoc loco [b] nihil aliud nobis præcipi existimo †, nisi vt ea facta, quæ dubium est, quo animo fiant, in meliorem [c] partẽ interpretemur. Quod enim scriptũ est: Ex fructibus eorum cognoscetis eos: de manifestis [d] dictum est, quæ nõ possunt bono animo fieri: vt stuprum [e], blasphemiæ, furta, ebrietates, & similia: de quibus no bis permittitur iudicare.

¶ Idem † .

¶ *Propter scandalum euitandum veritas non est omittenda.*

CAP. III.

Vi scandalizauerit [f]: & cætera. ¶ Vtilius scandalum nasci permittitur, quam veritas [g] relinquatur.

¶ Idem † .

¶ *Propter necessitatem illicitum efficitur licitum.*

CAP. IIII.

Vod nõ est licitum in lege, necessitas [h] facit licitũ. Nã & sabbatũ [i] custodiri præceptum est: Machabæi tamen sine culpa sua † in sabbato [k] pugnabant. sic & hodie si quis ieiunium fregerit ægrotus [l], reus voti nõ habetur.

¶ Gregorius septimus † .

¶ *Illicite factũ, obligationẽ non inducit.*

CAP. V.

Vod latenter [m], aut per vim [n], vel aliàs illicite introducta est, firmitatem habere non debent. Quia contra ius & æquitatem fiunt. Not. quòd ea quæ fiũt contra ius & æquitatẽ, firmitatẽ habere nõ debent. m ¶ *Quod latenter.*] potest poni casus per l. 1. quod vi aut clam. circa princip. & in seruitio præstito Prælato per vim à subdito: hoc enim in futurum non parit præiudicium. 11. quæst. 3. quia cognouimus.

n ¶ *Per vim.*] quæ per vim siue per metum fiunt, qui cadere posset in

e ¶ *Vt stuprum.*] 71. distin. Apostolus. hæc enim in sui natura mala sunt. 3. de iureiuran. & si Christus. in fi. ver. quædam. & 3. de delic. puer. cap. 1.

Vi scandalizauerit.] Primo ponuntur verba Euangelii: Secundo, verba Bedæ exponentis illa: ibi, *Vtilius.* Abbas.

CASVS. Non quod ĩ os intrat, coinquinat hominem, sed qđ ex ore procedit: addito hoc verbo scandalizati sunt Iudæi: cum hoc dictum fuisset Domino, respondit: Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorũ: & ideo dicit Beda: Vtilius scandalũ nasci permittitur, quàm veritas relinquatur: non enim propter scandalum debet homo peccare mortaliter. Not. quòd veritas, scilicet ius commune, quod indispensabile est, pro nullo scandalo est relaxandum.

f ¶ *Qui scandalizauerit.*] Collige casum. 11. q. 3. inter verba. & 22. q. 2. primum. in prin. & 30. q. 5. ita ne. & 3. de his quæ vi metusve cau. fi. facris.

¶ *Glo. seq. tractat de tri plici veritate.*

g ¶ *Veritas.*] quæ triplex [b] est, scilicet bonæ vitæ: hæc nunquã omittenda est propter scandalum, & ad quemlibet pertinet. Alia iustitiæ: hæc ad iudicem pertinet. Alia disciplinæ: hæc pertinet ad Prælatum. in his duabus quandoque aliqua omittuntur propter scandalum. 50. dist. vt constitueretur. Et intellige qđ hic dr, de his quæ indispẽsabilia sunt: & tale ius cõmune, quod indispẽsabile est, veritas appellat. de hoc dictũ fuit 3. de temp. ordi. sane. & qđ dr ibi, veritas iustitiæ, intellige secundũ qđ hic dicitur. Ius cõmune quando q; indispẽsabile est. 1. q. vlti. & si illa. & de tali hic loquitur: tale ius pro nullo scandalo relaxandum est, sed quando ius commune dispensabile est, propter scandalum recedit à iure communi. 50. dist. vt constitueretur. & 1. q. vlt. dispensationes. & cap. exigunt.

ADDITIO. Not. quòd ista triplex veritas habetur in his versibus.

Est verum vitæ, doctrinæ, iustitiæque:
Primum semper habe: duo propter scandala linque.

Vod non.] Primo ponit dictum: Secundo exempla: ibi, *Nam.* Abbas.

CASVS. Dicit Beda super Marcum: Quod non est licitum in lege, necessitas licitum facit: quia necessitas non subiacet legi. quod probat auctoritate veteris legis, secundũ quam præceptum est sabbatum custodiri: & tamen Machabæi sine culpa pugnabant in sabbato, propter necessitatem: & si quis ægrotus ieiunium fregerit, reus voti non habetur. Not. quòd necessitas legem seruare non potest. h ¶ *Necessitas.*] Hoc ideo dicit, quia necessitas legi non subiacet. 3. de obser. ieiu. cap. 2. in fi. & 3. de consue. quanto. & de conse. dist. 1. sicut. & dist. 3. peruenit. vnde tempore necessitatis omnia sunt communia. 12. q. 1. dilectissimis. & ff. ad leg. Rho. de iactu. l. 2. §. cum in eadem naui. in fin. quod intelligitur in hoc casu. Et sic est argu. necessitatem excusare. de conse. dist. 5. discipulos. arg. 12. dist. quisquis. & c. deliciæ. & 81. dist. cum omnibus. & 3. de fur. si quis per necessitatem. & propter necessitatem famis Dauid comedit panes propositionis. 25. quæst. 1. cap. ideo. §. his ita. & propter hoc pater potest vendere filium. C. de pa. qui fi. dist. l. 2.

i ¶ *Sabbatum.*] præceptum fuit veteris legis sabbatum custodiri: vnde si qui colunt sabbatum, exteriorem ritum legis reuocant. de conse. dist. 2. peruenit.

k ¶ *In sabbato.*] Hoc est propter necessitatem. 23. q. vlt. si nulla.

l ¶ *Aegrotus.*] etiam si in quadragesima carnes comedat, non dicitur frangere votum. 3. de obser. ieiu. c. 2. in fi. Ber.

Vod latenter.] CASVS. Illa quæ fiunt latenter, siue clam, aut per vim, vel aliàs, illicite introducta sunt, firmitatem habere non debent, quia contra ius & æquitatem fiunt. Not. quòd ea quæ fiũt contra ius & æquitatẽ, firmitatẽ habere nõ debent.

† Idem scilicet Beda apud Marcũ cap. 9. vide B. Thomam 2. 1. q. 43. art. 7. & 8. *Marc. 9.*

† Aliàs ita: idem super Marcũ. addecap. 2. verba Bedæ paulo aliter habẽt, sed eadẽ est sententia.

† Dictio, sua, deest vt plurimũ in antiquis codicibus.

† Hæc Scribit Gregorius lib. 2 epistola 54. cap. 91. indict. 11. registri ad Iohannem episcopũ Ravennatem.

b Vide B. Thomam 2. 1. q. 43. art 7. ad 4. argumentum.

set in constantem virum, cum de hoc constiterit, reuocantur. 3. de his quæ vi metusve causa fiunt, ad audientiam. De hoc plene dicitur in c. abbas. eo. tit. & ff. quod metus cau. l. 1. & l. metum. §. sed quod prætor.

Cum in contemplatione.] CASVS. Iudices à principio causæ non debent incipere à tormẽtis: n isi primo aliquæ præsumptiones præcedant. Not. q à tormentis iudices incipere non debent.

Glos. seq. signat contrarium, & ibi remittit.

¶ *Quæstionibus.*] ff. de quæst. l. 1. & C. eod. tit. milites [a]. quod si fiat, appellari potest. 2. q. 6. non solent. ver. ante sententiam. hoc intellige nulla præsumptione præcedente. Arg. contra. 5. q. 5. illi qui. vbi de hoc.

Væ multotiens.] CASVS. Quicquid cõmittitur seu delinquitur ĩ sacratis Deo rebus, & episcopis, vel ecclesiis, iniuste & iniquè agitur, & pro sacrilegio reputatur: quia sacra ab aliquo violari nõ debent. Not. quòd quicquid res ecclesiæ inuadit, sacrilegium committit.

b ¶ *Quæ multotiens.*] 3. de pœnis. cap. 1. & 6. q. 1. imitare. & 1. q. 1. reperiũtur. Arg. 3. de Iudæ. ita quorundam.

c ¶ *In sacratis.*] Siue sit homo [b] siue ager: qui illa aufert & inuadit, sacrilegium cõmittit. 12. q. 2. nulli liceat. & tamquam sacrilegus iudicari debet: vt eadem causa & q. eadem, prædia. & per ecclesiam debet iudicari. 3. de foro compe. conquestus.

d ¶ *Episcopis.*] Isti ius publicum offendunt, quod consistit in sacris, & sacerdotibus. 1. dist. iuis publicum.

Vi ex timore.] CASVS. Dicit Augustinus: Qui ex timore facit illud quod sibi præcipitur, aliter facit, quàm debeat quia libenti animo illud facere deberet, & ideo iam non dicitur facere: & ideo ex tali obedientia non meretur. Nota argum. quòd non dicitur factum, quod legitime non fit. Item argum. quòd qui inuitus seruit, & rem perdit & meritum. Item argum. à contrario, quòd qui inuitus offendit, non est ei imputandum.

e ¶ *Qui ex timore.*] scilicet seruili, quoniam filialis timor bonus est, & potest introducere charitatem. de pœ. dist. 2. sicut scta introducit filum: vnde qui timore pœnæ seruit, non amore iustitiæ, non ducitur spiritu Dei: vnde dicitur: Timor non est in charitate, scilicet seruilis. 23. q. 6. iam vero. §. ex his.

ADDITIO. Quia perfecta charitas foras mittit timorem, vt in eod. §. dicitur.

f ¶ *Iam non facit.*] Argum. quòd non dicitur factum, quod legitime non fit. 23. quæst. 1. pudenda. & 22. q. 2. faciat homo. argum. 3. de iure pat. quod autem. & 3. de regula. ad nostram, Item habes hic argum. quòd qui inuitus seruit, rem & meritum perdit, & ideo indignus præmio fit. 23. q. 6. c. iam vero. §. ex his. versus prin. & talis obedientia vel nulla vel minima est. 8. q. 1. sciendum. ergo per contrarium qui inuitus offendit, non est ei imputandum. argum. ff. de bon. lib. qui cum maior. §. si libertus. & ff. famil. ercis. qui erat hæres. idem est & si clericus inuitus ferat testimonium contra ecclesiam suam, quòd ei non sit imputandum [c], secus si sponte aduocet contra ipsam. 3. de postu. cap. vlti.

¶ Aliàs ita: Narniẽn. episcopo. sed hæc scribit B. Gregori' Narsi patricio, lib. 1. epistola. 6. registri.

a Etiam in publicis criminibus iudex non incipit à tormentis: sed etiam si per indicia fit procedẽdũ, id faciet si personarum conditio patiatur. Ioan. And.

† Stephan' Papa. 1. epistola. 2. cuius initium est, b plurimũ gaudemus. extat. in 1. tomo concilio rum.

† Ca. 10. eod. tit. in 1. compilatione. De materia textus, & glvide B. Thomã. 2. q. 19.

b Ecclesiastici, vt clerici: vel seculares, vt seruus ecclesiarum. C. de epis. & cle. l. 2. Ioan. And.

c Dicit Hostien. quòd licet excusetur à tanto, non tamen à toto: per ea quæ legũtur supra quòd metus cau. sacris hoc crederẽ quãdo coactus à priuato: dicũ gl. quando coactus est à iudice. Ioan. And.

Dest eat.] CASVS. Peccator cum peccat, merito flere debet: quia offendens in vno, factus est omnium reus: quia propter illud damnabitur. Not. quòd pro vno solo mortali peccato damnabitur quis, quamuis multa bona opera fecerit.

Glo. seq. quadrupliciter legit capitulum: & dat vnum simile.

g ¶ *In vno.*] scilicet præcepto legis, vnde scriptum est: Qui totam legem seruauerit, offendat autem in vno, omnium factus est reus. de pœni. dist. 5. fratres, vel in vno, scilicet mortali peccato, factus est omnium reus quo ad vitam æternam, quia propter illud solum damnabitur: quia omnis virtus detrimentum patitur ab vno vitio, de pœn. dist. 3. dolendum. dum enim in vno peccato perseuerat, omnia bona perdit, vt ibi. Vel in vno, id est, in vna virtute: cum virtus eiicitur, tunc vitium nascitur. 32. q. 1. cum renuntiatur. vel in vno, id est, in charitate, sine qua nemo salvatur. vnde Apostolus, Et si tradidero corpus meũ ita vt ardeam, charitatem autem non habeã, nihil mihi prodest. de pœni. dist. 3. si quis. ad fin. distinctionis. sic etia in teste, qui aliquid adijcit de suo, totum testimonium partis mendacio decolorat. 3. q. 9. pura. simile de conse. dist. 3. non liceat. & cap. non oportet. & 9. distin. si ad scripturas sacras.

¶ Idem. † in libro de pœnitentia.

¶ *Committens vnum peccatum, reus est omnium, quo ad vitam æternam.*

CAP. IX.

Defleat peccator, quia offendens in vno [g], factus est omnium reus.

¶ Gregorius † in registro.

¶ *Ignorantia non excusat Prælatum in peccatis subditorum hoc dicit quo ad mysticum & moralem intellectum.*

CAP. X.

Vamuis causæ: & infra.

¶ Non potest esse pastoris excusatio, si lupus oues comedit, & pastor nescit [h].

¶ Lucius tertius.

¶ *Pro spiritualibus homagium non præstatur.*

CAP. XI

Indignum † est, & à Romanæ Ecclesiæ cõsuetudine alienũ [i], vt pro spiritualibus facere quis homagium [k] compellatur.

FINIS.

† Augustin' in libro de vera & falsa pœnitentia cap. 14. *Epistola Iacobi. c. 1.*

† Gregorius lib. 2. registri, epistola 52. c. 91. indict. 11. refert Anselmus lib. 6. cap. 157. decreti.

Vamuis.] Ignorantia pastoris nõ excusat eũ, si lupus oues rapit. hoc dicit quo ad litteram. Abbas.

CASVS. Pastor siue Prælatus debet habere curam de ouibus suis: & ideo si lupus comedit oues, & ipse nesciat, nullam habebit apud Deũ excusationem propter negligentiam suã. Not. quòd ignorantia non excusat.

h ¶ *Pastor nescit.*] Quia pastor seu Prælatus inquirere & corrigere debet subditorũ excessus, aliàs sanguis eorum de manibus Prælatorum requiretur. 3. de offi. ordi. irrefragabili. 1. re. spon. cum suis concor. ibi positis. & sic non habebit excusationem. pastor enim qui tacet, consentire videtur. 43. dist. sit rector. ibi, pastorem enim, & c. 83. dist. error. quare non potest vti pro defensione sua verbo Apostoli: Mundæ sunt manus meæ à sanguine, &c. 45. distin. Ephesijs. vnde & tales deponi debent propter negligentiam. 71. dist. dictum. & 1. q. 1. cap. si qui episcopi. §. ecce cum honoris. Item pastor tenetur de custodia. ff. loca. qui mercedem. 23. q. 4. tres personas. & si dicatur quòd dolo eius periit, & ipse neget, ipsi incumbit probatio, cum ipse ratione officij sui debeat custodiam habere d. 3. de offic. archid. ea quæ. & si dicit amissam ouem, probet ille dolum abfuisse: sicut argentarius probare debet se amisisse rationem casu, ruina, vel incendio. ff. de eden. si quis ex argentariis. §. vlti. Idem in custode carceris. ff. de custo. & exhiben. re. l. vlt. Et idem in depósito. 3. de depósi. bona fides. cum suis concordantiis.

d Aliàs generale est, qp qui dolũ allegat, & c ff. de pro. quotiens. secundum Vin. Ioan. And.

Indignum.] CASVS. Dicitur hic, quòd pro spiritualibus obtinendis, nullus compelli debet homagium siue fidelitatem facere, cum hoc indignum sit, & à consuetudine Romanæ Ecclesiæ alienum: & ideo ab aliis ecclesiis est prohibendum. No. quòd nulla pactio illicita in spiritualibus debet interuenire. Item not. regulas huius tituli notabiliter notandas.

i ¶ *Alienum.*] Ergo & à consuetudine aliarum ecclesiarum debet esse alienum: quia quod Romana Ecclesia probat vel reprobat, & aliæ ecclesiæ hoc idem facere debent, cum ab ipsa suam habeant institutionem & auctoritatem. 11. dist. consequens. & c. nolite.

ADDITIO. Exceptis priuilegiis suis. quod dic vt not. de tempo. ordi. c. 1. & de re iudi. in causis. secundum Host. Io. And.

k ¶ *Homagium.*] Id est, sacramentum fidelitatis, quod pro aliquo spirituali facere quis non debet: cum illud sit simoniacum. 3. de simo. ex diligenti. alioquin clericus non tenetur facere Prælato suo obedientiam. Et in casibus debet iuramentum facere de obedientia, siue etiam de fidelitate post receptam administrationem. 3. de iureiur. nullus. 23. dist. quanquam. & 3. de maio. & obe. dilecti filij. & 3. de iureiur. ego N. & 3. de priuileg. antiqua. Aliàs enim nullum iuramentum, nulla pactio vel obligatio illicita in spiritualibus debet interuenire: & si interueniret, nullam obligationem de iure vel de facto inducit. 3. de pactis. pactiones. Ber.

Cap. 13. eo. tit. in 1. compilatione. sed videndũ omnino e 2 tit. de excessib' prælatorum, in 2. compilatione, vbi extat inter gra clausula.

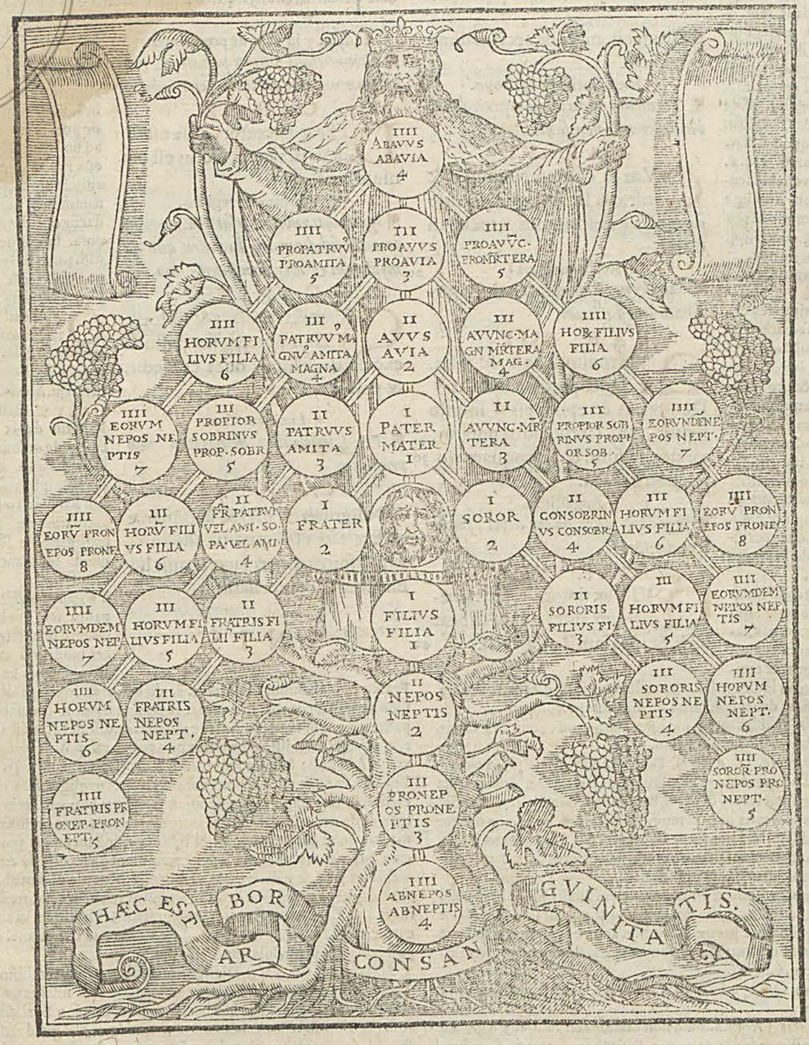
FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Arbor Consanguinitatis.

Non gignunt dextros qui stant in parte sinistra.
Læua dat uxores, dat tibi dextra mares.

Figura præsens arborea heet ad septimu debere gradum proteudi, eũ vsque ad eũ secundũ decreta sit prohibitio cõiugalis. supra q3. c. de affinitate. & extra de clãde. d. sõ. c. cũ inhibitio. tamen quia p iura nouissima ipsa cõiugalis prohibitio est in tribus postremis gradibus reuocata vt dicto c. cũ inhibitio. & de consang. & affi. e. non debet, ideo vsq; ad quartũ gradum duntaxat figuram hanc duximus extendendã. Nec id ipsum gradum cognitionem quo quo pacto impedit. qui enim duorũ aut triũ computationem agnouerit, illam etiam vsque in gradem centesimum, & eo amplius si opus fit, deducere poterit.
Quam artificiosissime hæc figura primatur, tũ consanguinitatis tũ affinitatis arbor, indicet qui huiusce cæsz trigesimæ quintę canones & legit, & intelligit.

Consanguinitas est attinẽtia pſõarũ ex eo prouẽiens, ꝙ vna descẽdit ab altera, vel ambę ab eadem. Vel est vinculũ personarum ab eodem ſtipite descendẽtium carnali propagatione cõtractũ. Et dicitur à cõ, quod est ſimul, vel vnitũ & sanguine, quaſi ſanguinis vnitas.

Linea est collectio personarum ab eodem ſtipite descendẽtium gradus continẽs, & numeros diſtinguens. & est triplex, ſcilicet gradũ descendentiũ, aſcẽdentium, & collateraliũ.

Gradus est habitudo diſtantiũ personarũ, qua cognoſcitur quota agnationis vel cognationis diſtantia duæ personæ inter ſe differunt. Et dicuntur gradus ad ſimilitudinẽ gradũ ſcalariũ, vel locorum procliuium, quia gradimur de proximo in proximum.

CONSANGVINITAS PER TRES Regulas declaratur.

PRima regula magiſtralis pro linea recta.] Aſcendentium & deſcendentium quot ſunt personæ de quibus quæritur, computatis intermedijs vna dempta, tot ſunt gradus inter eas. Si igitur vis ſcire quantum diſtat abauus à Petrucio (Petrucium eſſe fingimus in cellula vbi eſt facies) vtroque computato & intermedijs, quinque ſunt personæ: deme vnam, quattuor ſunt gradus: & ſic de alijs.

¶ Pro linea collaterali duæ ſunt regulæ.

¶ Collateralium in linea æquali quoto gradu quis diſtat à communi ſtipite, toto diſtant inter ſe, vel ſibi attinent. Exemplum pone: Cum facis abauum ſtipitem inter P. & proneporem propatrui (nam illi ſunt in linea æquali) quilibet diſtat à ſtipite quarto gradu: ergo inter ſe quarto. De computatione tantum modo canonica loquor.

¶ Collateralium in linea inæquali quoto gradu remotior diſtat à communi ſtipite, toto diſtant inter ſe. Exemplum pone faciendo abauum ſtipitem P. & filius propatrui ſunt in linea inæquali. Computemus ergo à remotiori, ſcilicet à P. ſed P. diſtat à ſtipite quarto gradu, ergo à filio propatrui quarto. Semper intellige ſecundum canones.

¶ *Pro arbore conſanguinitatis ſecundum computationem ciuilem dantur tales regulæ.*

PRIMA. In linea recta aſcendentium & deſcendentium quot ſunt personæ de quibus quæritur, computatis intermedijs vna dempta, tot ſunt gradus inter eas.

Pro linea collaterali.

¶ Collateralium in linea æquali quoto gradu quis diſtat à communi ſtipite, toto duplicato diſtant inter ſe, vel ſibi attinent. Nam ſecundum leges quælibet persona gradum facit in collateralibus. Computatio enim Legiſtarum ob aliud fit quàm computatio Decretiſtarum.

¶ Collateralium in linea inæquali quot ſunt personæ ſtipite dempto, tot ſunt gradus. Si ampliorem optas enucleationem, recurre ad Ioannis Andreæ declarationem.

CIRCA

Declaratio arboris Conſang.

CIrca lecturam arboris diuerſis olim diuerſum modum tenentibus, Ioánes de Deo Hiſpanus poſt illos lecturæ ipſius arboris nouum modum aſſumens, per ſuas metricas regulas ipſius intellectum niſus fuit aperire: ſed propter multitudinem regularũ, & verſuum obſcuritatem, aliquibus notum ignotum, aliis ignotum ignotius reddidit. Attẽdens igitur ego Ioan. And. inter decretorum doctores minimus & indignus, inuentionem arboris ex eo fuiſſe, vt habentibus materiam conſanguinitatis & affinitatis ignotam, nota: & habentibus notam, ex oculorum inſpectione notiſſima fieret: antiquorum ſcripta reuolui, & (prout expedire credidi) compilaui.

Oculis multa ſubijciuntur.

¶ Primo quærens ad vtramque arborem ad quid fuerit inuentio arboris neceſſaria. Secũdo, an ſit authentica. Tertio, ad quid in volumine decretalium repetita, quæ olim fuerat in decretis.

¶ Primę quæſtionis ex ſuperius dictis patet ſolutio. probatio enim ad oculum alias vincit. Inſt. de gradi. §. agnationis. 27. q. 1. nec aliqua. Ex oſtenſione enim facti quædam melius percipiuntur quàm elocutione. extra de dona. Apoſtolicæ. ver. ſi. Hinc eſt quòd agrorum menſio ſubijcitur oculis. 16. q. 3. inter. de præſcri. quia indicãte. C. fin. reg. l. 3. Ventris inſpectio, an mulier ſit prægnans. ff. de ven. inſpi. l. 1. in prin. Locorum pudicitiæ inueſtigatio, an mulier ſit virgo. ex. de prob. propoſuiſti. an arcta. de frig. & mal. fraternitatis. vel aliter impedita. eod. tit. ex litteris. Iniuriæ an ſit atrox æſtimatio. ff. de fer. l. 1. Et litteræ Papales an ſint veræ vel falſæ. de crim. fal. licet.

¶ Ad ſecundum dic quod arbor authentica eſt: quod patet ex canonibus Iſidori & Alexandri, 35. q. 5. c. 1. 2. & vlt.

¶ Ad tertium dic quòd quia in decretis de conſanguinitate & affinitate tractatur, vtile fuit ibi arborem ponere. & quia in decretalibus eſt idem tractatus, & in hoc volumine vtile fuit repeti, ex eo maxime, quia nemini venit in dubium, id ſatis eſſe validum ſatiſque famoſum, quod repetita lectio probat. C. de emen. Iu. co. l. vna. Item ex eo quia antiqui canones circa materiam illam multum fuerunt correcti: vnde expediens fuit ſecũdum ſtatum iurium nouorum antiquam arborem decidere.

DEIN DE ad arborem conſanguinitatis ſpeciæ liter deſcendamus. Et primo quæritur quid ſit conſanguinitas, & vnde dicatur: quid linea, quid gradus. Secundo quæritur quomodo arbor formetur: & quare ſic formetur, & quare ſic punctetur. & interſeremus regulas per quas cognoſcuntur gradus. Demum ponemus quædam notanda, & quaſdam quæſtiones.

Conſanguinitatis diffinitio.

¶ Ad primum dico, quòd conſanguinitas eſt attinentia perſonarum ex eo prouenientes, quia vna deſcendit ab altera: vel ambæ ab eadem. Vel eſt vinculum perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium carnali propagatione contractum: quod ſatis eſt idem. Dicitur autem conſanguinitas, quaſi ſanguinis vnitas: à con & ſanguine: quia de communi ſanguine deſcendunt. Et quo ad probationem coniugii non diſtinguo an tales conſanguinei ſint producti ex vxorio coitu, vel ex fornicario, quod eſt expreſſum. extra de proba. per tuas.

Lineæ diffinitio: & eius multiplicitas.

¶ Linea vero eſt collectio perſonarum ab eodem ſtipite deſcẽdentium gradus continens, & numeros diſtinguens. Et eſt triplex linea, ſcilicet graduum deſcendentium, aſcendentium & collateraliũ, vt infra patebit. & ff. de gradi. l. 1. & l. iuriſcõſultus.

Gradus deſcriptio.

¶ Gradus eſt habitudo diſtantium perſonarum, qua cognoſcitur quota agnationis vel cognationis diſtantia duæ perſonæ inter ſe differunt. Et dicuntur gradus ad ſimilitudinem graduum ſcalarum, vel locorum procliuium: quia ita gradimur de proximo in proximum. ff. de gradi. l. iuriſconſultus. §. gradus.

Arboris conſanguinitatis formatio.

¶ Formatur autem ſic arbor. Primo vide cellulas aſcendẽtium: ſecundo deſcendentium: demum collateralium. Aſcende ſuper cellulam vacuam: quæ remanſit ideo vacua quia non potuit nomen próprium habere, cum aliæ cellulæ (exceptis his, quæ per genitiuum nominantur) ſumant nomen ab ipſa. Quomodo enim poſſemus illam cellulã niare, quã dicimus filium patris, fratrem fratris, patrem filij, & ſic de ſingulis? & eam alij vocãt Ioachim: alij Protheum: alij truncum. Nos autem à nomine bidelli noſtri vocemus eam Petrucium. Et ſcire debes, quòd competenter illæ cellulæ mediæ aſcendentium & deſcendentium diuiderentur directe per medium, vt à latere dextro illarum cellularum ponerentur nomina marium, vt abauus, proauus, &c. à latere ſiniſtro nomina mulierum, vt abauia, proauia, &c. quia poſiti à latere dextro deſcendunt à maribus, & econuerſo. Supra cellulam vacuam eſt cellula hæc continens pater mater, & vnum punctum ſupra, & vnum infra. Supra illam eſt cellula auus auia, cõtinẽs duo puncta ſupra, & duo infra. Supra illã eſt cellula proauus, pauia, cõtinẽs tria pũcta ſupra, & tria infra. Supra illã eſt cellula abauus abauia, hẽns quatuor pũcta ſupra, & quattuor infra. Deſcendendo ſub cellula vacua eſt cellula habens filium & filiam: & habet vnum punctum ſupra, & vnum infra. Sub illa habens neporem & neptem, & duo puncta ſupra, & duo infra. Sub illa pronepotem & proneptem: & tria puncta ſupra, & tria infra. Sub illa abnepotem & abneptem, & quattuor puncta ſupra, & quattuor infra.

¶ Antequam ad collaterales tranſeamus, ſcire debes quòd punctorum numeratio eſt numeratio graduum habito reſpectu ad cellulam vacuam, & puncti ſuperiores denotant computationem ſecundum ius canonicum: puncti inferiores ſecundum ius ciuile, &c. Ponitur autem computatio canonica in ſuperiori parte cellularum: ciuilis vero in inferiori, vt detur intelligi excellẽtia iuris canonici ad ciuile: & maxime quo ad hunc caſum quo inſtruimur in matrimoniis, quæ licite cõtrahi poſſint necne, & cum matrimonium ſit ſacramentum eccleſiæ, in eo præcipue lex minor eſt canone extra de ſecun. nup. cap. vlt. & pen. Vides autem ex punctatione prædicta, quòd in computatione aſcendentium & deſcendentium concordat vtrumque ius: quia in eis ſemper perſona addita perſonæ per carnis propagationem gradum adjicit.

Ius canonicum eſt excellentius Ciuili.

Regula lineæ rectæ.

¶ Ad inueniendum autem gradus inter eos ſecundum vtrumque ius, tolle hanc magiſtralem regulam. Aſcendentium & deſcendentium quot ſunt perſonæ de quibus quæritur computatis intermediis vna dempta, tot ſunt gradus inter eas. Si igitur vis ſcire quantum diſtat abauus à Petrucio: vtroque computato & intermediis, quinque ſunt perſonæ: deme vnam, quattuor ſunt gradus. Idem dico de ipſo P. ad abnepotem: quia eo modo erit reperire quinque perſonas: & ſic quattuor ſunt gradus. Si velis ſcire quot diſtet abauus P. ab abnepote P. inuenies ibi nouem perſonas computato P. & ſic octo erunt gradus. Scias autem quòd iſte P. non habet totam ſuam computationem in arbore. Scias enim quòd quilibet habet duos parentes, quattuor auos, octo ,pauos, ſedecim abauos, & ſic ſęper aſcẽdẽtes duplicantur. Vñ impoſſibile fuiſſet tot pſonas in arbore ſcribere.

Coniugalis prohibitio in recta linea eſt perpetua.

¶ Quæro an inter aſcendentes & deſcendentes prohibitio copulæ coniugalis excedat quartum gradum? Et dicit Goffre. in ſum. de conſangui. & affinit. §. item quantum. quòd non, per decre. non debet. eod. tit. quæ generaliter loquitur. Alij communiter contradicentes inter aſcendentes & deſcendentes perpetuam eſſe prohibitionem dicunt: & quod de quarto gradu dicitur, in collateralibus locum habet. ad hoc 35. quæſt. 3. progeniem. & duobus capitulis ſeq. in quibus dicitur, quòd olim non ſolum vſque ad ſecundum gradum, ſed etiam inquantum notitia erat parentelæ, extendebatur prohibitio. Ex quo ergo certum eſt alterum deſcendentem, & alterum aſcendentem, perdurat prohibitio. ad idem inſtit. de nupt. §. 1. ff. de ritu nupt. l. nuptiæ. & hoc verum puto.

Regula collateralium.

¶ Ad collaterales traaſeamus, & ad fratrem & ſororem. & cauſa breuitatis proſequendo ſolum partem mediam arboris ad modum vexilli: qua intellecta reliqua intelligetur: quod per ſe patet. dicamus de fratre & deſcendentibus. Sub cellula fratris, fratris filius filia: ex illa fratris nepos neptis: ex illa fratris pronepos proneptis. & frater P. eſt cum P. in primo gradu ſecundũ canones: in ſecundo ſecundũ leges. Eius filius in ſecundo ſecundum canones: in tertio ſecundũ leges. Nepos in tertio ſecundũ canones: in quarto ſecundum leges. Fratris pronepos eſt ipſi P. in quarto ſecundum canones: in quinto ſecundũ leges: & ſic debet eſſe vtraque punctatio, & iſti ſunt collaterales ad P. Et nunc de cellula patris fecimus ſtipitem. Fac conſequenter ſtipitem de auo: ex eo patruus amita: ex illa frater patruelis & amitinus, ſoror patruelis & amitina: ex illa horum filius filia: ex illa horum nepos neptis. Patruus eſt P. ſecundo gradu, frater patruelis etiã ſecundo gradu: filius in tertio, nepos in quarto ſecundum canones. Per leges autem patruus in tertio, frater patruelis in quarto, filius in quinto, nepos in ſexto: & ſic debet eſſe vtraque punctatio. Poſtea fac proauũ ſtipitem, & habet filios patruum magnum, amitam magnam, auum & auiam, auunculum magnum, & materteram magnã, illos non proſequimur. Ex cellula patrui magni propior ſobrinus, propior ſobrina, ex illa horum filius filia, ex illa eorundem nepos neptis. Et quia P. diſtat à proauo, quem nunc feci ſtipitẽ, tertio gradu, ergo à patruo tertio, & à propiori ſobrino tertio: & à filio tertio, & à nepote, qui exit lineam æqualitatis, quarto ſecundum canones. Secundum leges vero diſtat P. à patruo magno quarto, à propiori ſobrino quinto, & à filio ſexto, à nepote ſeptimo, & ſic debet eſſe vtraq; punctatio. Modo fac abauum ſtipitem cum tribus filijs, ſcilicet

propatruo,

propatruo, proauo & proauunculo. de proauunculo non prosequor. Ex cellula propatrui oritur cellula horum filius filia, ex horum illa nepos neptis, ex illa eorum dē pronepos proneptis. Isti omnes sunt cum P. in quarto gradu, quia P. distat à stipite in quarto gradu, & ex illa linea nullus exit lineam æqualitatis, ergo omnes distant quarto. Secundum leges propatruus distat v. filius vj. nepos vij. pronepos viij. & sic debet esse vtraque punctatio.

Regula canonica pro collateralibus in linea æquali.

¶ Nunc videndum est quibus regulis gradus illorum collateralium cognoscantur. Collateralium æqualis lineæ vnam trado regulam secundum canones.

¶ Collateralium in linea æquali quoto gradu quis distat à communi stipite: toto distant inter se, vel sibi attinent: hoc secundum canones. Exemplum pone: quando facis abauum stipitem inter P. & pronepotem propatrui. nam quia illi sunt in linea æquali, quilibet distat à stipite quarto gradu: ergo inter se quarto.

Regula cuiusdam pro collateralibus in linea æquali

¶ Secundum leges vero aliter est, & sic dicimus regulam. Collateralium in linea æquali quoto gradu quis distat à Communi stipite: toto duplicato distant inter se: vel sibi attinent. Vides ergo ex supertus dictis, & ex punctatione, quòd prædicti P. & pronepos propatrui distant viij. Et insurgit illa diuersitas, quia secundum leges quælibet persona gradum facit in collateralibus. Vnde duo fratres faciunt duos gradus: secundum canones vero duæ personæ faciunt vnum gradum. Vnde (vt patet in cellula fratris) frater est cum P. in primo gradu secundum canones, in secundo secundum leges: sed computatio eorum ob aliud fit quàm nostra. 35. quæst. 5. cap. 2. Bene ergo dicitur secundum leges, quòd in æquali linea collateralium siue linea sit paris numeri, siue disparis: non est reperire disparem gradum. vide in linea paris numeri secunda, vel iiij. disparis numeri j. vel iij. In prima ij. gradus, in secunda iiij. in tertia vj. in quarta viij. quod non est secundum canones, quia in æquali linea disparis numeri habemus disparem gradum: quia in prima primum, in tertia tertium, in quinta quintum: & sic de singulis.

Regula canonica in linea inæquali.

¶ Nunc restat videre de collateralibus in linea inæquali, de quibus traditur talis regula secundum canones. Collateralium in linea inæquali quoto gradu remotior distat à communi stipite: toto distant inter se. Exemplum pone faciendo abauum stipitem P. & filius propatrui sunt in linea inæquali. computemus ergo à remotiori, scilicet à P. sed P. distat à stipite quarto gradu: ergo à filio propatrui iiij. & idem in descendentibus vsque ad lineam æqualitatis: & hoc est quod dicimus, quòd persona addita personæ vsque ad lineam æqualitatis non crescit gradus: quia propatruus, filius eius, nepos & pronepos omnes distant iiij. gradu à P. Sed aliter secundum leges, secundum quas talem regulam tradimus.

Regula cuiusdam in linea inæquali.

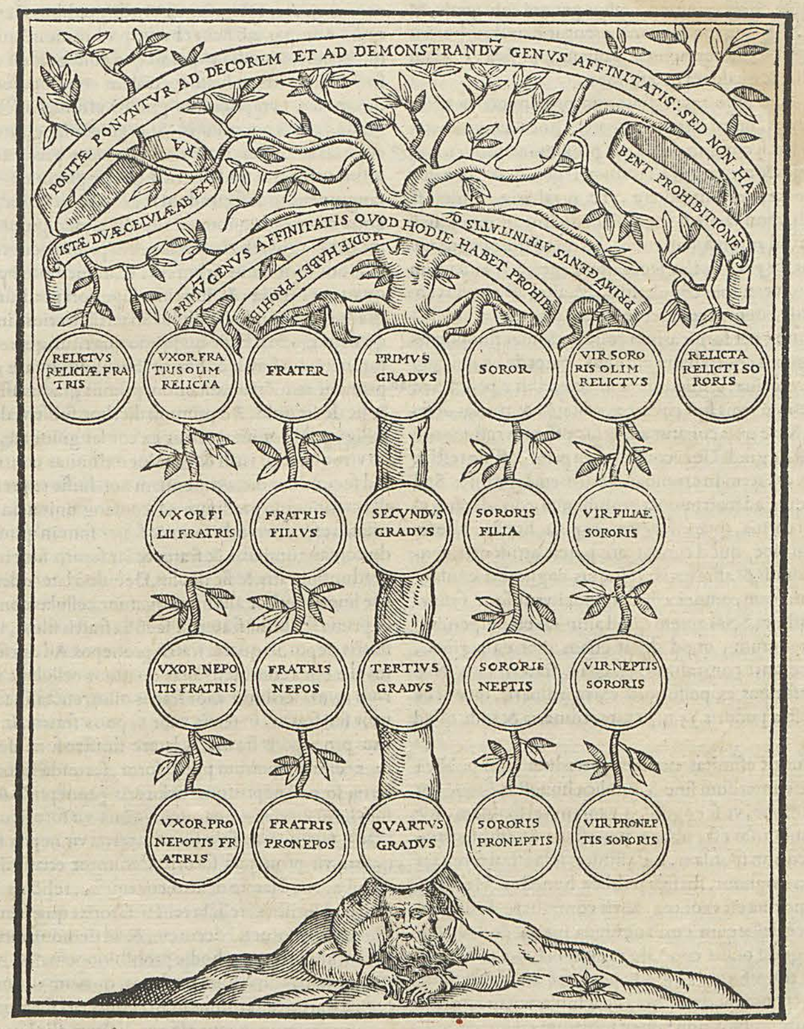
¶ Collateralium in linea inæquali quot sunt personæ (stipite dempto) tot sunt gradus. vnde P. à stipite distat iiij. à propatruo v. à filio vj. à nepote vij. à pronepote viij. & sic quælibet persona facit gradum. Vides ex supradictis quòd P. non potest contrahere cum aliqua de arbore. Distat enim à summo, scilicet abauo: ab imo, scilicet à nepote: ab extremis collateralium, ab omnibus his quarto: à medijs citeriori: per quod satis patet, quòd cum nullo potest contrahere. Sed si extremus in collateralibus: vtputa si pronepos propatrui, vel pronepos fratris, procrearet filiam, posset P. cum illa contrahere. Licet autem contrahatur in quinto gradu, remanet tamen consanguinitas. prohibitio enim, quæ per ius positiuum processerat, potuit tolli. sed naturalia sunt immutabilia. 5. dist. in princ.

¶ Scire debes, quòd communiter dicūt doctores, quòd abauus & proauus & auus sunt bigami, dicentes, quòd si non essent bigami, non possent filij eorum coniungi, cum essent fratres: sed de hoc non multum curo: quia eadem ratione sic esset de aliis cellulis duplicibus, quòd personæ earum essent bigami. vnde fingamus perinde ac si in qualibet duplici cellula haberemus quattuor personas, ac si diceretur propatruus & vxor, proamita & maritus, vnde duplicatio posita fuit, vt nomina demonstraret in vtroque sexu, non vt eos coniuges denotaret. Sciendum est etiam, quòd in collateralibus æqualis lineæ bene sequitur ista regula affirmando & negando. Ego & tu sumus consanguinei in linea æquali, & ego possum accipere filiam tuam: ergo tu meam. Et negatiue, Ego non possum accipere filiam tuam: ergo nec tu meam. Affirmatiua procedit in linea æquali quarti gradus. Negatiua in tertio vel citeriori. Sed in linea inæquali hoc non procedit affirmando vel negando: quia si vnus est in quarto, alter in tertio vel citeriori, qui est in tertio vel citeriori, potest contrahere cum filia eius, qui est in quarto gradu, & non econuerso. vnde propatruus huius filius & nepos contrahere possunt cum filia P. sed non econuerso.

¶ Demum quæritur, an collaterales, quorum vnus est in quinto, & alter in primo, puta filia P. & propatruus possint ad inuicem contrahere? Dicit Hosti. quòd non. & hoc not. extra eod. quod dilectio. & cap. tua. & in summa huius tit. de consang. §. numquid. in v. & j. quod per sua argumenta nititur probare sic, scilicet pater & filius vna persona censentur. C. de impub. & aliis sub. l. vlt. sicut ergo nō cōtrahitur cum stipite; sic nec cū filiis stipitis. benefacit prædicta decret. tua. vbi fratres videntur poni pro stipite. Contrarium tenet Bern. quod colligitur ex glos. quam ponit supra eod. tit. cap. vlt. & Ra. & Ioan. de Deo: & hoc est verissimum, quod probant verba regulæ positæ supra eod. cap. vlt. dum dicit ibi; descendentium ab eodem. sed certum est quòd propatruus descendit à stipite. Præterea aut dicis quòd est inter eos prohibitio ascendentium & descendentium, aut collateralium: de primo patet negando, quòd certum est filium P. non descendisse à propatruo. Est ergo prohibitio collateralium. sed certum est, quòd isti distant quinto. quid igitur impediat istos collaterales contrahere, non video. Ioan. And.

Quæstio notabilis.

Multa dies, variusque labos huiusce parauit
Artis notitiam: quæ modo clara patet.

AFFINITATIS DECLARATIO.

AFFINITAS secundum canones est personarum proximitas ex coitu prouenies, omni carens parētela. Et dicitur affinitas quasi duorum ad vnum finem vnitas, eo quòd duę cognationes diuersæ per nuptias secundum leges, vel per coitum secundum canones copulantur, & alter ad alterius cognationis finem accedit, vt ff. de gradi. cogna. l. non facile. §. affines.

¶ Scias autem quòd affinitas est perpetuū impedimentum, quod durat etiam mortua persona, qua mediante contrahitur. 35. q. 10. fraternitatis.

¶ Per carnalem copulam viri & mulieris inter consanguineos mulieris & virum, & inter consanguineos viri & mulierem contrahitur affinitas primi generis eiusdē gradus, cuius est consanguinitas. Si ergo consanguineus tuus cognoscat mulierem: si vis scire quoto gradu affinitatis attinet tibi mulier illa, vide quoto gradu est tibi cōsanguineus tuus; & quoto est tibi ille consanguineus, to to mulier est tibi affinis, & semper in primo genere. Dictū est in regula, viri & mulieris, & nō viri & vxoris: quia secundū canones etiā per coitū fornicarium & incestuosum cōtrahitur affinitas. patet de eo qui cog. cōsan. vxo. suæ. c. discretionē. & c. pē. Inter cōsanguineos mulieris & virū & cōsanguineos viri & mulierē, ideo dicitur: quia inter virum & mulierem non contrahitur affinitas, sed ipsi sunt affinitatis causa. Item inter consanguineos viri, & consanguineos mulieris nulla est affinitas. Vnde duo fratres contrahunt cum duabus sororibus, pater & filius cum matre & filia. sed est affinitas inter cō sanguineos mulieris & ipsum virum, & consanguineos viri & ipsam mulierem. de consan. & affi. quod super his.

REGVLA. Quotiescunque inter, vnam personarum, de quibus quæritur, & coniugem alterius non est vel non fuit consanguinitas intra quartum gradum inclusiue, nulla est prohibitio, vt inter me & coniugem nepotis mei non potest esse matrimonium: quia nepos meus est mihi consanguineus intra quartum gradum.

ALIVD EXEMPLVM. Soror mea habuit maritum, ea mortua maritus eius aliam accepit, quo defuncto potero contrahere cum eius relicta: quia inter me & illam relictam nulla est nec fuit consanguinitas.

AD arborem affinitatis & eius materiã transeamus. Et primo videndum est, quid sit affinitas, & vnde dicatur: & quomodo ipsius genera insurgant, & gradus computentur: deinde arborem formemus. Ponemus postea quædam notabilia, & quasdam quæstiones.

Affinitatis definitio.

¶ Est autem affinitas personarum proximitas ex coitu proueniens, omni carens parentela. hoc secundum canones: sed secundum leges est proximitas proueniens ex nuptiis; & requiritur secundum leges, quòd legitimæ sint nuptiæ, non interdictæ, vt contrahatur affinitas. ff. de gradi. l. non facile. §. sciendũ. Et dicitur affinitas quasi duorum ad vnum finem vnitas: eo quòd duæ cognationes diuersæ per nuptias secundum leges, vel per coitum secundum canones copulantur, & alter ad alterius cognationis finem accedit, vt in ead. l. §. affines.

Affinitas per coitũ nefarium contrahitur.

¶ Sed quòd per fornicarium coitum, & incestuosum secundum nos contrahatur affinitas, patet de eo qui cog. consan. vxo. suæ. c. discretionem. & eod tit. c. penul. Sed consideratio legis fuit circa hæreditates & tutelas deferendas, & ne quis cogatur aduersus affinem testimoniũ dicere. ff. de gradi. l. iurisconsultus. in prin. & ff. de testi. l. 3. & 4. q. 3. §. item in criminali. versi. item lege Iulia Sed canon quo ad matrimonia prohibenda consideravit vnionem carnis, quæ insurgit ex copula. Et est videre secundum hoc, quòd concurrere potest attinentia consanguinitatis & affinitatis: vt si quis cognoscat consanguineam suam, omnes consanguinei vtriusque sunt vtrique affines. Scias autem quòd affinitas est perpetuum impedimentum, quod durat etiam mortua persona, qua mediante contrahitur. 35. q. 10. fraternitatis. Nec oritur affinitas ex pollutione extraordinaria, quæ fit extra claustra pudoris. 35. q. 3. extraordinaria. & adde quod ibi not.

¶ Et insurgit affinitas ex coitu interdum cum publica honestate, interdum sine: & publica honestas interdum sine affinitate, vt si cognosco vxorem vel sponsam, hic impedimentum est publicæ honestatis & affinitatis: si cognosco non sponsam, hic affinitas sola est. si sponsam nondum cognoui, ibi sola publica honestas. Hoc dico quia si mortua est vxor tua, & vis contrahere de dispensatione ecclesiæ cum consanguinea sua, & ecclesia dispensat, quòd possis contrahere cum illa, non obstante quòd sit tibi affinis, tali gradu per dispẽsationem adhuc contrahere non poteris: quia licet sublatum sit impedimentum affinitatis, non tamen sublatum est impedimẽtũ publicæ honestatis. Debes ergo facere exprimi, quòd possis cum tali contrahere non obstante impedimento publicæ honestatis pro eo, quòd desponsasti consanguineam eius in quarto gradu; & non obstante quòd est tibi affinis in quarto pro eo quòd dictam desponsatam carnaliter cognouisti, & tunc matrimonium procedere poterit.

Affinitatis genus per quam regulam cognoscitur.

¶ Genus affinitatis cognoscitur per hanc regulam, sed non gradus. Persona addita personę per carnis copulam mutat genus, sed non gradum. Isto modo, si is qui est mihi in secundo gradu consanguinitatis, cognoscit mulierem, illa est mihi secundo gradu affinitatis, & primo genere: si alius eam cognoscit, ille attinet mihi secundo genere affinitatis, & secundo gradu: si ille aliam mulierẽ cognoscit, illa attinet mihi tertio genere affinitatis, & secundo gradu. Sed quia solum primum genus hodie habet prohibitionẽ, & quia B. plene tradidit extra de consang. & affin. c. non debet, hic circa hoc non insisto. ergo si persona mihi consanguinea coniungat sibi aliam personam carnali copula, persona iũcta est mihi affinis primo genere affinitatis. si attinens mihi primo genere affinitatis carnali copula se alteri commisceat, illa attinet mihi secundo genere, si affinis mihi secundo genere aliquam cognoscat, illa est mihi affinis tertio genere, sed eodem gradu. Est igitur videre de gradibus. Certum est, quòd affinitas nõ habet hodie prohibitionẽ nisi in primo genere, & in illo vsque ad quartum gradum: licet affinitas non habeat suam specialem computationem gradium: sed computantur gradus affinitatis secundum gradus consanguinitatis. Si ergo consanguineus tuus cognoscat mulierem, si vis scire quoto gradu affinitatis attinet tibi illa mulier; vide quoto gradu est tibi consanguineus tuus secundum regulas quas tradidi in proxima arbore; & quoto est tibi ille consanguineus, toto mulier est tibi affinis, & semper in primo genere.

Affinitatis gradus computantur iuxta gradus consanguinitatis.

¶ Nunc formemus arborem, & in medio arboris sunt quattuor cellulæ, & in prima superiori ponitur primus gradus, in secunda secundus, in tertia tertius, in quarta quartus gradus. Et de his primo quæritur, quare ponantur in medio fratris & sororis. Secundo, quare non exprimant attinẽtiam, dicendo, primus gradus affinitatis, & sic de singulis. Ad primum dic, hoc fuisse vt deturintelligi, quòd affinitas oritur ex consanguinitate, & quòd ab vtroque sexu virili & fœmineo affinitas contrahatur. Ad secundum dic, attinentiam non fuisse expressam: vt illa computatio graduum ad consanguinitatem & affinitatẽ referatur. vnde soror & frater sunt in primo gradu consanguinitatis, & frater & vir sororis sunt in primo gradu affinitatis, & sic de aliis. Deinde à latere dextro dictæ lineæ ponitur alia linea quatuor cellulas continens: in prima scribitur frater, in secũda fratris filius, in tertia fratris nepos, in quarta fratris pronepos. Ad dorsum huius alia linea continens alias quattuor cellulas: in quarum prima scribitur vxor fratris olim relicta, in secunda vxor filij fratris, in tertia vxor nepotis fratris, in quarta vxor pronepotis fratris. A latere sinistro sunt aliæ quattuor cellulæ: quarum prima soror, secunda sororis filia, tertia sororis neptis, quarta sororis pronepotis. Ad dorsum harũ sunt aliæ quattuor: prima vir sororis olim relictus, secunda vir filiæ sororis, tertia vir neptis sororis, quarta vir pronepotis sororis. Ponuntur etiam aliæ duæ cellulæ, vna à latere dextro continens, relictus relictæ fratris: à sinistris, relicta relicti sororis; quæ secundum omnes ponuntur ad decorem, & ad demonstrandũ genera affinitatis, quæ hodie prohibitionem non habent. Adhuc habes duas lineas reflexas, quarum vna oritur in cellula fratris, & terminatur in cellula viri sororis: in qua scribitur primum genus affinitatis: Item alia linea reflexa, quæ oritur in cellula sororis, & terminatur in cellula vxoris fratris, in qua idem scribitur.

Arboris affinitatis formatio.

¶ Circa hoc quæro, quare in cellula vxor fratris scribitur, olim relicta, quod non ponitur in aliis cellulis inferioribus eiusdem lineæ? Et dic hoc factũ fuisse propter cellulam, quæ ponitur ad dorsum illius: quasi dicat, frater habuit vxorem, mortuo fratre vxor ab eo relicta contraxit cum alio vito, illa demum mortua iste relictus à relicta fratris vult contrahere cum sorore, numquid potest? olim non poterat, quia erat sibi in secundo genere, & primo gradu: hodie vero potest. Idem sit repetitum quo ad cellulam viri sororis.

Quæstio.

¶ Ad cognoscendum ergo gradus affinitatis & genus tam per formam arboris, quàm ex prius dictis, tolle hanc solam regulam magistralem. Per carnalem copulam viri & mulieris inter consanguineos mulieris & virum, & inter consanguineos viri & mulierem contrahitur affinitas primi generis, & eiusdem gradus cuius est consanguinitas. Quare dicatur in regula per carnalem copulã viri, & mulieris, & non viri & vxoris, collige ex his, quæ in principio dixi. Inter consanguineos mulieris & virũ, & consan

Regula magistralis generalis affinitatis, & genus manifestãs.

& consanguineos viri & mulierem, ideo dixi: quia inter virum & mulierem non contrahitur affinitas, sed ipsi sunt affinitatis causa. Item inter consanguineos viri & consanguineos mulieris nulla est affinitas: vnde duo fratres contrahunt cũ duabus sororibus, pater & filius cum matre & filia. Sed est affinitas inter consanguineos mulieris & ipsum virum, & consanguineos viri & ipsam mulierem. extra de consang. & affinita. quod super his. Primi generis quare dixerim, etiam ex superioribus patuit, & eiusdem gradus cuius est consanguinitas, vide hoc in arbore. nam frater & soror sunt in primo gradu consanguinitatis, maritus sororis est fratri in primo gradu affinitatis, & sic vxor fratris sorori, & sic filia sororis est filio fratris & ipsi fratri in secundo gradu consanguinitatis, maritus eius in secũdo gradu affinitatis, & econuerso, & sic in reliquis. Vnde vir proneptis sororis attinet fratri & omnibus descendentibus, qui sunt in arbore, quarto gradu affinitatis. & hoc ideo, quia toto gradu consanguinitatis attinet prędictis ipsa proneptis. Qui sunt in arbore, ideo dixi, quia si pronepos fratris haberet filium, ille excederet lineam æqualitatis, & sic attinet quinto gradu secundum regulas traditas in proxima arbore.

Affinitas p notabilia declaratur.

¶ Post hoc notandum est, illud præcise non sequitur, ego & tu sumus affines: ergo filius, quem procreo, est tibi affinis. Nam interdum filius meus mutat genus attinentiæ, quia ego sum tibi affinis, & ipse cõsanguineus, interdum nil attinet tibi, interdum mutat gradum, interdum nec mutat genus, nec gradum. Exemplum, si ego & tu sumus affines per appositionem mei, quia licet contraxi cum consanguinea tua, si ex dicta consanguinea tua filium procreo, ille est tibi consanguineus, non affinis. sed si ego maritus consanguineæ tuæ ex alia muliere filium procreo, ille nec est tibi consanguineus, nec affinis. Si vero tu consanguineus vxoris meæ filium procreas, hic filius non mutat genus attinentiæ, quia tu pater es mihi affinis, & ipse affinis. sed si tu & vxor mea eratis in æquali linea, vel inæquali, & eras remotior, quia tu eras in tertio, ipsa in secundo vel primo: tunc ipse filius mutat gradum, quia tu pater es mihi in tertio gradu affinitatis, & ipse mihi in quarto. Si vero tu & vxor mea eratis consanguinei in linea inæquali, sed vxor mea erat remotior, vt quia ipsa in tertio, & tu in secundo: tunc filius tuus non mutat genus nec gradum, quia tu mihi affinis, & ipse affinis: tu in tertio gradu, & ipse in tertio gradu. Item nota quòd istud etiam non sequitur, ego & tu sumus affines, & ego non possum accipere filiã tuam; ergo nec tu meam: quia si habeam consanguineam tuã in vxorem, tu bene potes contrahere cum filia mea, quã habui ex alia muliere: quia affinitas non contrahitur inter consanguineos viri, & consanguineos mulieris: sed inter virum & consanguineos mulieris, & inter mulierem & consanguineos viri, vt dixi, & probatur extra de consang. & affini. quod super his. Sed ego non possum contrahere cum filia tua, nisi forsan illa excederet quartum gradum, vt quia esset in quinto. & est simile secundum quod dixi supra in proxima arbore circa finem.

Affinitatis prohibitio inter ascẽdentes & descendentes est perpetua.

¶ Nunc quæritur, an affinitas inter ascendentes & descendentes habeat perpetuam prohibitionem, an extendatur tantum vsque ad quartum gradum? Et si tenemus opin. Goffre. de qua dixi supra in arbore proxima circa medium, diceremus quòd vsque ad quartum gradum tantum. Sed tenendo contrariam opinionem dicemus, quòd prohibitio sit perpetua. Dicit enim textus, quòd ita abstinere debemus à consanguineis vxoris, vt à propriis. extra de consang. & affin. c. 1. 35. q. 3. de propinquis. & cap. æqualiter. Si ergo inter consanguineos ascendentes & descendentes prohibitio extenditur in infinitum: ergo inter affines. ad idem instit. de nupt. §. affinitatis. & dicit lex, quòd tales affines ascendentes & descendentes, habentur loco parentum & liberorum. ff. de gradi. l. non facile. §. & retro. in fin. Eodem modo posset formari quæstio de affinibus, quorum vnus est in primo gradu, alter in quinto, sicut in consanguineis dixi supra in arbore proxima. in fin. An autem liceat diuersis temporibus habere in vxores duas cognatas, scilicet vxores duorum fratrum, & an coniuncti olim in gradu prohibito hodie permisso simul manere possint, de hoc vide not. extra de consang. & affinit. cap. non debet.

Cõsanguinei, & affines quo iure prohibẽtur coniungi.

¶ Vltimo quæritur ad vtramque arborem, an prohibitio consanguineorum vel affinium coniungendorum procedat ex prohibitione diuina, an ex humana, & quare facta fuit prohibitio. Breuiter scias quòd olim propter necessitatem frater necessario habuit contrahere cum sorore, & consanguinei cum consanguineis. vnde tunc in collateralibus non erat prohibitio, hoc fuit à principio generis humani in filiis & nepotibus Adæ. hoc etiã fuit post diluuium in nepotibus Noe. In Leuitico vero prohibitæ fuerũt fere duodecim personæ, quas vide nota. extra de resti. spol. litteras. & de diuor. c. gaudemus. Demum ius positiuum canonicum prohibuit consanguineos & affines primi generis coniungi in septimo gradu & citeriori: quæ prohibitio postea vsque ad quartum gradum est restricta. extra eod. non debet. reuocatis etiam quibusdam aliis prohibitionibus, vt patet. Reuocatio vero fuit ex causa, quæ ibi ponitur, & extra de testi. cap. licet ex quadam. per quod patet, quòd prohibitio partim procedit ex iure diuino, & partim ex positiuo. Vnde in secundo gradu æqualis lineæ collaterales contrahere possunt iure diuino, sed non positiuo. Ratio vero prohibitionis sumitur 35. q. 1. §. 1. cap. 1. fuit enim propter charitatem ampliandam. Nam si contraherem cum sorore, idem esset pater & socer, mater & socrus, vir & frater, &c. Sed si alium habeo patrem, alium socerum, numerosius se charitas protenderet: in qua vniuersi fideles & præcipue studentes continue perseuerent per gratiam eius, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

TABVLA LVDOVICI BOLOGNINI

DE BONONIA, IVRIS VTRIVSQVE DOCTORIS.

Totum ferme Decretorum volumen amplissimum continens, quæ secundum rubricas Decretalium procedendo, vtiles & aptas quæstiones cum iuribus & quoties necessariis decidit, & in multorum scitu dignorum cognitionem breui manu & exiguo tempore (quo nihil in hoc sæculo carius est) vnum quemque trahit.

De summa trinitate & fide catholica. Rubrica.

VTRVM eo ipso q̃ quis errat in fide, sit hæreticus, si est parat⁹ corrigi, vide gl. in c. nec licuit. in ver. ad recipiendam. dist. xvij.

Vtrum vbi agitur de fide, solus Papa possit disponere sine consilio reuerendissimorum dominorum Cardinalium, vide glo. in c. Anastasius. in verb. concilio. 20. dist. xix.

Ad quem spectat determinatio quæstionũ circa fidem: an ad sanctissimũ D. Papam solum vel etiam ad alios. vide glo. in quoties. in verb. nisi ad Petrum. 24. q. 1.

Vtrum peccatũ infidelitatis sit maius quàm occidere infinita corpora martyrum, vide gl. innocens. in cap. si habes. 24. q. 3.

Vtrũ Papa possit dispẽsare circa articulos fidei, vide gl. in c. sunt quidã. in verb. apostoli. 25. q. 1.

Vtrum debeamus credere solũ ea quæ pertinent ad religionem, vide glo. si quominus. in c. in domo. de pœni. dist. iiij.

Cætera in hac materia fidei videbis inferius sub rubrica, De hæreticis: quia hæc omnia ad fidem tendunt.

De constitutionibus, statutis, & legibus Rubrica.

QVot iuribus regatur genus humanũ, & quid sit ius naturale, & ciuile, & gentium, & militare, & publicum, & quiritũ, habes in dist. j.

Quot sunt species legum sæcularium, & vnde aliquæ earum nomen acceperunt, vide in dist. ij.

Quid sit lex, & plebiscitum; & senatusconsultum, & constitutio, & responsa prudentum, & etiã vnde sumpserunt nomẽ aliquæ leges, vide in dist. ij.

Quale sit officium legum sæcularium, vide latissimè in dist. iij.

Quid sit canon & regula, & quot sint concilia, habes in dist. iij.

Quare repertæ sunt leges, & quot debeant in se continere, & an tollantur per contrariã consuetudinem, vide in dist. iiij.

Vtrũ & quando leges tollantur per contrariam consuetudinem, vide in dist. iiij.

Vtrum ius naturale possit mutari, vide in dist. v. in glo.

Quis fuerit auctor primus sacrarum legum & etiam sæcularium, vide in dist. vij.

Vtrum leges principũ cedant iuri naturali, vide in dist. ix.

Vtrũ leges sęculares cedant legibus ecclesiasticis, vide in dist. x.

Quæ sint leges approbatæ, & quæ improbatæ, vide in dist. xvj.

Quomodo mutentur leges & regulæ canonum & legũ ex loco, & causa & ex tempore, vide in dist. xix.

Vtrũ decretales existẽtes extra corp⁹ canonum seruẽtur & habeantur pro legib. vide in dist. xix.

Quantum valeant expositiones sacrarũ scripturarum, & an habeant vim canonum, vide in dist. xx.

Vtrũ sacerdotes teneantur scire leges & canones, vide in distin. xxxviij.

Vtrum sacerdotes debeant habere peritiã, nõ solum legum, sed negotiorum sæcularium, vide in dist. xxxix.

Quo tempore habuerunt originem cõcilia, & quæ sint approbata, & quæ improbata, vide in dist. xv.

Quis possit facere concilia, & cuius auctoritate fiant, vide in dist. xvij.

Vtrũ quælibet prouincia possit facere cõcilia, & quotiens in anno, & quo tempore, vide in distinct. xviij.

Quando episcopi teneantur notificare acta in conciliis vide in dist. xviij. c. decernimus.

Quomodo & in quibus casib. toleratur ignorantia iuris ciuilis, & etiam naturalis, vide gl. in c. ignorantia. in dist. xxxviij.

De ignorantia iuris naturalis & ciuilis quo modo & qualiter toleretur, vltra proximè dicta, vide in gl. in §. notandum. 1. q. 4.

De rescriptis.

QVomodo & quãdo valeat rescriptũ vltra duas dietas, vide gl. in c. neminem. 3. q. 6.

De consuetudine.

VTrum & quando leges tollantur per contrariã consuetudinem, vide in dist. iiij.

Vtrum consuetudo cedat legibus scriptis, vide ad plenum in dist. xj.

Vtrum consuetudo possit tollere vel mutare ius naturale, vide in dist. v.

Vtrum valeat consuetudo contra ius naturale, vide in dist. viij.

Vtrum consuetudo valeat contra naturales constitutiones, & an varietur secundum tempora & loca, vide in dist. xij.

De virtute consuetudinis & etiam diuturnitatis vide gl. in c. conquestus. 9. q. 3.

In materia consuetudinis, & an acquiratur aliquid per eam, vide glo. in c. fi. 18. q. 2.

De electione & ordinatione & electi potestate. Rubrica.

QVomodo eligitur Papa & episcopi, diaconi & subdiaconi, & quomodo conferantur ordines ecclesiastici, vide in dist. 23. & 28.

Vtrũ ordinatio episcoporũ debeat fieri in ciuitatibus vel in rure, vide gl. in c. in nomine domini. in verb. fieri in vrbe. in dist. xxiij.

Vtrũ merus laicus possit eligi in episcopũ: & in qua ecclesia debeant fieri electiones episcoporũ, & de officio visitatorũ, vide in dist. lxj.

Vtrum præsumatur pro electione, vide gl. in c. miramur. in verbo. pro laboribus. in dist. lxj.

Ad quos spectent electiones eligendorum ad sacros ordines, vide in dist. lxij.

Vtrum laici possint interesse electionibus promouendorum ad sacros ordines, vide in dist. lxii.

A quibus eligantur & ordinentur episcopi, vide in dist. lxiiij.

Quid si prouinciales discordãt in electione episcopi, vel si non sunt prouinciales, quid fieri debeat, vide in dist. lxv.

Quis deleat interesse in cõsecratione metropolitani, vide in dist. lxvj. c. archiepiscopus.

A quot episcopis debeat episcopus. consecrari, vide in dist. lxvj. c. porro.

Vtrũ presbyteri vel sacerdotes possint ordinari ab vno episcopo solo, vide in dist. lxvij.

Vtrum electi & ordinati ab eo quem non constat esse episcopum, sint iterũ ordinandi, vide in dist. lxviij c. presbyteri.

De collatione minorum ordinum, & an solus abbas possit eos conferre, vide in dist. lxix.

Vtrum quis possit ordinari sine titulo vel sine beneficio ecclesiastico, vide in dist. lxx.

Vtrum clericus subditus vni episcopo possit ordinari ab alio absq; litteris sui episcopi, vide in distinct. lxxj.

Vtrum episcopus teneatur dare litteras dimissorias ad alium episcopum pro ordinatione sui clerici, vide in dist. lxxij.

De forma & tenore litterarum dimissoriarũ ab vno episcopo ad aliũ pro ordinatione clerici sibi subditi, vide in dist. lxxiij.

Vtrum quis possit inuitus ordinari, vide in dist. lxxiiij.

Quę sint necessaria circa ordinationem episcoporum, vide in dist. xxv.

Qualiter sint ordinandi illi qui ab infantia dediti sunt ecclesiasticis officiis, vide in dist. 28.

Multa per quę impeditur quis ordinari & promoueri ad sacros ordines, vide in dist. 33.

Multi qui prohibẽtur promoueri & ordinari ad sacros ordines, vide in dist. 34.

Vtrum ordinandi debeant esse sobrij. & qua pœna puniantur non seruantes sobrietatem, vide in dist. xxxv.

Vtrũ promouendi ad sacros ordines debeãt esse periti litterarum, vide in dist. xxxvj.

Vtrum promouendi ad sacros ordines possint incumbere libris gẽtilium, vide in dist. 37.

Vtrum penitus laicus possit ordinari, vide glo. in §. ecce. in verb. plenissima. in dist. xxxvj

Vtrum noui in fide possint promoueri ad sacros ordines, vide in dist. xlviij.

Quæ sint illa propter quę quis impeditur promoueri ad sacros ordines, vide in dist. xlix.

Quo tempore debeat ordinari episcopus, vide in dist. lxxv.

Quis eligat Romanum Pontificem: & quãto tempore fiat vnus post mortem alterius, vide in dist. lxxix.

Si quis fuit electus Papa dũ credebatur eius vxor mortua: & postmodũ reperiatur viuere, an debeat renuntiare papatui, vide glo. in c. si quis. 5. in verbo, non apostolicus. in dist. lxxix.

Quis coronet & ordinet reges, vide glo. in c. in apibus. 7. q. 1.

Vtrum quærentes officia debeant eligi, vide in tex. 8. q. 1.

Vtrum episcopus possit eligere sibi succedere in episcopatu, vide in textu & in gl. summæ late 8. q. 1.

Vtrum Papa possit eligere sibi successorem dum viuit, vide in gl. summę circa fin. 8. q. 1.

Quomodo fiant reges: an per electiones, vel quomodo, vide gl. in c. Moyses. 8. q. 1.

Vtrum Papa possit facere statutum quòd possit eligere sibi successorem, vide glo. in §. his omnibus. 8. q. 1.

Quæ electio pręualeat, an illa quæ est facta à miñori parte, an verò à maiori vel digniori, vide glo. cap. licet. 8. q. 1.

Vtrũ in electionibus posſint admitti patrocinia simoniacorum, vide in textu & in gloſſ. ſummæ. 18. q. 2.

Quomodo & quãdo præſumatur electio ſimoniaca, vide in glo. ſummæ. 8. q. 3.

Si eligit excommunicatus cum aliis nõ excommunicatis, vtrum valeat electio. glo. eſt in cap. nos in hominem. 9. q. 1.

Vtrum abbates ſint eligendi vel ordinandi per epiſcopũ, an vero à monachis, vide in tex. 18. q. 2.

De translatione epiſcopi. Rubr.

SI monachus tranſit ad epiſcopatum, vtrũ abſoluatur à iuriſdictione abbatis, vide gl. in c. de monachis. 16. q. 1.

Vtrum ſufficiat translatio ad epiſcopatum ſine cõfirmatione ad hoc vt epiſcop⁹ acquirat bona ſedi epiſcopali, vide in gl. ſummæ. 18. q. 1.

Vtrũ abbas fact⁹ epiſcopus abſoluat̃ à regula monachali, vide gl. in c. ſtatutum. 18. q. 1.

Vtrũ epiſcop⁹ poſſit dare licẽtiã clericis adeundi monaſteria, & vtrũ et̃ eis inuitis poſſint intrare ſtrictiorẽ regulã, vide in tex. 19. q. 1. & 2.

Vtrũ canonici regulares poſſint intrare monaſterium, vide in tex. latè. 19. q. 3.

De auctoritate & vſu pallij.

VTrum epiſcopi poſſint exercere officium ſuum ſine pallio, & et̃ quo tpe poſſit peti palliũ, & quib. dari debeat, vide in di. cẽteſima.

De renuntiatione.

VTrum renuntiatio requirat factum vel verba, vide gl. in c. qualiter. 7. q. 1.

Vtrum beneficia renuntiata ſint reſtituẽda ipſis renuntiantib. vide in tex. & in gl. ſummæ. 17. q. 1.

Vtrum renuntiatio illicita valeat & quomodo probetur quem renuntiaſſe, & quis debeat probare, vide gl. ſummæ. 17. q. 2.

De temporalibus ordinationum, & qualitate ordinandorum.

QVo tẽpore debeat ordinari epiſcopus, & qua hora, & quib. die b. vide in diſt. lxxv.

Quæ interualla temporũ debeant ſeruari in præſtatione ſingulorum graduum, & in quoli bet eorum, vide in diſt. lxxvij.

In quib. locis debeãt præſtari ordines ſacri. & an in ciuitatib. vel in rure, vide in diſt. lxxx.

De ætate, & qualitate, & ordine præficiendorum

VNde habuerunt originẽ ordines eccleſiaſtici tã in nouo quàm in veteri teſtamẽto. vide in diſt. xxj.

Quomodo conferantur ordines eccleſiaſtici, vide in diſt. xxiij.

Vtrum merus laicus poſſit effici ſacerdos & etiã epiſcopus, vide gl. in c. ſolicitudo. in di. lij.

Quali examine debeant fieri ſacerdotes, & quib. temporib. & de pœna facientis cõtrariũ, vide latè in diſt. xxiiij.

Quomodo quis debeat ordinari de gradu in gradum, vide in diſt. lx.

Vtrum laicus poſſit eligi in epiſcopũ, vide gl. in §. eccc. in diſt. xxxvj.

Vtrum ille qui fuit baptizatus in infirmitate, qui antea nolebat baptizari poſſit promoueri, vide in diſt. lvij.

In qua ætate debeãt ordinari ſacerdotes. vide in diſt. lxxvij.

Vtrum peregrini ſeu itinerãtes poſſint promoueri ad ſacros ordines. vide in diſt. xcviij.

Vtrum ordinationes prelatorum & aliorũ poſſint fieri per ambitũ, vide in c. nullus itaq. 1. quæſt. 1.

Vtrũ detentus in infirmitate poſſit promoueri ad ordines ſacros, vide in glo. ſummæ. 7. quæſt. 1.

Vtrum ille qui non poteſt bibere vinũ, poſſit ordinari ad ſacerdotium, vide glo. in c. ipſi. 2. q. 7.

Cætera in hac materia Vide ſupra ſub rubrica de temporib. ordinationum, & qualitatibus ordinandorum, quia hæc omnia fere ad idẽ tẽdunt.

De corpore vitiatis non ordinandis.

VTrum corpore vitiati poſſint promoueri ad ſacros ordines, vide in diſt. lv.

Vtrũ naturales ſeu baſtardi poſſint promoueri ad ſacros ordines, vide in diſt. lvj.

Vtrum monachi poſſint ordinari ſine licẽtia ſui abbatis, vide in diſt. lviij.

Vtrũ liceat monachis celebrare officia populis & alia, vide in tex. & in gl. ſummæ. 16. q. 1.

De bigamis non ordinandis,

QVis dicatur bigamus, & an poſſit ordinari, vide in diſt. xxvj.

Quis dicatur bigamus, vide in tex. 28. q. 3.

De ſeruis non ordinandis,

VTrum ſerui poſſint promoueri ad ſacros ordines ſine licentia dominorũ Chriſtianorum. & etiã ſerui Hebræorũ, vide in di. liiij.

De obligatis ad ratiocinia.

QVare curiales & aduocati nõ poſsũt promoueri ad ordines, vide in diſt. lj.

De officio vicarij delegati, legati, & aliorum præſidentium.

VTrũ ſubdiaconus poſſit eſſe legatus apoſtolicus, vide in diſt. xciiij.

Quæ poſſit facere legatus ſedis apoſtolicæ, vide glo. in c. qua de eã, in ver. quicquid. in fin. 2. quæſt. 5.

Caſus in quib. iudex poteſt ſupplere ex officio ſuo, vide gl. in c. ad Romanam. 1. 2. q. 7.

Vtrum iudex teneatur ſemper audire aduocatos, vide gl. in l. ſi quis canonizata. 3. q. 7.

Quando Papa delegat cauſam epiſcopi cõdẽnãdi de aliquo crimine, quot epiſcopi debeãt eſſe præſentes, vide gl. ſummæ. 3. q. 8.

Vtrum principes dando poſteriorem legatum videantur reuocare priorẽ, vide gl. in c. in Galiarum. 25. q. 2.

Vtrum legatus habeat iuriſdictionem ordinariam vel delegatam, vide gloſ. in cap. igitur. 25. q. 2.

Vtrum commiſſio legationis requirat ſcripturã vel ne, vide gl. in c. inſtitutionis. 25. q. 2.

De maioritate & obedientia,

QVomodo & in quib. caſib. poſſit iudicari maior prælatus ab inferiore, vide gl. in c. inferior. in diſt. xxj.

Vtrũ Papa habeat poteſtatẽ circa imperiũ, vide glo. in c. in ſynodo, in verbo, ſucceſſorem.

Vtrum Papa poſſit ſe ſubmittere imperatori ſine voluntate Cardinalium, vide gl. in d. c. in ſynodo. in verbo apoſtolicam.

De obedientia præſtanda ſuperiorib. ab inferiorib. vide in diſt. xciij.

Vtrũ ſacerdotes poſſint tãgere infirmos coram epiſcopo, vel ſignare intantes, vide in diſtinct. xcv.

Vtrũ Papa poſſit ſe ſubmittere iudicio priuatorum, vide glo. in c. nos ſi incompetenter. 2. quæſt. 7.

In quibus caſib. clerici non teneantur obedire epiſcopo ſuo vel ſuperiori, vide in gl. ſummæ. 8. q. 4.

Vtrum ſit obediendum in reb. illicitis ſuperiorib. noſtris, vide in tex. 11. q. 3.

De treuga, & pace.

VTrum prælati teneantur concordare clericos & etiã laicos diſcordantes, & reducere eos ad pacem, vide in diſt. xc.

De tranſactionibus.

VTrum de iure canonico habeat locum l. tranſigere. C. de tranſa. vide glin c. calumniator. 2. q. 3.

De procurationibus.

VTrum epiſcopi & alij prelati teneãtur procurare & dare patrocinium pro viduis & pupillis, & aliis miſerabilib. perſonis, vide in diſt. lxxxvij.

Vtrum epiſcopi & alij promoti poſſunt aſſumere curas ſeculares, vide in diſt. lxxxviij.

Vtrũ doctor poſſit allegare dicendo ſimpliciter & in genere, ita dicit, quædã lex, abſq; eo q̃ in ſpecie dicat, vbi, vide gl. in c. vt euideter. 1. q. 1. quod nota tu qui non habes memoriã.

Vtrum theologi vel decretiſtæ poſſint tacere aliquid ex eorum doctrina, vide gl. in c. vẽdẽtes in verbo, debitam. 1. q. 3.

Vtrũ & quando poſſit quis agere per procuratorem tam in criminalib. quàm in ciuilib. vide in textu, & etiam in gl. ſummæ. 5. q. 3.

In quib. caſib. non poſſit procurator conſtitui in ciuilib. cauſis, & etiam quæ perſonæ eõ pellantur cõſtituere procuratores, vide in gl. ſummæ. 5. q. 3.

Quando canonici volũt agere cõtra epiſcopũ ſuum, quomodo conſtituant procuratorẽ, vide gl. in c. quia epiſcopus. 5. q. 3.

Vtrũ liceat clericis agere pro miſerabilibus perſonis, vide in gl. ſummæ. 14. q. 1.

Vtrũ liceat clericis exigere mercedẽ pro patrocinijs impenſis, vide in textu & in gloſſ. ſummæ. 15. q. 2.

Vtrum clerici poſſint allegare in cauſis ciuilib. corã iudice ſæculari, vel etiã corã eccleſiaſtico, & recipere ſalarium, & quid in epiſcopis & ſacerdotib. & monachis, & vtrũ etiã ipſi poſſint procurare vel allegare, vide in gl. ſummæ. 15. q. 2.

Vtrum liceat clericis ſuſcipere procurationes negotiorum ſæculariũ, vide in text. 21. q. 3.

Vtrum liceat procuratori vel aduocato decipere aduerſariũ ſuũ, vide gl. in c. dñs. 23. q. 2.

Quomodo procuratores & aduocati poſſint corrigere errorem ſuum, vide gl. in §. his itaq. 35. q. 9.

Vtrũ aduocati poſſint promoueri ad ſacros ordines, vide in diſt. lj.

Vtrum iudex teneatur ſemper audire procuratores & aduocatos, vide gl. in §. apud vrbẽ. 3. q. 7.

De arbitris.

VTrum prælati teneantur ſumere compromiſſum, & cõcordare diſcordãtes, vide in diſt. xc.

Vtrũ quis teneatur recipere cõpromiſſum inter diſcordantes, & ſi nõ recipit, vtrum peccet, vide gl. notabilem in c. ſicut. 11. q. 1.

Vtrum monachus poſſit eſſe arbiter vel iudex vel aduocatus, vide glo. in c. de præſentiũ. 16. q. 1.

De iudiciis.

QVomodo & in quib. caſib. poſſit iudicari maior prælatus ab inferiore, vide gl. in c. inferior. in diſt. xxj.

Vtrum in manifeſtis & notoriis requiratur ordo iudicarius. vide in tex. & etiam in gl. ſummæ. 2. q. 1.

Vtrum quis poſſit eſſe iudex in cauſa criminali quãdo ipſe notatur eadem vel maiori macula, vide in tex. 3. q. 7.

Vtrũ & quãdo quis poſſit iudicare in cauſa ſua vel ſuorum, vide gl. 3. q. 7.

Vtrum poſſit procedi in aliqua cauſa lite nõ conteſtata, vide in gl. ſummæ. 3. q. 2.

Vtrum epiſcopi poſſint iudicari ab vno tã tum, vide in tex. 3. q. 8.

In quib. caſib. poteſt laicus iudicare in cauſa clericorum, vide 11. quæ. 1. & ca. clericorum. 2. in gl.

Vtrum poſſit reſiſti iudici iniuſtè iudicanti, vide gl. in c. non debet. 11. q. 3.

Quomodo & quando minor poſſit eſſe in iudicio, vide gl. in l. certis. in verbo: pupillis. canonizata

nonizata. 15. q. 3.

Vtrũ liceat clericis relinquere iudicem ſuũ, & confugere ad iudicem ſæculare, vide in tex. 21. quæſt. 5.

De foro competenti.

VTrum viatores ſortiantur forum in locis, per quæ tranſeunt, vide glo. in c. quæ contra. in verbo, aut peregrini. in diſt. 8.

Vtrum reus poſſit trahi extra proprium locum, & ſi trahitur an valeat ſententia lata contra eum, vide in tex. 3. q. 6.

Vtrum iudex poſsit condemnare ſubditum ſuum ſedendo pro tribunali in territorio alieno, vide glo in c. epiſcopum. 9. q. 2.

Vtrum diaconi vel ſubdiaconi vel cantores vel promoti poſſint conueniri coram iudice ſæculari, vide in tex. 11. q. 1.

Vtrum laicus poſſit conueniri coram iudice eccleſiaſtico vide glo. ſummę. 11. q. 1.

In quibus caſibus clericus poteſt conueniri coram iudice ſæculari, & vtrum negligentia eius poſsit ſuppleri per eccleſiaſticum, & ecõtra: & in quibus caſibus, vide in glo. ſummę. 11. q. 1.

Vtrum clericus trahens clericum coram iudice ſeculari ſit dignus ſuſpẽſione, vide in tex. 11. q. 2.

Vtrum clericus ſuſpenſus vel excommunicatus diuina celebrans ſit deponendus, vide in tex. & in gl. ſummæ. 11. q. 3.

Vtrum maior poſſit iudicari ab inferiore, vide glo. in c. inferior. in diſt. xxj.

Vtrum Papa poſsit ſe ſubmittere iudicio priuatorum, vide glo. in c. nos ſi incompetenter. 2. q. 7.

De in ius vocando, rubrica extraordinaria.

QVoties quis citari debet ad hoc vt ſententia contra eum valeat, vide gloſ. in cap. caueant. 3. q. 9.

Vtrum non comparens in termino ſibi præfixo ſit deponendus, vide in tex. 4. q. 5.

Quoties quis citari debeat, & quomodo puniatur contumax, vide in glo. ſummæ. 4. q. 5.

Quoties quis citari debet antequam ſententia condemnationis poſsit ferri contra eum, vide in tex. 5. quæſt. 2.

Vtrum in citationibus debeat apponi verbum, peremptoriè: & an in eis debeat apponi comminatio: & an poſsit accelerari peremptorium, vide in glo. ſummæ. 5. q. 2.

Vtrum clericus citatus à laico teneatur cõparere, vide glo. in c. conuenior. 23. q. 8.

Quis poſsit ponere peremptorium in citatione, vide glo. in c. de illicita. 24. q. 3.

Vtrum valeat citatio pro die feriata, vide glo. in cap. placita. 15. quæſt. 4.

De libelli oblatione.

VTrum agenti poſſeſſorio ſufficiat conqueri in libello de poſſeſsione abſq; eo quòd repetatur reſtitutio, vide glo. in cap. quia præſulatus. 1. quæſt. 4.

De modo agendi in petenda reſtitutione, vide glo. in c. antiquitus. 2. q. 2.

De forma libelli accuſatorij, vide tex. 2. q. 8.

Quo iure petantur decimæ, vide in glo. in c. moderamine. 16. q. 1.

De dilationibus.

VTrum poſt citationem ad cauſam ſint cõcedendæ induciæ, vide in tex. 3. q. 2.

Quot ſunt genera induciarum, & quot inducię concedantur in cauſis criminalibus & etiam in ciuilibus, vide in glo. ſummæ. 3. q. 2.

Vtrum induciæ ſint concedendæ actori, & etiam reo, vide in tex. 3. q. 3.

De feriis.

VTrum liceat epiſcopis vel presbyteris vẽtilare cauſas diebus feriatis, & in quibus caſibus, vide in tex. & gl. ſummę. 15. q. 4.

Quando committitur cauſa decidẽda intra certum tempus, ſi incidit in diem feriatam, an expiret commiſsio, vide gl. in c. placita. 15. q. 4.

Caſus in quibus procedi poteſt diebus feriatis, vide in gl. ſummæ. 15. q. 4.

Quæ feſtiuitates ſint celebrandæ per totũ annum, vide in tex. de conſec. diſt. 3.

Quare magis celebretur feſtum crucis, in qua Deus fuit dehoneſtatus, quàm feſtum aſinæ, in qua fuit honoratus, vide gloſ. in cap. crucis. de conſec. diſt. 3.

De reſtitutione ſpoliatorum.

VTrum agenti poſſeſſorio ſufficiat conqueri de poſſeſsione abſque eo quòd petatur reſtitutio in libello, vide gl. in c. quia præſulatus. in ver. ablata. 1. q. 4.

Vtrum & quando ſpoliatus ſit ante omnia reſtituendus, vide in textu latiſsimè. 2. q. 2.

Vtrum exceptio ſpoliationis ſit dilatoria, an peremptoria, & quis ſit modus agendi in petenda reſtitutione, vide in gloſ. in cap. antiquitus. 2. quæſt. 2.

Vtrum omnibus ſpoliatis ſit concedẽda reſtitutio, vide in tex. 3. q. 1.

Quot remedia dentur ſpoliatis, & in quibus caſibus debet reſtitui, vide in gl. ſummę. 3. q. 1.

Vtrum ſpoliatus etiam vltra mare ſit reſtituendus, vide glo. in cap. redintegranda. in verbo, in eo loco. 3. q. 1.

Vtrum ſpoliatus in modico ſit reſtituẽdus, vide gl. in c. oportet. 3. q. 2.

Vtrum ſpoliatus à iudice ſit reſtituendus, vide gl. in c. præſentium. in fi. 7. q. 1.

Vtrum ſpoliatus etiã ſi ſit raptor debeat reſtitui, vide glo. cap. quod autem. in verbo poſſideri. 14. q. 1.

De fructibus & litium expenſis.

VTrum quis poſsit condemnari ſemper in expenſis in cauſa principali, & etiam in cauſa appellationis, & quomodo, vide glo. in c. in primis. in verbo, expendiſſe. 2. q. 1.

De confeſsis.

VTrum ex ſola confeſsione mulieris ſacerdos poſsit condemnari, vide in tex. & in gl. ſummæ. 15. q. 3.

Vtrum confeſſio ſit extorquenda tormentis vel cruciatibus tam in reo quàm in actore, & quàm etiam in teſtibus, vide in tex. & in gl. ſummæ. 15. q. 6.

Vtrum ſponte confeſſus ſeu ab aliis conuictus, quòd ante ordinationem peccauerit, poſſit exequi officium ſuum, vide in tex. & in glo. ſummę. 15. q. 8.

De probationibus.

VTrum & quando credatur litteris epiſcopi, vide gl. in cap. curæ. 11. q. 3.

Cui incumbat onus probãdi an prælato bona eſſe ipſius an clero eccleſię bona eſſe ſua: vide gloſ. in c. ſint manifeſtæ. in verbo probantur. 12. q. 1.

De modo probandi negatiuam, vide gl. in c. præſen. 20. q. 3.

Cætera vide infra ſub rubrica de teſtibus in materia probationis, & ſub rubrica de fide inſtrumẽtorum, quia hæc omnia ad idem tendunt.

De probatione negatiuæ, vide glo. in l. accuſator. canonizata. 6. q. 5.

De teſtibus.

VTrum pupillus poſsit teſtificari factus pubes de his quę vidit in pupillari ætate, vide glo. in c. relatũ. in verbo, in pueritia. in diſt. xxxvij.

An & quomodo debeat credi vni teſti tantum, vide gl. in c. tanta. in diſt. lxxxvj.

Vtrum Cardinali credatur ſine litteris Papæ, vide glo. in c. nobiliſsimus. in ver. nihilominus. in diſt. xcvij.

Vtrum dicta teſtium & interrogationes eorum debeant ſtare in ſecreto, vide glo. in ca. in primis. in verb. præſente. 2. q. 1.

Vtrum quis poſsit condemnari in teſtimonium duorum tantum, vide in tex. & in gl. ſummę. 2. q. 3.

De forma iuramenti teſtium, & quę debet in ſe continere, vide gl. in c. nullam. in ver. falſum. 2. q. 4.

Vtrũ fama orta à detractorib. vel ab inimicis egeat purgatione, vide in gl. ſummæ. 2. q. 5.

Vtrum teſtes produci poſsint de domo accuſatorum, vide in gl. & in tex. 3. q. 5.

Vtrum teſtes poſsint teſtificari in abſentes, vide in tex. 3. q. 9.

Vtrum teſtes debeant teſtificari de his quæ viderũt verè, vel quomodo, vide in tex. 3. q. 9.

Quomodo teſtes poſsint recipi lite non conteſtata, vide in gl. ſummæ. 3. q. 9.

Vtrum cæcus poſsit reſtificari quando habet notas voces, vide gl in c. teſtes. in ver. quæ nouerunt & viderunt. 3. q. 9.

Quando valeat teſtimonium de auditu & in quibus caſibus, vide gl. in §. de his. in ver. audierunt. 3. q. 9.

De teſtibus deponentibus de actu viſo per eos ſucceſsiuè ab vno poſt aliũ, puta exvno foramine parietis, vide gl. in c. nihilominꝰ. 3. q. 9.

Vtrum iudex poſsit concedere ſaluum conductum teſtibus vt veniant ad teſtificandũ, vide gl. in c. hortamur. in ver. amputari. 3 q. 9.

In qua ætate quis debet eſſe vt teſtificari poſsit in cauſis criminalib. vide in tex. 3. q. 2.

In qua ętate quis poſsit teſtificari in ciuilib. cauſis & etiam in criminalibus, ſiue ſit maſculus, ſiue fœmina, & etiam in quibus caſib. quis repellitur ab accuſando, an repellatur etiam à teſtificando, vide in glo. ſummæ. 5. q. 2. & 3.

De teſtimonio impuberum quomodo & in quibus caſibus admittãtur, vide gl. in c. teſtes. in verb. ad teſtimonium. 4. q. 2.

Vtrum & quando teſtes admittantur poſt publicatas atteſtationes tam in cauſis ciuilibus quàm in criminalibus, & quid ſi obſcurè deponunt, vtrum poſsint declarare dictũ ſuũ, vide gl. in ſi. §. item in criminali. 4. q. 2.

De contrarietate & varietate teſtium, vide glo. in l. ſi teſtes. & in l. ſi quis. quę ſunt canonizatæ. 4. q. 2.

Vtrum in eadem cauſa quis poſsit eſſe teſtis & denuntiator, vide gloſſ. ſummę. 4. quæſtio. 4.

Vtrum clerici poſsint torqueri pro teſtimonio ferendo, vide gloſſ. in c. illi. in ver vtrum. 5. quæſt. 5.

Vtrum teſtes etiam in cauſis ciuilibus poſsint torqueri, & quando, vide glo. in cap. illi. 5. quæſt. 5.

Vtrum homicida poſsit eſſe teſtis contra clericos, vide glo. fin. an capit. quia. quinta quęſtione 6.

Vtrum infames poſsint teſtificari, vide in gl. ſummæ. 6. q. 1.

De interpoſitione dictorum teſtium negatiuè deponẽtium, vide glo. in cap. Artaldus. 8. q. 3.

Vtrũ & in quib. caſib. familiaris poſsit teſtificari pro familiari ſuo, vide gloſ. in c. patet. 9 quæſt. 3.

Vtrũ clerici poſsint teſtificari pro ſua eccleſia & etiam interuenire pro teſtibus in contractibus ſæcularium, vide in textu 14. quæſtione. 2.

Vtrum domeſtici poſsint teſtificari pro domeſticis ſuis tam in ciuilibus, quàm in criminalibus, & in quibus caſibus, vide in glo. ſummæ. 14. q. 2.

Vtrum conſcius criminis poſsit admitti ad teſtimonium ferendum, vide in text. 15 quæſt. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quomodo mulier possit testificari de iure ciuili & canonico. vide gl. in l. ex eo. canonizata 15.q.3.

Vtrum & quando valeat testimonium de auditu, vide glo. in c. hoc videtur. 22.q.5.

Vtrum testimonium vnius de baptismo valeat, vide gl. in c. placuit. de consecr. dist. 4.

Vtrum omnes personæ etiam infames admittãtur ad testificandum in criminalib. vide gl. in c. si peccauerit. 2.q.1.

Qua pœna puniatur deficientes in testificatione, vide in tex. & in gl. summæ. 2.q.3.

Vtrum prohibitus accusare possit saltẽ testificari, vide in tex. 4.q.2.

Vtrum quis possit esse testis & accusator in eadẽ causa, vide in tex. & gl. summæ late. 4.q.4.

Vtrum quis possit esse testis, iudex & accusator in causa denuntiationis, vide gl. in c. preciptue. 11.q.3.

De fide instrumentorum.

VTrum credatur scripturis sculptis in lapidib. vide gl. in c. si. 24.q.2.

Quomodo & quando dies requiratur in instrumentis. vide glos. in l. si qua. canonizata. 25. quæst. 2.

De iureiurando.

VTrum iuramentum per vim extortum obliget iurantem, vide gl. in c. auctoritatẽ. 15.q.6.

Vtrũ iuramenta sint præstanda, & per quid iurare debeat, & de pœna periurij, vide in tex. 22.q.1.

Quid sit iuramentũ, & quid sit iurare, & quę fuerit causa institutionis iuramenti, & quæ sit pœna periurij, vide late in gl. summæ. 22.q.1.

Vtrũ sit periur9 ille qui iurauit falsum quod tamen putabat verum, vide in 22.q.2.

Quot sunt modi periurandi, vide late in gl. summæ. 22.q.2.

Vtrum iuramẽta illicita debeant seruari, vide in tex. 22.q.4.

Ex quib. iuramẽtum dicatur illicitum, vide gl. summæ. 22.q.4.

Vtrum compellens quem ad peierandũ dicatur periurus, & qua pœna puniatur, vide in tex. 22.q.5.

Vtrum audiens aliquem iurare falsum si taceat, peccet, vide tex. in c. hoc videtur. §. si ergo. 22.q.5.

Quomodo debeant sumi iuramenta, & qua intentione, vide in tex. 22.q.1.

In qua ætate, & quib. tẽporib. iurare debeat quis, vide in tex. 22.q.5.

Vtrum laicus possit deferre iuramẽtum clerico, vel clericus episcopo, vide in tex. 22.q.5.

Vtrum iudex possit deferre iuramentum ei quẽ scit velle periurare, vide in tex. & in gl. summæ. 22.q.5.

Quomodo sit interpretandum iuramentũ, vide gl. in §. quæritur. 22.q.5.

Quis magis peccet, an deierans, vel mẽtiẽs, vide in gl. in c. iuramenta 22.q.5.

Vtrum semel vel pluries sit iurandũ, vide gl. in c. suppliciter. 23.q.7.

De scriptore promittente scribere librum cum iuramento, si postmodum intrat religionem, an sit obligatus, vide glo. in c. præterea. in ver. functionib. in dist. lj.

De iuramento temerario vide gl. in c. archidiaconum alias Florentinum. in ver. sanctis. in dist. lxxv.

De exceptionibus.

VTrum exceptio spoliationis sit dilatoria vel peremptoria, vide gl. in c. antiquitus. 2. quæst. 2.

Quę sunt exceptiones peremptoriæ, & quæ dilatoriæ, vide gl. in §. exceptio. 3.q.6.

Vtrum exceptio dilatoria superueniẽs possit opponi post litem cont. vide gl. in c. placuit. 3.q.1.

De præscriptionibus.

VTrum & quãdo mala fides defuncti in præscribẽdo noceat successori, vide gl. in c. in primis. in ver. quia leuioris. 2.q.1.

Vtrum omnia iura ecclesiarum possint tolli præscriptione, & quanto tempore, vide in tex. in gl. summæ. 16.q.3.

Quare & quomodo introductæ sunt præscriptiones, vide in tex. 16.q.3.

Quid sit præscriptio, & quot sint species præscriptionis, & quando in ea requiratur bona fides vel titulus, & vtrũ per eam quæratur dominium, & quid sit vsucapio, vide in gl. summæ. 16.q.3.

Vtrum iura parochialia & episcopalia possint præscribi, vide gl. c. quicunque. 16.q.3.

De personis prohibitis præscribere, vide gl. in c. clerici. 16.q.3.

In quib. casib. non currit præscriptio, vide gl. in c. prima. 16.q.3.

Quomodo interrumpitur præscriptio, vide in gl. summæ. & in gl. in §. præscriptionum. 16. quæst. 3.

Vtrum monasterium possit præscribere adversus ecclesiam, vide in tex. 16.q.4.

Vtrum in præscriptione requiratur probatio possessionis ab initio & in medio & in fi. vide gl. in c. volumus. 16.q.4.

Vtrũ ius funerandi tollatur per præscriptionem, & etiam quid de iure decimandi, vide in tex. & in gl. summæ. 13.q.2

De sententia & re iudicata.

VTrum sententia diffinitiua requirat ordinem iuris, & quid in interlocutoria, vide in gl. summæ. 2.q.1.

Quot sint species sententiarum, vide in gl. summæ. 2.q.1.

Quot sunt ordines iuris, vide in gl. summæ. 2.q.1.

Vtrum sententia præcepti requirat ordinẽ iuris, vide in gl. summę 2.q.1.

Quæ sit sententia diffinitiua, vide in tex. 2. quæst. 6.

De intellectul. barbarius. ff. de officio prætoris, videlicet de sententia lata à iudice putatiuo, vide gl. in §. tria. 3.q.7.

Vtrum sententia debeat ferri secundũ conscientiam vel quomodo, vide gl. in c. iudicet. 3. quæst. 6.

Vtrum sentẽtia possit scribi in pariete sicut in charta, vide gl. in c. postulatus. in ver. scribebat. 3.q.7.

Vtrum episcopi possint iudicari abvno tantum, vide in tex. 3.q.8.

Quoties quis citari debet ad hoc vt sententia valeat, vide glos. in c. caueãt. in ver. caueãt. 3.q.9.

Vtrum episcopi possint condemnari absq; synodali audientia, vide in tex. 5.q.4.

Si episcopi discordant in sententia ferenda contra episcopum, ad cuius tribunal tunc debeat haberi recursus, vide in tex. & in gl. summæ. 6.q.4.

In quib. casib. potest laicus iudicare in causa clericorum, & quid si de mandato Papę, vide gl. in c. clericum. 2.11.q.1.

Quot sint species sententiarum & ex quib. sententia dicitur iusta vel iniusta, & quando valeant & quando non, vide in gl. summæ. 11. quæst. 3.

Vtrum possit resisti iudici qui iniustè iudicauit, vide gl. in c. non debet 11.q.3.

Vtrum liceat soli principi confirmare sententiam nullam, vide gl. in c. nullus. 1. 11.q.1.

Vtrum episcopus possit condemnare sacerdotes absque synodali audientia, vide in tex. & in gl. summę. 15.q.7.

Casus in quib. sentẽtia retractatur, & in quibus remedijs, vide in gl. summæ, 35.q.9.

De appellationibus.

VTrum sit dandum aliquod remedium appellantib. causa differendi causas, vide in tex. 2.q.6.

Vtrum possit appellari à principe & ab eius officialib. vide tex. 3 q.6.

De forma appellationis & apostolorum, vide in tex. 2.q.6.

Quæ sint tempora prosequendę appellationis, vide in tex. 2.q.6.

Qui sint illi quorum appellationes nõ recipiantur, vide in tex. 2.q.6.

Quid sit appellatio & quis appellet in causis ciuilib. & etiã in criminalib. Et ad quem appelletur, & qñ appelletur. Et quãtum tempus detur ad appellandum. Et quantum ad prosequendum appellationes. Et an istud tẽpus possit abbreuiari per iudicem, & an appellatio requirat scripturam. Et vtrum ea pendente possit aliquid innouari, vide de ijs omnib. in glos. summæ. 2.q.6.

Vtrum possit appellari omissis medijs ad legatum Papæ sicut ad ipsum Papam, vide gl. in c. si quis 1. in verb. apostolicam. 2.q.6.

De terminis appellationis, vide in l. appellatore. canonizata. 2.q.6.

LIBER TERTIVS.

De vita & honestate clericorum.

VTrum episcopi & alij promouendi debeãt promittere & vouere continentiam, vide in dist. xxviij.

Quo tempore fuit ordinatum quòd promouendi debeant promittere continentiã, & quę fuit causa huius institutionis, vide in dist. xxj.

Quæ pœna imponatur sacerdotib. & clericis non seruãtib. continentiam, vide in distinctio. 22.

Vtrum sacerdotes & alij promoti debeant fugere familiaritatem domesticorum & coniunctorum suorum, & venationes & etiam cõcubinas. vide in dist. 33.

Vtrum sacerdotes possint interesse chorcis & festiuitatib. habes in dist. 34.

Vtrum promouendi ad sacros ordines debeãt esse sobrij, & qua pœna puniãtur non seruantes sobrietatem. vide in dist. 35.

Vtrum promoti ad sacros ordines debeant esse periti literarum, vide in dist. 36.

Vtrum promouendi ad sacros ordines possint incumbere libris gentilium, vide in di. 37.

Vtrum sacerdotes debeant esse ornati grauitate & incessu, virtute & meritis, vide in dist. in ct. 40.

Vtrum sacerdotes debeãt esse ornati vestibus & alijs exteriorib. vide in dist. 41.

Vtrum sacerdotes debeãt esse pudici in verbis & in omnib. vide in dist. 43.

Vtrum sacerdotes debeãt esse hospitales, vide in dist. 42.

Vtrum sacerdotes debeant esse temperati, & in comedendo & bibendo debeant miscere scripturas cum cibis ante & post, vide in dist. xliij.

Vtrum sacerdotes debeant esse litigiosi vel ne, vide in dist. 46.

Vtrum sacerdotes debeant esse cupidi & deditì vsuris, vide in dist. 47.

Vtrum sacerdotes debeant carere omni crimine, vide in dist. 50.

Vtrum episcopi debeant esse sine omni crimine, vide in dist. 81.

Vtrum episcopi debeant esse continentes, & prouidere etiam pauperibus, vide in distinctio. 82.

Vtrum ordinãdi debeant carere, nõ solum vitijs proprijs, sed etiam alienis, vide in distinctio. 83.

Quę

Quæ debeant seruare sacerdotes, & maximè episcopi, vide in dist. 84

Vtrum sacerdotes incidentes in criminib. debeant reparari, vide in dist. 50.

Vtrum episcopi debeant esse hospitales, vide in dist. lxxv.

Vtrum episcopi debeant esse doctores & liberales mẽdicantibus, vide in dist. lxxxvj.

Vtrum clerici possint sibi quærere victum propriis manibus, vide in dist. xcj.

Vtrum iuse clericis incedere vestibus fulgidis & claris, vide in tex. & in glos. summæ. 21. quęst. 4.

Vtrum liceat clericis mouere arma, vide in gl. summæ. 23.q.1

Vtrũ liceat clericis mouere arma, & in quibus casibus, vide in text. & in glos. summę. 23. quęst. 8.

Cætera vide supra sub rubrica de ætate & qualitate, quiâ hæc omnia ad idem tendunt.

De rebus ecclesiæ non alienandis.

VTrum laici possint disponere de rebus ecclesiæ etiam si est imperator sine licentia Romani põtificis, vide in dist. xcvj. & etiã xcvij.

Vtrum liceat episcopis alienare bona ecclesiarum, vide in tex. & glo. summę. 10.q.2.

Vtrum bona ecclesiæ possint alienari, & etiam alienata retineri, & cum qua solemnitate & forma alienentur, vide in tex. & in glo. summæ. 12.q.2.

Vtrum bona ecclesiæ quæ possunt alienari pro redemptione captiuorum, possint alienari si captiui sint pro maleficio, vide gl. c. sacrorum. 12.q.2.

Vtrum res ecclesiæ, quæ seruando seruari nõ possunt, possint alienari sine solemnitate requisita in aliis bonis, vide in glos. summæ. 12.q.2.

Vtrum prælati dicantur habere liberam administrationem in rebus ecclesiæ, vide glos. in cap. si. 12.q.1.

De pœna alienantis bona ecclesiastica, vide in tex. 17.q.4.

De commodato.

VTrum commodans vas corruptum teneatur, si vinum ibi positum propter hoc vitiatur, vide glo. in c. inter. 1. ver. vase. de pœni. dist. 3.

De feudis.

VTrum vasallus possit seruire domino suo per substitutum, vide gl. in c. latorẽ. 33.q.2.

De fideiussoribus.

DE modo fideiussionis præstãdę in iudicio vide in authẽ. offeratur. canonizata. 3.q.3.

Vtrum fideiussor qui promisit aliquẽ exhibere in causa capitali, si nõ exhibet an debeat ipse puniri corporaliter an pecuniariter, vide glo. in cap. cum homo. 13.q.5.

De donationibus.

SI euincitur res donata, vtrum possit agi & quomodo contra donãtes, vide gl. in c. præsentium. 7.q.1.

Vtrum donatio causa mortis, quæ firmatur morte naturali, firmetur etiam ciuili, vide glo. in cap. placuit 2. 16.q.1.

De testamentis.

VTrum clerici possint relinquere fructus beneficij sui in testamento, vide glo. in c. duo sunt. 12.q.1.

Vtrum hęres secundum canones teneatur in solidum ex facto defuncti in contractibus vel in delictis, vide gl. in c. episcopum. 12.q.2.

Vtrum liceat clericis testari de rebus ecclesiæ vel de propriis, & quomodo, vide in tex. & in gl. summę. 12.q.6.

Vtrum post ingressum monasterij quis possit testari. vide in tex. 19.q.3.

Vtrum per ingressum monasterij rumpatur testamentum, vide gl. in authẽ. si qua mulier. canonizata. 19.q.3.

De decimis.

VTrum laici possint se intromittere circa oblationes, & decimas ecclesiarum, vide in tex. 10.q.1.

Quantum possit exigi per episcopos nomine cathedratici, vide in tex. & in gl. summæ. 10.q.3.

Si reperiuntur plures monetæ, de qua solui debet cathedraticũ, vide in gl. summæ. 10. q. 3.

Vtrum ius decimandi possit præscribi, vide in tex. & in gl. summæ. 13.q.2.

Vtrum illi quorũ domicilia sunt in diœcesi baptismalis ecclesiæ, teneantur soluere decimas ei, vel in quo loco fiat solutio earum, vide in tex. & in gl. summæ. 13.q.1.

Vtrum prædia monasteriorum teneantur soluere decimas, vide in tex. 16.q.1.

Vtrum decimæ omnino debeant solui, vide in tex. ibidem.

Quo iure petantur decimæ, vide gl. in c. moderamine. 16.q.1.

Vtrum decimæ vel collectæ possint imponi clericis à secularibus, vide gl. in c. quia iuxta. 16.q.1.

Quo tempore debeant solui decimæ, vide gl. in c. reuertimini. 16. q. 1.

Vsque ad quem locum debeãt portari decimę per rusticos, vide gl. in dicto cap. reuertimini. 16.q.1.

Vtrum decimæ debeant solui à raptoribus & furibus, & an de salariis doctorum & aduocatorum, vide gl. in c. decimæ. 16.q.1.

Vtrum decimæ debitæ vni ecclesiæ possint vsurpari ab alia, vide in tex. 16.q.2.

Vtrum decimæ possint detineri à laicis, vide in tex. 16.q.7.

Vtrum licitum sit exigere aliquid à monasteriis vltra consueta, vide in tex. 18.q.7.

Vtrum clerici baptismalis ecclesiæ possint petere decimas cõtra episcopum, vide in tex. 25.q.1.

De regularibus, & statu monachorum.

VTrum possit inuitis monachis vel religiosis imponi strictior regula per superiores suos, vide gl. in c. gesta. in verbo, crescere. in dist. lxxiiij.

Vtrum heremitę subsint episcopis, vide in c. vere. 16.q.1.

Vtrũ monachi possint eligi ad prælaturas sęculares, vide glo. in c. presbyteros. 16.q.1

Vtrũ monachus albus possit esse inter monachos nigros, vide glo. in c. in noua. 16.q.7.

Vtrum canonici regulares possint intrare monasterium, vide in tex. 19.q.3.

Vtrum traditi monasterio in pueritia vel post teneantur ibi perseuerare in religione. Et quid de pupillo doli capace intrãte religionẽ an possit exire vel extrahi, vide in tex. & in gl. summæ. 20.q.1.

Si quis accepit habitum sine licentia patris an possit extrahi ab eo, vide in tex. & in gl. summæ. 20.q.2. & 3.

Vtrum coactus intrare monasterium possit exire ad libitum suum, vide in tex. & in glo. summæ. 20.q.4.

Vtrum monachi possint trãsire ab vno monasterio in aliud. & etiam vouere sine consensu abbatis, vide in tex. 20.q.3.

Vtrum quis possit esse in duabus ecclesiis, vel relinquere ecclesiam suam & transire ad aliam, vide in tex. & in gl. summæ. 21.q.1. & 2.

Vtrum monachi possint ordinari sine licentia abbatis, vide in dist. 58.

Vtrum liceat monachis celebrare officia populis, vide in tex. & in gl. summæ. 16.q.1.

De voto.

VTrum vouentes castitatem possint vti vxoribus, vide in dist. 27.

Si coniuges vouerunt cõtinentiam, an possint amplius procreare filios, & si procreant, an sint legitimi, vide gl. in c. ministri. in verbo, proprię vxoris. in dist. 81.

Vtrum pupillus doli capax obligetur voto. vide c. estote. 1.q.1.

Vtrum & quãdo liceat discedere à voto, & quo quis obligetur voto, & quomodo perficiatur votũ, vide in tex. & in gl. summæ. 11.q.1.

De personis prohibitis vouere, vide gl. in c. sunt quędam. 17.q.1.

Vtrum si quis vouit se monasterio & tradidit, possit redire ad mundũ etiã cum licentia abbatis, vide in tex. 17.q.3.

Cuius sit maior pœna, an frangentis votum vel adulteri, vide gl. in c. propositum. 20.q.3.

De iure patronatus.

VTrum ius patronat9 amissum per lapsum in hæresim, recuperetur per eum patronũ reuersum ad fidem, vide gl. in c. maximum. in ver. dignitate. 1.q.7.

Quale ius habeat patronus in ecclesia non dum consecrata, vide in gl. summæ. 16.q.2.

Vtrum & quot modis quis efficiatur patronus, & in quos transeat ius patronatus, & pro quanta portione, vide gl. in c. piæ mentis. & in c. quicunque. 26.q.7.

Vtrum Iudęus fundando ecclesiam acquirat ius patronatus in ea, vide gl. in c. si Frigentius. 16.q.7.

Vtrum solus Papa, an vero & alij possint priuare aliquem iure patronat9, vide gl. in c. filiis. 16.q.8.

Si patroni sunt discordes in præsentatione alicutus, quid debeat facere episcopus, vide gl. in c. si plures. 16.q.7.

De consecratione ecclesiæ vel altaris.

CVi liceat cõsecrare ecclesiam, vide in tex. de consec. dist. j.

Vtrum ecclesiæ cõsecratę possint iterum cõsecrari, vide in tex. de consec. di. 1. capi. si motum. cum plu. seq.

In quib. casib. ecclesia potest iterum consecrari & reconciliari, vide gl. in c. ecclesię. de cõsec. dist. j.

De consecratione altaris, vide gl. in c. si motum. de consec. dist. j.

Cui liceat constituere oratoria, & an sine licẽtia episcopi hæc fieri possint, vide glos. in c. quidam. 18.q.1.

De celebratione missarum, & sacramento Eucharistiæ, & diuinis officiis.

VTrũ sacerdos possit celebrare missam post pollutionem nocturnam precedentem, vide in dist. vj.

Vtrum quis possit audire missas sacerdotũ non seruantium continentiam, vide in di. 32.

Vtrum orationes factæ à malis sacerdotib. prosint vel ne, vide gl. in §. ecce. in verbo, interfessores. in dist. 49.

Quomodo prælati & alij promoti possint, & debeant celebrare officia, & an magis ore, vel corde. vide in dist. 92.

Vtrum sacerdotes mali possint conficere in celebrando verum corpus Christi, vide in tex. 1.quæst. 1.

Si sacerdos dicat missam rogando Deũ vt aliquem perdat, peccet, & an cõficiat sacramẽtum corporis Christi, vide glo. in c. dictum. in verbo, prodesse. 1.q.1.

Vtrum prãsus vel qui recepit medicinam possit celebrare, vide gl. in c. nihil. 7.q.1.

Vtrum sacerdos infirmus possit celebrare officia & missas recuperata sanitate, vide glo. summæ. 7.q.2.

Vtrũ clericus celebrans contra præceptum superioris sit deponendus, vide in tex. & glos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſummæ.11.q.3.

Quo ordine ſint celebrandæ miſſę, vide tex. de conſe.diſt.j.

Quibus diebus teneatur quis audire miſſas, vide in tex.c.miſſas, de conſ.diſt.j.

Quę orationes debeant fieri in miſſa, vide in tex.de conſe.diſt.j.

Vtrum corpus Chriſti poſsit cõfici in vaſis ligneis.

A quo fuit inſtitutum ſacramentum Euchariſtiæ, vide in tex.de conſe.diſt.2.

Vtrũ in ſacramento Euchariſtiæ debeat interuenire aliud quàm vinum & aqua, vide in tex.de conſe.diſt.2.

Quę debeant ſeruari per ſumentes ſacramẽtum Euchariſtiæ.

Vtrum poſt conſecrationem remaneat ſubſtantia vel ſpecies in ſacramento Euchariſtiæ.

Quare in ſacramento Euchariſtię miſcetur aqua cum vino, & multa de hoc ſacramento ineffabili & digniſsimo.

Licet in vaſe ęneo non debeat confici hoc ſacramentum, tamen ſi fiat, vtrum conficiatur: vide gl.in c.vaſa.de conſe.diſt.1.

Vtrum ſacramentum poſsit confici de alia ſpecie vel liquore quàm frumenti & aquæ, vide gl.in c.ſicut.de conſec.diſt.2.

Vtrum quis debeat recipere hoc ſacramentũ corporis Chriſti niſi fuerit firmiter in propoſito abſtinendi à peccatis, vide glo.in c.quotidie. de conſec.diſt.2.

Cauſas inſtitutionis ſacramentorũ, vide in gloin c.ſignum.de conſec.diſt.2.

Vtrũ in fractione hoſtiæ remaneat corpus Chriſti in qualibet parte, vide gl.in c.cum frãgitur.de conſec.diſt.2.

Quare corpus Chriſti nõ ſit ſub alia ſpecie quàm panis, vide gl.in c.forte.de conſe.diſt.2.

Si animal irrationale ſumit corpus Chriſti, vtrũ ſtatim deſinat eſſe ſacramentum, vide gl. in cap.qui bene.de conſec.diſt.2.

De baptiſmo.

VTrum ille qui fuit baptizatus in infirmitate, qui antea volebat baptizari, poſsit promoueri ad ſacros ordines, vide in diſt.lvij.

Vtrum ſacramẽta neceſſaria, vt eſt ſacramẽtum baptiſmatis, poſsint præſtari ab hęreticis. vide in tex. 1.q.1.

Vtrum mutus & ſurdus poſsint baptizari, vide gl.in c.detrahe.in ver.creditur.1.q.1.

Vtrum baptizatus per iocum dicatur verè baptizatus, vide gl.in c. ſpirit'. inver.integris. 1.q.1.

Vtrum debeat potius quis permitti mori ſine baptiſmo, quàm quòd baptizetur cum pecunia ſacerdoti danda, vide gl.in c.baptizandis.in ver.moriantur potius.1.q.1.

Vtrum liceat monachis baptizare & iniungere pœnitentiam, vide in tex.& in gloſ. ſummę.16.q.1.

Vtrum officium baptizandi poſsit commiti ab epiſcopo, vide in gl.ſummæ.16.q.1.

Vtrum ſacramentum baptiſmatis vel Euchariſtiæ poſsit præſtari ab hæretico, vide glo. in § ſed illud.24.q.1.

Vtrum ſacramentum baptiſmatis ſit neceſſariũ, & quid prodeſt, & in quibus diebus celebretur, vide tex.de conſec.diſt.4.

Qui poſſunt baptizare, & an boni & an mali, iniuſti, & an etiam hæretici, vide in tex. de conſe.diſt.4.

Quæ verba requirantur in ſacramento baptiſmatis, & an inepte prolata efficiant ſacramentum, & quid debeat reſponderi, vide in tex.de conſecr.diſt.4.

De miniſteriis ſacramenti baptiſmatis & quare veſtis candica tradatur baptizando, vide in tex.de conſec.diſt.4.

Vtrum abbates vel monachi poſsint leuare quẽ de ſacro fonte, vide in tex. quòd non. de conſec.diſt.4.c.non licet.cum ſeq.

Vtrum exiſtens in vtero poſsit baptizari, vide in tex.de conſe.diſt.4.c.ſi ad matris. cũ duobus ſeq.quòd non.

Quæ peccata remittuntur in ſacramento baptiſmatis, vide in tex.de conſe.diſt.4. ca. regenerante.

Quot ſunt genera baptiſmatis, & quando fuit inſtitutum hoc ſacramentum, vide in tex. de conſec.diſt.4.

Qua forma fieri debeat ſacramentum baptiſmatis & eius effectus, vide gl.ſummę. de cõſec.diſt.4.

A quo debeat præſtari ſacramentũ chriſmatis, vide in tex.de conſe.diſt.v.

Vtrum quis poſsit baptizare in alio liquore quàm in aqua, vide gl.in §. neceſſarium. de conſe.diſt.4.

Vtrum ad hoc vt quis baptizetur, requiratur caput perfundi, an vero quælibet alia pars corporis, vide gl.in c.proprie.de conſe.diſt.4.

De forma baptiſmi, & verbis neceſſariis in eo, vide gl.in c.à quodam.de conſe.diſt.4.

Vtrum furioſus poſsit baptizari, vide gl. in c.ſi qui.de conſe.diſt.4.

Vtrum ſi quis baptizetur in aqua miſta cũ alio liquore, valeat, vide gl.in c.baptiſmi vicẽ. de conſec.diſt.4.

Si cum verbis formalibus baptiſmi miſceãtur alia verba ſuperflua, an vitient vel vitiẽtur: & vide gl.in c.ſi nõ ſanctificatur.de cõſe.diſt.4.

Vtrum Iudęus vſurarius debeat baptizari ſi non reſtituat vſuras, vide g.in c.Iudæi.de conſec.diſt.4.

Vtrum teſtimonium vnius de baptiſmo valeat, vide gl.in c.paruulos.de conſec.diſt.4.

Vtrum filius poſsit baptizari inuito patre, vide gl.in c.ſi baptizata.de conſe.diſt.4.

De obſeruatione ieiuniorum.

QVibus temporibus ſint celebranda ieiunia, & vnde habuerunt originem, & quid differant ieiunia noſtra à ieiuniis Hebręorũ, vide diſt.lxxvj.

De ordine ieiuniorum, & officiorum, & pleniſſime de ſacramento confirmationis, vide in tex. de conſecratio.diſt.v. ferè per totum.

Vtrum quis poſsit ieiunare per alium, vide in c.pœnitentia.1.de pœn.diſt.3.

De purificatione poſt partum.

VTrum mulier hodie poſt partum ſtatim poſsit intrare eccleſiam, & ſe commiſcere viro, vide in diſt.v.

De religioſis domibus.

VTrum omnes baſilicæ cum ſuis dotibus pertineãt ad ordinationem epiſcoporũ, & an ipſi viſitare teneantur dię cęſim, vide in tex.10.q.1.

De eccleſiis ædificandis.

VTrum quis poſsit vendicare capellam ędificatam in ſuo iure territorij, vide in tex. & in gl.ſummæ.16.q.5.

Vtrum diruta eccleſia remaneat locus priuilegiatus, vide gl.in c.& hoc diximus.16 q.7.

Vtrum oratoria poſsint conſtrui ſine licentia epiſcopi, vel etiam erigi campanæ, vide gl. in c.quidam.in ver.aut oratorij.18.q.2.

Cui liceat conſecrate eccleſiam, vide in tex.de de conſe.diſt.1.

De ſponſalibus & matrimoniis, & impedimentis eorum, & de dotibus.

DE vxore presbyteri an poſsit nubere alicui vel dimitti à presbytero propria auctoritate, vide in diſt.xxviij.c.ſi qua.

De reprobatione quorumdam hæreticorũ deteſtantium matrimonia, vide in diſt.30.

Vtrum epiſcopus, qui olim duxerat vxorẽ, & etiam vouentes caſtitatem poſsint vxoribus vti, vide in diſt.27.

Vtrum vxor teneatur reddere debitum maritovel ecõtra in eccleſia, vide gl.in c.eccleſiis. in ver.femine.diſt.68.

Vtrum maritus ſciens ſe eſſe affinem vxori ſuæ, debeat abſtinere ab ea: vide gl.in c.ſi quis. in ver.ſeparauerint.1.q.1.

Vtrum vxor teneatur reddere debitum marito excõmunicato, vel filius vel ſeruus cõmunicare cum patre excommunicato, vel contra, vide gl.in c.quoniam.in verbo, vxores. 11.q.3.

Vtrũ vxor vel filius impubes vel epiſcopus inuito marito vel patre vel Papa poſſint intrare religionem, vide gl.in ca.duæ. in verbo, dignior.19.q.2.

Vtrum matrimonium poſsit eſſe inter vouentes caſtitatem, vide in tex.late.27.q.1.

Vtrum poſsit contrahere matrimonium ille qui copulatus eſt cum moniali, vide gl.in c. ſi quis votum.7.q.1.

Vtrum deſponſata vni poſsit alteri nubere, vide in tex.& in gl.ſummæ.27.q.2.

Vtrum filia poſsit nubere ſine voluntate patris, vide in tex.& in gl.ſummæ.31.q.2.

Vtrũ filia poſsit nubere alteri poſt promiſſionem factam à patre de ea alij, vide in tex.& in gl.ſummæ.31.q.3.

Vtrum meretrix poſsit duci in vxorem, vide in tex.& in gl.ſummę late.32.q.1.

De iudicio inter virum & vxorẽ circa adulterium, vide gloſſ.in l.publico.canonizata.32. quæſt.1.

Vtrum poſsit appellari vxor illa, quæ ducitur cauſa incõtinentiæ, vide in tex.& in gl.ſummæ.32.q.2.

Vtrum conditio poſsit apponi in matrimoniis, vide gl.in c.ſolet late.32.q.2.

Vtrum filia in nubendo teneatur magis ſequi arbitrium patris quàm aui, vel econtra, vide in tex.& in gl.ſummæ.32.q.3.

Vtrum ſtante matrimonio poſsit quis habere rem cum ancilla, vide in tex. late, 32.q.4.

Vtrum paſſa violentiam amittat pudicitiã, vide in tex.& in gl.ſummæ late.32.q.5.

Ex quib.cauſis licitũ ſit viro dimittere vxorem vel contra, vide in tex.32.q.5.

Vtrum maritus poſsit dimittere vxorẽ ſuã ſine cauſa, vide in tex.late.33.q.2.

Vtrum coniuges poſsint vouere continentiam altero ex eis recuſante, vide in tex.33.q.5.

An mulier, quę nupſit alteri viuente adhuc primo marito, committat adulterium, quãdo credebat eum mortuum, & an teneatur redire ad eum, vide in tex.& in gl.ſummæ.34.quæſtio.1.& 2.

Vtrum quis poſsit ducere invxorem aliquã ex propria cognatione, vide in tex.& in gloſſ. ſummæ.35.q.1.

Vtrum liceat ducere vxorem aliquam ex cõ ſanguineis vxoris prædictæ, vide in tex. 35. q.2 & 3.

Quare intra gradus iuris non eſt licitum cõtrahere matrimonium, vide in tex.35.q.4.

Quomodo ſint cõputandi gradus conſanguinitatis in matrimonio, vide in text. 35.quæſt.on.5.

Quibus accuſantib.vel teſtificantib. ſit dirimendum matrimonium, vide in tex.& in gl.in ſummę.35.q.6.

Vtrum quilibet poſsit denuntiare matrimonia illicita, & quid operetur hæc denuntiatio, vide in gl.ſummæ.36.q.6.

Quid ſi aliqua conſanguinea vel affinis ducta eſt in vxorem, vtrum poſsit adhęrere marito, vide in tex.& in gl.ſummæ.45.q.7.

Vtrum quis poſsit contrahere matrimoniũ cum vxore

cum vxore compatris vxoris ſuę, vide in tex. & in gl.ſummæ.30.q.4.

Vtrum clandeſtina deſponſatio præiudicet manifeſtæ, vide in tex.& in glo.ſummæ.30.q.5.

Vtrum matrimonia clandeſtina valeant, & quę dicantur matrimonia clandeſtina, vide in glo.30.q.5.

Ex quibus præſumatur contra matrimoniũ vide in glo.c.aliter.30.q.5.

Vtrum matrimonium poſsit contrahi inter abſentes, vide glo.in c.nec illud.30.q.5.

Cui magis credatur, an ſtanti pro matrimonio, vel contra matrimonium, vide gl.in c. his ita.30.q.5.§.ſi quis.

Vtrum polluta per adulterium poſsit poſtea duci in matrimonium, vide in tex. in gloſ. ſummę.31.q.1.

Vtrum binę vel vlteriores nuptiæ permittãtur, vide in tex.31.q.1.c.aperiant.

Vtrum poſsit duci in vxorem ea cui quis dedit fidem de ea ducenda dum viuebat vxor prima, vide gl.ſummæ.31.q.1.

Si iuraui nõ cognoſcere concubinam meã, vtrum poſsim poſtea contrahere matrimoniũ ſecum, vide glo.in c.illud.31.q.1.

Vtrum adulter poſsit dimittere adulterã, vide in tex.32.q.1.

Caſus in quibus non poteſt maritus accuſare vxorem adulteram, vide in glo.ſummæ. 32. quæſt.6.

Vtrum ille qui dimiſit vxorem cauſa fornicationis, poſsit aliã ducere, vide in tex.32. q.7.

Vtrum poſsit dimitti vxor ſterilis ex ea cauſa, vide in tex.32.q.7.c.tantum valet.

Vtrum in matrimonio requiratur ſemper quòd ſit ſpes filiorum, vide gl.in c.hi q.32. q.7.

Vtrum poſsit contrahi matrimonium cum Hebræa ſub conditione vt efficiatur Chriſtiana, vide in tex.& glo.ſummę.32.q.8.

Vtrum propter impoſsibilitatem coeundi poſsit vxor dimitti, & quotuplex ſit impedimẽtum, & quanto tempore debeat durare tale impedimentũ, vide in tex.& in gl.ſummæ.33.q.1.

Vtrum mulier poſt ſeparationẽ mariti poſsit nubere ei cum quo prius fornicata eſt, vide in tex. late.33.q.2.

Vtrum liceat marito interficere vxorem in aliquo caſu, vide in tex.33.q.2.

Quid ſi ſeparatur vxor à marito ex cauſa cõſanguinitatis, poſtea reperiatur contrarium, an debeat de nouo recipi ab eo, vide in tex. & in gl.ſummæ.35.q.9.

Vtrum filij ſecundi matrimonij contracti & poſtea diſſoluti, poſſunt iungi in matrimonio cum conſanguineis prioris viri, vide in tex.35, quæſt.10.

Vtrum vxor quæ contradicente marito intrauit religionem, ſi vir poſtea cõſenſit, poſsit exire, vide gl.in c.mulier.33.q.5.

Vtrum & quomodo cõiuges poſsint vouere, vide gl.in c.manifeſtum.33.q.5.

Vtrum vxor teneatur ſequi maritum vagabundũ, vide gl.in c.ſi quis neceſsitate. 34.q.2.

Vtrum ſi hodie vnus homo eſſet tantum, an poſſet contrahere matrimonium cum ſorore, vide gl.in c.cum igitur.35.q.1.

Vtrum ſit proprie coniugium inter ſponſum & ſponſam, vide in text.& in ſecunda glo. ſummę.27 q.1.

Vtrum ſit matrimonium vel coniugium inter infideles, & ſi quis eorum efficitur fidelis, an poſſit dimittere alium, vide text. & gl.ſummæ.28.q.1.

Vtrum vxor poſsit relinqui pro qualibet fornicatione etiam ſemel tantum commiſſa, vide gl.in c.idololatria.28.q.1.

Vtrum hæreticus qui voluit baptizari ſed non potuit, poſsit contrahere matrimonium, vide gloſ.in c.caue.28.q.1.

Vtrum ſit matrimonium inter errantes de conditione ſua, vide in tex.& in gl.ſummæ.29. q.1.& etiam 2.

Vtrũ liceat marito reddere debitum vxori quando ipſe leuauit proprium filium de ſacro fonte, vide in text.& in gloſſ.ſummæ.30.quæſtione.1.

Vtrum ſponſalia poſsint contrahi inter fratres, vide in tex.30.q.3.c.Pictacium.

Quæ ætas, & quot alia requirantur in vero matrimonio, vide in glo.ſummæ.30.q.2.

Vtrũ filij adoptiui poſsint copulari in matrimonio cum filiis naturalibus, vide in tex. 30.q.3.

Vſque ad quem gradum ſit prohibitum matrimonium, vide glo.ſummæ.30.q.3.

Qui filij ſint legitimi.

VTrum filij nati de inceſtuoſis nuptiis reputentur filij, vide in tex.35.q.7.

Vtrum naturales ſeu baſtardi poſsint promoueri ad ſacros ordines, vide in diſt.56.

Vtrum filij ſpurij ſint excluſi ab omni beneficio iuris, vide glo.in c.cum multę.15.q.8.

Si ſuſcipiuntur filij ex monacho & monacha cui eccleſiæ applicabuntur, & cui fiat iniuria, vide gloſſ. in capit. impudicas.27.quæſtione.1.

De accuſationibus, inquiſitionibus & denuntiationibus.

VTrum & in quibus caſibus poſsit de crimine quis accuſari poſt mortem, vide gloſſ.in cap.quorundam.in verb. non poteſt. diſt.23.

Vtrum fęminę admittantur ad accuſandum & maxime tutorem ſuſpectum, vide gloſſ. in l. prohibentur.canonizata.2.q.1.

Vtrum omnes perſonæ etiam infames admittantur ad teſtificandum in criminalibus, & ad accuſandum ſaltem in denuntiatione euangelica, vide gloſſ. in cap. ſi peccauerit. 2. quæſt.1.

Qua pœna puniantur deficientes in accuſatione vel teſtificatione per calumniam facta, vel per errorem, vel per temeritatem, vel per calorem iracundiæ, vide in tex.& in gl.ſummæ 2.quæſt.3.

Vtrum reus accuſatus deficiente accuſatore teneatur ſe purgare, vide in tex.& in gl.ſummæ.2.q.4.

Vtrum laici poſsint admitti ad accuſandũ epiſcopos & alios ſuperiores. vide in text. 2. quæſt.7.

Vtrum & quando criminoſus poſsit admitti ad accuſandum ante peractam pœnitentiam, vide gl.in c.ipſi Apoſtoli. 2.q.7.

Vtrum accuſatio debeat fieri in ſcriptis, & etiam de forma libelli accuſatorij, vide in tex. 2.q.8.

De accuſatione & de infamatione, & denuntiatione quomodo fiant, & an requirant inſcriptionem ad pœnam talionis, & quot ſint neceſſaria ad hoc vt fieri poſsit inſcriptio, & an tũc requiratur inſcriptio ad pœnam talionis, vide in gl ſummæ.3.q.8.

Quæ ſint neceſſaria in accuſatione fienda. vide gloſſ.in cap.per ſcripta. in ver.abſens. 2. quæſt.8.

Vtrum infames admittantur ad accuſandũ etiam viles & abiectas perſonas, vide in tex.3. quæſt.4.

In quibus caſibus accuſatus poteſt trahi extra prouinciam ſuam, vide in gl.ſummæ in ſi.3. quæſt.7.

Vtrum accuſatores poſsint abſentes accuſare, vide in tex.3.q.9.

Vtrum accuſator deficiens in vno capitulo debeat vlterius admitti ad alia capitula, vide in tex.3.q.10.

Vtrũ ad accuſandum admittatur aliquis excommunicatus, vide in tex.4.q.1.

Vtrum prohibitus ab accuſando poſsit ſaltem teſtificari, vide in tex.4.q.2.

Vtrum quis poſsit eſſe accuſator & teſtis in eadem cauſa, vide in tex.& in gl.ſummæ.4.q.4.

Vtrum accuſans teneatur ſe inſcribere & regulariter ad pœnam talionis, vide in text.4.quæſtion.4.

Vtrum quis poſsit eſſe in eadẽ cauſa denuntiator & teſtis, vide in gl.ſummæ.4.q.4.

Vtrum maritus accuſans de adulterio vxorem, teneatur ſe inſcribere ad pœnam talionis, vide gloſſ. in l. ſi maritus.in verbo ſexaginta. canonizata.4.q.4.c.nullus.

Vtrum accuſans repertus culpabilis poſsit amplius admitti ad accuſandum, vide in text. & in gl.ſummæ.4.q.6.

Qua pœna puniatur accuſans aliquẽ de crimine, quod poſtea non probauit, vide in text. 5.q.6.

Vtrum hæreticus vel infamis admittatur ad accuſandum epiſcopum de ſimonia, habes in tex.6.q.1.

Si epiſcop⁹ velit retorquere accuſationẽ in accuſantem, vtrum ſit adhibẽda fides eius ſimplici aſſertioni, & etiam an ſoli epiſcopo credatur in cęteris, vide in tex.& in gl.ſummę.6.q.2.

Vtrum per epiſcopum accuſatum poſsit peti iudicium archiepiſcopi alterius prouinciæ, vide in tex.6.q.3.

Si accuſator deficit in probatione, vtrũ reus accuſatus ſit cogendus ad probationem ſuæ innocentiæ, vide in tex.& in gl.ſummæ.6.quæſtion.5.

Vtrum epiſcopus accuſatus & citatus à Papa poſsit redire ad eccleſiam ſuam propriam abſque literis apoſtolicis, vide tex.8.q.5.

Vtrum clericus poſsit accuſari coram iudice ſæcularj, vel iudicari ab eo, vide in tex.& in gl.ſummæ.11.q.1.

Vtrum in cauſa denuntiationis quis poſsit eſſe accuſator & iudex & teſtis, & quando habeat locum denuntiatio euãgelica, vide gl. in c. præcipue. 11.q.3.in ver.duos.

Vtrum accuſato ſit deferẽda purgatio vide in tex.& gl.ſummæ.15.q.5.

De calumniatorib.

QVæ differentia ſit inter calũniatorem, præuaricatorem, & tergiuerſatorem, vide in gl.ſummę.2.q.3.

De ſimonia.

VTrum ſpes ſola pro honeſto ſeruitio inducat ſimoniam: vide gl.in c.hoc ad nos. in ver.tonſurantur.in diſt.89.

Vtrum ſacramenta poſſunt præſtari à ſimoniacis: & ſi præſtantur, an careant effectu gratiæ, & quid de aliis dignitatib. & ſacramentis neceſſarijs ab eiſdem præſtitis, vide in text.1. queſt.1.

Vtrum munera poſſint interuenire pro iurib.ſpiritualib.& corporalib.& etiam pecunia, & in quib.caſib.dicatur ſimonia, vide in gloſſ. ſummæ.1.q.1.

Vtrum ſpiritualia poſſint permutari, vide in gl.ſummę.1.q.1.

Vtrũ pecunia poſsit dari pro iurib.ſpiritualib.corporalibus.

Vtrum ſimoniacus ex ſola voluntate ſit iudicandus, vide gl.in c.qui ſtudet.inverb.à communione.1.q.1.

Vtrum pro ingreſſu monaſterij pecunia ſit exigenda, & an exacta reſtituenda, vide in tex. & etiam in gl.ſummæ per totum.1.q.2.

Vtrum ſit ſimonia emere ingreſſum vel prębendas eccleſię, vide in tex.& etiam in gl.ſummę.1.q.3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vtrum filius sit reus criminis quando eo ignorante pater pro eo commisit simoniam. vide in tex. 1.q.4.

Vtrum sit differentia inter ecclesiam & ordinem emptum, vide in glo. summæ. 1 q. 5.

De differentia inter crimen simoniæ. & crimẽ læsæ maiestatis, vide glo. in c. sane. in ver. ad instar. 15.q 3.

Vtrum liceat filio esse in ecclesia, quam pecunia paterna est consecutus, vide in tex. & etiam in glo. summæ. 1.q. 5.

Vtrum ille qui fuit ordinatus ignoranter simoniaco, sit repellendus ab ordine sibi dato, vide in tex. & etiam aliquid in gl. summæ. 1. quæst. 6.

Vtrum ordinatus simoniacè possit conuenire suum ordinatorem, vide glo. §. porro. in verb. pœna. 6.q.1.

Vtrum sit simoniacus ille qui post electionem præstitit iuramentum canonicis de indemnitate ecclesiæ, vide in tex. 8.q.3.

Vtrum sit peccatum emere spiritualia. vide in tex. & in gl. summæ. 1.q.1.

Vtrum ordines possint dari pretio vel gratia vel supplicationibus coniunctorum. ibid.

Vtrum patrocinium simoniacorum possit admitti in electionibus, vide in tex. & gl. summæ. 8 q.2.

Si eligitur excommunicatus cum aliis non excõmunicatis, an vitietur in totum electio, vide gl. 9.q.1.

De magistris.

Vtrum bona munera sint danda doctoribus. vide gl. in l. si quis canonizata. ver. non ad cupe. 3.q.7.

Vtrum doctor teneatur gratis consilium suum dare quando illud facit absque magno labore, vide gl. in c. non licet. 11.q.3.

De hæreticis.

Vtrum quis dicatur hæreticus eo ipso q errat in fide, si est paratus corrigi, vide gl. in c. nec licuit. in verb. ad recipiendam. in dist. 17. in gl. in c. hęc est in verb. emendari. 24. q.1.

Vbi agitur de fide, vtrum solus Papa possit agere sine consilio Cardinalium, vide gl. in c. Anastasius. in ver. consilio. in dist. 19.

Vtrum possit communicari cum lapsis in hæresim, & an lapsi in hæresim possint promoueri ad maiora, vide in dist. 50.

Vtrũ sacramenta necessaria, vt est sacramentum baptismatis, possint prętari ab hęreticis, vide in tex. 1.q.1.

Vtrum renuntians hæresi sit recipiendus vlterius ad episcopalem dignitatẽ, vide in text. & in gl. summę. 1.q.7.

Vtrum lapsus in hæresim si postea reuertatur ad fidem, recuperet iura sua, & maxime ius patronatus amissum, vide gl. in ca. maximum. in ver. dignitate. 1.q.7.

Vtrum hæretici sint spoliandi rebus suis, vide in tex. 25.q.7.

Quę sit pœna hæreticorum. vide in gl. summæ. 23.q.7.

Vtrum reuersus ab hæresi recuperet bona, vide gl. summę. 23.q.7.

Vtrum quis possit excommunicari ab hæretico, vide in tex. in gl. summæ. 23.q.1.

Vtrum per solum dictum quis efficiatur hęreticus, vide glo. in c. hęc est. 24.q.1.

Quæ differentia sit inter hæreticos & schismaticos, & quot sunt genera hæreticorum, vide in tex. 24.q.3.

Vtrum hæretici possint postulare, vide gl. in l. nemo. canonizata. de pœn. dist j.

Vtrum hęreticus vel infamis admittatur ad accusandum episcopũ de simonia, vide in tex. 11 q.1.

De hõmicidio.

Vtrum iudex ecclesiasticus possit cognoscere de homicidio, & exercere causam sanguinis, vide gl. in c. illi. 5.q.5.

Vtrum homicida possit esse testis cõtra clericos, vide gl. in c. quia. 5.q.6.

Vtrum ea quæ fiunt mente alienata, sint imputanda, puta furioso occidenti aliquem, vide in tex. & in gl. summæ. 15.q.1.

Vtrum minister iustitiæ dicatur homicida & an peccet, vide in tex. 15.q.1.

Qua pœna puniatur occidens vel vulnerãs clericum, vide in tex. 17.q.4.

Vtrum sit peccatum iudicivel eius ministro occidere delinquentes, & punire eos, vide in tex. & in gl. summę. 23.q.5.

Vtrum & quando quis possit occidi, in quibus casibus, vide in gl. summę. 23.q.5.

De pœna occidentis matrem, vide in text. 33.quæst.2.

Vtrum occidens patrem spiritualem punia tur ea pœna, qua occidens patrem spiritualem puniatur ea pœna, qua occidens patrem naturalem, vide gl. in l. aut facta. de pœn. dist. j.

Vtrum clericus efficiatur irregularis quivo luit committere homicidium, & non potuit, vide gl. in c. periculosè. in verbo, si pœnitentiæ. de pœnit. dist. j.

Quod sit maius peccatũ, occidere Christianum vel paganum, vide in c. rebaptizare. in gl. de consę. dist. 4.

Vtrum liceat marito interficere vxorem in aliquo casu, vide in tex. 33.q.2.

De raptoribus.

Vtrum rapiens rem propriam cadat à iure suo, vide in tex. & in glo. summæ. 6.q.6.

Quis dicatur raptor, vide in tex. & in gl. summæ. 36.q.1.

Vtrum raptæ possint nubere raptoribus, vide in tex. 26.q.2.

Vtrum raptor spoliatus debet ante omnia restitui, vide gl. in §. quod autem. 14.q.1.

De maleficiis.

Vtrum crimen maleficiorum sit publicum vel priuatum, vide glo. in c. constituimus. in verbo malefici. 3.q.5.

De vsuris.

Vtrum tutor exigens vsuras nomine pupilli teneatur eas restituere, vide gl. in c. sicut. in ver. non suo. in dist. xlv.

Vtrũ sit vsura exigere aliquid vltra summã debitam, vide in tex. & in gl. summæ. 14.q.3.

Vtrũ sola spes reddat hominem vsurarium, & in quib. casib. possit aliquid accipi vltra sortem, & quando liceat clericis vel laicis negotiari, vide in tex. & in gl summæ. 14.q.3.

Vtrum possint fieri eleemosynę de vsuris & de aliis illicitis quæstibus. vide in tex. & in gl. summæ. 13.q 5.

Vtrum vsurarij possint pœnitere nisi effectualiter restituant vsuras & male ablata, vide in tex. & in gl. summæ. 14.q.6.

Vtrum sit communicandum vsurario post mortem, vide gl. in c. nec quisquam. 24.q.2.

De sortilegiis.

Qvi sunt sortilegi, & de pœna eorum tam de iure ciuili quàm de iure canonico, vide in tex. in gl. summæ late. 26.q.1.

Vtrum sortilegium sit peccatũ, vide in tex. 26.q.2.

Vtrum sit peccatũ perquirere stellas & planetas, vide in tex. 26.q.2.

Quæ sortes sint reprobatę, & quæ licitæ, vide in gl. summę. 26 q.2.

A quibus sumpsit exordiũ genus diuinationis, & quot sunt genera diuinationis: vide in tex. 26.q.3. & 4.

Vtrũ dæmones possint scire futura & dispositiones hominum in mente conceptas, vide in tex. 26.q.4.

Vtrũ sortilegi sint excõmunicandi, vide in in tex. 26.q.5.

Vtrum astronomia sit approbata vel ne, vide gl. in c. non liceat. 26.q.5.

Vtrum sint reprobatæ incantationes, & obseruationes dierum & mẽsium & annorum, vide in tex. 26.q.7.

De clerico percussore.

Vtrum sacerdotes debeant esse percussores, vide in dist. 45.

De clerico per saltum promoto.

Vtrum quis possit promoueri per saltũ ad sacros ordines, vide in dist. 67. & etiam in dist. 59.

De priuilegiis.

Vnde dicantur priuilegia, & quid sit priuilegium, vide in dist. 3.

Vtrum priuilegia concessa clericis extendãtur ad eorum vxores, vide gl. in c. clericum. 1. 11.q.1.

Quot modis perdatur priuilegium, vide gl. in c priuilegium. 11.q.3.

Vtrum antiquiorib. priuilegiis derogetur persequentia, vide in tex. 15.q.2.

Quis possit concedere priuilegia, in præiudiciũ tertij, & qũo priuilegia egrediant personas eorum quib. concedantur, & an in dubio præsumantur personalia vel realia, & de differentia inter priuilegium & confirmationẽ, & an in dubio præsumãtur reuocata, vide gl. summæ. 25.q.2.

Vtrum priuilegia requirant scripturam, vide gl. in c. institutionis. 25.q.2.

De purgatione vulgari.

Qvando habeat locum purgatio vulgaris, & purgatio canonica, vide in gloss. sum. 2. quæst. 5.

De iniuriis.

Vtrum licitum sit bellum propulsando iniuriam & repetendis reb. suis, vide in tex. 23.q.2.

Vtrum iniuria sociorũ possit propulsari armis, vide in tex. & in gl. summę. 23.q.3.

Vtrum vindicta sit permissa, vide in tex. & in gl. summæ. 23.q.4.

Vtrum episcopus possit remittere iniuriam factam ecclesiæ suæ, vide gl. in c. si is. 23.q.4.

Quid requiratur ad hoc vt possit agi actione iniuriam, an prouocatio ad animũ, & quæ alia vide gl. in si is. 23.q.4.

De pœnis.

Vtrum pœna legalis & etiam conuentionalis possint extendi in infinitum, vide gl. in c. cum deuotissimam. 12.q.2.

Quomodo pœna peti possit loco interesse, vide gl. in c. fraternitas. 12.q.2.

In quib. casib. possit episcopus punire exẽptos, vide gl. in c. placuit. in ver. parochianum. 6.q.3.

Quis magis puniatur, an ignobilis, vel nobilis, vide gl. in c. qui contra. 24.q.1.

De pœnitentiis & remissionibus.

Circa perplexitatem peccatorum mortaliũ & etiam venialium quid eligi debeat, vide gl. 1. dist. 13.

Vtrum & quando pollutio nocturna sit peccatum, vide in dist. 6.

Vtrum quis possit peccare vt alij euitẽt maius peccatum, vide in dist. 14.

Quæ sint peccata mortalia, & quæ venialia, vide in dist. 25.

Quis magis peccet an laicus vel clericus in eo genere delicti, vide gl. in c. homo Christianus. in dist. 40.

Vtrum episcopus possit remittere pœnitentiã iniunctam à Papa, vide glo. in c. accedens. in ver. in tuæ. in dist. 50.

Quoties

Quoties debeat quis facere pœnitentiam ob peccat, vide gl. in c. imitare Petrum. 6.q.1.

Vtrum sacerdos possit iungere pœnitẽtias si non est sibi concessa cura animarũ, vide gl. in c. placuit. 1.16.q.1.

Quanta pœnitentia imponatur pro peccato mortali, vide gl. in c. qui sacramẽto. 22.q.4.

Vtrum morientibus sit indicenda pœnitentia, vide in tex. 26.q.7.

Quando debeant sacerdotes iniungere pœnitentiam pro qualitate peccatorum, & quomodo, vide in tex. 26.q.7.

Vtrum sola cõtritio cordis sine cõfessione oris sufficiat ad impetrandã veniã peccatorũ, vide in tex. & gl. summæ. de pœni. distin. 1.

Vnde dicatur pœnitentia, & quid sit satisfactio, & quot considerentur in satisfactione, vide in gl. summæ. de pœn. 1.

Vtrum charitas semel habita possit vlterius perdi. vide in tex. & in gl. summæ de pœ. dist. 2.

Vtrum pœnitentia sit reiterãda, vide in tex. & in gl. summæ. de pœn. dist. 3.

Vtrum sit denegenda pœnitẽtia illi quivult agere pœnitentiam de vno peccato tantum, vide in tex. de pœni. dist. 3.

Vtrum peccata remissa amplius redeant, vide in tex. & in gl. summæ. de pœnit. dist. 4.

Quot sint seruanda circa confessionem, & quot debeat ĩ se cõtinere cõfessio, vide in tex. de pœni. dist. v.

Cui debeat fieri confessio, vide in tex. & in gl. summæ. de pœni. dist. 6.

Vsque ad quantum tempus sit recipiendus peccator, & an etiam in mortis articulo, vide in tex. de pœn. dist. 12.

Vtrus quis debeat confiteri peccata venialia, vide glo. in c. perfecta. de pœni. dist. 1.

Quid dicatur peccatum in Spiritũ sanctũ, vide gl. in §. sed huiusce modi. de pœni. dist. 1.

Vtrum & in quibus casibus confessus teneatur iterum confiteri, vide gl. in §. his auctoritatibus. de pœ. dist. 1.

Quę pœna ponat, p quolibet peccato mortali, vide etiã gl. in §. sunt plures. de pœn. dist. 4.

Vtrũ bona facta in peccato mortali valeãt & prosint, vide gl. c. quærat. de pœ. dist. 4.

Vtrum peccata semel dimissa reuertantur amplius, vide gl. in §. eorum. de pœni. dist. 4.

Vtrũ sacerdos possit manifestare peccata pœnitentiũ. vide gl. in c. sacerdos. de pœni. dist. 6.

Vtrũ cõfessio sit vtilis quæ à nõ suo sacerdote accipitur, vide gl. in c. placuit. de pœn. dist. 6.

Quæ sint consideranda in pœnitentia iniungenda, vide in gl. summæ. 26.q.7.

Vtrum vsurarius possit pœnitere nisi effectualiter restituat vsuras, vide in tex. & in glo. summæ. 14.q.6.

De sententia excommunicationis.

De materia excõmunicationis vide gl. in c. Engeltrudam. in ver. anathemate. 3.q.4.

Vtrum sit prohibitum communicare cum excommunicatis, vide in tex. 11.q.3.

Quę pœna imponatur præsbyteris excommunicatis tangentibus sacra, vide tex. 11.q.3.

Vtrum possit appellari ab excommunicatione, vide gl. in c. si episcopus. 11.q.3.

Quotuplex sit excommunicatio, vide glo. in c. si inimicus. 11.q.3.

Vtrum Papa communicans cum excõmunicato ligetur etiam ipse, & quid in episcopo, vide gl. in c. qui merito. 11.q.3.

Vtrum excommunicatus iniustè possit celebrare. vide gl. in c. non debet. 11.q.3.

Vtrum vasallus teneatur obedire domino excommunicato, vide gl. in c. Iulianus. 11.q.3.

Vtrum excommunicato domino intelligãtur excõmunicati omnes de familia, vide glo. in c. quoniam. 11.q.3.

Vtrum vxor teneatur reddere debitũ marito excommunicato, vide glo. in d.c. quoniã. 11.q.3.

Vtrum quis possit excommunicari vel absolui vnico verbo, vide gl. in ca. cum aliquis. 11.q.3.

Si eligitur excõicatus cum alijs non excõmunicatis, an valeat electio in aliquo, vide gl. in c. nos in hominem. 9.q.1.

Si promisi soluere alicui intra certum tempus, & interim fuerit excommunicatus vtrum possit ei solui, vide gl. in c. nos sanctorum. 15. quæst. 6.

Vtrum magister percutiens clericum discipulum causa disciplinæ, incidat in canonem, vide gl. in c. nullus. 17.q.4.

Vtrum scindens vestimenta clerici incidat in canonem, & in quibus casibus licitum est absque pœna excommunicationis verberare clericum, vide gl. in c. si quis suadẽte. 17.q.4.

Vtrum iniiciens manus violentas in clericum, vel detinens eum compedibus, sit excõmunicatus, vide gl. c. Guilisarius. 23.q.4.

Vtrum percutiens clericum etiam excommunicatum incidat in excommunicationẽ, vide gl. in c. excommunicatorum. 23.q.5.

Quomodo gesta per excõmunicatos valeãt si tollerantur, vide in gl. summæ. 24.q.1.

Vtrum quis possit excõmunicari post mortem, & in quibus casibus, vide in tex. & in gl. summæ. 24.q.2.

Vtrũ pro peccato alicuius tota familia sit excommunicanda, vide in tex. & in glo. summæ. 23.q.3.

Vtrum excommunicatio illicita lædat seu liget vide in tex. 24.q.3.

Qui debeant excõicari, vide in tex. 24.q.3.

Vtrum laici possint excommunicare clericos de mandato superioris, vide gl. in c. pręter. in ver. ducibus, in dist. 32.

Vtrum sacerdos pro quolibet peccato mortali sit suspensus vel excommunicatus, vide in glo. in cap. testamentum. in ver. humiliter. in dist. 6.

Vtrum excommunicatio transeat in tertiã generationẽ, vide gl. in c. detrahe. in ver. aliquis. 1.q.1.

Vtrum sententia lata ab excommunicato valeat quando publicè tenebatur pro non excommunicato. vide gloss. in cap. tria. 3.q.7.

Vtrum excommunicatus possit iudicare, vide gl. in c. re vera. 3.q.9.

Vtrum excommunicatus possit agere vel reconuenire, vel excipere & compensare, vide gl. summæ. 4.q.1.

Vtrum sit excommunicatus citatus certa die sub pœna excommunicationis, si fuit impeditus comparere ea die, vide glo. in c. quisquis. 4.q.5.

Vtrum eleemosyna possit fieri excommunicato, vide gl. in c. non omnis. 5.q.5.

Vtrum habens à Papa potentiam excommunicandi possit etiam absoluere excommunicatum, vide gl. in c. peruenit. 7.q.1.

Quis dicatur excommunicatus, & an excõmunicatus vel depositus conferat sacramenta, & maxime an conficiat verũ corpus Christi, vide gl. summæ. 9.q.1.

Vtrum patrocinium simoniacorum possit admitti in electionib. vide in tex. & in gl. summæ. 8 q.2.

Vtrum vxor teneatur reddere debitum marito excõmunicato, vel filius vel seruus communicare cum patre vel cum domino excommunicato, vide gl. in capitu. quoniam. 11.q.3.

Vtrum excõmunicatus admittatur ad accusandum, vide in tex. 4.q.1.

Vtrum sortilegi sint excommunicãdi, vide in tex. 26.q.5.

Vtrum excommunicatus ab episcopo possit reconciliari à sacerdote, vide in tex. 26.q.6.

Vtrum excommunicatus possit cõmunicare cũ excõicato, vide gl. in c. deuotam. 27.q.1.

Vtrum iniciens manum in vestẽ clerici sit excommunicatus, vide gl. in c. si quis pulsatus. de pœni. dist. j.

Vtrum excõmunicatus possit contrahere matrimoniũ, vide gl. in ca. nullus. de cõse. di. 4.

De verborum significatione

Qvid sit canon, vide in dist. 3.

Vnde dicatur sacerdos, & antistes & presbyter, & vates & archiepiscopus. vide in di. 21.

Quomodo capitur mensis, idus, & nonæ, vi gl. in c. propter. 1. in ver. idib. in dist. 18.

Vnde dicatur cor episcopus, & quid differat ab episcopo, vide in dist. 68.

Qui dicantur primates, & in quib. debeatur eis reuerentia, vide in dist. 99.

Quot modis appellentur spiritualia, vide in gl. summæ. in prin. 1.q.1.

Quis dicatur doli capax, vide glo. in c. spiritus. in versi puerorum. 1.q.1.

Quid sit dispẽsatio, & ius dispensabile, vide gl. in c requiritis in vers. vt plerisque. 1.q.7.

Quid sit notorium, & quid manifestũ, vide gl. in c. manifesta. 2.q.1.

Quotuplex sit infamia, vide gl. in c. omnes. 1. 6.q.1.

De multiplici significatione huius verbi, perpetua, vide gl. in c. & autnentica perpetua, canonizata.

Qui cõtineãtur appellatione coniunctorũ & domesticorũ, & an admittãtur ad testificãdũ in causis criminalib. vide in gl. summæ. 3.q.5.

Quomodo capiatur alienatio, vide in gloss. summæ. 12.q.2.

Vtrum iudicans crimen alterius sit habẽdus inimicus, vide in tex. 5.q.5.

Quot homines faciunt collegium, & quot populum, & quot familiam, vide gl. in c. si ex laicis. 10. quæst. 1.

Quomodo capiatur verbũ perpetuo, vide gl. in c. possessiones. 16.q.1.

In quibus & quot pedib. consistat passus, & in quot digitis pes. vide gl. in capitu. sicut. 17. quæst. 4.

Quędicatur propriè respublica, vide gl. in c. quid ergo. 23.q.4.

De significatione verbi, absque, vide gl. in c. non est nostrum. 23.q.5.

De significatione verbi, competenter, vide gl. in c. paternarum. 24.q.3.

De significatione verbi, oportet, vide gl. in c. considimus. 25.q.5.

Quæ sit differentia inter peccatum & delictum, vide gl. in c. si peccatum. de pœn. dist. 1.

Vnde dicatur eleemosyna, vide gl. in ca. qui vult. de pœni. dist. 3.

Quid sit lex, & plebiscitum, & senatus cõsultum, & vnde sumpserunt nomẽ, vide in dist. 2.

Quis dicatur bigamus, vide in dist. 26.

FINIS.

Ludouicus Bologninus vtriusque iuris doctor, & eques, iura ciuilia de mane ordinariè legens in almo ac vetustissimo Bononien. studio, anno millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo præcedentem tabulam ingeniosè compilauit.

MARGARITA

Universidad de Deusto
Biblioteca

MARGARITA DECRETALIVM,

LIBELLVS ADMODVM SINGVLARIS OMNES FLOSculos in ipsarum Decretalium textib. reconditos secundum alphabeti ordinem explicans,

A

Abbas ea quæ sunt episcopalis dignitatis nō exerceat, vt cognoscere de causis matrimonialib. iniungere pœnitentias publicas, concedere literas indulgentiarum, & similia huiusmodi. de excess. præl. accedentibus. colum. 1716

Abbas fieri potest quis de apostasia rediēs. de æta. & quali. intelleximus. 266

Abbas infamatus aut conuictus appellatione remota, si nolit spōte cedere, compellatur. de appel. quia nos. 898

Abbas contra libertatem ordini indultam non tenetur episcopo obedire. de excess. præla. sanè. 1783

Abbas monachum advitam arctiorem transeuntem non reuocet, nisi causa leuitatis id faciat. de regula sanè. 1709

Abbas quis esse potest in necessitate, licet non possit esse presbyter, de æta. & qual. tuam. 265

Sed hoc fit per dispensationem secundum Ber. ib.

Abbas immediatè Papæ subiectus sine eius licētia cedere nō pōt, de renū. dilecti filij. 240

Item nec aliam abbatiam potest recipere, nec aliam religionem. de consuet. cum venerabilis. Sic nec abbas episcopo subiectus. 18. q. 2. abbas. c. 3. Nec clerici sine licentia episcopi, de consuet. c. cum venerabilis. Ber. 89

Abbas esse non potest non professus.

Idem de canonicis regularibus. de elect. cū in magistrum. 186

Abbas absoluere potest monachum ab excommunicatione in sęculo contracta, nisi mutilatio membri, vel effusio sanguinis sit secuta vel in episcopum aut abbatem manus iniecerit violentas. Idem de priore, de sen. excom. cū illorum. 1822

Cum talibus possunt etiam dispensare abbates in susceptis ordinibus in excōmunicatione, si memoriam facti non habeant, vel peritiam iuris, nisi factum sit graue, & notabile. ibidem.

Abbas vnus diuersis monasterijs præesse non potest. de rel. domi. ne nimia. 1263

Similiter nec monachus in diuersis ecclesijs esse potest. ib.

Abbas potest excōicare monachos suos vel canonicos. Idem potest prior. de mai. & obe. cum in ecclesijs. 420

Abbas non benedictus ab episcopo super hoc tertio requisitus potest exercere ea quæ sunt officij sui episcopo irrequisito: ita tamen quòd sit primo confirmatus. de supplen. negl. prælat. statuimus. 241

Abbatem potest capitulum comfirmare. de consue. c. cum dilectus. 90

In Abbatem potest eligi eremita. de elect. c. cum monasterium. 120

Abbates Cistercienses obedientiam faciut episcopo suo secundum formam quæ habetur. de simo. c. ne Dei ecclesiam. 1578

ABBATISSA potest suspendere moniales, & clericos suos propter culpas suas ab officio & beneficio, & etiam propter inobedientiam: sed non potest excommunicare. de maio. & obe. c. dilecta 422

Abbatissa nec prædicare, nec confessiones audire potest, de pœni. & remis. capitulo noua. 1791

ABSENS in seruitio Papæ vel episcopi sui, non debet priuari benefici. de cler. non resi. c. cum dilectus. Idem est si causam suam vel suorum agat. 988

Cōtra absentes non seruatur sententia definitiua lite nō cōtestata, & maximè si sint absentes causa studij & peregrinationis. de maio. & obe. c. inter quatuor. 419

Item de offi. iudi. del. cap. consultationibus. 326

Absens causa studij in loco minus competenti fructus beneficij non recipiat. de cle. non resi. c. tuæ. 987

Absens diu si vocatus venire noluerit, priuetur beneficio siue dignitate. eo. tit. ex parte. 2. 988

Et maximè si sine iusta causa & necessaria, præsertim sine licentia episcopi moratus fuerit, & congruo tempore expectatus non redierit. eo. tit. c. inter quatuor. 986

Item si ecclesia patiatur defectum magnum de absentia ministrorum, possunt reuocari. e. tit. c. cum ad hoc. 990

Absens potest quis esse de licentia sui prælati, vel causa studij, sine alia causa honesta. eo. ti. c. relatum. 983

Absentevno iudicum, sententia alterius nō valet. de offi. dele. causam. 1. 332

Absens ad electionem vocari debet, si tamē commode potest. de ele. in Genesi. 202. & ca. coram. 167. alias electio cessari potest nisi postea consentiat.

Absens contumax lite contestata condemnari potest. de dolo & contu. capit. prout. 634

ABSOLVTIO pecunia redimi non debet. de simo. capitulo ad aures. 1557

Absolutionis formam de excōmunicatione majori & minori, & quis potest absoluere, habes, de sent. tia excommunicationis. nuper. 1817. eod m titulo. quamuis. 1849

Absoluendus de iniectione manus violenta debet iurare, quòd nunquam in clericum, vel monachum injiciat manus violentas, nisi se defendendo, vel quòd stet mandato absoluentis. de senten. excommun. capitul. ex teno re. 1803

Absolutus quis non habetur nisi probet per literas, vel alias legitime. eo. ti. c. pficut nobis. 1830

Absoluitur quis in dubijs ad cautelam. eo. tit. c. per tuas. ibid.

Absoluitur quis sub conditione in articulo mortis, vel ratione paupertatis, vel habens inimicitias capitales, vel iustam excusationē, ita quòd habita opportunitate curiæ Romanæ se præsentet. eodem titulo. de cætero. 1804

Et qui excusentur à labore ad curiam Romanam. eo. ti. c. quamuis. 1849

Absolui nō debet quis nisi læso satisfacto si manus violentas iniecit. eod. titu. cap. parochianos. 1802

Absolui non debet quis antequam audiatur. eo. ti. c. per tuas. 1830

Absolutio pro offensa vel contumacia quo modo fieri debet, de verbo. sign. ca. ex parte. 1. 1863

Absoluuntur monachi & canonici regulares à suis abbatibus. de sen. excomm. c. 2. Monachi. 1798

Absoluitur de iniectione manus violenta ostiarius à suo episcopo. nisi sit casus enormis. eo. ti. c. si vero 1. ib.

Absoluitur à solo Papa laicus cuiuscunque officij clericum percutiens. ib. item & clericū percuti præcipiens. c. mulieres &c. non dubiū. eo. ti. 1800. itē incendiarij ecclesiæ & fractores. c. tua nos. 1809. &c. cōquesti. 1809. item fruē ter vtēs litteris falsis. c. dura. de crim. falsi. 1675

Absolunntur mulieres & personæ, quæ sui iuris non sunt ab episcopo suo, de sent. exc. c. mulieres, 189

Absoluuntur ab episcopo potentes & delicati, & qui modicam læsionem intulerunt, eo. ti. c. mulieres. 1801. & c. peruenit. 1808

Item cum ex iusta causa excōmunicator quæri non potest, vel difficulter inueniri tunc absolui potest ab episcopo, vel proprio sacerdote, de sen. excom. nuper. in fi. 1818

Absoluere posūt legati missi à latere Papæ de iniectione manus violenta. de sen. excō. ca. ad eminentiam. 1810

Sed legati non missi à latere, tantum de prouincia eis commissa absoluere possunt. Sed legati sub prætextu suarum ecclesiarum nec de de sua nec de alia prouincia absoluere posūt. de offi. leg. c. excommunicatis. 386

Absolui possunt hospitalarij à priorib. suis, de sent. ex. c. canonica. 1843

Absoluitur quis in necessitate non obstāte cōtradictione, vel etiā appellatione partis aduersę, de app. c. qua fronte. 893

Absolutus à delegato ad excōmunicatorē remittitur, de offi. deleg. c. prudentiam. 335

Absolui potest quis post mortem. Item legatus apud Deum absoluitur ab ecclesia, & ecōuerso. de sen. excom. c. à nobis 2. 1815

Absolutio occultato crimine non valet. eo. titu. capitu. cum pro causa. 1814. & c. ofucij. 1834

Absoluto in extremis non debēt sacramē ta negari ecclesiastica, nec sepultura. de sepult. c. parochiano. 1166

Absoluitur à solo papa laicus iussu abbatis monachum vel conuersum percutiens etiam ex iusta causa. Et similiter iubens, nisi causa disciplinæ faciat per seipsum solum vel clericum & non laicum. de sen. excomm. c. vniuersitatis. 1812

Non absolutus scienter ordinatus si sit sæcularis perpetuo deponitur. ignorans factū vel ignarus iuris à solo Papa absoluitur. Si aūt talis sit religiosus, à suo abbate absoluitur, nisi factū sit graue & notabile. eo. ti. ca. cum illorū. 1822

Absoluitur seruus de iniectione manus violenta, ab episcopo suo in fraudē faciens, vt seruitio domini sui se subtrahat, aut dominus si ne culpa sua graue damnum incurrat ex eius absentia. eodem titulo, capitul. relatum. 1829

Absoluunt se mutuo à minori excommunicatione contracta aliqui potestate vtrique collata, de sentent. excommunic. cap. duobus. 1848

Absolutus non est quis ex sola salutatione Papæ sibi scripta. eod. titulo. si aliquando. 1833

Absolutus non est qui plurib. excōmunicationib. est innodatus, & ab vna tantum absolutus. eo. tit. c. officij. 1834

Absoluendi potestas aliis potest committi in necessitate. de offi. deleg. c. ex litteris. 359

Absoluere non potest quis alienū parochianum nisi de licentia sui proprij sacerdotis. de pœ. & re. c. omnis. 1793

ACCESSO

ACCESSORIVM committitur commissō principali, & non tenet sine principali. de of. deleg. ca. præterea. 330. & c. prudentiam. 335

Item de no. ope. nun. c. cū ex iniuncto. 1725

ACCVSATIONEM debet præcedere admonitio, quia institutitur ad depositionē. de accu. si quis episcopus. 1511

Accusare potest subditus prælatum. eod. ti. c. illa. 1512

Accusator tantum legitimus admittatur. e. tit. c. 1. 1511

Accusantis iniuste pena. e. ti. c. accusasti. 1513

Accusatione non indigent notoria. eo. tit. c. euidentia. 1514

Accusari non debet de eodem crimine absolutus. eo. ti. c. de his. 153

Accusari non potest inimicus vel eiusdē amicus. eo. ti. c. repellantur. 1513. & c. meminimus. 1517

Accusari potest matrimonium post tertiā denunciationem si ante non constabat impedimentum, qui matrimo. accusa. pos. c. cum in tua. 1488. vel si prius minor ætate fuit. ibid.

Accusari potest quis de diuersis criminibus in eo libello. de accu. c. licet. 1517

Ab accusatione potest desisti ante inscriptionem. ibi.

In accusatione, denunciatione, & inquisitione qualiter sit procedendum. de simonia. c. licet. 1562

Accusatio contra inopem & spoliatum & contra vsurarium pauperem, est inanis. de resti. spo. c. olim. 2. 627. & c. frequens. eo. ti. lib. 6. & de vsu. c. cum tu. 1663

Accusare me non potest qui contra me testimonium tulit. de ac. c. meminimus. 1517

Accusator non admittitur qui iurauit non accusare aliquem. eo. tit. c. veniens. 1519

Accusatore deficiente nihilominus inducitur purgatio infamato. eo. ti. c. accedens. 1531

Accusatio prælati non de facili admittitur. eo. ti. c. qualiter & quando. 2. 1532

Accusatio episcopi nisi corrigatur, ad prioritatem referenda est. eo. ti. c. si quis. 111

Accusatio laici contra presbyterum non admittitur. eo. tit. c. cum P. 1514

Nec contra episcopum. de præsump. c. cum in iuuentute. 770

Ab accusatione repellitur infamis. de accu. c. cum P. 1514

Accusato interdicitur alienatio rerum ecclesiasticarum. eo. ti. c. prælatorum. 1539

Contra accusatum de simonia sex notanda sunt. de simo. c. per tuas. 1. 1566

Accusatus de crimine & conuictus deponitur, per modum vero inquisitionis conuictus remouetur, si est subditus simpliciter. prælatus verò ad tempus remouetur ab administratione. eo. ti. c. dilectus. 1. 1559

Accusatore deficiente reus absoluitur, vt beneficia ecclesiastica sine di. confe. c. vt nostrum. 1067

Accusandum non est per rescriptum, sed viua voce contra matrimonium, qui matr. ac. pos. c. à nobis. 1486

Accusare non potest laicus clericum corā alieno iudice, etiam de suo excessu, etiam si sit iudex ecclesiasticus, sine licentia sui episcopi. de so. comp. c. significasti. 542

ACOLYTHVS vxoratus tōsuram portare non tenetur. de cle. coniu. c. Ioannes. 979

Acolytus vxoratus beneficium ecclesiasticum amittit. eo. ti. c. si qui clericorum. 975

ACQVISITA ab episcopo vel presbytero post suam promotionem cedunt ecclesię post mortem. de succes. ab inte. c. sed hoc. ibidem. 1195. de pecu. cleri. capitulo 1. 2. & 3. 1125

ACTA vel scripta iudicis non valent nisi testātiū adminiculo fulciantur. c. cum à nobis de testibus. 702

Acta iudicij temere violans non potest impugnare. de off. & pot. iud. delega. cap. coram. 364

ACTORE non probante reus absoluitur. de causa pos. & prop. c. cum ecclesia. 593

Actor potest probare iuramento intentionem, scilicet in casu, de ijs quæ vi met. cau. fiūt. c. super eo. 473

Actor quando potest reum sub quo vult iudice conuenire. de so. compe. c. 8. & 10. & 11. 531. 532. 533.

Actore absente per contumaciam lite non contest. partis aduersæ testes recipiuntur. de do. & contu. c. causam. 633

Actor nisi testibus & instrumentis deficientibus non tenetur iurare. de prob. c. sicut consuetudo. 663

Actor cadit ab actione si iuramentum calumniæ non vult præstare. de iura. calu. in c. vltimo. 579

Actor ab accusatione non repellitur quandiu opposita excommunicatio sibi non probatur. de excc. c. exceptionem. 824

ADVENA debet probare ordinem antequam admittatur in ordinum susceptione, vel vlteriùs promoueatur. de cler. pereg. non ord. c. inter quatuor. 303

ADVERSARIVS iniustè fatigans condemnatur in expensis. de rescript. c. cæterum. 31

Aduersarij gratię se committens non cadit à iure suo ob hoc. de renun. sane. 225

Aduersarius per viginti dies est expectandus in causa appellationis. de app. c. 1. li. 6. 394

ADVLTERANS vir vxorem adulterā dimittere non potest. de diuor. cap. significasti. 1492

Adulteræ occultæ non est deneganda pœnitentia. de pœn. & remis. c. officij. 1790

Adulter cum adultera post mortem viri cōtrahere potest, nisi fidem dederit de contrahendo, vel actu eam duxerit, & ante, vel postuxore eius superstite ipsam cognouerit. de eo qui dux in ma. quam pol. per adu. c. veniēs. & c. siquis. 1427. 1428

Adulterini filij non sunt qui ex muliere su perducta in facie ecclesię ignoranter viuente prima gignuntur. qui fil. sint legit. c. ex tenore. 1484

Cum adulterinis filijs non faciliter dispensatur. eo. ti. c. per venerabilem. 1480

Adulter separata sine spe coniugij manet, de præsump. c. literis. 767

De adulterio non potest vir vxorem accusare quam coegit adulterari. de eo qui cog. cō san. vxo. c. discretionem. 1445

Adulteravirum repetere non potest, nisi & ipse sit adulter. de conuer coniug. cap. constitutus. 1222

Adultera pœnitens reconciliāda est viro secundum cōcilium. c. gaudemus. cum ibi no. de conuer. coniu. 1226

ADVOCATVS non erit clericus in sacris ordinibus constitutus coram iudice sæculari, nisi pro se vel sua ecclesia, vel pro miserabilibus personis. de postulat. ca. clerici. 444. & c. vlti.

Aduocare non debent monachi & canonici regulares. eo. ti. c. ex parte. 444. nisi in causa sui monasterij de licentia suorū abbatum. de hoc habetur 16. q. 1. monachi. 2. ibi.

Aduocati confessio non reuocata præiudicat domino suo. de appellat. cap. cum causam. 937.

Item de censib. c. olim. 352

Aduocare non potest quis contra ecclesiā à qua beneficiatus est. de postul. cum sacerdotis. 445

Aduocatū potest dare iudex requisitus. de off. iud. ord. c. ex litteris. 411

Aduocatus à iudice sic datus non potest recusari per partem, quia iudex sit domesticus. ibidem.

Aduocati & procuratores iurabunt quòd iniustam causam non suscipient, nec fouebūt & in causa quacunq; nō plus accipient quàm 20. libras Turon. procurator 20. de postula. Greg. in nouel. c. 1.

Pena facientis cōtrarium est, receptor punitur restitutione, & officij priuatione, aduocati per triennium, procuratores puniuntur in perpetuum. Gregorius. ib.

AFFECTVS non sufficiat nisi sequatur affectus, si tamē ex necessitate op° est facto. de eo qui mit. in poss. cau. rei ser. c. 1. 648

Affectus malus culpatur, licet nō sequatur effectus. de spon. c. adolescens. 1391

AFFINITATE nō obstāte, permittitur neophytis conuersis vt stent cum relictis fratrum suorum, sed non permittitur postea de nouo cōtrahere cum illis. de diuor. cap. Deus qui. 1499

Affinitas contrahitur per coitum fornicarium, de prob. c. per tuas. 675

Affinitas nulla est inter consanguineos viri vxoris. de cōsan. & affi. capitul. quod super nis. 1453

Affinitas superueniens sponsalia futura solui t. de conf. & af. c. super eo. 1451

Affinitatis præcognitionē si sequitur fornicatio, priuat facultate contrahendi matrimonium. de eo qui cog. consang. vxo. c. ex literis. 1446

Affinitas iniqua contracta non nocet ignoranti. eo. ti. c. 2. & 11. 1442. & 1448.

Affinitas prohibet abstinere à cōsanguineis vxoris sicut à propriis. de consa. & affi. c. ex literis. 1449

Affinitatis tertium genus hodie sublatum est. eo. ti. c. non debet. 1455

AGERE non potest qui exceptione vel replicatione impeditur. de exce. c. 3. 810

ALEAE & taxillorum ludis non ludāt, & nec intersint clerici, de vi. & ho. cler. clerici officia. 967

ALIENATIO rerum ecclesiasticarum interdicatur accusato de crimine, de accusa. & inquisitio. c. prælatorum. 1540

Alienatio sine consensu capituli reuocāda est. de reb. eccle. alien. capitu. ad audientiam. 1076

In alienatione rerum ecclesiasticarum in casu nō concesso, nec tenet pignus, nec emphyteusis. eo. ti. c. nulli liceat. 1072

Alienatio malefidei reb. ecclesiasticis facta debet repeti. eod. ti. si quis. 1073

Alienationis nomine potest quis sibi debitum recipere. de præscrip. cap. ad audientiam. 835

Alienationis verbum continet concessionem, dominationem, & permutationem. de rebus eccles. alien. vel non. capit. nulli liceat. 1072

Alienationem rerum ecclesiasticarum tenetur successor etiam sine consensu capituli reuocare, nec obligatur in tali alienatione. de prec. c. 2. 1078

Alienationem prædecessorū inconsultè factā successor reuocat. de sen. c. ex parte. 1100. & capitul. episcopi. de re. eccle. non alienand. 1072

Alienare non potest episcopus res ecclesię sine consensu capituli de iis quæ fi. à prela. c. cū Apostolica. 1058. & de reb. ec. alie. c. episcopi. 1072

Alienare non potest abbas res ecclesiæ sine licentia sui episcopi. de reb. eccle. alienan. ca. 1. 1071

Alienatis

Universidad de Deusto
Biblioteca

Alienari non debent res ecclesiæ, propter delictum alterius.de exc. ca. cum venerabilis. 814
Alienari possent res ecclesiæ de consensu capituli.de reb.ec.alie.c.vt super. 1075
Alienantem feudum sine licentia domini non defendit aliqua consuetudo,nec habet vires huius alienatio.de const.c. quæ in ecclesiarum. 18
ALIVS Potest pro me,quod per me non possum:tamen melius per me facerem. de elect.c.quia propter. 176
Inter alios res acta, aliis non præiudicat. de fid.instr.c.inter dilectos. 748
ALTARE non magnam habens fracturam,nec tabula mota non debet reconsecrari.de consec.eccl.c.ligneis. 1311
Altare non reconsecratur si aliquid addatur non consecratum, quia sacrum trahit ad se nõ sacrũ,de consec.ec.c.quod in dubijs. 1310
Altare ad cuius honorem ecclesia est consecrata,si mota est mensa superior, cum ecclesia reconsecratur.de consec.ec.c.1. 1309. & c. proposuisti. 1310
Altaris reconsecratio non cogit ecclesiam reconsecrari.eo.tit.c.quod in dubijs. ibi.
Altaria plura potest episcopus simul vna die consecrare,eo.tit.c.cum sis. 1311
ANCILLA si nescitur, post contractũ matrimonium repudiari potest, nisi ipsam cognouerit postquam sciuit.de coniu.ser.c. proposuit. 1432
ANNVLIS non vtantur clerici, nisi quibus competit ex officio.de vita & ho.cle.c.clerici.2. 967
Per annulum potest episcopus clericum in uestire,de sen.& re iu.c.cum olim. 855
Annulus delatus signum est matrimonij contracti.de præsump.c.illud quoque. 765
APPELLATIO ad quid inuenta est. de appel.cum speciali. 934
Appellatio licet sit remota. de principali, appellatur tamen super quæstione incidenti. eo.tit.c cum teneamur. 888
Appellatio admittitur & ante latã sententiam,& post.eo.tit.c.super eo.2. 884
Appellatio non auditur in excessu notorio eo.tit.c.peruenit. 886
Appellatio frustratoria manifestè etiam si non sit inhibita,non impedit negotium,& intelligitur inhibita,quæ à iure non indulgetur expresse.eo.tit.c.pastoralis. 918
Appellatio non debet remitti ad eos à quibus appellatur.eo.tit.c.accepta. 899
Appellationi videtur renunciasse cum postea inducias petit quis, vel testibus innititur de off.dele.c.gratum. 334
Appellatur ab interlocutoria sicut à diffinitiua.de appel.c.directè. 901
Appellari potest à futuro grauamine.eo.ti.c.bonæ memoriæ. 916
Appellare facto plus est quàm verbo. eo.ti.c.dilecti filij.2. 917
Appellans intelligitur qui iter arripit ad curiam Romanam.eo.tit.c.bonæ.3. 916
Appellantes cogendi sunt à iudice à quo appellatum est,ad certum diem prosequi appellationem, vel iudicio suo parere.ibi.c.consuluit nos. 897
Appellare contra publicam ecclesiæ vtilitatem non valet.de his quæ fiunt à maio.par. cap.c.ex ore. 106
Appellatio non excusat aliquẽ à periurio. de iureur.c.breui. 784
Appellatio non tuetur aliquem in notorio delicto.de ap.c.quia nos. 898
Appellare potest quis pro parochianis. eo. tit.c.ad audientiam. ibid.
Appellatio post sententiam excommunicationis latã non tenet.eo.ti.c.pastoralis. 918
Si appellatione remota cõtra eã cõmittit, post aduersæ partis citationem in causa proceditur,secus si ante iter arripuit.eo.ti. c. meminimus. 880
Appellatio admittitur in paruis sicut in magnis.eo.tit.c.de appellationibus. 885
Appellatio fraudulenter facta nonvalet.eo. c.suggestum. 887
Appellationis articulo prætermisso potest coram iudice à quo appellatum est litigari,nõ obstante appellatione.eo.ti.c.cum teneamur. 888
Per appellationem nõ excusatur quis quin comparere debeat vocatus à legato. eo. ti.c. coniparati. 889
Appellari non debet post iuramentum ad standũ mãdatis ecclesiæ.eo.ti.c.ad hæc. 2. 890
Post appellationẽ punitur delinquens grauiter appellatione non obstante. eo. tit. cap. præterea 1. 891
In appellationis causa aduersa pars per duos menses est expectãda,de renunciationes c.veniens. 237
Appellans à sententia iusta debet probare eam iniustam.de sen.& re iud.ca.causam. 859
Appellare non potest de crimine notorio accusatus,de off.iu.or.c.licet. 401
Appellationi facienti contra,iuri non est deferendum.de appel.c.consuluit.2. 888
Appellans iniustè remittitur ad eum à quo appellauit:nisi fiat iudicis recusatione.eo. tit. c.cum in ecclesia. 901
Appellari potest bis in eadem causa.eo. tit. c.directe. ib.
Per appellationem eximitur quis à potestate sui ordinarij.ibid.ſ.
Appellatio generalis non admittitur.eo.ti. cap.2. 878
Appellatio nullũ tuetur in sua nequitia.eo. c.ad nostram. ib.
Appellationis prosequẽdæ annus vnus vel duo secundum distantiam locorum & personarum & negotiorum qualitatem breuiatur. eo.ti.c.cũ sit Romana.880.& c.cõstitutus.908
Appellatio ante litis ingressum dicitur pro uocatio,non appellatio. ibid.
Appellans impotens prosequi, post biennium prosequi poterit. eo.ti.c. constitutus. 908.&c.ex ratione. 883
Appellans in criminibus manifestis nõ auditur.eo.ti.c.cum sit Romana. in fi. 880
Appellationem appellans prosequi intra terminum cogitur.eo.ti.ad hæc.1. 881
Et cap.peruenit.1. 886
Post appellationem sententia lata non valet.de rescrip.c.capitulum. 67
De appellatione facta ad superiorem inferior cognoscere non potest.de app.c. solicitudinem. 920
Appellationi in dubio deferendum est. de sen.excom.sacro approbante. 1839
Appellatione partis aduersæ non obstante absoluitur quis cautione præstita de iustitiæ obtemperando.de app.c.qua fronte. 893
Appellationi alterius si quis non defert, nec suæ deferendum est.e.ti.c.an sit. 904
Appellari non potest ab executore nisi modum excedat.eo.ti.c.nouit ille. 905
Appellatione interposita status causę mutari non debet.de rescrip.c.ex parte. 30
Appellationem non prosequens condemnatur in expensis. ib.
Appellationem ad terminum non prosequens censetur contumax. de app.c.sæpe contingit. 906
Appellatio à correctione non auditur nisi modus excedatur.eod.titu. c.reprehensibilis. 894
Appellationis terminum prolixum iudex arctare potest.eodem titu. cap.personas. 879
Appellari potest ad Papã à seculari iudice de consuetudine,non de rigore iuris.eo. ti.c.si duobus. 882
Appellationis terminum præueniẽs caret impetratis tacita veritate &pœnam contumaciæ non euadit.eo.ti.c.sæpe. 966
Appellantem reduci oportet ad statum appellationis.eo.ti.c.ad præsentiam. 887
Appellatio abvno iudice ab omni grauamine in causa vna tenet,sed simpliciter generalis appellatio non.eo.ti.c. consuluit.1. 886
Appellatio valet ratione priuilegij generalis,cũ committitur causa appellatione remota.de rescript.c.1. 28
Appellatio fraudulenter emissa ante citationem non valet.de app.c.suggestum. 887
Et c.ad hæc. 890
Appellari non potest cõtra conuenientem qui impetrat literas appellatione remota.de iniur.pe.c.prudentiam. 549
Appellatio vnius valet omnib. cum plures grauantur,de appell.c.vna sententia. 948
Appellatio in conspectu duorum virorũva let vbi metus iustus excusat, vel copia iudicis haberi non potest.eo.ti.c.si iustus. 949
Appellari non debet tertio in eadem causa, nec tali appellationi esse deferendũ.eo. ti.c sua nobis, 941
Appellatio omisso medio à iudice nõ tenet nisi ad Papam.eo.ti.c.dilecti.3. 941
Appellatio simpliciter interdicitur quãdo in literis dicitur appellatione remota.eo. ti.c. inquisitioni. 948
Appellatione pendente nihil innouandum est.eo.ti,c.dilecti filij.3. 941
In appellationis terminõ præfigendo conside randa.eo.ti.c.cum speciali, 934
Appellationem nõ prosequens condemnatur in expensis.eo.ti.c.reprehensibilis. 894
Appellari contra formam regulæ à subditis non debet. ibid.
Appellatio per nuntium potest tractari. de priuileg.c.ex parte.1. 1738
Appellatio contra electionem canonicam non valet.de appe.c.constitutus. 908
Appellari ab auditore nõ potest.de of.iud. dele. c.super quæstionum. 348
Appellare quis potest tã pro se quàm suis. de app.c.de priore. 897
Appellationem non prosequens incidit in iurisdictionem illius à quo appellauit. eo.ti.c. reprehensibilis. 894
Appellari potest in casu,licet causa cõmittatur appellatione remota.eod.titu. c.postremo 900
Appellatio non tenẽt in his quæ dilationẽ non capiunt.eo.ti.c.qua fronte. 893
Appellare dicitur si protectioni Papę quis se & sua committit.eod.titu.c.ad audientiam. 988
Appellatio in omnib. articulis commissionis interdicta intelligitur,si in vno interdicatur articulo.eo.ti.cx.requiris. 903
Appellari potest ad merropolitanum cum episcopus invisitatione excedit,vel nouus casus emergit.de off.iud.ord.c.licet. 401
Appellare non potest cui indicitur purgatio super infamia,nisi mod' excedatur.de sen. & re iu.c.quod ad consultationem. 860
Propter appellationem friuolam in electionib.episcoporum vel maiorum non debet negotium deduci ad sedem apostolicam.de app. Greg.in nouel.c.1.lib.6.
APOSTASIA impedit ordinatum sine licentia Romani pontificis in illo ordine ministrare. de apostata. capitulo, consultationi. 1623
Apostata non dicitur qui non deposito habitu transit ad aliam religionem. de temp. ord.cap.ex parte. 250

Apostata

Apostata dicitur qui habitum religionis & monasticum deponit.de apo.c.vl. 1623
Apostata clericus est qui habitum deserit clericalem,& talis non vtetur libertate clericali.eod.tit.c.præterea. 1620
Apostatam clericum debet ecclesia reuocare, nec in habitu seculari permittere debet, eo.tit.c.tuę fraternitati. 1621
Apostatæ per episcopos cõpellendi sunt redire ad religionem,& si noluerint,sunt incarcerandi.de apost.c.à nobis. 1622
ARBITER super spirituali non potest esse laicus nisi auctoritate superioris.de arb.c. per tuas. 500
Ab arbitrio non requiritur super sententiæ dubitatione interpretatio,sed à superiori. eo. tit.c.cum olim. 498
Arbitrio iudicũ compelluntur partes stare, si iustè sit arbitratum.eo.tit.c.dilecti. 495. & c. cum olim. 498
Arbitrium iniustum per superiorem corrigi debet.eo.tit.c.non sine multa. 493
Arbitrium contra ius &formam cõpromissi non tenet.eo.tit.c.peruenit. 494
Arbitri quot eligantur.eo.tit.c.sane. 493
Arbitrium inter priuatos in dãnum ecclesiæ non valet,eo.tit.c.peruenit. 494
Arbiter tantum de his iudicat de quib. est compromissum.eo.tit.c.cum dilectus. 498
In arbitrium sub certa pena cõpromitti potest.de præsump.c.litteras. 768
In arbitro in incertas personas non potest compromitti,nec valet.de arb.c.innotuit. 504
In arbitrium licet compromittere in rebus spiritualibus.de his que fiunt à præ. c. cum apostolica. 1058
Arbitrium finitur vno aduersario defuncto.de arbi.c.ex parte. 501
Arbiter non potest infirmare sententiam per ius latam.eo.tit.c.exposita. 503
Arbitriũ valet auctoritate superioris, quod aliter non valet.eo.tit.c.cum à nobis. 505
Coram arbitris conuentus non potest conuenire conuenientem.eo.tit.c.cum dilectus filius. 497
Arbitra potest fœmina esse secundũ consuetudinem terræ,nõ aliter,eod.tit.c.dilecti filij. 495
Arbitrium, si male recognoscatur arbitratum,non tenet.eod.tit.c.non sine multa. 493
Arbiter in causa restitutionis in integrum esse non potest.de rest.in inte.c.causa. 488
ARCHIDIACONVS potest cognoscere de casibus.de off.arch.ad hęc. 308
Archidiaconus curam habet episcopatus post episcopum.eo.tit.c.1. 493
Archidiaconus de tertio anno in tertiũ visitet. d.c.1.Nec vltra septem equitaturus habeat.de censi. c.cum apostolus. 1291
Archidiaconus cum personaliter visitat, potest procurationem petere:de off.arch.ca. 1. 305.& de censib.c.procurationes. 1306
Et c.cum apostolus. 1291
Archidiaconus debet instituere & examinare promouendos,cum sit maior post episcopum.eo.tit.cap.ad hæc. 308
Archidiaconus potest abbates &abbatissas installare.eo.tit.c.vt nostrum. 310
Archidiaconus nulli curam animarum sine licentia episcopi cõmittat. eo.tit.c. cum satis sit. 307
Archidiaconi officium.eod.tit.ca. officium. 306
Archidiaconus nemo sit in duabus ecclesiis,sed in vna potest habere prębendam,in alia archidiaconatum.de preben.præterea.998. & de procur.c.ex insinuatione. 448
Ab archidiaconi iurisdictione non debet episcopus ecclesias eximere.de excess.prela.c.ad hæc. 1708
Archidiaconus exercet iurisdictionẽ secundum consuetudinem loci.de offi.arch.c.archidiaconus. 307
Archidiacono detur coadiutor si efficiatur paralyticus.de cleri.ægro.c.vlt. 1027
ARCHIEPISCOPVS pót prouidere de episcopo vel abbate, si intra menses non eligitur de consilio capituli sui & aliorum virorum prudentum.de elec.cap.ne pro defectu. 174.
Archiepiscopus cum non potest episcopũ consecrare potest committere,de off.iud.ord. quod sedem Apo. 397
Archepiscopus debet consecrari in sua ecclesia ab omnib.suffraganeis,de temp.ord.c.si archiepiscopus. 248
Archiepiscopi prouisio cassatur,si non post sex menses prouidit quando potuit.de cõcess. præb.c.dilectus. 1048
Archiepiscopus prouinciam suã visitãs potest petere procurationẽ.de cẽsi.c.sopitæ.129. & in nouel.de censi.c.Romana lib.6. 567
Archiepiscopi legati nõ possunt absoluere de iniectione manuũ in clericos. de offi.leg.c. excõmunicatis.386.& in nouel.eo.ti.c.officij. 247
Archiepiscopus subdito sui suffraganei nõ potest causam aliquã inuito delegare. de off. iu.or.pastoralis. 398
Archiepiscopus debet excõmunicatos suffraganei vitare, & sententiam eius tenere,& ad absoluendum remittere.si sit appellatũ ad eũ. eo.ti.c.ad reprimendam. 395
Archiepiscopus cedens subest archiepiscopo in cuius prouincia moratur.de renun.c.ad supplicationem. 227
Archiepiscopus non debet statuere in prouincia sui suffraganei vel acceptare contra ius sine suo consensu de excess.præla.c sicut. 1710
Ad archiepiscopũ potest appellari à suffraganeo in causa, etiam si videatur interdicta.de off.iudi.or.c.licet. 401
Archiepiscopus non habet iurisdictionem in subditos suffraganeorũ, nisi in casib.expressis.eo.ti.c.pastoralis.in gl. 398
Ad archiepiscopum non deuoluitur potestas cõferendi beneficia,si intra semestre tẽpus non conferantur,nec quãdo collatio ad capitulum & ad episcopum simul pertinet, & ipsi simul non cõferunt,sed tunc confert superior. de concess.præb.c.postulastis. 108
In archiepiscopum confirmatus potest episcopũ confirmare etiam non consecratus. de transla.epi.c.cum ex illo. 207

De pallio archiepiscoporum quære ad literam T. vbi de pallio fit mentio.

ARCHIPRESBYTERI qui & decani ruriles dicuntur,archidiacono subiiciũtur. de offi.archi,c.ad hæc nos. 30
Archipresbyteri officium, & ministerium. de offi.archipresby.c.1. 312
Et c.ministerinm.ib.& c.3.& 4.313. 314
ARGVMENTVM dicitur quod nõ per testes vel tabulas,sed naturali probatione inducitur.de ver.sign.c.forus. 1853
ARMA portantes clerici excõicẽtur.devita & honest.cler.c.clerici. 91
In armis inuenti clerici post trinã admonitionẽ episcopi nõ defendãtur,quia ius perdũt clericale.de senten.excommu.ca.in audientia. 119
Arma portantes& seditionem facientes clerici si occidantur,non mittuntur ad curiã occisores eorum.eo.ti.c.perpendimus. 1811
Armis se defendere possunt clerici ab inimicis. ibid.
Armis clerici associati alijs si aliqui & sine eorum consilio occiduntur ab alijs non sunt promouendi.de clerico percus.c.vlt. 1690
ARCTA non potest cõtrahere matrimonium & contractum dirimitur.de frigi. & male.c.fraternitatis. 1462
Arcta probanda est per aspectum,qui præfertur iuramento.ibi.& de pro.c. proposuisti. 664
ASSESSOR est qui assensu partium eligitur ad causas dirimendas.de offi.iud.del.ca. super quæstionum. 148
ATTESTATIONES vnius iudicis alius Iudex recipere potest.de testi. c. causam quæ. 690
Attestationibus publicatis contra matrimonium,alij testes,& instrumenta alia admittuntur.eo.tit.c.series. 700
Attestationibus clausis iterato possunt produci testes,eodem tit. cap. cum causam. 722
Attestationes quando non valent patet in tit.vt lite non contest.non pro.c.vlt. 559
Attestationibus publicatis possunt instrumenta exhiberi,de fide instrumen. cap. cum dilectus. 754

Cætera quære de testibus ad literam T. vbi de testibus agitur.

AVCTORITAS consequitur pallium archiepiscopale.de auct.& vsu.pal.per tot im. 215
Auctoritas superioris non excusat delinquentem.de tempo.ord. capit. dilectus filius. 253
Auctoritas eligentium præfertur numero eligentium.de elect.c.dudum. 135
Auctoritas regalis & sacerdotalis tenetur defendere res ecclesiæ.23.quæst. 5. res autem omnes.
AVDITVS testium contra matrimoniũ non valet nisi sint graues personæ testantes factum.de testi.c.præterea. 701
Auditur quisveniens contra factum suum, de sen.& re iud.c.lator. 851
Ab auditore dato à iudice ordinario non potest appellari.de offi. deleg. super quæstio num. §.verum. 350
AVTHENTICA scriptura quæ. de fid. instr.c.1.& 2. 744

B

BAlistariorum ars contra christianos non exerceatur.de sagitta.c.1. 1649
BAPTISMVS verus est à quocunque conferatur in forma ecclesię. de sum. tri.c.firmiter. 6
Baptismi nec suscipit rem ne caracterẽ qui publicè contradicit:nec post consentit.de baptis.maiores. 1331
Baptizare nemo potest seipsum.eo. tit. ca. debitum, 1337
Baptizari qualiter possunt dementes & dormientes. ibi.
Baptizatus habẽdus est qui inter christianos natus honestè conuersatus est,nisi euidẽtibus signis contrarium probetur. de presby. non baptis.c.veniens. 1341
In baptismo crimina dimittũtur,sed matrimoniũ nõ soluitur. de diuor.c.gaudemus. 1499
Non baptizatus baptizetur,& iterum ordinetur.de presby.non bapt.c.veniens. 1340
Baptismus conferre debet &potest interdicti tempore.de sen.excom.c.responso. 1835
Baptizandi modus quando dubitatur baptizatus aliquis.de baptis.c.de quibus. 1331
Baptizatus à latino non rebapt.zetur à græco,nec conuerso.eo.tit.c.licet. 1332
Baptizatus bis non promoueatur ad ordines:est publicum, nec intret religionem. de apo.c.ex literarum. 1620

Baptizatus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Baptizatus non potest accipere filiam eius qui eum baptizauit.de cogna.spir.c.ex literis. 1440
BENEFICIA principum large sunt interpretanda.de verb.sig.c.olim. 1858
Ad beneficia non debent aliqui promoueri nisi castitate promissa.de cleri.coniug.c.sane. 976
Beneficium cõtra ius possessum iuste possidetur per tolerantiam superioris.de supplen. negl.prela.c.literas. 243
Beneficium vacans ex causa potest retineri ad tempus.de censi.c.præterea. 1294
Beneficiorum tempus computatur à notitia.de sup.negl.prælat.c.licet. 242
Et de concess.præb.quia diuersitatem. 1037
Beneficium vacãs vltra sex menses,si capitulum debet conferre & non fecerit, episcopus conferet,& econuerso, si episcopus neglexerit,ad archiepiscopum vel ad Papam si ille nõ fecerit pertinet collatio,intra tamen sex menses.de concess.præben.vel eccl. c.2. 978. & de sup.negl.præla.c.licet. 242
Beneficium sibi ipsi nullus dare potest. de elect.cum ad nostram. 169
Beneficium primum ipso iure amittitur si aliud recipitur.de præb.& digni.cap.cum iam dudum. 1002
Beneficium suum habeat clericus infirmus de cler.egro.c.cum percussio. 1025
Beneficiũ amittit quis propter ingratitudinem.de postulando.c.cum sacerdotis. 445
Beneficium quis non debet amittere nisi conuincatur de crimine.de acc.c.si cõstiterit. 1516
Beneficium habens sufficiẽs ab ecclesia cui non seruit nihil recipiat.de cler.non resi. cap. quia non nulli. 1913
Beneficium non vacans nulli promittatur specialiter.de pec.c.accepimus. 432
Pro beneficiato nõ scribit Papa nisi primo fecerit mentionem.de rescr.c.postulasti. 63
Beneficium habens primo si literas super alio obtinendo impetret, non valent. nisi de primo faciant mentionem. ibi.
Beneficium male dans,conferendi potestate priuetur.de præben.c.graue. 1017
Beneficiũ clerici detineri potest pro debitis à iudice.de fideiuss.c.peruenit. 1108
Beneficia plura sine dispensatione non potest quis habere,de elect.c.dudum.2. 194
Beneficia conferenda à religiosis non possunt suis monasterijs conferri, & si negligant præsentare clericum, episcopus prouidebit.de sup.negli.c.sicut nobis. 241
A beneficijs debent remoueri clerici incõtinentes.de cohab.cleri.c.clericos. 970
Beneficium curã habens vel prælaturam recipiens sit vigintiquinque annorum, de elect. c.cum in cunctis. 113
Beneficiũ obtinens si literas impetret tacita veritate non valent literę.de rescrip.c.ad aures.3.& c.in nostra. 70
Beneficia conferat episcopus, si neglexerit patronus.de iure pa.c.eam te. 1282
Beneficiũ dimittat clericus vxorem ducẽs. de cler.coniung.c quod à te. 976
Beneficium non detur nisi residere volenti. de cler.non resi.c.quia nonnulli. 930
Beneficium dans quod non potuit tenetur alia dare. de præb.c.inter cætera. 1001
BIGAMVS ad sacerdotium promoueri non potest.de biga.c.vbi bigami. 297
Bigamus ex dispensatione ordinari nõ potest.eodem titulo,cap.super eod.297.& ordinator priuetur officio, nisi ex dispensatione toleretur. ib.
Bigamus ipso iure est à diuinorum celebratione suspensus.eo.ti.c.de bigamis. 298
Bigamus non est contrahens cum vidua, si est incognita.eo.ti.c.debitum. 306
Bigamus quis non est si plures habeat concubinas.eo.ti.c.quia. 301
Bigamus contrahens non debet benedici à sacerdote.de secund.nup.c.capellanum.1507 & c.vir autem. 1508
Bigami pœna punitur in sacris ordinibus constitutus, cum vidua contrahens de facto, de biga.c.quia.301.& c.nuper. 298
Bigami clerici ipso iure cadũt à priuilegio, tonsura, & habitu clericali, & foro sæculari sunt addicti.Grego.in nouel.de biga.li.6.220
BONORVM nomine tã mobilia quàm immobilia dicuntur.de testa.c.relatum. 1.1133
Bona mobilia per ecclesiam acquisita possunt dari locis religiosis, & pauperibus, siue etiam seruis,consanguineis,vel alijs post mortem clericorum,sed alia quocunque modo acquisita pro voluntate morientim distribuantur.de testa.c.relatum. 1133

C

CAlcaribus deauratis non vtantur clerici, de vi.& ho.cle.c.clerici.lib.3.tit.1. 960
CALVMNIAE iuramentum post litis contesta. præstatur, de iuramen.calum. c.cum in causa. 573
Calumniæ iuramentum præstare recusantis pœna.eo.ti.c.fi. 573
De calumnia non iuratur in causis spiritualibus.eo.c.litteras. 569
De calumnia iurare non tenetur clericus alicuius ordinis, eo.tit.c.inhærentes. 567
De calũnia iurari potest per œconomum, & per syndicum.eo.tit.in pertractandis. 170
Et c.imperatorum. ib.
Calumniari præsumitur denunciator non probans,quod intendit.de calumn.c. 2. 1541
Calumniatores prælatorum puniuntur de degradatione, incarceratione, suspensione, ibid.
Calumniæ iuramentum in casu requiri potest à clerico.de iura.cal.c.cæterum. 571
CAMPANARVM pulsatione cessante possunt clerici interdicti tẽpore in cœmeterio sepeliri, qui tamẽ seruauerunt interdictum. de pœni.& remis.c.quòd in te. 1791
Campanas,non licet templarijs nec hospitalarijs habere,nec pulsare sine consensu episcopi diœcesi.de priuil.& excess.præ.cap. potentibus. 1734
CANONICVS episcopo seruiens,beneficium non perdit.de cler.non resid.c.de cætero.984.& c.ad audientiam, 989
In canonicum recepto,præbenda debetur, de præben.cap.relatum.995.&de concess.præben.cap.cum super.1043.& portio quotidiana debetur.
Canonici certum numerum canonicorũ in in ecclesia statuere possunt,de inst.c. in ecclesia. 1028
Canonici dignitates ecclesiarum mutare possunt.de constit.c.cum accessissent. 19
Canonicorum numerus non debet ex laicis suppleri,de instit.c.in ecclesia. 1028
Canonici dignitatem vel præbendam supprimere propria auctoritate non possunt in suis ecclesijs,de constit.c.cum accessissent. 19
Canonici regulares ecclesias parochiales regere possunt,&regulàm suã seruare debent vt episcopo sint subiectę,de relig.do.capit. inter quatuor. 1267
Canonicorum numerus augeri potest si facultates augentur,& si sit numerus canonicorum statutus.de constitut.cap.cum M. Ferrarien. 21
Canonici non possunt diminuere numerum canonicorum.eodem titulo.cap. ex parte. 26
Canonicus ægrotans habeat debitam portionem suæ præbendæ,de cle.non resi.c. ad audientiam. 989
Canonicorum correctio in criminalibus pertinet ad episcopum.de offi.iud.ord.c. irrefragabili. 402
Canonicorum numero iuramento & confirmatione Papę firmato literæ super receptione non valent,nisi de prædictis faciant mentionem.de rescr.c.constitutus. 50
CANON posterior derogat priori. de constit.c.i. 14
Contra canones recipiens & dans beneficium,vterque punitur priuatione. de cler.nõ resi.c.quia nonnulli. 982
Secũdum canones agatur in iudicijs,& nemo suo sensu vtatur.de const. c. canonum. 14. & c.né innitaris. 16
Canones scire debent qui causam matrimonij tractant.argum. de frigid.& male.accepisti. 1458
CANONIZATIO requiritur ad hoc q̃ debeat sanctus venerari etiã miracula faciẽs de reli.& vene. sanctorum.capitu.audiuimus. 1343.
CAPELLA in præiudicium matricis ecclesiæ non potest construi. de noui oper.nun. c.intelleximus. 1724
In capellis possunt esse canonici priuilegiati.de priui.c.cum capella. 1744
In capellis monachorum proprium habẽtium debet institui & destitui capellanus per episcopum,de capella monachorum, capit. 1. 1264
CAPITVLI maior pars,&senior obtinere debet, de his quę si.à maior.par.capitul. ex parte.1066.sed pars minor contradicere potest si habet rationem, eodem titulo. capitulo cum in cunctis. 1063.de elect.ca. cum inter 3. 133
Capituli maior &sanior pars tenet in electione nisi aliud rationabile obstet. ib.
Capituli assensus est requirendus in institutione vel destitutione personatuum vel dignitatum ab episcopo,de his quę fiunt à prę. c.quanto. 1057
Capitulo non consentiente non est rata donatio episcopi.eodem titulo, cum nos. 1055.& capitulo quãto, & de donationibus. capitulo fraternitatem.1116. & c. pastoralis. 1120.
Item nec pensionem potest augere episcopus sine licentia Papæ.eodem titulo.c.pastoralis.nec centesimam dare sine consensu capitu li,nisi per Papam.ibidem.&c.apostolicę. 1122
Capitulo dissentiente non tenet donatio abbatis.de his quæ fiunt à præla. sine consen. c.ea nosc itur. 1057
Capituli consensus confirmat donationẽ episcopi.de dona.c.pastoralis. 1120
Capitulum vacante sede potest excommunicare,absoluere,iudicare, & confirmare. de hęre.ad abolendam. 1605
CARNE vti licet si dies natiuitatis domini sit in sexta feria,de obser.ieiu.capitu.explicati. 1346
Carnes etiam in quadragesima & ieiunijs solennibus cum vrgens necessitas est indulgeri possunt,eod.tit.c.2. 1345
CASSA est sententia à non suo iudice lata.de offi.deleg.c.P.& G. 375
Et c.at si clerici de iudi. 509
Cassatur electio si ante confirmationem electus ministret.de elect.c.qualiter. 125
Cassatur electio propter defectum scientię in electo. ib.
Cassari debent quę per importunitatem fiunt.de præb.& digni.c.tuæ. 1005
CASTRANS seipsum ex ista causa non est irregularis.de corpo.vitia.c.ex par.2.294

Sed

Sed sine necessitate faciẽs dispensatur per episcopum in aliis,sed non in altaris ministerio. eod.tit.c.significauit. 294
CAVSA dicitur insufficienter instructã lite non contestata.de lit,cont.c.olim. 550
Causæ cõmitti debent ei coram quo securè potest comparere.vt li.non contest. non pro. c.accedens. 557
Causę non debent remitti ad eos,à quibus appellatum est,nisi partes cõsenserint.de app. c.accepta.899.tamen quandoque remittitur de matr.contract.contra interd.eccl.c.litteræ. 1467
Causæ maiores ad sedem apostolicam mittendę sunt.de transla.epi.c.cum ex illo. 207
Causæ continentia diuidi non debet.de sequest.poss.& fruct.c.1. 656
Causa principalis sicut committi potest,sic & incidens appella.remo. de reseri. c. causam. 49
In causa criminali intentata potest cõstitui procurator.de procu.c.tuæ fraternitati. 453
In causa status vel liberali non debet procedi eo absente qui petitur in seruitutem.de maio.& obe.c.inter quatuor. 419
In causis grauibus non cogitur quis consti tuere procuratorem inuitus.de procur.c.quęrelam. 448
In causa pari potior est cõditio primo occupantis.de iure pattona.c.pastoralis. 1286
In casibus spiritualibus iuratur, licet non de calumnia: tamẽ exceptionibus propositis in eis.de rest.spo.c.litteras. 617
Causæ non sunt audiendę tempore nundinarum.de iudic.c.significauerunt. 525
Causa ciuiliter tractata non deducatur ad iudicem ecclesiasticum.de alien.iud.mut. cap. ex parte. 492
CAVTIONEM standi mandatis ecclesiæ præstet absoluendus.de iureiu.c.ad nostrã. 775
Cautionem præstet in possessione existens cum de iure possessionis dubitatur: scilicet restituendi omnia tempore medio recepta si cadit in causa.de in integ.rest.c.fusciata. 484
CELEBRARE diuina vbicũque possunt prædicatores &minores.de priui.c.in his. 1756
CENSVS à priuata persona impositus, personalis est,nec eius vitam excedit.de censi. c.præterea illi. 1350
Census ignorantiæ solui non debent. eod. tit.c.peruenit. 1291
Census nouus ecclesiis nõ imponatur.eod. tit. cap. scientes. 1290. & cap. prohibemus. 1293
Census detinens per biennium amittet rei detentionem.de iureiu.c.querelam.
Census solutio est subiectionis probatio, de deci.c.omnis. 779
Census à personis miserabilibus non est ext orquendus.eod.tit.c.licet. 1339
Censum soluentes domino Papæ tales ecclesię sunt exemptæ. de priuile.c. recepimus. 1733
Census debitus vitã transigentis non excedit.de transact.c.veniens. 440
Census dicitur personalis nisi exprimatur, quòd sit realis. ibidem.
Census tempore certo & certa ex causa debet solui.de censi.c.peruenit. 1291
CENSVRA ecclesiastica intelligitur excommunicatio, suspensio, & interdictum. de verb.sign.ca.quærenti. 1861
CESSIO episcopi quando & quibus de causis admittitur, de renunt. c. nisi. 228
Cedere non potest episcopus auctoritate propria.de tansla.episco.c. quanto. 212
Cedens propter honestam causam iterum potest reassumi.de renũ.post translationẽ. 233
Cessio sufficiẽtis & sancti difficulter admittitur.eo.ti.c.literas. 219
Cessionem petens & impetrans cõpellitur si nolit.eo.ti.c.quidam cedendi. 237
COEMETERIA vbi excommunicati sunt sepulti, reconcilientur aqua benedicta solenniter,de consecra.eccle. cap. consuluisti. 1311
CIRCVNSTANTIAE decem à testibus inquirendæ sunt.de testib.c.cum causam. 722
Circunstantijs probatur crimẽ adulterij.de præsump.c.literis. 767
CITATIO non valet si plures quàm quatuor citantur.de reseri.c.nonnulli. 63
Citatio extra prouinciam vltra duas dietas non valet. ibi.
Citatio si plures conditiones manifestè in conuenientes habeat,non valet.vt lit.nõ cont. non pro.c.accedens. 554
Citatio ad locum periculosum vel inhonestum.non valet.eod.tit.c.accedens. ibid.
Citatio ad non suũ iudicem, non valet. de off.deleg.c.ex literis. 399
Citatus legitimè per suum superiorem etiã si diœcesim mutauerit, iurisdictioni tenetur respondere,de foro compet.capi. proposuisti. 543
Citatus ad iudicium debet cõparere, & suũ priuilegium allegare, aliàs sententia tenet.de app.c.si duobus. 382
Citatus secundo non tenetur respondere, nisi prius sciat iurisdictionẽ prioris citationis reuocatam.de rescrip.c.ex tenore. 47
Citationi rescriptum Papę est inferendum. de dilat.c.præterea. 575
Citari debet procurator absente domino, & si ille non sit denuntietur domui eius.de eo qui mit.in poss.c.si aduersarius. 651
CLANDESTINVM matrimonium asserentes vel etiam negantes non sunt ab ecclesia compellendi,de clande.despon.ca. quòd nobis. 1405
Clandestinè contrahentium in gradu prohibito etiam ignoranter proles illegitima censetur.eo.ti.c.cum inhibitio. ibi.
Clandestinum matrimonium carnalis copula sequens ligat,siue depræsenti siue de futuro.eod.titu.capitu.1.1404.& c.is qui.despõ. 1389
Clandestinus contractus in facie ecclesię est innouandus.de clande.despo.capitu.secundo. 1405.
Clandestina matrimonia prohibẽtur.eo.ti. c.cum inhibitio. ibidem
Clandestinum matrimonium debet proba ri per virum. eodem titulo,capitulo si quis. 1404.
Clandestino matrimonio cõsentiens sacerdos punitur per suspẽsionem per triennium. ibidem.
Clandestinum matrimonim à contrahentibus publicatum confirmat ecclesia. eod.titul. capitulo quod nobis, & filij tantum legitimi reputantur. ibidem. 1405
CLERICVS potest conuenire episcopum scilicet coram metropol.de appella. c.solicitudinem. 920
Clericum percutiens ignorãter non est excommunicatus,de sent.excom.capit.si vero.2. 1798.
Clerici depositi non statim debent tradi iudici seculari per episcopum.de iudi.c.at si clerici. 509
Clericorum nomine canonici intelliguntur. de ver.sig.c.cum tibi. 1860
Clerici tempore interdicti possunt sepelir in cœmeterio qui interdictum bene seruauerunt.de pœn.& rem.c.quod in te. 1791
Clerici de bonis ecclesiæ secularibus iudicibus subuenire non debent sine licentia papæ,nisi in necessitate.de immu.eccl.c. non minus.13 52.& c.aduersus. 1355
Cum clerico pugnante in duello dispensat episcopus.de cle.pugnan.in duel. cap. porro. 1648.
Clericus furem in foro seculari potest conuenire ciuiliter,non criminaliter.eo.ti.c.Henricus. 1648
Clericum tenens invinculis solum,est excõmunicatus.de sen.exc.nuper à nobis. 1818
Clericum verberans,priuatim, & si non sit conuictus,à Papa absoluendus est.de sen.exc. c.porro. 1802
Clerici ad iudicium seculare nõ trahantur. de iudic.c.qualiter. 522
Nec à secularibus condemnentur, sed corã iudice ecclesiastico tractentur causæ eorum, de fo.compe.c.nullus. 527
Clericus sine consensu episcopi alteriusu risdictioni se non subiiciat.eo.ti.c.significasti. 542.
Clericus comam nutriens, inuitus tondeatur.de vi.& ho.cler.c.clericis. 961
Clerici possunt poni in locis religiosis si de fuerint regulares.de rel.dom.c.inter quatuor. 1257.
Clericus laico in temporalibus non ministret.ne cler.se.neg.se immi.c.sacerdotibus. & c.sed nec. 1356.1361
Clericus delinquens in habitu seculari, & tonsura puniaturvt laicus,de sen.exc.c.contingit.2. 1836
Clericus non debet se subijcere iudicio seculari quo ad pœnam,& percutiens sic est excommunicatus,eo.tit.c.contingit.1. 1827
Clericus alterius diœcesis non recipiatur ad ordines sine literis sui episcopi vel papę de cler.non resi.fraternitati. 934
Clericum potest capere laicus de mandato prælati sui sine excommunicatione,dummodo tamen non excedat:nisi quantum rebellio exigit defendentium.de sen.excom.c.vt famę. 1826
Clerici canes,vel aues ad venandum nõ habeant.de cler.vena.c.2. 1689
Clericus propter hæresim depositus tradatur iudici seculari.de hęret.ca. ad abolendam. 1605
Nec gaudeat priuilegio clericali. ib.
Clericus à laico iudicari non debet nisi depositus.de iudi.c.clerici. 513
Clerici officia siue cõmercia secularia non exerceant.de vit.& hone.cle.ca. clerici.2. 967
Clericis in sacris ordinibus constitutis nõ debet pœnitentia publica iniungi. de pœn.& remis.c.quæsitum. 1788
Clericum guerram & seditionem facientẽ interficiens non est mittendus ad Papam. de sen.exc.perpendimus. 1812
Clericus habitum & tonsurã dimittens nõ debet tueri ab ecclesia.de apostat.c.præterea. 1620
Clericus verberari potest per superiorem causa disciplinæ. Similiter monachus & conuersus, vel clericus p clericũ,vel monach* per monachum de mandato eius.de sen.exc.c.vniuersitatis. 1812
Clericus de calumnia iurare non debet nisi per aliũ,nec religiosus irrequisito superiore, vel clericus episcopo inconsulto.de iura.calũ. c.1. 567
Clericus post trinam admonitionem à suo episcopo arma portans, habitu clericali relicto non gaudet priuilegio clericali. de sententia excommun. cap. in audientia. 1813

Cleri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cler cus laico fidelitatem iurare non tenetur, nisi aliquod temporale teneat ab eod. de iur. iur. cap. nimis. 802
Cleri us contra clericum potest iurare de c. . . mina. de iura. cal. c cæterum. 571
Clericus in sacris ordinibus cõstitutus nõ potest esse tabellio in causa criminali. ne cle. se neg. c. sicut te. 1363
Nec causam, vel iudicium sanguinis agitet, vel literas scribat, vel dictet. eo. tit. c. clericis. 1361
Clericus in conflictu existens promoueri potest si neminẽ percussit: & armis potest restere inimicis suis vim sibi inferentib. de cle. percuss. c. præsentiam. 1690
Clericum percutiens quis vel se expurget, vel absoluatur, aliàs quasi excommunicatus habetur. de sent. exc. c. cum desideres. 1806
Clericus prelaturam, vel curam habens animarum vel sacerdos physicam vel leges non audiat, aliàs si intra duos menses non redierit est excommunicatus. ne cle, vel mona. c. super specula. 1364
Clericus fur auctoritate superioris ligari potest, & torqueri vsque ad restitutionem. de depo. c. grauis. 1081
Clericum verberans Papam adeat, nisi sit intra annos puberes. de sen. exc. c. sup eo. 2. 1844
Clericus negotia secularia exercens amittat priuilegium clericale. de vi. & ho. cle. c. ex literis. 668
Clericus absens potest per alium de beneficio inuestiri. de præ. & digni. c. accedens. 1610
Clericus moriens potest cõferre bona sua intuitu personæ cui vult & etiam alia mobilia seruis vel cognatis vel pijs locis, de suc. ab intest. c sed hoc. 1153
Clericorum percussoribus sauentes, vel liberare nolentes cum possint manifesto facinori obuiare, & non faciunt, incidunt in canonem de sen. exc. c. quantę. 1838
Catera de excõmunicatione, & absolutione quæ re ad literam A, vbi ponitur absolutio, & infra de litera T, vbi ponitur percutere.
COACTIO non tenet in obligationevbi non sequitur assensus, similiter nec in matrimonio de ijs quæ vi metúsve causa fiunt. c. 1466. & de spon. c. cum locum. 1376. & c. ad id. 1381
COADIVTOR datur clerico ægrotanti. tit. de cler. ægrot. de rectoribus. 1025
COMMISSIONES duæ super eodem negotio impetratę, nisi vna de altera faciat mentionem, non valent. de rescrip. c. ex tenore. 47
COMMVTATIO præbendarum veldi gnitatum sine episcopo non fiat, de rerum permu. c. quæsitum. 1096
Commutatio ecclesiæ fieri potest, licet nõ venditio. eo. tit. c. ad quæstiones. ibid.
Cõmutatio spiritualis cum spirituali, temporalis cum temporali fieri potest, sed non simul confuse. ibid.
Commutari nõ possunt temporalia pro spiritualibus. eo. ti. c. exhibita. 1099
COMPROMISSVM procuratoris debet dominus ratum habere: tamẽ procurator non debet cõpromittere sine mandato domini. de arb. c. per tuas. 500
Compromitti potest in laicum auctoritate superioris. ibid.
Compromissio in laicum de spiritualibus non valet. eo. tit. c. contingit. 499
Compromissione facta, quando non licet resilire. de elect. c. in causis. 155
Compromissionis fines seruandi sunt. aliàs non valet. de app. c. constitutus. 908
Compromissio facta de electione semper intelligitur de idoneo, & sic electus est recipiendus. de elect. c. causam. 116
Compromissum non extenditur ad heredes compromittentis, si de ipsis nõ caueatur ibi. de arb. c. vl. 506
Compromissio tenet in beneficijs spiritualibus. de præben. c. nisi. 1006
CONCESSIO laici de re ecclesiastica non valet. de reb. eccle. non alie. cap. qui res. 1071
Concessio præsumitur realis nisi probetur fuisse personalis. de inst. cap. cum venissent 1030
Concessionis verbo generali omnia concedi videntur. ibid. & c. nulli. de reb. eccle. non alie. 1072
Concessio episcopi capitulo reclamãre nõ tenet, per capitulum facta tenet, nisi fieret cõtra mandatum Papæ. de iis quæ fi. à prælat. cum nos. 10 55. & de concess. præben. c. 2. & 3. 1034. 1035
Concessionis auctoritas transit ad superiorem quando statutum tempus negligitur. eo. tit. c. cum nostris. 1038
Concedere non potest episcopus vt in eadem ecclesia plura quis habeat beneficia. eo. tit. c. literas. 1044
Ex concessione episcopi potest haberi beneficium simplex habens curam animarum. de præb. c. de multa. 1015
Cõceditur nobilib. & literatis plura beneficia habere, ex dispensatione tamen Papæ. de præb. c. de multa, ibid.
Concessum ex gratia nulli debet præiudicium generare. de postu. prælat. cap. bonæ memoriæ. 100
Concessio beneficiorum non vacantium prohibetur. de concess. preb. cap. 2. & 3. 1034. 1035
CONCILIA prouincialia singulis annis celebrentur. de accu. denuntia. & inquisi. c. olim, 1538
Concilia quare statuantur. ibid.
CONCVBINA clerici excommunicata excommunicatione maiori inuoluitur clericus accedens ad eam. de sen. excom. c. si concubinæ. 1847
Concubina clerici secundum canones puniatur. de cohab. cler. & mulie. ca. si quisquam. 970
Concubinam retinens post admonitionem clericus excommunicetur vel suspendatur, ibi.
Concubinam resumens clericus perpetuo suspendatur. eo. tit. c. clericos. 970
Concubinarius occultus auditur appellãs. eo. ti. c. super eo. 971
Concubinarius primo puniatur per beneficij suspensionem, deinde per perpetuam subtractionem. eo. tit. c. sicut. ibid.
Concubinarij missa audiatur quandiu ab ecclesia toleratur, nisi valdè notorij. eo. tit. c. vesta. 972
Vt etiam habes distinctionem notorij.
Concubinam habenti clerico purgatio indicatur. eo. ti. c. tua nos. 973
CONDEMNARI non debet quis propter credulitatem aliquorum. de accu. c. qualiter & quandoque. 2. 1532
CONDITIO contra substantiam matrimonij dissoluit illud. de cond. app. in de spon. c. si conditiones. 1415
Alias conditio inhonesta matrimonium non dissoluit dummodo non sit contra substãtiam matrimonij. ibid.
Conditionis error impedit matrimonium & dirimit. de coniu. ser. c. proposuit. 1432
Conditio ex alieno consensu dependens, non ligat nisi consentiat. de cond. app. c. super eo. 1413
Conditio honesta est in matrimonialibus, alias non tenet: vt si cõtrahatur sub conditione pecuniæ dandæ, & consimili. de cond. ap. c. de illis. 1412
A conditione apposita in matrimonio receditur per copulam carnalem. eod. tit. c. per tuas. 1414
Conditio in literis Papæ semper intelligitur, si præces veritate nitantur. de rescrip. c. ex parte. i. 30
Sub cõditione alterius consensus traditio rei non tenet, nisi consentiat. de rest. spo. cap. olim. i. 615
Conditio locum bene habet in spiritualib. de præben. & digni. c. significatum. 996
Sub conditione data possessio reuocatur ea cessante. de cond. appo. c. verum. 1412
Sub conditione manumissus vt fiat, monachus, monachus debet esse. eodem titu. cap. 2. 411
CONFESSVS in iure, vt conuictus condemnatur. de confess. cum super. 660
Confessio non coram suo iudice tenet. de iudicijs. c. at si clerici, 509
Confessio semper est faciẽda in anno. de pę. & remiss. c. omnis. 1793
Cõfessio inuita vel coacta non præiudicat. de off. deleg. c. causam. 332
Confessio criminis extra ius facta præiudicat. de confes. c. vlt. 661.
Confessio de seipso in præiudicium aliorum credi non debet. eod. tit. c. 1. 659
Confessio à non pœnitentibus recipienda est, & pœnitentia iniungẽda, de pœnit. & remiss. c. quod quidam. 1788
Confessionem potest quis alteri sacerdoti facere licentia non obtenta, tamen petita. de pœ. & remiss. omnis. 1793
Confessor sciens excõmunicatum aliquem in confessione solus tenetur eum vitare, & nõ in publico. de sen. excom. c. cum non ab homine. 1806
Confessio procuratoris per errorem negotio nondum finito, non obest domino si reuocat, nec fit per hoc litis contestatio. de appel. c. cum causam. 937
Confessis crimen super eodem alium accusans non auditur. de test. c. veniens. 689
Confessio qualis esse debeat, & qualiter se habere, & cui sit confitendum, & pœna reuelãtis confessionem. de pœn. & remiss. c. fi. 1575. & c. omnis. 1795
CONFIRMATIO contra ius obtenta nõ valet de cõfir. vtil. vel inu. c. examinata. 956
Ante confirmationem electi non debent beneficia sua conferri alicui. de elect. c. cum in cunctis. 113
Ante confirmationem possunt administrare in concordia electi papæ subiecti immediatè si sint valde remoti vltra Italiam, dum tamẽ de rebus ecclesię nihil alienent. de elect. c. nihil est. 179
Confirmatio prelatorum infirmorum pertinet ad episcopum. de ap. c. constitutus. 909
Confirmatio Papę personalem transactionem facit realem. de ijs quæ fi. à præla. c. cum apostolica. 1058
Confirmatio impetrata lite pendente non valet, nec tenet sententia contra ius lata etiã per superiorem confirmata. de confir. vtil. vel inu. c. bonæ. 951. & c. examinata. 956
Confirmatio Papę ex certa scientia tenet, etiam si alias non valeret. eo. tit. c. venerabilis. ibidem.
Confirmare non intendit Papa factum legati contra episcopum. eodem titul. cap. sua nobis. 958
Confirmari potest factum dubium inferioris per superiorem diœcesanum. de elect. c. cũ monasterium. 120
Confirmari potest sententia lata iuris ordine præterm issio. de accu. c. ad petitionem. 1530

Confir

Confirmationem potest petere quis per interpositam. de elect. c. nihil est. 179
Confirmatio per surreptionem obtenta nõ valet. de cõfir. vtil. vel inut. c. de confirmationibus. 951
Confirmatio sententiæ à qua appellatur, quãdo valet & quando non. eo. tit. c. bonæ memoriæ, ibid.
Confirmatus in archiepiscopum non potest transferri in episcopum. de translat. c. 1. 207
Confirmari possunt pueri tẽpore interdicti ab episcopo. de sen. excom. c. responso. 1835
CONGREGATIO dicitur vbi duo vel tres fuerint insimul. de elec. c. 1. 107
CONIVGATORVM neuter sine altero potest ingredi religionem. de conuer. coniug. c. cum sis. 1214
Coniugatorum alter altero inuito ante carnalem copulam potest ordinem intrare. eo. tit. c. verum. 1213
Coniugum separatio religionem intrantiũ pertinet ad episcopum, aliàs reuocatur si alter suspectus habeatur: nisi alter intret ordinem, vel voueat continentiam, & non sit suspectus. eo. tit. c. 1. 1212
Coniugum alter separatus propter fornicationem potest ordinem intrare. eo. tit. ca. gaudemus. 1226
Coniugatorum alter si ab altero licentiam obtineat fraudulenter intrandi ordinem, non valet, nisi alter ipsum sequatur ad religionem. eo. tit. c. accedens. 1224
Coniugatus tenetur alium expectare quousque certus sit de morte alterius. de spon. c. in præsentia. 1380
Coniugatorum altero relinquente seculũ, potest contrahere si non fuerit carnalis copula secuta is qui remansit, de conuer. coniug. c. verum. 1213
Coniugatorũ alter ordinem intrans inuito altero perdit iuspetendi debitum & post mortem alterius si exierit, non compellitur redire, sed continere. eod. tit. c. quidam. 1214. & ca. placet. 2219
Coniugatorum altero intrante religionem qui remanet tenetur vel intrare si est suspectus, vel si non est suspectus, tenetur continentiam vouere. eo. tit. c. cum sis. 1214
Coniugatus propter infidelitatẽ separatus iudicio ecclesię peracta pœnitentia si ordinem intrare noluerit, compellitur fideli cohabitare rel. cto. eod. tit. c. vlt. 1228
COMPATERNITAS non contrahitur per ea quæ præcedunt baptismum. de cogn. spiri. c. contracto. 1438
Compater viri non potest vxori suæ postea copulari post mortem viri. eo. tit. Martinus. 1438
Ante compaternitatem natus non contrahat cum filia mediante quia est compaternitas facta: & si contraxerit, dirimatur. eo. tit. c. tuanos. 1440
Ante compaternitatem vel post nati possunt comtrahere excepta persona per quam compaternitas contracta. eo. tit. cap. super eo. 2436. & c. 1. 1435
COMPVRGATORES quid teneantur iurare. de pur. cano. cap. de testibus. 1768
CONSANGVINEAM vxoris cognoscens, nunquam debitum petat ab vxore sua. de eo qui cogn. consa. vxoris. cap. 1. 1442
Consanguineo infideli non potest clericus legare. de suc. ab intest. c. sancto. 1153
A consanguineis vxoris est abstinendum vtà proprijs. de consan. & affi. c. ex litteris. 1449
Consanguinei testes esse possunt in causa matrimoniali. qui ma. accu. poss. cap. videtur. 1486
Consanguineus testis præfertur in causa matrimon. de test. c. quoties. 684
Consanguineus consanguinei sponsam ducere non potest. verũ est sæpẽnem. de spon. c. sponsam. 713
Consanguineam alicuius præcognoscens eam postea ducere non potest. de præsumpt. c. tertio loco. 76
CONSECRATIO ecclesiæ & chrisma tis & episcoporum non debet fieri nisi cum missæ celebratione. de elec. c. quod sicut. in gl. 149
In consecratione ecclesiarum prius est dos assignanda. de consecra. eccle. c. cum sicut. 1312
Reconsecrari debet altare si motum sit vel lapis fractus: nec propter hoc ecclesia reconsecratur. eo. tit. c. ad hæc. 1309
Consecrantur ecclesiæ bene diebus festis & ferialibus. de consecra. eccle, vel alta. c. tua, ibidem.
Consecrari non debet ecclesia propter homicidium in ea factum. eo. tit. c. proposuisti. 1310
Consecrari possunt simul multa altaria & multi episcopi. eo. tit. cum sis. 1311
Consecrari debet ecclesia polluta sanguine vel semine etiam prius non consecrata. eod. tit. cap. si ecclesia. 1313
Reconsecrari non debet altare in extremis tantummodo fractum. eod. tit. c. ligneis. 1311
Consecrari debet episcopus ad minus à trib. cæteris episcopis consentiente archiepiscopo. 249. & c. nec episcopi. 249
Pro consecratione ecclesiæ procuratio petiposest dumtaxat. de simo. c. cum sit Romana. 1546.
Consecrationem electi potest committere archi episcopus suffraganeis. de offi. iudi. ordi. c. quod sedem Apostolicam. 397
Consecratum non debet ad humanos vsus applicari. de reli. domi. c. ad hæc. 1257
De consecratione diuersa regum, episcoporum & sacerdotum, habes de sa. vnc. c. vnde. 272
CONSENSVS partiũ potest relaxare auctoritatem iuris. de resc. r. c. nonnulli. 63
Propter consensus defectum confirmari nequit matrimonium impuberum ante ætatem legitimam contractum. de despon. impub. c. à nobis. 1396
Consensus non videtur esse si metus interuenit, de spons. c. cum locum. 1376
CONSERVATORES de manifestis iniurijs tueri possunt quę indaginem iuris nõ requirunt. in nouel. de offic. deleg. cap. 1. lib. 6. 246
CONSTITVTIO nullum ligat, antequam ad eum peruenerit. de consti. c. cognoscẽtes. 14
Constitutiones contra libertatem ecclesiæ reuocentur. de sen. excom. c. nouerit. 1842
Constitutio nõ debet fieri in præiudicium futurorum. de const. c. cum omnes, 17
Constitutiones antiquæ non mutentur nisi de consensu episcopi. de consue. cum consuetudinis. 95
Constitutionem publicatam non oportet auribus singulorum intimari. de postu. præla. c. 1. 96
Constitutio sedis Apostolicæ omnes adstringit. de consti. c. fi. 27
Constitutio ad præterita non extenditur, nisi nominatim de eis caueatur. eo. tit. & c. ibidem
Constitutio contra libertatem ecclesiæ nõ tenet. de reb. eccle. non alie. c. vlt. 1077
Constitutio de vsuris fertur ad præterita. de vsu. c. cum tu. 1663
Constitutiones ecclesiæ pro tempore variari possunt. de consan. & affi. c. non debet. 1455
Constituentis ius est etiam declarare. de consti. cap. vlt. 27
Constituens patiatur legem quam ipse tulerit. eo. tit. c. cum omnes. 17
Constitutio confirmata per superiorem nõ potest reuocari per constituentes. eo. ti. c. cum accessissent. 19
Constitutio facta à laico etiam pro libertate ecclesiæ non tenet nisi per Papam approbetur. eo. tit. c. ecclesia. 24
Constitutio de certo numero canonicorum non valet nisi per Papam confirmata fuerit. eod. tit. c. ex parte episcopali 26
CONSVETVDO cuius non extat memoria pro lege habenda est. de test. & attest. c. series. 700
Consuetudines subsistinens contra libertatem ecclesiæ, excommunicatus est. de sent. excom. c. nouerit. 1842
Ex consuetudine hactenus præstitum peti potest. de excess. prela. c. ad hęc. 1708
Consuetudo iuri contraria non valet. de consuetudine. c. ad audientiã. 86. & c. quanto, 86
Consuetudo iuri scripto non præiudicat. de iudicijs. c. clerici. 514
Consuetudo quòd laicus testificetur contra clericum in causa criminali, non valet. de accusa. c. meminimus. 1517
Consuetudo quę absque peccato seruari nõ potest, non valet. de præscript. c. vlti. 847
Consuetudo in testamentis religiosis factis sine testibus & scriptis valet, dummodo forma tradendi secundum consuetudinem terrę seruetur. de consue. c. ex litteris. 84
Consuetudo de sepulturis puerorum tenenda est secundum morem terrę. de sepul. ca. de vxore. 1161
Consuetudo de canonica portione valet secundum consuetudinem terrę. eo. tit. c. certificari. 1162
Consuetudo de contrahendo cum ante vel post comparternitatem genitis, tenenda est. de cogna. spirit. super. eo. 1436
Cõsuetudo in testamẽtis vt testes sufficiant duo vel tres, non obstantibus legibus valet. de cum esses.
Consuetudo præiudicat iuri communi in illo loco tantum vbi viget. de consue. c. cum di lectus. 90
Consuetudo approbata in loco suo pro lege habetur. de arbitris. c. dilecti. 495
Consuetudo damnosa ecclesię abolẽda est, de consu. c. cum consuetudinis. 93
Consuetudo dat iurisdictionem. de foro cõpe. c. cum contingat. 537
Consuetudo de pluribus præbendis habendis in vna ecclesia, non valet. de concess. præb. c. litteras. 1044
Consuetudo non excusat in delictis. de consue. c. quanto. 86
Consuetudo terræ in iudicijs seruanda est si bona est. de deci. c. ad apostolicæ. 1179
Secundum consuetudinem loci decedens debet relinquere ecclesiæ matrici partẽ bonorum suorum. de sepult. c. certificari. 1152
Consuetudo optima est interpres legum. de consue. c. cum dilectus. 90
Consuetudo obseruetur in electionibus & beneficijs conferendis. de elect. c. cum ecclesia. 157. & de causa propri. cap. cum ecclesia. 593.
Consuetudines antiquę sunt magnę auctoritatis. de consue. cap. cum consuetudinis. 93.
CONTEMPTVS absentis cassat electionem. de elect. c. quod sicut ex literis. 149. & c. bonę memorię 1. 138
CONTESTATIO litis perpetuat iurisdictionem. de off. deleg. c. relatum. 334
Contestatio & sententia diffinitiua debent fieri coram principali. eo. tit. cap. super quæ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionum. 384
Constitutio litis vbi omittitur processus, non valet.de elect.c.dudum.2. 193
Contestatio litis quomodo fit. ibidem
CONTRARIA proponés, suspectus est. de præsump.c.litteras. 768
Contraria proponés, vel sibi contrarius nō est audiendus.de appel.c.solicitudinem. 620
CONTRAHERE non possum cum sorore mea adoptiua durante adoptione. de cog.leg.c.si qua. 1441
Contrahere non potest filius carnalis cum filia spirituali,& econuerso.de cogna.spirituali.c.ex literis. 1440
In contrahentibus consideranda est scientia & ætas.de spon.c.exlitteris. 1373
Contrahentes clandestine non possunt cōpelli cohabitare.de clandesti.despon.quod nobis. 1405
Cōtrahens vxoratus cum ignorante prima vxore defuncta non potest petere diuortium: nisi illa velit. de eo qui dux.in ma.c.1.& c.veniens. 423.
CONTVMAX nō est qui infirmitate impeditur.de procu.cap.querelam. 448
Contumax potest excusari per nuntios.ibidem
Contumax est qui comparet, sed respondere non vult.de iudi.c.1. 507
Contumax condemnatur in expensis à tempore quo cœpit esse contumax aduersario expectante.de do.& contu.c.cum dilecti. 938
Contra contumacem post litis contestationem sententia diffinitiua dari debet, si liquet de iure.si non, adiudicetur præsenti possessio. de dolo & contu. c.prout. 634
Contumaciter recedens à iudicio compellitur stare iuri,& tēporali,& ecclesiastica pœna puniendus est. ibidem
CONVALESCERE ex post facto non potest quod ab initio non valet,de elect.c.audi tis. 153
CONVENIRE vel conueniri non debet collegium sine consensu prælati.de iudi.c. causam.2. 522
Conuentus per literas duplices ad diuersos iudices primis non reuocatis non tenetur respondere secundis.de rescrip. c.ex tenore. 48
Sex conuentionis vitia ponuntur.eo.tit.vlt. 82
Conueniri potest possessor rei pro domino. vt lite non contest.c.quoniam frequenter. §.fi. 566
Conueniri non potest quis simul coram diuersis iudicibus super diuersis actionibus personalibus.de rescrip.c.quia nonnulli. 82
Conuentu irrequisito non debet abbas vel abbatissa beneficium conferre: nisi propter priuatam consuetudinem. de ijs quæ fiunt à prælat.cap.continebatur. 1055
CONVERSO Iudæo ad fidem est puer paruulus assignandus.de conuer.infide.cap.2. 1230
Conuersum verberans est excommunicatus,& à Papa absoluendus.de sen.excom.c. nō dubium. 1800
CREDITOR vltra sortem non potest petere.de iureiur.c.ad nostram.1. 775
Sed potest expensas circa pignora factas deducere.ibidem.
CRIMEN occultū non impedit promouendum.de tempo. ordi.c.ex tenore. 246
Crimen est ibi puniendum vbi commissum est.de rap.c.1. 1654
Crimen tribus modis potest exponi denūtiando excipiendo & accusando.de accu.cap. super his. 152
Crimen pro quo excommunicatur laicus, deponit clericum.de vi.& honest.cle.c.monasteria. 961
Crimen per testes non per actorem probatur.de simo.c.licet Hely. 1562
CHRISTVS est verus Deus & verus homo.de summa trini.c.1. 5
Christus descendit in anima:surrexit in carne: ascendit in vtraque.eo.tit.c.firmiter.ibidem.
Christus mortuus est pro omnibus quantum ad sufficientiam.& c.de baptis.c.maiores. 1331.
Et paradisi ianua tantum in morte Christi aperta est. ibidem
Pro crimine nemo puniendus est contra quem non laborat infamia.de accu.c.inquisitionis. 1527
In crimine participans eadem sententia inuoluitur.de sen.excom.c.si concubina. 1847
De crimine semel accusatus reaccusari non debet, nisi iterum crimen replicet.de accu.c. de his criminibus. 1513
Crimen publicum ordine iudiciario probandum est.de simo.c.dilectus. 1559
Crimina audita non dissimulanda sed inquirēda sunt.de colluso.deteg. crimina. 1685. & de simo.c.licet Hely. 1562
Crimina paria pari compensatione tolluntur.de adul.c.tua fraternitas. 1653
Criminosus testificari non potest. de accu. c.cum oporteat. 1525
Criminoso in crimine socios accusanti nō est credendum,excepto crimine læsæ maiestatis.de confes.c.1. 659
Criminosus pœnitentia peracta repellitur à testificando in causa criminali, non tamen in ciuili.de testi.c.non debet. 735
Et c.testimonium. 733
In criminali causa potest respondere pro curatorem. de do.& contu. cap. cum dilecti. 638
In causa criminali non debet procurator admitti.de accus.c.veniens. 1519
Crimina quædam sunt in quibus culpa est relaxare vindictam. de postula. præla. cap. 1. 96.
In causa criminali pater non admittitur pro filio, nec econtra.qui matri.accu. pos.c. videtur. 1486
Pro crimine occulto nemo publice puniendus est.de accu.c.inquisitionis. 1527
D
DAmnum dedisse videtur qui occasionem damni dat.de iniur.& dam.da.cap.fi. 1777
Damno facto per antecessorem non obligatur successor si est in damnumecclesię factū. de præb.c.2.1078
In damnum ecclesiæ alienata sunt reuocanda.de reb.eccle.alie.c.ad audientiam. 1076
Damnum faciens non excusatur ignorantia,si scire debuit, quin teneatur satisfacere. de iniu.c.fi. 1777
DEBITOR plus obligatur si alteri quàm creditori soluit.de iureiur.c.ea te. 790
Pro debitis soluendis potest episcopus beneficium retinere. de fideius. cap. peruenit. 1108
Pro debitis alienis ecclesia non grauetur.de do.c.fraternitatem. 1116
Debita patris soluat filius,& prælati prædecessorum suorum.de sol.c.1. 1112
Debitor excommunicatus debet absolui si non potest soluere præstita cautione quod soluat cum potest.eod. titulo, capit. Odoardus. 1114.
Debiti iniusti solutio per debitorem probari debet.eo.tit.c.is qui. ibid.
Debito pro maiori parte soluto nō debet pœna exigi si aliud nō potest solui.de pœnis.c. suam. 1781
Debitor tenetur liberare fideiussorē ab omni obligatione.de fideius.c. constitutus.1110
Indebitè exactum, licet ex consuetudine, non est soluendum. de excess.præla.cap. sane. 1709
Ad debita soluenda quatuor menses conceduntur.de offi.dele.c.quærenti. 346
DECEPTIS & non decipientibus iura subueniunt.de rerum permu.c.cum vniuersorum. 1098
DECESSVS alicuius non impedit quin de statu eius cognosci possit.de hęr.c.si quis episcopus. 1603
DECIMAE dādę sunt de lana,fœno,molē dinis,piscarijs,deductis expensis.de deci.c.per uenit.1172.& c.pastoralis. 1186
Decimæ statim soluentur collectis fructibus ante solutionem mercedis mercenariorū. eo.tit.c.cum homines. 1173.
A decimarum solutione nemo absolui potest per principem.eod.tit.c.tua. 1183
Decimæ dandæ sunt de omnibus rebus licitè acquisitis. eo. tit. capitulo ex transmissa. 1181
Ad decimas dandas omnes tenentur.eod. tit.c.à nobis. 1183
Decimas detinens laicus careat sepultura ecclesiastica. eod. tit. capitulo prohibemus. 1179
Decimæ dentur ecclesiæ illi in cuius parochia sunt prædia, tamen antiqua tenere possunt.de paro.& alie.c.fi. 1169
Decimæ iure hęreditatis teneri non possunt.de deci.c.ad hęc. 1177
Decimę debentur diuina constitutione.eo. tit.c.tua.1227.& c.parochianos. 1170
Decimę non debēt retineri propter malitiam clericorum. eod.tit. capitulo tua nobis. 183
Decimę dandę sunt de diuersis seminibus etiam vnius agri.eod.tit.capitulo ex parte.1. 1175
Decimę sunt dandę de omnibus bonis, de apibus & omni fructu terrę.eod.tit.c.non est. 1181
Decimę pertinent ad ecclesiam parochialem de iure communi.eo.tit.cum contingat. 1187
Decimas non tenentur dare Cistercien.hospitalarij,templarij de terris quas proprijs manibus & sumptibus colunt.eo.tit.c. ex parte. 1175
De terris tamen quas tradunt aliis excolendas tenentur ad decimas.eo.tit.c.nuper. 1191. & ca.licet. 1175
Decem debentur in signum vniuersalis dominij.Item sunt tributa egentium animarum. eo.tit.c.tua nobis. 1183
Ad decimas persoluendas sunt compellendi laici per censuram ecclesiasticam, si nolint persoluere.ibi.
Ad decimarū solutionem non excusat concessio ad firmam.eo.tit.c.in aliquibus. 1191
In decimis soluendis consuetudo approbata seruanda est.eo.tit.cum sint. 1178
Decimarum solutio præcedit exactiones tributorū &censuum.eo.tit.c.cū non sit in homine. 1191
Decimæ possunt locari quibuscunque,de locato & conducto.c.vestra. 1090
In decimis bene habet locum compositio. de deci.c.suggestum est. 1174
Decimæ soluendæ sunt de terris quæ olim pascuosæ,nunc frugiferæ sunt, & de fundo vbi steterunt olim domus. ibidem
Decimas non tenetur soluere mercator nisi deductis expensis suis.eo.tit.c.pastoralis.1186
Decimas tenentur clerici de patrimonio soluere.eo.tit.c.nouum. 1170
In decimis non deducuntur expensæ pro fructibus percipiendis, vel rebus reseruandis factæ.eo.tit.c.cum homines. 1173

Deci

Decimas tenentur Iudæi soluere de terris, quas tenent colendas.eo.tit.c.de terris. 1177
Decimas non recipiat ecclesia in alieno episcopatu.eo.tit.cum sint. 1178
Decimæ cum conceduntur de maioribus conceduntur & de noualibus percipiēdis.eo. tit.cap.ex parte.2. 1180
Decimæ non recipiantur à manu laici.privileg.ca.cum & plantare. 1728
Decimæ bene recipiuntur à laico de consensu episcopi.de decimis.c.dudum. 1189
Decimas alterius ecclesiæ à laico detentas, alius in pignus non recipiat.eo.tit.c.interdicimus. 1193
Decimas de hortis suis fratres prædicatores & minores soluere non tenentur.de excess. præl.c.nimis iniqua. 1719
Decimæ datæ in feudum reuocentur.de ijs quæ si.à præla.c.cum apostolica sedes. 1058
Decimas laico concedens deponatur:idem de ecclesijs & oblationibus.de dec.c.quamuis. 1178
Decimarum transactio debet fieri de consensu episcopi vel Papę,alias non valet.de transactio,c.statuimus.& c.veniens. 440
DELEGATVS potest esse arbiter in causa sibi commissa.de præsump.c.literas. 769
Delegatus potest exequi iurisdictionē suam per annum integrum.de offi.& po.iudi.dele.c. querenti. 346
Delegatus maior est ordinario in causa sibi commissa. eo.tit.c.sane.2. 327
Delegatus potest cōmittere vices suas suo coniudici vel alteri.eo.tit.c.quamuis. 324
Delegatus potest excommunicare contumacem.eo.tit.c.querenti. 346
Delegatus potest committere vices suas nō in arduis casibus.eo.ti.c.si pro debilitate. 321
Delegatus prędicationem crucis sibi commissam,siue dispensationes,absolutiones,pœnitentiarum iniunctiones non potest alteri committere.eod.tit.c.quoniam apostolica sedes.§.cęterum. 379
Delegatus potest coercere quemlibet suam iurisdictionem impediētem.eo.tit.c.præterea. 323
Delegatus per negligentiam vel malitiam suam amittit iurisdictionem.eo.ti.c.quoniam. 378
Delegatus eandem habet potestatem vel iurisdictionem in principali & accessorio. ibid.
Delegatus generalis non habet potestatem super causa delegata alteri specialiter.de offic. delega. cap.2. 381
Delegatus debet supersedere,& de non delegatis se non intromittere. de referi.c.super literis. 52
Delegatus potest esse testis in causa sibi cōmissa si iudicandi officium non assumat.de testi.c.dilecto filio. 719
Delegatus potest alteri causam cōmittere prout vult.de offi.& pote. iudi.deleg. c. super quæstionum. 348
Delegatus committens alteri vices suas dec̄etero se non intromittet,si ex toto commisit. ibidem
Delegatus debet sequi mentem delegantis. eo.tit.cap.sane 2. 327
Delegatus non potest committere alteri causam appellatione remota.predicto cap.super quęstionum. 348
Delegatus debet esse viginti annorū nisi partes scienter consentirent in eum qui xviij.annū transcendisset,aliàs facta delegatio ab alio quàm à principe non teneret.eo.tit.c.cum vigesimum. 376
Delegatus potest dare iudicem.eod.ti.cap. pastoralis. 355
Delegatus potest compellere subdelegatū ad recipiendum vices suas:tamen defert pro qualitate personarum. ibidem
Delegatus non procedat in causa sibi commissa,si literę prioribus literi opponūtur de eis mentionem continentes.eod.tit.c.sane.1. 320
Delegatus puniat contumaces pœna statuta:aliàs si non fit,pro qualitate puniat culpę.e. tit.cap.preterea. 323
Delegatus recipiens causam,simul recipit potestatem omnium ad causam pertinentium. ibidem.& c.suspicionis. 374
Delegatus officio suo functus cum sententiam executioni mandauit,expirat auctoritas sua.eod.tit.cap.ex literis. 359
Item quando terminus præfixus transit,nō prolongetur.eod.tit.de causis. 322
Delegatus potest sententiam suam demandare executioni,& debet si ordinarius nō vult vel non potest.eod.tit.c.significasti. 324
Delegatus potest ordinario executionem mandare.eod.tit.c.ex litteris. 359
Et debet exequi, nisi Papa aliud vel aliter committat.eo.tit.c.si quando. 325
Delegatis commissa causa expressis nominibus locorum non personarum, vno mortuo successor eius in dignitate potest in causa cum alio sententiare. eo.tit.capi.quoniam abbas. 330
Delegatus non potest aliquem inuitis ordinariis instituere. ca.super eo. 338
Delegatis duobus causa commissa, vnius sententia sine altero non tenebit. ibidem
Delegatus suspectus est amouendus.eo.tit. c.causam quæ. 333
Delegatus debet procedere mortuo māda tore si his ante fuerit contestata.eo.tit.c.relatum. 334
Delegatus potest procedere in causa citatione emissa, ante mortem mandatoris non contestata.eod.tit.cap.gratum. 334
Delegato alteri vices suas committere,si ab illo fuerit appellatum,nihilominus debet procedere in causa sibi cōmissa,si tamen aliquid sibi iuris reseruauit.eod.tit.c.cum te consulente. 333
Delegatus potest absoluere excommunicatum ab ordinario,si ille malitiosē noluerit facere.eod.tit.c.prudentiam. 335
Delegatis tribus vno absente alij non possunt procedere nisi legitimè impeditum se probet,vel nisi duobus committatur,etiam si tertius nequiuerit interesse. ibidem
Delegatus non debet procedere in causa si citatus ad Papam misit ante citationem.ibid.
Delegatus vnus non procedat in causa appellatione emissa contra suum coniudicem. eod.tit.c.cum super. 342
Delegatus vsque ad mediam noctem potest expectare partē,& sententiare.eo.tit.c.consuluit. 344
Delegatus pōt refutari propter familiaritatē post litis contestationem contractam.eo.ti. c.insinuante. 345
Delegatus vice sua & sui coniudicis mortui re integra non procedat nisi à suo coniudice sibi committatur,& ante mortē eius sit ceptū. eo.tit.c.licet. 360
Delegati mandatum non tenetur exequi ordinarius nisi constet eidem prius de rescripto apostolico.eod.tit.c.cum in iure. 361
Delegatus non potest excedere formam mādati apostolici, aliàs non valet processus.eod. titul.capitu.venerabili fratri.371.& ca.P.& G. 375
Delegato vno mortuo potestas alterius expirat, nisi aliud in delegatione sit expressum. eo.tit.c.vno.377.& idem intelligendum in arbitrijs. ibidem
Delegatus de consensu partiū potest vices suas committere, licet sit demandatum ei q̄ personaliter exequatur,nisi sit causa ardua.eo. tit.c.fin. 387
Delegati iurisdictio expirat quando causa refertur ad superiorem.de offi.leg.c.licet.383
Delegatus qualiter procedat contra iniuste excōicantē.c.cū contingat.de offi. deleg. 369
Delegati iurisdictio expirat per sententiam interlocutoriā,&c. eo.tit.ca.significantib.372
DELICTVM personale nō redundat in ecclesiam vel conuentum. de fum.trini. cap. damnamus. 9
Delictum occultum non impedit promouendum.de temp.ordi.c.ex tenore. 246
Delicti recognitio facta extra iudiciū nocet sicut confessio.de elect.c.per inquisitionē. 147
DENVNTIANS repellitur qui nō prēmonuit.de accu.c.dilectus. 152
A denuntiatione repellantur concubinarij publici.de accu.c.cum dilecti. 1523
A denuntiatione repelluntur cōspiratores. ibid.
Ad denunciandum nō admittuntur inimici.de accusc.cum oporteat. 1525
In denuntiatione deficiens suspenditur ab officio & beneficio.de calum.c.cum dilectus. 1541
Denuntiari potest quis de pluribus in eodē iudicio.de sent.& re iud.c.cum I.& A. 871
DEPOSITA res furi reddenda.de depo si.c.1. 1081
Deponendus est nullus ante causę cognitionem.de iudi.cap. 507
Non deponitur quis nisi pro notabilibus peccatis.de accusc.cum dilecti filij. 1523
Depositus si celebrat,ab ecclesia rescindatur. de cler.excom.c.si quis presbyter. 1693
Deponendus nō est quis,si testes contra ipsum ex sola credulitate deponunt de accusa. c.inquisitionis. 1527
DIACONVS contrahens cū virgine de facto dispensatiuè promoueri potest.qui cler. vel vo.matri.contra.pos.c.1. 1417
DIE DOMINICA est ab omni opere illicito abstinendum. de fer. ca.1. 579
Diebus dominicis licet episcopo virgines consecrare,& ordines conferre.de temp.ord. c.1. 344
Diebus dominicis potest solus Papa subdiaconos ordinare. ibidem
DIES quandoque incipit in initio noctis & terminatur ad diem sequentem quoad ordines celebrandos.de temp.ordi.c.litteras. 251
Dies aliquando incipit à vespera vsque ad vesperam quantum ad festa celebranda.de ferijs.c.2. 579
Dies aliquando incipit à mane, & terminatur in fine diei ante tenebras quantū ad iudicē & sententiam diffinitiuam.de offi.iud.dele.c. consuluit. 44
Dies aliquando incipit à media nocte,& terminatur ad mediam noctem sequentem quantum ad contractus faciendos:possunt enim fieri qualibet hora.eod.tit. capitulo consuluit. ibid.
Dies aliquando incipit post cœnam, & durat per noctem vsque ad diem sequentem quantum ad ieiunium.de consec.dist.iij.c.de esu.
Dies etiam incipit à quarta feria post occasum solis vsque ad secundam feriam in ortu solis quantum ad treugas seruandas,de treuga & pa.c.1. 428
DIETAS vltra duas extra suam diœcesim nemo citandus est.de exce.c.olim. 418
DIFFINITIVA sententia proferri non debet contra absentem ex legitima causa & lata non tenet,maxime in causa matrimoniali. de sent.& re iud,c.tenor. 853
Et c.cum Bertholdus. 863
Ad diffinitiuam sententiam procedi potest lite contestā causa criminali.de do.& contu.c. veritas. 642

Universidad de Deusto Biblioteca

DIGNITATES duas habens, vnam dimittat etiam si habeat illas in diuersis ecclesiis de præb.ca.præterea. 998
Ad dignitatem maiorem à minori est transcundum.de transl.episc.licet in tantum. 214
DILAPIDATOR deponendus est, de simo.c.licet Hely. 1562
Dilapidator rerum ecclesiasticarum suspectus remouetur vsque ad discussionem facti. de accusa.cap.vltimo. 1539
DISPENSATIONES ad ius commune trahi non debent.de sen.& re iudi.ca.in causis. 866
Dispensare potest episcopus cum clerico in minoribus criminibus.de iudi.c.at si clerici. 509
Dispensat Papa in secundo gradu in collateralibus personis,vt cum pueris fratrum & sororum, quia hoc non est contra ius diuinum. c.literas.de rest.spol. 617
Dispensationem inducit multitudo,& terræ consuetudo.de temp.ord.c.sane. 245
Dispensatur cum eo in temporalibus cum quo & in spiritualibus.qui fil.sint leg.c.per venerabilem. 1480
In dispensatione voti attendi debet debilitas & paupertas.de vo.& vo. redem.c.quod super his. 1238
Dispensatio reuocari non debet.de fil.presby.c.ex tua nobis. 281
Dispensationem non habenti alia cura animarum non conferatur,si talis habuerit ante: alioqui collatio careat viribus. de præb,c.de multa. 1015
Item ordinarij locorum inquirant diligenter de pluralitate beneficiorum curas animarum siue personatus habentium illicitè & conferant quibus debent.Greg.in nouel.de offi. iud.ord.lib.6. 239
DISSENSVS difficulter probatur, nisi contraria iudicia præcesserint.de sponsa.cap, ad id. 1381
Et qui matr. accusa.pos.c.insuper. 1487
Dissentiente altero desponsatorum post septennium solutus est alter ipso iure.de despon sa.impub.cap.accessit. 1394
DIVORTIVM non celebratur licet ex vtraque parte coniugum consanguitatis vel affinitatis impedimentum allegetur, nisi per testes fide dignos probetur, propter collusionem.de eo qui cogno. consang. vxo. suæ.cap. super eo. 1444
Diuortio iudicio ecclesiæ celebrato non potest compelli fidelis recipere infidelem reuersum ad fidem.de diuor.cap.de illa. 1494
Post diuortium dos vxori reddenda est & communes possessiones inseparatæ sunt diuidendæ.de dona.inter vir.& vxo.c.significauit, 1500
Diuortium non fit propter furtum vel simile, sed propter infidelitatem vel adulterium commissum.de diuor.cap.quæsuit. 1490
Diuortio propter hæresim facto continere debet fidelis viuente infideli.ibid.& c.quanto, 1494
Diuortium potest fieri ex violenta suspicione.de præsumpt.cap.literas. 768
Diuortium sine iurisdictione ecclesiæ non tenet de diuor.cap.porro. 1491
Et de conuer.coniug.c.1. 1212
Diuortio propter adulterium facto contrahens cum alia debet redire ad primam.de diuor.cap.ex litteris. 1492
DOLVS alicuius facit vt contra eum absentem procedi possit,si de ipso constet.de sen ten.& re iudi.c.cum olim. 855
DOMICILIVM vbi quis habet ibi potest conueniri.de foro comp. cap.dilecti hiij. 541
Domicilium dicitur quis habere,vbi habet beneficium.de rescrip.capitulo dilectus filius, 2.66
DONATIO episcopi sine consensu capituli non valet.de his quę siunt à præla.sine cõsensu capi.c.cum nos. 1055
Donatio occulta suspecta est, & ideo irritanda.vt eccles.benef.sine di.conse.c.1. 1067
Donare potest qui sui iuris est, & rerum sua rum habet administrationem.de dona.c.cæterum, 1117
Donationẽ debet vir mulieri facere si vxor viro dederit dotem.de don.inter vir.& vxo.c. nuper. 1504
Donationes ecclesiarum viuente rectore non valent,nisi fiant locis religiosis,ita tamen quòd rectores eis inuitis non priuentur in vita sua.de dona.c.consultationibus. 1117
Donare nemo potest sibiipsi beneficium. de instit.c.cum ad nostram. 1032
Donatio inter virum & mulierem vnde vnus fit pauperior, alius locupletior non valet. de dote post diuor.rest.c.vlt. 1506
Donationes episcopi in grauamen ecclesiæ factæ sine consensu capituli, reuocantur per successorem. de dona.c.fraternitatem. 1116
Donatio abbatis cum consilio prioris vel paucorum alijs reclamantibus non tenet secundum consuetudinem approbatam.eo.tit. cap.cæterum. 1117
DOS ad vxorem, & donatio ad virum reuertitur soluto matrimonio. de donat.inter virum & vxorem.cap.fin. 1506
In dotem non potest dari feudum.eod.tit. cap.nuper, 1503
Dos reddatur separatę propter legitimam causam.de dona.inter vir.& vxo.c.1. 1499
Ad dotem reddendam debet vir compelli, ibidem
Dos non reddatur separatę ob fornicationem.eod.tit.c.plerumque. 1501
Dos debetur ancillæ, quæ libera credebatur post diuortium.de coniu. ser.c.proposuit. 1432
Dos in manu viri est vxore viuente,c.per vestras.de dona.inter vir.& vxo. 1505
Dos detur vxori viro exulante vel fugiente.de pignoribus.c.ex literis. 1104
Pro dote sunt omnia bona viri tacite obligata mulieri. ibidem
Dotem vxoris vir vendere non potest.de consue. cap.ex parte. 93
Dos ecclesiæ immunis debet esse ab omni seruitute, de censi. & exact. capitulo 1. 1289
DVBIA in partem deteriorem interpretantur quandoque.de elect,cap.Ofius episcopus, 108
In dubijs benigna debet fieri interpretatio. de iureiur.c.ad nostram 3. 789
In dubijs via tutior est eligenda.de homic. cap.ad audientiam. 1532
Dubietate in verbis accidente ad communem verborum intelligentiam recurrendum est.de spon.& matri.c.ex literis.1. 1371
Dubia quandoque etiam sunt in partem meliorem conuertenda.de reg.iur.cap.estote, 1879
DVELLVM qui fecit, potest ex dispensatione in ordine prius habito ministrare.de corp.vitia.c.1. 293
Duellum exercens potest promoueri,si non interfecerit. de cleri.pugnan.in duello.capi.1. 1648
In duello homine interfecto non potest ille cuius pugil interfecit, in ordine suscepto ministrare.eod.tit.cap.2. ibid.
In duello occiso & ob hoc spoliato habent restitui sua bona si innocens inuenitur.de pur. vulg.cap.significãtibus.*Vide not.in marg. quando de Duello tractatur.* 1773

E

ECclesia non vacans potest concedi religiosis.de resti.spol.c.cum venisset. 611
In vna ecclesia plures non instituuntur simul.de iurepatro.c.quoniam. 1268
Ecclesia vltra quatuor menses vacare non debet.eod.tit.capit.cum propter discordias. 1284
Ecclesiam sine dispensatione Papæ tenens non presbyter priuetur.de æta.& qual.c.præterea. 261
Ecclesiam habens non recipiat aliud beneficium.de præb.&dign.c.cũ non ignores. 993
Ecclesiæ donatio sub conditione reuocari potest si sic collatum sit quòd ea cessante debeat reuocari.de cond.appo.c.verum. 1412
Ecclesias duas vnire spectat ad episcopum. de excess.præla.c.sicut vnire. 1710
Ecclesiam vltra quatuor menses vacantem conferat episcopus.de iurepatro.ca.quoniam in quibusdam. 1278
Ecclesia non consecrata immunitatem habet.de immunit.eccle.cap.ecclesiæ. 1357
Ecclesiæ de nouo ædificari possunt populo crescente. de eccle. ædifi.c. ad audientiam. 1. 1348
Ecclesia sub annuo censu concedi potest ratione fructuum.ne præl.vic.suas.c.querelam. 1582
In ecclesia placita secularia fieri non debẽt. de immun. eccle. 1353
Ecclesiæ nomine cathedralis intelligitur. de verbo.signi.c.cum cleri. 1860
Per ecclesiam matricem intelligitur cathedralis.eod.tit.c.venerabili. 1862
Ecclesia tantum iudicat de manifestis.de simo.cap.sicut 1. 1544
Ad ecclesiam fugiens tueatur, non delinquens in ea.de immuni.eccle.c.inter alia.& c. fin. 1354
Ecclesiæ subsunt episcopo in cuius diœcesi sitę sunt de iure communi.de relig.domib.cap. constitutus. 1258
Ecclesias plures, quarum vna ex alia pendeat,vel quæ proprios sacerdotes habere non sufficit,habere licet.de æta.& qual.præsi. c eam te. 260
Ecclesiarum effractores & incendiarij postquam sunt denuntiati,à solo Papa absoluendi sunt.de sen.excom.c.conquesti.& in glo. 1811
Ecclesiæ nomine morieus si aliquid relinquat,cõgregatio intelligitur.de testam.& vlt. volun.c.relatum 2. 1133
In ecclesiarum regularium non sint sæculares clerici,aut regulam profiteantur,aut amoueantur.de elect.c.cum causam. 148
Ecclesiæ vltimum supplicium est anathema. de iudi.c.cum non ab homine. 514
Ecclesiarum nouarum constructio veteri obesse non debent.de eccl.ædifi.capit.de his. 1350
Ecclesia fornicatione polluta,asperſione aquę reconcilietur.de adul.& stup.c.significasti. 1651
Ecclesias reparare teneãtur rectores earum. de eccle,ędifi.c.de his. 1350
Ecclesia sæcularis non potest fieri regularis sine consensu episcopi diœcesani.eod.tit.cap. ad audientiam 2. 1350
Ab ecclesia sua se transferens auctoritate propria ad aliam,vtraque careat & prima & secunda.de transl.præl.c.quanto. 212
Ecclesia si possessiones suas à laicis repetat, debet expensas eorum computare in rei melioratione factas.de in integ.rest.c.1. 474
Ecclesiasticum feudum non licet vendere sine consensu episcopi.de consti c.quæ in ecclesiarum, 18
Ecclesiæ & prælaturæ pueris non conferantur.de æta.& quali.præsi.c.ex ratione. 258

Sed

Sed tibus debet cura animarum comitti, qui in breui possunt ordinare in presbyteros, & sint subdiaconi.eod.tit.ca.indecorum.239. & cap.præterea. 261
Ecclesia debet habere chorum & ecclesiam, scilicet duas partes.de vita & hone cler.ca.1. 959
Ecclesia parochialis non diuidatur sine episcopo.de præb.c.auaritiæ. 995
Ecclesia viuente rectore non dari nec recipi debet.de concess.præb.c.qui in viuorum.1033
Ecclesia per episcopum reconciliari potest, non per presbyterum.de consec.eccles.vel alt. c.aqua per episcopum. 1312
Ecclesia vacante confirmatio non pertinet ad capitulum.ne sede vacan.c.2. 1053
Ecclesijs suis nõ sunt spoliãdi cęci & leprosi.de censi.c.licet multum. 1290
Ecclesia regularis & cathedralis vltra tres menses nõ vacet:&si vacauerit,archiepiscopus prouideat ei.de elect.& ele.pote.c.ne pro defectu. 174
Ecclesia vacãs ratione dissensionis inter episcopum & patronum custodiatur per œconomum.de offi.iud.ord.c.cum vos. 390
Ecclesię tolerantia nõ audiuit dispensationem.de præb.c.cum iamdudum. 1002
Ecclesia non potest infligere pœnam sanguinis.de rapt.& incen.c.in archiepiscopatu.1656
Ecclesias in proprios vsus concessas non licet religiosis intrare sine consensu diœcesani. de priuil.c.pastoralis. 1747
Ecclesię mensus debet ab omni exactione esse immunis.de censi.c.1. 1289
Ecclesia cathedralis aliquẽ in Theologia regentẽ habeat. de magist. c.quia nõnullis. 1586
Ecclesię matrici debentur decimę.de præscri.c.ex transmissa. 833
Ecclesię statuta pro tempore variari possunt. de consang.& affi.c.non debet. 1455
Ecclesia confirmante statuta laicorum valent:aliàs non.de cõsti.c.ecclesia sanctę Marię. 24
Contra ecclesiam aliquid statuentes reuocent,aliàs excõicentur.de sen.excom.c.nouerit. 1842
Ecclesiastica censura intelligitur interdictũ, suspensio, & excõicatio.de ver.sig.c.quęrenti. 1861
ELECTIO cassatur si electus ante confirmationem ministret.de elect.c.qualiter. 125
De electi fama testes cogendi sunt.de testi. cog.c.super his. 741
Electioni de se factę quis metu renuntians non minus potest recipere dignitatem illam nisi abiurauerit.de his quę vi metusve caus.fi. c.ad aures. 469
In electione prędualet numerus dignitati eligentium.de elect.c.dudum 1. 135
Electio valet, & si non dignior tamen dignus eligatur.eod.tit.c.cum dilectus. 158
Electus confirmatus potest exercere quę sunt iurisdictionis, sed non quę sunt ordinis. eod.tit.c.transmissam. 122
Electio simoniaca ignorãte electo facta nõ valet,nisi in fraudem electi hoc fiat vt impediatur.de simo.c.nobis. 1568
Electio celebrata ab interdictis non valet. de elect.c.cum inter R. 123
Ineligibilem facit consuetudo eligibilem. de cler.coning c.cum olim. 978
Electi debent esse triginta annorum, scientię sufficiẽtis,& de legitimo toro nati,aliàs nõ valet electio.de elect.capitu.c.cum in cũctis, 119
Electione prima non cassata, non valet secunda electio.eod.tit.capitu.considerauimus. 117
Ad electionem vocandi sunt qui sunt in prouincia, quia plus nocet contemptus vnius, quàm contradictio multorum.eo.tit.c.coram dilecto.167.& c.bonę memoriæ 2. 168
Electio pendente appellatione facta cassanda est. 119
Electio Papæ valet à duabus partibus tertia discordante.eod.tit.c.licet de vitanda. 112
De electione potest laicus patronus se interponere ad tractandum, vel post electionem ad consentiendum est innitandus.de iurepatro.c. nobis. 1228
Quid sit de necessitate electionis quantum ad formam & modum require.de elect.c.quia propter.& in glo.ibidem. 176
Electio episcopo nondum sepulto facta nõ valet.de elect.c.bonæ.2. 168
Electionis tempore transactio electio non valet.de supplen.negl.prel.c.dilecto filio. 242
Electio secunda tenet quando est euidens primam non valere.de elect.c.bonę memorię. 137
Electio suspensi vel à suspensis celebrata nõ valet.eod.tit.c.cum inter R. 123
Electione facta non possunt compromittere in alium electores.de elect.c.cum inter canonicos. 133
Electio cassatur propter morbum epilepticum,ibid.
Electio nõ potest variari publico scrutinio. eod.tit.c.publicato. 204
In electione requiritur maior & sanior pars capituli.eo.tit.c.ecclesia 2.202.& c.congregato. 192
Electio Pontificis à laicis facta non valet,eo. ti.c.sacrosancto.189.& c.Massana.ecclesia.201
In electione episcopi canonici valde remoti, & in prouincia, non expectantur.eod.titu.cũ inter vniuersas. 126
Electiones clandestinæ reprobantur.eod.ti. quia propter diuersas. 176
Electioni de se factę per potestatem sęcularem consentiens non potest eligi amodo ad ali quam dignitatem sine dispensatione. eodem tit.cap.quisquis electioni. 178
In electione possunt omnes in vnum cõpromittere eod.tit.c.causam. 116
Electio ad prębẽdam facta per importunitatem,non tenet.de præben.& dign.c.tuę fraternitatis 1500
Electio abbatis pertinet ad monachos eiusdem monasterij.de consue.c.cum dilectus. 90
De electione tractanda dies est prefigendus. de elect.ecclesia.1. 185
Eligi debet prælatus vbi duo vel tres sunt in ecclesia.eo.tit.c.considerauimus. 119
Electus ab iurato schismate si non sit consecratus à schismatico,poterit confirmari.eo.tit. c.quia diligentia. 111
In electo quę requirantur. eo.tit.c.cum in cunctis. 113
Electores electo crimen obijcere non possunt post cõfirmationem præteritam.de ætat.& quali.ord.c.accepimus. 257
Electio imperatoris pertinet ad principes Germaniæ,sed examinatio & coronatio ad Papam.de elect.c.venerabilem. 163
Electus in archiepiscopum & confirmatus potest mãdare episcopo suffraganeo suo quòd consecret alium episcopum suæ iurisdictionis. eo.tit.c.suffraganeis. 119
Electionis forma. eo.tit.capitul. cum terra. 122.& c.quia propter. 176
Electus cassari potest propter administratio nem ante confirmationem suam.tit.de elect.c. qualiter.125.& c.bonę memoriæ. 137
Electio debet esse de proprio gremio,si sit idoneus.de elect.c.cum inter can. 183
In electionibus valet consuetudo.eod.tit.c. cum terra. 121
Electioni siue priuatæ & beneficio indignu scienter eligens.de elect.c.p inquisitionem.471
Elector remotus potest constituere procuratorem. eo. tit. c.congregato.192.& c.scripti. 172
Circa electionem simoniacam an archiepiscopus dispenset,& qualiter,habes de elect.c.si alicuius electionem. 205
Electio non valet si absentes non vocentur, qui debẽt & possunt electioni interesse.de elect.cap.quod sicut. 149
Electi electionibus consentiant. eod. tit.c. bonæ memoriæ. 137
Electionibus duabus per dissensum capituli factis neutra illarum valet.eo.tit.auditis. 153
Persona electi in via electionis non auget numerum eligentium. eod.tit.c.Cumana.187.& c.cum in iure,sed in via compromissi. 162
Eligere prohibiti à Papa, si non postulent electores,currit eis tempus propter negligentiam.eod.tit.c.fin. 206
Eligentium numerus multum excedens præfertur dignitati eligentium.eo.tit.c.dudum.1. 135
Eligere non possunt excommunicati maiori excomunicatione.eo.tit.c. illa quotidiana. 171
Si electores intra sex menses non elegerint, carent eavice potestate eligendi,& proximus superiori prouidebit de prelato vel episcopo. eod.tit.c.ne pro defectu. 174
Electi examinatio,& electio pertinet ad confirmatorem,eod.tit.c.nihil,est. 179
Circa electi confirmationem expensę factæ reddantur de bonis episcopatus.eod.tit.cap.vt preteritę. 183
Ad electionem possunt admitti de quibus dubitatur an de gremio sint, cum protestatione.eod.tit.c.Cumana. 187
Electores possunt consilium requirere ab his qui non sunt de gremio.eo.tit.c.cum in veteri, 190
Electum cassat multitudo dignitatum sine dispensatione Papę.eod.tit.c.dudum.alias dudum ecclesia Rotho.2. 139
Cum electores omnes delinquunt in eligendo,superior prouidebit.eo.tit.c.cũ Vint. 145
Electo nullũ ius acquiritur per nominationem.eod.tit.c.quod sicut. 146
Ad electionem impediendam appellatio per laicum patronum facta in ecclesia collegiata non valet.eod.tit.c.quod sicut. ibid.
Electio quę nulla est,ex post facto non conualescit.eod.tit.c.auditis. 154
Electo indigno scienter electores potestate eligendi priuentur & à beneficio per triẽnium suspendatur:& si à maiori parte eligitur,ad minorem partem deuoluitur electio.eod.tit.c.cũ Vinton.145.& de postul.prel.capitu.gratum. 99
Electio episcopi in archiepiscopum cassatur, quia episcopus debet postulari.de postul.c.gratum gerimus. ibidem
In electione Papæ absentes Cardinales vltra decem dies non expectentur.Grego.in nouellis,sed præsentes eligant.de electio.cap.vbi periculum libro 6. 74.
Ad electionem admittuntur etiam infirmi: si recedunt,remanentes eligunt post decem dies,aduenientes etiam post infirmitatem re integra admitti possunt.Grego. ibidem
Electio Papæ fit in locovbi decessit alius,alio quin in proxima ciuitate non interdicta,ibi,
In electionis prędiudicium omnis pactio vel iuramentum factum est.Grego. ibidem
Pro electione etiam debent includi & arctari Cardinales, & alia multa habentur ibidem
Eligens aliquem gratia singularis commodi,ex hoc non priuatur iure eligendi.Grego. ibidem.cap.perpetuo. 92
Electioni se opponentes siue postulationi.

Universidad de Deusto Biblioteca

ue prouisioni appellantes coram personis authenticis,instrumento publico seu litteris exprimant quod obijciunt in electionis formã, vel personam electam.Greg.in nouellis de elect.c.vt circa.lib 6. 82

Contra electum possunt obijci antiqua de nouo percepta,facto super hoc iuramento.ibidem

Et si facto iuramento obiecta probare non possunt,à potestate opponendi cadant,nisi de nouo aliquid commiserint.Greg. ibidem

Electus non debet esse œconomus vel procurator ecclesiæ in spiritualibus vel temporalibus in toto vel in parte per se,vel per alium, alioquin cadat ab electione. Grego. in nouel. de elect.c.anaritiæ.lib.6. 87

Electus requisitus ab electoribus si intra mensem non consenserit electioni,cadat à iure electionis nisi consensus electi dependeat à superiori, q si nõ concedat, procedant ad electionem electores. Greg.in nouel.eo.tit.cap. quàm sit.lib.6. 89

Electus si intra tres menses non petierit cõfirmationem post consensum,ab electione cadat.nisi legitimè fuerit impeditus.eod.cap.in fine.

Electio ab electoribus non potest impugnari post consensum, nisi de nouo improbitatẽ aliquam percipiant in electo,vel de nouo commiserit.Grego.eod.tit.cap.nulli. 94

EPISCOPVS in minoribus criminibus cum clerico dispensare potest.de iudi.c.at si clerici. 509

Episcopus potest reuocare quod antecessor alienauit indebitè.de in integ.restit. c.1. 474

Episcopi procurent quòd frequens prædicatio sit in diœcesibus suis.de of.iud.ord.c.inter cætera. 405

Episcopus non potest diminuere beneficiũ clerici sine consensu. de excess.præl.c. ad hæc. 1708

Episcopi in publico semper debent uti lineis, nisi sint religiosi.de vita & honesta.cler. cap.clerici officia. 967

Episcopus non potest sibi vendicare res ecclesiæ.de censi.& exact.c.prohibemus. 1293

Episcopus potest delegare collationem beneficiorum.de concess. præb.cap. constitutus. 1046

Episcoporum translationes ad Papam solum pertinent.de transl.epi.c.1. 207

Episcopus absoluere potest vbicumque conditor canonis sibi absolutionem non reseruauit.de sent.excom.cap.nuper. 1317

Ab episcopatu remouetur quis propter illiteraturam. de ęta.& quali.& ordi.præfi.cap. quamuis. 269

Episcopi consecratio per archiepiscopum impeditum committi potest alteri.de offic.ordi.c.quòd sedem. 397

Episcopi duo simul esse non possunt in vno loco & diœcesi,c.quoniam in plerisque.eo.tit. 404

Episcopus ad aliam dignitatem sine licentia Papæ transire non potest.de transl.epi.c.licet. 214

Episcopus non potest alienare res ecclesiæ sine consensu capituli.de his quæ fi.à præla.sine consensu cap.c.1. 1055

Episcopus nihil iuris habet in monachis ni si causa disciplinæ. de sta. mon.cap. 1.1243

Episcopus tenetur esse sacerdos.de excess. præla.c.ex literis. 1712

Episcopi tempore interdicti generalis possunt diuina officia celebrare,excommunicatis & interdictis exclusis,nisi hoc ipsum eis specialiter interdicatur,vel causam dederint interdicti.de priui.& excess.præla.c. quod nõ nullis. 1752

Episcopus ius patronatus habens in alio episcopatu debet præsentare personam idoneam,& præsentatus debet admitti.de iurepatronat.ca.suggestum. 1278

Episcopus potest esse abbas in monasterio. de iudi.cap.causam. 514

Episcopus si vult nouam dignitatem creare,debet ei in redditibus prouidere.de consue.c.quanto. 86

Episcopus ratione persecutionis vel infirmitatis intrans religionem cessantibus prædictis potest resurgere ad episcopatum.de renunt.cap.post translationem. 332

Episcopus clericis ordinatis ab eo indigentibus prouideat , vel sustentet eos. de præb.& digni.c.cum secundum. 1000

Episcopo ægroto nolente cedere dandus est adiutor.de cler.ægro. capitulo ex parte. 1027

Episcopus potest detinere prouentus alicuius dignitatis vel beneficia,si sua ecclesia est onerata. vt eccle.bene.sine dimi. confer. c.vt nostrum. 1607

Episcopus potest infeudare terram alteri ratione beneficij sibi collati. de dona.cap.per tuas. 1118

Ad episcopum pertinet de domib.religiosis disponere.de reli. domi.c. de xenodochijs. 1256

Episcopus potest committere inferiori quæ sunt iurisdictionis, non quæ sunt ordinis. de consec.eccle.capit. aqua per episcopum benedicta. 1312

Episcopus præsens & consentiens iudicio mortis est amouendus.de excess.præl.c.ex litteris. 1712

Episcopus non confert ecclesiam religiosis nec augere potest pensiones sine consensu capituli sui vel Papæ.de his quæ fi.à præl.c.pastoralis. 1061

Episcopus non potest habere personatum vel dignitatem in alia ecclesia.de concess.præb. c.post electionem. 1041

Episcopus potest ex causa clericum capere, & ligare .de appel.c.dilectis. 923

Episcopus vices suas sub annuo censu non committat. ne præl.vic.suas. capit.querelam. 1582

Ad episcopum pertinet de cura animarum inuestigare. Greg.in nouel.de ver.signi. c.vlt. lib.6.

Episcopus debet seruare sententiam latam à subdito.de offic.iudi.ordi.c.cũ ab ecclesiarum. 390

ERROR facti nulli nocet negotio non definito.de confes. capitu. ex parte abbatis. 661

AETATEM electi potest metropolitanus iudicare,non tamen possunt super defectu ętatis dispensare episcopi.de elect.c.cum dilectus filius.& in glo. 158

Aetas episcopi debet esse triginta annorum aliorum prælatorum,vt decani & archidiaconi & aliorum animarum curam habentium debet esse vigintiquinque annorum,quam attingere sufficit.de elect.capitulo cum in cunctis. 113

Aetas nubilis est quattuordecim in viro, duodecim in muliere.de despõsa.impube.c.puberes. 1392

EVCHARISTIA in fine pœnitenti nõ denegatur.de sepult.c.vlt.1106,nec etiam tempore interdicti. de pœni.& remis. c.quod in te. 1791

Eucharistia ad minus semel in Pascha accipiatur , nisi de consilio sacerdotis quis abstineat.eod.tit.c.omnis. 1793

EVICTARE quando nequit emptor de euictione agere.de empt.& vend.c.si venditori. 1088

EXAMINATIO ad eum pertinet ad quem confirmatio.de elect.cap.venerabilem. 163

Examinari debet postulatio sicut & electio. de transl.cap.vlt. 214

Examinatio à non suo iudice non valet. de elec.c.bonæ memorię. 137

Examinanda sunt miracula per testes ,& qualiter.de rescrip.c.venerabili. 732

EXCEPTIO probari debet.de iudi.c.exhibita. 523

Contra exceptionẽ doli datur doli replicatio.de adul.c.intelleximus. 1652

Exceptio falsi procuratoris & ante & post sententiã admitti potest.de procur.c.innostra. 451

Similiter de litteris falsis.de exce.c.cum venerabilis. 814

Excipiens contra electum iurabit quod non faciat malitiosè.de elect.c.cum dilectus. 158

Non excipiens semel, de cætero excipere non valet.vnde citius perditur exceptio quàm actio.de offi.deleg.c.insinuare. 345

Ad excipiendum certum tempus detur reo,vltra quod non auditur nisi aliquid de nouo emerserit. de exce. capitulo pastoralis. 811

Exceptio excommunicationis in qualibet parte litis potest opponi.dẽ excep.c.exceptionem excommunicationis. 824

Exceptio excommunicationis publicæ repellit iudicem ab officio suo. ibidem

De exceptione peremptoria siue incidenti non pronuntiatur,sed super principali.de ordi.cog.cap.1. 583

Si excipitur crimen contra testem,à testimonio repellitur.de or.cog.c.2. 585

Si excipitur defectus natalium quantum ad successionem,primo debet terminari.eod.titu. cap.tuam. 588

Exceptio nulla est cum quis alteri opponit in quo ipse culpabilis est.de exce.c.cum ecclesiasticę. 810

Exceptio contra testem probetur ante prolationem sententiæ.eo.tit.cap.1. 808

Exceptionem nouam proponens iurabit se nouiter illam percepisse.eo.tit.ca.pastoralis. 811

Exceptio de iudice suspecto admittitur.eo. tit.c.cum inter priorem. 813

Exceptio de culpa non impedit quo minus negotia ecclesię suę quis prosequatur.eod.tit. c.dilecti filij. 819

Et c.apostolicæ. 820

Exceptionem causa protelandę litis defendere proponens,si defecerit in probatione, in expensis punitur.de do.& contu.c.finem litibus. 636

Exceptio de citatione vltra duas dietas valet.de excep.c.olim. 818

EXCOMMVNICATVS est dans auctoritatem vel non prohibens cum potest in percussione clerici.de sen.excom.ca.quantæ. 1838

Sub excommunicationis pœna prohibitus vel sub interminatione anathematis si contra hoc fecerit , non est propter hoc excommunicatus.de iurepatronatus. capitulo relatum. 1279

Ab excommunicato domino liberantur serui si post tertiam admonitionẽ noluerit satisfacere.de pœnis.c.grauem. 1784

Excommunicatus non vitans excommunicatos peccat.de cle.excom. c.illud dominus. 1695

Excommunicato non debet beneficium ecclesiasticum conferri , nec illud potest sine dispensatione retinere.eod.tit. capit.postulastis. 1697

Excom-

Excommunicato iudice gerens vices eius non est excommunicatus propter hoc, nisi participet ei in crimine.de off.vic.c.Romana. in nouel.lib.6. 222

Excommunicatio maior lata non præmissa admonitione in participantes cum excommunicatis non tenet Inno.in nouel.de sen.excommun.c.statuimus lib.6. 710

Excommunicans sine trina admonitione etiam si iusta sit sententia,per vnum mensem ab ingressu ecclesiæ nouerit se suspensum. de senten.excom.c.sacro, 1839

Excommunicati sunt clericos vel religiosos capientes sine lęsione,de sen.excom.c.nuper. 1818

Excommunicare potest abbas vel prior monachos suos.de maio.& obedie.c.cum in ecclesijs. 420

Excõmunicatus potest amplius & sæpius excommunicari.de Iudæis & Sarra.c.ita quorundam. 1591

Ab excommunicatis potest peti debitum licite.de sen.excom.cap.inter alia. 1821

Ab excommunicatis possunt emi necessaria à transeuntibus per terras eorum.eod.tit. cap.si vere. 1825

Excommunicatus potest conueniri,sed debet per alium respondere.de iudic.cap.intelleximus. 513

Excommunicationis sententia debet esse manifesta & publica.de sen.excom.c.per tuas. 1830

Excommunicatus scienter ordines suscipiens deponitur in perpetuum si est sæcularis. eod.tit.c.cum illorum. 1822

Excommunicatus absolui contemnẽs nec vetera beneficia potest retinere,nec noua acquirere ante absolutionem. de æta.& quali. cum bonæ. 263

Excommunicatio minor non impedit exe cutionem officij. de cle.excom.c.si celebrat. 1700

Excommunicatio debet fieri in scriptis, & non faciens est suspensus ipso facto,idem est de suspẽsione interdicti.Inn.in nouel.&est suspensus per mensem ab ingressu ecclesiæ. de sen.excom.c.1.lib.6. 703

Excommunicatio generaliter siue specialiter hoc modo,qui hoc fecerit sit excommunicatus.non debet fieri præmonitione.eo.tit. cap.Romana.lib.6. 714

Excommunicationis,interdicti & suspensionis sententia non ligantur episcopi,nisi de eis fiat mentio specialis.eod.tit.quia periculo sum.lib.6. 712

Excommunicatio post appellationem lata verbo vel facto non tenet.de appel.ca.dilecti filij 1. 887

Excommunicato subtrahitur beneficium si non vult petere absolutionem.eo.tit.c.pastoralis. 918

Excommunicato communicans quando excommunicatur,& quando non:de his quæ vi metusve causa fiunt.sacris. 471

Excommunicatio ligat etiam admonitione non præmissa.de sen.ex.c.sacro. 1819

Excommunicatus potest appellationem prosequi , & litteras impetrare.de appel.cap. peruenit.1. 886

Excommunicatus de dubio semper debet vitari , quia præsumitur semper pro iudice. de sen.ex.c.per tuas. 1830

Excommunicatus in duobus casibus auditur ante absolutionem.ibid.sed non est audiẽdus nisi absoluatur petendo. ibidem.

Excommunicationis exceptio repellit agentem.de offi.dele.c.prudentiam. 335

Excommunicatus ad osculum Papæ receptus præsumitur absolutus.de priuile.c.cum olim. 1737

Excommunicati testificari nonpossunt.de testi.c.veniens. 689

Excommunicatus potest quis denuntiari post mortem.de hæreticis.c.si quis. 1603

Excommunicato si Papa scribat , non est propter hoc absolutus.de sen.excom.c.si aliquando. 1833

Excommunicationis sententia suspẽditur per appellationem.eo.tit.c.contingit.2. 1836

Excommunicatus contrahere potest,licet alia sacramenta non recipiat, qui cleric.vel vo.mat.contrah.pos.c.1. 1417

Excommunicationis causas dolose subtrahens nõ absoluitur.de offi.iudi,c.ex parte. 392

Post excommunicationem concubinæ clericus ei se commiscens est excommunicatus eadem excommunicatione.de sen.excom.c.si concubinæ. 1847

Excommunicato participans non admittitur ad ipsum denuntiandum,eo.tit.c.in præsentia. 1877

Excommunicatur dominus propter contumaciam procuratoris,si sciens non purgauerit,vt lit.conte.c.1. 552

Excommunicatus notorius etiam si apellat vitandus est, de appel.c.peruenit. 886

Excommunicato communicans non potest ei excommunicationem obijcere.de sent. excom.c. in præsentia. 1837

Excommunicatus pro debitis absoluitur si est impotens ad soluendum, præstita cautione q̃ soluat cũ põt.de solu.c.Odoard'. 1114

Excommunicatis potest prædicari,& possunt ad bonum & ad correctionem admoneri.de sen.exc.c.responso. 1835

Excommunicatus non debet absolui sine consensu excõmunicatoris.de offi. iud.ord.c. cum ab ecclesiarum. 390

Excommunicatus publicus non debet ad dignitatẽ laicalẽ eligi.de ele.c.venerabilẽ.163

Excommunicatus pro iniectione manũ auditur appellans.de appel.c.peruenit.1. 885

Excommunicatus à delegato non potest absolui nisi à Papa vel ab eo qui succedit delegato in onere & honore,nisi in mortis articulo.de offic.iud.ordi.c.pastoralis. 398

Excõicationẽ debet quis potius sustinere quàm vxori cõtra conscientiã debitũ reddere,quæ non est verè vxor. de sen.excom.c.inquisitioni. 1831

Excomunicatio potest sub conditione ferri. de appel.c.præterea.2. 902

Excommunicatus publice non potest iudex esse.de excep.c.exceptionem. in fi.824. & de sent.& re iudi.c.ad probandum. 874

Excommunicatus debet ab omnibus etiã priuilegiatis vitari.de priuile.c.cum & planta re. 1729

Excommunicatus in cœmeterio sepultus, debet exhumari & eiici.eo.tit.c.ad hęc.1731. de sepul.cap.sacris. 1195

Excommunicari nõ possunt Cluniacen.ab ordinariis,de priuil.c.quando amplius, 1753

Excommunicato non possunt aliqui communicare ratione alicuius priuilegij.de sen. excommuni.c.nulli. 1802

Excommunicatus si quis sit pluribus de causis,vna tacita non valet absolutio sibi facta ibidem.c.cum pro causa. 1814

Excommunicatus publice non admittitur ad accusandum.de accu.c.olim. 1538

Excõicatis à Papa cõmunicans,ab ipso solo est absoluẽd⁹ de sent.excõ.c.significauit.1809

Excõmunicato domino potest familia cõmunicare.ibid.ca.inf.alia. 1811.& c.si vere.1825

Excõmunicato potest communicare vxor & liberi.eod.tit.quod in dubijs, 1820

Excõmunicato in ijs quæ sunt de eius correctione cõmunicãs,nõ est excõmunicat⁹,licet alia verbainterponat.eo.ti.c.cũ volũtate.1846

Excommunicatis possunt prædicatores cõmunicare ab eis eleemosynas recipiendo,maxime si aliud non habent. ibidem

Excõmunicationis absolutiõvel interdicti per vim & metum extorta non tenet &compulsores sunt excommunicati ipso facto.Grego.in nouel de ijs quę vi met.causa.c.t.li.6.296

Excõmunicati sunt ipso facto molestantes qui electionem vel beneficiorũ collationem secũdũ eorũ petitionẽ nõ fecerũt.Greg.in nouel.c. sciant.de elect.lib. 6. 101

Item principes vel alij dantes licentiam occidẽdi vel male tractandi illos qui proferunt & diuulgant sententiam excommunicationis, suspensionis siue interdicti cõtra ipsos,nisi re integra intra octo dies sententiã reuocauerint, vel res ablatas propter hoc restituerint,excõmunicationis sententiam incurrunt,in qua si permanserint, intra duos menses, nõ possunt absolui nisi per Papam.Greg. inno.vel de sent. excõ.c.quicunque.lib.6. 731

Excommunicatis participantes , qua minor tãtũ excõmunicatio incurritur, post admonitionẽ generaliter factam maiorem excõmunicationem non incurrunt,nisi iudex aliis rite seruatis eos qui monentur exprimat nominatim. Idẽ Greg.eo.ti.c.statuimus.li.6. 710

Ante excommunicationem iudices siue vna siue tribus admonitionibus vtantur, siue vna pro omnibus,semper faciat aliqua interualla aliquorũ dierũ,eo.tit.c.cõstitutionẽ.728

Excommunicatus pauper absoluatur ab episcopo.de sen.exc.in c.præsentia. 1837

EXEMPTAE nõ sunt omnes ecclesiæ Pæ censuales à subiectione episcoporum, nisi priuilegia monstrent exemptionis.de priui.c. recepimus. 1733

Exemptus quantuncunque ratione delicti vel cõtractus potest corã diœcesano cõueniri, nisi locus vbi delictum est commissum, sit exemptus.Inno.in nouel.de priui.c.1.lib.6. 666

Exemptus exemptum non potest compellere ad aliam diœcesim vbi crimen commissum sit,ad respondendum. ibidem

Quando Papa dicit,recipimus te vel vos in filios ecclesiæ Romanæ:ex hoc non sunt exempti tales,sed quòd nec excommunicari nec interdici vel suspendi valent à quocunque nisi à Papa vel eius legato.de verb.signi.ca.1.lib.6. 753

Exemptus in capite,ratione membrorum veniat ad synodum.de priui.c.ex ore. 1745

Exempti à diœcesano puniri non debent. de sup.negli.præla.c.sicut nobis. 241

Exemptio tenet in ecclesia inobediente.de maior.& obe.c.inter quatuor. 419

Exemptionis causa absolutus potest conueniri alia de causa.de causa possess.& proprie. cap.in causa. 604

Exemptus non est quis licet habeat litteras protectionis à Papa.de priui.c.ex parte.2. 1746

EXECVTORES debent compelli ad exequendum.de testamen.cap.Ioannes. 1152

Exequi quis ordinem non potest post homicidiũ & simoniam in ordine cõmissam,etiã peracta pœnitẽtia.de accu.c inquisitionis.1527

Executio sententiæ si alicui facit præiudiciũ non exequi mandatur quousque ille doceat de iure suo.de sen.&re iudic.c.cum super. 862

Executori debent litterę exhiberi.de rescr. c.cum contingat. 58

Executio de beneficijs priuandis fiet per episcopum in cuius diœcesi est beneficiatus priuandus,non vbi delinquitur.de foro compe.cap.postulasti. 538

EXILIJ pœna potest per iudicem ecclesiasticum infligi.de crimi.fal.c.ad audientiam. 1674

Universidad de Deusto
Biblioteca

EXPENSAS honestas potest iudex petere à partibus.de vita & ho.cler.ca.cum ab omni. 963
In expensis condemnatus,in necessarijs oõ demnatur.de eo qui mit.in pos.c.cum venissent. 650
In expensis condemnatur qui illicitè tenuit possessionem post restitutionem possessionis.de sequestra.pos.cap.ad hoc. 656
In expensis condemnatur qui temere aliquem trahit ad iudicium.de dolo & contum. c.ex literis. 932
In expensis condemnatur qui appellationem non prosequitur.de appel.c.irreprehensibilis.Innoc.in nouel.de appel.c.1. 393
Condemnatur etiam in expensis qui non probat formam electionis.Innoc.in nouel.de dolo & contu.c.vlt.
In expensis cõdemnatur qui in quarta productione testium defecerit.de testib.ca. vltra tertiam. 735
Item si litteras falsas impetrauit,& occasione earũ facit expẽsas.de rescrip.c.cæterũ. 31
Item si irrationabiliter appellauit,de appel. c.vt debitus. 929
In expensis condemnatur cum contumax aduersarius nõvenit ad iudicium tempore cõtumaciæ,de do.& contu.c.cum dilect. 638
Expensæ factæ circa electionem sede vacante,de bonis dignitatis fient,non capituli, sed prædecessoris.de elect.& elect.pot.c.vt prætactæ. 183

F

FActum legitimè non cassatur licet ad statum venerit à quo incipere non potuit.de iure patronatus.c.consultationibus. 1278
Factum notorium non requirit ordinem iuris.de testib.cap.super eo 1.710.de fil.presby.cap.quoniam. 282
Contra factum proprium potest quis venire.de elect.c.nosti. 117
Facere intelligitur cuius auctoritate fit.de sent.excom.c.vt famæ. 1826
Facti causa magis consideranda,quàm factum.de homi.c.sicut dignum. 1629
De facto ducere est magis quàm fidem dare,de eo qui duxit in matri quam pol.per adul.c.cum haberet. 1425
FACVLTATIBVS crescentibus crescere potest numerus canonicorum.de cõsti. c.cum M.Ferrarien. 21
FACILITAS venię incentiuum præbet delinquendi.de vi.& hone. cler.c.vt clericorum. 965
FALSIDICVS testis tribus obnoxius est.de crimine fal.c.1. 1673
Per falsas litteras iurisdictio non datur.eo. tit.c.super eo. ibidem
Per falsas litteras lata sniа nõ tenet.ibidem
A falso procuratore factum non tenet.de procur.cap.1. 446
Falsæ litterę Papales quot modis cognoscãtur.de crimine falsi.c.licet ad regimen. 1675
Falsis litteris vtẽs nõ est culpãdus cognita falsitate si post nõ vtit eis.eo.tit.c.dura sępe.1675
Falsificator litterarum capituli scribendo à maiori parte cum sit minor, suspenditur ab officio & beneficio.de testi.c.tam litteris.708
Falsarij cum fautoribus & defensoribus sunt ipso iure excommunicati,de crimine fal. ad falsariorum. 1679
Falsarij litterarum papæ nisi ab ipso vel de eius mandato absolui nõ possunt,nisi in morte.eod.tit. c.dura sæpe. 1675
Contra falsitatem qualiter proceditur.de verb.signi.c.nouimus. 1871
FAMA plus valet quàm testimonium vnius.de consan.&affi.c.super eo. 1450
Fama in probationib.attẽdenda est.de probat.c.cum causam. 679
Fama approbat matrimonium,illa scilicet quæ præsumptio violenta.de præsum.c.illud. 765
De fama electi testes sunt cogendi.de test. cogen.c.præterea. 740
Fama sola non sufficit ad condemnandum cum testibus sit iudicandum.de coha.cler.& mulie.cap.tua nos. 973
FAMILIA communicans cum patrefamilias excõmunicato excusatur.de sẽt.excõ. c.si verè.1825.nisi in crimine sibi communicet, quia tunc non excusatur. ibidem.
FAVOR vel gratia siue odium loco pretij succedunt.de simo.c.nemo. 1549
Item fauor vel gratia in beneficijs conferendis vel auferendis attendi non debet.de præben.cap.graue. 1017
FESTIS diebus neque iuramenta præstari,neque pro pace iurari,neque placita ad pœnam sanguinis debent fieri.de ferijs.cap.1.379
Festis diebus licet operari causa necessitatis.de ferijs.c.licet. 580
Festa sanctorum sunt veneranda secundum consuetudinem terræ.eod.tit. cap. quoniam in parte. ibidem
In festis non sunt causæ audiendæ, nec debet sententia dari, neque processus partibus etiam consentientibus valet,nisi & c.eod.tit. cap.conquestus. 582
Festa secularia in ecclesia non fiant.de vita & ho.cler.c.cum decorem. 965
FEVDI causa quando per iudicem ecclesiasticum tractanda sit.de foro compe.ca.ex transmissa. 530
Infeudare non licet quemquam de nouo de rebus ecclesiæ.de feudis.c.ex parte. 1100
Feudum in dotem dare nemo potest nisi sicut ipse tenuit.de don.c.nuper. 1503
Feudatarius quandiu fructus feudi non percipit,non tenetur seruire,de feudis. 1100
De feudo decimæ nouales non sunt vsurpandæ,licet antiquæ sint cõcessæ.de decimis. cap.tua. 1183
Infeudare potest episcopus beneficium ecclesiæ ratione obsequij præstiti,de dona.cap. per tuas. 1118
Feudum ecclesiasticum non licet vendere laico sine consensu episcopi.de foro competen.cap.verum quoniam. 530
Feuda post consilium non sunt alicui concedenda.de feu.c.2. 1100
FIDEM non seruanti non est fides seruãda,de iureiur.c.sicut 1. 781
In fide peccans dimitti potest, sed neuter altero viuente cum alio contrahere potest,de diuor.cap.de illa. 1494
Sine bona fide præscriptio non valet.de præscr.c.quoniam omne. 974
De fide pactionis & cõsensus, de spon.duorum.c.tua fraternitas. 1409
De fidei articulis.de sum.trin. 6
De fide dubitationes ad Papam referantur, de presby.non bap.c.veniens. 1340
Fides sacramenti valet etsi desit sacramentum in necessitate.de baptismo.& eius effectu, cap.debitum. 1337
Fides data adultero de contrahendo post mortem viri,impedit contrahendum,& dirimit contractum.de eo qui duxit in matrimo. cap.veniens. 1427
Contra fidem veniens punitur sicut contra iuramentum.de fideiusso.capitu,peruenit. 1108
FIDEIVSSOR tribus de causis agere potest cõtra eum pro quo fideiussit.ca. eum pro quo de fideiuss. 1112
Fideiussionibus clericus inseruiẽs deponatur.de fideiussoribus.c.1. 1108
Fideiussorem debitor debet seruare indemnem.eo.tit.c.peruenit. ibidem
Fideiussor non potest esse religiosus, nisi de licentia superioris.de fideiussoribus.cap. quod quibusdam. 1111
FILIVS sacerdotis in sacerdotio genitus non debet in ecclesia patris sui ministrare si sacerdos est.de filijs presbyt.cap.ad præsentiam. 277
Filius immediatè non potest succedere patri in beneficio.eo.tit.c.conquerente. 278
Filius legitimus & pater possunt simul esse in vna ecclesia.eo.tit.c.ad hæc. 283
Filius presbyteri ministrans potest partem beneficij retinere.eo.titu.c.proposuit. 279
Filius potest succedere patri in beneficio immediatè.eod.tit.cap.ex transmissa. 280
Filius potest succedere patri si fuerit temporalis vicarius.eo.tit.c.constitutus. ibid.
Filius patri succedere non potest per donationem laici.eo.tit.c.vlt. 286
Filius episcopi legitimus potest ad sacros ordines ascendere,& in vna ecclesia cum patre beneficium obtinere. eod. tit. cap.ad hæc 283
Filius non erit vicarius in ecclesia, vbi pater immediate habuerit personatum ante.eo. tit.c.ad extirpandas. 282
Filij legitimi nõ debent promoueri ad ordines in sæculo existentes, nec ad curas animarum vel prælaturas sine dispensatione.eo. tit.c.1. 277
Filij canonicorum non sint in eadem ecclesia cum patribus suis canonic.de si.presby.ca. cum decorem. 284
Cum filio quòd patri succedat immediatè, non potest legatus dispensare.eo.tit.cap.dilectus filius. 285
Filij liberæ vel libertę in seruitio redigi nõ debent.de na.ex libero vent.cap. 1434
Filios opprimentium pœna. de ijs qui fil. oc.c.de infantibus. 1624
Super filiatione statur verbo eorum qui debent esse de cognatione,qui matrimo.ac.possessorium,videtur nobis. 1486
Filius non potest reuocare legitimam donationem patris.de dona.c.cum dilecti. 1119
Filius sequitur conditionem patris secundum legem prouincię.de coniugio seruorum, capit.licet. 1432
Filiastrum cognoscens, à marito debitum non petat.de eo qui cog.consangui.cap.tuæ fraternitatis. 1448
Filius fideli conuerso reddatur adultus.de conuer.infide.c.ex litteris. 1230
Filius adultus non potest cogi à patre ad contrahendum matrimonium,sed ad sponsalia contrahenda potest cogi non adultus.de despon.impu.cap.1. 1392
FORTVITO factum & à casu non est imputandum.de sent.excom.c.si vero.1.1798
FRIGIDITAS dirimit matrimoniũ cõtractum, ita tamen quòd si cum alia cõtrahat,redeat ad primã, de frigi.& male.c.1.1458
Frigiditas naturalis per trienniũ probatur, & qualiter.de frigi.& malefi.c.laudabile.1460
FRVCTVVM possessio penes feudatarium est,& non penes dominum feudi.de feudis.c.1. 1100
Fructus pignoris computandi sunt in sortem.de pig.c.cum contra. 1015
FVRES auctoritate superioris possunt incarcerari.de deposito.c.1. 1081
Furibus ante mortem pœnitentibus Eucharistia & sepultura non negatur.de fur.c.2.1659
Furem indicare tenetur quilibet.de furtis. c.qui cum fure. 1660
Furti cõscius si nõ indicat,est facti reus.ibi.
Pro occisis in furto non est orandũ.c.fures. eod.tit. 1759
Furans causa necessitatis non est iudicandus fur.eod.tit.c.si quis. 1660

Furans

Furans sacra promoueri potest,nisi sit infamis.eod.tit.c.fi. ibidem
FVTVRA per verba contractum matrimonium copula sequente confirmatur,qui fil.sint leg.c.per tuas. 1477
Ad futurorum cautelam multa statuũtur. de elect.c.licet. 112

G

GEneralitas extensa in literis nocet, de rescrip.c.ad hæc. 37
Generali per speciale derogatur. eod.titu. c.pastoralis. 42
Generalitatis ratione minores & viliores, & non maiores debent conueniri.de rescript. c.sedes apostolica. 45
Generale indictum quod dicatur.de verb. sig.c.cum in partibus. 1859
Generalitas iuris specificanda est. de offic. iud.ord.c.conquerente. 406
GENITALIA sibi amputans non est promouendus,fallit de corpor. vitiat. cap. ex parte. 294
GLADIO sæculari vtendum est, vbi spiritualis non timetur.de hæretic. ad abolendam. 1605
Gladium materialem potest ecclesia inuocare.de homic.c.postulasti. 1643
GRAECI à Latinis non ordinentur, nec econuerso.de temp.or.c.cum secundum. 249

H

HABITVS susceptio impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum,qui cler.vel vo.consuluit. 1419
Habitum monachalẽ portans vel deponat, vel monachus fiat.de reg.& transl. ad relig.ca. vt clerici. 1194
HAERETICVS succedere catholico hæreditariè non debet,de hæretic. cap.si quis. 1603
Hæreticorum damnantur scripturæ.de hęretic.c.fraternitatis. 1603
Hæreticorum receptatores etiam sunt excommunicati, & similiter ipsorum fautores. eod.tit.c.sicut ait. 1604
Ad hæreses extirpandas iurare debet princeps,dummodo possit.eod.tit.c.excommunicamus 1. 1612
Hæretici nisi resipiscant,traduntur iudicio sæculari.eo.tit.c.excommunicamus 2. & cap. sicut ait. 1604
Idem fiat si ad hæresim abiuratam redeant, quia tunc sine misericordia tradantur iudicio sæculari.eo.tit.c.pen. ibidem
Hæreticorũ bona nisi resipiscant, debent confiscari.eo.tit.c.vergentis. 1607
Hæreticorum filij licet catholici exhæredantur. ibidem
Hæreticorum clericorum bona ad ecclesiam reuertuntur.de hæretic.c.excommunicamus itaque. 1613
Contra hæreticos proceditur ex fola suspicione. ibidem
Hæreticos extirpare nolens, excommunicetur. ibidem
Hæreticorum fautores si intra annum non satisfecerint,sint infames. ibidem
Hæresim nolens extirpare episcopus deponatur. ibidem
Hæreticus clericus degradetur,& postea iudici sæculari tradatur. ibidem
Ab hæreticorũ dominio absoluuntur qualitercunq; eis adstricti,eo.tit.circa fin. 1612
Hæreticus censętur qui iuramento noluit se purgare.eo.tit.c.excommunicamus,2.1617
Hæreticos extirpare pertinet ad episcopum.de elect.c.in causis. 154
Hæretici cum suis fautoribus sunt excommunicati ipso facto & iure. c.nouerit. de sent. excom. 1842
HAERES voluntatem defuncti non complens cui assensit,perdit hæreditatem.de vo.c. licet vniuersis. 1234
Super hæreditate litigatur coram iudice sęculari,qui fil.sint leg.c.lator præsentium.1472
De hęreditate se potest papa intromittere. qui fil.sint leg.c. 1. 1470
Hæres non potest cõueniri per literas contra prædecessorem impetratas ante citationẽ defuncti.de rescrip.c.significauit nobis. 76
Hæres sacerdotis ecclesia est,vnde ei succedet.de pœn.c.presbyteri. 1778
Hæres conueniri potest, vt satisfaciat pro delicto defuncti.de rap.c.in literis. 1657
Sine hærede non decedit,qui hæredẽ constituit ecclesiam, vel monasterium. de proba. c.in præsentia. 668
Hæres punitur pro culpa defuncti.de pœn. cap.ad aures. 1782
Hærędem potest compellere episcopus vt impleat voluntatem testatoris.de testa.cap.si hæredes. 1130
HEREMITA potest eligi in abbatem. de elect.c.cum monasterium. 120
HOMICIDIVM potest committi actu & voluntate.de homic.c.dilectus filius. 1636
In homicidio casuali consideratur an dederit quis operam rei illicitæ. ibidem
Homicidij causam prętãtes in homicidio, pari pœna sunt feriendi.eod. capitu. sicut dignum, 1629
Homicidium quando non imputandum.e. tit.c.continebatur.c.Petrus.& c.fi. 1633
Homicida non est medicus vel chirurgus, si nihil omisit de contingentibus,& tamẽ moritur ægrotus.eo.tit.c.tua nos. 1641
Homicida non est dans causam abortioni, quando conceptus non viuit.eo.tit.c.sicut ex litterarum. 1643
Qui homicidio interest, sed non percutit, potest promoueri.de cler.percus.cap.præsentium. 1690
Homicidium casuale committens, potest promoueri si adhibuit diligentiam debitam. de homicid.c.lator. 1634
Homicidij dans occasionem inculpabilem potest in suo officio tolerari.eo.tit.c.dilectus filius.1636.c.significasti.1. 1637
In homicidio casuali quę sunt consideranda.eo.tit.c.ex literis. 1637
Cum homicida non potest episcopus dispensare.de cler.pug.in duel.c.1. 1648
Homicida reputatur conceptum mulieris, vel viri generationem impediens,de homic.c. si quis, 1626
Homicidij pœna punitur excitans alios ad pugnandum in bello iniusto. de pœn. c.quod in dubiis. 1780
Homicidium quatuor modis cõmittitur. de cler.pug.in duel.c.2. 1648
Cum homicida dispensat episcopus de beneficio habendo. ibidem
De homicidio cum fama laborat,indicitur purgatio.de homic.c.ex literis. 1636
HONOR debetur clericis,& maximè prælatis.de maio.& obed.c.solitæ. 416
In honore succedens, succedat & in onere. de pigno.c.ex literis. 1044
HORA secundum quam iudex secũdum cano.sententiare debet.de offic.deleg.ca.consuluit. 344
Horæ omnes possunt dici mane præter copletorium.de celeb.missa.c.1. 1314
HOSPITALARII qui sint, notatur, de priuil.c.cum & plantare. 1729

I

IDONEVS reputandus est quis, donec probetur contrarium.de præsum.c.fi.772
IEIVNANDVM est sabbato præcedẽti,si in secundam feriã euenerit,festa sanctorum habentia ieiunii,de obser.ieiu.c.1. 1344
Ieiunium soluit vinum mane bibitum. de celeb missc.ex parte. 1316
Ieiunandum quibus temporibus sit & diebus.de obser.ieiu.c.2. 1345
Ieiuniũ frangens ęgrotus nõ peccat.de reg. iur.c.quod non est. 1880
IGNORANTIA non habet locum in ijs quę publicè fiunt.qui mat.ac pos.c.cum in tua. 1480
Ignorantia quando excusat, & quando nõ. de homi.c.presbyterũ.1632.& de cog.spi. ca. 2.1436.& c.2.de ord.ab episc. 258.
Ignoranti tempus non currit. de sup. neg. præla.c.licet. 242
Ignorantiam allegans,iuramentũ præbeat. de sen.excom.si vero.2. 1799
ILLEGITIMOS solus Papa legitimat ad episcopatus.de elect.c.cum Vintonien. 145
Illegitimi parentibus succedere non debẽt. qui fil.sint legiti,c.referente. 1476
Illegitimi reputantur in gradu vel statu prohibito geniti,de cland.despon.c.cum inhibitio. 1405
IMPEDIMENTVM iustum excusat, de cle.non resi.c.inter quatuor. 986
Impediens aliquem in iure suo, condemnãdus est in expensis.de accu.c.accedens. 1531
INPERATORIS electio ad quos spectat.de elect.c.venerabilem. 163
In imperio non habet locum sanguinis successio,sed tantum electio. ibid.
Imperio vacante potest appellari ad Papã ab audiętia iudicis sęcularis.de fo.cõp.c.licet. 2. 544
Imperator maior est Papa in temporalibus. de maio.c.solitę. 416
Imperator Iustinianus decreuit vt canones vim legum obtineant.de iur.cal.c.1. 567
IMPIGNORARI non potest laico res sacra,nisi in necessitate.de pignori.c.1. 1102
Impuberes possunt mortaliter peccare. de delic.pue.c.1. 1687
INCENDIARII,ex quo sunt per ecclesiam denuntiati,à solo Papa absoluũtur. de rap.in c.in literis.de sen.excom.ca.conquesti. 1811
INCESTVS sequens matrimonium nõ soluit illud.de eo qui cog.con.per torũ. 1441
INDVLGENTIA non excedat annum siue ab vno siue à pluribus dedicętur ecclesia. de pœn.& remi. c. cum ex eo. 1796
Indulgentiã potest facere episcopus in suo episcopatu cuilibet,eo.tit.c.pœn. 1796
Indulgentiarum forma in litteris ponenda.ib.
Indulgentia aliorum episcoporum quibus & quando valeat. ib.
Indulgentiam dant episcopi soli.eo.tit.cap. quod in te. 1791.
INFAMIS quibus priuatur. de hęretic. excommunicamus.1. 1612
Infamatus ad purgationem compelli debet.de confes.c.1.659 & de purg.can. ca.nos inter. 1761
Infamato publicè electo,vel eui beneficium est conferendum, debet sententię executio vel collatio beneficij suspendi.de accu.c.accedens. 1531
Infamis non potest esse iudex, sed arbiter. de rescrip.c.sciscitatus. 41
Infamatus ante inquisitionem non debet suspendi à beneficio vel officio. de purgatio. cano.inter. 1764
Infamatus vbicunque est debet se expurgare, ib.
Infamibus actus legitimi interdicuntur.de excef.prel.c. inter dilectos. 1714
Infamis non efficitur electus propter vitium electionis,de elect.c.considerauimus.117
infamis nõ est iudicãd⁹ quis propter dicta paucorũ.de acc.c.inquisitionis negotiũ. 1527

Infam

Universidad de Deusto Biblioteca

Infamis à testificando repellitur. de testib. ca. tam literis. 708
Infamia impedit promouendum. de homicid. cap. Petrus. 1638
Infamatus auditur appellans. de purg. cano. c. nos inter. 1761
Infamia iudicis vnius sententiam infirmat. de sent. c. ad probandum. 874
Contra infamatum modus procedendi. de pur. cano. c. si quis. 2. 1760
INFIDELIS quando potest stare cum fideli, & quando non. de diuort. c. quãto. 1494
INFIRMI possunt comedere carnes in Quadragesima. de obser. ieiu. c. 1. 1344
Infirmus ieiunium soluens non peccat. de reg. iur. c. quod non est. 1880
Infirmitas excusat à contumacia. de procu. ca. querelam. 448
Infirmitas magna soluit spõsalia. de iureiu. c. quemadmodum. 792
Infirmo episcopo datur adiutor, similiter & clericus infirmus omnia recipiat ab ecclesia sicut sanus. de cle. egrot. c. 1. & c. ex parte. 1026
Infirmo clerico dandus est coadiutor. eo. tit. de rectoribus. 1026
INIMICVS repellitur ab accusatione. de accus. c. cum oporteat episcopum. 1525
Cum inimico habitans sicut inimicus repellitur ab accusando & testificando. eo. tit. c. repeliantur. 1513
INQVILINVS in quibus casibus expelli potest. de loca. c. propter sterilitatẽ. 1091
INQVISITIO non debet fieri nisi de eo cuius fama læsa est alibi. de accus. c. cum oporteat. 1525
In inquisitione nõ oportet fieri litis contestationem. de accus. c. accedens. 1531
Per inquisitionẽ prælatus non deponitur, sed ab administratione bene remouetur. ibid.
Inquisitorũ iurisdictio extẽdit se ad id sine quo inquisitio non potest fieri. eod. tit. cap. olim. 1538
Inquisitione pendente non tenentur subditi prælato cõtra quem fit inquisitio, obedire: nec prælatus debet facere aliquid in præiudicium inquisitionis, aliàs inquisitor reuocet. ibidem.
Inquisitor accedat ad locum inquisitionis cõtra quos inquiri debet. de accus. cap. qualiter 2. & cap. vltimo. 1532
Inquisitio habet locum circa superiores & inferiores, ibidem
In inquisitione non est iudex actor, sed fama: nec fit litis contestatio. ibidem
Inquisitio tantum fieri debet in publicis criminibus. ibidem
Inquisitio fiet tantum circa præsentes. eod. tit. c. illa præpositorum. 1512
Inquirẽdi quid debeant iurare, & qualiter. ibidem
Inquisitio fiat propter dicta grauium personarum tantum. ibid.
In inquisitione nõ deponitur sicut in accusatione nisi in simonia, & huiusmodi. ibid.
In inquisitione qualiter sit procedendum. de simo. cap. per tuas. 1566
INSTITVTIO pertinet ad episcopũ cui⁹ iuspatronat⁹ est in lite. debet tamẽ reprę sẽtari ifitut⁹ victori. de iurepat. c. si vero. 1275
Institutiones & destitutiones nõ debet facere episcopus sine capitulo suo, de his quæ fi. à præla. sine consen. ca. c. nouit. 1506
In institutionibus beneficiorum nõ debet esse successio, de institu. c. ad decorem. 1030
Institutio per laicum facta solum nõ valet. de fil. præsbyt. c. ex tua. 281
Institutio presbyterorum in ecclesia baptismali in plebe & capella pertinet ad episcopum, de præscript. c. cum olim. 843
Institui debent boni etiam vndecumque sint. de insti. c. ad decorem. 1030
INSTRVMENTA tãtũ notata post mortẽ scriptoris possunt redigi in formã publicam. de fide instrum. c. cum P. tabellio. 760
Instrumento publico creditur, vbicumque inueniatur. de præscript. c. ad audientiam. 835
Instrumẽta inueterata vel aliàs cõsumpta per iudicẽ ordinariũ possũt reuocari, & valebũt vt primũ. de fide instrũ. c. si instrumẽta. 761
Instrumenta non habentia testium inscriptionem vel manu propria conscripta, non valent. eo. tit. cap. scripta vero. 745
Instrumenti copia facienda est aduersario postulanti. eo. tit. contingit. 747
Et de prob. c. quoniam contra. 676
Instrumẽtis vel priuilegijs vtẽs tenetur illa edere petẽti. in ca. cõtingit. de fide instru. 747
Instrumenta inspici possunt ab aduersario in absẽtia iudicis, propter periculũ portãdi. ibi.
Instrumenta nõ indicantur falsa quando in narratione facti tantum abraduntur. eod. tit. ca. ex literis. 745
Instrumẽta legi debẽt coram parte aduersa vel saltem illud super quo est contentio. eod. tit. cap. contingit. 1. 747
Instrumentis laici secundũ cõsuetudinẽ loci credendum est. eo. tit. c. cum dilectus. 754
Instrumenta contra se nõ tenetur reus edere actori, sed actor reo instrumenta quibus vsurus est, sed communia instrumenta tenetur alter dare alteri. de proba. c. 1. 662
Instrumento nõ potest derogari per testes. de præsumpt. c. illud. 765
Instrumenta vel priuilegia non inspecta nõ possunt argui de falsitate. de fide instrumen. c. accepimus. 768
Instrumenta subtrahens aduersario, puniẽdus est à iudice. de testi. c. peruenit, 1. 738
Instrumenta trãssumpta non valent nisi originalia instrumenta diligẽter sint perspecta & examinata. de fide instru. c. 1. 744
Instrumentorum defectus vnius literæ nõ vitiat. eo. tit. c. ex parte. 758
Instrumentorum falsorum obtentu sententia lata vsque ad viginti annos potest retractari. de except. c. cum venerabilis. 814
Instrumenta & testes parem habent potestatem in lite. de fide instrum. cap. cũ Ioannes. 755
Sub instrumentorum nomine testes includuntur. de testib. cog. c. peruenit. 739
Sub instrumentorum nouorum prætextu non debent lites instaurari. de senten. & re iudic. ca. inter. 853
Instrumento debita formæ carenti nõ creditur. de fide instrum. capitul. quod super his. 753
Instrumentis potest derogari per testes. eo. tit. c. cum Ioannes. 755
Instrumenta contraria in iudicium proferens sibi obest. eodem titul. capitul. imputari. 759
Instrumentum falsum iudicatur propter rasuram vel interlineaturam. eod. tit. capit. inter dilectos. 748
INTEGRA debẽt dari beneficia, vel post debent integrari. de prẽb. & digni. cap. vacante. 1012
Integra re mortuo mandatore expirat mandatũ de offic. iud. deleg. c. licet. 360
Integrari non debet vna præbenda per diuisionem alterius. de præb. & digni. capitu. cũ causam. 1022
INTERDICTVM generale tenentur priuilegiati obseruare ob suam culpam latã, priuilegio non obstante, de priuileg. capi. petistis. 1747
Interdictum non seruetur nisi ab episcopo vel capitulo indictum, de ijs quę fiunt à maio. par. ca. cap. quæsiuit. 1064
In interdicto possunt clerici sepeliri in cœmeterio, qui bene seruauerunt interdictũ, nisi causam dederint. de pœni. & remis. quod in te. 1791
In interdicto qualiter horæ dicendæ sunt. ibidem
Et quæ sacramenta sunt interdicta. ibidem
In interdicto generali cõceditur episcopis diuina celebrare ianuis clausis, & nõ pulsatis campanis, exclusis interdictis. de priuileg. ca. quòd nonnullis. 1752
In interdicto generali non est deneganda pœnitentia crucesignatis & peregrinis. de pœnit. & remis. cap. quod in te. 1791
In interdicto generali licet interdictis & excõmunicatis prædicare, & confirmare baptizatos. de sent. excom. capitulo permittimus. 1848
In interdicto semper excipitur baptismus paruulorum & pœnitentiæ morientium. & viaticorum. de sponsal. cap. non est. 1374
In interdicto celebrantium pœna. de cleri. excom. minist. c. postulastis. 1697
In interdicto loco ab homine potest quis vti priuilegio, sed non interdicto à iure. de priuileg. cap. tuarum. 1734
Interdictum in priuilegiatos ferentes puniendi sunt. eodem titul. cap. quanto amplius. 1753
Contra interdictum Ecclesiæ matrimoniũ celebratum non dirimitur. de matri. contrahẽ. contra interdi. eccle. c. ex literis. 1468
Post interdictum emissum ratione consanguinitatis, separandi sunt vsquequo constet de impedimento. eo. tit. cap. 1. 1467
Interdictum non seruantis pœna. de priuile. c. petistis. 1747
Interdictis non licet solemniter celebrare ratione alicuius cõsuetudinis. de consuetu. c. cum inter vos. 87
Interdictũ non seruans, si eligatur ad dignitatem vel postulatur, cassatur. de postul. præl. c. 1. 96
Interdictum in terras vel ciuitates promulgatum generaliter nõ habet relaxationem ad cautelam. Grego. in nouel. de sent. excom. ca. præsenti. 730
INTERFECISSE videtur qui liberare potuit & noluit. de homici. c. sicut dignum. 1629
Interfectores & tales defendentes pari pœna sunt puniendi. ibidem
Interficiens furem quando sit in culpa. ibi. Et cap. si perfodiens. 1627
Interficiẽtis pœna. eo. tit. c. interfecisti. 1627
INTERLOCVTORIA sententia silentio docendi transit in auctoritatem rei iudicatę sicut diffinitiua. de elect. c. cum dilectus, 160. & de testi. significauit. 720
Interlocutoriam sententiã si iudex reuocat, appellatio non valet. de appel. cũ cessante. 933
INTERPRETARI eius est cuius est condere. de iud. c. cum venissent. 516
Interpretatio semper in meliorem partem facienda est. de testi. cap. cum tu. 692
Intepretatio adhibenda est plena in cõtractibus, plenior in testamentis, plenissima in beneficijs. de dona. c. cum dilecti filij. 1119
Interpetari debet papa sui statuta prædecessoris. de offi. iud. deleg. super quæstionũ. 348
Interpretatur papa dubias verborũ sententias. de verb. sign. c. in his, & c. sequenti. 1857
Interpretatio debet fieri quòd prosit, & nõ obsit. de priuil. c. in his. ibid.
Interpretari debet iudex in instrumẽtis dubia. de dona. c. cum dilecti filij. 1119
INTRODVCTVM vi vel illicitè nullius est stabilitatis. de regu. iur. quod latenter. 1880

INVESTIRI potest absens de beneficio per alium. de præben. & digni. c. accedens. 010
IRREGVLARIS potest assumi in abbatem in necessitate. de æta. & quali. præsi. ca. tuam. 265
ITERATVM non intelligitur quod nescitur esse factum. de presby. non baptiza. ca. veniens. 1340
Iteratur ordo in non baptizato post baptismum. eod. tit. cap. veniens. ibidem
Iterandum non est sacramentum, sed omissum caute supplendum. de sacra. non iteran. c. 1. & vlcimo. 275
Iterandus non est ordo si presbytero vel diacono est impositio manus omissa, sed tempore ordinum cautè est supplendum. eod. tit. c. vlt. 276
Iteranda non est benedictio in secũdis nuptiis, & clericus huius oppositum faciens suspẽsus ad Papam est mittendus. de secun. nup. c. 1. 1507
Iterato non est ordinandus episcopus vel presbyter si vnctio olei non est facta, sed caute suppleuda. de sac. vnct. c. vno. 270
IVDAEI nouas synagogas non faciant, sed veteres possunt reparare. de Iudeis, cap. Iudæi. 1. 1590
Iudei claudunt ostia & fenestras suas in die parasceues. eod. tit. c. quia super. ibidem
Iudęo Christianus seruiens excommunicetur. eo. tit. c. Iudæi. 2. ibidem
Iudæus conuersus possessiones prius habitas non amittat. eo. tit. c. Iudæi. ibidem
Iudæi non sunt cogẽdi ad fidem. eo. tit. c. sicut Iudæi. 1593
Iudæorum ritus & festiuitates non impediantur. eo. tit. c. sicut. ibidem
Iudæo nullus noceat sine auctoritate superioris. ibidem
Iudæi nutrices Christianas non habeant, etiã sub pœna. eod. tit. c. & si Iudæos. 1596
Iudæi percutientis clericum pœna. eo. tit. c. postulasti. 1597
Iudei deferant habitum distinctum à Christianis, eo. tit. c. in nonnullis. 1598
Iudæi in publicum non procedant in diebus lamentationum. ibidem
Iudæi publicis officijs nõ præferantur. eo. tit. c. cum sit. 1599
Iudæi seruus ad fidem cõuersus liber efficitur. eo. tit. c. nulli Iudæo. 1601
Iudæi decimas soluant prædiales, de vsur. c. quanto amplius. 1671
Iudæi compelli possunt ad vsuras restituendas, licet moderatas accipere possint. eo. tit. c. post miserabilẽ. 1668. & c. quãto amplius. 1671
Iudæus conuersus potest petere filium Iudæum. de conuer. infid. c. ex literis. 1230
Ad Iudæos coercendos potest compellere iudex ecclesiasticus iudicem secularem. de iudæis. c. ita quorundam. 1591
Iudæus conuersus, ad ecclesiasticum beneficiũ promoueri potest. de rescrip. c. eam te. 35
IVDEX qualiter debeat se habere erga appellantem. de appellatio. c. per tuas. 928
Iudex sine suo coniudice non debet procedere. de rescrip. c. scisciratus. 41
Iudicis ecclesiastici est viduas defendere. de fo. comp. c. ex parte. 538
Iudicum processus ante li. cont. & post appellationem non valet. de procur. c. in nostra præsentia. 461
Iudicis officium est certificare reum super obscuro libello vel citatione. de libel. obla. c. significantibus. 546
Iudicũ processus prætermisso ordine iuris nõ tenet. de pur. cano. c. cũ dilectus filius. 1766
Iudex non potest præfigere terminum redeũdi appellãti. de appel. c. ex insinuatiõe. 914
Iudex non iudicabit in tenebris. de off. iud. deleg. c. consuluit. 344
Iudex potest parcere in præiudicium alterius contumaci. ibidem
Iudex ecclesiasticus potest cognoscere de iudicio seculari in causis pauperum & peregrinorum. de fo. comp. c. ex parte. 538
Item si vacat imperium. eod. tit. c. licet. 532
Item si iudex secularis est negligens. eo. tit. c. ex tenore. 533
Item si est terra ecclesię. de app. c. si duobus. 882
Item si est consuetudo vt ecclesia iudicet de maleficijs. de fo. com. c. cũ sit generale. 533
Item in denuntiatione ratione criminis. de iud. ca. nouit. 517
Item ratione connexionis, vt de iure patronatus. de iud. cap. quanto. de don. inter vi. & vxo. cap. de prudentia. 1500. & tit. qui filij sint legi. c. per venerabilem. 1479. vbi etiam ponitur quando iudex ecclesiasticus legitimat ad spiritualia, legitimat & ad temporalia.
Iudicis potestas non expirat si per cauillationem causa prorogetur vltra triennium. de iu. c. venerabilis. 525
Iudex si non seruat formam mandati, irritũ est ipso facto quod facit. de restitu. spol. cap. Pisanis. 628
Coram iudice primo debes respondere si post citationem ad alterius iurisdictionem transtulisti de fo. compe. c. proposuisti. 543
Iudex solum de re qua cognoscit, debet iudicare. de cau. pos. cap. cum super. 597
Iudex ex signis euidentibus potest iudicare. eo. tit. c. pastoralis. 598
Et de testibus. c. præterea. 740
Iudicis vnius voci non credatur, neque testimonio. de test. c. cum à nobis. 702
Iudex qui iudicat contra conscientiam & iustitiam per gratiam & odium vel sordes, suspẽsus est ipso iure, & per solum Papam absoluendus si ingerit se diuinis. de sen. & re iud. c. cum æterni. lib. 6. 372
Iudex ecclesiasticus potest reuocare sententiam iniquam iudicis secularis. de foro comp. cap. licet. 544
Iudex post sententiã debet mittere in possessionem de sent. & re iudica. capi. cum aliquibus. 851
Iudex potest emendare errorem suum. de accus. & inquisi. cap. qualiter. 1. 1522
Iudices qui consensu partiũ dati sunt, non possunt recusari. de causa posse & proprie. ca. cum olim. 602
Iudicis officium. de priui. cap. ex ore. 1745
Iudex secularis degradatum puniens non incidit in canonem. de iud. capit. cum non ab homine. 514
Iudex recusari potest si de terra aduersarij est natus, vel eius consanguineus, vel eius cõmensalis. vt lit. non cõtest. cap. accedens. 1557. & de offi. iud. dele. cap. causam. 333
Iudex potest compellere partes ad componendum. de elect. cap. cum inter R. 123
Iudex qualiter procedere debet. de probationibus. cap. quoniam contra. 676
Iudex interlocutoriam mutare potest. de appel. cap. cum cessante. 933
Iudex non debet esse suspectus vel inimicus. eo. tit. cap. secundo requiris. 903
Iudex ecclesiasticus quando potest tradere ad pœnam sanguinis. de crim. fal. cap. ad falsariorum. 1679
Iudex qualiter se habere debet ad partes. de purga. cano. c. cum P. 1762
Iudex potest recusari si appellatum est ab eo. de app. c. ad hæc si. 1. 88
Item si sit familiaris aduersario. de offi. deleg. ca. insinuante. 345. & c. super quæstionum. 348
Iudex debet per seipsum cognoscere in principio, in medio, & in fine antequam proferat sententiam. de offi. iud. deleg. c. super quæstionum. ibid.
Iudex potest supplere & allegare pro partibus. de postul. præla. c. bonę memoriæ. 100
Iudex maior non potest impedire iurisdictionem minoris. de offi. leg. capitu. studuisti. 381
Iudici sarbitrio relinquitur numerus testiũ, de testibus. capit. cum causam. 714. tempus comparandi. de of. deleg. consuluit. 344. Inducię citatoriæ, vt lit. non contest. ca. quoniam. 559. tempus & pœna pœnitentiæ. de pœni. & remissi. cap. significauit. & c. quæsitum. 1786
Propter iudicis secularis negligentiam de uolujtur potestas ad iudicem ecclesiasticum. de for. comp. cap. si clericus. 529
Iudex ecclesiasticus potest ad famam restituere. de sen. c. cum te. 873
Iudex causam similem habens recusari potest. de iud. cap. causam quæ. 2. 522
Iudex ecclesiasticus pœnam pecuniariam exigere debet. de pœnis. c. licet. 1779
Iudex ecclesiasticus supersedeat de causa quæ spiritualiter spectat ad forum seculare. nisi per negligentiam. de iudicijs. capitulo cæterum. 511. & capitulo cum non ab homine. 514
Iudex ad quem appellatum est, potest sententiam priùs latam in quibusdam infirmare, & in quibusdam confirmare. de sententia & re iudicata, capitulo quod ad consultationem. 860
Iudex potest petere expensas rationabiles à partibus. de vit. & honest. cleri. capit. cum ab omni. 963
Iudicibus diuersis in eadem causa delegatis diuersa mandantibus, qualiter debet ordinarius procedere. de reser. capitulo cum contingat. 58
Iudex potest sine accusatore punire crimi nosum. de vsur. capitulo cum in diœcesi. 1670
Iudex non potest recusari nisi iusta de causa dec. app. c. cum speciali. 934
Iudicis scriptum potest refutari per testes, non est enim soli iudici credendum in præiudicium alterius. de test. c. cum à nobis. 702
Iudex recusatus potest causam committere de assensu recusatoris. vt lit. non contest. c. accedens. 1. 554
Iudex quilibet debet habere tabellionem, vel duos viros idoneos. de prob. c. quoniam contra. 676
Iudex debet prouidere vt persona in iudicio agens vel defendens sit legitima. de iud. c. causam. 1. 514
IVDICIVM est triplex, qui fiat inter. le. cap. per venerabilem. 1479
In iudicio non est personarum distinctio attendenda. de iudicijs. ca. nouit. 517
In iudicio quę personę requirãtur. de verb. sig. cap. forus. 1853
In iudicio nõ creditur contraria asserenti. de tempo. ord. c. dilectus. 253
Iudicare licet de manifestis malis. de reg. iur. c. etsi te. 1379
In iudicio vno facta, fidem faciunt in alio. de restit. spol. c. cum ad sedem. 624.
In iudicio non procedatur nisi contra victum vel contumacem. de maio. & obe. capit. inter quatuor. 419
In iudicio ex cõmunicatus cõueniri potest, & per aliũ respõdere. de iud. c. intellexim 513
In iudicio seculari clerici respondere non debent cõtra ria consuetudine non obstante. de iud. c. clerici. ibid.
Iudicio seculari traditur clericus incorrigibilis degradat⁹. eo. tit. c. cũ nõ ab homine. 514

Universidad de Deusto
Biblioteca

IVRAMENTVM præstabit prælat in animam suam, & fratrum maioris partis. de testibus.cap.præsentium.il.b.6. 349
Iuramentum debet habere tres comites. de iureiur.cap.etsi Christus. 796
Iuramentum quod fit metu cadente in virum constantem non obligat.de iureiur.cap. pertulit. 1. 773
Iuramento mulieris quòd aliquis cum illa contraxerit,non creditur nisi probetur per testes.eod.tit.c.mulieri. 805
Iuramentum seruandum est nisi vergat in dispendium animæ,vel per superiorem relaxetur,eod.tit.c.si vero.& c.veniens. 783
Iuramentum cõtra professionem emissum non tenet.de iureiur.cap.ex literis. 803
Iuramentum illicitum non obligat,& tales sunt absoluendi cum pœnitentia. eod.ti. cap. cum quidam. 780
Iuramentum recipit interpretationem aliquando.eod.tit.c.breui. 784
Iuramento intelligitur hæc conditio tacita,quòd obseruabitur si est obseruandũ.eod. tit.c.quemadmodum. 792
In iuramentũ episcoporum in consecratione eorum.eod.tit.c.N. 774
Iuramentum contra ius canonicum præstitum non tenet.de fo.comp.c. si diligenti. 534
Iuramenta contra ecclesiam facta sunt peria iuramenta.de iureiuran.c.sicut. 799
Iuramento illicito consulendus est superior.de cle.c.venerabilem. 163
Iurans mihi fidelitatem,& per consequens meis successoribus non tenetur iterum iurare.de iureiur.c.veritatis. 781
Iurans de matrimonio contrahendo tutius implet quàm ad frugem vitæ melioris suspirat.de sponsa.ca.comminssum. 378. tamen non est compellendus implere. eod. tit.c. requisiti. 1378
Iuramentum non exigat episcopus à clericis suis nisi cum committit eis beneficium ecclesiasticum.de iureiur. c.nullus episcopus. 774
Iurans de vsura soluenda tenetur,sed vsura soluta restituatur.eo.tit.c.debitores. 775
Per iuramentum proprium probare tenetur agens,& per vnum testem superstitem altero mortuo.de proc.c.ex insinuatione. 449
Iuramentum requiritur in iudicio etiam post testes & instrumenta,aliter fides probationi non adhibetur.de proba.c.sicut. 663
Iuramento defertur habito respectu ad honestatem personæ,& quantitatem causę.de iureiur.cap.vlt. 806
Ad iuramentum vbi timetur periurium nullus cogi debet.de cohabit. cleri.& mul. c. 2. 970
Iurare possunt monachi in causis monasterij sui.de iureiu.c.etsi Christus.in fi. 795
Iuramenta testium possunt omitti à partibus.de testib.c.tuis quęstionibus.aliàs iurare debent,nisi partes remittant. 710. & monachi tenẽtur iurare nec supportantur. ibidem.
Iuramentum non debet extendi ad casum inopinatum.de eccl.ędifi.c.tua nos. 1351
Iurans quòd non veniat contra me,non obstante iuramento potest tam pro ecclesia quàm pro suis spiritualibus contra me agere.de iureiu.cap.peritio. 802
Iurans seruare statuta edita,ad futura non obligatur per iuramẽtum.eo.tit.c.penul. 806
Iuramentum exigitur in receptione pallij.de elect.c.significasti. 109
Iuramentum aliud non requirat archiepiscopus ab episcopo ratione alicuius cõsuetudinis quam habet forma canonica. de maio. & obe.c.dilecti filij. 423
Iuramentũ non exigatur nisi cũ alię probationes defecerint.de.p.c.sicut cõsuetudo.663
Iuramentum non obligat in annis minoribus.eo.tit.c.in præsentia. 868
In iuramento intelligitur semper ius superioris exceptum.de iureiu.c.venientes.786
Iuramentum qualiter indicitur reo vel actori.eo.tit.c.fi. 806
Iuramentum tenet cum in melius mutatur.cap.peruenit.2.eod.tit. 773
Iurans residere clericus potest pro ecclesię vtilitate se absentare.de cleri.non resi.c. cum dilectus filius. 988
Iuramenta clerici laicis præstare non debent,nisi tẽporalia ab eis teneat. de iureiur.c. nimis. 802
IVRISDICTIO non præfertur vbi par est numerus,vel maior,de rescrip.cap.pastoralis. 42
Iurisdictio aufertur à digno propter cõiunctionem indigni.de offi.iudi. deleg.cap. cum super. 342
IVS ex consultatione Papę editur. de voto & voti red.c.ex multa. 1239
Contra ius commune introductum stare non debet.de reg iur.c.quòd latenter. 1880
Iuri suo quilibet renuntiare potest. de fo. comp.c.si diligenti. 534
Ius commune vbi non inuenitur expressum,procedendum est secundum ęquitatem. de transa.c.ex parte. 442
Iure quod quis in alterum statuit, ipse vti debet.de const.c.cum omnes. 17
Ius ecclesiasticum iuuatur per ius ciuile.de no.ope.nun.c.1. 1724
Iuri communi detrahit consuetudo & priuilegium.de iud. c.nouit ille. 517
Ius alienum non seruanti,non est suum ius seruandum.de priuil.c.dilecti filij. 1731
Iure suo nullus priuari debet sine culpa.de eo qui cog.consang.c.discretionem. 445
Contra ius faciens, & ius suum allegans non auditur.de concess.præ.c.cum super.1043
Qui iuri suo semel renuntiat, non potest postea redire ad illud de elect. c. cũ inter.123
In iure est potior qui tempore est posterior.de rescri.c.capitulum. 67
Iure suo nullus est priuandus lite pendente.vt li.pen.c.1.&vlt.652.& 655
Iura fauent matrimonio,libertati,dotibus,nationi.de sen.c.vlt. 876
Iura sua cuilibet Papa seruare intendit, de relig.do.c.2. 1256
Vna iuris conditio aliud reseruat,aliud prohibet.de præb.c.graue. 1017
Ius suum quis amittit propter negligentiam.de concess.præb.c.nulla. 1034
Qui ius petit ab illo,debet sibi ius seruare, de mu.pe.c.1. 548
Ius suum &,iustitiam nulli licet vendere. de purg.can.c.vlt. 1771

L

LAbor peregrinationis ex causa recompensandus est.de vo.c.magnæ fidei. 1236
Laborans simili impedimento non potest illud alteri opponere.de exce.c.cum ecclesiastice. 810
LAICI non debẽt assumi loco canonicorum de institu c.in ecclesia vestra. 1027
Laici in casu potestatẽ habent super clericos auctoritate ecclesiæ.de fal.c. ad falsariorũ. 1679.de iud.c.cum non ab homine. 514
Laicus potest se subijcere alterius iurisdictioni,clericus non.de fo comp.c. significasti. 542
Laici non debent disponere de rebus ecclesiæ.de deci.c.quamuis. 1178
Laicorum contrarium facientium pœna. ibidem.
Laici de causa patronatus non habent iudicare.de iud.c.quanto. 508
Laicus potest clericum & episcopum de tiare & accusare.de psump.c.cũ inquirute.770
Laicorum consilium in causis ecclesiasticis nõ debet requiri.de consue.c.ad nostram. 85
Laici ecclesiasticis dare nequeunt sine.1289
Et recipiens aliquid,crimen sacrilegij incurrit.de verbo sig.c.causa. 1856
Laicus ad firmam ecclesiam habere non debet.ne cle.vel mo.c.secundũ instituta. 1362
Laici nõ possunt compellere clericos vt coram se litigent.de iurepa. relatum. 1279
Laicorum statuta cõtra libertatem ecclesiæ sine consensu ecclesiæ non tenent.de constit.c.quæ in ecclesiarum. 18
Et etiam bona statuta.eod.tit.cap. ecclesia sanctæ Marię. 24
Laicus non conferat annexum spirituali, & pœna recipientis.de reb.eccle. nõ alie.cap. qui res. 1071
Laicus non disponat de bonis clerici defuncti auctoritate propria.de suc. ab intest.ca.2. 1153
Laicus in quibus casibus teneatur respondere in iudicio ecclesiastico. de verb. sig.cap. nouimus. 1871
Laicus non debet testimonium ferre contra clericum: potest tamẽ accusare. de test. c. de cætero. 691
LEGATVS ad plures prouincias,in vna existens de alia potest iudicare.de offi.le.c. nouit. 385
Legatus nõ à latere Papæ missus non potest absoluere excommunicatos in sua vel alia prouincia nisi de licentia speciali sibi à Papa collata.eod.tit.c.excommunicatis. 386
Legati constitutio in sua prouincia durat perpetuo.eod.tit.c.nemini dubium. 387
Post legati recessum non durat commissio causarũ,nisi citatio sit facta eo in prouincia existente. ibidem
Legatus potest conferre ecclesias vacantes.eod. tit.c.dilectus filius. 384
Legatus potest interpretari mãdatum Papæ.de postu.præl.c.1. 69
Legatus vnus potest statuta alterius confirmare.de loca.c.1. 1086
Legato speciali præsente cesset legatio generalis.de off.leg.c.volentes. 386
Legatus generalis non potest impedire de legationem specialem nisi habito speciali mãdato,potest tamen processum eius confirmare vel exequi.eo.tit.c.studuisti. 381
Legatus potest absoluere excommunicatos sine speciali mandato.eod.tit.c.q translationem. 382
Legatus dispensare potest in causa matrimoniali.de cons.& affin.c. quòd dilectio.1451
Legatus duos episcopatus diuidere vel vnire,aut vnum alteri pręponere non potest. de off.leg.c.quod translationem.390. nec iurisdictionem extendere vltra sibi concessum.de elec.c.venerabilem. 163
Legatus potest dare ecclesias & prębendas inuito patrono.de off.leg.c.dilectus filius.384.
Legatus generalis potest cognoscere per simplicem querelã de causis suffraganei. eo. tit.cap.1. 380
Legatus in sua prouincia est archiepiscopus Cantuarien. ibidem
Legatus generalis non potest sententiam secundum formam mandati à iudice delegato latam reuocare.eod.tit.c. studuisti.381. & cap.nisi specialis. 382
Legatus nõ debet se intromittere de causa ad Papam transmissa.eod.tit.c.licet. 382
Legato Papę tenentur omnes succurrere, nec valet super hoc prescriptio,nisi habeant priuilegiũ speciale.de præscri.c.accederes.833
LEGIS auxiliũ frustra inuocat qui committit in legem.de elect.c.bonę memorię.1.& sunt inferius signati. 137

Cleri-

Clericus post trinam admonitionem arma deferens.de sent. excom.c.in audientia. 1813
Item clericus non in tonsura nec vestitu clericaliter viuens.eod.tit.c.contingit.1. 1328
Item vsurarius non restituens.de vsur. cap. quia frustra. 1669
Item immunitatem ecclesiæ non seruans. de immuni.eccle.c.vl 1357
Item appellationi non deferens.de ele.cap. bonæ memoriæ. 137
Lex siue constitutio non ligat nisi cum venerit ad notitiam, vel peruenire potuit.Inno. iiij.in nouel.
Secundum leges omnes clerici iudicandi sunt à iudice ecclesiastico.de iudic.capitu.clerici. 513
Leges ciuiles audientes prælati & curam animarum habentes sunt excommunicati & sacerdotes.ne cle.vel mo.cap.vlt.1364. Idem est de monachis & de physicam audientibus. ibi.
Legib. Imperatorum Galli nõ vtuntur,nec Parisijs leguntur, vt studium theologiæ amplietur de priuil.c.super specula. 1755
LEGITIMVS quo ad spiritualia est etiam quo ad temporalia, & non econuerso, qui fil.sint leg.cap.per venerabilem. 1479
Legitimari non potest per matrimonium sequens in adulterio natus. eo. tit. cap. latores præsentium. 1472
Illegitimi reputantur nati ex his qui in gradu prohibito, & ignoranter clandestinè contrahunt.de cland.desp.cap.cum inhibitio. 1405
Legitimus censetur natus de legitimè iunctis,licet parentes postea ex causa separentur. qui fi.sint leg.c.cum inter. 1470. & c.perlatum. 1475
Legitimare potest Papa illegitimos.eo.tit. c.per venerabilem. 1480
Legitimus reputatur natus de superinducta vxore insciа de prima viuente. eo. tit. cap. ex tenore. 1483
Legitimi reputantur filij infidelium conuersi ad fidem.eo.tit.c.fi. 1584
Legitimus reputatur natus de matrimonio venientibus parentibus non impetito. eod.tit.c.peruenit. 1477
LEPRA coniugatos non separat.de coniug.leprosi.c.quoniam. 1430
Lepra non obstante sanus debitum reddat, ibidem.
Leprosi seorsum habitent.eo. tit.capitu.2. ibidem
Lepra superueniente sponsalia contrahentes non coguntur consummare matrimoniũ. eo.tit.c.litteras. 1430
De iureiur.c.quemadmodum. 792
Leprosus contrahere potest. de coniu. lep. cap.quoniam nemini. 1430
Leprosus missam nõ celebret. de cler.ægro. c.tua nos. 1026
Leproso clericò dandus est adiutor. eo.tit. cap.tuas nos. 1026
LIBELLVS in causis confici debet.de libel.obl.c.1. 545
Libellus ad respondendum canonicè confi citur.eod.tit.c.1. ibidem
In libello conuentionali causa debet exprimi.eo.tit.c.dilecti filij. ibidem
In libello debet actor specificare quid petit.eo.tit.in c.significantibus. 540
Libello inepto confecto vel conceptoreus ab instantia iudicij absoluitur,sed non à causa.de iudi.c.examinata. 520
LIBERTAS monasterij præscribi potest.de priu.c.ex ore sedentis. 1745
Libertati vel priuilegio Papali non potest quis renuntiare sine culpa.de arb.c.cum tempore. 496
Liber iudicandus est in libertate stans per decẽ annos.de coniug.seruorum.c.licet.1432
Libera si scienter contrahat cum seruo, tenet matrimonium.de præscript.c.illud. 765
Ex libera natus vel liberta non potest redigi in seruitutem.de nat.ex lib.ven.c. 1. 1434
Libertinus iterum potest redigi in seruitutem propter ingratitudinem.de ser.non ord.c. de famulis. 288
Pro libertatis fauore vbique sententiandũ. de coniug.ser.cap.licet.1432.& de senten.& re iud.cap.vltimo. 876
Liberæ matris filius sequitur conditionem matris.de ser.non ord.c.vltimo. 291
LICENTIA docendi sine alicuius exactione debet concedi.de magi.c. 1. 1583
LIMITES diœcesium præscribi non possunt.de paroch.c.super eo. 1168
LITTERAE Papales ab ipso tantum vel ab eo cui committitur officium recipiantur. de crim.fal.cap.dura. 1675
Litterarum rasura reddit totum suspectum. de priuileg.c.cum olim 2. 1740
Litteræ impetratæ ad diuersos iudices pro eodem negotio,non valent.de rescrip.c.ex tenore. 47
& in nouel.Innocen.c.dispendia.eod.tit.lib.6. 20
De literis ad alios iudices impetratis si dubitatur,simul vtrique cognoscant.eo.tit.c. pastoralis. 42
Litteras prius obtinens & impetrans super aliquo beneficio obtinet.eo.tit. c. capitulum sanctæ crucis. 67
Per literas Papæ possessionem adeptus non potest alias impetrare super beneficio,nisi mẽtio fiat de primis in secundis literis.eod.titu. cap.ad audientiam. 69
Literas ab alio quàm à Papa vel eius vicario recipiens punitur.de cri.fal.c.dura. 1675
In literis super facto impetratis debet series facti contineri.de cohab.cleri.c. super eo. 971
Literas falso consingens suspendendus est ab officio & beneficio.de testi.c.tã literis.708
Literæ non valent quæ tacita veritate impetrantur,eod.tit.c.super eo. 1.691. & vt lite non contesta.cap.accedens 1. 554.
Literarum data est attendenda. de rescrip. eam te.c.capitulum. 67.& c. constitutus. 50.& de præb.c.eum cui.lib.6. 439
Per litteras suas Papa non intendit aliquos grauare super pluriũ receptione,nisi exprimatur in literis Papalibus obtentis. de rescri.mãdatum. 79
Per literas contra episcopum & quosdam suæ diœcesis impetratas nullus ciuium conueniri potest.eod.tit.c.significauit. 76
Litteræ præter assensum partium impetratæ,non præiudicant primis communi consensu impetratis.eo.tit.c.ex parte decani. 71
Litteræ posteriores an priores reuocẽt.de rescrip.ex parte.& de rest.spoliat.c.audita.607
Litteræ secundæ non tenent, nisi fecerint mentionem de primis.cum vtræque sint speciales,& ad idem beneficium in casu speciali. de offic.deleg.ex parte. 328
In litteris secundis debet fieri mentio de toto processu.de sent.c.inter. 853
Per litteras surreptitias factum irritum est. de rescrip.c.postulasti. 63
Litteris iudicis ordinarij standum est.de appel.c.si duobus. 884
Litteræ impetratę cõtra constitutionem de duabus dictis non valent, nisi de hoc fecerint mentionem,de rescrip.cap.dilectus filius. 61
Litteris generalibus non citẽtur maiores. Item impetrari non possunt literæ contra reũ incertum,eo.tit.c.sedes apostolica. 45
Litteris prioribus generalibus derogant posteriores.eo.tit.c.pastoralis.42.&c.si aut.37
In litteris prioribus si ponatur specialiter super quibus est lis mota,& in secundis generaliter:secundæ nõ valent. de dolo & cont.c. ex literis 632
Litteras secundas non mittit Papa scienter nisi faciant mentionem de primis. de rescrip. cap.plerumque. 57
Littera Papalis reprobanda est propter famam grãmaticam impositam.eod.tit.cap. ad audientiam. 1. 33
Per literas cõtra aliquẽ impetratas põt quilibet eius successor cõueniri.de iud.ca.qa V.551
Litteræ generales non valent ad citandos. religiosos,nisi de eis fiat mentio. de rescrip. cap.cum ordinem. 34
Litteræ commissionis semper valent,nisi renocentur.de sen.inter. 853
Iuxta litterarum formam iudex procedat, nisi sint contra ius.eod.tit.c.causam. 858
In literis hæc clausula,si est ita,debet referri ad omnia contenta in litera.de rescrip. c.olim. 60
Litteræ commissariæ tantum extenduntur ad ea quæ ibi cõtinẽtur.de offi.iud. deleg.cum olim 1. 361
Litterarũ impetratarum iurisdictio si intra annum negligatur, vel ex malitia supprimatur,expirat.de rescrip.c.plerumque. 57
Qui literas iudicis falsat, debet priuari eo super quo litigat. ibidem
Litteræ nimis generales non valent.eo.tit. cap.ad hæc. 37
Litteris generalibus nõ citetur nimia multitudo,nec super maioribus negotijs.eod.tit. c.sedes Apostolica. 45
Litteræ reuocato procuratore non valent ab eo impetratæ eo.tit.c.ex parte. 71
Litteras impetrans super beneficio tacito quod aliud habebat,non audiatur.eod.tit.cap. si proponente. 81
Litteræ falsæ Papales quomodo cognoscantur,quomodo examinentur. de cri.fal.c. licet. 1676
Litteris apostolicis diuersis modis homines abutuntur,& pœna.de rescrip. cap. nonnulli. 63
Litteræ debent mentionem facere de dicœsi.eo tit.c.significante. 74
Litteris contra aliquem impetratis ipso defuncto ante citationem emissam,nũ potest eius hæres conueniri.eod.tit.c. significauit. 76
Litteræ executoriæ facientes mentionem de monitorijs quæ non præcesserunt,non valent.eod.tit.cap.ex insinuatione. 77
Litteras falsificantis pœna.de cri.fal.cap. ad falsariorum. 1679
Per literas episcopo directas super prouisione non potest abbas compelli ad prouidendum ex talibus.de rescrip.c.abbatem. 79
Litteris c.directis à Papa sede vacãte de prouisione,tenetur episcopus substitutus obedire,maxime si fuit de gremio.eo.tit.c. eã te. 35
Litteræ impetratæ ante terminũ ab appellante prefixum non valent.de ap.c.ex insinuatione. 914
Litteris impetratis non vtens quando est in culpa.de rescri.c.si autem 37.& c.ex parte.71
Litteræ per surreptionem impetratæ non valent.eod.tit.c.cum dilecta. 55
Litterarũ forma certa de absolutione cruce signatorũ.de fide instru.c.quod super his.753
Litteræ impetrari non debent absque mandato dominorum,nisi,&c.& pœna talium. de rescript.cap.nonnulli. 63
Litteræ impetratæ à laico contra clericũ tacito q̃ sit laicus,nõ valẽt.de test.c.ex parte.685
Litteris contrarijs aduersantibus sibi adversos impetratis,Papa consulatur antequam procedatur.de offic.iudi.deleg.c.fane. 327
Litteræ non sunt reprobandæ propter ta-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſuram in narratione. de fide inſtru. c. ex literis. 745

Litteræ impetratę ſuper beneficio ſuppreſſo nomine dignitatis, non valent. de reſcri. c. ad aures. 36

In literis Papæ qualiter accipietur, quòd ſi omnes intereſſe non potuerit is. eod. tit. c. ſciſcitatus eſt. 41

LITEPENTENTE nō debet quis priuari iure ſuo. vt lite pend. c. à memoria. 652

Lis cum committitur ad terminum certum decidenda, terminus incipit cū iudices literas accipiunt. de appel. c. ſuper eo. 885

Lite pendente poſſeſſiones non alienentur, vt lite pend. c. eccleſia. 654

Lite pendente priuilegium impetratum nō valet, niſi de hoc fecerit mentionem. eod. titu. cap. dilectus. 655

LITISCONTESTATIO perpetuat iuriſdictionem. de offic. deleg. cap. relatum. 334

Lite non conteſtata non recipiantur teſtes, niſi in cauſa matrimoniali. vt lite non conteſt. cap. fi. 559

Ante litis conteſtationem poteſt actor in poſſeſſionem mitti, &c. ſed non debet ſententia diffinitiua proferri. vt lite nō conteſt. c. tue. 556. & de ſimo. c. querelam. 1549

Litis conteſtatio qualiter fit. de litis conteſtat. cap. 1. 550

LOCVS ſecurus partibus eſt aſſignandus. de fide inſtr. c. accepimus. 746

In locis ſanctis iudicium ſanguinis non debet tractari, nec placita fieri. de immu. eccle. c. cum eccleſia. 13 53. & eo. tit. c. 1. 1351

Locorum conſuetudo rationabilis debet obſeruari in portione ſepulturæ danda. de ſepul. cap. certificari. 1162

In loco minus religioſo non poteſt eligi ſepultura. eo. tit. c. in noſtra. ibid.

LOCARI poſſunt decimæ, & ſub qua forma. de loca. c. veſtra nobis. 1090

De locatione domorum in vniuerſitate. de loca. & condu. c. 1. 1089

Per locationem ſolam nō probatur rei proprietas. de fide inſtr. c. inter dilectos. 748

In locatione debent computari expenſæ locantis, & qualiter. de loca. & condu. cap. propter ſterilitatem. 1091

Locari non debet domus in præiudicium inhabitantium. eod. tit. c. 1. 1089

Locari non debent officia ſeu dignitates ſub annuo cenſu, & pœna talium. ne prela. vic. ſuas. c. quoniam in quibuſdam. 1581

LVCRI cauſa temporalis clerici vel monachi non debent negotiari. ne cler. vel monac. cap. multa. 1358

M

MAgiſter in grāmatica debet ab epiſcopo & capitulo prouideri in beneficio. de magiſt. cap. quia nonnullis. 1583

Magiſter in Theologia debet in qualibet eccleſia cathedrali inſtitui ad legendum. ibidem eod. tit. ſuper ſpecula. 1653

Magiſtri Theologiæ & ſtudentes in Theologia quinque annis recipiāt fructus beneficiorum ſuorum. ibid.

Magiſtri poſſunt facere ſtatuta inter ſe. de conſti. cap. ex lite. 52

Magiſterium non eſt vendendum, & pœna vendentium. de magiſt. cap. 1. 1587

MAIORA intelliguntur prohibita, quibus minora ſunt vetita. de ſent. excom. cap. cū illorum. 1822

Et quod in maiori conceditur, licitum videtur in minori. qui fil. ſint legi. c. per venerabilem. 1480

Maior natu ſuccedere debet in regno. de voto cap. licet vniuerſis. 123

Amaiori parte capituli factum prævalere debet, niſi contra rationabiliter fuerit obiectum, & probatum. de elect. cap. coram dilecto. 167. de renuntia. cum inter P. 220

Maior eſt poteſtas ſpiritualis quàm ſæcularis. de maio. cap. ſolite. 416

Ad maiorem eccleſiam ſe transferens propria auctoritate, ſua careat, & illa ad quam ſe tranſtulit. de translat. c. quanto. 212

Maiori parti minor etiam in minimis ſe opponere poteſt: dummodo iuſtam cauſam habeat. de concef. præb. c. ex parte. 1045

Maiores pſonæ in literis cōmiſſorijs ſub generali clauſula non includūtur. de reſcript. ca. ſedes. 45

Maioris partis factum non vitiatur cum aliqui pauci indigni ad factum ignoranter admittuntur. de procur. cap. vlt. 463

Maior natu debet diuidere, & minor eligere. de paroch. cap. 1. 1167

Maiores natu eccleſiæ debent præfici. de iure. pat. cap. quoniam. 1268

MALITIA ſupplet ætatem. de deſpon. impub. c. de illis. 1396

De malitia ſua nemo debet commodum reportare. de iudi. cap. intelleximus. 513. & de dolo & contu. c. contingit. 645

MALEFICIATVS creditur habens poteſtatem cognoſcendi alias & non ſuam, licet pero cto annos ſibi commanſerit. de frigd. c. vlt. 1465

Maleficiatus per triennum ſtabit cum vxore ſua antequam ſeparetur. ibidem

Maleficiatus ſeparatus & cognoſcens aliā cogitur redire ad primam. eod. tit. c. fraternitatis. ibid.

De maleficio ratihabitio mandato comparatur. de ſimo. c. ſicut tuis. 1569. & de homici. cap. ſicut dignum. 1629

MANIFESTA peccata non ſunt occultè corrigenda. de pœni. & remiſ. cap. 1. 1785

Manifeſta offenſa quæ dicatur. de verb. ſigni. c. cum olim. 1865

MANDATVM factum capitulo tangit quemlibet de capitulo ſpecialiter. de reſcript. c. eam te. 35

Ad mandantis intentionem recurrendum eſt cum de mandato dubitatur. eod. tit. c. ad aures. 37

Mandatum poteſt renocari, ſi de fide dubitetur procuratoris. de procur. c. 1. 446

Mandatum ſpeciale derogat generali. de offic. lega. c. ſtuduiſti. 381

Mandatum an morte mandatoris expirat. de offic. deleg. c. relatum. 334

Mandatū reuocari poteſt re integra exiſtēte, aliàs non. c. de elect. cum dilectus filius. 158

MANSVS eccleſiæ debet aſſumi immunis ab omni exactione. de cenſib. cap. 1. 1865

MANVMISSO poteſt dominus operas ſpirituales imponere, & in eo illas retinere. de ſer. non ord. c. eo libentius. 290

MARITVS prætextu conſuerudinis bona vxoris diſſipare non poteſt. de conſue. c. ex parte veſtra. 93

Maritus intrans religionem vxore conſentiente reſtituatur vxori ſi nolit continere, ſi ſine conſenſu epiſcopi fecit: alioquin, &c. de cōuerſ. coniug. c. 1. 12 12. & c. ex parte. 1221

MATRIMONIVM quid. de præſūpt. c. illud. 765

Matrimonij cauſa per diſcretum iudicem tractanda eſt. de conſang. & affin. c. 1. 1449

In matrimonio tenet conſuetudo contra regulam illam, quoto gradu, &c. eo. tit. c. quod dilectio. 1451

Matrimonium ſolo conſenſu contrahitur. de ſponſ. cap. cum locum. 1376

In matrimonio verba ſunt neceſſaria quam tum ad eccleſiam conſenſum exprimētia. eod. tit. cap. tuæ fraternitati. 1384

Sed pueri per ſola verba non contrahunt ante annos legitimos. ibidem

Matrimonij cauſa alicui commiſſa committitur per conſequens cauſa dotis. de dona. inter vir. & vxo. c. de prudentia veſtra. 1506

Matrimonium qualiter in parte tenet, & qualiter non. de eo qui duxit in matri. quam pol. c. 1. 1423

Matrimonium per vim contractum niſi cō ſentiat poſtea. eod. tit. c. ſignificauit. 1424

De matrimonio contrahendo iuramentum parentum compellendum eſt. de deſponſ. impub. cap. ex literis. 1399

In matrimonio ætas & conſenſus requiritur, ſine quibus nihil agitur. eo. tit. c. ex literis. ibidem

Matrimonium præſumitur vbi poſt fidem datam ſequitur copula carnalis. de ſpon. c. veniens. 1375

In matrimonio ſupplet malitia ætatem. de deſpon. impub. c. de illis. 1396

In matrimonio compromitti non poteſt. de in integ. reſt. c. cauſa. 489

Matrimonio clandeſtino ſacerdos conſentiens eſt ſuſpendendus. de cland. deſpon. cap. cum inhibitio. 1405

Matrimonium contrahens cum deſponſata alteri per verba de præſenti, nunquam eam habere poteſt. de ſponſ. duor. capitu. accepiſti. 1408

Matrimonium dirimitur cum ſororē quis ducit eius quam ſponſalibus contractis polluit extraordinarie. de eo qui cog. conſang. vxo. cap. fraternitati. 1446

Matrimonium contractans in gradu prohibito inter fideles, ſtat ſi conuertatur. de conſang. de infidelibus. 1452

Matrimonium non poſſunt contrahere qui conſentire non poſſunt, vt pueri. de deſponſ. impub. acceſſit. 1394

Matrimonio non vtens teneat vxorem vt ſororem. de frig. & male. cap. conſultationi. 1460

Matrimonij error per ſententiam factus retractandus eſt cognita veritate. eo. tit. cap. fraternitatis. 1462

In matrimonio licet coacta contraxerit, per annum & diem exiſtens conſenſiſſe videtur, nec teſtes in contrarium recipiuntur. de ſponſ. cap. ad id quod. 1381

Matrimonium clandeſtinum in publico eſt ratificandum: de cland. deſpon. cap. quod nobis. 1405

Matrimonium cum arcta dirimi non debet propter verba coniugum, niſi aliter probetur. de frig. cap. fraternitatis. 1462

Matrimonium coactum confirmatur copula ſequente. de eo qui dux. in matri. cap. ſignificauit. 1424

Matrimonium contractum cum ſorore eius quam quis ante ſeptennium attentauit, ſeparatur. de ſponſ. cap. iuuenis. 1368

In matrimonio dirimēdo aſpectus corporis præfertur iuramento de prob. cap. propoſuiſti. 664

Matrimonium Beguinarum tenet, nec officit ſi habitum recipiunt, de manu ſacerdotis qui cler. vel vo. c. conſuluit. 1416

Ad matrimonium dirimendum non ſufficit teſtium auditus, niſi, &c. vt lit. pen. cap. laudabilem. 653

Matrimonium contractum non impedit velum viduitatis, niſi certam religionem aſſumat. de conuer. coniug. c. ex parte. 1221

De matrimonio probando, viro competit probatio de cland. deſpon. c. 1. 1044

Matrimonium eſt inter gentiles de conſang. & affin. cap. fin. 1457

Matri

Matrimonium conditionatum tenendum eſt, dummodo non ſit contra ſubſtantiam matrimonij. de condi. appoc. 1. 1410. & cap. vlt. eod. tit. 1416

Matrimonium non debet pœna pecuniaria puniri, cum ſit libertas in matrimonio. de ſponſ. cap. gemma. 1389

In matrimonio nō currit præſcriptio. eod. tit. cap. in præſentia. 1380

Matrimonium confirmatur carnali copula ante tempus pubertatis in pueris. de deſpon. impub. cap. à nobis. 1397

Matrimonium dirimitur propter dictum grauis perſonæ aut inſignis. de teſti. c. conſtitutis. 725

Matrimonium quando contrahi poſſit. de ſer. c. cappellanus. 581

Matrimonium non eſt contrahendum cum alio niſi certificetur quis de morte alterius, alioquin ſeparatur ſi redit. de ſecun. nupt. c. dominus noſter. 1508

Matrimoninm non dirimit varia conſuetudo contrahendi, ſiue diſſimilis conſuetudo patriæ. de ſponſ. cap. 1. 1367

Matrimonium non dirimitur vbi frater vxorem fratris cognouit ante contractum, niſi ſit publicum vel probatum. de eo qui cog. conſang. vxo. cap. de illo. 1443

Matrimonio ſoluto vtrique reſtitui debet quod ablator habet. de conuer. coniug. c. ex publico. 1216

In matrimonio nō habet locum tranſactio. de tranſact. cap. ex parte. 442

Matrimonium contrahendum iuratum nō impedit dictum vnius. de ſpō. c. præterea. 1368

Matrimonium contrahunt ſurdus & mutus per ſigna. eod. titu. cap. cum apud ſedem. 1383

Matrimonium dirimitur per contractum conſanguineę ſi ſit publicum & probatum. de præſum. c. tertio loco. 767

Matrimonium impeditur ſi mulier à conſanguineo viri cognoſcatur. de ſpō. c. præterea. 2. 1375

Poſt matrimonium contractum poteſt vxor ad probandum metum admitti. eod. tit. c. conſultationi. 1388

Matrimonium contrahere non poteſt profeſſus in religione. qui cler. vel vo. c. meminimus. 1418

Matrimonium non dirimitur per ea quæ præcedunt baptiſmum. de cog. ſpir. c. contracto. 1438

Matrimonium inter liberum & ancillam ſtat cum ſciuit eam ancillam, & econuerſo, vel poſt factum conſenſit, vel cognouit. de cōiug. ſeruorum. cap. propoſuit. 1432

Matrimonium non poteſt contrahi per nūtios. de conuer. coniu. c. ex parte. 1218

Matrimonium probatur per famam violentam. de præſump. cap. illud quoque. 765

Matrimonium impedit & dirimit publicæ honeſtatis iuſtitia. de ſpon. c. iuuenis. 1368

Matrimonium poſt ſponſalitium iuratum contrahi poteſt cum vnus dimittit terram. eod. tit. c. de illis. 1370

Matrimonio propter adulterium ſeparato debet accuſans continere viuente altero, aut ſibi reconciliari. eo tit. ex parte. 1372

Matrimonium ſuperueniens ſponſalibus ſoluit ea, niſi metus interueniat. eod. tit. cap. veniens ad. 1375

Matrimonium poſt fidem datam impleatur, & ſic tutius ad religionem tranſitur: ſi tamen copula non interuenerit. eod. tit. c. commiſſum. 1378

Matrimonio nondum probato, vxor prius habita & cognita & poſt abſque iudicio eccleſię amota, debet reſtitui ante ſententiam latā, de reſti. ſpo. c. ex conqueſtione. 612

Matrimonium accuſanti cauſa pecuniam extorquendi, debet imponi ſilentium, qui matri. accu. c. ſignificante. 1488

Matrimonium conſummatum irritat votū religionis ſequens, ſi inuito altero coniugium fiat: neque poſt mortem alterius tenet. de conuer. coniu. c. quidam intrauit. 1214

Matrimonio coniuncti non ſeparantur per ſolam & priuatam cōfeſſionem viri & vxoris. de ſen. & re iud. c. lator præſentium. 851

Matrimonium diuiditur ſi vir cum vxore ſeptem annis ſtans eam cognoſcere non poteſt dans operam quam potuit. de frigi. & malefi. c. literæ veſtræ. 1465

Matrimonium contractum cum alia ante diuortium ſtat. de ſpon. c. cum in apoſtolica. 1379.

Matrimonium non poteſt contrahere furioſus. de ſpon. c. dilectus. 1384

Matrimonium coactum poſtea conſenſu firmatur. eod. tit. c. ad id quod. 1381

Matrimonium cum inhabili ad matrimonium tenet, ſi velint. de frigi. c. conſultationi. 1460.

Matrimonium ſoluit contumelia creatoris de diuor. c. quanto te. 1493

Matrimonium infidelis cū fratre viri, qui non reliquit ſemen, non eſt dirimendum. eod. tit. cap. fin. 1498

Matrimonium viua voce non ſcripta debet accuſari. qui mat. accu. poſ. cap. à nobis. 1486

Matrimonium inter filium baptizantis ſpiritualem & carnalem filiam baptizati, non tenet. de cog. ſpirit. c. ex literis. 1440

Matrimonium contractum publicè quādo poſſit accuſari. qui mat. accuſa. poſ. c. fi. 1488

In cauſa matrimoniali à reo exigitur iuramentum de deſpon. impu. cap. atteſtationes. 1398

MATRICI eccleſiæ debentur decimæ, quæ cathedralis eſt intelligenda. de præſcri. c. ex trāſmiſſa. 833. & de ver. ſig. c. venerabili. 1862

MATRONA in habitu meretricali inuentainiuriarum agere non poteſt. de ſen. excom. c. in audientia. 1813

MEDICINA aduſtionis vel inciſionis eſt clericis prohibita. ne cler. vel mo. ne. ſec. c. ſententiam ſanguinis. 1363

Medicus nihil omittens de contingentibus non punitur, ſi æger moriatur. de æta. & qua. præſi. c. ad aures. 262

Medicus proprius cōſulat de ſalute animę, & nullo modo ratione medicinæ detrimentū animę ſuadeat. de pœn. & remiſ. c. cū infirmitas. 1794

METROPOLITANVS habet cognoſcere tanquam delegatus de cauſa inter ſuum ſuffraganeū & eius clericū. de offi. iud. ordi. c. irrefragabili. 402

Metropolitanus cum ſuis ſuffraganeis conſecret epiſcopum. de ſac. vnctio. c. 1. 270

Metropolitanus prouinciam ſuam viſitare poteſt. de præſcr. c. cum ex officij. 840

METVS cadens in virum conſtantem excuſat. de iis quæ vi met. c. ad audientiam. 470

Similiter damnum rerum temporalium. eod. tit. c. Abbas. 468

Metus ingreſſum religionis impedit, niſi poſtea conſentiat. eod. tit. c. 1. 468

Metu laicorum renuntiatio facta nō valet. eod. tit. cap. 2. 468

Propter metum facta reſignatione etiā per iuramētum poteſt fieri repetitio. eod. tit. cap. ad audientiam. 470

Metus & coactio excludit conſenſum matrimonij. de ſpon. c. cum locum. 1376

Metus pro vita & rebus ſeruandis non abſoluit à iuramento. de iureiu. c. ſi vero. & alibi tit. c. verum. 677. 782

MINVS conceditur cui plus vel maius cō ceditur. de decim. cap. ex parte tua. 3. 1185

MINOR annis quomodo intelligitur. de proba. c. in præſentia. 668

Minoris iure ſungitur eccleſia in reſtitutionibus. de reſti. in integr. c. 1. 474. & cap. auditis. 478

MIRACVLA per teſtes ſunt examinanda, & qualiter. de teſti. cap. venerabili. 732

Miracula etiam faciens non colatur tanquam ſānctus niſi auctoritate Romanæ eccleſię. de reliq. & vener. ſanct. c. 1. 1343

Per miracula probēt ſe quis à Deo miſſum. de hæreti. c. cum ex iniuncto. 1609

MISSA an ſit de ſubſtantia ordinum, & eccleſiarum conſecrationum. de ele. c. quod ſicut. in glo. 149

Miſſarum celebrationem impedit deformitas vel debilitas. de cler. ægro. c. presbyterum. 1025

Miſſas duas quando ſacerdos celebrare poſſit, & tunc poſt ſanguinem vinum non ſumat. de cele. miſ. c. conſuluiſti. 1363. &c. ex parte veſtra. 1316

Miſſam nullus propter conſcientiam fingat celebrare: quia dupliciter peccat. eo. tit. dolentes. 1327

MONACHVS non ponatur ſolus in prioratu. de capel. monachor. capit. ex parte. 1929

Monachus pro receptione ſua nihil det. de ſtatu mona. c. monachi. 1244

Monachus ſolus non habitet, neque diſcurrat, neque peculium habeat, & pœna talis. ibidem.

Monachus proprietarius non eſt cum Chriſtianis ſepeliendus. eod. tit. c. ſuper quodam. 1246

Monachi ſecundum antiquos canones poſſunt in parochijs miniſtrare. eod. tit. cap. quod Dei timorem. 1247

Monachis non tradatur officium aliquod ad tempus vitæ ſuæ. eod. tit. c. cum ad monaſterium. 248

Cum monacho de proprietate, ſic neque de caſtitate Papa diſpenſare poteſt. ibidem

Monachus vnus non habeat locum in diuerſis monaſteriis. de reli. domib. c. ne nimia. 1263.

Monacho poteſt cauſa delegari. de priuil. c. cum olim. 1737

Monachus ſine licentia abbatis ſui locum non deſerat. de reg. c. non eſt vobis. 1196

Monachus nō poteſt eſſe aduocatus niſi, & c. de poſtula. c. ex parte tua. 444

Monachus poteſt eligi in epiſcopum. de dolo & contuma. cap. cum olim. 1941

Monachus non fiat quis niſi in legitima ætate. de reg. c. 1. 1194

Monachus qualiter poteſt habere proprium. de ſtatu monacho. capitu. 2. 1244

Monachus poteſt perhibere teſtimonium in cauſa monaſterij. de proba. capitulo tertio loco. 665

Monachi irregulariter viuentes ejiciantur, niſi corrigant ſe. necle. vel mona. cap. relatum. 1362

Monachi non regant eccleſias ad eos pleno iure non ſpectantes. de capel. monach. cap. 1. 1264

Monachus de licentia abbatis ſui & epiſcopi prædicare poteſt. de Iudæis. & Sarra. cap. cum ſit. 1599

Monachus eccleſiam ad firmam tenere non debet. ne cle. vel mo. ſe. c. ſecundum inſtituta 1362

Monachum non facit habitus, ſed profeſſio. de reg. c. porrectum. 1203

MONASTERIVM vnum poteſt alteri coniungi. de relig. do. c. quia monaſterium. 1256

In mon

Universidad de Deusto
Biblioteca

In monasterio alteri coniuncto ille episcopus qui prius erat,non habet iurisdictionem, sed diœce.episcopus.eod.c.
Monasteriorum dispositio & ordinatio locorum similiſ pertinet ad episcopum,nisi sint exempta.eodem tit.c.de xenochiis. 1256
Et c.cum dilectus. 1261
Monasteria regularium non sunt ad clericos ſæculares transferenda,nisi regulares defecerint in monasterio.eod.tit.c.inter quatuor. 1257.
Monasterijs pluribus vnus abbas præesse non debet,nec vnus monachus in duobus monasterijs locum habere.eod.tit.c.vlt. 1263
MONIALIS excommunicata pro iniectione manuum , ab episcopo absolui potest,& non per abbatissam.de sen.exc.c.de monialibus. 1825
Monialē percutiens incidit in canonem.ib.
Monialis suspecta de incestu,tenetur se purgare.de purga.cano. moniales. 1760
Monialium monasteria frequentantes clerici admoniti deponantur:laici excommunicentur.de vi & ho.cle.c.monasteria. 961
Monialis turbans diuinum officium eijci potest sine excommunicatione. idem de clericis vel religiosis intelligendum.de sen.excō.c. veniens. 1808
Monialis in quacunque causa vel controuersia criminali vel ciuili non est compellenda ad iuramentum.de iura.cal.c.1.
MONETA qualiter fit & imouatur. de iureiu.c.quanto. 784
MORTVO potest impendi absolutio excommunicationis.de sent.exc.c.à nobis.2. 1815.
MVLIER ab vndecimo anno dicitur apta nuptiis.de despon. impu.c. continebatur. 1395.
Neque mulier neque monialis potest prædicare vel benedicere,vel confessionem audire.de pœni.& remiſ.cap.noua. 1761
Mulier potest esse arbiter in ciuili causa clericorum.de arbit.c.dilecti. 495
Mulier non tenetur obedire ecclesiæ in debito reddendo contra constitutionem.de ref. spol.c.literas. 617
Mulier potest esse procuratrix,licet contra leges videatur.de confir.vti.c.cum dilecta.953
Mulier potest conferre præbendas.de testib.c.dilecto filio. 719
MVNVS gratis oblatum recipi potest.de simo cap.dilectus filius.2. 1559
In muneris acceptione tria sunt attendenda.de sim.c.& si quæstiones. 1552
Ob munera parua animum mutatū in persona magna non est credendum.ibidem.
MVTILATVS manu in abbatem viro tacito promotus,est amouendus. de cor.vi.c. expoſuisti. 295
Mutilatus manu non potest ordinari. ibid.
MVTARE non debet subito prælatus factum antecessoris.ne se.vac.c.1. 1051
MVTI & surdi possunt contrahere per signa.de rest.spol.c.cum ad sedem. 624

N

NAtalium causa pertinet ad forum ecclesiasticum.de ordi.cogn-tuam. 588
Natiuitas prius est probanda,quia non valet successio nisi prius probetur legitimatio. ibidem
Nati ex libero ventre,in seruitutem non rediguntur.de nat-ex lib.ven.c.1. 1434
Nasci non debent iniuriæ vnde iura nascuntur.de accus.c.qualiter.1. 1522
NAVFRAGOS spoliantes incidunt in canonem.de rapto. cap. excommunicationi. 1656
NECESSITAS illicitum facit licitum. de reg.iur.c.quod non est. 188
Necessitas non habet legem. de obser.ieiu. cap.consilium. 1345
Necessitas excusat iuramentum.de iureiuran.c.si vero. 777
NEGATIVA probari non debet.de elect.c.bonæ 1.137.nisi purgando se de calumnia.de calumn.c.cum dilectus filius. 1541
Negatiuæ positiones comprobari non possunt,nisi per confessionem aduersarij sunt admittendæ.ex nouel.Inno.de cōfes.statu.lib.6.
NEGLIGENTIA puniuntur episcopi in eo in quo delinquunt.de suppl.negli.præl. c.1. 241
Propter negligentiam præsentationis amittitur ius præsentandi illa vice.eod.tit.c.3.242
Propter negligentiam collationis beneficiorum intra tempus semestre,spectat ad Papam collatio.eod.tit.cap.licet.ibid.
Propter negligentiam collatio non tenēs, tenet propter superioris ad quem spectat collatio,patientiam.eod.tit.cap.literas. 243
Propter negligentiam amittitur ius eligendi.eod.tit.cap.vlt. 244
Propter negligentiam concessio beneficiorum pertinet ad superiorem.de concess.præb. c.quia diuersitatem. 1037
Propter negligentiam perdit prælatus iurisdictionem.de sent.excom.c. per tuas.1830
Per negligentiam intra sex menses beneficia vacantia episcopus conferre potest:& eo negligente intra alios sex mēses spectat ad superiorem.de concess.præb.c.nulla. 1034
NEGOTIVM requirit semper iudicē, actorem,reum,& testem.de verb. signi.cap.forus. 1853
Negotia omnia vnius,delegato vni non debent committi, de rescrip.c.ad hæc. 37
NOMINATIO sola nullum ius acquirit nominato,de elect.c. quod sicut. 149. de verb.sign,c.cum olim. 1865
NOTORIVM quot modis dicitur, & quando.de coha.cler.c.vestra. 972
Notoria probatione non indigent.eod.tit. c.tua nos.673.& de accus.c.euidentia. 1514.& Inno.de censi.lib.6.cap.1. 566
Notoria ex fama,purgatione indigent:& in dici talibus debet. ibidem
Aliàs in notorijs non est indicenda purgatio,sed damnatio.de purga.cano. cap. cum dilectus filius. 1768
In notorijs iudicium ecclesiæ requiritur.de diuor.cap.porro. 1491
In notorijs ad cautelam testes recipiuntur. de elect.bonæ memoriæ 1. 137
In notorijs non requiritur ordo iuris.de iureiu.cap.ad nostram.3. 789
NOBILITAS vitæ & non carnis est attendenda in collatione beneficiorum.de prębend.& dignita.cap.venerabilis frater. 1023
NOCTE factum,die factum diciturfictione iuris.de offic.iudi.deleg.cap.consuluit.344
NOVALE quid sit, & vnde dicatur. de ver.signi.c.quid per nouale. 1861
Noualium iure censetur.terra de nouo culta.de priuile.c.vlt. 1758
NVNTIIS malitia non obest domino dummodo ab initio credatur fidelis nuntius. de pign. c.significante. 1106
Nuntij missio eximit aliquem ex iudicis iurisdictione,scilicet ante citationem.aliàs non. de ap.c.ad hæc.4. 897
NVPTIIS ex secundis sobole suscepta, publica honestas enacuata est,qui fil.sint leg. c.referente. 1476

O

OBedientia facta episcopo ab abbate sine consensu conuentus non valet. de relig. domibus.cum dilectus. 1291
Ab obedientia alicuius non citati vel conuicti non debet sub litis subtrahi.de maio.& obed.c.inter quatuor. 419
Ab obedientia sui episcopi non absoluitur subditus Papæ.eod.tit.cap.per tuas. 418
Obedire non tenentur inferiores exempti superiore.eod.tit.c.inter. 419
Obedientiæ iuramentum à contumacibus debet exigi.eod.tit.c.cum in ecclesijs. 420
Non obedientes prælatis suis de ecclesia debent expelli. ibidem
Obedire tenentur tam laici quàm clerici abbati iurisdictionem habenti.eod.tit.c.dilecta. 422
Obedientiæ forma facienda episcopo ab abbate.de simonia.c.ne Dei. 1578
Ad obedientiam plenam quæ exigantur, de maio.& obed.c.his quæ. 421
OBLATIO quid sit,& quibus debeatur: & quid per eandem intelligitur. de verb.sig.c. causa.1937.&c.cum inter vos. 1956
OBLIGATIO contra bona matrimonij vel contra bonos mores non tenet.de condi.appo.c.vlt. 1416
Obligatio turpis nec de facto nec de iure tenet.de pact.c.vlt. 424
Obligatio facta pro ecclesia obligat successorem.de solu.c.1. 1112
Obligans ecclesiam pro debitis alienis ipso facto ab administratione spiritualium & téporalium est suspensus:& ecclesia non tenetur soluere,eod.tit.c.2. 1113
Obligatus non est successor pacto antecessoris irrationabili,qui precario bona ecclesiæ concessit.de preca,c.2. 1079
Obligatio ad eum transit,qui recepit emolumentum.de pig.ex literis. 1104
Quia cum onere suo transit res ad suum possessorem.de eccle.ædifi.c.1. 1347
OCCVLTVM delictum non impedit promouendum.de temptor.c.ex tenore. 246
OFFENSA dicitur manifesta tribus modis.de ver.sig.c.ex parte.1. 1863
OFFICIALIS archiepiscopi in suffraganeos episcopos sententias excommunicationis,interdicti vel suspensionis ferre non potest.Inno,in nouel.de offi.ordi.c.1. 196
Idem est de officialib. suffraganeorum : eo quod vocati coram eo non respondent querelantibus.Innoc.in nouellis.de foro compet. c.Romana.lib.6. 314
OFFICIVM diuinum suspendentes canonici primo instrumento sigillis suis roborato causam suspensionis offerant: aliàs non valet,sed condemnantur in rescriptis tēpore cessationis; sed pro cessatione rite seruata, is propter quem cessatum est, arbitrio superioris condemnetur.Greg.in nouel. de offi. iud. ord.c.si canonici.lib.6. 258
OLEVM consecratum potest admisceri non consecrato,& totum erit consecratum. Simile est de aqua benedicta. de consi.alta. c. quod in dubijs. 1310
OPVS nouum si alicui nuntias, debet tribus mensibus expectare.eo.ti.c.si. 172
Operis noui denuntiatio facit vt post ipsam debeat constructum demoliri:& expensis ipsius construentis.de no.oper.nuntia.cap.cū ex iniuncto. 1725
ORATORIA non possunt habere campanas siue consensu episcopi. de priuil.c. patentibus. 1734
ORDO clericalis per primam tonsuram confertur.de æta.& qualita.ordi.c.cum contingat. 266
Ordinari non debent spurij. qui fi,sint leg. c.per venerabilem.1479.& de ser. nō ord.cap. consuluit. 289
Ordinem probet aduena antequam admittatur ordine suscepto,vel vlterius promoueatur.de cler.pereg.c.inter. 303
Ordinatum ab episcopo indignum non debet ad beneficium reputare idem episcopus. de æta.& qualit.c.accepimus. 267
Ordinem prętermissum potest recipere per saltum promotus,& ex dispensatione celebrare.de cle.per sal.promoto.c.1. 1704
Ordinandum quando impediunt genitalia abscissa.de cor.vi.c.significauit. 294
In ordine vel beneficio promotorū à schismatico pœna.de schisma.c.1.& 2. 1618
Ordinatus ab episcopo, ab eo sustentetur, vel &c. de præb.& digni.c.non liceat. 991
Ordinatus in apostasia quando potest ministrare ex dispensatione apostolica , & quando non.de tem.or.c.ex parte.955.& de apo.c.cōsultationi. 1623
Ordinari nō debet seruus nisi manumissus. de ser.non or.c.1. 287
Item nec infamis ante purgationem. de testi.c.non debet. 735
Item nec pœnitentes publici,de biga. cā.1. 297
Item nec ad ratiocinia obligati, nisi &c.de obliga.ad ratiocinia. 298
Item nec mutilati membris.de cor. vitia.c. expoſuisti. 294
In ordine ministrare possunt criminosi præter homicidas.de tem.or.c.vlt. 255
Ordinatus remotè probet suam ordinationem episcoporū sigillis.de cle.pereg.c.1. 950
Talis etiam si nō celebret publicè sine litteris cōmendatitiis,potest tamē occultè.de cler. pere.c.tuæ. 304
Ordinatus sine titulo,ab episcopo sustentetur.de præben.c.episcopus si aliquem. 992
Cum ordinato ab episcopo excommunicato ignoranter,potest episcopus proprius dispensare.de or.ab epis.c.cum clericus. 258
Ordinatus ab episcopo qui cessit, quando potest ministrare.eo.ti.c.1. 257
Ordinati extra tempus statutum post pœnitentiam peractam possunt ministrare, de tē. ord.c.consultationi. 254
Ordinem recipientis vel conferentis pœna sub conditione renuntiandi prouisioni. decimo.c.si quis ordinauerit. 1579
Cum ordinato furtiuè potest episcopus dispensare non sub excommunicatione prohibitus accesit: aliàs non dispensat nisi intret religionem.de eo qui fur.ord.c.innotuit. 1706
Non ordinatus ministrans nunquam ordinetur.de cler.non or.mini.c.ex litteris. 1703
Tali tamen ex gratia potest remitti retētio beneficij seu postea conferri. ibid.
Ordinari potest quis ad suum patrimoniū, de pręben.& dig.c.tuis quæstionibus. 1009
Ordinatus à Papa nō est ob hoc à iurisdictione prælati sui exemptus,tamē reuereri debet. de maio.& obe.c.per tuas. 418
Ordinem subdiaconatus confert solus Papa die dominica.de tem.or.c.1. 244
Ordines omnes quando conferri possunt. ibidem.
Ordines minores possunt episcopi confer re dominica die, & in festis præcipuis.ibidem
Ordinem suscipiens die non debito. ad Papam est mittendus.de tem.ordi.ca.cum quidā. 249
Ordinem subdiaconatus à Papa recipiens non potest sine eius licentia ab alio vlterius promoueri. ibid.
Ordinem conferens alicui sine titulo certo tenetur eidem prouidere.eo. ti.ca. vel non est compos. 222
Ordinem recipientis sine ætate legitima & conferentis pœna. ibid.
Ordines sacri duo vno die conferri non debent,& pœna conferentis & demandantis.eo. tit.c.dilectus. 253
Nec minores cum maiori,& qualiter dispēsetur cum talibus. de eo qui fur.or.susce. c.1. 1705
Ordines minores in anno discretionis possunt conferri.de cle.per sal.pro.c.1. 1704
De ordinis substantia non est tempus , tamen impedit executionem. de tem.ord.c.consultationi. 254
Ordines sacros recipiāt prælati & beneficiati,vel amoueantur. de elect. c. cum in cunctis. de æta.& quali ord.c.quæris. 261
Ordines duos recipiens vno die,est suspendendus, potest tamen dispensari cum eo pœnitētia peracta.de eo qui fur.or.susc.c.3. 1706
Ordinari non est tutum medicum conscientia læsa.de æta.& qua.c.ad aures. 262
Ordinatus in apostasia quando possit ministrare.de temp.ord.c.ex parte. 250
ORDINARIVS non potest restituere possessionem contumaci , contra quem facta est missio à delegato.de off.ord.cap.pastoralis. 398
Ordinarius potest ex officio suo cogere partes vt stent iusto arbitrio,& pareant sententiæ arbitrorum.de arb.c.2. 493
Ordinarius non tenetur obedire delegato nisi constet ei de commissione. de off. iu. delegati.c.cum in iure. 361
Ordinario non exequente sententiam iudicis delegati,exequatur ipse delegatus.eod.tit. c.significasti. 324
Ad ordinarium iudicē primo executio sententiæ pertinet. ib.
Ordinarius debet retractare iniquam sententiam iudicis delegati in causa matrimoniali.de off.ord.c.significauit. 393
Ordinarius tenetur exequi sententiam iud. delegati.de offic. iudi.deleg.c.in litteris. 325
Ordinarius potest ex communicare Iniustè absolutos,à delegato.de off.Iud.ord.cap.ex parte. 392
Ordinario maior est delegatus Papę quātū ad causam hanc,quę sibi commissa est, eo. tit. c.pastoralis. 398
Coram ordinario protestatur quis non habens copiam delegati iudicis,& non currit ei tunc tempus. ibid.
Ordinario non intendit prejudicare Papa per suum mandatum.eod.tit.capitu. licet. 401
OPPRIMENTES pueros in nocte qualiter puniendi , de iis qui fil. oc.cap.vlt. 1624

P

PActio priuatorum contraria legi non præiudicat.de for.compet.cap.si diligenti. 534
Pactum quod ab initio non tenuit,per rati habitionem superioris vel confirmationem tenet.de pac.c. quoties. 430
Pactum simoniacum per auctoritatem superioris non purgatur.eod.tit.c.cum pridem. 431
Pactum in præiudicium ecclesiæ factum ei non nocet,& quicquid perceptum est ratione huius ecclesiæ,restituetur.de cēsi.c. præterea. 1294
Pactum contra salutē non obligat. de pact. c.pactiones. 434
Pactum quid sit.de verb.sig. capit. pactum. 1855
Pactū turpe vel impossibile nullum ligat.de pac.c.vlt. 434
Pactum generale ne de crimine agatur, non valet.de iureiu.capit.quemadmodum. 792
PAGANI constitutionibus ecclesiæ nō subiacent.de diuor.gaudemus. 1496
Paganis arma vendentium & auxilium præbentium pœna.de Iudæ.& Sarra.c.quòd olim. 1596
Paganorū filij anre conuersionē nati de cō sanguineis post conuersionē legitimantur.ib.
paganis prædicans apostata nō est , & vesci eorū cibis bene pōt.e.t.quā sit laudabile.1594
PALLIO vti potest archiepiscop' intra quā libet ecclesiam suæ prouincię. de vsu pallij.c.1. 215
pallium nouū habebit transiēs ad alium archiepiscopatū,quod nō datur ratione personę, sed rōne loci.de postul.c.bonę memorię.2.102
pallium alteri archiepiscopo accommodari non debet.eo.ti.c.ad hæc. 96
pallio non vtendū extra ecclesiam,vt in processione vel consimili.eo.tit.c.2. ib.
In pallio debet archiepiscopus sepeliri. eo. ti.c.2. ibi.
In pallio consequitur quis plenitudinē officij,& non debet ante archiepiscopus appellari.de vsu pallij.c.nisi specialis. 216
Pallium quid significet,e.t.c.ad honorē.217
pallio semper & vbiq; vtitur solus papa.ibi.
pallio non vtatur archiepiscopus extra suā prouinciam,nisi ex priuilegio speciali, & de licentia eius in cuius ecclesia celebrat.eo.ti.c.ex tuarum. 218
pallio vtēdum in festis præcipuis & in diebus priuilegiatis ecclesiæ suæ concessis.eo.ti.ca.ex tuarum. ib.
pallium accipitur de corpore sancti Petri archiepiscopis dādū.de elect.c.significasti.109
pallium recipiēs debet iurare fidelitatē. ib.
Sine pallio nō licet archiepiscopo cōfirmato cōuocare cōcilium,conficere chrisma,& c. de elec.c.qā sicut.& infra in ver.præterea. 149
pallium possunt conferre principales patri arche suffraganeis suis.de priui. capi. antiqua. 1749
PAPA potest supra ius dispēsare. de cōcef. præbend.c.proposuit. 1035
papæ soli reseruatur trāslatio episcoporum, & depositio.de transla.capit.inter corporalia. 209
papa de hereditate iudicare potest ratione fidei.de Iudę.c.Iudęi. 1590
papa potestatem habet à Deo, Imperator à papa.de iud c.nouit. 517
papa eiusdem potestatis est cuius & beatus petrus.de maio.& obe.capitu. illud dominus. 415
papa principē sęcularem deponere potest.de hær.c.ad abolendam. 1605
papa potest legitimare illegitimos. qui fil. sint leg.c.per venerabilem. 1479
papa solus episcopos vocat fratres in litteris suis.de cri.fal.c.quàm graui. 1678
papę potest cum ratione obuiari quantum cunque scribat absolutè.de rescrip.si quando. 33
Contra papæ voluntatem nemo habet ius in collatione beneficiorum de prębe.c.dilectus. 1014
papa solus canonizat sanctos,& sanctorū reliquias. ib.
Item solus concedit laico ius eligendi in ecclesia collegiata.de iure patr.c.nobis. 1282
papa solus cōmittit causam appellatione remota.de offi.dele.c.super eo. 330
papa solus est supra omne concilium & statuta. de elec.c.significasti. 109
Solus papa Vicarius videtur esse in terris,& nullus maior.eo.titu,c.licet. 112.de transla.c. quanto. 213
papa solus dispensat vt filij presbyterorum immediatè ecclesias paternas habeant. de fi. presby.c.dilectus. 285
papa solus supra ius dispensat.de cōcef.præben.c.proposuit. 1035
papa solus vnit & diuidit episcopatus. de transla.per totum. 207
papa potest mutare sentētiam diffinitiuā so

Universidad de Deusto
Biblioteca

ius.de sen.c.cum olim. 855
Papa non potest imponere legem successori suo nec potestatem eius limitare. de elec.c. in nouit. 150
Papa debet cognoscere de causa natalium. de ord.cog.c.tuam. 644
PAR in parem non habet imperium. de elec.c.innotuit. 130
Paria crimina pari compensatione tolluntur.de adulteriis.c.pen.& vlti. 1652.& 1653
PAROCHIANVM alterius nullus episcopus iudicet.de paroch.c.nullus. 7168
Parochianum alterius non admittat presbyter ad diuina.eo.tit.c.vt dominicis. ibid.
Parochianum alterius nō absoluat presbyter sine eius petita licentia. de pœni. & remis. c.omnis. 1793
Parochiæ non diuidantur sine consensu episcopi.de prēb.c.auaritiæ. 996
Parochialis ecclesia debet habere de bonis parochiani alibi sepulti.de sepultu c. relatum. 1157.& c.de his. 1159
Parochialis ecclesia nulli debet cōferre nisi xxv. annum attingēti,alioquin collatio nō tenet.Greg.in nouel.de elect.c.licet canon. 112
Parochialis ecclesia nulli carenti etate prędicta ad tempus commendari debet,&si sit ex causa commissio,vltra tempus semestre non detur,& irrita est ipso iure.eo.tit.c.nemo,li. 6. 108
Parochialis ecclesia nulli debet cōferri, qui habet personatum vel dignitatem cum cura, alioquin non tenet collatio ipso facto.ibidem de offi.iud.ord.lib.6. 254
PATRIARCHA nō audiat causam subditi suffraganei sui,nisi ei deferatur per appellationem,vel nisi ex speciali priuilegio.de offi.iudi. ord.c.duo simul. 396
Ad patriarcham potest appellari omnibus mediis intermissis. Itē de priuilegiis ecclesiarum patriarcharū.de priuileg. c.antiqua.1749
PATRONVS ecclesiæ alterius diœcesis episcopus debet illi episcopo præsentare inuestiēdum in cuius diœcesi est ecclesia.de iurepat.c. consultationibus. 1278
Patronus non disponat de rebus clerici defuncti.de succes.ab intesta.c.2. 1153
De patronatus iure orta questione neutro cōferente debet episcopus cōferre beneficiū post sex mēses. de iurepatr.c.si vero. 1275.& c. eam te. 1289
De patronatus iure debet iudex ecclesiastico iudicare.de iudi.c.quanto. 508
Patronus efficitur ecclesiam cōstruens de consensu diœcesani.de iurepat.ca.nobis fuit. 128
Patronus potest quis esse multarum ecclesiarum de iureiuran.c.veniens. 783
Patronatus ius clericus emens, ipso priuetur.de iurepatro.quia clerici. 1270
Patronus ius episcopi in ecclesia minuere non debet.eo.tit.c.cum seculum. 1275
Patronus filium vel nepotem sine episcopo instituere non debet.eo.tit.c.consuluit. 1276
Patronatus ius sine consensu episcopi diœcesanus religiosis dare non potest.eod. tit. ca. nullus laicus. 1277
Patronus potest ab episcopo taxatos reditus ab ecclesia exigere.eo.tit.c. præterea. 1269
Patronatus ius cum vniuersitate vendita, vel ad firmam tradita transit, nisi expresse excipiatur.eo.tit.c.ex litteris. 1271
Et c.cum seculum. 1275
Patronus laicus neminem instituat sine cōsēsu episcopi diœcesani.eo.ti.c.præterea.1281
Patronatus ius liberē potest dari cōsanguineo,sed vendi non debet per se, sed cum vniuersitate.eo.tit.c.ex insinuatione. 1276.& c.de iure. 1277
Patronus laicus vno præsentato repulso potest alium exhibere.eo.tit c.pastoralis. 1286
Patronus ecclesiam vacātem intra quatuor mēses conferat,alioquin episcopus cōfert. eo. tit.cum propter discordias. 1284
Patrono concedente vni ecclesiam vacantem,si postea alium præsentet, & episcopus consentiat,obtinet secundus, secus in clerico patrono.eo.tit.c.cum dilectus. 1284
Patroni est ad ecclesiam præsentare,non cōferre.eo.tit.c.vlti. 1288
Patrono consentiente ordinationi alicuius in ecclesia sua,tenetur sibi in ecclesia eadem prouidere.c.cura. 1264
Patrono ecclesiam concedente religiosis sine consensu episcopi,si postea ad eand. ecclesiā presentet episcopus,posterius valet.eo.tit. c.suggestum. 1278
Patronus clericus seipsum præsentare non potest.eo.tit.c.per nostras. 1823
Patroni consensus requirendus est in electione prelati facta.eo. tit. ca.à nobis. 1282. & infra versi.Pro.
Patronus honorandus est,&ab ecclesia sua data sustentandus,si eget. ibid.
Ius patronatus transit cum obligatione fundi,nisi specialiter excipiatur.de sen.c.cum Bertoldus. 862
Patrono laico duo vicissim præsentante ad beneficium,episcopo gratificatio relinquitur quis obtineat.de iurepa.c cum autem. 1281
Patrono clerico in collegio duos ad idem presentante prior obtinet.eo.ti.c. cum autem. ibidem
Patronatus ius hæredibus diuidi nō debet. eo.tit.c. 1. 1267
Patronatus iure incerto episcopus cōferat beneficium post tres menses vacans,nisi intra hoc tempus sit diffinitum quis conferre debeat, & intra hoc tempus à vero patrono conferatur. eod.tit cap.quoniam. 1268
Patroni si plures fuerint,ille præsentat° obtineat qui plurimorum assensu eligitur, si vita & scandalum non contradicant. ibidem
Si patronus duos presentet,potior est conditio possidentis,& per episcopum in possessionem missus corporalem,quam alterius. eo. tit.c.quod autem. 1270
Patronus ecclesiam non vacantem nemini conferre potest.eo.tit.c.illud.prætereundum. 1272
Patronus ius patronatus religiosis dare potest absque episcopo. ibidem
Patronus non creditur qui præsentauerit aliquem, & eodem ab ordinario instituto,si postea alius ius patronatus euicerit, non debet institutus propter hoc amoueri.eo.tit. ca. consultatioribus. 1278
Patrono sine episcopo, nec episcopus sine patrono beneficium conferat.eo.tit. c. suggestum. 1273
Patronus non debet ecclesiam in alios trāsferre.eo.tit. c.præterea.& c.seq. 1281
Patroni religiosi non possunt ecclesiam in proprios vsus couertere propria auctoritate. de supplen.negli.præla.c.sicut nobis. 241
Patronatus causa diffiniatur per iudicem ecclesiasticum,de iud.c.quanto. 508
PAVPERIBVS male acquisita sunt eroganda quando non inuenitur quibus est restituendum.de vsu.cap.cum tu. 1663
Pedagia noua solus Imperator vel Papa induncunt.de ver.sig.c.super quibusdam. 1870
Antiqua pedagia tolerantur. ibidem
pedagia noua sibi principes habēt instituere.de censib.c.innouamus. 1295
POENA à iure taxata est infligenda à iudice,alioquin est arbitraria.de offi.deleg. c. de causis. 322
pœna secundum arbitrium iudicis imponi debet.de do & contu.c.finem. 636
pœna spirituali tantum punienda sunt delicta clericorum.de pœ.c.licet. 1779
pro pœna in monasterio sunt trudendi vel degradādi clerici latrocinia vel prælia exercētes.eo.ti.c.quod in dubiis.& c.seq. 1782
pœna quādoque extenditur ad hęredes.eo. tit.c.ad aures. 1872
pœna pecuniaria debito soluēndo apposita exigi non debet,si maior pars debiti interim non soluatur.eo.tit.c.suam ad nos. 1781
pœna cum pœna compēsari potest.eo.ti.c. constitutus. 1780
pœna interficientis episcopum.eo. ti.ca.ad aures. 1682
In pœnis imponendis deferendum est dignitati.de off.iud.dele.c.sanè,320.&c.pastoralis. 355
pœna vtentium litteris falsis vel fraudulenter extortis de rescript.c.quia nonnulli. 82
POENITENTIA potest iniungi in peccato manenti.de pœn.& remis.c.officij. 1790
In pœnitentiis iniungendis quæ sint considerandā.eo.ti.c.omnis. 1793
pœnitētiæ sunt arbitrariæ.eo.ti.c.Deus qui ecclesiam. 1789
pœnitentium non verè,vel nolentium pœnitere confessio nihilominus audiatur,&pœnitētia iniungatur,eo.ti.c.quod quidam. 1787
pœnitentib,viaticum non negatur tempore interdicti,sed in morte constitutis. eod.tit.c. quod in te. 1791
PENSIO est minuenda propter sterilitatē terrę.de loca,& conduc. c. propter sterilitatē. 1091
In pensionis solutione antiqua cōsuetudo seruanda.de censi.c.quanto creatori. 1298
pensiones minuere ad detrimentum clericorum,vel augere ad commodum proprium, non licet sine consensu episcopi.de præb.& dignit.auaritię. 996
pensionē maioré promittentes vt ecclesias acquirant,adeptis priuentur,de pact.c.pactiones. 434
Pēsionariā constituere ecclesiam nō potest prelatus vltra tempus vitæ suæ.de censi c.prēterea. 1294
PEREMPTORIE potest quis citari in prima citatione.de dila.c.1. 574
Post peremptorium edictum pōt reus citari,licet nō de iure cōmuni.de offi.deleg.c.quoniam Abbas. 330
PEREGRINARI non debet clericus sine licentia episcopi sui,nec episcopus sine licentia Papę.de voto &vo.redem.c.magnę de uotionis. 1236
peregrinorū res nullus occupet, quia sunt sub protectione papę.de cler.pereg.c. 1. 950
peregrinorumgaudet priuilegio qui est in causa Papę. ibi.
peregrinis in via constitutis pœnitentianō est denegāda tēpore interdicti,siue in terra interdicta.de pœn.& remis.c.quod in te. 1791
peregrini clerici non sunt in ecclesiis instituendi.de cler.pere.c.1. 950
PERMVTARI possunt res ecclesiæ immobiles de scitu superioris cum reb. immobilib. laicorum,dūmodo peiorem nō accipiant. de rerum permu.c.1. 1094
permutātes prębēdas vel ecclesias propria auctoritate,ipsis priuentur.e.ti.c.cū olim.1137
permutari possunt inter se spiritualia vt ecclesię & prębędę,& temporalia inter se. eo.ti. c.quęstiones. 1097
permutationes ecclesiarum & prębendarū ex causa licentia episcopi possunt fieri.eod. ti. c.quæsitum. 1096
Permutari non possunt spiritualia pro temporalibus.eod.tit.c.vlt. 1099
Permutationes rerum ecclesiasticarum à prædecessore factę,per successorem reuocādæ sunt.eo tit.c.2. 1095
Permutari non possunt mancipia ecclesiæ cum mancipiis laicorū.eo. tit.c. mācipia.ibi.
PERIVRVS clericus ab officio &beneficio suspendatur,vel beneficio priuetur,de iureiuran.cap.querelam. 779
A periuro non debet amplius iuramentū accipi.de præsump.c.litteras. 768
PERSONALIA rescriptavel priuilegia nō excedunt personam.eo.tit.c.mandata ecclesiastica. 764
Personæ delictum in damnum ecclesię redūdare non debet.de excep.ca. cum venerabilis. 814
Personalis concessio cum persona finitur, realis perpetua est,vt illa quę est ecclesiæ, non personę.de instī.c.cum venissent. 1030
Personatus plures in eadem ecclesia vel diuersis nullus debet habere sine dispensatione sedis apostolicę.de præben.c.ad hæc.998.& c. de multa. 1105
PIGNVS recipere potest prælatus à quolibet possessore.c.cum contra.de pig. 1015
In pignore fructus in sortem computentur aliàs est vsura. ibidem
Impignorari non potest liber homo etiam si velit.de pign.c.2. 1102
Impignorare non potest prælatus bona ecclesiæ pro suo facto.eod.tit.ca. ex præsentium. 1102
POLLVTIO extraordinaria cum sorore impedit matrimonium contrahendum cum altera sorore.de eo qui cog.consan.vxo.c. fraternit. 1446
Postulatio cassatur si postulatus interdictū non seruauerit.de postu.prela.c.1. 96
Postulationis concessio fit ex gratia.eo.tit. c.bonæ memoriæ 100. quia nullu ius postulato acquiritur. ibid.
Postulatio examinanda est sicut electio. de translat.epi.c.licet. 214
Postulante maiore parte indignū, potestas eligendi deuoluitur ad partem minorem. de postu.præla.c.gratum gerimus. 99
Postulatione communiter facta,& superiori præsentata non potest postea variari.eod.ti. c.bonæ memoriæ.2. 100
Postulatio præualet electioni quādo duplo maior est numerus postulantium,quàm eligētium.de elect.c.scriptum est. 172
Postulatio vel electio non debet fieri per verba conditionalia,vel alternativa, vt talē vel talem eligo,vel postulo.Innoc.in nouel. de elect.c.2. 108
Postulari debent prælati ecclesiarum, non eligi.de postu. præl.c.vlt. 106
Postulationem digne cassatam renouantes priuantur potestate eligendi &postulandi.eo. tit.c.gratum. 99
Postulatio non tenet absentibus ius habentibus in electione contemptis.eo.tit.c. bonæ memoriæ. 101
PRAEBENDAS duas non potest quis tenere ex dispensatione archiepiscopi. de concess.prēb.c.litteras. 1044
Præbenda vacat cum detinetur ab iniusto possessore.eo.tit c.proposuit. 1035
Præbenda vacans promitti potest, non antequam vacet.de concess.præb.c.2. 1034
Præbenda nō integretur scissione alterius, de præb.cum causam. 1022
Prębendæ prouentum quis habere potest, licet non sit canonicus.de magist.c.quia nonnullis. 1586
Prębendam parochialem & ecclesiam annexā habens,debet in ea vicarium ponere, & in ecclesia maiori personaliter residere. de præb. c.extirpandæ. 1018
Præbendarū multitudo repellit à promotione.eo.ti.c.cum iam dudum. 1002
Præbendarum numerum antiquarum non possunt canonici minuere.de consti.c.ex parte episcopi. 126
Prębendę diuidi non debent,nec præbenda carere debet qui in canonicū est receptus. de prēb.c.maiorib.994.& c.relatum. 995
Præbendam vel beneficium dans quam dare non potest,illa euicta quam potest conferre tenetur.eo.tit.c.inter cętera. 1001
Præbenda secunda recepta,prima vacat. de concess.præbend c.litteras. 1044
Præbenda vltra sex menses non vacet. eo.ti. c.2. 1033
De præbendarum prouentibus nō possunt disponere canonici in præiudicium præsentiū & futurorum.de consti.c.cum omnes. 17
Ad præbendam vnam duo admittantur. de præben.c.tuæ. 1005
De præbenda vel personatu non intelligitur quando alicui prouideri mandatur,sed de simplici beneficio intelligitur.ibid.eo.tit.cap. vlt. 1024
Ad præbendam vacantem receptus vt ei prouideatur cum potest,quando valet collatio alteri facta.eo.tit.c.dilectus.filius. 1. 1004
Ad præbendam excommunicatus in canonicū receptus,valet receptio.eo.tit.c.pro illorum. 1007
De præbenda potest absens per alium inuestiri.eo.tit.c.accedens. 1010
Præbendarum prouentus recipiunt studentes in theologia quinque annis prærer quotidianas distributiones.de mag.c.fi. 1587. & de prębend. c.licet. 1020
Præbenda alteri collata per Papam præcipitur episcopo facultas conferendi illud beneficium.Inno.in nouel.de concess.præben. cap.1. 1033
Prębendæ & beneficia vacantia in curia Romana à die vacationis post mensem possunt conferri per quos debet,vel absentibus eis à generalibus vicariis eorum.Greg.in nouel.ca. statutum.de prębendi.lib.6.
Ex præbenda vna possunt duæ fieri. ita de prēben.c.vacante. 1012
Si prębenda debetur alicui ratione rescripti,& alteri conferatur,debet ille in canonicū recipi & sustentari quousque &c. eo. tit.c.dilec.2. 1014
Præbenda non vacat vbi non est distinctus numerus canonicorum.vnde non tenet institutio,de præb.vacante.eod.tit.ca.dilecto filio. 1010
Præbendarum collatio ad quem pertineat cum ad episcopum pertinet collatio & ad capitulum,& non conferent tempore debito.de concess.præb.c.postulasti. 1050
Præbendæ integræ dari debent vbi integra possunt.de præb.vacante. 1012
Præbendarum collatio ad capitulum sede vacante non spectat.ne se.va.c.illa deuotionis. 1053
PRECARIAE de quinquennio in quinquennium renouentur. de prec.capit.primo. 1078
Precarium quandiu vtendum est, & quādo soluitur.eo.tit.c.precarium. 1079
Precariæ in damnum ecclesię factæ possunt à successoribus reuocari. ibidem. ca.precarię. 1078
PRAEDICANS excōmunicatis potest elemosynas ab eis recipere & victum. de sen.excom.c.cum voluntate. 1846
Prædicatorum fratrū priuilegium & Minorum,de excess.præl.c nimis. 1719
Prædicatores vesci possunt his quę eis apponuntur.de iudæis.c.quàm sit laudabile. 1594
Prædicationē debet facere episcopus vel per se,vel per alium.de offi.ord.c.inter cætera. 405
Prædicare non licet laico cuiuscunque ordinis,de hær.c.ficut in vno. 1617
Prædicare non debent eleemosynarū quæstores,nisi &c. de pœni.& remis. c. cum ex eo. 1795
PRAELATVS esse non debet regulā nō professus vel sæcularis,de elect.capit. cum causam. 148
Prælati non committant vices suas vel ecclesias sub annuo censu.ne prel.vi.suas. c. 1. 1581
Prælati factum nō prejudicat ecclesiæ. de cōcess.præb.c.cum nostris. 1038
Prelati nō onerent subditos exactionib nec plurib.equorum euictionib. in visitatione, de immu.eccle.c.quia plerique. 1356.& de censib. c.cum Apostolus. 1291
Ad prælaturam quantumcunque nullus seipsum præsentare debet.de iure pat.ca. per nostras. 1283
Prelatus commutationem,vēditionē vel donationem facere non potest sine consensu capituli sui.de iis quę fi.à prela.c.1. 1055
Prelatus negotia etiam sua de cōcilio fratrū debet facere.eo.ti.c.nouit. 1056
Prælatus de consensu capituli presentari debet in ecclesia collegiata, nisi consuetudine vel priuilegio sibi soli competat.eo. ti.c.ea noscitur. 1057
Prælati sententia subditi sui ligantur.de sen. excom.c.à nobis. 1810
Prælatus de ignorantia sua se excusare non potest,vel de ignorantia culpæ subditorum. de regu.iur.c.quamuis. 1882
Prælatus plus iuris habet in cōcessione ecclesię quàm patronus in præsentatione. de offic. c.dilectus. 384
Prælatus est procurator rerum ecclesiastica rum,non dominus.de dona.ca. fraternitatem. 1116
Prælatus potest conditionē ecclesiæ suæ meliorare,non autem peiorare. ib.
Prelatus debet seruare sententiam subditorum suorum.de offi.iud.ord.c. ad reprimēdam. 395
Prælati inferiorum priuilegia possunt infringere.de acc.c.ad petit. 1530
Prelatus cauebit ne cura animarum sub censu annuo committatur,ne prela,vi.su.c.quoniā enormit. 1582
Prælatis maxime episcopis competentia de iure communi abbates,nec dare nec indulgentias,aut publicas pœnitentias concedere possunt.de excess.præla.c.accedentib. 1716
Prelati iudicium ferri cādentis facere nō debent nec interesse, nec auctoritatem præstare. eo.ti.c,ex litteris. 1712
Prelatis repellitur ludus & vsura.eo.ti.ca.inter dilectos. 1714
Prelatum suum negans clericus, & vadēs ad iudicem sęcularem,primetur beneficio.eo.ti.c. grauem. 1719
Prælatus tenetur subditum licentiare ad audiendum religionem,de reg.c.licet quibusdā. 1204
Prælati non debent interesse corporali punitioni alicuius.de excess.prela. capit. ex litteris. 1712
Prelato restituatur subditus inobediens.de sen.& re iud.c.1. 175
Prelaturā amittat qui ad ordines promoueri non potest.de ęta,&quali.ord.c.vt abbates.258
PRAEPOSTERATIO in rescriptis iuris cōmunis varietatem non inducit.de rescript. ca. causam. 49

Universidad de Deusto
Biblioteca

PRESBYTER nõ celebret vase ligneo, nec de fermentato, nec sine aqua & igne, & plus apponat de vino quàm de aqua. de celebra. missa. c. litteras. 1329. & c. pernicioſus. ibidem
Presbyter aliquid emens de bonis eccleſiæ eidem relinquat, nec in fraudem nomine ſuo ſine a ieno de bonis eccleſiæ emere poteſt. de præſcri. cler. cap. presbyter. 1126
Et cap. inquirendum. ibidem
Presbyteris debet competens beneficium dari. de præben. c. extirpandæ. 1918
Presbyter clericum ſecũ habeat, ſine quo celebrare non poteſt. de vita & honeſt. cleri. c. vt quiſque. 960
Presbyteri officium eſt prædicare. de ſtatu mona. c. quòd Dei timorem. 1247
Presbyteri occiſi pœnitentia qualiter percipienda. de pœnis. c. presbyteri interfecti. 1778
Presbyter duobus digitis amiſsis non celebret. de cler. ægro. c. presbyterum cuius. 1025
Presbyter res eccleſiæ non impignoret, niſi iuſta de cauſa. de pig. c. 1. 1102
Presbyterum interficientis pœna. de pœn. & remiſ. c. 2. 1785
Presbyter non ieiunus celebrans priuetur beneficio. de accu. c. ſi conſtiterit. 1516
PRAESCRIPTIO non valet abſq; bona fide, & conſcientia, & iuſto titulo, & maximè rerum eccleſiaſticarum. de præſcr. c. quoniam omne. 844. & c. vigilanti. 830. & c. ſi diligenti. 842. & c. veniens. 845
Præſcriptio quę ſine peccato ſeruari non poteſt, non valet. ibidem.
Præſcriptionem non inducit longa vſurpatio. eo. tit. c. cauſam. 831
Præſcriptio niſi quadraginta annorum non currit contra eccleſiam, ſed contra Romanã eccleſiam niſi centum annorum. eo. tit. c. illud. 831. & c. ad audientiã. 835. nec currit ſede vacante. eo. tit. c. de quarta. 829
Præſcriptionẽ elidit interruptio. eo. tit. c. de quarta. ibidem
Præſcriptio non currit contra obedientiã. eo. tit. c. cum non liceat. 834
Præſcriptio non currit contra conſtitutionem epiſcoporum, & contra viſitationem & procurationem eis debitam. eo. tit. c. accedentes. 833. & c. cum ex officij. 840
Præſcriptio nõ currit tempore ſchiſmatis. eo. tit. c. cum nobis. 837
Præſcribens in nullo habeat conſcientiam rei alienæ. eo. tit. c. vlt. 848
Præſcriptio poteſt eſſe de vno articulo & non de alio. eo. tit. c. auditis. 838. & c. cũ olim. 843
Super præſcriptione poſſunt teſtes pduci. eo. tit. c. illud. 831
Præſcribere non poteſt laicus decimas, nec detinere. eo. tit. c. cauſam. 831
Præſcriptio currit poſt priuilegium & arbitrium in caſu. eo. tit. c. cum olim. 843
Præſcriptio omnem actionem excludit. eo. tit. c. ad aures. 830
Præſcribere poteſt abbas ius epiſcopale. eo. ti. c. auditis. 838
Præſcriptionem interrũpit ſynodalis proclamatio. eo. tit. c. ſanctorum. 829
Præſcriptio annorum ſecundum iura antiqua, modo quadraginta. ibid.
Præſcriptio canonica titulis probetur. de dec. mis. c. dudum. 1189
Præſcriptio non currit tẽpore hoſtilitatis. eo. tit. ex tranſmiſſa. 1181
PRAESENTARE non poteſt abbas ſine capitulo de iis quæ fi. a prel. c. ea noſcit. 1057
Cætera require ſupra vbi patronus.
PRAESVMITVR quilibet bonus niſi probetur contrarĩũ, & quòd nemo ſit immemor ſuę ſalutis. d. præſump. c. dudum. 772. & c. cũ in iuuentute. 770
Præſumptio quandoque inducit purgationem, & qualis. de purg. cano. ſiquis de gradu. 1737
Ex præſumptione violenta poteſt ferri ſententia quandoque, quia quandoque pro certitudine habetur. de præſu. c. litteris. 767. & c. nullus dubitat. 763. & c. illud quoq;. 765. & c. 3. loco. 767
Ex præſumptionibus multis inducitur ſufficiẽs probatio. ibid. tamẽ ex vehemẽti præſumptione hæreſis non debet quis condemnari. eo. tit. c. quia veriſimile. 765
Contra præſumptionem veriſimilem inducuntur teſtes. ibid.
PRINCEPS non ſolus per ſe, ſed per aliũ poteſt iura ſtatuere. in proœmio.
Princeps contra aliũ cauſam habens poteſt deponere coram Papa. de iud. c. nouit ille. 517
PRIVILEGIVM de dictis quandoque extẽditur ad futura. de priuil. c. quia circa. 1748
Priuilegiati tandiu gaudent priuilegiis quamdiu ſeruant ea quæ ſunt ſuæ profeſſionis. de ver. ſig. c. abbate. 1866
Priuilegium allegans iuri præſcriptionis rẽ nũtiaſſe videtur. de præſcrip. c. veniens. 845
Priuilegium obſcurum non probat. eo. tit. c. auditis. 838
Priuilegio renuntiari poteſt. & eſt differẽtia priuilegiorum. de priui. c. quidam. 1758. & ca. ex parte. 1746
Priuilegia extenduntur tantũ ad ea quæ in eis continentur. ibid.
De priuilegiis conceſſo quod plus eſt, conceditur qd minus. de decimis. c. ex parte. 1175
Per priuilegiũ generale iuri epiſcopali non derogatur. de priui. c. vlt. 1758
Priuilegium non poteſt concedi monaſterio antequam fuerit ibi canonica facta inſtitutio. de eccl. ædifi. c. ad audientiam. 1348
In priuilegiis ratione alicuius dignitatis poteſt ferri ſententia ratione alterius beneficij. de priuileg. c. cum capella. 1744
Priuilegiorum generalium explanatio. de priu. c. vt priuilegia. 1751
Priuilegium poteſt radi, & valebit poſtea. de fide inſtru. c. ex litteris. 745
Priuilegia poſſunt etiã laici cõferre eccleſiis. de reb. eccle. non alie. c. cum laicis. 1077
Priuilegium perſonale ad ius cõmune trahi nõ debet. de cõceſſ. præbẽ. c. cõſtitutus. 104
Priuilegio ſuo poteſt quis renuntiare. de priuil. c. ſi de terra. 1732
Priuilegia ſtricti iuris ſunt. eo. tit. ca. porro. ibidem
Priuilegium per ſurreptionem obtentum non valet. de ſen. cum olim. 855
Priuilegium non reuocatur per reſcriptum vbi non fit mentio de ipſo. de præſcrip. cap. veniens. 845
Priuilegij innouatio fieri non debet ſi contradictio ſequatur. de confir. vti. c. cum dilecta. 953
Priuilegij amiſsionem per teſtes probanti credi debet. de priuileg. c. cum olim. 1737
Contra priuilegium facientes ſibi præiudicant. de præben. c. pro illorum. 1007
Priuilegia concedat epiſcopus de conſilio fratrũ. de iis quæ fiunt à præla. c. quanto. 1039
Priuilegio ſpeciali gaudet eccleſia Romana. de præſcri. c. cum à nobis. 837
Priuilegium dantis intentio ſeruanda eſt in dubiis. de deci. c. ſuggeſtũ. 1174. & c. & ex multiplici. 1171
Priuilegij abutitur poteſtate clericus poſt admonitionem epiſcopi clericalia non exercens. de ſen. excom. c. contingit. 2. 1836. itẽ qui poteſtatem in iniuriã diœceſani plus debito extendit. de priui. c. tuarum. 1734
Item qui extendunt vltra intentionẽ dantis priuilegia. eo. tit. c. vt priuilegia. 1751
Priuilegiũ debet intelligi vt aliquid indulgeat. eo. ti. c. quoniam. 1748
Priuilegium libertatis non poteſt reuocari. de fo. cõ. c. ſi diligẽti. 595. de ſe. & re iu. c. ſubortа. 869
Priuilegiũ amittitur ratione delicti. de hę. c. ad abolendam. 1605
Priuilegium vim habet ſtatim poſtquam ad notitiam illorum quib. datur peruenerit. Inn. in nouel.
Priuilegium lite pendente impetratum niſi mẽtio de hoc fiat, nõ valet. de teſti. c. cauſam. 2. 695
Priuilegium & conſuetudo derogant iuri cõmuni etiam in criminib. de fo. comp. c. cũ contingat. 537
Priuilegium capitis membrum non eximit. de priuil. c. ex ore. 1745
Priuilegium non datur niſi vrgente ratione inſpecta. de priui. c. ſanè. 1734
Priuilegium ſine exceptione conceſſum extenditur ad præterita & futura. e. t. c. quia. 1756
Priuilegium ſemper cõcedendum eſt ſine alterius iniuria, vel præiudicio. eo. ti. c. paſtoralis. 1747
Priuilegium religioſorum extenditur tantũ ad ſeiptos, & nõ ad familiares. c. quòd nõnullis. 1752. & c. quidam. 1758
Contra priuilegium Papæ ſententia lata nõ tenet. eo. ti. c. dudum. 1757
Priuilegij veritas perpẽditur in bulla, charta, & littera. eo. ti. c. cum olim. 1739
Per priuilegij innouationẽ tantum vetus ius renouatur. eo. ti. c. ex parte. 3. 1755
Priuilegium non datur in præiudiciũ eccleſiæ. de eccl. ædifi. c. 2. 1348
Priuilegiũ non tenetur quis mittere ad iudicẽ ſi timetur de ipſius amiſſione. de fi. inſt. c. accepimus. 746
Priuilegium clericorum non à laicis iudicari debet. de fo. comp. c. 2. 522
Sed laicos coram iudicib. eccleſiaſticis clerici poſſunt conuenire. eo. ti. ca. ſi clericus. 529. & c. cum ſit. 531
Priuilegio clericali renũtiari non poteſt. de ſen. & re iu. c. ſuborta. 869
Priuilegium meretur amittere qui conceſſa ſibi abutitur poteſtate. de priu. capitu. tuarum. 1734
Priuilegium non excuſat vbi periculoſe delinquitur. ib.
Priuilegium non amittitur ſi intra quinquaginta annos quis eo non vtatur. de præſcrip. c. ad audientiam. 835
In priuilegiũ fraternitatis recepti ſi proprietatib. non renuntiauerint, à ſubiectione diœceſani non abſoluuntur. de pri ca. cũ & plantare. 1729. & c. quidam. 1758
Priuilegio centum anno. gaudet eccleſia Romana in præſcriptionib. de præſcrip. c. ad audiẽtiam. 836
Contra priuilegium ſemel faciens perdit illud. de conſtit. cum acceſſiſſent. 19
Priuilegium Ciſter. de deci. nõ ſoluendis qua liter ſe extendit, de deci. c. ex parte. 1. 1175
De priuilegio Papę ſolus ipſe habet iudicare, de iud. cum veniſſent. 516
Priuilegium perſonale non excedit perſonã. de præſum. c. mandata. 764
Priuilegium contra cõciliũ non valet niſi de eo faciat mentionẽ. de capel. mon. c. ex par. 1266
priuilegiũ conſeruare tenentur epiſcopi ſub pœna. de priui. dilecti filij. 1731
priuilegium amittit ſuo tpe non vtens. eo. ti. ſi de terra. 1807. & cap. accedentibus. 1732
priuilegia ſpecialia non poteſt quis propria auctoritate ſibi aſſumere. eo. ti. ca. ſanè. 1734
priuilegium ſequens non præiudicat primo, niſi de eo faciat mentionem. eo. tit. cap. dudum. 1757

propter

Propter crimen enorme clericus cadit à priuilegio in his caſibus. de iud. c. cum non ab homine. 514
Itẽ temerariè occupans eccleſiam Romanã. de elect. c. licet. 212
Item cadens in hæreſim. de hær. c. ad abolendam. 1605
Item contrahens cum vidua vel corrupta. de cler. coniug. c. Ioannes. 979
Item ſuſpectus de furto. de depoſito. cap. 1. 1081
Item ſi ſtatim repercutit. de ſen. excõm. ca. ſi verò alicuius. 1798
Itẽ ſi admonitus non deponat arma. eo. tit. in audientia. 1812. & c. perpendimus. ibidem
Item turpiter inuentus agẽs cum perſonis quæ exprimuntur. eod. tit. c. ſi vero. 1798
Item ratione diſciplinæ caſtigatus. eod. tit. c. cum voluntate. 1846
Itẽ ſi in minorib. ordinib. cõtrahat. tenetur dominis ſecularib. de cler. cõiu. c. ex parte. 980
Item degradatus. de verb. ſig. cap. nouimus. 1871
Item admonitus ſæcularia negotia nõ poſt ponens. de vi. & ho. cle. c. vlt. 968
PROBATIO conſtat ex duobus. de ver. ſig. c. forus. 1853
Probatio contra probationem legitimam non eſt admittenda. de proba. c. iurauit. 666
Probatio debet eſſe certa, clara & nõ dubia. ibidem.
Probatio non exigitur in notorijs. de coha bi. cle. c. tua nos. 973
Probãda eſt obiectio: quia nõ ſufficit tantũ obiicere. de ſen. & re iud. c. cum I. & A. 871
Probatio dubia non facit fidem. de cõdi. ap poſi. c. per tuas. 1414
Item probatio affirmatiua prẽualet negatiuæ. de prob. c. ad noſtram. 679
Item quæ ad probationem ſingulorum nõ proſunt, multa ſimul collecta proſunt. eo. tit. c. cum cauſam. 679
Probatio virginitatis per aſpectum prẽualet iuramento viri. eo. tit. c. propoſuiſti. 664
Probatio ſufficiens ſit ex multis præſumptionib. & ex fama. de teſti. c. præterea. 740
Probãda eſt obiectio excõmunicationis intra octo dies. Inn. in nouellis de exce. c. pia. 693
Non probante actore reus abſoluitur. de cau. poſ. cum eccleſia. 593
Probationib. ẽqualibus exiſtentibus abſoluitur reus niſi in libertate. de probationib. c. ex litteris. 663
Probare tenetur præſcriptionẽ ipſam obiiciens. ibid.
Probationi, accuſantium conſanguinitatẽ in matrimonio plus ſtandum quàm defendẽtium. de proba. c. iurauit. 666
In probationis defectu ponatur iuramentum. de prob. c. ſicut conſuetudo. 663
Probatur crimen per confeſsionem quandoque. de reſti. ſpoli. cum ad ſedem. 9
Item per euidentiam, vt nulla poſsit tergiuerſatione celari. de cohab. cleri. cap. veſtra. & cap. ſequenti. 972
Item per famam. de proba. c. ſicut. 663
Item per inſtrumentum. de fide inſtru. ca. 2. 745
Probationis tempus quare conceſſum religioſis. de regu. c. ad apoſtolicam ſedem. 1202
PROCESSVS contra formam iuris vel reſcripti non valet, tamen potius eſt procedendum ſecundum formam iuris quàm, &c. de of fi. iudi. de leg. cap. ex parte. 328
Et de reſcrip. cum dilecta. 55
PROFESSIONE in omni ſemper intelligitur excepta Papæ auctoritas. de vita & hone. cleric. c. Deus qui. 964
Ante profeſsionem exiens libere poteſt redire ad ſtatum priſtinum. de regula. & tranſeũ. c. ſuper eo. 1198
Profeſſo licet tranſire ad ſtatum ſuperiorẽ religionis. eod. tit. c. ſanè. 1698. tamen licentia petita à ſuo prælato, &c. vt ibi.
PROCVRATIO habet viſitationẽ annexã etiam perſonalem, aliàs non poteſt peti: quæ tamen ſecundum facultatem eccleſiæ faciẽda eſt, vel ſecundum conſuetudinem loci, de cenſibus. c, cum apoſtolus. 1291
Procurationis nomine prælati inferiores & ſuperiores tempore viſitationis abſentes vel præſentes nec pecuniam nec munera, ſed ſolã ſuſtentationem debent recipere. Grego. x. in nouellis.
Recipientes intra menſem duplum debent reſtituere ſine aliqua liberalitate vel remiſsione dantium: alioquin ſuperiores quantũcunque magni ab ingreſſu eccleſiæ ſint interdicti, inferiores verò ab officio & beneficio quouſque reſtituant ſunt ſuſpenſi. de cenſibus. c. exigit. lib. 6. 572
Procurari debet archiepiſcopus ab omnibus eccleſiis quas viſitat. de præſcriptio, cap. cum ex officij. 840. & de cenſi. c. ſopite. 1296
Procuratio non eſt petẽda in grangiis monachorum. de cenſi. c. vl. 1308
Procurationem etiã tenetur facere eccleſia quãtumcunque per epiſcopum exempta in viſitatione eod. tit. c. cum venerabilis. 1304
Et monachi tenentur diœceſano. eo. tit. c. venerabili. 1307
Nec etiam præſcriptio currit contra hoc. ibi.
In procurationibus conſtituendis requiritur voluntas patroni eccleſiæ. eo. tit. cap. quanto creatori. 128
Procurãdi ſunt legati & nuntij Papę ab omnibus, niſi ſpecialiter ſint exempti. de præſcri. c. accedentes. 860. de cenſi. cum inſtantia.
De procurationib. eccleſiarum nouiter cõſtitutis an admittatur. eo tit. c. conſulti. 463
Procuratoris cõfeſsio obeſt domino. de poſtu. c. 1. 444
Procuratoris negligentia non debet obeſſe domino. de reſti. in integ. ca. cum veniſſent. 475
Pro procuratoris abſentia nõ eſt dominus puniendus. vt lit. non conteſt. c. 1. 552
Procurator illud ſolum poteſt quod ſibi cõmittitur. de elec. c. innotuit. 130
Procuratores duo poſſunt conſtitui in vna cauſa. de procu. c. in noſtra præſentia. 451
A procuratore litteræ impetratæ poſt renũtiationem mandatæ non valent, etiam ſi dominus vellet. de reſcrip. c. ex parte decani. 39
Procuratorem conſtituere nullus cogit in grauibus. de proc. c. querelam. 448
Procurator non admittitur in cauſa criminali. de accu. c. veniens. 1519
Propter procuratoris contumaciam poteſt dominus excommunicari. vt lit. non conteſt. c. 1. 1552
Procuratores prelatorũ in cõciliis ad tractatũ ſunt admittẽdi. de iis quę fi. à prel. c. ſi. 1602
Procurator excommunicatus nõ admittitur. de proba. poſt ceſsionem. 667
Procurator datus ad vnum, aliud impetrãs nõ præiudicat domino. de offi. iud. dele. ca. cũ olim. 361
Procurator mandatum reuocans in diſpendium aduerſarij, condẽnatur in expenſis. de procur. c. auditis. 455
De procuratorib. plurib. datis qui prior eſt tẽpore, potior eſt iure. eo. tit. c. nõ iniuſte. 462
Procurator nõ tenetur appellationem proſequi niſi velit. ib.
Procuratoris primi factum ſi non ratificat ſecundus non recipitur, niſi &c. eo. tit. 1. 446
POSSESSIONIS cauſa coram quo tractanda ſit. de fo. comp. c. ſi clericus. 529
Poſſeſsionis recuperandę tempus non currit parte abſente. deverb. ſig. cap. dilecto filio. 1872
Poſſeſſorium & petitorium poſſunt in eodẽ negotio, & ab eodem intẽtari. de cauſa poſ. & proprie. c. cum ſuper. 597
In poſſeſsionem cauſa rei ſeruãde mitti debet actor, donec aduerſarius ſe offerat ſtare iuri, & reddere expenſas. de eo qui mit. in poſ. c. 1. 648
Poſſeſsionis traditionem impedit appellatio legitima. eo. ti. c. cum veniſſent. 650
In poſſeſsionem mittendus eſt aduerſario poſt citationem ſe abſentãte, nec procuratorem dimittente. eo. ti. c. fi. 652
In poſſeſſorio ſuccũbẽs poteſt petitorij intentare. de cauſ. poſſ. & proprie. c. cũ olim. 602
Poſſeſsio ſequitur proprietatẽ. de ſequeſtr. ca. 1. 656
In poſſeſsionis cauſa fertur ſententia ſaluo iure proprietatis. de appel. ca. bonę memorię. 916.
Poſſeſſor eſt ille cuius nomine res poſſidetur. de præſcrip. c. ſi diligenti. 842
Poſſeſſor ſecundus citari poteſt per literas contra primum impetratas ſi per fraudẽ ſe ingeſſit. de alien. iudi. mut. cauſa fact. 1. c. 1. 491
In poſſeſſionem mitti debet actor cauſa rei ſeruandæ reo comparente nec per ſe nec per alium. de eo qui mittitur in poſſeſ. c. ſi. 652
PROHIBENTVR multa, quæ tamen ſi fiat obtinent firmitatem. de regul. c. ad apoſtolicã. 1202
Prohibitum intelligitur quandoque quod nõ inuenitur expreſſum. de transla. epiſcoporum. c. inter corporalia. 209
Contra prohibitionem ſuperioris factum irritandum eſt. de iure patr. cap. cum dilectus. 1284
PROMISSIO nõ refringitur cum in meliora commutatur. de iureiur. capitul. peruenit. 2. 773
Promiſſio fide vel iuramento firmata non tenet conditione non ſeruata appoſitã in forma iuramenti. ibi.
In promiſſo etiam iuramento firmato ſemper excipitur auctoritas maioris. eo. ti. venientes. 786
Promiſſio de eccleſia vacante non valet. de conceſ. præben. c. ſi. 1050
Promiſſio eccleſiæ cauſa obſequij eſt ſimoniaca. de ſim. c. cum eſſent. 1547
PROMOTIO impeditur propter defectũ ſcientię. de elec. c. congregato. 192
Promouens indignum punitur ſicut & promotus. eo. tit. nihil eſt. 179
Promotionem grauat macula in oculo. de corp. vit. c. cum de tua. 293
Promotum deiicit homicidium & ſimonia. de acc. c. inquiſitionis. 1527
PROPRIETAS ſicut & caſtitas à Deo annexa eſt regulæ monachi, quòd nec Papa diſpenſare pòt. de ſta. mo. c. cũ ad monaſterium. i fi. 248
PROTESTATIO ſit ne alteri præiudicetur in iure ſuo. de ſen. c. ſuborta. 869
Factũ cõtra, pteſtationẽ, nõ valet. de cõſti. c. cũ acceſſiſſent. 20. & de iis quæ vi met. c. 1. 465
PROVISIO Papę de ſimplici beneficio nõ extenditur ad dignitatẽ. de pb. c. cũ olim. 1024
PVBERES vnde dicantur, & qñ efficiantur, & qualiter per aſpectum corporis cognoſcantur. de deſpo. impub. c. puberes. 1392. & qñ poſſunt peccare mortaliter. de deli. pue. c. 1. 1687
PVBLICATO ſcrutinio nõ poſſunt electo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

res variare vota sua.de elect.c.publicato. 404
Post publicationem testium possunt alij testes induci dum prælatus inquirit de crimine. de test.c.cum clamor. 732
Publicatis attestationibus non sunt iterato interrogandi testes, nisi &c.eod.tit. per tuas. 728
Et nisi in fauorem matrimonij.de test.c.cõstitutus.2. 704
PVERIS non cõmittatur cura animarum, de æta.& qua.c.ex ratione. 258
Pueri reputãtur intra 14.annos.de del.pue. c.referente. 1687
PVRGATIO propter infamiã indicẽda est. c.e acc.c.cum oporteat. 1525
In purgatione deficiens,pro conuicto habetur.de purg.can.c.inter. 1764
Purgari debet ibi vbi est infamatus. de acc. c.accedens. 1531
In purgatione super simonia forma iurãdi. de simo.c.quoties. 1540
In purgatione deficiens,vel eam non subire volens,idem est quantum ad pœnam.de cohã.cle.cap.tua. 973
In purgatione deficientis pœna.de purg.canO.c.cum P. 1762
In notoriis non est indicenda purgatio,sed debet fieri condemnatio.eod.tit.ca cum dilectus. 1766
In purgatione admittendæ sunt vicinæ personæ & honestæ. ibidem
Purgare debet se religiosus cũ sui ordinis hominibus eo.tit.cap.cum P. 1762
Purgare se tenentur moniales cũ sunt infames. eo tit.c.moniales. 176
Purgatio indicenda est clerico suspecto.de rap.eo. tit.c.si quis. ibidem
Purgare se compellũtur laici infamati.eod. tit.c.nos inter. 1761
Purgare nemo se tenetur nisi de illo de quo est infamatus.eo.tit.c.1. 1759
Purgatio indicenda est infamato deficientibus accusatoribus & testibus nisi appellaret. eod.tit.c nos inter. 1761
Compurgatores quales sint.de pur.can. c. cum P. ibid.
Et quid iurare debeant.eod.tit.c. de testib. 168
Purgatio per ferrum cãdens & similia inter dicitur,de purg.vulg.c.dilecti filij. 1773
Purgatores sunt stricte examinãdi sicut testes.de purg.cano.c.constitutus. 1763
Purgatores scire debent viram & conuersationem ipsius purgandi.eod.tit.c.cum P.1762
Purgatio nulla est quod quis confessus est & recepit pœnitentiam,& ideo dicit se immunem.eo.tit.c.accepimus. 1771

Q

QVadragesima non impedit quando in ipsa necessitate famis carnes licitat comedere,de obseruatione ieiun.c.2. 1345
QVAESTIONES difficiliores sunt ad Papã mittendæ.de baptis.cap.maiores. 1331

R

RAptores sunt excommunicandi, nec ad pœnitentiã recipiendi,nisi restituãt ablata,tamen pœnitentes in morte sunt in cœmeterio sepeliendi.de rapto.c.1.& 2. 1654
Raptores rerum naufragantium ipso iure sunt excommunicati,sed rerum naufragantium sunt excommunicandi, nisi reddiderint.eo. tit.c.excommunicationi. 1666
RASVRA in clerico debet esse competens, de vi.& ho.cle.c.1. 956
Rasura in literis vel instrumentis in loco suspectovitiat literas.de priui.c.cũ olim. 2.1740
Rasura si fuerit in vno loco literæ,& per cõsequens & antecedens potest intelligi,non vitiat rescriptum.de fide inst.c,ex parte. 758
RATIHABITIO subsequens cõfirmat contractum præcedentem.de spon.impu.c.accessit. 1394
Ratihabitio retrotrahitur, & mandato cõparatur.de pac.c.quoties. 439
Ratihabitio cõfirmat matrimonium quod ab initio non fuit.qui ma.accu.pos.c. insuper. 1487
Ratihabitio confirmat religionem.de regular.c.cum virum. 1199
Item confirmat sententiã.de resti.spol. c.cũ ad sedem. 1640
Item confirmat simoniam quando ratum habetur datum.de simonia.c.sicut tuis. 1569
Item confirmat procuratoris transactionẽ, ita quòd omnis postea non potest retractare. de transact.c.contigit. 436
RECOGNITIO delicti extra iudicium no cet sicut confessio.de elect.c.per inquisitionẽ. 147
RECONCILIENTVR cœmeteria vbi ex communicati sunt sepulti,aqua benedicta solenniter.de conse.eccle.c.consuluisti. 1311
RECVSARI potest iudex ex noua causa.de officiud. deleg.c.insinuante. 345
Item quia familiaris aduersario. ibidem
Recusans iudicem sine causa, ad eũ redeat. ibidem
Recusationis causa coram delegato debet probari.eo.tit.c.super quæstionum. 348
RELIGIONEM intrans sanus nihil tenetur ecclesiæ parochiali.de sepul.c.de his. 1159
Ad religionis vsum traditum non debet humanis vsibus applicari.de rel.domib.c.ad hęc. 1257
Religiosæ domus in vrbe subsunt soli Papę. de capel.mo.c.dilectus. 1264
Religiosorũ phisycam & leges audientium pœna.ne cler.vel mo.c.super specula. 1364
Religiosi ad prioratus electi nõ facile sunt amouendi.de sta.monach. 1244
Religionis habitum potest quis in domo propria suscipere & tenere de conuer. coniu. c.ex parte Abbatis. 1218
Religiosi se percutientes, per abbatem absoluuntur.de sen.excom.cap. de monialibus. 1825
Religiosum percutiens sæcularis per Papã absoluendus est.eo.tit.c.inter alia. 1821
Religiosus intra annum liberè redire potest ad sæculum.Inno.in nouel.de regul.ca. statuimus. 1210
Religiosi possunt produci ad testimoniũ ferendum.de dolo & contu.c.veritatis. 682
Religionum diuersitas reprobatur,maxime mendicãtium.de religiosis domib.c.ne nimia 1263.& Greg.in concilio generali, adiiciens quod nec prædicent, nec confessionem audiant,nec aliquos sepeliant,nec domus sine licentia Papę alienent sub excommunicationis iam latę sententia, concedens prædictis ad quoscunque ordines voluerint transeant.
Religiosi ex causa possunt habitum mutare ad tempus.de vita & hon.cle.ca. clerici officia. 960
Religiosus coactus intrans postea voluntarie professus,exire non potest.de regula. cap. cum virum. 1199
Religionem coniugati possunt intrare ante carnalem copulam.de conuer.coniug.c.verum. 1213
In religione stans per annum amplius non potest redire ad sæculum,nec vxorem ducere. eo.tit.c.consuluit. 1219
Religionẽ non intret coniugatus,nisi de licentia vxoris suæ.eo.tit. c.ad apostolicam sedem. 1220
Religionẽ intrans de licentia non potest repeti.eo.ti.c.dudum. 1185
Religiosi expelli possunt qui corruptè viuunt.ne cle.& c.relatum. 1362
Religiosorum excommunicatorum ministrantium pœna.de cle.excom.mini.c.postulatis. 1697
Laico religioso mãdato abbatis percutiente qualiter procedendum.de sen.excom.c. vniuersitatis.
Religiosi non sint mercatores,nec recipiãt ad firma.ne cle.vel mona.c.secundum institutа. 1362
Religionemimpubes non potest intrare sinec consensu parentum.de regula.cap.2.1194
Nec intrare inuit°,vel in ætate nõ legitima, alias à parentib.extrahi potest. eo.ti.c.2.ibid.
Religionem intrans ante quartum decimũ annum consummatum,pœnitere potest.eo.ti. c.ad nostram. 1197
Religio tenuis quæ dicitur, de simo. ca.& si quæstiones. 1552
Cum religiosis facilius dispẽsatur quàm cũ sæcularib.quo ad ordines.de apos.ca. ex litterarum. 1620
De religione ad religionem magis arctam potest transiri.de regula.c.licet. 1204
Religiosi possunt habere ecclesias parochiales.de statu mona.c.quòd Dei timorem. 1247
Religiosi decimas à laicis nõ accipiant nisi de consensu ẽpiscoporũ.de iure patr.c.nullus. 1277
Religiosus non potest fideiubere, vel mutuum accipere sine consensu abbatis vel maioris partis capituli.de fideiuss.c.quòd quibusdã. 1111.aliàs conuentus non tenetur soluere.ib.
Religionis habitũ assumẽs vidua ẽt in domo propria nõ põt resilire.de reg.ca. vidua.1192
Religiosus de religione ad religionẽ ex leuitate non transeat, aliàs ad arctiorem potest transire.eo.ti.c.Ioannes. ib.
Religionem intrans potest renuntiare annali probationi.eo.ti.c.ad apostolicam. 1202
Religiosus exiens ante professionem,quando possit vxorem ducere,vel quando non. eo. tit.consulti. 1208
In religione stans per annum potest compelli ad professionem,alias non est necessitandus intra annum exiens.eo.ti.c.ex parte.1209
Religionem intrans nõ habeat habitũ professorum.eo.ti.c.statuimus. 1210
Religionem exiens cogendus est redire,& per prælatum est reuocãdus.eo. tit.cap.vltim. 1211
Religionem intrans per metum qui cadere potest in virum constantem non obligatur ad religionem,de ijs quæ vi.c.1. 466
Religiosi ecclesiam à laico sine episcopo nõ recipiant.Item nec institutum remoueant,ne que indignũ præsentent.de iure pat.c.nullus. 1277.& de ijs quæ fiunt à præla. sine consensu cap.c.cum Apostolica. 1058
Religiosis interdicitur chirurgia.de homicidio.c.tua nos. 1641
RELIQVIAE non debent exponi venales.& reliquię antiquæ extra capsam non debent ostendi.de reliquijs.c.2. 1344
Reliquiæ de nouo inuentæ absque approbatione Papæ non sunt venerandæ. ibid.
REMISSIONIS litteras possunt episcopi concedere,& quantum valent remissiones generales.de pœni.&remis.quòd autem. 1787.& c.nostro. 1796
RENVNTIARE non videtur qui deceptus aliud facit. de renuntia. capitul.lectæ. 239
Renuntians episcopatui quando potest resumi.eo.ti.c.post translationem. 234
Renuntians beneficio potest ad id denuo admitti.eo.ti.c.veniens. 237
Non renuntiat iuri suo committens se gratiæ. ibid.
Renuntians instrumentis,liti renuntiasse videtur.de pac.cum pridem. 431

Renuntiare

Renuntiare potest qlibet iuri suo.de regul. c.statuimus. 1210
Renuntiare potest quis priuilegijs suis tacite.de priu.c.accedentibus. 1743
Renuntians beneficio in manu laici ipso iure priuetur.de renun.c.quòd in dubiis. 226
Renuntiatio bene regentis nõ de facili est admittenda.eod.tit.c.nisi cum pridem.228.vbi etiã notantur causę renuntiationis.
Renũtiatione facta ipso iure sunt irrita instrumenta.eo.tit.c.sane.229.& de pact.ca. cum pridem. 225
Renũtians archiepiscopus suo loco nõ potest vti pallio.de renũ.c.ad supplicationẽ. 227
Renuntiare potest quis beneficio suo pro se dato,sed non pro collegio dato.de fo. compe.c.si diligenti. 534
Renuntiare non debet quis beneficio absque cõsensu episcopi,& quando possit repetere renuntiationem.de renunt.c.admonet-221. &c.sane. 225
Renuntians beneficio metu vel vi,non perdit.de iis quę vi,& c.ad audientiam. 470
Renũtians suo beneficio coram suo iudice nõ potest repetere.de rest.spol.c.accepta.607
REPRESALIAE dantur quando generalis rerũ retentio auctoritate principis vel ciuitatis pro recompẽsatione damni indulgetur. 23.q.2.dominus. 1707
Represalię iure canonico & ciuili prohibẽtur.vnde in represaliis non vltra sortem debet accipi.Grego.in nouel.de iniur.c.vnico.lib.6. 677
Represalias contra clericos cõcedentes vel accipientes si singulares sunt personæ, excõmunicationis:si vniuersitas,interdicti sententiã incurrũt intra mẽsem nisi retractent. ibid.
REPROBATIO testium mutua non transeat vltra tertiam.de testib.c.licet.2. 729
RESIDENTIAM canonicus admonitus non faciens,nec appellationem ob hoc factã prosequens,priuetur præbenda.de app.c. peruenit. 886
Residens intelligitur qui iura ecclesiæ suę prosequitur.de cle.non resi c.cũ dilectus.988
Residere nolens admonitus priuetur beneficio.ibid.c. ex parte.1. 985
Residens dicitur qui in seruitio Papæ est vel episcopi,vel iusta de causa abest exlicentia. eo.tit.c.ad audientiam. 1023.& c.relatũ. 989
Ad residentiam possunt cõpelli clerici per suos prælatos.eod.tit.cum ad hoc. 990
Residens causa studij quãtũ recipere debet. de præb.c.licet. 1020
Residere debet quilibet per se,nõ per aliũ. ibidem.conquerente. 984
Non residens post citationem per sex menses expectatur.eod.tit.c.tuæ. 987
Non residens etiã Cardinalis priuetur ecclesia.eod.tit.c.2. 982
RESCRIPTVM Papæ quando contrarietatem continet litterarũ diuersarum,& de processu dubitatur:quando iuxta primũ vel secũdum rescriptum est procedendum. Item Papa vel legati non committãt causas nisi personis dignitatem habentibus,& in locis & in ciuitatibus solemnibus vbi copia iurisperitorũ valeat haberi.c.cũ contingat.de rescrip.58. & In noc.in nouellis.eod.tit. 15
RESTITVERE in integrũ ad quę spectat. de rest.in integ.c.causa. 429
Restitutio fieri non debet antequam citetur reus si contumax non est.vt li. non conte. c.quoniam frequenter. 559
Restituenda sunt bona ecclesiis collata clericis propter incõtinentiam ipsis ecclesiis spoliatis.de cler.coniug.cap.3. 976
Spoliatis per sententiam iniquam sunt bona restituenda.de procura. c. ex insinuatione. 449
Restitutio prius est facienda in quæstione possessionis,& ante litis ingressum.de rest.sp. c.1.& 2. 605
Restitutio petitur in spiritualib. de rest. in integ.c.cum venissent. 475
Restituenda est possessio cum omnib. quæ interim percipi potuissent.de restit.spol.c.grauis. 614
Ad restitutionem non potest inops cõpelli propter spoliationem, nisi prius ablata ei restituantur.eod.tit.c.olim.lib.2.647.& in nouellis.c.frequens. 328
Restituendus est prædo secundum iuris rigorẽ.& de restitutione prius agendum quàm de canonica institutione.de rest.spol.c. in litteris. 609
Restitutionem potest petere ecclesia post latam sententiã.de inte.restit.c.ex litteris.479
Restituta vxore debẽt omnia bona restitui cũ ea,vt lit.non contest.c.accedens 2. 557
Restitutionẽ petenti nõ potest aduersarius crimen opponere.de restitu.spolia.c. item cũ quis. 609
Restitutionem petens quid probare debet. eod.tit.c.olim.4. 627
Ad restitutionem non est cogendus qui nõ potest.de vsur.c.cum tu. 1663
In restitutione matrimonij necesse est probare ius matrimonij,& possessionem corporalem per carnalem copulam.de rest.spol.c. ex parte. 622
Restitutionem impedit adulterium publicum de diuor.c.significasti. 542
Restitutio denegatur mulieri quando velletviro cohabitare cum contumelia creatoris. eo.tit.c.gaudemus. 1496
Restitutionem mulieris quæ impediunt.de restit.spol.c.litteras.634 & c.ex transmissa.610
Restituere potenti & valenti in vita,in fine Eucharistia non negatur,nec sepultura.de rapto.c.2. 1655
Restitutionem petens per exceptionem repellitur ab agendo,nec tenetur ante restitutionem aduersario respondere. de ord.cog.cũ dilectus. 585.&c.fi. 589
Restitutionem petere non potest possessionẽ de iure nõ habẽs.de restit.spol.ca.ex parte. 622
Restitutio est fauorabilis in causa matrimoniali.de in integ.restit.c.ex litteris. 479
Restituitur vna ecclesia cõtra aliam.eod.tit. c.auditis. 477
Restituere quis tenetur omnia quę medio tẽpore recepit, si aduersarius probauerit ius suum.eo.tit.c.suscitata. 484
RES transit cum onere suo,de decimis. ca. cum non sit in homine. 1191
Res per quas causas nascitur,per easdẽ dissoluitur.de reg.iur.c.1. 1879
Nõ sermoni res,sed sermo rei subiectus est. de verb.sig.c.intelligentia. 1852
RETINERE niteus non suũ,priuetur suo. de præben.c.de multa. 1015
REVOCATIO mandati non valet priusq̃ in causa est cõclusum.de ꝓcur.c.auditis.455
Reuocationi æquiualet certa scientia principis.de off.deleg.c.pastoralis. 355
Reuocatio procuratoris nõ valet nisi constet iudici.de rescrip.c.ex parte. 39
Reuocari potest illicitum mandatum per superiorem.de iureiu.c.quintauallis. 791
REVELATIO diuina excusat culpam.de diuor.c.gaudemus. 1496
REVS actorẽ conuenire nõ debet nisi corã quo conuenitur,de rescrip.c.quia nonnulli.82
Reus condemnatur in expẽsis actore ex decreto misso in possessionem etiam lite pendente.de sequest.c.1. 656
Reus post litem contestatã si non cõparuerit,ad sententiam diffinitiuam procedatur.de dol.c.prout. 634
Reus contumax potest adhuc semel à iudice citari. ib.
Reus contumaciter recedens iurare debet stare iuri. ib.
Reus absoluitur actore nõ probante.de priui.c.accedentib. 1743
Reus absoluitur vbi obscura sunt iura partium,de fid.instr.c,inter. 748

S

SAcerdos qualiter debet se habere circa cõfessum.de pœni.& re,c,omnis. 1793
Sacerdotis filiam carnalem non potest ducere baptizatus ab eo.de cogna.spir.c.vl. 1440
Cum sacerdote contrahente cum virgine potest dispensari post pœnitentiam.de cler.cõiug.ca.sane. 976
Sacerdos aduocatus esse non debet. de postulando.c.cum sacerdotis. 445
Sacerdos fingẽs se cõficere, plus peccat quã si conficiat & sumat,licet sit in mortali peccato.de celebr.miss.c.de homine. 1574
Contra sacerdotem infamatum qualiter est procedendum.de purga.cano.c.2. 1759
Sacerdos cõsanguineã fęminã in domo no habeat,& suspecti post trinã admonitionẽ ex communicẽtur.de coha.cler.c.1.& 909.& 970
Sacerdotis reuelantis confessionem pœna. de pœnit.& remis.c.omnis. 1893
Sacerdos casu hominem interficiens nõ est deponendus.de homic.c.interfecisti. 2627
Sacerdos puerũ causa disciplinæ percutiẽs si moriatur,deponendus est.eo.ti. c.presbyterum. 1632
Sacerdotium nõ ascendat qui bigamus est. de biga.c.1. 297
Sacerdos non habeat officiũ interdictũ vel simile,ne cleri.vel mo.c.sacerdotib. 1359
Sacerdoti infamato indicatur purgatio.de adulteriis.c.significasti. 1651
SABBATIS carnes comedere licet secundum morem patrię.de obser.ieiu.c.consilium. 1345
SACRAMENTA liberè sunt cõferenda nihil exigendo,de simo.c. ad apostolicã. 1579.& c.cum in ecclesiæ. 1545
Sacramenta collata ab excõmunicato in ex communicatione vim habẽt licet peccet talis fic conferens,de cler.excom. si celebrat. 1700
Si sacramentum est prętermissum,caute supplendum est.de sacra,non iteran.c.1. 275
Sacrum trahit ad se non sacrum,de consecr. eccl.c.quod in dubiis. 1310
Sacra non debent impignorari laico,nisi in necessitate.de pigno.c.1. 1102
SACRILEGI sunt excõmunicandi de sent. excom,c.conquesti. 1811
SAGITTARIORVM ars cõtra Christianos pròhibetur exerceri sub excommunicatione de sagittar c.1. 1649
SCANDALVM non debet impedire bonũ faciendum.de renunc.c.nisi. 227
Cum scandalo nihil à prælatis est faciendũ. de temp.ord.c.ad aures. 247
Obscandalũ sunt aliquando omittenda quę pro rigore iuris sunt statuta. de statu monac. super quodam. 1246
SCHISMATICI si quidẽ ordinauerint, vel si alicui beneficium contulerint,quam pœnam incurrit ipse ordinatus, vel beneficium recipiens.capitul. 1. & 2. de schismat. 1618
SCRIPTA vel acta iudicis nisi testium adminiculo fulciantur,non valent de testi,capit. cum à nobis. 702
Et qui temerè acta iudicis violat, non potest ea impugnare.de off.iud.dele.c.cum olim. 361
SCHOLARES canonici plene recipiãt fructus præbendarum suarum.de magistris. c.su-

Universidad de Deusto
Biblioteca

per specula. 1587
Et studentibus in theologia debet subueniri de rebus ecclesiæ. ibidem
cholares in vniuersitate possunt statuta facere & citare,& contumaces punire,de const. c.ex litteris. 25
Item possunt constituere procuratorem in curia Papæ.de procu.c.quia in causis. 454
SEDE vacãte nihil debet immutari vel innouari.ne sede vacan.c.1. 1051
Sententia lata lite nõ contestata non valet in casu.vt lit.non contest.c,accedens.1. 554
Sententia in alicuius præiudicium non mãdetur executioni quousq; doceat de iure suo. de sen.c.cum super. 862
Sententia contra ius lata non tenet etiam si non appelletur.eod.tit.c.1. 849
Sententia retractata omnia reducuntur ad primum statum.de prescr.c.1.
Sententia appellatione suspensa non exequitur:& si fiat,renouatur.de appel.ca.dilecti. 642
Ante sententiam latã &post potest receptio testis opponi.de excep.cum venerabilis.814
Sententia per alium fertur,&per aliũ executioni mandatur.de fo.compe.c.postulasti. 538
Sententia transit in rem iudicatam,nisi appelletur.de sen.cum inter. 856
A sententia excommunicationis iuramento absolutus vt pareat mandatis ecclesiæ,&an tequam ei mandetur aliquid, appellans retrudendus est in eandem sentẽtiam.de appellatio nib. cap.quæstioni. 890
Sententia erronea retractanda est. de frigi. fraternitatis. 1462
Item lata sententia contra non conuictum nec confessum nec conuentum, non valet. de sen.& re iudi.cap.lator.851.& de const.ca.ecclesia sanctæ. 24
Sententia à non suo iudice lata non valet. de consue.c.ad nostram audientiam. 85
Sentẽtia Papę obseruetur inter omnes quo ad iudicia.de sen.in causis. 866
Sententia lata contra formam canonis , & ius constitutionis expresse non valet.eod. tit. cap.cum inter 856.&c.cum causa. 852
Sententiam iudicis secularis iniustã iudex ecclesiasticus retractare potest.de const. c. quæ in ecclesiarum. 13
Sententia transit in rem iudicatam , nisi intra decendium appelletur. de sen.cap.quod ad consultationem. 860
A sententia excommunicationis non est appellandum,nisi executor modum excedat.ibi.
Sententia lata probatur per testes. eod. tit. c.sicut nobis 861
Ante sententiam causa appellationis vera debet esse.eod.tit.c.cum I.& A. 871
Priuilegiatus vocatus ad iudicium compareat,& priuilegium ostendat,alias tenet sententia.de appellat.c.si duobus. 882
Sentẽtia non debet reuocari prætextu priuilegij de nouo reperti.de sent.& re iudic.c.suborta. 869
Sententia ex malo testimonio lata tenet, sed manifeste iniquanon tenet.de senten. & re iud.c.inter cæteras.853.& c.causam quę inter vos. 858
Sententia iudicis nulla est postquam interloquendo pronuntiauerit se non debere procedere.de offi.iud. dele. capit.significantibus. 372
Sentẽtia lata super statu subditi tenet quo ad ipsum.de sen.cum super. 862
Sententia diffinitiua non est danda lite nõ contestata.vt lite non contest.c.1. 552
Sententias diuersas duobus iudicibus ferẽtibus tenet pro reo,nisi &c.de sen.& re iu.c. fi. 876
Sentẽtia vna possunt duæ causę terminari.de mutu.pe. 344
Sententia lata partibus absentibus non tenet ipso iure.de sent.& re iud.c.tenor. 853
Sententia in prejudicium alicuius lata quo ad hoc potest reuocari.eo.tit.c.cum super controuersia. 862
Sententia cassatur ordine non seruato:item si iudex sit excommunicatus.de sent.ad probãdum. 874
Sententia non minus est valida si non tenet formam verborum.de ver.sig.capit. in his 1857
Sententiam ecclesiasticam præcedere debet trina admonitio.de treuga & pace.cap. 1. 428
Sententia mandatur executioni propter præsumptionem.de in integ.rest.ca. suscitata. 484
Sententia non tenet si iudex ante sententiã efficiatur aduersario familiaris,de offi.iud.del. c.insinuante. 345
Sententia reuocatur iusta causa probata.de procur.querelam.448.de renunt. c.in præsentia. 224
Sententia ecclesiæ potius obiicienda quam propria conscientia.de restit.spol. ca.litteras. 617
Sententia interlocutoria transit in auctoritatem rei iudicatæ sicut diffinitiua.de elect.ca. cum dilectus filius. 158
Ad sententiam diffinitiuam damnatur quis in expensis.de rescript. c.ex parte.2. 39
Ad sententiam diffinitiuam procedi potest lite non contestata,in causa criminali.de dolo c.veritatis. 642
Sententia diffinitiua quibus verbis proferri debet.de verb.sign.c.in his quæ. 1857
Sentẽtia diffinitiua nõ debet proferri in causa criminali parte absente,& testes producere volente.de sen.& re iud.c.tenor. 853
Sententia proferri non debet partibus in auditis.de cau.posses.c.1. 592
SEPVLTVRA est eligenda apud loca magis religiosa. de sep.c.3. 1158
Sepulturam debet quis eligere in loco parentum suorum. de sepult.c.1. 1156
Sepulturam licet eligere propriam vel alienam.eod.tit.c.1. ibid.
Sepultura negatur torneamentariis. de torneamen.c.1. 1646
Sepulturam eligens debet respicere parochiam.de sepul.c.2. 1157
Sepulturam potest eligere vxor sicut vir. eod.tit.c.de vxore. 1161
Sepulturã filio minori põt eligere pater. ibi.
De sepulturis hospitalariorum.eo.tit. c. in nostra presentia. 1162
Sepelire non licet clerico raptorem,nec in mortali peccato decedentẽ.de raptor. c.2. 655
Sepultura negatur proprietariis religiosis. de sta.mon.c.2. 1244
Sepultura cõceditur clericis interdictũ seruantibus.de pœn.& re.c.quod in te. 1791
Item casu sed non spõte mortuis. de sepul c.ex parte.2. 1164
Itẽ facinoroso pœnitẽti. in fin.eo.ti.c.vl.1166
Sepultura non datur in loco minus religioso nõ priuilegiatis. eod.tit.c.in nostra. 1162
Sepultura non debet esse dolo inducta. eo. tit.c.in nostra. ibidem
In sepulturis non est danda portio canonica datis ad fabricã,& ad luminaria,&c. de ver. sign c.ex parte.3. 1875
Sepeliri debet qui infirmus intrabat religionem,sed tenetur de canonica portione, secus si sanus intrauit.de sepult.c.de iis. 1159
Sepultura in parochia propria eligatur. eo. tit.c.in nostra. 1162
Pro sepultura nihil est dandum.eo. tit.cap. abolendæ. 1165
SEQVESTRATIO fit causa rei seruãde.eo. ti.c.1. 1156
Item fit mulieri propter inopiam viri.de dona.& don.post diuor.c.per vestras. 1505
Item fit propter contumaciam absentis suspecti possessori.de dol.& contum.c.ex litteris. 632
Sequestratio iniusta reuocatur. de seq poss. &fruct.c.1. 656
Sequestrantur fructus lite pendente. de sequest.fruct.c.2. 658
SERVVS non ordinetur inuito domino,aliàs deponitur,& domino restituitur, præter seruum ecclesiæ.de ser.non ord.c.1.2.& 5.287
Serui ab ecclesia manumissi nõ possunt cõtra eã testificari vel accusare.ibi.& de reb.ecc. non alienan.c.3. 1072
Nec iura ecclesię ministrare si tali conditione est manumissus. ib.
Seruus ecclesiæ quomodo potest manumitti.eo.ti.c.episcopi. 1072
Seruũ ecclesiæ qui non contulit, nõ potest prælatus manumittere, & successor talẽ debet reuocare. ib.
Serui & libertæ filius liber est . de ser.nõ or. c.dilectus filius. 291
Seruus contrahere potest domino suo inuito.de conin.ser.c.proposuit. 1432
Seruus fugitiuus per fraudẽ ordinatus deponitur. de ser. non ord. cap.de seruorum. 227
Seruus natus de fugitiuo quid fiat. ibi,
Seruus ordinatus ad ministrãdum domino in ordine sacerdotali,si renuntiat,deponatur. eo.ti.c.nullus. 289
SIGILLVM vnũ non habeant nisi cõllegi ti.de excel prelat.c.dilecta. 1718
Sigillum non probat nisi sit authenticũ.de fide instr.c.2. 745
Sigillum capituli dicitur authẽticũ. de proba.ca.3. 662
Item sigillum principis.de fide instr.c.cũ dilectus. 754
Ex sigillis priuilegiorum debet cognoscere ritas vel falsitas. ibi,
Sigillo authẽntico debet roborari causa ex cõmunicationis.In.c.cum medicinalis.de sen. excom.lib.6. 703
Sigilla falsa conficientium pœna.Itẽ fingentium.de cri.falsi.c.3.1674.& de off. iud.deleg. c.cum olim. 361
SIMONIA sola intentione cõmitti potest. de simo.c.tua nos. 1571
A simoniaco ignoranter ordinatus potest ministrare in ordine susceptro,eo.ti.c.per tuas. 1551
In simoniam non admittitur inimicus pro & contra.eo.ti.c.licet Hely, 1562
Simoniam quæ munera &quando inducũt. eo.ti.c.dilectus filius. 1559
Quando simoniacè intratur,quæ sit pœna intrantis &recipientis.e.t.c.dilectus filius.ibid.
Simonia est promouere negotium spe beneficij ecclesiastici promissi.e.t.c.cũ esset.1547
Item docere pro pecunia salarium habenti ab ecclesia.de magistris.per totum. 1583
Item pro consecratione aliquid vltra procurationem accipere.de simo.c.cum sit. 1546
Item vbicunque spirituale pro tẽporali vẽditur.eo.ti.c.intantum. 1573
Item vẽdere annexum spirituali.de iure pat. c.de iure. 1277
Simoniacus non potest testificari. de simonia,c.si dominus. 1549
Per simoniam aliquẽ expellens ab ecclesia deponatur.eo.ti.c.qui alium. 1542
Simoniacè ordinatus suspendẽdus est.c.ti.ç. quoties. 1540
Contra simoniacum potest agi per certa signa.eo.c.sicut simoniaca. ibi.

Simonia

Simonia non est si episcopus dimittit iura episcopalia pro annua pensione, maximè vbi accedit confirmatio Papæ. de relig.domi. c.constitutus. 1258
Simonia non est si clericus possessor redimit vexationem.de simo.c.dilectus filius.1559
In simonia fauor,odium & gratia , sunt loco pretij.eo.tit.c.cum essent. 1547
In simoniaco contractu tantumvalet remittere quantum dare.de test.c.veniens. 716
Simoniacus est qui ordinauerit , vel præsentauerit iuramẽto accepto ne inquietet super prouisione. de simo. c.siquis ordinauerit. 1579.& talis à collatione, præsentator ab exe cutione per triennũ , & ordinatus ab ordine sunt suspensi.
Contra simoniacum admittitur testis seruus,& criminosus.eo.ti.c.tanta. 1544
Simoniacè ordinatus missam cantare non potest.eo.ti.c.4. 1540
Simonia est aliquid recipere pro sepulturis,exequijs, institutione & inthronizatione, & pro quocunque sacramento.eo.ti.c.cum in ecclesiæ. 1545
Item propter fauorem,gratiam vel odium publicè peccantem non corrigere vel denunciare.eo.ti.c.nemo. 1549
Item promittere beneficium electori.eod. tit.c.de hoc. 1546
Item ecclesiam emere vel redimere,eo.ti.c. querelam. 1549
Item pœnitentem minus dignum propter pecuniam vel fauorem reconciliare.eo.ti.c.nemo. vel pœnitentem ex odio repellere. 1549
Item homagium petere pro beneficio. eo. ex diligenti. 1551
Itẽ pro ministerio ecclesiastico aliquid petere.eo.tit.c.1. 1542
Simoniacus cõuictus perpetuo est deponendus.eo.ti.c.de hoc. 1546
De simonia infamato debet purgatio indici:in qua si defecerit,beneficio priuetur. eod. ti.c.insinuatum. 1548
Similiter priuetur beneficio &officio de rigore munus recipiens aliquid pro chrismate.eo.ti.c.non satis. 1541
Simoniacè ordinatus,si hoc occultum est, potest stare in beneficio & officio.eod.ti.c.ex tuæ. 1554
Item ignorans potest in ordine ministrare. eo.tit.c.de simoniace. 1555
Simoniacus est qui de bonis suis præbendam cõstituit, vt ad eãdẽ canonic⁹ recipiatur. eo.ti.c.tua nos. 1571
A simoniaco ignoranter ordinatus potest ministrare in ordine susceptro,eo.ti.c.per tuas. 1551
Simonia est absoluere aliquem pro pretio.eo.ti.c.ad aures. 1556
Item qui per donũ alterius scienter est promotus.eo.ti.c.Matthæus. 1555
Simoniacè scienter religionẽ intrãs locũ illum deserat,& arctiorem intret.e.ti.c.de regularibus. 1557
Simoniacè receptus & resignans postea ad idem promotus nihil exigere debet ratione primę promotionis.e.ti.ex insinuatione.1557
Simoniacè electⁿ, si publicum est, cassetur. eo.ti.c.nobis fuit. 1558
Simonia non est recipere voluntarie datũ. ibid.
Simoniacè promoti paruuli per parentes etiam ignoranter,tenentur resignare.eo.ti.ca. per tuas.2. 1572
Circa simoniacè accusatũ quæ attendenda. ibid.
Simoniacè promotus electus,& confirmatus quando potest stare,& pœna talis.eo. ti. c. sicut tuis. 1569
Simoniacus est procurans ad titulum alienum promoueri,promittens,nec se petiturũ. eo,ti.c.per tuas. 1574
Simoniaca promotio dejicit ab obtento,e ti.c.de hoc autem. 1546
Simoniaca promotio promittẽtẽ nõ obligat. ibid.
Cum simoniaco potest dispensari.eo.ti.ca. per tuas.2. 1572
Simonia est omne impensum pro quolibet obsequio in ordinatione.eo.ti.c.1. 1539
Item ementes,& vendentes ecclesiarum administrationem simoniam committunt.eo.ti. c.consulere. 1575
Simonia est pactio circa spiritualia , vel eis annexa,de rerum permu.c.quæsitum. 1096
Simoniacus est recipiens pecuniam pro officio ad quod tenetur.de simo.c.dilectus filius. 1559
Simonia est dare temporalia causa lucrandi spiritualia.eo.tit.c.tua nos. 1571
Simonia non est dare sua ecclesię,&post petere recipi,nisi intentio sit corrupta petẽtis, & recipientis. ib.
Simoniam ex sola intentione committens non tenetur renunciare vel restituere.eo.ti c. mandato. 2580
SYNODO interesse compellantur qui subsunt.de maio.quod super his. 419
SYNDICVM viri religiosi habeant.de syndico.c.1. 422
SOCIETAS iuramento vallata de communi cõsensu absolui potest.de spõs.c.2. 1367
SOLVERE non tenetur ecclesia debita pro ea non contracta.de solu.c.2. 1113
Ad solutionem antecessoris tenetur successor pro debitis ecclesiæ.eo.ti.c.1. 1112
Solutionem debiti negauti incumbit probatio.eo.ti.c.vlt. 1114
Ad solutionẽ expensarum tenetur qui die non seruat.de dolo & cõtu.&cum dilecti. 638
SORTE electio fieri non debet. de sortileg.c.ecclesia. 1755.& sortilegoru pœna.c.nib.
SORORES duæ duobus fratribus possunt copulari.de consan.&affi.cap.quod super his. 1682
SPECIALE præceptũ plus tenet,quam generale.de hære. c.si aduersus nos. 1608
SPIRITVALIA pro temporalibus cõmutari non possunt.de rer.permut.c. exhibita. 1097
Spiritualia possunt compromitti in arbitros.de prœben.c.nisi. 1006
In spiritualibus causis nõ legum districtione,sed canon.æquitate proceditur.de iura.calum.c.literas. 569
In spiritualibus causis non recipitur iuramentum calumniæ. ib.
SPOLIANTES naufragos incidunt in canonem.de rap.c.excommunicationi. 1656
Spoliato ob crimen à suo episcopo prius beneficium restituatur:quàm de crimine cognoscatur.de resti.spol.c.conquerente. 610
Spoliantes testes non admittuntur ad testificandum,sed spoliati ad oppositum probandum.eo.ti.c.2. 606
Spoliato si proponat in modũ actionis,nõ datur restitutio nisi in modũ siue in formã exceptionis.de ord.cog.c.cum dilectus. 585
Spoliãs tenetur ad restitutionẽ secũdũ suã possibilitatem.de resti.spol.c.olim.2. 627
Super spoliatione conuentus non potest reconueniri ante restitutionem. de ord. cog. c.super spoliatione. 589
Spoliato fiat restitutio ante litis ingressum si agitur peritorio nõ possessorio,de rest.spo. cap.1. 605
Tamẽ debet fieri cognitio causæ à iudice ante restitutionẽ.de accu.c.si cõtriterit.1 516
Spoliantes Christianos piratę sunt excõica ti.de rapt.c.excommunicationi. 1656
SPONSALIA de futuro soluuntur per sponsalia sequentia de præsenti.de spon. duorum.c.1. 1407
Sponsalia carnali copula sequente intelligitur matrimonium confirmatum. de sponsa.c. veniens, 1375
Spõsalia de futuro solvit lepra superueniẽs vel alia deturbatio cõsimilis.de iureiu. c.quẽadmodum. 792
Sponsalia de facto quãdo inducunt publicę honestatis iustitiam.de despon.impub. c.literas. 1393
Sponsalia de præsenti solui non possunt,& si sic cõpellantur redire ad prima vota.de spõ. duorum.c.1.& 2.quia simul stare non possunt. 1407
Sponsalia ante septemnium contrahi non possunt.de despon.impub.c.ad dissoluendum. 1402
Sponsalib.cõtractis intra annos nubiles nõ cedant.eo.ti.c.de illis.1398.& cap.à nobis.ib. & si vnus sit magis adultus,alium expectet.ib.
Sponsalia per vnum facta impediunt contractum cum omni consanguineo licet matrimoniũ non consummauerit.eo. ti. continebatur. 1395
Sponsalia per vim contracta, & si sit sponsa traducta,non tenent,eo ti.ex litteris. 1399
Spõsam fratris nemo habere potest propter publicæ honestatis iustitiam.de sponsi.capi.ad audientiam. 1369
Spõsa non tenetur sequi sponsum vagabundum nec tenetur eum diu expectare.eo.ti.c.de illis. 1398
Spõsa de presenti viuente illo alium nõ potest ducere nisi intret alter religionem. de spõsa.duorum.c.2. 1408
Sponsa duorum est quando contrahit cum vno de futuro,cum alio perverba de præsenti. eo.ti.c.1. 1407
Sponsa duorum in lite nec cum vno nec cũ alio contrahere debet quousque quæstio decidatur.eo.tit.c.tua fraternitas. 1409
Spõsalib.contractis inter puberem& impuberem,pubes si per verba de præsenti consenserit, nõ pot dissentire,sed impubes potest cũ venerit ad ętatem.de despon.impub.c.de illis. 1369
Sponsalia sunt & non matrimonium quæ fiunt ante annos legitimos.eo. titu. capit.tuę nobis. 1403
Sponsalia contrahens de presenti inducendus est consummare,eod.titu.capit.ex litteris. 1399
Sponsalia de futuro contrahentes possunt separari si volunt.de sponsi.c.præterea, tamen religionem alter intrare potest ante copulam.c.verum de conuer.coniug. 1213
Sponsalia conditione honesta appposita non tenent nisi extante conditione.de cond.appo. c.de illis. 1412
Sponsalia possunt contrahi inter absentes per personam interpositam,qui cler. vel vo.c. veniens. 1420
Sponsalia contrahens,& terram relinquens potest alteri nubere.de sponsi.capitu. veniens. 1375
Spõsalia iurans vel promittens,& religionẽ intrare volens prius soluat promissum.eo.ti.c. commissum. 1378
Post sponsalia contracta cum puella in cunabulis potest quis ducere matrem non obstante publicæ honestatis iustitiam. capitul. litteras. de despon. impuber. 1393
Sponsalib.intra annos nubiles cõtractis post ea non consentiens,potest alteri nubere,eo. tit.c.ex litteris. 1399
Sponsalia circa quam ętatem soluuntur vel consummantur.eod.titu. capit. attestationes 1398
Sponsaliũ probatio incũbit viro.de clãd. desponsi.c.1. 1401

Sponsa

Universidad de Deusto Biblioteca

Sponsalia conditione inhoneſta contracta ſunt tenenda,& conditio fugienda,ſed appoſita conditio contra ſubſtantiam matrimonij, ſoluit matrimonium,de condi.appo.c.1.1419. & c.vlt. 1416

In ſponſalibus recurrendum eſt ad communem intelligentiam verborum, cum alter ignorat linguam.de ſpon.c ex literis 1. 1371

Ad ſpõſalia conſummanda tutius quis mouetur,quàm cõpellatur.e.ti.c.requiſiuit. 1378

STATVTA eccleſię variari poſſunt pro tempore.de conſang.& affi.c.non debet. 1455

Statuta laicorum ſuper re eccleſiaſtica non valent niſi ab eccleſia confirmentur. de conſt. eccleſia S.Mariæ. 24

Statuentes contra eccleſiam excõicẽtur,niſi reuocentur.de ſen.excom.c.nouerit. 1842

SVBDELEGATVS à principe ſolus valet alteri cauſam delegare.de appel.c. cum cauſam. 937

A ſubdelegato ſi fuerit appellatũ,delegatus poteſt procedere ſi aliquid iuriſdictionis ſibi retinuit.de of.delegat.c.ſuper quæſtionũ. 348

SVBDIACONVS & diaconus ſimili gaudẽt priuileg.de ſer.nõ ord.c.miramur.290

Subdiaconus à Papa ordinatus priuilegiũ habet.de temp.ord.c.cum in diſtrib. 251

Subdiaconus petitus in ſeruum, vicarium dare poteſt.de ſer.non ord.c.miramur. 290

Subdiaconus poteſt eligi in epiſcopum, & qui habet curam animarum,de æta.ord.cap.à multis.264.& c.preterea. 261

SVCCESSOR non obligatur ex contractu in damnum eccleſiæ ab anteceſſore facto.de præca.c.1. 1078.& de tranſact.cap.veniens. 440

Succeſſor poteſt reuocare donationem anteceſſoris.de don.c.propter ingratitudinem. 1124.

Succeſſor punitur pro culpa anteceſſoris, & etiam excommunicatur niſi ſatisfaciat intra certum tempus pro culpa pro qua fuit anteceſſor excommunicatus. de ſequeſt. poſſ. & fruct.c.1.656.&de immu.eccle.c.aduerſus conſules. 1355

Succeſſionis vitium tollit media perſona. de fil.presby.ex tranſmiſſa. 280

SVFFRAGANEVS delegationem archiepiſcopi non tenetur recipere inuitus. de offi.ord c.paſtoralis. 398

SVSPENSVS eſt quo ad alios cuiꝰ peccatum notorium eſt.de cohabi.cler. c. quæſitum. 974

Suſpenſus nec eligi nec eligere poteſt. de conſue.c.cum dilectus. 90

Item non debet conferre beneficiũ. de cle. excom.c.ſi celebrat. 1700

Item non auferat beneficia, ſed ſuperior faciat. de conceſ.preb.c.quia diuerſitatem.1037

Item ſi celebret,priuetur officio & beneficio rigore iuris.de cler.exc.c. clerici. 1694

Item ſuſpenſus eſt quilibet obligans eccleſiam pro debitis alienis.de ſolu.ca.ſi quorundam. 1113

Suſpenſus eſt quilibet exiſtens in mortali peccato,de cohab.cle.c.quæſitum. 974

Suſpenſus à Papa propter cõtumaciam recipiens beneficium in ſuſpenſione priuetur etiam prius habito.de æta.& qual. c. cum bonæ memoriæ. 262

Suſpenſus eſt epiſcopus ordinarius accepto iuramento de non inquietando ſuper prouiſione, & ordinatus vterque per triennium donec Papa diſpenſet,de ſimo. c. ſi quis ordinauerit. 1579

Item in formam electionis vel in perſonam electam obijciens, & non probans,per triennium à beneficijs eccleſiaſticis eſt ſuſpenſus. Innocen.de elect.c.1. 68

Suſpenſus eſt iudex eccleſiaſticus per vnũ menſem ab ingreſſu eccleſiæ,qui ſine ſcriptis profert ſententiam excommunicationis, & non ſeruans irregularis efficitur: de qua niſi per Papam diſpenſatur. de ſen.excom. c. cum medicinalis.Inno.in nouel. 704

Item de proferente ſententiam ex fauore, vel gratia in detrimentum alterius partis,idẽ dicitur,quod de prædictis. Inno.de ſent. & re iud.c. .lib.6. 372

Suſpendi debet per triennium clericus clãdeſtinas coniunctiones faciens matrimoniales,vel ſi eis intereſt.de clandeſt.deſpon. c. cum inhibitio. 1405

Suſpendi debet ab officio, & beneficio falſans literas capituli.de teſtib.cap. tam literis. 708

Suſpenſionis ſententia non ligãtur epiſcopi & ſuperiores,niſi de eis mẽtio expreſſa fiat. Inno.in nouel.de ſen.excom.c.quia periculoſum. 712

Suſpenſus eſt ſacerdos concubinarius quo ad alios,cum in iudicio per ſententiãvel propriam confeſſionem eſt condemnatus. de cohab.cler.c.6. 1004

Suſpenſio,quæ eſt contra negligentes tantum ſic ſtatuta de ſex menſibus nõ currit,nec talib. computatur,nec à ſuſpenſis,nec de ſuſpenſo valet electio.de elect.c.cum inter.R. 123

Et de conceſ.præb.c.quia diuerſitatẽ. 1037

In ſuſpenſionis abſolutione requiritur iuramentum ſicut in excommunicatione de ſtãdo mandato eccleſiæ,de ſen.exc. c.venerabili. 1844

Suſpenſus celebrans eſt deponẽdus.de dolo & contum.c.veritatis. 642

Suſpenſus eſt epiſcopꝰ per annũ ipſo iure clericum alterius diœceſis ordinans ſine literis dimiſſorijs.Greg.in nouel.de tem.ord. ca. nullus. 214

Et clerici epiſcoporũ ſic ſuſpenſorum poſſunt ſine licentia eorum à vicinis epiſcopis, canonice tamen ordinari.Greg. ib.

Suſpenſi ſunt prælati per triennium,qui eccleſias vel bona immobilia eccleſiarum ſuppo nunt dominio laicorum, vel eos inſtituendo aduocatos,vel patronos.laici verò qui ad hęc prælatos,vel alias perſonas per vim vel metũ compulerint, cuiuſcunque conditionis ſint, ſunt excommunicati, & nihilominus factum eſt irritum.Greg.de reb.eccleſi.nõ alie.c. hoc conſultiſſimo.lib.6. 521

SVSPECTO non debet cauſa committi,nec Papa committit ex certa ſcientia.de of. deleg.c.cauſam. 332.& de excep.ca. cum inter priorem. 813

Propter ſuſpicionem iniuſtam poteſt dominus reuocare mandatum.de reſcr.cap.ex parte. 39

Ex ſuſpicione poteſt vxor accuſari de adulterio,de adul.c.maritus. 1651

Suſpicionis cauſa non coram ſuſpecto iudice,ſed coram arbitris eſt probanda.de app. c.2.requiris. 903

Suſpicionis cauſa de iudice corã quo probanda.de of.dele.ſuſpicionis. 374

Suſpicionis cauſa non probata iudex procedat.de appel.c.cum ſpeciali. 934

Suſpicio ſola licet vehemens, non condemnat.de præſum.c.literas. 768

T

TAbellionatus officio non debent vti clerici in ſacris ordinibus conſtituti. ne cleri.vel mona.c.ſicut. 1363

Tabellio qui morte prẽuentus non perfecerit inſtrumentum auctoritate ordinarij per alium tabellionem poteſt nota prioris in formam publicã redigi.de fide inſtrum.c.cumP. 760

Tabellionatus officium.de prob. c. quoniã contra falſam. 676

Tempore prior,eſt in iure potior.de cõceſſ. præb.c.quia diuerſitatem. 1037

Temporis tranſcurſus crimen probat nec currit tempus niſi à tempore notitiæ.de hæretic.excommunicamus.c.1. 166

TERRAM vnius eccleſiæ non licet applicare alteri epiſcopo vel abbati,licet ſit dominus ambarum.de reb.eccle.non alie.c.1.1071

Terræ nomine continetur regnum, caſtrũ, & villa.de verb.ſig.c.cum in partib. 1859

TERGIVERSATIO eſt deceptio, & ſine tergiuerſatione notorium dicitur quod nulla arte celari poteſt.de cohab.cle.cap.vlt. 974

TESTES de fama eccleſiarum ſunt cogẽdi. de teſti.cogen.c.dilectorum.& ib.gl. 742

Teſtes cogi poſſunt ad teſtimonium ferendum,ſed producti ſuper exceptione dilatoria non debent iterum produci ſuper principali. de teſtib.& atteſtą.c.de teſtib. 703

Teſtes etiã multi poſſunt adduci,&admitti. eo.ti.c.ſicut nobis. 688

De teſte falſo& corrupto poteſt opponi exceptio ante ſentẽtiam & poſt.de prob. c.licet. 670

Teſtimonium deponens debet in ſcripta redigi.vt lit.non conteſta.c.accedens. 523

A teſtib.ſunt circunſtantię ſubtiliter inquirendę.de proba.c.licet. 679

Teſtes ab vtraque parte producuntur in iudiciis duplicib. ibi.

Teſtis ſibi contradicens non valet. ibid.

Teſtes corruptione probata, ob hoc nõ probatur falſitas. ibi.

Teſtes quib.de cauſis reprobantur. de teſti. c.ſi qui teſtium.688.& c.ex parte. 686

Teſtes omiſſi in principali,induci poſſunt coram iudice appellationis,de fi.inſt.c. cũ loãnes. 755

teſtis receptus in vno iudicio non facit fidẽ in alio,niſi inter eaſdem perſonas.de teſtib.ca. conſtitutus. 704

teſtes in probatione ſingulares reprobantur.de elect.c.cum dilectus. 158

teſtes non requiruntur in notoriis.de ſeiti. cogen.c.ſuper eo. 737

teſtis ex interuallo poteſt mutare dictũ ſuũ, aliàs primo dicto ſtandum eſt.de prob.ca. peruas. 675

teſtes ſuper poſitionib.& aliis ſunt diligenter examinandi. Inno.in nouel.de teſti.cap. 1. 1347

teſtes quando recipiuntur lite conteſta. de iureiur.c.ad noſtram. 775

teſtes cogendi non ſunt,ſed monẽdi niſi,& c.de teſti.cog.c.ſuper eo. 737

teſtes familiares in matrimonio dirimendo repelluntur.de teſti.& atteſt.capit. in litteris. 698

teſtes non niſi idonei in matrimonio recipiuntur.de deſpon.impu.capit. atteſtationes. 1308

Poſt teſtes receptos in cauſa matrimoniali nõ recipiuntur alij ad probandũ contractũ.de teſti.c.ſeries. 700

Pro teſte habetur principalis pſona in cauſa denũtiationis vel correctionis.eo.ti.c.in omni negotio. 684

Poſt teſtium renuntiationem & publicatio nem peremptoria exceptio poteſt probari & opponi.eo.ti.c.ſeries. 700

teſtes ſunt compellendi cum veritas aliter ſciri nequit.de teſti.cog.c.peruenit. 738

Et maximè in cauſa matrimoniali ſuper cõſanguinitate.eo.ti.c.cæterum. 739

teſtes debent eſſe abſque infamia,ſuſpicione & macula.de exce.c.1. 808

teſtes conſanguinei requiruntur ad probandum conſanguinitatem, & antiqui, & illi præferuntur aliis.de teſti. capitu. quoties. 684

teſtium

Teſtium probatio iuramento duplici fieri debet. ib.

Item teſtium iurandi forma. ib.

Teſtis non poteſt eſſe procurator in eadem cauſa.de teſti.c.inſuper. 685

Teſtis dicto nõ creditur pro me, cuius pro alio reprobo.eo.ti.c.præſentium. 706

Teſtium non multitudo, ſed qualitas conſideranda eſt.eo.tit. c.in noſtra. 707

Teſtiũ auctoritas prefertur multitudini.ib.

Teſtes idonei iterum in caſu poſſunt admitti.eo.ti.c.præſentata. 730

Teſtes ſuper alijs capitulis produci poſſunt atteſtationibus publicatis,ſi articulus nouus emerſerit.eo.ti.c.fraternitatis. 693

Teſtes ſi remoti ſunt, debet teſtimonium eorum recipi,& mitti iudicibus, de fideiuſ. c. conſtitutus. 1158

Teſtibus matrimonium probantibus, licet ſententia in ſcriptis non fuerit redacta, tenet. de teſti.& atteſta.c.Albericus. 723

Teſtiũ numerus vbi non exigitur, ſufficiũt duo vel tres teſtes.eo.tit.c. licet vniuerſis. 897

Teſtes cum ſunt eiuſdem honeſtatis,ſtandũ eſt numero teſtium. ib.

Teſtium multitudo effrenata prohibetur. eo.ti.c.cum cauſam. 714

Teſtium iuratorum tantum valet teſtimonium.de teſti.c.præterea. 701

Teſtis errans ſi ſtatim ſe correxerit, non reprobatur:ſecus ſi poſt interuallum.de teſti.cogen.c.præterea. 740

Teſtes cogi poſſunt dicere quid nouerint de alterius infamia,de purga.cano.ca.2. 1759

Teſtis ſemel in cauſa iurare debet. de teſti. cogen.c.præterea. 740

Teſtes qui dicuntur peierare non debent admitti.de teſti.c.in literis. 698

Teſtis vnus ad condemnationem alicuius nõ ſufficit,ſed duo ad minus.e.ti.c.veniẽs.716

Teſtes obtentu criminis à teſtimonio repelluntur.eo.ti.c.ſuper eo. 696

Teſtes idonei iterum recipi poſſunt. eo. ti. c.præſentia. 730

Teſti non credatur niſi iurato.e.ti.c. nuper nobis. 731

Teſtes miraculorum qualiter examinandi. eo.ti.c.venerabili. 732

Cũ teſti in modum exceptionis opponitur crimen, non debet aliqua pœna puniri, ſed tãtum à teſtimonio repelli.de exce.c.1. 808

Teſtibus renunciatis non ſunt vlterius audiendi.de teſt.c.intimauit. 694

Teſtes ieiuni deponant.eo.ti.c.1. 682

Teſtes ſumuntur in abſentia iudicis. de of. iud.ord.c.ſignificauit. 393

Teſtis varians & vacillans repellitur.de cauſa poſſe.& prop.c.cum eccleſia. 593

Teſtium receptio ante litem conteſtatam vel poſtea valet in cauſa matrimoniali, vt lit. non conteſt.c.accedens. 557

Teſtes qui idonei.de verb.ſig.c.forus. 1853

Teſtes producens poſt appellationem, vel qui ſtat iuri,tacite renuntiat appellationi. de teſtib.c.cum veniſſet. 699

Contra teſtes aliquid proponens poſt publicationem,iurabit q̃ non faciat malitioſe.e. tit.c.præſentium. 706

Teſtiũ productio trina dãda eſt, ſed quarta datur cũ ſolẽnitate iuris.eo.ti.c.in cauſis. 692

Teſtes poſt publicationẽ à teſtimonio poſſunt repelli.de priuile.cum olim. 1812

Teſtis publicus infamiã cõtrahẽs poſt receptionẽ iure mouetur.de teſti.c.præterea.702

Teſtis contra crimen illud eſſe non poteſt quo eſt infectus.eo.ti.c.veniens. 689

Teſtis poteſt eſſe clericꝰ in cauſa eccleſiaſtica,& religioſus in cauſa eccleſię ſuæ.eo.ti.ca. cum nuntius. 691

Teſtimonium de auditu in cauſa matrimonij non valet.eo.ti.c.licet ex quadam. 726

Teſtes plures,quàm mater & filia requirũtur in matrimonio probando.eod.ti. cap. ſuper eo 2. 696

Teſtis non ſit Iudæus Chriſtiani,ſed econtra ſic.eod.tit.c.Iudæi. 696

Teſtes admitti poſſunt contra iudicem vnũ. eo.tit.cum à nobis. 702

Teſtes non poſſunt eſſe monachi,niſi iurati. eo.tit.cap.tuis. 718

Teſtem impediens,à teſtimonio excommunicetur.eo.ti.c.conſtitutus. 704

Teſtes producendi nõ ſunt qui teſtificanda dicerunt,niſi in cauſa matrimoniali.eo.ti. c. conſtitutis 2. 726

Et cap.cum in tua. 724

Teſtis poteſt eſſe iudex delegatus in cauſa ſibi commiſſa,dummodo officium iudicandi non aſſumat.eo.tit.c.dilecto filio. 719

Teſtes idonei produci poſſũt in acceſſorio qui in principali.eo.tit.c.cum cauſa. 722

Teſtes in vno iudicio recepti ſi non ſunt publicati,poſſunt in alio iudicio & etiam alij recipi.eo.tit.c.conſtitutus. 704

Per teſtes poteſt reprobari ſcriptũ iudicis. eo.tit.c.à nobis. 702

Teſtes ſuper criminibus probandis nõ cõpelluntur.de teſti.cogen.c.dilectorum. 742

Teſtes producuntur extra iudiciumvt habeatur memoria.de teſt.c.Albericus. 723

Teſtis minus legitimus in odioſa exceptione admittitur. eo. tit.c. tam literis. 708

Teſtes recipi poſſunt in alia prouincia q̃ vbi litigatur,& per alios quàm per iudices ipſos.eod.ti.c.cum olim. 710

Teſtium reprobatio mutua tertiam vicem non excedat.eo.ti.c.licet. 729

Teſtis non ſit laicus contra clericum,niſi & c.eo.ti.c.de cætero. 691

Teſtes admitti poſſunt atteſtationibus publicatis in cauſa matrimoniali ſuper vno articulo.eo.ti.c.ex tenore. 711

Teſtes quatuor ſufficiunt ad vitandam multitudinem, eodem titulo. capitulo cum cauſam. 714

Teſtium productio quarta poteſt peti,& debet dari,& qualiter vltra tertiam.e.ti.c. penultimo. 735

Circa teſtes citeunſtantiæ inquirendæ. eo. c.cum cauſam. 714

Teſtium iuramentum remitti poteſt à partibus.eo.ti.c.tuis quæſtionibus. 718

Teſtis talis eſſe debet cui criminalis exceptio non poſſit opponi. eodem tit. capitulo 1. 682

Teſtis nõ poteſt eſſe ſocius criminis ad probationem,ſed ad præſumptionem. eo. ti. cap. ſicut nobis. 688

Teſtes periuri non admittuntur. ib.

Contra teſtes ſi crimen opponitur,&iudex nihilominus fert ſententiam, reuocanda eſt. eo.ti.c.ex parte A. 686

Teſtium dicta debet iudex cõcordare ſi diſcordant.eo.ti.c.cum tu. 692

Teſtium dicta in partem benigniorem interpretanda ſunt. ib.

Teſtis eſſe non debet in caſu conſimili,qui cauſam habet conſimilem. eo.tit. c. perſonas. 796

Teſtes interato examinare poteſt iudex, quando ex officio ſuo requirit.eo.ti.c.cum clamor. 732

Teſtes nomine inſtrumentorum continentur.de fide inſtru.c.cum loannes. 755

Secundum teſtium dicta iudicandum eſt, niſi pars aduerſa aliud probet.de prob. c. tertio.loco. 665

Teſtis poteſt eſſe religioſus in cauſa eccleſiæ,dummodo non ſit patronus eiuſdem in ea dem cauſa.de teſtib.c.inſuper. 685

Teſtes partib.præſentibus recipiantur, niſi pars altera nolit venire.eo.ti.c.in nomine.682

Teſtis ſufficiens eſt principalis perſona vno ſibi addito.eo.ti.c.in omni negotio. 684

Teſtis non ſit accuſatus de crimine lite pendente niſi,&c.eo.ti.c.ſi. 735

Ad teſtimonium non recipiantur conſpiratores.de ſent.c.cum I.& A. 1572. & c.ſuborta, 869.de ſimo.c.per tuas.2. 1572

Teſtimonio vnius plus valet fama.de cõſan. & affini.c.ſuper eo. 1450

In teſtimonium non recipiũtur inimici capitales.de ſimo.c.licet Hely. 1562

TESTATORIS priuata diſpoſitio generalem conſtitutionem canonis non poteſt mutare.de teſta.crequiſiſti. 1136

Teſtamentũ non poteſt abbatiſſa facere. de reb.eccle.eo.ti.c.2. 1071

Teſtamentum multis modis dicitur. de celebra.miſ.c.cum Marthæ. 1367

Teſtamentum in morte confirmatur. ib.

In teſtamẽto relictum epiſcopo præſumitur datũ intuitu eccleſię, niſi à propinquo, aut in tuitu perſonę datum fuerit.de teſtam.cap.requiſiſti. 1136

Teſtamentum condere nõ poteſt alienatus mente.de ſu.ab inteſt.c.vlt. 1154

In teſtamẽti diſpoſitione vel executione cõſuetudo terrarum vel ciuitatum quandoq; prę ualet iuri.de teſta.c.Raynuntius. 1139

Teſtator poteſt imponere pœnam in ſolutione teſtamenti hæredib. ib.

Teſtamentum legatis ab hęrede præſtandũ eſt,ſi non ſit alius executor. ib.

In teſtamentis Falcidia etiam lege prohibẽtur. ib.

Teſtari non poteſt clericus de bonis immobilib eccleſię,ſed eleemoſynas mediocres poteſt dare.eo.ti.c.relatum. 1133

Teſtamentum duorum vel triũ teſtimonio probatur,. ib.

Teſtamentum contra ius eccleſię reuocandi.eo.ti.c.quia ingredientib. 1128

De teſtamento non ſecundum leges,ſed ſecundum canones agendum. eo.ti.c.relatum. 1130

Teſtamentum probatum impediens eſt excommunicandus.eod.ti.c.ſi hæredes. 1130

Et ca.penul. 1152

Teſtatoris vota obſeruãda vbi nec fraus nec dolus interuenit.eo.ti.c.requiſiſti. 1136

Vbi teſtatur quis indiſtinctè debet epiſcopus habere canonicam portionem. ib

Teſtatur qui voluntatẽ ſuam in aliena diſpoſitione relinquit.eo.ti.c.cum tibi. 1135

Teſtatoris cõpellẽdi ſunt per epiſcopos exequi voluntatem executores teſtamenti.eo.ti. tua nobis.1144.& c.Ioannes. 1152

Et ſi neglexerint,epiſcopus exequatur. ib.

Teſtamentum in fraudem eccleſiæ non tenet.eo.ti.c.de his. 1152

De teſtatis quam partem epiſcopus debet habere,& quæ excipiuntur.de verb.ſign.ca.ex parte 3. 1873

TITVLVS probari debet in præſcriptione canonica. de reſcrip. capitu. ſi diligenti. 842

TONSVRAM primam poteſt abbas dare monacho ſuo.de æta.& quali.c.cum cõtingat. 266

Tonſuram nõ tenetur clericus portare vxoratus.de cleri.coniug.c.Ioannes. 979

Tonſura nõ priuilegiat vxoratos.eo.t.c.cũ decorem. 980

TORNEAMENTA ſunt interdicta ſub pœna.de torneamentis.c.felicis. 1646

TRANSACTIO ſuper ſubiectione ſpiritualì niſi in beneficijs eccleſiaſticis non tenet.de tranſact.capitu.præterea.441.& cap.ſuper eo. 439

Tranſactio

Universidad de Deusto

Transactio ponitur pro amicabili compositione.eo.ti.c ex literis.438.& c.sequenti.

Transactio locum non habet in matrimonio.eo.ti.c.ex parte. 442

Transactio in spiritualib. mediãte pecunia non valet,sed per compositionem secundum jus fieri debet.eo.ti.c.constitutus.437.& c.de cætero.ibid.& c.præterea. 441

Transactio non habet locum in decimis.e. ti.c.veniens. 440

Transactionem,si non est iuri contraria,ratam habeat episcopus.eo.ti.c.de cætero.437

Transactione facta omnia instrumenta cassantur,& præualet instrumentum cessationis. eo.ti.c.i. 434

Transactionis census solutus sine consensu episcopi vitam soluentis non excedat.eo. ti.c. de cætero. 437

Transactio fieri non debet vbi lis est pro ecclesia,quia simonia esset.eo.ti. ca. constitutus. 437.& c. super eo. 439

Transactio super decimis inter personas ecclesiasticas fiat auctoritate diœcesani.eo.tit.c. statuimus. 435

Trãsactio inter psonas est psonalis,nisi per Papã cõfirmetur, etiam minus valida per Papam confirmatur.eod.ti.c.i.& c.veniens. 440

Per transactionem non potest noua pensio imponi ecclesiæ per parium pactionem sine vitio simoniæ.eo.ti.c,præterea.& c.i. 441

Transigere non potest prælatus sine literis capituli.eo.tit.contingit. 436

TRANSLATIO episcoporum ad solũ Papam pertinet.c.inter corporalia. 209

TRANSCRIPTVM non debet plura continere quàm in authentico.de dila.c. præterea. 575

Transcripto sufficienter instructo inducię vlterius non dentur. ibi.

TREVGAE quando seruandæ, & circa quas personas semper, & pœna frangentium ipsas.de treuga.c.i. 428

TVRPITVDINEM propriam allegans non est audiendus.de donat.c.i.& c. inter dilectos. 1121

V

VAcante sede capitulum non fungitur vice episcopi in collatione præbendarum. ne sede vacan.c.i. 1051

Non vacans beneficiũ nulli detur, nisi personis religiosis.de concess.præben.c. nulla ecclesiastica. 1034

Vacante imperio ecclesia supplet vicem eius,& potest ad eam appellari.de foro competen.c.licet. 544

Vacantium ecclesiarum custodia pertinet ad archidiaconum.de offi.arch.c. vt archidiaconus. 305

Vacare non debet ecclesia regularis vel cathedralis vltra tres menses.de elect.ca.ne pro defectu. 174

Non vacans non debet promitti præbenda. de concess.præb.c.relatum. 1036

Et si promissa alteri detur valet non obstãte appellatione. ib.

Vacante sede nulla præscriptio currit.ne sede vac.c.illa. 1053

Vacante sede attestationes contra statum sedis receptæ non valent.eo.ti.c.fi. 1054

Vacante beneficio vltra tempus quo potestas deuoluitur ad episcopum,debet Papa ipsum cõferre,vel legatur de rigore iuris.de cõcess. præben.c.2. 991

Vacantem episcopatum non potest conferre archiepiscopus,sed beneficia minora.eo.ti. c.dilectus filius. 1047

Vacante sede capitulum supplere potest vices episcopi in quibus non præiudicatur episcopo.de maiorita.& obedien.ca.his quæ.421. & c.cum olim. 424

Vacante sede metropolitana capitulum potest suffraganeum confirmare. ib.

VASALLVS vasalli conueniendus est coram vasallo,& non coram domino principali.de foro.comp.c.ex transmissa. 530

Vasallus feudum sine consensu domini alienare nõ potest.de const.c.quę in ecclesiarũ.18

VELVM de manu sacerdotis dari potest, qui cleri.vel vo.contr.pos.c.consuluit. 1419

VENATIO interdicitur in sacris ordinibus constitutis,& pœna talium.de clerico venan.c.i. 1688

VENDITIO celebrata intelligitur si prętium recipitur,licet traditio rei differatur.de simo.c.in tantum. 1573

Vendendum nihil carius talentib. quam in mercato,de emp.& vend.c.2. 1084

Vendita re minus dimidio pretio,in optione emptoris est venditionem rescindere, vel pretium supplere.eo.ti.c.cum dilecti. ib.

Sed si sit citra dimidium iusti prętij: aut restituatur,aut iustum pretium suppleatur.eod. titu.c.cum causa. 1088

Vendita res ecclesię laico debet reuocari. de reb.eccl.non alie.c.ad nostram. 1076

Item vendita re à laico talis non tenet. eo. ti.c.cum laicis. 1077

Venditor in tribus casibus non tenetur de fendere rem emptori.de emp.& vend.c.si venditori. 1088

Vendi vel venales exponi non debent reliquiæ sanctorum.de reliquijs.c.i. 1343

VERBA secundum intentionem proferẽtis sunt intelligenda.de appel.cap. 2. requiris. 903

Verba accipienda sunt cum effectu. de cle. non resi.c.relatum. 983

VICARII officium patet.c,ad audientiã. de offi.vica. 317

Vicarius à pastore succedente non removeatur.eo.tit.c.ad hæc si persona. 38

Vicarius non potest ponere per se alium vicarium.eo.ti.c clericos. ib.

Vicarij tenentur residere,& esse sacerdotes eo.ti.c.ex parte. 319

Vicarius Papæ non habet potestatem extra vrbem.eo.ti.c.fua. 318

Vicarius Papæ obediat,vel priuetur beneficio.de excess.præl.c.illud. 1709

Vicarius episcopi quam potestatem habet. de procur.c.petitio. 456

Vicarius recipiens curam animarum in aliqua ecclesia vicariæ renunciasse videtur.de offic.vicarij.c.i. 317

Vicarium non remoueat successor,nec ipsius reditus potest diminuere qui scitu episcopi est perpetuatus. eo.tit.c.illhæc. 318

Vicarius Papę non plus iuris habeat,quàm sibi committitur.eo.ti.c fua nobis. 318

Vicarius prælati excommunicati non est propter hoc excommunicatus. de senten.excommu.c.inter. 1821

Vicarios plures nullus habeat. de offi.vica. c.prouideas. 317

VITIATVS enormiter non potest promoueri ad ordinem:& si non valet fieri presbyter,non potest eligi in prælatum. nec in episcopum si deformiter est vitiatus.de corpo. vit.c.1.295 & c.expositi.1.295.& cap.cum de tua. 293

VIDVAS tenetur ecclesia defendere. de foro comp.c.ex parte. 538

VIM vi repellere licet, cum moderamine tamen.de homic.c,significasti. 1637

Et de sen.excom.c.si vero. 1798

Et de resti.spol.c.olim.i. 615

VINCVLA paria vbi sunt, primum tenet,non secundum.de sponsa.c.sicut. 1382

Vinculum fortius rumpit minus.eo.tit. c. veniens. 1375

VIOLENTIA in omni etate excusat in matrimoniali. de his quę vi,met.& c.ca.per latum. 466

Violentiam coercere est legi subsidium ferre.de excess.prela.c.sicut. 1710

Violentiam clerico illatam prohiberevelis & nolens,excommunicatus est.de senten exc. c.quantæ. 1838

Violentia quę excusat promittentem.de ijs quæ vi metusve.c.ad audientiam. 470

VIRI verbo standum est dicẽtis se cognouisse vxorẽ,& illa negante.de desponsa.impub. c.continebatur. 1395

VISITARE non debent episcopi prędicatores & Minores.ca.nimis iniqua. 1793

Visitare potest archiepiscopus ordinario iure prouinciam suam, & procurationes recipere.Inno.in nouel.de cõsti.c.Romana,li.6.167

Item in diœcesi suffraganeorum suorum licet ei capellas cathedralium ecclesiarum religiosorum & populorum visitare, procurationes tamen quando per alium visitat tantũ debeat recipere, nec per se nec per alium debet prẽter victum pecuniam accipere. ib.

VNIRI potest vnum monasterium alteri. de relig.dom.c.2. 1256

VNCTIONEM extremã solus sacerdos debet conferre,de verb.sig.cap.quæsiuit. 1836

De vnctione sacra & eius speciebus & eius effectu.de sacra vnctione.c.i. 270

VOLVNTAS vltima testatoris tenenda.de testa.c.tua nobis. 1144

Voluntatem defuncti nõ implens,successione eius priuatur.de vo.c.licet. 1234

Per voluntatem cum opere subsecuto illicitus contractus clerici inducit bigamiam.de bigam.c.vltimo. 302

VOTVM non infringitur cum in melius mutatur.de iureiur.c.peruenit. 739

Vouens ex timore non obligatur.qui cleri. vel vou.c.veniens. 1419

In voto tria attendenda.de voto. c. magnæ deuotionis. 1236

In voto peregrinationis redimendo attendenda est persona & locus.eo.ti.c.quòd super his. 1238

Votũ temporale obligat quandoq; pro parte,quandoque impeditur perpetuo.eo.ti.cap. quòd super his. ib.

Votum dementis non obligat. de regul.c si cut tenor. 1202

Vota peregrinationis episcopi exequi non possunt sine licentia Papæ.de voto.ca.magnæ. 1236

Votum commune non solẽnizatur qñ nec locus nec vestis mutatur, nec professio sequitur.qui cler.vel vo.c.veniens. 1419

Votũ castitatis vxor non potest facere viro cõtradicẽte.de conuer.coiug.c.carissim°. 129

In voto peregrinationis dispensare potest episcopus præter votum trãsmarinum. de vo. c.1.1232.& c.non est. 1234

Votum in pueritia minus obligat.eo.ti.c.vẽnientis. 1232

Vouens temporale absoluitur per spirituale.eo.ti.c.scripture. 1234

Votũ neque capitulum sine consensu episcopi,nec episcopus facere sine consensu capituli potest.eo.ti.c.magnę deuotionis. 1236

Votum religionis emittens,& tempus statutum non obseruans,transgressor est,nec potest episcopus fieri.eo.ti. per tuas. 1242

Votum simplex matrimonium contrahẽdũ impedit,sed non dirimit contractum.qui cleri vel vo.c.meminimus. 1418

Votum transmarinum potest emittere vir vxore inuita.de vo,c,ex multa. 1239

Votum defuncti superstes potest implere, de vo.& vo.redempt.c.licet. 1224

Vouens ire ad terrã sanctam potest expẽde reviceſi

reviceſimam partem beneficij sui terrę sanctę. eo.ti.c.postulastis. 1242

Votum publicum iudicatur solẽne. de cõuer.coniug.c.vxoratus. 1217

Votum religionis emittens compellendus est perficere.de regul.c.porrectum. 1201

In voto simplici præualet iuramentum prędens in contractu matrimonij. de voto. & voti redemptione.c.i. 1232

In voti præiudicium nõ statur iuramento. de reg.c.vidua. 1195

Votum peregrinationis potest exequi per alium.eo.ti.c.licet. 1204

Voti reus non habetur ægrotus frangens ieiunium.de reg.iur.c.quod non est. 1880

Votum religionis non tenet inuita vxore, nisi post mortem consentiat. de conuer.coniug.c.quidam intrauit. 1214

Votum coniugatorum religionem intrantium debet fieri coram episcopo,aliàs non tenet.eo.ti.c.i. 1212

VSVCAPI tunc potest pro dote quando res est æstimata.de test.c.Raynuntius.1139

VSVRARII ad vsuras restituendas debent compelli.de vsur.c.cum tu. 1663. & quibus restituenda.eo.ti.c.tua nos. 1666

Vsurarius contractus quando æstimatur ratione dubietatis.eo. ti. in ciuitate. 1664. & c. conquestus. 1666

Vsurarius est qui carius vendit prorogato termino solationis.eo.ti.c. in ciuitate. 1664. & c.consuluit. 1667

Vsurario appellanti deferendum nõ est.eo. tit.c.quàm pernicioſum. 1668

Vsura restituatur licet debitor creditori iurauerit.quòd non repeteret.de iureiu.c.ad nostram. 787

Et si iurauerit ante, soluet: & postea repetet.de vsur.c.tuas dudum. 1668

Vsura an est,si deducuntur expensa.eo.tit.c. quoniam. 1662

Contra vsuras constitutio facta ad præterita trahitur,& vltra sortem nihil plus peti potest.eo.ti.c.cum tu.1663.& c.nauiganti. 1672

Vsuram non committit ecclesia fructus seu di non computando in sortem, nec etiam in pignore dotis.e.tit.c.conquestus. 1666

Vsurariorum pœna.e. ti. c.qa in oĩb. 1662

Tamen non tenentur quos ad restituendũ paupertas excusat.eo.tit.c.cum tu. 1663

In vsuræ crimine non potest dispensari.eo. ti.c.super eo. ibid.

Vsuras repetens non auditur nisi prius restituat receptas.eo.ti.c.quia frustra.1669.& c. Michael. 1671

Contra vsurarium potest hæres sicut dominus agere.de pig.c.illo vos. 1103

Vsurarius est plus repetens quàm qui periculo suo pecuniam mutauit.de vsur.c.nauiganti. 1672

Vsura non est beneficium ecclesiasticum pecunia redimere.eo.tit.c.i. 1661

Vsura est impignoratarum rerum fructus in sorte non cõputare.eo.ti.ca. quoniã. 1662

Vsura videtur cum [illegible]uis possessionem in pignus tenet,si plus rec[illegible]uàm sortem deductis expensis.eo.ti.c[illegible] non solum. ibi.

Vsuras restituere [illegible]r Iudæi.eo.ti. c.quanto amplius. 1671

Contra vsurarium potest procedi deficiente accusatore ex fama.eo.ti.c.cum in diœcesi. 1670

Vsuram committens vt in ludo sit vnum pro tribus repellitur à promotione. de excess. præl.c.inter dilectos. 1636

Vsurarijs publicis nullus domos locet, & contrafacientium pœna.Greg. de vsur. lib.6. c.i. 655

Vsurarius publicus quomodocunque pœniteat,non debet sepeliri si iuxta posse præsentibus non restituat vsuras nominatim, & pro absentibus aliqui fide digni de parochia ordinario vel eius vicario vel plebano sic obligentur,vt illis actio acquiratur super restitutione facienda.eo.ti.c.quamquam.

Et quicunque siue religiosi siue alij tales manifestos vsurarios sepeliunt contra prædicta, teneantur pro restitutione respondere, nec debent testamentis eorum interesse: nec ad confessionem debent recipere,nec absolure nisi satisfaciant iuxta posse, vel satisfactionem præstent Canonicam iuxta posse modo supradicto.eo.ti.c.vlt.

VSVS FRVCTVS est ius vtendi & fruẽdi rebus alienis salua rerum substantia.de pigno.c.vlt. 1107

Vsufructuarius tenetur dare cautionem de rebus immobilibus,quæ vsu non consumũtur.eo.ti.c.vlt. ibid.

Vsufructuarius ad arbitrium boni viri debet dare cautionem,vnam de rebus fruendis, aliam de reb.restituendis termino finito.ib.

VSVRPANS ordinis officium ad quem non est promotus,illo ordine propter temeritatem perpetuo priuetur. de cler. non ord. mini.per totum. 1702

Vsurpatio ecclesiasticæ iurisdictionis à laicis reprobatur.de reb.eccl.non alie.c.vl. 1077

VSOR sine consensu viri non intret religionem.de conuer.coniug. ca.placeat. 1219

Vxor religionem intrans credens virum mortuũ debet ei si redit restitui,neque si moritur post compellitur intrare, sed non potest exigere debitum.de conuer. coniug. cap. placet. ibid.

Vxorẽ repulsam propter suspicionem sine iudicio ecclesię non tenetur vir recipere,si postea cõmisit adulteriũ,si autẽ verq; cõmisit,ipsam recipiet.de diuor.cap.significasti. 1492

Vxori vir restitui debet si ingressus religionem illa non continet.de conuer.coniug.cap. præterea. 1212

Vxor non amittatur sine iudicio ecclesiæ. de despon.impub.c.duo. 1400

Vxor viro non restituatur ante sententiam diffinitiuam,si timeatur de odio capitali. de resti.spol.c.ex transmissa. 610

Vxores duas simul habens de facto, bigamus est & infamis.de bigam.c. debitum. 300

Vxoratus beneficio & officio priuetur in minoribus ordinibus constitutus.de cler.coniug. capit.quod à te. 976

Vxor non debet priuari dote propter malefícium viri.de pig.c.ex literis. 1104

Vxore sene & castitatem vouẽte potest vir de licentia eius ordinem intrare illa remanente in sęculo.de conuer.coniug.c.cum sis. 1214. & de cler.coniug.c.sane. 977

Vxore defuncta non ordinetur vir nisi vnius vxoris & virginis.c.debitum.de biga. 300

Vxor restituenda est viro si exit religionẽ.de conuer.coniug.c.accedens. 1224

Vxorem causa fornicationis tãtum dimittẽs, aut contineat,aut vxori reconcilietur.de diuor. c.ex litteris. 1492

Vxore viuente cum alia contrahens & cohabitans,post mortem separetur ab ea,& decętero sine spe coniugij maneat.de eo qui duxit in matr.quam pol.c,cum haberet. 1425

Vxorem repudians infidelem,si conuertitur, non ducat aliam illa viuente.de diuor.c.gaudemus. 1496

Vxores plures semper fuit illicitũ habere nisi sanctis,&c. ib.

Vxor ante viri reditum nõ potest nubere alteri,nisi cõstet de morte viri,de sponsa.c.in præsentia.1380.& in secũdis nuptiis.c.domin°.1508

Vxorem propter hęresim relinquens sine iudicio ecclesię illam restitutionem petentem cogitur ab ecclesia recipere de diuor.cap.quanto. 1494

Et cap.de illa. ib.

Vxor iudicio ecclesiæ separata potest intrare religionem,de conuer.coniug.c,mulier.1228

Vxor àviro suscepta recedens non restituitur nisi præstita cautione de impunitate. de resti. spo.c.litteras. 617

Vxor viuente viro potest testari.de testa.c.iudicante. 1130

Vxor machinata in mortem viri,ei postea nubere non potest.de diuor.c.si qua. 1490

Vxori adulteræ vir ingressus religionem nõ est restituẽdus ipsum repetẽti.de conuer.cõiug. c.veniens. 1223

Vxoratus non gaudet priuilegiis clericorũ vel tonsuratus,nec debet habere beneficium ecclesiasticum.de cler.coniug.c.Ioannes.979.& c. cum decorem. 980

Vxore inuita religionem intrans cõpellẽdus est ad eam redire,nec ipsa mortua potest ad religionem compelli,nec potest ab alia quam dum cit perete debitum. stat tamen matrimonium contractum.de conuer.coniug.capitu. quidam. 1214

Vxore habitum religionis assumente potest vir in episcopum confecrari.eo.ti.c.sanè. 1215

Vxoris votum non tenet,nisi vir similiter voueat,eo.ti.ca.sanè. ib.

Sed vir vxore consentiente votum religionis emittens obligatur.eo.ti.c.ex part. 1221

Et ca.charissimus. 1219

Vxoratus acolytus tonsuram nõ tenetur portare,& beneficium amittat.de cle.coniug.c.Ioãnes.979.& c.si qui clericorum. 975

Imaginẽ Crucis vel beatę Marię Virginis vel alterius sancti super terram vel inter spinas ponere sub graui & dura sentẽtia prohibẽtur. Gręgo.in nouel.de offi.iudi.ordi.c.si canonici.lib.6. 258

Z

ZEli ad zelũ fieri debet collatio, & vbi maior numerus,ibi maior zelus præsumitur.de electio.c.ecclesia vestra.2. 203

Zonas deauro vel argento non portent clerici.de vita & honesta.cleric.capitul.clerici. 967

LAVS DEO, BEATAEQVE SEMPER VIRGINI EIVS MATRI MARIAE.

Universidad de Deusto
Biblioteca

REPERTORIVM VERBORVM

QVAE IN MARGARITA CONTINENTVR.

Primus numerus paginam, secundus columnam demonstrat.

A

Abbas pag. 10. colum. 1
Abbatissa. 10 1
Absens, 10.1
Absolutio. 10.2
Accessorium. 11.1
Accusatio. 11.1
Acolythus. 11.1
Acquisita. 11.1
Acta. 11.1
Actor. 11.2
Aduena. 11.2
Aduersarius. 11.2
Adulterans. 11.2
Aduocatus. 11.2
Aetas. 22.1
Affectus. 11.3
Affinitas. 11.3
Agere. 11.3
Alea. 11.3
Alienatio. 11.3
Alius. 12.1
Altare. 12.1
Ancilla. 12.1
Annulus. 12.1
Appellatio. 12.1
Apostasia. 12.1
Arbiter. 13.1
Archidiaconus. 13.1
Archiepiscopus. 13.2
Archipresbyter. 13.2
Argumentum. 13.2
Arma. 13.2
Arcta. 13.3
Assessor. 13.3
Attestationes. 13.3
Auctoritas. 13.3
Auditus. 13.3
Authentica. 13.3

B

Ballistariorum ars. 13.3
Baptismus. 13.3
Beneficia. 14.1
Bigamus. 14.1
Bonorum. 14.1

C

Calcar. 14.2
Calumnia. 14.2
Campana. 14.2
Canonicus. 14.2
Canon. 14.3
Canonizatio. 14.3
Capella. 14.3
Capitulum. 14.3
Caro. 14.3
Cassa. 14.3
Castrans. 14.3
Causa. 15.1
Cautio. 15.1
Celebro. 15.1
Census. 15.1
Censura. 15.1
Cessio. 15.1
Cœmeterium. 15.2
Circumstantia. 15.2
Citatio. 15.2
Clandestinum. 15.2
Clericus. 15.2
Coactio. 16.1
Coadiutor. 16.1
Commissio. 16.1
Commutatio. 16.1
Compromissum. 16.1
Concessio. 16.2
Concilia. 16.2
Concubina. 16.2
Condemno. 16.2
Conditio. 16.2
Confessus. 16.3
Confirmatio. 16.3
Congregatio. 17.1
Coniuges. 17.1
Compaternitas. 17.1
Compurgator. 17.1
Consanguinea. 17.1
Consecratio. 17.2
Consensus. 17.2
Conseruator. 17.2
Constitutio. 17.2
Consuetudo. 17.3
Contemptus. 17.3
Contestatio. 17.3
Contrarium. 18.1
Contraho. 18.1
Contumax. 18.1
Conualesco. 18.1
Conuenio. 18.1
Conuersus. 18.1
Creditor. 18.1
Crimen. 18.1
Christus. 18.2

D

Damnum. 18.2
Debitor. 18.2
Deceptus. 18.3
Decessus. 18.3
Decima. 18.3
Delegatus. 19.1
Delictum. 19.3
Denuntians. 19.3
Depositus. 19.3
Diaconus. 19.3
Dies Dominica. 19.3
Dies. 19.3
Dieta. 19.3
Diffinitiua. 19.3
Dignitas. 20.1
Dilapidator. 20.1
Dispensatio. 20.1
Dissensus. 20.1
Diuortium. 20.1
Dolus. 20.1
Domicilium. 20.1
Donatio. 20.2
Dos. 20.2
Dubium. 20.2
Duellum. 20.2

E

Ecclesia. 20.3
Electio. 21.1
Episcopus. 22.1
Error. 22.2
Eucharistia. 22.2
Euictare. 22.3
Examinatio. 22.3
Exceptio. 22.3
Excommunicatus. 22.3
Exemptio. 23.3
Executor. 23.3
Exilium. 23.3
Expensæ. 24.1

F

Factum. 24.1
Facultas. 24.1
Facilitas. 24.1
Falcidicus. 24.1
Fama. 24.1
Familia. 24.2
Fauor. 24.2
Festum. 24.2
Feudum. 24.2
Fides. 24.2
Fideiussor. 24.2
Filius. 24.3
Fortuitum. 24.3
Frigiditas. 24.3
Fructus. 24.3
Fures. 24.3
Futura. 25.1

G

Generalitas. 25.1
Genitalia. 25.1
Gladium. 25.1
Græci. 25.1

H

Habitus. 25.1
Hæreticus. 25.1
Hæres. 25.1
Hæremita. 25.2
Homicidium. 25.2
Honor. 25.2
Hora. 25.2
Hospitalarij. 25.2

I

Idoneus. 25.2
Ieiunare. 25.2
Ignorantia. 25.3
Illegitimus. 25.3
Impedimentum. 25.3
Imperator. 25.3
Impignorari. 25.3
Incendiarius. 25.3
Incestus. 25.3
Indulgentia. 25.3
Infamis. 25.3
Infidelis. 26.1
Infirmus. 26.1
Inimicus. 26.1
Inquilinus. 26.1
Inquisitio. 26.1
Institutio. 26.1
Instrumentum. 26.2
Integrum. 26.2
Interdictum. 26.2
Interficere. 26.3
Interlocutoria. 26.3
Interepretari. 26.3
Introductum. 26.3
Inuestiri. 27.1
Irregularis. 27.1
Iteratum. 27.1
Iudæus. 27.1
Iudex. 27.1
Iudicium. 27.3
Iuramentum. 28.1
Iurisdictio. 28.2
Ius. 28.2

L

Labor. 28.2
Laicus. 28.2
Legatus. 28.3
Lex. 28.3
Legitimus. 29.1
Lepra. 29.1
Libellus. 29.1
Libertas. 29.1
Licentia. 29.2
Limes. 29.2
Literas. 29.2
Lis. 30.1
Litis contestatio. 30.1
Locus. 30.1
Locari. 30.1
Lucrum. 30.1

M

Magister. 30.1
Maiores. 30.1
Malitia. 30.2
Maleficiatus. 30.2
Mandatum. 30.2
Manifesta peccata. 30.2
Mansus. 30.2
Manumissus. 30.2
Maritus. 30.2
Matrimonium. 30.2
Matrix. 31.2
Matrona. 31.2
Medicina. 31.2
Metropolitanus. 31.2
Metus. 31.2
Minus. 31.3
Minor. 31.3
Miracula. 31.3
Missa. 31.3
Monachus. 31.3
Monasterium. 31.3
Moneta. 32.1
Monialis. 32.1
Mortuus. 32.1
Mulier. 32.1
Munus. 32.1
Mutilatus. 32.1
Mutare. 32.1
Mutus. 32.1

N

Natalium. 32.1
Naufragus. 32.1
Necessitas. 32.1
Negatiua. 32.2
Negligentia. 32.2
Negotium. 32.2
Nobilitas 32.2
Non[illegible] 32.
Notorium. 3
Nocte.
Nouale.
Nuntius.
Nuptiis,

O

Obedi[illegible] 3
O[illegible] 32.3
Obli[illegible] 32.3
O[illegible] 32.3
Offensa. 32.3
Officialis. 32.3
Officium. 32.3
Oleum. 32.2
Opus. 32.3
Oratorium. 32.3
Ordo. 32.3
Ordinarius. 33.2
Opprimentes. 33.1

P

Pactio. 33.2
Pagani. 33.2
Pallium. 33.3
Papa. 33.3
Par. 34.1
Parochianus. 34.1
Patriarcha. 34.3
Patronus. 34.1
Pauper. 34.2
Pedagia. 34.2
Pœna. 34.3
Pœnitentia. 34.3
Pensio. 34.3
Perempto riæ. 34.3
Peregrinari. 34.3
Permutari. 34.3
Periurus. 35.1
Personalia. 35.1
Pignus. 35.1
Pollutio. 35.1
Postulatio. 35.1
Præbenda. 35.1
Præcarię. 35.2
Prędicans. 35.2
Prælatus. 35.3
Prępositeratio. 35.3
Presbyter. 36.1
Præscriptio 36.1
Præsentare. 36.1
præsumitur, 36.1
Princeps. 36.2
Priuilegium. 36.2
Probatio. 37.1
Processus. 37.1
Professio. 37.1
Procuratio. 37.2
Procurator. 37.2
Possessio. 37.3
Prohibentur. 37.3
Promissio. 37.3
Promotio. 37.3
Proprietas. 37.3
Protestatio. 37.3
Prouisio. 37.3
Puberes. 37.3
Publ[illegible]atio. 37.3
[illegible] 38.1
[illegible]o. 38.1

Q

[illegible]ragesima. 38.1
[illegible]æstiones. 38.1

R

Raptor. 38.1
Rasura. 38.1
Ratihabitio. 38.2
Recognitio. 38.2
Reconcilientur. 38.2
Recusari. 38.2
Religio. 38.3
Reliquiæ. 38.3
Remissio. 38.3
Renuntiare. 38.3
Represaliæ. 39.1
Reprobatio. 39.1
Residentia. 39.1
Reseriptum. 39.1
Restituere. 39.1
Res. 39.2
Retinere. 39.2
Reuocatio. 39.2
Reuelatio. 39.2
Reus. 39.2

S

Sacerdos. 39.3
Sabbatum. 39.3
Sacramentum. 39.3
Sacrilegus. 39.3
Sagittariorum. 39.3
Scandalum. 39.3
Schismatici. 39.3
Scripta. 39.3
Scholares. 40.1
Sede vacante. 40.1
Sententia. 40.1
Sepultura. 40.2
Sequestratio. 40.3
Seruus. 40.3
Sigillum. 40.3
Simonia. 40.3
Synodo. 41.2
Syndicus. 41.2
Societas. 41.2
Soluere. 41.2
Sors. 41.2
Sorores. 41.2
Speciale. 41.2
Spiritualia. 41.2
Spoliantes. 41.2
Sponsalia. 41.2
Statuta. 42.1
Subdelegatus. 42.1
Subdiaconus. 42.1
Successor. 42.1
Suffraganeus. 42.1
Suspensus. 42.1
Suspectus. 42.2

T

Tabellionatus. 42.2
Tempus. 42.3
Terra. 42.3
Tergiuersatio. 42.3
Testis. 42.3
Testator. 43.3
Titulus. 43.3
Tonsura. 43.3
Torneamenta. 43.3
Transactio. 43.3
Translatio. 44.1
Transcriptum. 44.1
Treuga. 44.1
Turpitudo. 44.1

V

Vacante sede. 44.1
Vasallus. 44.2
Velum. 44.2
Venator. 44.2
Venditio. 44.2
Verba. 44.2
Vicarius. 44.2
Vitiatus. 44.2
Vidua. 44.2
Vim. 44.2
Vincula. 44.2
Violentia. 44.3
Viri. 44.3
Visitare. 44.3
Vniri. 44.3
Vnctio 44.3
Voluntas 44.3
Votum. 44.3
Vsucapi. 45.1
Vsurarij. 45.1
Vsusfructus. 45.2
Vsurpans. 45.2
Vxor. 45.2

Imago. 45.3

Z

Zeli. 45.3

FINIS.

LAVS DEO, BEATAEQVE SEMPER VIRGINI EIVS MATRI MARIAE.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca